image
not
available

Digitized by Google

Digitized by Google

3.5.21

R. P. JOSEPHI
MANSI
CONGREGATIONIS ORATORII
Romani Presbyteri,

LOCUPLETISSIMA
BIBLIOTHECA
MORALIS PRÆDICABILIS;
HOC EST DISCURSUS VARII EXQUISITI,

In quibus per Tractatus ordine digeſtos, ad verbum Dei fructuosè & faciliter prædicandum, de Virtutibus & Vitiis copioſiſſimæ materiæ morales ſubminiſtrantur, & ad plenum digeruntur.

OPUS IN GRATIAM CONCIONATORUM, QUIBUS AD Comparandam ſibi variis ex Libris Bibliothecam æris non ſuppetit facultas, vel ad perluſtrandum ipſos SS. Patres, & Sacræ Scripturæ Interpretes, tempus aut commoditas deficit, ex reconditis S. Scripturæ ſcriniis, & Sanctorum Patrum ac Divini Verbi Interpretum pulpitis; necnon copioſis ſelectiſſimorum Prædicatorum armariis, per Diſcurſus multiplices in ſuas claſſes ordinatè diſtributos, concinno ordine erectum, & ex Italica Lingua in Latinam converſum.

TOMUS QUARTUS,

CUI PRÆTER INDICES NECESSARIOS, ACCEDIT ALTER Copioſiſſimus Concionum pro Diebus Dominicis, & Feſtis totius Anni.

VENETIIS, M. DCCIII.

Apud Paulum Balleonium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

INDEX
TRACTATUUM ET DISCURSUUM,
Qui in hoc Tomo Quarto Bibliothecæ Moralis continentur.

TRACTATUS LXVIII.

De Patientia.

Continet Diſcurſus XX.

Diſc. I. De neceſſitate patientiæ.

II. Patientia character eſt hominis Chriſtiani, efficitque, ut hanc fidei noſtræ veritatem à Deo eſſe agnoſcamus.

III. Chriſtus per invictam patientiam ſuam ſe Filium Dei eſſe probavit.

IV. Idem Thema continuatur, oſtendendo, quòd patientia neſcio quid Divini in ſe continet.

V. Patientia ad cœleſtem gloriam nos transfert.

VI. Actus virtuoſi patientiæ, ſunt veluti totidem gemmæ, quæ noſtram in cœlis coronam adornant.

VII. Nonnulla tanguntur emolumenta, quæ in hac virtute ſe exercentes ſibi comparant.

VIII. Super illa Sancti Jacobi Apoſtoli verba: *Patientia opus perfectum habet*, variæ conſiderationes adducuntur.

IX. Patientia lapis eſt lydius, ad quem vera virtus & ſpiritus comprobatur.

X. Patientia viam ſternit ad cœlum.

XI. Nonnullæ conſiderantur hujus virtutis excellentiæ, & quàm ſit Deo accepta, nonnullis oſtenditur exemplis.

XII. Patientia hominem interiorem in adverſis componit, eique in tormentis communicat lætitiam.

XIII. Quantoperè Dæmon patientiam averſetur, noſque impatientes reddere ſatagat, quem tamen per patientiam à nobis abigimus & vincimus.

XIV. Patientiam victorioſam eſſe, oſtenditur.

XV. Variæ in deteſtationem impatientiæ adducuntur conſiderationes.

XVI. Nonnullæ veræ patientiæ præconia, & circumſtantiæ expenduntur.

XVII. Patientia ex malo bonum elicit, adverſaque in remiſſionem peccatorum ſuorum ſuſtinet: Econtrà verò impii ingentes ſuſtinent anguſtias, ut ad vitium & pœnas ſempiternas pertingere valeant.

XVIII. Conſideratio gloriæ cœleſtis ad patientiam exercendam calcaria addit, & præbet auxilia.

XIX. Deus tribulationum eſt auctor, eaſque in utilitatem noſtram & gloriam ſuam nobis immittit, ut tantò magis noſtram eluceſcere faciat patientiam.

XX. Varia ad patientiam exercendam conſiderantur motiva.

TRACTATUS LXIX.

De Paupertate.

Continet Diſcurſus V.

Diſc. I. Laudes Paupertatis Spiritus, ejuſque nobilitas, necnon exempla, quibus Dei Filius in hac nobis præluxit, declarantur.

II. Paupertas voluntaria perfectioni plurimùm confert, eſtque frænum peccata coercens.

III. Paupertas Euangelica quiete & conſolatione perfrui, atque ab omnibus divitum perturbationibus & anxietatibus eximi ſolet.

IV. Per paupertatem Deus nos inviſibiles ſuperare facit inimicos, noſque defendit, & protegit.

V. Paupertas ad conſequendum regnum cœlorum efficax eſt medium.

TRACTATUS LXX.

De Pace & Concordia.

Continet Diſcurſus XVIII.

Diſc. I. Pax neſcio quid Divini in ſe continet, ideoque Filius Dei ab illa ſibi nomen ſumit, eamque ſummoperè diligit.

II. Eximia res eſt Filiatio Dei, ad quam adoptantur pacifici; ubi etiam explicatur, quinam ſint illi de quibus Chriſtus loquitur.

III. Pax character eſt hominis Chriſtiani; per hanc fides dilatatur, & ſtabilitur, & Eccleſia in ſuo vigore conſervatur.

IV. Quantoperè Deus pacem curet, quantique illam æſtimet, ex variis conſiderationibus deducitur.

V. Chriſtus ſuis in ultimo teſtamento ſuo pacem reliquit, velut hæreditatem opulentiſſimam quam dare poſſit.

VI. Gloria titulo pacis inſignitur; & ideò unio & concordia in hac vita, æternæ ſalutis pignus exiſtit.

VII. De hilaritate & gaudio, quod pax communicat animæ.

VIII. Diſcordiæ zizania ſeminare opus eſt diaboli, qui ideò pacem odit, quia hæc illi bellum movet, eumque vincit & debilitat.

IX. Quantùm Deo diſcordia diſpliceat, oſtenditur, utporè qui illam ſeminantem & foventem acriter caſtigat.

X. Diſcordia regna deſtruit, pax autem illa erigit & ſtabilit; ſic enim per Apoſtolorum primorumque fidelium unitatem erecta eſt Eccleſia.

XI. Pax quam mundus dat ſuis, quæque falſa & mendax eſt, perſtringitur.

XII. Vera pax cum innocentia & timore Dei conjuncta eſſe debet, quia ſine illis non ſubſiſtit.

XIII. Quæ virtutem inter & juſtitiam eſt unio, nos vera pace Chriſti gaudere facit.

XIV. Deus pacem fidelium per contradictiones acquiri & conſervari voluit.

XV. Vincendo paſſiones noſtras, corporique noſtro bellum movendo, pax interior acquiritur.

XVI. Ut pacem conſerves, à litibus & contentionibus alienus eſto, cedito aliis, tuæque opinioni pertinaciter non adhæreto.

XVII. Varia examinantur motiva & modi, quibus pax & concordia acquiri & conſervari poteſt.

XVIII. Omnes creaturæ in bonum totius univerſi pacem & concordiam inter ſe conſervando, homines ad pacem ſectandam exſtimulant.

TRACTATUS LXXI.

De gravitate, malitia, turpitudine, & abominatione Peccati.

Continet Diſcurſus XX.

Diſc. I. DEus Divinum ſuum nobis largitus eſt Verbum, ut per illius prædicationem, primo omnium loco aboleatur, & exterminetur peccatum.

II. Gravitas peccati ex vilitate hominis, Deum infinitæ Majeſtatis contumeliantis, conſideratur.

III. De enormitate peccati, ob averſionem à Deo, & converſionem ad creaturam.

IV. De injuria, quæ Deo fonti omnis boni irrogatur, dum à nobis, ad ſatisfaciendum appetitibus noſtris, turpiter rejicitur.

V. Malitia peccati notabiliter ex eo augetur, quia bonitas, & ſanctitas per illud offenditur Dei illius, qui inſuper nos dilexit, magniſque beneficiis adauxit.

XI. Peccatum de novo Chriſtum crucifigit; ubi variæ myſticæ hujus crucifixionis rationes, & modi adducuntur.

VII. Ex inæſtimabili redemptionis noſtræ pretio, à Chriſto in cruce perſoluto, gravitas colligitur peccati; id quod à peccati commiſſione meritò deterrere deber.

VIII. De odio, quo Deus deteſtatur, & perſequitur peccatum.

IX. De multiplicitate, & malitia peccatorum diſſeritur, ſimulque, qua ratione peccatum infinitum dici poſſit, exponitur.

X. De vilitate, & infamia peccati.

XI. Immunditia peccati ſpecialiter ſub metaphora luti & lepræ exponitur.

XII. De abominabili puteolentia, & fœtore peccati.

XIII. Vilitas peccati ab ejus abominatione deducitur; peccatum enim beſtiæ, peccatores verò ferarum, aliorumque vilium animalium nomine appellantur.

XIV. Peccatum magnam ſibi adjunctam habet ignominiam, quia indigniſſima quædam ſervitus eſt.

XV. De hac, quæ per peccatum inducitur, ſervitute aliæ conſiderationes inſtituuntur.

XVI. Dæmon peccatorem per peccatum totaliter facit ſuum, ſine quo aliàs adversùs illum nequidquam prævaleret.

XVII. Quo ſenſu peccator filius dæmonis appelletur, deque tyrannica peccati ſervitute, quam peccator induſtriè quærit, cuique voluntariè ſe ſubjicit.

XVIII. Varii explicantur modi, quibus dæmon peccatum nobis inſinuat; ubi & de arte & crudelitate dæmonis agitur, qua noſtram perditionem machinatur.

XIX. Gravitas peccati ex eo arguitur, quia Deus illud acerbiſſimè perſequitur, pœniſque æternis & infinitis illud caſtigat, licèt peccatum ſit tranſitorium.

XX. Homo per peccatum beſtiis fit ſimilis, imò pejor illis evadit.

TRACTATUS LXXII.

De Peccati & Peccatoris ignorantia.

Continet Diſcurſus VI.

Diſc. I. QUi Dei veram habet notitiam, illum offendere nequit; & ideò peccator peccare volens, Deum à ſe repellit.

II. Quodlibet peccatum ignorantiæ nomine appellatur, ob defectum veræ notitiæ ipſius Dei; mox enim ut Deus peccatori ſui, & gravitatis culpæ notitiam communicat, idem peccator illud deteſtatur.

III. Dæmon peccatori primo loco Dei, quem offendit, & gravitatis peccati notitiam eripit, ut hac ratione quaſi excæcatus illud committat.

IV. De peccato ſub tenebrarum & cæcitatis metaphora diſcurritur.

V. Peccatorem, qui ſe à ſenſualitate ſua, in peccatum ſeduci permittit, omni judicio, & ratione deſtitutum eſſe probatur.

VI. De ſtultitia, in quam peccatum nos inducit, diſſeritur.

TRACTATUS LXXIII.

De Conſuetudine peccandi.

Continet Diſcurſus VIII.

Diſc. I. MAla conſuetudo, à primis annis cœpta, ad peccata multiplicanda promptos nos efficit, quorum malus uſus tandem in naturam, & quaſi neceſſitatem degenerat, eſtque difficile illorum peccatorum remedium.

II. De peccatoris per conſuetudinem obſtinati ſurditate, ſub aſpidis ſurdæ metaphora diſſeritur.

III. Peccator per conſuetudinem peccandi habituatus, in profundum malæ conſcientiæ, cæcitatis, deſperationis, pertinaciæ, jactantiæ, & damnationis æternæ, corruit.

IV. Peccator habituatus ſemetipſum contemnit, flocci que pendit peccatum, leges, homines, pœnas, aut verecundiam; ſibique à Deo datis abutitur auxiliis, bonaque opera & quidquid ad Deum ſpectat, nauſeat, & faſtidit.

V. Peccator habituatus, eum à quo monetur, & corrigitur, nequaquam amat, nec æſtimat, nec ei credit; ſed potiùs ridet, contemnit, & odit illum.

VI. Quanta cum difficultate peccatores habituati in ſtatum reducantur ſalutis, ex Lazari reſuſcitatione deducitur; è qua pariter ſalutaria pro ipſis documenta eliciuntur.

VII. De duritia cordis humani, in mala ſua conſuetudine obſtinati, & ſpecialiter de Judæorum contra Chriſtum pertinacia tractatur.

VIII. Alia conſiderantur vincula, quibus nos mala conſuetudo innectit, nec non quam adfert ad reſurgendum, difficultas perpenditur.

TRACTATUS LXXIV.

De Peccatis ex malitia commiſſis.

Continet Diſcurſus XIII.

Diſc. I. DE peccatis quæ ex malitia, data opera, & cum plena deliberatione, & conſilio committuntur, diſceptatur.

II. Eadem materia continuatur.

III. Continuatur idem argumentum.

IV. Hi qui lumen & notitiam Dei habentes peccant, graviter perſtringuntur.

V. Idem argumentum continuatur, ubi & verba filii prodigi: *Peccavi in cœlum*, fuſiùs declarantur.

VI. Quantò quis cum majori lumine & ſcientia rerum divinarum peccat, tantò magis peccatum ſuum aggravat, majuſque meretur ſupplicium.

VII. Peccatum Hebræorum inexcuſabile fuiſſe probatur, eò quòd Chriſti habuerint notitiam, & cum hac illum offenderint.

VIII. Hi qui majorem habent rerum divinarum notitiam, & ſcientiam, Deumque offendunt, majora merentur ſupplicia.

IX. Peccatores habituatos ad pœnitentiam induci, inſuperabilem in ſe continet difficultatem.

X. Eadem materia continuatur.

XI. Author idem proſequitur argumentum.

XII. Peccata noſtra multùm ex eo aggravantur, quia à Chriſtianis committuntur.

XIII.

Digitized by Google

XIII. Quadantenus excuſabiles ſunt, qui per ignorantiam peccant; valdè autem culpabiles, omnique digni ſunt ſupplicio Chriſtiani, qui gravitatem peccati agnoſcunt.

TRACTATUS LXXV.

De iis, qui in peccata, per pœnitentiam ſemel remiſſa, iterùm relabuntur.

Continet Diſcurſus X.

Diſc. I. REcidivantes in peccata, pejores ſunt beſtiis, quæ in eadem pericula facilè non incidunt; ſimileſque ſunt canibus ad vomitum reſorbendum redeuntibus, nec non & porcis in luto ſe volutantibus.

II. Execrabilis eſt illorum ſtultitia, qui ad peccata ſemel expiata denuò redeunt; hi enim majorem ſibi reatum, graviuſque adſciſcunt ſupplicium.

III. Qui in peccata ſemel remiſſa reincidunt, difficiliùs à peccato reſurgunt, quia lumen & gratias Divinas contemnunt; ac proindè à Deo deridentur, & acerbè caſtigantur.

IV. Per relapſum in peccata priora, dæmon corroboratur, & rigorem accipit majorem, quia hos ſub tyrannidem ſuam magis conſtringit, ne denuò è manibus ſuis elabantur.

V. Qualiter ii qui in priſtina reincidunt peccata, ex mente S. Pauli, Chriſtum de novo crucifigant, latiùs exponitur.

VI. Ex hiſtoria paralytici, cui dictum fuit: *Noli ampliùs peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, varia deducuntur recidivantium mala; diverſa quoque præſcribuntur remedia, ad non reincidendum in peccata priſtina.

VII. Supplicium reincidentium in peccata ſemel dimiſſa notabiliter augetur, ob gravem ingratitudinem, quam in priſtina peccata reincidendo committunt.

VIII. Varia conſiderantur mala, quæ in eos, qui ad peccata priſtina redeunt, derivantur; quæ proindè viri timorati pro viribus fugere nituntur.

IX. De ſuppliciis, quibus Deus in relabentes in peccata priſtina, animadvertit.

X. Execrabiles ſunt illi, qui Deum, ejuſque præſentiam agnoſcentes, temerè peccant.

TRACTATUS LXXVI.

De Peccatis Venialibus.

Continet Diſcurſus XXIII.

Diſc. I. DÆmon ſolicitè curat, ut in peccata levia nos pertrahat, ut hac ratione ad graviora committenda paulatim nos inducat.

II. Peccata leviora non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia.

III. Idem argumentum variis rationibus probatur.

IV. Continuatur eadem materia.

V. Solicitè à peccatis etiam levibus abſtinendum nobis eſt, quia per illa nos dæmon multùm illaqueat.

VI. Qui modicas tranſgreſſiones floccipendit, paulatim incidit in graviores.

VII. Peccata venialia animam commaculant, noſque in charitate tepidos, & in bonis operibus, & contra tentationes debiles efficiunt.

VIII. Peccata venialia animam à prompta conſecutione gloriæ retardant, efficiuntque, ut notabili temporis ſpatio in purgatorio detineatur.

IX. Gravitas peccati, etiam venialis, ex pęna damni, & ſenſus, qua Deus illud in altera vita caſtigat, deducitur.

X. Alia conſiderantur ſupplicia, quibus Deus in expiationem peccatorum venialium punit.

XI. Correctio etiam quoad peccata venialia nos obligat, ſi ab his aliquod derivari poſſit ſcandalum, aut grave damnum, quia ſæpè ex modico in gravia præcipitia fit lapſus.

XII. Lapſum & prævaricationem Evæ, ſuam à multis antecedentibus, licèt venialibus tranſgreſſionibus, originem, & cauſam habuiſſe probatur.

XIII. Licèt multa peccata venialia peccatum aliquod mortale conſtituere nequeant, illa tamen ad hoc diſponere probatur.

XIV. Peccatum quantumvis ſit modicum, ſuum tamen ſecum habet venenum; ac proindè timendum eſt, ne in graviora nos ruere faciat.

XV. Peccatum veniale nequaquam parvipendendum eſt, cum vera ſit offenſa Dei.

XVI. Perfectio in fugiendis pro viribus noſtris, defectibus & culpis venialibus, conſiſtit.

XVII. Peccata quantumvis levia, impediunt acquiſitionem ſpiritus, & devotionis; ac proindè ſervi Dei illa anxiè perſequuntur.

XVIII. Animæ timoratæ culpas etiam minimas fugiunt, utpotè ſcientes, eas à Chriſto Judice ſeverè judicandas eſſe.

XIX. Lex Divina ex omni parte obſervanda eſt, quia à tranſgreſſionibus minimis, ad majores fit aditus.

XX. Peccatum veniale non minus fugiendum eſt, quàm mortale, imò forſitan magis illo; Deus enim opera noſtra nauſeat, ſi cum peccatis ſint permixta venialibus.

XXI. De nonnullis inter peccata venialia, & mortalia, diſtinctionibus; ubi etiam de horum malitia diſſeritur, & nonnulla illorum ſpeciatim aſſignantur.

XXII. Scriptura Sacra, & Sancti Patres valdè deteſtantur illa peccata venialia, quæ voluntariè, ſcienter, deliberatè, & cum complacentia committuntur.

XXIII. Tametſi nullus à culpa veniali exemptus ſit, attamen præter præſervativa, quibus efficitur, ne in illa cadamus, multa quoque habemus, poſtquam in illa lapſi fuimus, pro illis remedia.

TRACTATUS LXXVII.

De Peccatis Mortalibus.

Continet Diſcurſus XXXI.

Diſc. I. PEccata ſunt veluti ignis quidam, quo anima tum in hac, tum in altera vita aduritur.

II. Peccatum mortale, & peccatores, inferni nomine deſcribuntur.

III. Peccatum non ſolùm inferno ſimile, ſed & deterius eſſe oſtenditur, maximè ob malam conſcientiam.

IV. Peccata mortalia committentes, ut plurimùm mortem ſibi accelerant, & ex improviſo pereunt.

V. Mortem mortaliter peccantium, in extremo vitæ articulo peſſimam eſſe, ex variis conſiderationibus probatur.

VI. Peccatum mortale animæ ſimul & corpori mortem infert, efficit enim, ut corpus vivum, quoddam fiat cadaver, citiùſque diſponatur ad interitum.

VII. De morte, quam peccatum mortale animæ infert.

VIII. Deus propter peccatum mortale animam deſerit; ubi quàm ingens malum hæc jactura ſit, ſeriò ponderatur.

IX. Propter peccatum mortale, omnia bonorum operum merita, ante illius commiſſionem facta, deſtruuntur.

X. Varia examinantur mala, à peccato in animam ream derivantia.

XI. Alia recenſentur damna peccati mortalis, à quo ex nobis ipſis reſurgere non poſſumus.

XII. Omnia opera bona, quæ extra Dei gratiam conſtituti facimus, peccatum mortale ad æternam ſalutem conſequendam inutilia efficit, nec tamen ob id ab illis eſt

deſiſtendum, ob multa alia bona, quæ bona opera ſecum ferunt.

XIII. Peccatores, dum ſuis ſatisfaciunt appetitibus, laborare & fatigari ſe ſentiunt.

XIV. Confirmatur idipſum, dum de peccato mortali, ſub ſpinarum metaphora, diſſeritur.

XV. De inquietudine, quam peccatum mortale ſibi annexam habet in impiis.

XVI. Dolores, ærumnæ & pœnæ, quibus peccatores ſubjacent, peccati mortalis ſunt partus.

XVII. Alia conſiderantur impiorum mala, & afflictiones internæ,

XVIII. Continuatur idem argumentum.

XIX. De metu & timore, quem peccatum mortale in impiis cauſat,

XX. Peccatum mortale, tamquam ferox inimicus, peccatorem accuſat, condemnat, & perſequitur.

XXI. De remorſu malæ conſcientiæ, quæ quemvis impium, quantumvis magnus & potens ſit, conturbat, & affligit.

XXII. De verme, & remorſu interno, ejuſque tormento, à peccato mortali cauſato.

XXIII. De peccati mortalis graviſſimo onere.

XXIV. Eadem materia continuatur.

XXV. Peccatum mortale peccatorem adeò conſtringit, ut per effrænes appetitus ſuos, eum ſui ipſius carnificem efficiat.

XXVI. Peccator mortaliter peccando, ſemetipſum offendit & damnificat.

XXVII. Odit animam ſuam, qui mortaliter peccat; idque variis rationibus probatur.

XXVIII. Peccata ſunt vincula, quibus noſmetipſos ſtringimus; dumque oculos in voluptates defigimus, amaritudinem, à peccato mortali derivantem, non attendimus.

XXIX. Flagella, quibus Deus tranſgreſſores caſtigat, hæc ſæpè in manibus iniquitatis ipſorum invenit, eaque ex illis contexit,

XXX. Peccatum mortale occultari nequit, ſed tum à Deo, tum à propria mala conſcientia manifeſtatur.

XXXI. Continuatur idem argumentum,

TRACTATUS LXXVIII.

De pœnis peccatorum,

Continet Diſcurſus XXXV.

Diſc. I. ÆRumnæ, & infortunia, quæ nos, vel in communi, vel in particulari affligunt, pœnæ ſunt peccatorum.

II. Ex peccatis naſcitur, civitatum, & populorum exterminium,

III. De odio creaturarum adversùs peccatorem; in cujus perniciem, tamquam divinæ juſtitiæ inſtrumenta, ſæpè armantur.

IV. Terræmotus à Deo permittuntur, tum in pœnam peccatorum, tum ut emendemur ad pœnitentiam.

V. Fames, ſterilitas, annonæ caritas, peccatorum noſtrorum ſunt effectus.

VI. Ariditas, & ſiccitas terræ, à peccatis noſtris provenit, & per eorundem pœnitentiam removetur.

VII. Pluviæ exceſſivæ, inundationeſque aquarum, à peccatis derivantur populorum, ceſſantque mox ut peccatores ſe ad Deum convertunt.

VIII. Grandines, aliæque ſimiles calamitates, pœnæ eſſe ſolent peccatorum.

IX. Mare per tempeſtates & naufragia impios ſæpè punit.

X. Ignis injurias communi Creatori illatas, per incendia vindicat, & ſæpè parcit illis, in quibus peccatum non invenit.

XI. Deus tonitrua excitat, ad incutiendum peccatoribus metum, illoſque convertendos; ſuaque in illos fulmina immittit, ut ſuam adversùs peccata iram effundat.

XII. Peccata noſtra inimicos noſtros in bello contra nos corroborant, noſtraſque vires debilitant.

XIII. Deus bella, & inimicos contra nos excitat, ut peccata in nobis caſtiget; illiſque ſublatis, pacem facilè ſperare poſſumus.

XIV. Peſtis ab ira Dei per peccata irritata immediatè procedit; peſtilentiæ autem remedium, eſt concepta de iiſdem pœnitentia.

XV. Non ſolùm animalia ferocia, verùm etiam minima animalcula, ſæpè ſunt divinæ juſtitiæ inſtrumenta, quibus impii caſtigantur.

XVI. Multæ conſiderantur miſeriæ, & calamitates publicæ, quæ peccatorum noſtrorum ſunt pœnæ.

XVII. Infirmitates corporales ut plurimùm peccatorum noſtrorum ſunt fructus.

XVIII. Sententia illa Sapientis: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*, per adducta exempla, veriſſima eſſe oſtenditur.

XIX. Author eandem materiam proſequitur.

XX. Idem argumentum per alia exempla demonſtratur.

XXI. De eadem materia diſſeritur.

XXII. Idem argumentum continuatur.

XXIII. Eadem doctrina per alias rationes, & exempla probatur.

XXIV. Per exemplum decem plagarum, quibus Deus percuſſit Ægyptum, veriſſimum eſſe probatur illud Sapientis oraculum: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.*

XXV. Confirmatur idem argumentum exemplo Hebræorum perſecutorum Chriſti, qui per eadem media à Deo puniti ſunt, quibus Chriſtum cruciarunt.

XXVI. Impii in perverſis conſiliis ſuis deluduntur, ſiquidem malum, quod aliis machinantur, in ipſoſmet communiter recidit.

XXVII. Eadem materia per alias Scripturæ authoritates, & exempla confirmatur.

XXVIII. Continuatur idem argumentum.

XXIX. Specialis peccati pœna eſt, quòd unum peccatum mox poſt ſe trahat aliud.

XXX. Peccatum ſemper aliud poſt ſe trahit, niſi deponatur per pœnitentiam.

XXXI. De eodem argumento diſſeritur,

XXXII. Impunitas & proſperitas peccatorum in hac vita, infallibile eſt Dei contra illos indignantis indicium.

XXXIII. Proſperitas impii, ſignum eſt iræ Dei, quæ tandem ſuo tempore illos involvet.

XXXIV. Proſperitas impii in hac vita, æternæ perditionis eſt indicium.

XXXV. Reprobos in hoc mundo felices eſſe, Deum eis eſſe iratum manifeſtè oſtendit.

TRACTATUS LXXIX.

De remediis peccatorum.

Continet Diſcurſus IV.

Diſc. I. VAriæ inſtituuntur conſiderationes, quibus à peccato arceamur, illudque deteſtemur.

II. Alia contra peccatum remedia adducuntur.

III. Peccatum quantumvis leve ſit, in primis ſuis principiis eſt ſuffocandum, ejuſque exſtirpanda eſt radix.

IV. Ne vel minimus ſerpenti infernali in cor noſtrum indulgendus eſt aditus, ne in illud cum omni ſuo veneno ingrediatur.

Digitized by Google

ET DISCURSUUM.

TRACTATUS LXXX.

De Perſeverantia.

Continet Diſcurſus VII.

Diſc.I. PEiſeverantia proprius eſt Chriſtiani hominis character; quam filius Dei nos docuit, dum omnia opera ſua ad perfectionem perduxit.

II. Qui propter peccatum perſevetantiam negligit, præterquam quòd Deo injuriam faciat, ſtultum ſe eſſe probat, ſibique ipſi, niſi perſeveret, multorum gravium damnorum eſt cauſa.

III. De non perſeverantium pœnis & ſuppliciis, utpotè quos Deus abominatur, & reprobat, Dæmon verò ſui cooperatores habet.

IV. Perſeverantia cœli porta merita noſtra adauget, & præmiat, ſemperque ad ſtatum hominis finalem reſpicit.

V. Varia conſiderantur media, quæ magno nobis ad perſeverandum ſunt adjumento.

VI. Chriſtianus ſemper in virturibus progredi & proficecere, nequaquam verò eo virtutum ſtatu, in quo nunc eſt, contentus eſſe debet.

VII. De perſeveranti in vita ſpirituali & pœnirente tolerantia, quæ habenda eſt cum reſpectu ad cœleſtem remunerationem.

TRACTATUS LXXXI.

De Pœnitentia non procraſtinanda.

Continet Diſcurſus XXVI.

Diſc.I. DAmna expenduntur, quæ pœnitentiam & converſionem procraſtinantibus eveniunt.

II. Deo ad pœnitentiam vocanti, ſine mora parendum eſt.

III. Solicitiùs bona temporalia & ſalutem corporis, quàm ſpiritualia & bonum animæ curamus.

IV. Commendantur nonnulli, qui Deo ad pœnitentiam vocanti promptè parentes, ab eo ſunt remunerati.

V. Procraſtinata vitæ emendatio, & hominis ad Deum converſio, ſeverè punitur.

VI. Morte repentina ſæpè præveniuntur, qui Deo ad pœnitentiam vocanti tarduis reſpondent.

VII. Ex quo converſionem noſtram differimus, & peccata quæ ſtimulus ſunt ad mortem, jugiter multiplicamus, ſequitur quòd pœnitentiam nunquam facturi ſimus, quia prout homo vivit, ita & moritur.

VIII. Conſuetudo inveterata peccandi, pœnitentiam in extremo reddit difficilem, & quaſi impoſſibilem.

IX. Peccatores eadem in mente ſua revolvere ſolent in morte, quibus dediti fuerunt in vita; & ideò ad pœnitentiam parùm ſunt diſpoſiti.

X. Agonia mortis non eſt tempus negotio tam arduo, ut eſt pœnitentia, expediendo opportunum.

XI. Infirmitas mortalis non eſt pœnitentiæ faciendæ tempus idoneum.

XII. Exteriores devotionis demonſtrationes, quas impii in morte ſua præ ſe ferunt, valdè ſunt fallaces.

XIII. Actus amoris Dei ſuper omnia, ſine quo peccator ſalvari nequit, in mortis articulo difficulter elicitur.

XIV. Variæ aſſignantur rationes, ob quas confeſſio, contritio & lacrymæ in mortis hora effuſæ & factæ, inutiles ſunt.

XV. Pœnitentia non eſt in noſtro arbitrio poſita, ſed innititur auxilio Divinæ gratiæ, ex mera Dei bonitate nobis datæ; quam proindè ad noſtram emendationem implorare debemus.

XVI. Deum illos, qui ad uſque vitæ finem emendationem ſuam differunt, totaliter abominari & rigidè caſtigare, variis probatur rationibus & exemplis.

XVII. Techna ſpecialis eſt dæmonis, quòd nos pœnitentiam procraſtinare faciat, ut poſtea nos in hora mortis ad deſperationem inducat.

XVIII. Quàm fallax ſit impiorum, circa tempus pęnitendi eligendum, diſpoſitio.

XIX. Mors die & hora qua minimè expectabatur, superveniet; ac proindè in manifeſto eſt perditionis ſuæ periculo, qui pœnitentiam ad mortem uſque differt.

XX. Multæ expenduntur illorum ſtultitiæ, qui ad extremum uſque converſionem ſuam procraſtinant.

XXI. Varia conſiderantur damna, quæ hi qui in peccatis ſuis diutiſſimè inſordeſcunt, ſuamque emendationem ad mortem uſque differunt, ſibi conciliant.

XXII. Deus quidem nobis qualibet hora promiſit veniam, non tamen quòd veram nobis compunctionem dare, aut ad illam uſque nos expectare velit; variis quoque ſimilitudinibus oſtenditur, quàm ſimus ad peccandum veloces, tardi autem ad pęnitentiam.

XXIII. Hi qui in exemplis aliorum in fine vitæ ſeriò reſipiſcentium, & in uno *forſitan*, confiſi pœnitentiam diutiſſimè differunt, graviter perſtringuntur.

XXIV. Peccatores ſurdi, & in peccatis indurati, miſericordia Divina efficiuntur indigni; non verò qui ex fragilitate peccant, & ſubitò Deo ad reſipiſcentiam vocanti reſpondent.

XXV. Velocitas qua Deus noſtram procuravit & operatus eſt ſalutem, nec non quàm ſolicitè Deus hanc accelerationem deſideret, conſideratur.

XXVI. Deus ætatis noſtræ primitias quærit, & ideò malè faciunt, qui ad ſenectutem uſque pœnitentiam differunt.

TRACTATUS LXXXII.

De Prædeſtinatione.

Continet Diſcurſus VIII.

Diſc.I. DE certitudine quoad noſtram prædeſtinationem, cooperationi noſtræ conjunctam; deque illius incertitudine ex parte noſtra: hujuſque aliquæ aſſignantur rationes.

II. Præſcientiæ Dei infallibilitas in electione noſtra, libertati arbitrii noſtri nequaquam præjudicat.

III. Reprobi auxilia Dei reſpuendo, damnantur ob ſuam obſtinationem; in cujus exemplum Judas adducitur.

IV. Librum vitæ unum immutabilem eſſe, alterum verò ſecundùm præſentem juſtitiam mutari poſſe oſtenditur.

V. Hi qui dicere ſolent: *ſi ſum prædeſtinatus, ſalvabor ſine operibus bonis: ſi reprobatus, hæc inutilia erunt*, perſtringuntur; ſimulque oſtenditur, quòd ſigna electorum eoſdem ad virtuoſè operandum aſtringunt.

VI. Electionem ad gloriam à Deo ab æterno ex prævиſis meritis factam eſſe oſtenditur, illiſque S. Pauli verbis: *Iacob dilexi, & Eſau odio habui*, reſpondetur.

VII. An Deus ab æterno priùs det gratiam, & poſtea gloriam, an verò è converſò, diſputatur; ſimulque oſtenditur, quòd licèt à gratia Dei noſtra dependeat prædeſtinatio, in executione tamen noſtra bona opera requirantur.

VIII. Licèt Deus majora gratiæ auxilia electis conferat, ob hoc tamen reprobi lamentari non poſſunt: Juſta enim & occulta Dei Judicia veneranda ſunt, non verò diſcutienda.

Digitized by Google

TRACTATUS LXXXIII.

De Prædicatoribus Verbi Dei.

Continet Diſcurſus L.

Diſc. I. NEceſſitas Verbi Dei conſideratur.
II. Verbum Dei in ſacris litteris, & à ſanctis Patribus, panis & cibi nomine deſcribitur.
III. Verbum Dei etiam corpus alendi virtutem habuiſſe probatur, ſimulque ſub ſymbolo lauti convivii proponitur.
IV. Variȩ adducuntur alluſiones inter cibum & Verbum Dei, & ſpecialiter quoad Manna.
V. Verbum Dei ſemini aſſimilatur.
VI. De Verbo Dei ſub ſymbolo luminis & lucernæ nos illuminantis, diſſeritur.
VII. Aliqua Verbi Dei in genere conſiderati bona enumerantur, ſpecialiter verò, quòd in nobis Dei amorem accendat, vigoremque & ſtabilitatem in Divino ejus ſervitio ſubminiſtret.
VIII. Verbum Dei virtutem habet nos prȩſervandi & purificandi à peccatis.
IX. De virtute Verbi Dei in ordine ad ſalvandas animas infirmas, ſub alluſione medicinæ diſcurritur.
X. Verbum Dei virtutem habet, obſtinationem, & peccatorum emolliendi duritiam.
XI. Variæ analogiæ inter Verbum Dei & gladium ſeu ſagittam, adducuntur.
XII. De odio quo Dæmon Verbum Dei proſequitur, utpotè armaturam qua ipſe vulneratur, nos verò defendimur; à cujus proindè auſcultatione nos avocare continuò ſatagit.
XIII. De pretio, dulcedine, & efficacia Verbi Dei.
XIV. Efficacia Verbi Dei ſpecialiter in converſione mundi relucet, in qua variæ conſiderantur circumſtantiæ.
XV. Signum, aliquem electum eſſe ad gloriam, eſt, ſi Verbum Dei libenter auſcultet.
XVI. Idem argumentum Author hoc diſcurſu proſequitur.
XVII. Hi qui Verbum Dei libenter audiunt, Regis titulo jurè honorantur; ubi & aliæ illorum conſiderantur Excellentiæ & honores.
XVIII. Deus eſt qui in Miniſtris Euangelicis loquitur, eique attribuendus eſt Verbi Dei fructus; quod proindè nequaquam contemnendum eſt, utpotè quod non hominis, ſed Dei Verbum eſt.
XIX. Licèt Verbum Dei ab hominibus impiis prædicetur, non tamen ideò intermittenda eſt ejus auſcultatio, nec negligendi fructus illius.
XX. Ut Verbum Dei in Auditoribus fructificet, neceſſum eſt, ut illud in corde ſuo ruminent & conſiderent.
XXI. Verbum Dei in corde cuſtodiendum eſt, & mandandum executioni, ſi indè utilitatem aliquam haurire velimus.
XXII. De iis qui Verbum Dei ſine attentione auſcultant, & econtrà de aliis, qui cum devotione eidem aſſiſtunt, diſſeritur.
XXIII. Æternæ reprobationis indicium eſt, ſi quis Verbum Dei contemnat, vel indè non proficiat.
XXIV. Contemptus & intermiſſio Verbi Dei calamitates & exterminia ſuper populos provocat.
XXV. Alia conſiderantur ſupplicia, quibus caſtigantur, qui Verbum Dei faſtidiunt, aut nullum inde fructum afferunt.
XXVI. Perſtringuntur illi, qui à Verbo Dei alieni ſunt, illudque diſturbant; ubi & pœnæ eorum recenſentur.
XXVII. Nonnulli præſcribuntur modi, ad hauriendum ex Verbo Dei fructum neceſſariò obſervandi, ſimulque defectus exponuntur, ob quos inde non proficimus.
XXVIII. De inſignibus quibuſdam miniſtrorum Euangelicorum excellentiis & prærogativis, nec non de ſpirituali ipſorum lucro, quod nequaquam diminuitur, licèt peccatores non convertantur.
XXIX. Prædicator efficaciter perſuadere volens, verbis ut opera adjungat, neceſſum eſt.
XXX. Prædicator priùs facere, & poſteà dicere debet, ſiquidem majorem perſuadendi virtutem habet bonitas dicentis, quàm vox illius.
XXXI. Eadem materia ulteriùs deducitur.
XXXII. Bonum exemplum & probitas Prædicatoris, magnoperè cooperantur ad pariendum in auditoribus fructum.
XXXIII. Idem argumentum continuatur.
XXXIV. Prædicator priùs ſibimetipſi, & poſteà aliis prædicare debet, id eſt, immaculatam debet ducere vitam.
XXXV. Hi qui benè prædicant, & improbè vivunt, perſtringuntur.
XXXVI. De damnis quæ tam aliis, quàm ſibimetipſi infert, qui benè prædicat, & malè operatur.
XXXVII. Prædicationem Euangelicam longè efficaciorem & fructuoſiorem reddit Divina aſſiſtentia, quàm ſtudium & eloquentia.
XXXVIII. Prædicandum eſt, ut extirpetur vitium, & fructus pariantur.
XXXIX. Prædicator in muneris ſui exercitio, ſoli animarum ſaluti intentus eſſe debet.
XL. De doctrina quam annunciare debet miniſter Euangelicus.
XLI. Prædicator primo loco rationem habere debet Scripturæ Sacræ, utpotè, quæ veritatem in ſe continet; undè reprehenduntur doctrinæ profanæ & curioſæ.
XLII. Prædicatores, qui verum Spiritum & fructum negligentes, omne ſtudium ſuum in comptis verbis, ornatuumque Rhetoricorum vanitate collocant, perſtringuntur.
XLIII. Eadem materia continuatur.
XLIV. Prædicator auditorum capacitati ſe accommodare debet, non verò ſcientiæ ſuæ profunditatem jactare.
XLV. Idem ſubjectum continuatur.
XLVI. Prædicator prudenter eligere debet tempus & locum opportunum, perſonarum quoque qualitatem, coram quibus prædicandum eſt, conſiderare debet, ad hoc ut Verbum Dei fructum faciat.
XLVII. Prædicatores libenter ſubire debent omnem laborem, & periculum; à veritate quoque ſine adulatione prædicanda, reprehendendiſque vitiis nunquam debent deſiſtere.
XLVIII. Prædicatores reprehenduntur, qui per æmulationes & oſtentationem ſui ipſius, hominum quærunt & diligunt concurſus & applauſum.
XLIX. Perſtringuntur qui ex motivo lucri temporalis Verbum Dei prædicant.
L. Varia miniſtris Euangelicis ſuggeruntur monita; ubi etiam conditiones tanguntur, quibus ſimiles miniſtri præditi eſſe debent.

TRACTATUS LXXXIV.

De Præſentia Divina.

Continet Diſcurſus VIII.

Diſc. I. DE Præſentia Dei in omni loco & quovis tempore præſentis; qui nos & actiones noſtras conſiderat, & à quo nos abſcondere non valemus.
II. Ex neglectu conſiderationis præſentiæ Dei derivatur omne malum.
III. Per Divinæ præſentiæ exercitium Dæmon ejuſque tentationes facilè vincuntur.
IV. Exercitium præſentiæ Dei frænum eſt, quo concupiſcentia carnalis à nobis coercetur.
V. Præſentia Dei à nobis conſiderata, ad nos ab omni

omni peccato refrænandos multùm conducit.

VI. Conſideratio Divinæ præſentiæ ad perfectionem cooperatur.

VII. Exercitium præſentiæ Dei ad vitam immaculatam agendam valdè efficax eſt inſtrumentum.

VIII. Alia bona conſiderantur, quæ præſentiam Dei recogitando recipimus.

TRACTATUS LXXXV.

De Providentia Dei, & fiducia in ipſum.

Continet Diſcurſus XIII.

Diſc. I. DE Providentia Divina in productione creaturarum, quas in beneficium noſtrum creavit.

II. Eadem providentia non ſolùm quoad corvos, verùm etiam quoad res minimas conſideratur.

III. Ad Deum ſpectat abundanter nobis proſpicere, id quod in ſpecie in perſona Jacob probatur.

IV. Habemus jus expectandi alimenta à Deo, utpotè qui ſe à nobis tanquam Patrem noſtrum invocari voluit; & quidem qui omnia animalia paſcit, multò magis filios ſuos ſuſtentabit.

V. Varia adducuntur argumenta, à Chriſto ad condemnandam noſtram, de Divina ipſius providentia, diffidentiam, in medium adducta.

VI. Oſtenditur, qualis ſit illa ſolicitudo, quam Chriſtus condemnat; non enim Chriſtus noſtram ſecundùm ſtatum uniuſcujuſque diligentiam & laborem excludit, ſed potiùs requirit à nobis.

VII. Deus nobis providet, non ſolùm tanquam nutrix, ſed tanquam mater; habetque talem uniuſcujuſque in ſingulari providentiam, qualem univerſim haber de omnibus.

VIII. De providentia qua Deus invigilat ſuper illos, qui ipſum timent, eique ſerviunt.

IX. Author eandem materiam proſequitur, ſimulque explicat verba illa Chriſti: *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum.*

X. Fiducia quæ in Deum potiùs, quàm in induſtriam noſtram habetur, à Deo liberaliter compenſatur, maximè quoad illos, qui hanc fiduciam cum bona conſcientia habent conjunctam.

XI. Ad hoc ut fiducia noſtra efficax ſit, viva eſſe debet, magnamque habet prærogativam, quando in Deum, non verò in mundum collocatur; diligentiaſque humanas, noſtramque cooperationem minimè excludit.

XII. Quædam ex Sacra Scriptura, aliiſque hiſtoriis recenſentur facta, quæ divinæ providentiæ periodos mirum in modum nobis manifeſtant.

XIII. Deus ſuam perſæpè erga nos oſtendit providentiam, dum nobis non providet, idque in majus bonum noſtrum operatur.

TRACTATUS LXXXVI.

De Purgatorio & ſuffragiis, animabus in eo contentis, à nobis impendendis.

Continet Diſcurſus XII.

Diſc. I. DAniel inter Leones, & Cherubinus ad Paradiſum terreſtrem collocatus, animarum purgantium figura fuerunt: adducuntur etiam nonnullæ locorum Scripturæ, ad purgatorium alludentium, authoritates, nec non convenientiæ ob quas animæ priùs purgari debent, quàm cœlum ingrediantur.

II. De Purgatorio, & fumi, aliarumque pœnarum illius atrocitate.

III. Alia conſiderantur animarum purgantium tormenta, & ſpecialiter pœna damni, licèt hæc temporalis exiſtat.

IV. Quædam adducuntur motiva, quibus ad auxilia animabus illis ferenda inſtigamur, & ſpecialiter hoc, quia omnes ejuſdem corporis ſumus membra.

V. Eccleſia pro defunctis ordinat ſuffragia, idque nos ad illis auxiliandum movere debet, quia hoc faciendo rem Deo gratiſſimam præſtamus; præterquam quòd animæ illæ in flammis purgantes etiam pro nobis Deum exorent.

VI. De lucro quod ſibi comparat, qui animabus illis ſuffragatur, quæ ex gratitudine nos quoque adjuvant.

VII. De præmio quod à Deo, & animabus illis, noſtris ſuffragiis à dictis pœnis liberatis, in nos redundat.

VIII. Suffragari debemus animabus illis, ex motivo compaſſionis, & amicitiæ; & ſpeciatim ſi animæ illæ ſint cognatorum noſtrorum, vel ſi ab illis beneficia accepimus.

IX. Oratio ad ſuffragandum animabus purgatorii, efficax eſt; Sanctiſſima quoque Virgo Maria, & omnes cælites, imò & Angeli Dei liberationem illarum ſolicitant.

X. Examinatur an ſit neceſſum, ut qui animabus purgantibus porrigunt ſuffragia, in gratia Dei ſint conſtituti; Et an auxilia uni animæ in particulari adhibita, etiam aliis proſint.

XI. Varia conſiderantur, quæ pro animabus illis offerre poſſumus ſuffragia, eorumque nonnulla adducuntur exempla.

XII. De ſummo ſacrificii Miſſæ valore ad animas illas liberandas.

TRACTATUS LXXXVII.

De Reliquiis Sacris, earumque cultu & veneratione.

Continet Diſcurſus XI.

Diſc. I. EX veteri Teſtamento deducitur ſacrarum reliquiarum cultus & veneratio.

II. Idem ex novo pariter Teſtamento, in primo præſertim ſæculo Eccleſiæ, deducitur.

III. Varia allegantur miracula in conſervatione reliquiarum patrata, ſicut etiam nonnullæ punitiones Divinæ in earundem profanatores fulminatæ: undè, quantam Deus ſacrarum reliquiarum habuerit curam & æſtimationem, dilucidè innoteſcit.

IV. De honorificentia, qua Reges & Imperatores, etiam infideles, ſacras appretiati fuere reliquias.

V. In quanta quoque æſtimatione ab Eccleſia ſummiſque Pontificibus ſacræ reliquiæ habitæ fuerint, conſequenter demonſtratur.

VI. Ex antiquo & perveteuſto uſu dandi vela, brandea aut pulveres ſactorum ſepulchrorum, aliiſque ſignis exercitiiſque devotionis erga ſanctos demonſtratis, ſacrarum reliquiarum confirmatur cultus & veneratio.

VII. Sacræ reliquiæ turres ſunt & propugnacula urbium, quibus populi ab hoſtibus & ſiniſtris caſibus defenduntur & proteguntur.

VIII. Varia conſiderationi ſubjiciuntur bona & beneficia, quæ ex cultu reliquiarum in noſtram redundant utilitatem & commodum.

IX. Oſtenditur adhuc & probatur, cultum ſacrarum reliquiarum cooperari & conducere ad acquirendas virtutes: veluti econtrà earum deſpectum & contemptum eſſe indicium & ſignum impietatis & iniquitatis; ubi inſuper agitur de benedictionibus eorum, qui illas venerantur, ac debito proſequuntur honore.

X. De ſanctitate corporum & reliquiis Sanctorum, ac de cultu eiſdem ab Eccleſia exhibito. Denique quanti Deus eas æſtimet & appretietur.

XI. Variæ ſupra eandem materiam inſtituuntur conſiderationes.

TRA-

INDEX TRACTATUUM

TRACTATUS LXXXVIII.

De Silentio, ſive Linguæ cuſtodia.

Continet Diſcurſus X.

Diſc. I. CUſtodia linguæ cooperatur æternæ ſaluti.

II. Silentium eſt medium ad acquirendam perfectionem, plurimos virtutum actus, multaque alia bona ſpiritualia producit.

III. Religionum, religioſæque vitæ fundamentalis petra eſt cuſtodia linguæ, ſive ſilentium.

IV. Silentium ſuffragatur orationi, nutrit devotionem, conducit ad lucrandum ſpiritum.

V. Commendatur ſilentium exemplo Chriſti, cui eſt gratiſſimum.

VI. Silentio cultus Deo exhibendus eſt in ſacris templis, eò quòd Sanctiſſima virgo Deipara, myſticum Dei templum ſilentii ſui nobis dederit ac reliquerit exemplum.

VII. Omnem Dæmon adhibet curam & diligentiam, ne cuſtodiamus ſilentium, quod utpotè reprimit ejus vires & cuſtodias.

VIII. Difficilis notitia, qua quis ſilentio, veluti virtutis indicio, linguam ſuam frænare ac comprimere novit. Tacendo quilibet benè loqui diſcit.

IX. Variæ conſiderationes ad injiciendum nobis frænum linguæ, amoremque ſilentii.

X. Ex diſcreto & prudenti ſilentio procedere debent ſermones opportuni & proficui.

TRACTATUS LXXXIX.

De Solitudine.

Continet Diſcurſus XII.

Diſc. I. SOlitudo cooperatur noſtræ ſaluti.

II. Ad obſervantiam Divinæ legis & ſuffocanda vitia, multùm conducit, ut quis ſe à conſortio humano ſequeſtret.

III. Plurimùm etiam juvat ſolitudo & ſequeſtratio ad conſervandam continentiam, fugiendumque ſenſualitatis vitium.

IV. Dæmon pro viribus ſuis nos tentat in ſolitudine, etenim in hac ipſum cum tentationibus ſuis expugnamus & ſuperamus.

V. Solitudo & ſequeſtratio multùm ſuffragantur orationi.

VI. Solitudo cooperatur quoque virtutum & ſpiritus adeptioni.

VII. Quies & conſolationes ſpirituales, ut plurimùm, inveniuntur in ſolitudine.

VIII. Demonſtratur, vitam ſolitariam piè ſanctèque inſtituram, eſſe viam quæ ducit ad cœlum.

IX. Oſtenditur quantùm Deus amet ſolitudinem, quantùmque Deo placeat & gratus ſit, qui in illa ipſum imitatur.

X. In ſolitudine ſolet Deus converſari cum animabus ipſis communicando viſiones, revelationes, & plura alia gratiarum dona, ibidemque vera acquiri ſolet ſapientia.

XI. Solitudo eſt inſtrumentum perſectionis; aſt eam ſpiritus virtutumque exercitium præcedat, oportet.

XII. Examinatur ac diſcutitur ſpiritualis & interior ſolitudo, adaptanda cuilibet ſtatui & vocationi.

TRACTATUS XC.

De Superbia.

Continet Diſcurſus XV.

Diſc. I. NOnnullæ conſiderantur qualitates ſuperbiæ, erigentis ſe ſupra omnes alios, imò & ſupra Deum, cum cæteris proprietatibus ſuis.

II. Superbia, utpotè ortum ſuum ducens à lucifero, eſt vitium diabolicum, eaque Dæmon plurium animarum prædam agit.

III. Superbia, quia protoparentes noſtros dedit præcipites, perfectos quoque alios homines ad eandem ruinam & caſum pertrahere nititur.

IV. Cunctis opponitur ſuperbia virtutibus, cunctorumque bonorum operum merita reddit inutilia.

V. Superbia ſterilem efficit ſpiritum ac devotionem noſtram, nec non Divinas in nos exſiccat gratias.

VI. Dicitur delictum maximum, quia Deo adverſatur, directè arma contra eum capiens, eundemque conculcans impietate & hæreſi.

VII. Superbia, omnis peccati principium eſt, tum quòd reperiatur in omnibus, tum etiam quia eſt primum peccatum & origo omnium, tum denique quia eſt graviſſimum.

VIII. Superbia cunctorum aliorum vitiorum & peccatorum annexam habet congeriem.

IX. Deus ſuperbis reſiſtit, eoſque deprimit & deteſtatur; idque exemplo Luciferi comprobatur.

X. De averſione, quam Deus habet à ſuperbis, & de pœnis, quibus illos caſtigat & punit, quorum nonnulla adducuntur exempla.

XI. Oſtenditur, ſuperbiam eſſe ſignum reprobationis & excluſionis à regno cœlorum.

XII. Superbia eſt ſpecies dementiæ: ſolent ſuperbi degenerare in bruta, ſimulque orbari judicio & diſcurſu.

XIII. Variæ conſiderationes adducuntur, in verſum illum Pſal. 33. *Non veniat mihi pes ſuperbiæ.*

XIV. Nonnullæ in conſiderationem ducuntur rationes & motiva ad reprimendam noſtram ſuperbiam.

XV. Adducuntur adhuc alia motiva ad reprimendum ac deteſtandum idem vitium.

TRACTATUS XCI.

De Tempore, & ejus jactura, ſeu otio.

Continet Diſcurſus XVII.

Diſc. I. DE brevitate vitæ humanæ; ac temporis, quod elabitur, fugit ac deficit, velocitate.

II. Cum tempus non ſit in poteſtate noſtra, temeritatis incurrit notam volens de eodem diſponere, ſuamque converſionem procraſtinare.

III. Examinatur pretioſitas & valor temporis, & quanti illud à nobis æſtimandum ſit.

IV. Tempus præſens à Deo nobis indultum eſt, ut æternam operemur ſalutem, ac proptereà bonis operibus impendendum eſt.

V. De reddenda ratione temporis neglecti, ac malè impenſi; quantaque reprehenſione dignus ſit, qui tempus inutiliter conſumit.

VI. Signum æternæ reprobationis eſt, ſine fructu tranſigere tempus, quod in ipſa hora & puncto mortis coram Deo nos accuſabit.

VII. De dominio, quod Dæmon acquirit in otioſos, in quibus non aliter ac in centro ſuo habitat.

VIII. Otium eſt fomentum & incentivum tentationum, pravarumque cogitationum, præſertim verò venerearum ac immundarum.

IX. Otium ſolet eſſe cauſa & centrum omnium vitiorum,

cum

cum ab illo omne malum ducat ſuam originem.

X. Bono publico otium valdè damnoſum & pernicioſum eſt, ut propiereà ab omni regimine benè ordinato meritò exterminentur otioſi.

XI. Otioſus ſibi ipſi creat omnium bonorum tam ſpiritualium quàm temporalium penuriam, gravamen & moleſtiam, nec non vitæ abbreviationem.

XII. Varia in conſiderationem ducuntur motiva, ut quis deteſtetur otium, ac tempus fructuosè impendat.

XIII. Varia etiam examinantur capita ſtultitiæ, quam incurrit otioſus, jacturam faciens temporis.

XIV. Diverſæ alleganturi nterpretationes & expoſitiones morales textus hujus Apoſtoli; *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.*

XV. Modus traditur & methodus, qua tempus conſervemus & expendamus cum noſtro emolumento, & innocentia Chriſtiana; item qua ratione tempus poſſimus facere noſtrũ.

XVI. Oſtenditur, quantum utilitatis conferant occupationes & labores ad fugiendum otium: ubi & laudantur, qui tempus benè impendunt.

XVII. De tempore, quod honeſtæ recreationi, viriumque reſtaurationi impenditur, ſimulque commendatur otium & quies vitæ contemplativæ.

TRACTATUS XCII.
De Tentatione & ſuggeſtione Diabolica.

Continet Diſcurſus XVIII.

Diſc. I. OStenditur, humanam vitam eſſe continuam pugnam & tentationem.

II. Variæ deteguntur technæ, fraudes & doli Dæmonis in Angelum lucis ſe transfigurantis.

III. Deus malitiam Dęmonis, damnis noſtris inhiantis, in noſtram, cum ei reſiſtimus, convertit ſalutem.

IV. Demonſtratur ſimilitudine de fermento cribrato, à Chriſto Domino adinventa, tentationes profectui noſtro eſſe utiles.

V. Tentationes à Deo ordinatæ ſunt ad exercendam ac perficiendam virtutem.

VI. Valdè expediunt, ſuntque neceſſariæ tentationes, quibuſcum æternæ gloriæ lucramur gloriam.

VII. Perfectiores ſerpens infernalis tentare ſtudet, uti & illos, quos reperit devotioni magis intentos.

VIII. In noſtrum tentatio illa, quam vincimus, cedit emolumentum, cum per eam plurima alterius vitæ acquiramus merita.

IX. Plura alia examinantur emolumenta & commoda ex tentationibus promanantia.

X. Utiles ſunt tentationes, quia nos conſervant humiles: quod exemplo S. Pauli ſpecialiter probatur.

XI. Deus, qui ex malo novit elicere bonum, odium Dæmonis ejuſque tentationes ad majus bonum noſtrum ordinat, ut noſtram probet virtutem.

XII. De debilitate & infirmitate Dæmonis, quando non ſecundatur à noſtra voluntate & conſenſu.

XIII. Deus non permittit, Dæmonem prævalere & ſuperiorem eſſe noſtris viribus, communicando nobis auxilia, quibus ei reſiſtere valeamus.

XIV. De auxilio & tutela, quam à Deo recipimus in tentationibus hoſtis noſtri infernalis.

XV. Aſſiſtentia Dei, qua nos protegit & defendit in tentationibus, cooperationem quoque exigit ex parte noſtra.

XVI. Remedia contra tentationes ſunt diffidentia ſui, & confidentia in Deo, invocatio auxilii & nominis ejus, actualis præſentiæ Dei memoria, Communio, Confeſſio, Paſſio D. N. Sacra Scriptura & Verbum Dei.

XVII. Potens motivum, ne Dæmoni adhæreamus, debet eſſe notitia, quòd ſit noſter inimicus; undè generosè ei reſiſtere, ac tentationes nulla ratione quærere debemus.

XVIII. Varii tanguntur modi, quibus tentationibus reluctari, eaſque evincere & ſuperare poſſumus.

TRACTATUS XCIII.
De Timore Dei.

Continet Diſcurſus XV.

Diſc. I. AD bonam directionem & obſervantiam Divinarum legum, ante omnia neceſſarium eſt prædicare timorem Dei.

II. Timor Dei eſt ſtimulus ad pœnitentiam; cooperatur quippe non tantùm in abolendo peccato præterito, verùm etiam præſervat nos à futuro.

III. Improbatur timor humanus & mundanus, pariterque oſtenditur, qua ratione bonus ſit timor, dictus, ſervilis.

IV. Demonſtratur, timorem filialem eſſe compatibilem cum amore Dei, & ſervilem cum filiali.

V. Semper nobis timendum eſt in negotio æternę noſtræ ſalutis.

VI. Timor Dei eſt pignus & ſignum æternæ beatitudinis.

VII. In via Dei nunquam debemus eſſe ſecuri, at ſemper timere.

VIII. Qui majori præditus eſt ſpiritu, plus timoris habet: nullus ab hoc ſe eximere, nec ſecurus vivere debet.

IX. Origo & principium æternæ noſtræ ſalutis ſolet eſſe timor Dei; ubi variæ conſiderationes ſuper illa verba: *Initium ſapientiæ timor Domini.*

X. Oſtenditur, timorem Dei eſſe radicem & fundamentum ſapientiæ.

XI. Timenti Deum non deſunt bona ſpiritualia pariter & temporalia.

XII. Timor Dei animabus timentibus confert conſolationes & gaudia.

XIII. Varia conſiderantur bona, quæ à timore Dei derivantur.

XIV. Alia adhuc tanguntur emolumenta, quæ proveniunt à timore Dei.

XV. Nonnulla tanguntur motiva, quibus ſtimulemur ad concipiendum hunc ſanctum timorem.

TRACTATUS XCIV.
De Tribulationibus, perſecutionibus, infirmitatibus &c.

Continet Diſcurſus XXXIII.

Diſc. I. VIta humana, continua quædam tribulatio eſt.

II. Deo familiariſſimi, chariſſimi, præſertim Chriſtiani, invitati ſunt, & vocati ad ſufferendas tribulationes.

III. De honore & gloria, quam Deus repoſuit in tribulationibus.

IV. De lucro, merito, virtute, perfectione tribulationis.

V. Quia tribulatio habet aliquid divini, ideò Chriſtus animas afflictas amplexatur, & cum iiſdem converſatur.

VI. Servi cum gaudio & jubilo atrociora ſuſtulerunt tormenta, & plures alias adverſitates.

VII. Animabus afflictis & tribulatione preſſis Deus communicat conſolationes & gaudia.

VIII. Proſequitur author, & probat idem propoſitum.

IX. Tribulatio lumen nobis ſubminiſtrat, ac in Dei nos ducit notitiam.

X. Aperit nobis oculos, ut noſmetipſos agnoſcamus & emendemus.

XI. Cooperatur noſtræ converſioni & pœnitentiæ.

XII. Tribulatio patienter tolerata ſolvit pœnas debitas pro peccatis, & ab iiſdem nos expurgat.

XIII. Certum habemus ſignum & pignus amoris Divini, cùm tribulationes patimur, & corrigimur.

XIV. Diſciplina & virga paterna tribulationum, paterni amoris Dei erga nos indicium eſt.

XV. Tribulatio vitam gratiæ, multaque alia bona nobis communicat, & in gratia nos confirmat & ſtabiles efficit.

XVI. Tribulationem nobis Deus immittit, ut noſtram experiatur ac probet virtutem.

XVII. Sub alluſione ac metaphora Medici & Medicinæ nonnulla tanguntur bona tribulationis.

Digitized by Google

INDEX TRACTATUUM ET DISCURSUUM.

XVIII. Infirmitates corporis cooperantur ſaluti animæ.

XIX. Infirmitates freni inſtar ſunt, quo coercentur peccata, & ab hiſce frequenter cauſatę ſunt, eorumq; pęnę. Unde interdum contingit, infirmum mediante delictorum ſuorum confeſſione & expiatione, priſtinæ reſtitui ſanitati.

XX. Infirmitates virtutum, perfectioniſque ſunt exercitium, ac inſtrumentum plurium aliorum bonorum.

XXI. Sunt inſuper divini amoris ſigna, multorumque aliorum bonorum cauſæ.

XXII. Oſtenditur, quantum inferant præjudicium proſperitates & felicitates humanæ.

XXIII. Varia tanguntur bona, ex tribulationibus promanantia.

XXIV. De tribulatione ſub metaphora auri.

XXV. Tribulatio eſt pignus & arrha electionis ad gloriam.

XXVI. Ut tribulationem prompta voluntate ſuſtineamus, conſiderandum eſt, eam breviſſimo duraturam tempore reſpectu præmii, quod erit æternum.

XXVII. Tribulatio infirmum & debilem efficit Dæmonem, & in futura vita parcit pęnis temporalibus, imò & ab æternis nos ſæpenumerò eximit. Ubi & inſignis ex S. Thoma de Villanova adducitur doctrina.

XXVIII. Cum tribulationes noſtrorum pœnæ ſint peccatorum, hac fulciri conſideratione, lubentiori animo eas ſufferemus, fructumque inde percipiemus.

XXIX. Varia adducuntur motiva, nos inducentia ad patienter tolerandas adverſitates & tribulationes.

XXX. In tribulatione recurrendum eſt ad orationem, eò quòd afflictorum preces ſint efficaciſſimæ.

XXXI. Tunc præſertim Deus ſuo nobis adeſt auxilio, ac propinquior eſt, quando tribulationibus preſſi, omni humano deſtituti ſumus ſubſidio.

XXXII. Quia à Deo procedunt tribulationes, oportet, ut ex neceſſitate faciamus virtutem, ac in ea proficiamus, Divinæque voluntati nos conformemus.

XXXIII. Examinatur diſcrimen, quod electorum inter & reproborum intercedit tribulationem.

TRACTATUS XCV.

De Vanagloria.

Continet Diſcurſus XI.

Diſc. I. DEus bonorum noſtrorum operum ſibi reſervat laudem & gloriam, ac propterea nullam exindè concipere debemus vanam gloriam.

II. Complacentia & æſtimatio propriæ laudis radicitùs nobis inhæret, ideoque difficillimè evellitur extirpaturque.

III. Vana gloria invadit & aggreditur etiam perfectiſſimos; ac tunc bellum nobis indicit & movet, cum de vitiis triumphamus, boniſque operibus divites ſumus.

IV. Ob timorem vanæ gloriæ occultanda ſunt opera bona, dona, gratiæ, & favores cœleſtes.

V. Varia proferuntur exempla ſanctorum hominum, qui ne vanam incurrerent gloriam, ſanctitatem ſuam celarunt.

VI. Modus oſtenditur, quo opera bona, ne perdant meritum, à vana gloria tueri poſſimus.

VII. Qui ob vanam gloriam duntaxat benè operatur, meritorum veræ gloriæ facit jacturam, & ſine omni fructu laborat.

VIII. De jactura veræ gloriæ propter vanam, cum loco æternæ mercedem recipimus temporalem.

IX. Nonnulla alia conſiderantur damna avidis vanæ gloriæ accidentia.

X. Abominatur & deteſtatur Deus vanam gloriam; cujus deteſtationis æternus ejus Filius multa nobis reliquit exempla.

XI. Deo accepta referre debemus omnia, quæ facimus bona opera, ubi & quædam remedia contra hoc vitium tanguntur.

TRACTATUS CXVI.

De Vocatione.

Continet Diſcurſus IX.

Diſc. I. DEus ita diſpoſuit & ordinavit, ut in omni ſtatu, vocatione, & profeſſione poſſimus ſalvari.

II. Quilibet ſit contentus ſua vocatione, cùm in ea perfectus eſſe poſſit, etiam vocatus ad ſtatum conjugalem.

III. Qui ſcit vivere in timore DEI, ſalvat animam ſuam in omni vocatione & ſtatu, etiam militari.

IV. In omni ſtatu poſſumus operari ſalutem noſtram, exercendo tamen opera virtutum ſtatui noſtro conformia.

V. In ſtatu etiá ſæculari humanæ proſperitatis merita acquiri poſſunt eorum paria meritis, qui vivunt in ſtatu perfectiori.

VI. Divinorum præceptorum obſervantia, quæ conſiſtit in amore Dei & proximi, adaptatur omni ſtatui, & præſertim ſæculari.

VII. In omni vocatione fieri poteſt charitatis exercitium, quo mediante lucramur cœleſtem gloriam, & Deus, quantùm ex ſua parte eſt, unumquemque ſalvare intendit.

VIII. Oſtenditur & probatur, nec locum, nec ſtatum ſæcularem obſtare, aut præjudicare virtutis exercitio, & ſanctitatis lucro.

IX. Demonſtratur inſuper, aulam poſſe eſſe ſcholam Chriſtianarum virtutum; ac modus pariter exhibetur, quo id præſtari poſſit.

TRACTATUS XCVII.

De Zelo.

Continet Diſcurſus X.

Diſc. I. ZElum Deus plurimi æſtimat & appretiatur; unde Dei honorem zelans ac defendens, participat aliquid Divini.

II. Homini zeloſo ſupernaturalem Deus impertit gratiam & honorem, imò & gratiam, cœleſtem pandēdo paradiſum.

III. Variis declaratur exemplis, quàm gratus Deo fuerit zelus, ac munificentiſſimè ab eodem compenſatus.

IV. Adhuc diſcutitur & dilatatur materia præcedentis diſcurſus.

V. Zelus ſuam habet radicem infixam amori Dei, & hic vel maximè zelotem conſtituit, ac defenſorem honoris Dei.

VI. Variæ zeli conſiderantur conditiones, ut ſit ordinatus, & conformis regulæ rationis & virtutis.

VII. Reprehenduntur acriter qui pravas paſſiones ſuas, quibus moventur, zeli tegunt pallio; quos tamen Deus meritò detegit & caſtigat.

VIII. De zelo, quem pientiſſimus Redemptor noſter demonſtravit circa ſalutem animarum.

IX. Variæ inſtituuntur conſiderationes de zelo ſalutis animarum.

X. De lucro, quod acquirimus, ſalutem animarum zelantes.

F I N I S.

BIBLIO-

Digitized by Google

BIBLIOTHECÆ
MORALIS PRÆDICABILIS,
TRACTATUS LXVIII.
DE PATIENTIA.
DISCURSUS VIGINTI.

DISCURSUS I. De neceſſitate virtutis patientiæ.

II. Patientia character eſt hominis Chriſtiani, efficitque, ut hanc fidei noſtræ veritatem, à Deo eſſe agnoſcamus.

III. Chriſtus per invictam patientiam ſuam ſe filium Dei eſſe probavit.

IV. Idem thema continuatur, oſtendendo, quòd patientia neſcio quid divini in ſe contineat.

V. Patientia ad cœleſtem gloriam nos transfert.

VI. Actus virtuoſi patientiæ ſunt veluti totidem gemmæ, quæ noſtram in cœlis coronam exornant.

VII. Nonnulla tanguntur emolumenta, quæ in hac virtute ſe exercentes ſibi comparant.

VIII. Super illa S. Jacobi Apoſtoli verba: *Patientia opus perfectum habet*, variæ conſiderationes adducuntur.

IX. Patientia lapis eſt lydius, ad quem vera virtus & ſpiritus comprobatur.

X. Patientia viam ſternit ad cœlum.

XI. Nonnullæ conſiderantur hujos virtutis excellentiæ, & quàm ſit Deo accepta, nooomllis oſtenditur exemplis.

XII. Patientia hominem interiorem in adverſis componit, eique in tormentis communicat lætitiam.

XIII. Quantoperè Dæmon patientiam averſetur, noſque impatientes reddere ſatagat: quem tamen per patientiam à nobis abigimus.

XIV. Patientiam victorioſam eſſe oſtenditur.

XV. Variæ in deteſtationem impatientiæ adducuntur conſiderationes.

XVI. Nonnulla veræ patientiæ præconia, & circumſtantiæ expenduntur.

XVII. Patientia ex malo bonum elicit, adverſaque in remiſſionem peccatorum ſuorum ſuſtinet: Econtra verò impii ingentes ſuſtinent anguſtias, ut ad vitium & pœnas ſempiternas pertingere valeant.

XVIII. Conſideratio gloriæ cœleſtis ad patientiam exercendam calcaria addit, & præbet auxilia.

XIX. Deus tribulationum eſt auctor, eaſque in utilitatem noſtram & gloriam ſuam nobis immittit, ut tantò magis noſtram eluceſcere faciat patientiam.

XX. Varia ad patientiam exercendam conſiderantur motiva.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.
De neceſſitate virtutis patientiæ.

THEMA.
Patientia vobis neceſſaria eſt. Hebr. 10. v. 36.

1 SAnctus Apoſtolus, qui immediatè ab increata Sapientia in paradiſo edoctus fuit, patientiæ virtutem, non tanquam utilem, convenientem, & delectabilem, ſed tanquam neceſſariam nobis proponit (Non tantum utilis, ſed & neceſſaria eſt patientia.) inquiens: *Patientia vobis neceſsaria eſt*. Enimverò quin præſens hæc vita noſtra quædam ſit ſpecies militiæ (*militia eſt vita hominis ſuper terram*) nulli dubium eſſe poteſt; ac proindè quam neceſſaria eſt bellantibus armatura, tantundem quoque neceſſaria nobis eſt patientia. Unde S. Bonaventura ait: (S. Bonav. in c. 21. Luc.) *Quantum ad internam armaturam*, *ſubjungit*: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras; id eſt defendetis vos tanquam per armaturam perfectam*. Enimverò quocunque in hac lacrymarum valle, in hoc mari proceloſo, oculos noſtros conjicimus, ex omni parte miſeriæ, contradictiones & ærumnæ ſe offerunt ſine numero; nam ut Venerabilis Thomas de Kempis ait: (Thom. à Kemp. lib. 1. c. 12. de imit. Chriſti.) *Diſpone & ordina omnia ſecundum tuum velle, & videri, & non invenies, niſi ſemper aliquid pati, aut ſponte, aut invitè; & ideo neceſse eſt te ubique tenere patientiam*. S. Bonavent. aliquos enumerat (S. Bonav. l. 2. perf. Relig. c. 31.) caſus, in quibus hanc virtutem exercendi ſpecialis urget neceſſitas, videlicet: *Primo*, *Corporis læſio*. *Secundo*, *Temporalis penuria ſubſtantia*. *Tertio*, *Detrimentum honoris*. *Quarto*, *Charorum offenſio vel ſubtractio*. *Quintò*, *Tranquillitatis mentis quæcunque perturbatio*. Spiritus Sanctus apud Jobum hanc (Job 14. v. 1.) pronunciat ſententiam: *Homo natus de muliere, repletur multis miſeriis*. At verò quodnam adverſus illas adhibebimus remedium? S. Bonaventura de Patientia diſſerens, loquit: (S. Bonav. ib. c. 36.) *Patientia tolerabiliora reddit præſentis vitæ incommoda, quia adverſitas, quando cum impatientia eſt, triplex incommodum dat. Extrinſecus homo affligitur, & intrinſecus per impatientiam amaricatur, & inſuper mala conſcientia rodit mentem pro reatu culpæ*. S. Cyprianus in libro de (S. Cypr. de Bono Patien.) bono Patientiæ, inquit: *In triſtitia & gemitu ſimus neceſſe eſt omnibus diebus vitæ noſtra. Edamus plane ne-*

Digitized by Google

ceſſe eſt cum ſudore, & labore. Unde unuſquiſque noſtrum cum naſcitur, & hoſpitio hujus mundi excipitur, initium ſumit à lachrymis; & quamvis adhuc omnium neſcius & ignarus, nihil aliud novit in illa ipſa prima nativitate, quam flere. Providentia naturali lamentatur vita mortalis anxietates, & labores; & procellas mundi quas ingreditur, in exordio ſtatim ſuo ploratu, & gemitu, rudis anima teſtatur. Sudatur enim, quamdiu iſtic vivitur, & laboratur. Quamnam verò idem S. Martyr ex hiſce præmiſſis deducit conſequentiam? Hanc nimirum: *Nec ſudantibus, & laborantibus poſſunt alia magis, quam patientiæ ſubvenire ſolatia.* Et paulò poſt idem Sanctus neceſſitatem in militia hujus vitæ arma manibus vibrandi, quaſi manu noſtra palpare nos facit, dum ſubjungit: *Oportet in hac fragilitate, atque infirmitate corporea luctari ſemper & congredi: quæ luctatio & congreſſio non niſi patientiæ viribus poteſt ſuſtineri.*

S. Clim. ſcalæ parad. grad. 27. n. 31. Ut peregrinantibus calceamenta, ne pedes lædantur ſunt neceſſaria, ita in adverſis patientia. Matth. 10. v. 10.

2 S. Joannes Climacus pro perſona Religioſi cujuſdam ſequentem ſtatuit propoſitionem, quæ indifferenter ad quoslibet homines, quamdiu hic vivunt, accommodari poſſe videtur; ait enim: *Non tantopere cibo ſuo, quam patientia indiget Religioſus.* Quodnam in eo latuiſſe putas myſterium, quòd S. Petrus egreſſurus ex carcere Herodis in mundum ad convertendos populos, ab Angelo juſſus fuerit ſe calceare; maximè cum Chriſtus apud S. Matthæum cap. 10. contrarium præceperit, ne ſcilicet Apoſtoli ſui calceos in pedibus haberent: *Neque calceamenta*? Reſponderi quidem poſſet, nequaquam conveniſſe, ut calcei S. Petri apud Hebræos & multò minùs apud impium & ſacrilegum illum Regem permanerent; ſiquidem coram illis in omnibus ſæculis futuris omnes & ſinguli, etiam formidabiles totius mundi Monarchæ, ſe in ſignum ſubjectionis proſternere debebant, iiſque cum reverentia devotiſſima oſcula imprimere; veruntamen meliùs ad noſtrum propoſitum in ſenſu morali reſpondet S. Antonius de Padua S. Petrum ab Angelo juſſum fuiſſe, ut calceis ſe indueret, *ne in via à lapide læderentur pedes: calcei autem hi patientiam denotant, quæ eſt neceſſaria in adverſis hujus mundi*; quia cum in hac vita quamdiu ſumus, viatores ſimus; *dum ſumus in corpore, peregrinamur*: ne ad quemlibet greſſum impingamus ad offendiculum, allidamuſque *ad lapidem pedem noſtrum*, hanc nobis neceſſariam patientiæ virtutem ſubminiſtravit. Hæc autem offendicula B. Laurentius Juſtinianus his verbis innuit: *Peregrinanti homini in hac valle miſeriæ multa occurrunt adverſa, aliqua ex innata infirmitate, aliqua ex inolita conſuetudine; quædam ex juſtitia divina, nonnulla vero ex malorum hominum malignitate.* Ideò ne offendamus & lædamus pedem, myſtico hoc calceo nobis opus erat. Idem quoque ad ſuperius dicta, ſcil. quòd *militia eſt vita hominis*, ſe reflectens, inquit: *Æqualis periculi eſt accedere ſine armis ad bellum, & abſque patientia ad ſpiritualis ſubjectionis, obedientiæque properare conflictum. Ille enim corpus, iſte tempus, animamque amittit.* Similem quoque diſcurſum Bellovacenſis inſtituit, dicens: *Sumus in terra tribulationis, in agro laboris, in campo certaminis, & tyrocinio probationis, ubi tyrones probantur.* Unde S. Bernardus ait: *In campo certaminis ſumus, ubi qui plagam, vel livorem non ſuſtinuerit, miles inglorius apparebit. In hoc mundo tot emergunt caſus, imminent adverſitates, infirmitates, deſolationes, & moleſtiæ, quot homo, velit, nolit, habet ſuſtinere; ſicut navis in medio mari undique procelloſis fluctibus agitatur & concutitur.* Ut igitur in hiſce procellis non mergamur, anchoram patientiæ in arenam figamus neceſſe eſt. Idem doctiſſimus Præſul in progreſſu ſui diſcurſus hæc verba ſubjungit: *Patientia eſt gubernaculum vitæ noſtræ, ſicut dicitur Prov. 14. Qui patiens eſt, multa gubernatur patientia. Gubernator autem in fine navis exiſtens, undique conſiderat pericula, ne incidat in ea, ne impingat in ſaxum, vel terram, vel ſabulam, declinando vitat ventum contrarium. Sic homo patiens debet eſſe undique circumſpectus, pericula declinando, ne navis animæ frangatur per impatientiam. Patientia eſt quaſi anchora mentis, firmans eam, & tenens immobilem in tempeſtate adverſitatis. Patientia ſimilis eſt cuidam piſci, qui dicitur Echinus, de quo legitur in hiſtoria tranſmarina, quod ſi adhæſerit navi, reddit eam immobilem.*

S. Anton. de Pad. Sab. 2. Quad.

2. Cor. 5. v. 6.

Pſ. 90. v. 12.

B. Laur. Juſt. de lig. vitæ c. 1.

Bellov. ſpec. mor. lib. 1. diſt. 88.

Prov. 14.

3 Conſideratione digniſſimus eſt diſcurſus quidam, quem S. Zeno de hac virtute conſcripſit, in quo maximè ad propoſitum noſtrum ſervit, quod ſequitur: *Etſi beata diverſis vita virtutibus quæritur, cujus cupidinem flagrans humanitas per momenta ſuſpirat; tamen omnes, uno eodemque conſenſu, quaſi quendam patientiæ deferuntur in portum, ſine qua nec audiri, nec concipi, nec diſci quicquam poterit, nec doceri; nam profectò ſola eſt ad quam res omnis ſpectet.* O cum quanta veritate lamentari poſſumus: *Circumdederunt nos mala, quorum non eſt numerus*? Quot ærumnæ, ſive culpæ, ſive pœnæ, ex omni nos parte infeſtant? *Ipſam animam, & corpus*, inquit Tertullianus, *in ſeculo iſto expoſitum omnibus ad injuriam gerimus.* Mortalitas noſtra continuum quoddam pondus ſibi annexum habet, de quo Sapiens ait: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam*; & hæc à tentationum vehementia inceſſanter agitatur, eique prædominantur inordinati ejus appetitus, iræ, odii, invidiæ, concupiſcentiæ, ſuperbiæ, avaritiæ, triſtitiæ, anxietatis & ſimiles aliæ paſſiones. Corpus ſimiliter quot objectum eſt infirmitatibus? quot aeris intemperati injuriis? quot aliis ærumnis famis, ſitis, ſudorum, laborum, aliarumque innumerabilium miſeriarum? Unicum verò horum omnium remedium eſt patientia, dicente Gregor. Magno: *Cuivis dolori remedium eſt patientia.* Dion. Carthuſianus pariter integrum quendam ærumnarum & miſeriarum infelicis & deplorabilis vitæ hujus contexit catalogum, dum ait: *Nonne vita iſta morti ſimilis eſt, in qua abundant dolores, & gemitus, ſuſpiria, & tanta miſeria? Alius damno affectus plangit; alius orbitate percuſſus luget; alius mortem amicorum deplangit; alius in paupertate plorat. Tribulatio magna eſt, ex quo naſcitur homo. Prima lux ejus indicat infirmitatem. Naſcitur infans, & ſtatim plorat: nondum loquitur, & Propheta eſt ſuæ calamitatis. Lachrymæ teſtes ſunt miſeriæ, quod in labore futurus ſit, & timore. Mox incipit eſurire, & ſitire.* Et paulò poſt ſubdit: *Quis tibi omnia mala hujus vitæ numerare poſſit? Ut enim prætermittam ea mala, quæ omnes homines communiter opprimunt, qualia eſſe putamus ſecreta pericula, malaque ſpecialia ſingulorum?* Ut autem omnes haſce ærumnas æquanimiter toleremus, ut ex iiſdem animæ aliquem conciliemus profectum, & ne ab earum puncturis transfigamur, unicum remedium eſt patientia; & ideo *Patientia vobis neceſſaria eſt.*

S. Zeno ſer. de patient.
Neceſſaria eſt patientia propter pluſimas miſerias, quæ occurrunt in hac vita.
Pſ. 39. v. 13.
Tertul. l. de patient. c. 8.
Sap. 9. v. 15.

S. Greg.
Dion. Carth. art. 36 de arcta via ſalutis.

4 *Neceſſaria eſt*, ſi conſiderare velimus multos ab hujus virtutis exercitio procedentes effectus, eoſque omnes vitæ noſtræ morali & politicæ neceſſarios. Quidnam enim inveniri poterit, cujus homo magis indigeat, quàm ſit uſus & conſervatio rationis? hic autem juxta Doctorem Angelicum patientiæ referendus eſt in acceptis. Nam ut idem S. Doctor ait: *Patientia eſt virtus, qua bonum rationis conſervatur contra triſtitiam, ne ei ſuccumbat. Virtutes morales ordinantur ad bonum, in quantum conſervant bonum rationis contra impetus paſſionum: inter alias autem paſſiones, triſtitia efficax eſt ad impediendum bonum rationis, ſecundum illud 2. Cor. 7. Sæculi triſtitia mortem operatur, & Eccleſiaſtici 30. Multos occidit triſtitia; unde neceſſe eſt habere aliquam virtutem, per quam bonum rationis conſervetur contra triſtitiam.* Hæc autem eſt virtus patientiæ; id quod confirmat authoritas S. Auguſtini in libro de Patientia, ita ſcribentis: *Patientia eſt, qua mala æquo animo toleramus, id eſt, ſine perturbatione triſtitiæ, ne animo iniquo bona deſeramus, per quæ ad meliora perveniamus.* S. Cyprianus quoque in hanc rem ita pronunciat: *Patientia quæ nos Deo, & commendat, & ſervat; ipſa eſt quæ iram temperat, quæ linguam frenat, quæ mentem gubernat, pacem cuſtodit, diſciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium ſimultatis extinguit, coercet potentiam divitum, inopiam pauperum refovet, tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laborioſam caſtitatem, in conjunctis & maritatis individuam charitatem. Facit humiles in proſperis, in adverſis fortes, contra injurias & contumelias mites. Docet delinquentibus cito ignoſcere: Si ipſe delinquas,*

Uſus rectæ rationis eſt effectus ejus.

S. Thom. 2. 2. q. 36. art. 1.

2. Cor. 7.
Eccl. 30.

S. Aug. l. de patient.

S. Cypr. ibid.

di. ſi

diu & multum rogare; tentationes expugnat, perſecutiones tolerat, paſſiones & martyria conſumat. Quis igitur non confitebitur, oeceſſariam eſſe patientiam vitæ, non ſolùm morali, ſed etiam politicæ? Sine hac virtute totus utique mundus mera eſſet quædam confuſionis Babylonia. Atque hæc cauſa eſt, cur Tertullianus dixerit: *Non licet nobis una die ſine patientia manere: etenim cum omnem ſpeciem ſalutaris diſciplina guberaet, quid mirum, quod etiam pœnitentia miniſtret, ſolita lapſis ſubvenire?* Idem vetuſtus author in progreſſu ejuſdem libri de Patientia c. 14. ita loquitur: *Omnia placita ejus tuetur, omnibus mandatis ejus interveait, fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem inſtruit, pœnitentiam expectat, exomologeſin aſſignat, carnem regit, ſpiritum ſervat, linguam frenat, manum continet, tentationes inculcat, ſcandala pellit, martyria conſumat, pauperem conſolatur, divitem temperat, gentilem invitat, ſervum Domino, Dominum Deo commendat, fœminam exornat, virum approbat. Amatur in puero, laudatur in juvene ſuſpicitur in ſene, in omni ſexu, in omni ætate formoſa eſt*; imò adjungere nobis liceat: *neceſſaria eſt.*

Tertul. l. de Patient. c. 12.

Tertul. ibid. c. 14.

5 Præterea cor, quod omnium motuum noſtrorum ſpiritualium primum mobile eſt (unde Chriſtus ait: *De corde exeunt cogitationes malæ, adulteria, fornicationes*) in quonam pharmacopolio pro omnibus infirmitatibus ſuis ſuum reperiet antidotum, & medicinam? Manifeſtarunt idipſum ſancti eremi Patres, ut Caſſianus refert; qui poſtquam varios hujus virtutis recenſuiſſet effectus, tandem ſubjungit: *Per quod evidenter oſtenditur, ita efficaciſſimam medicinam cordis eſſe Patientiam, ſecundum illud Salomonis: Manſuetus vir, cordis eſt medicus; ut non ſolum iræ, triſtitiæ, acediæ, cenodoxiæ, ſuperbiæ; verum etiam libidinis, omniumque pariter extirpet fomitem vitiorum.* Imò adeò neceſſaria eſt hæc virtus pro ſalutis noſtræ ſecuritate & promotione, ut S. Ambroſius ſuper illa verba Apoſtoli: *In multa patientia poſſidebitis &c.* dicat: *Patientia eſt quæ ſalvat homines.* Quo enim modo homines inter ſe politicè converſari poſſent, niſi inter ſe mutuò hanc reciprocè exercerent virtutem? S. Anſelmus fructus Spir. S. *Pax Patientia &c.* explicans, ita ſcribit: *Quia multa ſunt in converſatione humana, quæ pacem turbare poſſunt, neceſſario ſubditur Patientia, per quam injuriæ & adverſitates æquo animo ſuſtinentur, ut fraterna pax queat obſervari. Patientia enim eſt, mala æquanimiter tolerare, & contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore moveri: & quia non ad horam, ſed quamdiu voluerit Dominus, obſervanda eſt hæc patientia, ſubnectitur & longanimitas, per quam omnia perſeveranter uſque ad finem ſuſtineantur.* Etenim in hac lachrymarum valle, non per unam horam duntaxat, non per diem, non per menſes, vel annos; ſed ſemper quouſque vivimus, ex omni parte, in omni loco, in quovis tempore, ab omni ſtatu, & profeſſione perſonarum, ærumnas & contradictiones nobis illatas obvias habemus; ac proinde ut cum omnibus, & præcipuè cum nobiſmetipſis in pace vivere valeamus, *patientia nobis eſt neceſſaria:* & S. Paulus poſtquam dixiſſet *Pax*, mox adjungit *Patientia.* Certiſſimum eſt, quòd continuum, nec unquam interruptum in nobis experiamur conflictum & luctā: *Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſum carnem. Video aliam legem in membris meis,* dicebat S. Paulus, *repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati.*

Matth. 15. v. 14.

Eſt medicina cordis. Caſſian. collat. 12. c. 6.

S. Ambr. 1. Cor. 6.

S. Anſel. ad Gal. 5.

Gal. 5. 17.

Rom. 7. v. 23.

6 Enimverò S. Bonaventura inter alios hujus virtutis effectus hunc quoque enumerat, quòd ſcil. *Patientia purget peccata præterita, & præcaveat à futuris;* ac proinde cum veriſſimum ſit, quòd *ſepties in die cadat juſtus;* patientia quoque non ſemel, ſed ſepties per diem pariter neceſſaria erit, ut ſe opponat peccatis, vel eadem, ſi commiſſa ſint, aboleat: ſiquidem ut ſuo loco dicetur, Patientia ab amore Dei procedit, cui proprium eſt peccata extinguere: *charitas* enim *operit multitudinem peccatorum.* Audiamus, quid hac de re magnus ille ſpiritualis vitæ Præceptor Ludov. Bloſius ad propoſitum noſtrum referat; ita enim ſcribit: *Mechtildi ait Dominus: Qui aliquod gravamen, vel dolorem etiam permodicum, tali intentionem perfert, ut proponat, pro amore & laude nominis mei, libenter majorem dolorem, vel laborem ſuſtinere, ſi id mihi placeret, is quantumcunque aridum, & peccatorum rubigine obductum cor habeat, in ipſa hora revireſcit, & gratia meæ capax efficitur.* Cum igitur ad peccatum adeò proclives ſimus, Deus nobis quoque de hoc antidoto, & theriaca Patientiæ paternè proſpexit. Unde obſervandum eſt, quòd Sacerdos vel Confeſſarius poſt abſolutionem Sacramentalem, pro culparum ſatisfactione hæc verba proferre ſoleat: *Quicquid mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum tuorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ.* Hinc etiam S. Fulgentius in acerbiſſima quadam ſeptuaginta dierum infirmitate ſe conſolabatur, ſequentia frequenter repetendo verba: *Domine, da mihi modò hic patientiam, & poſtea indulgentiam.* Nam ut author quidam antiquus conformiter ſupracitatæ Magni Gregorii ſententiæ, ait: *Cuivis dolori remedium eſt patientia.*

S. Bonav. l. 2. de Profect. Relig. c. 36. Prov. 24. v. 16. Purgat peccata præterita, & præcavet à futuris. Jac. 15. v. 2.

Bloſ. in Conclavi animæ c. 10.

Baron. Anno 529. n. 3.

Publius Mimus.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Patientia Chriſtiani hominis Character eſt, efficitque ut hanc fidei noſtræ veritatem à Deo eſſe agnoſcamus.

THEMA.

Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini. Philip. 1. v. 29.

1 SAnctus Apoſtolus Philippenſibus indicat, Deum ſimul cum dono vocationis ad veram fidem, aliud quoque donum eidem adjunxiſſe, ſcil. pro amore ſui patiendi; hoc enim innuunt aſſumpti thematis verba: *Vobis donatum eſt, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini.* Et meritò quidem utrumque hoc donum ſimul conjunctum fuit in illis, quia ſpecialis Chriſtiani character patientia eſt, & per hanc ad veræ fidei Chriſti agnitionem devenitur. Ideò S. Paulus in ſua Epiſt. ad Theſſal. eoſdem monet, inquiens: *Nemo moveatur in tribulationibus iſtis.* At verò, quam ob rem illos in tribulationibus ſuis adeò conſtantes & patientes eſſe volebat? Cauſam hanc ſubdit Apoſtolus, dicens: *Ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſumus;* quaſi dicere vellet: in hoc enim vocatio noſtra conſiſtit, ut videlicet patiamur, & in patientia nos exerceamus. Hanc quoque ob cauſam magnus ille Maſſilienſium Epiſcop. Salvianus dicebat: *Quid enim mirum, ſi mala cuncta perferimus, qui ad toleranda univerſa militamus?* Mutius Scævola ſententioſa olim hæc protulit verba: *Agere & pati fortia, Romanum eſt;* quod longè veriùs de Chriſtianorum conditione aſſerere licet: *Pati enim fortia verè Chriſtianum eſt.* S. Petrus, qui primum catechizavit Chriſtianiſmum, in Epiſtola ſua prima vocationis noſtræ exigentiam declarat, inquiens: *In hoc enim vocati eſtis, quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.* Tertul. contra Gentiles in Religionis noſtræ defenſionem ſcribens, heroicam Chriſtianorum patientiam, certum veræ fidei teſtimonium eſſe his verbis demonſtrat: *Illa ipſa obſtinatio, quam exprobratis, magiſtra eſt. Quis enim non contemplatione ejus concutitur ad inquirendum, quid intus in re ſit? Quis non ubi requiſivit, accedit? ubi acceſſit, pati exoptat?*

Eſt ſpecialis character hominis Chriſtiani.

1. Theſſ. 3.

Salvian. l. 3. de prov.

1. Petr. 2. v. 21.

Tertul. adv. Gen. c. 5.

2 Gregorius M. de Martyribus, qui tanta cum promptitudine & hilaritate patiebantur, diſſerens, inquirit: *Nunquid carnem ſuam in mortem darent, niſi eis certiſſimè conſtitiſſet, eſſe vitam, pro qua mori debuiſſent?* Hæc autem notitia, & lumen illis per patientiam communicatum fuit. Quando Salvator noſter Saulum illuminavit, (*Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in Diſcipulos Domini*) *circumfulſit eum lux de cœlo*, ut per lucem Evangelii idololatriæ tenebras è mundo eliminaret. Obſervandum verò, quòd eodem tempore ſimul etiam declararit, ſe illi præ cunctis aliis rebus patientiæ characterē imprimere velle, ad hoc ut Apoſtolus, Doctor gentium, & vas electionis agnoſceretur, *ut portet nomen meum coram gentibus & regibus: Ego oſtendam illi quanta oporteat eum in nomine meo pati.* Imò ex equo illum dejecit, ſimulque per aliquot dies cæcum reddidit, & famem pati voluit, ut intelligeremus, diſpoſitiones, per quas forma fidei Chriſtianæ in vero aliquo fideli introducitur, eſſe pati & ſuſtinere. S. Maxim. idipſum confirmat, dicens: *Hæc noſtra Chriſtianitatis ſumma eſt, ut amantibus viciſſitudinem, lædentibus patientiam rependamus: qui ergo fuerit patientior ad injuriam, potentior conſtituetur in regno.*

S. Greg. h. 22. in Evang. Chriſtus ſpecialem gratiam dicit quod Saulus ſit multa paſſurus. Act. Apoſt. 9. v. 1.

S. Maxim. ho. de S. Michaele.

Tertul. lib. de Patient. c. 12.
Prima litera in ſchola Chriſti eſt patientia.

3 Tertullianus de hac virtute librum quendam compoſuit, eò quòd ſuis temporibus Eccleſia ab implacabilibus perſecutoribus vehementer infeſtaretur, ideòque neceſſum erat, ut Chriſtianis illius temporis inæſtimabilis patientiæ valor manifeſtus fieret, ne proſcriptionibus & facultatum confiſcationibus, carceribus, vinculis, aliorumque atrociſſimorum ſuppliciorum carnificinæ tanquam victi, & ignavi, cederent, aut ſuccumberent; in hoc autem libro inter cætera ait: *Dilectio ſummum fidei Sacramentum, Chriſtiani hominis theſaurus, cujus niſi patientiæ diſciplinis eruditur?* Enimverò videri quidem potuiſſet, quòd quando Deus ingens illud patravit prodigium, transformandi lupum in agnum, perſecutorem in Apoſtolum, Saulum in Paulum, eo fine, ut totum univerſum ad fidem ſuam converteret, quædam ſecundùm exteriorem apparentiam admirabiliora ſigna attribuere debuiſſet, videlicet donum linguæ, Prophetiæ, extaſium, revelationum, viſionum, raptuum ad tertium cœlum, manifeſtationis divinorum arcanorum; Et tamen idipſum non fecit, ſed patientiæ in adverſis editæ ſpecimen ab ipſo edi voluit; unde ait: *Ego oſtendam illi, quanta oporteat eum in nomine meo pati.* Patientia enim prima eſt ſcheda, prima ſcholæ Chriſti lectio, primaque Alphabeti ſui litera crux eſt, hæc enim omnes alios characteres præcedit; ac proinde in ſecunda Epiſtola ad Corinthios ita ſcribit: *Signa apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos, in omni patientia, in ſignis, & prodigiis, & virtutibus*; ubi notandum, quòd patientiæ præ miraculis primatum attribuat, & præcedentiam.

2. Cor. 12, v. 12.

4 Quòd ſi etiam multa martyrum acta pervolvere libeat, invenietis utique heroicam illorum patientiam fidem noſtram reddidiſſe credibiliorem, pluresque Eccleſiæ filios peperiſſe, quàm donum miraculorum. Nec mirum; quot enim Moyſes patravit vera portenta, quæ à Magis Pharaonis per imitationē ficta, in ſuſpicionem falſi devenerunt? nam Scriptura ait: *Fecerunt ſimiliter malefici incantationibus ſuis.* At verò quando nā victas Moyſi dedere manus, *& non potuerunt, & dixerunt ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic?* Tunc nimirum, quando *erant Scinphes, tam in hominibus quam in jumentis*; Quando ſcilicet Moyſes divinæ omnipotentiæ ſpecimen edidit, minutiſſimis animalculis, qualia ſcinphes erant, vigorem & fortitudinem dando, agitandi & moleſtandi Regem, univerſumque regnum ejus; tunc Magi relictis præſtigiis ſuis vinctas dedere manus, veri Dei confitendo potentiam, & dicendo: *Digitus Dei eſt hic.* Hæc autem *omnia in figura contingebant illis*; ut per hoc ſignificaretur, tunc gentes & tyrannos devictos & converſos fuiſſe, Deumque verum fuiſſe confeſſos, quando in tenellis virgunculis, & in ſexu imbelli heroicam patientiam, cordaque leonina conſpexerunt; tunc enim agnoverunt, quia *infirma mundi elegit Deus, ut fortia quæque confundat.* Agnoſcebant enim, Dæmones hanc virtutem tam debilis ſexus pectoribus nequaquam potuiſſe imprimere, ac proinde fateri cogebantur: *Digitus Dei eſt hic.* D. Chryſoſtomus ſuper prædicta Epiſtolæ primæ ad Corinthios verba ſcribens, ait: *Vide, quid primum collocet, nimirum patientiam: hoc enim Apoſtoli ſpecimen & argumentum eſt, nempe omnia forti animo ferre.* Idem Apoſtolus in Epiſtola ſecunda ad Cor. c. 4. idem aſſignat apoſtolatus ſui demonſtrativum indicium, inquiens: *In omnibus exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros*; ubi nota, quòd dicit *in omnibus*: quidnam enim per hoc ly *in omnibus* innuere intendit? Num fortè loquitur de miraculis? de nuditate? de Prophetia? de prædicatione Euangelii? de gentium converſione? nihil horum, ſed ea intelligit, quæ ſtatim ſubſequuntur, & ad patientiæ exercitium pertinent; ſubdit enim: *Sicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis.*

In martyribus magis patientia quam miracula fidem illuſtrarunt.
Exod. 7. v. 22.
Exod. 8. v. 18.
1. Cor. 1. v. 27.
D. Chryſ. ib.
2. Cor. 4.

5 Philo Carpathius ſuper 1. cap. Cant. inquit: *Benefacere, & mala pati, Chriſtianorum eſt.* Tertullianus malignis Phariſæis ipſorum improperat incapacitatem, ſeu ut meliùs dicam, obſtinationem, & duritiam, in eo quòd Chriſtum non agnoverint, novamque ejus Euangelicam legem profeſſi non fuerint; ait enim: *Hinc vel maxime Phariſæi Dominum cognoſcere potuiſtis: patientiam hujuſmodi nemo hominum perpetraret.* Caſſianus de quodam ſeniore Monacho Alexandrino refert, quòd cum à paganis truculenter percuſſus, omnia verbera ſine lamentatione, & ſumma cum patientia pertuliſſet, velut agnus, qui ad macellum ductus non aperit os ſuum, interrogatus fuerit: quænam Chriſtus ejus feciſſet miracula? Ille autem reſponderit: *Ex illis unum eſt quod ego libenter injurias a vobis mihi illatas ſufferam, promptuſque ſim ad omnia alia æquanimiter recipienda, quæ mihi deinceps illaturi eſtis, nec ob ea iraſcar: hæc ſunt miracula quæ Deus in me fecit.* Trajanus Imperator ob aviditatem patiendi, quam in S. Ignatio Martyre notaverat, prout ex ejus lectionibus deducitur, attonitus dixit: *Nulla gens pro Deo ſuo tanta toleravit, atq; Chriſtiani pro ſuo Chriſto.* S. Hieronymus conſilium conſiderans, quod S. Paulus ad Ephesios ſcribens, iis qui Epheſi ſub vexillum Crucifixi ſe commiſerant, dedit, ut videlicet in omnibus adverſitatibus ſuis Deo gratias agerent (*Gratias agentes Deo ſemper pro omnibus*) in hæc verba ſcribit: *Chriſtianorum propria virtus eſt, etiam in his quæ adverſa putantur, gratias agere Creatori. Iuxta Apoſtolum hæc virtus eſt maxima, ut in ipſis periculis, atque miſeriis gratiæ Deo referantur, & ſemper dicamus: Benedictus Deus, minora me ſcio ſuſtinere, quam merear; hic animus Chriſtiani eſt.* S. Cyprianus in libro *de bono patientiæ* eximiam hanc de patientia tradit propoſitionem: *Ipſa eſt quæ fidei noſtræ fundamenta firmiter munit, ipſa eſt quæ incrementa ſpei ſublimiter provehit, ipſa actum dirigit, ut tenere poſſimus viam Chriſti, dum per ejus tolerantiam gradimur.*

Philo Carp. in c. 1. Cant.
Tertul. ibid. c. 3.
Patientia in martyribus eſt miraculū Chriſti.
Caſſian. Collat. 12. c. 23.
S. Hieron.
Eph. 5. v. 20.
S. Cypr. l. de bono patiē.

6 S. Hieronymus in Epiſtola quadam cauſam aſſignat, ob quam multi paganorum, licèt Chriſtianos in ſuppliciis atrociſſimis excarnificari viderent, nihilominus converſi fuerint ad fidem: *Cum enim quis viderit tanta perſeverantia ſtare martyres, atque torqueri, atq; in ſuis cruciatibus gloriari, odor notitiæ Dei diſſeminatur in gentes, & ſubit tacita cogitatio, quod niſi verum eſſet Euangelium, nunquam ſanguine defenderetur.* Idem quoque motivum in Lactantio Firmiano legitur, cujus hæc ſunt verba: *Nam cum videat vulgus dilacerari homines variis tormentorum generibus, & inter fatigatos carnifices, invictam tenere patientiam, exiſtimant id, quod res eſt, nec conſenſum tam multorum, nec perſeverantiam morientium, vanam eſſe, nec ipſam patientiam ſine Deo cruciatus tantos poſſe ſuperare.* S. Auguſtinus non quidem in ſpecie de invincibili & admirabili martyrum tolerantia tractabat, ſed in communi, quando exinde hanc virtutem à Deo eſſe, facilè cognoſci poſſe, hiſce verbis decidit: *Virtus animi, quæ patientia dicitur, tam magnum Dei bonum eſt, ut etiam ipſius, qui nobis eam largitur, patientia prædicetur.* In annalibus Eccleſiaſticis cujuſdam hiſtoriæ fit mentio, quæ in vitis antiquorum Patrum diffusè narratur. Abraham namque Anachoreta in Diœceſi Lampſacenſi, ut S. Ephrem Syrus refert, per eximiam patientiam multos gentiles convertit: cum enim ibidem quidam magnus eſſet vicus, qui Tænia vocatur, & frequens populo, qui gravi tenebatur gentilium errore, Epiſcopus, poſtquam multos ad dictum vicum miſiſſet Sacerdotes, Diaconos, & Monachos, qui eos ab errore revocarent, nec tamen ullus eorum eos ab errore convertere poterat, tandem Abraham Presbyterum ad illos miſit, qui ædificata apud ipſos Eccleſia, ibidem celebrabat quotidie, & fuſis ad Deum orationibus, converſionem ipſorum implorabat, atque in illorum abſentia idola in fanis ipſorum deſtruebat. Propter quod omnes certatim ad illum accurrerunt, eumque partim lignis, partim lapidibus uſque tam crudeliter tractarunt, ut quaſi mortuus remaneret. Recuperatis autem à Deo per miraculum viribus, ſe denuò in Eccleſiam ſuam recepit, Deum pro illuminatione populi illius enixè rogaturus: cum ecce de novo cum non minori crudelitate raptatum, lapidatum, fuſtibus percuſſum, quaſi mortuum reliquerunt; idque repetitis ſæpiùs vicibus reiterarunt. Sanctus autem vir Dei omnes haſce injurias per triennium patienter ſuſtinens, non deſtitit gentes illas ad reſipiſcentiam exhortari, quæ tandem tantam admirantes patientiam, Deum ab Abrahamo illis annunciatum verum Deum eſſe credentes, veram amplexati ſunt fidem, ingenuè confitentes, eum qui tantam huic ſervo Dei donavit patientiam, alium quàm verum Deum eſſe non poſſe.

S. Hieron. ad Hedib.
Patientia martyrum & piorum eſt converſio infidelium.
Lactant. Fir. l. 5. Divin. Inſtit. c. 13.
S. Aug. l. de patient.
Baron. An. 157. n. 41.
Hujus exemplum eſt in Abrahamo Anachoreta.

7 Pater Rho in hiſtoriis virtutum varia heroicæ

patien-

Digitized by Google

Rho Hiſt. virt. l. 6. c. 3. § 2.

Idem probat exemplo Joannis Fernandez.

patientiæ enarrans exempla, de B. Joanne Fernandez enarrat ſequentia: *In Firando, Japponiæ urbe non ignobili, ad circumfuſam concionem dicebat Joannes Fernandius Xaverii juſſu, noveque legis ſcita quàm poterat in ea ſermonis infantia commodiſſimè, conabatur exponere. Verum barbaris vocibus delicatas Japponum aures cum ſubinde verberaret, ſibilo atque cacchino excipiebatur, quin, ut ſuperbum eſt gentis ingenium, unus è corona concuſſo vehementius, exoneratoque ſtomacho, in os dicentis per ſummam contumeliam exſpuit, novam ſectam, Doctoremque pariter execratus. Senſit Xaverius, qui hyperaſpiſtes dicenti aderat, eundem contumeliæ auctorem fuiſſe, qui olim Chriſto Domino pari procacitate illuſiſſet, juſſitque proinde Fernandium nulla commoti animi ſignificatione inſtitutam proſequi rationem; & hic ſe Xaveriana diſciplina parem præſtitit, abſterſoque ore dicere perſeveravit. Plus aliquanto diſſimulando, atque ferendo, quam diſputando profuit. Nam quos argumentis ad Chriſtum allicere vix poterat reluctantes, eoſdem jam lubentes ſilentio duxit, atque ut ſcias quàm eloquens ſit patientia, viginti millia fidem paulò poſt accepere pariter, ac dedere.* Idem author

Rho ib. § 4.

de Duce Giojoſa, qui Religionem Capuccinorum profeſſus fuit, aliud æterna memoria dignum narrat exemplum, quod veriſſimum eſſe confirmat, patientiæ virtutem ejus eſſe energiæ, ut fidem noſtram Chriſtiano-Catholicam veriſſimam, & à Deo eſſe, firmiter omnibus perſuadeat. Ait enim: *Franciſcus Giojoſaus ex Duce tota Gallia celeberrimi nominis, jam Chriſti pauper Capuccinorum diſciplinam ſecutus, pedes de more cum peregrinaretur, divertit ad pagi dominum, clientem olim ſuum. Homo hæreticus, ut adeſſe Capuccinos intellexit, juſſit internuncio famulo, ut abirent in malam crucem, atque illico faceſſerent: vix ab eodem famulo ſummis precibus impetratum eſt, ut clam domino, quietis atque incœnatis in ſtabulo nocte illa eſſe liceret; & jucundiſſimè illi quidem noctem traduxere, illius Charitate & recordatione, qua Chriſtum Deum in ſtabulo naſci voluit, moxque albente cœlo abiere. Haud multum confecerant via, cum Franciſcus idoneum nactus hominem, Dynaſtæ denuntiare jubet, Giojoſaum Ducem pro hoſpitio gratias agere. Perculit hominem inopina denuntiatio, admiſſoque equo Dei ſervum aſſecutus, ad pedes deſiliens, & genua amplectens, dum officii atque humanitatis excuſat errorem, fidei exuit; nam ab Giojoſao leniter increpitus admonituſque, ut Chriſti Domini humilitatem, ac paupertatem in illius ſervis agnoſceret, meliorem mentem induit: pro omnibus diſputationibus omnibuſque argumentis fuit incredibilis illa ſui deſpicientia.* Unde patet, quòd patiẽtia ab hoc viro ſancto exercita, plus energiæ, in hoc Dynaſta ad fidem comparando, eumque ad hæreſin abjurandam permovendo habuerit, quàm omnes diſputationes, ſeu fortiſſima argumenta &c.

Aliud habetur de Franciſco Giojoſao Capuc.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Chriſtus per invictam patientiam ſuam ſe Filium Dei eſſe probavit.

THEMA.

Contumelia & tormento interrogemus eum, ut probemus patientiam illius, & ſciamus reverentiam ejus. Sap. 2. 19.

1 SApiens poſt præmiſſum in cap. 2. libri Sapientiæ diligentiſſimum circa Divinitatem Filii Dei examen (*Gloriatur Patrem ſe habere Deum: ſi enim eſt verus Filius Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum*) mox ad ejus manifeſtandam Divinitatem ſequens ſubjungit infallibile argumentum: *Contumelia & tormento interrogemus eum, ut probemus patientiam illius*, quaſi dicere vellet: hac virtute in ipſo efficaciter comprobata, veneratio ei tanquam vero Deo debita, eidem denegari haudquaquam poterit: *Probemus patientiam ejus, ut ſciamus reverentiam ejus.* S. Cyprian. in lib. *de Bono patientiæ*, de Filio Dei in hæc verba ſcribit: *Quia ad hoc deſcendiſſe ſe dixerat, ut voluntatem Patris faceret, inter cætera admirabilia virtutum ſuarum, quibus indicia Divinæ Majeſtatis expreſſit, paternam quoque patientiam tolerantiæ tenore ſervavit.* Imò quis eſt, qui filiationem Divinam patientiæ partum eſſe ignoret? Audiamus Tertullianum, qui præceptum hoc manſuetudinis & Chriſtianæ patientiæ à Chriſto emanatum: *Diligite inimicos veſtros, ut ſitis filii Patris veſtri qui in cœlis eſt*, conſiderans, ait: *Probibita ira, reſtricti animi, com-*

Patientia Chriſti probat ejuſdem divinitatem.

S. Cypr. de bono patiẽt.

Tertullian.

preſſa petulantiæ manus, exemptum linguæ venenum, plus lex, quàm amiſit, invenit, dicente Chriſto: Diligite inimicos veſtros, ut ſitis filii Patris cœleſtis. Videte, quem nobis patrem patientia acquirat. Etenim digniſſimæ & divinæ hujus virtutis pater eſt idem ille æternus, quem veneramur in cœlis, ut ſcribit his verbis S. Cyprianus: *Eſt nobis cum Deo virtus iſta communis. Inde patientia incipit, inde claritas ejus, & dignitas caput ſumit. Origo & magnitudo patientiæ Deo authore procedit. Diligenda res homini, quæ Deo chara eſt. Si Dominus nobis & pater Deus eſt, ſectemur patientiam Dei pariter & patris.*

Matth. 5. v. 44.

S. Cypr. ibid.

2 Aliæ virtutes ab ipſomet Chriſto Domino à variis doctæ fuerunt creaturis; v. g. prudentia à ſerpente: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes*: Simplicitas à columba: *Simplices ſicut columbæ*: Providentia Dei à liliis: *Conſiderate lilia agri*: at verò quando de patientia addiſcenda agebatur, ipſemet Dei filius ex inſtinctu Spir. S. exemplar illius eſſe voluit: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum*. Imò filius Dei ipſummet quoque æternum Patrem ſuum nobis quoq; in Patrem conſignat, dũmodò manſueti & patientes fuerimus: *Vt ſitis filii patris veſtri, qui in cœlis eſt. Videte quem nobis patrem patientia acquirat*. Et ideò S. Greg. inquit: *Dum manſuetudo amittitur, ſuperna imaginis ſimilitudo vitiatur*. S. Ambroſius ad illos ſe reflectens dolores, innumeraſq; injurias & contumelias, quas Chriſtus tanta cum æquanimitate pertulit, in hæc verba tandem prorumpit: *Injuriarum acerbitate proditur Deus*. S. Gregorius Niſſen. in libro *de perfecta Chriſtiani forma*, pariter ita ſcribit: *Vt ſe prorſus faceret imaginem Dei, ipſe qui pro ſua erga homines benevolentia factus eſt imago Dei inviſibilis, hoc eſt, ad humanæ naturæ menſuram ſeſe dimiſit, ut nos ad Divinitatis menſuram extollamur. Ea enim fuit negotiatio Filii Dei, ut propria forma, quam ſumpſit effectus homo, ſe rurſus ad exemplaris pulchritudinem effingeret, ut eſſet id quod initio fuerat.*

Matth. 10. v. 16.
Matth. 6. v. 28.
Aliarum virtutum exẽplar ſunt variæ creaturæ, patientiæ vero ipſemet Chriſtus.
1. Petr. 2. v. 21.
S. Greg. l. 3. mor. c. 16.
S. Ambr. l. 2. in Luc. c. 3.

S. Greg. Nyſſ. de perf. Chriſtiani forma.

3 S. Paulus in Epiſt. 2. ad Cor. de Filio Dei incarnato teſtimonium perhibet, quòd *ſit imago Dei*: S. Cypr. autem de æterno ejus Patre ita ſcribit: *Qualis in Deo, & quanta patientia, quòd in contumeliam ſuæ Majeſtatis & honoris inſtituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & ſacra ſacrilega, patientiſſimè ſuſtinens, ſuper bonos & malos æqualiter faciat diem naſci, & lumen Solis oboriri, & cum imbribus terram rigat, nemo a beneficiis ejus excluditur!* Et ideò Filius Dei ſe tanti Patris imaginem quoque eſſe probavit, dum in eo adimpletum fuit, quòd Simeon ſenex prædixerat: *Poſitus eſt hic in ſignum, cui contradicetur*: & nihilominus per invictam patientiam ſuam infinitis devoratis injuriis, eaſdem maximis beneficiis recompenſavit: *Pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes*; nimirùm æternus illius Pater eum coram univerſo mundo verum ſuum filium eſſe oſtendere voluit, non ex eo, quia ſit *Vnigenitus, qui eſt in ſinu Patris*; neque ex eo, quia eſt *ex ſubſtantia Patris ante ſæcula genitus*; ſed exinde ſolùm, quia ſuam hìc in terris æmulatus fuit divinam patientiam. Obſervandum quoque, Patrem æternum bina vice Chriſtum Dominum voce ab unoquoque diſtinctè & articulatè ſatis percepta, declaraſſe ſuum filium, dicendo: *Hic eſt Filius meus dilectus*, ſcilicet ad Jordanem, & in monte Tabor. Et meritò, nam dum aquis illis ſeſe immergeret, innumeras prævidebat injurias, contumelias, & offenſas, quas patientiæ ſuæ virtute æquanimiter toleraturus erat à tot animabus, quas expectabat ad pœnitentiam, ut illas per ſalutares lavacri baptiſmatis undas expiaret. In monte Thabor autem ante oculos ejus acerbiſſimi obverſabantur dolores & tormenta, quæ paulò poſt paſſurus erat: *Loquebantur enim* (ſcilicet Chriſtus, Moyſes, & Elias,) *de exceſſu, quem completurus erat in Jeruſalem.*

2. Cor. 4. v. 5.
S. Cypr. ibid.
Filius Dei eſt imago Patris per patientiam.

Luc. 2. v. 34.

Act. Apoſt. 10. v. 38.

Joan. 1.

Matth. 3. v. 17.
Matth. 17. v. 5.

4 Verùm enimverò ex quo paſſionis mentionem facere cœpimus, occurrit mihi (quod neſcio an aliquando hactenus obſervaveritis) quòd ſcilicet tres Euangeliſtæ concorditer, ſolo excepto S. Joanne Euangeliſta, Chriſti in horto exhibitam ad calicem illum amarum epotandum renitentiam enarrarint. Sed cur S. Joannes pariter illius renitentiæ mentionem non fecit? Num fortè ideò illam non recenſuit, quia ſcilicet tempore illius renitentiæ in horto præſens non fuit? Nequaquam; imò S. Marcus omninò cõtrarium his verbis indicat: *Et aſſumit Petrum, & Jacobum, & Joannem*

Joannes in ſuo Euangelio miſit Chriſti renitentiam bibendi calicẽ paſſionis, ne præjudicaret ipſius patientiæ, quæ eſt indicium divinitatis.
Marc 14. v. 33.

ſecum, & cœpit pavere, & ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. Cur igitur qui Euangelium conſcribendi munus in ſe aſſumpſerat, cunctaque alia tam exactè conſcripſerat, factum quoddam tanti momenti ſub ſilentio præterivit, maximè cum ipſe ſolus inter omnes Euangeliſtas facto huic præſens tanquam ſpectator interfuerit?

Orig. tr. 35. in Matt.

Origenes dubium hoc in favorem noſtrum reſolvit, inquiens: *Tres iſti retulerunt, Ieſum poſtulaſſe à Patre, ut tranſiret calix ab eo, quoniam & proprium hominis eſt, quantum ad infirmitatem pertinet carnis, velle evadere paſſionem. Joannes autem propoſitum habens exponere Ieſum Deum Verbum, ſciens quia ipſe eſt vita, & reſurrectio, neſcit Deum impaſſibilem refugere paſſionem;* quaſi diceret: Joanni, qui in Euangelio ſuo Chriſti Divinitatem, & cœleſtem ejus filiationem demonſtrare propoſuerat, videbatur ſe huic filiationi divinæ præjudicaturum eſſe, ſi eum à patientia calicis epotandi alienum fuiſſe, coram univerſo mundo teſtaretur; ſiquidem hæc virtus Filii Dei, & divinitatis ſpeciale & infallibile eſt indicium.

5 Præterea, licèt Chriſtus Dominus à primo conceptionis ſuæ inſtanti, animam perfectè beatam habuerit, quæ corpori ejus quatuor dotes glorioſas communicatura erat, quarum una eſt impaſſibilitas; attamen triginta tribus annis per continuum miraculum eandem ſuſpendit, & in ſuperiorem animæ portionem traſfudit, ut patientiæ virtutem exercere poſſet, per quam ſe filium Patris ſui, qui in cœlis eſt, manifeſtare intendebat.

Matt. 15. v. 32.

Ad hæc cur Chriſtus eo tempore, quo perfidi Hebræi ei in cruce pendenti acclamabant: *Chriſtus deſcendat nunc de cruce, ut videamus & credamus*, de cruce non deſcendit, ut Hebraiſmum ad ovile ſuum

Matth. 17. v. 24.

revocaret, maximè cum ipſemet aliàs dixiſſet: *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael?* Cur qui ad convertendos Judæos tot alia miracula patrarat, hoc quoque in Divinitatis ſuæ teſtimonium non adjecit?

Raban. l. 7. in Matth.

Rabanus ad hoc reſpondet: *Si enim tunc de cruce deſcenderet, nimirum inſultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonſtraret: ſed expectavit paululum, toleravit opprobria, irriſiones ſuſtinuit, ſervavit patientiam.* Patientia enim, quam in æquanimitate ſua, qua tot contumeliis, irriſionibus, flagellis, omnibuſque aliis atrociſſimis tormentis ſe libenter ſubjecit, exhibuit, illum humana mortalitate ſuperiorem eſſe, evidenter probavit.

6 Regius quidem Propheta David æternum Patrem

33. anni Chriſti fuerunt curſus patientiæ. Pſal. 2.

his verbis Filium ſuum introducit alloquentem: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te:* non tamen tempus & occaſionem exprimit, per quam Pater æternus ad id dicendum motus fuerit, ac proinde quandonam id dictum fuiſſe exiſtimatis? Num forèt in incarnatione? aut verò quando in Baptiſmo ipſum Filium ſuum dilectum eſſe gentibus manifeſtavit? vel in transfiguratione? aut reſurrectione? vel in quatriduani Lazari reſuſcitatione? Minimè gentium; ſed in paſſione ejus ipſum filium ſuum eſſe, prædictis verbis declaravit; nam poſtquam Pſalmiſta dixiſſet: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? quare aſtiterunt reges terræ, & Principes convenerunt in unum, adverſum Dominum, & adverſus Chriſtum ejus?* paulò poſt ſubdit: *Dominus dixit ad me; Filius meus es tu &c.* Ubi S. Hilarius notat, inquiens: *Id quod nunc in Pſalmo eſt: Filius meus es tu, ego hodie genui te, non ad virginis partum, neque ad lavacrum regenerationis, ſed ad primogenitum ex mortuis pertinere, apoſtolica authoritas eſt.* Obſervaſtiſne aliquando, quòd Spiritus angelici Filio Dei in triumphali aſcenſione ſua, quando illum invictæ patientiæ ſuæ ſignis eleganter adornatum viderunt, attoniti

Iſai. 63. v. 1.

accurrerint, dicentes: *Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra?* Certè non immeritò id dixerunt, inquit S. Cyrillus Hieroſolymitanus, *cum Ieſus patientiæ curſum abſolviſſet.* Ubi notanter triginta tres annos vitæ Redemptoris patientiæ curſum appellat.

S. Cyril. Hieroſol. Catech. 4. de Aſcenſ. Tertul. l. de Patien. c. 3.

Tertullianus inquit: *Ad ſolitæ ſcilicet veniam offenſa patientiam eruditus, non contendit, non reclamavit, nec quiſquam in plateis vocem ejus audivit, arundinem quaſſatam non fregit, linum fumigans non reſtinxit: neque enim mentitus fuerat Propheta, imo ipſiuſmet Dei conteſtatio, Spiritum ſuum in filio cum tota patientia collocantis.*

7 In Symbolo S. Athanaſii dicitur Filius Dei *ex ſubſtantia patris ante ſæcula genitus*: ut autem imaginem ſuam, id eſt Filium Dei ſe ab omnibus ad vivum cognoſcendum præberet, præter paternam ſuam ſubſtantiam Spiritum ſuum ei communicavit, id eſt, divinam ſuam patientiam, dicente Tertulliano, ubi ſupra: *Spiritum ſuum in filio cum tota patientia collocavit.*

Pater præter Spiritum S. filio communicavit divinam patientiam.

S. Cypr. ibid.

S. Cyprianus de æterno Patre in hæc verba loquitur: *Videmus inſeparabili æqualitate patientiæ, nocentibus & innoxiis, religioſis & impiis, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obſequi, elementa famulari, ſpirare ventos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, prata florere, & cum crebriſſime continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperat. Cum habeat in poteſtate vindictam, mavult diu tenere patientiam, ſuſtinens ſcilicet clementer, & differens, ut ſi fieri poteſt, multum malitia protracta aliquando mutetur.* Porrò hæc patientia filio pariter communis fuit, qui in pluribus actionibus, ſe filium Dei manifeſtavit, divina filiatione ſua in hujus virtutis exercitio manifeſtè apparente.

8 Veriſimile eſt, Præſidem Judææ Pilatum, multa ab ipſo perpetrata intellexiſſe miracula, ſcilicet quòd modicis panibus multa hominum millia ſatiarit, multos mortuos, & ſpecialiter Lazarum, paulò ante paſſionem ſuam ad vitam revocarit.

Pilatus miratus fuit Chriſti patientiam magis quam ipſius miracula.

Matt. 27. 23.

Triumphum quoque quo quinque ante diebus in civitatem Hieroſolymitanam cum palmis & olivis exceptus, eandemque ingreſſus fuerat. Et tamen nihil horum tantum ei attulit ſtuporem, quantum invicta ejus patientia: *Non audis, quanta adverſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer.* Ipſum namque unico duntaxat verbo omnes à ſe propulſare potuiſſe injurias, juſtificare calumnias, propriam ſincerare innocentiam, atque à morte ſe eximere; & tamen ut amariſſimam pateretur mortem, eamq; præcedentia tormenta, ita ſe potuiſſe continere, ut ne verbum quidem in ſui purgationem proferret, cum tamen favorabilem ſibi haberet judicem, hoc utique unum eſt ex infallibilioribus, evidentioribuſque divinitatis ſuæ argumentis.

Tertul. ibid. c. 3.

Unde Tertullianus ait: *Cum traditur, cum adducitur ut pecus ad victimam (ſic enim non magis aperuit os, quam agnus ſub tondentis poteſtate) ille, cui legiones Angelorum, ſi voluiſſet, uno dicto de cœlis affuiſſent, ne unius quidem diſcentis gladium ultorem probavit, patientia Domini in Malcho vulnerata eſt, &c. ſanitatis reſtitutione ei, quem non ipſe vexaverat, ſatisfecit per Patientiam miſericordiæ matrem. Taceo quod figitur, in hoc enim venerat; nunquid tamen ſubeunda mortis etiam contumeliis opus fuerat? Sed ſaginari voluptate patientiæ diſceſſurus volebat. Deſpuitur, verberatur, deridetur, fœdis veſtitur, fœdioribus coronatur. Miræ æquanimitatis fides! Qui in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maxime Phariſæi Deum agnoſcere debuiſtis. Patientiam enim hujuſmodi nemo hominum perpetraret.* Maligni porrò Phariſæi in vicem illius, quod in prodigioſa cæci nati illuminatione, per ſputum ſuum patrata, ſuos & ipſi debuiſſent aperire oculos, ab invidia excæcati illos potiùs occluſerunt, ipſum apertè calumniando, & dicendo: *Scimus quia hic homo peccator eſt.*

Joan. 9.

At verò quòd ſi ex tam patenti miraculo non fuere convicti, ad minus in ſua invincibili patientia, quam exhibuit, quando in vultu ſuo qui totum cœlum beatitudine implet, ipſorum fœtida & puteolentia ſputa toleravit, convinci debebant, quòd ſcilicet plus quàm homo, imò Filius Dei eſſet.

S. Cypr. ibid.

S. Cyprianus Chriſtum admiratur euſque patientem, *ut inſultantium ſputamina patienter exciperet, qui ſputo ſuo cæci oculos paulo ante formaſſet.* Idem Sanctus ſequentem quoque inſtituit ingenioſam ponderationem: *Vivificatur Chriſti ſanguine, etiam qui ſanguinem fudit: talis eſt Chriſti ac tanta patientia, quæ niſi talis, ac tanta exiſteret, Paulum quoque Apoſtolum Eccleſia Dei non haberet.*

S. Amb. l. 1. de Fide c. 4.

S. Ambroſius hanc virtutem ſuam a Chriſto in tantis opprobriis patiente & mite, originem traxiſſe cenſuit, dum ait: *Principium patientiæ Chriſtus, qui cum malediceretur, non maledixit: cum percuteretur, non repercuſſit.*

S. Cypr. ibid.

S. Cyprianus nos tanquam viva Chriſti membra ad hujus imitationem invitat, dicens: *Quod*

ſi & nos fratres in Chriſto ſumus, ſi ipſum induimus, ſit ipſe ſalutis noſtræ via: qui Chriſtum veſtigiis ſalutaribus ſequimur, per Chriſti exempla gradiamur. Petrus, ſuper quem Eccleſia Domini dignatione fundata eſt, in Epiſtola ſua dicit: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus: qui cum malediceba, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur. Bloſius ad hoc ut Chriſtum patientem imitemur, ſequens nobis ſuggerit efficax & nobile motivum: *Attendamus oro diligentius, qualiter D. noſter Ieſus Chriſtus cum ſceleratis deputatus fuit, & nec unam quidem ſanguinis guttulam in corpore ſuo ſervavit, nec quicquam in ipſo non lacerum, atque diſcerptum extitit. Perpendamus præterea, quiſnam ipſe ſit, quodque omnem acerbiſſimam paſſionem ſuam ex amore puriſsimo ſuſtinuit, pro illis etiam peccatis quæ illius tortores in eum commiſerant. Conſideremus inſuper, quam amanter vera cum fidelitate ad hoſtes ſuos, qui mortem ipſi inferebant, converſus ſit, brachia ſua ad ſuſcipiendum illos extendens, caput ad oſculandum inclinans, cor (quo in ipſo habitare poſſent) aperiens, multaque alia dilectionis ſigna præſeferens. Attentè, inquam, iſta conſideremus, & ex ois roboremur, & inflammemur ad patientiam ſervandam in rebus adverſis.*

Bloſ. in ſacello animæ c. 11. n. 4.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Patientia, quæ neſcio quid divini in ſe continet, Chriſtum Filium Dei eſſe demonſtrat.

THEMA.

Deus patientiæ det vobis idipſum ſapere in alterutrum. Rom. 15. v. 5.

Patientia probat Chriſtum dignū & verum eſſe Dei Filiū.

1 SAnctus Paulus, qui in cœlum raptus ab eo edoctus fuit, *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ,* quique divinorum attributorum teſtis oculatus extitit, ut nobis aliquam eorundem inſtillaret notitiam, altiſſimi Dei majeſtatem non velut omnipotentem, æternam, infinitam, immutabilem, ſapientem, ſanctam, juſtam, miſericordem, ſed ut patientem repræſentavit, inquiens: *Deus patientiæ*: quaſi verò hæc virtus aliquid in ſe divini habeat, ſitque individua divinitatis comes. Unde Tertullianus ait: *Nobis exercendæ Patientiæ auctoritatem non affectatio humana, canina æquanimitatis ſtupore formata, ſed viva ac cœleſtis diſciplinæ divina diſpoſitio delegat, Deum ipſum oſtendens Patientiæ exemplum.* S. Paulus in eadem Epiſtola ad Romanos paulò ante Deum aliquod edere voluiſſe ſpecimen omnipotentiæ ſuæ dicebat, quæ unum eſt ex præcipuis attributis, per quæ vera Deitas demonſtratur: *Quod ſi Deus volens oſtendere & notam facere potentiam ſuam*; at verò quonam modo hanc omnipotentiam ſuam præcipuè demonſtravit? nimirùm per patientiæ exercitium; ſubdit enim ſtatim Apoſtolus: *Suſtinuit vaſa iræ in multa patientia, apta in interitum, ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ.* Unde patet, quòd Deus ad gloriæ ſuæ oſtentandos theſauros, patientia ſua uſus fuerit; & ideò mirum non eſt, quòd ſcilicet ad dexteram Patris ſui ſublimatus non fuerit, niſi prius tantæ gloriæ excelſiſſimus thronus heroicis invictæ patientiæ actibus, tanquam gemmis & lapidibus pretioſis fuiſſet diſtinctus & exornatus: per hanc enim patientiæ virtutem ſe dignum & verum Dei filium eſſe probavit.

Tertul. lib. de Patient. c. 2.

Rom. 9. v. 22.

S. Greg. Nyſſ. de perfecta Chriſtiani forma.

Per patientiā Chriſtus eſt æqualis Patri.

2 S. Gregorius Nyſſenus inquirit: *Patientia quot modis in imagine Filii Dei conſpicitur? Ubi gladius, fuſtes, vincula & verbera, alapis maxilla percuſſa, facies ſputis oblita, humeri verberibus traditi, judicium impium, crudelis ſententia, milites ſubſannationibus, irriſionibus, contumeliis, & calami percuſſionibus immitem exequentes ſententiam, per delicias exacerbantes clavi, & fel, acetum, & graviſſima quæque ipſi ſine cauſa illata &c. Sic alia omnia in principe imagine licet intueri, ad quam qui reſpicit, & ad ejus ſimilitudinem formam exornat ſuam, ipſe quoque fit imago Dei inviſibilis, per tolerantiam expreſſa.* Porrò licèt increatum Patris Verbum ad redemptionis noſtræ conſummationem, fragilem noſtram & ſervilem aſſumpſiſſet carnem, *formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus*: attamen, *non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.* At verò quonammodo ſe, licèt homo & ſervus eſſet, æqualem Deo eſſe oſtendit (*æqualis Patri ſecundum Divinitatem*? Modum hunc S. Apoſtolus immediatè poſt declarat, inquiens: *Semetipſum exinanivit, humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Ecce tibi manifeſtè probatum, qualiter patientia ſola ſit illa, quæ Chriſtum hominem Dei quoque filium eſſe, & ad dexteram Patris in cœlo conſidere manifeſtavit. Quod ipſum quoque poſt reſurrectionem ſuam duobus diſcipulis in Emmaus euntibus oſtendit, dum ait: *Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Per hanc enim patientiæ virtutem, ab ipſo in gradu eminenti exercitam, noſtram ſtabilivit fidem, verum ſe Deum eſſe oſtendendo. Unde Tertullianus poſtquam multas in medium attuliſſet tormentorum, quæ paſſus eſt periodos, ſubjungit: *Talia tantaque documenta, quorum magnitudo penes nationes quidem detrectatio fidei eſt, penes nos vero ratio & ſtruitio, ſatis aperte, non ſermonibus modo in præcipiendo, ſed etiam paſſionibus in ſuſtinendo, probant his quibus credere datum eſt, patientiam eſſe Dei naturam, effectum & præſtantiam ingenitæ cujuſdam proprietatis.* Cum enim in Symbolo S. Athanaſii de Filio confiteamur, quòd ſit *ex ſubſtantia Patris ante ſæcula genitus*, conſequens eſt, quòd cum ſubſtantia Patris Patientia ſit eadem pariter transfuſa ſit in Filium; ac proinde idem Tertullianus cum magno ſublimis ingenii ſui acumine dixit: *Patientia Domini in Malcho vulnerata eſt.* At verò dices: cum attributa Divina, impaſſibilia, immortalia, & inalterabilia ſint, quonam modo Tertullianus dicere potuit, vulneratam eſſe Domini patientiam, quando S. Petrus iratus, & impatiens Malcho auriculam amputavit? Pro reſponſione memorandum eſt id, quod in præcedenti diſcurſu diximus; cum enim Redemptor noſter, per admirabilem patientiam ſuam, ſe filium Dei eſſe manifeſtè oſtendere decreviſſet; S. Petrus autem Apoſtolici caput Collegii, Malchum, qui lictorum Chriſtum capientium caput erat, graviter vulneraſſet, facilis eſſe poterat ſuſpicio aliorum, idipſum factum fuiſſe prævio Redemptoris noſtri conſilio pariter & conſenſu, quod in magnum cedebat patientiæ ipſius præjudicium, quæ ipſum per totum Paſſionis ſuæ decurſum Filium Dei eſſe, manifeſtare debebat.

Philip. 2.

Luc. 24. v. 26.

Tertul. ibid. c. 3.

Objectio reſolvitur.

Tertul. ibid.

Chriſtus increpavit Petrum quod amputaverat auriculā Malcho, eā̄ reſtituit, ne ipſius patientiæ præjudicaretur.

3 Ac proinde obſervandum eſt, quòd licèt in illa nocte, qua à Judæis captus fuerat, nulla decreviſſet facere miracula, ut inter illas humilitatis ſuæ tenebras, lux omnipotentiæ ipſius abſconderetur, hacque ratione caro ipſius tantò atrocioribus ſubjiceretur tormentis: attamen ingratum ſervum illum miraculosè ſanare nequaquam intermittere voluerit, ad abolendam ſiniſtram illam de ſe conceptam opinionem, quaſi ad amputandam Malcho auriculam conſilio, juſſu, vel conſenſu ſuo fuiſſet cooperatus. Unde & eundem Petrum facinus hoc perpetrantem graviſſimè reprehendit: Quamvis credibile quoque ſit, Dominum hanc S. Petri temeritatem indignè tuliſſe, magnumque hoc reſtitutæ Malcho auriculæ patraſſe miraculum eo fine, ut tantò magis ſuam authenticaret doctrinam, quam tanto tempore ſuos docuerat Apoſtolos: *Diſcite à me.* Quamnam enim virtutem Apoſtolos è ſe vel maximè præ cunctis aliis edoctos eſſe cupiebat? Num fortè ſacrarum literarum peritiam? Nequaquam; hæc enim Spiritui Sancto tradenda reſervabatur, juxta illud: *Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, ille vos docebit omnia.* Quid ergo? num fortè modum convertendi mundum? miracula patrandi? eradicandi idololatriam? aut Dæmones fugandi? Minimè. Quid ergo? modum vivendi in manſuetudine, patientia, humilitate: *Diſcite à me, quia mitis ſum*; quaſi Chriſtus dicere vellet: Volo, ut in hujus virtutis aſſiduo exercitio mei agnoſcamini Diſcipuli & Apoſtoli; hæc enim virtus, plus divini, quàm humani in ſe continet. Et ideò cum à malignitate Judaica facilè credi potuiſſet,

Matth. 11. v. 29.

Jo. 14. v. 26.

Petrum in nomine omnium Collegarum ſuorum, imò & ipſiusmet Chriſti, cœleſtis Magiſtri ſui, Malchum adeò immaniter tractaſſe, adeoque haud immeritò doctrinam à Chriſto hactenus de manſuetudine prædicatam deſtructum iri timeri potuiſſet, invictæque patientiæ ſuæ magnoperè derogatum fuiſſet, mirum non eſt quòd Chriſtus Petrum, poſt amputatam Malcho auriculam, adeò acriter increpaRit, vulnerique inflicto tam promptum attulerit remedium, ut vulnus hoc Malcho contra ſuam voluntatem inflictum fuiſſe ſignificaret.

Matth 26. v.64.
Ex patientia Chriſti ſummus ſacerdos ſuſpicatur ipſum eſſe promiſſum Meſſiã.

4 Summus Sacerdos, apud S. Matth. Chriſtum in hæc verba interrogaſſe legitur: *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, ſi tu es Chriſtus filius Dei.* At verò ſcire percuperem, undenam ſummus hic Sacerdos Chriſtum verum in lege promiſſum Meſſiam eſſe ſcire, aut ſuſpicari potuerit? Veruntamen facilis ad hoc eſt reſponſio, ſiquidem idipſum clarè nimis ex eo conjicere poterat, quòd videlicet inter innumeras injurias, calumnias, falſiſſimaque accuſationum capita patientiſſimus ſuetir: *Ieſus autem tacebat.* Hæc enim patientia, ut Tertullianus ait, aliquid divini præſeferebat. Paulò poſt verò manſuetiſſimus Redemptor placidè reſpondit, inquiens: *Tu dixiſti. Veruntamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis ſedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.* Quę reſponſio efficaciter noſtrum confirmat propoſitum, ſiquidem ut Doctor Angelicus, aliique graves Doctores aſſerunt, judiciaria poteſtas ab æterno Patre ei propter merita humilitatis, & exhibitæ in Paſſione invictæ patientiæ, delegata fuit. Veruntamen audiamus hac de re in hæc verba loquentem S. Auguſtinum: *Fieri non poſſet, ut exſpectarent eum gentes venturum, ſicut eum cernimus exſpectari, ut veniat ad faciendum judicium in claritate potentiæ, niſi prius in eum crederent, cum venit ad patiendum judicium in humilitate patientiæ.* Idem S. Doctor Chriſtum conſiderans corona ſpinea capiti ſuo fortiter impreſſa, circa tempora redimitum, in hæc verba ſcribit: *Sic martyres informabantur ad omnia, quæ perſecutori libuiſſet facere, perferenda. Sic pauliſper occultata tremenda potentia, commendabatur prius immitanda patientia. Sic regnum quod de hoc mundo non erat, ſuperbum mundum, non atrocitate pugnandi, ſed patiendi humilitate vincebat. Sic illud granum multiplicandum ſeminabatur horribili contumelia, ut mirabili pullularet in gloria.*

S.Thom.

S. Aug. l. 18. de Civit. Dei c. 45.

S Aug tract. 116. in Joan.

Luc 23. v 39.
Bonus latro in cruce divinitus illuminatus ex patientia Chriſti agnovit ipſius divinitatem.

5 Enimverò, ex quo regni mentionem fecimus, ſuper montem Golgotha vos invito, ut latronis cujuſdam ſupplicationem Chriſto in cruce præſentatam auſcultetis. Dicit igitur S. Lucas Evangeliſta: *Vnus autem ex his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos. Reſpondens autem alter, increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? & nos quidem juſte, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali geſſit. Et dicebat ad Ieſum: Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Verum enim verò undenam bonus hic latro lumen & notitiam de innocentiam & divinitate Chriſti ſibi comparavit? Verum quidem eſt, quòd Hebræi regem eum declaraverint, ſed hoc per ludibrium factum eſt, dum illum lacera induerunt purpura, ſpineo caput ejus cinxerunt diademate, arundinem manibus ejus inſeruerunt pro ſceptro, ac denique in patibulum, velut in thronum, clavis eum confixerunt: ex hoc autem ludibrio ſeria hæc boni latronis naſci non poterat affirmatio. Reſpondetur ergo, eum quodam ſupernæ gratiæ illuſtratum fuiſſe radio, ut invictam & miraculoſam Chriſti agnoſceret patientiam, & quidem illam præcipuè, quam erga ipſum, à principio ſimul cum collega ſuo ipſum injuriantem, exhibuerat; nam ut S. Marcus ſcribit: *Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.* Audiamus hac de re Theophylactum dicentem: *Veriſimile autem eſt, quod primo quidem eum duo convitiati ſunt, deinde unus eorum cordatior, agnoſcens divinitatem Ieſu, ex voce quam fecit pro crucifixoribus, Pater, dicens, dimitte illis; quæ vox non ſolum omni miſericordia plena eſt, ſed & magnam authoritatem præſefert.* Dionyſius Carthuſianus notat, Chriſtum non reſpondiſſe, ſed blaſphemias non ſolùm Principum Synagogæ, Magiſtratuum & Pontificum, verùm etiam ipſorummet latronum, & actualiter ipſum crucifigentium intolerabiles injurias patienter ſuſtinuiſſe. Unde præfatus Dionyſius ait: *Mirabilis fuit patientia Chriſti, latroni non reſpondentis:* ait quippe Chryſoſtomus: *Mirabilius eſt videre hominem convitia paſſum, & non motum, quam hominem percuſſum & vulneratum, & non cadentem. Credidit latro, Ieſum eſſe Meſſiam in lege promiſſum, cujus eſt regnum cœlorum, hoc autem credit ex mirabilibus quæ aſpexit.* At verò dices: quænam fuerunt hæc mirabilia & ſtupenda miracula? Num fortè inſolitæ eclipſes, quæ circa Chriſti mortem contigere? Nequaquam. Neque enim hic latro Aſtrologiæ peritus erat. Forſitan fuit admirabilis illa naturæ totius perturbatio atque ſubverſio, qua ſe ad vindicandas Creatori ſuo illatas injurias obarmavit? Multò minus, quia hæc naturæ perturbatio, Chriſto jam mortuo pridem contigit. Audite igitur, quænam fuerint hæc tam ſtupenda prodigia; dicit enim Carthuſianus: *Credidit ex ineffabili patientia & manſuetudine Chriſti.* Ac proinde quid mirum eſt, ſi latro Chriſtum Deum confeſſus fuerit, quandoquidem paulò ante ipſemet quoque Dæmon Chriſtum DEUM eſſe ſuſpicatus, Pilati conjugem urſerit, ut maritum ſuum ab ejus condemnatione dimoveret? At verò dic ſodes, undenam hæc Dæmonis nata eſt ſuſpicio, ut Chriſtum Deum eſſe conjicere inciperet? num verò ſuſpicio hæc nata eſt ex Euchariſtiæ inſtitutione, quæ præcedenti veſpera contigerat? an verò exinde, quia ſcilicet oracula & vaticinia prophetica, in ordine ad Chriſti paſſionem edita, adimpleta viderit? Minimè, reſpondet B. Laurentius Juſtinianus, ſed *Diabolus expaveſcere cœperat, ne eſſet ipſe, per quem futura eſſet ſalus Iudæorum; nam ſupra humanam conſuetudinem atque virtutem, patientiam Chriſti eſſe cernebat.* S. Matthæus de Centurione, qui gentilis erat, nec non de militibus ejus, qui Dominum crucifixerant, ita ſcribit: *Centurio autem, & qui cum eo erant, timuerunt valde, dicentes: Vere filius Dei erat iſte:* cauſam verò hujus confeſſionis S. Marcus nobis his verbis revelat: *Videns autem Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamãs exſpiraſſet, ait: Vere hic homo filius Dei erat.* Etenim hic Centurio ſeptem audierat verba quæ Chriſtus in cruce protulerat, in quibus admirabilẽ quãdam patientiam & manſuetudinem ad vivum expreſſerat, pro crucifixoribus ſuis rogando, & inter tot improperia ſolitam ſuam continuando manſuetudinem; ac proinde apud ſe concluſit, dicens: Certum eſt, neque enim decipior: *Vere hic homo filius Dei erat.* Verum quidem, eſt quòd S. Matthæus dicat: *Viſo terræmotu, & his quæ fiebant, timuerunt, dicentes: Vere filius Dei erat iſte;* veruntamen hoc ita intelligendum eſt, quòd ſcilicet Centurio, & qui cum eo erant, videntes, quòd totum Univerſum cum omnibus creaturis Creatoris ſui mortem vindicare vellet, nec tamen poſſet, eo quòd à Salvatore noſtro coerceretur, viſa hac conſtantiſſima manſuetudine & patientia, vel maximè in eo confirmati fuerint, quòd ſcilicet Chriſtus verus eſſet Dei filius. Unde S. Leo ait: *Debebat hoc teſtimonium ſuo mundus auctori, ut in occaſu Conditoris ſui vellent univerſa finiri: ſed patientia Dei ſervat rebus, atque temporibus ordinem ſuum, noſque in illum potius vocat affectum, ut eorum ſalutem petamus, quorum crimen horremus.*

Marc. 15. v.32.

Theophyl.

Dion. Cart.

D. Chryſoſt.

Matth. 27. v.19.

B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſti agone c. 13.

Matth. 27. v.54.

Marc. 15. 39.

S. Leo ſer. 6. de Paſſione.

Chriſtus reddidit Nathanaeli bonum pro malo.

Joan. 1.45.

6 Porrò ad ea quæ hactenus diximus, probanda, plura alia argumenta nequaquam deſunt. Etenim in cap. 1. S. Joannis narratur, S. Philippum, poſtquam ad Apoſtolatum receptus fuit, occurriſſe Nathanaeli, eique dixiſſe: *Quem ſcripſit Moyſes in lege, & Prophetæ, invenimus Ieſum, filium Ioſeph, à Nazareth: & dixit ei Nathanael: A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus: Veni, & vide. Vidit Ieſus Nathanael venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce vere Iſraelita, in quo dolus non eſt.* At verò valde mirandum eſt, quòd Chriſtus (de quo S. Joan. in fine capitis ſequentis ait: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine;* & de quo Regius Pſalmiſta prædixerat: *Alta a longe cognoſcit*) ſciens Nathanaelem paulò ante per ludibrium de eo dixiſſe: *Nunquid a Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* quique proinde adeo ſe incredulum eſſe probaverat, nunc tantoperè lauder, dicendo: *Ecce vere Iſraelita &c.* Veruntamen exinde potiùs agnoſcendi ſunt miri patientiæ Chriſti effectus, ſiqui-

Joan. 3.31.

Digitized by Google

ſiquidem per hanc bonū pro malo reddidit; & ideò hac conſpecta patientia, Nathanael in hæc verba prorupit: *Rabbi, tu es filius Dei, tu es Rex Iſrael.* Et ideò D. Chryſoſt. ait: *Ex quo maximè eum ſibi conciliavit, cum eum exinde non reprehendit, ſed laudibus proſecutus eſt, & admiratus, his verbis verè Chriſtum eſſe cognovit.* S. Bernardin. in ſerm. quodam octavam obſervans beatitudinem, inquit: *Octavam beatitudinem patientiam ſtatuens, ſubdit: Beati qui perſecutionem patiuntur. Dupliciter ad patientiam benè ſe habet homo. Primo per fortitudinem: Secundo per beatitudinem. Primo per fortitudinem, ut puta, quando imminente paſſione & tribulatione, homo a virtutibus non diſcedit, licet ſuſtineat adverſa cum diſplicentia, & dolore: & hoc fit per fortitudinem, quæ virtus politica eſt. Secundo vero bene ſe habet homo ad patientiam per beatitudinem, quod quidem excellentius fit, quàm per virtutem moralem; nam talis patientia hujuſmodi beatitudinis eſt quædam fortitudo divina, videlicet, cum ſuſtinet homo non tantum patienter, ſed etiam lætanter, ſicut & Martyres faciebant, qui quanto acerbioribus tormentis cruciabantur, tanto amplius in Domino lætabantur.* Ubi ſpecialiter notanda ſunt illa verba: *Fortitudo divina,* quia vera patientia divini quidpiam in ſe continet.

D. Chryſoſt. hom. 14. in Joan.

S. Bern. to. 1. ſer. 9. de Martyr. & perſecut. juſtor.

7 Dixit olim Deus ad Moyſen: *Conſtitui te Deum Pharaonis.* At verò quanam præcipuè in re ſe obſtinati hujus Regis Deum eſſe monſtravit? Scio quidem, quòd hanc Divinæ omnipotentiæ delegationem ſuper creaturis oſtenderit, elementa v. g. obedire faciendo, tranſmutando aquas in ſanguinem, cœlum grandinibus, turbinibus, fulminibus armando; veruntamen Pharao in propria perſona ab omnibus illis decem plagis exemptus fuit. Veruntamen dubium hoc facilè ſolvitur, dicendo, quòd Moyſes Dei patientiam æmulari volens, patientiam & ipſe diuturnam cum Pharaone habuerit, expectando eum ad pœnitentiam. Undè Oleaſter ait: *Expende quæſo, quanta ſit dignitas ſancti Moyſis, quem Deus ſic evexit, ut Deum Pharaonis conſtituerit: & ſimiliter quanta ſit miſericordia ejus, ut non illum ſtatim occideret, ſed patientia, quaſi Dei, tulerit, & monuerit.* S. Ambroſius Moyſen à Spiritu S. commendatum, velut virum totius generis humani manſuetiſſimum (*Erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines*) admirans, ait: *Quantas a populo illatas Moyſes abſorbebat contumelias, cum miti ſermone poſt injurias appellabat, quomodo conſolabatur in laboribus, oraculis deliniebat, fovebat oneribus? Merito æſtimatus & ſuper homines, ut & vultui ejus non poſſent intendere.* Diù ante illum Joſeph Patriarcha divinam æmulatus fuerat patientiam, de quo proinde S. Zeno ita ſcribit: *Ioſeph patiens invenitur, è paſcuo cum a fratribus capitur; patiens, cum in puteum demittitur; patiens dura cum haſta diſtrahitur, patiens in carcere, in Regno patientior, patientiſſimus deſideratos cum fratres agnoſceret, & ubi jactantia ſe non poteſt continere, poſitus in honore continuit. Cæleſtis profectò eſt iſta patientia, quam à ſuo ſtatu, non ærumna, non felicitas, non affectus potuit commovere.*

Exod. 7. 1. Moyſes imitatur patientiam Dei.

Oleaſt.

S. Amb. l. 2. de offic. c. 7.

S. Zeno ſer. de Patientia.

8 Obſervaſtiſne aliquando id, quod S. Lucas c. 11. narrat, quando Salvatorem Dæmoniacum illum mutum ſanaſſe ſcribit? *Erat Ieſus eiiciens Dæmonium, & illud erat mutum.* Poſt hoc verò recenſitum miraculum ſacer Euangeliſtæ textus ulteriùs progreditur ad referendas impoſturas, viliſpendia, & improperia, quibus Hebræi Chriſtum inhonorarunt, dicentes: *In Beelzebub principe Dæmoniorum eiicit Dæmonia;* à qua calumnia cum ſe ſumma cum modeſtia & patientia purgaſſet: *Extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti.* Ubi advertendum, quòd Chriſtum filium Dei eſſe mulier hæc non agnoverit, nec illi acclamarit, quando celebre iſtud operatus eſt miraculum, benè tamen quando illum tanta cum patientia, ſine ulla injuriarum vindicta, ad inuſtas ſibi contumelias modeſtè turbis maledicis reſpondentem audivit; hæc enim virtus divini quippiam in ſe continet. Ac proinde Chriſtum hanc virtutem in tam heroico gradu exercentem tanti æſtimare cœpit, ut in hæc verba prorumperet: *Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti.*

Luc. 11. 14. Ex viſa patientia Chriſti illum in Euangelio Mulier clamat filium Dei.

9 Bollandus in vita S. Joannis Calybitæ, qui in domo paterna incognitus velut alter S. Alexius receptus fuit, ita ſcribit: *Iacebat in atrio pa[ter]no eum filius, anguſto quodam tugurio tectus. Agon vero hic major etiam erat, & gymnaſium quoddam inter ſe pugnantium divini amoris, & naturalis. Naturalis quidem in egreſſu & ingreſſu Patris ejus ac matris, memoriam magis vividam commoventis, & ipſi verſantis viſcera, & cor diſſolventis, ac ſuaviter abblandientis: Divini vero annitentis & in contrarium reſiſtentis. Qualem vero luctam habebat? quos fluctus cordis ſuſtinebat, deliciis ſervos videns affluentes paterna in domo, ſeſe autem eſurientem, ſqualidum, tecti & amictus egentem? Cum integrum annum eſſet commoratus, omniumque ludibrio expoſitus, patientiam illius demirari pater cœpit, nec leviſſime ſuſpicans, ſe parentem eſſe illius exulis peregrini, tecto carentis mendici. Inceſſit ipſum deinceps talis cogitatio, non eſſe rationi conſentaneum divinum hominem in atrio ſuo jacere, & propterea ejus (filii nempe) ſibi deinceps curam gerendam eſſe exiſtimavit.* Id verò, quod vel maximè propoſito noſtro deſervit, eſt titulus ille; *Divinum hominem,* quo hiſtoricus illum ob eximiam patientiam honoravit. S. Alexius quoque, qui ſe quotidiano cuidam tam heroicæ patientiæ martyrio per tot annos voluntariè ſubjecit, non ſine myſterio hoc titulo: *Homo Dei,* cœlitùs honoratus fuit, ut hanc virtutem divini quidpiam in ſe habere demonſtraretur:

Bolland. 15. Jan. fol. 1033.

Patientia Io. Calybitæ.

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Patientia in cœli gloriam nos introducit.

THEMA.

Scio, quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum. Job 19. v. 25.

1 S. Propheta Job, qui omnibus ſæculis velut invictæ patientiæ ſpeculum à Deo propoſitus fuit, poſtquam in cap. 19. atrociſſimorum cruciatuum & dolorum integrum contexuiſſet catalogum, tandem indubitata fide ſe ſcire dicebat, quòd illa vermibus ſcatens caro ſua, quæ minutim per ſaniem diffluebat, ſuo tempore quatuor veſtienda eſſet dotibus glorioſis, in eaque ſe viſurum eſſe cum cæteris electis Deum in gloria: *Scio, quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſum circumdabor &c.* Ecce tibi eximium invictæ patientiæ effectum, ſcilicet æternæ beatitudinis ſecuritatem. Unde S. Cyprian. in lib. *de bono Patientiæ* ita ſcribit: *Nec invenio inter cæteras cæleſtis diſciplinæ viat, quibus ad conſequenda divinitus præmia ſpei ac fidei noſtra ſemita dirigitur, quid majus ſit vel utilius ad vitam, vel majus ad gloriam, quam ut qui præceptis Dominicis, obſequio timoris, ac devotionis innitimur, patientia maximè tota obſervatione tueamur.*

Vermib. ſcatēs caro Job patientis decorabitur quatuor dotibus glorioſis.

S. Cypr. de bono Patiēt.

2 Galfridus S. Prophetam Jobum his verbis affatur: *Dic mihi bone vir, quid exuviis talibus opus habes? non potes ſine pelle tam lacera, tam miſera carne beari? Repleta eſt illa putredine, & ſordibus pulveris tutis illa exaruit, & contracta eſt. Quid facient in regno Dei illa ſciſſa ulceribus, & vermibus ſcaturientia membra? Sederit, inquam, ipſa pellis, & caro ipſa, ſed corruptio iſta non erit.* Quotidie in praxi videmus, veſtes quaſdam incidi, ſed eo fine, ut per illam inciſionem pannus aliquis nobiliſſimus ex auro & argento contextus tranſpareat: Eodem modo corpus noſtrum non jam in tyrannorum carnificina (niſi fortè apud Antipodas) ſed per aſperas diſciplinas, per infirmitates & dolores pœnoſiſſimos laceratur, & ſcinditur; ſed quo fine? nimirùm ut virtus patientiæ & mortificationis in patiendo, per ſciſſuras illas ſuo tempore in lumine gloriæ tranſpareat: *Scio quod Redemptor meus vivit &c. & in carne mea videbo Deum meum.*

Galfrid. ibi.

Similitudo veſtis inciſæ.

3 Pater Rodriquez ſequens de leproſo quodam refert exemplum, qui in ſylva quadam ſuaviſſimè canebat: cum certus quidam nobilis eques venationi dans operam, & harmoniam illam audiens, eandem eſt proſecutus, ut hominem modulantem videret; ad quem cum propiùs acceſſiſſet, videns illum velut vivum quoddam cadaver, & vermes leproſam & putridam ejus carnem devorantes, omnique ex parte ſcaturientem ſaniem,

Hilaris patientia cujuſdam Leproſi.

nicm, eundem de motivo hujus ſui cantus interrogavit: qui velut novellus quidam Job ei reſpondit: Inter DEUM & me nihil aliud intermediat, præterquam luteus hic murus: eum igitur hunc paulatim deſtrui, & in totum corruere conſpiciam, gaudeo animitus, quòd ipſe in cœlo tantò proximior fiam:

2.Cor.5.1.

Scimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cœlis. Hic igitur ſervus Dei æternæ beatitudinis infallibilem poſſidebat arrham, illam nimirum, de qua in diſcurſu præcedenti ex mente S. Bernardini diximus; ideoque eum jubilo & mira jucunditate dolores ſuos patiebatur.

Rom.12.12.

Spe gaudentes, inquit Apoſtolus, *in tribulatione patientes*. Spes autem bonorum cœleſtium nunquam adeò hominem fortificat, & ſecurum facit, quantum dum patientia ob Dei amorem æquanimiter exercetur.

Cant.4.10.

Patientia eſt unguentum animæ.

4 In ſacris Canticis unguenta ſuper omnia extolluntur aromatata. Aromata autem fomenta deliciarum eſſe ſolent, unguenta autem vulnerum & plagarum ex infirmitatibus contractarum remedia; cur igitur hæc aromatibus præferuntur? Nimirum unguenta patientiæ ſunt ſymbolum, quæ cuivis alteri virtuti antefertur, ſiquidem *patientia opus perfectum habet*.

Gillib. Abb. ſerm. 32. in Cant.

Gillibert. Abb. aliud quoddam illius aſſignat myſterium, inquiens: *Bona unguenta impaſſibilitas & patientia. Per illam caro reſuſcitata lædi non poterit, per iſtam mens pia inter provocationes & injurias illæſa conſiſtit; per illam quieto & inconcuſſo jure carnis noſtræ terram hæreditate poſſidemus; per hanc verò ipſam animam: In patientia, inquit, poſſidebitis animas veſtras. Ipſa patientia quid aliud eſt, niſi velut quidam futuræ impaſſibilitatis odor? Illic mala nulla inferuntur, hic vero patientiæ beneficio, velut unguento quodam mitigatorio, etiam quæ illata ſunt, non ſentiuntur.* Enim verò tametſi anima Chriſti à primo Conceptionis ſuæ inſtanti elata Dei viſione perfruita fuerit, per miraculum tamen continuum, in ſuperiori animæ parte dotes glorioſas coercuit, abſque eo quod illas in corpus transfunderet; quamprimum verò eaſdem dotes humanitati ſuæ in reſurrectione communicavit, eodem quoque quaſi tempore Diſcipulis in Emmaus abeuntibus dixit:

Luc.24.26.

Nonne oportuit pati Chriſtũ, & ita intrare gloriam ſuam? Ubi notanda eſt dictio illa: *oportuit*; per hanc enim inſinuare voluit, quòd cum omnis ipſius actio noſtra ſit inſtructio, neceſſum fuerit, ut in ſemetipſo priuſquam glorificaretur (intellige quoad corpus) paſſiones, & patientiæ exercitium præcederent, ut inde doceremur, quòd

Luc.21.19.

in patientia noſtra poſſidebimus animas noſtras. Unde Euſebius Emiſſen. ait:

Euſeb. Emiſſ. hom. de Latrone.

Credamus vel ex ſola virtute patientiæ, qui dum ab homine cruci & neci traditur, ſic quoque homini gloriam pollicetur, qui illas ipſas injurias, & plagas convertit in pretium noſtrum.

Eſt via ad gloriam cœleſtem.

5 Obſervandum quoque, quòd poſtquam paradiſus homini à tempore creationis ſuæ poſt quinquies mille & amplius annos occluſus fuiſſet, idem iiſdem hominibus tunc pridem & non antea fuerit apertus, quando Chriſtus per actus adeò heroicos in crucis patibulo patientiam exercuit; tunc enim bono latroni ingens hæc pollicitatio facta fuit:

Luc.23.43.

hodie mecum eris in paradiſo. Unde advertendum eſt, quòd Apoſtolus poſtquam dixiſſet:

Hebr.10.36.

Patientia vobis neceſſaria eſt, mox cauſam hujus neceſſitatis ſubjunxerit, dicendo: *Ut reportetis promiſſionem*, ideſt ut ultimum finem veſtrum conſequamini, quaſi diceret vellet: Sine patientia non poſſumus ſalvari. Et ideo F. Ægidius, unus ex primis S. Franciſci ſociis, dicere ſolitus erat: *Qui patienter ſuſtinet tribulationes propter Deum, tenet jam pedem in alio mundo.*

S. Baſil. ad Fil. ſpiritualem.

S. Baſilius Magnus quendam ſuum filium ſpiritualem erudiens, eidem dixit: *Patientia grandis eſt medela animæ, impatientia autem eſt pernities cordis: per patientiam enim exſpectatur futurorum bonorum ſpes, & quod non videtur, quaſi quod videtur, amplectitur.* Idem paulò ante eundem exhortatus fuerat, inquiens:

Idem ibid.

Fili patientiam arripe, quia maxima eſt virtus animæ, ut velociter ad ſublimitatem perfectionis poſſis aſcendere. Retributionem patientiæ tuæ ne quæras ab homine, ut in futuro poſſis accipere ab æterno Domino æternam retributionem.

6 In Paradiſum terreſtrem, qui cœleſtis viridarii repræſentativus erat, nemo intrare poterat, niſi prius per flammeum Cherubini gladium pertranſiret: id quod ex mente S. Bernardini denotabat, quòd

S. Bernard. to. 2. ſer. 66. art. 1. c. 2.

Patientia probatus in cœlo recipitur.

cœlum non recipit niſi probatum, ideſt niſi tranſeat per flammeum gladium atque verſatilem, qui Geneſeos 3. poſitus eſt ad cuſtodiendum lignum vitæ; ſed hoc nullus facere poteſt, niſi qui patientiam habet in ſua tribulatione. Gladius quippe flammeus atque verſatilis tribulatio eſt affligens, & crucians animam, & corpus. Exemplum patet in tritico, quod in terram projicitur, & ſepelitur, quod moritur in hyeme, congelatur grandine, & pluvia maceratur, hominibus & beſtiis conculcandum exponitur, & depaſcendum. In æſtate calore ſiccatur, verberatur flagellis, & de palea excutitur, & conteritur inter molas, & poſt alias ejus vexationes, in clibano decoquitur, & in his omnibus virtutem ſuam ſemper retinet, & vigorem, ideo in fine in cibum ante Regem honorificè portatur. Sic etiam vir patiens, in tribulationibus perſeverans, præſentabitur coram æterno Rege Deo, ſcilicet glorioſus.

Luc.3.17.

7 S. Joannes Baptiſta in honorem electorum prædicans, ait: *Triticum autem congregabit in horreum ſuum.*

S.Greg. ho. 35. in Euang.

Ubi Gregorius Mag. in Homilia quadam ait: *Pro labore patientiæ bona ſunt ſperanda ſequentis vitæ; unde & per Pſalmiſtam dicitur: Non in finem oblivio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem; quaſi enim periſſe patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac vita humilibus recompenſatur: ſed patientia pauperum non peribit in finem, quia tunc ejus gloria percipitur, cum ſimul omnia laborioſa terminantur.*

Patientia emundat ab omni peccato.

Conſonant hæc cum alio quodam Pſalm.24. verſiculo, ubi dicitur:

Pſal.24.

Omnes qui ſuſtinent te, non confundentur. Veritas eſt irrefragabilis, à S. Joanne de cœleſti Hieroſolyma diſſerente his verbis dictitata:

Apoc. 21.27.

Non intrabit in eam aliquod coinquinatum. At verò cum pariter ineluctabilis veritas ſit, quòd

Jac.3.2.

in multis offendimus omnes, qua ratione igitur animæ noſtræ in æternæ beatitudinis gaudia intrare poterunt, ſi non fuerint purificatæ & mundæ?

S.Laur. Juſt. de lig. vitæ c.2.

S. Laurentius Juſtinianus de hac virtute tractans, ad hoc reſpondet, dicens: *Ipſa eſt quæ fæcem totius voluptatis abſtergit, ipſa eſt quæ limpidiſſimas animas Deo reddit; eſt efficax ad promerendum cœlorum regnum.*

Bellov. ſpec. mor. lib. 1. diſt. 88.

Bellovacenſis quandam refert doctrinam Joannis Abbatis, ex vitis Patrum in hæc verba deſumptam: *Via quæ ducit ad vitam, puta regni cœlorum, quæ eſt ſuperna civitatis, eſt patientia in tribulatione, & dicebat tale exemplum:*

Patientia cujuſdam Philoſophi.

Cujuſdam Philoſophi diſcipulus peccavit, dum ſibi peteret dimitti, dixit ei Philoſophus: Nec indulgeo tibi, niſi tribus annis aliis dederis mercedem his qui te injuriis & convitiis affecerunt. Quo facto, dixit ei Philoſophus: Veni modo, & ingredere civitatem Athenienſium, ut illic ſapientiam addiſcas. Ad portam autem urbis erat quidam ſenex ſapientiæ ſtudioſus, qui omnes ingredientes experiendi cauſa convitiis afficiebat & injuriis: quod cum dicto juveni faceret, ipſe riſit. Cui ſenex: Quomodo, inquit, cum ego injuriam tibi faciam, tu rides? Reſpondit juvenis: quod tribus annis mercedem dedi pro hoc, quod tu gratis impendis. Tunc ſenex ait: Ingredere Civitatem, quia dignus es. Sic civitatem cœleſtem intrare digni ſunt, qui injurias patienter ſuſtinent, & gaudenter. Patientia enim meretur coronam gloriæ. Confirmatque idipſum per illa Tobiæ verba:

Tob.3.21.

Hoc habet pro certo omnis qui te colit, quoniam vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur.

Vit. Patr. l.5. libel.4. n.16.

In iiſdem vitis Patrum ſequens pariter legitur hiſtoria. Nam vir quidam probus per integrum laboraverat triennium ſimul cum ſene quodam, qui totum laboris lucrum pro vino in potum ſuum expendebat: hic autem tametſi vix haberet, unde famem ſuam ſicco pane compeſceret, ſemper laborabat.

Alterius ſcilicet laborantis in paupertate.

Cumque quaſi nudus factus eſſet, eidem diſcedere volenti Angelus Domini apparuit, eique dixit: *Patientiam habe, quia die ſequenti in cœlum mecum conſcendes:* de qua promiſſione vir ille patiens aſſecuratus, ſeniori dixit: *Non diſcedas hinc alicubi, quoniam venient hodie mei tollere me. Cum hora facta fuiſſet, qua ſolebat diſcedere ad ficum, dixit fratri: Non venient hodie fili, jam enim tarde eſt: Et ille dixit ei modis omnibus, quia venient, & cum loqueretur cum eo, dormivit in pace. Senex autem flebat dicens: Heu me fili, quia multis annis ſub negligentia vivo, tu autem parvo tempore ſalvaſti animam tuam per patien-*

Digitized by Google

patientiam, & ex illo die factus eſt ſenex ſobrius, & probatus. Idem author ulteriùs progreditur aliud narrando exemplum, de quodam, qui Sancto cuidam Eremitæ inſerviebat; hic enim quicquid invenire poterat, maximè de rebus comeſtibilibus, hoc totum clam & abſconditè rapiebat. Diſſimulabat idipſum ſervus Dei, at verò longo tempore magnam coactus eſt pati famem.

Ibid. n. 16.

Cum autem mori cœpiſſet ſenex ille, circumſteterunt eum fratres, & reſpiciens in eum qui furabatur, dixit ei: Iunge te huc ad me, & tenuit, & oſculatus eſt manus ejus dicens: Gratias ago iſtis manibus, quia propter iſtas vado in regnum cœlorum. Unde vides, quòd pro gloria cœleſti, quæ Protomartyri crudelem adeò lapidationem conſtitit, Laurentio itidem craticulam, Ignatio leones, & tot aliis ſanctis Martyribus horrenda ſupplicia, bonus hic ſenex aliud nihil expendit, quàm ſolum patientiæ continuum exercitium. Hæc ei ſcala fuit, per quam conſcendit in paradiſum, potuitque poſt adeò pœnoſam famem verè dicere: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*.

Pſ. 16. 15.

Patientes regnum cœlorum actualiter habent in manu ſua, ſola poſſeſſio deſideratur.

8 Advertendum inſuper eſt, quòd inter octo beatitudines, prima & ultima regnum cœlorum actualiter velut in manu ſua habent. In prima namque beatitudine dicitur: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. In ultima verò pariter habetur: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*: in aliis autem beatitudinibus præmium ſive merces pro tempore futuro tantùm promittitur.

Cajet. ibid.

Cajetanus porrò hunc textum explicans dicit: *Perſecutionis nomine intellige quodcunque malum pœna*, & paulò poſt ſubdit: *Vna eademque merces monſtratur agentium, & patientium, dum idem præmium reperitur in fine patientium, quod fuit in principio agentium. Et per omnia idem explicatur. Non quod habebunt, ſed jam eorum eſt regnum cœlorum. Hic patiuntur, & patiendo acquirunt, non fore, ſed eſſe ſuum cœlorum regnum, quamvis poſſeſſio illius futura ſit*. Lactantius Firmianus nobilem hanc ſtatuit propoſitionem:

Lactant. Fir. l. 3. div. Inſtit. c. 11.

Hoc uno beati eſſe in hac vita poſſumus, ſi minime beati eſſe videamur: ſi fugientes illecebras voluptatum, ſolique virtuti ſervientes, in omnibus laboribus, miſeriiſque vivamus.

B. Pet. Dam. lib. 8. ep. 6.

B. Petrus Damian. in Epiſt. quadam ſcribit: *Illud Apoſtolicum aſſidua meditatione revolve, & inter flagella poſitus totis in Domino viſceribus gratulare. Non ſolum inquit, ſed & gloriamur in tribulationibus, ſcientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis*. In annalibus Eccleſiaſticis de

Rayn. Ann. 1227. n. 40.

S. Eliſabetha Landgravia ſequentia leguntur: *Deturbata ex rerum florentiſſimo ſtatu in abjectiſſimum Eliſabeth, non excidit animo: ſe prima ipſa nocte qua pulſa fuerat, ad Minorum Eccleſiam contulit, exoravitque, ut illic Te Deum laudamus cantarent, quaſi in tam atroci rerum converſione triumpharet. Gregorius IX. eam per literas ſuas eſt conſolatus, Sanctorum exempla ei proponens, & vitam æternam pollicens, ad patientiæ conſtantiam benignè, & paternè hortabatur, perſonam ipſius ſub poteſtate ſedis Apoſtolicæ ſuſcipiens*.

Bellov. ibid.

9 Bellovacenſis aliud quoddam exemplum è vitis Patrum deſumptum in hæc verba recenſet: *In vitis Patrum legitur, quod Cronius Vitriæ Presbyter referebat, quod quidam Scholaſticus Eulogius audiens de immortalitate animæ, ſæculo abrenuntiavit, partem pecuniæ retinens, de qua ſibi provideret, quia laborare neſciebat: & cum non poſſet in monaſterio degere, nec in ſolitudine morari, vidit leproſum totum morbo Elephantino occupatum, ut quod nec manus nec pedes videretur habere, in ſola autem lingua potens erat; cui compaſſus, ut ejus obſequio acquireret ſalutem, ſuſcepit eum, cum cura ſerviens ei per annos quindecim, in cibo, & potu, & lecto, & neceſſariis. Econtra leproſus ingratus convitiis afficiebat, vocans eum furem, proditorem, &c. & petebat, ut emitteretur. Econtra Eulogius ei abblandiebatur, vocans eum dominum, veniam petens ab eo, ſi in aliquo eum offenderat; & quanto magis blandiebatur, tanto plus leproſus ad iracundiam provocabatur. Ille ſtudebat ſervire in cibis, & balneis, & medicinis, & quibus poterat; ille econtra magis erat impatiens, & petebat cum contumeliis, ut reduceretur ad locum, de quo ſumptus fuerat: ſuper quo conſuluerunt fratres Eulogium, ut iret ad B. Antonium: quod cum feciſſet, conſuluit, ne dimittat leproſum, cui ſerviebat Chriſti vice, & leproſo, ne dimittat Eulogium, qui vice Chriſti adminiſtrabat ei; ne dimittendo eum Chriſtum dimittat, qui ſibi providet per eum. Addidit etiam, quod cum eſſent prope finem ſuum, maxime inſidiabatur eis Diabolus, quomodo auferret patientiam, & patientiæ ſuæ coronam, quam ipſi cito, ſi patienter ſe ferentes eſſent, accepturi erant. Cum autem pace reformata redirent, ſtatim mortuus eſt Eulogius, & leproſus poſt tres dies*. Ubi obſervanda ſunt verba illa: *Patientiæ coronam*; habet enim patientia ſuas infiniti valoris gemmas, quæ diadema immortalis gloriæ mirè exornant; id quod in ſequenti diſcurſu probaturi ſumus.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Virtuoſi patientiæ actus ſunt veluti totidem gemmæ, quæ cœleſtem gloriæ coronam mirè adornant.

THEMA.

Vt adamantem & ut ſilicem dedi faciem tuam. Ezech. 3. v. 9.

1 PEregina profectò conjunctio eſt illa, qua Deus noſter ſilicem ab unoquoque pedibus conculcatum, & à dura chalybe percuſſum, inter ſaxa & lapides viliori, & contemptibiliori loco poſitum, cum adamante conjungit, qui gemma quædam eſt pretioſiſſima, quæ auro vincta in annulis defertur ad ſplendorem quaque coronæ, & diademata regia mirè locupletantur: *Vt adamantem, & ut ſilicem dedi faciem tuam*. Et tamen conjunctio hæc propoſito noſtro aptiſſimè deſervit, ſilex enim ſymbolum eſt hominis patientis, qui opprobriis, contradictionibus, perſecutionibus, peſſimiſque miſerabilis hujus vitæ eventibus continuò ſubjacet; hic autem ſilex in cœlo ſurſum in adamantem transformabitur, qui deinceps deſerviet in ornamentum coronæ gloriæ, quam juſtus judex poſt hanc vitam daturus eſt in invictæ patientiæ ſuæ retributionem.

Patiens comparatur ſilici vili lapidi transformãdo in pretioſum adamantem.

2 In libro Proverbiorum cap. 12. dicitur: *Qui deſpicit amicum ſuum, indigens corde eſt: vir autem prudens tacebit ad opprobria*. Prov. 11. 12.

Hugo Cardinalis rationem hujus patientiæ in eo conſtituit, quòd quis injuriis affectus, nequaquam iraſcatur, ſed in ſilentio mitis & modeſtus permaneat; unde ait: *Non reſpondeas tanquam ſurdus; colligit enim in ſinu patientia contumelias, quaſi lapides pretioſos, quibus ornabitur corona ſua, de qua Sancta canit Eccleſia: Corona aurea ſuper caput ejus, expreſſa ſigno ſanctitatis, gloria honoris, & opus fortitudinis*. Ecce tibi qualiter aurea hæc corona, corona inquam gloriæ, gemmata ſit virtute fortitudinis, id eſt, invictæ patientiæ.

Hug. Card.

Patientia cincta nobiliſſima corona.

Iſajas inquit: *In ſilentio, & in ſpe erit fortitudo veſtra*; Iſa. 30. 15

fortitudo autem quæ in oculis magis relucet, illa eſt quæ in tolerandis viriliter adverſitatibus & in continuanda inter injurias & contumelias manſuetudine exercetur: *Melior eſt* enim *patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium*. Prov. 16. 32.

S. Paulus Apoſtolus, cui in cœlo præſtantiſſima præparabatur corona, ad Timotheum inquit: *Non coronabitur, niſi qui legitime certaverit*. 2. Tim. 2. 5.

At verò ſcire ne cupitis, ex quibus gemmis corona iſthæc hic in terris præparata fuerit? Audite id ipſum à S. Chryſ. in homilia quadam *de laudibus S. Pauli*, ubi ait: *Livoribus, quos ei verbera ſæpe inferebant, quaſi quibuſdam gloriabatur coronis*.

D. Chryſoſt. hom. de laudib. Pauli.

S. Antioch. in veterum Patrum Bibliotheca relatus, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Pœnitentia admodum indigua eſt ſine patientia, cum citra cujus operã perfici nentiquam poſſit: neq; enim aquila unialis ſi eſt, & alterutrius deſtituta præſidio, queat unquam ſubvolare, & in ſublime ſuſtolli. Patientia pœnitentiam perficit, & eam velut indice oſtentat, præſigni corona redimitam. Nec eo ſolum conducibilis nobis cenſenda eſt patientia, quod efficaciter cooperetur perficiendæ pœnitentiæ; ſed quod nulla prorſus virtus, nullumve Dei mandatum, niſi hac comite legitimè perfici queat*; ac proinde cum patientia omnes alias perficiat, & coronet virtutes, conſequens eſt, & ipſammet patientiam multò magis, longèque nobiliori corona cinctam eſſe, juxta illud axioma Philoſophicum: *Propter quod unumquodque tale, & ipſum magis*.

S. Antioch. hom. 74

Digitized by Google

3 In vita S. Liduvinæ legitur, quòd cum per ſpatium triginta octo annorum pœnoſiſſimam quandam ſuſtinuiſſet infirmitatem, martyriique arderet deſiderio; in extaſi ei corona quædam exhibita fuerit inæſtimabilis valoris, cujus circulus nondum erat totaliter perfectus: quia igitur coronam hanc ſibi præparari intellexerat, eandem nondum finitam eſſe videns, à cœleſti ſponſo ſuo hanc ſibi dari petiit gratiam, ut longè plura & atrociora, quàm hactenùs experta fuerat, pateretur dolorum tormenta. Quam ſponſus ejus ſupplicationem exaudiens, permiſit, ut multi milites ad eam ingrederentur, eamque verbis injurioſis, ac inſuper verberibus, aliiſque contumeliis & conviciis divexarent: quibus omnibus per invictam patientiam toleratis, cœleſtis quidam nuncius, ſolis inſtar luminoſus, coram ea apparuit, eique dixit: *Salve chariſſima ſoror, ecce nunc abſoluta eſt corona, quam nuper imperfectam vidiſti: propter inverecundos contactus virorum illorum, noveris te poſitam fuiſſe in veſtigiis Salvatoris; ludibria, & vulnera, corpori tuo impoſita, fuere gemma, quas in illa corona & adeſſe vidiſti, & deeſſe.*

1. Reg. 24. 21. David pepercit Sauli in ſpelunca Odolla.

4 David à Saule ad mortem quæſitus, poterat in ſpelunca Odolla ad ſui defenſionem injuſtæ Saolis perſecutioni ponere terminum, per unicum ſolum lanceæ ictum cordi Saulis impactum, ſimulque diadema Regium à Regis vertice ſublatum capiti ſuo imponere. Veruntamen per heroicam patientiam, non ſolùm appetitum vindicativum interiùs exſtimulantem devicit, verùm inſuper omnibus ſe oppoſuit, quos ſecum habebat militibus, qui cum omni conatu eum adigere conabantur, ut manu ferro appoſita, ſe & illos per mortem Saulis ab imminentibus periculis eximeret. Quæ omnia cum impius Rex intellexiſſet, tantæ patientiæ & manſuetudinis actum admiratus, Davidem filii titulo honoravit, atque amarè flens, illiuſque ſanctitatem in conſpectu omnium deprædicans, in hæc verba prorupit: *Nunc ſcio, quia certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in manu tua regnum Iſrael.* Et quidem argumentum quod formabat, infallibile erat; intelligebat namque, quòd tot virtuoſos patientiæ actus exercendo, *colligebat in ſinu ſuo patientiæ lapides pretioſos.*

Patientia Job. Job 1. 20.

5 Job acceptis infauſtis nunciis, de gregum, armentorum, ſervorum, ſubditorum, filiorum, filiarumque, omniumque aliarum facultatum ſuarum, quæ multæ omnis erant, ingenti jactura, *tonſo capite corruens in terram adoravit &c.* Verùm enim verò quænam erat inter hanc actionem, & mœſtitiam ex ruina longè maxima, qualis nulli unquam homini mortali hactenùs acciderat, conceptam, proportio? Equidem quòd ſe in ſignum humilitatis, & conformitatis voluntatis ſuæ cum divino arbitrio, in terram proſtraverit, atque in actus adorationis & cultus divini religioſo animo proruperit, nequaquam mirandum eſt; hoc enim pii homines inter adverſos eventus poſiti facere ſolent: at verò quo fine caput ſuum raſu, & Domino obtulit? Audiamus Origenem dicentem: *Imperatores, qui victores extiterunt, non ſtantes, ſed deorſum adorantes, coronam accipiunt: ſic Iob ad adorationem ſe proſtravit, ut perfectas tolerantia ſua à Deo acciperet coronas.* Apud Bollandum ſequentia leguntur: *Singulari pietate S. Agnetem coluit S. Brigitta, quare ſæpenumero ei apparuiſſe virgo legitur.* In revelationibus autem dictæ S. Brigittæ lib. 4. cap. 124. hæc verba habentur: *Agnes loquitur ad ſponſam dicens: Veni filia, & impone tibi coronam factam ex ſeptem lapidibus pretioſis. Quid vero eſt corona, niſi probatio patientia, qua ex tribulationibus conflatur, & à Deo coronis adornatur?* Mox verò ſeptem enumerat lapides pretioſos, totidem variorum actuum virtuoſorum ad pœnitentiam pertinentium expreſſivos.

Orig. ibid.

Bolland. 21. Jan. fol. 361.

Rev. S. Brig. lib. 4. c. 124.

Job 17. 14. Proſequitur patientiam Job.

6 Nemini, ut reor, ignotum eſt illud S. Jobi effatum: *Putredini dixi, Pater meus es, mater mea, & ſoror mea vermibus.* At verò dic ſodes: quænam vermes inter & matrem eſſe poteſt ſimilitudo? Hæc enim tenellos infantes ſuos cum amabili teneritudine ſinui ſuo adſtringit, maximè eo tempore quo lac eorum labiis inſtillat: vermes autem cum nauſea, & indignationis impetu à nobis removere ſolemus. Sed reſpondeo, hoc quidem naturaliter evenire ſolet, multi verò ſunt & fuere, qui ex ſpeciali Spiritus S. impulſu, ex motivo virtutis, & in patientiæ exercitium, vermes in vulnerum ſuorum ſinu libenter nutrierunt, illoſque æquè habuerunt gratos, ac ſi inæſtimabilis pretii gemmæ fuiſſent. Audiamus Tertull. de Jobo in hæc verba ſcribentem: *Ridebat Deus, diſſecabatur malus, cum Iob immundam ulceris ſui redundantiam magna æquanimitate diſtringeret, & erumpentes beſtiolas inde, in eoſdem ſpecus, & paſtus foraminoſa carnis ludendo revocaret.* In vita S. Auxentii Archimandritæ refert Bollandus: *Vermes qui cadebant ex ſuis pedibus, recolligens, eos rurſum imponebat ulceribus.* Author quidam haud ignobilis prædicta Jobi verba exponens, inquit: *Vlcera mundat, pus diſtringit, ut plus carnis vivæ beſtiolis indulgeat, & gratiorem præparet habitationem iis, quas parentum, & fratrum loco adamabat.* Sicut enim genitores vitam prolibus conferunt corporalem, ita ſervi Dei, qui libenter ex amore Dei vermes ſuſtinent, vitam iis non adimunt, ſed conſervant; ideoque in infirmitatibus horrendis, & ſtomachum moventibus, amorem divinum & cœleſtem gratiam abundanter participant, in qua vita ſpiritualis præcipuè conſiſtit. S. Cyprianus ſuper illa verba Iſaiæ: *Omnis caro fœnum*, ita ſcribit: *Si in carne ſit gloriandum, tunc planè, quando in nominis Domini confeſſione gloriatur, quando fortior fœmina viris torquentibus invenitur, quando ignes, aut cruces, aut ferrum, aut beſtias patitur, ut coronetur. Illa ſunt carnis pretioſa monilia, illa corporis ornamenta meliora.* Verum enim verò diſcurſum noſtrum ad quandam Dei famulam revocemus, quæ per invictæ patientiæ ſuæ virtutem, vermes in gemmas tranſmutare probiſſimè novit. Refert enim S. Antoninus factum quoddam memorabile fœminæ cujuſdam magni ſpiritus, Bonæ nomine, quæ pœnitens S. Dominici exiſtens, in turri quadam juxta portam S. Joannis Lateranenſis ſolitaria agebat. Cùm enim hæc per infirmitatem quandam à Deo viſitata eſſet, quæ totum pectus in continuum quaſi vulnus redegerat, indeque ſcaturirent vermes, eoſdem tanto cum cordis jubilo excipiebat, adeoque charos & gratos habebat, ut ſi fortuitò aliquis horum vermium in terram cecidiſſet, ipſa ſubitò magna cum diligentia illum recolligere, & in vulnus pectoris cum aliis reponere ſolita fuerit. Accidit autem quòd cum ad illam accedens S. Dominicus vermes illos videret, unum ex illis ſibi donari magna cum inſtantia petierit: at verò poſtquam id ei ſæpiùs denegaſſet, tandem repetitis inſtantiis ſuperata, unum ex vermibus ei conſignavit, cum hoc tamen pacto, ut eum mox ſibi reſtitueret. Quem cum S. Dominicus vix manibus attigiſſet, in lapidem pretioſum converſum vidit; cumque ſancti viri comites eum multa cum efficacia obteſtarentur, ne illum ei reſtitueret, eamque ob cauſam V. Bona amarè plangens, promiſſionis adimpletionem exigeret, tandem gemma illa præfatæ mulieri reſtituta, in ſpeciem vermis denuò rediit, ſicut priùs fuerat. Et verò dicite, obſecro: poteſtiſne quid vilius imaginari vobis, quam ſit vermis; vel quid excellentius, quam ſit gemma? Et tamen invicta patientia ex vermibus gemmas facit: Nam ut Bellovacenſis ait: *Patientia res viles in pretioſas convertit; invenit enim in vili ſabulo aurum, imo ſabulum convertit in gemmas pretioſas; ut B. Ioannes legitur feciſſe in Eccleſiaſtica hiſtoria: & virgas in aurum, quia verba dura, & verbera, & vilipenſiones, & opprobria, convertit in pretioſa merita, quibus homines ſpiritualiter ditantur. Vnde in Pſalmo dicitur: Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores; ſcilicet coronam æternam flagellando me. Cum quadam mulier litigioſa cuidam bonæ mulieri diceret verba contumelioſa, porrexit ei pallium ſuum, dicens: Projicias hic ſatis de lapidibus iſtis pretioſis, ut de eis poſſim ditari, & coronari.* Veruntamen ne vermes deſerere velle videamur, qui illis, qui ex amore Dei eoſdem patienter tolerant, in gemmas tranſmutantur, adducere hoc loco libet ex Bollando in vita S. Mochuæ ſequens exemplum, ita enim ſcribit. Quodam alio tempore vir ſanctus, Munnus nomine, dum in cella ſua triduo moram faceret, Angelica viſitatione, qua quotidiè viſitabatur, per idem tempus fruſtrabatur; cumque Angelus Domini ſe viro Dei poſt triduum præſentaret, & ab eo, cur tantam moram faceret, ſci-

Tertull. lib. de Patient. cap. 14.

Bolland. 14. Febr. fol. 776. Pro exercitio patientiæ S. Auxentius ex pedibus decidentes vermes reimponebat vulneribus.

S. Cypr. Ep. 13. de Habit. Virg.

S. Antonin. in 3. p. Chron. Tit. 23. c. 4. §. 10. Idem fecit quædam pœnitens S. Dominici.

Bellovacen. ſpec. mor. lib. 1. diſt. 16.

Bolland. 1. Jan. fol. 46. Meritum patientiæ S. Mochuæ.

ſci-

ſcitaretur, reſpondit: Sancti cœlicolæ communem conventum atque conſilium habuerunt, exſpectantes animam cujuſdam viri ſancti, nomine Mochua, qui viam univerſæ carnis ingreſſurus erat; & hæc cauſa retardationis meæ fuit, ne ad te tempore ſolito venirem. Ad quem S. Munnus dixit: In quibus meritis vir ille præcellebat vitam meam, cum ſic ſim neglectus? Cui Angelus reſpondit: Faciebat, dum vixit, quod tu non facis, quia quamdiù vixit in terris, nulli præſenti maledixit, nec abſenti detraxit. Inſuper & diſpoſitionem omnis temporis ſecundùm divinam voluntatem, ſive in ſerenitate, ſive in tempeſtate, æquanimiter ſuſtinuit, & commendavit. Tu quoque ſuperbus es, & Dominus tuus vult, ut humilieris. Cui S. Munnus reſpondit: Libenter ſufferam, ſi quod ipſe elegero, à Deo meo mihi concedatur. Cui Angelus: Quod petis à Deo, tibi conceſſum eſt. Tunc ait Munnus: Lepram mihi inter corporales infirmitates eligo. Per verbum ergo Angeli S. Munnus leproſus effectus eſt, & lepram uſque ad ſeptem annos ſuſtinuit. Completis autem ſeptem illis annis cum magna animi patientia, ecce ille Angelus ad eum rediens, virum Dei conſolatus eſt, dicens: Quia patienter tuam infirmitatem hucuſque ſuſtinuiſti, ideò modò à Deo tuo conceſſum eſt tibi, & finem laboribus imponere, & munditiam à lepra tua obtinere. Ad quem iterum S. Munnus ait: Cui commiſit Dominus curam ſanitatis meæ recuperandæ? Et Angelus ad eum: S. Mochuæ, inquit. His dictis S. Munnus iter arripuit, & ad cellam ſancti viri properavit. Cumque ad locum S. Mochuæ perveniſſet, diverſorium inibi introivit, & domum ingrediens, & neminem ibi reperiens, ſed nudum veſtibulum, pelliculam quandam quam ibi invenit, ſibi ſuppoſuit, & ſuper eam cubans, vermes qui de ejus corpore per pavimentum tranſibant, cum ſcopa quadam ad ſe recolligebat, & in locum unde exierant, remittebat. Paulò poſt verò congreſſum cum S. Mochua habitum his verbis enarrare pergit: Virum Dei amplexatus eſt, & à vertice capitis lingua eum lambens, priſtinæ ſanitati eum reſtituit; & quod cæteris difficilius erat, nares emungens tribus vicibus ſucceſſivè, ore ſacro ſumens, tria extraxit phlegmata: ſed meritis utriuſque ut reor, hæc tria phlegmata converſa ſunt in tria auri obrizi talenta, quæ in ejus triclinio, velut tria aurea poma recondita ſunt.

Cæſar. lib. 8. cap. 31.

7 Cæſarius aliud quoddam ſimile factum refert de quodam Epiſcopo natione Gallo, qui ſæculo duodecimo vixit. Hic enim leproſo cuidam obviam factus, ſe vocari audivit, cumque propiùs acceſſiſſet, ut ei eleemoſynam daret, hanc acceptare recuſavit, dicendo, hoc ſolo ſe indigere, ut ſcilicet ſaniem, quæ ex putrefacto & verminoſo ejus corpore ſcaturiebat, abſtergeret. Quare pius Epiſcopus ad hanc ei charitatem præſtandam ſe obtulit. Cumque manu ſudario obvoluta id facere tentare vellet, leproſus: nequaquam id pati potero, reſpondit; manus enim etiam ſudario obvoluta nimis ulceri gravis & aſpera futura eſſet: quare ſi charitatem exhibere mihi deſideres, lingua tua vulnera mea abſtergere ſatagas. Tunc Epiſcopus magnam in ſe ſenſit omnium ſenſuum ſuorum luctam, & rebellionem; at verò quia patientia vincit omnia, os ſuum ulceribus, & inde mananti putredini applicuit; moxque ſaniei loco infiniti valoris gemmam ſugendo extraxit. Quo facto, leproſus ſubitò cœlum verſus evolavit. Ecce tibi veriſſimum eſſe, quòd ſcil. *patientia res viles in pretioſas convertat*. Unde D. Chryſoſtom. in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Te exultare, ac lætitia diffundi convenit, quia quod virtutum caput eſt, præſtitiſti. Noſti enim, noſti profectò, nihil eſſe quod patientiam adæquare poſſit; verùm ipſam potiſſimum virtutum Reginam eſſe, rerum præclarè geſtarum fundamentum, portum tranquillum, in bello pacem, in tempeſtate tranquillitatem, in inſidiis ſecuritatem, quæ eum qui ipſam ſit conſecutus, adamante firmiorem reddit, ſeu ſi mavis, ditiorem.*

Epiſcopus quidam Galliæ Angeli in ſpecie leproſi vulnera mundavit lingua ſua.

Chryſoſt. Epiſt. 7.

8 Annulus ſponſalitii ſignum eſt, & auro vinctam magni pretii gemmam communiter in ſe complectitur. Unde Bloſius de S. Gertrude ita ſcribit: *Eadem S. Gertrudis divinitus intellexit, quod quemadmodum annulus eſt ſignum deſponſationis, ita adverſitas tam corporalis, quàm ſpiritualis, humiliter propter Deum tolerata, eſt veriſſimum ſignum divinæ electionis, & quaſi deſponſatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quiſque cum Deo confidenter dicere poſſit hæc verba: Annulo ſuo ſubarrhavit me Dominus Ieſus Chriſtus.* At verò ſcire ne cupitis, qualenam annuli hujus aurum exiſtat? Diſcatis idipſum à S. Bonaventura, dicente: *Prudentia patientis patet in multiplicando & commutando, quia ſputa & opprobria ſcit mutare in aurum, & argentum, & lapides pretioſos.* Unde S. Baſilius M. in oratione *de patientia & tolerantia*, patientiſſimum Jobum his verbis commendat: *Quamvis tantis calamitatibus affligeretur, conſtans permanſit, & dum corpus ejus laceraretur, pietatis theſaurum in penetralibus animæ tutum à prædone cuſtodiebat.*

Bloſ. in Conclavi animæ cap. 10. Patientia eſt ſignum divinæ electionis.

S. Bonav. in Diæta ſalut. T. 7. C. 7.

S. Baſil. orat. 11.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Nonnulla tanguntur emolumenta, quæ in hac virtute ſe exercentes ſibi comparant.

THEMA.

In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Luc. 21. v. 19.

1. CErtiſſimum eſt, quòd inter omnes theſauros, quos cœleſtis negotiator ad mercaturam exercendam nobis donavit (*negotiamini dum venio*) opulentiſſimus ſit uniuſcujuſque hominis in particulari conſiderati anima; ita enim ipſemet Dominus in Evangelio teſtatur, inquiens: *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Unde & S. Bernardus ait: *Totus quidem iſte mundus ad unius animæ pretium æſtimari non poteſt, non enim pro toto mundo Deus animam ſuam dare voluit, quam pro anima humana dedit.* Hujus autem tanti theſauri poſſeſſionem ſecuram, non aliunde, quàm per virtutem patientiæ naciſcemur: ita namque æterna & infallibilis veritas promiſit, dicens: *In patientia veſtra poſſidebitis* animas *veſtras*. Quid igitur proderit nobis, ſi in hac vita ſumptuoſa palatia, ad delicias paratas villas, ſtatus, provincias, regna, monarchias poſſideamus? *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur?* animam verò, quæ talis eſt theſaurus, qui ipſimet cœlorum regno præponderat, deperdamus? Quod ne fiat, optimum patientia confert ſubſidium, utpotè per quam animas noſtras poſſidemus, illiſque cœli portas aperimus. Meritò igitur Tertullianus in libro *de patientia*, in hæc verba exclamat: *Totum ſæculum pereat, dum patientiam lucrifaciam.* Job, qui Scriptura teſte, *magnus* erat *inter omnes Orientales*, omnes ſuas, quæ inexhauſtæ erant, amiſit divitias, ſubditos nimirùm, ſervos, greges, domos, filios, &c. & toto corpore ulceribus plenus, nudus, & famelicus effectus, omni domicilio deſtitutus, in ſterquilinio ſedit, adeoque illi *totum ſæculum periit*. At verò quia patientiam ſuam non amiſit, imò in eadem magis magiſque ſe exercuit, non ſolùm omnia hujus vitæ bona, quæ antea perdiderat, recuperavit, ſed & multiplicavit eadem, atque inſuper bona immortalia cum infinita ſua gloria in terra & in cœlo ſibi acquiſivit: Unde S. Auguſtinus ait: *Inimicus infernalis inopinatè ingens illi lucrum procuravit; duplicavit enim ei meritum, & in Cœlo, & in terra; quia & hic auctus eſt, & in cœlis.* D. Chryſ. ad noſtrum propoſitum egregiè diſcurrit, dum patientiam Jobi ex una, aliaſque virtutes, & opera illius heroica, ex altera parte in bilancem ponens, ita ſcribit: *Ut diſcas, quoniam majorem Diabolo plagam intulit, cum ſublatis ſibi bonis gratias egit, quam cum poſſidens, miſerebatur pauperum, audi: Cum poſſidebat, vel ſuſpicionem Diabolus habuit, quoniam non gratis Deum colit Iob; ubi verò univerſa ſurripuit, omnibuſque nudavit eum, hic verò eandem Deo ſervavit mentem, tunc obſtructum eſt turpe illius os.* Idem S. Doctor quæſtionem inſtituit, an Job Deo magis placuerit, majuſque ſibi meritum comparaverit, quando domum in beneficium pauperum tenuit apertam; an verò quando domo ſua corruente, nomini Domini benedixit: an ſanctior fuerit, quando pro filiis ex paterna devotione ſacrificium obtulit, eoſque in bona pace & concordia conſervavit; an verò quando illos ſub domus ruinis ſepultos man-

Luc. 9. v. 13.

Matth. 16 v. 26.

Luc. 9. v. 25.

S. Bern. medit. 3.

Mediante patientia poſſidemus animas noſtras.

Tertull. l. de Patien. c. 7.

Job. 1.

S. Aug. Q. 118. ex utroque teſt.

Chryſoſt. Hom. 7. de Patient. Job.

Digitized by Google

manſiſſe intelligens, nec minimum quidem turbatus fuit. Item an Deo gratior fuerit, quando ex charitate & compaſſione de velleribus ovium ſuarum, aliorum contegebat nuditatem, an verò quando ipſemet nudus & tremulus ſine ulla lamentatione in ſterquilinio ſedit. Ac tandem glorioſus Doctor in hæc verba concludit: *Et illa quidem omnia præclare geſta, hæc autem tormenta patientiaque erant: ſed tamen plus hæc, quam illa Iob clariorem oſtenderunt, ſiquidem cum illa fiebant, contradixit tamen Diabolus, dicens: Nunquid fruſtra colit Deum Iob? His vero contingentibus ſe occultans, terga vertit.* Idem Chryſoſtomus in alia quadam homilia ſimilem conſiderationem his verbis adducit: *Nec enim bonis aliquid agere duntaxat, ſed etiam malum pati, multa habet præmia. Oſtendit hoc Iob, qui ob mala quæ perpeſſus eſt potius, quàm ob recte facta clarus factus eſt. Non enim tam illuſtris erat, quando pecunias poſſidebat, domumque aperiebat pauperibus & facultates elargiebatur, quam cum domum corruiſſe audiens, id iniquè non tulit &c. Longè majus eſt, omnibus rebus ſpoliatum, fortiter, & cum gratiarum actione agere, quam in divitiis viventem eleemoſynas facere. Rebus proſpere procedentibus Deo gratias agere, nihil admiratione dignum eſt, ſi verò gravis tempeſtas exiſtat, & navis circumagatur & periclitetur, tunc magnum eſt tolerantia, & gratitudinis indicium*: & paulò poſt ſubdit: *Sacrificio omni præſtantiora illa verba protulit, dicens: Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c.* Numeretis velim omnia ſacrificia & holocauſta quæ quotidiè offerebat pro filiis ſuis (*Conſurgens diluculo, offerebat holocauſta pro ſingulis*) quorum utique per plurimorum annorum decurſum innumera fuere. Attamen omnia ſimul juncta non tantum Jobo attulerunt lucrum, quantum perfectiſſima illa in divinam voluntatem reſignatio, & heroicus ille patientiæ actus, à D. Chryſoſt. his verbis expreſſus: *Et tu ſi pecuniam amiſeris, neque indignè tuleris, ſed fortiter ferens, Deo gratias egeris, & illa Iobi verba dixeris: Dominus dedit, Dominus abſtulit, lucrum per hæc ex damno facies.* Idem Chryſoſt. in progreſſu ejuſdem homiliæ ad lucrum ſe reflectens, quod Job in adverſitatibus ſuis ſibi acquiſivit, hæc habet verba: *Cognoviſti, quantum tribulationis lucrum fuerit? Pulchrum quidem erat, & ſanum corpus, multo vero anguſtius evaſit, ubi vulneribus illis conciſum fuit: Quoniam & lana quidem ante tincturam pulchræ ſunt, cum vero purpureæ factæ fuerint, incomparabilem pulchritudinem, multumque decorem accipiunt. Niſi vulneribus corpus ipſius perforaſſet, non reſplenduiſſent interius radii. Niſi in fimeto eum ſedere coegiſſet, nequaquam ipſius divitias cognoviſſemus.*

Chryſoſt. Tom. 6. Homil. 22.

Job 1. v. 5.

2 Ingens profectò eſt meritum, & lucrum, ex propriis jacturis majus poſſe acquirere pretium & valorem. Et ideò Doctor Seraphicus ait: *Patientis prudentia patet, quia cum perdit bona temporalia, retinet & elandit bona ſpiritualia. Econtrario facit, qui patientiam non habet, quia cum amittit bona exteriora, effundit æterna & bona interiora, & ſic auget capitale Diaboli.* Huc quoque ſpectat alia D. Chryſoſtomi ſententia, quæ attentè pro tribulatorum conſolatione conſiderari meretur; ait enim: *Et tu igitur, ſi quis pecuniam tibi ſurripuerit, atque hoc fortiter tuleris, integram eorum, qui in pauperes eam erogant mercedem, accipies.* Lucrum porrò, quod ex eleemoſyna acquiritur, eſt veluti ſi dentur centum nummi pro uno nummo: qui autem divitiarum ſuarum jacturam patienter ſuſtinet, ex hac tolerantia meretur & lucratur apud Deum idem, quàm ſi theſauros diſtribuiſſet inter pauperes. Annales Eccleſiaſtici ex reſponſo quodam S. Ludovici Regis Franciæ evidenter oſtendunt, quantò majus ſit lucrum quod per patientiam acquiritur, omni eo, quod ex omnibus aliis actionibus heroicis comparatur. Cum enim hic Rex ex Ægypto & Aſia, ubi belli illius, quod ad Dei gloriam, & totius Chriſtianiſmi commune beneficium adortus fuerat, infauſtum ſortitus fuerat exitum, innumeraſque ærumnas ſuſtinuerat, reverſus fuiſſet, *in familiari ſermone cum Henrico Rege Anglorum de initis a ſe periculis, ac de toleratis ad proferendam divinam gloriam in Aſia & Ægypto laboribus loquebatur, dicens: Si omnia mihi evenerant adverſa, grates tibi refero Altiſſime; reverſus ad me ipſum, & ad cor meum regreſſus & ingreſſus, plus gaudeo de pœnitentia, quam mihi Dominus per ſui gratiam conceſſit, quam ſi totus mihi mundus ſubderetur.*

S. Bonav. Diæt. Salut. Tit. 7. cap. 7.

Chryſoſt. lib. Bona temporalia in patiētia perdita mutantur in æterna.

Raynal. An. 1254 n. 19. Compend.

3 S. Auguſt. in libro *de Patientia* hanc habet conſiderationem: *Dominus ait: In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Non ait: Villas veſtras, laudes veſtras, luxurias veſtras, ſed animas veſtras. Si ergo tanta ſuffert anima, ut poſſideat unde pereat, quanta debet ſufferre ne pereat? Deinde ut illud dicam, quod culpabile non eſt; ſi tanta ſuffert pro ſalute carnis ſuæ, inter manus ſecantium, ſive urentium medicorum, quanta debet ſufferre inter furores quorumlibet inimicorum: cum Medici, ne corpus moriatur, per pœnas corpori conſulant, inimici autem pœnas & mortem corporis comminando, ut anima & corpus in gehenna excidatur, impellant; quanquam & ipſi corpori tunc providentius conſulatur, ſi temporalis ſalus pro juſtitia contemnatur, & pœna vel mors ejus patientiſſime pro juſtitia ſufferatur?* Opulentiſſimum profectò & præclarum ex odio, malignitate, & perſecutionibus impiorum, acquirere nobis poſſumus medium, dummodò cum æquanimitate, manſuetudine & patientia illatas nobis ab illis injurias ſufferamus, ſic enim cœlorum nobis regnum infallibiliter acquiremus. Unde Bloſius afflictos hiſce verbis conſolatur: *Nihil unquam quantumvis parvum pro Dei honore patimur, quin longè nobis ſit utilius, quam ſi totius mundi dominio potiremur. Quamlibet enim exiguum ſit, quod ad Dei perpetimur gloriam, pro illo tamen non minus Deus retribuet nobis, reſtituetque, quam ſe ipſum.* Et paulò poſt ſubdit ſequentia notatu digniſſima: *Profectò qui Deo permittente agros, facultates, domoſque ſuas perdidit, ſi exemplo B. Iob hanc rei jacturam humili reſignatoque animo de manu Dei accipit, & ei gratias agit, eumque laudat, qui prohibere potuit, & non prohibuit, tantam ab ipſo Domino mercedem accipiet (ut quidam Sanctorum ait) quantam reciperet, ſi omnia illa quæ perdidit, egenis ac peregrinis propter Deum erogaſſet.* Unde Bellovacenſis in Speculo morali, de hac virtute tractans, ait: *Patientia eſt mercatrix prudentiſſima, quæ mirabiliter & copiosè, magnis meritis animam locupletat: nec mirum, quia multam, & magnam invenit in mundo materiam, ſpirituales divitias acquirendi, omnes adverſitates, tribulationes, deſolationes, injurias, & contumelias. Item fames, ſitis, æſtus, frigora, infirmitates, & mors, ſunt nobis materia merendi, & merita cumulandi.* Mercatores circumerrant ab uno polo ad alterum, variis tempeſtatibus agitati, nec magis à morte diſſiti, quàm ſolum ſubtili navigii ligno, quo ab undis dividuntur. Quot vigilias, quot pericula, quot labores pro accumulando, ſæpiùs in animæ perniciem, argento & auro pertolerant? Vir patiens, abſque eo quòd vel unicum greſſum moveat, in hoc vaſto mundi pelago tempeſtates, & procellas, quas Deus ei immittit, tolerando, ingentem in manu ſua reperit theſaurum, quo cœlum ſibi comparet: nam *ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus*; ideoque cum longè minori labore quàm mercatores negotiando lucratur. Et paulò poſt nonnullas ex Vitis Patrum deſumptas adducit doctrinas: *In vitis Patrum quidam requiſivit ſenem: Dic mihi Pater unam rem, quam faciam, ut ſalver per eam. Reſpondit: Si potueris ferre injurias, & contumelias, & tacere, magna eſt res, & ſuper omnia mandata.* Ecce tibi modum exequendi conſilium illud Evangelicum: *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo*: hic enim theſaurus accumulatur, nec tamen opus eſt, ut quis mare trajiciat, vel ut pecunias ſuas ad uſuram elocet, vel denique ut naufragiorum, vel ſucceſſionum pericula ſuſtineat; dummodo capitale virtuoſæ cujuſdam pœnitentiæ ad negotiandum adhibeat. Sic in iiſdem Vitis Patrum legitur, *quod quidam, cum aliquis contumeliam illi diceret, vel injuriam inferebat, gaudebat, dicens: Iſti ſunt qui nos juvant ad profectum; qui autem nos glorificant, iſti nos decipiunt. Item alius cum audiſſet aliquem ſibi detraxiſſe, ſi prope erat, eum remunerabat per ſe; ſi erat longe, munera ei mittebat.*

S. Aug. lib. de Patient. cap. 7. Proſequitur idem.

Bloſ. Sacello animæ c. 12.

Ibid. n. 3.

Bellovacen. ſpec. moral. lib. 1. diſt. 88.

Patientes cum minori labore plus lucrantur, quam Mercatores hujus artis.

2. Tim. 2. 12.

Bellovac. lib.

Matth. 6. 20.

4 D. Chryſoſtomus in hac materia conſiderabilem valdè nobis relinquit doctrinam, loquens: *Et ſi miracula facias, & mortuos excites, & quidvis agas, nunquam te adeò admirabuntur gentes, ut quando te viderint mori-*

Chryſoſtom. Hom. 11. in Epiſt. 1. ad Cor.

Digitized by Google

Per patientiam martyrum infideles converſi ſunt.

moribus mitibus, placidis, & jucundis. Paulò poſt verò eorum, qui in hac ſe virtute exercent, ſequentem adducit prærogativam: *Propter illa etiam te æmulabuntur: propter ſigna, inquam, & miracula; propter hoc autem & admirabuntur, & amabunt, amantes autem etiam apprehendent veritatem.* Enim verò multi pagani viſis miraculis admirati quidem ſunt, non tamen ferè converſi; econtra verò dum martyres ab iiſdem viſi fuerunt in tormentis per invictam patientiam conſtantes & imperturbabiles perſiſtere, & in ſupplieiis cum jubilo cordis gaudere, multa ſæpè paganorum millia ad fidem fuere converſa. Unde idem D. Chryſoſt. ſubdit ulteriùs: *Et ut apertè diſcas, quantum hoc ſit, audi quomodo Paulus quoque ad infidelem accedens judicem ſe defendit: Beatum, inquit, me exiſtimo, judicio apud te diſceptaturus. Hæc autem dicebat, non ei aſſentans, abſit; ſed lucrari volens per manſuetudinem: & ex parte lucratus eſt, & judicem cepit is, qui tunc putabatur eſſe reus, & ſe victum fatetur, qui tunc fuerat captus, clara voce dicens omnibus præſentibus: Parum abeſt, quin mihi perſuadeas, ut fiam Chriſtianus. Quod verè Paulus magis expandit ſagenam, & dicit: Optarem non ſolum te, ſed & omnes qui adſunt, hoc fieri quod ego, exceptis vinculis his. Sed quid dicis ò Paule? Exceptis vinculis his? Es quænam eſt tibi de cætero fiducia, ſi eorum te pudeat, & ea fugias, idque cum tam multus adſit populus? Non ubique in Epiſtolis de hac re gloriaris, & te vinctum appellas, & hanc catenam ubique circumfers pro diademate? quid ergo nunc accidit, quod vincula deprecaris? Non ipſa, inquit, deprecor, nec eorum me pudet, ſed me demitto ad illorum imbecillitatem; nondum enim poſſunt meam ſuſcipere gloriationem.* Idemque paulò poſt meliùs declarans, inquit: *Probroſum eis videbatur eſſe vinctum: nondum enim guſtarant eam, quæ eſt apud nos, gloriam.* Vel dicere inſuper poſſumus, quòd ſicut is, qui theſaurum vel gemmam aliquam inæſtimabilem poſſidet, illam ſibi retinet, eamque alteri dare renuit: ita quoque Apoſtolus vincula & catenas illas, quæ tam frequentem illi præbebant, tot amoris Dei & patientiæ actus exercendi occaſionem, penes ſe tanquam incommunicabilem theſaurum retinere geſtiebat: ideoque dixit: *Exceptis vinculis his.*

Patientia remittit peccata præterita.

5 Quòd ſi nullum aliud è patientiæ exercitio haberemus lucrum, certè hoc unicum lucroſiſſimum eſſet, quòd ſcil. per hujus virtutis merita, noſtra penes divinam juſtitiam reſtantia ſolvere poſſimus debita. Nam ut B. Laurent. Juſtinian. ait: *Patientia hominem ditat. Patiens ſapienter agit, ut debita ſua ſolvat; nihil enim de ſuo in ſolvendo expendit, ſed facit ut hoſtes ſui pro ſe ſolvant. Illatas namque ab eis injurias ſuſtinens, ditatur abundè.* Eandem quoque doctrinam apud Bellovacenſem his verbis traditam reperio: *His divitiis vir patiens debita ſua ſolvit de aliena burſa, ſine fraude, & ſine ſuo detrimento, quoniam & culpa remittitur, & pœna debita relaxatur. Culpa quidem remittitur, ſicut dicitur Thren. 3. Cum iratus fueris Domine, miſericordiam facis, & peccata hominum in tribulatione dimittis his qui invocant te. Bernard. Non ſunt condigna paſſiones hujus temporis ad præteritam culpam quæ remittitur, ad præſentem gratiam quæ immittitur, ad futuram gloriam, quæ promittitur. Nec eſt ſolum culpa remittitur, ſed & pœna relaxatur, æterna quidem totaliter, purgatoria vel in toto, vel in parte. Vnde Auguſtin. ait: Sancti temporalem pœnam lucrum putant, quia per hanc evadere æternam non formidant. Iſidor. in lib. de Synonymis ait: Ordinata eſt Dei providentia, quæ prius per flagella homines hic emendat, & poſt eos ab æterno ſupplicio liberat: nequaquam enim delinquentibus parcit Deus, quoniam peccatorem aut hic ad emendationem ferit, aut in æterno judicio æternaliter puniendum relinquit.* Idem quoque aliud quoddam conſiderabile memorat lucrum, è patientia dimanans; ait enim: *Patientia non ſolum debita ſua ſolvit, ſed etiam magnum theſaurum meritorum acquirit. Vnde 2. Tim. 1. Secundum gratiam Dei, quæ data eſt nobis a Chriſto &c. hæc patior, ſed non confundor; ſcio enim cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare.* Idem in diſtinctione ſequenti, quæ eſt 89. ſic ſcribit: *Quanto libentius, & cum majori voluntate quis patitur, tanto plus de pœna remittitur, & anima plus purgatur. Debet conſiderare patiens, quot & quanta commiſit peccata, pro quibus patitur, quantas pœnas meruit in purgatorio, vel inferno; & videbit quod incomparabiliter graviores, ac etiam longiores, vel etiam æternas, per exiguas tribulationes diluat.*

B. Laur. Juſt. de lig. vit. cap. 2.

Bellovac. ib.

Bellovacen. diſt. 89.

6 Idiota in libro *de vera Patientia*, idem utiliſſimum lucrum, quod ex Patientia acquiritur, ſequenti declarat ſimilitudine: *Debemus*, inquit, *inſuper tribulationes patienter ſuſtinere, propter magnitudinem valoris, & utilitatis. Sicut enim agricola patienter ſuſtinet labores, propter ſpem fructus quem expectat: ſic quia propter mundi labores, & tribulationes, fructus æternæ gloriæ ex tua providentia ſola benignitate expectamus, ipſas tribulationes patienter ſuſtinere debemus, ſicut ſcribitur: Patientes eſtote fratres uſque ad adventum Domini. Ecce enim agricola patienter expectat pretioſum terræ fructum, patienter ferens, donec accipiat.*

Idiot. lib. de vera Patient.

Similitudo ab agricola qui jam patienter expectat fructum maturum.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Super illa S. Jacobi Apoſtoli verba: *Patientia opus perfectum habet*, variæ conſiderationes adducuntur.

THEMA.

Patientia opus perfectum habet. Jac. 1. v. 4.

1 Cum Sapientia incarnata Apoſtolos ſuos ad veram exhortaretur perfectionem, iiſdem æternum Patrem ſuum exemplaris loco propoſuit, inquiens: *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Quiſquis verò ad ſummam hanc, quæ dari poſſit, excellentiam pertingere deſiderat, patientiæ ſtudeat, quia S. Jacob. Minor, qui quoad uſque vixit, vivum hujus virtutis ſpeculum fuit, ex Spiritus S. inſtinctu ait: *Patientia opus perfectum habet.*

Matt. 5. 48.

Patientia ducit ad perfectionem.

2 Inter octo beatitudines patientia nobis non ſemel tantùm, ſed binies, ſc. in prima & in ultima ſeriò commendatur. Et quidem ſi primus locus inter alios honorificentior eſſe cenſetur, huic virtuti præ aliis præcedentia attribuitur, cum dicitur: *Beati Pauperes Spiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Si verò locus ultimus dignior eſſe reputetur, iterum patientia cunctis aliis antefertur; ſiquidem in ultima beatitudine dicitur: *Beati eſtis, cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint &c.* Unde S. Auguſtin. ait: *Octava beatitudo conſummatum, perfectumque hominem oſtendit, & probat. Septem ſunt quæ perficiunt, octava clarificat, & quod perfectum eſt, demonſtrat.* S. Bonavent. in vita S. Franciſci hanc eandem patientiæ prærogativam tangit inquiens: *Vt autem viro Dei cumulus meritorum accreſceret, quæ omnia verè in patientia conſummantur*, ſive quod idem eſt, *perficiuntur.* D. Chryſoſtom. poſt ponderata ſequentia Apoſtoli verba: *In multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus &c.* ſubjungit: *In quibus verbis bonorum omnium fundamentum poſuit. Quæ etiam de cauſa, non ſimpliciter patientiam dixit, ſed multam addidit, ut illius magnitudinem declararet.* Porrò fundamentum prima & principalis pars eſt ædificii: tametſi enim ſub terra delitеſcat, nec videatur, huic tamen totum ædificium innititur, adeò, ut ſi tolleretur, tota quoque fabrica ædificii corrueret. Ita pariter Patientia occulta eſt, & deliteſcit in anima, & intus in animæ penetralibus laborat, eſtque aliarum virtutum omnium bonorum operum fulcrum & ſuſtentaculum; & ideò illam *bonorum omnium fundamentum poſuit.*

Matth. 5. Eſt prima virtutum.

S. Auguſtin.

S. Bonav. c. 14. v. t. S. Franciſci.

2. Cor. 6. 4. Chryſ. hom. 12. ibid.

3 D. Angelicus ingenioſè conſiderat, quòd licèt eo tempore, quo cœleſtis Magiſter de octo beatitudinibus diſſeruit, turbæ quoque præſentes eſſent, ſuum tamen diſcurſum ad Apoſtolos præcipuè direxerit, utpotè qui per arduam perfectionis viam greſſus ſuos firmaturi erant. Primus itaque lapis ſuper quem, velut fundamentum, perfectio conſtruitur, ex Chriſti ordinatione Patientia eſſe noſcitur: ideoque ne quis dubitare forſitan poſſet, an ipſa omnium ſit aliarum virtutum complementum, non ſolùm eandem primo loco poſuit, verum etiam, ut paulò ante notavimus, in locum ultimum conſtituit; *quia patientia opus perfectum habet.* Undè B. Petr. Damianus in Epiſt. quadam ait: *Hæc virtus plane ad perfectionis culmen Monachum provehit, & terribilem in hoſtibus dimicantem animam facit. Hæc*

S. Thom. in Matth. 5.

Primus lapis perfectionis patientia eſt.

D. Pet. Dam. lib. 6. Ep. 10.

omnium

Digitized by Google

Epiſt. 51. ib.

omnium vitiorum victoriam tribuit. Et in Epiſtola ſequenti ſubjungit: *Cum aſſiduè videamini divinis inſiſtere paginis, mirum eſt, quomodo vobis adhuc ignota ſit patientia, regina virtutum, cui nimirum cuncta deſerviunt volumina Scripturarum. Quæcumque enim, ut Apoſtolus ait, ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Quare ad noſtram doctrinam? Nunquid ut Syllogiſmorum calleamus tendiculas ſtruere, ut tonantia & accurata verba Rhetoricæ copiæ coloribus venuſtare, & harmonicæ ſuavitatis organa, meloſque diſtinguere? ut aſtrorum mathematicorum ſigna, ut ajunt, noſcamus radio deſignare? Non planè adhuc indaganda S. Scripturis inſtruimur, ſed per eas potius ad exempla patientiæ provocamur; unde mox ſequitur: Ut per patientiam, & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus.*

Chryſol. ſer. 84.

Chriſtus invitat ad patientiam.

4 D. Chryſolog. ſuper illa verba: *Sicut miſit me Pater, ſic & ego mitto vos*, ingenioſam habet ſequentem ponderationem; ait enim: *Mitto vos, non authoritate adhuc jubentis, ſed toto diligentis affectu*. At verò in quonam divinus hic Magiſter totum dilectionis affectum erga Apoſtolos, ut illos perfectos redderet, & ſanctos, demonſtravit? Num fortè in eo, quòd donum miraculorum illis contulit? Aut verò in Prophetiæ, variatum linguarum, interpretationis S. Scripturæ, collatis eximiis donis? Vel denique quia eos ad mondi converſionem habiles & idoneos reddidit? Minimè gentium, *ſed mitto vos ad tolerantiam famis, ad onera vinculorum, ad ſqualorem carceris, ad perferenda omnia genera pœnarum*. D. Chryſoſtom. ſuper illa verba: *Charitas patiens eſt*, ſequens nobis tradit monitum: *Ne leviter prætercurras ea quæ dicuntur, ſed unumquodque eorum examina diligentiſſimè, ut & rei videas theſaurum, & artem pictoris. Conſidera ergo, undenam ſtatim inceperit, & quidnam primum poſuerit, quod eſt cauſa omnium bonorum. Quid autem hoc eſt? Lenitas, & patientia, ea eſt radix totius Philoſophiæ.* Ad Patientiam igitur Chriſtus ſuos invitavit Apoſtolos, quia hæc eſt omnium virtutum, omniumque bonorum ſpiritualium fundamentum. Et ideò Magiſter ille, *in quo erant omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei*, ut ſuos erudiret Diſcipulos, illoſque ſibi in perfectione & ſanctitate, quoad poſſibile erat, ſimiles efficeret, iiſdem poſtquam ad Apoſtolatum ab illo vocati fuerant, per decurſum trium annorum aliam non tradidit lectionem, præterquam de manſuetudine & patientia: *Diſcite à me quia mitis ſum*. Nec mirum; nam ut S. Greg. ait: *Nullus perfectus eſt, qui inter proximorum mala patiens non eſt: qui enim aliena mala æquanimiter non tolerat, ipſe ſibi per impatientiam teſtis eſt, quia à boni plenitudine longe diſtat*. Ubi obſervandum, quòd hanc virtutem *boni plenitudinem appellet*.

Chryſoſt. hom. 31. in Ep. 1. ad Cor.

Matth. 11. v. 29. S. Greg. l. 20. mor. c. 19.

Vit. Patr. lib. 9. c. 88. Delineatio patientis.

5 In vitis Patrum legitur, quòd cum S. Anton. Magno de certo quodam Monacho, quòd magna ſanctitate fulgeret, relatum fuiſſet, ipſe num in injuriis patiens eſſet interogarit: qui cum negativè reſpondiſſent, ipſe ſubjunxit: *Similis eſt domui, quæ exterius quidem ornata eſt, interius verò à latronibus deſpoliata*. S. Thom. de Aquino D. Angelicus, ut in ejus vita ultimò impreſſa habetur, dicere ſolebat, hanc virtutem magnam eſſe divini amoris teſſeram, & infallibile indicium, eſſeque virtutem quam homo cum Deo communem habet, ideoque patientem Deo magis aſſimilari, magiſque ſe ſapientem eſſe, manifeſtè oſtendere, cum ſcriptum ſit: *Doctrina viri per patientiam noſcitur*. Bloſ. quoque hac de re ita ſcribit: *Quædam vita ſanctiſſima virgo cuidam percunctanti, quomodo ipſa ad perfectionem pertigiſſet, dixit: Omnem adverſitatem æquanimiter de manu Domini ſuſcepi. Altera etiam eximia ſanctitatis virgo, interrogata, quibus exercitiis ad perfectionem pervenerat, humiliter reſpondit: Nunquam ita doloribus & preſſuris obruta fui, quin majores pro Dei amore perferre expeterem, indignam me pro illis ipſis tam præclaris Dei donis dicans*. S. Jer. Propheta Thren. c. 3. viri alicujus perfecti vivam delineare volens effigiem, hiſce uſus fuit coloribus: *Bonum eſt viro cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua: ſedebit ſolitarius, & tacebit, quia levavit ſuper ſe*. Quæ autem ſequuntur axioma S. Jacob. dicentis: *Patientia opus perfectum habet*, optimè explicant; ſubdit enim de viro verè perfecto: *Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis*; quaſi diceret: ſicut qui incidit in cibum delicatum, eundem non ſolùm obiter deguſtat, ſed magna cum aviditate vorat, & deglutit; ita homo ad perfectionem tendens ſiniſtris ſe obrui gaudet eventibus, in iiſdem ſuam exercens patientiam, haud ſecus ac epulo cibis delicatis ſuam explet famem. Ad hæc ſicut ſal omnibus cibis ſuum præbet ſaporem & condimentum, ita quoque patientia omnibus bonis cunctiſque virtutibus condimenti loco deſervit, & ſpiritualem guſtum miniſtrat. Quæ ſimilitudo deſumpta eſt ex Petro Bleſ. qui in Epiſt. quadam ait: *Corporis afflictio citra meritum & fructum ſalutis eſt ſine patientiæ condimento*.

Vit. S. Thom Aquin. l. 2. c. 7. Friger.

Bloſ. in conclavi animæ c. 10.

Thren. 3. 27.

Petr. Bleſ. Epiſt. 31.

S. Bernardin. Tom. 1. Ser. 6. art. 3. c. 4. Perfectio aliarum virtutum probatur patientia.

6 S. Bernardinus in Ser. *de manifeſtatione Spir. S.* quales in anima ſint Spir. S. effectus, ſequentibus exponit verbis: *Signum eſt adverſorum tolerantia, ſeu ſupportatio. Ad tactum pulſus novit medicus, ſi homo habet ſpiritum vitæ. Iob quoque c. 2. ſcriptum eſt, quod diabolus ad Dominum de Iob ait: Tange os ejus & carnem &c. ſi in faciem benedixerit tibi. Cum igitur Dominus dat adverſa, tanquam medicus ſummus tangit nobis pulſum, probans ſi benedicimus eum, patienter, & hilariter ſuſtinendo adverſitates: quemadm. Act. 5. ſcriptum eſt, quod Apoſtoli, poſtquam Spiritu S. repleti ſunt, ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Luc. 8. Dominus ait: Quod autem cecidit in terram bonam, hi ſunt qui &c. Quia verò dicitur Iac. 1. Patientia autem opus perfectum habet; exponens verba Lucæ Greg. ait: Terra bona fructum per patientiam reddit, quia ſc. nulla ſunt bona quæ agimus, ſi non æquanimiter proximorum mala toleramus. Quantò enim quiſque altius profecerit, tantò in mundo invenit, quod durius portet, quia cum præſentis ſeculi mentis noſtræ dilectio deficit, ejuſdem ſeculi adverſitas creſcit. Hinc eſt enim, quod pleroſque cernimus bona agere, & tamen ſub gravi tribulationum faſce deſudare; terrena namque jam deſideria fugiunt, & tamen flagellis gravioribus fatigantur. Sed juxta vocem Domini fructus per patientiam reddunt, quia nimis humiliter flagella ſuſcipiunt: ſic uva calcibus tunditur, & in vim ſaporem liquatur; ſic oliva contritionibus expreſſa, amaritudinem ſuam deſerit, & in olei liquorem pingueſcit; ſic per trituram areæ à paleis grana ſeparantur, & ad horreum purgata perveniunt.*

S. Zeno. Ser. de Patient. Varia encomia patientiæ.

8 S. Zeno multa contexit hujus virtutis encomia, ex quibus ad propoſitum noſtrum præcipuè deſerviunt ſequentia: *Rerum omnium Regina Patientia, ſcio quia libentius in tuis moribus, tuis fundamentis, tuiſque conſiliis, quam in alienis nudiſque ſermonibus conquieſcis, neque tantam in multiplicandis virtutibus laudem ponis, quantum in finiendis. Tu virginitati præſtas, ne flos ejus ullo morbo, ullo tempore defloreſcat. Tu variarum ſemper in tempeſtatum crebris turbinibus conſtituta, fidiſſimus miſerandæ viduitatis es portus. Tu ſanctiſſimo conjugali jugo rudi cervice ſubeuntis innixum laboris, vel amoris æqualem retinaculis blandis, quaſi quidam peritus auriga componis. Tu amicitiam, idem velle atque idem nolle docuiſti. Tu ſervituti unica, ac fortiſſima conſolatio, ſæpè libertatem paris. Tu paupertati præſtas, ut habeat totum, ſui contenta, cum ſuſtinet totum. Tu Prophetas provexiſti, Chriſto tu Apoſtolos glutinaſti, tu quotidiana martyrum mater es, & corona; tu murus fidei, fructus ſpei, amica charitatis.* Verum quidem eſt quòd charitas regina ſit omnium virtutum, juxta illud: *Major autem eſt charitas*, quòdque ſine hac nullum opus bonum alicujus ſit pretii, aut acceptum coram Deo, teſte S. Paulo dicente: *Si linguis hominum loquar & Angelorum &c.* attamen ſciendum eſt, patientiam & charitatem adeò inter ſe eſſe connexas, ut difficile ſit diſtinguere, utra illarum mater ſit, vel filia. Abul. quidem illam charitatis filiam eſſe his verbis aſſerit: *Patientia non reddit vitam noſtram perfectam ſimpliciter, neque opus ejus eſt perfectum, in quantum eſt opus Patientiæ, ſed in ordine ad charitatem; ſcilicet in quantum Patientia procedit à charitate, ſcilicet ex abundantia charitatis tolerat quis adverſa*. Ego verò in laudem patientiæ dico, quòd ſicut verum eſt, nullam virtutem, nullumque opus virtuoſum ſine Dei amore alicujus eſſe valoris aut pretii, ita quoque patientia eandem pariter habeat prærogativam. Tert. in lib. de Patientia, inquit:

1. Cor. 13. v. 1.

Abul. Tom. 11. Q. 41. in cap. 19. Matt.

Tertull. l. de Patient. c. 1.

Ita

Digitized by Google

Ibid. c. 12. *Ita propoſita Dei rebus eſt patientia, ut nullum præceptum obire quis, nullum opus Domino complacitum perpetrare extraneus à patientia poſſit.* Idem in progreſſu hujus lib. c. 12. ad noſtrum propoſitum ita diſcurrit: *Dilectio ſummum fidei Sacramentum, Chriſtiani nominis theſaurus, quam Apoſtolus totis viribus Spiritus S. commendat, cujus niſi patientiæ diſciplinis eruditur? Dilectio, inquit, magnanimis eſt: ita patientiam ſumit. Benefica eſt: malum patientia non facit. Non æmulatur; id quidem patientiæ proprium eſt. Nec protervum ſapit; modeſtiam de patientia traxit. Non inflatur; non poterit, non enim ad patientiam pertinet. Nec ſua requirit, ſi offert ſua, dum alteri proſit. Nec incitatur: cæterum quid impatientiæ reliquiſſet? Ideo inquit, dilectio omnia ſuſtinet, omnia tolerat, utique quia patiens.*

Charitas eſt conjuncta patientiæ. 8 Obſervandum porrò eſt, quòd in tantùm charitas omnibus aliis virtutibus legem præſcribit, vitia fræno coercet, admirabiles operatur effectus, in quantum eſt forti patientiæ ſcuto armata & communita. Hinc eſt quòd Apoſtolo non ſuffecerit, ſe à principio primo loco
1. Cor. 13. 4. dixiſſe: *Charitas patiens eſt &c.* poſteaque ſubjunxiſſe: *Benigna eſt: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autē veritati:* ſed monſtrare volens, unde omnes hi deriventur effectus, non ſine myſterio de novo ſubjunxit: *omnia ſuffert, omnia ſuſtinet;* his enim verbis dicere voluiſſe videtur, quòd charitas
Tertull. ib. in virtute patientiæ in opus ſeſe exerat. Tertull. tamen patientiam dilectioni velut individuam comitem aſſignat, dicens: *Fides, quam Chriſti patientia induxit: Spes, quam hominis patientia expectat: Dilectio, quam Deo Magiſtro patientia comitatur.*

Patientia eſt mater perſeverantiæ aliarum virtutum. 9 Quærunt ſpiritualis vitæ Magiſtri, cur patientiæ potius, quàm alteri virtuti, præcipuè verò quam charitati perfectio attribuatur? Ad quam quæſtionem reſpondent, quòd tametſi verum ſit, quòd hæc ratione objecti perfectior eſſe videatur, utpotè quæ Deum immediatè reſpicit; nihilominus patientia ex aliis capitibus majorem perfectionem dicat, ſcilicet quia mater eſt perſeverantiæ, ideoque perfectionem, conſummationem, & complementum omnibus aliis virtutibus, etiam charitati attribuit, quæ ſine ipſius ſuſtentaculo utique deficerent: id quod S. Zeno his verbis inſinuare voluit: *Quia patientia non tantum in multiplicandis virtutibus laudem poſuit, quam in finiendis.* Porrò patientia eundem in aliis virtutibus effectum habet, quem ſcalpellum in efformanda ſtatua, ultimam ei impertiendo perfectionem; eſtque tectum tecti in fabrica, quia ſicuti domus ſine tecto, ab injuriis aëris hominem defendente, ad nihilum ſervit; ita quoque aliæ virtutes, niſi perſeveranti cuidam aſſociatæ ſint patientiæ, ſuum non
Luc. 21. conſequuntur meritum. Unde Salvator non dixit: *In humilitate veſtra, in fide, in obedientia, in ſpe, in charitate,* ſed *in patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras,* hæc enim *opus perfectum habet.* Omnes alias virtutes ipſa opus habent: Humilitas ad ſupportandos contemptus & vilipendia noſtra: Paupertas voluntaria ad ſuſtinendam conſtanter nuditatem, famem, vigilias, laborem & alia ſimilia: Caſtitas ad non conſentiendum vehementibus concupiſcentiæ motibus, eiſque per cilicia, diſciplinas, jejunia, coercendos: Manſuetudo ad remittendas frequenter nobis illatas injurias: Obedientia in mortificanda parte rationali, ad propriam abnegandam voluntatem: Uniformitas cum divino arbitrio ad ſuſtinendos cum indifferenti æquanimitate ſiniſtros eventus. Imò ipſummet martyrium, quod perfectiſſimus eſt religionis actus, velut ducem, comi-
S. Bonav. ſer. 3. de S. Andr. tem, & matrem agnoſcit patientiam. Nam ut S. Bonaventura ait: *Sine ferro, & flammis martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam in animo veraciter conſervemus.* Euſeb. occaſione S. Hieron. ad S. Damaſ. Papam in hæc verba ſcribit: *Duplex martyrium eſt, unum ſuccumbere gladiis impiorum, alterum, in infirmitatibus, & adverſitatibus, in animo patientiam cuſtodire.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Patientia lapis eſt lydius, ad quem vera virtus & ſpiritus comprobatur.

THEMA.

Doctrina viri per patientiam noſcitur. Proverb. 19. v. 11.

S. Bonav. ſer. 4. de Apoſt. Differentia hominis cernitur in patientia. 1 Homo virtuoſus ex patientia ab aliis diſcernitur, ut Sapiens inquit. Idque S. Greg. à D. Seraphico citatus, in hæc verba confirmat: *Patientia ſola eſt omnium virtutum probativa, quia dicit Gregorius: Qualis unuſquiſque apud ſe lateat, illata contumelia probat.* Syriaca legit: *Doctrina viri eſt patientia.* Imò ipſimet Philoſophi gentiles, qui luminis veræ fidei inexperti, in obſcuritate erroris ambulabant, teſte Ter-
Tertull. de patient. c. 1. tull. lib. *de patientia* c. 1. hujuſce virtutis merita ponderarunt. En verba Tertull. *Bonum etiam qui cæce vivunt, ſumma virtutis appellatione honorant. Philoſophi quidem, qui alicujus ſapientiæ animalia reputantur, tantum illi ſubſignant, ut cum inter ſeſe variis ſectarum libidinibus & ſententiarum æmulationibus diſcordent, ſolius tamen patientiæ in communi memores, huic uni ſtudiorum ſuorum commiſerint pacem.*

S. Baſil. or. 1. Probatur ex Patribus per ſimilitudines. 2 S. Baſilius M. in Oratione *de paſſione & tolerantia* nonnullas in hanc rem adducit ſimilitudines, inquiens: *Ut gubernatorem navis tempeſtas, athletam ſtadium, militem acies, magnanimum calamitas, ſic Chriſtianum hominem tentatio probat: & quemadmodum athletas certaminum labores coronis ad ſe alliciunt, ita etiam homines Chriſtianos probatio, quæ ex tentationibus deſcendit, ad perfectionem ducit, ſi modo cum decenti tolerantia, & omni gratiarum actione, quæ à Domino ordinantur, ſuſceperimus.* S. Cyprianus in libro *de bono patientiæ* ita
S. Cypr. lib. de bono patientiæ. ſcribit: *Examinandis nobis, atque explorandis, diverſi importantur dolores, & multiplex tentationum qualitas irrogatur, de jacturis facultatum, de ardoribus febrium, de cruciatibus vulnerum, de amiſſione charorum; nec aliud magis inter injuſtos diſcernit, & juſtos, quam quod in adverſis per impatientiam queritur, & blaſphemat injuſtus, patientia juſtus probatur, ſicut ſcriptum eſt: In dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum, & argentum.* La-
Lact. Firm. l. 6. Divin. Inſtit. c. 18. ad 19. ctant. Firmianus pariter hanc juſtos inter & impios aſſignat differentiam, inquiens: *In quo ſapiens & bonus vir à malis & inſipientibus differt, niſi quod habet invictam patientiam, qua ſtulti carent? Niſi quod regere ſe, ac mitigare iram ſuam novit, quam illi, quia virtute carent, frænare non poſſunt?* S. Greg. ad præcita-
S. Greg. Hom. 35. in Evang. ta Sapientis verba alludens, in homilia quadam inquit: *Tanto quiſque oſtenditur minus doctus, quanto convincitur minus patiens.*

A ſimilitudine agri. 3 Quando quis qualitatem agri alicujus explorare cupit, an ſcilicet ſterilis ſit, an fertilis, communiter illum ligone, vel aratro proſciſſum, ac fœtido ſterquilinio contectum, deinceps ſeminat, videtque qualem ſequenti anno fructum producat. Si enim urticas, lolia, ſtipites, fruteta proferat, mox agrum illum maledictum & peſſimum eſſe dicit; ſicut econtra optimum pronunciabit, ſi laboribus, ſudoribus, & culturæ agricolæ per fructum abundanter illatum correſponderit. Eodem prorſus modo ſi homo per injurias, contemptus, & nonnunquam percuſſionibus ad livorem exceptus, in honore & exiſtimatione diffamatus, ſannis & deriſionibus expoſitus, confeſtim iraſcatur, ac in vindictam, odium, & inimicitias prorumpat, peſſimum vobis licebit de illo formare conceptum: At verò ſi patiens fuerit, ſi diſſimulaverit, tacuerit, bonum pro malo reddiderit, tunc talem verum virtutis ſpecimen edidiſſe liberè aſſeretis, quia *doctrina viri per patientiam noſcitur;* & ideò talis per agrum illum ſignificatur, in quo divinum ſemen ex uno grano in centuplicatum fructum
Luc. 8. excrevit: *Quod autem in terram bonam, hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes, verbum retinent, & fru-
Cajet. ibid. ctum afferunt in patientia.* Ubi Cajet. notat. *Non ſufficere cor honeſtum, & utile, niſi adſit patientia in ſuſtinendo adverſa, & injurias quaſcunque, edocet Dominus à ſimilitudine terræ, quæ quantumvis optima, non affert fructum, niſi patiendo aratrum, & ſimilia.*

Beda Tom. 7. Hom. 2. Patientia eſt ſignum plures adeſſe virtutes.

4 Vero. Beda ſuper illa Chriſti verba; *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*, ita ſcribit: *Idcircò poſſeſſio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium, cuſtoſque virtutum, patientia eſt. Per patientiam vero poſſidemus animas noſtras, quia tum nobis ipſis dominari diſcimus, hoc ipſum incipimus poſſidere, quod ſumus. Sic enim conditi mirabiliter ſumus, ut ratio animum, & anima poſſideat corpus; jus vero animæ à corporis poſſeſſione repellitur, ſi non prius anima à ratione poſſidetur. Cuſtodem igitur conditionis veſtræ patientiam Dominus eſſe monſtravit, qui in ipſa nos poſſidere noſmetipſos docuit.* S. Anſel. in Proœmio ſuper Apocalypſin, materiam obſervat revelationum, quæ S. Joanni in dicto libro obtigerunt; ita enim ſcribit: *Mater illius ſunt 7. ſigna tribulationum deſignativa: intentio, invitare nos ad patientiam, ut per patientiam veniamus ad contemplationẽ, per contemplationem ad revelationem, inde ad beatitudinem. Notandum, quare magis ad patientiam, quam ad alias invitet virtutes. Ad quod dicitur, quia ſicut fides eſt fundamentum omnium virtutum, ſic patientia quodammodo eſt ſuſtentaculum.* Quiſquis igitur veram in corde habet patientiam, firmiter ſibi perſuadere poterit, omnes alias in ſe recludi virtutes, utpotè quæ patientiæ innitantur, in eaque fundantur.

S. Anſel. in Proœm. in Apocal.

S. Bern. Ser. 1. in Pſal. Qui habitat. Rom. 15. v. 4. Aliæ virtutes per patientiam probantur.

5 S. Bernardus illum citat Apoſtoli textum, quem ex B. Petro Dam. in diſcurſu præcedenti põderavimus, nimirum: *Quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinã ſcripta ſunt, ut per patientiã & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus.* Circa quæ verba dictus mellifluus Doctor ita ſcribit: *Benè ad doctrinam, ut per patientiam ſperemus, ſiquidem ut alibi dictum eſt; Doctrina viri per patientiam noſcitur, ſed & patientia probationem operatur, probatio verò ſpem.* Enim verò S. Paulus non caſualiter aut fortuitò dixit, omnes ſacras literas (quæ ad noſtram eruditionem à Spiritu S. dictatæ, & ab Eccleſia tanquam pretioſiſſimus theſaurus donatæ ſunt) eo fine conſcriptas eſſe, *ut per patientiam ſpem habeamus.* Cur enim non dixit, ut per fidem, vel per humilitatẽ ſive per charitatem, aut quamvis aliam virtutem *ſpem habeamus?* In promptu eſt reſponſio, quia *Doctrina viri per patientiã noſcitur.* Etenim patientia lapis eſt lydius, ad quem aliæ virtutes, earumque ſinceritas comprobatur. Quando enim hæc patientiæ virtus veraciter exercetur, dubitandum nequaquam eſt, quin etiam aliæ virtutes ſimul præſentes exiſtant. Idem mellifluus Bernardus in alio quodam loco inquit: *Quo quis patientior, eo probatur eſſe ſapientior. Unde Salomon: Doctrina viri per patientiam dignoſcitur.* S. Franciſcus qui talem fundavit Religionem, quæ veræ perfectionis & ſanctitatis baſis eſt & fundamentum, patientiam in ſuis primis diſcipulis permagni æſtimavit, eò vel maximè, ut qualis ſinguli ſpiritus eſſent, exindè experiri valeret; unde in opuſculis ſuis ita ſcribit: *Quamvis fratres Minores in omni terra dent exemplum magnæ ſanctitatis, & ædificationis, ibi tamen non eſt perfecta lætitia. Et quamvis frater Minor illuminet cæcos, contractos extendat, Dæmones pellat, ſurdis auditum, claudis greſſum, mutis verbum reſtituat, & quod majus eſt, quatriduanum reſuſcitet mortuum, ibi non eſt perfecta lætitia. Et ſi frater Minor ſciret omnium gentium linguas, & omnes ſcientias, & ſcripturas, ita ut ſciret prophetare, & revelare, non ſolum futura, ſed etiam conſcientias aliorum, ibi non eſt perfecta lætitia. Si frater Minor loquatur lingua Angelica, & ſciat ſtellarum curſus, & virtutes herbarum, & ſint ei revelati omnes theſauri terrarum, & ſi cognoſceret virtutes, & proprietates avium, piſcium, animalium, hominum, radicum, lapidum, arborum, & aquarum, ibi non eſt perfecta lætitia. Et ſi frater Minor ſciret tam ſolemniter prædicare, quod converteret omnes infideles ad fidem, ibi non eſt perfecta lætitia. Sed quando venimus ad locum S. Mariæ de Angelis ſic balneati pluvia, & frigore congelati, luto etiam deturpati, & fame afflicti, & ad portam loci pulſabimus, & veniet portarius iratus, dicens: Qui eſtis vos? Et nos dicemus: Sumus duo ex fratribus veſtris; & ille è contrario diceret: Imo eſtis duo Ribaldi, qui & itis circumquaque per mundum, pauperum eleemoſynam rapiendo; & non aperiret nobis, ſed faceret nos ſtare ad nivem, & aquas, in frigore, & fame uſque ad mortem, tunc ſi nos tot injurias, & repulſas ſine turbatione, & murmuratione toleraverimus patienter, & cogitaverimus humiliter, & charitative, quod ille Portarius veraciter nos cognoſcit, & quod Deus excitat linguam illius contra nos, ſcribe, quia ibi eſt perfecta lætitia. Et ſi nos in pulſando perſeveraverimus, & ille tanquam contra importunus exeat contra nos, & duriſſimè nos afficiat alapis, dicens: Recedite hinc viliſſimi Pultrones, & ite ad hoſpitale, qui enim eſtis vos? Hic penitus non manducabitis; & ſi nos patienter hæc portabimus, & injuriaticum amore pepercerimus ex toto corde; ſcribe, quia ibi eſt perfecta lætitia; & ſi nos undique afflicti, fame urgente, frigore affligente, nocte inſuper appropinquante pulſabimus, clamabimus, & fletu inſtabimus, ut aperiat nobis, & inde ille ſtimulatus dixerit: Iſti ſunt homines procaciſſimi & protervi, & exiens cum uno fuſte nodoſo, capiens nos per caputium, ad terram ſuper nives & lutum projiciet, & nos verberabit cum fuſte, & nos plagis implebit: ſi tot mala, ſi tot injurias, & verbera, cum gaudio toleremus, conſiderantes, quod pœnas Chriſti benedicti tolerare, & portare debemus, ſcribe, & nota diligenter, quod ibi eſt perfecta lætitia, & audi concluſionem. Inter omnia Chariſmata Spiritus S. quæ Chriſtus ſervis ſuis conceſſit, & concedet, præcipuum eſt, vincere ſeipſum, & libenter propter Deum, & charitatem Dei opprobria ſuſtinere.* Ex qua tam ſancti & illuminati viri doctrina, evidenter colligitur, veri ſpiritus, perfectæque ſanctitatis ſpecimen, à patientia longè clariùs, quàm à quocunque alio dono, aut virtute deſumi & colligi.

S. Bern. de 7. Don. Spir. S. c. 7.

Opuſc. S. Fran. Tom. 1. c. 1. Probatio fratris minoris in patientia à S. Franciſco deſcripta.

6 Enim verò qualem in ſe aromata fragrantiam habeant, ignis probat, & manifeſtum facit. Ac proindè B. Laur. Juſtin. in hæc verba nos exhortatur: *Exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros in multa patientia, diffundentes odorem ipſius circumquaque, adverſa tolerando. Sicut enim aromata odorem ſuum cum incenduntur, expandunt, ita & in nobis, omne quod virtutibus redolet, in tribulatione per patientiam innoteſcit.* Bellov. idipſum ex citata S. Gregorii auctoritate, per ſimilitudinem militis, in hæc verba declarat: *Improvidus miles eſt, qui ſe fortem in pace gloriatur. Nemo quippe quantum profecit, niſi inter adverſa, cognoſcit. Unde Auguſtinus ait: Si vis probare qui ſunt in Eccleſia Dei granum, vel palea, adhibe oris indicem, ideſt, perfla aliqua convitia. Si ſteterit, granum eſt, ſi palea, recedit in altum, & quanto minor, & levior, tanto magis in altum aſcendit, id eſt, magis movetur, & ſuperbè reſpondet.* In vitis Patrum ſequens doctrina legitur: *Hæc eſt magna virtus, quando in infirmitatibus tolerantia fueris, & gratiarum actio mittitur ad Deum. Si amittimus oculos, non feramus graviter; extollentiæ enim inſtrumentum amiſimus, ſed interioribus oculis gloriam Domini ſpeculemur. Surdi facti ſumus? Non contriſtemur, quia auditum vanum amiſimus. Manus noſtræ ex aliqua paſſione debilitatæ ſunt? Sed interiores paratas habeamus adverſus inimici tentationes. Infirmitas totum corpus noſtrum tenet? Sed noſtro interiori homini ſanitas creſcit.* Ecce tibi, qualiter inter adverſa patientiæ virtus magis eluceſcat, majora ſpiritus incrementa accipiat. In iiſdem vitis Patrum alius quidam eremi incola dicere ſolitus fuiſſe legitur: *Propterea non promovemur, quia patientiam non habemus.* Et in iiſdem vitis alio in loco ſequens factum hiſce verbis deſcribitur: *Senex quidam erat, habens probatum diſcipulum, quem aliquando contriſtatus expulit foras, ille verò diſcipulus exſpectabat ſedens foris; & aperiens ſenex invenit eum, & pœnitentiam egit ſenex apud eum, dicens: Tu Pater meus es, quia humilitas & patientia tua vicit puſillanimitatem animi mei. Veni intus, amodo enim tu ſenex, & pater; ego autem juvenis & diſcipulus, quoniam opere tuo ſuperaſti meam ſenectutem.*

B. Laur. Juſt. de Lig. Vit. c. 2. Patientia inter adverſa magis eluceſcit.

Bellovacen. ſpec. moral. l. 5. Diſt. 19.

Vit. Patr. l. 5. Libell. 7. n. 13.

Ibid. n. 14. Vit. Patr. l. 5. Libell. 16. n. 15.

7 Congregationes Religioſorum ut plurimùm ex perſonis, patria, ætate, genio, natalibus, & conditione differentibus conſtare cernuntur. Ac proinde ad hoc ut concordes ſint, atque unanimes, quavis hora neceſſum eſt, ut ſe in virtute patientiæ exerceant. Atq; ideò ſimiles congregationes veræ perfectionis ſcholæ & gymnaſia eſſe ſolent. Unde in vitis Patrum legitur ſequens hiſtoria: *Frater quidam erat in congregatione inquietus, & frequenter movebatur ad iram. Dicit ergo in ſemetipſo: Vado, & ſolus alicubi habitabo, & cum non habeam in quo dicam, vel audiam: ero quietus, & quieſcet à me paſſio iræ. Egrediens ergo manebat in ſpelunca ſolus. Una autem die implens ſibi ſuriſculam aqua, poſuit illam in terra: contigit autem, ut ſubito verſaretur, ille vero*

Vbique patientia neceſſaria eſt.

Ibid. Libell. 7. n. 33.

im-

implevit ſecundo, & iterum verſata eſt; deindè tertio implens, poſuit eam, & rurſum verſata eſt: qui commotus furore, tenuit vaſculum illud, & fregit. In ſe autem reverſus, cognovit, quia ab eodem Dæmone iracundia ſit illuſus, & dixit: Ecce ego, & ſolus ſum, & vicit me. Revertar ergo in congregationem, quia ubique labore & patientia opus eſt. Ubi enim multi ſunt, qui in virtutibus ſe exercentes, ad vitæ perfectionem contendunt, ibi major eſt facilitas & commoditas bona illorum imitandi exempla, proprias imperfectiones emendandi, majores in perfectione faciendi progreſſus.

Aliæ virtutes ſine patientia eſſe non poſſunt. S. Zeno ſer. de patientia.

8 *Doctrina viri per patientiam noſcitur.* Enim verò adeò hæc ſententia certa eſt, ut S. Zeno in ſermone *de patientia* dicat: *Non virtutes poſſent eſſe virtutes, non perennes elementorum ſtatus, non tempora cognata connexione in ſolemnes reditus commearent, niſi rerum diſciplinam, converſionemque quaſi quædam ſolicita mater patientia cuſtodiret.* Idem paulò ante in ejuſdem patientiæ encomium dixerat: *Sola eſt ad quam prorſus res omnis ſpectet; dubium quippe cum non ſit, ſpem, fidem, juſtitiam, humilitatem, caſtitatem, probitatem, concordiam, charitatem, omnes artes, omneſque virtutes, ipſa quoque elementa ejus conſtare non poſſe ſine erudiſione, vel fræno; eſt enim matura ſemper, humilis, cauta, prudens, provida, omni neceſſitate contenta, quavis turbationum tempeſtate tranquilla, ſerenitatem ſuam nebulis turbulentare non novit. Altercatio quid ſit, ignorat* (ita in margine ſcribitur, licèt in textu ſit alteratio) *omnes aut evitat, aut portat injurias.* Et in decurſu ejuſdem ſermonis ſubdit: *Tu ſpecialiter omnem populum, divinaſque virtutes quaſi crines effuſos, in unius verticis nodum, honorem, decoremque conducis. Felix, felix, æternumque felix eſt, qui*

Seneca c. 2. de Provid.

ſemper te habuerit in ſe. Seneca Philoſoph. moralis pro majori prędictorum luce ſequens adducit à luctatoribus deſumptum exemplum, inquiens: *Athletas videmus, quibus virium cura eſt, cum fortiſſimis quibuſque confligere, & exigere ab his, per quos certamini præparantur, ut totis contra ipſos viribus utantur. Cædi ſe, vexarique patiuntur, & ſi non inveniunt ſingulos pares, pluribus ſimul obiiciuntur: marcet enim ſine adverſo virtus, tunc autem apparet quanta ſit, quantum valeat, polleatque, cum quid poſſit, patientia oſtendit. Non vides quanto aliter Patres, aliter matres indulgeant? Illi excitari liberos ad ſtudia jubent obeunda mature, feriatis quoque diebus non patiuntur eſſe otioſos, & ſudorem illis, & interdum lacrymas excutiunt. At matres fovere in ſinu, continere in umbra volunt, nunquam flere, nunquam triſtari, nunquam laborare. Patrium habet Deus adverſus bonos viros animum, & illos fortiter amat: & operibus, inquit, laboribus, ac damnis exagitentur, ut verum colligant robur.*

Rayn. Ann. 1206. n. 31. Patientia quendam Hæreticum convertit.

9 *Doctrina viri per patientiam noſcitur.* In annalibus Eccleſiaſticis de S. Dominico, quem Papa ad hæreticos convincendos elegerat, & deſtinarat, factum aliquod, præſenti propoſito noſtro haud inopportunum, in hæc verba legitur: *Accidit eo tempore, ut diſputatio ſolemnis deberet cum hæreticis ventilari, ad quam cum Epiſcopus loci cum multa ſe pompa præpararet iturum, dixit ad eum Præco Chriſti: Non ſic mi Domine Pater, non ſic eſt contra filios ſuperbiæ procedendum: humilitatis, ac patientiæ, religionis, aliiſque virtutum exemplis convincendi ſunt veritatis adverſarii, non faſtu elationis, & oſtentatione gloriæ ſæcularis: diſcalceati contra Goliath procedamus. Aſſentit Epiſcopus, diſcalceati ſunt omnes, cumque de via dubitarent, obviam habuerunt hæreticum, quem Catholicum exiſtimabant, qui eos ad locum recto itinere, ut ſpoponderat, non perduxit, ſed ad nemus quoddam perfidus malitioſe ſeduxit, ubi inter vepres, & ſpinas pedes eorum vulnerati ſunt, & crura ſanguine reſperſa. Tum pugil Dei, omnia cum patientia ſuſtinens, & in jucundam Dei laudem prorumpens, ad collaudandum, & ſuſtinendum cum patientia omnes hortatus eſt, dicens: Confidite in Domino chariſſimi, quia de cælo vos manet triumphus, jam enim peccata veſtra ſanguine expiantur. Cernens malignus ille miram eorum, & lætam patientiam, optimiſque ſermonibus Sancti compunctus, malitiam confeſſus hæreſin abjuravit. Venientibus autem ad locum, rectis corde orta eſt lætitia, perverſis vero confuſio, & triſtitia.* Ecce tibi quàm ſit verum, quòd patientia dignoſcere faciat, quiſnam ſit verus ſpiritus, aut vera virtus, Magis enim hunc hæreticum ad veræ fidei agnitionem patientia S. Dominici, ſodaliumque ſuorum, quàm ſcientia, aut argumenta theologica perduxit; *Doctrina* enim *viri per patientiam noſcitur.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Patientia viam ad cœlum ſternit.

THEMA.

Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen. Hebr. 12. v. 1.

Modus veniendi ad cœlum eſt patientia. 1. Cor. 4. v. 26. Philipp. 2. v. 16.

1 Cum quamdiù in hac præſenti vita degimus, veri viatores ſimus, ideò Apoſtolus metaphora curſus, & ſtadii, frequenter utitur; unde de ſemetipſo dicebat: *Sic curro, non quaſi in incertum. Non in vacuum cucurri. Sic currite ut comprehendatis.* Modum autem demonſtrare volens, quo ad æternæ gloriæ bravium pertingere valeamus, patientiam nobis præ cunctis aliis virtutibus indigitat, inquiens: *Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen.* Quaſi dicere vellet: ſi bravium deſideretis, ecce vobis unicum medium, patientiam ſcilicet. S. Bonavent. *de Profectu ſpirituali religioſorum* diſſerens, inquit: *Ex charitate & humilitate naſcitur virtus patientiæ, hæc ordinat nos ad fruitionem ſummæ pacis.* In hymno quem in dedicatione Eccleſiæ recitare ſolemus, Paradiſus cœleſtis *urbs Ieruſalem* nominatur: *Vrbs Ieruſalem beata, dicta Pacis viſio, quæ conſtruitur in cælis, vivis ex lapidibus.* Advertendum verò eſt, quòd ad hoc ut quis vivus ædificii illius lapis efficiatur, in eodem hymno nullius alterius virtutis fiat mentio, præterquam ſolius patientiæ; ſiquidem ad hanc alludunt verba illa: *Tunſionibus, preſſuris expoliti lapides, ſuis coaptantur locis.* Idem Seraphicus D. in capite ſequenti de hac virtute inquit: *Meretur magnam gloriam in cælo.* S. Zeno ad noſtrum propoſitum ſequenti utitur ſimilitudine: *Quemadmodum cera, ut plurimum, niſi recaleſcat, aut præmolliatur, non facilè in ſe recipit ſigilli impreſſionem: ita & homo, niſi laborum, & multifariæ infirmitatis probetur exercitio, neutiquam ſinet inſigniri ſe ſignaculo divinæ gratiæ. Ob hoc Paulo reſpondit Dominus: Sufficit tibi gratia mea: virtus in infirmitate perficitur.* S. Antiochus in homilia quadam Bibliothecæ veterum Patrum inſerta, patientibus felix hoc nuntium defert: *Patientia ſanè hominem recta provehit ad ſalutis portum.* S. Auguſt. inquit: *Beati eritis, cum vobis maledicent, & perſequentur vos, & dicent omne malum adverſum vos, mentientes propter me: gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cælis. Animadvertas, quiſquis delicias hujus ſæculi, & facultates rerum temporalium quæris, in nomine Chriſtiano intrinſecus eſſe beatitudinem noſtram, ſicut de anima Eccleſiaſtica ore prophetico dicitur: Omnis gloria ejus, filiæ regis, ab intus. Nam extrinſecus maledicta, & perſecutiones, & detractiones promittuntur, de quibus tamen merces eſt in cælis, quæ ſentitur in corde patientium, eorum qui jam poſſunt dicere: Gloriamur in tribulationibus, ſcientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem ſpes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis; non enim iſta perpeti fructuoſum eſt, ſed iſta pro Chriſti nomine non ſolum æquo animo, ſed etiam cum exultatione tolerare.*

1. Cor. 9. v. 24.

S. Bonav. l. 2. de Profect. Relig. c. 34

Ibid. Cap. 35.

S. Zeno ſer. de patient.

S. Antioch. Hom. 78.

S. Aug. lib. 1. de Ser. Dom. in monte Tom. 4. c. 5.

Act. Apoſt. 12. v. 10. Porta ferrea quæ ultro aperta fuit S. Petro eſt patientia ducens ad Civitatem Cæleſtem.

2 Memoranda hoc loco eſt porta illa ferrea, quæ ad urbem Hieroſolymitanam ducebat, quæ Angelo & S. Petro ultrò aperta eſt, quando ruptis & ſolutis catenis è carcere egrediebatur. S. Petrus autem eo in loco hominem patientem tunc præfigurabat, qui ſolutis vinculis, quæ eum in hujus corporis carcere vinctum tenent, cœleſtem Hieroſolymam portis ultrò apertis ingreditur: *Venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta eſt eis.* Ubi S. Bernardus ait: *Porta cœli, humilis patientia, quæ eſt porta ferrea, ducens ad civitatem.* At verò dices fortaſſe: ex quo patientia humilis eſſe debet, nequaquam convenire videtur, ut ſit ambitioſa, i. e. ut ad beatitudinem & gloriam cœleſtem præcedentiam prætendat. Ac proindè S. Leonem M. auſculta, qui conſiderans id, quod in monte Thabor cœli

S. Bern.

S. Leo Ser. de tranſfig.

oſtiarius dixit: *Bonum eſt nos hic eſſe: Non enim ſciebat quid diceret*, ut inquit Evangeliſta, ita ſcribit: *Huic ſuggeſtioni Dominus non reſpondit, ſignificans non quidem improbum, ſed inordinatum eſſe quod cuperet, cum ſalvari mundus niſi Chriſti morte non poſſet; & exemplo Domini in hoc laudaretur credentium fides, ut licet non oporteret de beatitudinis promiſſionibus dubitare, intelligeremus tamen inter tentationes hujus vitæ, prius nobis tolerantiam poſtulandam eſſe, quàm gloriam, quia tempora patiendi non poteſt felicitas prævenire regnandi.*

S. Bern. l. 4. de Conſid.

3 S. Bernardus in ea eſt opinione, ſcil. *Perſeverantiam & patientiam imaginem quandam æternitatis præ ſe ferre, & propterea*, inquit, *ſola eſt cui æternitas redditur*. S. Auguſtinus quendam injurias libenter tolerantem his verbis conſolatur: *Ille in terra geminat convitia, tu in cœlo lucra*. D. Chryſoſtomus in homilia quadam, cui titulus eſt: *Quod melius ſit injuriam pati, quam inferre*, inquit: *Patienti Deus totum reſerat cœlum, Sanctorum civem efficit, à peccatis abſolvit, coronat juſtitia; adeoque patiens non eſt affectus injuria, ſed coronatus*. S. Petrus primos fideles, qui ſine intermiſſione hanc virtutem exercebant, conſolatur, inquiens: *Qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas*. In Apocalypſi c. 3. præclara nobis in hæc verba proponitur promiſſio: *Scient, quia ego dilexi te, quoniam ſervaſti verbum patientiæ meæ, & ego ſervabo te ab hora tentationis*. Verè præclarum quid eſt, omnique conſideratione digniſſimum, patientiæ merito in puncto mortis à Deo ſervari, ac defendi; idque conſonat cum illa Chriſti promiſſione: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Dixerat idipſum diù ante regius Pſalmiſta, ita canens: *Patientia pauperum non peribit in finem*. Ubi Beda ait: *Et verè non erit oblivio in finem, quia patientia pauperum, id eſt merces patientiæ verorum pauperum, licet videatur nunc periiſſe, non peribit tamen in finem, id eſt vel omnimodè, vel cum venietur in finem. Unde alibi dicitur: Patientia neceſſaria eſt, ut reportetis fructus*. Imò adeò ſecura ſunt patientiæ merita, ut de illorum fructu dubitare non liceat; ac proindè S. Paulus ad Tim. ſcribens, non ſine myſterio hæc verba præmiſit: *Fidelis ſermo*; ac poſtea ſubjunxit: *Si commortui ſumus, & convivemus. Si ſuſtinemus, & conregnabimus*. Bollandus in vita S. Anſcharii Epiſcopi Hamburgenſis refert ſequentia: *Contigit, ut quidam puerulus in ſchola, Fulbertus nomine, à ſocio ſuo tabula percuſſus ad mortem uſque perductus ſit. Appropinquante hora exitus iſtius pueri, vir Domini fortè ſopori deditus lectulo incubabat, cum ecce vidit in ſomnis ipſius animam à corpore ſublatam angelico miniſterio ad cœlum deferri, ſe quoque miro & ineffabili miniſterio, Deo diſponente, pariter comitari: cumque cœli ſecreta penetraſſent, pueri præfati animam in quandam purpuream manſionem conſpexit introduci, & inter agmina Martyrum collocari. Ibique ei datum eſt agnoviſſe, quod quia ipſe puer vulnus ſibi illatum ſatis patienter tulit, & animam fratris uſque ad mortem diligens, pro percuſſore ſuo nimium benignè interceſſit, patientiam & benignitatem ejus Deus, divina remunerante pietate, inter martyrum choros deputatus ſit*. Quòd ſi igitur tam brevis paſſio in ætate nondum matura, tam liberaliter nihilominus à Deo fuit remunerata, quid de illis dicemus, qui in virtutibus conſummati, per totam vitam ſuam ſe multiplicatis ſæpè actibus in heroica quadam patientia continuò exercent?

S. Aug. in Pſal. 54.

Chryſoſtom. Patientia eſt imago æternitatis.

1. Petr. 4. 19.

Apoc. 3. 10.

Luc. 8.

Pſal. 9. 19. Beda.

2. Tim. 2.

Bollan. 3. Febr. fol. 410.

Job 37. 24. De malis pœnæ in patientia ſolvitur debitum culpæ.

S. Bonav. Diæt. Sal. Tit 7. cap. 7.

4 Apud Job dicitur: *Ab Aquilone aurum venit*; at verò ſcire percuperem, cur potiùs in gelido Septentrione, quàm in aliis mundi partibus auri venæ reperiantur? S. Bonav. hac de re ita ſcribit: *Prudens facit ſolvere omnia debita ſua, de his quæ nihil videntur valere, ſcil. de malis pœnæ, quæ ſuſtinet, ut Deus remittat ſibi debitum culpæ; & ſolvendo nihil expendit de ſuo, imò de his quæ accepit ab initio, ſicut de opprobriis & contumeliis, ſolvit quæcunque & quicquid debet, Deo; & cum alienis, ſe retinendo, ſcit acquirere gratiam in præſenti, & gloriam in futuro; & ideò dicitur: Ab Aquilone aurum venit, quod patiens acquirit in tribulatione*. S. Cypr. in lib. *de bono patientiæ*, inquit: *Invenimus Patriarchas, & Prophetas, & juſtos omnes, qui figuram Chriſti imagine præeunte portabant, nihil magis cuſtodiſſe in laude virtutum ſuarum, quam quod patientiam forti & ſtabili æquanimitate tenuerunt. Tot Prophetæ interfecti, tot martyres glorioſis mortibus honorati, omnes ad cœleſtes coronas patientiæ laude venerunt*. D. Chryſoſt. patientiæ meritum attribuit martyrii: *Fer forti & generoſo animo cuncta quæ accidunt, hoc enim eſt tibi martyrium: non enim eum qui ſacrificare jubetur, non ſacrificare, ſed potius dilaniari & excarnificari, quam hoc facere, ſolum facit martyrium; ſed etiam cum dolor impellit ad blaſphemandum, toleranter potius ferre laborem, & nihil turpe, & inhoneſtum dicere, facit martyrem. Job enim non ideo fuit coronatus, quod ſacrificare juſſus, non ſacrificaverit; ſed quod dolores & calamitates forti animo perpeſſus ſit. Quin etiam Paulus propterea victor renunciatus eſt propter flagella, propter afflictiones, propter alia quæ ſuſtinuit cum gratiarum actione*. S. Bonav. ſuper c. 8. Lucæ de patientia ita ſcribit: *Ipſa eſt quæ perducit ad fructum. Ecce agricola expectat pretioſum fructum ferre, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & ſerotinum*. S. Greg. exemplum adducit S. Joannis, qui non minus quam frater ejus S. Jacobus, amaro calici, quem cœleſtis Magiſter ei his verbis prædixerat: *Calicem quidem meum bibetis*, labia ſua admovit. Unde de eo ita ſcribit: *Joannes nequaquam martyrio vitam finivit, ſed tamen martyr extitit, quia paſſionem, quam non ſuſcepit in corpore, ſervavit in mente; & nos ergo, hoc exemplo, ſine ferro eſſe poſſumus martyres, ſi patientiam veraciter in animo cuſtodimus*. Subdit inſuper ſequens ſancti cujuſdam hominis exemplum: *Fuit quidam diebus noſtris, Stephanus nomine, Pater monaſterii juxta Reatinæ urbis mœnia conſtituti, vir valde ſanctus, virtute patientiæ ſingularis. Hic pro amore cœleſtis patriæ cuncta deſpexerat, poſſidere aliquid in hoc mundo fugiebat, tumultus devitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo vehementer excreverat, ita ut eum ſibi amicum crederet, qui ſibi moleſtiæ aliquid irrogaſſet, Reddebat contumeliis gratias. Si quod in ipſa ſua inopia damnum fuiſſet illatum, hoc maximum lucrum putabat. Omnes ſuos adverſarios nihil aliud, quam adjutores æſtimabat. Hunc, cum dies mortis egredi de corpore urgeret, convenerunt multi, ut tam ſanctæ animæ de hoc mundo recedenti, ſuas animas commendarent. Cumque circa lectum illius, qui convenerant, omnes aſſiſterent, alii corporeis oculis ingredientes Angelos viderunt, ſed dicere aliquid nullo modo potuerunt; alii omnino nihil viderunt, ſed omnes qui aderant, ita vehementiſſimus timor perculit, ut nullus egrediente illa ſancta anima ſtare hic potuiſſet*. Et paulò poſt ſubdit: *Ecce fratres chariſſimi ſervata illa in Eccleſiaſtica pace patientia, ad quantum hunc retributionis culmen evexit. Quid huic ſuus Conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriam in die exitus ejus & foris indicavit? Quibus hunc credamus, niſi ſanctis martyribus ſociatum, quem atteſtantibus corporeis quoque oculis à beatis Spiritibus conſtat eſſe ſuſceptum? Nullo iſte gladio percuſſus occubuit, & tamen coronam patientiæ, quam in mente tenuit, in egreſſione percepit*.

S. Cypr. de bono Patien.

Chryſoſt. in Pſal. 127.

S. Bonav. in c. 8. Luc.

S. Gregor. Hom. 35. in Evang.

Patientia cujuſdam nomine Stephani.

5 Bloſius inquit: *Etiam exigua moleſtia propter Deum æquanimiter tolerata, incomparabiliter præſtatior eſt, quàm ſint multa & grandia bonorum operum exercitia*. Idem in alio quodam loco ſimiliter ait: *Quamvis ipſi multorum ſe criminum rei arbitrentur* (de puſillanimibus loquitur) *ſed coram Deo veri magnique martyres ſunt, cum nulli dubium ſit, longè acerbiorem hujuſmodi perpetuam afflictionem dolorem infligere, quam unius carnificis ictus collo exceptus*. Bellovac. quandam in diſcurſibus præcedentibus à nobis adductam doctrinam in hæc verba refert: *Miraculo præcellit virtus patientiæ. L. 1. Dialog. c. 4. Gregor. dicit: Ego ſignis & miraculis virtutem patientiæ majorem credo. Hoc dicit pro Libertino, qui cum mortuum precibus ſuſcitaſſet, magis admiratur virtutem patientiæ ſuæ, quam miraculum, eo quod à ſuo rectore graviter percuſſus in facie, ſcabello ſubpedaneo jactata contra eum, non murmuravit, ſed ſuis peccatis humiliter imputavit*. Sicut enim granum priuſquam granario inferatur, in area flagellis percutitur, in aera ſublevatur, purgatur, & cribratur: ita quoque priuſquam inſtar grani in cœlum deferamur (*Triticum autem congregate in horreum meum*) tolerata in adverſis patientia præcedere debet. Bellovacenſis Sidonium citat, dicentem: *Maximum vitæ remedium eſt noſtri interioris hominis, ſi in hac area mundi, variis paſſionum flagellis, homo exterior cruciatur*.

Bloſ. Inſt. ſpir. §. 5. Bloſ. c. 28.

Conſolat. Puſillan.

Bellovac. ſpec. mor. l. 1. Diſt. 88. granum priuſquam granario inferatur flagellis percutitur & purgatur, ita & homo priuſquam granario cœleſti inferatur.

Matth. 13. v. 30. Bellovac. ib. Diſt. 88.

S. Zeno

S. Zeno Ser. de patient.

S. Zeno in eodem ſermone ait: *Abel ideo martyr, quia juſtus, ideò juſtus, quia patiens, a quo pati martyres didicerunt, patiendo libenter quod non merentur.* S. Antiochus in eadem Homil. ita ſcribit: *Bonorum* (ſi qua in nobis ſunt) *cardo & caput patientia eſt. Omnem proinde tentationem, afflictionem omnem, neceſſe ſit, ut ſuſcipiamus cum patientia, & gratiarum actione, quo vel tandem aſſequi detur terram illam promiſſionis.* In actibus Apoſtolorum S. Stephanus protomartyr, etiamnum hac mortali carne contectus, cœlum apertum, in eoque Salvatorem cœleſtis Patris dexteræ aſſiſtentem conſpexiſſe legitur. Tametſi enim in Exodo Deus dicat: *Nonne videbit me homo & vivet?* ipſe tamen in hæc verba exclamavit: *Ecce video cœlos apertos, & Jeſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Præterea: *Intuentes eum omnes qui ſedebant in concilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.* At verò cuinam merito ſingularis hæc adſcribenda eſt prærogativa, quòd vultus Protomartyris velut facies Angeli ſcintillarit, tametſi ipſe nondum hoc corpore eſſet exſolutus, de quo ſcribitur: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam?* Dubium hoc per ſequens in Scriptura recenſitum facinus facilè reſolvitur: Cum enim ſapiens illa mulier Thecuitis Davidem à manſuetudine & patientia commendare vellet, eidem dixit: *Sicut enim Angelus Domini, ſic eſt Dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur.* Cum igitur S. Stephanus adeò invicta & prodigioſa patientia fuerit inſignis, ut non quocunque modo, ſed poſitis in terram genibus, pro lapidatorum ſuorum venia Deum enixiſſimè fuerit ſupplicatus, mirum non eſt, quòd intuentes eum qui ſedebant in concilio, vultum ejus tanquam faciem Angeli conſpexerint. Doctiſſimus Salmeron prædicta Thecuitidis verba exponens, inquit: *Quem nec timor, qui pallorem generat, nec ira, aut atra bilis, quæ faciem immutant, animam illius perturbant; imo ipſe Spiritus S. qui intus erat, foras erumpebat, ut clariorem ejus redderet vultum.* Porrò certum eſt, quòd inter alios Spiritus S. fructus manſuetudo, & patientia pariter enumerentur, quas virtutes S. Protomartyr in gradu heroico exercuit, ut proindè illi ſequentia D. Chryſoſtomi verba adaptare valeamus, dicentis: *Pulchrum quidem & integrum corpus fuerat, multo verè venerabilius factum eſt ab illis vulneribus infectum, quoniam & lana pulchra quidem & antequam inficiantur, poſtquam verò purpurea facta ſunt, ineffabilem capiunt pulchritudinem.* Præterea quia S. Stephanus calumniis, perſecutionibus, improperiis, denique tam crudeli lapidatione ad mortem uſque lapidatus fuit, ideoque patientiam heroicam exercendi virtutem habuit, ideo corpus ejus etiamnum hic in terris poſitum dotes cœpit deguſtare glorioſas, quarum una eſt claritas; ipſumque cœleſtem paradiſum patulum eſſe conſpexit, quia porta cœli patientia eſt. P. Rho de inclyta Dei ancilla Urſula Benincaſa Neapolitana ſequentia ſcribit: *Quàm acres ac vehementes ſint calculi dolores, ut neminem experimento ſcire velim, ita unum aliquem eſſe, qui non aliquando audierit, non opinor, itemque neminem tam dura atque horridæ virtutis, quin laborantibus, ſin minus clamores atque ejulatus, quales plerumque viris etiam fortibus expreſſit doloris immanitas, gemitum tamen aliquem, aut ſaltem levem vocis ſignificationem, non permittat. Vix igitur credi poſſet, niſi poſt mortem ſecto corpore id factum fuiſſet palam, prægrandem calculum eam tamdiu cruciaſſe, quamdiu quotidianis dolorum incrementis ad eam evaſerit magnitudinem; quos illa dolores adeò diſſimulavit, ut nemo querentem, nemo leviter ingemiſcentem audierit, nemo, ut verbo dicam, ſciverit. Quantum hic licuit patientia, quæ ſibi ex illo calculo ſuper Erytræas gemmas illuſtriorem coronam efformavit!*

S. Antioch. Hom. 1. N. T. 1. Biblioth. Vet. Patr.

Patientia Stephani.

Exod. 33. 20. Act. Apoſt. 7. v. 55.

Sap. 9. 15.

2. Reg. 14. 17.

Salmer.

Chryſoſt. Hom. 5. ad Pop.

Rho Hiſt. Virt. l. 6. c. 3. § 5.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Nonnullæ conſiderantur hujus virtutis excellentiæ; & quàm ſit Deo accepta, variis oſtenditur exemplis.

THEMA.

Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit: quia Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris. Rom. 5. v. 3.

1 Ex hoc Apoſtoli textu patientiam multorum virtuoſorum operum, diverſorumque meritorum fecundiſſimam matrem eſſe, deducitur: *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, &c.* Id quod etiam in præclariſſimo illo patientiæ ſpeculo, Jobo inquam, evidenter verum eſſe patuit; hic enim cœlo terræque univerſæ in admiratione fuit, quia ipſamet æterna veritas cum Satana loquens, de ipſo perhibet: *Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ſimilis ei in terra?* At verò undenam ipſum tantam ſibi ſanctitatem acquiſiviſſe exiſtimas? Num fortè quia continua prolongabat jejunia? Quia corpus ſuum diſciplinis & ciliciis affligebat? Vel quia candidum virginitatis lilium illibatum ſervaverat? Sive quia in eremi antris vivum ſe ſepelierat? Aut verò quia nationes barbaras, populoſque idololatriæ deditos ad veræ fidei notitiam converterat? Nequaquam, nihil enim horum de ipſo in ejus hiſtoria enarratur. Unde igitur ab illo, qui *ſpirituum ponderator eſt*, tantam laudem ſibi commeruit, quòd ſcilicet nullus in toto mundo ſanctitatem ejus adæquaret? Reſpondeo, ſolam patientiam ipſum ad tam eminentem ſanctitatem provexiſſe, quia *patientia opus perfectum habet*. 1.

Patientia eſt mater diverſorum meritorum.

Job 1. 8.

2 S. Baſilius primum conſiderat conflictum, per quem in hac virtute S. Job probatus fuit, quando nuntiorum unus poſt alterum funeſta & triſtia jacturæ omnium facultatum ſuarum nuntia lamentabiliter expoſuit. *Calamitates undarum incurſionem imitabantur*, inquit Baſilius; *nam priuſquam priores lacrymæ exareſcerent, aliarum cauſa afferebatur. Ille verò tanquam ſcopulus quidam in mari eminens ſtabat, tempeſtatis impetum ſuſcipiens, undarumque vim in ſpumam convertens.* Tertull. quoque egregiè ad propoſitum noſtrum inquit: *Quale vexillum de inimico gloria ſua extulit, cum ille homo ad omnem acerbum nuntium, nihil ex ore promeret, niſi Deo gratias!* D. Chryſoſt. in homilia quadam S. Paulum ſequentibus deprædicat verbis: *In tribulationibus nutritus B. Paulus, ita dicit: Tribulatio patientiam operatur, patientia verò probationem, probatio vero ſpem. Et ſicut firmas arbores ventorum impetus irruens, & undique jactans, non evellit, ſed & ſolidiores, firmioreſque his incurſibus reddit: ſic & animam ſanctam, & hic viventem, tentationum incurſus, & tribulationum non ſupplantant, atque etiam ad majorem patientiam præparant.* Idem S. Doctor in Epiſtola quadam ſequentem adducit rupis vel ſcopuli ſimilitudinem, inquiens: *Quemadmodum rupes, quo pluribus fluctibus verberatur, ipſa quidem clarior efficitur, ac ne tantillum quidem emovetur; aquarum autem, quæ illi alliduntur, tumorem nullo negotio diſſipat, ac delet, non jam percutiens eos, ſed ab illis percuſſa: eodem ſcil. modo is quoque qui patientia exploratus eſt, inſidias omnes ſuperat, quodque mirandum eſt, plus roboris hinc colligit, non inferendis, ſed perpetiendis malis, eos qui ferunt, mira facilitate frangens, ac diſſolvens.* Idem in ejuſdem Epiſtolæ progreſſu ad illam ſe reflectit S. Pauli infallibilem promiſſionem: *Spes autem non confundit*, id eſt, ſpes quæ virtuti patientiæ innititur, nunquam deficiet, ſed ſemper in continuo vigore manebit: *Spes autem non confundit. Probatio*, inquit, *ſpem parit, & quidem ſpem re ipſa omnino eventuram, non autem huic humanæ ſimilem: quæ ſæpenumero poſtquam laboribus divexarit eos qui ipſi inhiant, laborum fructus ei reddere nequit, verum præter detrimentum eos etiã in ignominiam & periculum conjicit. At hæc haudquaquã ejuſmodi eſt, quandoquidem nec humana eſt; id quod uno verbo declarans Paulus his verbis utebatur: Spes autem non confundit. Neque enim dumtaxat eum, qui ejuſmodi certaminibus fungitur, detrimento ac pudore non afficit,*

Conflictus Job.

S. Baſil. orat. 11. de patien.

Tertull. de patient. c. 14.

Chryſoſt. hom. 4. ad Pop. Antioc.

Chryſoſt. epiſtol. 107. Rupes fluctibus maris verberantur, ſed non ſuperantur.

Digitized by Google

verum etiam laboribus ac ſudoribus, longè ampliores opes & gloriam ipſi affert. Idem in Tomo Sexto iterùm heroicam Jobi admiratur ſequentibus verbis patientiam: *Quomodo explicem dolores, vermium ſcatebras, defluentem ſaniem, amicorum probra, famulorum contemptum? non enim cohibuerunt, inquit, famuli mei ſputum à facie mea, & quos dignos non duxi, qui cum canibus gregis mei eſſent, hi autem irruerunt in me, & increpant in me minimi*. Nimirum patientia undique armatus, etiam ſuper ſterquilinium proſtratus, conſtans ſemper permanſit; quia ut S. Joan. Climacus ait: *Patiens religioſus cadere non poteſt, quin etiam per ipſos caſus vincendi occaſionem ſumit*. Job etenim illo uſus eſt ſcuto, de quo S. Iſidorus inquit: *Sagittas contumeliæ patientiæ clypeo frange, præpara contra aſperum verbum patientiæ clypeum*.

Chryſoſt. Tom. 6. Homil. 22. — Clim. ſcal. parad. gr. 37. — S. Iſid. lib. 2. Synon. c. 7.

3 In patientia pariter amor Dei relucet, undè Pſalmiſta ait: *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper*. Quantò enim impii per faſtum & arrogantiam eis propriam, humiles & contemptibiles mundi atrocioribus onerant improperiis, tantò magis in ipſis ad illa toleranda accenditur charitas & patientia; unde Hugo Cardinalis prædicta Pſalmiſtæ verba ita exponit: *Incenditur amore Dei*, idque Apoſtolus ſolemnibus hiſce verbis confirmat; *Charitas patiens eſt, benigna eſt*. *Tantum enim quiſque portat proximum*, ut Beda ait, *quantum amat; ſi enim amas, portas, ſi deſiſtis amare, deſiſtis & tolerare*. Idem paulò ante ex authoritate S. Gregorii Magni dixerat; *Patientia vera, eſt aliena mala unanimiter perpeti, & contra eum, qui mala irrogat, nullo dolore morderi*. Porrò quo in pretio mellifluus Doctor patientiam habuerit, facilè ex ſequentibus poteſt deduci; ait enim: *Pono primam omnium innocentiam, & ſi huic jungere continentiam quivero, divitem me putabo in poſſeſſione liliorum. Rex ſum autem, ſi tertiam his adjungere potero patientiam. Et quidem poſſunt ſufficere illæ, ſed quia & deficere in tentationibus poſſunt, ſiquidem tentatio eſt vita hominis ſuper terram, opus profectò patientia eſt, quæ utriuſque ſit quaſi tutrix quædam, & cuſtos*. Idem mellifluus Pater in ſermone quinto de Aſſumptione B. Virginis, ſequentem tradit nobilem propoſitionem: *Munimentum eorum eſt murus continentiæ, antemurale patientiæ*.

Pſal. 10. 2. Amor Dei relucet in patientia. — Hug. Card. — 1. Cor. 13. — Bed. Scintill. cap. 2. — S Bern ſer. 70. in Cant. — S Bern. ſer. 5. de Aſſumpt.

4 In honorem quidem Prophetæ regii in libris regum dicitur: *Sedens in Cathedra Sapientiſſimus*; & tamen ex altera parte jumentum ſe appellat, inquiens: *Ut jumentum factus ſum apud te*. Quæ duo, ſcilicet ſapientia & jumentum, cui ignorantia & ſtoliditas attribuitur, inter ſe contraria eſſe videntur; & tamen S. Bern. utrumque inter ſe conciliat, inquiens: *Puto, imo non puto, ſed ſcio ſimilitudinem aliquam jumentorum homini commendari, ſed planè non eam, quæ in non intelligendo, & inſipientia, ſed patientiæ imitatione conſiſtat. Neque enim ſuccenſentis ſimpliciter, ſed ne plangentis quidẽ videretur vox, ſi dixiſſet: Homo cum ſub onere Dei eſſet, non recalcitravit, ut jumentum factus eſt apud eum, &c. Ut jumentum eſto, minimè tamen jumentum, patienter quidem ſuſtinens onus, ſed honorem intelligens*. At verò quiſnam eſt honor ille, de quo S. Doctor loquitur? Ille nimirum quem Apoſtolus indicat, dum ſuadens, inquit: *Glorificate & portate Deum in corpore veſtro*. Etenim inter omnia animalia nullum à Filio Dei magis honoratum fuit, quàm jumentum; hoc enim in nativitate ſua juxta præſæpe poſitum habere voluit, ut halitu ſuo ejus calefaceret corpuſculum. Similiter in triumpho Palmarum aſinum elegit, cui inſideret, non equum: *Sedens ſuper aſinam*, idque ob illam præcipuè cauſam, quia aſinus patientiæ typus eſt; Deus enim in animabus hac virtute dotatis, libenter quieſcit. Unde Pſalmiſta alio in loco dicebat: *Subjecta eſto Deo anima mea, quoniam ab ipſo patientia mea*; hæc enim ſpecialiſſimum Dei donum eſt. *Quis enim tanta toleraret?* inquit S. Auguſt. *nunquid homo? & ſi homo, nunquid à ſeipſo? Non ſic ego extollar, ut cadam; ſed Deo ſubiicietur anima mea, quoniam ab ipſo patientia mea*. De B. Amadeo Sabaudiæ Duce in annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd in multis actionibus heroicis valdè fuerit inſignis, pro omnium verò virtutum complemento ſubdit hiſtoricus, *laboraſſe illum morbo moleſtiſſimo & continuo, cumque illius conſolandi gratia proceres cum ad eum accederent, ipſummet eos ſolatum, Deum nunquam nobis viciniorem eſſe demonſtrando, quàm cum maximè variis corpus hoc exercet cruciatibus, nullaque remedia quæ animæ vulneribus curandis adhibentur, tam facere dolorem, quàm quæ maximè ſunt ſalutaria*.

2. Reg. 23. 8. — Pſal. 72. 23. — S Bern. ſer. 7. ſuper Pſal. Qui habitat. Patiens ut jumentum portat Deũ in corpore ſuo. — 1. Cor. 6. 20. — Pſal. 61. — S Aug. ibid. — Rayn. an. 1471 n. 35.

5 B. Petrus Damianus in Epiſtola quadam inquit: *Hæc omnium vitiorum victoriam tribuit, & contra furentes mundi præcipites impetus, humanam mentem inſuperabilem reddit*. Pergit quoque ibidem demonſtrando, exigui valoris eſſe alias virtutes, patientiæ conſortio deſtitutas, cujus hanc aſſignat rationem: *Quandoquidem de rigore abſtinentiæ, quicquid de quacunque corporis afflictione ſuperius dictum eſt, vel dici potuit, penè nihil ſit, ſi ipſa virtutum nutrix patientia deſit, Apoſtolo teſtante, qui ait: Corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt, patientia autem ad omnia utilis eſt*. Seneca Philoſophus moralis in Epiſtola quadam ſimiliter ait: *Cæterum illic fortitudo eſt, cujus patientia, & perpeſſio, & tolerantia rami ſunt. Illic eſt prudentia, ſine qua nullum initur conſilium, quæ ſuadet, quod effugere non poſſis, fortiſſimè ferre. Illic conſtantia, quæ dejici loco non poteſt: Et propoſitum, nulla vi extorquente, amittitur. Illic eſt individuus ille comitatus virtutum*. Et verò quidnam Philoſophus ille in Patientiæ laudem dicturus non fuiſſet, ſi virtutem, non ſolùm moralem, verùm etiam Chriſtianam agnoviſſet? S. Theodorus Studita ſuper illa verba S. Pauli: *Si autem quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus*; ſequentem habet ingenioſam conſiderationem: *Cæterum ſpes quæ videtur, ut fert Apoſtoli dictum, non eſt ſpes; nam quod videt quis, qui ſperat? Si autem quod non videmus, ſperamus, per tolerantiam expectamus. Itaque tolerantia virtutum ſumma perfunctio eſt*; tandem verò multorum bonorum ab hac virtute derivantium contexens catalogum, ita concludit: *Quapropter utamur nos quoque tolerantia ad morigerationem, humilitatem, lenitatem, exercitationem in miniſteriis, omniaque obedientiæ ſtudia, ac parem iis mercedem capiemus*. Enim verò quemadmodum militia valorem, & experientiam generoſi cujuſdam viri demonſtrat; ita patientia virtutes in nobis meliores relucere facit, in adverſitatum conflictu. Undè B. Laurent. Juſtinian. ait: *Vir Dei non debet moleſtè ferre, quoties in certamine paſſionum fortitudo mentis illius exercetur, ſicut virum fortem non decet indignari, quoties bellicus increbuerit tumultus. Illud enim eſt magnificum, & ſtrenuum, ſi ſubjectus quis contumeliis, judicia Dei laudet, ſi vexatus ægritudine, judicia Dei deprecetur, ſi inopia depreſſus, nihilominus judicia Dei laudet*.

B. Pet. Dam. lib. 6. Ep. 10. Patientia nutrit alias virtutes. — Seneca Epiſt. 67. — Theod. Studita ſer. 19. Rom. 8. 25. — B Laur. Juſt. de Lig. vit. cap. 2.

6 S. Auguſtinus in libro *de patientia*, eximiæ hujus virtutis nobiliſſimos natales declarat, dicens: *A quo nobis eſt charitas, ab illo eſt patientia*. Etenim quemadmodum ignis ventorum inſufflatione magis magiſque accenditur; ita quoque viro verè patienti accidit, qui in majoribus adverſitatibus charitate magis magiſque inardeſcit. Caſſianus inquit: *Non eſſet laudabilis, nec admiranda patientia, ſi nullis inimicorum jaculis impedita tranquillitatis propoſitum retineret; ſed in eo eſt præclara, atque glorioſior, quod irruentibus in ſe tentationum procellis, immobilis perſeverat. Nam in quo vexari, frangique adverſitatibus creditur, in eo potius roboratur, & in eo magis acuitur, in quo putatur obtundi; à paſſionibus enim & ſuſtentatione patientiam dici, nullus ignorat, ideoque conſtat, patientem neminem pronunciari poſſe, niſi eum, qui univerſa, quæ ſibi fuerint irrogata, abſque indignatione toleraverit*. Et ideò patientiæ exercendæ occaſionem habere, ſpecialiſſimum Dei donum eſt; ac proindè Petrus Bleſenſis conſiderat dictum illud Apoſtoli: *Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Donum quidem Dei eſt*, inquit, *in eum credere, ſed & donum optimum pro Chriſto contumelias ſuſtinere. Vobis, inquit Apoſtolus, donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in illum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini. Idem in progreſſu ejuſdem Epiſtolæ ita ſuadet: Exhibeatis vosmetipſos tanquam Dei miniſtros in multa patientia; nam vidua eſt virtus, quam non patientia firmat*. Bellovacenſis in Speculo morali hanc pro eruditione noſtra habet reflexionem: *Nota, quando proponit & incipit aliquis benefacere, nititur eum Diabolus impedire, deridet, & diſſuadet mundus,*

S. Aug. Tom. 4. l. de Patient. c. 23. Ut ignis inſufflatione ventorum magis accenditur, ita patiente in majoribus adverſitatibus charitate magis inardeſcit. — Caſſian. Collat. 8. c. 13. — Petr. Bleſſ. Epiſt. 22. — Bellovacen. Spec. Moral. 1. diſt. 88.

retra-

Digitized by Google

retrahit caro, retrahit quoque conſuetudo, & ideò neceſſaria eſt patientia. Et ideo de juſtis dicitur Lucæ 8. Fructum afferunt in patientia: Nam ſicut ſemen jactum in terra exponitur ventis, glaciei, & nivibus, quæ poſtquam ſuſtinuerit, fructificat, & creſcit; ſic ſemen ſpirituale, quod eſt verbum Dei interius inſpiratum, vel exterius prædicatum, in terra devoti cordis profert fructum bonorum operum, & multiplicatur in magnum cumulum meritorum, ſi tamen conſtanter ſteterit in incepto.

Luc. 8.

Paralyticus in Euangelio ob diuturniorem patientiam à Chriſto meruit gratiam præ omnibus aliis. Joan. 5. v. 5.

7 Quærunt nonnulli, cur ſapientiſſimus Salvator noſter probaticam ingrediens piſcinam, in qua ingens omnis generis infirmorum multitudo erat, oculos ſuos ſpecialiter in paralyticum illum deflexerit, eique ſuas gratias communicarit? Num enim fortè deerant claudi, cæci, ſurdi, muti, & alii miſerabiles, in quibus non minus divinæ Omnipotentiæ ſuæ lux emicare potuiſſet? Reſpondetur, Paralyticum hunc præ omnibus aliis Chriſti in ſe attraxiſſe oculos, multò verò magis ejuſdem ſibi conciliaſſe cor, & amorem, eò quòd per octo annos continuos in heroica ſe patientia exercitaſſet, ac proindè ſe ad favores & gratias à Deo ſibi conferendas magis qualificaſſe. Eundem Paralyticum Dominus noſter antecedenter interrogavit: *Vis ſanus fieri?* Quæ quidem interrogatio prima facie inutilis eſſe videtur; & tamen quia Chriſtus benè omnia fecit, Theophil. ad hoc reſpondet: *Non interrogat, quaſi diſcere quidquam vellet, hoc enim non ſolum ſuperfluum eſſet, ſed inſipient quærere, an æger velit ſanari. Factum ergo, ut monſtretur nobis hominis patientia. Quid igitur ille? Multa cum manſuetudine reſpondit: Etiam Domine, volo quidem, ſed non habeo hominem, qui poſſit me in aquam inferre. Nihil blaſphemum reſpondit. Non arguit Chriſtum ut ſtultam interrogationem interroganti, non maledixit diei Nativitatis, ſicut puſillanimes facimus, idque cum in leviores morbos inciderimus; ſed manſuetò & placidè reſponſum dat, tametſi neſciret, quiſnam eſſet, qui interrogabat.*

Theoph. ib.

Patientia Noe multis annis ædificantis arcam. S. Zeno ser. de Patient.

8 S. Zeno nonnullos conſiderat Patriarchas antiquos, quibus utpotè ſupra modum Deo acceptis, contigit, ut mira Dei ſæpiùs fruerentur benevolentia. Et inter alios meritò Noe Patriarcham admiratur, dicens: *Cataclyſmum Noe, quo omnis caro funditus deleretur, denunciante Deo imminere per momenta, & credit, & timet, arcamque cum ſuis ut ſalvus foret, quam juſſus eſt facere, non præcipiti feſtinatione compingit, nec tantum munus, quaſi præſumptor, aut demens rapit, ſed patienter ædificat, exornat & variis animantibus replet. Quando ingredi jubeatur, quando januam claudere, patienter expectat, dignus evadere, qui in tanto orbis motu non feſtinavit evadere.* Per centum annorum decurſum totius generis humani, Infauſtis præſagiis ejus increduli, inſultus & opprobria patienter tulit. Facilè enim nobis imaginari poſſumus, quibus quotidiè agitatus fuerit improperiis, quando mundus videbat, quòd Noë tot annis juſſu Dei arcam fabricare continuaret, ut una cum familia ſua ſalvus evaderet; maximè cum bonitas & probitas illius ipſis velut ſpina in oculis eſſet. Utique inter ſe dixerunt: *Circumveniamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis;* & tamen ut S. Macarius ſcribit: *Ille patientia & longanimitate multa repletus, ſolus ſalvatus eſt cum ſua familia.* Idem S. Zeno ulterius progreditur, conſiderando patientiam Abrahæ, qui primus electus eſt credentium Pater; ſubdit enim: *O novum ſpectaculum, ac verè Deo dignum, in quo definire difficile eſt, utrum ſit patientior Sacerdos, an victima! Non percuſſeris, non percutiendi claudicat color, non membra tremore vibrantur, non demiſſi, non torvi ſunt oculi. Nemo rogat, nemo trepidat, nemo ſe excuſat, nemo turbatur, ne verò ſit parricidium. Ille exerit gladium, ille cervicem, uno voto, una devotione, ne quid profanum ſit, diligenter ac patientor geritur, quod ab altero celebratur.* Eandem quoque virtutem in Jacob Patriarcha conſiderat ibidem, inquiens: *Jacob per patientiam lucratus eſt fratrem, dat iracundiæ locum, ſecurus ut redeat domum. Joſeph patiens invenitur in paſcuo, cum à fratribus rapitur, patiens cum in puteum dimittitur, patiens in carcere, in regno patientior, patientiſſimus fratres cum deſideratos agnoſceret.* Ac tandem paulò poſt concludit: *Rerum omnium regina patientia.* Enim verò ſi diligenter eos, qui ex ſtatu privato ad ſublimes provecti fuere gradus, diligenter conſideretis, illos utique in hac virtute inſignes & eximios fuiſſe reperietis. Nec mirum, quia Chriſtus ait: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* De Pio V. Pontifice Maximo apud P. Rho legitur, *quod calculo quinquaginta dies aſſiduè tortus, donec vita exprimeretur, Pontificiæ Patientia majeſtatem, cujus erat ſervantiſſimus, non querelis, non clamoribus, non gemitu indecoro, non vultu infregerit.* Enim verò hi tales verè digni ſunt, qui locum tenentes Dei fiant hic in terris, qui in actionibus ſuis illam imitantur patientiam, quam Deus in gubernatione mundi, & impiorum tolerantia continuò demonſtrat. In iiſdem hiſtoriis citatus P. Rho refert, quod *Franciſcum Bungi, & aliarum provinciarum regem tota Japonia celeberrimum, ita impetu bellorum obtrivit fortuna, ut vix oppidum unum vita utcumque tuenda retineret. Sed quod regia deerat amplitudini, Chriſtiana ſupererat indolentia quæſtuoſo planè commercio. Nam quanquam annos plures ſuorum regnorum, ac veteris felicitatis funeri ſuperfuerit, nunquam tamen indignantis, aut ægrius ferentis animi commotione agitatus, ſed magiſtra patientia uſus, placidiſſima in pace compoſitus quievit.*

Sap. 2. 12.

S. Macar. Hom. 9.

Abrahæ in exequendo mandato.

Patientia Joſeph.

Matth. 5.

Rho Hiſt. virt. l. 6. c. 4. §. 2. Pii V. in tortura calculi.

Ibid. c. 5. §. 1.

9 Notandum denique eſt, ultimam inter octo beatitudines pertinere ad patientiam: *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omnem malum adverſum vos, mentientes, propter me &c.* Quodnam verò in eo latet myſterium, quærit Euthymius, quòd beatitudo hæc in ultimum uſque locum reſervata fuerit? Et in hæc verba reſpondet: *Obſerva autem quod poſt præcepta poſuerit beatitudinem tolerandæ perſecutionis, quæ ſit propter juſtitiam, & exprobrationis, detractionis, & maledictorum, quod omnibus prædictis virtutibus oporteat adjunctum eſſe eum, qui hæc certamina aggreditur.* Conſiderabilis eſt illa Eccleſiaſtici ſententia, dicentis: *Ubi non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio, & ubi non eſt mulier, ingemiſcit æger.* Neque enim credere poſſum tanta ſapientia præditum oraculum, quale Eccleſiaſticus fuit, hæc verba ſine occulto aliquo myſterio in medium protuliſſe. Cæterùm verò nullus eſt, qui neſciat, quòd quando agri, vineæ, horti, pomaria, ſepibus non ſunt circumdata, fructus illorum tam viatorum, quàm animalium rapacitati, continuò ſint expoſita. Porrò S. Ephrem ſententiam prædictam Eccleſiaſtici ad ſuum propoſitum adducens, loco ly *mulier*, legit; *Ubi non eſt patientia, &c. Ubi non eſt ſepes*, inquit Scriptura, *diripietur poſſeſſio, & ubi non eſt patientia ingemiſcit errans.* Sicut enim per ſepem fructus defenduntur, & conſervantur, ne aliorum rapacitati pateat aditus; ita quoque patientia in anima efficit, ne merita & virtutes, quibus præfulget, inimico infernali in prædam cedant, ſed in alteram uſque vitam conſerventur.

Matth. 5. 11. Ratio cur ſit ultima inter octo beatitudines. Euthym. ib.

Eccl. 36. 27.

S. Ephr. Tr. de Tim. Dei.

10 In hujus quoque tam raræ virtutis laudem notandum eſt, eandem quodammodo denominari poſſe magnæ Dei genitricis matrem; ſiquidem S. Joachim & Anna, utpotè qui diuturno tempore ſteriles vixerant (id quod apud Hebræos illius temporis cœleſti attribuebatur maledictioni) omnibus opprobrio & improperio erant, etiam ipſiſmet ſacerdotibus: quod patienter tolerantes, indeque in amore & ſervitio Dei magis magiſque inferveſcentes, tandem tam eximiæ ſanctiſſimæque prolis largitione à Deo ſunt conſolati. Audiamus hac de re S. Vincent. Ferrer. in hæc verba ſcribentem: *Joachim expulſus fuit de templo à ſacerdote, cum tamen eſſet de majoribus, quia ſterilis & infæcundus erat. Moraliter inſtruimur hic habere patientiam. Joachim & Anna viginti annis fuerunt ſine prole, & faciebant eleemoſynas, orationes &c. & non obtinuerunt, ſed quia habuerunt patientiam in verecundia ſibi facta à ſacerdote, ſtatim habuerunt promiſſionem. Patet ergo, quod qui vult aliquid obtinere à Deo, plus valet patientia, quam aliud.*

Dicitur mater Deiparæ.

S. Vinc. Fer. ſer. 2. de Nat. Virg.

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

Patientia in ſiniſtris eventibus hominem interiorem componit, eique in adverſis ſuggerit lętitiā.

THEMA.

Vſque in tempus ſuſtinebit patient, & poſtea redditio jucunditatis. Eccleſ. cap. 1. v. 29.

Tertull. l. de Patiem. c. 15.

1. TErtullianus in libro *de Patientia* eandem calamo ſuo ad vivum depingit, idque longè meliùs, quàm à pictore, quantumvis celeberrimo, penicillo delineari potuiſſet. En verba ipſius: *Ago jam, ſi effigiem habitumve ejus comprehendamus. Vultus illi tranquillus & placidus, frons pura, nulla mœroris, aut iræ rugoſitate contracta, remiſſa eque in lætum modum ſupercilia, oculis humilitate, non infelicitate dejectis. Os taciturnitate, honore ſignatom. Color qualis ſecuris & innoxiis. Amictus circum pectora candidus, & corpori impreſſus, ut qui nec inflatur, nec inquietatur.* Et quidem infallibile veri patientis iodicium eſt, interna omnium ſedatorum appetituum ſuorum compoſitio; nam ut S. Bonaventura in cap. 22. S. Lucæ ſcribens, & de Patientiæ effectibus tractans, inquit: *Rectificat rationalem, temperat iraſcibilem, modificat concupiſcibilem, & exteriorem conſummat operationem. Rationalem illuminat & rectificat; unde in proverbiis dicitur: Qui patiens eſt, multa gubernatur ſapientia; & doctrina viri per patientiam dignoſcitur.*

Deſcriptio patientis.

S. Bonav. in c. 22. Luc.

2 Quemnam putas verborum illorum fuiſſe ſenſum, quibus incarnata Sapientia ſuos affabatur Apoſtolos, dicens: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras?* Eoim verò propoſitio iſthæc prima facie aliquam videtur involvere difficultatem: qua enim ratiooe homo animam propriam poſſidere poterit, quę à quovis etiam minimo, ejus qui illam creavit, nutu dependet? Quis unquam com omni induſtria & ſtodio ſuo animæ ſuæ poſſeſſor fieri poterit? Reſpondeo, quòd boc utique obtenturi ſimus, ſi anima noſtra adeò à nobis compoſita fuerit, ut ex nullo ſiniſtro eventu obvio turbetur, aut alteretur, ſed patiens ſemper, ſerena, tranquilla, & imperturbabilis maneat. Unde S. Gregorius ait: *Quid eſt animas poſſidero, niſi perfectè in omnibus vivere, cunctiſque mentis motibus, quaſi ex arce veritatis dominari, quod utique valdè animam conſolatur & reficit?* S. Augoſt. verſum illum Pſalmi 96. *Dominus regnavit, exultet terra, lætentur inſulæ multa*, ita commentatur: *Inſula undique circumſtrepentibus fluctibus tandi poteſt, frangi non poteſt; magiſque ipſa frangit fluctus venientes, quam frangatur ab eis.* Quæ comparatio profectò aptiſſima eſt, quia inſulæ io illis undarum procellis alterationis ſunt incapaces, imò in ſua imperturbabilitate perſiſtentes, eaſdem frangunt. Quod idem multis animabus vera patientia præditis evenire ſolet, quæ veluti inalterabiles, in obviis contradictiooibus non cooriſtantur, ſed tranquillæ & ſerenę permanentes, eaſdem ſuperant. Undè S. Joann. Climacus ait: *Patientia eſt labor, qui nunquam frangit animam, nec tumultibus quamvis rationabilibus excitatis perturbatur.* S. Joao. Damaſc. ex directione D. Chryſ. ita ſcribit: *Si animo bene comparato fueris, nihil detrimenti affert afflictio. Quemadmodum enim fornax aurum nullo incommodo afficit, eodem modo calamitas nullam forti viro perniciem infert. Quidnam fornax auro puro facit? Quid item afflictio patienti animo eam ferenti? Imo vero ſublimiorem eum reddit.*

Luc. 21. 19. Quid ſit animam ſuam poſſidere explicatur.

S. Greg. l. 5. mor. cap. 13.

Pſal. 96. v. 1.

Clim. ſcal. Parad. gr. 27. n. 31.

S. Joan. Damaſc. Parall. lib. 3. c. 57.

3 Seriam quoque conſiderationem illa B. Laur. Joſt. doctrina meretur, dicentis: *Magnum pacis eſt bonum. Eſt namque pax ſecuritas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, conſortium charitatis*; & poſt ſimul coadunata multa pacis elogia hiſce notabilibus verbis concludit: *Ad pacem per patientiam pervenitur, tantoque magis pace fruetur homo, quanto erit patientior. Finis patientiæ pax eſt. Prius enim collocandum eſt fundamentum patientiæ, ut ſecurius poſtea fabricetur altitudo pacis. In hoc namque fundamento ædificando, fortitudine opus eſt, non corporis, ſed animi.* Idem Sanctus cap. 2. fructus bujus internæ pacis à patientia derivantes, & ante ipſum à S. Bonav. ut dicetur, conſideratos, in praxi demonſtrare pergit, dicens: *Patienti ſerviunt æſtas, & hyems, & omnia adverſa mundi, ſterilitas agrorum implet ejus horreæ fures, & latrones, & omnia hominibus contraria mundi, ſerviunt ei. Ignis domos aliorum exurens, ædificat patienti domum in cœlis. Tanto enim ſpes in Deum validior ſurgit, quanto quis pro illa graviora pertulerit, quia nequaquam hic retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non prius pia tribulatione ſeminatur.* In vita S. Philippi Nerii legitur, quòd quidam maligniores, utpotè qui in Oratorii inſtitutum animo erant inſenſo, occaſiooes aucupabantur, ut poſſent ſub ementita boni ſpecie Philippi famæ labem aliquam inurere. Sparſerunt igitur famam per uoiverſam Romam, P. Philippum, in ædibus S. Hieronymi degentem, mulierum cauſa in carcerem fuiſſe detruſum. Motivum autem hujus famæ ex indè procedebat, quia viri cujuſdam famulus in iiſdem ædibus S. Hieronymi degens, Philippus nomine, ob feminæ commercium à lictoribus fuerat carceri mancipatus: ex quo æmuli opportunitatem nacti, æquivocum Philippi nomen in malam partem interpretati ſunt. Id reſcivit bonus Pater, qui pacato animo, illos commiſeratus, ſilentio rem prætериit. Qua hiſtoria ſuppoſita, facilè intelligi poſſe puto, cur Eccleſiaſticus, poſtquam dixiſſet: *Vſque in tempus ſuſtinebit patiens*, ſubjunxerit: *Et poſtea redditio jucunditatis*: quia ſervi Dei patientiam ſimul cum bilaritate & jucunditate conjungunt; habet enim vera patientia hanc ſibi congenitam iodolem, quòd non ſolùm pacem interiorem, ſed etiam ſimul jucunditatem & jubilum animæ communicet. Undè S. Bonav. ait: *Patientia eſt magna mentis refectio, quia ſicut corpus paſcitur convivio, ita mens virtutum dapibus ſaginatur.* Idem Seraphicus Doctor alibi homini in hac virtute ſe exercenti titulum attribuit regis, dicens: *Homo patiens rex dicitur, quia habet regale dominium in omnibus; nam patienti ſerviunt omnia, quæ aliis ſunt nociva, ut ſterilitas agrorum, quæ implet ſibi cellarium. Hoſtes fabricant ſibi coronam. Vepres parant ei medicinam. Mors aperit ſibi carcerem ad evadendum miſerias. Ignis qui domos incendit aliis, ſibi confert pabulum, vel conſtituit in cœlis palatium; & ſic verificatur illud Apoſtoli: Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: Adverſitates enim non ſolùm cum perfecta voluntatis ſuę cum divina conformitate, verùm etiā cum lætitia & jubilo recipiuntur. Idem S. Bonaven. paulò ante hominem ex veræ virtutis motivo patientem, duabus pulchris ſimilitudinibus illuſtravit, dum ait: *Ipſe ad modum urſi verberibus impinguatur, & inſtar Salamandræ igne tribulationis fovetur.* Undè S. Baſil. in Oratione *de Patientia & Tolerantia*, nos exhortatur, inquiens: *Calamitatem patienti animo ferto, velut generoſus Iob, & ne te tēpeſtas proſternat, neq; quicquā abiicias ex his mercibus, quas tecū fers, hoc eſt de virtute: ſed velutè magni pretii ſuppellectilem, ac mercem in animo tuo conſerva gratiarum actionem, & ita etiam tu multiplicem percipies ex gratiarum actione voluptatem.*

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 1. Finis patientiæ pax eſt.

Ibid. cap. 2.

Vit. S. Phil. Ner. l. 2. c. 10. n. 1.

Patientia Philippi Nerii.

S. Bonav. l. 2. de profect. relig. c. 36.

S. Bonav. in Diæta ſalutis T. 7. c. 7.

S. Baſil. orat. de Patientia.

4 In Prato ſpirituali de quadam nobiliſſimæ proſapię, rareq; pulcbritudinis fœmina legitur, quòd cum adeò facta fuiſſet leproſa, ut omnibus eam adſpicientibus horrori eſſet, cunctis de familia ſua, aliiſque cognatis ipſam deplorantibus, ſola ipſa hilaris & jucunda maoebat. Cūque Epiſcopus quidam oculis lacrymas ex compaſſione manātibus, ad ipſam conſolationis cauſa acceſſiſſet, mulier hæc per evidentia internæ hilaritatis ſigna omnem à Prælato illo novit depellere triſtitiam, dicendo: Cur boc in me donum & ſpecialem gratiam, quam dilectus meus Chriſtus Jeſus mihi præſtitit, admiraris? Dic ſodes, ſi aliquis tali cum conditione carceri eſſet incluſus, ut inde egredi nunquam poſſet, dooec carceris muri & parietes è fundamentis corruerent, io bunc verò carcerem condemnatus videret, quòd prędicti muri paulatim corruerent, & totalem minarentur ruinam pro ejus liberatiooe, nunquid meritò talis lætificaretur? Ita quoque anima Chriſtiana in mortalis corporis carcere conſtituta videns corporis ſui vitam & ſalutē paulatim terminari, ſeq; ex captivitate carnis mortalis brevi liberādam eſſe, juſtaio babet lætandi cauſam. Undè S. Baſil. io Epiſt. ad Nazianz. ita ſcribit: *Laboro ex morbo, gaudeoq; non quod laboro, ſed quod aliis tolerantiæ diſcendæ præceptor ſum; quoniā enim nō eſt datum, ut ſim expers paſſionum, vel hoc ſaltem ex afflictionibus lucrifacio, ut ferā, & gratias agā, quemadmodum in jucundis, ita & in triſtibus.* Conſiderans Tertull. Salvatorem, oos in hæc verba monentem:

Morbida lætatus quod ipſius anima ſit in carcere corpore ruinoſo.

S. Baſil. Epiſtol. 129.

Tertull. c. 11. ibid.

Cum

Matth. 5.

Cum perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos, gaudete, & exultate; multa enim merces eſt in cœlo, inquit: *Id utique exultationi, non impatientia pollicetur, quia nemo in adverſis exultabit, niſi antea contempſerit; nemo contemnet, niſi patientiam geſſerit.* Nam ut S. Climacus ait: *Pro ratione patientia tuæ ſublevabitur onus afflictionis tuæ, & conſolationem obtinebis.* Bloſius in Sacello animæ ita ſcribit: *Prorſus ei qui ſe Deo perfectè reſignavit, afflictio dulcis eſt, quia in Deo, per quem illa ipſi evenit, conditur, & divina fit, & Deiformis. Cum talis nihil quærat, nihil diligat, nec quicquam illi ſapiat niſi Deus, ita hunc in amaris atque contrariis capit, ſicut in ſumma dulcedine. Neque enim fieri poteſt, ut aliquis pro Dei gloria quicquam ſuſtineat, quin in eo ſaporem quendam Divinitatis percipiat.*

Clim. gr. 17. Scholion. n. 31.
Bloſ. Sacell. animæ c. 11. n. 4.

Hiſtoria patientiæ Placidi.

5 Placidus ſub Trajano Imperatore opulentiſſimus eques Romanus, victoriis & triumphis glorioſus, ad veræ fidei agnitionem a Deo vocatus fuit, ſed eo fine, ut velut alter quidam Job omnibus fieret veræ patientiæ ſpeculum: ideòque ſublatis ab eo omnibus divitiis, factus pauper & mendicus, cum in hac ſui dejectione conſtitutus Romæ, ubi notus erat, ſine magna verecundia morari non poſſet, coactus eſt unà cum conjuge & duobus filiis in regionibus longinquis victum ſibi mendicando acquirere. Hic autem ei à feris ſublati ſunt filii ejus, & ab impiis nautis conjux pariter erepta fuit, adeòque per multos annos agros colere & arare fuit adactus, ut neceſſarium ſibi per ſudores ſuus acquireret victum: uno verbo, ut in ejus lectionibus legitur: *incredibiles calamitates mira patientia fuit perpeſſus.* Qua autem ratione miſerias adeò deplorandas ſuſtinere potuiſſet, niſi ſimul cum regio Propheta per experientiam didiciſſet dicere: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam?* De hac virtute, dummodò vera ſit Bellovacenſis ita ſcribit: *Amara facit dulcia, aſpera ſuavia, gravia levia; patientes enim ad modum piſcium marinorum inundationes maris quaſi lac ſugunt;* ut legitur Deuter. 33. Refert Bloſius, S. Mechtildi à cœleſti ſponſo ſuo dictum fuiſſe: *Cum quis injuria aliqua afficitur, non impatienter conqueratur, hominibus multa inde loquendo; ſed ſtatim mihi præſentet ſuum gravamen, ut ego dulcedinem conſolationis meæ illi infundam, eamque ad patientiam animem.* De viro illo Apoſtolico Joanne de Avila, qui ſuperiori ſæculo factum in Hiſpaniis fuit oraculum, P. Rho refert ſequentia: *Hujus tanta in hominibus patientiæ vim omnem, atque orcum, præclara uſus imagine, ſuis olim Diſcipulis Avila explicabat. Videſne fabros ferrarios, ut candentis ferri maſſam validis ictibus tundant, & qualibet induant figura? Unde tanto metallo ferendi conſtantia? Reſiliret profectò niſi grandi forcipe prehenſum, idem qui fundit, ac fingit, ſub ictu valido contineret faber, cantumque firmando metallo, quantum tundendo virium adhiberet, ne validiori ictu excuſſum artem eludat. Quæ in hac noſtra imbecillitate naturæ tanta eſſe poteſt animi firmitas, ut morbis veluti malleatoribus corpus objiciat immotum, animumque præſtet, nulla victum querela? Nimirum idem qui affligit, allevat Deus, & quod durius fingit, validius firmat. Idem ipſe quondam nocturnis doloribus victus, cum leviſſimo gemitu inducias impetraſſet ad ſomnum, mane ubi evigilavit, poſtulati pœnitens, auditumque ſe dolens, à Deo egregiè vapulaſſe, ac colapho caſum fuiſſe, profeſſus eſt, quod patientiæ per ea cruciamenta operandi materiam ſibi ſubtraxiſſet.* Bolland. in vita S. Paulæ, nobiliſſimæ matronæ Romanæ, ita de eadem ſcribit: *In languoribus, & crebra infirmitate dicebat: quando infirma ſum, tunc fortis ſum. Et: Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem &c. Ac deinde: Ut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. In mœrore cantabat: Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultus mei, & Deus meus. Quando diſpendia rei familiaris, & everſio totius patrimonii nuntiabatur, ajebat: Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Nudus egreſſus ſum de ventre matris meæ, & nudus revertar illuc: ſicut Domino placuit, ſic factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. Scio eſ ſcriptas infirmitates graviſſimas liberorum, & maximè Toxotii ſui,*

Pſ. 93. 19.
Bellov. Spec. Moral. l. 1. diſt. 68.
Bloſ. in conclavi animæ cap. 10.
Rho hiſt. virt. l. 3. c. 5. §. 5. Explicatio patientiæ per Joan. de Avila.
Bolland. 26. Jan. fol. 718.
In infirmitatib. gaudium S. Paulæ.

quem diligebat plurimum, eumque illud virtute compleſſet: Turbata ſum & non ſum locuta, in hac verba prorupit: Qui amat filium, aut filiam plus, quam me, non eſt me dignus. Et orans ad Dominum loquebatur: Poſſide filios mortificationum, qui pro te quotidie mortificant corpora ſua.

6 Iſaac Presbyter in libro *de mundi contemptu*, patientiam hoc honorat epitheto: *Patientia mater eſt conſolationis.* Imò ipſemet Seneca moralis de quiete interiori diſſerens, qua anima ſedatis intra ſe paſſionibus, perfruitur, inquit: *Qui melius ſcit pati, majorem tenebit pacem.* Unde à nobis fidelibus, dum triſtitia obruimur, hic formandus eſt diſcurſus: Anima noſtra triſtari poteſt, vel quia non eſt in gratia Dei, vel quia ab inordinatis agitatur paſſionibus, & appetitibus: S. Thomas autem conſtanter aſſeverat, quòd cum vera patientia filia ſit Charitatis, ab amicitia Dei prorſus ſit inſeparabilis. Præterea eo ipſo quo hac patientiæ virtute præditi ſumus, ſenſibus & appetitibus noſtris plenè dominamur, ipſomet Salvatore teſte, qui ait: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Idque alibi expreſſiùs declarat, dicens: *Poſſeſſio importat quietum dominium, & ideò per patientiam dicitur homo ſuam animam poſſidere, in quantum radicitus evellit paſſiones adverſitatum, quibus anima inquietatur.* Hugo Cardinalis præter id, quod dictum eſt ſupra circa verſum: *Lætentur inſulæ multæ*, in ſententia S. Auguſtini ſimilitudinis hujus rationem aſſignat, his verbis: *Bonos inſulis comparari contingit, quia poſiti in ſolo tribulationis, reſiſtunt ventis adverſitatum, quia inter fluctus confluentes calamitatum ſtant immoti. Hujuſmodi ergo homines jubet David lætari & exultare, hoc eſt, iis affectibus vult plenos, qui proprii ſunt beatorum, de quibus dicitur: Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis.*

Iſaac de mundi contempt. c. 41.
Patientia eſt mater conſolationis.
Seneca l. 3. de ira c. 16.
S. Thom. 2. 2. q. 136. art. 3.
Idem art. 2. in reſp. ad 2.
Hug. Card. Pſal. 96.

7 Apud Iſaiam dicitur: *Si tranſieris per ignem, flamma non nocebit tibi.* Id quod in S. Laurentio adimpletum fuit, qui tametſi ſuper prunis ardentibus aſſatus fuerit, attamen in corde ſuo tali ſuperabundavit gaudio, ut de igne illo gaviſus fuerit, quemadmodum de luce & ſplendore gauderi ſolet. Sed nequaquam id mirandum eſt, ſiquidem in invictæ patientiæ ſuæ augurium talem habuit matrem, quæ proprio ſuo nomine Patientia appellata fuit. De hoc archilevita & martyre S. Maximus ita ſcribit: *Nec potuit de infatigabili ejus pectore calorem divinitus infuſum, corporeus ille, & mortalium miniſtratus manibus ignis excludere. De hoc validiſſimo Chriſti milite illud credendum eſt, quod ante multa millia prænuntiatum eſt per Prophetam, dicentem: Etſi tranſeas per ignem, flamma te non comburet. Ecce enim B. Laurent. tranſivit per ignem momentaneum, atque terrenum, ſed flammam gehennæ perpetuò exurentis evaſit. Quid hoc beatius viro, qui miſerentis Dei diſpenſante gratia, arſit, ne arderet; & ne ureretur, exuſtus eſt?* Patientiam porrò huic ſimilem cum tanta lætitia conjunctam difficile eſt invenire, ſiquidem tyranno dixit: *Diſce miſer, quod carbones tui mihi refrigerium præſtant.* Quando idem tyrannus coram eo, ut ejus experiretur conſtantiam, omnis generis ſupplicia, quibus martyres exagitari ſolebant, præſentari fecit; glorioſus hic martyr liberè reſpondit: *Has epulas ego ſemper optavi.*

Iſa. 43.
Hiſtoria patientiæ S. Laurentii.
S. Max. ſer. 1. de S. Laur.

8 P. Rho cujuſdam ancillæ Chriſti, Carmelitanæ Diſcalceatæ, cui nomen Catharina Godinia erat, invictam patientiam, his verbis deſcribit: *Adoleſcentula clariſſimi generis, inter nuptiarum medicamenta, in Chriſti Domini è cruce pendentis ſignum oculos caſu conjecerat; commutato illa unica viſione animo, & jam certa Deum ſequi, virginitatem ſuam illi voto mancipavit, novoque ardore mentis elata martyrum victorias, & triumphos præoptavit. Audita eſt; quanquam non iidem ac martyribus hoſtes illi fuerint decreti. Quos fortiter excepit, ac vicit: decem & ſeptem ſolidos annos lectulo ferè perpetuò affixa, torquentibus velut in equuleo morborum ſæviſſimis doloribus læta abunda tranſegit. Laborabat febri hectica continua, phthiſi, carbunculis, morbo articulari, hydrope, iſchiade, cardiaca, hepatis calore adeo violento, ut internæ tantum non conciperent ignem. Et ne minor à medicis virtutis occaſio daretur, quinquagies (quod vix ulla audivit ætas) ſecta vena ſanguinem miſit.*

Rho ib. §. 4. Patientia Catharinæ Godiniæ.

Digitized by Google

miſit; nec tamen patientiam amiſit. Sæpius cucurbitulis ab eodem exhauſta eſt, indito etiam ſale, quod medicus neſcio quis diceret, plurimum conducere venenatis humoribus evacuandis. Sæpius cauterio inuſta, bis ad ſupremam luctam inuncta eſt; animo inter hæc omnia adeò tranquillo, ac ferendi avido, ut ferrum, ignemque cum ſecanda erat, aut inurenda, moræ increparet.

DISCVRSVS XIII.

ARGUMENTUM.

Quantoperè Dæmon patientiam noſtram averſetur, noſque impatientes reddere ſatagat, quem tamen per patientiam à nobis abigimus, & vincimus.

THEMA.

Egreſſus Satan à facie Domini, percuſſit Iob ulcere peſſimo. Job 2. v. 7.

Diabolus eſt inimicus hominis patientis.

1 QUòd Satan hominum vera patientia inſignium irreconciliabilis ſit inimicus, ex hiſtoria Jobi clarè deducitur. Siquidem non contentus, quòd omnes ipſius greges diſperdidiſſet, miſerabilem ſervorum ſuorum edidiſſet ſtragem, domum ejus fuiſſet demolitus, ſubque illius ruinis univerſam ipſius ſepeliſſet familiam, inſuper à Deo facultatem ſibi dari petiit, ut immediatè in ipſius perſonam ſibi ſævire liceret. Nec mirum, nam ut Bellovacenſis inquit: *Attende quod latrones invadunt libenter loca, in quibus ſciunt eſſe theſaurum, & eum arcam fregerint, theſaurum rapiunt. Sic Dæmones libentius, & vehementius impugnant viros juſtos, habentes theſaurum, id eſt copiam meritorum; & cum cor fregerint per impatientiam, totus theſaurus virtutum & meritorum amittitur, quia cor fatui, quaſi vas confractum. Benè ſervantur viri juſti per patientiam, quia ſicut dicitur 1. Petri 4. Qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendant animas ſuas.* Enimverò Satan probè ſatis ſciebat, Jobum eo ipſo tempore, quo omnes inæſtimabiles divitias ſuas amiſerat, quoad cœleſtes theſauros longè eſſe opulentiorem, utpotè qui in irrogatis adverſitatibus per aſſiduum patientiæ exercitium, ingentem ſibi meritorum cumulum coacervarat; ac proinde adverſus eum univerſum contra ipſum conatus eſt armare infernum, ut eum ad aliquem impatientiæ aut iracundiæ ſcopulum fortiter alliſum confringeret. Etenim poſtquam Deus de Jobo ſervo ſuo (cujus aurum patientiæ in igne tribulationis probarat & ab omni ſcoria purificarat) dixerat: *Non eſt ei ſimilis in terra vir ſimplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam*: latro ille tartareus ob divinum hoc teſtimonium nequaquam animo ſuo deſpondit, nec ſpem prævaleodi adverſus ipſum depoſuit, dummodo ſibi, ut immediatè ipſum non in bonis tantùm, ſed in perſona propria aggredi poſſet, permitteretur. Et ideò reſpondens Satan, ait: *Pellem pro pelle &c.* Ex quibus verbis inſana rabies, qua Dæmon agitatur adverſus illos, qui in adverſis patientes ſunt, manifeſtè colligitur; nec mirum, quia à nulla alia virtute adeò validè proſternitur, & acerbè pungitur, quàm à patientia; id quod D. Chryſoſtomus probat, inquiens: *Hinc diſce tribulationis lucrum quantum eſt. Etenim quando dives erat, unde accuſaret ipſum, habuit, mendaciter quidem; poſtquam autem ſpoliavit, nec hiſcere quidem amplius auſus eſt.*

Bellov. Spec. moral. lib. 1. diſt. 88.

1. Pet. 4.

Chryſ. ho. 5. ad pop.

2 Tertullianus primum impatientiæ authorem angelum rebellem fuiſſe arbitratur, ait enim: *Natales impatientiæ deprehendo jam tunc, cum Dominum Deum univerſa opera quæ feciſſet, imagini ſuæ, id eſt, homini ſubjeciſſe impatienter tulit. Nec enim doluiſſet, ſi ſuſtinuiſſet; nec invidiſſet homini, ſi non doluiſſet. Adeò decepit eum quia inviderat, inviderat autem, quia doluerat, quia patienter utique non tulerat. Quid primum fuerit ille angelus perditionis, malus, an impatiens, contemno quærere, palam cum ſit, impatientiam cum malitia, aut malitiam ab impatientia auſpicatam, deinde inter ſe conſpiraſſe, & individuas in uno Patris ſinu adoleviſſe.* Et verò quidnam incarnatam Sapientiam, hiſce verbis: *Ille homicida erat ab initio*, aliud dicere voluiſſe exiſtimatis, præterquam quòd impatientiæ zizania ſeminaverit, ut bonum patientiæ ſemen ſuffocaretur? Nam ut Tertull. ait: *Conventa illi mulier (non temerè dixerim) per colloquium ipſum ejus afflata eſt ſpiritu, impatientia infecto; uſque adeò ut nunquam omnino peccaſſet, ſi divino interdicto patientiam præſervaſſet.* S. Cypr. pariter in libro *de Bono patientiæ*, Tertull. ſententiæ adhærendo, in ea eſt opinione, quòd impatientia, Dæmonis, capitalis patientiæ inimici, genuinus ſit partus; ita enim ſcribit: *Vt patientia bonum Chriſti eſt, ſic contra impatientia Diaboli malum: & ſicut in quo habitat & manet Chriſtus, patiens invenitur, ita impatiens ſemper exiſtit, cujus mentem Diaboli nequitia poſſidet. Exordia ipſa videamus. Diabolus hominem ad imaginem Dei factum impatienter tulit, inde & periit primus, & perdidit. Adam contra præceptum cœleſte cibi lethalis impatiens in mortem cecidit, nec acceptam divinitus gratiam patientia cuſtode ſervavit. Et ut fratrem Cain perimeret, ſacrificii ejus, & muneris impatiens fuit.* Enimverò cum inimicus infernalis cum illuminatis Dei ſervis difficulter cum ſpe victoriæ dimicare poſſit, eoſdem ſpecialiter in impatientiam præcipitare ſatagit; ac proinde Apoſtolus quoque ne per impatientiam Diabolo locum in anima noſtra cedamus, ſpecialiter monet: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram: nolite locum dare Diabolo.* Etenim Diabolus per vitia carnalia, per avaritiam, per blaſphemiam, alioſque ſimiles exceſſus, in perſonas ſpirituales aditum nequaquam obtinet; hæ enim ab ejuſmodi peccatis quàm maximè abhorrent: ideòque ſe per peccata venialia, præcipuè verò per impatientiam, in earum animas ſe inſinuat. Quod facilè probare licet per exemplum, quod in tentatione Chriſti habemus; tametſi enim in dubium revocari nequeat id quod Moyſes ex inſtinctu Spiritus S. ait: *Serpens erat callidior &c.* attamen prima facie idem infernalis ſerpens in ultimo inſultu quo Chriſtum aggreſſus eſt, ſtoliditatem potiùs, quàm ſagacitatem demonſtraſſe videtur; ſiquidem Chriſtum de peccato quodam maximè execrando, qualis eſt idololatria, tentare non erubuit, dicendo: *Si cadens adoraveris me.* Ex quo enim Dei Filius cum tentationibus minoris momenti, quales erant tranſmutare lapides in panem, ſeque ex altiſſimo templi pinnaculo deorſum demittere, ut Angeli eum ſuſtinerent, ſe infeſtantem generosè repulerat, qua fronte ipſum de peccato graviſſimo, quale eſt, creaturam ut Deum adorare, ſolicitare præſumit? Quòd ſi ab amico quodam vas aliquod argenteum tibi mutuò dari poſtulares, is verò id facere abnueret, nunquid ſi eidem diceres: quandoquidem vas argenteum mutuare mihi detrectas, obſecro te, ut aureum aliquod vas mihi mutuò cedas, aut verò ſi illud dare non vis, gemmeum aliquod vas ſaltem non deneges; talis velut homo manifeſtè delirus, & inſipiens deridendus eſſet? Idem verò pariter de hac tentatione dicere poſſumus, licèt illa à Luciſero, omnium rebellium ſpirituum aſtutiſſimo, Chriſto intentata fuerit. Veruntamen incredibile eſt Luciferum in hac tentatione ſtollidè, & ſine ulla aſtutia proceſſiſſe; ac proinde vultiſne, ut ejus artificium vobis manifeſtem? Nimirum explorare volebat, an Chriſtus verus Dei Filius eſſet, quia verò, ut in diſcurſibus tertio, & quarto, fuſiùs probavimus, Patientia aliquid Divini in ſe habet, & Chriſtum verum Dei Filium eſſe probare poterat; ideò ſagaciſſimus ſerpens Chriſtum de impatientia tentare aggreſſus eſt, ut aliquod divinitatis ſuæ ſumeret experimentum; per hanc enim machinam viros etiam perfectiſſimos turpiſſimè labi communiter procurat. Unde Cajet. inter alia hujus tentationis motiva etiam hoc indicat: *Vt ſic vel provocaret Ieſum ad increpandum.*

Tertul. l. de Patient. c. 5.

Author impatientiæ eſt Diabolus.

Joan. 8. 44.

Tertul. ibid.

S. Cypr. l. de Bono Pat.

Dum Diabolus tentavit Chriſtum explorare voluit, num eſſet patiens & conſequenter Dei filius.

Eph. 4. 26.

Gen. 3.

Matth. 4.

Cajetan.

3 P. Rho de ſancto quodam viro ordinis Prædicator. ſequens refert exemplum, ex quo quantam rabiem Dæmon adverſus illos, qui hujus virtutis ſunt amatores, exerceat, facilè colligitur; ita enim ſcribit: *Anadono ad Valentini cœnobii fores excubanti de more, mendicabuli habitu pannoſus lacera in veſte Satanas ſe obtulit, ac ſtipem infirmis precibus inſtituit eblandiri. Anadonus & ſuopte ingenio in pauperes facilis, & importunis precibus impulſus, quamquam conſuetæ liberalitatis hora jam abierat, juſculi patinam tamen dedit. Hic vero proprius bonorum hoſtis, patinam ipſam in beneficì ſenis corpus adeo violenter eſt jaculatus, ut annis ac laboribus imbecillum humi affigeret quidem, ſed tamen victoriam, quam expetebat unicam, non reportaret; nam Anadoni patien-*

Rho hiſtor. Virt. l. 6. c. 3. §. 1.

Diabolus aggreditur patientiam Anadoni.

Digitized by Google

patientia contumeliam diſſimulantis, ſuperbiſſimam belluam in fugam egit. Beatè cum religioſis domibus haberetur, ſi ea præ foribus virtus pervigil excubaret. Unde veriſſimum eſſe liquet, quòd patientia inimicum infernalem glorioſè vincat, & confundat, prout ex ſequentibus teſtimoniis manifeſtum evadet.

Chryſoſt. ib. Oppugnat patientiam leo.

4 D. Chryſoſt. totius inferni contra Jobum conjurati prælia conſiderans, ait: *Quis vidit, quis audivit tam mirabiles pugnas? Profanorum certaminum pugiles cum adverſariorum capita triverint, tunc victores ſunt, & coronantur; hic verò cum juſti corpus contrivisſet, uniformi ulcere ipſum perforans, & imbecillius feciſſet, tunc victus eſt, & receſſit.* Pergit ulteriùs idem ſanctus Doctor ſuas Diabolo improperare jacturas, quando Job ad impatientiam inducendo, ſuas ſperabat obtinere victorias; ita enim ſcribit: *Quid actum eſt Diabole? Quare refugis? Nonne facta ſunt quæcunque volebas? Non interemiſti ipſius greges, armenta, equorum mandras, & aſinorum? Non filiorum cœtum perdidiſti, & carnem omnem vulneraſti? Quare receſſiſti? Quoniam facta ſunt, inquit, ea quæ volui, quod verò fieri maximè volebam, & propter quod omnia feci, hoc factum non eſt, neque enim blaſphemavit: propter hoc enim omnia illa faciebam.*

S. Leo ſer. de S. Laur.

S. Leo in laudem S. Laurentii, cujus lectus ferreus ignitus in currum triumphalem eſt tranſmutatus, ita ſcribit: *Quid non ad victoris gloriam ingenium tuum reperit* (cum Valeriano loquitur, qui martyrio ejus perſonaliter aſſiſtens, tormenta ejus urgebat) *quando in honorem tranſierunt triumphi, etiam inſtrumenta ſupplicii?* Sic quoque omnes atrociſſimæ adverſitates, & miſeriæ, ad Jobum torquendum ab inferno excogitatæ, Spiritus infernales longè magis, & acerbiùs, quam ipſum Jobum cruciarunt, eò quòd per illas invictam Jobi patientiam glorioſiùs reſplendere, & coronari procuraſſent. Unde meritò hic reperere licet pulcherrimam illam ſuperiùs allatam Tertulliani conſiderationem, dicentis: *Ridebat Deus, diſſecabatur malus, cum Iob immundam ulceris ſui redundantiam magna æquanimitate diſtringeret.*

Stratagema Diaboli cōtra martyres Japonenſes.

5 Eo tempore quo ſancti illi viginti quatuor martyres in Japonia anno 1622. in menſe Septembri lento igne incinerati fuerunt, ignis in loco viginti quinque palmis à columnis, quibus prædicti martyres alligati erant, diſſito accenſus fuit, ut tantò diuturniori tempore illorum continuaretur ſupplicium. Stratagema autem circa hoſce martyres à Dæmone excogitatum, tale fuit, quòd videlicet vincula, quibus martyres palis, & columnis adſtringebantur, non erant ferrea, ſed viminea, ut iis combuſtis, ipſi liberi facti, fuga ſibi conſulere poſſent, & flammarum illarum atrocitatem, & voracitatem evadere; ita tamen ut per fugam illam ſe fidem noſtram abnegaſſe teſtificarentur. At verò Diabolica hæc inventio in majus retorta eſt authoris ludibrium, ſiquidem divina omnipotentia per efficacem gratiam, invictis Chriſtianæ religionis ſuæ Confeſſoribus communicatam, effecit, ut patientiſſimi, & immobiles ad finem uſque martyrium hoc ſuſtinerent; ac

Seneca de Provid.

proinde dicere poterant illud Senecæ: *Digni viſi ſumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura poteſt pati.*

Tertul. l. de Præſcript.

Tertull. cauſam inquirens, cur S. Joannes Evangeliſta Romæ ante portam Latinam ab igne manſerit illæſus, ita ſcribit: *Flamma pectus ejus comburens, ignis actionem, qui in lebetem agebat, ſuſpendit, ibique duos ignes inter ſe prælio dimicantes, tandem ignis amoris ſuperior evaſit, victoriam reportans.* Porrò inimicus infernalis cum paganis illis colligatus, ignem coſtis & lateribus ſanctorum illorum religioſorum admovit, ut illos per lenti illius incendii impatientiam ad Deum abnegandum eſtimularet. Ipſi verò interiùs amore &

1. Cor. 13.

charitate erga Deum, de qua Apoſtolus dicit: *Charitas patiens eſt*, accenſi, ignis illius materialis victores, & triumphatores evaſerunt, & in patientia ſua poſſederunt animas ſuas, Dæmone in ſuis ſtratagematibus confuſo remanente, & ſuperato.

S. Baſil. orat. 21.

S. Baſilius Magnus in Oratione de patientia & tolerantia, Jobum introducit ſemetipſum in filiorum ſuorum jactura in hæc verba conſolantem: *Quid fruſtra ſervus cum ſim, ægrè, atque animo iniquo feram, & ſententiæ ſuccenſeam, quam reſcindere nequeo?* Et addit: *Hujuſmodi verbis Dæmonem juſtus ille pungebat.* Obſervandum quoque, quòd poſtquam Job dixiſſet: *Si bona ſuſcepimus de manu Dei mala quare non ſuſtineamus?* ſuperbus Lucifer in rabiem adactus, & per hæc verba, invictæ patientiæ Jobi expreſſiva, quaſi totidem ſagittis diabolica Luciferi arrogantia & præſumptio transfixa fuerit. *Hæc enim dicendo, Dæmonis impetum retudit*, inquit Baſilius, *& pudore ipſum affecit, eo quod victoriam ab ipſo reportaſſet.*

Tertul. c. 11. de Patien. Adhortatio ad patientiã.

6 Tertullianus in libro de Patientia, inquit: *Ubi minor injuria, ibi nulla neceſſitas impatientiæ. Ac ubi major injuria, ibi neceſſarior injuriæ medela patientia. Certemus igitur, quæ à malo inſtiguntur, ſuſtinere, ut hoſtis ſtudium, æmulatio noſtra æquanimitatis eludat.*

Ibid. c. 1.

Idem in progreſſu ejuſdem libri cap. 14. S. Job laudaturus, in hæc verba prorumpit: *O feliciſſimum illum, qui omnem patientiæ ſpeciem adverſus omnem Diaboli vim expunxit, quem non abacti greges, non illa in pecore divitia, non filii uno ruinæ impetu adempti, non ipſius denique corporis in ulcere cruciatus, à patientia, & fide Domino debita excluſit, quem Diabolus totis viribus fruſtra cecidit.*

Chryſ. to. 1. ho. 22.

D. Chryſoſtomus in homilia de Simultate, in hæc verba ad patientiam nos exhortatur: *Quod ſi arduum ſit negotium, & operoſum, cogita quod ob Deum talia pateris, & plenam percipies conſolationem, animamque ſubterfugientem, reformidantem, erubeſcentem, pudeſientem exacue, eique continuò iſta accine: Quid ceſſas? Quid ſubterfugis? Quid detrectas? Non de pecunia, non de aliis rebus momentaneis, ſed de noſtra ſalute agitur. Eſt hoc quidam ſpiritualis mercatus, ne lenti ſimus.* Mox verò ad propoſitum noſtrum maximè conducentia ſubdit, quæ ſequuntur, verba: *Intelligat inimicus, magnam a nobis curam adhibitam, ut divinis placitis adtemperemus: ſive denuo contumelias inferat, ſive verberet, ſive quid aliud acerbius faciat, omnia feramus generoſè, neque tantum illi, quantum nobiſmetipſis gratificemur. Præ omnibus virtutibus id ad majorem mercedem nobis imputabitur in illo die. Multa deliquimus, in magnis offendimus, & Dominum noſtrum irritavimus; dedit ex ſua humanitate hanc viam reconciliationis. Ne igitur deſeramus tam pulchrum theſaurum.*

Chryſ. ep. 3.

Idem S. Doctor in Epiſtola quadam in encomia hujus virtutis ſe diffundens, inter alia dicit: *Noſti profectò nihil eſſe, quod patientiam adæquare poſſit.* Et paulò poſt ſubdit: *Hanc naturam habet, ut eam nec arma mota, nec inſtructi exercitus, nec adhibita tormenta, nec arcus, nec lanceæ emiſſæ, nec ipſum Dæmonum agmen, nec terrifica adverſariarum poteſtatum phalanges, nec denique Diabolus ipſe cum omnibus ſuis copiis, machiniſque in aciem prodiens, detrimento ullo afficere poſſit.*

Chryſ. to. 6. ho. 22.

Idem in homilia quadam de patientia, ita ſcribit: *Mœrore te Diabolus affecit, pecuniam auferens? affice tu quoque hunc: gratias Deo agendo, lethalem ei plagam intuleris.*

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 2.

7 B. Laurent. Juſtin. inquit: *Vincit Dæmones; unde B. Iob, quod voces patientiæ in laudem Dei percuſſus reddidit, quaſi tot in adverſarii pectus jacula intorſit, & acriora valde, quam ſuſtinuit, jacula infixit.*

Caſſian col. l. 18. c. 6. Patientia vincit Dæmones.

In Collationibus Sanctorum eremi Patrum referente Caſſiano in hæc verba concluſum fuit: *Firma definitione teneamus, à tentationum procellis impugnationibuſque Diaboli tutos nos eſſe non poſſe, ſi omne præſidium patientiæ noſtræ, omnemque fiduciam non in interioris hominis noſtri viribus, ſed in cellulæ clauſtris, aut in ſolitudinis receſſu, ſanctorumque conſortio collocemus.*

Bellov. ib.

Bellovac. ubi ſupra ex vitis Patrum de B. Antonio refert: *Quod cum Dæmones verberaſſent B. Antonium uſque ad mortem, & ipſe immobilis perſeveraret in bono propoſito ſuo, Deum invocans, lux emiſſa à Deo Dæmones fugavit, Antonium ſanavit, Ieſum Chriſtum ſibi aſſiſtentem ei demonſtravit; cui Antonius: Ubi eras bone Ieſu, cum Dæmones ita malè me tractarent? Ego, ait Deus, eram juxta te, cernens, & gaudens de victoria patientiæ tuæ. Iuxta eſt enim Deus his, qui tribulato ſunt corde.*

DI-

DISCVRSVS XIV.

ARGUMENTUM.

Patientiam victorioſam eſſe oſtenditur.

THEMA.

Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium. Prov. 16. v. 32.

Generoſitas Chriſtiana conſiſtit in patientia.

Judic. 5. 9.

S. Zeno ſer. de patient.

1 FOrtitudini, quæ tam excellens eſt virtus, duæ præcipuè dotes aſſignantur, ſcil. aggredi, & pati. Quòd verò primum ſecundo palmam cedat, Sapiens ex inſtinctu Spiritus veritatis in præcitati thematis verbis: *Melior eſt patiens viro forti, &c.* expreſsè declarat: *Nova* enim *bella elegit Dominus.* Siquidem in vitæ Chriſtianæ militia, in qua ſub regiis S. Crucis inſignibus præliamur, fortitudo & generoſitas noſtra potiſſimum in patiendo, & tolerando conſiſtit: *Melior eſt patiens viro forti.* Unde S. Zeno in digniſſimo illo ſerm. quem in laudem patientiæ compoſuit, ingenuè confitetur, dicens: *Impoſſibile eſt ejus æſtimare virtutem, cujus vinci victoria eſt. Non illam loco vis ulla detorquet, non labor, non fames, non nuditas, non perſecutio, non metus, non periculum, non mors, non tormenta morte ipſa graviora, non poteſtas, non ambitio, non infelicitas. Semper immobilis manet, alta quadam ac divina temperantia robuſtè librata univerſitas, permotiones animorum placida moderatione compeſcens, & ut omnia non magnopere devincat, ſe primo vincit.* S. Joan. Chryſoſt. ſimiliter ait: *In bellis oſtenſio belli eſt, ſi miles occiderit. Illa fulgentiſſima victoria eſt, qua inferentem injurias patiendo ſuperaſti. Deus eas tibi vires conceſſit, non ut conſertione manuum, ſed ut patientia vincas.* Verum quidem eſt, quòd ad hoc ut inimicus fortis, & validus ſuperetur, neceſſariæ nobis ſint vires corporales vigoroſæ; at verò ut noſmetipſos per patientiam, & manſuetudinem vincamus, hoſti non iraſcendo, nec vindictam contra illum meditando, opus eſt virtute, fortitudine interiori, charitate, compoſitione animi; & in illis vires maximè neceſſariæ conſiſtunt: *Melior eſt patiens viro forti, quia dominatur animo ſuo.* Septuaginta legunt: *Melior eſt vir longanimis forti: & qui continet iracundiam, melior eſt, quam qui urbem capit. Rebus omnibus,* ait D. Chryſ. *validior, ac fortior eſt lenitas, & patientia.* In bello quidem vir fortis cenſetur, qui ad ſuſtinenda ponderoſiora arma, & ad vibrandum ferrum, vel haſtam longiſſimam, vigore præſtat, validoſque habet lacertos: in pugna autem ſpirituali veriſſimum eſt, quòd melior eſt patiens. Nam ut Bellovac. ait: *Patiens non gladium, non manum, non baculum, imo nec feſtucam levat contra adverſarios ſuos, ſed potius amat, compatitur eis, & ornat. Vnde verè dicitur: Nobile vincendi genus eſt patientia. Vincit qui patitur: ſi vis vincere, diſce pati.*

Chryſ. hom. 83. in Matth.

Chryſ. hom. 31. in 1. ad Cor.

Bellovac. l. 1. diſt. 88.

Non vires corporis, ſed animæ demonſtrat patientia.

2 Verum quidem eſt, quòd patiens vires corporis in ſuſtinendo armorum pondere non demonſtret; attamen vires animæ, quæ majoris faciendæ ſunt, manifeſtas reddit portando, & ſuſtinendo ab adverſariis ſuis illatas injurias & contumelias: *Maxima enim virtutum patientia pugnat inermis, armatoſque ſolet vincere ſæpe viros. Nec ſolum ſic ſuperat patientia, verum etiam ipſorum jacula retundit in eos.* Idem Bellovac. paulò poſt ſubdit: *Per patientiam vincit homo ſeipſum, id eſt animi ſui impetum.* Idque probat tum ex præcitati thematis verbis, tum ex authoritate Gregorii M. dicentis: *Minor eſt victoria urbes expugnare, quia extra ſunt, qui vincuntur; majus autem eſt, quod per patientiam vincitur, quia ipſe à ſe animus ſuperatur. Vnde Bragmanni ſcripſerunt Alexandro, quod pugnabat contra hoſtes exteriores quos vincebat, ut nutriret hoſtes interiores, à quibus vincebatur, quos dicebant eſſe animi ſui impetus, & cupiditates. Ariſtoteles contra Alexandum, cum nollet cuidam iracundiam remittere, probavit ei, quod nobiliorem triumphum acquireret, vincendo ſeipſum, quam in eo quod vicerat, & ſibi ſubjecerat totum mundum; quod ſi ſe, vel animum ſuum non vinceret, non erat victor, ſed victus.*

Chryſ. hom. 20. ad Pop. Patientia Conſtantini Magni.

3 Conſtantinus M. licèt reportarit in tot bellis & prælliis diverſos & glorioſos triumphos, D. Chryſoſt. tamen majoris facit aliam quandam per ipſum obtentam victoriam longè celebriorem, magiſque glorioſam. Nam in homilia quadam ad populum ſuum Antiochenum de præfato Imperatore ita ſcribit: *Fertur B. Conſtantinus, effigie ſua quandoque lapidata, multis ipſum inſtigantibus ad ſupplicium de authoribus contumeliæ ſumendum, & dicentibus, quod omnes ipſius faciem ſaxis convulnerarint, manu faciem palpans, & leniter ridens, dixiſſe: Ego vero nuſquam vulnus in fronte factum video; ſed ſanum quidem caput, ſana vero & facies tota. Illi vero reveriti, & confuſi, ab hoc iniquo deſtitere conſilio, & hoc verbum hactenus canunt omnes, nec tantum temporis labefecit, aut hujus ſapientiæ memoriam extinxit. Quo non ſit hoc trophæis ſplendidius? Multas urbes ille condidit, & multos barbaros ſuperavit, ſed ne minimus illorum nihil, hoc autem verbum uſque in præſentem diem canitur, & poſteri noſtri, & poſteri illorum omnes ſdipſum audient.*

David irritati à Michol patientia.

4 S. Gregor. magnoperè celebrat factum illud Davidis, quando ſe à Michol conjuge ſua per adeò vituperoſum ludibrium patientiſſimè audivit contemni, eò quòd ſaltaſſet coram arca Domini. Ita enim S. hic Pontifex loquitur: *Quid de ejus factis ab aliis ſentiatur, ignoro. Ego David plus ſaltantem ſtupeo, quam pugnantem.* Quæ ſententia prima facie paradoxa eſſe videtur, annon enim S. Gregor. memoria ſua tenet illam contra Goliath reportatam à Davide victoriam? An oblitus eſt tot ſtragum, quas inter Philiſtæos armis ſuis ad immortalem gloriam patravit? An alia memoriam ipſius effugiunt facinora, quibus generoſitatem ſuam omnibus retro ſæculis probavit? Quam habent modici ſaltus proportionem cum mortificatione prædictorum facinorum cauſa patienter tolerata? Veruntamen cauſam aſſerti Pontificii ex ejus velim ore auſculteris. Dicit igitur: *Pugnando quippe hoſtes ſubdidit, ſaltando autem & patiendo inſultus, ſemetipſum vicit.* B. Laur. Juſtin. de viro patiente ait: *Vincit ſeipſum, quod genus vincendi rariſſimum, & nobiliſſimum eſt. Melior eſt,* inquit *Scriptura, vir patiens viro forti, & qui dominatur anima ſua, expugnatore urbium. Innumerabiles ſunt, qui populos, qui urbes in poteſtate habuerunt, pauciſſimi, qui ſe.* Quinam ſunt illi qui dominium ſupra ſemetipſos habere dicuntur? Illi nimirum, de quibus Chriſtus ait: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtra.* Per patientiam enim pacificam conſequimur paſſionum noſtrarum poſſeſſionem, quæ aliàs inexpugnabile contra nos bellum cauſaturæ eſſent. S. Bonav. ſuper cap. 22. S. Lucæ in hæc verba ſcribit: *Patientia facit dominari ſibi, ſecundum illud: Melior eſt patiens, &c.* & ideò Gregor. ait: *Patientia radix eſt, & cuſtos virtutum, & in hac corpus & animam poſſidemus.* Idem quoque Pontifex in libris moralium dicit: *Qui patientiam tenet, animam poſſidet, quia inde contra adverſa omnia fortis efficitur, unde ſibi & ſeipſum vincendo dominatur.*

S. Laur. Juſt. de lig. vitæ c. 2.

S. Bonav. in c. 22. Luc.

S. Greg. lib. 5. mor. c. 13.

S. Bonav. de ſept. don. Spir. S. c. 3.

Vires patientiæ.

Guliel. Par. l. de mor. c. 2.

B. Laur. Juſt. de conflict. inter. c. 2.

1. Cor. 2. 14.

Lyran. ib.

5 S. Bonav. alibi de ſeptem donis Spiritus S. diſſerens, ac tandem ad donum fortitudinis deſcendens, ex authoritate Caſſiodori ſuper Pſal. 32. ita ſcribit: *Patientia vincit adverſa, non colluctando, ſed ſufferendo: Non murmurando, ſed gratias agendo.* Victoria reportatur, non enſe manu vibrato, ſed per patientiam in corde exercitam. Unde Gulielmus Pariſienſis patientiam hunc in modum ratiocinantem introducit: *Ego victrix glorioſa, qua ſine ictu, aut repercuſſione hoſtes dejicio, & proſterno.* B. Laurent. Juſtin. in lib. de conflictu interiori, dicit, quòd ſervi Dei: *Non hoſtibus ſuis irrogando mala, ſed æquanimiter patiendo adverſa, de hujus ſæculi ſtadio triumphaliter diſceſſere.* De hoc quoque triumpho Apoſtolum locutum fuiſſe exiſtimo, quando ad Corinthios ita ſcribit: *Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu.* De hoc enim triumpho Paulum locutum fuiſſe Lyran. declarat, inquiens: *De perſecutoribus facit nos triumphare per patientiam, ſecundum illud: Nobile vincendi genus eſt patientia; vincit, qui patitur: ſi vis vincere, diſce pati.* Bellovac. ex vitis Patrum narrat ſequentia: *Venerunt quidam fratres ad S. quendam ſenem in ſolitudine, juxta quem paſcebant pueri pecora, clamosè & inhoneſtè aliquando loquentes, qui dicebant ei: Quomodo potes Abba portare verba puerorum iſtorum, & non præcipis eis ut taceant? Qui reſpondit: Volui, tamdiu eſt, ſed vici cogitationem meam, dicens: Si hoc modicum non potes portare, quomodo ſi venerit tibi majus portabis?* Iob 4. *Vbi eſt forti-*

tudo

todo tua? Gloſſa: *Qoi ſe vincit, contra omnia fortis eſt.* Idem, ut nos per patientiam inimicis infernalibus formidabiles fieri demonſtret, ſequens pariter refert exemplum: *Quidam frater qœſivis ab Abbate Iſaac, quare Dæmones eum tantum timerent? Reſpondit: Ex quo factus ſum Monachus, ſtatoi apud me, ne impatientia, vel iracondia verbum extra guttur meum exiret.* Imò ipſemet Seneca gentilis ſequens ſuggerit conſilium:

Seneca lib. 2. de ira c. 34.

Iraſcetor aliquis? Tu contra beneficiis provoca: cadit ſtatim ſimultas ab altera parte deſerta, niſi par non pugnat; ſi utrinqoe certabitur, ira concurritur: ille eſt melior, qoi prior pedem retulit, victus eſt qui vicit. S. Valer. in homilia *de bono conſervanda pacis*, ait: *Duplex patientiam manet victoria, hominem viciſſe proprios animorom motus, & temperaſſe motus alienos;* neque enim is qui ſuſtinet, ſemetipſum vincit, ſed de aliis quoque inſignem reportat victoriam.

Rihadeneira S. Spiridion. percuſſus in una, obtulit & alteram maxillam.

6 In vita S. Spiridionis Epiſcopi refertur, quòd cum juſſus eſſet Imperatoris Conſtantii adire curiam (huic enim à Deo revelatum fuerat, quòd à S. Spiridione ſuam denuò recepturus eſſet ſanitatem) præſentatus in anticamera, ut coram Cæſare introduceretur, aulicus quidam illum minimè noſcens, eumque quòd tenuiter & viliter veſtitus eſſet, temerarium eſſe & præſumptuoſum judicaret, eò quòd tam vili amictu veſtitus ad Imperatorem intrare meditaretur, fortem ei colaphum impegit: cui ſanctus Euangelici memor conſilii, promptè & patienter alteram maxillam percutiendam obtulit; unde aulicus confuſus, & coram eo genuflexus, veniam ab eo poſtulavit, maximè quando quiſnam eſſet, & cauſam ob quam vocatus fuerat, ab aliis intellexit.

S. Valerian.

Meritò igitur S. Valer. ait: *Plena victoria eſt ad clamantem tacere, & non reſpondere provocanti.* S. Ambroſ. ad præſens propoſitum optimè declarat, quòd majorem animi fortitudinem exhibeamus, dum inſultibus & inſolentiis eorum, qui indignè nos tractant, patienter cedimus, non iraſcendo propter illos, ſed eorum inſolentiam tolerando. Unde miles aliquis tunc in bello generoſum ſe eſſe probat, quando ſe à ſtatione ſua dimoveri non permittit, ſed eandem defendit, & generosè conſervat.

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 21.

Audiatis velim prædicti S. Doctoris diſcurſum: *Si prævenerit, & praoccupaverit mentem tuam iracundia, & aſcenderit in te, non relinquas locom tuum. Locus tous patientia eſt, locus tous ſedatio indignationis eſt.* Sicut igitur animi abjecti ſignum eſſe cenſetur, ſi quis in bello à ſtatione ſua ſe dimoveri ſinat, ita quoque in militia Chriſtiana, qui ſub vexillo crucis meretur, ignavus cenſendus eſt, qui ſtationem ſuam deſerit, id eſt, qui ſeipſum per patientiam & manſuetudinem non vincit: *Melior eſt* enim *patiens viro forti.* Doctrina eſt

Lact. Firm. de vero culte l. 6. c. 18.

Lactantii Firm. dicentis: *Summa virtus habenda patientia eſt, niſi enim homo contumeliis fuerit affectus, quantum habeat fortitudinis in ſeipſo cohibendo, ignorabitor: Si autem laceſſitus injoria lædentem perſequi cœperit, victus eſt: Si vero motum illum ratione compreſſerit, hic planè imperat ſibi, & hic regere ſe poteſt; qua ſoſtentatio ſoi, patientia nominatur.*

S. Hieron. in epitaph. S. Paulæ. Fortitudo patientiæ.

7 In Epitaphio S. Paulæ S. Hieronym. egregia fortis hujus mulieris facinora expreſſit: dixi *fortis*, quia *Romana* fuit; *agere* autem, *& pati fortia Romanum eſt;* unde Mutius Scævola ſe Romanum eſſe probavit, quando per heroicam patientiam ſuam inimicum devicit: *melior eſt patiens viro forti.* Hanc ergo S. Paul. præfatus S. Hieronym. dicere ſolitam fuiſſe ſcribit: *Invidia & probris appetita, cor non livorem patientia ſuperem? Cor non humilitate frangam ſuperbiam, & percotienti maxillam offeram alteram?* Cui conſentit, quæ in collationibus veterum Patrum expreſſa apud

Caſſian. Collat. 24. c. 25.

Caſſianum legitur reſolutio, nimirum: *Invicta virtutis eſt, glorioſiſſime de impatientia triumphare.* S. Gre-

S. Greg. in Pſ. 2. pœnit.

gor. in Pſalm. 2. Pœnitentialis verſum ſecundum, ita ſcribit: *Ad hoc opos nemo aſſurgere prævalet, niſi qoi ſancta fortitodinis vires habet. Quid enim fortius, quam omnes animi ſui motus rationi ſubjicere, omnia carnis deſideria ſpiritus virtute frænare, proprias volontates abjicere, contemptis viſibilibus ea quæ non videntur, amare? Unde & Salomon ait: Melior eſt patiens viro forti.*

Nazianz. orat. in laudem Hero[illegible].

S. Gregor. Nazian. ad proſternendos, & graviter feriendos perſecutionis tempore inimicos noſtros, nulla nos potentiori & ſolidiori armatura uti poſſe exiſtimat, quàm patientia; ideoqoe ait: *Nihil eſt, quod perſecutoris vim perinde frangat, ut patientis alacritas.* Apud

Plin. lib. 2. c. 106. Flammæ ignis extinguitur fœno, & ſtuppa, ſic patientia franguntur impetus tentationum.

Plinium hanc experientiam deſcriptam reperio, quòd flammæ quæ ex monte, qui Chymæra dicitur, erumpunt, ſolo compeſcantur fœno; eæ verò quæ ex monte Hecla in Hybernia exſurgunt, ſola extinguantur ſtuppa; unde ſequens validum formari argumentum poſſe exiſtimo, videlicet, ſi admirabiles hoſce effectus operatur natura, multò magis idem concedendum erit gratiæ; quòd nimirum per æquanimitatem & invictam patientiam, aliorum iracundia excitatum incendium poſſit extinguere. Quas enim & quantas furoris ſui flammas infernus in Jobi perniciem non evomuit? Et tamen *nulla inopia, fames, morbus, cruciatus, liberorum neces, amicis, inimicis, uxore, & ſervis irruentibos, nulla demum humana miſeria fuit ærumna, qoa non ſit in ejos corpore exhaoſta.* Quonam verò modo, ut D. Chryſoſt. notat, magnum hoc patientiæ ſpeculum, ingens hoc incendium extinxit, & compeſcuit: *Clarus hic & inſignis victor impetom omnem mira virtute ſuſtinuit.* Sola patientia fuit fœnum, & ſtuppa, qua ingentem illam flammam ſine ulla ſui læſione ſuppreſſit.

Tertul. de patient. c. 14.

Unde Tertul. ait: *Operarius ille victoria Dei retoſis omnibos jacolis tentationom, lorica, clypeoque patientia evaſit.*

D. Chryſ. hom. 5. ad popul. Antioch.

D. Chryſoſt. alibi aſſerit, nullos eſſe adeò glorioſos obeliſcos, nec ullas alias, quantumvis inſignes triumphantium Cæſarum memorias, quæ trophæis à Jobo per patientiam ſuam reportatis æquiparari valeant; in cujus proinde laudem Antiochiæ in hæc verba peroravit: *Molti nunc longam, & tranſmarinam peregrinationem à terra finibus in Arabiam obeunt, ut fimom illum cernant, & conſpicati terram deoſculentor, quæ illius victoris certamina, & cruorem omni auro pretioſiorem ſuſcepit.*

V. Thom. à Kemp. l. 1. de imit. Chriſti c. 13. n. 3.

8 Venerabilis Thom. à Kempis, magnus ille ſpiritualis vitæ pædagogus, in hac materia hunc in modum diſcurrit: *Molti quærunt tentationes fugere, & in gravius incidunt: per ſolam fugam non poſſumus vincere, ſed per patientiam, & veram humilitatem, omnibus hoſtibus efficimur fortiores.*

Nō fuga, ſed patientia vincitur tentatio.

Porrò ferro inimici noſtri percutitur corpus, patientia autem & manſuetudine, cor & anima illius, quod longè excellentius eſt, feriuntur.

Chryſ. hom. 19. in acta.

Id quod D. Chryſoſt. pariter ponderat, dicens: *Feriamos percutientem manſoetudine, ſilentio, longanimitate: difficiliora ſont hæc vulnera, major plaga, & oneroſior; gravius enim eſt percutere animum, quàm corpus.* Eandem quoque veritatem Seneca his verbis tradit:

Senec. lib. 3. de Ira c. 5. Ibid. c. 7.

Tela à doro reſiliunt, & cum dolore cadentis dora feriuntur. Et cap. 7. inquit: *Genus ultionis eſt, eripere ei qoi facit contumeliam, voluptatem.*

B. Laur. Juſt. lig. vit. c. 2. Patientia defendit omnium virtutum ornamenta.

9 B. Laurent. Juſtin. inter alia patientiæ elogia, hoc quoque recenſet: *Signis & miracolis maiorem eſſe patientiam non dubitemos. Non mediocris animi eſt patientia, qoa inſuperabilem facit hominem, virtutum omnium ornamenta defendit, juſtitiam cuſtodit, & inexpognabili prælio adverſus omnia vitia decertat. Invicta ad labores, fortis ad pericola, ita ut nec ipſam timeat mortem. Omnia vincit.*

Bellov. ib.

Bellovac. idipſum confirmat, inquiens: *Sic pugnat patientia, quod miracula facit, & ſignis & miraculis præcellit; hæc enim fecit, locuſtas ſuperare gygantes, agnos vincere lupos, Apoſtolos, & Martyres, & Virgines ſoperare mundi poteſtates, potentes, & tyrannos.* Adducitque authoritatem S. Bern. dicentis:

S. Bern.

Licet Deos in mundum veniens molta mirabilia fecerit, hoc judicio meo præ omnibus emicuit, quod per paucos ſimplices, & illiteratos, paoperes, & infirmos, totam altitudinem mundanæ ſapientiæ & potentiæ ſuperavit, & ſibi ſobjugavit; hæc maximè fecit propter eorum patientiam, quod ſi mort ferum biberint, non eis nocebit, ſed proficiet ad ſalotem, qoia venenum mortiferum convertit in animæ medicamentum, tenebras & noctem adverſitatis, in diem ac locem gratiæ. Idem paulò ante dixerat: *Patientia ſic nobiliter vincit adverſarios, quod eos facit credere in Deum ſuom, ideſt, convertit ad fidem incredulos, vel ad pœnitentiam convertit impios Chriſtianos.*

Digitized by Google

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Variæ ad impatientiam deteſtandam adducuntur conſiderationes.

THEMA.

Impatiens operabitur ſtultitiam. Prov.14. v.17.

Impatientiæ deſcriptio.

1 HActenùs per duodecim diſcurſus patientiæ præconia celebravimus; quia verò ea quæ in iis diximus, ad ingenerandum in nobis erga hanc virtutem devotionis affectum quibuſdam fortaſſe non ſufficiunt, ideò in præſenti diſcurſu præjudicia, quæ ab impatientia dimanant, examinare decrevimus. Dicit igitur Sapiens: *Impatiens operabitur ſtultitiam*; quibus verbis vitii hujus malitiam in ſpecie non explicat, ſed in genere tantùm eandem inſinuat, ut exinde omne malum ex hoc vitio, velut ex vaſe Pandoræ, dimanare intelligamus. S.Zeno ad inſerendum nobis erga vitium iſtud, capitale odium, illud ad vivum nobis delineat ſequentibus coloribus; ait enim: *Impatientia quid eſt, niſi mens lubrica, permotionibus crebris, rapidiſque ſemper expumans? Animus enfidelis etiam ſibi? Actus improvidus, inſtabilis, cæcus, incautus, inconſtans, totus concitans in ruinam? Res ſine ſubſtantia, negotium ſine perſona? Omnia citò tentat, omnia in momento diſturbat, mater criminum, curioſitatis magiſtra, acumen temeritatis, author deteſtabilium pariter, ac magiſtra malorum. Hominis namque ab incunabulis mundi mors ut jugularet, ac jugulet, ab ipſa prorupit. Denique Adam in arce cum adhuc eſſet Paradiſi conſtitutus, beatiſſimuſque beati orbis imperio adhuc potiretur, tamdiu felix, tamdiu inexterminabilis vixit, quamdiu imperata regulis edicti continuit; at ubi ſiniſtro conſenſu invidi ex lubricitate ſerpentis eſt impatientiam mutuatus, ſacraque arboris pomum malè dulce delibavit, lacrymas reperit, dolores & gemitus, ſpinas & tribulos ſibimet comparavit, ultimoque ſudore turbatus, poſteris hæreditatem indigeſtæ mortis, qua homicidium mox peperit, dereliquit. Denique nec mora eſt; impatienter fraterni invidus muneris, in fratris Cain anhelat exitium.* Ab impatientia igitur omnes ærumnæ noſtræ, tam culpæ, quàm pœnæ, ſuam traxere originem. Unde meritò Sapiens ait: *Impatiens operatur ſtultitiam.* Idque optimè cum illo conſonat, quod inclytus illius genitor David dixerat: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Quænam verò hujus mali cauſa fuit? Nimirum quia *impatiens operatur ſtultitiam, & ex lubricitate ſerpentis eſt impatientiam mutuatus.* Ab hac igitur ſtulta impatientia omnia provenerunt mala, quia *mater eſt criminum.*

S.Zeno ſer. de patient.

Eſt origo omnis mali tam culpæ, quam pœnæ. Pſal. 48.

Infernus inſerviendum pro impatientibus.

2 Certum porrò eſt, infernum in centro terræ profundatum eſſe in ſupplicium peccatorum, adeò ut ſi non fuiſſet peccatum, infernus quoque nunquam futurus fuiſſet; ac proinde cum impatientia mater ſit peccatorum, *mater criminum*, conſequens eſt, quòd infernale illud barathrum damnatis quoque animabus adimpleverit. Incarnata Sapientia prima omnium vice, in novo teſtamento, inferni, ſub nomine gehennæ, meminit: ſed obſerves velim, qua id occaſione fecerit. Dicit enim ſacer textus: *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio: qui autem dixerit raca, reus erit concilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehenna ignis.* Ubi infernus interminatur illis, qui à patientia, & manſuetudine degenerantes, & ab impatientia ſeducti, in verba prorumpunt injurioſa. Neque enim ponderanda eſt impatientia in motibus ſuis primò primis, ſic enim leve ſolet eſſe peccatum; ſed ponderandæ ſunt malæ conſequentiæ, quæ ab illa proveniunt, niſi refrænetur. Unde D.Chryſoſt. ait: *Noli aſpicere, quod unum hoc verbum ſit, ſed quantum periculi habeat, expende.* Ex una enim favilla in principio neglecta, inextinguibile poſtea oriri poteſt incendium.

Math. 5.

Chryſ. ho. 16. in Matth.

Matth. 22. Impatientia leves paſſiones aggravat.

Galfrid. apud Titelm.

3 Salvator noſter apud S. Matth. cap. 22. pœnarum infernalium atrocitatem nobis exprimere volens, inquit: *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium*, idque alibi ſæpius repetit; cujus Galfrid. apud Titelmann. hanc aſſignat rationem: *Nimirum, ſicut paſſiones omnes patientia ſublevat, ſic impatientia quantumlibet leves aggravat. Ibi ergo erit ſtridor dentium ex impatientia. Alioquin ſi æquanimiter ferrent, ſi dicere poſſent: Nam digna factis recipimus; audeo dicere, ignis ille inextinguibilis tunc extingueretur.* Chriſtus igitur, ad delineandam flammarum infernalium acerbitatem, phraſi quadam uti voluit, quæ impatientiam exprimeret, utpotè quæ individua eſt damnatorum comes.

4 Bellovac. in Speculo ſuo morali clarè nobis inſinuat, quinam à ſerpentibus venenoſis in deſerto morſibus fuerint lacerati, & quorum hi figura extiterint: adducitque verba illa lib. Judith cap.8. *Illi qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam, & improperium murmurationis ſuæ contra Deum protulerunt, exterminati ſunt ab exterminatore, & à ſerpente perierunt.* Porrò S. Bern. in hujus vitii deteſtationem, paucis verbis multa concludit; ait enim: *Qui patientiam non ſervaverit, perdet juſtitiam, hoc eſt vitam perdet.* At verò de quanam vita mellifluum Doctorem loqui exiſtimatis? Num fortè de vita temporali? Hoc quidem dici poſſet, quia cum homines impatientes ut plurimùm contentioſi, iracundi, rixoſi ſint; ideò facilè in quæſtiones, inimicitias & duella præcipitantur, ac proinde communiter vitam brevem habere ſolent. Veruntamen de hac vita mellifluus Doctor non loquitur, ſed in verbis ſequentibus ſe de vita ſpirituali animæ loqui, expreſsè declarat: ſubdit enim ſtatim: *Hoc eſt perdet animam ſuam.* Alibi verò econtrà de Patiente dicit, quòd hic ingens & ſecurum æternæ ſalutis ſuæ pignus poſſideat. En verba ipſius: *Vide, ne per impatientiam pereas, ſed univerſa pro eo ſuſtine, qui prior pro te majora ſuſtinuit, & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait Propheta: Patientia pauperum non peribit in finem.* Idem Mellifluus in ſerm. quodam *de Obedientia*, de impatientia memorabilia & terribilia hæc verba ſcripta reliquit: *Impatientia animæ perditio eſt, dicente Domino: In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Nec minùs formidanda eſt illa ſententia Eccleſ. cap.21. dicentis: *Væ his qui perdiderunt ſuſtinentiam, & dereliquerunt vias rectas.* Dictio enim *Væ* in multis ſacræ Scripturæ locis ſempiternam comminatur reprobationem. Addit quoque Sapiens in eadem ſententia: *Et dereliquerunt vias rectas*: quia hi qui impatientes ſunt, deviare communiter ſolent ab obſervantia divinorum præceptorum, quæ à Pſalmiſta: *Juſtitia Domini recta* appellantur.

Bellov. ſpec. moral. lib. 1. diſt. 88.

Judith 8. Impatientes morſi fuerūt à ſerpentibus in deſerto.

S Bern. in floribus cap. 165.

S. Bern. ſer. 2. de reſur. Dom.

S. Bern. ſer. de Obed.

Eccl. 2. 16.

Pſ. 18. 9.

5 D. Joan. Chryſoſt. die quadam populum ſuum Antiochenum ad patientiam exhortans, ſequentem illis propoſuit doctrinam: *Si vis gaudere, & remiſſione, & voluptate potiri, neque voluptatem, neque remiſſionem quæras, ſed animam patientia plenam quære, & tolerantiam adhibere valentem: quod ſi hoc non habeas, non tantum tentatio te redarguet, ſed & remiſſio perdet, & magis dejiciet. Quod enim non gravium incurſus caſuum, ſed mentis noſtræ torpor ſalutem noſtram ſubvertat, audi quid dicat Chriſtus: Quicunque audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam, & deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina ejus magna. Vides, quod non tentationum conflictus, ſed ædificantium ſtultitia ruinam fecerit? Etenim & illic pluvia, & hic pluvia; & illic flumina, & hic flumina; & illic ventorum incurſus, & hic iidem; & ille ædificavit, & hic ædificavit; & eadem ædificatio, & eadem tentationes: Sed non idem finis, quoniam non idem fundamentum: non enim tentationum natura, ſed ædificantis imprudentia ruinam fecit, alioquin oportuiſſet, & domum ſupra petram ædificatam cadere, nunc verò nihil tale paſſa eſt.* Totus porrò hic diſcurſus cò tendit, ut oſtendatur, nunquam nos ruinas timere poſſe, quando fundamentum patientiæ ſubſiſtit; econtra verò illas formidandas eſſe, quando dictum fundamentum collabeſcit, & deficit. Idque in Jobo exemplificans, inquit: *Sic animam ſuam Job ædificavit. Deſcendit pluvia, ignis enim de cœlo deſcendit, & omnes greges abſumpſit. Venerunt flumina: frequentes, continui, & ſibi ſuccedentes calamitatum nuntii, hic quidem gregum, ille verò camelorum, ille rurſus filiorum interitum dicens. Flaverunt venti: amara uxoris verba: Dic, inquit, verbum contra Deum, & morere: & non cecidit domus, & non eſt ſupplantata anima, non blaſphemavit, ſed gratias egit, ſic dicens: Dominus*

Chryſ. ho. 4. ad pop. Hortatio ad patientiam.

actus,

Digitized by Google

dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino viſum eſt, ſic & factum eſt. Vides quod non tentationum natura, ſed torpentium ignavia ruinam facere ſolet. Itaque fortem virum tribulatio fortiorem reddit. B. Laurent. Juſtin. idipſum ſequenti exponit ſimilitudine, dicens: *Eſt patientia velut aurum, quod in igne tribulationis depuratur: ſicut enim ſub uno igne aurum rutilat, palea fumat, ita una eademque tribulatio irruens, probos probat, purificat, & elucidat, malos autem damnat, vaſtat, & exterminat; & unde in eadem afflictione mali Deum deteſtantur, & blaſphemant, inde boni purgantur, & Deum laudant. Nihil enim ſic Deum, iram Dei, & proximi mitigat, ſicut hæc.* Enimverò quanta homines impatientes ſibi ipſis inferant præjudicia, S. Auguſt. in hæc verba declarat: *Impatientes, dum mala pati nolunt, non efficiunt ut a malis eruantur, ſed ut mala graviora patiantur. Patientes autem, qui mala malunt non committendo ferre, quam non ferendo committere, & leviora faciunt, quam quæ per patientiam patiuntur, & pejora evadunt, quibus per impatientiam mergerentur.*

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c.2.

S. Aug. to. 4. de patient.

6 S. Cypr. in lib. *de bono Patientiæ*, ita de impatientia ſcribit: *Quæ patientia operibus ſuis ædificat ad gloriam, impatientia deſtruit ad ruinam.* S. Greg. à Beda *in Scintillis* citatus, notabile quoddam inſinuat damnum, quod hominem afficit patientia deſtitutum; ait enim: *Cum patientia relinquitur, etiam bona reliqua quæ jam geſta ſunt, deſtruuntur. Gutta cavat lapidem*, ut Poeta canit, *non bis, ſed ſæpè cadendo*: ita quoque licèt praxis impatientiam defectum venialem eſſe demonſtret, nihilominus quando multi repetuntur & frequentantur actus, malus quidam contrahitur habitus: *a minimis* enim *incipiunt, qui in maxima proruunt. Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra conſumitur, & hominem ergo ſimiliter perdes.* Eum verò qui in patientia ſolidè habituatus non eſt, unicum verbum pungitivum, unicus torvus obtutus, unicus geſtus ad furorem, & ad odium facili negotio commovere poteſt. In Exodo dicitur: *Facti ſunt ſcyniphes in hominibus, & in jumentis.* Videri autem non nemini haud immeritò poſſet, hæc tam minuta animalcula ad homines, & jumenta torquenda nimis eſſe impotentia, & debilia: & tamen non ſolùm ad homines aculeis ſuis licèt leviter transfigendos, verùm etiam ad eoſdem ad impatientiam irritandos abundè ſufficiebant. Ita quoque multis accidit, qui tametſi homines ſint virtuoſi, dum tamen occaſio ſe præſentat, irritati, & à Dæmone inſtigati, facillimo negotio in actus iræ prorumpunt. Idque frequenter perſonis etiam ſpiritualibus accidere ſolet. Jonas quidem in maris infortuniis conſtitutus, patiens erat, ſicut & dum à nautis in mare projiceretur. In ventre quoque ceti magnam voluntatis ſuæ cum divino arbitrio conformitatem demonſtraverat, & tamen hanc patientiam continuare non potuit, quando hederam ex improviſo exaruiſſe vidit; nam ut S. textus ait: *Percuſſit hederam & exaruit, percuſſit ſol ſuper caput Jonæ, & æſtuabat, & petivit animæ ſuæ ut moreretur, & dixit: melius eſt mihi mori, quam vivere.* En quam ex vili cauſa Jonas ad magnam concitetur impatientiam. Is qui antea Sardanapalo Ninivitarum Regi fortiter ſe oppoſuit, eique iram Dei inſinuans, illum ad veſtiendum ſe cilicio adegit; is inquam, poſtea propriam ſuam impatientiam reprimere nequivit. *Hæc autem*, ut Theophyl. ait, *ſapientiſſime ita divino conſilio geruntur, ut diſcamus humanam imbecillitatem.* S. Bonavent. pariter hunc ſcopulum, in quem nonnunquam etiam cautiſſimi impingere ſolent, his verbis obſervat: *Plures videmus caſtos, abſtinentes, pauperes, ſemetipſos humiliantes, eleemoſynas facientes, orationibus inſtantes, bona dicentes, fide conſtantes; ſed paucos admodum in contumeliis, & detractionibus, & deſpectionibus, humiliter patientes.*

S. Cypr. de bono Pat. Beda Scint. c.2.

Homines ſunt valde proclives ad impatientiã.

Job 14.19.

Exod. 8.17.

Jon. 4.5.

Theoph. ib.

S. Bonav. l.2. de perfect. Relig. c.16.

7 S. Auguſt. ſuam adverſus hoc vitium indignationem clarè oſtendit, quando in Serm. quodam in hæc verba detonuit: *Sicut per impatientiam omnia deſtruuntur bona, omniaque ſuffocantur optima, ſic & per patientiam omnia generantur bona, omnes iniquitates demerguntur in profundum.* Aſtutiſſimus Serpens infernalis omnia Jobo eripuit, quæ ipſius erant, ſola ejus conjuge excepta. Sed cur qui facultates omnes abſtulerat ſolam ei uxorem reliquit? Num fortè in faſtidioſorum, & vermibus ſcatentium vulnerum aliquale ſubſidium, ut ſcilicet ea curaret, mundaret, ab eiſque ſaniem abſtergeret? Aut verò ut cibum ei porrigeret, eumque conſolaretur? Nequaquam, ſed ut in impatientiam eum induceret; prout deinceps egregiè fecit, dum illi hæc verba ſuggeſſit: *Benedic Deo, & morere.* Et quidem ſi res Dæmoni ſecundum vota acciditſent, hic eum omnibus meritis, quæ hactenùs lucratus fuerat, penitùs privaſſet. S. Joan. Damaſc. ait: *Stultitia eſt impatientem, minimèque fortem, ac tolerantem, in variis tentationum generibus ſe præbere. Id tibi perſuadeat his verbis Job: Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es.* Stultam, & mente captam ſuam vocavit conjugem, eò quòd ipſum ad impatientiam provocare conata fuiſſet. S. Zeno Hebræos ab hac impatientia ſeductos, in execrabiles corruiſſe exceſſus, his verbis notat: *Judæi altaria divina cum venerantur, evertunt, varia cæde Prophetas elidunt, Moyſen lapidare conantur. Adverſus Dominum ſemper ingrati, variis molitionibus pugnant, multiſque Diis ac Regibus ſervire geſtiunt, qui uni Deo per impatientiam ſervire minimè potuerunt.* Quodnam, obſecro, Hebræis motivum fuit, ut fuſo vitulo aureo idololatrarent, dicentes: *Hi ſunt Dii tui?* Num fortè hoc ideò fecerunt, quia ipſis in deſerto conſtitutis annona defecit? Vel quia ſe ab exercitibus hoſtilibus invadendos eſſe metuebant? Aut verò ut novam experirentur Religionem? Nihil horum ad hanc illos extimulavit inſaniam, ſed potiùs impatientia illos ſeduxit; ſiquidem moram, quam Moyſes in monte Horeb cum Deo negotiando traxit, ferre non valentes, tumultuati ſunt, & magno cum ſtrepitu ad Aaronem properantes, dixerunt: *Fac nobis deos, qui nos præcedant. Videns autem populus, quod moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus adverſus Aaron dixit: Surge fac nobis deos.* Ubi S. Cyprian. ait: *Quod Judaicus populus circa beneficia perfidus, & ingratus extiterit, quod à Deo primum receſſit, nonne impatientiæ crimen fuit? Cum Moyſes cum Deo colloquentis moras non poteſt ferre, profanos deos auſus eſt poſtulare, ut itineris ſui duces nuncuparet caput bubulum, nec unquam ab eadem impatientia deſtitit, quo minus ſemper docilitatis, & divinæ admonitionis impatiens, Prophetas ſuos, & juſtos quoſque perimendo, ad crucem quoque & ſanguinem Domini proſiliret.* S. Gregor. M. impatientiam ex conjuncta potentia magnoperè corroborari notat, loquens: *Amica poteſtati pene ſemper impatientia eſt, eique etiam malè ſubjecta imperat, quia quod ipſa ſentit, poteſtas exequitur. Sed ſancti viri plus ſe interius patientiæ jugo ſubjiciunt, quam foris hominibus præſunt, & eo veriorem principatum foris exhibent, quo humiliorem Deo intrinſecus famulatum tenent; atque idcirco ſæpè plus quoſdam tolerant, quo ſæpè eis ulciſci amplius poſſunt.*

S. Aug. ſer. 16. ad fratres. Uſus eſt Dæmon uxore Job ut eum induceret ad impatientiã.

S. Joan. Damaſc. lib. 3 Paral. c. 46.

S. Zeno ib. impatientia Hebræorum contra Moyſen.

Exod. 32.1.

S. Cypr. ib.

S. Greg. l. 20. mor. c. 18.

8 Conſideranda quoque hoc loco eſt certa quædam impatientiæ ſpecies, hominibus ſpiritualibus propria: hi enim auſteritatem magnam patientes, in divino ſervitio nonnunquam laborum ſuorum meſſem impatienter exſpectant. Unde Idiota in libro *de vera Patientia*, Deum in hæc verba alloquitur: *Ecce agricola patienter expectat pretioſum terræ fructum, patienter ferens donec accipiat. Sed ego miſerrimus, & ſceleratiſſimus peccator, quamvis ſcirem & ſciam, quod patienter me expectas, quia miſericordia tua eſt, quod non ſim conſumptus; quodque propter peccata mea horribilia tribulationes multas, & adverſitates mihi donas, tamen impatientiſſimus fui, & illas cum magna impatientia toleravi, & unde tibi placere debebam, & pœnam peccatorum diminuere, pœnam adauxi.* Et verò ſæpè Deus in expiationem peccatorum noſtrorum animabus pœnitentibus adverſitates immittit, innocentibus pariter varias deſtinat ærumnas & paſſiones, tum ut eos probet, tum ut illis majora meritorum lucra comparandi occaſionem præbeat. Ac proinde Pſalmiſta valdè ſapienter nos exhortatur, ut patientes ſimus, divinumque beneplacitum expectemus, dum ait: *Exſpecta Dominum, viriliter age, confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.* Ubi S. Auguſtin. ait: *Suſtinere Dominum, eſt tunc accipere, quando dabit, non tunc exigere, quando vis, ut cum ſuſtinuerit te, ut mutares vitam tuam malam, ſuſtineas illum, ut coronet vitam tuam bonam.* Multi quidem Chriſtum in deſertum ſunt ſecuti, ſed non omnes patien-

Etiam pit occaſionem patientiæ T. ... negl. ...

Idiot. l. de vera patien.

Pſ. 26. 14. S. Aug. cit. a Lorin ib. Chriſtus ſaciavit illos qui per 3 dies illum ſuſtinuerant ipſum.

Digitized by Google

tientiam haboere; ac proinde non fuerunt cibati, niſi ſolùm illi, qui motibus impatientiæ ſuo reſtitere: unde

Marc.8.2.

Salvator ait: *Miſereor ſuper turbam, quia ecce jam triduum ſuſtinent me*. Hugo Cardinalis illum verſum:

Pſ.36.9. Hug. Car. ib.

Suſtinentes autem Dominum ipſi hereditabunt terram, ita exponit: *Id eſt patientes Dominum flagellantem, vel ſuſtinentes, i.e. ſperantes in Dominum præmia differentem: hereditabunt, i. e. in æternum poſſidebunt terram viventium*. Etenim ſi quis impatiens foret, maturitatem expectando frumenti, is certè non niſi paleam ad

Bloſ. in conclavi animæ c. 10.

igoem demeſſurus eſſet. Refert Bloſius, quòd *cum virgo Gertrudis commiſeratione mota, oraret pro quadam perſona, quam audierat impatienter conquerentem, quod Deus gravamina ſibi immitteret ſaluti ſuæ minus convenientia, reſponderit ei Dominus: Dices illi pro qua oras, ut quia ſine aliqua ſaltem tribulatione vel moleſtia regnum cœlorum obtineri non poteſt, eligat, atque indicet, quænam gravamina ſibi utilia putat, & cum hæc ipſi evenerint, ſervet patientiam. In quibus verbis Domini Gertrudis intellexit, periculoſiſſimum genus impatientiæ eſſe, quando homo perverſe ac ſuperbe eligere vult, quæ ferat, dicens ſaluti ſuæ minus congruere, ſeque non poſſe ſuſtinere ea gravamina, quæ ſibi à Deo immittuntur.*

DISCVRSVS XVI.

ARGUMENTUM.

Nonnulla veræ patientiæ præconia, conditiones, & circumſtantiæ expenduntur.

THEMA.

Patientia autem opus perfectum habet, ut ſitis perfecti & integri. Jac.1. v.4.

Perfecta patientia in nullo deficit.

1 EX hac propoſitione, S. Jacobo Apoſtolo cœlitùs dictata, patientiam quintam perfectionis eſſentiam in ſe cootinere colligitur. Dicitur enim: *Patientia opus perfectum habet*. Adverteodus tamen eſt modus, quo illam circumſcribit. Dicit enim: *Vt ſitis perfecti & integri*. Ex quo non qualemcunque patientiam perfectæ nomen mereri arguitur, ſed illam duntaxat, quæ integra eſt, id eſt quæ illis veſtita eſt circumſtantiis, quæ meritò huic perfectioni debentur. Neque enim contentus fuit dicere, *ut ſitis perfecti & integri*; ſed inſuper ſubjungit, *in nullo deficientes*.

Definitio patientiæ à D. Bonav. tradita. S.Bonav. Centilo. 3.p. lect.43.

2 Porrò definitiooes hujus virtutis, nec non & gradus illius à ſpiritualis vitæ præceptoribus variæ & varii aſſigoantur. S. Bonaventura in Centiloquio, ſuo ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Patientia eſt virtus, contumeliarum, & omnis adverſitatis æquanimiter mala portans. Item aliter: Patientia eſt æquanimis malorum illatorum tolerantia.*

à S.Gregor.

Gregor. ait: *Vera patientia eſt aliena mala æquanimiter perpeti, & contra eum, qui mala irrogat, nullo animi dolore moveri. Item: Patientia eſt omnium moleſtiarum aliunde illatarum victorioſa perpeſſio.*

à S.Aug. S.Aug. l.83. q.31.

S. Auguſtin. illam hoc modo definit: *Patientia eſt honeſtatis cauſa, rerum arduarum ac difficilium voluntaria, ac diuturna perpeſſio.* Ubi conſideratione digna eſt circumſtantia illa: *volutaria perpeſſio*, quia ut patientia meritoria, & illius conditionis virtus ſit, quam ſancti Patres requirunt, oeceſſum eſt ut ſit *voluntaria*, non verò *neceſſaria*. Unde S. Bonavent. dicit:

S.Bonav. l.2. de perfect. Relig. c.34.

Patientia eſt æternæ gloriæ reſpectu voluntaria, & inſuperabilis perpeſſio laborum. Citatque authoritatem

S.Greg. ho. 35. in Euang.

S. Gregorii M. Hom.35. in Euang. dicentis: *Qui mala proximi ita tolerat, ut tamen intrinſecus doleat, & tempus retributionis exquirat, impatientiam non cohibet, ſed oſtendit. Patientia neceſſitatis eſt, cum ita adverſa aliquis ulciſci non præſumit, quia non poteſt, vel non audet, timens ſibi magis ex hoc imminere diſpendium, vel commodum deperire, ut ſervi a dominis verberati, vel pauperes a divitibus objurgati, vel diſcipuli a Magiſtris caſtigati.*

à S.Gregor. S.Greg. l. 1. hom. 7. in Ezech.

Idem S. Gregor. in Hom. 7. lib. 1. in Ezech. dicit: *Patientia vera eſt, quæ & ipſum amat, quem portat; nam tolerare, ſed odiſſe, non eſt virtus manſuetudinis, ſed velamentum furoris.*

à S. Anſelmo 1.Cor.13. S.Anſel. ib.

S. Anſelm. ſup. illa verba S. Pauli: *Charitas patiens eſt*, inquit: *Eſt patiens, id eſt patientiam ſervans. Patientiam vero ſervare, eſt alienæ mala æquanimiter perpeti; contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore morderi*. Subditque ſimilem quandam S. Gregor. doctrinam, dicentis: *Nam qui ſic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non ſervat, ſed ſimulat. Sed Charitas eſt patiens, quoniam aliena mala æquo animo tolerat. Et eſt benigna, quia ipſos etiam, à quibus mala patitur, amat. Patiens, quia illata à proximis mala æquanimiter portat: Benigna vero, quia pro malis bona largiter adminiſtrat. Patiens eſt, quia tranquillam mentem in adverſis ſervat.*

S.Aug. l. de patien. to.4. c.15.

S. Auguſtin. in libro *de Patientia*, illam veram patientiam eſſe dicit, quæ charitatis eſt partus. In cujus probationem celebrem illum citat Apoſtoli textum:

Rom.8. 35.

Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? Sicut ſcriptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die, deputati ſumus ſicut oves victimæ; ſed in his omnibus ſupervincimus propter eum, qui dilexit nos: non per nos, ſed eum qui dilexit nos. Hanc eandem notabilem

S.Bern. ſer. de obed. & patien.

conditionem S. Bernardus quoque tangit, qui patientiam, quæ oon eſt voluntaria, ſed neceſſaria, & violenta, caninam patientiam appellat. En verba mellifluì Doctoris: *Poſtremo velint, nolint, non modo homines, ſed etiam Dæmones, & faciunt, & patiuntur, quod providentia ſumma diſpoſuit. Cæterum nec leproſa obedientia, nec canina patientia commendatur.*

Vir patiens habet Chriſtum pro ſuo fine.

3 Salvator noſter æterni regni ſui poſſeſſionem promittit illis qui perſecutiones toleraverint. Sed quo fine, aut quo motivo perſecutiooes ſuſtinendæ ſunt, ut regnum cœlorum adipiſcamur? Num fortè ideò, ut ad ſomniatos à propria ambitione fines aut præteoſiones perveniamus? Nequaquam; banc enim S. Bern. patibulum appellat, dum inquit: *O ambitio ambientium crux*. Num igitur eo fine perſecutiones tolerabimus, ut patriam defendamus? Aut verò ut in injuriis, & calumniis aulicorum aut ſodalium, conſtantes nos eſſe probemus, qualis erat illius aulici apud Senecam patientia, qui ſe in aula conſenuiſſe dicebat: *Injurias accipiendo, & gratias agendo*? Nequaquam: Sed *beati*

Matt.5. 11.

eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes propter me. Ecce tibi fioem, qui patientiam perficit, & coronat: quando videlicet vir patiens Chriſtum ſolum pro objecto habet, & reſpicit. Ejuſmodi patientibus Redemptor ooſter dicit: *Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis; ſic enim perſecuti ſunt Prophetas*. Multi ærumnas & adverſitates ſuſtinent, ſed in ſcelerum commiſſorum condignam pœnam. Alii diſſimulant, ſed ne impatientes eſſe videantur, bonumque apud alios nomen amittant. Alii ne lucri alicujus patiantur jacturam. De ejuſmodi autem patientia S. Jac. ooo loquitur, quando dicit: *Patientia opus perfectum habet*. Audiamus S. Petr. Apoſtol. dicentem:

1.Pet.4.14.

Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis, quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Hoc igitur, quòd ſine noſtris demeritis, ſolum ex amore Dei, ut divinæ ejus voluntati oos conformemus, ipſumque imitantes ei placeamus, patimur, ioſe *opus perfectum habet*. Idem S.Petr.

1.Petr.3.14.

in alio quodam loco ejuſdem epiſtolæ nos conſolatur ioquens: *Sed etſi quid patimini propter juſtitiam, beati*. Hæc porrò dictio, *Juſtitia*, in multis ſacræ Scripturæ locis virtutem exprimit, & perfectionem: *Sic nos decet implere omnem juſtitiam. Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam ſcribarum, &c.* Iterùm idem S. Petr. in

1.Petr.2.19.

cap.2. ejuſdem epiſt. in hæc verba ſcribit: *Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſte: quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi benefacientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum*. S. Bernard. in Ser. quodam

S. Bern. in tom.2. ſer. 14. art.2.c.1.

de Charitate diſcurrens, inquit: *Benigna eſt, quia injurias non rependit*. Et paulò poſt ſubdit: *Secundum gloſſam tangit Apoſtolus hic duas præcipuas virtutes, patientiam, & benignitatem, quia hæ ſunt præcipua arma militiæ Chriſti. Nam patientia illata mala a proximis æquanimiter portat, & benignitas bona ſua proximis delectabiliter adminiſtrat. Prima eſt ſicut clypeus, ſecunda vero ſicut gladius. Mens quippe Sanctorum munita patientiæ clypeo, & accincta amoris gladio, ad mala ferenda ſumit fortitudinem, & ad bona rependenda benignitatem. Et ſicut non eſt armatus corporaliter, qui ſumit*

clypeum, & dimittit gladium, vel econtrà. Sic ſpiritualiter non eſt benè armatus, qui ſimul iſta duo non habet.

S.Gregor. hom.35.

Unde S. Gregorius ait: *Non ſolum virtus eſt coram hominibus, adverſarios tolerare, ſed & virtus coram Deo diligere.* Quando enim non ſolùm ob amorem Dei inimicorum noſtrorum tolerantur injuriæ, verùm etiam amantur, & injuriarum loco à nobis beneficia experiuntur, tunc *Patientia* noſtra *opus perfectum habet.* Subdit verò idem S. Pontifex: *Quia hoc ſolum Deus ſacrificium accipit, quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum vero, quod plerumque ideo patientes eſſe videmur, quia retribuere mala non poſſumus. Sed qui idcirco malum non retribuit, quia nequaquam valet, proculdubio patiens non eſt; quia patientia non in oſtentatione inquiritur, ſed in corde.* Unde ſi in corde non ſit charitas, patientia in eo locum habere nequit, quia individuæ ſunt comites charitas & patientia, quia *charitas patiens eſt.*

S.Franc.to.2. opuſc. c.18. Patiētia eſt, qua æquo animo mala toleramus.

4 Seraphicus Pater S. Franciſcus ad diſcernendam veram patientiam, aliam quandam notabilem adducit conditionem, loquiens: *Non poteſt cognoſci ſervus Dei, quantam habeat patientiam, & humilitatem, dum ſatisfactum eſt ei ſecundum voluntatem, & neceſſitatem ſuam. Cum autem venerit tempus, in quo illi qui deberent ſatisfacere ei, faciunt ſibi contrarium, quantam habet patientiam ibi, & humilitatem, tanta eſt, & non plus.* Ante hunc tamen Seraphicum Patrem diù ante S. Bernardus ita ſcripſerat: *Vera patientia eſt pati, vel agere contra quod libeat, ſed non præter quod liceat.* S. Auguſtinus inquit: *Patientia hominis quæ recta eſt, atque laudabilis, & vocabulo digna virtutis, ea perhibetur, quâ æquo animo mala toleramus, nec animo iniquo bona deſideramus, per quæ ad meliora perveniamus.* Nec eſt prætereunda Bellovacenſis doctrina, in hæc verba ſcribentis: *Triplex eſt patientia; videlicet, cordis, oris, & operis. In corde quidem debet haberi patientia, ut homo propter Deum voluntarie patiatur.* Qui poſtquam nonnullos eſſe oſtendiſſet, qui in primis certaminibus patientes quidem ſunt, attamen ad mala ab aliis accepta ſe reflectentes, ſubitò alterantur, protinùs ſubjungit: *Iſti ſunt ſimiles illis, qui per fortitudinem in bello victores ſunt, ſed per negligentiam poſtmodum intra urbis mœnia capiuntur. Vel illis, quos ingruens gravis languor à vita non ſubtrahit, ſed leviter veniens recidiva febris occidit. Ille ergo verè patientiam ſervat, qui ad tempus aliena mala ſine dolore tolerat, & eadem pertractans, & retractans, exultat ſe talia pertuliſſe, ne quietis temporibus bonum patientiæ pereat, quod in perturbationibus cuſtoditur. Patientia ſervanda in ore, ſicut docet Apoſtolus* 1. *Tim.* 4. *Argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina. Prælatis præcipue neceſſaria eſt patientia in ore, quia ſicut dicit Gregorius: Per impatientiæ vitium ipſa virtutum nutrix doctrina diſſipatur. Item ſervanda eſt patientia in opere.* 1. *Theſſ.* 4. *Patientes eſtote ad omnes.*

S.Bern. in flor. c.165.

S.Aug. ibid. c.2.

Bellov. ſpec. mor lib.2. diſt.87.

Oportet eſſe patientem, ad omnes omninò.

5 Obſervanda autem eſt in his ultimis verbis hæc conditio, quæ valdè notabilis eſt: *Ad omnes;* ſunt enim nonnulli qui patientes quidem ſunt, quoad particulares quaſdam perſonas, vel quia moventur à reſpectu & veneratione illis debita, vel propter lucrum, vel propter alios varios fines; non tamen ſunt patientes indifferenter cum unoquoque, *& ad omnes*, ut S. Paulus ait: *In nullo deficientes*, ut monet S. Jacobus. Patientia igitur exercenda eſt cordialiter erga omnes, erga amicos, & inimicos, erga dominos, & ſervos, erga filios, & diſcipulos, denique erga bonos & malos. Vnde Tertullianus in libro *de Patientia*, ait: *Omnibus patiens ero, alioquin cruciabor impatientia mea.* Præterea in quocunque eventu ſiniſtro patientes eſſe debemus, ſi perfectionem poſſidere velimus, de qua loquitur S. Jacobus. Et ideò S. Paulus ad Corinthios in hæc verba ſcribit: *In multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu S. in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma juſtitiæ, a dextris, & a ſiniſtris, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam, ut ſeductores, & veraces.* Propter hoc Deus

Tertul. de Patien. c.8.

2.Cor. 6.4.

S. Jobum omnibus ſæculis veluti perlucidum veræ patientiæ ſpeculum propoſuit; de quo Tertullianus exclamat dicens: *O feliciſſimum illum quoque quia omnem patientiæ ſpeciem adverſus omnem Diaboli vim expunxit!* In tanta namque adverſitatum multiplicitate & diverſitate, eandem oſtendit inalterabilem patientiam. Vt proinde S. Zeno in Sermone *de perfecta Patientia*, de ipſo dicat: *Omnes portat injurias.* Multi quidem erunt in variis calamitatibus & injuriis imperturbabiles, veruntamen ſi in certo quodam puncto tangantur, quod ipſis vel maximè dolet, mox iraſcentur: *Tange montes, & fumigabunt.*

Tertul. c.14.

S.Zeno ſer. de patien.

Perfecta patientia uſque ad finē perſeverat.

6 Advertendum quoque eſt, quòd ad hoc ut patientia noſtra *opus perfectum habeat*, neceſſum ſit, ut ad finem uſque ſemper perſeveret. Unde Tullius ab Alberto M. *lib.* 16. *de muliere forti*, §. 2. citatus, hanc ab initio diſcurſus adductam patientiæ tradit definitionem: *Patientia eſt, honeſtatis, ſive utilitatis cauſa, rerum arduarum ac difficilium voluntaria, & diuturna perpeſſio.* Ubi notanda eſt circumſtantia illa *diuturna*. Propter hoc etiam requiritur, ut charitati ſit conjuncta, quæ perſeverans eſt: *Charitas* enim *nunquam excidit.* Vnde S. Cypr. ait: *Tolle charitati patientiam, & deſolata non durat: tolle ſuſtinendi tolerandique ſubſtantiam, & nullis radicibus ac viribus perſeverat. Apoſtolus denique cum de charitate loqueretur, tolerantiam illi, & patientiam junxit. Oſtendit inde perſeverare tenaciter poſſe, quod norit omnia ſuſtinere.* S. Auguſtin. quoque dicit: *Inde eſt patientia vera juſtorum, unde eſt eis charitas Dei; & inde eſt eis patientia falſa iniquorum, unde eſt in eis cupiditas mundi.* Iſaac Presbyter *in lib. de mundi contemptu*, ita ſcribit: *Mens adverſitates & tribulationes habens, quæ non participant patientiæ, duplex habet tormentum. Patientia enim hominis repellit adverſitates ejus. Puſillanimitas enim mater eſt cruciatus, patientia verò mater eſt conſolationis. Eſt virtus quædam, quæ à latitudine cordis debet oriri, quam virtutem difficile eſt hominem invenire in tribulationibus ſuis abſque divino chriſmate, quæ ex perſeverantia orationis invenitur, & lacrimarum effuſione.*

1.Cor.13. S.Cypr.

S.Aug.c.7. ibid.

Iſaac Presbi de mundi contemptu.

7 S. Auguſt. illam veram patientiam eſſe oſtendit, quæ à Deo, ejuſque dono procedit. Unde ait: *Patientia piorum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum.* Et poſtquam dilectionem & concupiſcentiam mundanam veræ patientiæ contra oppoſuiſſet, mox ſubjungit: *Itaque illa terrena eſt, iſta cœleſtis. Illa animalis, iſta ſpiritualis. Illa diabolica, iſta Deifica; quoniam concupiſcentia, quâ fit, ut peccantes omnia patiantur pertinaciter, ex mundo eſt: Charitas autem, quâ fit, ut rectè viventes omnia fortiter patiantur, ex Deo eſt, & ideo illi falſæ patientiæ poteſt ſine adjutorio Dei voluntas humana ſufficere, tanto durior, quanto cupidior, & eo tolerabilius mala ſuſtinens, quo ipſa fit pejor. Huic autem quæ vera Patientia eſt, ideo voluntas humana, niſi deſuper & adjuta & inflammata, non ſufficit, quia Spiritus S. eſt ignis ejus, quo niſi accenſa diligat impaſſibile bonum, ferre non poteſt, quod patitur malum.*

S.Auguſt. Patientia eſt ex gratia ſpeciali divina.

8 Debet inſuper vera patientia habere humilitatem, velut fundamentum cui innititur, dicente S. Bernardo *Vera Sapientia, niſi per profundam humilitatem, nec acquiritur, nec tenetur.* Quod aptiſſimè congruit cum illa ſententia S. Ambr. dicentis: *Patientia humilitatis indicium eſt.*

S.Bern. in florib. c.165.

S.Ambr. in Pſalm 118. Oct.10.

DISCVRSVS XVII.

ARGUMENTUM.

Patientia ex malo bonum elicit, adverſaque in expiationem peccatorum ſuorum ſuſtinet. Econtrà verò impii multas ſuſtinent anguſtias, ut ad vitium, & pœnas ſempiternas pertingere valeant.

THEMA.

Maledicimur, & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus, blaſphemamur, & obſecramus. 1. Cor. 4. 12.

Patientia eſt cœleſtis alchimia producens ex ferro miſeriæ aurum gloriæ.

ARtis humanæ ſolers induſtria ad eum uſque pervenit artificii apicem, ut ex rudi ferro, pretioſiſſimum elicere, ſeu producere aurum queat; ſæpiùs enim, ipſamet experientia teſte, Alchimia chalybem

C in

in aurum tranſmutaſſe compertum fuit. Virtus autem patientiæ pariter ſpecies quædam eſt ſpiritualis Alchimiæ; ſiquidem hæc, ardente intùs in anima igne charitatis & amoris erga Deum & proximum, ex injuriis & contumeliis ab aliis nobis illatis, cœleſtes gratiæ, meritorum, virtuoſorumque ac heroicorum actuum novit educere theſauros: *Maledicimur*, inquit Apoſtolus; Ecce ferrum: *& benedicimus*, Ecce tibi aurum: *Perſecutionem patimur*: Ecce tibi chalybem: *& ſuſtinemus*; En puriſſimum & defæcatiſſimum aurum. *Et quis eſt, qui vobis noceat*, interrogat S. Petrus, *ſi boni æmulatores fueritis*? Et verò ars Medicinæ ex vipera, quæ venenoſiſſima eſt, mythridatum novit educere, quod adverſus cuncta venenoſa antidotum eſt potentiſſimum: Ita quoque ex alienæ malignitatis veneno vir patiens ſecurum pro æterna ſalute novit educere remedium: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Nam ut Marſilius Ficinus in epiſtola quadam ſcribit: *Sicut qui malè agit, bona ſibi convertit in malum: ita qui benè patitur, mala ea ſibi vertit in bonum; nempe in perferendis malis, ipſe bonus evadit*.

1 Petr 3.

Marſ. Ficin. l. 15. epiſt. ad Bapt. Salvin.

Continuatur idem conceptus.

2 Cum Philiſthæi Archam Domini, in prælio cum Iſraelitis habito, in prædam accepiſſent, Deus illos punire volens, præter immiſſam inter illos ingentem murium multitudinem, eoſdem pariter in ſecretioribus corporis partibus per pœnoſam valdè & fœtidam infirmitatem caſtigavit. Quod flagellum à ſe removere ſatagentes, ſatrapas ſuos conſuluerunt de adhibendo remedio; à quibus fuere perſuaſi, ut mures aliaſque effigies aureas funderent, iiſque Deo Iſrael oblatis, Arcam fœderis Hebræis denuò reſtituerent. Quo adimpleto ſatraparum conſilio, protinùs inter illos omne flagellum ceſſavit. *Omnia* autem hæc *in figura contingebant illis*; ſiquidem Deus per hæc nos erudire voluit, ut flagella ferrea & chalybea quibus caſtigamur & cædimur, per veram, virtuoſam, & voluntariam patientiam, aurea redderemus; tunc enim futurum fore, ut à flagellis liberemur æternis, efficiamurque ex Philiſthæis Iſraelitæ, id eſt *videntes Deum*.

Quidquid adverſitatis obvenit utiliter acceptatur pro commiſſis delictis.

3 Quando David à Semei multis afficiebatur improperiis & maledictionibus, imò ſumma cum ignominia projectis in eum petebatur lapidibus; tametſi in medio gentis armatæ, quæ ad ejuſmodi temerarios inſultus vindicandos potens & prompta erat, procederet, nihilominus ſapientiſſimus hic Princeps hac perſecutione in magnum bonum & lucrum ſuum uti noverat; ſiquidem non ſolùm ſuos armatos milites à juſta vindicta continuit, verùm etiam divinam & juſtam laudavit providentiam, qua hanc ſibi irrogatam permittebat injuriam. Unde S. Ambroſ. ſuper illa verba Pſalm. 37. *Ego autem tanquam ſurdus non audiebam*, conſiderans Davidem in illa occaſione dicentem: *Dimitte illum, ut maledicat, ſi forte videat Deus humilitatem meam, & retribuat mihi Dominus bona pro maledicto hoc*, inquit: *Vide igitur, quòd à conviciantibus adjuveris, at Dominus audiat te, & peccatam tuum remittat. Nam cum ipſe accuſator tuus eſſe debeas, & coacervare flagitia, teque ipſum offerre ſupplicio, quomodo negare objecta deſideras? Pœnitentia patientiam quærit, patientia autem mitigat delicta magna*. Et ideò S. Iſidor. ſuadet, dicens: *Quidquid tibi contingit adverſum, pro peccato tuo exiſtima venire*. Quo conſilio anima patiens utendo, & inimici inſultus libenter ſuſtinendo, eoſdemque per beneficia compenſando, in ferro aurum feliciſſimè invenit, neque ullam ſentit, aut experitur pœnam vel tormentum. Audiamus hac de re Bellovac. in hæc verba loquentem: *Quando patiens libenter, vel ſine murmure ſuſtinet, levior eſt ſibi dolor, & minus affligitur, & citius curatur, & Deus eſt cum eo confortans eum*.

S. Ambr. in Pſ. 37.
2. Reg. 16.

S. Iſid. lib. 2. Synon. c. 7.

Bellovac. ſpec. mor. l. 1. diſt. 69.

Patientia reddit pro malo bonum.

4 Obſervandum quoque eſt, quòd poſtquam S. Paulus oſtendiſſet, ſe aliosque viros patientes inimicis ſuis bonum pro malo, benedictiones pro maledictionibus, orationes pro imprecationibus, & blaſphemiis retribuere, protinùs ſubjungat: *Tanquam purgamenta hujus mundi facti ſumus*. Quæ verba, in ſenſu accommodatitio explicata, hunc reddere poſſunt ſenſum, videlicet quòd per merita patientiæ, perque redditionem boni pro malo, ingens nobis lucrum comparemus, purgando ſcil. & expiando debita noſtra, quæ apud Divinam juſtitiam in animabus noſtris contraximus. Quod patientiæ beneficium ut tantò majoris facias, ſequenti idipſum explicabo ſimilitudine. Quòd ſi enim Principi alicui integrum deberes auri milionem, quæ ſumma quædam eſt, cujus ſolutio tibi, utpotè viro pauperi & egeno, eſſet omninò impoſſibilis; nunquid magnam tibi cenſeres fieri gratiam, ſi idem Princeps creditor tuus ſuum tibi panderet ærarium, ut acceptis exinde theſauris poſſes illi ſatisfacere? Utique gratiam illam omninò velut immenſam ubique deprædicares. Simile verò quid fit in præſenti; nam patientia ingens quoddam Dei donum eſt, maximuſque theſaurus: hæc enim moneta quædam eſt tanti valoris atque pretii, ut per illam ſummam quantumvis graviſſimam peccatorum tuorum diluere poſſis. Cogita igitur, quòd quando Deus aliquas tibi adverſitates, aut ſiniſtros eventus immittit, ipſe tunc ærarium ſuum tibi ad ſolutionem debitorum tuorum faciendam aperiat. Unde Pſalmiſta ait: *Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos, & impietatibus noſtris tu propitiaberis*. Optimè peccati gravitatem S. Bernar. agnovit, dum in hæc verba ſcripſit: *Hoc modo te accuſa: Peccavi: ut eram digna, non recepi; æqualem vindictam peccati mei non ſentio, minus me ſentio percuſſam quam mereor, non ſunt tanta ſupplicia, quanta extiterunt peccata*. Unum namque peccatum mortale meretur de condigno mille infernos; ac proindè ſumma tibi gratia præſtatur, quòd poſt multa ejuſmodi peccata commiſſa, tibi concedat, ut in hac vita illa diluere, & expiare poſſis per adverſitates ſatis leves, patienter toleratas. Unicum duntaxat peccatum veniale pœnarum purgatorii nos reos conſtituit, quæ à pœnis infernalibus non differunt, niſi ſola duratione. Quot autem culpis ſimilibus tu coinquinatus exiſtis? Meritò igitur cum Salviano dicere debes: *Quamlibet aſpera, & adverſa patiamur, minora patimur, quam meremur*. S. Iſid. monet, ut dum in tribulatione poſiti ſumus, ſeriæ reflexionis oculum ad peccata noſtra præterita dirigamus; ait enim: *Conſideratione injuſtitiæ dolorem tempera: levius portabis, ſi pro quibus infertur, intenderis. Quæ enim gratia eſt*, inquit S. Petr. in ep. 1. c. 2. *ſi peccantes & colaphizantes ſuſtinetis*?

Pſ. 64. v. 4.

S. Bern. ſer. 42. de modo bene vivẽdi. Minora patimur quam meremur.

Salvian. l. 4. de Provid.
S. Iſidor.

1. Petr. 2.

5 B. Laur. Juſt. in laudem patientiæ ſcribens, hac de re hunc in modum diſcurrit: *Leve videtur, quod injuria percutitur, cum in arcano pectoris conſpicit, quod pejus eſt quod meruit; ſicque fit, ut contumeliis magis gratia quam ira debeatur, cum earum interventu, & Deo judice, & pœna gravior declinari poſſe confidatur, & ingentes theſauri in conſcientia per patientiam recondantur*. In progreſſu ejuſdem lib. c. 5. denuò repetit: *Tunc patienter illata flagella toleramus, cum in ſecreto mentis ad mala perpetrata recurrimus; quia per hoc quod culpa pondus agnoſcitur, afflictionis pœna levigatur. Patienter unuſquiſq; adverſa portat, cum ipſe meminit, quod in ſe habeat fortaſſe, in quo ipſe debeat tolerari; & quaſi aqua ignis extinguitur, cum ſurgente furore animi, cuiq; ad mentem culpa revocatur, quia erubeſcit peccatis alienis non parcere, qui proximo, vel Domino ſæpè ſe recolit parcenda perpetraſſe*. Bloſius inter alias ſuas inſtitutiones ſpirituales, hanc quoq; inſervit: *Aſceta memor paſſionis Dominicæ, peccatorumq; ſuorum, quamlibet tribulationem & cordis anguſtiam libenter perferat, & eam, quomodocunq; & undecunq; advenerit, non aliunde quam de manu Domini ſuſcipiat, etiamſi vitio ſuo, & culpa illam ſibi fortè conciliaverit*. Bellovac. quoq; ſequentem nobis tradit doctrinam: *Debet conſiderare patiens, quot & quanta commiſit peccata, pro quibus patitur, & quantas pœnas meruit in purgatorio, vel inferno: & videbit, quod incomparabiliter meretur graviores, vel etiam longiores, vel etiam æternas. Et ideo debet dicere illud Ier. 10. Peſſima eſt plaga mea, & dixi: Hæc infirmitas mea eſt, id eſt mihi debita pro peccatis, & ego portabo illam. Mich. 7. Iram Dei portabo, quia peccavi ei. Ira aqua eſt flagellum ejus, multa enim ſunt flagella peccatoris*. Citatq; c. 8. Judicum, ubi dicitur: *Reputemus peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia, & minora eſſe flagella Domini. Nota quam libenter debet homo afflictiones hujuſmodi tolerare, quia iſta ſunt longè breviores, & leviores pœnis purgatorii, & longè utiliores, quia iſta ſunt meritoria, illæ non. Magnam gratiam faceret homo debitori ſuo, ſi fabas quibus fit computus, acciperet pro marchis auri. Sed verè minor eſt comparatio afflictionum præſentium ad illas, quàm unius fabæ ad mille marchas*.

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 2.
Ex contumeliis magnum lucrum naſcitur.

Ibid. c. 5.

Bloſ. inſtit. ſpir. § 3.

Bellov. ib.

Jerem. 10.

Thren. 3. 39. Mala, quæ patimur peccata noſtra promeruerunt.

6 Inter alia Jeremiæ lamenta hoc quoque legimr: *Quid murmurat homo vivens, vir pro peccatis ſuis? Scrutemur vias noſtras*. Etenim ſi peccata à nnbis commiſſa nonnihil examinaverimus, inveniemus utique quàm mitis ſit manus, quæ per ærumnas momentaneas nos percuiit, in vicem tormentotum æternorum, & infernalium. Quomodo igitur tam impudentes erimus, ut de malis noſtris dolere præſumamus? *Mala quæ patimur, mala noſtra meruerunt*. Quòd ſi verò nonnunquam contingat, quòd dum adverſitatibus caſtigamur, planè innocentes ſimus, ac proindè percuſſio aſpera nobis videatur; neceſſum eſt, ut recordemur tranſgreſsionum præteritarum, quæ nondum expiatæ ſunt. Fratres Joſephi ſine ulla data cauſa tanquam exploratores habebantur, qui in Ægyptum eo fine veniſſent, ut munitiones illius explorarent, & fortalitia regionis deſtruerent; injuſtè quoque arguebantur furti, tanquam latrones. Ipſi verò à Deo interiùs illuminati, pacati erant, ſeque illas injurias juſtè promeruiſſe ingenuè fatebantur, revocando nimirùm in memoriam venditionem fratris ſui, & exercitam adverſum ipſum crudelitatem. Ideòque dicebant: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum*. De S. Ephrem Syro legitur, quòd dum adhuc juvenis eſſet adoleſcens alterius viri vitulam ex inſolentia juvenili perſequens, in foſſam quandam eandem præcipitarit, ubi hæc mortua fuit. Menſis autem ſpatio evoluto, cum in aliorum paſtorum ſocietate in agro dormiret, illiſque aliqua animalium ſuorum ſurrepta fuiſſent, quidam ex paſtoribus illis tanquam fures capti fuerunt, inter quos etiam Ephrem incarcerabatur. Qui utpotè innocens, incarcerationem hanc admiratus, & ob eandem coram Deo lamentans, Angelum quendam cœlitùs ad ſe miſſum vidit, qui cauſam incarcerationis ab eo ſciſcitabatur: cui cum ille ſe innocentem, omniſque culpæ expertem eſſe reſponderet, dixit ei Angelus: Scio equidem, te hac in re omni culpa carere, at verò recordare prævaricationis diebus ſuperioribus à te commiſſæ, quando vitulam, quæ tua non erat, in foveam impellens, in eadem perire feciſti. Si ad hoc te reflexeris, videbis quòd ex parte Dei juſtè ſis incarceratus, juſtiſsimaque ſint judicia ejus. Monuit eum inſuper, quòd licèt multi aliorum paſtorum ob non commiſſa delicta, quorum rei habebantur, in carcerem conjecti fuerint; hi tamen alios exceſſus ſine dubio commiſerint, ob quos pœnam illam juſtè merebantur. Ac proinde os aureum D. Chryſoſt. Antiochiæ jurè in hæc verba detonabat: *Cum rebus adverſis premimur, gaudeamus; hoc eſt enim peccatorum expiatio*. S. Bonav. in ſerm. quodam ſequentem referens hiſtoriam, inquit: *Confundunt impatientiam noſtram paganorum exempla. Nam quidam fuit Romanorum nobiliſſimus Conſul apud eos, & maximus, ſed aliquando exul ab æmulis accuſatus, & ab eis fuit expulſus: qui patriam egrediens, & ad extraneam gentem perveniens, Regi ſe præſentare volens, ad ejus palatium ivit. Cumque ad eum intrare non poſſet, in nihilo turbatus, verbum memoria dignum, & maxima patientia oſtenſivum dixit ad ſocium: Oportet nos patienter hæc ferre, quia nos dum in dignitate noſtra eſſemus, ſæpè talia aliis fecimus*.

Gen. 42. 21. Injuſtè quidoque patitur propter peccata præterita.

Chryſ. ho. 5. ad pop.

S. Bonav. ſer. 2 de S. Ant. de Pad.

Mundani plurima patiuntur propter bonum temporale ergo multo magis id debent boni propter bonum æternum. Sapient. 5.

7 Ad hoc ut ærumnas cum merito æternæ vitæ patienter feramus, optimum quoque remedium erit, ſi ad impiorum moleſtias, & adverſitates nos reflectamus, quas libenti & patienti animo ſufferunt, ut deſtinatos in animo ſuo peſsimos fines ſuos aſſequantur; ut proinde apud Sapientem dicant: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles*. Quantas enim avarus non patitur anxietates, ut divitias ſibi accumulet? Homo carnalis & luxurioſus quibus ſe non ſubjicit vilipendiis, periculis, incommoditatibus, ſumptuumque diſpendiis, ut impuris appetitibus ſuis ſatisfacere queat? Vindicativi inſtar cujuſdam Caini miſerrimè vivunt, & continuo angore percelluntur, ita ut folium à vento excuſſum, ſagitta illis eſſe videatur, cor ipſorum transfigens, quia *terret eos ſonitus folii volantis*. Invidus quantùm gemit & ſuſpirat ob alterius felicitatem? Ut proinde S. Auguſt. in cœno diſſolutionum ſuarum poſitus, confeſſus fuerit, dicendo: *Juſſiſti Domine, & ſic eſt, ut omnibus ſibi pœna ſit inordinatus amor*. Et tamen hi miſeri hæc omnia libenter ſuſtinent, ſine ullo alio ſolatio aut præmio, quàm quòd tandem in tormenta inferni in ſempiternum ſuſtinenda projiciantur. Nunquid igitur in comparatione illorum ad patientiam exercendam in adverſis prompti erimus, ut in ſempiternum ab omnibus ærumnis eximamur? *Quis nolit ad horam uri Laurentii igne, ne æternum gehennæ patiatur incendium?*

Proſequitur eandem materiam.

8 Nec ſolum peccata noſtra per patientiam expiando, pedes noſtros ab illa perditionis abyſſo eruimus, verùm inſuper æternam cœlorum gloriam nobis feliciter comparamus. Ideòque Bloſ. optimè monet, inquiens: *Omnis afflictio & amaritudo patienter loco inferni, atque purgatorii toleranda eſt*. S. Auguſt. in lib. *de Patientia*, ſimiliter inquit: *Veruntamen cum pro libidinibus & ſceleribus, cum pro iſta temporali vita, ac ſalute, multa homines horrenda mirabiliter ſufferant, ſatis nos admonent, quanta ſufferenda ſint pro vita bona, ut etiam poſtea poſſis eſſe æterna*. B. Laurentius Juſtinianus ſimiliter mundanorum hominum adducit exemplum, qui adeò ſunt patientes, ut iniqua ſua attentata conſequantur; ita enim ſcribit: *Tot & tanta ſuſtinent, ut peccata ſua perficiant, qui quotidianis cruciatibus cruciatum merentur æternum. Similiter exempla illorum, qui pro minimis & tranſitoriis bonis tot & tanta ſuſtinent*. Et forſitan S. Laur. hoc motivum à S. Auguſt. didicit, qui in prædict. lib. cap. 3. in hæc verba ſcribit: *Intueamur, quanta in laboribus & doloribus homines dura ſuſtineant, pro rebus quas vitioſe diligunt, & quantum ſe his feliciores fieri putant, tanto infelicius concupiſcunt. Quanta pro falſis divitiis, quanta pro vanis honoribus, quanta pro ludicris affectionibus periculoſiſſima & moleſtiſſima patientiſſimè tolerantur? Pecuniæ & gloriæ cupidos videmus, ut ad deſiderata perveniant, adeptiſque non careant, ſoles, imbres, glacies, fluctus, & procelloſiſſimas tempeſtates, aſpera & incerta bellorum, immanium plagarum ictus, & vulnera horrenda, non inevitabili neceſſitate, ſed culpabili voluntati perferre*. Ex ſolo vanitatis motivo, v. g. ad acquirendum ſibi viri generoſi nomen, non pauci in bello, in illa extremarum moleſtiarum carnificina, quæ ſanguinolentum corporum humanorum macellum habet, in multos uſque annos incaneſcent: & homo pro cœleſti gloria adipiſcenda adverſum aliquid patienter ſuſtinere detrectabit? S. Iſid. inquit: *Omnis ars ſæculi hujus, ſtrenuos amatores habet, & ad exequendum promptiſſimos* (cum omni veritate addere poſſumus: *Et ad tolerandum, & patiendum promptiſſimos*) *quia præſentem habet operis ſui remuneratorem. Deus autem pleroſque habet ſectatores languidos, pigritia inertia congelatos. Hoc proinde fit, quod labor eorum non pro præſenti, ſed pro futura remuneratione defertur*. Ac proindè potentiſsimum ad patientiam exercendam motivum erit, ſi vivæ fidei, magis autem vivacis ſpei noſtræ intentionem, in æternam retributionem defigamus. Id quod in ſequenti diſcurſu latiùs examinabimus, poſtquam priùs ad hunc diſcurſum finiendum adduxerimus id, quod in cap. 5. ejuſdem lib. à S. Aug. in hæc verba ſcribitur: *Pro apertis ſceleribus, non ut ea puniant, ſed ut perpetrent, multa homines graviſſima perferunt. Nonnè de quodam nobiliſſimo patriæ Parricida* (de Catilina loquitur) *ſæcularium litterarum loquuntur auctores, quod famem, ſitim, frigus ferre poterat, ejuſque erat corpus patiens inediæ, algoris, vigiliæ ſupra quam unicuique credibile eſt? Quid de latronibus dicam, quorum omnes, cum inſidiantur viatoribus, noctes perpetiuntur inſomnes, atque ut tranſeuntes excipiant innocentes, ſe qualibet cœli aſperitate nocentem animum, corpuſque defigunt? In his miranda potius, quam laudanda patientia. Imo nec laudanda, nec miranda, quæ nulla eſt, ſed miranda duritia, neganda patientia. Nihil autem illic jure laudandum, nihil utiliter imitandum. Tantoque rectius majori ſupplicio dignum judicaveris animum, quanto magis vitiis ſubdit inſtrumenta virtutum. Patientia comes eſt ſapientiæ, non famula concupiſcentiæ. Patientia amica eſt bonæ conſcientiæ, non inimica innocentiæ*.

Bloſ. ib.

S. Aug. to. 4. l. de Patient. c. 7.

B. Laur. juſt. c. 5. ib.

S. Aug. ibid. c. 3.

S. Iſid. l. 2. de ſummo bono c. 10.

S. Aug. ibid. c. 5.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Conſideratio gloriæ cœleſtis ad patientiam exercendam calcaria addit, & præbet auxilia.

THEMA.

Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit. Rom. 5. 3.

Beatitudo movet ad patientiam.

1 APoſtolus, qui ſæpiùs in paradiſum raptus fuerat, digniſſimam quandam, & utiliſſimam tradit veritatem, nimirùm quòd per patientiam ſecuriſſimè tendamus ad cœli patriam, perque ejus merita immortalem ſpem noſtram in tuto collocemus; ut proindè cum S.Paulo nobis dicere liceat: *Gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei.* S. Jacob. Apoſtolus proindè ſaluberrimè monet, inquiens: *Patientes eſtote, & confirmate corda veſtra, quoniam adventus Domini appropinquavit: Ecce Judex ante januam aſſiſtit;* quaſi diceret: in laboribus & fatigationibus patientes eſtote, magnum enim patientiæ veſtræ præmium erit in cœlis, nec diù differetur; ecce enim Judex coronam gloriæ in manu tenens ſtat in limine: *non coronabitur* autem, *niſi qui legitimè certaverit.* Quò etiam ſpectant illa ejuſdem Apoſtoli verba: *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.*

Jac. 5. v. 8.

2. Tim. 2. 5.

Jacob. 1.

2 S. Aug. ſuper illa verba: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis,* ſequentem inſtituit nobilem ponderationem: *Ipſum qui patiebatur, audite. Quaſi dicat: Sæviat mundus, fremat mundus, concrepat linguis, corruſcet armis, quicquid poteſt faciat, quid faciet ad id quod accepturi ſumus? Appendo id quod patior, contra id quod ſpero. Hoc ſentio, illud credo; & tamen plus eſt quod credo, quàm quod ſentio.* B. Petr. Dam. aliam pariter ejuſdem S.Pauli ponderat ſententiam, hanc videlicet: *Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Circa quæ verba ita ſcribit: *Perpende igitur, & invicem confer tribulationem & gloriam: Momentaneum, & æternum: Leve, & pondus. Gaude ergo & exulta, quia quod tribulationes ſuſtines, momentaneum eſt; quod gloriâ præſtolaris, æternum eſt. Leve eſt omne quod toleras, pondus eſt quod expectas.* Tertul. in lib. *de Patientia*, ſimiliter ait: *Quaqua ex parte, aut erroribus noſtris, aut mali inſidiis, aut admonitionibus Domini intervenit uſus ejus officii, magna merces, felicitas ſcilicet. Quos enim felices Dominus, niſi patientes nuncupavit, dicendo: Beati pauperes ſpiritu; illorum eſt enim regnum cælorum? Nullus profectò ſpiritu pauper, niſi humilis. Quis verò humilis, niſi patiens? Beati flentes, atque lugentes. Quis talia ſine patientia tolerat? Itaque talibus, & advocatio, & riſus promittitur. Beati mites. Hoc quidem vocabulo impatientes non licet omnino cenſeri. Item cum pacificos eodem titulo felicitatis notat, & filios Dei nuncupat, nunquid impatientes pacis affines? ſtultus hoc ſenſerit.* S. Cypr. in lib. *de bono Patientiæ*, ait: *Ipſa efficit, ut perſeveremus filii Dei, dum patientiam Patris imitamur.*

S. Aug. ſerm. 34. de SS. Perpenditur momentaneum tribulationis ad æternam gloriam.

B. Petr. Dam. l. 2. ep. 6.

Tertul. l. de Patient. c. 11.

S. Cypr. l. de Bono Pat.

3 S. Joan. Clim. ita ſcribit: *Patientia nobis neceſſaria eſt, ut Dei voluntatem perficiamus, & Chriſti promiſſiones aſſequamur. Qui autem ab acedia circumagitur, procul abeſt à tolerantia, ficus & æger à ſanitate. Non ergo in pigritia, ſed in ſapientia cognoſcitur; patientia autem renovata redditur fortior, dum mens in contemplatione & meditatione futurorum bonorum occupatur. Inde enim mens ſaginata vires mutuatur, & ſumit, quemadmodum corpus ex cibis corporalibus.* S. Mater Eccleſia in Antiphona, qua magnam Dei Matrem veneramur, hanc præſentem vitam lacrymarum vallem appellat, inquiens: *In hac lacrymarum valle, advocata noſtra illos tuos miſericordes oculos ad nos converte.* Ut autem tot miſeriarum torrenti liberiùs & imperterriti occurramus, advertenda ſunt illa S. Gregor. verba: *Mala vitæ præſentis tantò durius animus ſentit, quandò penſare bonum quod ſequitur, negligit; & quia non vult præmia conſiderare quæ reſtant, graviora æſtimat eſſe quæ tolerat. Unde & contra flagelli ictum cogitatio cæca conqueritur, & quaſi infinita calamitas creditur, quæ diebus curſu labentibus quotidie finitur. At ſi ſemel quiſque ad æterna ſe erigat, atque in his quæ immutabiliter permanent, oculum cordis figat, propè nihil eſſe hoc conſpicit, quicquid ad finem currit. Præſentis vitæ adverſa tolerat, ſed quaſi nihil eſſe omne quod labitur, penſat; quo enim internis gaudiis robuſtius ſe inſerit, eò minus exteriùs dolores ſentit.* S. Bern. in ſerm. 5. ſuper Pſalm. *Qui habitat*, idem patientiæ motivum his verbis memorat: *Cœleſtia præmia ad quæ tendimus, crebrò memorantes, quoniam non ſunt condignæ paſſiones, &c.* De S. & Seraph. Franciſco legitur: *Quod interrogatus, quomodo veſtitu tam tenui poſſet ſe ab hyemalis algoris aſperitate tueri, reſponderit: Si ſupernæ patriæ flamma contegeremur interiùs, frigus illud exteriùs facilè portaremus.* B. Laurent. Juſtin. ſimiliter ait: *Omne opus leve fieri ſolet, cum ejus pretium cogitatur, & ſpes præmii ſolatium fit laboris; atque tantùm proficit animus in virtute patientiæ, quantùm certior efficitur de corona victoriæ.*

S. Clim. Scholion. 5. ad grad. 14. Spes præmii ſolatium eſt laboni.

S. Greg. l. 10. mor. c. 12.

S. Bernard.

Apophteg. 4. S. Franc.

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 5.

4 S. Aug. ſuper Pſal. 36. ſcribens, ut virum patientem magnis paſſibus in hujus virtutis ſtadio progredi faciat, hoc ejus lateri calcar apponit: *Cum attenderis, quid ſis accepturus, omnia tibi erunt vilia quæ pateris, nec digna æſtimabis, pro quibus illud accipias; miraberis tantùm dari pro tanto labore, nam utique fratres, pro æterna requie labor æternus ſubeundus erat. Æternam felicitatem accepturus, æternas paſſiones ſuſtinere deberes, ſed ſi æternum ſuſtineres laborem, quando venires ad æternam felicitatem?* Apud DEUM non æquivalent in pondere *pati*, & *frui*, quia pati *momentaneum*, & *leve* eſt; frui autem *æternum*, nec habebit finem: *Æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Unde S. Franciſcus in acerbiſſimis doloribus ſuis, devotiſſimis hiſce verbis ſe conſolari ſolebat: *Adeò ingens eſt bonum quod expecto, ut omnis dolor reſpectu illius mihi ſit delectatio.* Bloſ. in ſuis inſtitutionibus virum patientem hunc in modum exhortatur: *Paratus ſis, vel ad extremum uſque judicii diem in doloribus & preſſuris vivere, ſi Deus ita vellet.* At verò quænam futura eſſet tam longanimis patientiæ retributio? *Neque enim aliud utilius homini accidere poteſt, quàm tribulatio.* Et verò tametſi hoc mundi hujus hominibus paradoxum eſſe videatur, utpotè qui utilitatem & emolumenta ſua non in ærumnis, ſed in proſperitatibus; non in doloribus, ſed in gaudiis habent repoſita: at verò graviter decipiuntur; quia *quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Maximè enim arduum negotium propter quod creati & redempti ſumus, & propter quod nos Deus pariter in hac vita conſervat, eſt animam noſtram ſalvare. Subdit igitur magnus ille valdèque illuminatus Dei ſervus: *Nullum certius ſignum divinæ electionis habetur, quàm ſi quis tribulationem humiliter, patienterque propter Dei amorem ſuſtineat: illa enim eſt pretioſus & præclarus annulus, quo Deus animam ſibi deſponſat.* In alio quoque loco revelationem S. Gertrudi à Deo factam in hæc verba recenſet: *Quadam perſona labori manuum intenta, ex improviſo graviter læſa fuerat, & magno dolore cruciabatur; cui Virgo Gertrudis compaſſa, orabat Dominum, ne ipſe membrum juſto labore læſum periclitari permitteret. Itaque Dominus ei benignè reſpondit: Nequaquam periclitabitur membrum illud, ſed pro dolore quem ſuſtinet, præmium incomparabile recipiet. Omnia etiam membra alia, quæ mota ſunt, ut obſequium læſo membro exhiberent, ejuſque dolorem alleviarent, & ſanarent, ſimiliter ex hoc præmium æternum obtinebunt. Tunc illa: Et quomodo, inquit, tantùm promereri poſſunt membra ſibi invicem ita ſervientia, cum hoc non ideo faciant, ut membrum læſum patientiùs pro tuo amore dolorem ferat, ſed ut ipſe dolor minuatur, vel ceſſet? Ad quod Dominus ineſtimabilis conſolationis reſponſum dedit: Quando homo poſt adhibitum dolori ſuo remedium, patienter pro amore meo tolerat, id quod lenire nequit ſtudio ſuo, præmium & meritum prorſus incomparabile lucratur, cum ego talem hominis paſſionem veriſſimè ſanctificaverim in illo verbo, quo in extremæ neceſſitatis meæ articulo Patrem oravi, dicens: Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte.*

S. Aug. in Pſ. 36. Pati eſt momentaneû, frui æternû.

Bloſ. inſtit. ſpir. §. 3.

Bloſ. in conclavi animæ c. 10.

5 Job omnibus divitiis, gregibus, ſervis, filiiſque ſpoliatus, & ad ſedendum in ſterquilinium redactus, in eoque ulcerum ſuorum ſaniem teſta radens, quanam perfruitus & confortatus eſt conſolatione, ut omnes illos ſibi obvios infauſtiſſimos eventus adeò patienter & imperturbabiliter ſuſtineret? Nimirum tota ipſius con-

Job ſolabatur in ſpe viſionis Dei.

Digitized by Google

Job 19. 25.

conſolatio in hoc præcipuè conſiſtebat: *Scio quod Redemptor meus vivit, & in noviſsimo die de terra reſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum. Repoſita eſt hac ſpes mea in ſinu meo.* Etenim viator aliquis, qui in pera ſua literam quandam cambialem ſecum portat, virtute cujus v. g. Antverpiæ triginta ſcutorum millia recepturus eſt; tametſi innumeris cum periculis, moleſtiis, ſudoribus, & anxietatibus, iter illud prolixum & laborioſum Roma Antverpiam uſque conficiat, propter certitudinem tamen, qua ſe Antverpiæ divitem futurum eſſe novit, itineris moleſtias æquanimiùs ſuſtinet. Eodem prorſus modo omnes nos, qui viatores ſumus, & ad cœleſtem patriam peregrinamur, omnes miſeræ hujus vitæ labores & anguſtias libenter ſuſtinere debemus, confortati ſpe viva æternæ retributionis. Bellovac. ex authoritate S. Bern. citata ita ſcribit: *Devotus miles bene armatus vulnera non ſentit, dum benigni ducis vulnera inſpicit.* Subditque aliam ejuſdem melliflui Doctoris ſententiam, in qua aptiùs ad propoſitum noſtrum ita loquitur: *Utrumque es mihi Domine Ieſu, & ſpeculum patiendi, & præmium patientis. Tu doces manus meas, in cruce ſcilicet expanſus ad prælium, & vehementer accendis ad patiendum, propter patientiæ præmium.*

Exemplificatur in viatore.

Bellov. ſpec. moral. lib. 1. diſt. 18.

Heb. 10.

Momentum tribulationis comparatur ad ſcilicet æternitatê.

6 S. Paulus Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos, ad continuandam patientiam duobus hiſce brevibus quidem, ſed valdè ſententioſis verbis exſtimulavit: *Adhuc modicum.* Enimverò licèt ærumnæ quæ nos in hac vita premunt, centum duraturæ eſſent annis; hi tamen comparativè ad æternitatem, vix unum diem adæquarent, juxta illud Pſalmiſtæ effatum: *Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies heſterna quæ præteriit. Qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.* S. Leo inquit: *Certa & ſecura eſt expectatio promiſſa beatitudinis, ubi eſt participatio Dominica Paſsionis,* quaſi diceret: Si Chriſtum pro ejus amore patiendo & tolerando imitatus fueris, ſimul etiam cum ipſo ſecurè regnabis. Porrò Dei Filius, utpotè ſecundùm animam perfectè beatus, à primo incarnationis ſuæ inſtanti dotes ſuas glorioſas in corpus ſuum debuiſſet transfundere: & tamen ob eximium, quo patientiæ virtutem proſequebatur, affectum, corpus ſuum paſſibile manere voluit, & *propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem.* Cumque per triginta trium annorum decurſum corpore gaudere potuiſſet glorioſo, impaſſibili, & ſolis inſtar luminoſo, in patibulum affigi, id eſt, in beneficium & exemplum noſtrum in paſſionibus & tormentis exercere ſe voluit. Veruntamen ſemel in trium dilectiſſimorum Apoſtolorum conſpectu in monte Thabor dotes glorioſas in corpus tranſmittere voluit: *Reſplenduit facies ejus ſicut Sol, & veſtimenta ejus facta ſunt alba ſicut nix.* Voluit inſuper, quòd è Cœlis ſuper ipſum apertis, vox illa æterni Patris ſui audiretur: *Hic eſt Filius meus.* Scitiſne cauſam, inquit Beda? Nimirum *pia proviſione factum eſt, ut contemplatione ſupermanentis gaudii ad breve tempus delibata, fortius adverſa tolerarent.* Hoc fuit calcar, quo martyres ad patiendum non ſolùm cum fortitudine, ſed & cum promptitudine & jubilo atrociſſimorum martyriorum carnificinam exſtimulabantur. Mater equidem S. Symphoriani adoleſcentuli ob tenellam filii ætatem valdè metuebat, ne ob carnificum violentiam adeò terreretur, ut periculum eſſet, ne à corona recederet martyrii. In hac igitur perplexitate conſtituta ſapiens mater, quid fecit? Filium ſuum intra manus carnificum conſtitutum, hiſce verbis inclamavit: *Nate, nate, memento æterna vita, cœlum ſuſpice, & ibi regnantem intuere; tibi enim vita non eripitur, ſed mutatur in melius: Qua verba S. Adoleſcentulus audiens, fortiter IESU Chriſti cauſa carnifici collum præbuit.*

S. Leo ſer. 9. de Quad.

Heb. 12.

Matt. 17. 8.

Beda.

Mater S. Symphorian. filium ſuum patientem hortatur ut Cœlum ſuſpiciat.

In lectionib.

7 Tempore perſecutionis, à Diocletiano Imperatore excitatæ, miles quidam gentilis, martyres pluri-mos atrociſſima paſſionis ſuæ tormenta cum immenſo jubilo ſuſtinere obſervans, eoſdem, undenam hæc in illis tanta exultatio oriretur, interrogavit; maximè cum omnia corporis membra lacera, & dilaniata ex flagellorum impetu relicta eſſent: cui unus eorum reſpondit: hanc in nobis lætitiam exprimit *Gloria, quam nobis Dominus promiſit.* Eo verò iterum interrogante: Quænam, vel qualis eſſet hæc ipſis promiſſa gloria? Martyr ſubjecit: *Hanc nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit.* Omnibus haud dubiè nota ſunt illa Tertul. de invicta Martyrum patientia diſſerentis, pulcherrima verba: *Nihil crus ſentit in nervo, dum animus eſt in cœlo.*

Lætitia martyrum in tormentis propter futuram gloriam.

Tertul. ad Martyr. c. 2.

8 Chriſtus Redemptor noſter Apoſtolos ſuos animare volens ad patiendum paupertatem, famem, perſecutiones, nuditatem; ad ſuſtinendum tyrannorum rabiem, ferarum crudelitatem, acinaces, equuleos, cataſtas, incendia (juxta illud: *Lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, &c.*) eoſdem hiſce verbis prævenit: *Nollite timere puſillus grex.* Sed quonam motivo ab ipſorum cordibus omnem timorem pellere tentavit? Hoc nimirùm: *Complacuit patri veſtro dare vobis regnum.* Circa quæ verba Chryſologus in ſermone quodam ait: *Hinc eſt quod Diſcipulis ſuis Chriſtus regnum ponit in præmio, ut in certamine non cedant periculis, non timori; nam pericula deſpicit, qui tendit ad regnum.*

Chriſtus hortatur ad patientiâ propter regnum Cœlorum.

Luc. 12. 32.

Chryſol. ſer. 22.

9 Glorioſi illi 40. milites Chriſti ad mortem in lacu aquæ gelidæ ſuſtinendam condemnati erant, propè quem tyrannus aliud quoddam aquæ tepidæ balneum præparaverat, ut iis, quibus illa Chriſti verba adaptari non potuiſſent: *Inpatientia veſtra poſſidebitis animas veſtras,* negandæ fidei eſſet incentivum; prout de facto unus illorum martyrii illius ſuſtinendi impatiens, in calidas balnei aquas ſeſe immerſit, ut *ad literam* in ipſo adimpleretur illa apud Jobum deſcripta comminatio: *Ab aquis nivium uſque ad inferos peccatum illius:* ſiquidem in juſtam impatientiæ ſuæ pœnam ad inferni flammas immediatè tranſivit. Quia verò ſanctiſsimi hi Athletæ Deum conſtanter rogaverant, ut quemadmodum quadraginta numero gelidas martyrii aquas ingreſsi fuerant, ita quoque 40. illis donarentur coronæ, ita ut ne una quidê huic numero deeſſet, oſtiarius carceris, qui idololatra erat, ſubitò exutis veſtibus in gelidum illud ſtagnum inſilivit, ſanctamque religionem noſtram per hunc actum ad ultimum uſque ſpiritum fuit confeſſus. At verò quanam concione aut exhortatione, quovè catechiſmo informatus præfatus oſtiarius ad moriendum pro Chriſto ſe reſolvit? Nimirum *illos orantes, & luce circumfuſos, & quoſdam è cœlo deſcendentes Angelos, tanquam à Rege miſſos, qui coronas triginta novem militibus diſtribueret, intuens, ita ſecum loquebatur: Quadraginta hi ſunt, quadrageſimi corona ubi eſt? Quæ dum cogitaret, unus ex illo numero, cui animus ad frigus ferendum defecerat, in proximum tepefactum balneum deſiliens, ſanctos illos ſummo dolore affecit. Verum Dominus illorum preces irritas eſſe non eſt paſſus: Ianitor enim detractis ſibi veſtibus, ac ſe Chriſtianum eſſe clara voce confeſſus, martyribus ſe adjunxit.* Nimirum coronis illis per Angelorum manus à cœlo deportatis ineſcatus, ad ingrediendum ſævum illud gelu, & ad ſubeundum interiùs in corde ſuo divini amoris ardorem, inductus fuit.

Propter viſâ quadrageſimam coronâ adjunxit ſe triginta novem martyribus oſtiarius carceris.

Job 24. 19.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Deus tribulationum eſt auctor, eaſq; ad utilitatem noſtram, & gloriam ſuam nobis immittit, ut tantò magis noſtram eluceſcere faciat patientiam.

THEMA.

Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum. Job 1. 2.

1 SAnctus Propheta Job nuntios omnes, qui ſæpè repetitis vicibus, funeſta illa nova totalis omnium divitiarum ſuarum jacturæ, demolitam domum, totiuſque poſteritatis ſuæ deſolationem & mortem ſucceſsivè annuntiarunt, vultu prorſus ſereno, & imperturbabili corde excepit. Motivum verò, quo exſtimulatus fuit, ut divinæ voluntati acquieſceret, eique ſe planè conformaret, ipſemet Propheta hiſce verbis expreſsit: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c.* Nimirum omnium illorum damnorum, totiuſque miſeriæ ſuæ authorem immediatum Deum, non verò Dæmonem eſſe agnovit: *At verò cum non parum valeat ad calamitatis ſolatium,* ut S. Chryſoſt. ait, *ſi quis ſibi conſcius ſit, juſtè ſe pœnas luere, ille autem & hac conſolatione privatus fuerit, ut qui converſationem virtute plenam oſtendiſſet,* quamnam

Job damnorum ſuorum agnovit Deum authorê Dominus dedit, Dominus abſtulit.

Chryſ. to. 6. hom. 21.

conſolatione fretus, cor ſuum ad tantam fortitudinem, æquanimitatem, & patientiam exſtimulabit? Nimirùm hiſce verbis: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c.* S. Propheta ſe & omnes alios, qui rerum ſuarum rapinas aut fortuitas jacturas patiuntur, conſolatus fuit. At verò *quid dicis Dominus abſtulit? Fur abſtulit, & qua ratione dicere poſſum: Dominus abſtulit? Ne mireris, etenim Iob, quæ Diabolus rapuit, eadem Dominum abſtuliſſe dicit: & quomodo quæ fur ſurripuit, tu Dominum dicis abſtuliſſe? Ne enim dixeris, non habeo gratiam, non ex mea mente hoc erat, nec me ſciente, aut volente latro rapuit, Quæ mihi merces erit? Nec enim ſciente aut volente Iob iſta facta ſunt.* Enimverò dum Job Deum omnis jacturæ ſuæ authorem eſſe agnovit, ejuſque providentiam per benedictionis, & gratiarum actionis tributum approbavit, hæc ejus patientia adeò Deo grata fuit, ut idem Chryſoſt. dicat: *Omni ſacrificio præſtantiora illa verba protulit; Dominus dedit, Dominus abſtulit &c.* S. Gregor. conſiderat, quòd non ait: *Dominus dedit, Diabolus abſtulit; ſed Dominus dedit, Dominus abſtulit. At poſtquam non abſtulit, niſi ipſe qui dedit, ſua recepit, non noſtra abſtulit; ſi enim ab illo accipimus, quibus in hac vita utimur, cur doleamus, quod ipſo judicante exigimur, quo largiente fœneramur?* Pergitque idem S. Pontifex ulterius ad ponderandum ſequentia verba: *Sicut Domino placuit, ita factum eſt.* Ubi ſubdit: *Si juſta Deo placere ſcimus, pati autem nulla, niſi quæ Domino placuerint, poſſumus, juſta ſunt cuncta quæ patimur, & valde injuſtum eſt, ſi de juſta paſſione murmuramus.* Enimverò per quotidianam experientiam videmus, aulicum, dummodò prudens & providus ſit, in omnibus actionibus ſuis nihil magis ſatagere, quàm ut genio & beneplacito Principis ſui conformare ſe poſſit. Ac proinde cum certum ſit, Deum ſummam in eo habere complacentiam, dum aliquem adverſitates ab ipſo immiſſas patienter ferre & ſuſtinere conſpicit, neceſſum eſt, ut patientiam ſummam nobis conſolationem adferre credamus, dicamuſque: *Sicut Domino placuit, ita factum eſt: Sit igitur nomen Domini benedictum.*

S. Greg. l. 2. mor. c. 13.

2 Bellov. ad præſens propoſitum ita ſcribit: *Patientiam juvat & roborat divina voluntas, cui debemus conformari.* Citatque textum quendam Scripturæ ex lib. 1. Reg. cap. 18, ubi dicitur: *Quod pateris, fecit tibi Dominus.* Circa quæ verba præfatus author ait: *Tu autem quis es, ut contradicas Deo? Nunquid vas contra figulum, aut ſecuris movebitur in eum, qui ſecat vineas? Quomodo ergo creatura contra Creatorem murmurare præſumet? Quis eſt filius, quem non corripit pater?* Bloſ. in conclavi animæ de S. Catharina Senenſi ſequentia refert: *Dixit Dominus ad S. Catharinam: Volo te noſſe, quod omnes pœnæ, quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate conſiſtunt, quia ſi voluntas eſſet ordinata, & concors cum voluntate mea, careret quodammodo pœna. Quamvis enim qui hac ſancta ordinataque voluntate præditus eſt, ſentiat laborem, & dolorem, quicquid tamen amore meo ſponte patitur, quaſi ſine pœna portat: Libentiſſimè enim illud ſuſtinet, conſiderans, & ſciens, meam eſſe voluntatem, atque permiſſionem, ut patiatur.*

Bellov. ſpec. moral. lib. 1. diſt. 18.

1. Reg. 18. Voluntas Dei eſt ut homines patiantur.

Bloſ. in Conclav. animæ c. 10.

3 Vulgatiſſimum eſt axioma, ab ipſiſmet quoque ſanctis Patribus receptum, quo dicitur: *Qui amat, non laborat.* Ac proinde cum ſervi Dei ardentiſſimo erga Deum afficiantur amore, pondus tribulationum non æſtimant, neque ſentiunt, quin potiùs de illo lætantur, & gaudent. Cum enim laſcivi amoris vehementia omnes amantium ingentes moleſtias mitiget, dummodò ei quem amant, gratum per illas obſequium ſe præſtare ſciant: quantò magis hunc effectum in animabus à Deo dilectis amor divinus operari poterit; ſiquidem certò ſciant, id quod patiuntur, ex divino provenire beneplacito, ſanctaque ejus diſpoſitione?

Qui amat, non laborat.

4 Palladius de Stephano Anachoreta refert, quòd eo tempore quo chyrurgus partem femoris putrefactam ſecabat, ipſe junctas ad cœlum manus levarit, ſectioniſque dolorem tanta cum patientia ſuſtinuerit, ac ſi chyrurgus ſectionis inſtrumentum, non ſuo, ſed alieno corporis applicuiſſet: cumque omnes circumſtantes ejus cauſa plorarent, ipſe eos ſequentibus conſolatus eſt verbis: *O filii, quicquid Deus facit, ad bonum finem facit: patiamur, & luctemur, dum in ſtadio ſumus: Melius eſt breviculo dolore corripi, quam ſuppliciis æternis involvi.*

Palladius, Patientia Stephani Anachoretæ.

5 In Gen. de Iſaac legitur, quòd Jacob filio ſuo dixerit: *Accede ad me, & da mihi oſculum fili mi.* Hoc tamen paternæ dilectionis ſignum in eum nõ contulit, niſi poſtquam manuum ſuarum contactu quis eſſet, exploraviſſet: id quod Hug. Card. conſiderans, ait: *Poſt tactum demum fit oſculum, id eſt poſt patientiam flagellorum.* Enimverò quando ſpecialem, nobiſque valdè addictum habemus amicum, quem ſimul magna experientia & prudentia præditum medicum eſſe novimus, libenter præſcripta ab eodem medicamenta, quantumvis etiam amara ſint, haurimus aut deglutimus, quia ſanitatem nos per illa conſecuturos eſſe ſperamus. Cum igitur cœleſtis ille protomedicus, qui de ſe ait: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus;* præ cunctis aliis infirmitates noſtras ſpirituales optimè noverit, noſtrumque bonum, æternamque noſtram ſalutem, utpotè ardentiſſimè nos amans, ſummè deſideret; juſtum & æquum eſt, quòd ſi aliquam nobis præbeat patiendi occaſionem, idque in beneficium noſtrum, & ad aſſecurandam vitam æternam, nobis promiſſam, & ſine patientia inaſſequibilem (nam *in patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*) medicinam nobis porrectam, quantumvis amaram, libenter & ſine contradictione aut nauſea, imò cum aviditate ſumamus, & deglutiamus.

Gen. 27. Libenter Medicinam accipimus à medico amico, talis autē eſt Deus. Hug. Card. ibid.

Matth. 9. 12.

Luc. 21. 19.

6 Apud Bolland. in vita S. Joannis Patriarchæ Alexandrini, cognomento Eleemoſynarii, leguntur ſequentia: *Dominus qui divitias in tempore quodam B. Iob abſtulit, fecit ſimile & huic omni bonitate pleno S. Patriarcha Ioanni. Navibus enim ſanctiſſimæ Eccleſiæ comprehendentibus violentam hyemem in loco, qui dicebatur Adria, projecerunt omnia ſua quæ naves portabant. Venientibus autem Alexandriam, ſtatim creditores, & primi nautæ in Eccleſiam confugerunt. Sanctus vero hoc audiens, & cauſam propter quam fugerant, miſit eis verbum manibus ſuis conſcriptum, habens ita: Dominus dedit, Dominus, ut voluit, abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. Exite filii, nihil ex hoc veriti.* Quæ ejus cum divina voluntate conformata patientia Deo adeò placuit, ut paulò poſt dupliciter ei multiplicarit, quicquid in illo naufragio amiſerat. Imò ipſemet Seneca in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Virum bonum concedas neceſſe eſt, ſummæ pietatis erga Deum eſſe; unde quicquid illi acciderit, æquo animo ſuſtinebit: ſciet enim id accidiſſe lege divina, qua univerſa procedunt.*

Bolland. 23. Jan. fol. 509. Joannes Patriarcha Alexandrinus bona in Naufragio perdita recepit propter patientiam dupliciter.

Senec. ep. 77.

7 Refert Cardinalis Baron. quòd cum Attila formidabili exercitu inſtructus, ad deſtructionem Trojæ in Francia accinctus eſſet, S. Lupus civitatis illius Epiſcopus pontificaliter veſtitus, toto Clero comitante, obviam ei proceſſerit, eique dixerit: *Tu quis es, qui tot devictos Reges, deſolatas tot provincias tuo ſubjicis imperio?* Cui ille reſpondit: *Ego ſum Attila Hunnorum Rex, flagellum Dei.* Moxque S. Epiſcopus ſubjecit: *Ecquis flagello Dei reſiſtet? Veni igitur, o flagellum Dei mei, utereque liberè omni eo, quod iſtibi eſt conceſſurus:* quibus verbis Rex barbarus mitigatus, à facta reſolutione civitatem illam exterminandi temiſit, ſanctumque Epiſcopum benignè amplectens, ejuſque ſe orationibus recommendans, diſceſſit. Ex qua hiſtoria clarè deducitur, quòd dum flagella à Deo provenire agnoſcimus, eadem cum æquanimitate recipere debeamus, utpotè ad majus bonum noſtrum, majoremque Dei gloriam ordinata. Tertull. in lib. *de Patientia*, ait: *Quod ſi a Domino nonnulla credimus incuti, cui magis patientiam, quam Domino præbeamus? Quin inſuper gratulari & gaudere nos decet dignatione divina caſtigationis. Ego, inquit, quos diligo, caſtigo.*

Baron. ann. 451. n. 40. Invitatur à S. Lupo ut intret civitatem ſuam Attila ut flagellum Dei, & hoc ipſo illius iram mitigavit.

Tertul. l. de patien. c. 11.

8 Bloſ. ſequentem S. Gertrudi à Deo factam revelationem recenſet, inquiens: *Quando ego alicui do gratiam, hæc in illo operatur; ſicut ſalus ejus magis congruit. Quibuſdam enim utilius eſt, diverſis gravaminibus in præſenti vita exerceri, quam magnam dulcedinem, & conſolationem percipere. Ideo gratia ipſis convertitur in amaritudinem tribulationum, & afflictionum, quibus magis, ac magis promovetur illorum ſalus, & exornantur animæ eorum ſecundum optimum beneplacitum*

Bloſ. ib. Quibuſdam utilius eſt exerceri adverſitatib. s.

cor-

Digitized by Google

cerdis mei. Quod quamvis eos in hoc exilio lateat, tanto tamen dulcius id experientur in vita æterna, quanto hic fidelius laboraverint, adverſitates, & tribulationes quaſque pro honore, vel amore nominis mei patienter perferendo.

Deus adeſt miſeris in tribulatione.

9 Tritum eſt illud adagium: *Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum*: ideòque magnum quoque nobis ſolatium eſſe debet, quòd ipſemet Deus adverſitatum anctor, qui illas in noſtrum emolumentum nobis immittit, ipſemet per æternæ veritatis verbum, ſe cum viro patienti, patientem quoque & pœnantem futurum eſſe declaret, inquiens: *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Et in lib. Sap. de Joſepho teſtatur in hæc verba: *Deſcenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi ſceptrum regni.* Atque ideò licèt idem Joſeph variis modis ab illa ſervitute eximere ſe potuerit, efficiendo, ut pater ejus Jacob miſeriarum ſuarum certior factus, eum à vinculis, quibus tenebatur, redimeret: & quoad impoſturam criminis, propter quod in carcerem conjectus fuerat, ſe pariter facili negotio defendere & purgare potuiſſet: at verò omnes illas perſecutiones à Deo ordinatas fuiſſe intelligens, ut per patientiæ ſuæ merita magis ſublimaretur in cœlo, & in terra, ab illis flagellis ſe ſubducere noluit, probè ſciens, quòd hac via & ratione divinam aſſiſtentiam propinquiorem ſibi habiturus eſſet.

Pſ. 90. 14.

Sap. 10. 13.

Gratia Dei minuit martyrum dolores.

10 In vita S. Perpetuæ legitur, quòd Sancta hæc quadã cum impatientia martyrium unà cum ſodalibus ſuis ſubire deſiderans, gratiam à Deo obtinuerit, octavo menſe anticipandi partum, idque cum perfecta natæ prolis ſalute. Accidit autem, quòd dum ob acerbiſſimos quos inter parturiendum patiebatur dolores, ſupra modum lachrymaretur, perſecutoris miniſtri eam interrogarint, quaratinne acerbiſſima martyrii tormenta, quæ pro ſequenti die ei præparabantur, paſſura eſſet? Quibus ſapiens mulier reſpondit, inquiens: *Natura debitas pœnas naturali tantum virtute ægrè ſuſtineo: Quæ autem quantumvis immania pietatis cauſa ſubire cogar, divina gratia ſuperabit.* Quando Salvator noſter diſcipulos ſuos ad ſubeunda pro ejus amore tormenta animare voluit, eiſdem promiſit, dicens: *Capillus de capite veſtro non peribit.* Sic quoque patienti Jobo nihil omninò deperiit, quia, ut eventus docuit, ipſemet Deus ea, quæ ipſi ſurripuerat, ingenti cum fœnore multiplicavit.

Luc. 21. 18.

Bolland. 8. Jan. fol. 469. Motivum ad exercitium patientiæ.

11 In vita S. Patientis Epiſcopi Metenſis legitur apud Bollandum, cum alios ſolitum fuiſſe exhortari ad patientiam, cujus ipſe nomen portabat, idque ex ſequentibus motivis: *Perpende, quia ſicut terra, cum qua eſſe habent omnia, non gignit frumenta, neque maturat fructus, niſi exculta hominum labore, ventorum exagitata turbine, aeris temperie, ac ignis decocta calore: ſic ipſa ſemen juſtitia anima non parturit, niſi patientia, & impulſu tribulationum. Talis eſt enim ipſa rationalis natura, quod niſi tentationibus prematur, diſciplinaque coerceatur, aut libero arbitrio, inani gloria levatur, aut ſecuritate, terrenis immergitur. Ut ergo fructum requiei perpetua valeas percipere, per tribulationum patientiam te oportet exercere.* Quia igitur Deus ſpirituali animæ profectui intentus, quàm utile illis ſit exercitium patientiç, optimè intelligit, ideò iiſdem varias hinc inde tribulationes immittit. Porrò quàm laudabilis & proficua hæc virtus exiſtat, quàmque Deo ſit grata, ipſimet quoque cognovere gentiles. Inter quos Seneca hac de re in hæc verba ſcribit: *Nobis interdum voluptati eſt, ſi adoleſcens conſtantis animi irruentem feram venabulo excepit; ſi leonis incurſum interritus pertulit: tantoque ſpectaculum eſt gratius, quanto id honeſtior fecit. Non ſunt iſta, quæ poſſunt in ſe Deorum vultum convertere, ſed puerilia, & humana oblectamenta levitatis. Ecce ſpectaculum dignum, ad quod reſpiciat intentus operi ſuo Deus: Ecce par Deo dignum. Vir fortis cum mala fortuna compoſitus, utique ſi & provocavit. Non video, inquam, quid habeat in terris Jupiter pulchrius, ſi convertere animum velit, quam ut ſpectet Catonem, jam partibus non ſemel fractis, ſtantem nihilominus inter ruinas publicas rectum.* Alio in loco idem moralis Philoſophus in ordine ad oſtentationem hujus virtutis, de ſemetipſo ita ſcribit: *Præbeo me non aliter, quam rupes aliqua, in vadoſo mari deſtituta, quam fluctus non deſinunt, undecunque moti ſunt, verberare; nec ideo à loco eam movent, aut per tot ætates crebro incurſu ſuo conſumunt.* Et alibi pariter de ſe ita ſcribit: *Tormenta abeſſe à me velim, ſed ſi ſuſtinenda fuerint, illis fortiter, honeſte, animoſe morem ut geram, optabo. Quid malim non incidere bellum? Sed ſi inciderit, & vulnera, & famem, & omnia quæ bellorum neceſſitas fert, generoſe ut feram, optabo. Non ſum tam demens, ut ægrotare cupiam, ſed ſi ægrotandum fuerit, ut nihil intemperanter, nihil effœminate faciam, optabo. Ita non incommoda optabilia ſunt, ſed virtus, qua perferuntur incommoda.*

Seneca de provid. c. 2.

Senec. l. de vita beata c. 25.

Seneca ep. 67.

12 S. Paulus in Epiſt. 2. ad Cor. cap. 11. prolixum contexit ærumnarum ſuarum catalogum, in quibus tamen omnibus, per divinæ gratiæ ſubſidium, fortem & patientem ſeſe probavit. Unde ait: *Omnia poſſum in eo qui me confortat.* Ingens profectò eſt conſolationis motivum, ſcire quòd infortunia omnia quæ divina providentia electis immittit, ad majorem Dei cooperatura ſint gloriam, & animæ emolumentũ, dum patientia mediante, Deus in ipſis eluceſcere facit virtutem ſuam qua illis aſſiſtit. Unde Apoſtolus ait: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Ille à nativitate cæcus non ob demerita propria, nec propter genitorum ſuorum culpam, luminis oculorum natus eſt expers, ſed ut per hoc divinæ majeſtatis gloria magnificaretur: *Ut manifeſtentur opera Dei in illo.* Ubi Cajet. ait: *Diſcimus hinc mala pœna quandoque infligi ad manifeſtandam gloriam ipſius Dei, nec injuriam facit Deus alicui, qui propter majus bonum ſic diſponit.* Veruntamen præter utilitatem quæ in nos redundat, ſummus quoque conſiderandus eſt honor, ad quem vermis viliſſimus, qualis homo eſt, ſublimatur, ut ſcil. per patientiam, & tolerantiam ſuam gloriæ Altiſſimi cooperari poſſit: quæ enim hæc eſt gloria, quòd miſeriæ, quæ peccati ſui ſunt effectus, per virtuoſam tolerantiam perpeſſæ, in inſtrumentum honoris & gloriæ Dei, & ſuæ, non ſolùm temporalis, ſed etiam æternæ, tranſmutari poſſint: *Quæ negotiatio patientiæ in corpore?* inquit Tertul. Duplex enim lucrum acquirimus, pro nobis, ſcil. & pro Deo, dum miſerias noſtras ad augendum honorem & gloriam ſuam dirigimus. Nequaquam enim credendum tibi eſt, quòd quicquàm de honore tuo tibi ſit amittendum, ſi ex amore ipſius de illatis tibi injuriis non ſumpſeris vindictam, quia dum illas ad Dei pedes deponis, ipſe ſibi injuriam tibi factam ſuo tempore mulctandam vendicabit, juxta illud: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Unde Tertul. ait: *Adeò ſatis idoneus patientiæ ſequeſter: Deus, ſi injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt, ſi damnum, reſtitutor eſt: Si dolorem, medicus eſt: Si mortem, reſuſcitator eſt. Quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem! Nec immeritò, omnia enim placita ejus tuetur, omnibus mandatis ejus intervenit.* Plutarch. inquit: *Pueri apud Lacedemonios in ara Dianæ flagellis quotannis ſtato die feſto cædebantur ex more totum diem. Itaque frequenter durabant ad mortem, atque hilares ac læti concertantes inter ſe de victoria, quis eorum diutiſſimè, fortiſſiméque toleraret verbera. Unde nec gemitum, nec vocem dabant, nec ſcapulas, aut corpus contrahebant, tantum ad hoc, ut victoriæ hujus nomen & decus obtinerent.* Et hi quidem pro Dæmone, non verò pro Deo: pro inferno, non verò pro paradiſo comparando hæc patiebantur. Nunquid igitur magnum nobis foret dedecus, ſi dum de patientia exercenda agitur, nos ab his paganis ſuperari ſineremus, quando nos pro re tantò nobiliori, digniori & utiliori patimur, quantùm Deus Dæmoni, & cœlum igni infernali præſtat? S. Bonaven. ſequens de quodam Alexandri M. ephebo recenſet exemplum: *Legitur*, inquit, *quod Alexandro Macedoni regi immolanti puer nobilis cum incenſo aſtabat, ſuper cujus brachium ardens carbo delapſus eſt. Licet ergo ignis carnes adureret ita, ut odor exuſtionis ad nares omnium adſtantium perveniret, puer tamen adeo patiens fuit, propter reverentiam domini ſui Regis, quod non ſolum dolorem ſilentio preſſit, ſed brachium omnino immobile tenuit, tanquam vilipenderet pœnam ignis. Ergo ſi tanta fuit patientia ob reverentiam Regis Dæmonibus immolantis, quanta deberet eſſe in hominibus Chriſtianis ad ſuum Regem, qui ad hoc propter nos pati voluit, ut nos patientes eſſe doceret?*

2. Cor. 11. v. 23. In patientibus manifeſtantur opera Dei.

Philip. 4. v. 13.

Jo. 9. v. 3. Cajet. ibi.

Tertul. de Patien. c. 13.

Tertul. c. 15. ibid.

Plutarch. in Lacon. Exercitium patientiæ apud Lacedæmonios.

S. Bonav. ſerm. 3. de S. Andrea. Patientiæ exemplum in Ephebo Alex. Magn.

DISCVRSVS XX.

ARGUMENTUM.

Varia ad Patientiam exercendam conſiderantur motiva.

THEMA.

Benè patientes erunt. Pſal. 91. v. 15.

Patientia attribuitur ſoli, lunæ, mari, terræ.

1 QVandoquidem patientia verſatur circa materiam ſenſui repugnantem, & alienam ab hac natura noſtra, quæ gaudere potiùs, quàm pati diligit, ideò ut ad illam fortiter & conſtanter exercendam animemur, præter hactenùs adducta motiva, alia in hoc ultimo diſcurſu tranſcurrenda reſtant, id quod breviter expediemus. Porrò S. Zeno ad variarum rerum creatarum conſiderationem his nos verbis invitat: *Sol quamvis mira celeritate alternas mundi metas illuſtret, tamen nunquam dilectam verecundamque antevertit auroram, qui, quod majus eſt, duodecim non dicam ſpatiis, ſed momentis horarum æquabiliter ſe partiri non poſſet, ſi impatientia ſuos curſus urgeret. Luna quoque quæ quibuſdam videtur errare, curriculo menſtruali ſolemnes ſuæ ætatis ignes peragit, quod nunquam prærogat importunè, nec derogat: quid aliud intelligi datur, quam ſui opificis operationi deſerviens, peritiſſima inſignis patientiæ diſciplina? Mare ventis laceſſitum cum iraſcitur, quamvis reciproca viciſſitudine, nunc pulſantibus cœlum, nunc requirentibus terram, æſtuantibus undique vitreis armatum montibus, violentis undarum ſævientium cumulis toto corpore inſaniat; tamen extremorum pallido ex recurſu voluminum, quaſi jus terræ cognoſcens, ac violare devitans, mira patientia in ſe frangitur, iiſdemque fluctibus, quibus cogitur, refrænatur. Hæc (ſcil. terra) germinantibus pratis, meſſibus flavis, vitibus curvis, ſemipallidis olivis, & felicitatem præſtat, & gratiam, cum uniuſcujuſque temporis fœtus partu crudo, in alterius contumeliam impatientia non ſinit præcipitare. Quid avium diverſarum decora commercia littoreaque? Quid arduis volatibus aerea grues? Quid piſcium diſſimilium cum ſuis ſibi ductoribus gradatæ ætatis innumerabiles cunei? Nonne cum invitationi temporum parent, ſolemniſque remigis ſpecioſo diſcurſu, vel aquas ſulcant, vel aera diſtinguunt, & patienter veniunt, & patienter excedunt? Solus homo præceps, ſolus impatiens.* S. Paulus in Epiſtola ad Philipp. ad noſtrum propoſitum inquit: *Omnia autem facite ſine murmurationibus, ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravæ, & perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* At verò ſcire percuperem, quanam in re conſiſtat ſimilitudo, quæ eſt inter luminaria cœleſtia, & illos, qui in medio perverſorum ſunt patientes? Audiamus S. Anſelm. huic quæſtioni in hæc verba reſpondentem: *Quemadmodum luminaria cœli non curant, quomodo exerceant dies, & noctes, quamvis tanta mala videant fieri ſuper terram: & ſicut luminaria patienter ferunt, quicquid de iis homines fingunt, ita juſti debent patienter ferre omnes, etiam falſas, de ſe criminationes. Nam qui perdiderit tolerantiam, non eſt quaſi luminare clarum deſuper, ſed obſcuratus eſt, & de cœlo cadit. Lucetis, inquit, ſicut luminaria in mundo.*

S. Zeno ſer. de patient.

Philip. 2. v. 15.

S. Anſelm. In quo conſiſtat tanta prædictæ ſimilitudinis.

Exemplum patientiæ in Chriſto habetur. Num. 21.

2 *Benè patientes erunt.* Quidnam, obſecro meliùs imitari poſſumus, quàm ipſummet Deum? Et quidem primo loco ſi vehementes in nobis ad veram & meritoriam patientiam exercendam ſtimulos ſentire velimus, oculos noſtros in ejus filium conjiciamus. Etenim Deus olim populo ſuo præcepit, ut ſi à venenoſis ſerpentum morſibus liberari vellent, oculos ſuos in ſerpentem æneum erigendum defigerent. Cujus myſterium Oleaſter in hæc verba exponit: *Expende quæſo, quomodo Dominus eodem malo, quo Iſraelitas propter peccatum punivit, eodem eos ſanare curavit: Serpente momordit, & ſerpente à morſibus ſanavit. Bona ſunt & ſalutaria mala, quibus nos Dominus ſæpius viſitat, ſi ſciamus ea elevare, & Domino noſtro præſentare. Nihil utilius, nil ſalubrius iſta potione amara, ſi modo ea æquo animo lata Deo tuo noveris offerre.* Et verò tametſi hoc myſterium noſtro argumento ſuadendo ſatis ſit idoneum, in hoc tamen ſerpente aliud video præfigurari ſymbolum, ſcil. Dei Filium in monte Golgothæo in patibulo crucis ſuſpenſum, de quo Apoſtolus ait: *Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit a peccatoribus adverſus ſemetipſum contradictionem, ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.* Porrò Bloſ. hominem quendam impatientia tentatum interrogat, inquiens: *Cur quæſo turbaris, quod iſte, vel ille, multa, quæ nec cogitaſti quidem, tibi objicit, & malum de te loquitur? Recordare Domini tui Ieſu Chriſti, qui maledicta ſine cauſa in ſe congeſta patientiſſimè tulit. Vide, ne pax cordis tui dependeat ex lingua, vel arbitrio hominum.* S. Bonav. ait: *Scutum patientiæ debet eſſe timor ſupplitii: In dextro amor proximi: In ſiniſtro paſſio Chriſti, juxta illud: Dabis ei ſcutum cordis laborem tuum, & juxta illud: Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: & hoc ſcutum ſuſtinet omnia tela, & ſpecialiter tria, ſcil. damnum rerum, moleſtias corporum, & contumelias verborum.* Idem in laudem patientiæ alibi ita ſcripſerat. *Singularis eſt retributrix paſſionis Chriſti: Talia enim ſtudet rependere, qualia ab eo accepit, qui dolores noſtros portavit; & hæc eſt ſingularis lætitia Sanctorum, in tribulatione patientium, & gaudentium, quod ſic occaſionem habent, & opportunitatem, aliquo modo retribuendi Domino, pro illa magna charitate, qua pro nobis animam ſuam poſuit, ſaltem aliquid ſuſtinendo.* B. Laurent. Juſt. ſequentem haſti portare opprobrium: *Aſſimilatur patiens Chriſto, quod eſt glorioſiſſimum; ſicut enim glorioſum eſt militi deferre arma Regis, & ſic eſt & Chriſtiano portare ſtigmata Chriſti: ita nihil glorioſius reputatur, quam Chriſti portare opprobrium.* De eod. hoc puncto Bellovac. ita ſcribit: *Chriſtus eſt vas novum, in quo fuit reconditus ſal divinæ ſapientiæ, quod in aquis Iericho amaris, & mortiferis poſitum, eas dulcoravit. Sic tribulationibus expoſitis, virtute memoriæ ſuæ paſſionis reddit eas nobis ſalutiferas, & tolerabiles.* Citatque S. Bern. ſuper illa verba: *Columba mea in foraminibus petræ,* ita ſcribentem: *In hac petra eſt firmitas, atque ſecuritas à caſu, & ab hoſte, & vera tutaque eſt infirmis requies in vulneribus Salvatoris: tanto illic ſecurior habito, quanto potentior eſt ad ſalvandum. Premit corpus, fremit Diabolus, mundus inſidiatur, non cado fundatus ſuper hanc petram.* S. Aug. in quodam Serm. in hæc verba prædicavit: *Ad ſalutem noſtram, & vitæ hujus tranſigendæ utilitatem, in his quæ paſſus eſt ab inimicis Dominus noſter, exemplum patientiæ præbere dignatus eſt.* Et paulò poſt ſubdit: *Quod duo cum illo ab utroque latere crucifixi ſunt, oſtendit, alios ſibi dextros, alios ſiniſtros eſſe paſſuros. Dextros, de quibus dicitur: Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: Siniſtros autem, de quibus Apoſtolus ait: Et ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeat, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

Hebr. 12. v. 3.

Bloſ. in conclavi animæ c. 10.

S. Bonav. in diæta ſalut. tit. 7. c. 7.

S. Bonav. l. 2. de perf. rel. c. 16.

B. Laur. Juſt. ſpec. mor. l. 5. diſt. 18.

S. Aug. ſer. 76. de diverſis.

3 P. Rho in hiſtoria virtutum refert, quòd dum Mariæ Principiſſæ Parmenſi effigies præſentaretur Crucifixi, ut ab eo aliquod in acerbiſſimis doloribus ſuis poſtularet lenimen, ipſa reſponderit: *Ego ne ab hoc Deo, pro meis ſceleribus tam immaniter habito, ullam à ſupremis hiſce doloribus vacationem audeam poſtulare? Non faciam, hic enim morientis Salvatoris habitus patientiæ admonet, atque imitationis.* In vita S. Rogerii Abb. narrat Bolland. *Aliquando remeans à capitulo Generali cum uno converſo, imbribus & ventorum procellis una die graviter eſt afflictus; & cum diætam ſuam non poſſet in plenum implere, in quodam Prioratu nigrorum Monachorum coactus declinavit. Petit converſus pro Abbate ſuo à Priore & à fratribus ſuppliciter hoſpitium. Ducitur in quoddam tuguriolum magis idoneum porcis, vel canibus, quam Abbati. Menſam tandem erigitur, in qua pannus quaſi ſulphureus ſuperimponitur; in cratere vinum infunditur mixtum aqua. Madidus interea Pater frigore rigeſcit, pallidus efficitur, frigus in viſcera tranſit, ſuppliciter petit, quibus calefieri poſſit: ſed in vanum: ironicè reſpondebant: Non eſt in hac domo ſtipula, non ſunt prunæ, non ligna, unde calefieri valeat Abbas: aliud hoſpitium requirere debetis. Humano ergo deſtitutus auxilio Pater ſanctus, ad Dominum, ut ſolitus erat, recurrit, Domini Noſtri Ieſu Chriſti pœnas & penurias in memoriam revocans, ſicque cor ſuum igne divino ſuccendit.* Diluculo verò ſequenti poſtquam diſceſſerat, ignis juſto Dei judicio in Prioratu illo fortuitò excitatus, eundem totaliter conflagravit.

Rho in hiſt. virt. l. 6. c. 1. §. 10.

Patientia Mariæ Parmenſis Principiſſæ.

Bolland. 4. Jan fol. 184.

In hunc anhelas punitur à Deo.

4 *Patientes eſtote.* Quiſquis patiens eſt, non ſolùm Chriſto, ſed & æterno Patri ſe ſimilem efficit. Lactant.

Firm.

Digitized by Google

Lactant. Firm. de ira Dei c. 20. Patiens aſſimilatur Chriſto.

Firm. inquit: *Adeò ſubjecta eſt peccato fragilitas carnis, qua induti ſumus, ut niſi huic neceſſitati Deus parceret, nimium fortaſſe pauci viverent. Propter hanc cauſam patientiſſimus eſt, & iram ſuam continet; nam quia perfecta eſt in eo virtus, neceſſe eſt patientiam quoque ejus perfectam eſſe.* Porrò Chriſtus potiùs ex hac virtute agnitus eſt tanquam Dei filius, quàm ex miraculis; ſiquidem poſtquam mutum illum & dæmoniacum ſanaſſet, totus quidem populus præ admiratione obſtupuit: *Locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ*: ſapiens tamen illa & illuminata mulier non legitur linguam ſuam laxaſſe

Luc. 11. v. 14.

clamando: *Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti*; ſicut fecerat, quando patientiam Chriſti advertit, non iraſcentis malignis Phariſæis, hiſce eum verbis calumniantibus: *In Beelzebub principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia.* Quam calumniam non impetuosè & furibundè, ſed ſumma cum humilitate & manſuetudine à ſe depulit. Profectò potiſſimum impatientiæ noſtræ frænum eſſe deberet hujus patientiæ conſideratio, quòd ſcilicet à ſexies mille ſexcentis & ſeptuaginta annis genus humanum, Deum illum, *quem tremunt poteſtates, quique reſpicit terram, & facit eam tremere*, infinitis contumeliis onerare, & injuriari non deſtiterit; & tamen cum unico voluntatis actu totum annihilare potuiſſet Univerſum, inter tot injurias ſemper in invicta

Alvar. l. 5. p. 2. c. 8 §. 1.

patientia ſua perſtitit. P. Alvarez, præclarus ille vitæ ſpiritualis director, inter alia quibus nos ad patientiam exſtimulat, calcaria, hoc quoque adhibuit: *Patientia ipſius Dei, qui tantam ingratitudinem, & peccatorum noſtrorum colluvionem ſuſtinet, nos propter bonum noſtrum mœrores & ærumnas ſuſtinere docet.* Unde eruditiſſimus

Idiota l. de vera patient.

Idiota his Deum verbis affatur: *Ideo dum tribulamur, fortitudinem & firmitatem virtutis habere debemus, quia non tanta à te toleramus, quanta à te ex nobis miſeris tolerantur: Et ideo ſine dubio levius tolerare debemus minora, quæ patimur, quando cernimus oculo pura mentis illa quæ tibi inferimus.* Idem paulò ante dixerat: *Tu es Deus, Judex juſtus, fortis, & patiens, nec iraſceris per ſingulos dies. O miſericordiſſime Domine Deus meus, ſi tu patiens es erga nos miſerabiles peccatores, ſuper iniquitatibus noſtris, quantò magis patientes eſſe debemus in tribulationibus & adverſitatibus noſtris, quas propter ſcelera & peccata noſtra quotidie ſuſtinemus?* Enim verò cum S. Petrus Martyr quodam die coram Deo, ſe innocenter & ſine culpa calumniis opprimi conquereretur, reſpondit ei Chriſtus: *Et ego Petre, quid feci?* Moxque patientia ejus nonnihil langueſcens, in comparatione ad patientiam Chriſti, reviviſcere, majoraque incrementa recipere cœpit. Meritò igitur S. Bern.

S. Bern. Ser. 43. in Cant.

ait: *Si ante oculos habueritis, quem portatis, pro certo videntes anguſtias Domini, levius veſtras portabitis.*

Patientia minuit adverſitates.

5 *Patientes eſtote.* Eſt & aliud ad hanc virtutem exercendam potens incentivum, ſcilicet quòd illius exercitium faciat adverſitates apparere nobis leviores & tolerabiliores. Porrò D. Chryſoſt. virum quendam impatientem interrogat: *Ideone evadit tibi dolor levior?*

D. Chryſoſt. in Pſal. 17.

Quanquam etſi maximè dolor fieret hac ratione levior, nec te ſic quidem oporteret animæ ſalutem perdere, ineundo rationem conſolandi corporis. Nunc autem non modo non levatur dolor, ſed etiam gravior redditur; nam cum videt Diabolus, ſe potuiſſe te ad blaſphemiam adducere, fornaci ignem magis ſubjicit, & dolorem incendit, ut ejus deſiderium impleas. Ac proindè ſuadet nobis, inquiens: *Pro blaſphemia ex ore tuo prodeat Dei gloria, ita & magna eſt merces, & vulnus efficitur levius.* In revelationibus S. Brigittæ beatiſſima Virgo Deipara huic S. Ma-

Revelat. S. Brigittæ l. 3. c. 1.

tronæ præcepiſſe legitur, ut Epiſcopo diceret: *Induat ſe Epiſcopus veſte patientiæ, quia patientia gravia facit eſſe ſuavia, & illatas contumelias patienter tolerare.*

Patiens ex neceſſitate facit virtutem.

6 *Patientes eſtote.* Aliud inſuper ex patientiæ exercitio emolumentum acquiritur, ſcilicet quòd vir patiens ex neceſſitate ſciat facere virtutem. Enimverò neceſſarium quidem eſt cuilibet homini, ut in hac vita patiatur, quia *homo naſcitur ad laborem*;

Idiota ib.

prudentia tamen requirit à nobis, ut quando cum lucro pati poſſumus, idipſum non omittamus. *Tribulatio mihi jure debebatur*, inquit Idiota, *propter vitia, & peccata innumerabilia quæ commiſi, quia qui peccat, debitor eſt pœnæ, & pœnam luere debet. Et ideo ſi oculos mentis apertos habuiſſem, non moleſtè tuliſſem, ſed patienter, omnes tribulationes, & adverſitates, mihi datas per te Domine Deus meus; quoniam in præſenti me affligebas, & ſatisfactionem de peccatis recipere volebas centuplo minorem, quàm ſit futura pœna. Tribulatio namque quæ cum patientia toleratur, attrahit te ad tribulatum.* Quanti lapis ille æſtimandus foret, qui ex congenita ſibi proprietate plumbum in aurum commutare poſſet? Jam verò S.

S. Bern. in Tom. 1. ſer. 6. Art. 3. c. 8.

Bern. inquit: *Cum dicat Apoſtolus ad Rom. cap. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, h. e. quod juſtis omnia adverſa per ſupportationem & patientiam convertuntur in bonum; propterea non oramus: Libera nos à tribulatione & pœnis, ſed à malo, quia adverſitates convertuntur juſtis ad gloriam & coronam. Cæteræ nempe virtutes utuntur hominis bonis, ſed patientia utitur ejus malis.* Idem alibi poſtquam homi-

S. Bern. tom. 3. Ser. de Tribulat.

nem in hac vita tribulationem nequaquam declinare poſſe oſtendiſſet, mox quæ inter hominem perfectum & impium eſt, differentiam in hæc verba conſiderat: *Tribulatio patientiam operatur, ſcilicet in ſapiente, qui per tribulationem lucratur talem virtutem; ſed ſtultus in tribulationibus neſciens eſſe patiens, anguſtias & flagella portat, & nullum lucrum inde ſcit habere. Ad hoc nempe pertinet exemplum de duobus, qui ſub pœna mille ducatorum, vel mortis, in carcerem miſſi erant, quibus à devoto viro duæ burſæ, cum totidem Florenis, projectæ ſunt per feneſtram, quibus carcerati percuſſi ſunt; quorum unus ægrè ferens percuſſionem burſæ, ipſam extra feneſtram rejecit, alter verè ſuam, pro evadenda morte, dedit debitoribus ſuis. Spiritualiter, nos omnes ſumus debitores, non carni, ſed divinæ juſtitiæ pro peccatis: Deus autem projicit nobis burſam patientiæ, cum flagello, quam qui ejicit, meritum perdit, & tamen pœnam flagelli non evadit, imò ſibi tanto gravior fit, quanto minus voluntariè flagella ſuſceperit. Hoc autem eſt ſciendum de divina miſericordia, quod tribulationes ultra vires non permittit, ſed, ut inquit Apoſtolus: Fidelis eſt Deus, qui non patitur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed facit etiam cum tentatione proventum.*

S. Iſid. Peluſ. l. 2. Epiſt. 67. Damna impatientiæ.

7 S. Iſidor. Peluſ. damna illius, qui in injuriis patiens eſſe renuens, adverſus inimicos ſuos in iram & indignationem prorumpit, conſiderat, inquiens: *Conſidera, ſi quis illatam ſibi injuriam ulciſci velit, quaſnam acerbitates perferat. Primò furore perfunditur, deindè ab ira interrumpitur. Primò enim ebullit affectus, deinde ad vindictæ cupiditatem exſtimulatur. Tertiò infinitos fluctus excitat. Quartò mille cogitationum vias ingreditur. Quintò metus ſubit, ac tremor, animique angor; iracundia nimirum eum interrumpente, ac metu concutiente, dum illud ſecum agitat, quonam pacto, quod cupit, aſſequatur, acceptamque injuriam vindicet. Annon videtur tibi hujuſmodi homo, ante eum, qui pœnas daturus eſt, ipſemet pœnas dare? At qui patientiam adhibet, ab his omnibus rebus exemptus eſt. Ac ſanè meritò, nam hoc in ipſius arbitrio ſitum eſt, atque ipſe totum abſolvit. Ille autem alter, non item. Verum & temporis commoditate opus eſt, & loco, & fraude, & verſuta improbitate, & armis, & machinis, & adulatione, & ſervitute, & hypocriſi. Videſne quemadmodum difficilis res ſit vitium, facilis autem virtus? Atque illud quidem tumultibus ſcateat, hæc autem ab omnibus perturbationibus remota ſit? Qui ulciſcenda injuria ſtudet, infinitam inimicitiam reddit; qui autem patientia utitur, eam quàm ocyſſimè opprimit, & extinguit; unde impetuoſum etiam ac ſævum hominem mitigat, atque ad amicitiam allicit.* S. Bern. inquit: *Quomodo natus ſibi vi-*

S. Bern. Ser. de obed. & patient.

detur homo, ſi labores fugitat & dolores? Aut quomodo ſcit ſe eſſe hominem, qui ad id paratus non eſt, ad quod natus? Homo, inquit, natus ad laborem. Cum igitur homini neceſſariò patiendum ſit, nunquid meliùs faceret, ſi eum meritò patiatur, quàm ex deſperatione? Hoc enim faciens, ex neceſſitate facit virtu-

Bellovac. ib.

tem. Confirmat hoc ipſum Bellovac. inquiens: *Infirmus neceſſe habet corporaliter ſuſtinere dolores, velit, nolit; quos ſi impatienter ſuſtinet, gravatur dolor, quia cum afflictione corporis eſt etiam deſolatio*

cor-

Digitized by Google

cordis, & ſua facit a..m. detrimentum; ſi autem haberet patientiam, levin. ſu. ineret, citius & facilius curaretur, & infirmitas ſibi fieret in meritum & ſalutem: ſic in his quæ patimur, faciamus de neceſſitate virtutem, ut quæ nobis eſſent damnationis occaſio, fiant nobis materia exercendæ virtutis, & acquirendæ ſalutis.

TRACTATUS LXIX.

DE PAUPERTATE.

DISCURSUS QUINQUE.

DISCURSUS I. Laudes Paupertatis ſpiritus, ejuſque nobilitas, nec non exempla, quibus Dei Filius in hac nobis præluxit, declarantur.

II. Paupertas voluntaria perfectioni plurimùm confert, eſtque frænum peccata coercens.

III. Paupertas Euangelica quiete & conſolatione perfrui, atque ab omnibus divitum perturbationibus & anxietatibus eximi ſolet.

IV. Per paupertatem Deus nos inviſibiles ſuperare facit inimicos, nosque defendit, & protegit.

V. Paupertas ad conſequendum regnum cœlorum efficax eſt medium.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Laudes paupertatis ſpiritus, ejuſque nobilitas, necnon exempla, quibus Dei Filius in hac nobis præluxit, declarantur.

THEMA.

Beati pauperes ſpiritu. Matth. 5.

1 INter octo beatitudines ab incarnata Sapientia Eccleſiæ ſuę traditas, primatus ſuper eunctas alias paupertati tribuitur, adeò ut etiam ipſi inet anteferatur martirio, utpotè quæ primo loco ponitur. Advertendum tamen eſt, Chriſtum in illa beatitudine non de quacunque paupertate loqui, ſed de paupertate ſpiritus; id eſt de illa paupertate, quæ ex motivo ſpiritus & virtutis ſuſtinetur, & ſpontè aſſumitur. De qua S. Baſil. ita ſcribit: *Hi ſunt mendici ſpiritu, qui non aliam ullam ob cauſam ad mendicitatem devenerunt, quam ob doctrinam Domini, qui dixit: Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* S. Hieron. ſimiliter ad ly *ſpiritu* ſe reflectens, idipſum ſequentibus verbis exponit: *Ne quis autem putaret, paupertatem, quæ nonnunquam neceſſitate portatur, a Domino prædicari, adjunxit, ſpiritu, ut humilitatem intelligeres, non penuriam. Unde pauperes ſpiritu ſunt, qui propter Spiritum Sanctum voluntate ſunt pauperes.* Et verò tametſi multi antiquorum Philoſophorum gentilium etiã voluntariè in paupertate vixerint, v.g. Crates Thebanus qui omnes ſuas in mare projecit divitias, in hæc pariter verba prorumpens: *Mergo vos, ne mergar a vobis;* veruntamen nec hic, nec alii paupertatem profeſſi ſunt ex motivo ſpiritus, vel ex inſtinctu quodam ſupernaturali, ſed ob vanæ gloriæ oſtentationem, ut ſcilicet penès mundum in veneratione haberentur. S. Bern. in Ser. 1. de feſto omnium Sanctorum ait: *Pauperes ſpiritu, id eſt ſpirituali voluntate, ſpirituali intentione, deſiderio ſpirituali, propter ſolum beneplacitum Dei, & ſalutem animarum.* Quo igitur pacto antiqui Philoſophi ab hoc fine moveri poterant, ut voluntariè pauperes fierent, quandoquidem, ut habet illud æternæ veritatis axioma: *Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei: ſtultitia eſt enim illi, & non poteſt intelligere?* S. Baſil. alio in loco ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Hic pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum;* ad veram paupertatem, quæ meritum apud Deum habet, rectè diſcernendam, hanc tradit doctrinam, inquiens: *Non ſemper laudabilis paupertas, ſed quæ juxta conſilium Euangelicum libera voluntate ſuſcepta perficitur.* Et paulò poſt ſubdit: *Non qui eget, omnino beatus eſt prædicandus, ſed qui omnibus orbis theſauris mandatum Chriſti potius exiſtimat. Hos & Dominus beatos dicit: Beati, inquit, pauperes ſpiritu; non qui pauperes ſunt, hoc eſt inopes, ſed qui paupertatem certa animi deſtinatione prælegerunt.*

Paupertas ſpiritus eſt prima & præcipua inter octo beatitudines.

S. Baſil. in Reg. brev. Interrog. 205.

S. Hieron. ib.

S. Bern. Ser. in feſt. omn. Sanctorum.

1. Cor. 2. v. 14.

S. Baſil in Pſ. 33.

2 Varii à vitæ ſpiritualis magiſtris & directoribus aſſignantur hujus Euangelicæ paupertatis gradus. Quorum primus eſt, ex amore Dei, bona terrena, non ſolùm affectu, verùm etiam effectu deſerere, ad imitationem filii ſui, qui hic in terris nihil omninò poſſedit, ipſomet dicente: *Filius hominis non habet, ubi caput reclinet.* Secundus gradus eſt libenter tolerare, ſi omnibus ſpolietur, quæ poſſidet, ad imitationem Chriſti; quemadmodum multis ſæpè Chriſtianis in Regionibus infidelium, ubi fides impugnatur, contingere ſolet. In hoc gradu conſiſtebant primi illi fideles, quos Apoſtolus his verbis commendat: *Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis.* Tertius gradus in eo conſiſtit, ut quis in extorſionibus, & injuſtis tributis, ſeu exactionibus, quæ cum notabili damno noſtro nobis imponuntur, perfectè ſe conformet cum voluntate Dei. Quartus gradus, non adhærere per affectum divitiis, ſed indifferentem eſſe, eandemque ſervare æquanimitatem, ſive quis divitias habeat, ſive illas amittat, promptumque eſſe ad illas deſerendas, quotieſcunque idipſum vel Dei gloria, vel animarum ſalus expoſcit. Quintus gradus eſt, de modico contentum vivere: in hoc gradu Apoſtolus erat, quando dicebat: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, hic contenti ſimus.* S. Phil. Nerius dicere ſolebat: Vellem quòd ad tantam redigeret paupertatem, ut unico Julio opus haberem, nec eſſet qui illum mihi daret. Sextus gradus eſt, cum bona temporalia habens, eadem pauperibus liberaliter diſpenſat. Denique ſeptimus gradus eſt, conditione mediocri, & potiùs egena & inope, quàm per malas artes divite & locuplete, contentum vivere. In hoc gradu conſtitutus erat Tobias Senior, quando his filium ſuum verbis alloquebatur: *Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato.* Senecæ Moralis utiliſſimi libri, ſi is vero fidei lumine illuſtratus fuiſſet, multorum ſanctorum Patrum libris comparari poſſet. Hic autem in Epiſtola quadam eum, qui voluntariè pauper eſt, non ſolum beatum appellat, verùm etiam in pari cum Deo gradu conſtituit; ait enim: *Incipe cum paupertate habere commercium: aude hoſpes contemnere opes, & te quoque dignum finge Deo: nemo alius eſt Deo dignus, quam qui opes contempſit.*

Narrantur ſeptem gradus paupertatis Euangelicæ.

Matt. 8. v. 20.

Hebr. 10.

1. Tim. 6. v. 8.

Tob. 4. v. 23.

Senec. Ep. 8.

3 Enim verò per ſedecim ſæculorum experientiam conſtat, quòd poſtquam Dei filius in ſuis natalitiis paupertatem in ſemetipſo è cœlis attulit, omnes qui ad ejus imitationem paupertati inſeparabiliter aſtricti fuere, ſimul etiam fuerint proximè cum Deo uniti & conjuncti: Ubi nam enim homines Deo pleni, theſaurisque cœleſtibus locupletati, & quaſi de facto in hac vita beati inveniuntur, præterquam in clauſtris regularibus, ubi rigoroſiſſima paupertas vovetur, & adimpletur? S. Greg. Nazianz. de ſemetipſo ſcribit: *Exprobrabunt paupertatem, & inopiam meam: at iſta ſunt divitiæ meæ; hæc me non ſolum gloriantem, ſed arrogantem facit: videntur mihi inimici dum hoc obiciunt, quod veſtigiis illius incedam, qui propter nos inops factus eſt, cum*

Paupertate homines uniuntur Deo.

Nazianz. orat. Apolog.

eſſet

Digitized by Google

eſſet dives, atque utinam exuere me poſſem panniculis iſtis, quibus circumdari videor, ut nudus effugerem ſpinas ſeculi, quæ retinent, & revocant pergentes ad Dominum.

Orig. tr. S. in Matth.

Orig. paupertatem voluntariam ex motivo ſpiritus ſuſceptam eximiis extollit laudibus, dicens: *Simul ut tradiderit bona ſua pauperibus, dicimus, eam quaſi receptaculum Dei factum, ſuſcipere omnes virtutes, & malitiam univerſam ponere.* Quid excellentius de paupertate dici poteſt, quàm quòd receptaculum & tabernaculum ipſiuſmet Dei appelletur? Etenim qui omnia hujus vitæ bona poſt ſe relinquunt, prouti tot viri Religioſi faciunt, præterquam quòd omnem penitùs malitiam deponant, & veram ſectentur perfectionem, inſuper etiam à Deo in hac vita per dona & favores cœleſtes viſionum, raptuum, extaſium, revelationum & conſolationum divinarum honorantur, & quaſi, ut

Pſ. 21. 27.

ita dicam, beatificantur: *Beati pauperes ſpiritu.* Regius Propheta David pauperes nobis ob oculos ſtatuit, quærentes non pecuniam, ſed Deum, non querulis vocibus, ſed ore laudes divinas depromente; ait enim: *Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum.* Eſt enim reciprocus hic affectus Dei erga pauperes, & pauperum erga Deum; unde poſtquam Filius Dei de cœlo in terras deſcendit, primo omnium loco pauperculos paſtores ad ſe invitare, & dum hic in terris nobiſcum vixit, pauperibus & tribulatis hominibus circundari voluit.

S. Aug. ib. Pauper ſpiritu totus eſt Dei.

4 S. Auguſtin. ait: *Pauperes Deum laudant, & Dominum quærunt.* Non ſine myſterio cœleſtis Magiſter pauperes Euangelicos, *pauperes ſpiritu*, appellavit; per hanc namque prærogativam Deus illos ſibi conformes

Jo. 4. 24. Levit. 2.

& ſimiles declarare voluit, ſiquidem ut S. Joan. c. 4. ait: *Spiritus eſt Deus.* In Levitico legitur: *Anima cum obtulerit oblationem ſacrificii Domino*: circa quæ verba meritò quærendum venit, cur Spiritus S. offerentem non alio nomine afficiat, ſed animam appellet; cum tamen hæc dictio *anima*, potiùs ſeparatum à corpore ſpiritum indicet. Gloſſa interlinearis per offerentem, pau-

Interl.

perem intelligit, qui totus eſt ſpiritus, & quaſi mera anima, qui per affectum ſuum totus eſt Dei, utpotè ab omnibus hujus vitæ rebus ſeparatus. En verba Gloſſæ: *Nota, quod pauper vocatur anima, quia quicquid pauper eſt, anima, & ſpiritus eſt.* Quod ipſum per doctrinam quandam Salv. in lib. 2. ad Eccl. Cathol. deſcriptam, con-

Salv. l. 2. ad Eccl. Cath.

firmare poſſumus; ubi prædictus Pater ita ſcribit: *De illis qui expeditis aut omnibus, aut penè omnibus ſarcinis Salvatoris viam ſequuntur, & Dominum Ieſum Chriſtum, non ſanctitate tantum, ſed etiam paupertate imitantur, nihil eſt quod dici poſſit, niſi illud tantum, quod etiam Propheta dixit: Mihi autem nimis honorati ſunt*

Pſal. 38.

amici tui Deus. Quæ ultima Pſalmiſtæ verba Theodo-

Theodor.

ret. hunc locum interpretans, juxta Theodotionis ver-

Theodot.

ſionem, de pauperibus intelligenda eſſe his verbis dicit: *Theodotion ſic expoſuit: Corroborati ſunt pauperes.* Subdit verò idem Salv. *Hos ego non aliter, quam imitatores Chriſti honoro, non aliter, quam Chriſti imagines colo, non aliter, quam membra Chriſti ſuſcipio.*

Prov. 31.

5 In parabolis Salom. de forti illa muliere, per quam Eccl. ſymbolizatur, ita ſcribitur: *Nobilis in portis vir ejus, quando ſederit cum Senatoribus terræ.* At verò quiſnam eſt hic vir ejus, præterquam Chriſtus? Hic enim in judicio finali cum Senatoribus, id eſt cum Apoſtolis in throno majeſtatis conſidebit. Apoſtolis enim in retributionem illius: *Reliquimus omnia*, ſine mora ingens hæc à Chriſto facta eſt repromiſſio: *Sedebitis ſuper ſedes &c. Valde quippe nobiles conſiderat, quos Senatores*

S. Greg. l. 20. mor. c. 16.

vocat, inquit S. Gregor. *Hanc in ſe nobilitatem Paulus aſpexerat, cum cognationi conditionis per ſpiritum junctas, dicebat: Genus ergo cum ſimus Dei.* Ubi notanda ſunt verba illa: *Per ſpiritum junctus*, quia Apoſt. de numero erat illorum, de quibus Salv. ait: *Beati pauperes ſpiritu.* Subdit verò S. Gregor. *Genus Dei dicimur,*

Pauper eſt viva Chriſti effigies.

non ex ejus natura editi, ſed per ſpiritum illius, & voluntarie conditi, & adoptive recreati. Tanto ergo ad hanc nobilitatem quiſque erigitur, quantò per acceptam imaginem ad ſimilitudinem illius eximitatione renovatur: Etenim qui ex amore Dei fit pauper, Dei imaginem in ſe defert, eſtque viva Chriſti effigies. B. Petrus Da-

B. Pet. Dam. opuſc. 12. c. 3.

mianus ait: *Nimirum decebat, ut hac dexteræ excelſi immutatio fieret, quatenus, qui amore perfectionis pro Chriſto effecti ſunt pauperes, jam cum ipſo divites facti, communiter ſedeant cœleſtis curiæ Senatores, ſicut ſcriptum eſt: Nobilis in portis vir ejus, &c.* In Tom. 1. Opuſc. S. Seraph. Franc. ſequens illius legitur oratio: *O Do-*

Opuſc. S. Franc. to. 1. fol. 19.

mine Ieſu Chriſte, oſtende mihi ſemitas tuæ dilectiſſimæ paupertatis; ſcio enim quod teſtamentum vetus, novi fuit figura. Illis promiſiſti: quia omnis locus quem calcaverit pes veſter, veſter erit. Calcare eſt contemnere: Paupertas omnia calcat, ergo omnium eſt Regina. Paulò poſt idem Seraph. Pater nobiliſſimam paupertatis recenſet progeniem, dicens: *Paupertas pro tanto eſt Regina virtutum, pro quanto relictis angelorum ſedibus deſcendiſti ad terram, ut ipſam poſſes charitate perpetua deſponſare, & omnes perfectionis filios, in ipſa, & ex ipſa, & per ipſam producere, quæ & tibi cum tanta fidelitate adhæſit, quod & in matris utero ſuum inchoavit obſequium, dum corpus animatum habuiſti omnium minimum. Sed & orientem ex utero in præſepio ſanctè recepit, & ſtabulo, & converſantem in mundo ſic omnibus deprivavit, ut capitis reclinatorio faceret te carere.* Idem Seraph. vir alio

Opuſc. S. Franc. to. 3. colloq. 41.

in loco ita ſcribit: *Hæc eſt virtus de cœlo in nos influens, quæ nos ita inſtituit, & informat, ut terrena cuncta altro conculcemus, quæq; obices omnes è medio tollit, quò humana mens cum Domino Deo ſuo liberrimè, atque expeditiſſimè conjungatur.*

6 De Moyſe legitur, quòd quando ſceptro Ægyptia-

Heb. 11. 26. Voluntaria paupertas Moyſis à Deo remunerata fuit. Exod. 7. 1.

cæ renuntiavit, illiuſque regni theſauros pedibus obtrivit, *majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti*; in hujus tam heroici contemptus præmium ſibi dici audire meruerit: *Conſtitui te Deum Pharaonis.* Profectò Reges & Monarchæ, qui relicto ſæculo, ad regularia ſe clauſtra receperunt, tunc longè magis æſtimati, & in veneratione habiti ſunt, quando depoſito regio diademate, Euangelicam profeſſi ſunt paupertatem, quàm quando ſplendidè & glorioſè in regio conſidentes throno, regnis & provinciis imperabant: *Nunc omnes Chriſti Eccleſiæ Pammachium lo-*

S. Hieron. de obitu Paulinæ.

quuntur, inquit S. Hieronym. *miratur orbis pauperem, quem hucuſque divitem neſciebat.* S. Bern. paupertatem

S. Bern. to. 3. tr. de multiplici paup. art. Art. 3. c. 1. Per eam homines conformantur angelis.

voluntariam nos Angelis conformes reddere, in hæc verba probat: *Audacter dixerim, hanc paupertatem aliquid ſimile habere cum cœleſtibus rationabilibus creaturis, eo quod beata prædicatur in terris. De cœlo paupertas advenit ad terras, ſicut pro nobis factus egenus de cœlis deſcendit, proferens in ſe ipſius virtutis normam. Cœleſtem eſſe monſtravit, cum non habere, neque velle terrena, gerat ſimilitudinem angelorum. Qui terrena concupiſcere, neque poſſidere noverunt, angeli ſunt terreſtres.* Idem Bern. in progreſſu ejuſdem capitis, hujus virtutis antiquitatem & nobilitatem ponderans, dicit: *Cum paupertate creata ſunt omnia*: Deus enim cuncta ex nihilo creavit. Cum Dei Filius debitum ab univerſo humano genere contractum, divinæ juſtitiæ per theſauros ex cœlo ſecum allatos, ſuper menſa collibiſtica crucis ſolvere decreviſſet, inexhauſtum hoc redemptionis noſtræ pretium in capitali paupertatis promptiſſimè exſolvit.

S. Ambr. in Pſ. 40.

Nam ut S. Ambroſius ait: *Dives in regno, pauper in carne, ſuſcepit hanc pauperum carnem: non in divitiis ejus, ſed in noſtra paſſus eſt paupertate.*

Jo. 1. 18.

7 In Euangelio S. Joan. dicitur: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre, plenum gratia.* Et iterùm idem Apoſtolus in Epiſtola prima inquit: *De plenitudine ejus omnes accepimus.* Harum autem ingentium divitiarum theſauraria, ſeu diſpenſatrix pauper-

2. Cor. 8. 9.

tas fuit, dicente Apoſtolo: *Scitis gratiam Domini Noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cum eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.* Propheta Euangelicus Filii Dei in hunc mundum adventum prædicens, eundem in virga adumbravit, dicendo: *Egre-*

Iſa. 11. Paupertas Chriſti ejuſque matris & domus Lauretanæ laudatur.

dietur virga de radice Ieſſe: cujus rationem Oleaſter hanc aſſignat: *Vocatur Meſſias virga, propter paupertatem, quæ in virga gracilitate, & tenuitate deſignatur.* Dic ſodes, quonam glorioſiſſima illa legatio, cui ſimilem nec cœlum, nec terra, per totam æternitatem unquam vidit, à ſupremo Sanctiſſimæ Triados conſiſtorio directa fuit? Certè non aliò, quàm in anguſtum, modicum, & egenum tugurium, prout in Sacroſancta domo Lauretana conſpicitur, quæ tandem in progreſſu ſæculorum velut magnes quidam, inæſtimabiles totius Chriſtianiſmi gemmas, monilia, atque divi-

Digitized by Google

divitias ſibi attraxit. Prætereà mater quam Filius Dei elegit, nobiliſſima quidem fuit; nam ita de ipſa ſancta canit Eccleſia: *Regali ex progenie Maria exorta refulget:* veruntamen pauperrima pariter extitit, adeò ut fabro cuidam lignario deſponſata fuerit. Unde S. Cypr. ait: *Pauperes electi, ſuperbi neglecti, Chriſtus pauper diſcipulos divites aſpernatur: Pauper mater, pauper filius, inops hoſpitium, hos qui in forma ſchola hujus in Eccleſia militant, præbent efficax documentum.* Præterea à quonam exiſtimatis Deum illum, in cujus femore ſcriptum eſt: *Rex Regum*, ſubitò ut natus fuit, inter omnes primò omnium fuiſſe exceptum? Num forſitan ab Hierarchiis angelicis, ſuper tugurium Bethleemiticum deſcendentibus? Aut verò à S. Joſepho putativo ejus patre? Vel à Sanctiſſima matre ſua? Erratis profectò, hanc enim prærogativam ſola paupertas habuit; hæc enim ante omnes alios in medium prodiit, ut illum omnium prima amplecteretur. Audite S. Bern. hac de re in hæc verba ſcribentem: *Errat forte, qui ei ſublimia palatia quærenda eſſe arbitratur, ubi cum gloria Rex gloriæ ſuſciperetur: ſed non propter hoc à Regalibus ſedibus venit, nam in ſiniſtra ejus gloria, & in dextera longiturnitas vitæ. Horum omnium affluentia in cœlis ſuppetebat, ſed paupertas non inveniebatur in eis, in terris autem abundabat, & ſuperabundabat hæc ſpecies, & neſciebat homo pretium ejus. Hanc itaque Dei Filius concupiſcens deſcendit, ut eam eligat ſibi, & nobis quoque ſua æſtimatione faciat pretioſam. Reclinavit eum in præſepio, & pannis eum involvit.* Quodnam beati ſpiritus paſtoribus, qui veluti pauperes, primi ad ipſum videndum, & recipiendum invitati fuerunt, dedere ſignum, unde Chriſtum recèns natum dignoſcere poſſent? Num fortè ſtellam ſuper ſtabulo Bethlehemitico conſiſtentem? Aut verò canticum ipſorum: *Gloria in Altiſſimis Deo*? Vel denique Prophetias & figuras veteris Teſtamenti adimpletas? Minimè. Sed hoc fuit eis ſignum: *Invenietis infantem pannis involutum: Hoc eſt, paupertatis habitum ſuſcepiſſe pro nobis*, ut Beda exponit. Sub hac livrea ſeu veſte gentilitia Rex gloriæ dignoſci voluit. S. Bonaventura ait: *Chriſtum paupercula mater pauperem peperit, ut nos ad paupertatem invitaret, & ſua inopia ditaret, ſecundum illud: Scitis gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter nos, &c.* Chriſtus enim ſuo exemplo, ut Sanctus Bernardus ait, conſecrare & ſanctificare paupertatem voluit: *Sacram in ſuo corpore dedicat paupertatem.* Et ad ſignum Paſtoribus his verbis datum, ſe reflectens: *Invenietis infantem pannis involutum*, ſubdit: *Paupertas ſollicitè ennarratur ab Angelis.*

S. Cypr. de Nativ. Chriſti.

S. Bern. Ser. 2. in vigil. Nativ.

Pauperes paſtores ovium invitantur ad Chriſtum natum.

Luc. 2. v. 14.

Beda in Luc.

S. Bonav. in Luc.

S. Bern. Ser. 4 de Nativ.

8 Porrò tametſi tres Reges auri ingentem maſſam tributi loco Filio Dei impertiti fuiſſent, illud tamen intra quadraginta dierum ſpatium adeò liberaliter pauperibus diſtributum fuit, ut in die Purificationis aliam in templo oblationem præſentare nequiverint, præterquàm munus à lege pauperibus deſignatum, ſcilicet duas turtures, vel pullos columbarum; non verò agnum, prout divitum mos erat. Ad hæc in progreſſu triginta trium annorum adeò pauperem vitam duxit, ut verè dicere potuerit: *Ego autem mendicus ſum & pauper. Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* In judicio finali in throno majeſtatis ſedens, pauperes fratres ſuos appellare non dedignabitur: *Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.* Ubi Origenes interrogat: *Quid ais? Si fratres tui ſunt, quomodo minimos appellas? Imo vero ideo fratres, quia pauperes, & abjecti; hos enim maximè ad fraternitatem convocat ſuam, quia deſpicabiles ſunt.*

Parentes Chriſti obtulerunt munus à lege pauperibus deſignatum.

Pſ. 39. 18.

Matt. 25. 40.

Orig. Tr. 41. in Matth.

9 Obſervandum eſt inſuper, Angelos Filio Dei non ſerviviſſe, quando patrabat miracula, nec quando turbas attonitas in ejus laudes & encomia prorumpentes poſt ſe trahebat; nec in monte Thabor, quando transfiguratus fuit, nec prope Jordanem, quando aperti ſunt cœli; benè tamen ſua in Bethlehem exhibuere puerulo recèns nato obſequia, ſicut & panem eſurienti in deſerto; & in Gethſemani *acceſſit Angelus de cœlo, confortans eum*, quando ne viliſſimum quidem lintei ſcrutum habebat, quo ſudorem ſuum abſtergeret: unde perſpicuè ſatis demonſtrarunt, quantùm paupertatem præ cunctis aliis virtutibus diligerent. Imò ad ultimum uſque vitæ ſpiritum Dei Filius arctiſſimè amplexatus eſt paupertatem, dum in cruce nudus mori voluit, dum pauperculas veſtes ſuas inter milites & lictores dividi, dum ardentiſſimam ſitim non aqua, ſed aceto ſelle mixto ſedare debuit. In brachiis paupertatis expiravit, quia in duro crucis lecto extenſus, reipſa verum eſſe oſtendit, quòd *filius hominis non habuerit ubi caput reclinet*: ſiquidem ſacratiſſimum caput ipſius ponderoſo ex ſpinis complexo diademate aggravatum, aliud non habuit cervical, in quod reclinaretur, præterquàm vulnerati pectoris ſui nuditatem; nam *inclinato capite tradit ſpiritum.*

Pauperes ſunt fratres Chriſti.

Angeli maximè Chriſto ſervierunt dum erat in actuali paupertate.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Paupertas voluntaria perfectioni plurimùm confert, eſtque frænum peccata coercens.

THEMA.

Si vis perfectus eſſe, vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me. Matt. 19. v. 21.

1 Enim verò paupertatem voluntariam ad perfectionem acquirendam efficaciſſimum medium eſſe, in dubium revocari nequit; ſiquidem ipſamet incarnata Sapientia in propoſiti thematis verbis idipſum clarè, & ſine gloſſa inſinuavit. Cum enim juvenis ille Evangelicus, qui ſe à primis annis divina præcepta obſervaſſe declaravit, à cœleſti Magiſtro peteret: *Quid adhuc mihi deeſt?* is ei reſpondit: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende, &c.* unde clarè deducitur, paupertatem Evangelicam centrum eſſe virtutum, & eorum, quæ perfectioni vitæ deſerviunt, validiſſimum magnetem. S. Ambr. rationem aſſignans, cur Salvator paupertati ſpiritus primam beatitudinem aſſignarit, ita ſcribit: *Primam beatitudinem hanc uterque Evangeliſta poſuit: ordine enim prima eſt, & parens, generatioque virtutum:* Ecce tibi, qualiter paupertas omnium virtutum fœcunda ſit mater. B. Laur. Juſt. in libro de ligno vitæ, de paupertate diſſerens, inter alias illius laudes etiam ſequentes recenſet: *Nutrix eſt confidentiæ, orationis adjutorium, peregrinationis exhortatio, & perfectionis porta, ſine qua nemo ceram Deo in ſpiritu diu perdurare poterit.* S. Hieron. Heliodoro in laudem Nepotiani in hæc verba ſcribit: *Nepotianus noſter aurum calcans, ſchedulas conſectatur, & ſicut in carne ſui contemptor eſt, & paupertate incedit ornatior, ita totum animæ inveſtigat ornatum.* Tametſi enim omnes virtutes præclara ſint animæ ſanctæ ornamenta, hiſce tamen à paupertate, veluti à phrygio opere, novus & præſtantior accedit ornatus.

Paupertas eſt efficaciſſimum medium ad acquirendam perfectionē.

S. Ambr. l. 5. in Luc.

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 1.

S. Hieron. in Epitaph. Nepotiani.

2 De antiquo quodam Philoſopho, cui nomen Photion erat, legitur, quòd cum vir ſapiens, vitæque exemplaris eſſet, & in bonis fortunæ parum proviſus; Alexander M. dono eidem tranſmiſerit centum talenta: Cumque prudens hic vir latores, quonam motivo Rex præclarum hoc munus ei tranſmiſiſſet, rogaret, hoc ab iiſdem retulit reſponſum: *Quoniam te ſolum ex omnibus Athenienſibus, bonum honeſtumque virum judicat.* Quo audito, opulentum hoc donum Regi remiſit, dicendo: *Sinat igitur me talem eſſe.* Quaſi dicere vellet: difficillimum eſt, hominem virtuoſum eſſe, & manere, dum bonis terrenis abundat. Elianus de ſapientibus Græciæ, quales erant Ariſtides, Phocion, Epaminondas, Pelopidas, Socrates, & Diogenes, &c. qui bonorum temporalium inopes, moraliter virtuoſiſſimè vivebant, refert, eoſdem dicere ſolitos fuiſſe: *Paupertatem ſubſidium eſſe ad Philoſophiam, quia quæ Philoſophia verbis perſuadere conatur, ad ea cogit paupertas.* Verùm ne in tenebris ambulantes, in aliquod incidamus offendiculum, lucerna nobis opus erit; ac proindè David dicebat: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Similiter unus ex prædictis Philoſophis gentilibus, Ariſtones nomine, hanc nobis tradidit ſententiam: Videlicet, *Paupertatem eſſe lucernam, quæ omnia mala demonſtret.* Quòd ſi igitur monitum illud Apoſtoli adimplere volumus, dicentis: *Abjiciamus opera tenebrarum, & induamus arma lucis, ſicut in die honeſtè ambulemus:* ecce tibi potens medium, nimi-

Pauper quidam Philoſophus dona Alexandri M. renuit acceptare.

Elianus l. 2. c. 43.

Pſ. 118. 105.

Rom. 13.

S. Bern. Epiſtol. 103.

nimirùm profiteri perfectam ab omnibus divitiis animi alienationem, & nuditatem, credamus hac in re S. Bern. utpotè qui opulentiſſimam deſerens hæreditatem, ex amore Dei factus eſt pauper. Hic igitur in hæc verba ſcribit: *Volo te amicum pauperum eſſe, magis autem imitatorem. Ille gradus proficientium eſt, ille perfectorum.*

Figura paupertatis habetur in manna.

3 Ex quonam ſigno, dic ſodes, Deus olim experiri voluit, an populus electus in via perfectionis magnis paſſibus procederet? (*ut tentem eum utrum ambulet in lege mea, an non*) nimirùm eidem præcepit, ut de manna non plus colligeret, quàm quantò pro præſenti die opus habebat, nec quicquam illius pro die ſequenti conſervaret. Mirum profectò, & obſervatu difficile præceptum. Etenim in vaſta quadam morabantur ſolitudine, omni vitæ annona deſtituti, nec quicquam aliud, unde ſe ſuſtentarent, habebant, præterquàm panem illum, qui quotidiè de cœlo depluebat: poterant inſuper timere, ne & hic panis angelorum in pœnam peccatorum & ingratitudinis ſuæ illis ſubtraheretur; & tamen licèt de cœlo manna hoc in ingenti copia deplueret, Deo nihilominus obedire, ſuique appetitus vehementiam ac cupiditatem propriam mortificare voluerunt, præſcriptam duntaxat colligendo menſuram, & nihil ampliùs. Hæc autem *omnia in figura contingebant illis*. Per hanc namque hiſtoriam Deus electis ſuis, omnibuſque ad veram promiſſionis terram, id eſt cœlum contendentibus, inſinuare voluit, quòd quoad bona temporalia adeò per affectum, animique alienationem pauperes & egeni eſſe debeant, ac ſi de die in diem pro cibi alimonia curandum illis eſſet. Ac proindè in oratione Dominica ſolum nos panem, huncque quotidianum, & nihil ampliùs petere docuit; unde dicimus: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*; ut diſcamus de majori proviſione curanda nos nequaquam debere eſſe ſolicitos.

Narratur hiſtoria de Lazaro mendico.

4 Quòd ſi verò hujus veritatis, ſcilicet paupertatem virtutibus acquirendis plurimùm prodeſſe, evidentem probationem videre deſideremus, conſideremus velim hiſtoriam illam Euangelicam, in qua de Lazaro mendico tractatur, quem cœlum in tanta habuit veneratione, ut pro expediendis ipſius jam mortui exequiis & funeralibus, integras cœleſtium ſpirituum hierarchias in terras dimiſerit; unde neceſſum eſt aſſerere, magnam illum, paupertate, imò mendicitate mediante, perfectionem comparaſſe, quia *patientia opus perfectum habet*. Porrò de S. Catharina Alexandrina Virgine & Martyre ex ejus vita quidem conſtat, corpus illius ab Angelis in montem Sinai deportatum fuiſſe; at verò nequaquam id mirum fuit, ſiquidem ipſa jam Chriſto deſponſata fuerat, & ejus fidem, acerbiſſimum ſuſtinendo martyrium, generosè defenderat. At verò de hoc mendico Lazaro nihil aliud legitur, præterquam quòd adeò inops fuerit, ut ne quidem per micam panis, qui canibus projiciebatur, famem ſuam compeſcere poſſet, nec minimum quantumvis vile linteum ad ulcera ſua abſtergenda haberet: *Canes veniebant, & lingebant ulcera ejus*. Et tamen Abraham, veluti competens illius Judex, ipſum ſinu ſuo excepit, qui cœleſtis gloriæ depoſitum erat, idque non alio merito, præterquam *quia recepit mala in vita ſua*; per mala autem hic juxta modum loquendi hujus mundi, paupertas & inopia, & quæ inde conſequuntur anguſtiæ, intelliguntur. Unde D. Chryſol. ait: *Id ſufficit ad meritum, abundat ad gloriam*. Unde tametſi de illo aliud non conſtet, attamen mendicitatem ab illo patienter toleratam ſcire nobis ſufficiat.

Luc. 16.

Chryſol. Ser. 113.

1 Cor. 16. 1. Pauperes ab Apoſtolo vocantur ſancti.

5 S. Paulus in Epiſt. 1. ad Cor. de Eleemoſynis diſſerens, quæ pro illorum fidelium congregabantur ſubſidio, qui patrimonia ſua ad pedes Apoſtolorum certatim contulerant, ita ſcribit: *De collectis autem quæ fiunt in ſanctos, &c.* Ubi obſervandum, quòd S. Paulus illos ſanctos appellet, utpotè qui ſciebat ingentem ipſorum profectum, quem per illam divitiarum ſuarum reſignationem in ſpiritu ſibi comparaverant. Non dubito, quin ſæpiùs vobis admirationem cauſaverit hoc, quod Angelus in Apocalypſi Epiſcopo Epheſino ſcribit, videl. *Scio paupertatem tuam, ſed dives es*. At verò ſi dives erat, quomodo à paupertate anguſtiari poterat? Sed reſpondeo, illum ſaculatum longè pretioſiorum divitem fuiſſe, videlicet virtutum theſaurorumque cœleſtium. Undè Hugo verba præcitata ita exponit: *Sed dives es, ſcilicet, ſpiritualibus divitiis*.

Apoc. 2. 9.

Hug. Card.

1. Tim. 6. 17. Chryſoſtom. Hom. 2. ad pop. Hic pauperes fuiſſe divites in virtute & futura gloria.

6 S. Paulus Tim. diſcipulo ſuo ita ſcribit: *Divitibus hujus ſæculi præcipe, non ſublime ſapere*: ubi D. Chryſoſt. ly *hujus ſæculi* notans, inquit: *Qui dixit, divitibus hujus ſæculi, demonſtravit & alios futuri ſæculi divites eſſe, qualis ille Lazarus erat, in præſenti quidem vita pauper, in futura verò dives, non auro, vel argento, ſed arcanis illis bonis, quæ neque oculus vidit, neque in cor hominis aſcenderunt*: & quidem cum S. Jac. quoſdam *divites in fide* appellet, liquidè ſatis conſtat, etiam in virtutibus reperiri divitias, quæ ut plurimùm ſimul cum paupertate Euangelica conjunctæ reperiuntur. Unde etiam Eccleſ. quoſdam vocat *homines divites in virtute*. Beda inter divitias etiam multa dona naturalia, & ſpecialiter ſanitatem recenſet, de qua dici ſolet: *Qui ſanitate gaudet, dives eſt, & talem ſe eſſe ignorat*. En verba venerabilis Bedæ: *Ingenium, memoria, vita, ipſius corporis ſanitas, ſenſus, confirmatioque membrorum: Cum hæc ſalva ſunt, & pauperes divites ſunt*. Paulò poſt verò ſolidiores, verioreſque indicat divitias, inquiens: *Illæ majores divitiæ; Fides, Pietas, Iuſtitia, Charitas, Caſtitas, mores boni*. S. Aug. quoque paupertatem cum divitiis conjungit, dum ait: *Videte fratres qui verè pauperes ſunt, cujus rei divites ſint, quia non in arca, non in borreo, non in apotheca: Vivent corda eorum in ſæculum ſæculi*. Idem S. Doctor alio in loco ita ſcribit: *Deo dives eſt inops auri, virtutes largitur, & gratias confert: qui aurum non habet, virtutem habet*. Ingenioſa profectò eſt illa D. Chryſoſt. propoſito noſtro commodiſſimè inſerviens obſervatio; ait enim: *Omnia cum largitate dat Deus, quæ ſunt multo magis quam pecunia neceſſaria, ut aerem, aquam, ignem, ſolem. Non licet dicere, quod magis dives radiis, minus verò pauper fruatur. Non licet dicere, quod copioſiorem aerem quàm pauper reſpiret dives, ſed omnia paria, & communia propoſita ſunt. Quare igitur majora quidem, & magis neceſſaria, & vitam noſtram continentia, communia Deus fecit; minora verò & viliora non ſunt communia, pecunia nimirum? Qua de cauſa?* Moxque in favorem noſtrum reſpondet: *Ut virtutis ſtudia habeamus*. Enim verò qui per neceſſitatem pauper eſt, magnam habet occaſionem exercendæ humilitatis, patientiæ, mortificationis, conformitatis cum divina voluntate, multiſque caret peccati incentivis: certum verò eſt, quòd qui voluntariè pauper eſt, majorem habeat in cunctis virtutibus ſe perficiendi campum.

Jac. 2. 5.

Eccl. 44.

Beda in c. 8. 2. ad Cor.

S. Aug. in Pſal. 21.

S. Aug. in Pſ. 9.

Chryſ. Hom. [illegible]

2. Cor. 6. 10.

7 Notatu digna ſunt illa S. Pauli Apoſtoli verba, dicentis: *Sicut egentes, multos autem locupletantes*. Quæ verba in illis fervidis Chriſtianis verificabantur, de quibus S. Lucas ait: *Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat*. Unde facultatibus ſuis egenos locupletabant, ut ipſi paupertatem profiterentur Euangelicam. Obſervandum verò, quod ſacer textus immediatè ſubjungit, videlicet: *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, collaudantes Deum, & habentes gratiam*. Enim verò ſpiritum & ſanctitatem ut plurimùm nuſquam reperietis, præterquam apud illos, qui mundo renuntiarunt. Unde S. Franc. paupertatem ſuo ſæculo exulantem, & ubique proſcriptam, in Ordinem a ſe fundatum revocavit; cujus proindè Religio ſemper fuit, eſt, & erit florentiſſimum magnæ perfectionis gymnaſium. Ac proindè ipſe in opuſculo quodam ita ſcribit: *Euangelica hæc paupertas noſtri Ordinis eſt fundamentum, cui ſubſtrato primariè ſic omnis ſtructura Religionis innititur, ut ipſius firmitate firmetur, & everſione funditus evertatur*. Idem Seraph. Pater paulò ante in paupertatis commendationem ita ſcripſerat: *Paupertatem ſcitote, fratres, ſpecialem viam eſſe ſalutis, tanquam humilitatis fomentum, perfectioniſque radicem, cujus eſt fructus multiplex, ſed occultus. Hæc enim eſt Euangelici agri theſaurus abſconditus*. S. Bern. paupertatem voluntariam tanti æſtimavit, ut eandem pari cum martyrio loco habuerit; ita enim in Sermone quodam ſcribit: *Quod martyrium gravius eſt, quam inter epulas eſurire, inter veſtes multas & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus,*

Act. Apoſt. 2. v. 45. Paupertas eſt fundamentum ſtatus Religioſi.

Opuſc. S. Franc. Tom. 3. Collat. 5.

S. Bern. Ser. 1. in feſt. omn. Sanct.

Digitized by Google

dus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter appetitus.

Hebr. 10. 30. Apoſtolus pauperes æquiparat martyribus.

8 Obſervaſtiſne aliqnando modum, quo Apoſtolus illis ſcribit Chriſtianis, qui ut Chriſtum ſequerentur, omnes libenter deſerebant divitias? Nimirùm in eodem gradu illos cum martyribus collocabat, dicendo: *Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ multam habet remunerationem. Rememoramini priſtinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum, in altero quidem opprobriis & tribulationibus ſpectaculum facti* (ecce tibi Martyres) mox verò de illis ſubdit, qui paupertatem libenter ſuſtinebant, ut de illorum divitum numero eſſent, de quibus ſupra mentionem fecimus, dum illos *divites in fide* appellavimus: *In altero autem*, inquit, *ſocii taliter converſantium effecti: nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis*. D. Chryſoſt. Hom. 11. ſuper Epiſt. ad Hebr. ad propoſitum noſtrum egregiè in hæc verba ſcribit: *Sunt aliæ quoque hoſtiæ, verè holocauſta, nempè martyrum corpora*. Nec hic S. Doctor ſiſtit, ſed paulò poſt ſubjungit: *Potes tu quoque ſi velis, tale offerre ſacrificium. Quid enim ſi igne corpus non combuſſeris? Sed potes alio igne, ut puta igne paupertatis voluntariæ?* Moxque hujus dicti ſequentem ſubdit rationem: *Licere enim delicatè, lauteque & ſplendide vitam agere, laborioſam autem & acerbam vitam eligere, annon eſt oblatio holocauſti?*

Chryſoſt. Hom. 11. ad Hebr.

Paupertas eſt exterminiū omnium vitiorum.

9 Eſt & aliud conſideratione digniſſimum bonum, quod ex paupertate voluntaria nobis acquirimus, videlicet, non ſolùm comparatio virtutum & perfectionis, verùm etiam omnium vitiorum exterminium: B. Laur. Juſt. enim in ejus laudem ita ſcribit: *Efficax ad exterminium iniquitatis. Eſt caminus purgans, & eliminans ſordes vitiorum, juxta illud Iſaiæ: Collige te in camino paupertatis.* Paulò poſt verò ſubdit: *Exterminat paupertas iniquitates per ſubtractionem occaſionum peccandi, quia ſicut cum affluentia divitiarum creſcunt, ſic voluntaria paupertate minuuntur.* Idem in capite præcedenti aliam tetigerat paupertatis utilitatem, ſcil. quòd *revocat paupertas ad ſe*. Quandonam filius prodigus in ſemetipſum ingreſſus eſt (*in ſe autem reverſus*) & dolenter ad Patrem redire ſtatuit? Certum eſt quòd idipſum facere non cogitavit, quamdiù accepta à Patre ſubſtantiæ portio, id eſt pecuniæ durarunt (*da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit*) tunc enim nihil aliud curabat, quàm ut voluptatibus ad ſacietatem uſque operam daret. At verò quando ſe in talibus vidit anguſtiis conſtitutum, ut ne quidem glandibus, quibus porci abundabant, famem compeſcere poterat, tunc intra ſe compunctus, filum omnibus præcedentibus diſſolutionibus detruncavit. Ac proindè B. Juſtinianus ſubdit: *Familiaris res eſt opibus humanum cor, ac libertate diſſolvi, ærumnis autem ac paupertate ad ſemetipſum recolligi.* Porrò pauperem peccato minùs ſubjectum eſſe quàm divitem, ex alia quadam hiſtoria, ex ſacra Scriptura pariter deſumpta, evidenter apparebit. Etenim Levit. c. 5. in ordine ad oblationem, pro expiatione tranſgreſſionum faciendam, ſequens pauperem inter & divitem inſtituitur differentia: *Offerat de gregibus agnam, ſive capram. Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino*: Econtra verò in Exodo legimus: *Dives non addet ad medium ſicli, & pauper nihil minuet.* Nunquid hæc tibi videntur contradictionem involvere? Quomodo igitur utramque ſcripturam inter ſe reconciliabimus? Reſpondeo quoad ſenſum literalem, quòd in Levitico præſcribatur oblatio ad ſacrificium adhibenda, in Exodo verò conſtituitur cenſus, qui in tributum expediri debebat. Ac proindè non militat paritas in oblatione, quæ pro peccato expiando fiebat. Veruntamen in illa diſparitate quoddam etiam latere videtur myſterium, propter quod oblatio pauperis minor erat, quàm divitis; hæc videlicet, quia pauper minus eſt diſpoſitus ad prævaricandum, quàm dives: *Valet enim paupertas ad iniquitatum exterminium*, ut ſcribit B. Juſtin. *per abſciſſionem vitioſarum radicum*: Dives autem majora patitur ad tranſgrediendum incentiva, quia *prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum*. Interpres quidam modernus notat, quòd in Exodo agatur de cenſu, qui à ſingulis populi illius individuis capitatim exigebatur; unde dicit: *Ex hoc cognoſcetis, quanto plus debeat pauper Deo, quam dives: quando extolluntur capita, & deſcribuntur filii Iſrael, ſolvat pauper, ſicut dives, quia tantum debet Deo, & plus quidem quàm dives. In oblationibus vero pro peccatis, ſolvat plus dives, quam pauper, quia plus offendit Deum.* Sapiens pauperem & divitem inter ſe diſtinguit quoad actiones exteriores, quæ interioris diſpoſitionis ſolent eſſe indicium; ſiquidem *ex abundantia cordis os loquitur. Obſecrationibus loquitur pauper*, inquit Salomon, *& dives effabitur rigidè*. Syriaca legit: *Mollia loquitur, & lenia verba*. Pauper enim etiam in Sermone humilitatem, modeſtiam, manſuetudinem, benignitatem oſtendit; cum econtrà dives ſuperbus ſit & elatus. Unde Eccleſiaſticus inquit: *Dives injuſtè egit, & fremet, pauper autem læſus tacebit.*

Levit. 5. 7.

Exod. 30. 15.

Differentia inter pauperem & divitem.

B. Laur. Juſt. c. 5.

Pſ. 72. 7.

Prov. 18. 23.

Matt. 12. 34.

Eccl. 13. 4.

10 Eſt & aliud quoddam paupertatis emolumentum, ſcilicet quòd paupertas in hac vita præſenti purget peccata. Unde B. Laur. Juſtin. ait: *Cum quoſdam pauperes aliqua reprehenſibilia perpetrare conſpicimus, illos minime deſpiciamus, quia fortaſſe quos ſuperfluitas inquinat, caminus paupertatis curat, & abſtergit.* Id quod fornacis Babylonicæ exemplo oſtendit, inquiens: *Sicut pueros illos non incendit ignis, ſed diſſolvit eorum vincula: ſic eorum, qui in paupertate gratias agunt, ſolvuntur vincula peccatorum, & non incenduntur avaritiæ igne.*

B. Laur. Juſt. ibid.

Paupertas purgat peccata.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Paupertas voluntaria quiete & conſolatione ſpirituali perfrui, & à divitum anxietatibus & perturbationibus exempta eſſe ſolet.

THEMA.

Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus. Pſ. 67. v. 12.

1 PAupertatem voluntariam quietam & contentam eſſe, copioſaſque in ſemetipſa conſolationes experiri, adeò verum eſt, quantum eſt difficile, idipſum hominibus mundanis perſuadere; *non* enim *omnes capiunt verbum iſtud*. Et tamen Pſalmiſta claris verbis dicit: *Paraſti dulcedine tua pauperi Deus*. Unde viro religioſo meliùs ſapit, magiſque conducit panis mendicati fruſtulum, quàm lautiſſimæ Potentatum hujus ſæculi epulæ, & convivia. In opuſculis ſancti & Seraph. Franc. ſequens legitur hiſtoria: *Iter faciente in Provinciam Franciæ B. Fratre Maſſeo, in quadam ſolitudine invenientes fontem limpidiſſimum, ad cujus oram erat lapis magnus & altus ad modum menſæ, cui ſuperimponentes fruſtula panis, quæ in quodam pago oſtiatim pro eleemoſynis accepere, ſpiritu perquam hilari, in tanta paupertate lætabundus dicit Beatus Pater ad ſocium: Non ſumus digni tanto theſauro. Quæ verba multoties repetenti ait ſocius: Quomodo poteſt dici magnus theſaurus, ubi tanta urget paupertas? Hoc, inquit Pater, magnum reputo theſaurum, hanc pretioſam judico menſam, ubi nihil eſt humana induſtria elaboratum, totum eſt divina providentia miniſtratum.* Seneca Moralis licèt non alio quàm naturali lumine imbutus, infinita pauperibus Euangelicis à Deo præparata præmia intelligere nequiverit; attamen in Epiſtola quadam hanc paupertati laudem & excellentiam attribuit, quòd ſcilicet paupertas cum ipſomet Jove certare auſit. En verba ipſius: *Panem & aquam natura deſiderat, nemo ad hæc pauper eſt; intra quæ quiſquis deſiderium ſuum clauſit, cum ipſo Jove de felicitate contendet.*

Paupertas in ſemetipſa multas experitur conſolationes.

Opuſc. S. Franc. Tom. 3. Apoph. 20.

Senec Ep. 25.

2 In parabola de ſemine cœleſtis agricola divitias ſpinis aſſimilare non dubitavit, quia divites mille anxietatibus & ſolicitudinibus, tanquam ſpinis transfiguntur. Non verò item pauperes, qui mundum deſeruere. Pater Giojoſa Capucinus, qui unus ex Paribus Franciæ, multorumque ſtatuum & territoriorum dominus fuit, ſaccum ſuum, nec non & habitum ſæpè indicibili cum lætitia oſculari ſolebat, in hæc prorumpens verba: *O mi habitus, parum agnitus, paucíſque notus. Inaſſequibilis enim pariter & inexplicabilis eſt quies & tranquillitas interior illius, qui paupertatem ex toto corde amplexatur.* Dives ille Euangelicus ſomnum capere

Divites multis torquentur cur non ſic pauperes.

non

Digitized by Google

non poterat, ſed totis noctibus inſomnis caſtella in aere fabricabat, dicendo: *Deſtruam horrea mea, &c.*

Luc. 18. 12.

Scirene cupitis, quo modo dulci quiete & ſomno gaudere poſſitis? Nimirùm ſi in anguſtiſſima cella ſemiſaturi ſuper ſacco ſtramineo dormiveritis. Audiamus hac de re ſanctum & Seraphicum Franciſcum, qui Deum pro dono paupertatis rogans, eidem dicebat: *Ego ejus amore anxior, nec ſine ipſa requieſcere poſſum*. B. Laur. Juſt. de hujus virtutis laudibus diffusè differens, inter alias hanc quoque mentis ſerenitatem, & conſolationem internam, quam devotis ſuis confert, recenſet, inquiens: *Magna tranquillitas eſt cordis, nihil habere concupiſcentiæ ſæcularis*. Et paulò poſt ſubdit: *Tu Domine univerſorum, qui nullam habes indigentiam, inter ipſa tuæ neceſſitatis initia non horruiſti abjectiſſimæ paupertatis deguſtare incommoda*. Et verò obſervandum eſt, quòd in die Nativitatis, quando Filius Dei inter brachia paupertatis de cœlo in hunc mundum deſcendit, ſancta mater Eccleſia canere ſoleat: *Hodie per totum mundum melliflui facti ſunt cœli*. Aer quoque melodiis angelicis inſonuit. Unde ſubdit idem B. Laur. *Vt enim ait Scriptura, tibi, cum naſcereris, non erat locus in diverſorio, nec cunabula quæ teneritudinem tuam acciperent, habuiſti, ſed in vili præſepio ſordentis ſtabuli, tu, qui terram palmo concludis, involutus panniculis, reclinatus es, & hoc ipſum à brutis animalibus mater tua mutuo accepit*. At verò quamnam inde eruit conſequentiam? *Conſolamini igitur, conſolamini, qui in ſordibus paupertatis enutrimini, quia nobiſcum eſt Deus in paupertate*. Cum igitur Deus in ſocietate ſit pauperum, quid mirum, ſi paupertatem colentes, paradiſiacas in ſe experiantur conſolationes; ſiquidem ipſe eſt, de quo dicitur: *Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos?*

Opuſc. S. Franc. Tom. 1. fol. 9.

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 2. de pauper.

2. Cor. 1. 3.

Beda in c. 8. 2. Cor.

Deſcriptio paupertatis Euangelicæ.

3 Venerabilis Beda ſuper illa verba Apoſtoli: *Propter vos egenus factus, &c.* ita ſcribit: *Omnes ergo boni fideles divites ſunt, nemo ſe contemnat: pauper in cella, dives in conſcientia, ſecurior dormit in terra, quam auro dives in purpura*. Aptiſſimè quoque huic noſtro propoſito deſervit illa à S. Joanne Climaco tradita paupertatis voluntariæ definitio. Ait enim: *Paupertas eſt abdicatio ſolicitudinum ſæculi, iter ad Deum ſine impedimento, expulſio omnis triſtitiæ, fundamentum pacis, munditia vitæ, quæ nos liberat omnibus curis vitæ tranſeuntis, & facit, ut Dei mandata perfectè exequamur*. S. Hilarion tametſi inter extremos vitæ pœnitentis rigores vitam ageret, nihilominus lætus ſemper erat. Sed quænam erat hujus lætitiæ cauſa? Num fortè quòd omnes populi, relictis negotiis domeſticis, ad eum venerandum excurrerent? Aut verò quia tot peccatores ad vitæ emendationem ſuo exemplo inducebat? Nequaquam, inquit S. Hieronymus, qui ejus vitam conſcripſit; ſed *Accenſus fiducia pauperis conſcientiæ, lætabatur in eo, quod nihil haberet ſæculi, & quod ab accolis mendicus putaretur*. S. Ambroſ. in Epiſtola quadam ad Simplicianum, de veris divitiis differens, ait: *Verè dives, qui in conſpectu Dei poteſt dives videri, in cujus conſpectu terra exigua, mundus ipſe anguſtus eſt: ſed ſolum illum Deus divitem novit, qui ſit dives æternitati, qui non opum, ſed virtutum fructus recondat. Quis autem ante Deum dives, niſi quietus, & modeſtus ſpiritus, qui nunquam corrumpitur? Nonne tibi videtur dives, qui habet pacem animi, tranquillitatem quietis, ut nihil concupiſcat, nullis exagitetur cupiditatum procellis, nec vetera faſtidiat, & nova quærat, & ſemper deſiderando fiat in ſummis divitiis inops? Ea eſt pax verè divites, quæ ſuperat omnem mentem*. Ad hanc pauperis quietem denotandam, qui ſomnum ſuum dulciter abſolvit, nec ullis turbatur phantaſiæ terriculamentis, Deus olim in Deuteronomio ſequens præceptum condidit: *Sin autem pauper eſt, non permanebit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum, ut dormiens in veſtimento ſuo benedicat tibi*. Ex quibus verbis ſumma deducitur ſolicitudo, qua Deus curat, ut paupertas contenta ſit & quieta. Eccleſiaſtes, id eſt, Rex Salomon, ditiſſimus inter omnes, quorum in ſacris literis fit mentio, poſtquam à vanitatibus mundi reſipiſcens, ad vitam redactus fuit pœnitentem, in hæc verba prorupit: *Dulcis eſt ſomnus operanti, ſive parum, ſive multum comedat: ſaturitas autem divitis non ſinit eum dormire*.

Clim. gr. 17.

S. Hieron. in vit. S. Hilar.

S. Ambr. l. 3. Epiſt. 1.

Deuter. 24. v. 12.

Eccl. 5. v. 11.

4 D. Chryſoſtomus quoad anxietates & mœrores divitum ſequentem inſtituit conſiderationem: *Si intueri volueris animam hominis aurum amantis, invenies eam ut veſtimentum à decem millibus vermium corroſam, ita eam perforatam undique ſolicitudinibus, & à peccatis putrefactam, & ærugine plenam. Verum non talis eſt anima pauperis voluntarii, ſed potius fulget ut aurum, ſplendet ut gemma, effloreſcit ut roſa: non eſt illic tinea, neque fur, neque ſolicitudo negotiorum hujus vitæ; ſed ſicut angelus, ita converſatur, non militat cum hominibus, ſed cum angelis, non habet theſaurum terram; ſed cœlum*. Porrò quia terra ad ſpinas & tribulos progerminandos condemnata fuit, ideò Chryſoſt. in prædictis verbis dicere voluiſſe videtur, pauperem Euangelicum haſce puncturas nequaquam ſentire, quia cor ſuum, quod idem eſt ac theſaurus ſuus, non in terra, ſed in cœlo poſitum habet.

Chryſoſtom. Hom. 47. in Matth.

Econtra deſcribitur anima amans divitias.

5 Divites & potentes hujus ſæculi, multis ſubjiciuntur inſidiis, invidiis, odiis, conjurationibus, latrociniis; ut proinde Seneca dixerit: *Quot ſervi, tot hoſtes*. Pauperes autem ab hiſce periculis immunes exiſtunt. Præterea non ſentiuntur ab illis anxietates illæ, de quibus idem Seneca in hæc verba ſcribit: *Honeſta res eſt, læta paupertas; imo jam non eſt paupertas, ſed opulentia cordis, ſi læta eſt. Denique non qui parum habet, ſed qui plus cupit, pauper eſt. Quid enim refert, quantum illi in arca, quantum in horreis jaceat, quantum paſcatur, aut fœneretur, ſi imminet alieno, ſi non acquiſita, ſed acquirenda computet?* Videritis nonnunquam religioſos, rudi & hiſpida veſte indutos, pedibus nudos, fune cinctos, præ frigore contremiſcentes, qui tamen in intimo cordis ſui præ nimio jubilo exultant. Econtrà verò viri nobiles, divites, ſummis dignitatibus fulgentes, ſuperbè veſtiti, magno ſervorum famulatu ſtipati, corde & animo ſunt anxii, inquieti, nunquam contenti, timent, ſuſpicantur, & in millenas anxias cogitationes diſtrahuntur. Audite, quid hac de re D. Chryſoſtomus in hæc verba ſcribat: *Qui conſcientiam puram habet, licet pannoſus ſit, & cum fame aſſiduè luctetur, tamen beatior & tranquillior eſt illis, qui inter delicias magnopere degunt*. Idem S. Doctor in alia quadam homilia, eorum tangit tranquillitatem, qui animo ſuo à bonis terrenis prorſus ſunt alieni, cujuſmodi ſunt religioſi voto paupertatis obnoxii: *Paupertas*, inquit, *tutum eſt aſylum, portus tranquillus: Perpetua ſecuritas, deliciæ periculorum expertes, voluptas ſincera, vita tribulationum neſcia, vita fluctuum ignara*.

Seneca Ep. 2.

Divites patiuntur multas inſidias invidiam &c. non ſic pauperes.

Chryſoſtom. Hom. 2. ad pop. Ant.

Chryſoſtom. Hom. de recipien. Sever.

6 Obſervaſtiſne aliquando, qua in occaſione angelicæ hierarchiæ pacem hominibus annunciarint, dicentes: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis?* Tunc nimirùm quando Filius Dei ſummam amplexatus paupertatem, reclinatus eſt in præſepium, vilibuſque, ac pauperibus pannis involutus fuit. Unde verba illa: *Hominibus bonæ voluntatis*, de illis intelliguntur, qui bonorum temporalium patiuntur penuriam, cujuſmodi pauperculi paſtores erant, quibus Angeli apparuerunt. Id quod ex ſequentibus S. Gregorii verbis clarè deducitur; ait enim: *Sed hoc bonæ voluntatis ſacrificium Deo nunquam plenè perſolvitur, niſi mundi hujus cupiditas perfectè deſeratur; nam quicquid in eo concupiſcimus, hoc proculdubio proximis invidemus*.

Homines bonæ voluntatis ſunt illi, qui ſunt pauperes.

S. Gregor. Hom. 5. in Euang.

7 S. Lucas de ſumma primorum Chriſtianorum charitate, animorumque unione differens, inquit: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*. Et certè hæc primitivæ Eccleſiæ concordia & amor, quo fideles in ea ſimul convivebant, ſignificantioribus & magis emphaticis verbis exprimi non poterat, quam dicendo, quòd habuerint *cor unum, & animam unam*. Ratio autem, quam Sanctus Euangeliſta protinus ſubdit, ſufficienter indicat, hanc animorum conjunctionem à paupertate derivatam fuiſſe, per quam in communi viventes, nihil proprium poſſidebant: ait enim: *Nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*. Enimverò quando poſſeſſiones ſeu facultates cum aliqua animi adhæreſcentia poſſidentur, facilè lites ſuſcitare ſolent, quæ noſtram perturbant quietem.

Act. Apoſt. 4. v. 32.

Cor unum quod erat in primitiva Eccleſia à paupertate proveniebat.

Digitized by Google

tem. Unde Eccleſia in hymno ad Primam hiſce verbis Deo ſupplicat: *Deum precemur ſupplices, ut in diurnis actibus, nos ſervet à nocentibus: linguam refrænans temperet, ne litis horror inſonet.*

Matth. 5. Janſen. Paupertas in contemptu divitiarum habet ſuam dulcedinem.

8 Cornelius Janſenius primam beatitudinem, ſcilicet *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*, in propoſiti noſtri ſavorem explicat, obſervando, quòd Chriſtus in tempore præſenti dicat: *Ipſorum eſt regnum cœlorum*: ſi in tempore futuro dixiſſet, jam omne ſubmotum fuiſſet dubium, jam verò in tempore præſenti dicit: *Ipſorum eſt*, noo verò dicit: *Erit*. *Pauperes enim ſpiritu etiam in hac vita jam reipſa regnant, regno plane cœleſti, longè felicius, quàm Reges, & Principes terræ. Hi enim ut plurimum verius graviſſimam ſerviunt ſervitutem, quam regnant; multos enim patiuntur Tyrannos, diſcruciati ab avaritia, ira, livore, cupiditate bonorum, ac vindicta. Ac homo humilis, terrenarum facultatum ac bonorum inops, liber eſt ab hujuſcemodi curis, tranquillo ſemper exiſtens pectore, ſecurè expectans dona cœleſtia.*

S. Bern. de 12. grad. div. amor.

S. Bernardus in ſermooe quodam hac de re ita ſcribit: *Habet divitiarum contemptus etiam in præſenti quandam dulcedinem ſuam, quam Dominus Matth. 5. Regnum cœlorum vocat, id eſt, participationem cœleſtis regni.*

S. Iſid. lib. 12. orig. l. 8.

Porrò in quonam Beatum eſſe conſiſtat, S. Iſidorus hiſce verbis declarat: *Beatus dictus eſt, quaſi benè auctus, ſcilicet ab habendo quod velit, & nil patiendo quod nolit. Ille autem vere beatus eſt, qui & habet omnia quæ vult bona, & nihil vult mali; ex his enim duobus Beatus homo efficitur.* Ac proindè is qui ex amore Dei voluntariè factus eſt pauper, ex omnibus hiſce capitibus poteſt cenſeri beatus, quia habet quicquid vult; nam ut infra dicemus, pauper per omnia optimè proviſus eſt, quia nihil ipſi deeſt eorum quæ deſiderat, nullam ſuſtinet penuriam, quam non toto pectore deſideret; hanc enim pauper Evangelicus anxiè concupiſcit, imò ſæpè fit, quòd talis pauper ſimilem penuriam pati, Deo per votum, vel juramentum promiſerit. Unde advertendum eſt, quòd hic non loquamur de talibus pauperibus, qui neceſſitate pauperes ſunt, noo verò voluntate; hi enim ut plurimùm in ſtatu ſuo malè ſolent eſſe contenti.

Senec Epiſt. 123.

Paupertas autem, ut ait Seneca, *nulli malum eſt, niſi repugnanti*. Unde quando quis à Deo in fortunam tenuem & exiguam eſt poſitus, ſi huic fortunæ acquieſcit, divinæque voluntati ſe conformans, eam libenter toleret, Deus illi interiores ſine dubio communicabit conſolationes, juxta tritum illud adagium:

Pſ. 147. v. 16.

Cui Deus non largitur panem, dat patientiam; quia *dat nivem ſicut lanam*. Et ideò tales optimè norunt ex neceſſitate facere virtutem.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Deus per paupertatem nobis tribuit, ut inimicos inviſibiles ſuperemus, perque eandem defendamur, & protegamur.

THEMA.

Oculi ejus in pauperem reſpiciunt. Pſal. 10. v. 5.

Benevolentia Dei ſpecialiter eſt ad pauperes.

1 TAmetſi divina providentia omnes creaturas benefico reſpiciat oculo, attamen Propheta Regius oculos Domini ſpecialiter in pauperes directos eſſe dicit: *Oculi ejus in pauperem reſpiciunt*. Idque in eodem Pſalmo 10. binis vicibus repetit. Et quidem poſtquam prima vice dixiſſet: *Oculi ejus in pauperem reſpiciunt*, protinùs ſubjungit: *Inſidiatur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua*. Cum enim pauperes ab inimico infernali multas patiantur inſidias, & prælia ſuſtineant, hinc quoque à Deo ſpecialibus auxiliis defenduntur & proteguntur.

Luc. 14. v. 26. Chriſtus ſuadet voluntariam paupertatem ſimilitudinibus exercitus comparandi & turris ædificandæ.

2 Cœleſtis Magiſter noſter apud S. Lucam cap. 14. de iis fidelibus diſſerens, qui ejus ſectantes ſequelam, ad perfectionem acquirendam contendebant, iis omnia deſerenda eſſe dixit, etiam ipſummet patrem & matrem ſuam. Moxque hanc ſubjungit ſimilitudinem: *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius ſedens computat ſumptus, qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum? Aut quis rex iturus committere bellum adverſus alium regem, non ſedens prius cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?* Ac tandem in hæc verba concludit: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Non dubito, quin hæc conſequentia à Salvatore illata, ſæpiùs vos in admirationem rapuerit, quippè quæ prima facie nullam ad præmiſſas habere videatur relationem; nam quænam poteſt eſſe proportio inter ſabricam turris alicujus, vel conſcriptiooem exercitus, & voluntariam omnium terrenorum bonorum renuntiatiooem, ſive paupertatem Evangelicam? Pro reſolutiooe advertendum eſt, Salvatorem noſtrum per hanc parabolam nobis inſinuare voluiſſe, quòd tunc habituri ſimus in defenſionem noſtram paratos contra inimicos noſtros benè ordinatos & invincibiles exercitus; ſimulque inexpugoabilis in noſtram defenſionem ædificata erit turris, ſi ſpontaneè oos omnibus terrenis bonis ſpoliantes, voluntariam profeſſi fuerimus paupertatem.

S. Aug. in Cat.

Unde S. Auguſtinus ait: *Itaque ſumptus ad turrim ædificandam, & valentia decem millium arma adverſus regem, qui viginti millia habet, nihil aliud eſt, quam ut renunciet unuſquiſque omnia quæ ſunt ejus.* Nihil verius eſſe quotidiè experimur, quàm quòd *militia eſt vita hominis ſuper terram*.

Eph. 6. v. 12.

Certum eſt autem, quòd *non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem, ſed adverſus Principes & Poteſtates tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Qui maligni ſpiritus*, ut ait S. Gregorius,

S. Greg. hom. 32. in Evang.

nihil in hoc mundo proprium poſſident. Nudi ergo cum nudis luctari debemus, nam ſi veſtitus quiſquam cum nudo luctatur, citius ad terram dejicitur, quia habet unde teneatur: quid enim ſunt terrena omnia, niſi quædam corporis indumenta? Qui ergo ad certamen properat, veſtimenta deponat, ne ſuccumbat. Quotquot enim à ſpiritibus immundis ſuperantur, potiori ex parte tales ſunt, qui divitiis abundant, & in divitiis ac voluptatibus vivunt; pauperes enim tentationum incentivis carent, neque periculum eſt, quòd inordinatis appetitibus ſuis obſequantur, quia mediis carent: *Secunda autem res acrioribus ſtimulis animum explorant, quia miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur.*

Job 1. v. 20. Job ſcidit veſtimenta ſua, ut nudus cum dæmone luctari poſſet.

3 In libro Jobi legitur, quòd Propheta hic certior factus de omnium facultatum ſuarum jactura, de ruina domus, omniumque filiorum & filiarum ſuarum morte, *ſcidit veſtimenta ſua*. Quiſquis verò hoc ipſum legit, vel audit, prima facie hunc actum ex impatientia, vel triſtitia, vel extraordinaria afflictione manaſſe credet, quia olim in ſignum magni doloris veſtes dividi, aut ſciodi ſolebant. Sed decipiuntur omnes, qui ſimiles imperfectiones in Jobo admittere ooo verentur, qui divinæ voluntati, ſi quis alius, exactiſſimè ſe conformabat; quemque Deus omnibus fidelibus velut normam & exemplar veræ patientiæ deſtinavit. Ratio igitur, cur patientiſſimus Job veſtimenta ſua ſciderit, hæc eſt, quia cum totum infernum contra ſe armatum eſſe ſciret, ipſe quoque ad reſiſtendum illi ſe præparavit. Audiamus velim hac de re diſſerentem in hæc verba Olympiodorum.

In Cat.

Dixerit aliquis, inquit, *qui concinnius hæc ipſa velit interpretari, quaſi Athletam quendam nudatum ad luctam in Diaboli conſpectu veſtem projeciſſe.* Quando autem omnibus fortunæ bonis ſpoliatus, inſuper quoque veſtes quibus corpus ſuum contegebat, abjecit, illos typicè præfigurans, qui vitam religioſam profitentes, veſtibus ſe ſæcularibus exuunt, tunc quaſi vigoroſior & generoſior factus, ad præliandum cum ſpiritibus malignis ſe accinxit.

Chryſoſt. Hom. 5. ad Pop.

Hoc eſt quod D. Chryſoſtomus *homilia quinta ad populum* perſpicuis verbis expreſſit, inquiens: *Cum malus Angelus ad ſummam inopiam redegit Iob, neque hiſcere quidem potuit; niſi enim in ſimo eum collocaſſet, tantum cumulum divitiarum non cognoviſſemus. Quando dives erat, & otio fovebatur juſtus, unde accuſaret ipſum, habuit, unde diceret: Num te gratis colit Iob? Poſtquam vero ipſum ſpoliavit, & fecit pauperem, nec hiſcere quidem amplius auſus eſt. Vidiſti quanto, paupertas clariores, & fortiores pugnantes faciat?*

S. Paulin. Epiſt. 2. ad Seve.

S. Paulinus qui ex amore Chriſti pauper factus eſt, eum antea copioſiſſimis abun-

Digitized by Google

abundaret theſauris, ad Severum in hæc verba ſcribit: *Temporalium, quæ in hoc ſæculo habentur, bonorum relictio, ſive diſtractio, non decurſus ſtadii, ſed ingreſſus, nec meta, ſed janua eſt.* In Geneſi cap. 32. ſimilem habemus *in terminis caſum.* Priuſquam enim Jacob cum angelo luctaretur, ſacer textus de illo ſcribit: *Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, remanſit ſolus: & ecce vir luctabatur cum eo uſque mane.* Sed quidnam in eo latet myſterii, quòd priuſquam cum angelo luctaretur, omnes ejus divitiæ ab ipſius oculis traductæ fuerint? *Traductiſque &c.* Reſpondet S. Paulinus ibidem: *Præmiſſis curarum ſuarum oneribus, id eſt facultatum corporalium, & neceſſitudinum impedimentis, ſolus in tabernaculi loco remanſerat, Deo colluctaturus, cum quo in extorquenda benedictione prævaluit, & illud cœlo, terriſque ſacratum nomen accepit.* Jacob igitur cum angelo Deum repræſentante luctaturus, priùs ab omnibus bonorum terrenorum cogitationibus exonerare ſe voluit, ut nos per hoc erudiret, quòd dum nobis luctandum eſt cum inimicis inviſibilibus, pro victoria obtinenda optimum erit remedium, ſi omnem à bonis hiſce temporalibus affectum deponamus. Unde poſtquam id quod Apoſtolus de Redemptore noſtro dixit: *Expolians Principatus & poteſtates &c.* completum fuit, tunc re ipſa contigit, quod idem Salvator apud Joannem prædixerat, ſcilicet: *Nunc Princeps mundi hujus ejicietur foras.* Tunc enim Chriſtus Satanam ab uſurpata in mundo per idololatriam tyrannide exturbando, glorioſam hanc obtinuit victoriam, quando in monte Calvariæ exutus veſtibus, iiſque inter milites diviſis, nudus remanſit. Unde S. Athan. ait: *Cum enim exueretur Dominus, eo ipſo inviſibiliter erigebatur de diabolo trophæum.* Veruntamen veritas hæc, ſcilicet quòd paupertas validiſſima adverſus dæmonem ſit armatura, clariùs ex ſequentibus Pſalmiſtæ verbis patebit: *Cum dominatur fuerit pauperum*, ubi Genebrardus legit: *Pauperes vel exercitus, pauperum congregationem aciemque ſignificans.* D. Chryſol. hactenùs dicta egregiè corroborat, dum ſermonem quendam hiſce verbis exorditur: *Quod ſit virtutibus cognata paupertas terrena & cœleſtis comprobat diſciplina: Athleta ad luctamen nudus accedit, confligit cum fluctibus nauta nudus, miles in acie non niſi expeditus aſſiſtit.*

Gen. 32. v. 23.
Priuſquam Jacob cum angelo luctaretur exoneravit ſe ab omnibus terrenis.
Coloſ. 2. v. 15.
Joan. 12. 31.
S. Athanaſ. orat. de Cruc.
Pſal. 10.
Chryſol. ſer. 28.

Deus eſt defenſor pauperis.

4 *Oculi ejus in pauperem reſpiciunt.* Deus præter vigorem, quem per paupertatem nobis communicat, ut inimico reſiſtere, eumque vincere valeamus, inſuper per multa alia auxilia nos tuetur & defendit, juxta illud Pſalmiſtæ: *Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor.* Quibus verbis Propheta Regius ex inſtinctu Spiritus veritatis nobis inſinuat, quòd ſicut leges ſuos pupillis tutores aſſignant, ita pauperis tutor & defenſor ipſemet futurus ſit Deus. Et ideò ait: *Tibi derelictus eſt.* In Pſalmo quoque præcedenti dixerat: *Factus eſt Dominus refugium pauperi, adjutor &c.* Impii quidem de Deo noſtro, cujus oculos Rupertus Abbas vocat feneſtras ſalutis, & patentes miſericordiæ januas, blaſphemè dicebant: *Nec noſtra conſiderat, & circa cardines cœli perambulat*; veruntamen hoſce regius Pſalmiſta mendacii redarguit: *Oculi ejus in pauperem reſpiciunt.* Eccleſiaſt. quoque aptè ad præſens propoſitum dicit: *Eſt homo marcidus, egens, abundans paupertate, & oculus Dei reſpexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltavit caput ejus.*

Pſal. 10. 14.
Pſalm. 9.
Rup. Abb. in cap. 6. Joan.
Job 22. v. 14.
Eccl. 11. 12.

Pſal. 68.
David allegans paupertatem ſuam à Deo meruit exaudiri.

5 David Rex ob acerbiſſimam Saulis perſecutionem in Pſalmo 68. ſe his verbis Deo commendavit: *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me: Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ, defecerunt oculi mei in eloquium tuum.* Et quidem, ut divinum auxilium tantò faciliùs impetraret, paulò poſt Deo repræſentare cœpit merita ſua, dicendo: *Propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam: zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me: operui in jejunio animam meam, & poſui veſtimentum meum cilicium.* Nec tamen propter hæc omnia ſe Deum ad auxilium porrigendum, ſibique ſuo patrocinio aſſiſtendum movere potuiſſe dicit, donec ſubjungeret: *Ego ſum pauper.* His enim verbis pronunciatis, immediatè in poſtulatis ſuis exauditus fuit; unde ſubdit: *Salus tua Deus ſuſcepit me.* Fuitque talis, quam à Deo obtinuit, protectio, ut planè conſolatus, & jucundus cantare cœperit: *Laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude.* Tandem verò ad noſtram eruditionem in hæc verba concludit: *Videant pauperes & lætentur: quærite Deum, & vivet anima veſtra.*

Pſal. 11. v. 6.
Chryſoſt. ib.

6 Chriſtus Dei Filius ſe pro ſubſidio pauperibus ferendo citò evigilaturum eſſe, his verbis prędixit: *Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus.* Circa quæ verba D. Chryſoſt. ita ſcribit: *Magna eſt vis ejulatus, quæ ſupernum evocat auxilium: Timete, quicunque pauperes injuria afficitis.* Mox verò diſcurſum ſuum ad divites dirigens, inquit: *Habetis vos potentiam, opes, & pecuniam, & judicum benevolentiam; ſed habent illi arma omnium validiſſima, luctus, & ejulatus, illud ipſum injuria affici, è cœlis auxilium attrahunt. Hæc arma domus effodiunt, hæc fundamenta evertunt, hæc integras gentes ſubvertunt.* Apud Malachiam dicitur: *Si affiget homo Deum, quia vos configitis me. Et dixiſtis: In quo configimus te? In decimis, & in primitiis, & in penuria vos maledicti eſtis, & vos me configitis.* Quibus verbis, ut ex textu Chaldæo, & ex verſione Syriaca colligitur, Deus de illis loqui intendebat, qui Levitas decimis, de quibus in ſua paupertate ſuſtentari debebant, defraudare non dubitabant, cum tamen non haberent aliundè, ut viverent. Hoc autem idem eſt, quod ipſummet Deum crucifigere, qui de ſe apertis verbis eſt proteſtatus, ſe beneficia pauperibus præſtita, vel injurias illis illatas, eodem ſe habiturum loco, ac ſi ſibimetipſi illatæ fuiſſent: *Quod uni ex his minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Unde etiam Sapiens ait: *Non facias violentiam pauperi, quia pauper eſt, neque conteras egenum in porta, quia judicabit Dominus cauſam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.* Quibus verbis ad antiquam Judicum alludit conſuetudinem, qui tribunalia ſua ad portas civitatum poſita habere ſolebant, monetque, ne malè, aut indignè habeantur pauperes, cum ipſemet Deus eorum in ſe patrocinium ſuſceperit.

Malach. 3. 8. injuria, quæ infertur pauperibus Chriſto illata cenſetur.
Matth. 25.
Prov. 22. 22.

7 Regius Propheta David in Pſalmo 71. Meſſiæ futurum adventum his verbis prædixit: *Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſervient ei.* Paulò poſt verò ſimul etiam indicat, quanam in re ſpecialiter ſuam ſit adhibiturus authoritatem & potentiam; dicit enim: *Quia liberabit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adjutor: parcet pauperi & inopi, & animas pauperum ſalvas faciet: ex uſuris & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorum coram illo.* Quænam verò ex hoc patrocinio in Deum reſultet gloria, idem Pſalmiſta paulò poſt his verbis indicat: *Et erit firmamentum in terra.* Quaſi dicere vellet: ex hac pauperum protectione, quam Deus ſibi vendicavit, futurum eſt, ut terra quodammodo in cœlum tranſmutetur. Et verò quòd pauperum protectio & tutela, unum ſit ex præcipuis ad Deum ſpectantibus operibus, id adeò verum eſt, ut una ex primariis dotibus, quibus princeps aliquis, qui locum Dei ſuſtinet in terra, præditus eſſe debet, hoc pauperum ſit patrocinium. Ac proinde David Deum precabatur, ut Salomoni filio ſuo hanc erga pauperes impertiretur gratiam: *Deus judicium tuum regi da*, inquiebat, *& juſtitiam tuam Filio regis: judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio.* Et confeſtim ſubjungit: *Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem.* Quænam autem ex hac in pauperes pietate gloria in regem reſultabit? Hæc nimirùm: *Et permanebit cum ſole, & ante lunam, in generationem, & generationem.*

Pſal. 71. 12. Deus liberat pauperem in adverſitatibus.
Pſal. 71.

8 Deus mendicum Lazarum ab omnibus, præterquam à canibus, derelictum videns, ſubitò choros angelorum à cœlo ad ipſum demiſit. Unde D. Chryſol. ait: *In obſequium divitis migrat hinc tota civitas, cum funus effertur: pauper vadit ſolus.* Subditque idem Chryſol. *Feretrum pauperis præcedit angelorum pſallentium multitudo.* Et paulò ante dixerat: *Meritò ei mox angelica officia, meritò divina deputantur obſequia, cui tam crudeliter negata ſunt ipſa humanitatis extrema.* Sapiēs in Proverb. inquit: *Qui calumniatur egentem, exprobrat Creatori ejus.* Ubi Pagnin. legit: *Qui aufert quid à Paupere:*

Deus miſit Lazaro mendico angelos in ſolatium.
Chryſol. ſer. 121.
Prov. 14. 31.

D Septua-

Digitized by Google

Septuaginta vertunt: *Qui irritat, exacerbat pauperem.* Syriaca habet: *Qui mala pauperi loquitur, iram eiet Creatoris.* Job pariter non ſine admiratione Deum ſuis verbis affatur: *Nunquid bonum tibi videtur, ut calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum?* Ubi S. Gregorius obſervat, Jobum, dum hæc dicebat, in ſumma fuiſſe paupertate conſtitutum, adeòque dicere voluiſſe: *Nunquid bonum tibi videtur, ut me nunc opprimas pauperem?* mirabatur enim, quòd Deus tunc, quando pauper factus erat, ipſum velut opus manuum ſuarum non ampliùs agnoſceret, aut defenderet; non intelligens quòd Deus inviſibiliter illum à totius inferni impetu defendendo, glorioſam eidem adverſus diabolum præpararet victoriam.

Job 10. v. 8.

S. Greg. l. 9. Mor. c. 21.

9 Eccleſia in Antiphona Sanctiſſimi Sacramenti ita canit: *Eſurientes replet bonis, faſtidioſos divites dimittens inanes:* Deus quippè ſua providentia pauperes nunquam deſtituit, utpotè quibus per promiſſionem æternam ſe illos nunquam derelicturum eſſe obligavit: Unde Pſalmiſta ait: *Iſte pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum.* Tertullianus poſt allata hæc verba: *Beati mendici* (ſic enim exigit interpretatio vocabuli, quod in Græco eſt) *quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum,* ſubjungit: *Quid ergo mirum eſt, ſi & ab affectibus Creatoris ingreſſus eſt per hujuſmodi dictionem, ſemper mendicos, & pauperes, & humiles, ac viduas & pupillos uſque diligentis, aſſerentis, conſolantis, vindicantis? Ut hanc Chriſti quaſi privatam benignitatem rivulum credas de fontibus Salvatoris.* Enim verò Chriſtus Salvator noſter, ut B. Laur. Juſtin. ait, adeò fuit paupertati addictus, ut illam ſibi aſtringere, eamque ſuo exemplo nobis commendare voluerit: *Cum enim eſſet dives in omnibus, factus eſt in hoc mundo omnium pauperrimus, ut quàm magnum eſſet bonum paupertatis virtus, prius oſtenderet exemplo, quàm verbo.* In annalibus Minorum S. Franciſcus Religioſis ſuis dixiſſe legitur: *Paupertatem noveritis, fratres chariſſimi, virtutum eſſe reginam, quia in Rege regum, & in regina matre ipſius tam præſtanter effulſit.* Dic ſodes, cuinam Chriſtus nudus in cruce moriens, ſanctiſſimam matrem ſuam conſignavit? Audiamus eundem met Diſcipulum, cui ipſam è cruce commendavit. Hic enim de ſemetipſo ait: *Accepit eam diſcipulus in ſua.* Sed in quæ ſua? Nunquid ipſe de numero quoque illorum erat, quorum nomine S. Petrus cœleſti Magiſtro ſuo dixerat: *Ecce nos reliquimus omnia?* Ad quid igitur dictio illa *ſua* refertur? *Non ad prædia, quæ nulla propria poſſidebat,* inquit S. Aug. ergo conſequens eſt, quòd illam acceperit in paupertatis conſortem, in qua S. Apoſtolus ſe exercebat, & cum qua regina cœlorum per totum vitæ ſuæ reſiduum indiſſolubiliter deſponſata libenter permanſit.

Pſal. 13. v. 7. Deus promiſit auxilium pauperibus. Tertull. lib. 4. contra Marcionem cap. 14.

B. Laur. Juſt. de lig. vit. de paupert. c. 2.

VVad. an. 1210. n. 150. S. Franc.

Joan. 19. 27.

S. Aug. tr. 119. in Joan.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Paupertas facile eſt medium ad conſequendum regnum cœlorum.

THEMA.

Nonnè Deus elegit pauperes in hoc mundo hæredes regni? Jac. 2. v. 5.

Differentia inter regnū hujus mundi & Cœlorum.

1 QUemadmodum mundus paupertatem, velut bonorum hujus vitæ inopem & egenam reputat & contemnit; ita Deus econtrà illam permagni æſtimat, & bonorum æternorum alteriùs vitæ condignam hæredem eſſe judicat, utpotè qui pauperes ad immortalem illam hæreditatem elegit & prædeſtinavit: *Nonnè Deus elegit pauperes hæredes regni?* Porrò hæc eſt inter regni hujus terræ, & regnum cœlorum differentia, quòd illi, qui in terris plus poſſident, opulentioribuſque ſunt theſauris locupletati, ſua quoque confinia magis dilatent: at verò qui in hoc mundo minus poſſidet, quique ab omnibus terrenis bonis magis eſt alienus, hic de regno cœlorum poſſidendo vel maximè eſt ſecurus. Unde Salvator ait: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Et meritò quidem, quia nulla dari poſſet major miſeria, quàm ſi gloriam cœleſtem alii præterquam divites conſequi non poſſent. *Quis enim tunc poſſet ſalvus fieri?* Etenim divitem fieri, non eſt in facultate, vel voluntate noſtra poſitum, & multò minus in divitiis ad finem uſque perſeverare. At verò pauperem fieri, facillimum eſt; nemo enim eſt, qui pauper fieri non poſſit, ſi velit, ſi non effectu, ſaltem in affectu ad minus; ac proindè Chriſtus Ly *Spiritu* adjunxit: ſicut enim Deum amare in uniuſcujuſque hominis eſt poteſtate, ita quoque unuſquiſque ſi velit, per paupertatem, perque animi à bonis terrenis alienationem, certum ſe conſtituere poteſt cœli poſſeſſorem: *Nonne Deus elegit pauperes hæredes regni?* Chriſtus Salvator noſter ſuadet, dicens: *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo.* At verò vos, ò pauperes, ei opponere poſſetis, dicendo: Quomodo nos theſaurizare poterimus, cum ſimus pauperes? Verùm audite, quid de vobis S. Petrus Chryſologus dicat: *Theſaurus cœli eſt manus pauperis,* inquit: *quod ſuſcipit, ne in terra pereat, reponit in cœlum.* Quis obſecro, pro comparando cœlo excogitari poteſt opulentior theſaurus, quam ſit ille, *in quo ſunt omnes theſauri?* Pauper verò Dei dives eſt; unde S. Auguſtinus inquit: *Dei dives eſt, inops auri: Virtutes largitur, & gratiam confert: qui aurum non habet, virtutem habet.* Clariùs verò Clemens Alexandrinus de eo qui voluntariè pauper eſt, diſſerens, ita ſcribit: *Qui eſt amator ejus, qui nullius eſt egenus, paucis indiget, ut qui non in aliquo alio, quam in ipſo Deo, beatitudinis theſaurum repoſuerit.*

Matth. 6. 19.

Chryſol. ſer. 8.

S. Aug. in Pſal. 9.

Clem. Alex. in exhort. ad gent.

2 Pervolvatis univerſum ſacræ Scripturæ volumen, legatis tam vetus, quàm novum teſtamentum, & apertè inveniretis, quòd in iis de divitibus, aliiſque in hoc mundo proſperè agentibus, veluti perditæ ſalutis perſonis ſermo fiat. Unde in octo beatitudinibus hominum divitum ne quidem per umbram fit mentio, benè tamen pauperum; imò hi primum inter omnes beatitudines locum obtinent. Unde Tertull. ait: Deus *ſemper pauperes juſtificat, divites prædamnat.* S. Bern. rationem aſſignat, cur in aliis beatitudinibus regnum cœlorum in futuro promittatur, pauperibus verò in tempore præſenti; ait enim: *Pauperibus claves regni cœlorum non tantum promiſſivè, ſed poſſeſſivè conceduntur. Hujuſmodi ratio eſt, quia Evangelica paupertas nihil habet quod mundi ſit; ſed quia prudentiſſimus Creator & Gubernator nullam creaturam ſine loco fecit, cum paupertas locum in mundo non habeat, ideo ei poſſeſſivè ex nunc cœlicas ſedes dedit.* Congregate univerſum aurum Peruanum, cunctas gemmas quas à principio mundi uſque huc ex mari Erythræo omnes gemmarum inſidiatores ſunt piſcati, vel quas ex inacceſſibilibus rupibus eruere potuerunt. Conjungatis ſimul omnes florentiſſimas totius univerſi monarchias, & videte, an per hæc omnia vel unicum vaſtiſſimæ illius cœleſtis Hieroſolymæ palmum vobis comparare valeatis, in qua *platea & muri ejus ex auro ſunt puriſſimo,* cujus *portæ nitent margaritis aditis patentibus.* Quinam igitur ſunt illi, qui cœlum ſibi comparare poſſunt, quibuſque portæ illæ beatæ ſeſe patulas exhibent? Eccleſia in hymno canens, inquit: *Illuc introducitur omnis, qui ob Chriſti nomen hic in mundo premitur.* Sed B. Laurentium Juſtin. auſcultemus, de paupertate Evangelica in hæc verba diſcurrentem: *Vis cognoſcere, quam locuples ſit pauper? Cœlum emit. Quibus theſauris conferri poteſt, quod paupertati videmus indultum? Ut ad regnum cœlorum veniret dives, poſſeſſione ſua obtinere non potuit: nunc pauper obtinet, ut perveniat.*

Pauperum eſt regnum Cœlorum, quia paupertas non eſt locus in mundo.

Tertull. lib. de patient. cap. 7.

S. Bernard. Tom. 3. ſer. 2. de Multipl. paupert. art. 3. cap. 1.

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 9 de paupert.

3 S. Bernardus paupertatem pennam appellat, ſimilitudine quidem tali, qua nulla magis propria dari poteſt: quia ſicut alæ aves in aëra ſublevant, ita paupertas inſtar alæ ſeu pennæ animam in Paradiſum extollunt. *Magna quædam penna eſt paupertas,* inquit Bernardus, *qua tam citò volatur in regnum cœlorum.* Neſcio, an aliquando adverteritis, quòd quando S. Petrus coram Chriſto ſolemniter proteſtabatur, dicens: *Ecce nos reliquimus omnia;* ab eodem Redemptore noſtro appellatus fuerit *Bar-Jona,* quod idem eſt, ac *filius columbæ.* Enim verò columba animæ puræ eſt ſymbolum, non ſolum propter candorem ſuum, verùm etiam propter perniciſſimum volatum; quo modo anima viri pauperis perniciſſimo volatu in cœlum contendit. S. Hieronymus ad Exuperantiū de S. Petro, Bar-Jona appellato, ita ſcribit: *Quaſi diceret: quia omnibus jam nudus velocior columba volare poteris ad me, nudus & levis ad cœlum evola, ne alas virtutum tuarum auri deprimant pondera:* elementa enim quæ natura ſua gravia ſunt, deorſum ſemper ten-

S. Bern. ſer. 2. de Adven. paupertate veluti pennis volatus ad Cœlum.

Matth. 19. 27. Matth. 16. 17.

S. Hieron. ad Exup.

Digitized by Google

B. Humber. de util. paupert. c. 20.

tendunt. B. Humbertus *de utilitate paupertatis* cap. 20, ita ſcribit: *Elementa levia ſurſum tendunt, ſic & fratres, qui ſe omnibus perfectè nudant, libere cælos petunt.* Probatque idipſum mendici Lazari exemplo, qui à Spiritibus angelicis in ſinum Abrahæ deportatus fuit: *Exemplum horum*, inquit, *eſt pauper Lazarus, qui fuit tandem angelico in ſinum Abrahæ miniſterio deportatus.*

Theophil. in Luc. Multi angeli animam Lazari pauperis deducunt ad cælum.

Theophylactus ad hoc Angelorum obſequium Lazaro præſtitum ſe reflectens, inquit: *Vt doceat eos qui affliguntur, quam benè habituri ſint pro his quæ hic ſuſtinent.* Enim verò ex quo unicus Angelus ad volvendum & revolvendum primum mobile, & ad circumagitandas ampliſſimas cœlorum ſphæras abundè ſufficit, multò magis ſufficere poterat ad ſuſtinendum hominis alicujus à continuis jejuniis extenuatum, & ab ulceribus ſemidevoratum corpus: quo igitur fine tot Angelorum phalanges ad Lazarum in ſinum Abrahæ deportandum concurrerunt? Ecce tibi jubilum, ab Angelis exhibitum, dum ad animas pauperum, qui in hac vita anguſtiati fuerunt, deportandas certatim concurrunt. *Non ſuffecerat ad portandum pauperem unus Angelus*, inquit D. Chryſoſtom. *ſed propterea plures veniunt, ut chorum lætitiæ faciant.* Idem quoque S. Doctor in alia homilia nos ad conſpiciendam in hoc paupere factam ſcenę mutationem, his verbis invitat: *Vidiſtis illum in veſtibulo divitis, videte eundem hodie in ſinu Abrahæ: Vidiſtis illum cum a canibus circumcingeretur, videte eum ab Angelis ſtipatum: Vidiſtis illum in paupertate, videte nunc in deliciis.*

Luc. 16. D. Chryſoſt. Int. Hom. ex var. Loc. in Luc. Chryſ. Hom. 2. de Laz.

Lucas Burg. ibid. Paupertas debet conjungi timori Dei.

4 Lucas Burgenſis verò aliam habet ſcitu digniſſimā conſiderationem, ſcilicet quòd non omnis paupertas cœlo acquirendo idonea ſit, ſed illa duntaxat, quæ ſancto Dei timori conjungitur. *Videmus*, inquit, *quam pretioſa anima in quam fœtido ac putrido corpore latuerit, quæ ab Angelis in beatam vitam delata ſit: ſed quonam merito? An eo ſolo, quod pauper fuerit in hac vita? Non: Sed rectè ſignificatur ita fuiſſe pauperem, ut timuerit Deum, ut paupertatem & ærumnas æquanimiter tulerit, tanquam profectas a Dei manu, nemini convitium dixerit, aut male precatus fuerit, nec diviti ipſi obmurmuraverit, non providentiam Dei accuſaverit, ſed patientia probatus, opus perfectum conſummaverit.* B. Laur. Juſtin. paupertatem dilaudans, ait: *Eſt quædam manuductrix in via quæ ducit ad cælum. Eſt portus tranquillitatis.* Etenim poſt ſuperatas in turbulento hujus vitæ mari occurrentes tempeſtatum procellas, in æternæ quietis portum nos feliciter perducit.

B. Laur. ibid. cap. 1.

S. Bernardin. ibid. Pauperes hujus vitæ habent quatuor dotes. Similes illis quæ ſunt in corpore glorioſo.

5 S. Bernardinus in pauperibus etiamnum hac mortali carne indutis, quatuor dotes glorioſas, inquiens: *Quod pauperes ſpiritu jam quodammodo in præſenti ſint beati, clareſcere etiam poteſt, ſi conſiderentur quatuor, quæ paupertas ſpiritus conformia facit ſtatui beatorum. Facit enim impaſſibiles, agiles, ſubtiles, & divites. Primo facit impaſſibiles, quia non dolent de temporalium amiſſione, imo de hoc gaudent. Secundo facit agiles, ſcilicet ad faciliter ſequendum Chriſtum: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Tertio facit ſubtiles, ſeu graciles ad intrandum in paradiſum; ſicut econtra divitibus, ſcilicet avaris, difficile eſt. Quarto facit divites ad emendum regnum cælorum, proinde Auguſtinus in perſona Domini ait: Venale habeo: Quid? Regnum cælorum. Quo emitur? Paupertate regnum, vilitate gloria, labore requies.* S. Job maris metuebat tranquillitatem, non verò tempeſtates illius, eo quòd maris tranquillitas ingentes comminetur ejuſdem procellas; unde ait: *Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Dominum, & pondus ejus ferre non potui.* At verò poſtquam navim ſuam exoneravit, id eſt, poſtquam omnes ſuas divitias quaſi in mare projectas perdidit, jam omnem depoſuit timorem. Unde S. Gregorius ait: *Pavore ſancta ſimilitudinis penſemus, quanta in ſancto viro fuerit vis timoris: Quaſi vero tumentes ſuper ſe fluctus Deum metuit, qui dum veram vitam deſiderat, omnia deſpicit, quæ hic poſſidentes portant.*

S. Job 31. 23.

S. Greg. lib. 21. mor. c. 17.

4. Reg. 2.

6 Ex L. 4. Regum conſtat, quòd dum Elias in curru igneo raperetur in cœlum, deorſum cadere ſuum permiſerit pallium. Sed cur id factum eſſe arbitraris? Num fortè timebat, ne ab igne combureretur? Nequaquam, idem omnque periculum aliis ſuis metuere poterat veſtimentis. Pallium igitur Eliæ onus deſignat bonorum terræ hujus, quod non ſolùm in effectu, verùm etiam in affectu deponendum eſt illi, qui in cœlum evolare cogitat. Unde S. Hieronymus ait: *Elias ad cælorum regna feſtinans, non poteſt ire cum pallio, ſed mundo immundo veſtimentum dimittit.* B. Laurentius Juſtinianus hactenùs adducta confirmat, inquiens: *Qui nihil habet in mundo quod diligat, nihil eſt quod eum ab æternorum deſiderio impediat; teſte namque ſacro eloquio, fruſtra jacitur rete ante oculos pauperum pennatorum, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.*

Elias dum rapiebatur in cœlum pallium ſuū dimittere permittit ut ſuperior adveniret.

S. Hieron. ep. 14. ad Jul. B. Laur. Juſt. cap. 1. ibid.

S. Bernardin. in proœmio Ser. 2. ibid. Comparatur paupertas filiæ deformi habenti maximam dotē.

7 S. Bernardinus in proœmio Sermonis ſecundi *de paupertate*, ſequentem adducit parabolam: *Rex quidam duas filias habuit, unam pulcherrimam, aliam turpiſſimam: Pulchra appetebatur ab omnibus, & honorabatur: turpem vero nullus nedum amare, ſed nec videre volebat. Hæc autem amariſſimè flebat in conſpectu Regis; cui Rex: Noli flere, inquit, dilectiſſima filia mea; nam qui in ſponſam duxerit ſororem tuam, nihil ſecum accipiet, niſi pulchritudinem ejus: qui vero ſponſam acceperit te, dabo illi regnum meum. Myſticè autem filia pulchra, eſt glorioſa ſæculi vita, divitiis, deliciis, & magnificentiis plena; filia vero turpis, paupertas voluntaria eſt, plena penuriis, plena cruciatibus, plena deſpectionibus. Tamen voluntariis pauperibus ſolatium eſt, penuriam pati, cruciatibus fatigari, & ab inſenſato mundo deſpici, & contemni. Hanc turpem filiam, qui acceperit in uxorem, promittit ei Dominus regnum ſuum, dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.*

Petr. Bleſ. in Parit. B. Vir. Vt quis cœlum rapere poſſit, ſe omnibus aliis debet ſpoliare.

8 Quòd ſi aliquando audieris dicentem nulli curriculi itinere in cœlos patere aditum, cave ne credas, quia Petrus Bleſenſis pulcherrimo encomio paupertatem dulce vehiculum appellat, inquiens: *Quam dulce vehiculum ſit juſto aridus ramus paupertatis, noverat ille qui dixit: Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Nunquid aliquando vos reflexiſtis ad illud, quod Salvator noſter apud Matthæum ait: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*? Quiſnam verò reperietur hominum, qui majorem ſenſibus ſuis, ſuiſque inordinatis appetitibus inferat violentiam, quàm qui ſpontaneè pauper factus, omnibus ſe privat hujus vitæ deliciis & commoditatibus? Huic enim, ut contra paſſionum ſuarum torrentem ſemper naviget, hæcque duo: *Suſtine, & abſtine*, aſſiduè exequatur, neceſſum eſt. Hi igitur ſunt qui maximam cœleſti paradiſo vim inferunt. Enimverò quiſquis manu ſua rem aliquam, quam ardenter deſiderat, rapere cupit, neceſſariò primò id quod manibus tenet, abjicere debet. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Diſperge quæ habes in manibus. Quoad id retinuerit, nunquid aurum rapere poterit, niſi id prius projiciat, & expeditus fiat? Rapientem, bene expeditum eſſe oportet.* Quiſquis igitur cœlum rapere deſiderat, terram abjicere, nequaquam arduum eſſe putet, tametſi univerſam terram poſſideat, quemadmodum multi Reges & Imperatores glorioſo poſterorum exemplo fecerunt.

Matth. 11. 12.

Chryſoſt.

Luc. 1.

9 S. Gabriel Archangelus B. V. Mariæ quoad filium ejus ex parte Dei promiſit: *Regnabit in domo Iacob in æternum.* At verò ubinam Chriſtus per triginta tres vitæ ſuæ annos unquam ſceptrum aliquod adminiſtraſſe, vel ſæculariter regnaſſe reperitur? Nunquid Pilato perſpicuis verbis dixit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo?* Reſp. verba Angeli de regno Eccleſiæ militantis & triumphantis intelligenda eſſe, in quo Chriſtus regnaturus eſt in æternum. Hæc autē Eccleſia Jacob Patriarchæ tunc demonſtrata fuit, quando cœlum apertum, & myſticam illā ſcalam, per quam Angeli aſcendebant, & deſcendebant, oculis ſuis conſpexit: *Tunc enim erexit lapidem in titulum, fundens oleum deſuper, & dixit: Verè non eſt hic aliud, niſi domus Dei & porta Cæli.* Veruntamen advertendum eſt, quòd dum Jacob hac viſione perfrueretur, ſuper nudam terram jacuerit, cervicalis loco ſaxum ſub capite habens, adeòq; fuerit pauper, ut dixerit: *Si fuerit Deus mecum & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, &c.* adeòq; pauperes præfigurabat Evangelicos, de quibus S. Paulus ait: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.* Hi etenim ſunt, qui domum Jacob, id eſt, Eccleſiam, hactenus à ſedecim ſæculis florere fecerunt. Hi, inquam, ſunt qui in hac vita regnāt (ſiquidem *ſervire Deo, regnare eſt*)

Jacob exiſtens in paupertate vidit cælos apertos.

Gen. 28.

& in altera vita de regno beato ſecuri exiſtunt. Unde ſanctus & Seraphicus Franciſcus Fratres ſuos hiſce verbis affatus fuiſſe legitur: *Hæc eſt illa celſitudo altiſſima paupertatis, quæ vos chariſſimos fratres meos hæredes, & reges cœlorum inſtituit; pauperos rebus fecit, virtutibus ſublimavit. Hæc ſit portio veſtra, quæ deducit in terram viventium.* Guerricus Abbas in ſermone quodam de ſolemnitate omnium Sanctorum, inquit: *Rectè itaque, Dominus beatitudinem prædicans pauperum, ait: ipſorum erit regnum cœlorum, non ſolum propter jus firmiſſimum, non ſolum quia paratum eſt eis ab origine mundi, ſed etiam, quia in quandam ipſius poſſeſſionem cœperunt introduci, jam habentes theſaurum cœleſtem in vaſis fictilibus, jam portantes Deum in corporibus ſuis, & cordibus. Quàm beata gens, cujus eſt Dominus Deus ejus! Quàm vicini ſunt Dei regno, qui Regem ipſum, cui ſervire, regnare eſt, jam poſſident, & geſtant in corde ſuo!*

Opuſc. S. Franciſc. Tom. 2. c. 6.

Guerric. Abbas in Feſt. Omn. Sanct.

TRACTATUS LXX.

DE PACE, ET CONCORDIA.

DISCURSUS OCTODECIM.

DISCURSUS I. Pax neſcio quid Divini in ſe continet, ideòque filius Dei ab illa ſibi nomen ſumit, eamque ſummoperè diligit.

II. Eximia res eſt filiatio Dei, ad quam adoptantur pacifici. Ubi etiam explicatur, quinam ſint illi, de quibus Chriſtus loquitur.

III. Pax character eſt hominis chriſtiani, per hanc fides dilatatur, & ſtabilitur, & Eccleſia in ſuo vigore conſervatur.

IV. Quantoperè Deus pacem curet, quantique illam æſtimet, ex variis conſiderationibus deducitur.

V. Chriſtus ſuis in ultimo teſtamento ſuo pacem reliquit, velut hæreditatem opulentiſſimam, quam dare poſſit.

VI. Gloria pacis titulo inſignitur, & ideò unio & concordia in hac vita æternæ ſaluris pignus exiſtit.

VII. De hilaritate & gaudio, quod pax communicat animæ.

VIII. Diſcordiæ zizania ſeminare, opus eſt Diaboli, qui ideò pacem odit, quia hæc illi bellum movet, eumque vincit & debilitat.

IX. Quantùm Deo diſcordia diſpliceat, oſtenditur; utpotè qui illam ſeminantem & foventem acriter caſtigat.

X. Diſcordia Regna deſtruit, pax autem illa erigit & ſtabilit; ſic enim per Apoſtolorum primorumque fidelium unitatem erecta eſt Eccleſia.

XI. Pax quam mundus dat ſuis, quæque falſa & mendax eſt, perſtringitur.

XII. Vera pax cum innocentia & timore Dei conjuncta eſſe debet, quia ſine illis non ſubſiſtit.

XIII. Quæ virtutem inter & juſtitiam eſt unio, nos vera Chriſti pace gaudere facit.

XIV. Deus pacem fidelium per contradictiones acquiri & conſervari voluit.

XV. Vincendo paſſiones noſtras, corporique noſtro bellum movendo, pax interior acquiritur.

XVI. Ut pacem conſerves, à litibus & contentionibus alienus eſto; cedito aliis, tuæque opinioni pertinaciter non adhæreto.

XVII. Varia examinantur motiva & modi, quibus pax & concordia acquiri & conſervari poteſt.

XVIII. Omnes creaturæ in bonum totius univerſi pacem & concordiam inter ſe conſervando, homines ad pacem ſectandam exſtimulant.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Pax neſcio quid divini in ſe continet, ideòque Filius Dei ab ea ſibi nomen ſumit, eamque ſummoperè diligit.

THEMA.

Ipſe eſt Pax. Epheſ. 2. v. 14.

1 S. Paulus Apoſtolus, qui, ut ex Epiſtolis ejus deducitur, tantus pacis amator fuit, nobis in adducti thematis verbis indicat, quòd ipſemet Deus, Deum pacis ſe appellari glorietur: *Ipſe* enim *eſt pax noſtra*, ac proinde multis in locis Scripturæ *Deus pacis* frequenter vocatur. Sic enim in Epiſtola ad Romanos dicitur: *Deus autem pacis*: Et ad Corinthios Apoſtolus dicit: *Deus pacis & dilectionis*. Magna utique hominis prærogativa à natalium nobilitate deſumitur, S. Bernardus autem de dilectione & amore, qui cum pace identificatur, diſſerens, inquit: *Non licet latere, quibus ortus ſit natalibus, qua nobilitatis linea inſignis habeatur, vel quo oriundus loco. Primus ejus nativitatis locus Deus eſt.* Idem quoque de pace, quæ, ut ſuo loco probabimus, charitatis eſt partus, edicitur: *Ipſe* enim *eſt pax*. Nazianzenus Orat. 12. inquit: *Ante alia nomina, quibus Deus appellari gaudet, hac prærogativa nuncupatur. Pax enim & Charitas, atque id genus nominibus appellatur; quo videlicet per ipſa quoque vocabula nos admoneat, ut has virtutes tanquam Deum conſequi ſtudeamus.* Quibus verbis, ut patet, pacem in eadem linea cum Divinitate pariter reponit, ideòque nos ut illam tanquam Deum ipſum amplectamur, eique nos adſtringamus, exhortatur.

Deus eſt pax noſtra.

Rom. 15. 33.

Rom. 16. 20.

2. Cor. 13. 11.

S. Bern. de nat. & dign. Divini amoris.

Nazianz. Orat. 12.

2 Gentiles olim hanc pacis virtutem, tanquam bonum quoddam immenſum, ſuperhumanum, & divinum apprehendebant, in cujus ſignum ipſi eundem, quem Deitati, cultum deferebant; ſiquidem illi tanquam numini cuidam cœleſti ſumptuoſum pacis templum erexerant. Præter quod Veſpaſianus Tiberius aliud quoddam in honorem Concordiæ fabricari fecit; atque in ambobus hiſce templis utrique tanquam ſimulachris divinis ſacrificia offerebant. Unde & S. Joan. Damaſc. ait: *Deo ac divinis rebus propinqui ſunt, quicunque pacis bonum amplexari dicuntur.* Doctor quoque Seraphicus quid neſcio divini in hac virtute notavit, dum ait: *Pax eſt veſtigium Dei, & certiſſima ſemita, de qua dicitur: Omnes ſemitæ illius pacificæ.* Etenim ſi certò ſcire velitis, an anima aliqua unionem ſui cum Deo ſibi procurare ſatagat, obſervetis, an pacem internam animæ diligat; tunc enim ſecurè dicere poteſtis, greſſus ejus ſanctè & piè progredi. S. Elias Propheta præſentiæ Dei fruendæ cupidus, vocem quandam in monte Horeb audivit, dicentem ſibi: *Egredere & ſta in monte coram Domino, & ecce Dominus tranſit.* Sed, obſecro, audiatis modum, quo Dominus ſe cognoſcendum præbuit: *Spiritus grandis & fortis, ſubvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus. Et poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus. Et poſt commotionem ignis: non in igne Dominus.* Quonam igitur modo ſe Deus cognoſci volet? Cur dilectum hunc ſuum Prophetam tamdiù ſuſpenſum tenet? S. Bonaventura reſpondet, dicens: *Oſtenſum fuit Eliæ, Dominum non eſſe in grandi vento, neque in commotione, neque in igne, ſed in ſibilo auræ tenuis, hoc eſt, in pace & quiete.* Et reverà ita factum eſt, quia ſacer textus mox ſubjungit: *Et poſt ignem ſibilus auræ tenuis.*

Pax interna animæ eſt ſignum unionis cum Deo.

S. Jo. Damaſc. lib. 1. Paral. cap. 18.

3. Reg. 19.

3 Baſilius Mag. in Commentario verſiculi illius: *Inquire pacem, &c.* ita ſcribit: *Qui pacem quærit, Chriſtum inquirit, quoniam ipſe eſt pax noſtra.* S. Bernardus in libro primo *de Conſideratione* ad Eugeniū Papā inquit: *Inter omnia quæ rectè unum dicuntur, arcem tenet Unitas Trinitatis.* Tametſi eni Pater, Filius, & Spir. S. tres ſint perſonę diſtin-

S. Baſilius hom. in Pſal. 33.

S. Bern. lib. 1. de Conſid.

Repræſentatur pax in SS. Trinit.

Digitized by Google

diſtinctæ, attamen unicus duntaxat Deus ſunt, per intimam unitatem & identitatem inter ſe unitæ, eandem inter ſe habentes eſſentiæ unitatem. Qua in re unio & concordia plurium perſonarum, per pacis & charitatis vinculum in una eademque voluntate inter ſe colligatarum, nobis repræſentatur. S. Iſiodorus Peluſiota myſterium conſiderat, ob quod cœleſtis Magiſter in oratione Dominica hanc inter cæteras petitionem Deo proponere docuerit: *Fiat voluntas tua*: Ita enim ſcribit: *Domini doctrina in oratione, qua inter alia omnia Divina Majeſtate digna documenta, hoc petitur: Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra; precibus hoc à Deo contendere docet, ut virtutum cœleſtium pacem, quæ diſſidii omnis expers eſt, nobis quoque qui in terra verſamur, impertiri dignetur; ut quemadmodum in ipſis voluntates omnes tuæ perficiuntur, ita etiam in nobis quæ tibi grata ſunt, fiant. Hæc igitur cum prius perſpecta habueris, & nunc ex me intellexeris, pacem arripe.* Quæ autem propoſito noſtro quàm maximè deſerviunt, ſunt verba ſequentia: *Mordicus eam retine, cœleſtis enim eſt ac Deo vicina.* Adeò enim pax Deo vicina eſt, ut ipſemet ab hac nomen ſuum deſumere voluerit: *Ipſe eſt pax.*

S. Iſid. Peluſ. l. 1. Epiſt. 85.

S. Aug. ſer. 200. de verb. Apoſt. c. 6. Luc. 12. 13. Chriſtus fugit conſortium litigantium.

4 S. Auguſtinus repulſam illam conſiderat, quam à Salvatore noſtro paſſus eſt ille, qui hanc ei petitionem proponebat: *Domine, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem.* Reſpondit enim: *Quis me conſtituit judicem, aut diviſorem*, quaſi diceret, inquit S. Auguſtinus: *Vis dividere pacem, & quæris habere judicem pacem? Iudex tuus nolo eſſe. Pax ſum, conſentientibus aſſideo, litigantes fugio.* *Nihil* enim, ut Nazianzenus, loco mox citato, ait, *tam proprium eſt Deo, quam diſſidia neſcire; nam nec in Deitate diſſidium eſt.*

Nazianz. ib.

Deus aſſumens humanitatem, factus eſt Deus pacis.

5 *Ipſe eſt pax.* At verò inquies forſitan: qua ratione Doctor gentium in cœlo ab eo edoctus, *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei, & audivit arcana verba*, Deum titulo pacis honorare potuit, cum tamen in multis Scripturæ locis *Deus exercituum*, & à Pſalmiſta *Deus fortis & potens* appelletur? Pro reſolutione in memoriam revocandum eſt, quod in hiſtoriis antiquis Romanis legitur, videlicet quòd Scipio appellatus fuerit Africanus, non quia in Africa natus fuerit, ſed quia illam glorioſè debellarit. Vitellius pariter Germanicus nuncupatur ob devictam per ipſum Germaniam. Eodem igitur modo dicere poſſumus, quòd licèt Deus, priuſquam in hanc terram deſcendiſſet, *Deus exercituum* vocatus fuerit; attamen quia eo præcipuè fine de cœlis deſcendit, ut genus humanum æterno Patri ſuo reconciliaret, meritò hoc ſortitus eſt nomen; nam ut S. Paulus ad Epheſios ſcribit: *Nunc autem in Chriſto Ieſu vos, qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti; ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit utraque unum.*

Ephеſ. 2. 13.

Iſaiæ 9. 5.

Chriſtus eſt Princeps pacis.

6 S. Iſaias, qui per antonomaſiam Propheta Euangelicus nuncupatur, eò quòd omnes novæ legis Euangelicæ eventus ad vivum delinearit, inter alia futuri Meſſiæ epitheta, hoc quoque ei attribuit, ſcilicet *Princeps pacis*; ait enim: *Omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimentum mixtum ſanguine, erit in combuſtionem & cibus ignis; parvulus enim natus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus, & vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis.* Ad hæc eo præcipuè tempore incarnari voluit, quo totus mundus univerſali pace gaudebat, quod à tot retrò ſæculis non contigerat; voluit inſuper ut hic Romæ olei ſcaturirent torrentes, quod propriiſſimum eſt pacis ſymbolum; ac demum, ut cœleſtes è cœlo Empyreo deſcenderent Angelorum hierarchiæ, mundoque pacem annuntiarent, dicentes: *Et in terra pax.* In primis Veſperis Nativitatis Domini Eccleſia primam Antiphonam in hæc verba intonat: *Rex pacificus magnificatus eſt, cujus vultum deſiderat univerſa terra.* Et S. Bernardus in ſermone quodam ad propoſitum noſtrum inquit: *Filius a Patre proceſſit, & venit in mundum, ut qui prius erat cogitatio pacis in corde Patris, fieret & ipſe pax noſtra in utero matris.* Gloſſa myſterium conſiderat temporis, ad quod ſuum in terram diſtulit adventum; ait enim: *Pacatiſſimo tempore voluit Chriſtus naſci, quia pacem magnoperè quæſivit, & amavit.* Hugo Cardinalis aliam aſſignat hujus dilatæ Incarnationis rationem, inquiens: *Ad figurandum, quod ipſe erat, qui pacem reformaturus erat inter Deum & hominem.* S. Auguſtinus ad hanc nos exhortans virtutem, ſequens adducit motivum: *Cuſtodienda omnibus viribus pax eſt, quoniam Deus ſemper in pace eſt.* Unde Propheta regius ait: *Factus eſt in pace locus ejus*: ubi S. Hieronymus inquit: *Quod Hebraicè dicitur in Salem: videtur ergo ſecundum literam dicere in Ieruſalem, quæ antea vocabatur Salem, & poſtea Iebus, & deinde dicta eſt Ieruſalem, in qua fuit Rex Melchiſedech.*

S. Bern. Ser. de S. Benedicto.

Luc. 2. Gloſſa.

Hug. Card.

S. Aug. Ser. 57. in Appendice. Pſal. 75. S. Hieron. ib.

Deus habitat in anima pacifica.

7 Idem Sanctus Doctor curioſum quoddam movet dubium, ſcilicet cur Spiritus Sanctus Salvatorem noſtrum Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech appellarit, & non potiùs ſecundùm ordinem Aaronis? Ita enim ſcribit: *Legimus: Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech; non dixit ſecundum ordinem Aaron, ſed Melchiſedech. Quid voluit dicere, ſecundum ordinem Melchiſedech? Manifeſtum eſt quod in illo loco de Chriſto dicitur; ſed quid ait ſecundum ordinem Melchiſedech? Aaron victimas obtulit: Aaron hoſtiarum ſanguinem fudit: Melchiſedech nihil horum fecit, ſed tantummodo panem & vinum obtulit. Hoc ergo fecit Melchiſedech & propterea dicitur, ſecundum ordinem Melchiſedech. In Hebraico habetur: Et factum eſt in Salem umbraculum ejus. Videte quid dicat ſecundum Tropologiam. Non eſt umbraculum Domini, niſi ubi pax eſt. Ubi zelus atque diſcordia, ibi non eſt protector Deus. Dicamus & ſecundum Septuaginta: Laus Dei non eſt, niſi in anima quæ pacem habet. Quæ ergo anima non habet pacem, ſciat ſe non eſſe locum Dei.* S. Bernardinus in Sermone quodam *de eſurie juſtitiæ*, in hæc verba ſcribit: *Sicut Chriſtus inter Sanctos in cœlis habitat per charitatis gloriam, ita inter concordes & unanimes habitat per charitatis gratiam, Domino atteſtante, qui Matthei 18. ait: Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Adducitque textum quendam Eccleſiaſtici cap. 25. ubi DEUS inquit: *In tribus placitum eſt Spiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene ſibi conſentientes.*

S. Bernard. Tom. 3. Ser. 5. art. 1. c. 3.

Math. 18.

Eccl. 25. 2.

S. Antonin. 4. p. Tit. 6. c. 8. §. 1. Explicantur tres literæ in voce pax.

Joann. 13.

8 S. Antoninus ingenioſè obſervat, inquiens: *Pax habet tres litteras: per P, repræſentatur Pater: Per A, Amor Spiritus Sancti: Per X, Chriſtus Dei filius; ipſe enim eſt pax noſtra.* Obſervaſtiſne aliquando id, quod S. Joannes de Salvatore noſtro dicit, videlicet: *Cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos?* Sed quænam fuit illa fervens oratio, qua Dei Filius nos æterno Patri ſuo tam efficaciter recommendavit? Hæc videlicet: *Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut ſint unum, ſicut & nos.* Qua nimirùm oratione nos Sacroſanctæ Triadi aſſimilari petiit, & ſpecialiter in concordi hac unione, quæ inter tres illas perſonas divinas, in unitate eſſentiæ & voluntatis ſibi invicem aſtrictas, intercedit; hoc enim indicant verba illa: *Ut ſint unum ſicut & nos.* S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Cum Deus & homo ineffabili quodam concurſu vere ſit, ita quaſi medium locum retinet, ut nec Deitatis unquam terminos reliquerit, & hominis naturam contineat. Ultrò enim ſeipſum pro nobis humiliavit, ut nos quoque filii Dei non natura, ut ipſe, ſed per gratiam appellemur, participatione ſpiritus ad ipſum reformati.* Hanc autem filiationem Dei, hanc divinam participationem, hanc cum ipſo ſimilitudinem, ut in diſcurſu ſequenti probabimus, pace mediante acquirimus. Idem S. Cyrillus in eodem capite ſubdit: *Servari in benevolentia & charitate diſcipulos vult, animo & ſpiritu, & pacis certiſſimo vinculo ſic ad unum copulatos, ut hæc voluntaria unio naturalis in Filio & Patre, unitatis imago quædam eſſe videatur, ut nullo videlicet modo, nulla vi voluptatis, aut periculi frangi debilitarive poſſit, ſed conſervetur in*

S. Cyrill. Alex. lib. 11. in Joan. c. 20.

D 3 pie-

Digitized by Google

pietatis atque ſanctificationis unione charitatis virtus intemerata, quod & factum eſſe in Actibus legitur: Erat enim, inquit, credentium cor unum, & animus unus; in unitate ſcilicet ſpiritus. Hoc eſt quod etiam Paulus ſcripſit: Corpus unum, & ſpiritus unus; nam etſi multi ſimus, unum tamen corpus in Chriſto ſumus.

S. Bonav. Joan. 15.

Ad faciendam pacem inter Deum & homines venit filius æternus in mundum.

9 S. Bonaventura in caput 15. Joannis ait: *Statuit ei Dominus teſtamentum pacis, unde & ad pacem faciendam in terris, & inter nos, & Deum, venit filius de cœlis.* At verò dices forſitan; nunquid in Symbolo clarè expreſſum habemus finem, ob quem filius Dei de cœlis deſcendit? Nunquid ibi dicitur: *Propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis?* Cur igitur Doctor Seraphicus illum pro pace, & reconciliatione inter nos & Deum ſtipulanda, de cœlis deſcendiſſe aſſerit? Reſpondetur, Dei filium nos æterno Patri ſuo reconciliando noſtram operatum fuiſſe redemptionem, dicente Apoſtolo ad Coloſſenſes: *In ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem Crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt.* Ac proinde S. Bonaventura ſubdit: *Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & in ſua nativitate pacem nunciaverunt Angeli de cœlis. Hanc pacem quaſi teſtamentum reliquit hic diſcipulis, & poſt reſurrectionem pacis ejus annunciavit.* S. Hieronymus ſuper illa verba capitis quarti ad Galatas: *Fructus autem ſpiritus Pax*, inquit: *Tertius fructus Spiritus, eſt pax, a qua Salomon quoque, qui in typo Chriſtum præceſſit, nomen accepit; & de Eccleſia Pſalmiſta canit: Factus eſt in pace locus ejus.* S. Ambroſius ſuper illa verba S. Pauli: *Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum*, hunc pacis & amoris Deum, Chriſtum eſſe his verbis aſſerit: *Deus pacis eſt Chriſtus, qui dixit: Pacem meam do vobis; ipſe eſt & Deus dilectionis, quia iterum ait: Et novum mandatum do vobis, ut diligatis invicem.* Idem quoque Sanctus in Sermone de Nativitate Chriſti, ſuper Euangelium illius ſolemnitatis ſcribens, inquit: *Tanta fuit pax filio Dei apparente in carne per duodecim annos, ut omnes, ſecundum Iſaiæ vaticinium, contunderent gladios in aratra, & lanceas ſuas in falces. Ideo verò filius Dei author pacis tempore pacis naſcitur, ut omnes ſequaces ſuos pacem amare doceret.*

Coloſſ. 1. 20.

S. Hieron. ad Galat. 4.

S. Ambr. ib. 2. Corint. 13.

S. Ambr. Ser. in die nativ.

Chriſtus moriens reliquit nobis in ſuo teſtamento pacem.

10 Obſervaſtiſne aliquando, quòd Chriſtus moriens, pacem nobis in teſtamento reliquerit? Solent communiter homines in fine vitæ iis, quos chariores habent, magiſque diligunt, res magni pretii & valoris teſtato relinquere: Unde nulli dubium eſt, quin pax quam nobis reliquit, inæſtimabilem vitæ & totius ſanguinis Chriſti theſaurum in ſe contineat; ſiquidem pro pace illa comparanda ſanguinem ſuum fudit; atque ideò facilè colligi poteſt, quanti ſit pax æſtimanda, quantique Deus ipſe hoc donum appretiatus fuerit. B. Laurentius Juſtinianus ait: *Tunc illam filius reliquit, cum ſoluto ſanguinis pretio, reconciliavit nos Deo, & triumphator migravit ad ſuperos. Pacem, inquit, relinquo vobis, ut a debito liberi, ignito Deum diligatis affectu; pacem meam do vobis, ut ſincero amore invicem diligatis.* Quàm compendioſè, imò & quàm ſapienter, binam nobis verbis his commendavit dilectionem, Dei videlicet, & proximi! S. Auguſtinus inquit: *Pax ſpiritum ſpecialiter Dei promeretur; pax dilectionis mater eſt; pax indicium eſt ſanctitatis, de qua Dominus per Prophetam ait: Pacem & veritatem diligite.* Et paulò poſt ſubdit: *Omnibus viribus pax eſt cuſtodienda, quia ſemper in Domino manet, qui in pace ſancta manet, & cum ſanctis Dei ſocietatem habet.* Salmeron ſuper illa verba, quæ Chriſtus in Cruce protulit, ſcilicet, *Conſummatum eſt*; quoddam detegit myſterium, ex quo deduci poſſe videtur, compendium & centrum ad quod omnes operum & cogitationum Redemptoris noſtri lineæ directæ fuerunt, in eo fuiſſe poſitum, ut ſcilicet nos Deo reconciliaret, compararetque pacem; unde *Conſummatum eſt*, idem ſignificare dicit, *quod pacificatum eſt; ipſe enim Ieſus verus eſt Salomon & pax noſtra, qui fecit utraque unum: & non tantum pacificus cum diligentibus pacem, ſed etiam cum illam odio proſequentibus, uſque adeo, ut inter ipſos graviſſimos cruciatus, quos ex obedientia Patris ſuſtinebat, in vocando patrem, de noſtra pace negociaretur cum eo. Solet enim longum ac diuturnum bellum matrimonio aliquo diſſidentium partium terminari, ſolutis tamen damnis injuſte a parte illa, quæ injuſtum bellum fovebat, illatis. Nam orto bello inter Deum & hominem, ad pacem ſtatuendam, conjunctus eſt Dei filius cum humana natura. Quare Chriſto nato pax in terra hominibus bonæ voluntatis decantata eſt ab Angelis. Reliquum erat, ut humanum genus damna Deo illata ſolveret; verum cum ſolvendo non eſſet, idem Dei filius pro nobis ſolvere, & reconciliare nos Deo decrevit, pacificans per ſanguinem filii ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt, ut docet Apoſtolus. Nam Deus reconciliatus eſt homini, homo cum Angelo, Iudæus cum gentili, & quiſque cum inimico ſuo.* Paulò poſt verò ſubdit: *Sane magnum, & ineffabile beneficium eſt, per filium cum patre reconciliari; majus, quod per ſanguinem ejus talis reconciliatio comparata eſt; at maximum, quod non vi aliqua compulſus, aut beneficio ullo, aut obſequio provocatus, ſed ſtupenda charitate crucis ignominiam pertulerit, ut diſciplina pacis noſtræ, teſte Iſaia, fuerit ſuper eum. Eſt igitur Ieſus vera, & pacifica hoſtia, quæ humana cum divinis perpetuo fœdere concordia connectit.*

B. Laur. Juſt. c. 7. in faſcic. amor.

S. Aug. Ser. 146. de temp.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Eximia res eſt filiatio Dei, ad quam adoptantur pacifici; ubi etiam explicatur, quinam ſint illi, de quibus Chriſtus loquitur.

THEMA.

Beati Pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Matth. 5. v. 9.

1 COEleſtis Magiſter noſter, qui inter alias virtutes ſuas præ cunctis aliis nos ad manſuetudinem ſuam addiſcendam invitavit, dicens: *Diſcite a me quia mitis ſum*; inter octo beatitudines, eos, qui pacem diligunt, divinæ filiationis prærogativa condecoravit, dicendo: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Ariſtoteles inquit: *Pater eſt, qui ſui aliquid habet in alio, ex quo ille conſtat, in fieri, & eſſe perfecto.* Quo fundamento ſuppoſito, illi qui pace interiori animæ fruuntur, meritò Chriſtum tanquam Patrem ſuum agnoſcunt, quia ipſe eſt qui hanc illis communicavit, quippè qui vera pax eſt, & à quo in nos pax omnis redundat: *Pax Dei*, inquam, *quæ exſuperat omnem ſenſum.* Oculos velim veſtros per perſpicacem contemplationem in cœlum elevetis, & videte, an Principatus, Dominationes, Throni, Cherubim, & Seraphim unquam tam ſpecioſa filiationis divinæ prærogativa honorati fuerint. S. Apoſtolus ait: *Cui dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu? Et rurſum: Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in filium?* Solus homo qui pacem diligit, exceſſivum hoc ſortitus eſt privilegium: at verò a quo illud accepit? ab illo qui adoptandi juriſdictione pollet: *Beati pacifici, quoniam Filii Dei vocabuntur.* S. Gregorius Nyſſenus ait: *Filium Dei fieri, omnem plane ſuperat felicitatem. Quodcunque vehementiori mentis intentione aliquis cogitaverit, ſupra illud prorſus eſt id, quod ſignificatur. Quid eſt homo, ſi cum divina natura comparetur? Cujuſnam Sanctorum proferam vocem, per quam genus humanum extenuatur; ſecundum Abraham, terra ac cinis. Secundum Iſaiam, fœnum; ſecundum Eccleſiaſten, vanitas; ſecundum Paulum, miſeria eſt: quibus enim Apoſtolus verbis ſeipſum denominat, his univerſum genus humanum miſeratur. Hic homo: Deus autem quid eſt?* Et poſtquam impoſſibile eſſe dixiſſet, hominem immenſitatem, omnipotentiam, Majeſtatem, aliaque divina attributa poſſe comprehendere, ſubdit: *Huic tamen tali ac tanta rei, is qui pro nihilo in rebus univerſis reputatus eſt, homo, qui cinis, qui fœnum, qui vanitas eſt, conciliatur, atque in locum filii aſſumitur a Deo. Excedit homo ſuam ipſius naturam, immortalis ex mortali, ex fragili atque caduco integer & incorruptus, ex diario atque temporario, ſempiternus; In ſumma, Deus ex homine evadens; nam cum dignus habitus ſit, qui Dei filius fiat, dignitatem Patris in ſeſe prorſus habebit, atque omnium pater-*

Matth. 11. 29.

Ariſt. lib. de anima.

Pacifici habent Chriſtum ſuum patrem.

Hebr. 1.

S. Greg. Nyſſ. Orat. 7. de Beatitud.

Digitized by Google

paternorum bonorum hæres exiſtit: Omnes autem hi honores, & ſtupendæ prærogativæ ſuam à pace originem & merita deducunt. Nam *Beati pacifici, quoniam Filii Dei vocabuntur*.

Proponitur Deus exemplum tenendæ pacis. Prov. 6. v. 6. Matt. 10. v. 16.

2 Deus ut pigritiæ lethargum à nobis depelleret, noſque ad profectum ſpiritualem ſolicitè ſectandum animaret, ad formicam nos remiſit, dicendo: *Vade ad formicam ò piger*: ut prudentiam nos Chriſtianam doceret, ad ſerpentem amandavit: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes*: ſimplicitatem denique nos à columba diſcere voluit: *Et ſimplices ſicut columbæ*. At verò ut manſuetudinem & pacem edoceremur, ad æternum Patrem ſuum nos attendere voluit, ut ejus exemplo mites effecti, pacem amando, bonumque pro malo reddendo, divinam nobis filiationem acquireremus:

Matt. 5. v. 16.

Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, ut ſitis filii Patris veſtri qui in cœlis eſt. De Filio Dei Joannes Evangeliſta inquit: *Unigenitus qui eſt in ſinu Patris &c.* æternus quoque Pater non ſemel, ſed bis elata voce coram toto mundo proteſtatus eſt, Chriſtum Filium ſuum eſſe, à ſe ſummoperè dilectum: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui*: quia verò hic filius plenam à

Luc. 24.

Patre acceperat poteſtatem delegatam: *Data eſt mihi omnis poteſtas &c.* hinc ad nos ad paternam filiationem adoptandos prædicta uſus eſt poteſtate, ut nos fratres & cohæredes ſuos efficeret. Sed quos illos eſſe exiſtimatis? num fortè hi illi ſunt, qui mundum ad Dei agnitionem converterant? Aut hi, qui falſa numina, idolorumque ſana proſtraverant, & terræ coæquaverant? Aut qui ex motivo amoris divini proprias divitias pauperibus diſtribuerant? Utique hæc opera heroica præmio ſuo deſtituta nequaquam fuerunt, veruntamen ſublimis illa & excelſa, imò inaudita filiationis Dei prærogativa, his duntaxat, qui pacem diligunt, reſervata fuit, juxta illud: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*.

Chriſtus unigenitus ſecum pacificos admiſit filios Dei.

Nimirùm pacificos pari ſecum loco haberi, honoremque & dignitatem ex natura ſibi debitam, pacificis communicare voluit per gratiam. Ecquis autem invenietur, qui magni Regis & Monarchæ filius primogenitus, & unigenitus exiſtens, ad eandem primogenituram perſonas extraneas adoptare dignabitur? Certè id nullus facilè fieri permittet; & tamen id fecit Chriſtus, ut nobis inſinuet, quàm dignos nos hæc pacis virtus efficiat, ut exaltemur, & locupletiſſimè remuneremur.

S. Greg. Nyſſ.

Unde S. Gregorius Nyſſenus ait: *In parem propemodum, atque ipſe eſt, honoris conditionem, humanitate adductus, naturam propter peccatum ignominia notatam, atque dehoneſtatam recipit*.

Diligentes pacem aſſimilantur Chriſto.

3 Porrò magnus ille Orator Philippi Macedoniæ Regis gloriam brevi compendio enunciare volens, inquit: *Sufficit, te filium habuiſſe Alexandrum*. Eodem modo, ut quis ſublimiſſimas prærogativas, quæ ab omnipotentia Dei homini collatæ fuerunt, breviter reſtringat, hoc unum dicere ſufficiet: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*.

S. Antonin. 4. O. Tit. 7. c. 6. §. 7.

Nam ut S. Antoninus ait: *Sublimitas pacis oſtenditur ex fructu ejus, ſeu præmio, quod repromittitur, quia ſcilicet filii Dei vocabuntur*. Adducitque quandam D. Chryſoſtomi authoritatem, hujus filiationis in hæc verba aſſignantis rationem: *Diligentes pacem, Chriſto ſunt ſimiles, qui eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, ſecundum Apoſtolum. In Deo eſt ſumma quies, & nihil repugnans, & ſic habent tales ſimilitudinem Patris*. Habent quoque ſimilitudinem Filii ſui, ac proindè æternus Pater eos in gradu filiorum

S. Thom. in cap. 5. Matt.

agnoſcit, quia ut Doctor Angelicus notat: *Filii Dei, quia habent officium Filii Dei; ad hoc enim filius dicitur veniſſe in mundum, ut congregares diſperſos, ad Epheſios c. 2.*

D. Chryſol. Ser. 53.

Doctrina eſt Divi Chryſologi, dicentis: *Merito Chriſtianæ virtutes vireſcunt in eo, qui unanimitatem Chriſtianæ habet pacis, nec pervenitur ad vocabulum Filii Dei, niſi per nomen pacifici. Pax eſt quæ ſpoliat hominem ſervitute, dat nomen ingenuum, mutat apud Deum cum conditione perſonam, ex famulo filium, liberum facit ex ſervo*.

S. Aug. tom. 4. lib. 5. de Ser. Dom. in Mont. c. 2.

S. Auguſtinus in tomo quarto prolixè exponens ſermonem ab incarnata Sapientia in monte habitum, in quo inter octo beatitudines hanc ſeptimo loco repoſuit, in hæc verba ſcribit: *In pace perfectio eſt, ubi nihil repugnat; & ideò filii Dei pacifici, quoniam nihil in iſtis reſiſtit Deo, & utique filii ſimilitudinem Patris habere debent*.

Ibid. c. 4.

Idem in cap. 4. ejuſdem libri idem punctum in hæc verba tangit: *Pacificis, Dei ſimilitudo eſt, tanquam perfectè ſapientibus, formatiſque ad imaginem Dei, per regenerationem renovati hominis*. De Filio Dei Sapiens, illum vivam Patris effigiem & imaginem eſſe, teſtatur, inquiens: *Imago bonitatis illius*.

Sap. 7. v. 26.

Etenim Deus in pluribus Sacræ Scripturæ locis *Deus pacis* nuncupatur, de Filio autem in diſcurſu præcedenti diximus, quòd *ipſe ſit pax noſtra*. Ergo cum pacifici Deo ſimiles exiſtant, conſequens eſt, ut divinam hanc filiationem aliqua ſaltem ex parte mereantur.

Chryſoſt. Tom. 5. Ser. 46.

D. Chryſoſtomus in ſermone quodam de virtute manſuetudinis ſequentem habet valdè conſiderabilem ſententiam: *Eſt hoc dignum recenſeri, quod Chriſtus ſolum pacificos filios Dei vocat. Et quare ſuum vocabulum mitibus communicat? Solus ille filium Dei pro viribus imitatur, qui pacis & amicitiæ auctor aliis ſit. Nam ſicut Chriſtus, Deus, & omnium Dominus, in carne divina nobis apparens, S. Angelos cum hominibus concordes effecit, qui quaſi bello quodam à nobis diſſidebant: ita & manſuetus homo, fratres & cognatos, & domeſticos revereri leges, & præceptum Dei, abjectiſque inimicitiis, in gratiam mutuam redire facit*.

Ut filii Dei ſimus, filium Dei in pace conſervanda imitari debemus.

Tunc enim nos divina filiatione dignos eſſe probabimus, ſi ad imitandum Dei Filium, ei qui nobis inſultat, & indignis modis nos tractat, nequaquam iraſcamur, ſed potiùs Chriſtiana erga illum manſuetudine utamur, ne pacis noſtræ patiamur jacturam.

D. Chryſoſt. Tom. 1. hom. 26.

Unde D. Chryſoſtomus in alio quodam Tomo illum adducens Pauli textum: *Cum omnibus hominibus pacem habentes*, inquit: *Servus eſt Dei, qui auctor pacis eſt, qui cum dæmonia ejiceret, & bona ageret innumerabilia, & cum malè audiret, in homines, qui dixere, cum dæmonium habere, non fulmen miſit, non ora maledica proſtravit, non linguas igne convulſit impudentes, ingratas, improbas, quanquam hæc facere omnia poterat, ſed verbis hiſce duntaxat maledicta illa avertit: Ego dæmonium non habeo, ſed honoro eum, qui me miſit*.

S. Bonav. lib. 5. Compend. Theol. verit. cap. 54.

Porrò S. Bonaventura hujus adoptionis myſterium nobis declarat, inquiens: *Pax eſt ſtatus virtutum, in quo eſt delectatio in Deo ſine contradictione carnis, mundi, & Diaboli; vel ſi eſt aliqua, inefficax eſt. Unde patet, quod pax eſt ſtatus animi purgatiſſimi, pacificis enim magis attribuitur eſſe Filius Dei, quam aliis, quia licet miſericordia maxime aſſimilet hominem Deo quantum ad opera exteriora, tamen quantum ad interiora magis aſſimilat pax*.

S. Aug. Ser. 57. in Apend.

S. Aug. in ſermone quodam immenſum hunc divinæ filiationis honorem ponderat, dicens: *Pax eſt quæ Deum Patrem vocat, Filium facit ex ſervo: quanta eſt hujus pacis retributio, hæreditatem poſſidere cum Chriſto, ſubſtantiam Patris habere cum Filio, cœleſte regnum participare cum Domino, & in conſortium perpetuitatis admitti cum Domino!* Enim verò ex quo Filii hæredes per teſtamentum inſtituuntur, quis eſt, qui neſciat hæreditatem, quam Chriſtus nobis legavit, præter pacem ejus aliud nihil eſſe? *Ut enim ait Auguſtinus*

S. Bonav. ib.

(inquit S. Bonaventura) *legi de bono pacis, quod pax eſt teſtamentum Filii Dei, & qui teſtamentum noluerit obſervare, non poteſt concordiam cum Chriſto habere*.

4 *Beati pacifici, quoniam Filii Dei vocabuntur*. Extra omnem quidem eſt controverſiam, filiationem hanc, quam pace mediante nobis acquirimus, ſummum nobis conciliare honorem; veruntamen neceſſe eſt, ut per authoritates ſanctorum Patrum, quinam hi ſint, qui pacifici vocari mereantur, examinemus.

S. Bernard. Tom. 5. ſerm. de multiplici Bono pacis.

S. Bernardinus ingenioſam facit reflexionem, conſiderando, quòd cœleſtis Magiſter hanc de pacificis beatitudinem, inter alias octo ſeptimo loco collocarit: Nam in ſermone quodam *de multiplici bono pacis*, ita ſcribit: *Non ſine myſterio ſecundum Gloſſam hæc ſeptima Beatitudo ponitur in ſeptimo loco, quia in ſabbatho vera requiei dabitur vera pax. Ambroſius ſuper Lucam rationem ponit, quare Beatitudo Pacis immediatè ſequatur Beatitudinem ſextam, ſcilicet munditiam cordis, dicens: Cum interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, ne diſſenſiones ex affectu tuo procedant, a te pacem incipis, ut aliis feras pacem*.

Pacem cum Deo colit qui ſervat ejus mandata, & inordinatos motus rationi ſubjicit. Ibid. art. 1. cap. 1.

Et in progreſſu ejuſdem ſermonis inquit: *Pacifici ſunt, qui habent pacem cum Deo, ei in omnibus obtemperando*. Citatque textum illum S. Pauli ad Romanos:

Rom. 5.

Juſtificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum. Pacifici ſunt, qui habent pacem ſecum, motus illicitos refrænando. Paulò ante autem in cap. 1. art. 1. dixerat:

Ib. art. 1. c. 7.

Quid eſt Pax, Filios Dei conſtituens, niſi obſervata pactio promiſſorum integræ fidei legis ejus immaculata, ad ſeipſum, ad bonum honeſtum, ad juſtificationes, ad virtutes, inviſibiles animas convertentis?

Gloſſ. in c. 5. Matt.

Gloſſa ſuper aſſumpti thematis verba ita ſcribit: *Qui pacem diligit, Filius eſt Pacis: Beati pacifici. Pax a nobis incipit, quia dum lex carnis repugnat legi mentis, non modo alteri, ſed nec nobis poſſumus eſſe pacifici.*

S. Anton. ib.

S. Antoninus quoque hoc punctum tangit, inquiens: *Pacifici, qui refrenant in ſe illicitos motus, Iob 5. Scias quod pacem habeat tabernaculum tuum, id eſt corpus*:

S. Aug. lib. 1. cap. 2. ibid.

unde & Auguſtinus ait: *Pacifici ſunt in ſeipſis, qui animi motus, & carnales concupiſcentias habentes edomitas, & rationi ſubjectas, ſunt regnum Dei, in quo ita ordinata ſunt omnia, ut quod in homine eſt principium, imperet reluctantibus, quæ ſunt nobis beſtiiſque communia.*

S. Iſid. Paluſ. lib. 4. Epiſt. 169.

S. Iſidorus Peluſiota ſimiliter in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Pacificos beatos prædicavit Salvator, & Filios Dei futuros eſſe promiſit, qui primo quidem in ſemetipſis pacem colunt, nec laborant ſeditione, ſed bellum quaſi civile, & inteſtinum dirimunt, dum corpus ſpiritui ſubjiciunt, & partem ſui inferiorem eo adducunt, ut præſtantiori ſerviat, ſervitutem quavis libertate, adeoque & regno quovis potiorem. Deinde qui aliis quoque, vel ſecum ipſis, vel cum aliis diſſidentibus, pacis ſunt authores.*

S. Bernard. in ſenten.

Quouſque verò hæc interior compoſitio pertingere debeat, S. Bernardus in ſententiis ſuis declarat, inquiens: *Pacifici, qui non ſolum in ſe, & in aliis eam faciunt, ſed etiam volentes auferre diligunt, ſicut ſcriptum eſt: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: ecce iſti ſunt, in quibus requieſcit, & manſionem facit Deus. Ecce iſti ſunt, quos ſicut Filios Deus diligit, & de quibus, tanquam vivis lapidibus, templum ſibi ſapientia conſtruit.* Conſonat quoque cum hactenùs dictis Rupertus Abbas, in hæc verba ſcribens: *Pacifici vere hi ſunt, qui pace inter ſe Deumque accepta, nihil jam quod Deo repugnet, admittentes, ſimul & hoc ſatagunt, ut in via vitæ præſentis ad omnem hominem cum pace ambulent, juxta Apoſtolum, qui ait: Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes,*

S. Bernard. in art. 4. c. 3. Delineamẽta pacificorum.

5 *Beati Pacifici.* S. Bernardinus poſtquam obſervaſſet, pacem amantibus divinam filiationem loco præmii rependi, pacificorum delineamenta, per authoritatem D. Chryſoſtomi, ad vivum deſcribit, inquiens: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur: quod verbum exponens Chryſoſtomus in homilia inquit: Pacifici, qui nec odiunt, nec litigant, ſed litigantes concordant, rectè Filii Dei vocantur, quia Vnigeniti hoc eſt opus, congregare diſperſa, & pacificare contra ſe præliantia. Talis quippe Filiatio Dei, ad Deum ſimilationem importat*

S. Aug. ſer. 166. de Temp.

nam ipſius Dei proprium eſt quieſcere in ſeipſo. S. Auguſtinus in ſermone quodam ſequentem tradit doctrinam: *Si Filius Dei incipit vocari, qui pacificus eſſe jam cœpit, non vult Filius Dei dici, qui pacem noluerit amplecti; negat Deum ſibi Patrem, qui pacificus eſſe contemnit: Pacificos ergo oportet eſſe Dei Filios, corde mites, ſermone ſimplices, affectione concordes, fideliter ſibi unanimitatis nexibus cohærentes.*

Gloſſ. in c. 5. Math.

Gloſſa ex authoritate S. Gregorii Nyſſeni ita ſcribit: *Pacifici vocantur imitatores humanitatis divinæ, quia id quod proprium eſt divinæ bonitatis, in ſua vita oſtendunt, ejicere odium, finire bellum, abolere invidiam, exterminare pugnam, tollere tumultuationem. Sed propriè pacificus appellatur, qui eam, quæ intra ipſum eſt, ſeditionem carnis, & ſpiritus ad pacificam concordiam adducit.*

6 *Beati Pacifici.* Doctor Angelicus in expoſitione ſuper Matthæum, dilectionem & charitatem ſimul cum pace conjungit, inquiens:

S. Thom. in Matth. Pax et conjuncta charitati. S. Leo in ſolemnit. O. SS.

Sicut enim dictum eſt: Virtutes ad optimum diſponentes, diſponunt ad duo, ſcilicet ad viſionem Dei, & dilectionem; & ſicut munditia cordis diſponit ad viſionem Dei, ita pax ad dilectionem Dei diſponit, quia filii Dei nominamur & ſumus, & ſic diſponit ad dilectionem proximi. S. Leo de ſolemnitate omnium Sanctorum, in qua Euangelium de octo beatitudinibus recitatur, diſſerens, inquit: *Beatitudo iſta non cujuslibet conſenſionis, aut qualiſcunque concordiæ eſt, ſed illius, de qua dicit Apoſtolus: Pacem habete ad Deum; & de qua dicit Propheta David: Pax multa diligentibus legem tuam. Extra dignitatem hujus pacis ſunt, improbarum parilitates cupiditatum, fœdera ſcelerum, & pacta vitiorum: qui ſemper cum Deo mente ſunt ſoliciti, ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis, nunquam ab æterna lege diſſentiunt, fideli oratione dicentes: Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra: hi ſunt pacifici, hi benè unanimes, ſanctèque concordes, vocandi æterno nomine Filii Dei, cohæredes autem Chriſti; quia hoc merebitur dilectio Dei, & proximi, ut nullas jam adverſitates ſentiat, nulla ſcandala pertimeſcat, ſed finito omnium tentationum certamine, in tranquilliſſima Dei pace requieſcat.*

7 *Beati Pacifici.* In opuſculis S. Franciſci, in quodam loco ubi de pace tractatur, ſequens alia interpretatio reperitur: *Illi ſunt verè pacifici, qui in omnibus, quæ in hoc ſæculo patiuntur, propter amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, in animo & corpore pacem ſervant,* Tom. 1 opuſ. S. Franc. c. 15. de pace.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Pax character eſt hominis Chriſtiani, per hanc fides dilatatur, & ſtabilitur, & Eccleſia in ſuo vigore conſervatur.

THEMA.

Sollicitì ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Epheſ. 4. v. 3.

1 S. Apoſtolus de noſtra ad fidem vocatione ad Epheſios ſcribens, characterem fidelium in concordia, unione, & pace mutua conſiſtere, manifeſtè oſtendit, inquiens: Character fidelium eſt mutua pax.

Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate, ſolicitì ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Et quidem ut hanc concordiam tantò vivaciùs exprimat, eandem per quandam membrorum corporis humani ſimilitudinem declarat, dum ait: *Vnum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.* Sicuti enim unica duntaxat anima vitam pluribus corporis noſtri membris communicat; eadem proportiooe unicus ſpiritus multos compaginat, & concordes efficit fideles, quantumvis nationibus, linguis, moribus & locis diſcrepantes.

Similitudo ab anima. Ioan. 13. v. 35.

Porrò Apoſtolis qui prima eſſe debebant Chriſtianiſmi fundamenta (juxta illud: *Iſti ſunt, qui viventes in carne plantaverunt Eccleſiam*) Chriſtus in ultima cœna dixit: *In hoc cognoſcent, quia Diſcipuli mei eſtis.* At verò quanam ex re idipſum cognoſcent? Num fortè ex eo, quia novam legem Euangelicam prædicabunt? Aut verò ex patratione miraculorum? vel ex variis linguis, quibus varias alloquentur nationes? aut verò ex dono Prophetiæ? vel ex vita Apoſtolica? Nihil horum Chriſtus dixit, ſed tantùm: *In hoc cognoſcent, ſi dilectionem habueritis adinuicem.* In eodem ſermone in ultima cœna habito, Salvator noſter æterno Patri ſuo ſequentem præſentavit ſupplicam: *Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me, ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint, & credat mundus, quia tu me miſiſti.* Ioan. 17. v. 20.

D. Chryſoſt. in Ca.

D. Chryſoſtomus in catena citatus, rationem aſſignat, cur pax Chriſtiani hominis character exiſtat; ait enim: *Nihil ita ſcandalizat omnes, ut ab invicem dividi; quod credentes fiant unum, hoc ædificat ad fidem, & hoc etiam a principio dixit: In hoc cognoſcent, quod diſcipuli mei eſtis &c.* Et paulò poſt ſubdit: *Hæc gloria, ut ſint unum, etiam ſignis major eſt.* S. Thomas pariter ita ſcribit: *Per nihil aliud ſic manifeſtatur claritas Euangelii, ſicut per charitatem fidelium. Mundus credit, quod doctrina, quam dedi eis, ſit à te.* S. Thom. in Joan.

S. Cyrill. Alex. l. 11. In Joan. c. 26. Pax Diſcipulorum probat quod Chriſtus à Deo exiverit.

S. Cyrillus Alexandrin. prædictam Chriſti ſupplicam examinans, inquit: *Cum Chriſtus per ſubſtantiam quam cum patre habet, habeat unitatem, quam ad imaginem concordiæ, conſenſuſq; animorũ in ſegerit, modo ſimili voluit nos quoque inter nos conſubſtantialis virtute Trinitatis (quantum noſtra naturæ licet) uniri, ut duorum populorum, ad unum perfectum in Chriſto populum, concurſu atque conventu, unum totius Eccleſiæ corpus intelligatur.* Porrò in prædicta Chriſti ſupplica conſideratio-

nem

Digitized by Google

nem merentur verba illa: *Vt credat mundus, quia tu me miſiſti*. Circa quæ Theophylactus inquit, illa eundem ſenſum habere, ac ſi Chriſtus dixiſſet: *Etenim à concordia diſcipulorum ego comprobor, quod à Deo exiverim. Si enim pugnaverint inter ſe, non dicentur pacifici eſſe diſcipuli; neque me, ſi pacificus non fuero, fatebuntur a te miſſum. Vides, quomodo uſque ad finem concordiam erga Patrem inſtruit?* Idem myſterium Cajetanus pariter in hæc verba tangit: *Fructus unitatis Chriſtianorum in Deo Patre & IESV, exponitur propagatio fidei ad univerſum mundum, ut intelligamus, extenſionem fidei non tam fieri prædicatione, quam virtute unitatis, Chriſtianorum in Deo & IESV. Videns enim mundus Chriſtianos unum eſſe Fide, Spe, & Charitate, ſtudia, moribus, &c. ſecundum Deum, & IESVM, movetur ad credendum, quod IESVS eſt verè Meſſias, miſſus à Deo, & verè Filius Dei, miſſus in mundum.*

Theoph. ib.

Cajet.

2 Conſideratione digna ſunt verba illa S. Joannis Euangeliſtæ: *Dedit ei poteſtatem Filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus*. Mediante enim fide divinam filiatiooem acquirentes, fratres & cohæredes Chriſti efficimur. Audiamus velim, quid S. Bernardus circa hanc cognationem ſpiritualem meditetur; ait enim: *Tanta cognatio eſt inter nos & Dei Filium, quod ipſe imago Dei eſt, & nos ad imaginem ejus facti ſumus: quam cognationem etiam ipſa ſimilitudo teſtatur, quoniam non ſolum ad imaginem, ſed & ad ſimilitudinem ejus facti ſumus. Oportet itaque id, quod ad imaginem eſt, cum imagine convenire, & non in vacuum nomen imaginis participare. Repræſentemus ergo in nobis imaginem ejus.* Obſervetis autem, ſi libet, qua in re S. Bernardus nos characterem & effigiem Filii Dei portare dicat: Nimirùm: *In appetitu pacis, in amore charitatis.*

Joan. 1. Filius eſt imago Dei, & nos ad imaginem facti ſumus. S. Bern. l. de anima c. 1.

3 Author operis Imperfecti ſuper illa verba apud S. Matthæum: *Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?* ita ſcribit: *Vva myſterium habet in ſe Chriſti; ſicut enim botrus multa in ſe grana ligno mediante ſuſpendit, ſic & Chriſtus multos ſibi infideles per lignum Crucis tenet adjunctos. Similiter & ſicut ficus multa grana uno tegmine tenet incluſa, quodam dulci charitatis amplexu una tenet Eccleſia. Et ſunt in ficu ſigna hæc: Charitatis quidem in dulcedine, unitatis autem in conjunctione granorum, ſicut ſcriptum eſt: Deus qui inhabitare facit unanimes in domo.*

Author Imperf. ho. 19. Similitudo pacis cum uva.

4 Iſajas tot ante ſæcula legis Euangelicæ ſtatum his verbis prædixit: *Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons Domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite & aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus, quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Ieruſalem.* Moxque certum quoddam ſubdit indicium, propoſito noſtro peropportunum, videlicet quòd ſi fideles hujus novæ legis proſcripturi ſint à ſe omnem rixam, omnemque diſcordiam; ait enim: *Non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.* Quod idem clarius in capite undecimo prædixit, dum ad unionem fidelium ex variis nationibus, moribus, & climate barbaris, congregatorum alludens, ait: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo, & ovis ſimul morabuntur, & puer parvulus minabit eos. Vitulus & urſus paſcentur, ſimul requieſcent catuli eorum, & leo quaſi bos comedet paleas:* mox enim ut tyranni, & crudeliſſimi perſecutores ad fidem noſtram convertebantur, manſuetudinis, pacis, & charitatis character illis protinùs imprimebatur. Vnde de S. Cæcilia S. Urbanus Papa Deum his verbis affabatur: *Sponſum, quem quaſi leonem ferocem accepit, ad te quaſi agnum manſuetiſſimum deſtinavit.* S. Hilarius ſeptimam beatitudinem, de qua in diſcurſu præcedenti tractavimus, exponens, inquit: *Parens enim omnium noſtrum Deus eſt, neque aliter tranſire in nuncupationem familiæ ejus licebit, niſi in fraterna invicem charitatis pace vivamus.* Undè quando quis à gentiliſmo ad fidem noſtram, & religionem Chriſtianam tranſit, meritò de illo dici poteſt: *Inſiliet in te ſpiritus Domini, & mutaberis in virum alium.*

Iſajæ 2. Iſaja ſtatum gratiæ denotat per pacē in ea futurā.

Iſajæ 11. 6.

S. Hilar. in Cat. Matth. cap. 5.

1 Reg. 10. 6

5 Quinam, obſecro, & quales ſunt Spiritus Sancti fructus, quos fidelibus communicat? Inter alios hi ſunt: *Fructus autem Spiritus, Charitas, Pax, Benignitas, Manſuetudo*. Tandemque S. Paulus nobis Chriſtianis ſalutare hoc monitum ſubdit: *Non efficiamur invicem provocantes, invicem invidentes*. Deus in ſacris Canticis de Eccleſia ſub figura ſponſæ diſſerens, ait: *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te amica mea.* Quæ quidem comparatio peregrina, & impropria eſſe videtur, ſi referatur ad fidelium congregationem, in quibus ſummoperè pacem deſiderat, equitatus autem, & currus ad bellandum inſerviunt. Vnde S. Ambroſius ait: *Quaſi potentiſſimum genus ad bellorum uſum, & ſubſidium præliandi; denique & his curribus Pharao fugientes Hebræos facile comprehendit*. Nec tamen idem S. Doctor ſimilitudinis hujus myſterium nobis manifeſtare omittit, ſed ait: *Sicut equi juncti concorditer trahunt currum, & patienter ſuſcipiunt jugum, & portant congrua cum gratia, & jugi illius ſuſceptione manſueſcunt: ſic & congregatio nationum gentilibus indomita moribus ſe ante jactabat, ubi vero ſuſcepit jugum dicentis: Tollite jugum meum ſuper vos, quia leve eſt, & onus meum, quia ſuave eſt; & cœpit ſponſa Chriſti concordia & manſuetudine populorum eſſe ſublimis, & toto circumferri orbe, tanquam currus equis velocibus ſupra mundum rapta, aſcendit ad ſponſum*. S. Auguſt. quoque in hac materia notabilem quandam in hæc verba tradit ſententiam: *Qui pacem cordis, oris, & operis non habet, Chriſtianus dici non poteſt. Qui in hac non ſperat, in lubrico vitam & pedem ponit, in tempeſtate navem collocat, in præcipitio ſe illaqueat, in arena ſemen ſeminat*. Idem S. Doctor paulò ante commemorarat, qualiter S. Paulus in Epiſtolis ſuis, quas ad varios populos, tunc per ipſum ad fidem Chriſti converſos, ſcribebat, ſemper in illarum principio pacem illis annuntiarit: *Tanta eſt virtus pacis, quod in ejus dignitate Apoſtolus omnes ſuas Epiſtolas ſcribebat, dicens: Pax vobis, & gratia à Domino Deo noſtro*. Neque idem illuminatiſſimus Doctor in hoc ſermone tantùm, verùm & in alio in laudem pacis in hæc verba ſcripſit: *Meritum Chriſtianæ virtutis vileſcit in cunctis, ſi unitatem non habet pacis: nec pervenit ad vocabulum filii, niſi per nomen pacifici.*

Pax eſt fructus Spiritus Sancti.

Gal. 5. v. 22.

Cant. 5.

S. Ambr. oct. 2. in Pſ. 118.

Aſſimilatur equis cōcorditer trahētibus currum.

S. Aug. ſer. 2. ad fratres.

S. Aug. ſer. 57 in appendice.

6 Moneta quæcunque, ut pretium ſuum habeat, & publicè in foro expendi poſſit, ſitque ad emtrodum, & ad contractus in commercio humano faciendos idonea, non ſufficit, quòd ex bono, probo, & ſyncero metallo cuſa, verùm inſuper, ut effigie Principis inſignita ſit, pondusque ſuum habeat, neceſſum eſt. Eodem prorsùs modo opera fidelium, licèt in ſeipſis moraliter bona ſint, ſine tamen imagine & inſcriptione pacis & charitatis, tanquam nullius valoris à Deo non acceptantur. Vnde S. Bernardus ait: *Crede mihi quia Deo non tantum placent noſtra jejunia, noſtræ orationes, noſtra ſacrificia, quantum concordia. Ideo dicit in Euangelio: Vade prius reconciliari fratri tuo, &c. Magna eſt virtus concordia apud Deum, ſine qua non placent Deo noſtra ſacrificia*. Reflexiſtiſne vos aliquando ad primum ſapientem, inter cunctos alios Adami poſteros à Deo electum, ut omnium eſſet credentium norma & prototypon, ſcilicet Abrahamum Patriarcham? Ab hoc enim concordia & pax tanto in pretio habita fuit, ut cum inter paſtores ſuos & paſtores Loth rixæ exortæ fuiſſent, ne unio & concordia inter illos totaliter rumperetur, hoc illis propoſuerit conſilium, à D. Chryſoſtomo paraphraſticè in hæc verba magis explicitè declaratum: *Vocato Lot, dixit: Ne ſit rixa inter me & te, & inter paſtores meos & tuos; quaſi diceret: Nihil pace præſtantius, nihil contentione damnoſius, & gravius; ut igitur è medio tollamus omnem rixandi materiam, elige quam volueris regionem, & reliquam mihi relinque, ut à litium & contentionum moleſtia ſimus alieni. Vidiſti viri virtutem? Ceſſit juniori potiorum electionem, ipſe contentus viliori terra*. Idem ſanctus Pater in Hom. 33. eandem actionem conſiderans, inquit: *Vidiſti, quomodo Apoſtoli legem implet, qua dicit: Itaque jam quidem omnino delictum in vobis eſt, quod lites habetis inter vos invicem? Cur non potius injuriam patimini? Cur non potius damnum accipitis?* Idem S. Doctor poſtquam conſideraſſet, qualiter

Abra-

Pax, ſicut imago in moneta, eſt inſcriptio in aliis operibus bonis.

S. Bern. ſer. 45. de modo benè vivendi.

D. Chryſ. ho. 35 in Gen. Studium pacis inter Abraham & Loth.

D. Chryſoſt. hom. 33. ib.

Digitized by Google

Abraham regionem fertiliorem & amœniorem fratri ſuo Loth, litis declinandæ cauſa, ceſſerit, protinùs ſubjungit: *Quid hac anima pacatius?* Jure igitur merito S. hic Patriarcha inter omnes alios totius generis humani a Deo electus fuit, ut primus eſſet omnium credentium Pater; ſiquidem unio & concordia præ quavis alia virtute fidei, numeroque fidelium adaugendo ſemper cooperatur: atque hinc eſt, quòd S. Lucas modum inſinuare volens, quo tam ſubito ex populo adeò contumaci, Chriſtique antea inimico, poſtea nihilominus fidelium erecta, & magno numero adaucta, & fervida fidelium congregatio fuerit, non ſine myſterio hanc illius ſubdidit rationem: Videlicet quia *multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*. Obſervandum verò eſt, quòd non ſine cauſa immediatè ſubjungat: *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*; hoc namque præmiſſo, S. Euangeliſta progreditur ad oſtendendos admirabiles dilatati Euangelii & fidei progreſſus. Subdit enim: *Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti Domini noſtri, & gratia magna erat in omnibus illis.* Nimirùm S. Lucas non ſolùm cauſam multiplicationis fidelium manifeſtare voluit, ſcilicet unionem & concordiam, quæ inter ipſos vigebat, verùm etiam unde hæc concordia ſuam deduceret radicem, videlicet ex eo, quòd illis ablatum eſſet omne ipſorum intereſſe, meum ſcilicet & tuum, hoc enim frigidum verbum omnium litium, & diſſenſionum eſt principium & origo: *Nec quiſquam eorum quæ poſſidebat &c.* Atque hinc eſt, quòd in omnibus religionibus, maximè Reformatis, in quibus perfectio Spiritus quàm maximè viget, votum quoque paupertatis ſummo cum rigore obſervetur, indeque ſumma inter Religioſos unio & concordia enaſcitur. Nam ut S. Auguſt. ait: *Venenum charitatis eſt cupiditas: Perfectio autem nulla cupiditas.*

Pax primorum Chriſtianorum.

Act. Apoſt. 4. v. 32.

S. Aug. l. 83. quæſt.

7 In vitis Patrum ſequentia leguntur: *Duo ſenes erant, in una cella pariter ſedentes, & nunquam inter ſe vel qualemcunque parvam contentionem habuerant. Dixit ergo unus ad alterum: Faciamus & nos unam litem, ſicut & alii homines. At ille alter dicit ei: Neſcio, quemadmodum fit lis. Dixit ei ille: Ecce ego pono laterem in medio, & dico quia meus eſt; tu dicis quia non eſt tuus, ſed meus, & ex hoc fit contentio & rixa. Et cum poſuiſſent laterem in medio, dicente uno quia meus eſt, ille alter primo reſpondebat: Ego meum eſſe ſpero. Cum ille alter iterum diceret, non eſt tuus ſed meus, tunc ille reſpondit: Et ſi tuus eſt, tolle illum: quo dicto non invenerunt, quemadmodum litigarent.* Ecce tibi quinam ſint veri Spiritus ſalutares fructus, ſcilicet pax & charitas. Obſervaſtiſne aliquando, quonam nomine olim primi Chriſtiani fuerint appellati? nimirùm quo hodie appellantur Religioſi, videlicet Fratres ſeſe mutuò vocabant; unde Tertullianus qui illis temporibus vicinus vixit, ita ſcribit: *Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quam ejuſdem ſacramenti una traditio.* Et alibi idipſum expreſſiùs declarat, inquiens: *Quod veteres dexteram dare, in pacem recipere, dare quoque pacem dixerunt, id eſt in Eccleſia conſortium admittere, & Euchariſtiam præbere, quod eſt Sanctum Domini corpus, ut Cyprianus exponit.*

Vit. Patr. l. 3. Duo ſenes pace habituti litem invenire nō potuerunt.

Primi Chriſtiani vocati ſunt fratres ob mutuam pacem.

Tertul. lib. de præſcript. cap. 20.

8 Chriſtus Salvator noſter dum Apoſtolos in ultima cæna ſacerdotes ordinaret, & ſuper ipſis prima Eccleſiæ fundamenta jaceret, ad illa magis ſtabilienda & augmentanda, ſacramentum altaris, quod ab unione communio appellatur, ſapientiſſimè inſtituit. Qua de re S. Cyrillus Alexandrinus ita ſcribit: *Vt igitur inter nos & Deum ſingulos uniret, quamvis corpore ſimul & anima diſtemus, modum tamen adinvenit, conſilio Patris, & ſapientia ſua congruentem. Suo enim corpore credentes per communionem myſticam benedicens, & ſecum, & inter nos unum nos corpus effecit. Quis enim eos, qui unius Sancti corporis unione in uno Chriſto uniti ſunt, ab hac naturali unione alienos putabit? Nam ſi omnes unum panem manducamus, unum omnes corpus efficimur; dividi enim atque ſejungi Chriſtus non patitur.* Regius Pſalmiſta Eccleſiæ ſtatum in Spiritu Prophetico prævidens, prædicebat: *Filii tui ſicut novellæ olivarum*, id eſt Filii tui pacifici, quia oliva pacis eſt ſymbolum. Statim verò ſubjungit: *In circuitu menſæ tuæ*, alludere volens ad hanc menſam Euchariſticam, fidelibus eo fine relictam, ut concordiam ament; utpotè pro cujus conſervatione hoc ſacramentum, quod ſimul ſacrificium eſt, inſtituit. Unde laudabilis veterum conſuetudo erat Chriſtianorum, ut priuſquam communicarentur, ſibi mutuò pacis oſculum imprimerent eo tempore, quo in Miſſa à Sacerdote dicitur: *Agnus Dei, &c. Dona nobis Pacem.* Qui ritus etiamnum hiſce diebus noſtris viget, quantumvis in Miſſis ſolemnibus duntaxat. De hac communione Concilium Tridentinum ita ſtatuit: *Quam Salvator noſter in Eccleſia ſua tanquam ſymbolum reliquit ejus unitatis & charitatis, qua Chriſtianos omnes inter ſe conjunctos & copulatos eſſe voluit.* Quæ verba conſonant cum illa oratione ſecreta, quæ in ſolemnitate Corporis Domini legi conſuevit; quæ talis eſt: *Eccleſiæ tuæ quæſumus Domine unitatis & pacis propitius dona concede, quæ ſub oblatis muneribus myſticè deſignantur.*

Euchariſtia dicitur communio ab unione pacis.

S. Cyrill. Alex. lib. 11. in Jo. c. 26.

Pſal. 127. 3.

Concil. Trid. ſeſſ. 13. c. 8.

9 Enimverò quemadmodum Eccleſia, mediante fidelium unione & concordia, crevit; ita per diſcordias notabiliter defecit, ſiquidem diviſiones pernicioſiſſimos pepererunt hæreſum & ſchiſmatum abortus. Unde Chriſtus S. Petro Alexandrino dixit, Arium inconſutilem ſuam diviſiſſe & laceraſſe veſtem, ad fidei, & Eccleſiæ Catholicæ unitatem alludere volens; ac proinde Nazianzenus in ea eſt opinione, quòd ſi inter Chriſtianos tempore perſecutionis Antichriſti, unio reperiretur & concordia, Antichriſtus omnem ſuum amiſſurus foret vigorem; ita enim ſcribit: *Equidem vereor, ne præſens rerum ſtatus, ignis illius in expectatione poſiti, fumus quidam ſit, ne his Antichriſtus ſuperveniat, & noſtros lapſus ac morbos in Principatus ſui occaſionem arripiat. Nec enim opinor, ſanos adorietur, nec charitate ſeptos & munitos, verum regnum in ſeipſum prius dividi, atque ita forte eam rationem, quæ in nobis eſt, tentari, & ligari, ac tum vaſa diripi.* S. Joannes Damaſcenus ex authoritate Baſilii Magni ita ſcribit: *Quantum ſit pacis bonum, quid commemorare attinet ad veros pacis filios? Nihil enim Chriſtiani hominis adeò proprium eſt, ut reconciliandæ paci ſtudere, quandoquidem ob hanc quoque cauſam Chriſtus præmium nobis pollicitus eſt.* S. Carolus rationem aſſignat, cur in Sacramento Confirmationis Chriſmate ſignatis pax imprecetur; ait enim id fieri: *Vt intelligant ſe gratiæ cæleſtis plenitudinem, & pacem, quæ exſuperat omnem ſenſum, conſecutos eſſe.* S. Hieronymus ſuper illa verba S. Pauli ad Romanos: *Salutate invicem in oſculo ſancto*, ita ſcribit: *Non fictè, nec ſubdolè, quale Iudas tradidit Salvatori; ideò enim in Eccleſia pax primò annunciatur, ut oſtendat ſe cum omnibus eſſe pacificum, qui Corpus Chriſti communicavit.*

Diſcordia omnia diſſolvuntur.

Naz. or. 14.

S. Joan. Damaſc. lib. 1. Paral. c. 18.

Act. Eccl. Mediol. fol. 108.

Rom. 16. 16. S. Hieron. ib.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Quantoperè Deus pacem curet, quantique illam æſtimet, ex variis conſiderationibus deducitur.

THEMA.

Factus eſt in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion, ibi confregit potentias arcuum, ſcutum, gladium, & bellum. Pſal. 75. v. 4.

1 PRopheta Regius adventum Filii Dei pacificum, & ab omni diſſenſione alienum futurum eſſe, clariſs hiſce verbis prædixit; ac proinde S. Vincentius Ferrerius inquit: *Si volumus cogitare, & diligenter penſare totam vitam Chriſti, a principio ſcilicet nativitatis uſque ad Paſſionem, inter alias virtutes ſingulariter prædicavit & voluit pacem eſſe inter Chriſtianos.* Venerabilis Beda ſuper caput 1. S. Lucæ ſcribens, de Salvatore noſtro inquit: *Pacatiſſimo ſæculi tempore procreatus, quia pacem magnoperè quæreret, atque amaret, edocuit, quia pacis, charitatiſque ſectatores, ſemper inviſere dignaretur, indicavit; juxta quod ipſe fidelibus promittens ait: Vbi enim ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Quod enim majus regni quietiſſimi & pulcherrimi, quantum ad homines potuit eſſe, pacis indicium, quam una toto orbe deſcriptione*

S. Vinc. Ferr. ſer. 2. in die Pentec. Chriſtus venit tempore pacis, & pacē temperavit.

Beda in c. 1. Lucæ.

con-

concludi, eoſdem cunctos longè, latèque mundi fines cenſus numiſmate comprehendit? S. Antoninus hanc ſtatuit, in ſummam pacis gloriam & honorem cedentem, propoſitionem: *Summa, & prima pax, unde omnis alia originatur, eſt Trinitas; unde canit Eccleſia: Tu charitas, tu puritas, tu pax.*

S. Antonin. 4.p.tit.6. c.8. §.1.

2 Doctor Seraphicus ſequentem facit reflexionem, inquiens: *Alia animalia in principio fecit Deus duplicia, ſcilicet maſculum & fœminam; hominem autem fecit unum.* Cur verò idipſum Deum feciſſe exiſtimatis? Utique ſupremo artifici in agro Damaſceno non deerat lutum ad formandos multos homines ſimul, nec ipſi Deo Creanti deerat flatus ſeu ſpiraculum ad illos vivificandos. Prætereà cur mulierem ex coſta Adami eduxit, quando eandem eodem prorſus modo, quo Adamum, producere poterat? Audite S. Bonav. ad id reſpondentem in hæc verba: *Ex illo ſunt omnes & ſinguli procreati, ut ſcilicet unitatem pacis & cōcordiæ commendaret in homine.* Idem in cap. ſequenti authoritatem citat S. Auguſtin. lib. 12. c. 22. de Civitate Dei dicentis: *Propterea Deus creare voluit unum, de quo multitudo propagaretur, ut hac admonitione etiam in cunctis concors unitas ſervaretur.* Theodoretus, qui eodem ſæculo vixit, quaſi idipſum in hæc verba tradit: *Volebat Creator natura ad concordiam adducere unumquodque genus. Hac de cauſa ipſum Adam de terra formavit, ex eo verò mulierem, ut & eandem in illis eſſe naturam demonſtraret, & naturalem quandam benevolentiam mutuam in illis insereret. Si enim rebus ſic ſe habentibus, viri cum mulieribus contendunt, & mulieres cum viris, quid non admiſiſſent, ſi aliunde mulierem formaſſet?* S. Auguſtinus in lib. 12. capite tamen præcedenti, hac de re ita ſcribit: *Unum ac ſingulum creavit, non utique ſolum ſine humana ſocietate deſerendum, ſed ut eo modo vehementius ſibi commendaretur ipſius ſocietatis unitas, vinculumque concordiæ, ſi non tantum inter ſe naturæ ſimilitudine, verum etiam cognationis affectu homines necterentur, quando nec ipſam fœminam copulandam viro, ſicut ipſum, creare illi placuit, ſed ex ipſo, ut omne ex homine uno diffunderetur genus humanum.* Impreſſit quoque homini imaginem, & ſimilitudinem ſuam: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram;* id quod aliis Creaturis non præſtitit: nimirùm eodem hoc fine fecit, ut ſcilicet humano generi unionem & pacem ſectandam eſſe inſinuaret. Ita enim eruditiſſimus ac devotiſſimus Idiota meditatur, inquiens: *Dixiſti: faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, ut noſtri ſimiles facti, charitate & amore ſe diligerent.*

S. Bonav. in Biblia paup. c.48.
Propter pacem ſectandam omnes ex ſolo Adamo ſumpto creatu.
Ibid. c.49.
Theodoret. quæſt. 30. in Exod.
S. Aug. l. 12. cap. 21. de Civit. Dei.
Gen. 1.
Idiota lib. 3. contempl.

3 Ex multis aliis Scripturæ locis facilè intelligere poterimus, quanta cum ſolicitudine Deus hoc tanti momenti pacis, & concordiæ punctum nobis impreſſum eſſe velit. Nulli dubium eſſe poteſt, quin Joſeph Salvator Ægypti typus fuerit Filii Dei Salvatoris mundi. Hic igitur poſtquam fratres ſuos agnoviſſet, ipſis ad Patrem ſuum redire meditantibus, veſtes, victualia, pecunias, equos, currus, & alia ad iter neceſſaria liberaliter donavit. At verò id quod maximè illis inculcatum eſſe voluit, erat unio, & concordia, quam illis seriò reccommendavit, ne forſitan in itinere in diſcordias, & diſſenſiones inciderent; unde ait illis: *Nec iraſcimini in via.* At verò dices fortaſſe: ex quo fratres Joſephi omnibus ad iter faciendum neceſſariis optimè proviſi, & ob fratrem regni Aegyptiaci ſceptra gubernantem animo prorſus hilari & læto adibant, quamnam Joſeph occaſionem habere poterat illos monendi, ut pacem colerent, & lites declinarent? Qua ratione timebat, ne ſibi invicem iraſcerentur? Pro reſponſione obſervandum, quòd cum eodem tempore quo Joſeph illos tanquam fratres agnovit, ſimul etiam illos ſui, licèt innocentis, traditores fuiſſe detexerit, ſatis veriſimile fuerit, quòd videntes ſe non obſtante hoc ſcelere minimè punitos, quin potiùs multis beneficiis auctos fuiſſe, facilè inter illos exoriri potuiſſe graves contentiones & lites, dum unus alteri tam execrandi ſceleris culpam, licèt ob illam Joſephus ne minimum quidem rancorem contra illos ſervaret, imputare auſus fuiſſet. Et hic quidem eſſe poteſt verborum prædictorum ſenſus literalis. Veruntamen illud Apoſtoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*, in memoriam revocantes, dicere poſſumus, Joſephum in hoc facto animarum noſtrarum præfiguraſſe Salvatorem, qui probè ſciens, quòd tanquam viatores ab Aegypto hujus mundi ad terram promiſſionis proficiſcamur, neceſſarium eſſe duxit, ut nos moneret, dicendo: *Ne iraſcimini in via*; quia ſi Hieroſolymam, quæ viſio pacis interpretatur, pervenire, ibidemque Salvatori, de quo ſcribitur: *Ipſe eſt pax noſtra; factus eſt in pace locus ejus;* occurrere volumus, neceſſaria nobis eſt unio, pax, & concordia, quam Deus nobis variis modis inſinuare ſategit.

Joſeph fratribus ſuis ex Ægypto diſcedentibus maximè recommendavit pacē.
Gen. 45.
Joſeph in ſtudio pacis ... Chriſto

4 S. Carolus de illis, qui lites detruncare, proximoſque reconciliare ſtudent, ita ſcribit: Dignitas hujus officii (id eſt pacificatorum) meliori modo declarari, neque efficaciùs exaggerari poterit, quàm ſi dicamus, quòd pacem fundare, proprium ſit Filii Dei officium, qui ſolùm hoc fine in hunc mundum venit, ut genus humanum cum Patre ſuo æterno pacificaret, quique, ut hoc munus meliùs exequeretur, poſt tantos exantlatos labores, ſudores, & moleſtias, pretioſiſſimum ſanguinem ſuum in ligno Crucis effundens, vitam ſuam clauſit, in hoc ſolo ſibi complacens, quòd hac ratione gravem illam extinxerit diſcordiam, illamque ab initio mundi ad ſuum uſque adventum, inter nos miſeros mortales, & magni Dei majeſtatem continuatam, è medio ſuſtulerit inimicitiam. Hic Dei filius dum vix natus eſſet, angelorum hierarchias ad pacem in toto univerſo promulgandam è cœlis deſcendere, illudque præſepium virtutem in ſæculis quoque futuris hanc eandem pacem inter homines diſcordes excitandi conſervare voluit. Nam ut in hiſtoriis ſelectis legitur: *Eodem in loco ubi Chriſtus natus eſt, & ubi angelorum chori angelicum cantum cecinerunt, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis nunciata eſt, contigit aliquid temporibus noſtris memoria dignum. Nam cum in inſula Cypri, quæ tum Venetorum poteſtati ſubdita erat, forte fortuna perveniſſet nobiliſſimus Venetiarum Civis ex Cornelia familia, qui poſtea à Iulio III. propter virtutum merita Cardinalis creatus eſt, videns ſe in conſpectu eſſe terræ ſanctæ, deſiderio ductus viſitandi loca, ubi Chriſtus Dei Filius veſtigia pedum ſuorum impreſſit, deliberavit navigio pervenire illuc: dum autem triremis marinos ſecaret fluctus, duo viri ex iis, qui eum comitabantur (erant autem ambo ſtrenui militum duces) verbis minacibus utrinque contendebant altercantes, ita ut alter alterum ad certamen provocaret; ſed cum eſſent in triremi, ubi ſtricto mucrone congredi vetitum erat, pugna congreſſus, donec perveniſſent in terras, dilatus eſt. Pervenit tandem triremis ad ſanctam terram, ſtatimque Cornarius ſuis ſociatus comitibus, primù Eccleſiam Bethlehemiticam viſitare voluit. Cum autem ventum eſſet ad illam, & adoraſſent, ſtatim ſpiritus pacis cecidit in corda eorum, qui ſimul confligere conſtituerant, tantaque pacis dulcedine intrinſecus tacti ſunt, ut ultro ſuadente, alter in alterius rueret amplexum, & mutuis oſculis internæ pacis ſigna darent, ut nullus ignorare poſſet, Eccleſiam illam verum eſſe locum, ubi Angeli cecinerunt: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

Act. Eccleſ. Mediol. fol. 857.
Pacem fundare, eſt proprium officii filii Dei.
Hiſt. Select. cap. 98.
Miraculum factum a. ...

5 *Factus eſt in pace locus ejus.* Ex quo Eccleſiæ mentionem facere cœpimus, neminem ignorare poſſe exiſtimo, hanc Dei hic in terris veram eſſe habitationem, & domicilium, juxta illud regii Vatis: *Dominus in templo ſancto ſuo.* Obſervandum verò eſt, Deum per altiſſimam ſuam providentiam ita diſpoſuiſſe, ut templum illud adeò celebre, & unicum in toto Univerſo, in divini cultus honorem inter omnes alias mundi Civitates in ſola Hieroſolyma, *dicta pacis viſio*, erigeretur; illudque non à Davide Rege, licèt hic vir eſſet ſecundùm cor ſuum, ſed a Salomone Rege pacifico erigi voluit, qui pro ſublimis illius ædificii proviſione ad Regem Tyri ſcribens, in hæc verba eum alloquitur: *Tu ſcis voluntatem David Patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei ſui propter bella imminentia in circuitu, donec daret Dominus eos ſub veſtigio pedum ejus; nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum, & non eſt Sathan, neque occurſus malus.* Porrò

Voluit Deus ſibi ædificare templum à pacifico Salomone.
3. Reg. 5.

M.Ma-

M. Marul. lib. 3. c. 6.

M. Marulus in capite *de Pace ſervanda*, hanc adducens hiſtoriam, inquit: *Quoniam David in negotiis militaribus aſſidue verſatus, hoſtium cruore manus fœdaverat, prohibitus eſt ædificare templum Domino. Salomon autem juſſus, ut qui ſemper pacificus & belli abſtinens fuit.* Quis autem hanc Dei diſpoſitionem conſiderans, non obſtupeſcat? Bella in quibus David occupatus fuerat, pro defenſione Palæſtinæ gerebantur, quæ unica Dei hæreditas erat (*notus in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus*) in ea namque terra duntaxat verus adorabatur Deus, cum reliquæ mundi partes idololatriæ erroribus ſuccumberent. Præterea David Rex vir erat ſecundùm cor Dei, & tamen licèt pro fabrica templi inæſtimabiles congregaſſet theſauros, neutiquam illi vel minimum illius ædificii lapidem erigere permiſſum fuit, ſed reſervabatur idipſum Regi pacifico; ut per hoc nobis inſinuetur, quòd *factus eſt in pace locus ejus*; imò ingentis miraculi loco habendum eſt, quòd toto illo tempore, quo vaſtiſſi-

3. Reg. 6. 7.

ma illa moles ædificabatur, *malleus & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cum ædificaretur*; ut per hoc nobis ſignificetur, quàm ſit Deus ſolicitus, ut à domo ſua omnem ferri ſtrepitum abarceat. Unde idem citatus auctor ait: *Ædificatio templi illi interdicitur, ut omnibus conſtet, quanti apud Deum momenti ſit perpetua in homine pacis obſervatio, imperturbataque tranquillitas.* Idem hoc templum Salomonis non quidem ab aliis quàm ab inimicis bellatoribus deſtrui & demoliri potuit; at verò, quod obſervatione dignum eſt, quando poſtea templum illud

1. Eſd. cap. 1.

reædificatum fuit, ut facer textus inquit: *Congregatus eſt omnis populus quaſi vir unus in Ieruſalem ad reædificandum templum, quod fuerat à Rege Babylonis deſtructum.*

Diſcipuli Chriſti unanimes dum erant, acceperunt Spiritum ſanctum.

6 Prima Eccleſia in lege gratiæ, ſive prima fidelium congregatio ubinam habita fuit? Reſpondet Propheta Regius: *Factus eſt in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion*: id eſt in cænaculo Sionitico, in quod Spiritus Sanctus deſcendit, & ex quo fideles illi cœleſti igne efferveſcentes, per univerſum mundum ignem illum divinum diſperſerunt. Obſervandum quoque eſt, Salvatorem ſubitò ut reſurrexit, in eodem cænaculo comparuiſſe, ut Apoſtolos Spiritus Sancti redderet participes: *Inſufflavit in eos dicens: Accipite Spiritum Sanctum*; idque iis ex eo præcipuè merito contigit, quia

M. Marul. lib.

inter ſe unanimes erant & concordes: *Nimirum ut doceret, illum qui Spiritus Sancti chariſmata vellet promereri, prius cum proximis ſuis concordem unanimemque eſſe oportere; unde Apoſtolus: Idem ſapite, inquit, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.* Idem quoque Spiritus poſt quinquaginta dies, denuò in ſigno viſibili cum theſaurorum ſuorum plenitudine ſuper idem cænaculum deſcendit, in quo erant congregati numero centum viginti, qui ſublimis ædificii Chriſtianitatis columnæ futuri erant: *Deſcendit autem Spiritus ſuper unanimes*, inquit B. Laur. Juſtinianus:

B. Laur. Juſt. ſerm. de Pet.

Diligit hic Spiritus unitatem, amat pacem, diligit concordiam: hunc ſi ſuſcipere cupis, noli diſſidere cum fratribus, noli diviſus eſſe in te, concordet in te voluntas, & ratio, caro, & ſpiritus.

Spiritus S. apparet in ſpecie pacificæ columbæ.

7 Quòd ſi ex me quæſieris myſterium, propter quod Spiritus Sanctus hic in linguis igneis, & ſuper Jordanem in forma columbæ deſcenderit? Reſpondeo, & quidem ad primum quæſitum ex ſententia S. Eccleſiæ, dico, ideò id factum eſſe, ut Apoſtoli *verbis eſſent profluí, & charitate fervidi*: quoad ſecundum verò dicendum, quòd ex quo aquæ Jordanis undas baptiſmales præfiguratint, in quibus homo peccator, ſacroſancto lavacro mediante, cum Deo reconciliatur, convenientiſſima illius figura fuerit columba, utpotè quæ animal eſt pacificum: Præ-

S. Paſch. in Matt. lib. 2.

terquam quod S. Paſchaſius ſcribat: *Apparuit in columba, ut per eam exponeret, quales futuri erant, qui ad gratiam S. Spiritus pervenirent; & quia columba fel non habet, patenter inſinuat, quod in felle amaritudinis eſſe non debet, quiſquis ad hanc gratiam venire devotus exoptat.*

8 *Factus eſt in pace locus ejus.* Chriſtus mutuam inter nos unionem & concordiam præmiaturus, magnam

Matt. 18. 20.

hanc nobis ſtipulatus eſt pollicitationem: *Ubi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Quem textum conſiderans S. Hilarius, inquit:

S. Hilar. lib. Can. 18.

In tantum humanæ pacis & concordiæ Chriſtus ſtudiet, ut unitatis merito, omnia quæ à Deo precanda ſunt, impetranda eſſe confirmet, & ubi duo atque tres pari ſpiritu,

Chriſtus eſt in medio pacificorum.

ac voluntate collecti ſint, ibi ſe medium eorum polliceatur futurum. Ipſe enim, qui pax, atque charitas eſt, ſedem atque habitationem in bonis, & pacificis voluntatibus collocavit. Notandum verò eſt, quòd non dixerit in tempore futuro: *Ibi ero in medio*, ſed in tempore præſenti: *Ibi ſum in medio eorum.* S. Paſchaſius ait:

S. Paſch. l. 8. in Matt.

Ubi ad concordiam omnes provocarat, nunc exponit, quem fructum exinde ſint habituri, ita ut quicquid petierint, ſint accepturi, Deumque medium ſemper in ſe habituri. Origenes ſe-

Orig. tr. 6. in c. 18. Matt. Similitudo in muſicis.

quentem adducit ſimilitudinem: *Sicut in muſicis, niſi fuerit convenientia vocum, non delectat audientem, ſic & Eccleſia, niſi conſenſum habuerit, non delectatur Deus in ea, nec audit voces eorum. Conſentiamus ergo, ut congregatis nobis in nomine Ieſu, ſit Ieſus in medio noſtrum, Verbum ſcilicet Dei, & ſapientia, & virtus ipſius. Nec illud prætereas, quoniam non dixit, in medio eorum ero, ſed in medio eorum ſum, ergo non medius futurus eſt, neque medius eſſe tardabit, ſed mox ut conſenſerint, invenitur Chriſtus in eis, quoniam & Chriſtus conſeſſus eſt ipſe.* Altius profectò aſpirare nequit humana prætenſio, quàm infallibilem quandam ſecuritatem in manu ſua poſitam habere, quòd ſcilicet ſit in quacunque inſtantia ſeu ſolicitatione exaudiendus, quòdque habiturus ſit infallibilem ipſiuſmet Dei aſſiſtentiam & præſentiam; hoc autem totum unionis & concordiæ meritis obtinetur.

Chryſoſt. ſer. 2. Pax Domini ſit ſemper vobiſcu dicitur ante communionem.

9 *Factus eſt in pace locus ejus.* Doctrina eſt D. Chryſoſtomi, dicentis: *Nihil eſt, quod cum pace, & concordia valeat comparari: propterea quoque cum ingreditur Pater, non prius ad hanc ſedem aſcendit, quam vobis omnibus prius pacem fuerit precatus, & cum ſurgit, non prius docere vos incipit, quam omnibus pacem dederit. Sacerdotes etiam cum fuerint benedicturi, ubi prius hoc vobis apprecati fuerint, deinde incipiunt benedicere. Et vero Diaconus dum cum aliis precari jubet, hoc quoque imperat, in oratione ut Angelum pacis rogemus, & quæ propoſita ſunt cuncta pacifica, & ab hoc conventu vos dimittens, hoc vobis precatur, dicens: In pace diſcedite; & nihil in univerſum poteſt vel dici, vel fieri ſine iſta. Eſt enim hæc nutrix, ac mater noſtra, quæ multo cum ſtudio ac diligentia nos fovet.* Idem quoque S. Doctor in alio lo-

Chryſ. to. 4. l. 1. de compunct.

co dicit: *Oſculum pacis porrigere tempore quo munera offeruntur, in uſu eſt; ſed vereor ne forte plures ex vobis, labiis hoc tantummodo faciant. Cum Chriſtus pacem, non ex ore, ſed ex corde deſideret.* Priuſquam accedamus ad ſacram Communionem, Eccleſia pariter hunc ritum nobis præſcribit, ut pacem poſtulemus, ideò dicit: *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum.* Similiter in prima oratione ſecreta, quæ communionem præcedit, per Sacerdotem poſtulandum eſſe præcipit: *Domine qui dixiſti Apoſtolis tuis: Pacem meam relinquo vobis &c.* Alcuinus de ritibus divinorum officiorum

Alcuin. l. de Div. offic. c. 40.

tractans, in hæc vera ſcribit: *Sed & illa ſalutatio Epiſcopalis ad populum, qua dicitur: Pax vobiſcum, ſive Pax vobis, ſimiliter non humano ſenſu inventa, ſed de Scriptura ſancta authoritate deſumpta eſt; nam & in veteri Teſtamento invenitur dixiſſe Angelus Danieli: Noli timere vir deſideriorum. Pax tibi: Confortare, & eſto robuſtus. Et in novo, id eſt, in Euangelio, pene ſemper ita legitur Dominus Apoſtolos ſalutaſſe, dicendo: Pax vobis. Et eiſdem Apoſtolis eandem ſalutationis formam commendavit, dicens: In quamcumque civitatem, aut domum intraveritis, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui. Merito ergo & Apoſtolorum ſucceſſores, id eſt, Eccleſiarum Præſules hac ſalutatione utuntur, domum Dei ſalutantes, ubi omnes oportet filios eſſe pacis, ut ſalutatio pacis ſuper eos requieſcens, & ſalutantibus & ſalutatis poſſit eſſe fructuoſa.*

Digitized by Google

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Chriſtus ſuis in ultimo teſtamento ſuo pacem reliquit, velut hæreditatem opulentiſſimam, quam dare poſſit.

THEMA.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Joan. 14. v. 27.

Joan. 15. 14. Chriſtus Apoſtolis ſuis reliquit pacem ſuam in teſtamento.

1 Cœleſtis Magiſter noſter Chriſtus in ſermone in ultima cœna habito Apoſtolos ſuos his verbis eſt affatus: *Jam non dicam vos ſervos, quia ſervus neſcit, quid faciat dominus ejus; vos autem dixi amicos.* Cum igitur illos ad hanc admiſerit familiaritatem, quid mirum, ſi in ultimo ſuo teſtamento pacem illis tanquam opulentiſſimam hæreditatem reliquerit? *Amici enim amicis dant, & legant magis pretioſa in fine*, inquit S. Bonaventura. Neque enim Chriſtus ullam habebat gemmam, quamvis pretioſiſſimam, pace præſtantiorem. S. Joannes increatæ & incarnatæ Sapientiæ ſecretarius ait: *Cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* In hujus autem exceſſivi amoris evidentius teſtimonium, hoc illis pacis legatum reliquit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* De hoc Teſtatore demum Apoſtolus ait: *Deus qui dives eſt.* Et iterum: *In quo ſunt omnes theſauri.* Et ante illum diù Pſalmiſta cecinerat: *Domini eſt terra & plenitudo ejus.*

S. Bonav. in diæta ſalut. tit. 7. c. 6.
Joan. 13.
Epheſ. 2. 4.
Coloſ. 2. 3.
Pſ. 23. 1.

2 Apoſtoli per ſanctum Petrum, veluti Apoſtolici Collegii caput, coram Chriſto proteſtati fuerunt, dicendo: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Et tamen licèt omnes illorum facultates ad paucula reſtringerentur carioſa ligna, rupta retia, & pauculos remos, hic tamen adeò opulentus, ipſiſque ſupra modum addictus teſtator, de quo ſcribitur: *Spirituum ponderator eſt*, hæreditatis loco pacem illis legavit, dicens: *Pacem relinquo vobis, &c. Superiùs dixerat*, ut notat Cajetanus: *mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem; modò non dicit: pacem mando vobis, ſed legat teſtamenti jure, dicendo: Pacem relinquo vobis: relinquitur tanquam pretioſiſſima hæreditas, hoc eſt enim teſtamentum Jeſu.* Quiſquis hanc hæreditatem poſſidet, is, ut in progreſſu ſequentium diſcurſuum videbimus, neque in hac, neque in altera vita, quidquam pretioſius deſiderare poterit. Nam ut in *Summa Prædicantium* dicitur: *Quanta ſit pacis excellentia, oſtendit Chriſti donum. Cum enim in fine maximè ſuos diligeret, hanc quidem dilectionem dono pacis oſtendere voluit, & docuit. Ex quo argui poteſt, quod poſt ſeipſum, pax ſit maximum quod dari poteſt. Certum eſt, quod maximè dilectis maximum donum daret, ſed ſuos maximè dilexit, ergo eis maximum donum dedit, in craſtino ab eis receſſurus, dicens: Pacem relinquo vobis &c.* Nec mirum eſt, authorem hunc dicere: *Poſt ſeipſum, pax maximum eſt, quod dari poteſt;* ſiquidem nos ſuperiùs in diſcurſu primo probavimus, ipſummet Chriſtum pacem eſſe: *Ipſe eſt pax noſtra.* Unde S. Cyrillus Alexandrinus notat, Chriſtum dicere: *Pacem non ſimpliciter, neque quamlibet, ſed meam do vobis. Id autem nihil aliud eſt, quam ſpiritum eis dare, & per eum in eis habitare. Pax enim Chriſti ſpiritus ejus eſt, quod etſi longa oratione, ut probetur, non egeat, illud tamen liquido patet, ipſum filium Dei pacem eſſe. Quomodo igitur ſpiritus ejus pax non erit? Beatus enim Paulus ait: Pax Chriſti quæ exſuperat omnem ſenſum, &c.*

Mat. 19. 27.
Prov. 16. 2.
Cajet. ib. Pace nihil excellentius deſiderari poteſt.
Summa Prædicant. ver. pax art. 2. n. 7.
S. Cyr. Alex. l. 10. in Joan. c. 7.

3 M. Marulus in capite de *Pace ſervanda*, circa illam à Propheta Iſaja Regi Ezechiæ juſſu Dei factam intimationem, qua dicebat: *Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo tua ſunt, & quæ theſaurizaverunt patres tui, uſque ad diem hanc, in Babylonem*, ingenioſè obſervat ſapientiſſimi hujus Regis reſponſum, indèque deducit, quanti valoris & æſtimationis pax ſit penès animas illuminatas, qualis Exechiæ Regis erat. Etenim ut Sacer textus ait: *Dixit Ezechias ad Iſajam: Bonum verbum Domini quod locutus eſt. & dixit: Fiat tantum pax in diebus meis.* Circa quæ verba prædictus Marulus ita ſcribit: *Cum Ezechias reſponſum accepiſſet, theſauros quos Babyloniis gloriæ cupiditate oſtentaverat, iiſdem futuros prædam, delicti conſcius: Bonus eſt, inquit, ſermo Domini: ſit tantum pax & veritas in diebus meis. Non negavit, juſtum eſſe Dei adverſum ſe judicium, ſed mala differri precatus eſt, non ob hoc, ne theſauros, ſed ne theſauris cariorem pacem amitteret, & quoniam pro pace, non pro divitiis oravit, quoad vixit, hoſtem non vidit, Deo in poſteros calamitatem illam, quam interminatus fuerat, transferente, ut monſtraret præponendam eſſe opibus pacem.*

M. Marul. l. 3. c. 6.
Iſa. 39. v. 6. Ezechias pacem prætulit omnibus theſauris.

4 Cum Deus populo Iſraelitico immenſa & innumerabilia beneficia contuliſſet, majoraque beneficia illis conferre decreviſſet, dicendo: *Eritis mihi in peculium de cunctis populis, mea eſt enim omnis terra, & vos eritis mihi in regnum*, Regius tamen Propheta David ſummam hanc Dei beneficentiam in uno calami tractu adæquatè exprimere volens, inquit: *Pax ſuper Iſrael*: Id quod Gloſſa Interlinearis exponens, Prophetam Regium dicere voluiſſe inquit, quòd ſcil. quidam omnium bonorum theſaurus cœlitùs à Deo datus fuiſſet, & ideò eadem Gloſſa ait: *Uno verbo, omnia bona dicit.* S. Auguſt. ſimiliter in gloſſa citatus ita exponit: *Uno nomine patria hæreditas dicitur, quæ eſt Chriſtus; ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, qui pacem ſupra pacem dabit nobis.* Lyranus eundem textum in favorem noſtrum ſic explicat: *Non ſuper Iſrael ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum, ſcilicet ſuper populum Catholicum, propter quod in Nativitate Chriſti cantaverunt Angeli: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Similiter ubi Vulgata noſtra legit: *Abſque me Deus proſpera reſpondebit Pharaoni*, in Hebræo habetur: *Deus pacem reſpondebit, &c.* adeòque felicitas & proſperitas integri cujuſdam regni, à veridico Spiritus Sancti calamo per ſolam pacem exprimuntur.

Exod. 19. 5. Deus ipſe affert pacē omnibus aliis beneficiis.
Pſ. 124. 5.
Gloſ. interl.
S. Aug. in Gloſſ.
Lyran.
Gen. 41. 16.

5 Quando David in deſerto magna penuria oppreſſus, milites ſuos, victualium annonam poſtulaturos, ad Nabal ablegavit, ſimul etiam iiſdem imperavit, ut ad magis & faciliùs ſibi comparandam ejus benevolentiam, hac eum ſalutatione impertirentur: *Aſcendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & ſalutabitis eum ex nomine meo pacificè, & dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus quæcunque habes, ſit pax.* Ubi, ut Cajet. obſervat: *Juxta Hebræum habetur: Es tu pax, & domus tua pax, & omnia quæ tua ſunt pax. Nimirum modus eſt loquendi uſitatus tum temporis, & nomine pacis comprehendunt omne bonum.* Nyſſenus in oratione ſeptima beatitudinem illam: *Beati pacifici;* declarans, hanc pacis virtutem quoddam excellentiſſimorum bonorum compendium, & centrum eſſe hiſce verbis affirmat: *Quid hominibus ex iis rebus, quibus frui atque potiri ſtudent, vita pacifica dulcius eſt? Quodcumque nominaveris ex iis rebus, quæ res in vita ſuaves & jucundæ ſunt, pace opus, ad hoc ut jucundum ſit; nam ſi omnia ſuppetant, quæcunque in vita magni ſunt, atque in pretio ſunt, divitiæ, bona valetudo, uxor, liberi, domus, parentes, miniſtri, amici, terra, mare, proventibus & hoc & illa ditans, horti amœni, venationes, lavacra, palæſtra, gymnaſia, loca deliciis, & voluptatibus capiendis deſtinata, atque quæcunque voluptatis cauſa inventa ſunt: huc adjiciantur jucunda ſpectacula, atque muſica acroamata, ac ſi quid eſt aliud, per quod delicias ſectantibus vita ſuavis exiſtit. Si hæc quidem omnia ſuppetant, pacis vero bonum non adſit, quod illarum rerum lucrum eſt? quid illa proſunt? Ergo cum ipſa pax fruentibus jucunda eſt, tum omnia quæcunque in vita coluntur, expetuntur, & in pretio ſunt, dulcia efficit atque jucunda.* Porrò nullæ divitiæ, nulla magnificentia, nullæ deliciæ, nullumque aliud hujus vitæ bonum appretiabile eſt ſine pace; pax enim omnium bonorum eſt condimentum, ipſaque ſola ad locupletandum nos abundè ſufficit; ac proinde is in cujus poteſtate ſunt omnes theſauri, quique dixit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra;* hic inquam chariſſimis Diſcipulis ſuis hanc pacem ſolam teſtamento legavit. Nam ut S. Greg. Nyſſenus ait: *Si nulla ei rei etiam ſpes propoſita eſſet, ipſa propter ſe pax cordatis quidem hominibus, præ cæteris rebus omnibus cupidè expetenda, atque amplectenda eſſet.*

1 Reg. 25. 6. Nomine pacis comprehenditur omne bonū.
Cajet.
S. Greg. Nyſſ. orat. 7. de Beatit.
Luc. 24.
S. Greg. Nyſſ. ibid.

6 Deus apud Iſajam bona ex pace derivantia exprimere volens, fluminis cujuſdam adducit ſimilitudinem, dicens: *Utinam attendiſſes ad mandata mea, fuiſſet quaſi flumen pax tua;* quo modo loquendi, ut S. Hieronymus ait: *Abundantiam omnium rerum co-*

Iſa. 48. 18.
S. Hieron. ib.

piamque

Digitized by Google

Pax eſt ſcaturigo omnium bonorum.

piamque ſignificat. Inter alias regulas, quæ ad erigendum locum & ſitum opportunum civitatis alicujus de novo ædificandæ præſcribuntur, una eaque præcipua eſt, ut habeat alluens proximè flumen quoddam navigabile; hæc enim populos locupletes efficiunt, ſiquidem commoditatem præſtant, merces pro aliarum regionum diſtantium commercio facillimè trajiciendi; ac proindè Iſajas non ſine myſterio dicit: *Fuiſſet quaſi flumen pax tua*; quin potiùs per hoc denotare voluit, quòd à pace omnium bonorum abundantia ſcaturiat. Unde Oleaſter legit: *Et fuiſſet pax tua indeficiens, quemadmodum aquæ fluminis, quæ ſunt copioſæ*. Hugo Cardinalis ita exponit: *Sicut flumen pax tua, id eſt abundans, & copioſa, & continua, ſicut flumen continuè currit*. Licèt enim bona hujus mundi pluribus modis poſſint deficere, nunquam tamen pax interior, quæ in fruitione divinæ gratiæ, animæque tranquillitate conſiſtit, poſt ſedatas illius paſſiones.

Oleaſt.

Hug. Card.

7 Abraham à Deo primus credentium pater electus, de Ur Chaldæorum pauper egreſſus fuit: *Exi de terra tua, & de cognatione tua*: Et tamen in progreſſu temporis dives factus eſt, & locuples, dicente Scriptura: *Erat autem Abraham dives valde in poſſeſſione auri*. At verò ſcitiſne cauſam cur adeò dives evaſerit? Regius Pſaltes ait: *Quam bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum! Illic mandavit Dominus benedictionem*. Porrò Abraham Loth nepoti ſuo multis ex capitibus inferiori ſe ſubmiſit, atque regionibus ſterilioribus minuſque amœnis incolendis acquievit, ut diſcordes inter familias pacem conſervaret. Idem quoque Patriarcha multo tempore cum Sara abſque filiis vixerat, ac proindè ex ejus conſilio Achar ſe conjunxit: quia verò hæc continuò dominæ ſuæ inſultavit, conjugi ſuæ, ut illam ſimul cum Iſmaele è domo ſua exturbaret, præcepit; in qua occaſione Abraham quidem verbis Angeli ſupponere potuiſſet, dicendo, quòd & Achar uxor ſua, & Iſmael filius ſuus eſſet; ac proindè expedientius futurum foret, ſi illam aſpera quadam reprehenſione perſtingeret, maximè cum Iſmael nullam in defectibus maternis culpam haberet; ſed nequaquam id fecit, ſed potiùs ſine ulla contradictione Saræ conjugi ſuæ adhæſit, Achar in illius liberam facultatem cedendo: ac proindè nil mirum, ſi pacificus hic Patriarcha in bonis terræ, imò & in cœleſtibus bonis tantoperè proſperatus fuerit, qui tanto cum zelo pacis continuationem fuit proſecutus: *Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem*; quia ex ejus ſtirpe Deus unigenitum ſuum incarnari voluit, & depoſitum Paradiſi, in quo animæ ſanctæ, priuſquam in cœlo beatificarentur & glorificarentur, demoratæ fuerunt, ſuam ab illo ſumeret denominationem, & ſinus Abrahæ appellaretur. Obſervandum quoque, quòd poſt actum illum heroicum, quo Loth cognato ſuo, pro conſervanda mutua pace, regionem ceſſit delicioſiſſimam, quæ erat *ſicut Paradiſus Domini*: non ſine myſterio ſacer textus tunc in commendationem pacis, & in remunerationem immediatè ſubjungat: *Dixitque Dominus ab Abraham, poſtquam diviſus eſt ab eo Loth: Leva oculos tuos, & vide à loco in quo nunc es; ad aquilonem & meridiem; ad Orientem & Occidentem; omnem terram quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo uſque in ſempiternum, faciamque ſemen tuum, ſicut pulverem terræ*. Ecce tibi pacis, & concordiæ ab Abraham dilectæ, omnibuſque rebus prælatæ remunerationem, inveſtituram videlicet cujuſdam regni adeò floridi, quale eſt Palæſtinæ, & promiſſionem poſteritatis adeò numeroſæ, qualis illa populi Iſraelitici fuit, *quoniam illic mandavit Dominus benedictionem*. Econtrà verò quia Loth magis intereſſe ſuum, & propriam ſatisfactionem, quam unionem & concordiam dilexit, quot deinceps fuit adverſitatibus & ærumnis oppreſſus? B. Chryſoſtomus poſtquam Loth cum tota familia ſua captivum factum, ejuſque ſubſtantiam deprædatam conſideraſſet, ſubjungit: *Ecce ut diviſus eſt, & putabat ſe in majori eſſe libertate, & potiora ſe aſſecutum, repente factus eſt ſervus, carens domo, carens & foco: ut diſcas quantum malum ſit diviſio, & quantum bonum concordia*. Hæcque infelicitas illi non poſt multos annos contigit, ſed immediatè, ut Deus per hoc toti mundo patefaceret, quantùm ſibi diſplicuerit, quòd Loth non potiùs unioni & paci, quàm proprio intereſſe adaugendo conſuluerit; ſiquidem dum quatuor Reges contra alios quinque Reges ſimul inter ſe confligerent, & primi in prælio ſuperiores evaderent, ſimul cum ſpoliis horum *tulerunt Loth & ſubſtantiam ejus*. Abraham verò, qui enſem nunquam ſtrinxiſſe, nec ullam artis militaris experientiam habuiſſe legitur, cum trecentis & decem ſervorum ſuorum, virgæ paſtorali tractandæ, pecoribuſque cuſtodiendis aſſuetis, quatuor illos victores Reges aggreſſus, *percuſſit eos, & perſecutus eſt eos, reduxitque omnem ſubſtantiam, & Loth fratrem ſuum, cum ſubſtantia illius*; adeòque Deus ſervum ſuum in victoriis quoque & triumphis glorioſum effecit, tuncque nobiliſſimum Melchiſedech Regis Salem, id eſt, Hieruſalem, quæ pacis civitas dicitur, occurſum habuit, dicente Scriptura: *Rex Salem proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi, benedixit ei*; ubi ut vides, tale Abrahæ à Melchiſedech munus oblatum fuit, quod figura erat veræ hoſtiæ pacificæ, quæ in progreſſu ſæculorum pro generis humani reconciliatione offerenda erat.

Gen. 12. 1.

Gen. 13. 2.

Pſal. 132.

Abraham ſtuduit ſervare pacem cum nepote ſuo Loth.

Gen. 13. 14.

Remuneratio pacis.

Chryſ. hom. 35. in Gen. Loth ſtudet proprio cōmodo affligitur.

8 *Pacem relinquo vobis*. In progreſſu ejuſdem ſermonis ultimi, qui teſtamentum Chriſti fuiſſe, dici poteſt, Salvator Apoſtolos ſuos his quoque verbis eſt allocutus: *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis*; ubi ſubnaſcitur dubium, an dictio illa *hæc*, ſolùm referri debeat ad ea quæ in illo ſermone dixerat, an verò ad omnia alia, à Chriſto hactenùs dicta aut facta? Audiamus S. Auguſtinum, ly *hæc* ſequentibus verbis ponderantem: *Hæc, quæ non recentiora paulo ſuperius ab eo dicta, ſed omnia debemus accipere, ſive quæcunque illis locutus eſt, ex quo eos cœpit habere diſcipulos, ſive certè ex quo poſt cœnam exorſus eſt hunc admirabilem, prolixumque ſermonem. Talem quippe commemoravit cauſam, cur eis ſit locutus, ut ad eum finem rectiſſimè referantur, vel omnia quæ locutus eſt eis, vel ea maximè quæ dixit jam pro eis moriturus. Hanc ergo commendavit cauſam ſermonis ſui, ut in illo pacem haberent, propter quod totum agitur, quod Chriſtiani ſumus*. Sicut enim pater aliquis, ut filiis ſuis benè proſpiciat, quicquid in vita laborando lucratur, totum hoc ad legandam eis opulentam hæreditatem dirigitur; ita quoque Chriſtus dicere voluiſſe videtur: quidquid hactenùs viva voce vobis inculcavi, & quicquid feci, hoc totum eo fine factum eſt, ut vobis pretioſiſſimam pacis meæ relinquam hæreditatem: *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis*.

Joan. 16. 33. Chriſtus omnia ſua locutus eſt, ut pacem habeamus.

S. Auguſt. tr. 104. in Joan.

9 Accidit, quòd Apoſtoli die quadam inter ſe contenderent: *Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major*; ſubitò autem poſtquam id Chriſtus advertit, haſce rixarum & diſcordiæ ſcintillas ut confeſtim extingueret, adproperavit, prout in eodem loco S. Lucæ legitur, & pariter S. Matthæus capite vigeſimo meminit. Unde S. Auguſtinus ait: *Tantum eſt pacis bonum, ut etiam in rebus terrenis, atque mortalibus, nihil gratius ſoleat audiri, nihil deſiderabilius concupiſci, nihil poſtremo poſſit melius inveniri*. Idem ſimiliter in ſermone quodam in laudem pacis inquit: *Tu contenta in cunctis, tu ditior univerſis*. Idque per quandam Theodoreti interrogationem confirmatur, dicentis: *Si largieris nobis pacem, omnium bonorum pleni erimus, & reportabimus à te perfectam gratiarum communicationem; nam bona quidem ſunt omnia alia quæ à te conceduntur, ſed nullum majus bonum à te habemus, quam pacem erga nos ipſos, ut ſine ſeditione tecum ſimus, & anima tecum pacata cuſtodiatur*. Idem Theodoretus in hiſtoria Eccleſiaſtica narrat, Theodoſium Imperatorem morientem pretioſiſſimam hanc filiis reliquiſſe hæreditatem; nam *utramque veram pietatem colere hortabatur, ea enim & pacem conſervari, bellum extingui, hoſtes in fugam verti, trophæa erigi, & victoriam denique conſtare dicebat*. Author quidam antiquus quendam de pace ſermonem his exorditur verbis: *O pax opulenta, & beatos inter pulcherrima divos! Divitias, ſanitatem, annonam, vinum, voluptatem, pax confert. Quod ſi hæc omnia defecerint, perit omnis communiter viventium vita*. Nazianzenus inquit:

Luc. 22. 24. Etiam pax in rebus terrenis maximum bonum eſt.

Mat. 20. 25.

S. Aug. l. 19. de Civ. Dei cap. 11.

S. Aug. ſer. 2. ad frat.

Theodoret. in orat. ſtā.

Theod. Hiſt. Eccl. lib 5. cap. 25.

Narrantur bona pacis.

Stobæus ſer. 55. de pace.

Digitized by Google

Nazianz. orat. 14.

inquit: *Pax amica, bonum ab omnibus quidem laudatum, à paucis autem conſervatum, ubinam nos tanto jam temporis ſpatio reliquiſti? Quando ad nos reditura es? Equidem te ſupra mortales omnes cupio, & exoſculor, ac præſentem amplector, & nolentem multis lacrymis & inctibus revoco*. Veſpaſianus bona à pace derivantia, & ſpecialiter abundantiam, exprimere volens, multas in numiſmate quodam ſculpi fecit ſpicas, à duabus manibus inter ſe ſimul adſtrictis egredientes, ut per hoc pacem abundantiæ matrem eſſe inſinuaret.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Gloria titulo pacis inſignitur, & ideò unio & concordia in hac vita æternæ ſalutis pignus exiſtit.

THEMA.

Viſi ſunt oculis inſipientium mori, illi autem ſunt in pace. Sap. 3. v. 2.

Amore Dei anguſtiati ſunt in pace.

1 SPiritus Sanctus, qui Sapientis calamum ad ſcribendum movit, de animabus electis, pro amore Dei in hac præſenti vita anguſtiatis, quæ in mundanorum oculis mori & interire videbantur, differens, illas etiamnum in pace, ſive, quod idem eſt, in cœlo ſpirare manifeſtè aſſerit, dicendo: *Illi autem ſunt in pace*; idque adeò verum eſt, quòd in fidelium auribus beatitudo, gloria Paradiſi, ſalus æterna idem prorsùs ſonet, quod pax, quies, & tranquillitas. Unde S. Mater Eccleſia laudabilem hunc habet uſum, ut animabus morientibus regnum cœlorum annunciare volens, canat: *Requieſcant in pace, requiem æternam dona eis Domine*. Et S. Bonaventura inquit: *Perpetuæ quietis terminus juſtorum eſt pax, unde & erit opus juſtitia pax*. Idem quoque Seraphicus Doctor ponderat verba illa: *Quoniam donum & pax eſt electis Dei*; & dicit: *Aeternæ ſocietatis pax æterna; ſedebit populus meus in pulchritudine pacis*.

S. Bonav. ib.

S. Antonin. p. 4. t. 7. c. 6. § 7. Pacifici magis diſpoſiti ſunt ad clarā Dei viſionē.

2 S. Antoninus ex S. Ambroſio ingenioſam proponit quæſtionem, cur ſcilicet Salvator octo beatitudines recenſendo, poſt ſextam ſcilicet: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*, confeſtim ſubjuogat illam: *Beati pacifici*. En ipſiſſima S. Præſulis verba, *Ambroſius ſuper Lucam quærit rationem, quare congruè beatitudinem de munditia ſequitur iſta de pace, dicens: Cum interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, ne diſſenſiones ex affectu tuo procedant, à te pacem incipis, ut aliis pacem feras*. Poſſumus & aliud hujus aſſignare myſterium, videlicet, quòd cum gloria cœleſtis immediatè in clara Dei viſione conſiſtat, *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*, meritò confeſtim de pacificis mentionem inſtituit, utpotè qui præ aliis digniores magiſque diſpoſiti ſunt, ad claram hanc viſionem ſibi acquirendam, non ſolùm propter divinam filiationem, & hæreditatem, ſed quia cœlum nomen ſortitur pacis Hieroſolymæ, pacis viſio dictæ. Pacem, qua anima aliqua in hac præſenti vita fruitur, quæque cum bona conſcientia arctam habet connexionem, B. Laur. Juſtinian. pignus vocat & arrham æternæ beatitudinis; nam in perſona Chriſti in hæc verba loquitur: *Quamobrem pacem vos, ò amici mei, domeſtici mei, meique corporis membra diligite, quam relinquo: pacem cuſtodite invicem, quam mando, do vobis: ipſam tanquam futuræ beatitudinis cautionem tenete*.

B. Laur. Juſt. in faſcic. amor. c. 7.

Anima pacifica eſt veluti Mons Olympus in ſummitate quietiſſimus.

3 Mons Olympus in ſupremo vertice ſerenitate quadam gaudet, & quiete imperturbabili, quia *nubes excedit Olympus*, ut Poeta ille cecinit: ad cujus tamen latera venti ſpirant impetuoſi, circumvertunturque circa illum obſcuræ nubes, nivibuſque & glacie adimpletur. Hic autem mons figura eſt animæ alicujus electæ, quæ quantùm ad partem ſuperiorem, quæ pacifica eſt, & quieta, futuræ gloriæ fruitur præludiis; quantumvis in parte inferiori non deſint tentationes, & motus hujus noſtræ recalcitrantis humanitatis. Unde idem Apoſtolus *raptus ad tertium cœlum, raptus in Paradiſum*, ait quidem: *Nihil mihi conſcius ſum*; & tamen conquerebatur, dicens: *Stimulus carnis colaphizat me; quod nolo malum, hoc ago*. S. Bernardus ſuper illum Pſalmiſtæ verſiculum: *Quis aſcendet in montem Domini?* inquit: *Annon mons pacis, pax ſuper pacem, pax quæ exſuperat omnem ſenſum? planè mons magnus, pax in corde, pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax ab omnibus Dæmonibus, pax cum Deo, & pacis non erit finis*. Quòd ſi homo ſuper hoſce montes aſcenderit, in vertice illius montis inveniet ſe poſitum, de quo ſcriptum eſt: *Mons domus Domini in vertice montium*.

S. Bern. ſuper Pſ. Quis aſcendet in montem Domini.

4 S. Paulus ad Hebræos ſcribens, hoc ſuggerit conſilium: *Pacem ſequimini cum omnibus*. At verò quiſnam erit hujus concordiæ cum omnibus, etiam cum inimicis, indignè nos tractantibus, conſervatæ fructus? Idem Apoſtolus ſubdit: *Et ſanctificationem*, quaſi dicere vellet, animam hoc modo ſanctificari, & in cœlis acquirere perpetuum Sanctorum conſortium: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctificationem; ſine qua nemo videbit Deum*. Celebre eſt illud Apoſtoli teſtimonium, in epiſtola ad Romanos traditum, dicentis: *Non eſt Regnum Dei eſca, vel potus, ſed juſtitia & gaudium, & pax in Spiritu ſancto*. Quo ſcripturæ loco Albert. Magn. utitur, quando de mulieri forti, à Sapiente deſcripta, differens, in hæc verba loquitur: *Pax autem iſta facta eſt, & fruuntur ea Sancti, & eſt tranquillitas, & quies cordis, in guſtu Dei quietante omnia noſtri deſideris inquieta, quæ pax eſt, quam Dominus dedit, & reliquit Apoſtolis, Ioan. 14.* S. Hieron. ſuper illum Pſalmi verſiculum: *Et factus eſt in pace locus ejus*, ita ſcribit: *Locus Dei non eſt, niſi in anima, quæ pacem habet; quæ ergo anima non habet pacem, ſciat ſe non eſſe locum Dei. Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, hæc eſt Salvatoris hæreditas*; hæreditas enim cœleſtis in pace conſiſtit.

Hebr. 12. Fructus pacis eſt ſanctificatio.

Rom. 14.

Albert. Mag. de mulier. forti cap. 22. § 1.

S. Hieron. in Pſ. 1.

5 *Pax eſt cœli linguagium*, inquit Doctor Seraphicus, *quia Chriſtus illud idioma loquebatur, quando venit de templo; dixit enim Apoſtolis: pax vobis, poſt reſurrectionem, quando erat immortalis. Tale linguagium etiam locuti ſunt Angeli, qui ſunt cœli cives, dixerunt enim in ortu Chriſti: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax; tale etiam idioma loquebantur Diſcipuli, quia dictum eſt eis à Chriſto: In quamcunque domum intraveritis, primum dicite: pax huic domui*. Idem quoque Seraphicus Bonaventura ſuper cap. 15. S. Joannis ita ſcribit: *Poſt hanc pacem, dabit pacem ſuam in cœlis, ſicut ait hic: Pacem meam do vobis, quando ſine hoſte regnabimus, ait Auguſtinus; tunc enim verificatur illud Propheta: Qui poſuit fines tuos pacem. Vt enim ait Anſelmus: Concordia eſt unum de bonis patriæ, quia omnium erit una voluntas: in lætitia egrediemini, & in pace deducemini*. Idem Seraphicus Doctor in proœmio ſuper Eccleſiaſten, fundamenta declarat ſupernæ illius Jeruſalem, de qua Eccleſia ita canit: *Vrbs Ieruſalem beata, dicta pacis viſio*; ita enim ſcribit: *Superna civitas, quia fundata eſt in charitate, quæ erigit ad æterna, in æternis quieſcit, & in eis beatitudinem ponit*. Amor enim & charitas omnium beatorum voluntates concorditer unit, & conjungit. Idem Doctor Seraphicus ſuper caput 14. S. Joannis, ex authoritate S. Auguſtini ita ſcribit: *Quoniam Deus charitas eſt, per charitatem fit, ut quod habent ſinguli, commune ſit omnibus: ſic enim quiſque etiam ipſe habet, quia amat in altero quod ipſe non habet*; hic enim amor reciprocus ſummam inter illos conciliat unionem & concordiam. S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha ad idipſum explicandum aptiſſimam adducit ſimilitudinem, inquiens: *Vniuſcujuſque gloria omnium communiter gaudium & lætitia erit; qualis enim nunc concordia eſt inter omnia membra corporis noſtri, talis erit inter omnia membra illius ſupernæ civitatis*. Diſunio enim à voluntatum diſcrepantia ſolet procedere; inter illas autem animas, illoſque ſpiritus, non niſi unicum tantùm velle vigebit, ſcilicet velle ipſiuſmet Dei, dicente S. Anſelmo: *Omnibus erit una voluntas, quaſi nulla eſſet illis, niſi Dei voluntas, adeo erit omnibus plena concordia: & ideò ſicut illi nolunt aliud, quàm quod ille, ita ille volet, quidquid volent illi, & ideo filii Dei, & Dii vocabuntur*.

S. Bonav. in Diæta ſalut. t. 7. c. 6. Pax eſt ſermo cœleſtis.

S. Bonav. Joan. 15.

S. Bonav. in proœm. in Eccleſiaſten.

S. Bonav. in c. 14 Joan. collat. 5.

S. Bruno ſer. 2 de Confeſſ. Inter beatos omnium unicum eſt velle, nempe velle ipſiuſmet Dei.

S. Anſelm. Proſol. c. 24.

6 S. Joannes in Apocalypſi ad ſupernam illam Hieroſolymam elevatus, ſuos in illam defigens obtutus, duodecim illius conſideravit portas, dum ita ſcribit: *Ab oriente portæ tres, & ab aquilone portæ tres, & ab auſtro portæ tres, & ab occaſu portæ tres*. Hæ autem

Ap. 21. 13.

variæ

Digitized by Google

Margaritæ id eſt uniones venuſtant portas Paradiſi.

variæ portæ, quarum una ab altera diſcrepat, præfigurabant, quòd in cœlos ingreſſus patebit diverſis ſtatibus perſonarum, variiſque animabus electis, vocationibus, profeſſionibus, ſexu, & climate inter ſe differentibus & diſcrepantibus. At verò dicite ſodes, ſi noſtis: ex quo civitas illa ex auro puriſſimo eſt pavimentata, juxta illud hymni Eccleſiaſtici: *Platea & muri ejus ex auro puriſſimo*; ex quibusnam lapidibus pretioſis portas illius diſtinctas & fabricatas eſſe exiſtimatis? Num fortè ex Rubinis, Topaziis, Smaragdis, vel Adamantibus? Minimè gentium: Sed *duodecim porta duodecim margarita ſunt per ſingulas, & ſingula porta erant ex ſingulis margaritis*; ac proindè in eodem hymno canit Eccleſia: *Porta nitent margaritis, aditis patentibus illuc introducitur, omnis qui ob Chriſti nomen hic in mundo premitur*. At verò cur potiùs ex margaritis, quàm ex aliis gemmis, portæ illæ conſtructæ eſſe dicuntur? Num fortè ideò, quia margaritæ ſymbolum ſunt lacbrymarum, quæ, utpotè veræ compunctionis partes, ſecurum nobis præſtant in cœlos ingreſſum? aut verò quia margaritæ divinam ſymbolizant gratiam, quę veluti moneta quædam eſt ad comparandam gloriam? Cum enim Margarita rore mediante in concbylio generetur, proprium eſt gratiæ ſymbolum. Reſpondeo, hæc quidem omnia optimè dici, veruntamen myſterium, quod propoſito noſtro vel maximè ſervit, ex ſermone Latino deducitur, quo margaritæ *unio*, vel *uniones* appellantur. Meritò igitur margaritæ illas Paradiſi portas venuſtant, & locupletant, ut per hoc denotetur, quòd unio, pax & concordia, quæ nos ad invicem ſtringit in terris, & conjungit, aditum nobis & ingreſſum præſtet in cœlum, ubi aliæ non ſunt animæ, quàm illæ quæ per ſummam unionem & charitatem inter ſe conjunctæ, in illa cœleſti Hieroſolyma pacis unione fruuntur. Confirmant hoc ipſum ſequentia B. Petri Damiani verba: *Illic omnium mentes in mutui amoris unione conflata, nulla invicem varietate diſſentiunt, ſed in communi voluntatis ſtudio omnes unanimiter fœderantur*. S. Ephrem in tractatu *de Patientia & conſummatione ſeculi*, in hæc verba exclamat: *O quies ſcala cœleſtis! O quies via regni cælorum! O quies compunctionis mater! O quies pœnitentia conciliatrix!*

B. Pet. Dam. lib. 7. ep. ult.

S. Ephrem.

S. Auguſt. in Pſ. 127.
Pax dicitur vita æterna.

7 S. Auguſtinus ſuper Pſalmum centeſimum vigeſimum ſeptimum, ſequentem tradit egregiam ponderationem, inquiens: *Magnum bonum pax vocabatur. Quarebatis quid vocaretur? aurum eſt? an argentum eſt? an fundus? an veſtis? Pax eſt. Non pax, qualem inter ſe habent homines, infidam, inſtabilem, mutabilem, incertam; nec pax talis, qualem ipſe unus ſecum habet homo; diximus enim quia ſecum pugnat homo, uſquequo enim domet omnes cupiditates, adhuc pugnat. Qualis ergo pax? quam oculus non vidit, nec auris audivit. Qualis pax? De Ieruſalem, quia Ieruſalem interpretatur, viſio pacis. Si ergo benedicat te Dominus ex Sion, & videas bona qua ſunt Ieruſalem, & videas omnes dies vita tua, & videas non filios tuos tantum, ſed filios filiorum tuorum, tunc pax erit. Quid eſt filios tuos? Opera tua qua hic agis. Qui ſunt filii filiorum? Fructus operum tuorum. Facis eleemoſynas? filii tui ſunt. Propter eleemoſynas ſuſcipis vitam aternam? Filii filiorum tuorum ſunt. Videas filios filiorum tuorum, & erit quod ſequitur: Pax ſuper Iſrael*. Quamdiù in hac vita moramur, difficile eſt vera pace gaudere, ſiquidem *militia eſt vita hominis ſuper terram*. Et ideò Eccleſia ſolis mortuis pacem annunciat, dicendo: *Requieſcat in pace*. Bloſius hac de re ſcribit ſequentia: *In nobis ipſis qualis pax? Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem. Vbi plena pax in uno homine? Quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tunc erit plena pax, tunc firma pax. Nihil tunc litigat adverſus animam in homine, non ipſa adverſum ſe ex quadam parte ſaucia, non carnis fragilitas, non indigentia corporis, non fames, non ſitis, non æſtus, non frigus, non laſſitudo, non ulla inopia, non provocatio rixa, non certè ipſa ſolicita cautela, & vitandi inimici, & diligendi. Hac omnia fratres mei litigant adverſum nos, nondum eſt plena & perfecta pax. Ipſe B. Auguſtinus Tract. in Pſalm. 36. ſuper his verbis: Manſueti autem hæreditabunt terram,*

Bloſ. lib. 4. cap. 16.
Perfecta pax in cœlo eſt.

& delectabuntur in multitudine pacis, ſic ait: Terra eſt illa, de qua ſapè locuti ſumus, Ieruſalem ſancta: Manſueti liberabuntur de peregrinatione iſta, & in æternum vivent cum Deo, & de Deo. Ergo hæreditate poſſidebunt terram. Qua erunt divitia ipſorum? Delectabuntur in multitudine pacis. Delectetur hic impius in multitudine auri, in multitudine argenti, in multitudine mancipiorum, in multitudine poſtremo opum diverſarum, vinolentia, lautiſſimorum & luxurioſorum conviviorum. Nonne etſi ſemper hac haberet, plangendus eſſet? Qua erunt autem delicia & divitia tua? Multitudo pacis. Aurum tuum pax; pradia tua pax; vita tua pax; Deus tuus pax. Quicquid deſideras, pax tibi erit. Hujus autem pacis, qua beati in viſione pacis fruuntur, ſecurum in manibus pignus tenent illi, qui in hac vita unionem & concordiam cum proximis, pacemque interiorem cum ſemetipſis diligunt & ſectantur. Nam ut S. Cyprianus ait: *Chriſtus omnia dona ſua pollicitationis, & præmia in pacis conſervatione promittit. Si hæredes Chriſti ſumus, in Chriſti pace maneamus; ſi filii Dei ſumus, pacifici eſſe debemus*.

S. Cyp. lib. de unit. Eccl.

8 In aliis beatitudinibus obſervandum eſt, quòd pauperibus cœlorum regnum promittatur, terræ poſſeſſio manſuetis, famelicis ſaturitas, flentibus & perſecutionem patientibus conſolatio; iis verò qui pacem diligunt, divinæ filiationis adoptio expreſsè conceditur, unde hæreditas ſuperna paradiſi per neceſſariam conſequentiam ſubinſertur; nam *ſi filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti*. Neſcio, an aliquando notaveritis, quòd poſtquam in hymno illo cantatum eſt: *Vrbs Ieruſalem beata, dicta pacis viſio*, ſtatim ſubjungatur: *Qua conſtruitur in cœlis vivis ex lapidibus*: hi autem lapides primò inſtrumentis fabrilibus tunduntur, expoliuntur, & quadrantur, poſtea verò ſimul uniti, in ædificii illius fabricam adhibentur; unde auctor quidam ita ſcribit: *Videmus ſtructores murorum, quando jungere volunt lapides, modo unum laterem dividere, modo truncare, ut cum vicino latera cohæreat, ut ſic ambo ſimul ſtare poſſint: Pari modo, ut cum proximis in pace poſſimus perſiſtere, neceſſe eſt, quando alter nimium occupat ſpatii, faſtu turget, vi & potentia ſua ſe expandit, ut de via ipſi cedamus, & de jure noſtro aliquid remittamus*. Quibus verbis modus nobis inſinuatur, quo facilè ad ſupremum illum honorem pertingere valeamus; ut ſcilicet ſimus lapides illius ædificii, ſtrictè ſimul inter ſe per charitatem & pacem uniti & conjuncti; in tantum enim ſtructura alicujus fabricæ bona eſt, in quantum illius lapides in ſe benè aptèque uniuntur.

Per ſpecialē prorogationem iis, qui diligunt pacem, conceditur adoptio divinæ filiationis.

9 Ad hoc ut nobis conſtet, qualis pax à nobis in hac vita amanda, & colenda ſit, priuſquam ad vitam illam immortalem perveniamus, notanda eſt ſequens S. Hieronymi doctrina, dicentis: *Tertius fructus Spiritus eſt pax, a qua Salomon quoque, qui in typo Chriſti præceſſit, nomen accepit; & de Eccleſia Pſalmiſta canit: Factus eſt in pace locus ejus; & inter octo beatitudines Evangelii ſcribitur: Beati pacifici. Nec putemus pacem tantum in eo eſſe quærendam, ſi cum alio non jurgemur; ſed tunc pax Chriſti, id eſt, hæreditas noſtra nobiſcum eſt, ſi tranquilla mens nullis paſſionibus perturbetur*. Obſervanda quoque eſt ſequens S. Auguſtini ſuper Pſalm. 75. inſignis obſervatio, dicentis: *Notus in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus, & factus eſt in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion. Iudæa enim confeſſio interpretatur, Iſrael autem videns Deum; poſt Iudæam Iſrael, ſic hic poſitum eſt: Notus in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus. Deum vis videre? Prius confitere tu, & ſic in te ipſo fit locus Dei, quia factus eſt in pace locus ejus; quamdiu enim non confiteris peccata tua, quodammodo rixaris cum Deo*. Ut igitur beatæ civitatis Dei pace fruamur, non ſufficit unionem habere cum proximis, verùm inſuper neceſſaria eſt pax, de qua Pſalmiſta canit: *Pax multa diligentibus legem tuam. Factum eſt prælium magnum in cœlo*, ut in Apocalypſi legitur, in quo omnes Angeli præliabantur, ſed differenter unus ab alio; Angeli enim mali pugnabant, ut adverſus Deum rebellarent, boni verò ex zelo divini honoris, à Lucifero & ſequacibus ejus contumeliati: *Ex angelis his, qui ſeditionem concitarunt, dignas arrogantia ſua pœnas dedit*, inquit Nazianzenus,

S. Hieron. ad Gal. 5.
Pax Evangelica conſiſtit in animo quieto.

Pſ. 75.
S. Aug. ib.

Digitized by Google

Nazianz. orat. 12.

nus, reliqui in ſua dignitate perſtant (cujus primum illud eſt, quod pacati ſunt, ac diſſidiis expertes) quippe qui à ſancta & laudanda Trinitate hoc acceperint, ut unum ſint, quemadmodum & ab eadem illuminationem acceperunt. Nam & illa Deus unus eſt, & eſſe creditur, non minus propter concordiam, quàm propter eandem eſſentiam. Itaque omnes ii, qui pacis bonum amplectuntur, eique contrariam diſcordiam, & diſſenſionem infenſè oderunt, ad Deum, & ad divinas mentes accedunt: contra, qui iis ſunt moribus, ut pugnis gaudeant, adverſæ partis ſunt.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

De hilaritate & gaudio interiori, quod pax communicat animæ.

THEMA.

Ecce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum. Pſal. 132. v. 1.

1 INnumera ſunt bona, quæ ab unione, & concordia cum proximis noſtris dimanant; ſi tamen illam priùs in nobis ipſis nutriamus, & poſtea eandem aliis inſerere ſatagamus: id quod Pſalmiſta meliùs exprimere neſcivit, quàm per hæc verba: *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum*; illis namque verbis utilitatem pariter, & jucunditatem, quæ ex pace reſultat, inſinuat; non enim ei ſufficiebat dicere: *Quàm bonum*, niſi inſuper adderet: *Et quàm jucundum*, quia pax vultum habet ſerenum, jucundum, & lætum.

S. Bonav. in Pſ. 118. 161. Triplex datur pax.

2 S. Bonaventura ſuper illum Pſalmiſtæ verſum: *Pax multa diligentibus legem tuam*, tria diſtinguit pacis genera, inquiens: *Quid enim eſt pacis multiplicitas, niſi multiplex tranquillitas? In illa multitudine pacis delectantur dilectores divinæ legis. Sed notandum circa pacis ſolatium, quod legitur pax cuſtodiens, pax exſiliens, pax adimplens; quarum prima dicitur initiativa, ſecunda provectiva, tertia perfectiva. De prima: Pax Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra; ecce pax cuſtodiens. De ſecunda: Pax Chriſti exultet in cordibus veſtris; quæ eſt pax exſiliens, quis enim ſic exultat, quin exſiliat? Sed qualiter pax exſiliat, vel exſurire faciat, experientia melius, quàm eloquentia dogmatizat.* Adducit quoque ſuper caput 15. S. Joannis, laudem quandam à S. Auguſtino in

S. Aug. ſerm. 57. de verb. Dom.

ſermone quodam paci attributam, inquiens: *Pax eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, amoris vinculum, conſortium charitatis.* Inter alios fructus à Spiritu ſancto, qui vera eſt animarum electarum lætitia, derivantes, quos Apoſtolus ad Galatas ſcribens, ſpecificat, unus pax eſt. At verò obſervandum, quòd antecedenter gaudii mentionem faciat; dicit enim: *Fructus autem Spiritus,*

Gal. 5. Contra triplex bellū.

gaudium, pax, &c. quaſi vellet dicere, quòd partus gaudii ſit pacis ſerenitas, qua interiùs fruimur. Berchorius nos in virtute pacis ſuaviſſimas Dei viſi-

Berchor. reduct. mor. verb. Pax.

tationes recipere docet, dum ita ſcribit: *Per hanc ſpiritualiter viſitamur; Deus enim viros pacificos viſitat, & cum iis ſpiritualiter habitat, & eorum conſortium diligit, & frequentat.* Hugo à S. Victore inquit:

Hugo de S. Vict. to. 3. erud. Theol. ex miſc. 2. l. 1. tit. 41.

Triplex eſt nobis bellum à conſcientia, qua peccatorem accuſare non ceſſat; à carne, & Dæmone, quæ etiam juſtum conſequuntur; à fratre, & proximo, qui etiam perfectum conturbare conantur: Deus autem, qui corda aperit in lege ſua, & in præceptis ſuis, triplicem pacem facit in homine. Primam pacem per pœnitentiam, cum deleto peccato, ipſum conſcientia accuſare non poteſt. Secundam per juſtitiam, cum juſtus exercitio bonorum operum carnem domuerit, juxta Apoſtolum: Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo; & cum ſic omnia inimici tela extinxerit. Tertiam quoque non ſolum tenens nullis proſperis extollitur, nullis adverſis movetur, æquè acceptans proſpera, ac adverſa, ut verè dicatur: Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum, conſcientia ceſſante à primo bello, carne & Dæmonibus; à ſecundo, homine ita perfecto, ut aliquo ſcandalizante, ſcandalum non accipiat, ſed quantum in ipſo eſt, & cum ſcandalizaverit, pacem habeat. In patientia poſſidet animam ſuam. S. Ambroſius quoque hujus pacis conſide-

S. Amb. lib. de offic. c. 30.

rat jucunditatem, quando ait: *Sit inter vos pax, quæ ſuper omnem ſenſum eſt. Amate vos invicem; nihil charitate dulcius, nihil pace gratius. Et vos ipſi ſcitis; quod præ cæteris vos ſemper dilexi, & diligo: quaſi unius fratris filii coaluiſtis in affectum germanitatis.*

S. Tho. à Vill. Conc. 1. in Pent. Spiritus S. deſcendit ſuper cōcorditer cōgregatos.

3 S. Thomas de Villanova in Concione prima de Pentecoſte, conſiderans, quòd Spiritus ſanctus ſuper fideles illos in Cœnaculo ſimul & concorditer congregatos deſcenderit, ita ſcribit: *Cum fratribus quærenda concordia. Vnde erant omnes pariter in eodem loco, ipſe enim inhabitare facit unius moris in domo. Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum. Deus pacis eſt, & diſſidentibus non cohabitat. Vnde Apoſtolus: Habete pacem, & Deus pacis erit vobiſcum. Neque ſufficit, ſi aliis es pacificus, niſi fueris etiam tibi ipſi quietus. Super quem, inquit, requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum?* Idem Sanctus Archi-

S. Tho. à Vil. ſerm. de partu Virg.

præſul interrogat, ſive ut meliùs dicam conqueritur, quòd Euangeliſtæ harmoniam, qua Angeli mundo pacem annuntiarunt, non magis ſpecificè expreſſerint, ſed tantùm dicatur: *Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis, canentium & dicentium: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax. O ſi quis audiſſet, vel ſaltem quis noſceret, qualia cantica, & quibus ea modulis & vocibus perſonarunt! O Euangeliſtæ ſacri, cur nos tanto gaudio & conſolatione fraudaſtis? Cur non ad longum angelicos iſtos cantus recenſuiſtis?* Forſitan dici poſſet, hominem incapacem eſſe, ut ſuavitatem quandam inexplicabilem, quacum Spiritus angelici pacem annunciarunt, de qua non ſine myſterio Pſalmiſta ait: *Et quàm jucundum*, intelligere poſſit; quia ſicut de dulcedine mannæ ſcribitur: *nemo ſcit, niſi qui accipit*, ita quoque cantus illius dulcedinem nemo valet percipere, niſi qui concinit illum. Deus pacem ab Angelis (qui in illo gaudiorum beatorum Oceano natant, juxta illud: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Torrente voluptatis tuæ potabis eos*) cum cantibus & melodiis annunciari voluit, ad denotandum gaudia, conſolationes, & dulcedines incomparabiles, quas pax animabus ſerenis, & tranquillis, nec non cum voluntate Dei conformatis, communicat: *Pax hominibus bonæ voluntatis; Pax multa diligentibus legem tuam.*

Alber. Mag. Jo. 20. Pax eſt guſtus æternæ dulcedinis.

4 Albertus Magnus ſuper illa verba: *Pax vobis*, quibus Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam glorioſus Apoſtolos ſuos ſalutavit, ita ſcribit: *Pax dicitur hic dulcedo pacis, quæ guſtata pacat hominem, ut de cætero à nullo inquietetur. Hæc pax eſt guſtus, & fructus æternæ dulcedinis, quæ etiam inter tormenta martyres ſervavit in dulcedine ſui ſpiritus.* Porrò Deus apud Iſa-

Iſa. 48. 18.

jam pacem flumini cuidam aſſimilavit, alludendo per hoc ad conſolationum ſpiritualium abundantiam, quæ ab hac in animam perfectam dimanant; ita enim ait: *Vtinam attendiſſes ad mandata mea, fuiſſet quaſi flumen pax tua; id eſt*, ut Carthuſianus exponit, *tranquillitatem copioſiſſimam habuiſſes, quæ propter ſuam exuberantiam fluvio comparatur.* Porrò Apoſtolus

Dion. Carth.

non ſolùm ad Galatas ſcribens, pacem gaudii germen, & partum eſſe affirmat; verùm etiam ad Romanos in hæc verba ſcribit: *Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed juſtitia & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.* Enimverò

Rom. 14. 17.

ad Galatas ſcribens, ly *gaudium* præmiſit, quod in epiſtola ad Romanos poſtpoſuit, ut per hoc nobis inſinuaret, veram pacem ſuam à vera conſolatione & lætitia trahere originem, & pariter ejuſdem lætitiæ eſſe genitricem. Veruntamen obſervandum, quod apud S. Thomam Aquinatem in Commentario hujus textus ſcriptum re-

S. Thom.

peritur: *Regnum Dei*, inquit, *dicitur hic id, per quod Deus regnat in nobis, & per quod ad regnum ipſius pervenimus, de quo dicitur Matthæi ſexto: Adveniat regnum tuum: Deo autem conjungimur & ſubdimur per interiorem intellectum & affectum. Regnum Dei principaliter conſideratur ſecundum interiora hominis, non ſecundum exteriora. Vnde dicitur Luc. 17. Regnum Dei intra vos eſt.* Advertendum quoque eſt, quòd S. Pau-

Luc. 17.

lus in eodem loco ſubjungat, dicens: *Sectemur ea quæ pacis ſunt, id eſt ſtudeamus adimplere, per quæ Chriſtianorum pacem conſervemus.* Ecquid igitur excellentius in laudem pacis dici poterit, quam quòd regnum Dei, beatitudo, gaudium cœleſtiale appelletur? Cajetanus

Cajet. ib.

Digitized by Google

inquit: *Hæc tria interna, ſcilicet juſtitia continens omnem virtutem, & pax tollens omnem perturbationem tam intus, quàm extra; & gaudium, non ſæculare, ſed in Spiritu ſancto, perficiunt ſubſtantiam regni Dei*. B. Laurentius Juſtinianus pariter hujus gaudii, quod pacem ſubſequitur, mentionem facit, dicens: *In perfectione mandatorum Chriſti pacem conſequimur & poſſidemus, teſtante Propheta, qui ait: Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. In pacis igitur adoptione fragores mundi, contradictiones hominum, vitiorum bella vitamus. Replemur dilectione, delectatione paſcimur, illuminamur fide, ſenſu fœcundamur, & imbuimur ſapientia. Iſta procul dubio ignorant carnis deſideria ſectantes, minimeque reperiuntur in cordibus peccatorum.*

B. Laur. Juſt. faſcic. amor. c. 7.

B. Laur. Juſt. c. 16. ibid. In ſolo Deo vera pax eſt.

5 Idem S. Patriarcha in cap. 16. ejuſdem libri, de tranquillitate & ſuaviſſima pace, quam Deus religioſis ſuis communicaverat, diſſerens, eoſdem in hæc verba alloquitur: *Communicabo vobis pro Dei gloria, veſtroque profectu, quod in cordis penetralibus occultè percepi. Eram & ego aliquando veſtri ſimilis, quærens anxio, æſtuantique deſiderio pacem in extrinſecis, nec inveni. Tandem divina preventus gratia, dum ſic laborarem, ſpecioſiſſima quadam ſole ſplendidior, balſamoque ſuavior mihi apparere dignata eſt, cujus omninò nomen ignoraram. Hæc namque propiùs accedens, venuſto vultu, placidoque affatu inquit: O Juvenis in me diligende, cur effundis cor tuum, pacemque ſectando, vagaris per multa? Quod quæris in me eſt, quod concupiſcis, tibi polliceor, ſpondeoque, ſi tamen me in ſponſam habere volueris*. Ex hiſce autem phraſibus, quibus pax huic ſancto ſe inſinuavit, ſuavitas & conſolatio interior, quam illi communicavit, evidenter deducitur; ſiquidem inter alia S. hic Pater dicit, quòd illi apparuerit *balſamo ſuavior*.

Etſi caro pacifici multa patiatur, anima tamen non contriſtatur.
2. Cor. 7. 5.

6 Quiſnam in dubium revocare poterit, quin vita noſtra præſens continua quædam, nec unquam intermiſſa ſit militia & bellum, juxta illud: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*? Expertus idipſum fuit Sanctus Paulus, dum ad Corinthios in hæc verba ſcribit: *Nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus, foris pugna, intus timores*. Veruntamen benè obſervandus eſt modus loquendi Apoſtoli, ait enim: *Nullam requiem habuit caro noſtra*; non igitur de mente, & corde loquitur; quoad hoc enim veriſſimum eſt illud Sapientis axioma, dicentis: *Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit*. At verò quæres fortaſſe, quiſnam modus obſervandus ſit, ut inter illa ſenſus cum ratione, carniſque cum ſpiritu certamina, veram quandam quietem, & pacem nobis acquirere valeamus. Modum hunc Salvator noſter, qui ab Apoſtolo *Pax noſtra appellatur*, nos docet ſequentibus verbis: *Tollite jugum meum ſuper vos*, moxque hujus ſequentem aſſignat rationem: *Jugum enim meum ſuave eſt*. At verò undenam procedit, quòd cum ſit jugum, nihilominùs ſuavitatem ſecum adferat, & conſolationem, juxta illud: *Pax multa diligentibus legem tuam*? Nimirùm quia in divinorum præceptorum adimpletione conſcientia noſtra tranquilliſſimam quietem, ſuaviſſimamque pacem acquirit; ideòque ſubdit: *Invenietis requiem animabus veſtris*.

Prov. 12. 21.

Matt. 11. 29.

S. Thom. Matth. 5.
Ab oliva ſymbolo pacis provenit oleum lætitiæ.

7 Sanctus Thomas beatitudinem illam: *Beati pacifici, &c.* exponens, ſequentem adducit Iſaiæ cap. 67. propheticum textum: *Non eſt pax impiis*, ſubditque: *Pacem enim interiorem impii habere non poſſunt*; illudque probat authoritate libri Sapientiæ, ubi dicitur: *In magno viventes inſcitia bello; tot enim & tam magna mala pacem appellant*. Ecquis eſt, qui oleum gaudii ſpiritualis ſymbolum eſſe ignoret? ideò enim Pſalmiſta ait: *Ut exhilaret faciem ejus in oleo*; & iterum: *Unxit te Deus oleo lætitiæ*. A quanam verò arbore hic liquor emanat? Ab illa nimirum, quæ pacis eſt ſymbolum, ſcilicet ab oliva. S. Auguſtinus autem ſuper illum Pſalmi verſum: *Filii tui ſicut novellæ olivarum in circuitu menſæ tuæ*, ita ſcribit: *Dicatur, quales eſſe debent filii, quales pacifici. Quare pacifici? quia beati pacifici, quia ipſi Filii Dei vocabuntur: Quia ergo in oliva fructus eſt pacis, oleum enim pacem ſignificat, ſive charitatem, ſine charitate nulla pax eſt*. Quamnam, obſecro, anima majorem deſiderare poteſt conſolationem, quàm ad filiationem ipſiuſmet Dei adoptari?

Sap. 14. 22.

Pſ. 103. 15.
Pſ. 44. 8.

S. Aug. in Pſ. 127.

Similitudo inter ſanctiſſimam Trinitatem, & pacificum.

8 Vir quidam valdè illuminatus piè contemplatur, quòd inter ſanctiſſimam Triadem, & virum pacis amantem, haud exigua intercedat ſimilitudo: unde ait: *Eſt quidam typus ſanctiſſimæ Trinitatis, in qua ſunt tres perſonæ, una tantum Deitas, una voluntas, unus amor, unus omnium conſenſus*; & ideò, ut in primo diſcurſu probavimus, Deus pacis nomine inſignitur: *Ipſe eſt pax noſtra*. Meritò igitur Nazianzenus ait: *Pax amicanon re duntaxat, ſed nomine quoque ipſo jucunda*. Et in ejuſdem pacis encomium mox ſubdit: *Pax amica, meditatio mea, & decus meum, quam Dei, & cujus Deum, & quam Deum eſſe credimus, velut in illis Apoſtoli verbis patet: Pax Dei. Et, Deus pacis. Et, ipſe eſt pax noſtra, at ne ſic quidem eam reveremur*. S. Antoninus quoque gaudium, quod à pace interna recipitur, commemorat. Nam de fructibus Spiritus ſancti diſſerens, inquit: *Tertius fructus eſt pax. Unde in figuram columba, in cujus ſpecie apparuit Spiritus ſanctus ſuper Chriſtum baptizatum, attulit ramum olivæ, qui eſt ſignum pacis, ad Noe in arcam*. Enimverò omnes aliæ arbores tempore diluvii eradicatæ erant, oliva autem in ſua viriditate permanſit, abſque eo quòd folia aut fructus ſuos amitteret; attulit enim columba *ramum olivæ, virentibus foliis*, ad denotandum, quòd pax efficiat, ut in nulla unquam ærumna aut adverſitate ſerenitatem & lætitiam interiorem amittamus: *Non enim contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit*.

Nazianz. orat. 14.

S. Antonin. 4. p. 1. ſ. c. 21. §. 1.

Gen. 8. 11.

Ludov. Marſicul. de Mirab. Hiſp. lib. 11.

9 De Alphonſo Rege Arragoniæ & Siciliæ ſcriptum reperio, quòd dum ad bellandum contra Turcam, confœderationem cum Principibus Chriſtianis iniret, ſuos ad generosè pugnandum animare volens, in hæc memorabilia verba proruperit: *Si vincemus, terram; ſi vincemur, cælum habebimus*. Quòd ſi anima quæ in gratia & amicitia Dei conſiſtit, quæque bonæ conſcientiæ ſerenitate gaudet, à ſiniſtris eventibus infeſtetur, non propter hoc internam amittit quietem, tametſi etiam ei contingat, quod deplorat Apoſtolus, inquiens: *Foris pugna, intus timores*. Omniam enim ex puro Dei amore hilariter ſuſtinens, pacis viſione minimè defraudabitur.

Dictum Alphonſi Regis.

Eccleſ. 25. Pax grata eſt Deo & hominibus.

10 Eccleſiaſticus caput 25. ab his verbis orditur: *In tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè ſibi conſentientes*. Ubi advertendum eſt, quòd Eccleſiaſtici calamus verba illa in perſona divinæ nobis Sapientiæ notificet, ad inſinuandum, quantùm Deo placeat concordia & unio, non ſolùm cum nobiſmetipſis, verùm etiam cum proximis conſervata. Porrò Janſenius prædicta verba ita exponit: *In tribus decorata ſum, & ſurrexi decora*. Vatablus legit: *Tria me exhilarant, & coram Deo ſimul & hominibus condecorant*. Biblia Regia habent: *in tribus pulchra facta ſum*: ex quibus omnibus verſionibus colligitur, quòd divina Sapientia in mutua noſtra concordia & unione ſummoperè gaudeat, ſibique complaceat.

Janſen.

Vatab. Bibl. Reg.

Pallad. c. 64. Revelatio facta S. Paphnutio.

11 Refert Palladius, S. Abbatem Paphnutium, ſanctitate celeberrimum, qui multis annis in extremis rigoribus in eremo vixerat, hanc à Deo accepiſſe revelationem, quòd videlicet pari in cœlo præmio donandus eſſet, quod viro cuidam ſæculari, in urbe Heraclea inter mundanos viventi, deſtinatum erat: quapropter eum videre cupiens, Heracleam profectus, eum in matrimonio cum uxore viventem invenit; ita tamen, quòd poſt ſecundam prolem, ex mutuo conſenſu, cum conjuge ſua continenter viveret; quod verò in ipſo quam maximè relucebat, quodque Deo ſummoperè placebat, hoc erat, quòd ſcilicet diſcordes ad veram pacem & concordiam reducere ſolitus fuerit. Simili modo in vita B. Veronicæ de Binaſco legitur, Chriſtum ei ſequentia revelaſſe: *Nunquam à mortalibus explicari poſſet, quam mihi grata ſit pax ſancta inter fratres reperta, quantumque divini fructus afferat*. Obſervandum eſt inſuper, quòd poſtquam Pſalmiſta dixiſſet: *Quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum*, confeſtim ſubdat: *Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem*.

Bolland. 13. Jan. fol. 90.

Digitized by Google

D. Chryſ. ib.

nem. Circa quæ verba D. Chryſoſtomus quærit: *Vbinam?* & reſpondet: *In tali habitatione, in tali concordia, in tali conſenſu, in tali contubernio*. Audiamus hac de re S. Bernardinum in hæc verba ſcribentem:

S. Bernardin. to. 1. ſer. 40. art. 3. c. 4.

O quàm angelica vita, exemplaritas hominibus bona, videre aliquos fratres ſpirituales, vel corporales, atque carnales, quando minores honorant, & in omnibus præponunt majores, & majores minoribus dulciter condeſcendunt, fideliter regunt, atque æquales invicem, & omnes invicem ſe ſupportant in charitate, & in vinculo pacis! Tales quidem in terra jam angelicè converſantur, ad quod Caſſiodorus hortatur, dicens:

Vita pacifica eſt angelica.

Habeatis unitatem ſpiritus in vinculo pacis, nec enim inveniri poteſt forma expreſſior angelicæ converſationis, quàm unitas ſocialis. Nec mirum; cum enim in religionibus, homiumque virtuoſorum convictu, vera hæc pax reperiatur, conſequenter ſolitum ibi gaudium deeſſe non poterit. Idem quoque D. Chryſoſtom. his verbis confirmat:

Chryſ. in Pſ. 4.

Vide non parvam ſpeciem providentiæ, quod pace fruantur, qui ſunt Deo dedicati. Pax eſt enim iis, qui legem tuam diligunt, & non eſt ipſis offendiculum; nihil enim æquè ſolet pacem facere, ac Dei cognitio, & virtutis poſſeſſio, quæ animi perturbationum internum bellum domo procul ejicit, nec permittit, ut homo cum ſeipſo ſeditiones agitet. Bloſius in Paradiſo animæ cap. 14. in hæc verba exclamat:

Bloſ. in Parad. anim. c. 14.

O Pacem deſiderabilem, quæ omnem ſenſum exſuperat, omnem intellectum tranſcendit! O pacem jucundam, quâ mens ad interiora rapitur, & omnium rerum externarum oblita, feliciter conquieſcit in Domino! O pacem amabilem per quam, & in qua ſpiritus ſeipſum ſupergreſſus, atque in divitias ineffabilis gloriæ abſorptus, totus in Deum tranſit.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Diſcordiæ zizania ſeminare, opus eſt diaboli, qui ideò pacem odit, quia hæc illi bellum movet, eumque vincit & debilitat.

THEMA.

Inimicus ſuperſeminavit zizania. Matth. 13. 25.

Diabolus ſeminat diſcordias.

1 PAx nullum habet truculentiorem, & implacabiliorem inimicum, quàm Dæmonem, qui tempore ſomni, id eſt quietis pacificæ cujuſdam concordiæ, zizania diſſenſionum & rixarum ſeminare pro viribus contendit. Unde Scriptura ait: *Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & ſuperſeminavit zizania*: ac proindè valdè opportunum eſt illud S. Auguſt. monitum:

S. Aug. ſer. 57. in Append.

Cuſtodienda omnibus viribus pax eſt, quoniam Deus ſemper in pace eſt; non habeat locum, quò obrepat inimicus, ne in tritici ſegetem valeat zizania ſeminare. Idem S. Doctor paulò ante dixerat: *Plantare pacem radicitus, Dei eſt, evellere penitus, inimici. Amor fratris ex Deo eſt, odium ex Diabolo conſtat*. Unde Salvator noſter irreconciliabile odium videns, quo Judæi ſine ulla data cauſa illum proſequebantur (licèt plurimis ab illo condecorarentur beneficiis) iiſdem dixit:

Ioan. 8. 44.

Vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere: ille homicida erat ab initio. Etenim ſpiritus malignus, ex ſolo invidiæ motivo, genus humanum à principio perſequi cœpit, nec unquam ei eſt reconciliatus, nec cum eo pacificabitur in æternum; quin potiùs inceſſanter, ſine ullo interjecto ſomno, rixarum & contentionum zizania inter nos ſeminare ſatagit; ac proindè Salvator noſter in ultima petitione orationis Dominicæ, ita nos orare docuit:

Idque ex ſolo motivo invidiæ.

Sed libera nos à malo. Ubi advertendum, quòd non dixerit *à malis*, ſed *à malo*; ſcilicet à maligno ſpiritu, ut benè obſervavit D. Chryſoſtomus, inquiens:

D. Chryſoſt. hom. 20. in Matth.

Malus eſt per exceſſum malitiæ, & quia cum nihil ſit læſus a nobis, inconciliabili adverſus nos certamine præliatur; & idcircò non dixit: Libera nos a malis, ſed à malo, nos videlicet erudiens, nuſquam adverſus proximos amariùs commoveri, propter ea quæ ab iis patimur mala, ſed ab iſtis in illum transferre inimicitias, quaſi in cunctorum ſcilicet caput, & cauſam malorum. Quæ doctrina utique utiliſſima eſt, ſcilicet quòd omnium malorum & injuriarum, à proximis receptarum, propter quas ad rancorem & odium provocamur, non fratres noſtros, ſed Dæmonem cauſam eſſe arbitremur; ſiquidem ab illo non verò ab iſtis peſſima zizania ſeminantur; quia *inimicus homo hoc fecit*. Verum quidem eſt, quòd in corde humano ſeminentur, id tamen fit opera & ſtudio ſpiritus maligni, qui mutuæ inter nos concordiæ & unionis eſt inimicus.

S. Greg. 3. p. Paſt. adm. 24. Qui ſeminat jurgia ſunt filii Diaboli.

2 Sanctus Gregorius Magnus præclarè inquit: *Audiant jurgiorum ſeminatores, quod ſcriptum eſt: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur; atque è diverſo colligant, quia ſi filii Dei vocantur, qui pacem faciunt, proculdubio Satanæ ſunt filii, qui confundunt. Omnes autem qui per diſcordiam ſeparantur, a viriditate dilectionis areſcunt*. Benè igitur ponderanda eſt ignominioſa hæc nota hominum contentioſorum, quòd ſcilicet filii reputentur Diaboli, qui diſſenſiones & diſcordias nutriunt; quemadmodum econtrà nobiliſſimo divinæ filiationis charactere inſigniti ſunt illi, qui pacem diligunt & fovent. S. Gregorius ait:

S. Greg. ib.

Quia nihil pretioſius eſt Deo virtute dilectionis, nihil eſt delectabilius Diabolo extinctione charitatis. Quiſquis ergo ſeminando jurgia, dilectionem proximorum perimit, hoſti Dei familiarius ſervit, quia quâ ille amiſſa cecidit, hanc iſte vulnerans, cordibus ſubtrahens, eis iter aſcenſionis abſcidit. Et verò ut Diabolus animas noſtras tantò poſſit faciliùs occupare, viam ſibi ad corda noſtra ſubeunda per lites, diſſenſiones, & rixas viriliter ſternit: Nam ut benè notavit Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus:

S. Cyril. Hieroſ. Cat. 15.

Præparat Diabolus ſchiſmata populorum, ut tantò faciliùs hoſtis recipiatur. Sanctus Bernardus ad ſupradictam D. Chryſoſtomi doctrinam alludens, ſcilicet quòd malignus ſpiritus ſit ille, qui peſſima zizania ſeminat, inquit:

S. Bern. ſer. 17. de modo bene vivendi.

Paulus Apoſtolus ait: Cum ſit inter vos zelus & contentio, nonnè ſecundum hominem ambulatis, & carnales eſtis? Et Salomon ait: Inter ſuperbos ſemper ſunt jurgia, ſemper malus jurgia quærit. S. Auguſt. inquit: *Malus mittitur contra eum: qui per loca pericuļoſa vadit, citò cadit; ſic ille, qui quotidie cum proximis ſuis contendit, citò in ſcandalum cadit*. S. Bernardus in alio quodam ſermone inquit:

S. Bern. ſer. 5. in Ded. Eccl. B. Laur. Iuſt.

Sicut in pace factus eſt locus Domini, ſic in diſcordia locum Diabolo fieri, manifeſtum eſt. Batus Laurentius Juſtinianus *de diſciplina & perfectione converſationis monaſticæ*, differens, in cap. 13. ita ſcribit: *Charitatem fraternam, & pacem ſimul conviventium, cunctorum incentor malorum Diabolus diſrumpere conatur, contentiones generare inter Chriſti ſervos non deſinit*. Ibidemque idem Patriarcha, quàm diſſenſio à Diabolo ſeminata pernicioſa ſit, bis verbis oſtendit: *Eſt contentio ignita Diaboli ſagitta ad perdendas animas. O quanta jurgia, quanta odia ex contentioſis oriuntur ſermonibus! Peſſimum malum eſt contentioni vacare, per quam amicitiarum compago diſſolvitur, & animorum dulce vinculum diſſipatur. Qui contentioſus exiſtit, antiqui hoſtis in ſe immiſſiones admittit, Diaboli miniſterium operatur*.

Catech. hiſt. to. 4. tit. 36. exemp. 1. Ad concionē P. Vvolſtani diſſidentes reconciliantur, & nolens reconciliari, traditur Diabolo.

3 In Catechiſmo hiſtoriali ſequens legitur hiſtoria: In cujuſdam Eccleſiæ dedicatione concionem fecerat S. Vvolſtanus Epiſcopus Vvigonienſis ad populum, in qua multa de cæteris, plura de pace dixerat; quâ commoti nonnulli, qui diſſidebant odio, offenſas utrimque donavere. Vnus erat, qui nullis admonitionibus, nullis ſuadelis adduci potuit, ut fratris necem indulgeret inimico. Huic adducto in medium, & poſt multum ſermonem pertinaciſſimè recuſanti, eadem quæ referam verba, dixit Epiſcopus: Dominus dixit in Euangelio: Beati pacifici, quoniam filii DEI vocabuntur. Conſtat ergo, ſi pacifici ſunt beati & filii Dei, diſcordantes ſunt miſeri, & filii Diaboli. Illi igitur cujus filius es, te commendo, & trado te Satanæ ad interitum carnis, juxta præceptum Apoſtoli, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini. Vix Sanctus ſermonem expleverat, cum miſer ille mancipium hoſtile factus, coram omni plebe dentibus ſtridere, ſpumas jacere, crinem lacerare incipit. Poſtremò in terram eliſus, volutabatur furens. Exoratus Vvolſtanus, ut miſereretur, ſuſtulit; ſed preſſus tandem, & lachrymis victus, jubet inimico, ut abeat: ille diſcedit eadem facilitate, quâ venerat. Reductus in mentem homo, conventuſque, ut delicti gratiam cederet, mira pacem negavit impudentia. Iterùm ergo

vexari, iterúmque ſanari juſſus, inficiari perſtitit. Tertiò jam cum totis membris labefactatus, ex concuſſione Dæmonis, penè ſingultiret animam, pacem iniit, poſt hoc perpetuò uſque ad mortem integer & incolumis.

S. Jac. 3. v. 13. Seminare diſcordias eſt artificium dæmonis.

4 Sanctus Jacobus Apoſtolus in Epiſtola ſua ad manſuetudinem nos adhortans, inquit: *Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam, in manſuetudine ſapientiæ. Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris, nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem: non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus & contentio, ibi inconſtantia, & omne opus pravum. Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, bonis conſentiens.* S. Valerianus quoque in homilia quadam *de bono conſervandæ pacis*, in hæc verba de diſcordia diſſerit: *Infinitum eſt, quantum periculi homini incumbat, cum duos æmules furere conſimiles ad pugnam ille Diabolus, Magiſter litis, armaverit, cujus eſt conſuetudinis, ad inſtiganda odia amaros portare, & reportare ſermones.* Quæ ultima verba propriè alludunt ad illa, quæ in principio hujus diſcurſus diximus, quia portare & reportare ſermones injurioſos, amaros, contemptibiles de proximo, nihil eſt aliud, quàm propriè ſeminare zizania, eſtque ſpeciale opus & artificium Dæmonis.

S. Valer. ho. 12.

Jo. 10. 12.

5 Apud Sanctum Joannem cap. 10. cœleſtis magiſter de digni cujuſdam Paſtoris conditionibus diſcurrens, paulò poſt de Diabolo ſub metaphora lupi diſſerens eidem proprium eſſe dixit, ſcilicet: *Lupus rapit, & diſpergit oves;* quaſi dicere vellet: lupus infernalis, ut bonas rapere poſſit animas, ſeminat inter illas diſſenſiones, diſgregat, diſſipat, & diſperdit unam ab alia, ut hac ratione ejus poteſtati ſe tantò faciliùs ſubmittat, illamque ipſe poſſideat. Aquilæ quidem & milvi, ſeu accipitres, ſturnos, columbas, aliaſque volucres, quantumvis nullam ſe illis opponendi vim habeant, attamen quamdiù gregatim unitæ ſimul volant, eaſdem aggredi nequaquam audent; quemadmodum id libenter faciunt, quando ſingulæ ſeorſim & ab aliis ſeparatæ volant. Eodem modo, ut infrà dicemus, accipiter diabolicus omnem nocendi animum deponit, quando nos unanimes eſſe videt & concordes. Advertendum quoque, antiquum hunc adverſarium, prouti ex doctrina Nazianzeni colligitur, non ſolùm nobiſcum confligere aperto Marte, per inſultus manifeſtos, verùm etiam per inſidias occultas, in obſcuritate & quiete noctis, id eſt nobis id minimè advertentibus, zizania ſua ſeminando. *Secum enim ipſe pugnat, & ut ab initio homicida, bonique odio percitus, hoc ipſum in aliis operatur, ut commune Eccleſiæ corpus in oculto ſagittet, ſub ſeditionis caligine ſeſe occultans.* Porrò omnibus nota eſt famoſa illa Jobi hiſtoria. Poſtquam enim Dæmon poſtulatam à Deo obtinuiſſet licentiam (*Dixit Dominus ad Satan: Ecce univerſa quæ habet, in manu tua ſunt*) quis illum Jobo in illa potiſſimùm parte plagas ſuas inflicturum fuiſſe non crediſſet, ubi majori ſenſu præditus erat, id eſt per omnium filiorum & filiarum ſimultaneam mortem? & tamen ictum hunc poſt omnium facultatum & divitiarum illius jacturam ſibi reſervavit. Quod eo præcipuè myſterio ipſum feciſſe credo, ut ſcilicet de unione & concordia, qua cum illos quotidie ſimul convivere obſervaverat, ſe vindicare poſſet; hæc enim illum acriter transfigebat: neque enim illis unquam quantumvis minimum damnum inferre potuiſſet, niſi id ei divina diſpenſatione fuiſſet permiſſum. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Obſervavit tali eos tempore necare, cum ad patem conjungebantur.*

Accipitres columbas non niſi diſſipatas invadunt ita quoque facit Diabolus.

Nazianz. orat. 12.

Job 1. 12.

Chryſ. ho. 2. de Job.

Concordia eſt ſcutum contra Diabolum.

6 Econtrà verò indubitata veritas eſt, nullam eſſe machinam, quæ hunc inimicum magis dejiciat, & proſternat, quàm mutua inter nos unio & concordia. Unde Satan videns, quòd ſuper collegium Apoſtolicum, ſublime illud Eccleſiæ erigeretur ædificium, quodque Apoſtoli ad tyrrannidem ejus diſſipandam ſeſe præpararent, totum ipſe armavit infernum ad eorum obtundendos conatus; ac proinde Chriſtus Petrum monuit, dicens: *Simon, Simon ecce Satanas expetivit, ut cribraret vos ſicut triticum;* nec tamen hoc ipſum facere auſus fuiſſet, niſi Apoſtoli aliquam ei ad hoc tentandum præbuiſſent occaſionem, quia paulò ante S. Lucas de Apoſtolis dixerat: *Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major.* At verò ut omnes Diaboli vires proſternerentur, quonam ad hoc Salvator noſter uſus eſt remedio? Nimirùm Sacramentum Euchariſtiæ inſtituit, quod à Concilio Tridentino *ſymbolum unitatis* appellatur, ſimulque ipſis in ſermone in ultima cæna habito, pacem & unionem ſpecialiter, & enixè commendavit: *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem;* ſimulque in ultimo teſtamento ſuam illis legavit pacem, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis; in qua manentes, hoſtes vincimus*, ut commentatur S. Auguſtinus: *Pacem ſuam nobis dabit, quando ſine hoſte regnabimus: Pacem relinquit nobis, ut etiam hic invicem diligamus: Pacem ſuam nobis dabit, ubi nunquam diſſentire poſſimus.* Sanctus Bonaventura ejuſdem Auguſtini adducit authoritatem, in ſermone quodam dicentis: *Antiquus hoſtis continentiam in nobis non timet, quia neque premitur carne, neque etiam laſcivia diſſolvitur; abſtinentiam non timet, quia neque cibo utitur. Concordiæ autem noſtræ nimis inſidiatur, quia quod ipſe amiſit in cælo, facit ut non ſervemus in deſerto.* D. Chryſoſtomus de eadem materia ſequentem tradit doctrinam: *Si quis timorem Dei habens, perturbationes animi compoſuerit, & varias illas improbarum cogitationum belluas ſuffocans, non permiſerit, ut in antris deliteſcant, is puriſſima & altiſſima pace perfruetur. Hanc pacem Chriſtus veniens, largitus eſt. Hanc etiam Paulus precatus eſt fidelibus, dicens in ſingulis Epiſtolis: Gratia vobis & pax a Deo patre noſtro. Qui hanc enim habet pacem, non ſolùm barbarum, & hoſtem, ſed ne ipſum quidem Diabolum extimeſcit; ſed univerſam ridet Dæmonum phalangem, & eſt omnibus hominibus tranquillior, & animo alacrior.* Advertendum quoque eſt, quod S. Bernardus ſerm. 41. *de modo bene vivendi*, ſcribit: *Scire debemus, quia cum ad converſionem venimus, luctamen contra Diabolum ſumimus (Interrogatio.) Frater dilecte, dic mihi, ſi aliquid timet Diabolus? Nihil eſt quod Diabolus tantum timeat, quantum concordiam, & charitatem. Nam ſi totum quod habemus, damus propter Deum, hoc Diabolus non timet, quia ipſe nihil habet. Si jejunamus, hoc Diabolus non timet, quia ipſe nunquam comedit. Si vigilamus, hoc Diabolus non timet, quia ipſe nunquam dormit: ſed ſi charitatem & concordiam tenemus, hoc Diabolus vehementer timet. Quare? quia hoc tenemus in terra, quod ipſe in cælo tenere noluit. Hoc eſt etiam, propter quod S. Eccleſia terribilis eſſe ut caſtrorum acies ordinata dicitur, quia ſicut hoſtes timent, quando acies caſtrorum bene ordinatas ad bellum vident, ita certè Diabolus expaveſcit, quando ſpirituales viros, virtutum armis accinctos, in unitate concordiæ vivere conſpicit. Ipſe victus & confuſus vehementer dolet, cum eos per diſcordiam dividere, & penetrare non valet.* S. Auguſtinus in ſermone quodam *ad fratres*, pacem illis & unionem ſtudioſè commendans, in ejuſdem pacis encomium ita exclamat: *O pax Dei ædificium, te non poſſunt deſtruere Principum fulmina, inſultus Dæmonum te in nullo poſſunt lædere!* Et paulò poſt ſubdit: *O quam bonum, o quam jucundum, o quam divinum eſt, habitare fratres in unum, ut unum ſit cor, una voluntas, una omnium anima, & una forma vivendi; nam Diabolus intrare non poteſt domum, vel mentem, in qua pax dominatur. O quam ergo jucundum eſt habitare fratres in unum! tanta enim eſt eminentia iſtius virtutis, quod de ea Propheta prius miraretur, quam oſtenderet, quid eſſet, vel quid utilitatis haberet. O quam grandem admirationem propoſuit, quando dixit: Ecce! O quam admirabilem utilitatem prædicavit, quando ſubjunxit: Quam bonum, & quam jucundum!*

Luc. 22. 31.

Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 8.

S. Aug. tr. 77. in Joan.

S. Bonav. ſer. 2. de Epip.

Chryſoſt. in Pſ. 4.

S. Bern. ſer. 41. de modo bene vivendi.

Diabolus nihil magis odit quam mutuam concordiam.

S. Aug. ſer. 2. ad fratres.

7 Sanctus Cyrillus Alexandrinus explicans verba illa Iſajæ: *Si fuiſſes præceptis meis audiens, fuiſſet tanquam flumen pax tua, & juſtitia tanquam fluctus maris*, ita ſcribit: *Quod autem ſignificare vult, ejuſmodi eſt: Ajunt torrentes pluvia rapida in montes delapſa ferri violenter, & intolerabiliter, ita ut impetuoſo eorum curſui nihil omnino poſſit reſiſtere. Itaque dicit:*

S. Cyrill. l. 4. in Iſa. c. 48. Diabolus concordia fugatur.

Si

Digitized by Google

Si meis verbis auſcultaſſes, ſi mentem ſequacem, & obedientem adhibuiſſes, facta fuiſſet pax tua ſicut fluminis, & fluctus in morem, inexpugnabilis hoſtibus, & quibuslibet occurrentibus.

S. Aug. ſerm. 166. de temp.

Sanctus Auguſtinus in alio quodam ſermone ſequentem tangit prætogativam, qua in pace fruimur; ſcilicet quòd non ſolùm inimici infernalis ſuperemus tentationes, verùm etiam eundem intimè perterreamus; ait enim: *Pax, plebis ſanitas, gloria Sacerdotis, & patria lætitia, & terror hoſtium, ſive viſibilium, ſive inviſibilium.*

S. Amb. Philip. 4.

Sanctus Ambroſius illa ad Philippenſes verba exponens: *Et Pax Dei, qua exſuperat, &c.* idipſum confirmat, inquiens: *Tunc demum munitionibus pacis ſuæ, quæ omnem exſuperat mentem, cuſtodiat corda veſtra in Chriſto Jeſu. Hoc ideo dixit, quia cum Deo qui habet pacem, non timet: Tutus enim eſt pace Dei omnis diligens Deum in Chriſto Jeſu. Quis enim non metuat eum, quem ſcit eſſe amicum Dei?*

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Quantùm Deo diſcordia diſpliceat, oſtenditur, utpotè qui eos qui illam ſeminant, & fovent, acriter caſtigat.

THEMA.

Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum. Hebr. 12. v. 14.

Diſcordes nunquam videbunt Deum.

1 SI diſcordes & inimici pacis, aliud à Deo non reportarent ſupplicium, quàm hoc, ſcilicet, quòd nunquam viſuri ſint Deum, utique ab omni diſcordia & contentione omni ſtudio declinare deberent; ſiquidem nullum à divina juſtitia vindicativa immitti poteſt ſeverius & horribilius ſupplicium, quam quod quis in ſempiternum à beatifica Dei viſione exulare cogatur. Veruntamen ſupplicium iſtud multa alia mala in hac vita præcedunt, prout in præſenti diſcurſu viſuri ſumus.

B. Laur. Juſt.

2 Et quidem in primis Beatus Laurentius Juſtinianus *de Diſciplina & Perfectione Monaſtica converſationis* cap. 13. poſtquam diſcordiam ignitam Dæmonis ſagittam eſſe dixiſſet, mox ſubdit: *Dirumpit pacem, rixas concitat, parit odium, furorem nutrit, denigrat honeſtatem, ſapientiam perdit, rationem confundit, oculum mentis obnubilat, gratiæ lumen repellit, fraternam dilectionem frangit, & ipſam cœleſtem in ſe occidit caritatem.*

Incommoda Diſcordiæ.

M. Marul. l. 3. c. 6. de pace.

M. Marulus de pace diſſerens, quoddam tangit motivum, quod tametſi humanum ſit, nihilominus hujus mundi homines horrore & metu percellere eſt idoneum; ait enim: *Qui pungentes altercationum aculeos non caverit, præceps agatur neceſſe eſt, in perpetuam inquietudinem mentis pariter, & corporis. Mala quidem eſt luxuria, mala avaritia, mala ventris ingluvies, malum otium; ſed tamen unumquodque vitium ſua blanditur voluptate, ſola diſcordia nihil in ſe habet, quod delectet. Gignit invidiam, concitat iram, prorumpit ad convitia, non temperat manibus. Hinc cædes, hinc exilium, domorum orbitas, urbis excidia.*

Joan. 6. v. 51. Joan. 7. v. 12. Diſcordia Judæorum in Judicio de Chriſto. Joan. 7. 43.

Vultiſne ſcire, quantu cum jute Salvator noſter Hebræis incredulis improperans dicat: *Generatio prava & perverſa*; & à Baptiſta ſimiliter *progenies viperarum* appellentur? Præterquam hoc unicum dicere ſufficeret, quòd auſu temerario, tantaque cum impietate & inhumanitate filium Dei crucifigere præſumpſerint, in cumulum impietatis ipſorum ſufficit dicere, quòd homines fuerint contentioſi, & inter ſe diſcordes: *Litigabant ergo Iudæi ad invicem. Quidam dicebant, quia bonus eſt, alii autem dicebant, non, ſed ſeducit turbas, factaque eſt diſſenſio.* Quando filii Jacob à Joſepho tanquam traditores in ſuſpicionem trahebantur, dicente: *Exploratores eſtis*; ipſi, ut ſe tales nequaquam eſſe, hocque improperium minimè mereri, oſtenderent, hoc ſolùm dixerunt:

Gen. 42. v. 9.

Omnes filii unius viri ſumus, pacifici venimus, nec quicquam famulitui machinantur mali.

Diſcordes ſperant vindictam.

3 Viri diſcordes nulli rei adeò ſtudent, nec aliud quicquam cogitant, quàm ut æmulis vices referant, eos in animi amaritudinem inducendo, injuriaſque, quas ſe ab illis recepiſſe credunt, vindicando.

S. Hieron. l. c. 5. ad Gal.

Sanctus Hieronymus ſuper epiſtolam ad Galatas ubi Apoſtolus fructus carnis enumerat, ita ſcribit: *Septimum locum inter carnis opera contentio poſſidet, quodam quaſi eminenti inter vitia numero collocata.* Ubi inſuper obſervandum, quòd Apoſtolus non uno, ſed pluribus nominibus circumſcribat, dicendo: *Contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, &c.* moxque concludit: *Qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt.*

S. Bern. ſer. 17. de modo bene vivẽdi.

S. Bernardus de lingua contentioſa dicit, quòd venenum ſcatutiat; ait enim: *Lingua rixoſa veneno eſt plena, quæ ſi non fuerit caſtigata, omnes ſocios ſuos perducit ad ſcandala.* Sapiens de eadem lingua ait:

Prov. 18. v. 6.

Labia ſtulta miſcent ſe rixis, & os ejus jurgia provocat; ut verò eandem linguam veneno imbutam eſſe videatis, attendite ad verba immediatè ſequentia: *Os ſtulti contritio ejus, & labia ipſius ruina animæ ejus.* Idem Sapiens in principio cap. 17. ita ſcribit: *Melior eſt buccella ſicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio*; ubi Hebræus legit:

Prov. 17. v. 1.

Melior eſt buccella ſicca, & pax in ea, quam domus plena victimis jurgii: Septuaginta vertunt: *Melior eſt buccella cum voluptate in pace, quam domus multorum bonorum, & injuſtarum victimarum cum jurgio.*

Nullæ divitiæ hujus mundi internæ paci cõparandæ.

4 Mittatis, ſi placet, ex una parte omnes, & quaſcumque terræ divitias, videbitiſque illas nullam habere proportionem cum uno duntaxat gradu quietis & pacis internæ, quæ *exſuperat omnem ſenſum*: non enim ſine myſterio Chriſtus divitias per ſpinas præfigurari dixit, ſiquidem ſecum afferunt inquietudines litium, diſſenſionumque & rixarum aculeos.

S. Aug. ſer. 31. ad fratres. Meum & tuum eſt origo omnium contentionis.

Unde meritò S. Auguſtinus ait: *Quietiſſimam vitam agerent homines in terra, ſi hæc duo verba à natura hominum tollerentur, ſcilicet meum & tuum.* Intereſſe namque proprium eſt petra ſcandali, omniumque litium & contentionum cauſa, cordaque humana invidia, fraudibus, & rancoribus adimplet. Unde idem Auguſtin. ſubdit: *O beata paupertas, uberibus pacis plena, ubique ſecura, ubique illæſa, ubique cunctorum amica; nam qui te amant, veram pacem amant, qui te non amant, tranquillitatem omnem ignorant.* Moyſes de fratribus Joſephi ait: *Nec poterant ei quicquam pacificè loqui*; cujus hæc erat cauſa, quia corda ipſorum amaro invidiæ & odii veneno, quod contra fratrem ſuum conceperant, imbuta erant. Obſervandum verò eſt, quòd Moyſes dicat: *Nec poterant*, quaſi pacificè loqui impoſſibile illis fuiſſet.

Summa Prædic. ver. Pax art. 3. n. 10.

Unde in Summa prædicantium dicitur: *Videmus, quod ubi eſt in aliqua domo infida, & cupida, & mala familia, non erit diu pax in domo illa, ſed mali quaſi privatim habent familiam ſuam, ſenſus ſuos, qui ſemper ſunt queruloſi.*

Munus Deo oblatũ non eſt gratum niſi antecedenter diſcordia fuerit diſſipata.

5 Adeò Deo diſplicet & exoſa eſt diſcordia, ut in Euangelio ipſemet Dei filius dicat: *Si offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliari fratri tuo*; non dicit: *Si tu habes aliquid adverſus fratrem tuum*, ſed è contrario, quia non ſolùm pacem in nobiſmet ipſis vult nutriri, verùm etiam, ut quoad poſſibile eſt, illam in proximis noſtris fovere ſatagamus, omnem è cordibus ipſorum tollendo rancorem.

S. Greg. p. 3. Paſt. admo. 23.

Unde S. Gregorius ait: *Ex qua præceptione penſandum, quorum hoſtia repellitur, quam intolerabilis culpa monſtratur: Nam cum mala cuncta bonis ſequentibus diluantur, penſemus, quanta ſint mala diſcordiæ, quæ niſi extincta funditus fuerint, bonum ſubſequi non permittunt.* Celebre eſt illud S. Apoſtoli ad Corint. de pace & charitate perhibitum teſtimonium; ait enim: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam &c.* Deo enim nullum placet opus bonum ſine hoc charitatis, pacis & concordiæ fraternæ condimento. In lege veteri hanc Deus legem ſancivit:

Lev. 2. 13.

Quidquid obtuleris ſacrificii, ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo: in omni oblatione tua offeres ſal. At verò quonam ſpectat hæc de ſale in ſacrificiis adhibendo Dei ſollicitudo? Nunquid ipſe ait: *Nunquid manducabo carnes taurorum?* Veruntamen *omnia hæc in figura contingebant illis*; nihil enim eſt, quod pacem vivacius præfiguret, quàm ſal; ſiquidem ex duabus producitur materiis ſibi invicem contrariis, ex aqua nimirum & igne, quia per exceſſivum ſolis calorem ex aqua ſalſa ſal

Sal vivaciter præfigurat pacem.

Digitized by Google

ſal producitur; adeòque duo hæc elementa in beneficium noſtrum uniuntur & conſpirant. Vult igitur Deus, ut in omnibus actionibus noſtris ad hoc reſpiciamus, ut in pace, charitate & concordia cum Deo, nobiſcum, & cum proximis noſtris maneamus; aliàs namque omnis actio noſtra inſipida, Deoque inaccepta erit. Huc ſpectat illud Rabani

Raban. to. 6. l. 1. de agon. Chriſt. I

conſilium, dicentis: *Sine pace non ſuſcipitur Sacerdotis oratio, nec plebis deprecatio. Si ergo velumus velociter à Deo exaudiri, & gratanter munera noſtra à Deo accipi, debemus utique in pace converſari.* Enim verò quàm parùm opera noſtra valeant, ſi hoc charactere non fuerint inſignita, ex eo quod Sanctus

S. Bern. ſer. 17. de modo benè vivendi.

Bernardus ſerm. 17. *de modo benè vivendi*, ſcribit, manifeſtè colligitur; ait enim; *Si illi, qui in pace debent vivere, incipiunt contendere, litigare, detrahere, ubi eſt vita tranquilla? ubi vita quieta? ubi vita pacifica? ubi vita honeſta? ubi vita modeſta? ubi vita caſta? ubi vita contemplativa? ubi angelica?* Et in

S. Bern. ibid. ſer. 41.

Serm. 41. *de modo benè vivendi*, pariter inquit: *Sex ſunt, quæ odit anima mea, dicit Dominus, & ſeptimum quod deteſtatur, videlicet eum, qui ſeminat diſcordiam inter fratres. Maledictus homo, qui inter ſervos Dei diſcordias ſeminat: Qui pacem, & concordiam rumpit, adverſum Deum facit, Chriſto facit injuriam, quoniam inter ſervos Dei ſeminat diſcordiam. Quare? quia Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum.*

Centurio judicabat domum ſuā indignam, quam Chriſtus intraret, inerāt enim arma militaria.

6 Obſervaſtiſne aliquando, quòd poſtquam Centurio Euangelicus Chriſto pro ſanitate ſervi ſui ſupplicaſſet, & hic ſe perſonaliter in domom ejus venturum eſſe obtuliſſet, Centurio prædictus reſponderit; *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus?* Non ſic Zachæus fecit, quando Chriſtus ultrò citròque in domum ejus penetravit, dicendo: *Hodie in domo tua oportet me manere*; quin potiùs *excepit illum gaudens in domum ſuam*. Et certè quemnam Centurio recipere poterat majorem honorem, quàm ſi parietes domus ſuæ per tanti hoſpitis corporalem ſanctificarentur præſentiam? Quodnam igitur in hac Centurionis, & Zachæi differentia latet myſterium? Nimirùm Centurio miles erat, domus ejus, veluti armamentarium quoddam, omnis generis armatura reverà erat; ideòque Centurio domum ſuam Chriſti præſentia indignam judicabat; ſciebat enim, quantoperè Salvator pacem diligeret, utpotè qui paſſim prædicabat; *Diſcite a me, quia mitis ſum*; ac proindè ſingulari cum dexteritate ab ingreſſu in domum ſuam declinavit Dominum illum, de quo ſcriptum eſt: *Factus eſt in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion. Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum, gladium, & bellum*: Hic autem timor in domo Zachæi non militabat. Audia-

Orig. ho. 5. in divers.

mus hac de re Origenem in hæc verba loquentem: *Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, alienigena ſum, gentilis miles, gladio accinctus, ſanguinem fundens, ad prælium exiens, & ob hoc non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.*

Martha increpans ſororem ſuam corripitur à Domino.

7 Obſervandum quoque eſt, quòd licèt in domo Marthæ tanta fuerit cum liberalitate exceptus, ipſaque Martha in menſa apparanda tanta cum diligentia & induſtria eidem Domino noſtro obſecuta fuerit, illam tamen aliquantulùm reprehenderit, ejuſque ſolicitudinem minimè ſibi acceptam fuiſſe demonſtrarit,

Luc. 10. 40.

dicendo; *Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima*. At ſcitiſne cauſam, cur illam increparit? Nimirùm quia leviuſculam quandam cum ſorore ſua contentionem non abhorruit, licèt id bono fecerit fine, ſcillicet ut & ſoror ejus Magdalena aliquantulam parandæ menſæ operam conferret; *Dic illi, ut me adjuvet*. Imò in hac eadem occaſione unionem, quietem, & inter domeſticos pacem ſibi ſuper omnia placere oſtendit, dicens: *Porro unum eſt neceſſarium*, id eſt unitas: *Maria optimam partem elegit, quæ non*

S. Bonav. Joan. 15.

auferetur ab ea. Sanctus Bonaventura ex auctoritate Sancti Auguſtini de pace ita ſcribit; *Hanc qui accipit, teneat; qui perdidit, repetat; qui amiſit, exquirat; quoniam qui in ea non fuerit inventus, abdicatur a Patre, exhæredatur a Filio, a Spiritu Sancto efficitur*

S. Bonav. ſer. 1. de Epiph.

alienus. Idem Seraphicus Doctor alio in loco pariter Sanctum Auguſtinum citat, in Serm. 56. *de Verbis Domini*, dicentem: *Non poterit habere concordiam cum Chriſto, qui diſcors voluerit eſſe cum Chriſtiano.*

8 Porrò qualiter DEUS ab anima diſcordiæ & rixis dedita recedat, Berchorius ſequenti ſimilitudine declarat: *DEUS viros pacificos viſitat, & cum eis ſpiritualiter habitat, & eorum conſortium diligit, & frequentat: quando enim apes invicem ſtrepitant, & clamorem ac diſcordiam faciunt, ſignum eſt, quod Rex vult alveare dimittere, & ad locum alium ſe transferre; ſic verò Rex noſter DEUS, alveare cordis, & ſocietatis dimittit, ubi lites & diſcordias eſſe ſentit; iſte enim locum pacificum ſolet diligere, & cum viris pacificis per gratiam habitare.* Rabanus inquit: *Concordia univerſum Chriſti corpus adunatur, regitur, ac ſtabilitur; qui autem cum proximis ſuis non vult habere pacem, in corpore Chriſti nullam habet ſocietatem, nec jam ad æternam poteſt pervenire requiem.* Qui enim à proximis ſuis diſcordat, cum inimico infernali, rixarum, & diſſenſionum authore, & promotore, conſpirat.

Berchor. reduct. mor. v. Pax. Deus recedit ab anima rixis dedita.

Raban. l. 2. Math. c. 12.

9 In Apocalypſi dicitur: *Et exivit alius equus rufus, & qui ſedebat ſuper eum, datum eſt ei, ut ſumeret pacem de terra.* Quem textum Rupertus ſic interpretatur: *Equus rufus civitatis Diaboli, civitatis Babylonia, eſt populus ſanguinolentus; & ſeſſor, atque agitator ejus, Diabolus eſt: Et datum eſt ei, ut ſumeret pacem de terra, ut auferret*: cujus contrarium fit quo ad unionem & concordiam; ac proinde de Dæmonis habitatione dicitur: *Ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Non verò ita conditionatus eſt locus DEI, quin potiùs Pſalmiſta de illo ita canit; *Et factus eſt in pace locus ejus.* Ubi ut Sanctus Hieronymus advertit: *Hebraicè habetur: Factum eſt in Salem umbraculum ejus. Videte, quid dicat ſecundum Tropologiam: Non eſt umbraculum Domini, niſi ubi pax eſt. Ubi diſcordia, ibi non eſt Protector Deus. Dicamus & ſecundum Septuaginta: Locus DEI non eſt, niſi in anima quæ pacem habet: quæ ergo anima non habet pacem, ſciat ſe non eſſe locum DEI. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis; hæc eſt Salvatoris hæreditas.* Sanctus Thomas Apoſtolus erga cœleſtem Magiſtrum ſuum tanto ferebatur amoris affectu, ut quando Chriſtus in periculo erat, ne in Judæa occideretur, ad cæteros Collegas Apoſtolos converſus, dixerit: *Eamus & nos, & moriamur cum eo.* Unde ibi in fide Divinitatis Chriſti nec quicquam dubitabat, quemadmodum poſt reſurrectionem fecit; ſed undenam provenit hæc in Thoma facta mutatio? *Thomas* nimirùm *non erat cum eis, quando venit IESUS*; erat enim ab aliis Apoſtolis ſeparatus; ac proindè ſpecialem Chriſti aſſiſtentiam, qua alii concorditer uniti & congregati fruebantur, ipſe non merebatur; nam ut Origenes ait: *Conſumit diſſenſus, ſicut congregat conſenſus; & ſeparat Ieſum, qui in medio conſentientium ſibi ſolummodo invenitur.* Etenim cum aliis collegis ſuis in contentionem incidit, nolens credere illis, communis Redemptoris, & Magiſtri Reſurrectionem ei annuntiantibus; hujuſque contentioni pertinaciter inhæſit, dicendo: *Niſi videro, &c. non credam.*

Rup. Ab. l. 4. in Apoc. c. 4. Equus rufus diaboli ſignificat ſanguinolentiam.

Job 10. 9. 22.

S. Hieron. in pſ. 75.

Thomas ideo nõ credidit reſurrectionem Chriſti quia non erat cũ aliis Diſcipulis. Orig. tr. 6. in c. 18. Math.

10 Audite obſecro, qualiter Sapiens apoſtatam delineare volens, inter alia infamia vitia, quorum ipſum redarguit, etiam eundem diſcordem & contentioſum eſſe aſſerat; *Homo apoſtata vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat*; quem tamen condignè promeritum inde retuliſſe præmium, immediatè ſequentia clarè indicant verba: dicit enim ſacer textus: *Huic extemplo veniet perditio ſua, & ſubito conteretur, nec habebit ultra medicinam. Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus; oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem, cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, teſtem fallacem.* Id verò quod præ cunctis aliis deteſtatur, eſt: *Qui ſeminat inter fratres diſcordias.* Huic igitur, *extemplo veniet perditio.* Cujus haud vulgare in Prato flori-

Prov. 6. 12.

Deus deteſtatur eum, qui ſeminat diſcordias.

Digitized by Google

Prat. florid. 2.p.l.2.c.87.

S. Appollonius irrecõſiliabili prædicit divinã ultionem mox ſecuturam.

floɾido legitum exemplum. Cùm enim inter ſe diviſi eſſent duo populi, quorum unus Chriſtianus, alter verò idololatra erat; eo tempore quo jam jam manus inter ſe conſerturi eſſent, S. Abbas Appollonius fortè fortuitò ſupervenit, omnemque, ut utrimque arma deponerent, paciſque nexibus ſeſe ad invicem adſtringerent, conatum, operamque adhibuit. Cui ſe quidam ex gentilibus, qui decurio & vir ſanguinarius erat, fortiter oppoſuit, aſſerendo, nunquam ſe facturum aut conſenſurum in pacem, niſi poſtquam hac vita defunctus eſſet. Cui Sanctus Abbas reſpondit: Fiat tibi ſicut dicis; etenim horum nullus præter te interibit, tuoque beſtiali appetitui condignam ſortieris ſepulturam. Quapropter ad arma cum deventum fuiſſet, nullus in prælio præter dictum decurionem occubuit; qui cum ſub arena ſepultus fuiſſet, mane ſequenti inventus eſt in terram extractus, & pro majore ſui parte à feris devoratus. Quod videntes idololatræ, reconciliati ſunt, non ſolùm cùm Chriſtianis, verùm etiam cum Chriſto, ſacrum ejus recipiendo Baptiſma. Ecquis bellum corporum humanorum ignorat eſſe macellum? Etenim Herodutus de Cræſo dicit: *A Cyro, captus hoc argumento pacem bello prætulit, quod pacis tempore filii ſepelirent patres, in bello econtrà patres ſepelirent filios.*

Diſcordia dejicit Angelos malos in infernũ.

11 Enimverò diſcordibus ſæpènumero, non ſolùm temporalis, ſed & æterna mors ſupplicii loco à Deo immittitur. Et ideò in hujus diſcurſus themate dicitur: *Pacem ſequimini, ſine qua nemo Deum videbit.* Imò diſcordiæ & diſſenſiones fabricarunt infernum: *DEVS enim mortem non fecit*, ſed Lucifer cum ſuis ſequacibus, poſtquam ſe ab Angelis bonis ſeparavit & diſiunxit (*Factum eſt prælium magnum in cœlo*) primi in infernum ſe egere præcipites: Etenim quia in cœleſti illa Jeroſolyma pacem turbare præſumpſerunt, ideò in condignum ipſorum ſupplicium, profundati ſunt in illud æternæ confuſionis horrendum barathrum. Primus quoque generis humani reprobus Cain fuit, qui cum innocente fratre ſuo Abel rixatus eſt. Similiter Cain primus fuit, qui inter omnes viventes ſacrificium Deo obtulit: *Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui. Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain verò, & ad munera illius non reſpexit.* Cur verò DEUS in acceptatione horum munerum Abeli partialem ſe præbuit? An non fructus æquè ac greges pecorum, DEI creaturæ erant? *Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Reſpondeo, id quidem verum eſſe; at verò offerens DEO non placebat, quia adverſus fratrem ſuum pernitioſam ſovebat diſcordiam, juxta illud: *Si offers munus tuum ad altare, &c.* ac proindè cor ejus odii & diſcordiæ veneno plenum eſſe cognoſcens, eum pro deſperato habuit: *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear.*

Inter homines reprobos Cain primus fuit rixatus cum innocente fratre Abel.

S.Hier. to.9. in Reg. Monach.

Salutare igitur eſt illud S. Hieronymi in Regulis Monachorum ſuggeſtum conſilium, dicentis: *Pax quærenda eſt, ut fugiamus bella, nec ſufficit eam quærere, niſi inventam fugientemque omni ſtudio proſequamur, quæ exſuperat omnem ſenſum, in qua habitatio Dei eſt; Propheta dicente: In pace factus eſt locus ejus. Infernus itaque inter fratres dividit. Quicquid igitur dividit inter fratres, infernus dicendus eſt.* Profectò majus damnum dari nequit, quàm ſit ſeparatio ab æterna beatitudine, quia *ſine pace nemo Deum videbit*; & damnatio ad pœnas inferni æternas: *Infernus dicendus eſt, &c.*

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Diſcordia regna deſtruit, pax autem illa erigit, & ſtabilit; ſic enim per Apoſtolorum primorumque fidelium pacem erecta eſt Eccleſia.

THEMA.

Omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet. Luc.11.v.17.

Integra Regna per diſcordiam pereunt.

1 HOc unicum in diſcordiæ deteſtationem dicere ſufficit, quòd ſcilicet cauſa ſit, cur regna floɾentiſſima in exterminium abeant, populoſque in ultimam agat ruinam & diſperſionem; ita enim incarnata Sapientia declarat, inquiens: *Omne regnum, &c.* idque quotidiana experientia (quæ ex ſuperiorum temporum hiſtoriis clarè liquet) veriſſimum eſſe comprobat. S. Bonaventura ſer.2. de Epiph. authoritatem citat Saluſtii, qui celebris illius ſententiæ in hac materia author fuit, dicentis: *Concordia parvæ res creſcunt, diſcordia maximæ res dilabuntur.*

Gen.8 S. Ramus olivæ qui eſt ſymbolum pacis poſt diluviũ per Columbam defertur ad Noe.

2 Noe poſt diluvium columbam ex arca dimiſit, ut experiretur, an aquæ, quæ terram inundaverant, euſque ceſſaſſent, ut pedibus calcari terra poſſet: *Emiſit columbam, ut videret, ſi jam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem terræ;* quæ cum non inveniſſet locum, ubi pedem firmaret, rediit ad arcam, & poſt ſeptem dies iterum eodem fine emiſſa: *Venit ad eum ad veſperam, portans ramum olivæ in ore virentibus foliis.* At verò num fortè aliæ deerant arbores, videlicet Cedri, Lauri, vel aliæ ſimiles, quarum decerptas frondes ad arcam deferre potuiſſet? S. Bruno in vaſta illa arcæ mole omnes incluſos fuiſſe viventes conſiderat, à quibus ſingulorum ſpecies in Univerſo propagandæ erat, & ſpecialiter à Noe familia omnes terræ populi ac nationes ſuam trahere debebant originem, & augmentum; ac proindè optimè hic ramus olivæ adferebatur, utpotè qui ſymbolum eſt pacis, per quam omnes in arca congregati, tam homines, quàm animalia, quæ poſtea in varias mundi partes dividenda, & ſeparanda erant, unita & concordia remanerent; quaſi Spiritus Sanctus, veræ pacis & concordiæ per columbam ſymbolizatæ author & diceret: Quòd ſi genus humanum multiplicare, provincias ſtabilire, & populare regna deſideratis, ecce vobis modum, quem tenere debetis: *Pacem habete, pacem tenete, pacem diligite, ſine qua nemo videbit DEum, & DEus pacis, & dilectionis erit vobiſcum. Pauci quidem eſtis, ſed res parvæ concordia creſcunt, magnæ verò diſcordia dilabuntur.* Nam ut S. Auguſtinus in ſermone quodam *ad fratres*, inquit: *O pax, ſine te Reges non regunt, ſine te regna non valent.*

S.Bruno de Orn. Eccl. c.7.

S.Aug. ſer.2. ad fratr.

Plutarch in Lac. Apoph. Mœnia Spartharum Civitatis ſunt concordia.

3 Apud Plutarchum ſequentia leguntur: *Ageſilaus à quodam percontatus, quam ob cauſam Spartha mœnibus non cingeretur, oſtendit cives unanimes. Hi, inquit, ſunt Spartha Civitatis mœnia, ſignificans Reſpublicas nullo munimento tutiores eſſe, quam virtute civium conſentientium.* Laertius quoque de Antiſthene ſcribit: *Quod fratrum inter ſe concordiam dixerit quovis muro firmius eſſe munimentum. Id dictum, ait, & ad civium concordiam accommodari poteſt.* Curioſa quoque eſt ſequens à Plutarcho adducta eruditio; ait enim: *Scilurus Rex Scytharum octoginta liberos habens maſculos, cum eſſet moriturus, faſciculum jaculorum ſingulis porrexit, juſſitque rumpere: id cum ſinguli recuſaſſent, eo quod videretur impoſſibile, ipſe ſingula jacula exemit, atque ita facile confregit omnia, filios admonens his verbis: Si concordes eritis, validi invictique manebitis; contra ſi diſſidiis & ſeditione diſtrahemini, imbecilles eritis, & expugnatu faciles.*

Laert. lib.6. cap.1.

Plutarch. in Apoph. Faſciculus jaculorum difficulter, at ſingula ſeorſim facile franguntur.

Turca triũphat Chriſtianos propter horum diſcordias.

4 Imperium Othomannicum hactenùs à multis ſæculis auctum eſt, & propagatum, adeò, ut omnes alias contremiſcere faciat potentias, ſua autem per Principum Chriſtianorum diviſiones & bella ſumpſit incrementa. Et quidem ultimæ Inſulæ Candiacæ obſidio eo præcipuè tempore cœpta fuit, quo Venetorum, Magni Ducis Hetruriæ, Ducum Mutinenſis, & Parmenſis arma propter urbis Caſtri reſtitutionem, contra Eccleſiam movebantur. Unde non immeritò Apoſtolus ad Galatas in hæc verba ſcribit: *Quod ſi invicem mordetis & comeditis, videte ne ab invicem conſumamini.* Hebræorum populus ab Ægypto egreſſus, tametſi nunquam alia inſtrumenta, præterquã ligones & aratra, tractaſſet, nihilominus per quadraginta annorum decurſum in deſerto ſe bellatorem eſſe probavit; & ſimiliter in Palæſtina per artis militaris experientiam, armorumque virtutem, Regionis illius incolas ſibi ſubjecit. At verò dicite ſodes, quænam ſit cauſa, quòd idem Hebræorum populus in Aegypto ſub tyrannico Pharaonis jugo, *in operibus luti & lateris* occupati; velut totidem cuniculi contremiſcebant,

Gal.5.

Digitized by Google

Diſperſis Iſraelitis & non conjunctis dominabatur Pharao.

& trepidabant? Cur ſe ei non oppoſuerunt? Cur non rebellarunt? Nimirùm Rex ille juxta axioma illud politicum proceſſit: *Divide & impera*: Hebræos namque in varias vaſtiſſimi Regni ſui partes diſperſit, & diſgregavit, ne unio ipſorum in ſui regni perniciem ſuſcitaret ſeditionem. Unde in Exodo dicitur: *Diſperſus eſt populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas*. Quotidiana nos docet experientia, quòd ignis, diviſis ad invicem lignis, mox extinguatur; flumen quoque navigabile, in multas partes diviſum, navigationi deinceps fit ineptum. Quamdiù Euphrates diviſus non fuit, inexpugnabile erat Babyloniæ propugnaculum; quando verò Cyrus eundem in plures ramos diſperſit, urbs illa, quæ hactenùs invincibilis æſtimata fuerat, cum totius mundi ſtupore, ex improviſo ſub jugum corruit. Unde Rex Balthaſar, dum planè feſtivus & hilaris epularetur, præter omnem ſuam expectationem una eademque nocte vitam pariter & regnum amiſit. In Prato florido legitur, S. Dunſtano Archiepiſcopo Conturbienſi revelatum fuiſſe, quòd regnum Britanniæ tamdiù gaviſurum eſſet tranquilla pace, quamdiù Rex ille Edagarus dictus in vivis ſuperſtes eſſet; quod revera ita accidit, quia ſeptem annis ſine ulla inquietudine regnavit, unitatem & concordiam ſervans cum omnibus principibus vicinis; ideòque cum imperturbabili omnium populorum ſuorum tranquillitate vivendo imperavit.

Exod. 1, v. 12.

Prat. flor. 2. p. l. 2. c. 46.

Joſ. 21, 43. Unitis Iſraelitis nullus audet reſiſtere.

5 In libro Joſue legitur: *Dedit Dominus Deus Iſraeli omnem terram, quam traditurum ſe patribus eorum juraverat, & poſſederunt illam, atque habitaverunt in ea*. Obſervandum verò eſt, Chroniſtæ ſacro minimè ſuffeciſſe, quòd inveſtituram & poſſeſſionem tot provinciarum & regnorum, populo ſuo datam, retuliſſet, niſi etiam protinùs ſubjungeret: *Dataque eſt ab eo pax in omnes per circuitum nationes, nullusque ei hoſtium reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditionem redacti ſunt*. Tunc enim Reges & Principes ſtatuum ſuorum gaudent dominio, quando illud eſt pacificum; hoc autem verum eſt Dei donum. Unde Lyranus ait: *Illi qui erant extra terram promiſſionis, ut Aegyptii, Idumei, & alii, non audebant contra eos movere bellum*. Theodoricus Rex, referente Caſſiodoro, Imperatori Anaſtaſio in hæc verba ſcripſit: *Omni quippè regno deſiderabilis debet eſſe tranquillitas, in qua & populi proficiunt, & utilitas gentium cuſtoditur. Hæc eſt enim bonarum artium decora mater, hæc mortalium genus reparabili ſucceſſione multiplicans, facultates protendit, mores excolit; & tantarum rerum ignarus agnoſcitur, qui eam minimè quæſiviſſe ſentitur*. Eſto enim regnum aliquod floridum, opulentum, & populoſum ſit, ſi tamen pace non fruitur, paulatim deſtruetur. Plutarchus inter alia præcepta politica hoc quoque tradit: *Nullum eſt aliud bonum excellentius, quam ut concordiam ſemper conſtituat, amicitiamque inter cives ſuos mutuam, contentiones, diſſenſiones, ſimultates omnes diſcutiat*. Sumamus hujus rei liquidum exemplum in familia quadam, quæ pacis omninò eſt expers; qua de re D. Chryſoſtomum audiamus, dicentem: *Præcipuum illud eſt domeſticæ pacis, ac bonorum omnium fundamentum, ſi uxor viro per omnia conſentiens ſit: Nam ubi hoc fit, nihil triſte contingere poterit. Quo pacto enim cum caput corpori connexum conjunctumque ſit, ulla ibi ſeditio, ulla diſſenſio poſſit exoriri? Neceſſario profectò reliqua omnia in pace ſunt. Principibus namque pacatis, quis jam pacem dividere poſſit, atque diſcindere? quemadmodum econtra his invicem diſſentientibus, nihil ſalubre eſſe poterit, totaque ſimul nutabit familia. Nihil igitur hac re majus, nihilque magis neceſſarium. Verum præſtat id & pecuniis, & ingenuitati, atque potentia, & ceteris omnibus longè utiliſſimum eſt*. Doctrina quoque eſt S. Baſilii M. dicentis: *Animadvertendum, in quavis multitudine diſciplinam, conſenſionemque eouſque ſolere ſervari, quoad omnium communiter adverſum principem unum in parendo ejus imperio conſpiratio teneretur: contraque diſſenſiones, atque diſſidia, ſimiliter imperantium etiam multitudinem, ex eo naſci, quod nemo eſſet, qui imperaret; hocque quod dico, aliquando in magna apum frequentia adverti, quæ naturali ducta inſtinctu, Regem ſuum ſervato ordine ſequerentur, &c. Si eorum qui ad unius tantum nutum reſpiciunt, & Rege utuntur uno, proprium eſt diſciplina ordo atque concordia, ſine dubio perturbatio omnis, omneque diſſidium, argumento eſt, non eſſe qui imperet*. S. Bernardus in ſermone quodam *de modo bene vivendi*, ſequentem in hac materia adducit potentem rationem inquiens: *Neceſſaria eſt in nobis virtus concordiæ; quod ſi ego volo facere voluntatem meam, & iſte ſuam, & ille ſuam, fiunt diviſiones, oriuntur lites, ira quoque & rixæ, quæ ſunt opera carnis; & ſicut Apoſtolus ait, qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur*. Idem quoque in alio quodam ſermone ita ſcribit: *Pax neceſſaria eſt, Apoſtolo teſte, qui ait: Pacem ſectamini cum omnibus. Quæ eſt quæ facit unius moris habitare fratres in unum, novam utique regi noſtro vero pacifico ædificans civitatem, quæ & ipſa Jeruſalem nominetur, quod eſt viſio pacis. Ubi enim ſine fœdere pacis, ſine obſervantia legis, ſine diſciplina & regimine, acephala multitudo congregata fuerit, non populus, ſed turba vocatur: non eſt civitas, ſed confuſio, Babylon exhibet, de Jeruſalem habet nihil*. Quanti pro civitatum ſtabilimento referat concordia, Sapiens his verbis indicat: *Frater qui adjuvatur à fratre, civitas firma*; tunc enim civitates tranquillæ, pacificæ, benèque ſtabilitæ erunt, quando cives ejuſdem ea cum unione inter ſe vivunt, quam inter ſe habere fratres ſolent.

Lyran. ib.

Caſſiod. l. 1. var. c. 1.

Plutar.

Chryſ. ho. 4. ad Titum. A pace ſlorent familia in diſcordia contra ſimul nutabat.

S. Baſil. M. proœm. de Judic. Dei.

Neceſſitas concordiæ.

S. Bern. ſer. de de modo bene vivendi.

S. Bern. ſer. 5. de Dedic. Eccl.

Prov. 18.

6 Quando Loth ob paſtorum ſuorum diſſenſiones cum paſtoribus Abrahæ habitas, utpotè de pace parùm ſolicitus, à ſancto illo Seniculo ſe diviſit, confeſtim rixarum & diſcordiæ expertus eſt fructus (*diviſus eſt ab eo Loth*) etenim à victoribus inimicis unà cum omnibus ſuis abductus eſt captivus, omneſque ei ereptæ ſunt facultates. Unde D. Chriſoſtomus ait: *Ecce ut diviſus eſt, & putabat ſe in majori eſſe libertate, & potiora ſe aſſecuturum, repentè factus eſt ſervus, ut diſcat, quantum malum ſit diviſio, & quantum bonum concordia. Quantò melius erat cum Patriarcha vivere, & omnia ferre, ne concordia diſſolveretur, quam ſeparatum in tanta pericula incidere?* Econtra verò Abraham, qui pacem dilexerat, cum trecentis & paulò ampliùs ſervorum ſuorum, victorum exercitum diſſipans, Loth cum tota familia & facultatibus ejus redemit; quem proindè D. Chryſoſtomus his verbis commendat: *Electionem ei conceſſit, neque moleſtè tulit, quod prima ferret, ut omnibus notum foret, quomodo mens ſua ad pacis, charitatiſque ſcopum ſpectaret potiſſimum*.

Loth diviſus ab Abrahamitatius expertus eſt fructum diſcordiæ. Gen. 13.

Chryſ. hom. 13. in Gen.

Chryſ. hom. 13. in Gen.

7 Regnum Eccleſiæ mediante unione & concordia, primò quidem Apoſtolorum, deindè verò primorum fidelium inter ſe, ſtabilitum fuit. Etenim S. Lucas de hiſce teſtimonium perhibet, inquiens: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*. Idem Chryſoſtomus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Aſce. dit Deus in jubilatione, & Dominus in voce tubæ*, eu em de prædicatione Apoſtolorum, per quam omnes populos obedientiæ Monarchiæ Apoſtolicæ ſubjecerunt, intelligenda eſſe dicit; hæc autem tot populorum comparatio, à S. Doctore concordiæ & unioni ipſorum attribuitur potiùs, quàm Evangelii promulgationi. Quærit enim: *Cur non dixit in tuba, ſed in voce tubæ?* & reſpondet: *Significans eorum concordiam, & animi conſenſionem. Fidei namque extenſio atque victoria plus debetur diſcipulorum conſenſui, quam concioni*. Deus ſub imperio Joſue muros Hiericbuntinos demoliri voluit; at verò quemodam ad hoc obtinendum, modum præſcripſit? Num fortè machinas militares, benè armatos exercitus, vel cuniculos ſubterraneos fieri præcepit? Nequaquam, ſed civitatem illam in ſono tubarum demoliendam eſſe voluit. Hæc autem *omnia in figura contingebant illis*: Jericho namque mundum præfigurabat idololatram, qui non tam prædicationis Apoſtolicæ ſono, quam per viam unionis & concordiæ, in ſequacibus veri Joſue Chriſti Jeſu vigentis, demoliendus erat. Origenes in Homilia ſeptima in Joſue, loco ly *vociferantes*, legit *jubilantes*, hancque illius reddit rationem: *Videtur mihi jubilatio indicare quendam concordiæ & unanimitatis affectum*. Idem Origenes in eodem loco ad ſonum, qui in Spiritus Sancti ſuper cænaculum Sioniticum deſcenſu in die Pentecoſtes auditus fuit, alludens, ſubdit: *Si vero tanta fuerit beatitudo, ut univerſus populus concors & unanimis maneat, ut eadem*

Eccleſia mediante concordia fuit ſtabilita. Pſ. 46.

Chryſ. ib.

Joſ. 6.

Jericho magis per concordiam quàm ſonum tubæ dejicitur.

Orig. hom. 7. in Joſ.

dicant

Digitized by Google

dicant omnes, in eodem ſenſu, atque in eadem ſententia permanentes; iſto tali populo vocem unanimiter elevante, fiet illud quod ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum, quia terramotus factus eſt magnus, ubi tunc unanimes orabant Apoſtoli, cum mulieribus, & cum Maria matre Ieſu, & terra motu facto, deſtruentur & eadem omnia, quæ terrena ſunt, ac mundus ipſe ſubvertetur. Pſ. 16. Subjecit populos nobis, &c. Aſcendit Deus in jubilatione. Porrò verùm hæc per textum quendam ex ſacris Canticis ſtatim adferendum clarior evadet. Etenim Salomon effigiem & delineamenta Sponſæ, per quam Eccleſia præfiguratur, delineaturus, de ejuſdem genis inquit:

Cant. 4. 3.

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ. At verò quænam eſſe poteſt inter malum punicum, & fideles per genas ſignificatos proportio? Dici quidem poſſet, pomum hoc præ cunctis aliis totaliter rubeſcere; ac proinde ſymbolum eſſe amoris & charitatis, per quam Chriſtiani, quantumvis inter ſe longinquè diſtantes, moribuſque genio, & climate ab invicem differentes, uniuntur; imò cum ſolum hoc pomum inter omnes alios fructus in vertice corona ſit redimitum, præ cunctis aliis charitatem ad vivum delineat, de qua Apoſtolus ait: *Major autem horum eſt charitas*; de qua etiam diù ante Pſalmiſta prædixit: *Aſtitit regina à dextris tuis, &c.* Veruntamen magis arridet alia quædam ſimilitudo, videlicet quòd ſub multis ordinibus, ſub eadem cortice, & ſuperficie hujus pomi contentis, æqualiter inter ſe & ex æquo uniantur omnia grana, quæ intùs latent, & videntur eſſe innumera, ad denotandam ſummam fidelium & unionem & concordiam, quæ hic in terris ſtabilit, & regnare facit Eccleſiam etiamnum militantem.

8 In Eccleſiam, quam S. Apoſtolus Corinthi congregaverat, quædam ejus tempore ſubingreſſa fuerat diſſenſio ac diſcordia, propter quam Apoſtolus iiſdem in hæc verba ſcribit: *Obſecro vos fratres, per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.*

1. Cor. 1. 10. Diſcordia in Eccleſia cauſavit hæreſes.

Quando S. Eccleſiæ Doctores inter ſe in eſſentialibus fidei dogmatibus diſcordarunt, mox hæreſes & ſchiſmata cũ irreparabilibus fidei & Eccleſiæ damnis fuerunt oborta; nam *omne regnum diviſum deſolabitur.* Verum quidem eſt, myſtica illa quatuor animalia quę apud Ezechielem magnum illum currum, Eccleſiæ ſymbolum, ſuſtinebant, vultus omnino à ſe invicem diverſos prætuliſſe, quibus varietatem ingeniorum & opinionum quæ eſt inter fideles, indicabant; veruntamen advertendum eſt, quòd ſacer textus dicat: *Vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur*; Doctores enim Catholici *captivantes intellectum in obſequium fidei*, ſuaſque opiniones Petri Cathedræ ſubjicientes, inter ſe unitate veræ matris concordant & conjunguntur. S. Gregorius examinans verba illa: *Terribilis ut caſtrorum acies ordinata*, inquit: *Scimus, & conſtat, quia caſtrorum acies tunc hoſtibus terribilis oſtenditur, quando ita fuerit conſtipata, atque denſata, ut in nullo loco interrupta videatur; nam ſi ita diſponitur, ut locus vacuus per quem hoſtis poſſit ingredi, dimittatur, profectò jam ſuis hoſtibus terribilis non eſt. Et nos ergo cum contra malignos ſpiritus ſpiritualis certaminis aciem ponimus, ſummopere neceſſe eſt, ut per charitatem ſemper uniti atque conſtricti, nunquam interrupti per diſcordiam inveniamur, quia ſi qualibet bona in nobis opera fuerint, ſi charitas deſit, per malum diſcordiæ locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos hoſtis valeat introire.*

S. Greg. lib. 1. Hom. 8. in Ezech.

DISCVRSVS XI.

ARGUMENTUM.

Pax, quam mundus dat ſuis, quæque falſa & mendax eſt, perſtringitur.

THEMA.

Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. Pſal. 72. v. 3.

Pax Chriſti eſt centrum omnium deſiderabilium cui opponitur.

1 EX quo pax ineſtimabile quoddam Dei donum, omniumque bonorum deſiderabilium centrum eſt, meritò inquirendum venit, quam ob rem Propheta regius illam in iniquis vigere cernens, deteſtetur, inquiens: *Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns?* S. Bonaventura exponens verba illa Lucæ 12. *Non veni pacem mittere, ſed gladium*, inquit: Per pacem hanc intelligendam eſſe *pacem, ſcilicet terrenam; nam hanc non venit dare, ſed tollere, quia hæc eſt pax mala, de qua Iſaias: Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Hanc pacem vir juſtus reprobat: Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. Pax erit mihi, & ambulabo in parvitate cordis mei.* S. Ambroſius inquit: *Alia pax Dei, alia mundi eſt, quia & maligni & ſpurii habent pacem, ſed ad damnationem: Chriſti enim pax libera eſt à peccatis.* Rupertus Abbas examinans eadem Chriſti verba: *Non veni pacem mittere, ſed gladium*, ita ſcribit: *Subaudiendum eſt: quomodo mundus dat, qualem mundus pacem requirit; nam & alibi cum dixiſſet: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, protinus addit: Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Idem Venerabilis ſcriptor, qualis pax ſit, quam mundus tribuit, ſuper Joannem ſcribens, his verbis exponit: *Pax etenim quam mundus dat, paci quam dat Chriſtus, contraria eſt. Quid namque mundus agit in largitione ſuæ pacis? Venite, inquit, & fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter, vino & unguento nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Quid autem de pace, quam dat Chriſtus, Scriptura dicit? Quam ſpecioſi ſuper montes pedes evangelizantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis ſalutem!* Pax igitur mundi æternæ opponitur ſaluti; nam ut B. Laurentius Juſtinianus conſiderat, mundus non poteſt dare pacem, quam non habet; en verba ipſius: *Quàm vera veritatis ſententia eſt! diſtincta ſunt Dei, & ſæculi dona. Quod non habet in ſe mundus, ſuis non valet præſtare cultoribus. Fraudibus cum ſit plenus, & livoribus agitatus, atque omnium iniquitatum veneno refertus, pacem quomodo tribuere poteſt? Imaginemini vobis pacem mundi ſimilem quandam pacem eſſe, qualis erat illa, de qua Pſalmiſta canit dicens: Loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum.*

S. Ambr. 2. Cor. 13.

Rup. Abb. lib. 8. in Matt. c. 10.

Rup. Abb. lib. 11. in Joan. c. 15.

Pſal. 27.

2 Acutum eſt proverbium quoddam Hiſpanicum, cujus hic eſt ſenſus: Multi oſculantur manum, quam amputatam videre mallent. Aulici, & qui curias frequentant Principum, ſæpè ſe in pace mutua conſiſtere oſtendunt, quantùm ad apparentiam externam; ſed interiùs, ab invidia & odio erga eoſdem, quos ſe amare ſimulant, roduntur & exſtimulantur. Non ſine myſterio Eccleſia in oratione pro pace obtinenda, illa recitat verba: *Da ſervis tuis illam, quam mundus dare non poteſt, pacem*; illis namque verbis mundum pacem dare non poſſe indicat, quia illam non habet; & ſi quando coram oculis noſtris habere videtur, illa ficta eſt, non vera, ſimiliſque paci Joab, qui ſe oſculum pacis Amaſæ impertiri velle ſimulans, eodem tempore in ejus viſcera pugionem adegit, eumque occavit. S. Auguſtinus ſuper illa verba Chriſti, ad ſuos diſcipulos dicta: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis*, conſideratione dignam adfert reflexionem; ait enim: *Quid eſt aliud, niſi non quomodo homines dant, qui diligunt mundum, ita do vobis? Qui propterea dant ſibi pacem, ut ſine moleſtia litium, atque bellorum, non Deo, ſed amico ſuo mundo perfruantur, & quando juſtis dant pacem, ut non eos perſequantur, pax non poteſt eſſe vera, ubi non eſt vera concordia, quia disjuncta ſunt corda: quomodo enim concors dicitur, qui ſortem jungit, ita ille concors dicendus eſt, qui corda jungit.* Albertus Magnus ad eadem ſe verba reflectens, inquit: *Mundus dat extra, non intus; dat pacem falſam, ſicut erat Iudæ fallax oſculum.* Adducitque celebrem illum Iſaiæ textum: *Non eſt pax impiis, dicit Dominus.* Nec non alium ex libro Sapientiæ deſumptum, in quo dicitur: *In magno inſcitiæ bello viventes, & tot & tam magna mala, pacem eſſe arbitrati ſunt.*

Aulici externus oſtendunt apparentiam pacis interius. fovent odia.

1. Reg. 20. 4.

S. Aug. tr. 78. in Joan.

B. Alb. Mag.

Iſa. 48. 22.

Sap. 14. 22.

3 In libro Judicum, Siſaram in Jabelis tentorium receptum fuiſſe legimus: *Pervenit ad tentorium Iahel, uxoris Heber Cinæi; erat enim pax inter Iabin Regem Azor, & domum Heber Cinæi.* At verò quinam fuere hujus pacis effectus? Somnus quidam & requies tranquilla, ex ſuavitate & dulcedine lactis cauſata: at verò hæc pax mortem eidem conciliavit, ſiquidem dum dormiret, tempora ejus clavo tranſfixa fuerunt; hiſce

Jud. 4. 17.

enim

Digitized by Google

enim verbis ſacer textus hanc refert hiſtoriam: *Egreſſa igitur Iahel in occurſum Siſara, dixit ad eum: Intra ad me Domine mi, intra, ne timeas: qui ingreſſus tabernaculum ejus, & opertus ab ea pallio, dixit ad eam: Da mihi, obſecro, paululum aqua, quia ſitio valde; qua aperuit utrem lactis, & dedit ei bibere.* Paulò poſt verò ſacer textus ſubdit:

Iahel proditoriè occidit Siſaram.

Tulit Iahel clavum tabernaculi, aſſumens pariter & malleum, & ingreſſa abſcondité, & cum ſilentio poſuit ſupra tempus capitis ejus clavum, percuſſumque malleum defixit in cerebrum uſque ad terram, qui ſoporem morti conſocians, defecit, & mortuus eſt. Quid vobis videtur? Poteſtne ad delineandam mundi pacem aptior magiſque propria dari figura? Quot ſunt qui in hac vita, in lacu quodam butyri & lactis natantes, ſomnum ſuum dulciter capiunt, ſeque beatos, omnique ex parte contentos exiſtimant, minimè conſiderantes id, quod à veridico S. Pauli calamo ſcriptum eſt:

1. Theſſ. 5. 3.

Cum dixerint, pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus?

Lyran. ibid.

Lyranus ſuper prædictam Iudicum hiſtoriam, inquit: *Videtur, quod fœdus erat inter eos, propter quod Siſara ſecurius intravit tabernaculum.*

Abul. q. 19.

Abulenſis quoque inquit: *Quia Iahel cogitaverat occidere eum, quod non poterat, niſi eo dormiente; ideò procuravit, quomodo eum citò ſoporaret, & iſtud erat, dando lac.* Porrò quando Siſara laſſus & ſitibundus ſuaviſſimè dormiebat, lacteque potatus fuerat, tunc Jahel lethiferum ei ictum intulit, non obſtante, quòd S. Scriptura dixerit: *Pax erat inter eos.* Nimirùm Deus nobis in hoc facto indicare voluit, mundum allam non habere pacem, niſi fictam, apparentem, & fraudulentam.

4 Dives ille Euangelicus, cujus S. Lucas meminit, copioſam horreo ſuo meſſem intulerat, ideòque hilaris & lætus ſemetipſum animabat, intra ſe dicens:

Luc. 12. 19.

Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, & epulare: protinùs autem tremendam illam audivit vocem: *Stulte, hac nocte repetent a te animam tuam.* Tremendam hanc vocem dixi, non ſine myſterio, quia quàm

Eccl. 41. 1.

Falſa pax mundo patet in divite Euangelico.

amara eſt mors homini habenti pacem in ſubſtantiis ſuis! Et tamen pax illa talis eſt, quæ homini irreconciliabile cum cœlo bellum & inimicitiam per univerſam æternitatem conciliat.

Hug. Card.

Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Non eſt pax impiis,* ita ſcribit: *Pax peccatoris, non eſt æternitatis; tamen pax eſt ei frequenter temporis & proſperitatis.* Idque

Job. 21.

per illum Jobi cap. 21. textum probat, ubi Propheta de impiis diſſerens; ait: *Domus eorum ſecura ſunt, & pacata, & non eſt virga Dei ſuper illos.* Allegat pariter

Jerem. 12.

aliud Jeremiæ teſtimonium, dicentis: *Non eſt pax univerſa carni, id eſt, carnalibus.*

Dion. Carth.

Dionyſius Carthuſianus clariùs ita ſcribit: *Non eſt pax impiis, quod intelligendum eſt de vera internaque pace, quæ eſt quieta mentis ordinatio in Deum; hæc enim pax eſt charitatis effectus. Eſt & alia quædam pax mundana, carnalis, apparens & falſa, de qua Chriſtus teſtatur Matth. 10. Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Porrò Deus in ſenſu litterali hujus loci, de illis intendit loqui Hebræis, qui in Babylonia remanſerant, quando alii è captivitate liberati, remigrarunt in Paleſtinam. Illis namque qui remanſerant, videbatur, quòd pace ſua fruerentur, utpotè deinceps benè ibidem accommodati, & ſubſtantiis temporalibus abundè locupletati; & tamen non conſiderabant ſe in Babylonia commorari, ubi tranquillitas & pax eſſe non poteſt, ſed mera confuſio; ſiquidem *Babylon* idem eſt, quod *Confuſio*: econtrà verò *Ieruſalem* idem erat, quod *viſio pacis*. Enim verò pax mundi in facultatibus terrenis, in proſperitate, deliciis, ſanitate, honoribus, voluptatibus, aliiſque ſimilibus gaudiis fundatur, cum tamen veriſſimum ſemper ſit, quòd pax eſt, & non eſt pax; eſt enim pax quædam, quæ corpori, non verò animæ ſatisfacit:

Pſ. 72. 12.

Quoniam ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias; ubi enim peccatum locum habet, non eſt pax impiis.

Berchor. in reduct. mor. Ver. Pax.

5 Berchorius de hac materia diſſerens, inquit: *Adverto, quod Deus propriè dicitur Deus pacis, quia pro certo ſine Deo nulla pax eſt firma, vel ſecura; & ideo mali, qui Deum pacis ſecum non habent, pacem veram & ſolidam non obſervant, quia iſte ſolus eſt qui illuminat his, qui in tenebris ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.* Mox verò progreditur ad recenſendas pugnas & prælia, quibus mundani infeſtantur; ait enim:

Diverſæ affectiones mundanorum.

Pugnant in ſeipſis diverſa affectiones, quia ſcilicet prodigalitas vult expendere, ut honoretur, parcitas vult tenere, ut ditetur: Luxuria vult quieſcere, ut delectetur, avaritia vult laborare, ut ſatietur: Negligentia vult dormire, ne fatigetur, iracundia vult vigilare, ut vindicetur: Superbia vult aſcendere, ut dominetur, invidia vult deſcendere, ut contriſtetur Caſtrimargia vult devorare, ut repleatur, hypocriſis vult jejunare, ne contemnatur. Ecce ergo quot pugna ſunt in eis; & breviter benè dicitur in Pſalmo: Viam pacis non cognoverunt, non eſt timor Dei ante oculos eorum. Mali Propheta reprehenduntur

Jerem. 6.

Ierem. 6. dicentes: Pax, pax, & non erat pax, quia verè tales, quamvis pacem exterius habere videantur, intus tamen multas diſcordias patiuntur. Idem author paulò poſt aliam quandam valdè convincentem aſſignat rationem, inquiens: *Bellum eis movet interius ſynderesis & conſcientia, exterius labor & avaritia, poſterior timor mortis & violentia. De interiori dicitur in Pſalmo: Non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum eorum. De exteriori dicitur Ieremia ſexto: Sanabant contritionem populi mei; dicentes: Pax, pax, & non erat pax, quia pro certo dicunt, Pax, pax, in quantum credunt in temporalibus eſſe pacem, & tamen in veritate non eſt pax, quia nulla eſt ſanta in mundo proſperitas, quin magis ibi ſit de jurgio, quam de pace.*

Pſal. 38.

Pſal. 38. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima.

6 Hugo Cardinalis de perverſorum proſperitate diſſerens, textum illum citat Machabæorum lib. 1. cap. 7. ubi Nicanor Sion minatus eſt, dicens:

Hug. Card. in Pſ. 36. 1. Macc. 7.

Cum reverſus fuero in pace, ſuccendam domum iſtam: & exiit cum ira magna.

Hug. Card. in cap. 19. Luc.

Idem purpuratus Auctor ſuper cap. 19. S. Lucæ ſcribens, expreſſius de hac mundana pace tractat, dum ait: *Temporalem & tranſitoriam pacem faciunt divitiæ, deliciæ, & honores mundani, ſanitas corporalis, & amicorum atque parentum carnalium copia, & hujuſmodi quæ pacem temporalem faciunt, ſed ſpiritualem auferunt.*

In quibus ſit pax mundana.

De hac pace dicitur Pſalmo 72. *Zelavi ſuper iniquos pacem peccatorum videns.* Dionyſius Carthuſianus verba ſupra ſæpiùs allegata explicans, ſcilicet:

Joan. 14. 27.

Pacem relinquo vobis, non quomodo mundus dat, &c. in hæc verba ſcribit: *Non pacem carnalem, & ſæcularem, qualem dant & procurant ſæculi hujus vaniſſimi amatores; illa enim eſt quieta quadam fruitio temporalium divitiarum, carnalium deliciarum, & cæterorũ bonorum mundi hujus, qualem habet anima vitioſa cum propria carne.* Notanda quoque eſt moralitas quædam S. Auguſtini, ſuper illa

S. Auguſt. in Pſal. 36.

verba Pſalmi 36. *Et delectabuntur in multitudine pacis,* dicentis: *Delectetur hic impius ille in multitudine auri, in multitudine argenti, in multitudine mancipiorum, in multitudine poſtremò opum diverſarum, vinolentiæ, lautiſſimorum & luxurioſorum conviviorum. Hæc eſt potentia cui invides? iſte flos eſt qui te delectat? Nonne etſi ſemper ſic eſſet, plangendus eſſet? quæ erunt autem deliciæ tuæ? Et delectabuntur in multitudine pacis. Aurum tuum pax, argentum tuum pax, prædia tua pax, vita tua pax, Deus tuus pax. Quicquid deſideras, pax tibi erit.*

Finis mundanæ pacis eſt infernus.

7 In praxi quotidiana videmus, quòd mundani omnem quietem & gaudium in ſolis terræ bonis collocatum habeant: hic ſe pacem reperturos eſſe credunt, *ſed non eſt pax impiis.*

S. Auguſt. in Pſal. 118.

Idem S. Auguſtinus ſuper illa verba: *Pacem peccatorum videns,* interrogat; *Quam pacem? Temporalem, fluxam, caducam atque terrenam. Quare autem hoc habent peccatores? dicit breviter: Quia non eſt declinatio mortis eorum, & firmamentum in flagello eorum. In laboribus hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Iam intellexi, quare habent pacem, & florent in terra, quia morti eorum non eſt declinatio, id eſt, quia certa mors, & æterna eos manet.*

Job 21. 7.

Job Propheta cum admiratione inquirit, dicens: *Quare impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis, domus eorum pacata?* Moxque reſpondet: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt:* Ecce tibi quem terminum pax mundanorum accipiat. Regius Propheta non ſine admiratione impios exaltatos aſpexit:

Pſal. 36. 35.

Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum, ſicut Cedrus Libani. At verò quid ſequitur? *Tranſivi, & ecce non erat, quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus;* ac proin-

Digitized by Google

proindè immediatè poſteà hoc ſuggerit conſilium, ut innocentiæ vitæ ſtudeamus, quæ veram pacem velut comitem babet individuam: *Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.*

S. Cyrill. Alex. lib. 11. c. 3. in Ioan. Quid ſit pacem habere in Chriſto.

8 S. Cyrillus Alexandrinus ſuper illa Salvatoris verba: *Vt in me pacem habeatis*, ita ſcribit: *Dicamus, quid ſit pacem habere in Chriſto. Mundus quidem, id eſt rerum caducarum cupidi, paci ſuæ nonnunquam conſulunt, ſed non in Chriſto. Nam qui voluptate corporis diffluunt, alter alteri jucundiſſimi ſunt. Vt v.g. fur furi amiciſſimus eſt, diligit enim unuſquiſque ſibi ſimilem, ſed in omnibus his ſanctiſſimum pacis nomen cauponationi ſubjicitur, Sancti autem non ita faciunt, nam in eis vinculum pacis non eſt peccatum, ſed fides, ſpes, charitas, jus pietatis in Deum, & hoc eſt in Chriſto pacem habere, quæ omnium bonorum origo & radix eſt, quæ ſecum quaſi ſororem, charitatem (quæ in alterutros eſt) adducit, quam divinæ legis impletionem Paulus appellavit.*

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

Vera Pax cum innocentia & timore Dei conjuncta eſſe debet, quia ſine illis non ſubſiſtit.

THEMA.

Gratia vobis & pax à Deo. Rom. 1. v. 7.

Vera pax nunquam eſt ſine gratia Dei. S. Bonav. in in Biblia Pauper. c. 47.

1 DOctor Seraphicus obſervat, S. Paulum Apoſtolum, nobiliſſimum pacis characterem in omnibus Epiſtolis ſuis, ea ſolùm excepta, quam ad Hebræos ſcripſit, Neo-Chriſtianis cum ſpeciali ſolicitudine imprimere; ita tamen, ut illa cum divina gratia pariter conjuncta ſit; ita enim ſcribit: *Quantum ſit pacis bonum, perpendi poteſt per diſcretum æſtimatorem rerum B. Paulum, quod illud tam ſolicitè in omnibus Epiſtolis ſuis, illis quibus ſcribebat, optabat, excepta illa ad Hebraeos, in qua nec nomen ſuum ex certa cauſa, nec aliquam ſalutationem præmiſit. Nota tamen, quod cum dicitur, pax, præponit gratiam, dicens: Gratia vobis, & pax, per quod manifeſtè datur intelligi, quod ſine gratia Dei, pax vera nunquam poteſt haberi.* Idem S. Paulus

Col. 3. 14.

Coloſſenſes ad unionem & charitatem fraternam his verbis exhortans: *Charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*, immediatè ſubjungit: *Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris*: ubi S. Ambroſius notat, quòd

S. Ambr. ib.

charitas ſemper ſecum habet pacem; ſicut verò paci aliis in locis divinam gratiam velut prodromam aſſignat, ita nunc eandem velut charitatis partum præconizat. Idem

S. Ambr. 2. Cor. 13.

S. Ambroſius ſuper illa verba Epiſtolæ 2. ad Corinthios: *Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum*, ita ſcribit: *Chriſti enim pax libera eſt a peccatis. Perfidiam ergo fugit, dolum ſpernit, factis malis repugnat. Hæc Deo placita eſt, & amica, Diabolo inimica. Hanc qui habuerit, habebit & dilectionem ſimul, & Deum eorum, ad fruitionem perpetuam.* Idipſum quoque idem ſanctus Doctor alio in loco ſequentibus verbis confirmat: *Niſi tu prius*

S. Ambr. lib. 4. in Luc. c. 6.

interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, ne contentiones, diſſenſioneſque ex affectu tuo prodeant, non potes aliis ferre medicinam. A te igitur pacem incipe.

Ioan. 14. Pax Chriſti eſt pax conſcientiæ. Alb. Magn.

2 Porrò qualis illa pax fuerit, quam Salvator noſter Apoſtolis ſuis, & ſucceſſivè omnibus aliis fidelibus in teſtamento ſuo legavit, quando dixit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*; B. Albertus Magnus his verbis declarat: *Hoc eſt conſcientiæ de cætero tranquillitatem.* Propheta regius in Pſalmo 84. inquit: *Audiam*

Pſ. 84. 9.

quid loquatur in me Dominus Deus, quoniã loquetur pacem in plebem ſuam, & ſuper Sanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor: ubi obſerva, quòd hanc pacem Sancti participare dicantur, nec non ii qui ex corde ad eum convertuntur. Inſuper verò immediatè ſubjungit: *Veruntamen prope timentes eum ſalutare ipſius:* Quæ verba

Beda.

Beda in favorem noſtrum explicans, inquit: *Dico, quia in omnes qui convertuntur ad cor, erit pax, ſed tamen ſalutare, id eſt, ſalutatio ipſius vera erit propè perfectè timentes eum timore juſto.* Rabanus de Pace ſcribens, infallibile illius ſignum ſanctitatem & innocentiam eſſe his verbis affirmat: *Pax Spiritum Dei ſpecialiter pro-*

Raban. lib. 1. de agone Chriſtian. Tom. 6.

meretur, pax dilectionis mater eſt, pax indicium ſanctitatis; de qua Dominus per Prophetam ait: Pacem & veritatem diligite. Vix dum natus fuiſſet, mox pacem per Angelorum hierarchias generi humano annuntiari fecit: *Et in terra pax hominibus*; at verò nunquid pax iſta omnibus indifferenter hominibus annuntiata fuit? Minimè; ſed *hominibus* tantùm *bonæ voluntatis*. Quinam verò ſunt homines bonæ voluntatis? S. Bernardus

S. Bern. ſer. 9. de S. Andrea.

ad id reſpondere videtur, dum ait: *Quæ autem bona, niſi ordinata voluntas? Quænam eſt illa, inquis? Profectè quæ rationi conſentanea eſt.* Porrò Pſalmiſta divinam voluntatem in divinorum præceptorum adimpletione conſiſtere, inquit: *In lege Domini voluntas ejus.*

Pſal. 1. 2.

3 Obſervandum porrò eſt, quòd quando Pſalmiſta pacem a nobis diligenter & ſtrenuè ſectandam eſſe ſuadet, dicens: *Inquire pacem & perſequere eam*, jam antecedenter dixerit: *Declina a malo, & fac bonum*; ut per

Pſal. 33. 15. Pax Chriſti declinat a malo & facit bonum.

hoc nobis indicaret, quòd ſi circa hoſce duos polos, declinationem ſcilicet a malo, & operationem aſſiduam boni, vitæ noſtræ rotam exactè agitaverimus, securè nos Chriſti pace gaviſuros eſſe ſperare valeamus. Quam reflexionem D. Auguſtinus in Homilia quadam inſi-

S. Aug. hom. 1. Interr. 10. S. Aug. ſer. 2. ad fratres.

nuavit; & præcipuè in ſermone 2. *ad fratres* de pace illa, de qua agimus, in hæc verba ſcribit: *Hæc eſt illa perfecta pax, quæ mentem a vitiis purgat, vermem conſcientiæ rodit.* S. Brigitta a cœleſti ſponſo ſuo, quonam

Rev. S. Brig. lib. 2. c. 26.

modo Chriſtianus vera pace frui poſſit, hiſce verbis edocta fuit: *Pacem habeat cum Deo, nihil aliud, vel aliter volendo, quam quod Deus, non exacerbando eum per peccata, quia inter Deum & animam non eſt pax, niſi peccare deſiſtatur, & concupiſcentia refrænetur.* In decurſu autem ejuſdem capitis ſubdit: *Ideo pacem debet habere anima ad Deum & ad proximum, quia nihil quietius eſſe poteſt, quàm quieſcere a peccato, & non ſolicitari de mundo.*

4 Notaſtiſne aliquando tempus quo, Chriſtus pretioſiſſimam hanc hæreditatem teſtamento ſuo Apoſtolis & Eccleſiæ ſuæ legavit, dicendo: *Pacem meam do vobis*?

Ioan. 14. Chriſtus dedit pacem ſuam Apoſtolis quando declaravit illos mundatos à peccatis.

Nimirùm tunc præſtantiſſimum hoc donum Apoſtolis ſuis eſt impertitus, quando illos primò ab omni inquinamento peccati purificatos & mundatos declaravit, inquiens: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus, & vos mundi eſtis*: per quod indicare nobis voluit, quòd videlicet illi futuri ſint pacis ſuæ participes, qui puram & immaculatam habuerint conſcientiam. Porrò ſuperiùs illorum verborum regii

Pſ. 36. 37.

Pſaltis meminimus: *Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.* Circa hæc autem verba Hugo Cardinalis ita commentatur:

Hug. Card. ibid.

Quoniam Deus reliquit eas, ſcilicet innocentiam & æquitatem, homini, ſcilicet quaſi in teſtamento pacis; quaſi magnus hic Cardinalis dicere vellet: Quando Chriſtus, de quo ſcriptum eſt: *Ipſe eſt pax noſtra*, nobis velut in teſtamento pacem ſuam reliquit, eodem quoque tempore nos hortatus eſt, ut innocentiam noſtram diligenter cuſtodiamus.

5 Neſcio, an vos aliquando reflexeritis ad illa Iſaiæ verba: *Creavi fructum labiorum pacem.* Dic ſodes, quæ-

Iſa. 57. Confeſſio ſacramentalis conducit ad pacem conſcientiæ.

nam inter labia noſtra & pacem, poteſt dari proportio? Quòd ſi dixeris, quòd ex quo Chriſtus lingua ſua pacem ſuam nobis imprecatus eſt: *Dixit eis: Pax vobis*, conſequenter etiam labia ejus ad eandem imprecandam concurrerint: Reſpondeo, veram pacem aliam non eſſe quam internam; hæc autem comparatur per rectam conſcientiam; & ecce tibi pariter per hanc reſponſionem ſolutum dubium; labia etenim noſtra in confeſſione ſacramentali magnam partem conſerunt, & conſequenter veræ paci comparandæ, quæ potiſſimum in Chriſtiana conſiſtit innocentia, plurimùm cooperatur; unde poſtquam M. Magdalena ad pedes Salvatoris ſua depoſuiſſet & deploraſſet peccata, mox audivit a Chri-

Ioan. 20. 23.

ſto: *Vade in pace.* Mox quoque poſt reſurrectionem ſuam Salvator, ſimul annuntiatam Apoſtolis ſuis pacem: *Dixit eis: Pax vobis*, cum confeſſionis ſacramentalis Sacramento conjunxit, dicendo: *Accipite Spiritum ſanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*; ut exindè intelligeremus, quanta, quàmque neceſſaria ſit connexio, quæ inter bonam conſcientiam, & tranquillitatem, veramque & imperturbabilem pacem

inter-

Digitized by Google

Dion. Carth.

intercedit. Unde Dionyſius Carthuſianus ait: *Chriſtus præſertim nunc loquitur de pace interna, quæ eſt tranquillitas animi, utpotè quies à motibus propriis inordinatis.*

Joan. 14. S. Thom. ib. Pax mundi eſt ſimulata, pax Chriſti vera. Pſ. 27. v. 3.

6 Doctor Angelicus ſuper illud à Chriſto Apoſtolis impertitum legatum: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis,* ingenioſam adducit reflexionem, qua ſequentia verba adjungit: *Pax mundi eſt ſimulata, quia tantum apparet exterius,* juxta illud Pſalmiſtæ: *Loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum.* Quando autem in corde, id eſt, in conſcientia noſtra, culpa latet (*mala autem in cordibus eorum*) certum eſt, quòd nobis ineſſe nequeat vera pax & tranquillitas; ac proinde cœleſtis Magiſter noſter non ſine myſterio oſtendit differentiam, quæ eſt inter ſuam & mundi pacem; quæ in eo conſiſtit, quòd mundi pax in ſolis verſetur ſignis exterioribus, Chriſti autem pax in innocentia & puritate cordis ſit poſita. Qua de re Cajetanus ſuper illa verba ſcribens: *Pacem meam do vobis,* ita loquitur: *Ne errares, putando quod Ieſus teſtamento reliquit rem non ſuam, explicat, pacem eſſe ſuam. Nec dixit: Pax quam relinquo vobis, eſt mea, ſed pacem meam; ut intelligamus veram pacem, qua ſola eſt digna nomine pacis, eſſe ipſius. Non enim eſt pax impiis; non eſt vera pax, exterior concordia, quantumcunque tranquilla & ordinata; & breviter, non eſt vera pax, niſi interna, qua intus omnibus actionibus & paſſionibus rectè diſpoſitis & habituatis, inferiora animi concordant ſuperioribus, ſuperiora autem animi cum Deo; hoc enim ſola eſt vera pax, quam conſtat non eſſe hominis, ſed Dei.*

Cajet. in Jo.

7 Huic propoſito noſtro hiſtoriam quandam lib. 1. Reg. cap. 22. relatam adaptari poſſe exiſtimo; cum enim David implacabiles à Saule pateretur perſecutiones, in regionem profectus eſt alienam, ut vitæ ſuæ ſecuritati proſpiceret; Deus autem Gad Prophetam ad illum ablegavit, hac onuſtum commiſſione: *Dixitque Gad Propheta ad David: Noli manere in præſidio, proficiſcere, & vade in terram Iuda.* Circa quod factum curioſus inquiro; ex quo Deus hunc ſervum ſuum ſecurum & cuſtoditum eſſe volebat, cur ipſum in ſua quiete & pace non reliquebat imperturbatum? Cur non permiſit, illum in ea regione commorari, in qua ſplendidè habebatur, eratque à perſecutione tygridis illius ſanguinem ſervi ſui ſitientis, omninò ſecurus? Cur illum in Judæam redire præcipit, quæ ſub inimici ipſius poſita erat dominio? Reſpondeo, Davidem hoc à Deo honoratum fuiſſe permagnifico teſtimonio: *Inveni virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas;* ac proinde nequaquam eum frui volebat illa quiete & ſecuritate pacifica, qua inter idololatras, veri Dei inimicos, gaudebat; hæc enim pax erat, & non erat pax, ac proinde periculoſa erat, & Davidem in ſcopulum aliquem exitioſum allidere poterat; Deus autem magis curabat pacem ejus internam, quæ in exacta divinorum præceptorum obſervantia conſiſtit, ipſomet regio Pſalte aſſerente: *Pax multa diligentibus legem tuam; & non eſt illis ſcandalum:* ac proinde ab hiſce offendiculis illum ſubtractum voluit. Hugo Cardinalis inquit: *Ecce David cum eſſet in pace, in terra polluta, jubetur ire in terram Iuda, ut perſecutionem ſuſtineat.* At verò dices, forſitan David inter perſecutiones ſerenitatem mentis ſuæ amittere potuiſſet. Nequaquam hoc timendum erat; quia *non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit.*

1 Reg. 22. Deus noluit quod David frueretur pace hujus mundi.

Act. Apoſt. 13. v. 22.

Hugo Card. ibid.

Prov. 23. 21.

8 Non eſt dubium, quin diſcordia, quæ in familia Jacob Patriarchæ, ſcilicet inter filios ejus vigebat, ſæpiùs aliis ſcandalum cauſaverit; econtrà verò concordia, quæ inter fratres & ſorores familiæ Job laudabiliter conſervabatur, magnæ ædificationi omnibus illam videntibus fuerit, quando ſcilicet quotidie in fraternæ benevolentiæ ſignum, ſe invicem invitabant ad epulas; cum tamen econtrà filii Jacob, fratrem ſuum Joſeph ſummæ innocentiæ, raræque virtutis juvenem, in extremum vitæ redegerint periculum, tantaque illum proſecuti fuerint invidia, ut ſacer Chroniſta dicat: *Nec poterant ei quicquam pacificè loqui, quia oderant eum.* At verò ex quo Jacob ſanctus erat, & Job pariter ſanctiſſimus, undenam inter familias eorum tanta ſeſe prodit differentia? Vultiſne cauſam illius ſcire? Nimirùm filios Job alicujus culpæ macula coinquinatos fuiſſe ex

Maxima diſcordia erat inter filios Jacob & ſumma concordia inter proles Job.

Gen. 37.

Scriptura nuſquam conſtat; imò pater illorum, ut omne averteret ab illis peccatum, etiam leviſſimum, quod in illorum convivia furtivè irrepere potuiſſet: *Conſurgens diluculo, offerebat holocauſta pro ſingulis, dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei.* Nihil itaque mirum, ſi concordes fuerint, & pacifici, quia *pax multa diligentibus legem tuam.* Econtrà verò inter filios Jacob ingens vigebat malitia, ſiquidem Joſeph Dei à fratribus ſuis contumeliati honorem zelans, eoſdem apud patrem accuſavit *de crimine peſſimo.* Ruben lectum maculavit paternum, Simeon & Levi crudelem illam Sichimitarum ſtragem traditoriè inſtituerunt, Judæ cum meretricibus intercedebat commercium; multi quoque illorum in hoc conſpiraverunt, ut Joſepho necem inferrent, odio nimirùm & invidia, qua erga illum ardebant, penitùs excæcati: denique patrem ſuum mendaciter deceperunt, dum de Joſeph dixerunt: *Fera peſſima devoravit filium tuum.* Qua igitur ratione vera pax & concordia inter eos vigere poterat, inter quos tanta erat iniquitas? Iſaias de impiis dicit: *Impii autem quaſi mare fervens quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum. Non eſt pax impiis, dicit Dominus Deus.* Et ideò Origenes de filiis Jacob & Jobi hæc verba ſcribit: *Fuerunt Iob ſeptem filii, & tres filiæ, numero decem, animo verò unus erant; numero plurimi erant, conſenſu ac concordia quaſi unus, unanimitate & dilectione quaſi idem. Non diſſociabat eos invidia, ſicut pridem fratres Ioſephi, quia non eſt exorta in eis prævaricatio, neque coinquinatio, ſicut in Ruben; neque furor interficiens, ſicut in Simone & Levi; neque odium fraternæ maledictionis, ſicut in cæteris filiis Iacob; ſed erant omnes unanimes in pietate, pacifici in juſtitia, atque in Dei timore concordes.* Diabolus ſeptem hoſce fratres & ſorores nunquam ab invicem dividere potuit; quemadmodum in domo adeò ſancta, qualis domus Iſaac erat, inter duos fratres ad votum ſuum facere potuit, peſſimam irreconciliabilis odii zizaniam in Eſau contra Iacob ſeminando, qui proinde ſæpiùs fratri ſuo necem inferre machinabatur: nec mirum, ſiquidem perditæ ſalutis homo erat, & à Deo reprobatus, Deo ipſomet dicente: *Eſau odio habui: Non eſt pax impiis.* Idem Origenes in prædictorum filiorum Iobi præconium ſubjungit: *Invidus Dæmon facilius omnes pariter indiviſos interficere, quam dividere, atque diſſociare benignam, atque veram eorum unanimitatem poſſet.*

Quia filii Jacob maximis criminibus erant maculati, proles verò Job in maxima charitate vivebant. Iſa. 57. v. 20. Orig. hom. 1. de Job.

Rom. 9. v. 13.

9 *Gratia vobis & pax.* Circa hæc verba Theophylactus in favorem noſtrum ſequentem habet obſervationem: *Pax ex divina gratia profluxit: prius itaque gratia eſt, deinde pax.* Advertendum quoque, ſanctum Paulum hanc pacis precationem non omnibus indifferenter detuliſſe Romanis; ſiquidem ſanctus Petrus Romam non ſine cauſa Babyloniam appellavit, dicendo: *Eccleſia quæ eſt in Babylone collecta;* de qua proindè ſanctus Leo Magnus ait, quòd *omnium gentium ſerviebat erroribus;* & ideò ſanctus Paulus pacem non omnibus Romanis imprecari poterat, & multò minùs gratiam, ſed potiùs: *Omnibus qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis Sanctis: Gratia vobis & pax à Deo;* adeòque priùs ipſis ineſſe ſupponit dilectionem divinam, ſanctitatem, amicitiam & gratiam Dei, & poſteà annunciat illis pacem. Unde Cornelius à Lapide circa illa verba ita ſcribit: *Pax hic intelligitur illa, quam habet anima iſta cum Deo: Item pax conſcientiæ.* Imò S. Iob incomparabile eſſe cenſuit, divinæ reſiſtere voluntati, & ſimul pacis participem fieri; ac proindè dicit: *Quis reſtitit ei & pacem habuit?* Hugo ſuper illa verba Iſaiæ: *Non eſt pax impiis,* ita ſcribit: *Quia ſecum etiam rixantur: Pax Chriſti, pax conſcientiæ, ſive pectoris, & pax æternitatis non eſt impiis, ſed pax mundana proſperitatis eſt eis quandoque.*

Rom. 1. v. 7. Theoph. Non omnibus Romanis precatur Paulus pacem, ſed ſolis ſanctis.

1. Pet. 5. 13. S. Leo de Natal. Apoſt. Pet. & Paul.

Corn. à Lap. ibid.

Job 9. v. 4.

Hugo Card. Iſa. 57. v. 21.

Digitized by Google

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Quæ virtutem inter & juſtitiam eſt unio, vera nos Chriſti pace gaudere facit.

THEMA.

Iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt. Pſal.84.v.11.

Per juſtitiam pax cōſervatur.

1 NOn defuere, qui verba hæc exponerent, ſecundum quod ſonant, de juſtitia nimirùm diſtributiva, commutativa, & legali, eadem intelligendo; quia ut Reſpublica in ſumma vivat tranquillitate, neceſſum eſt punire tranſgreſſores; & quia diſſenſiones & rixæ ut plurimùm originem ſuam habere ſolent ex offenſivis illis verbis, *Meum*, *& Tuum*, ideò tunc vigebit in communitate ſumma concordia, quando perfectè illa adminiſtrabitur virtus, cujus eſt celebris hæc definitio: *Eſt conſtans & perpetua voluntas, jus ſuum unicuique tribuendi*. Unde Eſajas inquit: *Et erit opus juſtitiæ pax*, quaſi diceret: ſi exacta adminiſtrata fuerit juſtitia, perfecta in Republica vigebit pax & concordia.

Eſa.32.

S.Baſil. to.1. in Pſ.28.

Baſilius Magnus verba illa Pſalmiſtæ ponderans: *Dominus benedicet populo ſuo in pace*, inquit: *Populo juſtitiam ſedulo operanti, ſuggerit vires & robur.* Quæ verba opportunè adaptari poſſunt Rebuspublicis, & ſtatibus benè gubernatis, in quibus incorrupta adminiſtratur juſtitia; ſiquidem hac ratione augebuntur in pace, eorumque vires corporales quotidie majora accipient incrementa, quia *concordia parvæ res creſcunt.*

Pſ.36.v.37. Hug. Card.

Hugo Cardinalis exponens verba illa: *Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico;* prærogativam publicæ tranquillitatis conſiderat, quæ in Rempublicam redundat, dum incorrupta in ea exercetur juſtitia; ait enim: *In pace autem concurrunt hæc duo; innocentia, qua nulli noceamus, & æquitas, qua cunctis ut æquum eſt, ſubveniamus.*

S.Aug. in Pſ.84.

Sanctus Auguſtinus ſuper propoſiti thematis verba ita ſcribit: *Fac juſtitiam, & habebis pacem, ut oſculentur ſe juſtitia, & pax: ſi enim non amaveris juſtitiam, pacem non habebis.*

S.Bern. to.1. ſer.50. art.1. c.3.

Sanctus Bernardinus in ſermone quodam ait & ipſe: *Duæ ſunt amicæ, juſtitia & pax; tu fortè unam vis, & alteram non facis; nemo enim eſt, qui pacem non velit, ſed non omnes volunt operari juſtitiam. Interroga omnes homines: Vis pacem? uno ore omnes reſpondent: Opto, cupio, amo, volo. Ama juſtitiam, quia duæ amicæ ſunt, juſtitia & pax ipſæ ſe oſculantur: ſi amicam pacis non amaveris, non te amabit ipſa pax, nec veniet ad te.*

S.Iſid. Peluſ. lib.3.ep.24.

Sanctus Iſidorus Peluſiota pariter hanc juſtitiæ & pacis conſociationem in Epiſtola quadam in hæc verba tangit: *Pax ſi adnexam juſtitiam habeat, divina quædam res eſt, ſi autem altera ſine altera ſit, virtutis pulchritudinem hoc labefactat, nam & prædonibus inter ſe, & lupis pax eſt, illis nimirum in hominum perniciem, his autem in ovium exitium. At pacem hanc minimè appellarim, quæ juſtitia minimè ornata eſt. At ſi hæc acceſſerit, eum demum pax vere vocabitur; unde etiam Chriſtus dixit: Non veni pacem mittere ſuper terram, ſed gladium, nam quod non omnem pacem, ſed eam duntaxat, quæ cum vitio conjuncta eſt, abjiciat ac proſcribat, hinc patet, quod alio loco ait: Pacem meam do vobis. Pax enim vera ea eſt, quæ juſtitia & pietate cohoneſtatur.*

Sine pace Chriſti non eſt ſtabilis pax mundi. S.Antonin. p.4.tit.5.c. 24.§.1.

2 Sanctus Antoninus de hoc dono pacis diſſerens, in ea eſt opinione, quòd Deus illa nos in pœnam tranſgreſſionum noſtrarum privarit. Unde ait? *Omnia clamant pacem, & permaximè eam deſiderat creatura rationalis; ſed pax temporalis quantum exulaverit a mundo, tu vides. Vndique bella fremunt; & ratio eſt, quia tu non vis habere pacem cum Deo, ſed guerram, propter peccata tua. Peccata veſtra diviſerunt inter vos & Deum veſtrum, & ideo tibi aufert pacem temporalem. Quamvis per totum mundum eſſet pax, & haberes quicquid velles de rebus temporalibus, ſi non haberes Deum per gratiam, adhuc non haberes pacem & quietem.*

Iſa.59.

Regius Propheta legis gratiæ tempus prædicens, inquit: *Orietur in diebus ejus juſtitia & abundantia pacis*; ubi obſervandum, quòd juſtitiæ primum locum attribuat, id eſt, virtuti, perfectioni, innocentiæ, ſanctitati; nam ut D.Chryſoſt. ait: *Iuſtitiam univerſam dicit virtutem*: poſtea verò ſubdit: *Et abundantia pacis*, quia juxta proportionem operum virtuoſorum, & augmentum ſpiritus, pax Dei in anima ſua quoque accipit incrementa.

Pſ.71.

Chryſ.ho.16. in Mat.

S.Anton. de Pad. Dom.3. Adv.

Sanctus Antonius de Padua, in ſermone quodam in Dominicam tertiam Adventus, ita ſcribit: *Nota quod modeſtia in duobus eſt maxime, ſcilicet in pace mentis, & honeſtate corporis, de quibus Iſa.32. Erit opus juſtitiæ pax, & cultus juſtitiæ ſilentium, & ſecuritas uſque in ſempiternum. Opus juſtitiæ, id eſt illorum, qui jam ſunt per gratiam juſtificati, eſt pax.*

Pax vera eſt propria Chriſti.

Cajetanus, qualis fuerit hæreditas, quam Chriſtus Apoſtolis ſuis legavit, conſiderat, inquiens: *Nec moriturus Ieſus, Pater Apoſtolorum, reliquit illis agros, domos aut curam propriæ ſepulturæ, ſed tantummodo pacem.*

Cajet.

Hanc autem pacem ſuam propriam eſſe dicit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*, quia pax Dei, vera pax eſt; *hominum enim pax ſtatim diſſolvitur*, inquit Divus Chryſoſtomus, *& varias habet viciſſitudines: verum quæ a Chriſto datur, ſtabilis eſt, imo firma, ſolida, immortalis, fine carens, licet millia bellorum vobis undequaque ingruant.*

Joan.14.

Chryſ. adv. gent.

Angelicus Doctor verborum illorum: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis*, hunc ſenſum eſſe dicit: *Id eſt non ad eundem finem do vobis, quia mundus dat quantum ad exteriora, quietem poſſidendam, ego vero do, quantum ad æterna adipiſcenda.*

S.Thom. ib.

Didacus Stella illud commemorando Apoſtoli dictum: *Pax Dei quæ exſuperat omnem ſenſum*, ſubjungit: *Chriſtus ſpecialiter pacem ſuam vocabat, innuens, quòd præter illam eſſet alia pax, ideo dixit: Pacem meam do vobis, &c. hæc enim pax in illos qui digni erant, veniebat*; quaſi diceret: non omnes diſpoſiti ſunt & digni ad recipiendam Chriſti pacem, ſed illi duntaxat qui eum imitantur, eique ſe conformant (quantùm tamen illius capax eſt humana fragilitas) per virtutem & perfectionem Apoſtolorum.

Did.Stel. in Luc.10.

Qui Chriſtū imitantur ſoli ſunt digni ad recipiendam pacem Chriſti.

Sanctus Petrus Chryſologus ait: *Pacem vobis a Domino exoravimus, quæ & habenda ſemper eſt, & ſemper oranda, non illa infida & inſtabilis hujus mundi pax, quæ vel pro commodis quæritur, vel pro timore ſervatur, ſed pax Chriſti, quæ ſecundum ſententiam Apoſtoli Pauli ſuperat omnem mentem, & credentium corda cuſtodit. Pax quæ charitatis fœcundis nutritur operibus, pax alumna fidei, columna juſtitiæ, pax futuræ ſpei pignus idoneum. Pax quæ præſentes ſociat, abſentes invitat. Pax quæ terrena cœleſtibus, & divinis humana conciliat; ſic enim dicit Apoſtolus, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus pacificavit per ſanguinem ſuum, non ſolum quæ in terris ſunt, ſed & quæ in cœlis.*

Chryſol. ſer.138.

Idem Chryſ. in alio quodam ſermooe in hujus veræ pacis laudem dicit: *Pax fratrum, voluntas eſt Dei, jucunditas Chriſti, perfectio ſanctitatis, juſtitiæ regula, magiſtra doctrinæ, morum cuſtodia, atque in rebus omnibus laudabilis diſciplina.*

Chryſol. ſer.41.

B.Laurentius Juſtinianus idem punctum tractat, quando de amore Dei hunc in modum diſcurrit: *Optima pacis pollicitatio, non carnis eſt, ſed Spiritus, non hominum, ſed animorum, quam nonniſi in Chriſto conſequimur; humani ſiquidem animi appetitus talis eſt, ut ſemper pacem inquirat, ſemper ut illam poſſideat, abſque intermiſſione laborare non deſinit. Nullum ſine bono pacis experitur gaudium, nulla fatigationum ſuarum mercede lætatur. Circuit mare & aridam, univerſaque ſæculi iſtius delectabilia quærit, ut in ipſis concupitæ pacis ſolatium invenire valeat: Faſtidiunt tamen cuncta, quæ pacem conferre nequeunt: Proh dolor, quam maxima in creaturis omnibus penuria eſt, quoniam nulla earum poteſt præſtare ſuis dilectoribus pacem. Pacis ſatietatem minimè tribuunt, ſed verius accendunt: fatigant quærentis animum, non pacant.*

B.Laur. Juſt. faſc.amor. c.16.

Ex quo diſcurſu facilè intelligitur, pacem & quietem veram inveniri non poſſe; niſi in bona conſcientia; niſi in mente ſerena, pura, & immaculata. Rupertus Abbas quærit: *Quid autem de pace, quam dat Chriſtus, Scriptura dicit? Quam ſpecioſi ſuper montes pedes evangelizantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis ſalutem, dicentis Sion: Regnavit Deus tuus! In eo quippe pax Chriſti eſt, quam ipſe dat nobis, quod principe mundi hujus foras ejecto, ò Sion, regnavit ipſe Deus tuus, regnumque peccati & mortis deſtructum eſt.*

Rup.Ab.l.12. in Jo.c.15.

3 Idem Rupertus Abbas ſuper Evangelium S. Matthæi, pacem Salvatoris noſtri eandem eſſe dicit, cujus S. Paulus in hæc verba meminit: *Fructus autem Spiritus charitas, gaudium, pax, patientia &c. Pax iſta remiſſio*

Rup.Ab.l.8. in Mat.c.23.

pecca-

peccatorum eſt, ſed mundus in maligno poſitus iſtam non quærit. S. Bonaventura ſuper illum Pſalmiſtæ verſum: *Quoniam loquetur pacem in plebem ſuam*, inquit: *Quatuor ſunt paces, duas dat Deus, duas dat mundus: Mundus dat pacem in tranquillitate temporalium, & in ſanitate corporum; Deus dat pacem in tranquillitate mentis, & in gaudio contemplationis: ſed pax quæ eſt tranquillitas mentis, eſt in homine, ea quæ in gaudio contemplationis, ſupra hominem*. Advertendum verò eſt, quòd Pſalmiſta dicat: *Loquetur pacem ſuper timentes eum, & ſuper ſanctos ſuos*. Ecce tibi, quibuſnam familiaris ſit pax, quam Deus communicat.

S. Bonav. in Pſal. 84. Duas paces dat Deus & duas paces dat mundus.

4 Neſcio, an aliquando vos ad hoc reflexeritis, quòd S. Lucas, utique non ſine myſterio, ſitum notet, in quo poſitus fuit Salvator noſter, quando à mortuis reſurgens, collegio Apoſtolico pacem annunciavit; dicit enim Euangeliſta: *Stetit Jeſus in medio Diſcipulorum ſuorum, & dixit eis, pax vobis*. At verò cum ſanctus hic Euangeliſta nullam ducat lineam, quæ myſterio careat, nunquid ſuffeciſſet dicere, quòd pacem Diſcipulis anounciarit? Cur igitur addit: *Stetit in medio*? Reſpondetur: *in medio conſiſtit virtus*; ac proindè Euangeliſta indicare voluit, pacem Chriſti cum virtute ac divina gratia conjungendam eſſe. Quòd ſi interrogaveris, qualis hæc pax fuerit, cum Chriſtus iiſdem Apoſtolis dixerit: *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*? Utique pax hæc potiùs bellum dicendum erat, ſiquidem Apoſtoli, quoadusque vivebant, inceſſanter perſecutionibus implacabilibus erant infeſtandi. Reſpondeo igitur cum Cajetano in Commentario ſuper illa verba: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis*; ita enim præfatus Cajetanus ſcribit: *Non dicit: non quam, non qualem mundus, ſed, non quomodo mundus dat, ut intelligamus, quod de differentia in modo dandi loquitur. Modus quo mundus dat pacem, eſt exterius, tranquillè ſe habendo, verbis & factis; dat enim mundus (hoc eſt communis hominum curſus) pacem imprecando, conveniendo, non lædendo, & reliqua hujuſmodi exteriora ſervando; IESVS autem non ſic dat pacem, tam ex parte dantis, quam ex parte Diſcipulorum, quibus datur; nam dat interius, operando in animis hominum; dat exterius, tollendo vitam propriam, & res, filios, uxores, & demum propriam vitam ſingulorum quibus dat. Ecce modus dandi pacem, contrarius modo, quo mundus dat pacem*. Sic enim in Actibus Apoſtolicis legitur: *Ibant Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt, pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Lyranus verſum illum Pſalmi 124. *Pax ſuper Iſrael*, hunc in modum explicat: *Non ſuper Iſrael ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum, ſcilicet ſuper populum Catholicum; propter quod in nativitate Chriſti cantaverunt Angeli: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax, hominibus bonæ voluntatis; per bonam enim voluntatem habent pacem cordis internam, ſecundum quod dicitur Prov. 12. Non contriſtabit juſtum, quidquid ei acciderit; & per illam diſponuntur ad pacem ſupernam*. S. Ambroſius ſuper illa verba: *Hominibus bonæ voluntatis*, inquit: *Pax non in quibuſcunque hominibus, ſed bonæ voluntatis hominibus, ut intelligas, pacem Chriſti, non debiti eſſe, ſed meriti; non enim eam meretur conditio, ſed voluntas*. Richardus verba illa: *Dominus virtutem populo ſuo dabit: Dominus benedicet populo ſuo in pace*, ita commentatur: *Ergo poſt virtutem, præſtat & pacem. Sperent itaque pacem, qui nondum acceperunt, ſi jam de Dei dono accipere virtutem meruerunt; ad hoc ſiquidem Deus ſuis dat virtutem, ut fortiter agendo pertingant ad pacem: & poterat quidem Dominus ſine eorum induſtria plenam pacem præſtare, ſed glorioſius reputat, ſuos per multiplicem victoriam ad pacis ſecuritatem perducere; hinc eſt, quod populo ſuo præcipit, dicens: Inquire pacem & perſequere eam*. S. Bernardus ad idem propoſitum textum illum S. Pauli explicans: *Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed juſtitia, gaudium & pax in Spiritu Sancto*, ita fatur: *Duo ad conſervandam pacem neceſſe eſt præmittantur, quæ quidem utraque copioſius nobis & Scriptura ſacra commendat; ſiquidem juſtitiæ exercitatio in his duobus mandatis tota pendere videtur, ut quod ſibi fieri non vult, alii non faciat; ſicut ad gentes miſſa Epiſtola continet Apoſtolorum, & quemadmodum ad eoſdem Apoſtolus dicit: Quæcunque volumus, ut faciant nobis homines, & nos faciamus illis. Ceterum quoniam in multis offendimus omnes, impoſſibile in hoc loco, & tempore ſcandalorum (neque enim adhuc venerunt Angeli, qui de regno Dei tollant omnia ſcandala; ſed nec ſumus in illa beata civitate, cujus fines pacem poſuit Deus) propterea impoſſibile hic, & modo pacem inter nos conſervari, niſi & is qui in aliquo forte offendit proximum, animoſam elationem, & qui offenſus eſt, nihilominus caveat inexorabilem obſtinationem*.

Luc. 24. In medio diſcipulorum Chriſtus precatus illis pacem, hoc ipſo ſignificans quod pax debeat eſſe conjuncta aliis virtutibus.

Matth. 10. 16.

Cajet. Joan. 14.

Act. Apoſt. 5. v. 41.

Lyran. in Pſ. 124. v. 5.

S. Ambr. ſer. 3. de nat.

Richard. de S. Vict. p. 2. in Pſ. 8.

S. Bern ſer. 1. de verb. Ap.

Ad ſervandam pacem duo neceſſe eſt ut præmittantur.

DISCVRSVS XIV.

ARGUMENTUM.

Deus pacem fidelium per contradictiones acquiri, & conſervari voluit.

THEMA.

Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium. Matth. 10. v. 34.

1 PRopheta Euangelicus Chriſti in terras adventum prædicens, eundem pacis principem glorioſo titulo cognominat, dicens: *Vocabitur nomen ejus princeps pacis: pacis non erit finis*. Apoſtolus quoque ad Epheſios ſcribens, hunc ei eximium attribuit titulum: *Ipſe eſt pax noſtra*; atque hinc eſt, quòd Chriſto vix etiamdum nato, pax à cœleſtibus Hierarchiis in univerſo mundo fuerit promulgata: *Et in terra pax hominibus, &c.* imò ipſemet Dei Filius nihil adeò ſolicitè nobis inculcavit, quàm unionem, charitatem, & pacem; id quod ex innumeris Euangelii locis evidenter deducitur. Cur igitur nunc ſuis proteſtatur Diſcipulis, inquiens: *Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium*? Cur etiam apud S. Lucam c. 22. iiſdem præcipuis Diſcipulis præcepit, ut *qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium*? Facilis eſt dubii hujus ſolutio, ſi illud ab unoquoque ſæpiùs ſine dubio auditum conſideretur effatum, quod dicere ſolemus: *Bellamus, ut in pace ſine injuria vivamus*. Qui enim vera vult pace gaudere, illam per prælia & victorias ut lucretur, neceſſum eſt. Hinc Doctor Angelicus verba illa ponderans: *Pacis non erit finis: ſuper ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit, ut confirmet illud, & corroboret &c.* hanc verbis illis gloſſam adhibet: *Vt confirmet ad reſiſtendum, & corroboret etiam ad impugnandum*. Verum quidem eſt, quòd Filius Dei in ſuis ſacratiſſimis natalibus, de cœleſti Jeruſalem, quæ viſio pacis dicitur, pacem ſolemniter præconiari fecerit: *Et in terra pax &c.* at verò obſervaſtine figuram & habitum, in quo ſpiritus Angelici comparuerunt, ut eam generi humano intimarent? Sanctus Euangeliſta inquit: *Facta eſt multitudo militiæ cœleſtis*: at verò quis eſt, qui ſpiritus cœleſtes *Angelos pacis* in Scriptura appellari neſciat; nec immeritò, quia cœlo gratiam, id eſt, pacis viſionem, terræ verò pacem anounciabant: *Et in terra pax*; quo igitur fine velut armati bellatores è cœlis deſcenderunt: *Multitudo militiæ cœleſtis*? Reſponſio eſt manifeſta, ſiquidem per hunc habitum & figuram indicare volebant, quòd vera pax ſequacium Chriſti, per victorias de inimicis noſtris, mundo videlicet, carne, & Dæmone reportatas, acquiratur; ac proinde obſervandum eſt, quòd non ſolùm in natali Domini noſtri acclamarint: *In terra pax*, ſed ſimul adjunxerint: *Pax hominibus bonæ voluntatis*; id eſt, illis qui voluntatem ſuam divino arbitrio ſubſternunt, contráque proprias paſſiones dimicantes, appetitus inordinatos compeſcunt & domant.

Iſa. 9. v. 6.

Eph. 2. v. 14.

Luc. 2. v. 13. Vera pax bello contra inimicos animæ triumphando acquirenda eſt.

Luc. 22. v. 6.

S. Thom. in Iſa. c. 9.

Luc. 2. v. 13.

Iſa. 33. v. 7.

2 Similiter licèt Salvator noſter in primo ſuo in hunc mundum ingreſſu, velut Rex verè pacificus fuerit agnitus; ac proindè Eccleſia in prima primarum Veſperarum antiphona canat: *Rex pacificus magnificatus eſt*; attamen mox poſtquam in hunc mundum natus fuit, aſperrimum ei ab Herode motum eſt bellum, adeò ut vitæ ſuæ per arreptam in Ægiptum fugam conſulere fuerit coactus; imò dum adhuc eſſet quadraginta dierum tenellus infantulus, nec unquam S. Simeonis ſenis ulnis exceptus fuiſſet, audivit: *Poſitus eſt hic in ſignum cui contradicetur*; id quod per triginta trium annorum decurſum perfectè adimpletum fuit; atque ideò ſpiritus

Ipſemet Chriſtus in hoc mundo perſecutionem paſſus eſt & pugnavit.

Luc. 2. & 34.

Ange-

Digitized by Google

Angelici in ſuæ in cœlum aſcenſionis triumpho, eidem cum hiſce acclamationibus obviam proceſſerunt: *Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio*; eumque ſanguine & cicatricibus cruentum, & ſanguine conſperſum cernentes, inter ſe admirabundi dicebant: *Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra?*

Pſ. 23. v. 8.

Iſa. 63. v. 1.

3 Obſervandum prætereà, Iſaiam Prophetam non ſine myſterio priùs prædixiſſe: *Vocabitur nomen ejus Deus, fortis*, & poſteà: *Princeps pacis*: per hoc namque inſinuare voluit, quòd dimicando fortiter, & viriliter vincendo, vera pax acquiratur. Similiter poſtquam vix jam à mortuis reſurrexiſſet, Apoſtolis ſuis glorioſus quidem apparuit, iiſdem pacem annunciavit; attamen eodem tempore ſuas iiſdem demonſtravit cicatrices: *Dixit eis: Pax vobis; & cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes*. At verò fortaſſe dices, tunc tempus minimè opportunum fuiſſe, Diſcipulos ſuos per vulnerum ſuorum aſpectum, & crudelis ac ſanguinolentæ paſſionis ſuæ memoriam contriſtari, ſiquidem eos per reſurrectionem ſuam conſolari intendebat; & tamen Dominus noſter, qui *omnia in ſapientia fecit*, dum illos pacem annuntiando ſalutavit, ſimul etiam vulnera manuum pedumque eiſdem oſtendere voluit, ut exinde intelligerent, pacem hanc ſanguinis, vulnerum, livoriſque totius corporis pretio fuiſſe comparatam; ſimulque monere intendit, quòd ſi pacis ſuæ fieri vellent participes, pariter & ipſi ad pugnas & victorias ſeſe præpararent.

Iſa. 9. Chriſtus vocatur Deus fortis, princeps pacis; quia fortiter pugnando vera pax acquiritur.
Luc. 24. v. 6.

4 Paulò ante in ultimo ſermone in ultima cœna habito, eiſdem Diſcipulis ſuis dixerat: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Ubi inprimis obſervandum, Chriſtum non reliquiſſe Diſcipulis ſuis pacem mundi, ſed ſuam pacem: *Non quomodo mundus dat*. Prætereà advertendum eſt, quòd bina vice pacis mentionem fecerit, dicendo: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*; & quidem prima vice non dixit: *Pacem meam*, quemadmodum ſecunda vice; cujus rationem Angelicus Doctor ingenioſè & utiliter declarans, inquit: *Pacem relinquo vobis in hoc ſæculo, ſcilicet ut hoſtem vincatis: pacem meam do vobis, ſcilicet in futuro*. De hac ſecunda pace ita ſanctus Cyprianus ſcribit: *Probans atque conteſtans, tunc eſſe ſervis Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando de iſtis turbinibus mundi extracti, ſedis & ſecuritatis æternæ portum petimus*. S. Gregorius quoque in Homilia quadam dicit: *Hic relinquo, illic do, ſequentibus relinquo, pervenientibus do*. Verùm enimverò id quod propoſito noſtro quàm maximè deſervit, eſt, quòd Salvator noſter per illum loquendi modum nobis inſinuare voluerit, quòd pax ſua à pace mundi in hoc diſtinguatur, quia quando inter duos exercitus res eò devenit, ut de pace mutua tractare incipiant, utrimque arma deponuntur; & ideò non eſt talis pax mea, quam ego fidelibus meis impertior, inquit Chriſtus: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis: non veni pacem mittere, ſed gladium*; ſemper enim nobis cum inimicis noſtris domeſticis pugnandum & præliandum eſt, ſi bonæ conſcientiæ tranquillitate gaudere velimus; ac proindè verſio Syriaca legit: *Non prout mundus dat, ego do vobis*. S. Bonaventura, ſancti Auguſtini citans authoritatem, hunc textum pariformiter interpretatur, inquiens: *Pacem reliquit, in qua manentes, hoſtem vincimus: pacem dabit, quando ſine hoſte regnabimus*. *Pax præſens*, inquit etiam S. Thomas, *eſt cum contradictione*.

Joan 14. v. 17. Chriſtus dat pacem in hoc mundo poſt devicti hoſtem, & pacem ſuam dat in futura gloria.
S. Thom.
S. Cypr. de mortalit.
S. Greg. hom. 30 in Evang.
S. Bonav.
S. Thom.

5 Quis porrò eſt, qui palmam ad pugnam & prælium relationem dicere, & victoriæ ſignum eſſe ignoret? Nulli quoque dubium eſt, quin Eccleſia per Sponſam in ſacris Canticis præfiguretur, dicentem: *Ego murus, & ubera mea ſicut turris, ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens, mille tui pacifici*. Porrò turres civitatum armatorum militum præſidio inſtructæ, munitionibus bellicis proviſæ, propugnaculis & fortalitiis cinctæ, & armamentariis copioſis fortificatæ, & ad obſidionem validam ſuſtinendam preparatæ eſſe ſolent; & tamen ſacer textus dicit: *Mille tui pacifici, ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens*. Et optimè quidem; ſiquidem tunc Eccleſia vera pace gaudet, quando aſperrimas patitur perſecutiones, & dum filii ejus, id eſt, Chriſti fideles, ad carnificinas, ad uncinos, ad equuleos, cataſtas, aliaque crudeliſſima ſupplicia raptantur. Quibus temporibus Eccleſia per Iſaiam deplorare non poteſt, dicendo: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima*; quia fideles ejus in cruentis illis præliis fidem confitendo, tormentaque ſuſtinendo, illam defendunt, omneſque certatim vitam agunt immaculatam & innocentem: Potiùs verò Eccleſiæ nunc illud Iſaiæ lamentum ingeminare licebit, quando ceſſantibus perſecutionibus, Eccleſia pravis Chriſtianorum moribus diſcinditur, & dilaceratur. Unde Sanctus Bernardus ait: *Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis advenit: Ecce in pace amaritudo mea amariſſima*. Quanam verò in re hæc amaritudo conſiſtat, mox declarat dicendo: *Amariſſima in moribus domeſticorum. Sed inquam in pace? Et pax eſt, & non eſt pax. Pax à Paganis, & pax ab hæreticis, & non profectò pax à filiis. Vox plangentis in tempore iſto: Filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me; ſpreverunt, & maculaverunt me à turpi vita, à turpi quæſtu, à turpi commercio*. Porrò inimici noſtri, quibuſcum nobis pugnandum eſt, vitia noſtra, malique mores noſtri ſunt; ſi hoſce hoſtes noſtros profligaverimus, tunc nos in ſumma pace vivere, dicereque poſſe ſperare poterimus: *Ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens*.

Eccleſia vera pace gaudet, quando patitur perſecutiones.
Cant. 8.
Iſa. 38. v. 17.
S. Bern. ſer. 33. in Cant.

6 Reflexiſtiſne vos aliquando ad gratiſſimum illud nuntium, quod S. Gabriel Archangelus Beatiſſimæ Virgini Mariæ detulit, quando inter cætera futuros Eccleſiæ progreſſus eidem prædixit: *Regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis*? Quoties, obſecro Jacob cum Laban ſocero ſuo pugnavit, maximè poſtquam ipſo inſalutato, unà cum uxoribus & filiis ſuis, ab ejus domo receſſerat? Paulò poſt quoque quàm reconciliatus cum Laban fuiſſet, in Eſau fratrem ſuum incidit, qui inteſtinum illud, & vindicativum odium adverſus ipſum tot annis foverat; quem cum per dona & munera, aliaque media pariter placaſſet, illudque executus fuiſſet Pſalmiſtæ conſilium: *Inquire pacem, & perſequere eam*; paulò poſt ſuper ipſum viſibiliter in cœlo ordinatæ & armatæ Spirituum angelicorum apparuerunt acies, ut proinde exclamarit, dicens: *Caſtra Dei ſunt hæc*. Sed cur caſtra hæc ei occurrerunt? num fortè, ut eum terrore, & formidine percellerent? aut verò ut ab inimicis eum defenderent? Nequaquam, ſed eo myſterio id factum fuiſſe exiſtimo, ut nobis inſinuaretur, quòd vera pax pugnando ſtrenuè, victoriaſque de propriis paſſionibus reportando acquiratur; id quod Jacob tunc cum Eſau generoſè præſtitit, quia non obſtante, quòd primogenituram ſibi comparaſſet, exercitus quoque Angelicos cœlitùs miſſos in ſuam haberet defenſionem paratos & promptos; ipſe quoque fratrem ſuum non offendiſſet, ſed potiùs ab eo graviter fuiſſet offenſus: ipſe tamen primus fuit, qui ſe coram reprobo illo humiliavit, qui ei ſumma cum benevolentia obviam proceſſit, ut manibus opulentis donativis refertis, eum perbenignè exciperet; ipſum quoque honoravit, obſequiis prævenit, imò & ador[illegible] ſe vultum ejus quaſi vultum D[illegible] videre & revereri. Hæc ſunt prælia, per [illegible] ſeipſum vincit, veram pacem & tra[illegible]quillitatem [illegible] acquirit. Unde domus Jacob meritò Eccleſiam præfigurabat, de qua tunc verè adimpletur illud. *[illegible] pace [illegible] mea*, quando filii ejus, apprehenſis [illegible] armis, contra vitia ſua dimicant, eaque expugna[nt] & [d]ebellant.

Luc. 1. Jacob ſæpius triumphavit Laban ſocerum ſuum & Eſau fratrem ſuum armis juſtitiæ.
Pſal. 33. 15.
Gen 32. 2.

7 Albertus Magnus de Angelorum exercitibus, ſupra tugurium Bethlehemiticum in die natalis Domini comparentibus, & adinſtar militum pacem annunciantibus, ita ſcribit: *Dat autem pacem conſcientiæ potius, quam temporis. Unde Philipp. 4. Et pax Dei quæ exſuperat omnem ſenſum &c. Pace enim temporis aliquando data, durius eſt bellum conſcientiæ, & ita non eſt vera pax*. Conjiciatis velim oculos veſtros in Davidem, in valle Terebinthi manu funda armata cum Goliath duellantem, aut verò in ſylvis Bethlehemiticis manus ſanguine plenas habentem, ob dilaceratos urſos, & leones in gregis ſui defenſionem dilaniatos. Aſpiciatis quoque illum, in aula Saulis Regis converſantem, & vel ab invidia maligni Saulis ad mortem uſque perſecutionibus & calumniis infeſtatum, vel ab inſidiis Doeg Idumæi oppreſ-

Albert. M. ag. in Luc. 2.
Philip. 4.
In maximis miſeriis ſuis David ſumma pace animi gavius fuit.

oppreſſum, proſequamini illum ſinguivum, & veluti peregrinum in Ceth oberrantem, vel in ſpelunca Odolla deliteſcentem; & inter hæc omnia attendite, qualiter cor ejus conſtitutum fuerit, & qua pace & conſcientiæ ſerenitate fuerit gaviſum; utique enim cum Poeta illo diceretis: *Nubes excedit olympus*. Licèt enim circa hujus altiſſimi montis latera nubes nimbis, grandinibus, tempeſtatibus, caliginibus, ventis, nebulis gravidæ circumfluctuent, vertex tamen illius imperturbabili quadam gaudet ſerenitate. Talis quoque mons anima & mens Davidis erat, quia licèt tot perſecutionibus agitaretur, pacem tamen interiorem conſcientiæ ſuæ ne vel minimùm deperdebat: *Non enim contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit*. Veri enim ſervi Dei inter medias contradictiones & pugnas, quas ſuſtinent, majorem ſemper conſcientiæ tranquillitatem & ſerenitatem acquirunt. Unde David dicebat: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Econtra verò eundem conſideretis Davidem, quando *eo tempore quo ſolent Reges ad bella procedere, remanſit in Jeruſalem*; Gloſſa addit, *otioſus*. Conſtat enim, qualiter eo tempore, quo depoſitis armis, otio & deliciis vacare cœpit, ignominiosè lapſus fuerit in adulterium cum Berſabea, nec non in homicidium Uriæ. Quamdiu ferociſſimis agitabatur perſecutionibus, ſcrupulum ſibi faciebat, ſi vel limbum regiæ veſtis Saulis præſcidiſſet, cum tamen pro vitæ propriæ defenſione caput hoſti ſuo amputare licitè potuiſſet. Econtrà verò quando appetitibus ſuis exſatiandis dabat operam, ſine ullo conſcientiæ remorſu ſubdito cuidam innocenti & de ſe benè merito, qualis Urias erat, vitam detruncari juſſit. Nunquid igitur Davidem revera dicere potuiſſe vobis videtur: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima*? Pax Eccleſiæ, quæ in integritate veræ fidei Catholicæ, in bonorum morum innocentia, in vitæ immaculatæ exemplaritate conſiſtit, longè itaque meliùs inter adverſitates, & perſecutionum procellas conſervatur, quàm in ficta & ſimulata humanæ proſperitatis pace.

Prov. 12. 21.

Pſal. 93. 19.

2. Reg. 11. 1. Dum vero David ſe tradidit & ſuccidit in adulterium.

8 Eo in ſæculo, in quo Seraphicus Pater S. Franciſcus vivebat, ſublime illud D. Petri ædificium, Eccleſia inquam, minabatur ruinam, prout ſummo Pontifici Innocentio III. in ſomno repræſentatum fuit. At verò unde ruina proceſſerit, ex annalibus Eccleſiaſticis manifeſtè ſatis colligitur, quorum hæc ſunt verba: *Ita plane Deus Eccleſiam ſuam in deterius declinantem ac collabentem, jam depravata morum diſciplina &c.* Morum autem corruptela fortiùs in pace mundi naſcitur, & pedem figit, quàm inter perſecutorum anguſtias; in his enim fides magis exercetur & vivificatur, ſecuriùſque conſervatur conſcientiæ integritas. Plutarchus in libro, cui titulus eſt: *Qua ratione ex inimico &c.* ita ſcribit: *Civitates quæ bellis finitimis, & aſſiduis refrænantur expeditionibus, ſanam rempublicam, & bonis legibus benè inſtitutam cupide amplectuntur; atque illi, qui ex ſimultatibus coguntur pro vita excubare deſugereque ſocordiam & ſecuritatem.* Roma antiqua per bella regna ſibi ſine numero acquiſivit, quæ poſtea in pace, ſuſcitatis inter ſuos ſeditionibus civilibus, infeliciter amiſit. Deus olim populo Iſraelitico promiſerat: *Ego ſum qui delebo eos a facie filiorum Iſrael*; & tamen poſtea longo temporis ſpatio nationes illas extirpare diſtulit, quæ apprehenſis armis, pro conſervanda poſſeſſione ſtatuum ſuorum, illos diuturno tempore, ac ferociter impugnarunt. Hujus autem *cauſa fuit ad utilitatem quandam Judæorum*, ut ait Abulenſis, *ſcilicet ut eſſent viri apti ad bellum, & exercitati in armis, ne penitus otio marceſcerent.* Idem quoque eſt myſterium, ob quod Deus ſuos in hac vita variis tribulationibus agitari, & exteriori quiete minimè gaudere permittit; ut ſcilicet hac ratione in virtutibus ſe exerceant, tantòque magis interiori bonæ conſcientiæ pace frui poſſint: *Quia pax multa diligentibus legem tuam &c.*

Morum corruptela fortius in pace mundi naſcitur quàm in perſecutionibus. Baron. Anno 1182. n. 6.

Plutarch.

Abul. q. 8.

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Vincendo paſſiones noſtras, corporique noſtro bellum movendo, pax interior acquiritur.

THEMA.

Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis: in mundo preſſuram habebitis. Joan. 16. v. 33.

1 CUm Cœleſtis Magiſter noſter atroces dilectis Diſcipulis ſuis in diffuſo quodam ſermone perſecutiones, quæ occaſione prædicationis Euangelii illis obventuræ erant, nec non & bella acerrima, quæ à tyrannis contra ipſos erant ſuſcitanda, prædixiſſet, tandem in verba thematis hujus concluſit: *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis*. At verò dices: quàm eſt hæc pax miſera, paciſque nomine prorſus indigna, quæ continuis tot bellatorum luctis cingitur & quotidiè exercetur? Si verum eſt, quòd *in mundo preſſuram habebitis*, nec non & illud, quod in principio hujus capitis dicitur: *Abſque Synagogis facient vos: venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo*; ſi, inquam, hæc vera ſunt, quomodo pax ſubſiſtere poterit? Hugo Cardinalis verſum illum explicans: *Inquire pacem, & perſequere eam*, dubium hoc diſſolvit, inquiens: *Inquire pacem, id eſt interius quære pacem, ſcilicet in conſcientia, quia exterius non eſt niſi bellum, & turbatio. Unde Joannis 16. In mundo preſſuram habebitis, in me autem pacem.* B. Laurentius Juſtinianus, magnus ſpiritualis vitæ inſtructor, monet dicens: *Neceſſe eſt, ut ſe præparet ad certamen, quiſquis pacis ſuavitatem guſtare deſiderat.* Quale autem hoc certamen eſſe debeat, venerabilis Beda illa Pſalmiſtæ verba explicans: *Magnificetur Dominus, qui volunt pacem ſervi ejus*, indicat, dicens: *Eſt litigium habere cum vitiis, & concordiam cum moribus optimis.* Enim verò cum certum ſit, quòd *militia eſt vita hominis ſuper terram*, utique in hac vita inimicos habere debemus, adverſum quos nos pugnando exerceamus; quinam verò hi ſint, Chriſtus indicat, dicens: *Inimici hominis domeſtici ejus*, id eſt vitia, malæ inclinationes, appetitus noſtri inordinati. Certum quidem eſt, quòd unuſquiſque quiete interna libenter gaudere vellet, pauci tamen ſunt, qui ad pugnam & prælium ineundum inclinent. Unde S. Auguſtinus ait: *Sicut nemo eſt, qui gaudere nolit, ita nemo eſt qui pacem habere nolit; quandoquidem & ipſi qui bella nolunt, nihil aliud quam vincere volunt. Ad glorioſam ergo pacem bellando cupiunt pervenire. Nam quid eſt aliud victoria, quam ſubjectio repugnantium? quod cum factum fuerit, pax erit.* Quis autem eſt qui neſciat, quòd ſenſus noſtri rationi, & caro ſpiritui repugnet? *Caro enim concupiſcit adverſus Spiritum, & Spiritus adverſus carnem. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.* Contrà hunc igitur inimicum, qui continuò & ſine ulla intermiſſione nos impugnat, viriliter nobis bellandum eſt. Dixi, *ſine intermiſſione*, quia quantò magis pugnamus & vincimus, tantò magis nobis pugnandum reſtat, quia ut S. Auguſtinus ait: *Quamquam imperetur, nequaquam ſine conflictu vitiis imperatur; quamdiu autem vitiis imperatur, plena pax non eſt, quia & illa, quæ reſiſtunt, periculoſo debellantur prælio, & illa quæ devicta ſunt, nondum ſecuro triumphantur otio, ſed adhuc ſollicito premuntur imperio.*

In Chriſto interius non exterius pax eſt.

Pſal. 33. Hugo Card.

B. Laur. Juſt. Lig. vit. c. 1. Conſtituti habent Litigium cum vitiis.

Pſal. 34. 27. Beda.

Matt. 10. 36.

S. Auguſt. de Civit. Dei lib. 19. c. 12.

S. Aug. ibid. cap. 27.

2 S. Gregorius Nyſſenus illam explicans beatitudinem: *Beati pacifici*, pugnam nobis indicat, quam Spiritus habet adverſus ſenſum & carnem, ut interiorem hanc conſervare poſſit pacem; ait enim: *Sed opinor, proprie pacificum appellari, qui eam quæ intra ipſum eſt, ſeditionem carnis & Spiritus, atque inteſtinum naturæ bellum ad pacificam concordiam, & conſenſum adducit; ubi corporis lex, quæ legi mentis repugnat, non amplius exercebitur; ſed ſubjugata meliori regno, miniſtra divinorum præceptorum exiſtet.* Dionyſius Carthuſianus explicans intelligentiam verborum illorum: *Pacem meam do vobis,*

S. Greg. Niſſ. Orat. 7. de octo beatitud.

Bellum geritur ut ſenſus rationi ſubjiciatur.

Joan. 14. Dion. Carth.

ita ſcribit: *Id eſt, veram mentis tranquillitatem. Pax eſt tranquillitas ordinis, quæ conſiſtit in hoc, quod caro obedit ſpiritui, ſenſualitas rationi, & ratio DEO. Dum ergo anima ab inquietudine paſſionum eſt libera, & divinæ fuerit legi ritè ſubjecta, pacem habet in ſe, & cum DEO, imo & cum proximo, quantùm in ſe eſt.* At verò ut ſenſus rationi ſubjiciatur, parſque rationalis captivetur, ad conſervandam cum proximis concordiam, neceſſum eſt, ut paſſiones noſtras impugnemus & vincamus. Nam ut Cajetanus ſuper caput 14. S. Joannis inſinuat: *Vera pax conſurgit ex omnibus propriis actionibus, & paſſionibus benè ordinatis: ſi aliqua enim exorbitaret, turbatio eſſet, & pax violaretur.* Et ideò ad ordinandas & moderandas paſſiones, neceſſum eſt, ut contra nos ipſos pugnemus. Bloſius inquit: *Nunc difficilè ſine rixa ſumus: Ad concordiam quidem vocati ſumus, jubemur pacem habere inter nos; ad hoc conandum eſt, omnibuſque nitendum viribus, ut aliquando perveniamus ad perfectiſſimam pacem.* Paulò poſt verò prælia indicat, ad hujus pacis acquiſitionem, & conſervationem neceſſaria; ait enim: *Quanta rixarum neceſſitates? redi ad te ipſum, & ibi invenies rixam: Si cœpiſti eum ſequi, ibi invenis rixam: quam rixam, inquis, invenio? Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem. Ecce tu ſolus es, ecce tecum eſt: ecce nullum alium hominem pateris, ſed vides aliam legem in membris tuis, repugnantem legi mentis tuæ, & captivantem te in lege peccati, quæ eſt in membris tuis. Exclama ergo: A rixa inquam interiore, clama ad DEUM, ut tibi pacificet te, & dic: Miſer ego homo, quis me liberabit &c.* Tandem in hæc verba concludit: *Finita tota rixa, immortalitas ſequetur, quia noviſſimè inimica deſtruetur mors.* Idem Bloſius in alio quodam loco de hac eadem pace tractans, pugnam & prælia exponit, quæ ad illam conſequendam ſunt neceſſaria: *Videtis,* inquit, *quia pugnæ non deſunt, & pugnamus cum concupiſcentiis noſtris. Pugnamus foris cum infidelibus, & inobedientibus hominibus: pugnamus intus cum ſuperſtitionibus, & perturbationibus carnalibus. Ubique pugnamus adhuc: Bonum noſtrum, cui ſuſpiramus, pax eſt. Ecce magnum bonum fratres, pax vocatur. Quærebatis quid vocaretur, an aurum eſſet, an argentum, an fundus, an veſtis? Pax eſt. Non pax talis, qualem habent inter ſe homines, infidam, inſtabilem, mutabilem, & incertam, nec pax talis, qualem ſecum habet ipſe unus homo: diximus enim, quia & ſecum pugnat homo: uſquequo domet omnes cupiditates, adhuc pugnat.*

Cajet. Joan. 14.

Bloſ. lib. 1. Pſychag. c. 1. n. 8.

Prælia ſunt neceſſaria ut habeatur pax Chriſti.

Bloſ. ib. lib. 3. c. 8.

3 Videri nonnemini poſſet, contradictionem involvere, quòd in uno eodemque ſubjecto, unoque eodemque tempore pax regnet, & ſimul belligeretur: & tamen in praxi experimur, quòd qui pace interiori frui deſiderat, eam nonniſi impugnando & vincendo proprias paſſiones, ſuoſque inordinatos appetitus, conſequi nequeat. Enimverò in quonam vera pax conſiſtat, S. Bonaventura his verbis declarat: *Vera pax eſt, ubi nihil repugnat, & beati pacifici ſunt, qui motus animi componunt, & rationi ſubjiciunt.* At verò quis non videt, quòd ad hoc obtinendum neceſſum ſit, ut contra appetitus noſtros pugnemus, eoſque compeſcamus? S. Ambroſius bellum cum barbaris gerendum, & prælium, quod pro conſequenda interna pace contra nos ipſos gerimus, ſibi invicem contra opponit, inquiens: *Iſtius pacis major eſt fructus, quo ſpiritualis nequitiæ tentamenta, quàm quo arma hoſtilia repelluntur. Iſta pax ſublimior, quæ corporalium paſſionum excludit illecebras, perturbationeſque mitigat, quàm ea quæ barbaricos ſedat incurſus: plus eſt enim clauſo intra ſe hoſti reſiſtere, quàm remoto.*

In eodem eſt pax & bellum ſimul.

S. Bonavent. Tom. 6. de ſept. Don. Spir. S. cap. 4.

S. Ambr. lib. 2. de Jacob. cap. 6.

4 Apud eundem S. Patrem, ſuper Michæam ſcribentem, ſequentem reperio aliam doctrinam; ait enim: *Tunc pax ejus æſtimabitur, & tranquillitas, cum excluſerit vanas cogitationes, vel compreſſerit: cum motus omnes domuerit paſſionum inſurgentium.* Ex iis inſuper quæ S. Iſidorus ſalubriter ſuadet, vel conſulit, pugna quam is qui pace vult interna frui, in ſe experitur, ſatis clarè poteſt deduci; ait enim: *Cum derogatur tibi, tu ora; cum maledicitur tibi, tu benedic; maledicenti benedictionem oppone; iraſcentem patientia delinire; blandimento iracundiam furentis diſſolve. Vince nequitiam bonitate, vince bonitate malitiam. Inimicos pacis omni modeſtia placa, mala aliorum tuo bono exſupera, tranquilla etiam mente illatas contumelias prode.* S. Valerianus in Homilia quadam *de bono conſervandæ pacis*, inquit: *Quicunque tu es, quem aliena inſolentia inquietat injuria, & dolor contumeliis excitatus ſtimulat, ſi vis perfectus eſſe, animorum iracundiam moderatione compeſce, & a te patientia bono odia improba indignationis exclude. Reſpicias quicunque eſt ad vitæ ſuæ quietem, & intelliget, quia inimicum dilexiſſe, viciſſe eſt.*

S. Ambr. obſervat. 1. in Michæam.

S. Iſid. lib. 2. Synon. c. 7.

Oportet vincere in bono malum.

S. Valerian. de bono conſervandæ pacis Hom. 12.

5 In Exodo legitur, quòd quando Deus noſter, *qui omnia in ſapientia feciſſe* dicitur, legem ſuam in monte Sinai promulgaturus erat: *Clangor buccinæ vehementiùs perſtrepuerit.* At verò quænam inter buccinam, quæ milites animat ad pugnam, & promulgationem talis legis, de qua Apoſtolus ait: *Plenitudo legis eſt dilectio*, & de qua diù ante Pſalmiſta dixerat: *Pax multa diligentibus legem tuam*, eſt proportio? Ad hoc facilè reſpondetur, ſi nos reflectamus ad hoc, quòd ſcilicet ad legem hanc obſervandam, & conſequenter ad hujus pacis acquiſitionem (hæc enim ab illius adimpletione procedit,) neceſſum eſt, ut contra nos ipſos pugnemus, noſtraſque compeſcamus & domemus paſſiones, eaſque rationi ſubjugando, in ſervitutem redigamus.

Exod. 19. 16. Dum lex promulgatur buccinæ audiuntur vehementer ut pugnemus contra nos ipſos in obſervanda lege.

6 Olim nonnemo Emblema propoſiturus, pro corpore Emblematis galeam quandam ferream, apibus, & fabricato ab eis melle plenam, delineari fecit, illudque hac Epigraphe animavit: *Ex bello pax.* Per hoc namque Emblema indicare voluit, quòd qui veræ quietis & tranquillitatis vult gaudere dulcedine, ab intentatis ſibimetipſi pugnis & præliis nequaquam deſiſtere debeat. S. Bernardinus de pace, quam homo cum ſemetipſo habere debet, diſſerens, in hæc verba fatur: *Hanc pacem debet homo à carne violenter exigere, non autem ipſe carni ſuæ exhibere, ut fiat hæc pax a ſola carne; cum de ſui natura ſemper, dum in corpore vivimus peregrini, ad vitia naturaliter prona ſit. Proindè nunquam debet ſe ſpiritus ſubdere contumeliis ſuis, nunquam ejus voluntati parere, nunquam de illius quiete confidere: Quinimo ſemper jugi labore fatiganda, continua abſtinentia edomanda, aſſidua vigilia obſervanda, donec ſupplex pacem poſcat, pacem promittat, pacemque cuſtodiat, deſinat rebellare, neſciat concupiſcere, ſequatur ſpiritum, & omninò recognoſcat dominum eſſe ſuum, atque cum effectu ad ſpiritum dicat: Ut jumentum ſum apud te, & ego ſemper tecum. Tamen, ſicut ait Cæſarius in quodam Sermone: Si pacifica eſt DEO anima noſtra, tunc animæ noſtræ ſubdita erit caro noſtra.*

Ex bello temporali pax æterna.

S. Bernard. Tom. 2. ſer. 61. art. 3. c. 4.

7 S. Joannes Climacus ait: *Pacificus eſt qui alteri pacem conciliat, nemo vero alteri impertiri poteſt, quo ipſo caret, ut propriè pacificus ſit, qui corporis ſui & ſpiritus ſtatum, & domeſticum carnis hoſtem in pacificam concordiam redigit, ita ut non amplius caro concupiſcat adverſus ſpiritum, ſed ſpiritus gratia imperet corporis affectibus; & lex corporis non amplius repugnet legi mentis, ſed ſubjecta meliori imperio, ſerviat divinis mandatis.* S. Bonaventura de gradibus virtutum tractans, de pace quoque hunc in modum diſcurrit: *Pacis altus gradus eſt, cum caro ſubjicitur ſpiritui, ſive rationi, difficilem ſe reddens ad omnia mala perpetranda. Altior, cum ſubjicitur caro ſpiritui, promptam ſe exhibens ad omnia bona facienda. Altiſſimus eſt, cum ſpiritus ſubjicitur DEO, omnem ordinationem tam in exterioribus, quam in interioribus animæ viribus, penitus obſervando. Iſte ultimus gradus ſervatur in cœlo.* Richardus quoque de S. Victore de interiori pugna & certamine, quod unuſquiſque noſtrum, quiete & pace frui in hac vita volens, in ſemetipſo experitur, in Commentatio verborum illorum: *Etenim homo pacis meæ, in quo ſperavi &c.* ita ſcribit: *Eſt homo exterior, & eſt homo interior. Et ſi, inquit Apoſtolus, exterior homo noſter corrumpitur, interior tamen renovatur de die in diem. De homine igitur exteriore conqueritur homo interior, & dicit: Homo pacis meæ. Quamdiu adhuc corpus caſtigatur, & nondum ſpiritui bene ſubjicitur, pugna utique utrinque geritur; corpore autem caſtigato, & in ſervitutem redacto, pax redit, quia ſpiritui caro acquieſcit, & hæc eſt ſua pax ſpiritus, non corporis; ſicut illa qua carni ſpiritus obtemperat, propria eſt*

Clim. ad gr. 26. ſcholion.

Tres gradus pacis.

S. Bonavent. Tom. 7. de grad. Virt. cap. 13.

Richard. de S. Vict. in Pſ. 40.

Pugna inter hominem interiorem & hominem exteriorem.

eſt carnis. Suam ergo in ſua carne ſpiritus pacem invenit, quando ei in bonis ſtudiis non contradicit. Unde hic dicit: Homo pacis meæ: ſed nunquam homo de pace ſuæ carnis confidat, quamvis ejus ſtimulus quieſcat, quamvis ei plenam ſecuritatem promittat. Sæpè meminerit, quid ſermo Propheticus dicat: Homo pacis meæ in quo ſperavi, qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem.

S. Vinc. Ferr. ſer. 2. de Pēt.

8 S. Vincentius Ferrerius inquit: *Oportet, quòd fiat iſta pax, ſcilicet quod caro tanquam captiva humilietur, & ſubjiciatur domina, ſcilicet anima: Et hoc fit, quando homo cum vigiliis, jejuniis, & aliis aſperitatibus humiliat carnem, quia caro ut captiva recalcitrat contra dominam; ſed quando ſic affligitur, quaſi laſſa ſubjicitur animæ; propter hoc inventa eſt pœnitentia ad faciendam pacem perſonalem in ſe.* Populi Gabaon ſub Adoniſedech vivebant in altiſſima pace; at verò quando confœderati cum Joſue, cum populo DEI amicitiam contraxerunt, ſubitò Regem ſuum ad iram provocaverunt, adeò ut aſperum illis bellum intimarit. Veruntamen ſcire percuperem, quandonam Gabaonitæ pace perfruiti fuerint majori; an ſcilicet poſtquam fuere hoſtilibus infeſtationibus laceſſiti; an verò ante illum hoſtilem congreſſum? Utique poſteà quàm ſeſe Joſue ſubmiſerunt, quia tunc ſibi acquiſiverunt notitiam veri DEI Iſrael, à quo protecti fuerunt & defenſi, quia in pace vivere, adorando ſimul in falſis numinibus ſpiritus in-

Praxis quorundam Eremitarum ſupprimendi ſtimulos carnis.

fernales rebelles, reverà non eſt, vera pace gaudere, *quia non eſt pax impiis.* Et hoc eſt, quod multis aliis contingit. De Eremita quodam refertur, quòd dum vehementer pateretur ſtimulos carnis, neque ullum iis pellendis à ſe invenire poſſet remedium, ſancti Patres Eremitæ ſequens illi adhibuerint antidotum: nimirùm quotidiè ad illum convenientes, variis illum calumniis, conviciis, dicteriis, aliiſque perſecutionibus agitabant: quod cum aliquanto tempore continuaſſent, hicque prædictus Eremita tota die, vel ut ſe à falſis accuſationibus purgaret, vel ut falſas à ſe calumnias depelleret, totaliter fuiſſet occupatus, tandem eum, an adhuc ſtimulos carnis pateretur, interrogarunt: qui eis reſpondit: *Vivere non libet, & fornicari libebit?* Eodem quoque modo dum ſpiritus fornicationis internam cordi noſtro pacem eripere vel turbare molitur, unicum ad eum vincendum hoc eſt remedium; ſi videlicet bellum ei inferamus, nos ipſos vincendo, corpuſque noſtrum caſtigando per pœnitentiam &c. *ſic enim in corpore preſſuram habebitis, in me autem pacem.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Ut pacem conſerves; à litibus & contentionibus alienus eſto, cedito aliis, tuæque opinioni nequaquam pertinaciter adhæreto.

THEMA.

Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus. Prov. 20. v. 3.

Honorificum eſt quærere & conſervare pacem.

1 IN hac Sapientis ſententia efficax pro pace conſervanda ſuggeritur modus: *Honor eſt homini, qui ſeparat ſe a contentionibus.* Qui enim pacem & unionem cum proximis diligens, pro illa conſervanda aliorum importunitati libenter ceſſerit; hoc ſuum cedere, & non contradicere, honorificum ſibi futurum eſſe experietur: ſic enim ſe vera virtute, charitate, humilitate, mortificatione, prudentia, ſapientia, & diſcre-

2. Timoth. 2. v. 24.

tione præditum eſſe demonſtrabit. Unde Apoſtolus ait: *Servum autem Domini non oportet litigare; ſed manſuetum eſſe ad omnes, patientem;* hoc autem ſervi Dei charactere inſignitum eſſe, de quo Apoſtolus tantoperè gloriabatur, ingens honor eſt; nam & ſummus Pontifex hunc ſibi glorioſum vendicat titulum, dum Apoſtolicis diplomatibus ſuis in hæc verba: *Servus ſervorum Dei,* ſubſcribit.

2 Tritum eſt illud Proverbium: *Audi, vide, tace, ſi vis vivere in pace:* contentiones enim & diſcordiæ pacem & unionem totaliter reſcindunt & perturbant; unde ſalutare fuit illud Eremitæ cujuſdam

Vit. Patr. lib. 5. cap. 1.

monitum, dicentis: *Si quis loquitur tecum de quacunque cauſa, noli contendere cum eo; ſi benedicit, dic etiam; ſi autem male, tu ſcis quod loqueris, & ne contendas cum eo, de his quæ locutus eſt; & tunc erit mens tua pacifica.*

Etymologia concordiæ. S. Antonin. p. 4. tit. 1. c. 3. §. 7.

S. Antoninus Concordiæ etymologiam adducens, ait: *Pax eſt actus interior procedens ex charitate, & includit concordiam. Dicit enim B. Thomas 2. 2. q. 20. art. 1. quod ubi eſt pax, ibi eſt concordia, non tamen ubicunque eſt concordia, eſt pax, ſi nomen pacis propriè ſumatur: concordia enim propriè eſt ad alterum, in quantum ſcilicet diverſorum cordium voluntates ſimul in unum conſenſum conveniunt.* Diſconvenientia opinionum etiam intellectus, multò autem magis voluntatis diverſæ inclinationes, ſæpè ſunt controverſiarum origo & fomentum; ac proindè qui vult concordiam, *diverſorum cordium voluntates, ſimul in unum conſenſum conciliare debet;* ſicut enim ex una ſcintilla, cum debita ſollicitudine non extincta, ingens oriri flamma poteſt, juxta illud: *A ſcintilla una augetur ignis;* eodem modo ex contentionibus, quantumvis levibus, niſi ſubitò inter ſe concilientur, tumultuoſa quædam derivari contentio poteſt. Nam ut S. Baſilius Magnus ait: *Contentiones à principio quidem exiles eſſe ſolent, & facilè curantur; at procedente tempore aucta, inſanabiles omnino evadunt.* — Eccl. 11. 14. — S. Baſil. orat. 9. Ex collect.

Prov. 16. 27. Qui proximum ſuum vincit in lite, perdit propria & debita charitate.

3 Sapiens in Proverbiis virum perverſum ſequentibus verbis depingit: *Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardeſcit: homo perverſus ſuſcitat lites;* congruum verò huic malo remedium eſt, ſi tali igni à perverſo ſuſcitato non ſubminiſtretur fomentum, ſed potiùs contentioni cedatur. Idem Sapiens in cap. 6. Proverb. apoſtatarum proprium eſſe dicit, contentionum ſeminare zizania: *Pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat.* Ut autem peſſima hæc zizania comburantur, optimum eſt illud Eccleſiaſtici documentum, dicentis: *Non litiges cum homine linguato, & non ſtrues in igne illius ligna.* At verò ſi contingat, te ad litigandum quaſi violenter cogi, non erubeſcas, ſi te vinci ab alio permittas, ut pacem conſervari cures; ita enim Philo Hebræus ſuadet, dicens: *Quod ſi aliquando majori vi coactus fueris in certamen deſcendere, non te vinci pudeat: ſic enim demum, ſi vincaris, victor evades, quando in hoc genere victor vincitur.* Plutarchus ſententiam quandam habet, per quam alludere ad id videtur, quod Sapiens in aſſumpti thematis noſtri verbis dicit, ſcilicet: *Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus:* ita enim præfatus Philoſophus ſcribit: *Non enim tantum egregium eſt ſcire vincere, ſed etiam poſſe vinci pulchrum eſt, ubi victoria eſt damnoſa.* Quòd ſi enim in habitis cum proximo litibus & contentionibus viceris, neceſſum eſt, ut ex altera parte seriò conſideres, quantam charitatis & pacis cum proximo tuo jacturam patiaris. S. Valerianus in Hom. *de bono conſervandæ pacis,* inter alia documenta hoc quoque tradit: *Summa cura ſunt dolores aſperi blando verborum medicamine temperandi, quatenus & duritia cordis pacis ſtudio caſtigata molleſcat: in quo loco beatos illos judico, qui verba labiorum ſuorum tacito ore cuſtodiunt, & memores cœleſtium mandatorum, alienæ vocis contumeliam non requirunt. Ceſſant enim odia, ubi non reputatur injuria; nec habet ullam virtutem iracundia, ſi deeſt unius in contentione perſona.* S. Iſidorus in hac de pace materia multa nobis præſcribens documenta, inter alia hoc præ cunctis inculcat, ut ſcilicet fugiamus contentiones, & lites abrumpamus; ſic enim ſcribit: *Pacem ama, pacem dilige, pacem & manſuetudinem cum omnibus retine, & charitatem amplectere; proba te amplius amare, quam ipſe ameris, odientes ad pacem invita; habeto ſtabilitatem mentis, & animi benignitatem, promptus eſto in affectu, affabilis in ſermone, grato animo affare omnes, fuge rixas, vita lites, cave contentiones, litis occaſionem tolle, vive ſemper in pace.* Modum autem in pace ſemper vivendi docere nos volens, ſubdit: *In nulla cauſa contendas, in nulla actione decertare ſtudeas. Contentio odium & ſcandalum facit, & diſcordiam concitat.* Quòd ſi tamen omninò odiſſe, & diſcorditer vivere libet, Caſſiodorus à S. Bernardino Tom. 3. Ser. 8. art. 1. cap. 3. citatus, irreconciliabilem quandam pugnam, & rixam perpetuam, quam ſine culpa fovere poſſumus, his verbis inſinuat: *Pax vera eſt, concordiam habere cum moribus probis, & litigare cum vitiis.*

Prov. 6. 12. — Eccl. 8. 4. — Philo lib. de agric. — Plutarch. lib. de educ. liberorum. — S. Valer. Hom. 12. — Ceſſant odia ubi non reputatur injuria. — S. Iſidor. de Contemptu mundi.

4 Pro-

Digitized by Google

David cum illis qui oderant pacem erat pacificus. Pſal. 119. S. Hier. tom. 9. in Reg. Monach.

4 Propheta regius, tametſi in throno majeſtatis cum abſoluti imperii ſceptro conſpicuus fuerit, ſuo tamen exemplo in cuſtodienda pace, in non curandis reſpectibus humanis, egregiè nobis præluxit; nam in Pſalmo 119. ait: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.* S. Hieronymus in regulis Monachorum, illud à cœleſti Magiſtro editum præceptum Evangelicum adducens: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus &c.* in hæc verba ſcribit: *Ecce ego nihil habeo, inquis: ſi ille habet, ad me quid pertinet? Reſpondet tibi Dominus; & quid dicit? Male ſerve, intelligo animum tuum. Nihil habes contra fratrem tuum? Nihil habes? amas illum? quare ergo ſalvare eum non vis? Si amas illum, vade, roga eum, mitte te ad pedes ejus, diebus ac noctibus deprecare. Videte, quid dicat hic ſanctus Propheta: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Non dixit, qui volebant pacem, ſed qui oderunt pacem, & ego amabam eos, qui oderunt pacem. Ideo dixit & Apoſtolus: Quantum ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Hujus quoque virtuoſæ actionis aliud nobis Filius Dei reliquit exemplum, utpotè quem David in figura præceſſerat. Nam S. Paulus ad Corinthios ait: *Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum, & dedit nobis miniſterium reconciliationis: quoniam quidem Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum.* Ecce tibi verus modus, in bona ſemper pace perſeverandi cum proximo, tametſi is nos graviter offenderit; ſi videlicet injurias ab illo receptas diſſimulemus, & nihili faciamus. Etenim Deus Pater graviter quidem à nobis offenſus fuit, nobiſque nec quicquam indigebat; & tamen unigenitum Filium ſuum è ſinu ſuo in terras dimiſit, ut pretioſiſſimi ſanguinis ſui ſumptu nos ſibi reconciliaret; quo in facto nos docuit, quòd ad nutriendam pacem injuriarum obliviſci, & tanquam ſi illatæ non fuiſſent, nihili æſtimare debemus; *ipſe enim dilexit nos, cum adhuc inimici eſſemus, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum.* Ubi D. Chryſoſtomus ait: *Neque enim nos ad eum accurrimus, ſed ipſe nos vocavit. Videſne charitatem ſuam? Quis injuriam acceperat? Ipſe. Quiſnam fuit qui primus ad delendam inimicitiam venit: Ipſe: at enim inquies, Filium miſit, non autem ipſe venit. Filium quidem miſit, ſed tamen non ipſe ſolum hortabatur, ſed Pater quoque, & cum eo, & per eum; ob idque etiam dicebat Apoſtolus: Deus erat mundum reconcilians ſibi in Chriſto, hoc eſt per Chriſtum.* S. Gregorius ad illorum confundendam ſuperbiam, qui pacem potiùs extinguere, quàm in litibus ſuccumbere, vel inferiores eſſe, volunt, ſimilem inſtituit conſiderationem, inquiens: *Si contingat jurgium forſaſſe cum proximo, erubeſcimus priores ſatisfacere. Plerumque ipſe homo qui iraſcitur, diſcordanti ſibi reconciliari appetit, ſed ire ad reconciliandum prior erubeſcit. Penſemus facta veritatis, ut videamus, quo jaceant noſtræ pravitatis actiones; ſi enim membra ſummi capitis ſumus, imitari eum cui connectimur, debemus. Quid namque ad noſtræ eruditionis exemplum Paulus egregius prædicator dicit? Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Ecce inter nos & Deum diſcordiam peccando fecimus, & tamen ad nos Deus legatos ſuos prior miſit, ut nos ipſi qui peccavimus, ad pacem Dei rogati veniamus. Erubeſcat ergo humana ſuperbia, confundatur quiſque, ſi non ſatisfaciat prior proximo, quando poſt culpam noſtram, ut ei reconciliari debeamus, & ipſe qui offenſus eſt, legatis intervenientibus, obſecrat Deus.*

2. Cor. 5. 18.

Modus in pace perſeverandi eſt injurias acceptas nihili facere.

Chryſ. hom. 11.

S. Greg. hom. 31. in Evang.

Per ſuperbiam nullus litigans vult eſſe prior in oſtendenda reconciliatione.

5 De hoc luto noſtro dici poteſt: *Lutea vaſa portantes, quæ faciunt invicem anguſtias;* atque ideò tanquam lutea vaſa ad invicem colliſi, ſæpenumerò rumpimur, id eſt diſcordamus, litigamus, contendimus: ac proinde S. Bernardus ait: *Quamdiu ſumus in hoc vaſe teſteo, & fragilitate complexionis humanæ, non poſſumus inveniri ſcandalorum prorſus immunes. Si igitur recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adverſum te, ſis humilis ad veniam petendam: ſi tu habes adverſus illum, ſis facilis ad dandam, & omnia membra erunt in pace; ſit enim ad duo iſta, charitatem & humilitatem, paratiſſimi, non poterimus diſſenſionem ſentire.* Enimverò quòd ſi quis humilietur, alterique inferior remaneat, eique cedat, tametſi jus id non faciendi habeat, non ſolùm de honore nihil amittit, ſed potiùs majorem ſibi honorem acquirit: *Quia honor eſt homini, qui ſeparat ſe a contentionibus.* Neque enim ſolùm non ſuccumbit, ſed & vincit alterum, cui humiliatur. Nam ut S. Valer. ait: *Duplex manet patientiam victoria: hominem viciſſe proprios animorum motus, & temperaſſe mores alienos.* B. Laur. Juſt. ſententia eſt, dicentis: *Ad pacem per patientiam pervenitur, tantoque magis pace fruetur homo, quanto erit patientior: finis patientiæ pax eſt.*

S. Bern. ſer. de verb. Ap.

Ad pacem per patientiam venitur.

S. Valer. ib.

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 1.

6 De Redemptore noſtro verè adimpletur, quod ſanctus ſenex Simeon de eodem prædixerat: *Poſitus eſt hic in ſignum cui contradicetur.* Quotnam, obſecro, improperiis Redemptor noſter turpiter oneratus fuit, dum alius illum Samaritanum, alius meribibulum, alter Dæmoniacum illum agnominavit? flagellis, ſpinis, clavis, lancea laceratus, & excarnificatus, ac tandem in ignominioſum patibulum, in ſocietate duorum latronum, ſuſpenſus fuit, & tamen ne pacem offenderet, ſeu læderet, quam, mox ut à mortuis reſurrexit, diſcipulis ſuis, & toti mundo annunciavit, nunquam adverſus calumniantes indignatus fuit, ſed *poſuit in pulvere os ſuum.* Qua igitur fronte nos ejus exemplum imitari detrectabimus? Ipſe adverſus calumniantes non aperuit os ſuum, & nos ut hac pace, tanto pretio nobis comparata, fruamur, nequidem unicum verbum pungitivum & aſperum tolerare poterimus? In vita B. Veronicæ de Binaſco legitur, ſponſum cœleſtem his eam verbis fuiſſe affatum: *Enim vero quod in diverſa tractus, ſemper tacuerim, ſignificat hominem cæleſtia appetentem, nunquam rixari fas eſſe: quanquam noxius à quopiam arbitretur, & innocens exiſtat, taceat tamen meo exemplo; nam qui contentionibus ſtudet, arrogantiæ vitio laborat, ſcelus admittit, & eos cum quibus contendit, præcellere ſe opinatur.*

Luc. 2. Patientia Chriſti in ſua paſſione.

Thren. 3. 29.

Bolland. 13. Jan. fol. 921.

7 Berchorius hoc a Chriſto apud S. Marcum cap. 9. ſuis Diſcipulis impoſitum, ponderat præceptum: *Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos;* ait enim: *Bene dicit ſal, quia vere ſicut ſal in aqua poſitum, clamorem non facit, nec ſtridorem, imo cum aqua ſe incorporat, & intime ei conjungitur; in igne autem poſitum ſolet ſtrepere, & exinde ſubito reſilire: ſic homo pacificus & modeſtus, quando aqua, id eſt alicui ſocietati & communitati adjungitur, vel miſcetur, quia aquæ multæ populi multi, Apocal. 17. non ſolet per litigia crepitare, nec ab eis per diſcordiam reſilire, ſed magis ipſis pacifice ſe unire, & ſe in omnibus confirmare: Habete in vobis ſal, ſcilicet ad ſimilitudinem ſalis vos aliis conformando, & pacem habete inter vos ſimul converſando. Ab igne autem, id eſt a malis, & igneis peccatoribus debet refugere, & eorum amicitiam, pacem & conſortium abhorrere, dicens illud Jer. 16. Abſtuli pacem meam a populo iſto.* Solent quidem perverſi proximos ſuos per verba contumelioſa ad iram & diſcordiam provocare, quos proindè S. Valer. modum docet, pacem ſuam cum illis conſervandi illæſam; ita enim ſcribit: *Scimus, quod aliquoties in contentione verborum laceratis auribus corda ſuſpirant; ſed ipſe ſibi injuriam facit, qui litigioſi hominis verba cuſtodit; ipſe ſe maculat, qui alterius queritur in ſe fuiſſe collata convitia.* Lucrum autem quod per hanc diſſimulationem nobis acquirimus, idem ſanctus Pater his verbis inſinuat: *Habet mercedem & de ſua patientia, & de ſtatus medela, ſi oblivioni deputetur injuria: ubi enim verbis verba ſuccedunt, incendio fomenta præſtantur.* S. Vincent. Ferr. inquit, in hac vita nullum eſſe debere contentionibus locum, quia ſicut nullus adeò eſt temerarius & audax, ut in conſpectu domini & principis ſui litigare incipiat, & debiti erga illum reſpectus obliviſcatur: ita quoque & nos cavere deberemus, ne pacem cum fratribus noſtris lædamus, cogitantes, quòd ſemper in conſpectu divinæ Majeſtatis poſiti ſimus. En verba S. Vinc. *Nullus quantumcunque eſſet Judex, in palatio Regis præſente Rege reciperet vindictam, licet dicat in corde: O ſi iſtum invenirem extra. Si totus mundus eſt domus Dei (juxta illud Baruch: O Iſrael quam magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus) & omnes ſumus intra ſuum palatium, & in præſentia ſua; ideo in hoc mundo debemus habere pacem cum inimicis; ſed quando invenis inimicum extra, ſcilicet in inferno,*

Berchor. reduct. Mor. ver. Pax.

Pacificos comparatur ſali quod mixtum aquæ ſe illi attemperat.

S. Valer. ibid.

S. Vinc. Ferr. ſer. 2. Dom. in Albis.

Baruch. 3.

Digitized by Google

tunc audacter recipias vindictam, quia tunc tempus rixæ; ſed nunc dimitte totum, & non aufer ei verbum, ſed ei loqui debes, & ſalutare, &c. De inferno conſtat, quòd domus ſit confuſionis, belli, contentionum perpetuarum, & irreconciliabilium; ac proinde eò uſque homo contentioſus lites & rixas ſuas atque vindictam differat.

Valer. Max. lib. 2. c. 1. Hiſtoria exemplaris pacifici.

8 Refert Valerius Maximus de Pomponio Attico, quòd cum matrem ſuam nonagenariam, ipſe ſexaginta ſeptem ætatis ſuæ annos habens, ſepulturæ tradidiſſet, in hoc gloriatus fuerit, quòd nunquam, ſive cum matre, ſive cum ſorore coætanea rixam aut lites habuerit. Quod utique aliaque ſimilia exempla multos Chriſtianorum coram tremendo Dei tribunali condemnabunt, qui ſcilicet rixas & contentiones fovent, licèt earum proprium ſit, charitatem & dilectionem extinguere, quæ fundamentum eſt, cui lex Euangelica innititur; ſiquidem *plenitudo legis eſt dilectio*. Pluris æſtimanda eſt domus illa, in qua pax eſt & concordia, quàm alia opulenta quidem, ſed diſſenſionibus & diſcordiis plena. Nam ut Sapiens ait: *Melior eſt bucella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio.* Obſervandum quoque eſt, Joſephum, qui ſalvator Ægypti dictus fuit, fratres ſuos ad parentem Iſrael reverti volentes, hoc monito inſtruxiſſe: *Ne iraſcimini in via*, quaſi diceret: Cavete, ne in propoſito itinere in rixas vel contentiones incidatis. *Omnia autem hæc in figura contingebant*: Idem namque monitum nobis quoque, qui viatores ſumus, optimè ſervit; ſi enim ad Iſrael, id eſt viſionem pacis pertingere velimus, à rixis & contentionibus alieni eſſe debemus.

Prov. 7.

DISCVRSVS XVII.

ARGUMENTUM.

Varia examinantur motiva & modi, quibus pax & concordia acquiri & conſervari poteſt.

THEMA.

Inquire pacem & perſequere eam. Pſal. 33. v. 15.

Exercitium juſtitiæ eſt modus inquirendi pacem.

1 REgius Pſalmiſta in hoc verſu ſolicitudinem exprimit, qua pacem ſectari debemus; ait enim: *Inquire pacem.* Nec hoc ei ſufficit, ſed inſuper addit: *& perſequere eam.* Omnia enim media poſſibilia adhibere debemus, ut tantùm nobis bonum acquirere valeamus; ac proindè in hoc diſcurſu varios ad eam conſequendam modos conſiderabimus & præſcribemus. Et in primis quidem advertendum eſt, quòd Propheta Regius præmittat: *Diverte à malo, & fac bonum*, & poſteà immediatè ſubdat: *Inquire pacem*; cujus ratio eſt, quia rectæ & intemeratæ conſcientiæ puritas, paci acquirendæ magnoperè cooperatur. Hugo Cardinalis acutè obſervat, eundem Davidem in Pſalmo 75. primò dicere: *Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus*, & poſteà ſubdere: *Et factus eſt in pace locus ejus*; unde ait: *Hic ponit quatuor quæ debent eſſe in homine, ſcilicet Judæa, Iſrael, Pax & Sion; ſcilicet confeſſio peccatorum, ſatisfactio operum, pax ad proximum, contemplatio ad Deum*; in primo autem & principali loco expiationem peccatorum conſtituit. Cum S. M. Magdalena pœnitens juxta pedes Salvatoris culparum ſuarum diluiſſet maculas, mox ſibi dici audivit: *Vade in pace.* Quia ut venerabilis Beda exponit: *In pace ire præcipitur, ut à veritatis itinere in viam ſcandali ulterius non derivetur.* Idem Venerabilis Pater pacem circa tugurium Bethlehemiticum ab Angelis his verbis annuntiatam: *In terra pax hominibus bonæ voluntatis*, exponens, inquit: *Quia cum illis ſocietatem pacis angelici Spiritus habere feſtinant, quorum mentibus puritatem bonæ voluntatis ineſſe conſiderant. Bona voluntas eſt, diligere Conditorem noſtrum ex toto corde, tota anima, tota virtute: Diligere & proximum tanquam nos ipſos, atque ejuſdem dilectionis in nobis vigorem indiciis quibus valemus, piæ actionis oſtendere.* Sanctus Auguſtinus duarum illarum virtutum reciprocam connexionem notat, inquiens: *Juſtitia & pax oſculata ſunt: Duæ amicæ ſunt; tu fortè unam vis, & alteram non facis; nemo eſt enim qui non vult pacem, ſed non omnes volunt operari juſtitiam. Interroga omnes homines, vultis pacem? Uno ore tibi reſpondet totum genus humanum, opto, cupio, volo, amo. Ama & juſtitiam.* Et paulò poſt ſubdit: *Quivis malus deſiderat pacem, bona enim res eſt pax; ſed fac juſtitiam, quia juſtitia & pax ſe oſculantur, non litigant. Tu quare litigas cum juſtitia? Ecce juſtitia dicit tibi, ne fureris, & non audis: ne adulteres, & non vis audire: Non facias alteri, quod tu pati non vis: Non dicas alteri, quod & tibi dici non vis. Inimicus es amicæ meæ, dixit tibi pax; quid me quæris? amica ſum juſtitiæ, quemcunque invenero inimicum amicæ meæ, non ad illum accedo. Vis ergo venire ad pacem? fac juſtitiam. Ideò alius Pſalmus dicit tibi: Declina à malo, & fac bonum, hoc eſt, ama juſtitiam, & cum declinaveris à malo, & feceris bonum, quære pacem, & perſequere eam.*

Hug. Card. in Pſal. 75.

Luc. 7. v. 50. Beda.

S. Aug. in Pſal. 84.

Tam pax conſcientiæ quam pax politica requirit bonam conſcientiam.

S. Bernard. Tom. 3. ſer. 2. art. 1. c. 2.

Revel. S. Brig. lib. 4. c. 40.

2 Neque ſolùm pax interior bonam requirit conſcientiam, verùm etiam pax politica eandem expoſcit. Unde S. Bernardinus in ſermone quodam *de multiplici bono pacis*, ita ſcribit: *Amittitur propter peccata populorum, & dominorum, nam Baruch. 3. cuilibet eorum dicitur: Si in via Dei ambulaſſes, habitaſſes utique in pace ſuper terram.* In cujus probationem in revelationibus S. Brigittæ ſequentia leguntur: *Notum etiam eidem Papæ facio, quod nunquam ſic erit firma & tranquilla pax in Francia, quod habitantes in ea plena ſecuritate & concordia poſſint illatenus congaudere, antequam populus regni placaverit filium meum per aliqua magna opera pietatis, & humilitatis, quem ſuis multis pravis operibus & offenſionibus, ad indignationem & iram hactenus provocaverunt.*

Pſal. 121. S. Aug. ibid.

S. Aug. ſer. 22. de ver. Apoſt.

S. Bernard. Tom. 2. ſer. 50.

Acquiritur pax per exercitium charitatis.

S. Iſid. Pel. lib. 1. Epiſt. 22.

3 *Inquire pacem.* Pax inſuper per charitatis exercitium comparatur. Unde ubi Vulgata legit: *Fiat pax in virtute tua*, S. Auguſtinus vertit: *In dilectione.* Qui idem in ſermone quodam nos exhortatur, inquiens: *Porta pennas pacis, alas accipe charitatis: hæc eſt ſarcina, ſic implebitur lex Chriſti.* S. Bernardinus in alio quodam ſermone in hæc verba nos monet: *Ad pacem, & civilem concordiam mentis oculos elevemus, cum ex ipſa charitas, & fraterna dilectio generetur, nutriatur, & confirmetur, & uſque in finem ultimum interminabiliter perſeveret.* S. Iſidorus Peluſiota myſterium declarat, ob quod Epiſcopus populum ſalutat, dicendo: *Pax vobis*, & ille reſpondet: *Et cum ſpiritu tuo*; ita enim ſcribit: *Illud quod à plebe reſpondetur: Et cum ſpiritu tuo, hanc habet ſententiam: Pacem quidem nobis præbuiſti Domine, hoc eſt, mutuam inter nos concordiam; pacem autem nobis da, hoc eſt, ejuſmodi tecum conjunctionem, quæ nullo modo divelli poſſit, ut cum ſpiritu tuo pacati (quem nobis in creationis initio indidiſti) à tua charitate diſtrahi nequeamus.* Impoſſibile eſt, quin Deum verè amando, ſimul etiam proximum diligamus, & conſequenter pace fruamur. S. Petrus Chryſologus pacem & concordiam charitatis nutrices eſſe exiſtimat, dum ait: *Videtis fratres dilectiſſimi, quare pax amanda eſt, & diligenda concordia; iſtæ ſunt enim quæ generant & nutriunt charitatem: ſcitis autem ſecundum Apoſtolum, quia charitas ex Deo eſt, ſine Deo ergo eſt, qui non habet charitatem.* S. Antoninus verò pacem charitatis partum eſſe cenſet; nam in quarta parte inquit: *Pax effectus ſeu actus eſt charitatis.* In ſecunda verò dicit: *Perfecti in charitate, id eſt, qui perfectè diligunt legem Dei, illi habent multam pacem; eſt enim pax effectus charitatis ſecundum Thomam: Unde ſicut poſita cauſa, ponitur effectus, ita data magnitudine cauſæ, ſequitur effectus magnitudo; perfecta igitur charitas erit, & Deo perfectè ſubjectus, ſi cum omnibus, & in omnibus invenit pacem, ſervans illud: In omnibus requiem quæſivi.* D. Chryſoſtomus ſuper illum verſum Pſalmi: *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum, quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam uſque in ſæculum*, ita ſcribit: *Hoc pulchrè adjecit: Ubi enim dilectio, illic eſt magna ſecuritas, & copioſum à Deo auxilium. Ea eſt mater bonorum, ea eſt fons & radix; ea eſt bellatorum exitium, contentionis interitus; quocirca id ſignificans, ſubjunxit: Et vitam uſque in ſæculum. Quemadmodum enim ſeditio, & contentio mortem parit, eamque immaturam; ita etiam dilectio, & conſenſio pacem & concordiam: Ubi autem eſt pax & concordia, vita eſt tutiſſima & longè ſecuriſſima. Et quid opus eſt dicere*

Chryſol. ſer. 53.

S. Antonin. p. 4. t. 6. c. 2. §. 1.

Idem p. 2. t. 9. c. 4. §. 1.

Chryſoſt. in Pſ. 132.

præſen-

præſentia? Ea enim nobis cœlum largitur, & bona ineffabilia, & eſt Regina virtutum.

1. Cor. 13. 7. Ad conſervandam pacem oportet ſufferre alienos defectus.

4 *Inquire pacem*. Effectus porrò charitatis eſt, omnia ſufferre: *Charitas enim omnia ſuſtinet, omnia ſuffert*. Etenim ad pacem & unionem conſervandam, neceſſum eſt, ut alienos patienter toleremus defectus, nec non acceptas ab aliis injurias. S. Bonaventura gradus hujus virtutis manifeſtat, dicens: *In altum gradum pacis aſcendit, qui mala proximorum non publicat. In altiorem gradum, qui bona proximorum non minuit, nec denigrat, nec invertit, ſed extollit. In altiſſimum aſcendit, qui defectibus eorum compatitur, & profectibus eorum ex corde congratulatur: In iſto gradu fuit Chriſtus*. Sanctus Paulus ad Theſſalonicenſes ita ſcribit: *Pacem habete cum eis*; moxque modum ſubjungit, dicens: *Patientes eſtote ad omnes, videte, ne quis malum alicui pro malo reddat, ſed ſemper quod bonum eſt, ſectamini ad invicem*. Agathon Abbas ſequens ſuggerit conſilium: *Si habitas cum proximo, eſto ſicut columna lapidea, quæ ſi injuriatur, non iraſcitur*. Idem Apoſtolus ad Coloſſenſes ita ſcribit: *Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram*, & paulò poſt ait: *Charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*; ac tandem ſubjungit: *Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris*. Paſſiones namque noſtræ reprimendæ ſunt & mortificandæ, ac diſſimulandæ injuriæ. Unde S. Brigittæ revelata fuere ſequentia: *Debet pacem habere ad proximum* (ſcilicet qui diligit pacem) *non inferendo ei mala, ſuccurrendo ei ſi habet, ſufferendo ſi contra eum peccaverit*. S. Ambroſius ex hoc indicio dignoſcendum eſſe dicit illum, qui verus eſt pacis zelator, ſi videlicet mala pro malis non referat; ait enim: *Quando vicem malis reddere non vult, pacificus eſt: hoc eſt de bono vincere malum, ut vel obſequiis vincatur, quem mandata legis non vincunt*.

S. Bonav. Tom. 7. de grad. Virt. — 1. Theſſ. 5. v. 13. — Vit. Patr. lib. 7. cap. 42. — Col. 3. v. 4. — Revelat. S. Brig. lib. 2. c. 16. — S. Ambr. ad Rom. 12.

S. Bonav. ib. Enumerantur gradus pacis.

5 *Inquire pacem*. S. Bonaventura præter ſupradictos pacis gradus, ſequentes quoque aſſignat, dicens: *Altus gradus, nullum turbare factis; altior eſt, nullum turbare verbis, vel facie, vel in verbis poſt tergum; altiſſimus eſt, nullam dare occaſionem juſtam alicujus turbationis, ſigno, nutu*. M. Marulus illum adducens Eccleſiaſtici textum cap. 28. *Abſtinete à lite, & minuet peccata*, illa quoque S. Apoſtoli verba citat: *Ubi zelus & contentio, ibi inconſtantia, & omne opus pravum*. Allegat pariter teſtimonium S. Pauli, ad Titum ſcribentis: *Stultas & ſine diſciplina quæſtiones devita, ſciens quia generant lites: ſervum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe*. Multi porrò turbari, & inquietari ſolent, propter emergentes lites, & rixas, ad ſuſtinendas pertinaciter proprias opiniones, nec cedere aliis volunt, nec intellectum captivare; qui autem pacem diligit, opinioni ſuæ facilè cedit, aliiſque ſe conformat, quia ſi proprio judicio ſpreto, aliorum ſequitur arbitrium, lucrum ſibi acquirit charitatis, & pacis; imò quod longè nobilius eſt, ſuum quoque proximum lucratur. *Quando fortis impegit in fortem, ambo pariter conciderunt*, id eſt, quando unus non vult cedere alteri, pax rumpitur & charitas fraterna; felices proinde ſunt, *qui captivant intellectum in obſequium pacis*: horum autem pauciſſimi inveniuntur; nam ut Poeta canit: *Qui velit ingenio cedere, rarus erit*. Quilibet enim velut idolum propriam adorat voluntatem, ſi autem quis hanc inclinaverit, & voluntati Dei ſubmiſerit, pacem præmii loco habebit à Deo. Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Qui morigeri ſunt & ad frænum flexiles, & ad omnia quæ ei placent, parati & amantiſſimi ſunt, pacem cum eo habent. Moribus ſimiles ſint oportet, & Deo ſoli conjugati, qui cum ipſo pacem habent*. Bloſius quoque inquit: *Ad hoc tibi jugiter entendum eſt, ut voluntatem tuam voluntati ordinationique divinæ per omnia ſubdas, atque coaptes; & tua eadem relicta, illam ita prompte ſequi conſueſcas, ſicut umbra ſequitur corpus. Si in hunc modum ſenſuum & affectuum tuorum propenſionibus propter Deum renunciare potueris, dici non poteſt, quanta tranquillitate & pace frueris; videlicet etiam in hoc mundo paradiſum quendam inhabitare incipies*.

M. Marul. lib. 3. cap. 28. Eccl. 28. — Jer. 46. 12. — Submiſſio ſui ipſius eſt acquiſitio pacis. — S. Cyr. Alex. lib. 3. in 12. c. 16. — Bloſ. Parad. animæ c. 10.

Proprium intereſſe debet poſtponi bono pacis.

6 *Inquire pacem*. Quòd ſi plus intereſſe & emolumentum tuum, quàm pacem quæſieris (id quod ut plurimùm petra ſcandali eſſe ſolet) difficulter pacem inveniemus, & quiete fruemur. Joannes Caſſianus inter alios perfectionis aphoriſmos, hunc quoque pro pacis conſervatione utiliſſimum tradit, inquiens: *Sciat omnia etiam quæ utilia, & neceſſaria æſtimat, poſtponenda bono, charitatis & pacis*. Chriſtus in teſtamento ſuo Apoſtolis ſuis pacem ſuam legavit, inquiens: *Pacem relinquo vobis*; ſed diù ante S. Petrus omnium Apoſtolorum nomine proteſtatus fuerat, dicendo: *Ecce nos reliquimus omnia*. Abraham primus omnium credentium pater fieri meruit, quia pluris concordiam, quàm divitias æſtimavit; ſiquidem paradiſum quendam terreſtrem Loth cognato ſuo ceſſit, ut omnem diſſenſionum occaſionem è medio tolleret. Iſaac filius imitatus eſt eum, plus pacem amando, quàm quodcunque facultatum terrenarum incrementum; ac proinde Rex Palæſtinæ cum ipſo confœderari deſideravit. S. Iſidorus Peluſiota in Epiſtola quadam cauſam manifeſtat, ob quam ut plurimùm litigatur: ait enim: *Dico id inde accidere, quod & divitias, & gloriam, & alias hujus vitæ res, quæ inſtar herbæ tabeſcunt, magno in pretio habeamus. Nam ſi illas nihili, & viles, quales etiam ſunt, reputare nos ipſos doceremus, non utique ſuper illis implacabiles inimicitias, & non denunciata bella nobis invicem indiceremus; ſed pacem charitatemque amplecteremur, per quam omne bellum, & pugna, atque diſſidium tolleretur*.

Caſſian. Coll. 18. c. 6. — S. Iſid. Peluſ. lib. 4. Epiſt. 72.

Particularitas in communitatibus adverſatur paci.

7 *Inquire pacem*. Quòd ſi in congregationibus, convictibus, familiis, religionibus, vel aliis ſimilibus conſortiis, pacem conſervare velimus, neceſſum eſt, ut partialitates effugiamus. Reflexiſtiſne vos ad modum quem Salvator tenuit, quando collegio Apoſtolico pacem ſuam annunciavit? Sanctus Lucas ait: *Stetit IESUS in medio Diſcipulorum ſuorum, & dixit eis: Pax vobis*. Non verò ſine myſterio ſanctus Lucas hanc circumſtantiam detegit, quòd ſcilicet in hoc pacis augurio, Salvator noſter in medio Apoſtolorum ſe collocarit; ſed hoc exemplo ſuo inſinuare nobis voluit, quòd pro conſervatione unionis & pacis, neceſſum ſit, ut partialitas omninò evitetur, ſed hi qui in dignitate poſiti ſunt, indifferenter ſeſe habeant ad omnes. Unde in litteris paſtoralibus S. Caroli Borromæi legitur, quòd pro conſervatione pacis & quietis ſequens cuilibet patrifamilias tradiderit documentum: *Procuret pacem & quietem domi ſuæ conſervari, fraternamque jugiter ibidem vigere charitatem; quod utique obtinebit, ſi erga neminem partialis exiſtat, quin potius omnes indifferenter cum patientia ſuſtineat*.

Act. Eccl. Mediol. fol. 1064.

Bloſ. ibid. — Origo inquietudinis eſt adhærere tranſitoriis.

8 *Inquire pacem*. Bloſius eodem in loco, in quo originem inquietudinis, quæ nos perturbat, explicare nititur, ſimul etiam antidotum ad eam curandam & avertendam ſubminiſtrat, inquiens: *Utinam ſolus DEUS occuparet interiora tua, nam quamdiu ab omnibus aliis cor tuum non fuerit expeditum, quamdiu alicui rei tranſitoriæ adhæſeris, quamdiu tuam magis, quam Dei voluntatem amaveris, non poteris eidem Domino perfectius conjungi. Beatus ille, qui ab omnibus intus nudatus eſt, qui neque propter damna indignè perturbatur, neque propter commoda inſipienter evaneſcit; qui omnia inæqualia æquali fert animo, qui ſe derelinquere, & ut ita dicam, penitus egredi didicit; qui denique per perfectam ſui abnegationem jam ad perfectam charitatem pervenit. Quantam enim putas pacem talis poſſidet? nimirum tantam, ut nullo ſermone explicari poſſit*.

Reciprocus amor nutrit pacem.

9 *Inquire pacem*. Pacem vehementer reciprocus amor fovet & nutrit, ſicut & ſi unus de altero benè & laudabiliter loquatur; quemadmodum è contrario pacem perturbat, qui malevolus eſt, quique bonæ alterius famæ ſubdolè & facilè detrahit. Unde ſanctus Bernardus ait: *Iungant ſe animis, qui juncti ſunt inſtitutis; invicem ſe foveant, invicem ſe defendant, invicem onera ſua portent; ait enim Sapiens: Frater adjuvans fratrem, ambo conſolabuntur. Quod ſi alterutrum (quod abſit) ſe corroſerint, & momorderint, nonne ſimul ambo deſolabuntur?* Sanctus Iſidorus Peluſiota poſtquam humilitatem paci cooperari demonſtraſſet, ulteriùs in hæc verba progreditur: *Unus in nobis ſpiritus, una mens, una charitas, una in Chriſto, qui ſua membra eſſe nos voluit, ſit compago concordiæ*. Obſervanda eſt illa apud ſanctum Matthæum cap. 11. à S. Joanne Baptiſta diſcipulorum ſuorum ad Chriſtum inſti-

.. Bern. Ep. 141. — S. Iſid. Peluſ. lib. 11. Ep. 47. — Matth. 11. 4.

inſtituta legatio, in qua Chriſtus interrogabatur: *Tu es qui venturus es, an alium exſpectamus?* profectò humanitùs loquendo, Præcurſor in ordine ad veritatem de Chriſti Meſſiatu, mente vacilaſſe, ſeù dubitaſſe, atque ex hoc capite cœleſtem Magiſtrum ſuum haud parum offendere videri potuiſſet: quod tamen reverà factum non eſt, quin potiùs exemplo ſuo docere nos Chriſtus voluit, nullam prorſus ob cauſam, pacem cum proximis eſſe interrumpendam; ac proinde prolixum laudum Baptiſtæ Chriſtus texere cœpit panegyricum, ut ex textu Euangelii manifeſtè conſtat. Optimè igitur Chryſologus ait: *Procul contentiones, procul lites, procul maledicta mittantur: & quia laqueus eſt mortis lingua ſuſurronis, & bilinguis, parcat unuſquiſque anima ſua, ne in ſupplicium ſuum vincula ſibi mortis innectat.*

Chryſol. ib.

10 *Inquire pacem.* Efficax quoque pacem amandi motivum eſſe deberet ſequens conſideratio, videlicet quòd primus qui in cœleſti Hieroſolyma, dicta *pacis viſio*, pacem perturbavit, Lucifer fuerit, quando Creatori & Deo ſuo magnificentiam & majeſtatem ſuam invidit: primus pariter qui hìc in terris charitatem & concordiam fraternam ex motivo pariter invidiæ rupit, fuerit primus reprobus, de quo ſanctus Bonaventura ait: *Primam diſcordiam inter homines movit invidia inter Cain & Abel, quoniam opera Cain maligna erant, fratris autem juſta.* Ac proindè ſanctus Valerianus in homilia quadam *de bono conſervanda pacis*, inquit: *Ceſſet invidia, quæ ad omnem litem animos humanæ mentis accendit.*

Primus turbator pacis in cœlo fuit Lucifer, in terra Cain.

S. Bonav. in Biblia pauperum c. 5.

S. Valerian. Hom. 12.

11 *Inquire pacem.* Potens ad pacem amandam ſtimolus eſt, videre per experientiam, homines contentioſos & diſcordes, Deo & hominibus eſſe abominabiles. Unde S. Bernardus in ſermone quodam *de modo bene vivendi*, ait: *Qui quotidie contendunt, & rixantur, à paucis hominibus amantur. Præterea pax & concordia ab omnibus hominibus amatur.*

Contentioſi Deo & hominibus ſunt abominabiles. S. Bern. ſer. 17. de modo bene vivendi.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Omnes creaturæ in bonum totius Univerſi pacem & concordiam inter ſe conſervando, homines ad pacem ſectandam exſtimulant.

THEMA.

Facit concordiam in ſublimibus ſuis. Job 25. v. 2.

1 S. Bernardinus in quodam ſermone *de bonis pacis*, præſentis diſcurſus thema exponens, inquit: *De concordia in exemplum noſtrum in libro Iob ſcriptum eſt, cap. 25. Facit, ſcilicet Deus, concordiam in ſublimibus ſuis, id eſt, ſtabiliſſimo & tranquilliſſimo concordiæ nexu diſpoſuit, & colligavit creaturas ſupernas, ſcilicet Hierarchias ſpirituum beatorum, & cœleſtia corpora: non enim eſt illic pugna, aut contrarietas invicem ſe diſſolvens, nec corrumpens; ut myſticè innuatur, quod qui in concordi charitate in præſenti vita non manet, ad ſupernorum concordiam non aſcendet.*

In cœlo eſt maxima concordia. S. Bernard. Tom. 3. ſer. 5. art. 1. c. 3.

2 Ex omni parte, quocunque oculos noſtros deflectamus, omnia creata, tam quæ in cœlo, quàm quæ in terris ſunt, nos exemplo ſuo ad unionem & pacem invitare experiemur. Unde Gregorius Nazianzenus ait: *Divinæ voci obtemperantes, in cœlum ſurſum, & in terram deorſum aſpiciamus, atque conditarum rerum leges animadvertamus; quemadmodum videlicet cœlum, & terra, & mare, ac denique univerſus hic mundus, magnum, inquam, & hoc celebre DEI elementum, quo etiam DEUS declaratur, tacitaque voce prædicatur, quamdiu ſecum pacatus & tranquillus eſt, ſeque naturæ ſuæ finibus continet, nec quicquam adverſus alterum inſurgit, atque ex iis benevolentiæ vinculis, quibus ab artifice Verbo rerum univerſitas conſtricta eſt, excedit, mundus verè eſt, ut appellatur, & incomparabilis pulchritudo, nec aliquid unquam opus, quod quidem materia conſtet, illuſtrius & magnificentius excogitari poteſt. At ſimulatque pacatus & quietus eſſe deſiit, mundus quoque eſſe deſiuit. Quid enim? Cum cœlum tanto ordine aeri lucem, terræ pluvias impertit, nonne tibi benevolentiæ legibus teneri videtur? Nonnè aer & terra cum cunctis animantibus, partim cibos, partim ducendi ſpiritus facultatem largiuntur, parentum erga filios amorem imitantur? Nonnè anni partes complacide inter ſe miſcentur, ſenſimque ſibi invicem cedunt, & ad hominum non ſolum uſum, & commoditatem, ſed etiam voluptatem, utriuſque extremi aſperitatem mediocriter mitigant, pace gubernantur? Nam quid de die, ac nocte dicam, quæ æquas inter ſe partes, ac moderatam converſionem pacta, nos partim ad opera excitant, partim laſſos recreant, & reficiunt? Quid de ſole & luna, ſyderumque ordine lucentium multitudine & pulchritudine? Quid de terra & mari, quæ leniter inter ſe juncta, benignèque ſeſe mutuis muneribus afficientia, liberaliter hominem alunt, eique prolixè, & copiosè, quæ habent, ſuppeditant. Quid de omnibus, per montes & campos fluentibus, nec niſi quatenus id expedit, redundantibus, nec ſe ad operiendam terram convertentibus? Quid de elementorum permixtione ac temperatione, membrorumque proportione, ac concinnitate? quid de animantium alimonia & ortu, diſtinctaque habitatione? quid? quod alia imperant, alia imperio tenentur; quædam nobis ſubjecta ſunt, quædam libera? Quæ cum ita ſe habeant, ac ſecundum primas concordiæ, ſive confluxionis, & conſpirationis cauſas regantur & gubernentur, quid tandem aliud exiſtimandum eſt, quam quod ea amicitiam, concordiamque proclamant, ſuoque exemplo mortalibus animorum conſenſum quaſi lata lege indicant.*

Cœlum & terra invitant ad pacem. Nazianzen. Orat. 12.

3 *Amicitiam & concordiam proclamant.* Enim verò omnes in cœlo beati, Spiritus angelici, eſſentiæ divinæ unitas, triumque divinarum perſonarum Trinitas, cœlum empyreum, ſive ſuperna Jeruſalem, id eſt *pacis viſio*, *concordiam proclamant*. Tametſi enim Spiritus angelici, qui numero innumerabiles ſunt, juxta opinionem S. Thomæ Doctoris Angelici, ſpecie differant; attamen adeò inter ſe concordes & uniti ſunt, ut ab ipſomet Spiritu Sancto *Angeli pacis* cognominentur. Supracitatus Nazianzenus, in loco præcitato, paulò ante ſequens adduxerat exemplum, loquiens: *Hoc unum eſt, & quidem tale, ut nos ad benevolentiæ concordiæque ſtudium neceſſariò adducere debeat, nimirum DEI ac ſupernorum imitatio.* Videatur Tomus primus hujus Operis de Beatitudine, maximè in Diſcurſu XII. & XIII. ubi de unione incolarum Paradiſi cœleſtis fuſiùs tractatum fuit. Berchorius quoque inter alia motiva, ad pacem nos exſtimulantia, hæc adducit: *Superiora ſunt exempla & regula inferiorum; & ideò ſicut videmus, cœlum & ſydera pacem inter ſe habere, unumquodque locum ſuum pacificè tenere, & alterum alteri non nocere, quia ſicut dicitur Iob 24. Deus facit concordiam in ſublimibus ſuis, ipſo eſt Deus, qui cum Angelis, & Sanctis ſuis pace perpetua perfruitur, & æterna concordia jucundatur, quia ſcilicet ſicut dicitur Rom. 4. Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto: ſic & nos pro modo noſtro debemus pacem ſervare, nec eam offendere, & turbare.* S. Auguſtinus in ſermone quodam idem punctum in hæc verba tangit: *Sic etiam pater cœleſtis elementa & planetas, cæteraque inviſibilia ordinavit, ut vinculo charitatis ſimul ſe complecterentur.*

Summa pax eſt inter Angelos.

Iſa. 33. v. 7. Nazianz. ib.

Berchor. reduct. mor. ver. pax.

S. Aug. ſer. 2. ad fratres.

4 *Amicitiam & concordiam proclamant.* S. Bernardinus in alio quodam ſermone prædicta Nazianzeni verba adducens, eadem attentè ponderat, in magnam hujuſce virtutis laudem. Berchorius per naturalium rerum exempla nos paulatim diſponit, ut intelligere valeamus, quantæ utilitatis pax ſit, ad conciliandum in nobis amorem. Ita enim ſcribit: *Homines qui pacem inter ſe non habent, vix aut nunquam poſſunt ſe diligere; illi autem qui invicem pacem habent, ſolent faciliter ſe amare; pax enim mater eſt amoris, quia etiam, ſicut videmus in naturalibus, illa quæ nullam inter ſe habent repugnantiam naturalem, inter ſe habent amicitiæ connexionem, imo ſunt paris & ſimilis conditionis, ſicut eſt aqua; aquæ enim ſunt facilis conjunctionis. E converſo illa, quæ ſibi in natura contrariantur, ſicut eſt ignis & aqua, nunquam ſimul intrinſecè conjunguntur. Sic verè inter homines, illi qui inter ſe non habent contrarietatem alicujus diſcordiæ, ſed magis conformitatem pacis, ſolent eſſe facilis dilectionis & amicitiæ. Illi verò qui per odium, invidiam, & diſcordiam ſibi invicem contrariantur,*

Pax eſt mater amoris.

S. Bernard. ſer. 28. art. 3. cap. 3.

tur, nunquam per verum amorem copulantur: Pax enim amorem generat, & litigium fugat.

Iſa. 11. v. 6. Omnis generis animalia in arca Noe ſe concorditer accommodarunt.

5 Nec ſolum nobis unionis & concordiæ exemplum à creaturis ſubminiſtratur inanimatis, ſed etiam ab animatis, & irrationalibus. Porrò Iſaias Propheta ex Prophetico inſtinctu inter alia legis Euangelicæ præconia hoc quoque enumerat: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit: vitulus, & leo, & ovis ſimul morabuntur: vitulus & urſus paſcentur: ſimul requieſcent catuli eorum, & leo quaſi bos comedet paleas.* Etenim animalia ferociſſima ſuam, ut ita dicam, naturam immutant, & in virtute potentiæ obedientialis manſueta evadunt; quâ igitur ratione voluntas Dei, quæ inter animalia natura ſua contraria concordiam conſervare poteſt, reſiſtentiam in homine experiri poterit, ut is in deſpectum & injuriam Dei diſcordiam velit, ametque bellum, in ſuam & aliorum perniciem!, tametſi hi ejuſdem cum eo ſpeciei homines ſint? Conſideraſtiſne aliquando, quòd in arca Noe omnis generis animalia fuerint recloſa, in cibis & inſtinctibus naturalibus differentia, & in omnibus aliis non ſolum varia, ſed & directè inter ſe oppoſita & contraria? Et tamen in illis arcæ anguſtiis omnia concorditer ſe accommodarunt, ut in illis multis commorarentur menſibus, ac cibarentur alimentis, licèt appetitui & naturæ ſuæ non ſolùm non conformibus, ſed etiam fortaſſe contrariis; ac demum ſine ullis rixis, luctis, aut pugnis inter ſe quietè viverent; qua in re Deus, auctor & pater naturæ, inſinuare nobis voluit, quantam ſuper animalia irrationalia, & maximè ſuper illa, quæ natura ſua ad ſævitiam & ferocitatem inclinant, obtineat poteſtatem, ut eadem in conſtanti pace conſervare valeat. Sed quid dico? Ipſamet quoque natura à ſemetipſa in animalibus hanc unionem inſinuavit, prout per ſingula diſcurrendo, facilè licet colligere. Nam S. Gregorius Magnus ait:

S. Greg. p. 3. admon. 23.

Admonendi ſunt diſcordes, ut ſi aures à cœleſtibus mandatis declinant, mentis oculos ad conſideranda ea, quæ in infimis verſantur, aperiant; quòd ſæpe aves, unius ejuſdemque generis, ſeſe ſocialiter volando non deſerunt, & quòd gregatim animalia bruta paſcuntur, quæ ſi ſolerter aſpicimus, concordando ſibi, irrationalis creatura indicat, quantum malum per diſcordiam rationalis creatura committat, quando hoc à rationis intentione perdidit, quod illa motu naturali cuſtodit. Idem ſanctus Pontifex alibi hanc habet ſententiam:

S. Greg. l. 17. mor. c. 8.

Quia multi ſibimet interius diſſident, ſed ad concordem ſupernorum plenitudinem currunt; & ex interna pacis cauſa agitur, ut ſæpe ea, quæ ſunt interius ſine pace, diſponantur.

Deſcendentia ab uno parente debet eſſe motivū concordiæ.

Magnum profectò hominis dedecus eſt, quòd diſcordia tam inter homines ſit frequens, quæ planè ab illis deberet eſſe aliena; utpotè qui ratione primariæ ſuæ originis, cùm ab uno eodemque patre deſcendant omnes, per fraternum amorem meritò inter ſe deberent eſſe animis conjuncti; cum tamen econtrà tot animalia, quæ natales ſuos à ſe invicem ſeparatim ſingula habuerunt, quibuſque varia fuerunt aſſignata elementa, nihilominus ut plurimùm, licèt rationis & diſcurſus ſint expertia, inter ſe pacificè vivunt:

S. Aug. de Civ. Dei l. 12. cap. 22. Elephas ducentis vel trecentis annis vivit eo quod artus ipſius ſint ſolidius compacti. Plin. lib. 8. cap. 10. S. Ambr. lib. 6. Hexam. cap. 5.

ut tutius & pacatius inter ſe, ut S. Auguſtinus ait, *rationalis voluntatis expertes beſtiæ ſui generis viverent, quarum ex aquis & terris plurium pullulavit exordium, quam homines, quorum genus ex uno eſt, ad commendandam concordiam propagatum.* Certum eſt, quòd inter alia animalia terreſtria Elephas majoris præ cæteris ſit molis, majoriſque fortitudinis, nec non vitæ longioris. Nam Plinius ſcribit, Elephantem vivere ducentis annis, adeòque illorum juventus ad ſexageſimum uſque annum pertingit. S. Ambroſius verò de Elephantis longævitate ita ſcribit: *Trecentis & amplius feruntur annis vitam producere, quia omnia ſibi ad magnitudinem membra conveniunt.* At verò ſcire nec vultis, undenam hæc corporis fortitudo & robur, vitæque longævitas procedat? Hinc videlicet; quia *non diſtincti, ut nobis, ſed compacti artus ſunt, quò ſint robuſtiores. Quam citò hominibus, ſi diu ſteterint, aut velocius cucurrerint, vel jugiter ambulaverint, genua vexantur, & plantæ? Conjuncta enim & articulata facilius, quam concreta, atque ſolidata, aut doloris ſenſum, aut caſum offenſionis admittunt.* In aliis animalibus diverſa & diſtincta oſſa nervis ligata inter ſe eſſe noſcuntur; hæc autem oſſium unitas, ut author quidam ſcribit, multam addit hujus beſtiæ corpori firmitatem: ingens robur, docile ingenium, & vitam diù protendit; quo protenditur, vires & robur accidere rebus ex unione & pace, S. Bernardinus ſequentem habet conſiderationem; ait enim:

S. Bernard. tom. 2. ſer. 50. art. 3. c. 1.

Mira res! ſi aves, paſſeres, gallinæ, & grues, & cætera volucres cœli, animantia, & cuncta beſtiæ terræ, licèt quandoque in genere ſuo naturaliter pugnent, & altera alteri adverſetur, ſtatim tamen pacificè ſimul ad paſtum, atque ad potum currunt, ſimul pacificè commorantur & vivunt, & ad omnem familiaritatem conveniunt; ſolus homo, ferociſſimus beſtiarum, ad pacem redire non poteſt. Diſce, infelix mulier, quæ injurianti tibi parcere non potes, à gallina tua: & tu infelix homo ab animantibus tuis injuriam oblivīſci, & redire ad pacem.

6 *Amicitiam & concordiam proclamant.* Supremus rerum artifex corpus noſtrum tali cum artificio compaginavit (*manus tuæ Domine fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu*) ut continuos, nec unquam intermiſſos, pacis ſpiritus & ſenſus nobis inſinuet & imprimat.

Job 10. v. 8.

Etenim S. Bernardinus in eodem ſermone paulò ante in hæc verba ſcripſerat:

S. Bernard. ibid. 1. Cor. 12. Sicut compaſſio omnium membrorum eſt dum patitur unum membrum corporale ita debet eſſe in corpore myſtico.

Epheſ. 4. Quoniam ſumus invicem membra, 1. Cor. 12. Si quid patitur unum membrum, compatiuntur ei omnia membra: ſicut patenter experientia docet, nam ſi pes caſu offenditur, ſtatim ſubvenit ei manus; ſi verò caput fuerit læſum, ſtatim manus ſuccurrit illi. Similiter ſi manus vel dens linguam læſerit, omnes ſibi invicem parcunt, compatiuntur, & dolentes ſubvenire non ceſſant. Quis enim tam demens, ut ſi maſticando dens momorderit linguam, ad vindictam lingua extrahat ſibi dentem? D. Chryſoſtomus in ſermone quodam *de Manſuetudine*, ſequentem adducit ſimilitudinem, inquiens: *Porro quod in corporibus noſtris nervi, hoc eſt manſuetus homo in domo, & Eccleſia, & civitate. Paulus enim more ſuo fratres vocat corpus & membra invicem. Qui autem diviſos, & pugnantes coire facit in amicitiam, jam Pauli ſermonem implet, qui ſuadet omnibus, ne ignorent membra ſua, neque mutuum ſe devorent. Unde verus eſt ſermo ille, quod pacificator fratrum eandem virtutem habet in Eccleſia, & domo & civitate, quam habent in corporibus nervi, diſperſa & ſeparata conjungentes & contrahentes.* S. Auguſtinus quoque in Pſalmum 130. ita ſcribit:

S. Aug. in Pſal. 130.

Dominus Deus noſter, ut ſervetur corporis compago in pace, alloquitur Eccleſiam per Apoſtolum: Non poteſt oculus dicere manui, Opus te non habeo: aut iterum caput pedibus, Opus vobis non habeo. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum corpus auditus, ubi odoratus? Ergo in membris noſtris videtis, fratres, quomodo ſingula officium ſuum habent membra. Oculus videt, & non audit; auris audit, & non videt; manus operatur, nec audit, nec videt; pes ambulat, nec audit, nec videt, nec facit, quod facit manus. Sed in uno corpore ſi ſit ſanitas, & non adversū ſe litigent membra, & auris videt in oculo, & oculus audit in aure &c. Videatur hic diſcurſus, quem ſanctus Doctor de hac materia ſcripſit, ſuo loco fuſiùs extenſus: ex quo facilè deducitur, quòd licèt omnes hæ corporis humani partes, ad actiones differentes, natura ſua, deſtinentur; attamen omnes inter ſe concordes ſunt & unitæ, & quælibet ſua operatione, quantumvis infima, contenta eſt, pacemque & concordiam cum unaquaque aliarum conſtanter conſervat. Idem ſanctus Doctor alio in loco ſequentem inſtituit conſiderationem:

S. Aug. lib. 19. de Civit. Dei cap. 1. Spiritus ſanctus non vivificat niſi pace, unitos.

Spiritus humanus ſicut nunquam vivificat membra, niſi fuerint unita: ſic Spiritus ſanctus nunquam nos vivificat, niſi pace uniti fuerimus. Vita igitur hujus corporis noſtri per unionem & compaginationem membrorum noſtrorum ſubſiſtit; quæ ſi ſeparentur à nobis, vita quoque pariter à nobis recedit. Sanctus Vincentius Ferrerius ſimiliter hunc S. Pauli textum in medium adducit:

S. Vinc. Ferr. ſer. Dom. 2. in albis.

Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra &c. Et quandiu membra corporis ſunt conjuncta, & unita, ibi manet ſpiritus, &c. ſecus quando ſunt diviſa. Iſta eſt ratio, quare debemus eſſe uniti, quia ſic manet in nobis Spiritus, qui vivificat.

S. Aug. ibid. cap. 23.

Sanctus Auguſtinus in eo[dem] [l]ibro cap. 13. ita ſcribit: *Pax corporis eſt ordinata temperatura partium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionũ. Pax animæ rationalis, ordinata cognitionis actionisque conſenſio. Pax corporis, & animæ, ordinata vita, & ſalus animantis. Pax hominis mortalis, & Dei immortalis, ordinata in fide ſub æterna lege obedientia. Pax hominum ordinata concordia. Pax domus ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Pax civitatis ordinata imperandi, atque obediendi concordia civium. Pax cœleſtis civitatis, ordinatiſſima & concordiſſima ſocietas fruendi Deo.*

Per pacem ſtabilitur commercium humanum. S. Bernard. in Tom. 5. ſer. 8. art. 1. c. 1.

7 *Amicitiam & concordiam proclamant.* Commercium humanum per pacem fundatur & ſtabilitur. Unde S. Bernardinus in ſermone *de multiplici bono pacis*, inquit: *Fiunt inter homines ſæpè ſocialia pacta, fiunt & conjugalia, fiunt & commercioſa, fiunt & mercenaria, fiunt quoque ſervilia, & conſimilia multa, quibus ſervatis, manet animorum in amore ſynceritas, manet & converſatio grata, ſervit obſequioſa conditio, ſubjacet ſine contradictione ſubjectus, imperat potior, in amore perdurat ſocietas, ſodalitas ſtabilitur, caret querela conjugium, commercia depurantur à fraude, merces redditur dignis, ſervilitas in opportunis ſe ingerit, & nulla perſonat querela deformis; imò videntur omnia ſumma ordinatione pacata.*

Job 1. v. 18.

8 *Amicitiam & concordiam proclamant.* Imò & ipſimet regionis illius habitatores, *ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitant*, nos exemplo ſuo, ut concorditer ad invicem vivamus, invitant; ſiquidem ut ipſamet Sapientia incarnata de ſpiritibus infernalibus diſſerens, ſapientiſſimè notavit: *Omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet; ſi autem & Satanas in ſeipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit regnum ejus?* Porrò S. Bernardinus in alio quodam ſermone inquit: *Pax ſine charitate eſſe non poteſt: imo, quod mirabilius eſt, cum multi Dæmones in uno Dæmoniaco in pace ſimul & quiete morentur, ſicut Marci 5. de Dæmoniaco Legionario dicitur, & etiam quotidiè per experientiam patet; non ſeipſos pellunt, vel ſicut inter ſeipſos non bellant, neque pro loco etiam tam arcto pugnant; ſtupenda quidem res eſt, quod duos partium principales, una terra, vel una civitas & patria ſimul non poterit in pace continere, quinimo unus alterum de terra patria expellet.*

Etiam pax inter Dæmones eſt.

S. Bernard. tom. 1. ſer. 41. art. 1. c. 1.

9 Quæ cum ita ſeſe reverà habeant, ex hactenus dictis concludamus, quòd omnes creaturæ intellectuales cœli & terræ, omniaque creata, ſive illa inſenſibilia, ſive irrationalia ſint, in ſumma concordia & pace perſiſtendo, pro bono totius univerſi, *genus humanum ad concordiam vocent. Amicitiamque & animorum conjunctionem proclament.*

TRACTATUS LXXI.

DE GRAVITATE,

Malitia, Turpitudine & Abominatione Peccati.

DISCURSUS VIGINTI.

DISCURSUS I. Deus divinum ſuum nobis largitus eſt verbum, ut per illius prædicationem, primo omnium loco aboleatur, & exterminetur peccatum.

II. Gravitas peccati ex vilitate hominis, Deum infinitæ Majeſtatis contumeliantis, conſideratur.

III. De enormitate peccati, ob averſionem à Deo, & converſionem ad creaturam.

IV. De injuria, quæ Deo fonti omnis boni irrogatur, dum à nobis, ad ſatis faciendum appetitibus noſtris, turpiter rejicitur.

V. Malitia peccati notabiliter ex eo augetur, quia bonitas & ſanctitas per illud offenditur Dei illius, qui inſuper nos dilexit, magniſque beneficiis adauxit.

VI. Peccatum de novo Chriſtum crucifigit; ubi variæ myſticæ hujus crucifixionis rationes, & modi adducuntur.

VII. Ex inæſtimabili redemptionis noſtræ pretio, à Chriſto in cruce perſoluto, gravitas colligitur peccati; id quod à peccati commiſſione meritò deterrere debet.

VIII. De odio, quo Deus deteſtatur, & perſequitur peccatum.

IX. De multiplicitate, & malitia peccatorum diſſeritur, ſimulque, qua ratione peccatum infinitum dici poſſit, exponitur.

X. De vilitate, & infamia peccati.

XI. Immunditia peccati ſpecialiter ſub metaphora luti & lepræ exponitur.

XII. De abominabili puteolentia, & fœtore peccati.

XIII. Vilitas peccati ab ejus denominatione deducitur peccatum enim beſtiæ, peccatores verò ferarum, aliorumque vilium animalium nomine appellantur.

XIV. Peccatum magnam ſibi adjunctam habet ignominiam, quia indigniſſima quædam ſervitus eſt.

XV. De hac, quæ per peccatum inducitur ſervitute, aliæ conſiderationes inſtituuntur.

XVI. Dæmon peccatorem per peccatum totaliter facit ſuum, ſine quo aliàs adverſus illum nec quidquam prævaleret.

XVII. Quo ſenſu peccator filius dæmonis appelletur, deque tyrannica peccati ſervitute, quam peccator induſtriè quærit, cuique voluntariè ſe ſubjicit.

XVIII. Varii explicantur modi, quibus Dæmon peccatum nobis inſinuat; ubi & de arte & crudelitate Dæmonis agitur, qua noſtram perditionem machinatur.

XIX. Gravitas peccati ex eo arguitur, quia Deus illud acerbiſſimè perſequitur, pœniſque æternis & infinitis illud caſtigat, licèt peccatum ſit tranſitorium.

XX. Homo per peccatum beſtiis fit ſimilis, imò pejor illis evadit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Deus divinum ſuum nobis largitus eſt verbum, ut per illius prædicationem, primo omnium loco aboleatur & exterminetur peccatum.

THEMA.

Clama, ne ceſſes; quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. Iſa. 58. v. 1.

1 SAncta Mater Eccleſia non ſine myſterio ordinavit, ut Sacerdos priuſquam Evangelium in Miſſa ordiretur, hanc præmitteret orationem: *Munda cor meum, ac labia mea, omnipotens Deus, qui labia Iſaiæ Prophetæ calculo mundaſti ignito: ita me tua grata miſeratione dignare mundare, ut ſanctum Evangelium tuum dignè valeam nunciare.* Etenim Deus ipſemet, in perſona Iſaiæ, qui per antonomaſiam *Propheta Evangelicus* appellatur, veri cujuſdam prædicatoris ideam deli-

Deus prædicatores per Prophetas clamare ſtat[uit] ad [ex]tirpationem peccati.

delineare voluit, & exemplar; hujus enim labia ignito charitatis calculo, velut labia Iſajæ, purificari debent, ut dignè divinum annunciare verbum poſſint. Magna autem cum advertentia notandum eſt, qualem increata Sapientia huic Prophetæ prædicandam præſcripſerit materiam; ait enim Deus ad ipſum: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.* Sed quo fine Prophetam clamare jubet? Num fortè, ut ſæculis futuris, quas à Deo habuit, viſiones, & revelationes cœleſtes exponat? Aut verò ut magis præcipuos novæ legis Euangelicæ manifeſtet eventus? Vel denique ut occulta ſacroſanctæ Triados revelet myſteria? *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium &c.* Nequaquam, ſed unicus finis, ob quem infinita Dei providentia huic Prophetæ, ad tam ſublime prædicationis miniſterium ſubvecto, præcepit, ut clamans vocem ſuam exaltaret, hic fuit, ut ſcilicet peccatum ſemper & ubique profligaret; unde immediatè ſubdit: *Annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum*: unde omnibus prædicatoribus Euangelicis præclarum traditur exemplum, quòd ſcilicet in exercitio hujus muneris, huic fini aſſequendo vel maximè intenti eſſe debeant, nimirùm, ut vitia radicitùs extirpent, offenſaſque Dei penitùs aboleant: *Annuncia populo meo ſcelera eorum.*

Iſa.50.v.4.

Gloſ. interl. ibid.

Deus infundit ſapientiā Prophetæ contra malitiā peccati.

2 Idem Propheta Euangelicus alio in loco laudabiliter gloriatur, inquiens: *Dominus dedit mihi linguam eruditam*, id eſt, ut Gloſſa Interlinearis declarat: *Scientiam & ſapientiam*: hæc autem ſcientia, & ſapientia ſacra, non ideò ei infuſa fuit, ut memoriam, eloquentiam, ingenium, & doctrinam ſuam oſtentaret; quonam igitur fine hanc ei à Deo datam fuiſſe exiſtimatis? Finem hunc ipſemet Propheta ſubjungit, inquiens: *Vt ſciam ſuſtentare eum, qui lapſus eſt verbo*; id eſt, ut eadem Gloſſa Interlinearis exponit: *Vt ſciam ſuſtentare humanum genus, lapſum in peccatum, verbo prædicationis*; vel ut S. Hieronymus ait: *Vt errantem populum ſuſtentem, & revocem ad ſalutem.* Gloſſa ordinaria ad ſonum tubæ ſe reflectens, cui vocem Prophetæ Deus conformari juſſit, ſequens indicat myſterium: *Iubetur vocem ſuam ſicut tuba exaltare, & futura nunciare bella, ut quemadmortui ad vocem tubæ ſunt vivificandi, ſic Iſrael, peccato mortuus, audiat ſcelera ſua, & vivificetur.* Jeremias Propheta ſe quidem non ſolùm ad prædicandum, verùm etiam ad loquendum inhabilem eſſe cenſebat, quando ait: *Et dixi, a, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui*: veruntamen protinùs in ipſo adimpletum fuit cœleſte hoc oraculum: *Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa*; quia facet textus mox ſubjungit: *Et dixit Dominus ad me: Noli dicere, puer ſum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis, & univerſa, quæcunque mandavero tibi, loqueris. Ecce dedi verba mea in ore tuo; ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna.* At verò quonam putatis fine Sapientia increata linguam Jeremiæ ad loquendum expeditam, & facundam reddidit, eique ad convertendos populos & regna miram loquendi energiam attribuit? Hoc nimirùm fine: *Vt evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Quorum verborum ſi veram intelligentiam & ſenſum intelligere deſideretis, legatis, obſecro, Epiſtolam quandam S. Franciſci Saleſii, qui verus noſtrorum temporum Apoſtolus fuit, de quo Eccleſia in ejus lectionibus teſtatur, *quod ſeptuaginta duo millia hæreticorum, ad catholicam fidem reduxerit*; de quo proindè facile eſt conjicere, quot alias peccatorum enormium converſiones prædicatione ſua fecerit, qui tot hæreticos, ad veram fidem, fracta eorum contumacia, convertere potuit. Hic igitur in Epiſtola quadam, virum Eccleſiaſticum, prædicatoris munus exercentem, quem ſibi in prædicationibus ſuis finem propoſitum habere debeat, his verbis inſtruit. Cum prædicandi gratia rumbonem conſcendis, hic tibi finis, hæcque intentio eſſe debet; efficiendi nimirum id, pro quo faciendo Chriſtus in hunc mundum venit; hic enim de ſemetipſo dicit: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Finis igitur prædicatoris eſſe debet, ut peccatores per iniquitates ſuas mortuos, gratiæ vivere faciat, procuretque, ut juſti, qui vita ſpirituali fruuntur, ſeſe magis, magiſque perficiendo, vitam eandem abundantiùs poſſideant, & quemadmodum Jeremiæ dictum fuit, *ut evellas, & deſtruas* vitia, & peccata, virtutes autem & perfectiones *ædificet & plantet.* Hactenùs Saleſius.

Gloſ. interl. ibid.

S.Hier. ibid.

Gloſ. ord.

Iſa. 58.

Jer.1.v.6.

Pſ.67.v.12.

Lib.1.ep.31.

In Lect. S. Franc. Saleſ.

Debitus finis Concionatoris.

Jo.10.10.

3 Idem in Jeremia patratum miraculum, ſæculo decimo quarto in perſona S. Bernardini Senenſis renovatum eſſe conſtat; hic enim priuſquam prædicationis myſterium aggrederetur, vocem habuerat debilem, & exilem; at verò, ut in lectionibus Matutinalibus Eccleſia de eo teſtatur: *Poſtquam Prælatus ipſius prædicandi onus ei impoſuit, hoc munere humilimè ſuſcepto, cum ſe minus idoneum agnoſceret, ob vocis exilitatem, & raucitatem, Dei ope implorata, non ſine miraculo, ejuſmodi impedimento liberatus eſt.* Quonam verò fine Deus hoc circa ipſum patraverit miraculum, ex ſequentibus earundem lectionum verbis facilè deducitur; ſubditur enim: *Cum ea tempora vitiis & criminibus redundarent, Bernardinus urbes atque oppida circumcurſitans, collapſam pietatem, moreſque, verbo & exemplo, magna ex parte reſtituit.* Idem S. Prædicator in ſermone quodam ſequens Prædicatoribus ſalutare tradit documentum: *Sunt auditores nimis delicati, qui ſolum vellent de contemplationibus, & ſpiritualibus, & de virtutibus, & gratiis, atque de cæleſtibus audire, intactaque pertranſire vitia, & Dei flagella, peccatoribus data, & danda: quod etiam ſæpius prædicator libentius ageret, niſi ſpeculum Apoſtoli Pauli ante oculos haberet, qui de ſe 1. Cor. 10. ait: Non quæro quid mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant. Et 2. ad Tim. 10. ſic ait: Argue, obſecra, increpa, &c. ubi plus dicit contra vitia exprobranda, quam pro virtutibus extollendis.* Idem quoque de Seraphico ſuo Patriarcha (quem Deus, velut Eccleſiæ ſuæ fulcrum, eo præcipuè tempore elegerat, quo ſæculum illud, non minus, quàm ſæculum *Noe, quando omnis caro corruperat viam ſuam*, contaminatum erat) ſequens perhibet teſtimonium: *Volens B. Franciſcus ſe, & ſuos, corde, & ore, & opere, Domino Ieſu Chriſto, & Apoſtolis ejus, in fide, & moribus eſſe conformes, divinitus inſpiratus, in regula ſua inquit: Moneo quoque, & exhortor eoſdem fratres, ut in prædicatione, quam faciunt, ſint examinata, & caſta eorum eloquia ad utilitatem, & ædificationem populi, annunciando eis vitia & virtutes.* Et paulò poſt idem S. Bernardinus rationem aſſignans, cur præcipua Prædicatoris cura eò dirigenda ſit, ut peccatum deſtruat, & profliget, in hæc verba ſcribit: *Cum populi multipliciter ſint vitiis involuti, nec expaveſcant eis in timore præparata judicia, & pœnas, nullus excelſior modus, nulla materia præſtantior, nullumque remedium efficacius populis, in hoc ſæculo, quam ſupradicta prædicatio, qua uſi ſunt Prædicator prædicatorum Chriſtus, & Apoſtoli, & omnes eorum imitatores, divino lumine illuſtrati.*

S. Bernardinus Senenſis accepit miraculoſè gratiam concionādi.

In lect. S. Bernardini.

S. Bern. t. 3. ſer. in ſept. art. 2. c. 1.

Modus prædicandi ex Regula S. Franciſci. S. Bernard. ſerm. prœmiali.

4 Verbum incarnatum olim prædicationis ſuæ præcurſorem, & prodromum, eo fine miſit, quem S. Zacharias genitor ejus prædixit, dum ait: *Præibis ante faciem Domini, parare vias ejus.* At verò in quonam hæc, ad Salvatoris prædicationem fructuosè excipiendam, prævia conſiſtebat præparatio? Nimirùm *ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus in remiſſionem peccatorum*; etenim in deſertis Judææ prædicando, nulli alteri ſtudio adeò incubuit, quàm ut peccata radicitùs extirparet, peccatorumque operaretur ſalutem; hoc enim Chriſtus poſt ipſum facturus erat; ac proinde prædicationes ſuas communiter ab hoc inchoabat exordio: *Pœnitentiam agite.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis ita ſcribit: *Hic ſugillantur curioſi Prædicatores, qui ponunt in cælum os ſuum, loquentes de linguis Angelorum, & de differentia Hierarchiarum, & hujuſmodi; iſte autem eximius Prædicator nihil tale prædicavit, ſed tantum quod informabat populum. Quid fugiendum, innuit, cum dicit: Pœnitentiam agite, fugiendo peccata: quid eligendum, cum ſubjungit: Appropinquavit regnum cælorum. Iſta duo prædicanda ſunt, declinare a malo, fugiendo peccatum, facere bonum, regno Dei appropinquando.* S. Auguſtinus optimè notat, Verbum æternum Patris, incarnatam illam & increatam Sapientiam, minimè in primo prædicationis ſuæ ingreſſu dedignatam fuiſſe, non ſolùm eodem uti themate, verùm etiam iiſdem verbis, quibus Baptiſta ſuus uſus fuerat; dicit enim S. Matthæus: *Et exindè cœpit Ieſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cælorum.* Id autem, ut Cajetanus ait, fecit, *ad exemplum*

Luc.1.v.76.

Studium S. Jo. Baptiſtæ contra peccata.

Matth.3.2. Hug. ibid.

S.Aug. ſer 12. de verb. Dom.

Incepit Chriſtus prædicare ſicut Joannes.

Matth.4.17.

Cajet.

Digitized by Google

plum noſtrum, ut non dedignemur inchoata ab aliis, etiam minoribus, bona proſequi. S. Matthæus de Chriſto teſtatur, quòd quando prædicabat, *erat docens ſicut poteſtatem habens*, at verò neſcio, quo motivo S. Euangeliſta dicat, Chriſtum docuiſſe, ſicut ſi poteſtatem haberet; hoc enim omninò ſuperfluè dici videtur, cum nemo ſit ita ignarus, qui neſciat, æternum Patrem Chriſto ſuam delegaſſe omnipotentiam: *Sciens Jeſus, quia omnia dedit ei Pater in manus*. *Data eſt mihi omnis poteſtas, in cælo, & in terra*. Quid igitur opus erat dicere: *Sicut poteſtatem habens*? Sed reſpondetur, Euangeliſtam nomine poteſtatis, non intelleхiſſe ſupremam Chriſti authoritatem, ſed prædicationis ſuæ efficaciam, & energiam, quam in auditoribus habebat. Quia, ut Victor Antiochenus exponit, *non loquebatur ad gratiam, nec auditorum laudes captabat; ſed erat ſermo ejus in poteſtate, hortabatur enim ad cæleſtia, & animæ ſalutaria, perfidiſque, & obſtinatis peccatoribus imperterritè ſupplicia comminabatur*. Suos quoque priuſquam ad prædicandum dimitteret Apoſtolus, ut S. Franciſcus Saleſius benè advertit, his verbis inſtruxit: *Prædicate Euangelium*; quæ verba brevia quidem, ſed valdè prægnantia ſunt; nam ut Hugo Cardinalis ſuper caput primum S. Marci optimè dicit: *Euangelium, bona annunciatio dicitur, quod propriè ad regnum Dei, & remiſſionem peccatorum pertinet*. Subdit verò idem S. Marcus: *Illi autem profecti, prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis*. Quorum verborum occaſione, idem Cardinalis vera bonæ prædicationis ſigna his verbis indicat: *Tria ſigna debeat ſequi prædicationem; primum eſt compunctio auditorum, ſecundum converſio peccatorum, tertium confirmatio juſtorum*.

Matth. 7. 29.
Joan. 13. v. 3. Matth. 28. 18. Quare Chriſtus dicatur ſicut poteſtatem habens.
Vict. Ant. in c. 1. Marc.
Saleſ. ibid. Marc. 16. 1.
Hug. Card. in Marc. 1.
Hug. Card.

5 Sanctus Carolus in amplo illo volumine, quod *Acta Eccleſiæ Mediolanenſis* intitulatur, atque à Summis Pontificibus *Eccleſiaſticæ diſciplinæ theſauros* dicitur, inter alia prædicatoribus tradita documenta, ſequens quoque utiliſſimum monitum iiſdem propoſuit: *Quoniam animarum ſalus in eo poſita eſt, ut populus fidelis, quæ mala, peccataque ſunt, fugiat; & rurſum quæ bona, virtutumque officia, pietatis ſtudio conſectetur, ideo hæc genera aſſiduè Concionator urgeat, atque inſtet. Univerſa peccata omni increpatione exagitet, cruciatus, tormentaque perennia, & ſempiterna damnatorum exaggeret*. Similiter in principio primi Concilii Provincialis iiſdem in hæc verba præcipit: *Diligentes, ac vehementes ſint in iis vitiis, & peccatis exagitandis, in quibus magis volutatum populum, aut ad ea prócliviorem viderint*. Denique in alio quodam loco, de inſtructione circa verbum DEI diſſerens, ita ſcribit: *In concione, quam habiturus eſt, illud ſibi potiſſimum proponet, in quo omnes nervos, roborque induſtriæ ſuæ adhibeat, & in quo munus ſuum verſari cognoſcat; ut auditorum ſcilicet animos commoveat, cum præſertim peccent homines, non tam quia verum ignorent, quam quod malè affecti ſint*. Major etenim pars hominum in æternæ perditionis barathrum corruit, ex defectu ignorantiæ, quia ſcilicet non ſunt ſufficienter eruditi, ad agnoſcendam peccatorum ſuorum gravitatem. Unde Sanctus Bernardinus ait: *De populo, verbo DEI non aſſueto, ait Propheta: Neſcierunt, ſcilicet, benefacere, & non intellexerunt, ſcilicet, mala quæ faciebant; in tenebris ambulant, ſcilicet non diſcernendo bonum à malo, unde ex ignorantia innumerabiles a populo multiplicantur errores, nam ſicut 38. di. c. ignorantia, ſacrum Concilium ait: Ignorantia mater eſt omnium errorum; unde 1. Corinth. 14. Qui ignorat, ignorabitur. Ignorantia præcipitat populum in innumerabilia peccata, & mala, tam pœnæ, quam culpæ*. Quotidiana tamen experientia compertum eſt, hanc populorum ignorantiam, peccatorumque multitudinem, non ex defectu procedere Prædicatorum, ſiquidem hi largis Eleemoſynis, ne dicam ſtipendiis, conducuntur; ſed in praxi ut plurimùm in majori illorum parte veriſſimus eſſe videtur abuſus, à Sancto Gilliberto Abbate his verbis perſtrictus: *Studeat magis alta, quam apta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum ſui, non ipſorum ſalutem operantes*: cujus tamen meritò fieri deberet contrarium, quia ſi populus vanitatem, non verò veritatem diligit, *non eſt ſequendus, ſed docendus*. Hanc autem in populo inordinationem ſanctus Thomas de Villanova his verbis indicat: *Volunt audire elegantias, facetias, quæſtiones ſubtiles, & vanam rhetoricam. O ſtulti! ardet domus tua, & ignis omnia devaſtat, & tu exſpectas compoſitam orationem*? Benè autem dicit: *Ignis omnia devaſtat*, quia hiſce noſtris temporibus vel maximè cœleſte illud adimpletur oraculum: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*, id eſt, *in malo igne*, pro ut ſacri declarant Interpretes: *Non enim eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum; omnes declinaverunt*. Nunquid igitur hi, qui ad miniſterium prædicationis à DEO ſunt deputati, adeò erunt temerarii, ut ad incendium hoc extinguendum elegantium verborum, aut ingenioſorum conceptuum allaturi ſint flores & frondes? Quid, ſi domus tua conflagraret, properares ne ad vicinam aromatarii apothecam, ut ipſe aquam tibi ſubminiſtrando roſaceam, vel ex aliis floribus diſtillatam, ardentem undique flammam extingueres? adeò te ſtultum futurum fore minimè credo, torrentibus enim aquarum, id eſt, planctu, & compunctione opus eſt, eaque ſola peccatorum deteſtatione, infernaliumque pœnarum horrore excitatur. Paſſim ab omnibus receptus eſt ſequens aphoriſmus: *Ignis igni remedium eſt*; atque ideò ad extinguendum humanæ concupiſcentiæ ignem, Salvator de alio quodam igne nobis providit, quem in Prædicatorum Euangelicorum cordibus jugiter ardere deſiderat.

Act. Eccleſ. Mediol. Cap. 424.
Concionatores contra vitia prædicare debent.
Act. Eccl. Med. f. 477.
Plurimi damnantur quia ignorant gravitatem peccati.
S. Bernard. t. 2. ſer. 10. in Dom. 1. Quad. art. 3. c. 2.
Gillib. Abb. ſer. 27. in Cant.
Mavult populus audire facetias quam ſalutifera.
S. Th. de Vill. Conc. in Sex.
1 Jo. 5. 19.
Pſ. 13. v. 3.
Similitudo ab incendio extinguendo.

6 Chriſtus, poſt ſuam in cœlos Aſcenſionem, Apoſtolis ſuis Spiritum Sanctum, velut futurum illorum Magiſtrum aſſignavit: *Ille vos docebit omnia*. Poſtquam verò Petrus poſt hujus divini ignis in terras deſcenſum, primitùs prædicaſſet, tria millia obſtinatorum Hebræorum, qui paulò ante clamaverant, *Tolle, tolle, crucifige eum*; ad fidem Chriſti comparavit. At verò ſcitis, quibuſnam diſpoſitionibus prævits id effecerit? quia nimirùm *his auditis, compuncti ſunt corde*; ubi ponderanda ſunt verba illa: *his auditis*, id eſt, audito themate, quo Sanctus Joannes Baptiſta, nec non & Chriſtus utebantur, dicentes: *Pœnitentiam agite*. Porrò in Chronicis ſancti Franciſci narratur, quòd cum F. Cherubinus de Spoleto cum ingenti populorum applauſu prædicaret, magnamque oſtendens doctrinam, & elegantiam, exiguum inde fructum referret; B. F. Joannes Bonniſi Lucenſis, ejuſdem ordinis Religioſus, eundem exhortatus fuerit, ut mutato ſtylo dicendi, ſolùm curaret animarum lucrum, & conſequenter vitiorum extirpationi inſiſteret: quod cum ille ſtrenue executus fuiſſet, tandem in morte ejus anima viſa fuit deportari in cœlum, in ſocietate ſeptuaginta ſex millium animarum, quæ in virtute prædicationis ſuæ ſalvatæ fuerant.

Jo. 14. 26.
Petrus Apoſtolus movet auditores ad compunctionem.
Act. Apoſt. 2. v. 37.
Chron. S. Fr. p. 1. l. 7. c. 2.
F. Cherubinus ex Ordine S. Franc. ſua prædicatione ſalvavit 76000. animarum.

7 Sanctus Antoninus de novitio quodam, qui magna ſanctitate effulſerat, refert, quòd Salvatorem Judicem viderit iratum, & cum eo ingentem aliorum cœlitum congregatum cœtum. *Aderat omnibus tantus timor, ac tremor, quantus nunquam fuit a ſæculo auditus. Præcepit Judex, ut bona mundi legerentur: quæ cum pauca inventa fuiſſent, præcepit, ut legerentur & mala: quæ cum præ nimia multitudine audire faſtidiret, ſubitò totum mundum, tanquam pallam unam furioſè eripuit, eumque inferius cum impetu magno projiciens, dixit: Cum judicatur, exeat condemnatus. Quod cum dictus novitius tremebundus adſpiceret, voce magna exclamavit, dicens: Sancta Maria, ſuccurre miſeris. Ad cujus vocem protinus pia virgo Maria ſurrexit, & projectum mundum propria manu recollegit, & dixit: Sine, fili mi, mundum, quem proprio ſanguine redemiſti, adhuc judicare, quia jam miſi prædicatores meos, ut mundum ad te revocarent*. Hos autem prædicatores, ut è manibus Dei divinæ iræ fulmina eriperent, noluit illos ingenioſis operam dare conceptibus, nec compoſitis eleganter doctrinis, memoriter pronunciatis: ſed potius ſtudere extirpandis vitiis, & profligandis peccatis, fidelibuſque horum oſtendere gravitatem, & inſupportabile pondus, de quo in progreſſu totius tomi præſentis fuſiùs tractabitur. Dionyſius Carthuſianus opuſculum quoddam compoſuit, cujus articulus ſecundus hoc titulo prænotatur: *Quod tota moralis ſacræ Scripturæ doctrina, ad peccata devitationem*

S. Anton. 3. p. hiſt. tit. 23. c. 5. §. 1.
Chriſtus iratus propter peccata mitigatur à Virgine matre.
Dion. Carth. opuſc. de enorm. pecc. art. 2.

tionem

tionem quodammodo ordinatur; hunc autem articulum ab hiſce verbis exorditur. *In prima ſua epiſtola ait Joannes Apoſtolus: Hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Iſajas quoque dicit: iſte eſt omnis fructus, ut auferatur peccatum. Itaque conſtat, quod puritas, ſeu immunitas à peccato, ſit omnium documentorum Scripturæ quodammodo finis.*

Modus prædicandi S. Philippi Nerii.

8 Sanctus Philippus Nerius (ſub cujus ſanctiſſimo inſtituto indignus ego milito) hic Romæ, in Eccleſia noſtra, quotidianam divini verbi inſtituit prædicationem, per quatuor ſemi-horarios diſcurſus, quorum unus alterum immediatè ſubſequitur, continuatam, atque ſolùm & purè ad fructum & ſalutem animarum ordinatam; hujus autem quotidianæ functionis ratio, ab eodem Carthuſiano his verbis deducitur: (Dion. Carth. ibid. art. 2.) *Quoniam proni ſumus ad malum, ac fragiles vehementer, imo & tardi ad bona, defectuoſique nimis, juxta illud Geneſeos: Senſus, & cogitatio cordis humani proni ſunt ad malum ab adoleſcentia ſua; hinc quotidiana, frequenti ac mutua exhortatione ad vitandum peccata non mediocriter indigemus, ne per ſurreptionem, oblivionem, inadvertentiam, aut alio modo incidamus in peccatum; propter quod ad Hebræos ſcribit Apoſtolus: Adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Gravitas peccati ex vilitate hominis, Deum infinitæ Majeſtatis contumeliantis, conſideratur.

THEMA.

Quid ſuperbit terra, & cinis. Eccl. 10. v. 9.

Homo, qui eſt terra, & cinis ſe opponit Deo.

1 QUòd Lucifer in cœlo à Creatore ſuo apoſtataverit, temerarium quidem fuit, ſed non adeò mirandum; ſiquidem pulcherrimus totius paradiſi Angelus erat, in cujus ſinum Deus opulentiſſimos donorũ & gratiarum ſuarum effuderat theſauros; at verò qua fronte homo, qui nihil eſt aliud, quàm quidam ex luto, & cinere coagmentatus pugillus, vel vilis terræ hujus, quæ pedibus calcatur, vermiculus, in offenſam, & opprobrium Dei infinitæ Majeſtatis, & dignitatis, erigere ſe audebit? (Gloſ. ibid.) *Quid ſuperbit terra, & cinis? Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare à Deo. Non eſt*, inquit Gloſſa, *major apoſtaſia, quam creaturam à Creatore recedere, quod meritò adſcribitur ſuperbiæ; ſuperbia enim eſt, ſi creatura velit æquari Creatori. Hæc & diabolo, & homini, fuit initium perditionis.* Porrò quòd tam ſublimis naturæ Angelus Deo ſe æquiparare præ- (Iſa. 14. v. 14.) ſumpſerit, dicendo: *Similis ero Altiſſimo*, ingens (Job. 25. v. 6.) profectò erat ſuperbia: at verò quòd homo, de quo Spiritus Sanctus atteſtatur, quòd ſit *putredo, & vermis*, mediante peccato, Deum infinitæ Majeſtatis, ſuumque ſimul Creatorem injuriari, contemnere, & conculcare præſumat, tanta eſt arrogantia, & temeritas, ut nulla deteſtabilior excogitari poſſit; & tamen quotidie hæc temeritas committitur, licèt non conſideretur. Similis quædam præſumptio apud (Iſa. 45. v. 9.) Iſaiam his verbis execratur: *Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de Samiis terræ: numquid lutum dicet figulo* (Gloſ. interl.) *ſuo: Quid facis?* Gloſſa Interlinearis pro majori textus hujus intelligentia, inquit: *Fictilibus Samos civitas eſt, ubi figulorum ars reperta eſt.* Vult igitur Propheta dicere: Ergone in manibus figuli, quædam reperietur pars luti, quæ ipſum interrogare auſit, quidnam de ipſo facere ſtatuerit? Nos omnes lutum ſumus, dicente Procopio: (Procop. in Gloſ.) *Sumus luti inſtar, qui de terra fingimur, ſi ad omnium opificem figulum reſpiciamus.* Idem Propheta, paulò poſt, ſupremum hunc artificem introducit dicentem: *Ego feci terram, & hominem ſuper eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cœlos, & omni militiæ eorum mandavi.* Quòd ſi igitur pugillus luti, ne- (Homo ex vili luto formatus eſt.) quaquam ab artifice quærere debet, in quodnam opus ſe applicare intendat; quid de homine, qui originem, & nomen ſuum ab humo habet, dicemus, qui non ſolùm legi & voluntati Creatoris ſui ſe opponit, verùm inſuper per mortales offenſas, quotidie ſe contra eum erigit? *Quid ſuperbit terra?* Dionyſius Carthuſianus (Dion. Carth. opuſ. de enorm. pecc. art. 11.) in opuſculo *de enormitate peccati*, ita ſcribit: *Ecce nos pulvis, & cinis, nos putredo, & vermis, qui velut flos egredimur, & conterimur, qui fugimus tanquam umbra, & nunquam in eodem ſtatu permanemus, contra Regem Regnum, contra Principem univerſorum, contra Creatorem mundi, tam enormiter peccamus.* Sciendum porrò eſt, quòd ubi Vulgata noſtra legit: *Lucerna impiorum peccatum*, Author catenæ Græcæ ad propoſitum (Prov. 21. v. 4.) noſtrum ita vertat: *Superbus in irroganda injuria temerarius, & audax eſt: impiorum autem Lucerna eſt peccatum.* Enimverò nimis enormis eſt temeritas, & (Hominis ſumma temeritas.) impudentia, quòd viliſſimus vermis, adverſus Regem gloriæ, coram quem ſublimiſſimæ cœli poteſtates contremiſcunt, ſeſe erigere præſumat. Quòd ſi enim Mediaſtinus quidam, ſeu infimus ſtabularis, Regi ſuo, cum ſolemni omnium regni ſui Principum, & Baronum comitatu, Regni Metropolin pertranſeunti, per injuriam & ludibrium fœtidum in faciem ſtercus projiceret, nonnè inſolentiam iſtam non una, ſed mille mortibus meritò caſtigandam eſſe diceres? Quid autem eſt homo, ſi cum Deo comparetur, præterquam viliſſimum quoddam mancipium, quod peccando, *extendit adverſus Deum manum ſuam, & contra omnipotentem roboratus eſt; cucurrit adverſus* (Job 15. v. 25.) *eum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt?* Stercus in vultum ejus projicit, qui rebus caducis & terrenis eum poſtponit, ejuſque legem conculcat: ſtercus inquam, juxta illud Apoſtoli: *Omnia arbitror ut ſtercora.* (Phil. 3. v. 8.)

2 Religioſiſſimus Ludovicus Bloſius modum inſinuat, quo gravitatem peccati cum fructu me- (Bloſ. inſtr. vit. aſcet. medit. 2. diviſ. 4. Modus fructuoſe meditandi gravitatẽ peccati.) ditari valeamus, nimirùm ſi vilitatem noſtram, cum objecto digniſſimo & diviniſſimo, quod offendimus, conferamus: *Exaggera*, inquit, *& aggrava ipſa peccata, quibus tu deſpicabilis, & abjectus homuncio, creatorem cœli & terræ, Dominumque ſummæ Majeſtatis inhonoraſti, & contempſiſti, eique infinitam irrogaſti contumeliam, & Chriſtum iterum quodammodo crucifixiſti.* Dionyſius Carthuſianus hanc conſidera- (Dion. Carth.) tionem proponit ſequentibus verbis: *Ex hac noſtra vilitatis conſideratione, etiam nos ipſos noſtros in Deum exceſſus debemus vehementer exaggerare, aggravare, deteſtari, atque deflere; item & nos ipſos aſpernari, reprobare, & caſtigare debemus, eo quod nos pauperrimæ, miſerrimæ, ac viliſſimæ creaturæ, mox moritura, imo quotidie morientes, Dominum Deum noſtrum, Deum superſublimem, & infinitum, Deum omnipotentem, ſupergloriosiſſimum, ſupereſſentialem, toties, & tam graviter inhonoravimus, offendimus, ſprevimus, & quotidie offendere non ceſſamus.* Hunc impii erga Deum in- (Per peccatũ Deum contemnimus.) excuſabilem contemptum, primus reprobus, Cain inquam, poſt commiſſum immane fratricidium, luculenter prodidit; ſiquidem depoſito omni Divinæ Majeſtati debito reſpectu, arroganter reſpondit: *Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego?* Unde ſanctus Ire- (Gen. 4. v. 9. S. Iren. lib. 2. a. v. Hæret. c. 36.) næus ait: *Extendens & multiplicans malum per reſponſionem. Etenim ſi malum eſt occidere fratrem, multo pejus ſic audacter, & irreverenter reſpondere omnia ſcienti DEO, quaſi poſſet fruſtrari eum. Propter hoc & ipſe maledictionem reportavit, quoniam ad ſe peccatum attulit non reveritus DEUM.* Hanc vilitatis noſtræ, in offendendo infinitæ Majeſtatis DEO & ſupremo legiſlatore, arrogantiam, Dionyſius Carthuſianus his verbis inculcat: *Peccati enormitas poteſt attendi ex noſtra inferioritate: quo enim quis ſubditus legiſlatore ac præceptore minor, ac inferior eſt, eo debet eſſe humilior, atque ſubjectior. Unde gravis videtur eſſe contemptus, ſi legiſlatori, vel ſuperiori rebellis ſit.* Quidnam, obſecro, eſt homo, in comparatione Dei, vel creatura, in conſpectu ſui Creatoris poſita, ut non ſolùm ſe divinæ voluntati opponere, verùm etiam eandem contumeliari, & mortaliter offendere præſumat? *In ordine intellectualium ſubſtantiarum homo ultimum locum ſortitur*, inquit Dionyſius Carthuſianus: (Dion. Carth. ibid.) *Nonne ergo Legiſlator ille DEUS, ſanctus, adorandus, immenſus, indignari plurimum poteſt, dum videt nos viles vermiculos, lutea vaſa portantes, vanitati ac cineri comparatos, infinitis vitiis in anima & corpore plenos, ſuis non obedire mandatis, ſuam majeſtatem inhonoran-*

norantes, ſuorum beneficiorum non recordantes, omni hora ipſum inceſſabiliter offendentes, ſuam quoque præſentiam non curantes.

Gravitas peccati eo major eſt quod fiat in conſpectu Dei.

3 Ubi ſpecialiter ponderanda ſunt ultima illa verba: *Suam quoque præſentiam non curantes*. Magna etenim eſt differentia inter viliſſimum ſervum, qui mandatum domini ſui, ex ejus parte, è longinquo ſibi intimatum, tranſgreditur; & alium ſimilem, qui mandatum domini ſui, in ejus præſentia, & in conſpectu totius curiæ ſuæ actualiter contemnit, huicque tranſgreſſioni verba injurioſa, & lethifera verbera adjungit. Sinedubio enim incomparabiliter major Principi irrogatur injuria, quando lex ejus in ipſius conſpectu conculcatur, & contemptibiliter violatur. Poſtquam Mathathias, non obſtantibus Antiochi tyranni comminationibus, ſe erga cultum divinum zeloſum, & fidelem manſurum eſſe declaraſſet, atque ad id ipſum faciendum cæteros animaſſet Judæos, inquit ſacer textus: *Ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Judæus, in omnium oculis, ſacrificare idolis ſuper aram in civitate Modin; & vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus, ſecundum judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram*. Quiſquis porrò noſtrum divinam prævaricatur legem, idipſum facit in præſentia, & in contemptum infinitæ illius majeſtatis, quæ adoratur in cœlis, & in inferno pariter timetur; ac proinde ſine dubio, contra illum omnes creaturæ ſeſe armaturæ eſſent in juſtam vindictam, niſi eaſdem divina miſericordia reprimeret. Et verò, dic ſodes, ubinam Deus ab homine per omnia peccata ſua offenditur, quærit Dionyſius Carthuſianus? *in medio Univerſi, videlicet in terra hac, inter regnum cœleſte, & chaos tartareum poſiti ſumus*. Sanctus Apoſtolus quoque ait: *Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus*; & ideò omnipotentem & infinitam illam majeſtatem, in conſpectu & in oculis omnium Angelorum, tam bonorum, quàm malorum (quorum tertia pars propter unicum duntaxat ſuperbiæ peccatum præceps acta eſt in infernum) injuria afficimus. Idem Dion. Carthuſianus ait: *Nonne Judex terrenus, homo mortalis, reputaret grandem ſibi injuriam, contumeliamque inferri, ſi quis ſubditorum ipſorum in ipſius præſentia & aſpectu ipſum contemneret; nos autem in conſpectu ejus, qui vere ubique præſens, imo præſentiſſimus eſt, univerſaque implet, dijudicat, ponderat, peccare non formidamus?*

1. Machab. 2. v. 23. — Dion. Carth. 10. ſupinere. m. 6. — 1. Cor. 4. 9. — Dion. Carth. ib. art. 10.

S. Thom. 1. 2. q. 73. art. 9. Peccatum eſt contra infinitum bonum.

4 Verùm enimverò, ut ingentem peccati gravitatem magis è propinquo ponderemus, neceſſariò notanda eſt ſequens Doctoris Angelici concluſio, dicentis: *Cum perſona, in quam peccatur, ſit quoddammodo ut objectum in peccato, neceſſum eſt aggravari peccatum, ſecundum dignitatem perſonæ, in quam peccatur*. Pro hujus autem veritatis explicatione, idem S. Doctor ſubjungit: *Dictum eſt, quod prima gravitas peccati attenditur ex parte objecti, ex quo quidem tanto attenditur major gravitas in peccato, quanto objectum ejus eſt principalior finis; fines autem principales humanorum actuum ſunt, Deus ipſe, homo, & proximus; quidquid enim facimus, propter aliquid horum facimus, quamvis etiam horum trium, unum ſub altero ordinetur*. Dionyſius Carthuſianus pro meliori noſtra intelligentia, hanc aſſignat regulam, inquiens: *Quamvis quædam peccata eſſe dicantur in Deum, quædam in proximum, quædam in ſeipſum; nihilominus omne peccatum in Deum eſt, qui omne peccatum deteſtatur, prohibet, punit. Lege quippe divina aut prohibetur, aut diſſuadetur peccatum*. Regius Pſaltes, licèt à Spiritu Sancto dicatur *ſedens in cathedra ſapientiſſimus*, tamen inquit: *Delicta quis intelliget?* Ubi Sanctus Ambroſius legit: *Quis intelliget?* Quaſi Pſalmiſta diceret: nullus unquam invenietur, ſive in cœlo inter magis ſcientificos Cherubinos, ſive in terris inter doctiſſimos Theologos, qui unius peccati gravitatem comprehendere queat; hæc enim intelligentia, à perfecta omnipotentiæ, bonitatis, majeſtatis, & excellentiæ divinæ, quæ à viliſſima creatura, qualis homo eſt, offenditur, comprehenſione dependet. Unde Sanctus Bonaventura peccatum in pondere ſanctuarii trutinans, illud tanti ponderis eſſe dixit, quantum ponderandus eſt ipſe Deus: *Offenſa Dei*, inquit, *tantum ponderanda, quantus eſt ipſe*. Quiſnam verò dignitatem, bonitatem, & infinitatem objecti alicujus, ipſis quoque ſcintillantibus Seraphinis incomprehenſibilis, comprehendere præſumat? Salvator noſter, qui in ſtatera crucis ſuæ (*ſtatera facta corporis*) peccati gravitatem ponderaturus erat, illius gravitatem in parabola illa apud Sanctum Matthæum cap. 18. deſcripta, noſtræ ſe capacitati adaptans, quadantenùs hiſce verbis inſinuat: *Oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem mille talenta*. Ubi Sanctus Auguſtinus ait: *Ille debebat decem millia talentorum, per quod omnia peccata ſignificat*. Cornelius à Lapide hanc ſummam juſto calculo cenſens, eandem ad centum viginti milliones ſcutorum adſcendere dicit, quæ ſumma quandam in ſe infinitatem habet; ac proindè per debitum illud Salvator noſter immenſam, & imperceptibilem peccati gravitatem exprimere voluit. P. Sylveira, noſtri temporis celeberrimus ſcriptor, atque Religionis Carmelitanæ eximium decus, & ſplendor, inquit: *Unum peccatum mortale, cum ſit contra Deum commiſſum, Deoque injurioſum, imo quantum in ſuo affectu, Deum eſt ſpolians ſua divinitate, longè major eſt injuria Dei, quam ſit omnis injuria in univerſos Reges perpetrata. Sicut enim Deus infinitè ſuperat omnes homines, ſic injuria in Deum infinitè ſuperat injurias in omnes homines*. Confirmat idipſum Dionyſius Carthuſianus, inquiens: *Quanto is in quem peccatur, majoris eſt dignitatis, ſublimioris authoritatis, eminentioris majeſtatis, tanto peccatum reputatur enormius. Cum Deus (contra cujus legem, & contra quem omne peccatum mortale committitur) ſit prorſus infinitæ majeſtatis, incomparabilis dignitatis, ſuper altiſſimæ authoritatis, certiſſimè innoteſcit, quod peccatum ex hac parte ſit quodammodo infinitæ enormitatis, atque incomparabiliter gravius omni offenſa in puram creaturam*.

Dion. Carth. ib. art. 11. — Pſ. 18. v. 13. — S. Ambr. ib. Gravitas peccati à creatura eſt incomprehenſibilis. — S. Bonav. t. 6. breviloq. p. 5. c. 3.

Chriſtus expreſſit gravitatem peccati per 10000. talenta. — Mat. 18. v. 24. — S. Auguſt. in cat. D. Th. — Sylveira ib. — Dion. Carth. ib. art. 6.

5 Abulenſis ad idem propoſitum, ſequentem tradit doctrinam, inquiens: *Quodcunque peccatum eſt quoddam inquinamentum, & eſt contra Deum, & meretur homo mortem per quodlibet peccatum, cum ſit quodlibet peccatum quodammodo injuria infinita, ſaltem ex eo, contra quem delinquitur*. Prædicti verò Doctores, ut exiſtimo, à S. Thoma Aquinate hanc didicerunt veritatem, qui de ſatisfactione Redemptoris noſtri differens, inquit: *Quia peccatum contra Deum commiſſum quandam infinitatem habet ex infinitate divinæ Majeſtatis, tantò enim offenſa eſt gravior, quanto major eſt ille, in quem delinquitur; unde oportuit ad condignam ſatisfactionem, ut actus ſatisfacientis haberet efficaciam infinitam, ut puta Dei, & hominis exiſtens*. Sanctus Bernardinus eandem quoque ſuſtinet opinionem, ſcilicet quòd malitia peccati aliquam infiniti rationem in ſe contineat; dicit enim: *Mortalis culpa eſt infinita malitia, ratione offenſionis; quanto enim major eſt, contra quem perpetratur culpa, tanto culpa gravior reputatur; nam dare alapam militi, gravius eſt, quam dare illam ruſtico, & multo gravius eſt illam dare Principi ſive Regi: nunc autem mortalis culpa offendit infinitum Deum*. Idem Sanctus in progreſſu ejuſdem ſermonis ſubjungit: *Si quis peccaret in aliquem æqualem ſibi, proculdubio aliquantulum peccaret in eum; & ſi idem vel ſimile peccatum committeret in majorem, magis, & quanto majorem, tanto magis; v.g. ſi in Sacerdotem, peccat magis, quam ſi in æqualem; & iterum ſi in Archidiaconum, gravius, & ſimiliter in Archi-Epiſcopum, gravius. Quare patet, quia quanto in majorem peccat, tanto magis peccatur; quare ſi in infinitum majorem, in infinitum magis. Quia ergo Deus infinitus eſt quocumque alio, ideo in infinitum magis peccatur in Deum, quam in hominem, eodem genere culpæ: ſi conſpuitur homo, & conſpuatur Deus, vel percutitur homo, & Deus, vel ſi contemnitur Deus, & homo, in infinitum majus peccatum eſt offenſa Dei, vel contemptus, quàm hominis, ut patet extra de hæred. cap. Vergentis; longe gravius eſt æternam, quam temporalem lædere Majeſtatem*. Dionyſius Carthuſianus objecti, quod in peccato offenditur, ſublimitatem his verbis repræſentat: *Ipſe eſt, cui teſte Scriptura, exercitus cœli cum reverentiali timore aſſiſtit, cujus iræ nemo reſiſtere poteſt; ſub quo curvantur, qui portant orbem; ad cujus nutum, column-*

Abulen. t. 1. exo. c. 29. q. 37. fol. 77. Quodlibet peccatum meretur mortem. — S. Th. 3. p. q. 1. art. 2. ad 2. — S. Bern. t. 1. ſer. 12. art. 1. c. 1. Peccatum in ſe continet aliquam rationem infiniti. — S. Bern. ibid. art. 2. c. 3. — Dion. Carth. ib. art. 6.

næ

Digitized by Google

na cœli contremiſcunt , & pavent . Ecce enim cœlum, & cœli cœlorum , abyſſus , univerſa terra, & omnia quæ in eis ſunt , in conſpectu Dei commoventur , & tamen inſenſatum cor hominis non formidat, & ejus offenſam non metuit, qui nullum peccatum relinquit impunitum. Idem Carthuſianus in alio quodam articulo ſequentem cooſiderat aggravantem circumſtantiam , inquiens: *Auget gravitatem peccati, accumulatque contemptum mentis noſtræ in Deum, quod in conſpectu & præſentia Creatoris, Salvatoris, atque Iudicis noſtri peccare audemus* .

Dion. Carth. ib. art. 6.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

De enormitate peccati, ob averſionem à Deo, & converſionem ad creaturam,

THEMA.

Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer, dicit Dominus: Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas. Jerem. 2. v. 12.

Peccator ſpreto Deo adhæret creaturæ.

1 DEus hiſce verbis: *Obſtupeſcite cœli &c.* maximæ admirationis exprimit affectus , cum ingentem cooſiderat contumeliam, à populo ſuo per hoc irrogatam , quòd illum, tametſi fons ſit aquæ vivæ, turpiter à ſe rejecerit, potuſque hauriendi cauſa, ad verminoſas, & peſtiferas ſe contulerit ciſternas & lacunas: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ , & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas* . Dionyſius Carthuſianus inter alias peccati deordinationes, hanc quoque ex Sancto Auguſtino his verbis expendit: *Peccatum, ſecundum Auguſtinum, eſt, ſpreto incommutabili bono rebus mutabilibus adhærere* (quod idem eſt, ac ſi diceret: Peccatum eſt averſio à Deo, & cooverſio ad creaturam) *Duo enim conſiderantur in peccato; unum quaſi formale, videlicet averſio mentis à ſummo, & incommutabili bono, & hoc eſt in peccato principale; aliud quaſi materiale, puta converſio mentis ad bonum creatum, variabile, & caducum*.

Dion. Carth. de enorm. pec. art. 4.

Act. Eccl. Med. car. 1124.

Pro nihilo offenditur Deus.

2 Sanctus Carolus Borromæus injuriam , quam Deum per peccatum afficimus, commiſſo ſibi populo firmiter imprimere volens, in libro, qui *memoriale* intitulatur, in hæc verba ſcribit: O quanto cum jure Deus de nobis, illis Ezechielis Prophetæ verbis lamentatur : *Violabant me, ob fragmentum panis, & pugillum hordei !* O quàm meritò noſtram io hoc commiſſam ſtultitiam admirantur , & obſtupeſcunt omnes creaturæ , utpotè à Deo ad hoc per os Jeremiæ Prophetæ his verbis invitatæ: *Obſtupeſcite cœli ſuper hoc , & portæ ejus deſolamini vehementer, &c.* O quàm inæqualis, oobiſqoe erubeſcenda , Deo autem iojurioſa eſt hæc commutatio, qua Deum toties vendimus, qoemadmodum olim ipſum Judas vendidit pro vili 30. denariorum pretio, illumque cum turba Judæorum, Barrabbæ homicidæ, & latroni poſtponimus! Hactenùs Sanctus Carolus . Idem punctum Sanctus Petrus in conciooe illa, quam poſt receptum Spiritum Sanctum ad Hebræos habuit, his verbis tangit: *Petiſtis virum homicidam donari vobis, Authorem verò vitæ interfeciſtis* . Dionyſius Carthuoanus in articulo ſequenti, qui quintus eſt opuſculi *de enormitate peccati*, ut nos, qui propter bona terrena, & caduca, Deum abjicimus, ob hanc Deo irrogatam contumeliam penitùs confundat, ſeqoeotes nobis ponderandas offert nobiles conſiderationes, inquiens: *Profundè, ac ſapienter conſidera, & reſpice, quàm vana, perverſa, fœdæ, viles, atque ſtultiſſimæ ſint mentes eorum, qui vitiis gulæ, & luxuriæ vacant ; quoniam alimenta iſta carnalia, carnemque mox morituram, fœtentem, & ſordibus intus repletam, ſuper mundiſſimæ Divinitati, & ſuper infinitæ bonitati Creatoris ſui præferunt, prædiligunt, præhonorant*; idque mox in omnibus aliis vitiis, ſcilicet ambitionis, avaritiæ, & ſimilibus, pulchrè exemplificat. Doctor Seraphicus ait: *Contemnendo Dei præceptum , & avertendo nos à bono incommutabili, offendimus Deum* . Diooyſius Carthuſianus authoritatem adducit Areopagitæ, inquiens: *Sicut in libro de divinis nominibus cap. 4. egregius ille Theologorum Princeps D. Dionyſius edocet, Dei natura eſt bonitas, haud dubium, quin pura, perfecta, & infinita. Deus ſuper voluptuoſiſſimus, & æternus eſt, ſummum, & ſuperexaltatum, & incomparabile bonum, in quo eſt univerſorum bonorum, omniumque pulchrorum, ac deſiderabilium incircumſcriptibilis plenitudo, incomprehenſibilis & ſupereſſentialis perfectio, à cujus bonitate, amabilitate, ac deſiderabilitate in infinitum prorſus deficiunt omnium rerum creatarum bonitates, diligibilitates, & appetibilitates. Cum talis ac tanta ſit bonitas Dei, nonne irrationabiliſſimum, atque inſaniſſimum prorſus eſt ſtultitiæ ſignum, aliquam bonitatem, ſeu rem creatam, variabilem, & caducam ei præferre, hanc plus amando, quærendo, optando, honorando, quàm illam, quæ eſt omnis boni idea, exemplar, & ratio? Itaque ex hac parte peccati enormitas magna profectò eſt, & pœna ineffabilis, & ipſe peccator inexplicabilem inhonorationem, atque injuriam infert ſuperno bono, ſuperamabili Deo, cujus bonitatem in tantum parvi pendit, ſpernit, & abjicit, ut præferat ei bona iſta terrena, caduca, mundana, vaniſſima*.

Dion. Carth. ib. c. 5.

Stultitia peccatoris.

S. Bonav. t. 6. brevil. p. 5. c. 5.

Dion. Carth.

Conſideratur Deus ut infinitæ excellentiæ.

3 Hanc averſionem , ſacri Doctores gravitatem quaodam infioitam io ſe cootinere aſſerunt ; ſiquidem Doctor Angelicus lib. 4. Sententiarum, ita ſcribit : *Sicut offenſa habuit quandam infinitatem , ex infinitate divinæ Majeſtatis : ita & ſatisfactio accipit quandam infinitatem , ex infinitate divinæ miſericordiæ , &c.* Et paulò poſt ſubdit : *Quidam dicunt, quod habet infinitatem ex parte averſionis*. Eſt enim in iofinitum aggravans injuriam , divinam conculcare legem, temerare Dei honorem, offendere eum mortaliter, eumque viliſſimo lucro, & turpi, momentaneæ, & beſtiali voluptati poſtponere: *Violabant me propter fragmen panis, & pugillum hordei*. Carthuſianus citans illa verba Pſalmiſtæ: *In Deo ſalutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & ſpes mea in Deo eſt*, inquit: *In ipſo omne bonum copioſiſſimè invenis: ſi poteſtatem conſideras, omnipotens eſt; ſi patientiam quæris, ſapientiæ ejus non eſt numerus; ſi pulchritudinem amas, pulchritudinis nullus eſt finis; ſi delicias cupis, delectationes in dextera ejus uſque in finem; ſi honorem, laudem, gloriam affectas, ipſe glorificantes ſe glorificat in æternum; denique diligentes ſe diligit, timentes ſe exaudit, ſperantes in ſe ſalvat*.

S. Tho. in 4. ſent. diſt. 15. q. 1. ar. 2. ad primum.

Deus explet omne deſiderium.

Ezech. 13. 19.

Dion. Carth. ibid.

4 Neceſſum quoque eſt conſiderare , à quonam objecto peccator ſe avertat; hoc enim bonum eſt infinitum, & huic peccator terga vertit, illudque contemnit . Audiamus S. Bernardum dicentem: *Quid eſt Deus? Quo nihil melius cogitari poteſt, cujus beneficio ſunt quæ ſunt*. Et in progreſſu ejuſdem libri iteratò interrogat. *Quid eſt Deus?* Reſpondetque: *Voluntas omnipotens, benevolentiſſima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, ſumma beatitudo, creans mentes ad ſe participandum, vivificans ad ſentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, juſtificans ad promerendum, accendens ad zelum, fœcundans ad fructum, dirigens ad æquitatem, formans ad benevolentiam, moderans ad ſapientiam, roborans ad virtutem, viſitans ad conſolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuans ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circundans ad ſecuritatem*. Ecce tibi inexhauſtorum & infinitorum bonorum theſaurum, quem divinarum legum prævaricator turpiter rejicit. Ecce tibi clariſſimè expreſſum verborum illorum ſenſum: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ*. Abulenſis ait: *Malum dicitur per deviationem à bono; quanto ergo magis deviatur à bono, majus malum eſt*. Enimverò is qui peccat, non unum duntaxat, ſed mille ioſernos promeretur , utpotè qui illum rejicit Deum, io qoo omnia vera booa contioenrur, idque non alio fine, quàm ut in putridis bonorum caducorum, & terrenorum aquis naufragetur: Tritiſſima eſt illa S. Auguſtini ſeotentia: *Creaſti nos Domine ad te*, quaſi diceret: Animarum noſtrarum centrum eſt ſummum bonum, Deus videlicet, qui ultimus, & unicus finis noſter eſt, à quo ſolum peccatum nos ſeducit & divertit; unde Carthuſianus ait: *Secundum D. Dionyſium peccatum eſt receſſus ab ordine, id eſt, à convenienti, & debita habitudine, qua mens creata ſuo Creatori adhærere debet ac ſubjici; id namque rectus exigit ordo, ut inferior ſuo ſuperiori ſubdatur, ut effectus ad ſuam cauſam convertatur, ut creatura intellectualis ſuo creatori,*

S. Bern. 5. l. de conſid. c. 7.

Ibid. c. 11.

Deus eſt omne bonū.

Abul. in c. 48 Gen. pag. 399. col. 1.

Deus eſt ultimus finis noſter à quo peccatum nos divertit.

Dion. Carth. ib. art. 4.

ut

norantes, ſuorum beneficiorum non recordantes, omni hora ipſum inceſſabiliter offendentes, ſuam quoque præſentiam non curantes.

Gravitas peccati eo major eſt quod fiat in conſpectu Dei.

3 Ubi ſpecialiter ponderanda ſunt ultima illa verba: *Suam quoque præſentiam non curantes.* Magna etenim eſt differentia inter viliſſimum ſervum, qui mandatum domini ſui, ex ejus parte, è longinquo ſibi intimatum, tranſgreditur; & alium ſimilem, qui mandatum domini ſui, in ejus præſentia, & in conſpectu totius curiæ ſuæ actualiter contemnit, huicque tranſgreſſioni verba injurioſa, & lethiſera verbera adjungit. Sine dubio enim incomparabiliter major Principi irrogatur injuria, quando lex ejus in ipſius conſpectu conculcatur, & contemptibiliter violatur. Poſtquam Mathathias, non obſtantibus Antiochi tyranni comminationibus, ſe erga cultum divinum zeloſum, & fidelem manſurum eſſe declaraſſet, atque ad id ipſum faciendum cæteros animaſſet Judæos, inquit ſacer textus: *Ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Judæus, in omnium oculis, ſacrificare idolis ſuper aram in civitate Modin; & vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus, ſecundum judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram.* Quiſquis porrò noſtrum divinam prævaricatur legem, idipſum facit in præſentia, & in contemptum infinitæ illius majeſtatis, quæ adoratur in cœlis, & in inferno pariter timetur; ac proinde ſine dubio, contra illum omnes creaturæ ſeſe armaturæ eſſent in juſtam vindictam, niſi eaſdem divina miſericordia reprimeret. Et verò, dic ſodes, ubinam Deus ab homine per omnia peccata ſua offenditur, quærit Dionyſius Carthuſianus? *in medio Univerſi, videlicet in terra hac, inter regnum cœleſte, & chaos tartareum poſiti ſumus.* Sanctus Apoſtolus quoque ait: *Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus;* & ideò omnipotentem & infinitam illam majeſtatem, in conſpectu & in oculis omnium Angelorum, tam bonorum, quàm malorum (quorum tertia pars propter unicum duntaxat ſuperbiæ peccatum præceps acta eſt in infernum) injuria afficimus. Idem Dion. Carthuſianus ait: *Nonne Judex terrenus, homo mortalis, reputaret grandem ſibi injuriam, contumeliamque inferri, ſi quis ſubditorum ipſorum in ipſius præſentia & aſpectu ipſum contemneret; nos autem in conſpectu ejus, qui vere ubique præſens, imò præſentiſſimus eſt, univerſaque implet, dijudicat, ponderat, peccare non formidamus?*

1. Machab. 2. v. 23.

Dion. Carth. ... proœmio.

1. Cor. 4. 9.

Dion. Carth. ib. art. 10.

S. Thom. 1. 2. q. 73. art. 9. Peccatum eſt contra infinitum bonum.

4 Verùm enimverò, ut ingentem peccati gravitatem magis è propinquo ponderemus, neceſſariò notanda eſt ſequens Doctoris Angelici concluſio, dicentis: *Cum perſona, in quam peccatur, ſit quoddammodo ut objectum in peccato, neceſſum eſt aggravari peccatum, ſecundum dignitatem perſonæ, in quam peccatur.* Pro hujus autem veritatis explicatione, idem S. Doctor ſubjungit: *Dictum eſt, quod prima gravitas peccati attenditur ex parte objecti, ex quo quidem tanto attenditur major gravitas in peccato, quanto objectum ejus eſt principalior finis; fines autem principales humanorum actuum ſunt, Deus ipſe, homo, & proximus; quidquid enim facimus, propter aliquid horum facimus, quamvis etiam horum trium, unum ſub altero ordinetur.* Dionyſius Carthuſianus pro meliori noſtra intelligentia, hanc aſſignat regulam, inquiens: *Quamvis quædam peccata eſſe dicantur in Deum, quædam in proximum, quædam in ſeipſum; nihilominus omne peccatum in Deum eſt, qui omne peccatum deteſtatur, prohibet, punit. Lege quippe divina aut prohibetur, aut diſſuadetur peccatum.* Regius Pſaltes, licèt à Spiritu Sancto dicatur *ſedens in cathedra ſapientiſſimus*, tamen inquit: *Delicta quis intelligit?* Ubi Sanctus Ambroſius legit: *Quis intelliget?* Quaſi Pſalmiſta diceret: nullus unquam invenietur, ſive in cœlo inter magis ſcientificos Cherubinos, ſive in terris inter doctiſſimos Theologos, qui unius peccati gravitatem comprehendere queat; hæc enim intelligentia, à perfecta omnipotentiæ, bonitatis, majeſtatis, & excellentiæ divinæ, quæ à viliſſima creatura, qualis homo eſt, offenditur, comprehenſione dependet. Unde Sanctus Bonaventura peccatum in pondere ſanctuarii trutinans, illud tanti ponderis eſſe dixit, quantum ponderandus eſt ipſe Deus: *Offenſa Dei*, inquit, *tantum ponderanda, quantus eſt ipſe.* Quiſnam verò dignitatem, bonitatem, & infinitatem objecti alicujus, ipſis quoque ſcintillantibus Seraphinis incomprehenſibilis, comprehendere præſumat? Salvator noſter, qui in ſtatera crucis ſuæ (*ſtatera facta corporis*) peccati gravitatem ponderaturus erat, illius gravitatem in parabola illa apud Sanctum Matthæum cap. 18. deſcripta, noſtræ ſe capacitati adaptans, quadantenus hiſce verbis inſinuat: *Oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem mille talenta.* Ubi Sanctus Auguſtinus ait: *Ille debebat decem millia talentorum, per quod omnia peccata ſignificat.* Cornelius à Lapide hanc ſummam juſto calculo cenſens, eandem ad centum viginti milliones ſcutorum adſcendere dicit, quæ ſumma quandam in ſe infinitatem habet; ac proindè per debitum illud Salvator noſter immenſam, & imperceptibilem peccati gravitatem exprimere voluit. P. Sylveira, noſtri temporis celeberrimus ſcriptor, atque Religionis Carmelitanæ eximium decus, & ſplendor, inquit: *Unum peccatum mortale, cum ſit contra Deum commiſſum, Deoque injurioſum, imo quantum in ſuo affectu, Deum eſt ſpolians ſua divinitate, longè major eſt injuria Dei, quàm ſit omnis injuria in univerſos Reges perpetrata. Sicut enim Deus infinite ſuperat omnes homines, ſic injuria in Deum infinitè ſuperat injurias in omnes homines.* Confirmat idipſum Dionyſius Carthuſianus, inquiens: *Quanto is in quem peccatur, majoris eſt dignitatis, ſublimioris authoritatis, eminentioris majeſtatis, tantò peccatum reputatur enormius. Cum Deus (contra cujus legem, & contra quem omne peccatum mortale committitur) ſit prorſus infinitæ majeſtatis, incomparabilis dignitatis, ſuper altiſſimæ authoritatis, certiſſimè innoteſcit, quod peccatum ex hac parte ſit quodammodo infinitæ enormitatis, atque incomparabiliter gravius omni offenſa in puram creaturam.*

Dion. Carth. ib. art. 11.

Pſ. 18. v. 13.

S. Ambr. ib. Gravitas peccati à creatura eſt incomprehenſibilis.

S. Bonav. t. 6. brevilog. p. 3. c. 1.

Chriſtus exprimit gravitatem peccati per ... talenta.

Mat. 18. v. 24. S. Auguſt. in cat. D. Th.

Sylveira ib.

Dion. Carth. ib. art. 6.

5 Abulenſis ad idem propoſitum, ſequentem tradit doctrinam, inquiens: *Quodcunque peccatum eſt quoddam inquinamentum, & eſt contra Deum, & meretur homo mortem per quodlibet peccatum, cum ſit quodlibet peccatum quodammodo injuria infinita, ſaltem ex eo, contra quem delinquitur.* Prædicti verò Doctores, ut exiſtimo, à S. Thoma Aquinate hanc didicerunt veritatem, qui de ſatisfactione Redemptoris noſtri diſſerens, inquit: *Quia peccatum contra Deum commiſſum quandam infinitatem habet ex infinitate divinæ Majeſtatis, tantò enim offenſa eſt gravior, quanto major eſt ille, in quem delinquitur; unde oportuit ad condignam ſatisfactionem, ut actus ſatisfacientis haberet efficaciam infinitam, ut puta Dei, & hominis exiſtens.* Sanctus Bernardinus eandem quoque ſuſtinet opinionem, ſcilicet quòd malitia peccati aliquam infiniti rationem in ſe contineat; dicit enim: *Mortalis culpa eſt infinita malitia, ratione offenſionis; quanto enim major eſt, contra quem perpetratur culpa, tanto culpa gravior reputatur; nam dare alapam militi, gravius eſt, quam dare illam ruſtico, & multo gravius eſt illam dare Principi ſive Regi: nunc autem mortalis culpa offendit infinitum Deum.* Idem Sanctus in progreſſu ejuſdem ſermonis ſubjungit: *Si quis peccaret in aliquem æqualem ſibi, proculdubio aliquantulum peccaret in eum; & ſi idem vel ſimile peccatum committeret in majorem, magis, & quanto majorem, tanto magis; v. g. ſi in Sacerdotem, peccat magis, quam ſi in æqualem; & iterum ſi in Archidiaconum, gravius, & ſimiliter in Archi-Epiſcopum, gravius. Quare patet, quia quanto in majorem peccat, tanto magis peccatur; quare ſi in infinitum majorem, in infinitum magis. Quia ergo Deus infinitus eſt quocunque alio, ideo in infinitum magis peccatur in Deum, quam in hominem, eodem genere culpæ: ſi conſpuitur homo, & conſpuatur Deus, vel percutitur homo, & Deus, vel ſi contemnitur Deus, & homo, in infinitum majus peccatum eſt offenſa Dei, vel contemptus, quam hominis, ut patet extra de hæred. cap. Vergentis; longe gravius eſt æternam, quam temporalem lædere Majeſtatem.* Dionyſius Carthuſianus objecti, quod in peccato offenditur, ſublimitatem his verbis repræſentat: *Ipſe eſt, cui teſte Scriptura, exercitus cœlicum reverentiali timore aſſiſtit, cujus iræ nemo reſiſtere poteſt; ſub quo curvantur, qui portant orbem; ad cujus nutum, colum-*

Abulen. t. 2. exo. c. 19. q. 57. fol. 77. Quodlibet peccatum meretur mortem.

S. Th. 3. p. q. 1. art. 2. ad 2.

S. Bern. t. 2. ſer. 12. art. 2. c. 1. Peccatum in ſe continet aliquam rationem infiniti.

S. Bern. ibid. art. 2. c. 3.

Dion. Carth. ib. art. 6.

na cœli contremiſcunt , & pavent . Ecce enim cœlum, & cœli cœlorum , abyſſus , univerſa terra, & omnia quæ in eis ſunt , in conſpectu Dei commoventur , & tamen inſenſatum cor hominis non formidat, & ejus offenſam non metuit, qui nullum peccatum relinquit impunitum. Idem Carthuſianus in alio quodam articulo ſequentem conſiderat aggravantem circumſtantiam , inquiens: *Auget gravitatem peccati, accumulatque contemptum mentis noſtræ in Deum, quòd in conſpectu & præſentia Creatoris, Salvatoris, atque Judicis noſtri peccare audemus.*

Dion. Carth. ib. art. 6.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

De enormitate peccati, ob averſionem à Deo, & converſionem ad creaturam.

THEMA.

Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer, dicit Dominus: Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas. Jerem. 2. v. 12.

Peccator ſpreto Deo adhæret creaturæ.

1 DEus hiſce verbis: *Obſtupeſcite cœli &c.* maximæ admirationis exprimit affectus , cum ingentem conſiderat contumeliam, à populo ſuo per hoc irrogatam , quòd illum, tametſi fons ſit aquæ vivæ, turpiter à ſe rejecerit, potuſque hauriendi cauſa, ad verminoſas, & peſtiferas ſe contulerit ciſternas & lacunas: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ , & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas.* Dionyſius Carthuſianus inter alias peccati deordinationes, hanc quoque ex Sancto Auguſtino his verbis expendit: *Peccatum , ſecundum Auguſtinum, eſt, ſpreto incommutabili bono rebus mutabilibus adhærere* (quod idem eſt, ac ſi diceret: Peccatum eſt averſio à Deo, & converſio ad creaturam) *Duo enim conſiderantur in peccato ; unum quaſi formale, videlicet averſio mentis à ſummo, & incommutabili bono, & hoc eſt in peccato principale; aliud quaſi materiale, puta converſio mentis ad bonum creatum, variabile , & caducum.*

Dion. Carth. de enorm. pec. art. 4.

Act. Eccl. Med. car. 1124. Pro nihilo offenditur Deus.

2 Sanctus Carolus Borromæus injuriam , quam Deum per peccatum afficimus, commiſſo ſibi populo firmiter imprimere volens, in libro, qui *memoriale* intitulatur, in hæc verba ſcribit: O quanto cum jure Deus de nobis, illis Ezechielis Prophetæ verbis lamentatur : *Violabant me, ob fragmentum panis, & pugillum hordei !* O quàm meritò noſtram in hoc commiſſam ſtultitiam admirantur , & obſtupeſcunt omnes creaturæ , utpotè à Deo ad hoc per os Jeremiæ Prophetæ his verbis invitatæ: *Obſtupeſcite cœli ſuper hoc , & portæ ejus deſolamini vehementer, &c.* O quàm inæqualis, nobiſque erubeſcenda , Deo autem injurioſa eſt hæc commutatio, qua Deum toties vendimus, quemadmodum olim ipſum Judas vendidit pro vili 30. denariorum pretio, illumque cum turba Judæorum, Barrabbæ homicidæ, & latroni poſtponimus! Hactenùs Sanctus Carolus . Idem punctum Sanctus Petrus in concione illa, quam poſt receptum Spiritum Sanctum ad Hebræos habuit, his verbis tangit: *Petiiſtis virum homicidam donari vobis, Authorem verò vitæ interfeciſtis .* Dionyſius Carthuſianus in articulo ſequenti, qui quintus eſt opuſculi *de enormitate peccati*, ut nos, qui propter bona terrena, & caduca, Deum abjicimus , ob hanc Deo irrogatam contumeliam penitùs confundat, ſequentes nobis ponderandas offert nobiles conſiderationes, inquiens: *Profundè, ac ſapienter conſidera, & reſpice, quam vana, perverſa, fœdæ, viles, atque ſtultiſſimæ ſint mentes eorum , qui vitiis gulæ, & luxuriæ vacant ; quoniam alimenta iſta carnalia, carnemque mox morituram, fœtentem, & ſordibus intus repletam , ſuper mundiſſimæ Divinitati, & ſuper infinitæ bonitati Creatoris ſui præferunt, prædiligunt, præhonorant ;* idque mox in omnibus aliis vitiis, ſcilicet ambitionis, avaritiæ, & ſimilibus, pulchrè exemplificat. Doctor Seraphicus ait: *Contemnendo Dei præceptum , & avertendo nos à bono incommutabili, offendimus Deum .* Dionyſius Carthuſianus authoritatem adducit Areopagitæ, inquiens: *Sicut in libro de divinis nominibus cap. 4. egregius ille Theologorum Princeps D. Dionyſius edocet, Dei natura eſt bonitas , haud dubium, quin pura, perfecta, & infinita. Deus ſuper voluptuoſiſſimus, & æternus eſt, ſummum, & ſuperexaltatum , & incomparabile bonum , in quo eſt univerſorum bonorum, omniumque pulchrorum, ac deſiderabilium incircumſcriptibilis plenitudo, incomprehenſibilis & ſupereſſentialis perfectio, à cujus bonitate, amabilitate, ac deſiderabilitate in infinitum prorſus deficiunt omnium rerum creatarum bonitates, diligibilitates, & appetibilitates. Cum talis ac tanta ſit bonitas Dei, nonne irrationabiliſſimum ; atque inſaniſſimum prorſus eſt ſtultitiæ ſignum , aliquam bonitatem, ſeu rem creatam, variabilem, & caducam ei præferre , hanc plus amando, quærendo, optando, honorando, quàm illam , quæ eſt omnis boni idea , exemplar, & ratio? Itaque ex hac parte peccati enormitas magna profectò eſt, & pœna ineffabilis, & ipſe peccator inexplicabilem inhonorationem, atque injuriam infert ſuperno bono, ſuperamabili Deo, cujus bonitatem in tantum parvi pendit, ſpernit, & abjicit , ut præferat ei bona iſta terrena, caduca, mundana, vaniſſima.*

Dion. Carth. ib. c. 5.

Stultitia peccatoris.

S. Bonav. c. 6. brevil. p. 5. c. 3.

Dion. Carth.

Conſideratur Deus ut infinitæ excellentiæ.

3 Hanc averſionem , ſacri Doctores gravitatem quandam infinitam in ſe continere aſſerunt ; ſiquidem Doctor Angelicus lib. 4. Sententiarum , ita ſcribit : *Sicut offenſa habuit quandam infinitatem , ex infinitate divinæ Majeſtatis : ita & ſatisfactio accipit quandam infinitatem , ex infinitate divinæ miſericordiæ , &c.* Et paulò poſt ſubdit : *Quidam dicunt, quod habet infinitatem ex parte averſionis.* Eſt enim in infinitum aggravans injuriam , divinam conculcare legem , temerare Dei honorem , offendere eum mortaliter, eumque viliſſimo lucro , & turpi, momentaneæ, & beſtiali voluptati poſtponere: *Violabant me propter fragmen panis , & pugillum hordei .* Carthuſianus citans illa verba Pſalmiſtæ: *In Deo ſalutare meum , & gloria mea: Deus auxilii mei, & ſpes mea in Deo eſt*, inquit: *In ipſo omne bonum copioſiſſimè invenis: ſi poteſtatem conſideras , omnipotens eſt; ſi patientiam quæris , ſapientiæ ejus non eſt numerus ; ſi pulchritudinem amas, pulchritudinis nullus eſt finis ; ſi delicias cupis , delectationes in dextera ejus uſque in finem ; ſi honorem , laudem, gloriam affectas , ipſe glorificantes ſe glorificat in æternum ; denique diligentes ſe diligit , timentes ſe exaudit, ſperantes in ſe ſalvat .*

S. Tho. in 4. ſent. diſt. 15. q. 1. ar. 2. ad primum.

Deus explet omne deſiderium.

Ezech. 13. 19.

Dion. Carth. ibid.

4 Neceſſum quoque eſt conſiderare , à quonam objecto peccator ſe avertat ; hoc enim bonum eſt infinitum, & huic peccator terga vertit, illudque contemnit . Audiamus S. Bernardum dicentem: *Quid eſt Deus ? Quo nihil melius cogitari poteſt , cujus beneficio ſunt quæ ſunt .* Et in progreſſu ejuſdem libri iteratò interrogat . *Quid eſt Deus ?* Reſpondetque : *Voluntas omnipotens, benevolentiſſima virtus , lumen æternum, incommutabilis ratio , ſumma beatitudo , creans mentes ad ſe participandum, vivificans ad ſentiendum , afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum , juſtificans ad promerendum, accendens ad zelum, fœcundans ad fructum, dirigens ad æquitatem , formans ad benevolentiam , moderans ad ſapientiam, roborans ad virtutem , viſitans ad conſolationem, illuminans ad cognitionem , perpetuans ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circundans ad ſecuritatem .* Ecce tibi inexhauſtorum & infinitorum bonorum theſaurum, quem divinarum legum prævaricator turpiter rejicit . Ecce tibi clariſſimè expreſſum verborum illorum ſenſum: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ .* Abulenſis ait : *Malum dicitur per deviationem à bono ; quanto ergo magis deviatur à bono , majus malum eſt .* Enimverò is qui peccat, non unum duntaxat, ſed mille infernos promeretur , utpotè qui illum rejicit Deum, in quo omnia vera bona continentur ; idque non alio fine, quàm ut in putridis bonorum caducorum, & terrenorum aquis naufragetur: Tritiſſima eſt illa S. Auguſtini ſententia: *Creaſti nos Domine ad te*, quaſi diceret: Animarum noſtrarum centrum eſt ſummum bonum , Deus videlicet , qui ultimus, & unicus finis noſter eſt, à quo ſolum peccatum nos ſeducit & divertit ; unde Carthuſianus ait: *Secundum D. Dionyſium peccatum eſt receſſus ab ordine, id eſt, à convenienti, & debita habitudine , qua mens creata ſuo Creatori adhærere debet ac ſubjici; id namque rectus exigit ordo, ut inferior ſuo ſuperiori ſubdatur, ut effectus ad ſuam cauſam convertatur, ut creatura intellectualis ſuo creatori,*

S. Bern. 5. l. de conſid. c. 7.

Ibid. c. 11.

Deus eſt omne bonũ.

Abul. in c. 18 Gen. pag. 199. col. 1.

Deus eſt ultimus finis noſter à quo peccatum nos divertit.

Dion. Carth. ib. art. 4.

ut

Digitized by Google

ut beatificanti principio, innitatur, hoc totum peccato ſubvertitur, quia per ipſum mens creata ſuo conditori rebellis eſt, eique quaſi dorſum in faciem vertit. Etverò cum Deus ultimus hominis ſit finis, utpotè qui hominem eo præcipuè fine creavit, ut eum in cœlis, per omnem æternitatem, beatificæ viſionis ſuæ faceret eſſe participem, quemque propterea in oratione Dominica hoc modo orare docuit: *Adveniat regnum tuum:* peccatum hanc in ſe malitiam continet, quòd Deo jus illud, & titulum, quem habet beatificandi animam noſtram, aufert, (*creaſti nos Domine ad te*) efficitque, ut homo voluntariè inimico ſuo cedat in prædam; idque in ignominiam redemptionis, quam Salvator & Redemptor ipſius in monte Calvariæ eſt operatus; & quidem, quod vel maximè deteſtabile eſt, efficit, ut homo Deum deſerat ex viliſſimæ alicujus creaturæ amore, Deum relinquat pro pugillo luti, pro illecebroſo aliquo objecto: *Hoſtis enim offert pomum, & ſurripit Paradiſum: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, quæ continere non valent aquas.*

Jſa.43.24.
Peccator facit Deum ſervire ſuis turpibus appetitibus.

5 Hæc quoque in peccatore inſuper conſideranda eſt temeritas, de qua Deus apud Iſajam his verbis lamentatur: *Veruntamen me ſervire feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Homo enim indignus, viliſſimus ille terræ vermiculus, infinitam illam Majeſtatem, *quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*, licentioſis, & turpibus appetitibus ſuis ſervire facit. Unde ſacer quidam interpres prædicti lamenti ſenſum hoc modo declarat: *Quia Deus ſuſtentat homines, eorumque ad agendum facultates, vires etiam naturales ſuggerit, & auxilia; quibus interea, dum peccant, abutuntur; ac proindè Deus efficit, quidquid efficit veram rationem entis in peccato, quod probè a Theologo materiale peccati dici ſolet: eatenus a Deo hæc quærimonia adhiberi potuit: Servire me feciſti in peccatis tuis, quaſi Deus non ſponte ſua cooperetur cum homine cum peccat, ſed quia illi vult conſervare liberum arbitrium innatum; inde fit per conſequens, ut peccare permittat, & quodammodo illi peccanti ſerviat.*

S. Aug. t. 4. lib. de decem chordis c. 10.
Excuſatio peccatoris rejicitur.

6 Porrò in utiliſſima hac materia, quædam à multis impiis adduci ſolet excuſatio, quam S. Auguſtinus his verbis tangit pariter, & confutat: *Quomodo, inquis, injuriam facio ipſi Deo? Corrumpis te ipſum. Et unde injuriam facio Deo, quia corrumpo me ipſum? Unde facit tibi injuriam, qui voluerit forte lapidare tuam tabulam pictam, in qua imago tua eſt in domo tua inaniter poſita, ad vanum honorem tuum, non ſentiens, nec loquens, nec videns? Si quis illam lapidet, nonne eſſe in te contumeliam factam attendis? Cum verò imaginem Dei, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes, non attendis cujus imaginem violaſti?* Porrò peccatum communiter ita definitur: *Peccatum eſt tranſgreſſio legis Divinæ*; ex qua definitione ſequitur, quòd ſive immediatè offendas Deum, ſive proximum, ſive temetipſum, ſemper interveniat divinæ legis tranſgreſſio, & quædam hominis contra voluntatem Dei oppoſitio; ac proindè in quocunque actu peccaminoſo ipſummet offendis Deum, creaturæ illum poſtponendo. Gerſon diſputans quandonam delectatio eò pertingat, ut ſit peccatum, ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Deliberatè facere non poteſt, quin leges, & regulas divinas, & æternas, quibus innititur, conſuluerit, vel conſulere omiſerit, & neglexerit, & ſic verè, vel interpretativè contempſerit.* Contemptus autem tantò eſt major, & quovis rigoroſo ſupplicio dignior, quantò major eſt legiſlator, quantòque magis is noſtram meretur obedientiam, nec non quantò convenientior, rationabilior, & ſanctior eſt lex, quæ præſcribitur: *Lex* autem *Domini* eſt *immaculata, convertens animas: teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans. Quanto præceptor, ac legiſer fuerit major, atque ſublimior*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *tanto enormius judicatur, ejus juſſionibus non obedire, ejus mandata negligere. Grave, ac nimis iniquum eſt, patri carnali, mortali, & peccatori non obedire, non acquieſcere, non deferre honorem; nonne igitur impiiſſimum eſt, patri ſpirituum, creatori æterno, ſancto, omnipotenti, immortalique Deo non obedire, acquieſcere, & honorē deferre? Ipſe equidem eſt ille magnus Dominus, & laudabilis nimis, cujus magnitudinis (id eſt perfectionis, dignitatis, & gloriæ) non eſt finis.* Egregius quidam author piè & ingenioſè inquit: *Si Regem abſque purpura, & ſolio, è plebe unum reputans, ſine Majeſtatis præcone, percutias, veniam de te impetrat ignorantia; nec majeſtas conqueri poteſt, quæ ſe expoſuit ictibus, cum delituit.* In hoc tamen caſu peccator minimè eſt conſtitutus, quia conſcientia illum ab hac ignorantia non tuetur, quia *ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domini:* & ideò lumen naturæ nos docet, omnem legis tranſgreſſionem, verum eſſe reatum, veram malitiam, veramque offenſam.

Peccatum omne eſt tranſgreſſio divinæ legis.
Gerſon. t. 2. pag. 206.
Pſ. 18. v. 8.
Dion Carth. ibid. art. 6.
Lumine naturæ agnoſcitur malitia peccati.
Pſ. 4. v. 7.

7 Advertenda hoc loco eſt inſignis quædam à Salviano contra avaros his verbis tradita doctrina: *Sed dicet aliquis, non ſe hoc animo iſta facere, quo aut contemnat Deum, aut vilem putet; ſed quo vel amet eos, quos hæredes inſtituit, vel honoret. Acquieſcamus hoc ita eſſe. Sed omnibus fermè etiam aliis flagitioſiſſimis, & criminoſiſſimis reis excuſatio iſta ſuppetit; nam dicere & fornicatoribus licet, non ſe hoc animo fornicari, ut Deum ſpernant, ſed quia calore corporis, atque infirmitate vincantur. Et homicida id affirmare poſſunt, non ſe contemptu Dei humanum ſanguinem fundere; vel odio enim ſe, vel cupiditate tantum ſcelera præſtare. Sed quid prodeſt malis hæc excuſatio, cum ſcilicet nihil interſit, qua ſe quiſpiam dicat peccare cauſa, cum ſit omne peccatum, Divinitatis injuria?* S. Auguſtinus teſtimonium adducens Apoſtoli, qui nos templa Dei eſſe dicit, in hæc verba ſcribit: *Hoc juſſit, hoc præcepit, ne per illicitas voluptates corruat templum ejus, quod eſſe cœpiſti. Numquid hoc ego dico? Apoſtolum audito: Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus. Videtis, quomodo minatur? Non vis corrumpi domum tuam, quare corrumpis domum Dei?* Meliùs idipſum intelligemus, ſi Abulenſem de Achan diſſerentem, in hæc verba audierimus ſcribentem: *Dicendum, quod furtum fuit parvum, ſed peccatum fuit magnum, & pro magno peccato, juſtè ſecuta fuit magna indignatio. Erat peccatum valde grave, quia Deus valde vetuerat, accipi aliquid de anathemate Jericho: cum autem Achan accepiſſet regulam auream, contemnebat Deum vitantem, ideo erat grave peccatum; non enim judicatur gravitas peccati ſecundum quantitatem rei, in qua delinquitur, ſed juxta conditionem ejus, in quo peccatur.*

Salvian. l. 4. relatus à Magir. pag. 1846. n. 16.
Peccator dicens peccando ſe nolle Deum offendere refutatur.
S. Aug. ibid.
Abul. in Joſ. c. 7. q. 57.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De injuria, quæ Deo fonti omnis boni irrogatur, dum à nobis, ad ſatisfaciendum appetitibus noſtris, turpiter rejicitur.

THEMA.

Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ. Jerem. 2. v. 13.

1 AD refrænandum nos à peccato, ſerià reflexione digna eſt nobilis illa S. Bernardini ſententia, dicentis: *Quid eſt quod omnes homines ad peccandum inſtigat, niſi ignorantia boni, quod perditur, & mali, quod peccando incurritur?* Nam, ut in progreſſu diſcurſuum ſequentium diffuſè ſuo loco videbimus, nullus adeò futurus eſſet temerarius, nec tantus proprii boni inimicus, ut Deum offendere auderet, ſi bonum infinitum quod perdit, nec non infinitæ ſanctitatis objectum, contra quod armatur, intimè cognoſceret. Porrò Dei Filius incarnatus mulieri Samaritanæ dixit: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum; ſed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Circa quæ verba Gloſſa notat, magnam eſſe differentiam inter aquam elementarem, & myſticam hanc Chriſti aquam: *Aqua enim corporalis deorſum fluit, ſpiritualis ſurſum ſalit; & ſecum eos, qui eam bibunt, in æternam gloriam ſubvehit.* Rupertus Abbas ſimiliter de hac aqua inquit: *A quocunque bibita fuerit, ad matricem ſuam æternæ divinitatis reſilit.* Hæc enim aqua de cœlo deſcendens, animam ad Paradiſi portum navigare facit; nam ut Hugo Cardinalis ait: *Gratia quæ deſurſum datur, ſurſum aſcendit, & aſcendere facit, quia per gratiam venit ad gloriam.* Ecce tibi fontem vivum, quem infelix peccator voluntariè deſerit, & amittit; unde Deus meritò cœlos ad obſtupeſcendum invi-

S. Bern. ſer. 2. de paſſ.
Deus eſt fons vitæ.
Jo. 4. v. 13.
Gloſſ.
Rupert. Ab. l. 4. in Jo. c. 4.
Hugo Card. in Joan.

Digitized by Google

S. Hier. ib.

invitat, inquiens: *Obſtupeſcite cœli ſuper hoc*; ubi S. Hierooymus ait: *Cœlum, cui dictum eſt: Attende cœlum, & loquar; & iterum: Audi cœlum, & auribus percipe terra: videns Dei præcepta calcata, inhorreſcit, & ſtuporem diſſimulare non poteſt: omnis creatura ingemiſcit, & condolet ſuper peccatis hominum.* Scientes enim

Peccato, cœlum in terra cõmutatur.

cœli, quanta ſit in ſeipſo, pro homine fabricato, eidemque promiſſo, divitiarum abundantia, pulchritudo, amœnitas, amplitudo, & inexhauſtum gaudium, dummodò homo divinam legem obſervet, hinc vehementer admiratur, quòd pro bonis caducis, & fragilibus, pro nido formicarum, cœlum pro terra, Paradiſum pro inferno commutet. De impiis Scriptura ait (id quod ſuo loco probabitur) *Contritio, & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt; non eſt timor Dei ante oculos eorum. Foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas*; non verò ita ſe res habet, quoad irreprehenſibiles juſtorum animas. Quia *timor Domini ſanctus, permanens in ſæculum ſæculi: juſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda, præceptum Domini lucidum, illuminans oculos: judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa, deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum; etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiendis illis retributio multa.* Porrò impulſus,

Pſ. 13. v. 3.

Pſ. 18. v. 11.

Impulſus ad peccatum enumerantur.

qui tot animas in peccati barathrum præcipites agit, eſt eſca divitiarum, voluptatum, lucrorumque temporalium; ac proindè fodiunt ſibi ciſternas: ſed eheu miſerè decipiuntur, ſiquidem omnia bona, omnis lætitia, omne gaudium, omnis quies, omnis retributio, unico verbo, quidquid boni in hac, & in æterna vita deſiderari poteſt, in adimpletione divinæ legis includitur, prout David per experientiam didicit, & his verbis teſtatur: *Deſiderabilia ſuper aurum, dulciora ſuper mel &c.* & tamen reperiuntur animæ adeò ſtolidæ, adeòque propriæ ſalutis oblitæ, ut ipſummet omnis conſolationis Deum lamentari faciant, & dicere: *Me dereliquerunt fontem, &c.* S. Auguſtinus proindè magna cum acrimonia quendam reprehendit, qui peccaminoſo appetitui ſuo fræna laxaverat, eique in hæc verba improperat: *Ecce peccaſti, & lucrum feciſti. Quid eſt quod feciſti lucrum? Ut lucrum faceres, Deum offendiſti. Ut augeres pecuniam, fides diminuta eſt, & aurum creſcit. Quid perdidiſti? & quid acquiſivisti? Quod acquiſivisti, aurum vocatur; quod perdidiſti, fides vocatur, ſeu potius Deus vocatur. Compara fidem, vel Deum auro. Lucra tua cogitas, damna tua non cogitas?* Comparet peccator verba illa: *Fontem aquæ vivæ*, cum illis ſequentibus: *Ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.*

S. Aug. in Pſ. 13.

Luc. 15. v. 12.

2 Infauſtam illam fontis aquæ vivæ cum ciſternis diſſipatis commutationem, optimè in ſe expertus fuit filius prodigus; hic enim dorſum Patri vertit, ſua ſe gaviſurum eſſe libertate exiſtimans: & ecce factus eſt ruſtici cujuſdam ſubulcus, atque in tantam fuit redactus miſeriam, ut porcos paſcens, ne quidem glandes ſufficientes habuerit, quibus ſuam poſſet exſatiare famem: quem proindè Salvator noſter, proprium ejus ſubticens nomen, hoc cum nomine, *adoleſcentior*, indigitavit, quia per nomen hoc denotatur peccator, prout S. Bonaventura ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *In quo corrigit Adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos*, his verbis exponit: *Peccator adoleſcentioris nomine deſignatur: & nota, quod per adoleſcentiorem convenienter inſinuat peccatorem, propter triplicem rationem, videlicet propter averſionem, converſionem, & perverſionem. Per averſionem a bono receditur; per converſionem, ad malum acceditur; per perverſionem, in malo proceditur. De primo: Dixit Adoleſcentior Patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. O quam mala portio! quam mala portionis petitio! Abdicatur enim bonum perpetuum, & vendicatur bonum tranſitorium. Tale bonum peccatori contingit, quia dum boni tranſitorii fruitionem contingit, ad fruitionem boni perpetui non pertingit. Hæc ergo adoleſcentioris petitio, eſt peccatoris averſio ab incommutabili bono. De ſecundo: Adoleſcentior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam. O quam mala peregrinatio! O quam mala profectio, imo vero defectio! O quam longinqua regio, non localis, ſed moralis elongatio! Quam diſtat à pulchritudine turpitudo, a divina ſimilitudine diſſimilitudo!* Quænam excogitari poteſt major diſtantia, quam qua diſtat cœlum empyreum à profundiſſima inferni abyſſo? Hæc enim eadem eſt cum illa, qua Deus diſtat à peccato. S. Bernardinus hæc verba ponderans, inquit: *Nam ut ait Pſalmiſta: Longè a peccatoribus ſalus, & maximè a perſeverantibus in peccato. Quia igitur à Deo ſunt elongati, difficilius audiunt Deum clamantem.* S. Auguſtinus inter alias ſententias hanc quoque tradit: *Quantum, & quale bonum ſit Deus, etiam ex hoc evidenter oſtenditur, quod nulli à Deo recedenti benè eſt.* Et verò ne parabolam deſeramus filii prodigi, qui figura fuit peccatoris, illi Deo dorſum obvertentis, quem quotidie his verbis invocat: *Pater noſter qui es in cœlis*; obſervandum eſt, quòd *facta eſt fames in regione illa, & cœpit egere*: de qua fame S. Ambroſius in ſenſu morali ita ſcribit: *Facta eſt fames, non epularum, ſed bonorum operum, atque virtutum, quæ ſunt miſerabiliora jejunia; etenim qui recedit a verbo Dei, eſurit; qui recedit à fonte, ſitit; qui recedit a theſauro, eget; qui recedit a ſapientia, hebetatur; qui recedit a virtute, diſſolvitur. Meritò ergo iſte egere cœpit, qui theſauros ſapientiæ & ſcientiæ Dei, divitiarumque cœleſtium altitudinem dereliquit.* S. Iſidorus modum, quo anima à vero vitæ fonte recedit (*Dereliquerunt me*) his verbis exponit: *Non per locorum ſpatia, ſed per affectum bonum, vel malum itur, receditur ve a Deo. Neque enim greſſu pedum, ſed greſſu morum elongamus, vel propinquamus ad Deum.* Didacus Stella ſimiliter modum, quo peccator Deum derelinquit, his verbis tradit: *Contingit Deo, ut communi uſu loquendi ſolemus dicere: Ego non tibi dicam, ut eas, ſed ea opera tibi impendam, ut a nobis diſcedere gaudeas. Videt quippe Deus, nos pluris æſtimare ſtercora & glandes, quam ipſum; & ideo hoſpitium deſerit, & abit, tot conviciis, & injuriis affectus. Nam ſi tu in domo tua, & in capite menſæ Aethiopiſſam accumbere faceres immundam, & inhoneſtam, & ipſa tanquam domina ſederet; uxori vero præciperes, quæ illuſtris & princeps eſt, ut menſæ miniſtraret, nonne grandem huic injuriam inferres? Iure ſocietatem tuam relinqueret. Hoc modo peccator cum Deo agit: ſuos appetitus & libidines pluris habet, quam illum.* Idem author in Commentario capitis præcedentis, Deum nunquam nos deſerere dixerat, niſi priùs deſertus fuerit à nobis, quia quantum eſt ex parte ſua, proteſtatur inquiens: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* En verba authoris: *Diligenter notabis, quòd peccatorem à Deo relinqui, idem eſt, quod Deum relinqui à peccatore; nam Deus nunquam peccatorem ſuo auxilio deſtitueret, niſi prius peccator a Deo fugeret. Deus quippe firmus, ac ſtabilis ſemper in amicitia noſtra perſiſtit; peccator vero eſt, qui propter mutabilitatem, & propter malitiam ſuæ voluntatis recedit; & tunc dicimus, Deum a peccatore diſcedere, quia peccator diſcedit a Deo.* Et paulò poſt ſubdit: *A Deo diſcedit, etiamſi ipſi videatur Deum ab eo diſcedere, motus enim in creatura, non in Creatore. Qui a portu diſcedit, & navigare incipit, videtur ei terra moveri, & ambulare, ipſum vero tranquillum & quietum manere, cum in rei veritate prorſus contrarium contingat.* Simon de Caſſia Apoſtolos in horto Gethſemani, magiſtrum, ut ſuæ conſulerent ſecuritati, penitùs deſerentes, his verbis affatur: *Qui relinquit Deum, perdit ſecuritatem; ipſa deperdita, cum turba timor ingreditur, qui quos invaſerit, vertit in fugam. Qui relinquit Chriſtum, vitam relinquit, & quærens vivere, fugit in mortem. Per Sapientiam de iniquis dicitur: Relinquunt iter rectum, & ambulant vias tenebroſas. Relictor Chriſti, vitam negavit. Ipſe ſiquidem ſecundum Apoſtolum, eſt vita noſtra, qua relicta, omnis amaritudo ſubſequitur. Hinc per Prophetam dicitur: Vide, quam malum & amarum eſt, te reliquiſſe Dominum Deum tuum. Iſto malo nullum pejus.*

Filius prodigus dicitur adoleſcentior qui interpretatur peccator.

Pſ. 118. v. 9. S. Bonav.

S. Bern. q. 1. ſer. 13. a. 2. c. 4.

S. Aug. ſententia 189. Filius prodigus fuit figura peccatoris.

S. Ambroſ. l. 7. in Luc.

S. Iſid. lib. 2. ſent. cap. 14.

Did. Stella in c. 15. Luc. Modus quo peccator recedit a Deo.

Did. Stella in c. 14. Luc.

Prov. 8. v. 31.

Matt. 28. 20. Deus nõ niſi prius deſertus nos deſerit.

Sim. de Caſſ. lib. 13.

Mala illius qui derelinquit Deum.

3 Valdè conſiderabilis eſt illa propoſitio, quæ dicitur communiter: *Relinquere Chriſtum, eſt invenire Satanam.* Et tamen eſt veriſſima; non enim poteſt peccator dicere, quòd licèt voluptates ſectetur carnales, vel odio proſequatur inimicum ſuum, aut verò lucro iniquo comparando, det operam, non tamen ideò

Relinquere Chriſtum eſt invenire Satanam.

ami-

Digitized by Google

amicitiæ Dei renuntiare intendat; hæc enim proteſtatio *implicat in adjecto*. Ubicunque enim eſt peccatum aliquod mortale, ibi pariter eſt incompatibilitas cum Deo, & divina ejus gratia; ſiquidem ſe hiſce adverſari

Matth. 6.24.

declarat, cum ſe divinæ voluntati opponit: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, aut enim unum odio habebit, & alterum diliget; aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet*. Id eſt, ut Lyranus interpretatur:

Lyran. ibid.

Cor hominum non poteſt ſimul capere Deum, & diabolum; ſed ſuſcepto diabolo per peccatum, exit Deus; ſuſcepto Deo per charitatem, exit diabolus. Hanc verò

Iſa. 28. v. 20.

incompatibilitatem Iſajas Propheta ſequenti illuſtrat ſimilitudine, inquiens: *Coangustatum eſt enim ſtratum, ita ut alter decidat: & pallium breve utrumque operire non poteſt*. Idque confirmatur ex eo, quod Apoſtolus

1. Cor. 10.

ad Corinthios ſcribens, ſæpiùs repetit: *Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ Dæmoniorum*.

2. Cor. 6.

Qui idem Apoſtolus alibi ait: *Quæ conventio Chriſti ad Belial? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?* Ideò quoque Arca Domini, & Dagonis idolum, in eodem quantumvis amplo templo ſimul commorari non poterant.

Stratagemata ſerpentis infernalis.

4 Porrò aſtutus ille & tortuoſus ſerpens hoc communiter uti ſolet ſtratagemate, quo in extremum innumeras animas redigit exterminium; videlicet quòd efficiat, ut homines *fodiant ſibi ciſternas diſſipatas*, id eſt, ut aliquas ſibi indulgeant recreationes, & voluptates, ita tamen ut eodem tempore Deum totaliter nequaquam deſerant. Unde fit, quòd, ut per experientiam videmus, major pars tepidorum Chriſtianorum, aliquam ſibi retineat & continuet devotionem externam; eidemque innixi, ſenſualitati ſuæ tantò liberiùs indulgeant. At verò miſerè decipiuntur, ſiquidem ve-

Eccl. 3. v. 28.

riſſimum eſt illud Eccleſiaſtici: *Cor ingrediens duas vias non habebit ſucceſſus*. Qui in capite antecedenti pariter

Eccl. 2. v. 14.

dixerat: *Væ peccatori, terram ingredienti duabus viis*. Ubi in utroque loco de illis loquitur, qui ſibi perſuaſum habent, quòd ſimul ex fonte aquarum viventium, & ex ciſternis diſſipatis reficere ſe & bibere poſſint. Qui-

S. Aug. tr. 7. in Joan.

bus Sanctus Auguſtinus in hæc verba comminatur: *Væ duplici corde, qui in corde ſuo, partem faciunt Deo, partem diabolo*; cujuſmodi reperiuntur multi, non tam ignorantes, quàm malitioſi, qui ad inſtar atheiſtarum illorum antiquorum, intra ſe cogitant, dicen-

Job 22. 14. Pſ. 113. 16. Peccator dicit, terram dedit Deus filiis hominum.

tes: *Circa cardines cœli perambulat, nec noſtra conſiderat: cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum*, quaſi dicerent: Deus in cœlis eſt, illudque gubernat, noſque pro noſtro arbitrio & libidine hìc in terris vivere ſinit; quid enim ipſius intereſt, ſi ego voluptatibus vacem, ſi de inimicis meis me vindicem, ſi fraudem committam, aut famam proximi mei dilacerem? Utique per hoc non offendo illum, quia impaſſibilis eſt, & inalterabilis, juxta illud

Pſ. 90. v. 10.

Pſalmiſtæ: *Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Hiſce quidem in diſcurſu præcedenti ſufficienter reſpondimus, veruntamen ad haſce blaſphemias evidentiùs confundendas, & confutandas, ſequens deſerviet ſimilitudo. Quòd ſi enim Pater quidam nobilis,

Refutatur prius dictum peccatoris per ſimilitudinem.

dives, & ſapiens, filium ſuum liberaliter educaſſet, multos ei accumulaſſet theſauros, ad ſummos eum honores evexiſſet, in ejuſque ſervitium innumeros ſub certo ſtipendio conduxiſſet ſervos, in omnibus eum virtutibus exercuiſſet; is verò in patria ſua vir ſpectabilis factus, ac demum in reprobum ſenſum datus, ut cuidam Patris ſui inimico, vel adulteræ alicui præſtaret obſequium, latronem, vel aſſaſſinum in domo ſua hoſpitio reciperet, ut Patri violentas manus inferendo, mortem ejus accelerare: numquid talis filius nefandam committeret ingratitudinem, ſceluſque nimis execrandum patraſſe cenſeretur? *Peccatum Deo diſplicet, ex contumeliæ ejus ir-*

S. Anton. 4. p. tit. 14. c. 6.

rogatione, inquit S. Antoninus. Nunquid igitur ſcelus execrabile committit peccator, dum peccatis ſe immergendo, Deum, quantum eſt ex parte ſua, quaſi occidit, vel ſaltem turpiter ab anima ſua expellit? *Nonnè maximam contumeliam faceret ſponſo nobiliſſimo, qui dulciſſimam ejus ſponſam, viliſſimo adultero proſtitueret? Hoc agit peccator, quia animam ſponſam Chriſti proſtituit diabolo*: Deoque, qui, tanquam amantiſſimus Pater, animam, à qua injurias accipit, ſummis cumulavit beneficiis, dum eam creavit, & pretioſiſſimo filii ſui ſanguine redemit, regni cœlorum hæredem inſtituit, atque ingentibus gratiarum ſuarum theſauris locupletavit; hoc ſolùm fine, ut brevi fruatur, & momentanea voluptate, tam abominabilem injuriã, qualem Deo peccatum infert, irrogare non dubitat. Huic peccatori venerabilis Bloſius hiſce verbis improperat: *Infinitam*

Bloſ. Inſtit. vit. Aſcet. Medit. 1. di vaſ. 4.

Deo irrogaſti contumeliam, & Chriſtum iterum quodammodo crucifixiſti; qui tamen tibi ſemper benigniſſimè benefecit, teque ſervavit.

5 *Dereliquerunt me, & foderunt ſibi ciſternas*. Peccatum adeò eſt Deo contrarium, ut Deus cum illo ſimul in eodem homine conſiſtere nequeat: id quod S. Bonaventura per aptiſſimam exponit ſimilitudinem,

S. Bonavent. to. 6. de tribus ternariis peccatis infamibus.

quando ex authoritate Ariſtotelis in hæc verba ſcribit: *Locus eſt conſervativus locati, unde res extra locum ſuum diu conſervari non poteſt: & ſicut eſt in corporalibus, ita & in ſpiritualibus; ſi enim piſcis extrahatur de mari, &*

Ut omnia naturalia exigunt proprium locũ, ita anima juſti Deum.

ponatur in aqua, poſt modicum moritur, quia eſt extra locum ſuum; & ſi homo ponatur in mari, moritur, quia mare non eſt locus ejus proprius; & roſa, quamdiu eſt in ſpina, recens conſervatur, quando autem à ſpina decerpitur, & in manu tenetur, corrumpitur, & marceſcit, quia manus non eſt locus ejus; & hæc eſt cauſa, quarè levia tendunt ſurſum, & gravia deorſum, quia ſcilicet vadunt ad locum proprium, ubi conſervantur; & tanta eſt virtus loci, quod quanto magis res appropinquat ad locum, tanto fortius movetur in ipſum; unde motus naturalis eſt in principio debilis, & fortis in fine, & ſecundum hunc modum, quia anima eſt extra locum ſuum, non poteſt eſſe quin in peccatum labatur; ideò dicitur in epiſtola canonica Ioannis: Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Locus animarum Deus eſt, ſecundum illud Auguſtini: Circuivi in mente mea &c. & ideò anima Sanctorum, quæ ſunt in Deo, ſicut in loco proprio, peccare non poſſunt, de quibus Sapiens ait: Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, non tanget illos tormentum malitiæ, id eſt peccatum. Valde mirabile eſt, quod homo animam ſuam ponat in loco immundo; ibi enim ponis animam tuam, ubi ponis amorem tuum. Deo, qui ipſamet ſanctitas, & puritas eſt ingens irrogatur contumelia, ſi quis illum vilitati, & immunditiæ harum rerum caducarum poſtponat, quæ ſunt in mundo, de quo S. Joannes ait: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*: ac proindè meritò Deus omnes inſenſatas creaturas ad ſtuporem concipiendum invitat, inquiens: *Obſtupeſcite cœli ſuper hoc &c.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Malitia peccati notabiliter ex eo augetur, quia bonitas, & ſanctitas per illud oſtenditur Dei illius, qui inſuper nos dilexit, magniſque beneficiis adauxit.

THEMA.

Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Gen. 39. v. 9.

1 QUis non obſtupeſcat, quòd Joſeph rara præditus pulchritudine, & in venuſtiſſimo ætatis ſuæ

Joſeph ex amore Dei recuſavit adulterium.

flore (qui cæteroquin ad voluptates magnum addit incentivum) conſtitutus, demum verò ab hera ſua ad turpes amores exſtimulatus, tam generosè eandem à ſe repulerit, dicendo: *Quomodo poſſum hoc malum facere?* Ubi reflectendum eſt ad antecedentes præmiſſas, ex quibus hanc concluſionem deduxit: ait enim ſacer textus: *Nequaquam acquieſcens operi nefario, dixit ad eam: Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo ſua, nec quidquam eſt, quod non in mea ſit poteſtate, vel tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Oculum namque ſuum in bonitatem domini ſui, utpotè qui omnem in ipſo habebat fiduciam, quique eum non veluti ſervum, ſed ut filium tractabat, & diligebat; conjiciens, impoſſibile ſibi eſſe proteſtabatur, quòd tam bonum, & beneficum dominum, tanta afficeret injuria, qualis ei per adulterium, cum conjuge ipſius commiſſum, irrogata fuiſſet: *Quomodo ergo poſſum hoc malum facere?* In quo tam heroico facinore, Deus omnibus futuris ſæculis, eximium tra-

Digitized by Google

tradere voluit documentum, ſcilicèt quòd potentiſſimum frænum, quo à Deo offendendo retrahamur, hoc ſit; ſi nimirùm infinitam illam conſideraverimus bonitatem, & ſanctitatem, quæ per peccatum conculcatur, pariterque ejus cogitaverimus beneficentiam, & amorem, quo nos impensè diligit; hiſce namque conſiderationibus, quælibet anima omnem à ſe generosè culpam propulſabit, & ad imitationem magni hujus Patriarchæ dicet: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?*

Dion. C. in opuſc. de enormit. pecc. c. 7. Ut hominem innocentiſſimum occidere eſt inhumanæ atrocitatis, ita etiam peccare.

2 Dion. Cart. in tract. in diſc. præced. ſæpiùs citato, ſcil. *de enormitate peccati*, ita ſcribit: *Conſtat, omni menti bene diſpoſitæ, peccati labem tanto amplius diſplicere, quanto fuerit ipſa ſanctior, magiſque juſta: Quoniam ergo mens divina, ſumma, ac adoranda, eſt puritatis, æquitatis, & ſanctitatis penitus infinitæ, imo puritas ſupereſſentialis, immenſa, ſanctitas idealis, in ſe ſubſiſtens, incircumſcripta: certum quod ipſa peccati deformitatem, impuritatem, & maculam, infinito deteſtatur odio.* In dubium nequaquam revocari poteſt, quin omni homini, quantumvis impius ſit, & ſceleratus, ingentem incutiat horrorem, ſi quando manus ſuas alicujus hominis innocentis, irreprehenſibilis, reipublicæ utilis, & neceſſarii, atque ab unoquoque ſumma in veneratione habiti, ſanguine coinquinatas adſpiciat; maximè ſi læſio, vel occiſio, ſine ulla cauſa tali homini illata fuerit. Et verò certiſſimum eſt, quòd homo, viliſſimus ille terræ vermiculus, Deum illum, quem omnes cœleſtes Hierarchiæ inceſſanter collaudant, eidemque acclamant, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: Deum, inquam illum, qui ſua providentia totum gubernat Univerſum, qui *implet omne animal benedictione*, quique omni ſtudio peſſimis etiam quibuſque benefacere ſategit, dum *ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, pluit ſuper juſtos & injuſtos*, quavis hora mortaliter offendat. Qua de re Dion. Cath. ita diſcurrit: *Hinc ſortitur peccatum tortuoſiſſimam, atque graviſſimam enormitatem, quod eſt contra divinæ mentis ſupermundiſſimam ſanctitatem, & interminabilem ejus juſtitiam. Ipſe quoque peccator, qui id amat, eligit, agit, amplectitur, continet, quod Deus uſque adeo odit, reprobat ac repellit, infinitam quodammodo deformitatem, diſplicentiamque Dei immenſam incurrit. Quo Deus eſt ſanctior, ac juſtior, eo peccati turpitudo, atque deformitas ei eſt diſſimilior: peccatum mortale infinitam diſſimilitudinem habet à puritate ſanctitatis, & rectitudine æquitatis Dei altiſſimi.* Idem Carthuſ. in art. 4. ſequentem inſinuaverat conſiderationem, inquiens: *Peccatum eſt divinæ bonitatis contemptus, divinæ Majeſtatis injuria, divinæ ſanctitatis offenſio, contra divinam voluntatem rebellio, divinæ ſapientiæ derelictio, divinorum beneficiorum ingratitudo, perverſa ac propriæ voluntatis impletio, rationis ſeductio, infectio animæ, vulneratio virium ejus, turpitudo mentis, peremptio gratiæ, ablatio charitatis infuſæ, laqueus mortis, via damnationis, porta inferni, rete diaboli, imitatio dæmonum, deteſtatio Angelorum, peſſima fera, crudeliſſima beſtia, ſumma malitia, pravitas pura, deformitas maxima, monſtruoſitas quoque turpiſſima, atque æternæ illius felicitatis amiſſio deploranda.* Certum eſt, quòd quiſquis in pondere ſanctuarii infinitam hanc peccati malitiam ſerio trutinaverit, huic nunquam poſſibile erit, ut ſponte eam amplectatur; maximè ſi conſideret, quòd per illam bonitas quædam offendatur immenſa, & infinita, quæ ſummam à nobis meretur remunerationem, & obſequium: *Peccatum enim eſt divinæ bonitatis contemptus.* Idem denique Carthuſianus in artic. 3. enormitatem peccati tanto magis aggravari dixerat, quantò ſanctior eſt ille, qui per illud offenditur: *Quanto*, inquit, *ſublimior eſt Majeſtas, majorque ſanctitas, tanto enormius eſt in eum peccare, ei non obedire, ipſum inhonorare. Cum Deus æternus, ac adorandus, ſit immenſæ Majeſtatis, infinitæ ſanctitatis, æquitatis, & perfectionis; peccatum omne, in quantum contra ipſum, & ejus præceptum committitur, infinitam quodammodo gravitatem, & enormitatem contrahit.*

Pſ. 144. 8.

Mat. 5. 45.

D. Cart. ib.

D. Cart. ib. ar. 4. Deſcriptio peccati ab effectu.

Offenſio Dei incomparabiliter major eſt offenſione cujuſvis hominis.

3 Quòd ſi vas aliquod aureum, vel calicem quendam argenteum diriperes, quodnam horum furtum majus eſſe cenſeres? Utique hoc ſecundum, ob adjunctam ſacrilegii malitiam; ſiquidem calix ille, divino cultui conſecratus, inſtrumentum erat, in quo ſanguis agni immaculati bibitur, & adoratur; tametſi enim aliàs vas aureum majoris ſit pretii, quia tamen profanum eſt, non adeò aggravat peccatum. Per quam ſimilitudinem hoc præcipuè inſinuatum eſſe volo, quòd licèt quiſpiam omnes Reges terræ mortaliter offenderet, graviſſimaſque eis injurias inferret, hæ tamen offenſiones, nullam prorsùs habituræ forent proportionem cum injuria peccati, contra ſupremam, & ſacroſanctam illam Majeſtatem cōmiſſi, *quam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates: quia finiti ad infinitũ nulla eſt proportio.*

D. Cart. ib. art. 7.

4 Idem præcitatus Carth. hanc quoque aliam ponderat peccati enormitatem, inquiens: *Argumentum eſt de enormitate peccati, ex conſideratione Divinæ juſtitiæ, quæ prorſus immenſa eſt, omniſque rectitudinis virtuoſæ infallibilis regula, inflexibiliſque menſura: quoniam juſtus Dominus, & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus. Quo vitiis plus fœdamur, atque vincimur, tanto diſſimiliores ei odibilioreſque invenimur, qui ad hoc venit per Incarnationis myſterium in hunc mundum, ut ſerviamus ei in ſanctitate, & juſtitia, omnibus diebus noſtris.* Panygarola in Oratione ſecunda, quam de S. Caroli Borromæi laudibus pronuntiavit, magnum hunc Archi-Epiſcopum de culpa mortali aſſerere ſolitum fuiſſe dicit: Quænam aut qualis res inveniri poterit Deo odibilior, aut damnoſior nobis? Qua enim ratione infinita illa bonitas malum infinito proſequeretur odio, vel quomodo juſtitia infinita peccatum infinita, id eſt, æterna pœna caſtigare poſſet, niſi peccatum infinitè odibile eſſet à Deo? S. Bernardinus pariter hanc peccati gravitatem, ex infinita objecti offenſi ſanctitate, his verbis arguit: *Mortalis culpa offendit infinitum Deum: ſed quantus eſt ſanctitate, & bonitate, & omnimoda nobilitate, & dominationis juriſdictione, atque amicitiæ, & gratiæ, atque magnificentiæ magnitudine, ille qui offenditur, tanto magis eſt ponderanda ejus offenſa. Cum igitur Deus in omnibus his ſit infinitus, ideo offenſa contra ipſum eſt quodammodo infinita.*

Panygarola Orat. de S. Carolo Borr. Peccato fimus Deo diſſimiles.

S. Ber. t. 1. ſ. 11. ar. 1. c. 2.

5 *Quomodo poſſum hoc malum facere &c.* Cajetanus in Commentario ſancti Thomæ, hanc tangit peccati circumſtantiam aggravantem, dicens: Si nempè in talibus injuriis implicari videas ingratitudinem, quòd ſcilicèt, quibus honor magis debetur, iiſdem injuria inferatur, id quod eſt reddere mala pro bonis. P. Ribadeneira in vita ſancti Polycarpi Martyris refert, quòd Proconſuli, ipſum, an Polycarpus Epiſcopus eſſet, interroganti, aſſertivè reſponderit: cumque Proconſul eidem, ut per fortunam Imperatoris juraret, Chriſtumque blaſphemaret, perſuadere conaretur, Polycarpus magna cum authoritate, hiſce perſona ſua dignis verbis reſpondit: *Octuaginta ſex anni ſunt, quibus IESV Chriſto ſervio, & in toto hoc tempore nullum ab eo malum, nullamque injuriam accepi, quin potius multa, magnaque de manu ipſius conſecutus ſum bona, & favores plurimos. Cur igitur me inducere niteris, ut illum blaſphemem, qui tanta mihi beneficia præſtitit, quique me creavit, & conſervavit? cur ſuades, ut ingratum me exhibeam tam bono Deo, & Domino?* Hac eadem mente meritò imbutus eſſe deberet quilibet Chriſtianus, quando à tentationis vehementia pulſatur; dicere enim ſibimetipſi deberet: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum? Omnibus mihi traditis, &c. Quanto plus obligatur ad æquitatem* (inquit Dionyſius Carthuſianus) *& quanto plura beneficia à Deo ſortitus eſt, & quanto doctior, & ad bene agendum potentior fuerit, tanto enormiora redduntur ejus peccata.* Idem alibi, in progreſſu ejuſdem ſermonis, ita ait: *Enormitas peccatorum noſtrorum vehementiſſimè aggravatur ex parte beneficiorum Chriſti, puta eorum omnium, quæ pro noſtra ſalute ipſe aſſumpſit, fecit, & paſſus eſt. Nonne etiam infinita eſt noſtra perverſitas, ingratitudo, impietas, dum unigenitum Filium Dei inhonoramus, relinquimus, ſpernimus, qui pro noſtra liberatione ſeipſum tam ineffabiliter exinanivit, & Divinitatis ſuæ altitudinem ad noſtræ naturæ parvitatem miſericordiſſimè inclinavit?* Oleaſter ſuper illa Geneſeos verba ſe reflectens: *Corrupta eſt autem terra coram Domino*, ſpecialiter hanc notabilem notat circumſtantiam: *Coram Domino*, unde ait: *Peccare in oculis Dei, nihil aliud eſſe puto, quam memorem DEI ipſum offendere. Omnia enim vident oculi ejus; ſed nos peccantes, non ſem-*

Cajet. 1. 2. qu. 73. ar. 9. D. Thom. S. Polycarpus divinis beneficiis peccando ingratus eſſe noluit. Ribadeneira in vit. S. Polycarp. Mart.

Dion. C. ib. ar. 3.

Ibid. ar. 9. Propter divina beneficentia peccata noſtra aggravantur.

Oleaſter in c. 6. Gen.

Digitized by Google

per illius memores ſumus. Sperat autem ipſe, quòd nemo ejus memor poſſit peccare: enim enim meminerit plaſmatoris benefici, & Redemptoris munifici, quomodo non retinebitur, ne eum offendat? Dion. Carthuſ. hac ſententia peccatorem à peccato refrænat: *Quo quis alteri plura, ac potiora beneficia dederit, tanto iniquius eſt, vicem non rependere, & ingratum eſſe, & immemorem. Iniquiſſimum autem eſt, etiam mala pro bonis exhibere. Inſuper quanto beneficia benefactoris diutius continuantur, frequentius iterantur, liberalius multiplicantur, quo etiam benefactor fuerit altior, atque dignior, beneficiatus inferior, tantò amplior debet gratitudo adeſſe, graviuſque peccatum committitur, dum beneficiatus benefactori ingratus, ſeu inobediẽs reperitur. Vt igitur noſtra ingratitudinis, ac peccati malignitas, & item perverſitas clarius pateant, cordialius defleantur, ſolicitius emendentur, ac caveantur, penſemus munificentiam, & beneficia Dei noſtri ad nos.* Ponamus caſum, divitem aliquem homini pauperrimo, & à toto hoc mundo deſoluto ſubminiſtraſſe pecuniam, ut inde vitam ſuam ſuſtentaret: quòd ſi hic beneficentiæ illius immemor, per eandem pecuniam ſibi compararet venenum, ut inde benefactorem ſuum, & piiſſimum eleemoſynarium intoxicando, occideret, nunquid talis, velut ingratus, mille mereretur patibula? Idem verò caſus contingit in impiis hominibus, qui tot divitiarum, ſanitatis, honorum, ingenii, aliorumque naturalium talentorum donis, à Deo locupletati, iiſdem ad illius, à quo hęc dona acceperunt, offenſam, & contemptum, abutuntur: quo igitur ſupplicii rigore caſtigari merentur? *Quo quis alium plus honorat*, inquit Dion. Carth. *eo iniquius eſt, eum non rehonorare; imò praviſſimum eſt, eum etiam inhonorare, præſertim ſi authoritate, & virtute præſtantior ſit*. Quoniam igitur per beneficia, tam naturalia, quàm ſupernaturalia, præcipuè per Verbi Incarnationem, & Humanitatis ſuæ glorificationem, Deus genus humanum tam inexplicabiliter honoravit, noſque vermiculos vocare dignatus eſt, imò & fecit filios ſuos, hæredes, atque amicos, inſuper ad ſummi cœli digniſſimam aulam, Angelicæ quoque beatitudinis æqualitatem provehere promiſit; nonnè ineffabiliter enormia ſunt noſtra peccata, quibus Deum tam beniqniſſimum inhonoramus, offendimus, aſpernamur? Enimverò ſola beneficiorum memoria, ad nos ab omni Dei offenſa coercendos, abundè ſufficit: *Quomodo poſſum hoc malum facere?* Quando increata Sapientia Iſraeli leges ſuas præſcribere diſpoſuit, ante earundem promulgationem eidem dixit: *Ego ſum Dominus DEVS tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſervitutis. Sed quorſum hac, Domine Deus?* quærit Oleaſter: ſubditque: *Vide Legislatoris prudentiam: Solent collata beneficia hominem retinere, ne benefactorem offendat*. S. Ambr. ſuper illa S. Joſephi Patriarchæ verba: *Quomodo poſſum hoc malum facere?* ita ſcribit: *Pulchra ratio, quòd nec beneficiis domini eſſe deberet ingratus*. Dic fodes, qua ratione Noe (de quo æterna Veritas dixit: *Te vidi juſtum coram me in generatione hac; quæ tam mala eſt*; ut inquit Chryſ. *quæ in tantam malitiam declinavit, quæ tantam ingratitudinem præſefert*) qua, inquam, ratione ſanctus hic Patriarcha, ſe adverſus univerſalem humani generis vitiorum inundationem (quando *omnis caro corruperat viam ſuam*) ſe communivit, & fortificavit, ne pariter & ipſe malus fieret cum aliis? Nimirùm modus, quo ſe in decurſu quingentorum annorum illęſum & irreprehenſibilem conſervavit, hic fuit, quòd videlicet beneficia divina continuò memoria ſua recoluerit, eademque ſibi habuerit jugiter ob oculos poſita. Inſinuat idipſum D. Chryſoſt. dum in perſona Dei ait: *Te ſolum inveni gratum*. Unde S. Aug. ait: *Certum eſt, fratres chariſſimi, quod ſi ſemper beneficia Dei noſtri aſſidue cogitamus, peccata noſtra nobis, aut non dominantur, aut ſi fortè ſubrepſerint, citò per pœnitentiam corriguntur*.

D.Carth. ib.

Peccator eſt erga Deum ſicut homo pauper, qui è divite ſumma accepit beneficia, & illum ſuum benefactorem intendit interficere.

Dion. Carth. ib. art. 9.

Exod. 20. 2.

Oleaſt. ib.

S. Amb. lib. de Jacob c. 2.

Gen. 7. 1.

Chryſ. h. 24. in Gen. Noe continuò habuit in memoria divina beneficia, & ideo non peccavit.

S. Aug. ſ. 67. de tempore.

6 *Quomodo poſſum hoc malum facere, &c.* Eſt & aliud motivum, per quod coercemur ad non peccandum, nimirùm ſi conſideremus, quòd ſumma ſit injuria, & deteſtabilis ingratitudo, non ſolùm offendere Deum, qui tot beneficiis nos auxit, verùm etiam illum qui nos in ſummo charitatis, & dilectionis gradu amavit. Audiamus hac de re eundem Dionyſium dicentem: *Quo quis alium in dilectione liberalius, copioſiuſque prævenerit, eo decentius, ac juſtius eſt, eum cordialiter redamare, & eo perverſius quoque, eum non redamare: perverſiſſimum verò eſt, etiam eum odire, abjicere, ſpernere, ſeque ab ipſo prorſus avertere, præſertim ſi conſtet dilecto, à diligente ita ſe diligi. Itaque ut iniquitatum noſtrarum abominandas ac maledictas malitias, efficacius, atque ſincerius cognoſcamus, diligentiſſime contemplemur, quantum & qualiter Deus noſter, dulcis & rectus, prævenerit nos in amore; nec tantum in amore, ſed in amore liberaliſſimo, merè gratuito, puriſſimo, æterno, digniſſimo*. Idem Carthuſ. in artic. 12. ſequens nobis inſinuat aliud motivum, inquiens: *Quo quis amplius diligit aliquem, & magis confidit in ipſo, tanto gravius eſt in ipſum peccare, injuriam ei inferendo*. Quiſnam verò eſt, in quem homo omnem ſuam collocare debeat fiduciam, omnemque ſpem ſuam reponere, præterquàm in Deum, de quo ſecurus eſt, quòd promptiſſimum ſemper pręſtolari poſſit auxilium? Quis igitur adeò temerarius erit, ut contumeliis eum afficiat, aut mortaliter offendat? Idem Dionyſ. in tomo 5. diffusè de Divinis diſcurrit beneficiis, & poſtquam longum illorum texuiſſet catalogum, in hæc tandem verba prorumpit: *Nunc ergo, chariſſime mi, ſapienter intende, quam enorme, perverſum, ac indecens ſit, hunc tantum, ac talem amatorem non redamare, negligere, offendere, parvipendere, ſpernere, aut odire*. S. Thomas ait: *Quem magis amo, magis revereor, magis offendere formido*: ac proinde ſi Chriſtianus quiſpiam Deum, à quo ſummè diligitur, redamaverit, impoſſibile erit, ut illum offendat. Unde eruditiſſimus Idiota his Deum verbis affatur: *Dilectio tua omni peccato contrariatur, & omni tentationi reſiſtit*.

Dion. C. ar. 8. Magna eſt ingratitudo Deum nos amantem offendere.

D. Cart. ar. 12.

Dion. C. ar. 8.

S. Th. opuſc. 6. de Dilect. c. 17.

Idiota de amore Dei c. 15.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Peccatum de novo Chriſtum crucifigit; ubi varię myſticæ hujus crucifixionis rationes, & modi adducuntur.

THEMA.

Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei. Hebr. 6. 6.

1 SAnctus Paulus Apoſt. qui in Divinorum myſteriorum cognitione ſupra omnes alios Eccleſiæ Doctores progreſſus eſt (utpotè qui *raptus in paradiſum audivit arcana verba*) hic, inquam, ut de gravitate, & malitia infinita, quam peccatum mortale, poſt Redemptoris in terras adventum, in ſe habet, adæquatum nobis imprimeret conceptum, hanc ſtatuit concluſionem: *Rurſum crucifigẽtes ſibimetipſis Filium Dei, &c.* Quid verò in deteſtationem peccati amplius, ſive dici, ſive imaginatione concipi potuit? Porrò David divitis illius indignatus temeritati (qui cum numeroſo grege eſſet dives, ut eidem parceret, ovem ſuſtulerat viro pauperi, qui unicã duntaxat habebat oviculam, quam ſicut filiam ſuam diligebat) in hæc verba prorupit: *Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir, qui fecit hoc: ovem reddet in quadruplum*; qua audita Davidis confeſſione, ex ore ejus proprio manante, Nathan Propheta eidem dixit: *Tu es ille vir*. Eodem modo ſæpènumero contingit, quòd Chriſtianus adverſus Judęos, & contra Pilatum furore correptus efferveſcat, eò quòd Filium Dei in monte Calvario cruci affixerint; quibus meritò (maximè, quando culpæ mortalis rei exiſtunt) improperare quis poſſet: *Tu es ille vir*. Pro cujus meliori intelligentia, ſequens neceſſariò ſupponenda eſt veritas indubitata, ſcilicet, quòd ſpinę, clavi, cunctaque alia Paſſionis Redemptoris noſtri inſtrumenta, nullam prorsùs ad illum crucifigendum vim habitura fuiſſent, niſi ſuum à peccato recepiſſent vigorem, & activitatem; nam ut Iſajas prædixit: *Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra*. Et paulò inferiùs in eodem capite majori cum perſpicuitate dicit Pater æternus: *Propter ſcelus populi mei percuſſi eum*. Jeremias Propheta pariter in Threnis ſuis ait: *Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris*. Quam veritatem ſancti Patres, à Deo ſpecialiter illuminati, egregiè intellexerunt; ac proinde S. Bonav. fideles exhortabatur, inquiens: *Non Filium Dei rurſum flagellemus per dilectionem peccati, quia mitigandus eſt ejus dolor, non amplius innovandus*. S. Antoninus in Summa ſua, de peccatore inquit: *In faciem Chriſti conſpuit, & quantum in eo eſt, iterum crucifigit*. Dion. Carth. verba illa: *Oſtentui habentes*, exponens, inquit: *Id eſt, eum irrident; nam & crucifixoribus, & irriſoribus Chriſti conſimiles ſunt*.

2. Cor. 12. 4. Peccator rurſus Chriſtum crucifigit.

2. Reg. 12. 6.

Peccatori indignanti Judæis, quod Chriſtum crucifixerunt, reſponderi poteſt, tu es ille vir.

Iſa. 53. 5.

Iſa. 53. 8.

Thren. 4. 2.

S. Bonav. l. 2. in Quinq.

S. Ant. 4. p. tit. 14. c. 6.

2 P. Bol-

Digitized by Google

P. Bolland. 6. Martii fol. 559. col. Peccator cauſam crucifixionis Chriſti non deſinit renovare ita audivit à Chriſto B. Coleta.

2 P. Bollandus de B. Coleta virgine ita ſcribit: *Inter plures revelationes, quas Deus per ſuam piiſſimam gratiam pateſacere dignatus eſt egregio Doctori, præcellentique, tam verbo, quàm facto, ex ordine Prædicatorum, Magiſtro Vincentio recolendæ memoriæ, fuit notitia prænominatæ matris, quam vidit in ſpiritu genuflectentem humiliter, in conſpectu ſupremæ Majeſtatis, & divinæ bonitatis, ſupplicando ferventer, & devote, pro peccatis ſuæ pauperrimæ plebis; cui miſericors Pater reſpondere videbatur: Filia, quid vis me facere? nam dietim ab illis injurias, & vituperia patior, & ſuſtinere ab illis non ceſſo. Quotidie me laniant, & indeſinenter lacerant minutatim, velut carnes in macello, me blaſphemantes, & abnegantes, meaque præcepta tranſgredientes.* Tametſi enim verum ſit, quòd Chriſtus ad dexteram Patris reſidens, utpotè glorioſus, prorsùs ſit impaſſibilis: attamen peccatores, quantum eſt ex parte ipſorum, ſi poſſent, cauſam crucifixionis ejus renovare non deſinerent.

S. Th. ib.

Audiamus proinde Doctorem Angelicum, qui aſſumpti thematis noſtri verba exponens, ait: *Refertur ad lapſum eorum, qui peccant; qui ſcilicet quantum in ipſis eſt, rurſum crucifigunt Chriſtum, quia Chriſtus pro peccatis noſtris mortuus eſt ſemel* 1. *Petr.* 3. *Cum ergo peccas, quantum in te eſt, das occaſionem, ut iterum Chriſtus crucifigatur, & ſic contumelia fit Chriſto, in cujus ſanguine te totum maculas.*

H. C. ib.

Hugo Cardinalis ſimiliter ait: *Crucifigunt iterum, quantum in ſe eſt, Dominum quia cauſam, pro qua crucifixus eſt Chriſtus, iterare non deſiſtunt.*

Hugo de S. Vict.

Unde Hugo de Sancto Victore ait: Dicit tibi Chriſtus: Serva ſalutem tuam, ego pro illa mortuus ſum, ſi illam amiſeris, ego iterum mori non poſſum; ſed nolo mihi injuriam facias, quia ſi ſalutem tuam, morte mea comparatam, voluntariè peccando amiſeris, iterum, quantum in te eſt, crucifigis, iterum me mori compellis.

Lyr. ad Hebr. 6.

Lyranus quoque verborum thematis ſenſum exponens ait: *Quia quantum eſt in ipſis, reiterant cauſam ſuæ crucifixionis*: cùm enim peccata noſtra fuerint ſpinæ, flagella, clavi, patibulum, & omnia alia pœnoſiſſimæ paſſionis ſuæ inſtrumenta; conſequens eſt, quòd quando impii ſcelera, & tranſgreſſiones ſuas iteratò committunt, quantum eſt ex parte ſua, Chriſtum denuò crucifigant.

Lection. S. Birgittæ.

3 In lectionibus Sanctæ Birgittæ, de eadem Sancta etiamnum decenni adoleſcentula exiſtente, legitur quòd *poſt auditum de paſſione Domini ſermonem, ſequente nocte, IESUM in cruce recenti ſanguine perfuſum viderit, & de eadem paſſione ſecum loquentem.*

Surius 23. Julii to. 4.

Surius in ejus vita inſuper adjungit: *Vidit quaſi eadem hora crucifixum, ſibique dicentem: En ut excruciatus ſum. Illa exiſtimans, eadem hora recens id factum, ait ad eum: Ecquis iſtud fecit tibi Domine? Chriſtus reſpondit: Illi qui me contemnunt, & charitatem meam negligunt.*

Similis facta eſt revelatio S. Birg.

Porrò quinam illi ſint, qui amorem, & charitatem Dei flocci pendunt, facilè ex ejuſdem Redemptoris verbis Matth. 24. deducitur; ibi namque Salvator ait: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum*; iniquitas enim, & peccatum, charitati directè opponuntur, & Redemptorem contemnunt.

Mat. 24. 17.

Bolland. ib.

Idem ſupra citatus Bollandus, ſequentem de B. Coleta refert aliam viſionem, inquiens: *Alio tempore, matri prædictæ, ferventer deprecanti Virginem glorioſiſſimam Matrem Domini Salvatoris, ut intercedere dignaretur apud ſuum chariſſimum Filium, ut miſericorditer parceret ſuo populo pauperrimo; præſentatus ibidem ſibi fuit quidam diſcus, parvis petiis carnium, quaſi forent unius infantis parvuli, repletus, cum reſponſione per modum qui ſequitur: Quomodo ego requiram filium chariſſimum pro talibus, qui quotidie per offenſas, injurias & horrenda peccata commiſſa, quantum in ipſis eſt, ipſum minutius dilaniant, quam hæ carnes, quas in hoc vaſculo conſpicis, fuerunt dilaniatæ?*

Secunda facta B. Coletæ ferme ſimilis priori.

Quando immediata illa advenit hora, in qua Chriſtus humanæ ſalutis lytrum exſolvere decreverat, notandum eſt, quòd non dixerit, ſe tradendum iri manus militum Pilati, nec carnificum, nec ferocientium contra ipſum Judeorum, ut crucifigeretur; *ſed in manus peccatorum*, quia hi ſoli ipſum in crucis patibulum ſuſpendere, ejuſque ſanguinem è venis effundere poterant; ait enim: *Ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum*. Optimè verò ad propoſitum noſtrum inquit Origenes: *Utinam & in illorum peccatorum tantummodo manus IESUS traditus tunc fuiſſet; nunc autem arbitror, ſemper in manus peccatorum traditur IESUS, quando hi, qui videntur in IESUM credere, habent IESUM in manibus ſuis, cum ſint peccatores.*

Orig. tr. 35. in Matt.

Chriſtus plus patitur à peccatoribus quam à militibus Pilati.

Salvator noſter ſanctæ Birgittæ dixit, quòd hi, qui illum contemnunt, ipſum crucifigant: quiſnam verò major dari poteſt contemptus, quàm ineſtimabilem Chriſti ſanguinem, & infinita crucifixionis ſuæ merita conculcare? Chriſtus, apud Prophetam regium, acerbè conqueritur, ſe præter dolores, tormenta, & vulnera, à crucifixoribus ſibi in ſua paſſione illata, inſuper aliis cruciatibus ſuiſſe martyrizatum; ait enim: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt*:

Pſ. 68. 27.

H. C. ib.

quibus verbis, ex mente Hugonis Cardinalis, lamentari voluit, quòd acerbiùs crucifigatur à peccatoribus, qui Redemptionem ejus conculcant, quàm à militibus Pilati, de quibus verè dici poterat: *Si cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Idem Cardinalis huic propoſito textum illum applicat Jobi Prophetæ, in quo Chriſtus de peccatore conqueritur, dicens: *Effudit in terram viſcera mea, conſcidit me vulnere ſuper vulnus*. Ait enim: *Viſcera Chriſti in terram effundit, qui amorem, quo Chriſtus pro nobis mori voluit, pro nihilo ducens, terreno eum corde recolit, id eſt, arido; & conſcidit eum vulnere ſuper vulnus, qui iniquitatem ſuper iniquitatem apponit.*

Job 6. H. C. ib.

Peccatores irrident Chriſtum.

Lyran.

Bellovac. ſpec. mor. lib. 3. d. 19. p. 3.

4 Apoſtolo non ſatis viſum fuit dicere: *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei*, niſi inſuper adderet: *Et oſtentui habentes*; id eſt, ut Lyranus exponit: *Quia videntur irridere mortem Chriſti, quaſi pro modico eam habentes*. Epiſcopus Bellovac. de peccatore in hæc verba ſcribit: *Ad modum Judæorum, in faciem Dei conſpuit, dum eum contemnit. Item ipſum, quantum in ipſo eſt, iterum crucifigit, & ſanguinem ejus quaſi fundit, dum pretium Redemptionis ejus abjicit*.

Gloſſ. interl.

Gloſſa Interlinearis myſterium horum verborum: *Rurſus crucifigentes &c.* ita exponit: *Quia non poſſunt efficere, ut iterum ſibi valeat crucifixio Chriſti: ſibi enim fieret crucifixio Chriſti, ſi carnem ſuam crucifixiſſent cum vitiis & concupiſcentiis.*

Gloſſ. ord. ib.

Gloſſa verò ordinaria eadem verba hoc modo interpretatur: *Non in re crucifigunt, ſed ſimiles ſunt irriſoribus, & crucifixoribus: In ſe crucifigunt, & contumelia habent, qui gratiam ejus vilipendentes, in peccatis jacent.* Porrò licèt crucifixores eodem ſanguine, quem per clavos, flagella, & ſpinas effundebant, & ipſi pariter redempti fuiſſent; illum tamen contemnebant, imò deridebant, & ſubſannabant. Idem verò contemptus reperitur in peccatoribus, de quibus in præcedentibus diſcurſibus diximus: *Lætantur cum male fecerint*: rident enim Dei Filium, tametſi ex fide ſemetipſum de novo crucifigere, & ſacratiſſimi ſui ſanguinis pretium pedibus ſe conculcare ſciant, dum ipſum vili cuidam intereſſe, vel turpi voluptati, cunctiſque aliis, per quæ Deus mortaliter offenditur, poſtponunt. Propheta regius de impiis Hebræis lamentabatur, inquiens: *Quoties exacerbaverunt eum in iram, concitaverunt eum?* Ubi textus Hebræus legit: *Quoties crucifixerunt eum?*

Pſ. 77. 40.

Vit. S. Gertrudis lib. 4. c. 15. Chriſtus tempore bacchanaliorum apparuit S. Gertrudi inter duos carnifices flagellatus.

Redemptor noſter in Dominica Quinquageſimæ, quando peccata Chriſtianorum, propter bacchanalia, in ſummo ſunt culmine, ſanctæ Gertrudæ, circa horam tertiæ, in ea apparuit ſpecie, qua fuit flagellatus, & inter duos carnifices ligatus, quorum unus illum ſpinis, alter verò flagello nodis pleno videbatur percutere: cumque illa cœleſtem Sponſum ſuum interrogaret, qua ratione ei hunc dolorem diminuere poſſet, aut mitigare, reſpondit ei Salvator: quòd ſi quiſpiam devoto corde meam memoria recoluerit paſſionem, plenuſque amore, ſe compungi ſentiens, rogaverit pro peccatoribus; hic utique corde ſuo ſuaviſſimum mihi conficiet emplaſtrum, quo mediante, acerbus hic dolor multùm mitigabitur. Ecce igitur, quàm verum ſit, ut ex hac apparitione colligitur, quòd peccata noſtra vera ſint flagella, ſacroſanctos Chriſti humeros excarnificantia; ac proinde ſancta mater Eccleſia, licentioſorum, & diſſolutorum fidelium torrentem ſiſtere volens, non ſine myſterio ipſis hoc tempore illud proponit Euangelium, in quo Chriſtus crucifixionem ſuam claris verbis prædixit, inquiens: *Conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt de Filio hominis: illudetur enim, & flagellabitur, & conſpuetur.*

Luc. 18.

Pſ. 68. 3. Peccator dicitur crux Chriſti.

5 Salvator noſter, per os regii Prophetæ, de ſemetipſo conqueritur, inquiens: *Infixus ſum in limo profundi*; perſpicuum verò eſt, prout in toto Pſalmi illius diſcurſu legi poteſt, quòd his verbis ad ſuam alluſerit crucifixionem. At verò quænam inter lignum, in quo in monte Golgota crucifixus fuit, reperiri poteſt proportio, ut Salvator dicere poſſit: *Infixus ſum in limo*? S. Bernardus dubium hoc ſolvit, inquiens: *Fortaſſe crux ipſa nos ſumus, cui Chriſtus memoratur infixus; homo enim formam crucis habet, quam ſi manus extenderit, exprimit manifeſtius; limum quidem nos eſſe, manifeſtum eſt, quia de limo plaſmati ſumus*. S. Apoſtolus ait: *Neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti*? cum igitur unumquodque peccatum myſticè Chriſto mortem inferat, conſequens eſt, quòd in omni peccato à nobis commiſſo, in corporibus, & membris noſtris, quantum eſt ex nobis, de novo crucifigatur. Audiamus B. Petrum Dam. in ſerm. primo de Exaltatione crucis ita loquentem: *Vide, ne rurſum tibimetipſi crucifigas Filium Dei, rurſum fabricans crucem, in qua crucifigatur ille, qui reſurgens ex mortuis, jam non moritur. Intuere, ne mortiferam crucem efficias, in qua facias Filium Dei Dei amaris doloribus interire. Superbia ſuperius, inferius luxuria, a dextris proſperatio iniquitatis, a ſiniſtris adverſitatis deſperatio, ſpinas, clavos, lanceam Filio virginis repræſentant. Cum enim elevans te, & ambulans collo extento, caput Altiſſimi ſpinarum multiplicitate contorques, & hic a ſuperioribus ſuperari moleſte fers, imo ſuperiores potius ſuperare contendis, illi ſimilis es, qui ſe ſimilem Altiſſimo cogitavit. Cum ponis oculos tuos, ut non reſpicias cœlum, & voluptuoſis carnis tuæ motibus moveris, & traheris, durioribus clavis tuis pedes Omnipotentis tranſverberans, ab inferiori infers ſupplicium, dum momentanea voluptate, voluntatem dominantis excludis. Cum proſperaris in iniquitate, & fœtidiori curſu rerum peccata peccatis accumulas, clavum ponis in illius dextera, quam de ſuis bonis perſequi non deſiſtis. Cum verò abundantiori triſtitia abſorberis, & tuam impietatem pietati Dei præponderas, ſiniſtram ejus transfigis. Denique cum præſumis defendere, quod feciſti, lancearum ictum vulneri Salvatoris intorques, nihilq; gravius ingeris crucifixo, quam tueri quod odit. De hoc enim peccato ſcriptum eſt: Non miſerearis omnibus, qui operantur iniquitatem.*

S. Ber. ſ. 4. in Vig. nativ.

1. Cor. 6. 15.

S. Petr. Da. ſ. 48.

In diverſo modo peccandi eſt diverſus modus crucifigendi.

6 Ad hoc idem propoſitum optimè deſervit celebris illa querela, qua S. Auguſtinus, in perſona Redemptoris, peccatori ipſum mortaliter offendenti in hæc verba improperat: *Cur me graviori criminum tuorum cruci, quam illa, in qua quondam pependi, afflixiſti? Gravior enim apud me peccatorum tuorum crux eſt, in qua invitus pendeo, quam illa, in qua tui miſertus, mortem tuam occiſurus aſcendi*. Sanctus Antonius de Padua ſimiliter, in duobus ſermonibus, de myſtica hac crucifixione diſſerit; dum ad peccatores diſcurſum ſuum dirigens, illos his verbis perſtringit: *Nonne de vobis adhuc conqueritur Chriſtus, dicens: Quid me quæritis interficere? imò verius: Quid me jam tam crudeliter interficitis? Peccator namque quoties peccat, toties in ſe interficit Chriſtum; quod ſic patet: Quoties homo incurrit propoſita voluntate mortem, toties in ſeipſo vita perimitur; quoties autem homo peccat, toties etiam incurrit mortem. Igitur toties perimit vitam, vita autem noſtra Chriſtus eſt, ait Apoſtolus: Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Chriſtus. Merito igitur conqueritur Chriſtus: Quid me vultis interficere, toties crucifigendo?* Idem Sactus alibi varios diſtinguit modos, quibus Divinæ legis tranſgreſſores hanc Chriſti mortem operantur. Ita enim ſcribit: *Iniqui Judæi malitiam, & obſtinationem cordis non potuerunt ſuſtinere, ſed prorumpentes in ſævitiam, acceperunt lapides, ut lapidarent eum. Sicut autem alias dictum eſt, omne peccatum interficit Ieſum, id eſt, ſalutem in conſcientia peccatoris; ſed ſecundum diverſitatem peccatorum, diverſam ipſi mortem inferunt. Nam quidam præcipitant eum deorſum, & iſti ſunt ſuperbi. Quidam eum ſuffocant, & opprimunt, & iſti ſunt avari; hic introduc de illis, qui ſurripiunt bona pupillorum, & maximè eorum, qui illorum curæ commiſſi ſunt. Quidam verò lacerant, & iſti ſunt crudeles. Quidam ipſum comburunt, & iſti ſunt iracundi; & ſic de aliis. Obſtinati autem lapidant: ita faciebant iſti maligni, quia primò eum corde, deinde manu, & opere lapidare voluerunt.*

S. Aug. ſ. 7 de temp. Peccata plus torquent Chriſtum, quam crux materialis.

S. Ant. de Pad ſer. in Ser. 3. Do. 4. Qu.

In aliis variis peccatis diverſimode eſt actus Chriſtum torquendi.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Ex inæſtimabili Redemptionis noſtræ pretio, à Chriſto in cruce perſoluto, gravitas colligitur peccati; id quod à peccati commiſſione meritò deterrere debet.

THEMA.

Empti eſtis pretio magno. 1. Cor. 6. v. 20.

1 Doctor Gentium Corinthiis enormitatem peccati explicare ſatagens, his verbis ad eos ſcripſit: *An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis a Deo, & non eſtis veſtri? Empti enim eſtis pretio magno: glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*. Quibus verbis ſtringens, & validum efformat argumentum; cum enim corpora, & membra hominis, non ſua ſint, ſed Dei; utpotè cujus anima, à Redemptore noſtro, pretio ſanguinis ſui, à tyranni infernalis ſervitute redempta, & liberata fuit; conſequens eſt, quòd homo animæ ſuæ non ſit dominus proprietarius, ut illam pro delectatione quadam, vel beſtialis appetitus ſui ſatisfactione vendere poſſit. *Non eſtis veſtri*, inquit Interlinearis, *id eſt veſtræ poteſtatis; ſed Dei, qui vos emit a diabolo*. Primaſius quoque ſuper prædicta verba ait: *Qui non eſt ſuus, non debet ſibi vivere, ſed illi, cujus eſt ſanguine comparatus. Qui vult, inquit, poſt me venire, abneget ſe ſibi. Si homo a ſervo, parva pecunia comparato, continuum ſervitium quærit; quanto magis ille, qui plus pro nobis, quod daret, non habuit, quam ſemetipſum?* Chryſoſtomus S. Paulum, hiſce verbis, omnibus fidelibus ſalutare quoddam antidotum, ſive præſervativum contra peccatum præſcribere voluiſſe cenſet, inquiens: *Quid ergo eſt illud: non eſtis veſtri, & quid per illud vult aſtruere? Vt nos muniat, & nobis caveat, ne peccemus*. Iidem doctrinæ Chryſoſtomi ſubſcribit Gloſſa ordinaria, dum ait: *Quandocunque animus, & delectatio trahit nos ad libidinem, vel ad aliquod vitium, debemus conſiderare, quòd non ſumus noſtri, neque noſtræ poteſtatis, ſed Chriſti ſervi ſumus, cujus voluntati obedire debemus, cujus ſanguine redempti ſumus. Pulſatur corpus delectatione? Vult anima conſentire? Debet rationabilitas ad ſe redire, & dicere: Quid cogitas? Quid æſtuaris? Quo vis ire? Non es tuæ poteſtatis, ſed Chriſti ſervus es, qui te redemit pretioſo ſanguine ſuo a diaboli captivitate, & quid iterum captivari vis à diabolo, & ejus poteſtati ſubdi?*

Homini dominus proprietarius eſt ſolus Deus.

Gloſſ. interl.

Primaſius ibid.

Chryſoſt. ibid.

Gloſſ. ord.

2 *Empti eſtis pretio magno*. Ad hoc ut tantò ſtudioſiùs a peccatis abſtineamus, aliud quoddam potentiſſimum ex hiſce verbis elicere poſſumus motivum; ſi nimirum ſeriò conſideremus, quanti Filio Dei à nobis commiſſum conſtiterit peccatum. Ad hoc enim motivum S. Laurentius Juſtinianus reſpexit, quando ait: *Ex pretio erogato pro te, Redemptoris tui agnoſce munus, tuaque prævaricationis pondus*. Ad idem quoque propoſitum ſpectat ingenioſa illa S. Cypriani conſideratio. Quærit enim Sanctus hic Martyr, an Deus immenſum peccati debitum, quod in Divinæ juſtitiæ libris recenſitum erat, generi humano condonare potuerit, abſque eo quòd Filium ſuum unigenitum in Calvariæ monte crucifigendum in terram mitteret? Audacterque aſſertivè reſpondet, quia *non eſt impoſſibile apud eum omne verbum*. Mox verò iteratam ſuſcitat quæſtionem, videlicet: Cur igitur filium ſuum, pro noſtra redemptione conſummanda, tam immenſum pretium exſolvere voluerit? Et reſpondet: *Sine hoc holocauſto poterat Deus tantum condonaſſe peccatum, ſed facilitas veniæ laxaret habenas peccatis effrenibus, quæ etiam Chriſti vix cohibent paſſiones, quæ vix ſceleratos animos a voluptatū fæce evellunt*. Quòd ſi quis tanto, tamque immenſo ære alieno reperiretur gravatus, ut nec omne aurum Peruanum, nec omnes quæ in mari Erithræo naſcuntur gemmæ, nec omnes theſauri, imò nec omnia regna mundi pro illius ſatisfactione ſufficerent; quemnam tibi de ejuſcemodi debito formaturus eſſes conceptum? Quòd ſi pro debito unius duntaxat peccati mortalis, Divinæ juſtitiæ omnia exſolverentur bonorum Angelorum, alio-

Tanta eſt abominatio peccati, ut Deus voluerit Chriſtum pati, & crucifigi ad illud delendum.

S. L. Juſt. c. 3.

S. Cypr. de ...

Debitum peccati eſt majus omnibus divitiis hujus mundi.

Digitized by Google

aliorumque cœlitum merita, omnes Martyrum paſſiones & tormenta, omnia ſingulorum viatorum, quotquot ab Adamo ad finem uſque ſæculorum futuri ſunt, aut fuerunt, penderentur bona opera; hæc omnia utique ad unici illius peccati mortalis debitum exſolvendum minimè forent ſufficientia; ſed neceſſum fuit, ut ipſemet Dei Filius, in propria perſona, in crucis ſtateraſe appendi faceret, ut dignam pro tanti debiti exſolutione compenſationem præſtaret. *Ipſe Deus*, inquit S: L. Juſt. *& hominum mediator, homo Chriſtus Ieſus, nullum aliud voluit exhibere pretium, quam ſeipſum. Antiquæ damnationis abolevit chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, illudque affixit cruci, reconciliando nos Deo per ſanguinem ſuum.*

S. L. Juſt. de obed. c. 5.

Innoc. III. ſ. 3. de Nativit. Novar. ib. Etſi minima Chriſti actio fuiſſet ſufficiens pro noſtra redemptione, voluit tamẽ effundere totum ſanguinem ſuũ ut oſtenderet peccati gravitatem. Coloſſ. 2. 1. Pſ. 144. 3. Euſ Emiſſ. h. 3. de Symb. S. Ber. to. 4. l. 4c. p. 1.

3 Innoc. III. ſuper illa verba: *Parvulus datus eſt nobis, & filius natus eſt nobis*, in ſerm. quodam de Natali Domini, ita ſcribit: *Nobis datus eſt a Deo, ut Deo redderetur a nobis pro debito.* Novarin. ſuper propoſiti thematis noſtri verba, inquit: *Non potuit non eſſe magnum pretium, cum magnus ille fuerit, qui nos emit: fecit ſe pretium noſtrum, qui nos fecit.* Et verò quis eſt, qui dignè ſatis ponderare poſſit, quanti pretii, & valoris ſit ille, *in quo ſunt omnes theſauri?* Ille, qui *magnus eſt Dominus, & cujus magnitudinis non eſt finis?* Euſ. Emiſſ. inquit: *In trutina crucis non aurum, vel argentum, non aliquid Angelicum, ſed ſemetipſum paſſus eſt anthor ſalutis appendi, ut homini, qui a ſtatu degeneraverat, natura ſua dignitatem* (dicamus nos aptiùs ad propoſitum: *Vt peccati ſui gravitatem*) *vel ipſa oſtenderet pretii magnitudo.* S. Bernardin. juxta communẽ Theologorum doctrinam docet, quòd quævis etiam minima Chriſti actio, v.g. oratio, ſuſpiriũ greſſus, ſtilla ſanguinis, ad mille mũdos redimendos ſufficientiſſima fuerit: *Vna*, inquit, *gutta ſanguinis Chriſti ſufficiens erat pro redemptione decem millium mundorum*; & tamen poſtquam peccata noſtra ad crucis appenſa fuerunt ſtateram (*ſtatera facta corporis*) pondus illius adeò deprehenſum fuit ingens (*peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*) ut pro illorum ſatisfactione, ſanguinis ſui torrentem copioſum effundere voluerit.

1. Pet. 2. 24.

S. Thom. ib. Omnis ſanguis omniũ ſacrificiorum veteris legis erat inſufficiens de ere peccatum.

4 S. Th. de Aquino ait: *Dicitur autem pretium redemptionis magnum, quia non eſt corruptibile, ſed æternam habens virtutem, cum ſit ſanguis ipſius Dei æterni.* Enimverò ſi omnis ſanguis congregari poſſet, qui intra quinque millia annorum, in innumeris ſacrificiis, in honorem Dei oblatis, effuſus fuit, priuſquam Chriſtus offerretur æterno Patri ſuo in ara crucis; utique ſanguis ille integrum quendam, & vaſtum lacum impleturus eſſet, & tamen totus ille ſanguis ſimul ſumptus, ne quidem ad unici peccati mortalis delectionem ſuffeciſſet; at verò unica duntaxat ſtilla ſanguinis agni immaculati, Redemptoris noſtri, ad ſolvenda omnia totius humani generis peccata abundè prævaluit; quamvis ille totum ſacratiſſimum ſanguinem ſuum effundere voluerit, ut per hoc, quam ingens ſit contractum à nobis per peccatum debitum, nobis palam faceret, utpotè pro cujus ſatisfactione tantum fuit exſolutum pretium. Verum quidem eſt, quòd Chriſtus pro totius humani generis debitis redemptionem ſuam perfecerit, veruntamen ut in Tomo 1. hujus Bibliothecæ in tractatu de Anima, diſc. 12. diffusè probavimus, idem prorsùs ſanguinis ſui pretium Chriſtus exſoluturus fuiſſet, ſi non niſi pro unico duntaxat peccatore paſſus fuiſſet; atque ideò in eodem tract. diſc. 13. oſtendimus, unumquemque eadem obligatione Redemptori obſtrictum eſſe pro ſe ſolo, quanta omnes obſtringuntur in univerſali; imò longè plus obſtringitur pro ſe ſolo, quàm omnes in univerſali ſint obſtricti. S. Baſilius Magn. in oratione quadam de peccato, ad incutiendum nobis peccati horrorem, ſequens adducit motivum, inquiens: *Eo pretio quod pro te penſum eſt, aliquam dignitatis tuæ capito notionem; reſpice, amabo, ad pretium, quo redemptus es, & tuam agnoſcito dignitatem; pretioſo Chriſti ſanguine emptus es, ne fias igitur ſervus peccati.* Sanctus Laurentius Juſtinianus aliud adducit motivum, dum ait: *Sanè ex difficultate curationis, languoris magnitudo percipitur; atque ex pretii exhibitione, ſpiritualis ſervitus quam ſit grave onus agnoſcitur.* Porrò venenum, quod ſerpens infernalis in magnam noſtram perniciem evomuit, neceſſariò per ſanguinis Chriſti balſamum curari debuit. Unde Sanctus Cypr. ait: *Vulneri tam putrido, & antiquarum cicatricum fœtori, non inveniebatur medicamentum conveniens, niſi unguento ſanguinis hujus plaga vetus liniretur, & malagmate carnis in cruce extenſa ſiccarentur venena, quæ calcaneo primi hominis, & omni poſteritati ejus ſerpens ille ſeductor antiquus infuderat.* S. Bernardus, ut graviſſimam maximèque lethiferam peccati infirmitatem cordi hominis perſuaderet, in hæc affectuoſa verba prorupit: *Agnoſce ò homo, quam gravia ſint vulnera, pro quibus neceſſe eſt bonum Chriſtum vulnerari*; ubi obſervanda ſunt verba illa, *neceſſe eſt*; per hæc enim ſignificare voluit, quòd ad hoc magnum malum curandum, aliud prorsùs non ſuppetat remedium, quàm ſanguis Chriſti; unde ſubdit: *Filius Dei altiſſimi jubetur occidi, ut vulneribus meis pretioſo ſui ſanguinis balſamo mederetur.* Audiamus S. Thomam à Villanova, hac de re hiſce verbis diſſerentem: *Qualis eſt culpa quæ Dei morte vindicatur? Vnde Bernardus: Ex qualitate remedii, morbi æſtimo quantitatem: Filius Dei jubetur occidi, ut pretioſi ſanguinis ſui balſamo mederetur vulneribus meis. O atrociſſima vulnera, quæ hujuſmodi medicamento curantur!* Didacus Stella ſimiliter circa hoc punctum ſequentes adducit conſiderationes, inquiens: *Hinc colligitur, quanta ſit peccati malitia, ſiquidem ad eam purgandam, oportuit Deum ipſum in carnem mortalem deſcendere, paſſibilemque fieri, ut ſic copulata divinitati, quaſi quoddam fomentum faceret ad naturam humanam ſanandam. Ideo quoties peccas, attende, quantam incurrat infirmitatem, ad cujus curationem oportuit Filium Dei mori.*

S. Baſil. or. 3. de pecc.

S. L. Juſt. ib. de obed. c. 1.

S Cypr. ib. Putridum & antiquiſſimũ peccati vulnus per ſolum Chriſtum curari debuit.

S. Ber. ſ. 3. de nat.

S. Th. à Vill. ho. 2. de Adv.

Did. Stell. in c. 18. Luc.

5 In hanc quoque rem magni ponderis ſunt verba illa Eccleſiaſtici: *Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris, dedit enim pro te animam ſuam*; etenim ut à peccato lavaremur, ſublevaremurque ab inferni ſervitute, ſemetipſum pro nobis tradidit. Quis autem pro dignitate comprehendere queat, quanti Deus valeat? *Proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum.* Euſebius Emiſſenus, ut nos ad conſervandam illæſam à culpa animam noſtram excitaret, ſequens adducit motivum: *Cuſtodiamus ſolicite, quod tanti cruoris commercio Chriſtus redemit. Reus itaque erit non parvi pretii, ſed ſanguinis Chriſti, qui violat, & commaculat animam, Chriſti ſanguine, & paſſione redemptam.* S. Thomas de Villanova rationem reddens, cur Divina providentia, quæ nihil ſine magno ſacramento operatur, debito peccati per tam grave diſpendium ſatisfacere diſpoſuerit, ſequentem non minùs utilem, quàm ingenioſam, adducit obſervationem, inquiens: *Peccatum commiſſum tali remedio curandum erat, quo homines maximè à peccato deterrerentur, & ſi peccare contingeret, citiùs ſublevarentur. Hoc ſuper omnia, quæ fieri aut excogitari poſſunt, facit mors Chriſti: quid enim magis homini peccati horrorem incutere poteſt, quam videre Filium Dei, pro peccatis in crucis patibulo morientem, & terribilem paſſionis pro reatu hominis ſatisfactionem reddentem? O grande malum peccatum, pro quo talis ultio fit! Non mihi inundantem mundum, flagrantes civitates, abſorptos homines, non infernum, & omnes ejus pœnas objicias; nam ſi mille proponas gehennas, non ſic expaveſco, & contremiſco, ſicut videre Deum pro peccatis morientem, & peccati reatum morte ſolventem.* Dionyſius Carthuſianus ingens hoc redemptionis pretium, à Chriſto, qui cum longè minori pretio peccatum condemnare poterat, perſolvi conſiderans, inquit: *Oportebat Chriſtum pati, ut innoteſceret, quam enorme, & grave ſit peccatum, pro cujus expiatione oportuit pati unicum Filium Dei.* Unde meritò quilibet Chriſtianus, quando ad pedes confeſſarii peccata ſua per exomologeſin expiaturus recurrit, pro unico concipiendæ compunctionis motivo, hæc præcipuè conſiderare deberet; ſcilicet, quanti peccatum Chriſto conſtiterit. Abulenſis ait: *Remiſſio peccatorum noſtrorum verò dependet à Chriſto, per modum meriti; nam quidquid nobis de peccatis dimittitur, totum, & multo ampliùs meruit Chriſtus nobis remitti: & ſic, quando abſolvimur, recipimus realiter aliquid de eo, quod eſt Chriſti, id eſt de meritis paſſionis ejus.* Quando filius aliquis, divitẽ, & nobilem habens Patrem, ludendo v.g. triginta millia ſcutorum perdidit, Pater ille dives, & nobilis, ne honor, & exiſtimatio filii penès mundum aliquod patiatur præjudicium, totam illam deperditam pecuniæ

Eccl. 29. 30.

Rom. 8. 32.

Euſ. Emiſſ. h. de Latr. Qui animam maculat, reus eſt ſanguinis Chr.

S. Th. à Vill.

Dio. Cart.

Abul. c. 9. in Mat. c. 16. q. 73. Filius dives ſi ludendo multum perdidit, pater ſolvit debitum, & filium monet ut impoſterum ſit cautior.

Digitized by Google

ſummam libenter exſolvit; ita tamen, ut priusquam illam colluſori expediat, prius filium advocet, & totam hanc ſummam in totidem ſcutis, aliiſque monetis accumulatam, & per varias menſas diſtributam, eidem oſtendat, dicatque: En, quanti tibi, mihique hic ludus conſtiterit; hic enim tantæ ſummæ pecuniariæ aſpectus, à Patre ſufficiens futurus eſſe ſperatur ad refrænandum filium, ne amplius pro tam ingenti ſumma ludi ſe diſcrimini committat. O utinam quilibet Chriſtianus oculo fidei videre, & coràm intueri poſſet, quanti ſit pretii una ſtilla ſanguinis Redemptoris noſtri, & quanti illi peccatum ſuum conſtiterit (*empti eſtis pretio magno*) hoc enim ſi vivę fidei oculo conſideraret, adimpleturus utique eſſet conſilium illud, quod mox ſubdit Apoſtolus, inquiens: *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*. Hugo Card. ait: *Empti eſtis pretio magno, & ideo non debetis vos dare pro parva peccati delectatione; ſed tamen contrarium fit communiter, quia ut Sapiens ait, Prov. 10. Pro nihilo cor impiorum*. S. Laur. Juſt. velut frænum à culpa retrahens, ſequentem nobis inſinuat ſententiam: *Jugiter meditandum eſt, quanta Salvator noſter nos charitate dilexerit, qualia pro nobis pertulerit, quove nos dignatus ſit redimere pretio*. Quando in primis creſcentis Eccleſię crepundiis, gentiles hactenùs in perfidia ſua habituati, ad fidem Chriſti prædicationibus Apoſtolorum permoti, convertebantur, jamque vitam agere debebant ex dictamine fidei prorſus irreprehenſibilem; S. Petrus, ut illos in continuatione obſervantiæ Evangelicæ tantò validius ſolidaret, & ſtabiliret, nullum potentius frænum illis proponi poſſe judicavit, quàm ſi illis ob oculos poneret ingens redemptionis noſtrę pretium, à Chriſto pro peccatis noſtris in cruce expenſum; id quod optimè idem Juſtinianus advertit, dum eodem in loco hæc verba ſubdit: *Hoc namque converſis fidelibus Apoſtolus Petrus inſinuare volens, dicebat: Scientes, quod non corruptibili auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis; ſed pretioſo ſanguine quaſi agni incontaminati, & immaculati Chriſti*. Dion. Carthuſ. hæc verba: *Pretio magno*, hac gloſſa illuſtrat: *Videlicet, morte, & ſanguine Chriſti, de quo ſcriptum eſt in Apocalipſi: Redemiſti nos Domine Deus in ſanguine tuo. Hinc itaque dicit Anſelmus: Certè Domine, quia me feciſti, debeo me totum; quia redemiſti me, debeo me totum: imo tantum debeo amori tuo, plus quam meipſum, quanto tu major es me, pro quo dediſti te ipſum, & cui promittis te ipſum*. S. Aug. in ſermone quodam Salvatorem noſtrum introducit, multa beneficia Chriſtiano collata in hæc verba enumerantem: *Cum expulſus de Paradiſo, jure peccati, mortis vinculis tenereris, virginalem uterum introivi, in præſepio expoſitus, & pannis obvolutus jacui, infantiæ contumelias pertuli, irridentium palmas, & ſputa ſuſcepi, acetum cum felle bib., flagellis cæſus, vepribus coronatus, cruci affixus, vulnere percuſſus; ut tu eripereris morti, animam in tormentis dimiſi. En clavorum veſtigia, quibus affixus pependi. En perfoſſum vulneribus latus: ſuſcepi mortem tuam, ut in æternum viveres*. Ac tandem, ut hæc omnia peccatori motivi loco deſervirent, ne tantum pretium contemneret, aut inutile redderet, hiſce verbis concludit: *Cur quod pro te pertuli, perdidiſti?* Hæc autem jactura aliter non fit, niſi per peccatum; hoc enim ſanguinem Redemptoris conculcat. Idem S. Doctor in alio quodam ſermone peccatorem ſequentibus verbis exhortatur, inquiens: *Si contemnis corpus tuum, conſidera pretium tuum*. Hugo Card. eundem S. Auguſtinum allegat, ſuper verba thematis noſtri ita ſcribentem: *Ita caro emit, ut ſolus poſſideret, ut homo non haberet opinionem, quod poſſet aliquid contra Dominum facere*. Et iterum in alio quodam ſermone ita ſcribit: *Agnoſce homo, quantum valeas, & quantum debes, & dum tantam redemptionis tuæ perſpicis dignitatem, ipſe tibi indicito peccandi pudorem*.

H. C. ib.
Prov. 10. 10.
S. L. Juſt. ib.
S. Petrus Apoſtolus converſis ad fidem oſtendit ingens pretium redemptionis noſtræ ut ceſſent peccare.
Dion. Carth. 1. Cor. 6.
S. Aug. ſ. 67. de tempore.
Conſiderantur beneficia à Chriſto collata homini.
S. Aug. ſ. 16. de verbo Domini.
S. Aug. in Append. ſ. 41

6 S. Apoſtolus ad Hebræos ſcribens, hoc illis proponit argumentum: *Irritam quis faciens legem Moyſis, ſine ulla miſeratione, duobus, vel tribus teſtibus moritur: quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt?* Audiamus Sanctum Ambroſium, qui ſuper hæc verba ſcribens, prædictum Apoſtoli argumentum in ſequenti forma deducit: *Quantò major eſt Chriſtus, quàm Moyſes, gratia, quàm lex; tanto majora mereberis ſupplicia, ſi Filium Dei conculcaveris. Et quomodo conculcat quis Filium Dei? ſicut ea quæ conculcamus, nullius momenti pendimus; ſic & qui liberè peccant, abſque timore, & abſque pœnitentia, Chriſtum nullius momenti exiſtimant*.

Hebr. 10. 28. Quanto major Chriſtus eſt Moyſe, tanto plus peccat Chriſtianus dum peccat.
S. Ambr. ib.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM,

De odio, quo Deus deteſtatur, & perſequitur peccatum.

THEMA.

Odiſti omnes, qui opeantur iniquitatem. Pſ. 5. v. 7.

1 REgius Propheta in Pſal. 5. abominabile exponit odium, quo Deus peccatum deteſtatur; ſiquidem Deum his verbis affatur: *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit juxta te malignus, neque permanebunt injuſti ante oculos tuos: odiſti omnes, qui operantur iniquitatem*. Theodoretus tribus utitur verbis, ſummum odium quo Deus peccatum abominatur, exprimentibus, ait enim: *Omnem iniquitatem reſpuis, aſpernaris, execraris*. Chryſoſt. ſimiliter ſuper hæc Pſalmiſtæ verba ita ſcribit: *Averſatur improbitatē, eam odit, & abhorret*. S. Th. tres diſtinguit odii gradus, inquiens: *Triplex gradus eſt, quomodo aliquis odit aliquem. Primò habet eum odio, volendo ei malum in corde*; in dubium verò revocari nequit, prout in progreſſu hujus diſcurſus videbitur, quin Deus intimo, & mortali odio peccatum hoc modo deteſtetur. *Secundo hoc exequitur, inferendo pænam*; ſicut enim *probatio dilectionis, exhibitio eſt operis*; ita quoque irreconciliabilis odii indicium erit, ſi quando Deus in objectum exoſum gravi ſupplicio, & pœna animadverterit: ac proinde Pſalmiſta ſubdit: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*: Deus enim impios peccatores, per æternæ perditionis barathrum caſtigat. *Tertiò, ſi quando punivit, non reconciliat eum ſibi*; hoc autem pariter in peccatore contingit, quamdiu talis permanſerit. *Deus ſic odit ſicut pænam inferens, qui non reconciliatur; unde ſubdit: Virum ſanguinum, & doloſum abominabitur Dominus: illa autem abominamur, quæ in cognitione noſtra non patimur*. Enimverò nuſquam reperietur, quòd Deus à ſexies mille, ſexcentis, ſeptuaginta hactenus elapſis annis, quantumvis ſit miſericors, & pius, peccato, poſt primam ejus originem, reconciliatus fuerit: & licèt peccatori ſæpè reconcilietur, hoc tamen nunquam facit, niſi poſtquam peccatum depoſuit, cum peccato verò ei nunquam reconciliatur; cùm hoc enim habet, & in ſempiternum habebit implacabilem inimicitiam, illudque in inferno irrevocabiliter puniet in ſempiternum: *ſic enim odit, ſicut pænam inferens, qui non reconciliatur*.

Deus abominatur peccatum tribus gradibus odii.
Theod. ib.
S. Th. ib.
Deus nunquam reconciliatur peccatori quà tali.

2 Porrò non ſolùm Pſalmiſta odium, quo Deus impios proſequitur, manifeſtat; verùm etiam Eccleſiaſticus idipſum inſinnat, dum ait: *Altiſſimus odio habet peccatores; peccatoribus reddet vindictam, cuſtodiens eos in diem vindictæ*. Similiter in libro Sapientiæ dicitur: *Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus*. Imò Deus ipſe apud Oſeam apertis verbis de peccatoribus ſe declarat, inquiens: *Exoſos habui eos, propter malitiam adinventionum eorum: de domo mea ejiciam eos, non addam ut diligam eos*. Hiſce tamen Scripturæ locis, præter alia Scripturæ loca appoſita, ſequens quoque objici poteſt ratio, quia odium paſſio quædam eſt, hæc autem in Deum cadere nequaquam poteſt; maximè cum de eo divinus ejus Secretarius dicat: *Deus charitas eſt*. Dion. Carthuſ. ad hoc reſpondet, dum ait: *Odium, prout eſt paſſio animæ, non competit Deo, niſi tranſumptivè, quemadmodum ira; ſed prout eſt deteſtatio voluntatis, malum nolentis, ſic poteſt competere Deo: & ita Deus odit male agentes, quia deteſtatur, & abjicit eos a ſe*. Hug. Card. aliter reſpondet, inquiens: *Eſt duplex odium, odium affectus, & odium effectus; odio affectus non odit Deus, ſed odit odio effectus*, quaſi diceret: odium, quo Deus culpam averſatur, ex effectibus apparet, id eſt, ex ſuppliciis ſeveriſſimis, quibus culpam irreconciliabiliter condemnat. Incognitus Carmelitanus, Michael Ayguanus de Bononia, omnem difficultatis nodum ſequenti expoſitione reſolvit, inquiens: *Ad modum odientis ſe habet, dum eos a ſe expellit, & damnat*.

Qualiter odium cadat in Deum.
Eccl. 12. 3.
Sap. 14. 9.
Oſe. 9. 15.
1. Joa. 4. 8.
D. Carth. in Pſ. 5.
H. C. ib.
Incogn. ib.

3 Porrò verbis ex libro Sapientiæ, aliiſque ex locis ad-

Sine ipſo factum eſt nihil, hic nihil exprimit peccatum.
Sap. 11.25.

adductis, opponi poteſt authoritas quædam ex eodem Sapientiæ libro deſumpta, quæ adeò clara eſt, & perſpicua, ut nulla prorſus Gloſſa indigeat; ait enim Sapiens: *Diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti.* Præterea in tota Scriptura nulla reperitur veritas antiquior illa, quæ pares cum creatione mundi natales ſuos habet: cum igitur ſacer Chroniſta Moyſes dicat: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*; inter hæc autem creata, homo quoque contineatur, velut microcoſmus, id eſt, parvus quidam mundus; qua igitur ratione Pſalmiſta dicere poteſt, quòd Deus oderit hominem peccatorem: *Odiſti omnes qui operantur iniquitatem*, cum etiam peccatores Dei ſint creaturæ, divinis ipſius manibus plaſmatæ? Albertus M. huic dubio adæquatè reſpondet, inquiens: *Tu Domine diligis omnia, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti: Iniquitatem autem non feciſti, & propter hoc odiſti eam.* Idque ſequentibus probat verbis, ex libro Sapientiæ c. 1. deſumptis, ubi Sapiens ait: *Deus non fecit mortem, nec lætatur in perditione vivorum.* S. Joannes in cap. 1. ſui Euangelii, poſtquam dixiſſet: *Omnia per ipſum facta ſunt*, ſtatim ſubjungit: *Et ſine ipſo factum eſt nihil.* Quòd ſi autem curioſius ſcire deſideres, quidnam per id *nihil* intelligatur, diſcito idipſum à S. Antonino, qui ait: *Nihil Deo diſplicet, niſi peccatum. Sapientiæ 11. Nihil odiſti eorum, quæ feciſti: & quia ſine ipſo factum eſt nihil, ut dicitur Ioan. 1. id eſt, peccatum, ut exponit B. Auguſtinus, quod nihil dicitur, quia non eſt aliqua creatura, ſeu poſitivum, ſed privativum; ideo cum omnia diligat quæ fecit, hoc ſolum odit, quod ipſe non fecit; & in quo invenit, ſcilicet mortale peccatum, inimicum habet & odit, ſcilicet reſpectu culpæ.* Quinam, obſecro, primus fuit author peccati? certè non Deus, ſed maximus, & juratus Dei inimicus, id eſt, dæmon: hac igitur veritate, tamquam indubitata, ſuppoſita, facilis eſt ad objectionem factam reſponſio, ſcil. *Nihil odiſti eorum quæ feciſti*; quia, ut bene S. Hieronymus, vel quiſquis alius Epiſtolæ illius author eſt, declarat: *Amat Deus hominem, ut artifex fabricam, ſed odit mala opera, quibus fabrica urgetur in lapſum: & qui mala opera odit, malorum operum non poteſt amare factorem, ſicut Salomon ſapientiſſimus protulit: Odio ſunt Deo impius, & impietas eius.* S. Auguſtinus contra quendam Manichæi hæretici diſcipulum, ad idem propoſitum in hæc verba ſcribit: *Odit, non in quantum homines ſunt, ſed in quantum peccatores ſunt.* Sic tametſi populus Hebræus, populus eſſet dilectus, & ſuper omnes mundi gentes amatus, beneficiiſque auctus, ut proinde Pſalmiſta dicat: *Non fecit taliter omni nationi:* nihilominus idem Deus ſe illum odio habere manifeſtè declarat; ſed odii hujus cauſam velim audiatis: Dicit igitur apud Jeremiam: *Facta eſt mihi hæreditas mea, quaſi leo in ſylva: dedit contra me vocem, ideò odivi eam.* Hug. Cardinalis ſuper prædicti thematis verba inquit: *Deus non odit naturam, ſed vitium, quod non fecit.* S. Antoninus eodem in loco ex S. Hieronymo de pœn. diſt. 1. dicit: *Non enim hominibus iraſcitur Deus, ſed vitiis.* In his enim Deus partem non habet, ut diffusè probat S. Auguſtinus ſuper Pſ. 68. inquiens: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Naturæ omnes per ipſum factæ ſunt, iniquitas per ipſum facta non eſt, quia iniquitas facta non eſt. Subſtantiæ illæ per eum factæ ſunt, quæ laudant eum. Vniverſa creatura laudans Deum a tribus pueris in camino commemoratur.* Poſt congeſtum verò longum creaturarum Deum laudantium catalogum, tandem ſubjungit: *Nunquid in illo hymno advertiſtis, quod avaritia laudet Deum? laudat ibi Deum & ſerpens, avaritia non laudat. Omnia quippè repentia nominata ſunt ibi in laudem Dei, nominata ſunt omnia repentia, ſed non ſunt ibi nominata aliqua vitia. Vitia enim ex nobis, & ex noſtra voluntate habemus.*

Gen. 1.
Alb. Magn. in pſ. 5.
Sap. 1. 13.
Joa. 1. 3.
S. Anton. p. 4. t. 14. c. 6.
S. Hier. t. 9. epiſt. 6. ad amic. ægrotum.
S. Aug. l. 6. con. Adimantum.
Deus peccatis non hominibus iraſcitur.
Jerem. 12. 7.
Hu. C. in pſ. 5
S. Anton ib.
S. Aug. in pſ. 68.

4 Multæ equidem ſunt rationes, cur Deus peccatum in peccatore deteſtetur. Albertus Magnus illum adducit ex Habacuc Propheta textum: *Mundi ſunt Domine oculi tui, & reſpicere ad iniquitatem non poteris*; & ideò Sapiens, Deum *ſpeculum ſine macula* appellat. Quanta autem macula, peccati ſit turpitudo, S. Thom. à Villanova his quidem paucis, ſed nervoſis verbis indicat: *Qualis eſt macula, quæ DEI ſanguine diluitur?* Pater Corn. à Lapide ſuper cap. 2. Jerem. hac de re ita ſcribit: *Fuit conſentaneum magis, Dei filium hominem fieri, & tam indigna pati, quam peccatum inultum relinqui.* Porrò Deus peccatum tanto proſequebatur odio, ut ſupremum Sanctiſſimæ Triados conſiſtorium decrecreverit, ut pro illo abolendo, & deſtruendo, ſecunda in Divinis perſona luteam hanc mortalitatis noſtræ trabeam indueret, in eaque per triginta trium annorum Iliadem pro peccato debellando pateretur, & tormenta ſubiret. Unde S. Bonav. ait: *Deus perſecutus eſt peccatum ab initio, in tantum, quod projecit illud de cœlo, & videns quod remanſerat in mundo, ipſe in propria perſona deſcendit in mundum, ut de ipſo fugaret peccatum; & tandem in judicio projiciet, & includet ipſum in inferno.* S. Antoninus quoque de eadem materia has habet conſiderationes: *Apparet, quantum diſplice.it Deo peccatum, ex ejus deſtructionis elaboratione, omnes enim labores aſſumpſit, ut deſtrueret peccatum; voluit enim carnem aſſumere, ut carnem a peccato mundaret; prædicare, ut illud contereret; Sacramenta inſtituere, ut illud deſtrueret; Apoſtolos in mundum mittere, ut illud expugnaret; vendi, ut nos redimeret; ligari, ut nos a peccatis ſolverit; ſanguinem fundere, ut nos à peccis lavaret; crucifigi, ut illud crucifigeret; occidi, ut occideret peccatum.*

Alb. M. ib. Habac. 1.
Sap. 7. 26.
S. Th. à Vill. h. 2. de Adv.
Corn. à Lap. in c. 2. Jerem.
Deus ab initio perſecutus eſt peccatum in cœlo, & in terra.
S. Bon. t. 6. diæt. ſalut. t. 1. c. 1.
S. Anton. ib.

5 Reflexiſtiſne vos aliquando ad illud Dei lamentum, quando omnibus totius humani generis individuis, peccatis immerſis, proteſtatus eſt, dicens: *Pœnitet me feciſſe eos?* Ratio autem, cur Deum illius pœnituerit, exinde colligitur, quòd Moyſes paulò ante his verbis dixerat: *Videns Deus, quod cuncta malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra.* At verò quonam modo in Deum pœnitentia cadere potuit? Reſpondent nonnulli, Deum dicere voluiſſe: *Pœna tenet me feciſſe hominem*, quia ad Filium Dei pertinebat, ut pœnas peccati noſtri portaret. Textus Hebraicus legit: *Indoluit in corde ſuo.* Oleaſter vertit: *Pœnitet Dominum hominem feciſſe.* Et ibidem ſubdit: *Hinc diſco, Deū toties pœnitere feciſſe te, quoties te peccatorem intuetur. Similiter quantum malum peccatum ſit, ut faciat Deum corde dolere; eſt enim dolor cordis inter cæteros acutior; unde & apud Iſaiam conquerentem Deum legis: Laborare, inquit, me feciſti in peccatis tuis.* Hanc quoque Dei querelam Origenes conſiderat, inquiens: *Sicut boni actus noſtri, & virtutum profectus lætitiam feſtivitatemque Deo, & Angelis gignunt; ita vereor, ne mala converſatio noſtra, non ſolum terris, ſed & cœlo lamentationes inducat, & luctus, & fortaſſis etiam ipſi Deo luctum incutiant humana peccata. Annon lugentis eſt illa vox, cum dicitur: Pœnitet me, quia feci hominem ſuper terrā?* Quādo Deus incarnatus, ipſo triumphi ſui die, *videns civitatem flevit ſuper illam*, tunc, ut Did. Stella exponit: *Flevit Chriſtus noſtra peccata;* neque mirum erat, quòd lacrymæ ab oculis Redemptoris manarent, qui in eadem ſeptimana in procinctu erat, ut in odium peccati totum ſanguinem è venis ſuis funderet. Ex his autem tormentis, & doloribus, quos Filius Dei ad abolendum peccatum ſibi aſſumpſit, in perſpicuam devenire poſſumus notitiam infiniti odii, quo peccatum fuit deteſtatus. Refert Metaphraſtes in vita S. Joa. Chryſoſt. quòd cum Eudoxia Imperatrix nonnullos è ſuis ad Chryſoſtomum mittere vellet, qui ei ex parte ſua, niſi ſe ejus genio accommodaret, mortem comminarentur; hi prędictæ Imperatrici dixerint: *Fruſtra illum hominem terres: nihil ille, niſi peccatum timet:* ita quoque divinus ille Atlas, qui tribus digitis totum ſuſtentat univerſum, quando coram eo in horto Gethſemani præſentatum fuit peccatum, ut illud dilueret, proque eo per mortem ſuam ſatisfaceret, pavor & tremor toto corpore ipſum invaſit. Joa. Gerſon magnus Cancellarius Pariſienſis inquit: *Peccatum maximopere habendum eſt odio, quod maximè juſtitiæ Divinæ diſplicet, nam ad ipſum deſtruendum videtis Deum pati. Peccatum eſt horribiliſſimum, alioquin nunquam Dominus noſter, ad liberandum nos, tantam fuiſſet perpeſſus pœnam.* Enimverò ſi Rex aliquis rebellem quendam punire volens, per illatum ei bellum illum perſequendo, certò ſciret, ſe in tali bello propriæ vitæ jacturam paſſurum eſſe; & nihilominus conſtans maneret in concepto propoſito, vitæque propriæ periculum voluntariè ſubiret, diceretis utique, talem Regē, inimicum ſuum ſupremo, & mortali proſequi odio;

Propter peccata Deus dixit pœnitet me feciſſe eos
Gen. 6. 7.
Oleaſt. ib.
Orig. ho. 23. in Num.
Did. St. in Luc. 19. 41.
Ex aſſumptis ſummis Chriſti doloribus colligitur maximum odium peccati.
Gerſon 1. 2. de paſſ. pag. 90.
Argumentatur a minori ad majus ex odio regis terræ ad odium Dei.

idipſum verò in præſenti caſu noſtro planè contingit, ſiquidem Deus ille, *quem adorant dominationes, tremunt poteſtates*, hac noſtra ſe mortalitate veſtivit, ut peccatum morte ſua deſtrueret. Audiamus S. Bernardin. dicentem: *Quantum Deo diſplicuerit peccatum, ac quam magni ponderis extiterit, apparet, quod pro illo Dei Filium neceſſe fuerit pervenire ad crucem.* Nam ut S. Joa. in Epiſtola ſua ait: *In hoc apparvit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli*; opera autem diaboli non ſunt alia, quàm peccata, pro quibus per mortem ſuam diſſolvendis, Filius Dei venit in hunc mundum.

S. Ber. to. 1. ſ. 53. in fin. 1. Joa. 3. 8.

6 *Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem.* In his porrò verbis conſideratione dignum eſt ly illud, *omnes* hoc enim indicat, ut notat D. Chryſoſtomus, nullum peccatorem ab hoc Dei odio eſſe exemptum: *Sive ſervus*, inquit, *fuerit, ſive liber, ſive Rex, ſive quicunque fuerit.* Bellovacenſis inquit, quòd Deus, cum de peccato agitur, *nullum habeat ita bonum amicum, quem non habeat odio, ſi in peccato mortali fuerit, & reputes peſſimum inimicum.* Apud Iſajam pulcherrimus omnium Angelorum, quos Deus unquam creavit, de quo dicitur: *Lucifer qui mane oriebaris*, ſubitò, ut unico duntaxat ſuperbiæ peccato coinquinatus fuit, in profundiſſimam inferni abyſſum eſt actus: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo. Veruntamen ad infernum detraheris, in profundum laci.* Didacus Stella inquit: *O venenum peſtiferum, & execrandum! Si tibi aliquis offerret vas aureum, veneno plenum, nonne illud acciperes? Utique, ſed tamen venenum diffunderes, vas vero in utilitatem tuam acciperes. Sed peccatum ita malum, & depravatum venenum eſt, ut non ſolum ipſum peccatum, ſed peccatorem, & animam, qua ſubjectum eſt, ubi peccatum reſidet, in gehennam mittat. Mirum quidem eſt, ut animam (quæ vas eſt incorruptibile, & pretioſiſſimum) in fœtidiſſimum inferni ſterquilinium præcipitet; nam peccatum adeo peſſimum venenum eſt, ut vas ipſum valeat polluere, & contaminare.* Porrò ſi ſcire vultis, cujus valoris, & pretii vas iſtud fuerit, quando à ſupremo rerum omnium figulo plaſmatum fuit, audite regium Vatem, dicentem: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum*: & tamen ſubitò, ut hoc veneno mortifero imbutum fuit, Deus de eodem dixit: *Delebo hominem quem formavi*, tametſi cæteroquin adeò ei charum. Unde Oleaſt. ait: *Licet pluris hominem facit, quam cætera quæ condidit, tamen ſi peccator eſt, illum nihilominus perdit.* Et S. Antonin. inquit: *Peccatum ei diſplicet tantum, quod benigniſſimum, & clementiſſimum Patrem convertit in crudeliſſimum judicem, ita ut pro toto mundo non dimittat, quin filios, quos creavit, quos ſanguine ſuo redemit, ſi eos in culpa mortali invenerit in morte, quin gladio æternæ damnationis occidat, etiamſi fugerent ſub chlamydem Mariæ.*

Deus odit omnes peccatores nullo excepto. Chryſ. ib.
Bellov. ſpec. mor. lib. 3. d. 19. p. 2.
Iſa. 14. 14.
Did. Stel. in c. 12. Luc.
Pſ. 8. 6.
Gen. 6. 6. Oleaſt. ib.
S. Anton. ib.

7 Filius Dei in cruce ſe ab æterno Patre ſuo derelictum eſſe lamentabatur, inquiens: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* At verò cur ab æterno Patre ſuo derelictus fuit, qui omnis culpæ expers, & innocentiſſimus filius erat? Num fortè memoriæ paternæ exciderat, quòd illum paulò ante bina vice, id eſt, ſuper Jordanem, & in monte Thabor, dilectum filium ſuum appellarat? Nequaquam hæc derelictionis paternæ cauſa fuit, ſed memorandum eſt id, quod S. Petrus ait, ſcilicet quòd *peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignum.* Ac proindè æternus Pater unigenitum Filium ſuum peccato, licèt noſtro, & non proprio, onuſtum videns, ſe illum in filium agnoſcere diſſimulavit, quin potiùs *reputavit eum quaſi leproſum, & percuſſum à Deo; eratque peccatum*, ut Arnoldus Carnotenſis ait, *qui abradebat peccatum.* Et licèt crucis adſcendiſſet patibulum, ut inde peccatum debellaret; attamen videns Pater illum deformi hac peccatricis carnis veſte indutum, oſtendit, quaſi illum non curaret, licèt dilectus ejus Filius eſſet. S. Th. de Villanova ait: *Si quis Princeps, vel Imperator adeo eſſet latronum inimicus, & ultor, ut pro furto filium unigenitum, regni hæredem, furca ſuſpenderet, in regno ejus de cætero furari quis auderet? Et audes tu in regno Dei peccare, poſtquam unigenitus Dei Filius crucifixus eſt pro peccato?* Etenim quia Filius Dei furtum pomi vetiti ſibi aſſumpſit (*quæ non rapui, tunc exſolvebam*) ideò idem filius hoc furto deprehenſus onuſtus, ſine ullo reſpectu dignitatis perſonæ in crucem fuit adactus: *Propter ſcelus populi mei percuſſi eum.* S. Bonav. pariter ita ſcribit: *In tantum peccatum odit, quod propter peccatum, innocentem Unigenitum interfecit: Unde dicitur: Propter ſcelus populi mei percuſſi eum; & ipſemet Dei Filius, ut peccatum interficeret, tradidit in mortem animam ſuam. Nullus invenitur, qui tam odiat inimicum, quod in ejus odium velit interficere Unigenitum proprium, vel etiam ſemetipſum.* Sed ecce tibi & aliam rationem, ob quam Deus tanto odio proſequatur peccatum, quam S. Bernardin. his verbis tradit: *Peccatum quodammodo eſt occiſio Dei. Ex quo ſequitur, quòd quantum ex ſe eſt, culpa mortalis, occidendo Deum, aufert eſſe omnibus creaturis; naturæ humanæ aufert eſſe, & gratiam; naturæ beatæ aufert eſſe, gratiam & gloriam, & Divinitatem.*

Mat. 27. 47. Chriſtus in cruce potiùs peccata aliena, propter illa à Patre derelictus fuit.
Arnol. Carn. de ſept. ver.
S. Th. à Vill.
Pſ. 68. 5.
Iſa. 53. S. Bon. ib.
S. Ber. t. 1. ſ. 13. ar. 1. c. 1.

8 *Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem.* Circa hęc verba, advertenda eſt ſequens S. Remigii obſervatio, dicentis: *Magna Dei miſericordia non odit illos, qui operati ſunt iniquitatem, ſed qui operantur, id eſt, in iniquitate perſeverant.* Advertit enim, quòd in tempore præſenti dicat: *Qui operantur*, quia quandiù peccatores in conſcientia ſua peccato ſunt obnoxii, Deus illos abominatur. Similiter incognitus Carmelitanus ait: *Non dicit: Qui operati ſunt iniquitatem, ne pœnitentiam excludere videatur; omnes enim impios Deus perdit, & odit, & tamen parcit pœnitentibus, quia amplius non dicuntur impii.* Veruntamen in majorem culpæ mortalis deteſtationem, notanda eſt ſequens doctrina Abulenſis, dicentis: *Quamvis omnibus ad ſe converſis Deus peccata remittat, quantum ad culpam; tamen quantum ad pœnam, interdum non remittit, etiamſi multum oraverimus, vel fecerimus alia opera bona: ſicut patet de Moyſe, qui peccavit ad aquas cõtradictionis, N. 20.*

S. Remig. ib. Pœnitentialibus Deus remittit culpam, non ſemper pœnam.
Incogn.
Abul. in 1. Reg. c. 6. q. 14.

9 Enimverò, inter omnes miſerias, in quas anima per omnem æternitatem incidere poteſt, nullum cenſendum eſt miſerabilius infortunium, quàm quòd anima aliqua in odio Dei ſit conſtituta; nam ut S. Chryſoſt. ait: *Grave eſt, & gehenna deterius, odio haberi à Deo*: Et ideò ſupra modum mirandum eſt, quòd cum is, qui indignationem, & odium incurrit ſui Principis, qui longas ad illum apprehendendum manus habet, toto corde contremiſcat, & timeat; Chriſtianus tamen, qui peccato mortali eſt obnoxius, rideat, ludat, jocetur, & hilaris ſit, & in utramque aurem dormire poſſit; cui proinde meritò dici poteſt: *Quid tu ſopore deprimeris?* Verum quidem eſt, quòd Elias ſub junipero dormiverit, is tamen, licèt Jezabeli exoſus eſſet, Dei amicus erat: Petrus pariter, licèt catenis vinctus, in carcere dormiebat; at verò uterque vitam præſentem perdendo, de beata, & immortali vita ſecurus erat. At verò peccator in odio Dei conſtitutus, quando animam efflaverit, ubinam manebit?

Mirum quod peccator Deo odioſus poſſit quieſcere.
Chryſ. ib.
Jon. 1. 6.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De multiplicitate, & malitia peccatorum diſſeritur; ſimulque, qua ratione peccatum infinitum dici poſſit, exponitur.

THEMA.

Libera nos à malo. Matth. 6. v. 14.

1 Cum peccatum inter omnia mala maximè abominabile, & deteſtabile ſit, Deoque ſupra modum inviſum; ideò Filius Dei, increata illa Sapientia, orationem Dominicam, velut omnium bonorum petendorum breve compendium, componens, ultimo loco hanc petitionem repoſuit, *libera nos à malo*; ut nos doceret hanc à Deo poſtulare gratiam, ut à peccato præſervemur, quod abſolutè malum appellat: & ideò D. Chryſoſtomus ait: *Unum ſolum malum eſſe putemus, in eum peccare.* Idem S. Doctor in alia quadam homilia inquit: *Nihil malum in hac vita putemus, niſi malitiam ſolum, & improbitatem.* Illud namque ſolùm malum eſt, quod nobis in hac, & in futura vita Deum eripere poteſt; hoc autem à nullo alio fit, præterquam à ſolo peccato; atque ideò ſanctus quidam Eremita, qui ſemper hilari, & jucundo corde exultabat, hanc continui gaudii ſui reddidit rationem: *Quia Chriſtum à me tollere nemo poteſt.* Redemptor noſter,

Malum peccati eſt omnium maximum, & dicitur malum ſimpliciter.
Chr. ho. 14. ad pop. h. 61. ib.

in

Digitized by Google

in ſermone, quem in ultima cœna habuit, inter alias ſupplicationes, quas æterno Patri ſuo præſentavit, hanc quoque pro Apoſtolis ſuis ad Patrem direxit, ſcilicet: [Ioan. 17.] *Rogo, ut ſerves eos a malo*: quibus verbis non rogat, ut à perſecutionibus, & adverſitatibus hujus vitæ eximantur, quia jam ante prædixerat: [Ioan. 16. 2.] *Abſque ſynagis facient vos: venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo*: Rogabat igitur, ut à peccato præſervarentur, & Spiritus Sancti opera confirmarentur in gratia. Vide igitur, quonam epitheto Chriſtus peccatum deſcribat: *Sed libera nos a malo; rogo, ut ſerves eos a malo*. Eſt enim peccatum monſtrum quoddam, ſeu hydra, multa habens peſtifera capita; in omnibus enim modis, quibus peccatum definitur, vel deſcribitur, ſatis clarè innuitur, quòd ſit venenoſa quædam omnis malitiæ ſcaturigo. S. Bonavent. inquit: [S. Bonavent. tom. 7. compend. theol. verit. c. 4. l. 3.] *Vocatur macula, & hoc, quia imaginem animæ deformat. Reatus, quoniam ad pœnam æternam obligat. Delictum, ſecundum quod eſt receſſus a dignitate gratiæ habita. Vocatur ſcelus, propter injuriam Dei magnam. Item nefas, prout eſt illicitum perſonæ perpetranti*. [B. Laur. Juſt. de grad. perfect. c. 2.] B. Laurentius Juſtinianus peccatum modeſtioribus, quos invenire potuit, titulis declarat, inquiens: *Eſt voluntas retinendi, & ſequendi, quod juſtitia vetat. Eſt prævaricatio legis divinæ, & cæleſtium inobedientia præceptorum. Poſt hoc enim homo fit alienus a Deo, interemptor ſui, gehennæ filius, confuſionis domus, diaboli ſervus, diſſipator naturæ, gratiæ illuſor, gloriæque contemptor.*

[Enumerantur peccata operis.] 2 In amaro illo fletu, quo Salvator noſter ſuper Jeruſalem flevit, miſerabilis animæ in peccato exiſtentis conditio deplorata fuit; inter cætera verò Jeroſolymæ prædixit: *Circundabunt te, & coanguſtabunt te undique*. [Luc. 19. 43. Beda.] Quam myſticam obſidionem, & circumvallationem Venerabilis Beda his verbis declarat: *Non ſolum operis, verum etiam locutionis, atque inſuper cogitationis iniquitates maligni ſpiritus replicant*. Quænam verò ſint peccata operis, ab eodem S. Bonaventura diſcamus, [S. Bonav. ib. c. 32.] qui ait: *Peccata operis ſunt hæc: Gula, luxuria, ebrietas, ſimonia, ſortilegium, violatio dierum ſolemnium, ſacrilegium, indignè communicare, votorum fractio, apoſtaſia, diſſolutio in divino officio, ſcandalizare ſuo malo exemplo, proximum corrumpere, lædere hominem, vel in rebus, vel in perſona, vel in fama, furtum, rapina, uſura, deceptio, ludus, venditio juſtitiæ, exactio indebita, telonia injuſta, auſcultare mala, joculatoribus adhærere, neceſſaria ſibi ſubtrahere, ſuperflua ſumere, ultra vires proprias quidquam aggredi, conſuetudo peccandi, recidivatio, ſimulatio, tenere officium ad quod non ſufficit, vel quod ſine peccato non agitur, choreizare, novitates invenire, majoribus rebellare, minores opprimere, delinquere viſu, auditu, odoratu, guſtu, & tactu, oſculis, muneribus, itineribus, nutibus, mendaciis, ſcripturis.*

[Peccata linguæ. S. Bonav. ib. c. 31.] 3 *Verum etiam locutionis*, inquit Beda. Idem S. Bonaventura varios enumerat modos, quibus per linguam peccatur; ait enim: *Peccata oris ſunt hæc: Crebra juratio, perjurium, blaſphemia, nomen Dei irreverenter aſſumere, veritatem impugnare, de mendacio, & vanis alios inſtruere, contra Deum murmurare, irreverenter Horas dicere, detractio, adulatio, mendacium, vituperium, maledictio, infamatio, contentio, comminatio, impugnatio veritatis agnitæ, impugnatio charitatis fraternæ, ſeminatio diſcordiæ, proditio, falſum teſtimonium, mala conſilia, deriſio, contradictio obedientiæ, invertere facta bona, & Eccleſiis placitare, ad iram hominem provocare, reprehendere proximum in aliquo, quod ipſe facit, vaniloquium, ſtultiloquium, proferre verba otioſa, vel ſuperflua, vel curioſa, jactantia verborum, ſuperflua politio, peccatorum defenſio, clamor, riſus, cacchinnus, turpiloquium, lenocinium, cantare cantilenas ſæculares, murmurare, verba ſcurrilia proferre, in injuſta cauſa advocare, malum commendare.*

[Peccata cordis. S. Bonav. ib. c. 30.] 4 *Inſuper cogitationis*, inquit Beda. Porrò hæc peccata interna, quæ pariter ſunt innumerabilia, magna quoque ex parte ab eodem Bonavent. his verbis enumerantur: *Peccata cordis ſunt hæc: Cogitatio, delectatio, conſenſus, deſiderium mali, voluntas perverſa, infidelitas, indevotio, præſumptio, timor malè humilians, amor malè accendens, ſuſpicio, ira, invidia, odium, timere ſerviliter, exultatio in adverſis proximi, contemptus pauperum, vel peccatorum, perſonarum acceptio, perfidia, affectus parentum carnalis, inepta lætitia, ſæculi triſtitia, impatientia, avaritia, ſuperbia, perplexitas, obſtinatio peccati, tædium boni, acedia, inconſtantia, pœna pœnitentiæ, dolor quia non facit plus malum, hypocriſis, amor placendi, timor diſplicendi, verecundia de bono opere, amor privatus, ſenſus ſingularis, ambitio dignitatum, vanagloria de bonis naturæ, vel gratiæ, vel fortunæ, verecundia de pauperibus amicis, contemptus admonitionum, immiſericordia.*

[Peccata omiſſionis. S. Bonav. ib. c. 33.] 5 Idem Seraphicus Doctor alia quoque inſinuat peccata, quæ omiſſionis appellat; & ſunt ſequentia: *Peccata omiſſionis ſunt hæc: De Deo non cogitare, ipſum non timere, vel amare, gratias de beneficiis non agere, opera quæ quis facit, ad ipſum non referre, de peccatis ſicut debet, non dolere, ad gratiam recipiendam ſe non præparare, gratia accepta non uti, nec eam ſervare, ad inſpirationem divinam ſe non convertere, voluntatem ſuam voluntati divinæ non conformare, ad orationes dicendas non attendere, orationes debitas omittere, ea ad quæ tenetur ex voto, vel præcepto, vel officio, negligere, Eccleſias, vel prædicationes fugere, tentationibus non reſiſtere, pœnitentias injunctas negligere, aut negligenter facere, & quæ ſtatim facienda ſunt, differre; de bonis proximi non gaudere, & malis non condolere, injurias non remittere, fidem proximo non ſervare, & beneficiis ejus non reſpondere, delinquentes non corrigere, lites non ſedare, ignorantes non inſtruere, afflictos non conſolari, admonitionibus non acquieſcere.* [S. Bonav. ib. c. 4.] Idem Seraphicus Doctor in cap. 4. ejuſdem libri multas indicat peccaminoſas circumſtantias, ſcitu neceſſarias, quæ reſpectu peccati, vel ſolent eſſe antecedentes, vel conſequentes; ait enim: *Quædam antecedunt peccata, quædam ſequuntur, quædam circumſtant. Peccatum antecedunt aliqua ex parte averſionis, aliqua ex parte converſionis. Ex parte averſionis antecedunt ipſum peccata iſta: Contemptus, omiſſio, ingratitudo, inobedientia, prævaricatio. Illa vero, quæ peccatum antecedunt ex parte converſionis, ſunt hæc: Cogitatio, libido, concupiſcentia, delectatio, perverſa intentio, conſenſus. Alia ſunt, quæ ſequuntur peccatum, ſicut eſt macula, id eſt, deformatio imaginis Dei; & reatus, id eſt, obligatio ad pœnam æternam.*

[S. Bern. tom. 1. ſer. de fo... bon. & mala p. 30. Deſcriptio peccatoris ab intrinſeco, & ab extrinſeco.] 6 Ex ſermone quodam S. Bernardini alias quoque deducere poſſumus peccati malitias, ab ipſo his verbis expreſſas: *Mala perverſi hominis, paucis verbis tibi perſtringam. Quid eſt homo peccator, atque perverſus? Eſt homo peccator, inimicus Dei, Angelorum æmulus, amicorum Dei actu & mente contrarius, inimicorum Dei amicus, Dæmonum ſervus, deformata Dei imago, indignitas vitæ, turpator naturæ, corruptio morum, odium ſui, ſubſannatio virtutum, virtuoſorum irriſor, contemptor in mandatis Dei, truffator in Sacramentis, deriſor in promiſſionibus, cœli exul, inferni promiſſus civis, amator mundi, turpitudinis cultor, ſubſellium libidinis, crudelis & amara vita, conſcientia prava, voluntas iniqua, conſcientia cæca, ratio corrupta, memoria ſterilis, infructuoſus mons, organum, & cithara, & inſtrumentum diaboli, ex malitia, & voluntate, non ex proprietate naturæ; materia infernalis ignis, cœnobium cogitationum malarum, obſcuratus ſol & eclypſata luna, ſtella de cœlo innocentiæ cadens, ignis in ſeipſo ardens, aqua maris amara ex fervore mali quieſcere non valens, fluxibile flumen in mare damnationis, graviſſima terra ex ponderibus peccatorum, ſpinas & tribulos malè germinans.* [Berch. ver. peccator. diction.] Berchorius de peccatoribus diſſerens, malitiam & infelicitatem eorum hiſce verbis deplangit: *Patet, quod peccatores ab inferno transglutiuntur, a Paradiſo retropelluntur, à mundo ſuſcipiuntur, a Deo deſpiciuntur; & ſi vis, dic de mundi peccatoribus, quòd ſunt ignorantes, & tenebroſi, detrahentes, & queruloſi, invidentes, & maligni, peſtilentes, & furioſi, deceptores, & inſidioſi, turbatores, & tumultuoſi, inflammati, & ambitioſi, incorrecti, & pernitioſi, tribulati, & calumnioſi.* [S. Anton.] S. Antoninus peccatorem infortunato illi energumeno aſſimilat, qui mutus, ſurdus, & cæcus erat, cujus fit mentio in Evangelio; ita enim ſcribit: *Similis eſt peccator monſtruoſo Evangelico, qui ſimul erat dæmoniacus, cæcus,*

Digitized by Google

cus, ſurdus, & mutus, quem Dominus Ieſus ſanavit, Luc.11. nam peccator cæcus eſt, quia non videt finem ſuum, vel periculum; vel monoculus, ſicut in quibuſdam partibus dicuntur homines monſtruoſi, quia non habens, niſi unum oculum, ſcilicet ad terrena. Surdus eſt, quia non audit divina præcepta. Mutus, quia non fatetur peccata, nec Deum laudat in operibus ſuis. Bellovacenſis authoritatem citans Sidonii lib. 3. epiſtolarum ſuarum de impio peccatore ita ſcribit: *Eſt hic loquax, & dicax, ridiculus nec lentus, arrogans nec conſtans, curioſus nec perſpicax, tempora præſentia colens, præterita carpens, futura faſtidiens: beneficiis, ſi rogatus eſt, importunus petendi, derogator negati, æmulator accepti, callidus reformandi, querulus flagitati, garrulus reſtituti. At ſi rogandus, ſimulator parati, diſſimulator petiti, publicator occulti, calumniator morati, inficiator ſoluti; oſor jejuniorum, ſectator epularum, laudabilem proferens non de bene vivente, ſed de bene paſcente ſententiam. Inter hæc tamen ipſe avariſſimus, quem non tam paſcit panis bonus, quam alienus, avidus vivendi, avidior detrahendi, rabido ore ſpirans cœnum, ſpumans vinum, loquens venenum.* Et quidem Bellovacenſ. in hoc homine defectus ſolùm depingit leves, prout ex illis, quæ antecedenter allegat, clarè deduci poteſt. S. Bonavent. autem verba illa ex libro Sapientiæ deſumpta: *Medicamentum exterminii*, de

Sap. 1.14. S. bonav. ib.

peccato exponit, inquiens: *Id eſt, poculum peccati ſecundum Gloſſam, quod eſt cauſa exterminii. Exterminium enim dicitur peccatum, quia extra terminos gratiæ ponit. Item mors temporalis, quia extra terminum vitæ naturæ ponit. Item mors gehennalis, quia ponit extra terminos gloriæ.* Idem Seraphicus alio in loco de

S. Bonav. tom. 6. diæt ſalut. tit. 1. c. 1.

peccato ita ſcribit: *Eſt deformitas, quam Deus deteſtatur, iniquitas, qua Deus dehoneſtatur, & infirmitas, qua mundus diſſipatur.*

7 De iniquitate dici poteſt: *Qualis pater, talis filius.* Quiſnam verò hujus monſtri pater extitit? *Non*

S. Aug. ſer. 14. de verb. Apoſt. c. 15. Chryſ. h. 28.

primus peccavit Adam, inquit S. Auguſtin. *ſi primum peccatorem requiris, diabolum vide.* S. Joannes Chryſoſtomus ad peccatum deteſtandum nos exhortans, illud Dæmone pejus eſſe dicit: *Peccatum Dæmone pejus*

Peccator eſt Dæmone deterior. S. Dio. Areopag. de Eccl. Hier. c. 3.

ejiciamus: Dæmon ſiquidem non omnino ſpoliat regno cœlorum, ſed ſubinde fit, ut & proſit modeſto, & vigilanti; peccatum verò omnino excludit: voluntarius quippe Dæmon peccatum eſt. Similiter S. Dionyſius Areopagita hominem impium Dæmoniaco deteriorem eſſe pronuntiat, inquiens: *Cæterum opinor, imò verò compertum habeo, ſynceriſſimum ſacrorum ordinum judicium cenſere, præiſtis deteſtabiliſſima obſidione teneri eos, qui Deiformem vitam deſerentes, ſententiis, moribuſq; perditis, Dæmonibus conſentiunt; dum ea quidem, quæ & vera ſunt, & immortaliter poſſidentur, & æternaliter delectant, per extremam, ſibique pernitioſam dementiam averſantur.* D. Chryſologus conſiderans verba

Chryſol. ſ. 6.

illa Pſalmi: *Servite Domino in lætitia, introite in conſpectu ejus in exaltatione*; de ſtatu illo deplorando, in quem homo redactus fuerat, priuſquam Deus grave illud jugum ab eo tolleret, ita ſcribit: *Erat homo peccati ſervus, erat captivus mortis, erat mancipium Dæmonum, erat idolorum vernula, erat vitiorum verbero, erat criminum compeditus. Sic malis dominis talibus, tantiſque exhibebat homo malam, & miſeram ſervitutem. Quando homo non ſub peccato triſtis? Quando non ſub morte lugens? Quando non ſub Dæmonibus pallens? Quando non ſub idolis tremens? Quando non ſub vitiis ſuſpectus? Quando non ſub criminibus deſperatus? Et*

S. Hier. in Pſ. 80.

ideo homo dabat extrema ſuſpiria, quando tales, tam crudeles dominos ſuſtinebat. S. Hieronym. ſuper illa verba Pſalmi octuageſimi: *Non erit in te Deus recens*, ita ſcribit: *Cui Deus venter eſt, Deus ei recens eſt. Quotcunque vitia habemus, quotcunque peccata, tot recentes habemus Deos. Iratus ſum? ira mihi Deus eſt. Vidi mulierem, & concupivi? libido mihi Deus eſt. Vnuſquiſque enim, quod cupit, & veneratur, hoc illi Deus eſt. Avarus aurum Deum habet.* Idipſum con-

Tertull. l. de Idol. c. 1.

firmari poteſt authoritate antiquiſſimi Tertulliani; audite enim, quonam modo peccatum deſcribat: *Crimina*, inquit, *tam exitioſa, tam devoratoria ſalutis, cætera quoque ad aliquem modum in idololatria conditionem ſuam repræſentant.* Et poſtquam de variis peccatis diſſeruiſſet, in hæc verba concludit: *Ita fit, ut omnia in idololatria, & in omnibus idololatria; ſine dubio idololatriam admittit, quicunque delinquit.*

8 Porrò quonam modo peccati malitia infinita dici poſſit, S. Bernardinus his verbis exponit: *Malitia culpæ, reſpectu Dei, qui offenſus eſt, infinita dici poteſt:*

S. Bern. tom. 2. ſer. 12. art. 1. c. 1. Quonam modo peccatum dicatur infinitæ malitiæ.

privat enim infinito bono, quod & ipſe Deus æternus eſt, ac æternaliter tenet eum privatum, cum reddat hominem impoſſibilem ad ſurgendum, & ad reddendum juſtitia debita. Idem Sanctus in progreſſu ejuſdem ſermonis, ita de peccato ſcribit: *Neceſſitat, & inclinat ad innumerabilia mala, & quantum in ſe eſt, infinita incommoda contingenter, vel neceſſariò præſtat.* Idem in articulo ſecundo ejuſdem ſermonis gravitatem

S. Bern. ib. ar. 2. c. 2.

culpæ ex ſequentibus deducit motivis, inquiens: *Quantò minus eſt bonum, quod Deo præfertur, ſive propter quod ipſe deſeritur, tanto major ei contumelia irrogatur; quia igitur omne quod eſt, vel eſſe poteſt, in infinitum minus eſt ipſo bono, quidquid ei præferatur, aut pro quocunque alio deſeratur, infinita ei contumelia irrogatur. In omni autem mortali culpa aliquid ei præfertur, & pro illo deſeritur, ſecundum quod Auguſtinus definiens peccatum mortale ait: Peccatum eſt, ſpreto incommutabili bono, rebus mutabilibus adhærere; ex quo patet, quod in omni peccato mortali, infinita Deo contumelia irrogatur. Hoc patet ex veris proportionibus. Si enim Deo præfertur bonum in duplo minus, quam ipſe eſt, aliquanta ei injuria irrogatur. Si autem in quadruplo minus bonum ei præfertur, duplo major ei injuria irrogatur, & ita in infinitum. Quia igitur non eſt reperire aliquid, quod non ſit in infinitum minus bonum, manifeſtum eſt, quia quidquid ei præferatur, aut pro quocunque alio deſeratur, infinita ei contumelia, ſive injuria irrogatur.* Porrò gratia Dei, cui peccatum injuriam infert, eſſe quoddam infinitum habet, quia nos per omnem æternitatem in boni infiniti poſſeſſionem immittit. Et ideò, qui illam contemnit, & pro turpi voluptate conculcat, de eo dici poteſt, quòd eam, juxta proportionem ſui valoris, in infinitum vilipendat. Pro meliori hujus intelligentia, imaginemini vobis hominem, cujus poteſtati ſubjecti ſint omnes Angeli, & homines in pura natura creati, in quo ſint omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ, omnes quoque cœli, & quicquid ſupra ipſos eſt, & ſub ipſis, imò omne id quod DEUS tanquam Author naturæ creare poteſt; ſi hic homo perverſus omnia in nihilum redigeret, omneſque Angelos, homines, cœlos, terram, & omnia creata in extremam reduceret deſolationem, talis minus malum commiſſurus eſſet, quàm ſi unicum duntaxat peccatum mortale committeret; & ratio eſt, quia axioma ab omnibus Theologis, imò & ab ipſomet Sancto Thoma, receptum eſt, quòd *bonum gratiæ unius majus eſt, quam bonum naturæ totius univerſi.* Si aliquis cœlum empyreum, imò totum univerſum in terram proſterneret, minus malum faceret, quàm ſi mortaliter Deum offenderet. Sanctus Anſelmus in dialogo quodam ho-

S. Anſel. tom. 3. l. 1. Cur Deus homo c. 21. Dial.

minem quendam timoratum ob oculos nobis ponit, qui pro quacunque re pretioſiſſima hujus mundi conſtanter à divina voluntate recedere nollet; quæritque idem Sanctus: *Quid ſi neceſſe eſſet, aut totum mundum, & quidquid Deus non eſt, perire, & in nihilum redigi, aut te facere tam parvam rem contra voluntatem Dei?* Reſpondetque in perſona talis hominis interrogati: *Cum conſidero actionem ipſam, leviſſimum quiddam video eſſe; ſed cum intueor, quod ſit contra voluntatem Dei, graviſſimum quiddam, & nulli damno comparabilem intelligo.* Et paulò poſt ſubdit: *Fateri me neceſſe eſt, quia pro conſervanda tota creatura, nihil deberem facere contra voluntatem Dei.* Interrogat verò iterùm S. Anſelmus: *Quid ſi plures eſſent mundi, pleni creaturis, ſicut iſte eſt?* Reſpondet: *Si infinito numero multiplicarentur, & ſimiliter mihi obtenderentur, idipſum reſponderem.*

9 Macula à peccato contracta dilui nequit, niſi per

Heb. 9. 22. S. Epiph. l. 1. adverſ. hæreſ. 4. hæreſ. Peccatum eſt contra legem naturalem. Gerſ. tom. 4. ſer. in Dom. 3. Quadr.

ſanguinem infiniti valoris, quia *ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. Neque Oceanus ipſe, neque maria omnia*, inquit S. Epiphanius, *neque perennes fluviorum aquæ, vel fontium, neque quidquid uſpiam pluviarum, ſi unum in locum conveniant, eluere peccata hominum poſſunt.* Gerſon inquit, malitiam peccati non ſolùm de-

Digitized by Google

deſtruere gratiam, ſed & ipſam naturam: *Eſt autem adeo magnum*, inquit, *& horribile peccatum, quòd non modo contra legem eſt divinam, verum etiam contra legem naturalem, quod expreſſe dicit Ariſtoteles lib.1. Polit.* Et ideò, ut ſuo loco dicetur, omnes creaturæ, etiam inſenſibiles, ſe cenſent eſſe læſas, & offenſas, quando nos communem illarum Creatorem offendimus: & ideò ſi illis permiſſum eſſet, utique hanc injuriam acriter vindicarent.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

De vilitate, & infamia peccati.

THEMA.

Qui contemnunt me, erunt ignobiles. 1.Reg.2.v.30.

Peccator in omnib. redditur vilis.

1 IN oculis Dei nulla dari poteſt abominabilior vilitas, quàm ſit hæc, quæ à peccato, & divinorum præceptorum transgreſſione procedit: *Qui contemnunt me, erunt ignobiles*. Habent enim vitia hanc naturam, quòd vitioſis ignominiam, & maculam inurant. Unde Baſilius Magnus ſuper Iſaiam ita ſcribit: *Præ omnibus ſeipſum injuria afficit fornicator, corruptelam ſibi inferens. Mœchus ſe contaminat per obſcœnum, & infame opus. Fur ſe afficit contumelia, per vilem, fœdam, & illiberalem actionem. Mendax ſibi injurius eſt, ob negatam veritatem. Qui pejerat, indignis modis ſe proterit, ſe abalienans a Deo. Itaque omne peccatum contumelioſa ſuperbia eſt, & inſoleſcentes contumeliæ germina ſunt ejus, qui omnium primus contumelioſe ſuperbivit, convitiatuſque eſt*. Vilitas natalium à parentibus communiter adſciſcitur, ſi ſcilicet filii è parentibus ignobilibus, & infamibus naſcantur. Vultiſne, ò peccatores, ſcire, quàm ſitis vituperoſi? S.Bonavent. ſuper illa verba Joan.8. *Vos ex patre diabolo eſtis*, ita ſcribit: *Ex his patet ignominioſa hominum peccatorum generatio, quoad modum vivendi, quia ſunt ex patre diabolo, & ita filii ejus, ſcilicet imitando, non naſcendo: Qui facit peccatum, ex diabolo eſt. Fruſtra ergo glorientur de humana nobilitate, qui ſunt nati hac generatione ignominioſa*. S.Bernardinus, ut hominem honoratum dehortetur, ne ſe det inordinatis ſuis appetitibus in prædam, ita de peccato ſcribit: *Facit hominem deſpicabilem, abjiciens ab eo omnem dignitatem, nobilitatem, atque honorem. Vnde Eccleſiaſtici quadrageſimo primo de talibus ſcriptum eſt: Filii abominationum, filii ſunt peccatorum, id eſt, impiarum culparum*. Videmus autem per experientiam, quòd in majori parte hominum, ſtimulus honoris, & reputationis multa efficere poſſit; nemo enim tolerare poteſt, quòd tanquam vituperoſus, & infamis contemnatur. Unde Sanctus Ambroſ. inquit: *Infirmus cuſtos diuturnæ bonitatis eſt timor, pudor autem bonus Magiſter officii: qui eum metuit, reprimitur, non emendatur*. Unde ſi in nobis hæc ignominia, & vilitas, quam peccatum ſecum adfert, tenaciter, & firmiter imprimeretur; hæc una, cum adjutorio divinæ gratiæ, ſufficiens foret ad hoc, ut irreprehenſibilem ageremus vitam. Sententia eſt Sancti Theodoreti: *Peccati fructus eſt probrum*; id quod in Lucifero, & Adamo veriſſimum eſſe comprobatur: Lucifer enim pulcherrimus erat omnium, qui à Deo creati fuere, Angelorum; & tamen ſubitò, ut contaminatus fuit per ſuperbiam, in horribile, & terrificum transmutatus eſt monſtrum. Primus parens noſter hoc à Pſalmiſta retulit elogium: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria, & honore coronaſti eum*. At verò, quid tandem ei evenit? *Cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus*. Sanctus Auguſtinus inquit: *Primus homo, quando peccavit foliis ficulneis pudenda velavit. Hæc velavit, unde nati ſumus, membra: quæ enim ante peccatum fuerant glorianda, poſt peccatum pudenda ſunt facta. Denique antea nudi erant, & non confundebantur: non enim erat unde erubeſcerent, quando peccatum non præceſſerat*. Soror Sancti Bernardi fratrem ſuum interrogavit, an anima peccatoris nigra eſſet, & turpis? Cui mellifluus Doctor reſpondit: *Soror in Chriſto dilecta, tria ſunt in hoc mundo nigriora, & deteriora omni malo, videlicet anima peccatoris perſeverans in peccato, quæ eſt plus nigra, quam corvus: Et mali angeli, qui eam rapiunt in die mortis ejus: Et infernus, in quo jactatur. Non ſunt nigriora his tribus in hoc mundo*. Porrò anima noſtra ad imaginem, & ſimilitudinem Sanctiſſimæ Trinitatis creata (*faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*) nobiliſſima quidem eſt, ſed viléſcit, & deformatur per culpam. Unde Bloſius ait: *Cogita, quod anima tua fuit facta a Deo nobiliſſima, atque pulcherrima; ſed tu eam iniquè, & negligenter vivendo, inhoneſtiſſimè defœdaſti, & vilem, ſordidam atque abominabilem reddidiſti: nam turpitudo peccati omni turpitudine viſibili major eſt, & revera tanta eſt enormitas mortalis peccati (cui æterna damnatio debetur) ut jure nos ipſos, pro uno etiam minimo tali crimine, omnibus diebus vitæ noſtræ, uſque ad pulverem ſibi ipſis quoque brutis animalibus deprimere deberemus*. Porrò ut vilitatem peccati ad vivum depictam videremus, P. Alvarez, magnus ille vitæ ſpiritualis director, aptam propoſito noſtro tradit conſiderationem; ita enim ſcribit: *Omnium malorum corporalium, quæ a peccato proceſſerunt, maximum eſt, ac terribiliſſimum mors, de quo Paulus: Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors; ita & in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt, Rom.5.v.12. Ideo Salvator noſter mortuorum cadaveribus peccati fœditatem ſignavit, ut ſicut nihil eſt cadavere fœdius, ita cognoſcamus, nihil eſſe peccato deformius*. Cadaver aliquod, licèt ſit Regis, vel Monarchæ alicujus, ſtatim in poteſtatem redigitur viliſſimorum hominum hujus mundi, conculcatur, & in ſepulchro calcibus teritur: caput illud, quod antea totum faciebat contremiſcere mundum, ludus eſt buſonum, & pabulum ſerpentum. Unde S.Hieronymus ait: *Potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt*. Homo, quantumvis magnus ſit, & potens; attamen quando extra gratiam eſt conſtitutus ſupremæ illius Majeſtatis, *quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*; mox in conſpectu Dei ad inſtar vermis alicujus vilis eſt, & abjectus.

S.Baſil. in c.13.Iſ.

S.Bonav. in c.8.Joan.

S.Bern. to.2. ſer.21.ar.3. c.6.

S.Ambr. l.8. in Luc. Agnitio vilitatis peccati ſuffici ad meliorem vitam.

Theod in c.4.Zach.

Transmutatus per peccatum Luciferum in monſtrum.

Pſ.8.6.

Pſ.48.13. S.Aug. ſer.3. de ver.Dom.

S.Ber. ſer.16. de modo benè vivendi.

Gen.1.

Bloſ vit. aſcet.med.1. divil.2.

Alvar.tom.2. l.1.p.2.c.2.

Peccatum comparatur cadaveri.

Rom.5.12.

a Inter alia damna, quæ peccatum animæ adfert, unum eſt, quòd illam turpiter commaculet. In quonam verò hæc macula conſiſtat, S. Antoninus his verbis exponit: *Sciendum ſecundum Thom.1.2. quæſt.46. quod macula propriè dicitur in corporalibus, quæ corpus nitidum perdit ſuum nitorem ex contactu alterius, ſicut veſtis, aurum, & argentum, vel aliquid aliud hujuſmodi. In rebus autem ſpiritualibus, ad ſimilitudinem hujus oportet maculam dici. Habet autem anima hominis duplicem nitorem, unum quidem ex refulgentia luminis naturalis rationis, per quam dirigitur in ſuis actibus; alium verò ex refulguratione divini luminis, ſcilicet ſapientiæ, & gratiæ, per quam homo perficitur ad bene, & decenter agendum; eſt autem quaſi quidam animæ tactus, quando inhæret rebus aliquibus per amorem contra lumen rationis, & divinæ legis; unde ipſum detrimentum nitoris ex tali contactu proveniens, anima macula metaphorice vocatur*. Cum igitur Chriſtus animæ ſponſus, immaculatum, & puriſſimi candoris ſit ſpeculum, (*candor lucis æternæ, ſpeculum ſine macula*) ſupra modum ei hæc macula, & deformitas diſplicet; id quod Dionyſius Carthuſianus meliùs declarat, dicens: *Si quis ſciſcitatur, cur peccata faciunt creaturam rationalem Deo tam diſplicentem, deſpectam, odibilem; dicendum, quod ideò, quoniam ſicut ſimilitudo ponitur cauſa amoris, & ratio unionis, ſic diſſimilitudo aſſeritur odii, averſionis, ſeparationiſq; cauſa. Cum ergo peccatum, quoad ſuum formale, ſit nihil, & prorſus ruina, aut defectus ab eſſe (puta averſio mentis creatæ a vero bono, & actionis deformitas) innoteſcit, quòd nullam cum Deo ſimilitudinem ſortiatur, ſed diſſimilitudinem maximam. Idcirco mentem creatam facit Deo odibilem, diſplicentem, deſpectam; & tanto quidem ampliùs, quo magis peccaverit*. Jeremias Propheta animam peccatricem contaminatam, ſub metaphora Jeroſolymæ, his verbis deplorat: *Et egreſſa eſt a filia Sion omnis decor ejus*: Anima enim faciem deturpatam habet, quando contaminata eſt ejus conſcientia; ac proindè Salvator ſuadebat: *Faciem tuam lava*, id eſt, ut Author Operis Imperfecti exponit: *Quia facies animæ conſcientia intelligitur, projice abs te avaritiæ ſordes, perjurii ſtercora, malitiæque putredinem; & lavaſti faciem, id eſt, conſcientiam tuam aqua Prophetica, de qua dicit Iſaias: Lavamini, & mundi eſtote: auferte nequi-*

S.Antonin. p.1 t.5.c.2. in quo conſiſt. macula peccati.

Sap.7.26.

Dio Carth. op de enor. pec.c.ar.1. Cur hæc macula ſit Deo odioſa.

Jerem.Thr.1. v.6.

Matth.6.18. Auth. imperf.h.13.

Digitized by Google

quitiam ab animabus veſtris. Jeremias in iiſdem lamentis ait: *Erraverunt cæci in plateis, denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*. Job quoque modum hanc faciem lavandi his verbis tradit: *Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, abſtuleris à te, tunc lavare poteris abſque macula faciem tuam*.

Jer.Thr.4.14.
Job.11.14.

3 Verùm enimverò, ut hanc peccati vilitatem, & turpitudinem non nihil propinquiùs intueamur, ſpeculemur & reſpiciamus ſpeciem peccati ſenſualitatis, ſive luxuriæ, quæ adeò turpis eſt, ut quemadmodum S. Thomas egregiè advertit, nonnulli quoque Dæmones nos quoad hoc vitium tentare erubeſcant. En verba Doctoris Angelici: *Dicunt Magiſtri, aliquos eſſe Dæmones, qui memores ſuæ antiquæ nobilitatis, dedignantur de peccato luxuriæ tentare*. Et ideò is, quo nullus inter omnes bujus mundi homines ſapientior fuit, quique ſeptingentas reginas, & trecentas concubinas habuit, ingenuè faſſus eſt, dicens: *Qui adulter eſt, turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur*. Hanc quoque veritatem S. Thomas à Villanova his verbis agnovit: *Nihil libidine turpius, neque abjectius, neque vilius*. Eſto enim homo ad quamcunque evectus ſit dignitatem, tametſi omni præditus ſit ſcientia, omnibuſque fortunæ bonis abundet, ſitque formidabilis mundi Monarcha; ſi tamen hac pice eſt coinquinatus, contemptibilis efficitur, & infamis, & ab omnibus vilipenditur, & pro nihilo habetur. Unde S. Cyprianus ait: *Impudicitia ſemper deteſtanda, obſcœnum ludibrium reddens miniſtris ſuis*. Videbitur nonnunquam quis, qui præcipiendo promptam à numeroſiſſimo, & formidabili exercitu habet obedientiam; qui tamen poſtea fœtidi cujuſdam ſcorti obediens efficitur mancipium: poteſtnè hac major excogitari infamia? Nunquid hoc obſcœnum eſt ludibrium? Obſervaſtiſne aliquando, quonam titulo Doctor gentium tentationem carnalem indigitet? Dicit enim: *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſatanæ, qui me colaphizet*. Quænam major perſonæ alicui nobili irrogari poteſt infamia, quàm ſi à perſona viliſſima colaphizetur? Hac igitur phraſi loquendi Apoſtolus vituperium exprimere intendit, quod huic peccato eſt annexum, cujus inſtrumentum, & inſtigator eſt creatura adeò abjecta, & abominabilis, qualis Dæmon eſſe noſcitur.

S.Th.l.5.c.
52.de erudit.
Princip.
Explicatur
vilitas luxuriæ.
Prov.6.33.
S.Th.de Vill.
conc.2.
S.Cypr. de
bono pudicitiæ.
Deſcribitur
ab Apoſtolo
per colaphizare.
2.Cor.12.7.

4 Ubi Vulgata in Pſalm.4. legit: *Filii hominum, uſquequò gravi corde*; vertit Sanctus Hieronymus: *Uſquequò inclyti mei ignominiosè diligitis vanitatem?* Chaldæus autem loco ly, *vanitatem*, legit, *vituperium*. Idem Sanctus Paulus ad Timotheum ſcribens, dum coinquinatam exprimere vult conſcientiam, ita loquitur: *Cauteriatam habentes ſuam conſcientiam*. Enimverò, quando quis publicè velut latro fuſtigatur, aut cæditur, vel tanquam homo infamis ad collariam forenſem ſtat alligatus, ut tanquam talis deinceps fugiatur ab omnibus, eidem igneo quodam inſtrumento in carnem imprimi ſolet quidam character, vel ſignum ad inſtar cauterii; & ad hoc alludit Sanctus Paulus, quando peccatum ſub metaphora cauterii deſcribit, inquiens: *Cauteriatam habentes conſcientiam*; ut ſcilicet peccatum tanquam macula, & infame cauterium fugiatur ab omnibus. Sanctus Bernardinus ingenioſè notat, quòd quantò perſona, quæ maculatur, eſt nobilior, tantò major ſit infamia, quam ex tali macula contrahit; ipſa quoque experientia demonſtrat, quòd quantò veſtis aliqua opulentior eſt, & candidior, tantò magis labes, quam contraxit, in eadem eluceſcat. En verba S. Bernardini: *Peccatum eſt animæ deturpativum, unde nota hic regulam, quòd quanto res eſt perfectior, tanto ſi corrumpatur, efficitur magis putridior. Lucifer quanto fuit pulchrior aliis ſpiritibus, tantò magis effectus eſt cæteris turpior. Ita accidit in anima; quanto eſt nobilior, tanto magis peccando fit pejor, & turpior, & deteſtabilior*. Jeremias Propheta in lamentis ſuis ait: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores*. Quibus verbis puritas animæ immaculatæ, Deoq; ſummè charæ denotatur. At verò audite, quid idem ſacer textus de eadem anima, poſtquam per culpam fuit coinquinata, ſubjungat: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*, id eſt, ut S. Bernardinus exponit, *facies animarum peccatricum; non ſunt cognitæ in plateis, quia tales animæ ſunt privatæ pulchritudine ſibi à Deo data*. S. Paulus manifeſtare volens, quòd Deus gentiles in omnis generis peccata labi permiſerit, eò quòd lumini naturæ, & notitiæ illis communicatæ non fuerint cooperati, in hæc verba ſcribit: *Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis, qui ſervierunt creaturæ potius, quam Creatori*. Propheta regius poſtquam adulterii, & homicidii contractam maculam, per condignam expurgaſſet pœnitentiam, Deum in hæc verba rogavit: *Aufer à me opprobrium, & contemptum*; ſub quibus nominibus ſuum intelligebat peccatum: cur autem hanc gratiam à Deo poſtularit, hujus idem Regius Vates hanc reddit rationem: *Quia teſtimonia tua exquiſivi*. Iſaias Propheta inquit: *Agnitio vultus eorum reſpondet eis*; ubi Septuaginta legunt: *Confuſio vultus eorum reſtitit*; quæ verba certus quidam interpres, *de confuſione vultus, ſeu infamia*, exponit, *quæ oboriri ſolet conſideratione admiſſi flagitii*. Vix in terris peccatum ſe prodidit, & ecce confeſtim ipſum ſui ipſius puduit, & committenti ruborem erubeſcentiæ aſperſit; adeò ut primi parentes, mox ut prævaricati fuerunt, ſe præ nimio pudore contegere coacti fuerint; quo tegumento minimè opus habebant, quamdiù pretioſiſſima innocentiæ, & juſtitiæ originalis chlamyde amicti erant; ſed ſolùm, quando hac amiſſa, fuere prævaricati. Quot ſunt, qui effræni appetitui ſuo habenas liberaliter laxarent, niſi metu perdendi bonam famam, ſeque in conſpectu mundi contemptibiles reddendi timore coercerentur? Nam ut Abulenſis ait: *Fama eſt bona, quia homines deſiderio ejus, ut eam ſervent, operantur interdum virtuosè, quod alias non eſſent facturi: & perdita fama, quidam pro nihilo ducunt peccare, ſed in omnia peccata effrænatè labuntur*. Quiſnam ſexus ad lapſum lubricior eſt, atque debilior muliebri? & tamen in quot fœda peccata hic ſexus ſe præcipitaret, niſi ſtimulus honoris, & fama illum non contineret intra terminos honeſtatis, & à præcipitiis abarceret? Obſervavit idipſum Oleaſter, dum in hæc verba ſcripſit: *Quot fœminæ in graviſſima prolaberentur peccata, niſi infamiam (qua maximè deterrentur) timerent? Quam ob cauſam impudiciſſimi illi ſenes, quorum hiſtoria Danielis meminit, cum Suſannæ, illi pudicitiæ ſpeculo, ſtuprum conſulerent, dicebant: Ecce oſtia pomarii clauſa ſunt, & nemo nos videt, & in concupiſcentia tui ſumus: quod ſi nobis commiſceri nolueris, contra te falſum dicemus teſtimonium*. Quotieſcunq; David adulterium, & homicidium à ſe commiſſum, tametſi per pœnitentiam jam expiatum, recogitabat, ſemper de conciliata ſibi ignominia erubeſcebat; unde ait: *Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me*. Salvator noſter in horto Gethſemani æterno Patri ſuo in ferventi illa oratione, qua dicebat: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte*, ſe præſentans, *procidit in faciem ſuam*, illamq; abſcondit; at verò, quo fine vultum ſuum abſcondit, *in quem deſiderant Angeli proſpicere*? Reſpondet doctiſſimus Salmeron: *Proſtratus eſt, ne deſolaretur ſtellas ſuo aſpectu perturbato, & præ fœditate noſtrorum peccatorum, pro quibus ſuo ſanguine, & cruce expurgandis, precabatur*. Erubeſcebat pro peccatis noſtris, quando pro illis divinæ juſtitiæ per proprium ſanguinem erat ſatisfacturus: quantò igitur majorem nobis peccata noſtra, quæ propriæ malitiæ noſtræ partus ſunt, parient confuſionem?

2.Tim.4.2.
Peccatū eſt
ut character,
qui inuritur
per carnifice
m. leſactoribus.
S.Bern.10.4.
ſer.41.p.2.in
princ.
Thren.8.
Rom.1.24.
Pſ.118.22.
Pudor ſubſequitur peccatum.
Iſ.3.9.
Quod probatur in primis
parentib.
Abul.to.5.in
Matth.c.18.
q.100.
Amor honoris retrahit à
peccato.
Oleaſt.in
c.3.Gen.
Pſ.43.16.
Matth.26.39.
Salm. to.10.
tr.12.

5 Æternæ veritatis ſententia eſt, dicentis: *Omnis qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus*. Circa quæ verba P. Alvarez inquit: *Quare iniquus averſatur lucem? Quare videri vel ab amiciſſimis erubeſcit, niſi quia ſe peccato turpem videt, & ſuam fœditatem ab aliis timet agnoſci?* Imò etiam gentiles, qui nullo alio, præterquam naturali lumine, illuſtrati erant, hanc peccati vilitatem, & infamiam, ſatis clarè agnoſcebant. Unde S. Antoninus ſequens adfert celebre Senecæ moralis teſtimonium: *Si ſcirem Deos ignoſcituros, & homines ignoraturos, adhuc dedignarer peccare*. Et quidam Philoſophus cum incitaretur ad peccandum, ſibiipſi reſpondit: *Erubeſce cœlum, intrare in cœnum*. Meritò igitur B. Laurentius Juſtinianus ait: *Quid te vilius, quid contemptibilius, quem divitiæ*

Joan.3.20.
Alv.c.1.ib.
Peccator cupit occultari
ne agnoſcatur ejus turpitudo.
S.Anton. p.4.
tit.4.c.6.§.4.
B. Laur. Juſt.
de caſto connub. c.10.

ex-

Digitized by Google

extollunt, honores inflant, paupertas dejicit, ſucceſſus dementat, odia urunt, livores accendunt, libido inflammat, gula ſubigit, ira diſcerpit, & omnium vitiorum rabies ſupplantat? Quem ignorantia cæcat, dolor affligit, triſtitia deprimit, inepta lætitia ſurripit, ſpes vana occidit, timorque ſervilis interficit? Et S. Iſidorus Peluſiota in epiſtola quadam de monſtroſo hoc peccati partu dicit: *Nihil eo deformius cogitari, aut fingi poteſt.*

S. Iſid. lib. 4. ep. 52.

DISCVRSVS XI.

ARGUMENTUM.

Immunditia peccati ſpecialiter ſub metaphora luti, & lepræ, exponitur.

THEMA.

Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas! Jerem. 2. verſ. 36.

Dio Cat. op. de enor. pec. procemio. Retrahit à peccato cōſideratio ejuſdem vilitatis.

1 Dionyſius Carthuſianus in procemio opuſculi, *de enormitate peccati*, nullum ad arcendum peccatum, potentius dari frænum poſſe cenſet, quàm ſit ſeria vilitatis peccati conſideratio. Et verò tractatum húc prædictus author ad adoleſcentem quendam ſcripſit, ut illum à torrente peccatorum præſervaret, à quo aliàs juvenilis ætas facilè ſe ſeduci permittit; unde in hæc verba quaſi exorditur: *Vt peccata cautiùs declinemus, primo de enormitate, & nocumentis peccati, Deo agente intendo conſcribere, optimæ indolis adoleſcens; quatenus peccati vilitate, & fœditate perſpicaciter intellectis, eandem cum diligentia fugias vitia, ut merearis à Creatore præmuniri, & adornari muneribus gratiæ.* Idem illuminatus author, in progreſſu hujus libri, articulo tertio, inquit: *Ex omni parte multiplicatur, & creſcit peccati vilitas, fœditas, atque enormitas; ideò S. Gregorius ait: Si ſciremus, qualiter per unumquodq; peccatum vulneratur, & fœtet anima, uſque ad mortem reſiſteremus peccato.* Audiatis velim, quo nomine prævaricationes apud Sophoniam cap. 3. fuerint appellatæ: *Nugas*, inquit ſacer textus, *qui à lege receſſerant, congregabo: hoc eſt*, ut S. Hieronym. exponit: *Hi qui per vitia, atque peccata de tuo ſinu fugerant, & facti erant ſub Dæmonum poteſtate.* Cui conſonat textus ille libri Sapientiæ, in quo impii de ſeipſis confitentur, dicentes: *Tanquam nugaces æſtimati ſumus*; in Græco habetur: *In ſpurium, vel in ſcoriam æſtimati ſumus*: Spurium autem eſſe, indubitata eſt infamiæ nota.

Ibid. at. 3.

Sopho. 3. 19.

S. Hier. ib.

Sap. 2. 16.

Chr. h. 18. in 1. ad Cor.

2 Tametſi Chryſoſtomus cum aliis in eo conſentiat, quòd ſcilicet nomen, *immunditia*, propriè peccato impudicitiæ debeatur; nihilominùs quodlibet peccatum hoc nomine appellari debere, his verbis tradit: *Immunditia vocabulo fornicationem innuit; ſi quis tamen accuratè rem expendat, omne peccati genus hoc nomine appellari poteſt. Nam quamvis fornicator præcipuè, atque adulter, immundi dicantur; tamen cætera etiam peccata immunditiam animæ afferunt. Vt virtute nihil eſt purius, ſic improbitate nihil turpius, atque obſcœnius; illa enim ſole ſplendidior eſt, hæc cœno fœtidior.* Verum quidem eſt, quòd in agro Damaſceno homo ex luto plaſmatus fuerit; vilitas tamen hujus materiæ in ſtatu innocentiæ non ita apparuit, quemadmodum poſteà ex cauſa peccati turpiter ſe prodidit: tunc enim homo audire debuit: *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Notat idipſum Procopius, dum ait: *Vbi exuere immortalitatem, corpus nudatum, & quaſi ſuo habitu ſpoliatum eſt, & viſi ſunt deinde, nihil aliud eſſe, niſi lutum.* Statua aliqua fictilis, ab Apelle, vel Bonarota efformata, inæſtimabilis eſt pretii, ob magiſterium, & peritiam artificis; tametſi cæteroquin nihil ſit aliud, quàm terra, quæ pedibus à nobis conculcatur. Eodem modo, homo, quamdiu conſervabat ſimilitudinem ſupremi artificis, qui illum creavit, quæ in charitate, & divina gratia conſiſtit, infiniti erat pretii; hac verò ſublata, nihil aliud remanſit, quàm viliſſimus luti pugillus, & titio inferni nigerrimus. S. Iſaias Propheta, poſtquam admirabilem delineaſſet Luciferi effigiem, tandem lapſum ipſius enarrare volens, ipſum futurum eſſe dicit, *quaſi cadaver putridum*. Unde P. Alvarez ſequentem deducit moralitatem, inquiens: *Ex quo licet colligere, ſpiritualia peccata omnium eſſe fœdiſſima, quæ pulcherrimum Angelum ad tantam miſeriam dejecerunt, ut quaſi cadaver putridum, quo nihil fœdius, in ſtagnum ignis, ſulphuriſque deſcenderet.* Idem Propheta alio in loco inquietudinem, & commotionem impiorum deſcribens, eoſdem tempeſtuoſo mari comparavit; ac tandem illos velut lutum conculcari concludit, dicens: *Impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus in conculcationem, & lutum.* Omnes enim cogitationes, & conſilia perverſa, quæ in corde ſuo, à propriis paſſionibus agitato, machinantur, inſtar undarum ſpumantium, immunditiam à ſe ejiciunt, & lutum omnis malitiæ; quia *ex corde exeunt cogitationes malæ, adulteria, furta, perjuria, &c.* Quòd peccatum luti nomine appelletur, idipſum confirmat S. Ambroſius, dum ait. *Exemplum attulit, quod ii, qui volunt aurum quærere, prius ſe luto obliniant. Aurum itaque juſtitia, iniquitas lutum eſt, quod à noſtris quoque prius dictum eſſe, non eſt dubium, cum ſcriptum ſit: Vt lutum platearum delebo eos: Et verè lutum, quia eos inquinant, qui ſibi appropinquaverint. Fugiamus ergo injuſtitiam, ne luteis ſordibus inquinemur, atque in ejus voraginem non pes noſter exterior, ſed (quod eſt gravius) mens noſtra mergatur.* Sed eheu, quot ſunt, qui voluntariè in hiſce ſordibus volutantur? Baſilius Magnus in oratione quadam, *de peccato*, habita, ita ſcribit: *Perinde ac ſues, dum in cœno volutantur, ſemper lutum ſibiipſis accumulant; ita etiam ii ignominia, quæ in voluptate manat, ſe quotidie afficiunt: peccatum enim, dum editur, aliquo pudore præditum eſt; at ubi editum fuerit, longè impudentiores efficit eos, qui illud patrant.* Idem Sanctus ſuper illa verba Pſ. 37. *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ*, inquit: *Qui in peccatis perſeverant, inque eis perſiſtentes gaudent, & ſe oblectant, & deliciantur, nihilo diſſimiles porcis ſunt, ſeſe in volutabro luti provolventibus.*

Proc. in c. 3. Gen.

Homo comparatur ſtatuæ artifi. è lutea ex vili materia.

Iſa. 14. 10. Alv. t. 2. l. 1. p. 1. c. 2.

Iſa. 57. 20. Peccatum ſignificatur nomi. luti.

Matth. 15.

S. Ambr. in præf. Pſ. 35.

Baſil. or. 3. de pec.

S. Baſil. in Pſ. 37.

Filius prodigus eſt typus peccatoris.

3 Nullum prorſùs eſt dubium, quin filius ille prodigus, verus fuerit peccatoris typus; ac proindè obſervandum eſt, quòd Incarnata Sapientia (quæ illo fine parabolam illam compoſuit, ut nobis vilitatem, & ignominiam culpæ, per illam tantò firmiùs, & efficaciùs imprimeret) ipſum porcos paviſſe dixerit: *Miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos*; quod S. Bernardinus conſiderans, ita ſcribit: *Gloſſa ait: Porcos paſcit, cum ea, quibus immundi ſpiritus gaudent, omnia operatur; velut paſceret porcos, id eſt, porcinos homines, ſeu porcinos ſenſus, ut verificetur in illo, quod dicit Scriptura Sapientiæ 15. v. 10. Luto vilior eſt vita illius, atque factus eſt ut ſus, in volutabro luti.* S. Ambroſius primum exponens Davidis Pſalmum, hac porci in luto ſe volutatis utitur ſimilitudine, inquiens: *Sicut ii, qui ſe in luto verſant, quo magis volutantur, eò amplius inquinantur; ita qui ſemel ſe luto improbitatis aſperſerit, niſi ab eo velociter exſiliat, gravius ſibi dedecoris ſui cœnum, per ſingulos dies lutulentæ converſationis obducit. Itaque gravi odore tetræ illius, ac flagitioſæ voraginis, contrahitur quædam animæ peſtilentia, corruptoq; ſalubrium cogitationum ſpiramine, lues æſtuantium paſſionum miſeranda graſſatur.* S. Antonius de Padua in ſermone quodam in Dominicam 3. Quadrageſimæ, verba illa Evangelii exponens: *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine*, modum declarat, quo Dæmon, qui purus eſt ſpiritus, immundus dici debeat; ita enim ſcribit: *Nota, quòd Diabolus dicitur ſpiritus immundus. Spiritus, ut dicit Gregorius, eſt nomen naturæ, quem Deus purum, mundum, & bonum creavit; ſed ſua ſuperbia immunditia immundus effectus, à cæleſtis gloriæ munditia cecidit, qui tanquam porcus immundus, in peccatorum immunditia hoſpitium elegit, & ibi requieſcit.* S. Vincentius Ferrerius conſiderans, quòd de domino, in cujus ſervitium filius prodigus ſe conduci fecerat, dicatur: *Miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos*; ita ſcribit: *Hic civis eſt Diabolus, qui eſt civis civitatis inferni, & mittit peccatorem cuſtodire porcos, id eſt, vitia, & peccata, quæ fœtida ſunt, & immunda, ut porci; qui a qui peccat mortaliter, recipit Diabolum in dominum.* Enim verò, qui plantæ alicujus qualitatem deſiderat cognoſcere, oculos ſuos ad fructus dirigere debet, quos planta, ſive arbor illa producit; ac proindè de peccatoribus quoq; dici poteſt: *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*, veluti arbores. S. Bernardus ait: *Sunt arbores infructuoſæ, ut quercus, & ulmus, & ſylveſtres aliæ arbores; ſed hujuſmodi nemo plantat in horto ſuo, quia non faciunt fructum, & ſi quem faciunt, non humano uſui aptus eſt, ſed porcino. Tales ſunt filii hujus ſæculi, agentes in comeſſationibus, &* ebrie-

Luc. 15. 15. S. Bern. t. 3. f. 24. ar. 1. c. 3.

S. Ambr. in Pſ. 1.

S. Ant. de Pad. O. 3. 20.

Spiritus propter peccatum dicitur immundus.

S. Vinc. Ferr. 1. 4. Sabb. ... & reminiſcere.

Matth. 7.

S. Bern. f. de S. Benedict. Ex fructib. cognoſcuntur Peccatores.

Digitized by Google

ebrietatibus, in crapula & voracitate, in cubilibus & impudicitiis. Hæc namque porcorum cibus ſunt, quos Judæus verus prohibetur comedere; quia Chriſtianus his non debet adhærere. Sicut enim caro porcina cum comeditur, noſtræ adhæret carni, ut jam ſit una caro: ſic transgreſſor præcepti Dominici, ſpurcos ſibi ſociat ſpiritus, & adhærendo eis, cum eis unus efficitur Dæmon. Nam & idcirco in ſacrificiis prohibetur animal illud offerri, quòd ſpurcos ſpiritus, immundoſq; deſignet, qui relicta omni munditia, in ſolis ſibi ſpurcitiis complacentes, vitiorum & criminum ſemper cœno delectantur involvi.

Peccatum comparatur Lepræ.

4 S. Bernardinus ad inſinuandam nobis peccati deformitatem, illud lepræ comparat, quæ omnibus eſt horrori, & abominationi; & ut plurimùm in plebeiis, & infimæ conditionis hominibus reperitur. En verba S. Bernardini: *Adverte deformitatem, & fœditatem mortalis culpæ; eſt enim mortalis culpa, ſpiritualis lepra, deterior quam corporalis, quantum diſtat mortale corpus, à ſpiritu immortali, & ad imaginem, & ſimilitudinem Dei formato. Illa ejicit è conſortio hominum, hæc autem à conſortio Dei, & omnium Sanctorum, & Angelorum; illa ejicit à civitate, hæc autem non ſolùm privat à cœleſti regno, atque præſenti ſæculo, ſed etiam locat hominem in hoſpitali infernali, cum infinita pœnalitate.* Hugo Cardinalis ad multos ſeſe reflectit parallelos, qui culpam inter, & lepram intercedunt; ait enim: *Lepra hominem fœtidum facit, & ſanis intolerabilem; ſic peccatum hominem fœtidum facit, & juſtis abominabilem.* Nam ut apud Oſeam dicitur: *Facti ſunt abominabiles, ſicut ea quæ dilexerunt. Lepra facit hominem æſtuare,* inquit Hugo Cardin. *ſic peccatum.* Lepra in corpore hoc morbo infecto, cauſat incendium, & pruritum continuum: ita quoque hæc myſtica lepra in conſcientia cauſat inquietudinem, & remorſum: *Non enim eſt pax impiis, dicit Dominus. Lepra quantò reprimitur ſtudioſius,* inquit Hugo Cardin, *tanto tandem ebullit turpiùs; ſic peccatum, quantò diutiùs occultatur, tanto turpiùs apparebit in die judicii coram Deo;* licèt enim peccatum abſcondatur ab oculis hominum, veniet tamen tempus, in quo ejus turpitudo manifeſtabitur, & fœtor illius nauſeam creabit cœlo, terræ, & inferno; tunc videlicet, quando *Deus illuminabit abſcondita tenebrarum. Item lepra deformat hominem,* inquit Hugo Cardinalis, *& membrorum officio, venuſtateq; privat; ſic peccatum deformat hominem interiorem;* id eſt, animam, efficiendo, ut quæ priùs templum Dei erat, tandem in proſtibulum Dæmonum convertatur; ſpoliat eam donis, & gratiis Spiritus Sancti, nec non meritis bonorum operum, ad illam uſque horam factorum; eripit eidem animæ jus, quod habebat ad gloriam, privatque illam amicitia, & aſſiſtentia Dei, nec non quovis alio bono cœlitùs dato. *Lepra per totum corpus diffunditur,* inquit Hugo Cardin. *ſic peccatum per totum corpus ad modum cancri ſerpens, corpus & animam, ut Salvator comminatur, perdit in gehennam. Leproſus ſitim patitur,* inquit idem Hugo; *nunquam eſt ſatietas pariter in peccato;* ſemper enim ſitiunt peccatores, ſive in ordine ad ambitionem, ſive ad carnalem concupiſcentiam, ſive ad crapulam, ſive ad odium; nunquam ſaturantur. *Lepra contagioſa eſt alios inficiendo;* eodem modo malum peccati exemplum, pariter ad alios transfunditur: *Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & factum eſt illis in ſcandalum.* Lepra morbus eſt, qui difficilè curatur, neque enim alius eſt, qui illam curet, Medicus, præterquàm Deus: eodem modo, qui lapſus eſt in lepram ſpiritualem peccati, à ſemetipſo non poteſt convaleſcere, ſed opus eſt auxilio illius, qui dixit: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus. Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum.* Ecce igitur, quàm benè, & congruè peſſimæ qualitates lepræ culpæ adaptentur, quam tam Scripturæ Sacræ, quàm Sancti Patres, ignominioſam, & vilem eſſe, unanimiter teſtantur.

e Bern. t. 2. f. 27 ar. 3. c. 1.
Hug. Card. Luc. 17.
Similitudo inter culpā & Lepram.
Ole. 9.
Hug. Car. ib.
Iſa. 48. 22.
Hug. Card. 2. Cor. 4.
Hug. Card. Matth. 8.
Peccator ſemper ſitis ulterioꝛes malitias.
Pſ. 105. 35.
Matth. 9. 12.
Oſe. 13. 9.

5 Tametſi non videatur mundus (incompetens divinarum legum judex) vilitatem, & contumeliam peccati æſtimare; iniquum tamen illius judicium non eſt attendendum, quia ut S. Auguſtinus benè advertit, impii peccatores penſant peccata, *non in ſtatera æqua divinarum Scripturarum, ſed in ſtatera doloſa conſuetudinum ſuarum; quidquid enim ſceleris, & iniquitatis inebriat multitudinem, amittit examinis veritatem. Sed ideò ſunt tanquam ſinceriſſimum ſpeculum propoſita hominibus oracula cœleſtium paginarum, ut ibi quiſque videat quodlibet peccatum, quantum ſit, quod fortè magnum eſt, & malè viventium cæco more contemnitur. Potuitne graviùs divinis eloquiis accuſari avaritia, quam ut idololatriæ monſtraretur æqualis, & ejus nomine appellaretur, dicente Apoſtolo: Et avaritia, quæ eſt idolorum ſervitus? Potuitne majori pœna digna judicari, quam ut inter crimina poneretur, quibus obſeſſi, regnum Dei non poſſidebunt?* Idipſum verò pariter de turpitudine peccati aſſerere poſſumus; quæ enim dari poteſt vilitas, & immunditia major, quàm ſit illa, quam peccatum ſimul cum ingenti ignominia homini infert; utpotè quæ pari loco, quo lutum, & lepra habetur, ſintque peccatores non minùs abominabiles, quàm porci, & leproſi. Deus apud Oſeam de legis ſuæ transgreſſoribus lamentans, eoſdem hunc in modum deſcribit: *Calumniam patiens eſt Ephraim fractus judicio, quoniam cœpit abire poſt ſordes.* Ezechiel quoque animæ peccatrici improperat, dicens: *Abominabilem feciſti decorem tuum.*

S. Aug. to. 7. l. 3. c. 14. ep. Parmenian. Mundus vilipendit peccatum.
Oſ. 5. 11.
Ezech. 16. 25

6 S. Antoninus ait: *Eſt anima noſtra illa margarita tam pretioſa, pro qua cœleſtis negotiator omnia bona ſua dedit, ut compararet eam; ſed peccatum nimis viliſicat eam, adeo quod non capiat locum, niſi immundiſſimum, ſcilicet ſentinam mundi, id eſt, infernum; & ideo Dominus, ut ſe peccator conſideret, ut vilitatem deponat peccati, exhortans, ait: Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! Ieremiæ ſecundo, id eſt, peccata ſequens.* Cœleſtis Magiſter noſter animam hiſce bonis terrenis immerſam, drachmæ aſſimilat, inter ſordes domus latiſcenti; ait enim: *Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, donec inveniat eam? Per drachmam ſignificatur qualibet anima,* inquit Hugo Cardinalis, *Dei imagine inſignita; quæ etſi per peccatum deturpetur, non tamen annihilatur.* Ecce igitur, ubinam talis anima, terrenis immerſa bonis, deliteſcat; nimirùm inter immunditias, & inter ſordes ſcopis congeſtas; ut per hoc inſinuetur ejus vilitas, qua vileſcit, quamdiù extra gratiam Dei conſiſtit. Veruntamen ex hiſce ſordibus, lucerna mediante, eruitur; ſi nimirùm ad hanc ſe vilitatem reflectat, in quam ſe ex propria voluntate conjecit. Nam ut S. Anſelmus ait: *Natura peccati eſt, ut non facilè videatur ab illo, qui eo premitur, ſed mox, ut ceſſaverit, & ab illo ſe alienaverit, tunc demum conſiderat, in quanta fœditate, & miſeria jacuerat.* Si enim anima, priuſquam in peccatum conſentiret, ad turpitudinem maculæ, quam contrahit, ſe reflecteret; nunquam adeò ſtolida futura eſſet, ut hanc voluntariè ſibi adſciſceret. Unde S. Thomas de Villanova ait: *O anima, ſi cognoſceres excellentiam, & dignitatem tuam, tam perpetuam, & ineffabilem gloriam, & ſublimitatem, quam expectas; quomodo dedignareris dejicere te ad amorem, & cupiditatem horum terrenorum? Quomodo horreres fœdari tuam pulchritudinem fœdo iſto luto libidinum?* Chryſoſtomus efficaci ratione oſtendit, neminem commiſſurum eſſe peccatum, ſi ad ejus ſe reflecteret vilitatem; ait enim: *Si recordatio ſola pudore afficit, quanto magis ipſa actio? Cogita, quouſque vitioſitas ipſa progreſſa eſſet, cum vel ſupplicio liberati, ab erubeſcentia liberari nequirent.* S. Ambroſius ſimilem inſtituit conſiderationem, dum ait: *Vbi quis reſipuerit à furore, tunc conſcientiæ interioris aperitur viſus, factiq; pœnitentia ſuccedit, & pudenda ſui quiſque facinoris erubeſcit.* Inter alias rationes à P. Alvarez adductas, ob quas peccator offenſam Dei adeò parùm abominatur, hæc quoque una eſt: *Vt peccatum odio habeatur, debet ejus fœditas, & malitia cognoſci. Mundus autem, & mundani hanc malitiam, & deformitatem ignorant, quam vident Principum exemplis, magnatum operibus, & omnium penè hominum, cujuſcunq; ſtatus ſint, factis, & aſſertionibus comprobatam. An mundani luxuriæ fœtorem abhorrent? Imo diligunt, mercantur, de illa ſe jactant, & in privatis colloquiis, ſuos, ut ipſi dicunt, amores narrant.* Verum tamen eſt, quòd quando in ſe ipſos redeunt, & divino lumine illuſtrantur, de præteritorum peccatorum ſpurcitie erubeſcant; undè dicebat Apoſtolus: *Quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis?* S. Auguſtinus in meditationibus ſuis ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Certè, ò miſer homo, ipſa ſola plus eſt vitanda peccati fœditas, quam qualibet tormen-*

S. Antonin. p. 4. t. 14. c. 6. §. 4.
Peccator deliteſcit inter ſordes ſcopis congeſtas.
Luc. 15. 8.
Hug. Card.
S. Anſel. de ſimilit.
S. Th. de Vil. Dom. 3. Adv.
Anima cognoſcens propriā excellentiam, & peccati turpitudinē nunquam peccabit.
Chryſ. h. 12. ad Rom.
S. Amb. lib. 4. in Luc.
Alv. t. 3. l. 1. p. 1. c. 6.
A peccatoribus neſcitur malitia peccati, quam poſt illud commiſſum cum pudore agnoſcunt.
Rom. 6. 21.
S. Aug. in medit.

Digitized by Google

mentorum immanitas. Tormenta enim, quantumvis ſæva, & crudelia, ſolum poſſunt lacerare, & deformare corpus; peccatum verò animam commaculat, eandemque in ſempiternum indignam efficit, quæ Deum adſpiciat. In vita S. Ludovici Regis Franciæ ſcribitur, quòd cum quendam ſuorum interrogaſſet, quidnam è duobus, peccato ſcilicet, vel lepra, præeligere mallet; illeque ſe peccatum potius, quàm lepram velle reſpondiſſet, Rex ſanctus ſubintulerit: *Toto cælo erras. Ecqua lepra peccato fœtidior, quod etiam poſt mortem affligit?*

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

De abominabili puteolentia, & fœtore peccati.

THEMA.

Domine jam fœtet, quatriduanus eſt. Joan. 11. v. 39.

Qui peccare conſuevit myſticè fœtet. S. Th. in Jo. 2. Cor. 2. 15.

1 Cum Lazarus quatriduanus, verus ſit peccatoris habituati typus, non ſine myſterio fœtuit, quia ut Doctor Angelicus ait: *Myſtice ille, qui peccare conſuevit, jam fœtet; ſcilicet per peſſimam famam, cujus odor deterrimus per peccatum conſurgit*. Sicut enim Apoſtolus de Dei ſervis ait: *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco*; ita pariter de impiis verificatur, quòd intolerabilem ſpirent fœtorem, & puteolentiam. Unde D. Seraphicus ait: *Fœtet peccator: nec mirum, quia putrefactus putrefactione ſpirituali, propter quod ait Propheta in perſona talium: Putruerunt, & corrupta ſunt cicatrices meæ; & computruerunt jumenta in ſtercoribus ſuis, quod eſt homines carnales in fœtore luxuriæ vitam finire. Fœtet talis horribiliter, & multipliciter. Aſcendet fœtor ejus, & putredo ejus; & rectè ait, Aſcendet, quia uſque in cælum, & ita coram Deo, & etiam coram ſeipſis. Anſelmus in meditationibus ait: Tolerabilius canis putris fœtet hominibus, quam anima peccatrix Deo: infelicius iſta Deo, quam hominibus ille*. Hactenus S. Bonavent. D. Chryſoſtom. impium in peccatis habituatum delineare volens, hac phraſi loquendi utitur: *Cum ſe antris, cloacis, & voraginibus vitii infoderint*.

S. Bonav. ib.

Chr. in Pſ. 142.

Metropolis peccati eſt Babylonia.

2 Enimverò regni peccati metropolim, Babyloniam eſſe, nemo non fatebitur; at verò reflexiſtis vos aliquando ad locum, in quo hæc Babylonia erecta fuit? Nunquid forſitan in medio Ægypti, quæ ſymbolum eſt mundi; aut verò ex oppoſito Jeroſolymæ? Nequaquam; ſed *invenerunt campum in terra Sennaar*. At verò, quodnam in eo latet myſterium, quòd inter omnes totius mundi partes, hunc campum Sennaar elegerint? Audiamus Rupertum Abbatem dicentem: *Ipſum campum, quem invenerunt, Scriptura nunc vocat Sennaar, quod interpretatur fœtor; quia videlicet fœtorem ſuperbiæ eorum, tali auſu uſque ad nares Dei emiſerunt. Cui ſicut humilitas, vel ſpiritus contribulatus, ſacrificium eſt in odorem ſuavitatis: ſic econtra ſuperbia, fœtor horribilis eſt*. Subitò ut in cœleſti Paradiſo, in illa deliciarum amœnitate, de qua Beda ait: *Floribus ejus nec roſa, nec lilia deſunt*; peccatum Luciferi locum habuit, ſuumque fœtorem per cœlum empyreum diſperſit, in abyſſum præcipitatus fuit, ubi ut in Promptuarii ſacri ſpeciali diſcurſu, *de inferno*, diximus, una ex atrocioribus damnatorum pœnis eſt fetor horrendus, quem peccata ibidem exhalant. Enimverò, ut præclarè facet quidam Interpres advertit, ſi Rex aliquis in vaſe aureo fœtidum aliquod ſibi appoſitum acciperet ferculum, utique ferculum abjici, paropſidem verò auream, per ignem, vel forte lixivium, purificari præciperet, aurum nequaquam verò diſperderet. At verò, ſi unà cum cibo etiam aurum abjici mandaret, hoc utique certum foret indicium, fœtorem cibi illius adeò intolerabilem eſſe, & paropſidi adeò firmiter adhæreſcentem, ut ab ea nunquam aboleri poſſet: *Deus autem Luciferum, quaſi vas auri ſolidum, & ornatum omni lapide pretioſo, ob fœtorem peccati projecit in infernum*. Et quidem tametſi in igne omnis auri purgetur macula, omniſque ab auro imbibitus fœtor, quantuſcunq; ille ſit, penitùs aboleatur; attamen fœtor à peccato Luciferi, aliorumque Angelorum rebellium contractus, in flammis illis hactenùs à ſexies millenis, ſexcentis, & ſeptuaginta annis purgari, & aboleri non potuit; imò magis, quam unquam, ipſas inficit ſtellas, & ex inferno fœtidiſſimam cloacam efficit.

Gen. 11.

Rub. Abb. lib. 4. in Gen. c. 41.

Beda ſer. 18. de Sanctis.

Cibo putrido plus fœtet peccatum.

Iſa. 59. 2.

3 Apud Iſaiam dicitur: *Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos, & Deum veſtrum: peccata veſtra abſconderunt faciem ejus a vobis*. At verò, undenam hæc diviſio, & divinæ faciei abſconſio procedebat? Audite Procopium dicentem: *Avertit faciem a peccatis, tanquam eorum turpitudinem, & fœtorem non queat tolerare*. S. Antoninus ait: *Dicitur anima peccatrix, fœtida, immunda, & corrupta. Pſ. 32. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt. Tanta eſt ejus immunditia, ut ad ejus comparationem, omnem immunditiam corporalem, quantamcunque lepræ, plagarum, & ulcerum, Deus, & Sancti, qui rectum judicium habent, nullam exiſtiment. Tanta eſt hujuſmodi immunditia, ut nulla ablutio terrena hanc immunditiam tollere poſſit, & maculas, niſi Deus aqua cæleſtis gratiæ, figurata in aqua Iordanis, in qua Naaman Syrus, totus immundus lepra, lotus, mundatus eſt ad plenum. Tanta eſt hujuſmodi immunditia, ut ad hujuſmodi ablutionem faciendam, neceſſarium fuerit, Dei filium de cœlo deſcendere, carnem aſſumere, crucem ſubire, ut ſanguine ſuo auferretur iſta macula immunditiæ. Apocalypſ. 1. c. Lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Ad hanc immunditiam removendam tot lavacra ſtatuit aquas diluvii, ignem judicii, & purgatorii, tribulationum, & martyriorum, lacrymarum, & Sacramentorum*.

Deus non poteſt pati fœtorem peccati. Procop. ib.

S. Anton. p. 4. tit. 14. c. 6. § 5.

4 Deus nonnunquam diſpoſuit, ut horrendus hic peccatorum fœtor ab anima quoque ad corpus transfunderetur; prout in ſacrilego, & impio Rege Antiocho contigit, de quo Scriptura ait: *Ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent, ut fœtore illius exercitus gravaretur; nemo poterat propter intolerantiam fœtoris eum portare*. Imò paulò poſt ſubdit ſacer textus: *Cum nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet*. At verò vultisne hujus fœtoris ſcire cauſam? Ecce vobis illam: *Orabat ſceleſtus Dominum, a quo non erat miſericordiam conſecuturus*. Et quidem veriſimile eſt, domeſticos ſuos omnem adhibuiſſe induſtriam, ut per aromata, & odorifera, pretioſiſſimaque Arabiæ incenſa, & fumigationes, fœtorem illum mitigarent; ſed omnia illa in caſſum fuere adhibita; ſiquidem nulla unquam inventa fuit, nec invenietur tantæ virtutis fragrantia, quæ peccati fœtorem exſtirpare poſſit. Quando Chriſtus ad monumentum Lazari accedere voluit, dixit ei Martha: *Fœtet, quatriduanus eſt enim*. Et verò tametſi veriſimile ſit, quòd cadaver illius, tanquam viri nobilis, & divitis, balſamo abundanter imbuerint; quemadmodum de corpore Chriſti Euangeliſtæ narrant: *Acceperunt corpus Ieſu, & ligaverunt linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire*; attamen, quia cadaver illud peccatorem præfigurabat, ideò divina providentia ad noſtram eruditionem diſpoſuit, ut fœtorem ſpiraret, ut per hoc intelligeremus, nullo adhibito zibetto, muſco, vel ambra, puteolentiam peccatoris mitigari; quin potiùs quantò magis cadaver illius profumigatur, tantò peſtilentiorem exhalare fœtorem. Narrat B. Petrus Damianus de Sophia, Reinerii Marchionis filia, quòd poſt mortem illius cadaver ejus magno temporis ſpatio monaſterium, in quo ſepultum jacebat, intolerabili fœtore infecerit: *Tantam enim fœtoris illuviem per continui anni circulum exhalavit, ut tolerari vix poſſet, nec fratres quieſcere*. Et quidem tametſi in eodem monaſterio multa eſſent aliorum mortuorum ſepulchra, hoc tamen ſepulchrum ſolum ita fœtuit, *ut luce clarius innoteſceret, quoniam humana caro, quantò tenerius, ac mollius educatur, tantò deterius in putredinem, ac nauſeam vertitur*. Idem S. author, in eadem epiſtola, aliud quoddam de cujuſdam Ducis Venetiarum conjuge refert exemplum. Poſtquam enim immoderatum, quocum vixerat, exaggeraſſet luxum, utpotè quæ in balneis aquæ elementaris lavari dedignabatur, ſed ſolum aquas ex deciduo rore collectas corpori adhibebat, lautiſſimiſque cibis, ingenti cum ſumptuum diſpendio præparatis, nutriebatur: ſubdit enim pius ille Author: *Cujus cubiculum tot thymiamatum, aromatumque generibus redolebat, ut & nobis narrare tantum dedecus fœteat, & auditor fortè non credat. Sed omnipotenti Deo, quantùm hujus fœmina fuerit exoſa ſuperbia, manifeſta docuit in ulciſcendo cenſura. Corpus ejus omne computruit, ita ut membra corporis undique cuncta marceſcerent, totumque cubiculum intolerabili prorſus fœtore complerent; nec quis tantam perferre narium injuriam* po-

Animæ fœtor etiam quandoq. in corpus redundat, ut Scriptura teſtatur de Antiocho Rege. 1. Mac. 9. 9.

Ejus fœtore nulla aromata extinguunt.

Joan. 19. 40.

S. Petr. Dam. lib. 7. ep. 19. Idem confirmatur de Sophia Reinerii Marchionis filia.

Confirmatur ſecundò de conjuge cujuſdam Ducis Venetiarum.

Digitized by Google

potuit, non coſmeta, non ſervulus, vix una duntaxat ancilla, non ſine ſpeciei redolentis auxilio in ejus obſequii ſedulitate permanſit; eadem tamen raptim accedebat, & protinus fugiens abſcedebat. Advertendum verò hic eſt, quòd tam in primo, quàm in ſecundo facto nulla gravis luxuriæ peccati fiat mentio, ſed ſolùm luxus, vanitatis, & ſuperbiæ. Quid igitur de peccatorum carnalium fœtore dicemus? S. Gregorius ſuper illa verba: *Aſpergatur in habitaculo ejus ſulphur*; ita ſcribit: *Sulphur, quid aliud, quàm fomentum ignis eſt? Quod tamen ſic ignem nutrit, ut fœtorem graviſſimum exhalet. Quid itaque in ſulphure, niſi peccatum carnis accipimus? Quod dum perverſis cogitationibus, quaſi quibuſdam fœtoribus mentem replet, æterna ei incendia præparat; & dum fœtoris ſui nebulam in mente reproba dilatat, contra eam flammis ſubſequentibus quaſi nutrimenta ſubminiſtrat.*

Job 18. 15. S. Greg. l. 14. mor. c. 10.

Eccl. 9. 10.

5 Eccleſiaſticus de laſciva quadam muliere, licèt aromatibus benè perfumata, ita ſcribit: *Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculcabitur.* Sanctus Baſilius Magnus idipſum illuſtrat ſimilitudine: *Vt apes fumus fugat, & columbas fœtor arcet: ſic cuſtodem vitæ noſtræ Angelum, lacrymabile, ac putridum peccatum repellit.* Porrò hæc veritas in vitis antiquorum Patrum, pluribus exemplis confirmata reperitur. S. Antoninus inquit: *In vitis Patrum legitur, quòd cum tranſiret per eremum Angelus in forma hominis, cum quodam ſancto Eremita, obvium habuerunt quoddam cadaver hominis; & quia valdè fœtebat, Eremita nares obturavit cum chlamyde, ne fœtorem ſentiret, Angelus autem nihil tale egit. Poſteà verò obvium habentibus quendam pulchrum juvenem, veſtibus ornatum redolentibus, Angelus clauſit fortiter nares, Eremita autem minimè; ſed miratus de actu, quod nares obturaſſet, juxta juvenem tranſiens, cum eſſet ita pulcher, & redolens, non autem circa illud cadaver ita marcidum, & fœtidum, reſpondit: Tu cum ſis caro, ſentis fœtorem carnis, nos autem, quia ſpiritus ſumus, ſentimus fœtorem ſpirituum, qui procedit ex peccatis, quorum juvenis iſte laſcivus erat plenus, & ideò mihi fœtebat.* In iiſdem vitis ſequens ſimillimum reperitur exemplum: *Dicebant Patres de aliquo ſene magno, quia cum ambularet in eremo, vidit duos Angelos comitantes ſecum, unum a dextris, & alium à ſiniſtris ſuis: dum verò ambularent, invenerunt cadaver in via jacens, & cooperuit ille ſenex nares ſuas, propter fœtorem; fecerunt autem & Angeli ſimiliter. Et profecti puſillum, dixit ſenex: Et vos hoc odoraſtis? qui dixerunt ei Nequaquam, ſed propter te cooperuimus & nos; neq; enim appropiat nobis fœtor corporis, ſed animarum, quæ fœtorem peccatorum habent, ipſarum odorem nos odoramus.* S. Antoninus hunc fœtorem ſæpè etiam angelis malis intolerabilem effici, his verbis refert: *Quidam Dæmoniacus, ut patet in libro de ſeptem donis, per obſeſſum dixit, peccatum ei fœtere, & hoc propter nobilitatem naturæ ſuæ. A quibuſdam dicitur, quod poſtquam Diabolus induxit eos ad malum, præcipuè luxuriæ, ipſe aufugit in actu ejus. Interrogavit quidam: Quare ergo cum tanta diligentia illud procuras? Reſpondit: Propter lucrum, ſicut cloacarius intrat latrinam propter lucrum, licèt ei fœteat.*

S. Baſil. or. de pecc.

S. Anton. ib. Angelus ad odorem juvenis peccaminoſi, & eremita ad odorem cadaveris nares obſtruit.

Vit. P. l. 6. Libell. 3. n. 18.

Propter naturæ ſuæ nobilitatem etiam diabolo fœtet peccatum.

S. Anton. ib.

6 Plures reperiuntur Sancti, quibus Deus hanc dedit gratiam, ut peccatorum alienorum olfacerent fœtorem. Sic enim in lectionibus S. Philippi Nerii legitur: *Virginitatem perpetuò illibatam ſervavit, idque aſſecutus eſt, ut eos, qui puritatem colerent, ex odore, qui verè ſecus, ex fœtore digneſceret.* Bollandus de B. Gentile vidua Ravennate ita ſcribit: *Ejuſmodi erga illam erat benigni Numinis providentia, ut omnibus in rebus, quantumvis minimis, ſingulari quadam ratione illam gubernaret. Ea cauſa prohibitam illam eſſe aliquando didicimus, ultro oblato pane veſci, aliamve ſtipem admittere, propterea quod maximè ab eorum, qui eam dabant, peccatis, expirare fœtorem ſentiebat.* In vita S. Brigittæ ſcribit Surius, quòd dum hæc Romæ domum Latini Urſini intraret, *manu ad nares admota, nihil loquebatur. Sciſcitanti illi ab ejus confeſſario, quid id ſibi vellet, reſponſum eſt: Te non tam recto animo conſtitutum inveni, atque tu eras, cum a te recederet. Admiratus Dominus Latinus: Ecquid, ait, deſignavi? Verum quidem eſt habuiſſe me litem cum quibuſdam ſubditis meis. Ibat quandoque ſancta Brigitta Romæ, cum filia ſua Catharina, & Petro Confeſſario, & Magno Capellano, ad ædes Iordani de Marino, volens inviſere ejuſdem Iordanis uxorem; qua præſente, tantum ex actibus ſuis ſenſit fœtorem, ut vix ferre poſſet. Admirante ea de cauſa non mediocriter Magno, & è Petro Confeſſario ejus percunctante, reſpondit: Noveris pro certo, quandocunque coram ea quiſpiam obnoxius ſtat mortifero peccato, aut loquitur fraudulenter, aut quo Deus offenditur, illam mox ſentire immodicum ſulphuris fœtorem.*

In lect. S. Philip. Ner.

Bolland. vit. Gentilis vidux 28. Jan. fol. 933. S. Phil. Ner. S. Gentilis, & S. Brigitta ex odore noverunt peccatores.

Surius 23. Julii c. 19.

7 Multa quoque habemus Scripturæ teſtimonia, quibus hic fœtor claris perhibetur verbis; etenim Job lamentabatur, inquiens: *Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, & ſoror mea vermibus.* Quænam verò inveniri poterit putteolentior materia, ipſa putredine? Et tamen ſicut Pſalmiſta lamentabatur: *In iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*; ita credere licet, Jobum per hanc putredinem, & vermes, deſcribere voluiſſe peccatum: id quod Beda advertit, dum ait: *Vbi magis putredo, peccatum accipiendum eſt.* *Sapiens ait: Memoria juſti cum laudibus, & nomen impiorum putreſcet*: quam quoque juſtos inter, & impios differentiam, Joſias, ni fallor, agnovit, quando in Bethel idololatrarum oſſa diſſipabat, ſucciſiſque prophanis lucis, ac ſaltibus, falſorum numinum deſtruebat altaria; quod dum faceret, in inſcriptionem incidit quandam ſepulchralem, quam admiratus, interrogavit: *Quis eſt titulus ille quem video? Reſponderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum eſt hominis Dei, qui venit de Iuda.* Hujus autem interrogationis à Lyrano accipiamus myſterium; hic enim ita ſcribit: *Cum eſſent ibi multa ſepulchra, quæritur, quare ibi Ioſias ſpecialiter quæſivit de illo? Ad quod reſpondet Rabbi Salomon, quòd vidit ex uno latere ſepulchri herbas fœtidas, & pungentes ortas, & ſpinas, & urticas, & hujuſmodi; ex altero verò latere herbas bonas, & ſuaviter redolentes, ut balſamum, & hujuſmodi.* Quod ſi verum eſt, clarè liquet, quòd Deus etiam poſt mortem ipſamet improborum ſepulchra herbarum fœtidarum ſetacia eſſe velit, ad denotandum culpæ fœtorem; econtrà verò circa juſtorum ſepulchra, odoriferas velit progerminari herbas. Verùm enimverò, ex quo ſepulchrorum mentionem fecimus, ut oſtendamus, peccatum nauſeabundum exhalare odorem, hoc mihi inſuper dicendum videtur, quòd non ſine ratione peccatum in pluribus ſacræ Scripturæ locis ſub nomine cadaveris deſcribatur. Unde Alcuinus ait: *Cadaveribus mortuorum peccata ſignificari in lege, non eſt dubium. Hinc illa ſententia ducta eſt: Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus? Sic & qui jejunat ſuper peccata ſua, & iterum hæc eadem facit.* Alvarez hanc tradit doctrinam: *Omnia peccata, ſive iniqua conſuetudine obduruerint, ſive ad opus externum proceſſerint, ſive in ſolo interiori conſenſu ſe continuerint, cadaveribus notantur defunctorum, ut ſciamus, ſummam eſſe cujuſque peccati turpitudinem, ac deformitatem, quare apud nos fœtidiſſima, & horribiliſſima debuit præſignari.* Sicut enim corpus, poſtquam anima ab eo receſſit, putreſcit, ſaniesque & vermes inde ſcaturiunt, horribilemq; ſpargit fœtorem: ita quoq; quando divina gratia propter peccatum recedit ab anima, mox intolerabilem exhalat fœtorem, cœlum ipſum quaſi inficientem.

Fœtor peccati probatur ex variis Scripturæ locis.

Job. 17. 14.

Pſ. 50. 7.

Beda l. 1. in Job.

Prov. 10.

4. Reg. 23. 17.

Lyran. ib.

Peccati fœtor etiam ex ſepulchris.

Alcuin. Interrog. 276. in Gen.

Iac. Alv. 2. 1. l. 1. p. 1. c. 3.

8 Apud Sanctum Marcum dicitur: *Exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis.* At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd Diabolus, & obſeſſus unanimiter amarint in ſepulchris degere, in quibus nihil præter peſtilentem fœtorem olfactu percipitur? Audiamus S. Paſchaſium, in ſimili quodam propoſito ita ſcribentem: *Vivos geſtiunt ſepelire, & ſe ipſos ſepulchris mandant, ut homines redigant in ſepulchra. Digna quidem utrorumque conditio, ut qui cœlo præſidere nolunt, paſcantur cadaveribus; & ſaginentur putredine, delicientur fœtore, quibus tota voluptas eſt, vitiis deſervire.* D. Chryſologus ingenioſè obſervat, quòd ſuperbus Dæmon à monumentorum putredine in porcos, qui immunda & fœtida ſunt animalia, tranſire petierit; ait enim: *Vide, ubi Satanas ſedem deſideret, collocari de ſepulchris in porcos: ſemel infectus putredine habitacula fœtida, & immunda requirit; ſordibus delectatur & cœno, qui utique fœtore criminum, & ſqualore paſcitur vitiorum.* Veruntamen tametſi immundus ille porcorum

Marc. 5. 2. Quare diabolus degat in ſepulchris.

S. Paſch. l. 4. in Matt. c. 8.

Chryſ. ſ. 17. Porci maluit ſubmergi, quam tolerare fœtorē Dæmonis.

corum grex fœtore plurimòm paſcatur, & delectetur, ac proinde in luto ſe libenter circumvolutet; fœtorem tamen, qui ex immundo Dæmone exhalabat, tolerare non potuit; & ideò *demergi in mari, & fluctibus maluit deperire, quam ejus immunditiam pati, & putredinem tolerare*. Alvarez poſt citatum illum Iſajæ

Alvarez to. 2.l.5.c.2.

cap.34. textum: *De cadaveribus eorum aſcendet fœtor, tabeſcent montes in ſanguine eorum &c.* ſubdit: *Non putes, quia ſolum corpus orbatum anima, cadaver eſt: imò dico tibi, quia & anima ipſa, Deo, per grave peccatum, carens, cadaver eſt putidiſſimum, cujus infamis fœtor in ipſos cœlos adſcendit, & Spirituum cœleſtium olfactum tetro & intolerabili odore perfundit. Qui eo magis hanc peccatorum ignominiam ſpiritualiter ſentiunt, quò melius ſummi Dei, quem offendit peccatum, dignitatem, & majeſtatem percipiant.* In Revelationibus S.Birgittæ

Rev.S. Birg. Extrav. 81.
S. Birgitta agnovit ex fœtore alicujus peccata.

leguntur ſequentia: *Hoc magnum de Spiritus S.gratia habuit Sponſa Chriſti, quod quoties approximabant ei homines ſpiritu immundo, & ſuperbo obnoxii, ſtatim ſenſit tantum fœtorem, & in ore tam amarum habuit ſaporem, quod vix ferre poſſet; unde quidam plenus peccatis cum conſediſſet ei, quæſivit ex ea, dicens: Quid eſt de ſpiritu quẽ diceris habere, utrum eſt à te, an ab aliquo alio, aut fortè à Dæmone? Sed illa vix ferre volens fœtorem ejus, dixit: Fœtidum habes habitatorẽ, & fœtida ſunt, quæ procedunt de ore tuo; pœnitentiam igitur age, ne tibi ſuperveniat ultio Dei: qui nimis iratus recedens, cum ſe ſopori dediſſet, audivit Dæmonum voces innumerabilium dicentiũ. Trahamus iſtum ad loca porcorum, quia ſpernit monita ſalutis: qui rediens ad ſeipſum, correxit ex gratia Dei vitam ſuam criminoſam, & poſteà odor bonus, fœtore ſublato, reverſus eſt.* Spiritus Sanctus apud Oſeam populi Iſraelitici prævaricationem exprimere volens, non obſtante, quòd cæteroquin Deo adeò eſſet acceptus, ipſum nihilominus vas ſtercorarium appellavit, dicens: *Factus*

Oſee 8.v.8.

eſt Iſrael in nationibus, quaſi vas immundum.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Vilitas peccati ab ejus denominatione deducitur, peccatum enim beſtiæ, peccatores verò ferarum, aliorumque vilium animalium nomine appellantur.

THEMA.

Homo, cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Pſ.48. v.13.

Peccator à Deo comparatur jumentis.

1 NE fortè quis ſibi perſuaderet, comparationem, qua Regius Propheta hominem, divinæ legis tranſgreſſorem ſtolidis aſſimilat jumentis, eidem caſualiter, & indeliberatè, è calamo ſuo emanaſſe; ideò in eodem Pſalmo verſ.21 eundem verſum decimum tertium, iterata vice ad unguem repetit: *Homo cum in honore eſſet &c.* Hoc autem propheticum oraculum in claram nos facit venire notitiam vilitatis, & ignominiæ peccati, utpotè per quod beſtiis ſimiles efficimur: eſtque notitia hæc tantò certior, & verior, quia de hac nobis conſtat, non per aſſertionem gentilis alicujus Philoſophi, vel ſancti Patris, vel alterius claſſici ſcriptoris (contra quos aliqua forſitan poſſet fieri exceptio) ſed veritas hæc nobis conſtat ex definitione Spiritus Sancti, qui illam definivit per os illius, qui à ſacra Scri-

2.Reg.23.8.
Habitat in ſtabulo beſtiali.

ptura dicitur *ſedens in cathedra Sapientiſſimus*.

2 Et verò primum, quod in hac comparatione mihi occurrit, eſt fœtidum ſtabulum, in quo peccatores, velut irrationabiles beſtiæ ſtabulantur; de quo

S.Thom. à Vil. conc. in 4 Dom. quadr.

S.Thomas a Villanova ita ſcribit: *Quantum diſtat inter Dei templum purum, & ſanctum, & ſtabulum Diaboli fœtidum, & ſordidum; tantum intereſt inter illum, qui aſſiduè animam ſuam purificat, & renovat Sacramentis, ut Dei munda inhabitatio fiat, & illum qui toto anno in ſordibus peccatorum ſordeſcit.* Is enim qui propriam conſcientiam iniquitatibus, & ſceleribus adimplet, eandem abominabile Diaboli ſtabulum efficit, & in hac eadem, velut in ſterquilinio, beſtiales appetitus ſuos jacere, & circumvolvi facit. Idem ſanctus Archipræſul in alio quodam ſermone ad idem propoſitum

S.Thom. à Vil. conc. de Ded. Eccl.

ita ſcribit: *Apoſtolus cum dixiſſet: An neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis?* aptè *adjecit: Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus; ſi quis enim in hoc ſancto Dei templo equos, & aſinos, & porcos immitteret, & ſanctuarium Dei jumentorum ſtabulum, & porcorum haram faceret, quam impius & ſacrilegus haberetur? & ſi deſtructis, ac raſis Sanctorũ imaginibus, in eodem loco turpiſſima Bacchi, Iovis, Martiſque ſimulachra, & aliorum Dæmoniorum idola, audacter, & impudenter ſtatueret; quo incendio, quo ſupplicio puniretur? Quid minus facis tu, o peccator, ſi ſacrum cordis, & corporis tui templum vitiis imples, & immunditiis polluis, & ſacrum Dei habitaculum, Dæmoniorum ſpurciſſimorum ſtabulum facis; & expulſo Spiritu Dei ſancto, turpiſſima carnalium imaginationum in eo ſimulachra, idolaque depingis? Quo putas inferno, quo ſupplicio tantum facinus vindicabitur?* Vultiſne ſcire, quodnam, vel quale hujus ſtabuli ſit fœtidum ſterquilinium? certè non aliud, quàm bona hujus vitæ, de quibus Apoſtolus dicebat: *Omnia arbitror ut ſtercora*; quæ tamen à peccatore ſummo bono anteponuntur. De gloria hujus mundi dicit Scriptura: *A verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria ejus ſtercus, & vermis eſt.* In revelationibus ſanctæ Birgittæ dicitur: *Equus, qui ſolutus eſt, ejecto ſtercore ſuo, delectatur nares apponere illi: ſimiliter peccator, perpetrato peccato, quod coram Deo viliſſimũ ſtercus eſt, de ipſius fœtore dulce ſibi videtur cogitare.* Iſajas Propheta illis,

Illius ſtabuli ſterquilinium ſunt temporalia.
Phil.3.v.8.
1.Mach. 2.
Rev. S. Birg. l.4.c.12.

qui à conſolationum ſpiritualium fruitione in turpes carnis, & mundi degenerant voluptates, improperando dicit: *Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.* S.Job de ſuperbo, & elato homine dicit: *Si aſcenderit uſque ad cœlum ſuperbia ejus, quaſi ſterquilinium in fine perdetur*; quia ut S.Gregorius ait: *In morte ſua cum ad tormenta ducitur, ſtercoribus vitiorum plenus, à malignis ſpiritibus concalcatur.* Gaudia vitæ præſentis, quæ injuſti æſtimant magna bona, juſti ſtercora deputant; unde ſcriptum eſt: *De ſtercore boum lapidatus eſt piger.* Eccl.22.v.2.
Quando in parabola de ficu, Dominus illius hanc ſucciſam tollere volebat, eò quòd per trium annorum continuatam ſterilitatem, nullos produxiſſet fructus; vinitor pro illa intercedens, amputationem illius in alium uſque annum prorogari petiit, promittendo, quòd ut fertilis redderetur, circa illum miſſurus eſſet ſtercora. At verò quidnam per hæc ſtercora vinitor denotare voluerit, Gloſſa aptè declarat, inquiens, verba illa: *Circa illam mittam ſtercora*, eundem ſenſum habere, ac ſi diceret: *Malorum, quæ fecit, abominationem ad animum reducam.* Cum igitur mala conſcientia ſordidum quoddam ſit ſtabulum, cujus ſtercora, ſive ſterquilinium, vitia ſunt & peccata, quæ ob ſui vilitatem, & fœtorem, aliud nomen minimè merentur; operæ pretium erit, ut deinceps videamus, quibus nominibus appellentur peccatores, qui in hoc ſtabulo commorantur.

Mittere ſtercora ad ficum eſt remonſtrare malam conſcientiam.

3 Habacuc Propheta inquit: *Et facies homines quaſi reptile.* Quodnam verò animal reptili contemptibilius, aut vilius eſſe poteſt; ſiquidem non ambulat, ſed ſerpit per terram, ſicut vermes, & alia ſimilia inſecta, & ſpeciatim ſerpentes, qui ab unoquoque conculcantur, & evitantur? Tale autem reptile eſt homo peccator; de peccatoribus enim ait Pſalmiſta: *Conglutinatus eſt in terra venter eorum.* In Levitico præcepit DEUS: *Omne quod reptat ſuper terram abominabile erit.* Porrò DEUS creaturas ſuas non abominatur, quia *vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*; benè tamen execratur impios, in hiſce venenoſis ſerpentibus figuratos. Sanctus Auguſtinus ait: *Si in domibus veſtris ſcorpiones eſſent, aut aſpides, quantum laboraretis, & domos veſtras purgaretis, ut ſecurè habitare poſſetis? Iraſcimini, inveterantur iræ in cordibus veſtris, ſunt tot odia, tot trabes, tot ſcorpii, ſerpentes, & domum Dei, cor veſtrum, purgare non vultis?* Deus ſancto Petro peccatores in extaſi delineare volens, quos per prædicationem ſuam ad veram Dei perducturus eſſet notitiam, eidem cœlitùs amplum quoddam linteum dimiſit, in quo non Cherubini, non ſtellæ, non gemmæ, ſed deformia animalia effigiata erant; dicit enim ſacer textus: *Vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli.* Iſajas Propheta per magiſtri-

Habac.1. v.14.
Peccator comparatur reptili.
Pſ.43.v.25.
Levit.11.v.41.
S.Aug. ho. 41 Ex.10.
Act. Ap.10. v.11.
Iſajas dicit peccatores non eſſe homines.
Iſa.52.

tas & populares Hieroſolymæ plateas oberrans, lamentabatur ſe nullum invenire hominem: *Veni, & non erat vir, ſive homo*, tamen denſæ cuidam populi multitudini prædicabat: cur igitur ſe hominem non invenire conquerebatur? Reſpondet ſanctus Hieronymus: *Omnes enim, viri, & hominis imaginem relinquentes, beſtiarum & ſerpentium ſumpſere imagines, unde ad Herodem propter malitiam dicitur: Ite & dicite vulpi illi; & ad Phariſæos: Genimina viperarum; & ad libidinoſos: Equi inſanientes in fœminas facti ſunt; & de voluptuoſis: Nolite margaritas veſtras mittere ante porcos; & impudentibus: Neque Sanctum detis canibus.* Chryſoſtomus quoque hoc Iſajæ lamentum verum eſſe obſervavit; nam ſuper illa Dei verba: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*, ita ſcribit: *Porro, ut diſcas morem eſſe Scriptura, quod vitiis ſtudentes, & virtutum ſtudium negligentes, hominum nomine vocare non dignetur, audi Deum loquentem: Non permanebit Spiritus meus in hominibus iſtis, eo quod carnes ſunt. Vidiſti, quomodo ob malitiam carnem eos vocat, & non homines? Audi Prophetam Iſajam clamantem, & dicentem, in media Hieroſolymorum metropoli, ubi tot millia millium erant: Veni, & non erat homo; vocavi, & non erat qui audiret; non dicit, quia non aderant, ſed quia præſentes nihilo meliores erant, quàm ſi non fuiſſent.* Idem S. Doctor in progreſſu ejuſdem homiliæ conſiderat, ſacram Scripturam de Noe duntaxat dicere: *Noe homo*; unde ſubdit: *Hic enim ſolus homo; cæteri autem non homines, ſed humanam gerentes formam, & ex hominibus in beſtias mutati malitia voluntatis, generoſitatem natura amiſerunt. Quod enim cum in malum declinant homines, & ſervi ſiunt irrationalium affectionum, divina Scriptura imponat illis beſtiarum nomina, audi, ut quodam loco dicit: Equi mulierum amatores facti ſunt; alibi: Venenum aſpidum ſub labiis eorum; canes quoque mutos alios vocat; & iterum eos qui aures ad doctrinam obturant, vocat quaſi aſpides ſurdas, & obturantes aures ſuas. Audi Baptiſtam dicentem Iudæis: Progenies viperarum, quis vobis monſtravit, ut à ventura ira fugiatis? Vidiſti, quomodo & hic dolum mentis eorum beſtiæ nomine ſignificavit?* Apud Ezechielem dicitur: *Homo, homo de domo Iſrael*: bis repetit nomen *homo*, idq; non ſine myſterio, ut Origenes notat, inquiens: *Omnes homines nati ſunt homines, ſed non omnes homines, homines ſumus, ſicut ſæpiſſime notavi; id quod in Levitico ſcriptum eſt: Homo, homo filiorum Iſrael, aut advenarum, qui poſiti ſunt in nobis. Eſtote homines, homines, quia non omnes homines ſunt homines. Oſtendamus de Scripturis, quo modo quidam homines non ſint homines. Homo in honore poſitus non intellexit, comparatus eſt jumentis &c. iſte non eſt homo, homo, ſed homo, jumentum. Generatio viperarum quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? Talis non eſt homo homo, ſed ſerpens homo. Et qui in fœminas inſanientes facti ſunt; unuſquiſque ſuper uxorem proximi ſui hinniebat: & iſte non eſt homo homo, ſed homo equus.*

S. Hier. lib.

S. Chryſoſt. hom 25. in Gen. 6.

Solus Noe quia juſtus dicitur homo.

Ezech. 14. v. 5.

Orig. hom. 3. in Ezech.

Non omnes homines ſunt homines.

4 Porrò ratio, cur infallibilis Dei providentia diſpoſuerit, ut legis divinæ tranſgreſſores, in ſacra Scriptura, & à ſanctis Patribus, per vilia animalia & beſtias denotentur; hæc una fuit, ut ſcilicet exinde homo vilitatem peccati agnoſcens, illud abominaretur. Porrò Hugo Cardinalis pulchrè obſervat, hominem in ſtatu innocentiæ à Deo accepiſſe juriſdictionem & dominium ſuper omnia animalia, illud verò per peccatum adeò amiſiſſe, ut nunc à minutiſſimis animalibus miſerè affligatur; unde ait: *Omnium conſtitutus eſt Dominus homo, ſed in maximis dominium perdidit per peccatum, ut in leonibus, ut ſciat quantum amiſerit; & in minimis, ut in muſcis, & pediculis, ut ſciat quam vilis factum fuerit per peccatum.* Quidnam, obſecro, vilius eſt cane mortuo? & tamen ſanctus Bernardus ex humilitate ſe peccatorem agnoſcens, hujus ſtatus miſeriam his verbis deplorabat: *Sum opprobrium hominum, pecore vilior, cadavere pejor; tolerabilius enim canis putridus fœtat hominibus, quam anima peccatrix Deo.* S. Petrus animam peccatricem cani, & ſcrophæ, luto ſe immergenti, aſſimilat, inquiens: *Tanquam canis reverſus ad vomitum ſuum, & tanquam ſus lota in volutabro luti.* David ſibimetipſi vileſcere, & in abyſſum nihili ſui ſe dimittere volens, magis propriam comparationem invenire nequivit, quàm canis mortui; unde ait: *Quem perſequeris Rex Iſrael? Quem perſequeris? canem mortuum perſequeris*; ubi Sanctius ait: *Canis aliquid indicat odioſum, & fœtidum, quod ſi addas mortuum, nihil dixeris odioſius, & vilius. Sic de Semei homine impuro, & vili dixit Abiſai 2. Reg. 16. Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo Regi?* Similiter cum Abner ſe ab Isboſeth contemni videret, iracundia motus, in hæc verba prorupit: *Numquid caput canis ego ſum?* talibus autem canibus aſſimilantur peccatores, dicente Pſalmiſta: *Famem patientur ut canes & circuibunt civitatem.*

Per peccatū perdidit homo dominiū ſuper beſtias.

Hugo Card. in c. 1. Gen

S. Bern. c. 31. de inter. domo.

2. Petr. 2. v. 22.

Comparatur cani mortuo.

1. Reg. 24. v. 15.

Sanctius ibid.

2. Reg. 16 v. 10.

Pſ. 58. v. 7.

5 Incarnata Sapientia eoſdem peccatores hœdis comparat, dum ait: *Statuet hœdos a ſiniſtris.* Cujus ſimilitudinis hanc S. Thomas reddit rationem, *quia eſt animal per præcipitia vadens, & ad coitum fervidum.* S. Antonius de Padua ad hœdorum reſpicit puteolentiam & fœtorem, per quem culpæ fœtor repræſentatur. *In hædo*, inquit, *notatur fœtor peccati.* Idem quoque myſterium Petrus Bleſenſis his verbis obſervat: *Peccator aſſimilatur hœdo ex tribus; hœdus enim animal eſt olidum, petulcum, hiſpidum. Fœtor peccantis eſt in conſuetudine; petulantia in inſtabilitate; aſperitas in vermis corroſione.* Beda ſimiliter ſuper illa verba Pſalmi 34. *Induebar cilicio*, ita ſcribit: *Sciendum, quod cilicium de pilis caprarum, & hœdorum fit, & per capram, & hœdum, propter fœtorem ſignificatur peccatum.*

Match. 25. v. 33.

Fœtet ut hœdus.

S. Thom. ib.

S. Ant. de Pad. in Dom. 1. Quad.

Petr. Bleſ. ſer. 30.

Beda in Pſ. 34.

6 Aſinus animal eſt valdè contemptibile; & tamen Spiritus Sanctus peccatorem divinorum præceptorum tranſgreſſorem aſino ſimilem eſſe pronuntiat: *Comparatus eſt jumentis, & ſimilis factus eſt illis.* Infelix ille homo qui ab Jeruſalem in Jericho deſcendens, à latronibus deſpoliatus fuit, figurabat peccatorem qui à divina gratia corruens, in manus incidit ſpirituum infernalium, qui illum deſpoliant omnibus meritis: *Hic deſcendit*, inquit Albertus Magnus, *quando peccato conſenſum dedit.* Obſervandum verò quòd Samaritanus ille Salvatorem noſtrum repræſentans, illum jumento impoſitum in ſtabulum introduxit: *Imponens in jumentum duxit in ſtabulum*, quia peccator ſimilis fit jumentis, quorum habitatio propria eſt ſtabulum. S. Antonin. ait: *Comparatus eſt jumentis, non ſolum ſimilis illis, ſed vilior, & abjectior eis. Bernard. O quam miſera conditio peccatorum, quæ de filio facit ſervum porcorum, ut prodigus oſtendit. Ecce quomodo de grege facta tam egregia creatura. Puto dicerent jumenta, ſi loqui poſſent: Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt.* In Pſ. 77. dicitur: *Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, & non pepercit animabus eorum, & jumenta eorum in morte concluſit*: Quibus verbis Propheta de Aegyptiis loquitur, propter oppreſſionem populi electi flagello à Deo percuſſis. Sciendum eſt autem, quòd, ut ex verſione Vatabli colligitur, nomine jumentorum David impios indigitare voluerit; & ideò dictus Vatablus pro eo, ut legeret: *Jumenta eorum*, ipſe vertit: *Et vitam eorum peſti devovit.* Quia tametſi flagellum Dei etiam ſuper jumenta ceciderit, attamen cum ſtolidis hiſce animalibus, in eadem linea etiam vitam eorum repoſuit; ſiquidem impii vitam agunt prorſus brutalem. S. Antonius de Padua ſupplicium illud commemorans, quod ſacrilego illi Regi comminatum fuerat, ſcilicet *ſepultura aſini ſepelietur*, inquit: *Scilicet putrefactus, & projectus extra portas Hieruſalem*; additque: *Hic adverte, quod per aſinam anima ſignificatur.* S. Hieronimus ad propoſitum noſtrum commentatur textum illum Ezechielis: *Et immittam in vos beſtias peſſimas uſque ad internecionem &c.* & ait: *In noſtram Hieruſalem immittuntur beſtiæ peſſimæ, quando tradimur in paſſiones ignominiæ, & in reprobum ſenſum, & in conſcientiam peccatorum, quæ excruciant, atque dilacerant animum noſtrum; tales beſtiæ ſunt diſſenſiones, hæreſes, ſchiſmata, æmulationes, invidia, triſtitia, detractiones, deſideria mala, avaritia, quæ eſt radix omnium malorum; hæc enim omnia peccata beſtiæ peſſimæ ſunt, quæ cum fuerint in nobis, meremur audire: Corripiet te prævaricatio tua, quemadmodum ſcribitur Ierem. 2. Precamurque, & dicimus: Ne tradas beſtiis animas confitentes tibi.* Apud S. Antoninum varias variorum animalium reperio qualitates, variis humanæ malitiæ vitiis adaptatas. Ita enim ſcribit: *Valde monſtroſum eſſet, ſi unus homo eſſet, qui haberet*

Aſſimilatur aſino.

Luc. 10. v. 34.

Alb. Mag. ib.

S. Ant. 4. p. tit. 14. c. 6. §. 4.

Pſ. 77.

Vatab. ib. ſepultura aſini ſepelietur.

Jerem. 22. 19

S. Anton. de Pad. in Ramis palm.

Ezech. 5. 17.

S. Hieron.

in

Digitized by Google

S. Antonin. ibid. c. 8. Habet vitiatus variorum animalium qualitates.

in ſe de natura, & proprietate diverſorum animalium, ut ſcilicet caput haberet hominis, ſed membrum aliquod leonis, aliud aſini, aliud porci, aliud canis, aliud urſi. Sic evenit, ait Philoſophia Boetii in lib. de philoſ. conſol. ut quem bonitate deſerta, diverſis vitiis transformatum videas, cum in divinam conditionem tranſire non poſſit, vertatur in belluam; & leo quidem efficitur per ſuperbiam; porcus per luxuriam; urſus per gulam; & vulpes per doloſitatem, & ſic de aliis. Unde Bernardus ait: Monſtroſa res eſt, gradus primus, & animus imus; ſedes prima, vita infima; lingua magniloqua, manus otioſa; vultus gravis, actus levis.

7 Quando David paſtorculus, poſtquam ſe obtuliſſet ad congrediendum cum Goliath gigante, animoſitatem ſuam excuſare voluit, ne temeritas eſſe crederetur, dixit Sauli: *Leonem & Urſum interfeci ego ſervus tuus.* Quibus verbis in ſenſu literali dicere voluit, ſe gigantem illum, licèt mons ferreus videretur, minimè timere, eo quòd aliàs urſos, & leones dilaniaſſet. Theodoretus autem myſticum ſenſum declarans, inquit: Davidem gigantem illum, utpotè Dei inimicum, non alio loco habuiſſe, quàm quo feram quandam; cujus hanc reddit rationem: *Quia nihil differt à beſtia qui vivit in impietate.* Antichriſtus, qui à S. Paulo *homo peccati* appellatus fuit, à Daniele terribilis beſtiæ nomine deſcribitur. Chryſoſtomus, à S. Bonaventura lib. 2. pharetræ cap. 5. citatus, inquit: *Excogitate, quantum eſt malum, nos ex hominibus, pares Angelis, ad feras tranſponere: ventri enim ſervire, & pecuniarum concupiſcentia detineri, & iraſci, & mordere, & calcitrare, non hominum, ſed ferarum eſt.* Apud S. Antonin. in prima parte Summæ ſuæ lego ſequentia: *Si hic vivit vitioſè, efficitur imago diverſarum beſtiarum. Rom. 1. Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei &c. Hinc & Boetius ex philoſophica cõſolatione: Evenit, ut quem diverſis vitiis transformatum videas, hominem æſtimare non poſſis.* Exemplificat idipſum de diverſis vitiis, variis beſtiis aſſimilatis inquiens: *Superbia Leoni æquiparatur, inanis gloria pavoni, invidia lynci, avaritia talpæ, vel ſerpenti terram comedenti, iracundia [illegible], gula urſo, acidia aſino, luxuria porco, timiditas cervo, inſtabilitas avi, &c.* Adducit quoque exemplum Nabuchodonoſoris, qui ob ſuam ſuperbiam, & arrogantiam in bovem tranſmutatus fuit. S. Antonius de Padua ſimiliter peccata mortalia in feris adumbrari, his verbis dicit: *Beſtia peccata mortalia, quæ animam vaſtant, & laniant, de quibus dicit Iſajas 34. loquens de perfida Judæa, id eſt anima peccatrice: Erit cubile draconum, & paſcua Struthionum, & occurrent dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum. Ibi cubavit lamia, & invenit ſibi requiem: ibi habuit foveam ericius, & enutrivit catulos, & circumfodit, & fodit in umbra ejus.* Quòd ſi igitur ſcire cupimus, quomodo hæc fera animalia a nobis repellere poſſimus, audiamus S. Ambr. dicentem: *Contere cor tuum, in quo erat draconis cubile, ut non inveniat ubi poſſit habitare: contere draconis carnes, carnes ejus peccata noſtra ſunt: ſicut Sancti, corpus & membra ſunt Chriſti, ita peccatores, qui peccatum non deſerunt, ſed peccato inhærent, corpus draconis, & membra ſunt.* Chryſoſtomus peccatum feris deterius, & crudelius eſſe cenſet; nam in ſermone quodam, cui titulus eſt: *Cũ presbyter eſſet deſignatus*, ita ſcribit: *Quid obſecro poſſit eſſe miſerabilius? Scorpii, ſerpentes, ac dracones invitantur ad laudandum eum a quo conditi ſunt, ſolus peccator ab hac ſacra chorea ſubmotus eſt, idque jure optimo. Mala, & effera beſtia eſt peccatum.*

1. Reg. 17. 36. Parvulus David magnum Goliath ut beſtiam æſtimavit.

Theodor. q. 40. ibid.

2. Theſ. 2. Dan. 7. 7.

S. Anton. p. 1. tit. 5. c. 1. §. 3.

Adducitur exemplum de Nabuchodonoſore.

S. Anton. de Pad. ſerm. 1. de Dom. 1. Quadr.

S. Ambr. in Pſ. 37.

Chryſ. to. 4.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Peccatum magnam ſibi adjunctam habet ignominiam, quia indigniſſima quædam ſervitus eſt.

THEMA.

Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.
Joan. 8. v. 34.

1 QUidnam Salvator noſter, ut peccatum nobis exoſum & abominabile redderet, amplius facere potuiſſet, quàm quòd indignam, & abjectam, quæ ab eo contrahitur, ſervitutem nobis ob oculos poſuerit, dicendo: *Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati?* Etenim S. Antoninus ait: *Facit peccatum hominem abjectiſſimum & viliſſimum; maximæ enim vilitatis eſt conditio ſervilis, & tanto magis, quantò dignioris conditionis eſt, qui efficitur ſervus, & vilioris, qui efficitur dominus.* Anima autem noſtra adeò eſt nobilis, ut nobilior eſſe non poſſit, ſiquidem imago quædam & effigies eſt iſtius ipſiuſmet Dei, qui illam creavit: at verò prævaricando, vitio, peccato, & dæmoni in viliſſimam quandam ſervitutem venundatur. Doctor Seraphicus propoſiti thematis verba exponens, inquit: *Tangitur prævaricantis ignominioſa captivatio.* Eſt enim hæc ſervitus maximè infamis, eò quòd per illam peccator tyranno infernali, nec non peccato, quod deteſtabile quoddam monſtrum eſt, miſerè ſubjiciatur. Unde S. Bonaventura meritò ait: *Nihil miſerabilius, quàm peccato ſervire.* Plato hominem quendam vitioſum hac, propoſito noſtro congrua, alloquitur ſententia: *Quoties peccas, toties te velut catena revinctum, nequiſſimo, & ſpurciſſimo domino pro mancipio tradis.* Deus apud Iſajam Prophetam peccatores interrogat, inquiens: *Et quis eſt creditor meus, cui vendidi vos?* Moxque ſibi ipſi reſpondet: *Ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis.* Philo Hebræus in libro cui titulus eſt: *Quod omnis probus ſit liber*, duplicem diſtinguit ſervitutem, ſcilicet unam, qua corpus adſtringitur, & aliam cui anima innectitur; & hanc ſecundam ignominioſiſſimam maximèque deplorabilem eſſe dicit, quia per hanc anima, quæ adeò eſt nobilis, viliſſimi corporis ſerva efficitur; ſubditque: *Corporibus dominantur homines, animis autem affectus, & vitia:* & adeò deterior ſervitus & jugum animæ, quàm corpori, imponitur, quia per ſervitutem corporalem unus homo ab alio homine poſſidetur, anima verò Deo rebellis, vitiorum, & appetituum beſtialium, ſpirituumque infernalium mancipium conſtituitur. Unde S. Bonaventura ait: *Servi eſtis ejus cui obediſtis, quæ ſervitus eſt ignominioſitate viliſſima, quia nihil eſt vilius, quam ſervire vilitati peccati, & ſub jugo dæmoniali; ut enim ait Boetius: Extrema ſervitus eſt ſervire vitiis.* S. Bernardus quoque ait: *Nulla eſt turpior ſervitus, illa, quæ eſt vitii, cum ipſi ſervi ſint corruptionis: a quo enim quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt.* Deus apud Jeremiam ſummè admirabatur populi Iſraelitici ſervitutem, ideòque dicebat: *Numquid ſervus eſt Iſrael, aut vernaculus?* Nimirùm intelligere non poterat, quomodo populus ille, qui libertate ſemper fruitus, apud S. Joan. cap. 8. Salvatori dixerat: *Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus unquam: quomodo tu dicis liberi erimus?* intelligere, inquam, non poterat, qua ratione populus ille ſervitutis ſubjectus fuiſſet opprobrio. At verò Salvator ipſemet in eodem cap. 8. Joannis reſpondet: *Amen amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.* S. Hieronymus ſuper prædictum Jeremiæ textum, populi Iſraelitici excuſat ignorantiam, dicendo: *Sed neſciebant, quod omnis qui facit peccatum, ſervus peccati ſit, & ſerviat unuſquiſque ei à quo vincitur;* ſubdit tamen: *Nati ergo de amico Dei Abraha, vitio ſuo facti ſunt quaſi filii Cham, cui dictum eſt: Maledictus Chanaan, ſervus erit fratribus ſuis.*

S. Anton. p. 4. t. 14. c. 6. §. 4. Peccato anima in viliſſimam ſe ſervitutem venundatur.

S. Bonavent. collat. 42. in Joan. c. 8.

Plato lib. 9. de Republ. Subjicitur Dæmoni.

Iſa. 50. v. 1.

Philo l. quod omnis probus ſit liber.

Ignominioſior eſt ſervitus animæ, quam corporis.

S. Bern. de conſid. l. 1.

Jerem. 2. 14.

Jo. 8. 33.

S. Hieron. in Jerem.

2 Multa a condito mundo præterierant ſecula, priuſquam in ſacris literis manifeſta fieret ſervitutis mentio; prima enim omnium vice hæc ſervitus apertè Cham comminata fuit, per eam occaſionem, quòd Noe Patrem ſuum deriſiſſet; hinc enim Noe permotus, Chanaan, peſſimo ſtirpis ſuæ germini, maledicens, ſervitutem eidem his verbis prædixit: *Servus ſervorum erit fratribus ſuis.* Conſideravit idipſum S. Chryſoſtomus, quando in homilia quadam ita pronuntiavit: *Peccatum ſervum fecit, & ablata libertate, ſervitutem illi injunxit, unde poſtea ſervitus ſumpſit originem; peccatum ubi intravit, libertatem perdidit, ſervitutemque introduxit.* Diù autem ante Chryſoſtomum idipſum obſervaverat S. Auguſtinus, dum lib. 14. de Civit. Dei cap. 15. ita ſcripſit: *Conditio ſervitutis jure intelligitur impoſita peccatori, proinde nuſquam Scripturarum legimus ſervum, antequam hoc vocabulo Noe juſtus peccatum filii vindicaret; nomen itaque iſtud culpam meruit, non naturæ.* Etenim Deus nos liberos creavit, tanquam filios ſuos adoptivos: at verò per culpam ignominioſæ ſervitutis compedibus innexi ſumus. Unde Nazianze-

Servitus eſt pœna peccati.

Gen. 9. v. 25.

Chryſoſt. hom. 29. in Gen.

S. Aug. de Civ. Dei l. 14. c. 15.

Maxim. or. 16.

nus ait: *Qui hominem primum creavit iterum, & eum ſuo arbitrio reliquit, ſo. a mandati lege coercitum, atque in Paradiſi deliciis opulentum; libertas porro & divitiæ in ſola mandati obſervatione ſitæ erant, quemadmodum contra paupertas & ſervitus in illius violatione*. Porrò

Deſcendentes è peccatore Cham ut plurimùm mancipia divenduntur.

Mauri, qui ſuam in Æthiopia habent progeniem, populi ſunt a Chus filio Cham ſuam trahentes originem; hi autem ut plurimùm in omnibus populis & nationibus, tanquam ſervi & mancipia divenduntur. Ubi quoque advertendum eſt, quòd peccatores in Scriptura ſacra Æthiopum nomine appellentur, ut intelligamus, peccato ſimul annexam eſſe & deformitatem, & ignominioſum ſervitutis ſtigma. Undè apud S. Jeremiam:

Jer. 13. 23.

Si mutare poteſt Aethiops pellem ſuam, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.

Judith. 5.

3 In libro Judith legitur, quòd cum Holofernes per victorioſum exercitum ſuum, multis provinciis, & regnis infamis ſervitutis impoſuiſſet jugum, ſe pariter accinxerit, ut idem quoque jugum populo imponeret Hebræorum, eoque fine ad Bethuliæ deſtructionem anhelarit, ut indè ad alias quoque acquirendas civitates viam ſibi aperiret. Videns autem, Bethulienſes ad defenſionem ſeſe parare, miratus eſt, atque à Principibus circumvicinis, quos ſibi de facto ſubjugaverat, cauſam ſciſcitatus eſt, undè hic Bethulienſium auſus, & præſumptio procederet:

Conſilium dedit Achior Holoferni Bethulienſes eſſe vincendos dum fuerint in peccatis.

cui Achior Princeps Ammonitarum conſuluit, ut priuſquam illos aggrederetur, priùs exactè perquireret, an aliqua in re per alicujus divini mandati tranſgreſſionem Hebræi Deum quem adorabant, offendiſſent; hoc enim ſi ab iis factum fuiſſe intelligeret, firmam concipere ſpem poſſet, idem ſervitutis jugum Hebræis quoque, & conſequenter Bethulienſibus imponendi: *Nunc ergo mi Domine*, inquit Achior, *perquire, ſi eſt aliqua iniquitas eorum in conſpectu Dei eorum: quod ſi eſt, adſcendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & ſubjugati erunt ſub jugo potentiæ tuæ; ſi verò non eſt offenſio populi hujus coram Deo ſuo, non poterimus reſiſtere illis*. Inter alia lachrymoſa lamenta, quæ Jeremias in exterminio Hieroſolymæ

Thren. 1. v. 2. Judæi facti ſunt ſervi quando excuſſerunt legem Dei. S. Hier. ib.

edidit, primum hoc fuit: *Princeps provinciarum facta eſt ſub tributo*. Poſtquam enim Hieroſolyma multis antea ſæculis varios debellaſſet populos, tandem & ipſa alienigenarum, & barbarorum tributaria, ſerva, & mancipium facta eſt. Id quod S. Hieronymus in ſenſu ſpirituali exponit, dicens: *Myſticè plangitur anima fidelis hominis, quæ quondam plena fuit numeroſitate virtutum, & imperabat diverſis affectibus, dominans concupiſcentiis carni; poſtea autem a malignis ſpiritibus flammis libidinum incenſa, deſtituta Angelorum ſolatio, & carens divino conſortio, tot ſervit ſceptris, quot dedita eſt vitiis*. Verùm enimverò abſque eo quòd ad ſenſum myſticum recurramus, veriſſimum eſſe conſtat, populum hunc tunc factum eſſe ſervum & mancipium in omnibus mundi nationibus, quando ſuave divinæ legis jugum excuſſit, veroque Deo ſe rebellem exhibuit;

Pſ. 43. v. 10.

tunc enim Regius Pſaltes de illis ait: *Nunc autem repuliſti, & confudiſti nos, dediſti nos tanquam oves eſcarũ, & in gentibus diſperſiſti nos, vendidiſti populum tuum ſine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum: poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem, & deriſum his, qui ſunt in circuitu noſtro: poſuiſti nos in ſimilitudinem gentibus, commotionem capitis in populis*. Hæc enim omnia, quæ tot ante ſæcula David

Idipſum adhuc experiuntur Judæi moderni.

de illis prædixit, nunc *ad unguem* adimplentur; ſiquidem quiſquis Judæos intuetur, movet caput ſuum ſuper illos, eoſque tanquam viles ſervos & mancipia, cunctarumque gentium opprobrium, digito demonſtrat:

Thren. 1. 3.

unde Jeremias de illis lamentatur, inquiens: *Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem ſervitutis; migravit inter gentes, nec invenit requiem: omnes perſecutores ejus apprehenderunt eam inter anguſtias*. Idem verò Propheta, poſtquam in ejuſdem capitis decurſu multis ſuſpiriis, & ſingultibus Judæ, ſive Judæorum deploraſſet calamitates, tandem omnium miſeriarum

Thren. 6. 14.

hanc aſſignat rationem: *Vigilavit jugum iniquitatum mearum, in manu mea convolutæ ſunt, & impoſitæ collo meo: dedit me Dominus in manu de qua non potero ſurgere*.

4 Jam mille & ampliùs elapſi ſunt anni, à quibus Imperator Ottomanus innumeros Chriſtianos ſervitutis ſuæ tyrannidi ſubjecit, ſuumque dominium tot Catholicorum regnis adauxit: at verò undenam hæc tam indigna ſervitus, quam Chriſtiani in tam crudelium inimicorum manibus poſiti, ſuſtinere coguntur, ſuam habet originem? Examinabitur idipſum ſuo loco fuſiùs, quando de temporalibus diſſeremus ſuppliciis, quibus divina juſtitia etiam in hac vita ſcelera noſtra caſtigat. At verò quæri hoc loco poſſet, quomodo

Exponitur quomodo ſit venditore ſine pretio.

Pſalmiſta dicere poſſit: *Vendidiſti populum tuum*; quandoquidem ſtatim ſubjungat: *Sine pretio*? ſemper enim in quavis venditione pretium intervenire ſolet; quòd ſi autem venditio facta fuit ſine pretio, potiùs dicendum videbatur: *Donaſti populum tuum*. Symmachus

S. Ambr.

loco ly *ſine pretio*, legit *ſine ſubſtantia*. S. Ambroſius inquit, Chriſtum imitatum eſſe illos, qui res viliores expendunt, ut illas quæ majoris ſunt pretii, ſibi comparent: *Viliorem vendidit*, inquit, *potiorem emit: vendidit populum Judæorum, non inclementia Dei, ſed ſua culpa, quibus rectè dicitur: Ecce peccatis veſtris venditi eſtis*. S. Anton. de Padua ex ſervitute Babylonica, qua populus hic Judaicus punitus fuit, ſequentem deducit moralita-

S. Anton de Pad. in Cin.

tem: *Moraliter, euntes in tranſmigrationem Babylonis, ſignificant peccatores, qui a Diabolo captivantur, & vinculantur per culpam, & in confuſionem Babylonicã abducuntur*. Tametſi Deus in deſerto Hebræis de cœlo quo-

Quare Hebræi in deſerto ſibi petierint cepas Ægypti & non alios cibos.

tidie manna deplueret, quod omnis generis exquiſitos in ſe ſapores continebat; ipſi nihilominus allia appetebant, & cæpas Aegypti. Scitiſne, quonam id myſterio

Num. 11. v. 5.

fecerint? Nimirùm cæpæ, allia, cibi ſunt hominum vilium & ſervorum; & ideò mirum non erat, quòd hujuſmodi appeterent cibos, quibus jam animus dominabatur ſervilis; utpotè hominibus inordinatis appetitibus ſuis in prædam datis, contraque divinas leges obſtinatè

S. Ambr. in Pſ. 37.

contumacibus. S. Ambroſius inter alias peccatorum miſerias, hanc quoque enumerat, quòd ſcilicet velut totidem mancipia venundentur. Ita enim ſcribit: *Gravior adverſarius nobis culpa eſt noſtra, quæ ſollicitat otioſos, affligit ſanos, contriſtat læſos, inquietat placidos, exagitat mites, excitat dormientes. Rei ſumus ſine accuſatore, ſine tortore cruciamur, ſine vinculis adſtringimur, ſine venditore vendimur; unde & Scriptura dicit: Peccatis veſtris venditi eſtis. Hæc igitur peccata ſunt, quæ contra nos ſemper ſunt, ut dixit Propheta: Vendiderunt nos, & dominantur nobis*. Eſau primogenitus erat, & tamen

Iſa. 59.

ſibi dici audivit: *Vives in gladio & fratri tuo ſervies*; cujus rationem hanc S. Ambroſ. aſſignat: *Servit enim omnis qui authoritatem puræ non habet conſcientiæ; ſervit quicunque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus deducitur: ſervilis eſt omnis paſſio*. Eſau

Eſau pro viliſſimo lucro factus eſt ſervus. Gen. 27. 40. S. Amb. l. 2. de Jacob c. 3.

reprobus erat, Deoque propter ſuam malitiam exoſus; & ideò peccatorem præfigurabat, qui pro unico lentis edulio, id eſt pro turpi voluptate, vel pro viliſſimo aliquo lucro, primogenituram, & filiationem cœleſtem ſtoltè divendidit; tales enim ſervi & mancipia ſunt propriorum appetituum.

5 Obſervetis velim, quomodo David loquatur de illis, qui ſe vitiorum ſuorum tyrannidi ſubjici ſinunt:

Pſ. 72. v. 6.

Tenuit eos ſuperbia, inquit, *operti ſunt iniquitate, & impietate ſua*. Advertendum enim, Pſalmiſtam non dicere eos fuiſſe ſuperbos, ſed quòd ſuperbia illos tenuerit, &

Peccatum captivat peccatorem. Gillib. Abb. ſer. 9. in Cant.

poſſederit: *Tenuit eos ſuperbia. Quid eſt tenuit, niſi irretivit, & implicavit*, inquit Gillibertus Abbas, *& inolitæ conſuetudinis indiſſolubili obligavit vinculo? hoc eſt enim quod ſequitur: Operti ſunt impietate ſua, ut non facilè exſolvi, & explicare ſe ab illa poſſint*. Similem quan-

S. Greg. in l. 1 Reg. c. 4. Matth 8

dam doctrinam S. Gregorius his verbis tradit: *Reprobi quidem corda ſua non habent, quia ea Diabolus poſſidet; undè & de proditore dicitur: Cum Diabolus jam miſiſſet in cor &c. ſi enim Judas cor ſuum & non diabolus poſſideret, ipſe potius in eo bonum, quam Diabolus malum poneret; quare econtra electus vir loquitur, dicens: Animam meam porto in manibus meis. Quid enim aliud manus electi eſt, quam poteſtas internæ libertatis? quotieſcunque graviter delinquimus, cor noſtrum non habemus; quare Jeremias Judaico populo graviter delinquenti ait improperans: Audi populæ ſtulte, & qui non habes cor*. Theodorus Studita differentiam conſiderat, quæ inter hominem in Dei gratia conſtitutum, & hominem impium intercedit. Se enim ad illa Centurionis verba reflectens: *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitu-*

tus,

Theo. Stud. cat. 26.
Differentia inter amicos Dei & peccatores.

tus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade, & vadit; & alii: Veni, & venit; & ſervo meo: Fac hoc, & facit; in hæc verba ſcribit: *Ad eundem modum, ac multo potentius jubet ſub ſe ſubjecto peccatum: Loquere fœda, & loquitur; Nefaria deſigna, & deſignat.*

Euſeb. Emiſ. ho. 3. de Paſc.

Euſebius Emiſſenus in homilia tertia de Paſchate, de hac infelice culpæ ſervitute diſſerens, poſtquam de Hebræorum in Ægypto ſub Pharaone tolerata ſervitute tractaſſet, ſubdit, inquiens: *Hac itaque ſervitus, quod pejus eſt, non illius tantum temporis fuit, ſed etiam nunc animas negligentium, & infidelium multo periculo ſuis nexibus blanda captivitatis involvit; à quo enim quis vincitur, ſicut & Apoſtolus teſtatur, ejus & ſervus eſt; iſte obtemperat injuſtitia, ille iræ; iſte ſuperbia, ille ſævitia; iſte gula, ille iracundiæ, iſte avaritia, ille luxuriæ. Neſcio quomodo ſe inter hæc ingenuum dicere audeat, quem tot domini in partes ſuas diſtrahunt. Quid prodeſt, quod liber eſt in natura, qui ſervus eſt in conſcientia? Videmus nos extrinſecus generis claritate ſublimes, intrinſecus mentis infirmitate degeneres, innocentium dominos, & criminum ſervos. Iam melior eſt vernaculorum ratio, quos originis videtur inclinaſſe conditio; habetis boni famuli veſtram conſolationem, pro libertate complectimini honeſtam ſervitutem. Intolerabile jugum, & fœda dominatio, & erubeſcenda ſubjectio.*

Servitus peccati à culpa, non à natura provenit.
S. Ambr. in Pſ. 104.

Hoc jugum, hæcque turpis ſervitus, à voluntate perfida, & à culpa provenit, non à natura. S. Ambr. de impio Caino ita ſcribit: *Quaſi ſervus ſignum accepit, nec ſic tamen necem potuit evadere. Servit igitur peccator formidini, ſervit etiam cupiditati, ſervit avaritiæ, ſervit libidini, ſervit malitiæ, ſervit iracundiæ, & videtur ſibi liber, ſed magis ſervit, quàm ſi ſub tyrannis eſſet poſitus.*

Alvar. l. 1. p. 1. c. 10.

P. Alvarez de homine vitioſo diſſerens, ait: *Eſt ſuorum affectuum mancipium. Si autem ſervus eo vilior eſt, & deſpicabilior, quo viliori domino ſervit, & in abjectioris heri tranſivit poteſtatem; quanta erit vilitas peccatoris, qui tot affectibus vanis obtemperat, & tam viliſſimis dominis ſe ſubmittit?*

Senec. ep. 65.

Seneca moralis dicere ſolitus erat: *Major ſum, & ad majora genitus, quam ut mancipium ſim mei corporis.*

S. Aug. lib. 8. conf. c. 5.
Significatur peccatum nomine vinculorum.

S. Auguſt. quales ante converſionem ſuam ipſum catenæ ſtrinxerint, his verbis declarat: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenā fecerat, & conſtrinxerat me; quippe ex voluptate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo; & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.*

Prov. 7.

Sapiens laſcivæ fœminæ lenocinia, & blanditias, vinculorum nomine appellat: *Statim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans, quod ad vincula ſtultus trahatur.*

Gillib. Ab. ſer. 39. in cant.

Porrò quonammodo culpa nos liget, Gillib. Abbas his verbis exponit: *Libera eſt voluntas, mala quod voluntas, ſed ſervilis eo ipſo quod mala; omnes enim qui facit peccatum, ſervus eſt peccati: peccatum enim eum occupat, ſtringit, & ligat, captivat dum cogit;* occultam enim infert violentiam, ſuiſque appetitibus voluntatem inclinat:

Prov 5. 22.

Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur, dicebat Sapiens. Ejus quoque pater, id eſt Pſaltes regius, lamentabatur, dicens:

Pſ. 118. 61.

Funes peccatorum circumplexi ſunt me.

Procop. in Iſa. 5. v. 18.

Procopius ſuper illa verba Iſajæ: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis*, ita ſcribit: *Væ qui trahitis peccata tanquam funiculo longo; flagitia flagitiis amplificabant, alia aliis eorum more addentes, qui dum funem texunt, deficiente materia, novam ſubinde adjiciunt, ut longum magis efficiant. Peccata vero quilibet eo ipſo quod peccat, ſibi tanquam vincula longa, vel brevia fabricat pro ratione peccatorum, funiculum quo vinciatur, texens, ob idque ſicut eſt a Ieremia dictum, vincti efficimur.*

S. Hilar. in Pſ. 118. v. 61.

S. Hilarius ſuper illa verba: *Funes peccatorum &c.* ita commentatur: *Væ qui ligant peccata tanquam funem longum. Modo funis, ex pluribus minimis creſcentis in multum, peccata ſemper tanquam longo fune tenduntur; ſunt etiam hæc delictorum vincula quibus humanæ mentes illigantur, de quibus in Prov. ſcriptum eſt: Faſciis peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur; ſtringit enim nos, atque colligat, & his vitiorum funibus implicat diabolus, in omni vita noſtra curſu laqueos prætendens. Quod autem liget, in Euangeliis cognovimus, cum dicitur: Hanc autem filiam Abrahæ alligavit ſatanas annis decem, & octo. Ligat igitur omni vitiorum genere, ebrietatis conſuetudine, voluptatum deſideriis, infidelitatis piaculo.*

S. Bern. to. 1. ſer. 21. art. 1. c. 1.

S. Bernardinus Samſonis hiſtoriam noſtro propoſito his verbis adaptat: *De Samſone Iudic. 16. ſcriptum eſt: Primo ſeptem nerviceis, & adhuc humentibus funibus ligatus eſt: Secundò funibus novis: Tertia licio ſeptem crinibus capitis circumplexo, & clavo in terram defixo circumligato: Quarto vero poſt capillorum abraſionem captus, exoculatus, vinculis ferreis catenatus, & incarceratus, ad volvendum molam loco aſini deputatus eſt. Sic moraliter evenit peccatori. Primo ligatur per recentem conſenſum mentis. Secundo per operis novitatem. Tertio per iterationis amplexationem. Quartò verò raſis capillis cogitationum bonarum, intelligentia excæcatur, vinculis malarum conſuetudinum catenatur, ponitur in carcere obſtinationis perverſæ, & ad molam frequentatarum impietatum tanquam beſtia ligatur.*

Contingit peccatori ut Samſoni raſo.

DISCVRSVS XV.

ARGVMENTVM.

Circa ignominioſam peccati ſervitutem aliæ conſiderationes adducuntur.

THEMA.

Neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus cui obeditis? Rom. 6. v. 16.

Peccatum dicitur regnare in corpore.

1 CUm ſervitus unicuique hominum exoſa ſit, velut quoddam ignominiæ, & infamiæ cauterium, hinc S. Paulus primis fidelibus peccatum ſummè abominabile reddere volens, non ſine myſterio potentiſſimum hoc illis propoſuit motivum, quòd ſcilicet peccatum hominem ſervum, & mancipium conſtituat: *Neſcitis, quoniam &c.* Idem Apoſtolus paulò ante dixerat: *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis veſtris.*

2. Pet. 2. 19.

Eodem quoque hoc motivo uſus eſt S. Petrus, quando in epiſtola ſecunda dixit: *A quo quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt.*

S. Amb. l. de Joſeph c. 4.

S. Ambr. probare volens, quòd S. Joſeph Patriarcha, tametſi pedes ejus catenis gravati eſſent, plena tamen gaviſus fuerit libertate, eò quòd integram ſibi conſervarit conſcientiam, in hæc verba ſcripſit: *Carnem ſervituti ſubditam eſſe, non mentem, multoſque ſervulos eſſe dominis liberiores, ſi in ſervitute poſiti, a ſervilibus putent operibus abſtinendum. Servile eſt omne peccatum, libera eſt innocentia; unde & Dominus ait: Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.*

S. Aug. l. 4. c. 3. de Civ. Dei.

Huic doctrinæ optimè conſonat ſequens D. Auguſtini propoſitio: *Bonus, etiamſi ſerviat, liber eſt; malus autem, etiamſi regnet, ſervus eſt: nec unius hominis, ſed quod eſt gravius, tot dominorum, quot vitiorum.*

S. Hieron. in c. 50. Iſa.

S. Hieronymus inquit: *Quod peccatis ſuis unuſquiſque venundetur, dum proprio arbitrio derelicti, noſtra voluntate vel ad malum ducimur, & Paulus Apoſtolus docet: Ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccata; qui enim facit peccatum, ſervus eſt peccati: & quomodo avari, atque raptores ſervi ſunt mammonæ, ſic omne peccatū dominatur peccatoribus, quibus dicitur: Non regnet peccatum in mortali veſtro corpore.*

S. Jo. Dam. l. 1. Paral. c. 31.

S. Joannes Damaſcenus inquit: *Perridiculum fuerit, quadrupedibus quidem imperare, a peccato autem in ſervitute teneri.*

Regnat tyrannicè.

Porrò tametſi S. Paulus de peccato dixerit: *Non regnet*; per hoc tamen verbum inſinuare voluit dominium, & authoritatem, quam in peccatorē obtinet; imò ſi peccatum è propinquo conſideretur, potiùs tyrannis, quàm dominium ejus cenſenda eſt authoritas; & quidem ad violentam hanc tyrannidem ſeſe reflexit Origenes, dum ait:

Orig. ho. 16. in Joſ.

Vnuſquiſque habuit in ſe aliquem ſpecialem regem, qui in eo regnabat, & dominabatur ei; in alio regnum tenebat avaritia; in alio ſuperbia; in alio mendacium regnabat; in alio libido dominabatur, & alius regem patiebatur furorem: quod autem hæc ita ſint, & in unoquoq; noſtrum regnet peccatum, Apoſtolo Paulo crede dicenti, ait enim: Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore ad obediendum ei.

Alvarez l. 1. c. 10. p. 1.
Quot peccata ſunt in anima, tot eiuſdem ſunt reges.

P. Alvarez lacrymabilem hanc peccatoris conditionem his verbis deplorat: *Quanta calamitas ejus, qui à ſibi dominantibus ad contraria cogitur, & ad ea quæ ſimul fieri non poſſunt, ſæpius ſimul, & eodem tempore impellitur? Cupiditas jubet, ut parta cuſtodiat; voluptas, ut in ſuum uſum, & utilitatem impendat. Ira imperat, ut ulciſcatur injuriam; timor vetat, ne diſcrimen infamiæ, aut mortis incurrat. Miſerum autem mancipium, tanquam inter duas vias conſtitutum, neſcit qua pergat, aut cujus domini imperata perficiat.*

Pſ. 115. v. 2.

S. Ambroſius exponens verba illa: *Servus tuus ſum*

Pſ. 118. 125. S. Amb.

ego, inquit, verba illa ab eo ſolùm pronuntiari potuiſſe, qui alibi de ſe glotiatus fuerit: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*; non verò dici poſſe à divinarum legum prævaricatore; cujus hanc rationem aſſignat: *Nam hic plores dominos habet; venit libido, & dicit, meus eſt; venit avaritia, & dicit, meus eſt; venit luxuria, & dicit, meus eſt; venit ambitio, & dicit, plane meus eſt; veniunt omnia vitia, & ſingula dicunt, meus eſt. Quem tanti competunt domini, quam vile mancipium eſt!* S. Joannes Damaſcenus indicat, quod à principio diximus, nimirùm: *Ante illud fugit, quod a quibus anima vitiis quiſpiam ſuperatus eſt, eorum quoque ſervos efficitur.* Etenim tot inſolentiſſimorum dominorum mancipium ſumus, quot ſunt inordinati appetitus noſtri, quos nobis prædomioari, noſque vincere ſinimus. Ac proindè S. Hilarius lamentabatur, inquiens: *Animæ captivitas quàm infelix eſt! Avarus caritnrus ſemetipſo, carere timet pecunia; negotioſos, triſtis, anxius, fine requie ulla, damni metu ſemper detinetur; honeſtatis immemor, eſt amicitiarum inobſervans, humanitatis fugax; religionem neſcit, bonitatem omnino odit. At vero cum libido domina eſt, in quo cœno dedecoris volutatur? Quid infelicius ebrietatis dominato? ventri ultra capacitatem infundere, ſenſui rationem adimere? Quam dedecoroſus eſt furentium motus, temeritatis impetus, odiorum ſtimulus, livoris anxietas? Quanta perturbatio eorum eſt, quanta calamitas qui ſupra memoratis malis ſerviunt!*

S. Jo. Dam. ibid.

S. Hilar. in Pſ. 125.

Peſſimi peccatorum effectus.

S. Amb. l. de Joſeph c. 4.

S. Ambroſius ſimiliter de Joſepho diſſerens, ad ſervilem hanc miſeriam, quam vitium inducit, ſe reflectit, dum ait: *Quomodo enim non ſervus omnis avarus, qui pro exiguo pecuniæ lucello ſe ipſum auctionatur? timet enim ne congeſta amittat, qui non otenda congeſſit, majori periculo ſervaturus, quo majori quæſivit. Quomodo non eſt ille ſervus, qui ſubditus eſt libidini? Primum ſuis ardet incendiis, & peccati ſui facibus exuritur, quibus rectè dicit Propheta; Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flamma quam accendiſtis. Suſcipit omnes metus, inſidiatur ſomnis ſingulorum: ut unius cupiditate potiatur, fit ſervus omnium. Servit igitur, ac miſeram quidem ſervitutem, qui ipſe ſibi dominos facit, ipſe vult habere quos timeat.*

In bello factus ſervus meretur compaſſionem, non verò ſervus peccati.

2 Is porrò qui natus eſt ſervus, aut verò talis contra voluntatem ſuam in navigatione aliqua, vel bello factus eſt, meretur compaſſionem; non verò is qui ex propria voluntate, ut inordinatæ concupiſcentiæ ſuæ ſatiſfaciat, ſua ſe privat libertate; talis enim *ſervit miſeram ſervitutem, qui ipſe ſibi dominos facit*. Expertus eſt hoc ipſum filius prodigus, qui ut carnalibus deſideriis ſuis potiretur, ad vilis ruſtici ſervitium redactus, paſcere coactus eſt porcos, quorum ne quidem glandibus aut ſiliquis famem ſuam depellere potuit. *Suſpirabat miſer felicem ſervorum Patris ſui ſortem, dicendo: Fac me ſicut unum de mercenariis tuis. Ecce poteſtatis ſuæ filius*, inquit Chryſologus, *quo devenit? voluptas luxuriæ, adoleſcentia libertas, ecce filium quo promovit: Fac me ſicut unum de mercenariis tuis; ut locatione annua ſervitus innovetur, ut labore jugi conditio conducta deteratur, ut dieto in opere ſuſpiret miſera verna mercedis, ut ſit ſemper venditor ſui, nec unquam ſuam negare valeat ſervitutem; & hoc petit, quia qui penes extraneum ſervam ſenſerat libertatem, penes Patrem credit ſibi futuram liberam ſervitutem.* Verum quidem eſt, quòd & Chriſtus jugum ſuum habeat, noſque illius ſervi eſſe debeamus; hic tamen pater eſt potius, quam dominus; ſumus igitur filii potiùs, quàm ſervi; nemo enim eſt qui neſciat, quòd ſervire Deo, regnare eſt. Sit homo aliquis quantumcunque poteſt, dives & potens, quiſque omnia regna terræ tributaria & ſubdita habeat; hic tamen, ſi conſcientiam habet culpa infectam, miſerabili ſubditur ſervituti. *Diademate David redimitus erat* (inquit Chryſoſtomus de Davide, quando Berſabea eſſe ex adulterio concepiſſe nuntiarat) *& probrum metuebat. Quid? nonne Rex es? nonne gladii poteſtatem habes? Ita eſt, inquit, ſed grave peccatum admiſi, quod miſeriam procreat, atque ignominiam prodit. Vides, quantum malum in peccatis inſit?* Saul Davidis anteceſſor ex agaſone ad dignitatem Regis Iſrael evectus fuerat; & tametſi triumphales exercitus ſui Amalec ſubjugaſſent, & capto rege, opulenta ſibi ſpolia comparaſſent; licèt etiam promptam a Magiſtratibus, Satrapis & populis, haberet obedientiam, nihilominùs formidoloſus & tremebundus, metuens, ne vituperio plenus, omnem apud ſubditos amitteret reſpectum, Samueli ſe recommendabat, dicens: *Honora me coram ſenioribus populi mei, & coram Iſrael.* Nimirùm remordebat eum conſcientia ſua, eo quòd Deo inobediens extitiſſet, qui alibi dixerat: *Qui contemnunt me, erunt ignobiles*: timebat quoque, ne Propheta ſuam propalaret tranſgreſſionem, quæ talem ei attulit jacturam, ut ab eodem Propheta ſibi dici audierit, quòd jam de facto Deus illum regno cœli, & terræ pariter exauctoraſſet: *Nequaquam regnum tuum ultra conſurget*. S. Auguſtinus de hujus ſæculi Magnatibus loquens, inquit: *Malorum regnum magis regnantibus nocet, qui ſuos animos vaſtat ſcelerum majori licentia; his autem qui eis ſerviendo ſubduntur, non nocet, niſi iniquitas propria: nam quidquid juſtis malorum ab iniquis dominis irrogatur, non eſt pœna criminis, ſed virtutis examen; proinde bonus etiamſi ſerviat, liber eſt, malus autem, etiamſi regnet, ſervus eſt; nec ſolum unius hominis, ſed quod eſt gravius, tot dominorum, quot vitiorum; de quibus vitiis cum ageret Scriptura divina, inquit: A quo enim quis devictus eſt, huic & ſervus addictus eſt.*

Servire Deo regnare eſt.

Chryſol. ſer. 2.

Chryſoſt. ho. in Pſ. 50.

Saul propter peccatum regno privatus fuit.

1. Reg. 15. 30.

S. Aug. ibid.

3 S. Ambroſius in capite ſequenti ingenioſè notat, quòd Moyſes inſultus invictæ Joſephi conſtantiæ illatos narrare volens, non ſine myſterio Putipharis conjugem, Joſephum ad turpia ſolicitantem, non appellaverit Joſephi dominam, ſed ſuppreſſo nomine hoc, dixerit: *Uxor domini ſui.* En verba S. Doctoris: *Rectè uxor domini, non ipſa domina dicitur, quæ non potuit extorquere, quod voluit imperare. Nam quomodo domina, quæ dominandi non habebat affectum, quæ diſciplinam domina non tenebat, quæ ſervilis libidinis incentiva præſtabat? Ille dominus, qui amantes non excepit faces, qui lenocinantis vincula non ſenſit, qui maluit liber criminis mori, quam potentiæ crimino ſæ eligere conſortium.* Clemens Alexandrinus notabile quoddam comici Traſonidis refert effatum, ſiquidem in theatro publicè edixit: *Puellola vilis me ſibi ſervum fecit.* Apud Joſephum Hiſtoricum de Herode ſequentes leguntur tituli: *Vir in omnes ex æquo ſævus, ira ſervus.* Et tamen in hoc tam crudeli homine, tyrannica concupiſcentiæ carnalis violentia tantum efficere potuit, ut licèt dominandi eſſet ambitioſiſſimus, attamen pro unico filiæ Herodiadis ſaltu, ſe medietatem regni ſui et daturum eſſe, cum juramento promiſerit. Undè D. Chryſologus eundem inceſtuoſi appetitus ſui catenis vinctum his verbis in medium producit ſpectandum: *Ut placeret inceſtæ, captivus ipſe juſtum tantum tenuit, & vinxit incluſum.* Et in ſermone ſequenti dicit: *Iacebat in Herode caro oppreſſa crapulis, ebrietate captiva, quæ titillante luxuria, & non tam ludente, quam illudente laſcivia, promitteret, quidquid turpitudo peteret, ſe daturum.*

Putipharis conjux dicitur uxor Domini ſui, non autem Domina, eo quod eſſet mancipium peccati.

S. Amb. c. 1.

Clem. Alex. l. 2. ſtrom.

Joſeph. Heb. l. 7. antiq. c. 10.

Chryſol. ſer. 173.

Chryſol. ſer. 174.

4 Memorandum quoque hoc loco eſt, quòd quando Rabſaces, ſperans quod cives Hieroſolymitanos, ſine ulla ſanguinis effuſione, jugo ſervitutis ſuæ ſubjicere poſſet, eoſdem ad paciſcendum ſecum advocavit; promiſerit iiſdem omnis generis delicias, libertatem, abundantiam, & quidquid demum deſiderare poſſent: unde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Itaque Rabſaces illis præſentem voluptatem pollicebatur, ſi ad Babylonios defeciſſent: at illi cum ſaperent, minime ſe ſibi perſuaderi paſſi ſunt.* Atverò quærendum hic venit, quidnam hic Rabſaces ab obſeſſis timere potuerit, cum ipſe exercitum quendam ſecum haberet centum octuaginta quinque millia virorum bellatorum numerantem? Nunquid hi aliundè ſufficiebant, ut illos in ſervitutem redigeret? Audiamus prædictum S. Doctorem dicentem: *Qui mundanas voluptates volens ſectator, eum vel nolentem oportet in ſervitutem incidere, & in captivorum numero cenſeri.* Securior utiq; de obſeſſorum ſervitute fuiſſet, ſi hos in delicias, & voluptates amplectendas pronos inveniſſet. Nam ut S. Nilus ait: *Libido cum animam emollit, & inficit, ipſiuſque principatum in turpem ſervitutem transfert, tunc corporis vigorem labefactat.*

Hiſtoria Rabſaces.

4. Reg. 18. S. Cyrill. Alex. l. de ador.

S. Nilus de octo vit. affect.

5 Quis adeò cæcus eſt, ut non videat, avarum pecuniæ à ſe accumulatæ nequaquam dominum eſſe, ſed ſervum potius, & mancipium? dicente Tertulliano: *Qui auro vinctos in ergaſtulis habent, & divitiis male onerant.*

Avarus eſt ſervus pecuniæ.

Tertul. de habit. mul. cap. 9.

S. Cypr. l.1. ep.2.
S. Anton. de Pad. ſerm. in Dom. 2. poſt Trin.
S. Auguſt. in Pſ.125.

onerant. S. Cyprianos de divite avaro non minùs ingenioſè ait: *Suſpirat ille in convivio, vigilat in pluma, nec intelligit miſer, ſpecioſa ſibi eſſe ſupplicia, auro ſe illigatum teneri, & poſſideri magis, quam poſſidere divitias*. S. Antonius de Padua, qui hoc vitium ſupra modum abhorruit, in ſermone quodam ait: *Avarus eſt pauper, qui non pecuniæ, ſed ipſi pecunia imperat: non poſſeſſor eſt, ſed poſſeſſus*. Illi qui ex auri vel argenti fodinis, aurum vel argentum eruunt, ſervi ſemper eſſe ſolent, & mancipia ad laborandum condemnata, eo quòd labor ille moleſtiſſimus ſit, & evidentibus ac frequentibus expoſiti ſint periculis, ne in profundis voraginibus illis ſepulti remaneant: nec mirum eſt, quòd aurum à ſervis è terræ viſceribus eruatur, cum eorundem metallorum aviditas poſſeſſores ſuos ſervos & mancipia efficiat. Ac proindè meritò dicebat S. Auguſtinus: *Qui auro uti non novit, habetur, non habet; poſſidetur, non poſſidet. Eſtote domini auri, & non ſervi*.

Ambitioſus ut dominetur aliis, plus ſervit.
Matt. 4.8.
S. Ambr. l. 4. in Luc.
S. Bernar. de conver. ad cleric.
S. Petr. Dam. l.2. ep.3.

6 Ambitioſus pariter inordinatæ paſſionis ſuæ vilis ſervus exiſtit; ac proindè, ut quod ambit, aſſequatur, ſeſe coram iis quorum intereſt, humiliat, demittit, ac inclinat; ac proindè primus ſuperbus, dæmon videlicet, Chriſto omnium regnorum offerre volens dominium, eidem dixit: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*. Et verò ad quas vilitates ſe non dejicit animus nobilis propter ſpem, quantumvis remotam, aſſequendæ ſublimioris alicujus dignitatis? Nunquid videmos per experientiam, quòd is qui domi ſuæ multis poſſet imperare ſervis, propria ſe privet libertate, ut in aula Regis vel Principis alicujus 30. 50. & ampliùs annis ſervire poſſit? ac proindè meritò dicit S. Ambroſius: *Ut dominetur aliis, plus ſervit: curvatur obſequio, ut honore donetur, & dum vult eſſe ſublimis, fit demiſſior*. S. Bernardinus quoque improperia & vilipendia, ad quæ ii qui gloriæ mundanæ avidi ſunt, ſeſe ſubmittunt, notat, inquiens: *Propter ambitionem paratos ambitioſos videas, univerſa pericula ſubire, opprobria diſſimulare, negligere maledicta*. S. Petrus Damianus, qui lovitus & ipſe aulas incoluit, de ambitioſis inquit: *Humiliantur, ut poſtmodum impunè ſuperbiant: pediſequos ſe exhibent, ut præcedant*.

Vitioſi plurium Dominorum ſunt ſervi.
S. Amb. in Pſ.37.
S. Bern. lib. de conſid.
Chryſoſt. in Pſ.125.
Peccatum miſerrimè tortit Judà.
Peccatum dominatur animabus Domini ſolis corporibus mancipiorum.

7 Cum igitur, ut probavimus, totidem nobis prædominantes patiamur tyrannos, quot vitiis, & paſſionibus alligamur, conſequens eſt, quòd vitioſi plurium dominorum ſint ſervi, ſiatque in miſerabiliori, quàm alia mancipia, conditione conſtituti. S. Ambroſius ait: *Scriptura dicit: Peccatis veſtris venditi eſtis; hæc igitur peccata ſunt, quæ contra nos ſemper ſunt, ut dixit Propheta: Vendiderunt nos, & dominantur nobis. Servus qui venditur, ſuperiori ſervitio exit, ut ad dominum alterum migret; nos nec ſuperiorum jugum deponimus, & ad nova peccata curvamur; undè & ingemuit Sanctus, dicens: Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me*. Sanctus Bernardus majoris æſtimare & extollere videtur ſervitutem, quæ alteri homini præſtatur, quàm illam, quæ per vitia & peccata contrahitur; ait enim: *An non ſervus, cui dominatur iniquitas? Et maximè. Niſi tu fortè indignius judices, hominem tibi, quàm vitium dominari*. Ponderatione dignum eſt, quod Chryſoſtomus hac de re io hæc verba ſcribit: *Qui ceperunt aliquos jure belli, captis ſæpè parcunt, & ſi aut aquari, aut lignari, aut equos paſcere juſſerint, animam minimè laſerint. Qui peccati autem captivus factus eſt, habet ſævum & barbarum dominum, qui cogit eum facere res turpiſſimas: non enim parcere & miſereri novit hæc vitii tyrannis. Audi, qualiter, cum miſerum, & infelicem Iudam accepiſſet captivum, minimè ei pepercerit, ſed ſacrilegum, & proditorem fecerit. Deinde poſtquam ſcelus perpetraſſet, eum in theatrum Iudæorũ produxerit, & maleficium revelaverit, & nec ſic quidem permiſerit, ut perciperet fructum pœnitentiæ, ſed ante pœnitentiam perduxerit ad laqueum. Eſt enim ſævus tyrannus, qui jubet quæ ſunt improba, & eos qui obediunt, ignominia afficit*. Hæc, inquam, doctrina notabilis eſt, & conſideratione digniſſima, ſcilicet quòd ſervitus ioter homines introducta non extendatur niſi ſolùm ad hoc, quòd per illam dominus independentem habeat authoritatem ſuper mancipiorum corpora, non verò ſuper animas: ſiquidem ſervus animæ ſuæ non eſt abſolutus dominus. Non verò ita ſe res habet in hac ſervitute, quam peccatum inducit, quia peccatum corpori principatur, & ſẽſibus illius exterioribus, & interioribus, ſimulque animæ, ejuſque potentiis, eamque tractat, prout ſibi placet. S. Hilarius ſuper illa verba Pſalm. 125. *In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti ſumus ſicut conſolati*, in primis dicit, quòd Pſalmus ille *ex captivitate vitiorum in libertatem cognitionis Dei redeuntis animæ ſit gratulatio*. Ac demum ſubdit: *Gravis quidem eſt captivitas corporalis, quæ jure libertatis amiſſo, victorum dominatui ſubditur; & ſerviunt tum quidem corpora, ſed nequaquam capitur fidelis animæ libertas. Teſtes mihi ſunt tres pueri, inter flammas cantantes. Teſtis Daniel in fame leonum, Propheta prandio ſaturatus. Teſtis Eleazar, inter jura dominorum patriis ſuis legibus liber. Teſtes cum matre ſua martyres ſepteni, Deo gratias inter nova mortis tormenta inferentes. At verò quantò infelicior eſt animæ captivitas? Si avaritia animam ceperit, per corpus latrocinatur & graſſatur. Si libido vicerit, communicat cum corporis ſervitute. Si luxus, ira, odium, temeritas, ebrietas, invidia ſubegerit; his imperantibus ſibi dominis & anima & corpus in communi famulantur, atque ita captivitatem animæ, & corporis ſequitur captivitas*. S. Auguſtinus ſuper illa verba S. Joannis: *Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, aliam quandam hujus ſervitutis miſeriam conſiderat, inquiens: *O miſerabilis ſervitus! Plerumque homines, cum dominos malos patiuntur, venales ſe petunt, non quærentes dominum non habere, ſed ſaltem mutare. Servus peccati quid faciat? Quem interpellet? Apud quem ſe venalem petat? Deinde ſervus hominis aliquando ſui domini duris imperiis fatigatus, fugiendo requieſcit: Servus peccati quò fugit? Secum ſe trahit, quocunque fugerit*. S. Bernardus hujus ſervitutis deteſtatur ſtultitiam, utpotè quæ voluntaria eſt, quam peccator ſibimetipſi imponit, cum ſervitus inter nos ut plurimùm coacta eſſe ſoleat. En verba melliflui Doctoris: *Comparatum jumentis eſſe quis dubitet hominem, qui ſibi juga emerit jumentorum, niſi quod eo ſanè ipſis quoque jumentis convincitur ſtolidior, & beſtialior beſtiis comprobatur, qui juga neceſſitatis earum, propria ipſe ſubeat voluntate, quod enim illis natura eſt, huic eſt culpa*.

S. Hilar. in Pſ.125.
S. Aug. tr. 4. in Jo.
S. Bern.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Dæmon peccatorem per peccatum totaliter facit ſuum, ſine quo alias adverſus illum nec quidquam prævaleret.

THEMA.

Ex vobis unus diabolus eſt. Joan. 6. v.71.

Qui adhæret Diabolo, Diabolus eſt.
Jo.2.v.25.
1.Cor.6.v.17.
S. Bern. ſer. de S. Bened.
Peccatum & Diabolus habent ad invicem relationem.

1 INcarnata Sapientia (quæ teſte S. Joanne, *ſciebat quid eſſet in homine*) perverſam videns Judæ intentionem, utpotè qui inter duodecim Apoſtolos illius machinabatur traditionem, volenſque ſcelus, quod ſuo tempore commiſſurus erat, prædicere, ad omnes ſimul congregatos converſus, dixit illis: *Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus eſt? Dicebat autem Iudam Simonis Iſcariotem, hic enim erat traditurus eum*. Nec immeritò Judam diabolum appellavit, ſicut enim teſte S. Paulo: *Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt cum eo*: ita quoque aſſerere poſſumus, quòd is qui ſe prædam dæmonis eſſe facit (quod certum eſt fieri non poſſe, niſi peccato mortali conſentiendo) idem cum ipſo efficiatur: *Unus ex vobis diabolus eſt*. Eandem quoque veritatem S. Bernardus inſinuat, quando de peccatore loquens, dicit: *Tranſgreſſor præcepti Dominici ſpurcos ſibi ſociat ſpiritus, & adhærendo eis, unus cum eis efficitur dæmon*. Enimverò qui peccati mortiferi reus eſt, liberè poteſt aſſerere, quòd diabolum ſecum habeat, quia peccatum & diabolus inter ſe relationem, & connexionem neceſſariam habent, ſuntque individui comites, cum unum ſine altero eſſe non poſſit. Ac proindè S. Ambroſius ſuper illa verba Apoſtoli ad Romanos: *Nam peccatum occaſione accepta ſeduxit me per peccatum*; ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Peccatum hoc loco diabolum intellige, qui author peccati eſt*. Et de facto in confeſſionalibus ſæpè auditur, quòd multæ perſonæ coram Confeſſario ſe accuſent, quòd no-

minaverint peccatum, volentes dicere, ſe nominaſſe dæmonem; undè colligitur, quòd peccatum & diabolum unam eandemque rem eſſe exiſtiment. Præterea S. Paulus in epiſtola ad Hebræos de eo qui divinam legem obſervat, dicit: *Factus eſt per gratiam corpus Chriſti*; undè ſequitur, quòd qui divinæ legis eſt tranſgreſſor, ſeipſum quoque faciat corpus diaboli.

Illius qui unici peccati mortalis reus eſt, conditio deterior eſt, quàm illius, qui omnes Dæmones haberet in corpore ſuo.

2 Nemo eſt, qui non terreatur, imò exhorreſcat, quando ex Euangelio audit, tot ſpiritus infernales corpus illud obſediſſe, ut ipſemet ſpiritus apud S. Marcum expreſsè dicat: *Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus.* Veruntamen tametſi in corpore illo multi dæmonum milliones extitiſſent, hi tamen crudelitatem ſuam in ſolum corpus exercere poterant, nullam verò in animam habebant authoritatem, dummodò illa omnis culpæ expers fuiſſet; atque ideò certum eſt, longè lachrymabiliorem eſſe conditionem illius, qui unicum duntaxat mortale peccatum in anima habet, quàm illius, qui totius inferni dæmones haberet in corpore, quia omnes rebelles ſpiritus in nos jus habent, quando extra gratiam Dei ſumus conſtituti; & ideò *timete eum qui poteſt corpus & animam perdere in gehennam.* Totam hanc doctrinam Doctor Seraphicus his verbis confirmat: *Horribile videtur, quod tot millia dæmonum, ſcilicet legio, unum obſederit hominem; ſed certè horribilius eſt habere tot peccata mortalia, imo unum mortale.* Porrò qui energumenus eſt, non ideò in poteſtate eſt dæmonis quoad liberum arbitrium, ſed & retinet priſtinam Dei aſſiſtentiam, & amicitiam, dummodò in Dei gratia ſit poſitus; ideòque cum Pſalmiſta dicere poteſt: *Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum: ſi exſurgat adverſum me prælium, in hoc ego ſperabo*; at verò peccatum longè eſt pernicioſius, de quo proindè Baſilius Magnus ait: *Magnus dæmon peccatum, quaſi dicere vellet: peccatum dæmon quidam eſt, incomparabiliter majoris potentiæ, & malitiæ, quàm ſit ipſemet dæmon. Qui dæmonium patitur, miſericordiam invenit; peccator autem quamdiu in peccato obſtinatus perſiſtit, omnis eſt miſericordiæ incapax.*

Anima vitioſa eſt quaſi uxor diaboli. Gen. 2. 24.

3 Quando Deus ex deſumpta è corpore Adæ coſta Evam formavit, dixit: *Adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*; quod ideò in medium adduco, quia inter revelationes S. Brigittæ factas, hanc quoque propoſitionem, præſenti propoſito valdè congruam, revelatam reperio: *Anima vitioſa eſt quaſi uxor diaboli, cujus in omnibus ſequitur voluntatem.* Sicut igitur Deus, ut hominem in ſua diſpoſitione habeat, cor ejus poſtulat, dicendo: *Præbe fili mi cor tuum mihi*, eo quòd cor centrum ſit noſtrorum affectuum, & primum mobile omnium noſtrarum potentiarum: eodem modo diabolus ad æmulationem Dei, ut peccatorem totaliter ſuum efficiat, cordis ſui poſſeſſionem unicè affectat. Undè non ſine myſterio Euangeliſta de Juda dicit: *Cum diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Iudas.* Porrò S. Gregorius hoc ipſum ſequenti explicat ſimilitudine: Is enim qui pecunias habet, eaſdem in ſcrinium ſuum recludit, indeque illas pro libito ſuo extrahit, vel iterum reponit: ita quoque cum Judas poſt prævaricationem cor ſuum dæmoni conſignaſſet, hic in illud miſit quidquid volebat, ſcilicet avaritiã, detractionem, traditionem, guloſitatem, crudelitatem, & deſperationem.

Explicatur ſimilitudine.

Idem ſanctiſſimus Pontifex verba illa Jobi adducens: *Animam meam porto in manibus meis*; in hæc verba ſubjungit: *Reprobi quidam corda ſua non habent, quia ea diabolus poſſidet; unde & de proditore dicitur: Cum diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Iudas.* Eandem quoque ob cauſam Salvator noſter peſtilentialem veneni animas inficientis ſcaturiginem indicare volens, dicit: *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ: hæc ſunt quæ coinquinant hominem.*

Job 13. 14.

Matt. 15. 19.

S. Anton. de Pad. ſer. in Dom. 3. Quad.

At verò quiſnam horum innumerabilium malorum author exiſtit? Audiamus S. Antonium de Padua dicentem: *Diabolus in toto corpore hominis nullum membrum ita conveniens ad venandum, ad ſpeculandum, ad decipiendum invenit, ſicut cor hominis, quoniam ex ipſo vita procedit:* quam ut extinguat, dæmon peccatum in illud introducit, quod ei mortem conciliat, quia *per peccatum mors.* Idem Sanctus Antonius ex authoritate S. Gregorii ita ſcribit: *Pravæ cogitationes idcircò portæ mortis vocatæ ſunt, quia profectò via ad interitum per iniquas ſemper cogitationes aperitur; & etiam, quia diabolus per iſtas ingreditur conſcientiam, nam ſuggeſtio pulſat, cogitatio aperit, ſed delectatio ſuſcipit.* At verò quiſnam eſt ille, qui totum hoc ingens malum operatur? Dæmon eſt, qui reſidet in corde peccatoris; & ideò S. Antonius ſubdit: *Et tunc ſibi percutitur ab inimico, & moritur.*

S. Ant. in Ramis Palm.

S. Greg. l. 14. mor. c. 5.

Luc. 22. 3. 1.

Jo. 13. 27.

4 S. Lucas in principio c. 22. inquit: *Intravit ſatanas in Iudam.* Et S. Juannes pariter ait: *Poſt buccellam introivit in eum ſatanas.* At verò quid opus erat, ut uterque Evangeliſta diabolum in Judam intraſſe diceret, quandoquidem diù antè Salvator de ipſo prædixerat: *Vnus ex vobis diabolus eſt*? Judas nimirum? num fortè diabolus jam ante ab eo receſſerat? Nequaquam, non enim eum reſipuiſſe, aut ſe convertiſſe conſtat: dicere igitur oportet, quòd Spiritus Sanctus, qui utriusque Euangeliſtæ calamos direxit, ita diſpoſuerit, ut ad noſtram inſtructionem repeterent, diabolum in Judam intraſſe, tametſi à primo die quo horrendam Magiſtri ſui traditionem conceperat, in corde ejus nidificaverit, & ſemper permanſerit; ut ſcilicet exindè intelligeremus, quòd omne peccatum mortale, à nobis commiſſum, novum dæmonem in animam noſtram introducat.

Ratio datur, qui iterùm diabolus dicatur in Judam intraſſe.

Porrò notandum, quòd S. Lucas peccatum expreſſerit traditionis, prout executioni mandatum fuit: S. Joannes verò indicet peccatum indignæ communionis; ſicut igitur idem S. Joannes ait: *Deus charitas eſt, qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; ita quoque dici poteſt, quòd qui huic charitati ſe opponit, unum idemque efficiatur cum dæmone. Audiatis velim Carthuſianum, in hæc verba ſcribentem: *Peccatum de membro Chriſti facit membrum diaboli, ſiquidem per charitatem Chriſto incorporamur, ſed per peccatum mortale Chriſtum perdendo, incorporamur diabolo.* Sicut enim amor Dei, quando eſt in nobis, omnia operatur, quæ ſibi placent: ita pariter quando per peccatum accedimus ad dæmonem, id totum operamur, quod ei eſt acceptum. Unde Beda ſuper illa verba S. Lucæ: *Introivit ſatanas in Iudam*, inquit: *Vt quaſi proprium, ad quæcunque vellet agenda, traheret.* S. Auguſtinus à S. Thoma in catena citatus ſimilem tradit expoſitionem, ex qua deducitur, quòd per peccatorum multiplicitatem dæmon in anima peccatrice firmiùs figat pedem; ait enim: *Intravit in eum, ut ſibi jam traditum plenius poſſideret.* Porrò quòd diabolus in Juda fuerit, jam ante S. Lucas dixerat: tunc videlicet, quando abiit ad paciſcendum iniquum mercatum; idemque S. Joannes in principio c. 13. verbis æquivalentibus pariter confirmaverat; ac proindè, quando nunc de novo dicit: *Poſt bucellam introivit in eum ſatanas*, vult dicere, quòd introierit in eum, *non ut alienum tentaret, ſed ut proprium poſſideret.* Dæmon enim cor Judæ adeò poſſidebat, ut ſicut diabolus eſt inflexibilis, & de ſuo peccato pœnitere nequit: eodem modo (ut effectus probavit) Judas per nullam comminationem, exhortationem, benevolentiam, aut charitatem à Chriſto ſibi exhibitam, flecti ad pœnitentiam potuit, ſed deſperatus vitam laqueo finivit; confeſſus quidem eſt ſuum peccatum, ſed de illo minimè pœnituit, prout debuit, quia diabolus cor ejus totaliter occupaverat.

Jo. 4. 16.

Dion. Carth. opuſc. de enorm. pec. art. 18.

Peccatum facit peccatorem membrum Diaboli.

Beda in cat. Luc. 22.

S. Aug. in cat. 13. Jo.

Dæmon totaliter poſſidebat cor Judæ.

5 Porrò veriſſimum eſſe, quòd peccatum peccatorem unum idemque cum dæmone efficiat, magis confirmabitur, ſi conſideraverimus id, quod Deus ſerpenti poſt protoparentum noſtrorum prævaricationem dixit, ſcilicet: *Terram comedes.* At verò dicet fortaſſe aliquis, ex quo ſatan purus eſt ſpiritus, cur igitur ei terra in nutrimentum aſſignatur? Pro reſolutione obſervandum, quòd Deus homini poſt peccatum dixerit: *Pulvis es*; hæc enim maledicta terra, quæ inordinatorum appetituum, & peccatorum ſpinas & tribulus producit, nos ipſi ſumus. Unde S. Auguſtinus ait: *Dictum eſt peccatori, terra es, & in terram ibis. Datus eſt ergo in cibum diabolo peccator. Non ſimus terra, ſi nolumus manducari à ſerpente; ſicut enim quod manducamus, in noſtrum corpus convertimus, ut cibus ipſe ſecundum corporis qualitatem hoc efficiatur, quod nos ſumus: ſic malis moribus per nequitiam, ſuperbiam, & impietatem, hoc efficitur quiſque, quod Diabolus eſt ſimilis ejus,*

Peccator eſt terra illa quã ſerpens, id eſt diabolus comedit.

S. Aug. l. 1 de agon. Chri. c. 1.

&

& ſobjicitur ei, ſicut ſubjectum eſt corpus noſtrum: & hoc eſt quod dicitur manducari à ſerpente. S. Gregorius quoque ſpiritualem horum verborum ſenſum exponit, dum ait: *Antiquus hoſtis terram comedit, quia peccatores quoſque in ventre ſua malitiæ abſcondit.* Porrò peccatum nihil aliud eſt, quàm averſio à Deo, & converſio ad creaturam, id eſt, reſpicere terram, & illi adhærere, Deo autem dorſum vertere. Ac proinde S. Paulus juſtos ab impiis diſtinguere volens, de hiſce ad Philippenſes ita ſcribit: *Quorum Deus venter eſt, qui terrena ſapiunt:* At verò de illis dicit: *Noſtra autem converſatio in cælis eſt.* Meritò igitur S. Paulinus ait: *Cum quæ ſurſum ſunt, ſapimus, & quærimus, terreni eſſe deſinimus, ut jam non ſimus eſca ſerpentis, qui viciſſim datus eſt in eſcam populis Æthiopum.* Porrò dæmon pro viribus ſuis ad hoc connititur, ut eos qui perfecti & ſancti ſunt, ſibi incorporare poſſit; & ideò apud Habacuc dicitur: *Cibus ejus electus.* Job quoque ait: *Habet fiduciam, quod influat Iordanis in os ejus.* Non tamen ob id ei aliud deeſt pabulum, minùs delicatum & electum; nam ut Chryſologus ait: *Paſcunt dæmones, qui ſemper corporum vitiis ſaginantur, & ſordibus: quia ſicut Domino qui ſe jungit, unus ſpiritus eſt, ita qui ſe jungit Diabolo, eſt dæmon unus.* Et ideò Chryſoſtomus in homilia quadam ait: *Voluntarius dæmon peccatum eſt.* In vita S. Philippi legitur, quòd cum nobilis quidam Romanus, qui à dæmone credebatur obſeſſus, apud S. Philippum confeſſionem quandam generalem faceret, ſanctus vir Dei eidem confitenti dixerit: Ne dubites, fili quia ego adjurabo ipſum. Nocte verò ſequenti ſomniavit, ſibi patulis faucibus dormienti, innumerabilem quandam dæmonum multitudinem ab iiſdem fuiſſe egreſſam; unde expergefactus, clamare cœpit: eumque ſequenti diluculo ſomnium B. Philippo retuliſſet, dixit ei vir ſanctus: *Vade & noli amplius peccare;* & abinde mens ejus, quemadmodum & conſcientia, quieta ſemper & tranquilla permanſit, nec ullo unquam ſpirituum infernalium timore perculſus fuit.

S. Gregor. in Pſ. 4. pœnit. — Philipp. 3. — S. Paulin. epiſt. 9. — Habac. 1. 16. — Job 40. 19. — Chryſol. ſer. 5. — Chryſoſt. Hom. 18. Rom. — Vit. S. Philip. Ner. l. 2. c. 10. n. 2. Hiſtoria ex vita S. Philippi.

6 Dæmon Hydræ aſſimilari ſolet, quia ſicut hæc ſeptem habet capita, venenum peſtiferum ſpirantia: ita Dæmon ſeptem generat vitia capitalia. Unde S. Hieronymus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Veruntamen Deus confringet capita inimicorum ſuorum; tu confregiſti capita draconis:* inquit: *Quot peccata ſunt, tot capita habet Diabolus.* Porrò caput talis eſt pars corporis, quæ toti corpori vigorem præſtat, eſtque ſedes animæ, unde ſpiritus vitales per totum corpus transfunduntur; cum igitur dæmon totidem habeat capita, quot ſunt noſtra peccata, per hæc fortis evadit, & ſine illis foret, ſicut corpus truncum ſine capite, nec quidquam contra nos prævalere poſſet. Ac proinde Chryſoſt. exhortabatur, inquiens: *Unum ſolum cuſtodi, ne occurrat tibi peccatum, hoc enim eſt quod ſupplantat; præter hoc verò nec ipſe Diabolus nos quidpiam lædere poterit.*

S. Hieron. t. 7. Pſ. 67. Dæmon aſſimilatur Hydræ. — Chryſoſt. Hom. 21. ad pop.

7 Obſervaſtiſne aliquando id quod Habacuc in hæc verba ſcribit: *Et egredietur diabolus ante pedes ejus?* Porrò perſuaſum mihi habeo, Prophetam in ſpiritu prophetico his verbis alludere voluiſſe ad ſerpentem infernalem, ad pedes Confeſſarii ab animi peccatrice quam poſſiderat, turpiter foràs ejectum. Audiamus S. Bern. hanc meam opinionem his verbis confirmantem: *Ubi nempe peccatum remittitur, ibi procul dubio Diabolus de corde peccatoris expellitur: hoc univerſaliter de cunctis pœnitentibus dicit: Nunc judicium eſt mundi, nunc Princeps mundi hujus ejicietur foras: quod ſcilicet humiliter pœnitenti remittat Deus peccatum, & Diabolus eum, quem in hominis corde invaſerat, amittat principatum.* Bollan. in vita S. Pauli Simplicis ſcribit: *Abbas Paulus Simplex habebat hanc gratiam, ut ingredientes in Eccleſiam aſpiceret, & ex ipſa facie eorum, uniuſcujuſque cogitationes, ſeu malæ eſſent, ſeu bonæ, ſentiret. Cum ergo veniſſent ad Eccleſiam & ingrederentur, ſenex vidit eos clara facie, & læto animo ingredi, & Angelos eorum pariter gaudentes cum ipſis. Unum autem nigrum vidit, & nebuloſum habentem corpus, & dæmones hinc atque inde trahentes eum ad ſe, miſſo freno in naribus, & Angelum ſanctum ejus à longo ſequentem triſtem.* Is autem peccatum ſuum deteſtatus, ſe convertit, quia cum pecato fornicationis [illegible], mox ut audiit verba illa Iſaiæ: *Lavamini, mundi eſtote: ſi fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur;* a vinculis illis quibus dæmones illum fortiter vinctum tenebant, ſolutus, viſus eſt ab Eccleſia egredi hilaris planè & formoſus.

Habac. 3. 5. — S. Bern. ſer. 6. in Cant. Diabolus ejicitur ab anima per ſacramentalem confeſſionem. — Bolland. 7. Martii pag. 648. col. 1.

8 Cum dæmon inimicus quidam ſit, qui in hac belli arena (*militia eſt vita hominis ſuper terram*) cum omnibus bellando congreditur; cujus generis ejus creditis eſſe loricam, qua obarmatur? Audite S. Ant. de Pad. dicentem: *Lorica diaboli ſunt mali, inſeparabiliter ei connexi.* Homines enim impii per peccata ſua, quæ ab ipſo inſeparabilia ſunt, fortem illum & validum efficiunt; ac proindè monebat Apoſt. *Sed neque exhibeatis membra veſtra, arma iniquitatis peccato;* circa quæ verba S. Ambr. ait: *Oſtendit, diabolum noſtris nos jaculis impugnare; occaſio enim datur illi per noſtra peccata. Ideo membra noſtra ab omni opere iniquitatis continere debemus, ut inimicus noſter inermis inventus ſubjiciatur.* S. Aug. ſententiam quandam habet, qua conſolari nos poſſumus, ne huic inimico in prælium cedamus; ait enim: *Non aliquem vincit aut ſubjugat, niſi ſocietate peccati.* Eſt enim nobis prærogativa quædam, qua nulla dari poteſt major; ſcilicet quòd ſecuri ſimus, quòd à diabolo infeſtati ſuperari non poſſimus, niſi volentes, quia ipſe nec fortis eſt, nec vincere poteſt, niſi armis noſtris, id eſt peccatis adjutus: unde ſi S. Hieron. dicere licuit: *Noſtris peccatis barbari fortes ſunt, noſtris vitiis Romanus ſuperatur exercitus;* multò magis nos idipſum de ſpiritibus rebellibus aſſerere poterimus: *Noſtris peccatis dæmones fortes ſunt, noſtris vitiis ſuperamur.* Titus ſuper illa verba S. Lucæ: *Intravit ſatanas in Iudam,* ita ſcribit: *Intravit, non impellens, ſed patulum inveniens oſtium; nam oblitus omnium quæ viderat, ad ſolam avaritiam dirigebat intuitum.* Bollandus in vita B. Rabani ita ſcribit: *Audientes populi Sanctorum allatas reliquias, debiles, & ægrotos, & variis incommodis afflictos, undique cœperunt adducere, credentes per orationes Sanctorum priſtinam recuperare ſanitatem; inter quos fœmina quædam immundo ſpiritu poſſeſſa cum exorcizaretur, per os illius dæmon reſpondit: Si ab ea fuerit ejectus, ſtatim in aliud vas, quod ſibi in eadem regione conceſſum eſſet, ingredi debere, Othmarum quendam quem intraturus eſſet, ex nomine deſignans.* Ex eo verò quod hiſtoria ſubdit, evidenter colligitur, quòd per ſolum peccatum dæmoni in nos aditus pateat; illo autem deficiente, omnis ejus vigor & auſus debilitetur. Subditur enim: *Ad quem presbyter, quia non procul habitabat, mox nuntium mittens, juſſit, ut confeſſione facta peccatorum pœnitentiam ageret, ne forte facinorum ſuorum merito fieret inimici. Qui præceptis obediens, ad pœnitentiam, quam Diabolus ſemper averſatur, tota mente confugiens, inſidias evaſit inimici.* Apud S. Matthæum cap. 17. Salvator noſter, cæteroquin benigniſſimus, filium lunaticum, quem dæmon ſævè torquebat, nec non & Patrem, qui eum Chriſto præſentabat, acriter reprehendiſſe legitur, & dixiſſe: *O generatio incredula, & perverſa, quouſque ero vobiſcum? uſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me: & increpavit illum Ieſus.* Poſſetiſne hujus tam aſperæ reprehenſionis reddere cauſam? *Non eſt addenda afflictio afflicto.* Reſp. quod ambo hoc merebantur improperium, quia ſcilicet per peccatum dæmoni aditum præbuerant; ita enim ſcribit S. Hieronymus: *Increpavit puerum, & exivit ab eo dæmon, quia propter peccata ſua à dæmone fuerat oppreſſus.* B. Rabanus in librum Judicum ſcribens, hanc tradit doctrinam: *Contrariæ virtutes non invaleſcerent adverſum nos, nec ipſe diabolus in nobis aliquid prævaleret, niſi ei vires ex noſtris vitiis præberemus; unde infirmus eſſet adverſum nos, niſi nos eum fortem in peccando faceremus, & niſi per peccata noſtra locum introeundi, & dominandi inveniret in nobis.*

S. Anton. de Pad. ſer. in Dom. 3. Quadrag. — Rom. 6. v. 13. Peccatores ſunt Lorica Diaboli. S. Ambr. — S. Aug. l. 10. de Civit. Dei cap. 22. — Noſtris peccatis Dæmones fortes ſunt. — Titus in cat. D. Thom. Luc. 22. — Bolland. 4. Febr. vit. B. Raban. fol. 513. — Confirmatur hiſtoria. — Matth. 17. 2. — S. Hieron. ib. — Raban. to. 3. in Judic.

DISCVRSVS XVII.

ARGUMENTUM.

Quo ſenſu peccator filius Dæmonis appelletur, deque tyrannica peccati ſervitute, quam peccator induſtriè quærit, cuique voluntariè ſe ſubjicit.

THEMA.

Vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis [illegible]*cere.* Joan.8. v.44.

1 TAmetſi hæc verba à Salvatore noſtro Judæis mortem ejus machinantibus dicta fuerint, illa tamen omnibus quoque illis adaptare poſſumus, qui peccatum mortale in cordibus ſuis concipiunt; utpotè per quod, ut Apoſtolus teſtatur, Chriſtus de novo crucifigitur:

Hebr.6.v.6.

Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei. Qua de re ſuperiùs in diſcurſu ſexto prolixiùs egimus.

Peccatores ut tales à Dæmone generantur.

Ut verò veritatem hanc profundiùs intelligamus, ſcilicet quòd peccatores ſpiritualiter à Dæmone velut filii illius generentur, revocandus eſt in memoriam textus ille S. Joannis, quem in Epiſtola prima c. 3. his verbis legimus:

1. Joan. 3.8.

Qui facit peccatum, ex Diabolo eſt, quoniam ab initio Diabolus peccat. Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt. In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii Diaboli: omnis qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo. Gloſſa Interlinearis ad hæc verba ita ſcribit:

Interlin. ib.

Nec tantum non peccat, ſed non poteſt peccare, quamdiu verbum retinet; hoc autem verbum Luc.8. ſemini aſſimilatur:

Luc. 8. v. 12.

Semen eſt verbum Dei; quod ſemen quamdiù intra nos durat, efficit, quòd certi ſimus, nos peccato nullum daturos eſſe aditum. Quòd ſi autem noſtro damno contingat, quòd *veniat Diabolus, & tollat verbum de corde noſtro, ne credentes ſalvi ſimus,* mox ille ſuum ſemen quod eſt peccatum, in corde noſtro diſpergit.

Liran. ibid.

Liranus verba illa: *In hoc manifeſti ſunt filii Dei*, ita exponit: *Scilicet, quòd hi non peccant mortaliter, alii verò ſunt filii Diaboli propter operationem peccati.*

S. Aug. tr. 4 ibid.

S. Auguſtinus hunc textum commentando, dicit: *Neminem* [illegible]*ecit Diabolus, neminem genuit, ſed quicunque fuerit imitatus Diabolum, quaſi de illo natus eſt filius Diaboli, imitando, non propriè naſcendo.*

Dion. Carth. ibid.
Fiunt homines Diaboli, illos imitando.

Dionyſius Carthuſianus ſimiliter ait: *Ex Diabolo eſt, non corpus, aut animam ab* [illegible] *habendo, ſed ejus pravitatem ſequendo, aut ejus tentationi conſentiendo; pertinendo quoque ad eum, tanquam ejus membrum atque mancipium. Sic Chriſtus quoque obſtinatis loquens Iudæis, inquit: Vos ex patre Diabolo eſtis.* Peſſimum profectò ſemen, ſeu potiùs infernalia Dæmonis zizania ſunt peccata, de quibus Chriſtus ait: *Inimicus ſuperſeminavit zizania,* quia ut S. Joannes ait: *Ab initio Diabolus peccat.*

Hug. Card.

Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Vt diſſolvat opera Diaboli*, inquit: *Tollendo ſcilicet peccata; opera autem Diaboli appellat peccata, quia ſunt nativitas imitationis, quâ ex Diabolo naſcuntur peccatores.*

Gen. 3.
Alcuin. Interrog. 71. ib.

Alcuinus ſuper illa verba, quæ Deus ſerpenti poſt peccatum dixit, ſcilicet: *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius*, ingenioſe quærit; de quo ſemine, vel de qua inimicitia hic Deus noſter loquatur; & reſpondet idem author:

Semen ſerpentis infernalis eſt peccati originalis primordium.

Semen mulieris eſt totum genus humanum; ſemen ſerpentis, originalis peccati primordium, quæ duo ſemina ex præcepto divino continuum inter ſe gerere odium debent, ut non faciamus quæ Diabolus vult, quia ille nunquam vult nobis profutura. Semen igitur ſerpentis infernalis, venenum eſt peccati, per quod producit & generat ſuos filios, id eſt impios peccatores.

Rupert. Abb. Tom. 2. l. 2. c. 12. de vict. verbi.

Rupertus Abbas ait: *Sicut per ſerpentem Diabolus, ita & per ſemen ſerpentis, omnes iniqui, & maligni homines, imitatores ejus rectè intelliguntur, licèt neminem genuerit, aut creaverit ille; nam ſi iniqui, & impii homines, ſerpentis, id eſt Diaboli ſemen non eſſent, nequaquam diceret Dominus Iudæis: Et vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis: Itemque: Vos facitis opera patris veſtri, profectò Diabolum volens intelligi; ſequitur enim protinus in eodem ſermone: Vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Eorum qui tam conſtanter dicuntur ſemen ſerpentis, id eſt filii Diaboli, cauſa, ut naſceretur peccatum, exſtitit, dicente Deo ad mulierem, poſtquam peccavit, conſentiens Diabolo: Multiplicabo conceptus tuos & ærumnas tuas.*

Revelat. S. Birg. l. 2. c. 43.

In Revelationibus S. Brigittæ dicitur: *Anima vitioſa eſt quaſi uxor Diaboli, quæ tunc concipit ex Diabolo, quando peccatum placet ei, & gaudet in eo; ſicut enim mater ex modico ſemine, quod non eſt niſi putredo, concipit, & fructificat: ſic & anima, cum delectatur in peccato, facit magnum fructum Diabolo.*

S. Ambr. in Pſ. 47.

S. Ambroſius quoque ſuper Pſalmum 47. ſcribens, ſenſum propoſiti thematis explicat; obſervans enim, quòd cum Hebræi ſe de proſapia Abrahæ genitos eſſe gloriarentur, Chriſtus eis dixerit, quòd non ex Abrahæ, ſed ex Satanæ progenie eſſent propter malitiam ſuam, ita ſcribit:

Propter malitiam Judæi dicuntur eſſe ex ſemine Diaboli.

Non ex Patre Abraham, ſed ex Diaboli ſemine manare memerabat, quoniam omne peccatum ſemen inimici eſt.

S. Bernard. Tom. 1. ſer. 31. art. 1. c. 2.

S. Bernardinus pariter in ſermone quodam in hæc verba loquitur: *Omnis peccator, filius Diaboli eſt: hinc Ioan. 8. Iudæis Dominus ait: Vos ex Patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Ante omnes verò Origenes in homilia quadam ſuper Jeremiam, hoc punctum his verbis diſcuſſit:

Orig. Hom. 6. in Jerem.

Dicebamus dudum, Zabulum patrem noſtrum fuiſſe, antequam Deus factus ſit pater; ſi tamen nunc non habemus etiam Zabulum patrem, quod etiam de Ioannis epiſtola approbamus, in qua ita ſcribitur: Omnis qui peccatum facit, ex Zabulo natus eſt. Toties ex Zabulo naſcimur, quoties peccamus: infelix ille qui ſemper generatur à Zabulo.

2 *Vos ex Patre Diabolo eſtis.* Quænam, obſecro, cauſa eſt, quòd Chriſtus nos docuerit, ut æternum patrem ſuum, noſtrum quoque patrem in oratione invocaremus: *Cum oratis, dicite, Pater noſter?* Ideò nimirùm, quia Pater ille qui nos hic in terris genuit, ſolum nobis corpus dedit; animam verò, in qua præcipua conſiſtit hominis eſſentia, Deus creavit;

Diabolus ſibi filios generando lucratur corpus & animam.
2. Mach. 7. v. 22.

unde magna illa ſeptem filiorum Machabæorum mater, ad invictam illos exhortans conſtantiam, dixit: *Neque enim ego ſpiritum & animam donavi vobis, ſed mundi Creator.* Peccator autem ita fit filius dæmonis, ut per peccatum Dæmoni in prædam cedat corpus & animam; corpus quidem, quia ſenſus, culpæ ſuæ inſtrumenta, ei fiunt addicti, & multò magis potentiæ animæ; & ideò *corpus & animam perdit in gehennam.*

Matth. 3. 17.

3 *Ex patre Diabolo eſtis.* Æternus Pater immenſam qua filium ſuum unigenitum, ejuſque divinam filiationem ſibi acceptiſſimam, proſequebatur, dilectionem exprimere volens, binis vicibus, id eſt ſemel in monte Thabor, & deinde ad Jordanem eidem acclamavit dicens:

Matth. 12. 18.
Complacet ſibi Diabolus generare ſibi filios ambulando, id eſt tentando.
Luc. 11.

Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Verùm enimverò vultiſne, ut vobis demonſtrem quantoperè ſibi inimicus infernalis complaceat, quòd peccatores ſui fiant filii? Audite, qualiter hanc ſuam in hoc complacentiam demonſtret. Omnibus nota eſt illa Chriſti parabola, in qua dicit: *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulans per loca arida, quærens requiem; & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi.*

S. Anton. de Pad. in Dom. 3. Quad.

S. Antonius de Padua ly *ambulans*, hoc modo declarat: *Diaboli ambulatio nihil aliud eſt, quam ipſius tentatio; unde Iob primo dicit: Circuivi terram & perambulavi eam. Diabolus primò terram, id eſt mentem hominis circuit, id eſt ſubtiliter inquirit, cui vitio magis ſit applicabilis; & poſtea eam perambulat, quia ſecundum quod viderit vincibilem, quemlibet tentat.* Hoc verò quod propoſito noſtro quàm maximè deſervit, ſunt verba iſta: *Domum meam*, quia centrum & habitatio Dæmoni gratiſſima eſt peccatoris anima; quia licèt infernus ipſi velut locus ſuus proprius ſit deſtinatus, in eo tamen patitur & torquetur; non verò item in anima peccatrice, quia in ea velut in loco deliciarum recreatur & gaudet: *invenit enim eam ſcopis mundatam & ornatam*, quia in malæ conſcientiæ immunditia & impuritate, pretioſiſſima ſua habet repoſita ornamenta.

S. Bonav. tom. 3. Diæt. ſalut. tit. 1. c. 1.
Ex tribus ſignis cognoſcitur, quod Diabolo placeat peccatum.

S. Bonaventura ait: *Triplex eſt ſignum, quod peccatum placet Diabolo. Primum quia in nullo alio delectatur, quia ipſe non vult aliud balneum, non quærit aurum, non amat argentum, quia in perſona ejus dicitur: da mihi animas, cætera tolle tibi: ſicut avis rapax amat cor prædæ, ſic ipſe cor hominis. Secundum ſignum, quia in procurando peccatum, nunquam fatigatur: etenim ſex millia annorum ſunt, & amplius, quod nihil aliud facit, quam procurare peccata; non licet ſibi capere cibum, vel*

ſom-

ſommum, tantum eſt occupatus in negotio peccatorum. Tertium ſignum, quod Diabolus amet peccatum, eſt, quia nunquam poteſt, nec poterit peccato ſatiari. Iam non paſſunt numerari illa infinita millia hominum peccatorum, quos abſorbuit & devoravit, & tamen eſt adhuc famelicus; tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret. Regius Propheta David gaudium exprimere volens, quod Deus ex eo concipit, quòd in locis ſibi conſecratis eum veneremur, de eodem dicit: *Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus in cœlo ſedes ejus.* Vultis autem audire, quantum Dæmon in eo habeat beneplacitum, quòd in animas peccatorum recipiatur? S. Ambroſius peccatori de Deo dicit: *Venit ad habitandum apud te, tu verò non præparas ei domum dignam habitationis ſuæ, alium, id eſt Diabolum, tibi habitatorem concilians.* Myſtica quoque ſunt illa Jobi de Beemoth, figura Dæmonis, loquentis verba, ſcilicet: *Sub umbra dormit.* Ex quo enim ex ſententia Doctoris Seraphici audivimus, quòd Dæmon nunquam dormiat; ex quo etiam ex doctrina fidei novimus, quòd idem malignus ſpiritus ex flammis infernalibus continuò ardeſcat, qua ratione igitur Job ex inſtinctu ſpiritus veritatis dicere potuit, quòd ſub umbra dormiat? Audiamus Bedam dicentem: *Aliquando umbra peccata eſſe referuntur, quæ tanquam umbra corpori, ita morti vicina ſint: In peccatis ergo Diabolus habitat, & requieſcit.* Dicere quoque poſſumus, quòd ſicut umbra ei qui ex ardore Solis æſtuat, magnum præſtat refrigerium: ita quoque Dæmoni qui in abyſſo ignis infernalis ardet, magno eſt ſolatio (ſi tamen ſolatii alicujus capax eſſe poteſt) quòd in animabus peccatricibus ſine moleſtia moretur. Cardinalis Toletus verba illa S. Lucæ: *Quærens requiem, & non inveniens,* ita exponit: *Quia ſtudium, ac cibus ejus, ac deſiderium, eſt nocere hominibus; ubi igitur non invenit cui noceat, requiem non habet.* Multò autem meliùs Beda ait: *Benè dicitur quærens requiem, & non inveniens, quia caſtas mentes effugiens, in ſolo Diabolus corde pravorum gratam ſibi poteſt invenire quietem; unde de illo Dominus: Sub umbra dormit &c.* Lucas Burgenſis ſuper Matthæum ſcribens, verba illa: *Scopis mundatam &c.* de anima peccatrice, Dei gratia deſtituta, interpretatur, inquiens: *Qui vacui ſunt Spiritu Dei, ii ad recipiendum Diabolum parati ſunt, cujus ſumma deliciæ ſunt inanitas illa, quæ divinæ gratiæ neglectum ſequitur.* Nemo neſcit, quantam equi viatoribus commoditatem & ſublevamen præſtent: S. Hieronymus autem peccatores Dæmonis equos appellat, inquiens: *Ego puto, equos eſſe homines peccatores, & equites Dæmones, qui equitant in eis.* Porrò ingentem, quam Dæmon in peccatoribus habet complacentiam, S. Baſilius in catena Græca citatus ſequentibus verbis expreſſit: *Satanas vocatur quod adverſarium ſignificat: Diabolus vero, propterea quod is noſtri peccati adminiſter eſt, idemque accuſator, & noſtro quidem interitu lætatur, ac de nobis ab noſtra facinora triumphum agit.*

Pſ. 10. v. 5.
S. Ambr. Hebr. 10.
Job 40. Sub peccatis dormit Diabolus.
Beda l. 3. in Job.
Luc. 11. v. 24. Tolet. annot. 57. ib.
Luc. Burg. in c. 12. Matth. Peccatores ſunt Dæmonis equi.
S. Hieron. in Pſ. 32.
S. Baſil. in cat. Græc. c. 1. Job.

4 *Ex patre Diabolo eſtis.* Filius naturaliter patri obedire, atque ab ejus præceptis dependere tenetur; at verò quid de peccatoribus dicemus, qui ſpontanea voluntate propriam malitiam ſecundantes, ſervi ſiunt & mancipia, non jam patris alicujus, ſed tam crudelis, & contra ipſos implacabilis tyranni? S. Bonaventura ait: *Evidens inſania peccantium, qui voluntariè ſe ſubjiciunt tali Principi* (hoc enim nomine à Chriſto indigitatur: *Nunc Princeps mundi hujus ejicietur foras*) Subdit verò idem Doctor Seraphicus: *Eſt dominando tyrannicus, & crudelitate impius, & in exigendo ſervitium laborioſum inceſſabilis, & iniquus, & in reddendo ſtipendium durus. Crudelis enim eſt, & non miſeretur: Servietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem: cujus ſtipendia in reddendo non ſunt niſi mors; ſtipendia enim peccati mors, & ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* S. Cyprianus diù ante in hæc verba ſcripſerat: *Communis peſtilentia, ut per vitia ad ſervitia deputentur, & obligati peccato, chirographum ſubjectionis conſcribant Diabolo.* Obſervaſtiſne aliquando tyrannidem, quam Nabuchodonoſor ſuper exercitum ſuum exercuiſſe ſcribitur? Audite Ezechielem de illa ita ſcribentem: *Rex Babylonis ſervire fecit exercitum ſuum ſervitute magna adverſus Tyrum; omne caput decalvatum, & omnis humerus depilatus eſt, & merces non eſt reddita ei.* Omnes militum humeri detriti, & excoriati erant ob immenſum ſaxorum pondus, quod tanto tempore apportare cogebantur pro fabrica vaſti illius pontis, qui à littore maris ad Tyrum uſque pertingebat; & tamen poſt tot ſudores & fatigationes, *merces non eſt reddita eis.* Talis propriè eſt peccatoris ſervitus, quæ in ſævum contra ſe tyrannum converſum experitur Dæmonem, quando poſt præſtitum toto vitæ ſuæ tempore multis cum ſudoribus & laboribus ſervitium, aliam nequit retribuere mercedem, quàm ignem æternum. S. Hieronymus quoque verba illa: *Non dabunt vobis requiem die ac nocte,* in hæc verba exponit: *Perpetuam peccantium oſtendit in ſcelere perſeverantiam, dum & in diebus flagitiis, & in noctibus libidini ſerviunt: qui non dabunt, inquit, vobis requiem. Haud dubium, quin falſos Deos ſignificet, de quibus dixit: Et ſervietis diis alienis. Quidquid ergo peccamus, quidquid die ac nocte facimus, & malorum operum perpetramus, imperium eſt Dæmonum, qui nunquam nobis dant requiem, ſed ſemper impellunt delictis augere delicta, & cumulum facere peccatorum.* S. Antonius de Padua oppreſſionem conſiderat populi Hebræi in Ægypto, quando Pharao contra illum deputavit, ut ita dicam, aculeos, ad exſtimulandum operarios; dicit enim ſacer textus: *Præpoſuit filiis Iſrael Magiſtros, ut affligerent eos oneribus.* *Sic Diabolus,* inquit prædictus Sanctus, *Chriſtianis nomine tenus præponit Magiſtros operum, id eſt Dæmones, cuilibet vitio deputatos, qui affligunt eos oneribus peccatorum; unde ipſi dicunt gementes Thren. 5. Cervicibus minabamur, & laſſis non dabatur requies: Ægypto dedimus manum. Babylonii, id eſt Dæmones, hominis quem captum ducunt, cervici onera gravia imponunt, & tanquam bovem vel aſinum, alligato ad collum fune, minando trahunt, & laſſo nullam requiem dant, dum de peccata in peccatum præcipitant.* Subdit verò idem Sanctus: *Heu quanta dementia, in via laſſari, & viam nolle finire! Dedimus, inquiunt, manus, id eſt fecimus nos ſervos Ægypto, id eſt mundo, & Aſſyriis, id eſt dæmoniis, ut ſaturemur pane, id eſt carnis voluptate.* Per infelicem illum hominem, qui ad cœnam invitatus venire renuit, dicendo: *Iuga boum emi quinque;* Hugo Cardinalis illos intelligit, qui cœlum propter terram, & Deum pro dæmone deſerunt; de quibus proinde ait: *Tales in cœno temporalium quaſi ſues nutriuntur, & Dominicam cœnam faſtidiunt, cœnum cœlo præferentes.* Obſervandum verò, quòd idem homo dixerit: *Emi:* jam enim pro imponendis ſibi ponderoſis jugis, pecuniam expenderat; duæ etenim ſunt præcipuæ miſeriæ, quas peccator incurrit, una eſt, quòd ſua expendat, & eroget, quòd ſudet & laboret pro compedibus ſervitutis tyranni infernalis ſibi applicandis; altera verò eſt, quòd ſe infinito bono (qualis eſt divina gratia, Deus, cœlum, & æterna beatitudo) infeliciter privet, ut ſe luto immergere poſſit. S. Auguſtinus inſuper ſequentem ſervitutis Dæmonum conſiderat miſeriam, dum ait: *Servitus Dæmonum eſt magis timenda, quæ non finitur, cum ſervitus hominum aliquando finiatur.*

Tyrannica eſt regimen Diaboli.
S. Bonav. in c. 14. Joan.
Joan. 12, 31.
S. Cypr. de jejun. & tentat.
Ezech. 29, 18.
Diabolus ſequitur tyrannidem Nabuchodonoſoris.
S. Hieron. l. 3. in Jer. c. 16.
Semper impellit delictis augere delicta.
S. Ant. de Pad. in Dom. 6. poſt Paſch.
Exod. 1.
Luc. 14. 14. Hug. Card.
Duæ ſunt præcipuæ peccatoris miſeriæ.
S. Aug. tr. 41. in Joan.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Varii explicantur modi, quibus Dæmon peccatum nobis inſinuat; ubi & de arte, & crudelitate Dæmonis agitur, qua noſtram perditionem machinatur.

THEMA.

Venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant. Luc. 8. v. 13.

1 SAlvator noſter, ut S. Paulus ad Timotheum ſcribit: *Omnes homines vult ſalvos fieri* (quod tamen intelligendum eſt de voluntate antecedente, ut Scholaſtici declarant:) cum enim redemptionem expenſo ſanguinis ſui pretio pro cunctis animabus operatus fuerit, vellet, quòd omnes illum conſequerentur finem, propter quem illos creavit, & à ſervitute infernali redemit. At verò quid fit? Quando Deus ſuam nobis communicavit gratiam, quæ ſemen eſt gloriæ, noſque per illam contra peccatum fortificavit (propter quod S. Joannes ait: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum*

Quomodo Deus velit omnes homines ſalvos fieri.
1. Joan. 3.

Digitized by Google

catum non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet) nos per negligentiam noſtram, pretioſum hoc ſemen a ſerpente infernali nobis eripi, & in vicem hujus peſtiferum peccati venenum nobis inſtillari permittimus, idque, *ne credentes ſalvi ſimus*. S. Hieronymus de avibus hiſce rapacibus ita ſcribit: *Per mundum iſtum vagantibus ſe peccata hominibus inſinuant*. Celebris proinde fuit illa S. Antonio exhibita viſio, in qua aerem vidit plenum laqueis; in quos tamen nemo incidit, nec captus ab illis fuit, niſi qui incautus ex ſemetipſo ſe irretivit. Peſſimus autem hic inimicus, quantumvis ſit aſtutus, in perniciem noſtram nihil facere prævalet, ſi nos nolumus, unde S. Auguſtinus ait: *Habet cupiditatem nocendi, facultatem autem non niſi qua datur*. Etenim ſine conſenſu, & voluntate noſtra in perniciem noſtram nihil poteſt, aut valet. Unde idem S. Auguſtinus ait: *In tua voluntate eſt, ſi volueris, inimicum tuum facere ſervum tuum*. Cui conſonat ſententia illa S. Ambroſii dicentis: *Accepit quidem tentandi licentiam, sed non accepit copiam ſubruendi, niſi ſua ſponte labatur infirmus affectus*.

S. Hieron. Tom. 6. ad Philem. c. 2. Viſio S. Antonio exhibita.

S. Aug. l. 11. de Gen. ad litt. c. 12.

S. Aug. ſer. 107. de temp.

S. Ambr. lib. de parad. c. 1.

2 Bellovacenſis modum declarat, quo Satan, ut ſuam inſinuet malitiam, cœleſte ſemen ab anima tollit. Quærit enim: *Utrum Diabolus ſit cauſa peccati perſuadendo, vel interius inſtigando?* & reſpondet: *Dicendum, quod interior pars animæ eſt & intellectiva, & ſenſitiva; intellectiva continet intellectum, & voluntatem. De voluntate dictum eſt, quomodo ad eam intellectus ſe habet. Intellectus quidem per ſe movetur ab aliquo, illuminante ipſum ad cognitionem veritatis; quod Diabolus circa hominem non intendit, ſed magis obtenebrare rationem ipſius ad conſentiendum peccato, quæ obtenebratio provenit ex phantaſia, & ſenſitivo appetitu; unde tota operatio Diaboli eſſe videtur circa phantaſiam, & appetitum ſenſitivum, quorum utrumque commovendo, poteſt inducere ad peccatum; poteſt enim operari ad hoc, quod imaginationi aliqua forma imaginaria repræſententur. Poteſt etiam facere, quod appetitus ſenſitivus concitetur ad aliquam paſſionem; natura autem corporalis ſpirituali naturaliter obedit ad motum localem, unde & Diabolus omnia illa cauſare poteſt, quæ ex motu locali corporum inferiorum provenire poſſunt, niſi virtute divina reprimatur*. Conſideratione quoque digna eſt illa Berchorii in Dictionario ſuo de peccato diſcurrentis, ſequens doctrina: *Percuſſus à ſerpente, primo frigiditate veneni quaſi inſenſibilis affectus obſtupeſcit; deinde veneno paulatim caleſcente, per venas uſque ad cor rapitur, & ſic vita recedente, mors ſequitur. Sic verè chariſſimi, cum ſerpens venenoſus, Diabolus, caro, vel mundus hominem momorderit per immiſſionem cogitationis, quandoque ſtatim fit inſenſibilis, & ſtupidus, per defectum non adhibitæ debitæ circumſpectionis; & tunc venenum ſic immiſſum incipit per delectationes incaleſcere, & per venas id eſt interiores affectiones uſque ad cor per conſenſum adſcendere, & ita vitam gratiæ ſolet expellere, & mortem mortalis peccati in anima generare*. Certum quoddam reperitur veneni genus, quod eos qui illo imbuti ſunt, continuò ſalire, & ſaltitare facit: quod præcipuè in illis contingit, quos Tarantantæ momorderunt, quibus ſpeciatim Apulia abundat. Tale propriè eſt venenum illud mortiferum, quod ſerpens infernalis multis impiis inſinuat, de quibus Sapiens ait: *Lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis*. Venenoſus ſcorpio eodem tempore quo hominem ferit, ſe eum quoque amplexari, & oſculari velle oſtendit. Quod Hugo Cardinalis conſiderans, ait: *Scorpionis modum, & naturam habet Diabolus, & peccatum, faciè blanditur, & cauda pungit & venenat*. Nihil porrò eſt, quod magis nos alliciat, quàm divitiarum abundantia & gloria mundana, at verò quid per hoc obtinemus? per hasce blanditias Dæmonis mancipia efficimur. Audite S. Antonium de Padua, dicentem: *Qui divitiis abundant & honoribus, fiunt hoſpitium Dæmonum, qui debuerant eſſe Dei templum*.

Bellovac. ſpec. mor. l. 3. diſt. 10. p. 3. Modus quo Diabolus homines tentat.

Diction. Berchor. verb. pecc.

Serpentis venenoſi modum habet Diabolus.

Prov. 2. 14.

S. Ant. de Pad. in Dom. 3. Quadr.

3 *Tollit verbum de corde eorum*. Advertendum quoque eſt, hanc raptionem non eſſe violentam, ſed nos illi ſponte cooperari, dum a noſtris appetitibus nos ſeduci permittimus, qui valdè avidè zizania inimici, non verò cœleſtis agricolæ frumentum concupiſcunt. Audiamus, quid hac de re S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis Patriarcha his verbis ſcribat: *Nullum jus habet Diabolus in humana natura: Deus, & non Diabolus hominem fecit; Dei itaque juris eſt homo, ipſe debet regnare in nobis, ipſe debet poſſidere membra noſtra*; & tamen per experientiam videmus, quòd Dæmon ſæpiſſimè fidelium poſſideat animas. Scitiſne hujus mali cauſam? Hanc idem Sanctus ſubjungit: *Apoſtolus ait: Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus*. Ecce tibi cauſam, ob quam hujus tyranni mancipia efficiamur; nos enim, nos, inquam, ſumus illi, qui Diabolo vincula, & catenas miniſtramus, quibus ille nos conſtringat. Unde Albertus Magnus ait: *Nota, quod malitia eſt funis, per quem Diabolus peccatores ſuſpendit in infernali patibulo: & neſciret ipſe in quo ſuſpenderet eos, niſi ipſi apportarent ei funem, per quem ſuſpenderentur*. Hiſce itaque funibus per totum vitæ præſentis decurſum nos ligat, in fine autem iiſdem funibus utitur loco fræni, ad procurandam æternam noſtram damnationem; & tamen hoſce funes nos ipſi nobis elaboramus per inordinatos appetitus noſtros, & effrænes ſenſus, qui innumerabilium peccatorum ſunt inſtrumenta.

Diabolus non violentat, ſed homo illi cooperatur.

S. Bruno.

Albert. M.

4 *Tollit verbum de corde eorum*. S. Antonius de Padua in Sermone quodam ita ſcribit: *Miſera peccatoris conditio! Redemptori credere noluit: Generatio quæ non direxit cor ſuum, & non eſt creditus cum Deo Spiritus ejus; & iterum: Non crediderunt in Deo, nec ſperaverunt in ſalutari ejus; credidit tamen proditori. 1. Mach. 1. Locutus eſt ad eos verba pacifica in dolo, & crediderunt ei, & irruit ſuper civitatem repente &c. Diabolus irruit ſuper civitatem, id eſt animam, percutit plaga magna, dum ipſam ſauciat culpa*. At verò quodnam vulnus inter cætera magis eſt mortiferum? Nimirùm ſi efficiat, ut quis ſe ad mortem uſque vulneratum eſſe non credat, nec proprium malum agnoſcat; id namque prædictus Sanctus in alio quodam Sermone, de obſeſſo illo differens, cujus in Evangelio Dom. 3. Quadrageſimæ fit mentio, obſervat, inquiens: *Dæmonium Dæmoniaco illi tria mala intulerat; lumen abſtulerat, voce, & auditu privaverat; ſic peccatori in peccato mortali exiſtenti lumen aufert, ne peccata ſua agnoſcat; voce privat, ne illam in confeſſione aperiat; aurem obturat, ne vocem incantantis ſapienter audiat*. Paulò poſt verò pergit ulteriùs, oſtendendo miraculi a Salvatore patrati effectus, dum ita ſcribit: *Iſte homo vidit, locutus fuit, & audivit, & admirata ſunt turbæ; nec mirum, quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus. Ejecto dæmonio peccati mortalis a corde peccatoris, ſtatim incipit videre, id eſt cognoſcere; loqui, id eſt confiteri; audire, id eſt obedire. Unde Apoſtolus Epheſ. 5. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*.

S. Ant. de Pad. in Dom. Paſſ.

Maximum vulnus eſt quod non agnoſcitur.

S. Anton. de Pad. in Dom. 3. Quadr.

5 S. Hieronymus miſeriam peccatorum, qui ab hoc implacabili inimico variè infeſtantur, hiſce verbis deplorat: *Quis non plangat, videns humanas animas quaſi variam ſuppellectilem a Dæmonibus, & diverſis vitiis eſſe poſſeſſas? Alius Dæmonum mittit ſubverſionis funiculum, alius avaritiæ; ille homicidii, hic perjurii lineas tendit*. S. Auguſtinus in ſuis ſoliloquiis Dæmonem, velut Protheum quendam in varias ſe formas transmutantem repræſentat, inquiens: *Diabolus, nunc agnum, nunc lupum, nunc tenebras, nunc lucem ſe oſtendit; ſingulis quibuſque qualitatibus, locis, & temporibus, ſecundum rerum mutationes, varias exhibet tentationes*. S. Joannes Damaſcenus ſimiliter hanc laqueorum & retium varietatem & multiplicitatem detegit, dum ait: *Non omnibus Dæmonibus eadem ſtudia, aut eadem prava munia a Diabolo imperantur, alii enim aliud execrandum, ac Deo inviſum munus committitur; etenim alii blaſphemiæ cogitationes in hominum pectoribus inſculpunt. Alii turpes cupiditates animæ ſuadent. Alii in vanam gloriam & livorem, & iram, & cæteros affectus eam excitare ſolent. Alii inventionum materias hæreticis ſubminiſtrant. Alii cienda gulæ, & temulentiæ ac fornicationi operam impendunt. Alii per inſomnia, & gentiles obſervationes fucum, & impoſturam faciunt. Alii hominum voluptates per corpus injiciunt, ſenſuſque caligine, ac tenebris oppleat. Alii incantationibus, & veneficiis operam navant, ipſiſque opitulantur. Alii ad vaticinatores accurrunt, ac cum ipſis verſantur: atque ut rem brevi complectar, quæque Dæmonum claſſis peculiare*

S. Hieron. in c. 2. Mach.

S. Aug. ſoliloq. c. 7. Dæmon eſt velut Protheus in varias formas ſe transmutans.

S. Ioan. Damaſc. l. 3. Parall. c. 82.

Variæ ſunt Dæmonum functiones.

quod-

quoddam miniſterium, & officium animæ peſtiferum nacta eſt. Origenes à Gloſſa ſuper cap. 20. Exodi citatus, animam peccatricem velut fœminam quandam mundanam eſſe dicit, quæ multos habet amatores, per quos ſpiritus rebelles intelligit; nam ſuper illa verba Exodi: *Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes*, ita ſcribit: *Proſtituta eſt cum Dæmonibus, & habet plures amatores, ut intrent ad eam; modo ſpiritus fornicationis; modo avaritia; poſt hunc veniet ſpiritus ſuperbiæ, & alii plurimi; alter tamen alteri non invidet, nec de zelotypiis movetur, ſed ſe invicem invitant, unde adducit ſecum ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe; ſic nullam zelotypiam patitur anima amatorum ſuorum, quæ Dæmonibus eſt proſtituta*.

Orig. in Gl. c. 20. Exod.

Anima peccatrix eſt veluti ſcortū.

6 *Tollit verbum de corde, ne credentes ſalvi fiant*. Ecce, quonam tendat Dæmonis ſtudium, & implacabile odium; nimirùm ut ſe æternæ ſaluti noſtræ opponat; ejus namque tyrannis ſolam noſtram ſempiternam damnationem pro objecto habet. Rupertus Abbas conſiderans textum illum: *Væ terræ & mari, quia deſcendit Diabolus ad vos habens iram magnam, ſciens quod modicum tempus habet*, ita ſcribit: *Magnum quippe vaſtis imminet, quos nequiſſimus hoſtis iratus poſſidet, tanquam terram comedens, atque conculcans, & tanquam mare conturbans, & iram quam habet, ex eo quod de ſpiritualibus expulſus eſt, in eos quos arctius includit, vindicans; nam terra iſta illa eſt, de qua olim ſerpenti dicebatur: Terram comedes cunctis diebus.* Et verò tanta eſt Dæmonis crudelitas, quòd licèt peccatores omni cum ſævitia tanquam viliſſima mancipia, ei ſint obedientes; illos nihilominus ſemper magis magiſque velut ſtercus immundum crudeliùs opprimat, & conculcet. S. Antonius de Padua verba illa: *Mulier fornicaria quaſi ſtercus in via*; ita exponit: *Stercus dictum, quia ſtratum in agris. Mulier fornicaria ſunt omnes mundani, qui conculcantur à Dæmonibus, tanquam ſtercus à tranſeuntibus. Hæc mulier ſedet ſuper beſtiam coccineam, id eſt Diabolum, qui vaſtat animæ virtutes. Super hunc, ſcilicet Diabolum, ſedent mundani, quia ipſe eſt fundamentum eorum cui innituntur. Sed qui Diabolo de cœlo labenti innititur, neceſſe eſt ut cum labente labatur.* S. Hieronymus in Commentario ſuper cap. 1. Habacuc Prophetæ, de Dæmone in hæc verba ſcribit: *Ubique præſens. Ambulat quoque ubicunque terrarum eſt latitudo, ut poſſideat homines in quibus Chriſtus habitare debuerat. Horribilis, atque terribilis eſt, & difficilè ab aliquo ſuperari poteſt. Nullus eſt Dæmonum qui parcat, omnes ad prædam feſtini; ante faciem eorum ventus urens; quidquid aſpexerint, quidquid vultui eorum obvium fuerit, urere deſiderabunt, & perdere.* S. Matthæus cap. 8. de duobus obſeſſis hominibus ita ſcribit: *Duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, clamaverunt: Quid nobis & tibi, IESV, Fili Dei? veniſti huc ante tempus torquere nos?* At verò nunquid Dæmones inimici nominis Chriſti erant, cur igitur nunc ipſum in conſpectu omnium Filium Dei eſſe confitentur, dicentes: *IESV Fili Dei?* Pro hujus reſolutione obſervandum Dæmones formidantes, ſe ab illis corporibus eſſe ejiciendos, privandoſque ſatisfactione illa, quam obſeſſos illos torquendo habebant; per hanc adulationem conatos fuiſſe ſe à Chriſti adjuratione ſubducere, ut ſic in corporum illorum quieta poſſeſſione perſeverare poſſent. At verò quodnam in illos, in caſu ſubſecutæ ejectionis à corporibus illis, redundare poterat tormentum, ut lamentarentur contra Chriſtum: *Veniſti ante tempus torquere nos?* Reſpondet Dionyſius Carthuſianus: *Tanta eſt invidia, impietaſque Diaboli, ut perdi ſe reputet, ſi ab hominibus expellatur*. Adeò enim exceſſivo perfunditur gaudio, dum nos in malis noſtris ingemiſcentes conſpicit, ut Chryſologus dicere non dubitet: *Diabolus malis noſtris gaudet, ſurgit ruinis noſtris, noſtris vulneribus convaleſcit. Diabolus hominem non vult habere, ſed perdere. Quare? quia ad cœlum, unde ille cecidit, non vult, non fert, non patitur, quantum in ſe eſt, hominem pervenire*.

Rupert. Abb. l. 6. Sap. 15. de Sapien.

Dæmonis objectum eſt homines perdere.

S. Anton. de Pad. Dom. 3. poſt Paſc.

S. Hieron. in Habac. c. 1.

Matth. 8. 29.

Dæmones adulantur Chriſto ut maneant in corporibus obſeſſis.

Dion. Carth.

Chryſol. ſer. 96.

7 Unum ex præcipuis tributis, quibus homo tanquam obſequioſus ſubditus, Creatorem, & Deum, Dominum ſuum eſſe agnoſcebat, erat ſacrificium; hoc autem Dæmon ſibi per tot ſæculorum decurſum uſurpavit, inducendo quaſi totum genus humanum, ſolo Judaiſmo excepto, ad falſorum numinum cultum, in quibus ſe ſub titulo Jovis, Veneris, Saturni, & aliorum ſimilium Deorum, adorari faciebat; nec hoc ei viſum eſt ſufficere, quin potius Parentes inſuper ad proprios filios ſibi ſacrificandos induxit, teſte Pſalmiſta qui ait: *Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis, & effuderunt ſanguinem innocentem, ſanguinem filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum, quas ſacrificaverunt ſculptilibus*. Præterea ſciendum eſt, quòd Diabolus homines variis vitiis, carnis nimirùm, avaritiæ, odii, crapulæ, aliiſque ſimilibus deditos eſſe videns, cæcis mortalibus ejuſdem farinæ Deos propoſuerit adorandos, videlicet, carnalibus Jovem adulterum & impudicam Venerem, Bachum epulonibus, avaris Mercurium, vindicativis Martem: *quibus nihil actum eſt*, ut Seneca moralis ait: *quam ut pudor peccandi ab hominibus tolleretur; quid enim eſt aliud authores vitiorum efficere Deos, quam vitia noſtra incendere, & dare morbo vitiorum exemplo divinitatis excuſatam licentiam?* Nunc verò poſtquam idololatria magna ex parte ab hoc mundo eſt profligata, idem Dæmon totidem in cordibus noſtris idola plantare non deſinit, quot ſunt noſtri licentioſi & diſſoluti affectus. S. Hieronymus ſupradictum Pſalmiſtæ verſum ita legit, ſeu potiùs exponit: *Immolaverunt filios ſuos & filias ſuas; ſenſus, & animas ſuas dæmoniis*. Minutius Felix obſervat, quòd: *In nonnullis Africæ partibus illi ſcilicet Dæmoni à parentibus immolabantur infantes, blanditiis, & oſculo comprimente vagitu, ne flebilis hoſtia immolaretur*. Eodem modo Dæmon *tollit verbum de corde noſtro, ne ſalvi ſimus*; id tamen ita cautè facit, ut eodem tempore quo haſce peccatrices animas, quæ ſibi ſacrificantur, ad ignem infernalem perducit, ſimul etiam per lætitiam, & gaudia mundana inelcet, & alliciat; ſiquidem *tenent tympanum, & citharam, gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos*. At verò quid tandem? *& in puncto ad inferna deſcendunt*. Sequamur igitur illud Euſebii Emiſſeni monitum, dicentis: *Obſervemus, ne quis noſtrum per vulnus peccati victima efficiatur inimici*.

Dæmon ſibi attribuit ab hominibus ſacrificium.

Pſ. 105. 37.

Seneca de brevit. vitæ c. 16.

Diverſis peccatoribus Dæmon dedit ſimiles ut Deos adorandos.

Job 21. 12.

Euſeb. Emiſ. Hom. de SS. M. Evod. & Mes.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Gravitas peccati ex eo arguitur, quia Deus illud acerbiſſimè perſequitur, pœniſque æternis & infinitis illud caſtigat, licèt peccatum ſit tranſitorium.

THEMA.

Ibunt in ſupplicium æternum. Matth. 25. 46.

1 QUòd ſi hoc, quod eſt eſſe nos tyranni infernalis mancipia, pœna eſt peccati, immenſamque illius arguit malitiam; quantò majori pavore nos percellet horror hujus monſtri, ſi per ſeriam reflexionem alia recogitaverimus ſupplicia, & pœnas, per quas divina juſtitia in peccatum animadvertit, primùm quidem in hac vita, & poſteà in horrenda illa æternæ perditionis abyſſo? Etenim ex gravitate pœnæ, gravitatem metiri poſſumus culpæ, cum peccatum, & culpa inter ſe mutuam relationem habeant, dicente Scriptura in Deuteronomio: *Pro menſura peccati, erit & plagarum modus*. Porrò famoſa ſunt illa Poetæ verba: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ*: Et ideò ſi impii caput ſuum ad os inferni propiùs admovere poſſent, indèque cernere ſupplicia, quæ illis etiam in hoc mundo imminent ad puniendа ipſorum peccata, ſuos utique greſſus revocarent, quibus *veloces ad malum currunt*. Nam ut Euſebius Emiſſenus ait: *Si volumus intelligere, quàm graves apud ſe faciat Iudex noſter hominum culpas, reſpiciamus ad pœnas*. Harum autem catalogum quendam B. Laurentius Juſtinianus paucis quidem lineis conficit, ſed tam ſevera enarrat ſupplicia, quæ peccati enormitatem elatè ſatis demonſtrare poſſunt; pœnæ enim damnatorum ſunt: *Gehennale incendium, dentium ſtridor, inconſolabilis fletus, palpabiles tenebræ, dæmonum horridus aſpectus, deſperatio veniæ, cruciatus perpetuus, univerſale judicium, extrema animadverſio Iudicis, &c. Pro eodem peccato deordinatum eſt cœlum, ceciderunt Angeli, de paradiſi amœnitate expulſi fuere*

Gravitas culpæ induit gravitatem pœnæ.

Deut. 25. 2.

B. Laur. Juſt. c. 1. de perf. grad.

Recenſentur pœnæ infernales.

pri-

primi parentes, inundaverunt diluvii aquæ, in favillam redactæ ſunt Sodoma, & finitimæ civitates; ſubmerſus eſt in mari rubro Pharao, in ſervitutem ſæpè traditi ſunt filii Iſrael, crucifixus eſt Dominus. Eccleſiaſticus pariter nonnullas enumerat miſerias, & ærumnas, per quas Deus impios in hac vita ca-

Eccleſ. 39. 35.

ſtigat; ait enim: *Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata ſunt; beſtiarum dentes, & ſcorpii, & ſerpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios.* Verùm enim verò omnia hujus vitæ acerbiſſima ſupplicia nullam prorsùs proportionem habent cum unica duntaxat ignis infernalis ſcintilla.

Ex punitione temporali colligitur major æterna.

2 Enim verò Deus in hac vita impios, & peccatum illorum tot viſibilibus, & extrinſecùs apparentibus flagellat ſuppliciis, ut exindè colligere poſſimus infinitam tormentorum illorum atrocitatem, quæ nobis in futura vita ſunt reſervata: *ut ex his quæ animus novit*, ut Gregorius ait, *ſurgat ad incognita quæ non novit.* Ex ſanctorum Martyrum hiſtoriis conſtat, quòd implacabiles fidei orthodoxæ tyranni, etiam Imperatores, ut Martyres majori cum ſævitia punirentur, ſuppliciorum quæ illis inferebantur, carnificinæ ſæpè perſonaliter adſtiterunt, prout fecit Valerianus in martyrio S. Laurentii; ſiquidem de tormentorum illis illatorum atrocitate mirè gaudebant.

Tob. 3. 23.

De Deo autem licèt Tobias dicat: *Non delectaris in*

Eccl. 9. 17. Placet DEO pœna damnatorum.

perditionibus noſtris; Eccleſiaſticus tamen idipſum clariùs diſtinguit, dum ait: *Non placeat tibi injuria injuſtorum, ſciens quoniam uſque ad inferos non placebit im-*

Corn. à Lap.

pius: quaſi dicat, inquit P. Cornelius à Lapide: *Impius non placebit DEO in hac vita, at in altera placebit ei, cum impietatis pœnas luet apud inferos: ibi enim placebit Deo, & Sanctis in pœna, juſtaque vindicta, qui hic diſplicuit in culpa.*

Dion. Carth. Ibid.

Dionyſius Carthuſianus eundem Eccleſiaſtici textum ſimiliter exponit, inquiens: *Id eſt, nunquam in hac vita placet Deo, & Sanctis ejus, ſecundum quod impius, ſed in inferno placet Deo, & Sanctis ejus, juſta pœna ipſius.*

Job. 22. 19.

Citatque textum illum Jobi: *Videbunt juſti, & lætabuntur, & innocens ſubſanabit eos;* id quod optimè

Pſal. 57. 11.

cum illis Pſalmiſtæ verbis conſentit: *Lætabitur juſtus, cum viderit vindictam: manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.*

S. Anton. 4. p. tit. 14. c. 6. Oſtenditur Deo peccatum diſplicere in cœlo & in terra.

3 Porrò S. Antoninos ait: *Quòd peccatum valdè diſpliceat Deo, patet ex ejus perſecutione contra ipſum; perſecutus eſt enim illud in omni loco, ut nullus locus ſit ei tutus. In cœlo primum, ut apparuit in Lucifero, propter unum peccatum ſuperbæ mentis, illum de cœlo dejecit in infernum. In paradiſo, de quo dejecit primos parentes, propter unam culpæ tranſgreſſionem. In terra perſecutus eſt peccatum, immittendo diluvium propter peccata; per ignem in Sodomis, & per abſorptionem a terra Dathan & Abiron. In aere per grandinationem in Ægyptiis; & in inferno, Deuteronomii 32. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima, devorabitque eos cum furore meo.*

Oſe. 12. 14.

Apud Oſeam dicitur: *Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus ſuis:* Quæ verba S. Hie-

S. Hieron.

ronymus ita exponit: *In ſceleribus ſuis amarum me fecit, qui dulciſſimus eram.* Enim verò ſi vaſtiſſimum Oceanum non aquis ſalſis, ſed nectare plenum, videres una duntaxat fellis ſtilla totaliter amaricari, & veneno imbui, inde ſine dubio peſtiferam toxici illius colligeres malignitatem; jam verò Deus *dulcis*

Pſal. 24. 8. 2. Cor. 1. 4.

& rectus eſt Dominus: Pater quoque eſt *miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra;* & de torrentibus, civi-

Pſ. 45. v. 5. Si peccatum poſſet penetrare cœlum illud transmutaret in infernum.

tatem Dei inundantibus, dicit Pſalmiſta: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei;* & tamen ſi peſſimum peccati venenum, aliquem in cœlum habere aditum poſſet, illud utique transformaturus eſſet in infernum; & ideò peccatum Deo adeò eſt exoſum, ut ſi DEUS triſtitiæ capax eſſet, inde ſupra omnem modum contriſtandus foret, licèt ſit lætitia & gaudium omnium

S. Bonav. t. c. Diæt. ſalut. tit. 1. c. 3.

Beatorum. S. Bonaventura de Deo inquit: *Non ſolum habet peccatum odio, ſed & quidquid peccatum tangit. Alii homines propter vinum corruptum non projiciunt in mare vaſa aurea, vel argentea, ſed ſervant ea, & vinum effundunt: Deus autem non ſolum peccatum, ſed etiam vaſa peccati, id eſt, creaturas rationales, ſcilicet animas ad ſuam imaginem factas, & ſuo pretioſo ſanguine redemptas, in odium peccati projicit in oceanum infernalem.* Enimverò quantoperè Deus animas diligat, clarè ſatis colligitur ex illis Pauli verbis: *Nimiam charitatem qua dilexit nos;*

Eph. 2. 4.

amat enim illas, tanquam dilectas ſuas ſponſas, eaſdem quoque pretioſo ſanguine, & vita ſua à Satanæ ſervitute redemit, imò eaſdem in ſummis deliciis habet; ideòque dicit: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis homi-*

Prov. 8. 31.

num: & tamen quando illas culpa mortali coinquinatas eſſe conſpicit, eaſdem per omnem æternitatem torquendas in abyſſum perditionis projicit. Venera-

Bloſ. inſt. vit. aſcet. medit. 1. diviſ. 8. Ob unicum peccatum mortale Lucifer damnatus eſt in æternum.

bilis Bloſius ait: *Cogita, quantum Dominus deteſtetur, & puniat peccata, adeo ut pleroſque ob unicum peccatum mortale, terribili juſtoque judicio ſuo in æternum damnaverit; ſicut patet in Lucifero, & in Angelis, qui ei conſenſerunt. Liquet etiam, quantum ipſe Deus offenſus fuerit unica tranſgreſſione, quam admiſerunt primi parentes noſtri, Adam & Eva.* Etenim Deus corpus

Propter unicam inobedientiam primi parentes ejecti ſunt ex paradiſo.

primi hominis propriis plaſmaverat manibus, atque conjugem illius ex coſta ejus produxerat; imò priuſquam illum conderet, ſupremum Sanctiſſimæ Triados conſiſtorium congregatum fuit, ut in animas eorum & noſtras, imaginem & ſimilitudinem ſuam imprimeret, propter quod Pſalmiſta ait: *Minuiſti eum*

Pſ. 8. 6.

paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum: omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus; & tamen primus homo, propter unicam duntaxat tranſgreſſionem, è paradiſo ejectus, totque miſeriis oneratus fuit, quibus humanam mortalitatem ſubjectam eſſe videmus; hocque peccatum extra paradiſum terreſtrem, per octingentos & triginta annos, per innumerabiles pœnas expiare debuit, ut in cœleſtem paradiſum aditum habere poſſet: *Iam quid de te fieri debuit*, ſubdit idem Bloſius, *qui ipſum ſanctiſſimum Regem gloriæ toties offendiſti? Hoc profundè attendens, argue & judica teipſum.* S. Petrus, ut primos ſui ſæculi Chriſtianos (qui in idololatrica malitia ſua habituati, ad lucem Evangelii è tenebris errorum ſuorum tranſierant) à peccatis coerceret, lapſum illis propoſuit Angelorum; id eſt, unicum ſuperbiæ peccatum, tanta cum aſperitate caſtigatum; ait enim: *DEUS Angelis peccanti-*

2. Pet. 2. 4.

bus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervatos, &c.

Similitudo.

Quòd ſi regnum aliquod ingrediens, videres, quòd tertia pars ditiſſimorum, nobiliſſimorum, & potentiſſimorum regni illius Principum ignominioſè ageretur in furcas, idque juſtiſſima ſententia talis Regis, qui cæteroquin ſanctus, mitis, piiſſimuſque exiſtens, ſemper punit citra condignum, quem inde de delictis à talibus Principibus commiſſis formaturus eſſes conceptum? Jam verò conſtat, quòd tertia pars ſtellarum, quæ à cœleſti firmamento cecidit, ſcilicet Principatus, Throni, Dominationes, Poteſtates, Cherubini & Seraphini, à Deo ad inferni patibula fuerint condemnati, eo ſolùm, quòd per ſuperbiam evanuiſſent. Quantò igitur magis contremiſcere debet vermis, & viliſſimum terræ lutum? Si enim Magnates DEO familiariores, ſublimiores, & potentiores, propter unicam tranſgreſſionem, irremiſſibiliter & irreconciliabiliter ad carcerem ignis infernalis fuerunt condemnati: quantò magis trepidare debent mancipia, infimi ſtabuli miniſtri, rebelles, & innumerabilium exceſſuum rei? *In Angelis ſuis reperit pravi-*

Job 4. 18. Angeli ſunt ſeveriſſimi Juſtitiæ Miniſtri contra peccata.

tatem, quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur? Quòd ſi in regno aliquo, optimis legibus gubernato, in quo recta adminiſtratur juſtitia, videres ipſoſmet Regis filios, vel etiam primos, & nobiliores miniſtros, ſuppliciorum, & tormentorum, reis infligendorum eſſe executores; utique tibi perſuaderes, infinitam quaſi diſplicentiam in iis eſſe reatibus, qui à talibus vindicantur. Jam verò Angeli nobiliſſimi ſunt regni cœlorum Principes, de quibus Sanctus Antoninus ait, quòd infinitam a peccato averſionem habeant; & tamen licèt cæteroquin adeò erga nos benefici exiſtant, attamen ſeveriſſimi efficiuntur juſtitiæ divinæ miniſtri, ad caſtigandos, & exſtirpandos delinquentes; ac proinde

piæ-

Digitized by Google

S. Ant. 4 p. tit. 14. c. 6.

prædictus Sanctus Antoninus ait: *Bonis Angelis diſplicet peccatum, & abominantur ipſum, ſeveréque puniunt, DEO diſponente, ut patet de Sodomitis, quorum civitatibus immiſerunt ignem, & ſulphur. Patet in David, propter cujus vanam gloriam, faciendo numerare populum commiſſam, Angelus Domini percuſſit ex peſte ſexaginta tria millia.* Similiter tempore Gregorii Magni viſus fuit hìc Romæ Angelus, in horribili illa per peſtilentiam cauſata ſtrage, qui ad interceſſionem ſancti hujus Pontificis, gladium remiſit in vaginam. Veruntamen ſi demum videres, quòd ipſemet Rex in propria perſona ſe moveret, ad vibrandum contra reos ferrum, multò magis in conceptu de infinitate horroris, quo talis Rex delicta abominaretur, formato confirmareris, videndo quòd Rex delinquentes propria manu caſtiget. Porrò in ſacris litteris multa hujus veritatis reperiuntur teſtimonia, quòd ſcilicet DEUS immediatè ſemetipſum peccatorum vindicem exhibuerit; pro nunc tamen ad illius probationem unica ſequens ſufficiat hiſtoria Eccleſiaſtica. Nam eo tempore quo gubernante Eccleſiam Victore II. mortuus eſt Henricus II. imperator, mortui quoque ſunt in diverſis Provinciis multi Principes; eodemque tempore Guntero, Imperatoris Cancellario, ſequens exhibita fuit apparitio & viſio, in qua vidit Dominum in ſolio Majeſtatis ſuæ ſedentem, qui elevato in aera brachio, apprehenſum magno cum impetu vibrabat enſem, & circumſtantibus dicebat: *Reddam ultionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me, retribuam*; poſt quam apparitionem prædicta Principum regni mors ſubſecuta fuit, eaque finita, vidit denovo ſedentem Dominum, qui remiſſo in vaginam gladio, eoque ſuper genua ſua poſito, hunc in modum circumſtantes eſt affatus: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.* Proſequitur verò Baronius referendo prædicti Henrici Imperatoris graves exceſſus, quibus divina juſtitia exaſperata, hæc ei ſuiſque Principibus ſupplicia meritò immiſerat.

2. Reg. ult.

De hoc habetur Hiſtoria tempore Gregorii M.

Baron. ann. 1056. n. 2.

Viſio Gunteri.

Cur peccatum quod breviſſimo tempore committitur in æternum puniatur.

4 Quæri hoc loco haud incongruè poteſt, cur culpa, quæ nonnunquam breviſſimo tempore committitur, pœna tali, quæ quaſi infinita eſt, & ſempiterna, à DEO puniatur. Pro cujus quæſtionis reſolutione, neceſſum eſt, adæquatum omnium ſuppliciorum quæ DEUS in hac & in altera vita peccato deputavit, formare conceptum; ac tum demum cum univerſa Theologorum Schola credere, quòd Deus nihilominus peccatum mortale, etiamſi unicum, & ſola cogitatione commiſſum, citra condignum puniat; etiamſi illud pœnis infernalibus, earumque infinitate caſtiget. Meritò autem idipſum credere debemus, prout ex ſequenti Abulenſis doctrina colligitur: *Peccatum enim*, ut ipſe ait, *eſt omnium malorum peſſimum, quia etiam minimum peccatorum eſt ſecundum ſuam ſpeciem pejus omni pœna, etiam pœna gehennæ.* Et ideò anima unico duntaxat minimo peccato mortali obnoxia, poſtquam in inferno per centies mille milliones ſæculorum punita fuerit, nihilominus longè minùs, quàm merebatur, caſtigata erit, eritque ſemper verum dicere, animam talem citra condignum, id eſt minus quàm merebatur, fuiſſe punitam. Imò ſi is, qui Deum mortaliter offendit, omnibus ſubjaceret ærumnis, & tormentis, quæ ab univerſo genere humano, ab Adam uſque ad finem mundi, tolerata fuiſſent; cunctiſque Martyrum ſuppliciis, ac omnibus dæmonum & infinitorum damnatorum (ſi illorum tot eſſent) puniretur tormentis, nihilominùs ſemper eſſet verum dicere, talem pœnam levem, & citra condignum illatam ſuſtinuiſſe; ſiquidem inter pœnam & culpam nulla reperiri poteſt proportio, quia hæc eſt offenſa Dei infinitæ majeſtatis & bonitatis, finiti autem ad infinitum nulla eſt proportio. Meritò igitur S. Bonaventura inquit: *Qui peccat in bonum infinitum intenſive, & extenſivè, deberet utroque modo infinitè puniri: & quia creatura non poteſt habere infinitatem intentionis, ſuſcipit alteram, ſcilicet infinitatem durationis, cum firmitate acerbitatis. Unde Auguſtin. epiſt. 49. ait: Non actus temporalis facit, ut peccatum mortale æternaliter puniatur, ſed circumſtantia illius, in quem peccatur, qui cum ſit æternus, implentibus mandata æterna bona promittit, peccantibus vero pœnam comminatur æternam; & ideo idem dicit: Dignus eſt malo æterno, qui in ſe peremit bonum, quod poſſet eſſe æternum.* Porrò quòd peccator in inferno divinæ juſtitiæ nunquam ſatisfacere queat, idipſum Abulenſis ſequenti convincenti ratione oſtendit, dum ait: *Verum eſt, quod peccatores detruduntur in infernum, quia debitores ſunt, & donec ſolvant, ibi manent; & ideo quia nunquam ſolvent, manebunt ibi in æternum; & non ſolum nunquam perſolvent totum debitum, ſed etiam nunquam incipient ſolvere minimam partem debiti. Et apparet primo, quia ſi aliquantam partem ſolvere poſſet in inferno peccator de debito peccatorum ſuorum, neceſſe erat quod in longo tempore totaliter ſolveretur.* Hoc autem in inferno per quamcumque longitudinem temporis fieri non poſſe, idem Author oſtendit: *Quia ſolvere debitum peccatorum, eſt ſatisfacere DEO in quem peccavimus, & ad ſatisfaciendum Deo, oportet, quod ille acceptet ea, quæ offeruntur: ſed DEUS non acceptat aliquid factum, vel toleratum à peccatore, quia extra charitatem eſt; ergo nunquam poterit ſatisfacere.* Præter prædictas autem rationes Sanctus Bonaventura plures alias his verbis adducit: *Quia homo peccavit in ſuo æterno, meritò punietur in æterno Dei. Item materia ignis eſt æterna, ſcilicet macula peccati, ergo & pœna. Item peccatum eſt contra illum qui eſt infinitus, ergo pœna debet eſſe infinita: ſed hoc non poteſt eſſe acerbitate, unde oportet quod fiat diuturnitate. Item cum homo peccat, errat in infinitum, quia finitum præponit infinito; unde congrue debet eſſe pœna infinita.* In hujus confirmationem ait Sanct. Auguſtinus: *Quanto magis homo fruebatur Deo, tanto majori impietate deliquit in Deum, & factus eſt malo dignus æterno, qui hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet æternum.* Idem Seraphicus Doctor ubi ſupra ait: *Mala voluntas reproborum æterna eſt, ergo & pœna. Quando arbor amputatur, quocunque cadit, ibi ſemper permanet. Peccator moritur inimicus Dei, odiumque erga Deum, ſecum defert; ergo cum eodem odio permanet in æternum. Item oſtenditur exemplis* (eſtque hæc ultima Doctoris Seraphici ratio) *quia venditio momentanea dat jus poſſidendi perpetuum, & vulneratio momentanea cicatricem infert perpetuam.*

Abul. in cap. 46. Gen.

Omnis pœna quæ propter peccatum grave infligitur, eſt citra condignum.

S. Bonav. in c. 6. Luc.

Abul. c. 5. in Matth. q. 156. 15 c. 18.

Quia peccatores nunquam ſolvent totum debitum, ideò manent in inferno in æternum.

S. Bonav. l. 7. compend. Theol. verit. art. 1. c. 11.

Quia mala voluntas eſt æterna, ideo & pœna.

S. Aug. l. 21. de civit. Dei cap. 12.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Homo per peccatum beſtiis fit ſimilis, imó pejor illis evadit.

THEMA.

Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Pſ. 48. v. 13.

1 QUòd ſi quis adæquatum enormitatis peccati velit formare conceptum, huic neceſſum erit, ut in pondere ſanctuarii, in una bilancis parte, magna illa adorandæ Trinitatis ponat verba: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*; in alia verò bilancis parte, ponat caput aſini, credatque firmiter æternæ, & primæ Veritati aſſerenti: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis &c.* hac enim ratione abominabilem, & deteſtabiliſſimum agnoſcet peccati effectum, quo ſcilicet peccator beſtiis ſimilis efficitur. Porrò innumerabilia ſunt Sacræ Scripturæ loca, in quibus peccator irrationabilium animalium nomine indigitatur. S. Paulus in epiſt. 1. ad Corinthios, de reſurrectione corporum noſtrorum differens, hac loquendi utitur phraſi: *Non omnis caro eadem caro, ſed alia quidem hominum; alia vero pecorum.* At verò inquies: quid caro animalium cum carne Chriſtianorum in reſurrectione corporum commune habebit? Sanctus Ambroſius myſterium explicat, dicens: *Alia eſt caro hominis, id eſt ſervi Dei, alia eſt caro pecoris, id eſt peccatoris, & infidelis*; nomine igitur beſtiæ Sanctus Paulus perditæ ſalutis hominem indicare intendit, ſiquidem hic *comparatus eſt jumentis inſipientibus.* Salvator noſter S. Petru tanquam

Ponitur peccati enormitas ad ſtateram. Gen. 1.

1. Cor. 15. 39. Peccator venit nomine beſtiarum.

S. Ambr. de ſymb. Apoſt. cap. 1.

quam ſuo electo in terris Vicario, indicare volens, ut paganos quoque, qui ad fauces uſque peccatis & vitiis immerſi erant, ad fidem & legem Euangelicam admitteret, hunc modum obſervavit: *Aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret, & cum eſuriret, voluit guſtare; parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli; & facta eſt vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.* Quibus verbis Deus S. Petro gentium quoque converſionem imponere voluit; id verò quod vel maximè propoſito noſtro deſervit, eſt, quòd impios gentiles, per bruta, & quadrupedia, in hoc linteo contenta, delineare voluerit: *Vtpotè qui ferarum modo beſtiali viderentur induti ſævitia*, inquit S. Ambroſius, *niſi Spiritus ſanctificatione miteſcerent.*

Act. Apoſt. 10. 9.

S. Ambr. l. 2. de Spir. S. cap. 11

2 Chriſtum per infelicem illum hominem, qui ab Hieruſalem deſcendit in Jericho, peccatorem ſignificare voluiſſe, indubitatum eſt; hic enim à recta divinorum præceptorum ſemita per peccatum devians, non ſolùm omnibus bonorum operum meritis ſpoliatur, verùm etiam ſaucius efficitur in donis naturalibus; nam ut S. Bonaventura in ſermone quodam ſuper hoc Euangelium inquit: *Quatuor miſerias incurrunt homines, cum peccant; cœleſti gloria privantur, dæmonibus ſubjugantur, bonis gratuitis exſpoliantur, in bonis naturalibus vulnerantur.* Quod verò intento noſtro præcipuè congruit, eſt, quòd prudens ille Samaritanus, ſaucium hunc hominem curaturus: *imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum.* Etenim cur non potiùs alterius cujuſpiam ope adjutus, portavit illum in brachiis ſuis, ipſumque in honeſtius aliquod hoſpitium, quàm ſit ſtabulum, deduxit curandum? Sanctus Ambroſius reſpondet: *Jumento imponit, dum peccata noſtra portat, & pro nobis dolet; homo enim jumento ſimilis factus eſt.* Et verò cum in ſaucio hoc homine peccator denotetur, cuinam illum aptiùs imponere poterat, quam jumento? Et cuinam loco illum congruentiùs intuliſſet, quàm in ſtabulum? *Potius in ſtabulum, quam in domum introduxit*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ut præſentis vitæ fœtores atque moleſtias attendamus.*

Luc. 10 34. Peccatoris denotatio in illo vulnerato deſcendente in Jericho.

S. Bonav. ſer. in Euang.

S. Ambr. ib.

Dion. Carth.

3 Chriſtus Dei Filius, ut humanam redemptionem operaretur, in terram deſcendens, etiamnum virgineo utero matris incluſus, perfectiſſimum habebat rationis uſum; ac proindè Propheticum ait oraculum: *Fœmina circumdabit virum: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, butyrum & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum.* Alii porrò infantes, ibi, & tunc naſci debent, ubi, & quando de ipſis divina diſpoſuit providentia; non verò item filius Dei, qui incarnationem, & natales ſuos ibi habuit, ubi incarnari & naſci elegit; ac proindè cur non potius naſci voluit in Sancto Sanctorum templi ſui, quod erat Hieroſolymis? Aut verò ſi incognitus in loco paupere in lucem edi amabat, cur non eſt natus in Nazareth, quemadmodum ibi incarnatus fuerat; erat enim locus ita obſcurus, ut communi proverbio diceretur: *A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Cur ſanctiſſimam matrem ſuam urget, ut eat in Bethlehem, ibidemque in ſtabulum ſe recipiat, ipſum in medio bovis & aſini paritura? *Omnia in ſapientia fecit*: In hoc ſtabulo poſitus, ut Eccleſia canit: *Vagit infans inter arcta conditus præſepia.* Et quidem ſi Virgo Deipara ab ipſo ploratus ſui cauſam interrogaſſet, inquit S. Vincentius Ferrerius, utique reſpondiſſet: *Quia intro hunc locum beſtiarum*; jumentum enim illud & bos præfigurant peccatores, pro quibus redimendis in terram deſcendi. Hugo Cardinalis ſuper illa verba S. Lucæ: *Reclinavit eum in præſepio*, inquit: *Reclinavit eum, ut cibum jumentorum; homo enim jumentum factus eſt. Pſ. 45. Homo, cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis, & ſimilis factus eſt illis: ideo Dominus factus eſt fœnum, quod eſt cibus jumentorum, id eſt caro, Iſa. 40. Omnis caro fœnum.* Clariùs autem Didacus Stella interrogat: *Quare in præſepio animalium & beſtiarum loco? Quia Adam erat in paradiſo terreno, & cum honore; cum autem miſere lapſus fuit, animal factus eſt, & in locum animalium ejectus: cum autem puer iſte hominem perditum quæreret, eum in loco ſuo quærit, præſepium enim locus eſt jumentorum. Conſideret rogo peccator, ibi Dominum eſſe voluiſſe, ubi ſua peccata illum collocaverant.*

Cur Chriſtus in ſtabulo naſci voluerit.

Jerem. 31. 22. Iſa. 7. 15.

Joan. 1. 46. Chriſtus poſitus fuit in præſepio ut cibus jumentorum, id eſt peccatorum.

S. Vinc. Ferr. ſerm. 3. in Dom. 10. poſt Trinit.

Luc. 29. Hugo Card.

Did. Stel. ib.

4 Verum quidem eſt, homini à primis ſuis natalibus datum fuiſſe ſuper omnia, quantumvis ferocia, animalia plenum dominium; illud verò propter peccatum protinùs amiſit; unde Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Præſit piſcibus maris, &c.* ita ſcribit: *Hoc exponit Gregorius in moralibus, dicens: Non eſt data homini prælatio, ut dominetur ſubditis, ſed beſtiis terræ, & volucribus, & piſcibus, & hominibus, in eo quod induunt faciem horum.* Verba autem quæ ſequuntur, propoſito noſtro aptè congruunt; ſubdit enim: *Vbi enim non delinquimus, pares ſumus*; & conſequenter, quando divina tranſgredimur præcepta, pares beſtiis efficimur: *Quando primus homo peccavit*, inquit Clemens Alexandrinus, *& DEO non obedivit: & jumentis, inquit, aſſimilatus eſt homo, qui quod præter rationē aberraſſet, merito rationis expers æſtimatus, comparatur jumentis.* Sæpiùs conſideravi, quòd in breviſſimo unius diei ſpatio, poſtquam creatus fuit homo, nutrimentum illius, quo ſuam debebat ſuſtentare vitam, ei mutatum fuerit; priùs enim DEUS dixerat: *Ex omni ligno paradiſi comedes*; in capite verò ſequenti ei præcepit: *Comedes herbam terræ.* Cur autem DEUS hominem à pomis, & arborum fructibus, tam ſubitò ad herbas terræ tranſire fecit? Facilis eſt reſponſio; quia quamdiù in ſtatu innocentiæ erat, voluit, ut cibo nobiliori ſuſtentaretur: at verò poſtquam Divinam prævaricatus eſt prohibitionem, *comparatus eſt jumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis*; & ideò tunc Deus voluit, ut inſtar aſinorum herbam depaſceret. Vix ambo primi homines peccaverant, cum ecce DEUS illos pellibus tegere voluit animalium; ait enim ſacer textus: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.* Forſitan ex vobis erit, qui dicat, protoparentes in ſtatu innocentiæ ob nuditatem ſuam minimè erubuiſſe; poſt peccatum verò nudos ſe videntes, verecundatos fuiſſe & confuſos, At verò licèt verè id ſe ita habeat, non tamen ob id neceſſe erat, ut Deus ipſe illos contegeret, quia jam ipſimet de tegumento ſibi proſpexerant; dicit enim Muyſes: *Tulit de fructu illius, & comedit: dedit viro ſuo, qui & comedit, & aperti ſunt oculi amborum.* Quidnam verò viſa nuditate ſua ambo primitùs fecerunt? Subdit ſacer textus: *Cumque cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.* Sufficienter igitur confuſibilem nuditatem ſuam contexerant: ut quid ergo DEUS animalia excoriare voluit, pro habendis pellibus, quibus inobedientes & rebelles illos veſtiret? Sanctus Auguſtinus hanc reddit rationem: *Primi parentes noſtri, authores peccati generis humani; Adam & Eva, facti mortales, dimiſſi ſunt de paradiſo; & ut ſignificaretur ipſa mortalitas eorum, induti ſunt tunicis pelliceis, de pellibus enim tunicas factas accepimus; pelles autem detrahi non ſolent, niſi de animalibus mortuis, ergo pellium nomine mortalitas illa figurata eſt illorum.* S. Gregorius Nyſſenus verò aptiùs ad propoſitum noſtrum obſervat, quòd Deus ſciens illos per peccatum beſtiis factos fuiſſe ſimiles: *Comparatus eſt jumentis, &c.* illos juſſerit deponere folia ficus, quibus veſtiti erant, ipſoſque pellibus induerit animalium, quibus in tranſgreſſione præcepti ſui aſſimilati fuerant. Voluit igitur, *ut foris pelle bellvina uterentur, qui intus bellvina cupiditate animam deformarant; & qui aſpirarant ad divinam naturam ſuperbiendo, intelligerent ſe peccando degeneraſſe in bellvinam.* Idipſum quoque S. Eucherius obſervavit, dum ait: *Cum homo per ſuperbiam Deus eſſe appetiit, uſque ad bellvarum mortalitatem dejectus eſt*; ſeu potius dicamus: *Ad bellvarum naturam*; ſiquidem *cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis, &c.*

Hugo Card. in cap. 1. Gen. Propter peccatum homo perdidit Dominium ſuper omnia animalia.

Clem. Alex. lib. 1. Pædag. c. 11.

Gen. 2. 17.

Gen. 3. 18. Ratio quare poſt eſum pomi protoparentes jubentur comedere herbam terræ.

Gen. 3.

S. Aug. in Pſ. 103. conc. 1. Quare Adam & Eva fuerint induti a Deo tunicis pelliceis.

S. Greg. Nyſſ. in vita Moyſ.

S. Euch. in Gen.

5 Quòd ſi verò à Geneſi ad Exodum tranſitum facere velimus, aliam quandam hujus veritatis reperiemus

tiemus probationem, ſcilicet peccatores beſtiis ſimiles eſſe. Enimverò totus Hebraiſmus in planicie montis Horeb conſtitutus, moræque quam Moyſes in monte Sina cum Deo, ut legis tabulas ab illo reciperet, trahebat, planè impatiens; ſeditiosè, & tumultuariè cucurrit ad Aaronem, minitabunduſque ei dixit: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant:* quibus Aaron dixit: *Tollite inaures aureas de uxorum, filiorumq; & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me. Fecitque populus, quæ juſſerat, deferens inaures ad Aaron: quas cum ille accepiſſet, formavit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem.*

Exod. 32.

Circa quod Aaronis factum meritò quærendum venit, cur Aaron ex accepto ab Hebræis auro, bovem fuderit conflatilem, quandoquidem populus non hunc, ſed Deos, ſupremaque, ac cœleſtia ab ipſo numina ſibi dari petierat? Quænam eſt Deum inter, & bovem proportio? *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ autem conventio Chriſti ad Belial? Quis conſenſus templo Dei cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus.*

Quare Aarō ex accepto auro fecerit vitulum.

2. Cor. 6. 15.

Similem ferè quæſtionem mover etiam Abulenſis; quærit enim, quidnam Aaronem permoverit ad fundendum Hebræis potiùs vitulum, quàm alterius cujuſpiam animalis, vel aliam quamcunque figuram? Et inter alias, quas tradit reſponſiones, una hæc eſt: *Aliter dici poteſt, quod fuerit factum hoc ad ſimilitudinem Dei magni Ægyptiorum, qui eſt Apis bos, quem ſæpè Hebræi in Ægypto viderant, atque coluerant; ſuo ergo obtentu vitulus fabricatus eſt.*

Ratio Abul. rejicitur. Abul. q. 12. ibid.

Hoc tamen vix ſuſtineri poteſt, quòd ſcilicet Aaron ex induſtria, & data opera vitulum fabricarit; quia, ut Cornelius à Lapide deducit, Aaron allatum ſibi ab Hebræis aurum, ſine omni adhibita forma, aut figura conjecit in ignem, quod inde liquefactum egrediens, vituli formam caſualiter, & fortuito eventu præ ſe tulit (dico caſu, ſcilicet quantùm ſpectat Aronem, non verò quatenùs divinam vitulus ille reſpiciebat providentiam) idque evidenter ex reſponſo ab Aarone Moyſi dato colligitur; quando enim Moyſes iratus ei objecit: *Quid tibi fecit hic populus, ut induceres ſuper eum peccatum maximum? Reſpondit ei Aaron frater ejus: Ne indignetur Dominus meus: dixerunt mihi: Fac nobis Deos, qui nos præcedant; quibus ego dixi: Quis veſtrum habet aurum? Tulerunt & dederunt mihi, & projeci illud in ignem, egreſſuſque eſt hic vitulus.*

Corn. à Lap. approbatur. Exod. 32. 21.

Et ideò ulteriùs hic inquirendum eſt, quo fine divina providentia diſpoſuerit, ut pretioſum illud metallum in ignem conjectum, in formam & ſpeciem vituli mutaretur? Nam ut Job ait: *Nihil in terra ſine cauſa fit.* Ambroſius igitur, à Lipomanno in catena ſuper Exodum citatus, difficultatem hanc ſolvit, aſſerendo id ſequenti factum fuiſſe myſterio; ut ſcilicet per hoc denotaretur, quòd omnis malitia, atque perfidia aliquid in ſe beſtiale contineat: *Quod omnis perfidia ſimilis immanitatis, atq; beſtialis inſipientia ſit.*

Job 5. 6. Hebræi fuerunt ſimiles bovi.

S. Ambr. in cat.

Vultis autem videre, quàm Hebræi bovi ſimiles extiterint, quem velut Deum adorarunt? *Cum in honore eſſent, non intellexerunt;* ſed omne rationis ſanum amiſerunt judicium; dixerunt enim Aaroni: *Fac nobis Deos.* Ecce tibi, mox ut in corde ſuo idololatriæ conceperant peccatum, mox omni ſe cerebro exuerunt; id quod D. Chryſoſtomus in hæc verba diſcurrendo oſtendit: *Si Dii, quare dicis: Fac; quomodo enim Dii, qui fiunt? Sic malitia obcæcans ſibiipſi repugnat, & ſemetipſam extinguit.*

Chr. h. 5. de pænit.

Hebræi per tot annos tam evidentem experti circa ſe fuerant veri Dei aſſiſtentiam: (*Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus*) In illo, quod tot annis per deſertum continuarant, itinere viderant circa ſe patrata miracula; & ſpecialiter quando Deus, velut dux, ipſos in prodigioſa nubis columna per diem, & in columna ignis per noctem præceſſerat; & tamen unanimiter bovi metallino, & immobili in numero plurali dicebant: *Hi ſunt Dii tui, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Poteſtnè hac dari major ſtoliditas? *Unus factus eſt vitulus,* inquit Chryſoſtomus, *& clamat ingratus populus: Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt, &c.*

Pſ. 75. 2.

Matth. 18.

6 Ingenioſa eſt illa reflexio, quam Chryſologus facit circa ſupplicium, ab increata, & incarnata Sapientia præſcriptum illis, qui proximos ſuos ſcandalizare præſumunt; dicit enim Salvator noſter: *Impoſſibile eſt, ut non veniant ſcandala; væ tamen illi, per quem veniunt. Bonum eſt illi, ſi lapis molaris appendatur collo ejus, & projiciatur in mare, quam ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.*

Quare qui aliis dicuntur ſcandal. meritò de mergi cum

Lapide molari. Luc. 17. 2.

At verò, cur cœleſtis hic Magiſter novum hunc ſcandali reos puniendi modum adinvenit? Nunquid ſuffeciſſet dicere, ſuſpendendum ad collum ipſorum eſſe ingens quoddam ſaxum, quo in mare ſubmergerentur? Quonam igitur myſterio lapidem molarem illis appendendum eſſe dicit? *Quare non lapis, ſed lapis molaris?* Idem S. Pater poſt varia adducta myſteria, tandem ad propoſitum noſtrum inquit: *Ut inde ſumat pœnam, unde ſumpſit & ſenſum; & exæquetur jumentis inſipientibus, qui noluit hominibus ſuperna ſapientibus comparari.* Quia igitur molam aſini vertunt, ideò illis per ſcandalum datum in aſinos tranſmutatis, lapis molaris appenditur.

7 Obſervaſtiſnè aliquando phraſim illam loquendi, qua Spiritus Sanctus ad ſacrilegia, impiaſque extorſiones, à filiis Heli ſummi Sacerdotis commiſſas exprimendas utitur? Audite Prophetam Samuelem, juſſu ipſiuſmet Dei, prædictis filiis hiſce verbis improperantem: *Quare calce abjeciſtis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi, ut offerentur in templo?*

Filii Heli facti ſunt velut equus, & mulus.

1. Reg. 2. 29.

Nunquid igitur filii Heli equi erant, aut muli, ut calcibus aliquem petere poſſent; & non potiùs homines, quemadmodum ſunt alii? Ita quidem eſt, ſed propter libidinem ſuam facti fuerant, *ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus. Feræ quippe animalia,* ut S. Gregorius ait, *ſolent ſibi adhærentia calce repellere;* tales autem illi erant, utpotè qui per rapinas, violentias, & carnalitatem ſuam, populum à cultu divino retrahebant, ita ut ad illum nullus auderet accedere.

Pſ. 31. 9. S. Greg. l. 2. in c. 2. lib. 1. Reg.

Obſervandus quoque eſt modus, quo Jeremias adulteros deſcribit; ait enim: *Mœchati ſunt, & in domo meretricis luxuriabantur: equi amatores, & emiſſarii facti ſunt, unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.* Unde Origenes, hunc textum conſiderans, inquit: *Iſte non homo, ſed homo equus.*

Jerem. 5. 8.

Orig. h. 3. in Ezech.

S. Ignatius Martyr, ut S. Hieronymus ſcribit, dum Antiochia Romam duceretur captivus, lamentabatur, inquiens: *De Siria uſque ad Romam pugno ad beſtias, in mari, & in terra, nocte dieq; ligatus cum decem Leopardis.* Et ne fortè cuipiam in mentem veniret, quaſi in ejus ſocietate quidam, in Siriæ vaſtiſſimis ſylvis capti, vincti fuiſſent Leopardi, & aliæ feræ, Imperatori pro ſingulari munere donandæ, vel in theatris exhibendæ; ideò Sanctus Martyr protinùs ſubjunxit: *Hoc eſt militibus, qui me cuſtodiunt.* At verò, cur hoſce milites truculentas appellat beſtias? Nimirùm, quia præter idololatriam, quam profitebantur, milites hi adeò malignæ naturæ erant, ut Sanctus Martyr de illis dicat: *Quibus cum benefeceris, pejores fiunt; iniquitas autem eorum mea doctrina eſt.*

S. Hier. de Script. Eccl. Milites cuſtodientes S. Ignatium vocantur Leopardi.

8 Notat Cardinalis Baronius, quòd S. Paulus Judæos, à quibus Epheſi infeſtabatur, beſtias appellarit: *Si (ſecundum hominem) ad beſtias pugnavi Epheſi.* Quo nomine utique non inſinuatur, Apoſtolum cum feris pugnaſſe, ſed potiùs cum perfidis Hebræis luctatum fuiſſe (tametſi nonnulla ſcripta apocrypha, quæ acta Pauli intitulantur, contrarium aſſerant): voluit enim hoc nomine moleſtias exponere, à ſe in Aſia toleratas, prout exponunt Tertullianus, & Joannes Chryſoſtomus; adeòque per beſtias homines beſtiales intelligit; id quod prædicto S. Ignatii Martyris exemplo præfatus Cardinalis manifeſtiùs declarat.

Baron. an. 55. 4. 1. Cor. 15. 32. Paulus vocat Judæos beſtias.

Qui etiam in eiſdem Annalibus probare ſatagit, in hoc eodem ſenſu intelligendum eſſe Apoſtolum, quando Roma ad Timothæum in hæc verba ſcripſit: *Dominus autem mihi adſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus ſum de ore leonis;* id eſt, à crudelitate Neronis, non verò à leonum faucibus; horum enim voracitati nunquam fuit expoſitus.

2. Tim. 4. 17.

6 Conſideraſtiſnè aliquando textum illum Iſaiæ cap. 37. ubi dicitur: *Cum fureres adverſum me, ſuperbia tua aſcendit in aures meas; ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam veniſti?* Porrò frænum equorum ori immittitur, annulus autem bubulorum naribus inſeritur. At verò quænam erat hæc beſtia, cui Deus hoc

Iſ. 37. 29. Regi Sennacherib, ut jumento Deus impoſuit frænum.

Digitized by Google

ſupplicium comminatur ? Impius nimirùm Sennacherib, qui Jeroſolymam deſtruere conatus fuit, quamvis caſſo, & irrito eventu; hic enim Deum verum riſu & ſannis impetens, ipſemet potiùs à Deo deluſus fuit, quando exercitum quendam, centum octuaginta quinque millia militum numerantem, in unica nocte inviſibili manu occiſum videre debuit; hic igitur impius haud immeritò equo, & bubulo aſſimilatus fuit. Quis enim eſt, qui neſciat, Nabuchodonoſorem, qui cum Deo contendere non dubitavit, à Deo condemnatum fuiſſe, ut per multos annos cum feris in ſylvis miſerabiliter conviveret ? En contrà eum à ſacro textu allatam, & à Deo pronuntiatam audite ſententiam: *Alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris ſunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ; cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei*. In quo nimirùm ſupplicio Deus toti mundo manifeſtum facere voluit, quòd impii propter peccatum beſtiis, & feris ſylveſtribus ſimiles evadant. Unde Theodoretus de Sennacherib præfato ita ſcribit: *Ut brutum tractat Dominus eum, qui anima rationali præditus, rationem corrumpit: In chamo, & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te: multa flagella peccatoris*. Sanctus Hieronymus ad Marcellam ſcribens, ſequentem adducit Pſalmiſtæ verſiculum: *Domine in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges*. Impreſſa namque nobis DEI imago, per peccatum deſtruitur, utpotè per quod in bruta degeneramus. In ſcenis comicis hic Herculem, alius Centaurum, alter Martem repræſentat: ita & nos tot habemus perſonarum ſimilitudines, quot peccata. D. Chryſoſtomus quendam perditæ ſalutis hominem interrogat, inquiens: *Undenam dignoſcere potero, in te eſſe animam humanam, qui inſtar muli recalcitras, velut camelus ulciſceris injurias, inſtar urſi mordes, rapis ut lupus, tanquam ſerpens fraudulentias exerces, impudicus es ut canis: quonam igitur modo te anima rationali informatum eſſe agnoſcere potero* ? S. Paulinus in epiſtola quadam ad Severum, de Nabuchodonoſore ita ſcribit: *Non ſolùm à regnis, ſed à ſenſibus exulabat humanis; coma triſti leonem, uncis unguibus vulturem, ſenſu & pabulo bovem referens*; moxque rationem reddit, cur infelix ille Nabuchodonoſor non unam, ſed plures feras corpore ſuo repræſentarit; nimirùm: *Ne unius tantum belluæ ſimilitudinem ferret in pœnis, qui multarum ſimilis fuiſſet in moribus*.

Dan. 4.12. — Theod. in Iſ. — Pſ. 31.9. — S. Hier. ep. 18. — Pſ. 72.20. — Homo perditæ ſalutis habet mores diverſorum animalium. — S. Paulin. ep. 4. ad Sever.

10 Parabola filii prodigi ab Incarnata Sapientia eo fine compoſita fuit, ut miſerabilem repræſentaret ſtatum, in quem is, qui à lege divina deviat, & à DEO Patre noſtro procul abit, miſerè devolvitur. Obſervaſtisnè in quantam miſeriam infelix ille filius redactus fuerit ? Nimirùm, ut conviveret cum porcis, nec non ut famem glandibus exſatiare volens, neminem inveniret, qui eas illi porrigeret: *In ſordibus enim, & in fœtore vivat, neceſſe eſt*, inquit Sanctus Ambroſ. *ea anima, quæ Deum fugit*. Regius Propheta ait: *Ipſe liberavit me de laqueo venantium*. Sed quid dicis, ò David ? Ergonè homines feræ ſunt, ut illis laquei tendantur ? Ita eſt, inquit S. Bernardus: *Quid ſuperbis, o homo ? Vide, quia beſtia factus es, cui venandæ laquei parantur*.

Luc. 15. Adumbratur peccator in filio prodigo. — S. Ambr. l. — Pſ. 90.3. — S. Ber. ſ. 1. ſup. Pſ. Qui habitat.

11 Sed quid diceres, ò peccator, ſi te jumentis, & feris pejorem eſſe oſtenderem ? Enimverò quis eſt, qui ignoret, quòd quando falſus Propheta Balaam jumento ſuo inſidens, contra voluntatem Dei, ad maledicendum populo Hebræo, proceſſit, aſina cui ipſe inſidebat, ſe plus ipſo cerebri habere probarit; ſiquidem non ſolùm recalcitravit, nec ulteriùs progredi voluit; verùm etiam benè articulata voce humana eum reprehendit ? S. Nilus de leonibus Danielem circumſedentibus ita ſcribit: *Danielem cum homines perdidiſſent, leones ſervabant. Quem homines ex invidia injuſtè damnaverant, leones cuſtodierunt*. S. Cyprianus pariter ait: *Feræ parcunt, aves paſcunt, homines inſidiantur, & ſæviunt*. Etenim corvi famelici cuſtodiebant carnes, eaſque intactas Eliæ deferebant; leones ſanctorum hominum cadavera, à tyrannis eorum voracitati expoſita, nec non & aliæ aves rapaces, & voraces, velut vigiles cuſtodiebant, & tuebantur; quod idem innumerabiles aliæ præſtiterunt feræ, licèt à carnificibus in theatris ad eos dilaniandos exſtimularentur; & tamen impii perſecutores, idipſum videntes, magis magiſque contra innocentes ferocire, & ſævire non dubitabant; undè manifeſtè deducitur, perfidiam ipſorum illos ipſiſmet beſtiis irrationabiliores reddidiſſe, magiſque beſtiales.

Num. 22. 23. Imò peccator eſt pejor beſtia. — S. Nilus in Aſcet. — S. Cypr. de or. Dom.

TRACTATUS LXXII.

DE PECCATI

Et Peccatoris Ignorantia.

DISCURSUS SEX.

DISCURSUS I. Qui Dei veram habet notitiam, illum offendere nequit; & ideò peccator peccare volens, Deum priùs à mente ſua repellit.

II. Quodlibet peccatum ignorantiæ nomine appellatur ob defectum veræ notitiæ ipſius Dei; mox enim, ut Deus peccatori ſui, & gravitatis culpæ notitiam communicat, idem peccator illud deteſtatur.

III. Dæmon peccatori primo loco Dei, quem offendit, & gravitatis peccati notitiam eximit, ut hac ratione quaſi excæcatus illud committat.

IV. De peccato ſub tenebrarum, & cæcitatis metaphora diſcurritur.

V. Peccatorem, qui ſe à ſenſualitate ſua in peccatum ſeduci permittit, omni judicio, & ratione deſtitutum eſſe, probatur.

VI. De ſtultitia, in quam peccatum nos inducit, diſſeritur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Qui Dei veram habet notitiam, illum offendere nequit; & ideò peccator peccare volens, Deum priùs à mente ſua repellit.

THEMA.

Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt. 1. Jo. 2. v. 4.

1 SAnctus Joannes Apoſtolus mendacii redarguit illum, qui notitiam DEI ſe habere profitetur, & tamen eodem tempore divina ejus præcepta prævaricatur: *Qui dicit ſe noſſe Deum, &c.* Ipſe namque à Deo illuminatus, impoſſibile eſſe cenſebat, quòd is, qui Deum agnoſcit, eundem ſimul offendere queat. Ejuſdem quoque mentis fuit virgo illa, quæ ut P. Cornelius à Lapide ſcribit, moriens dixit: *Diſcedo ex hoc mundo, cum hac ſola incapacitate, quòd nequeam comprehendere*, quo-

Peccator ignorat. — Corn. à Lap. in c. 2. Jerem. 1 oſt princ.

Digitized by Google

quomodo creatura poſſit deliberate committere peccatum mortale contra ſuum Creatorem, quem ut talem agnoſcit. Sancta quoque illa anima, quæ, ut dicitur in Sacris Canticis, propriam ſenſit perturbatam conſcientiam:

Cant. 6. 11.

(*Anima mea conturbavit me;*) paulò ante hujus conturbationis hanc reddidit cauſam, ſcilicet: *Neſcivi;* quaſi diceret: ignorans peccavi, quæ ſcienter peccare non poteram. Peccatum igitur ei evenerat ex defectu ſufficientis cognitionis, & notitiæ; ac proindè eadem anima in præcedenti capite proteſtata fuerat, dicendo: *Exſpoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?* Quæ verba exponens Sanctus Ambroſius, inquit:

Cant. 5. 3. S. Ambr. l. 3. de Virg.

Vide, anima mea devota, quid dicat: ſic ſe, actus corporis, & terrenos exuit mores, ut neſciat quomodo, etiamſi velit, eos poſſit inducere. Etenim, ut ipſa docet experientia, lux incompatibilis eſt cum tenebris; & ideò Apoſtolus ait:

Rom. 13. 12.

Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. At verò quid inde ſequitur? *Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis.* Anima enim DEI notitia illuſtrata, contra eundem per offenſam mortalem ſe armare non poteſt: *Nulla enim juſtitiæ cum iniquitate communio*, inquit Origenes; *ſicut nec luci cum tenebris poteſt eſſe ſocietas.*

Firma fides peccatū non admittit.

Id verò, quod idem Origenes de fide ſubjungit, poſſumus & nos de notitia DEI aſſerere, dicendo: *Si enim quis credit, quòd Jeſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt, & qui ex Deo natus eſt, non peccat; manifeſtum eſt, quia qui credit JESV Chriſto, non peccat: quod ſi peccat, certum eſt, quia non credit ei. Indicium igitur fidei vera eſt, ubi non delinquitur; ſicut econtra, ubi delinquitur, indicium infidelitatis eſt.* Sequens S. Hilarii ſententia ſeriam meretur mentis applicationem; ait enim:

S. Hilar. in Pſ. 137.

Confiteri id tanquam recens cognitum non poteſt, quod à ſe cum peccati cognitione ſit geſtum. Deſiſtendum ergo eſt à peccatis, poſtquam in confeſſione eſt cognitio peccati. Qui enim deformitatem, & enormitatem peccati, damna item inevitabilia, & infinita, quæ per peccatum incurrimus, agnoſcit; ſimulq; novit eminentem ſanctitatem, majeſtatem ſublimem, beneficentiam & amorem immenſum erga nos Dei illius, qui offenditur, qua fronte poterit talis, non obſtante hoc lumine, & notitia, peccatum committere?

S. Baſil.

S. Baſil. à S. Joanne Damaſcen. lib. 1. parallelorum cap. 12. citatus, inquit: *Fieri non poteſt, ut quiſpiam à via recta deflectat, niſi animus ipſius prius Dei oblivione laborarit.*

2 Infelix ille homo, qui ſine veſte nuptiali accubuit convivio, ad tenebras exteriores condemnatus fuit:

Matth. 22. 13.

Mittite eum in tenebras exteriores. Quærit verò S. Ambroſius: *Quæ ſunt tenebræ exteriores? Numquid illic quoque carcer aliquis, calumniæque ſubeundæ ſunt? Minimè; ſed quicunque extra promiſſa ſunt mandatorum cœleſtium, in tenebris exterioribus ſunt, quia lumen in tenebris eſt Chriſtus.*

S. Ambr. l. 7. in Luc. Quæ ſint tenebræ exteriores.

Quamnam exiſtimas eſſe cauſam, quòd tot Chriſtiani ſine ullo fræno vitiis laxent habenas, vivantq; ac ſi nec Deus, nec alia vita ſupereſſet? Nimirùm in obſcuro ambulant, & ideò in præcipitia declinant:

Pſ. 118. 105.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, dicebat Pſalmiſta:

Pſ. 118. 130.

Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat; tales autem neminem habent, qui eos de gravitate peccati erudiat, lumenque illis ſubminiſtret, quo Deum, & fidei noſtræ myſteria agnoſcere valeant. Audiamus hac de re loquentem Gregorium Magnum:

S. Greg. l. 1. h. 10. in Ezech.

Perverſi quoq; inquit, *dum prava agunt, & à juſtis recta non audiunt, neſciunt quam ſint gravia, quæ committunt; atq; ex ipſa ſua ignorantia, in ſuo ſtupore ſecuri ſunt, & jacentes in culpis quaſi molliter quieſcunt. Cum verò audire verbum prædicationis cœperint, quæ ſint ſupplicia æterna cognoſcere, qui terror judicii, quam ſubtilis examinatio de ſingulis quibuſq; peccatis, illico contremiſcunt, implentur gemitibus, & non ſe capientibus ſuſpiriis anxiantur, atq; magno pavore concuſſi, in luctu, & fletibus erumpunt.*

Similitudo.

Contingit nonnunquam, quòd viator aliquis in ſylva ſub obſcura nocte à via devians, nec locum inveniens, in quem tutò ſe recipiat, tandem in cavernam quandam ingrediatur, ſerpentibus & bufonibus plenam, in eaque decumbens, quietè dormiat. Scitiſne temeritatis hujus cauſam? Neſcit, quòd animalia venenoſa in circuitu ejus commorentur; exhorreſceret enim ſi hoc ſciret, non quieſcere, aut oculos claudere poſſet. Subitò verò, ut illuſcente diluculo, per penetrantem in cavernam ſolis radium, ſitum, in quo fuit, agnoſcit periculum, mox foràs aufugit, pallidus totus, & toto corpore tremulus; quaſi diceret cum Davide:

Pſ. 37. 11.

Conturbatum eſt cor meum, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum. Quis verò unquam hunc regem oculorum cæcitate laboraſſe audivit? Nimirùm ad lumen, & notitiam DEI alludit, quæ per peccatum adulterii, in quod cecidit, obtenebrata erat; hoc autem notitiæ lumen, poſt aliquod tempus, per Nathan Prophetæ correctionem recuperavit; tuncque ex obſcura illa malæ conſuetudinis caverna egreſſus eſt, auſteram faciendo pœnitentiam.

David peccando fatetur ſe fuiſſe in tenebris. S. Bern. t. 3. ſ. de converſ. pecc. ar. 2. c. 1.

S. Bernardinus eundem citans Pſalmiſtæ verſum: *Cor meum conturbatum eſt in me*, inquit: *Quia, ſicut dicitur Sapientiæ 17. Semper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia. De talibus Sap. 2. dicitur: Excæcavit enim illos malitia eorum: quod maximè evenit ex conſuetudine mala. Unde Auguſtinus in Enchiridion c. 79. ait: Peccata quamvis magna, & horrenda, cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe creduntur, uſque adeo, ut non ſolum non occultanda, verùm etiam prædicanda, diffamandaq; videantur: ecce cæcitas.*

Conſuetudo peccandi infert cæcitatem.

Et de his peccator, per hoc lumen illuminatus, admiratur, & obſtupeſcit. Et iterum in hujuſmodi perſona Propheta ait: Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me; ait tota die, id eſt, poſtquam recognovi peccata mea. Citatque Eccleſiaſticum cap. 32. dicentem:

Eccl. 32.

Ante verecundiam præibit gratia, quæ ſcilicet illuminat hominem ad ſui cognitionem. Mox enim, ut per auxilium divinæ gratiæ, ad cognoſcendum interiùs Deum, & peccati enormitatem, ſuos aperiunt oculos; cum ſtupore admirantur, ſe in fœtidis illis ſordibus, atque æternæ damnationis periculis, ſine ullo periculi ſenſu jacuiſſe:

Quam tollit gratia Dei illuminans. S. Bern. ib. c. 1. B. Laur. Juſt. de caſt. connubio c. 17.

Mirantur peccatores, inquit S. Bernardinus, *quomodo ad tantam dementiam diabolus, & caro, & mundus deduxerunt eos, qui in tot ſceleribus devoluti ſunt.* B. Laurentius Juſtinianus autem hujus hanc reddit rationem: *Sicut cæcus, quantumcunq; doctus ſit, non videt ſe: ita & peccator ad veram nunquam poteſt ſui attingere cognitionem. Quomodo ſe peccatorem valet agnoſcere, & in peccatis perſeverare? Peccato nil deformius, quiſque verò appetit naturaliter pulcher eſſe. Quemadmodum de ſui ſcientia humilitas, ita de Dei ſcientia generatur charitas.* Quòd ſi verò pari cum cognitione DEI proportione amor quoque creſcit, quomodo peccatum, quod Dei offenſa, & odium eſt, cum illa erit compatibile? Quin potiùs, ſicut nullus ſe in medio ſerpentum, & bufonum poſitum eſſe advertens, eo in loco diuturniorem moram traheret; ita multò minùs homo ratione præditus, & Chriſtianus, ſciens propter peccatum ignem infernalem ſibi vicinum eſſe, in peccato continuaret, utpotè propter quod tam præſentaneo periculo exponitur.

Nullus ſciēs effectū peccati, in illo perſeverabit. S. Greg. l. 1. h. 4. in Ezech.

S. Gregorius inquit: *Sunt multa peccata, quæ committimus; ſed idcirco gravia nobis non videntur, quia privato nos amore diligentes, clauſis nobis oculis in noſtra deceptione blandimur.*

3 Cœlius Rhodiginus refert de Socrate, eum ſuis diſcipulis, cunctiſque aliis, hanc propoſitionem aſſerere, & inſinuare fuiſſe ſolitum; ſcilicet:

Cœl. Rhod. lib. 29. lect. antiq. c. 13. Nemo ſcienter peccat. 2. Reg. 23. 8.

Neminem ſcienter peccare. Verum quidem eſt, Prophetam Regium, de quo dicitur, *ſedens in cathedra ſapientiſſimus*, in enormia adulterii, & homicidii peccata fuiſſe lapſum; veruntamen advertendum eſt, idipſum ab eo ignoranter, & inſipienter fuiſſe factum; undè poſtea dixit:

Pſ. 37. 6.

Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ; quæ verba explicans S. Baſil. inquit:

S. Baſil. ib.

Inſipientiam ſtultum ſuum factum nominat, ab inſipientia procedens; omne enim peccatum per ſtultitiam fit. Quid erat Davide ſapientius, inquit Chryſoſtomus,

Chr. h. 43. in 1. ad Corint.

qui dicebat: Incerta, & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi? Sed quando injuſtis oculis vidit uxorem militis, tunc dicebat, id ſibi accidere, quod iis, qui navigant in mari furente: Omnis ſapientia mea abſorpta eſt; quamobrem deflens dicebat: Putruerunt &c. Non ſapit ergo, nec mentem habet, qui peccat; eſt enim ebrius, & ejus caligant oculi. S. Bernardus, Doctor mellifluus, cauſam exponens, cur multi divinam tranſgrediantur legem, inquit:

S. Ber. c. 8. de paſſ.

Quantum de-

delinquant, ignorant; ſi enim ſcirent, quantam beatitudinem amittant, quantam infelicitatem peccando incurrant, utique non peccarent. In Deuteronomio dicitur: [Deut. 32. Nullus ſanæ mentis ſciēs parricidium committet.] *Nunquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit, & fecit, & creavit te?* Quo ſuppoſito, valde mirum eſt, ſi homo aliquis reperiretur adeò inhumanus, qui manus ſuas ſine ulla cauſa in genitoris ſui ſanguine cruentare vellet, ſi ipſum agnoſceret. Quis enim abominabilem hanc, & indelebilem parricidæ maculam ſibi inuri permitteret? [Fulgoſ. lib. 9. ca. 9.] Narrat Fulgoſius, quòd poſtquam Vitellus Julius Manſuetus Hiſpanus in ultimo Ottonis I. Imperatoris prælio, in prædicti Ottonis Imperatoris dimicaſſet exercitu, quidam filiorum ſuorum, qui domi remanſerat, in hoſtili exercitu militare coactus, in factione quadam proprium patrem ſuum lethaliter ſauciarit, eò quòd ipſum, patrem ſuum eſſe, agnoſcere non potuiſſet; [De hoc habetur hiſtoria Ethnici.] qui tamen dum ſaucium patrem ſpoliaret, patrem ſe vulneraſſe animadvertens, amarè flere cœpit, DEOS ſuos rogando, ne hunc errorem culpæ ſuæ imputarent, eò quòd ignorans patrem tam graviter læſerit. Quòd ſi igitur vir idololatra, in morte patri à ſe ignoranter, & incognito illata, adeò vehementer doluit; quantò magis Chriſtianus, lumen & notitiam habens, quòd DEUS illius Creator, & beneficus Pater ſit, ab ipſo contumeliando, & offendendo, pro viribus abſtinebit? [Sur. 6. Jun. Vit. S. Norb.] Surius in vita S. Norberti, ab Hugone, qui ei in Abbatia Præmonſtratenſi ſucceſſit, conſcripta, refert, quòd cum hic ſanctus vir Dei, ad munus Epiſcopale ſuſcipiendum coactus, ad capiendam illius poſſeſſionem nudipes, in habitu vili & neglectu procederet, palatii oſtiarius illum minimè cognoſcens, & pauperem mendicum eſſe credens, cum indignatione repulerit, dicendo: Sat multos jam pauperes palatium fuiſſe ingreſſos. Illi verò, qui in comitatu ſancti Archiepiſcopi erant, viſa hac turpi repulſa, [Hiſtoria de S. Norberto.] aſperè illum reprehenderunt, ipſum ſanctum eſſe Norbertum dicentes: Quo audito oſtiarius, perterritus metu ſubſecuturæ pœnæ aufugit; cui tamen paulò poſt reperto, Sanctus Norbertus errorem involuntarium libenter condonavit. Porrò quòd Chriſtianus aliquis, in propriæ ignorantiæ tenebris ambulans, vir mundanus, & exiguo Dei lumine illuſtratus, Deum à ſe rejiciat, ut peccato locum præbeat, malum quidem eſt; veruntamen talis aliquali adhuc excuſatione eſt dignus, quia cum S. Paulo quadantenùs dicere poteſt: [1. Tim. 1. 13.] *Ignorans feci:* at verò quòd is, qui à Deo illuminatus, multisque beneficiis eſt auctus, nihilominus Deum à ſe repellat, & quovis deteriori modo injurietur, & offendat; qua id ratione excuſari poterit?

4 Sanctus Petrus in prima ſua Epiſtola ait de Chriſto: [1 Pe. 2. 24.] *Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitia vivamus, cujus livore ſanati eſtis. Eratis enim ſicut oves errantes, ſed converſi eſtis nunc ad Paſtorem, & Epiſcopum animarum veſtrarum.* Quis igitur hæc verba ſeriò ſecum recogitans, [Allegant impii quod non habuerunt lumen.] & Chriſtum animarum noſtrarum Paſtorem & Epiſcopum eſſe agnoſcens, eum à ſe turpiter ejicere audebit? Impii apud Sapientem, licèt inviti & inutiliter confeſſi ſunt, cauſam præcipitii ſui, per quod in æternæ perditionis barathrum prolapſi ſunt, hanc unicam fuiſſe, quòd ſcilicet lumine divino fuerint deſtituti: Dixerunt enim: [Sap. 5.] *Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis.* Sed eheu! quid dicitis, ò impii? Ergone juſtitiæ lumen non luxit vobis? Nec ſol intelligentiæ vobis eſt ortus? Nunquid Pſalmiſta veridicum hoc contra vos perhibet teſtimonium: [Pſ. 4. 7. Pſ. 18. 7. Reluctantur.] *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine?* Et alio in loco: *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus?* Reſpondetur, veriſſimum quidem hoc eſſe, non tamen ſufficere, quòd ſol nobis luceat, ſuisque radiis in domum noſtram penetrare ſatagat, quando nos ei, ne ingredi poſſit, occludimus feneſtras. [Pſ. 35. 4.] Pſalmiſta ait: *Noluit intelligere, ut bene ageret;* de impio autem totaliter contrarium dici poteſt: *Noluit intelligere, ut male ageret:* priusquam enim peccatum committat, ad objectum, adverſus quod armatur, ſe minimè reflectit: [1. Cor. 2. 8.] *Si enim cognoviſſet, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſet.* Hæc igitur eſt cauſa exterminii innumerabilium animarum, quia *deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet corde.*

5 Salvator noſter apud S. Joan. cap. 3. lamentatur, inquiens: [Jer. 12. 11. Joan. 3.] *Hoc eſt autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem, erant enim eorum mala opera.* [In operibus naturæ nullus amat ignorantiam ſed bene in operibus gratiæ.] Profectò in tota natura vix ullus reperietur, qui cæcitatem magis amet, quàm lucem; ignorantiam, quàm ſcientiam; & tamen in operibus gratiæ quotidie videmus, quod multi Deo dicant: [Job 21. 14.] *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus:* videmus, quòd multi illi luci oculos claudant, de qua ſcriptum eſt: [Joan. 1.] *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Sed quo fine id faciunt? *Ut in tenebris ambulent. Dilexerunt homines magis tenebras*, inquit Hugo Cardinalis, [Hug. Car.] *id eſt carnis delicias, & mundi divitias, rationem obtenebrantes. Tenebras*, inquit Cajetanus, [Joan. Cajet. ibid.] *id eſt bona ſenſibilia.* D. Chryſoſt. ait: [Chr. ho. 27. in Joan.] *Ex hoc quod homines perſeverent in malis operibus, diligunt magis tenebras, quam lucem.* Axioma eſt Philoſophicum: *Intus exiſtens prohibet extraneum;* ſic quoque amor bonorum creatorum, cor peccatoris obumbrans, illudque obtenebrans, lucem agnitionis Dei, & gravitatis offenſæ illius admittere renuit. Notandum verò eſt, quòd Incarnata Sapientia dicat: *Dilexerunt magis tenebras;* circa hæc enim verba ait D. Chryſ. *Qui in tenebris verſatur, deficiente lumine, aliqua fortaſſe venia dignus eſt: qui vero adveniente luce tenebras ſectatur, mali profectò, pravique animi præſefert argumentum.* Exemplificat idem D. Chryſoſt. hoc ipſum de peccato carnis, [Anima peccato obcæcata nihil videt. Chr. ho. 11. in 1. ad Cor.] cui anima immerſa hæret; ait enim: *Quando ab impudica libidine capta fuerit anima, ſicut nubes, & caligo corporis oculos, ita cum illa præoccupaverit mentis proſpiciendi facultatem, nihil ſinit videre ulterius, non præcipitium, non gehennam, non timorem; ſed ab illius inſidiarum occupata tyrannide, deinceps facile poteſt occupari à peccato, & tanquam feneſtris carens, paries ante oculos excitatus non ſinit radium juſtitiæ menti illuceſcere.* Idem D. Chryſoſt. paulò ante alia uſus fuerat ſimilitudine, [Chr. ib.] inquiens: *Quomodo enim latrones, & murorum effoſſores, quando volunt aliquid pretioſum capere, lucerna extincta hoc agunt: ita etiam in peccantibus facit corrupta ratio. Eſt enim in nobis perpetuum ardens lumen rationis, at ſi ſpiritus nequitiæ, vehementer cum magno impetu irruens flammam illam extinxerit, animam ſtatim obducit tenebris, expugnatque, & protinus ſpoliat, & diripit quæ ſunt recondita.* S. Petrus Dam. Regis Sedechiæ hiſtoriam his verbis adducit: [S. Pet. Dam. l. 2. ep. 16. 4. Reg. 25.] *Babylonis Rex, extinctis prius filiis, Sedechiæ oculos eruit; quia malignus ſpiritus, ſubductis prius bonis operibus, poſt intelligentiæ lumen tollit.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Quodlibet peccatum ignorantiæ nomine appellatur, ob defectum veræ notitiæ ipſius Dei; mox enim, ut Deus peccatori, ſui, & gravitatis peccati notitiam communicat, idem peccator ſuum deteſtatur peccatum.

THEMA.

Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris, Domine. Pſal. 24. v. 27.

1 Licèt Propheta Regius de ſe gloriatus fuerit, dicendo: [Pſ. 118. 100.] *Super ſenes intellexi;* licèt quoque eidem omnes Increatæ Sapientiæ theſauri aperti fuerint [Pſ. 50. 8.] (*occulta Sapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi*) idem tamen peccatis ſuis (quæ primo loco delicta appellavit) ignorantiæ nomen attribuit: [Ex qua cauſa graviſſimum David peccatum potuerit dici ignorantia.] *Delicta juventutis meæ, & ignorantias, &c.* At verò dicet aliquis: quomodo adulterium cum Berſabea commiſſum, Uriæ homicidium, culpæ ignorantiæ nominari poterunt? Quomodo David de illis dicere valebit: *Ignorantias meas ne memineris?* Reſpondeo, omne peccatum, quantumvis enorme ſit, nomen ignorantiæ mereri; ſiquidem veriſſimum eſt id, quod idem Regius Propheta inquit: [Pſ. 18. 13.] *Delicta quis intelligit?* Ubi Sanctus Ambroſius legit *lapſus*, Sanctus Hieronymus *errores*, Aquila *ignorantias*. Quòd ſi enim peccator caperet, quàm gravis ſit injuria, quam Deus per culpam recipit, quàm ingens ſit damnum,

quod

Digitized by Google

quod ſibimetipſi facit, quanta ſit deformitas, & vilitas peccati, nunquam adeò præſumptuoſus, aut ſtolidus futurus eſſet, ut illud committeret; ac proindè omnis peccans meritò appellatur ignorans, & omnis divinæ legis transgreſſio eſt ignorantia. Sanctus Paulus ad Hebræos, de ſactificiis antiquæ legis ſcribens, dicit, quòd ſummus Sacerdos per anni decurſum ſemel tantùm intrabat in ſancta Sanctorum: ſed obſervetis velim, qua phraſi in eodem loco peccata deſcribat. En verba Apoſtoli: *In priori quidem tabernaculo introibant Sacerdotes ſacrificiorum officia conſummantes, in ſecundo autem ſemel in anno ſolus Pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua, & populi ignorantia.* Circa quæ verba meritò quærendum venit, quomodo eſſe poſſit, quòd cum ſummus Pontifex tunc eo fine à Deo unctus eſſet, ut pro peccatis populi divinam pietatem imploraret, eo autem fine ſemel tantum in anno ipſi in ſanctuarium aditus pateret, ſacrificium ſuum nihilominus ſolùm pro peccatis ignorantiæ obtulerit? Etenim hæc majori ſunt excuſatione digna, faciliùſque remiſſibilia, ac proindè potiùs pro peccatis malitiæ ſacrificare debuiſſe videbatur; ſiquidem hiſce quoque populus ille valdè abundabat. Porrò Oecumenius hanc ſuſtinet opinionem, quòd per illud ſacrificium expiatæ ſolùm fuerint transgreſſiones, inadvertenter & per errorem commiſſæ. Huic tamen opinioni obſtant duo evidentia Scripturæ Sacræ teſtimonia, quorum unum legitur in cap. 30. Exodi, ubi Deus ita ordinavit: *Deprecabitur Aaron ſuper cornua ejus, ſemel per annum in ſanguine, quod oblatum eſt pro peccato.* Alter textus habetur in cap. 16. Levitici, ubi ita legitur: *In hac die expiatio erit veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis veſtris*; & quidem, ut in eodem cap. 16. refertur, ſummus Sacerdos ex loco, qui Sancta Sanctorum dicitur, egreſſus, pro toto populo orare debebat, & accepto modico ſanguine vituli, & hirci, ſepties per gyrum, illum diſpergebat circum cornua animalis, imponenſque ambas manus ſuper caput illius, ſuper illud pariter omnia populi peccata reponebat: *Omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta, atque peccata eorum, quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum in deſertum*; hoc autem animal in deſertum dimiſſum, nomen capri emiſſarii ſortiebatur. Nunc igitur ad propoſitum noſtrum redeamus, ſcilicet ad illa verba S. Pauli: *Pro ſua, & populi ignorantia*; certum enim eſt, illa non poſſe intelligi de ſolis peccatis per ignorantiam commiſſis, ſed & de omnibus aliis, etiam iis quæ per malitiam committebantur. Aptior igitur eſt expoſitio, quam tradit S. Anſelmus, aſſerens, quòd nomine ignorantiæ quodlibet quantumvis grave peccatum exprimatur, quia nulla culpa ab homine committi poteſt, in qua ignorantia locum non habeat. En verba S. Anſelmi: *Ignorantia quodlibet peccatum vocari poteſt, quia excæcat cor, & errare facit.*

Hebr. 9. 6.

Solùm ſemel in anno ſolus Pontifex offerebat ſacrificiū pro ignorantia populi.

Quod non bene interpretatur Oecumenius per inadvertentiā. Exod. 30. Levit. 16.

Juxta S. Anſelmum per ignorantiam intelligitur quodlibet peccatum.

S. Anſel.

3 Idem Paulus ad Romanos ſcribens, dicit: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu*; & paulò poſt ſubdit: *Propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Circa quæ verba magna oritur difficultas, fundata præcipuè in ly, *præcedentium.* Ergonè enim Deus per mortem filii ſui ſolùm recipere voluit ſatisfactionem peccatorum præcedentium, non verò item omnium aliorum, quæ ad finem uſque ſæculorum committenda erant? Nunquid *copioſa apud eum redemptio?* Enimverò prætereo ſenſum litteralem, & dico, quòd S. Paulus, qui priuſquam *circumfulſiſſet eum lux de cœlo*, plenam Dei cognitionem non habebat, poſteà tamen cum raptus fuit in cœlum, habuitque viſiones, & revelationes cœleſtes, ſibique notitiam Dei valdè perſpicacem acquiſivit, conſiderans immenſa beneficia, quibus à Deo locupletati ſumus, pretium item inæſtimabile quo ſumus redempti (*empti eſtis pretio magno*) præmium denique infinitum, quod legem Evangelicam obſervantibus retribuitur, capere non poterat, quòd poſt Chriſti in cœlos Aſcenſionem, aliquis eum deinceps offendere poſſet; ac proindè ſolùm præcedentium delictorum meminit. Cornelius à Lapide ſuper prædicta verba ita ſcribit: *Iam ergo amplius non eſt peccandum, poſt tantum amorem, & pretium nobis exhibitum.* Quòd ſi verò nonnunquam contingat, ut quis per fragilitatem aliquam Deum offendat, id utique fiet per ignorantiam; quia ſcilicet peccator vehementi aliqua tentatione fuit correptus; aliàs enim impoſſibile videtur, quòd anima ad deteſtabilem ingratitudinem, quam peccatum habet annexam, vel ad immenſam ejus gravitatem, vel denique ad damna inde irreparabiliter reſultantia ſe reflectens, ſcienter prævaricari poſſit.

Rom. 3. 24. Paulus Apoſtolus capere non poterat quomodo quis Deū poſſet offendere poſt notitiam factæ redemptionis.

Pſ. 129. 7.

Act. Ap. 9.

1. Cor. 6. 20.

Cor. à Lap. ibid.

3 Conſiderate inſuper oportet, quòd ſcopulus, in quem multæ animæ impingentes, in æternæ perditionis abyſſum corruunt, ſit defectus luminis, & cognitionis Dei. Cum enim peccatum ſit averſio à ſummo bono, & converſio ad creaturam, ſicut ſtultus foret, qui pro fragili quodam vitro, magni pretii adamantem dimitteret; ita quoque nomen ſtulti meretur, qui Creatorem propter res creatas deſerit. Cauſa autem hujus inordinationis eſt, quia Deus non cognoſcitur. Porrò hæc bona creata nobis conceſſa ſunt, ut nobis deſerviant (*omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.*) Peccator autem in ipſis ultimum ſuum finem ponit, & cum bona hæc inviſibilia ſub pedibus habere debeat, iiſdem pedibus Deum, & divinam ejus legem ſubſternit: *Quid enim agit peccator? Creatore, ac Domino ſuo ſpreto, adhæret creaturis ſervis ſuis, totumque amorem ſuum, quem Domino ſuo debet, impendet ſuis mancipiis: quod æque fœdum, ac ſtultum eſt, ac præmiſſos ſibi a Rege miniſtros omni honoris, & obſequiorum ſtudio colere, ac venerari, ipſum vero Regem ſubſequentem, nec reſpicere, nec curare.* Hæc autem inordinatio, ut diximus, à defectu luminis, & cognitionis Dei infinitæ bonitatis, & majeſtatis procedit: *Homo enim cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Porrò jumenta ab impetu ſenſus ſe duci permittunt, nec diſcurrunt; eodem quoq; modo facit peccator; peccat enim, abſque eo quòd mentis oculos aperiat ad videndum, quis ſit ille quem offendit: *Mundus eum non cognovit*, inquit Joannes; ſi enim Reges, & Monarchæ illius illum cognoviſſent, utique ad pedes ejus ſceptra, & diademata ſua depoſuiſſent, prout Seniores Apocalyptici faciebant; ſed quid? *Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.*

Plurimi peccant defectu cognitionis Dei.

Pſ. 8. 8.

Pſ. 48. 13. Peccator & jumenta ab impetu ſenſus ſe duci permittit.

Joan. 1.

Apoc. 4. 10. Rom. 1. 21.

4 Legatis, obſecro, gravamina, quibus Pharao populum DEI onerabat, & crudelitatem ejus, qua eundem populum per infantum ſubmerſionem exſtirpare nitebatur; & conſideretis, undenam tam abominabilis erga Joſephum Salvatorem Ægypti, & erga DEUM orta fuerit ingratitudo: nimirùm, Pharao dicebat: *Neſcio Dominum*; & Moyſes de eodem teſtatur, quòd *ignorabat Ioſeph.* Regius Pſaltes in Pſalm. 13. atheiſtæ cujuſdam refert blaſphemiam, inquiens: *Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus*; quid autem extincto hoc lumine, & ſublata agnitione DEI, ſubſecutum fuit? Omne præcipitium: *Corrupti enim ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum: Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum: omnes declinaverunt.* S. Baſilius à S. Joan. Damaſceno lib. 1. parallelorum cap. 12. citatus, inquit: *DEI ignorantia mors eſt animæ.* Quiſque viator in obſcuro ambulat, in quamvis ſibi obviam foſſam corruit. S. Bernardinus quærit: *Quis eſt, qui ſi cerneret ſe cecidiſſe in lutum, inde non reſurgeret?* Didacus Stella ait: *Obſerva, quod licet diſtinguantur peccata malitiæ, & ignorantiæ, tamen omne peccatum aliquo modo eſt peccatum ignorantiæ, quia omnis qui peccat, caret ſcientia actuali, & practica, bonique approbativa. Si enim cognoſceret peccati malitiam, & mala æterna, quæ ſibi parat, & bona cœleſtia, quæ perdit, quomodo auderet peccare? Ideo Philoſophus dixit, quod omnis malus eſt ignorans.* Abulenſis ſimiliter hanc in peccatore ignorantiam rationibus ſeqq. probare nititur; ita enim ſcribit: *Neceſſe eſt, quod peccans ſit ignorans, quando peccat; nam ſi non efficeretur ignorans, non poſſet peccare, cum oporteret, quod voluntas eligeret malum, in quantum malum, vel cognitum eſſe malum; & hoc eſt impoſſibile, cum objectum ejus ſit bonum, & malum*

Pharao Deū, & Joſephum ignoravit.

Exod. 5. 2.

Exod. 1. 8.

Pſ. 13. 1.

S. Baſil.

S. Ber. t. 3. ſer. de converſ. pecc. ar. 2. c. 1.

Did. Stell. in c. 2. Luc. malum non eſt appetibile, ideo omnis peccans eſt ignorans.

Abul. in Gen. c. 13. q. 464.

Digitized by Google

ut hujuſmodi, non eſt appetibile; ut ergo non eligatur malum cognitum, oportet quod quando peccans eligit id, quod vere malum eſt, putet non eſſe malum, ſed bonum, ut ita ſit volibile, & hoc eſt ignorare; omnis ergo peccans eſt ignorans.

5 Execrandiſſimum facinus, quod unquam à malitia humana commiſſum fuit, utique fuit crucifixio CHRISTI; hæc autem ab ignorantia derivata fuit; *ſi enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Cui conſonat illa Chriſti æterno Patri ſuo pro venia crucifixoribus ſuis impetranda, porrecta ſupplicatio: *Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.* Centurio eum non cognovit, niſi quando emittens ſpiritum, vocem ſuam extulit; tunc enim *videns quia ſic clamans exſpiraſſet*, ait: *Vere hic homo Filius Dei erat.* Diſpoſuit quoque infallibilis DEI providentia, ut Caiphas tanquam Pontifex mentem ſuam declararet, neſciens quid diceret. Eadem quoque ignorantia plenum laboravit Concilium, cui proindè Caiphas exprobravit: *Vos neſcitis quidquam, nec cogitatis.* Sanctus Paulus ad Corinthios ſcribit: *Prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam:* Cum ergo nemo ſupremum ſuum Principem geſtu, vel verbo etiam leviter injuriare audeat; quomodo viliſſimus vermis, & luti pugillus, Deum illum, *qui reſpicit terram, & facit eam tremere*, ſublimem illam majeſtatem, *quam tremunt poteſtates*, actualiter cognoſcens, mortaliter offendere audebit? *Si cognoſcerent, nunquam Dominum gloriæ crucifigerent.* Unde divinæ legis prævaricatoribus verba illa Judith adaptari poſſunt: *Neſciunt, quia tu es Deus.* Interpres quidam ſuper illa verba ita ſcribit: *Peccatum in Deum, neſcientia merito nuncupatur, non in minutionem criminis, ſed in divinæ nobilitatis augmentum; ac ſi illud generoſum bonitatis venerabile Numen, ſi ſciretur ſemel, nunquam injuriam acciperet a peccante. Si ſuis partibus rationalis intellectus conſtaret, non deſciſceret a ratione. Si non ratio delictum eſt, erit utique irrationabilitas, & nedum ignorantia, ſed incapacitas cognitionis.* Sanctus Joannes Damaſcenus aliqualem hujus ignorantiæ, & cæcitatis, quæ eſt in homine transgreſſore, rationem aſſignat; nam citans Evagrium, inquit: *Ita natura comparatum eſt, ut mens pura veritatem cernat, ac Deus ſe ſpectandum præbere ſolet. Itaque omnes illi, qui a veritate aberrarunt, ob id aberrarunt, quia improbè, ac ſceleratè vixerunt.* Sanctus Auguſtinus erat hæreticus, S. Paulus autem Chriſtianorum perſecutor; ambo verò poſtquam hujus veritatis ſibi acquiſierunt notitiam, adeò in Dei amore ſuccenſi ſunt, ut baptiſmalem innocentiam ad ultimum uſque vitæ ſpiritum conſervarint. Sciendum namque eſt, quòd quantò magis hæc in nobis cognitio proficit, tantò quoque magis ſimul cum ipſa timor, & amor Dei creſcat.

1. Cor. 2. 8. — Luc. 23. 34. — Marc. 15. 34. Crucifixio Chriſti proceſſit ex ignorantia Judæorum. — Joan. 11. 49. — 1. Cor. 1. 23. — Pſ. 10. 32. — Judith 9. 9. — S. Jo. Damaſ. l. 1 Parallel. c. 12 circa fin. Cauſa cæcitatis in homine tranſgreſſore.

6 Quotidie auribus veſtris illa Præfationis verba inſonare auditis: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates.* Porrò Poteſtates cœleſtes in ſublimiori choro ſunt poſitæ, quàm ſint Angeli; hi enim ſunt omnium infimi: ac proinde de his potiùs dicendum videbatur, quòd tremant coram Altiſſimo; ſic enim inter nos, majorem magni alicujus domini timorem concipit ſervus, quàm intimiores & ſublimiores aulæ Proceres. Sed reſpondetur, apud DEUM non obſervari illam regulam, quæ inter nos viget; inter homines enim nimia familiaritas ſæpè generare ſolet contemptum etiam Illuſtriſſimorum Heroum, dum ſcilicet illorum cognoſcuntur defectus; non verò ita ſe res cum DEO habet, ſiquidem quantò quis intimiùs cum DEO converſatur, tantò magis in divinorum attributorum ſuorum notitia proficit, tantòque illum, omninò obſequio & reverentia noſtra digniorem eſſe cognoſcit. Ac proinde Dominationes, quæ DEO adeò vicinæ non ſunt, illum adorare dicuntur; Poteſtates autem, quæ eidem ſunt proximæ, coram illo trepidant, & contremiſcunt. Samaritana mulier quia à principio nullam CHRISTI habebat notitiam, potius illum contempſiſſe videtur, quia ipſum aſperiuſculè reprehendit, dicendo: *Quomodo tu, Iudæus cum ſis, bibere a me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?* Quando verò nonnihil in ſanctitatis ſuæ devenit notitiam, ait: *Vt video Propheta es tu*, ipſumque Domini titulo honoravit, ab eoque myſticam Divinæ gratiæ ſuæ aquam popoſcit, dicendo: *Domine da mihi hanc aquam*; ac tandem eundem velut promiſſum Meſſiam, per totam Samariæ civitatem proclamavit. S. Lucas Magdalenam, domum Simonis leproſi ingredientem, velut quoddam iniquitatis monſtrum delineavit, dum ait: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix.* At verò intra breviſſimum horæ ſpatium, nondum terminato convivio, eandem velut eminentis ſanctitatis mulierem depinxit, prout D. Chryſologus verba illa Chriſti: *Dilexit multum*, exponens, egregiè notavit, dum ait: *Conſpicimus non ſolum caruiſſe peccatis, ſed ad totum ſanctitatis verticem perveniſſe.* Scitiſne autem, undenam denſæ illæ peccatorum ſuorum tenebræ diſſipatæ fuerint? Nimirùm à luce & notitia, qua fuit illuſtrata: *Vt cognovit.* Ac proinde S. Bernardinus, ut animam peccatricem ad veram permoveret reſipiſcentiam, in hæc verba de eadem ſcribit: *Primum oportet, quod habeat lumen, intellectum, & cognitionem; quia ſi non cognoſcit malum, non poteſt deſerere illud.* De alia quadam meretrice, nomine Rahab, digniſſima quædam myſteriorum cœleſtium legitur confeſſio, quam edidit adeò claram, ac ſi Prophetiſſa fuiſſet, non obſtante quòd antea idololatra & mulier laſciva extitiſſet; de qua proinde Origenes ita ſcribit: *Impia olim meretrix, & immunda, nunc Spiritu Sancto repleta, de præteritis confitetur, de præſentibus credit, de futuris prophetat.* Vultiſne autem ſcire, unde hæc tam ſtupenda mutatio & converſio ſuam traxerit originem? Nimirùm luce ſuperiori illuſtrata, veræque Divinitatis notitia & veritate imbuta fuit. Unde ait: *Novi, quod Deus veſter ipſe eſt in cælo ſurſum & in terra deorſum.*

Apud Deum familiaritas contemptum non parit. — Joan. 4. 9. — Samaritana in Evangelio, & Maria Magdalena a Deo ſunt illuminatæ. Luc. 7. 37. — Chryſ. ſ. 94. — S. Bern. ſ. 34. Sab. poſt 1. Dom. Quad. — Joſ. 2. 11. Cauſa converſionis eſt gratia Dei. Orig. h. 3. in Joſ.

6 Cunctorum ſæculorum comprobatum eſt experientia, quòd multi qui antea in ſæculo diſſolutè vixerant, *biberantque quaſi aquam iniquitatem*; tandem à vita ſua priſtina reſipiſcentes, etiam à culpis abſtinuerint levioribus, eaſdemque ſummè abominati fuerint, idque non ex alio motivo, quàm quia deinceps majori Dei divinarumque rerum notitia & agnitione fuere imbuti. David qui antea peccatis immerſus, Uriæ homicidium minimè apprehendebat (*non te frangat iſta res*) eò quòd omnem DEI timorem depoſuiſſet (*dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum*; hoc enim lumen, ut Hugo Cardinalis declarat, *relinquit hominem propter peccata ejuſdem hominis*) hic, inquam, poſt acceptum divinum lumen, & peccati ſui graviſſimi agnitionem, magnæ ſibi conſcientiæ duxit, quòd vel fimbum veſtis præſcidiſſet illius (*percuſſit cor ſuum David, eo quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul*,) cui pro defenſione vitæ propriæ caput amputare potuiſſet.

Qui fuerant peccatores graviſſimi poſt converſionem ſui à minoribus peccatis abſtinuerunt. 2. Reg. 11. 25. — Pſ. 37. 11. — Hugo Card. — 1. Reg. 24. 6.

7 Sanctus Antonius de Padua hiſtoriam illam adducens, quæ in l. 1. Machabæorum cap. 2. his verbis recenſetur: *Quæ prius erant in nubilo &c.* ita ſcribit: *Nubes peccati intelligentiam obfuſcabat, & divinam lucem, ſive radium divinum expellebat, ſive effugabat. Igitur dum ex aqua aſpergitur ſacratum altare, Sol refulget, qui prius erat in nubilo, quia Chriſtus ſua clementia oculos ad te convertit, quos propter peccatum a te averterat.* Idem quoque divinus prædicator in alio quodam ſermone, ut oſtendat, quantùm ad peccata deteſtanda, & ab iis reſurgendum, hæc peccati, ejuſque malitiæ conferat agnitio, ſequentes ex reſuſcitatione Lazari eruit moralitates; ita enim ſcribit: *Clamat Deus, Lazare veni foras. Excuſat ſe peccator, quia non poteſt: quia, inquit, Lazarus mortuus eſt, Pſal. Oblivioni datus ſum tanquam mortuus a corde. Sed nec iſta eſt excuſatio; nam, inquit, mortuus eſt, quia non eram ibi, quia calce abjeciſti a te; ſed hoc non obſtante, ego dico tibi: Ego ſum reſurrectio & vita, & ad hoc venio per inſpirationem, vel per tribulationem, vel per prædicationem, ut a ſomno excitem te. Tertio clamat: Lazare veni foras, reſp. peccator, Non poſſum, quia jam ſum ſepultus, & jam fæteo in peccato, Pſ. 37. Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices, &c. Sed hoc non ſufficit: Ecce remedium, Vbi, inquit, poſuiſtis eum? Leva in directum oculos tuos, & vide, ubi nunc proſtra-*

Reſiſtentia divinæ gratiæ.

Initium reſipiſcentiæ eſt cognitio peccati.

ſtrata ſit anima tua. Quod ſi non potes, tantùm dic: Domine veni, & vide; veni per gratiam, & vide, hoc eſt, videre fac, ſcilicet ut recognoſcam. Sanctus Bernardinus in ſupradicto ſerm. *de converſione peccatoris*, ita ſcribit: *Etiam paganus Seneca inquit: Initium ſalutis cognitio eſt peccati; unde & quidam alius ait: Non intellecti nulla eſt curatio morbi. Iterùm Seneca: Difficulter ad ſanitatem pervenimus, quia nos ægrotare neſcimus.*

DISCVSVS III.

ARGUMENTUM.

Dæmon peccatori primò Dei, quem peccando offendit, deindè gravitatis peccati notitiam eripit, ut hac ratione quaſi excæcatus, illud committat.

THEMA.

In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros. 1. Reg. 11. v. 2.

Diabolus conatur homini eruere oculum dextrum.

1 CUm Naas Ammonites dimicaret contra Galaad, hic inter anguſtias ſe conſtitutum videns, fœdus cum hoſte ſuo ineundo, ſibi ſuæque vitæ conſulendum eſſe duxit; ac proindè miſſis ad Naas Ammonitem legatis, fœdus eidem obtulit, dicens: *Habeto nos confœderatos, & ſerviemus tibi*. Qui arroganter iiſdem reſpondens, ait: *In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros*. Quæ reſolutio huic innitebatur fraudulentæ machinationi, nimirùm: ſi oculos eorum dextros è capite evulſero, ipſi ſiniſtrum oculum ſcuto obtegentes, velut cæci, & in obſcuro cum Galaaditis congredi, & pugnare cogentur. *Omnia in figura contingebant illis*: Cum enim vita hominis continuum quoddam ſit bellum: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*; Naas, id eſt, Tyrannus infernalis, prout per experientiam in multis videmus, homini peccatori libenter, & ingravatè oculum ſiniſtrum permittit, dummodò oculus dexter illius ſit erutus, id eſt, concedit illi, ut multas retineat devotiones exteriores, v. gr. vota, interceſſiones Sanctorum, jejunia, orationes, eleemoſynas, &c. idque facit, ut haſce devotiones retinentes, ſibi ſtultè perſuadeant, quòd per haſce ab ira DEI ſufficienter tueri ſe poſſint, licèt erutus illis ſit oculus dexter, id eſt, licèt Divinorum præceptorum negligant obſervantiam. Unde Beatus Petrus Damianus ait: *Sæpè malignus hoſtis conſentienti ſibi cuilibet reprobo homini, potiorem partem ſanctitatis, ac lucidi operis adimit, minorem verò artificioſa quadam ſuæ calliditatis induſtria derelinquit, ut in eo quod tollitur, ſit occaſio damnationis; in eo quod remanet, de ſpe fiducia præſumatur, ut peccator ad pœnitentiam non recurrat*. Vel etiam dicere poſſumus, conſuetum inimici noſtri ſtratagema eſſe, quòd oculum dextrum animæ, id eſt, lumen, & agnitionem DEI, & gravitatis peccati, homini ſecum pugnaturo adimat, ut in quodvis obvium, in obſcuro gradiens, impingat, & labatur præcipitium. In vitis Patrum: *Dixit quidam ſenum: Quando cooperiuntur oculi animalis, tunc circuit ad molendinum; ſin autem diſcoopertos habuerit oculos, non ambulat in circuitu molæ: ſic enim & Diabolus, ſi occurrerit operire oculos hominis, in omne peccatum humiliat eum; quòd ſi non fuerint clauſi oculi ejus, faciliùs poteſt effugere ab eo*. Sententia eſt Spiritus Sancti: *In circuitu impii ambulant, quia ex patre Diabolo ſunt, & ideo ſua deſideria patris ejus maligni perficiunt*. Nam & quando de Diabolo in ſacris litteris agitur, communiter cum hoc motu circulari repræſentatur. Unde apud Jobum dicit: *Circuivi terram*. Et Sanctus Petrus de illo ait: *Tanquam Leo rugiens circuit*. Advertendum quoque eſt, quòd Philiſtæi Samſonem ad molam vertendam non alligaverint, niſi poſtquam illum excæcarunt, ut per hoc nobis inſinuetur, quòd ſpiritus maligni hanc habent indolem, quòd primo omnium loco homini eripiant lucem, & agnitionem DEI, & gravitatis peccati; tunc enim ſecuri ſunt, quòd eundem facilè in quemvis inpellent exceſſum, Rupertus Abb. ait: *Moraliter exemplum hoc omni homini cavendum eſt; ſciendum quippè eſt, quod aliquando prius oculus intellectus obtunditur, & poſtmodum animus captus, per exteriora vagatur deſideria, ut cæca mens, quò ducitur, neſciat, & ſe carnis ſuæ illecebris ſubdat*. De Antiocho in libris Machabæorum legitur, quòd *aſcendit Ieroſolymam in multitudine gravi, & intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabra luminis*. Mox ut Jeroſolymam ingreſſus fuit, ſubitò ad templum advolavit; ſed quænam prima præda fuit, quam inde ſuſtulit? Num fortè menſa aurea panum propoſitionis? vel vaſa aurea, aut ditior ſuppellex? vel denique inæſtimabiles Rationalis gemmæ? Nihil horum ſuſtulit, ſed altare aureum, & candelabra pariter aurea. At verò, quodnam in eo latere putatis myſterium? Lyranus in moralitate, per Antiochum Dæmonem intelligit, inquiens: *Certe iniquorum omnium Diabolus caput eſt. Antiochus hic ſignificare poteſt Diabolum*; hic autem myſtica animarum noſtrarum templa ingreditur, dicente Gloſſa: *Animas credentium (quæ verè Dei templum ſunt) errore ſuo polluere contendit*. Sed quo conſilio utitur, ut animas à Deo, qui de ſeipſo dicit: *Ego ſum via, veritas, & vita*, deviare & ſeducere poſſit? Nimirùm altare, & candelabrum aureum illis eripit, id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit, *fervorem ſpiritus, unde aſcendit fumus aromatum orationis, & virtutum, deindè candelabrum luminis, id eſt, gratiam contemplationis*. Primò igitur efficere ſatagit, ut lumen agnitionis DEI extinguat, & fervorem ſpiritus, maximè verò contemplationis, & orationis, diſperdat, ne ſe reflectere poſſit ad bona infinita, quæ per peccatum amittuntur, & ad infinita mala, quæ tum in hac, tum in altera vita inde contrahuntur. Nam ut Chryſoſtom. ait: *Nocte amoto lumine, lignum, plumbum, ferrum, argentum, & lapides pretioſos, & alia omnia, eodem modo & videmus, & judicamus: ita quoq; qui ſordidè, & vitioſè vivit, neque modeſtiæ vim, neque ſapientiæ diſcernit pulchritudinem*. Hic igitur eſt finis, quem inimicus ſibi habet præfixum, dum hoc nobis lumen eripit: ut nimirùm nos in omnem ſcopulum, in quemvis errorem indifferenter, ſine ullo timore, aut Dei reſpectu, impingere faciat. Corvus naturalem hunc inſtinctum habere dicitur, quòd quando morticinum aliquod, aut cadaver ad illud devorandum invadit, oculos illius tanquam primam prædam eruat, & devoret. Idem quoque de corvo infernali aſſerere licet; hic enim, dum animam deprædandi ſuique juris faciendi cauſa aggreditur, primò omnium lumen ei tollit, & agnitionem Dei, efficitque, ut enormitatem, & damna peccati agnoſcere non valeat. Id quod in Davide, quando in adulterium turpiter lapſus eſt, adimpletum videmus; hic enim de ſe lamentatur, inquiens: *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum*.

B. Pet. Dam. l. 6. ep. 5.

Myſticè per oculum dexterum intelligitur agnitio Dei, & gravitatis peccati.

Vit. Patr. l. 5. libell. 11. n. 49.

Pſ. 11. 9.

Joan. 8. 44.

Job. 1. 7.

1. Petr. 5. 8.

Diabolus in circuitu ambulat.

Rup. Abb. l. 2. in Judic. c. 14.

1. Mach. 1. 23.

Antiochus Rex ex templo ſuſtulit altare aureum.

Lyran.

Gloſſ. ord.

Hug. Card.

Myſticè diabolus aufert peccatori altare, id eſt, fervorem ſpiritus.

Chr. h. 4. in Joan.

Diabolus ut corvus primum, quod in cadavere devorat eſt oculus.

Pſ. 37. 11.

2 Quando ſacer textus de Sedechiæ excæcati infelicitate diſſerere incipit, priùs hæc verba præmittit: *Filios autem Sedechiæ occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxitque catenis, & adduxit in Babylonem*. Qua de re S. Anton. de Padua his verbis loquentem, ſi lubet, audiamus: *Dicitur*, inquit, *quòd Nabuchodonoſor oculos Sedechiæ Regis effodit, vinxitque eum catenis, & duxit in Babylonem. Sic Diabolus prius eruit oculos peccatorum, ne ſuam iniquitatem cognoſcant, & poſtea ligat catenis malæ conſuetudinis, & ponit in carcerem obſtinationis, ne exire valeant in lucem confeſſionis*. Deus apud Ezechielem comminatur, inquiens: *Adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum, & ipſam non videbit*. Eſt ſanè ingens à divina juſtitia homini irrogatum ſupplicium, in Babylone clauſis oculis conſtitutum eſſe, eamque coram videre non poſſe, id eſt, peccatorem confuſioni peccati eſſe involutum, nec tamen hanc ſuam miſeriam attendere, aut conſiderare, & ad deplorabilem ſtatum, in quo degit, minimè deflectere poſſe. S. Auguſt. in Soliloquiis, infelicem, in quo ante converſionem ſuam erat, ſtatum his verbis deplorat: *Servus eram, & ſervitutem amabam, & vincula non horrebam; amarum dulce, & dulce amarum credebam; miſer eram, nec cognoſcebam*. Fradulentus adverſarius noſter, intellectus & mentis noſtræ ocu-

4. Reg. 25. 7.

S. Ant. de 182. D. 3. Qu.

Ezech. 12. 13.

Diabolus claudit nobis oculos, ne videamus vincula peccatorum.

S. Aug. c. 6 Soliloq.

Digitized by Google

primi parentes, inundaverunt diluvii aquæ, in favillam redactæ ſunt Sodoma, & finitimæ civitates; ſubmerſus eſt in mari rubro Pharao, in ſervitutem ſæpè traditi ſunt filii Iſrael, crucifixus eſt Dominus. Eccleſiaſticus pariter nonnullas enumerat miſerias, & ærumnas, per quas Deus impios in hac vita caEccleſ. 39. 35. ſtigat; ait enim: *Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata ſunt; beſtiarum dentes, & ſcorpii, & ſerpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios.* Verùm enim verò omnia hujus vitæ acerbiſſima ſupplicia nullam prorsùs proportionem habent cum unica duntaxat ignis Infernalis ſcintilla.

Ex punitione temporali colligitur major æterna.

2 Enim verò Deus in hac vita impios, & peccatorum illorum tot viſibilibus, & extrinſecùs apparentibus flagellat ſuppliciis, ut exindè colligere poſſimus infinitam tormentorum illorum atrocitatem, quæ nobis in futura vita ſunt reſervata: *ut ex his quæ animus novit*, ut Gregorius ait, *ſurgat ad incognita quæ non novit*. Ex ſanctorum Martyrum hiſtoriis conſtat, quòd implacabiles fidei orthodoxæ tyranni, etiam Imperatores, ut Martyres majori cum ſævitia punirentur, ſuppliciorum quæ illis inferebantur, carnificinæ ſæpè perſonaliter adſtiterunt, prout fecit Valerianus in martyrio S. Laurentii; ſiquidem de tormentorum illis illatorum atrocitate mirè gaudebant.
Tob. 3. 23. De Deo autem licèt Tobias dicat: *Non delectaris in*
Eccl. 9. 17. *perditionibus noſtris*; Eccleſiaſticus tamen idipſum clariùs diſtinguit, dum ait: *Non placeat tibi injuria injuſtorum, ſciens quoniam uſque ad inferos non placebit im-*
Placet DEO pœna damnatorum.
Corn. à Lap. *pius: quaſi dicat*, inquit P. Cornelius à Lapide: *Impius non placebit DEO in hac vita, at in altera placebit ei, cum impietatis pœnas luet apud inferos: ibi enim placebit Deo, & Sanctis in pœna, juſta-*
Dion. Carth. Ibid. *que vindicta, qui hic diſplicuit in culpa*. Dionyſius Carthuſianus eundem Eccleſiaſtici textum ſimiliter exponit, inquiens: *Id eſt, nunquam in hac vita placet Deo, & Sanctis ejus, ſecundum quod impius, ſed in inferno placet Deo, & Sanctis ejus, juſta pœna ipſius.*
Job. 22. 19. Citatque textum illum Jobi: *Videbunt juſti, & lætabuntur, & innocens ſubſanabit eos*; id quod optimè
Pſal. 57. 11. cum illis Pſalmiſtæ verbis conſentit: *Lætabitur juſtus, cum viderit vindictam: manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.*

S. Anton. 4. p. tit. 14. c. 6. 3 Porrò S. Antoninus ait: *Quòd peccatum valdè diſpliceat Deo, patet ex ejus perſecutione contra ipſum; perſecutus eſt enim illud in omni loco, ut nullus locus ſit ei tutus. In cœlo primum, ut apparuit in Lucifero, propter unum peccatum ſuperbæ mentis, illum de cœlo dejecit in infernum. In paradiſo, de quo dejecit primos parentes, propter unam culpæ tranſgreſſionem. In terra perſecutus eſt peccatum, immittendo diluvium propter peccata; per ignem in Sodomis, & per abſorptionem à terra Dathan & Abiron. In aere per grandinationem in Ægyptiis; & in inferno, Deuteronomii 32. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima, devorabitque eos cum furore meo.*

Oſtenditur Deo peccatum diſplicere in cœlo & in terra.

Oſe. 12. 14. Apud Oſeam dicitur: *Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus ſuis*: Quæ verba S. Hie-
S. Hieron. ronymus ita exponit: *In ſceleribus ſuis amarum me fecit, qui dulciſſimus eram.* Enim verò ſi vaſtiſſimum Oceanum non aquis ſalſis, ſed nectare plenum, videres una duntaxat fellis ſtilla totaliter amaricari, & veneno imbui, inde ſine dubio peſtiferam toxici illius colligeres malignitatem; jam verò Deus *dulcis*
Pſal. 24. 8. 2. Cor. 1. 4. *& rectus eſt Dominus*: *Pater* quoque eſt *miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra*; & de torrentibus, civi-
Pſ. 45. v. 5. tatem Dei inundantibus, dicit Pſalmiſta: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*; & tamen ſi peſſimum peccati venenum, aliquem in cœlum habere aditum poſſet, illud utique transformaturus eſſet in infernum; & ideò peccatum Deo adeò eſt exoſum, ut ſi DEUS triſtitiæ capax eſſet, inde ſupra omnem modum contriſtandus foret, licèt ſit lætitia & gaudium omnium

Si peccatum poſſet penetrare cœlum illud tranſmutaret in infernum.

S. Bonav. t. 6. Diæt. ſalut. tit. 1. c. 1. Beatorum. S. Bonaventura de Deo inquit: *Non ſolum habet peccatum odio, ſed & quidquid peccatum tangit. Alii homines propter vinum corruptum non projiciunt in mare vaſa aurea, vel argentea, ſed ſervant ea, & vinum effundunt: Deus autem non ſolùm peccatum, ſed etiam vaſa peccati, id eſt, creaturas rationales, ſcilicet animas ad ſuam imaginem factas, & ſuo pretioſo ſanguine redemptas, in odium peccati projicit in oceanum infernalem.* Enimverò quantoperè Deus animas diligat, clarè ſatis colligitur ex illis Pauli verbis: *Nimiam charitatem qua dilexit nos*; Eph. 2. 4.
amat enim illas, tanquam dilectas ſuas ſponſas, eaſdem quoque pretioſo ſanguine, & vita ſua à Satanæ ſervitute redemit, imò eaſdem in ſummis deliciis habet; ideòque dicit: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*: & tamen quando illas culpa mortali coinquinatas eſſe conſpicit, eaſdem per omnem æternitatem torquendas in abyſſum perditionis projicit. Venera- Prov. 8. 31.
bilis Bloſius ait: *Cogita, quantum Dominus deteſtetur, & puniat peccata, adeo ut pleroſque ob unicum peccatum mortale, terribili juſtoque judicio ſuo in æternum damnaverit; ſicut patet in Lucifero, & in Angelis, qui ei conſenſerunt. Liquet etiam, quantum ipſe Deus offenſus fuerit unica tranſgreſſione, quam admiſerunt primi parentes noſtri, Adam & Eva.* Etenim Deus corpus primi hominis propriis plaſmaverat manibus, atque conjugem illius ex coſta ejus produxerat; imò priuſquam illum conderet, ſupremum Sanctiſſimæ Triados conſiſtorium congregatum fuit, ut in animas eorum & noſtras, imaginem & ſimilitudinem ſuam imprimeret, propter quod Pſalmiſta ait: *Minuiſti eum* Pſ. 8. 6.
paulominus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum: omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus; & tamen primus homo, propter unicam duntaxat tranſgreſſionem, è paradiſo ejectus, totque miſeriis oneratus fuit, quibus humanam mortalitatem ſubjectam eſſe videmus; hocque peccatum extra paradiſum terreſtrem, per octingentos & triginta annos, per innumerabiles pœnas expiare debuit, ut in cœleſtem paradiſum aditum habere poſſet: *Iam quid de te fieri debuit*, ſubdit idem Bloſius, *qui ipſum ſanctiſſimum Regem gloriæ toties offendiſti? Hoc profundè attendens, argue & judica teipſum.*

Bloſ. inſt. vit. aſcet. medit. 1. diviſ. 8.
Ob unicum peccatum mortale Lucifer damnatus eſt in æternum.

Propter unicam inobedientiam primi parentes ejecti ſunt ex paradiſo.

S. Petrus, ut primos ſui ſæculi Chriſtianos (qui in idololatrica malitia ſua habituati, ad lucem Euangelii è tenebris errorum ſuorum tranſierant) à peccaris coerceret, lapſum illis propoſuit Angelorum; id eſt, unicum ſuperbiæ peccatum, tanta cum aſperitate caſtigatum; ait enim: *DEUS Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervatos, &c.* Quòd ſi regnum aliquod ingrediens, videres, quòd tertia pars ditiſſimorum, nobiliſſimorum, & potentiſſimorum regni illius Principum ignominioſè ageretur in furcas, idque juſtiſſima ſententia talis Regis, qui cæteroquin ſanctus, mitis, piiſſimuſque exiſtens, ſemper punit citra condignum, quem inde de delictis à talibus Principibus commiſſis formaturus eſſes conceptum? Jam verò conſtat, quòd tertia pars ſtellarum, quæ à cœleſti firmamento cecidit, ſcilicet Principatus, Throni, Dominationes, Poteſtates, Cherubini & Seraphini, à Deo ad inferni patibula fuerint condemnati, eo ſolum, quòd per ſuperbiam evanuiſſent. Quantò igitur magis contremiſcere debet vermis, & viliſſimum terræ lutum? Si enim Magnates DEO familiariores, ſublimiores, & potentiores, propter unicam tranſgreſſionem, irremiſſibiliter & irreconciliabiliter ad carcerem ignis infernalis fuerunt condemnati: quantò magis trepidare debent mancipia, infimi ſtabuli miniſtri, rebelles, & innumerabilium exceſſuum rei? *In Angelis ſuis reperit pravitatem, quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur?* Quòd ſi in regno aliquo, optimis legibus gubernato, in quo recta adminiſtratur juſtitia, videres ipſoſmet Regis filios, vel etiam primos, & nobiliores miniſtros, ſuppliciorum, & tormentorum, reis infligendorum eſſe executores; utique tibi perſuaderes, infinitam quaſi diſplicentiam in iis eſſe reatibus, qui à talibus vindicantur. Jam verò Angeli nobiliſſimi ſunt regni cœlorum Principes, de quibus Sanctus Antoninus ait, quòd infinitam à peccato averſionem habeant; & tamen licèt cæteroquin adeò erga nos benefici exiſtant, attamen ſeveriſſimi efficiuntur juſtitiæ divinæ miniſtri, ad caſtigandos, & extirpandos delinquentes; ac proinde

2. Pet. 2. 4.

Similitudo.

Job 4. 18.
Angeli ſunt ſeveriſſimi juſtitiæ Miniſtri contra peccata.

præ-

Digitized by Google

S. Ant. 4. p. tit. 14. c. 6.

prædictus Sanctus Antoninus ait: *Bonis Angelis diſplicet peccatum, & abominantur ipſum, ſeverèque puniunt, DEO diſponente, ut patet de Sodomitis, quorum civitatibus immiſerunt ignem, & ſulphur. Patet in David, propter cujus vanam gloriam, faciendo numerare populum commiſſam, Angelus Domini percuſſit ex peſte ſexaginta tria millia.*

2. Reg. ult.

Similiter tempore Gregorii Magni viſus fuit hic Romæ Angelus, in horribili illa per peſtilentiam cauſata ſtrage, qui ad interceſſionem ſancti hujus Pontificis, gladium remiſit in vaginam.

De hoc habetur Hiſtoria tempore Gregorii M.

Veruntamen ſi demum videres, quòd ipſemet Rex in propria perſona ſe moveret, ad vibrandum contra reos ferrum, multò magis in conceptu de infinitate horroris, quo talis Rex delicta abominaretur, formato confirmareris, videndo quòd Rex delinquentes propria manu caſtiget. Porrò in ſacris litteris multa hujus veritatis reperiuntur teſtimonia, quòd ſcilicet DEUS immediatè ſemetipſum peccatorum vindicem exhibuerit; pro nunc tamen ad illius probationem unica ſequens ſufficiat hiſtoria Eccleſiaſtica. Nam eo tempore quo gubernante Eccleſiam Victore II. mortuus eſt Henricus II. Imperator, mortui quoque ſunt in diverſis Provinciis multi Principes; eodemque tempore Guitero, Imperatoris Cancellario, ſequens exhibita fuit apparitio & viſio, in qua vidit Dominum in ſolio Majeſtatis ſuæ ſedentem, qui elevato in aera brachio, apprehenſum magno cum impetu vibrabat enſem, & circumſtantibus dicebat: *Reddam ultionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me, retribuam*; poſt quam apparitionem prædicta Principum regni mors ſubſecuta fuit, eaque finita, vidit de novo ſedentem Dominum, qui remiſſo in vaginam gladio, eoque ſuper genua ſua poſito, hunc in modum circumſtantes eſt affatus: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.* Proſequitur verò Baronius referendo prædicti Henrici Imperatoris graves exceſſus, quibus divina juſtitia exaſperata, hæc ei ſuiſque Principibus ſupplicia meritò immiſerat.

Baron. ann. 1056. n. 1.

Viſio Guiteri.

Cur peccatum quod breviſſimo tempore committitur in æternum puniatur.

4 Quæri hoc loco haud incongruè poteſt, cur culpa, quæ nonnunquam breviſſimo tempore committitur, pœna tali, quæ quaſi infinita eſt, & ſempiterna, à DEO puniatur. Pro cujus quæſtionis reſolutione, neceſſum eſt, adæquatum omnium ſuppliciorum quæ DEUS in hac & in altera vita peccato deputavit, formare conceptum; ac tum demum cum univerſa Theologorum Schola credere, quòd Deus nihilominus peccatum mortale, etiamſi unicum, & ſola cogitatione commiſſum, citra condignum puniat; etiamſi illud pœnis infernalibus, earumque infinitate caſtiget. Meritò autem idipſum credere debemus, prouti ex ſequenti Abulenſis doctrina colligitur: *Peccatum enim*, ut ipſe ait, *eſt omnium malorum peſſimum, quia etiam minimum peccatorum eſt ſecundum ſuam ſpeciem pejus omni pœna, etiam pœna gehennæ.* Et ideò anima unico duntaxat minimo peccato mortali obnoxia, poſtquam in inferno per centies mille milliones ſæculorum punita fuerit, nihilominus longè minùs, quàm merebatur, caſtigata erit, eritque ſemper verum dicere, animam talem citra condignum, id eſt minùs quàm merebatur, fuiſſe punitam. Imò ſi is, qui Deum mortaliter offendit, omnibus ſubjaceret ærumnis, & tormentis, quæ ab univerſo genere humano, ab Adam uſque ad finem mundi, tolerata fuiſſent; cunctiſque Martyrum ſuppliciis, ac omnibus dæmonum & infinitorum damnatorum (ſi illorum tot eſſent) puniretur tormentis, nihilominùs ſemper eſſet verum dicere, talem pœnam levem, & citra condignum illatam ſuſtinuiſſe; ſiquidem inter pœnam & culpam nulla reperiri poteſt proportio, quia hæc eſt offenſa Dei infinitæ majeſtatis & bonitatis, finiti autem ad infinitum nulla eſt proportio. Meritò igitur S. Bonaventura inquit: *Qui peccat in bonum infinitum intenſivè, & extenſivè, deberet utroque modo infinitè puniri: & quia creatura non poteſt habere infinitatem intentionis, ſuſcipit alteram, ſcilicet infinitatem durationis, cum firmitate acerbitatis. Unde Auguſtin. epiſt. 49. ait: Non actus temporalis facit, ut peccatum mortale æternaliter puniatur, ſed circumſtantia illius, in quem peccatur, qui cum ſit æternus, implentibus mandata æterna bona promittit, peccantibus verò pœnam comminatur æternam; & ideo idem dicit: Dignus eſt malo æterno, qui in ſe peremit bonum, quod poſſet eſſe æternum.*

Abul. in cap. 46. Gen.

Omnis pœna quæ propter peccatum grave infligitur, eſt citra condignum.

S. Bonav. in c. 6. Luc.

Porrò quòd peccator in inferno divinæ juſtitiæ nunquam ſatisfacere queat, idipſum Abulenſis ſequenti convincenti ratione oſtendit, dum ait: *Verum eſt, quod peccatores detruduntur in infernum, quia debitores ſunt, & donec ſolvant, ibi manent; & ideo quia nunquam ſolvent, manebunt ibi in æternum; & non ſolùm nunquam perſolvent totum debitum, ſed etiam nunquam incipient ſolvere minimam partem debiti. Et apparet primò, quia ſi aliquantam partem ſolvere poſſet in inferno peccator de debito peccatorum ſuorum, neceſſe erat quod in longo tempore totaliter ſolveretur.* Hoc autem in inferno per quamcumque longitudinem temporis fieri non poſſe, idem Author oſtendit: *Quia ſolvere debitum peccatorum, eſt ſatisfacere DEO in quem peccavimus, & ad ſatisfaciendum Deo, oportet, quod ille acceptet ea, quæ offeruntur: ſed DEUS non acceptat aliquid factum, vel toleratum à peccatore, quia extra charitatem eſt; ergo nunquam poterit ſatisfacere.*

Abul. c. 5. in Matth. q. 116. 15. c. 18. Quia peccatores nunquam ſolvent totum debitum, ideò manent in inferno in æternum.

Præter prædictas autem rationes Sanctus Bonaventura plures alias his verbis adducit: *Quia homo peccavit in ſuo æterno, meritò punietur in æterno Dei. Item materia ignis eſt æterna, ſcilicet macula peccati, ergo & pœna. Item peccatum eſt contra illum qui eſt infinitus, ergo pœna debet eſſe infinita: ſed hoc non poteſt eſſe acerbitate, unde oportet quod fiat diuturnitate. Item cum homo peccat, errat in infinitum, quia finitum præponit infinito; unde congruè debet eſſe pœna infinita.* In hujus confirmationem ait Sanct. Auguſtinus: *Quantò magis homo fruebatur Deo, tantò majori impietate deliquit in Deum, & factus eſt malo dignus æterno, qui hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet æternum.* Idem Seraphicus Doctor ubi ſupra ait: *Mala voluntas reproborum æterna eſt, ergo & pœna. Quando arbor amputatur, quocunque cadit, ibi ſemper permanet. Peccator moritur inimicus Dei, odiumque erga Deum, ſecum defert; ergo cum eodem odio permanet in æternum. Item oſtenditur exemplis* (eſtque hæc ultima Doctoris Seraphici ratio) *quia venditio momentanea dat jus poſſidendi perpetuum, & vulneratio momentanea cicatricem infert perpetuam.*

S. Bonav. l. 7. compend. Theol. verit. c. 11. Quia mala voluntas eſt æterna, ideo & pœna.

S. Aug. l. 21. de civit. Dei. cap. 12.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Homo per peccatum beſtiis fit ſimilis, imó pejor illis evadit.

THEMA.

Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Pſ. 48. v. 13.

1 QUòd ſi quis adæquatum enormitatis peccati velit formare conceptum, huic neceſſum erit, ut in pondere ſanctuarii, in una bilancis parte, magna illa adorandæ Trinitatis ponat verba: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*; in alia verò bilancis parte, ponat caput aſini, credatque firmiter æternæ, & primæ Veritati aſſerenti: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis &c.* hac enim ratione abominabilem, & deteſtabiliſſimum agnoſcet peccati effectum, quo ſcilicet peccator beſtiis ſimilis efficitur. Porrò innumerabilia ſunt Sacræ Scripturæ loca, in quibus peccator irrationabilium animalium nomine indigitatur. S. Paulus in epiſt. 1. ad Corinthios, de reſurrectione corporum noſtrorum diſſerens, hac loquendi utitur phraſi: *Non omnis caro eadem caro, ſed alia quidem hominum; alia verò pecorum.* At verò inquies: quid caro animalium cum carne Chriſtianorum in reſurrectione corporum commune habebit? Sanctus Ambroſius myſterium explicat, dicens: *Alia eſt caro hominis, id eſt ſervi Dei, alia eſt caro pecoris, id eſt peccatoris, & infidelis*; nomine igitur beſtiæ Sanctus Paulus perditæ ſalutis hominem indicare intendit, ſiquidem hic *comparatus eſt jumentis inſipientibus.* Salvator noſter S. Petro tanquam

Ponitur peccati enormitas ad ſtateram. Gen. 1.

1. Cor. 15. 39. Peccator venit nomine beſtiarum.

S. Ambr. de ſymb. Apoſt. cap. 5.

quam ſuo electo in terris Vicario, indicare volens, ut paganos quoque, qui ad fauces uſque peccatis & vitiis immerſi erant, ad fidem & legem Euangelicam admitteret, hunc modum obſervavit: *Aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret, & cum eſuriret, voluit guſtare; parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli; & facta eſt vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.* Quibus verbis Deus S. Petro gentium quoque converſionem imponere voluit; id verò quod vel maximè propoſito noſtro deſervit, eſt, quòd impios gentiles, per bruta, & quadrupedia, in hoc linteo contenta, delineare voluerit: *Utpotè qui ferarum modo beſtiali viderentur induti ſævitia*, inquit S. Ambroſius, *niſi Spiritus ſanctificatione miteſcerent.*

Act. Apoſt. 10. 9.

S. Ambr. l. 2. de Spir. S. cap. 11.

2 Chriſtum per infelicem illum hominem, qui ab Hieruſalem deſcendit in Jericho, peccatorem ſignificare voluiſſe, indubitatum eſt; hic enim à recta divinorum præceptorum ſemita per peccatum devians, non ſolum omnibus bonorum operum meritis ſpoliatur, verùm etiam ſaucius efficitur in donis naturalibus; nam ut S. Bonaventura in ſermone quodam ſuper hoc Euangelium inquit: *Quatuor miſerias incurrunt homines, cum peccant; cœleſti gloria privantur, dæmonibus ſubjugantur, bonis gratuitis exſpoliantur, in bonis naturalibus vulnerantur.* Quod verò intento noſtro præcipuè congruit, eſt, quòd prudens ille Samaritanus, ſaucium hunc hominem curaturus: *imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum.* Etenim cur non potiùs alterius cujuſpiam ope adjutus, portavit illum in brachiis ſuis, ipſumque in honeſtius aliquod hoſpitium, quàm ſit ſtabulum, deduxit curandum? Sanctus Ambroſius reſpondet: *Jumento imponit, dum peccata noſtra portat, & pro nobis dolet; homo enim jumento ſimilis factus eſt.* Et verò cum in ſaucio hoc homine peccator denotetur, cuinam illum aptiùs imponere poterat, quam jumento? Et cuinam loco illum congruentiùs intuliſſet, quàm in ſtabulum? *Potius in ſtabulum, quam in domum introduxit*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ut præſentis vitæ fœtores atque moleſtias attendamus.*

Luc. 10. 34. Peccator denotatur in illo vulnerato deſcendente in Jericho.

S. Bonav. ſer. in Euang.

S. Ambr. Ib.

Dion. Carth.

3 Chriſtus Dei Filius, ut humanam redemptionem operaretur, in terram deſcendens, etiamnum virgineo utero matris incluſus, perfectiſſimum habebat rationis uſum; ac proindè Propheticum ait oraculum: *Fœmina circumdabit virum: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, butyrum & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum.* Alii porrò infantes, ibi, & tunc naſci debent, ubi, & quando de ipſis divina diſpoſuit providentia; non verò item filius Dei, qui incarnationem, & natales ſuos ibi habuit, ubi incarnari & naſci elegit; ac proindè cur non potiùs naſci voluit in Sancto Sanctorum templi ſui, quod erat Hieroſolymis? Aut verò ſi incognitus in loco paupere in lucem edi amabat, cur non eſt natus in Nazareth, quemadmodum ibi incarnatus fuerat; erat enim locus ita obſcurus, ut communi proverbio diceretur: *A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Cur ſanctiſſimam matrem ſuam urget, ut eat in Bethlehem, ibidemque in ſtabulum ſe recipiat, ipſum in medio bovis & aſini paritura? *Omnia in ſapientia fecit*: In hoc ſtabulo poſitus, ut Eccleſia canit: *Vagit infans inter arcta conditus præſepia.* Et quidem ſi Virgo Deipara ab ipſo ploratus ſui cauſam interrogaſſet, inquit S. Vincentius Ferrerius, utique reſpondiſſet: *Quia intro hunc locum beſtiarum*; jumentum enim illud & bos præfigurant peccatores, pro quibus redimendis in terram deſcendi. Hugo Cardinalis ſuper illa verba S. Lucæ: *Reclinavit eum in præſepio*, inquit: *Reclinavit eum, ut cibum jumentorum; homo enim jumentum factus eſt. Pſ. 45. Homo, cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis, & ſimilis factus eſt illis: ideo Dominus factus eſt fœnum, quod eſt cibus jumentorum, id eſt caro, Iſa. 40. Omnis caro fœnum.* Clariùs autem Didacus Stella interrogat: *Quare in præſepio animalium & beſtiarum loco? Quia Adam erat in paradiſo terreno, & cum honore; cum autem miſere lapſus fuit, animal factus eſt, & in locum animalium ejectus: cum autem puer iſte hominem perditum quæreret, eum in loco ſuo quærit, præſepium enim locus eſt jumentorum. Conſideret rogo peccator, ibi Dominum eſſe voluiſſe, ubi ſua peccata illum collocaverant.*

Cur Chriſtus in ſtabulo naſci voluerit.

Jerem. 31. 22. Iſa. 7. 15.

Joan. 1. 46. Chriſtus poſitus fuit in præſepio ut cibus jumentorum, id eſt peccatorum.

S. Vinc. Ferr. ſerm. 3. in Dom. 10. poſt Trinit.

Luc. 29. Hugo Card.

Did. Stel. ib.

4 Verum quidem eſt, homini à primis ſuis natalibus datum fuiſſe ſuper omnia, quantumvis ferocia, animalia plenum dominium; illud verò propter peccatum protinùs amiſit; unde Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Præſit piſcibus maris, &c.* ita ſcribit: *Hoc exponit Gregorius in moralibus, dicens: Non eſt data homini prælatio, ut dominetur ſubditis, ſed beſtiis terræ, & volucribus, & piſcibus, & hominibus, in eo quod induunt faciem horum.* Verba autem quæ ſequuntur, propoſito noſtro aptè congruunt; ſubdit enim: *Ubi enim non delinquimus, pares ſumus*; & conſequenter, quando divina tranſgredimur præcepta, pares beſtiis efficimur: *Quando primus homo peccavit*, inquit Clemens Alexandrinus, *& DEO non obedivit: & jumentis, inquit, aſſimilatus eſt homo, qui quod præter rationē aberraſſet, meritò rationis expers æſtimatus, comparatur jumentis.* Sæpiùs conſideravi, quòd in breviſſimo unius diei ſpatio, poſtquam creatus fuit homo, nutrimentum illius, quo ſuam debebat ſuſtentare vitam, ei mutatum fuerit; priùs enim DEUS dixerat: *Ex omni ligno paradiſi comedes*; in capite verò ſequenti ei præcepit: *Comedes herbam terræ.* Cur autem DEUS hominem à pomis, & arborum fructibus, tam ſubitò ad herbas terræ tranſire fecit? Facilis eſt reſponſio; quia quamdiù in ſtatu innocentiæ erat, voluit, ut cibo nobiliori ſuſtentaretur: at verò poſtquam Divinam prævaricatus eſt prohibitionem, *comparatus eſt jumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis*; & ideò tunc Deus voluit, ut inſtar aſinorum herbam depaſceret. Vix ambo primi homines peccaverant, cum ecce DEUS illos pellibus tegere voluit animalium; ait enim ſacer textus: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.* Forſitan ex vobis erit, qui dicat, protoparentes in ſtatu innocentiæ ob nuditatem ſuam minimè erubuiſſe; poſt peccatum verò nudos ſe videntes, verecundatos fuiſſe & confuſos, At verò licèt verè id ſe ita habeat, non tamen ob id neceſſe erat, ut Deus ipſe illos contegeret, quia jam ipſimet de tegumento ſibi proſpexerant; dicit enim Moyſes: *Tulit de fructu illius, & comedit: dedit viro ſuo, qui & comedit, & aperti ſunt oculi amborum.* Quidnam verò viſa nuditate ſua ambo primitùs fecerunt? Subdit ſacer textus: *Cumque cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.* Sufficienter igitur confuſibilem nuditatem ſuam contexerant: ut quid ergo DEUS animalia excoriare voluit, pro habendis pellibus, quibus inobedientes & rebelles illos veſtiret? Sanctus Auguſtinus hanc reddit rationem: *Primi parentes noſtri, authores peccati generis humani; Adam & Eva, facti mortales, dimiſſi ſunt de paradiſo; & ut ſignificaretur ipſa mortalitas eorum, induti ſunt tunicis pelliceis, de pellibus enim tunicas factas accepimus; pelles autem detrahi non ſolent, niſi de animalibus mortuis, ergo pellium nomine mortalitas illa figurata eſt illorum.* S. Gregorius Nyſſenus verò aptiùs ad propoſitum noſtrum obſervat, quòd Deus ſciens illos per peccatum beſtiis factos fuiſſe ſimiles: *Comparatus eſt jumentis, &c.* illos juſſerit deponere folia ficus, quibus veſtiti erant, ipſoſque pellibus induerit animalium, quibus in tranſgreſſione præcepti ſui aſſimilati fuerant. Voluit igitur, *ut foris pelle belluina uterentur, qui intus belluina cupiditate animam deformarant; & qui aſpirarant ad divinam naturam ſuperbiendo, intelligerent ſe peccando degeneraſſe in belluinam.* Idipſum quoque S. Eucherius obſervavit, dum ait: *Cum homo per ſuperbiam Deus eſſe appetiit, uſque ad bellurarum mortalitatem dejectus eſt*; ſeu potius dicamus: *Ad bellurarum naturam*; ſiquidem *cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis, &c.*

Hugo Card. in cap. 1. Gen. Propter peccatum homo perdidit Dominium ſuper omnia animalia.

Clem. Alex. lib. 1. Pædag. c. 13.

Gen. 2. 17.

Gen. 3. 18. Ratio quare poſt eſum pomi protoparentes jubentur comedere herbam terræ.

Gen. 3.

S. Aug. in Pſ. 103. conc. 1. Quare Adam & Eva fuerint induti ſtolis tunicis pelliceis.

S. Greg. Nyſſ. in vita Moyſ.

S. Euch. in Gen.

5 Quòd ſi verò à Geneſi ad Exodum tranſitum facere velimus, aliam quandam hujus veritatis reperiemus

reperiemus

Digitized by Google

riemus probationem, ſcilicet peccatores beſtiis ſimiles eſſe. Enimverò totus Hebraiſmus in planicie montis Horeb conſtitutus, moræque quam Moyſes in monte Sina cum Deo, ut legis tabulas ab illo reciperet, trahebat, planè impatiens; ſeditioſè, & tumultuariè cucurrit ad Aaronem, minitabundúſque ei dixit: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant:* quibus Aaron

Exod. 32.

dixit: *Tollite inaures aureas de uxorum, filiorumq; & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me. Fecitque populus, quæ juſſerat, deferens inaures ad Aaron: quas cum ille accepiſſet, formavit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem.* Circa quod Aaronis factum

Quare Aarō ex accepto auro fecerit vitulum.

meritò quærendum venit, cur Aaron ex accepto ab Hebræis auro, bovem fuderit conflatilem, quandoquidem populus non hunc, ſed Deos, ſupremaque, ac cœleſtia ab ipſo numina ſibi dari petierat? Quænam eſt Deum inter, & bovem proportio? *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ autem conventio Chriſti ad Belial? Quis conſenſus templo Dei cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus.* Similem ferè quæ-

2. Cor. 6. 15.

Ratio Abul. rejicitur. Abul. q. 11. ibid.

ſtionem movet etiam Abulenſis; quærit enim, quidnam Aaronem permoverit ad fundendum Hebræis potiùs vitulum, quàm alterius cujuſpiam animalis, vel aliam quamcunque figuram? Et inter alias, quas tradit reſponſiones, una hæc eſt: *Aliter dici poteſt, quòd fuerit factum hoc ad ſimilitudinem Dei magni Ægyptiorum, qui eſt Apis bos, quem ſæpè Hebræi in Ægypto viderant, atque coluerant; ſuo ergo obtentu vitulus fabricatus eſt.* Hoc tamen vix ſuſtineri poteſt, quòd ſcilicet Aaron ex induſtria, & data opera vitulum fabricarit; quia, ut Cornelius à Lapide deducit, Aaron allatum ſibi ab Hebræis aurum, ſine omni adhibita forma, aut figura conjecit in ignem, quod inde liquefactum egrediens, vituli formam caſualiter, & fortuito eventu præ ſe tulit (dico caſu, ſcilicet quantùm ſpectat Aronem, non verò quatenùs divinam vitulus ille reſpiciebat providentiam) idque evidenter ex reſponſo ab Aarone Moyſi dato colligitur;

Corn. à Lap. approbatus. Exod. 32. 21.

quando enim Moyſes iratus ei objecit: *Quid tibi fecit hic populus, ut induceres ſuper eum peccatum maximum? Reſpondit ei Aaron frater ejus: Ne indignetur Dominus meus: dixerunt mihi: Fac nobis Deos, qui nos præcedant; quibus ego dixi: Quis veſtrum habet aurum? Tulerunt & dederunt mihi, & projeci illud in ignem, egreſſuſque eſt hic vitulus.* Et idcò ulteriùs hic inquirendum eſt, quo fine divina providentia diſpoſuerit, ut pretioſum illud metallum in ignem conjectum, in formam & ſpeciem vituli mutaretur?

Job 5. 6. Hebræi fuerunt ſimiles bovi.

Nam ut Job ait: *Nihil in terra ſine cauſa fit.* Ambroſius igitur, à Lipomanno in catena ſuper Exodum citatus, difficultatem hanc ſolvit, aſſerendo id ſequenti factum fuiſſe myſterio; ut ſcilicet per hoc denotaretur, quòd omnis malitia, atque perfidia aliquid in ſe beſtiale contineat: *Quod omnis perfidia ſimilis immanitatis, atq; beſtialis inſipientiæ ſit.* Vultis autem videre, quàm

S. Ambr. in cat.

Hebræi bovi ſimiles extiterint, quem velut Deum adorarunt? *Cum in honore eſſent, non intellexerunt;* ſed omne rationis ſanum amiſerunt judicium; dixerunt enim Aaroni: *Fac nobis Deos.* Ecce tibi, mox ut in corde ſuo idololatriæ conceperant peccatum, mox omni ſe cerebro exuerunt; id quod D. Chryſoſtomus

Chr. h. 5. de pœnit.

in hæc verba diſcurrendo oſtendit: *Si Dii, quare dicis: Fac; quomodo enim Dii, qui fiunt? Sic malitia obcæcans ſibiipſi repugnat, & ſemetipſam extinguit.* Hebræi per tot annos tam evidentem experti circa ſe fuerant veri Dei aſſiſtentiam: (*Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus*) In illo, quod tot annis per de-

Pſ. 75. 2.

ſertum continuarant, itinere viderant circa ſe patrata miracula; & ſpecialiter quando Deus, velut dux, ipſos in prodigioſa nubis columna per diem, & in columna ignis per noctem præceſſerat; & tamen unanimiter bovi metallino, & immobili in numero plurali dicebant: *Hi ſunt Dii tui, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Po-

Matth. 18.

teſtnè hac dari major ſtoliditas? *Unus factus eſt vitulus,* inquit Chryſoſtomus, *& clamat ingratus populus: Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt, &c.*

Quare qui aliis dicuntur ſcandali materiæ de ... erga cum

6 Ingenioſa eſt illa reflexio, quam Chryſologus facit circa ſupplicium, ab increata, & incarnata Sapientia præſcriptum illis, qui proximos ſuos ſcandalizare præ-

ſumunt; dicit enim Salvator noſter: *Impoſſibile eſt, ut non veniant ſcandala; væ tamen illi, per quem veniunt.*

Lapide molari. Luc. 17. 1.

Bonum eſt illi, ſi lapis molaris appendatur collo ejus, & projiciatur in mare, quam ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis. At verò, cur cœleſtis hic Magiſter novum hunc ſcandali reos puniendi modum adinvenit? Nunquid ſuffeciſſet dicere, ſuſpendendum ad collum ipſorum eſſe ingens quoddam ſaxum, quo in mare ſubmergerentur? Quonam igitur myſterio lapidem molarem illis appendendum eſſe dicit? *Quare non lapis, ſed lapis molaris?* Idem S. Pater poſt varia adducta myſteria, tandem ad propoſitum noſtrum inquit: *Ut inde ſumat pœnam, unde ſumpſit & ſenſum; & exæquetur jumentis inſipientibus, qui noluit hominibus ſuperna ſapientibus comparari.* Quia igitur molam aſini vertunt, ideò illis per ſcandalum datum in aſinos tranſmutatis, lapis molaris appenditur.

Filii Heli facti ſunt velut equus, & mulus.

7 Obſtervaſtiſnè aliquando phraſim illam loquendi, qua Spiritus Sanctus ad ſacrilegia, impiaſque extorſiones, à filiis Heli ſummi Sacerdotis commiſſas exprimendas utitur? Audite Prophetam Samuelem, juſſu ipſiuſmet Dei, prædictis filiis hiſce verbis improperantem: *Quare calce abjeciſtis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi, ut offerentur in templo?*

1. Reg. 2. 29.

Nunquid igitur filii Heli equi erant, aut muli, ut calcibus aliquem petere poſſent; & non potiùs homines, quemadmodum ſunt alii? Ita quidem eſt, ſed propter libidinem ſuam facti fuerant, *ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus. Fera quippe animalia,* ut S. Gregorius ait, *ſolent ſibi adhærentia calce repellere;* tales autem illi erant, utpotè qui per rapinas,

Pſ. 31. 8. S. Greg. l. 2. in c. 2. lib. 1. Reg.

violentias, & carnalitatem ſuam, populum à cultu divino retrahebant, ita ut ad illum nullus auderet accedere. Obſervandus quoque eſt modus, quo Jeremias adulteros deſcribit; ait enim: *Mœchati ſunt, & in domo meretricis luxuriabantur: equi amatores, & emiſſarii facti ſunt, unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.* Unde Origenes, hunc textum conſiderans,

Jerem. 5. 8.

Orig. h. 5. in Ezech.

inquit: *Iſte non homo, ſed homo equus.* S. Ignatius Martyr, ut S. Hieronymus ſcribit, dum Antiochia Romam duceretur captivus, lamentabatur, inquiens: *De Siria uſque ad Romam pugno ad beſtias, in mari, & in terra, nocte dieq; ligatus cum decem Leopardis.* Et ne fortè

S. Hier. de Script. Eccl. Milites cuſtodientes S. Ignatium vocantur Leopardi.

cuipiam in mentem veniret, quaſi in ejus ſocietate quidam, in Siriæ vaſtiſſimis ſylvis capti, vincti fuiſſent Leopardi, & aliæ feræ, Imperatori pro ſingulari munere donandæ, vel in theatris exhibendæ; ideò Sanctus Martyr protinùs ſubjunxit: *Hoc eſt militibus, qui me cuſtodiunt.* At verò, cur hoſce milites truculentas appellat beſtias? Nimirùm, quia præter idololatriam, quam profitebantur, milites hi adeò malignæ naturæ erant, ut Sanctus Martyr de illis dicat: *Quibus cum benefeceris, pejores fiunt; iniquitas autem eorum mea doctrina eſt.*

8 Notat Cardinalis Baronius, quòd S. Paulus Judæos, à quibus Epheſi infeſtabatur, beſtias appellarit: *Si (ſecundum hominem) ad beſtias pugnavi Epheſi.* Quo

Baron. an. 55. 4. 1. Cor. 15. 32. Paulus vocat Judæos beſtias.

nomine utique non inſinuatur, Apoſtolum cum feris pugnaſſe, ſed potiùs cum perfidis Hebræis luctatum fuiſſe (tametſi nonnulla ſcripta apocrypha, quæ acta Pauli intitulantur, contrarium aſſerant): voluit enim hoc nomine moleſtias exprimere, à ſe in Aſia toleratas, prout exponunt Tertullianus, & Joannes Chryſoſtomus; adeòque per beſtias homines beſtiales intelligit; id quod prædicto S. Ignatii Martyris exemplo præfatus Cardinalis manifeſtiùs declarat. Qui etiam in eiſdem Annalibus probare ſatagit, in hoc eodem ſenſu intelligendum eſſe Apoſtolum, quando Roma ad Timothæum in hæc verba ſcripſit: *Dominus autem mihi adſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus ſum de ore leonis;* id eſt, à crudelitate Neronis, non verò à leonum faucibus; horum enim voracitati nunquam fuit expoſitus.

2. Tim. 4. 17.

6 Conſideraſtiſnè aliquando textum illum Iſaiæ cap. 37. ubi dicitur: *Cum fureres adverſum me, ſuperbia tua aſcendit in aures meas; ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam veniſti?* Porrò frænum equorum ori

Iſ. 37. 29. Regi Sennacherib, ut jumento Deus impoſuit frænum.

immittitur, annulus autem bubulorum naribus inſeritur. At verò quænam erat hæc beſtia, cui Deus hoc

Digitized by Google

ſupplicium comminatur ? Impius nimirum Sennacherib, qui Jeroſolymam deſtruere conatus fuit, quamvis caſſo, & irrito eventu; hic enim Deum verum riſu & ſannis impetens, ipſemet potiùs à Deo deluſus fuit, quando exercitum quendam, centum octuaginta quinque millia militum numerantem, in unica nocte inviſibili manu occiſum videre debuit; hic igitur impius haud immeritò equo, & bubulo aſſimilatus fuit. Quis enim eſt, qui neſciat, Nabuchodonoſorem, qui cum Deo contendere non dubitavit, à Deo condemnatum fuiſſe, ut per multos annos cum feris in ſylvis miſerabiliter conviveret ? En contrà eum à ſacro textu allatam, & à Deo pronuntiatam audite ſententiam:

Dan. 4. 12. *Alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris ſunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ; cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei.* In quo nimirùm ſupplicio Deus toti mundo manifeſtum facere voluit, quòd impii propter peccatum beſtiis, & feris ſylveſtribus ſimiles evadant. Unde Theodoretus de Sennacherib præfato ita ſcribit: *Vt brutum tractat Dominus eum, qui anima rationali præditus, rationem corrumpit: In chamo, & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te: multa flagella peccatoris.* Sanctus Hieronymus ad Marcellam ſcribens, ſequentem adducit Pſalmiſtæ verſiculum: *Domine in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges.* Impreſſa namque nobis DEI imago, per peccatum deſtruitur, utpotè per quod in bruta degeneramus. In ſcenis comicis hic Herculem, alius Centaurum, alter Martem repræſentat: ita & nos tot habemus perſonarum ſimilitudines, quot peccata. D. Chryſoſtomus quendam perditæ ſalutis hominem interrogat, inquiens: *Vndenam dignoſcere potero, in te eſſe animam humanam, qui inſtar muli recalcitras, velut camelus ulciſceris injurias, inſtar urſi mordes, rapis ut lupus, tanquam ſerpens fraudulentias exerces, impudicus es ut canis: quonam igitur modo te anima rationali informatum eſſe agnoſcere potero?* S. Paulinus in epiſtola quadam ad Severum, de Nabuchodonoſore ita ſcribit: *Non ſolùm à regnis, ſed à ſenſibus exulabat humanis; coma triſti leonem, uncis unguibus vulturem, ſenſu & pabulo bovem referens;* moxque rationem reddit, cur infelix ille Nabuchodonoſor non unam, ſed plures feras corpore ſuo repræſentarit; nimirùm: *Ne unius tantum belluæ ſimilitudinem ferret in pœnis, qui multarum ſimilis fuiſſet in moribus.*

(Marg.: Theod. in Iſ. — Pſ. 31. 9. — S. Hier. ep. 18. — Pſ. 72. 20. — Homo perditæ ſalutis habet mores diverſorum animalium. — S. Paulin. ep. 4. ad Sever.)

10 Parabola filii prodigi ab Incarnata Sapientia eo fine compoſita fuit, ut miſerabilem repræſentaret ſtatum, in quem is, qui à lege divina deviat, & à DEO Patre noſtro procul abit, miſerè devolvitur. Obſervaſtisnè in quantam miſeriam infelix ille filius redactus fuerit ? Nimirùm, ut conviveret cum porcis, nec non ut famem glandibus exſatiare volens, neminem inveniret, qui eas illi porrigeret: *In ſordibus enim, & in fœtore vivat, neceſſe eſt,* inquit Sanctus Ambroſ. *ea anima, quæ Deum fugit.* Regius Propheta ait: *Ipſe liberavit me de laqueo venantium.* Sed quid dicis, ò David ? Ergonè homines feræ ſunt, ut illis laquei tendantur ? Ita eſt, inquit S. Bernardus: *Quid ſuperbis, o homo ? Vide, quia beſtia factus es, cui venandæ laquei parantur.*

(Marg.: Luc. 15. Adumbratur peccator in filio prodigo. — S. Ambr. lib. — Pſ. 90. 3. — S. Ber. ſ. 3. ſuper Pſ. Qui habitat.)

11 Sed quid diceres, ò peccator, ſi te jumentis, & feris pejorem eſſe oſtenderem ? Enimverò quis eſt, qui ignoret, quòd quando falſus Propheta Balaam jumento ſuo inſidens, contra voluntatem Dei, ad maledicendum populo Hebræo, proceſſit, aſina cui ipſe inſidebat, ſe plus ipſo cerebri habere probarit; ſiquidem non ſolùm recalcitravit, nec ulteriùs progredi voluit; verùm etiam benè articulata voce humana eum reprehendit ? S. Nilus de leonibus Danielem circumſedentibus ita ſcribit: *Danielem cum homines perdidiſſent, leones ſervabant. Quem homines ex invidia injuſtè damnaverant, leones cuſtodierunt.* S. Cyprianus pariter ait: *Feræ parcunt, aves paſcunt, homines inſidiantur, & ſæviunt.* Etenim corvi famelici cuſtodiebant carnes, eaſque intactas Eliæ deferebant; leones ſanctorum hominum cadavera, à tyrannis eorum voracitati expoſita, nec non & aliæ aves rapaces, & voraces, velut vigiles cuſtodiebant, & tuebantur; quod idem innumerabiles aliæ præſtiterunt feræ, licèt à carnificibus in theatris ad eos dilaniandos exſtimularentur; & tamen impii perſecutores, idipſum videntes, magis magiſque contra innocentes ferocire, & ſævire non dubitabant; undè manifeſtè deducitur, perfidiam ipſorum illos ipſiſmet beſtiis irrationabiliores reddidiſſe, magiſque beſtiales.

(Marg.: Num. 22. 23. Imò peccator eſt pejor beſtia. — S. Nilus in Aſcet. — S. Cypr. de or. Dom.)

TRACTATUS LXXII.

DE PECCATI

Et Peccatoris Ignorantia.

DISCURSUS SEX.

DISCURSUS I. Qui Dei veram habet notitiam, illum offendere nequit; & ideò peccator peccare volens, Deum priùs à mente ſua repellit.

II. Quodlibet peccatum ignorantiæ nomine appellatur ob defectum veræ notitiæ ipſius Dei; mox enim, ut Deus peccatori ſui, & gravitatis culpæ notitiam communicat, idem peccator illud deteſtatur.

III. Dæmon peccatori primo loco Dei, quem offendit, & gravitatis peccati notitiam eximit, ut hac ratione quaſi excæcatus illud committat.

IV. De peccato ſub tenebrarum, & cæcitatis metaphora diſcurritur.

V. Peccatorem, qui ſe à ſenſualitate ſua in peccatum ſeduci permittit, omni judicio, & ratione deſtitutum eſſe, probatur.

VI. De ſtultitia, in quam peccatum nos inducit, diſſeritur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Qui Dei veram habet notitiam, illum offendere nequit; & ideò peccator peccare volens, Deum priùs à mente ſua repellit.

THEMA.

Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt. 1. Jo. 2. v. 4.

1 SAnctus Joannes Apoſtolus mendacii redarguit illum, qui notitiam DEI ſe habere profitetur, & tamen eodem tempore divina ejus præcepta prævaricatur: *Qui dicit ſe noſſe Deum, &c.* Ipſe namque à Deo illuminatus, impoſſibile eſſe cenſebat, quòd is, qui Deum agnoſcit, eundem ſimul offendere queat. Ejuſdem quoque mentis fuit virgo illa, quæ ut P. Cornelius à Lapide ſcribit, moriens dixit: *Diſcedo ex hoc mundo, cum hac ſola incapacitate, quod nequeam comprehendere,*

(Marg.: Peccatum ignotum. — Corn. à Lap. in c. 2. Jerem. ſ. oſt princ.)

quo-

Digitized by Google

quomodo creatura poſſit deliberate committere peccatum mortale contra ſuum Creatorem, quem ut talem agnoſcit. Sancta quoque illa anima, quæ, ut dicitur in Sacris Canticis, propriam ſenſit perturbatam conſcientiam: (*Anima mea conturbavit me*;) paulò ante hujus conturbationis hanc reddidit cauſam, ſcilicet: *Neſcivi*; quaſi diceret: ignorans peccavi, quæ ſcienter peccare non poteram. Peccatum igitur ei evenerat ex defectu ſufficientis cognitionis, & notitiæ; ac proindè eadem anima in præcedenti capite proteſtata fuerat, dicendo: *Exſpoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?* Quæ verba exponens Sanctus Ambroſius, inquit: *Vide, anima mea devota, quid dicat: ſic ſe, actus corporis, & terrenos exuit mores, ut neſciat quomodo, etiamſi velit, eos poſſit inducere.* Etenim, ut ipſa docet experientia, lux incompatibilis eſt cum tenebris; & ideò Apoſtolus ait: *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit.* At verò quid inde ſequitur? *Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis.* Anima enim DEI notitia illuſtrata, contra eundem per offenſam mortalem ſe armare non poteſt: *Nulla enim juſtitia cum iniquitate communio*, inquit Origenes; *ſicut nec luci cum tenebris poteſt eſſe ſocietas.* Id verò, quod idem Origenes de fide ſubjungit, poſſumus & nos de notitia DEI aſſerere, dicendo: *Si enim quis credit, quòd Ieſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt, & qui ex Deo natus eſt, non peccat; manifeſtum eſt, quia qui credit IESV Chriſto, non peccat: quod ſi peccat, certum eſt, quia non credit ei. Indicium igitur fidei veræ eſt, ubi non delinquitur; ſicut econtra, ubi delinquitur, indicium infidelitatis eſt.* Sequens S. Hilarii ſententia ſeriam meretur mentis applicationem; ait enim: *Confiteri id tanquam recens cognitum non poteſt, quod à ſe cum peccati cognitione ſit geſtum. Deſiſtendum ergo eſt à peccatis, poſtquam in confeſſione eſt cognitio peccati.* Qui enim deformitatem, & enormitatem peccati, damna item inevitabilia, & infinita, quæ per peccatum incurrimus, agnoſcit; ſimulq; novit eminentem ſanctitatem, majeſtatem ſublimem, beneficentiam & amorem immenſum erga nos Dei illius, qui offenditur, qua fronte poterit talis, non obſtante hoc lumine, & notitia, peccatum committere? S. Baſil. à S. Joanne Damaſcen. lib. 1. parallelorum cap. 12. citatus, inquit: *Fieri non poteſt, ut quiſpiam à via recta deflectat, niſi animus ipſius prius Dei oblivione laborarit.*

Cant. 6.11.
Cant. 5.3. S. Ambr. l. 3. de Virg.
Rom. 13.12.
Firma fides peccatū non admittit.
S. Hilar. in Pſ. 137.
S. Baſil.

2 Infelix ille homo, qui ſine veſte nuptiali accubuit convivio, ad tenebras exteriores condemnatus fuit: *Mittite eum in tenebras exteriores.* Quærit verò S. Ambroſius: *Quæ ſunt tenebræ exteriores? Numquid illic quoque carcer aliquis, calumniaque ſubeundæ ſunt? Minimè; ſed quicunque extra promiſſa ſunt mandatorum cæleſtium, in tenebris exterioribus ſunt, quia lumen in tenebris eſt Chriſtus.* Quamnam exiſtimas eſſe cauſam, quòd tot Chriſtiani ſine ullo fræno vitiis laxent habenas, vivantq; ac ſi nec Deus, nec alia vita ſupereſſet? Nimirùm in obſcuro ambulant, & ideò in præcipitia declinant: *Lucerna pedibus meis verbum tuum*, dicebat Pſalmiſta: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat*; tales autem neminem habent, qui eos de gravitate peccati erudiat, lumenque illis ſubminiſtret, quo Deum, & fidei noſtræ myſteria agnoſcere valeant. Audiamus hac de re loquentem Gregorium Magnum: *Perverſi quoq;* inquit, *dum prava agunt, & a juſtis recta non audiunt, neſciunt quam ſint gravia, quæ committunt; atq; ex ipſa ſua ignorantia, in ſuo ſtupore ſecuri ſunt, & jacentes in culpis quaſi molliter quieſcunt. Cum verò audire verbum prædicationis cœperint, quæ ſint ſupplicia æterna cognoſcere, qui terror judicii, quam ſubtilis examinatio de ſingulis quibuſq; peccatis, illico contremiſcunt, implentur gemitibus, & non ſe capientibus ſuſpiriis anxiantur, atq; magno pavore concuſſi, in luctu, & fletibus erumpunt.* Contingit nonnunquam, quòd viator aliquis in ſylva ſub obſcura nocte à via devians, nec locum inveniens, in quem tutò ſe recipiat, tandem in cavernam quandam ingrediatur, ſerpentibus & bufonibus plenam, in eaque decumbens, quietè dormiat. Scitiſne temeritatis hujus cauſam? Neſcit, quòd animalia venenoſa in circuitu ejus commorentur; exhorreſceret enim ſi hoc ſciret, non quieſcere, aut oculos claudere poſſet. Subitò verò, ut illuſcente diluculo, per penetrantem in cavernam ſolis radium, ſuum, in quo fuit, agnoſcit periculum, mox foràs aufugit, pallidus totus, & toto corpore tremulus; quaſi diceret cum Davide: *Conturbatum eſt cor meum, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum.* Quis verò unquam hunc regem oculorum cæcitate laboraſſe audivit? Nimirùm ad lumen, & notitiam DEI alludit, quæ per peccatum adulterii, in quod cecidit, obtenebrata erat; hoc autem notitiæ lumen, poſt aliquod tempus, per Nathan Prophetæ correctionem recuperavit; tuncque ex obſcura illa malæ conſuetudinis caverna egreſſus eſt, auſteram faciendo pœnitentiam. S. Bernardinus eundem citans Pſalmiſtæ verſum: *Cor meum conturbatum eſt in me*, inquit: *Quia, ſicut dicitur Sapientiæ 17. Semper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia. De talibus Sap. 2. dicitur: Excæcavit enim illos malitia eorum: quod maximè evenit ex conſuetudine mala. Vnde Auguſtinus in Enchiridion c. 79. ait: Peccata quamvit magna, & horrenda, cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe creduntur, uſque adeo, ut non ſolum non occultanda, verùm etiam prædicanda, diffamandaq; videantur: ecce cæcitas. Et de his peccator, per hoc lumen illuminatus, admiratur, & obſtupeſcit. Et iterum in hujuſmodi perſona Propheta ait: Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me; ait tota die, id eſt, poſtquam recognovi peccata mea.* Citatque Eccleſiaſticum cap. 32. dicentem: *Ante verecundiam præibit gratia, quæ ſcilicet illuminat hominem ad ſui cognitionem.* Mox enim, ut per auxilium divinæ gratiæ, ad cognoſcendum interiùs Deum, & peccati enormitatem, ſuos aperiunt oculos; cum ſtupore admirantur, ſe in fœtidis illis ſordibus, atque æternæ damnationis periculis, ſine ullo periculi ſenſu jacuiſſe: *Mirantur peccatores*, inquit S. Bernardinus, *quomodo ad tantam dementiam diabolus, & caro, & mundus deduxerunt eos, qui in tot ſceleribus devoluti ſunt.* B. Laurentius Juſtinianus autem hujus hanc reddit rationem: *Sicut cæcus, quantumcunq; doctus ſit, non videt ſe: ita & peccator ad veram nunquam poteſt ſui attingere cognitionem. Quomodo ſe peccatorem valet agnoſcere, & in peccatis perſeverare? Peccato nil deformius, quiſque vero appetit naturaliter pulcher eſſe. Quemadmodum de ſui ſcientia humilitas, ita de Dei ſcientia generatur charitas.* Quòd ſi verò pari cum cognitione DEI proportione amor quoque creſcit, quomodo peccatum, quod Dei offenſa, & odium eſt, cum illa erit compatibile? Quin potiùs, ſicut nullus ſe in medio ſerpentum, & bufonum poſitum eſſe advertens, eo in loco diuturniorem moram traheret; ita multò minùs homo ratione præditus, & Chriſtianus, ſciens propter peccatum ignem infernalem ſibi vicinum eſſe, in peccato continuaret, utpotè propter quod tam præſentaneo periculo exponitur. S. Gregorius inquit: *Sunt multa peccata, quæ committimus; ſed idcirco gravia nobis non videntur, quia privato nos amore diligentes, clauſis nobis oculis in noſtra deceptione blandimur.*

Matth. 22.13.
S. Ambr. l. 7. in Luc. Quæ ſint tenebræ exteriores.
Pſ. 118. 105.
Pſ. 118. 130.
S. Greg. l. 1. h. 10. in Ezech.
Similitudo.
Pſ. 37. 11.
David peccando fatetur ſe lumē in tenebris.
S. Bern. t. 3. ſ. de converſ. pecc. 23. a. c. 2.
Conſuetudo peccandi infert cæcitatem.
Eccl. 32.
Quam ſollicit[illegible] Dei illuminans.
S. Bern. ib. c. [illegible]
B. Laur. Juſt. de caſt. connubio c. 17.
Nullus fidelis effectū peccati, in illo perſeveraret.
S. Greg. l. 1. h. 4. in Ezech.

3 Cœlius Rhodiginus refert de Socrate, eum ſuis diſcipulis, cunctiſque aliis, hanc propoſitionem aſſerere, & inſinuare fuiſſe ſolitum; ſcilicet: *Neminem ſcienter peccare.* Verum quidem eſt, Prophetam Regium, de quo dicitur, *ſedens in cathedra ſapientiſſimus*, in enormia adulterii, & homicidii peccata fuiſſe lapſum; veruntamen advertendum eſt, idipſum ab eo ignoranter, & inſipienter fuiſſe factum; undè poſtea dixit: *Putruerunt, & corrupta ſunt cicatrices meæ*; quæ verba explicans S. Baſil. inquit: *Inſipientiam ſtultum ſuum factum nominat, ab inſipientia procedens; omne enim peccatum per ſtultitiam fit. Quid erat Davide ſapientius*, inquit Chryſoſtomus, *qui dicebat: Incerta, & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi? Sed quando injuſtis oculis vidit uxorem militis, tunc dicebat, id ſibi accidere, quod iis, qui navigant in mari furente: Omnis ſapientia mea abſorpta eſt; quamobrem deflens dicebat: Putruerunt &c. Non ſapit ergo, nec mentem habet, qui peccat; eſt enim ebrius, & ejus caligant oculi.* S. Bernardus, Doctor mellifluus, cauſam exponens, cur multi divinam tranſgrediantur legem, inquit: *Quantum*

Cœl. Rhod. lib. 29. lect. antiq. c. 13. Nemo ſcienter peccat.
2. Reg. 23. 8.
Pſ. 37. 6.
S. Baſil ib.
Chr. h. 41. in 1. ad Corint.
S. Ber. c. 8. de paſſ.

Digitized by Google

delinquant, ignorant; ſi enim ſcirent, quantam beatitudinem amittant, quantam infelicitatem peccando incurrant, utique non peccarent. In Deuteronomio dicitur: *Nunquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit, & fecit, & creavit te?* Quo ſuppoſito, valde mirum eſt, ſi homo aliquis reperiretur adeò inhumanus, qui manus ſuas ſine ulla cauſa in genitoris ſui ſanguine cruentare vellet, ſi ipſum agnoſceret. Quis enim abominabilem hanc, & indelebilem parricidæ maculam ſibi inuri permitteret? Narrat Fulgoſius, quòd poſtquam Vitellus Julius Manſuetus Hiſpanus in ultimo Ottonis I. Imperatoris prælio, in prædicti Ottonis Imperatoris dimicaſſet exercitu, quidam filiorum ſuorum, qui domi remanſerat, in hoſtili exercitu militare coactus, in factione quadam proprium patrem ſuum lethaliter ſauciarit, eò quòd ipſum, patrem ſuum eſſe, agnoſcere non potuiſſet; qui tamen dum ſaucium patrem ſpoliaret, patrem ſe vulneraſſe animadvertens, amarè flere cœpit, DEOS ſuos rogando, ne hunc errorem culpæ ſuæ imputarent, eò quòd ignorans patrem tam graviter læſerit. Quòd ſi igitur vir idololatra, in morte patri à ſe ignoranter, & incognito illata, adeò vehementer doluit; quantò magis Chriſtianus, lumen & notitiam habens, quòd DEUS illius Creator, & beneficus Pater ſit, ab ipſo contumeliando, & offendendo, pro viribus abſtinebit? Surius in vita S. Norberti, ab Hugone, qui ei in Abbatia Præmonſtratenſi ſucceſſit, conſcripta, refert, quòd cum hic ſanctus vir Dei, ad munus Epiſcopale ſuſcipiendum coactus, ad capiendam illius poſſeſſionem nudipes, in habitu vili & neglectu procederet, palatii oſtiarius illum minimè cognoſcens, & pauperem mendicum eſſe credens, cum indignatione repulerit, dicendo: Sat multos jam pauperes palatium fuiſſe ingreſſos. Illi verò, qui in comitatu ſancti Archiepiſcopi erant, viſa hac turpi repulſa, aſperè illum reprehenderunt, ipſum ſanctum eſſe Norbertum dicentes: Quo audito oſtiarius, perterritus metu ſubſecuturæ pœnæ aufugit; cui tamen paulò poſt reperto, Sanctus Norbertus errorem involuntarium libenter condonavit. Porrò quòd Chriſtianus aliquis, in propriæ ignorantiæ tenebris ambulans, vir mundanus, & exiguo Dei lumine illuſtratus, Deum à ſe rejiciat, ut peccato locum præbeat, malum quidem eſt; veruntamen talis aliquali adhuc excuſatione eſt dignus, quia cum S. Paulo quadantenùs dicere poteſt: *Ignorans feci:* at verò quòd is, qui à Deo illuminatus, multiſque beneficiis eſt auctus, nihilominus Deum à ſe repellat, & quovis deteriori modo injurietur, & offendat; qua id ratione excuſari poterit?

Deut. 32.
Nullus ſine mentis ſcidè parricidium committet.
Ful. oſ. lib. 9. cap. 9.
De hoc habetur hiſtoria Ethnici.
Sur. 6 Jun. Vit. S. Norb.
Hiſtoria de S. Norberto.
1. Tim. 1. 13.

4 Sanctus Petrus in prima ſua Epiſtola ait de Chriſto: *Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus, cujus livore ſanati eſtis. Eratis enim ſicut oves errantes, ſed converſi eſtis nunc ad Paſtorem, & Epiſcopum animarum veſtrarum.* Quis igitur hæc verba ſeriò ſecum recogitans, & Chriſtum animarum noſtrarum Paſtorem & Epiſcopum eſſe agnoſcens, eum à ſe turpiter ejicere audebit? Impii apud Sapientem, licèt inviti & inutiliter confeſſi ſunt, cauſam præcipitii ſui, per quod in æternæ perditionis barathrum prolapſi ſunt, hanc unicam fuiſſe, quòd ſcilicet lumine divino fuerint deſtituti: Dixerunt enim: *Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis.* Sed eheu! quid dicitis, ò impiis? Ergone juſtitiæ lumen non luxit vobis? Nec ſol intelligentiæ vobis eſt ortus? Nunquid Pſalmiſta veridicum hoc contra vos perhibet teſtimonium: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine?* Et alio in loco: *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus?* Reſpondetur, veriſſimum quidem hoc eſſe, non tamen ſufficere, quòd ſol nobis luceat, ſuiſque radiis in domum noſtram penetrare ſatagat, quando nos ei, ne ingredi poſſit, occludimus feneſtras. Pſalmiſta ait: *Noluit intelligere, ut bene ageret;* de impio autem totaliter contrarium dici poteſt: *Noluit intelligere, ut male ageret:* priuſquam enim peccatum committat, ad objectum, adverſus quod armatur, ſe minimè reflectit: *Si enim cognoviſſet, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſet.* Hæc igitur eſt cauſa exterminii innumerabilium animarum, quia *deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet corde.*

1 Pet. 2. 24.
Allegant impii quod non habuerint lumen.
Sap. 5.
Pſ. 4. 7.
Pſ. 18. 7.
Refutantur.
Pſ. 35. 4.
1. Cor. 2. 8.

5 Salvator noſter apud S. Joan. cap. 3. lamentatur, inquiens: *Hoc eſt autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem, erant enim eorum mala opera.* Profectò in tota natura vix ullus reperietur, qui cæcitatem magis amet, quàm lucem; ignorantiam, quàm ſcientiam; & tamen in operibus gratiæ quotidie videmus, quod multi Deo dicant: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus:* videmus, quòd multi illi luci oculos claudant, de qua ſcriptum eſt: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Sed quo fine id faciunt? *Ut in tenebris ambulent. Dilexerunt homines magis tenebras*, inquit Hugo Cardinalis, *id eſt carnis delicias, & mundi divitias, rationem obtenebrantes. Tenebras*, inquit Cajetanus, *id eſt bona ſenſibilia.* D. Chryſoſt. ait: *Ex hoc quod homines perſeverent in malis operibus, diligunt magis tenebras, quam lucem.* Axioma eſt Philoſophicum: *Intus exiſtens prohibet extraneum;* ſic quoque amor bonorum creatorum, cor peccatoris obumbrans, illudque obtenebrans, lucem agnitionis Dei, & gravitatis offenſæ illius admittere renuit. Notandum verò eſt, quòd Incarnata Sapientia dicat: *Dilexerunt magis tenebras;* circa hæc enim verba ait D. Chryſ. *Qui in tenebris verſatur, deficiente lumine, aliqua fortaſſe venia dignus eſt: qui vero adveniente luce tenebras ſectatur, mali profectò, pravique animi præſefert argumentum.* Exemplificat idem D. Chryſoſt. hoc ipſum de peccato carnis, cui anima immerſa hæret; ait enim: *Quando ab impudica libidine capta fuerit anima, ſicut nubes, & caligo corporis oculos, ita cum illa præoccupaverit mentis proſpiciendi facultatem, nihil ſinit videre ulterius, non præcipitium, non gehennam, non timorem; ſed ab illius inſidiarum occupata tyrannide, deinceps facilè poteſt occupari à peccato, & tanquam feneſtris carens, paries ante oculos excitatus non ſinit radium juſtitiæ menti illuceſcere.* Idem D. Chryſoſt. paulò ante alia uſus fuerat ſimilitudine, inquiens: *Quomodo enim latrones, & murorum effoſſores, quando volunt aliquid pretioſum capere, lucerna extincta hoc agunt: ita etiam in peccantibus facit corrupta ratio. Eſt enim in nobis perpetuum ardens lumen rationis, at ſi ſpiritus nequitiæ, vehementer cum magno impetu irruens flammam illam extinxerit, animam ſtatim obducit tenebris, expugnatque, & protinus ſpoliat, & diripit quæ ſunt recondita.* S. Petrus Dam. Regis Sedechiæ hiſtoriam his verbis adducit: *Babylonis Rex, extinctis prius filiis, Sedechiæ oculos eruit; quia malignus ſpiritus, ſubductis prius bonis operibus, poſt intelligentiæ lumen tollit.*

Joan. 3.
In operibus naturæ nullus amat ignorantiam ſed bene in operibus gratiæ.
Job 21. 14.
Joan. 1.
Hug. Car.
Joan. Cajet. ibid.
Chr. ho. 27. in Joan.
Anima peccato obnoxia nihil videt.
Chr. ho. 11. in 1. ad Cor.
Chr. ib.
S. Pet. Dam. l. 2. ep. 16.
4. Reg. 25.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Quodlibet peccatum ignorantiæ nomine appellatur, ob defectum veræ notitiæ ipſius Dei; mox enim, ut Deus peccatori, ſui, & gravitatis peccati notitiam communicat, idem peccator ſuum deteſtatur peccatum.

THEMA.

Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris, Domine. Pſal. 24. v. 27.

1 Licèt Propheta Regius de ſe gloriatus fuerit, dicendo: *Super ſenes intellexi;* licèt quoque eidem omnes Increatæ Sapientiæ theſauri aperti fuerint (*occulta Sapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi*) idem tamen peccatis ſuis (quæ primo loco delicta appellavit) ignorantiæ nomen attribuit: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias, &c.* At verò dicet aliquis: quomodo adulterium cum Berſabea commiſſum, Uriæ homicidium, culpæ ignorantiæ nominari poterunt? Quomodo David de illis dicere valebit: *Ignorantias meas ne memineris?* Reſpondeo, omne peccatum, quantumvis enorme ſit, nomen ignorantiæ mereri; ſiquidem veriſſimum eſt id, quod idem Regius Propheta inquit: *Delicta quis intelligit?* Ubi Sanctus Ambroſius legit *lapſus*, Sanctus Hieronymus *errores*, Aquila *ignorantias.* Quòd ſi enim peccator caperet, quàm gravis ſit injuria, quam Deus per culpam recipit, quàm ingens ſit damnum,

Pſ. 118. 100.
Pſ. 50. 8.
Ex qua cauſa graviſſima David peccatum pervertit dici ignorantiam.
Pſ. 18. 13.

quod

Digitized by Google

quod ſibimetipſi facit, quanta ſit deformitas, & vilitas peccati, nunquam adeò præſumptuoſus, aut ſtolidus futurus eſſet, ut illud committeret; ac proindè omnis peccans meritò appellatur ignorans, & omnis divinæ legis tranſgreſſio eſt ignorantia. Sanctus Paulus ad Hebræos, de ſacrificiis antiquæ legis ſcribens, dicit, quòd ſummus Sacerdos per anni decurſum ſemel tantùm intrabat in ſancta Sanctorum: ſed obſervetis velim, qua phraſi in eodem loco peccata deſcribat. En verba Apoſtoli: *In priori quidem tabernaculo introibant Sacerdotes ſacrificiorum officia conſummantes, in ſecundo autem ſemel in anno ſolus Pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua, & populi ignorantia.* Circa quæ verba meritò quærendum venit, quomodo eſſe poſſit, quòd cum ſummus Pontifex tunc eo fine à Deo unctus eſſet, ut pro peccatis populi divinam pietatem imploraret, eo autem fine ſemel tantum in anno ipſi in ſanctuarium aditus pateret, ſacrificium ſuum nihilominus ſolùm pro peccatis ignorantiæ obtulerit? Etenim hæc majori ſunt excuſatione digna, faciliùſque remiſſibilia, ac proindè potiùs pro peccatis malitiæ ſacrificare debuiſſe videbatur; ſiquidem hiſce quoque populus ille valdè abundabat. Porrò Oecumenius hanc ſuſtinet opinionem, quòd per illud ſacrificium expiatæ ſolùm fuerint tranſgreſſiones, inadvertenter & per errorem commiſſæ. Huic tamen opinioni obſtant duo evidentia Scripturæ Sacræ teſtimonia, quorum unum legitur in cap. 30. Exodi, ubi Deus ita ordinavit: *Deprecabitur Aaron ſuper cornua ejus, ſemel per annum in ſanguine, quod oblatum eſt pro peccato.* Alter textus habetur in cap. 16. Levitici, ubi ita legitur: *In hac die expiatio erit veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis veſtris*; & quidem, ut in eodem cap. 16. refertur, ſummus Sacerdos ex loco, qui Sancta Sanctorum dicitur, egreſſus, pro toto populo orare debebat, & accepto modico ſanguine vituli, & hirci, ſepties per gyrum, illum diſpergebat circum cornua animalis, imponenſque ambas manus ſuper caput illius, ſuper illud pariter omnia populi peccata reponebat: *Omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta, atque peccata eorum, quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum in deſertum*; hoc autem animal in deſertum dimiſſum, nomen capri emiſſarii ſortiebatur. Nunc igitur ad propoſitum noſtrum redeamus, ſcilicet ad illa verba S. Pauli: *Pro ſua, & populi ignorantia*; certum enim eſt, illa non poſſe intelligi de ſolis peccatis per ignorantiam commiſſis, ſed & de omnibus aliis, etiam iis quæ per malitiam committebantur. Aptior igitur eſt expoſitio, quam tradit S. Anſelmus, aſſerens, quòd nomine ignorantiæ quodlibet quantumvis grave peccatum exprimatur, quia nulla culpa ab homine committi poteſt, in qua ignorantia locum non habeat. En verba S. Anſelmi: *Ignorantia quodlibet peccatum vocari poteſt, quia excæcat cor, & errare facit.*

Hebr. 9. 6.

Solùm ſemel in anno ſolus Pontifex offerebat ſacrificiũ pro ignorantia populi.

Quod non benè interpretatur Oecumenius per inadvertentiã.

Exod. 30.

Levit. 16.

Juxta S. Anſelmum per ignorantiam intelligitur quodlibet peccatum.

S. Anſel.

3 Idem Paulus ad Romanos ſcribens, dicit: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu*; & paulò poſt ſubdit: *Propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Circa quæ verba magna oritur difficultas, fundata præcipuè in ly, *præcedentium*. Ergonè enim Deus per mortem filii ſui ſolùm recipere voluit ſatisfactionem peccatorum præcedentium, non verò item omnium aliorum, quæ ad finem uſque ſæculorum committenda erant? Nunquid *copioſa apud eum redemptio*? Enimverò prætereo ſenſum litteralem, & dico, quòd S. Paulus, qui priuſquam *circumfulſiſſet eum lux de cælo*, plenam Dei cognitionem non habebat, poſteà tamen cum raptus fuit in cœlum, habuitque viſiones, & revelationes cœleſtes, ſibique notitiam Dei valdè perſpicacem acquiſivit, conſiderans immenſa beneficia, quibus à Deo locupletati ſumus, pretium item inæſtimabile quo ſumus redempti (*empti eſtis pretio magno*) præmium denique infinitum, quod legem Euangelicam obſervantibus retribuitur, capere non poterat, quòd poſt Chriſti in cœlos Aſcenſionem, aliquis eum deinceps offendere poſſet; ac proindè ſolùm præcedentium delictorum meminit. Cornelius à Lapide ſuper prædicta verba ita ſcribit: *Iam ergo amplius non eſt peccandum, poſt tantum amorem, & pretium nobis exhibitum.* Quòd ſi verò nonnunquam contingat, ut quis per fragilitatem aliquam Deum offendat, id utique fiet per ignorantiam; quia ſcilicer peccator vehementi aliqua tentatione fuit correptus; aliàs enim impoſſibile videtur, quòd anima ad deteſtabilem ingratitudinem, quam peccatum habet annexam, vel ad immenſam ejus gravitatem, vel denique ad damna inde irreparabiliter reſultantia ſe reflectens, ſcienter prævaricari poſſit.

Rom. 3. 24.

Paulus Apoſtolus capere non poterat quomodo quis Deũ poſſet offendere poſt noticiam factæ redemptionis.

Pſ. 129. 7.

Act. Ap. 9.

1. Cor. 6. 20.

Cor. à Lap. ibid.

3 Conſiderate inſuper oportet, quòd ſcopulus, in quem multæ animæ impingentes, in æternæ perditionis abyſſum corruunt, ſit defectus luminis, & cognitionis Dei. Cum enim peccatum ſit averſio à ſummo bono, & converſio ad creaturam, ſicut ſtultus foret, qui pro fragili quodam vitro, magni pretii adamantem dimitteret; ita quoque nomen ſtulti meretur, qui Creatorem propter res creatas deſerit. Cauſa autem hujus inordinationis eſt, quia Deus non cognoſcitur. Porrò hæc bona creata nobis conceſſa ſunt, ut nobis deſerviant (*omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.*) Peccator autem in ipſis ultimum ſuum finem ponit, & cum bona hæc inviſibilia ſub pedibus habere debeat, iiſdem pedibus Deum, & divinam ejus legem ſubſternit: *Quid enim agit peccator? Creatore, ac Domino ſuo ſpreto, adhæret creaturis ſervis ſuis, totumque amorem ſuum, quem Domino ſuo debet, impendet ſuis mancipiis: quod æque fœdum, ac ſtultum eſt, ac præmiſſos ſibi à Rege miniſtros omni honoris, & obſequiorum ſtudio colere, ac venerari, ipſum vero Regem ſubſequentem, nec reſpicere, nec curare.* Hæc autem inordinatio, ut diximus, à defectu luminis, & cognitionis Dei infinitæ bonitatis, & majeſtatis procedit: *Homo enim cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Porrò jumenta ab impetu ſenſus ſe duci permittunt, nec diſcurrunt; eodem quoq; modo facit peccator; peccat enim, abſque eo quòd mentis oculos aperiat ad videndum, quis ſit ille quem offendit: *Mundus eum non cognovit*, inquit Joannes; ſi enim Reges, & Monarchæ illius illum cognoviſſent, utique ad pedes ejus ſceptra, & diademata ſua depoſuiſſent, prout Seniores Apocalyptici faciebant; ſed quid? *Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.*

Plurimi peccant defectu cognitionis Dei.

Pſ. 8. 8.

Pſ. 48. 13.

Peccator & jumenta ab impetu ſenſus ſeduci permittũt.

Joan. 1.

Apoc. 4. 10.

Rom. 1. 21.

4 Legatis, obſecro, gravamina, quibus Pharao populum DEI onerabat, & crudelitatem ejus, qua eundem populum per infantum ſubmerſionem exſtirpare nitebatur; & conſideretis, undenam tam abominabilis erga Joſephum Salvatorem Ægypti, & erga DEUM orta fuerit ingratitudo: nimirùm, Pharao dicebat: *Neſcio Dominum*; & Moyſes de eodem teſtatur, quòd *ignorabat Ioſeph*. Regius Pſaltes in Pſalm. 13. atheiſtæ cujuſdam refert blaſphemiam, inquiens: *Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus*; quid autem extincto hoc lumine, & ſublata agnitione DEI, ſubſecutum fuit? Omne præcipitium: *Corrupti enim ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum: Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum: omnes declinaverunt.* S. Baſilius à S. Joan. Damaſceno lib. 1. parallelorum cap. 12. citatus, inquit: *DEI ignorantia mors eſt animæ.* Quiſque viator in obſcuro ambulat, in quamvis ſibi obviam foſſam corruit. S. Bernardinus quærit: *Quis eſt, qui ſi cerneret ſe cecidiſſe in lutum, inde non reſurgeret?* Didacus Stella ait: *Obſerva, quod licet diſtinguantur peccata malitiæ, & ignorantiæ, tamen omne peccatum aliquo modo eſt peccatum ignorantiæ, quia omnis qui peccat, caret ſcientia actuali, & practica, bonique approbativa. Si enim cognoſceret peccati malitiam, & mala æterna, quæ ſibi parat, & bona cœleſtia, quæ perdit, quomodo auderet peccare? Ideo Philoſophus dixit, quod omnis malus eſt ignorans.* Abulenſis ſimiliter hanc in peccatore ignorantiam rationibus ſeqq. probare nititur; ita enim ſcribit: *Neceſſe eſt, quod peccans ſit ignorans, quando peccat; nam ſi non efficeretur ignorans, non poſſet peccare, cum oporteret, quod voluntas eligeret malum, in quantum malum, vel cognitum eſſe malum; & hoc eſt impoſſibile, cum objectum ejus ſit bonum, & malum*

Pharao Deũ, & Joſephum ignoravit.

Exod. 5. 2.

Exod. 1. 8.

Pſ. 13. 1.

S. Baſil.

S. Ber. t. 3. ſer. de converſ. pecc. ar. 2. c. 1.

Dic. Stell. in c. 12. Luc.

Malum non eſt appetibile, ideo omnis peccans eſt ignorans.

Abul. in Gen. c. 13. q. 484.

ut hujuſmodi, non eſt appetibile; ut ergo non eligatur malum cognitum, oportet quod quando peccans eligit id, quod vero malum eſt, putet non eſſe malum, ſed bonum, ut ita ſit volibile, & hoc eſt ignorare; omnis ergo peccans eſt ignorans.

5 Execrandiſſimum facinus, quod unquam à malitia humana commiſſum fuit, utique fuit crucifixio CHRISTI; hæc autem ab ignorantia derivata fuit; *ſi enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Cui conſonat illa Chriſti æterno Patri ſuo pro venia crucifixoribus ſuis impetranda, porrecta ſupplicatio: *Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.* Centurio eum non cognovit, niſi quando emittens ſpiritum, vocem ſuam extulit; tunc enim *videns quia ſic clamans exſpiraſſet*, ait: *Vere hic homo Filius Dei erat.* Diſpoſuit quoque infallibilis DEI providentia, ut Caiphas tanquam Pontifex mentem ſuam declararet, neſciens quid diceret. Eadem quoque ignorantia plenum laboravit Concilium, cui proindè Caiphas exprobravit: *Vos neſcitis quidquam, nec cogitatis.* Sanctus Paulus ad Corinthios ſcribit: *Prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam:* Cum ergo nemo ſupremum ſuum Principem geſtu, vel verbo etiam leviter injuriare audeat; quomodo viliſſimus vermis, & luti pugillus, Deum illum, *qui reſpicit terram, & facit eam tremere*, ſublimem illam majeſtatem, *quam tremunt poteſtates*, actualiter cognoſcens, mortaliter offendere audebit? *Si cognoſcerent, nunquam Dominum gloriæ crucifigerent.* Unde divinæ legis prævaricatoribus verba illa Judith adaptari poſſunt: *Neſciunt, quia tu es Deus.* Interpres quidam ſuper illa verba ita ſcribit: *Peccatum in Deum, neſcientia merito nuncupatur, non in minutionem criminis, ſed in divinæ nobilitatis augmentum; ac ſi illud generoſum bonitatis venerabile Numen, ſi ſciretur ſemel, nunquam injuriam acciperet à peccante. Si ſuis partibus rationalis intellectus conſtaret, non deſciſceret a ratione. Si non ratio delictum eſt, erit utique irrationabilitas, & nedum ignorantia, ſed incapacitas cognitionis.* Sanctus Joannes Damaſcenus aliqualem hujus ignorantiæ, & cæcitatis, quæ eſt in homine transgreſſore, rationem aſſignat; nam citans Evagrium, inquit: *Ita natura comparatum eſt, ut mens pura veritatem cernat, ac Deus ſe ſpectandum præbere ſolet. Itaque omnes illi, qui a veritate aberrarunt, ob id aberrarunt, quia improbè, ac ſceleratè vixerunt.* Sanctus Auguſtinus erat hæreticus, S. Paulus autem Chriſtianorum perſecutor; ambo verò poſtquam hujus veritatis ſibi acquiſierunt notitiam, adeò in Dei amore ſucceſſi ſunt, ut baptiſmalem innocentiam ad ultimum uſque vitæ ſpiritum conſervarint. Sciendum namque eſt, quòd quantò magis hæc in nobis cognitio proficit, tantò quoque magis ſimul cum ipſa timor, & amor Dei creſcat.

1. Cor. 2. 8. — Luc. 23. 34. — Matt. 27. 54. Crucifixio Chriſti proceſſit ex ignorantia Judæorum. — Joan. 11. 49. — 1. Cor. 1. 23. — Pſ. 103. 32. — Judith 9. 9. — S. Jo. Damaſc. l. 1. Parallel. c. 12. circa fin. Cauſa cæcitatis in homine tranſgreſſore.

6 Quotidie auribus veſtris illa Præfationis verba inſonare auditis: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates.* Porrò Poteſtates cœleſtes in ſublimiori choro ſunt poſitæ, quàm ſint Angeli; hi enim ſunt omnium infimi: ac proinde de his potiùs dicendum videbatur, quòd tremant coram Altiſſimo; ſic enim inter nos, majorem magni alicujus domini timorem concipit ſervus, quàm intimiores & ſublimiores aulæ Proceres. Sed reſpondetur, apud DEUM non obſervari illam regulam, quæ inter nos viget; inter homines enim nimia familiaritas ſæpè generare ſolet contemptum etiam Illuſtriſſimorum Heroum, dum ſcilicet illorum cognoſcuntur defectus; non verò ita ſe res cum DEO habet, ſiquidem quantò quis intimiùs cum DEO converſatur, tantò magis in divinorum attributorum ſuorum notitia proficit, tantòque illum, omninò obſequio & reverentia noſtra digniorem eſſe cognoſcit. Ac proinde Dominationes, quæ DEO adeò vicinæ non ſunt, illum adorare dicuntur; Poteſtates autem, quæ eidem ſunt proximæ, coram illo trepidant, & contremiſcunt. Samaritana mulier quia à principio nullam CHRISTI habebat notitiam, potius illum contempſiſſe videtur, quia ipſum aſperiuſculè reprehendit, dicendo: *Quomodo tu, Iudæus cum ſis, bibere a me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?* Quando verò nonnihil in ſanctitatis ſuæ devenit notitiam, ait: *Vt video Propheta es tu*, ipſumque Domini titulo honoravit, ab eoque myſticam Divinæ gratiæ ſuæ aquam popoſcit, dicendo: *Domine da mihi hanc aquam*; ac tandem eundem velut promiſſum Meſſiam, per totam Samariæ civitatem proclamavit. S. Lucas Magdalenam, domum Simonis leproſi ingredientem, velut quoddam iniquitatis monſtrum delineavit, dum ait: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix.* At verò intra breviſſimum horæ ſpatium, nondum terminato convivio, eandem velut eminentis ſanctitatis mulierem depinxit, prout D. Chryſologus verba illa Chriſti: *Dilexit multum*, exponens, egregiè notavit, dum ait: *Conſpicimus non ſolum caruiſſe peccatis, ſed ad totum ſanctitatis verticem perveniſſe.* Scitiſne autem, undenam denſæ illæ peccatorum ſuorum tenebræ diſſipatæ fuerint? Nimirùm à luce & notitia, qua fuit illuſtrata: *Vt cognovit.* Ac proinde S. Bernardinus, ut animam peccatricem ad veram permoveret reſipiſcentiam, in hæc verba de eadem ſcribit: *Primùm oportet, quòd habeat lumen, intellectum, & cognitionem; quia ſi non cognoſcit malum, non poteſt deſerere illud.* De alia quadam meretrice, nomine Rahab, digniſſima quædam myſteriorum cœleſtium legitur confeſſio, quam edidit adeò claram, ac ſi Propheti ſſa fuiſſet, non obſtante quòd antea idololatra & mulier laſciva extitiſſet; de qua proinde Origenes ita ſcribit: *Impia olim meretrix, & immunda, nunc Spiritu Sancto repleta, de præteritis confitetur, de præſentibus credit, de futuris prophetat.* Vultiſne autem ſcire, unde hæc tam ſtupenda mutatio & converſio ſuam traxerit originem? Nimirùm luce ſuperiori illuſtrata, veræque Divinitatis notitia & veritate imbuta fuit. Unde ait: *Novi, quod Deus veſter ipſe eſt in cœlo ſurſum & in terra deorſum.*

Apud Deum familiaritas contemptū non parit. — Joan. 4. 9. — Samaritana in Evangelio, & Maria Magdalena a Deo fuerit illuminatæ. Luc. 7. 37. — Chryſ. ſ. 94. — S. Bern. ſ. 54. Sabb. poſt 1. Dom. Quad. — Joſ. 2. 11. Cauſa converſionis eſt gratia Dei. Orig. h. 3. in Joſ.

6 Cunctorum ſæculorum comprobatum eſt experientia, quòd multi qui antea in ſæculo diſſolutè vixerant, *biberantque quaſi aquam iniquitatem;* tandem à vita ſua priſtina reſipiſcentes, etiam à culpis abſtinuerint levioribus, eaſdemque ſummè abominati fuerint, idque non ex alio motivo, quàm quia deinceps majori Dei divinarumque rerum notitia & agnitione fuere imbuti. David qui antea peccatis immerſus, Uriæ homicidium minimè apprehendebat (*non te frangat iſta res*) eò quòd omnem DEI timorem depoſuiſſet (*dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum*; hoc enim lumen, ut Hugo Cardinalis declarat, *relinquit hominem propter peccata ejuſdem hominis*) hic, inquam, poſt acceptum divinum lumen, & peccati ſui graviſſimi agnitionem, magnæ ſibi conſcientiæ duxit, quòd vel lymbum veſtis præſcidiſſet illius (*percuſſit cor ſuum David, eo quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul,*) cui pro defenſione vitæ propriæ caput amputare potuiſſet.

Qui fuerint peccatores graviſſimi poſt converſionem etiā à minoribus peccatis abſtinuerunt. 2. Reg. 11. 25. — Pſ. 37. 11. — Hugo Card. — 1. Reg. 24. 6.

7 Sanctus Antoniuſ de Padua hiſtoriam illam adducens, quæ in l. 1. Machabæorum cap. 2. his verbis recenſetur: *Quæ prius erant in nubilo &c.* ita ſcribit: *Nubes peccati intelligentiam obfuſcabat, & divinam lucem, ſive radium divinum expellebat, ſive effugabat. Igitur dum ex aqua aſpergitur ſacratum altare, Sol refulget, qui prius erat in nubilo, quia Chriſtus ſuæ clementiæ oculos ad te convertit, quos propter peccatum a te averterat.* Idem quoque divinus prædicator in alio quodam ſermone, ut oſtendat, quantùm ad peccata deteſtanda, & ab iis reſurgendum, hæc peccati, ejuſque malitiæ conferat agnitio, ſequentes ex reſuſcitatione Lazari eruit moralitates; ita enim ſcribit: *Clamat Deus, Lazare veni foras. Excuſat ſe peccator, quia non poteſt: quia, inquit, Lazarus mortuus eſt, Pſal. Oblivioni datus ſum tanquam mortuus a corde. Sed nec iſta eſt excuſatio; nam, inquit, mortuus eſt, quia non eram ibi, quia calce abjeciſti a te; ſed hoc non obſtante, ego dico tibi: Ego ſum reſurrectio & vita, & ad hoc venio per inſpirationem, vel per tribulationem, vel per prædicationem, ut a ſomno excitem te. Tertio clamat: Lazare veni foras, reſp. peccator, Non poſſum, quia jam ſum ſepultus, & jam fœteo in peccato, Pſ. 37. Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices, &c. Sed hoc non ſufficit: Ecce remedium, Vbi, inquit, poſuiſtis eum? Leva in directum oculos tuos, & vide, ubi nunc proſtra-*

Reſiſtentia divinæ gratiæ.

Initium reſipiſcentiæ eſt cognitio peccati.

ſtrata ſit anima tua. Quod ſi non potes, tantùm dic: Domine veni, & vide; veni per gratiam, & vide, hoc eſt, videre fac, ſcilicet ut recognoſcam. Sanctus Bernardinus in ſupradicto ſerm. *de converſione peccatoris*, ita ſcribit: *Etiam paganus Seneca inquit: Initium ſalutis cognitio eſt peccati; unde & quidam alius ait: Non intellecti nulla eſt curatio morbi. Iterùm Seneca: Difficulter ad ſanitatem pervenimus, quia nos ægrotare neſcimus.*

DISCVSVS III.

ARGUMENTUM.

Dæmon peccatori primò Dei, quem peccando offendit, deindè gravitatis peccati notitiam eripit, ut hac ratione quaſi excæcatus, illud committat.

THEMA.

In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros. 1. Reg. 11. v. 2.

Diabolus conatur homini eruere oculum dextrum.

1 CUm Naas Ammonites dimicaret contra Galaad, hic inter anguſtias ſe conſtitutum videns, fœdus cum hoſte ſuo ineundo, ſibi ſuæque vitæ conſulendum eſſe duxit; ac proindè miſſis ad Naas Ammonitem legatis, fœdus eidem obtulit, dicens: *Habeto nos confœderatos, & ſerviemus tibi.* Qui arroganter iiſdem reſpondens, ait: *In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros.* Quæ reſolutio huic innitebatur fraudulentæ machinationi, nimirùm: ſi oculos eorum dextros è capite evulſero, ipſi ſiniſtrum oculum ſcuto obtegentes, velut cæci, & in obſcuro cum Galaaditis congredi, & pugnare cogentur. *Omnia in figura contingebant illis*: Cum enim vita hominis continuum quoddam ſit bellum: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*; Naas, id eſt, Tyrannus infernalis, prout per experientiam in multis videmus, homini peccatori libenter, & ingravatè oculum ſiniſtrum permittit, dummodò oculus dexter illius ſit erutus, id eſt, concedit illi, ut multas retineat devotiones exteriores, v. gr. vota, interceſſiones Sanctorum, jejunia, orationes, eleemoſynas, &c. idque facit, ut haſce devotiones retinentes, ſibi ſtultè perſuadeant, quòd per haſce ab ira DEI ſufficienter tueri ſe poſſint, licèt erutus illis ſit oculus dexter, id eſt, licèt Divinorum præceptorum negligant obſervantiam. Unde Beatus Petrus Damianus ait: *Sæpè malignus hoſtis conſentienti ſibi cuilibet reprobo homini, potiorem partem ſanctitatis, ac lucidi operis adimit, minorem verò artificioſa quadam ſua calliditatis induſtria derelinquit, ut in eo quod tollitur, ſit occaſio damnationis; in eo quod remanet, de ſpe fiducia præſumatur, ut peccater ad pœnitentiam non recurrat.* Vel etiam dicere poſſumus, conſuetum inimici noſtri ſtratagema eſſe, quòd oculum dextrum animæ, id eſt, lumen, & agnitionem DEI, & gravitatis peccati, homini ſecum pugnaturo adimat, ut in quodvis obvium, in obſcuro gradiens, impingat, & labatur præcipitium. In vitis Patrum: *Dixit quidam ſenum: Quando cooperiuntur oculi animalis, tunc circuit ad molendinum; ſin autem diſcoopertos habuerit oculos, non ambulat in circuitu molæ: ſic enim & Diabolus, ſi occurrerit operire oculos hominis, in omne peccatum humiliat eum; quod ſi non fuerint clauſi oculi ejus, facilius poteſt effugere ab eo.* Sententia eſt Spiritus Sancti: *In circuitu impii ambulant, quia ex patre Diabolo ſunt, & ideo ſua deſideria patris ejus maligni perficiunt.* Nam & quando de Diabolo in ſacris litteris agitur, communiter cum hoc motu circulari repræſentatur. Unde apud Jobum dicit: *Circuivi terram.* Et Sanctus Petrus de illo ait: *Tanquam Leo rugiens circuit.* Advertendum quoque eſt, quòd Philiſtæi Samſonem ad molam vertendam non alligaverint, niſi poſtquam illum excæcarunt, ut per hoc nobis inſinuetur, quòd ſpiritus maligni hanc habent indolem, quòd primo omnium loco homini eripiant lucem, & agnitionem DEI, & gravitatis peccati; tunc enim ſecuri ſunt, quòd eundem facilè in quemvis impellent exceſſum. Rupertus Abb. ait: *Moraliter exemplum hoc omni homini cavendum eſt; ſciendum quippè eſt, quod aliquando prius oculus intellectus obtunditur, & poſtmodum animus captus, per exteriora vagatur deſideria, ut cæca mens, quò ducitur, neſciat, & ſe carnis ſuæ illecebris ſubdat.* De Antiocho in libris Machabæorum legitur, quòd *aſcendit Ieroſolymam in multitudine gravi, & intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabra luminis.* Mox ut Jeroſolymam ingreſſus fuit, ſubitò ad templum advolavit; ſed quænam prima præda fuit, quam inde ſuſtulit? Num fortè menſa aurea panum propoſitionis? vel vaſa aurea, aut ditior ſuppellex? vel denique inæſtimabiles Rationalis gemmæ? Nihil horum ſuſtulit, ſed altare aureum, & candelabra pariter aurea. At verò, quodnam in eo latere putatis myſterium? Lyranus in moralitate, per Antiochum Dæmonem intelligit, inquiens: *Certè iniquorum omnium Diabolus caput eſt. Antiochus hic ſignificare poteſt Diabolum*; hic autem myſtica animarum noſtrarum templa ingreditur, dicente Gloſſa: *Animas credentium (quæ verè Dei templum ſunt) errore ſuo polluere contendit.* Sed quo conſilio utitur, ut animas à Deo, qui de ſeipſo dicit: *Ego ſum via, veritas, & vita*, deviare & ſeducere poſſit? Nimirùm altare, & candelabrum aureum illis eripit, id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit, *fervorem ſpiritus, unde aſcendit fumus aromatum orationis, & virtutum, deindè candelabrum luminis, id eſt, gratiam contemplationis.* Primò igitur efficere ſatagit, ut lumen agnitionis DEI extinguat, & fervorem ſpiritus, maximè verò contemplationis, & orationis, diſperdat, ne ſe reflectere poſſit ad bona infinita, quæ per peccatum amittuntur, & ad infinita mala, quæ tum in hac, tum in altera vita inde contrahuntur. Nam ut Chryſoſtom. ait: *Nocte amoto lumine, lignum, plumbum, ferrum, argentum, & lapides pretioſos, & alia omnia, eodem modo & videmus, & judicamus: ita quoq; qui ſordidè, & vitioſè vivit, neque modeſtiæ vim, neque ſapientiæ diſcernit pulchritudinem.* Hic igitur eſt finis, quem inimicus ſibi habet præfixum, dum hoc nobis lumen eripit: ut nimirùm nos in omnem ſcopulum, in quemvis errorem indifferenter, ſine ullo timore, aut Dei reſpectu, impingere faciat. Corvus naturalem hunc inſtinctum habere dicitur, quòd quando morticinum aliquod, aut cadaver ad illud devorandum invadit, oculos illius tanquam primam prædam eruat, & devoret. Idem quoque de corvo infernali aſſerere licet; hic enim, dum animam deprædandi ſuique juris faciendi cauſa aggreditur, primò omnium lumen ei tollit, & agnitionem Dei, efficitque, ut enormitatem, & damna peccati agnoſcere non valeat. Id quod in Davide, quando in adulterium turpiter lapſus eſt, adimpletum videtur; hic enim de ſe lamentatur, inquiens: *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum.*

B. Pet. Dam. l. 6. ep. 5.

Myſticè per oculum dexterum intelligitur agnitio Dei, & gravitatis peccati.

Vit. Patr. l. 5. libell. 11. n. 49.

Pſ. 11. 9.

Joan. 8. 44.

Job. 1. 7.

1. Petr. 5. 18.

Diabolus in circuitu ambulat.

Rup. Abb. l. 2. in Iudic. c. 14.

1. Mach. 1. 23.

Antiochus Rex ex templo ſuſtulit altare aureum.

Lyran.

Gloſſ. ord.

Hug. Card.

Myſticè diabolus aufert peccatori altare, id eſt, fervorem ſpiritus.

Chr. h. 4. in Joan.

Diabolus ut corvus primum, quod in cadavere devorat eſt oculus.

Pſ. 37. 11.

2 Quando ſacer textus de Sedechiæ excæcati infelicitate diſſerere incipit, priùs hæc verba præmittit: *Filios autem Sedechiæ occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxitque catenis, & adduxit in Babylonem.* Qua de re S. Anton. de Padua his verbis loquentem, ſi lubet, audiamus: *Dicitur*, inquit, *quòd Nabuchodonoſor oculos Sedechiæ Regis effodit, vinxitque eum catenis, & duxit in Babylonem. Sic Diabolus prius eruit oculos peccatorum, ne ſuam iniquitatem cognoſcant, & poſtea ligat catenis malæ conſuetudinis, & ponit in carcerem obſtinationis, ne exire valeant in lucem confeſſionis.* Deus apud Ezechielem comminatur, inquiens: *Adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum, & ipſam non videbit.* Eſt ſanè ingens à divina juſtitia homini irrogatum ſupplicium, in Babylone clauſis oculis conſtitutum eſſe, eamque coram videre non poſſe, id eſt, peccatorem confuſioni peccati eſſe involutum, nec tamen hanc ſuam miſeriam attendere, aut conſiderare, & ad deplorabilem ſtatum, in quo degit, minimè deflectere poſſe. S. Auguſt. in Soliloquiis, infelicem, in quo ante converſionem ſuam erat, ſtatum his verbis deplorat: *Servus eram, & ſervitutem amabam, & vincula non horrebam; amarum dulce, & dulce amarum credebam; miſer eram, nec cognoſcebam.* Fradulentus adverſarius noſter, intellectus & mentis noſtræ

4. Reg. 25. 7.

S. Ant. de Pad. D. 5. Qu.

Ezech. 12. 13.

Diabolus claudit nobis oculos, ne videamus vincula peccatorum.

S. Aug. c. 6. Soliloq.

oculos claudit, ne nos in Babylone catenis vinctos teneri agnoſcamus; quis enim aliàs adeò mentis inops futurus eſſet, ut Jeroſolymam cum Babylonia commutaret? Idem Sanctus Auguſtinus in confeſſionibus ſuis inquit: *Quid miſerius miſero non miſerante ſeipſum, & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Æneam, non flente autem mortem ſuam, quæ fiebat non amando te, Deus, lumen cordis mei!*

S. Aug. l. 1. confeſſ. c. 13.

3 Nonnulli reperiuntur homines adeò cæci, Deique immemores, ut non ſolùm peccata ſua non deplangant, quibus ad fauces uſque ſunt immerſi; verùm etiam in iiſdem lætentur, gaudeant, rideantque: *Lætantur, cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*. Sanctus Iſidorus Peluſiota illos, qui in Babylone excæcati, & catenis vincti conſiſtentes; nihilominùs gaudent, perſtringens; illaque S. Pauli ad Romanos cap. 1. citans verba: *Non ſolum qui ea faciunt, ſed &c.* ita ſcribit: *Peccare malum eſt, deterius, peccantem, veluti ſenſus expertem, nihil moveri. At verò, qui corrupto judicio de rebus malè exiſtimat, hunc peſſimum quis meritò judicet. Primus forſitan peccare deſinet, alter quoque vulnerum ſenſu recepto, medicum quæret; at qui in malitia cum adlubeſcentia verſatur, etiam illos laudabit, qui paria faciunt, ſed & conſentiunt facientibus*. Sanctus Bernardus hanc cæcitatem tantò miſerabiliorem eſſe dicit, quantò minùs eſt cognita patienti illam; *Amittitur*, inquit, *peccando optimus Deus, acquiritur pœna gehennalis, quorum commutationem nullus appetit, niſi prorſus inſanus. Et verè quicunque cœli delicias omittentes, ſcienter peccando pœnas infernales invadunt, inſani ſunt: neſciunt quid faciunt*. Sanctus Ambroſius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Opprobrium inſipienti dediſti me*, inquit: *Quis eſt inſipiens, niſi qui peccatum facit, & eligit malum pro bonis? Ergo qui author eſt peccatorum, ipſe inſipiens magis, quam ejus miniſter. Cum peccamus igitur, in opprobrium tradimur adverſario, ut ille nos in die judicii accuſet, & prodat*. Sanctus Thomas à Villanova cæcitatem, & ſtoliditatem peccatorum, quorum oculi ſpirituales à Dæmone cooperti ſunt, his verbis conſiderat: *Quis ſtultus, niſi peccator? An non ſtultus, qui pro modico temporali lucro, æternum commutat regnum? Et pro momentanea voluntate, atrociſſimis perpetuiſque ſeipſum ſuppliciis mancipat, & vendit? Qui cum facilè poſſit moderari paſſiones ſuas, ut illis ſatisfaciat, DEUM, animam, famam, gratiam, gloriam ſempiternam amittit, & in abyſſum ſulphuris, & ignis, ſciens, videnſque ſeipſum præcipitat?* Quæ ultima verba ſcilicet, *ſciens, videnſque*, dubia mihi eſſe videntur, quia ut in diſcurſu præcedenti probavimus, *omnis peccans eſt ignorans*. Verum quidem eſt, omnem peccatorem in Babylonia degere, id eſt, in confuſione quadam, qua major dari non poſſit; omne item peccatum voluntarium eſſe: veruntamen impius à Dæmone excæcatus, idipſum non apprehendit, neque cognoſcit. Regius Pſalmiſta ſequens impio ſupplicium imprecatur: *Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva*. Quæ verba Hugo Cardin. aptè ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Hoc eſt primum, & commune in omnibus peccatoribus, quod excæcat eos diabolus, ne cognoſcant viam veritatis, vel lucem: quod ſignificatum eſt in hoc, quod Philiſthæi excæcaverunt Samſonem, & Babylonii Sedechiam: Poſtquam Dæmon peccatores ſpiritualiter excæcavit, iiſdem tanquam jumentis ſarcinam imponit multorum ſcelerum, valdè ponderoſam; & ideo Pſalmiſta ait: Dorſum eorum ſemper incurva; permiſſivè enim hoc ſequitur, quod cum oculi obſcurati ſunt, ne videant, dorſum incurvetur ad portandum onus peccatorum.*

Graviores peccatores gaudent in malitia ſua. Prov. 2. 14.

S. Iſid. Peluſ. l. 5 ep. 50.

S. Bern. c. 3. de paſſ. Hæc cæcitas tantò eſt miſerabilior, quantò minus cognita.

S. Ambr. in Pſ. 38.

S. Th. à Vill. conc. 1. de S. Aug.

Pſ. 68. 24.

Hug. Card.

4 Sanctus Antonius de Padua notat, peccatorem ultrò, & à ſeipſo pedes extendere ad compedes, quos illi dæmon immittit; ita enim ait: *Miſer peccator multis vinculis, & ligaminibus eſt ligatus. O infelix, qui diabolo tam miſerabiliter vinculatur! dum tibi parat laqueum, ſponte porrigis pedem; imò ſi te per pedem ligaverit, ſponte ipſi offers manus*. Idem Sanctus in alio quodam ſermone, de dæmoniaco muto, ſurdo, & cæco diſſerens, huic peccatorem aſſimilat, dicens: *Attende, quod ſicut iſte dæmoniacus in tribus ſenſibus principalioribus, & cæteris nobilioribus, videndi, loquendi, & audiendi, amiſit virtutem: ſic peccator, qui à diabolo per peccatum mortale poſſidetur, in tribus animæ ſuæ ſenſibus, cæteris principalioribus, & nobilioribus, videndi, loquendi, & audiendi, amittit virtutem ſpiritualem; & nota quòd in viſu cognitio, in loquela confeſſio, in auditu obedientia deſignatur*. Obſervandum verò, quòd aſtutus hic inimicus omnium primò oculum deprædetur, id eſt, agnitionem DEI, qui offenditur, & ſtatus miſerabilis, in quem per peccatum redigitur; deficiente enim hoc lumine, deficit conſequenter ejuſdem peccati compunctio, deteſtatio, & confeſſio, quia voluntas non fertur in incognitum. Subdit verò idem Sanctus Antonius: *Ille clarè videt, qui malitiam ſuam cognoſcit; ille rectè loquitur, qui malitiam cognitam nudè & apertè confitetur; ille acutè audit, qui voci ſui Confeſſoris voluntariè obedit*. Citatque textum illum Jeremiæ cap. 3. *Vide vias tuas: vide, id eſt, cognoſce vias tuas, id eſt, peccata tua, quibus quaſi quibuſdam viis tendis ad infernum; de quibus Pſal. 118. Cogitavi vias meas, & converti pedes meos in teſtimonia tua. Item Ierem. 2. cap. Scito, & vide, id eſt, cognoſce, quia malum, & amarum eſt, te reliquiſſe Dominum tuum; & illud Ierem. 3. cap. Leva oculos tuos in directum, & vide, ubi nunc proſtrata ſit. Heu, quam pauci ſunt, qui in directum levant oculos! omnes ferè in obliquum veluti ſtrabi reſpiciunt. Ille proculdubio in directum oculos levat, qui ſuam iniquitatem prout commiſit, cognoſcit*. Et ideò aſtutus ſerpens omne ſuum ſtudium, & induſtriam in eo collocat, ut hanc cognitionem peccatori auferat. Unde Sapiens dicebat: *Via impiorum tenebroſa, & neſciunt ubi corruunt*. Chryſoſtom. ſenſum explicans illorum verborum: *Collocavit me in obſcuris, ſicut mortuos ſæculi*; ita ſcribit: *Collocavit eos diabolus in obſcuris, ſicut mortuos ſæculi: eſt eorum, qui ſedent in tenebris, non videre mala, quæ illos invadunt. Hoc etiam eis accidit, qui non vident, quæ juxta eos ſita ſunt, calamitates, & in voragines, foſſaſque & præcipitia deturbantur. Eſt eorum, qui ſedent in tenebris, turpia ſecurè audere admittere. Hoc etiam faciunt, qui nequiter vivunt, tanquam qui ſedent in tenebris; & proindè, ac ſi nemo homo ſit, qui quæ fiunt, reſpiciat, omnia tam ſecurè perpetrant in mediis urbibus, tanquam in ſolitudine ſcelera committentes.*

S. Ant. de Pad. ſer. 4. Dom. 4. Qu. Peccator voluntariè à dæmone vult ligari. S. Ant. de Pad. in Do. 3. Quadr.

Dæmon collocat peccatores in obſcuris.

Prov. 30. Chr. in Pſ. 141.

5 Quodnam, obſecro, in eo reconditum eſt myſterium, quòd Job inter alia delineamenta, quibus dæmonem ſub titulo Behemoth deſcribit, hoc quoque recenſeat: *Sub umbra dormit, in ſecreto calami?* Ex fide conſtat, dæmonem in igne tartareo inceſſanter uri; umbra autem in caloribus vehementioribus præſtare ſolet refrigerium, quale dæmoni in æternum non concedetur. Beda dubium hoc ſolvit, dum breviter ait: *Hoc enim umbra ſignificat, quod ſolem neſciens*. Dicitur igitur, ſub umbra jacere, ad denotandum effectus, quos in perniciem peccatorum operatur; ſiquidem illis veri Solis Juſtitiæ, id eſt, Chriſti, lucem aufert, efficitque, ut ſint veluti cæcæ talpæ, quæ non vident objectum, quod admordent. Confeſſi ſunt idipſum reprobi apud Sapientem, dicentes: *Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis, juſtitiæ lumen non luxit nobis: ergo erravimus*. Berchorius in ſuo dictionario ſequens nobis inſinuat documentum: *Peccatum vitandum eſt, quia aufert monimentum claræ cognitionis; & hoc oſtenditur, cum dicitur apud Eccleſiaſticum: Quaſi a facie colubri fuge peccata*. Et porrò videbatur, quòd ad imprimendum majorem culpæ horrorem, Sapiens formidabiliori quadam ſimilitudine uti debuiſſet, quia ſerpens facilè pedibus conculcatur, & occiditur; cur igitur non potiùs dixit: *Quaſi à facie leonis, vel tigridis, vel draconis fuge peccata?* Idem author hujus aſſerti explicat myſterium, dum ait: *Coluber dicitur, quaſi colens umbras, ad denotandum, quòd peccatum umbram ignorantiæ, & erroris ſolet comitari, & à luce veræ cognitionis ſolet nos facere elongari: coluber enim eſt, quia ubicunque ſit, ſemper colit, & habet umbram, id eſt, carentiam lucis, cognitionis, ſcientiæ, & gratiæ; omnis enim, qui malè agit, odit lucem*, Ioan. 3.

Quid ſit quod Behemoth dormiat ſub umbra. Job. 40.

Beda l. 3. in Job. ib.

Sap. 5. 6.

Berch. dict. ver. peccator.

Eccl. 21. 2.

Umbra peccatorum fugienda.

Digitized by Google

Ioan.3. Peccatum enim umbram ignorantiæ diligit, quia ſcilicet nunquam vult videri nec cognoſci, quod ſit peccatum. Multi Doctores aſſerunt, quòd ad Baſiliſcum occidendum, ſufficiat, ſi quis ſpeculum ipſi ob oculos ponat, in quo videat ſemetipſum; à repercuſſis enim contra ipſum venenoſis oculorum ſuorum radiis ſubitò moritur: Ita quoque Baſiliſcum infernalem (*ſuper aſpidem, & Baſiliſcum ambulabis, & conculcabis*) ſecuriùs vincere & enecare non poſſumus, quàm ſi à Deo gratiam poſtulemus, miſerabilem peccati ſtatum videndi, dicamuſque: *Domine, ut videam.* Unde Deus apud Pſalmiſtam ait: *Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.* Quæ verba S. Bonav. ex Gloſſa ita exponit: *Oſtendam te tibi, & diſplicebis tibi.* Quod ubi aſſecuti fuerimus, ſcilicet diſplicuerimus nobis ipſis, veræque contritionis actus conceperimus, tunc placebimus Deo, & peccatum deteſtabimur, quo ipſum offendimus.

Modus occidendi Baſiliſcum accommodatur diabolo.
Pſ. 90.13.
Luc.18.41.
Pſ. 49.21.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

De peccato ſub tenebrarum, & cæcitatis metaphora diſcurritur.

THEMA.

Error, & tenebræ peccatoribus concreata ſunt. Eccleſ. 11.v.16.

1 Eccleſiaſticus in hoc aſſumpto themate veritatem quandam inſinuat, quotidiana experientia comprobatam; quia ut in hujus Tractatus diſcurſu primo probavimus, nullus hominum Deum offenderet, ſi quid peccatum ſit, & quanta ſit veri Dei offenſa, cognoſceret; ac proinde *error, & tenebræ peccatoribus concreata ſunt.* Et quidem in primo hic in terris commiſſo peccato, ſatis liquet, qualiter, ſacro Chroniſta atteſtante, peccatum clauſis fuerit oculis perpetratum; ſiquidem ſubitò, ut protoparentes Divinam prævaricati ſunt prohibitionem, tunc primùm *aperti ſunt oculi amborum.* Verum quidem eſt, quòd Adam etiam ante commiſſum peccatum viderit; hoc enim ſatis claré ex eo deducitur, quod Moyſes paulò ante in eodem capite narraverat: *Formatis Dominus DEVS de humo cunctis animantibus terræ, & univerſis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea: omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus.* Veriſimile enim eſt, quòd Adam ſuper omnia animalia ſuos direxerit oculos per circuitum, ut unicuique nomen imponeret, naturæ uniuſcujuſque proportionatum. De Heva pariter idem ſacer textus teſtatur: *Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile*; adeoque ſatis apertè concludi videtur, quòd ambo, etiam antequam peccarent, perſpicuè viderint. Veruntamen non ſine myſterio dixit, per calamum Moyſis, Spiritus Sanctus: *Et aperti ſunt oculi amborum*; & ideò per ſequentem huic oppoſitioni ſimilitudinem reſpondetur: Auceps enim falconem in bacillo, quem manibus tenet, nunquam alligatum teneret, niſi oculos ejus coopertos ſervaret: ita quoque inimicus infernalis, hominem in profundum peccati barathrum, & æternarum tenebrarum abyſſum nunquam præcipitaſſet, niſi oculos intellectus ejus clauſiſſet. Unde Origenes ait: *Quos prius habuerunt perſpicuos animæ oculos, fruentes Deo, & ejus paradiſo; ut opinor, propter peccatum clauſerunt.* Procopius autem ſuper eadem verba expreſſiùs ait: *Omnis qui peccatum committit, quaſi cæcus peccare exiſtimatur; ubi enim viderit, quaſi antea obcæcatus fuerit, qui deliquerit, inquit: Non cernebam, quid faciebam.* Quam miſerabilem cæcitatem tota humana progenies a primis parentibus contraxit, utpotè quæ, in quale ſe præcipitium, Deum mortaliter offendendo, dejiciat, non cognoſcit, aut advertit: ac proindè S. Thomas à Villanova in concione quadam ait: *Væ tibi à tua cæcitate, quam in peccato primi hominis incurriſti: nam ſi lumen oculorum tuorum, quo te ipſum cernebas, non amiſiſſes, nunquam in tantam miſeriam deveniſſes. Omnis noſter labor, & afflictio iſta terrena cupiditatis, & affectus, & deſiderium, & æternorum vilitas, ex hac ignorantia venit, teſte Pſalmiſta: Homo cum in honore eſſet, non intellexit, ſcilicet excellentiam & dignitatem ſuam: & comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Porrò, quale ſit lumen, quod Divinorum præceptorum tranſgreſſor amittit, optimè nos docet S. Ber. Non enim eſt hæc lux ſenſibilis oculorum corporalium, imò hi ut plurimùm, dum à nobis nimis aperti tenentur, nos velut duces & ſeductores ad magnam peccatorum partem pertrahunt. Audiamus prædictum Sanctus Bernardin. dicentem: *Subtrahit Deus gratiam propter demerita peccatorum, ſubtrahit lumen veritatis, & judicii veri, & deſiderii boni.*

Cæci peccarunt primi parentes quorum oculi poſtmodum ſunt aperti.
Gen.3.7.
Gen.2.19.
Gen.3.6.
Similitudo.
Orig. l. 7. cont. Celſ.
Procop. ib.
Effectus peccati originalis.
S.Th. à Vill. Conc. in Do. 3. Adv.
S. Bern. t. 3. ſer. 10. ar. 1. c. 1.

2 Lux vera, id eſt Divina gratia, in nobis hebetatur, & ideò in obſcuro palpitamus; extinguitur in nobis lumen illud, de quo S. Joannes ait: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem*; & ideò peccata in plurimis ſacræ Scripturæ locis tenebræ appellantur: *Abjiciamus opera tenebrarum, & induamus arma lucis*, inquit Apoſtolus: & Chriſtus ait: *Omnis qui male agit, odit lucem.* S. Aug. ſuper Epiſtolam primam Joannis inquit: *Memento in principio ſermonis noſtri, quia Epiſtola iſta charitatem commendat: Deus lux eſt, inquit, & tenebræ in eo non ſunt ulla. Et quid ſuperius dixerat? Ut ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas ejus ſit cum Patre, & Filio ejus Ieſu Chriſto. Porrò ſi Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ulla, & ſocietatem cum illo habere debemus, & à nobis pellendæ ſunt tenebræ, ut fiat in nobis lux; nam tenebræ cum luce ſocietatem habere non poſſunt: ideo vide, quid ſequatur: Quod ſi dixerimus, quod ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur. Habes & Apoſtolum Paulum dicentem: Aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Et Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ulla.* Idem Sanctus Doctor alio in loco dicit de peccatis: *Peccata tenebræ animarum ſunt; audimus quippe Ioannem dicentem: Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt uſque adhuc.* Job in capite tertio fuſiùs extenditur in texendo catalogo damnorum, quæ generi humano per culpam accerſuntur. Sed velim obſervetis, quomodo illa exponat: *Pereat*, inquit, *dies, in qua natus ſum, & nox, in qua dictum eſt: conceptus eſt homo; dies ille vertatur in tenebras, & non illuſtretur lumine, obſcurent eum tenebræ, occupet eum caligo, noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, ſit nox illa ſolitaria, obſcurentur ſtellæ caligine ejus: expectet lucem, & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ.* Ingens profectò in hiſce verbis eſt energia, qua aptiſſimè confirmatur idipſum, quod Eccleſiaſticus dicit: *Error & tenebræ peccatoribus concreata ſunt.* Porrò quænam, vel quales illæ ſint tenebræ, quibus ſtellæ obtenebrantur, Beda ſenſum literalem præteriens (ſiquidem nec tenebræ ſtellas, quæ in firmamento cœli conſiſtunt, nec caligo attingere poſſunt) in ſenſu ſpirituali, & metaphorico exponit, inquiens: *Peccatores, qui in nocte ſæculi hujus, honoribus, vel divitiis, ſive ſapientia mundi hujus lucere ſe putant, cæcitatis caligine tenebrantur, ut merito ſuo Evangelii lumen non videant.* Berchor. in ſuo Dictionario *de peccato* diſſerens, ea quæ diximus, ſequenti explicat ſimilitudine, inquiens: *Eſt peccatum ſicut nebula, quæ aerem conſcientiæ obnubilat; ſicut fumus, qui domum cordis denigrat, & obſcurat, quia pro certo ubi eſt peccati abundantia, ibi eſt error, & ignorantia, & veræ ac diſcretæ cognitionis carentia.* Et ſicut tenebræ ita tenent oculos, quòd nec alias res, nec ipſas tenebras poſſunt videre: ſic peccatum ita obnubilat hominem, quòd nec ipſum peccatum ſuum videt, nec etiam aliquid aliud, quod pertineat ad ſalutem.

Joan. 1.
Peccata ſunt tenebræ.
Rom. 13. 12.
Joa 3. 20.
S. Aug. tr. 1. in 1. Joan.
S. Aug. to. 7. l. 1. de bap. tiſ. c. 11.
Job 3. 9.
Beda l. in Job primo ib. c. 3.
Quales ſint illæ tenebræ.
Berchor. Diction. verb. peccat.

3 Vix Adam & Heva in Divinæ prohibitionis tranſgreſſionem conſenſerant, cum ecce Deus illis in Paradiſo apparet; ſed velim obſervetis, quo tempore venerit; nimirùm: *Poſt meridiem*: Septuaginta legunt: *Poſt veſperam.* Sed quomodo veſpera eſſe poteſt eo in loco, ubi Deus eſt? Ergone noctis tenebræ ingruere poſſunt, ubi lux illa apparet, de qua S. Joannes ait: *Erat lux vera, quæ illuminat hominem?* Pro majori hujus difficultatis claritate ſciendum eſt, veſperam illam de peccati obſcuritate intelligendam eſſe. Unde S. Ambr. ait: *In paradiſo, ubi ſemper matutinus erat dies, veſper eſt factus, quoniam omnia peccata tenebræ ſunt.* Porrò S. Bonavent. duce S. Auguſtino, varias tradit peccati defini-

Gen. 3.
In Paradiſo tenebræ factæ dicuntur propter peccata.
S. Ambr. in Pſ. 89.
S. Bon. t. 6. Centiloq.

nitiones, ex quibus ſequens propoſito noſtro aptè deſervit: *Peccatum eſt defectus quidam a lumine veritatis, naturam non perimens, ſed obſcurans.* Et paulò poſt ex eodem S. Auguſtino ſubdit: *Peccata ſunt tenebræ intellectus; obtenebrato autem intellectu, error neceſſariò conſequitur: Error & tenebræ peccatoribus concreata ſunt. Auguſt. ait: Salus nulla eſt, niſi in ſocietate Dei; DEUS lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ulla; peccata autem tenebræ ſunt, ſicut dicit Apoſtolus, diabolum, & angelos ejus rectores tenebrarum harum eſſe. Non diceret rectores tenebrarum, niſi rectores peccatorum, dominatores iniquorum, &c. Iniquitates tenebræ ſunt, iniquitatibus premimur, ne ſocietatem cum Deo habere poſſimus.* Et ideò reprobi in illa perditionis abyſſo inconſolabiliter quidem, ſed ſine fructu plorabunt, quòd in obſcuro ambulaverint, dilexerintque magis tenebras quàm lucem. *Hoc eſt autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.* Quænam verò hæ tenebræ ſint, Chriſtus ſtatim declarat, dum ibidem ſubdit: *Erant enim eorum mala opera.* Et ideò Rupertus Abbas poſtquam quæſiſſet, quænam hæ ſint tenebræ, mox ſubdit: *Fornicationes, adulteria, homicidia, veneficia, comeſſationes, furta, perjuria.* Hæ igitur tam denſæ tenebræ lucem ab homine arcent Divinæ gratiæ; & ideò juſtè hanc meretur condemnationem: *Mittite eum in tenebras exteriores.* Quia ut Sanct. Bonavent. ſuper illa verba Chriſti: *Hoc eſt autem judicium*, inquit: *Hæc eſt cauſa damnationis.* Albertus Magnus inquit: *Non eſt naturale, quòd aliquis odio habeat lucem, & diligat tenebras, quia ut Eccleſ. ait: Dulce lumen, & delectabile eſt oculis, videre ſolem; & tamen ut S. Iob ait: Ipſi fuerunt rebelles lumini.* Hæc igitur eſt ſtultitia peccatoris, quòd oculos veræ luci claudat, ut eoſdem per caliginem obtenebret. *Ex hoc quod homines perſeverent in malis operibus*, inquit Cajetanus; *diligunt magis tenebras, quam lucem.* Dionyſius Carthuſianus quoque per haſce tenebras, vitia intelligit, unde ait: *Dilexerunt magis tenebras, id eſt paſſiones, & vitia, ad infernales tenebras perducentia; quam lucem, hoc eſt Chriſtum, ejus doctrinam, virtutum ſplendorem.* Bene autem advertendum eſt ly illud *magis*, hoc enim noſtram notabiliter aggravat malitiam; id quod Div. Chryſoſt. quoque conſiderans, ait: *Qui in tenebris verſatur, deficiente lumine, aliqua fortaſſis venia dignus eſt: qui vero adveniente luce tenebras ſectatur, mali profectò pravique animi præſefert argumentum.* Hugo Cardin. Chriſti verba ſic explicat: *Dilexerunt homines, propter quos venit, magis tenebras, id eſt carnis delicias, & mundi divitias, rationem obtenebrantes.* Quando damnati inter caliginoſas inferni tenebras ſtridebunt dentibus, verè quidem dicent: *Ergo erravimus a via veritatis*; mentientur autem in eo quod ſubdent: *Juſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis*; quia hoc illis propria ipſorum culpa evenit, quia ſcilicet *dilexerunt magis tenebras quam lucem*; & ideò nullam prætendere poterunt excuſationem, quia reverà *lux venit in mundum*. Apud Ezech. c. 8. Deus hunc ſuum Prophetam invitat, ut videat abominationes deteſtabiles, quæ in templo committebantur, quę in eodem cap. fusè deſcribuntur: *Ingredere*, inquit, *& vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic*; paulò poſt verò dictarum abominationum ſubjungit cauſam; dicit enim ſacer textus: *Et dixit ad me: Certè vides fili hominis, quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in tenebris.* S. Propheta Job poſtquam dixiſſet: *Ipſi fuerunt rebelles lumini*, mox ſubdit: *Neſcierunt vias ejus, nec reverſi ſunt per ſemitas ejus*; qui enim in obſcuro ambulat, à via recta facilè aberrat, ſæpiùs impingit, & in præcipitia cadit: *Oculus adulteri obſervat caliginem; per noctem fur perfodit in tenebris domos, & ignoraverunt lucem; ſi ſubitò apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis, & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant.* Deus apud Iſaiam quærit: *Quis populus meus cadens apertos habet oculos?* Euſ. Emiſſ. tenebras haſce, quas impii diligunt, magis ſpecificè declarat, dum ait: *Superbia, malitia, obtrectatio, invidia, opera tenebroſa ſunt, & lumen mentis obcæcant.*

S. Aug. tr. 1. in 1. Joan. Eph. 6. 12.

Joa. 3.

Rup. Ab. ib. Tenebræ peccatorum tollunt lumen gratiæ.

S. Bon. in Joa. Alb. M. in Jo.

Eccl. 11. 7. Job 24. 13.

Cajet. in Joa.

D. Carth. ib. Magis dilexerunt homines tenebras quam lucem.

Chr. h. 37. in Joa.

H. C. ib.

Sap. 5.

Ezech. 8. 12.

Job 24. 13.

Committuntur peccata in tenebris.

Iſa. 34. Euſ. Emiſſ. h. 2. in nat. Do.

4 Ab hiſce tenebris derivatur animarum ſpiritualis cæcitas. Beda id, quod paulò antea dixeramus, conſiderat, ſcilicet quòd Deus poſt commiſſum à primis parentibus peccatum, in paradiſo terreſtri circa veſperam obambularit; & ideò interrogat: *Quid eſt, quod poſt peccatum hominis, in paradiſo Deus non jam ſtat, ſed deambulat, niſi quòd lux ferventior abſceſſerat, & peccatricem animam, culpæ ſuæ frigora conſtringebant? Increpavit ergo Adam deambulans, ut cæcis mentibus nequitiam ſuam non ſolùm ſermonibus, ſed etiam rebus aperiret, & per declinationem ſolis cognoſceret, quod ad tenebras propinquaret.* S. Aug. ait: *Nec cogitat, prævaricatorem legis quam dignè lux deſerat veritatis, qua deſertus, utique fit cæcus, & plus neceſſe eſt, offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat, & ideò tantum audiat vocem legis, qua admoneatur implorare gratiam Salvatoris. An nulla pœna eſt eorum de quibus dicit Apoſtolus: Quia cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum? Utique iſta obſcuratio vindicta, & pœna jam fuit, & tamen per hanc pœnam, id eſt per cordis cæcitatem, quæ fit deſerente luce ſapientiæ, & in plura, & in gravia peccata prolapſi ſunt.* S. Bernardin. quoque in ſerm. quodam hanc explicat cæcitatem, inquiens: *Multiplicata peccata excæcant populi intellectum, ne veritatem intelligere queant; unde Sap. 2. dicitur: Excæcavit eos malitia eorum, & neſcierunt &c. Cum aqua etiam clara agitatur, difficilè, quod in ea lateat, videri poteſt: quantò magis in turbida, vel in cœno? ſic etiam, cum populus immergit ſe in peccatis, ſicut ſus in volutabro luti, quid mirum ſi Dei flagellantis futura judicia non cognoſcit?* Citatque textum illum Sophoniæ: *Tribulabo homines, & ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt.* Quem text. apud Didac. Stellam, in c. 3. S. Lucæ ſcribentem, his verbis explicatum invenio: *Non mirum erat, quia ita cæci, & deliri erant in cognitione Meſſiæ; ſiquidem tantum pondus pulveris, amoris mundi, carnis, & ſanguinis oculis ſuis injecerunt, de quibus Ieremias dixit: Erraverunt ut cæci in plateis. Iniquioris conditionis eſt hæc cæcitas, quam qualibet alia corporalis, nam qui corporis cæcitate laborant, ſeipſos agnoſcunt; at qui interiori cæcitate tenentur, exiſtimant ſe videre, cum nihil videant. Quocirca Redemptor noſter his dixit: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum: nunc verò dicitis: Quia videmus, ideo peccatum veſtrum manet.* Audite, obſecro, qua phraſi myſtica S. Epiphanius impiorum tranſgreſſiones deſcribat: *Deſle*, inquit, *peccatorum tuorum multitudinem, & perpetuis te aquis, id eſt lacrymis abſtergens, ſolis radiis incaleſce, hoc eſt in cœtu fidelium, & in Spiritu Sancto ad calorem pœnitentiæ propera, lippitudines, id eſt peccata abjice, ſtatim enim renovabitur ut aquilæ juventus tua*; quibus in verbis præcipuè obſervandum eſt ſignificatum dictionis *lippitudinis*; per hanc enim dictionem ad oculum turbidum, & lippientem alludit.

Quare Deus poſt peccatum dicatur in paradiſo ambulare.

S. Aug. l. de nat. & grat. c. 22.

S. Ber. to. 2. ſ. 10. ar. 2. c. 4.

Sophon. 1. Did. St. c. 3. Luc.

Major eſt cæcitas mentis quam corporis.

S. Epiphan.

5 Regius Pſalmiſta ait: *Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem.* Super quæ verba S. Auguſt. dicit: *Ignem malæ concupiſcentiæ timete, ſupercecidit ignis iſte, & ſolem non videbitis. Quem ſolem? non iſtum quem tecum vident & pecora, & muſcæ, & boni, & mali, quia facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos, & malos; eſt & alius ſol, de quo dicturi ſunt illi: Et ſol non eſt ortus nobis; tranſierunt omnia illa tamquam umbra; ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol non eſt ortus nobis. Quare? niſi quia ſupercecidit ignis & non viderunt ſolem? Vicit illos concupiſcentia carnis.* Iſaias populo Hebræo ſequens comminatur ſupplicium: *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne forte videat oculis ſuis, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum.* Quæ verba utique non de cæcitate corporali intelligenda ſunt, ſed de ſpirituali, qua populus ille in malitiæ & obſtinationis ſuæ mulctam fuit punitus. Ubi etiam S. Hieron. eundem Iſaiæ text. explicans, ait: *Hoc intelligendum, quòd pro magnitudine ſceleris, etiam pœnitentia indigni judicati ſunt.* Hugo Cardin. illa verba S. Pauli: *Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis claritas Evangelii gloriæ Chriſti*; ita

Pſ. 57. S. Aug.

Concupiſcentiæ caligo impedit lumen ſolis.

Iſa. 6. 10.

S. Hier. ib.

H. Card. 2. Cor. 4. 4.

ex-

Deus excæcat non largiendo gratiam. exponit: *Excæcavit, non impertiendo malitiam, ſed non largiendo gratiam*. Deus enim Hebræis efficacia gratiæ ſuæ auxilia ſubtrahendo, permiſit, ut ad finem uſque ſæculorum in obſcuro ambulent, deſerendo illos in tenebris propriæ ignorantiæ, & cæcitatis. Unde in hoc populo adimpletum fuit, quod unicuique reprobo evenit, ſcilicet: Job 18. *Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ ſuper eum eſt, extinguetur*. Quodnam verò malum illi inde evenit? Nimirùm: *Et præcipitavit eum conſilium ſuum*. Propheta regius poſt commiſſum adulterium conquerebatur, dicens: Pſ. 39. 13. *Comprehenderunt me iniquitates meæ*: & quid inde fuit ſubſecutum? *Et non potui, ut viderem*; eò quod *fumo iniquitatis*, inquit S. Ambr. *oculus animæ excæcatur, ne videat; fumus iniquitas eſt, quia ſicut fumus oculis, ita iniquitas utentibus ea*. Poſtquam Similitudo. Pſalmiſta dixiſſet: *Et non potui, ut viderem*, mox ſubdit: *Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei*; ſicut enim capilli creſcentes à capite ſe uſque ad oculos dilatant, eorumque lucem obfuſcant: ita quoque peccata eundem operantur effectum, quia viſum ſpiritualem mentis obtenebrant. S. Bonav. de cæco nato differens, ita ſcribit: S. Bon. in c. 9. Joa. *Sicut ſolius Dei eſt juſtificare, ita ſui ſolius eſt à cæcitate culpæ illuminare, peccatum enim excæcat, quia delicta oculos clauſerant*: *Neſciverant oculos videre, ait Auguſt. unde ſicut cæcitas corporalis facit hominem ignarum in diſcernendo, incautum in evitando, ineptum in agendo, præcipitem in eundo: ſic culpa ſpiritualiter facit indiſcretum in diſcernendo, item facit incautum in declinando, & in evitando*: *Palpavimus quaſi cæci parietem; tales non provident pericula; item facit hominem ineptum in operando*: *Erraverunt in plateis quaſi cæci; item facit hominem præcipitem in eundo*. S. Antonin. p. 2. tit. 7. c. 3. §. 2. S. Antoninus ſequentem ſcitu neceſſariam tradit doctrinam: *Potentiæ animales cum naturales ſint, ſecundum Auguſtinum, ſunt bona media, quibus & bene & male uti poſſumus; ſed in ſe valde bona ſunt, & neceſſaria ad operandum, & hæ ſunt tres principales*. Quælibet potentia hominis à peccato vexatur. *Primo, potentia intellectiva; ſecundo, potentia volitiva; tertio, potentia ſenſitiva. Quælibet vexatur ſuo modo per peccatum, unde Pſalmiſta pœnitens ait: Conturbata ſunt omnia oſſa mea, id eſt potentiæ, quibus anima vigoratur ad operandum: & hoc figuratum extitit in vulnerato à latronibus, qui deſcendit ab Ieruſalem in Iericho, ut habetur Luc.* 10. *Vulnera enim ſunt mala infixa potentiis, ut declarat Magiſter in* 4. *Sentent. in princ. Et quantum ad potentiam intellectivam, dicitur Sophon.* 1. *de peccatoribus: Ambulabant, id eſt operabantur ut cæci, quia Domino peccaverunt; & in hujus figuram legitur Iudic.* 16. *quod Samſon à Philiſthæis excæcatus eſt, ad inſinuandum quod viro quantumcumque Sancto, capto per tentationem à dæmoniis, eruuntur ſibi oculi intellectus, non quidem ut privetur potentia intellectiva, vel actu intellectus ſimpliciter, ſed ita paſſione obtenebratur, ut tunc non advertat illud eſſe malum, ſed bonum ſibi videtur illud faciendum, quamvis in habitu, & in generali illud cognoſcat eſſe malum*. Joa. 8. 12. Salvator noſter, qui de ſe ait: *Ego ſum lux mundi*; ideò præcipuè in terram deſcendit, ut hanc à nobis cæcitatem depelleret: ac proinde S. Zacharias in ſuo Cantico hoc Luc. 1. 79. ad commune hominum beneficium implorabat auxilium: *Illuminare his qui in tenebris, & umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis*.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Peccatorem, qui ſe à ſenſualitate ſua in peccatum ſeduci permittit, omni judicio, & ratione deſtitutum eſſe probatur.

THEMA.

Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus. Pſ. 13. 1.

Pſ. 48. 13. 1 PRopheta regius hominem atheum, ſine ullo metu, & rotundo ore ſtultum appellat: *Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus*. Neq; enim in dubium revocari poteſt, Atheus eſt ſtultus. quin peccatum intellectum excæcet, lumenque rationis, & diſcurſus planè obfuſcet: nam *homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Unde non obſtante, quòd Adamo à ſupremo Artifice ingentia infuſa fuerint perfectiſſimæ ſcientiæ, & ſapientiæ dona, nihilominus propter peccatum in tantam degeneravit ſtoliditatem, ut ſe divinitatem acquirere poſſe, ſibi perſuaderi permiſerit, dummodò pomum arboris vetitæ manducaret; (*eritis ſicut Dii, ſcientes bonum, & malum*;) Gen. 3. Numquid igitur de illo dici potuit: *Comparatus eſt jumentis inſipientibus*, quando fraudulento ſerpenti majorem, quam primæ, æternæ, & infallibili Veritati fidem adhibendam eſſe cenſuit?

2 Poſtquam Adam præceptum Dei prævaricatus fuit, Stolidè Adā putavit ſe poſſe latere Deum. erubeſcens comparere coram Deo, qui formaturus contra rebellionem illius proceſſum, in paradiſum deſcenderat, in medio arborum, quæ ibidem plantatæ erant, ſeſe abſcondit, dicente ſacro textu: *Abſcondit ſe Adam, & uxor ejus à facie Domini in medio ligni paradiſi*. Gen. 3. 8. Qua in re Adam novam oſtendit ſtoliditatem, quòd ſcilicet crederet, poſſibile ſibi eſſe, ut à Deo occultare ſe poſſet, cùm tamen Pſalmiſta dicat: *Quo ibo à ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades: ſi ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavero extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me*. Pſ. 138. 7. Nunquid ſciebant, veriſſimum eſſe quod ait Apoſtulus: *In ipſo vivimus, movemur, & ſumus*? Act. Apoſt. 17. 28. Nec eſt, quòd dicat aliquis, primos parentes noſtros non ſe à Dei, ſed ab aliorum oculis, in erubeſcenda illa nuditate ſua abſcondere voluiſſe, quia ſoli erant; prcterquam quòd Scriptura expreſsè dicat: De hoc datur ſimilitudo. *Abſcondit ſe Adam, & uxor ejus à facie Domini Dei*. Sed quonam ſe receperunt? Num fortè in ſubterraneam aliquam cavernam? Nequaquam; ſed *in medio ligni paradiſi*, id eſt inter medias arbores. Ecce tibi aliam ſtultitiam novam. Nunquid latro aliquis cerebrum amiſiſſe cenſeretur, qui à juſtitia inquiſitus, ut ratione delicti ſui proceſſaretur, in medium civitatis, in qua inquireretur, ſorum ſe reciperet? Sed ecce, quonam hi tranſgreſſores fugerint, nimirùm in medium horti deliciarum: *Abſcondit ſe Adam, & uxor ejus in medio paradiſi*. Sed dicamus quid ampliùs: ſi hic latro in manibus ſuis furtum teneret, per quod reatus ſui omninò convinceretur, nunquid illum ſummè ſtultum cenſeres? Præterea quænam erat illa arbor, ſub quam ſe abſconderunt? Scriptura ait: *Produxit lignum vitæ in medio paradiſi, lignumque ſcientiæ boni & mali*; Gen. 2. 9. Heva quoque ſerpenti dixit: *De fructu ligni, quod eſt in medio paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud*. Igitur clarum eſt, quòd ut ſe ab oculis Dei, quemadmodum Scriptura clarè dicit: *deambulantis in medio paradiſi*, abſconderent, in medium paradiſi, & ſub eandem arborem ſe receperint, à qua pomum vetitum decerpſerant; Primi parentes judicio non utentes, meritò jumentis comparantur. adeoque ſine dubio reperti fuerunt, furtum in manu ſua portantes, quod proindè negare non poterant. Numquid igitur Pſalmiſta illos meritò jumentis, quæ judicii & diſcurſus expertia ſunt, comparavit? Imò quovis aſino ſtolidiores fuerunt; horum enim proprium eſt, quòd ad locum, ubi prima vice ceciderunt, quibuſvis etiam adhibitis verberibus, iteratò repetendum cogi non poſſint: hi autem poſtquam ſemel juxta arborem tranſgreſſionis de pomo vetito rei facti fuerant, ab hac ſe apud Deum excuſare volentes, iterata vice manifeſto ſe expoſuerunt periculo, manum ſuam ad eundem fructum denuò extendendi. Meritò igitur inquit D. Chryſoſtom. Chr. h. 18. in Gen. *Nihil peccato pejus, ipſum enim ut introierit, non ſolum confuſione totos nos replet, ſed inſipientes facit eos, qui antea intellectu, & ſapientia præditi erant*. Alcuin. in. terrog. 72. in Gen. Alcuinus hunc eundem peccati effectum, ſcilicet quòd nos ſtolidos efficiat, & omne nobis judicium adimat, his verbis confirmat: *Hæc ei inſipientia de peccati pœna accidit, ut eum hoc latere putet, quem latere nihil poteſt*. Ad hoc idem propoſitum optimè deſervit notabile illud Clementis Alexandrini effatum, dicentis: Clem. Alex. l. 1. Pædag. c. 13. *Quidquid eſt præter rectam rationem, id eſt peccatum. Iam verò generales animi affectiones, ſeu perturbationes, hoc modo definiendas cenſent Philoſophi: Cupiditatem quidem, & appetitionem quæ non paret rationi*. Eſt igitur convincens argumentum, & certa quædam concluſio, quæ ex prædictis præmiſſis deducitur, Tranſgreſſio legis infert defectum judicii. ſcilicet quòd ubicunque culpa & tranſgreſſio legis ingreditur, ibi pariter defectus rationis, & judicii ſubſequatur. Porrò duæ ſunt in homine inclinationes naturales, una ſenſitiva, rationalis altera; ſenſitiva tunc homini prædominatur, quando ſe homo à ſenſu duci ſinit; rationalis autem, quando per rationem, & diſ-

cur-

Digitized by Google

curſum gubernatur. Certum eſt autem, quòd homo peccans, ab appetitu ſenſitivo ſe gubernati permittat, impulſui autem rationali planè recalcitret; ac proinde quia tamquam animalia nos gubernamus, mirum non eſt, quòd per culpam beſtiis quoque aſſimilemur: *Comparatus eſt jumentis inſipientibus. Dixi iniquis, nolite inique agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu: nolite extollere in altum cornu veſtrum, nolite loqui adverſus Deum iniquitatem.* Enimverò quis eſt qui neſciat, quòd beſtiæ cornua ſua ſine diſcurſu in altum erigant? Non igitur ſine myſterio Pſalmiſta ſceleratos beſtiarum nomine nuncupat, quia dum peccant, cerebrum amittunt. Alia quædam verſio legit: *Dixi inſanis, ne inſaniatis*; alia autem vertit: *Dixi inſipientibus, nolite inſanire; ſtolidis, nolite ſtolide agere.* In oratione quadam, quæ ab Eccleſia in ſabbatho Sancto ante ſecundam prophetiam recitatur, hæc verba babentur: *Da nobis quæſumus, contra oblectamenta peccati mentis ratione perſiſtere.* Enimverò peccatum talem babet vim attractivam, eò quòd à ſenſibus noſtris foveatur, ut ſpeciali divinæ gratiæ aſſiſtentia nobis opus ſit, ne pars rationalis ſenſualitati cedat.

Pſ. 74. 5.

3 Deus olim populum ſuum invitabat, & exhortabatur, ut erga ſe conſtanter fidelis eſſet, ſuoque cultui terga minimè verteret; unde eundem per os Pſalmiſtæ his verbis affabatur: *Audi populus meus, & conteſtabor te, Iſrael ſi audieris me, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Ego ſum Dominus Deus tuus.* At verò quia populus ille duræ cervicis, & erga Deum contumax, & rebellis erat, ſubdit per eundem Pſalmiſtam: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi.* At verò quodnam fuit illud ſupplicium, quod ex hac contumacia retulit? Nimirùm illud quod ſequitur: *Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.* At verò dicat aliquis: hoc propriè erat illud, quod populus ille deſiderabat, nimirùm habenas ſibi relaxari, effrenibus ſuis indulgere appetitibus, & pro arbitrio ſuo & libito viverè; ſed reſpondeo, verum quidem hoc eſſe; populus tamen ille non conſiderabat, quòd hoc modo vivendo, judicium ſuum amiſſurus eſſet, & diſcurſum, quòdque ſenſualitatem ſuam ſectando, rationi eſſet reluctaturus; ac proindè ſciendum eſt, quòd alia quædam à Lorino allegata verſio, loco verborum illorum: *Adinventionibus ſuis*, legat: *Stultitiis ſuis.* Chryſ. ab Hug. Cardin. citatus, inſinuare volens, quòd in quavis ætate, & ſtatu indifferenter, omnes cupiditatibus ſuis in contemptum, & ignominiam Dei indulgeant, hac phraſi loquendi utitur: *Video inſanientes, non juvenes ſolum, ſed & ſenes, ſuper quibus maximè verecundor.* Apud Oſeam pariter dicitur: *Et nunc revelabo ſtultitiam ejus, in oculis amatorum ejus*: ubi nomen ſtultitiæ prævaricationi attribuitur, per quam Deus ſe contumeliatum eſſe dicit. Sapiens in duobus diverſis locis reprobos inſenſatos appellat; inprimis enim dicit: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos*; in eodem verò capite, paulò ante, eoſdem introducit, ſibimetipſis hoc nomen attribuentes, eò quòd electos, qui in hac præſenti vita bonis operibus dediti fuerant, deriſiſſent, & ſubſannaſſent; in hæc enim verba illos introducit loquentes: *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore.*

Pſ. 80. 9. Pœna obſtinationis eſt divina derelictio.

Adinventiones populi ſunt ejuſdem ſtultitię.

Lorin.

Chr. cit. ab H. C. in c. 9. Joa.

Oſe. 2. 10.

Sap. 5. 21.

Sap. 5. 4.

4 Celebre eſt illud à Rodriguez in ſuis exercitiis perfectionis conſcriptum effatum, ſcilicet quòd ad caſtigandum Divinarum legum tranſgreſſores, duobus tantùm locis in hoc mundo opus eſſet; nimirùm, vel ſancto officio, ſive Tribunali ſanctæ inquiſitionis, vel hoſpitali ſtultorum; pro ratione autem convincenti tale facit dilemma: Vel enim tales Chriſtiani fidei noſtrę articulos credunt, vel non: ſi non credunt, ab inquiſitoribus ſunt caſtigandi, nec opus eſt ulteriùs diſcurrere: ſi verò credunt eſſe poſt hanc vitam aliam vitam, eſſe æternitatem beatam, & æternitatem pœnarum; item præſentandos nos eſſe coram tribunali divino, ut rigoroſam etiam de minimo verbo otioſo reddamus rationem; ſimiliter hominem quamdiù eſt extra DEI gratiam, pedes ſuos jam inferno immiſiſſe, ab eoque non niſi uno capillo, vel unico anhelitu diſtare; & tamen hujus vitæ voluptates Deo, infernum paradiſo anteponunt, & in hoc tam deplorabili ſtatu, jocantur, ridens, & gaudent; quænam hac concipi poteſt major ſtoliditas, & inſania? Numquid igitur tales pleno ore dicere poſſunt: *Nos inſenſati? Non eſt amplius particeps rationis*, inquit Clem. Alex. *qui peccat præter rationem.* Ergone etiam credis, aliam te poſt hanc manere vitam, & tamen haud ſecùs vivis, ac ſi anima inſtar animæ alicujus beſtiæ ſimul cum corpore moritura eſſet? Tune ſperas æternam cœli retributionem, & tamen facis quidquid vis, & potes, ut præcipiteris in infernum? Tu noſti, Chriſtiani characterem tibi eſſe impreſſum, & tamen omninò contrarium facis profeſſionis illius, quam feciſti? Annon hæc manifeſta eſt ſtultitia? Si eſſet aliquis, qui tota die laborando, & ſudando aliud nihil faceret, quàm quòd ligna ſecaret, eademque humeris ſuis impoſita ad eum deferret locum, in quo inter ligna comburendum ſeſe ſciret: quid de tali ſtulto diceres? Audiatis igitur, quod S. Bonaventur. his verbis de peccato dicat: *Stultum hominem demonſtrat, quia peccando quis ſibi onus ad ſe deprimendum imponit, & ligna ſuper dorſum ſuum cremanda colligit, & illi ſervit, qui eum pro ſervitute torquebit; & Sanct. Auguſt. ait: Stultum eſt in tali ſtatu vivere, in quo quis non audet mori.* Quòd ſi quis in aula longo tempore ſerviat, vel ſervitio alicujus hominis privati ſe addicat, nihil id mirum in ſe habet, quia inde ſuum habet ſtipendium, ſuam inde ſperat mercedem; at verò quis adeò ſtolidus erit, qui ſervire, vel laborare velit, ſciens pro certo, quòd in fine miſeræ ſuæ ſervitutis, pro remuneratione habiturus ſit perpetuum ignis infernalis carcerem? O quàm grave eſt jugum illud, quod dæmon ſectatoribus ſuis imponit, qualis eſt ejus tyrannis (qua de re tamen ſuo loco fuſiùs tractabitur) ſiquidem indubitata eſt veritas, quòd pœnarum infernalium atrocitatem, mercedis loco daturus ſit in æternum!

Peccatoribus opus eſt vel ſancto officio vel hoſpitali ſtultorum.

Cl. Alex. ib.

Peccare & credere vitā æternam inſanum eſt.

S. Bon. t. 7. lib. 5. c. 7. Theol. ver. comp.

Similitudo.

5 S. Bernard. eam, quam infelix ille, ad cœnam magnam invitatus, ut ſe ab eadem, per quam gloria cœleſtis præfigurabatur, abſentaret, adduxit excuſationem conſiderans, ſcil. *Juga boum emi quinque, eo probare illa*, in hæc verba ſcribit: *Stolidior beſtiis homo, quod juga neceſſitatis earum, propria ipſe habeat voluntate; emiſſe juga, extremæ dementiæ eſt, quod idem eſt, ac mortem ſempiternam, & gehennam ipſam multo ſudore quærere, magno comparare pretio; cum tamen æterna vita, jugo levi, ac ſuavi coematur.* Thomas Morus, Magnus Angliæ Cancellarius, fideique Catholicæ martyr glorioſiſſimus, mirabatur, quòd homines perditæ ſalutis per totum vitæ ſuæ decurſum fatigarentur, & indefeſsè laborarent, ut infernum ſibi acquirerent; cum tamen modicorum operum bonorum exercitio, cum ſuavitate, quiete, & conſolatione interiori bonæ conſcientiæ, regnum cœlorum ſibi acquirere poſſent. Quam ſtultitiam damnati, licèt irrito fructu, animarum juſtarum beatitudinem conſiderantes, his verbis deplorarunt: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles.* S. Ant. de Padua, quem ſummus Pontifex eximio hoc honoravit encomio, ut *arcam teſtamenti* illum appellarit; hic inquam, inſigni cum eruditione de impiis peccatoribus in hæc verba ſcribit: *Bene ſignantur per mare Aſphalti, ubi non aqua expiationis, ſed infectionis, & contaminationis continetur; de quo narrat Iſidorus tria. Primo, quod nullum vivum recipit; ſic peccator nec aliquod opus vivificat, ſed vel rejicit vel perimit. Secundo, quod nullis ventis concutitur, & hoc propter comparationem aquæ bituminoſæ; ſic nec cor concutitur pondere peccatorum, nec flatu inſpirationis devotæ, nec ventis perſecutionis, nec turbine comminationis. Tertio, quia lucerna accenſa ſupernatat ibi, extincta vero ſtatim mergitur; ſic cor peccatoris ſplendorem ſapientiæ, & notitiæ non poteſt ſibi imprimere, ſed ſolum tenebras fraudis, & malitiæ. Quot ſunt mundi ſapientes, qui ſciunt invenire verſutias infinitas, & tamen de divina notitia nihil ſciunt?* Porrò major pars Chriſtianorum nulli alteri rei ita ſtudet, quàm ut ſuos poſſit explere appetitus, qui ſunt veluti equi poſtales, ad infernum decurrentes; cæterum verò oculos ſuos ad cœlum, quod pro ipſis creatum eſt, utpotè qui pro aſſequendo à Deo redempti, & ad hoc per innumerabilium auxiliorum oblationem invitati, & ſtimulati ſunt, ne vel ſemel reſpiciunt. Homo ad vitam futuram, non verò ad hanc poſſidendam creatus eſt (*creaſti nos Domine ad te*)

S. Ber. ecce nos reliquimus omnia. Luc. 14. 19.

De hoc efficax eſt ratio Thomæ Mori.

Sap. 5. 7.

S. Ant. de Pad. Ser. in. 6. poſt 1 Do. Quadrag. Peccatum comparatur mari Aſphalti.

Appetitus naturæ ſunt equi poſtales ad infernū

& ideò

Digitized by Google

& ideò ſi Chriſtianus hoc credat, profectò manifeſta eſt illius ſtoliditas, quòd immortali vita neglecta, omnia alia hujus vitæ bona ſtudioſè inquirat, adeò ut de divina notitia nihil ſciat. D. Chryſoſt. hominis nomine indignum eſſe cenſet eum, qui propter peccatum ab illo degenerat fine, propter quem creatus fuit: obſervat enim, quòd Moyſes, Noe genealogiam deſcribens, ipſum hac laude extulerit: *Noe homo &c.* unde ait: *Vidiſti admirabilem genealogiam? Noe, inquit, homo. Vide etiam commune naturæ nomen pro laude juſti uſurpatum. Nam quia cæteri ob carnales voluptates, quibus immerſi erant, amiſerant eſſe hominis, iſte, inquit, in tanto populo hominis imaginem ſervavit; tunc enim aliquis homo eſt, quando virtutem colit. Neque enim ſpeciem habere hominis, & oculos, & nares, & os, & genas, & cætera membra, hominem eſſe oſtendunt; hæc enim membra ſunt corporis. Hominem illum dicimus, qui imaginem hominis ſalvam retinet; Quæ autem eſt imago hominis? Rationalem eſſe.* Obſervaſtiſne aliquando, quo nomine Spirit. S. hominem in reprobum ſenſum datum appellet? Sacer textus ait: *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam*: & meritò peccator, carnaliter vivens, *caro* vocatur, quia qui ſenſualitate, non verò ratione ducitur, & gubernatur, aliud nomen non meretur, quàm ut maſſa quædam carnis, duobus prædita oculis, nuncupetur. Tempore Noe, impii ſæculi illius peccatores, per centum annos continuos, imminens ipſis univerſalis diluvii ſupplicium comminari audiverant; & tamen capita ſua moventes, Noe deridebant, quòd immenſam illam arcæ molem fabricaret: ac proindè inſenſatorum nomen jure merebantur; nam ut S. Chryſoſt. diſcurrit: *Quomodo qui ſunt orbati oculis, ſi vel in fixa meridie ſteterint ſub medio cœli, lucem non ſuſcipiunt, cum ſint clauſi eorum oculi: ita iſti quoque etiamſi innumerabilia undique inſonent ſalutaria dogmata, illorum anima hoc morbo præoccupata, omnibus ejuſmodi verbis aures obſtruit.*

Chr. h. 25. in Gen. Homo ratione eſt homo.

Gen. 6.

Peccator dicitur caro.

Chr. ho. 51. in 2. ad Cor.

6 S. Antonius de Padua, in ſermone quodam de paralytico illo ſcribens, qui per triginta octo annos toleratæ paralyſis juxta piſcinam jacuerat, inquit: *Vt ſi talibus dicatur: Vis ſanus fieri? protinus reſpondebunt: Domine, hominem non habeo, quia non habent cor hominis, vel ſpiritum in quo ſit prudentia, ſed cor beſtiæ; quale erat cor illius, de quo Dan. 4. dicitur: Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei. Fera à feriendo dicta, eo quod crudeliter feriat: ſic peccator non poteſt ferire crudelius, quam ferire ſeipſum, & perire in anima.* Porrò ſtultis manus pariter, & pedes ſtrictè alligantur, ne mortem ſibi inferant, aut in præcipitium ſeſe agant; cùm tamen aliud perdere non poſſint, præterquam corpus: anima enim illorum in tali ſtatu conſtitutorum, dummodo in gratia ſit, infallibiliter ſalvabitur. Quęnam verò dari poteſt major ſtultitia, quàm Chriſtiani illius, qui ex voluntate propria, ut peſſimas ſuas exſatiet concupiſcentias, *corpus, & animam perdit in gehennam*? Erit fortaſſe non nemo, qui dum hoſpitale ingreditur ſtultorum, videns unum ex ipſis, qui ſemetipſum dilaceret, vel lethifero ſe vulnere ſauciet, eidem ex animo compatiatur; nec tamen ſe illo ſtultiorem eſſe conſiderat, dum in peccato mortali conſtitutus, animam pariter, & corpus in ſempiternum perdit. Subjungit idem S. Anton. *Tales utinam eſſent in porticibus memoratis, & non diaboli; hi enim porticus ſunt quinque ſenſus, voluptates, ſpes veniæ, credulitas diu vivendi, delectatio, ſeu amor peccati, labor ſatisfactionis, maximè in lucro illicito, timor continendi, quia non ſperat ſe poſſe à libidine continere.*

S. Ant. de Pad. fer. 6 poſt 1. D. Qu.

Dan. 4.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

De ſtultitia, in quam peccatum nos inducit, diſſeritur.

THEMA.

Stultorum infinitus eſt numerus. Eccl. 1. 14.

1 QUin Eccleſiaſtes in præcitatis verbis thematis, ſtultorum nomine impios peccatores intelligat, dubitari penitus non poteſt, quia paulò ante dixerat: *Perverſi difficile corriguntur*; ac proinde immediatè ſubjungit: *Et ſtultorum infinitus eſt numerus*. Porrò Corn. à Lapide notat, Sapientem non ſine cauſa difficilem eſſe cenſuiſſe perverſorum emendationem, quia cum ad reſipiſcentiam prærequiratur præcognitio miſerabilis illius ſtatus, in quo ſunt; ad id faciendum, judicium ipſis non ſuppetit ſufficiens: unde ait: *Dat cauſam, cur perverſi difficile corrigantur, quia ſcilicet ſtulti ſunt.* Idem Cornelius in iis qui Deum offendunt, aliam obſervat ſtultitiam, inquiens: *Peccatum eſt ſumma ſtultitia, quia ſenſum rationi, cupiditatem virtuti præponit, creaturam Creatori; id eſt obulum millioni, guttam mari, globulum terræ toti cœlo; quid ſtultius?*

Similitudo. Stultitia eſt cauſa difficilis converſionis.

Corn. à Lap.

2 Idem Salomon in capite ſequenti ait: *Sapientis oculi in capite ejus, ſtultus in tenebris ambulat.* Enimverò ſi quis eſſet, qui oculos libentiùs in calcaneo, quàm in capite poſitos haberet: utique gratius eſſet, ambulare in tenebris, quam in claro lumine, hunc tu utique ſtultum eſſe exiſtimares: Talis autem eſt homo perverſus, cui parùm curæ eſt, an oculos in capite poſitos habeat, id eſt, an judicio, diſcurſu, & uſu rationis ſit præditus, quia pro duce, & directore operationum ſuarum ſenſualitatem, non vero rationem eligit: *qui enim male agit, odit lucem.* Dion. Carth. propoſiti thematis verba ſic exponit: *Stulti vocantur in Scripturis, omnes qui in mortali ſunt culpa, quia in illis inſipientia regnat; quoniam ſummo, infinito, & invariabili bono præferunt vana, carnalia, & caduca: ſicut pueri poma, & pyra, auro, & gemmis præponunt: ſic ipſi inſenſibilia, & terrena ſpiritualibus, & Divinis.* Eſau vera fuit peccatoris à Deo reprobati effigies: *Eſau odio habui*; hunc autem amiſſo judicio, ſtultum factum fuiſſe, ex ea deduci poteſt actione, qua Jacob fratri ſuo pro vili lentis edulio primogenituram ſuam divendidit; nec minùs eſt ſtolidus quilibet alius peccator, qui pro unico pulmento, cœleſti ſe hæreditate privare non dubitat: prout illi faciunt, qui à gula ſua irritati, pręceptum jejunii temerè tranſgrediuntur. De quibus Deus apud Ezechielem his verbis lamentatur: *Violabant me propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas.* D. Chryſoſt. peccatum *ſpontaneam inſaniam* appellat. Etenim ſtultitia, ſeu cerebri imminutio contra voluntatem noſtram nobis ab intrinſeco contingere ſolet; nullus enim ſibimetipſi cauſa eſt, & inſtrumentum ſtultitiæ; peccati autem, quod eſſe nequit, niſi voluntarium, & ſpontaneum, unuſquiſque ſibi author exiſtit, & ideò meritò ſpontanea inſania dicitur. Clem. Alex. idipſum confirmat, quando de culpa mortali ita ſcribit: *Infortunium autem eſt peccatum, præter mentis rationem.* Ad præſens propoſitum, magnum in ſe pondus continent verba illa S. Pauli: *Cum cognoviſſent DEVM, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis*; cujus inordinationis effectus eſt, qui ſequitur: *Obſcuratum eſt inſipiēs cor eorum, dicentes enim ſe eſſe ſapiētes, ſtulti facti ſunt. Vtiq; iſta obſcuratio*, inquit S. Aug. *vindicta, & pœna jam fuit; & tamen per hanc pœnam, id eſt, per cordis cæcitatem, quæ fit deficiente luce ſapientiæ, in plura, & gravia peccata collapſi ſunt; dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Gravis hæc pœna eſt, ſi quis intelligat: & ex hac pœna vide quo iverunt: Et immutaverunt, inquit, gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium; iſta fecerunt ex peccati pœna, quâ obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.* Ex eo enim, quia vero Deo dorſum verterunt, in hoc amiſſionis cerebri inciderunt ſupplicium, adeò, ut pro libito ſuo Deos ſibi fabricarint, adorantes beſtias, aves, ſerpentes, imò cæpas, & porros: unde Poeta ille cecinit: *O ſancta gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis Numina.* Dicite igitur vos nunc, obſecro, an ſtultitia concipi poſſit magis ridicula, magiſque inſenſata, quàm ſi quis ſerpentem Dei loco adoret? Obſervetis velim, in quantam devenerint ſtultitiam Hebræi, quando depoſito, quem Deo debebant, reſpectu, Aaroni dixerunt: *Fac nobis Deos*; ex quo enim Aaronem Deos creare, & producere potuiſſe credebant, multò magis ipſum Aaronem tamquam Deum revereri, & venerari debuiſſent; ſiquidem in bona Philoſophia certiſſimum eſt axioma illud: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*; cauſa enim præſtantior eſt effectu, quem producit. *Audiſtis unquam verba magis hominum ſenſu carentium*, inquit Lippom. *ac ſtupidæ mentis indicia, velle, quod homo quiſpiam Deum faciat, & quem unum, & verum amare neſciunt, & colere, plures ſibi Deos effingunt, atque proſtituunt?* Quando Adam ſe ab Heva adeò faſcinari permiſit,

Eccl. 2. 14.

Similitudo.

Joan. 3. 20.

Dion. C. ib.

Eſau fuit effigies peccatoris.

Malac. 1. 3.

Ezec. 13.

Chr. h. 18 ad Rom.

Peccatum eſt inſania voluntaria.

Cl. Alex. lib. 2. ſtrom.

Rom. 1. 21.

S. Aug. l. de nat. & gratia c. 22.

Pœna peccati eſt obſcuratio mentis.

Stulti Judæi voluerunt ut Aaron faceret ipſis Deos.

Exod. 32.

Lippom. in cat.

Digitized by Google

ſit, ut crederet, ſe ad ſcientiam, & participationem divinitatis poſſe pertingere, & conſequenter verum eſſe, quod ſerpens dixerat: *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum, & malum*; tunc veræ rationis amiſit judicium, *& cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus*: ac proindè Deus illum interrogavit: *Adam ubi es?* erat enim extra ſe quaſi egreſſus. Audiamus Bedam ſuper illa verba: *Vocavit autem Dominus Adam, & dixit: Ubi es?* ita ſcribentem: *Quid eſt quòd Dominus poſt lapſum requirit: Adam ubi es? Numquidnam Divina potentia neſciebat, ad quæ poſt culpam ſervus latibula fugerat, quam nihil latet? Hoc proculdubio credendum, quia omnia nuda, & aperta ſunt oculis ejus; ſed quia vidit culpa lapſum, etiam ſub peccato, velut ab oculis veritatis abſconditum, quaſi ubi ſit peccator, ignorat, eumque advocat, & requirit dicens: Adam ubi es?*

Gen. 3.
Pſ. 48. 13.
Beda in qu. in Gen.

3 Licèt David fuerit *ſedens in cathedra ſapientiſſimus, & ſuper ſenes intellexerit*; attamen ſciendum eſt, duas illi diverſis temporibus propoſitas fuiſſe parabolas, ut eaſdem enuclearet; quarum unam ſagax mulier Thecuites, à Joab ad ipſum ablegata, propoſuit, ut Abſalonem ab exilio ſuo revocari curaret; & hanc quidem ſubitò intellexit, priuſquam ei explicaretur: ac proindè ſubito dixit: *Nunquid manus Ioab tecum eſt in omnibus iſtis?* Altera verò à Nathan Propheta ei propoſita fuit, de homine videlicer divite, qui pauperi unam duntaxat oviculam habenti, quam quòd unica eſſet, velut filiam ſuam diligebat, eandem, ut peregrino apparatet convivium, violenter abripuerat; hanc autem David non intellexit, prout ex ſacro textu clarè deducitur: nam ut hanc intelligeret, Nathan Propheta oculos ei aperire debuit, dicendo: *Tu es vir ille.* Quæro igitur: annon idem ille David tunc erat, qui de ſeipſo dixerat: *Incerta & occulta ſapientia tua manifeſtaſti mihi?* Cur igitur hanc ultimam non æquè, ac primam intellexit? Pro reſponſione, neceſſum eſt diſtinguere tempora; quando enim ſecunda parabola Davidi propoſita fuit, jam de facto in peccatum adulterii inciderat, & ideò Nathan à Deo hoc fine ad eum miſſus fuerat, ut ex hoc luto illum educeret; quid mirum igitur, ſi peccatum intellectum ipſius adeò excæcarit, ut quaſi omnem rationem, judicium & diſcurſum amiſerit? *Caligat animus*, inquit S. Ambr. *obrumbatus quadam nube vitiorum*. Idem Propheta regius in Pſ. 37. lamentabatur, inquiens: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum*; ſiquidem longo tempore cum ſcandalo publico in adulterio perſeveravit: in catena Patrum Græcorum legitur: *Supergreſſa ſunt, ita, ut obruant rationem (quæ tropicè caput nuncupatur) neque onus earum ferre valeo.*

2. Reg. 23. 5.
Pſ. 118. 100.
Nathan debuit aperire David oculos ut videret.
2. Reg. 14. 6.
2. Reg. 12.
Pſ. 50. 8.
S. Ambr. Apol. 2. c. 11. de David.
Pſ. 37. 5.

4 Quis ſublimiori cognitione illuſtratus fuit Petro, utpotè qui inter omnes Apoſtolos divinitatem, & filiationem cœleſtis Magiſtri ſui ſolus agnovit, dum ait: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi?* Et tamen idem Petrus poſtea confeſſus eſt, adeò ſe eſſe ignorantem, ut eundem Magiſtrum ſuum non ſolùm tamquam Deum, ſed nec tamquam hominem agnoſceret: *Neſcio quid dicis; non novi hominem*: idque cum repetitis affirmavit perjuriis. Scitiſne cauſam? nimirùm peccatum negationis, omne ei judicium, & diſcurſum ademerat. Eſtque proindè advertendum, Salvatorem ei paulò ante prædixiſſe: *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Ubi non ſine myſterio negationem ipſius ante galli cantum faciendam eſſe limitavit; cùm enim *omnia in ſapientia fecerit*, per hoc inſinuare voluit, quòd mox ut gallus cantare inciperet, ipſe quoque culpam ſuam eſſet agniturus, & amaris lacrymis deploraturus. Corn. Janſenius idipſum confirmat, dum ait: *Bene finem negationis imponit in cantu galli, quod per hunc lux annuntietur inſtare*: quaſi diceret: quamdiù durarunt tenebræ noctis, peccati ſymbolum, neque etiamnum lux, id eſt ille qui *illuminat omnem hominem*, quique *reſpexit Petrum, & flevit amarè*, ſeſe prodidit, tamdiù Petrus in ſua ignorantia, & cæcitate perſeveravit. S. Propheta Job ait: *Reſpiciet homines, & dicent: peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus non recepi.*

Mat. 26. 70.
Peccatum negationis Petrum peccatum excæcavit.
Mat. 26. 34.
Corn. Janſ. Con. ord. c. 13.
Job 33. 27.

5 Conſideraſtiſne aliquando, quòd quando perfidi Joſephi fratres hunc fratrem ſuum, velut ſervum emptitium, genti vendiderunt alienigenæ, Joſeph tredecim annorum ætatem egerit; regio quoque in quam deducebatur, paucis diebus à domo paterna diſſita fuerit; cumque continuum illi cum Ægyptiis eſſet commercium, venditio hæc facillimè manifeſtari, & Jacob Pater ejus, ut eum redimeret, certior fieri potuerit? Quomodo igitur ad hæc omnia impii fratres ſe non reflexerunt? Qua fronte patri, allata ad ipſum veſte fratris ſui integra, in ſanguinem agni intincta, dicere præſumpſerunt: *Fera peſſima devoravit eum?* Nunquid conſiderare poterant, facili negotio mendacium illud deprehendi poſſe; maximè quando in caſu, quo Joſeph à beſtia dilaniatus fuiſſet, veſtis quoque ejus à voracis beſtiæ illius dentibus in mille partes dilacerari debuiſſet? Veruntamen pater nimiùm credulus malo, & à dolore nimiopere oppreſſus, dolum filiorum non conſideravit. *Veſtis pueri ad patrem eſt perlata* (verba ſunt Philonis): *ex ipſo non membrum, non fruſtum, vel non minima reliquia ſuperſunt, totum devorarunt beſtiæ, nihil ſupereſt, quod ſepulchro inferatur.* At verò, quomodo hoc dicentes adeò fuerunt ſtolidi, ut integram, nec vel minimùm laceratam veſtem ad patrem deferrent? Cui accedit, quòd delictum hoc à pluribus commiſſum fuerit: quis autem eſt qui neſciat, quàm facilè quæ inter multos fiunt, detegi poſſint, maximè cum inter fratres illum vendentes non levis ſurrexèrit diſſenſio? nunquid igitur ſuſpicari poterant, aliquam in futuro inter ipſos facilè naſci poſſe contentionem, per quam crudele hoc facinus deregeretur? S. Ephrem inter alias magni hujus Patriarchæ laudes ita ſcribit: *Non te devoravit fera, nam veſtis utique tua in partes diſciſſa fuiſſet; nec enim beſtia, ut prius exuereris, expectaſſet.* Sed & ex modo, quo patri hanc beſtiæ crudelitatem retulerunt, ſatis clarè colligi poterat, feram illam, quæ Joſephum devoraverat, nullam fuiſſe aliam, quàm propriam illorum rabiem, & invidiam, qua extimulabantur ex eo, quia Joſephum à Patre plus ipſis diligi videbant. Cùm enim Joſeph, frater ipſorum, & ejuſdem patris filius eſſet, nihilominus dixerunt: *Vide, an tunica filii tui ſit, an non?* Quo loquendi modo non ſolùm nullam erga fratrem compaſſionem ſe habere oſtendebant, verùm inſuper paſſionem ſuam apertè detegebant, utpotè qui contra ipſum exaſperati, illum tamquam fratrem ſuum agnoſcere noluerunt, quia illos ex motivo zeli apud patrem de crimine peſſimo accuſaverat; & conſequenter facilè in ſuſpicionem trahi poterant, quòd ſe de ipſo per mortem ipſius malignè vindicaſſent. Ex quo diſcurſu evidenter colligitur, qualiter peccatum excæcet, & turbet judicium peccatoris, & rationem.

Cæcitas fratrum Joſephi in ejuſdem venditione.
Philo lib. de Joſeph.
Quæ fiunt à multis, facilè divulgantur.
S. Ephr. de laud. Joſeph.
Demonſtratio falſitatis allegatorum à fratribus Joſephi.

6 Verùm enim verò ex quo de Joſepho diſcurrere cœpimus, præterire nequeo calumniam, quam adultera contra innocentem machinabatur, dum Putiphari marito ſuo Joſephi oſtendit pallium, velut evidens ſolicitationis ſuæ teſtimonium. De quo idem S. Ephrem in hæc verba diſcurrit: *O quale argumentum efformat! Qualem cupit fidei elici conſequentiam! In argumentum ergo fidei retentum pallium oſtendit marito. Dum collidebatur ad flagitium, quiſnam alterius veſtimentum tenebat? fœmina, an juvenis? Hanc ut ad fidem excitet, clamat fœmina, ſe è pallio juvenem tenuiſſe. Pallium, quod tenebam, ait, non quod tenebat. Ergo juvenis non fœminam prehendit, ergo à fœmina prehenſus. Erravisti laſciva, tuomet argumento periiſti: pejus diſcurris, quam male, ut teneres juvenem, cucurriſti: felix ille, vindexque ſui ſe probavit inſontem, cum in pellicis manu veſtimenta reliquit: qui nihil tui apprehendit, non te prehendere concupivit.* Ex quo facto etiam colligitur, quòd peccatum, maximè carnis, omni nos privet judicio, & diſcurſu; ac proindè Sacer textus non ſine myſterio de Putiphare dicit: *Nimium credulus verbis conjugis iratus eſt valdè*; nimirùm ſeduci ſe ſinens, tum à propria levitate, juxta illud: *Qui citò credit, levis eſt corde*; tum à cholera ſua, ſimul quoque omnem amiſit rationem, ſeſe præcipitando ad caſtigandum innocentem. S. Paulin. ad Severum ita ſcribit: *Homo in errore poſitus, & a juſtitia relapſus, juſtè ut Samſon a ſapientia pariter, & gratia virtute deſertus, cæcitate punitur, & mola; quia dignus eſt operè jumentario, qui ſemetipſum lumine rationis orbaverit.*

Simile eſt argumentú contra uxorem Putipharis.
Eccl. 19. 4.
S. Paulin. ep. 4. ad Sev.

7 Sanctus Auguſtinus impii peccatoris deplorat ſtultitiam, per adductam infirmi cujuſdam ſimulitudinem, qui medicum invadit, ut illum occidat, licèt eodem pro ſui curatione magnoperè indigeat: *Quid gravius*, inquit, *peccatori ægro, quam medici interfectio? Quid gra-*

Peccator medicum ſuú occidit.
S. Aug. in Pſ. 41.

Digitized by Google

gravius poteſt æger facere, quam ſi medicum ſuum occidat? Porrò Salvator infirmarum animarum noſtrarum eſt medicus:

Matt.9.12.

Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus; & tamen nos per peccatum huic medico mortem violentam inferre conamur: *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei*. Tertullianus impii ſtultitiam ſequenti probat argumento:

Hebr.6.6.
Tert.c.1. adverſ. Gnoſticos.

Gravatur homo nunc pati ex remedio, quod non eſt nunc gravatus pati ex vitio; diſplicet occidi in ſalutem, cui non diſplicuit occidi in perditionem; nauſeat ad antidotum, qui hiavit ad venenum. Cum de peccato agitur, quod animæ, & ſæpè etiam corporis vulnus eſt lethale, illud ſtudioſè inquiritur, & venenum illius omni cum induſtria inveſtigatur; & tamen poſtea æternę ſalutis noſtrę antidota, cujuſmodi ſunt Sacramenta, tanta cum nauſea rejiciuntur: *Nauſeat ad antidotum, qui hiavit ad venenum*. S. Zeno aptè ad propoſitum noſtrum dicit:

S. Zeno ſ. de fide, ſpe, & char.

Miles, non dicam horridæ hyemis, aut torridæ æſtatis injurias, ſed ſe ipſum contemnit: Miles enim quavis hora vitam ſuam vendit, & morti ſe exponit pro unico julio diurni ſtipendii. Veruntamen ſi fines illius, ob quos hoc facit, conſiderare velimus, hi ut plurimùm honorifici ſunt, magnoque cum lucro conjuncti, quia hoc bellandi merito, multi ad ſumma imperia, primaſque dignitates pertingunt, ſuaque generoſitate, & invicto animi robore, magna ſibi apud Principem comparant merita, non niſi eximio præmio temuneranda; denique ſama illorum in hiſtoriis celebris efficitur, adeò ut tamquam magni bellatores in oculis mundi ſuſpiciantur.

Miles ſuo Domino rationabilius quam peccator ſenſualitati ſervit.

At verò quid de iis hominibus, qui ſenſualitati propriæ in prædam ſe dedunt dicemus? Milites, qui ſupradictis finibus ducuntur, judicium, & diſcurſum ſe minimè amiſiſſe, ſatis clarè convincunt; at verò, cum diſſoluti, & licentioſi homines, vel inviti fateantur:

Sap.5. Peccatorum pœnæ.

Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles; ſciantque ex doctrina fidei, quòd ad æternæ perditionis barathrum properent, quòdque à peccatis ſuis, in hoc & in futuro mundo, nil aliud quàm æternam confuſionem, & ignominiam reportent; & tamen hæc omnia ſcientes, peſſimam hanc viam continuent: nunquid per hoc ſtultitiam ſuam clarè nimis prodont, & manifeſtant? Ob hanc eandem cauſam Salvator noſter in parabola de decem virginibus, quinque illarum, quæ animas præfigurabant electas, nuncupavit prudentes; alias verò quinque, quæ teproborum figura erant, ſtultas appellavit:

Mat 25.5.

Quinque autem ex eis erant fatuæ: & quidem hę à thalamo cęleſti turpè paſſę fuere repulsā, quia dici ſibi audierūt: *Neſcio vos: clauſa eſt janua.*

8 Avarus ille Euangelicus ob congregatam copioſam meſſem, granaria antiqua demoliri decreverat; ecce tibi primam ſtultitiam:

Duæ ſtultitiæ avari euangelici. Luc.12.18.

demum verò animam propriam haud ſecus, ac ſi fauces, dentes, & palatum valdè avidum habuiſſet, his verbis alloquebatur: *Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos, comede, bibe, & epulare*; ecce tibi alteram ſtultitiam. Et verò nunquid eidem meritò ſtulti nomen à Deo impoſitum fuit, quando hiſce verbis auribus ejus inſonuit: *Stulte, hac nocte repetent a te animam tuam, & quæ paraſti, cujus erunt?* Eadem prorſus ſtultitia multi etiamnum laborant, qui plurimis ſe laboribus, & ſudoribus in hac vita conficiunt, cùm tamen neſciant, cui bona à ſe parta relinquant. Regius Propheta in Pſ.1. ait:

Pſ.1.1.

Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit; quæ verba incongruo ordine dicta eſſe videntur, potiùs enim econtrario dicendum videbatur, nimirùm: *Beatus qui abiit in via, & in conſilio ſtetit*. Veruntamen admirari deſinite, quia ubi locum habet impietas, omnis pervertitur ordo, nec ulla ibi ratio obſervatur, neque diſcurſus. Duos illos fratres germanos, Jacobum videlicèt, & Joannem, ſtimulus haud modicus agitabat ambitionis;

Ambitio erat febris Jacobi & Joannis tractum.

adeòque cœleſtem Magiſtrum ſuum, pro primis in regno ſuo ſedibus ſibi acquirendis interpellare decreverant: at verò quia verecundia illos ab hac gratia per ſeipſos immediatè poſtulanda coercebat, ſubornarunt matrem, ut illa quaſi motu voluntatis propriæ, non verò ipſorum rogatu, hanc à Chriſto gratiam depoſceret. At verò ut S. Ambr. ait:

S. Ambr. l.4. in Luc.c.4.

Febris noſtra ambitio eſt; febres autem febricitantes facilè in delirium adigere ſolent: ita quoque duobus hiſce fratribus accidit, non enim advertebant, quòd illum per matrem alloquerentur, qui *ſcrutabatur renes & corda*; hic enim ſubitò ipſorum detexit machinationem, quia ipſis, non verò matri reſpondit, dicendo: *Neſcitis quid petatis, &c.*

Sex illorum ſtultitiæ per matrem declaratæ.

Obſervandi autem ſunt varii hujus delirii in hiſce diſcipulis ſe prodentis effectus; ſiquidem quot verba mater protulit, totidem ferè vexantis illos delirii prodebat indicia: ait igitur mater: *Dic, ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram in regno tuo*: ubi imprimis ly *dic*, ipſorum manifeſtabat ignorantiam, quia ut quis primas mereatur dignitates, non ſufficit dicere, ſed facta requiruntur: neceſſum eſt, ut tales dignitates per æquivalentia ſibi merita comparentur; en igitur primam ſtultitiam. Subdit prætereà: *Ut ſedeant*; quibus verbis ſecunda ſtultitia innuitur, quia qui in honoribus eſt poſitus, huic in regimine, & bona juſtitiæ adminiſtratione, nequaquam ſedendum, ſed laborandum eſt. Subdit iterum: *Hi duo*; & tertiam prodit ſtultitiam: quis enim eſt qui neſciat, verum eſſe quod Poeta ille cecinit: *Nec regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt?* Subdit pręterea: *Filii mei*, & hiſce verbis quartam indicat ſtultitiam; ſiquidem nihil Filio Dei indignius erat, quàm quòd primas ſedes ob ſolum conſanguinitatis, & parentelæ reſpectum diſtribueret. Denique concludit: *Unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram*: Et ecce quintam ſtultitiam, quam Authot Operis Imperfecti in perſona Chriſti his verbis perſtringit:

Auth. Oper. Imperf. ib.

Malitia carnalis omnem in vobis ſpiritualem conſiderationem excluſit; ego vos vocavi ad dexteram, vos veſtro conſilio curritis ad ſiniſtram. Quamvis etiam ſecundùm mundi hujus leges loquendo, neuter illorum æquo animo tuliſſet, ſe ad alterius collocari ſiniſtram, tametſi ætate, & meritis altero minor eſſet: hanc enim diſcretionem ſuperbia humana non admittit. Tandem verò ultima ſtoliditas verbis illis indicatur: *In regno tuo*, ipſi namque multoties Chriſtum audiverant prædicantem, ſolam humilitatem eſſe oſtium, per quod aditus in regnum ſuum conceditur; unde *advocans Ieſus parvulum, ſtatuit in medio eorum, & dixit: Quicumque humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic erit major in regno cœlorum*.

Matt.18.

Quòd ſi autem prima in regno hujus mundi ambierint loca, de hoc ſe Chriſtus jam declaraverat, inquiens: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*.

Illorum quoque oſtenditur defectus judicii.

Modicum quoque horum diſcipulorum judicium vel ex eo deduci poteſt, quia ipſi in ea occaſione petierunt admitti ad primas ſedes regni, in qua ipſemet Salvator toti collegio Apoſtolico vicinam ſuam prædixerat paſſionem. Meritò igitur reſpondens illis Jeſus, dixit:

Luc.22.48.

Neſcitis quid petatis. Eſt & aliud ſpecimen veritatis illius, quòd ſcilicet malitia peccati excæcet intellectum: quod à Juda deſumi poteſt, qui ſe in horto Gethſemani armatarum turbarum conſtituit ducem; & licèt Chriſtus ſæpiùs illi, ſpecialiter autem paulò antè, quòd eum traditurus eſſet, apertè prædixiſſet, nihilominus oſculum ori ejus impreſſit, velut ſpecialis amoris, & amicitiæ indicium; ac proinde S. Anſ. meritò illum beſtiam appellavit, dum Salvatorem noſtrum his verbis affatur: *Cruentam beſtiam averſatus non es*.

S. Anſel. Dial. de Paſſion. c.7.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS LXXIII.

DE CONSUETUDINE PECCANDI.

DISCURSUS OCTO.

DISCURSUS I. Mala conſuetudo, à primis annis cœpta, ad peccata multiplicanda promptos nos efficit; quotum malus uſus tandem in naturam, & quaſi neceſſitatem degenerat, eſtque difficile illorum peccatorum remedium.

II. De peccatoris per conſuetudinem obſtinati ſurditate, ſub aſpidis ſurdæ metaphora diſſeritur.

III. Peccator per conſuetudinem peccandi habituatus, in profundum malæ conſcientiæ, cæcitatis, deſperationis, pertinaciæ, jactantiæ, & damnationis æternæ corruit.

IV. Peccator habituatus ſemetipſum contemnit, floccique pendit peccatum, leges, homines, pœnas, aut verecundiam; ſibique à Deo datis abutitur auxiliis, bonaque opera, & quidquid ad Deum ſpectat, nauſeat, & faſtidit.

V. Peccator habituatus, eum à quo monetur, & corrigitur, nequaquam amat, nec æſtimat, nec ei credit; ſed potiùs ridet, contemnit, & odit illum.

VI. Quanta cum difficultate peccatores habituati in ſtatum reducantur ſalutis, ex Lazari reſuſcitatione deducitur; è qua pariter ſalutaria pro ipſis documenta eliciuntur.

VII. De duritia cordis humani, in mala ſua conſuetudine obſtinati; & ſpecialiter de Judæorum contra Chriſtum pertinacia tractatur.

VIII. Alia conſiderantur vincula, quibus nos mala conſuetudo innectit, nec non quam adfert ad reſurgendum, difficultas perpenditur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Mala conſuetudo, à primis annis cœpta, ad peccanda multiplicanda promptos nos efficit; quorum malus uſus tandem in naturam, & quaſi neceſſitatem degenerat, eſtque difficile illorum pe.catorum remedium.

THEMA.

Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient. Job 20. 11.

Probatur malæ conſuetudinis ſtabilitas in perſeverantia.

1 INveterata vitiorum conſuetudo intra impii oſſa adeò tenaciter inviſceratur, ut valdè difficulter ab eo aboleri, & deponi poſſit. Unde videmus per experientiam, quòd mali illi habitus quos homo in tenerioribus vitæ annis ſibi comparavit, in progreſſu ætatis ſequentis ad uſque ſepulchrum pertinaciter continuentur: *Oſſa ejus implebuntur, &c. Origo pravæ inchoationis*, inquit Sanctus Gregorius, *cauſas culpæ etiam præſumendo multiplicat. Dum enim mala agere quiſque cœperit, uſu jam deterius in hoc quod inchoaverat, excreſcit*; peccata enim propter inveteratum habitum quotidiè magis magiſque augentur: *Implebuntur vitiis*. Unde S. Thomas de Villanova ait: *Evenire ſolet, ut qui peccata commiſſa curare negligunt, quaſi rupto rationis, & timoris muro, malitia & nequitia repleantur uſque ad ſummum; abyſſus enim abyſſum invocat.* Cujus multiplicationis ſequentem reddit convenientem rationem: *Virtus noſtra ad reſiſtendum peccatis per ſe fragilis eſt, ſicut Propheta ait: Erit fortitudo noſtra ſicut favilla; & niſi juvetur a gratia, diu vitiorum impulſum ſuſtinere non valet: quo fit, ut anima, quæ in peccato eſt, a gratia deſtituta, diu evadere ulteriora peccata non poſſit.* Enim verò ſi à tempore adoleſcentiæ uſque ad ſepulturam (*adoleſcentia, & in pulvere*) ineatur computus, atque in perlongo iſthoc ſpatio peccatorum à malo habitu provenientium numeretur multitudo, veriſſimum eſſe deprehendetur, quòd oſſa implebuntur vitiis; ſiquidem, ut benè Abulenſis notavit: *Diuturnitas temporis peccatum non minuit, ſed augmentat, quia tantò ſunt graviora peccata, quantò diutius infelicem animam tenent ligatam, ut patet Extra. De Conſuetud. cap. Cum tonſo.* Sanctus Bernardinus textum quendam ex libris Machabeorum adducens, ſequentem ad propoſitum noſtrum ſubinfert moralitatem: *Myſtice ſcriptum eſt, quia Antiochus intravit ſanctificationem, in multitudine gravi, & alia comminuit, & alia abſtulit. Quid per Antiochum, niſi diabolus infernalis convenientius deſignatur? Hic ſiquidem mentem ingreditur, per conſuetudinem malam, in multitudine, ſcilicet reiteratorum malorum. Et ait, gravi, quia grave damnum animæ infert, & graviter conſcientiam perimit.* P. Alvarez de peccatoribus habituatis inquit: *Hanc peccandi conſuetudinem, quæ pœna eſt acerbiſſima, qua infelix peccator propter priora delicta (Deo ita permittente) in alia peccata rapiatur, mox alia pœna ſubſequitur; nempè cordis durities, & inſenſibilitas, nec iſta mala ſentiens, nec æterna, quæ impios non reſipiſcentes manent, pertimeſcens: cadunt ex iteratione peccati in cor durum, de quo ſcriptum eſt: Cor durum malè habebit in noviſſimo.* Diù ante S. Bernardus poſtquam peſtifera inſinuaſſet germina, ex mala conſuetudi provenientia, idem punctum in hæc verba tetigit: *Iam indifferenter libitis pro licitis utitur. Iam ab illicitis cogitandis, animus, manus, vel pedes non prohibentur; ſed quicquid in cor, in buccam, ad manum venerit, machinatur, garrit, & operatur malevolus, vaniloquus, facinoroſus.*

S. Gr. lib. 5. mor. c. 5.

S. Th. à Vil. conc. 4. Do Quad.

Per malam conſuetudinem oſſa replentur vitiis.

Abul. Gen. c. 29. q. 5.

S. Bern. t. 5. ser. 21. ar. 2. c. 2.

Jac. Alvar. t. 2. lib. 1. c. 4. Peccatum eſt pœna prioris peccati.

S. Ber. de grad. Humil. gr. 12.

2 Sanctus Bernardinus alium quendam conſiderat malæ conſuetudinis effectum, valdè conſiderandum, propter irreparabilia damna, quæ inde in animam redundant; ita enim ſcribit: *Conſuetudinis malæ tyrannis eſt, quia reddit hominem pronum, ſeu promptum ad malum.* Id quòd nonnullis declarat ſimilitudinibus, quarum una hæc eſt: *Sicut ſine remige navicula eſt in mari, aut pulvis in via.* Quilibet enim modicus ventus navim naucleto deſtitutam periclitari facit; ſicut & quilibet venti flatus pulverem humi jacentem diſſipat, & diſpergit: ita quoque quælibet tentatio, ſuggeſtio, & occaſio, quantumvis levis, hominem in peccato habituatum ad conſenſum inclinat. *Ratio, quia tales redduntur ad malum proni, eſt*, inquit idem Bernardinus, *ignorantia peccati, & delectatio peccandi, quæ ex peccatorum frequentatione generari ſolent. Unde Cæſarius in ſermone ait: Habet hoc infelix conſuetudo peccandi, ut quantò ampliùs quiſque peccaverit, tanto minus ipſa peccata intelligat, & tantò plus eum peccare delectet.* Idem Sanctus in capite ſequenti idipſum confirmat, dicens: *Facilè mala conſuetudo præcipitat hominem de peccato in peccatum.* Et in cap. 5. ejuſdem ſermonis, ſequentem narrat hiſtoriam, inquiens: *Ad hoc exemplum patere poteſt de Philoſopho, qui ex ſuorum gravitate morum, electus eſt in Regem cujuſdam nobilis civitatis. Cum cives hortaretur nutrire filios ſub morum debita diſciplina, atque illos avertere a pravis conſuetudinibus vitiorum, nec cives huic virtuoſæ admonitioni omnino pa-*

S. Ber. ib. c. 1. Conſuetudo peccandi excæcat rationem.

Ibid. c. 4.

Ib. c. 5.

Operatio conſuetudinis patet in duobus canibus domeſtico & venatico.

ri-

Digitized by Google

verent, nutriri fecit duos optimos catulos, ex optimis parentibus natos, unum in coquina, cum omni pinguedine, & inertia; alium vero in omni experientia laborioſarum venationum. Ad tempus verò populo convocato in publicum, & in ſupradictis moribus reiterato ſermone, ambobus ibi canibus præparatis in medio populi, apponi facit ſartagines, paropſides, & ſimilia coquinalia, pinguedine plena, atque leporem inſperatò dimiſit. Facto quoque ſigno, ſecundum quod primo docuerat ſervos ſuos, quod dimitterentur ſubitò canes, canis venationibus aſſuetus inſultu primo dentibus leporem rapit; alius verò in coquina nutritus, omnibus circumſtantibus ad leporem exhortantibus eum, ſtatim concurrit ad paropſides pingues. Quo quidem memorando exemplo, ipſo myſterium reſerante, didicerunt adſtantes, quantæ ſint violentiæ, vires conſuetudinis bonæ, & malæ. Sapiens inter alia documenta hoc quoque tradit: *Proverbium eſt: Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit non recedet ab ea.* Clemens Alex. in ſuo pædagogo hanc nobis ingenioſam ſcriptam reliquit ſententiam: *Eſt in nobis uber ætatis ipſa juventus.* Enim verò dum ubera nutricis infanti lac ſubminiſtrant, hoc ſubitò tranſmittitur, atque in carnem, oſſa, nervos, & ſanguinem infantis convertitur, qui in tenera illa ætate alio cibo non alitur: eodem modo dignus hic author vult dicere, contingere ætati juvenili; hæc enim ut plurimùm annis ſequentibus bonos, vel malos mores, bonas aut malas inclinationes communicat, quas deinceps in decrepitam uſque ætatem ſecum pertinaciter tenent: *Oſſa ejus implebuntur vitiis &c.* P. Salazar verba illa Sapientis: *Iuxta viam ſuam*, ita exponit: *Id eſt, juxta viam illam, quam ipſemet uſu fecit ſuam; vel quam ipſe terendo, ab initio aperuit.* Idemque ferarum ſimilitudine declarat, quæ, ut venatores obſervarunt, ſingulæ ſingulas habent ſemitas, per quas ſemper ambulant: *Suam quæque ſemitam ſibi propriam aperit, ac per eandem ſemper in ſua viveria, aut ſpeluncas ſine errore aliquo it, reditque; ita ut perrarò priori dimiſſa, aliam ſibi referet.* Cùm igitur in hiſce ſemitis ſua relinquant impreſſa veſtigia, hinc eſt, quòd facillimè à venatoribus capiantur. Idem quoque multis contingit, qui malæ alicui conſuetudini deviandi, per eaſdem ſemitas quæ illos ad præcipitia perducunt, ſunt aſſuefacti; hos enim venator infernalis facillimè capit, ſibique in prædam cedere facit: *Implebuntur enim oſſa ejus vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.*

Prov. 22. 6.
Clem. Alex. l. 2. Pædag. c. 9.
Comparatus Lacti nutricis.
Salaz. ib.

3 Sanct. Hieronymus ad Lætam in hæc verba ſcribit: *Græca narrat hiſtoria, Alexandrum magnum, & moribus, & inceſſu Leonidis Pædagogi ſui non potuiſſe carere, & vitiis, quibus parvulus infectus fuerat.* Ex quo colligitur, quouſque vis malæ conſuetudinis, à primis annis inveteratæ, pertingat; ſiquidem Alexander, qui armorum ſuorum potentia tot populos ſubjugarat, ſibique obedientes fecerat, vincere ſemetipſum, illaque vitia, defectus, & malos habitus illos, quibus à primis annis imbutus fuerat, ſuperare haud quaquam potuit. *Difficulter redditur, quod rudes animi perbiberunt*, inquit Sanct. Hieronym. *lanarum conchylia quis in priſtinum candorem revocet? recens teſta, diu & ſaporem retinet, & odorem, quo prius imbuta eſt.* In ſacris Canticis dicitur: *Vineæ florentes dederunt odorem ſuum.* Porrò odor florum, quos vites emittunt, hanc habet proprietatem, quòd ſerpentes, aliaque ſimilia venenoſa animalia procul abarceat. Unde Sanctus Bernardus ait: *Ajunt, florentibus vineis, omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenus novorum ferre odorem florum.* Id quod idem mellifluus Doctor illis applicat, qui à primis annis habitibus ſe aſſuefaciunt virtuoſis; unde ſubdit: *Quod volo attendant novitii noſtri, & fiducialiter agant, cogitantes qualem ſpiritum acceperint, cujus primitias dæmones non ſuſtinent. Contrariorum* autem *eadem eſt diſciplina*; ac proindè quando quis in flore ætatis malè vivere incipit, de malo ſemper ruet in pejus, & dæmon in perniciem noſtram majori ſemper vigore inſtaurabitur. Sanct. Gregor. illa verba: *Oſſa ejus implebuntur vitiis, &c.* hoc ſenſu exponit: *Quia duræ in eo pravitatum conſuetudines, à vitio ſumpta, ſunt peſſimæ inchoationis; unde ſcriptum eſt in Prov. Adoleſcens juxta viam ſuam &c. Quæ nimirum oſſa cum eo in pulvere dormient, quia eò uſque in illo iniquæ conſuetudines perdurant, quo hunc ad mortis pulverem pertrahant. Cum eo enim in pulvere oſſa, vel vitia dormire, eſt, uſque ad pulverem eum non deſerere, id eſt, uſque ad mortem ab iniquitate minime ceſſare.*

S. Hier. ad Lætam.
In malis æquè ac bonis Alex. M. ſemper retinuit conſuetudines.
S. Hier. ib.
Cant. 2. 13.
S. Ber. ſ. 60. in Cant.
Proprietas florum quos vites emittunt.
S. Gr. ib.

4 Hanc facilitatem, & propenſionem, quam malus habitus peccati, à primis annis nobis inſertus, cauſat, Sanct. Bernardin. in alio quodam ſerm. his verbis tangit: *Mala conſuetudo ſubitò præcipitat hominem in peccatum, quia uſus vertitur in naturam, & ita conſuetus in aliquo vitio, citò ruit. Eſt adinſtar molendini ad ventum facti, qui rotatur ad omnem ventum. Similiter aſſimilatur navi ſine gubernaculo, quæ ducitur, ad omnem ventum; ſic anima conſueta ad omnia mala, eſt prona ad omne nefas.* Quibus in verbis ſpecialiter notanda ſunt illa: *Vſus vertitur in naturam.* Nam Philo Hebræus ait: *Inveterata conſuetudo tantum poteſt, quantum natura; cum natura autem pugnare eſt difficile.* Hanc inſuperabilem difficultatem, infinitamque ſe continendi à peccatis, quibus per longum tempus aſſueverunt, repugnantiam, peccatores habituati ſatis in ſe experiuntur, quia natura talibus aſſuefacta, tyrannicè, & violenter ſimilia exigit. Unde Sanct. Auguſtin. qui per 33. annos in mala carnalis concupiſcentiæ conſuetudine incalluerat, ut in confeſſionibus ſuis ſcribit, omninò diffidebat, quòd à carnali vita ulla ratione ſe continere, aut emendare poſſet; & verè id nunquam ab eo factum fuiſſet, niſi admirabilem habuiſſet Divinæ gratiæ concurſum, qui illum prævenit, illum animavit, & ſemper protexit. De hac malæ conſuetudinis violentia Seneca, ſolo naturali lumine illuſtratus, ad Lucillum ita ſcribit: *Deſinit eſſe remedii locus, ubi quæ fuerunt vitia, mores ſunt.* Et verò, niſi fallor, huic propoſito accommodare poſſumus id, quod Sanctus Paulus his verbis ad Romanos ſcribit: *Ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccato: quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo bonum, ſed quod odi malum, illud facio.* Etenim contingit nonnunquam, quòd peccator habituatus peccati agnoſcat malitiam, & quòd ab illa recipit irreparabile damnum; ac proindè in corde ſuo illud deteſtetur: veruntamen quia peccatum illud adeò profundè oſſa ejus penetravit, & apud illum inveteratum factum eſt, ab eodem abſtinere nequaquam poteſt. Idem Apoſtolus paulò poſt ſubdit: *Non quod volo bonum, hoc facio; ſed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio, jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet; video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia* DEI *per* JESUM CHRISTUM. Enimverò quemadmodum ad auferendam, vel eradicandam ab interioribus oſſium noſtrorum pravam quandam habitudinem, quodam quaſi opus eſt miraculo: ita quoque ad extinguenda vitia, per habitum obfirmata (de quibus in proverbio dici ſolet: Vitium hoc talis vel talis penetravit oſſa) grandi opus eſt omnipotentiæ, & gratiæ Dei miraculo. Sanct. Iſidor. ait: *Apoſtolus legem peccati dicit in membris noſtris eſſe, quæ lex conſuetudo eſt, quam peccando concipimus; & non ab ea, cum volumus, diſcedimus, quia jam neſſitatis vinculo per conſuetudinem retinemur.* Sapiens de inveterata Ægyptiorum malitia diſſerens de Deo inquit: *Non ignorans, quoniam nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum; & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum*; ſuper quæ verba Sanctus Bonaventura in favorem noſtrum ita ſcribit: *Naturalis malitia illorum, id eſt, naturali ſimilis, per uſum pravæ conſuetudinis; conſuetudo enim altera natura eſt: ſicut enim ea quæ ſunt à natura, difficile, vel nunquam exui poſſunt, ſic nec ea quæ ex conſuetudine; unde ſi mutari poteſt Æthiops pellem ſuam, aut Pardus varietates ſuas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.* Citatque Gregorii Magni authoritatem, dicentis: *Difficilè ſurgit, quem moles malæ conſuetudinis premit.* Sanctus Auguſtin. qui immenſa, quæ ipſum in cœno habituatæ laſciviæ,

S. Ber. t. 4. ſ. 15. p. 1. & 2. princ.
Uſus vertitur in naturam.
Philo l. de Abrah.
Hoc ipſum de ſemetipſo fatetur S. Aug.
Sen. ep. 39. ad Lucil.
Rom. 7. 5.
Mali habitus etiam contra dictamen rationis operantur.
Similitudo.
S. Iſid. l. 2. Sent. c. 23.
Sap. 12. 10.
S. Bon. ib.

Digitized by Google

tenaciter retinebant, expertus fuerat obſtacula, S. Simpliciano, qui ad ejus converſionem valdè cooperatus fuerat, in hæc verba ſcribit: *Cum libertate fecerimus aliquid, & facti ipſius tenuerit animam pernicioſa dulcedo & voluptas, eadem ipſa conſuetudine ſic implicatur, ut poſtea vincere non poſſit, quod ſibi ipſa peccando fabricata eſt.*

S. Aug. l. 1. ad Simplic. q. 1.

5 *Oſſa ejus implebuntur vitiis &c.* Porrò vulnus aliquod, tibiis, brachiis, vel aliis externis corporis partihus inflictum, facilè curatur; majori autem cum difficultate remedia applicantur vulneribus, quæ ipſa penetrant viſcera: at verò ſi plaga intùs in oſſibus hęreat, *plagæ iſtius non eſt ſanitas*; cujuſnam enim quantumvis experti chyrurgi manus eò pertingere poterit? Peccata fragilitatis, malitiæ, & quæ ſunt hujuſmodi, faciel ſperare poſſunt remedium: at verò his qui in inveterata habituati ſunt conſuetudine, neceſſaria eſt manus Dei, illius, inquam, medici, qui de ſeipſo ait: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. Peccatum eſt ſicut vulnus in corpore humano*, inquit Sanctus Bonaventura; *nam recenter vulneratus, permittit ſe tangi, & vulnus premi, & inveſtigari; ſed poſt tertium diem non ſine magno dolore tangitur in vulnere. Sic peccatum in ſua recentia citò curatur, ſed poſt tertium diem eſt graviſſimus dolor vulnerum.* Adducitque illam in Geneſi conſcriptam hiſtoriam, quando filii Jacob, Simeon, & Levi, ut vim Dinæ ſorori ſuæ à Principe Sichimitarum illatam vindicarent, poſtquam illi, & toti populo, circumciſionem fraudulenter perſuaſiſſent, expectarunt uſque in tertiam diem, quando dolor vulneris, in circumciſione accepti, vehementior erat, omneſque in ore gladii occiderunt, ingenti inter ipſos ſtrage relicta. *Ingreſſi ſunt urbem confidenter*, ait ſacer textus, *& Emor & Sichem pariter neccaverunt: quia ſcilicet quaſi intolerabilis eſt correctio, vel ſanatio peccati poſt tres dies. Tres dies iſti ſunt, peccati perpetratio, peccati conſuetudo, & peccati obſtinatio; nam poſt iſtum tertium diem, peccator non permittit ſe tangi per correctionem, juxta illud: Peccator cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Ac proindè opportunum eſt illud S. Iſidori conſilium, & ſalutare contra peccatum habituatum antidotum; ait enim: *Omnino peccare cavendum eſt; quòd ſi humana fragilitate peccatum ſurrepſerit, confeſtim erit corrigendum, quod nequiter ſentitur commiſſum. Citò enim corrigitur culpa, quæ citò cognoſcitur; tardiùs autem ſanatur vulnus, quod jam putreſcentibus membris, longo poſt tempore curationibus adhibetur.*

Vulnera exteriora facilè, interiora difficulter curantur.

Mat. 9. 12.

S. Bon. t. 6. Diæta ſal. tit. c. 2.

Ut tertia dies circumciſionis infert maximũ dolorem, ita peccatum poſt conſuetudinem difficillimã correctionẽ.

Gen. 34. 25.

S. Iſid. ib.

6 *Cum eo in pulvere dormient*. Porrò honores, theſauri, deliciæ, voluptates, ſanitas, numeroſa prolium ſucceſſio, ſceptrum, mitræ, hic in terris remanent, nec deferuntur ad ſepulchrum; benè tamen vitia, per longum annorum gyrum contracta: *Cum eo in pulvere dormient*. Audite Titelmannum, dicentem: *Cum cætera omnia poſt mortem relinquantur, ſola opera ab incunabulis uſque ad ſepulchrum mortuos conſequuntur.* A perſona quadam fide digna me audiſſe memini, quòd cum impius quidam peccator laſcivam mulierem multis annis domi ſuæ tamquam concubinam retinuiſſet, tandem cum morti vicinus eſſet, religioſis, ipſum ad eam è domo dimittendam exhortantibus, liberè reſponderit, quòd eam, quæ in vita commodam ei præbuiſſet ſocietatem, nec in morte deſerere vellet. S. Bernardinus ſimiliter de opulento quodam viro, quem ſe probè cognoviſſe teſtatur, ita ſcribit: Ad extremum vitæ redactus, ſervos & negotii ſui miniſtros accerſens, iiſdem præcepit, ut ad exigenda quædam ejus debita, ſpeciatim illis notificata, egrederentur, ſimulque inquirerent diligenter in eum, à quo diminutam monetam acceperat. Cumque jam triginta elapſi fuiſſent anni, à quibus confeſſus non fuerat, frater ejus religioſum quendam accerſivit; qui cum ad peccatorum ſuorum pœnitentiam, & ad proſpiciendum domui ſuæ eum exhortaretur, ac de negotiis animæ cum ipſo loqui cœpiſſet, is ad religioſum converſus, interrogavit eum: *Quantum aſcendit centenarium piperis*. Religioſo autem ſuos proſequente diſcurſus, ad ſalutem æternam attinentes, ille pariter de ſuis cœpit interrogare mercibus, & an triremes ſuæ nondum appuliſſent. Fratri autem monenti ipſum, jam tempus de anima cogitandi adeſſe, reſpondit: *Non poſſum, non poſſum, non poſſum*; eoque dicto expiravit. Ecce tibi, quonam mala trahat conſuetudo, nimirùm ad æternæ perditionis barathrum; unde S. Ephr. ait: *Gravem puta ſuffocationem, peccatorum premi conſuetudine, neque ab eorum inundatione ad mortis uſque horam emergere.*

Vitia ſequuntur poſt mortẽ.

Titelm. ib.

S. Bern. t. 3. ſ. 33. art. 2. c. 2. Qualis vita finis ita.

S. Ephr. t. 1. de recta vivendi ratione c. 91.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De peccatoris per conſuetudinem obſtinati ſurditate, ſub aſpidis ſurdæ metaphora diſſeritur.

THEMA.

Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ, obturantis aures ſuas. Pſ. 57. v. 5.

1 PRopheta regius de perditæ ſalutis hominibus in 57. diſſerens, ait: *In corde iniquitates operamini in terra injuſtitias manus veſtræ concinnant; furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis;* ubi pariter ſpeciem ſerpentis, id eſt aſpidis, exprimit, quæ incantatori aures occludit: hęc enim eo prędita eſt inſtinctu naturali, quòd dum incantator ad illam è caverna ſua extrahendam incantare ſatagit, ipſa unam aurem cauda obturet, alteram verò terræ firmiter affigat, hacque ratione ſurdam ſe facit. *Aſpis ſerpens eſt, quæ videns incantatorem, ne vocem ejus audiat, alteram aurem affigit terræ, alteram ſummitate caudæ obturat*, inquit Hugo Cardinal. qui ptimò quidem verba illa de Judęorũ exponit obſtinatione, in ſenſu autem morali de impiis explicat, inquiens: *Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, quaſi dicat; ſi quis attentet eos reprehendere, ipſi incipiunt furere, & venenum effundere adverſus eum. Iſtorum aures obturantur terra, id eſt ſolicitudine temporalium, & cauda, id eſt ſimulatione bonæ intentionis; vel cauda eſt multitudo aſſiſtentium, adulantium eis, & laudantium peccatores in deſideriis animæ ſuæ; unde omnino ſurdi ſunt ad correctionem.* Nam illos in proſecutione inordinatorum appetituum ſuorum laudari, & commendari, fomentum illis præbet tantò magis in his perſiſtendi, ſeque habituandi. Citatque textum illum Iſa. c. 42. ubi dicitur: *Quis cæcus, niſi ſervus meus; & quis ſurdus, niſi ad quem nuntios meos miſi? Unde ſequitur: Quæ non audiet vocem incantantium. Verè qui vult eis aliquid perſuadere, oportet quòd ad modum incantantis ſe habeat, videlicet ut ſuaviter, & leniter loquatur, & cum obſecratione, alioquin effugiunt ſtatim manus illius.* Verùm enimverò per experientiam ut plurimùm videmus, quòd nec hoc quidem ſufficiat, quia quando peccatori ineſt mala conſuetudo, etiam ad obſecrationem *aures ſuas obturat, quæ non exaudiet*. Dionyſ. Carthuſ. verba illa Jacob adducit: *Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio, quia dura:* id quod peccatoribus longo tempore habituatis adaptari poteſt. Subditque metaphoram aſpidis, & ait: *Secundum ſuæ artis principium non egreditur de caverna ſua;* ſic quoque perverſi, in malis habitibus inveterati, ſervos Dei, amicos item, parentes, & homines zeloſos, per longas & efficaces exhortationes laborare ſinunt, ut reducantur ad pœnitentiam; ipſi verò ex inveteratæ conſuetudinis ſuæ caverna propter hoc nequaquam exeunt. D. Cart. aptiſſimè ad propoſitum noſtrum obſervat, Pſalmiſt. verbis prædictis præmiſiſſe: *Alienati ſunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero. Non quod ante uſum rationis peccaverint, & ab exordio nativitatis indeſinenter erraverint, ſed iſta dicuntur ad deſignandum, quam perſeveranter, & pertinaciter, multi peccatores Deum offendant;* de quibus Salomon dicit: *Abſque ullo timore filii hominum perpetrant mala.* Paulò poſt verò verborum illorum: *Sicut aſpidis ſurdæ &c.* ſequentem adducit moralem expoſitionem: *Omnis qui verbum Dei contemnit, & pium informatorem, aut increpatorem repellit, aſſimilatur aſpidi aures obturanti.* S. Auguſt. ſuper hunc Pſal. ita ſcribit: *Data eſt quædam ſimilitudo de Marſo, qui incantat, ut educat aſpidem de tenebroſa caverna; utique in lucẽ vult educere, illa autem amando tenebras ſuas, quibus ſe involuta occultare dicitur, quod exire noluerit, recuſans tamen audire illas voces, quibus ſe cogi ſentit,*

Aſpis ſerpens occludit aures ſuas.

H. Card.

Iſa. 42. 19.

Lenes exhortationes non ſufficiunt peccatoribus habituatis.

Dion. Cart. Gen. 49.

S. Aug. in Pſ. 57.

Peccator ut aſpis renuit exire de caverna.

tit, allidit unam aurem terra, & de cauda obturat alteram; atque ita voces illas, quantum poteſt, evitans, non exit ad incantantem. Huic ſimiles dixit Spiritus Dei quoſdam non audientes verbum Dei, & non ſolùm non audientes, ſed omninò, ut non valeant audire, facientes. Factum eſt & hoc in primis temporibus fidei: Stephanus martyr prædicabat veritatem, & tamquam tenebroſis mentibus, ut eas in lucem educeret, incantabat. Ubi venit ad commemorationem Chriſti, quem illi omnino audire noluerunt, quid de eis Scriptura dicit? Quid de illis narrat? Clauſerunt, inquit, aures ſuas. Quid autem poſtea fecerint, paſſio Stephani narrat, atque declarat; non erant ſurdi, ſed fecerunt ſe ſurdos. Quia enim aures patẽtes in corde non habebant, violentia tamen verbi per aures carnis irruens, etiam ipſis auribus cordis vim faciebat, clauſerunt & aures corporis, & iverunt ad lapides. Ecce aſpides ſurdæ, duriores lapidibus, quibus incantatorem ſuum lapidaverunt; non audierunt vocem incantantis, & medicamenti medicati a Sapiente. Paulò poſt verò iiſdem Judæis improperans, ait: *Quid aures clauditis? Expectate, audite, & ſi potueritis, ſævite. Quia nolebant niſi ſævire, noluerunt audire.* Sic quoque peccatores contumaces, & in peccatis ſuis inveterati, veritatem audire nolunt, ne convincantur; quia cum à mala conſuetudine arctè ſint incatenati, in mala vita ſua perſiſtere volunt. *Non poterant Iudæi reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui qui loquebatur*; ſed à verbis protomartyris remanebant convicti: veruntamen ne cederent, *continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.*

Probatus ex prædicatione S. Steph.

Act. Apoſt. 7.

Gran. Simb. p. 2. excel. 15. Relig. Chriſt.

Cur reliquiæ S. Stephani plus fructificaverint quam ipſe vivens.

2 P. Ludovicus Granatenſis cauſam inquirit, cur reliquiæ hujus ſancti Protomartyris, cum multos poſt annos ſolùm in civitatem Majoricenſem deportarentur, in Eccleſiæ gremium 540. reduxerint infideles Mauros multoſque hæreticos, alioſque peccatores obſtinatos ad pœnitentiam converterint; cùm tamen alia ex parte dum adhuc in vivis ſuperſtes, *plenus gratia, & fortitudine*, per energiam Apoſtolicam *faciebat prodigia, & ſigna magna in populo*, non ſolùm nullum converterit, verùm etiam auditores illius ex prædicatione ipſius longè obſtinatiores evaſerint? Ipſomet id aſſerente his verbis: *Dura cervice, & incircumciſis cordibus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis.* Porrò hujus cauſam S. Lucas exprimit dum, ait: *Continuerunt aures ſuas*; ad ſaxa enim cucurrerunt, ut illum lapidarent, ſiquidem corda eorum ſaxis duriora erant. Venerabilis Beda obſervat, Davidem dixiſſe: *Locuti ſunt falſa, id eſt*, ut idem Beda ait: *Placent eis falſa, vera autem nec audire volunt, quia illis furor eſt*: non ſolùm ſurdas exhibent aures, ſed ſæpè etiam fortiter indignantur, quando ſe licèt charitativè, corrigi audiunt. Subdit idem Venerabilis Beda: *Prædicatores ſunt incantatores, qui ad hoc incantant, id eſt prædicant, ut hominem de tenebris erroris, aut infidelitatis eliciant; & ſapienter incantant, quia monent eos, ut de terrenis ad cæleſtia tendant. Per aſpidem verò deſignantur illi, qui delectatione præſentium, quæ per aurem terræ applicatam intelliguntur, & recordatione præteritarum delectationum, quæ per caudam notantur, ita cor ſuum obdurans, ut præconia veritatis non audiant, & in erroris ſui tenebris permaneant.* Sanctus Auguſtinus alio in loco obſtinationem Hebræorum, cor & aures ſuas verbis S. Stephani occludentium, exaggerans, in hæc verba exclamat: *O magnum miraculum, cæli janua aperiuntur, & Iudæi mentes impias concluſerunt! ſed Sanctus Stephanus non tacuit, non defecit, nec blaſphemantibus ceſſit.*

Beda in pſ. 57.

S. Aug. ſ. 99. de div.

Cur Propheta fuerit allocutus altare.

3 Deus enim Prophetæ illi præcepit, ut abiret ad reprehendendum in nomine ſuo Jeroboamum Regem, propter idololatriam, quam non ſolùm ipſe commiſerat, ſed ad quam univerſum ſibi ſubjectum populum exemplo ſuo, & præcepto inſtigarat. Abiit igitur Propheta in Samariam, & templum illud profanum, & ſacrilegum ingreſſus, in quo falſis numinibus offerebatur ſacrificium, Regem ibidem cum univerſa curia ſua, & numeroſiſſima multitudine præſentem inveniens, elata voce clamavit: *Altare, altare, dicit Dominus.* Quis hunc loquendi modum Prophetæ non obſtupeſcat? Miſſus ipſe fuerat, ut Jeroboam iracundiam Dei intimaret, ipſe verò petram alloquitur, & reprehendit ſaxum, inquiens: *Altare, altare, dicit Dominus.* Hanc quæſtionem movet Abulenſis, eique pariter reſpondet, Scripturæ ſacræ ſæpè uſitatum morem eſſe, diſcurſum ſuum ad res inanimatas dirigere, quaſi advocando illas in teſtimonium illius, quod vult dicere. Ita Moyſes in Deuteron. cap. 32. ingratitudinem populi illius redarguere volens, canticum ſuum ab his eſt verbis exorſus: *Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei. Hic autem Propheta non loquebatur ad altare, ut eſſet teſtis, nec etiam loquebatur ad illud, tamquam perciperet verba, quæ dicebantur; ſed quia loquendo contra altare, loquebatur contra Regem, & populum. Fuit autem conveniens propter duo fieri locutionem ad altare: Primo, quia apparitúrum erat ſignum in altari, ſcilicet quòd divideretur, & effunderetur cinis: Secundum erat, quia iſta mala quæ prædicebat Propheta, eventura erant propter altare, ſcilicet, ideo Sacerdotes occidendi erant, & cremanda oſſa, quia in altari illo fiebant ſacrificia.* Addamus & nos tertiam cauſam, quam in moderno quodam interprete deſcriptam inveni, qui authoritatem adducit Chryſoſtomi, dicentis: *Quia lapide inſenſibilior factus eſt homo rationalis.* Impius enim in ſuis ſceleribus obſtinatus, & habituatus, ſurdum ſe finxit, aureſque occluſit; ac proinde Propheta majorem in lapide illo, ex quo altare conſtructum fuerat, reperit diſpoſitionem, ut audiretur, quàm in Jeroboam; quia lapis ille diviſus, & diſruptus eſt: *Altare ſciſſum eſt*; cor autem ſacrilegi Regis in lapidem verſum eſt, quia ad apprehendendum Prophetam manum ſuam extendit, quæ tamen ſubitò miraculosè ei exaruit. Neque primum, neque ſecundum, imò neque tertium miraculum (Propheta enim fuſa ad Deum oratione, manum Regis priſtinæ ſanitati reſtituit) prævalere potuit, ut vel Regem, vel Sacerdotes, vel aliquem ex innumerabili illo populo ad reſipiſcentiam permoveret.

1. Reg. 13. 2.

Abul. ib. q. 2.

Deut. 32.

Ejus ratio prima & ſecunda.

Additur ratio tertia.

4 Cum civitas Jeroſolymitana in ſceleribus ſuis callum ſibi obduxiſſet, in quorum pœnam extremum contra ipſos immiſſum fuit exterminium, DEUS Iſaiæ præcepit, ut imminentia ei flagella prædicando intimaret; ipſe verò ſciens, quòd hominibus in peccatis habituatis prædicaturus eſſet, ab his verbis prædicationem ſuam fuit exorſus: *Audite cæli, & auribus percipe terra*; prævidebat enim, quòd promptiorem à creaturis inſenſatis, quàm à perverſis illis obſtinatis habiturus eſſet audientiam: *Oſtendens, quia homines elementis inſenſibiliores facti ſunt*, inquit Chryſoſtomus. DEUS pariter Jeremiæ præcepit, ut ad Regem Joachim ſe transferens, ejuſdem reprehenderet malitiam, prædiceretque, quid ei funeſti eventurum erat. At verò quodnam prædicationis ſuæ thema fuiſſe exiſtimatis? *Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini.* At verò quænam erat hæc Prophetæ incivilitas, quòd Regem allocuturus, ad terram ſermonem ſuum dirigat? Gloſſa difficultatem hanc ſolvit, dicendo: *Contra eum qui elegerat cordis duritiem, terram dixit.* Diſcurſum enim ſuum verè ad Regem direxit, ita tamen, ut eundem Regem, propter obſtinationem, & duritiam ſuam terræ nomine appellaret. Propheta Ezechiel ad campum nudis oſſibus, atque cineribus mortuorum plenum, juſſu Dei ſe contulit, ut iiſdem diceret: *Oſſa arida, audite verbum Domini:* Et paulò poſt ſubdit Sacer textus: *Factus eſt ſonitus prophetante me, & ecce commotio, & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam.* Quæ oſſium mortuorum, craniorumque aridorum voci propheticæ exhibita obedientia, multos utique condemnabit contumaces, qui ſervorum Dei reprehenſiones, admonitiones, duraſque comminationes ſurdis auribus excipiunt. Sapiens eos, qui veritati æternæ rebelles exiſtunt, his verbis alloquitur: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum*; at verò quia ad has voces ſurdi permanſerunt, audite quæſo, quid tandem illis evenerit? Subdit enim Sacer textus, & Deum his verbis introducit loquentem: *Vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret, deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id quod timebatis evenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interi-*

Per invocationem irrationabilium denotatur obſtinatio peccatoris. Iſa. 1.

Chryſ. in proœm. in Iſa.

Jer. 22. 29. Peccator venit nomine terræ.

Gloſſ. ib.

Ezech. 37. 4.

Apud Ezechielem nomine oſſium mortuorum.

Prov. 1. 24.

Digitized by Google

tus quaſi tempeſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia, tunc invocabunt me, & non exaudiam. Iis namque, qui ſurdis auribus Deum exceperunt, Deus par pari referet, quando in mortis articulo eum invocabunt.

S. Bon. in Pſ. 57. In quatuor peccator aſſimilatur aſpidi.

5 *Sicut aſpidis ſurdæ, &c.* Sanctus Bonaventura hæc verba ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Aſpis dicitur ſerpens ſurdas obturans aures, non audiens vocem incantantis; & pro his quatuor peccatum comparatur aſpidi; nam peccator dicitur ſerpens per calliditatem, ſurdus propter peccati conſuetudinem, obturans aurem propter peccati obſtinationem, non audiens vocem prædicantis propter ſtultitiam; unde ibi dicitur: Non exaudiet vocem incantantis ſapienter. Hæc quatuor in peccatore reperiuntur, ſcilicet calliditas, conſuetudo peccati, peccandi obſtinatio, ſtultitia.*

Factum S. Antonii de Padua.

In vita Sancti Antonii de Padua legitur, quòd cum civitas Ariminenſis prædicationi ejus aures occluſiſſet, Sanctus vir Dei ad littus maris properarit, ut verbum Dei piſcibus prædicaret; qui certatim in magna copia, unus alterum premendo, ad ripam natando accurrentes, gratam ei præbuerunt audientiam, variiſque motibus, & geſtibus, iis quæ dicebantur, applauſerunt. Quo prodigio DEUS ſine dubio caſtigare voluit peccatores illos habituatos, qui huic arcæ teſtamenti ſuas occluſerant aures. Peſſimum profectò ſignum eſt, quando voci Dei aures obturantur; ac proinde Pſalmiſta poſtquam dixiſſet: *Sicut aſpidis ſurdæ, obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter;* immediatè ſubjungit: *DEUS conteret dentes eorum in ore ipſorum: ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens: intendit arcum ſuum donec infirmentur.* Ægyptii ſimiliter ad tot flagella per divinam juſtitiam illis immiſſa, ſurdi remanſerunt: unde ſacra Scriptura ſæpiùs repetit: *Induratum eſt cor Pharaonis;* ex hac autem ſurditate infelix hic ſubſecutus fuit eventus:

Indurati Ægyptii cum Pharaone ſubmerſi ſunt.

quando enim Hebræos perſequentes, in aquis maris rubri tamquam victos ſe comprehenſuros eſſe ſperabant, quando ex victoria ab iis obtenta palmas expectabant, & lauros triumphales, funeſtas ſibi erexerunt cypreſſos; ſiquidem *ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.* Ecce tibi finem, quo contumacia, & duritia adverſus DEUM rebellantium tandem terminatur. DEUS olim Moyſi præceperat, ut Pharaonem adiens, pro populo ſuo abeundi peteret licentiam: ipſe verò à principio ſe excuſavit, dicendo:

Exod. 6. 12.

Quomodo audiet me Pharao, præſertim cùm incircumciſis ſim labiis? Sanctus Auguſtinus ex antiquo quodam exemplari vertit: *Ecce ego gracili voce ſum;* quaſi Moyſes dicere vellet: cùm tenuem vocem in loquendo habeam, difficulter à Pharaone intelligi potero. At verò ſi Moyſes ab innumerabili quodam populo, qualis Hebræorum erat, intelligi ſufficienter poterat; cur ab uno homine ſolo, id eſt, Pharaone, intelligi non potuiſſet: maximè quando modeſtè Regem illum allocuturus erat, ne in anticamera ab aulicis audiri poſſet?

Pharao eſt exemplum peccatoris habituati.

Ego proinde exiſtimo, Moyſen hac loquendi phraſi ſe excuſare voluiſſe, quòd ſciret, ſe apud Regem illum obſtinatum, induratum, contumacem, & ſurdum, nihil boni operaturum eſſe; ac proindè ſubjunxit: *Quomodo audiet me*, ſcilicèt is qui ſurdus eſt? Et ideò quando exemplum aliquod adducere volumus peccatoris habituati, & in mala vita ſua obſtinati, ac reprobi, Pharaonem à Deo præſcitum, & morte violenta caſtigatum, adducere ſolemus.

Jo. 18. 10.

6 Obſervaſtiſne aliquando, quid Sanctus Petrus Malcho in horto Gethſemani fecerit? Nimirùm auriculam ei amputavit. At verò cur hanc corporis partem, non verò manum, vel brachium, vel tibiam, vel aliud membrum eidem præſcidit? Theophilus Antiochenus hunc Malchum populi Judaici typum fuiſſe inquit:

Theoph. Antioch. l. 1. Alleg. in Matt.

Is enim cui auricula ablata eſt, is Malchus dicebatur, id eſt, Rex quondam populi Iudæorum, ſervus factus eſt impietatis Iudaicæ. Cum igitur Malchus iſte regnum Judæorum repræſentarit, meritò ei auricula reſciſſa

Cur Petrus Malcho auriculam & non aliud membrum amputarit.

fuit in ſignum perpetuæ ſervitutis, cui deinceps in pœnam crucifixionis Meſſiæ ſui ſubjiciendus erat. Præterea hanc auriculæ amputationem merebatur, quia ſurdis auribus exceperat voces cœleſtes, quibus per tot Prophetarum, figurarum, aliorumque oraculorum vaticinia, Meſſiæ ſui adventus inclamatus fuerat. Verùm enimverò aliud quoddam valdè conſiderabile hic naſcitur dubium; ex quo enim Increata Sapientia paſſionem ſuam aliquo illuſtrare volebat miraculo, cur non potiùs per ſanguinem ſuum aliquod in monte Golgotha jacens cadaver aridum ſuſcitavit ad vitam, vel muto alicui reſtituit loquelam, vel lumen cæco? Potuiſſet utique efficere, ut ex ſpinis, quibus tempora ejus tranſfigebantur, efflореſcerent roſæ. Quid igitur magni in hoc miraculo erat, quòd præciſam loco ſuo reſtituerit

Cur Chriſtus Malcho voluerit reſtituere aurem, & non aliud facere miraculum.

auriculam? Et tamen in illa temerariorum militum, inſolentium miniſtrorum, & lictorum contra innocentem agnum furentium lucta, in qua velut totidem lupi famelici corpus ejus invadebant, CHRISTO nihil adeò curæ fuit, quàm ut Petrum reprehenderet, & meliori modo quo poterat, in terram ſe inclinans, ſacratiſſimis manibus ſuis amputatam è terra levaret auriculam, eamque, ut priùs erat, ſanam loco ſuo miraculosè reſtitueret. Obſervandum quoque, Spiritum Sanctum, non ſine myſterio, miniſtri hujus indicaſſe nomen; quod tamen non fecit circa tot alios, qui ipſum flagellarunt, ſpinis coronarunt, crucifixerunt, felle & aceto potarunt, totque aliis millenis modis dirè tractarunt; ait enim Sacer textus: *Erat autem nomen ſervo Malchus.* Sanctus Auguſtinus à Gloſſa citatus ait:

Gloſſ. ord.

Malchus dicitur, regnaturus cum Chriſto; adeòque non ſolùm regni Judaici, verùm & ejus, qui cum Chriſto regnaturus eſt, typus erat. Minimè autem conveniſſet, quòd is qui eum, qui conſecuturus eſt regnum cœlorum, repræſentabat, ſine auribus, id eſt, ad Divinas voces ſurdus eſſet, quia ſurdi inter reprobos numerantur; ac proindè quotidiè in Matutino his verbis invitamur: *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Peccator per conſuetudinem peccandi habituatus, in profundum malæ conſcientiæ, cæcitatis, deſperationis, pertinaciæ, jactantiæ, & damnationis æternæ corruit.

THEMA.

Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Pruv. 18. v. 3.

Explicatio thematis.

1 TAmetſi hoc nomen *impius* genericum ſit, & omnem denotet peſſimum peccatorem, Spiritus S. tamen per os Salomonis ſpecialiter de peccatore in mala peccati conſuetudine inveterato loqui intendit. Unde Sanctus Bernardinus in ſermone quodam clariùs dicit:

S. Ber. t. 4. ſ. 15. p. 1 & 2. princ.

Cum in profundum peccatorum venerit, ait Salomon, tunc ſpernit; talis mala conſuetudo trahit animam de peccato in peccatum, donec ſuffocetur. Lyranus pariter,

Lyran.

in ſenſu literali accuratus interpres, hunc locum de obſtinatione in culpa his verbis explicat: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, per obſtinationem mentis.* Dionyſius Carthuſianus ſimiliter inquit:

Dion. Cart.

In profundum peccatorum, id eſt, cum in vitiorum voraginem fuerit merſus, & prava conſuetudine induratus. Cornelius à Lapide ly *impius*, ſecundùm ſignificatum ſuum ponderans, Sapientem hiſce verbis inſinuare voluiſſe dicit:

Corn. à Lap.

Quod impius vocetur, qui non ſemel, vel iterum, ex infirmitate, vel ex ignorantia in peccatum lapſus eſt; ſed qui aſſiduè ex malitia, & impietate peccat, ut jam peccati callum obduxerit.

Quænam ſit profunditas in quam deſcendit peccator.

2 *In profundum.* Examinemus nonnihil, qualis ſit hæc profunditas, in quam peccator obſtinatus, & habituatus ſe conjicit. Sanctus Hieronymus ſuper cap. 1. Ezechielis ſcribens, per profundum hoc barathrum malam conſcientiam intelligit, quam Sanctus Bernardus infernum appellare non dubitat. *Conſcientiam*, inquit Sanctus Hieronymus,

S. Hier. in 1. Ezech.

cernimus præcipitari apud quoſdam, & ſuum locum amittere, juxta id quod ſcriptum eſt: Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit. Homo enim perditæ ſalutis, qui peccandi eſt aſſue-

Digitized by Google

aſſuefactus, dictamen, & remorſum conſcientiæ ſuæ nihil curat; ſed vivit, ac ſi nec Deus, nec alia vita eſſet, quaſi dicat: *Circa cardines cœli perambulat, & noſtra non conſiderat*. Vultiſne ſcire, quàm verum ſit, quòd impius conſcientiam, & remorſum illius amittat, ſeque in quamvis cujuslibet malitiæ profundiſſimam abyſſum præcipitet? Audite S. Laurentium Juſtinianum, de peſſima peccati conſuetudine his verbis diſſerentem: *Quid gravius? quid pernitioſius? quid deterius? Nam omnium ipſa eſt incentiva criminum, univerſorum vitiorum nutrix, atque capitalium peccatorum rea*.

Job 22. 14.

S. L. Juſt. de perfect. grad. c. 2.

3 *Impius cum in profundum &c.* Sanctus Athanaſius per profundum hoc barathrum cæcitatem mentis, & intellectus intelligit, in quam peccator inveteratus juſto Dei judicio incidit; & fortaſſe idipſum Hugo Cardinalis ab Athanaſio didicit, dum inter alia peſtifera mali habitus in culpa contracti germina, hoc quoque profundum enumerat, ſcilicet excæcationem intellectus. Cornelius à Lapide idipſum confirmat, inquiens: *Peccatum iteratum continuè, magis magiſque excæcat mentem, ut non videat, quod agit, nec malum à malo diſcernat; imo malum quod agit, æſtimat eſſe bonum*. Videmus per experientiam, quòd is qui cæcus eſt, dum ambulat, in obvias corruat foveas, atque ad quemlibet greſſum ceſpitet, quia non videt, ubi pedem figat. Cum igitur impius, per longum annorum gyrum vitiis ſuis aſſuefactus, lumen rationis, & diſcurſus, imò, quod majus eſt, etiam timoris Dei amiſerit; quid mirum, ſi in quamvis obviam profundiſſimam culpæ abyſſum præcipitetur? Meritò igitur Apoſtolus Epheſios monebat, inquiens: *Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis, ſicut & gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à via Dei, per ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum; qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam*. Et verò tametſi Deus perverſis hiſce, & in malitia ſua obduratis, aliquod gratiæ ſuæ excitantis, & prævenientis lumen indulgeat, ut miſerabilem ſtatum in quo ſunt, cognoſcere valeant; hoc tamen abutuntur, eique minimè cooperantur, nam ut Pſalmiſta ait: *Noluit intelligere, ut bene ageret: iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo*. Ubi obſervandum eſt ly *meditatus*, hoc enim indicat, iniquitates illorum nequaquam commiſſas fuiſſe ex improviſo, vel ex fragilitate, ſed deliberatè, præmeditatè; imò *in cubili ſuo*, id eſt quietè. De his eorumque ſimilibus ait Job: *Dixerunt Deo: Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*.

S. Athan. f. 4. contr. Arrian. Dicitur cæcitas intellectus. H. Card.

Corn. à Lap.

Eph. 4: 8.

Obdurati gratiæ Dei excitanti reſiſtunt.

Pſ. 35. 14.

Job 21. 14.

4 *Impius cum in profundum &c.* Hugo Cardinalis per hoc profundum, deſperationem intelligit. Beda autem diù ante dixerat: *Qui longis peccatorum tenebris involutus, ſemel de luce deſperat, jam ex deſperatione contemnit, id eſt paſſim ſibi peccandi fræna relaxat*: quaſi diceret: anima, quæ de æterna ſalute deſperat, ſenſualitatis ſuæ indomito equo habenas relaxat, quæ demum ipſam in profundiſſimum impietatis barathrum præcipitat. Quam veritatem melius intelligemus ex ſequenti ab Authore Operis Imperfecti tradita ſimilitudine: *Sicut cum infirmus, donec mediocriter habet aliquam paſſionem, & ſperat ſe poſſe curari, ſervat ſe à nocivis eſcis; ſi autem intellexerit inſanabilem ſe eſſe, jam non ſibi parcit: ſic & homo, donec mediocriter peccat, & ſperat ſalutem, quantumcumque poteſt, obſervat ſe a malo; ſi autem graviter peccando cœperit deſperare, jam nihil dubitat facere, quaſi qui jam peccatis ſuis vincit judicium Dei*. Væ autem illis, qui in malitia ſua indurati, & obſtinati, de Divina miſericordia deſperant; hi enim in fundum miſeriarum prolapſi eſſe noſcuntur. Philo Hebræus lib. *de Cherubin*, circa protoparentem noſtrum, poſt peractam divinæ prohibitionis prævaricationem, ſequentem habet ingenioſam obſervationem; ubi enim Vulgata noſtra legit: *Ejecitque Adamum*, vertit ipſe: *Et expulit*. Obſervat autem, Moyſen paulò ante hæc verba præmiſiſſe: *Emiſit eum Dominus DEUS de paradiſo voluptatis*; moxque ſubdit: *Nunc dicit expulſum, quem emiſſum dixerat, non temere ponens hæc vocabula. Qui emittitur, redire non vetatur; quem autem DEUS expellit, is æterno damnatur exilio*. Clariùs autem ſeſe verbis ſequentibus declarat: *Qui nondum tenetur à malitia, datur redditus tamquam in patriam, ad virtutem, unde exciderat: eum vero, qui vehementer obnoxius morbo inſanabili premitur, neceſſe eſt ferre ſua mala in omne evum, ſine fine damnatum*. Unde inter peccatorem contumacem, obſtinatum, & impœnitentem; & alium ex fragilitate quidem peccantem, in Divinam verò pietatem ſperantem, eadem intercedit differentia, quæ eſt inter incarceratum propter capitale, & criminale delictum; & debitorem, ob debitum civile in carcere detentum. Reus enim cauſæ criminalis, ita intra ſemetipſum diſcurrit: ego ſine dubio mereor mortem, mereor furcam, neque ex hoc carcere ſine ſententia patibuli ſum egreſſurus; ac proindè conſolationem non admittit, nec vitæ ſpem habet, ſed de vita ſalvanda prorsùs deſperat; miniſtri enim juſtitiæ publicæ prohibent, ne quis ei loquatur, aut ſcribat, aut eum defendat. Econtra verò ad eum, qui propter debita captivus eſt, admittuntur amici, parentes, & unuſquiſque, qui ei loqui deſiderat; in ejus favorem movent ſe procuratores, eumque adjuvant aliæ perſonæ charitativę, qui cum negotiatore agunt, ut à carcere quantocyùs liberetur. Similis eſt hic ſtatus ſtatui alicujus peccatoris, qui bonam peccatum deſerendi habet voluntatem; quam ut aſſequatur, nullus eſt qui non laboret: At verò is, qui propter delictum criminale in carceribus tenetur, peccatorem repræſentat, in ſceleribus ſuis inveteratum, quique in hac præſenti vita deliciis frui ſtatuit, eò quòd futuræ vitę aſſequendæ ſpem non habet; ac proindè nihil de ſalute, nihil de anima ſcire cupit (cujus contrarium ſentiebat David, qui ait: *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui*) Pro hoc igitur nullus reperitur, qui illum ad pœnitentiam inducere ſatagat, quia contemnit omnes, & irridet; nimirùm *cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*: dæmones quoque, qui Divinę juſtitiæ miniſtri ſunt, & executores, ad hoc nituntur, ut omnes illos qui ad illorum converſionem cooperari volunt, procul ab illis abarceant; ac proinde tales utplurimùm impœnitentes mori videntur.

Profundum dicitur deſperatio, & demonſtratur ſimilitudine.

Philo lib. de Cherub. Diſtinctio inter emittere & expellere. Gen. 3. 24.

Diſtinctio inter obſtinatum, & fragilem peccatorem declaratur ſimilitudine.

Pſ. 118. 120.

5 *Impius cum in profundum venerit, &c.* Propheta Regius hanc a Deo popoſcit gratiam: *Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum*: quando enim quis in profundum lapſus eſt puteum, cujus inſuper os deſuper occluſum tenetur, nullam inde egrediendi ſpem concipere poteſt; quia quantumcumque clamet, & vociferetur, nullus tamen erit, qui ipſum audire poſſit, aut ad illum inde extrahendum moveatur: ac proinde David non ſolum petit: *Neque abſorbeat me profundum*; ſed inſuper addit: *Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum*. Sanctus Iſidorus ad idem propoſitum in hæc verba ſcribit: *Peccatum admittere, cadere eſt in puteum; conſuetudinem vero peccandi facere, os putei eſt coanguſtare, ne is qui ceciderit, valeat exire. Nequiſſimum eſt peccare, pejus eſt peccandi conſuetudinem facere: ab illo facilè, ab hoc cum labore reſurgitur, cum mala conſuetudini repugnatur*. In noſtrum quoque favorem ſequentem habemus Sancti Gregorii doctrinam, dicentis: *Omnis qui viam vitæ deſerens, in peccatorum ſe tenebras dejicit, ſemetipſum quaſi in puteum, vel foveam mergit. Si vero diutina perpetratione, etiam conſuetudine iniquitatis opprimitur, ne ad ſuperiora jam poſſit exſurgere, quaſi anguſti ore putei coarctatur; unde David Propheta ſub ſpecie peccantium exorat, dicens: Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. Quem enim mali operis iniquitas a bona ſtabilitate commovit, quaſi tempeſtas aquæ rapuit; ſed ſi adhuc longa conſuetudine non prævaluit, non demerſit. Iam in puteum decidit, qui hoc quod divina lex prohibet, perpetravit; ſed ſi adhuc longa conſuetudo non deprimit, nequaquam puteus os ſuum coanguſtavit. Tanto ergo facilius egreditur, quanto minore conſuetudine coarctatur*.

Pſ. 68. 16.

Deſcriptio conſuetudinarii per David.

S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 23.

S. Gr. l. 20. mor. c. 24.

6 *Impius cum in profundum &c.* Regius Propheta David tres illius, qui divinas leges tranſgreditur, in primis Pſalterii ſui verbis repræſentat ſtatus; ait enim: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit*: ex his verò gradibus, ultimus præ cæteris magis

Tres ſunt peccatores ſtatus. Pſal. 1.

eſt periculoſus, quia peſtis utplurimùm morbus eſt incurabilis, omnique reconvaleſcentiæ ſpe deſtitutus; & ideò hic ſtatum denotat illorum peccatorum, qui per longum tempus in vitiis ſuis induruerunt. Conſideratione quoque dignus eſt textus ille Apoſtoli, ad Hebræos in hæc verba ſcribentis: *Impoſſibile eſt, eos, qui ſemel illuminati ſunt, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti: guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam.* Quibus verbis Apoſtolus utique non de impoſſibilitate phyſica loquitur, ſed tantùm inſuperabiles vult inſinuare difficultates adimplendi ea, quæ ad hoc requiruntur, ut tales ad pœnitentiam reſurgant. Quænam verò hujus difficultatis cauſa ſit, Sanctus Thomas optimè declarat, qui ly *prolapſi*, & *totaliter lapſi*, egregiè ponderat; quando enim peccator in profundum iniquitatum ſuarum pervenit, id eſt, miſericordiam Dei non reſpicit, neque à peccatis reſurgere curat, vel cogitat, tunc profectò ad ſupremum malitiæ culmen pertingit; tunc *impius in profundum peccatorum venit. Quia ſi lapſi tantum eſſent*, inquit Doctor Angelicus, *non eſſet tam difficile reſurgere, ſed quia dicit, prolapſi, & impoſſibile ut reſurgant, notat maximam difficultatem reſurgendi*. Sanctus Bernardinus verba illa Sapientis: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*, de mala conſuetudine intelligens, ſubjungit: *Contemnit, ſcilicet propter deſperationem, ſurgere a peccatis*: quod verbum exponens Gloſſa, inquit: *Qui longius peccatorum tenebris involutus eſt, cum ſemel deſperat, ex deſperatione peccandi ſibi fræna relaxat, ſed opprobrium futuræ damnationis non evitat*. Sciendum tamen eſt, quòd D. Chryſoſtomus in Homilia quadam dicat: *Nemo deſperet, nemo laboret morbo impiorum, horum enim eſt id peccatum: impius enim cum venerit in profundum malorum, contemnit. Quamobrem non multitudo peccatorum efficis deſperationem, ſed mens impii*. Ac proindè quando oculum intellectus noſtri in profundam illam defigimus abyſſum, in qua impius habituatus deſperatè ſepultus deliteſcit, cogitandum nobis eſt, hujus miſeriæ cauſam non eſſe peccatorum innumerabilium multitudinem, ſed peccatoris duritiem, obſtinationem, & conſuetudinem contumacem.

Hebr. 6. 5.
S. Th. ib.
Differentia inter lapſum & prolapſū.
S. Ber. to. 3. ſ. 51. ar. 2. c. 6.
Chryſ. h. 1. in 1. ad Cor.

7 *Impius cum in profundum*, *&c.* Hugo Cardinalis ait: *Profundum peccatorum poteſt dici contumacia, pertinacia, defenſio, jactantia, præſumptio.* Peccatores enim habituati non ſolùm ſunt obſtinati, duri, & intractabiles; verùm inſuper propria ſceleta defendunt, & gloriantur de iiſdem; *lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis*. Et tales reverà ad ſupremum malitiæ culmen pervenerunt. Sanct. Auguſt. ait: *Peccata quamvis magna, & horrenda, cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe creduntur, uſque adeo, ut non ſolum non occultanda, verum etiam prædicanda, diffamanda videantur.* Quando igitur alicui iniquitas, vel ſcandalum non ſolum non diſplicet, verum etiam de illo gaudet, talis ſcire debet, quòd in profundum devenerit. De illo enim verificatur, quod Eccleſiaſtes deplorabat, inquiens: *Etenim quia non profertur cito contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala.* Subdit verò immediatè: *Attamen peccator ex eo, quod centies facit malum, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognovi, quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus. Non ſit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, ſed quaſi umbra tranſeant qui non timent faciem Domini.* Conſiderandum quoque eſt, Sapientem non ſine myſterio mentionem facere multorum peccatorum in numero plurali (*in profundum peccatorum*) quia non ſolùm præſumptio, & jactantia, efficit, ut perverſi in innumerabiles incidant exceſſus, verùm etiam contumacia, & obſtinatio; ac proindè ſanctus Bernardinus optimè monet, inquiens: *Malus quanto plus eſt induratus in malis operibus, & peccatis, tanto magis efficitur ſecurus, & magis firmatur in ſuis ſceleribus.* Hinc quoque fit demum, ut S. Cæſarius Arelatenſis dicit, quòd ad omnia vitia ſibi habenas relaxent: *De multitudine peccatorum deſperatio naſcitur*, inquit, *& ex deſperatione abſque ulla renitentia peccatorum fræna laxantur, & impletur illud, quod ſcriptum eſt: Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Legitur in antiquo quodam canone, ex Sancto Gregorio de impiis differente deſumpto: *Voluiſſent iniqui, ſi potuiſſent, ſine fine vivere, ut potuiſſent ſine fine peccare; oſtendunt enim, quia in peccato ſemper vivere cupiunt, qui nunquam deſinunt peccare, dum vivunt.*

H. Card. Gaudens de iniquitate venit in profundum. Prov. 2. 14.
S. Aug. Enchirid. c. 80.
Eccl. 8. 11.
S. Ber. t. 4. ſ. 42. p. 1. princ.
S. Cæſ. Arel. h. 13. de pœn.
Peccator in peccatis deſiderat ſemper vivere. Grat. de pœnit. d. 1. can. 60.

8 *Cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Profundum peccati dici quoque poteſt infernus; licèt enim reprobus obſtinatus ſe in abyſſum infernalem deſcenſurum eſſe ſciat, id tamen minimè curat, dummodò deliciis, & voluptatibus ſuis ſibi frui liceat. Doctrina eſt ſancti Iſidori, dicentis: *Perpetrare flagitium aliquod, mors animæ eſt; contemnere pœnitentiam, & manere in culpa, deſcendere in infernum poſt mortem eſt.* Hi enim contemnentes pœnitentiam, ultrò citroque ſibi eligunt infernum. Sapiens poſtquam dixiſſet: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*, mox ſubjungit: *Sed ſequitur eum ignominia, & opprobrium*, id eſt, ut Beda explicat: *Talis opprobrium futuræ damnationis nulla ratione evadet, quem ab uſu ſuæ iniquitatis nulla divini timoris memoria cohibuit.* Dionyſ. Carthuſian. ſuper c. 16. S. Luc. ſcribens, revelationem quandam citat S. Birgittæ factam, de anima quadam præſcita, & præſentata coram tribunali Dei, cui impudenter dixerat: *Quamvis poſſem ſalvari, non vellem, ne tu conſolationem & gaudium haberes de me*: ad quæ verba dæmon, eidem hoc dicenti præſens, ſubjunxit: *Talis eſt mea voluntas.* Hic utique in profundum malitiæ barathrum devenerat.

S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 14.
Profundum peccati dicitur infernus.
Beda Prov. 18.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Peccator habituatus ſemetipſum contemnit, floccique pendit peccatum, leges, homines, pœnas, aut verecundiam; ſibique à Deo datis abutitur auxiliis, bonaque opera, & quidquid ad Deum ſpectat, nauſeat & faſtidit.

THEMA.

Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit. Prov. 18. 3.

1 IN diſcurſu quidem præcedenti, per hunc impium, de quo Sapiens loquitur, peccatorem in mala conſuetudine habituatum, intelligendum eſſe probavimus; non tamen examinavimus, circa quid ejus verſetur contemptus; nec Sapiens ſpecificat, quidnam, vel quale ſit illud, quod impius aſpernatur, ſed indefinitè tantùm dicit, *contemnit*, nec aliud quidpiam addit; ad hoc tamen facilis eſt reſponſio: ideò namque in ſpecie aliquid declarare noluit, ut tantò latiorem habeamus campum aſſerendi, quòd perverſi hujus farinæ homines, id eſt in mala vita ſua obſtinati, & inveterati, omnia bona contemnant, ſcilicet Deum, homines, omnes leges, naturalem, humanam, divinam; nec quidquam curant animam ſuam, reputationem, cœleſtem beatitudinem, juſtitiam divinam, contemnunt & aſpernantur conſilia, admonitiones, reprehenſiones, minas, amicos, Parentes, Patronos, Principes, Prædicatores, propriæ conſcientiæ remorſum, & ſynderesim, & inſpirationes internas, auxilia, & invitationes cœleſtes, aliorum bona exempla, , miracula, divinæ iræ flagella, denique pœnarum æternarum atrocitatem.

Quidnam in profundo impius contemnat.

2 *Contemnit ſe*, inquit Hugo Card. Tametſi enim huic depravatæ naturæ noſtræ adeò tenaciter impreſſus ſit amor proprius, ut ad nos ipſos inordinatè amandos nos cogat; nihilominus impius in ſceleribus ſuis habituatus, nihil curat ſe; quia ut Hugo Cardinalis ait: *Pro quolibet vili dat ſe, ut avarus pro obulo; luxurioſus pro momentanea voluptate; ſuperbus pro vaniſſima laude.* Verum quidem eſt, quòd homo aliquis honoratus, ſuper omnia hujus vitæ bona, propriam reputationem, & honorem, vel maximè æſtimet, juxta illud Eccleſiaſtici monitum: *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille theſauri pretioſi & magni*; veruntamen certum eſt, quòd qui malæ alicui conſuetudini immerſus vivit, in con-

H. Card. Cōtemnit ſe.
Eccl. 41. 15.

conceptu, & opinione hominum ſenſatorum, habeatur tamquam infamis; ac proindè poſtquam Sapiens dixiſſet: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*, immediatè ſubjungit: *Sed ſequitur eum ignominia, & opprobrium*.

H.Card.
Contemnit id eſt non curat peccare.
Vit.Patr. l.1. vit.S Joſaph.

3 *Contemnit, id eſt, non curat peccare*. Perdit enim omne frænum timoris Dei, quo amiſſo, magna cum facilitate in quemvis ruit exceſſum. S. Hieron. in vita S. Regis Joſaphat, de peccatoribus Dei timore deſtitutis ita ſcribit: *Quatenus graviora peccata ipſis ſuboriuntur, contracto tandem habitu, anima in contemptum cadit: impius enim, inquit ille, cum in profundum venerit, contemnit, ac deinceps ut ſus in cœno volutari gaudet. Sic etiam anima illa prava conſuetudini immerſa, nec peccatorum quidem fœtorem ſentit, verùm potius ipſius gaudet, & oblectatur*.

Saluſt. in Jugur.

Propoſitio eſt Saluſtii dicentis: *Plura ſunt, quæ licèt gravia ſint, tamen ex conſuetudine pro nihilo habentur*.

Pſ. 118. 112.
Pſ. 100. 2.
Conſuetudo peccata gravia apprehendit quaſi levia.
2. Reg. 11. 25.

Patuit idipſum in Davide, qui licèt de ſe gloriatus fuiſſet: *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum*, & iterum: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*; nihilominus quando Uriam in prælio occiſum eſſe audivit, famam mortis illius in publicum divulgavit, ut Berſabea conjuge ejus tantò majori cum libertate frueretur; eique qui mortem Uriæ ſibi nuntiaverat, dixit: *Non te frangat iſta res, varius eſt enim belli eventus*. Nihili faciebat homicidium illud, quia in mala adulterii conſuetudine jam dudum inſordeſcens obcalluerat.

S.Bern. to.4.ſ. 11. part.1. & 2. prin.

Sanctus Bernardinus ait: *Anima habituata in mala conſuetudine peccati eſt ad inſtar ebrii*: Ebrius enim cum cerebrum amiſerit, omnia ſe benefacere credit. Maſchardus refert de quibuſdam ebriis, quòd dum ſe in quadam maris tempeſtate poſitos eſſe, & pro ſalvanda vita navim exonerari debere crederent, omnes res ſuas è feneſtris ejecerint: *Cor impii autem eſt quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt*; ac proindè cum reprobi à paſſionum ſuarum vehementia agitentur, facultates ſuas non curant, ſed projiciunt illas, ut inhoneſtis appetitibus ſuis vacare poſſint. De ebriis Poeta ita cecinit: *Quid non ebrietas deſignat? ſpes jubet eſſe ratas, in prælia tradit inermes*. Quotidiè videmus, quòd qui amoribus impudicis impliciti ſunt, nec vitam æſtiment, nec animam.

S. Aug.
Comparatur veneno.

Quæ omnia ſequens Sancti Auguſtini confirmat ſententia, dicentis: *Peccata grandia, & horribilia, cum in conſuetudinem tranſeunt pro nihilo reputantur*. Quando quis venenum ſumpſit, quod paulatim per viſcera ſerpit, infallibile eſt inſenſibilitatis indicium, ſi veneno cor invadente, illud prorſus non ſentiat, neque curet.

Ezech. 18. 20.

Anima autem quæ peccaverit ipſa morietur; & ideò cum peſtiferum, & lethale peccati venenum eſt intra Chriſtiani animam, ipſe verò illud contemnit, & nihili facit, ſignum eſt, quòd illud pellendi nullum ſit remedium; differt enim per menſes, ſeptimanas, & annos. Differt, donec illud foras ejiciat, & plerumque de illo gaudet, & ridet: *lætatur cum male fecerit, &c. Impius cum in profundum venerit, contemnit* imò quando abyſſo infernali adeò vicinus eſt, quantum ab illo diſtat unica reſpiratio, ipſe tamen illud *non curat*, quin potiùs *contemnit*; ſignum eſt, illum eſſe perditæ ſalutis, & in profundum abyſſum deveniſſe perditionis.

Caj. ib.

4 *Contemnit*. Cajetanus verbum hoc ita exponit: *Impii eſt vilipendere jura, & homines*. Peccator enim in mala vita ſua obſtinatus, omnes contemnit leges, omneſque perſonarum ſtatus, & conditiones, nec ulli ſuum defert reſpectum, dummodò ad exſatiandos effrænes appetitus ſuos pertingere valeat; nullum curat legum, convenientiæ, vel authoritatis retinaculum, quia *impii eſt vilipendere jura, & homines*.

Contemnit Leges & homines.

Porrò Judæi Chriſto in in die feſto mortem nequaquam inferre decreverant, ne fortè populus multis ab eo beneficiis affectus, aliquam excitaret ſeditionem: *Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo*.

Mat. 26. 5.
Probatur in pont ficibus Judæorum.

Cur igitur decretum iſtud, tanta cum unione, & concordia ſtipulatum, non obſervarunt? Certum eſt enim, quòd tam Sacerdotes, quàm Magiſtratus, Principes Synagogæ, & Pontifices populi, omnes concorditer crucifixionem Chriſti in ſolemniſſimo totius anni die (*erat enim magnus dies ille Sabbati*) perfici urſerint.

Joa. 19. 31.

Sed reſpondetur: *Impii eſt vilipendere jura, & homines*; Pontifices enim, & Principes Synagogæ, jam dudum odio contra Chriſtum adeò intoxicati fuerant, ut accepta occaſione rabiem ſuam contra Dominum evomendi, nullum habuerint reſpectum, ſive reſolutionis antea ab ipſis concorditer factæ, ſive ſolemnitatis Paſchalis ab ipſis profanandæ, ne occaſionem Chriſtum necandi amitterent. In capite decimonono Geneſeos refertur, duos Angelos in ſpecie humana circa veſperam in civitate Sodoma comparuiſſe, qui ſubitò à Loth in domum ſuam invitati, & in hoſpitium recepti fuerunt: *Compulit illos Loth oppido, ut diverterent ad eum*.

Gen. 19.
Confirmatur in Sodomitis.

At verò quid factum eſt? *Priuſquam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum, a puero uſque ad ſenem*. Sed qua de cauſa domum Loth tanta affecerunt injuria? Nam fortè Loth delictum aliquod in damnum publicum commiſerat, ut proindè domum ejus tumultuosè obſiderent? Num fortè viarum prædonibus, vel aliis, qui criminis læſæ majeſtatis rei fuerant hoſpitium dederat? Nunquid ad bonas leges benè gubernatæ civitatis ſpectabat, peregrinos hoſpitio excipere? Omninò ita eſt, veruntamen impius omnes leges conculcat; *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit jura, & homines. Vocaverunt Loth, & dixerunt ei: Ubi ſunt viri, qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoſcamus eos. Egreſſus ad eos Loth, poſt tergum occludens oſtium, ait: Nolite, quæſo fratres mei, nolite hoc malum facere; habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis, ſicut vobis placuerit, dummodo viris iſtis nihil mali faciatis*. Sed *impii eſt vilipendere jura & homines*; audite enim illorum in præpoſtera concupiſcentia ſua obſtinationem, & pertinaciam; ſubdit enim Sacer textus: *At illi dixerunt: Recede illuc. Et rurſus: Ingreſſus es ut advena, nunquid, ut judices? Te ergo ipſum magis, quam hos affligemus: vimque faciebant Loth vehementiſſimè, jamque propè erat, ut effringerent fores*. Opus igitur erat, ut ad compeſcendam horum impiorum inſolentiam, Deus patraret miraculum; *Angeli enim apprehenſa manu Loth, eum traxerunt in domum, & fores clauſerunt; eos autem, qui foris erant, percuſſerunt cæcitate, a minimo uſque ad maximum; ita ut oſtium invenire non poſſent*.

Lyran.
Contemnit Comminationem pœnæ.

5 *Contemnit pœnæ comminationem*. Eò uſque malignitatis peccatoris in vitiis ſuis indurati exſurgit duritia, & ſurditas, ut licèt omnia ipſi infligantur iræ Dei flagella, ipſe tamen ne paſſum quidem minimum à vitæ ſuæ pravitate retrocedat, tametſi etiam coram ſe apertum videat infernum. Sapiens immediatè poſt ly *contemnit*, ſubjungit, *ſequitur eum ignominia, & opprobrium*; id eſt, *futuræ damnationis*, ut Hugo exponit, *quæ ſcilicet impii non cogitaverunt, nec timuerunt, dum vitare poſſent*.

H.Card.

Tritum quidem eſt illud Poetæ effatum: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ*; hæc autem regula in reprobo contumaci, & in ſceleribus ſuis indurato, plurimùm fallit; hic enim, ut Sanctus Laurentius Juſtinianus ait: *Præceps delictorum ruit in foveam, effrænis ducitur poſt carnis concupiſcentias, contemnit majorum admonitiones ſacras, Patrum decreta ſubſannat, & iniquis æterna ſupplicia præparata non metuit*.

S.L.Juſt.de perfect. gr. c. 1.

6 *Contemnit*. Sanctus Athanaſius in Sermone quarto *contra Arianos*, hunc in profundiſſimum malitiæ barathrum infelicem lapſum, idem eſſe dicit, quod verecundiam, vel erubeſcentiam peccati amittere; adeoque ſecundum hunc ſanctum Doctorem ly *contemnit*, idem ſignificat, quod *pudorem exuit*.

S. Athan. ſ. 4. contr. Arri.
Contemnere eſt verecundiam peccati amittere.

Beatus Laurentius Juſtinianus poſtquam contra hoſce obſtinatos peccatores pluribus detonaſſet, tandem in hæc verba concludit: *Ex his patet, quod quicumque hac voluntaria, & deliberata peccandi conſuetudine poſſidetur, nec Deum metuit, nec ullo pudore detinetur*.

S.Laur. ib.

Sanctus Bernardus de verecundia, quæ frænum eſt culpæ, deque virtuoſæ erubeſcentiæ rubore ita ſcribit: *Eſt expunctrix malorum, ſpecialis gloria conſcientiæ, vitæ decus, virtutum ſedes*: De jactura autem hujus virtutis, & conſequenter de inverecundia, & impudentia, omninò aſſerendum eſt contrarium, quia *lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*. Imò per ſubſannationes ſuas omnes, quos poſſunt, à virtute, & Chri-

S.Ber. ſ. 86. in Cant.
Prov. 2. 14.

Chriſti ſequela, exemplo ſuo ſeducere ſatagunt, prouti ex ipſorummet propria confeſſione clarè ſatis colligitur; apud Sapientem enim dicunt: *Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperii.*

Sap. 5. 3.

7 *Contemnit*, ſcilicet, ſecundùm expoſitionem Cornelii à Lapide, impius contemnit, & abutitur auxiliis, quæ Dei miſericordia illi ad ſuam emendationem ſubminiſtravit: *Hæc enim conſuetudo*, inquit præfatus Cornelius, *neceſſitatem quandam peccati adfert, qua fit, ut homo quaſi impos ſui, rapiatur in ſuas concupiſcentias, quibus ultro ſe totum mancipavit; quo fit, ut omnia quæ eum a peccato removere poſſent, ſpernat, & contemnat.* Audiamus Sanctum Laurentium Juſtinianum ita ſcribentem: *Indulta tempora ad peragendam pœnitentiam non chari pendit, neque extremum vitæ ſuæ conſiderat diem; ſed arbitrans ſibi totum licere quod vult, mortiferas proprias nititur perficere voluptates, tamquam equus, & mulus, quibus non eſt intellectus.* Et in alio loco *de reſurrectione ſpirituali animæ* differens, ſequentem tradit doctrinam: *Soli illi meritò plangendi ſunt, tamquam mortui, qui nec terrentur minis, nec verberibus emendantur: de quibus per Prophetam dicit Dominus: Percuſſi eos, & non doluerunt; attrivi illos, nec compuncti ſunt: nam quos præſentia flagella non corrigunt, ultrix flamma æterni comburet incendii. O quantos quotidie ultio divina flagellatos, & impœnitentes damnat! O quot ex diſciplina Patris, rebelliores, & deteriores fiunt, cum quod illis datur ad converſionis adjutorium, ſibi per intolerantiam lethale convertunt in poculum.*

Corn. à Lap. Contemnit, id eſt abutitur Dei gratia.

S. L. Juſt. ib.

S. L. Juſt. de ſpirit. animæ interit. c. 1. 2.

8 *Contemnit*. Hugo Cardinalis inquit: *Contemnit Deum, quia peccatis abſorptus, ipſum nec reveretur, nec timet; dixit enim in corde ſuo: Non eſt Deus.* Etenim nullum eſt peccatum, quod majorem homini inſinuet bonorum, & virtuoſorum repugnantiam, & nauſeam, quàm mala conſuetudo peccandi; quia cum reprobus per illam animalis reddatur, circa illum indubitatum eſt illud axioma Apoſtolicum: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei*. S. Bernardinus multas quidem aſſignat peccati habituati malitias, inter alias verò hanc quoque memorat: *Eſt privativa omnis aptitudinis benefaciendi; unde nos habemus naturale ingenium, liberam voluntatem, grandem memoriam, juventutem, ſanitatem, pulchritudinem, fortitudinem. Item habemus bona ſpiritualia, ſcilicet ſapientiam, intelligentiam, contemplationem, meditationem. Item habemus bona gratuita, ſcilicet gratiam gratis datam, & guſtum divinæ dulcedinis, & fruitionem ipſius Creatoris: & contra iſta omnia eſt graſſator diabolus, qui ſtudet continuè nos iſtis bonis deprædari, & inducit nos in malos uſus, quia ubi eſt peccatum, non poteſt eſſe gratia DEI; & ideo ait Salomon Eccleſiaſt.* 11. *c. Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ.* Sanctus Laurentius Juſtinianus hanc rerum divinarum nauſeam, à mala impii conſuetudine provenientem, clariùs confirmat, inquiens: *Voluntaria conſuetudo delinquendi, inhabilem reddit hominem ad bene agendum, proclivem ad malum facit, exhibet culpæ obnoxium, & deordinat naturæ bonum, dona gratiæ, virtutum merita. Quid oro, hac ſervitute infelicius?* Sanctus Bernardinus inquit: *Hi ſunt de quibus Pſalmiſta ait: Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum non es memor amplius, & ipſi de manu tua repulſi ſunt. Vulnerati ſiquidem ſunt longa conſuetudine peccatorum multorum. Hi dormiunt in ſepulchris conſcientiarum malarum, plus quam glis, qui per ſex menſes dormit in foramine muri; ipſi verò dormiunt per viginti, vel triginta, vel quadraginta annos; horum ſiquidem non eſt memor Deus ad miſerendum, quia obliti ſunt Domini Creatoris ſui.* Valdè autem formidabilis eſt ſequens Sancti Laurentii Juſtiniani ſententia, dicentis: *Nihil ſic humanæ adverſatur ſaluti, à Deo ſeparat, dirimit à ſocietate Sanctorum, quemadmodum delictorum immanitas, atque indiſciplinata conſuetudo peccandi.* Etenim tametſi omnia peccata mortalia à Deo nos ſeparent, eique nos exoſos reddant; nullum tamen nos magis à Deo alienos, & exoſos efficit, divinaque amicitia, & gratia nos privat, ſicut peccatum habituatum; alii enim peccatores offendunt Deum *per modum tranſeuntis*, hoc verò *per modum permanentis*. In ultimo judicii die ſeverus, & implacabilis Judex hiſce præſcitis dicet: *Diſcedite a me omnes, qui operamini iniquitatem.* At verò cur dicit in tempore præſenti: *Operamini*, & non potiùs in præterito: *Operati eſtis?* Sanctus Bernardinus ait: Judicem dicere: *Diſcedite a me omnes qui operamini iniquitatem, id eſt, conſuetudinem malam*, quia qui hac obnoxii ſunt, nunquam ab offenſis, & injuriis divinæ majeſtatis deſiſtunt. S. Bern. contra hanc malam conſuetudinem multa ſcripſit, poſtquam verò dixiſſet: *Ligat conſuetudo*, mox ſubjungit: *Trahitur miſer in profundum malorum, traditur captivus tyrannidi vitiorum, ut carnalium voragine deſideriorum abſorptus, ſuæ rationis, divinique timoris oblitus, dicat inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus.* S. Bernardinus de iiſdem reprobis ait: *Quanto per longiorem conſuetudinem prolongaverunt iniquitatem ſuam, tantò quoque quandoque propinquiorem, & ſemper acerbiorem experientur juſtitiam Dei.*

H. Card. Contemnit ſubintelligitur homo animalis.

1. Cor. 2. 14.

S. Ber. to. 4. ſ. 15. p. 1. & 2. princ.

S. L. Juſt. de perfect. grad. c. 1.

S. Ber. to. 1. ſ. 21. a. 2. c. 6. Conſuetudo peccandi eſt inhabilitas ad bene agendum.

S. Laur. ib. Peccatum habituatum pejus eſt omnibus aliis tranſeuntibus.

Pſ. 6. 9.

S. Ber. ſ. cit.

S. Ber. de gr. humil. gr. 12.

S. Ber. ib. c. 5.

9 Inter alias actiones, quæ de inclyto Dei ſervo Camillo de Lellis, Religionis Clericorum miniſtrantium infirmis fundatore, leguntur, ſequens quoque refertur funeſtus caſus, qui hìc Romæ in hoſpitali quodam ſub Pontificatu Gregorii XIV. contigit, quando magna illa ſævitit caritatis annona; tunc enim in hoſpitale illud infirmus quidam curandus delatus fuit, ad quem Confeſſionarius ſine mora acceſſit, peccatorum ab eo commiſſorum confeſſionem excepturus. Sed qua bonum hunc Sacerdotem ab infirmo illo urbanitate exceptum fuiſſe exiſtimatis? Hiſtoria dicit: *Duris ab eo verbis exceptus, & inurbanè contumelioſèque rejectus eſt. Hæc enim illi reſpondit, ſe nimirum culpas ei ſuas aperire nolle; imo deſperata jam animi ſalute totum ſe, & tum animæ, cum corporis diabolo homagium feciſſe. Ad quod comprobandum, ſyngrapham propria manu, quam ſuomet cruore frontis vena hauſto inſcripſerat, illi ſe tradidiſſe. Ad quod Sacerdos obſtupeſcens, verbis quam multis inſtitit, ut languentem ab erroris contumacia, & deſperatione averteret; audacter enim vir perditus monenti reſpondebat, ſe nullam cum Deo pacem habere velle, ſed tum vivum, tum mortuum diabolo ſe deſpondiſſe, & ejus velle totum eſſe.* Ecce quàm verum ſit, quòd impii in peccatis ſuis habituati, ſe Dei & propriæ ſalutis inimicos eſſe apertè profiteantur, dæmonique tandem in prædam cedant. Quem enim miſerabilem hunc hominem finem habuiſſe exiſtimatis? Nimirùm cum uſque in ſequentem diem confeſſionem facere diſtuliſſet, circa mediam noctem, dum Confeſſionarius illum ad pœnitentiam diſponere niteretur, miniſtri hoſpitalis, ex multis habitis indiciis, illum à dæmone ſimul in corpore, & anima ſublatum fuiſſe æſtimarunt; ſiquidem tametſi omnes fores, & feneſtræ clauſæ fuiſſent, corpus tamen illius nuſquam reperiri potuit.

Hiſtoria quæ contigit Romæ fundatore miniſtrant. infirmis.

S. Cicatell. l. 2. c. 17.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Peccator habituatus, eum à quo monetur, & corrigitur, nequaquam amat, aut æſtimat; neo ei credit, ſed potiùs ridet, contemnit, & odit illum.

THEMA.

Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit. Prov. 15. v. 12.

1 INter alia irreparabilia præjudicia, quæ in peccatorem habituatum redundant, unum eſt, quòd nullum habeat deplorato ſtatu ſuo emendando remedium; idque propria ipſius culpa ei accidit, quia admonitiones, & correctiones ſibi factas execratur, & contumaciter contemnit; ac proindè Sapiens ait: *Non amat peſtilens eum qui ſe corripit.* Quæ verba Dion. Carth. ita exponit: *Peſtilens, id eſt, ſcandaloſè, & publicè male vivens; ſedet enim in peſtilentiæ cathedra, & habituatus eſt in ſua malitia.* Enimverò ſi quiſpiam poſt contractam peſtilentiam ab alio amico hoc acciperet ſolatium, quòd ſcilicet indubitata ſit ejus reconvaleſcētia, dummodò medicos, chirurgos, aliaque opportuna admittat remedia; ille verò omnia hæc auxilia inciviliter rejiceret, obſtinatè in malo ſuo perſiſtere, & à contagio ſuo nequaquam curari volens; quid de miſerabilis iſtius hominis inſania diceres? Similis quidem caſus vix dari ſolet, quando de

Habituatus nullum ſuſcipit remedium reſurgendi.

D. Carth.

ſa-

Digitized by Google

In peſte ſpirituali rejiciuntur medicamina, non verò in corporali.

ſanitate corporali, tantoperè ab omnibus æſtimata, agitur: at verò in ſpiritualibus impiorum infirmitatibus habituatis ſæpiſſimè contingit: hi enim communiter procul à ſe rejiciunt omnes illos, qui eos per ſalutaria admonitionum, & correctionum remedia à malæ ſuæ conſuetudinis contagio liberare ſatagunt. D.Chryſoſtomus ait: *In peccatis id efficiunt reprehenſiones, quod in vulneribus remedia: ſicut inſipiens eſt qui pharmaca rejicit, ita ſtultus eſt, qui non recipit grato animo reprehenſiones*; hoc tamen non obſtante, non amat peſtilens eum qui ſe corripit.

Chryſ.h.9.de ter. reprob. tom. 3.

Iſa.14.23. Per Babyloniam intelligitur cõſuetudinarius. Jer.51.9.

2 Deus apud Iſajam Prophetam comminatur, inquiens: *Perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus.* Ubi per Babyloniam intelligi poteſt anima perverſa, in ſceleribus ſuis habituata, cunctiſque auxiliis divinis, quæ contumaciter rejecit, deſtituta; de qua proinde dicitur: *Curavimus Babylonem & non eſt ſanata.* Id verò quod vel maximè admiror, eſt id quod Propheta his verbis mox ſubdit: *Et ponam eam in poſſeſſionem Ericii.* Cur enim non potiùs in poſſeſſionem datur urſis, leonibus, vel aliis feris truculentioribus? Cui accedit, quòd in c. 34. ejuſdem Prophetæ, de eodem Ericio iterata fiat mentio, cum dicitur: *Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit catulos.* S. Antonius de Padua per Ericium peccatores intelligit obſtinatos, mala qui dum ipſorum vita corrigitur, & reprehenditur, ſeſe excuſant, & in peſſima ſua conſuetudine perſiſtunt. En verba ſancti Antonii: *Nota, quod ericius eſt totus ſpinoſus, quem ſi quis capere voluerit, totum intus ſe abſcondit, & efficitur quaſi ſphera in manu tenentis: caput & os habet interius, & intra os habet quinque dentes. Ericius eſt peccator obſtinatus, ſpinis peccatorum undique obſitus. Hunc ſi de peccato perpetrato redarguere volueris, ſtatim intus ſeſe recolligit, & culpam quam commiſit, excuſando abſcondit, & ſic caput, & os habet interius vel inferius. In capite mens, in ore locutio deſignatur. Dum peccator ſe de perpetrata nequitia excuſat, quid aliud facit, niſi quod mentem, & verba inferius ad terram inclinat? Vnde dicitur etiam habere quinque dentes in ore, qui ſunt quinque modi excuſationum in ore obſtinati. Cum enim redarguitur, aut ſe excuſat ignorantia, aut fortuna, aut Diaboli ſuggeſtione, aut carnis ſuæ fragilitate, aut proximi occaſione; & ita enutrit (ut ſubdit Iſajas) catulos, id eſt, motus ſuos, & circumfodit, & fovet in umbra ſua excuſationis.* Qui vulnus aliquod gangræna affectum habet, quantò illud chirurgus magis abſcondit, illudque nullo remedio opus habere dicit, tantò gangræna profundiùs ſerpit, plagaque lethalior efficitur. *Quod enim tegit infirmus, nutrit vulnus*, ut inquit Sanctus Remigius. Sanctus Gregorius ſimiliter ait: *Vulnera clauſa plus cruciant, quia cum putredo, quæ intrinſecus fervet, ejicitur, ad ſalutem dolor aperitur.* Porrò lingua ejus qui perverſum corrigit, & reprehendit, eundem habet effectum, quem producere ſolet novacula, dum ulcus aperit, & ſaniem ac putredinem foràs manare facit. Nam, ut Clemens Alexandrinus ait: *Eſt reprehenſio quadam veluti chirurgia affectionum animæ.* Et verò quot ſunt, qui ab hoc antidoto curantur, de quo Pſalmiſta ait: *Miſit verbum, & ſanavit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum?* Væ autem illis, qui hoſce medicos, hæcque antidota à ſe repellunt & abjiciunt. *Qui ſanari vult*, ut ait S. Ambroſius, *argui non reformidat; ſic enim legimus: Miſit verbum ſuum & ſanavit eos. Non amat peſtilens eum qui ſe corripit*, id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit, *qui a malo revocat, vel ſuper malo ipſum redarguit.*

Iſa. 34.15.

S. Anton. de Pad. ſer. 2. in Dom. 5. Qu.

Comparatur Ericio.

Comparatur ſecundo gangrænæ.

S. Remig. in Pſ. 31.

S. Greg. l. 3. Paſt. admon. 13.

Clem. Alex.

Pſ. 106. 20.

S. Ambr.

Hugo Card. in Prov. 15. 12.

3 *Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit*, neque benè monenti credit. Genus humanum per tot annos in peccato carnali adeò pertinaciter inveteratum fuerat, ut Spiritus S. illud exprimere volens, hac uſus fuerit phraſi loquendi: *Cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore.* Præcepit itaque Noe, ut intimato perverſis illis poſt viginti annos ſecuturo univerſali diluvio, in pœnam peccatorum iiſdem immittendo, ſimul eodem tempore vaſtam illam arcæ molem fabricaret, utpotè in qua nonnullas humanæ propaginis ſcintillas, id eſt, modicam Noe familiam præſervare decreverat. Obſervandum verò eſt, quòd licèt ſanctus hic ſenecio honoris divini, à perverſis illis contumeliati, vindicandi, omneſque illius temporis homines emendandi & convertendi zeloſiſſimus, per tot annos ab iis admonendis, reprehendendis, comminandiſq; ſuppliciis nunquam deſtiterit; fruſtra tamen & incaſſum laborarit, quia *non amat peſtilens eum qui ſe corripit. Volebat Deus illos, qui tam graviter peccaverant*, inquit D. Chryſoſtomus, *fabricatione arca admoneri, ut ſecum cogitando qua feciſſent, reſipiſcendoque indignationem non experirentur.* Verùm, ut in diſcurſu præcedenti probavimus: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*: Mala enim conſuetudo hanc habet peſſimam indolem, quòd omnia propriæ ſalutis aſpernetur remedia; & ideò ſubdit Chryſoſtomus: *Cum tot annis audiſſent, quod ante fores eſſet interitus, neque a malitia ceſſabant*: Non enim Noe ſeniculo credebant, quin potiùs deridebant eum. Ubi noſtra vulgata legit, *peſtilens*, textus Hebræus habet, *irriſor, illuſor*; qui omnia monita irridet, & cachinando exſibilat; quales ſuo contemptu, ſannis, jocis, & dicteriis peſtilentiſſimi, & ſummè noxii ſunt. Quando is qui peſtilentia laborat, non amat eos, qui cum ſanare contendunt, nec fidem habet illis (*non amat eum qui ſe corripit*) ſignum eſt infallibile, quòd ſalutem & vitam propriam nihil curet, aut æſtimet: at verò quod inſuper illum irrideat, & ſubſannet, & contemnat, hoc ſolùm ſpiritualibus animarum in malitia inveteratarum medicis contingit; unde ipſæmet licèt ſeriùs fatentur: *Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperii*; derident enim illos, qui eos in ordine ad ſalutem animæ ſalubriter monent, & quidquid ad eam pertinet, vilipendunt. *Peſtilens ſonat, illuſor*, inquit Cajetanus, *deriſor, in ludum deducens, quæ religionis & futura vita ſunt.* Audiamus Beatum Laurentium dicentem: *Hinc tota intentione, & omni qua valet induſtria, eorum qui ab hac voluntaria delinquendi conſuetudine delectati, poſſidentur, deteſtari conatur deteſtabilem impiorum hominum converſationem, de quibus in Sapientia volumine ſic legitur: Dixerunt impii apud ſe non rectè cogitantes: Exiguum, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit reverſus ab inferis, quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hæc erimus, tanquam non fuerimus: quia extinctus cinis eſt corpus noſtrum, & ſpiritus diffundetur, tanquam mollis aer, & tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt a radiis Solis.* Porrò cum atheiſtis illis firmiſſimè impreſſum ſit, animam noſtram à parte poſt immortalem non eſſe, neque poſt hanc præſentem vitam, aliam eſſe vitam ſuperſtitem; imò nec DEUM remuneratorem bonorum, impiorum verò caſtigatorem eſſe credunt: conſequens eſt, ut omnia in ludum deducant, quæ religionis, & futuræ vitæ ſunt, ſemperque in malis habitibus ſuis inveteraſcentes, in hanc tandem reſolutionem deſcendant: *Venite ergo, & fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creatura, tanquam in juventute celeriter.* Tandem verò prædictus Juſtinianus ita concludit: *Ex his patet, quod quicunque hac voluntaria, & deliberata peccandi conſuetudine poſſidetur, DEVM non metuit; amiſſo autem timore DEI, multò magis omnem erga homines timorem & reſpectum deponent.* Sanctus Bonaventura de peccatore in mala conſuetudine inveterato claris verbis dicit: *Non permittit ſe tangi per correctionem, juxta illud: Peccator cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Sanctus Gregorius quoque ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *In laudem juſti per Salomonem dicit veritas, Proverb. 9. Doce juſtum, & feſtinabit accipere. Pravorum contumaciam deſpicit, dicens: Qui erudit deriſorem, ipſe ſibi facit injuriam; ubi peccatorem contumacem deriſoris nomine apertè nuncupat.*

In vanum laboravit Noe in convertendis ſui temporis peccatoribus.

D. Chryſ. l. c.

Ab illis irriſus.

Cajetan.

B. Laur. Juſt. Dictum Atheiſtar. l. Sap. 2. 1.

S Bonav. 6. Diæt. Salut. tit. 2. c. 2.

S. Greg. l. 10. mor. c. 2.

4 *Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit.* Quiſquis eſt perditæ ſalutis, & in peccatis ſuis obſtinatus homo, eum qui illum corrigit, non ſolùm non amat, ſed nec auſcultat, aut æſtimat; ſed ridet & ſubſannat eum. Immò quod plus eſt, & in quo malitiæ ſuæ culmen conſiſtit, illum odit, & perſequitur, dicente Amos Propheta: *Odio habuerunt corripientem, & loquentem perfectè abominati ſunt.* Herodes quidem & ipſe præ-

Peſtilens odit ad converſionem monitorem.

Amos 5. 10.

prædicationi S. Joannis Baptiſtæ, non modicùm addictus erat; ſiquidem ut Sacer textus ait: *Libenter eum audiebat*. Nec eſt quòd exiſtimes, verbum Dei ab illo ſine fructu auſcultatum fuiſſe, quin potiùs adimplebat illud à S. Jacobo deinceps traditum conſilium: *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum*: ſiquidem Evangeliſta Marcus de illo ait: *Audito illo multa faciebat*: cum enim, tanquam magnæ ſanctitatis virum, ſumma in veneratione habebat; *ſciens eum virum juſtum, & ſanctum*: magna quoque erga eum ferebatur reverentia & reſpectu, quia idem Sacer textus ait: *Metuebat eum*. Et quia *omnes qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patiuntur*, hinc idem Sacer Textus ait: *Et cuſtodiebat eum*, ſcilicet à perſecutoribus, vel aliis indignè ipſum tractare volentibus: & tamen his omnibus non obſtantibus, ex ejuſdem Herodis præcepto S. Joanni Baptiſtæ caput amputatum fuit: *Miſſo ſpiculatore, præcepit amputari caput Ioannis*. At verò undenam, obſecro, hæc tam peregrina orta eſt mutatio, ut amore in odium verſo, mors adeò impia homini omnium, non ſolùm in Judæa, ſed & in univerſo mundo exiſtentium, innocentiſſimo, & ſanctiſſimo, illata fuerit? Nimirùm *non amat peſtilens eum, qui ſe corripit: odio habuit corripientem, & loquentem perfectè abominatus eſt*. Quamdiu S. Joannes verbum Dei in genere annuntiavit, neminem in ſpecie ſenſibiliter tangendo, tamdiù Herodes libenter eum audiebat; at quando zelo obarmatus, ſcandaloſum ejus cum Herodiade tot annis continuatum inceſtum reprehendere cœpit, mox caput ejus à buſto amputari mandavit. Nam ut Cæſarius ait: *Sæpe bonis mali obtemperant, & hoc quamdiu eis placita prædicant; quorum vitia ſi per correptionem durius tetigerint, quidquid ibi amicitiæ prius fuerit, totum diſſolvitur, & amor in odium vertitur*. Cajetanus in ea eſt opinione, quòd videlicet hic Rex, qui à Chriſto aſtutæ vulpis nomine indigitatus fuit, prædictos pietatis, & religionis actus extrinſecùs ſolummodò ſimulaverit: id quod etiam peccatores per malam conſuetudinem habituati ſæpè facere ſolent, cæremoniis nimirùm externis in publico utentes. Celebris eſt de illa de S. Stanislao Epiſcopo Cracovienſi conſcripta hiſtoria: etenim cum Boleslaus, Rex Poloniæ, cum publico totius regni ſcandalo, in omni laſcivia vitam ageret, viſum eſt ſancto huic Præſuli, ſe tanquam patrem ejus ſpiritualem obligatum eſſe ad eum ex hac turpi vita eripiendum; idque fecit, dum non tantum ſemel, ſed ſæpiùs eum humilitate, & gravi modeſtia, rogavit, ut libidinoſam vitam ſuam, quæ omnes ſibi ſubjectos populos gravi cum damno inficiebat, moderaretur, & refrænaret; imò ex parte Dei ſeverum illi comminabatur ſupplicium, ſcilicet Coronæ, & Regni ſui totalem jacturam, niſi ſeriò ſe emendaret. At verò *non amat peſtilens eum qui ſe corripit*; & ideò *odio habuit corripientem*. Sententia eſt Eccleſiaſtici dicentis: *Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris*. S. Patianus pariter ait: *Vt cœnum tunc maximè ſolet fætere, cum moveas; & incendium tunc maximè ardere, cum verſas; & rabies tunc maximè ſævire, ſi provoces: ita illi objurgationis neceſſaria ſtimulos contrario calce fregerunt, non ſine ſuo quidem malo, & vulnere repugnantes: nam a Domino dictum eſt: Argue ſtultum, & odio te habebit*. Boleslaus enim malam ſuam vitam deſerere nolens, credenſque nullum adeò fore præſumptuoſum, qui illum, utpotè Regem, corrigere auderet, crudeli ira exacerbatus, Sanctum Epiſcopum perſecutionibus eò uſque infeſtare ſtatuit, donec os ei occluderet. At verò quia nullum ei ſuppetebat accuſationis argumentum, gravem adinvenit calumniam; cum enim Sanctus Epiſcopus pro utilitate ſuæ Eccleſiæ, à quodam, triennio ante, quam venditor moreretur, quandam coemiſſet poſſeſſionem, & pretium quidem juſtum, & utrinque pactum perſolviſſet, neceſſarias tamen ad illud probandum, à venditore non accepiſſet ſcripturas, defuncti venditoris hæredes inſtigavit, ut Epiſcopum tanquam fraudulentum uſurpatorem in judicio convenirent. Cauſa igitur coram tribunali Regio propoſita, cum teſtes ad veritatem deponendam ſeſe prodere non auderent, neque inſtrumentum ad veritatem probandam Epiſcopo ad manus eſſet, ipſe ad reſtituendam coemptam poſſeſſionem fuit condemnatus. Sanctus igitur Epiſcopus in his ſe anguſtiis poſitum videns, in quibus non tantùm Eccleſiæ ſuæ intereſſe, verùm etiam, quod majoris momenti erat, exiſtimatio propria periclitabatur, ſe intra triduum defunctum venditorem, ad perhibendum veritati teſtimonium, in judicium adducturum eſſe compromiſit. Verùm *non amat peſtilens eum qui ſe corripit*; & ut audiſtis, idem eſt peccator habituatus; quod illuſor, atque irriſor: & ideò, ut in lectionibus, quæ in officio prædicti Sancti leguntur, dicitur, conditio cum riſu acceptata fuit, verùm Epiſcopus quod promiſerat, re ipſa fuit executus; nam ipſo ſponſionis die, poſt oblatum Miſſæ ſacrificium, Petrum è ſepulchro ſurgere jubet: qui ſtatim redivivus, Epiſcopum ad regium tribunal ſequitur, ibique Regi, & cœteris ſtupore attonitis, de agro à ſe vendito, & pretio rite ſibi ab Epiſcopo perſoluto teſtimonium dicit. Annon ad emolliendum perverſi hujus Regis cor, & animum, ſtupendum hoc ſufficere debebat prodigium? Verùm non ſolùm nihil inde profecit, quin potiùs aſperiori cum furore adverſus innocentem Epiſcopum furere cœpit, adeò ut hic ad illum excommunicandum adactus fuerit: Fruſtra enim ſæpè admonitum, tandem à fidelium communione removet. Ille iracundia furens, milites in Eccleſiam immittit, ut Sanctum Epiſcopum confodiant, qui ter conati, occulta vi tertiò divinitùs ſunt depulſi. Neque hæc miracula apud prædictum Regem quidquam profecerunt, ut obſtinatam indignationem ſuam deponeret, quin potiùs poſtremò impius Rex Sacerdotem DEI, hoſtiam immaculatam ad altare offerentem, ſua manu obtruncat. Sed audite aliud non minùs prodigioſum miraculum. Corpus enim membratim conciſum, & per agros projectum, aquilæ à feris mirabiliter defendunt. Mox Canonici Cracovienſes ſparſa membra nocturni de Cœlo ſplendoris indicio colligunt, & ſuis locis aptè diſponunt, quæ ſubitò inter ſe adeò perfectè copulata ſunt, ut nulla vulnerum veſtigia extarent. Multis prætereà miraculis ſervi ſui Deus ſanctitatem declaravit. At verò impius, obſtinatus, & habituatus Rex, in mala vita ſua ſemper magis magiſque induruit, donec tandem irreparabiliter in abyſſum infernalem corrueret; fuitque in illo verificatum, quòd *impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnat*; & ea, quæ religionis, & futuræ vitæ ſunt, in ludum deducat. Sanctus Antonius Patavinus in Sermone quodam, ita ex Sancto Gregorio ad propoſitum ſcribit: *Iuxta ſententiam Beati Gregorii libro 28. moral. capite 32. Peccatum diſciplina correptionem non recipit, donec animam in profundum demerſit, nec deſiſtit, ut ex hoc ipſam provenire faciat in diſciplinæ contemptum; unde ſic dicit: Anima peccato, in quod labitur, non poteſt eſſe contenta, dum quotidie ad deteriora deiicitur; quaſi in puteo, quo decidit, fundum non invenit, quo figatur: unde bene dicitur Proverb. cap. 28. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*. Ex his patet, quòd ſignum hominis reprobati eſt, contemnere correptionem; & ſignum quòd homo ad profundum peccatorum venit, eſt, quando habet auditum clauſum, affectum pravum, aſpectum cæcum, animum induratum. Spiritus Sanctus per os ſapientis hujuſmodi peccatoribus ſequens intimat ſupplicium: *Viro qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus*: Et ratio eſt, inquit Lyranus: *Quia peccatum hoc eſt irremediabile, eſt enim quædam ſpecies peccati in Spiritum Sanctum, quod irremiſſibile, id eſt, de difficili remiſſibile dicitur*. Ac proinde benè monet Sanctus Auguſtinus, inquiens: *Prudenter accipiat unuſquiſque monita præceptoris, ut non perdat tempus miſericordiæ Salvatoris*.

Marc. 6. 20.
Jac. 1. 22.
Herodes occidit Jo. Baptiſtam propter ſancta ſua monita.
Marc. 6. 27.
Cæſarius.
Cajet. in Marc.
Hiſtor. de S. Stanislao.
Eccl. 21. 7.
S. Patian.
Cœnum magis fœtet dû movetur
Iniqua accuſatio per miraculum refellitur.
Impius Rex primo miraculo non movetur.
Neque ſecûdo.
S. Ant. Pat. in Dom. Paſſ.
S. Greg. l. 28. mor. c. 32.
Contemnere correptionē eſt ſignum reprobati.
Prov. 29. 1.
S. Aug. ſer. 1. de v. Dom.

DIS-

Digitized by Google

DISCVRSVS VI.
ARGUMENTUM.

Quanta cum difficultate peccatores habituati in ſtatum reducantur ſalutis, ex Lazari reſuſcitatione deducitur; è qua pariter ſalutaria pro ipſis documenta eliciuntur.

THEMA.

Fœtet, quatriduanus eſt enim. Joan. 11. v. 39.

Lazarus in ſepulchro gerit typum ſpiritualiter mortui.

1 SAnctus Joannes Apoſtolus, qui intimus Chriſti ſecretarius fuit, hiſtoriam ſuam Euangelicam hiſce verbis claudit: *Sunt & alia multa, quæ fecit Ieſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros*. Ex qua declaratione evidenter deduci poſſe videtur, Salvatorem noſtrum multò plures in vitam revocaſſe defunctos, quàm tres illos, qui ab Euangeliſtis ſpecificantur; hiſce tamen ſub ſilentio præteritis, tres ſolùm memorantur, eò quòd hi ad nos in ordine ad mortem ſpiritualem, quæ per peccatum incurritur; & quoad reſuſcitationem animæ, anteà per peccatum mortuæ, poſteà verò per pœnitentiam ad vitam gratiæ reſurgentis, inſtruendos ſufficiant. Porrò hoc miraculum, circa perſonam Lazari à Chriſto patratum, Sancto Thomæ à Villanova occaſionem dedit, ut in concione quadam in hæc verba prorumperet: *Non ſolum miracula ſunt, ſed myſteria. Latet in hac Lazari ſuſcitatione ſpiritualis ſuſcitatio peccatoris. Lazarus namque quatriduanus, fœtidus, & ſepultus, peccatoris typum gerit, non cujuſcumq; ſed obſtinati, indurati, corrupti; in quo ratio, mens, ſenſus, ſynderesis, vitio ſepulta ſunt*. In hac igitur reſuſcitatione, Incarnata Sapientia (quæ in omnibus actionibus ſuis doctrinæ magiſterium nobis præbere dignata eſt) manifeſtare voluit difficultates inſuperabiles, quæ in peccatore habituato, in ſtatum ſalutis reducendo, occurrere ſolent; ſimulque inſinuare voluit media, quæ ad hunc finem conſequendum apta eſſe noſcuntur.

S. Th. à Vill. ſer. 6. poſt Dom. 4. Qu.

Rup. Abb. l. 10. in c. 11. Joan. Differentia inter tres à Chriſto reſuſcitatos.

2 Rupertus Abbas acutè, & fructuoſè conſiderat differentiam, quæ inter duo alia cadavera, & hoc Lazari, ad vitam revocata intercedunt. Ait enim: *Peccator quivis, jam pro mala conſuetudine infamis, Lazaro comparatur quatriduano, jamque fœtenti: Et quidem juvenis quoque, qui efferebatur per portam civitatis; puella etiam, quam adhuc in domo ſua jacentem, idem Dominus ſuſcitavit, mortem ſignificat animæ peccatricis; ſed in ſingulis figurantur peccatorum modi. Puella namq; mortua in domo jacens, anima eſt, quæ conſcientia mali deſiderii ſuffocata, nondum tamen per operis conſummationem eſt publicata. Juvenis autem, qui per portam civitatis efferebatur, peccator eſt, qui deſiderio malo præventus, uſque ad exteriores quoque pervenit iniquitatis effectus. At verò, qui opera peccati jam in conſuetudinem vertit, famamque perdidit, Lazaro, ut jam dictum eſt, ſimilis eſt quatriduano, jamque fœtenti*. Sanctus Thomas à Villanova ſimilitudinem adſert infirmitatis habitualis, difficulter curabilis: *Sicut qui ægritudinibus corporalibus, diſtemperatis humoribus ægrotat, perfacilè ſanatur; qui autem corruptis omnino, & putridis diuturna febre laborat longo tempore, & forti medicamine vix curatur: ita in animæ ægritudinibus omninò evenire ſolet*. Albertus Magnus obſervat, Sanctum Joannem dixiſſe: *Erat quidam languens Lazarus. Languens longus angor eſt, quia & anguſtia angit, & diuturnitate corpus atterit, & vires conſumit*.

S. Th. à Vill. ibid.

Alb. M. ib.

Vill. ib.

Magdalena prima fuit, quæ agnovit Chriſtū Dei filium.

3 *Miſerunt ſorores ejus ad eum, dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur*. Sanctus Thomas à Villanova hujus aperit myſterium, inquiens: *Valde advertendum eſt, ut inquit Bernardus, quod ſorores pro infirmo, & adhuc vivo, Dominum deprecantur*. Primo autem loco notandum eſt, ſorores Lazari optimè de Chriſto meritas fuiſſe, quia Magdalena ſæpiùs pretioſis unguentis egregium Chriſto præſtiterat obſequium; & quamvis peccatorum ſuorum ab ipſo acceperit remiſſionem, nihilominùs & hæc in ſummam Chriſti gloriam redundavit; ſiquidem illa prima fuit, quæ ad illum non pro ſalute corporali, ſed pro peccatorum remiſſione obtinenda recurrit; in quo facto ſatis oſtendit, Chriſtum verum eſſe Dei filium: *Quis enim poteſt dimittere peccata, niſi ſolus DEVS?* Ipſa quoque una fuit earum mulierum, quæ continuò eum ſequebantur, eique de amplis facultatibus ſuis, quod neceſſarium erat, ſubminiſtravit. Præterea Martha in Bethania domum ſuam ſemper habebat apertam, ut Chriſtum unà cum Apoſtolis ſuis benigno exciperet hoſpitio. Ecce tibi igitur, quantis fuerunt inſtructæ meritis, ut gratias à Chriſto implorarent pariter, & reciperent. Obſervanda tamen eſt modeſtia & humilitas, qua Chriſto pro fratre ſupplicarunt; dicebat enim Martha: *Domine*. Albertus Magnus ait: *Profeſſio eſt ſanandi, ſi vult; non rogant, ſed inſinuant tantum, ſibi, quod utilius videtur, relinquentes*. Toletus ad illa ſe verba reflectens: *Ecce quem amas*, inquit: *Efficacior eſt amor ſubvenientis, ut bene faciat, quam amor indigentis, ut benefiat ei*. Amor igitur Chriſti erga Lazarum potentiſſimus quidam fuit impulſus, quo ad ejus ſalutem procurandam inſtigabatur. Sanctus Auguſtinus ait: *Non dixerunt, Veni; amanti enim tantummodo nunciandum fuit: ſufficit ut noveris, non enim amas, & deſeris*. Sanctus Thomas à Villanova has ſororum preces conſiderans, ſuadet, ut ad interceſſiones recurramus Sanctorum, ut ſpiritualem peccatorum habituatorum emendationem, & reſuſcitationem conſequi mereamur: *Voluntatem enim timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet. Placet DEO nimis humilitas peccatoris, qui de ſe penitus diffiſus, quia indignum exauditione ſe reputat, alterius ſuffragia quærit*. Idem quoque Archipræſul hanc ſororum ſupplicationem ingenioſè ponderans, ait: *Pro infirmo, & adhuc vivo Dominum apprecantur; pro mortuo autem, & ſepulto non orant, ſed plorant. Sic omnino Sancti pro peccatore adhuc vivo fontibus, qui & peccatum ſentit, & à peccato ſolvi toto animo concupiſcit, orationibus intercedunt pro illo: At qui jam mortuus à corde, in vitiis, & in peccatis ſepultus eſt, non precibus, ſed lacrymis agunt, ſi forte reſpiciat Dominus, & miſereatur. Quis enim tam inſolens, ut pro obſtinato contemptore deprecari audeat, & dicere DEO ſuo: Domine, ſalva illum? Vnde Pſalmiſta: Pro hac, ſcilicet impietate, orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno; veruntamen in diluvio aquarum multarum, id eſt, peccatorum inundatione, ad eum non approximabunt*. Citatque ſequentem ex epiſt. 1. Sancti Joannis textum: *Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem; non pro illo dico, ut roget quis*. At verò inquies: daturnè igitur peccatum aliquod irremediabile, propter quod divinæ pietatis aures penitùs ſint occluſæ? Reſpondeo: verè ita eſt; & quidem tale eſt peccatum habituatum, pro hoc enim verba, & preces non ſufficiunt; ſed amaræ requiruntur lacrymæ, & fletus: *Quid igitur?* inquit Sanctus Thomas: *Non oret, ſed ploret; efficacior enim coram DEO eſt lacryma, quam lingua*. Cum igitur Lazarus figura ſit impii, peſſimæ peccati conſuetudini inſordeſcentis, quòd hic in vitam revocatus fuerit, id non tam factum eſt per ſanctarum ſororum ſuarum preces, quàm propter merita ſingultuum, ſuſpiriorum, & lacrymarum, non ſolùm dictarum ſororum, verùm etiam ipſiuſmet Filii Dei; prout in diſcurſu hujus hiſtoriæ videbimus.

Luc. 5. 21.

Marc. 15. 41. Alb. Mag.

Tolet.

S. Aug. tr. 49. in Joan.

Villan. Pſ. 144. v. 19.

Pro infirmo orant, pro mortuo plorant.

1. Jo. 5. 16.

Pro habituato peccatore neceſſariæ ſunt lacrymæ.

4 Advertendum eſt quoque, quid, quando Salvator harum ſanctarum ſororum accepit nuntium, converſus ad Apoſtolos dixerit: *Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam: id eſt*, ut Ruper. Abbas exponit, *pro teſtificanda divinitate Filii Dei*; quia peccatorem obſtinatum reducere ad pœnitentiam, unum eſt ex excellentioribus Omnipotentiæ, & Sapientiæ DEI teſtimoniis; & quidem longè efficacius, quàm quòd ſit creatio totius mundi, quia in hac nullam invenit oppoſitionem; *dixit* enim, *& facta ſunt*: in peccatore autem contumaci, & obſtinato, ſemper maximam experitur reſiſtentiam.

Rup. Abb. Obſtinatū reducere ad pœnitentiā pertinet ad Omnipotentiam Dei.

5 *Dicit ei Martha: Scio, quia reſurget in reſurrectione in noviſſimo die*. Ex hoc loquendi modo deduci poſſe videtur, reſuſcitationem Lazari ſpem Mar-

thæ

Digitized by Google

thæ longè ſuperaſſe. Sed quamobrem? Nunquid filiam Archiſynagogi, & filium viduæ Naimiticæ ad vitam revocatos fuiſſe ſciebat? Cur igitur quoque non confidit, Chriſtum poſſe, & velle hoc quoque miraculum in fratre ſuo operari? Nunquid *diligebat Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum?*

Hoc ipſum declarat Martha ſoror Lazari.

Reſpondetur, corpus Lazari jam cœpiſſe tendere ad corruptionem, quia quatriduanus jam fœtebat; & ideò ob difficultatem illius in vitam revocandi quaſi deſperabat, non ſe reflectens ad hoc, quòd non eſſet impoſſibile apud eum omne verbum. Quamvis etiam dici poſſit, eam per hoc nobis inſinuare voluiſſe difficultatem, quam in reducendis ad veram converſionem peccatoribus induratis, & diuturno tempore in vitiis ſuis ſepultis, experimur.

6 *Jeſus, ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſemetipſum.* Jam igitur Lazarus ad portum appulit ſalutis, & vitæ, per aquas ſalſas tot lacrymarum, & fletuum, quos ediderunt ſorores, & Judæi, quorum ibi ingens numerus præſens erat; imò & propter lacrymas ipſiuſmet Chriſti, qui de ſe ait: *Ego ſum reſurrectio, & vita.* Regi Ezechiæ in lecto languenti ab Iſaia Propheta mors de facto intimata erat: *Diſpone domui tuæ, quia morieris*; & tamen vix Rex ille unicam ab oculis lacrymam ſtillaverat, cum ecce idem Propheta ſubitò retrogreſſus, pronuntiatam ex parte DEI ſententiam revocavit, inquiens: *Vidi lacrymas tuas, & ecce ſanavi te.*

4. Reg. 20.

Rex Ezechias propter ſuas lacrymas ſanatus eſt.

Enimverò non conſtat, quòd in miraculo circa filiam Jairi patrato Chriſtus ſuſpiraverit, mœſtus fuerit, aut fleverit; ſed tantùm *tenuit manum puellæ, & reſurrexit*: ſimiliter quando adoleſcentem Naimiticum reſuſcitavit, ſolùm dixit: *Adoleſcens, tibi dico ſurge: & reſedit, qui erat mortuus.* At verò, ſi quoad hoc miraculum ſacrum pervolvatis textum, invenietis, Chriſtum certo quodam modo ſudaſſe, laboraſſe, infremuiſſe, priuſquam illum reſuſcitaret.

Matth. 9.

Luc. 7.

Rupertus Abbas, collato ad invicem miraculo, ab Elia in reſuſcitatione filii Sareptani patrato, & hoc circa Lazarum à Chriſto operato, hanc inter utrumque aſſignat differentiam: *Hoc intereſt*, inquit, *quòd hic in domo ſuſcitatur, ille quatriduanus de ſepulchro revocatur; quapropter hic eſt recenti caſu peccator, & ille ſignificat mala conſuetudine fœtentem.*

Rup. Abb. l. 5. in Reg. cap. 8.

Differentia inter Lazarū reſuſcitatū, & filium ſareptanum.

S. Ant. de Pad. Do 24. poſt Trin.

Quando filiam Jairi in vitam revocavit, dixit: *Non eſt mortua puella, ſed dormit*; id quod Sanctus Antonius de Padua conſiderans, in hæc verba ſcribit: *Nota, quod eſt animæ duplex mors, ſcilicet peccati, & inferni: Mors peccati dicitur dormitio, quia quilibet peccator in hac vita a peccato tam facilè poteſt reſurgere, ſicut quis a ſomno: Unde Apoſtolus Epheſiorum quinto ait: Surge (per contritionem,) qui dormis, & exurge, id eſt, extra ſurge per confeſſionem, à mortuis, ſcilicet operibus, & illuminabit te Chriſtus. Nota, quod dixit: Puella, non veterana: Anima enim, quæ nondum diuturnitate malæ conſuetudinis eſt oppreſſa, ſed quaſi puella, & novella eſt in peccato ſopita, de facili ad vitam poteſt ſurgere; in domo enim fuit defuncta, & reſuſcitata, non extra portam delata, vel ſepulta. Quia anima in domo conſcientiæ defuncta, & nondum ad conſuetudinis ſepulturam delata, de facili poteſt ad vitam redire.*

Sanctus Antoninus pariter ait: *In reſuſcitatione Lazari quatriduani, quæ deſignat converſionem peccatoris inveterati in malis, Chriſtus oſtendit ſatis ſe laborare: Nam infremuit ſpiritu, & flevit, acceſſit ad monumentum, fecit lapidem tolli, clamavit, & prius gratias egit; ad figurandum, quod multum oportet laborare peccatorem, qui permanſit in peccatis, & flendo, & lapidem tollendo malæ aſſuefactionis, & clamando affectu, & orationes procurando Sanctorum.*

S. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 13.

Puella de facili reſuſcitatur, non ita quatriduanus Lazarus.

Sanctus Auguſtinus hanc turbationem à Chriſto voluntariè eo fine aſſumptam fuiſſe cenſet, ut peccatorem inſtrueret contumacem. Ait enim: *Quid eſt ergo, quòd turbat ſemetipſum Chriſtus, niſi ut ſignificet tibi, quomodo turbari tu debeas, cum tanta mole peccati gravaris, & premeris?* Idem Sanctus Doctor in eodem tractatu hujus fletus, & internæ turbationis examinans myſterium, inquit: *Fremuit Chriſtus, increpet ſe homo: Flevit Chriſtus, fleat ſe homo. Quare enim flevit Chriſtus, niſi quia flere hominem docuit? Quare fremuit, & turbavit ſemetipſum, niſi quia fides hominis ſibi meritò diſplicentis flere quodammodò debet in accuſatione malorum operum, ut violentiæ pœnitendi cedat conſuetudo peccandi?*

S. Aug. tr. 49. in Joan.

7 *Ubi poſuiſtis eum?* Quærit Incarnata Sapientia, cui Pſalmiſta clarum perhibet teſtimonium, quòd *alta a longè cognoſcit.* Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Sciſti, quia mortuus ſit, & ubi ſit ſepultus, ignoras?* Doctor Angelicus hujus interrogationis hoc indicat myſterium, inquiens: *Per Lazarum in monumento ſignantur mortui in peccatis: oſtendit ergo Dominus, ſe ignorare locum Lazari, dans per hoc intelligere, quòd quaſi neſciat peccatores.* Quod confirmans Sanctus Auguſtinus ait: *Unde hoc probamus? Dominum audi dicturum in judicio: Non novi vos.*

Pſ. 137. 6.

Deus peccatores non novit.

S. Aug. ib.

S. Th. in Jo.

8 *Dicunt ei: Domine, veni & vide.* Sanctus Auguſtinus quærit: *Quid eſt, vide? Miſerere, videt enim quando miſeretur.* De fletu Salvatoris inquit S. Ambroſius: *Ibi flevit, ut prius lacrymis ſuis mortui delicta lavaret.* Licèt enim Lazarus in ſtatu gratiæ fuerit mortuus; attamen quia peccatorem præfigurabat habituatum, oſtendere voluit, quòd ut talis revocetur ad vitam gratiæ, neceſſariò hoc fieri debeat non ſolùm per ſanguinem, & vicinam ejus Redemptionem, & paſſionem, verùm etiam per fletum.

S. Aug. ib.

S. Ambr. de Joſeph. c. 16.

9 *Ait Jeſus: Tollite lapidem.* Sed nunquid Chriſtus per eandem vocem, qua Lazarum juſſit egredi è ſepulchro, facere poterat, ut ponderoſa illa moles pariter dimoveretur? *Annon qui transfert montes in cor maris,* (inquit Chryſoſtomus,) *potuit verbo lapidem movere?* Idem quoque in alio loco dicit: *Poterat, qui corpus mortuum voce moverat, & corrupto animam inſpiraverat, multò magis lapidem movere: ſed cur non fecit?* Reſpondet Lucas Burgenſis: *Non conveniebat miraculo facere, quæ commodè fieri ab aliis poterant.*

Chryſ. com. Jud.

Chr. h. 62. in Joan.

Luc. Burg.

Sed meliùs reſpondetur, id non feciſſe, ut multa nobis myſteria inſinuaret; lapis enim duritiam, & pertinaciam indicat malæ conſuetudinis, quam ut ipſemet peccator à ſe removeat, occaſionem proximam, ſcorti, vel concubinæ, quam domi ſuæ detinet, foras ejiciat, & ad illam nunquam redeat, neceſſum eſt: *Noſtrum enim eſt onera removere*, ut ait Ambroſius. Chryſologus quoque ad idem alludens, inquit: *Inter divinas virtutes humanum Chriſtus requirit auxilium. Non ſufficit amovere lapidem, qui mortem ſufficit effugare? Sepulchri clauſtra reſerare non valet, qui portas tartari prævalet aperire? Dixerat per Prophetam: Auferam cor lapideum de carne eorum, dabo eis cor carneum; præcepit ergo, ut Judæi ex ſe cor lapideum tollant.*

Lapis ſepulchralis ſignificat duritiē cordis.

S. Ambr. l. 2. de pœn. c. 7.

Chryſol. ſer. 65.

S. Auguſtinus de hoc ſepulchrali lapide inquit: *Lapis eſt moles pravæ conſuetudinis.* Hanc autem à nobis tollere, non ad Deum, ſed ad nos pertinet, ut vox Salvatoris, animam ad veram vitam revocare volentis, ſuam habere efficaciam poſſit. S. Thomas de Villanova aliam adducit conſiderationem, inquiens: *Sunt qui teneritudine quadam animi pro commiſſis ex imo pectore gemitus mittunt, & ex oculorum fonte lacrymas affluenter effundunt; ſed nullo animi vigore peccati jugum à ſe abjiciunt, ſtatim enim poſt lacrymas redeunt ad plorata: his à Chriſto dicitur: Tollite lapidem, quaſi dicat: Placet, quod commiſſa ploratis, ſed deplorata iterùm non repetatis.*

S. Aug. ib.

S. Th. à Vill.

Lapidem tollere debemus.

10 *Quatriduanus eſt.* Etenim peccator, qui in malis conſuetudinibus inveteravit, & callos obduxit, peſſimi eſt odoris quoad famam, & ſcandalum eſt omnibus: *Fœtet odore malæ famæ*, inquit Villanovanus, *Dei populum inficit, & lædit; unde ſicut peſtilens ab hominum conſortio ſegregandus eſt, ne contagione peſtifera cæteros perdat. Quatriduanus eſt, quoniam quatuor dies in peccato habet, ſcilicet conſenſum, opus, conſuetudinem, & contemptum; impius enim cum in profundum venerit, contemnit: de quibus Sapiens: Qui lætantur, cum male fecerint.*

Villan. ib.

Qualis ſit fœtor peccatoris.

Pſ. 68. 16.

Dionyſius Carthuſianus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum, neque abſorbeat me profundum*; ex S. Auguſtino ita ſcribit: *Hinc loquitur Auguſtinus: Peccata quamvis enormia, & horrenda, cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe videntur, in tantum, ut non ſolùm non occultanda, verùm etiam prædicanda, jactandaque videantur.* Et ideò ex omni parte diſſo-

Dion. Cart. in c. 18. Prov.

lu-

lutionum, & ſcandalorum ſuorum fœtorem exhalant: *Quatriduanus eſt, jam fœtet*. De his Sanctus Thomas de Villanova ſubjungit: *Horum difficilis eſt ſuſcitatio, perverſi enim difficilè corriguntur; ſicut enim fermentatam maſſam in azymam redire difficillimum eſt, ita carnem, & mentem, fermento peccatorum, & amurca vitiorum infectam, in priſtinam reſtitui munditiam, ſolius DEI opus eſt*. Pergit idem S. Archipræſul oſtendere difficultates, quæ circa hoc genus peccatorum occurrunt; ita enim ſcribit: *Peccator unius diei, aut duorum dierum, perfacilè curatur, quia non omninò peccato infectus eſt; ſed quatriduanus vix unquam a peccato reſurgit: ideo per Prophetam Dominus inquit: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor, non convertam eum. Super tribus ſceleribus Gazer, & ſuper quatuor, non convertam eum. Super tribus ſceleribus Edom, Tyri, Moab, Iuda, & ſuper quatuor, non convertam eum; quaſi dicat: tribus ſceleribus aliquando parcam, quarto vix parcam*.

S. Th. à Vill.

Similitudo.

11 *IESVS autem elevatis oculis ſurſum, dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me*. Porrò cur Chriſtus ſuos in cœlum elevarit oculos, Salmeron his verbis exponit: *In cœlum oculos ſuſtulit, & cum DEO collocutus, ut ipſo corporis geſtu teſtaretur, hæc ſe divina virtute facere. Omnia igitur in figura contingebant*; nimirùm, ut nos doceret, quòd ad convertendum impium, in habituata ſua malitia mortuum, Dei omnipotentia requiratur. Porrò illa à Chriſto exhibita gratiarum actio, certum quoddam novarum gratiarum pignus erat; ut Lyranus notat, inquiens: *Ex gratiarum actione de præteritis, DEVS ad præſtanda beneficia ſequentia provocatur*. Similiter per hanc gratiarum actionem, Chriſtus miraculum adeò prodigioſum, & myſticum, æterno Patri ſuo in acceptis referre volebat.

Salm. tom. 6. tr. 44.

Lyran.

12 *Voce magna clamavit*. Et verò præter morem ſuum ſolitum, vocem ſuam in altum extulit. Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Novum, & ubique inſolens Servatori Chriſto; etenim Deus, & Pater, alicubi de illo ait: Non contendet, neque vociferabitur. Quid ergo dicemus, cum videamus illum præter conſuetudinem vociferantem?* S. Auguſtinus clamoris hujus cauſam exponit, dum ait: *Fremuit, lacrymavit, voce magna clamavit: quam difficilè ſurgit, quem moles malæ conſuetudinis premit!* Obſtinati ſunt veluti aſpides ſurdæ, quæ aures cordis ſui duræ pertinaciæ lapide obturant; ac proindè vocem extollere neceſſum fuit, ut cordis penetraret duritiem; *dedit voci ſuæ vocem virtutis*. Idem Sanctus Doctor in ſermone quodam idem his verbis tangit myſterium: *Oſtendit, multo clamore objurgationis opus eſſe ad eos, qui conſuetudine duruerunt*. Sanctus Antonius de Padua ſimiliter ait: *Voce magna, quia difficulter homo peccati conſuetudine ſopitus reſurgit*. Confirmat hoc ipſum Rupertus Abbas, dum ait: *Quia non niſi magno terrore aſpirantis Dei, & de futuro judicio comminantis exterritus, malè ſecurus peccator ad cor ſuum reducitur*.

S. Cyr. Alex. l. 7. in Jo. c. 8. Quare Chriſtus clamaverit.

S. Aug. ib.

S. Aug. ſ. 44. de verb. Do.

S. Ant. de Pad. ſer. de ſer. 6. ib.

Rup. Abb. ib.

13 *Lazare, veni foras*. Audiamus circa hæc verba Villanovanum ita diſſerentem: *Quiſquis vitiorum ſepulchro fœtidus, & tepidus jaces, cum vocem clamantis audieris, noli cor tuum obdurare; ſed per confeſſionem protinus veni foras, ne obdureſcas in ſimilitudinem ſerpentis, & aſpidis obturantis aures ſuas. Exi foras, non ſolum a delicto, ſed etiam ab occaſione, & delinquendi propoſito. Quidam ad modicum in Quadrageſima peccata deſerunt, ſed peccandi propoſitum nunquam dimittunt. Quidam cum peccatis etiam propoſitum peccandi reliquiſſe ſibi videntur, ſed occaſiones delinquendi non fugiunt. Hi non ſuſcitantur, quia non omninò foras exeunt*. Aliam Sanctus Gregorius tradit moralitatem, inquiens: *Signatur, qualiter reſuſcitemur in corde, cum videlicet mortuo dicitur: Veni foras; ut ab excuſatione, atque occultatione peccati, ad accuſationem ſuam ore proprio exire provocetur*.

S. Th. à Vill. Peccati ex integro eſt relinquendum.

S. Greg. l. 22. mor. c. 9.

14 *Et ſtatim prodiit*. Doctor Angelicus ſuper Joannem ſcribens, ait: *Prodit namque peccator, quando exit pœnitendo à conſuetudine peccati ad ſtatum juſtitiæ; qui tamen habet manus ligatas inſtitis, id eſt carnalibus concupiſcentiis, quia adhuc in corpore conſtituti, alieni a moleſtiis eſſe non poſſunt, etiam a peccato ſurgentes*.

S. Th. in Jo.

15 *Dixit IESVS: Solvite eum*. Chryſoſtomus interrogat: *Qui ſtimulos mortis contrivit, qui portas mortis confregit, non potuit retinacula diſrumpere? Et dicit ipſis: Solvite*. Homini in vitiis dudùm ſordeſcentis, ſæpe vox DEI non ſufficit ad eum inclamandum, & inducendum, ut lapidem auferat ſuæ obſtinationis; ſed in hunc finem frequenter adhibet amicos, parentes, perſonas honoratas, prædicatores. Villanovanus aliam hic elicit moralitatem, dum ait: *Vos, ò Sacerdotes, ſolvite, & ſinite abire, cavete ne eum in ſepulchro ſolvatis. Prius exeat, ut ſolvatur. Prius vadat, & concubinam a domo pellat; pecuniam alienam reſtituat; contractus uſurarios rumpat; famam proximi læſam prout poteſt, reſarciat; mercenariorum labores, & pauperum debita ſolvat; offenſo fratri reconcilietur; & tunc ad Confeſſionarium redeat, ut abſolvatur*.

Chryſ. cont. Jud.

Solvite eum, id eſt poſt reſtitutioně abſolvi, &c.

S. Th. à Vill.

16 *Sinite abire*, id eſt, ut Salmeron explicat: *Sinite abire per opera orationis, jejunii, eleemoſynæ, & per novitatem vitæ e ſepulchro recedendo, de qua eſt illud: Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus*.

Salm. ib.

DISCVSVS VII.

ARGUMENTUM.

De duritia cordis humani, in mala ſua conſuetudine obſtinati, & ſpecialiter de Judæorum contra Chriſtum pertinacia tractatur.

THEMA.

Cor durum habebit male. Eccleſiaſt. 2. verſ. 27.

1 TAmetſi DEUS hominem, opus manuum ſuarum, crearit; illum tamen arbitrii libertate donatum eſſe voluit; & ideò *reliquit eum in manu conſilii ſui*; omnia enim alia DEUS per ſuam exerit potentiam, præter voluntatem, & cor hominis, atque ideò cor illius ſibi dari poſtulat, inquiens: *Præbe, fili mi, cor tuum mihi*; modum quoque quo illud ei donare poſſit, verbis immediatè ſequentibus declarat, dum ait: *Et oculi tui vias meas cuſtodiant*. At verò, ſi homo transgrediatur legem DEI, (de qua dicitur: *In lege Domini voluntas ejus*,) ſi cor ejus in peccato durum ſit, & obſtinatum, væ illi, quia *cor durum male habebit*. Sanctus Antoninus ait: *Sciendum, quod peccatum facit cor, id eſt voluntatem, durum ut lapis, ut quemadmodum lapis, & alia dura reſiſtunt tactui, nec recipiunt impreſſionem digiti, ſicut mollia, ut cera; ita peccatoris cor ita obduratur, quod reſiſtit tactui divinæ inſpirationis, nec recipit impreſſionem digiti, id eſt, Spiritus Sancti, qui dicitur digitus Dei, per gratiæ infuſionem*. Unde & de Diabolo, & quolibet membro ejus, id eſt, peccatore, dicitur Job. 41. *Cor ejus indurabitur quaſi lapis*; *ſcilicet ex conſuetudine mala*, ut declarat Sanctus Bernardinus; *& reſtringetur quaſi malleatoris incus, quæ quanto plus percutitur, tanto amplius induratur. Hinc eſt, quod hujuſmodi mens ſit ſævior, ac nequior in flagellis; & unde ex adverſis debebat humiliari, & flecti, inde in majorem nequitiam convaleſcit*. Viſum eſt hoc evidenter in Pharaone, vero peccatoris contumacis, & obſtinati typo; quantò enim magis hic flagellis divinæ juſtitiæ caſtigabatur, tantò efficiebatur in pertinacia ſua durior, & obſtinatior; unde Moyſes ſemper hæc verba repetit: *Et induratum eſt cor Pharaonis*. Cum Valens Imperator, in ſecta Arriana pertinaciter perſiſtens, hæreticos hujus factionis, contra quos Baſilius Magnus fidem Catholico-Romanam ſuſtinebat, defenderet, accidit, quòd dum ad ſubſcribendam iniquam Baſiliani exilii ſententiam, ſedem poſtularet, hæc ſubitò confracta diſſilierit; poſtulatus quoq; calamus ad ſubſcribendam ſententiam, atramentum non reddiderit; acceptus denique alius calamus, characteres non formarit; cùmque contumaciter in ſcribendo progredi vellet, brachium fortiter tremere cœperit. Tunc igitur miraculum Dei eſſe agnoſcens, chartam, in quam exarata fuerat ſententia, manu ſua dilaceravit. At verò nunquid

Eccl. c. 15. 14.

Prov. 23. 26. Deus poſtulat ſibi dari cor hominis.

Pſalm. 1.

S. Antonin. p. 1 tit. 4. c. 13 §. 2.

Conſuetudo mala eſt quaſi malleatoris incus.

S. Bern. t. 1 ſ. 12. ar. 1. c. 4.

Valens Imperator cùm à Deo multoties punitus non reſipuit.

thæ longè ſuperaſſe. Sed quamobrem? Nunquid filiam Archiſynagogi, & filium viduæ Naimiticæ ad vitam revocatos fuiſſe ſciebat? Cur igitur quoque non confidit, Chriſtum poſſe, & velle hoc quoque miraculum in fratre ſuo operari? Nunquid *diligebat Ieſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum?*

Hoc ipſum declarat Martha ſoror Lazari.

Reſpondetur, corpus Lazari jam cœpiſſe tendere ad corruptionem, quia quatriduanus jam fœtebat; & ideò ob difficultatem illius in vitam revocandi quaſi deſperabat, non ſe reflectens ad hoc, quòd non eſſet impoſſibile apud eum omne verbum. Quamvis etiam dici poſſit, eam per hoc nobis inſinuare voluiſſe difficultatem, quam in reducendis ad veram converſionem peccatoribus induratis, & diuturno tempore in vitiis ſuis ſepultis, experimur.

6 *Ieſus, ut vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſemetipſum*. Jam igitur Lazarus ad portum appulit ſalutis, & vitæ, per aquas ſalſas tot lacrymarum, & fletuum, quos ediderunt ſorores, & Judæi, quorum ibi ingens numerus præſens erat; imò & propter lacrymas ipſiuſmet Chriſti, qui de ſe ait: *Ego ſum reſurrectio, & vita*. Regi Ezechiæ in lecto languenti ab Iſaia Propheta mors de facto intimata

4. Reg. 20.

erat: *Diſpone domui tuæ, quia morieris*; & tamen vix Rex ille unicam ab oculis lacrymam ſtillaverat,

Rex Ezechias propter ſuas lacrymas ſanatus eſt.

cum ecce idem Propheta ſubitò retrogreſſus, pronuntiatam ex parte DEI ſententiam revocavit, inquiens: *Vidi lacrymas tuas, & ecce ſanavi te*. Enimverò non conſtat, quòd in miraculo circa filiam Jairi patrato Chriſtus ſuſpiraverit, mœſtus fuerit, aut fleverit; ſed tantùm *tenuit manum puellæ, & reſurrexit*: ſimiliter quando adoleſcentem Naimiticum

Matth. 9.

reſuſcitavit, ſolùm dixit: *Adoleſcens, tibi dico ſurge: & reſedit, qui erat mortuus*. At verò, ſi quoad

Luc. 7.

hoc miraculum ſacrum pervolvatis textum, invenietis, Chriſtum certo quodam modo ſudaſſe, laboraſſe, infremuiſſe, priuſquam illum reſuſcitaret. Rupertus Abbas, collato ad invicem miraculo, ab Elia in re-

Rup. Abb. l. 5. in Reg. cap. 8.

ſuſcitatione filii Sareptani patrato, & hoc circa Lazarum à Chriſto operato, hanc inter utrumque aſſignat differentiam: *Hoc intereſt*, inquit, *quod hic in domo ſuſcitatur, ille quatriduanus de ſepulchro revocatur; quapropter hic eſt recenti caſu peccator, & ille ſignificat mala conſuetudine fœtentem*.

Differentia inter Lazarũ reſuſcitatũ, & filium Sareptanum.

Quando filiam Jairi in vitam revocavit, dixit: *Non eſt mortua puella, ſed dormit*; id quod Sanctus Antonius de Padua conſiderans, in hæc verba ſcribit: *Nota, quod eſt animæ duplex mors, ſcilicet peccati, & inferni: Mors peccati dicitur dormitio, quia quilibet peccator in hac vita à peccato tam facile poteſt reſurgere, ſicut quis a ſomno: Vnde Apoſtolus Epheſiorum quinto ait: Surge (per contritionem,) qui dormis, & exurge, id eſt, extra ſurge per confeſſionem, a mortuis, ſcilicet operibus, & illuminabit te Chriſtus. Nota, quod dixit: Puella, non veterana: Anima enim, quæ nondum diuturnitate malæ conſuetudinis eſt oppreſſa, ſed quaſi puella, & novella eſt in peccato ſopita, de facili ad vitam poteſt ſurgere; in domo enim fuit defuncta, & reſuſcitata, non extra portam delata, vel ſepulta. Quia anima in domo conſcientiæ defuncta, & nondum ad conſuetudinis ſepulturam delata, de facili poteſt ad vitam redire.*

S. Ant. de Pad. Do. 24. poſt Trin.

Sanctus Antoninus pariter ait: *In reſuſcitatione Lazari quatriduani, quæ deſignat converſionem peccatoris inveterati in malis, Chriſtus oſtendit ſatis ſe laborare: Nam infremuit ſpiritu, & flevit, acceſſit ad monumentum, fecit lapidem tolli, clamavit, & prius gratias egit; ad figurandum, quod multum oportet laborare peccatorem, qui permanſit in peccatis, & flendo, & lapidem tollendo malæ aſſuefactionis, & clamando affectu, & orationes procurando Sanctorum*.

S. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 15.
Puella de facili reſuſcitatur, non ita quatriduanus Lazarus.

Sanctus Auguſtinus hanc turbationem à Chriſto voluntariè eo fine aſſumptam fuiſſe cenſet, ut peccatorem inſtrueret contumacem. Ait enim: *Quid eſt ergo, quod turbat ſemetipſum Chriſtus, niſi ut ſignificet tibi, quomodo turbari tu debeas, cum tanta mole peccati gravaris, & premeris?*

S. Aug. tr. 49. in Joan.

Idem Sanctus Doctor in eodem tractatu hujus fletus, & internæ turbationis examinans myſterium, inquit: *Fremuit Chriſtus, increpet ſe homo: Flevit Chriſtus, fleat ſe homo. Quare enim flevit Chriſtus, niſi quia flere hominem docuit? Quare fremuit, & turbavit ſemetipſum, niſi quia fides hominis ſibi meritò diſplicentis flere quodammodo debet in accuſatione malorum operum, ut violentiæ pœnitendi cedat conſuetudo peccandi?*

7 *Vbi poſuiſtis eum?* Quærit Incarnata Sapientia, cui Pſalmiſta clarum perhibet teſtimonium, quòd *alta a longè cognoſcit*. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Sciſti, quia mortuus ſit, & ubi ſit ſepultus, ignoras?* Doctor Angelicus hujus interrogationis hoc indicat myſterium, inquiens: *Per Lazarum in monumento ſignantur mortui in peccatis: oſtendit ergo Dominus, ſe ignorare locum Lazari, dans per hoc intelligere, quòd quaſi neſciat peccatores*. Quod confirmans Sanctus Auguſtinus ait: *Vnde hoc probamus? Dominum audi dicturum in judicio: Non novi vos*.

Pſ. 137. 6.
Deus peccatores non novit.
S. Aug. ib.
S. Th. in Jo.

8 *Dicunt ei: Domine, veni & vide*. Sanctus Auguſtinus quærit: *Quid eſt, vide? Miſerere, videt enim quando miſeretur*. De fletu Salvatoris inquit S. Ambroſius: *Ibi flevit, ut prius lacrymis ſuis mortui delicta lavaret*. Licèt enim Lazarus in ſtatu gratiæ fuerit mortuus; attamen quia peccatorem præfigurabat habituatum, oſtendere voluit, quòd ut talis revocetur ad vitam gratiæ, neceſſariò hoc fieri debeat non ſolùm per ſanguinem, & vicinam ejus Redemptionem, & paſſionem, verùm etiam per fletum.

S. Aug. ib.
S. Ambr. de Joſeph. c. 16.

9 *Ait Ieſus: Tollite lapidem*. Sed nunquid Chriſtus per eandem vocem, qua Lazarum juſſit egredi è ſepulchro, facere poterat, ut ponderoſa illa moles pariter dimoveretur? *Annon qui transfert montes in cor maris*, (inquit Chryſoſtomus,) *potuit verbo lapidem movere?* Idem quoque in alio loco dicit: *Poterat, qui corpus mortuum voce moverat, & corrupto animam inſpiraverat, multò magis lapidem movere: ſed cur non fecit?* Reſpondet Lucas Burgenſis: *Non conveniebat miraculo facere, quæ commodè fieri ab aliis poterant*. Sed meliùs reſpondetur, id non feciſſe, ut multa nobis myſteria inſinuaret; lapis enim duritiam, & pertinaciam indicat malæ conſuetudinis, quam ut ipſemet peccator à ſe removeat, occaſionem proximam, ſcorti, vel concubinæ, quam domi ſuæ detinet, foras ejiciat, & ad illam nunquam redeat, neceſſum eſt: *Noſtrum enim eſt onera removere*, ut ait Ambroſius. Chryſologus quoque ad idem alludens, inquit: *Inter divinas virtutes humanum Chriſtus requirit auxilium. Non ſufficit amovere lapidem, qui mortem ſufficit effugare? Sepulchri clauſtra reſerare non valet, qui portas tartari prævalet aperire? Dixerat per Prophetam: Auferam cor lapideum de carne eorum, dabo eis cor carneum; præcepit ergo, ut Iudæi ex ſe cor lapideum tollant*. S. Auguſtinus de hoc ſepulchrali lapide inquit: *Lapis eſt moles pravæ conſuetudinis*. Hanc autem à nobis tollere, non ad Deum, ſed ad nos pertinet, ut vox Salvatoris, animam ad veram vitam revocare volentis, ſuam habere efficaciam poſſit. S. Thomas de Villanova aliam adducit conſiderationem, inquiens: *Sunt qui teneritudine quadam animi pro commiſſis ex imo pectore gemitus mittunt, & ex oculorum fonte lacrymas affluenter effundunt; ſed nullo animi vigore peccati jugum à ſe abjiciunt, ſtatim enim poſt lacrymas redeunt ad plorata: his à Chriſto dicitur: Tollite lapidem, quaſi dicat: Placet, quòd commiſſa ploratis, ſed deplorata iterùm non repetatis*.

Chryſ. cont. Jud.
Chr. h. 62. in Joan.
Luc. Burg.
Lapis ſepulchralis ſignificat duritiẽ cordis.
S. Ambr. l. 2. de pœn. c. 7.
Chryſol. ſer. 63.
S. Aug. ib.
S. Th. à Vill.
Lapidem tollere debemus.

10 *Quatriduanus eſt*. Etenim peccator, qui in malis conſuetudinibus inveteravit, & callos obduxit, peſſimi eſt odoris quoad famam, & ſcandalum eſt omnibus: *Fœtet odore malæ famæ*, inquit Villanovanus, *Dei populum inficit, & lædit; unde ſicut peſtilens ab hominum conſortio ſegregandus eſt, ne contagione peſtifera cæteros perdat. Quatriduanus eſt, quoniam quatuor dies in peccato habet, ſcilicet conſenſum, opus, conſuetudinem, & contemptum; impius enim cum in profundum venerit, contemnit: de quibus Sapiens: Qui lætantur, cum malè fecerint*. Dionyſius Carthuſianus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum, neque abſorbeat me profundum*; ex S. Auguſtino ita ſcribit: *Hinc loquitur Auguſtinus: Peccata quamvis enormia, & horrenda, cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe videntur, in tantum, ut non ſolùm non occultanda, verùm etiam prædicanda, jactandaque videantur*. Et ideò ex omni parte diſſo-

Villan. ib.
Qualis ſit fœtor peccatoris.
Pſ. 68. 16.
Dion. Cart. in c. 18. Prov.

lu-

Digitized by Google

lutionum, & ſcandalorum ſuorum fœtorem exhalant : *Quatriduanus eſt, jam fœtet* . De his Sanctus Thomas

S. Th. à Vill.

de Villanova ſubjungit : *Horum difficilis eſt ſuſcitatio, perverſi enim difficilè corriguntur; ſicut enim fermentatam maſſam in azymam redire difficillimum eſt, ita carnem, & mentem, fermento peccatorum, & amurca vitiorum infectam, in priſtinam reſtitui munditiam, ſolius DEI opus eſt* . Pergit idem S. Archipræſul oſtendere difficultates, quæ circa hoc genus peccatorum occurrunt; ita enim ſcribit : *Peccator unius diei , aut duorum dierum, perfacilè curatur , quia non omnino peccato infectus eſt; ſed quatriduanus vix unquam a peccato reſurgit : ideò per Prophetam Dominus inquit : Super tribus ſceleribus Damaſci , & ſuper quatuor, non convertam eum. Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper quatuor, non convertam eum. Super tribus ſceleribus Edom, Tyri, Moab, Iuda, & ſuper quatuor, non convertam eum; quaſi dicat : tribus ſceleribus aliquando parcam , quarto vix parcam* .

Similitudo.

11 *IESVS autem elevatis oculis ſurſum, dixit : Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me* . Porrò cur Chriſtus ſuos in cœlum elevarit oculos , Salmeron his verbis exponit : *In cœlum oculos ſuſtulit, & cum DEO collocutus , ut ipſo corporis geſtu teſtaretur, hæc ſe divina virtute facere . Omnia igitur in figura contingebant* ; nimirùm, ut nos doceret, quòd ad convertendum impium, in habituata ſua malitia mortuum , Dei omnipotentia requiratur . Porrò illa à Chriſto exhibita gratiarum actio , certum quoddam novarum gratiarum pignus erat ; ut Lyranus notat , inquiens : *Ex gratiarum actione de præteritis , DEVS ad præſtanda beneficia ſequentia provocatur* . Similiter per hanc gratiarum actionem , Chriſtus miraculum adeò prodigioſum, & myſticum, æterno Patri ſuo in acceptis referre volebat.

Salm. tom. 6. tr. 44.

Lyran.

12 *Voce magna clamavit* . Et verò præter morem ſuum ſolitum , vocem ſuam in altum extulit . Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait : *Novum, & ubique inſolens Servatori Chriſto; etenim Deus, & Pater, alicubi de illo ait : Non contendet, neque vociferabitur. Quid ergo dicemus , cum videamus illum præter conſuetudinem vociferantem ?* S. Auguſtinus clamoris hujus cauſam exponit, dum ait : *Fremuit , lacrymavit , voce magna clamavit : quam difficilè ſurgit, quem moles malæ conſuetudinis premit !* Obſtinati ſunt veluti aſpides ſurdæ , quæ aures cordis ſui duræ pertinaciæ lapide obturant; ac proindè vocem extollere neceſſum fuit , ut cordis penetraret duritiem ; *dedit voci ſuæ vocem virtutis* . Idem Sanctus Doctor in ſermone quodam idem his verbis tangit myſterium : *Oſtendit, multo clamore objurgationis opus eſſe ad eos, qui conſuetudine duruerunt* . Sanctus Antonius de Padua ſimiliter ait : *Voce magna, quia difficulter homo peccati conſuetudine ſepitus reſurgit* . Confirmat hoc ipſum Rupertus Abbas , dum ait : *Quia non niſi magno terrore aſpirantis Dei , & de futuro judicio comminantis exterritus, male ſecurus peccator ad cor ſuum reducitur*.

S. Cyr. Alex. l. 7. in Jo. c. 8. Quare Chriſtus clamaverit. S. Aug. ib.

S. Aug. ſ. 44. de verb. Do.

S. Ant. de Pad. ſer. de ter 6. ſ. Rup. Abb. ib.

13 *Lazare, veni foras* . Audiamus circa hæc verba Villanovanum ita diſſerentem : *Quiſquis vitiorum ſepulchro fœtidus , & tepidus jaces , cum vocem clamantis audieris , noli cor tuum obdurare ; ſed per confeſſionem protinus veni foras, ne obdureſcas in ſimilitudinem ſerpentis , & aſpidis obturantis aures ſuas . Exi foras , non ſolum a delicto, ſed etiam ab occaſione , & delinquendi propoſito . Quidam ad modicum in Quadrageſima peccata deſerunt , ſed peccandi propoſitum nunquam dimittunt . Quidam cum peccatis etiam propoſitum peccandi reliquiſſe ſibi videntur , ſed occaſiones delinquendi non fugiunt . Hi non ſuſcitantur , quia non omnino foras exeunt* . Aliam Sanctus Gregorius tradit moralitatem, inquiens : *Signatur, qualiter reſuſcitemur in corde , cum videlicet mortuo dicitur : Veni foras ; ut ab excuſatione , atque occultatione peccati, ad accuſationem ſuam ore proprio exire provocetur* .

S. Th. à Vill. Peccatū ex integro eſt relinquendum.

S. Greg. l. 22. mor. c. 9.

14 *Et ſtatim prodiit* . Doctor Angelicus ſuper Joannem ſcribens, ait : *Prodit namque peccator, quando exit pœnitendo a conſuetudine peccati ad ſtatum juſtitiæ; qui tamen habet manus ligatas inſtitis, id eſt carnalibus concupiſcentiis, quia adhuc in corpore conſtituti, alieni a moleſtiis eſſe non poſſunt, etiam a peccato ſurgentes*.

S. Th. in Jo.

15 *Dixit IESVS : Solvite eum* . Chryſoſtomus interrogat : *Qui ſtimulos mortis contrivit, qui portas mortis confregit , non potuit retinacula diſrumpere ? Et dicit ipſis : Solvite* . Homini in vitiis dudùm ſordeſcentis, ſæpe vox DEI non ſufficit ad eum inclamandum, & inducendum , ut lapidem auferat ſuæ obſtinationis ; ſed in hunc finem frequenter adhibet amicos , parentes , perſonas honoratas , prædicatores . Villanovanus aliam hic elicit moralitatem, dum ait : *Vos , o Sacerdotes, ſolvite, & ſinite abire , cavete ne eum in ſepulchro ſolvatis. Prius exeat , ut ſolvatur . Prius vadat, & concubinam a domo pellat; pecuniam alienam reſtituat ; contractus uſurarios rumpat ; famam proximi læſam prout poteſt , reſarciat ; mercenariorum labores , & pauperum debita ſolvat ; offenſo fratri reconcilietur; & tunc ad Confeſſionarium redeat, ut abſolvatur* .

Chryſ. conc. Jud.

Solvite eum, id eſt poſt reſtitutioné ablati, &c.

S. Th. à Vill.

16 *Sinite abire*, id eſt, ut Salmeron explicat : *Sinite abire per opera orationis , jejunii, eleemoſynæ, & per novitatem vitæ è ſepulchro recedendo, de qua eſt illud : Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus* .

Salm. ib.

DISCVSVS VII.

ARGUMENTUM.

De duritia cordis humani , in mala ſua conſuetudine obſtinati, & ſpecialiter de Judæorum contra Chriſtum pertinacia tractatur .

THEMA.

Cor durum habebit malè . Eccleſiaſt. 2. verſ. 27.

1 TAmetſi DEUS hominem , opus manuum ſuarum , crearit; illum tamen arbitrii libertate donatum eſſe voluit; & ideò *reliquit eum in manu conſilii ſui* ; omnia enim alia DEUS per ſuam exerit potentiam, præter voluntatem, & cor hominis , atque ideò cor illius ſibi dari poſtulat, inquiens : *Præbe, fili mi , cor tuum mihi* ; modum quoque quo illud ei donare poſſit , verbis immediatè ſequentibus declarat , dum ait : *Et oculi tui vias meas cuſtodiant* . At verò, ſi homo tranſgrediatur legem DEI , (de qua dicitur : *In lege Domini voluntas ejus* ,) ſi cor ejus in peccato durum ſit, & obſtinatum, væ illi , quia *cor durum male habebit* . Sanctus Antoninus ait : *Sciendum, quòd peccatum facit cor, id eſt voluntatem , durum ut lapis , ut quemadmodum lapis , & alia dura reſiſtunt tactui, nec recipiunt impreſſionem digiti , ſicut mollia, ut cera; ita peccatoris cor ita obduratur , quod reſiſtit tactui divinæ inſpirationis , nec recipit impreſſionem digiti, id eſt, Spiritus Sancti, qui dicitur digitus Dei, per gratiæ infuſionem* . Unde & de Diabolo, & quolibet membro ejus, id eſt, peccatore, dicitur Job. 41. *Cor ejus indurabitur quaſi lapis ; ſcilicet ex conſuetudine mala* , ut declarat Sanctus Bernardinus ; *& reſtringetur quaſi malleatoris incus , quæ quanto plus percutitur, tanto amplius induratur. Hinc eſt, quod hujuſmodi mens fit ſævior, ac nequior in flagellis ; & unde ex adverſis debebat humiliari, & flecti, inde in majorem nequitiam convaleſcit* . Viſum eſt hoc evidenter in Pharaone , vero peccatoris contumacis, & obſtinati typo ; quantò enim magis hic flagellis divinæ juſtitiæ caſtigabatur, tantò efficiebatur in pertinacia ſua durior, & obſtinatior; unde Moyſes ſemper hæc verba repetit : *Et induratum eſt cor Pharaonis* . Cum Valens Imperator, in ſecta Arriana pertinaciter perſiſtens, hæreticos hujus factionis, contra quos Baſilius Magnus fidem Catholico-Romanam ſuſtinebat , defenderet , accidit , quòd dum ad ſubſcribendam iniquam Baſiliani exilii ſententiam , ſedem poſtularet, hæc ſubitò confracta diſſilierit; poſtulatus quoq; calamus ad ſubſcribendam ſententiam , atramentum non reddiderit ; acceptus denique alius calamus, characteres non formarit ; cùmque contumaciter in ſcribendo progredi vellet, brachium fortiter tremere cœperit. Tunc igitur miraculum Dei eſſe agnoſcens, chartam, in quam exarata fuerat ſententia, manu ſua dilaceravit. At verò nunquid

Eccl. 15. 14.

Prov. 23. 26. Deus poſtulat ſibi dari cor hominis.

Pſalm. 1.

S. Antonin. p. 1 tit. 4. c. 13 § 2.

Conſuetudo mala eſt quaſi malleatoris incus.

S. Bern. t. 1 ſ. 22. a. 1. c. 4.

Valens Imperator cum a Deo multoties puniretur non reſipuit.

quid propter hoc cordis ejus duritia emollita fuit ? Minimè. Accidit, ut filius ejus ad mortem infirmaretur, quem S. Baſilius, cui illius valetudinem commendaverat, ſubitò per ſuam præſentiam priſtinæ ſanitati reſtituit. At verò (quia *cor durum male habet*;) nondum depoſito errore, & hæreſi ſua, Arrianos advocavit Epiſcopos: filius ejus, mox ut hi acceſſerunt, vita exceſſit; nec tamen ob id Valens reſipuit, aut de emendatione inſtituenda cogitavit.

Mala conſuetudo cõgelat animã. S. Bern. t. 4. ſer. 3. p. 1. & 2.

2 Sanctus Bernardinus in ſermone quodam multas à peccato habituato derivantes enumerat malignitates, inter alias verò hanc quoque enumerat: *Tertia malignitas eſt, quòd ſit cordis indurativa; unde Iob: Indurabitur cor ejus quaſi lapis*. Citatque alium Eccleſiaſtici textum, ubi dicitur: *Flabit Aquilo, & congelabitur cryſtallus; quia aliqua ſpecies cryſtalli fit de aqua congelata per illum ventum Aquilonis. Ita eſt in Aquilone mali uſus, & conſuetudinis peccatorum, quia ita congelat animam, quod ſemper induratur: & anima indurata, ſive in proſperis, ſive in adverſis, ſemper pejerat, quia tales ſunt præda Diaboli*. Cœleſtis Magiſter noſter in parabola de ſemine, præjudicium, quod verbo divino, diviniſque inſpirationibus, cunctiſque aliis ad pietatem, & religionem Chriſtianam ordinatis irrogatur, inſinuare volens, inquit: *Et aliud cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem; ſemen autem eſt verbum Dei*, ut ipſemet Salvator declarat. Circa quæ verba Sanctus Bonaventura ita ſcribit: *Supra petram, id eſt, ſupra cor durum; de quo Zacharias ait: Cor ſuum poſuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba, quæ miſit Dominus*. Albertus Magnus ſimiliter de hac petra, ſuper quam pretioſum, & cœleſte hoc ſemen diſpergitur, & exſiccatur, ita ſcribit: *Eſt cordis duritia, quæ nec timore, nec comminatione frangitur, nec pietate, nec amore promiſſionum mollitur*. Huc quoque ſpectant Sancti Bernardi de hac cordis humani duritie, & obſtinatione diſſerentis, ſequentia conſideratione digniſſima verba: *Cor durum ipſum eſt, quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, exemplis non inducitur, minis non terretur, beneficiis induratur, flagellis non eruditur*. Qui materiam aliquam duram, & conſiſtentem emolliri intendit, manibus ſuis illam volvit, & revolvit; ſi autem hoc non ſufficiat, radiis Solis, vel etiam calori ignis eandem exponit. Quòd ſi verò nec hoc juvet, eandem incudi ſuperimpoſitam, malleis fortiter percutit; ſi autem & hiſce percuſſionibus reſiſtat, tunc planè deſperat, eamque, ut in ſua duritie relinquat, neceſſum eſt. Idem quoque Deus cum multis reprobis, & in ſceleribus ſuis inveteratis, & pertinacibus, facit. Primò enim illos beneficiis ſuis prævenit, id eſt, bona terrena, ſanitatem, divitias, honores, aliaſque ſimiles proſperitates illis copioſè tribuit; quibus ſi abutantur, ſæpè manum ſuam ad flagella infirmitatum, perſecutionum, carcerum, egeſtatis extendit. Si verò nec exindè proficiant, eoſdem in perverſa ſua conſuetudine deſerit, ut verificetur in illis: *Cor nequam* (in Græco dicitur, *cor durum*,) *gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum*. Dum autem illos in malis habitibus ſuis continuare permittit, eoſdem ſimul magna cum ſeveritate caſtigat, quia ſibiipſis in majori quantitate ligna accumulant, pro adaugendo, quod in futurum paſſuri ſunt, infernali incendio: *Cadunt ex iteratione peccati in cor durum*, inquit Alvarez, *de quo ſcriptum eſt: Cor durum malè habebit in noviſſimo. Cadunt in cor lapideum, cadunt in cor ſaxeum, quod non recipit ſemen verbi Dei, ſed natum aruit, quia durum cor non habebat humorem*. Idem eodem in loco authoritatem à nobis prætteritam adducit Sancti Bernardi, in deteſtationem duri hujus cordis ita loquentis: *Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad judicia ſævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, præteritorum obliviſcens, præſentium negligens, futura non providens. Ipſum eſt, cui præteritorum, præter ſolas injurias, nihil omnino non præterit, præſentium nihil non perit, futurorum nulla, niſi forte ad ulciſcendum, proſpectio, ſeu præparatio eſt; & ut in brevi cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt, quod nec Deum timet, nec hominem reveretur*.

Eccl. 43. Luc. 8. 6. S. Bonav. ib. Petra in Euangelio denotat cor durum. Alb. Mag. in Matth. S. Bern. l. 1. de conſider. Deus imitatur naturam in emolliẽdo cor hominis. Eccl. 3. 29. Alv. t. 2. l. 1. c. 4. Malignitates cordis duri.

3 Dives epulo in inferno conſtitutus, Abraham rogavit, inquiens: *Rogo te Pater, ut mittas Lazarum in domum Patris mei, habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum*. Sed miſeram paſſus eſt repulſam; & tamen de ſalute agebat animarum, pro quibus redimendis, Filius Dei in hanc terram veniens, ſanguinem ſuum fudit. Et verò quidnam Lazaro, qui jam in ſecuro portu degebat, mali evenire poterat, ſi à mortuis reſurgens, in divitis divertiſſet domum, ut eandem ad Deum converteret? Nihil utique, & tamen oratio ejus exaudita non fuit. Scitiſnè cauſam? Albertus Magnus Judæos adeò obſtinatos, & duros fuiſſe dicit, ut Sacræ Scripturæ fidem adhibere detrectarint, (*habent Moyſen, & Prophetas, audiant illos*;) multò minorem adhibituri fuiſſent fidem defunctis, quantumvis grandi miraculo reſuſcitatis: ſicuti reverà tam manifeſtæ, & patenti ejuſdem Chriſti reſurrectioni fidem minimè præſtiterunt. Imò cor ipſorum adeò induratum erat, ut ex reſuſcitatione Lazari, à Chriſto in multorum Judæorum præſentia patrata, potiùs occaſionem captarint convocandi concilium, & machinandi ipſius mortem. Unde Albertus Magnus ait: *Hoc oſtenderunt, quia Domino reſurgenti non crediderunt, & ſicut dicitur Hebr. 11. Multæ mulieres acceperunt de reſurrectione mortuos ſuos, nec tamen propter hoc Iudæi crediderunt. Similiter etiam Ioan. 11. Surrexit Lazarus, & ex hoc ad deteriora provocati ſunt; nam Ioan. 12. Cogitaverunt Principes Sacerdotum, ut Lazarum interficerent, quia propter illum multi abibant poſt ipſum. Narrat etiam Nicodemus in Euangelio ſuo, quod filii Simeonis, & multi alii ſurgentes ex mortuis, teſtimonium Chriſto perhibuerunt; & tamen in incredulitate Iudæi manſerunt. Matth. 27. Multa corpora Sanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt, & ingreſſa in civitatem ſanctam, viſa ſunt à multis; nec aliquid ad fidem Iudæorum profecerunt*.

Luc. 16. 28. Quare Epulo pro fratrũ ſuorum cõverſione nõ fuerit exauditus. Alb. Mag. ib. Judæi ex Lazaro reſuſcitato facti ſunt pejores.

4 Conſideratione digna ſunt improperia illa, quæ ſanctiſſimus Præcurſor Joannes obſtinatis Judæis in faciem objeciſſe legitur; dicit enim ſacer textus: *Dicebat ad turbas, quæ exibant, ut baptizarentur ab ipſo: Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne dixeritis: Patrem habemus Abraham; dico enim vobis, quia potens eſt DEUS de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*. Hugo Cardinalis myſterium explicat, cur illos lapidibus aſſimilarit; ait enim: *Ideo comparantur lapidibus, quia adorantes idola lapidea, quaſi lapidei facti ſunt, id eſt, inſenſibiles*. Verùm enimverò utinam illi ſoli lapidum duritiæ obnoxii fuiſſent, quia ſine dubio corda ipſorum tempore crucifixionis proprii Meſſiæ, quam crudeliter peregerant, unà cum aliis lapidibus emollita & confracta fuiſſent. Ac proinde Chryſologus ait: *Petræ quia non valebant diſcedere per naturam, novum ſcinduntur per vulnus: facinus tantum ſono, quia voce non poterant, accuſantes*. Idem aureus ſcriptor paulò ante dixerat: *Creatoris injuriam tota fugerat creatura; necem Domini ſui mundus evitare contendit, ſciens ad totam domum vindictam protendere, in qua fuerit ſervorum ſcelere dominator occiſus: hinc eſt, quod ſuis ſe deſerentibus fundamentis, terra tremuit; Sol ne videret, aufugit; dies ne intereſſet, abſceſſit*. Soli Judæi tenebris cæciores, immobiliores terra, quæ commota fuit, duriores lapidibus, qui fuerunt diſrupti, obſtinati manſerunt in ſua incredulitate, in qua deinceps ad finem uſque mundi continuabunt. Sanctus Leo eoſdem obſtinatos, Chriſtum in monte Calvariæ deridentes, his verbis perſtringit: *Sed his vocibus veſtris ſtultis, atque blaſphemis, reddunt omnia elementa reſponſum, & unam in vos ſententiam ferunt: cœlum, terra, Sol, ſideraque, indignos vos ſuo miniſterio proteſtantes, terribili motu, inſolitoque defectu tenebras mundo veſtræ cæcitatis oſtendunt*. Idem ſanctiſſimus Pontifex in ſermone 4. pariter de paſſione Domini, contra Judæorum duritiam

Luc. 3. 8. Judæi comparantur lapidibus. Hug. Card. Aſſignatur ratio quare. Chryſ. ſ. 78. Moventur in morte Chriſti elementa, Judæis manẽtibus immotis. S. Leo ſer. 4. c. 4. de Paſſ.

& pet-

Digitized by Google

Luc. Burg.

& pertinaciam ita ſcribit : *Cui ſacramento* (paſſionis videlicet) *cum ſe vita Author impenderet, & ad tantam divinæ majeſtatis inclinationem totius mundi compago quateretur; cum facinus impium omnis ſua confuſione creatura damnaret, & manifeſtam in reos ſententiam ipſa elementa proferrent, quis vobis animus, Iudei, quæ conſcientia fuit, quando & vos judicium univerſale urgebat, & revocari ad ſe conſummato ſcelere impietas veſtra non poterat* ? Lucas Burgenſis ait : *Petræ ſciſſæ ſunt ex terræmotu, nominatim vero rupes Golgotana, quod teſtatur Lucianus Martyr apud Euſebium lib. 9. Eccleſiaſt. hiſt. cap. 6. & Cyrillus Ieroſolymitanus in fin. catech. 13. crepantes quaſi mediæ, quod cædem Conditoris ſui non ferrent, & Iudæis exprobrantes invincibilem cordis duritiem*. In libro Exodi legitur DEUM præcepiſſe, quòd ſi ſervus aliquis adeò vilis eſſet, quòd à ſervitute eximi nollet : *Offeret eum Dominus Deus, & applicabitur ad oſtium, & poſtes, perforabitque aurem ejus ſubula, & erit ei ſervus in ſæculum*. Hic autem ſervus populum ſignificabat Hebræum, qui aures Prophetarum prædicationi non aperiebat; benè tamen ferrum calamitatum, & flagellorum, quæ ipſis immittebantur, aures illorum patefacere poterat. Imò ſæpè ne quidem hæc ad aperiendum illis auditum profecerunt; undè Sanctus Ambroſius ait : *Dum aurem ſuam ſubula pertundit, audire non potuit, vulneratam aurem gerens*. Sed in ſua duritia, & ſurditate, in omnibus nationibus, in quibus exul degit, velut ſervus emptitius permanet.

Pœna ſervi nolentis redimi. Exod. 21.

S. Ambr. ſ. 13. in Pſ. 118.

Jerem. 17. 1. Adamantis proprietas in duritie. Plin. l. 37. c. 4.

5 De hoc indurato populo Jeremias prædixit : *Peccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo, & in ungue adamantino*. Quibus verbis Propheta ad peccati habituati Judæ, id eſt, Hebraiſmi obſtinationem alludit. Refert autem Plinius, adamantes hanc habere proprietatem, quòd *in incudibus ita deprehendantur reſpuentes ictum, ut ferrum utrinque diſſultet, incudeſque ipſi diſſiliant; quippè duritia inenarrabili, ſimulque ignium victrix natura, & nunquam incaleſcens*. Obſervandum verò eſt, quòd præterquam hoc Judæorum peccatum in hoc tam duro ungue adamantino ſit impreſſum, calami inſuper, id eſt, ferri, ſive ſtyli ferrei, durities ſuper adamantem magis magiſque accreſcat. Origenes in homilia quadam aliam deducit moralitatem, quam, utpotè propoſito noſtro deſervientem, præterire non licet; dicit igitur vetuſtus hic Scriptor : *Et ſiquidem eſſet peccatum meum atramento deſcriptum, forſitan delerem illud; nunc autem ſcriptum eſt ſtylo ferreo, & ungue adamantino ſcriptum ſuper pectus cordis mei, ut mecum ad tribunal veniat, & compleatur illud, quod a Chriſto prophetatum eſt : Nihil abſconditum quod non manifeſtetur : nudabitur pectoris mei conſcientia, & aperto pectore videbuntur littera peccatorum*. Et verò licèt verum ſit, quòd omnia peccata cordibus noſtris indelebiliter inſcripta, coram tribunali divino ſint apparitura; electi tamen, qui, quoad vixerunt, peccata ſua amaris lacrymis deplorarunt, hac gaudebant prærogativa, quòd commiſſa peccata perfectâ deleverint litura, ita ut legi nequaquam poſſint; de quibus proindè Pſalmiſta ait : *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata : Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*. Illi verò, qui ad ultimum uſque ſpiritum obſtinati permanſerint, & ad frangendum hunc adamantem, ſanguine agni immaculati uſi non fuerint, peccatum indelebiliter in infernum uſq; ſecum deferent, nunquam per totam æternitatem ab illis expiandum, aut abolendum.

Orig. h. 12. in Jerem.

Peccatum damnatorum ſemper perſeverat.

Pſ. 31. 1.

Judæi, & milites etiam à verbo Chriſti proſtrati manſerunt indurati.

Joan. 18. 6.

6 Verùm, ut ad Judæorum denuò revertamur pertinaciam, quis eſt, qui non ſe reflectat ad illud, quod in horto Gethſemani accidit turbis illis armatis, qui ad Chriſtum capiendum illuc advolarant ? etenim unico duntaxat verbo, haud ſecùs, ac ſi fulmen quoddam fuiſſet, omnes retrorſum proſtravit in terram, ita ut ſe movere non poſſent : *Abierunt retrorſum, & ceciderunt; cohors ergo, & tribunus, & miniſtri Iudæorum comprehenderunt IESVM, & ligaverunt eum*. Certum eſt enim, quòd viſo tam prodigioſo miraculo, non ſolùm non reſipuerint, aut fuerint compuncti, ſed potiùs in contumaci obſtinatione ſua perſiſtentes, vinculis & catenis eum ſtrinxerint. Divus Chryſoſtomus de converſione Sancti Pauli diſſerens, hoc factum Judæorum notat, reflectendo ſe ad malæ conſuetudinis violentiam : cum enim maligni illi à tot annis fatale contra CHRISTUM concepiſſent odium, jamque tempus adeſſet illud explendi, nequaquam ſunt emolliti, quantumvis manifeſtum vidiſſent divinitatis, & omnipotentiæ ſuæ portentum : *Quid enim ſtupidius*, inquit Chryſoſtomus, *quid reprobatius ? qui retrorſum corruerunt, iterum ſurrexerunt, & iterum invadunt*. Sanctus Gregorius quoque adverſus hanc perfidiam, & obſtinationem Judaicam, ſequentem inſtituit ponderationem, inquiens : *Ieremias Propheta, dum Iudæam iniquitatibus longa conſuetudine obrutam fuiſſe conſpiceret, in lamentis ſuis ſub ejus ſpecie ſemetipſum deplorat, dicens : Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me. In lacum quippe vita labitur, cum labe iniquitatis inquinatur; lapis vero ſuperponitur, cum etiam dura conſuetudine mens in peccatum induratur, ut etſi velit exurgere, jam utcunque non poſſit, quia moles deſuper mala conſuetudinis premit*. Sonora illa tuba, Joannes Baptiſta, qui ſpiritu Apoſtolico omnibus impiis, & diſſolutis annuntiabat pœnitentiam, prædicaturus tamen obſtinatis Judæis dixit : *Ego vox clamantis in deſerto*; quaſi dicere vellet : ego prædico ſine fructu, & quaſi in deſerto arboribus loquor : *Ego vox clamantis in deſerto*, inquit; *ut ſignificaretur*, ut Theophilus Antiochenus exponit, *terra Iudæa à Spiritu Sancto derelicta*; ac proindè mirum non eſt, quòd Protomartyr de illis dixerit : *Dura cervice, & incircumciſis auribus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*.

Malæ conſuetudinis violentia.

Chr. in cõv. S. Paul.

S. Greg. l. 16. mor. c. 24.

Cõqueritur S. Joan. Baptiſta, quod quaſi arboribus fuerit locutus. Matth. 3. 3.

Theophil. Antioch. l. 2. alleg. in Matth.

Act. Ap. 7. 51.

Quinam habeat aures audiendi.

Luc. 8. 9.

Cajet.

Hug. Card. in Luc.

7 *Cor durum*. Ad hoc, ut peccator aliquis reſipiſcat, non ſufficiunt aures externæ, niſi hæ cum internis cordis auribus concordent, & reſpondeant. Hoc enim fortaſſis cœleſtis Magiſter noſter in parabola de ſemine, per quod divinum ejus verbum intelligebatur, indicare voluit, quando ut Euangeliſta ait : *Hæc dicens, clamabat : Qui habet aures audiendi, audiat*. Quiſnam enim erat hic loquendi modus CHRISTI, qui increata Sapientia erat ? Nunquid ſuffeciſſet dicere : *Qui habet aures, audiat* ? Cur igitur inſuper adjungit : *Aures audiendi* ? Reſpondet Cajetanus : *Non corporis, ſed mentis aures excitat*. Hugo Cardinalis inquit : *Triplicem auditum notat hic, qui eſt neceſſarius auditoribus, ſcilicet auditus naturæ, quo verbum ſuſcipitur; auditus intelligentiæ, quo ſenſus verbi diſcernitur; auditus obedientiæ, quo res verbi efficitur*. Multi ſurdi ſunt, non quoad aures externas, ſed quoad internas cordis; ſiquidem hæ lapideæ ſunt propter obſtinationem : *Surdos autem quam multos ante oculos ſuos DOMINVS intuebatur, cum diceret : Qui habet aures audiendi audiat*, inquit Sanctus Auguſtinus : qui hujus hanc reddit convincentem rationem : *Quas enim aures, niſi interiores hominis requirebat* ? Per experientiam ſæpiùs comprobatur, quòd tametſi echo linguam non habeat, ut verba articulare poſſit, nec fauces, nec alia inſtrumenta, vel organa proportionata; nihilominùs eadem verba, quæ nos dicimus, perfectiſſimè reſumat : undenam verò peregrinus hic naſcitur effectus ? nimirùm ex concavitate ſaxei cujuſdam montis, in quo ſonus verbi noſtri reflectitur, & repercutitur; non tamen ſonus hic ſaxum illud penetrat, ob materiæ incapacis inſenſibilitatem. At verò quidnam me per hanc ſimilitudinem inſinuare velle exiſtimatis ? Nimirùm *cor durum malè habebit* : Prædicate alicui habituato peccatori, quidquid poteſtis, & noſtis, ipſe quidem id ſibi placere, ſeque perſuaſum, & convictum eſſe dicet, ſed propter malum habitum, quo laborat, exindè non emendabitur, ſed in ſurditate ſua pertinaciter remanebit. DEUS olim duobus fratribus, Moyſi, & Aaroni, præcepit : *Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit vobis aquas*. Audiit petra, & ſine mora integros aquæ cryſtallinæ ſcaturivit torrentes, qui populum, ut inde biberet, per deſertum ſunt ſubſecuti (*conſequente eos petra*;) idque ad confuſionem cordium humanorum, quæ, utpotè obdurata, li-

S. Aug. l. 17. hom. ſer. 7.

Quomodo formetur echo.

Magis flexibilis fuit petra Aaroni, & Moyſi quã cor durum.

cèt

Digitized by Google

eèt vocem DEI, & ſervorum ſuorum audiant; non tamen exindè vel unicam lacrymæ ſtillam, ad reſtinguendum ſibi ipſis flammas infernales, foras emittunt: quia *cor durum male habebit*.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Alia conſiderantur vincula, quibus nos mala conſuetudo innectit; nec non quas ſecum adfert ad reſurgendum difficultates, perpenduntur.

THEMA.

Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut Pardus varietates ſuas; & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. Jerem. 13. v. 23.

1 SAnctus Propheta Jeremias difficultatem reducendi hominem, poſt malam conſuetudinem, diuturno tempore in peccato contractam, ad virtuosè operandum, apta quadam explicat ſimilitudine, inquiens: *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, &c.*

Habituatus comparatur Æthiopi.

Enimverò quantamcunque aquam habeat Oceanus, hæc tamen ad abſtergendam ab Æthiope nigredinem minimè ſufficit; quantumcunque ſmegmatis, & lixivii adhibeatur, nunquam tamen varietas macularum, quæ eſt in Pardo, inde tolletur: eodem modo, inquit DEUS, per Prophetam ſuum, quantamcunque adhibeatis diligentiam, laborem, & induſtriam; malum tamen habitum, per vitia, & pravos mores veſtros contractum, non niſi cum ſumma difficultate eradicabitis. Unde Sanctus Bernardinus inter alias malæ conſuetudinis malignitates, hanc quoque recenſet,

S. Bern. t. 4. ser. 13. 1. & 4. p. princ.

quòd ſcilicet ſit *bonorum retractiva; unde Ierem. 13. Nunquid poteſt Æthiops, &c. ſic nec peccator poterit benefacere, licèt cognoverit peccatum, & didicerit illud fore malum, & tamen non poterit ſe abſtinere; & hoc eſt, quod ait David: Ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum; pes enim affectus, lapis eſt indurata conſuetudo, quia qui malè aſſuetus eſt, difficulter ſurgit; unde minus malum eſt ignis ardens,*

V. 1 ſe poteſt emendare.

& comburens domum, quàm ipſa mala conſuetudo, quæ non ſolum videtur corrumpere habitantes, ſed etiam muros; quia ſi omnes decederent de illa domo, & novi homines intrarent, videtur, quod muri illius domus inducant intrantes ad malos uſus ibi conſuetos. Et ſi eſſes habituatus in malis moribus, ſi velles illos relinquere, & adhærere virtutibus, non poſſes. Cœleſtis Magiſter noſter, ut in diſcurſu ſexto hujus tractatus probavimus, in perſona Lazari quatriduani ſtatum nobis delineare voluit peccatoris, in peſſimis moribus ſuis habituati, & indurati. At verò obſervaſtiſnè ex dicto diſcurſu, qualiter cadaver mortui Lazari in ſepulchro pluribus inſtitis, & ligaculis vinctum fuerit; ut proindè CHRISTUS diſcipulis dixerit:

Quibus vinculis Lazarus fuerit ligatus.

Solvite eum? Cur autem id fecerunt? num fortè timebant, ne mortuus ex obſcuri carceris illius ſpelunca egrederetur? *Omnia in figura contingebant illis. Heu miſeram peccati ſervitutem!*

Jo. 11. 44.

exclamat ad hoc propoſitum Villanovanus, *quam qui ſemel incurrit, catenis duriſſimis, & infrangibilibus irretitur. Reſidet iniquitas ſuper talentum plumbi, ut ait Propheta, & deprimentem peccatorum molem nulla poteſt virtus humana repellere.*

S. Th. à Vill. ser. 6. poſt Dom. 4. Qu.

Nemini ignotum eſt illud Sancti Auguſtini, ante converſionem ſuam in impudicitiæ turpitudinem prolapſi, lamentum: *Suſpirabam*, inquit, *ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate.*

Confeſſio S. Auguſtini de ſeipſo. S. Greg. l. 11. mor. c. 53.

Sanctus Gregorius Magnus ſuper illa Jobi verba: *Si incluſerit hominem, nullus eſt, qui aperiat*, in hæc verba ſcribit: *Sæpè nonnulli à pravis actibus exire cupiunt, ſed quia eorundem actuum pondere premuntur, in malæ conſuetudinis carcere incluſi, à ſemetipſis exire non poſſunt.* Eſt enim mala conſuetudo, velut catena quædam, quæ noſtra nos deſtituit libertate, adigitque quò lubet. Sanctus Iſidorus ait: *Malè agendi conſuetudinem, receſſum eſſe, Propheta aſſerit, in profundum; cujus uſu, quaſi quadam lege homo tenetur adſtrictus, ut etiam, quando non vult, peccatum committat. A lapſu verò citè reſurgere, non eſt in profundum ire.*

S. Iſid. lib. 21. ſent. c. 13. Mala conſuetudo eſt formata catena.

Sanctus Bernardinus hanc quoque tangit malæ conſuetudinis malignitatem, dum ait:

S. Bern. ib.

Quarta malignitas eſt animæ incatenativa, quia aſſuetus, & inveteratus peccator, incatenatur ſicut Samſon, qui quater quatuor ligaminibus ſuis incatenatus. Quæ omnia ligamina moraliter exponens, oſtendit, quàm tenaciter peccatum habituatum nos ſtringat. Idem Sanctus, in alio quodam ſermone tomi primi, adducens verba illa Iſa. cap. 58. *Si abſtuleris de medio tui catenam*, per hanc catenam malum habitum intelligit, *id eſt, conſuetudinem malam*; hanc enim ſi abſtuleris, *ſalvus eris*.

S. Bern. to. 1. ſer. 24. ar. 1. c. 3. Iſa. 58.

Citat quoque ſequentem authoritatem Sancti Bernardi, dicentis: *Voluptas habita libenter repetitur, repetita blanditur; conſuetudo ligat, ratio conſopitur.* Enimverò per experientiam videmus, quòd quando alicui incumbit facultatum alienarum reſtitutio, tunc quantò diuturniori tempore facultates illas reſtituere differt, tantò magis erga illas afficitur, tantòque illi reſtitutio facienda difficilior eſſe videtur; longè autem major eſt renitentia, quam homo in ſe experitur, deſerendi ſcilicet jam ſemel deguſtatas carnis voluptates.

Perpenditur difficultas reſtituendi alienum.

Cum enim impii divinæ ſint gratiæ expertes, inimicus infernalis in perniciem noſtram prævalendo, omnem viam nobis amputat evadendi, debilitatque vires, & nauſeam boni, majoremque ſemper in malo complacentiam, & propenſionem nobis imprimit. Seraphicus Doctor de hac materia diſſerens, inquit:

S. Bonav. ſer. in fer. 4. Pa.

Sagena Diaboli, conſuetudo peccandi; ſicut enim ſagena ex multis nexibus, ſic conſuetudo ex multis malis actibus perficitur.

Conſuetudo comparatur ſagenæ.

Audiatis velim, quibus nominibus Sanctus Bernardinus retis hujus nodos, ſeu potiùs hujus catenæ annulos nuncupet; ita enim ſcribit: *Per ſeptem tyrannides præcipitat peccatum habituatum animam in infernum. Conſuetudo enim mala primò peccata graviora facit: Secundò minuit naturalia bona: Tertiò reddit promptum ad mala: Quartò præcipitat in peccata: Quintò peccare cogit: Sextò in ultimam deſperationem inducit: Septimò æternaliter damnat.*

S. Ber. ib. ar. 2. Mala conſuetudo infert ſeptem tyrannides.

Sanctus Iſidorus quoque hanc reſurgendi difficultatem conſiderans, inquit: *Nequiſſimum eſt peccare, pejus eſt peccandi conſuetudinem facere; ab illo facilè, ab hac cum labore reſurgitur, cum malæ conſuetudini repugnatur.*

S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 13.

2 Peccatum Davidis, adulterii nimirùm, & homicidii, graviſſimum erat, ſcandalumque publicum generabat. Veruntamen nondum per annos habituatum erat, neque ipſe malæ conſuetudini inſorduerat; ac proindè ad unicum correctionis, à Nathan prolatæ, verbum reſipuit, dicendo: *Peccavi*; ac proindè ſine mora audire meruit: *Dominus quoq; tranſtulit peccatum tuum: non morieris.*

2. Reg. 12. 13. David needum conſuetudinarius facilè meretur veniam.

Theodoretus parabolam conſiderans, à Nathan compoſitam, in qua dives quidam homo introducitur, qui multos ovium greges habens, ut lautam amico ſuo peregrè venienti inſtrueret menſam, pauperi unicam, quam habebat, ſibi valdè charam, oviculam eripuit; hoc, inquam, obſervans, ſequentem moralitatem ſubjungit: *Viatorem vocavit malam cupiditatem, ut quæ nunc ad hunc, nunc ad illum veniat; hoſpitam autem rurſum eam vocavit, ut quæ Davidi fuerat inſolita, & nondum agnita; hoc enim effecit, ut ipſe conſequeretur veniam: non enim in malis ſtudiis, & inſtitutis fuerat educatus, neque ex mali animi inſtituto, ſed fortuito quodam caſu vulnus acceperat.*

Theod. q. 25. in 2. 2. Reg.

3 Enimverò, quia de Davide mentionem fecimus, nequaquam mihi prætereunda videtur ſequens Divi Chryſoſtomi de Saule, Davidis implacabili perſecutore, conſideratio.

1. Reg. 24. 18.

Cum enim Saul inutili corporis pondere ſe exoneraturus, in ſpeluncam ſe recepiſſet Odollam, Davidem unà cum militibus ibidem præſentem eſſe ignorans, accidit, quòd David limbum, ſive fimbriam veſtimenti Saulis præciderit, illudque è ſpelunca egreſſus in teſtimonium manſuetudinis ſuæ Sauli oſtentarit; qui in corde ſuo penitùs commotus, plangere cœpit, ſeque cum illo perfectè reconciliare decrevit. Veruntamen, quia odium, quo erga Davidem exarſerat, ob temporis diuturnitatem

Saul propter antiquatum odium erga David, ei nõ potuit reconciliari.

tem

Digitized by Google

Chryſoſtom. Hom. 3. de David & Saul.

cem callum animo ejus obduxerat, in ſuâ à ſe reſolutione non diù perſeveravit. Quod Davidis factum Divus Chryſoſtomus, velut actum inſolitum, & prorſus admirabilem, conſiderans, in hæc verba loquitur: *Quid eſſe poſſet hoc Propheta beatius, qui brevi temporis momento ſic hoſtem à furore ad ſobrietatem compoſuit, & animum nactus ſanguinis, ac cadis ſitientem, repente ad lamenta, & ejulatus compulit? Non perindè miror Moyſen, quòd è ſaxo prærupto fontes elicuit aquarum, ut admiror Davidem, quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lacrymarum; ſiquidem ille vicit naturam, at hic vicit animi decretum.* At verò, dic, obſecro, quamdiù hæc animi teneritudo in Saule duravit? Certè non diù, ſed ſubitò ad priſtinam Davidis perſecutionem redit, quia vehemens odii ſui paſſio, quæ animum ſuum rodebat, adeò ipſi inviſcerata erat, ut illam à ſe dimovere nequaquam poſſet. Econtrà verò non conſtat, quòd David unquam ad priſtina ſua peccata redierit, quia peccatum ſuum ex fragilitate, & *per modum tranſeuntis* commiſſum fuerat, non verò in malam conſuetudinem degeneraràt. Quod quidem tantò magis in Davide admirandum eſt, quantò peccata carnis majorem vim habent retinendi peccatorem habitus continuati catenis adeò tenaciter conſtrictum, ut ad pœnitentiam reduci non poſſit.

David poſt ſuam converſionem nunquam adulterium iteravit.

Differentia quare Paulus non potuerit Felicem, & converterit Paulum Sergiũ.

4 Sanctus Paulus totum mundum ad legem Euangelicam amplexandam convertit, & tamen Felicem Præſidem ad veram fidei notitiam convertere non potuit, tametſi eidem graviſſima fidei puncta, cujuſmodi erant de judicio finali, deque ſeveriſſima Dei juſtitia, nec non de caſtitate, adeò vivaciter propoſuiſſet; nam Sanctus Lucas dicit: *Tremefactus Felix*: econtrà verò Sergium Paulum pariter Proconſulem fidei noſtræ comparavit, tametſi ad inſtigationem Elymæ incantatoris, & magi, univerſus ſe ei oppoſuiſſet infernus. At verò quamnam hujus diverſitatis aſſignabimus rationem, cum vox ejuſdem Apoſtoli, quoad ſeipſam, æquè efficax fuerit quoad unum, ſicut quoad alterum? Facilis eſt reſponſio: Felix enim impudicitiæ cum Druſilla exercitæ ad fauces uſque immerſus erat, hocque ſolum ad eundem in mala ſua conſuetudine continendum ſufficiebat. Nam S. Baſilius ait: *Novi quoſdam, qui à prima pueritia, cum ſe libidinibus dediſſent, etiam ad extremum tempus ætatis, propter conſuetudinem, & uſum mali, in peccatis permanſerunt.* Tales fuere Judices illi, qui caſtam tentarunt Suſannam, quibus ſatis non fuit, voluiſſe eidem pudicitiæ honorem eripere, niſi inſuper famam, & exiſtimationem ejus contemerarent, eandem per calumnioſam impoſturam diffamando, ac tandem velut adulteram condemnando. At verò undenam, obſecro, hominibus jam provectæ ætatis, ſapientia conſpicuis, & in Judicum dignitate conſtitutis, malitia hæc adeò deteſtabilis & temeraria accidere potuit? Dicat idipſum Daniel; huic enim Spiritus Sanctus eo fine ſe inſinuavit, ut per collatum ſibi donum, & caſtæ Suſannæ detegeret innocentiam, dictorumque ſenum atrociſſimum manifeſtaret delictum. Hic igitur unum illorum aſperis his verbis perſtrinxit: *Inveterate dierum malorum*; erant enim ambo à primis vitæ annis in turpi hac & libidinoſa vita inveterati & habituati. Tales autem, ut communiter videmus, impœnitentes mori conſueverunt. Nam ut Oſeas ait: *Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum, quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt*: ſcilicet, ut Sanctus Hieronymus exponit: *Ut agant pœnitentiam*. Impii illorum temporum homines, in quibus *omnis caro corruperat viam ſuam*, jam à centum annis diluvii univerſalis comminationem à Noe intellexerant; nec tamen ideò unquam emendati fuere. Imò licèt cœlum jam de facto obſcurari, & paulatim lento imbre pluvia ſuboriri cœpiſſet, non tamen ideò reſipuerunt, quia agebatur de deſerenda mala conſuetudine, à tot annis contracta, & præcipuè de continentia à carnis peccato. Meritò igitur Sanctus Bernardinus, ad aliud licèt propoſitum, inquit: *Periculum peccatoris in periculo mortis maximum eſt, peccatorum habituatio. Nam habitus uſquequaque contractus multum ab actu pœnitentia retrahit peccatorem.* Nonnè Pharaonem in peccatis inveteratum pœnis multiplicibus afflixit DEUS, & licèt ſæpiùs ore pœniteret, & populum ſe dimiſſurum ſponderet, tamen nunquam verè pœnituit, nec in hora mortis; unde meritò anima & corpore interiit?

S. Cypr. de bono pudicit.

Act. 24. 25.

S. Baſ. or. 3. de pecc.

Judices, qui Suſann, fuerunt accuſatores, erant conſuetudinarii.

Dan. 13. 52.

Tales raro, ut debent, convertuntur.

Oſ. 5. 4.

S. Hieron.

S. Bernard.

Pharao ſæpe verbis nunquam verè pœnituit.

Eccl. 21. 4.

Paul. de Pal.

5 Eccleſiaſticus ait: *Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non eſt ſanitas.* Quæ verba Paulus de Palatio exponens, inquit: *Ejus curatio eſt deſperata, quia peccati vulnus, viribus natura inſanabile, non ſanguine hircorum, ſed agni immaculati pretioſo ſanguine ſanatur.* Nullum eſt vulnus ſpirituale, quod non ſit vel eſſe poſſit capax alicujus remedii; quale tamen peccator habituatus nunquam conſequetur, vel difficulter admodùm, quia ipſius proprium eſt, inæſtimabile ſanguinis Chriſti balſamum, id eſt Sacramenta, quæ gratiam conferunt, ſpernere & repudiare. Unde Hugo Cardinalis ait: *Plaga iniquitatis inſanabilis, eſt triplex: Vehementia concupiſcentia, inveterata conſuetudo, jactantia peccati.* Tantùm enim abeſt, ut hujuſmodi ſarinæ peccatores utilia ſibi reddant auxilia, quæ pro illorum ſubſidio offeruntur, ut illa etiam turpiter rejiciant, & ſubſannent. Unde Sapiens ait: *Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus.* Et gentilis Seneca ait: *Tunc eſt conſummata infelicitas, ubi turpia non ſolùm delectant, ſed etiam placent, & deſinit eſſe remedii locus.* Cujus ratio eſt, quia ut S. Bernardinus ait: *Malus quantò plus eſt induratus in malis operibus & peccatis, tantò magis efficitur ſecurus, & magis firmatur in ſuis ſceleribus*, quæ proindè Pſalmiſta portas æneas & vectes ferreos appellat: *Contrivit portas æneas & vectes ferreos confregit.* Ac proindè quantumcunque Deus ad cor hiſce ſeris ferreis, & vectibus æneis clauſum pulſaverit, illi tamen ab impio nunquam aperietur. Verùm, inquies fortaſſe, regius Pſaltes de obdurato corde inquit: *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum*; quomodo igitur nos cor induratum chalybe & ferro communitum eſſe dicemus? Chaldæus legit: *Induratum eſt ſicut lac.* At verò quænam inter lac, etiam induratum, & cordis contumacis obſtinationem & duritiem dari poteſt proportio, aut ſimilitudo? Pro reſponſione itaque obſervandum, quòd lac varias quidem recipiat formas; inter alios tamen liquores improbam hanc habeat proprietatem, quòd cum valdè terreum ſit, nullam cœli formam recipiat, aut ſibi imprimi permittat. Ecce tibi igitur myſterium, cur induratum cor peccatoris lacti aſſimiletur; quia nimirum ad omnia alia recipienda eſt diſpoſitum, præterquam ad recipiendas voces, invitationes, & auxilia cœleſtia; ad hæc enim ſe inſenſibile oſtendit. De libidinoſis illis Judicibus ſenibus ſacer textus apud Danielem ait: *Evertorunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum juſtorum.* Sanctus Antoninus inquit: *Nocumentum, quod facit peccatum anima, propter quod eſt timendum, & abjiciendum, eſt, quia facit hominem durum, & ponderoſum; unde de diabolo dicitur, & membris ejus & reprobis Iob 41. Cor ejus indurabitur quaſi lapis. Non eſt credendum, vel dicendum, quòd iſtam duritiam cauſet Deus in malis, quia Apoſtolus dicit ad Rom. 19. Cui vult Deus miſeretur, & quem vult, indurat: indurare Deus dicitur, quia indurare permittit, relinquens hominem arbitrio ſuo; & quantò quis magis permanet in peccato, tanto magis obduratur.* Dum enim divinam abjicit gratiam, conſequens eſt, ut anima ſemper magis magiſque in malitia habituetur, & obſtinatior evadat. Idem verò Sanctus Archy-Præſul paulò poſt ſubdit, inquiens: *Quantum ſit periculoſa, & pernitioſa iſta obduratio, oſtendit Beatus Bernardus in lib. ad Eugenium, dicens: Nemo duri cordis ſalutem unquam adeptus eſt, niſi forte cui Deus abſtulit cor lapideum, & dedit ei cor carneum.* S. Bernardinus ingenioſè in hæc verba ſcribit: *Quod erat panis ante conſecrationem, jam Corpus Chriſti veraciter factum eſt poſt conſecrationem,*

Plaga iniquitatis inſanabilis eſt triplex.

Hug. Card.

Prov. 10. 23.

Seneca in Prov.

S. Bern. in Tom. 4. Ser. 42. p. 1. pr.

Pſ. 106. 16.

Caſſiod. Peccator Deo cor ſuum claudit ſeris ejs.

fors Pſ. 118. 70.

Ratio cur induratum cor aſſimiletur Lacti.

Dan.

S. Ant. p. 4. t. 14 c 6 § 1.

Quo ſenſu Deus dicatur hominem indurare.

S. Bern. T. 2. Ser. 52. p. 1. art. 2. c. 1.

quia ſermo mutat creaturam; & ita irrationalis creatura, & inanimata, ſcilicet panis, mutatur in melius, ſcilicet in Corpus CHRISTI, virtute Verbi DEI. Mirum eſt igitur, quòd peccator non mutatur, nec verbis, nec beneficiis, nec minis, nec promiſſis poteſt converti de ſua mala vita in bonam. Sciuſne cauſam, cur uxor Loth potiùs in ſtatuam transformata fuerit, quàm in aliam formam? Si enim DEUS illam ob ſuam inobedientiam punire ſtatuerat, ſuffeciſſet, quòd una ex ſcintillis ignis, quo Sodoma conflagrabat, eam pariter invadens incineraſſet. *Sed omnia Deus in Sapientia fecit*: Hæc enim mulier, quæ retrorſum converſa eſt, ut infames illas videret civitates, quibus antea dorſum obverterat, typus erat animæ, ad illa peccata redeuntis, quæ antea deteſtata fuerat; in quibus dum habituatur, ſæpenumerò contingit, ut in ſtatuam tranſmutetur, de qua dici poſſit: *aures habet, & non audit*; & quidem videbitis, talem animam extrinſecùs apparere, ac ſi eadem illa eſſet, quæ erat antequam prævaricaretur; & tamen interiùs totaliter depravata, dura, & obſtinata eſt. Dicite illi quidquid libet, extrinſecùs quidem ſe aures habere oſtendet; intrinſecùs tamen eſt veluti ſtatua, quia conſilia, correctiones, improperia, & comminationes aliorum deſpicit & contemnit.

Cur uxor Loth fuerit transformata in ſtatuā.

Gen.19.

6 Sanctus Bernardus ait: *Peccantes primò excipit negligentia ſui, deindè curioſitas rerum exteriorum, & ad ſe non pertinentium, deinde ipſarum rerum concupiſcentia; concupiſcentiam ſequitur conſenſus, conſenſum conſuetudo, conſuetudinem contemptus, contemptum malitia, id eſt, affectus, & delectatio peccati. Negligentia tardat, curioſitas impedit, concupiſcentia ligat, conſenſus ſtringit, vel obdurat, conſuetudo trahit, contemptus præcipitat, delectatio incarcerat carcere deſperationis; quare peccator dum venerit in profundum, deſperat.* Sanctus Iſidorus pariter modum inſinuat, quo peccatum habituatur, & homini peccatori quaſi incarnatur: ait enim: *Iſtis fomitibus, quaſi quibuſdam gradibus, coaleſcit omne peccatum. Cogitatio namque prava delectationem parit, delectatio conſenſionem, conſenſio actionem, actio conſuetudinem, conſuetudo neceſſitatem: Sicque his vinculis homo implicatus, quadam catena vitiorum tenetur adſtrictus, ita ut ab ea avelli nequaquam valeat, niſi divina gratia manum jacentis apprehendat.* Ubi prædictus Sanctus per ultima verba aliquam peccatori ſpem ſuggerit poſſibilitatis reſurgendi: at verò audiatis, ſi libet, ex Sancto Bernardo, quo id modo fiat; ait enim melliſluus hic Doctor: *Nec tamen ſi quis ejuſmodi eſt, deſperamus de eo, tantum ut reſurgere velit cito; quantò enim diutius permanebit, tantò evadet difficilius. Beatus verò qui tenebit, & allidet parvulos Babylonis ad petram: etenim ſi creverint, vix poterunt ſuperari.*

S.Bern.ſer.2. de pugna ſpiritu.

Gradus peccantium.

S.Iſid.ibid.

Modus, quo peccatum habituatur.

S.Bern. ſer. 3. de nat. Apoſt. Petri & Pauli.

TRACTATUS LXXIV.

DE PECCATIS

Ex Malitia commiſſis.

DISCURSUS TREDECIM.

DISCURSU I. De peccatis, quæ ex malitia, data opera, & cum plena deliberatione, & conſilio committuntur, diſceptatur.

II. Eadem materia continuatur.

III. Continuatur idem argumentum.

IV. Hi, qui lumen, & notitiam Dei habentes peccant, graviter perſtringuntur.

V. Idem argumentum continuatur; ubi & verba filii prodigi: *peccavi in cælum*, fuſiùs declarantur.

VI. Quantò quis cum majori lumine & ſcientia rerum divinarum peccat, tantò magis peccatum ſuum aggravat, majuſque meretur ſupplicium.

VII. Peccatum Hebræorum inexcuſabile fuiſſe probatur, eò quòd Chriſti habuerint notitiam, & cum hac illum offenderint.

VIII. Hi, qui majorem habentes rerum divinarum notitiam, & ſcientiam, Deum offendunt, majora merentur ſupplicia D. 107.

IX. Peccatores habituales ad pœnitentiam induci, inſuperabilem in ſe continet difficultatem D. 91.

X. Eadem materia continuatur D. 108.

XI. Author idem proſequitur argumentum D. 109.

XII. Peccata noſtra multùm ex eo aggravantur, quia à Chriſtianis committuntur D. 100.

XIII. Quadantenùs excuſabiles ſunt, qui per ignorantiam peccant; valdè autem culpabiles, omnique digni ſunt ſupplicio Chriſtiani, qui gravitatem peccati agnoſcunt D. 111.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De peccatis, quæ ex malitia, data opera, & cum plena deliberatione, & conſilio committuntur, diſceptatur.

THEMA.

Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis, cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam. Pſ.72. v.8.

1 PRopheta Regius hiſce verbis exprimere vult peccatum ex malitia volitum, id eſt, advertenter, præmeditatè, & data opera, ſine vehementis tentationis impulſu, vel quovis alio ſtimulo inſtigante, commiſſum; de hoc enim dicit: *Prodiit quaſi ex adipe &c.* Et quidem in verbis thematis obſervandus eſt affectus, & adhæſio nimia ad peccatum; dicit enim: *Tranſierunt in affectum cordis, cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſo locuti ſunt, poſuerunt in cælum os ſuum.* Enimverò de peccato ex ſurreptione commiſſo, aliqua ſuppetit excuſatio, quia peccatum hoc dici poteſt, non eſſe peccatum: at verò quod ex induſtria committitur, de hoc ſe impius coram Deo excuſare nequit, & dicere: *Tu ſcis figmentum meum.* S. Auguſtinus idipſum aptiſſima explicat ſimilitudine, inquiens: *Sunt enim mali, ſed macie mali, ideò mali, quia macri, id eſt exiles, exiguitate quadam neceſſitatis affecti, & ipſi mali, & damnandi. Ferenda eſt enim magis*

omnis

Differentia peccati ex induſtria, & fragilitate commiſſi.

S.Auguſt. in Pſ.41.

Digitized by Google

omnis neceſſitas, quàm perpetranda aliqua iniquitas; tamen aliud eſt neceſſitate peccare, aliud in abundantia. Pauper mendicus furtum facit, ex macie proceſſit iniquitas. Dives abundans rebus tantis, quare diripit res alienas? Illius iniquitas ex macie, hujus ex adipe proceſſit.

2 Deus olim Nathan Prophetæ præceperat, ut ad Regiam Davidis ſe conferret, eumque ex parte ſua propter adulterii, & homicidii peccata aſperè reprehendendo, ad deteſtandum peccatum, deque ſcelere ſuo pœnitendum induceret. Porrò Nathan vir erat ſervidus, facundus, grandiſque ſpiritus: ſciens igitur, quanta cum dexteritate tractandum ſit cum Magnatibus, maximè quando illis proponendi ſunt graves illorum defectus (quos ſe commiſiſſe, rarò volunt agnoſcere) per hanc omnibus manifeſtam ſe apud Davidem inſinuavit parabolam. Obſervandum verò, qua potiſſimùm arte parabolæ hujus vim poſuerit, ad hoc, ut Davidis delictum tantò gravius, & inexcuſabilius in conſpectu tam cœli, quàm terræ apparere faceret. Sacer textus igitur Nathan Prophetam in hæc verba loquentem introducit: *Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper: dives habebat oves, & boves plurimos valde; pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creverat apud eum cum filiis ejus ſimul de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia.* Enimverò ſi pauperculus ille ovem quandam viro illi diviti, qui numeroſos habebat greges, eripuiſſet, furtum quidem commiſiſſet, illud tamen quadantenùs, ob paupertatem ejus, excuſabile fuiſſet; hic verò non ita contigit, ſed omninò contrarium evenit; ſubditur enim: *Cum peregrinus quidam veniſſet ad divitem, parcens ille ſumere de ovibus, & de bobus ſuis, ut exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad ſe, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini, qui venerat ad ſe;* quaſi Nathan dicere vellet: Tu, ò David, qui Rex es, & plures habes uxores, Uriæ, qui unicam duntaxat conjugem habet, ſcilicet Berſabeam, hanc ei rapuiſti. Hoc igitur audito facinore, David, licèt aliàs de manſuetudine gloriatus fuerit, dicendo: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus;* hujus tamen facinoris iniquitate permotus, ex juſto zeli & indignationis motivo continere ſe non potuit, ſed ut ſacer textus ait: *Iratus indignatione David adverſus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir, qui fecit hoc: ovem reddet in quadruplum.* Ex quo reſponſo Propheta occaſionem accepit opportunam, malitiam peccati Davidis exaggerandi, eique ex parte Dei beneficiorum & gratiarum a Deo receptarum immenſitatem, nec non lumen & notitiam, qua illuſtratus fuerat, improperandi; unde dixit: *Quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo?* Ponderate, obſecro hanc loquendi phraſin, quaſi enim dicere voluit: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus.* David nequaquam vir mundanus erat, ut quamnam in ſe gravitatem, in divinæ juſtitiæ trutina, peccatum aliquod mortale contineat, neſciret; ſciebat enim, quiſnam reſpectus, & reverentia divinæ Majeſtati deberetur. Et quàm graviter Deum per peccatum à ſe commiſſum offenderit, ex ſuppliciis ipſi comminatis, iiſdemque paulò poſt realiter ipſi immiſſis, clarè, & evidenter deducitur. At verò, dicite, obſecro, ſi noſtis, quodnam in eo latet myſterium, quòd licèt Urias jam mortuus fuiſſet, & David, prout licitè poterat, Berſabeam conjugem ejus ſibi in conjugem & Reginam deſponſaſſet, Nathan nihilominus illum haud ſecùs tractarit, ac ſi etiamnum adulterii reus fuiſſet? Reſpondetur igitur: *Aliquid erat, quod in eo connubio, etiam legitimo, Dominus condemnabat; neque enim a ſuo ſcelere reſipuerat, neque priorem cogitationem, neque impuræ voluntatis ſtudium abjecerat; licèt enim non accederet ad alienam, non tamen alienus erat ab affectu priori. Adulterium, quod repentino libidinis impetu commiſſum eſt, ſiletur; & connubium, etſi legitimum, ob moroſius reſiduum luxuriandi affectum, Davidi exprobrat.* Nathan enim David objecit, dicens: *Uxorem illius accepiſti in uxorem tibi;* nullam facit mentionem primi peccati, quando ex ſolario domus regiæ Berſabeam ſe lavantem, & nudam conſpectam, ſine mora ad palatium accerſiri fecit, ſuamque cum illa libidinem exſatiavit; cujus ratio eſſe poteſt, quia peccatum illud, utporè in primo impetu, & paſſionis vehementia commiſſum, excuſabilius videri poterat: *In alienam fœminam irruit,* inquit Sanctus Auguſtinus, *temporalium rerum proſperitatibus abreptus:* ubi præcipuè notanda ſunt ultima Auguſtini verba; hæc enim forſitan cauſam ſubindicant, quare Propheta primorum peccatorum non meminerit, ſed ſolùm illius, quod ſedata jam tantiſper paſſione commiſit; id eſt, poſtquam tempus habuit ſufficiens ſeſe reflectendi ad injuriam Deo irrogatam, & malitiæ ſuæ continuationem; tunc enim nullo ex capite excuſare ſe poterat. Sed audiamus Theodoretum, perſpicuè hac de re his verbis loquentem: *Tacitè ſignificat oratio, quod Deus magis ſuccenſuit ob matrimonium, quàm ob prius commiſſum adulterium; nam illud quidem erat vehementiſſimæ cupiditatis, quæ rationi torporem induxerat; hoc autem habet etiam aſſenſum rationis. Poſt iniquam cædem oportebat lamentari, & lugere, non nefario aſſentire matrimonio.*

2\. Reg. 12. Confirmatur ex ſimilitudine Nathan propoſita David.

Explicatio ſimilitudinis. Pſal. 131. 1.

Nathan increpavit David, poſtquàm cum Berſabea contraxerat matrimonium.

Ratio quare.

S. Aug. lib. 3. de D. Chriſtiana.

Quia matrimonio ratificavit prius adulterium. Theodor. q. 25. in lib. 2. Reg.

3 Pro dignitate ſufficienter exprimi nequit, quantoperè Divina Majeſtas per peccata ex malitia, non verò ex fragilitate commiſſa, offendatur. Pro cujus intelligentia audiatis velim, qualiter Deus per os Pſalmiſtæ adverſùs unum hoc modo peccantium lamentetur: *Tu vero,* inquit, *odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum: ſi videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas: os tuum abundabat malitia, & lingua tua concinnabat dolos: ſedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum.* Quibus verbis nonnulli delineantur homines, qui die ac nocte aliud non cogitant, nec alteri rei ſtudent, quàm ſolùm prævaricandis divinis legibus; ac proindè Chryſoſtomus ſuper hunc Pſalmum ita ſcribit: *Vidiſti inſignem improbitatem? vidiſti ſtudium, & præmeditationem? Hoc enim Deum maximè irritat, quando conſultò, & præmeditatè, & dedita opera ab improbis mala fiunt. Aliud eſt enim, cum quis deceptus, & ſeductus labitur; aliud, cum quis vitium & improbitatem exercet, & aliud rurſum, (quod eſt crimen maximum) quando ſe improbè gerunt in eum, qui non eſt improbus.*

Pſ. 49. 17. Deſcribuntur qui ex propoſito illudunt iniquitati.

Chryſoſt. 105. ibid.

4 Sanctus Joannes Apoſtolus in prima epiſtola ſua ita ſcribit: *Qui ſcit, fratrem ſuum peccare peccato non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.* At verò quodnam eſt peccatum iſtud, quod magis cæteris ad mortem tendit, & pro quo Sanctus Joannes nullis ſuadere audet, ut pro illo intercedat; quaſi indulgentia illius ſit impoſſibilis, vel ſaltem admodùm difficilis? Sanctus Bernardus in ſermone quodam, cui titulus eſt: *De cute & carne & oſſibus animæ,* idipſum explicat, dicens: *Intentionem, & propoſitum mentis, ea ſollicitudine cuſtodiamus, fratres, qua vitam animarum noſtrarum volumus cuſtodire; quoniam iſtud omnino eſt peccatum ad mortem, cum ex conſenſu & deliberatione delinquimus, proprio judicio condemnati.* Sanctus Antoninus ait: *Nota, quod peccatum ex certa malitia eſt gravius peccato ex infirmitate, ſive ex paſſione, triplici ratione. Primo quidem, quia cum peccatum conſiſtat in voluntate, tanto motus peccati eſt magis proprius voluntati, quia ex ſe ipſo in malum movetur, quam quando peccatur ex paſſione, quia eſt à quodam intrinſeco impulſu ad peccandum: & quantò malitia fuerit vehementior, tanto peccatum eſt gravius. Secundò, quia peccatum ex malitia eſt diuturnius; nam habitus, quo, ut in pluribus, peccatur ex malitia, eſt qualitas permanens; unde aſſimilatur infirmo continua infirmitate laboranti: ſed paſſio, quæ inclinat voluntatem ad peccandum, eſt qualitas citè tranſiens; unde aſſimilatur ei, qui laborat infirmitate* inter-

1 Joan. 5. 16. Peccatum ex deliberatione dicitur ad mortem, de quo Joannes in epiſt.

S. Bernard.

S. Anton. p. 2. t. 6. c. 1. §. 2. Triplex ratio, quare peccatum ſtudio commiſſum, ſit gravius peccato fragilitatis.

interpolatim, & ſic citò redit ad bonum propoſitum pænitens. Tertiò, quia peccatum ex malitia eſt periculoſius; nam ſic peccans, malè eſt diſpoſitus, quantum ad ipſum finem, qui eſt principium in ſpiritualibus; & ſic ejus defectus eſt periculoſior, quam ejus, qui ex paſſione peccat, cujus propoſitum tendit in bonum finem, licet propoſitum ejus ad horam interrumpatur, Dicit Hieronymus: Quartum ſcelus eſt, poſt peccatum non agere pænitentiam, ſed in ſuo ſibi complacere delicto.

5 Peccatum hoc ex malitia, deliberatè, & cum ſtudio, ac præmeditatione commiſſum, Sacra Scriptura variis in locis magnoperè deteſtatur. Et quidem Deus in Pſalm. 6. per os Davidis ait: *Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem*, Et tamen conſtat, quòd poſtquam Deus fuit incarnatus, nihil adeò ſtudioſè quæſiverit, quàm ut peccatores incitaret ad ſibi magis approximandum; unde David monebat, dicens: *Accedite ad eum, & illuminamini*: & de Chriſto expreſsè in Euangelio dicitur; *Hic peccatores recipit*; maligni quoque Phariſæi murmurabant, dicentes: *Cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter;* imò ipſemet proteſtatus eſt, dicens: *Non veni vocare juſtes, ſed peccatores; non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus*. Cur igitur in hoc Pſalmo dictos peccatores à ſe repellit, dicens: *Diſcedite à me*, quod quaſi æquivalet formidabili illi ſententiæ, quam in extremo die judicii adverſus reprobos eſt pronunciaturus? Pro intelligentia illius, conſiderandum eſt ſignificatum verbi illius *operamini*, nec non quòd idem verbum in tempore præſenti proferatur; per hoc enim denotantur illi, qui data opera, & ſtudio, inceſſanter, ac continuò nihil aliud faciunt, nihil aliud cogitant, quàm quòd de committendis iniquitatibus agitent conſilium; & hi ſunt, qui æternam merentur maledictionem, quibuſque dicit: *Diſcedite à me*; ſpes enim ſalutis ipſorum nulla eſt, vel exigua. Præterea *operamini iniquitatem*, idem ſignificat, quod facere profeſſionem de committenda iniquitate; adeòque omnem amiſiſſe Dei reſpectum, & timorem, omnemque exuiſſe verecundiam. Sanctus Ambroſius ſuper illa verba Pſalmiſtæ; *Diſcedite à me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei*, ita ſcribit: *Vbi malignitas eſt, ibi cuſtodia mandatorum cæleſtium eſſe non poteſt*. Citatque textum illum: *Quærent me mali, & non invenient*. Paulò poſt verò idem S. Doctor ſubnectit: *Malignos repellit, laborantes vocat; dicit illis IESVS: Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem; iſtis ait: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis; non utique malignitate mentis, ſed infirmitate carnis onerati*. Vocat ad ſe illos, qui ex fragilitate cadunt, non verò illos, qui ex malitia illum contemnunt; idque prædictus Sanctus Doctor per ly: *Malignitate mentis* ſufficienter indicat: *Onerati, inquam, alieni hæreditate peccati. Laborantibus ſubvenio, fraudulentis prodeſſe non debeo, ne pluribus noceant. Malitia fons peccati eſt, culpa infirmitatis eſt lapſus. Illi debeo ſubvenire, qui laborat; illum etiam odiſſe, qui decipit: malas igitur operationes repellit*. Quòd is, qui ex vehementia tentationis agitatus, vel ab innatæ concupiſcentiæ flamma accenſus, vel à prompta occaſione extimulatus eſt, cadat, malum quidem eſt; magis tamen excuſationem, & veniam meretur, quam is, qui noctes dieſque integros, imò per ſeptimanas, menſes, & annos, aliud non machinatur, quàm quomodo ad exſatiandos inordinatos appetitus ſuos pertingere poſſit; hoc enim eſt *operari iniquitatem. Laborantibus ſubvenio*; divina enim pietas prona eſt ad juvandum illos, qui cum diſplicentia ſua cadunt, & ſubitò de errore commiſſo dolent, & pœnitent: de his verificatur dictum illud: *Culpa infirmitatis eſt lapſus*. Sanctus Gregorius Magnus ait: *Admonendi ſunt, qui in culpa ex conſilio ligantur, quatenus provida conſideratione perpendant, quia dum mala ex judicio faciunt, diſtrictius contra ſe judicium accendunt, ut tanto eos durior ſententia feriat, quanto illos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Citius fortaſſe delicta pænitendo abluerent, ſi in his ſola præcipitatione cecidiſſent. Nam tardius peccatum ſolvitur, quod per conſilium ſolidatur. Niſi enim mens omni modo æterna deſpiceret, in culpa ex conſilii judicio non periret, Hac ergo præcipitatione lapſi, & per conſilium pereuntes, differunt, quod cum hi à ſtatu juſtitiæ peccando concidunt, plerumque ſimul & in laqueum deſperationis cadunt, & è radice ſpei funditus evelluntur*.

Pſal. 6. 9.

Pſ. 33. 6.

Luc. 15. 2.

Matth. 9. 11.

Matth. 25. Cur Chriſtus recipiat peccatores, non tamen ſtudentes iniquitati, &c.

Pſ. 118. 115. S. Ambr. ſer. 15. Malignos repellit, Laborantes vocat.

Pervenitur meretur veniam, non verò malè operans ex præmeditatione.

S. Greg. p. 3. paſt. Poſt admon. 33.

6 Et verò ſi aliquod reperitur peccatum, quod veniam non mereatur, hoc utique eſt illud, quod ex malitia, apoſtaticè, cum plena deliberatione, & ex ſtudio, ac induſtria committitur: ac proinde idem Sanctus Gregorius ſubdit: *Hinc eſt, quòd per Prophetam Dominus non tam præcipitationum prava, quàm delictorum ſtudia reprehendit, dicens: Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat, propter malitiam ſtudiorum veſtrorum*; quæ verba deſumpta ſunt ex Jeremia Propheta, ex quibus apparet, quòd ignis inextinguibilis in illorum deputatus ſit ſupplicium, qui ex malitia, & deliberatè peccant. Subdit verò Sanctus Gregorius: *Quia ergo a peccatis aliis differunt peccata, quæ per conſilium perpetrantur, non tam prava facta Dominus, quam ſtudia pravitatis inſequitur*. Apud Oſeam cap. 8. Deus de populo Hebræo, ſæpiùs in idololatriæ peccatum prolapſo, ait: *Argentum ſuum, & aurum ſuum fecerunt ſibi idola, ut interirent: projectus eſt vitulus tuus Samaria, iratus eſt furor meus in eos; uſquequo non poterunt emundari?* At verò quænam, obſecro, cauſa erat, quòd peccati hujus expiatio tam difficilis eſſet, cum tamen conſtet, pietatem divinam omni humanæ iniquitate longè eſſe ſuperiorem? Reſpondet Deus per os ejuſdem Prophetæ: *Quia ex Iſrael eſt ipſe, artifex fecit illum, & non eſt Deus*: ambo enim vituli, tam is, qui in Horeb, quàm qui in Dan, & Bethel erecti fuerant, opera erant manuum eorundem hominum, qui illos adorabant, quique omne ſtudium ſuum in illis fundendis poſuerant; de quibus proinde facilè credi non poterat, quòd ab eorundem vitulorum cultu removendi eſſent, & conſequenter nec emendandi forent. Audite Rupertum Abbatem, dicentem: *Baal, & cætera portenta dæmoniorum, ab aliis gentibus ſuſceperunt vitulum autem ut colerent, Reges Iſrael ex ſemetipſis excogitaverunt, & in illo ſcelere omnes perſeverarunt; unde in Oſea cum dixiſſet Dominus de Regibus & principibus illis: Vſquequo non poterunt emundari? continuo cauſam iſtam ſubjunxit: Quia ex Iſrael ipſe eſt, artifex fecit illum, & non eſt Deus; ſubauditur, vitulus, de quo præmiſerat: Projectus eſt vitulus tuus Samaria; & eſt ſenſus: Idcircò Reges & Principes Iſrael non poſſunt emundari, ſive revocari à cultu vituli, quia non per ignorantiam in illo peccant, ſed per malitiam; & non ab exteris gentibus decepti, cultum ejus ſuſceperunt, ſed a ſemetipſis excogitaverunt*.

Peccatum deliberatè commiſſum non meretur veniam.

Jer. 21. 12.

Oſe. 8.

Iſraelitæ à colendis vitulis difficilius revocabantur, quia per malitiam in illis peccaverunt.

Ruper. Abb. lib. 5. de vict. ver. c. 1.

7 Quando ſacer textus de duobus illis à Jeroboam fuſis vitulis loquitur, non ſine myſterio dicit: *Excogitato conſilio fecit duos vitulus aureos*. Illa namque opera, quibus ſe quiſpiam ex induſtria, labore, conſilio & deliberatione occupat, affectum quoque noſtrum abſorbent; ac proinde nequaquam mirum eſt, quòd peccata malitiæ, quæ præmeditatè committuntur, amorem noſtrum ſibi rapiant, adeòque difficulter à corde noſtro eradicentur, & in deteſtatione habeantur.

3 Reg. 12. 28. Facta ex induſtria abſorbent affectum.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De peccatis per malitiam commiſſis, deque illorum gravitate, & ſuppliciis, per quæ puniuntur.

THEMA.

Filii hominum, uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Pſal. 4. v. 3.

Gloſſ. ord. Chryſoſt. ab. in Gloſſ. 2. Reg. 23. 8. Miratur David lectantes iniquitatem.

1 REgius Pſaltes divinarum legum prævaricatores graves corde appellat: *Gravi autem corde ſunt*, inquit Gloſſa, *qui ad plumbeum talentum, iniquitatem in corde inſidentem habent*. Chryſoſtomus ab eadem Gloſſa citatus, ait: *Filii hominum, qui vivunt in improbitate*. Rex David, quamvis ſederit *in cathedra ſapientiſſimus*, capere tamen non potuit, qua ratione poſſibile ſit, quòd homines cor adeò ponderoſum, & grave habeant, ut intra illud amori & affectui peccati aditum pandant; imò illud ſtudioſè ſectentur, & inquirant: & ideò ait: *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Peccatores enim totum cor ſuum in dilectionem bonorum terrenorum, fallacium, & falſorum expandunt; unde Dionyſius Carthuſianus ait: *Diligitis vanitatem, id eſt, temporalia iſta vaniſſima, quæ dum plus amantur, quam Deus, vaniſſima ſunt, quia mentem a ſummo bono avertunt*; ex qua averſione peccatum, quod eſt averſio à Deo, & converſio ad creaturam, ſubſequitur. Et hoc eſt, quod neque Jeremias, de populo electo loquens, intelligere poterat, dum ait: *Quare averſus eſt populus iſte in Hieruſalem averſione contentioſa? apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti*; ubi Dionyſius Carthuſianus per ly *mendacium, carnalia oblectamenta* intelligit, *quæ felicitatem quandam promittunt amanti, ſed fallunt*. Inordinatio autem, quæ in prædicto Pſalmiſtæ verſu damnatur, in duobus illis verbis præcipuè conſiſtit, ſcilicet, *diligitis, quæritis*. Quòd enim nonnunquam in peccatum labamur, ſed cum noſtra diſplicentia, malum quidem eſt, ſed tamen excuſationem admittit; at verò malitia, quæ damnatur, eſt, quando peccata à nobis omni ſtudio & induſtria quæruntur, amantur, & grata habentur. S. Iſidorus proinde, in hac de peccato materia, nonnullos diſtinguit peccati gradus, inquiens: *Gravius eſt infirmitate, quàm ignorantia quenquam delinquere, graviuſque induſtria, quam infirmitate peccare: Induſtria namque peccat, qui ſtudio, ac deliberatione mentis malum agit; infirmitate autem, qui caſu, vel præcipitatione delinquit; nequius autem, & de induſtria peccant, qui non ſolum non bene vivunt, ſed adhuc & bene viventes, ſi poſſunt, a veritate divertunt*. Didacus Stella ingenioſè obſervat, dicens: *In veteri lege dans Dominus remedia peccatorum, in Levitici libro tradit ſacrificium pro his (capite 4.) qui ex ignorantia peccant, & quomodo peccatum eorum expiandum ſit; ſimiliter de peccatis ex fragilitate, & aliis; ſed nihil agit de peccatis malitiæ*. Ratio autem, cur Deus (qui omnia providet, omnibuſque proſpicit) oblationes & ſacrificia pro expiando malitiæ peccato non præſcripſerit, nec determinarit, ſequens ab illo adducitur: *Nullus deberet adverſus tam pium patrem ſtudioſè peccare, ideo nullum ſacrificii genus inſtitutum legimus, licèt fuerit, pro expiatione illorum, qui ſua ſponte in vitia prolabebantur, ſed illi Magiſtratui puniendi relinquebantur; ſicut enim Dominus, ut videtur, ſua ſpontè non caſtigat, ſed coactus, ita nemo deb[...] ſua voluntate offendere. Qua in re conſide[...] quam gravia ſint peccata ex ſtudio co[...] legem nullum ad expiandum[...]* [...]

Jerem. 8. 7. — Dion. Carth. — Explicatio Thematis. — S. Iſid. lib. 2. Sentent. c. 7. Gradus peccati explicantur. — Didac. Stell. in c. 14. Lucæ. — In veteri lege pro peccatis malitioſe commiſſis nullum [...]

[...] manu[...] in h[...] creav[...]

tum & dilatatum; ex parte verò inferiori ſit anguſtum, & ſtrictum, adeò ut quaſi terminetur in punctum. Quonam verò ſine Deum illud tali ſymmetria creaſſe exiſtimatis? *Omnia certe in menſura, & numero, & pondere diſpoſuit*, ut Sapiens inquit; ac proindè unicuique homini per hoc inſinuare voluit, quòd cor uniuſcujuſque hominis verſus cœlum ſuumque Creatorem, nec non alterius vitæ bona dilatandum ſit; id eſt, quòd hæc omnia grandi amore & affectu ſint proſequenda; econtra verò ad bona terrena anguſtum & ſtrictum eſſe debeat: unde S. Philippus Nerius dicere ſolebat, quòd quantum amoris creaturis impenditur, tantundem Creatori adimatur; unde fit, quòd refrigeſcente hoc igne, iniquitas multiplicetur: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas*. Quænam igitur eſt hæc inordinatio, quòd in corde noſtro, infinito peccati ponderi ſponté & ſtudioſè detur aditus? *Uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, ut quid quæritis mendacium?* Nunquid ut à vobis in fugam pellatis primam, & æternam veritatem, ſempiternamque beatitudinem? Quòd ſi dicas, nos è terra, & luto hoc fragili eſſe plaſmatos: (*lutea vaſa portantes, quæ faciunt invicem anguſtias*) ac proindè *neminem mundum à ſorde reperiri*; mox tibi reſpondebo cum Magno Gregorio, dicente: *Hoc inter peccatum diſtat, & crimen, quod omne crimen peccatum eſt, non tamen omne peccatum crimen; & in hac vita multi ſine crimine, nullus vero eſſe ſine peccato valet: unde & prædicator Sanctus, cum virum dignum gratia ſacerdotali deſcriberet, nequaquam dixit: Si quis ſine peccato, ſed, ſi quis ſine crimine eſt. Quis vero eſſe ſine peccato valeat, cum Ioannes dicat: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt? In qua videlicet peccatorum & criminum diſtinctione penſandum eſt, quia nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt. Unde Iob crimen luxuriæ definiens, ait: Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, quia nimirum reatus hujus facinoris, non ſolum uſque ad inquinationem maculat, ſed uſque ad perditionem vorat*. Aliam quandam ſuper hunc textum S. Jobi: *Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo*, in eodem S. Doctore invenio doctrinam, his verbis expreſſam: *Sciendum eſt, peccatum tribus modis committi; nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut ſtudio perpetratur. Et gravius quidem infirmitate, quam ignorantia, ſed multo gravius ſtudio, quam infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccaverat, cum dicebat: Qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus; ſed miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. Petrus vero in infirmitate peccavit, quando in eo omne robur fidei, quod Domino perhibuit, una vox puellæ concuſſit, & Deum, quem corde tenuit, voce denegavit. Sed quia infirmitatis culpa, vel ignorantia eo facilius tergitur, quo non ſtudio perpetratur, Paulus quæ ignoravit, ſciendo correxit, & Petrus mortuam, & quaſi areſcentem jam radicem fidei, lachrymis rigando ſolidavit. Ex induſtria vero peccaverunt ij, de quibus ipſe per ſe Magiſter dicebat: Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo: Et paulo poſt: Et viderunt, & oderunt me, & Patrem meum. Aliud eſt enim bona non facere, aliud bonorum odiſſe doctorem, ſicut aliud eſt præcipitatione, aliud deliberatione peccare: ſæpe enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen conſilio & deliberatione damnatur*. Abulenſis, poſtquam inter peccata negligentiæ, & deliberationis oſtendiſſet differentiam, in hæc verba ſubjungit: *In hoc conſiſtit peccatum ex malitia, cum aliquis peccat, & ideo peccat, ut alteri malum agat; & ſi quis alteri invideat, ut eum ante bona ſua demoliri conetur*. Verum [...]en paulò poſt ad propoſitum noſtrum [...] [...]it: *Differt a peccato per paſſionem facto, [...]et, ut cum aliquis ſecundum malitiam pec[...] [...]d non ſit ibi aliquod incitamentum paſſionale, [...] voluntas, ſecluſa omni ignorantia & affectu,*

Sapient. 11. v. 21. — Matth. 24. 12. — S. Greg. lib. 21. mor. c. 9. — Diverſitas inter peccatum & crimen. — S. Greg. lib. [...] Peccatum tribus modis committitur. — Peccavit Paulus ignorantia. — Petrus infirmitate. — Iudæi ex induſtria. — Abul. [...] in Levit. c. 4.

 tace

ideò danda eſt regula generalis, quod in peccato ſecundum malitiam ſolum ſunt duo principia, ſcilicet intellectus, & voluntas; & non præcedit aliquid alterum ad movendum iſta. Demum verò ita concludit: *Ex quo ſequitur, quod quamvis omne peccatum voluntarium ſit, nullum tamen ita voluntarium eſt, ſicut peccatum per malitiam; quoniam in peccato ſecundum malitiam ſolum operatur aliquid per intellectum & voluntatem, ideò voluntas ibi liberrima eſt.*

2 Apoſtolus ad Romanos, illorum deſcribens malitiam, qui lumini naturæ & notitiæ acquiſitæ, qua verum Deum à falſis numinibus diſcernere poterant, non cooperantes, permittuntur à Deo, ut inordinatis deſideriis ſuis in prædam cadant; eoſdem vocat

Rom. 1.

repletos omni iniquitate, & malitia. At verò dices fortaſſis: idem eſſe videtur peccatum, quod malitia, quia peccatum centrum eſt omnis iniquitatis. Reſpondeo igitur, quòd in Græco legatur, *inveteratum*

Catherin. lib. Quærere malè agere eſt epitheton diaboli. Pſ. 1.

vitium, quod epithetum Ambroſius Catherinus ſic explicat: *Cum quis de induſtria requirit, etiam laborans, malè agere: & eſt proprium diaboli epitheton, à quo in oratione Dominica petimus liberari, dicentes: Sed libera nos à malo.* Hoc autem poſterius, pejus eſt ſtatu peccati, eſtque idem, ut Pſalmiſta declarat, quod in *cathedra peſtilentiæ ſedere*; ait enim Regius Vates: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Quænam verò ſit

S. Greg. p. 3. paſt. adm. 13. Quid ſit ſedere in cathedra peſtilentiæ.

hæc tam abominabilis cathedra, Sanctus Gregorius declarat, inquiens: *In cathedra peſtilentiæ ſedere, eſt, & ex ratione mala diſcernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quaſi in perverſi conſilii cathedra ſedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, ut adimplere malum etiam per conſilium conetur.*

Did. Stell. in c. 14. Luc.

Unde benè Didacus Stella monet: *Adverte, ſi jam tibi ſit peccandum, ut non de induſtria, ſed caſu peccare videaris.* Idem quoque author conſiderat, quòd cum DEUS, poſt primorum Parentum noſtrorum tranſgreſſionem, ambos in judicio conveniens, illos proceſſaret, utrumque interrogarit, & examinarit; ſerpentem verò nec verbis correxerit, nec interrogarit, ſed ſine ullo examine ei maledicens,

Quare ſerpens ſine examine fuerit damnatus.

ipſum condemnarit. En verba prædicti Authoris: *Dominus arguit Adam, & quæſivit ab eo de peccato, & etiam correxit mulierem, quia peccaverant; ſed ſerpentem nihil interrogavit*: moxque cauſam illius ſubdit, inquiens: *Quoniam peccatum, quod ex malitia procedit, nihil habet, quod illud poſſit excuſare aut ſuffragari.*

Per Babyloniam intelligitur mundus iniquitatis.

3 Nemo ignorat, quòd per Babyloniam in ſacris litteris nidus quidam & centrum omnis iniquitatis intelligatur; hæc autem Babylonia à peccato malitiæ primam ſuam traxit originem, utpote, quod prima illius jecit fundamenta: quod evidenter probari poteſt: Impii namque illi turrim illam cœperunt erigere, quam ad cœlum uſque extollere intendebant, ut exindè Altiſſimo DEO bellum indicerent; ex verbis autem, quæ ſacer Chroniſta, DEUM in hac occaſione locutum fuiſſe ſcribit, clarè ſatis deducitur, rebelles iſtos excogitato, & benè deliberato conſilio, cœlum im-

Gen. 11. 6.

pugnare voluiſſe: ita enim DEUS locutus fuiſſe legitur: *Ecce unus eſt populus, & unum labium omnibus: cœperuntque hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant.* Mirus profectò eſt hic loquendi modus, quo DEUS hanc turrim, in magnam ſatis ſublimitatem deductam, *co-*

Deus vocat turrim Babyloniam cogitationes.

gitationes appellat. Quod ipſum certus quidam Interpres advertens, quærit: *Præcelſam tam turrim ac arcem, quatuor millia jam paſſus altam, cogitationem vocat? Quare non potius ferè abſolutum opus appellat? An quia inceptum opus, & non abſolutum, non operis, ſed meræ cogitationis meretur elogium? Plena enim, ac perfecta operis executio, opus dicitur; inchoatio autem operis, non opus inceptum, ſed cogi-*

Chryſoſtom. Hom. 30. in Gen.

tatum appellatur. Verùm relicto ſenſu litterali, ad moralem tranſeamus, quem nobis D. Chryſoſtomus his inſinuat: *Ecce, quomodo monſtravit malitiæ eorum excellentiam.* Quidnam verò prædictus Saoctus Doctor his verbis dicere voluerit, idem citatus Interpres clariùs ſpecificat, dum ait: *Inſignis malitiæ excellentia eſt, cum facinus alte cogitatum, conſultè meditatum, atque ex condicto patratum eſt: Cum ſcelus ob meditatæ malitiæ excellentiam, cogitationis nomine deſignatur, tunc ejus patratores, non homines, ſed filii Adam, propter malitiæ præſtantiam, nominantur.* Cum igitur hoc peccatum Babyloniam erexerit, ejus incolæ variarum linguarom, & diſperſionis pœna caſtigari fuere; ait enim ſacer

textus: *Diviſit eos Dominus ex illo loco in univerſas terras.* Sanctus Jeremias Propheta ait: *Et non* Jerem. 44. 22.

poterat Dominus ultra portare, propter malitiam ſtudiorum veſtrorum: quaſi diceret: ideò ad condignas illis pœnas infligendas ſe accinxit. At verò qualenam fuit illud ſupplicium, quod Deus illis immiſit? Subdit idem Propheta: *Et facta eſt terra veſtra in deſolationem, & in ſtuporem, & in maledictum.*

Demoſth. ora. 710 Cteſiphon. Deus quandoque miſericordiam, quandoque exercet juſtitiam.

4 Demoſthenes in oratione quadam ita ſcribit: *Facit aliquis injuriam prudens? Iratæ leges, infeſti Judices, pœna in eum conſtituta. Peccavit aliquis imprudens, & invitus? Huic venia datur, non ſupplicium quæritur.* Eundem quoque ſtylum divina juſtitia obſervat: habet enim compaſſionem, ſuamque exercet miſericordiam cum illis, qui ex ignorantia, fragilitate, vel impetu paſſionis eum offendunt: at verò inexorabilis efficitur, & ingenti cum ſeveritate caſtigat illos, qui data opera, volentes, & ſcientes, divinas ejus leges tranſgrediuntur.

S. Bonav. to. 7. l. 5 comp. Theol. verit. c. 29. Quænam ſint peccata in Spiritum Sanctum.

5 Sanctus Bonaventura peccatum in Spiritum Sanctum his verbis deſcribit: *Peccatur in Spiritum Sanctum ex malitia certa, hoc eſt, quando voluntas poteſt & ſcit reſiſtere alicui malo, & tamen ex ſola malitia illud eligit.* Idem Seraphicus in diſcurſu ejuſdem ſermonis ſubdit: *Peccatum in Spiritum Sanctum procedit ex libera & improba voluntate liberi arbitrii, & directè impugnat gratiam Spiritus Sancti; & ideò non habet colorem excuſationis, quia quantum eſt de ſe, directè eſt impugnativum & medici, & remedii, per quod fieri habet remiſſio peccati. Peccatum in Spiritum Sanctum dicitur irremiſſibile in hoc ſeculo, & in futuro, non quia dimitti non poſſit, ſed quia rarò aut vix dimittitur in hoc ſeculo, quantum ad culpam, aut in futuro, quantum ad pœnam.* Similem quandam doctrinam ejuſdem Seraphici Doctoris, ſuper cap. 12. Lucæ ſcribentis, deſcriptam re-

S. Bonav. in c. 12. Luc. Peccatum in Spiritum Sanctum non remittitur.

perio; nam ſuper illa verba: *Ei autem qui in Spiritum blaſphemaverit, non remittetur*; ita ſcribit: *In Spiritum Sanctum blaſphemat, qui ex certa malitia veritatem impugnat; de tali dicitur, quod non re[illegible]mittetur; non quia talis nunquam conſequatur remiſſionem, ſed quia ineptus eſt ad remiſſionem, eo quod peccatum illud nullum habeat excuſationis colorem. Unde Richardus: Blaſphemat quidam ex coactione, & hic peccat in Patrem; alius ex deceptione, & hic in Filium; alius ex ſola malignitate, & hic in Spiritum Sanctum. Eſt autem in hoc genere ſceleratiſſimum, in quo malitia crevit ad ſummum, quando quis in vituperiis DEI delectatur. Ex hoc ergo, quod hoc malum nihil videtur habere in ſe excuſationis, nihil videtur recipere remiſſionis. Ineptus etiam eſt ad remiſſionem, quia impugnat divinam gratiam, per quam præparatur quis ad pœnitentiam.*

Propter peccata malitioſa venit diluvium.

6 Unum ex atrocioribus ſuppliciis, quæ à ſexies mille & ſeptuaginta annis, id eſt, quamdiu hic ſtetit mundus, à divina juſtitia hominibus immiſſa fuerunt, fuit univerſale diluvium, quod totum inundavit mundum, & univerſum ſubmerſit genus humanum, ſola excepta Noe familia: Certum verò eſt, diluvium hoc immiſſum fuiſſe ad caſtiganda peccata malitiæ, tametſi illa ex fragilitate carnis

fuerint commiſſa: *omnis quippe caro corruperat viam* Gen. 6.

ſuam. Verum obſervetis modum, quo idipſum evidenter probatur. Etenim homines, quotquot erant viventes, jam à centum præcedentibus annis à Noe intellexerant, à DEO apprehenſum fuiſſe flagellum, quo irrogatam ſibi ab hominibus injuriam vindicaret; & tamen ſurdi ſemper & contuma-

tumaces permanſerunt ; & ideò inquit ſacer textus: *Videns DEVS, quod multa malitia hominum eſſet in terra ; cuncta enim cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore*; quibus verbis obſtinatio & contumacia hominum illius temporis ita efficaciter innuitur, ut ſignificantiori phraſi exprimi non potuiſſet; nam ut Chryſoſtomus ait: *Verbum, cogitatio, multum momenti in ſe habet : non enim ex ſurreptione hoc illis accidit, ſed in corde cogitant, & hæc per ſingulas horas volvunt, in his ſtudium ſuum collocant, & neque ſemel, & iterum vel fortuitò ſupplantati à peccato, a malitia ſibi temperant ; ſed diligenter eam exercent, & mala operantur, hoc eſt, magno ſtudio, nihil obiter, nihil negligenter ab eis fit, neque brevi tempore, ſed omnibus diebus omnem ſuam vitam in hoc impendunt. Vidiſti malitiæ immanitatem? Vidiſti, quomodo dedita opera fecerunt, diligenter omnia mala operantes?*

Chryſoſt. Hom. 22. in Gen.

Deteriora ſunt peccata quæ fiunt ex aſtutia.

7 Univerſa mala culpæ & pœnæ, quæ hactenùs ſuper terram immiſſa fuerunt, & quæ deinceps ad finem uſque ſæculorum eandem inundabunt, à peccato originali primorum noſtrorum parentum, ab aſtutiſſimo inferni ſerpente tentatorum, peſſimam ſuam habuerunt originem. At verò obſervaſtiſne aliquando conſilii ſui machinam, qua lapſum illorum ordītus fuit? Nimirùm iiſdem, quòd ſimilem boni & mali ſcientiam, qualem Deus habebat, acquirere ſibi poſſent, perſuaſit, dicendo: *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum*. At verò dices fortaſſis: num igitur aſtuto huic tentatori alia ad proponendum deerant motiva? Certum eſt, quòd alia illi non defuerint; ſed audiamus Oleaſtrum hac de re ita ſcribentem: *Cogitavi ſæpius apud me, quare tantoperè ſuadere niteretur dæmon homini appetitum ſcientiæ boni, & mali, aut aſtutiam & calliditatem. Iſtuc enim tendere videntur verba ejus, ut ſcilicet ſimplicem callidum faceret & aſtutum. Noverat quippè maligniſſimus inſidiator, nulla eſſe deteriora peccata, quàm quæ ex aſtutia & malitia fiunt. Ideo voluit homines de cætero ex malitia peccare, ut minus digni venia eſſent, quàm ſi ſimplicitatem prætenderent, aut infirmitatem. Sed ſerpens erat callidior*; qui proindè malitiam priùs Evæ inſtruit, poſtea verò hac uſus eſt ad eundem effectum penès Adamum, & utrique perſuaſit, prohibitionem pomi eo ſolùm fine factam fuiſſe, ut divina hac ſcientia, nec non ſimilitudine & æqualitate cum Deo privarentur; idque artificiosè præſtitit, ut majori cum malitia, impoſitam illis tranſgrederentur prohibitionem: *Voluit enim, eos de cætero ex malitia peccare, ut minus digni venia eſſent.*

Oleaſt. in c. 3. Gen.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui ex certo ſtudio, & præmeditatione, non verò per ignorantiam, vel paſſionem peccant, diſſeritur.

THEMA.

Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, aſtitit omni via non bonæ, malitiam autem non odivit. Pſal. 35. v. 5.

1 PEccatum, quod *malitia* appellatur, ſignificantioribus verbis exprimi non poterat, quam hiſce: *Iniquitatem meditatus eſt*. Etenim contemplativus in meditatione ſua res ſpirituales ruminat, de illis diſcurrit, atque ex iiſdem varios interiores amoris, compunctionis, humilitatis, conformitatis voluntatis ſuæ cum divina, patientiæ, aliarumque ſimilium virtutum excitat actus; eiſque intellectu, affectu, & corde ſuo illi puncto totaliter intentus, quod ſibi in meditatione ſua conſiderandum propoſuit. Idem quoque facit peccator, qui non per fragilitatem, & ex ſubreptione, ſed per malitiam, & ex propoſito Deum offendit; etenim in ſecretioribus penetralibus ſuis quietè ſe collocat (licèt cum propriæ conſcientiæ inquietudine) ad excogitanda media, quibus ad objectum concupitum pertingere poſſit; hoc enim fine componit literas amatorias, præparat donativa, inſtruit mediatrices, cunctaſque alias tentat vias, quibus ad exſatiandum effrænem appetitum carnis poſſit pervenire; & hoc eſt, quod Pſalmiſta in verbis aſſumpti thematis dicere voluit, dum ait: *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo*. Sanctus Auguſtinus notans ly *aſtitit*, ait: *Perſeveranter peccavit; unde & de quodam pio, & bono dicitur: Et in via peccatorum non ſtetit. In cubili ſuo meditatus eſt*, id eſt, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *in corde ſuo, & hanc meditationem ad effectum perduxit, quoniam aſtitit omni via non bonæ, id eſt, omni operationi iniquæ adhæſit*. Forſitan Dionyſius Carthuſianus hanc interpretationem à Doctore Angelico didicit, qui ait: *In cubili ſuo, id eſt, in corde ſuo; vel in cubili, id eſt, quando ſtat in ſecreto*; adducitque textum illum Sapientis: *Cogitatio ſtulti, peccatum eſt*. Priùs tamen ante omnes alios Sanctus Hieronymus hunc verſum ſic expoſuerat: *In cubili, id eſt, in cordis ſecreto, in quo compungi debuit, iniquitatem meditatus eſt; malitiam non odivit, ſed dilexit, quia non ſolum illam non oderant, ſed amplexati ſunt*. Aptiùs tamen quovis alio expoſitore Gloſſa textum illum ſic interpretatur: *In cubili, id eſt, in corde, in quo ſibi complacent opera mala, & hoc eſt, aſtitit omni via, cum ſtudio, & mora, invenit quidem, & ſcivit eſſe mala, ſed tamen non odivit*. Porrò hic Pſalmus, quoad ſenſum litteralem à Lyrano, de perſecutione à Saule contra innocentem Davidem mota, explicatur; hujus enim peccatum non fuit fragilitatis, ignorantiæ, negligentiæ, vel paſſionis, quia fuit odium, diuturno tempore inveteratum: *Dolosè egit, ſcilicet cum David, faciens eum generum ſuum, ut ſic occideretur gladio Philiſtinorum*. Filiam namque ſuam ei dare in uxorem quidem promiſit, cum hac tamen conditione, ut prius centum Philiſthæorum præputia coram ſe adferret. In qua ſtrage ſperavit, licèt fruſtra, eum ab hoſtibus vita exuendum eſſe: *Præterea cum non potuit occidere latenter, ac dolosè gladio Philiſtinorum, perſecutus eſt eum patenter, manifeſtans odium, quod conceperat contra ipſum. Verba oris ejus iniquitas, & dolus, quando ſuaſit Ionathæ, de quo confidebat David, ſicut de ſeipſo, quòd adduceret David, ut moreretur.* 1. *Reg.* 20. *Noluit intelligere, quia cum Ionathas innocentiam David allegaret, Saul intelligere noluit; ſed magis indignans, Ionathan lancea percutere voluit. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, quia de nocte vigilans, cogitabat, quomodo poſſet David capere, & eum occidere. Aſtitit omni via non bonæ, id eſt malæ, quia paratus fuit perſequi David per vias peſſimas, ſcilicet ſuper abruptas petras, quæ ſolis ibicibus ſunt perviæ, ut habetur* 1. *Reg.* 24. *Vel aſtitit omni viæ non bonæ, quia paratus erat omni conſilio malo acquieſcere; ideo ſubditur: Malitiam autem non odivit*. Ecce tibi igitur veram impii alicujus, per malitiam peccantis, effigiem. Enimverò quòd in ſolemnibus illis populi applauſibus, in quo mulieres tympaniſtriæ canebant: *Percuſſit Saul mille, & David decem millia*: cor ſuum ab invidia exſtimulari ſibi permiſerit, peccatum quoddam fuit ex vehementis paſſionis impetu commiſſum; at verò quòd poſtea venenum hoc in corde ſuo per tot annos foverit, illud ſemper magis magiſque adaugendo, per acceſſionem fatalis odii, adeòque truculentæ perſecutionis, non obſtante, quòd ad eum mitigandum tot officiorum à Jonatha ipſi exhibitorum genera, manſuetudo item & heroica Davidis geſta, totque aliorum interceſſiones, ſe interpoſuerint; hoc propriè malitiæ peccatum erat, per quod tandem in probroſæ mortis deturbatus fuit præcipitium, in quo regnum terrenum pariter & cœleſte amiſit.

S. Aug. ibid.

Dion. Carth. S. Thom.

Prov. 24.

S. Hieron. ib.

Gloſſ. O.

Dolor Sa. Lyran.

1. Reg. 18.

Perſeverantia Saul in peccato.

2 Davidi quoque ſeveriſſima illata fuiſſe ſupplicia leguntur, juxta vaticinium, quod ei Nathan ex parte DEI pronunciavit, quorum cauſam, quia notiſſima eſt, hic prætermus. Porrò in lib. 3. Reg. cap. 15. æterna Veritas hanc Davidi laudem attribuit, quòd ſcilicet prævaricatus non fuerit præterquam in Uriæ homicidio; ait enim ſacer textus: *Eo quod feciſſet David rectum in oculis Domini,*

Graviſſimũ peccatum David fuit, ſ commiſſum Uriæ malitioſè commiſſam.

Ut contemplatione meditatur res ſpirituales, ita carnalis carnales.

Quid ſit meditari iniquitatem incubili.

Abul. q. 4. 3. Reg. 15.

mini, & non declinaſſet ab omnibus, quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ ſuæ, excepto ſermone Vriæ Hethæi. At verò, inquit Abulenſis: nunquid peccaverat adulterando cum Berſabea? Nunquid numeraverat populum, in cujus erroris pœnam ſubditis ſuis peſtilentiam ſuperinduxit? Nunquid medietatem poſſeſſionum Miphiboſeth donaverat Sibæ, licèt dictum Miphiboſeth, ab impoſita ei calumnia, innocentem deprehendiſſet? Reſpondet præfatus Doctor: *David peccavit in morte Vriæ, & iſtud fuit maximum peccatum ejus; nam propter iſtud dedit ei Dominus in pœnam, quod moreretur filius ejus, quem ſuſcepit de Berſabee: etiam quod nunquam recederet gladius de domo ſua, & ex hoc habuit cauſam defloratio Thamar filiæ David, & mors Amnon, primogeniti David. Fecit tamen præter hoc alia peccata, quæ parva fuerunt in comparatione ad iſtud.*

1. Reg. 25.

At verò, inquies: ſi Uriæ homicidium tam ingens malum fuit æſtimatum, cur non etiam ad rigoroſum divinæ juſtitiæ examen appenſa fuit ſtrages, quam David de Nabal, & ſuis inſtituere decreverat, niſi ab Abigail id ei diſſuaſum fuiſſet?

Praxis belli Ducum.

Belli duces pro nihilo ducunt, quòd militibus ſuorum exercituum præcipiant, ut ſe in aciem prælii primis hoſtium inſultibus oppoſituros collocent, licèt illos de vita ſua periclitaturos eſſe certò ſciant; ac proinde David graviter peccaſſe non videtur, præcipiendo Joab, ut Uriam militem in acie prælii collocaret. Interpres quidam poſt recenſitum plurium peccatorum Davidis catalogum, reſpondet, Sacram Scripturam hæc omnia peccata non tanti feciſſe, quanti homicidium Uriæ, idque, quia valdè præmeditatum, magnoque cum ſtudio & induſtria à Davide machinatum fuerat. En verba prædicti Authoris: *Non quia in his peccatis, quæ tanquam gravia illi imputantur, graviter non deliquerit;*

Cædes Uriæ fuit diu præmeditata.

ſed quoniam cædes Vriæ diu meditata, & alta mente præconciliata fuit. Adulterium autem exæſtuans libidinis fervor, & nudæ pulchritudinis ſubitè ſpectatæ blandimentum, & pariter Nabali ſtragem furor derepente conceptus, etſi à peccato non excuſant, illius tamen peccatum extenuant. At ſcelus Vriæ diu meditatum, callidè inventum, conſilii diuturnitate moroſum, & quod præconciliata diuturnitas non excuſſit, enormiſſimum eſt, & obſtinationi fere confine.

S. Ambr. ib.

3 *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo.* Super hæc verba Sanctus Ambroſius ita ſcribit: *In cubilibus compungere nos debent noſtra peccata, non in ipſis delinquenda committi, dicente Propheta: Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini.* David autem, & ad imitationem ejus omnes illi, qui à concupiſcentia ſeducta, voluptatibus carnalibus ſunt immerſi, dum in ſecretioribus penetralibus iis fruuntur, non ſolùm de iis detestandis,

Peccatores agunt contra hoc monitū Davidis, in cubilibus veſtris compungimini.

ſed & de continuandis illis, nec non adinveniendis mediis, quibus ad finem ſuum pertingere poſſint, ſtudioſè cogitant; ac proindè David, ut majori cum ſecuritate Berſabeam poſſidere poſſet, modum excogitavit, quo Uriæ per hoc ſtratagema vitam mortalem eriperet.

Iſa. 1.

4 *Iniquitatem meditatus eſt.* In principio Prophetiæ Iſaiæ, DEUS contra populum Iſraeliticum, ſe contumaciter contemnentem, hiſce verbis lamentatus fuiſſe legitur: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: dereliquerunt Dominum, blaſphemaverunt Sanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum. Super quo percutiam vos ultra,*

Dei querela contra Iſraelitas.

addentes prævaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis, uſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas. Et paulò poſt Judææ prædicit: *Deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion, ſicut umbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario.* At verò vultiſne ſcire hujus tam deplorabilis lamenti, & flagellorum prædictorum cauſam? Audite illam à Ruperto

Rup. Abb. l. 1. in Iſ. c. 4.

Abbate his verbis traditam: *Ac ſi dicat: Non peccatis per infirmitatem, non erratis per ignorantiam; ſi ita eſſet, ſcirem, unde vos percutere deberem, invenirem, quæ plaga vos caſtigare poſſem. Planta pedis opus exterius; vertex rationis, dignitas intus intelligitur: cum ergo quis per malitiam peccat, velut illi, cum dicerent: In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia, cum ſcirent, quod in digito DEI ejiceret, rectè dicas, quia à planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. Igitur in quo percutiam vos? nempe hujuſmodi inſania non remittitur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.*

Did. Stell. in cap. 14. Luc.

Didacus Stella ſuper Lucam ſcribens, ait: *Admonendi ſunt, qui in culpa ex conſilio ligantur, quatenus provida conſideratione perpendant, quia dum mala ex judicio faciunt, & propoſito malo, & malitia peccant, quòd diſtrictius contra ſe judicium accendunt, ut tantò eos durior ſententia feriat, quantò eos in culpa arctius vincula deliberationis ligant.*

Rup. Abb. l. 1. in Job. Pœna malitioſi.

Idem ſupracitatus Rupertus, alio in loco, ſuper illa verba: *Non requirat eum DEVS deſuper*, ita ſcribit: *Ac ſi dicat: Hominem quidem, qui ex infirmitate in culpam aliena malitia cecidit, requirat, id eſt redimat; eum autem, qui nihil infirmum ex carne geſtans, ſuperbiendo, propria malitia corruit, non requirat, id eſt, non redimat; & non illuſtretur lumine, id eſt, nunquam priſtini ſtatus lumen recipiat.* Porrò quanta ſit gravitas peccati, ex malitia, & cum ſcientia, cognitione, deliberatione

Abul. q. 11. in c. 14. l. 1. Reg.

& ſtudio commiſſi, ex ſequenti ab Epiſcopo Abulenſi tradita regula liquere poteſt: *Magnitudo peccati, vel boni operis, attenditur per hoc, quod aliquis adhæret illi ex corde ſuo multum, vel parum; ideo maximus cultus, quem homo Deo exhibere poteſt, eſt, quod ex toto corde ſuo diligat eum, vel ex toto corde vigilet ad cuſtodienda mandata ejus; ſic patet, cum dixit Deus de David: Cuſtodivit mandata mea, & ſecu-*

Regula menſurandi gravitatem peccati.

tus eſt me in toto corde ſuo. Ita ergo quando quis toto deſiderio ſuo adhæret alicui operi nefario, eſt peccatum graviſſimum.

Patercul. l. 2. c. 8.

Paterculus de antiquis Romanis, qui Rempublicam multis ſæculis ſapientiſſimè gubernarunt, ita ſcribit: *Romani veteres magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum, factaque ad conſilium dirigebant, & quid, non in quantum admiſſum foret, æſtimabant.*

5 *Iniquitatem meditatus eſt.* David poſt recuperatam in virtute pœnitentiæ DEI amicitiam, & familiaritatem, totum ſe ejus patrocinio commiſit; ac proinde Pſalmum 90. hiſce verbis eſt exorſus:

Pſal. 90.

Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione DEI cœli commorabitur; dicet Domino, Suſceptor meus es tu, & refugium meum, DEVS meus ſperabo in eum. Specificat quoque, quâ in re ſpem ſuam poſitam haberet, ſcilicet ne in inimici infernalis retia, & laqueos incidat; unde ait:

Qui peccat ignoranter de nocte peccat, qui ſcienter, quaſi de die.

Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium; & paulò poſt ulterius progreditur, oſtendendo, qualiter ſub protectione DEI peccata malitiæ evaſurus ſit; ait enim: *Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris.*

Beda.

Circa quæ verba audiamus Bedam, ad propoſitum noſtrum in hæc verba ſcribentem: *Sciendum, quod quiſquis ignoranter peccat, quaſi in nocte peccat; qui vero ſcienter peccat, quaſi in die peccat: per timorem itaque nocturnum, levis tentatio intelligitur, quæ fit in ignorantia, quia per nocturnum ignorantia intelligitur, per timorem vero levis; quia quamdiu malum aliquod timetur, non tantum patitur aliquis, ſicut quando infertur. Per ſagittam volantem in die, levis tentatio, quæ in ſcientibus fit, deſignatur; per diem quidem ſcientes, per ſagittam vero levis tentatio:* ab hiſce igitur ſagittis, ab hiſce, inquam, tentationibus à Deo defendimur, quamdiu ſub ipſius patrocinio conſtituti ſumus.

6 *Iniquitatem meditatus eſt.* Quænam inter peccatum malitiæ, & peccatum caſualiter, & per accidens, ſive ex ſubreptione commiſſum, intercedat differentia, ex ſequenti facto, à Plutarcho deſcripto

Plutarch. in Apoph. Reg. & Imp. Hiſtoria de Dionyſio tyranno.

colligitur. Refert enim, quòd cum Dionyſius tyrannus ſenior intellexiſſet, qualiter à duobus adoleſcentibus, bonam ejus famam per maledicentias & detractiones apud populum dilacerantibus, peſſimè traductus fuiſſet, utrumque juvenem circa veſperam invitarit ad cœnam ſuam; in qua obſervans, quòd unus illorum liberaliter biberet, alter verò ſa-

tus

Digitized by Google

tis temperatè vino uteretur, illum, qui ſe vino ingurgitabat, ſine caſtigatione aut pœna liberum dimiſit, utpotè quem viderat non eſſe ſui ipſius gubernandi capacem, propter ebrietatem; ac proinde non peccaret per voluntatem, ſed per accidens: alterum verò morte punivit; quia enim illum ſobriè viventem notatat, exinde arguebat, quòd is famam ſuam, non ex ſubreptione, ſed ex matura deliberatione & malitia dilacerasset. Inveni penès quendam fide dignum ſcriptorem citatam ſequentem propoſito noſtro aptiſſimam S. Paulini ſententiam, dicentis: *Crimineſius eſt, peccatum excogitare, quam facere.* Cujus ratio eſt, quia peccatum ſæpè, & ut plurimùm, fragilitatis & infirmitatis humanæ ſolet eſſe abortus, & in hoc caſu excuſationem admittit: at verò quando eſt partus malitiæ, id eſt peccatum præmeditatum, volitum præcedenti ſtudio, induſtria, & ſolicitudine commiſſum, tunc nullam meretur excuſationem aut patrocinium.

Criminoſius eſt peccatū excogitare quam facere.

7 *Iniquitatem meditatus eſt, &c.* Enimverò quòd Hebræorum turba, quæ quinque diebus antea in honorem Chriſti eum jubilo acclamaverat, *Hoſanna*, ſubitò mutata voce vociferari cœperit: *Tolle, tolle, crucifige*, nihil eſt mirum, quia Sanctus Matthæus, de optione Hebræis à Pilato oblata: *Quem vultis, dimittam vobis? Barrabbam, an IESVM?* differens claris verbis dicit: *Principes ſacerdotum, & ſeniores perſuaſerunt populis, ut peterent Barrabam, IESVM verò perderent.* Et verò licèt nulla dari poſſit major volubilitas, & inconſtantia, quàm plebis, utpotè quæ non per diſcurſum & conſilium gubernatur; hoc tamen pro ſacerdotibus, Principibus Synagogæ, & aliis, non militat, de quibus legimus: *Mane autem facto, conſilium inierunt omnes Principes ſacerdotum, & ſeniores populi, adverſus IESVM, ut eum morti traderent.* Nam, ut Origenes verba illa: *Mane autem facto*, notans, ſcribit: *Qui in tenebris, & nocte offendit, venia dignus eſt; qui autem in die clara offendit, nunquam poteſt excuſare errorem, quaſi continentem ſe, maxime quando habens in ſe lucernam corporis, offendit; ſed incontinentiam ſuam. Hoc autem diximus, oſtendentes, quoniam Chriſti quidem diſcipuli in nocte ſcandalizantur, ſecundum quod Dominus eis prædixit: Omnes vos ſcandalum patiemini in nocte hac, & quia Petrus ante galli cantum ter denegavit. Qui autem conſilium accipiunt contra Ieſum, omnes Principes, & ſeniores plebis, mane facto, in lumine peccant, id eſt, ſcientes; ſecundum quod ſcriptum eſt de hoc conſilio: Quoniam conſiliati ſunt ex conſenſu in unum, ſicut ſcriptum eſt in Pſalmis, ut morti traderent Chriſtum.* Quòd igitur Filium Dei morti tradiderint, peccatum malitiæ utique fuit.

Matt. 17. 20.

Præmeditatio Judæorū contra Chriſtum.

Matt.27.v.1.

Orig.tr.35.in Matth.

8 *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo.* Ex hiſce verbis conſiderari poteſt impertinens quædam hominis perditæ ſalutis deordinatio, ſiquidem potentiis interioribus utitur, non ad meditandum, & contemplandum ſummum bonum, quo fine homini datæ fuerunt; ſed ad excogitandum modum, Deum Creatorem, ultimum finem ſuum (*creaſti nos Domine ad te*) graviter offendendum; ideò dicitur: *Iniquitatem meditatus eſt.* Non poteſt dari abuſus hoc abominabilior qui in eo conſiſtit, quòd donis, ac dotibus, & potentiis animæ, à Deo ſibi datis, in ejuſdem Dei offenſam & opprobrium iniquiſſimè utatur. *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, aſtitit omni via non bona*; ex affectu enim depravato, & peccaminoſo, ſimul ad opera perverſa & malitioſa prorupit. Deus olim in Deuteronomio populum ſuum electum (cui ſubſtituendus erat populus Chriſtianus) quænam ipſi meditanda eſſent, his verbis docuit: *Audi Iſrael: Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt. Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua; eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis, ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque conſurgens, & ligabis ea quaſi ſignum in manu tua.* Sed eheu! quam ab hujus Divini præcepti adimpletione alieni ſunt illi, qui nihil aliud meditantur, nec alteri rei ſtudent, quàm odio Dei, quod peccato cohæret? *Iniquitatem meditantur &c.* Quonam, obſecro, Rex & Propheta David (de quo Deus ipſe ait: *Inveni hominem ſecundum cor meum*) meditationem ſuam quotidie dirigebat? Audite ipſummet in Pſalm.76. dicentem: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui: meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*; & paulò poſt ſubdit: *Et meditabar in omnibus operibus tuis.* Idem in Pſalm.118. inquit: *Lex tua meditatio mea eſt.* Impii autem, qui ad nihil aliud attendunt, quam ut modum excogitent prævaricandi, finem illum ſortiuntur, quem Regius Vates in fine illius Pſalmi prædixit, ſcilicet: *Ceciderunt, qui operantur iniquitatem: expulſi ſunt, nec poterunt ſtare.*

Malitia deliberata eſt maxi ne abominabilis.

Deut 6.v.7. Mandatum Dei.

Spernunt illud impii.

Act. Ap.3.

Pſ.76. Sequunt. juſti.

Pſ.118. v. 92.

9 *Iniquitatem meditatus eſt.* In eo ſæculo, quo Salvianus vixit, prouti ex ejus contra impios conſcriptis invectivis deducitur, Chriſtiani adeò ſtudioſè divinarum legum ſectabantur tranſgreſſiones, ut ipſemet in libro quarto *de providentia*, in hæc memorabilia verba proruperit: *Tanto conſenſu omnes peccata ſequimur, quaſi ſummi conſilii conſpiratione peccemus.* Sed quis fructus illius? In Pſalm.7. dicitur de impio: *Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Doctrina eſt Baſilii Magni ſuper hunc Pſalm. dicentis: *Quoad hujus ſententiæ ordinem, confuſaneus videtur eſſe dictionum contextus, quoniam gravidæ primum quidem concipiunt, deinde parturiunt, poſtremò pariunt. Hic parturigo primum ſortitur locum, deinde conceptio, demum partus. Cæterum ordo hic ſignificantiſſimè explicat cordis conceptionem; incontinentium enim appetitiones, nullo coercita fræno rationis, & inſana prorſus concupiſcentia, hominem velut œſtro quodam exſtimulantes, parturigines quædam ſunt, quod acrimoniam vehementiſſimi doloris in anima parere ſoleant.* Didimus in catena Græca inquit: *Propter malitiæ inordinationem, parturitio conceptui prapoſita eſt. Nemo autem inique agit, niſi prius a juſtitia lege deſciverit; quapropter ante iniquitatem poſuit prævaricationem.* Ludolphus Carthuſianus ſimiliter ita ſcribit: *Inordinatio litteræ inordinationem peccati ſignat; malus enim prius concipit voluntatem peccandi, ſecundo parturit per conatum adimplendi, tertio parit in actu peccandi.* Obſervandum quoque, quòd prius fiat mentio partus, quàm conceptionis, ad denotandum, quòd malitia peccati non proveniat ab aliis, præterquam ab ipſomet delinquente; *nemo enim læditur, niſi a ſemetipſo. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo.* Ubi nota ly *ſuo* non enim hic abortus, & monſtrum illud naſci poteſt, præterquàm à corde, & voluntate, ac deliberatione peccatoris. Quotquot ſunt in cœlis Angeli, quot Dæmones ſunt in inferno, quot fuerunt, & futuri ſunt ad finem uſque mundi homines, ne quidem ad unicum peccatum inducere nos poſſent, niſi nos ipſi velimus. Porrò conceptus mulieri non contingit ex virtute ſua, ſed opera viri; neceſſe enim eſt, ut hic ſemen ſuum in mulierem transfundat: non verò ſic fit, quando de peſſimo hoc ſemine agitur; etenim de eodem peccatore dicit Pſalmiſta: *Parturiit, concepit & peperit iniquitatem; iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo &c.*

Salvian.l.4. de prov.

Pſal.7.

S.Baſil. ho. in Pſ.7.

Ex Pſalmiſta præpoſterus eſt modus pariendi peccatum.

Didim. in cat. Græc.

Ludolph. ibid.

Nemo læditur peccaminose niſi a ſeipſo.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Hi, qui lumen & notitiam Dei habentes peccant; graviter perſtringuntur.

THEMA.

Si lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſa tenebræ quanta erunt? Matth.6. v.26.

1 EX quo iniquitates, & peccata, per tenebras denotantur (*Abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis*) ſicut econtra per lucem opera bona intelliguntur; verba hujus thematis ad illos dirigi videntur, qui cum alias a Deo illuminati fuerint, & in ſancto ejus timore inculpatè vixerint, tandem ab hoc timore turpiter degenerantes, in reprobum dati ſunt ſenſum; quibus proindè merito dici poteſt, *ſi lumen, quod in vobis erat, tenebræ ſunt, ipſa tenebræ quanta erunt?* Si enim vita virtuoſa,

Rom.13.12.

Digitized by Google

Meliores & pejores ſunt in monaſteriis.

ſa, ſi opera perfectionis, quibus antea dediſti eratis, in tenebras converſa ſont malitiæ; quis conceptus formari poterit de ſubverſione, & inordinatione ſenſuum, laſcivorumque veſtrorum appetituum, quibus habenas laxatis? unde S. Auguſtinus, qui diuturnam hujus materiæ habuit experientiam, audacter ita ſcribit: *Fateor charitati veſtra coram Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meam: ex quo Deo ſervire cœpi, qoomodo difficilè ſum expertus meliores, qoam qui in monaſteriis profecerunt; ita non ſum expertus pejores, quam qui in monaſterijs ceciderunt: ita ut hinc arbitrer in Apocalypſi ſcriptum: Juſtus juſtior fiat, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc.*

S. Auguſt. ep. 137.

Medicorum hic eſt infallibilis aphoriſmus, *corruptio optimi peſſima;* unde per experientiam videmus, quòd quantò cibus aliquis fuit delicatior, tantò majorem, poſtquam corrumpitur, generat quantitatem vermium, & horum quidem fœtidiſſimorum. David quidem ad aliud propoſitum inquit: *Sicut tenebra ejus, ita & lumen ejus;* nos autem econtrario de illis, qui poſtquam bonam iniere viam, tandem à ſemita recta deviant, dicere poſſumus: *Sicut lomen ejus, ita & tenebra ejus;* quantò enim majori à Deo illuſtrati fuerunt lumine, tantò reprehenſibiliores & pœna gravissima digniores erunt, ſi poſt prævia hanc luminis illuſtrationem, malitiosè perueriantur. Lumen à natura nobis impreſſum, malum nos fugere docet (*ſignatum eſt ſuper nos lumen vultos tui Domine*); contra hoc autem lumen operati, ſine culpa eſſe non poteſt; quæ longè magis aggravatur in illis, qui præter lumen naturæ, etiam obtenebrant, & extinguunt lumen divinæ gratiæ; de quibus forſitan loqui voluit Job, quando ait: *Ipſi fuerunt rebelles lumini.*

Pſ. 138. v. 12. Corruptio optimi peſſima dicitur in naturalibus.

Pſ. 4. 7. Applicatur ſpiritualibus.

Job 24. 13.

2 Poſt tranſgreſſionem, à Protoparentibus noſtris in Paradiſo terreſtri contra divinam prohibitionem factam, primus à Deo examinatus, & interrogatus fuit Adam, & poſtea ſecundo loco Eva conjux ejus. Cur ita factum eſt? num fortè præcedentiam dare voluit viro, utpotè qui ſexu imperfectiori ſuperior eſſet: *Sub viri poteſtate eris?* Nequaquam, hoc enim ſolùm *in favorabilibos* procedit. De Eva conſtat, quòd prima fuerit, quæ ſe a ſerpente ſeduci permiſit, manumque ſuam ad pomum extendit, ut illud manducaret, illudque ſummo cum ſtudio & induſtria marito ſuo porrexit; & tamen ultimo loco de crimine commiſſo interrogatur & examinatur. Dubium hoc tangit Sanctus Ambroſius, dum ait: *Fortaſſe moveat, cor ante increpatur Adam, com mulier ante guſtaverit?* Reſponderi ad hoc poteſt, quòd licèt prohibitio, de non manducando pomo, ambos obſtrinxerit, Adamo tamen in perſona propria ſpecialiter intimata fuerit; de illo enim dicitur: *Poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum, præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientia boni & mali ne comedas.* Cum igitur ipſe primus præceptum illud acceperit, conveniebat utique, ut primus quoque ad rationem de tranſgreſſione reddendam poſtularetur: quæ utique tantò gravior in illo erat, quantò major erat cognitio, qua in illo innocentiæ ſtatu, juſtitia amictus originali, dotatus fuerat; de quo proinde Pſalmiſta ait: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* Adam quoque in dignitate quadam poſitus erat longè ſuperiore, conditione Evæ, eo quòd hæc imperfectioris ſexus eſſet: ac proindè Sanctus Ambroſius ait: *Sed a prævaricatione ſexos infirmior cœpit a verecundia, & ab excuſatione fortior, ut fœmina erroris caoſa fuerit, vir puderis.* In debili illo ſexu majorem habebat locum ignorantia, error, & fragilitas, quàm in Adamo, qui cum majori operabatur ratiocinatione: ac proindè idem Ambroſius, alio in loco Evam excuſavit, dicendo: *Mobilitate magis animi quàm pravitate peccaverat.* Salvianus ait: *Crimino ſior culpa eſt, ubi honeſtior ſtatus: ſi honoratior perſona peccantis, peccats quoque major invidia.* Ita enim videmus, quòd macula aliqua facilius videatur, & turpior appareat in lino candido, ſubtili & puro, quàm in groſſo, & rudi cilicio; magis quoque exoſa eſt tranſgreſſio & ſcandalom viri religioſi, qui ratione ſui ſtatus majori cum innocentia, puritate, & exemplaritate vivere debet, quàm viri alicujus ſæcularis & mundani. Eva, tanquam fœmina, verbis ſerpentis nimiùm credula fuit, perſuadendo ſibi, quòd admordendo pomum, æqualis Creatori ſuo fieri poſſet: *Eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum:* unde ipſamet ſe deceptam fuiſſe confeſſa eſt, dicendo: *Serpens decepit me:* quod de Adamo non legitur, imò omninò contrarium de illo dicitur: *Adam enim non eſt ſeductus*, ſed accepit pomum, ne ſuam contriſtaret Evam, *facilius ventri, qoam Deo ceſſit: pabulo potius, quàm præcepto annuit*, inquit Tertullianus, *ſalutem gula vendidit.* Divus Chryſoſtomus commentando ſuper Pſalm. 6. eandem hanc inter virum & mulierem notat differentiam, ſcilicet quòd hæc ſeducta ſit, non ille; ait enim: *Viderit etiam quiſpiam ſupplicii differentiam ex magna intelligentia, ut quando dicit: Servus, qui novit voluntatem Domini ſui, & non fecit, vapulabit multis; qui autem non novit, nec fecit, vapulabit paucis. Quare & in Adam, & in Eva, non fuit idem ſupplicium, etſi fuerit idem peccatom? Quod non idem eſt, a muliere deceptum eſſe, & à ſerpento. Itaque Paulus illud appellavit deceptionem, dicens: Adam non fuit deceptus, mulier autem decepta fuit in tranſgreſſione*, inquit Sanctus Paulus, ad Thimoteum ſcribens. Præterea *Adam primus formatus eſt, deinde Eva*, inquit ibidem Apoſtolus; adeòque cum Adam ante mulierem creatus fuerit, majus quoque habuit temporis ſpatium, ut ſcilicet in lumine & notitia ſibi impreſſa ſe exercere poſſet; ac proinde Apoſtolus immediatè ſubdit: *Et Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.* Non deeſt tamen inter ſacros Interpretes quidam, qui etiam tranſgreſſionem Evæ, velut gravem, accuſet, conſiderans illam primam fuiſſe, quæ manum ſuam ad fructum illum extenderet, atque inſuper fraudulento ſerpenti faſſam fuiſſe, dicendo: *De fructu lignorum, quæ ſunt in paradiſo veſcimur; de fructu vero ligni, quod eſt in medio paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur;* unde hanc deducit conſequentiam: *Inexcuſabilis prorſus prævaricatio, quia memor adhuc erat præcepti; nec enim potuit dicere, ſe ex ignorantia peccaſſe, aot oblivione. Hinc major tranſgreſſio, quia memor præcepti erat, & Deus in illo tanquam præſens contemnitur; hoc enim eſt Dei veritatem in injuſtitia detinere.* Doctrina eſt S. Antonini, quæ ſequitur; ait enim: *Ratio, quare unum peccatum eſt gravius alio, eſt ex notitia; qui enim peccat ex certa ſcientia & induſtria, peccat gravius eo, qui peccat in idem ex ignorantia; ratio eſt, quia voluntas peccantis ex certa ſcientia, eſt magis inordinata, & hoc, quia talis ſcienter eligit quod malum eſt, ſcilicet pati detrimentum in majori bono, ſcilicet bono animæ, et privari gratia, ad hoc ut potiatur minori, ſeu fruatur, ſcilicet corporali bono.*

Gen. 3.

Gen. 2. Quare Adam de inobedientia fuit examinatus prior.

S. Amb. l. de parad. c. 14.

Gen. 2. 15.

Redditur ratio.

Pſ. 8. 6.

S. Ambr. ib. Eva magis peccavit inconſideratè quam malitiosè.

S. Amb. l. 4. in Luc.

Salvian. l. 4. de prov.

Similitudo.

Gen. 3.

Eva ſeducta fuit non Adamo.

Tertul. de ieiun. c. 1.

Chryſoſt. in Pſ.

1. Tim. 2. v. 14.

Joan. Ferus in c. 3. Gen.

Gen. 3. v. 3. Cæteris paribus gravior peccati deſumitur ex notitia. S. Anton. p. 2. tit. 9. c. 1.

3 Porrò quis ambos primos parentes noſtros impulerit, ut in tam profundum corruerent barathrum, non opus eſt multo ſtudio inquirere, quia *ab incurſu & dæmonio meridiano*, hoc illis ingens præcipitium cauſatum fuit. Et quidem non ſine myſterio dixi: *A dæmonio meridiano*, quia prævaricati ſunt in meridie, quando in illo innocentiæ & juſtitiæ originalis ſtatu, maximum habebant lumen & notitiam: quod vel inde colligitur, quia ſacer textus dixit: *Et cum audiſſet vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem.* In meridie, inquam, prævaricati ſunt, id eſt, quando vel maximè à Sole æterno illuminabantur, tunc ſpontè fuerunt rebelles lumini. Unde Beda ſuper illa Pſalmiſtæ verba, *Ab incurſu & dæmonio meridiano*, ita ſcribit: *Gravis tribulatio, quæ ingruit ſcientibus, dicitur incurſus, quia graviter urget, & dæmonium meridianum: Dæmonium ideo, quia per ſuggeſtionem diaboli fit inſtigatio, & meridianom, quia in meridie magis fervet Sol, & ſplendet, & intelligitur per calorem, qui eſt meridie ferventiſſimus, perſecutio; per ſplendorem verò, qui fit in ſcientibus. Sunt enim quidam neſcientes rationem Chriſtianiſmi ſui, id eſt, qui nondum tantæ perfectionis ſunt, ut attendant, quia neceſſe eſt, ut omnes, qui pie volunt vivere in Criſto, perſecutionem*

Primi Parentes ceciderunt in meridie.

Gen. 3. v. 8.

Pſ. 90. 6. Beda.

Variè variis vincuntur.

Digitized by Google

tionem patiantur; quò etiam ſpectat & illud aliud: *Fili ad ſervitutem Dei accedens, ſta in juſtitia, & in timore, & tremore, & prapara animam tuam ad tentationem. In his talibus facta graviter urgens, & perſeverans tribulatio, capit eos, & ita vincuntur. Sunt alii bene ſcientes rationem Chriſtianiſmi ſui, quia intelligunt promiſſiones Dei non eſſe de hac vita, & omnia terrena eſſe contemnenda, & cœleſtia appetenda: ſed inſtat tortor, qui graviter urget, urit, torquet, inſtat incurſus & demonium meridianum, & ita vincuntur.* Quòd ſi is,

Similitudo.

qui in obſcuro ambulans, nec aliquod ſecum lumen habens, in foſſam aliquam, vel præcipitium cadat; tametſi malum hoc ab ipſo proveniat, multos tamen inveniet, qui hoc ejus infortunium intelligentes, eidem compatiantur: at verò ſi quis ſciens, & volens, in luce meridiana, ſcilicet per inſoentiam, in prærupta tralu ſinat, quis illi compatietur? Tales autem ſunt illi, qui veritatum Evangelicarum clarum habentes lumen, & notitiam, nihilominus à ſenſibus & inordinatis appetitibus ſuis ad offenſas Dei ſe ſeduci ſinunt; qui proindè in inſolentiæ ſuæ pœnam ſeveriſſima divinæ juſtitiæ ſupplicia ſibi accerſunt.

Dion. Cart. cit. à Molano l. 1. c. 17. §. 1. Viſio ab Angelo exhibita.

4 Refert Dionyſius Carthuſianus, cuidam ſervo Dei ab Angelo exhibitas fuiſſe purgatorii pœnas, atque in iiſdem ingentem vidiſſe perſonarum numerum, ex omni ſtatu, præterquam Sacerdotum; tales enim nuſquam videre potuit: cumque curioſitate ductus, hujus intelligere cuperet myſterium, reſpondit ei Angelus, nonnullos ex hiſce eſſe valdè bonos, eoſque ſubitò aſcendere ad cœlum; alios verò, qui tales non fuerunt, ſed vitæ carnali dediti, ob ingentem, quam corpori Chriſti faciebant, injuriam, nequaquam admitti ad pœnitentiam, ſed protinùs deſcendere in infernum; *ſicut enim lumen eorum, ita & tenebra eorum*. Ad idem propoſitum viſio quædam legitur Jeremiæ exhibita, & ab eo in cap. 24. Prophetiæ ſuæ his verbis deſcripta: *Oſtendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficubus, poſiti ante templum Domini*. Per hos autem fructus, ſpecialiter ante templum Domini poſitos, indicabantur illi, qui cultui divino dedicati erant, quique majori lumine & notitia rerum divinarum fuerant illuſtrati, quàm ſæculares & homines mundani. At verò audite, quàm ſit verum, quod paulò ante ex D. Auguſtino audivimus, ſcilicet, quòd ſicut non vidit meliores illis, qui in monaſteriis profecerant; ita nec invenerit pejores eis, qui in eiſdem monaſteriis perverſam vitam duxerant: ſubdit enim Jeremias: *Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut ſolent ficus eſſe primi temporis: & calathus alter ficus habebat malas nimis, qua comedi non poterant, eo quod eſſent mala. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Ficus bonas, bonas valde; & malas, malas valde, qua comedi non poſſunt, eo quod ſint mala.* Hugo Cardinalis hanc viſionem in ſenſu morali ad propoſitum noſtrum optimè exponit, inquiens: *Quia calathus ex multis viminibus texitur, ſignificat præcipuè Religioſos, quorum religio ex multis obſervantiis & conſtitutionibus conſtruitur; unde ſignificatur per ſagenam miſſam in mari, & ex omni genere piſcium congregantē. Ficus ſunt viri clauſtrales, qui dulcedine devotionis debent affluere, & pra amore illius omnem prælationem reſpuere, ut Iudic. 9. cap. dixerunt ligna ad arborem ficum: Veni & regna ſuper nos; qua reſpondit: Nunquid poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſque ſuaviſſimos, ut inter catera ligna promovear? Sic fuit quondam, quando in clauſtris abundabat devotio; ſed nunc areſecit devotio, & ideò clauſtrales libenter promoventur. Ioelis primo: Vinea confuſa eſt, id eſt Eccleſia, & ideo elanguit*. Et paulò poſt ſubdit: *Et bene dicitur hic, quod ficus bona valde bona ſint, ficus mala valde mala ſint; ſic religioſi, cum mali ſunt, peſſimi ſunt; cum boni ſunt, optimi ſunt.* Adducitque duorum primorum parentum, foliis ficus ſe contegentium, exemplum, inquiens: *Adam & Eva conſuerunt ſibi perizomata de foliis ficuum, ad tegenda ſua pudenda: ſic hodie multi verbo & habitu religionis velant turpitudinem vita ſua*. Refert item myſterium, cur hi calathi ante templum poſiti fuerint, dum ait: *Dicuntur hi calathi eſſe pleni ficis, quia clauſtra plena ſunt, ſive bonis, ſive malis; & dicuntur eſſe poſiti ante templum Dei, quia qui ſunt boni, & qui mali, notum eſt Deo ſoli. Proverbiorum 16. Omnes via hominum patent oculis ejus, ſpirituum ponderator eſt Dominus*. Interim veriſſimum eſt, quod diximus, ſcilicet, quòd *corruptio optimi peſſima* ſit; ſiquidem, ut ſuper prædicta Jeremiæ verba Cornelius à Lapide obſervat: *Pelagius, Eutyches, Neſtorius, Iovinianus, Lutherus, Bucerus, Petrus Martyr, fuerunt Monachi; ſed apoſtatantes facti ſunt hæreſiarcha. Simile de Athenienſibus, apud quos vigebat ſapientia & probitas, dixit Plutarchus in vita Dionis, eos eſſe optimos, aut peſſimos. Sicut Attica praſtantiſſimum mel, ſic & exitiale venenum progignit.*

Jerem. 24. v. 1. Quinam ſint duo calathi ficubus pleni.

Hug. Car.

Quid ſint calathi in ſenſu morali.

Joel. 1. 12.

Corn. à Lap. Peſſimi hæreſiarchæ fuerunt monachi.

Columel. lib.

Proſequitur hunc diſcurſum, per eruditionem ex Columella lib. 3. deſumptam, ubi de ficubus dicit, neceſſum eſſe, ut illæ, quæ non matureſcunt, nec dulces evadunt, decutiantur ex arbore in terram, ne arbor damnum inde patiatur, & vel exſiccetur, vel ſteriléſcat; ita à religione excutiendi ſunt, qui genuinum ejus ſpiritum non ſugunt, calorem devotionis ejus non hauriunt, ut in perfectionem matureſcant, & dulceſcant: alioqui enim hi cæteros inficient, & religioni ingens vel detrimentum, vel exitium afferent.

Simile.

Thom. Cantipr. lib. 1. Apum c. 7. §. 3.

5 Thomas Cantipratenſis ſequens refert funeſtum exemplum: Erant in monaſterio quodam tres Monachi, in omni laſcivia diſſoluti: cumque omnes ſeorſim in thalamo ad epulas conſediſſent, unus bucella panis inverſa ſubitò ſtrangulatur: cujus mortem, nec verecundiam ſaltem paſſi duo reſidui, derelicto loco, eminùs juxta prandium perfecerunt, & ſic in clauſtro ſocii mortui eventum nunciaverunt: nec diù poſtea, cum dicti duo ſocii non recogitando, quid actum ſit, ad balneandum in fluvium, juxta cœnobium, nudati veſtibus deſcendiſſent, unus ad profundum digreſſus, ſubmerſus eſt, extractus, & ſepultus. Relictus poſt hæc tertius, cum veſperi dormitum pergeret, & ſe diſcalceaſſet, Monachus nudus (ille ſcilicet, qui ſubmerſus fuerat) apparuit ei, dicens: Ecce quanta pœna damnatus ſum: tu autem quid facias, nunc ſaltem recogita: ego quidem immundus, & lubricus, dignè penitùs excrucior, ſed illud multum ad verecundiam damnationis accumulat, quia ſine habitu nudus à dæmonibus irrideor: tu autem da mihi, in quo ſignum meæ damnationis oſtendam. Hæc autem audiens, turbatur Monachus, & citò detrahens togam tibiæ femoralem, roganti dedit, & ſic defunctus repentè diſparuit. Mira res! Vix dies illuxerat, cum tantus fœtor clauſtri ambitum occupavit, ut ſe omnes extingui horrore fœtoris præ anguſtia conclamarent. Narrante autem Monacho, quod ſibi veſperi contigiſſet, quæſita eſt undique dicta toga, & tandem inventa eſt, fœtidior omni cadavere, & ſuper fuliginem denigrata: qua humo celeriùs cooperta, in admirationem converſi Monachi ploraverunt; dictus verò ſocius defuncti ad Ordinem Fratrum minorum repentè tranſivit. Unde apparet, quòd ex tribus illis duo fuerint ſeverè puniti, alteri verò Deus pietatis ſuæ oſtendere voluerit efficaciam; ſi tamen promptè eidem correſponderet per veram pœnitentiam & emendationem.

Horrenda Hiſtoria.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Eadem materia continuatur; ubi & verba filii prodigi: *Peccavi in cœlum*, fuſiùs declarantur.

THEMA.

Dixit ei filius: Pater peccavi in cœlum.
Luc. 15. v. 21.

Peccare in cœlum eſt peccare in Deum.

1 SI filius prodigus (qui licentioſè vixerat, ſeque à diſciplina paterna ſubtrahens, nullam litterarum ſtudio operam dederat) hæc verba protuliſſet, aut excogitaſſet, dicere poſſetis, eum caſualiter, nec deliberatè fuiſſe locutum; jam verò quidquid filius ille dixit, increata & incarnata Sapientia, quæ parabolam hanc compoſuit, ori hujus juvenis parabolici inſervit; ac proindè dicere convenit, verba illa myſtica eſſe, multaque in ſe ſacramenta continere. Enimverò S. Bonaventura, per cœlum Altiſſimi Majeſtatem intelligit, ab impio indignè contumeliatam. En verba Doctoris Sera-

Digitized by Google

quia ſermo mutat creaturam; & ita irrationalis creatura, & inanimata, ſcilicet panis, mutatur in melius, ſcilicet in Corpus CHRITI, virtute Verbi DEI. Mirum eſt igitur, quòd peccator non mutatur, nec verbis, nec beneficiis, nec minis, nec promiſſis poteſt converti de ſua mala vita in bonam. Scitiſne cauſam, cur uxor Loth potiùs in ſtatuam transformata fuerit, quàm in aliam formam? Si enim DEUS illam ob ſuam inobedientiam punire ſtatuerat, ſufficiſſet, quòd una ex ſcintillis ignis, quo Sodoma conflagrabat, eam pariter invadens incineraſſet. *Sed omnia Deus in Sapientia fecit*: Hæc enim mulier, quæ retrorſum converſa eſt, ut infames illas videret civitates, quibus antea dorſum obverterat, typus erat animæ, ad illa peccata redeuntis, quæ antea deteſtata fuerat; in quibus dum habituatur, ſæpenumerò contingit, ut in ſtatuam tranſmutetur, de qua dici poſſit: *aures habet, & non audit*; & quidem videbitis, talem animam extrinſecùs apparere, ac ſi eadem illa eſſet, quæ erat antequam prævaricaretur; & tamen internis totaliter depravata, dura, & obſtinata eſt. Dicite illi quidquid libet, extrinſecùs quidem ſe aures habere oſtendet; intrinſecùs tamen eſt veluti ſtatua, quia conſilia, correctiones, improperia, & comminationes aliorum deſpicit & contemnit.

Cur uxor Loth fuerit transformata in ſtatuā.

Gen. 19.

6 Sanctus Bernardus ait: *Peccantes primò excipit negligentia ſui, deinde curioſitas rerum exteriorum, & ad ſe non pertinentium, deinde ipſarum rerum concupiſcentia; concupiſcentiam ſequitur conſenſus, conſenſum conſuetudo, conſuetudinem contemptus, contemptum malitia, id eſt, affectus, & delectatio peccati. Negligentia tardat, curioſitas impedit, concupiſcentia ligat, conſenſus ſtringit, vel obdurat, conſuetudo trahit, contemptus præcipitat, delectatio incarcerat carcere deſperationis; quare peccator dum venerit in profundum, deſperat.* Sanctus Iſidorus pariter modum inſinuat, quo peccatum habituatur, & homini peccatori quaſi incarnatur: ait enim: *Iſtis fomitibus, quaſi quibuſdam gradibus, coaleſcit omne peccatum. Cogitatio namque prava delectationem parit, delectatio conſenſionem, conſenſio actionem, actio conſuetudinem, conſuetudo neceſſitatem: Sicque his vinculis homo implicatus, quadam catena vitiorum tenetur adſtrictus, ita ut ab ea avelli nequaquam valeat, niſi divina gratia manum jacentis apprehendat.* Ubi prædictus Sanctus per ultima verba aliquam peccatori ſpem ſuggerit poſſibilitatis reſurgendi: at verò audiatis, ſi libet, ex Sancto Bernardo, quo id modo fiat; ait enim mellifluus hic Doctor: *Nec tamen ſi quis ejuſmodi eſt, deſperamus de eo, tantùm ut reſurgere velit citò; quanto enim diutius permanebit, tantò evadet difficilius. Beatus verò qui tenebit, & allidet parvulos Babylonis ad petram: etenim ſi creverint, vix poterunt ſuperari.*

S. Bern. ſer. 2. de pugna ſpirit.

Gradus peccantium.

S. Iſid. ibid.

Modus, quo peccatum habituatur.

S. Bern ſer. 3. de nat. Apoſt. Petri & Pauli.

TRACTATUS LXXIV.

DE PECCATIS

Ex Malitia commiſſis.

DISCURSUS TREDECIM.

DISCURSU I. De peccatis, quæ ex malitia, data opera, & cum plena deliberatione, & conſilio committuntur, diſceptatur.
II. Eadem materia continuatur.
III. Continuatur idem argumentum.
IV. Hi, qui lumen, & notitiam Dei habentes peccant, graviter perſtringuntur.
V. Idem argumentum continuatur; ubi & verba filii prodigi: *peccavi in cœlum*, fuſiùs declarantur.
VI. Quantò quis cum majori lumine & ſcientia rerum divinarum peccat, tantò magis peccatum ſuum aggravat, majuſque meretur ſupplicium.
VII. Peccatum Hebræorum inexcuſabile fuiſſe probatur, eò quòd Chriſti habuerint notitiam, & cum hac illum offenderint.
VIII. Hi, qui majorem habentes rerum divinarum notitiam, & ſcientiam, Deum offendunt, majora merentur ſupplicia D. *107*.
IX. Peccatores habituales ad pœnitentiam induci, inſuperabilem in ſe continet difficultatem D. *91*.
X. Eadem materia continuatur D. *108*.
XI. Author idem proſequitur argumentum D. *109*.
XII. Peccata noſtra multùm ex eo aggravantur, quia à Chriſtianis committuntur D. *100*.
XIII. Quadantenùs excuſabiles ſunt, qui per ignorantiam peccant; valdè autem culpabiles, omnique digni ſunt ſupplicio Chriſtiani, qui gravitatem peccati agnoſcunt D. *111*.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De peccatis, quæ ex malitia, data opera, & cum plena deliberatione, & conſilio committuntur, diſceptatur.

THEMA.

Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis, cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam. Pſ. 72. v. 8.

1 PRopheta Regius hiſce verbis exprimere vult peccatum ex malitia volitum, id eſt, advertenter, præmeditatè, & data opera, ſine vehementis tentationis impulſu, vel quovis alio ſtimulo inſtigante, commiſſum; de hoc enim dicit: *Prodiit quaſi ex adipe &c.* Et quidem in verbis thematis obſervandus eſt affectus, & adhæſio nimia ad peccatum; dicit enim: *Tranſierunt in affectum cordis, cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſo locuti ſunt, poſuerunt in cœlum os ſuum.* Enimverò de peccato ex ſurreptione commiſſo, aliqua ſuppetit excuſatio, quia peccatum hoc dici poteſt, non eſſe peccatum: at verò quod ex induſtria committitur, de hoc ſe impius coram Deo excuſare nequit, & dicere: *Tu ſcis figmentum meum.* S. Auguſtinus idipſum aptiſſima explicat ſimilitudine, inquiens: *Sunt enim mali, ſed macie mali, ideò mali, quia macri, id eſt exiles, exiguitate quadam neceſſitatis affecti, & ipſi mali, & damnandi. Ferenda eſt enim magis omnis*

Differentia peccati ex induſtria, & fragilitate commiſſi.

S. Auguſt. in Pſ. 41.

omnis neceſſitas, quàm perpetranda aliqua iniquitas; tamen aliud eſt neceſſitate peccare, aliud in abundantia. Pauper mendicus furtum facit, ex macie proceſſit iniquitas. Dives abundans rebus tantis, quare diripit res alienas? Illius iniquitas ex macie, hujus ex adipe proceſſit.

2 Deus olim Nathan Prophetæ præceperat, ut ad Regiam Davidis ſe conferret, eumque ex parte ſua propter adulterii, & homicidii peccata aſperè reprehendendo, ad deteſtandum peccatum, deque ſcelere ſuo pœnitendum induceret. Porrò Nathan vir erat ſervidus, facundus, grandiſque ſpiritus: ſciens igitur, quanta cum dexteritate tractandum ſit cum Magnatibus, maximè quando illis proponendi ſunt graves illorum defectus (quos ſe commiſiſſe, rarò volunt agnoſcere) per hanc omnibus manifeſtam ſe apud Davidem inſinuavit parabolam. Obſervandum verò, qua potiſſimùm in re parabolæ hujus vim poſuerit, ad hoc, ut Davidis delictum tantò gravius, & inexcuſabilius in conſpectu ram cœli, quàm terræ apparere faceret. Sacer textus igitur Nathan Prophetam in hæc verba loquentem introducit: *Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper: dives habebat oves, & boves plurimos valde; pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creverat apud eum cum filiis ejus ſimul de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia.* Enimverò ſi pauperculus ille ovem quandam viro illi diviti, qui numeroſos habebat greges, eripuiſſet, furtum quidem commiſiſſet, illud tamen quadantenùs, ob paupertatem ejus, excuſabile fuiſſet; hìc verò non ita contigit, ſed omninò contrarium evenit; ſubditur enim: *Cum peregrinus quidam veniſſet ad divitem, parcens ille ſumere de ovibus, & de bobus ſuis, ut exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad ſe, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini, qui venerat ad ſe*; quaſi Nathan dicere vellet: Tu, ò David, qui Rex es, & plures habes uxores, Uriæ, qui unicam duntaxat conjugem habet, ſcilicet Berſabeam, hanc eripuiſti. Hoc igitur audito facinore, David, licèt aliàs de manſuetudine gloriatus fuerit, dicendo: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus*; hujus tamen facinoris iniquitate permotus, ex juſto zeli & indignationis motivo continere ſe non potuit, ſed ut ſacer textus ait: *Iratus indignatione David adverſus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir, qui fecit hoc: ovem reddet in quadruplum.* Ex quo reſponſo Propheta occaſionem accepit opportunam, malitiam peccati Davidis exaggerandi, eique ex parte Dei beneficiorum & gratiarum a Deo receptarum immenſitatem, necnon lumen & notitiam, qua illuſtratus fuerat, improperandi; unde dixit: *Quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo?* Ponderate, obſecro hanc loquendi phraſin, quaſi enim dicere voluit: *Sicut lumen ejus, ita & tenebra ejus.* David nequaquam vir mundanus erat, ut quamnam in ſe gravitatem, in divinæ juſtitiæ trutina, peccatum aliquod mortale contineat, neſciret; ſciebat enim, quiſnam reſpectus, & reverentia divinæ Majeſtati deberetur. Et quàm graviter Deum per peccatum à ſe commiſſum offenderit, ex ſuppliciis ipſi comminatis, iiſdemque paulò poſt realiter ipſi immiſſis, clarè, & evidenter deducitur. At verò, dicite, obſecro, ſi noſtis, quodnam in eo latet myſterium, quòd licèt Urias jam mortuus fuiſſet, & David, prout licitè poterat, Berſabeam conjugem ejus ſibi in conjugem & Reginam deſponſaſſet, Nathan nihilominus illum haud ſecùs tractarit, ac ſi etiamnum adulterii reus fuiſſet? Reſpondetur igitur: *Aliquid erat, quod in eo connubio, etiam legitimo, Dominus condemnabat; neque enim à ſuo ſcelere reſipuerat, neque priorem cogitationem, neque impuræ voluntatis ſtudium abjecerat; licèt enim non accederet ad alienam, non tamen alienus erat ab affectu priori. Adulterium, quod repentino libidinis impetu commiſſum eſt, ſiletur; & connubium, etſi legitimum, ob moroſius reſiduum luxuriandi affectum, Davidi exprobrat.* Nathan enim David objecit, dicens: *Uxorem illius accepiſti in uxorem tibi*; nullam facit mentionem primi peccati, quando ex ſolario domus regiæ Berſabeam ſe lavantem, & nudam conſpectam, ſine mora ad palatium accerſiri fecit, ſuamque cum illa libidinem exſatiavit; cujus ratio eſſe poteſt, quia peccatum illud, utpotè in primo impetu, & paſſionis vehementia commiſſum, excuſabilius videri poterat: *In alienam fœminam irruit*, inquit Sanctus Auguſtinus, *temporalium rerum proſperitatibus abreptus*: ubi præcipuè notanda ſunt ultima Auguſtini verba; hæc enim forſitan cauſam ſubindicant, quare Propheta primorum peccatorum non meminerit, ſed ſolùm illius, quod ſedata jam tantiſper paſſione commiſit; id eſt, poſtquam tempus habuit ſufficiens ſeſe reflectendi ad injuriam Deo irrogatam, & malitiæ ſuæ continuationem; tunc enim nullo ex capite excuſare ſe poterat. Sed audiamus Theodoretum, perſpicuè hac de re his verbis loquentem: *Tacitè ſignificat oratio, quod Deus magis ſuccenſuit ob matrimonium, quàm ob prius commiſſum adulterium; nam illud quidem erat vehementiſſimæ cupiditatis, quæ rationi torporem induxerat; hoc autem habet etiam aſſenſum rationis. Poſt iniquam cædem oportebat lamentari, & lugere, non nefario aſſentire matrimonio.*

2. Reg. 12. Confirmatur ex ſimilitudine Nathan propoſita David.

Explicatio ſimilitudinis Pſal. 131. 1.

Nathan increpavit David, poſtquam cum Berſabea contraxerat matrimonium.

Ratio quare.

S. Aug. lib. 3. de D. Chriſtiana.

Quia matrimonio ratificavit prius adulterium. Theodor. q. 25. in lib. 2. Reg.

3 Pro dignitate ſufficienter exprimi nequit, quantoperè Divina Majeſtas per peccata ex malitia, non verò ex fragilitate commiſſa, offendatur. Pro cujus intelligentia audiatis velim, qualiter Deus per os Pſalmiſtæ adversùs unum hoc modo peccantium lamentetur: *Tu vero*, inquit, *odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum: ſi videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas: os tuum abundabat malitia, & lingua tua concinnabat dolos: ſedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum.* Quibus verbis nonnulli delineantur homines, qui die ac nocte aliud non cogitant, nec alteri rei ſtudent, quàm ſolum prævaricandis divinis legibus; ac proindè Chryſoſtomus ſuper hunc Pſalmum ita ſcribit: *Vidiſti inſignem improbitatem? vidiſti ſtudium, & præmeditationem? Hoc enim Deum maximè irritat, quando conſultò, & præmeditatè, & dedita opera ab improbis mala fiunt. Aliud eſt enim, cum quis deceptus, & ſeductus labitur; aliud, cum quis vitium & improbitatem exercet, & aliud rurſum, (quod eſt crimen maximum) quando ſe improbè gerunt in eum, qui non eſt improbus.*

Pſ. 49. 17. Deſcribuntur qui à propoſito ſtudét iniquitati.

Chryſoſt. 305. ibid.

4 Sanctus Joannes Apoſtolus in prima epiſtola ſua ita ſcribit: *Qui ſcit, fratrem ſuum peccare peccato non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.* At verò quodnam eſt peccatum iſtud, quod magis cæteris ad mortem tendit, & pro quo Sanctus Joannes nulli ſuadere audet, ut pro illo intercedat; quaſi indulgentia illius ſit impoſſibilis, vel ſaltem admodùm difficilis? Sanctus Bernardus in ſermone quodam, cui titulus eſt: *De cute & carne & oſſibus animæ*, idipſum explicat, dicens: *Intentionem, & propoſitum mentis, ea ſollicitudine cuſtodiamus, fratres, qua vitam animarum noſtrarum volumus cuſtodire; quoniam iſtud omnino eſt peccatum ad mortem, cum ex conſenſu & deliberatione delinquimus, proprio judicio condemnati.* Sanctus Antoninus ait: *Nota, quod peccatum ex certa malitia eſt gravius peccato ex infirmitate, ſive ex paſſione, triplici ratione. Primo quidem, quia cum peccatum conſiſtat in voluntate, tanto motus peccati eſt magis proprius voluntati, quia ex ſe ipſo in malum movetur, quàm quando peccatur ex paſſione, quia eſt à quodam intrinſeco impulſu ad peccandum: & quanto malitia fuerit vehementior, tanto peccatum eſt gravius. Secundò, quia peccatum ex malitia eſt diuturnius; nam habitus, quo, ut in pluribus, peccatur ex malitia, eſt qualitas permanens; unde aſſimilatur infirmo continua infirmitate laboranti: ſed paſſio, quæ inclinat voluntatem ad peccandum, eſt qualitas cito tranſiens; unde aſſimilatur ei, qui laborat infirmitate*

1 Joan. 5. 16. Peccatum ex deliberatione dicitur ad mortem, de quo Joannes in epiſt.

S. Bernard.

S. Anton. p. 1. t. 6. c. 1. §. 2. Triplex ratio, quare peccatum ſtudio commiſſum, ſit gravius peccato fragilitatis.

interpolatim, & ſic citò redit ad bonum propoſitum pœnitens. Tertiò, quia peccatum ex malitia eſt periculoſius; nam ſic peccans, malè eſt diſpoſitus, quantum ad ipſum finem, qui eſt principium in ſpiritualibus; & ſic ejus defectus eſt periculoſior, quàm ejus, qui ex paſſione peccat, cujus propoſitum tendit in bonum finem, licet propoſitum ejus ad horam interrumpatur. Dicit Hieronymus: Quartum ſcelus eſt, poſt peccatum non agere pœnitentiam, ſed in ſuo ſibi complacere delicto.

5 Peccatum hoc ex malitia, deliberatè, & cum ſtudio, ac præmeditatione commiſſum, Sacra Scriptura variis in locis magnoperè deteſtatur. Et quidem Deus in Pſalm. 6. per os Davidis ait: *Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem*. Et tamen conſtat, quòd poſtquam Deus fuit incarnatus, nihil adeò ſtudioſè quæſiverit, quàm ut peccatores incitaret ad ſibi magis approximandum; unde David monebat, dicens: *Accedite ad eum, & illuminamini*: & de Chriſto expreſsè in Euangelio dicitur; *Hic peccatores recipit*; maligni quoque Phariſæi murmurabant, dicentes: *Cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter*; imò ipſemet proteſtatus eſt, dicens: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores; non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus*. Cur igitur in hoc Pſalmo dictos peccatores à ſe repellit, dicens: *Diſcedite à me*, quod quaſi æquivalet formidabili illi ſententiæ, quam in extremo die judicii adverſus reprobos eſt pronunciaturus? Pro intelligentia illius, conſiderandum eſt ſignificatum verbi illius *operamini*, nec non quòd idem verbum in tempore præſenti proferatur; per hoc enim denotantur illi, qui data opera, & ſtudio, inceſſanter, ac continuò nihil aliud faciunt, nihil aliud cogitant, quàm quòd de committendis iniquitatibus agient conſilium; & hi ſunt, qui æternam merentur maledictionem, quibuſque dicit: *Diſcedite à me*; ſpes enim ſalutis ipſorum nulla eſt, vel exigua. Præterea *operamini iniquitatem*, idem ſignificat, quod facere profeſſionem de committenda iniquitate; adeòque omnem amiſiſſe Dei reſpectum, & timorem, omnemque exuiſſe verecundiam. Sanctus Ambroſius ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Diſcedite à me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei*, ita ſcribit: *Vbi malignitas eſt, ibi cuſtodia mandatorum cæleſtium eſſe non poteſt*. Citatque textum illum: *Quærent me mali, & non invenient*. Paulò poſt verò idem S. Doctor ſubnectit: *Malignos repellit, laborantes vocat; dicit illis IESVS: Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem; iſtis ait: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis; non utique malignitate mentis, ſed infirmitate carnis onerati*. Vocat ad ſe illos, qui ex fragilitate cadunt, non verò illos, qui ex malitia illum contemnunt; idque prædictus Sanctus Doctor per ly: *Malignitate mentis* ſufficienter indicat: *Onerati, inquam, alieni hæreditate peccati. Laborantibus ſubvenio, fraudulentis prodeſſe non debeo, ne pluribus noceant. Malitia fons peccati eſt, culpa infirmitatis eſt lapſus. Illi debeo ſubvenire, qui laborat; illum etiam odiſſe, qui decipit: malas igitur operationes repellit*. Quòd is, qui ex vehementia tentationis agitatus, vel ab innatæ concupiſcentiæ flamma accenſus, vel à prompta occaſione extimulatus eſt, cadat, malum quidem eſt; magis tamen excuſationem, & veniam meretur, quam is, qui noctes dieſque integros, imò per ſeptimanas, menſes, & annos, aliud non machinatur, quàm quomodo ad exſatiandos inordinatos appetitus ſuos pertingere poſſit; hoc enim eſt *operari iniquitatem*. *Laborantibus ſubvenio*; divina enim pietas prona eſt ad juvandum illos, qui cum diſplicentia ſua cadunt, & ſubitò de errore commiſſo dolent, & pœnitent: de his verificatur dictum illud: *Culpa infirmitatis eſt lapſus*. Sanctus Gregorius Magnus ait: *Admonendi ſunt, qui in culpa ex conſilio ligantur, quatenus provida conſideratione perpendant, quia dum mala ex judicio faciunt, diſtrictius contra ſe judicium accendunt, ut tanto eos durior ſententia feriat, quanto illos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Citius fortaſſe delicta pœnitendo abluerent, ſi in his ſola præcipitatione cecidiſſent. Nam tardius peccatum ſolvitur, quod per conſilium ſolidatur. Niſi enim mens omni modo æterna deſpiceret, in culpa ex conſilii judicio non periret. Hac ergo præcipitatione lapſi, & per conſilium pereuntes, differunt, quod cum hi à ſtatu juſtitiæ peccando concidunt, plerumque ſimul & in laqueum deſperationis cadunt, & è radice ſpei funditus evelluntur.*

Pſal. 6. 9.

Pſ. 33. 6.

Luc. 15. 2.

Matth. 9. 11.

Matth. 25. Etſi Chriſtus recipiat peccatores, reij cit tamen ſtudentes iniquitatibus.

Pſ. 118. 115. S. Ambr. ſer. 15. Malignos repellit, Laborantes vocat.

Proveniens meretur veniam, non verò malè operans ex præmeditatione.

S. Greg. p. 3. pac. Paſt. admon. 33.

6 Et verò ſi aliquod reperitur peccatum, quod veniam non mereatur, hoc utique eſt illud, quod ex malitia, apoſtaticè, cum plena deliberatione, & ex ſtudio, ac induſtria committitur: ac proinde idem Sanctus Gregorius ſubdit: *Hinc eſt, quòd per Prophetam Dominus non tam præcipitationum prava, quam delictorum ſtudia reprehendit, dicens: Ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat, propter malitiam ſtudiorum veſtrorum*; quæ verba deſumpta ſunt ex Jeremia Propheta, ex quibus apparet, quòd ignis inextinguibilis in illorum deputatus ſit ſupplicium, qui ex malitia, & deliberatè peccant. Subdit verò Sanctus Gregorius: *Quia ergo a peccatis aliis differunt peccata, quæ per conſilium perpetrantur, non tam prava facta Dominus, quam ſtudia pravitatis inſequitur*. Apud Oſeam cap. 8. Deus de populo Hebræo, ſæpiùs in idololatriæ peccatum prolapſo, ait: *Argentum ſuum, & aurum ſuum fecerunt ſibi idola, ut interirent: projectus eſt vitulus tuus Samaria, iratus eſt furor meus in eos; uſquequo non poterunt emundari?* At verò quænam, obſecro, cauſa erat, quòd peccati hujus expiatio tam difficilis eſſet, cum tamen conſtet, pietatem divinam omni humana iniquitate longè eſſe ſuperiorem? Reſpondet Deus per os ejuſdem Prophetæ: *Quia ex Iſrael eſt ipſe, artifex fecit illum, & non eſt Deus*; ambo enim vituli, tam is, qui in Horeb, quàm qui in Dan, & Bethel erecti fuerant, opera erant manuum eorundem hominum, qui illos adorabant, quique omne ſtudium ſuum in illis fundendis poſuerant; de quibus proinde facilè credi non poterat, quòd ab eorundem vitulorum cultu removendi eſſent, & conſequenter nec emendandi forent. Audite Rupertum Abbatem, dicentem: *Baal, & cætera portenta dæmoniorum, ab aliis gentibus ſuſceperunt vitulum autem ut colerent, Reges Iſrael ex ſemetipſis excogitaverunt, & in illo ſcelere omnes perſeveraverunt; unde in Oſea cum dixiſſet Dominus de Regibus & principibus illis: Vſquequo non poterunt emundari? continuò cauſam iſtam ſubjunxit: Quia ex Iſrael ipſe eſt, artifex fecit illum, & non eſt Deus; ſubauditur, vitulus, de quo præmiſerat: Projectus eſt vitulus tuus Samaria; & eſt ſenſus: Idcircò Reges & Principes Iſrael non poſſunt emundari, ſive revocari a cultu vituli, quia non per ignorantiam in illo peccant, ſed per malitiam; & non ab exteris gentibus decepti, cultum ejus ſuſceperunt, ſed a ſemetipſis excogitaverunt.*

Peccatum deliberatè commiſſum non meretur veniam.

Jer. 21. 12.

Oſe. 8. 4.

Iſraelitæ à colendo vitulo difficilius revocantur, quia per malitiam in illo peccaverunt.

Ruper. Abb. lib. 5. de vict. ver. c. 1.

7 Quando facer textus de duobus illis à Jeroboam fuſis vitulis loquitur, non ſine myſterio dicit: *Excogitato conſilio fecit duos vitulos aureos*. Illa namque opera, quibus ſe quiſpiam ex induſtria, labore, conſilio & deliberatione occupat, affectum quoque noſtrum abſorbent; ac proindè nequaquam mirum eſt, quòd peccata malitiæ, quæ præmeditatè committuntur, amorem noſtrum ſibi rapiant, adeòque difficulter à corde noſtro eradicentur, & in deteſtatione habeantur.

3. Reg. 12. 28. Facta ex induſtria abſorbent affectum.

DIS-

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

De peccatis per malitiam commiſſis, deque illorum gravitate, & ſuppliciis, per quæ puniuntur.

THEMA.

Filii hominum, uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Pſal. 4. v. 3.

Gloſſ. ord. Chryſoſt. ib. in Gloſſ.
2. Reg. 21. 8. Miratur David ſectantes iniquitatem.

1 REgius Pſaltes divinarum legum prævaricatores graves corde appellat: *Gravi autem corde ſunt*, inquit Gloſſa, *qui ad plumbeum talentum, iniquitatem in corde inſidentem habent*. Chryſoſtomus ab eadem Gloſſa citatus, ait: *Filii hominum, qui vivunt in improbitate*. Rex David, quamvis ſederit *in cathedra ſapientiſſimus*, capere tamen non potuit, qua ratione poſſibile ſit, quòd homines cor adeò ponderoſum, & grave habeant, ut intra illud amori & affectui peccati aditum pandant; imò illud ſtudioſè ſectentur, & inquirant: & ideò ait: *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Peccatores enim totum cor ſuum in dilectionem bonorum terrenorum, fallacium, & falſorum expandunt; unde Dionyſius Carthuſianus ait: *Diligitis vanitatem, id eſt, temporalia iſta vaniſſima, quæ dum plus amantur, quam Deus, vaniſſima ſunt, quia mentem a ſummo bono avertunt*; ex qua averſione peccatum, quod eſt averſio à Deo, & converſio ad creaturam, ſubſequitur. Et hoc eſt, quod neque Jeremias, de populo electo loquens, intelligere poterat, dum ait: *Quare averſus eſt populus iſte in Hieruſalem averſione contentioſa? apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti*; ubi Dionyſius Carthuſianus per ly *mendacium, carnalia oblectamenta* intelligit, *quæ felicitatem quandam promittunt amanti, ſed fallunt*. Inordinatio autem, quæ in prædicto Pſalmiſtæ verſu damnatur, in duobus illis verbis præcipuè conſiſtit, ſcilicet, *diligitis, quæritis*. Quòd enim nonnunquam in peccatum labamur, ſed cum noſtra diſplicentia, malum quidem eſt, ſed tamen excuſationem admittit; at verò malitia, quæ damnatur, eſt, quando peccata à nobis omni ſtudio & induſtria quæruntur, amantur, & grata habentur. S. Iſidorus proinde, in hac de peccato materia, nonnullos diſtinguit peccati gradus, inquiens: *Gravius eſt infirmitate, quàm ignorantia quenquam delinquere, graviuſque induſtria, quàm infirmitate peccare: Induſtria namque peccat, qui ſtudio, ac deliberatione mentis malum agit; infirmitate autem, qui caſu, vel præcipitatione delinquit; nequius autem, & de induſtria peccant, qui non ſolum non bene vivunt, ſed adhuc & bene viventes, ſi poſſunt, a veritate divertunt*. Didacus Stella ingenioſè obſervat, dicens: *In veteri lege dans Dominus remedia peccatorum, in Levitici libro tradit ſacrificium pro his (capite 4.) qui ex ignorantia peccant, & quomodo peccatum eorum expiandum ſit; ſimiliter de peccatis ex fragilitate, & aliis; ſed nihil agit de peccatis malitia*. Ratio autem, cur Deus (qui omnia providet, omnibuſque proſpicit) oblationes & ſacrificia pro expiando malitiæ peccato non præſcripſerit, nec determinarit, ſequens ab illo adducitur: *Nullus deberet adverſus tam pium patrem ſtudioſè peccare, ideo nullum ſacrificii genus inſtitutum legimus, licèt fuerit, pro expiatione illorum, qui ſua ſponte in vitia prolabebantur, ſed illi Magiſtratui puniendi relinquebantur; ſicut enim Dominus, ut videtur, ſua ſponte non caſtigat, ſed coactus, ita nemo deberet eum ſua voluntate offendere. Quà in re conſiderandum eſt, quam gravia ſint peccata ex ſtudio commiſſa, quibus ante legem nullum ad expiandum inſtitutum legimus ſacramentum, aut ſacrificium. Filii hominum uſquequo gravi corde?* S. Auguſtinus proinde ait: *Amor meus, pondus meum*. Cor Deus, velut opus manuum ſuarum, tali cum architectura in homine creavit, ut in parte ſuperiori ſpatioſum ſit, apertum & dilatatum; ex parte verò inferiori ſit anguſtum, & ſtrictum, adeò ut quaſi terminetur in punctum. Quonam verò fine Deum illud tali ſymmetria creaſſe exiſtimatis? *Omnia certe in menſura, & numero, & pondere diſpoſuit*, ut Sapiens inquit; ac proindè unicuique homini per hoc inſinuare voluit, quòd cor uniuſcujuſque hominis verſus cœlum ſuumque Creatorem, nec non alterius vitæ bona dilatandum ſit; id eſt, quòd hæc omnia grandi amore & affectu ſint proſequenda; econtrà verò ad bona terrena anguſtum & ſtrictum eſſe debeat: unde S. Philippus Nerius dicere ſolebat, quòd quantum amoris creaturis impenditur, tantumdem Creatori adimatur; unde fit, quòd refrigeſcente hoc igne, iniquitas multiplicetur: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas*. Quænam igitur eſt hæc inordinatio, quòd in corde noſtro, infinito peccati ponderi ſponte & ſtudioſè detur aditus? *Vſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, ut quid quæritis mendacium?* Nunquid ut à vobis in fugam pellatis primam, & æternam veritatem, ſempiternamque beatitudinem? Quòd ſi dicas, nos è terra, & luto hoc fragili eſſe plaſmatos: (*lutea vaſa portantes, quæ faciunt invicem anguſtias*) ac proindè *neminem mundum à ſorde reperiri*; mox tibi reſpondebo cum Magno Gregorio, dicente: *Hoc inter peccatum diſtat, & crimen, quod omne crimen peccatum eſt, non tamen omne peccatum crimen; & in hac vita multi ſine crimine, nullus vero eſſe ſine peccato valet: unde & prædicator Sanctus, cum virum dignum gratia ſacerdotali deſcriberet, nequaquam dixit: Si quis ſine peccato, ſed, ſi quis ſine crimine eſt. Quis vero eſſe ſine peccato valeat, cum Joannes dicat: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt? In qua videlicet peccatorum & criminum diſtinctione penſandum eſt, quia nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt. Vnde Job crimen luxuriæ definiens, ait: Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, quia nimirum reatus hujus facinoris, non ſolum uſque ad inquinationem maculat, ſed uſque ad perditionem vorat*. Aliam quandam ſuper hunc textum S. Jobi: *Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo*, in eodem S. Doctore invenio doctrinam, his verbis expreſſam: *Sciendum eſt, peccatum tribus modis committi; nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut ſtudio perpetratur. Et gravius quidem infirmitate, quam ignorantia, ſed multo gravius ſtudio, quam infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccaverat, cum dicebat: Qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus; ſed miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. Petrus vero in infirmitate peccavit, quando in eo omne robur fidei, quod Domino perhibuit, una vox puellæ concuſſit; & Deum, quem corde tenuit, voce denegavit. Sed quia infirmitatis culpa, vel ignorantia eo facilius tergitur, quo non ſtudio perpetratur, Paulus quæ ignoravit, ſciendo correxit, & Petrus mortuam, & quaſi areſcentem jam radicem fidei, lachrymis rigando ſolidavit. Ex induſtria vero peccaverunt ii, de quibus ipſe per ſe Magiſter dicebat: Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo: Et paulo poſt: Et viderunt, & oderunt me, & Patrem meum. Aliud eſt enim bona non facere, aliud bonorum odiſſe doctorem, ſicut aliud eſt præcipitatione, aliud deliberatione peccare: ſæpe enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen conſilio & deliberatione damnatur*. Abulenſis, poſtquam inter peccata negligentiæ, & deliberationis oſtendiſſet differentiam, in hæc verba ſubjungit: *In hoc conſiſtit peccatum ex malitia, cum aliquis peccat, & ideo peccat, ut alteri malum agat; & ſi quis alteri invideat, ut eum aut bona ſua demoliri conetur*. Veruntamen paulò poſt ad propoſitum noſtrum meliùs ſubdit: *Differt a peccato per paſſionem facto, ideo oportet, ut cum aliquis ſecundum malitiam peccat, quod non ſit ibi aliquod incitamentum paſſionale, ſed pura voluntas, ſecluſa omni ignorantia & paſſione,* ideo

Dion. Carth.
Jerem. 8. 7.
Dion. Carth.
Explicatio Thematis.
S. Iſid. lib. 2. Sentent. c. 17. Gradus peccati explicantur.
Did. Stell. in c. 14. Lucæ.
In veteri lege pro peccatis malitioſe commiſſis nullum fuit ordinatum remedium.
Sapient. 11. v. 21.
Matth. 24. 12.
S. Greg. lib. 21. mor. c. 9.
Diverſitas inter peccatum & crimen.
S. Greg. lib. 25. [illegible]. Peccatum tribus modis committitur.
Peccavit Paulus ignorantia.
Petrus infirmitate.
Judæi ex induſtria.
Abul. q. 1. in Levit. c. 4.

ideo danda eſt regula generalis, quod in peccato ſecundum malitiam ſolum ſunt duo principia, ſcilicet intellectus, & voluntas; & non præcedit aliquid alterum ad monendum iſta. Demum verò ita concludit: *Ex quo ſequitur, quod quamvis omne peccatum voluntarium ſit, nullum tamen ita voluntarium eſt, ſicut peccatum per malitiam; quoniam in peccato ſecundum malitiam ſolum operatur aliquid per intellectum & voluntatem, ideo voluntas ibi liberrima eſt.*

2 Apoſtolus ad Romanos, illorum deſcribens malitiam, qui lumini naturæ & notitiæ acquiſitæ, qua verum Deum à falſis numinibus diſcernere poterant, non cooperantes, permittuntur à Deo, ut inordinatis deſideriis ſuis in prædam cadant; eoſdem vocat *repletos omni iniquitate, & malitia.* At verò dices fortaſſis: idem eſſe videtur peccatum, quod malitia, quia peccatum centrum eſt omnis iniquitatis. Reſpondeo igitur, quòd in Græco legatur, *inveteratum vitium*, quod epithetum Ambroſius Catherinus ſic explicat: *Cum quis de induſtria requirit, etiam laborans, malè agere: & eſt proprium diaboli epitheton, à quo in oratione Dominica petimus liberari, dicentes: Sed libera nos à malo.* Hoc autem poſterius, pejus eſt ſtatu peccati, eſtque idem, ut Pſalmiſta declarat, quod in *cathedra peſtilentiæ ſedere*; ait enim Regius Vates: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Quænam verò ſit hæc tam abominabilis cathedra, Sanctus Gregorius declarat, inquiens: *In cathedra peſtilentiæ ſedere, eſt, & ex ratione mala diſcernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quaſi in perverſi conſilii cathedra ſedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, ut adimplere malum etiam per conſilium conetur.* Unde benè Didacus Stella monet: *Adverte, ſi jam tibi ſit peccandum, ut non de induſtria, ſed caſu peccare videaris.* Idem quoque author conſiderat, quòd cum DEUS, poſt primorum Parentum noſtrorum tranſgreſſionem, ambos in judicio conveniens, illos proceſſaret, utrumque interrogarit, & examinarit; ſerpentem verò nec verbis correxerit, nec interrogarit, ſed ſine ullo examine ei maledicens, ipſum condemnarit. En verba prædicti Authoris: *Dominus arguit Adam, & quæſivit ab eo de peccato, & etiam correxit mulierem, quia peccaverant; ſed ſerpentem nihil interrogavit*: moxque cauſam illius ſubdit, inquiens: *Quoniam peccatum, quod ex malitia procedit, nihil habet, quod illud poſſit excuſare aut ſuffragari.*

Rom. 1.

Catherin. ib. Quærere malè agere eſt epitheton diaboli.

Pſ. 1.

S. Greg. p. 3. paſt. adm. 13. Quid ſit ſedere in cathedra peſtilentiæ.

Did. Stell. in c. 14. Luc.

Quare ſerpens ſine examine fuerit damnatus.

3 Nemo ignorat, quòd per Babyloniam in ſacris litteris nidus quidam & centrum omnis iniquitatis intelligatur; hæc autem Babylonia à peccato malitiæ primam ſuam traxit originem, utpote quod prima illius jecit fundamenta: quod evidenter probari poteſt: Impii namque illi turrim illam cœperunt erigere, quam ad cœlum uſque extollere intendebant, ut exindè Altiſſimo DEO bellum indicerent; ex verbis autem, quæ ſacer Chroniſta, DEUM in hac occaſione locutum fuiſſe ſcribit, clarè ſatis deducitur, rebelles iſtos excogitato, & benè deliberato conſilio, cœlum impugnare voluiſſe: ita enim DEUS locutus fuiſſe legitur: *Ecce unus eſt populus, & unum labium omnibus: cœperuntque hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant.* Mirus profectò eſt hic loquendi modus, quo DEUS hanc turrim, in magnam ſatis ſublimitatem deductam, *cogitationes* appellat. Quod ipſum certus quidam Interpres advertens, quærit: *Prætolſam tam turrim ac arcem, quatuor millia jam paſſus altam, cogitationem vocat? Quare non potius fere abſolutum opus appellat? An quia inceptum opus, & non abſolutum, non operis, ſed mero cogitationis meretur elogium? Plena enim, ac perfecta operis executio, opus dicitur; inchoatio autem operis, non opus inceptum, ſed cogitatum appellatur.* Verùm relicto ſenſu litterali, ad moralem tranſeamus, quem nobis D. Chryſoſtomus his inſinuat: *Ecce, quomodo monſtravit malitiæ eorum excellentiam.* Quidnam verò prædictus Sanctus Doctor his verbis dicere voluerit, idem citatus Interpres clariùs ſpecificat, dum ait: *Inſignis malitiæ excellentia eſt, cum facinus altè cogitatum, conſultè meditatum, atque ex condicto patratum eſt: Cum ſcelus ob meditatæ malitiæ excellentiam, cogitationis nomine deſignatur, tunc ejus patratores, non homines, ſed filii Adam, propter malitiæ præſtantiam, nominantur.* Cum igitur hoc peccatum Babyloniam erexerit, ejus incolæ variarum linguarum, & diſperſionis pœna caſtigati fuere; ait enim ſacer textus: *Diviſit eos Dominus ex illo loco in univerſas terras.* Sanctus Jeremias Propheta ait: *Et non poterat Dominus ultra portare, propter malitiam ſtudiorum veſtrorum*: quaſi diceret: ideò ad condignas illis pœnas infligendas ſe accinxit. At verò qualenam fuit illud ſupplicium, quod Deus illis immiſit? Subdit idem Propheta: *Et facta eſt terra veſtra in deſolationem, & in ſtuporem, & in maledictum.*

Per Babyloniam intelligitur mundus iniquitatis.

Gen. 11. 6.

Deus vocat turrim Babyloniam cogitationes.

Chryſoſtom. Hom. 30. in Gen.

Jerem. 44. 22.

4 Demoſthenes in oratione quadam ita ſcribit: *Facit aliquis injuriam prudens? Iratæ leges, infeſti Judices, pœna in eum conſtituta. Peccavit aliquis imprudens, & invitus? Huic venia datur, non ſupplicium quæritur.* Eundem quoque ſtylum divina juſtitia obſervat: habet enim compaſſionem, ſuamque exercet miſericordiam cum illis, qui ex ignorantia, fragilitate, vel impetu paſſionis eum offendunt: at verò inexorabilis efficitur, & ingenti cum ſeveritate caſtigat illos, qui data opera, volentes, & ſcientes, divinas ejus leges tranſgrediuntur.

Demoſth. ora. pro Creſiphon. Deus quandoque miſericordiam, quandoque exercet juſtitiã.

5 Sanctus Bonaventura peccatum in Spiritum Sanctum his verbis deſcribit: *Peccatur in Spiritum Sanctum ex malitia certa, hoc eſt, quando voluntas poteſt & ſcit reſiſtere alicui malo, & tamen ex ſola malitia illud eligit.* Idem Seraphicus in diſcurſu ejuſdem ſermonis ſubdit: *Peccatum in Spiritum Sanctum procedit ex libera & improba voluntate liberi arbitrii, & directè impugnat gratiam Spiritus Sancti; & ideò non habet colorem excuſationis, quia quantum eſt de ſe, directè eſt impugnativum & medici, & remedii, per quod fieri habet remiſſio peccati. Peccatum in Spiritum Sanctum dicitur irremiſſibile in hoc ſæculo, & in futuro, non quia dimitti non poſſit, ſed quia rarò aut vix dimittitur in hoc ſæculo, quantum ad culpam, aut in futuro, quantum ad pœnam.* Similem quandam doctrinam ejuſdem Seraphici Doctoris, ſuper cap. 12. Lucæ ſcribentis, deſcriptam reperio; nam ſuper illa verba: *Ei autem qui in Spiritum blaſphemaverit, non remittetur*; ita ſcribit: *In Spiritum Sanctum blaſphemat, qui ex certa malitia veritatem impugnat; de tali dicitur, quod non remittetur; non quia talis nunquam conſequatur remiſſionem, ſed quia ineptus eſt ad remiſſionem, eo quod peccatum illud nullum habeat excuſationis colorem. Unde Richardus: Blaſphemat quidam ex coactione, & hic peccat in Patrem; alius ex deceptione, & hic in Filium; alius ex ſola malignitate, & hic in Spiritum Sanctum. Eſt autem in hoc genere ſceleratiſſimum, in quo malitia crevit ad ſummum, quando quis in vituperiis DEI delectatur. Ex hoc ergo, quod hoc malum nihil videtur habere in ſe excuſationis, nihil videtur recipere remiſſionis. Ineptus etiam eſt ad remiſſionem, quia impugnat divinam gratiam, per quam præparatur quis ad pœnitentiam.*

S. Bonav. to. 7. l. 5 comp. Theol. verit. c. 29. Quænam ſint peccata in Spiritum Sanctum.

S. Bonav. in c. 12. Luc. Peccatum in Spiritum Sanctum non remittitur.

6 Unum ex atrocioribus ſuppliciis, quæ à ſexies mille & ſeptuaginta annis, id eſt, quamdiù hic ſtetit mundus, à divina juſtitia hominibus immiſſa fuerunt, fuit univerſale diluvium, quod totum inundavit mundum, & univerſum ſubmerſit genus humanum, ſola excepta Noe familia: Certum verò eſt, diluvium hoc immiſſum fuiſſe ad caſtiganda peccata malitiæ, tametſi illa ex fragilitate carnis fuerint commiſſa: *omnis quippe caro corruperat viam ſuam.* Verum obſervetis modum, quo idipſum evidenter probatur. Etenim homines, quotquot erant viventes, jam à centum præcedentibus annis à Noe intellexerant, à DEO apprehenſum fuiſſe flagellum, quo irrogatam ſibi ab hominibus injuriam vindicaret; & tamen ſurdi ſemper & contuma-

Propter peccata malitioſa venit diluvium.

Gen. 6.

Digitized by Google

tumaces permanſerunt; & ideò inquit ſacer textus: *Videns DEVS, quod multa malitia hominum eſſet in terra; cuncta enim cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore*; quibus verbis obſtinatio & contumacia hominum illius temporis ita efficaciter innuitur, ut ſignificantiori phraſi exprimi non potuiſſet; nam ut Chryſoſtomus ait: *Verbum, cogitatio, multum momenti in ſe habet: non enim ex ſurreptione hoc illis accidit, ſed in corde cogitant, & hæc per ſingulas horas volvunt, in his ſtudium ſuum collocant, & neque ſemel, & iterum vel fortuitò ſupplantati a peccato, à malitia ſibi temperant; ſed diligenter eam exercent, & mala operantur, hoc eſt, magno ſtudio, nihil obiter, nihil negligenter ab eis fit, neque brevi tempore, ſed omnibus diebus omnem ſuam vitam in hoc impendunt. Vidiſti malitiæ immanitatem? Vidiſti, quomodo dedita opera fecerunt, diligenter omnia mala operantes?*

Chryſoſt. Hom. 22. in Gen.

Deteriora ſunt peccata quæ fiunt ex aſtutia.

7 Univerſa mala culpæ & pœnæ, quæ hactenùs ſuper terram immiſſa fuerunt, & quæ deinceps ad finem uſque ſæculorum eandem inundabunt, à peccato originali primorum noſtrorum parentum, ab aſtutiſſimo inferni ſerpente tentatorum, peſſimam ſuam habuerunt originem. At verò obſervaſtiſne aliquando conſilii ſui machinam, qua lapſum illorum ordītus fuit? Nimirùm iiſdem, quòd ſimilem boni & mali ſcientiam, qualem Deus habebat, acquirere ſibi poſſent, perſuaſit, dicendo: *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum*. At verò dices fortaſſis: num igitur aſtuto huic tentatori alia ad proponendum deerant motiva? Certum eſt, quòd alia illi non defuerint; ſed audiamus Oleaſtrum hac de re ita ſcribentem: *Cogitavi ſæpius apud me, quare tantoperè ſuadere niteretur dæmon homini appetitum ſcientiæ boni, & mali, aut aſtutiam & calliditatem. Iſtuc enim tendere videntur verba ejus, ut ſcilicet ſimplicem callidum faceret & aſtutum. Noverat quippe maligniſſimus inſidiator, nulla eſſe deteriora peccata, quàm quæ ex aſtutia & malitia fiunt. Ideo voluit homines de cætero ex malitia peccare, ut minus digni venia eſſent, quàm ſi ſimplicitatem prætenderent, aut infirmitatem. Sed ſerpens erat callidior*; qui proindè malitiam priùs Evæ inſeruit, poſtea verò hac uſus eſt ad eundem effectum penès Adamum, & utrique perſuaſit, prohibitionem pomi eo ſolùm fine factam fuiſſe, ut divina hac ſcientia, nec non ſimilitudine & æqualitate cum Deo privarentur; idque artificioſè præſtitit, ut majori cum malitia, impoſitam illis tranſgrederentur prohibitionem: *Voluit enim, eos de cætero ex malitia peccare, ut minus digni venia eſſent*.

Oleaſt. in c. 3. Gen.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui ex certo ſtudio, & præmeditatione, non verò per ignorantiam, vel paſſionem peccant, diſſeritur.

THEMA.

Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, aſtitit omni via non bonæ, malitiam autem non odivit. Pſal. 35. v. 5.

Vt contemplatione meditatur res ſpirituales, ita carnalis carnales.

1 PEccatum, quod *malitia* appellatur, ſignificantioribus verbis exprimi non poterat, quam hiſce: *Iniquitatem meditatus eſt*. Etenim contemplativus in meditatione ſua res ſpirituales ruminat, de illis diſcurrit, atque ex iiſdem varios interiores amoris, compunctionis, humilitatis, conformitatis voluntatis ſuæ cum divina, patientiæ, aliarumque ſimilium virtutum excitat actus; eſtque intellectu, affectu, & corde ſuo illi puncto totaliter intentus, quod ſibi in meditatione ſua conſiderandum propoſuit. Idem quoque facit peccator, qui non per fragilitatem, & ex ſubreptione, ſed per malitiam, & ex propoſito Deum offendit; etenim in ſecretioribus penetralibus ſuis quietè ſe collocat (licèt cum propriæ conſcientiæ inquietudine) ad excogitanda media, quibus ad objectum concupitum pertingere poſſit; hoc enim fine

Quid ſit meditari iniquitatem in cubili.

componit literas amatorias, præparat donativa, inſtruit mediatrices, cunctaſque alias tentat vias, quibus ad exſatiandum effrænem appetitum carnis poſſit pervenire; & hoc eſt, quod Pſalmiſta in verbis aſſumpti thematis dicere voluit, dum ait: *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo*. Sanctus Auguſtinus notans ly *aſtitit*, ait: *Perſeveranter peccavit; unde & de quodam pio, & bono dicitur: Et in via peccatorum non ſtetit. In cubili ſuo meditatus eſt, id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *in corde ſuo, & hanc meditationem ad effectum perduxit, quoniam aſtitit omni via non bonæ, id eſt, omni operationi iniquæ adhæſit*. Forſitan Dionyſius Carthuſianus hanc interpretationem à Doctore Angelico didicit, qui ait: *In cubili ſuo, id eſt, in corde ſuo; vel in cubili, id eſt, quando ſtat in ſecreto*; adducitque textum illum Sapientis: *Cogitatio ſtulti, peccatum eſt*. Priùs tamen ante omnes alios Sanctus Hieronymus hunc verſum ſic expoſuerat: *In cubili, id eſt, in cordis ſecreto, in quo compungi debuit, iniquitatem meditatus eſt; malitiam non odivit, ſed dilexit, quia non ſolum illam non oderant, ſed amplexati ſunt*. Aptiùs tamen quovis alio expoſitore Gloſſa textum illum ſic interpretatur: *In cubili, id eſt, in corde, in quo ſibi complacent opera mala, & hoc eſt, aſtitit omni via, cum ſtudio, & mora, invenit quidem, & ſcivit eſſe mala, ſed tamen non odivit*. Porrò hic Pſalmus, quoad ſenſum litteralem à Lyrano, de perſecutione à Saule contra innocentem Davidem mota, explicatur; hujus enim peccatum non fuit fragilitatis, ignorantiæ, negligentiæ, vel paſſionis, quia fuit odium, diuturno tempore inveteratum: *Doloſè egit, ſcilicet cum David, faciens eum generum ſuum, ut ſic occideretur gladio Philiſtinorum*. Filiam namque ſuam ei dare in uxorem quidem promiſit, cum hac tamen conditione, ut prius centum Philiſthæorum præputia coram ſe adferret. In qua ſtrage ſperavit, licèt fruſtra, eum ab hoſtibus vita exuendum eſſe: *Præterea cum non potuit occidere latenter, ac doloſè gladio Philiſtinorum, perſecutus eſt eum patenter, manifeſtans odium, quod conceperat contra ipſum. Verba oris ejus iniquitas, & dolus, quando ſuaſit Ionathæ, de quo confidebat David, ſicut de ſeipſo, quod adduceret David, ut moreretur*. 1. *Reg*. 20. *Noluit intelligere, quia cum Ionathas innocentiam David allegaret, Saul intelligere noluit; ſed magis indignans, Ionathan lancea percutere voluit. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, quia de nocte vigilans, cogitabat, quomodo poſſet David capere, & eum occidere. Aſtitit omni via non bona, id eſt malæ, quia paratus fuit perſequi David per vias peſſimas, ſcilicet ſuper abruptas petras, quæ ſolis ibicibus ſunt perviæ, ut habetur* 1. *Reg*. 24. *Vel aſtitit omni via non bonæ, quia paratus erat omni conſilio malo acquieſcere; ideo ſubditur: Malitiam autem non odivit*. Ecce tibi igitur veram impii alicujus, per malitiam peccantis, effigiem. Eninverò quòd in ſolemnibus illis populi applauſibus, in quo mulieres tympaniſtriæ canebant: *Percuſſit Saul mille, & David decem millia*: cor ſuum ab invidia exſtimulari ſibi permiſerit, peccatum quoddam fuit ex vehementis paſſionis impetu commiſſum; at verò quòd poſtea venenum hoc in corde ſuo per tot annos foverit, illud ſemper magis magiſque adaugendo, per acceſſionem fatalis odii, adeòque truculentæ perſecutionis, non obſtante, quòd ad eum mitigandum tot officiorum à Jonatha ipſi exhibitorum genera, manſuetudo item & heroica Davidis geſta, totque aliorum interceſſiones, ſe interpoſuerint; hoc propriè malitiæ peccatum erat, per quod tandem in probroſæ mortis deturbatus fuit præcipitium, in quo regnum terrenum pariter & cœleſte amiſit.

S. Aug. ibid.

Dion. Carth. S. Thom.

Prov. 24.

S. Hieron. ib.

Gloſſ. O.

Dolus Sa. Lyran.

1. Reg. 18.

Perſeverantia Saul in peccato.

2 Davidi quoque ſeveriſſima illata fuiſſe ſupplicia leguntur, juxta vaticinium, quod ei Nathan ex parte DEI pronunciavit, quorum cauſam, quia notiſſima eſt, hic prætermus. Porrò in lib. 3. Reg. cap. 15. æterna Veritas hanc Davidi laudem attribuit, quòd ſcilicet prævaricatus non fuerit præterquam in Uriæ homicidio; ait enim ſacer textus: *Eo quod feciſſet David rectum in oculis Domini*,

Graviſſimũ peccatum David fuit, homicidium Uriæ malitioſe commiſſum.

Digitized by Google

Abul. q. 4. 3. Reg. 16.

mini, & non declinaſſet ab omnibus, quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ ſuæ, excepto ſermone Vriæ Hethæi. At verò, inquit Abulenſis: nunquid peccaverat adulterando cum Berſabea? Nuoquid numeraverat populum, io cujus erroris pœnam ſubditis ſuis peſtilentiam ſuperinduxit? Nunquid medietatem poſſeſſionum Miphiboſeth donaverat Sibæ, licèt dictum Miphiboſeth, ab impoſita ei calumnia, innocentem deprehendiſſet? Reſpoodet præfatus Doctor: *David peccavit in morte Vriæ, & iſtud fuit maximum peccatum ejus; nam propter iſtud dedit ei Dominus in pœnam, quod moreretur filius ejus, quem ſuſcepit de Berſabee: etiam quod nunquam recederet gladius de domo ſua, & ex hoc habuit cauſam defleratio Thamar filiæ David, & mors Amnon, primogeniti David. Fecit tamen præter hoc alia peccata, quæ parva fuerunt in comparatione ad iſtud.* At verò, inquies: ſi Uriæ homicidium tam ingens malum fuit æſtimatum, cur non etiam ad rigoroſum divioæ juſtitiæ examen appenſa fuit ſtrages, quam David de Nabal, & ſuis inſtituere decreverat, niſi ab Abigail id ei diſſuaſum fuiſſet? Belli duces pro nihilo ducunt, quòd militibus ſuorum exercituum præcipiant, ut ſe in aciem prælii primis hoſtium inſultibus oppoſituros collocent, licèt illos de vita ſua periclitaturos eſſe certò ſciant; ac proinde David graviter peccaſſe oon videtur, præcipiendo Joab, ut Uriam militem in acie prælii collocaret. Interpres quidam poſt recenſitum plurium peccatorum Davidis catalogum, reſpoodet, Sacram Scripturam hæc omnia peccata non tanti feciſſe, quanti homicidium Uriæ, idque, quia valdè præmeditatum, magnoque cum ſtudio & induſtria à Davide machinatum fuerat. Eo verba prædicti Authoris: *Non quia in his peccatis, quæ tanquam gravia illi imputantur, graviter non deliquerit; ſed quoniam cædes Vriæ diu meditata, & alta mente præconciliata fuit. Adulterium autem exæſtuans libidinis fervor, & nuda pulchritudinis ſubitè ſpectata blandimentum, & pariter Nabali ſtragem furor derepente conceptus, etſi à peccato non excuſant, illius tamen peccatum extenuant. At ſcelus Vriæ diu meditatum, callidè inuentum, conſilii diuturnitate moroſum, & quod præconciliata diuturnitas non excuſſit, enormiſſimum eſt, & obſtinationi ferè confine.*

1. Reg. 25.

Praxis belli Ducum.

Cædes Uriæ fuit diu præmeditata.

3 *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo.* Super hæc verba Sanctus Ambroſius ita ſcribit: *In cubilibus compungere nos debent noſtra peccata, non in ipſis delinquenda committi, dicente Propheta: Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini.* David autem, & ad imitationem ejus omnes illi, qui à concupiſcentia ſeducta, voluptatibus carnalibus ſunt immerſi, dum in ſecretioribus penetralibus iis fruuntur, oon ſolùm de iis deteſtaodis, ſed & de continuandis illis, nec non adinveniendis mediis, quibus ad fioem ſuum pertingere poſſiot, ſtudiosè cogitant; ac proindè David, ut majori cum ſecuritate Berſabeam poſſidere poſſet, modum excogitavit, quo Uriæ per hoc ſtratagema vitam mortalem eriperet.

S. Ambr. ib.

Peccatores agunt contra hoc monitum David, in cubilibus veſtris compungimini.

4 *Iniquitatem meditatus eſt.* In principio Prophetiæ Iſaiæ, DEUS contra populum Iſraeliticum, ſe contumaciter cootemnentem, hiſce verbis lamentatus fuiſſe legitur: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: dereliquerunt Dominum, blaſphemaverunt Sanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum. Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis, uſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas.* Et paulò poſt Judææ prædicit: *Deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion, ſicut umbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario.* At verò vultiſne ſcire hujus tam deplorabilis lamenti, & flagellorum prædictorum cauſam? Audite illam à Ruperto Abbate his verbis traditam: *Ac ſi dicat: Non peccatis per infirmitatem, non erratis per ignorantiam; ſi ita eſſet, ſcirem, unde vos percutere deberem, invenirem, quæ plaga vos caſtigare poſſem. Planta pedis opus exterius; vertex rationis, dignitas intus intelligitur: cum ergo quis per malitiam peccat, velut illi, cum dicerent: In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia, cum ſcirent, quod in digito DEI ejiceret, rectè dicas, quia à planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. Igitur in quo percutiam vos? nempe hujuſmodi inſania non remittitur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Didacus Stella ſuper Lucam ſcribens, ait: *Admonendi ſunt, qui in culpa ex conſilio ligantur, quatenus prævida conſideratione perpendant, quia dum mala ex judicio faciunt, & propoſito malo, & malitia peccant, quòd diſtrictius contra ſe judicium accendunt, ut tantò eos durior ſententia feriat, quantò eos in culpa arctius vincula deliberationis ligant.* Idem ſupracitatus Rupertus, alio in loco, ſuper illa verba: *Non requirat eum DEVS deſuper*, ita ſcribit: *Ac ſi dicat: Hominem quidem, qui ex infirmitate in culpam aliena malitia cecidit, requirat, id eſt redimat; eum autem, qui nihil infirmum ex carne geſtans, ſuperbiendo, propria malitia corruit, non requirat, id eſt, non redimat; & non illuſtretur lumine, id eſt, nunquam priſtini ſtatus lumen recipiat.* Porrò quanta ſit gravitas peccati, ex malitia, & cum ſcientia, cognitione, deliberatione & ſtudio commiſſi, ex ſequenti ab Epiſcopo Abulenſi tradita regula liquere poteſt: *Magnitudo peccati, vel boni operis, attenditur per hoc, quod aliquis adhæret illi ex corde ſuo multum, vel parum; ideo maximus cultus, quem homo Deo exhibere poteſt, eſt, quod ex toto corde ſuo diligat eum, vel ex toto corde vigilet ad cuſtodienda mandata eius; ſic patet, cum dixit Deus de David: Cuſtodivit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo. Ita ergo quando quis toto deſiderio ſuo adhæret alicui operi nefario, eſt peccatum graviſſimum.* Paterculus de aotiquis Romanis, qui Rempublicam multis ſæculis ſapientiſſimè gubernarunt, ita ſcribit: *Romani veteres magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum, factaque ad conſilium dirigebant, & quid, non in quantum admiſſum foret, æſtimabant.*

Iſa. 1.

Dei querela contra Iſraelitas.

Rup. Abb. l. 1. in Iſ. c. 4.

Did. Stell. in cap. 14. Luc.

Rup. Abb. l. 1. in Joh. Pœna malitioſi.

Abul. q. 15. in c. 14. l. 3. Reg.

Regula metiendi gravitatem peccati.

Paterc. l. 2. c. 2.

5 *Iniquitatem meditatus eſt.* David poſt recuperatam in virtute pœnitentiæ DEI amicitiam, & familiaritatem, totum ſe ejus patrocinio commiſit; ac proinde Pſalmum 90. hiſce verbis eſt exorſus: *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione DEI cœli commorabitur; dicet Domino, Suſceptor meus es tu, & refugium meum, DEVS meus ſperabo in eum.* Specificat quoque, quæ in re ſpem ſuam poſitam haberet, ſcilicet ne in inimici infernalis retia, & laqueos incidat; unde ait: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium;* & paulò poſt ulteriùs progreditur, oſtendendo, qualiter ſub protectione DEI peccata malitiæ evaſurus ſit; ait enim: *Scuto circundabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris.* Circa quæ verba audiamus Bedam, ad propoſitum noſtrum in hæc verba ſcribentem: *Sciendum, quod quiſquis ignoranter peccat, quaſi in nocte peccat; qui vero ſcienter peccat, quaſi in die peccat: per timorem itaque nocturnum, levis tentatio intelligitur, quæ fit in ignorantia, quia per nocturnum ignorantia intelligitur, per timorem vero levis; quia quamdiu malum aliquod timetur, non tantum patitur aliquis, ſicut quando infertur. Per ſagittam volantem in die, levis tentatio, quæ in ſcientibus fit, deſignatur; per diem quidem ſcientes, per ſagittam vero levis tentatio:* ab hiſce igitur ſagittis, ab hiſce, inquam, tentationibus à Deo defendimur, quamdiu ſub ipſius patrocinio conſtituti ſumus.

Pſal. 90.

Qui peccat ignoranter de nocte peccat, qui ſcienter, quaſi de die.

Beda.

6 *Iniquitatem meditatus eſt.* Quænam inter peccatum malitiæ, & peccatum caſualiter, & per accidens, ſive ex ſubreptione commiſſum, intercedat differentia, ex ſequenti facto, à Plutarcho deſcripto colligitur. Refert enim, quòd cum Dionyſius tyrannus ſenior intellexiſſet, qualiter à duobus adoleſcentibus, bonam ejus famam per maledicentias & detractiones apud populum dilacerantibus, peſſimè traductus fuiſſet, utrumque juvenem circa veſperam invitarit ad cœnam ſuam; in qua obſervans, quòd unus illorum liberaliter biberet, alter verò ſa-

Plutarch. in Apoph. Reg. & Imp. Hiſtoria de Dionyſio tyranno.

tis

tis temperatè vino uteretur, illum, qui ſe vino ingurgitabat, ſine caſtigatione aut pœna liberum dimiſit, utpotè quem viderat non eſſe ſui ipſius gubernandi capacem, propter ebrietatem; ac proinde non peccaret per voluntatem, ſed per accidens: alterum verò morte punivit; quia enim illum ſobriè viventem notarat, exinde arguebat, quòd is famam ſuam, non ex ſubreptione, ſed ex matura deliberatione & malitia dilaceraſſet. Inveni penès quendam fide dignum ſcriptorem citatam ſequentem propoſito noſtro aptiſſimam S. Paulini ſententiam, dicentis: *Criminoſius eſt, peccatum excogitare, quam facere*. Cujus ratio eſt, quia peccatum ſæpè, & ut plurimùm, fragilitatis & infirmitatis humanæ ſolet eſſe abortus, & in hoc caſu excuſationem admittit: at verò quando eſt partus malitiæ, id eſt peccatum præmeditatum, volitum præcedenti ſtudio, induſtria, & ſolicitudine commiſſum, tunc nullam meretur excuſationem aut patrocinium.

Criminoſius eſt peccatū excogitare quam facere.

7 *Iniquitatem meditatus eſt, &c.* Enimverò quòd Hebræorum turba, quæ quinque diebus antea in honorem Chriſti cum jubilo acclamaverat, *Hoſanna*, ſubitò mutata voce vociferari cœperit: *Tolle, tolle, crucifige*, nihil eſt mirum, quia Sanctus Matthæus, de optione Hebræis à Pilato oblata: *Quem vultis, dimittam vobis? Barrabbam, an IESVM?* differens claris verbis dicit: *Principes ſacerdotum, & ſeniores perſuaſerunt populis, ut peterent Barrabam, IESVM vero perderent*. Et verò licèt nulla dari poſſit major volubilitas, & inconſtantia, quàm plebis, utpotè quæ non per diſcurſum & conſilium gubernatur; hoc tamen pro ſacerdotibus, Principibus Synagogæ, & aliis, non militat, de quibus legimus: *Mane autem facto, conſilium inierunt omnes Principes ſacerdotum, & ſeniores populi, adverſus IESVM, ut eum morti traderent*. Nam, ut Origenes verba illa: *Mane autem facto*, notans, ſcribit: *Qui in tenebris, & nocte offendit, venia dignus eſt; qui autem in die clara offendit, nunquam poteſt excuſare errorem, quaſi continentem ſe, maximè quando habens in ſe lucernam corporis, offendit; ſed incontinentiam ſuam. Hoc autem diximus, oſtendentes, quoniam Chriſti quidem diſcipuli in nocte ſcandalizantur, ſecundum quod Dominus eis prædixit: Omnes vos ſcandalum patiemini in nocte hac, & quia Petrus ante galli cantum ter denegavit. Qui autem conſilium accipiunt contra Ieſum, omnes Principes, & ſeniores plebis, mane facto, in lumine peccant, id eſt, ſcientes; ſecundum quod ſcriptum eſt de hoc conſilio: Quoniam conſiliati ſunt ex conſenſu in unum, ſicut ſcriptum eſt in Pſalmis, ut morti traderent Chriſtum*. Quòd igitur Filium Dei morti tradiderint, peccatum malitiæ utique fuit.

Matt. 27. 20.

Præmeditatio Judæorū contra Chriſtum.

Matt. 27. v. 1.

Orig. tr. 35. in Matth.

8 *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo*. Ex hiſce verbis conſiderari poteſt impertinens quædam hominis perditæ ſalutis deordinatio, ſiquidem potentiis interioribus utitur, non ad meditandum, & contemplandum ſummum bonum, quo fine homini datæ fuerunt; ſed ad excogitandum modum, Deum Creatorem, ultimum finem ſuum (*creaſti nos Domine ad te*) graviter offendendum; ideò dicitur: *Iniquitatem meditatus eſt*. Non poteſt dari abuſus hoc abominabilior qui in eo conſiſtit, quòd donis, ac dotibus, & potentiis animæ, à Deo ſibi datis, in ejuſdem Dei offenſam & opprobrium iniquiſſimè utatur. *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, aſtitit omni viæ non bonæ*; ex affectu enim depravato, & peccaminoſo, ſimul ad opera perverſa & malitioſa prorupit. Deus olim in Deuteronomio populum ſuum electum (cui ſubſtituendus erat populus Chriſtianus) quænam ipſi meditanda eſſent, his verbis docuit: *Audi Iſrael: Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt. Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua; eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis, ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque conſurgens, & ligabis ea quaſi ſignum in manu tua.* Sed eheu! quam ab hujus Divini præcepti adimpletione alieni ſunt illi, qui nihil aliud meditantur, nec alteri rei ſtudent, quàm odio Dei, quod peccato cohæret? *Iniquitatem meditantur &c.* Quonam, obſecro, Rex & Propheta David (de quo Deus ipſe ait: *Inveni hominem ſecundum cor meum*) meditationem ſuam quotidie dirigebat? Audite ipſummet in Pſalm. 76. dicentem: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui: meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*; & paulò poſt ſubdit: *Et meditabar in omnibus operibus tuis*. Idem in Pſalm. 118. inquit: *Lex tua meditatio mea eſt*. Impii autem, qui ad nihil aliud attendunt, quam ut modum excogitent prævaricandi, finem illum ſortiuntur, quem Regius Vates in fine illius Pſalmi prædixit, ſcilicet: *Ceciderunt, qui operantur iniquitatem: expulſi ſunt, nec poterunt ſtare*.

Malitia deliberata eſt maximè abominabilis.

Deut. 6. v. 7. Mandatum Dei.

Spernunt illud impii.

Act. Ap. 1.

Pſ. 76. Sequunt. juſti.

Pſ. 118. v. 92.

9 *Iniquitatem meditatus eſt*. In eo ſæculo, quo Salvianus vixit, prouti ex ejus contra impios conſcriptis invectivis deducitur, Chriſtiani adeò ſtudiosè divinarum legum ſectabantur tranſgreſſiones, ut ipſemet in libro quarto *de providentia*, in hæc memorabilia verba proruperit: *Tanto conſenſu omnes peccata ſequimur, quaſi ſummi conſilii conſpiratione peccemus*. Sed quis fructus illius? In Pſalm. 7. dicitur de impio: *Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem*. Doctrina eſt Baſilii Magni ſuper hunc Pſalm. dicentis: *Quoad hujus ſententiæ ordinem, confuſaneus videtur eſſe dictionum contextus, quoniam gravidæ primum quidem concipiunt, deinde parturiunt, poſtremò pariunt. Hic parturigo primum ſortitur locum, deinde conceptio, demum partus. Cæterum ordo hic ſignificantiſſimè explicat cordis conceptionem; incontinentium enim appetitiones, nullo coercitæ fræno rationis, & inſana prorſus concupiſcentia, hominem velut œſtro quodam exſtimulantes, parturigines quædam ſunt, quod acrimoniam vehementiſſimi doloris in anima parere ſoleant*. Didimus in catena Græca inquit: *Propter malitiæ inordinationem, parturitio conceptui præpoſita eſt. Nemo autem iniquè agit, niſi prius à juſtitiæ lege deſciverit; quapropter ante iniquitatem poſuit prævaricationem*. Ludolphus Carthuſianus ſimiliter ita ſcribit: *Inordinatio littera inordinationem peccati ſignat; malus enim prius concipit voluntatem peccandi, ſecundo parturit per conatum adimplendi, tertio parit in actu peccandi*. Obſervandum quoque, quòd prius fiat mentio partus, quàm conceptionis, ad denotandum, quòd malitia peccati non proveniat ab aliis, præterquam ab ipſomet delinquente; *nemo enim læditur, niſi à ſemetipſo*. *Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo*. Ubi nota ly *ſuo* non enim hic abortus, & monſtrum illud naſci poteſt, præterquàm à corde, & voluntate, ac deliberatione peccatoris. Quotquot ſunt in cœlis Angeli, quot Dæmones ſunt in inferno, quot fuerunt, & futuri ſunt ad finem uſque mundi homines, ne quidem ad unicum peccatum inducere nos poſſent, niſi nos ipſi velimus. Porrò conceptus mulieri non contingit ex virtute ſua, ſed opera viri; neceſſe enim eſt, ut hic ſemen ſuum in mulierem transfundat: non verò ſic fit, quando de peſſimo hoc ſemine agitur; etenim de eodem peccatore dicit Pſalmiſta: *Parturiit, concepit & peperit iniquitatem; iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo &c.*

Salvian. l. 4. de prov.

Pſal. 7.

S. Baſil. ho. in Pſ. 7.

Ex Pſalmiſta præpoſterus eſt modus pariendi peccatum.

Didim. in cat. Græc.

Ludolph. ibid.

Nemo læditur peccaminosè niſi à ſeipſo.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Hi, qui lumen & notitiam Dei habentes peccant; graviter perſtringuntur.

THEMA.

Si lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Matth. 6. v. 26.

1 EX quo iniquitates, & peccata, per tenebras denotantur (*Abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis*) ſicut econtra per lucem opera bona intelliguntur; verba hujus thematis ad illos dirigi videntur, qui cum alias à Deo illuminati fuerint, & in ſancto ejus timore inculpatè vixerint, tandem ab hoc timore turpiter degenerantes, in reprobum dati ſunt ſenſum; quibus proindè meritò dici poteſt, *ſi lumen, quod in vobis erat, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt?* Si enim vita virtuoſa,

Rom. 13. 12.

Meliores & peiores unt in monaſteriis.

ſa, ſi opera perfectionis, quibus antea dediti eratis, in tenebras converſa ſunt malitiæ; quis conceptus formari poterit de ſubverſione, & inordinatione ſenſuum, laſcivorumque veſtrorum appetituum, quibus habenas laxatis? unde S. Auguſtinus, qui diuturnam hujus materiæ habuit experientiam, audacter ita ſcribit: *Fateor charitati veſtræ coram Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meam: ex quo Deo ſervire cœpi, quomodo difficilè ſum expertus meliores, quàm qui in monaſteriis profecerunt; ita non ſum expertus peiores, quàm qui in monaſterijs ceciderunt: ita ut hinc arbitrer in Apocalypſi ſcriptum: Juſtus juſtior fiat, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc.* Medicorum hic eſt infallibilis aphoriſmus, *corruptio optimi peſſima*; unde per experientiam videmus, quòd quantò cibus aliquis fuit delicatior, tantò majorem, poſtquam corrumpitur, generat quantitatem vermium, & horum quidem fœtidiſſimorum. David quidem ad aliud propoſitum inquit: *Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus*; nos autem econtrario de illis, qui poſtquam bonam iniere viam, tandem à ſemita recta deviant, dicere poſſumus: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus*; quantò enim majori à Deo illuſtrati fuerunt lumine, tantò reprehenſibiliores & pœna graviſſima digniores erunt, ſi poſt prævia hanc luminis illuſtrationem, malitioſè pervertantur. Lumen à natura nobis impreſſum, malum nos fugere docet (*ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*); contra hoc autem lumen operari, ſine culpa eſſe non poteſt; quæ longè magis aggravatur in illis, qui præter lumen naturæ, etiam obtenebrant, & extinguunt lumen divinæ gratiæ; de quibus forſitan loqui voluit Job, quando ait: *Ipſi fuerunt rebelles lumini.*

S. Auguſt. ep. 137. ad.

Pſ. 138. v. 12. Corruptio optimi peſſima dicitur in naturalibus.

Pſ. 4. 7. Applicatur ſpiritualibus.

Job 24. 13.

2 Poſt tranſgreſſionem, à Protoparentibus noſtris in Paradiſo terreſtri contra divinam prohibitionem factam, primus à Deo examinatus, & interrogatus fuit Adam, & poſtea ſecundo loco Eva conjux ejus. Cur ita factum eſt? num fortè præcedentiam dare voluit viro, utpotè qui ſexu imperfectiori ſuperior eſſet: *Sub viri poteſtate eris*? Nequaquam, hoc enim ſolùm *in favorabilibus* procedit. De Eva conſtat, quòd prima fuerit, quæ ſe a ſerpente ſeduci permiſit, manumque ſuam ad pomum extendit, ut illud manducaret, illudque ſummo cum ſtudio & induſtria marito ſuo porrexit; & tamen ultimo loco de crimine commiſſo interrogatur & examinatur. Dubium hoc tangit Sanctus Ambroſius, dum ait: *Fortaſſe moveat, cur ante increpatur Adam, cum mulier ante guſtaverit?* Reſponderi ad hoc poteſt, quòd licèt prohibitio, de non manducando pomo, ambos obſtrinxerit, Adamo tamen in perſona propria ſpecialiter intimata fuerit; de illo enim dicitur: *Poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum, præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas.* Cum igitur ipſe primus præceptum illud acceperit, conveniebat utique, ut primus quoque ad rationem de tranſgreſſione reddendam poſtularetur: quæ utique tantò gravior in illo erat, quantò major erat cognitio, qua in illo innocentiæ ſtatu, juſtitia amictus originali, dotatus fuerat; de quo proinde Pſalmiſta ait: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* Adam quoque in dignitate quadam poſitus erat longè ſuperiore, conditione Evæ, eo quòd hæc imperfectioris ſexus eſſet: ac proindè Sanctus Ambroſius ait: *Sed à prævaricatione ſexus infirmior cœpit à verecundia, & ab excuſatione fortior, ut fœmina erroris cauſa fuerit, vir pudoris.* In debili illo ſexu majorem habebat locum ignorantia, error, & fragilitas, quàm in Adamo, qui cum majori operabatur ratiocinatione: ac proindè idem Ambroſius, alio in loco Evam excuſavit, dicendo: *Mobilitate magis animi quàm pravitate peccaverat.* Salvianus ait: *Crimino ſior culpa eſt, ubi honeſtior ſtatus: ſi honoratior perſona peccantis, peccati quoque major invidia.* Ita enim videmus, quòd macula aliqua faciliùs videatur, & turpior appareat in lino candido, ſubtili & puro, quàm in groſſo, & rudi cilicio; magis quoque exoſa eſt tranſgreſſio & ſcandalum viri religioſi, qui ratione ſui ſtatus majori cum innocentia, puritate, & exemplaritate vivere debet, quàm viri alicujus ſæcularis & mundani. Eva, tanquam fœmina, verbis ſerpentis nimiùm credula fuit, perſuadendo ſibi, quòd admordendo pomum, æqualis Creatori ſuo fieri poſſet: *Eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum*: unde ipſamet ſe deceptam fuiſſe confeſſa eſt, dicendo: *Serpens decepit me*: quod de Adamo non legitur, imò omninò contrarium de illo dicitur: *Adam enim non eſt ſeductus*, ſed accepit pomum, ne ſuam contriſtaret Evam, *facilius ventri, quàm Deo ceſſit: pabulo potius, quàm præcepto annuit*, inquit Tertullianus, *ſalutem gula vendidit.* Divus Chryſoſtomus commentando ſuper Pſalm. 6. eandem hanc inter virum & mulierem notat differentiam, ſcilicet quòd hæc ſeducta ſit, non ille; ait enim: *Viderit etiam quiſpiam ſupplicii differentiam ex magna intelligentia, ut quando dicit: Servus, qui novit voluntatem Domini ſui, & non fecit, vapulabit multis; qui autem non novit, nec fecit, vapulabit paucis. Quare & in Adam, & in Eva, non fuit idem ſupplicium, etſi fuerit idem peccatum? Quod non idem eſt, a muliere deceptum eſſe, & a ſerpente. Itaque Paulus illud appellavit deceptionem, dicens: Adam non fuit deceptus, mulier autem decepta fuit in tranſgreſſione*, inquit Sanctus Paulus, ad Thimoteum ſcribens. Præterea *Adam primus formatus eſt, deinde Eva*, inquit ibidem Apoſtolus; adeòque cum Adam ante mulierem creatus fuerit, majus quoque habuit temporis ſpatium, ut ſcilicet in lumine & notitia ſibi impreſſa ſe exercere poſſet; ac proinde Apoſtolus immediatè ſubdit: *Et Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.* Non deeſt tamen inter ſacros Interpretes quidam, qui etiam tranſgreſſionem Evæ, velut gravem, accuſet, conſiderans illam primam fuiſſe, quæ manum ſuam ad fructum illum extenderet, atque inſuper fraudulento ſerpenti faſſam fuiſſe, dicendo: *De fructu lignorum, quæ ſunt in paradiſo veſcimur; de fructu vero ligni, quod eſt in medio paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur*; unde hanc deducit conſequentiam: *Inexcuſabilis prorſus prævaricatio, quia memor adhuc erat præcepti; nec enim potuit dicere, ſe ex ignorantia peccaſſe, aut oblivione. Hinc major tranſgreſſio, quia memor præcepti erat, & Deus in illo tanquam præſens contemnitur; hoc enim eſt Dei veritatem in injuſtitia detinere.* Doctrina eſt S. Antonini, quæ ſequitur; ait enim: *Ratio, quare unum peccatum eſt gravius alio, eſt ex notitia; qui enim peccat ex certa ſcientia & induſtria, peccat gravius eo, qui peccat in idem ex ignorantia; ratio eſt, quia voluntas peccantis ex certa ſcientia, eſt magis inordinata, & hoc, quia talis ſcienter eligit quod malum eſt, ſcilicet pati detrimentum in majori bono, ſcilicet bono animæ, ut privari gratia, ad hoc ut potiatur minori, ſeu fruatur, ſcilicet corporali bono.*

Gen. 3.

Gen. 3. Quare Adam de inobedientia fuit examinatus prior.

S. Amb. l. de parad. c. 14.

Gen. 2. 15.

Redditur ratio.

Pſ. 8. 6.

S. Ambr. ib. Eva magis peccavit inconſiderate quam malitioſè.

S. Amb. l. 4. in Luc.

Salvian. l. 4. de prov.

Similitudo.

Gen. 3.

Eva ſeducta fuit non Adamo.

Tertul. de ieiun. c. 3.

Chryſoſt. in Pſ.

1. Tim. 2. v. 14.

Joan. Ferus in c. 3. Gen.

Gen. 3. v. 3. Cæteris paribus gravitas peccati deſumitur ex notitia. S. Anton. p. 1. tit. 9. c. 1.

3 Porrò quis ambos primos parentes noſtros impulerit, ut in tam profundum corruerent barathrum, non opus eſt multo ſtudio inquirere, quia *ab incurſu & dæmonio meridiano*, hoc illis ingens præcipitium cauſatum fuit. Et quidem non ſine myſterio dixi: *A dæmonio meridiano*, quia prævaricati ſunt in meridie, quando in illo innocentiæ & juſtitiæ originalis ſtato, maximum habebant lumen & notitiam: quod vel inde colligitur, quia ſacer textus dixit: *Et cum audiſſet vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem.* In meridie, inquam, prævaricati ſunt, id eſt, quando vel maximè à Sole æterno illuminabantur, tunc ſpontè fuerunt rebelles lumini. Unde Beda ſuper illa Pſalmiſtæ verba, *Ab incurſu & dæmonio meridiano*, ita ſcribit: *Gravis tribulatio, quæ ingruit ſcientibus, dicitur incurſus, quia graviter urget, & dæmonium meridianum: Dæmonium ideo, quia per ſuggeſtionem diaboli fit inſtigatio, & meridianum, quia in meridie magis fervet Sol, & ſplendet, & intelligitur per calorem, qui eſt meridie ferventiſſimus, perſecutio; per ſplendorem vero, quæ fit in ſcientibus. Sunt enim quidam neſcientes rationem Chriſtianiſmi ſui, id eſt, qui nondum tantæ perfectionis ſunt, ut attendant, quia neceſſe eſt, ut omnes, qui pie volunt vivere in Criſto, perſecutionem*

Primi Parentes ceciderunt in meridie.

Gen. 3. v. 8.

Pſ. 90. 6. Beda.

Vatic. vers. vincul. 21.

Digitized by Google

tionem patiantur; quò etiam ſpectat & illud aliud: *Fili ad ſervitutem Dei accedens, ſta in juſtitia, & in timore, & tremore, & præpara animam tuam ad tentationem. In his talibus facta graviter urgens, & perſeverans tribulatio, capit eos, & ita vincuntur. Sunt alii benè ſcientes rationem Chriſtianiſmi ſui, quia intelligunt promiſſiones Dei non eſſe de hac vita, & omnia terrena eſſe contemnenda, & cœleſtia appetenda: ſed inſtat tortor, qui graviter urget, urit, torquet, inſtat incurſus & dæmonium meridianum, & ita vincuntur.*

Similitudo.

Quòd ſi is, qui in obſcuro ambulans, nec aliquod ſecum lumen habens, in foſſam aliquam, vel præcipitium cadat; tametſi malum hoc ab ipſo proveniat, multos tamen inveniet, qui hoc ejus infortunium intelligentes, eidem compatiantur: at verò ſi quis ſciens, & volens, in luce meridiana, ſcilicet per inſolentiam, in prærupta trahi ſinat, quis illi compatietur? Tales autem ſunt illi, qui veritatum Evangelicarum clarum habentes lumen, & notitiam, nihilominus à ſenſibus & inordinatis appetitibus ſuis ad offenſas Dei ſe ſeduci ſinunt; qui proindè in inſolentiæ ſuæ pœnam ſeveriſſima divinæ juſtitiæ ſupplicia ſibi accerſunt.

Dion. Carth. cit. à Molina tr. 1. c. 17. §. 2. Viſio ab Angelo exhibita.

4 Refert Dionyſius Carthuſianus, cuidam ſervo Dei ab Angelo exhibitas fuiſſe purgatorii pœnas, atque in iiſdem ingentem vidiſſe perſonarum numerum, ex omni ſtatu, præterquam Sacerdotum; tales enim nuſquam videre potuit: cumque curioſitate ductus, hujus intelligere cuperet myſterium, reſpondit ei Angelus, nonnullos ex hiſce eſſe valdè bonos, eoſque ſubitò aſcendere ad cœlum; alios verò, qui tales non fuerunt, ſed vitæ carnali dediti, ob ingentem, quam corpori Chriſti faciebant, injuriam, nequaquam admitti ad pœnitentiam, ſed protinùs deſcendere in infernum; *ſicut enim lumen eorum, ita & tenebræ eorum.* Ad idem propoſitum viſio quædam legitur Jeremiæ exhibita, & ab eo in cap. 24. Prophetiæ ſuæ his verbis deſcripta:

Jerem. 24. v. 1. Quinam ſint duo calathi ficubus pleni.

Oſtendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficubus, poſiti ante templum Domini. Per hos autem fructus, ſpecialiter ante templum Domini poſitos, indicabantur illi, qui cultui divino dedicati erant, quique majori lumine & notitia rerum divinarum fuerant illuſtrati, quàm ſæculares & homines mundani. At verò audite, quàm ſit verum, quod paulò ante ex D. Auguſtino audivimus, ſcilicet, quòd ſicut non vidit meliores illis, qui in monaſteriis profecerant; ita nec invenerit pejores eis, qui in eiſdem monaſteriis perverſam vitam duxerant: ſubdit enim Jeremias: *Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut ſolent ficus eſſe primi temporis: & calathus alter ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eo quod eſſent malæ. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Ficus bonas, bonas valde; & malas, malas valde, quæ comedi non poſſunt, eo quod ſint malæ.*

Hug. Car.

Hugo Cardinalis hanc viſionem in ſenſu morali ad propoſitum noſtrum optimè exponit, inquiens: *Quia calathus ex multis viminibus texitur, ſignificat præcipuè Religioſos, quorum religio ex multis obſervantiis & conſtitutionibus conſtruitur; unde ſignificatur per ſagenam miſſam in mari, & ex omni genere piſcium congregantē. Ficus ſunt viri clauſtrales, qui dulcedine devotionis debent affluere, & præ amore illius omnem prælationem reſpuere, ut Iudic. 9. cap. dixerunt ligna ad arborem ficum: Veni & regna*

Quid ſint calathi in ſenſu morali.

ſuper nos; quæ reſpondit: Nunquid poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſque ſuaviſſimos, ut inter cætera ligna promovear? Sic fuit quondam, quando in clauſtris abundabat devotio; ſed nunc areſecit devotio, & ideò clauſtrales libenter promoventur. Ioelis primo: Vinea

Joel. 1. 12.

confuſa eſt, id eſt Eccleſia, & ideo elanguit. Et paulò poſt ſubdit: *Et benè dicitur hic, quod ficus bonæ valde bonæ ſint, ficus malæ valde malæ ſint; ſic religioſi, cum mali ſint, peſſimi ſunt; cum boni ſunt, optimi ſunt.* Adducitque duorum primorum parentum, foliis ficus ſe contegentium, exemplum, inquiens: *Adam & Eva conſuerunt ſibi perizomata de foliis ficuum, ad tegenda ſua pudenda: ſic hodie multi verbo & habitu religionis velant turpitudinem vitæ ſuæ.* Refert item myſterium, cur hi calathi ante templum poſiti fuerint, dum ait: *Dicuntur hi calathi eſſe pleni ficis, quia clauſtra plena ſunt, ſive bonis, ſive malis; & dicuntur eſſe poſiti ante templum Dei, quia qui ſunt boni, & qui mali, notum eſt Deo ſoli. Proverbiorum 16. Omnes viæ hominum patent oculis ejus, ſpirituum ponderator eſt Dominus.* Interim veriſſimum eſt, quod diximus, ſcilicet, quòd *corruptio optimi peſſima* ſit; ſiquidem, ut ſuper prædicta Jeremiæ verba Cornelius à Lapide obſervat: *Pelagius,*

Corn. à Lap. Peſſimi hæreſiarchæ fuerunt monachi.

Eutyches, Neſtorius, Iovinianus, Lutherus, Bucerus, Petrus Martyr, fuerunt Monachi; ſed apoſtatantes facti ſunt hæreſiarchæ. Simile de Athenienſibus, apud quos vigebat ſapientia & probitas, dixit Plutarchus in vita Djonis, eos eſſe optimos, aut peſſimos. Sicut Attica præſtantiſſimum mel, ſic & exitiale venenum progignit.

Columel. lib.

Proſequitur hunc diſcurſum, per eruditionem ex Columella lib. 3. deſumptam, ubi de ficubus dicit, neceſſum eſſe, ut illæ, quæ non matureſcunt, nec dulces evadunt, decutiantur ex arbore in terram, ne arbor damnum inde patiatur, & vel exſiccetur, vel ſterileſcat; ita à religione excutiendi ſunt, qui genuinum ejus

Simile.

ſpiritum non lugunt, calorem devotionis ejus non hauriunt, ut in perfectionem matureſcant, & dulceſcant: alioqui enim hi cæteros inficient, & religioni ingens vel detrimentum, vel exitium afferent.

Thom. Cantipr. lib. 1. Apum c. 7. §. 3.

5 Thomas Cantipratenſis ſequens refert funeſtum exemplum: Erant in monaſterio quodam tres Monachi, in omni laſcivia diſſoluti: cumque omnes ſeorſim in thalamo ad epulas conſediſſent, unus bucella panis inverſa ſubitò ſtrangulatur: cujus mortem, nec verecundiam ſaltem paſſi duo reſidui, derelicto loco, eminus juxta prandium perſecerunt, & ſic in clauſtro ſocii mortui eventum nunciaverunt: nec diu poſtea, cum dicti duo ſocii non recogitando, quid actum ſit, ad balneandum in fluvium, juxta cœnobium, nudati veſtibus deſcendiſſent, unus ad profundum digreſſus, ſubmerſus eſt, extractus, & ſepultus. Relictus poſt

Horrenda Hiſtoria.

hæc tertius, cum veſperi dormitum pergeret, & ſe diſcalceaſſet, Monachus nudus (ille ſcilicet, qui ſubmerſus fuerat) apparuit ei, dicens: Ecce quanta pœna damnatus ſum: tu autem quid facias, nunc ſaltem recogita: ego quidem immundus, & lubricus, dignè penitùs excrucior, ſed illud multum ad verecundiam damnationis accumulat, quia ſine habitu nudus à dæmonibus irrideor: tu autem da mihi, in quo ſignum meæ damnationis oſtendam. Hæc autem audiens, turbatur Monachus, & citò detrahens togam tibiæ femoralem, roganti dedit, & ſic defunctus repentè diſparuit. Mira res! Vix dies illuxerat, cum tantus fœtor clauſtri ambitum occupavit, ut ſe omnes extingui horrore fœtoris præ anguſtia conclamarent. Narrante autem Monacho, quod ſibi veſperè contigiſſet, quæſita eſt undique dicta toga, & tandem inventa eſt, fœtidior omni cadavere, & ſuper fuliginem denigrata: quâ humo celeriùs coopertâ, in admirationem converſi Monachi ploraverunt; dictus verò ſocius defuncti ad Ordinem Fratrum minorum repentè tranſivit. Unde apparet, quòd ex tribus illis duo fuerint ſeverè puniti, alteri verò Deus pietatis ſuæ oſtendere voluerit efficaciam; ſi tamen promptè eidem correſponderet per veram pœnitentiam & emendationem.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Eadem materia continuatur; ubi & verba filii prodigi: *Peccavi in cœlum*, fuſiùs declarantur.

THEMA.

Dixit ei filius: Pater peccavi in cœlum.
Luc. 15. v. 21.

Peccare in cœlum eſt peccare in Deum.

1 SI filius prodigus (qui licentioſè vixerat, ſeque à diſciplina paterna ſubtrahens, nullam litterarum ſtudio operam dederat) hæc verba protuliſſet, aut excogitaſſet, dicere poſſetis, eum caſualiter, nec deliberatè fuiſſe locutum; jam verò quidquid filius ille dixit, increata & incarnata Sapientia, quæ parabolam hanc compoſuit, ori hujus juvenis parabolici inſervit; ac proindè dicere convenit, verba illa myſtica eſſe, multaque in ſe ſacramenta continere. Enimverò S. Bonaventura, per cœlum Altiſſimi Majeſtatem intelligit, ab impio indignè contumeliatam. En verba Doctoris

Sera-

S. Bonav. in Luc.

Seraphici: *Peccavi in cælum, per contemptum majeſtatis. In cælum peccat, qui Deum cæli contemnit.* Unde impii, ut in Eſdra legitur, lamentabantur, dicentes: *Iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput noſtrum & deliƈta noſtra creverunt uſque ad cælum.* Id eſt, ut Lucas Burgenſis, accuratus ſenſus litteralis interpres exponit: *In cælum, ſeu adverſus Deum, qui cælos habitat.*

1. Eſd. 9.

Luc. Burg. ibid.

Peccare in cælum eſt illud perdere.

S. Bernard. to. 1. ſer. 24. art. 1. c. 2.

Pſ. 72. v. 25.

Theoph. in Luc.

2 *Peccavi in cælum.* S. Bernardinus in ſermone quodam de hac parabola, quæ in Sabbatho 3. Quadrageſimæ legitur, hæc verba ita exponit: *Peccavi in cælum, quod amiſi peccati amore. Unde Pſalmiſta: Quid enim mihi eſt in cælo, & a te quid, id eſt, quam vile, & tranſitorium, volui ſuper terram.* Quæ interpretatio conſentit cum illa, quam diu ante Theophylactus in hæc verba dederat: *Peccavi in cælum; derelinquendo enim cæleſtia, peccavi in ea, præferens ipſis voluptatem contemptibilem, & praeligens cæleſti patria mea regionem famis. Quemadmodum enim, ut exempli gratia dicamus, peccare in aurum dicitur, qui illi plumbum præfert: ita in cælum peccat, qui illi terrena præponit. Abeſt autem omnino à via, qua fert in cælum.*

Hug. Card.

3 *Peccavi in cælum.* Hugo Cardinalis expoſitionem quandam tradit parùm differentem; ait enim: *Peccavi in cælum, quod amiſi per culpam, quod non quæſivi per ſtultitiam meam.* Quiſquis peccat mortaliter, in cælum peccat, quia illud immediatè amittit; *Peccator in cælum peccat*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *quia peccando meretur cæleſti manſione privari.* Sanctus Gregorius Niſſenus de oratione diſſerens, de hoc prodigo ita ſcribit: *Non adjiceret confeſſioni peccatum in cælum, niſi perſuaſus ſibi patriam eſſe cælum, quo relicto peccaverat.*

Dion. Cart.

S. Greg. Niſſ. tr. de orat.

Glo. Interl. De peccatore cæliteſ lugent. Luc. 15. 7.

4 *Peccavi in cælum.* Gloſſa interlinearis, ex Beda deſumpta, legit: *Coram Angelicis ſpiritibus, ſanctiſque animabus, in quibus Deus ſedet.* Sicut enim *gaudium eſt in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*, ita quoque dicere licet, quòd totum cælum lugeat (ſi luctus capax eſſet) propter contemptus & injurias à nobis viliſſimis vermibus illi Deo irrogatas, *quem adorant Dominationes, tremunt Poteſtates.* Dionyſius Carthuſianus adjungit, inquiens: *Peccavi in cælum, id eſt, coram ſpiritibus ſupernis, & ſpecialiter contra Angelum vitæ meæ cuſtodem, cujus præſentiam ignoravi, peccando, & ejus inſpirationibus non acquieſcendo.*

Dion. Cart.

Peccavi in cælu, id eſt, contra dona a Spiritu S. collata.

5 *Peccavi in cælum.* Quis eſt, qui neſciat, hunc filium, qui aliquanto tempore in domo paterna ſub patris obedientia commoratus fuerat, ac tandem inſolens ac temerarius factus, cum audaci inſtantia patrimonii ſui partem ſibi aſſignari petierat: *Da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit* (eaque habita, illam per voluptates carnales diſſipavit) quis, inquam, eſt, qui neſciat, hunc præſignraſſe hominem quendam, timore Dei imbutum, virtutibuſque & perfectioni deditum, poſteà verò in quævis vitiorum genera prolapſum? De his utique dici poteſt, quòd peccent in cælum, quia notitiam Dei plenam habentes, offendunt Deum, donis & gratiis cæleſtibus abutendo, quas per aliquantum tempus a Deo participarant. *Peccato anima cæleſtia ſignificantur bona ſpiritus imminuta, vel quos ab illius gremio matris, Hieruſalem, quæ eſt in cælo, non oportuit deviari*, inquit Gloſſa. Hugo Cardinalis prodigum hunc præteritum ſuum errorem deteſtantem dicere voluiſſe cenſet: *Peccavi in cælum, id eſt, contra dona cæleſtia, id eſt, dona Spiritus Sancti, mihi collata, quæ per peccatum imminuta ſunt: & jam non ſum dignus vocari filius tuus, quia offendi te Patrem meum, peccando, & homagium Diabolo faciendo; & ita de filio factus ſum ſervus, quia qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.*

S. Amb. ibid. in Gloſ.

Hug. Card.

Ang. de Paz l. 6. in c. 18. Luc.

Peccavi in cælum & coram te, id eſt, in divinitatem & aſſumptam humanitatem.

6 *Peccavi in cælum*, id eſt, ut Angelus de Paz in Commentario ſuo ſuper Lucam, hæc verba examinans, ſcribit: *In divinitatem*; quia qui hinc, Deique notitia ſufficienter illuſtratus, Deum contemnit & offendit, is directè, & immediatè contra Deum armatur, eumque injuria afficit; verba autem ſequentia: *Et coram te*, ſic explicat: *Id eſt, in humanitatem aſſumptam peccavi.* Angelus rebellis cum ſequacibus ſuis in veritate dicere potuit: *Peccavi in cælum, & coram te*, id eſt (huic interpretationi adhærendo) *peccavi in divinitatem, & humanitatem*; quia in Paradiſo cæleſti, in conſpectu ſupremæ illius Majeſtatis, thronum ſuum exaltare, & cum Creatore ſuo decertare voluit: *Exaltabo ſolium meum, ſimilis ero Altiſſimo. Peccavit igitur in cælum, id eſt, in Divinitatem; peccavit quoque in humanitatem*; ſiquidem, juxta multorum Theologorum opinionem, cum Angelis revelata eſſet Verbi incarnatio (dicente Apoſtolo: *Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli ejus*) Lucifer indignatus, quòd Deus nobiſcum viliſſimis vermibus cognationem quandam initurus eſſet (*nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ*) dedignatus eſt Verbo, quod incarnandum erat, debitum præſtare obſequium; unde ab ejus ſe obedientia ſubducens rebellavit, tertiam Angelicarum Hierarchiarum partem ſecum trahendo. Nunquid verò tunc de illo dici potuit: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus?* Unde Iſajas in hæc verba ei improperat: *Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer? Qui dicebas: In cælum conſcendam, ſupra aſtra Dei exaltabo ſolium meum; ad infernum detraheris in profundum.* Audite, obſecro, quàm opportunè ad propoſitum noſtrum S. Joannes Damaſcenus locutus fuerit, dum ait: *Cum is, qui juſtitiam nolebat, à juſtitia exciderit, dicamus de eo, quod ab Iſaja dictum eſt: Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, & in terram contritus es?* Irreparabile igitur fuit ejus præcipitium. Idem quoque exitus, ut plurimùm, evenire ſolet iis, qui de via Dei decidunt. Unde S. Bernardinus, in principio prædictis ſermonis, ex authoritate Chryſoſtomi inquit: *Omnis malitia confunditur aliquoties ratione veritatis, corrigitur autem nunquam, maximè eorum, qui propoſito malo, & non ignorantia peccant; qui ex ignorantia peccant, levius miſericordiam conſequuntur.* Apud Iſajam in cap. 24. Deus ſe fulminatricem machæram ſuam in cælo vibraſſe declarat, inquiens: *Inebriatus eſt in cælo gladius meus*: certè non conſtat, quòd in cæleſti illa Hieroſolyma, quæ eſt viſio pacis, divinæ juſtitiæ gladius in alios vibratus fuerit, quàm in Angelos rebelles. Ponderetis autem vos, obſecro, verba illa: *Inebriatus eſt gladius meus*; ex Angelis enim facti ſunt Diaboli, ex Seraphinis & Cherubinis tranſmutati ſunt in horribiles titiones abyſſi; ex ſublimiori cæli parte corruerunt, per præcipitium in omnem æternitatem irreparabile, in profundiſſimum inferni barathrum.

Iſa. 14.

Heb. 1. 6.

Heb. 2. 16. Quod probatur in Lucifero.

Iſa. 14. 12.

S. Jo. Dam. lib. 1. Paral. c. 14.

S. Bern. ibid. in princ.

Iſa 34. 5. Mutatio Angeli in Diabolum.

7 Verùm enimverò nunquid ipſum quoque hominem, ex oblatione ab aſtuto ſerpente primis parentibus his verbis facta: *eritis ſicut dii*, evanuiſſe conſtat? Cur igitur ad redimendum hominem, *Unigenitus, qui eſt in ſinu Patris*, è ſinu paterno deſcendit, & paſſibus giganteis ingens illud decurrit ſtadium (*exultavit ut gigas ad currendam viam, à ſummo cælo egreſſio ejus*) pro recuperando pugillo luti, ex omnibus venis ſuis effudit ſanguinem, laboravit inſuper uſque ad ſanguinis ſudorem, in truncum crucis ſe ſuſpendi permiſit, ut eſſet *copioſa apud eum redemptio*; cum tamen pro tot myriadibus Thronorum, Principatuum, Dominationum, Cherubinorum & Seraphinorum redimendis, ne unicum quidem paſſum moverit, ut illos ex miſerabili lapſu ſuo ſublevaret; *non enim eſt impoſſibile apud Deum omne verbum*? De homine Spiritus Sanctus ait, quòd ſit *putredo & vermis*: quantò igitur nobilior eſt natura Angelorum, qui intimi erant & familiares in cæleſti curia Regis illius aulici, in cujus femore ſcriptum eſt: *Rex Regum, & Dominus dominantium*? In controverſiam quidem vocari non poteſt, quin illos redimere potuerit, id tamen facere noluit. Porrò quæſtio illa, cur Filius Dei incarnatus fuerit, ut homini ſubveniret, & tamen ſpiritus Angelicos in æterna illorum perditione dereliquerit, ſatis inter ſacros Doctores eſt ventilata; quorum aliqui, Deum ideò nobis fuiſſe compaſſum dixerunt, quia in primo parente noſtro univerſa generis humani maſſa maculam peccati originalis contraxerat, quæ illud ſemper à Deo, & a Paradiſo exulare cogebat; econtrà verò ex Angelis ſolùm tertia pars deperierat. Ita ſcribit S. Auguſtinus. Alia verò ratio, quæ aſſignatur, hæc eſt, quia Angelus per propriam & intrinſecam culpam, & per voluntatem ſuam, *ſciens & volens* ceciderat; nos autem

Quare Deus non fuerit compaſſus Angelis, ſed compaſſus hominibus.

Jo. 1. 18.

Pſ. 18. 6.

Pſ. 129. 7.

Luc. 1. 37.

Job 25. 6.

Triplex datur ratio.

S. Aug. Enchir. c. 29.

culpa

Digitized by Google

culpa aliena, id eſt, primorum parentum noſtrorum reatu lapſi fueramus; & hi quidem ex antiqui & ſagacis adverſarii noſtri ſuggeſtione & fomento. Ita S. Bernardus. Alii verò, ut S. Gregorius, & plures cum ipſo, notarunt, quòd ſpiritus cœleſtes per culpam cœleſtem fuerint prævaricati, cum homo ſe commacularit per peccatum originale, in quo ſi aliquam partem habuit, hæc fuit valdè remota, & diſtans, quantùm diſtat Ortus ab Occidente. S. Athanaſius lib. de Incar. Dei, dicit, Filium Dei redemiſſe hominem, ne dæmon gloriaretur ſe divinæ providentiæ ſubvertiſſe ordinem, quæ hominem creaverat ad reſtaurandas ruinas angelicas, & ad occupandos thronos illos, à quibus Angeli rebelles præcipitati fuerant. Leo magnus fragilitatem generis noſtri conſiderans, exiſtimat, redemptionem humanam fuiſſe veſtigium divinæ miſericordiæ, cui proprium eſt, *ſuſcitare de pulvere egenos*. Denique Theodoretus: *Non putavit contemnendum hominem, cujus gratia cuncta creavit*. Et verò omnes hæ rationes veritati ſunt valdè conformes; illa verò quæ noſtro intento vel maximè deſervit, hæc eſt, quòd Angelus, ut diximus, verè dicere potuerit: *Peccavi in cœlum, & coram te, non ſum dignus vocari*, vel, ut melius dicam, *eſſe filius tuus*. Enim verò, qui ex alto decidit, quantò ſublimior eſt locus ille, unde ruit, tantò irreparabilius eſt cadentis præcipitium; ac proinde Iſaias nequam illi ſpiritui improperavit: *Quomodo cecidiſti de cœlo?* De homine autem dici poteſt, quòd in comparatione ad Angelum, in terræ planitie ceciderit; ac proinde caſus ejus irremediabilis non fuit, ſicut lapſus ſpirituum rebellium; hi enim longè pretioſioribus erant locupletati theſauris, prout ex verbis illis: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis*, clarè deducimr. Habebant quoque Angeli lumen & notitiam DEI, incomparabiliter majorem, & conſequenter major quoque peccati malitia fuit; unde caput Angelorum rebellium Lucifer appellatur (*Lucifer qui mane oriebaris*) alii verò Angeli ſtellarum nomine deſcribuntur (*tertia pars ſtellarum*) quid mirum igitur, ſi in illis adimpletum fuerit illud: *Sicut lumen eorum, ita & tenebræ?* In homine ex luto plaſmato, ſicut & in muliere ex ejus coſta deſumpta, turbatum fuit lumen illud, quo mediante, tranſgreſſionis ſuæ tenebris ſe opponere debebant: obfuſcatum, inquam, fuit ab illo pruritu, de quo ſanctus Auguſtinus ſcribit: *Ne contriſtaret delicias ſuas*. Origenes quoque doctrinam quandam tradit, nobis aptiſſimam; ita enim ſcribit: *Qui pleniorem ſcientiam Dei acquirunt, iſti etiamſi malum faciant, coram Deo faciunt, & in conſpectu ejus faciunt, ſicut ille, qui dixit: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci*. Etenim David, utpotè vir eximiè illuminatus (*incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtati mihi*) optimè ſciebat pondus, & enormitatem unius duntaxat peccati mortalis, & ideò non ex ignorantia, aut fragilitate lapſus fuerat, ſed ex malitia; ac proinde confitebatur, dicens: *Malum coram te feci*, quod idem erat, ac ſi dixiſſet: *Peccavi in cœlum, & coram te*.

S. Bernard. ſer. 1. de Advent.

S. Greg. l. 4. mor. c. 9.

S. Athan. de Incar. Verb.

Similitudo.

Pſ. 8. v. 6.

Apoc. 8. v. 12.

Major fuit Angelorum quam primorum hominum malitia.

Orig. ho. 11. in Lev.

Pſal. 50.

Jerem. 32. v. 30.

8 Deus olim apud Jeremiam de offenſis, per quas populus Iſrael ipſum contemnebat, lamentans, loquit: *Erant filii Iſrael, & filii Iuda, jugiter facientes malum in oculis meis, ab adoleſcentia*. Verſio Septuaginta legit: *Erant filii Iſrael, & filii Iuda ſoli facientes malum*. Ubi igitur Vulgata noſtra dicit: *Jugiter*, hi vertetunt: *ſoli*: id quod originali Hebræo perfectè concordat, ſiquidem in Hebræo textu pro *jugiter* legitur *tantum*. Unde S. Hieronymus ſequens movet dubium: Nunquid etiam aliæ nationes illius ſæculi, præter populum Hebræum, Deum per divinarum legum ſuarum tranſgreſſionem offendebant? & reſpondet affirmativè; quia excepta ſola Judæa, univerſus mundus dæmonum ſimulachra adorabat; at verò, ſi ita eſt, cur igitur Deus querulatur, ſolos Judæus malum feciſſe in oculis ſuis? S. Hieronymus reſpondet: *Qui habet notitiam Dei, & recedit ab eo, ſolus peccat in oculis Domini; qui vero increduli permanſerunt, quaſi illo non vidente, & negligente, delinquunt*. Enimverò Palæſtina, inter omnes totius Univerſi populos, diſſimulare aut inficiari non poterat magnam illam affectus partialitatem, qua Deus eandem in ordine ad veri Dei lumen, & notitiam privilegiarat: nam ut Pſalmiſta ait: *Notus in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus*. Et iterum: *Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis*; huic enim populo ipſemet in perſona, in monte Sinai, ſanctam ſuam dederat legem, ſacrificia, ſacerdotium, templum, theſaurum ſacræ Scripturæ, ejuſdemque clavem; ab hoc populo ſacratiſſimam Humanitatem ſuam aſſumpſerat, declarando, quòd ſpecialiter in terras deſcendiſſet, ut populum illum primo loco inter omnes redimeret. Quando igitur ad imitationem gentilium falſa numina adorare, & per tot deteſtabiles prævaricationes, Deum verum contemnere cœperunt, meritò idem ille Deus lamentabatur, ſe à ſolo illo populo in facie, & in oculis ſuis fuiſſe contemptum, quia culpæ & crimina ab iis, qui eum non agnoſcebant, commiſſa, cor ejus non adeò vivaciter tangunt, ſicut crimina eorum, *qui habent notitiam Dei &c.*

S. Hieron. Quare ſoli Judæi dicuntur offendiſſe Deum ante Chriſtum natum.

Pſ. 75.

Pſ. 147. v. 20. Acceperunt Judæi ſpecialia beneficia illuminationis divinæ.

9 Apud S. Matthæum cap. 16. legitur, Phariſæos & Saducæos à Chriſto ſignum ſibi dari poſtulaſſe: *Rogaverunt eum, ut ſignum de cœlo oſtenderet eis*; & tamen ſola ſigna, quæ Chriſtus fecit, illos permoverunt, ut in congregato conciliabulo mortem ejus machinarentur; dicebant enim: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* Extra omne igitur dubium eſt, in hoc enormiſſimo Hebræorum delicto adimpletum fuiſſe, quod filius prodigus confeſſus eſt, dicens: *Peccavi in cœlum, & coram te*. Deſideratis ne certum aliquod, ex ſacris litteris deſumptum, & idipſum confirmans, teſtimonium? Quando Judæi in hortum ſe Getſemani receperunt, ut Chriſtum caperent, hic unico duntaxat verbo, à ſe prolato, effecit, ut retrorſum caderent in terram: *Abierunt retrorſum*. At verò quorſum adhibetur hæc circumſtantia *retrorſum*, vel quòd *ſupini* facie in cœlum verſa ceciderint? Nunquid ſuffeciſſet dicere, *& ceciderunt in terram?* parum enim referebat, ſive proni, ſive ſupini corruiſſent. Nimirùm id eis contingit, quia probè ſciebant, quòd *verbum Dei non eſt alligatum*; aliàs enim inter ſe concluſerant, quòd ſcilicet adveniens Meſſias multa patraturus eſſet miracula: *Dicebant, Chriſtus cum venerit, nunquid plura ſigna faciet, quam hic facit?* Et tamen hæc omnia ſcientes, & præſentaneum coram illis patratum miraculum videntes, & in ſe experti, nihilominùs in illum capiendum manus ſuas injecerunt, ut ſequenti die morte afficeretur. Simon de Caſſia ait: *Ceciderunt retrorſum, non velut ad lapidem, ad offenſionem antepoſitum, impingentes; ſed velut reverberati a luce majori, & à vehementiori potentia. Retrocadentes ſupinatim ad cœlum, ut ſaltem cognoſcant, virtutem deſuper eſſe terrentem, & de cœlo deſcendiſſe, quem venerant ligaturi: ſupinantur ad cœlum, cujus authorem in terra deſpiciunt*; adeoque dum in voluntate capiendi illum *obſtinati permanſerunt, vere in cœlum peccaverunt*; omnes enim qui cum ſufficienti ſuperno lumine peccant, potiùs peccatores cœli, quàm terræ appellari poſſunt. Ac proinde Pſalmiſta non ſine myſterio ait: *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ*. Quinam enim ſunt hi peccatores terræ? Si ſolum dixiſſet peccatores, faciliter intelligeretur ſenſus illius: at verò quid ſibi inſuper addit: *Terræ?* Certum eſt enim, quòd alibi, quam in terra, peccatum locum habere non poſſit: videtur igitur ly *terræ* prorſus ſuperfluum eſſe. Sed reſpondetur, Pſalmiſtam inſinuare nobis voluiſſe differentiam, quæ eſt inter peccatores terræ, & cœli peccatores; illi etenim, qui DEI & propriæ ſalutis immemores, ſine timore DEI, mundi ſequuntur torrentem, peccatores terræ nuncupantur: at verò qui ſufficiens DEI lumen, divinorumque myſteriorum ſcientiam habent, ſicque ſunt participes donorum & gratiarum cœleſtium; hi, inquam, ſi prævaricentur, peccatores cœli appellari debent. Audiamus hac de re expoſitionem ſancti Hilarii, dicentis: *Prophetæ ſermo longe ſe, & ultra communem ſenſum tendit; nos enim prævaricatores eos exiſtimamus, qui ſuſceptam fidem, & cognitionem Dei adeptam relinquunt, aliud polliciti & aliud nunc agentes*. Idem paulò poſt ad propoſitum noſtrum ſubdit: *Novit etiam, cum ait: Peccatores terræ, alios eſſe & cœli peccatores; audiamus enim Evangelicæ prædicationis filium perditum, atque mortuum, de peccato ſuo patri confitentem: Peccavi, inquit, pater*

Matth. 16. 1. Judæi factis ſignis à Chriſto contra ipſum abuſi ſunt.

Joan. 18. 6.

2. Tim. 2. 9.

Jo. 7. v. 31. Non obſtante quod Chriſti milites proſtraverit, nihilominus illum apprehenderunt. Sim. de Caſſ. lib. 13.

Pſ. 118. v. 119.

Differentia inter peccatores cœli & peccatores terræ.

S. Hilar. ib.

pater in cœlum, & coram te. Quiſquis cœleſtis doctrinæ, & ſpiritualis gratiæ particeps factus, in peccato demoratur, non terræ peccator eſt ille, ſed cœli. Omnes enim credentes in ſe Dominus IESVS CHRISTVS excitavit, & collocavit in cœleſtibus; ex quibus qui decidit, tanquam cœli peccato arguitur. Illi igitur, qui majori ſunt lumine illuſtrati, majoribuſque donis & gratiis locupletati, & tamen peccant, ſpecialiter dici poſſunt *peccatores cœli.*

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Quantò quis cum majori lumine, & ſcientia rerum divinarum peccat, tantò magis peccatum ſuum aggravat, majuſque meretur ſupplicium.

THEMA.

Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Jacob. 4. v. 17.

Pſ. 36. v. 27.
Scientia peccantis eſt occaſio majoris culpæ & pœnæ.

1 EX quo univerſa lex divina homini data, circa hæc duos volvitur polos: *Declina a malo, & fac bonum*, jam unicuique ſatis notum erat, quòd quando aliquis ſe à benè operando ſubducit, reus ſit culpæ; cur igitur ſanctus Jacobus Apoſtolus in epiſtola ſua fideles docet, tanquam doctrinam ignotam, *ſcienti bonum &c.* Verùm, ni fallor, prædictus Apoſtolus his verbis dicere voluit, quòd ſi illi, qui majorem habent rerum divinarum ſcientiam, & intelligentiam, nihilominus negligentes ſint, & divinas leges tranſgrediantur, tantò magis aggravandum ſit peccatum illorum. Unde Dionyſius Carthuſianus ait:

Dion. Cart.

Scienti bonum &c. id eſt ei qui ſcit, ad quid obligetur, quid facere, quid vitare debeat; nec tamen juxta ſuam peritiam laudabiliter converſatur, peccatum eſt illi; id eſt, ſua ſcientia eſt ſibi majoris culpa, ac pœnæ occaſio, & culpabilior eſt, atque damnabilior. Gloſſa quoque ait:

Gloſ.

Sanctus Jacobus per totum epiſtolæ textum oſtendit, quod hi, quibus ſcribebat, ſcientiam boni faciendi habebant, & rectam fidem didicerant, ita ut aliis ſe Magiſtros fieri debere præſumerent; neque tamen operum perfectionem, & mentis humilitatem, neque ſermonis continentiam adepti erant. Propter quod inter alia increpationis, & exhortationis verba, modo eos multum terret, quia ſcientes benefacere, & non facientes, majus peccatum habent, quam ſi neſcirent; licet ipſa boni ignorantia, magnum ſit peccatum, cum ſcriptum ſit: Ignorans ignorabitur.

2 Peccatum primi parentis noſtri prima facie leve fuiſſe videtur, quia inobedientia ipſius circa rem valdè levis momenti committebatur; quid enim magni erroris in eo eſt, quòd pomum aliquod, licèt vetitum, manducaverit? Et tamen ex pœna eidem impoſita, gravitas culpæ haud difficulter deducitur.

Oleaſtr. in Gen. c. 2.
Quanto Adami major ſcientia erat, tanto gravius peccatum.

Audiamus Oleaſtrum, ſequens dubium moventem: *Mirum valde videtur, quod tam leve, ut videtur, delictum, tam gravis pœna ſequatur.* Nunquid DEUS immenſam oſtendit miſericordiam ſuam, tanta cum promptitudine, & liberalitate peccata ſanctæ Mariæ Magdalenæ, & boni latronis, licèt graviſſima, non ſolùm remittendo, verùm etiam utroſque in momento ſanctos efficiendo? Cur igitur adeò rigoroſum ſe exhibuit erga Adamum, ob unius pomi manducationem? Tandem verò hujus punitionis convincentem adducit rationem, inquiens: *Simul adverte mali conditionem, ut non ſolum factum, ſed cognitum noceat:* neque enim ponderandus tantùm eſt pomi illius præmorſus, verùm etiam ſcientia, qua erat dotatus, ad diſcernendum bonum a malo, quæ tantò perfectior erat, quantò minùs in illo ſtatu turbata erat ratio, quàm in ſtatu naturæ corruptæ. Ratio enim in Adamo domina erat, & appetitu ſenſitivo ſuperior, ſiquidem ſtatu juſtitiæ originalis etiamnum fruebatur; hæc igitur tam perfecta notitia magnoperè ejus aggravavit malitiam: *Non ſolum factum, ſed cognitum nocet.* Nemini ignota ſunt verba illa: *Video meliora, proboque, & deteriora ſequor.* Enimverò peccata ignorantiæ aliquam merentur excuſationem, non verò illa, quæ ex affectata, & deliberata malitia committuntur. Similes enim transgreſſiones, ut in diſcurſu præcedenti probavimus, appellari poſſunt peccata Cœli.

Peccata ſcientiæ nullam habent excuſationem.
Luc. 15. v. 21.

Didacus Stella explicans verba illa prodigi: *Peccavi in cœlum, & coram te*, inquit: *Idem eſt, ac ſi dixiſſet, te cognoſcente; hac enim ſola ratione peccatum cenſetur peccatum, quia ex malitia cordis prodit.* Qui enim Deum præſentem eſſe intelligit, quique quantùm venerari, timeri, honorari, & obedientiam à nobis accipere mereatur, cognoſcit; & tamen cum hoc lumine illum contemnit, & mortaliter offendit, non unum, ſed mille infernos meretur.

Gravitas peccati David paret ex reſervata pœna.
Sanct.
2. Reg. 12.

3 Tametſi Nathan ex juſſu Dei Davidi dixerit: *Dominus tranſtulit peccatum tuum*; hoc tamen ſolùm intelligendum erat quoad culpam, quia quod pœnam temporalem attinet, multa, eaque ſeveriſſima et intimavit toleranda ſupplicia, non obſtante, quòd ſe de peccatis ſuis magnam habere compunctionem oſtendiſſet; cujus cauſa facilè colligi poteſt ex ſacro quodam interprete, qui myſterium conſiderat, ob quod Nathan ſe apud Davidem inſinuaverat per parabolam divitis illius, qui ex ſurrepta pauperi, quam habebat, unica ovicula, peregrino, quem in domum ſuam exceperat, menſam inſtruxit. En verba prædicti interpretis: *Hoſpes peregrinus, cui comedendam obtulit alienam ovem, fuit libido, & prurigo appetitus intemperantis concupiſcentia, qui inſaturabilis eſt. Eſt autem affectus ille immoderatus, & præceps, peregrinus ab eo, qui ſacro eſt inunctus oleo.* Obſervandum verò eſt, quòd idem interpres in verbis ſequentibus multa tangat puncta, ex quibus devenitur in notitiam, quòd Rex ille Deo anteà adeò charus, & ſummæ perfectionis, delictum ſuum cum lumine, & cognitione præcedenti commiſerit; ſubdit enim: *Cui tot ſunt a Domino beneficia collata, qui domi ſecum Arcam habet Domini, quæ potius DEI Domus vocari poterat, à qua omnis abeſſe turpitudo debuit.* Verùm enimverò, quia Rex ille, à Propheta juſſu Dei correctus, ſubitò reſipuit, & peccatum ſuum per aſperam pœnitentiam deteſtatus fuit, ideò dignus factus eſt, qui amiſſam divinæ Majeſtatis recuperaret amicitiam, & gratiam; non verò item filius Salomon, qui tametſi immenſa dotatus eſſet ſapientia, cooperari tamen noluit lumini interno, quod ei communicatum fuerat, ad abominandum idola mulierum illarum, quas perditè, & inordinatè amabat.

Obſtinatio Salomonis.

Unde S. Anſelmus ſcribit: *Non ergo prolapſus intelligitur David in perpetratione adulterii & homicidii, de qua cito pœnitentiam egit; ſed Salomon in amore alienigenarum mulierum, per quas & a fide ſeparatus eſt, reſipiſcere noluit, cum ſemel, & iterum divinitus admoneretur.*

S. Anſel.
Hebr. 6.

Ac proindè, quia cum tanta cognitione & lumine in ſua obſtinatione perſeveravit, hinc ſalus ipſius valdè dubia & perplexa relinquitur; licèt ex libro Eccleſiaſtis, ipſum pœnitentiam egiſſe, deduci poſſe videatur; *ſcienti* enim *bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.* Salomon quidem per admirabilem & infuſam ſapientiam ſuam, à Spiritu Sancto ei communicatam, multos docuit, & erudivit, ac in viam cœleſtem direxit, prout videri poteſt ex libris, quos compoſuit; at verò, quia contrarium opere præſtitit, ideò *ſcienti bonum facere, & non facienti, peccatum fuit illi.*

Salomon bonum ſcivit, & malum fecit.

Salomoni igitur, & quiſquis ejuſdem eſt conditionis cum illo, accommodari poteſt illud improperium, quod increduli Hebræi Salvatori in monte Calvariæ objecerunt: *Alios ſalvos fecit, ſe ipſum non poteſt ſalvum facere:* ſuper quibus verbis S. Paſchaſius ita ſcribit:

Matth. 27. v. 42.
S. Paſch. l. 12. in Matth.

Quam miſeri Sacerdotes, & Scribæ, qui legerant omnia de Chriſto, quæ a Prophetis dicta ſunt; qui viderant, quod confitentur; viderant utique, quod alios ſalvos fecerat, & irrident. Veſtra vos itaque Phariſæi condemnat ſententia, qui credere noluiſtis.

Multi per ſpiritualia ſervitia alios ſalvos faciunt, non ſe ipſos.

Multos reperietis, qui per prædicationem, per adminiſtrationem Sacramentorum, per conferentias ſpirituales, & per bonum exemplum, multas alias ad Deum converterint animas, ob oculos eis proponendo turpitudinem culpæ, atrocitatem, & æternitatem pœnæ; & tamen *ſeipſos non ſalvos faciunt*, non ex ignorantia, ſed ex propria malitia, nimirùm à voluptatibus, à lucris, ab ambitione, ab odio, vel alia ſimili paſſione ſeducti; ac proindè *peccatum eſt illi, majus peccatum habet.* Nam ut S. Antoninus ait: *Peccans ex electione, peccat*

gra-

Digitized by Google

S. Anton. p. 2. tit. 9. c. 1. Gravius peccat peccans ex electione quam ex paſſione.

gravius in eodem peccato, eo, qui ſolùm ex paſſione. Hujus ratio eſt, quia talis peccat ex certa malitia, in quantum ſcienter eligit malum, non quòd velit illud, quod eſt de ſe malum, ſed quia eligit minus bonum, ſpreto majori; aliud enim eſt peccare ex electione, aliud ex paſſione: qui enim peccat, ex paſſione eligens, non tamen electione, quia electio non eſt in eo primum principium peccati, ſed inducitur ex paſſione ad eligendum id, quod extra paſſionem non eligeret; ſed ille, qui peccat ex malitia, ſecundum ſe eligit malum, quia ſcilicet ſpreto majori bono, vel poſtpoſito, ſcilicet animæ, eligit minus; ut laſcivus, qui magis vult habere delectationem veneream, quam gratiam, vel virtutem: & ideo electio eſt in eo primum principium. Scienti bonum facere &c. id eſt, animæ, quæ interiores ſpiritus dulcedines in oratione ſæpiùs experta fuit, & dixit: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* nihilominus à carne ſe vinci permittens, deliberatè ſe delectationibus, & voluptatibus carnalibus in prædam cedit, *peccatum eſt illi*; multò enim magis aggravatur malitia, quia cœleſte manna pro ollis carnium Ægypti rejicit. Unde CHRISTUS S. Brigittæ de malis Sacerdotibus, qui cum antea ſanctè & juſtè viventes, atque à DEO valdè illuminati fuerint, poſtea tamen à carne, & mundo, ac Diabolo miſerè ſeducti, atque in diverſa peccatorum genera infeliciter raptati, in malitia ſua obtenebrantur, dixit: *Ego conſpicio Paganos, & Iudæos, ſed nullos video eis deteriores; quia ipſi Sacerdotes ſunt in eodem peccato, quo cecidit Lucifer.* Sanctus Iſidorus Peluſiota de ejuſmodi ita ſcribit: *Quantò honoribus alios antecellunt, tantò quoque ipſorum peccatum gravius efficitur.*

Pſal. 30. v. 20.

Rev. S. Birg. l. 1. c. 47

S. Iſid. Pel. l. 2. ep. 15.

Ratio, quare diabolus deduxerit ſuper pinnaculum templi Chriſtum.

4 Aſtutiſſimus ſerpens, apprehenſo ponderoſo Chriſti corpore, illud ſuper pinnaculum templi, quod altiſſimum erat, detulit, ut lapſum, & præcipitium ei perſuadere poſſet, dicendo: *Si Filius Dei es, mitte te deorſum; ſcriptum eſt enim: Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te &c. in manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* At verò cur non potiùs illum ſtatuit ſupra turrim quandam, vel ſuper altam rupem, vel ſimilem alium eminentem locum? Cur illum detulit ſupra templum? Per hoc, ni fallor, denotatur, quòd illi, qui majus & excellentius lumen habent, majorique vitæ perfectione effulgent, ut plurimùm ex locis ſacris, & à dignitatibus eminentiorem perfectionem poſtulantibus cadere ſoleant; cum his enim præcipuè luctatur Lucifer, qui novit, irreparabilius, & lethalius futurum eſſe illorum præcipitium, quia quantò locus, ex quo quis cadit, altior eſt, tantò magis corpus cadentis confringitur, & conquaſſatur; *Scienti enim bonum facere, & non facienti, peccatum eſt.* Unde Concilium Romanum, ſub Hilario celebratum inquit: *Reatu majori delinquit, qui potiori honore perfruitur, & graviora facit vitia peccatorum ſublimitas dignitatum.*

Peſſimi ſunt, qui ſpiritu incipiunt & carne conſummant.

5 Quiſquis ſuperiorum temporum pervolvet hiſtorias, inveniet utique, deteriores ſemper lapſus fuiſſe illorum Religioſorum, qui antea in arcta regulari obſervantia viventes, poſteà in laxiorem vitam degenerarunt. Porrò ſanctus Auguſtinus religionem hiſce verbis definit: *Religio dicitur à religendo, quia DEUM religere debemus, quem priùs negligenter amiſeramus; religat enim nos uni omnipotenti DEO.* Quiſquis igitur ſancto hoc religionis ligamine conſtringitur, cœleſtis, &, ut ita dicam, divinus quaſi efficitur, quia *qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt cum eo*; econtrà verò, qui ab hoc ſe vinculo ſolvit, in vitioſam & licentioſam quandam libertatem degenerat. Similes autem caſus S. Ambroſius non tam lapſus, quàm præcipitia appellat. Et ideò væ illis, qui, cum religio ſchola ſit perfectionis & ſanctitatis, eandem in vitiorum ſentinam tranſmutant; quibus meritò à DEO irato his verbis exprobratur: *Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* Sententia eſt S. Iſidori Hiſpalenſis, dicentis: *Uniuſcujuſque caſus tantò majoris eſt criminis, quantò priuſquam caderet, majoris erat virtutis; præcedentium namque magnitudo virtutum creſcit ad cumulum ſequentium delictorum.* Annales Eccleſiaſtici epiſtolam quandam referunt, quam Arnulphus Epiſcopus ad Alexandrum II. Papam, de quorundam Monachorum relaxatione, in hæc verba ſcripſit: *Eſt in Epiſcopatu, cui DEO permittente deſervio, monaſterium quoddam, nomine Griſitanum, quod aliquando ſuavitatis odorem circumquaque diffudit; ſed in diebus Abbatis iſtius merito diu laboravit infamia, ſic & præſentes vidiſſe conſtat, & remotos audiſſe. Nec enim intra domeſticos parietes contineri ſcandala potuerunt, quæ procedente temeritatis audacia, publicis offerebantur aſpectibus, & per ora publica perſonabant, quoniam fratres illius, ab operibus ejuſmodi, nec timor DEI, nec hominum reverentia cohibebat; quorum quantò major immanitas extitit, tantò latiùs celeriuſque, fama diſcurrente, vulgata ſunt, majoremque apud omnes contraxit offenſam, quòd palam tanta à ſanctuario procedere malitia videretur; ſiquidem nulla vel modica erat intrinſecus regularis obſervantiæ diſciplina, minor extrinſecus exhibitio charitatis; ad ſanguinem prorupit inſania, ut à nulla ſpecie criminis manus eorum ſervarentur immunes.* Ex quo, & multis aliis, homicidiorum miraculorum falsè jactatorum, aliorumque ſimilium criminum, execrandis exceſſibus, clarè deducitur, quanta cum infelicitate in ejuſmodi religioſis adimpleatur, quod Jeremias in ſuis lamentationibus hiſce verbis deplorat: *Quomodo mutatum eſt aurum, mutatus eſt color optimus! Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.* D. Chryſologus idipſum explicat paulò ante inſinuata ſimilitudine, ab eo deſumpta, qui ex alto decidit; ita enim ſcribit: *Quantò altiùs aſcenderit homo, lapſus, tantò altiùs cadet. Quid altiùs cœlo? De cœlo cadit, in cœleſtibus qui delinquit: deſperatus incurrit, qui in ipſis dominantis oculis offendit.* Et paulò poſt de lapſu Angeli ſubdit: *Diabolus cum eſſet Angelus, & in cœlo, & coram Deo ſemper clariſſimus verſaretur, & fulgens, dum Dei tentat aures, dum in Dei ſuperbit aſpectu, lapſus ad terram, ad tartara dejectus, in Diabolum mutatur ex Angelo.* Idem S. Pater, poſtquam adduxiſſet exemplum Nadab, & Abiu, filiorum Aaronis ſummi Sacerdotis, qui igne miraculosè de cœlo lapſo extincti ſunt, ſubjungit: *Peccatum illis ſuſcitaverat ebrietas.* At verò audiatis, obſecro, quantùm hanc culpam aggravat, in ex eo, quia filii erant ſummi Pontificis; ſubdit enim idem Chryſologus: *Vini odor odorem fugarat incenſi, & ebrietatis ignis, flammam provocarat altaris; unde quia alienati vino, alienum portaverant ignem, mox divino igne referuntur extincti. Ebrietas in alio crimen eſt, in Sacerdote ſacrilegium, quia alter animam ſuam necat vino, Sacerdos ſpiritum ſanctitatis extinguit.* Salvianus, quàm gravis in perſonis religioſis ſit culpa, quæ aliàs in aliis levis cenſetur, his verbis indicat: *Atrocius ſub ſancti nominis profeſſione peccamus, ubi ſublimior eſt prærogativa, major eſt culpa; ipſa enim errores noſtros religio, quam profitemur, accuſat: criminoſior eſt ejus impudicitia, qui promiſerit caſtitatem.* Majori enim eſt dignus ſupplicio, qui prævio lumine, & cognitione prævaricatur, quia non poteſt allegare ignorantiam, nec ſub ullo ſe titulo excuſare.

Applicatur Religioſis. S. Iſid. Hiſp. l. 3. ſent. c. 34.

Baron. an. 1181. n. 7.

Specificatur de quodam monaſterio.

Thren. 4. v. 1.

Chryſol. ſer. 5.

Lev. 10. v. 1. Peccatum filiorum ſummi Pontificis.

Salvian. ad Eccleſ.

6 Verbum æternum Patris in terram deſcendens, vili hac noſtra ſe carne veſtivit, ut nos ſolos à pœnis infernalibus redimeret, & eriperet. At verò cur non etiam Angelis rebellibus idem hoc ſubſidium adminiſtravit? Audiamus S. Auguſtinum dicentem: *Quæri poſſet, utrum ideo fuiſſet factum, quod ſteteramus excellentius, an quod deſperatius jacebamus. Cum verò noverimus, bonorum omnium Creatorem reparandis Angelis malis nihil gratiæ contuliſſe, cur non potiùs intelligimus, quòd tantò damnabilior eorum judicata ſit culpa, quantò erat natura ſublimior? Tantò enim minus, quàm nos, peccare debuerunt, quantò meliores nobis fuerunt.* Cum enim in cœlis creati fuerint, cum aliorum Angelorum ſanctorum gaviſi fuerint conſortio, denique cum fuerint puri ſpiritus, donis, & gratiis cœleſtibus in magna abundantia locupletati, grandeque Majeſtatis & Divinitatis Altiſſimi lumen & notitiam participarint, conſequens eſt, ut majora etiam habuerint auxilia, ut in juſtitia ſe continerent, omniſque tentationis impetui, quantumcunque vehementi, reſiſterent: non verò item homo, qui pugillus luti erat, his prærogativis decoratus fuit; ac proindè *ſcienti bo-*

S. Aug. tr. 110. in Jo.

Quo Angeli fuerunt excellentiores eo minus debuiſſent peccare.

num

num facere, & non facienti, peccatum fuit illi, id eſt, majus peccatum. Fuit tamen homo etiam caſtigatus, ſed minori pœna, quia levior erat ipſius culpa, cum minor in ipſo objecti offenſi notitia fuerit. Sanctus Hieronymus ad Eccleſiaſticos, qui a DEO deſtinati ſunt, ut aliis lumen præferant, ne ambulent in obſcuro, verba quædam direxit ponderatione digniſſima; ait enim: *Grandis dignitas ſacerdotum, ſed grandis ruina eorum, ſi peccant; lætemur ad aſcenſum, ſed timeamus ad lapſum: non eſt tanti gaudii excelſa tenuiſſe, quam mœroris de ſublimibus corruiſſe.*

S. Hier. l. 13. Ezech. 44.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Peccatum Hebræorum inexcuſabile fuiſſe probatur, eò quòd Chriſti habuerint notitiam, & cum hac illum offenderint.

THEMA.

Si non veniſſem, & locutus non fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Joan. 15. v. 22.

Malitia Judæorum caret omni excuſatione.

1 IN his verbis, quæ Salvator noſter in celebri illo ſermone, quem in ultima cœna habuit, ad Judæos direxit, peccatum ab illis commiſſum, inexcuſabile eſſe apertè declarat, quia divinitatis ſuæ habuerant lumen, & perfectam notitiam; unde ſe illum non cognoviſſe dicere non poterant: ex quo deducitur, quòd juxta proportionem notitiæ objecti, quod offenditur, magis quoque creſcat gravitas offenſæ. *Non imputaretur eis peccatum*, inquit Lucas Burgenſis, *ſcilicet ex eo, quod non credant in me, ſi excuſarentur probabili ignorantia, quod nec me noſſent, nec ſcirent, a quo miſſus eſſem. Potuiſſent dicere*, inquit *Theophylactus, non audivimus; nunc autem omni prætextu caret eorum malitia.* Porrò Chriſtus ea, quæ dixerat, magis confirmat, inquiens: *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*; id eſt, ut idem Lucas Burgenſis explicat: *Peccatum tantum, & tam grave non haberent.* Salmeron ſuper hunc textum, diffusè hunc in modum diſcurrit: *Dixerat, Judæos per ignorantiam peccaſſe, quia neſcierunt Deum, mittentem Filium ſuum in mundum: nunc oſtendit illam ignorantiam, quæ alias ſolet alleviare peccatum, delictum hoc non ſuſtuliſſe, imò auxiſſe potius, & venia indignum reddidiſſe; ut enim tradit Philoſophus in Ethicis, ea omnia, quæ voluntatis libertatem aliquo modo imminuunt, ut ſunt vis, metus & ignorantia, eatenus excuſatione digna ſunt, quatenus aliquid de voluntario adimunt; atque huic doctrinæ, quæ cum prudentia conjuncta eſt, favet ſacra Scriptura, quæ ſæpè ignorationem, ut circumſtantiam delicta excuſantem producit; unde Paulus: Miſericordiam, inquit, conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. David quoque confidenter deprecatur Deum: Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris; & Petrus: Scio, quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & Principes veſtri. Abimelech quoque Rex Geraris ſolo rationis naturalis lumine ductus, dixit ad Deum: Num gentem ignorantem, & juſtam interficies? Cernis, ut ignorationem juſtitiæ conjungat? Cui reſpondit Dominus, confirmans ejus ſententiam: Et ego ſcio, quod ſimplici corde feceris, & ideo cuſtodivi te, ne peccares in me. Sed præter hanc ſimplicem ignorantiam, eſt alia, quæ dicitur craſſa & affectata, & quam ſponte ſtudioſeque nobis comparare nitimur, de qua David: Noluerunt intelligere, ut bene agerent; & Propheta: Qui dicunt videntibus: Nolite videre, & aſpicientibus: Nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt, loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Et Iob: Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Et Dominus: Hoc eſt judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Prima ignorantia eſt, oculis captum naſci. Secunda, oculis ſponte privari; ait ergo: Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis &c.* Idem Salmeron, in progreſſu ejuſdem tractatus, enormitatem ejuſdem peccati ipſorum declarans, ſubjungit: *Peccatum tantum, quantum nunc habent, non haberent; quemadmodum enim cæcus quiſpiam, in tenebris poſitus, nondum apparet cæcus; orta verò luce, manifeſta redditur ejus cæcitas: ad eum modum, peccatoribus olim, in quantis tenebris verſarentur, cognitum non erat; at coruſcante Evangelii luce, detecti ſunt: nunc autem excuſationem non habeat de peccato ſuo. Græco legitur prætextum, quod plus eſt, quam excuſatio; ſignificat enim colorem, vel ſpeciem excuſandi peccatum, poſt tam manifeſtam prædicationem.* Tandem hanc ſubdit concluſionem, valdè notandam & ponderandam: *Peccatum, quod caret excuſatione, certiſſimam habet damnationem.* Quis igitur manifeſtam hujus populi damnationem non videt, qui poſt mille ſexcentos annos, hactenus propriæ infidelitatis tenebris magis, quàm unquam, involutus hæret? *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus.* Bloſius inquit: *Timeant Dei juſtitiam, ac furorem, qui ad Deum non convertuntur, qui peccata peccatis cumulant, & dicunt: Quid feci? Qui nollunt intelligere, ut benè agant; hi enim ad iram ejus ſpectant, quamdiu tales permanent. In hoc miſerabili ſtatu conſtituti ſunt Hebræi, qui quotidie de errorum ſuorum falſitate convicti, nihilominus magis, quàm unquam indurantur; ac proindè æternæ damnationis reatum incurrunt.*

Salmeron to. 9. tr. 61. Quanto plus adimitur de peccato voluntario, tanto minus eſt.

Luc. Burg.

Dicitur de ignorantiam diligentibus.

Similitudo.

Bloſ. parad. anim. c. 1. n. 1.

2 Rupertus Abbas ſuper cap. 5. Zachariæ hanc tradit doctrinam: *Hæc eſt amphora egrediens, & hic eſt oculus eorum in univerſa terra. Notandum, quod amphoram etiam oculum nuncupavit; hic eſt, inquiens, oculus eorum in univerſa terra. Conſtat enim, & in univerſa terra notum eſt, quia non per ignorantiam, ſed per invidiam Chriſtum occidendo, & Apoſtolos ejus perſequendo, menſuram illam, ſive amphoram impleverunt, & omnino ſcienter peccaverunt, & oculum in peccando apertum, & videntem habuerunt; nam ſi cæci eſſetis, ait, non haberetis peccatum, & alibi: Nunc autem, & viderunt, & oderunt me, & Patrem meum. Verè igitur hic eſt, ait, oculus eorum in univerſa terra, quia videlicet peccatum eorum non effecit error, ſive ignorantia; ſed oculus nequam, id eſt, invidia, & hoc auditum eſt in univerſa terra.* Et paulò poſt verba ejuſdem Prophetæ: *Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ, & dixit: Hæc eſt impietas*, ita declarat; *Talentum plumbi, pondus eſt judicii, ſive damnationis, magnum utique, & grave, ſecundum magnitudinem, & gravedinem irremiſſibilis delicti, id eſt, cordis impœnitentis*: id quod in hoc obſtinato populo *ad unguem* adimpletur, qui non obſtante lumine, & notitia tot ſæculis anterioribus habita, adveniente Meſſia, & multò magis poſtea, in erroribus ſuis, pluſquam nunquam aliàs, contumax, & impœnitens permanſit.

Ruper. Ab. lib. 2. in Zach. cap. 5. Judæi videntes errorum.

3 Horribilis illa per Regium Pſalmiſtam intimata comminatio, ſcilicet, *Deſcendant in infernum viventes*, ad hunc populum voluntariè cæcum & induratum directa fuit. Undè Euſebius, in catena Græca citatus, verſum hunc ita commentatur: *Viventes deſcendebant in infernum, hi qui cognitione peccati, & ſciebant quidem Salvatorem ipſum eſſe Chriſtum, ſed ſimulabant ſe neſcire.* In eadem catena ſequens pariter authoris cujuſdam innominati citatur expoſitio, ipſiſmet hiſce authoris verbis tradita: *Referebat quidam Seniorum, ſolos illos in infernum viventes deſcendere, qui divinis eſſent doctrinis inſtituti; nam qui vitæ ſermones non degustavit, mortuus eſt. Cum itaque Judas atque omnis populus Judæorum, legis, ac Prophetarum habuerint inſtitutionem, morte, quæ peccatum ſequitur, ſuper ipſos veniente, in infernum deſcendunt.* Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Si opera non feciſſem*; ita ſcribit: *Vt qui pavit tot millia de panibus paucis; ſuper aquas ivit, & Petrum ire fecit*; adducitque authoritatem Chryſoſtomi, qui ut probet id, quod Chriſtus dixerat, ſcilicet: *Excuſationem non habent de peccato ſuo*, ita ſubinfert: *Deſtruit excuſationem eorum, a ſermonibus enim tribuit doctrinam*; cui Judæi acclamarunt, dicentes: *Nunquam ſic locutus eſt homo.* Idem Hugo ex capite decimo octavo Deuteronomii ſequens adducit ſignum, unde dignoſci poſſit ſermo, quem locutus eſt Dominus. Ait enim ſacer textus: *Si tacita cognitione reſponderis: Quomodo poſſum intelligere verbum, quod non eſt locutus Dominus, hoc habebis ſignum. Quod in nomine Domini Propheta ille dixerit, & non evenerit, hoc Dominus non eſt locutus,*

Pſ. 54. 16.

Cat. Græc.

Indurati deſcendunt in infernum viventes

Hug. Card.

Refutatur Judæorum excuſatio.

Digitized by Google

tus, ſed per tumorem animi ſui Propheta confinxit; & idcirco non timebis eum. Subdit verò idem Hugo: *Qui ab illo, qui hoc facit, & dicit, perſuaderi univerſos juſſit, cum ad pietatem ducat, & miracula tribuat maxima, & non ſimpliciter ſigna, ſed qua nullus alius fecit; & de hoc etiam ipſi fuerunt teſtes, dicentes: Nunquam ſic apparuit in Iſrael. Et item: A ſaculo non eſt auditum, ut quis aperuerit oculos cæci nati.* Quomodo igitur Judæi incredulitatem ſuam obſtinatiſſimam excuſare poterunt?

Jo. 19. 11. Quomodo Judæi habuerunt majus peccatum Pilato.

4 In illa occaſione, in qua Judæi tumultuosè clamabant: *Tolle, crucifige*; & in qua ad extorquendam ex ore Præſidis Pilati contra CHRISTUM iniquam ſententiam, eidem Præſidi metum, & timorem panicum incuſſerant, CHRISTUS ei proteſtatus eſt, dicens: *Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.* At verò, qua ratione hoc verum eſſe poterat, quòd ſcilicet Judæi, qui CHRISTUM Pilato tradiderant, majus peccatum commiſerint, quam Pilatus, cum tamen hic poſt cognitam, & ſæpiùs manifeſtatam CHRISTI innocentiam, nihilominus illum juſſerit flagellari, & ſpinis coronari, atque inſuper ad moriendum in cruce, in medio duorum latronum, ipſum condemnarit? Judæi ſolùm linguas ſuas, velut gladios, exacuerunt; Pilatus autem acutos illi clavos præparari juſſit: illi proteſtati ſunt, dicentes: *Nobis non licet interficere quenquam*; ac proinde niſi Judex illum ad crucis mortem condemnaſſet, CHRISTUS nunquam crucifixus fuiſſet; & tamen cum id dictum fuerit ab ipſomet DEO, & ab illo, qui de ſe dicit: *Ego ſum veritas*, neceſſum eſt credere, majus fuiſſe peccatum Judæorum, quàm Pontii Pilati: *Qui me tradidit tibi*, id eſt, ut Lucas Burgenſis exponit, *populus Iudaorum, iuxta illud Ioan. cap. 18. verſ. 35. Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Quis tradidit, aut quem premit maius delictum, rogat Cyrillus? proditorem credo diſcipulum, deinde Pontifices, & ſacerdotes, & poſtremo populum Iudaorum. Maius peccatum habet, ut exponit idem Cyrillus, maiori tenetur peccato, gravius DEUM offendit; ac proinde graviorem divina iuſtitia vindictam ſentiet. Neque enim tu id ita teneris credere, me tua poteſtate exemptum eſſe, ut illi, quibus divina legis peritis ſatis ſuperque monſtravi, me eſſe olim promiſſum CHRISTUM, Filium DEI, Regem Iſrael; itaque illi facile noſſe me poſſent, ſi vellent.* Dionyſius Carthuſianus peccatum Pilati conſiderans, ita ſcribit: *Veruntamen Pilatus propriis verbis damnavit ſeipſum, dicens enim, ſe habere poteſtatem dimittendi CHRISTUM, nec tamen eum dimittens, quem ſciebat innoxium, demonſtravit ſe poteſtate conceſſa abuſum; nec debuit timore humano relinquere aquitatem, ſed uſque ad mortem agonizare pro illa.* Et tamen CHRISTUS, qui Sapientia eſt Patris, de Judaiſmo definit, inquiens: *Maius peccatum habet.* Cauſa verò ob quam peccatum Judaiſmi gravius ſit, eſt illa, quam paulò ante idem Dionyſius Carthuſianus his verbis expreſſerat: *Amplius peccat, qui tradit innoxium Iudici ſcienter quam Iudex, qui ex ſuperioris poteſtatis timore illum diiudicat.*

Luc. Burg. ib.

Dio. Cart.

Pilatus ſibi ipſi contradicit. Jo. 18. 30. Chriſtum ad mortem damnarunt ejuſdem beneficia miraculoſa. Act. 10. 38.

5 In præcedenti capite Sancti Joannis, leguntur Judæi contra CHRISTUM hanc coram Pilato adduxiſſe accuſationem: *Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.* De qua utique accuſatione, & Judæis illam in medium adducentibus, magis quàm de quovis alio malignitatis, & invidiæ actu, dici poteſt: *Excuſationem non habent de peccato ſuo.* Quia tantum abeſt, quòd CHRISTUS unquam alicui quidquam mali fecerit, ut potiùs Sanctus Lucas dicat: *Pertranſiit benefaciendo.* Porrò motivum, ob quod Concilium unanimiter in inferendam ei mortem conſpiravit, hoc unicum fuit: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* id eſt, miracula patrat: omnia autem miracula, quæ CHRISTUS patrabat, vel ad benefaciendum animabus, vel corporibus priſtinæ ſanitati reſtituendis ordinata erant. Unde Divus Chryſoſtomus ait: *Cum admirari, & obſtupeſcere eos oporteret, ipſum, qui mortuum ſuſcitaverat* (id eſt Lazarum) *interficere voluerunt.* Meritò quoque Simon de Caſſia ingrato huic populo improperavit, dicens: *Cur commutaſti in mendacium veritatem, ut perverſo corde, perverſitate loquendi, benefactorem malefactorem in iudicio appellares? Nonne turba vulgaris exclamavit viſo miraculo: Benè omnia fecit? Et tu nunc coram Praſide aperta falſitate, impetuoſis vocibus, malefeciſſe cauſaris?* Sanctus Anſelmus in dialogo de Paſſione, cum ſanctiſſimam Virginem interrogaſſet, an quando Judæi filium ejus Pilato præſentarunt, aliquam liberationis ſuæ ſpem concepiſſet, reſpondit ei: *Multum ſperaveram, cum turba conveniſſet, cui ſæpe dulciter pradicaverat, & quorum infirmos ſanaverat, & eos in deſerto paverat, quòd eum de manibus Iudaorum liberare deberent.* Meritò igitur iterum repeto: *Excuſationem non habuerunt de peccato ſuo.* Ante quinque dies ei tanquam Regi Iſraelis acclamaverant, & paulò poſt clamant: *Non habemus Regem niſi Caſarem*; tunc veſtes ſuas in terram proſternebant, in ſignum obſequii, ab ipſo pedibus calcandas; & paulò poſt, illum denudant, & ignominiosè propriis ſuis veſtibus ſpoliant, in ſignum vilipendii; tunc ei cum ramis palmarum feſtini obviam procedebant, & paulò poſt ligni truncum ei præpararunt in patibulum: *In quo igitur malefactor, veſtrorum curator infirmorum, ſanitatum donator, & veſtros mortuos de imperio mortis eripiens, ut vocaret ad fidem, & corda veſtra pro æterna reſurrectione ad ſe ipſum iuſte converteret? In quo malefactor, qui vobis pradicavit regnum Cælorum, & promiſit æternum? In quo malefactor, quem nullum potuit maculare peccatum?* Hactenùs Simon de Caſſia.

Jo. 11. 47.

Chr. h. 63. in Joan.

Sim. de Caſſ. lib. 13.

S. Anſel. dial. de Paſſ. Plebis Judæorum ingratitudo.

Sim. de Caſſ.

6 Apud Jeremiam Deus cœlos ad ſtuporem, & admirationem, & portas ejus, ut è cardinibus ſuis moveantur, invitat, dicens: *Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & porta eius deſolamini vehementer.* At verò quidnam eum dicturum eſſe exiſtimatis, ſiquidem ipſas quoque ſphæras cœleſtes ad audiendum invitat? Nimirùm: *Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aqua viva, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, qua continere non valent aquas.* Quòd ſi ſolùm dixiſſet, ipſos ſibi fodiſſe ciſternas diſſipatas, utique non tanta admirationis eſſet ratio; verùm hoc non dixit, ſed primò oſtendit, illos fontem deguſtaſſe vivum; obſervanda enim ſunt verba illa: *Me dereliquerunt fontem aqua viva*; ubi ly *dereliquerunt*, clarè indicat, ipſos antea ex hoc fonte vivo fuiſſe potatos. Et verè ita fuit; quia Deus tot ſeculis nulli alteri rei adeò ſtuduiſſe videbatur, quàm ut huic populo, præ cunctis aliis totius Univerſi nationibus, benefaceret, communicando ei ſpecialiter, præ cunctis aliis, perfectam ſui notitiam, veram ei dando religionem, legem ſuam ſcriptam ei promulgando, privilegiando illum per tot ritus, & ceremonias ſacras, ſacrificia ei præſcribendo, conſecrando in ejus beneficium ſacerdotes, ſumptuoſum illud templum, ab omnibus nationibus in veneratione habitum, ei erigendo. Certè *non fecit taliter omni nationi*; & tamen hoc lumen habentes, *foderunt ſibi ciſternas*. Filius enim DEI, Salvator, non Ægypti, ſed mundi, qui eorum frater per incarnationem factus fuerat, ex motivo invidiæ, pro triginta argenteis, ab eis in illam fuit demiſſus ciſternam, in qua ingemiſcens clamavit: *Intraverunt aqua uſque ad animam meam, infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia.* Idem quoque Salvator noſter per os Pſalmiſtæ conqueritur: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique*; quaſi diceret: ſi Gentiles, ſi aliæ barbaræ terræ nationes, quæ dæmones in falſis idolorum ſimulachris adorabant, me Dei Filium, ad ipſas deſcendentem, perſecuti fuiſſent, aliquam forſitan habituri fuiſſent excuſationem, quia dicere poterant, quòd me non cognoviſſent; at verò Hebræi, qui tot ſuſpiriis per tot ſæcula me deſideraverant, qui futuri adventus mei tot prophetias habebant, quam excuſationem adducere poterunt? *Si is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu verò dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos.* Populus enim Hebræus, per quaquadraginta annos ab eo in deſerto Cœleſti fuerat annona ſuſtentatus, acceperat ab eo vaſtam terram, ſcaturientem lac & mel, denique cum eo tri-

Jer. 2. 12. Prævio lumine fidei Judæi Deum dereliquerunt.

Pſ. 68. 3. Afflictio ab amico illata major quam ab inimico. Pſ. 54. 13.

Beneficia Hebræis collata.

Digitized by Google

triginta tribus annis familiariter converſatus fuerat, & tamen contra eum malignari, eumque perſequi nunquã deſtitit, donec eum in ignominioſo crucis trunco animã exhalare videret; ac proindè meritò illum caſtigavit (*ſicus lumen eius, ita & tenebræ eius*) ſiquidem in eodem Pſalmo dicit: *Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viventes:* quod idem eſt cum illo, quod paulò antè diximus.

Luc. 4. 29.

7 Ex Judæis, qui habitabant in Nazareth, ubi conceptus fuerat, & quibuſcum tot annis habitaverat, evidenter deduci poteſt, quòd ipſorum contra Chriſtum mota perſecutio, ſuum in cognitione, & lumine, quod de ejus Divinitate habebant, fundamentum habuerit; ſiquidem ſciebant, & confitebantur miracula, quæ aliis in locis patraverat: *Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua;* & tamen adeò adverſus ipſum exacerbati fuerunt, adeò quòd *eiecerunt illum extra civitatem, & duxerunt illum uſque in ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.* Et verò, quodnam erat CHRISTI motivum, quòd non æquè in patria ſua, ſicut in aliis locis, operaretur prodigia? Nimirùm, ne peccatum illorum magis aggravaret, ipſoſque ſupplicio digniores efficeret; ſi nimirùm illum injuria afficerent, quem quis eſſet, probè ſciebant. Audite Toletum dicentem: *Quando beneficiis DEI homo abuſurus eſt, maius accipit beneficium, magiſque diligitur, ſi ea illi non conferantur;* ſemper enim veriſſima eſt illa à nobis toties repetita concluſio: *Sicut lumen eius, ita & tenebræ eius.* Divus Chryſoſtomus ait: *Iudæos nihil magis perditioni dedit, quàm quòd ingrati DEO eſſe voluerunt.*

Non eſt Propheta acceptus in patria.

Tolet.

Chr ho. 52. in Matt.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Hi, qui majorem habentes rerum divinarum notitiam, & ſcientiam, Deum nihilominùs offendunt, majora merentur ſupplicia.

THEMA.

Qui cognovit voluntatem domini ſui, & non fecit iuxta voluntatem eius, vapulabit multis. Luc. c. 12. verſ. 47.

Quid ſit irã Dei provocare & mereri.

1 HÆc à Salvatore noſtro facta proteſtatio, gloſſa non indiget, quia clarè ſatis edixit, quòd quiſquis voluntatis domini ſui conſcius, illam non adimpleverit, tantò majori cum rigore ab illo ſit caſtigandus. Inter alias Sancti Iſidori ſententias, hanc quoque doctrinam traditam legimus: *Quid ſit iram Dei mereri, quid vero provocare, prudens lector ſcire debet; gravior namque ira eſt, qua provocatur, quam ea, qua meretur: nam meremur, quando ignorando peccamus; provocamus, quando ſcimus bonum facere, nec volumus.* Dicite igitur nunc ſodes, ſi iram Dei provocamus, quando virtuosè vivere ſcientes, idipſum facere negligimus; quantò magis divinæ iræ fulmina merebimur, & irritabimus, quando prævia ſcientia, & lumine mortaliter illum offendimus? *Qui cognovit voluntatem, &c.*

S. Iſid. Hiſp. l. 2. ſentent. c. 19.

Hebræi moriuntur introſpicientes arcam, & Philiſthæi non, de quo datur ratio, quare. 1. Reg. 6.

2 In primo lib. Reg. cap. 6. ſcribitur, quòd cum Philiſthæi arcam Domini ad Hebræos retuliſſent, viri Bethſamitæ curiosè intra ipſam reſpicere volentes, in magno numero morte occubuerint; ait enim ſacer textus: *Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent Arcam Domini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis.* Verum quidem eſt, quòd Philiſthæi pariter ingentem ſtragem paſſi fuerint, non tamen ex eadem cauſa, licèt & ipſi Arcam introſpexerint, manuſque ſuas ad eandem, ſine reſpectu, applicuerint. At verò quonam ſpectat hæc inter Bethſamitas, & Philiſthæos differentia, ſiquidem una, & eadem Arca erat, & in utroque populo eadem curioſitas, ſeu, ut meliùs dicam, præſumptio locum habuerit? Pro reſponſione obſervandum, quòd, poſtquam cœleſtis Magiſter noſter dixiſſet: *Qui cognovit voluntatem domini ſui, & non fecit ſecundum voluntatem eius, vapulabit multis,* mox ſubjunxerit: *Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Hebræi igitur expreſſum à Deo præceptum acceperant, ne introſpicerent Arcam: *Nulla curioſitate videant, quæ ſunt in ſanctuario,* inquit ad populum, *priuſquam involvantur, alioquin morientur;* excipiebantur tamen filii Aaronis, quibus id licitum erat: cum igitur Philiſthæi, utpotè idololatræ, præceptum hoc neſcirent, nec ad hanc legem obligarentur, mirum non eſt, quòd ob hanc cauſam caſtigati non fuerint.

Num. 4. 20.

3 Porrò ly *vapulabit*, myſticum eſt; alludit enim ad verbera, ad flagella, quibus ſervi, & mancipia caſtigari ſolent. Obſervandum eſt igitur, quòd inter omnes alios totius terræ habitabilis populos, nullus à Deo adeò edoctus fuerit, quemadmodum populus Hebræus; hic enim probiſſimè, quænam voluntas Dei eſſet, ſciebat; ſiquidem ut Pſalmiſta ait: *In lege Domini voluntas eius;* communicaverat ei Deus legem ſuam; ingens ei impertitus fuerat veræ religionis, & cultus lumen; adeoque *cognovit voluntatem Domini ſui:* at verò quid demum ab illo factum eſt? *Non fecit ſecundum voluntatem eius.* Ecce tibi igitur cauſam, ob quam poſt mille ſexcentos, & ampliùs annos *vapulat multis;* nam in omnibus mundi nationibus caſtigatur, & vapulat ſicut ſervus, & mancipium, eò quòd notitiæ à DEO ſibi communicatæ non reſponderit. Per quadraginta annos, poſt illatam ab ipſis Meſſiæ ſuo mortem, Præſides Judææ, Pilatus, Feſtus, Felix, Florus, Albinus, & Ceſtius, non deſtiterunt illos tanquam mancipia certatim adeò angariare, ut ob tyrannidem, qua anguſtiabantur, jugum ſubjectionis, quo Imperio Romano ſubdebantur, excutere coacti fuerint; quæ tamen eorum temeritas in majorem illorum ceſſit ruinam, quia ex iis debellatis pars magna ferro occubuit; quotquot verò ſuperſtites remanſerunt, qui ad numerum aſcendebant nonaginta millium, collo catenis onuſto in varias mundi partes viliſſimo pretio in duram divenditi, & diſtracti ſunt ſervitutem. Audite, quibus verbis DEUS apud Jeremiam idipſum illis comminatus fuerit: *Quis miſerebitur,* inquit, *tui Hieruſalem? aut quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu reliquiſti me, dicit DOMINVS: retrorſum abiiſti.* Quo loquendi modo declarat animi ſui alienationem ab illa civitate, olim ſacroſancta, quæ iram, & juſtiſſimum furorem ſuum irritaverat; quia cum per ſacrificia, per ſacerdotes in templo ſuo pro aliorum peccatis, ad ipſum placandum, ſeſe precibus ſuis interponere debuiſſet, ipſamet perverſa facta fuit; ac proindè immediatè ſubjungit: *Et extendam manum meam ſuper te, & interficiam te, & diſpergam eos ventilabro in portis terræ; interfeci, & diſperdidi populum meum.* Neque enim ſolùm *cognovit voluntatem domini ſui*, utpotè, qui per tot ſæcula in divinis ejus legibus eruditus fuerat; verùm inſuper *cognovit Divinitatem Domini ſui.* Obſerveris velim, quàm ſit verùm, quod Pſalmiſta facie ad DEUM converſa his verbis dixit: *Omnia in Sapientia feciſti.* Quo enim tempore DEUS fecit, ut Judæi interiùs clarè cognoſcerent, & confiterentur, quòd CHRISTUS verus eſſet promiſſus Meſſias, & Æterni Patris Filius? Paulò videlicet ante, quàm mortem illius machinarentur. Cum enim illorum eluſiſſet ſtratagemata, per quæ ipſum in errorem aliquem inducere parabant: *Tunc congregatis Phariſæis, interrogavit eos, dicens: Quid vobis videtur de CHRISTO? Cuius filius eſt? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum DOMINVM, dicens: Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Si ergo David eum vocat Dominum, quomodo filius eius eſt?* Quo argumento adeò illos convicit, ut ſacer Textus ſubdat: *Nemo poterat ei reſpondere verbum, neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.* Obſervat autem opportunè Divus Chryſoſtomus, quòd eos ad claram Divinitatis ſuæ cognitionem convincere voluerit, poſtquam innumeras ab eo acceperant Divinitatis ſuæ demonſtrationes, ut inexcuſabiles eſſent; ac proindè magis mererentur

Propter abuſum ſuæ ſcientiæ uſq; modò vapulant Judæi. Pſal. 1.

Jer. 15. 5. Hoc ipſum prædixit.

Pſ. 103. 24. Hebræi noverunt divinitatem Chriſti.

Luc. 22. 41.

ab

Chr. ho. 2. in Pſ. 50. cum Judæis de veritate cō-victis dicitur, quid vobis videtur de Chriſto.

ab eo caſtigari. En verba D. Chryſoſtomi: *Poſtquam omne miraculorum genus patravit, omnia effecit, mari frænum iniecit, leproſos mundavit, dæmones in fugam vertit, paralytici artus conſtrinxit, vox de cœlo deſcendit: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite; Dominus ipſi teſtimonium dixit, res ipſa clamarunt. Spiritus in columbæ ſpecie ad eum venit, Joannes ipſi teſtificatus eſt: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi; tum denique, cum ad crucem aſcenſurus eſſet, omnibus ipſis accitis, ad eos inquit: Quid vobis videtur de CHRISTO? Non initio vos interrogavi, non vos initio teſtes citavi, quoniam Divinitatis meæ argumentum nondum vobis præbueram. Poſtquam autem elementa omnia Divinitatem meam demonſtrarunt poſtquam doctrina mea omnes vos velut manu duxit, quid vobis videtur de CHRISTO, &c.* Cum igitur ab evidentibus argumentis illis propoſitis convicti & confuſi fuerint, quid mirum, ſi qui cum hac clara notitia ipſum contempſerunt, repudiarunt, & in truncum crucis affixerunt; deinceps adeò deteſtabilem in hac vita, ac demum in æterna inferni damnatione confuſionem incurrerint, ut de ipſis verificari poſſit: *Vapulaverunt multis*? Alibi dixerant: *Hic eſt hæres, venite, occidamus eum*; undè clarè liquet, quòd eum cognoverint, & ideò proprio ore confeſſi ſunt, dicentes: *Malos male perdet, & vineam ſuam aliis locabit agricolis.*

Matt. 21. 40.

4 *Qui cognovit, &c.* In eruditiſſimo ſimul, & piiſſimo Gerſone, hanc propoſitionem me legiſſe memini: *Trabes, ut dicit Divus Chryſoſtomus ſuper Matthæum, eſt peccatum Cleri, feſtuca autem ſæcularium.* Qui enim rerum divinarum ſcientia, & intelligentia pollet, is ſi prævaricetur, longè acerbiùs caſtigabitur, quàm ſæculares, qui utplurimùm in obſcuro, & in tenebris ambulant; horum enim peccata, in comparatione ad Eccleſiaſticorum tranſgreſſiones, ſunt veluti feſtucæ, cum peccata Clericorum econtrà groſſæ ſint trabes; ac proindè DEUS in rigoroſo judicio ſuo præcepit: *A ſanctuario meo incipite.* Obſervaſtiſne aliquando, quòd DEUS, *qui ſpirituum ponderator eſt*, pro expiatione peccati ſacerdotis in ſingulari, idem prorſus ſacrificium, quod pro peccatis totius populi in univerſali præſcripſerit? Ait enim in Levitico Sacer Textus: *Si ſacerdos, qui unctus eſt, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino.* Cur autem Deus ita præcepit? Reſponderi poteſt, quòd peccatum ſacerdotis, qui dux eſt populi, hujus tranſgreſſionibus, licèt multis, & gravibus, præponderet, quia per malum exemplum ſuum cauſa eſt, ut populus peccet; ac proindè non ſine myſterio Sacer Textus adjungit: *Delinquere faciens populum.* Author Imperfecti idipſum docet ſequenti ſimilitudine: *Sicut in corpore, ſi aliquod infirmatum fuerit membrum, non omnino languet & ſtomachus, ſi autem ſtomachus languerit, omnia membra inveniuntur infirma: Sic ſi aliquis Chriſtianorum peccaverit, non omnino peccant, & ſacerdotes; ſi autem & ſacerdotes fuerint in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum. Vidit arborem pallentibus foliis marcidam, & intellexit ſtudioſus agricola, quia læſuram in radicibus haberet: Ita cum videris populum indiſciplinatum, & irreligioſum, ſine dubio cognoſce, quia ſacerdotium ejus non eſt ſanum.* Verum enim verò dato etiam caſu, quòd tranſgreſſio ſacerdotis eſſet occulta, nec tranſmitteretur ad notitiam publicam, nihilominus ob majorem ſanctè, & innocenter vivendi obligationem, & ob magis perſpicuam, quam habet, ſcientiam, & lumen Dei, peccatum illius in divinæ juſtitiæ trutina aggravatur, & æquè ponderat, ac peccata totius populi. Nam ut Sanctus Gregorius ait: *Nemo amplius in Eccleſia nocet, quam qui perversè agens, nomen, & ordinem ſanctitatis habet.* Et Divus Chryſoſtomus ſuper Pſalm. 6. inquit: *Pro univerſo, qui peccarat, populo (Levitic. cap. 4.) tantum offerebatur ſacrificium, quantum pro ſolo ſacerdote: id autem ſignificat, quod quo maior eſt authoritas, eo eſt gravius eorum, qui peccant, ſupplicium. Eadem, quæ ſimpliciter quidem fornicata erat, de medio tollebatur, ſacerdotis autem filia comburebatur.* Summus Sacerdus Heli corrigere volens filios ſuos, qui per extorſiones & impudicitias ſuas ſanctuarium dehoneſtabant, totique Iſraeli ſcandalo erant, hoc uſus eſt argumento: *Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt DEUS: ſi autem in DOMINUM peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Sanctus Auguſtinus ſuper Pſalm. 36. hunc textum ad noſtrum propoſitum explicat, inquiens: *Si peccaverit populus, orabit pro eo ſacerdos: ſi autem ſacerdos peccaverit, quis orabit pro eo? Talem ergò oportet eſſe DOMINI ſacerdotem, ut quod populus pro ſe apud DOMINUM non valuerit, ipſe pro populo mereatur, quod popoſcerit, impetrare.* Sacerdotes conſecrati ſunt, & præ ſæcularibus majoribus ſunt illuſtrationibus cœleſtibus illuminati, ut pro peccatis populi intercedere, ſuiſque orationibus divinam iram placare poſſint: at ſi ipſimet prævaricentur quis pro ipſis ſacrificia offeret, quis pro illis apud DEUM ſe interponet? Conſequens igitur eſt, quòd *vapulabunt multis*. Gregorius Magnus ad exprimendum infelicem horum exitum, ſequentem adducit valdè propriam ſimilitudinem; reflectit enim ſe ad aquam, qua ſacroſanctum illud confertur lavacrum, quod ad animas à macula originali purificandas, & in cœlum dirigendas inſtitutum eſt velut inſtrumentum; peracta autem lotione, aqua illa abiicitur, & mittitur in cloacas. En verba Sancti Gregorii: *Ingrediuntur electi, ſacerdotum manibus expiati, cœleſtem patriam; & ſacerdotes ipſi, per vitam reprobam, ad inferni ſupplicia feſtinant? Cui ergò rei ſimiles dixerim malos ſacerdotes, niſi aquæ Baptiſmatis, quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cœleſte mittit, & ipſa poſtea in cloacas deſcendit?*

Gerſon. p. 2. in regul. S. Aug. fol. 651. Quid ſit trabes & quid feſtuca.

Ezech 9. 6.

Lev. 4. 7. Sacrificium pro ſacerdote delinquente eſt idem quod offertur pro toto populo.

Auth. Imp. h. 38.

Similitudo.

S. Greg. cur. paſt. p. 3. c. 2. Chr. in Pſ. 6. Sola filia ſacerdotis fornicatia cōburitur.

1. Reg. 2. 25.

S. Aug. in Pſ. 36. conc.

Similitudo de aqua baptiſmali.

S. Greg. h. 17. in Evang.

5 *Qui cognovit voluntatem &c.* Unum ex ſævioribus ſuppliciis, quibus DEUS in perniciem generis humani animadvertit, univerſale fuit diluvium; & licèt aliqualis tranſgreſſionum impiorum illorum adduci poſſet excuſatio, eò quòd peccatis fragilitatis immerſi fuerint (*omnis quippe caro corruperat viam ſuam*) certum tamen eſt, illos fuiſſe inexcuſabiles, ſiquidem *cognoſcebant voluntatem Domini ſui*; ac proindè ſacer Chroniſta, non ſine myſterio, hæc verba præmittit: *Videntes filii Dei, filias hominum &c.* Nam ut Div. Chryſoſtomus egregiè conſiderat: *Dei filios hic vocavit eos, qui antea ex viris bonis nati fuerant, & Dei honorem perceperant, deindè mutati erant, & evaſerant deteriores, & ſuum honorem perdiderant. Ut enim magis amplificaret eorum reprehenſionem, eorum honorem revocavit in memoriam, maximum eſſe crimen oſtendens, quod cum tales eſſent, & orti ex talibus, ad tantam ſe præcipitarent improbitatem;* Quid mirum igitur, ſi talem præviam cognitionem habentes, & nihilominus graviter delinquentes, tanta fuerint demum cum ſeveritate caſtigati? *vapulabunt multis.* Author Operis Imperfecti ad idem propoſitum efficax format argumentum; ad illum namque Jobi textum ſe reflectens: *Stellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius. Et cœlum ſine crimine non eſt;* ita ſcribit: *Si ergo impeccabilis natura ſtellarum, & cœli, quantum ad iuſtitiam Dei invenitur eſſe peccatrix; quomodo ante eum homo appareat iuſtus, cuius & ſine voluntate peccandi, natura ipſa peccatum eſt?* Quibus verbis innuit idem, quod Apoſtolus de ſemetipſo ad Romanos hiſce verbis ſcribit: *Ego autem carnalis, homo venundatus ſub peccato; quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo bonum, ago, ſed quod odi malum, illud facio;* undè ſic arguere licet: Si Sanctus Paulus, qui de ſeipſo indubitatum hoc perhibet teſtimonium: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum; ignorans feci in incredulitate*, nihilominus proteſtatur inquiens: *Venundatus ſum ſub peccato*; quàm rei, & culpabiles, omnique ingenti ſupplicio digni erunt illi, *qui cognoſcunt voluntatem DEI, & non faciunt; & vident meliora, probantque, & deteriora ſequuntur? Plagis ſine dubio vapulabunt multis.*

Gen. 6. Quinam dicantur filii Dei. Chr. in Pſ. 4.

Auth. Imp. h. 32. Job 25. 5.

Rom. 7. 14.

Peccatum inficit ſtellas & cœlum, quantò magis hominem? 1. Cor. 4. 4.

6 Eccleſiaſtes ait: *In multa ſapientia multa indignatio, & qui addit ſcientiam, addit & laborem*; quia quantò plus homo intelligit, & cognoſcit illud, quod ſibi operandum eſt, & huic ſcientiæ non correſpondet, ſed donis ſapientiæ, & ſcientiæ rerum divinarum à DEO ſibi datis abutitur; tantò magis indignationi Dei ejuſque ſupplicijs eſt ſubjectus *vapulabit multis*.

Eccl. 1. 18. Eò plus vapulabit non faciens quæ plus intellexit.

S. Anton. p. 2. t. 9. c. 1.

Sanctus Antoninus in diſt. 40. authoritatem citat Divi Chryſoſtomi, dicentis: *Homo Chriſtianus fortiter cadit in peccatum, propter duas cauſas; aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis. Pro cuius declaratione dicit Sanctus Thomas* 1. 2. *quod duplex eſt peccatum; quoddam ſcilicet ex ſurreptione proveniens, propter infirmitatem humana natura, & tale peccatum minus imputatur ei, qui eſt maior in virtute, eo quod minus negligit huiusmodi peccata reprimere; quando tamen omnino ſubterfugere infirmitas humana non ſinit. Quædam ſunt ex deliberatione procedentia, & iſta peccatatum magis imputantur alicui, quanto maior eſt; & hoc poteſt eſſe propter quatuor. Primo quidem, quia facilius poſſunt reſiſtere peccato, maiores puta, qui excedunt in ſcientia, & virtute. Vnde DOMINVS dicit Luc. capite decimoſecundo: Quod ſciens ſervus voluntatem domini ſui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Secundò propter multitudinem, quia omne bonum, quo quis magnificatur, eſt Dei beneficium, cui homo fit ingratus peccando: inquantum ad hoc, qualibet maioritas, etiam in temporalibus bonis, peccatum aggravat, ſecundum illud Sapient. cap. 6. Potentes potenter tormenta patientur. Tertio propter ſpecialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinem perſonæ, ſicut ſi Princeps iuſtitiam violet, qui ponitur iuſtitiæ cuſtos; & ſi Sacerdos fornicetur, qui caſtitatem vovit. Quarte propter ſcandalum, quia, ut Gregorius dicit in paſtorali: In exemplum vehementer culpa extenditur, quando pro reverentia gradus peccator honoratur; ad plurium etiam notitiam perveniunt peccata magnorum, & magis homines ea indignè ferunt.* Porrò Angeli rebelles ſine ulla redemptione, & remiſſione in ſempiternum condemnati fuerunt, ut ardeant in abyſſo infernali, quia præterquam, quòd in dignitate eminenti conſtituti eſſent, fuerant & à Creatore donis, gratiis, ac clariori, & perfectiori lumine illuſtrati, quàm homo è luto plaſmatus; ac proinde ſeverius fuere puniti. Alcuinus quærit: *Cur ſummi Angeli peccatum inſanabile ſuit, & hominis ſanabile?* Reſpondetque: *Angelus ſui ſceleris inventor fuit, homo vero alterius fraude ſeductus. Item quanto ſublimior Angelus in gloria, tanto maior in ruina; homo verò quanto fragilior in natura, tanto facilior ad veniam.*

Duplex eſt peccatum.

Peccatum deliberatum gravius eſt propter quatuor rationes.

Alcuin. in Gen interrog. 4.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Peccatores habituatos ad pœnitentiam induci inſuperabilem in ſe continet difficultatem.

THEMA.

Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea nimia rubigo. Ezech. 24. v. 12.

Modus expellendi rubiginem.

1 EX his Ezechielis Prophetæ verbis colligitur, quàm ſit difficilis peccatoris in peccatis ſuis habituati, & indurati converſio: textus Hebræus legit: *Non exivit rubigo abominationis, & obſtinationis.* Porrò rubigo per longitudinem temporis contrahitur; optimum verò ad pellendam rubiginem remedium eſt ignis: eodem modo, ut anima peccatrix per longum annorum gyrum in culpa habituata, à rubigine culpæ illius eximatur, aliud non eſt remedium, quàm ignis infernalis, in quo tandem peccatores obſtinati ultimum ſuum terminum inveniunt. Sanctus Ambroſius ſuper illa verba Pſalmi primi: *Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit*, de inveterata peccati conſuetudine diſſerens, ait: *An ignoramus, quod tantam vim habeat inveterata conſuetudo peccati, ut excludat naturam? Quæ cum ſit medicabilis ad ſalutem, tamen corroborata tempore, paſſionibus immedicabilis reperitur.* Propheta quoque Jeremias ad contumacem hanc impiorum habituatorum alludebat obſtinationem, quando de perverſis Hebræis tractans ait: *Defecit ſufflatorium, in igne conſumptum eſt plumbum, fruſtra conflavit conflator; malitiæ enim eorum non ſunt conſumpta.* Dionyſius Carthuſianus ſuper Ezechielem ſcribens, huic quoque propoſito noſtro aptiſſimam tradit interpretationem. Etenim Propheta ille juſſu Dei Jeroſolymæ deſolationem his verbis prædixerat: *Væ civitati ſanguinum, cuius ego grandem faciam pyram. Congere oſſa, quæ igne ſuccendam; conſumentur carnes, & coquetur univerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent: Pone quoque eam ſuper prunas vacuam, ut incaleſcat, & liqueſiat æs eius, & confletur in medio eius inquinamentum eius, & conſumatur rubigo eius; id eſt, immunditia civitatis in ipſa diſpereat.* Hunc igitur Ezechielis Prophetæ textum exponens præfatus Dionyſius, *per æruginem, iniquitates Ieroſolymæ* intelligit: *& conſumatur rubigo eius, per vim incendii huius; videtur enim locus ex vitiis habitantium quodammodo contaminari.* Tandem verò deſcendens ad expoſitionem verborum aſſumpti thematis: *Multo labore ſudatum eſt*, inquit: *Id eſt SS. Propheta, ac iuſti fortiter laboraverunt purgare Ieruſalem, eam ad pœnitentiam exhortando, ut Ieremias, & alii; & non exivit de ea nimia rubigo eius, id eſt, exceſſiva, & obſtinata iniquitas eius, neque per ignem adverſitatis, ita quod nec vexatio dedit eis intellectum.* Hugo Cardinalis aliam tradit expoſitionem, eò præcipuè directam, ut peccatorum habituatorum, & contumacium, oſtendat duritiam, & obſtinationem; unde ait: *Multo labore ſudatum eſt &c. quaſi dicat: Multum laboravi, ut converterentur, nec converſi ſunt minis, nec flagellis, nec beneficiis; unde Ierem. cap. 5. Percuſſiſti eos, & non doluerunt: attrivisti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: induraverunt facies ſuas ſuper petram, & noluerunt reverti. Item Pſ. 34. Diſſipati ſunt, nec compuncti. Ierem. c. 6. Fruſtra conflavit conflator &c.* Hactenus magnus ille Cardinalis.

Ierem. 6. 29. Obſtinati vix convertuntur.

Dion. Car. in Ezech.

Ezech. 24. 9.

Ne quidem igne adverſitatis.

Hug. Car. ib.

2 Inter alios malæ peccandi conſuetudinis effectus, unus eſt, quem Sanctus Bernardinus in confirmationem textus illius Ezechielis: *Multo labore ſudatum eſt*, his verbis adducit: *Sicut nec plaga inſiſtulata curatur, & ſicut fiſtula gravat Medicum: ita mali uſus gravat DEVM.* Et profectò ingens hæc eſt exaggeratio, quòd cum de illo agitur DEO, qui, ut Iſaias ait: *Tribus digitis appendit molem terræ*; nihilominus dicatur: *Ita mali uſus gravat DEVM*; id eſt, ingens illud pondus, quod in ſe continet peccatum noſtrum habituatum. Subdit idem Sanctus Bernardinus: *Vnde Eccleſiaſticus: Perverſi difficile corriguntur. Perverſi ſunt reſupinati, quando pedes vadunt ſurſum, & caput dorſum. Itaque noli inveterari in morbo, quia volens non poteris abſtinere à mala conſuetudine.* In verbis autem immediatè ſequentibus, idem Sanctus oſtendit, quàm exigua ſpes ſit impios obſtinatos convertendi; ſiquidem poſtquam dixiſſet: *Tamen quouſque flatus eſt in corpore, poteſt te tua conſcientia remordere*; immediatè ex longa experientia, quam habuit, hæc verba ſubjungit: *Sed unum volo dicere, quod iſti inſiſtulati, & indiabolati in malis uſibus, cum magna difficultate liberantur, & ſubiacent magno periculo mortis æternæ, & pauci ſalvantur*; paulò poſt verò ſubdit: *Qui eſt aſſuetus longo uſu malo, cum venerit ultima dies vitæ, & volet incipere bene vivere, tarde venit; quia quando homo eſt in illa agonia mortis, nihil ſcit, niſi dolorem ſuum, & neſcit quid faciat; & ideo pauci tales ſalvantur. Imo eſt maius factum, quod tales ſalventur, quàm ſi quis volaret ſine alis.* Veruntamen in contrarium habemus hiſtoriam ſacram de Ninivitis, à Spiritu Sancto dictatam, quam D. Chryſoſtomus in hæc verba ponderat: *Quid Ninivitis irrationabilius, quid barbarius, quid ſtultius? Attamen barbari iſti, & ſtulti, qui neminem unquam Philoſophum audierant, quibus nunquam talia præcepta tradita erant, auditis hiſce Prophetæ verbis: Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur; intra tres dies depoſuerunt malam conſuetudinem, ſcortator, caſtus, ferox, manſuetus, defraudator & raptor, modeſtus & benignus, ignavus, induſtrius factus eſt. Neque unum, aut alterum, aut tertium, aut quartum, ſed omnia vitia ſimul correxerunt. Id unde patet? Ex verbis Prophetæ; ipſe enim accuſator eorum, qui dixerat, aſcendiſſe ad ſe clamorem malitiæ eorum; ipſe, inquam, in contrarium de illis teſtatus eſt dicens: Vidit DEVS quemlibet abſtitiſſe à pravis viis ſuis; non ſingulatim dixit, à ſcortatione, adulterio aut furto, ſed à viis ſuis pravis. At quomodo abſtiterunt? Eo modo, ut Deus vidit, non ut homines approbant.* Ex his igitur colligi videtur, non eſſe adeò difficile, celeriter

S. Bern. ſer. 4. inſ. 1. c. p. 2. & 2. prin. c. Malus uſus gravat Deu.

Iſa. 40. 12.

In agone pauci vere convertuntur.

Chr. h. 22. de ira c. 1. Vera fuit pœnitentia Ninivitarum.

&

& facilliter malam deponere conſuetudinem ; ſiquidem peſſimi hi Ninivitæ in unico momento veram inſtituerunt converſionem, & mutationem adeò perfectam, & ſanctam. Sed audiamus, qualiter idem D. Chryſoſtomus, prædictæ æruginis metaphoræ inſiſtens, hac de re diſcurrat : *Vt vaſa æruginoſa*, inquit, *ſi aqua ſolum ablueris, etſi multum temporis inſumas, nequaquam omni vitio expurgabis ; qui autem ea in conflatorium immittit, brevi temporis momento ſplendidiora illa facit, quàm quæ nova ſunt, & nupera : ita etiam anima peccati ſcoria infecta, ſi leviter, & utcunque ſeipſam exterſerit, & per ſingulos dies pœnitentiam aſſumpſerit, nihil commodi nanciſcetur ; quod ſi veluti in fornacem in Dei timorem ſe iniecerit, brevi temporis momento, quidquid vitii eſt, excoquet*. Ninivitæ igitur Jonæ verbis credentes, jamque quaſi vicinum conſiderantes ignem illum, quo civitas illorum deflagratura erat, quoque ipſi in inextinguibilibus inferni flammis erant arſuri, concepto Dei timore, non ſolùm deteſtati ſunt, & depoſuerunt cum cordis compunctione habituata peccata ſua; verùm etiam in ſignum veræ pœnitentiæ, ſubitò recurrerunt ad rigoroſiſſima jejunia, veſtiti ſunt ſacco, & cilicio, cineribuſque capita ſua conſperſerunt ; & hac ratione, in pelagus quoddam proprii copioſiſſimi, & amariſſimi fletus omnia præterita ſubmerſerunt peccata, vitamque novam, & perfectam inſtituerunt. Hujuſmodi autem exempla admodùm rara ſunt, & ideò de reliquis veriſſimum eſt, quòd, ut experientia in pleriſque, ut plurimum, teſtatur, multo labore ſudetur circa animam in peccatis habituatam, nec tamen exeat de ea nimia rubigo.

Similitudo.

Exemplum Ninivitarum rarum eſt.

3 *Multo labore ſudatum eſt, &c.* Sanctus Marcus refert, deſolatum quendam Patrem, filium ſuum dæmoniacum, & mutum benigniſſimo obtuliſſe Salvatori, ut à maligno hoc hoſpite corpus ejus liberaret ; quem proinde his verbis eſt affatus : *Attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum, qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit ; & dixi diſcipulis tuis, ut eiicerent illum, & non potuerunt*. Quis hanc totius collegii Apoſtolici, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum non obſtupeſcat impotentiam : *Et non potuerunt* ? & tamen Sanctus Lucas refert, quòd *reverſi ſunt ſeptuaginta duo, cum gaudio dicentes : Domine, etiam Dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo*. Quantò igitur rationabilius fuiſſet, quòd CHRISTUS Apoſtolis poteſtatem delegaſſet longè ſuperiorem illa, quam dederat ſeptuaginta duobus diſcipulis, utpotè qui ad ſphæram longè inferiorem ſpectabant ; de quibus tamen idem Sanctus Lucas ait : *Dedit illis poteſtatem ſuper omnia Dæmonia* ? & tamen afflictus hic pater apertis verbis apud Chriſtum lamentatur, inquiens : *Dixi diſcipulis tuis, ut eiicerent illum, & non potuerunt*. Pro hujus difficultatis reſolutione notandum eſt, quòd Sacer Textus ſubdat, CHRISTUM ad numeroſam Judæorum multitudinem converſum, iiſdem his verbis improperaſſe : *O generatio incredula! Quamdiu apud vos ero ? Quandiu vos patiar ?* Quibus verbis illis duritiem, & obſtinationem, qua in ſua incredulitate obduruerant, acerbè quidem exprobrat ; attamen quia ad benefaciendum magis, quàm ad puniendum pronus erat, dixit : *Afferte illum ad me ; & attulerunt eum ; & cum vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum, & eliſus in terram, volutabatur ſpumans ; & interrogavit patrem eius : Quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit* ? Porrò cœleſtis Magiſter probè noverat, quanto tempore miſerabilis hic filius à Dæmone obſeſſus fuiſſet ; nam ut cœleſtis ejus ſecretarius Sanctus Joannes ait : *Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine* ; ac proinde per hanc interrogationem præjudicare videbatur conceptui, qui imprimendus erat huic populo, continuò in fide divinitatis ſuæ, quæ *alta à longè cognoſcit*, vacillanti : cur igitur hanc interrogationem huic patri propoſuit ? Hujus interrogationis myſterium facilè deduci poteſt ex reſponſo, quod dictus deſolatus pater Chriſto his verbis ſubintulit : *Ab infantia ; & frequenter eum in ignem, & in aquas miſit, ut eum perderet : ſed ſi quid potes, adiuva nos, miſertus noſtri*. At verò nunquid ſæpiùs viderat, alios obſeſſos à Chriſto ſanari, illuminari cæcos, claudos erigi, ſanari infirmos, reſuſcitari mortuos? Cur igitur omnipotentiam Chriſti in dubium ponit, dicendo : *Si quid potes, adiuva nos* ? Benè notanda ſunt verba illa : *Ab infantia*; hic enim dæmoniacus peccatorem præfigurabat habituatum, & in peccato obduratum ; voluit igitur Chriſtus, ut ſciremus, quòd eo fine patrem interrogaverat, ut filium ſanando, tantò magis ſuperhumana ejus eluceret Sapientia, & Omnipotentia. Enimverò ex diverſis Euangeliſtis conſtat, qualiter Chriſtus cæco illi per unicum verbum, *reſpice*, lumen reſtituerit oculorum ; *& confeſtim vidit* ; leproſum item mundarit ſolùm dicendo, *mundare ; & confeſtim mundata eſt lepra eius* ; adoleſcenti quoque Naimitico, imperio vocis ſuæ : *Adoleſcens tibi dico, ſurge*, vitam reſtituerit ; *& reſedit qui erat mortuus*. At verò audiatis velim, qualiter hic longè plus requiſierit, majoreſque adhibuerit potentiæ ſuæ conatus, ut ſpiritum hunc malignum expelleret ; ait enim ſacer Textus : *Ieſus ait illi : Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti ; & continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat : Credo, Domine ; adiuva incredulitatem meam : & cum videret IESVS concurrentem turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi : Surde, & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introeas in eum*. Et quidem licèt verùm ſit, quòd imperio Chriſti reſiſtere non potuerit ; attamen *exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent : quia mortuus eſt. IESVS autem tenens manum eius, elevavit eum, & ſurrexit. Omnia autem hæc in figura contingebant illis* ; in hoc enim miraculo exprimere voluit difficultatem, quæ occurrit in curatione peccatoris alicujus habituati, in dæmoniis, id eſt, vitiis inveteratis depellendis ; *multo* nimirum *labore ſudatum eſt, & non exivit de eo nimia rubigo*, niſi per Omnipotentiam Chriſti, de qua dicitur : *Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum*. Gloſſa Interlinearis ſuper hanc Chriſti interrogationem : *Quantum temporis eſt* ? inquit : *Non quaſi ignorans interrogavit, ſed ut diuturnitate oſtenſa, curationem graviorem faciat*. Lyranus in moralitate hujus hiſtoriæ, ad noſtram eruditionem ita ſcribit : *Per iſtum ab infantia vexatum à dæmone, ſignificatur peccator, ab infantia nutritus perverſe, ſicut refert S. Gregorius de puero quinquenni, quem cum teneret pater in ſinu ſuo, vidit dæmones in ſpecie Maurorum venientes ad rapiendum ipſum, & tunc DEVM blaſphemavit, & ſtatim exſpiravit. Et quoniam in tali ætate creſcente creſcit malitia, ſubditur : Habentem ſpiritum mutum, quia talis non audit correctionem ad bonum ; & ubicunque apprehenderit, allidit illum, quia cedit cuilibet tentationi dæmonum*. In prædictorum omnium confirmationem, obſervandum eſt, Apoſtolus cœleſtem ſuum interrogaſſe Magiſtrum : *Quare nos non potuimus eiicere eum ? Et dixit illis : Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & ieiunio* ; quaſi dicere vellet : Quando agitur de convertendis peccatoribus inveteratis, opus eſt Omnipotentia Dei ; & ideò requiruntur orationes, jejunia, aliaque ſimilia opera virtuoſa, & ſancta. Divus Chryſoſtomus ſuper illa verba : *Vos eſtis ſal terræ*, ita ſcribit : *Quid igitur ? Ipſine putrefacta medicati ſunt ? Nequaquam ; neque enim fieri poteſt, ut ea, quæ iam corrupta ſunt, ſalis perfricatione reparentur*. Quibus verbis Sanctus Doctor dicere velle videtur, tantam Apoſtolis non ineſſe virtutem, ut eos, qui in peccatis inveterati ſunt, ad ſalutem æternam perducere poſſint : *liberare quippe à putredine peccatorum, CHRISTI virtus eſt*, & ad abſolutam CHRISTI Omnipotentiam pertinet.

Marc. 9. 16.
Diſcipuli nõ potuerunt eiicere dæmonem mutum.
Luc. 10. 18.

Luc. 9.

Obiicit Judæis obſtinatam ſuam incredulitatem.

Jo. 2. 25.

Pſ. 137. 6.

Alios Chriſtus facillimè per miraculum curavit.
Luc. 18. 42.
Matt. 8. 3.
Luc. 7. 14.

In eiiciendo verè dæmone ſurdo, & muto multa facta ſunt præliminaria.

Gloſſ. interlin. in Marc.

Lyran. ib.

Dæmoniacus mutus deſignat peccatorem ab infantia, & ſurdum ad correctionem.

Chr. ho. 15. in Matt.

4 *Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea rubigo*. Verba illa Pſalmiſtæ : *Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ*, ab interpretibus Redemptori noſtro adaptantur, de quo Apoſtolus ad Hebræos ſcribit : *Cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia* ; & licèt pro univerſali generis humani redemptione exauditus fuerit, nihilominus Judæ præſervationem non eſt aſſecutus, licèt in horto Gethſemani genuflexus, & in terram corruens, ferventer orarit : *Factus in agonia, prolixius orabat* ; & quamvis in hac oratione ſanguinem copioſè ſudarit,

Pſ. 68. 4.

Heb. 5. v. 7.

multo quidem labore ſudatum eſt, ſed nihil impetratum. Mira profectò res, quòd Deus ille, per quem redimebatur totum genus humanum, & poſt quinquies mille, & ampliùs annos aperiebatur paradiſus, ut in illum aditum habere poſſet publicus quidam viarum latro, & deprædator, quem fauces abyſſi devorare conabantur; nihilominus deſperatum quendam ſcholæ diſcipulum, imò Apoſtulum de numero electi illius gregis, cui paulò ante ſtipulata fide promiſerat: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum*, ab æterna ſua damnatione non præſervarit: *Multo labore ſudatum eſt*. Quia diù ante cœleſtis Magiſter prædixerat: *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus eſt? Dicebat autem Iudam Simonem Iſchariotham, hic enim erat traditurus eum*. Idque eo ibi præſente prædixit, ut ſciret, quòd Filius Dei per divinitatem ſuam occulta perverſi cordis ſui diverticula penetraret. Sanctus Cyrillus Alexandrinus multa enumerat auxilia, à communi SALVATORE ei ſubminiſtrata, ad hoc ut reſipiſceret; ait enim: *In eadem menſa cum CHRISTO cœnabat, ſanctum eius panem cum aliis comedebat, ad pietatem exhortantem CHRISTVM audiebat, cum illud percepit: Vnus veſtrum me tradet*. Per tres annos continuos à cœleſti illo Magiſtro eruditus fuerat, qui ait: *Potens eſt DEVS de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*; Euangelium, ſicut alii Apoſtoli, annunciaverat, eſtque veriſimile, quòd etiam miracula patrarit; inter hæc omnia tamen ſermo à CHRISTO in ultima cœna habitus nihil in ipſo effecit, qui aliàs ad rumpendam ejus cordis duritiem ſufficere debebat: *Nunquid enim non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit DOMINVS, & quaſi malleus conterens petram?* Prætereà, ut Sanctus Joannes refert, ante cœnam dixit CHRISTUS: *Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum; & cum hæc dixiſſet, turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt IESVS, & dixit: Amen dico vobis, unus veſtrum me traditurus eſt*: ubi per ly *proteſtatus eſt*, Euangeliſta inſinuat, CHRISTUM proteſtatum fuiſſe, quòd ex parte ſua fecerit, quidquid potuiſſet, ut illum ab hoc ſcelere dimoveret, eumque ad pœnitentiam induceret. Voluit quoque CHRISTUS, ut Sanctus Joannes omnibus ſæculis manifeſtum faceret, quòd eodem veſperi, quo illum Judæis ad inferendam ei mortem tradiderat, ipſe eundem eodem ſacratiſſimo corpore ſuo ſacramentato, quod cibus æternæ vitæ erat, cibarit, quòdque ad pedes illius genuflexus, eoſdem lavarit, & oſculatus fuerit, licèt ſciret pedes illos veloces futuros ad effundendum ſanguinem ſuum. D. Chryſoſtomus inquit: *Super proditore ſuo turbatus eſt, non ideo quòd crucifigendus eſſet ipſe, ſed quòd ille perierat*. Sanctus Augnſtinus, vel quiſquis alius eſt author, exiſtimat, CHRISTUM ſpecialiùs ad emolliendam obſtinationis ſuæ duritiem, quàm ob alia myſteria, pedum Apoſtolicorum inſtituiſſe lotionem: *Licet etiam propter alios diſcipulus humilitatis exemplum præbuerit, tamen ovem perditam recuperare valdè cupiebat*. Ad hæc, cum verum ſit, quòd munera placant homines, conſiderandum quoque eſt, quòd cum CHRISTUS Judam avariæ deditum eſſe ſciret, ad hoc ut ſuam haberet ſatisfactionem, totius Apoſtolici collegii burſam illi conſignavit, in qua per providentiam illius, qui *aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione*, pecunia nunquam deficiebat. Inſuper quia minæ ad terrefaciendos, & refrænandos perverſos valdè ſunt efficaces, quoties illum per has ad pœnitendum fortiter excitavit? *Væ homini, per quem Filius hominis tradetur! Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille*. Denique quia benignitas, & benevolentia ad corda lucrifacienda valdè eſt attractiva; ideò in cœna ſapidiſſimum illi cibum dedit, & in propriam ſuam paropſydem admiſit: *Qui intingit mecum manum in paropſyde; cui intinctum panem porrexero*. Imò Sanctus Auguſtinus ad hunc traditorem ſe vertens, his verbis ei improperavit: *Nunquid in furto te ſæpè invenit, & ſemper pepercit? Nunquid te poſt Petrum ut plurimum honoravit?* Quid plura? in ipſo eodem actu, quando jam factus lictorum caput, ipſum, per impreſſum oſculum illis indicabat, ſummo cum amore ipſum recepit, & oſculum ejus acipiens, amicum appellavit: *Amice, ad quid veniſti?* Lucas Burgenſis verba illa ponderans: *Iuda, filium hominis tradis?* inquit: *Filium hominis, id eſt, propter te factum hominem, cum Deus ſit (ita rectè Theophylactus) qui tibi nihil nocuit, imo utiliſſimus tibi fuit optimèque de te meritus; hunc tradis malevolis hoſtibus? ſingula verba emphatica ſunt, plenaque doloris, quibus non aliud facit IESVS, quam pungit proditoris conſcientiam, ut tanta lenitate motus reſipiſceret*. Prætereà notitiam atrocitatis, abominationis, deteſtationis delicti ſui ei fortiſſimè impreſſit, inducendo ipſum ad reſtituendum argenteos, & publicè ſuam traditionem, ſuique Magiſtri innocentiam conteſtandam: *Retulit triginta argenteos, dicens: Peccavi tradens ſanguinem iuſtum*. Sanctus Ambroſius, à Luca Burgenſi citatus, ait: *Etſi caſſa eſt pœnitentia proditoris, eſt tamen ullus in ſcelere pudor, culpam agnuſcere*. At verò quænam eſt cauſa, quòd terra ſe ſub pedibus ejus aperiens, illum non degluriverit, ſicut Dathan, & Abiron? Aut cur fulmen de cœlo ipſum non ferivit? Nimirùm divina juſtitia diſpoſuit, ut ſe ipſum ex arbore ſuſpenderet, & ſecundùm quorundam opinionem rumperetur laqueus, ut etiam tunc ad reſipiſcendum plus temporis haberet; at verò deſperatus tantò magis ſe agitando, *crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius*. Sed quænam fuit cauſa, quòd *multu labore ſudatum eſt, & non exivit de eo nimia rubigo?* Nimirùm diuturno tempore Judas in pluribus peccatis habituatus erat. S. Bernardinus hanc Judæ duritiem tangens, ita ſcribit: *Chriſtum Iudeis vendiderat, tanquam venale mancipium, & vili expoſuit pretio coram Iudeis hominum vitam; ex quo tam diram, & duram perverſi propoſiti obſtinationem incurrit, ut nec familiaritate contubernii, nec humilitate obſequii, nec ſuavitate colloquii, a concepta malitia potuerit revocari*.

Quarto ratio Chriſti fuit efficax pro latrone, & non pro Juda.

Luc. 12. 32.

Joan. 6. 71. Enarrantur à Chriſto Iudæ præſtita beneficia.

S. Cyr. Alex. l. 11. in Joan. c. 32.

Matt. 3. 9.

Chriſtus ex parte ſua fecit pro Juda convertendo quidquid potuit.

D. Chryſ.

S. Aug.

Conatus eſt illum convertere prius per beneficium, poſtea per minas.

S. Aug.

Luc. Burg.

Ultimatim in captivitate vocat ipſum amicum.

S. Ambr.

Mala conſuetudo omnibus illis prævaluit.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Eadem materia continuatur.

THEMA.

Voluntariè peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia. Hebr. 6. v. 26.

1 Sanctus Paulus, ut eorum pecatorum exprimat gravitatem, quæ poſt acceptum lumen, & claram notitiam veritatis, & malitiæ infinitæ, quæ eſt in culpa, deliberatè committuntur, ſequentibus utitur verbis horrore pleniſſimis: *Voluntariè enim peccantibus nobis, &c.* imò immediatè ſubjungit: *Terribilis autem quadam exſpectatio iudicii, & ignis æmulatio* (ſcilicet exſpectatur) *quæ conſumptura eſt adverſarios*. Quæ verba Sanctus Thomas dupliciter interpretatur, ſemel conformiter ad Gloſſam, quæ hanc aſſignat inter peccata indeliberatè, vel deliberatè commiſſa differentiam, inquiens: *Videtur Apoſtolus facere differentiam inter peccantes volentes, & involuntariè, ita quod volens peccat, qui quaſi paſſione ductus, conſentit de peccatis, de quo ante non cogitavit; voluntariè autem, qui ex certa malitia, cuius voluntas prona eſt ad peccandum, ita ut ſtatim cedat*. Paulò poſt verò ſubdit: *Sed melius poteſt dici, & ſecundum intentionem Apoſtoli, quia ſecundum Sanctum Auguſtinum, liberum arbitrium habet multiplicem ſtatum; quia in ſtatu extra gratiam, antequam reparetur per gratiam, non eſt in poteſtate noſtra peccare mortaliter, vel non peccare, & hoc propter præconceptionem finis, & habitum inclinantem: quod quidem verum eſt ſecundum magnum tempus, ſeu per aliquam moram, ſi operetur ex præmeditatione, poteſt vitare hoc peccatum vel illud. Sed poſtquam per gratiam reparatus eſt homo, omnino in poteſtate eius eſt, vitare peccatum mortale, & etiam veniale in particulari, non*

Differentia inter peccata deliberatè, & indeliberatè commiſſa.
S. Thom. ib.

Multiplex ſtatus liberi arbitrii.

autem

Digitized by Google

autem omnino in univerſali, & hoc eſt propter auxilium gratiæ ſalvantis; & ideo dicit: Voluntarie peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis; id eſt, poſt acceptam gratiam, per quam habetur notitia peccati, quia ante notitiam peccati, peccatum noſtrum à DEO nobis non imputatur; unde quaſi dicitur ipſum ignorare, quia non imputat nobis; ſed poſt iam non eſt pro peccatis hoſtia, &c. Eſtius eadem verba de illis exponit, qui antiquitùs baptizabantur adulti, poſtquam longo tempore fuiſſent inſtructi, & plenam habuiſſent myſteriorum fidei noſtræ notitiam; hi enim quando apoſtatabant, ratione hujus catechiſmi præcedentis, longè culpabiliores erant, quàm infantes, qui ad ſacrum lavacrum cum hac notitia non accedunt: erant igitur inexcuſabiles, omnique digni ſupplicio. Hugo Cardinalis eadem verba aptiùs ad noſtrum propoſitum ita exponit: *Nobis voluntariis ad peccandum exiſtentibus, & in voluntate, & propoſito peccandi manentibus, poſt acceptam notitiam veritatis, id eſt, non tantum voluntarie, ſed etiam ſcienter, & ex deliberatione peccantibus, quod grave eſt, non relinquitur pro peccatis hoſtia, id eſt, talibus non prodeſt CHRISTVS qui eſt hoſtia pro peccatis.* Iſaiæ capite quadrageſimo nono: *Ego dixi: in vacuum laboravi, ſine cauſa, & vane fortitudinem meam conſumpſi.* Dionyſius Carthuſianus hanc adhibet interpretationem: *Voluntarie, id eſt, ex electione, certa malitia, ſeu deliberatione, peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis, id eſt, poſt cognitionem Chriſtianæ doctrinæ, in qua pœna impiorum, gaudiaque iuſtorum deſcribuntur.* Ad hoc quoque propoſitum ſervit doctrina quædam Sancti Auguſtini contra Donatiſtas, dicentis: *Ignoſci poteſt ſimpliciter erranti, ſicut de ſeipſo dicit Apoſtolus Paulus: Qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, & iniurioſus, ſed miſericordiam merui, quia ignorans feci. Poſt revelationem vero, & inſpirationem factam, qui in eo, quod erraverat, perſeverat, prudens & ſciens, ſine venia ignorantiæ peccat: Præſumptione enim, atque obſtinatione quadam notatur, cum ratione ſuperatur. Hoc veriſſimum eſt, longe gravius eſſe peccatum eius, qui ſciens, quàm eius, qui neſciens peccaverit.*

[Eſtius ib.] [Hug. Car. Quid ſit voluntarium.] [Dion. Car.] [S. Aug. l. 4. de baptiſ. cont. Donatiſtas c. 3. t. 4.]

2 Benè autem penſanda eſt illa à Sancto Paulo addita circumſtantia: *Poſt acceptam notitiam veritatis*, quia ut Sanctus Laurentius Juſtinianus benè obſervat: *Quanto plus fuerit inſtructus ſcientia, tanto acriori dignus erit iudicio, quoniam ſcriptum eſt: Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi; & merito, ſi enim delinquit peritus, ſi legem tranſgreditur, ſi poſt concupiſcentias ſuas defluit, reclamante conſcientia hoc facit, quæ ſcientiæ illuſtratur lumine, & gratia prevenitur ſplendore; nam ignorans ſi peccat, maximè ex parte ſua excuſatur neſcientia, dummodo non ſit ſupina, & craſſa; quoniam tunc prorſus inexcuſabilis eſt, & ignorantem facit ignorari; ſciens autem, & doctus, nulla tergiverſatione abſolvitur, quoniam bene agere omnino non vult.* Sanctus Franciſcus in opuſculo quodam de peccatoribus, ex præſuppoſita ſcientia, & cognitione prævaricantibus, ita ſcribit: *Cæci ſunt, qui veram lumen non vident, DOMINVM noſtrum IESVM CHRISTVM: Sapientiam non habent ſpiritus, quia Filium Dei in ſe non habent, qui eſt vera Sapientia Patris; de quibus dicitur: Sapientia eorum devorata eſt; vident, agnoſcunt, & ſciunt, & faciunt mala, & ſcienter perdunt animas ſuas.* Porrò quàm ingens ſit malum, cum hac notitia peccare, & ex electione, non autem ex paſſione peccatum velle, Sanctus Auguſtinus verbis valdè ſignificantibus indicat, dicens: *Moleſtum eſt quidem, & nimium periculoſum, imo pernicioſum, & pro certo exitiabile, quod ſcientes peccant.* Unde invenietis, quòd quando in Scriptura de iis agitur tranſgreſſoribus, qui aliàs obſervantes fuerunt, non ſolùm divinarum legum, ſed etiam conſiliorum Euangelicorum, DEUS communiter altiùs levet manum ſuam, ad eos caſtigandos, quam plectendo homines mundanos; hi enim magis ſunt tolerabiles, ob defectum veri luminis, qui eſt in ipſis. Sanctus Hieronymus ſuper Ezechielem ſcribens textum, adducit verba illa Sancti Lucæ: *Servus, qui ſcit voluntatem Domini ſui, & non facit, vapulabit multis;* ſubditque idem Sanctus Doctor: *Unde & Petrus: Tempus eſt, ut incipiat iudicium a domo Domini; & in hoc eodem Propheta præcipitur ſecures habentibus: A ſanctis meis incipite.* Sanctus Bernardus in ſermone quodam aliam nos docet intelligentiam prædictorum verborum: *Poſt acceptam notitiam veritatis;* ait enim: *Voluntariè peccanti poſt agnitam gratiam, non relinquitur hoſtia pro peccato;* quaſi vellet dicere, Deum ſe exhibere implacabilem, & inexorabilem illis, qui poſt lumen, & cognitionem gratiæ cœleſtis acceptam eum offendunt. Meretur quoque hac eadem occaſione in medium adduci monitum illud Sancti Auguſtini dicentis: *Videamus, & caveamus, ne in vacuum gratiam Dei ſuſcipiamus, ſed integro corde perfectaque fide renunciemus, atque ſpernamus tam damnoſam Diaboli hæreditatem, ne pupilli, & pauperes remaneamus. Recitetur in medio noſtro ſententia Beati Pauli Apoſtoli terribilis, terribiliterque prolata, quæ corda ſimul, & corpora noſtra contremiſcere facit; ait enim: Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia, ſed terribilis quædam exſpectatio, &c. Moxque ſubiungit: Irritam quis faciens legem Moyſi ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Poſt adducta autem hæc Sancti Pauli verba, ſubdit idem Sanctus Auguſtinus: *Hæc verba non ex me, ſed ex ipſo, qui dixit: An experimentum eius quæritis, qui in me loquitur Chriſtus? profluxerunt.*

[S. Laur. Juſt. de hum. c. 16. Quid ſit ignorantem facere ignorari.] [Opuſc. S. Franc. t. 3. c. 18.] [S. Aug. in pſ. 50. Religioſi delinquentes gravius puniuntur quàm ſæculares.] [S. Hier. t. 4. c. 16. in Ezech.] [S. Bern. ſer. in ſex tribul.] [S. Aug. l. de ſalu. docum. c. 63. Exhortatio S. Aug.]

3 Dionyſius Carthuſianus in opuſculo de enormitate peccati, inter alia peccatum aggravantia, hoc quoque valdè conſiderabile in medium adducit, inquiens: *Peccatum aggravari quoque, ex facilitate non peccandi, ſeu reſiſtendi peccato. Quemadmodum enim in hominibus bonæ indolis, gravius eſt peccatum, quàm in pronis ad vitia, propter quod de civit. Dei capite decimoquarto, dicit Sanctus Auguſtinus: Primum præceptum in Paradiſo tanto maiori iniuſtitia violatum eſt, quanto faciliori potuiſſet obſervantia cuſtodiri. In peccatis autem eorum, qui bonæ ſunt indolis, eſt magis de voluntario, quoniam ab intrinſeco minus impelluntur ad mala; ideo cæteris paribus, gravius peccant, præſertim cum & Dei beneficiis infeliciter abutantur, & ingratiores ſint Creatori.* Porrò Eccleſiaſtes ait: *In multa ſapientia multa indignatio;* hæc autem conſequentia prima facie minùs bene currere videtur, quia homo ſapiens, paſſiones ſuas moderari novit; & ut alibi dicitur: *Timor Domini ipſa eſt ſapientia, & recedere à malo intelligentia;* qua igitur ratione indignatio eſſe poteſt ſapientiæ partus? S. Hieronymus inquit: *Quanto magis quis ſapientiam fuerit conſecutus, tanto plus indignatur ſubiacere vitiis, & procul eſſe à virtutibus, quas requirit. Quia autem potentes potenter tormenta patientur, cuique plus creditur, plus exigitur ab eo; propterea apponit dolorem, qui apponit ſcientiam, & contriſtatur mœrore ſecundum DEVM, doletque ſuper delictis ſuis.* Chaldæus legit: *Namque vir, qui multiplicat ſapientiam, quando peccat, & non convertitur ad pœnitentiam, multiplicat indignationem à DOMINO.*

[Peccatum aggravatur ex facilitate non peccandi. Dion. Car. c. 11. de enorm. pec. opuſc.] [Eccl. 1. 18.] [Job. 28. 28.] [S. Hier. Ex quo fundamento ſapientiæ dicatur indignatio.]

4 In Exodo cap. 16. legitur, Hebræos, cogitantes ollas Ægypti carnibus plenas, contra divinam murmuraſſe providentiam, eò quòd ab illis procul poſiti eſſent. Similiter in lib. Num. cap. 11. allia, & cæpas, & cucumeros Ægyptios appetentes, manna autem nauſeantes, amariſſimè lamentabantur. Et quidem prima vice DEUS illis de Cœlo panem dimiſit Angelorum, omne delectamentum ſuavitatis in ſe habentem; unde ſtupefacti clamarunt: *Manhu*, id eſt, *quid eſt hoc?* Secunda autem vice tametſi illis carnes pretioſas, ſcilicet perdicum providerit, eaſque in magna abundantia; nihilominus eodem tempore divinæ juſtitię gladium contra eos ſtrinxit, ſiquidem ut Pſalmiſta ait: *Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos;* mox enim ut hæ carnes ad illos demiſſæ fuerunt, ſubſecuta eſt ſtrages quædam adeò numeroſa, ut locus ille deinceps appellatus fuerit *ſepulchra concupiſcentiæ;*

[Exod. 16.] [Num. 11. Male contentis Iſraelitis Deus dedit manna, & ſecunda vice carnes.] [Pſ. 77. 30.]

furor enim Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis. At verò quæri hoc loco poſſet, cur populus Hebræorum ſecunda vice tam enormiter caſtigatus fuerit, non verò in prima; cum tam in prima, quàm ſecunda vice idem populus in eundem impegerit, tum murmurationis contra DEUM, tum deſiderii revertendi in Ægyptum, peccati ſcopulum? Sanctus Cyrillus Alexandrinus difficultatem hanc reſolvit, conſiderans, quòd quando populus prima vice murmuravit contra divinam providentiam, nondum guſtaverit manna, neque quotidianam illam miraculoſam expertus fuerit annonæ proviſionem (*Angelorum eſca nutriviſti populum tuum, & panem de cælo præſtitiſti eis*): ac proinde Deus illorum infirmitati compaſſus, commiſſam diſſimulavit temeritatem & offenſam. At verò ſecunda vice, quando appetiverunt carnes Ægypti, cæpas, & alia, idipſum fecerunt in ignominiam panis Angelorum, dicentes: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo*; jamque diuturno temporis ſpatio miraculoſa illa annona gaviſi fuerant: & quia pro tanto beneficio fuerunt ingrati, & poſt tantum lumen, & notitiam prodigii adeò continui, & manifeſti, providum ſuum benefactorem tam turpiter offenderunt; ideò juſtum erat, ut iræ ſuæ fulmina in illorum vibraret perniciem: quod prima vice non fecerat, quia admirabiles illos providentiæ ſuæ effectus nondum experti fuerant. Verùm enimverò veriſſimum eſt illud Apoſtoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*; ac proinde Hebræi prima vice murmurantes, præfigurabant illos, qui in Ægypto mundi vivere aſſueti, nondum habent lumen, & notitiam Dei, neque ſpiritualium guſtarunt manna conſolationum, neque certas illuſtrationes particulares participarunt; ac proinde aliqua ex parte ſunt excuſabiles: non verò item excuſatione digna eſt illorum malitia, de quibus Sanctus Paulus ait: *Voluntariè peccant poſt acceptam notitiam veritatis, illis enim non relinquitur pro peccatis hoſtia, ſed terribilis quædam exſpectatio, &c.* Audiamus hac de re Sanctum Cyrillum dicentem: *Quoniam nuper ab Ægypto fugerint, panemque cæleſtem, qui cor hominis corroborat, adhuc non receperint, facilius poterant in cupiditates carnis incidere, propterea & venia digni viſi ſunt: poſtea verò quàm DOMINO fruebantur, tunc iure, quoniam corporalia ſpiritualibus præpoſuerunt, acerba dederunt ſupplicia, & ad ſupplicia inſignem calamitatis memoriam reliquerunt.*

Quare fuerint puniti in ſecunda petitione, & non in prima

S. Cyr. Alex. l. 3. in Joan. c. 34.

Punitur ingratitudo.

In prima murmuratione figurantur nec dum illuminati.

S. Cyr. Alex. l. 3. in Joan. c. 34.

5 In capite decimoſexto Act. Apoſtolor. legitur, quòd cum Apoſtolus accepiſſet in ſuam ſocietatem Timotheum, ut in provincias Aſiæ prædicationem Euangelicæ lucis diffunderet, *vetati ſunt a Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Aſia*. Et verò quis hanc prohibitionem non obſtupeſcat? Nunquid Filius Dei indifferenter in redemptionem omnium populorum de cælo in terram deſcenderat? Jam porta gentilibus patefacta erat, pro quorum converſione CHRISTUS Saulum in Paulum tranſmutarat, dixeratque: *Vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram Gentibus*. Cur igitur Spiritus Sanctus in Aſia verbum Dei loqui vetabat? Sanctus Proſper de vocatione Paganorum differens, dubium hoc hiſce verbis ſolvit: *Vetati ſunt à Spiritu Sancto, non utique negata illis populis gratia, ſed quantum apparuit, retardata*. At verò quonam hæc, in tanti momenti negotio, ubi de ſalute animarum agebatur, ſpectabat dilatio? Nimirùm, inquit Beda, ne populi illi, poſtquam præbuiſſent aures ad audiendam veritatem, & per veram veri DEI cognitionem illuminati eſſent, nec tamen tunc quidquam proficerent, ſeverius punirentur. En ipſa Bedæ verba: *Et qui novit corda DEUS, beneficii gratia Doctorem ab Aſia removit, ne ſi ſanctum canibus detur, error cordis iniqui gravius de contempta prædicatione iudicetur*. Sanctus Thomas de Villa nova in concione quadam ita ſcribit: *Sicut ait D. Chryſoſtomus in libro de reparatione lapſi, cecidiſſe non ita malum eſt, ſicut poſt lapſum iacere, & non reſurgere, & cum quadam velut voluptate iam ac reſolutione peccare*; quod idem eſt cum eo, quod Sanctus Paulus his verbis exprimit: *Voluntariè peccantibus*. Subdit verò idem Sanctus Thomas: *Peccare fragilitatis eſt; in peccato verò perſeverare, & nolle remedium quærere, contemptus.*

Act. 16. 6.

Quare Spir. S. prohibuerit loqui verbum Dei in Aſia.

S. Proſp. l. 2. vocat. gent. c. 3.

Beda ib.

S. Tho. à Vill. conc. Do. 4. Quad.

6 Enimverò quando quis eò uſque malitiæ pertingit, ut debitum Deo reſpectum deponat, atque inſuper ab inde ad illius contemptum tranſeat, ſignum eſt, quòd ad ſupremum malitię culmen pervenerit: *Impius cum in profundum venerit, contemnit*. Porrò horribilis eſt illa Dei adverſus Heli ſtirpem facta proteſtatio; ait namque DEUS: *Iuravi domui Heli, quòd non expietur domus eius victimis, & muneribus, uſque in æternum*; quæ proteſtatio idem dicere videtur, quod Apoſtolus ait: *Non relinquitur pro peccatis hoſtia*. Quòd ſi verò tam ſeveri ſupplicii ſciſcitetis cauſam, reſpondebit tibi: *Voluntarie enim peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis, &c.* Etenim Heli ſummus Sacerdos erat; ac proinde ad ipſum ſpectabat reprehendere, & punire filios, & dare legem univerſo Iſraeli, populoſque ad ſacrificia attrahere, & allicere, non verò eoſdem ab eis alienare; & tamen nimia erga ſacrilegos filios teneritudine ſeductus, permittebat illis omnem impudicitiam, iniquas extorſiones, & ſacrilegia, in quorum pœnam infeliciter ſunt mortui: *Et Heli cecidit e ſella retrorſum, & fractis cervicibus mortuus eſt.* Notat verò Origenes, quòd cum in loco ſacro ceciderit, caſus ejus irreparabilis fuerit: *Voluntarie enim peccantibus, poſt acceptam notitiam, &c. Talis eſt igitur iſte locus*, inquit Origenes, *ubi eſt Heli; pro peccato enim retrorſum cadens exſpiravit, & nunc ſi quis retrorſum corruerit à veritate, neceſſe eſt, ut cadat, & continuo moriatur.*

1. Reg. 3. 14. Graviſſima fuit punitio Heli.

Orig. ho. 1. in 1 Reg.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Author idem proſequitur argumentum.

THEMA.

Melius erat, illis non cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt cognitionem retrorſum converti ab eo. 2. Petr. 2. verſ. 21.

1 HOc Fidelibus ex cathedra Petri dictatum oraculum, ab omnibus illis, qui poſt lumen, & agnitionem Æternæ Veritatis, dorſum ſuum Creatori obvertere præſumunt, ut creaturis adhæreant, ſeriò ponderari meretur: *Melius erat illis, &c. id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *Minus malum, ſive culpabile erat, non cognoſcere viam iuſtitiæ, id eſt, divina præcepta, & ea quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem; quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt ſancto mandato; id eſt, ab obſervantia Chriſtianæ legis divertere. Nempe quo quis plura a Deo beneficia eſt ſortitus, eò plus obligatus eſt Deo gratus eſſe, ac deſervire. Idcirco doctus gravius peccat, quàm indoctus, ceteris paribus; præſertim, quia qui viam agnoſcit iuſtitiæ, nec tamen obſervat, plus videtur DEUM contemnere, quàm iuſtitiæ viam ignorans; propter quod Chriſtus differuit: Servus, qui cognovit voluntatem Domini ſui, & non fecit, plagis vapulabit multis; qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis*. In cujus confirmationem, textum illum citat Sancti Joannis: *Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum: nunc autem dicitis: Quia videmus; peccatum ergo veſtrum manet.*

Explicatio Thematis.

Dio. Cart.

Joan. 9.

2 Sanctus Bernardus inquit: *Peccavit Paulus, ſed ignorans fecit, in incredulitate ſua. Petrus cum cecidit, apertos habebat oculos; porrò ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*; quamvis & in Sancti Petri excuſationem dici poſſet, quòd lapſus ipſius in denſis tenebris noctis contigerit: *Antequam gallus cantet, ter me negabis*; id eſt, antequam gravitatem peccati ſui intelligeret, ut adverteret, peccavit; ex motu, non ex malitia. Et ideò prædictus melifluus Doctor ſubjungit: *Eorum ſiquidem, qui peccant, antequam DEUM noverint, antequam miſerationes eius experti ſint, antequam portaverint iugum ſuave, & onus leve, priuſquam devotionis gratiam, & conſolationes acceperint Spir. S. eorum, inquam, copioſa redēptio eſt, & tales omnes nos fuimus.*

S. Bern. ſer. 1. in die Apoſt. Pet. & Pauli. Petrus gravius peccavit quam Paulus.

Quia

Qoia verò præfatus mellifluus Doctor in citato ſermone Monachos ſuos Claravallenſes, eximiæ virtutis, & perfectionis viros, alloquitur, ideò ſubdit: *At eorum, qui poſt converſionem ſuam peccatis, & vitiis implicantor, ingrati accepta gratia; & poſt miſſam manom ad aratrum, retrorcſpiciunt, tepidi, & carnales facti; aut poſt agnitam viam veritatis, retro eunt, apoſtatæ manifeſti, eorum otique perpaucos invenias, qui poſt hæc redeant in gradum priſtinum; ſed magis in ſordibos poſiti ſordeſcunt adhuc, ſuper quos Propheta deplorat: Quomodo obſcuratum eſt aurom, inquit, mutatus eſt color optimus: & qoi nutriebantor in croceis, amplexati ſunt ſtercora?*

Semel illuminati peccantes ulterius ſordeſcunt.

3 In vita B. Jurdani Generalis Ordinis S. Dominici me legiſſe memini, quòd Sæcularis quidam dixerit ei: *Magiſter, quid eſt, quod nos ſæcolares quandoque dicimus inter nos, quod poſtqoam fratres veſtri, & Minores venerunt, nunquam fuit ita bonum tempos in terra, nec terra portavit ita bene, ſicut ante? Magiſter reſpondit: Poſſem hoc negare, ſi vellem, & oſtendere contrariom. Sed eſto; monſtro tibi, quod hoc juſtom eſt. Poſtqoam enim nos venimus in mundum, docoimus mundum cognoſcere peccata multa, quæ ante non cognoſcebat; & qoia ab illis nolont cavere, ideo ſunt illi graviora, qoia peccatom ſcienter commiſſum gravius eſt. Igitur propter peccata hominum graviora, Deus immittit terræ ſterilitatem, ſicut dicit Propheta: Poſuit terram fructiferam in ſalſuginem, à malitia inhabitantium in ea; & ideo immittit Deus ſterilitates, & tempeſtates. Et plus dico vobis, niſi corrigatis vos, ex quo ſcitis, qoid debetis facere, & à quo debetis cavere, adhuc pejus faciet vobis, quia ipſemet, qui non mentitor, dicit in Evangelio: Servus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens, vapulabit multis.* Porrò per experientiam videmus, quòd regiones, & Provinciæ infidelium, ſpecialiter Mahometanorum, ingenti fruantur boourum temporalium abundantia, pace, divitiis, & in omnibus proſperè vivant; non verò item Chriſtiani; cujus hæc eſt cauſa, quam nobis B. Jordanus manifeſtavit, illi adhærens veritati, quam S. Jacobus his verbis tradidit: *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi.* S. Cyrillus Alexandrinus inquit: *Non magnum eſt, virtutem cognoſcere; ſed ſtudioſè agere, id certe maximum eſt. Ego autem æſtimo melius qoodammodo eſſe, neſcire, quàm com ſcias, per malitiam negligere, & quod bonom eſſe credideris, ex deſidia præterire. Qui voluntatem, ait, ignoravit domini ſui, & non fecit, vapulabit paucis; qoi aotem ſcivit, & contempſit, vapulabit multis. Qui enim ignoravit omnino, etſi culpa teneatur, quia diſcere fortè neglexerit, veniæ tamen petitio idonea ignorantia eſſe videtur: ſcientem autem, ipſa conditio condemnat; contempſit enim, nec fecit quod probe cognoverat.*

Bolland 23. Febr. fol. 732. Hiſtoria de B. Jordano.

Infideles in terrenis beneficantur.

Jacob. 4.

S. Cyrill. Alex. lib. 9. c. 9. in Joan.

4 Simon de Caſſia turbas illas furibundas, quæ ad capiendum Chriſtum in hortum Getſemani conceſſerunt, aliqua ex parte excuſare velle videtur; idque ob ſequentem rationem, quia ſupini ceciderunt retrorſum. En verba ipſius: *Caduns retrorſum, & proſternuntur, penitus non videntes, quia vel ignorant quod faciunt, aut quantom ſit malum, nullo modo perpindunt, aut damnacionem meritam non aſpiciunt. Retro vero caſus eos inſinuat, qui ab eo, quod acceperunt, per fidei cognitionem, ex mandato Domini, & actionem juſtorom operum, non reſipiſcunt; de quibus Petrus in Canonica ſua dicit: Melius erat illos non agnoſcere, &c. quotquot enim à juſtis inceptis deficiunt, retro caduns.*

Simon de Caſſia lib. 13. Retrò cadere eſt à bono incepto deficere.

5 Conſideratione digna eſt phraſis illa, qua ſacer textus utitur, dum prævaricationem Saulis, magam conſulentis, enarrare orditur: Priuſquam enim hoc factum recenſeat, ſequentia verba præmittit: *Saul abſtulit magos, & ariolos de terra, & interfecit eos, qui pythones habebant in ventre;* quod obſervans Lyranus ita ſcribit: *Iſtud ponitur hic ad declarationem ſoi facineris, quia quod deſtruxerat quaſi zelo legis, iterum requiſivit;* cujus proinde criminis pœnam atrocem luere debuit, quia mox ei funeſtum nuntium vicinæ, & miſerabilis mortis ſuæ nunciatum fuit. In declarationibus revelationis cujuſdam, quæ S. Brigittæ facta fuit, ſequentia verba leguntur: *Omnis, qui ſcienter, & ex induſtria peccat contra Deum, niſi præcedente magna contradictione, incurrit judiciom Dei, & tribulationem mondi.* Et ideò Saul, quia legem à ſemetipſo promulgatam tranſgreſſus fuit, morte corporali pariter, & æterna puniri meruit, jacturam paſſus hujus, & alterius vitæ. Baſilius Magnus in oratione quadam *de peccato* hunc diſcurſum inſtituit: *Alius qoidem eo peccavit, quod à puero perperam edocatos ſit, atque enutritos in pravis, tum verbis, tum factis; alius vero quamvis multa illi ſuppeterent, quæ eum ad virtotem excitarent, nempe educatio honeſta, & liberalis exhortatio parentum, perfectio, ac præſtantia quædam naturæ, auſcultatio ſermonom divinorum, victus moderatos, & alia, quibos animus ad virtutem inſtitui, ac informari ſolet; tamen & ipſe eodem peccato, ac ſcelere ſe obſtrinxit. Quomodo igitur obſecro, non longè graviori pœna talis meritò erit dignus? Ille equidem ob id ſolum in crimen vocator, quod non ritè uſus eſt illis ſalotaribus occaſionibus, qoæ in mentibus noſtris ſunt ſparſæ: at hic tum ob ea ipſa, tom propterea, quod quaſi omnem cooperationem, qoæ ipſi erat conceſſa, prodidiſſet.* S. Gregorius Magnus in Epiſtola quadam contra eos, qui propria voluntate à via recta declinantes, in præcipitia corruunt, ita ſcribit: *Sicut gradientem per devia, carpentem denoo rectum tramitem, tota Dominus aviditate complectitor: ita demum de deſerente cognitam veritatis viam, majori mœrore, quam gaudio, quo de convertente lætatos fuerat, contriſtator, quia minoris exceſſus eſt veritatem non cognoſcere, quàm in eadem cognita non manere; aliudque eſt, qood ab errante committitur, aliod, quod per ſcientiam perpetratur.*

Duplicata malitia Saulis conſulentis magam.

1. Reg. 28. v. 23.

Lyran.

Revel. S. Brig. lib. 4. c. 23.

S. Baſil. ora. 3. de pecc. Ponuntur duo diverſimodè peccantes.

S. Greg. lib. 1. Epiſt. 16.

6 Vix aliquem eſſe credo, qui non cum ingenti admiratione illum audierit eventum, qui in cap. 6. lib. 2. Reg. de repentina Ozæ morte refertur; quæ tantò unicuique videri debet prodigioſior, quia videlicet in die, & occaſione quadam contigit maximæ ſolemnitatis, & feſtivitatis, ſummo cum jubilo celebratæ, qualis erat proceſſio illa, quam David Rex cum delatione Arcæ inſtitui mandaverat. Porrò ſacer textus ait: *Ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & ſiſtris, & cymbalis;* moxque ſacer textus ſubjungit, Ozam in media hac lætitia, & inſtrumentorum harmonia mortuum cecidiſſe: *Poſtquam pervenerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam. Iratuſque eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum ſuper temeritate: qoi mortuus eſt ibi juxta Arcam Dei.* At verò ſcire percuperem, quidnam vir ille mali fecerit, quòd divina juſtitia ei juſtè iraſci potuerit? Neque enim Spiritui Sancto ſufficiebat dicere *iratus eſt*, ſed inſuper adjungit *indignatione*. Porrò, ſi boves calcitrabant, & exinde Arca periclitabatur; ne caderet, & confringeretur, nunquid neceſſum erat, ut Oza ad eam ab hoc periculo eripiendam brachium ſuum extenderet? Nunquid Oza ex ordine Levitico, & Sacerdotali natus, ad ſacrum hoc miniſterium conſecratus fuerat? Sed reſpondetur, ita quidem eſſe; verumtamen conſiderandam eſſe cauſam, quam Scriptura adducit, inquiens: *Percoſſit eum ſoper temeritate.* Unde Theodoretus, qui hanc quæſtionem movit, eandem pariter reſolvit, dicendo: *Quidam dicont eum dediſſe pœnas ſuæ temeritatis, ut qui tentaverat Arcæ opem ferre, quæ cum in oniverſo populo primas haberet partes, non egebat auxilio alterius. Ioſephus dicit, quod loit pœnas, propterea qoòd cum non eſſet Levita, auſus ſit Arcam tangere; eſt autem perſpicoum, hoc eſſe falſum, erat enim filius Aminadab, cui Arcam dederunt Bethſamithæ, dimiſſam ab alienigenis; iſ autem erat ex tribu Levitica. Quod antem hic etiam eſſet filius Aminadab, docet hiſtoria; & impoſuerunt Arcam Dei in currum novum, & ſuſtulerunt eam ex domo Aminadab, quæ erat in colle, & Ozan, & fratres ejus ambulaverunt ex obliquo Arcæ.* Abulenſis non reprobat quidem cauſam illam, à multis allatam, quòd ſcilicet Oza immundus fuerit immunditia legali, eò quòd nocte præcedenti ſe ab actu conjugali non continuiſſet, *nec licebat alicui ſic immundo accedere ad ſanctuarium, vel tangere rem aliquam ſacram, quouſque lavaret totum corpus ſuum aqua, & manebat ſic immundus uſque ad Solis occaſum, Levit. 15.* Verumtamen licèt hanc opinionem non reprobet, ei tamen contradicit; exiſtimat enim, quòd ſi hæc percuſſionis cauſa fuiſſet, utique

2. Reg. 6. v. 7. Oza in ſumma feſtivitate morte punitus fuit.

Illius ratio quare.

Theodor. ib. q. 20.

Abul. in 1. Paral. q. 13. q. 26.

jam

jam antea mortuus fuiſſet, ſcilicet quando eam cum aliis fratribus ſuis currui imponens tetigerat. Non deſunt alii, qui dicant, ipſum peccaſſe peccato irreverentiæ, tangendo illam in conſpectu omnium, ſine neceſſitate; non enim erat imminens lapſus periculum, prout ex lib. 1. Paralip. deduci videtur; nam cap. 17. dicitur: *Paululum inclinaverat Arcam*. Alii verò percuſſionis cauſam hanc fuiſſe aſſerunt, quia ſcilicet non erat veſtitus ephod, quod erat proprius huic functioni ornatus.

1. Paral. 13. Variis adductis rationibus ponitur altima ut verior.

Verior tamen hujus ſupplicii cauſa eſſe videtur, quam Theodoretus, poſt recenſitas prædictas cauſas, hiſce verbis tradit: *Sed neque luit pœnas propter temeritatem, inclinato enim plauſtro manu eam fulciit; ſed alterius delicti luit pœnas, nam cum Deus juſſiſſet, ut Sacerdotes Arcam ſuis ferrent humeris, præter legem eam tulit in plauſtro*. At verò nunquid ſcimus, quòd Philiſthæi quoque eandem plauſtro novo impoſuerint, illudque à duabus vaccis trahi curarint; & tamen non conſtat, quòd propter hanc Arcæ contrectationem ullum damnum paſſi fuerint? Cur igitur Oza tanto cum rigore à Deo caſtigatur? Theodoretus verbis quibuſdam reſpondet, quæ opportunè noſtro deſerviunt propoſito. En verba ipſius: *Hoc autem eos fefellit, quod ea ſic emiſſa ab alienigenis, nemini nocuit. Sed oportebat conſiderare, quod neque legem norant alienigenæ, neque aderant Sacerdotes, ut convenienter legi eam portarent*. Enimverò peccata commiſſa ab illis hominibus, qui non alia, quàm mundi lege gubernari ac vivere ſolent, diſſimulantur, & tolerantur à Deo potiùs, quàm peccata illa, quæ committuntur à perſonis, jam ante in bono habituatis, & de omni eo, quod facere convenit, ſufficienter inſtructis: *Scienti enim bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi*. Philiſthæi ceremonias, & religioſos Hebræorum ritus neſciebant, neque ad illorum obligabantur obſervantiam, ſicut Levitæ, & Sacerdotes, qui proindè meritò caſtigati fuerunt, tanquam voluntarii divinarum legum tranſgreſſores.

Theodor. ib.

Quare Philiſthæi qui idem, quod Oza, fecerunt nõ fuerint puniti.

S. Hieronymus in Epiſtola quadam *ad Sabinianum*, qui virginem quandam ſolicitaverat, in hæc verba ſcribit: *Oza Levites Arcam Domini, quam portare ipſe debuerat, quaſi ruentem ſuſtentare voluit, & percuſſus eſt: quid de te futurum putas, qui ſtantem Arcam Domini præcipitare conatus es?*

S. Hieron. Epiſt. 48.

7 S. Thomas de Villanova illos, qui hactenus in timore Dei vixerunt, ne deinceps infeliciter cadant, hoc monito inſtruit: *Caveant ſibi, & pertimeſcant, quibus datum eſt ad menſam Domini ſedere, dapes cæleſtes animo deguſtare, ſuavitatem ſpiritus Deo largiente ſentire; ne poſt guſtatas paradiſi delicias, retro ad contemptibiles Ægypti hujuſmodi cæpas, & futiles carnalium voluptatum pepones reſpiciant; ne vindicante Deo, aut ſerpentum venenatorum morſibus lanientur, aut ſicut uxor Lothis, in ſalis ſtatuam convertantur, & beſtiæ lambant eos*. Idem S. Archipræſul movet dubium, cur ſcilicet Deus huic mulieri, aliiſque de domo ſua præceperit, ne fugientes de Sodoma retrò reſpicerent, cum tamen potiùs videatur, quòd vindicatrices flammas illas reſpiciendo, magnum inde fructum percipere potuiſſent; vel ſaltem ad minus, *ut qui teſtes fuerant criminis, teſtes etiam eſſent ultionis: ut quid non reſpiciant, propter quid non attendant mortem acerbiſſimam, quam evaſerunt? horribile incendium, quod effugerunt? flagitiorum vindictam, divinæ juſtitiæ ultionem? Quænam hujuſmodi præcipiendi ratio? Quæ cauſa mandandi? Neque enim facile (fragili præcipuè mulierum ſexui) videbatur, huic tam ſevero obtemperare mandato. Quid enim? Mundus poſt tergum ardet, flagrant elementa, fulgurant nubes, reſonant tonitrua, terra dehiſcit, regio devoratur, mœnia corruunt, civitates obruuntur, & in tanto diſcrimine non vertant caput? Quænam virorum conſtantia, ne dicam mulierum, hujuſmodi poterit implere mandatum? Et tamen terribili ultione prævaricatio vindicatur, & inaudita ſæculis pœna mulctatur, ut ſtatua fieret fœmina, quæ hujuſmodi juſſionem tranſgredi, ignis timore non timuit; neque lapidis ſtatua, ſed ſalis, ut ex ipſo facto liqueat, magnum in hac vindicta latere myſterium. Sicut enim exuſta Pentapolis, perpetuis futuris temporibus, criminis nefandi reis in exemplum: ita etiam ſtatua facta mulier, divinæ gratiæ contemptoribus, in perpetuum relicta eſt monimentum: Ne videlicet ſimilia faciant, & ſimilem ultionem incurrant*.

S. Th. à Villanova de S. Auguſtino. conc. 4. Quare educti ex Sodoma nõ debebant reſpicere.

Ratio, quare uxor Loth ſit converſa in ſtatuam ſalis.

Tandem verò Villanovanus ad ſuos Religioſos ſtylum convertit, eoſque monet, inquiens: *Ad nos fratres, ad nos pertinet hæc parabola, quos ad hujus ſæculi nequam flagrantis incendio, & libidinum æſtuantium igne ſulphureo divina bonitas miſericorditer liberavit, ſtatuens in loco ſpatioſo pedes noſtros, ut ad montis Domini faſtigia conſcendamus*. Porrò hæc uxor Loth, quæ Angelos hoſpitio exceperat, & viri tam ſancti conſors, ſanctique Patriarchæ Abrahæ proxima conſanguinea erat, animam illam præfigurabat, quæ ſpiritualibus illuminata illuſtrationibus, doniſque, & gratiis cœleſtibus locupletata, montem conſcendit perfectionis; & tamen ad illecebroſas carnis voluptates faciem vertit, diviniſque præceptis inobediens exiſtit: huic enim *melius erat non agnoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti*: cur igitur ſeveram Dei non experiatur per pœnas animadverſionem?

Alia datur ratio myſtica.

S. Antoninus idipſum exemplificat in quibuſdam, qui poſt cognitam veritatem, nihilominùs proprio adhærent judicio, nec ſuo cedere volunt ingenio; adducitque ſequentem S. Cypriani authoritatem dicentis: *Qui poſt veritatem manifeſtam perſeverat prudens, & ſciens, ſcilicet in errore de aliqua materia, jam non in venia ignorantiæ peccat; præſumptione enim atque obſtinatione quadam utitur, cum à ratione ſuperetur*. Quot ſunt, eheu! qui turpiter prolapſi ſunt in hæreſes, eò quòd contra veritatem, eis optimè cognitam, proprias ſuas pertinaciter ſuſtinere voluere opiniones? *Melius erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ*: melius, inquam, & longè utilius, verum illud nunquam habuiſſe lumen, quàm idem in ſe ipſis extinguere: *Sicut lumen eorum, ita & tenebræ*.

S. Anton. p. 1. tit. 10. c. 1. Hæreſis eſt peccatum in Spir. Sanctũ.

Hugo Cardinalis ſuper illa verba S. Joannis cap. 15. *Excuſationem non habent de peccato ſuo*, ita ſcribit: *Quia peccata literatorum convertuntur, quaſi in peccatum contra Spiritum Sanctum, eo, quòd videntur peccare ex certa malitia*. Angeli, quando creati fuerunt, perfectiſſima habuerunt dona ſcientiæ, & ſapientiæ iiſdem infuſæ; ac proinde, dum cum hac cognitione peccatunt, peccatum eorum irremiſſibile fuit; nam ut S. Bonaventura ait: *Quantum nobilior eſt cognitio, tanto pejor eſt error: ſervus enim ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, vapulabit multis*.

Hug. Card. in cap. 15. Joan.

S. Bonav. lib. 2. compend. Theolog. veritat. c. 55.

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

Peccata multum ex eo aggravantur, quia à Chriſtianis committuntur.

THEMA.

Quomodo facta eſt meretrix, civitas fidelis? Iſa. 1. verſ. 21.

1 DEUS olim magno cum furoris ſenſu de Hieroſolyma, civitate ſancta, lamentatus fuit, quòd cum hactenùs ipſiſſimum veræ fidei centrum fuiſſet, poſtea tamen meretrix facta fuerit, id eſt, infidelis, liberum idololatriæ præbendo aditum. Idemque in principio prophetiæ cœlum pariter, & terram, ad porrigendas ſibi aures invitaverat, dicens: *Audite cæli, & auribus percipe terra; filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me*. Etenim inter omnes totius mundi populos, ſolum Iſraelem notitiæ ſuæ privilegio decoraverat (*notus in Iudæa DEVS, in Iſrael magnum nomen ejus*) templum ei, ſacerdotium, ſacrificia, Scripturam ſacram, ſanctamque legem ſuam dederat (*non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis*) ac proinde ſubjungit: *Civitas fidelis, plena judicii, juſtitia habitabit in ea*. At verò inter beneficia, quæ Deus olim Hebræorum impertitus eſt populo, & inter beneficentiam, qua Deus nos novæ legis Euangelicæ magnificavit, nulla prorsùs eſt proportio; certum enim eſt, quòd lex noſtra longè excedat, tum propter clarum lumen, quo nos Chriſtiani illuſtrati ſumus, tum propter immenſitatem infinitorum bonorum, quibus ſumus feliciter locupletati. Unde Apoſtolus legem Moſaicam noctem, noſtram verò clarum, & merum diem appellavit: *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit*: quæ verba Sanctus Baſilius à Gloſſa citatus *de Eccleſia Chriſtiana intelligenda eſſe dicit*. S. Hieronymus

Deus magna beneficia præſtitit Judæis.

Pſ. 75. v. 2.

Pſ. 147. v. 20.

Majora Chriſtianis. Rom. 13. v. 12.

S. Baſil. in Gloſſ. [illegible]

Digitized by Google

mus pariter inquit: *Civitas fidelis, id eſt, communitas populi credentis*, id eſt, Chriſtianiſmi. Dionyſius Carthuſianus in aſſumpti thematis expoſitione morali , quantùm hodie peccatum Chriſtianorum , ſi malè vivant, aggravetur, his verbis indicat : *Quilibet juſtus conſiderans , quanta fuerit olim ſanctitas in Eccleſia , & quanta modo reperiatur in ea iniquitas , admirando dicere poteſt : Quomodo facta eſt meretrix , civitas fidelis , plena judicii ? Qualiter ipſa Eccleſia Chriſti , quæ eſt civitas Dei , nunc facta eſt meretrix , quantum ad multos , ſpiritualiter fornicando per averſionem mentis ſuæ à Deo ?* Idem ulteriùs progreditur , demonſtrando malorum Chriſtianorum diſſolutiones , veræ religioni noſtræ graviter præjudicantes , atque Eccleſiæ inimicis irreparabile præbentes ſcandalum . Porrò licèt Judæi rei fuerint , gravique ſupplicio digni ; attamen juxta proportionem luminis , quod nos Chriſtiani habemus , gravitas culparum noſtrarum ſupra malitiam Judæorum notabiliter excreſcit : *Peccarunt , qui erant ſub V. T.* inquit Chryſoſtomus , *peccant etiam qui ſunt ſub Novo Teſtamento ; ſed non dederunt utrique eaſdem pœnas , imo hi graviores ; & hoc Paulus ſignificans , dicebat : Qui legem Moyſis fecit irritam , ſub duobus vel tribus teſtibus moritur ; quanto putatis deteriori ſupplicio dignus habebitur , qui Filium Dei conculcaverit , & ſanguinem teſtamenti communem exiſtimaverit ? Quando autem dicit : Quantò deteriori ſupplicio dignus habebitur ? intenſum intendit ſupplicium* . Et paulò poſt efficaciſſimam ſubdit rationem , qua pœnam Chriſtianorum irremiſſibiliorem fore oſtendit , quàm aliorum ; ait enim : *Quo plus doctrinæ acceperunt , eo majus ſubibunt ſupplicium* ; quilibet verò Chriſtianorum Deo verè dicere poteſt : *Incerta , & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi* . Porrò Turcæ , qui , ut ita dicam , numero ſunt infiniti , in perditionis præcipitantur abyſſum , ſed ſub obſcuro , quia vivunt in ſua ignorantia . Cùm enim Alchoranum ipſorum omnium illis prohibeat lecturam librorum , conſequenter etiam à ſacrorum librorum lectione abſtinere debent , per quam humana mens de veritate fidei illuſtratur . Sanctus Iſidorus Peluſiota in Epiſtola quadam ait : *Qui tantè digni habiti dono , & in honorem regium evecti , & divinorum facti participes myſteriorum , & donorum gratiæ ; tamen etiam ſic ignavi eſſe ad bona opera perſeverant , majori ſupplicio digni cenſebuntur : atque hoc ipſum Paulus ſignificat , cum id profert , quod tu diſcere voluiſti : Irritam quis faciens legem Moyſis , &c.*

Dion. Carth. Magna fuit culpa Judæorum.

Chryſoſt. in Pſ.6.

Major eſt Chriſtianorum.

Pſ. 50.

Turcæ nullatenus excuſantur per ignorantiam.

S.Iſid. Peluſ. lib. 4. Epiſt. 167.

2 Origenes negationem olim à ſancto Petro factam diminuere contendens , diſcurſum quendam texit propoſito noſtro aptiſſimum , inquiens : *Omnes denegationes factæ ſunt ei in nocte , & in tenebris , priuſquam veniat dies , & ſignum diei , id eſt , galli cantus , qui ſuſcitat volentes à ſomno , & ut verbi gratia dicam : Si poſt galli cantum Petrus negaſſet , ut diceretur , nox præceſſit , dies autem appropinquavit , ſicut in die honeſtè ambulemus ; nulla excuſatione dignus fuiſſet Petrus . Forſitan autem & omnes homines , quando denegant I E S V M , ita ut peccatum denegationis eorum recipiat medicinam , ante galli cantum denegare eum videntur , nondum eis nato Sole juſtitiæ , nec appropinquante eis ortu ipſius . Si autem poſt ortum hujuſmodi Solis ad animam , peccaverimus volentes , poſtquam accepimus ſcientiam veritatis , jam non relinquitur nobis ſacrificium pro peccato , ſed terribile judicium , & zelus ignis , qui comeſturus eſt inimicos . Et in Petro quidem tunc denegante non conveniebat dicere : Quomodo ne putatis pejora mereri ſupplicia , qui Filium Dei conculcaverit , & ſanguinem Teſtamenti communem exiſtimaverit , unde ſanctificati ſunt , & Spiritum gratiæ injuriaverint ? Nondum enim ſanctificatus fuerat Petrus ſanguine Chriſti , qui fuerat ſanguis Novi Teſtamenti ; nec injuriavit Spiritum gratiæ , quem à principio nec acceperat , quoniam I E S V S nondum fuerat honorificatus , nec erat in hominibus Spiritus Sanctus* . Cœleſtis Magiſter ſpecificè prædixerat tempus , in quo eum erat negaturus , dicendo : *Priuſquam gallus cantet* ; id eſt , ante diem ; cum enim Petrus norma futurus eſſet omnium Chriſtianorum , non permiſit Deus , ut illum in die negaret , cadetque in clara luce , quæ legem Evangelicam præfigurabat , quam peccata vel maximè dedecent ; unde Apoſtolus nos adhortatur , dicens : *Dies appropinquavit : abjiciamus ergo opera tenebrarum , & induamur arma lucis , ſicut in die honeſtè ambulemus* ; ubi ly , *ambulare* , perfectionem exprimit (*ambula coram me , & eſto perfectus*) ly , *honeſtè* , autem vitæ , & morum exprimit honeſtatem . Alibi quoque idem Paulus nos monet , dicens : *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus , erudiens nos , ut abnegantes impietatem , & ſæcularia deſideria , ſobriè , & juſtè , & piè vivamus* .

Orig. tract. 35. in Matth. Proponuntur diminutiones culpæ quam incurrit negando S.Petrus.

Ratio quare Deus voluerit permittere quod Petrus peccaret de die.

Marc. 14. v. 72.

Rom. 13. 12.

Gen. 17. v. 1.

Tit. 2. v. 12.

3 Ex eodem quoque Apoſtolo ad Romanos , validum quoque formare poſſumus argumentum ; ſiquidem eo in loco dicit , inexcuſabiles fuiſſe illas gentiles , qui Filii Dei in terram adventum præceſſerunt , eò quòd idola adorarint : cujus ratio eſt , quia gentiles illi in creaturis agnoſcere debebant veſtigia impreſſa Creatoris : *Quod notum eſt Dei* , inquit , *manifeſtũ eſt in illis , Deus enim illis manifeſtavit : inviſibilia enim ipſius à creatura mundi , per ea quæ facta ſunt , intellecta conſpiciuntur* . Unde concludit , illos omni excuſatione fuiſſe indignos , ac proindè meritò fuiſſe caſtigatos . In cap. 2. ejuſdem Epiſtolæ ad Romanos , calamum ſuum pariter exacuit contra Judæos , oſtendendo illos culpabiliores fuiſſe paganis ; quia hi pro fræno peccati , ſolum habebant lumen naturæ , & rationis , illi verò inſuper per legem ſcriptam , multiſque aliis modis illuminati erant ; unde caput ſecundum ita exorditur : *Propter quod inexcuſabilis es* . Quid igitur de Chriſtianis dicemus , qui omni cum libertate Deo dicere poſſunt : *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis* ? S. Anſelmus gloſſando verba illa Apoſtoli ad Hebræos : *Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis , jam non relinquitur pro peccatis hoſtia* , hanc illius aſſerti reddit rationem : *Quia nobis Chriſtianis , voluntariè peccantibus , id eſt , ſponte Deum offendentibus , & non ex ignorantia , vel infirmitate , ſed ex deliberatione delinquentibus , poſt acceptam notitiam veritatis , id eſt , poſtquam interiùs illuminati ſumus , & quid eligendum , quidve reſpuendum ſit , abſque dubio cognovimus ; jam poſt hæc , non relinquitur hoſtia pro peccato , ſicut in veteri legem mandatum erat ſæpius hoſtias offerri pro peccato* .

Gentes fuerunt in peccatis ſuis inexcuſabiles

Rom. 1.

Magis Judæi.

Rom. 2. v. 1.

Pſal. 92.

S.Anſel. Hebr. 10. v. 26.

Maxime Chriſtiani .

4 Infelix ille , qui ſine veſte nuptiali nuptiis accumbere non erubuit , à Rege illo , qui Chriſti Judicis typus erat , irremiſſibiliter condemnatus fuit : *Mittite eum in tenebras exteriores : ibi erit fletus , & ſtridor dentium* . Sed quarè miſer ille non ſe excuſavit , dicendo , ſe ex improviſo ad nuptias fuiſſe raptatum , aut verò ſibi non ſuppetiviſſe tempus , veſtem illam accommodandi , & conſuendi ? Cur veniam non imploravit ? *At ille obmutuit* . Sed cur in die tantæ lætitiæ , nullus inventus fuit , qui pro illo à tali ſupplicio liberando , & imploranda venia , ſe interponeret . Sciſtiſne , quodnam in eo lateat myſterium ? Audite , obſecro , quem præſumptuoſus vir ille repræſentarit . Dionyſius Carthuſianus explicans verba illa : *Quomodo huc intraſti ?* eadem verba hunc ſenſum habere dicit : *Qua præſumptione intra Eccleſiam habitaſti , & inter fideles apparuiſti , Sacramenta quoque communicaſti ?* Et ut Albertus Magnus interpretatur : *Quomodo huc intraſti ad numerum fidelium , & Sacramentorum participationem ?* S.Ambroſius alio in loco clariùs dicit : *Qui calorem fidei non habet , tolerabilius illi fuerat , fidem non accepiſſe , quam neglexiſſe* . Ille enim qui ſub regium Chriſti vexillum conſcriptus eſt , & ſub illis ſignis diuturno tempore militavit , demùm verò rebellis evadit , non meretur veniam . Unde Chryſoſtomus contra malos Chriſtianos his verbis invehitur : *Quibus te indiciis ego Chriſtianum potero cognoſcere ? An quia ſacrati fontis aquas ingreſſus es ? At hoc ipſum , quod tibi datum fuerat ad ſalutem , fit tibi gravioris cauſa ſupplicii ; honoris ſiquidem magnitudo hic , qui non dignè vivunt honore , cumulus incipit eſſe pœnarum* . Chriſtianus enim , qui ſuppoſito claro lumine , & cognitione bonorum cœleſtium , Deum & ſeipſum offendit , totque auxilia ſpernit , quibus erectus ſtare poſſet , *& ſciens , & volens* in peccati ſe præcipitat abyſſum , quam talis excuſationem prætendere poterit ? Certè nullam meretur compaſſionem . Idem Chryſoſtomus in alio quodam ſer-

Matth. 22. v.13.

Miſer ſtatus illius hominis qui non habebat veſtem nuptialem .

Dion. Carth.

Albert. Mag.

S.Ambr. ſer. 2 in pſ.118.

In illo ſignatur Chriſtianus peccator.

Chryſoſt. ho. 4. in Matth.

Obmutescens ad illo. Chryſoſt. de lapſu primi hominis ſer.

Digitized by Google

ſermone *de lapſu primi hominis*, circa finem inquit: *Tibi, Chriſtiane, excuſatio nulla eſt, qui poſt ſervitutem liberatus es, poſt captivitatem redemptus, poſt vexationem curatus, poſt interitum reſtitutus. Habes in monitis, quod exerceas, habes exempla, quæ timeas. Adam nec fallaciam norat, nec deceptionis cujuſdam cauſas defleverat; qui quidem forſitan poſſet evadere, niſi prior cum hoſte cum confligeret, occumberet.* David, qui ſapiens, & illuminatus erat, cum ex Hieroſolyma fugiens, multis à Semei impeteretur injuriis, tametſi illum caſtigare potuiſſet, potiùs tamen præcepit, ut ei diceretur, & proponeretur hoc argumentum: *Ecce filius meus: qui egreſſus eſt de utero meo, quærit animam meam, quanto magis nunc filius Iemini?*

2. Reg. 16.

5 Verùm enimverò, veſtra venia mihi liceat, ad ſuperiùs contra malos Chriſtianos formatum redire argumentum, qui Dei offenſas nihili æſtimant. Si enim hi, qui Chriſti fidem profitentur, totque ab illo ſunt beneficiis cumulati, omnemque ſpem ſuam in illo repoſitam habent, nihilominus ſine ullo reſpectu, injuria ipſum afficiunt, & vilipendunt: quantò magis id ſibi licitum fore exiſtimabunt infideles, Mahumetani, & Atheiſtæ excuſando ſe, & dicendo, quòd illum non cognoverint? *Quanto magis filii Iemini?* Salvianus lib. 4. *de providentia*, circa finem, ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Magis damnabilis eſt malitia, quam titulus bonitatis accuſat, & reatus impii eſt pium nomen.* Porrò Turcæ, Barbari & Pagani, hoc nomen nihili faciunt, nec characterem Chriſtianis impreſſum; quin potiùs illos irrident: hic enim titulus nudus, qui eſt in nobis, ſine ulla noſtra cum eo correſpondentia, imò quo abutimur, ſeverioris ſupplicii nos culpabiles efficiet. Deus apud Jeremiam inquit: *Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum: non ſunt abſcondita à facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis; reddam primo duplices iniquitates, & peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam.* Porrò, quid Deus per haſce duplices iniquitates indicare voluerit, ex quadam Origenis homilia ſatis clarè colligitur, in qua ita ſcribit: *Quis peccata non recipit? Nempe ille, qui poſt credulitatem, & Baptiſmum, audierit Dominum dicentem: dimiſſa ſunt tibi peccata, nec ultra peccaverit.* Quòd ſi verò ad peccata priora revertamur, ſupplicium nobis indicat, dum ait: *Si poſt lavacrum, & veniam delictorum, rurſum ad priſtinas ſordes fuerimus reverſi, &c.* & paulò poſt ſubdit: *Cur verò duplicia recipio peccata? Cui reſpondendum eſt, quia ſervus, qui ſcit voluntatem domini ſui, & non facit eam, plagis vapulabit multis. Dignum ſiquidem eſt, eos, qui gentes ſunt, ſimplicia recipere peccata, & non duplicia, dicente Apoſtolo: Voluntariè peccantibus nobis, poſt cognitionem veritatis, jam ultra non remanet pro peccato hoſtia: ſi enim non ſolum non emendet, ſed inſuper opera ſua defendere velit, tunc demum non per ignorantiam, ſed ſcienter peccare, ac proinde excuſationem de peccato ſuo non habere dicendus eſt. Eſt enim quædam, non tam ætatis, vel ſimplicitatis, quàm infirmitatis ignorantia, dum in hora tentationis ſic mens caligine involvitur, ut miro modo id, quod ſcit, neſciat, & quod videt, non videat. De hac parte ignorantiæ Apoſtolus dixit: Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, & errant; ſubjunxit enim: Quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate. His duntaxat, qui ejuſmodi ſunt, iſta clementia lex porrigit manum; & eorum tantum peccata contrahit intra redemptionis ambitum, qui peccant per ignorantiam. Nam illis, qui peccatis ſuis favent, qui diligunt iniquitatem, eamque libenter aſpiciunt, nullus propitiationis locus eſt; unde Pſalmiſta: Iniquitatem, inquit, ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus; & Apoſtolus: Voluntariè enim nobis peccantibus, &c.* Salvianus, ut Chriſtianis perſuadeat, quòd peccata ipſorum ratione characteris, quo ſunt inſigniti, & ſequelæ Chriſti, ac profeſſionis legis Euangelicæ, præ peccatis infidelium magis aggraventur, hunc in modum diſcurrit: *Furtum eſt in omni homine malum facinus, ſed damnabilius, ſi Senator furatur aliquando: cunctis fornicatio interdicitur, ſed gravius multo erit, ſi de Clero aliquis, quam ſi de populo aliquis fornicetur: ita & nos, qui Chriſtiani Catholici eſſe dicimur, ſi ſimile aliquod barbarorum impuritatibus facimus, gravius erramus, & atrociùs ſub tanti nominis profeſſione peccamus. Ubi ſublimior eſt prærogativa, major eſt culpa, & ipſa etiam errores noſtros religio, quam profitemur, accuſat.* Regius Vates in Pſalm. 80. inquit: *Inimici Domini mentiti ſunt ei, & erit tempus eorum in ſæcula, id eſt*, ut Lyranus exponit: *Eorum damnatio erit æterna.* S. Auguſtinus ex Chriſtiano homine quærit: *Renuncias? Renuncio; & redit ad id, quod renunciatur. Utique quibus rebus renuncias, niſi factis malis, factis diabolicis, factis à Deo damnandis, furtis, rapinis, perjuriis, homicidiis, adulteriis, ſacrilegiis, abominandis curioſitatibus? His omnibus renuncias, & rurſum his inflexus ſuperaris. Facta ſunt tibi poſteriora deteriora prioribus.* Notatu digniſſima ſunt ſequentia Salviani verba: *Injurioſiſſimi Deo ſumus; omnis ſiquidem Chriſtianorum omnium culpa, Divinitatis injuria eſt: nam cum illa, quæ facere à Deo vetamur, admittimus, vetantis juſſa calcamus. Qui autem non cognoſcit, non errat.* Ac proinde cum Barbari, Turcæ, aliique infideles, Redemptorem, & Salvatorem noſtrum, cui nos in infinitum debitores ſumus, non cognoſcant, mirum non eſt, quòd nec eum offendant; nos autem, non obſtante lumine, & cognitione, quam de eo habemus, neque obſtantibus infinitis ab eo receptis bonis, illum offendimus, & contumeliamur, reaſſumentes omnes illos peccaminoſos actus, quibus in Baptiſmo, quando indelebilis Chriſtiani character nobis impreſſus fuit, expreſsè renunciavimus. Sanctus Paulus ad Romanos inquit: *Lex iram operatur*; cum tamen, potiùs contrarium dicere debuiſſe videatur, maximè cum lex dux nobis ſit infallibilis actionum noſtrarum, ut iram Dei, qui non niſi per tranſgreſſiones divinæ legis irritatur, à nobis removeamus; verum idem Apoſtolus verbis ſequentibus ſemetipſum declarat, inquiens: *Ubi non eſt lex, nec prævaricatio.* Quo dicto utique oſtendit, inquit Salvianus, Chriſtianos tantùm, cum peccaverint, legis prævaricatores eſſe; paganos autem, qui legem neſciunt, ſine prævaricatione peccare, quia nullus poteſt eſſe rei prævaricator, quam neſcit.

Peccata fidelium ſunt maximum ſcandalum infidelibus.

Salvian. l. 4. de provid.

Jerem. 16. v. 17.

Origen. ho. 12. in Jerem.

Pœna recidivorum.

Salvian. lib. Peccatū materiale formaliter in diverſis diverſum eſt.

Pſ. 80. Lyran. S. Aug. ibid.

Verificatur de Chriſtianis, lex iram operatur.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Quadantenùs excuſabiles ſunt, qui per ignorantiam peccant; valdè autem culpabiles, omnique digni ſunt ſupplicio Chriſtiani, qui gravitatem peccati agnoſcentes, delinquunt.

THEMA.

Miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. 1. Tim. 1. v. 13.

1 TAmetſi verum ſit, ſanctum Paulum, quamdiù Saulus erat, implacabilem fuiſſe Chriſti, & ſequacium ſuorum perſecutorem (*Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini*) id tamen ab eo factum eſt, quando mens ejus per ignorantiam Dei illius, cui adverſabatur, obtenebrata erat; at verò *quando circumfulſit eum lux de cœlo*, & audivit: *Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris*; ſtatim manus victas dedit, eximiaque illa verba in medium protulit: *Domine, quid me vis facere?* Ac proinde in prima epiſtola ad Timotheum ita ſcribit: *Qui prius blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus; ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.* Peccata verò ignorantiæ magis ſunt tolerabilia, ſicut econtrà ſeveriſſima merentur ſupplicia peccata illa, quæ à fidelibus ex prævio lumine, & notitia myſteriorum fidei noſtræ committuntur. S. Auguſtinus contra hæreticos Donatiſtas ſcribens, ſequens movet dubium: *Cum maniſeſtiſſimum ſit, multo gravius peccare ſcientem, quam neſcientem, vellem mihi aliquis diceret, ſi quis in hæreſim incurrat, neſciens, quantum malum ſit, & alius ab avaritia non recedat, ſciens, quantum malum ſit, quis eorum ſit pejor?* Ac demum culpabiliorem, digniorémque ſupplicio hunc ſecundum eſſe concludit; in progreſſu autem diſcurſus, aſſertum ſuum per ſupradictum probat exemplum, inquiens: *Volens demonſtrare, ad facilitatem veniæ ignorantiam pertinere peccati, teſtimonium poſui ex Apoſtolo, ubi ait: Qui prius fui blaſphemus,*

Act. Ap. 9. v. 1. Ignorantia excuſavit Paulum.

S. Auguſt. to. 7. de Baptiſ. lib. 4. c. 5. Quæſtio an hæreticus neſciens hæreſis maliciam, ſit pejor avaro ſciente avaritia maliciam.

Chryſoſt. in Pſ. 50. ho. 52.

mus, &c. Divus Chryſoſtomus, hunc eundem textum in homilia 52. ſuper Pſalm. 50. ponderans, inquir: *Eccleſiam inſectabatur, ac pervaſtabat, vineas evellebat, lupum ſe præbebat. Prophetica ſcripta legebat, & Prophetas violabat. Legis patriæ patronus, eum, de quo vaticinia edita fuerant, ignorabat. Quonam igitur pacto miſericordiam conſecutus eſt? Saule, Saule, quid me perſequeris? Papæ! Quo uſque miſericordia Dei ſe dimiſit? Deus homini ait: Quid me perſequeris? Nimirum Patris ſui æmulum ſe præbebat, nam etiam ille ad Hebræorum populum ait: Popule meus, quid feci tibi, aut quid læſi te, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi. Eodem igitur modo ipſemet Filius ad Saulum ait: Saule, Saule, quid me perſequeris? Quid igitur ille? Quiſnam es Domine? ſtatim dominationem agnovit atque confeſſus eſt. Vide animi probitatem, & candorem. Subito ut illum cognovit, eum quoque adoravit.*

Sincera Pauli converſio.

Prov. 2. v. 14. Probatio ignorantiæ moraliter propoſita.

2 Sæpè per experientiam videmus, quòd nonnulli homines, priuſquam ſcholæ Chriſti pedem ſuum intulerint, magna cum libertate DEUM offendant; *lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis.* Horum autem Deus peccata diſſimulat, quia ſcit ea ab ignorantia ſui ſuam habere originem; quod vel inde manifeſtum fit, quia quando deinceps iidem homines lumen, & notitiam rerum ſpiritualium ſibi acquirunt, mox inconſolabiliter peccata præterita deplorant, ac deinceps ſumma cum innocentia vivunt. In libro Levitici cap. 4. dicitur: *Quòd ſi peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, & cognoverit peccatum ſuum, offeret capram immaculatam, &c.* Circa quæ verba Rupertus Abbas ſequens movet dubium: *Quærendum, cur quondam venialis peccati terminum præfigens, dixerit lex: Si peccaverit per ignorantiam? Si enim per ignorantiam peccare, hoc putaverimus eſſe diſcretionem boni, ac mali non habere, ſive mandata Domini non legiſſe, vel audiſſe; ergo neminem ſcientiam habentium lex Domini, poſt peccatum, admittit intra januas propitiationis ſui. Sed abſit hoc. Quis enim in hac parte, ſcilicet in ſcientia legis, major quàm David? Et tamen poſt adulterium, ſimul & homicidium, pœnitens receptus eſt. Quærendum ergo, quis ille ſit terminus, quem cum attigerit peccator, non per ignorantiam peccare rectè pronuncietur. Dicimus itaque, quia cum quiſpiam eo proceſſerit, ut redargutus de peccato ſuo, non ſolum id non emendet, ſed inſuper opera ſua defendere velit; tunc demum non per ignorantiam, ſed ſcienter peccare, & proinde excuſationem de peccato ſuo non habere dicendus eſt.* Sæpè homines ſub ignorantiæ tenebris ad præcipitium properant, abſque eo, quòd ab aliquo ſive per amabilem correctionem, ſive per reprehenſionem rigoroſam, aut comminationes, vel aliis ſimilibus modis retrotrahantur, vel coerceantur; qui proinde ſiquando cadunt, aliquam merentur excuſationem; ſi verò poſtquam de peccato correpti ſunt, nihilominus in eodem perſeverant, & obſtinati perſiſtunt, ignorantiam ſuam allegare non poſſunt.

Lev. 4. v. 27.

Rup. Ab. lib. 3. in Levit. c. 29.

Quis ſit terminus intra quem per ignorantiam ſolum peccatur.

Qui minus excuſabiles ſunt, requirunt Dei miſericordiam magnam.

3 Cæterùm in fidelibus benè educatis, qui in amplis vivunt civitatibus, in quibus ingens Prædicatorum Evangelicorum, Patrum ſpiritualium, librorumque ſacrorum copia eſſe ſolet, difficulter dari poteſt in divinarum legum tranſgreſſionibus excuſabilis ignorantia, qualis inter paganos reperitur; ac proinde ait Sanctus Auguſtinus: *Ineſt illis ſancta legis ſcientia, nec tamen ſanatur eorum vitioſa concupiſcentia.* Idem S. Doctor alibi opportunè conſiderat, Davidem, quando à DEO peccati ſui veniam petiit, non ſine myſterio dixiſſe: *Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam*; cur enim ly *magnam* addiderit, Sanctus Auguſtinus (poſtquam ſupradictum allegaſſet ſancti Pauli textum: *Miſericordiam conſecutus à DEO, quia ignorans feci in incredulitate*) ſequentem reddit rationem: *Iſte David non poterat dicere: Ignorans feci; non enim ignorabat, quantum mali eſſet contrectatio conjugis alienæ, & quantum malum eſſet interfectio mariti neſcientis, & nec ſaltem iraſcentis. Conſequuntur ergo miſericordiam Dei, qui ignorantes fuerunt; at qui ſcientes, conſequuntur non qualibet miſericordiam, ſed magnam miſericordiam.* Ex quo Sancti Auguſtini loquendi modo clarè colligitur, quòd ut iis, qui prævio lumine, & notitia rerum divinarum deliberatè, & ex malitia peccant, peccata condonentur, qualibet miſericordia non ſufficiat, ſed requiratur miſericordia immenſa, & exceſſiva. Ex Actis Apoſtolorum conſtat, quòd cum in primis illis Eccleſiæ naſcentis fervoribus Chriſtiani certatim voto paupertatis emiſſo, amplas facultates ſuas ad pedes deponerent Apoſtolorum, ut à terrenorum pondere expediti, tantò faciliùs in via perfectionis progredi poſſent; Ananias, & Sapphira uxor ejus id ipſum fecerunt, ita tamen, ut ex pecuniis ſuis aliquam ſibi partem reſervarent: quod cum ſe feciſſe, ambo S. Petro temerè negarent, morte fuerunt repentina confeſtim puniti. At verò quidnam hi duo conjuges mali fecerant, quòd ab illo DEO, in cujus manibus eſt vita & mors, tam ſevero ſupplicio caſtigati fuerint? Nunquid pecunia, quam ſibi reſervaverant, illorum erat propria? Aut verò eandem ab aliis deprædati fuerant? Vel denique contractum facientes illicitum, agri ſui divenditi emptorem defraudaverant? Nihil horum; ſed culpa, cujus rei erant, valdè erat gravis; neque enim in ſui excuſationem dicere poterant: *Ignorantes fecimus*; ſciebant enim interiùs in corde ſuo, prout illis ſanctus Petrus manifeſtavit, ſe defraudare DEUM, eripiendo ei partem aliquam illius pecuniæ, quam ei per votum donaverant, & conſecrarant; & ideò venia indigni erant, eo vel maximè, quòd errorem ſuum confiteri nollent. At verò, dicite, obſecro: nunquid in ſe ipſo deteſtabilius erat crimen Simonis magi, qui dona Spiritus Sancti vendere, & cum illis negotiari prætendit; à quo proinde ſimonia nomen ſuum ſortita fuit? Ait enim ſacer textus: *Cum vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum Sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Qua quidem verborum aſperitate Petrus illum reprehendit, ut peccati ſui apprehenderet gravitatem, non tamen illum, ut Ananiam & Sapphiram, ad pedes ſuos morte ſubitanea mori fecit; & nihilominus ſi utrumque delictum æqua lance trutinetur, incomparabiliter crimen Simonis præponderare videtur. Reſpondetur igitur, quòd cum Anania & Sapphira, voto obſtricti, & immediati in ſchola Chriſti eruditi diſcipuli eſſent, in qua majori cum lumine, myſteriorumque ſacrorum notitia vivebatur, peccatum ipſorum apud Chriſtum longè majoris ponderis erat, quàm crimen Simonis, qui tametſi baptizatus eſſet, nondum tamen ſufficienter catechizatus, & in fidei noſtræ dogmatibus eruditus erat; quod ſatis in infelici ipſius exitu videre licuit.

S. Auguſt. l. de geſt. Pelag. c. 7.

S. Aug. in Pſ. 50.

Act. Ap. 5.

Ananias, & Sapphira morte ſunt puniti, quia contra votū paupertatis peccaverūt.

Act. Apoſt. 8. v. 18.

Etſi delictū Simonis magi videatur majus, formaliter tamen nō fuit.

4 Deus apud Oſeam contra Iſraelem his verbis lamentatur: *Sicut diligit Dominus filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad deos alienos, & diligunt vinacia uvarum.* Ecce tibi retributionem, quam ingratus hic populus divinæ majeſtati exhibuit pro eo, quòd lumen, & notitiam divinitatis ſuæ ei manifeſtando, eundem ſuper omnes totius Univerſi populos privilegiaſſet: (*Notus in Judæa DEUS: Non fecit taliter omni nationi*) Verùm in progreſſu ejuſdem prophetiæ ſubjungit DEUS: *Juxta deſiderium meum corripiam eos, congregabuntur ſuper eos populi*; DEUS ſiquidem illos exercitibus alienigenis in prædam fieri permiſit. Verùm enim verò difficultatem non modicam in ſe habere videntur verba ſequentia: *Cum corripientur propter duas iniquitates.* Si enim hæc de idololatria intelligantur (quæ caput erat delicti, de quo Deus conquerebatur) hæc unicum duntaxat delictum conſtituere videtur, licèt ſit graviſſimum; ſi verò etiam de aliis tranſgreſſionibus intelligantur, hæ non ſolùm duæ, ſed innumeræ erant; dicit enim Deus apud Amos Prophetam: *Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum.* Sanctus Hieronymus, Sanctus Cyrillus

Oſ. 3. v. 1. Punitio ingratorum.

Oſe. 10. v. 10.

Idololatria ſignificatur nomine duorum peccatorum. Amos 1. v. 3.

rillus Alexandrinus, & alii reſpondent, quòd Spiritus Sanctus idololatriam duorum peccatorum nomine appellarit, quia hæc committebatur à tali populo, qui licèt manifeſtam haberet veri Dei notitiam, illum tamen falſis Gentilium numinibus poſtponebat: ſed audiamus Rupertum Abbatem dicentem: *In quavis alia gente, quæ Deum non noſſet, unum peccatum erat, cum videlicet malum per ignorantiam eligitur pro bono; at in populo, in quo notus erat Deus, duplex peccatum eſt, alterum, Deum notum non colere, alterum, pro eo, ſive contra eum colere deos falſos.* Quot ſunt eheu Chriſtiani! qui coram damnatis abominabilium morum, & vitiorum ſuorum idolis genua flectunt, & in hoc culpabiliores evadunt, cæcis & ignorantibus paganis, qui muta marmora adorant? De quibus Salvianus meritò in hæc verba ſcribit: *Quid prodeſſe nobis prærogativa illa religioſi nominis poteſt, quod nos Catholicos eſſe dicimus, quod fideles eſſe jactamus, quod Gothos, ac VVandalos hæretici nominis comprobatione deſpicimus, cum ipſi hæretica pravitate vivamus?* Certè Chriſtianus in ſui excuſationem, cum S. Paulo dicere nequit: *Ignorans feci*, quia ad nos directum, & in nobis adimpletum fuit illud Zachariæ oraculum: *Illuminare his, qui in tenebris & in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis*; ac proinde tantò erimus inexcuſabiliores, quantò nobis clarius lumen & notitia affulſit: *Sicut lumen noſtrum, ita & tenebræ.*

Rupert. Abb. ibid.

Salvian. lib. 7. de provid. Malus Chriſtianus vivit hæretica pravitate.

Luc. 1.

5 Apud Sanctum Matthæum legitur, quòd Salvator noſter civitatibus quibuſdam aſperis hiſce verbis improperarit: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remiſſius erit in die judicii, quàm vobis.* Pergit quoque ulteriùs, & civitati Capharnaum, quæ gratias ſuas, ſuaque miracula pluribus modis, licèt ſine fructu, participarat, & experta fuerat, his verbis improperat: *Et tu Capharnaum, numquid uſque in cælum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, forte manſiſſent uſque in hunc diem*; ut autem oſtendat juſtam malæ cooperationis ipſorum pœnam, confeſtim ſubjungit: *Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicii, quàm tibi*; nam ut Euſebius Emiſſenus ait: *Tanto graviora erunt humana delicta, quantò majora ſe oſtenderunt divina beneficia.* S. Anſelmus adverſus ſtirpem Judaicam ita ſcribit: *Non ſolum Ninivitæ condemnabunt eam comparativè, ſed etiam Regina Auſtri, quia ab ultimis terræ finibus venit audire Sapientiam Salomonis, ſine lege, ſine Prophetis. Iudaica vero plebs habet legem, habet Prophetas, videt Chriſtum, videt opera; & tamen ſapientiam ejus non vult audire.* Verum enim verò ſi Judæa tot modis à Deo illuminata, totque ab eodem aucta beneficiis, adeò fuit æſtimata rea, & culpabilis, ut uſque ad finem ſæculorum reprobanda ſit, & per omnes mundi nationes velut exul diſpergenda: quantò magis dicere debebimus, in oculis DEI reprehenſibilem eſſe, & damnabilem Chriſtianitatem, ſiquidem licèt majus quàm Hebræi lumen acceperit, ſuum tamen Redemptorem, & Salvatorem offendere non veretur? Juſtam profectò his quoque temporibus noſtris exclamandi occaſionem habet Salvianus, & dicendi: *Cum penè nullam Chriſtianorum omnium partem, penè nullum Eccleſiarum omnium angulum, non plenum omni offenſione, & omnium lethalium peccatorum labe videamus; quid eſt, in quo nobis de Chriſtiano nomine blandiamur?* Quòd aliquis nunquam à vobis viſus, vel cognitus, dum hoſpitium petiturus, ad domum veſtram pulſat, indignis verbis à vobis diminatur, adeò mirandum non eſt: at verò ſi ad domum veſtram veniret amicus quidam, qui te vel tuos à tyrannica Ottomanni ſervitute redemiſſet, qui vitam periclitantem ſæpiùs ſalvaſſet, qui ex omnibus, quæ poſſidet, te locupletaſſet, qui te ſanum, & vivum conſervaſſet; hunc ſi non ſolùm hoſpitio non exciperes, verùm etiam te illum non cognoſcere diceres, fores domos tuæ ante faciem ei occluderes, lapidibus illum impeteres, imò lethaliter vulnerares; certum eſt, quòd hoc ſcelere nullum excogitari deteſtabilius poſſet. Porrò, quòd barbari, pagani, & Turcæ debitum Dei filio cultum non reddant, illud Deum non adeò offendit, quia eum non niſi naturali lumine cognoſcunt; at verò, quòd idem Dei Filius mortaliter offendatur à Chriſtianis, qui ſe ab ipſo per ejus ſanguinem redemptos, & mille modis ac beneficiis cumulatos eſſe cognoſcunt & contitentur; annon hoc delictum quoddam eſt inexpiabile, cui expiando plures inferni non ſufficiunt? Quidam inſignis Dei ſervus dicere ſolitus erat: *Ad infernum omnes Hebræi, omnes hæretici, omnes pagani, omnes Athei, omnes Mahumetani; at verò Chriſtiani Catholici in profundiſſimam inferni abyſſum vadunt*, nam *ſicut lumen eorum, ita & tenebræ.* Audiamus hac de re in hæc verba diſſerentem Dionyſium Carthuſianum: *Quantò cæteris legibus religio Chriſtiana eſt perfectior, tanto ad virtuoſiorem vitam ſuos obligat profeſſores. Chriſtiani enim ad perfectiorem adſtricti ſunt vitam, quam in veteri lege tenebantur Iudæi, præſertim quia & ampliora, & eminentiora beneficia deſuper exhibita ſunt populo Chriſtiano, quam Iudæis in Veteri Teſtamento, aut gentibus in lege naturæ.* Adducitque illam Gregorii Magni, de talentis diſſerentis, ſententiam: *Cum augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum.* Tandem Carthuſianus exinde hanc deducit concluſionem: *Ideo Chriſtiani Deo ſubjectiores, devotiores, & gratiores eſſe tenentur.* Unde ſequens à minori ad majus formare licet argumentum: ſi ex eo, quia Chriſtiani ſumus, quia fidei lumen habemus, obligati ſumus, ut irreprehenſibiliùs, & majori cum innocentia vivamus, quantò magis, ut omne peccatum abhorreamus, & deteſtemur? Quantò culpabiliores erimus, ſi nos per offenſas mortales coinquinaverimus? Quantò gravioris ſupplicii rei erimus? *Cognovit Dominus, qui ſunt ejus*, inquit Sanctus Paulus, *& diſcedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.*

Matth. 11. v. 21.

Eò majora ſunt delicta quò majora præceſſerunt beneficia. Euſeb. Emiſſ. ho. 4. ad monach.

S. Anſel. in Matth. c. 13.

Minus culpabiles ſunt Judæi quam Chriſtiani.

Salvian. lib. 3. de provid.

Similitudo ex moralitate.

Applicatio.

Dion. Carth. in c. 2. Jac.

Ex nomine Chriſtiani ſequitur major obligatio.

2. Tim. 2. v. 19.

Digitized by Google

TRACTATUS LXXV.

DE IIS, QUI IN PECCATA,

Per pœnitentiam ſemel remiſſa, iterùm relabuntur.

DISCURSUS DECEM.

DISCURSUS I. Reincidentes in peccata, pejores ſunt beſtiis, quæ in eadem pericula facilè non reincidunt; ſimileſque ſunt canibus, ad vomitum reſorbendum redeuntibus; nec non & porcis, in luto ſe volutantibus.

II. Exsecrabilis eſt illorum ſtultitia, qui ad peccata ſemel expiata denuò redeunt; hi enim majorem ſibi reatum, graviuſque adſciſcunt ſupplicium.

III. Qui in peccata ſemel remiſſa reincidunt, difficiliùs à peccato reſurgunt, quia lumen & gratias Divinas contemnunt; ac proinde à Deo deſeruntur & acerbè caſtigantur.

IV. Per relapſum in peccata priora dæmon corroboratur, & vigorem accipit majorem, quia hos ſub tyrannidem ſuam magis conſtringit, ne denuò à manibus ſuis elabantur.

V. Qualiter ii, qui in priſtina reincidunt peccata, ex mente S. Pauli Chriſtum de novo crucifigant, latiùs exponitur.

VI. Ex hiſtoria paralytici, cui dictum fuit; *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, varia deducuntur recidivantium mala; diverſa quoque præſcribuntur remedia, ad non reincidendum in peccata priſtina.

VII. Supplicium reincidentium in peccata ſemel dimiſſa notabiliter augetur ob gravem ingratitudinem, quam in priſtina peccata reincidendo committunt.

VIII. Varia conſiderantur mala, quæ in eos, qui ad peccata priſtina redeunt, derivantur; quæ proinde viri timorati pro viribus fugere nituntur.

IX. De ſuppliciis, quibus Deus in relabentes in peccata priſtina animadvertit.

X. Execrabiles ſunt illi, qui Deum, ejuſque præſentiam agnoſcentes, temerè peccant.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Recidivantes in peccata, pejores ſunt beſtiis, quæ in eadem pericula facilè non reincidunt; ſimileſque ſunt canibus, ad vomitum reſorbendum redeuntibus; nec non & porcis, in luto ſe volutantibus.

THEMA.

Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas! Jerem. 2. verſ. 26.

1 NObis de recidivantium malitia fusè tractaturis, Jeremias in aſſumpti thematis verbis egregium ſuggerit motivum, quando peccatori recidivanti ſuam improperat vilitatem, dicens: *Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* Regius Vates hominem viliſſima peccati ſpurcitie contaminatum jumentis adæquavit, dicens: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. (Pſ. 48. v. 13.) Ubi obſervandum, quòd licèt hominem in eadem cathegoria cum jumentis conſtituat, non tamen eum illis poſtponat. At verò peccator, qui in peccata antea deteſtata iterùm labitur, vilioris eſt conditionis, quia, ut per experientiam videmus, jumenta, & alia animalia, non facilè ad eadem loca redeunt, ubi vel ſemel periclitata fuerunt. (Bruta non facilè in eadem loca relabuntur.) Lipſius id, quod per experientiam quotidianam experimur, his quoque verbis tradit: *Cæteri animantes, ubi ſemel offenderint, cavent; non vulpes ad laqueum, lupus ad foveam, canis ad fuſtem temerè redibunt; ſolus homo ab ævo in ævum peccat verè in eiſdem*. (Lipſius lib. 5. de milit. Rom. dial. 20.) Diù verò ante Lipſium hanc eruditionem Lactantius Firmianus his verbis tradidit: *Muta quoque animalia cum fraude capiuntur: ſi autem aliquo modo in fugam ſe extricaverint, fiunt poſtmodum cautiora, vitantes ea omnia, in quibus dolos, inſidiaſque ſenſerunt. Sic hominem pœnitentia cautum, ac diligentem facit, ad evitanda peccata, in qua ſemel fraude ceciderit*. (Lact. Firm. divin. inſtit. lib. 5. cap. 17.) Quam verò inter homines perditæ ſalutis rari ſunt, qui hoc beſtiarum exemplum ſequantur, ut ſcilicet circumſpecti ſint, ne in eadem pericula incidant, in quæ antea corruerunt? (Homines recidivantes brutis ſunt pejores.) Sunt igitur ejuſmodi peccatores, animalibus irrationalibus inferiores, ſiquidem hanc cautelam omninò negligunt. Divus Chryſoſtomus populo Antiocheno prædicans, inter alia motiva, quibus recidivationem in peccata diſſuadet, hoc quoque inculcat: (Chryſoſt. ho. 15. ad pop.) *Quam veniam habebimus, quam defenſionem, cum brutis ſimus dementiores? Avicula namque ſemel capta, laqueo mox elapſa, & cervus in rete incidens, & effugiens, iterùm difficilè capiuntur; nam cuique fit experientia cautela magiſtra. Nos ſæpius quidem capti, in eadem cadimus, neque brutorum providentiam, & ſolicitudinem, nos ratione decorati imitamur*. Et quidem valdè falluntur, qui vilitatem eſſe exiſtimant, in actibus virtuoſis imitari creaturas irrationales, quibus Creator Deus varios ad noſtram inſtructionem impreſſit naturales inſtinctus, ut proinde Sapiens dicat: *Vade ad formicam, ò piger*: (Prov. 6. 6.) & Chriſtus ipſe: *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices, ſicut columbæ*: (Matth. 10. v. 16.) quin potiùs ſumma noſtra vilitas & probrum eſt, quòd brutis irrationalibus inferiores reddamur, non fugiendo præcipitia, in quæ aliàs turpiter lapſi fuimus; (Magna eſt hominis vilitas, nolle diſcere à brutis.) ac proinde jurè Chryſoſtomus improperat nobis, quòd ſæpiùs lapſi, in eadem cadimus: *neque brutorum providentiam, & ſolicitudinem, nos ratione decorati imitamur*.

2 *Quàm vilis facta es, &c.* Verè utique dicere poſſumus, eos, qui in eadem peccata, quæ hactenùs deteſtati fuere, facillimè reincidunt, ea imitari animalia, quæ omnibus aliis viliora ſunt, magiſque abjecta; id quod S. Petrus primis fidelibus opportunè ſatis improperat, ſalutaria pariter in hac materia præſcribendo documenta, quæ ad perpetuam memoriam, & inſtructionem noſtram, hiſce verbis ſcripta reliquit: *Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris IESV CHRISTI, his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato. Contigit enim eis illud veri proberbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti*. (2. Pet. 2. v. 20. Recidivantes imitantur animalia omnibus aliis viliora.) Enimverò quando quis indicare vult, animal aliquod vile, & abjectum, canem nominare ſolet; unde ſuperbus ille Goliath, ſe à Davide, qui cum baculo cum eo certaturus progrediebatur, contemptum eſſe credens, eidem dixit: *Nunquid ego canis ſum?* (1. Reg. 17. v. 43.) Similiter David, ut Sauli, à quo perſecutionibus infeſtabatur, ſuam repræſentando vilitatem, & abjectionem, eum ad compaſſionem permoveret, dixit ei: *Canem mortuum perſequeris*. (1. Reg. 24. v. 15.) Denique Abner, ſe ab Isboſeth malè tractari advertens, eidem objecit: (2. Reg. 3. v. 8.) *Nunquid caput*

put

Recidivans eſt veluti canis, qui ad vomitum revertitur.

pue canis ego ſum? Hoc autem animal hunc habet naturalem inſtinctum, adeò abominandum, ut videntibus nauſeam ſemper cauſet, quem S. Petrus his verbis inſinuat: *Canis reverſus ad vomitum ſuum.* Huic igitur is, qui in peccata priſtina ſemper reincidit, valdè eſt ſimilis; ſiquidem peccatum, quod ad pedes Confeſſarii è conſcientia ſua, per deteſtationem, & abominationem, quaſi evomuit, & ejecit, cum firmo ac ſtabili propoſito illud ſemper abominandi, ſæpè dennò reſorbet, ac recommittit. Hanc porrò ſimilitudinem S. Petrus utique à Spiritu Sancto didicit, qui calamum Sapientis direxit, in parabolis ſuis,

Prov. 26. v. 11.

ſeu proverbiis, hæc quoque verba inſerentis: *Sicut canis, qui revertitur ad vomitum ſuum; ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam.* Septuaginta legunt: *Sicut canis ad vomitum ſuum regreſſus, fit exoſus, & execrabilis; ita ſtultus quoque, qui per innatam malitiam ad*

Dion. Carth. in Prov.

ſuum redit peccatum. Dionyſius Carthuſianus hunc Proverbiorum textum ita declarat: *Sic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam; id eſt, peccator recidivans, &*

Hug. Card. in Prov.

quod per confeſſionem ejecit, denuò faciens. Hugo Cardinalis ad tantò magis deteſtandos recidivantes, inquit: *Abominabile eſt, & caninum, vomitum ſuum manducare, hoc eſt, peccatum poſt confeſſionem iterare. Qui de peccato præterito cogitat, vomitum ſuum in os reſumit; qui in eo delectatur, maſticat; qui conſentit, tranſglutit; qui facit, jam comedit.* Conſideratione

Corn. à Lap.

quoque dignum eſt, quod Cornelius à Lapide ſuper hunc textum his verbis ſcribit: *Canis, cum ſtomachum cibo, vel potius vermibus oneratum ſentit, vomitum procurat, mandendo herbam, quæ à cane canaria dicitur, de qua Plinius lib. 25. cap. 8. Invenerunt canes canariam, qua faſtidium deducunt, eamque in noſtro conſpectu mandunt, ſed ita, ut nunquam intelligatur, quæ ſit; etenim*

Canis eſt voraciſſimus quem imitatur recidivans.

depaſta cernitur. Subjungit Cornelius: *Redeunt verò ad vomitum reſorbendum, non ex fame, ſed ex innata ingluvie, & voracitate, quæ tanta eſt, ut rem fœdiſſimam, qualis eſt vomitus, appetant. Sic peccator, dum conſcientia compungitur, ſentitque peccati onus & pondus, illud per pœnitentiam evomit: quòd ſi illud jam evomitum repetat, id facit, non ex cupiditate, ſed ex malitia, ut vertunt Septaginta, id eſt, ex depravata peccandi conſuetudine, quâ v. g. ebrioſus ſe inebriare aſſuetus, ad ebrietatem rapitur, etiam ſine ſiti, ex pravo bibendi uſu, & habitu.* Idem à Lapide idipſum commemorat, quod S. Bernardus his verbis prædica-

S. Bern. ſer. 3. de aſſumpt.

vit: *Reverſus ad vomitum canis, odibilis eſt multo pluſquam ante: & fiet filius gehennæ multipliciter, qui poſt indulgentiam delictorum, in eaſdem denuò ſordes inci-*

S. Greg. paſt. p. 3. admon. 31.

deris. S. Gregorius Magnus ad idem propoſitum de cane ita ſcribit: *Canis quippe cum vomit, profecto cibum, qui pectus comprimebat, projicit: ſed cum ad vomitum revertitur, unde levigatus fuerat, rurſus oneratur. Et qui admiſſa plangunt, profecto nequitiam, de qua malè ſatiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat, confitendo projiciunt: quam poſt confeſſionem, dum repetunt, reſumunt.* Equidem ſi verum eſt, quod pau-

Canis per vomitum ſimul ejicit vermes.

lò ante diximus, ſcilicet quòd canis vermes, à quibus ſtomachum ſuum gravatum eſſe ſentit, per vomitum ejiciat, aptior ad inſinuandam peccatoris, ad priſtina peccata redeuntis, abominationem, excogitari nequit ſimilitudo, quàm ſit illa à canis vomitu deſumpta. Etenim vermes peccatorum, conſcientiam peccatoris remordentes, per confeſſionem ſacramentalem è conſcientiæ ſtomacho emittuntur, & poſtquam ejecta fuerunt (ò ſtultitiam! ò abominandam ſpurcitiem!) denuò ſine nauſea reſorbentur, id eſt, recommittuntur, ut adimpleatur in illis, quod Salvator eis comminatur

Marc. 9. v. 43. Applicatur peccatoribus.

inquiens: *Vermis eorum non morietur.* Nulli dubium eſt, quin ſimilitudo illa à cane deſumpta, & à Sapiente primitùs, poſtea verò à S. Petro in medium adducta eo fine fuerit, ut per illam oſtenderetur, in priſtina peccata recidivantis peccatoris abjectiſſima vilitas, & per eandem eidem manifeſtatam, tantò magis confunderetur, & erubeſceret.

Dion. Cart. in Jerem.

3 Dionyſius Carthuſianus ſuper illa Jeremiæ verba: *Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* inquit: *Ecce quo frequentius in priſtina vitia recidivamus, eo viliores efficimur, & gravius vulneramur.*

Hug. Card. ibid.

Hugo Cardinalis ly *iterans* ita exponit: *Id eſt, ſæpè reiterans peccata.* Citanſque illa verba Pſal. 82. *Diſperierunt in Endor,* quod interpretatur *fons generationis,* ſubdit: *Hi ſunt, qui generationem peccati ſemper habent in fonte, qui ſunt ſemper in principio peccandi: Et ideo facti ſunt ut ſtercus terræ.* Iſaiæ 57.

Pſal. 82.

Humiliata uſque ad inferos in multitudine viæ tuæ laboraſti, nec dixiſti: Quieſcam. Aquila, & Symmachus, in prædictum Proverbiorum textum ſcribentes, loco ly *vilis*, legunt, *demens*: *Quàm demens facta es nimis, iterans in ſtultitia tua!* quia verè hi, qui denuò ad ſemel confeſſa peccata redeunt, cerebrum ſuum perdidiſſe dici poſſunt; ſiquidem approbant, & reſumunt idipſum, quod paulò ante cum perfecto judicio, & divinæ gratiæ lumine deteſtati fuerunt, & reprobarunt. Sanctus Auguſtinus hoſce ſtultos, & dementes his verbis perſtringit: *Contigit*

S. Auguſt. in Pſal. 83.

illis res veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum. Premebat enim pectus conſcientia peccatorum, accepta indulgentia quaſi vomuiſti, & revelatum eſt peccatum tuum. Salazar, hunc locum referens, inquit.

Salaz. in Prov. Recidivi dicuntur perdidiſſe cerebrum.

Mendum ſuſpicor, vide, an ſatius ſit ita reſtituere: Et relevatum eſt pectus tuum: facta eſt bona conſcientia ex mala conſcientia; quid rurſum converteris ad vomitum tuum? ſi canis hoc faciens, horret oculis tuis, tu quid eris oculis Dei? Idem Sanctus ſuper Pſalm. 30. ſcribens, ad hujus ſimilitudinis ſe reflectens vilitatem, inquit: *De-*

S. Auguſt. in Pſ. 30. conc. 1. Chryſoſt. ho. de multis Chriſt. ca. 3.

nique vide, quam horribili rei eos comparaverit; contingit illis res veri proverbii: Canis reverſus, &c. Divus Chryſoſtomus quoque ait: *Ne recurras ad peccata, quæ remiſſa ſunt tibi, neque in delictis frequenter offendas, relinquens ea, & rurſum recurrens in ea; neque enim ut canem ad ſuum vomitum, aut ſuem in ſuum volutabrum, contraria humanitati irrationalium natura reducat.* Enimverò ut per experientiam videmus, natura omninò horret reſorbere illud, quod quis antea evomuit; nimis enim ingentem nauſeam id conjunctam habet, & ideò ſolus canis idipſum facit.

Vomitum iterùm deglutire natura abhorret.

Et tamen quot ſunt homines, qui licèt videri velint ſapientes, viliſſimum tamen hoc animal æmulantes, ſpurcitiem, & ſordes peccati, quas evomuerunt, denuò reſorbent, & iterùm committunt? Joſeph Hebræus de bello Judaico ſcribens, in quo fames incolas Hieroſolymitanos ad proprios filios devorandos coegit, ad propoſitum noſtrum teſta-

Joſeph. de bello Judaico lib. 2. c. 7.

tur, inquiens: *Proprium carpere vomitum, ne in ſumma quidem fame ab aliquo tentatum uſquam legimus.*

Oſe. 5. 10.

4 DEUS apud Oſeam inquit: *Facti ſunt Principes Iuda quaſi aſſumentes terminum, ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam.* Quam prophetiam

Theophil.

Theophilactus ita exponit: *Id eſt, leges meas ſic tranſponebant, æque atque in arvis terminos tranſponentes facere ſolent, &c. Quando verò quiſpiam Princeps Iuda exiſtens confeſſus fuerit, ac promiſerit ſe non iiſdem pravis ſtudiis admoturum mentem; idque ſecum decreverit, & interim tranſmoverit tales fines, atque decretum ſuum fecerit irritum, atque reverſus fuerit inſtar canis ad vomitum proprium, ira DEI ſuper talem prorſus effunditur.* Guilielmus Pariſienſis

Guiliel. Pariſ. lib. de pœnit. c. 12. Recidivi ſunt abominabiles coram Deo.

ſimiliter inſinuat, quòd cum in Sacramento pœnitentiæ peccata ejiciamus foras, quaſi per vomitum; ideò ex hoc capite hi, qui ea denuò reſumunt, & de novo committunt, non minùs abominabiles ſint coram DEO, ſicut abominabiles ſunt nobis canes, qui

Dion. Cart. 2. Petr. 2.

vomitum ſuum iterum reſorbent. Dioniſius Carthuſianus ſuper illa verba Sancti Petri: *Contingit illis, id eſt, recidivantibus,* ita ſcribit: *Nam ſicut id, quod per vomitum eſt ejectum, reſumere, eſt valdè abominabile, fœtens, ac turpe; ſic peccata pœnitendo deleta, reiterare.* Hugo Cardinalis inquit: *Id*

Hug. Card. ibid.

quod ſumptum eſt Proverb. 26. hoc dicit, quia ſicut canis, qui comedit ſanctum, quod evomit; ſic iſti, qui prius loti in Baptiſmo, poſtea coinquinantur recidivando, cum deberent dicere cum ſponſa, Cant. 5. Lavi pedes meos, quomodo coinquinabo eos? & talibus non prodeſt, imo magis obeſt ſua lavatio.

5 *Tales ſunt quaſi ſus lota in volutabro luti:* eſtque hæc ſecunda à S. Petro adducta ſimilitudo, eaque valdè seriò ponderanda. Hugo legit: *Quaſi ſus lota in luto, in quo ſe revolvit; hæc lotio eſt inquinatio;* unde

Gloſſa

Sunt ut ſus loca in volutabro luti.

Gloſſa ait: *Sus, dum in luto lavatur, ſordidior redditur: ſic qui peccata plangit, nec tamen deſerit, pœna graviori ſe ſubjicit, quia ſcienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Per ſuem ſignificat luxurioſos, in quibus Diabolus dormit, Iob 40. Sub umbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus.* Et ideò qui lubrici ſunt, id eſt, peccati carnalis luto immerſi, ad relabendum in peccata priſtina faciliores, & proniores exiſtunt, prout ipſamet experientia conſtat;

Iob 40.

Applicatur carnalibus.

quia licèt Sacramentum culpam aboleat, vivi tamen remanent mali habitus, ſeu inclinationes pravæ, & fomes peccati, indeque carnis, & dæmonis naſcuntur tentationes, & ſuggeſtiones; ac proinde in peccata, & voluptates priſtinas facillimè relabuntur. Verùm enim verò perterrefaciat hos, qui tales ſunt, ardens ille divinæ iræ furor; nam DEUS per Pſalmiſtam proteſtatur, dicens: *Vt lutum platearum delebo eos.*

Pſ. 17. Dion. Carth. 2. Petr. 2.

Obſervat Dionyſius Carthuſianus, S. Petrum ſimilitudinem canis redeuntis ad vomitum, ex Sapiente deſumpſiſſe; aliam verò de ſue in volutabro luti ſe agitante, propriè ſuam eſſe; ait enim: *Quod vero adjungitur: Et ſus lota in volutabro luti, Princeps Apoſtolorum de ſuo appoſuit, valdeque aptè; nam ſicut ex tali lotione efficitur porca ſordidior, quam fuerat ante, ita ex recidivo, graviùs homo coinquinatur.*

Origen. h. 1. in Pſ. 73. Delectantur fœtoribus ut ſues.

Origenes in homilia quadam ita ſcribit: *Porcis ſimiles dicuntur ii, qui peccatorum fœtoribus delectantur, ſicut porci, qui fœtorem omnem, tanquam odorem ſuaviſſimum expetunt. Conſidera ergo peccatorem, qui peccatis ſuis delectatur, & lætus eſt in malis ſuis, quoniam & ipſe in ſtercore fœtido volutatur, & nullum fœtoris ejus, qui ex peccati oritur ſtercore, percipit ſenſum; ac velut in ſummis voluptatibus, & gratiſſimis deliciis delectatur.*

Cic. de aruſp. reſp.

Apud Tullium quoque hæc verba leguntur: *Velut ſus quædam luto, ita ſtupris delectatur.*

Lact. Firm. lib. 4. c. 17. Vilitas, & inutilitas porcorum, & ideò caro illorum prohibita fuit Judæis.

Lactantius Firmianus rationem aſſignat, cur hoc animal populo Judaico inter cibos fuerit prohibitum; ait enim: *Eſt lutulentum hoc animal, & immundum, nec unquam cœlum aſpicit, ſed in terra toto & corpore, & ore projectum, ventri ſemper, & pabulo ſervit, nec ullum alium, dum vivit, præſtare uſum poteſt, ſicut cætera animantes, quæ vel ſedendi vehiculum præbent, vel in cultibus agrorum juvant, vel plauſtra collo trahunt, vel onera tergo geſtant, vel indumentum exuviis ſuis exhibent, vel copia lactis exuberant, vel cuſtodiendis domibus invigilant. Interdixit ergo, ne porcina carne veſcerentur, id eſt, ne vitam porcorum imitarentur, qui ad ſolam mortem nutriuntur; ne ventri ac voluptatibus ſervientes, ad faciendam juſtitiam inutiles eſſent, ac morte afficerentur. Item, ne ſe fœdis libidinibus immergerent, ſicut ſus, quæ ſe ingurgitat cœno; vel ne terrenis ſerviant ſimulachris, ac ſe luto inquinent; luto enim ſe obliniunt, qui deos, id eſt, qui terram, & lutum venerantur.* Ex quo diſcurſu evidenter colligitur, quàm aptè hæc animalia illos præfigurent impios, qui in vitiorum ſuorum luto ad fauces uſque immerſi vivunt. Specialiùs tamen Sanctus Petrus per illa animalia, in priſtina peccata recidivantes repræſentare contendit, quia hi, poſtquam per pœnitentiam mundati fuerunt, denuò ad eaſdem redeunt ſordes, quas anteà per pœnitentiam depoſuerant.

S. Gregor. lib.

Sanctus Gregorius in Paſtorali ſuo ait: *Sus in volutabro luti cum lavatur, ſordidior redditur; & qui admiſſum plangit, nec tamen deſerit, pœnæ gravioris culpæ ſe ſubjicit, quia & ipſam quam flendo potuit impetrare, veniam contemnit, & quaſi in lutoſa aqua ſemetipſum volvit: quia cum fletibus ſuis vitæ munditiam ſubtrahit, ante DEI oculos ſordidas ipſas etiam lachrymas facit.*

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Execrabilis eſt illorum ſtultitia, qui ad peccata ſemel expiata denuò redeunt; hi enim majorem ſibi reatum, graviuſque ſupplicium adſciſcunt.

THEMA.

Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? Eccl. 34. verſ. 30.

1 HUjus textus, ex Eccleſiaſtico deſumpti, ſenſus litteralis facilè intelligitur, ſi nos ad Legis Moſaicæ reflectamus ceremonias, & ritus, quibus præcipiebatur, ut qui cadaver tetigiſſet, immundus eſſet, hancque immunditiam legalem lavando expiaret; at verò quid proderat hæc expiatio ei, qui denuò ad tangendum mortui cadaver redibat? Unde Lyranus hunc textum ita exponit: *Id eſt, qui emundatur à tactu mortui per aquam expiationis, de qua habetur Num. 14. & iterum tangit mortuum, quid proficit lavatio ejus? quaſi dicat: nihil; nam immundus efficitur, ſicut ante.*

Num. 19.

Purificatio ad breve tempus tantum eſt quaſi nō eſſet.

Lyran.

Dion. C. ibi.

Idipſum Carthuſianus in hæc verba ſcribit: *Contra recidivum ſubjungitur: Qui baptizatur à mortuo, &c. id eſt, qui aqua expiationis aſpergitur, & purgatur, eo quod tetigit mortuum, & iterum tangit contra legis mandatum; quid proficit lavatio illius, id eſt, purgatio ab illa irregularitate legali, cum mox inquinatur, ut ante?* Verùm, ut Sanctus Paulus ait: *Omnia in figura contingebant illis:* Per hanc namque propoſitionem intendit Eccleſiaſticus multorum indicare ſtultitiam, qui à ſordibus peccatorum ſuorum abluuntur per Confeſſionem Sacramentalem, ſed ſine ullo effectu, eò quòd denuò ad dimiſſas redeant iniquitates, iiſque ſe turpiùs quàm anteà coinquinent.

Hug. Card. ibi.

Hugo Cardinalis verba Eccleſiaſtici ita interpretatur: *Qui mundatur à peccato aqua compunctionis, iterum rediens ad peccatum, quid proficit lavatio illius? nihil, quia ſequens culpa pœnitentiam perdit.* Adducitque authoritatem Rabani, dicentis: *Poſt lavacrum mundus eſſe negligit, qui poſt lachrymas, vitæ innocentiam non cuſtodit.*

Ad hoc propoſitum applicatur figura veteris Teſtamenti.

2 Sciendum eſt, Eccleſiaſticum antecedenter dixiſſe: *Vnus ædificans, & unus deſtruens: quid prodeſt illis, niſi labor? unus orans, & unus maledicens; cujus vocem exaudiet DEVS? Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? ſic homo, qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? Orationem illius quis exaudiet?*

Paul. de Pal.

Paulus de Palatio opportunè ad præſens intentum notat, totum hunc Eccleſiaſtici diſcurſum, ad reprehendendum eos, qui in priſtina peccata relabuntur, eſſe directum; ait enim: *Videtur mihi totus hic locus homines admonere, ne poſt actam pœnitentiam rurſum in volutabrum luti devolvantur. Nam pœnitentia de crimine ædificat in cœlum, ſed relabi in crimen, deſtruit quod ædificatum eſt. Orat ſanè pœnitentia pro pœnitente, ſed redire ad vomitum, maledicit redeunti. Planè exaudiet DEVS non pœnitentiam priorem orantem, ſed recidivum maledicentem.*

Contrariâ contra ſe invicem pugnant.

Rodulph. l. 1. c. 4.

Rodulphus in ſenſu morali ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Per mortuum ſignificatur peccatum, eò quod peccato anima moriatur; unde ſcriptum eſt: Qui baptizatur, &c. Anima itaque immundum tangit, quando peccato alieno conſenſum jungit.* Porrò per planctum anima mundatur ab immunditia; nihil autem hoc juvat, ſi plangens ad tangendum mortuum denuò redeat.

S. Gregor. l. 9. epiſt. 34.

Sanctus Gregorius in epiſtola quadam ita ſcribit: *Magna eſt contra peccatum virtus pœnitentiæ, ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeveret; hinc ſcriptum eſt: Qui baptizatur à mortuo, &c. Mortuum quippe eſt omne opus perverſum, quod pertrahit ad mortem, quod vita juſtitiæ non vivit; baptizatur ergo à mortuo, & iterum tangit mortuum, qui prava opera, quæ ſe meminit egiſſe, deplorat, ſed in iiſdem ſe iterum poſt lachrymas implicat. Anima itaque qualibet ejuſdem mortui*

lavatione non proficit, qua hoc iterùm faciendo, quod planxit, nec per lamenta pœnitentiæ ad rectitudinem juſtitiæ exſurgit. Pœnitentiam enim verè agere, eſt commiſſa flere, ſed iterum plangenda declinare. Cornelius à Lapide hunc textum examinans, gravitatem recidivationis his verbis inſinuat: *Diſce, recidivum peccati ipſo peccato eſſe graviorem, & periculoſiorem, tum ob graviorem offenſam, & ingratitudinem, quam affert relapſus poſt acceptam veniam; tum quia relapſus lapſum priorem renovat, & auget; unde ſolet lapſus eſſe major, & profundior; tum quia DEVS relapſum abominatur, deſerit, & deſpicit, imò acriter caſtigat.* Sanctus Gregorius non ſolùm in prædicta epiſtola, verùm etiam in Pſalm. 4. pœnitentialem ſcribens, commentando verba illa, *cor contritum, &c.* ita ait: *Illorum ſacrificium DEVS non ſuſcipit, qui lachrymis quidem compunctionis ſe abluunt, ſed iiſdem, a quibus antè mundati eſſe videntur, peccatorum maculis, in idipſum revertentes, ſordeſcunt. De talibus ſcriptum eſt: Qui baptizatur à mortuo, &c. Ille quippe lavatur à mortuo, qui per pœnitentiam mundatur a peccato; quem ſi contigerit, eadem, qua punierit, iterando peccata committere, nihil contuliſſe videtur adhibita ſatisfactionis lavatio, quem maculavit inhoneſtius iterata facinoris turpitudo.* Sanctus Ambroſius in libr. 2. *de pœnitentia*, utiliſſimum hoc ſuggerit monitum, inquiens: *Eos, qui pœnitentiam agunt, hoc ſolùm timere oportet.* At verò quidnam ex mente S. Ambroſii ſolùm timendum eſſe exiſtimatis? Num fortè ne de novo redeant in domos ſuſpectas, in lubricas converſationes priſtinas, ad ſolita tripudia, aliaſque ſimiles occaſiones proximas? Ita quidem eſt, hoc enim verè timere habent pœnitentes, ne denuò in peccata redeant priſtina: ſed ipſummet S. Doctorem audiatis, dicentem: *Hoc ſolùm timere oportet, ne ipſius pœnitentiæ agant pœnitentiam.* Recidivus enim, ſe quidem pœnitere oſtendit, non tamen de commiſſis peccatis, ſed de confeſſione, & deteſtatione, quæ illa antecedit; ſiquidem tanta cum promptitudine ad eaſdem iniquitates committendas revertitur. Sanctus Iſidorus inter alias ſuas ſententias, unam refert, ab ea, quam ex Sancto Gregorio mox tradidimus, parùm diverſam; ait enim: *Iſaias peccatoribus dicit: Lavamini, mundi eſtote. Lavatur itaque, & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non admittit. Lavatur itaque, & non eſt mundus, qui plangit quæ geſſit, nec deſerit, & poſt lachrymas ea, quæ fleverat, repetit. Sic denique & alibi animam pœnitentem, atque iterum delinquentem ſermo divinus increpat, dicens: Quàm vilis facta eſt nimis, iterans vias tuas!* Sanctus Thomas à Villanova ſimiliter prædicta Eccleſiaſtici verba de recidivantibus in peccata priſtina interpretatur, inquiens: *Peccator rediens ad peccatum, ſicut qui abluit laterem; abluendo enim amplius ſordidatur; unde Petrus: Contigit illis illud Proverbii: Canis &c.* Et paulò poſt ſubjungit: *Grandem tibi violentiam inferre debes, quiſquis peccati jugum ſemel admiſſum, ab animæ tuæ cervicibus pellere contendis.*

Cornel. à Lap. Effectus recidivationis.

S. Gregor. in Pſ. 4. pœnit.

S. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 9. Oportet timere ne pœnitentiæ debeat agi pœnitentia.

S. Iſidor. l. 2. ſent. cap. 16. Illius explicatio.

S. Thom. à Villanov. f. 6. poſt 4 Dom. Quadr.

3 Doctrina eſt ab omnibus ſacris interpretibus unanimiter recepta, quòd reincidentia in peccatum priſtinum, pejoris ſit conditionis, & malitiæ, quàm præcedentia fuerint peccata; id quod ex illis CHRISTI verbis deducitur: *Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Cardinalis Toletus hanc veritatem ex illis probat verbis: *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat;* hæc enim ita explicat: *Si peccatum repetierit, tale tunc peccatum gravius futurum; non enim aliter deterius contingeret, gravior enim pœna culpæ graviori debetur: quod & Baſilius in libr. mor. reg. 11. cap. 2. ex hoc loco annotavit; & ita eſt revera; eſt enim certa doctrina, peccatum ſequens cæteris paribus eſſe gravius, propter graviorem ingrati animi ſignificationem erga DEVM. Poſt peccatum enim exſpectat DEVS ad pœnitentiam ex magna miſericordia; quando ergo iterum peccat, idem repetendo, aut ſimile committendo peccatum, gravior eſt culpa: quò quis peccat, DEI miſericordia ad pœnitentiam exſpectantis, & invitantis, magis abutitur; & multò gravius eſt, ſi præcedentis peccati obtinuerat remiſſionem, & iterum peccat; & adhuc gravius, ſi admonitus, & correctus à DEO reſipuit; nam & ipſa correctio, DEI eſt beneficium.* Ex quo diſcurſu hanc deduco conſequentiam, ſcilicet veriſſimum eſſe id, quod hactenus probavimus, nimirum *ei, qui lavatur à mortuo, & iterum tangit eum, nihil proficere lavationem ejus;* imò inſuper addo, *plurimum nocere*, quia recidivationes, utpotè prioribus peccatis culpabiliores, ſeveriùs caſtigari merentur, *fiuntque noviſſima illius pejora prioribus.* S. Baſilius ſuper cap. 1. Iſaiæ ſcribens, verba illa: *Non amplius remittam peccata veſtra*, de illis intelligenda eſſe dicit, qui cum plurima à DEO receperint beneficia, in priſtina peccata relabendo, ei ſunt ingrati: *Tot enim cumulati beneficiis, continenter recurrunt ad priſtinam malitiam, non igitur amplius dimittam; quaſi diceret Deus: Ad complexum pœnitentiæ vos ſæpè invitavi; viſi quidem eſtis obtemperare, ſed ſubinde ad priſtinam recurriſtis improbitatem. Spe igitur abjecta propter impœnitens cor veſtrum, non jam remittam vobis debitam condemnationem; non enim qui dixit: Peccavi, mox ſi relapſus in eodem peccato perdurat, talis verè confitetur; ſed qui deprehenſo peccato ſuo, juxta Pſalmi adhortationem, etiam illud odio infenſè proſequitur.* S. Cyrillus Alexandrinus ſuper Evangelium S. Joannis ſcribens, hanc quoque tangit Eccleſiaſtici ſententiam, inquiens: *Audi Eccleſiaſticum, hanc peccatorum iterationem graviter damnantem. Vnus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſt illis niſi labor? unus orans, & unus maledicens, cujus vocem exaudiet DEVS? Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lavatio illius? ſic homo, qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit?* Subdit verò idem S. Doctor horrendum, quod uxori Loth accidit, exemplum, cujus etiam in præcedentibus diſcurſibus mentionem fecimus, quæ tanta cum aſperitate punita fuit, ea ſolùm de cauſa, quia ad videndum ignem, quo civitates illæ conflagrabant, retrorſum reſpexit, non obſtante expreſſa illius prohibitione. En verba S. Doctoris: *Vxor Loth converſa retro ad Sodomam, à qua diſceſſerat, in ſtatuam ſalis mutata eſt; & inde ſumendum eſſe nobis exemplum, ne ad deploratas revertamur peccatorum illecebras, admonuit Dominus: Memores, inquit, eſtote uxoris Loth.*

Recidivi noviſſima fiūt pejora prioribus. Luc. 11. 26.

Tolet. in annot. 10. ad c. 5. Joan.

Peccatum ſecundum eſt gravius primo.

Recidivis dictus per Iſaiam, non amplius remittam peccata veſtra.

S. Baſil. in cap. 1. Iſa.

S. Cyrill. Alex. l. 3. in Joan. c. 17. Repetitio priorum delictorum.

Luc. 17. 32.

4 S. Bonaventura caſum quendam refert, qui in urbe Reatina contingit, eo tempore, quo S. Franciſcus Aſſiſinas illic pertranſivit. Huic enim Seraphico viro oblatus eſt Canonicus quidam graviter infirmus, ut illum crucis ſigno inſigniret, & benediceret, quia verò, ut Seraphicus Doctor ait, valdè erat *lubricus, & mundanus*, ideò S. vir Dei eidem dixit: *Cum vixeris olim ſecundùm deſideria carnis, non veritus judicia Dei, quomodo te cruce ſignabo? Verùm propter devotas intercedentium preces, ſigno te crucis ſignabo in nomine Domini. Tu tamen ſcito, te graviora paſſurum, ſi ad vomitum redieris liberatus; propter peccatum enim ingratitudinis, ſemper pejora prioribus inferuntur.* Cumque eidem crucis ſignum impreſſiſſet, perfectè quidem ſanatus eſt; ſed poſt tempus aliquod ad vomitum rediens, corpus impudicitiæ reddidit: *cumque ſero quodam cœnaſſet in domo cujuſdam Canonici, noctéque ille dormiret, ſubitò ſuper omnes corruit tectum domus; cæteris autem evadentibus mortem, ſolus ille miſer interceptus, atque peremptus eſt. Juſto ergo Dei judicio*, ſubdit idem S. Bonaventura, *facta ſunt noviſſima hominis illius pejora prioribus, propter ingratitudinis vitium, cum de accepta venia gratum eſſe oporteat, & duplò diſpliceat flagitium iteratum.* Enimverò ſi daretur caſus, quòd ſubditus aliquis contra vitam juraſſet ſui Principis, tamque atrocis delicti convictus, condemnaretur ad mortem; demum verò benignitas hujus Principis ab hac illum condemnatione abſolveret, imò hujus graviſſimæ offenſæ planè immemor factus, eundem in priſtinam ſuam gratiam reſtitueret; hoc utique maximum futurum eſſet beneficium, quod ſibi in hoc mundo imaginari, nedum petere potuiſſet; ſiquidem ab ingenti facultatum, honoris & exiſtimationis, imò & vitæ jactura præ-

Vit. S. Franc. c. 11.

Exemplum de punitione ingrati recidivi.

Similitudo moralis.

Digitized by Google

præſervaretur. At verò ſi tanta clementia, & beneficentia abutens, denuò contra dominum, & benefactorem ſuum machinaretur conjurationem; nunquid talis dignus futurus eſſet, qui multò majori cum ſeveritate caſtigaretur, quàm antea prima vice ſententiatus fuerat? Idem verò prorsùs contingit circa illos, qui ſemel à peccatis ſuis abſoluti, denuò in eadem peccata relabuntur; hi enim poſtquam prima vice infinitam illam Dei majeſtatem, *quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*, mortaliter offendiſſent, hujuſque offenſæ plenariam à DEO recepiſſent veniam; erga hoc inexplicabile beneficium ingrati, in magnam eximiæ gratiæ illis exhibitæ ignominiam, denuò contra eundem DEUM ſe armare præſumunt; cum tamen paulò ante ab inferno liberati, verè dicere potuerint: *Niſi quia Dominus adjuviſſet nos, paulo minus habitaſſet in inferno anima noſtra.* Nunquid igitur ingens hoc peccatum non unum duntaxat, ſed mille infernos promeruiſſe videbitur?

Pſal. 93. 17.

Thom. Cantipr. l. 2. Apum c. 30. Praxis facta non practicabilis.

5 Thomas Cantipratenſis in libr. 2. apum, ſequens refert exemplum. Cum enim ipſe ſuffraganeus eſſet Epiſcopatus Cameracenſis (cui plures aliæ Diœceſes ſubjectæ erant) acceſſit ad eum, ſimul cum ſuo Parocho, quidam in eadem peccata ſæpiùs relapſus, à quibus ſuperioribus annis eundem ſine fructu ſæpiùs abſolverat. Cumque prudens hic Epiſcopus eundem ad propriæ Diœceſis Antiſtitem remittere vellet, ut tantò majorem pateretur confuſionem, eique aſpera pro peccatis ſuis imponeretur pœnitentia, Sacerdos ille, qui eum Epiſcopo præſentaverat, rogavit Epiſcopum, ut eum à peccato abſolveret, cum hac tamen conditione, ut in præſentia illorum, priùs flexis in terram genibus, DEUM invocaret, eidemque ſanctè promitteret, quòd deinceps nunquam in eadem peccata relapſurus eſſet; in caſu autem, quòd id denuo facere præſumeret, ſubitò per vindictam cœleſtem ſeverè in eum animadverteretur. Porrò Cantipratenſis, qui idem ille Epiſcopus erat, ſimulque hujus hiſtoriæ ſcriptor, hæc verba ſubjungit: *Conſenſi ego conditioni, & heu miſero, quòd conſenſi; mox ille flexit genua, & vindictam in ſe recidivantem precatus eſt. Abſolvi eum; receſſit gaudens; ſed Feria 3. aut 4. poſt Paſcha, inſtigante Diabolo, paſſus eſt recidivum, moxque horrificè clamans: Vindicta DEI ſuper me, vindicta DEI ſuper me; & ut mihi poſtea ſacerdos retulit, amariſſima morte mulctatus eſt.*

Lavatio ad breve tempus nociva eſt.

6 Obſervaſtiſne aliquando, quòd tempore Paſchali magis, quàm alio quovis tempore, multi ſubitanea, & repentina morte moriantur, miræque, & extraordinariæ contingant mortalitates; ut proinde in vetuſtiſſimo illo hymno Eccleſiaſtico, DEO hiſce verbis ſupplicemus: *Quæſumus author omnium, in hoc Paſchali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populum?* Hoc autem illis contingit in pœnam, qui ad peſtiferum, & venenoſum peccatorum vomitum reſorbendum præſumptuosè redeunt; licèt illis antea per tot promiſſiones, ſalutariaque propoſita firmiter renunciarint. Cum enim per decurſum Quadrageſimæ peccatores ferventiſſimas audierint prædicationes, jejunia obſervarint, frequentarint loca ſacra, ac demum ſacris illis diebus per conſiderationem Paſſionis Domini noſtri interiùs contriti, & in Paſchates, cum firmo emendationis propoſito, communicati, ex prævio hoc lumine, & notitia acquiſita, denuò in priſtina vitia relabantur, ſine ulla utique remiſſione caſtigari merentur; *qui enim baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?* Quin potiùs *nocet lavatio iſta;* quia *ſicut lumen, ita & tenebra.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Qui in peccata ſemel remiſſa reincidunt, difficiliùs à peccato reſurgunt, quia lumen, & gratias divinas contemnunt; ac proinde à Deo deridentur, & acerbè caſtigantur.

THEMA.

Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Luc. 11. verſ. 26.

Thema exponitur de recidivis.

1 EX hac concluſione, quam incarnata Sapientia ex parabola illa apud S. Lucam deſcripta deduxit, facilè colligitur, pejoris conditionis eſſe illos, qui de novo in peccata priſtina redeunt, quàm fuerint, quando primitùs in dicta peccata laberentur; tunc enim *fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Quæ verba, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *moraliter explanantur de quolibet homine recidivante; vulnera enim repetita ſunt periculoſiora, tam in corpore, quam in anima*. Sanctus Bonaventura ex variis malis, quæ recidivantibus contingunt, primum hoc eſſe dicit, *quia homo fit impotentior ad reſurgendum*; idque probat ex celebri illo Apoſtoli textu: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti; guſtaverunt nihilominus bonum DEI verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam*. Ex quibus verbis ſiniſtrè intellectis, Novatus, tempore S. Cypriani, ſuam Novatianorum propagavit hæreſin; hi enim illos, qui relapſi erant, nequaquam ad pœnitentiam readmittendos eſſe aſſerebant; & in eundem quoque ſcopulum Tertullianus impegit, prout ex 1. *lib. de pudicitia* colligitur, ubi illos, qui lapſi fuerunt, ſemel tantùm ad veniam admittendos eſſe aſſerit. Sunt autem horum verborum Apoſtoli duæ veræ, & orthodoxæ interpretationes, quarum una dicit, Apoſtolum hic loqui de pœnitentia baptiſmali; impoſſibile enim eſt, ut hæc de novo apud hominem locum habeat, ſiquidem Baptiſmus nunquam renovatur. Secunda expoſitio noſtro favet propoſito, ſcilicet quòd Apoſtolus denotare voluit difficultatem, quam perſonæ ſpirituales, & aliæ experiuntur, dum recidivantes ad veram pœnitentiam inducere ſatagunt, ut veniam, & remiſſionem apud Deum invenire poſſint.

Dion. C. ib.

S. Bonav. T. 7. l. 3. c. 7. compend. Theol. verit. Hebr. 6. 4.

Malè intellectum à Novato.

Duplex allati thematis expoſitio.

S. Anſelm. Recidivi juſtè à Deo relinquuntur.

2 Sanctus Anſelmus obſervat ſupplicium, quod hujuſmodi ingratis à DEO immitti ſolet; ait enim: *In pravitatibus ſuis, juſto valdè judicio, relinquuntur ab eo, qui dixit: Quia ſine me nihil poteſtis facere; nec juvantur ab eo, ſed aſſumuntur à Diabolo, ut magis adhuc alligentur, & aggraventur ab illo; ſicque fit, ut ad pœnitentiam redire non valeant; non quia mutari homines, dum in hoc ſæculo ſunt, in melius non poſſint, ſed quia dum ex intimo corde vitia diligunt, & virtutes negligunt, nec divinitus adjuvantur, ſed ab antiquo deceptore premuntur, converti nullo modo poſſunt. Tales ſunt, qui priùs ad ſumma virtutum profecere, & poſt ad ima vitiorum prolapſi ſunt; id eſt, prorſus lapſi, vel procul lapſi, vel longè lapſi à priore ſtatu, ita ut longo tempore jaceant in ipſis vitiis, ad quæ lapſi ſunt: non enim prolapſos intelligere nunc debemus Religioſos, qui in aliqua gravia ſubitò cecidere, & citò ſurrexere; ſed qui longa deliberatione, & longo uſu vitiis adhæſere, & à puritate virtutum receſſere, quia raro quiſpiam talium invenitur egiſſe pœnitentiam; ſi tamen uſpiam invenitur.* Similem quoque Dionyſius Carthuſianus tradit expoſitionem, dum ait: *Exponitur de quocunque recidivante, qui poſt prædicta beneficia in magna peccata prolabitur, & in iis quodammodo habituatur; non enim homo prædictas gratias experitur, niſi valdè perfectus; talis verò non ſubitò evacuatur, ſed paulatim, donec penitus obtenebratur. Tales ergo ad pœnitentiam renovari, id eſt, iterum emendari, & pœnitere, impoſſibile eſt, id eſt, difficile, ſecundum quem modum peccata in Spiritum Sanctum dicuntur irremiſſibilia.*

Dion. C.

Digitized by Google

2 Ponderanda quoque eſt immenſa injuria, quam à ſuis ſequacibus recipit Chriſtus; ſiquidem ut Sanctus Auguſtinus ait: *Nonne meliores judicavit eſſe inimicos for.s poſitos, quam intus malè viventes, quibus premitur, & gravatur Eccleſia?* Enimverò quiſquis recidivat in priſtina peccata, non peccat per ignorantiam; ſiquidem jam manna cœleſte guſtavit, gratiarum & donorum ſpiritus vivificantis particeps fuit, divinæque miſericordiæ theſauris, in præcedentium peccatorum remiſſione, fuit locupletatus; ac proinde dum ſupremum ſuum benefactorem, cum prævio hoc lumine, & notitia, reoffendere non veretur, non unum, ſed mille meretur infernos, ſibique ipſi per ſuam ingratitudinem, & contemptum, quo Deum ejuſque auxilia aſpernatur, ad novam veniam impetrandam viam occludit. Conſideratione digna eſt ſequens Anaſtaſii Niſſeni doctrina, qui varios diſtinguit modos, quibus homo divinam tranſgreditur legem; ait enim: *Homo peccat quatuor modis; nempe cito arrepta occaſione, fraude, ignoratione, & affectione. Tres quidem primi facilè veniunt ad agnitionem, & pœnitentiam; qui autem peccat ex affectione, & non tentatione, non venit ad pœnitentiam, & morbo laborat irremediabili.* Recidivantes enim ut plurimum amore ducuntur illius peccati, in quod denuò reincidunt, hocque offendiculum ab iis deliberatè, ex induſtria, & ſtudio eligitur, repellendo à ſe gratias, & auxilia, quæ DEUS illis per pœnitentiam ſacramentalem communicaverat; ac proinde ut plurimum eſſe ſolent in culpa ſua perſeverantes, & obſtinati. Unde Sanctus Bonaventura obſervat, quòd in hiſce vitium magis fortificari, firmiuſque pedem figere ſoleat; ait enim: *In his vitium fortificatur ad impugnandum. Auguſtinus de ſe loquens: Plus, inquit, valet malum inolitum, quàm bonum inſolitum.* Abimelech Rex Gerari, vix à DEO monitus fuerat, Saram mulierem eſſe conjugalem, cum ecce eadem nocte, non exſpectato diluculo, eandem Abrahæ intactam reſtituit: David quàm primùm ex parte DEI à Nathan Propheta correctus fuit, ſtatim reſipuit, dicendo: *Peccavi*; at verò Herodes Rex à S. Joanne Baptiſta tanto cum ardore reprehenſus, non ſolùm non ſe emendavit, verùm etiam caput illi amputari juſſit; & tamen ſi conſideremus vocis Præcurſoris efficaciam, ex Scriptura nobis conſtat, quòd multos quoque ad DEUM converterit milites, licèt de his Poeta canat: *Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur.* Idem viperas tranſmutabat in columbas, ipſoſque impios eò uſque permovebat, ut certatim ad ipſum properarent, ad ſuſcipiendum de ſacris manibus ejus Baptiſmum; imò de ipſomet Rege Herode teſtatur Sanctus Marcus, inquiens: *Herodes autem metuebat Joannem, libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat; ſciens eſſe virum juſtum, & ſanctum.* Cur igitur ex ejus prædicationibus, & efficacibus admonitionibus, nec quidquam proficiebat? Facilis ad hoc eſt reſponſio; quia licèt à ſonora hac Spiritus Sancti tuba ſæpiùs de peccatis ſuis monitus fuiſſet, non tamen ſe continebat, quin ſæpiùs in turpes ſuos reincideret inceſtus; licèt peccati gravitatem probè intelligeret, eandemque penès ſe ſeriò ponderaret, nihilominus à voluptatibus ſe trahi permittebat: ac proinde in profundum illud permiſſus eſt cadere barathrum, quia *impoſſibile eſt eos, qui ſemel, &c.* Et verò ſi lumen, quocum quis peccat, trutina eſt, & menſura peccati; utique homines ſpirituales, DEI legem trangredientes, præ aliis maximè iram DEI irritant, & conſequenter ſe ejus auxiliis incapaciores, & indigniores efficiunt. Auſcultent igitur hi, qui tales ſunt, Villanovanum dicentem: *Spiritualis homo aſſiduitate peccandi a ſe ipſo degenerans, in belluam vertitur, cui ſi prioris ſtatus ullus in eo relinquitur ſenſus, permutatio hæc omni amaritudine amarior multò eſt, amiſſamque felicitatem tota die implacabiliter plorat. Solet etiam nonnunquam hæc inſenſibilitas in quibuſdam ex divinæ gratiæ contemptu provenire; meritò namque privantur donis cœleſtibus, qui ea aut deſpiciunt, aut ignorant, quibus uſque adeò divinæ conſolationis munera viluerunt, ut ea etiam experta, pro vilissimis voluptatibus carnis commutare non vereantur. In hos Apoſtolicum illud dirigitur: Impoſſibile eſt eos, qui ſemel, &c. rurſum renovari ad pœnitentiam, id eſt, per pœnitentiam in priorem ſtatum gratiæ revocari:* rationemque difficilis revocationis aſſignans, ſubjungit: *Rurſum crucifigentes, &c.* De qua tamen ſpirituali crucifixione, à recidivantibus renovata, paulò infra in ſpeciali diſcurſu tractabimus. Intereà verò conſiderandum eſt, quod S. Archipræſul dicit, videlicet quòd *divinam gratiam contemnant, quia in vacuum gratiam DEI accipiunt.* Cum enim hæc præcipuum ſit DEI auxilium, quod peccator ad reſurgendum ſperare poteſt, conſequens eſt, ut emendatio, & pœnitentia illius prorſus ſit difficillima; ſiquidem recidivantibus proprium eſt, quòd inſpirationes, & illuſtrationes cœleſtes non curent, imò turpiter à ſe repellant.

S. Aug. in Pſ. 30. conc. 3. In recidivatione Deo magna infertur injuria.

Anaſt. Niſſ. ad orthod. q. 8.

Peccatur ſibi modis remiſſibiliter, at quarto irremiſſibiliter.

S. Bonav. ib.

Gen. 20. 8.

2 Reg. 12. 13. Exemplificatur.

Marc. 6.

Quare Herodes non fuerit conversus ad prædicationes S. Joannis Baptiſtæ.

S. Thom. à Villanov. conc. 3. de S. Aug.

Obſtinati fiunt in Dei contemptu.

4 In libr. 1. Reg. cap. 19. legimus, Jonathan apud Saulem patrem ſuum in favorem Davidis tanta cum efficacia peroraſſe, ut eum tunc à ſæva, & iniqua perſecutione Davidis continuanda dimoverit: *Ne pecces Rex in ſervum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona ſunt tibi valdè: & poſuit animam ſuam in manu tua, & percuſſit Philiſthæum, & fecit DOMINVS ſalutem magnam univerſo Iſraeli; vidiſti & lætatus es; quare ergo peccas in ſanguine innoxio?* Quibus verbis omnes invidiæ, odii, & furoris tempeſtates, à corde Saulis adeò ſunt propulſatæ, ut ſacer textus dicat: *Quod cum audiſſet Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit DOMINVS, quia non occidetur. Introduxit Jonathas David ad Saul, & fuit ante eum, ſicut fuerat heri, & nudius tertius.* Obſervandum verò eſt, quòd non obſtante hoc facto juramento, & licèt ex diſcurſu Jonathæ de iniquitate odii contra David convictus fuerit, nihilominus ſacer textus paulò poſt ſubjungat: *Niſus eſt Saul configere David lancea in pariete, & declinavit David.* Ab hoc autem momento cœpit Saul magis, quàm unquam, ſe dare in reprobum ſenſum; quia cum cognitione malitiæ ſuæ per Jonathan filium ſuum ſibi communicata abuſus, in iniqua perſecutione illa perſeveraverit, ideò DEUS in hujus temeritatis pœnam, eum in ſua malitia magis magiſque obſtinatum fieri permiſit; nam ut Chryſoſtomus in alia quadam occaſione dixit: *Qui veluti deludens DEI bonitatem, exceſſerit expers gratiæ, nullo pacto valebit effugere vindictam.*

Saul reconciliatur David. 1. Reg. 19. 4.

Mox reincidit in priſtinum odium.

Chryſoſt. h. 5. in Act.

5 In parabola de vinea legitur, quòd peſſimi illi vinitores ſervos domini ſui non per ignorantiam malè tractarint, ſed illos verè domini ſui ſervos eſſe cognoverint; & tamen *agricolæ apprehenſis ſervis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.* Ex verbis autem mox ſequentibus, illos ſæpiùs in hoc ſcelus reincidiſſe, clarè colligitur; adeoque in illis verificatum fuit illud: *Peccator adjiciet ad peccandum*; dicit enim ſacer textus: *Iterum miſit alios ſervos, plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter. Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Reverebuntur filium meum; agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe: Hic eſt hæres, venite, occidamus eum.* Ecce igitur, qualiter ex clara notitia filii, filium quoque Patrisfamilias occiderint; ac proinde de perverſa illa generatione Judaica, per hoſce agricolas præfigurata, verificatum fuit illud Apoſtoli: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, &c. renovari ad pœnitentiam.* Unde ad finem uſque mundi impœnitentes permanebunt; ac proinde proprio ore, licèt inadvertenter, confeſſi ſunt, dicentes: *Malos malè perdet.* Sanctus Anſelmus quoſdam, qui DEUM etiam prævio lumine, & notitia offenderunt, excuſare nititur, eò quòd in primam offenſam non reinciderint; ac proinde à DEO veniam meruerunt. Supradicta enim Sancti Pauli verba: *Et prolapſi ſunt, &c.* explicans, ita ſcribit: *Non prolapſus intelligitur David, in perpetratione adulterii, & homicidii, de qua cito pœnitentiam egit; ſed Salomon in amore alienigenarum mulierum, per quas & à fide ſeparatus eſt,*

Matth. 21. Judæi figurantur per agricolas qui in Evangelio occiderunt filium domini ſui. Eccl. 3. 29.

S. Anſelm.

nec

Digitized by Google

nec reſipiſcare voluit, cum ſemel, & iterum divinitùs admoneretur. Sed nec Aaron prolapſus intelligitur, dum metu populi, ſeu volens ei placere, fecit vitulum, qui ad primam Moyſi vocem fecit pœnitentiam; ſed prolapſus eſt Balaam per avaritiam, qui mercedem iniquitatis amavit, dans conſilium, quomodo populus Iſrael Creatorem offenderet, oblitus quæ antea prophetaverat, & quæ divinitùs audierat; pro nihilo enim duxit omnia, ut avaritiæ ſuæ ſatisfaceret. Petrus quoque non eſt prolapſus in illa negatione, quia mox flevit amare; ſed Iudas & ipſe per avaritiam, in illa proditione, quam diutiùs excogitavit, & poſt implevit, nec congruam inde pœnitentiam egit. Religioſos itaque qui excogitato diu conſilio, nequitiis ſe ſponte ſubjiciunt, & in eis diutiùs permanent, intelligimus prolapſos.

Lapſorum & prolapſorum ponuntur exempla.

6 Quotidiana ut plurimùm docet experientia, præcipuam cauſam, cur peccatores in peccata aliàs confeſſa, & deteſtata facilè reincidant, malam eſſe conſuetudinem, pravumque habitum in malo contractum; hic enim nos efficit contumaces: *A conſuetudine homini quotidianum periculum*, inquit Seneca, *nullum malum frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius. Subita ex conſuetudine pernicies, & eò diligentiùs tegitur, quo propiùs accedit.* In primo tomo de *mortibus peccatorum peſſimis*, lib. 2. cap. 12. num. 1. ſequens legitur funeſtus caſus. Diſſolutus enim juvenis quidam, ætatem habens 24. annorum, in lethiferæ infirmitatis lecto decumbens, ex deſperatione vociferari cœpit: *Væ mihi, qui perdite hactenus vixi, & nil boni toto, quo vixi, tempore me præſtitiſſe memini. Enimvero ut, quod verum eſt, fatear, vix diem unum, aut alterum integrum a peccatis continuis, Deique amicitiam illibatam ſervavi, imò ne una quidem hora; niſi enim uno tantum ſacratiſſimo Paſchatis die, me Numini non inſenſum vixiſſe recolo, cum ſtatim ad inſolitas carnis illecebras redierim.* Subdit verò author, eundem cum evidentibus deſperatæ ſalutis ſignis peccatricem ſuam efflaſſe animam; ac proinde ſubjungit: *Væ igitur his, qui poſtquam DEI amicitiam conſecuti ſunt, iterum iterumque ad priſtinas culparum fæces redeunt, Deoque injuriam jugiter recidivando infligunt: clamabunt ad DEUM in tempore neceſſitatis, & juſtam ab eo repulſam patientur.* Concordat idipſum cum illis verbis Proverb. cap. 1. ubi DEUS lamentatur, inquiens: *Quia vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret, deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit: cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit.* Ecce tibi expreſſam cauſam, cur DEUS in morte impiorum, qui toties in priſtina peccata relabuntur, ſurdum ſe eſſe oſtendet; quia qui hanc recidivantium malitiam benè conſiderat, fateatur neceſſum eſt, quòd tales, per continuos ſuos relapſus, DEUM certo quodam modo derideant, & ſubſannent. Unde S. Antoninus ait: *Canis reverſus ad vomitum, eſt peccator iterans ſtultitiam ſuam: interpretativè talis videtur irridere, id eſt, ad ſimilitudinem irridentis facere; nam ſi quis de offenſa gravi commiſſa a domino ſuo veniam obtineret, & ſubitò poſtea ei alapam daret, & ſic iterum faceret, diceretur utique talis dominum ſuum irridere.*

Relapſus in priora peccata, eſt effectus malæ conſuetudinis.
Seneca epiſt. 104.
Exemplū de deſperato.
Prov. 1. 23. Iterans ſua peccata, dicitur Deum irridere, & Deus ipſum.
S. Anton. p. 2. T. 6. c. 7 §. 1.

7 Apud Oſeam cap. 5. dicitur: *Facti ſunt Principes Iuda, quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam.* Septuaginta legunt: *Facti ſunt quaſi transferentes terminos.* Quibus verbis alluditur ad malignitatem Principum populi Judaici, quæ ad ſummum uſque creverat; de qua Deus in Deuteronomio lamentatur: *Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit DEUM factorem ſuum.* Impii namque hi Principes, erga divinam beneficentiam ſe exhibuerunt ingratiſſimos, per frequentes ſuos in priſtina peccata relapſus. Porrò metaphora terminorum ab agricolis deſumpta eſt, qui arando terræ propriæ tranſeuntes limites, alienos agros invadunt, ut tantò magis dilatent ſuos, & terram lucrentur: *Significatur poſt plurium criminum*, ut certus quidam interpres exponit, *acceptam veniam, in unicum crimen novum relapſio.* Hoc autem eſt, quod divinam iram vehementer provocat; & ideò dicit DEUS: *Effundam ſuper eos quaſi aquam iram meam*; id eſt, ut Theophilactus exponit: *Sic irruam ſuper ipſos, velut aqua impetuoſa, & velut torrens aliquis, multis imbribus, & nive exaſperatus, cumque vehementi impetu ſeſe volutans.* Idem verò paulò poſt, iræ divinæ motivum, recidivationem in DEI offenſas eſſe declarat, poſtquam ſibi ad vomitum nunquam redeundi fecerunt propoſitum; ſubditque exemplum Pharaonis, cui DEUS toties ignoverat, ſuum ab eo revocando flagellum, donec tandem, quando minùs timebat, eundem in aquis ſubmerſit. *Ira DEI*, inquit, *ſuper talem prorſus effunditur, perinde ac rubri maris aqua ſuper Pharaonem, qui ſæpius mentitus erat, juxtaque cor ſuum permutationis in melius expers ſervatus erat, ad oſtenſionem virtutis DEI; DEUS enim non ſubſannatur.* Sententia quoque eſt S. Iſidori dicentis: *Irriſor eſt, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet. Canis reverſus ad vomitum, eſt pœnitens rediens ad peccatum. Multi lachrymas indeſinenter fundunt, & peccare non deſinunt. Quoſdam accipere lachrymas ad pœnitentiam, & effectum pœnitentiæ non habere conſtat, quia inconſtantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fundunt, nunc vero reviviſcente uſu, ea, quæ fleverant, iterando committunt.*

Oſe. 5. v. 10. Similitudo à terrarum finibus tranſumpta.
Deut. 32.
Theoph.
Punitio Pharaonis.
S. Iſidor. Lib. ſent. c. 16.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Per relapſum in peccata priora, dæmon corroboratur, & vigorem accipit majorem, quia hos ſub tyrannidem ſuam magis conſtringit, ne denuò è manibus ſuis elabantur.

THEMA.

Aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Luc. 11. verſ. 26.

1 Cœleſtis Magiſter è ſinu paterno deſcendens, non ſolùm humanam operatus eſt redemptionem, ſed & ſalutaria documenta Fidelibus in ſua prædicatione præſcripſit, varias componendo parabolas, ut doctrinam ſuam memoriæ noſtræ, cæteroquin labili, tantò tenaciùs imprimeret. Inter has autem conſideratione digna eſt, quam S. Lucas cap. 11. deſcribit, in qua Salvator nobis inſinuare contendit, quantùm Dæmon in animabus noſtris corroboretur, fortiterque pedem ſuum figat, poſtquam ab hiſce ſemel per pœnitentiam expulſus, in eaſdem, per recidivationem in eadem peccata priùs deteſtata, reingreditur: *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi; & cum venerit, invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam; tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi; & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Enimverò ſpiritus infernalis non dormit, ſed circuit ſemper, magis magiſque in perniciem noſtram inquietus; quòd ſi verò contingat, ipſum divina mediante gratia à nobis fugari, *ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens*: id eſt, ut Cardinalis Toletus declarat, *quia ſtudium ac cibus ejus, ac deſiderium eſt nocere hominibus: ubi non invenit cui noceat, requiem non habet.* Quæ verba Lucas Burgenſis declarans, ſimiliter ait: *Quia tamdiu ſibi diſplicet, animoque torquetur, ac diſcruciatur, quamdiu extra homines habitat, neque illos infeſtat.* Unde in hanc tandem reſolutionem deſcendit, redeundi nimirùm in animam illam, è qua Confeſſione ſacramentali mediante expulſus fuerat: *Revertar in domum meam, unde exivi.* Idem author in commentario ſuper Matthæum, qui etiam hanc parabolam refert, de infernali inimico ita ſcribit: *Ut enim ſuperbiſſimus eſt, expulſi magis acuitur rabies, ac nocendi libido;*

Septem ſpiritus nequiores ſu tunc peccata repetita.
Tolet. ibid. annot. 37.
Luc. Burg. ib.
Luc. Burg. in cap. 21. Matth. 44.

ſermone *de lapſu primi hominis*, circa finem inquit: *Tibi, Chriſtiane, excuſatio nulla eſt, qui poſt ſervitutem liberatus es, poſt captivitatem redemptus, poſt vexationem curatus, poſt interitum reſtitutus. Habes in monitis, quod exerceas, habes exempla, quæ timeas. Adam nec fallaciam norat, nec deceptionis cujuſdam cauſas deſleverat; qui quidem forſitan poſſet evadere, niſi prior cum hoſte cum confligeret, occumberet.* David, qui ſapiens, & illuminatus erat, cum ex Hieroſolyma fugiens, multis à Semei impeteretur injuriis, tametſi illum caſtigare potuiſſet, potiùs tamen præcepit, ut ei diceretur, & proponeretur hoc argumentum: *Ecce filius meus: qui egreſſus eſt de utero meo, quærit animam meam, quanto magis nunc filius Iemini?*

2. Reg. 16.

5 Verùm enimverò, veſtra venia mihi liceat, ad ſuperiùs contra malos Chriſtianos formatum redire argumentum, qui Dei offenſas nihili æſtimant. Si enim hi, qui Chriſti fidem profitentur, totque ab illo ſunt beneficiis cumulati, omnemque ſpem ſuam in illo repoſitam habent, nihilominus ſine ullo reſpectu, injuria ipſum afficiunt, & vilipendunt: quantò magis id ſibi licitum fore exiſtimabunt infideles, Mahumetani, & Atheiſtæ excuſando ſe, & dicendo, quòd illum non cognoverint? *Quanto magis filii Iemini?* Salvianus lib. 4. *de providentia*, circa finem, ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Magis damnabilis eſt malitia, quam titulus bonitatis accuſat, & reatus impii eſt pium nomen.* Porrò Turcæ, Barbari & Pagani, hoc nomen nihili faciunt, nec characterem Chriſtianis impreſſum; quin potiùs illos irrident: hic enim titulus nudus, qui eſt in nobis, ſine ulla noſtra cum eo correſpondentia, imò quo abutimur, ſeverioris ſupplicii nos culpabiles efficiet. Deus apud Jeremiam inquit: *Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum: non ſunt abſcondita à facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis; reddam primò duplices iniquitates, & peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam.* Porrò, quid Deus per haſce duplices iniquitates indicare voluerit, ex quadam Origenis homilia ſatis clarè colligitur, in qua ita ſcribit: *Quis peccata non recipit? Nempe ille, qui poſt credulitatem, & Baptiſmum, audierit Dominum dicentem: dimiſſa ſunt tibi peccata, nec ultra peccaverit.* Quòd ſi verò ad peccata priora revertamur, ſupplicium nobis indicat, dum ait: *Si poſt lavacrum, & veniam delictorum, rurſum ad priſtinas ſordes fuerimus reverſi, &c.* & paulò poſt ſubdit: *Cur verò duplicia recipio peccata? Cui reſpondendum eſt, quia ſervus, qui ſcit voluntatem domini ſui, & non facit eam, plagis vapulabit multis. Dignum ſiquidem eſt, eos, qui gentes ſunt, ſimplicia recipere peccata, & non duplicia, dicente Apoſtolo: Voluntariè peccantibus nobis, poſt cognitionem veritatis, jam ultra non remanet pro peccato hoſtia: ſi enim non ſolum non emendet, ſed inſuper opera ſua defendere velit, tunc demum non per ignorantiam, ſed ſcienter peccare, ac proinde excuſationem de peccato ſuo non habere dicendus eſt. Eſt enim quædam, non tam ætatis, vel ſimplicitatis, quàm infirmitatis ignorantia, dum in hora tentationis ſic mens caligine involvitur, ut miro modo id, quod ſcit, neſciat, & quod videt, non videat. De hac parte ignorantiæ Apoſtolus dixit: Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, & errant; ſubjunxit enim: Quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate. His duntaxat, qui ejuſmodi ſunt, iſta clementia lex porrigit manum; & eorum tantum peccata contrahit intra redemptionis ambitum, qui peccant per ignorantiam. Nam illis, qui peccatis ſuis favent, qui diligunt iniquitatem, eamque libenter aſpiciunt, nullus propitiationis locus eſt; unde Pſalmiſta: Iniquitatem, inquit, ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus; & Apoſtolus: Voluntariè enim nobis peccantibus, &c.* Salvianus, ut Chriſtianis perſuadeat, quòd peccata ipſorum ratione characteris, quo ſunt inſigniti, & ſequelæ Chriſti, ac profeſſionis legis Euangelicæ, præ peccatis infidelium magis aggraventur, hunc in modum diſcurrit: *Furtum eſt in omni homine malum facinus, ſed damnabilius, ſi Senator furatur aliquando: cunctis fornicatio interdicitur, ſed gravius multo erit, ſi de Clero aliquis, quàm ſi de populo aliquis fornicetur: ita & nos, qui Chriſtiani Catholici eſſe dicimur, ſi ſimile aliquod barbarorum impuritatibus facimus, gravius erramus, & atrociùs ſub tanti nominis profeſſione peccamus. Ubi ſublimior eſt prærogativa, major eſt culpa, & ipſa etiam errores noſtros religio, quam profitemur, accuſat.* Regius Vates in Pſalm. 80. inquit: *Inimici Domini mentiti ſunt ei, & erit tempus eorum in ſæcula, id eſt,* ut Lyranus exponit: *Eorum damnatio erit æterna.* S. Auguſtinus ex Chriſtiano homine quærit: *Renuncias? Renuncio; & redis ad id, quod renunciatur. Utique quibus rebus renuncias, niſi factis malis, factis diabolicis, factis à Deo damnandis, furtis, rapinis, perjuriis, homicidiis, adulteriis, ſacrilegiis, abominandis curioſitatibus? His omnibus renuncias, & rurſum his inflexus ſuperaris. Facta ſunt tibi poſteriora deteriora prioribus.* Notatu digniſſima ſunt ſequentia Salviani verba: *Injurioſiſſimi Deo ſumus; omnis ſiquidem Chriſtianorum omnium culpa, Divinitatis injuria eſt: nam cum illa, quæ facere à Deo vetamur, admittimus, vetantis juſſa calcamus. Qui autem non cognoſcit, non errat.* Ac proinde cum Barbari, Turcæ, aliique infideles, Redemptorem, & Salvatorem noſtrum, cui nos in infinitum debitores ſumus, non cognoſcant, mirum non eſt, quòd nec eum offendant; nos autem, non obſtante lumine, & cognitione, quam de eo habemus, neque obſtantibus infinitis ab eo receptis bonis, illum offendimus, & contumeliamur, reaſſumentes omnes illos peccaminoſos actus, quibus in Baptiſmo, quando indelebilis Chriſtiani character nobis impreſſus fuit, expreſsè renunciavimus. Sanctus Paulus ad Romanos inquit: *Lex iram operatur*; cum tamen, potiùs contrarium dicere debuiſſe videatur, maximè cum lex dux nobis ſit infallibilis actionum noſtrarum, ut iram Dei, qui non niſi per tranſgreſſiones divinæ legis irritatur, à nobis removeamus; verùm idem Apoſtolus verbis ſequentibus ſe meliùs declarat, inquiens: *Ubi non eſt lex, nec prævaricatio.* Quo dicto utique oſtendit, inquit Salvianus, Chriſtianos tantùm, cum peccaverint, legis prævaricatores eſſe; paganos autem, qui legem neſciunt, ſine prævaricatione peccare, quia nullus poteſt eſſe rei prævaricator, quam neſcit.

Peccata fidelium ſunt maximum ſcandalum infidelibus.

Salvian. l. 4. de provid.

Jerem. 16. v. 17.

Origen. ho. 12. in Jerem.

Pœna recidivorum.

Salvian. ib. Peccati materiale formaliter in diverſis diverſum eſt.

Pſ. 80. Lyran. S. Aug. ibid.

Verificatur de Chriſtianis, lex iram operatur.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Quadantenùs excuſabiles ſunt, qui per ignorantiam peccant; valdè autem culpabiles, omnique digni ſunt ſupplicio Chriſtiani, qui gravitatem peccati agnoſcentes, delinquunt.

THEMA.

Miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. 1. Tim. 1. v. 13.

1 Tametſi verum ſit, ſanctum Paulum, quamdiù Saulus erat, implacabilem fuiſſe Chriſti, & ſequacium ſuorum perſecutorem (*Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini*) id tamen ab eo factum eſt, quando mens ejus per ignorantiam Dei illius, cui adverſabatur, obtenebrata erat; at verò *quando circumfulſit eum lux de cœlo*, & audivit: *Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris*; ſtatim manus victas dedit, eximiaque illa verba in medium protulit: *Domine, quid me vis facere?* Ac proinde in prima epiſtola ad Timotheum ita ſcribit: *Qui prius blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus; ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.* Peccata verò ignorantiæ magis ſunt tolerabilia, ſicut econtrà ſeveriſſima merentur ſupplicia peccata illa, quæ à fidelibus ex prævio lumine, & notitia myſteriorum fidei noſtræ committuntur. S. Auguſtinus contra hæreticos Donatiſtas ſcribens, ſequens movet dubium: *Cum maniſeſtiſſimum ſit, multo gravius peccare ſcientem, quàm neſcientem, vellem mihi aliquis diceret, ſi quis in hæreſin incurrat, neſciens, quantum malum ſit, & alius ab avaritia non recedat, ſciens, quantum malum ſit, quis eorum ſit pejor?* Ac demum culpabiliorem, digniorem que ſupplicio hunc ſecundum eſſe concludit; in progreſſu autem diſcurſus, aſſertum ſuum per ſupradictum probat exemplum, inquiens: *Volens demonſtrare, ad facilitatem veniæ ignorantiam pertinere peccati, teſtimonium poſui ex Apoſtolo, ubi ait: Qui prius fui blaſphemus,*

Act. Ap. 9. v. 1.

Ignorantia excuſavit Paulum.

S. Auguſt. to. 7. de Bapt. lib. 4. c. 5.

Quæſtio: an hæreticus neſciens hæreſis malitiam, ſit pejor avaro ſciente avaritiæ malitiam.

Digitized by Google

Chryſoſt. in Pſ. 50. ho. 52.

mus, &c. Divus Chryſoſtomus, hunc eundem textum in homilia 52. ſuper Pſalm. 50. ponderans, inquit: *Eccleſiam inſectabatur, ac pervaſtabat, vineas evellebat, lupum ſe præbebat. Prophetica ſcripta legebat, & Prophetas violabat. Legis patriæ patronus, eum, de quo vaticinia edita fuerant, ignorabat. Quonam igitur pacto miſericordiam conſecutus eſt? Saule, Saule, quid me perſequeris? Papæ! Quò uſque miſericordia Dei ſe dimiſit? Deus homini ait: Quid me perſequeris? Nimirum Patris ſui æmulum ſe præbebat, nam etiam ille ad Hebræorum populum ait: Popule meus, quid feci tibi, aut quid læſi te, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi. Eodem igitur modo ipſemet Filius ad Saulum ait: Saule, Saule, quid me perſequeris? Quid igitur ille? Quiſnam es Domine? ſtatim dominationem agnovit atque confeſſus eſt. Vide animi probitatem, & candorem. Subitò ut illum cognovit, eum quoque adoravit.*

Sincera Pauli converſio.

Prov. 2. v. 14. Probatio ignorantiæ moralis et propoſita.

2 Sæpè per experientiam videmus, quòd nonnulli homines, priusquam ſcholæ Chriſti pedem ſuum intulerint, magna cum libertate DEUM offendant; *lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*. Horum autem Deus peccata diſſimulat, quia ſcit ea ab ignorantia ſui ſuam habere originem; quod vel inde manifeſtum fit, quia quando deinceps iidem homines lumen, & notitiam rerum ſpiritualium ſibi acquirunt, mox inconſolabiliter peccata præterita deplorant, ac deinceps ſumma cum innocentia vivunt. In libro Levitici cap. 4. dicitur: *Quòd ſi peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, & cognoverit peccatum ſuum, offeret capram immaculatam, &c.* Circa quæ verba Rupertus Abbas ſequens movet dubium: *Quærendum, cur quondam venialis peccati terminum præfigens, dixerit lex: Si peccaverit per ignorantiam? Si enim per ignorantiam peccare, hoc putaverimus eſſe diſcretionem boni, ac mali non habere, ſive mandata Domini non legiſſe, vel audiſſe; ergo neminem ſcientiam habentium lex Domini, poſt peccatum, admittit intra januas propitiationis ſui. Sed abſit hoc. Quis enim in hac parte, ſcilicet in ſcientia legis, major quàm David? Et tamen poſt adulterium, ſimul & homicidium, pœnitens receptus eſt. Quærendum ergo, quis ille ſit terminus, quem cum attigerit peccator, non per ignorantiam peccare rectè pronuncietur. Dicimus itaque, quia cum quiſpiam eo proceſſerit, ut redargutus de peccato ſuo, non ſolum id non emendet, ſed inſuper opera ſua defendere velit; tunc demum non per ignorantiam, ſed ſcienter peccare, & proinde excuſationem de peccato ſuo non habere dicendus eſt.* Sæpè homines ſub ignorantiæ tenebris ad præcipitium properant, abſque eo, quòd ab aliquo ſive per amabilem correctionem, ſive per reprehenſionem rigoroſam, aut comminationes, vel aliis ſimilibus modis retrotrahantur, vel coerceantur; qui proinde ſiquando cadunt, aliquam merentur excuſationem; ſi verò poſtquam de peccato correpti ſunt, nihilominus in eodem perſeverant, & obſtinati perſiſtunt, ignorantiam ſuam allegare non poſſunt.

Lev. 4. v. 27.

Rup. Ab. lib. 3. in Levit. c. 19.

Quis ſit terminus intra quem per ignorantiam ſolum peccatur.

Qui minus excuſabiles ſunt, requirunt Dei miſericordiam magnam.

3 Cæterùm in fidelibus benè educatis, qui in amplis vivunt civitatibus, in quibus ingens Prædicatorum Evangelicorum, Patrum ſpiritualium, librorumque ſacrorum copia eſſe ſolet, difficulter dari poteſt in divinarum legum tranſgreſſionibus excuſabilis ignorantia, qualis inter paganos reperitur; ac proinde ait Sanctus Auguſtinus: *Ineſt illis ſancta legis ſcientia, nec tamen ſanatur eorum vitioſa concupiſcentia.* Idem S. Doctor alibi opportunè conſiderat, Davidem, quando à DEO peccati ſui veniam petiit, non ſine myſterio dixiſſe: *Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam*; cur enim ly *magnam* addiderit, Sanctus Auguſtinus (poſtquam ſupradictum allegaſſet ſancti Pauli textum: *Miſericordiam conſecutus à DEO, quia ignorans feci in incredulitate*) ſequentem reddit rationem: *Iſte David non poterat dicere: Ignorans feci; non enim ignorabat, quantum mali eſſet contrectatio conjugis alienæ, & quantum malum eſſet interfectio mariti neſcientis, & nec ſaltem iraſcentis. Conſequuntur ergo miſericordiam Dei, qui ignorantes fuerunt; at qui ſcientes, conſequuntur non quamlibet miſericordiam, ſed magnam miſericordiam.* Ex quo Sancti Auguſtini loquendi modo clarè colligitur, quòd ut iis, qui prævio lumine, & notitia rerum divinarum deliberatè, & ex malitia peccant, peccata condonentur, quælibet miſericordia non ſufficiat, ſed requiratur miſericordia immenſa, & exceſſiva. Ex Actis Apoſtolorum conſtat, quòd cum in primis illis Eccleſiæ naſcentis fervoribus Chriſtiani certatim voto paupertatis emiſſo, amplas facultates ſuas ad pedes deponerent Apoſtolorum, ut à terrenorum pondere expediti, tantò faciliùs in via perfectionis progredi poſſent; Ananias, & Sapphira uxor ejus id ipſum fecerunt, ita tamen, ut ex pecuniis ſuis aliquam ſibi partem reſervarent: quod cum ſe feciſſe, ambo S. Petro temerè negarent, morte fuerunt repentina confeſtim puniti. At verò quidnam ibi duo conjuges mali fecerant, quòd ab illo DEO, in cujus manibus eſt vita & mors, tam ſevero ſupplicio caſtigati fuerint? Nunquid pecunia, quam ſibi reſervaverant, illorum erat propria? Aut verò eandem ab aliis deprædati fuerant? Vel denique contractum facientes illicitum, agri ſui divenditi emptorem defraudaverant? Nihil horum; ſed culpa, cujus rei erant, valdè erat gravis; neque enim in ſui excuſationem dicere poterant: *Ignorantes fecimus*; ſciebant enim interiùs in corde ſuo, prout illis ſanctus Petrus manifeſtavit, ſe defraudare DEUM, eripiendo ei partem aliquam illius pecuniæ, quam ei per votum donaverant, & conſecrarant; & ideò venia indigni erant, eo vel maximè, quòd errorem ſuum confiteri nollent. At verò, dicite, obſecro: nunquid in ſe ipſo deteſtabilius erat crimen Simonis magi, qui dona Spiritus Sancti vendere, & cum illis negotiari prætendit; à quo proinde ſimonia nomen ſuum ſortita fuit? Ait enim ſacer textus: *Cum vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum Sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Qua quidem verborum aſperitate Petrus illum reprehendit, ut peccati ſui apprehenderet gravitatem, non tamen illum, ut Ananiam & Sapphiram, ad pedes ſuos morte ſubitanea mori fecit; & nihilominus ſi utrumque delictum æqua lance trutinetur, incomparabiliter crimen Simonis præponderare videtur. Reſpondetur igitur, quòd cum Anania & Sapphira, voto obſtricti, & immediati in ſchola Chriſti erudici diſcipuli eſſent, in qua majori cum lumine, myſteriorumque ſacrorum notitia vivebatur, peccatum ipſorum apud Chriſtum longè majoris ponderis erat, quàm crimen Simonis, qui tametſi baptizatus eſſet, nondum tamen ſufficienter catechizatus, & in fidei noſtræ dogmatibus eruditus erat; quod ſatis in infelici ipſius exitu videre licuit.

S. Auguſt. l. de geſt. Pelag. c. 7.

S. Aug. in Pſ. 50.

Act. Ap. 5.

Ananias, & Sapphira morte ſunt puniti, quia contra votum paupertatis peccaverūt.

Act. Apoſt. 8. v. 18.
Etſi delictū Simonis magi videatur majus, formaliter tamen nō fuit.

4 Deus apud Oſeam contra Iſraelem his verbis lamentatur: *Sicut diligit Dominus filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad deos alienos, & diligunt vinacia uvarum.* Ecce tibi retributionem, quam ingratus hic populus divinæ majeſtati exhibuit pro eo, quòd lumen, & notitiam divinitatis ſuæ ei manifeſtando, eundem ſuper omnes totius Univerſi populos privilegiaſſet: (*Notus in Iudæa DEVS: Non fecit taliter omni nationi*) Verùm in progreſſu ejuſdem prophetiæ ſubjungit DEUS: *Iuxta deſiderium meum corripiam eos, congregabuntur ſuper eos populi*; DEUS ſiquidem illos exercitibus alienigenis in prædam fieri permiſit. Verùm enim verò difficultatem non modicam in ſe habere videntur verba ſequentia: *Cum corripientur propter duas iniquitates.* Si enim hæc de idololatria intelligantur (quæ caput erat delicti, de quo Deus conquerebatur) hæc unicum duntaxat delictum conſtituere videtur, licèt ſit graviſſimum; ſi verò etiam de aliis tranſgreſſionibus intelligantur, hæ non ſolùm duæ, ſed innumeræ erant; dicit enim Deus apud Amos Prophetam: *Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum.* Sanctus Hieronymus, Sanctus Cyrillus

Oſ. 3. v. 1. Punitio ingratorum.

Oſe. 10. v. 10.

Idololatria ſignificatur nomine duorum peccatorum. Amos 1. v. 3.

Digitized by Google

rillus Alexandrinus, & alii reſpondent, quòd Spiritus Sanctus idololatriam duorum peccatorum nominẽ appellarit, quia hæc committebatur à tali populo, qui licèt manifeſtam haberet veri Dei notitiam, illum tamen falſis Gentilium numinibus poſtponebat: ſed audiamus Rupertum Abbatem dicentem: *In quavis alia gente, quæ Deum non noſſet, unum peccatum erat, cum videlicet malum per ignorantiam eligitur pro bono; at in populo, in quo notus erat Deus, duplex peccatum eſt, alterum, Deum notum non colere, alterum, pro eo, ſive contra eum colere deos falſos.* Quot ſunt eheu Chriſtiani! qui coram damnatis abominabilium morum, & vitiorum ſuorum idolis genua flectunt, & in hoc culpabiliores evadunt, cæcis & ignorantibus paganis, qui muta marmora adorant? De quibus Salvianus meritò in hæc verba ſcribit: *Quid prodeſſe nobis prærogativa illa religioſi nominis poteſt, quod nos Catholicos eſſe dicimus, quod fideles eſſe jactamus, quod Gothos, ac VVandalos hæretici nominis comprobatione deſpicimus, cum ipſi hæretica pravitate vivamus?* Certè Chriſtianus in ſui excuſationẽ, cum S. Paulo dicere nequit: *Ignorans feci*, quia ad nos directum, & in nobis adimpletum fuit illud Zachariæ oraculum: *Illuminare his, qui in tenebris & in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis;* ac proinde tantò erimus inexcuſabiliores, quantò nobis clarius lumen & notitia affulſit: *Sicut lumen noſtrum, ita & tenebræ.*

Rupert. Abb. ibid.

Salvian. lib. 7 de provid. Malus Chriſtianus vivit hæretica pravitate.

Luc. 1.

5 Apud Sanctum Matthæum legitur, quòd Salvator noſter civitatibus quibuſdam aſperis hiſce verbis improperarit: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sidone facta eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remiſſius erit in die judicii, quam vobis.* Pergit quoque ulteriùs, & civitati Capharnaum, quæ gratias ſuas, ſuaque miracula pluribus modis, licèt ſine fructu, participarat, & experta fuerat, his verbis improperat: *Et tu Capharnaum, numquid uſque in cælum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, forte manſiſſent uſque in hunc diem;* ut autem oſtendat juſtã malæ cooperationis ipſorum pœnam, confeſtim ſubjungit: *Verumtamen dico vobis, quia terra Sodomorum remiſſius erit in die judicii, quam tibi;* nam ut Euſebius Emiſſenus ait: *Tanto graviora erunt humana delicta, quantò majora ſe oſtenderunt divina beneficia.* S. Anſelmus adverſus ſtirpem Judaicam ita ſcribit: *Non ſolum Ninivitæ condemnabunt eam comparative, ſed etiam Regina Auſtri, quia ab ultimis terræ finibus venit audire Sapientiam Salomonis, ſine lege, ſine Prophetis. Judaica vero plebs habet legem, habet Prophetas, videt Chriſtum, videt opera; & tamen ſapientiam ejus non vult audire.* Verum enim verò ſi Judæa tot modis à Deo illuminata, totque ab eodem auctã beneficiis, adeò fuit æſtimata rea, & culpabilis, ut uſque ad finem ſæculorum reprobanda ſit, & per omnes mundi nationes velut exul diſpergenda: quantò magis dicere debebimus, in oculis DEI reprehenſibilem eſſe, & damnabilem Chriſtianitatem, ſiquidem licèt majus quàm Hebræi lumen acceperit, ſuum tamen Redemptorem, & Salvatorem offendere nõ veretur? Juſtam profectò his quoque temporibus noſtris exclamandi occaſionem habet Salvianus, & dicendi: *Cum pene nullam Chriſtianorum omnium partem, penè nullum Eccleſiarum omnium angulum, non plenum omni offenſione, & omnium lethalium peccatorum labe videamus; quid eſt, in quo nobis de Chriſtiano nomine blandiamur?* Quòd aliquis nunquã à vobis viſus, vel cognitus, dum hoſpitium petiturus, ad domum veſtram pulſat, indignis verbis à vobis dimittatur, adeò mirandum non eſt: at verò ſi ad domum veſtram veniret amicus quidam, qui te vel tuos à tyrannica Ottomanni ſervitute redemiſſet, qui vitam periclitantem ſæpiùs ſalvaſſet, qui ex omnibus, quæ poſſidet, te locupletaſſet, qui te ſanum, & vivum conſervaſſet; hunc ſi non ſolùm hoſpitio nõ exciperes, verùm etiam te illum non cognoſcere diceres, fores domus tuæ ante faciem ei occluderes, lapidibus illum impeteres, imò lethaliter vulnerares; certum eſt, quòd hoc ſcelere nullum excogitari deteſtabilius poſſet. Porrò, quòd barbari, pagani, & Turcæ debitum Dei filio cultum non reddant, illud Deum non adeò offendit, quia eum non niſi naturali lumine cognoſcunt; at verò, quòd idem Dei Filius mortaliter offendatur à Chriſtianis, qui ſe ab ipſo per ejus ſanguinem redemptos, & mille modis ac beneficiis cumulatos eſſe cognoſcunt & confitentur; ã non hoc delictum quoddam eſt inexpiabile, cui expiando plures inferni non ſufficiunt? Quidam inſignis Dei ſervus dicere ſolitus erat: *Ad infernum omnes Hebræi, omnes hæretici, omnes pagani, omnes Athei, omnes Mahumetani; at verò Chriſtiani Catholici in profundiſſimam inferni abyſſum vadunt*, nam *ſicut lumen eorum, ita & tenebræ.* Audiamus hac de rẽ in hæc verba diſſerentem Dionyſium Carthuſianum: *Quantò cæteris legibus religio Chriſtiana eſt perfectior, tanto ad virtuoſiorem vitam ſuos obligat profeſſores. Chriſtiani enim ad perfectiorem adſtricti ſunt vitam, quam in veteri lege tenebantur Judæi, præſertim quia & ampliora, & eminentiora beneficia deſuper exhibita ſunt populo Chriſtiano, quam Judæis in Veteri Teſtamento, aut gentibus in lege naturæ.* Adducitquẽ illam Gregorii Magni, de talentis differentis, ſententiam: *Cum augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum.* Tandem Carthuſianus exinde hanc deducit concluſionem: *Ideo Chriſtiani Deo ſubjectiores, devotiores, & gratiores eſſe tenentur.* Unde ſequens à minori ad majus formare licet argumentum: ſi ex eo, quia Chriſtiani ſumus, quia fidei lumen habemus, obligati ſumus, ut irreprehenſibiliùs, & majori cum innocentia vivamus, quantò magis, ut omne peccatum abhorreamus, & deteſtemur? Quantò culpabiliores erimus, ſi nos per offenſas mortales coinquinaverimus? Quantò gravioris ſupplicii rei erimus? *Cognovit Dominus, qui ſunt ejus*, inquit Sanctus Paulus, *& diſcedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.*

Matth. 11. v. 21.

Eò majora ſunt delicta quò majora præceſſerunt beneficia. Euſeb. Emiſſ. ho. 4. ad monach.

S. Anſel. in Matth. c. 13.

Minus culpabiles ſunt Judæi quam Chriſtiani.

Salvian. lib. 3. de provid.

Similitudo ex moralitate.

Applicatio.

Dion. Carth. in c. 2. Jac.

Ex nomine Chriſtiani ſequitur major obligatio.

2. Tim. 2. v. 19.

DIS-

Digitized by Google

TRACTATUS LXXV.

DE IIS, QUI IN PECCATA,

Per pœnitentiam ſemel remiſſa, iterùm relabuntur.

DISCURSUS DECEM.

DISCURSUS I. Reincidentes in peccata, pejores ſunt beſtiis, quæ in eadem pericula facilè non reincidunt; ſimileſque ſunt canibus, ad vomitum reſorbendum redeuntibus; nec non & porcis, in luto ſe volutantibus.

II. Execrabilis eſt illorum ſtultitia, qui ad peccata ſemel expiata denuò redeunt; hi enim majorem ſibi reatum, graviuſque adſciſcunt ſupplicium.

III. Qui in peccata ſemel remiſſa reincidunt, difficiliùs à peccato reſurgunt, quia lumen & gratias Divinas contemnunt; ac proinde à Deo deridentur & acerbè caſtigantur.

IV. Per relapſum in peccata priora dæmon corroboratur, & vigorem accipit majorem, quia hos ſub tyrannidem ſuam magis conſtringit, ne denuò à manibus ſuis elabantur.

V. Qualiter ii, qui in priſtina reincidunt peccata, ex mente S. Pauli Chriſtum de novo crucifigant, latiùs exponitur.

VI. Ex hiſtoria paralytici, cui dictum fuit; *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, varia deducuntur recidivantium mala; diverſa quoque præſcribuntur remedia, ad non reincidendum in peccata priſtina.

VII. Supplicium reincidentium in peccata ſemel dimiſſa notabiliter augetur ob gravem ingratitudinem, quam in priſtina peccata reincidendo committunt.

VIII. Varia conſiderantur mala, quæ in eos, qui ad peccata priſtina redeunt, derivantur; quæ proinde viri timorati pro viribus fugere nituntur.

IX. De ſuppliciis, quibus Deus in relabentes in peccata priſtina animadvertit.

X. Execrabiles ſunt illi, qui Deum, ejuſque præſentiam agnoſcentes, temerè peccant.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Recidivantes in peccata, pejores ſunt beſtiis, quæ in eadem pericula facilè non reincidunt; ſimileſque ſunt canibus, ad vomitum reſorbendum redeuntibus; nec non & porcis, in luto ſe volutantibus.

THEMA.

Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas! Jerem. 2. verſ. 26.

1 NObis de recidivantium malitia fusè tractaturis, Jeremias in aſſumpti thematis verbis egregium ſuggerit motivum, quando peccatori recidivanti ſuam improperat vilitatem, dicens: *Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* Regius Vates hominem viliſſima peccati ſpurcitie contaminatum jumentis adæquavit, dicens: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Ubi obſervandum, quòd licèt hominem in eadem cathegoria cum jumentis conſtituat, non tamen eum illis poſtponat. At verò peccator, qui in peccata antea deteſtata iterùm labitur, vilioris eſt conditionis, quia, ut per experientiam videmus, jumenta, & alia animalia, non facilè ad eadem loca redeunt, ubi vel ſemel periclitata fuerunt. Lipſius id, quod per experientiam quotidianam experimur, his quoque verbis tradit: *Cæteri animantes, ubi ſemel offenderint, cavent; non vulpes ad laqueum, lupus ad foveam, canis ad fuſtem temerè redibunt; ſolus homo ab ævo in ævum peccat verè in eiſdem.* Diù verò ante Lipſium hanc eruditionem Lactantius Firmianus his verbis tradidit: *Muta quoque animalia cum fraude capiuntur: ſi autem aliquo modo in fugam ſe extricaverint, fiunt poſtmodum cautiora, vitantes ea omnia, in quibus dolos, inſidiaſque ſenſerunt. Sic hominem pœnitentia cautum, ac diligentem facit, ad evitanda peccata, in qua ſemel fraude ceciderit.* Quam verò inter homines perditæ ſalutis rari ſunt, qui hoc beſtiarum exemplum ſequantur, ut ſcilicet circumſpecti ſint, ne in eadem pericula incidant, in quæ antea corruerunt? Sunt igitur ejuſmodi peccatores, animalibus irrationalibus inferiores, ſiquidem hanc cautelam omninò negligunt. Divus Chryſoſtomus populo Antiocheno prædicans, inter alia motiva, quibus recidivationem in peccata diſſuadet, hoc quoque inculcat: *Quam veniam habebimus, quam defenſionem, cum brutis ſimus dementiores? Avicula namque ſemel capta, laqueo mox elapſa, & cervus in rete incidens, & effugiens, iterùm difficilè capiuntur; nam cuique fit experientia cautela magiſtra. Nos ſæpius quidem capti, in eadem cadimus, neque brutorum providentiam, & ſolicitudinem, nos ratione decorati imitamur.* Et quidem valdè falluntur, qui vilitatem eſſe exiſtimant, in actibus virtuoſis imitari creaturas irrationales, quibus Creator Deus varios ad noſtram inſtructionem impreſſit naturales inſtinctus, ut proinde Sapiens dicat: *Vade ad formicam, ò piger:* & Chriſtus ipſe: *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices, ſicut columbæ:* quin potiùs ſumma noſtra vilitas & probrum eſt, quòd brutis irrationalibus inferiores reddamur, non fugiendo præcipitia, in quæ aliàs turpiter lapſi fuimus; ac proinde jurè Chryſoſtomus improperat nobis, quòd ſæpiùs lapſi, in eadem cadimus: *neque brutorum providentiam, & ſolicitudinem, nos ratione decorati imitamur.*

Pſ. 48. v. 13.

Bruta non facilè in iiſdem locis relabuntur.

Lipſius lib. 5. de milit. Rom. dial. 10.

Lact. Firm. divin. inſtit. lib. 5. cap. 37.

Homines recidivantes brutis ſunt pejores.

Chryſoſt. ho. 15. ad pop.

Prov. 6. 6. Matth. 10. v. 16.

Magna eſt hominis vilitas, nolle diſcere à brutis.

2 *Quàm vilis facta es, &c.* Verè utique dicere poſſumus, eos, qui in eadem peccata, quæ hactenùs deteſtati fuere, facillimè reincidunt, ea imitari animalia, quæ omnibus aliis viliora ſunt, magiſque abjecta; id quod S. Petrus primis fidelibus opportunè ſatis improperat, ſalutaria pariter in hac materia præſcribendo documenta, quæ ad perpetuam memoriam, & inſtructionem noſtram, hiſce verbis ſcripta reliquit: *Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris IESU CHRISTI, his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti.* Enimverò quando quis indicare vult, animal aliquod vile, & abjectum, canem nominare ſolet; unde ſuperbus ille Goliath, ſe à Davide, qui cum baculo cum eo certaturus progrediebatur, contemptum eſſe credens, eidem dixit: *Nunquid ego canis ſum?* Similiter David, ut Sauli, à quo perſecutionibus infeſtabatur, ſuam repræſentando vilitatem, & abjectionem, eum ad compaſſionem permoveret, dixit ei: *Canem mortuum perſequeris.* Denique Abner, ſe ab Isboſeth malè tractari advertens, eidem objecit: *Nunquid caput*

2. Pet. 2. v. 20.

Recidivantes imitantur animalia omnibus aliis viliora.

1. Reg. 17. v. 43.

1. Reg. 24. v. 15.

2. Reg. 3. v. 8.

Recidivans eſt veluti canis, qui ad vomitum revertitur.

pue canis ego ſum ? Hoc antem animal hunc habet naturalem inſtinctum, adeò abominandum, ut videntibus nauſeam ſemper cauſet, quem S. Petrus his verbis inſinuat: *Canis reverſus ad vomitum ſuum*. Huic igitur is, qui in peccata priſtina ſemper reincidit, valdè eſt ſimilis; ſiquidem peccatum, quod ad pedes Conſeſſarii è conſcientia ſua, per deteſtationem, & abominationem, quaſi evomuit, & ejecit, cum firmo ac ſtabili propoſito illud ſemper abominandi, ſæpè denuò reſorbet, ac recommittit. Hanc porrò ſimilitudinem S. Petrus utique à Spiritu Sancto didicit, qui calamum Sapientis direxit, in parabolis ſuis, ſeu proverbiis, hæc quoque verba inſerentis: *Sicut canis, qui revertitur ad vomitum ſuum; ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam*. Septuaginta legunt: *Sicut canis ad vomitum ſuum regreſſus, fit exoſus, & execrabilis; ita ſtultus quoque, qui per innatam malitiam ad ſuum redit peccatum.*

Prov. 26. v. 11.

Dion. Carth. in Prov.

Dionyſius Carthuſianus hunc Proverbiorum textum ita declarat: *Sic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam; id eſt, peccator recidivans, & quod per confeſſionem ejecit, denuò faciens.*

Hug. Card. in Prov.

Hugo Cardinalis ad tantò magis deteſtandos recidivantes, inquit: *Abominabile eſt, & caninum, vomitum ſuum manducare, hoc eſt, peccatum poſt confeſſionem iterare. Qui de peccato præterito cogitat, vomitum ſuum in os reſumit; qui in eo delectatur, maſticat; qui conſentit, transglutit; qui facit, jam comedit*. Conſideratione quoque dignum eſt, quod Cornelius à Lapide ſuper hunc textum his verbis ſcribit:

Corn. à Lap.

Canis, cum ſtomachum cibo, vel potius vermibus oneratum ſentit, vomitum procurat, mandendo herbam, quæ à nobis canaria dicitur, de qua Plinius lib. 25. cap. 8. Invenerunt canes canariam, qua faſtidium deducunt, eamque in noſtro conſpectu mandunt, ſed ita, ut nunquam intelligatur, quæ ſit; etenim depaſta cernitur. Subjungit Cornelius:

Canis eſt voraciſſimus quem imitatur recidivans.

Redeunt verò ad vomitum reſorbendum, non ex fame, ſed ex innata ingluvie, & voracitate, quæ tanta eſt, ut rem fœdiſſimam, qualis eſt vomitus, appetant. Sic peccator, dum conſcientia compungitur, ſentitque peccati onus & pondus, illud per pœnitentiam evomit: quod ſi illud jam evomitum repetat, id facit, non ex cupiditate, ſed ex malitia, ut vertunt Septaginta, id eſt, ex depravata peccandi conſuetudine, quâ v. g. ebrioſus ſe inebriare aſſuetus, ad ebrietatem rapitur, etiam ſine ſiti, ex pravo bibendi uſu, & habitu. Idem à Lapide idipſum commemorat, quod S. Bernardus his verbis prædicavit:

S. Bern. ſer. 3. de aſſumpt.

Reverſus ad vomitum canis, odibilis eſt multo pluſquam ante: & fiet filius gehennæ multipliciter, qui poſt indulgentiam delictorum, in eaſdem denuò ſordes inciderit.

S. Greg. paſt. p. 3. admon. 31.

S. Gregorius Magnus ad idem propoſitum de cane ita ſcribit: *Canis quippe cum vomit, profectò cibum, qui pectus comprimebat, projicit: ſed cum ad vomitum revertitur, unde levigatus fuerat, rurſus oneratur. Et qui admiſſa plangunt, profectò nequitiam, de qua malè ſatiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat, confitendo projiciunt: quam poſt confeſſionem, dum repetunt, reſumunt*. Equidem ſi verum eſt, quod paulò ante diximus,

Canis per vomitum ſimul ejicit vermes.

ſcilicet quòd canis vermes, à quibus ſtomachum ſuum gravatum eſſe ſentit, per vomitum ejiciat, aptior ad inſinuandam peccatoris, ad priſtina peccata redeuntis, abominationem, excogitari nequit ſimilitudo, quàm ſit illa à canis vomitu deſumpta. Etenim vermes peccatorum, conſcientiam peccatoris remordentes, per confeſſionem ſacramentalem è conſcientiæ ſtomacho emittuntur, & poſtquam ejecta fuerunt (ò ſtultitiam! ò abominandam ſpurcitiem!) denuò ſine nauſea reſorbentur, id eſt, recommittuntur, ut adimpleatur in illis, quod Salvator eis comminatur inquiens:

Marc. 9. v. 43.

Applicatur peccatoribus.

Vermis eorum non morietur. Nulli dubium eſt, quin ſimilitudo illa à cane deſumpta, & à Sapiente primitùs, poſtea verò à S. Petro in medium adducta eo fine fuerit, ut per illam oſtenderetur, in priſtina peccata recidivantis peccatoris abjectiſſima vilitas, & per eandem eidem manifeſtatam, tantò magis confunderetur, & erubeſceret.

Dion. Cart. in Jerem.

3 Dionyſius Carthuſianus ſuper illa Jeremiæ verba: *Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* inquit: *Ecce quo frequentius in priſtina vitia recidivamus, eo viliores efficimur, & gravius vulneramur*.

Hug. Card. ibid.

Hugo Cardinalis ly *iterans* ita exponit: *Id eſt, ſæpè reiterans peccata*. Citanſque illa verba Pſal. 82.

Pſal. 82.

Diſperierunt in Endor, quod interpretatur *fons generationis*, ſubdit: *Hi ſunt, qui generationem peccati ſemper habent in fonte, qui ſunt ſemper in principio peccandi: Et ideò facti ſunt ut ſtercus terræ. Iſaiæ 57. Humiliata uſque ad inferos in multitudine viæ tuæ laboraſti, nec dixiſti: Quieſcam*. Aquila, & Symmachus, in prædictum Proverbiorum textum ſcribentes, loco ly *vilis*, legunt, *demens: Quàm demens facta es nimis, iterans in ſtultitia tua!* quia verè hi, qui denuò ad ſemel confeſſa peccata redeunt, cerebrum ſuum perdidiſſe dici poſſunt; ſiquidem approbant, & reſumunt idipſum, quod paulò ante cum perfecto judicio, & divinæ gratiæ lumine deteſtati fuerunt, & reprobarunt. Sanctus Auguſtinus hoſce ſtultos, & dementes his verbis perſtringit:

S. Auguſt. in Pſal. 83.

Contigit illis res veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum. Premebat enim pectus conſcientia peccatorum, accepta indulgentia quaſi vomuiſti, & revelatum eſt peccatum tuum. Salazar, hunc locum referens, inquit.

Salaz. in Prov.

Recidivi dicuntur perdidiſſe cerebrum.

Mendum ſuſpicor, vide, an ſatius ſit ita reſtituere: Es relevatum eſt pectus tuum: facta eſt bona conſcientia ex mala conſcientia; quid rurſum converteris ad vomitum tuum? ſi canis hoc faciens, horret oculis tuis, tu quid eris oculis Dei? Idem Sanctus ſuper Pſalm. 30. ſcribens, ad hujus ſimilitudinis ſe reflectens vilitatem, inquit:

S. Auguſt. in Pſ. 30. conc. 1.

Chryſoſt. ho. de militia Chriſt. to. 3.

Denique vide, quam horribili rei eos comparaverit; contingit illis res veri proverbii: Canis reverſus, &c. Divus Chryſoſtomus quoque ait: *Ne recurras ad peccata, quæ remiſſa ſunt tibi, neque in delictis frequenter offendas, relinquens ea, & rurſum recurrens in ea; neque enim ut canem ad ſuum vomitum, aut ſuem in ſuum volutabrum, contraria humanitati irrationalium natura reducat*. Enimverò ut per experientiam videmus, natura omninò horret reſorbere illud, quod quis antea evomuit; nimis enim ingentem nauſeam id conjunctam habet, & ideò ſolus canis idipſum facit.

Vomitum iterùm degluttire natura abhorret.

Et tamen quot ſunt homines, qui licèt videri velint ſapientes, viliſſimum tamen hoc animal æmulantes, ſpurcitiem, & ſordes peccati, quas evomuerunt, denuò reſorbent, & iterùm committunt? Joſeph Hebræus de bello Judaico ſcribens, in quo fames incolas Hieroſolymitanos ad proprios filios devorandos coegit, ad propoſitum noſtrum teſtatur, inquiens:

Joſeph. de bello Judaico lib. 2. c. 7.

Proprium carpere vomitum, ne in ſumma quidem fame ab aliquo tentatum uſquam legimus.

Oſe. 5. 10.

4 DEUS apud Oſeam inquit: *Facti ſunt Principes Iuda quaſi aſſumentes terminum, ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam*. Quam prophetiam

Theophil.

Theophilactus ita exponit: *Id eſt, leges meas ſic tranſponebant, æquè atque in arvis terminos tranſponentes facere ſolent, &c. Quando verò quiſpiam Princeps Iuda exiſtens confeſſus fuerit, ac promiſerit ſe non iiſdem pravis ſtudiis admoturum mentem; idque ſecum decreverit, & interim tranſmoverit tales fines, atque decretum ſuum fecerit irritum, atque reverſus fuerit inſtar canis ad vomitum proprium, ira DEI ſuper talem prorſus effunditur*.

Guiliel. Pariſ. lib. de pœnit. c. 11.

Recidivi ſunt abominabiles coram Deo.

Guilielmus Pariſienſis ſimiliter inſinuat, quòd cum in Sacramento pœnitentiæ peccata ejiciamus foras, quaſi per vomitum; ideò ex hoc capite hi, qui ea denuò reſumunt, & de novo committunt, non minùs abominabiles ſint coram DEO, ſicut abominabiles ſunt nobis canes, qui vomitum ſuum iterùm reſorbent.

Dion. Cart. 2. Petr. 2.

Dioniſius Carthuſianus ſuper illa verba Sancti Petri: *Contingit illis*, id eſt, *recidivantibus*, ita ſcribit: *Nam ſicut id, quod per vomitum eſt ejectum, reſumere, eſt valdè abominabile, fœtens, ac turpe; ſic peccata pœnitendo deleta, reiterare*. Hugo Cardinalis inquit:

Hug. Card. ibid.

Id quod ſumptum eſt Prouerb. 26. hoc dicit, quia ſicut canis, qui comedit tantum, quod euomit; ſic iſti, qui prius loti in Baptiſmo, poſtea coinquinantur recidiuando, cum deberent dicere cum ſponſa, Cant. 5. Laui pedes meos, quomodo coinquinabo eos? & talibus non prodeſt, imo magis obeſt ſua lauatio.

5 *Tales ſunt quaſi ſus lota in volutabro luti*: eſtque hæc ſecunda à S. Petro adducta ſimilitudo, eaque valdè ſeriò ponderanda. Hugo legit: *Quaſi ſus lota in luto, in quo ſe reuoluit; hæc lectio eſt inquinatio*; unde

Gloſſa

Sunt ut ſus lota in volutabro luti.

Gloſſa ait: *Sus, dum in luto lavatur, ſordidior redditur: ſic qui peccat, plangit, nec tamen deſerit, pœna graviori ſe ſubjicit, quia ſcienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Per ſuem ſignificat luxurioſos, in quibus Diabolus dormit, Iob 40. Sub umbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus.*

Iob 40.

Et ideò qui lubrici ſunt, id eſt, peccati carnalis luto immerſi, ad relabendum in peccata priſtina faciliores, & proniores exiſtunt, prout ipſamet experientia conſtat; quia licèt Sacramentum culpam aboleat, vivi tamen remanent mali habitus, ſeu inclinationes pravæ, & fomes peccati, indeque carnis, & dæmonis naſcuntur tentationes, & ſuggeſtiones; ac proinde in peccata, & voluptates priſtinas facillimè relabuntur. Verùm enim verò perterrefaciat hos, qui tales ſunt, ardens ille divinæ iræ furor; nam DEUS per Pſalmiſtam proteſtatur, dicens: *Vt lutum platearum delebo eos.*

Applicatur carnalibus.

Pſ. 17.
Dion. Cart. 2. Petr. 2.

Obſervat Dionyſius Carthuſianus, S. Petrum ſimilitudinem canis redeuntis ad vomitum, ex Sapiente deſumpſiſſe; aliam verò de ſue in volutabro luti ſe agitante, propriè ſuam eſſe; ait enim: *Quod vero adjungitur: Et ſus lota in volutabro luti, Princeps Apoſtolorum de ſuo appoſuit, valdeque apte; nam ſicut ex tali lotione efficitur porca ſordidior, quam fuerat ante, ita ex recidivo, gravius homo coinquinatur.*

Origen. h. 1. in Pſ. 73.
Delectantur fœtoribus ut ſues.

Origenes in homilia quadam ita ſcribit: *Porcis ſimiles dicuntur ii, qui peccatorum fœtoribus delectantur, ſicut porci, qui fœtorem omnem, tanquam odorem ſuaviſſimum expetunt. Conſidera ergo peccatorem, qui peccatis ſuis delectatur, & lætus eſt in malis ſuis, quoniam & ipſe in ſtercore fœtido volutatur, & nullum fœtoris ejus, qui ex peccati oritur ſtercore, percipit ſenſum; ac velut in ſummis voluptatibus, & gratiſſimis deliciis delectatur.*

Cic. de aruſp. reſp.

Apud Tullium quoque hæc verba leguntur: *Velut ſus quædam luto, ita ſtupris delectatur.*

Lact. Firm. lib. 4. c. 17.
Vilitas, & inutilitas porcorum, & ideò caro illorum prohibita fuit Judæis.

Lactantius Firmianus rationem aſſignat, cur hoc animal populo Judaico inter cibos fuerit prohibitum; ait enim: *Eſt lutulentum hoc animal, & immundum, nec unquam cœlum aſpicit, ſed in terra toto & corpore, & ore projectum, ventri ſemper, & pabulo ſervit, nec ullum alium, dum vivit, præſtare uſum poteſt, ſicut cætera animantes, quæ vel ſedendi vehiculum præbent, vel in cultibus agrorum juvant, vel plauſtra collo trahunt, vel onera tergo geſtant, vel indumentum exuviis ſuis exhibent, vel copia lactis exuberant, vel cuſtodiendis domibus invigilant. Interdixit ergo, ne porcina carne veſcerentur, id eſt, ne vitam porcorum imitarentur, qui ad ſolam mortem nutriuntur; ne ventri ac voluptatibus ſervientes, ad faciendam juſtitiam inutiles eſſent, ac morte afficerentur. Item, ne ſe fœdis libidinibus immergerent, ſicut ſus, quæ ſe ingurgitat cœno; vel ne terrenis ſerviant ſimulachris, ac ſe luto inquinent; luto enim ſe oblinunt, qui deos, id eſt, qui terram, & lutum venerantur.* Ex quo diſcurſu evidenter colligitur, quàm aptè hæc animalia illos præfigurent impios, qui in vitiorum ſuorum luto ad fauces uſque immerſi vivunt. Specialiùs tamen Sanctus Petrus per illa animalia, in priſtina peccata recidivantes repræſentare contendit, quia hi, poſtquam per pœnitentiam mundati fuerunt, denuò ad eaſdem redeunt ſordes, quas anteà per pœnitentiam depoſuerant.

S. Gregor. ib.

Sanctus Gregorius in Paſtorali ſuo ait: *Sus in volutabro luti cum lavatur, ſordidior redditur; & qui admiſſum plangit, nec tamen deſerit, pœnæ gravioris culpæ ſe ſubjicit, quia & ipſam quam flendo potuit impetrare, veniam contemnit, & quaſi in lutoſa aqua ſemetipſum volvit: quia cum fletibus ſuis vitæ munditiam ſubtrahit, ante DEI oculos ſordidas ipſas etiam lachrymas facit.*

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Execrabilis eſt illorum ſtultitia, qui ad peccata ſemel expiata denuò redeunt; hi enim majorem ſibi reatum, graviuſque ſupplicium adſciſcunt.

THEMA.

Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? Eccl. 34. verſ. 30.

Num. 19.

1 HUjus textus, ex Eccleſiaſtico deſumpti, ſenſus litteralis facilè intelligitur, ſi nos ad Legis Moſaicæ reflectamus ceremonias, & ritus, quibus præcipiebatur, ut qui cadaver tetigiſſet, immundus eſſet, hancque immunditiam legalem lavando expiaret; at verò quid proderat hæc expiatio ei, qui denuò ad tangendum mortui cadaver redibat? Unde Lyranus hunc textum ita exponit: *Id eſt, qui emundatur à tactu mortui per aquam expiationis, de qua habetur Num. 14. & iterum tangit mortuum, quid proficit lavatio ejus? quaſi dicat: nihil; nam immundus efficitur, ſicut ante.* Idipſum Carthuſianus in hæc verba ſcribit: *Contra recidivum ſubjungitur: Qui baptizatur a mortuo, &c. id eſt, qui aqua expiationis aſpergitur, & purgatur, eo quod tetigit mortuum, & iterum tangit contra legis mandatum; quid proficit lavatio illius, id eſt, purgatio ab illa irregularitate legali, cum mox inquinatur, ut ante?* Verùm, ut Sanctus Paulus ait: *Omnia in figura contingebant illis*: Per hanc namque propoſitionem intendit Eccleſiaſticus multorum indicare ſtultitiam, qui à ſordibus peccatorum ſuorum abluuntur per Confeſſionem Sacramentalem, ſed ſine ullo effectu, eò quòd denuò ad dimiſſas redeant iniquitates, iiſque ſe turpiùs quàm anteà coinquinent. Hugo Cardinalis verba Eccleſiaſtici ita interpretatur: *Qui mundatur à peccato aqua compunctionis, iterum rediens ad peccatum, quid proficit lavatio illius? nihil, quia ſequens culpa pœnitentiam perdit.* Adducitque authoritatem Rabani, dicentis: *Poſt lavacrum mundus eſſe negligit, qui poſt lachrymas, vitæ innocentiam non cuſtodit.*

Purificatio ad breve tempus tantum eſt quaſi nō eſſet.
Lyran.

Dion. C. ibi.

Hug. Card. ibi.

Ad hoc propoſitum applicatur figura veteris Teſtamenti.

2 Sciendum eſt, Eccleſiaſticum antecedenter dixiſſe: *Vnus ædificans, & unus deſtruens: quid prodeſt illis, niſi labor? unus orans, & unus maledicens; cujus vocem exaudiet DEVS? Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? ſic homo, qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? Orationem illius quis exaudiet?* Paulus de Palatio opportunè ad præſens intentum notat, totum hunc Eccleſiaſtici diſcurſum, ad reprehendendum eos, qui in priſtina peccata relabuntur, eſſe directum; ait enim: *Videtur mihi totus hic locus homines admonere, ne poſt actam pœnitentiam rurſum in volutabrum luti devolvantur. Nam pœnitentia de crimine ædificat in cœlum, ſed relabi in crimen, deſtruit quod ædificatum eſt. Orat ſanè pœnitentia pro pœnitente, ſed redire ad vomitum, maledicit redeunti. Planè exaudiet DEVS non pœnitentiam priorem orantem, ſed recidivum maledicentem.* Rodulphus in ſenſu morali ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Per mortuum ſignificatur peccatum, eò quod peccato anima moriatur; unde ſcriptum eſt: Qui baptizatur, &c. Anima itaque immundum tangit, quando peccato alieno conſenſum jungit.* Porrò per planctum anima mundatur ab immunditia; nihil autem hoc juvat, ſi plangens ad tangendum mortuum denuò redeat. Sanctus Gregorius in epiſtola quadam ita ſcribit: *Magna eſt contra peccatum virtus pœnitentia, ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeveret; hinc ſcriptum eſt: Qui baptizatur à mortuo, &c. Mortuum quippè eſt omne opus perverſum, quòd pertrahit ad mortem, quod vita juſtitiæ non vivit; baptizatur ergo à mortuo, & iterum tangit mortuum, qui prava opera, quæ ſe meminit egiſſe, deplorat, ſed in iiſdem ſe iterum poſt lachrymas implicat. Anima itaque qualibet ejuſdem mortui*

Paul. de Palat.

Contraria contra ſe invicem pugnant.

Rodulph. l. 3. c. 4.

S. Gregor. l. 9. epiſt. 34.

Digitized by Google

lavatione non proficit, qua hoc iterùm faciendo, quod planxit, nec per lamenta pœnitentia ad rectitudinem juſtitia exſurgit. Pœnitentiam enim verè agere, eſt commiſſa flere, ſed iterum plangenda declinare. Cornelius à Lapide hunc textum examinans, gravitatem recidivationis his verbis inſinuat: *Diſce, recidivum peccati ipſo peccato eſſe graviorem, & periculoſiorem, tum ob graviorem offenſam, & ingratitudinem, quam affert relapſus poſt acceptam veniam; tum quia relapſus lapſum priorem renovat, & auget; unde ſolet lapſus eſſe major, & profundior; tum quia DEVS relapſum abominatur, deſerit, & deſpicit, imò acriter caſtigat.* Sanctus Gregorius non ſolùm in prædicta epiſtola, verùm etiam in Pſalm. 4. pœnitentialem ſcribens, commentando verba illa, *cor contritum, &c.* ita ait: *Illorum ſacrificium DEVS non ſuſcipit, qui lachrymis quidem compunctionis ſe abluunt, ſed iiſdem, a quibus antè mundati eſſe videntur, peccatorum maculis, in idipſum revertentes, ſordeſcunt. De talibus ſcriptum eſt: Qui baptizatur à mortuo, &c. Ille quippe lavatur à mortuo, qui per pœnitentiam mundatur a peccato; quem ſi contigerit, eadem, quæ punierit, iterando peccata committere, nihil contuliſſe videtur adhibita ſatisfactionis lavatio, quem maculavit inhoneſtius iterata facinoris turpitudo.* Sanctus Ambroſius in libr. 2. *de pœnitentia*, utiliſſimum hoc ſuggerit monitum, inquiens: *Eos, qui pœnitentiam agunt, hoc ſolùm timere oportet.* At verò quidnam ex mente S. Ambroſii ſolùm timendum eſſe exiſtimaris? Num fortè ne de novo redeant in domos ſuſpectas, in lubricas converſationes priſtinas, ad ſolita tripudia, aliaſque ſimiles occaſiones proximas? Ita quidem eſt, hoc enim verè timere habent pœnitentes, ne denuò in peccata redeant priſtina: ſed ipſummet S. Doctorem audiatis, dicentem: *Hoc ſolùm timere oportet, ne ipſius pœnitentiæ agant pœnitentiam.* Recidivus enim, ſe quidem pœnitere oſtendit, non tamen de commiſſis peccatis, ſed de confeſſione, & deteſtatione, quæ illa antecedit; ſiquidem tanta cum promptitudine ad eaſdem iniquitates committendas revertitur. Sanctus Iſidorus inter alias ſuas ſententias, unam refert, ab ea, quam ex Sancto Gregorio mox tradidimus, parùm diverſam; ait enim: *Iſaias peccatoribus dicit: Lavamini, mundi eſtote. Lavatur itaque, & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non admittit. Lavatur itaque, & non eſt mundus, qui plangit quæ geſſit, nec deſerit, & poſt lachrymas ea, quæ fleverat, repetit. Sic denique & alibi animam pœnitentem, atque iterum delinquentem ſermo divinus increpat, dicens: Quam vilis facta eſt nimis, iterans vias tuas!* Sanctus Thomas à Villanova ſimiliter prædicta Eccleſiaſtici verba de recidivantibus in peccata priſtina interpretatur, inquiens: *Peccator rediens ad peccatum, ſicut qui abluit laterem; abluendo enim amplius ſordidatur; unde Petrus: Contigit illis illud Proverbii: Canis &c.* Et paulò poſt ſubjungit: *Grandem tibi violentiam inferre debes, quiſquis peccati jugum ſemel admiſſum, ab animæ tuæ cervicibus pellere contendis.*

Cornel. à Lap. Effectus recidivationis.

S. Gregor in Pſ. 4. pœnit.

S. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 9. Oportet timere ne pœnitentiæ debeat agi pœnitentia.

S. Iſidor. l. 2. ſent. cap. 16. Illius explicatio.

S. Thom. à Villanov. f. 6. poſt 4 Dom. Quadr.

3 Doctrina eſt ab omnibus ſacris interpretibus unanimiter recepta, quòd reincidentia in peccatum priſtinum, pejoris ſit conditionis, & malitiæ, quàm præcedentia fuerint peccata; id quod ex illis CHRISTI verbis deducitur: *Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Cardinalis Toletus hanc veritatem ex illis probat verbis: *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat;* hæc enim ita explicat: *Si peccatum repetierit, tale tunc peccatum gravius futurum; non enim aliter deterius contingeret, gravior enim pœna culpæ graviori debetur: quod & Baſilius in libr. mor. reg. 11. cap. 2. ex hoc loco annotavit; & ita eſt revera; eſt enim certa doctrina, peccatum ſequens cæteris paribus eſſe gravius, propter graviorem ingrati animi ſignificationem erga DEVM. Poſt peccatum enim exſpectat DEVS ad pœnitentiam ex magna miſericordia; quando ergo iterum peccat, idem repetendo, aut ſimile committendo peccatum, gravior eſt culpa: quo quis peccat, DEI miſericordia ad pœnitentiam exſpectantis, & invitantis, magis abutitur; & multò gravius eſt, ſi præcedentis peccati obtinuerat remiſſionem, & iterum peccat; & adhuc gravius, ſi admonitus, & correctus à DEO reſipuit; nam & ipſa correctio, DEI eſt beneficium.* Ex quo diſcurſu hanc deduco conſequentiam, ſcilicet veriſſimum eſſe id, quod hactenus probavimus, nimirum *ei, qui lavatur a mortuo, & iterum tangit eum, nihil proficere lavationem ejus;* imò inſuper addo, *plurimum nocere*, quia recidivationes, utpotè prioribus peccatis culpabiliores, ſeveriùs caſtigari merentur, *fiuntque noviſſima illius pejora prioribus.* S. Baſilius ſuper cap. 1. Iſaiæ ſcribens, verba illa: *Non amplius remittam peccata veſtra*, de illis intelligenda eſſe dicit, qui cum plurima à DEO receperint beneficia, in priſtina peccata relabendo, ei ſunt ingrati: *Tot enim cumulati beneficiis, continenter recurrunt ad priſtinam malitiam, non igitur amplius dimittam; quaſi diceret Deus: Ad complexum pœnitentiæ vos ſæpè invitavi; viſi quidem eſtis obtemperare, ſed ſubinde ad priſtinam recurriſtis improbitatem. Spe igitur abjecta propter impœnitens cor veſtrum, non jam remittam vobis debitam condemnationem; non enim qui dixit: Peccavi, mox ſi relapſus in eodem peccato perdurat, talis verè confitetur; ſed qui deprehenſo peccato ſuo, juxta Pſalmi adhortationem, etiam illud odio infensè proſequitur.* S. Cyrillus Alexandrinus ſuper Evangelium S. Joannis ſcribens, hanc quoque tangit Eccleſiaſtici ſententiam, inquiens: *Audi Eccleſiaſticum, hanc peccatorum iterationem graviter damnantem. Vnus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſt illis niſi labor? unus orans, & unus maledicens, cujus vocem exaudiet DEVS? Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lavatio illius? ſic homo, qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit?* Subdit verò idem S. Doctor horrendum, quod uxori Loth accidit, exemplum, cujus etiam in præcedentibus diſcurſibus mentionem fecimus, quæ tanta cum aſperitate punita fuit, ea ſolùm de cauſa, quia ad videndum ignem, quo civitates illæ conflagrabant, retrorſum reſpexit, non obſtante expreſſa illius prohibitione. En verba S. Doctoris: *Vxor Loth converſa retro ad Sodomam, à qua diſceſſerat, in ſtatuam ſalis mutata eſt; & inde ſumendum eſſe nobis exemplum, ne ad deploratas revertamur peccatorum illecebras, admonuit Dominus: Memores, inquit, eſtote uxoris Loth.*

Recidivi noviſſima fiũt pejora prioribus. Luc. 11. 26.

Tolet. in annot. 10. ad c. 5. Ioan.

Peccatum ſecundum eſt gravius primo.

Recidivis dicitur per Iſaiam, non amplius remittam peccata veſtra.

S. Baſil. in cap. 1. Iſa.

S. Cyrill. Alex l. 5 in Ioan. c. 17. Repetitio priorum christianorum.

Luc. 17. 32.

4 S. Bonaventura caſum quendam refert, qui in urbe Reatina contingit, eo tempore, quo S. Franciſcus Aſſiſinas illic pertranſivit. Huic enim Seraphico viro oblatus eſt Canonicus quidam graviter infirmus, ut illum crucis ſigno inſigniret, & benediceret, quia verò, ut Seraphicus Doctor ait, valdè erat *lubricus, & mundanus*, ideò S. vir Dei eidem dixit: *Cum vixeris olim ſecundum deſideria carnis, non veritus judicia Dei, quomodo te cruce ſignabo? Verum propter devotas intercedentium preces, ſigno te crucis ſignabo in nomine Domini. Tu tamen ſcito, te graviora paſſurum, ſi ad vomitum redieris liberatus; propter peccatum enim ingratitudinis, ſemper pejora prioribus inferuntur.* Cumque eidem crucis ſignum impreſſiſſet, perfectè quidem ſanatus eſt; ſed poſt tempus aliquod ad vomitum rediens, corpus impudicitiæ reddidit: *cumque ſero quodam cœnaſſet in domo cujuſdam Canonici, noctèque ille dormiret, ſubitò ſuper omnes corruit tectum domus; cæteris autem evadentibus mortem, ſolus ille miſer interceptus, atque peremptus eſt. Juſto ergo Dei judicio,* ſubdit idem S. Bonaventura, *facta ſunt noviſſima hominis illius pejora prioribus, propter ingratitudinis vitium, cum de accepta venia gratum eſſe oporteat, & duplò diſpliceat flagitium iteratum.* Enimverò ſi daretur caſus, quòd ſubditus aliquis contra vitam juraſſet ſui Principis, tamque atrocis delicti convictus, condemnaretur ad mortem; demum verò benignitas hujus Principis ab hac illum condemnatione abſolveret, imò hujus graviſſimæ offenſæ planè immemor factus, eundem in priſtinam ſuam gratiam reſtitueret; hoc utique maximum futurum eſſet beneficium, quod ſibi in hoc mundo imaginari, nedum petere potuiſſet; ſiquidem ab ingenti facultatum, honoris & exiſtimationis, imò & vitæ jactura præ-

Vit. S. Franc. c. 11.

Exemplum de punitione ingrati recidivi.

Similitudo moralis.

Digitized by Google

præſervaretur. At verò ſi tanta clementia, & beneficentia abutens, denuò contra dominum, & benefactorem ſuum machinaretur conjurationem; nunquid talis dignus futurus eſſet, qui multò majore cum ſeveritate caſtigaretur, quàm antea prima vice ſententiatus fuerat? Idem verò prorsùs contingit circa illos, qui ſemel à peccatis ſuis abſoluti, denuò in eadem peccata relabuntur; hi enim poſtquam prima vice infinitam illam Dei majeſtatem, *quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*, mortaliter offendiſſent, hujuſque offenſæ plenariam à DEO recepiſſent veniam; erga hoc inexplicabile beneficium ingrati, in magnam eximiæ gratiæ illis exhibitæ ignominiam, denuò contra eundem DEUM ſe armare præſumunt; cum tamen paulò ante ab inferno liberati, verè dicere potuerint: *Niſi quia Dominus adjuviſſet nos, paulo minus habitaſſet in inferno anima noſtra.* (Pſal 93. 17.) Nunquid igitur ingens hoc peccatum non unum duntaxat, ſed mille infernos promeruiſſe videbitur?

(Thom. Cantipr. l. 2. Apum c. 30. Praxis facta non practicabilis.) 5 Thomas Cantipratenſis in libr. 2. apum, ſequens refert exemplum. Cum enim ipſe ſuffraganeus eſſet Epiſcopatus Cameracenſis (cui plures aliæ Diœceſes ſubjectæ erant) acceſſit ad eum, ſimul cum ſuo Parocho, quidam in eadem peccata ſæpiùs relapſus, à quibus ſuperioribus annis eundem ſine fructu ſæpiùs abſolverat. Cumque prudens hic Epiſcopus eundem ad propriæ Diœceſis Antiſtitem remittere vellet, ut tantò majorem pateretur confuſionem, eique aſpera pro peccatis ſuis imponeretur pœnitentia, Sacerdos ille, qui eum Epiſcopo præſentaverat, rogavit Epiſcopum, ut eum à peccato abſolveret, cum hac tamen conditione, ut in præſentia illorum, priùs flexis in terram genibus, DEUM invocaret, eidemque ſanctè promitteret, quòd deinceps nunquam in eadem peccata relapſurus eſſet; in caſu autem, quòd id denuò facere præſumeret, ſubitò per vindictam cœleſtem ſeverè in eum animadverteretur. Porrò Cantipratenſis, qui idem ille Epiſcopus erat, ſimulque hujus hiſtoriæ ſcriptor, hæc verba ſubjungit: *Conſenſi ego conditioni, & heu miſero, quòd conſenſi; mox ille flexit genua, & vindictam in ſe recidivantem precatus eſt. Abſolvi eum; receſſit gaudens; ſed Feria 3. aut 4. poſt Paſcha, inſtigante Diabolo, paſſus eſt recidivum, moxque horrificè clamans: Vindicta DEI ſuper me, vindicta DEI ſuper me; & ut mihi poſtea ſacerdos retulit, amariſſima morte mulctatus eſt.*

(Lavacio ad breve tempus nociva eſt.) 6 Obſervaſtiſne aliquando, quòd tempore Paſchali magis, quàm alio quovis tempore, multi ſubitanea, & repentina morte moriantur, miræque, & extraordinariæ contingant mortalitates; ut proinde in vetuſtiſſimo illo hymno Eccleſiaſtico, DEO hiſce verbis ſupplicemus: *Quæſumus author omnium, in hoc Paſchali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populum?* Hoc autem illis contingit in pœnam, qui ad peſtiferum, & venenoſum peccatorum vomitum reſorbendum præſumptuosè redeunt; licèt illis antea per tot promiſſiones, ſalutariaque propoſita firmiter renunciarint. Cum enim per decurſum Quadrageſimæ peccatores ferventiſſimas audierint prædicationes, jejunia obſervarint, frequentarint loca ſacra, ac demum ſacris illis diebus per conſiderationem Paſſionis Domini noſtri interiùs contriti, & in Paſchates, cum firmo emendationis propoſito, communicati, ex prævio hoc lumine, & notitia acquiſita, denuò in priſtina vitia relabantur, ſine ulla utique remiſſione caſtigari merentur; *qui enim baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?* Quin potiùs *nocet lavatio iſta;* quia *ſicut lumen, ita & tenebra.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Qui in peccata ſemel remiſſa reincidunt, difficiliùs à peccato reſurgunt, quia lumen, & gratias divinas contemnunt; ac proinde à Deo deridentur, & acerbè caſtigantur.

THEMA.

Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Luc. 11. verſ. 26.

(Thema exponitur de recidivis.) 1 EX hac concluſione, quam incarnata Sapientia ex parabola illa apud S. Lucam deſcripta deduxit, facilè colligitur, pejoris conditionis eſſe illos, qui de novo in peccata priſtina redeunt, quàm fuerint, quando primitùs in dicta peccata laberentur; tunc enim *fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Quæ verba, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, (Dion.C.ib.) *moraliter explanantur de quolibet homine recidivante; vulnera enim repetita ſunt periculoſiora, tam in corpore, quam in anima.* Sanctus Bonaventura ex variis (S. Bonav. T. 7. l. 3. c. 7. compend. Theol. verit. Hebr. 6. 4.) malis, quæ recidivantibus contingunt, primum hoc eſſe dicit, *quia homo fit impotentior ad reſurgendum;* idque probat ex celebri illo Apoſtoli textu: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti; guſtaverunt nihilominus bonum DEI verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam.* Ex quibus verbis ſiniſtrè in- (Malè intellectum à Novato.) tellectis, Novatus, tempore S. Cypriani, ſuam Novatianorum propagavit hæreſin; hi enim illos, qui relapſi erant, nequaquam ad pœnitentiam readmittendos eſſe aſſerebant; & in eundem quoque ſcopulum Tertullianus impegit, prout ex 1. *lib. de pudicitia* colligitur, ubi illos, qui lapſi fuerunt, ſemel tantùm ad (Duplex allati thematis expoſitio.) veniam admittendos eſſe aſſerit. Sunt autem horum verborum Apoſtoli duæ veræ, & orthodoxæ interpretationes, quarum una dicit, Apoſtolum hic loqui de pœnitentia baptiſmali; impoſſibile enim eſt, ut hæc de novo apud hominem locum habeat, ſiquidem Baptiſmus nunquam renovatur. Secunda expoſitio noſtro favet propoſito, ſcilicet quòd Apoſtolus denotare voluit difficultatem, quam perſonæ ſpirituales, & aliæ experiuntur, dum recidivantes ad veram pœnitentiam inducere ſatagunt, ut veniam, & remiſſionem apud Deum invenire poſſint.

(S. Anſelm. Recidivi juſtè à Deo relinquuntur.) 2 Sanctus Anſelmus obſervat ſupplicium, quod hujuſmodi ingratis à DEO immitti ſolet; ait enim: *In pravitatibus ſuis, juſto valdè iudicio, relinquuntur ab eo, qui dixit: Quia ſine me nihil poteſtis facere; nec juvantur ab eo, ſed aſſumuntur à Diabolo, ut magis adhuc alligentur, & aggraventur ab illo; ſicque fit, ut ad pœnitentiam redire non valeant; non quia mutari homines, dum in hoc ſæculo ſunt, in melius non poſſint, ſed quia dum ex intimo corde vitia diligunt, & virtutes negligunt, nec divinitùs adjuvantur, ſed ab antiquo deceptore premuntur, converti nullo modo poſſunt. Tales ſunt, qui prius ad ſumma virtutum profecere, & poſt ad ima vitiorum prolapſi ſunt; id eſt, prorſus lapſi, vel procul lapſi, vel longè lapſi à priore ſtatu, ita ut longo tempore jaceant in ipſis vitiis, ad qua lapſi ſunt: non enim prolapſos intelligere nunc debemus Religioſos, qui in aliqua gravia ſubito cecidere, & citò ſurrexere; ſed qui longa deliberatione, & longo uſu vitiis adhæſere, & à puritate virtutum receſſere, quia raro quiſpiam talium invenitur egiſſe pœnitentiam; ſi tamen uſpiam invenitur.* Similem quoque Dionyſius Carthuſianus tradit expoſitionem, dum ait: (Dion.C.) *Exponitur de quocunque recidivante, qui poſt prædicta beneficia in magna peccata prolabitur, & in iis quodammodo habituatur; non enim homo prædictas gratias experitur, niſi valdè perfectus; talis verò non ſubito evacuatur, ſed paulatim, donec penitus obtenebratur. Tales ergo ad pœnitentiam renovari, id eſt, iterum emendari, & pœnitere, impoſſibile eſt, id eſt, difficile, ſecundum quem modum peccata in Spiritum Sanctum dicuntur irremiſſibilia.*

Digitized by Google

2 Ponderanda quoque eſt immenſa injuria, quam à ſuis ſequacibus recipit Chriſtus; ſiquidem ut Sanctus Auguſtinus ait: *Nonne meliores judicavit eſſe inimicos foris poſitos, quam intus malè viventes, quibus premitur, & gravatur Eccleſia?* Enimverò quiſquis recidivat in priſtina peccata, non peccat per ignorantiam; ſiquidem jam manna cœleſte guſtavit, gratiarum & donorum ſpiritus vivificantis particeps fuit, divinæque miſericordiæ theſauris, in præcedentium peccatorum remiſſione, fuit locupletatus; ac proinde dum ſupremum ſuum benefactorem, cum prævio hoc lumine, & notitia, reoffendere non veretur, non unum, ſed mille meretur infernos, ſibique ipſi per ſuam ingratitudinem, & contemptum, quo Deum ejuſque auxilia aſpernatur, ad novam veniam impetrandam viam occludit. Conſideratione digna eſt ſequens Anaſtaſii Niſſeni doctrina, qui varios diſtinguit modos, quibus homo divinam tranſgreditur legem; ait enim: *Homo peccat quatuor modis; nempe cito arrepta occaſione, fraude, ignoratione, & affectione, Tres quidem primi facile veniunt ad agnitionem, & pœnitentiam; qui autem peccat ex affectione, & non tentatione, non venit ad pœnitentiam, & morbo laborat irremediabili.* Recidivantes enim ut plurimum amore ducuntur illius peccati, in quod denuò reincidunt, hocque offendiculum ab iis deliberatè, ex induſtria, & ſtudio eligitur, repellendo à ſe gratias, & auxilia, quæ DEUS illis per pœnitentiam ſacramentalem communicaverat; ac proinde ut plurimum eſſe ſolent in culpa ſua perſeverantes, & obſtinati. Unde Sanctus Bonaventura obſervat, quòd in hiſce vitium magis fortificari, firmiùſque pedem figere ſoleat; ait enim: *In his vitium fortificatur ad impugnandum. Auguſtinus de ſe loquens: Plus, inquit, valet malum inolitum, quam bonum inſolitum.* Abimelech Rex Gerari, vix à DEO monitus fuerat, Saram mulierem eſſe conjugalem, cum ecce eadem nocte, non exſpectato diluculo, eandem Abrahæ intactam reſtituit: David quàm primùm ex parte DEI à Nathan Propheta correctus fuit, ſtatim reſipuit, dicendo; *Peccavi*; at verò Herodes Rex à S. Joanne Baptiſta tanto cum ardore reprehenſus, non ſolùm non ſe emendavit, verùm etiam caput illi amputari juſſit; & tamen ſi conſideremus vocis Præcurſoris efficaciam, ex Scriptura nobis conſtat, quòd multos quoque ad DEUM converterit milites, licèt de his Poeta canat: *Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur.* Idem viperas tranſmutabat in columbas, ipſoſque impios eò uſque permovebat, ut certatim ad ipſum properarent, ad ſuſcipiendum de ſacris manibus ejus Baptiſmum; imò de ipſomet Rege Herode teſtatur Sanctus Marcus, inquiens: *Herodes autem metuebat Joannem, libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat; ſciens eſſe virum juſtum, & ſanctum.* Cur igitur ex ejus prædicationibus, & efficacibus admonitionibus, nec quidquam proficiebat? Facilis ad hoc eſt reſponſio; quia licèt à ſonora hac Spiritus Sancti tuba ſæpiùs de peccatis ſuis monitus fuiſſet, non tamen ſe continebat, quin ſæpiùs in turpes ſuos reincideret inceſtus; licèt peccati gravitatem probè intelligeret, eandemque penès ſe ſeriò ponderaret, nihilominus à voluptatibus ſe trahi permittebat: ac proinde in profundum illud permiſſus eſt cadere barathrum, quia *impoſſibile eſt eos, qui ſemel, &c.* Et verò ſi lumen, quocum quis peccat, trutina eſt, & menſura peccati; utique homines ſpirituales, DEI legem trangredientes, præ aliis maximè iram DEI irritant, & conſequenter ſe ejus auxiliis incapaciores, & indigniores efficiunt. Auſcultent igitur hi, qui tales ſunt, Villanovanum dicentem: *Spiritualis homo aſſiduitate peccandi a ſe ipſo degenerans, in belluam vertitur, cui ſi prioris ſtatus ullus in eo relinquitur ſenſus, permutatio hæc omni amaritudine amarior multo eſt, amiſſamque felicitatem tota die implacabiliter plorat. Solet etiam nonnunquam hæc inſenſibilitas in quibuſdam ex divina gratia contemptu provenire; meritò namque privantur donis cœleſtibus, qui ea aut deſpiciunt, aut ignorant, quibus uſque adeo divina conſolationis munera viluerunt, ut ea etiam experta, pro viliſſimis voluptatibus carnis commutare non vereantur.* In hos Apoſtolicum illud dirigitur: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel, &c. rurſum renovari ad pœnitentiam, id eſt, per pœnitentiam in priorem ſtatum gratiæ revocari:* rationemque difficilis revocationis aſſignans, ſubjungit: *Rurſum crucifigentes, &c.* De qua tamen ſpirituali crucifixione, à recidivantibus renovata, paulò infrà in ſpeciali diſcurſu tractabimus. Intereà verò conſiderandum eſt, quod S. Archipræſul dicit, videlicet quòd *divinam gratiam contemnant, quia in vacuum gratiam DEI accipiunt.* Cum enim hæc præcipuum ſit DEI auxilium, quod peccator ad reſurgendum ſperare poteſt, conſequens eſt, ut emendatio, & pœnitentia illius prorſus ſit difficillima; ſiquidem recidivantibus proprium eſt, quòd inſpirationes, & illuſtrationes cœleſtes non curent, imò turpiter à ſe repellant.

S. Aug. in Pſ. 30. conc. 2. In recidivatione Dei magna infertur injuria.

Anaſt. Niſſ. ad orthod. q. 8.

Peccatur tribus modis remiſſibiliter, at quarto irremiſſibiliter.

S. Bonav. ib.

Gen. 20. 8.

2. Reg. 12. 13. Exemplificatur.

Marc. 6.

Quare Herodes non fuerit conversus ad prædicationes S. Joannis Baptiſtæ.

S. Thom. à Vi'a ov. conc. 3. de S. Aug.

Obſtinati gratiam Dei contemnunt.

4 In libr. 1. Reg. cap. 19. legimus, Jonathan apud Saulem patrem ſuum in favorem Davidis tanta cum efficacia peroraſſe, ut eum tunc à ſæva, & iniqua perſecutione Davidis continuanda dimoverit: *Ne pecces Rex in ſervum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona ſunt tibi valdè: & poſuit animam ſuam in manu tua, & percuſſit Philiſthæum, & fecit DOMINUS ſalutem magnam univerſo Iſraeli; vidiſti & lætatus es; quare ergo peccas in ſanguine innoxio?* Quibus verbis omnes invidiæ, odii, & furoris tempeſtates, à corde Saulis adeò ſunt propulſatæ, ut ſacer textus dicat: *Quod cum audiſſet Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit DOMINUS, quia non occidetur. Introduxit Jonathas David ad Saul, & fuit ante eum, ſicut fuerat heri, & nudius tertius.* Obſervandum verò eſt, quòd non obſtante hoc facto juramento, & licèt ex diſcurſu Jonathæ de iniquitate odii contra David convictus fuerit, nihilominus ſacer textus paulò poſt ſubjungat: *Niſus eſt Saul configere David lancea in pariete, & declinavit David.* Ab hoc autem momento cœpit Saul magis, quàm unquam, ſe dare in reprobum ſenſum; quia cum cognitione malitiæ ſuæ per Jonathan filium ſuum ſibi communicata abuſus, in iniqua perſecutione illa perſeveraverit, ideò DEUS in hujus temeritatis pœnam, eum in ſua malitia magis magiſque obſtinatum fieri permiſit; nam ut Chryſoſtomus in alia quadam occaſione dixit: *Qui veluti deludens DEI bonitatem, exceſſerit expers gratia, nullo pacto valebit effugere vindictam.*

Saul reconciliatur David. 1. Reg. 19. 4.

Mox reincidet in prius odium.

Chryſoſt. h. 1. in Acta.

5 In parabola de vinea legitur, quòd peſſimi illi vinitores ſervos domini ſui non per ignorantiam malè tractarint, ſed illos verè domini ſui ſervos eſſe cognoverint; & tamen *agricolæ apprehenſis ſervis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.* Ex verbis autem mox ſequentibus, illos ſæpiùs in hoc ſcelus reincidiſſe, clarè colligitur; adeoque in illis verificatum fuit illud: *Peccator adjiciet ad peccandum;* dicit enim ſacer textus: *Iterum miſit alios ſervos, plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter. Noviſſime autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Reverebuntur filium meum; agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe: Hic eſt hæres, venite, occidamus eum.* Ecce igitur, qualiter ex clara notitia filii, filium quoque Patrisfamilias occiderint; ac proinde de perverſa illa generatione Judaica, per hoſce agricolas præfigurata, verificatum fuit illud Apoſtoli: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, &c. renovari ad pœnitentiam.* Unde ad finem uſque mundi impœnitentes permanebunt; ac proinde proprio ore, licèt inadvertenter, confeſſi ſunt, dicentes: *Malos malè perdet.* Sanctus Anſelmus quoſdam, qui DEUM etiam prævio lumine, & notitia offenderunt, excuſare nititur, eò quòd in primam offenſam non reinciderint; ac proinde à DEO veniam meruerunt. Supradicta enim Sancti Pauli verba: *Et prolapſi ſunt, &c.* explicans, ita ſcribit: *Non prolapſus intelligitur David, in perpetratione adulterii, & homicidii, de qua cito pœnitentiam egit; ſed Salomon in amore alienigenarum mulierum, per quas & a fide ſeparatus eſt,*

Matth. 21. Judæi figurantur per agricolas qui in Patris filio occiderunt filium domini ſui. Eccl. 3. 29.

S. Anſelm.

nec

nec reſipiſcere voluit, cum ſemel, & iterum divinitus admoneretur. Sed nec Aaron prolapſus intelligitur, dum metu populi, ſeu volens ei placere, fecit vitulum, qui ad primam Moyſi vocem fecit pœnitentiam; ſed prolapſus eſt Balaam per avaritiam, qui mercedem iniquitatis amavit, dans conſilium, quomodo populus Iſrael Creatorem offenderet, oblitus quæ antea prophetaverat, & quæ divinitus audierat; pro nihilo enim duxit omnia, ut avaritiæ ſuæ ſatisfaceret. Petrus quoque non eſt prolapſus in illa negatione, quia mox flevit amare; ſed Judas & ipſe per avaritiam, in illa proditione, quam diutius excogitavit, & poſt implevit, nec congruam inde pœnitentiam egit. Religioſos itaque qui excogitato diu conſilio, nequitiis ſe ſponte ſubjiciunt, & in eis diutius permanent, intelligimus prolapſos.

Lapſorum & prolapſorum ponuntur exempla.

6 Quotidiana ut plurimùm docet experientia, præcipuam cauſam, cur peccatores in peccata aliàs confeſſa, & deteſtata facilè reincidant, malam eſſe conſuetudinem, pravumque habitum in malo contractum; hic enim nos efficit contumaces: *A conſuetudine homini quotidianum periculum*, inquit Seneca, *nullum malum frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius. Subita ex conſuetudine pernicies, & eò diligentius tegitur, quo propius accedit*. In primo tomo de *mortibus peccatorum peſſimis*, lib. 2. cap. 12. num. 1. ſequens legitur funeſtus caſus. Diſſolutus enim juvenis quidam, ætatem habens 24. annorum, in lethiferæ infirmitatis lecto decumbens, ex deſperatione vociferari cœpit: *Væ mihi, qui perditè hactenus vixi, & nil boni toto, quo vixi, tempore me præſtitiſſe memini. Enimverò ut, quod verum eſt, fatear, vix diem unum, aut alterum integrum a peccatis continuis, Deique amicitiam illibatam ſervavi, imò ne una quidem hora; niſi enim uno tantum ſacratiſſimo Paſchatis die, me Numini non inſenſum vixiſſe recolo, cum ſtatim ad ìnolitas carnis illecebras redierim*. Subdit verò author, eundem cum evidentibus deſperatæ ſalutis ſignis peccatricem ſuam efflaſſe animam; ac proinde ſubjungit: *Væ igitur his, qui poſtquam DEI amicitiam conſecuti ſunt, iterum iterumque ad priſtinas culparum fæces redeunt, Deoque injuriam jugiter recidivando infligunt: clamabunt ad DEUM in tempore neceſſitatis, & juſtam ab eo repulſam patientur*. Concordat idipſum cum illis verbis Proverb. cap. 1. ubi DEUS lamentatur, inquiens: *Quia vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret, deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit: cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit*. Ecce tibi expreſſam cauſam, cur DEUS in morte impiorum, qui toties in priſtina peccata relabuntur, ſurdum ſe eſſe oſtendet; quia qui hanc recidivantium malitiam benè conſiderat, fateatur neceſſum eſt, quòd tales, per continuos ſuos relapſus, DEUM certo quodam modo derideant, & ſubſannent. Unde S. Antoninus ait: *Canis reverſus ad vomitum, eſt peccator iterans ſtultitiam ſuam: interpretativè talis videtur irridere, id eſt, ad ſimilitudinem irridentis facere; nam ſi quis de offenſa gravi commiſſa a domino ſuo veniam obtineret, & ſubitò poſtea ei alapam daret, & ſic iterum faceret, diceretur utique talis dominum ſuum irridere.*

Relapſus in priora peccata, eſt effectus malæ conſuetudinis. Seneca epiſt. 104.

Exemplū de deſperato.

Prov. 1. 24. Iterans ſua peccata, dicitur Deum irridere, & Deus ipſum.

S. Anton. p. 2. T. 4. c. 7 §. 1.

7 Apud Oſeam cap. 5. dicitur: *Facti ſunt Principes Juda, quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam*. Septuaginta legunt: *Facti ſunt quaſi transferentes terminos*. Quibus verbis alluditur ad malignitatem Principum populi Judaici, quæ ad ſummum uſque creverat; de qua Deus in Deuteronomio lamentatur: *Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit DEUM factorem ſuum*. Impii namque hi Principes, erga divinam beneficentiam ſe exhibuerunt ingratiſſimos, per frequentes ſuos in priſtina peccata relapſus. Porrò metaphora terminorum ab agricolis deſumpta eſt, qui arando terræ propriæ tranſeuntes limites, alienos agros invadunt, ut tantò magis dilatent ſuos, & terram lucrentur: *Significatur poſt plurium criminum*, ut certus quidam interpres exponit, *acceptam veniam, in unicum crimen novum relapſio*. Hoc autem eſt, quod divinam iram vehementer provocat; & ideò dicit DEUS: *Effundam ſuper eos quaſi aquam iram meam*; id eſt, ut Theophilactus exponit: *Sic irruam ſuper ipſos, velut aqua impetuoſa, & velut torrens aliquis, multis imbribus, & nive exaſperatus, cumque vehementi impetu ſeſe volutans*. Idem verò paulò poſt, iræ divinæ motivum, recidivationem in DEI offenſas eſſe declarat, poſtquam ſibi ad vomitum nunquam redeundi fecerunt propoſitum; ſubditque exemplum Pharaonis, cui DEUS toties ignoverat, ſuum ab eo revocando flagellum, donec tandem, quando minùs timebat, eundem in aquis ſubmerſit. *Ira DEI*, inquit, *ſuper talem prorſus effunditur, perinde ac rubri maris aqua ſuper Pharaonem, qui ſæpius mentitus erat, juxtaque cor ſuum permutationis in melius expers ſervatus erat, ad oſtenſionem virtutis DEI; DEUS enim non ſubſannatur*. Sententia quoque eſt S. Iſidori dicentis: *Irriſor eſt, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet. Canis reverſus ad vomitum, eſt pœnitens rediens ad peccatum. Multi lachrymas indeſinenter fundunt, & peccare non deſinunt. Quoſdam accipere lachrymas ad pœnitentiam, & effectum pœnitentiæ non habere conſtat, quia inconſtantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fundunt, nunc verò reviviſcente uſu, ea, quæ fleverant, iterando committunt.*

Oſe. 5. v. 10. Similitudo à terrarum furibus tranſumpta.

Deut. 32.

Theoph.

Punitio Pharaonis.

S. Iſidor. l. 2. ſent. c. 16.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Per relapſum in peccata priora, dæmon corroboratur, & vigorem accipit majorem, quia hos ſub tyrannidem ſuam magis conſtringit, ne denuò è manibus ſuis elabantur.

THEMA.

Aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Luc. 11. verſ. 26.

1 Cœleſtis Magiſter è ſinu paterno deſcendens, non ſolùm humanam operatus eſt redemptionem, ſed & ſalutaria documenta Fidelibus in ſua prædicatione præſcripſit, varias componendo parabolas, ut doctrinam ſuam memoriæ noſtræ, cæteroquin labili, tantò tenaciùs imprimeret. Inter has autem conſideratione digna eſt, quam S. Lucas cap. 11. deſcribit, in qua Salvator nobis inſinuare contendit, quantùm Dæmon in animabus noſtris corroboretur, fortiterque pedem ſuum figat, poſtquam ab hiſce ſemel per pœnitentiam expulſus, in eaſdem, per recidivationem in eadem peccata priùs deteſtata, reingreditur: *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi; & cum venerit, invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam; tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi; & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Enimverò ſpiritus infernalis non dormit, ſed circuit ſemper, magis magiſque in perniciem noſtram inquietus; quòd ſi verò contingat, ipſum divina mediante gratia à nobis fugari, *ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens*: id eſt, ut Cardinalis Toletus declarat, *quia ſtudium ac cibus ejus, ac deſiderium eſt nocere hominibus: ubi non invenit cui noceat, requiem non habet*. Quæ verba Lucas Burgenſis declarans, ſimiliter ait: *Quia tamdiu ſibi diſplicet, animoque torquetur, ac diſcruciatur, quamdiu extra homines habitat, neque illos infeſtat*. Unde in hanc tandem reſolutionem deſcendit, redeundi nimirùm in animam illam, è qua Confeſſione ſacramentali mediante expulſus fuerat: *Revertar in domum meam, unde exivi*. Idem author in commentario ſuper Matthæum, qui etiam hanc parabolam refert, de infernali inimico ita ſcribit: *Ut enim ſuperbiſſimus eſt, expulſi magis acuitur rabies, ac nocendi libido;*

Septem ſpiritus nequiores ſe ſunt peccata repetita.

Tolet. ibid. annot. 57.

Luc. Burg. ib.

Luc. Burg. in cap. 12. Matth. 44.

Diabolus ejectus omnibus viribus conatur reverti.

unde idem author hoc monitum ſubjungit: *Diſcamus, ſimul ac laqueis ejus Chriſti gratia erepti ſumus, vehementius, & acrius certamen paratum nobis eſſe.* Dæmon enim omnes movet machinas, omniſque generis excogitat technas, ut poſtquam à nobis ejectus eſt, nos denuò relabi faciat: *Hinc timeant ſibi incipientes*, inquit Hugo Cardinalis, *quia facilius recidivant*. S. Antonius de Padua in ſermone quodam de aſtuto hoc ſerpente pariter inquit: *Expulſus per pœnitentiam, revertitur per recidivum*. At verò quo medio de futuro noſtro relapſu ſperare aut confidere poteſt? nimirùm: *Revertar in domum meam*. Veruntamen Paulus de Palatio hic contra eum ſeſe erigit, huicque ſeductori improperat, dicens: *Mentiris ſuperbe: non eſt domus illa tua, DEI eſt; emit enim illam ſanguine ſuo*. Veruntamen aliquas ſpecificat idem author prætenſiones, quas Diabolus ſuper myſticam hanc domum ſe habere ſupponit: *Habet enim in ea fomitem ſibi faventem; habet legem carnis, repugnantem legi mentis, & captivantem in lege Diaboli. Si hoſtes noſtros in nobis habet, qui arcem ei ſe daturos promiſerunt, quid miraris, ſi domum dicat ſuam?* Obſervandum verò, quòd ſacer textus ſubdat: *Et veniens, invenit eam vacantem*. Circa quæ verba Beda ita ſcribit: *Timendus eſt iſte verſiculus, non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam eſſe credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat*. Porrò antiquus hic adverſarius nequaquam deſpondet animo, quin potiùs ſecurus eſt, quòd nos quamprimùm ad reſorbendum vomitum ſit inducturus; eo namque fine nos denuò in priſtinas occaſiones, & pericula proſtituit, efficitque, ut otioſè vivamus, ſimulque in evitandis periculis negligentes, & inertes ſimus; nam ut Didacus Stella ait: *Peccatorum experientia, & facilitas facit, ut homines omni depoſito timore iterum ad peccata revertantur*. Et verò quemnam verborum illorum; *Invenit eam ſcopis mundatam*, ſenſum eſſe exiſtimatis? Sanctus Bernardus ad propoſitum noſtrum optimè inquit: *Quid eſt aliud, quam fictio execranda, ſi peccata ſuperficietenus radas, non intrinſecus eradices?* Niſi enim radix arboris alicujus ſtirpitùs eradicetur, nihil juvat, ſi rami illius amputentur; propter hoc enim humorem in truncum tranſmittere, & nova germina pullulare non deſinet. Hæc igitur cauſa eſt, cur facilè ad eadem peccata redeamus, quia ſcilicet originem, & occaſionem illorum non tollimus; ſuſpectas mulierum familiaritates non cavemus, litteras amatorias ab illis receptas non dilaceramus, taxillos, & chartas luſorias non abjicimus, &c. Sanctus Thomas ſuper Matthæum ita ſcribit: *Quod mundatur ſcopis, & non mundatur, niſi quod leviter adhæret? unde idem eſt ſcopare, quod leviter mundare*. Sanct. Joannes Damaſcenus authoritatem adducit S. Baſilii, rationem recidivationis in peccata priſtina hiſce verbis aſſignantis: *Quod quiſpiam poſt actam pœnitentiam idem rurſus ſcelus admittat, argumentum eſt, primam illius peccati cauſam minimè repurgatam eſſe, utpote ex qua, tanquam ex radice quadam, eadem pullulare contingat: quemadmodum videlicet ſi quis arboris ramos amputare cupiens, radicem relinquat, nihilominus radix manens rurſum fructificabit*.

Hug. Card. S. Ant. de Pad. 1. in fer. 4. poſt 1. Do. Quadr.

Paul. de Palat. in Matth.

Quale jus prætendat diabolus in peccatorem converſum.

Beda in Luc.

Did. Stell. in Luc.

S. Bernard. ſ. 1. de aſſumpt. Radix, & occaſio peccati tolli debet.

S. Thom. in Matth.

S. Joa. Damaſc. lib. 1. Parall.

2 Verùm enimverò, ut meliùs intelligamus, quantùm dæmon adverſus recidivantes prævaleat, cœleſtis Magiſter noſter ſequentia verba ſubjungit: *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Non enim ſufficit ei*, ut Euſebius Emiſſenus ait, *ut ſolus talem domum poſſideat: ſocios quærit*. Quinam verò ſint hi ſeptem ſpiritus, quos in ſua ſocietate conducit, S. Anſelmus, & Beda declarant; quorum primus inquit: *Per ſeptem ſpiritus omnia vitia intelliguntur*: alter verò ly *nequiores* explicans, inquit: *Nequiores, quia non ſolùm habebit illa ſeptem vitia, quæ ſeptem ſpiritualibus ſunt contraria virtutibus, ſed etiam per hypocriſin, ipſas ſe virtutes habere ſimulabit*. Enimverò nonnulli ſunt ex recidivantibus, qui dum ſe poſt habitum lumen ac notitiam ſufficientem relapſos fuiſſe erubeſcunt, occulta vitia ſua per hypocriſin tegere, & abſcondere ſatagunt, adeòque duplicem ipſis iniquitatem ſuperaddunt. Sanctus Bonaventura ait: *Sunt ſeptem ſimulationes, quæ virtutes ſe eſſe ſimulant, & mentiuntur; quæ ideò ſunt nequiores vitiis apertis, quia nequiorem habent malitiæ perverſitatem*: nam ut Sanctus Auguſtinus ait: *Simulata æquitas, non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas*. Aptiùs verò ad propoſitum noſtrum hæc verba: *Nequiores ſe*, interpretatur S. Paſchaſius, dicens: *Quia graviora ſunt vitia, quæ poſt perceptam legem, vel gratiam committuntur, quàm fuerant illa, quæ nulla percepta lege operabantur*. Unde S. Petrus ait: *Melius erat illis, viam juſtitiæ non cognoſcere, quàm poſt agnitionem retrorſum converti*. Sanctus Paſchaſius legit: *Quàm poſt perceptam gratiam retrorſum abire; aut ſub hypocriſi fictè, ac vitioſiſſimè vivere: quia cum quiſque deciderit de culmine juſtitiæ DEI, deinceps jam ſimulationem habebit*.

Euſeb. Emiſſ. hom. 4. in 3. Dom. Quinam ſint ſeptem ſpiritus nequiores.

S. Anſelm. in Matth.

Beda in Luc.

S. Bonav. in Luc. Deſcribitur hypocriſis.

S. Paſch. l. 6. in Matth.

2. Petr. 2. 21.

3 *Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Imaginemini vobis, ſi placet, quòd divina juſtitia, poſtquam homo in mortale lapſus eſt peccatum, & ad inferni patibulum condemnanis, pro exequenda hac ſententia, eundem brachio infernali tradiderit. In hoc enim caſu, prout ipſamet docet experientia, ſicut captivus ille, maximè ſi graviſſimi delicti, verbi gratia criminis læſæ Majeſtatis in primo capite ſit reus, ſi ſemel ſe ex unguibus lictorum eriperet, ſicque mortis periculum evaderet, poſteà verò denuò deprehenſus incarceretur, executores juſtitiæ, ſive lictores, in majori numero multiplicantur, & accurrunt, eumque vinculis, & catenis validiſſimis, circa manus & pedes arctiſſimè ſtringunt, ne è manibus illorum iterata vice evadere poſſit: eodem prorsùs modo dæmon cum anima illa procedit, quæ ſemel per pœnitentiam à manibus ipſius elapſa, poſteà per reincidentiam in priſtina peccata ſuæ fit poteſtatis; circa hanc enim nihil aliud ſacere nititur, quàm ut eandem animam omni cum ſolicitudine ſub jugo ſervitutis ſuæ retineat; hoc enim fine non ſolùm ſeptem ſpiritus nequiores ſe, ſed & innumeros adhibet, qui animam illam tot funibus ſtringunt, quot ſunt peccata, quibus illaqueatur; nam *funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur*. S. Thomas de Villanova, in concione quadam ſuper Euangelium Feriæ 4. poſt Dom. 1. Quadr. verba illa: *Ingreſſi habitant ibi*, ita declarat: *Intrantes per conſenſum peccati, habitant ibi per peccati permanentiam*. Albertus Magnus ſuper Lucam ſcribens, inquit: *Habitant ibi morando per conſuetudinem*. Lucas Burgenſis myſterium explicat, ob quod Salvator noſter dixit: *Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*; ait enim, hoc Chriſtum dixiſſe: *Vt ſciant, quale ſibi judicium accerſant, qui in vanum accepta DEI gratia, januam Diabolo rurſum aperiunt*. Enimverò magnam Chriſtianus DEO irrogat injuriam, & contumeliam, quando poſt acceptam peccatorum ſuorum remiſſionem, & deguſtatum redemptionis ſuæ, divinarumque gratiarum fructum, DEO iterata vice rebellis fieri, & dæmoni, DEI & ſuo inimico, ſe ſubdere non erubeſcit. Unde Tertullianus ait: *Non leviter in DOMINVM peccat, qui cum æmulo ejus Diabolo per pœnitentiam renunciaſſet, & hoc nomine illum Domino ſubjeciſſet, rurſum eundem regreſſu ſuo erigit, & exultationem ejus ſeipſum facit, ut denuò malus recuperata præda ſua adverſus DOMINVM gaudeat. Nonne, quod dicere quoque periculoſum eſt, ſed ad ædificationem proferendum eſt, Diabolum Domino præponit? Comparationem enim videtur egiſſe, qui utrumque cognoverit, & judicato pronunciaſſe eum meliorem, cujus ſe rurſum eſſe maluerit*. Profectò ſi peccatori à DEO collata non fuiſſet benigniſſima peccatorum ſuorum indulgentia, ſi ſuavitatem jugi ſui, ſi divinæ gratiæ, donorumque ſanctiſſimi ſpiritus ſui benignitatem non fuiſſet expertus, aliquam ſaltem adferre poſſet excuſationem, cur à DEO ſe ſeparando, dorſum illi obverterit; nunc autem, quia *illuminatus fuit, guſtavit donum cœleſte, particeps factus eſt Spiritus Sancti*; & tamen ſanguinem agni immaculati, quo peccata abolentur, pedibus ſuis conculcat, &

Semel elapſus ex manibus lictorum ſi recidivatur, fortius ligatur, & à pluribus cuſtoditur.

Prov. 5. 22.

S. Thom. de Villanova conc. in fer. 4. poſt 1. Dom. Quadr.

Albert. M. in Luc.

Luc. Burg. in Matth.

Recidivans in facto judicat Diabolum meliorem Deo.

Tertull. de pœnit. c. 5.

Ideo caret omni excuſatione. Hebr. 6.

para-

Digitized by Google

paradiſo pro inferno, DEO pro dæmone renunciat, quidnam excuſationis loco adducere poterit?

Luc. 15. 10.

4 Salvator noſter apud S. Lucam de peccatore converſo ait: *Gaudium eſt coram Angelis DEI ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*; ex quo Chriſti aſſerto manifeſtè ſequitur, quòd impius poſt peractam pœnitentiam, in peccatum reincidens, paradiſum, omneſque beatos Cœlites accidentali hoc gaudio privet, ut de ſua perditione infernum gaudere faciat, idque tantò majori cum vilipendio DEI, quantò certiùs conſtat, quòd, ut ingenioſè Tertullianus advertit: *Diabolum Domino præponit, comparationem enim videtur egiſſe*, &c. Diabolus autem, poſt denuò receptam, in DEI ignominiam, animæ prædam, & ſuperatum felicitet ex parte ſua prælium, omnibus viribus contendit, ut animam peccatricem tyrannidi ſuæ omni cum ſecuritate ſubjectam retineat, ne denuò è manibus ipſius elabatur. Quod Didacus Stella, ſuper propoſitum S. Lucæ textum ſcribens, ſequenti declarat ſimilitudine: *Si enim captivus aliquis e carcere fugerit, certum eſt, quod ſi iterum ad eundem carcerem revertatur, magnam cuſtodem curam habiturum, & vigilantiam circa ejus cuſtodiam; & ſi antea ſimplici catena illum devinciebat, modo duplicem addet; & ſi antea per noctis ſilentium, & requiem, eum non viſitabat, modo omnibus noctibus illum adit, & videt, an aliquid machinetur, vel habeat, quo poſſit compedes frangere, vel è carcere fugere. Hoc idem dæmon cum peccatore efficit, nam prius cum in ſua poteſtate hominem teneat, parvam curam, & diligentiam adhibet circa ejus cuſtodiam; fugit igitur a dæmonum captivitate, & illum irridet. Si verò ita fueris infelix, ut iterum ad ejus captivitatem devenias, ſecunda conditio, & ſors pejor eſt, quam prima; addet quippe majoris ponderis catenas, vigilantius te cuſtodiet. Nam ſi antea unam, aut alteram offerat tentationem, modo quinquaginta ſubſternet. Si videat, quòd familiaritas ſtudiorum ab ejus captivitate te avocavit, diligenter curabit, ne iterum cum eis familiaritatem habeas. Si videat, quòd ſermones audiendo liberatus ſis, aliò mentem diſtrahet, & hoc modo omnes portas claudet, quibus prius te ab ejus manibus eripuiſti.* Priuſquam captivus fugeret, in carcere ſatis commodè morabatur, & in favorem captivi circumcurſabant procuratores, advocati, & alii, ut eum defenderent, & adjuvarent, eumque de faciendis inſtituerent, deque ſtatu cauſæ ſuæ quotidie eum informabant; ſimiliter magnam recipiebat conſolationem, dum illum viſitarent parentes, amici, aliæque perſonæ devotæ, & charitativæ: at verò poſtquam doloſè rupto carcere fugit, denuò in poteſtatem præfecti carceris rediens, in ſecreto quodam, & anguſto loco recluditur, à quo omnes arcentur, qui eum alloqui volunt; & qui priùs in amplo quodam loco poſitus, ambulare liberè poterat, poſteà intra compedes, & manicas, pedes manuſque coarctatas habet. Eodem modo inimicus infernalis eum tractat, qui poſtquam ſemel ex ejus unguibus elapſus eſt, ſi quando denuò in ejus poteſtatem per relapſum in priſtina peccata redigatur; omnibus enim nervis contendit, ne converſetur cum Religioſis, aliiſque perſonis devotis, & piis, eorumque loco converſationem cum hominibus licentioſis, & perditæ ſalutis habendam procurat; efficit quoque, ne prædicatores auſcultet, vel quempiam illorum conveniat, à quibus verbum aliquod ad animæ ſuæ ſalutem ſpectans audire poſſit.

Recidivans privat angelos gaudio ſuo accidentali. Did. Stell. in Luc.

Similitudo.

Captivus habet amicos, & patronos qui ipſi permittuntur, ſi verò poſt elapſum recipiatur, illis privatur.

Damnum recidivi. S. Bonav. lib. 3. c. 7. comp. Theol. verit.

5 S. Bonaventura varia recenſet damna, in quæ recidivantes incidunt; è quibus tertium eſt, quòd ſcilicet: *Diabolus difficilior eſt ad expellendum; tunc enim aſſumit Diabolus ſeptem ſpiritus nequiores, & ingreſſi habitant ibi*. Prætereà peccator recidivus amat vincula ſua, iiſque libenter adſtringitur, id eſt, magno fertur amore erga effrænes appetitus ſuos: *funibus enim peccatorum ſuorum unuſquiſque* (cum gaudio) *conſtringitur*. Et quidem tametſi etiam catenarum ſuarum gravamen ſentiret, & cognoſceret, valdèque illibenter in carcere illo degeret, quis eſt, à quo auxilium ſperare poſſet, ut egrediatur? certè alius prætetquam DEUS illum liberare non poterit: jam verò ex quo recidivus factus eſt, Deum ſe non curare, imò illum Diabolo poſtpoſuiſſe ſatis oſtendit. Tertullianus hanc obſervat injuriam, quam peccator DEO irrogat, quandò poſt receptam peccatorum remiſſionem, denuò in priſtinas offenſas reincidit; unde ſcribit: *Ita, qui per delictorum pœnitentiam inſtituerat Domino ſatisfacere, Diabolo per aliam pœnitentia pœnitentiam ſatisfaciet*. Verùm audite, quamnam inde deducat conſequentiam; ſubdit enim: *Eritque tantò magis peroſus DEO, quantò æmulo ejus acceptus*. Verùm enimverò dæmon ad ligandum arctiùs recidivum, ne evadere poſſit, his quoque aliis utitur artibus; videlicet plura procurat vincula, & catenas, quibus anteà innixus non fuerat: nimirùm varia ei proponit voluptatum lenocinia, ipſumque allicit per quævis gaudiorum, & recreationum genera, quæ deſiderare poſſit; efficitque, ut licèt hæc ſint funes, catenæ, & vincula, quibus anima in inferni carcere conſtringitur (*funes peccatorum circumplexi ſunt me*) cæcus tamen peccator illa amet, & libenter amplectatur; ac proinde dæmon, aſtutus ille adverſarius, tantò libentiùs, & in majori abundantia hæc illi procurat.

Tertull. ib. Artes dæmonis in revincendo ſontes.

Pſ. 118. 61.

6 In vita Caroli Magni legitur, quòd cum in prælio Pampilonenſi Algelardi Saraceni diſſipaſſet, & cæcidiſſet exercitum, qui centies mille milites numerabat; cum nonnulli ex victoribus nocte ſequenti ad caſtra rediſſent inimici, ut ampla ſibi compararent ex devictis ſpolia, præcipuè verò gemmas, quarum ingens apud illos erat numerus; nonnulli ex inimicis, qui communem ſtragem evaſerant, è vicinis cavernis, in quas, ut vitam ſalvarent, ſe receperant, egreſſi, victores, qui prædis capiendis intenti erant, invaſerint, eorumque ad numerum millenarium crudeliter trucidarint. Per hos autem, niſi fallor, præfigurantur multi fidelium, qui poſtquam in hujus præſentis vitæ militia, contra vitia generoſè decertantes, glorioſam reportarunt victoriam, tandem à concupiſcentia propria, per ſuggeſtionem diabolicam fomentata, ſeduci ſe ſinunt, ad repetendum campum inimicum, ut inde ſibi comparent ampla divitiarum, honorum, voluptatum, ſimiliumque lenociniorum ſpolia; atque ideò in poteſtatem ſpirituum infernalium miſerabilem ex eis ſtragem facientium, incidere merentur.

Joan. Turp. Epiſ. Rhem. cap. 4. vit. Caroli Magn. Hiſtoria ex vita Caroli Magni.

7 Contigit in cœlo inter Angelos bonos, & malos ingens illud prælium, de quo in Apocalypſi dicitur: *Factum eſt prælium magnum in cælo*. In dubium verò revocari nequit, quin ſpiritus illi rebelles, illos præfigurarint fideles, qui cum prævio lumine, & notitia DEI, cum eo per peccata dimicant. At verò audiamus, qualem hi rebelles ſortiti ſint finem. Dicit enim ſacer textus: *Locus eorum non eſt inventus amplius in cælo*. Unde dicere auſim, quòd ſi de alicujus ſalute deſperari poſſit, id certè futurum eſſet de illis, qui non ex fragilitate, paſſione, & ignorantia prævaricantur; ſed ex malitia, & ex prævia cognitione ſummi illius boni, quod offendunt, peccare non erubeſcunt; *talium enim locus non invenitur amplius in cælo*.

Apoc. 12.

Explicatur bellum inter Angelos.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Qualiter ii, qui in priſtina reincidunt peccata, ex mente S. Pauli, Chriſtum de novo crucifigunt, latiùs exponitur.

THEMA.

Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium DEI, & oſtentui habentes. Hebr. 6. verſ. 4.

1 SAnctus Paulus, qui in cœlo edoctus (*raptus in paradiſum audivit arcana verba*) atque ad erudiendam Eccleſiam ſuam, unà cum S. Petro à Deo electus fuit (*Petrus Apoſtolus, & Paulus Doctor Gentium, ipſi nos* 2. Cor. 12. 4.

docuerunt legem tuam, Domine) de recidivantibus hanc ſtatuit concluſionem; ſcilicet, quòd quantùm eſt ex parte ipſorum, tales denuò Filium Dei crucifigant: *Rurſum crucifigentes, &c.* Porrò hic textus in ſenſu litterali de Sacramento Baptiſmi interpretatur; unde ſecundùm S. Thomam verborum illorum hic eſt ſenſus: *Impoſſibile eſt eos rurſus renovari, id eſt, baptizari;* quia ſacroſanctum hoc lavacrum ſemel tantùm, & non ampliùs confertur; ac proinde inutilis erat ſpes illorum, qui ſe in virtute hujus Sacramenti, ſemel ab illis recepti, denuò à peccatis mundari poſſe præſumebant. At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd recidivantes denuò peccando, crucifixionem Redemptoris denuò renovare dicantur: *Rurſum crucifigentes*, inquit, *in ſemetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes?* D. Chryſoſtomus ait: *Hoc eſt autem, quod dicit: Baptiſma eſt crux, & crucifixus eſt vetus noſter homo: conformes enim ſimilitudini facti ſumus mortis ejus; & rurſum: Conſepulti cum eo ſumus per Baptiſmum in mortem. Sicut ergo fieri non poteſt, ut iterum crucifigatur Chriſtus, hoc enim eſt eum traducere. Nam ſi mors ejus non ampliùs dominabitur, ſi reſurrexit, reſurgendo à morte factus potentior, ſi per mortem, mortem devicit, ac proſtravit, deinde iterum in crucem agitur, fabulæ ſunt illa omnia, & traductio, ac irriſio. Ita qui rurſus ſeipſum baptizat, rurſus ipſum crucifigit. Quid eſt autem: rurſus crucifigentes? Ab initio eum rurſus crucifigentes; nam quomodo Chriſtus mortuus eſt in cruce, ita non in Baptiſmate, non carne, ſed peccato. Vide mortem, & mortem. Ille mortuus eſt carne noſtra, vetus homo ſepultus eſt, & reſurrexit novus, factus conformis ſimilitudini mortis ejus. Si ergo neceſſe eſt baptizari, neceſſe eſt, eum ipſum rurſus mori. Baptiſma enim nihil eſt, quam ejus, qui baptizatur, peremptio, & illius excitatio: & præclare dixit, rurſum crucifigentes; nam qui hoc facit, tanquam prioris gratiæ oblitus, ignavèque & diſſolutè vitam ſuam agit, ſic omnia gerit, tanquam ſit aliud Baptiſma.* S. Thomas quoque ſuper eadem Apoſtoli verba ita ſcribit: *Qui iterato baptizantur, rurſum Chriſtum crucifigunt. Vel aliter, quòd denotetur repugnantia gratiæ Chriſti, ut ſcilicet, velint frequenter peccare, & poſt iterum baptizari; ut ſcilicet non referatur ad iterationem Baptiſmi, ſed ad lapſum eorum, qui peccant; qui ſcilicet, quantum in ipſis eſt, rurſus crucifigunt Chriſtum, quia Chriſtus pro peccatis noſtris mortuus eſt ſemel. 1. Petr. 3. Cum ergo peccas baptizatus, quantum in te eſt, das occaſionem, ut iterum Chriſtus crucifigatur, & ſic contumelia fit Chriſto, in cujus ſanguine te lotum maculas.* Hugo Cardinalis, poſtquam dixiſſet, in primo loco intelligi renovationem Baptiſmi, ab Apoſtolo condemnatam, in favorem noſtrum ſequentem adfert interpretationem: *Rurſum crucifigentes, refertur ad hoc, quod prædixit, prolapſi ſunt; propter quod debent ſibi cavere, ne prolabantur, & eſt ideo, quia ſi prolabuntur, & in peccatis jacent, ſunt rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium DEI, id eſt, quantum in ſe eſt, quia ejus gratiam contemnunt.* Et paulò poſt ſubdit: *Tales, qui prolabuntur poſt acceptam notitiam veritatis, & gratiam remiſſionis, iterum revertuntur ad vomitum, crucifigunt iterum, quantum in ſe eſt, Dominum, quia cauſam, pro qua crucifixus eſt Chriſtus, iterare non deſiſtunt. Unde Hugo de ſancto Victore: Dicit tibi Chriſtus: ſerva ſalutem tuam, ego pro illa mortuus ſum, ſi illam amiſeris, ego iterum mori non poſſum; tamen morte amiſſam, ſalutem iterum reddere non poſſum, ſed nolo mihi injuriam facias, quia ſi ſalutem tuam morte mea voluntariè peccando amiſeris, iterum quantum in te, iterum crucifigi, iterum me mori compellis.* Citatque Pſalmum, in quo Redemptor his verbis lamentatur: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Iob 16. in perſona Chriſti: Effudit in terram viſcera mea, conſcidit me vulnere ſuper vulnus. Viſcera Chriſti in terram effundit, qui amorem, quo Chriſtus pro nobis mori voluit, pro nihilo ducens, terreno eum corde recolit, id eſt, duro, & arido; & conſcidit eum vulnere ſuper vulnus, qui iniquitatem ſuper iniquitatem apponit. Gal. 3. O inſenſati Galatæ! quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos CHRISTUS IESUS proſcriptus eſt, in vobis crucifixus?* Ubi non ſine myſterio Chriſtum ante ipſos crucifixum fuiſſe dicit, quia recidivi erant; unde ait: *Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?* Verba quoque illa, *& oſtentui habentes*, idem Hugo hunc ſenſum habere dicit, *id eſt, deriſioni habentes; qui enim gratiam ejus contemnunt, eum habent oſtentui.* Dionyſius Carthuſianus, poſtquam & ipſe inprimis errorem circa Baptiſmum repetendum tetigiſſet, aliam ſubnectit expoſitionem, et quam Hugo tradidit, valdè conformem, inquiens: *Secundo exponitur de quocunque recidivante, qui poſt prædicta beneficia in magna peccata prolabitur. Crucifigunt iterum Filium DEI, quoniam, quantum in ipſis eſt, cauſam ſuæ crucifixionis reiterant.* Conſideratione quoque digna ſunt, quæ Cornelius ſuper hunc textum hiſce verbis ſcribit: *Omnis, qui in priſtina peccata relabitur, iterum quaſi crucifigit CHRISTUM, quia novo peccato novam dat cauſam crucis, & mortis Chriſti; facit enim rurſum id, propter quod Chriſtus crucifixus eſt; quare, niſi CHRISTI mors tam efficax fuiſſet, ut ad omnia omnino peccata, poſt quantavis ſæcula futura, & iteranda, ſe extendiſſet, oporteret, Chriſtum toties mori, & crucifigi, quoties peccant homines: ſicut Aaronica ſacrificia, & victimæ toties mactari, & offerri debebant, quoties peccabant Iudæi.* Per verba illa: *Oſtentui habentes*, indicat Apoſtolus, recidivantes imitari Chriſti crucifixores: *Nam contemnunt, deſpiciunt, contumelia, & ignominia afficiunt; qui enim in peccata relabitur, hoc ipſo contemnit, vilipendit, & ridet Chriſtum, Chriſtique legem, & Eccleſiam; ſicut Iudæi irriſerunt Chriſtum in cruce ſuſpenſum.*

Inutiliter baptiſmus repetitur. S. Thom. ib.

D. Chryſoſt. hom. 9.

Id variis probatur rationibus.

S. Thom. ib.

Myſticam dat rationē. D. Thomas.

Hug. Card.

Recidivi renovant cauſam mortis Chriſti.

Pſ. 68. 27. Iob 16.

Gal. 3.

Dion. Carth. Niſi mors Chriſti eſſet efficax ad omnia peccata ſæpius deberet necari.

2 Verùm enimverò ex quo Baptiſmi mentionem fecimus, abs re non erit, ſi ſequentem hoc loco moveamus quæſtionem, ſcilicet: quia in Baptiſmo tanta eum facilitate remittitur non ſolùm culpa, tametſi numero immenſa, & graviſſimi ponderis, verùm etiam pœna eidem culpæ debita, quod in Sacramento Confeſſionis nequaquam fit, ſiquidem in illa pœna æterna in temporalem tranſmutatur, exſolvendam in hac vel in altera vita, idque propter contritionis imperfectionem, undenam fit, quòd culpa, ſecundum utrumque reatum, per Sacramentum pœnitentiæ integrè non extinguatur, quemadmodum in ſacroſancto Baptiſmi lavacro contingit? Sanctus Anſelmus ſuper illa verba in diſcurſu præcedenti examinata, ſcilicet: *Aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe*, dicit: *Nequiores dicuntur, quia graviora ſunt peccata poſt Baptiſmum, quàm antea;* ac proinde Sanctus Apoſtolus in verbis aſſumpti thematis illa perſtringit, dicendo: *Illuminati ſunt, guſtaverunt donum, &c.* & ideò de peccantibus poſt Baptiſmum dici poteſt: *Sicut lumen eorum, ita & tenebræ.*

Quare in ſacramento pœnitentiæ non ſemper remittatur tota pœna.

S. Anſelm. in Matth. 13.

3 Baronius in annalibus Eccleſiaſticis notat, Chriſtianos à ſpiritibus malignis longè magis cruciatos fuiſſe, poſtquam jam baptizati in nova reincidebant peccata, quàm ante Baptiſmum: id quod etiam Dionyſius Areopagita, & S. Cyprianus advertit. Chryſoſtomus in homilia prima in actibus Apoſtolorum, inquit: *Illud conſidera. Habuit aliquis gravia peccata, vel homicidio, vel adulterio, vel alio quopiam facinore patrata; hæc per lavacrum remiſſa ſunt: non enim eſt, non eſt, inquam, ullum jam peccatum, ullave impietas, quæ non cedat, locumque det dono DEI; nam divina res eſt gratia. Denique mœchatus eſt aliquis, aut homicidium perpetravit, prius quidem adulterium condemnatum eſt, & homicidium illud ſimul cum adulterio ceſſit, ac nequaquam revocatur; neſciunt enim pœnitentiam dona, & vocatio Dei. Cæterum pro his, quæ poſt Baptiſmum commiſſa ſunt, tantam damus pœnam, quaſi & illa revocata ſint, ac multo etiam graviorem. Iam enim non ſimplex peccatum eſt, ſed duplex aut triplex. Quod autem his gravior pœna debeatur, audi, quid dicat Paulus.* Poſtquam enim dixiſſet: *Voluntariè enim peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia*, confeſtum ſequenti illud probat argumento: *Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis,* puta-

Baron. an. 56. n. 13.

Chryſoſt. h. 1. in Act. Ap.

Poſt baptiſmum peccatum eſt gravius, imò duplex vel etiam triplex.

Hebr. 10. 26.

Digitized by Google

putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium DEI conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Quibus verbis, ut videtis, Chriſtus non conqueritur de vulneribus ſanguinem manantibus *(his plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me)* ſed de illis lamentatur, qui pretium ſanguinis, & paſſionis ſuæ proterunt & conculcant, eodem turpiter abutendo; quia ſub prætextu, quòd Chriſtus pro peccatis paſſionis ſuæ pretium exſolverit, ipſi eundem de novo offendere, in priſtina peccata reincidere, transgreſſioneſque multiplicare non verentur; hi igitur ſunt, qui ipſum conculcant: *& rurſum prolapſi, rurſum in ſemetipſis crucifigunt.*

Zach 13.6. Abuſus divinæ gratiæ.

Ille qui non habebat veſtem nuptialem illam perdiderat. Salm. to.7. tr. 37. Matt.22.

4 Infelix ille, qui ſine veſte nuptiali nuptiis accumbere præſumpſit, ideòque irremiſſibiliter in flammas conjectus fuit, jacturam gratiæ Baptiſmatis, à peccatore perpeſſam, præfigurabat; unde Salmeron ait: *Etſi enim per Baptiſmum in ingreſſu illam veſtem habuerit, de qua dicitur: Accipe veſtem candidam, & immaculatam, quam perferas: poſtea tamen illam ſuo vitio amiſit.* Paulus de Palatio ſimiliter ait: *Eſt veſtis tibi conceſſa pretioſiſſima, magno ſumptu texta eſt, lota eſt in ſanguine agni; graviſſima eſt injuria, illam amittere.* Concilium verò Tridentinum de neceſſitate ſatisfactionis tractans, hanc, quæ Baptiſmum inter & Pœnitentiam ſacramentalem intercedit, differentiam, his verbis manifeſtat: *Divina juſtitia ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui ſemel a peccato, & dæmonis ſervitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, ſcienter templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contriſtare non formidaverint.*

Paul. de Pal. 30.

Conc. Trid. ſeſſ 14.c.8.de ſatisfact. neceſſ.

Recidivans privant donis in Baptiſmate acceptis.

5 *Rurſum crucifigentes &c.* Hi qui baptizantur, in ſanguine & meritis agni immaculati immerguntur, crucifixioniſque Redemptoris efficiuntur participes: qui verò poſt Baptiſma recidivant in peccata, ſciant, quòd aſſerente Sancto Paulo, quantum eſt ex parte ipſorum, denuò illum crucifigant: *Rurſum ſibimetipſis crucifigentes &c.* DEUS per os Pſalmiſtæ, ut ſupra diximus, lamentatur, inquiens: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt;* malignitati enim Hebræorum non ſufficiebat, quòd linguas ſuas inſtar gladiorum exacuerint ad transfigendum eum, quando clamarunt: *Crucifige, crucifige &c.* niſi inſuper vulneribus improperia adjungerent. Sanctus Thomas de Villanova in concione tertia *de laudibus Sancti Auguſtini*, thematis noſtri verba explicans, inquit: *Hoc eſt, quia Filio DEI, & Spiritui gratiæ immanem inferunt contumeliam, delicias ſpiritus lubricis voluptatibus poſtponentes, & paradiſi flores odoratos, deguſtatoſque, pro vilibus porcorum ſiliquis commutantes: quos ſi experti non fuiſſent, hujuſmodi contemptus non ita imputaretur ad culpam; at quia guſtaverunt, & contempſerunt, reatus eorum manet.* Gloſſa authoritatem adducens Origenis, hanc quoque ſtabilit veritatem, quòd ſcilicet recidivantes, CHRISTUM de novo configant in crucem; ait enim: *CHRISTVS in illis moritur, qui ſæpè pœnitendo, & iterum delinquendo, quaſi inſultant morti IESV, rurſus ſibimetipſis crucifigentes Filium DEI; non ſolum ergo in peccantibus moritur, ſed etiam crucifigitur, & illuditur.* Porrò Hebræi eodem tempore, quo ante CHRISTUM genua ſua flectentes, ſigna eidem adorationis exhibebant, illum pariter irridebant & contemnebant: *Genuflexo ante eum, illudebant ei:* tales ſunt recidivantes, prout ex ſequenti Sancti Gregorii doctrina colligitur, qui ait: *Admonendi ſunt, qui admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, ut ante diſtricti Judicis oculos, eis ſe eſſe ſimiles agnoſcant, qui venientes ad faciem quorundam hominum, magna eis ſubmiſſione blandiuntur; recedentes autem, inimicitias ac damna, quæ valent, atrociter inferunt. Quid eſt enim culpam flere, niſi humilitatem DEO ſuæ devotionis oſtendere? Et quid eſt poſt fletum prava agere, niſi ſuperbas in eum, quem rogaverat, inimicitias exercere?* Obſervanda quoque eſt in incredulis illis, qui CHRISTUM in monte Calvario blaſphemabant, notabilis quædam à Sancto Matthæo indicata circumſtantia; ait enim ſacer textus: *Prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua. Tranſeuntes*, inquam, *hoc faciebant, non ſtantes*, inquit Sanctus Ambroſius; *ſtantes enim, non tranſeuntes ſunt pedes benedicentium. Denique & vineam, cujus ſoluta monitio eſt, tranſeuntes vindemiant, non manenter; tranſeuntes ſibilant, ſicut in Threnis Jeremiæ legimus: Tenuerunt ſuper te manus omnes tranſeuntes per viam, ſibilaverunt & moverunt caput ſuum.* Hi igitur, qui ſæpiùs recidivant, & in via Dei inſtabiles exiſtunt, præfigurantur per illos, qui ſub patibulo CHRISTUM blaſphemabant, quia per inſtabilitatem ad peccata redeuntes, illum contemnunt.

S. Thomas à Villenova Conc 3. de S. Auguſt.

Gloſſ. ord. Indic. c. 2. Faciunt, ut Hebræi qui genuflexo illudebant Chriſto.

Matt.27.29. S.Greg. Paſt. p.3.Adm.31.

Matt.27.39.

S.Ambr. in Pſ. 31. Tranſeuntes Chriſtum in cruce blaſphemabant non verò ſtantes.

6 Acetum, quo CHRISTUS in monte Calvario potatus fuit, adeò atrociter illum cruciavit, ut mortem ei accelerarit; ait enim Sanctus Joannes: *Cum accepiſſet acetum, dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capite, tradidit ſpiritum.* At verò, inquies fortaſſe: qua ratione fieri potuit, ut acetum majorem Chriſto dolorem præ cunctis aliis ſuppliciis attulerit? Origenes inquit: *Quidam dant IESV bibere vinum cum felle permixtum, quod non vult bibere IESVS Filius DEI; alii autem non vinum, ſed acetum; hi qui cum ſcientia ſacra malam vitam jungunt, qui Eccleſiaſticam doctrinam ſapiunt, vivunt autem malè, dant ei vinum cum felle permixtum.* Rabanus autem in lib. 1. in Num. cap. 10. examinans præceptum, quod DEUS Nazaræis in cap. 6. ejuſdem libri præſcripſit, ſcilicet: *Acetum non bibant;* inter alias, quas aſſignat rationes, una eſt moralis, quam ad propoſitum noſtrum his verbis tradit: *Acetum bibunt, qui poſt vitæ ſanctitatem, in vetuſtatem præteritorum vitiorum labuntur, & corruptione veteris nequitiæ delectantur.* Per acetum igitur, quod CHRISTI faucibus præſentatum fuit, recidivantes præſignificantur peccatores, à quibus longè acerbiores CHRISTO infliguntur dolores, quàm ab omnibus aliis. Hi enim ſunt, qui cum vivaciſſimo ſenſu doloris cor ejus tranſadigunt, quod nobiliſſima, magiſque ſenſitiva corporis noſtri pars eſt. Undè ex innumerabilibus ei inflictis ictibus, nullus cor ejus ita transfixit, quemadmodum ictus lanceæ; quam proinde ſancta Mater Eccleſia non ſine myſterio diram appellat, dicendo: *Mucrone diro lanceæ;* cum tamen aliis inſtrumentis epitheta tribuat directè contraria, dum ait: *Dulce lignum, dulces clavos.*

Joan 19. 30.

Orig.tr.35. in Joan. Acetum acceleravit Chriſti mortem.

Raban.l.1.in Num c.10. Num. 6.

Applicatur recidivis.

7 *Videbunt, in quem transfixerunt.* Verbum hoc expreſſivum eſt vulneris illius, quo per lanceæ cuſpidem, ad cor uſque penetrantem, transfixum eſt latus Salvatoris. Porrò contemplativi quidam meditantur, quòd tametſi CHRISTUS, antequam exſpiraret, omnes alios ſibi inflictos ictus vivaciſſimè perſenſerit, nihilominùs tunc, quando totum ſuum effuderat ſanguinem, prodegerat vitam, univerſumque pro homine debitum exſolverat, omnibus illis minimè contentus, etiam poſt mortem cor ſibi transfigi voluerit. Ad propoſitum verò noſtrum dicunt iidem contemplativi, eos, qui Longinum cæcum in transfigendo CHRISTI latere, lanceam ſuſtentando & dirigendo juverunt, peccatores præfiguraſſe recidivos, eò quòd ſemel illuminati fuerint; prout ex eo deducitur, quod Sanctus Lucas his verbis refert: *Et obſcuratus eſt Sol, & velum templi ſciſſum eſt; videns autem Centurio, quod factum eſt, glorificavit DEVM, dicens: Verè hic homo juſtus erat: & omnis turba eorum, qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora ſua, revertebantur.* Ex quibus verbis colligitur, Judæos pœnituiſſe, compunctos fuiſſe, & quis eſſet, fuiſſe confeſſos: *Vere Filius Dei erat iſte.* Suppoſita igitur veritate hujus hiſtoriæ, quæ certiſſima eſt, advertendum eſt, quòd ex contextu Euangelico Sancti Joannis clarè colligatur, multum temporis effluxiſſe, priuſquam lancea lateri CHRISTI

Joan.19. 37.

Quare Chriſtus voluerit ſibi aperiri latus poſt mortem.

Luc.23.45.

Joan.19.38.

infi-

Digitized by Google

inſigeretur; ait enim ſacer textus: *Iudei ergo (quoniam Paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora ſabbatho, rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus eſt cum eo; ad IESVM autem cum veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, ſed unus militum lancea latus ejus aperuit.* Et verò ſi hic Pilati miles erat, & conſequenter idololatra, & Paganus, quonam motivo contra hoc cadaver adeò ferocire cœpit, cum à Præſide Chriſtum innocentem eſſe ſæpiùs audierit, præterquam quòd CHRISTUS *pertranſierit benefaciendo & ſanando omnes*? Huic autem dubio reſpondet Chryſoſtomus inquiens: *Ad Iudæorum gratiam conciliandam latus ejus lancea aperuerunt;* citò igitur hæc compunctio evanuit, lumenque illud, quo Chriſtum Dei Filium eſſe agnoſcebant, ſubitò extinctum fuit; intra paucas enim horas ad malignandum, & recidivandum in odium inveteratum, redierunt.

Chryſ. h. 84. in Joan.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Ex hiſtoria paralytici, cui dictum fuit: *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat,* varia deducuntur recidivantium mala; diverſa quoque præſcribuntur remedia, ad non reincidendum in peccata priſtina.

THEMA.

Ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Joan. 5. v. 14.

Dicitur quid thematis.

1 IN hac præ cæteris utiliſſima, de noo reſorbendo peccati vomitu, materia, incarnata Sapientia pro firmiori illius in mentes noſtras impreſſione, exemplum nobis practicum, in perſona paralytici miraculosè ab eadem ſanati, proponere voluit; ſiquidem eundem poſtea in templo repertum monuit, dicendo: *Ecce ſanus factus es: jam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Cujus aſſerti Sanctus Athanaſius hanc reddit rationem: *Vult gratiam, quam largitur, permanere; & cum medetur, irrecidivam eſſe ſuam medelam; præmonuit certè paralyticum, ecce, inquiens, ſanus factus es: ne amplius pecces.*

S. Athan. de paſſ. & cruc.

2. Cor. 6. 1. Vult DEUS gratiam datam donato permanere.

2 Sanctus Paulus metuens Corinthiorum, recenter ad legem Euangelicam converſorum, inſtabilitatem, iiſdem in Epiſtola ſecunda in hæc verba ſcripſit: *Adjuvantes exhortamur, ne in vacuum gratiam DEI recipiatis;* magnam enim DEO facimus injuriam, quando divina ejus gratia abutimur, contemnendo illam, ſanctiſſimique Spiritus ſui dona rejiciendo; *vult enim gratiam, quam largitur, permanere.* Sanctus Bernardus proindè monet, dicens: *Timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amiſſa, longè plus pro recuperata;* & paulò poſt ſubjicit: *Iam ſi gratia propitiata redierit, multo magis tunc timendum, ne forte contingat recidivum pati, juxta illud: Iam amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Audis recidere, quam incidere eſſe deterius? proinde invaleſcente periculo, invaleſcat & metus.*

S. Bern. ſ. 59. in Cant.

S. Bonavent. in Joan. Curatus evitet pericula relabendi.

3 Sanctus Bonaventura, ut efficax nobis ad non reincidendum in peccata priſtina ſuggerat remedium, ſequentem inſtituit utiliſſimam obſervationem; notans enim verba illa: *Poſtea invenit eum IESVS in templo;* in hæc verba ſcribit: *Et in hoc religionis edidit ſignum; non enim ſeceſſerat ad nundinas, nec voluptati dedit ſeipſum, ſed in templo converſabatur.* Pro gratia accepta gratum ſe exhibuit, ad templum ſe recipiendo, ut DEO gratias ageret, ſuamque ad eundem orationem effunderet; etenim ad hoc ne recidivemus in peccata, plurimùm proderit, ſi quis ſe à periculis, & occaſionibus, in quibus anteà lapſus fuerat, ſequeſtret, devotionique incumbat. Conſideratione dignus eſt diſcurſus ille, quem Didacus Stella ad hoc propoſitum his verbis inſtituit: *Duo præcipua mala peccatum efficit. Primum, ſeparat animam a DEO, juxta illud Iſaje: Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & DEVM: Secundum, quod efficit, eſt, ut ipſa voluntas bonum creatum amplectatur. Primum gratia reſarcit, quæ amicum DEI hominem conſtituit: Secundum verò, quod eſt, ipſam voluntatem ad bonum creatum inclinari, hoc quidem non omnino ſanatur; nam interius manent quædam reliquiæ, & appetitus neſcio quæ deſideria; & ſecundum tempus, quo fuiſti in peccato detentus, ſecundum hoc ſunt majores vel minores reliquiæ, ut etiamſi cum gratia priſtinam valetudinem recuperes, nihilominus ſemper remaneant quidam appetitus earum rerum, quas antea diligebas: atque ita, etiamſi peccator in anima omnino ſanetur, ex hac altera non ita citiùs, ſed paulatim incrementum ſanationis accipit. Ne igitur te incolumem omnino & ſanum exiſtimes, ſed potius infirmum te judica, & ab occaſionibus peccati recede.* Porrò peccatum peſti aſſimilatur, prout ex hiſce primi Pſalmi verbis deducitur: *In cathedra peſtilentiæ non ſedit;* unde Sanctus Ambroſius: *Gravia irritamenta ſunt voluptatum, gravis fomes avaritia, cupiditas poteſtatum, honoris ambitio, quæ velut veneno quodam mentes hominum, & quodam animas peſtilenti vitiorum tabe contaminant.* Qui autem contagium vult fugere, fugiat loca peſtifera, & à rerum infectarum contactu, nec non peſtiferorum commercio abſtineat, neceſſum eſt. Et hoc idem obſervare debet, qui cavere ſibi vult à recidivo in peccata priſtina: *Ab occaſionibus peccati recedat;* unde paralyticus ad templum mittitur, ut à relapſu peccati tantò magis ſibi caveat.

Did. Stella. c. 5. in Luc.

Duo præcipua mala efficit peccatum.

Pſal. 1. S. Ambr. Peccatum peſti aſſimilatur.

4 Baſilius Magnus ſuper capite 1. Iſajæ diù ante in hæc verba ſcripſerat: *Quid emolumenti adfert ægroto cura Medici, quando is, qui adverſa valetudine conflictatur, ſuæ vitæ exitialia conquirit? ſic ex culpis condonatis, nihil accedit utilitatis ei qui ad iniquitates, & offendicula redit; ex remiſſis intemperantiæ flagitiis nihil lucri in eum reſidit, qui adhuc in iiſdem verſatur laſcivia vitiis.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus exemplum adulteræ coram Salvatore præſentatæ adducit, inquiens: *Abſolutam abire juſſit, id ſolum ei injungens, quodammodo ſibi a peccato caveret, & ne in priora relaberetur mala, ſummo ſtudio vigilaret; nam incaſſum ſumitur medicina, ſi poſt inſtauratam ſanitatem, per vitæ incontinentiam, qui convaluit, in priſtinum incidit morbum.* Hoc autem facillimè contingit, prout per experientiam videmus, quando quis ad eaſdem vitæ inordinationes, quæ infirmitati ſuæ cauſam dederunt, revertitur. Didacus Stella eandem infirmi ſimilitudinem proſequitur, inquiens: *Quando aliquis ex gravi quadam infirmitate liberatus eſt, cum jam vires incipit recuperare, niſi diligenter ſibi caveat, iterum in ægritudinem recidet.* Tametſi enim medicinæ imminens ſuſtulerint mortis periculum, remanet tamen mala illa inhabitudo & indiſpoſitio; ſicut enim candela recenter extincta, tametſi flamma abſit, tamen ſi vel è longinquo fumo parva quædam approximet ſcintilla, hæc omninò ſufficit, ut candela ignem denuò ſubitò concipiat; eodem modo jam ex infirmitate convaleſcenti, quælibet minima deordinatio victus, & inobedientia erga Medicum, ad hoc, ut malum recrudeſcat, abundè ſufficit. Hic pariter eſt ſcopulus ille, in quem recidivi impingere ſolent; licèt enim per abſolutionem ſacramentalem extincta, & abolita ſit culpa, vivæ tamen remanent malæ inclinationes, pravique contracti habitus; & ideò ad quamvis minimam occaſionem, vel incauti aſpectus, vel laſcivi verbi, vel geſtus impudici, vel lubrici alicujus nuntii, ignis concupiſcentiæ carnalis facilè denuò reaccenditur. *Putant ſe jam ſanos & valentes eſſe,* inquit Didacus Stella; quia *videbis aliquem, qui febri acuta longo tempore laboravit, cui ſi febris acceſſus uno vel altero die defecerit, inquit ſtatim: jam volo bibere, & comedere uſque ad ſatietatem; & iterum infirmitate laborat.* Neceſſum eſt igitur, ut infirmus, quoad uſque perfectè ſanatus ſit, in continuo ſemper timore vivat, *& cum metu & tremore ſalutem operetur.* Idem quoque

S. Baſil. Mag. in c. 1. Iſa. Similitudo ab infirmo & Medico.

S. Cyr. Alex. l. 3. in Joan.

Did. Stella.

Cãdela nuper extincta ad minimum ignem reaccenditur.

Did. Stella.

Digitized by Google

Philip. 2. 12. Habens mitium familiaris debet caute ambulare.

que in multis contingit, qui ſe jam vires ad reſiſtendum tentationibus habere præſumunt, eò quòd firma ſibi fecerint propoſita; & tamen mox, ut in occaſiones & pericula incidunt, de virtute propria confiſi, turpiter relabuntur. Ita accidit cuidam pœnitenti ſancti Philippi Nerii, ut in ejus vita refertur, qui poſtquam per aliquod tempus malam habuiſſet & lubricam cum laſciva quadam muliere familiaritatem, eaque tandem relicta, auxiliante Sancto Philippo, in virum valdè ſpiritualem evaſiſſet, tandem proponere ſibi cœpit, (non conſulto Sancto Philippo) ad mulierem illam impudicam convertendam ſe recipere: at verò omninò contrarium evenit, ſiquidem ab eadem planè iterùm perverſus factus fuit. Præfatus Didacus Stella in progreſſu ejuſdem diſcurſus ſubdit ſequentia: *Secunda ratio, quare quis in peccatum relabitur, eſt, quia debilem, & languidam virtutem habet, cum infirmitas multum duraverit; & hunc quicunque ventus adeo levis proſternit, vel robuſtus cibus, vel mala nox. Et hic talis opus habet, ut optimis, & delicatis cibis paſcatur, ut naturalis virtus ad ſuum robur, & integritatem perveniat. Sic, qui anteactam vitam maximis peccatis involverunt, ſi virtutis vires recuperare velint, optimis veſcantur cibis; ſcilicet ſacris rebus, & concionibus interſint, ſacros libros & ſpirituales legant, probis & rectis viris confiteantur, & ſacramenta frequentent.* Idem author ex ſanato à CHRISTO paralytico aliud quoddam documentum deducit, inquiens: *Paralyticus opus habet, ut paulatim ſe moveat, ut membra ejus exerceantur. Sic qui ab ægritudine, & affectu peccati liberatus eſt, bonis actibus & operibus ſanctis ſe exerceat. Cum hæc non adimpleantur, cum dæmon domum inveniat vacantem, & ſcopis mundatam, mirum non eſt, ſi redit peccator ad priſtina peccata.* Quis unquam invenietur adeò ſui ipſius inimicus, qui cum lethaliter ſit vulneratus & ab eodem vulnere poſtea curatus, ſponte propria vulnus illud ſibi reaperiat, ut inde moriatur? hoc autem facit, qui in priſtina peccata relabitur; ſiquidem ex voluntate propria ad peccatum revertitur. *Nemo, nemo ſic de ægritudine gratuletur*, inquit Chryſologus, *ut velit in vulnere permanere*. Et Sanctus Chryſoſtomus ad populum ſuum Antiochenum prædicans, inquit: *Vix priore curato vulnere, rurſum in eadem labimur, & ab iiſdem expugnamur.*

Exemplum.

debet à nocivis abſtinere.

Ex deſidioſis ſoveri.

Chryſol. ſerm. 113. Chryſ. h. 15. ad pop.

Duplex Chriſti præſervativum.

5 Seriò ponderanda eſt pœna, quam Salvator paralytico, ſi quando ad peccandum rediret, his verbis prædixit: *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* At verò quid huic homini deterius contingere poterat, qui 38. annorum ſpatio omni deſtitutus auxilio, lecto immobiliter affixus fuerat? Sanctus Cyprianus ait: *Soſpitantis verba ſunt & docentis* (ubi ly *ſoſpitantis*, idem ſignificat, quod *incolumem ſervantis*) *curantis pariter & monentis.* Salvator enim duplex illi præſervativum ſubminiſtrare voluit; ſcilicet unum pro corpore, alterum pro anima. *Gravius comminatur, quod ſcilicet nulla ſit venia ultra delinquere, poſtquam Dominum noſſe cœpiſti.* Sanctus Thomas hunc eundem Sancti Joannis textum declarans, pariter inquit: *Quia qui poſt beneficia recepta ad peccata prolabitur, gravioris ſupplicii reus efficitur propter ingratitudinem, ſecundum illud 2. Petri 2. Melius erat eis, viam veritatis &c. Similiter etiam, quia poſtquam homo ad peccatum ſemel redierit, facilius peccat, ſecundum illud Matth. 12. Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Dionyſius Carthuſianus in expoſitione horum verborum ſequens nobis tradit conſilium: *Propoſitum habe cavendi omne peccatum, ne major pœna tibi in præſenti, vel æterna damnatio infligatur; quoniam recidivantes, atque ingrati, graviorem pœnam merentur.* Nullum dari poteſt deſperatæ ſalutis evidentius ſignum, quàm quando medicina infirmo in venenum tranſmutatur. Unde ad eundem populum Antiochenum Divus Chryſoſtomus in homilia quadam in hæc verba prædicavit: *Timor non parvus, & periculum non mediocre, ne rurſus ad ea redeamus, & vulnus nobis fiat de medicina; quantò namque major gratia, tantò amplius poſtea peccantibus pœna.* Subditus, qui contra vitam ſui Principis conjuravit, nonnunquam ab eodem rogatam obtinet veniam; at verò ſi ad eandem conjurationem machinandam denuò rediret, tunc utique illum irremiſſibiliter, & acerbiſſimè caſtigari meruiſſe diceretis. Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Relapſus in ægritudinem, periculoſior eſſe ſolet, & exitio propior, quam prior ille languor; & quos prima valetudo adverſa non extinxit, ſæpius iterata poſt redditam incolumitatem ægrotatio ſuſtulit à vita. Haud ſecus fruſtra pœnitentiæ medicamentum ſumitur, ſi poſt eam peractam ad præterita vitæ ſordes reditur: hæc enim ſecunda admodum periculoſa eſt animæ febricitatio. Proinde DOMINUS noſter languido, qui octo & triginta annos decubuerat infirmus, jam ſanato, & juſſo tollere grabatum ſuum, atque ambulare, deinde dixiſſe legitur: Ecce ſanus factus es, jam amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat; quibus ſanè verbis ſignificavit, per peccati iterationem hominem in deteriora prolabi mala. Quid prodeſt, obſecro, ſtudioſè veſtes abluere, & lotas rurſum luto inquinare? ſicut ſus lota, dicit Sapiens, in volutabro luti; ita ſtultus, qui iterat ſtultitiam ſuam.*

S. Cypr. l. de diſcip. & hab. virg.

S. Thomas in Joan.

Dion. Carth. Signum deſperatæ ſalutis.

Chryſ. h. 21. ad pop.

S. Cyrill. lib. In morbum relapſi difficulter curantur.

4 Porrò cauſa, cur in infirmo convaleſcente quælibet modica deordinatio recidivationem mortalem pariat, hæc eſt, quia complexionem per præcedentem infirmitatem planè debilitatam invenit; & cum omni ſit vigore deſtituta, malignitati ſupervenienti reſiſtere nequit, ob nimiam naturæ dejectionem. Et verò omnis noſter vigor ad reſiſtendum vehementiæ tentationum, in divinæ gratiæ fundatur auxilio, dicente Apoſtolo: *Non ego, ſed gratia DEI mecum; omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Et ideò ſi quiſpiam à mortifera peccati ſui infirmitate ſanatus fuerit, jamque paulatim convaleſcens, ex propriæ voluntatis electione deordinatè vivat, id eſt, fiat recidivus, ingentes ad denuò reſurgendum experietur difficultates, quia non meretur ſibi ſubveniri per auxilium gratiæ illius, qua fuit abuſus; neque ab illo DEO adjuvari, cui ſæpiùs dorſum obvertit, ut dæmonis partibus accederet. Sanctus Eligius Epiſcopus in homilia quadam exemplum adducit illius, cui crus fractum, vel manus aut brachium ruptum eſt, huic enim oſſa in ſuum locum non niſi cum acerbiſſimis doloribus reponuntur; quòd ſi verò oſſibus in ſuas compages repoſitis, his, ter, vel quater, eidem ſuccumbat infortunio, impoſſibilis quaſi, & nimis doloroſa ejus curatio cenſetur: *Similis ratio in animarum fracturis cenſenda eſt.* Omnis lepra in ſacris litteris abominabilis, & deteſtabilis erat, eò quòd figura eſſet peccati; nulla tamen erat abominabilior illa, quæ in cicatrice vulneris coaliti denuò progerminabat, prout videre eſt in libro Levitici capite 13. Unde Sanctus Hieronymus ait: *Qui curatus eſt, caveat ne iterum peccet, & rurſum ei aliquid deterius fiat. Legimus in Levitico (ſi tamen oculis apertis legimus, & velamen, quod in lege poſitum eſt, interioris oculi non excludit intuitum) in vibice & cicatrice combuſturæ lepram ſolere generari, & mutare colorem pili, & ad priorem deformationem cicatricis novellam accedere fœditatem. Hoc propterea, ne quis ſecurus de pœnitentia, eo, quod peccator poſſit dicere: iram DEI ſuſtinebo, quoniam peccavi ei, donec juſtificet cauſam meam; peccet, & cauterio indigeat, & ſanatus iterum vulneretur.* Cui Hieronymiano aſſerto addere poſſumus, quòd ſicut vulnus, ſuper eodem vulnere recenter ſanato de novo inflictum, difficillimè curatur: ita quoque difficilis ſit curatio & pœnitentia peccati alicujus, poſt veniam præcedentis peccati noviter receptam, renovari. Divus Chryſoſtomus ait: *Te jam inſtituit Dominus, tibi geſtorum exempla propoſuit. Ecce, inquit, ſanus factus es: noli jam amplius peccare, ne quid tibi deterius fiat. Noli, inquit, peccare poſt veniam, noli vulnerari poſt curam, noli ſordidari poſt gratiam. Quare indulgentiæ ingratus eſt, qui poſt veniam peccat: ſanitate indignus eſt, qui ſemetipſum poſtquam curatus eſt, vulnerat, nec*

Unde proveniat facilis recidivatio.

Philip. 4. 13.

S. Elig. Noviom. h. 15. Exemplificatur in illo qui paſſus eſt cruris fragium.

Levit. 13. 10. S. Hieron. in c. 7. Mich. Lepra generatur in cicatrice.

Chryſ. ſer. de lapſu prim. hom. in fin. Vulnus in cicatrice inflictum difficulter curatur.

mun-

Digitized by Google

mundari meretur, qui ſeipſum poſt gratiam ſordidat. Porro, qui poſt abſolutionem non peccat, præmium meretur; qui poſt curam cautus eſt, ſanitatis poſſidet donum; qui gratiam illæſam tenuerit, æternitatis accipiet regnum. Gravius eſt enim, hominem inſtructum delinquere; gravius, abſolutum peccare; ſervo pejor eſt, qui patronum poſt datam libertatem offendit. Petrus Bleſenſis de Confeſſione ſacramentali differens authoritatem adducit Sancti Auguſtini, dicendo: *Verbum Auguſtini eſt: Inanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum ſanatur tardius; ſic lugens & peccans veniam non meretur. Nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata; nec valet de malis veniam poſcere, & mala denuò iterare.* Quidnam, obſecro, diceres de illo vulnerato, qui poſtquam cum ingenti pecuniarum diſpendio, cum acerbis corporis ſui doloribus, & fatigationibus, poſt longam temporis moram vulnus lethale tandem ſanatum accepit, ſi idem ille propria ſponte vulnus illud per ferrum quoddam reaperiret, illudque multò lethalius & periculoſius efficeret, quàm antea erat? Hoc autem facit peccator recidivus, & ideò ſenſus verborum illorum: *Ne deterius tibi aliquid contingat, noli amplius peccare*; hic eſt, prout exponit Cardinalis Toletus: *ſi iterum peccaveris, ſi peccatum repetieris, ſcio, non priorem morbum, ſed multo pejorem te contracturum.* Idem Cardinalis vim verbi, *contingat*, ponderans, ſubjungit: *Attende verbum, contingat: licèt non ſtatim venerit, tamen quando minime exſpectaveris, quando magis tibi tutus videberis, veniet pejus hoc, & deterius, quàm prius.* Idem in annotatione decima inquit: *Poſt peccatum exſpectat DEVS ad pœnitentiam, ex magna miſericordia: quando ergo iterum peccat, idem repetendo, aut ſimile committendo peccatum, gravior eſt culpa; quo qui peccat, DEI miſericordia, ad pœnitentiam exſpectantis & invitantis, magis abutitur; & multo gravius eſt, ſi præcedentis peccati obtinuerat remiſſionem, & iterum peccet; & adhuc gravius, ſi admonitus, & correctus a DEO, reſipuit. Si ergo languidus peccatum repetiiſſet, graviſſimum fuiſſet, quia à DEO exſpectatus, correctus, ſanatus, remiſſionem conſecutus, & admonitus, ne iterum peccaret, nihilominus peccatum commiſiſſet.*

Petr. Bleſſ. de confeſſ. ſacram.

Tolet. lib. in Joan. Explicatur quid ſit contingat.

Tolet. annot. 10. ib.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Supplicium reincidentium in peccata ſemel dimiſſa, notabiliter augetur ob gravem ingratitudinem, quam in priſtina peccata reincidendo committunt.

THEMA.

Iratus DOMINVS ejus tradidit eum tortoribus. Matt. 18. verſ. 34.

1 INfelix ille ſervus, cujus in hac à Salvatore compoſita parabola fit mentio, peccatorem præfigurabat recidivantem; cui recidivationi adjungitur velut circumſtantia aggravans, ipſa ingratitudo. Decem millia talentorum, quorum Regi ſuo debitor erat, infinitum præfigurabant debitum, quo peccator DEO obſtringitur. Unde CHRISTUS in oratione Dominica, culpam debitorum nomine exprimit; nam ubi Sanctus Matthæus habet: *Dimitte nobis debita noſtra*, Sanctus Lucas ſcribit: *Peccata noſtra*. Peccatum verò per imperceptibilem & indiſſolubilem hanc ſummam delineatur, quia, ut Doctor Angelicus ait: *Peccatum habet quandam infinitatem ex infinitate divinæ Majeſtatis: tanto enim offenſa eſt gravior, quanto major eſt ille, in quem delinquitur.* Cumque immenſum hoc debitum huic ingrato tanta cum liberalitate condonatum fuiſſet, id eſt, dimiſſum ei eſſet omne ipſius delictum; paulò poſt nihilominus benefactorem ſuum offendere non erubuit, in illatione injuriæ illius, quam cuidam debitori ſuo, ejuſdem Regis aulico, irrogavit, ſine ullo Regis reſpectu, in cujus contemptum injuria illa quoque reſultabat. Salmeron de hoc debitore ait: *Significatur inſignis & ingratiſſimus peccator.* Unde circa hoc propoſitum ingenioſa eſt illa ab Origene conſcripta obſervatio. Reflectit enim ſe ad hoc, quòd quando Rex debiti ſui rationes ab ipſo poſtulabat, ille verò non habebat, unde ſatisfaceret, *juſſit eum Dominus ejus bona venundari*; at verò certior factus de crudelitate & inhumanitate, ab hoc ſervo erga ſuum creditorem exercita, magis indignatus, acerbis hiſce verbis eum reprehendit: *Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quia rogaſti me: nonne oportuit & te miſereri conſervi tui? Tradidit ergo eum tortoribus, quoad uſque redderet univerſum debitum.* At verò cur non præcepit, ut tanquam mancipium venderetur, quemadmodum priùs ordinaverat? cur nunc illum multò indigniùs, quàm antea tractat, ſiquidem non ſolum iraſcitur ei, ſed & illi comminatur, eumque injurioſo verbo reprehenſum tam ſeverè caſtigat, dum illum carnificum manibus conſignat? Reſpondet Origenes: *Tradidit eum tortoribus, & jam non juſſit eum venundari, & uxorem ejus, & filios, quia pejus oportebat pati, propter malitiam ſuam, traditum tortoribus.* Sanctus Antoninus ait: *Servus liberatus à ſervitute, propter ingratitudinem commiſſam erga dominum ſuum, redigitur in ſervitutem, ſecundum jura.* Rex ille huic temerario ſervo magnum contulerat beneficium, non ſolùm in eo, quòd condemnationem contra ipſum fulminatam, ut ſcilicet ipſe, & uxor, & filii ejus venderentur, relaxarit; verùm etiam quia totum illud infinitum debitum ei condonarit: juſtum igitur erat, ut qui per ſuam ingratitudinem debitum erga Regem & benefactorem ſuum depoſuerat reſpectum, atrociori quàm ſervitutis pœna caſtigaretur: *tradidit eum tortoribus &c.*

Peccatum habet quandam infinitatem.

S. Thom. 3. p. q. 1. art. 2.

Salm. tom. 7 tract. 8. Reprehenſio ingratitudinis.

Orig. tr. 7. in Matt.

Debitoris euangelici poſt ingratitudinem pœna fuit aucta.

S. Antonin. p. 2. tom. 3. cap. 9. §. 4.

2 Paulus de Palatio inter alias hujus ſervi allegatas malitias, hanc quoque recenſet: *Peccavit ex ingratitudine; ſervus enim ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, vapulabit multis; ergo recepiſſe ſumma beneficia a domino, fratrum amorem ſumme cupiente, & jubente, & torquere fratrem tam exigui æris debitorem, id mortale domino viſum eſt.* Porrò ex contextu parabolæ deduci poſſe videtur, quòd cum Rex ille debitum infelici huic ſervo ſemel remiſſum, in pœnam ingratitudinis ſuæ denuò reſuſcitarit, illudque ab eo exegerit, *quoad uſque redderet univerſum debitum*; idem pariter in recidivis contingere dici poſſit. Veruntamen ne in materia tanti momenti erremus, operæ pretium eſſe duxi, illas adducere doctrinas, quas interpretes pro hujus dubii ſolutione in medium attuliſſe reperio. Et quidem Abulenſis, qui hanc quæſtionem diffusè diſcuſſit, tandem in hæc verba concludit: *Dicendum: peccata redire dicuntur, non quidem quantum ad ſe, quod eſt redire quantum ad actum, culpam, maculam, reatum aut pœnam, quia omnia iſta ſunt aliquid in peccato; ſed redeunt peccata dimiſſa quantum ad effectum ſuum, quia ex peccatis commiſſis relinquitur aliquid in ſequentibus peccatis, etiam poſtquam illa remiſſa fuerunt: ex eo enim, quòd homo per peccatum offendit DEVM, poſtquam remiſſionem præcedentium peccatorum accepit, actus ſequens peccati incurrit quandam deformitatem ingratitudinis, quia gravius reputatur peccatum, quod quis facit, poſtquam accepit remiſſionem, quam prius; ſicut gravius peccat, qui offendit illum, à quo beneficia ſuſcepit, quam ſi offendat eum, a quo nulla unquam beneficia ſuſceperit; & quia remiſſio peccatorum eſt beneficium quoddam, quod a DEO recepimus ultra cætera beneficia, magis ingratus eſt, qui poſt remiſſionem peccatorum peccat, quam prius. Et iſta deformitas ingratitudinis addit aliquam magnitudinem peccato, & quantum ad hoc redeunt peccata dimiſſa, quia niſi illa præceſſiſſent, non eſſet iſta magnitudo peccati.* Idem Epiſcopus Abulenſis in quæſt. 143. denuò hoc punctum declarat ſequentibus verbis: *Sciendum, quod peccata dimiſſa dicuntur redire, non ſolum quando quis peccat in primo peccato poſt remiſſionem peccatorum, ſed etiam omnibus aliis vicibus poſſunt dici*

Paul. de Pal. in Matt. Quare in euangelio exigitur à ſervo debitum ſemel dimiſſum.

Abul. tom. 5. in Matth. c. 18. q. 140.

Redeunt peccata quoad effectum.

Abul. ibid. q. 143. In omnibus recidivis involvitur ingratitudo.

redi-

redire longo, quia iſte reditus non eſt, niſi quantum ad circumſtantiam ingratitudinis; & tamen non ſolum in primo peccato poſt remiſſionem, committit ingratitudinem qui peccat, ſed etiam in omnibus aliis: ideo poſſent in quolibet peccato dici redire, quia tanta ingratitudo eſt in ſecundo peccato poſt remiſſionem, quanta in primo, & ita de aliis. Hæc tamen ultima verba difficultatem in ſe continere videntur, atque ideò declaratione indigent, quia nullus eſt, qui non dicat, multò majorem eſſe ingratitudinem illius, qui DEUM offendit, poſtquam ab eo non ſemel, ſed ſæpiſſimè remiſſionis beneficium accepit. Sanctus Antoninus diù ante Abulenſem hanc difficultatem definivit, inquiens: Propter ingratitudinem peccata dimiſſa redeunt; unde dominus in parabola de ſervo debitore decem millium talentorum, qui ut ingratus noluit miſereri conſervo ſuo, pro parvo debito centum denariorum, ob amorem domini ſui, qui ſibi remiſerat decem millia talenta, iratus contra eum tradidit tortoribus, quoad uſque redderet univerſum debitum; ubi dicit Rabanus: Conſiderandum eſt, quia dicit, univerſum debitum, quia non ſolum peccata, quæ homo egit poſt Baptiſmum, imputabuntur ei ad pœnam; ſed etiam originalia, quæ ei in Baptiſmo remiſſa erant. Ut autem, qualiter hoc intelligendum ſit, exponat, authoritatem adducit Doctoris Angelici, de quo ita ſcribit: Poſt alias opiniones, determinando dicit, quod peccata dimiſſa realiter nunquam redeunt ad animam, nec quoad culpam, nec quoad pœnam; ut ſcilicet pro omnibus dimiſſis ſuſtineat pœnam, ſicut ſi nunquam fuiſſent dimiſſa. Nec etiam ſequens culpa recidivi eſt tantæ gravitatis, ſicut omnia dimiſſa peccata ſimul, nec eſt etiam digna tanta pœna, quantam merebantur omnia illa; ſed redire dicuntur ſecundum quid, non ſimpliciter, id eſt, ſecundum quendam effectum aggravationis, propter illam circumſtantiam ingratitudinis. Habet enim illa culpa recidivi quandam majorem gravitatem, propter illam ingratitudinem. Paulò poſt verò ſubdit idem Sanctus Antoninus: Hoc idem confirmat Gratianus de pœn. diſtinct. 4. §. verum dicens, ubi ait: Illa peccata dimiſſa redire dicuntur, quia quiſquis poſt acceptam remiſſionem ad vomitum redierit, tanto gravius punietur, quanto benignitate DEI abuſus, ſingulorum remiſſioni accepta ingratus extitit. Cajetanus hoc quoque dubium ventilat, inquiens: Quomodo ſine pœnitentia ſunt dona DEI, ut Apoſtolus dicit ad Roman. 1. ſi debita ſemel donata, à DEO poſtea repetuntur? & reſpondet: Repetuntur, non ut fuerunt prius debita, ſed ut modo affecta ſunt, materia ingratitudinis tam inhumana, ingrata; ſiquidem hæc inhumanitas tanto magis penſanda eſt, quantò majus fuit beneficium donationis tantorum delictorum. Paulus de Palatio ſimiliter ait: Cum quis ſumma beneficia poſt ſumma debita, & peccata recepit a Domino, ſi iterum offendit in ſcelere grandi, hoc peccatum ex ingratitudine fit graviſſimum, adeo ut gravitatem præcedentium delictorum, aut ſuperet, aut æquet. Dionyſius Carthuſianus ſimilem habet expoſitionem: Indirectè, & aliquo modo redire dicuntur, in quantum ſequentia vitia, graviora, & damnabiliora ſunt, propter ingratitudinem indultæ pietatis, & propter recidivum in eadem mala; ſicut & periculoſius eſt, eandem corporis partem vulnerari, quæ læſa eſt ſemel.

S. Anton. ib.

Redeunt peccata ſecundum effectum aggravationis.

Cajetan.

Paul. de Pal.

Dion. Carth.

3 Non poteſt dari donum aliquod cœleſte homini magis neceſſarium, quàm ſit donum remiſſionis peccatorum. Unde Concilium Tridentinum ita decidit: Fuit pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam & juſtitiam aſſequendam neceſſaria. Cum enim nos ad cadendum adeò proni ſimus, DEUS nobis in pœnitentia de beneficio remiſſionis peccatorum proſpexit, quo ab inferno eruti, in paradiſum remittimur; recidivi autem huic quaſi infinito beneficio ingrati abutuntur, indeque occaſionem ſumunt majori cum licentia peccandi, dum per facilitatem remedii, & divinæ miſericordiæ præſumptionem, ad peccandum animantur. Unde Tertullianus ait: Hoc enim dice, pœnitentiam, quæ per DEI gratiam oſtenſa, & indicta nobis, in gratiam nos Domino revocat, ſemel cognitam, atque ſuſceptam, nunquam poſthac iteratione delicti reſignari oportere: Iam quidem nullum ignorantiæ prætextum tibi patrocinatur, quod Domino agnito, præceptiſque ejus admiſſis, denique pœnitentia delictorum functus, rurſus te in delicta reſtituis. Ita, in quantum ignorantia ſegregaris, in tantum contumaciæ adglutinaris. Nam ſi idcireò te deliquiſſe pœnituerat, quia DOMINUM cœperas timere; cur quod metus gratia geſſiſti, reſcindere maluiſti, niſi quia metuere deſiſti? Neque timorem alia res, quam contumacia ſubvertit. Cum enim ignorantes Dominum nulla exceptio tueatur à pœna (quia DEUM in aperto conſtitutum, & vel ex ipſis cœleſtibus bonis comprehenſibilem ignorari non licet) quantò cognitum deſpici periculoſum eſt? Deſpicit porro, qui bonorum, ac malorum intellectum ab illo conſecutus, quod intelligit fugiendum, quodquè jam fugit, reſumens, intellectui ſuo, id eſt, DEI dono, contumeliam facit; reſpuit datorem, cum datum deſerit; negat beneficum, cum beneficium non ignorat. Quemadmodum ei poteſt placere, cujus munus ſibi diſplicet? Ita in Dominum non modo contumax, ſed etiam ingratus apparet. Quantò enim divinæ gratiæ, in abolenda culpa præcedenti, abundantiores fuerunt, tantò injurioſior eſt contemptus, qui ei per hoc irrogatur, quòd amicitiæ & gratiæ DEI illius, qui tantis nos beneficiis auxit, renunciemus, atque ad illum offendendum retrogredi non vereamur. Ingratus exiſtit, inquit Sanctus Auguſtinus, qui plenus virtutibus, DEUM non omnino timuit. In hoc enim quiſque fit culpabilior, quò eſt DEO acceptior; ideò enim Adamus plus peccavit, quia omni bono abundavit. Sanctus Cyprianus de iis diſſerens, qui à pœnitentia recidunt, inquit: DEUS, quantum patris pietate indulgens ſemper, & bonus eſt, tantum judicis majeſtate metuendus eſt.

Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. Neceſſitas doni remiſſionis peccatorum.

Tert. lib. de pœnit. c. 5.

Recidivus deſinit Deū timere.

S. Aug. lib. de pœnit.

S. Cypr. ſer. de lapſis.

4 Poſtquam Salvator ſuam erga paralyticum illum exhibuiſſet benignitatem, eundem monuit, dicens: Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat; ubi Sanctus Bonaventura ad ly deterius ſe reflectens, inquit: Meritò deterius contingit tali, ob majorem ingratificationem, & inexcuſabilitatem. Sanctus Chryſoſtomus in Homilia prima in Acta Apoſtolorum, rationem aſſignat, cur recidivus relabitur; ait enim: Ideo namque poſteaquam accepimus, ſocordes ſumus, quod priuſquam acciperemus, non vigilaverimus. Ideo complures, poſteaquam acceperunt, protinus redierunt ad priorem vomitum; redditi deteriores, gravius ſupplitium ſibi accerſerunt, eo quòd a prioribus peccatis liberati, hoc pacto etiam gravius Iudicis iram in ſe provocarint, dum tanto liberati in morbo, nec ſic quidem ad ſanitatem mentis converti potuerint; quin illud potius illis uſuvenit, quod paralytico comminabatur Dominus, dicens: Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne quid tibi deterius eveniat. Item quod Iudæi prædicabat, oſtendens, quòd illos ob ingratitudinem immedicabilia manerent mala: Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Itaque poſthac, dupla, & quadrupla peccata fiunt. Qui ſic? Quoniam poſt exhibitam nobis dignationem, ingrati ſumus, & improbi. Quapropter nihil nobis proficit lavacrum, ad hoc ut mitius puniamur.

Joan. 5. 14. S. Bonav. ib.

Chryſ. h. 1. in Acta. Ratio, curā peccatis liberati facilè relabantur.

5 Ex quo ingrati hujus populi mentionem fecimus, obſervandum eſt, quòd ſacer textus in libro Judicum cap. 3. inquit: Quievit terra quadraginta annis; & confeſtim ſubdit: Addiderunt autem filii Iſrael facere malum in conſpectu Domini. Ubi ly addiderunt, myſterium in ſe continet; per hoc enim vult dicere, non ſuffeciſſe illis, quòd coram falſis numinibus Gentilium genua ſua flexerint, quin etiam graviſſimo ingratitudinis ſcelere peccarunt; quia cum Deus illos per quadraginta annos ab inimicis tutatus fuiſſet, ipſi eidem hanc retulerunt retributionem, quòd ſcilicet idola adorarent; unde ſeveriſſimum ſibi accerſerunt ſupplicium, videlicet, ut à populis alienigenis infeſtati, ipſorum fierent ſervi: Confortavit enim adverſus eos Eglon, Regem Moab.

Judic. 3. 12. Quid ſit addere facere malum.

6 Abu-

Digitized by Google

Abul. ibid. q. 16.

6 Abulenſis inquit: *Quæret aliquis, quarè tanto tempore nunc DEVS preſſerit Iſraelitas, cum ante hac ſolum ſex annis eos preſſerit ſub jugo Syriæ pro idololatria? Reſponderi poſſet, quod hoc factum eſt propter majorem contumaciam; nam quantò peccatum pluries iteratur, eſt major contumacia, & pœna major infligenda eſt. Cum ergo ibi non fuerint caſtigati, nunc pœna augmentata eſt. Sic etiam factum eſt ſequenti capite, nam cum iterum rediiſſent Iſraelitæ ad idololatriam, DEVS tradidit illos viginti annis ſub manu Iabin, Regis Aſor.* In libro Tobiæ legitur, ſanctum hunc ſenem morti vicinum prædixiſſe, non procul abeſſe urbis Ninive exterminium: *Prope erit interitus Ninive.* At verò undenam hanc imminentem præſagiebat deſolationem: ſiquidem ſciebat, quòd ad prædicationem tam auſteram Ninivitæ feciſſent pœnitentiam, quòdque DEUS ab illis removiſſet flagellum, à Jona his verbis comminatum: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur?* Reſpondeo, hanc eandem pœnitentiam ruinæ ipſius veram fuiſſe cauſam, quia eum poſt lumen & notitiam veri DEI, poſtque ſuam converſionem, in ſcelera priſtina reinciderit, merebatur utique, ut in pœnam abuſus divinæ gratiæ, ſuæque ingratitudinis, omni eum ſeveritate caſtigaretur: *Jonas Propheta primò denunciaverat Ninive ſubverſionem,* inquit Lyranus; *ſed quoniam ad verbum ejus egerunt pœnitentiam, ideo ſubverſio illius fuit dilata: poſtea vero Ninivitæ reverſi ſunt ad vitia conſueta, propter quod deſtructionem ejus iterum dixit Dominus per Nahum Prophetam; quæ deſtructio facta eſt per Chaldæos, & hanc deſtructionis appropinquationem prædixit hic Tobias.* Sanctus Leo Attilam victoriis obtentis tumidum, ne in deſtructionem Italiæ ulteriùs progrederetur, eloquentiæ ſuæ facundia nec non orationum ſuarum efficacia repreſſit, & coercuit; & licèt pari quoque modo Genſericum Regem ab Urbis Romanæ invaſione deterrere potuiſſet, nihilominus huic ingratæ urbi prædixit, quòd in pœnam ingratitudinis ſuæ, quia nimirùm primo beneficio, quo ab Attila liberata fuit, minimè correſponderat, DEUS illam ſeverè caſtigaturus eſſet; quemadmodum poſtea per inimicum hunc exercitum reverà contigit.

Major contumaciam majorem meretur pœnam.

Tob. 14. 6.

Ninivitæ recidivi ſeveriſſimè puniuntur.

Lyran. ib.

Ingrata Roma punitur.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur mala, quæ in eos, qui ad peccata priſtina redeunt, derivantur; quæ proinde viri timorati pro viribus fugere nituntur.

THEMA.

Fili peccaſti? non adjicias iterum, ſed & de priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur. Eccl. 21. v. 1.

Recidivatio eſt ſignum de priori peccato non fuiſſe pœnitentiam ſufficientem. Eccl. 5. 5.

1 ECcleſiaſticus, præclarus ille ſpiritualis vitæ præceptor, omne ſtudium noſtrum in eo poſitum eſſe vult, ut DEUM precemur ad dimittendum nobis olim à nobis commiſſa peccata noſtra (id quod in capite primo ejuſdem libri ſimiliter ſuaſerat dicendo: *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu*) Tantum igitur abeſt, ut in peccata priſtina recidivantes toleret, ut etiam à nobis requirat, ut toti in eo ſimus, ut divinam Majeſtatem propter peccata antecedentia placemus, cum firmo eadem nunquam reiterandi propoſito: *Fili peccaſti? non adjicias iterum.* Enimverò is, qui ad vomitum redit, ſe cibum priorem nondum digeſſiſſe oſtendit; ſic quoque qui in eadem peccata relabitur, pariter ſe verum pro peccatis antecedentibus non feciſſe pœnitentiam indicat. Salvianus illis, qui adeò ad relapſum proclives ſunt, his verbis execratur: *Nam taliter fermè omnia agunt, ut eos non tam putes antea pœnitentiam criminum egiſſe, quam poſtea ipſius pœnitentiæ pœnitere; nec tam prius pœnituiſſe, quod male vixerint, quam poſtea, quod ſe promiſerint bene victuros.* Tertullianus de pœnitentia ait: *Siquidem omnis pœnitentia, confeſſio eſt delicti, quia locum non habet niſi in delicto.* Qui autem crimen ſuum in tribunali pœnitentiæ ſacramentalis confitetur, illud neceſſariò deteſtari, & abhorrere debet, ſimulque ſtabile & reſolutum facere propoſitum, illud nunquam deinceps ampliùs committendi; neque hoc ſolùm, verùm inſuper in eo ſibi complacere, vel illud approbare non debet, ne quidem in interiori ſinu conſcientiæ; quando autem Chriſtianus idipſum verè & ex corde operatur, qua ratione tanta cum facilitate, & diſpoſitione ad illud denuò redire, vel tanquam canis vomitum ſuum reſorbere poteſt?

Salvian. l. 5. de gubern.

Tertull. de carne Chriſti c. 8. Pœnitentia requirit propoſitum emendationis.

Joan. 11. 43. Explicantur verba Chriſti dicta Lazaro; veni foras. Richard. de S. Vict. lib. de poteſt. ſol. & lig. cap. 7.

2 Salvator noſter Lazaro, tanquam vero peccatoris typo, præcepit, ut à morte peccati ad gratiam reſurgeret, dicendo: *Veni foras.* Richardus à Sancto Victore exinde ad propoſitum noſtrum ſequentem eruit moralitatem, inquiens: *Quid eſt autem, reſuſcitatum inde, unde mortuus jacuerat, exire, niſi peccatum ſuum penitus, & in perpetuum deſerere?* Sanctus Iſidorus ait: *Confeſſio erroris, profeſſio eſt deſinendi: deſinendum ergo à peccatis, dum confeſſio eſt.* Pater Lucas Pinelli, ut multorum redarguat errorem, qui ſibi perſuadent, veram ſe egiſſe pœnitentiam, eo ſolùm, quia peccata ſua confeſſi ſunt, licèt in ea confeſſione non fuerint ſoliciti de faciendo ſibi firmo & ſtabili non recidivandi propoſito, ſequens refert exemplum. Erat Canonicus quidam Pariſinus, qui licèt recreationibus & deliciis deditus eſſet, cum ſignis tamen veræ pœnitentiæ mortuus fuit; qui tamen paulò poſt cuidam amico ſuo apparuit, eique ſe damnatum eſſe dixit. Cumque hic eum interrogaret: *Nonne ſalutis remedia ante mortem recepiſti?* Reſpondit miſer: *Recepi, ſed mero mortis metu, ſine emendationis propoſito; & ſi ſupervixiſſem, iterum ad priſtinas delicias reverſus fuiſſem.* Sanctus Auguſtinus igitur veræ cujuſdam pœnitentiæ indicium indicat, dum ait: *Magnum eſt ſalutis medicamentum, non iterare, quæ impiè geſſimus, nec priores cicatrices vulnerum reſauciare.* In infirmo aliquo nullum poteſt eſſe majus malum, quàm ſi de infirmitate ſua gaudeat, eamque gratam habens, continuò foveat, medicum autem, & præſcripta ab eodem remedia deteſtetur & abhorreat; hoc autem ut plurimùm in his, qui ſecundùm animum infirmi ſunt, contingere ſolet; ſiquidem erga peccata ſua afficiuntur, à confeſſione autem, à patribus ſpiritualibus, & præſcriptis ab iiſdem ſalutaribus remediis, nec non ab omni alio, per quod mortem æternam evadere poſſent, nauſeam & averſionem habent.

S. Iſid. lib. 6. orig. cap. 19. Luc. Pinell. lib. 1. de alt. ſit. cap. 5. Exemplum de non ſincere pœnitente damnato.

S. Aug. ſ. 68. de temp.

Peſſimum malum ſi infirmus ſuam infirmitatem foveat.

3 In libro Joſue maledictionem quandam legimus, fulminatam contra illos, qui muros Jericho denuò reerigere præſumerent: *Maledictus vir coram Domino, qui ſuſcitaverit & ædificaverit civitatem Jericho.* Dionyſius Carthuſianus ſenſum hujus textus ſpiritualem his verbis exponit: *Per Jericho intelligitur unaquæque prava & vitioſa ſocietas, quæ increpari, & corrigi dedignatur, & contra Prædicatores & Prælatos virtuoſos ſe armat variis modis; quam tamen CHRISTVS frequenter per ſanctos Prædicatores dejicit, & convertit. Qui Jericho ſuſcitat, atque ædificat, id eſt, vitia ſæcularia renovat, & mundanas ſocietates fovet, maledictioni ſubjicitur.* Conſideratione digna eſt doctrina, quam Sanctus Hilarius ſuper Pſalmum 137. ſcribens, in hæc verba tradit: *Nullus id, quod peccatum eſſe confeſſus eſt, deinceps debet admittere, quia confeſſio peccati, profeſſio eſt deſinendi.* Unde neceſſariò ſequitur, quòd qui facilè ad priſtina peccata redit, exiguam vel nullam illorum habuerit pœnitentiam, vel propoſitum deſerendi illa. Porrò quale ſit damnum, quod recidivantes ſibi ipſis procurant, Sanctus Iſidorus in ſententiis ſuis ſequenti ſimilitudine declarat, inquiens: *Iteratio peccati gravior eſt, ſicut ſi morbus ſuper morbum veniat;* ſicut enim recidivatio in eandem in-

Joſ. 6. 26. Dio. Cart. ib.

S. Hilar. in Pſ. 137. Iterum peccare eſt reædificare muros Jericho.

S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 23.

Digitized by Google

infirmitatem ſæpè lethifera eſt & irremediabilis; ita recidivatio in peccatum valdè eſt periculoſa. Non ſine myſterio Sanctus Paulus ad Romanos ita ſcribit: *Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato? Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis, quia quicunque baptizati ſumus in CHRISTO IESV, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem, ut quomodo CHRISTVS ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus.* Verbis autem ſequentibus egregiè oſtendit, pœnitentem nulla ratione fieri debere recidivum; ſubdit enim: *Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato;* & paulò poſt ait: *Scientes, quod CHRISTVS reſurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur; quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: ita & vos exiſtimate, vos mortuos eſſe peccato.* Sanctus Ambroſius ad illa ſe verba reflectens: *CHRISTVS mortuus eſt ſemel*, unumquemque Chriſtianum hortatur, inquiens: *Cave, ne cum mortuus fueris ſemel, moriaris iterum: jam non peccato morieris, ſed veniæ.* Enimverò juſtitia punitiva DEI majori cum indulgentia adverſus prima delicta procedere ſolet; at verò quando peccator ſæpiùs prolapſus eſt, ingenti utitur rigore.

Rom. 6. 1.

Sicut Chriſtus non amplius moritur, ita homo non debet amplius peccare.

S. Ambr. ſ. 18. in Pſ. 118.

4 Bina vice Salvator noſter adverſùs templi profanatores graviter indignatus fuiſſe legitur; & quidem primò, ut Sanctus Joannes cap. 2. refert, id fecit appropinquante jam Paſchate: ſecunda verò vice idipſum apud Sanctum Matthæum cap. 21. eodem die fecit, quando cum jubilo, & pompa triumphali ei Jeroſolymam contendenti obviam occurrerunt. Hanc tamen inter utramque vicem indignationis reperio ſervatam eſſe differentiam, quòd prima vice majorem exhibuerit benignitatem, & benevolentiam: *Auferte iſta hinc, & nolite facere domum meam domum negotiationis;* at verò ſecunda vice adeò ſe exhibuit iracundum, ut licèt nullam virtutem majori cum ſolicitudine docuerit, quàm virtutem manſuetudinis: *Diſcite a me, quia mitis ſum;* attamen tunc à juſtiſſimo zelo ſuo adeò ſe rapi permiſit, ut *menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas everterit, & dixerit eis: Scriptum eſt: domus mea, domus orationis vocabitur; vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Verùm enimverò quiſnam ex vobis differentiæ hujus cauſam indicare valebit? Cauſa illius haud alia fuit, quàm quia ſecunda vice ſeveriorem promeriti fuerint reprehenſionem, & ſupplicium, quàm prima, eo, quòd ſecunda vice in eandem reinciderint ſacrilegam profanationem, neque à prima ſe emendaverint: *ſervus enim ſciens voluntatem DOMINI ſui, & non faciens, vapulabit multis.* Unde Sanctus Thomas ait: *Quia ex eorum duritia adhuc à tali negotiatione non ceſſabant, ideo Dominus alia vice eos expellens, durius eos increpat, vocans latrocinium, quod primò vocaverat negotiationem.*

Joan. 2. 16.

Matt. 21. 13. Chriſtus ſecunda vice ferventius increpavit profanatores templi, quàm prima.

Matt. 11. 29.

Luc. 12.

S. Thomas ib.

5 Sanctus Bonaventura poſtquam examinaſſet monitum Salvatoris, quod paralytico in templo reperto dederat, dicendo: *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat;* mox adducit ſequens Eccleſiaſtici documentum: *Fili peccaſti? non adjicias iterum, ſed de priſtinis deprecare, ut tibi remittantur.* Et paulò poſt idem Eccleſiaſticus ſubdit, *Quaſi a facie colubri fuge peccata.* Porrò is, qui ſemel à ſerpente morſum accepit, nunquam adeò ſibimetipſi inimicus erit, ut ſerpentem denuò manibus apprehendat, & in ſinum ſuum recondat; & tamen idipſum facit, qui in peccatum recidivat: hic enim, poſtquam ſemel à ſerpente infernali ſauciatus, peſtiferum peccati venenum imbibit, adeò eſt temerarius, ut denuò mortiferum illud toxicum in ſinum ſuæ conſcientiæ recondat. Subdit verò Sanctus Bonaventura: *Hoc eſt theſaurizare iram DEI, peccata iterare. Ignoras, quia miſericordia te ad pœnitentiam adducit?* Miſericordia enim DEI, quam ſemel adeò benignam erga nos experti ſumus, nos in pœnitentiam confirmare & ſtabilire, non verò auſum ſuggerere deberet ad eandem DEI miſericordiam denuò offendendam, & irritandam. Meritò contra ejuſmodi recidivantes Beatus Laurentius Juſtinianus in hæc verba exclamat: *O peccantium conditio miſerabilis! ò tentationum horrendum genus, ſub ſpecie indulgentiæ facinora graviora committere!* Eſt hic horrendus divinæ pietatis abuſus, licèt ab impiis parùm conſideratus, quòd ſcilicet ea utantur, non ad perſiſtendum in pœnitentia peccati dimiſſi, ſed ad committenda nova peccata. *Non enim ad multiplicanda*, inquit Chryſologus, *ſed ad delenda delicta imbrem ſuæ pietatis effudit.* Quis invenietur adeò delirus, qui poſtquam per aliquam vitæ deordinationem infirmitatem quandam mortiferam contraxit, & ab eadem per peritum quendam Medicum, per ferri inciſiones, vel ignitas cucurbitulas, medicinarumque amaritudinem ſanatus fuit, ſubitò ad eandem inordinationem repetendam revertatur, ea ductus ſpe, quòd denuò ſanari poſſit? Et tamen huic temerariæ præſumptioni ſolus innititur recidivus, idque in negotio adeò periculoſo, tantique momenti, quale eſt ſalus æterna animæ. Ratio autem hujus præſumptionis eſt, quia peccator in longanimitatem & patientiam DEI ſperat, non tam ad abolenda, quàm ad multiplicanda, & continuanda peccata ſua. *Ingratus medico, inimicus eſt curæ*, inquit Chryſologus, *qui ſemper curari aſtuat, nec unquam deſiderat ſanari, & ita Dei gratiam ſuis cupit exuberare peccatis, ut ſibi cupiat peccata cumulari. Miſer, qui tali voto reus eſſe contendit per veniam. Fugienda dementia iſta eſt, fugienda, quæ etiam poſt curam captiva tenetur amore morborum; recidiva enim lethalis eſt ſæpiùs ægritudo.*

S. Bonavent. in c. 5. Joan. collat. 23. Læſus ſemel à ſerpente non illum fovet in manibus ſuis.

Horrendus eſt divinæ pietatis abuſus.

B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſt. agon. cap. 9.

Chryſ. ſ. 113.

Cui motivo innititur recidivus.

Chryſol. ib.

6 *Non adjicias iterum.* Enimverò qui aliquem offendit, cujus dignitatem perſonæ non agnoſcit, aliqualem meretur excuſationem, neque tanta cum ſeveritate caſtigandus eſt, quàm ſi illum priùs, quis eſſet, cognoviſſet. Hæc autem eſt recidivantis exceſſiva malitia, quòd injurius ſit divinæ gratiæ, & benigniſſimæ miſericordiæ, quæ priùs veniam illi indulgendo, tam permanenter eum excepit. Sanctus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, illorum peccata ante converſionem ipſorum aliqualem habuiſſe excuſationem ob defectum veræ notitiæ veri DEI, poſt converſionem verò omni excuſatione indigna eſſe: *Tunc quidem ignorantes DEVM, iis, qui natura non ſunt dii, ſerviebatis; nunc autem cum cognoveritis DEVM, imo cogniti ſitis à DEO; quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis?* Et verò recidivum aliquem interrogare percuperem: Conculcaſtine, quando veniſti ad pœnitentiam, voluptatum tuarum, & effrænium appetituum tuorum idola? Acquiſiſtine tibi lumen & notitiam veritatis? Si ita, qua igitur temeritate ad erigenda eadem falſa numina, & ad offerendum dæmoni incenſum reverteris? In libro Joſue DEUS huic heroi dixiſſe legitur: *Hodie abſtuli a vobis opprobrium Ægypti.* At verò qua ratione nos ſecuri eſſe poterimus, hoc Ægypti opprobrium à nobis eſſe ſublatum? Reſpondet Origenes: *Si poſt remiſſionem peccatorum ultra non pecces, verè ablatum eſt à te opprobrium Ægypti; ſi verò iterum peccaveris, iterum in te revertuntur vetera opprobria.* Auſcultetis velim, qualiter Salvianus his, qui adeò faciles ſunt ad reincidendum in priſtina peccata, his verbis improperet: *Qui CHRISTVM jam agnoviſti, & negligis, quem agnoviſti, qui ſuſceptus es quaſi intra os DEI, projiceris per torporem; quod quidem etiam Beatus Apoſtolus Petrus evidenter expoſuit, dicens de malè viventibus Chriſtianis: Melius erat illis non agnoſcere veritatem, quàm cognoſcentibus retrorſum reflecti à tradito ſibi mandato. Contigit illis res veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in*

Gal. 4. Qui offendit excellentiſſimum Domini ignorantèr, veniâ meretur, non verò qui ſcienter.

Joſ. 5.

Orig. h. 5. in Joſ.

Salv. l. 4. de provid. cauſa fin.

volu-

S. Bonav. l. 7. l. 5. c. 7. cõp. theol. verit. Vulnus iteratò tardius ſanatur.

volutabro luti. Sanctus Bonaventura inter alia recidivationis damna, etiam ſequentia enumerat, inquiens: *Culpa ſit difficilior ad curandum; unde Ieremias 2. c. O quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! unde etiam dicitur, quod vulnus iteratum tardius ſanatur*. Eſt & aliud damnum, à Doctore Seraphico pariter inſinuatum: *DEVS ſit difficilior ad placandum: quod patet in exemplo Semei, qui ad primam petitionem invenit miſericordiam, eo tamen pacto, quod ſtaret in Ieruſalem: ſed quando ſecundario peccavit, ſine ulla miſericordia occiſus eſt*. Clemens Alexandrinus ſuper illa verba: *Voluntariè enim peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis &c.* ita ſcribit: *Continua autem, & ſe viciſſim excipientes propter peccata pœnitentiæ, nihil differunt ab iis, qui omnino non crediderunt, præterquam in eo ſolo, quod ſe peccare ſenſerunt; neque ſcio, utrum ſit deterius, prudentemne, ac ſcientem peccare, an cum pro iis, quæ peccavit, pœnitentia ductus fuerit, rurſus peccare*.

Clem. Alex. l. 2. ſtrom.

7 Quotquot fuere viri magis timorati, hunc recidivationis ſcopulum ſummo ſtudio, & pro viribus ſuis cavere ſemper conati ſunt, ſcientes, quòd relapſus ut plurimùm ad inevitabilia perducat præcipitia. *Exſpoliavi me tunica mea*, dicebat ſancta illa anima, *quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Circa quæ verba Sanctus Ambroſius ait: *Vide, anima devota, quid dicat: ſic ſe actus corporis, & terrenos exuit mores, ut neſciat, quomodo, etiam ſi velit, poſſit induere*. Idem Sanctus Doctor alibi ita ſcribit: *Exui enim tunicam illam pelliceam, quam acceperunt Adam & Eva poſt culpam, tunicam pelliceam, tunicam paſſionum; quomodo induam illam? Non requirit, ut induat, ſed ita ſignificat abjectam, ut jam indumento ſibi eſſe non poſſit*. Sanctus Propheta David, utpotè *vir ſecundum cor DEI*, ſummè fuit DEO acceptus; & ideò licèt ceciderit, attamen quia *diligentibus DEVM omnia cooperantur in bonum*, voluit DEUS ut ſanctus hic Rex omnibus ſæculis futuris ſpeculum eſſet, & norma verorum pœnitentium, quia licèt ceciderit, non tamen relapſus eſt, quia ut ab hoc ſibi caveret, poſt acceptam peccatorum remiſſionem dicebat: *Obſervabo me ab iniquitate mea*. Ubi notandum, ei non ſuffeciſſe dicere: *Obſervabo me ab iniquitate*, verùm inſuper addidiſſe *mea*, quaſi vellet dicere: non ſolùm mihi cavebo ab omni iniquitate, ſed ſpecialiter à mea, in quam fui prolapſus, ne iteratò in eandem reincidam. Enimverò voluptas cor hominis rapit, faſcinat intellectum, voluntatem attrahit; atque ideò niſi cauti & circumſpecti ſimus, utique ad vomitum redibimus. Sanctus Baſilius Magnus ait: *Verum non in eo tantum elaborandum nobis eſt, ut motus animi in cogitando moderemur; ſed quoad fieri poſſit, ab earum etiam rerum congreſſu longiſſime fugiendum eſt, cum primum quæcunque in conſpectum nobis adducta, refricata libidinum memoria, conſilium rationisque vim nobis perturbant, atque confundunt, bellaque & ſolicitos in animo angores ſuſcitant*. Lactantius Firmianus de viro, qui poſtquam lapſus eſt, à recidivatione ſibi cavet, ſaluti que animæ propriæ invigilat, ita ſcribit: *Reſipiſcit, ac mentem ſuam quaſi ab inſania recipit, quem errati piget, caſtigatque ſeipſum dementia, & confirmat animum ſuum ad rectius vivendum, tum illud ipſum maximè cavet, ne rurſum in eoſdem laqueos inducatur*.

Cant. 5. 3.
S. Ambr. l. 3. de virg.
S. Ambr. l. de Iſa. cap. 6. David non fuit relapſus.
Rom. 8. 28.
Pſ. 17. 24. Solicitè relapſus cavendi.
S. Baſil. l. 4. conſt. Mon.
Lact. Firm. divin. inſtit. l. 6. c. 24.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

De ſuppliciis, quibus DEUS in relabentes in peccata priſtina animadvertit.

THEMA.

Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum. Amos 1. v. 3.

1 VIx credo, quòd in amplo ſacrarum litterarum volumine teſtimonium inveniri poſſit aptius illo, quod in themate adduximus, ad oſtendendum, quantoperè DEUS à recidivantibus offendatur peccatoribus, & quàm juſtè eoſdem ſeveriſſimè caſtiget. Porrò Sanctus Hieronymus verba thematis ita exponit: *Si ſemel populum meum eſſet perſecutus, aut ſecundo, darem veniam: nunc verò cum tertiò & quartò crudelis extiterit, ut captivam multitudinem plauſtris ferreis tereret, nonnè debeo eum plagis corripere, nonnè clementia mea vultum avertere ab eo? Iuxta tropologiam verò hoc poſſumus dicere. Primum peccatum eſt, cogitaſſe quæ mala ſunt. Secundum, cogitationibus acquieviſſe perverſis. Tertium, quod mente decreveris, opere compleſſe. Quartum, poſt peccatum non agere pœnitentiam, & in ſuo ſibi complacere delicto. Super quatuor non convertam eum*. Enimverò gaudere, ſibique placere in peccato, illudque poſt receptam peccatorum veniam denuò recommittere, hoc eſt, quod divinæ juſtitiæ fulmina à Dei manibus extorquet. Porrò condonavit nobis quidem DEUS prima & ſecunda vice, & forſitan etiam tertia, poſtea verò juſto ſuo judicio manum ſuam ampliùs non porriget ad nos ſublevandos: *Super quatuor non convertam eum*.

S. Hieron. ib. Quæ ſint quatuor ſcelera Damaſci.

2 In Pſalmo 80. ſequentem reperio regii Prophetæ propoſitionem: *Inimici Domini mentiti ſunt ei, & erit tempus eorum in ſæcula*. At verò quinam ſunt hi inimici, qui DEO mentiti fuiſſe dicuntur? Non eos ſpecificat. Et quoonam eſt tempus illud, de quo dicit: *Et erit tempus eorum in ſæcula?* Hugo Cardinalis hunc verſum ita exponit: *Mentitur Domino, qui ei promiſſa non ſolvit*. Etenim experientia docet, quòd quando peccator peccatorum venia indiget, ſtipulata fide DEO inviolabiliter promittat, quòd ipſum ampliùs offendere nolit, pœniter ipſum commiſſæ transgreſſionis, & deteſtatur illam; ſed quod dolendum eſt, promiſſiones hæ poſtea non obſervantur. Gloſſa interlinearis inquit: *Mentiti ſunt ei, reſumendo quibus renunciaverunt, & ſunt noviſſima pejora prioribus*. Sed qualenam exinde reportabunt ſupplicium? *Et erit tempus eorum in ſæcula: id eſt*, ut Lyranus exponit, *eorum damnatio erit æterna*. Audite, cum quali invectiva Sanctus Auguſtinus hoſce recidivantes perſtringat: *Quare*, inquit, *non proſternuntur? Quare non trucidantur? Quare non terra dehiſcente ſorbentur? Quare non cœlo flagrante incenduntur? Quia magna patientia Domini. Et erunt impuniti? Abſit; non ſibi tantum de Dei miſericordia blandiantur, ut ſibi ejus injuſtitiam polliceantur. Ignoras, quia Dei patientia ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum duritiam tuam theſaurizas tibi iram in die iræ. Si modò non reddit, tunc reddet non converſo, nec correcto, in æternum reddet*.

Pſal. 80. 16.
Hugo Card. Mentitur Deo, qui promiſſam emendationem non exequitur.
Gloſſ. Interl.
Lyran.
S. Auguſt. ib. Ejus damnatio erit æterna.

3 Rex Pharao apertè ſe DEI inimicum declaraverat, ſeque illum minimè agnoſcere profeſſus fuerat, expreſsè dicendo: *Neſcio Dominum*; at verò poſtquam illum deinceps, licèt invitus, agnoviſſet, ejuſque in tot flagellis, quæ ipſum, & univerſam Ægyptum afflixerant, confeſſus fuiſſet omnipotentiam, quot non fecit promiſſiones, ut ab illis ſe flagellis eximeret? Nec tamen vel unicam ex illis executus fuit, utpotè qui ſemper recidivaverit, & in duritia ſua obſtinatus fuerit. *Quoties ad eadem peccata*, inquit Chryſoſtomus, *lapſi ſumus, & uſque adhuc in clementia, & miſericor-*

Exod. 5. 2. Pharao nunquam verè pœnituit.
Chryſ. h. 44. in Matt.

Digitized by Google

ricordia ſua perſeverat? Non tamen propter miſericordiam ſuam nobis confidendum eſt magis, quam pertimeſcendum; nam & Pharao, ſi confeſtim percuſſione prima fuiſſet admonitus, neq; poſteriores plagas habuiſſet, neque tandem cum eo tantus exercitus demerſus periiſſet. Sanctus Cyrillus Alexandrinus exemplum adducit Semei, (cujus etiam Sanctus Bonaventura meminit, ut in diſcurſu præcedenti diximus,) inquiens: *Semei cum prima offenſionis in David impetraſſet veniam, & juſſus eſſet muros urbis Ieruſalem non excedere, quia ſecundo deprehenſus eſt deliquiſſe, & mandatum Regis neglexiſſe, morte mulctatus eſt. Quid aliud nobis hic Semei caſus innuit, niſi timendam eſſe, & graviter formidandam Dei iram, ſi iterum, atque iterum eadem perpetremus flagitia?* Salvator noſter in caſtigandis templi profanatoribus (prouti pariter in diſcurſu præcedenti notavimus) prima vice mitis fuit, & manſuetus; non verò item ſecunda vice; *tunc enim vehementiori caſtigatione uſus, latronum ſpeluncam appellavit; nunc in ipſo principio remiſſius agit. Quæſitu dignum eſt*, inquit Chryſoſtomus, *qua cauſa Chriſtus hic indignatus eſt, & maxime cum alias injuriis, contumeliiſque affectus, Samaritanus & dæmonium habens appellatus, nihil tale fecerit; nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos invehitur.* Cauſa autem hujus differentiæ eſt, quia profanatores illi ſecunda vice in eandem reincidebant profanationem, abutentes manſuetudine, quam iis prima vice exhibuerat: *Aggravat Iudæorum cauſam*, inquit Victor Antiochenus, *non parum, quod DOMINVS idem factum ſemel, iterumque repetens, ipſi nihilominus in ſua illa arte cauponaria, & infami nundinatione obſtinatè uſque perſtabant.* In lib. 3. legitur, quòd DEUS Regi Achab impio idololatræ, verique DEI inimico comminatus fuerit, dicens: *Ecce ego inducam ſuper te malum, &c.* & tamen in progreſſu ejuſdem capitis ait ſacer textus: *Quia igitur Achab humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus ejus.* Quo non obſtante, conſtat ex ſacris litteris, quàm infelicem habuerit exitum; ſiquidem paulò poſt in bello miſerabiliter occiſus, ejuſque exercitus diſſipatus & profligatus fuit. Cur igitur circa ipſum non fuit adimpleta divina promiſſio? Sanctus Ambroſius reſpondet, quòd quia Achab conſilium in pejus mutavit, atque in novam impietatem contra DEUM relapſus eſt, DEUS quoque ſe obligatum eſſe exiſtimavit, ad ipſum irremiſſibiliter caſtigandum: *Conſidera*, inquit Ambroſius, *quia Iezabel habuit uxorem, cujus ducebatur arbitrio, quæ avertit cor ejus, & hunc ejus pœnitentiæ revocavit affectum.*

S. Cyril. Al. l. 5. in Jo. c. 37.

Semei prima vice peccans, impetravit veniam, non ſecunda vice.

Chryſ. h. 22. in Joan.

Vict. Antioch. in c. 11. Marc.

3. Reg. 21. 21. Propter relapſum Achab punitus fuit.

S. Ambr. l. de Naboth c. 17.

4 In Exodo cap. 12. dicitur: *Vocatis Pharao Moyſe, & Aaron nocte, ait: Surgite, & egredimini, ite, & immolate DOMINO.* Et tamen in cap. 14. ſacer textus ait: *Nunciatum eſt Regi Ægyptiorum, quod fugiſſet populus: junxit ergo currum, & omnem populum ſecum aſſumpſit, & perſecutus eſt.* At verò, nunquid Pharao Iſraelitis abeundi dederat licentiam, dicens: *Ite, & immolate DOMINO?* Verum quidem hoc eſt, veruntamen Moyſes non ſine myſterio inquit: *Immutatumque eſt cor Pharaonis, & ſervorum ejus*; nimirùm quando DEUM ab ipſis flagellum ſuum amoviſſe viderunt, in priſtinam ſuam reinciderunt obſtinationem: *Pharao enim tot miraculis, beneficiis ac flagellis emendari noluit*, inquit Lippomanus: *Ad horam tantum pœnitentiam finxerat, nec ſervavit; nam perſecutus eſt filios Iſrael*; & ideò quoque meritum luere debuit ſupplicium. Verùm enimverò notandum hoc loco eſt, quòd cum DEUS Pharaonem punierit, eò quòd in priorem ſuam reinciderit malitiam, multò utique acerbiùs variis temporibus populum quoq; ſuum Iſraeliticum caſtigarit, eò quòd ſæpiùs recidivarit in priſtina ſua ſcelera. *Reputare animo ſoleo*, inquit Severus Sulpitius, *populum tot beneficiis obligatum, tot cladibus, cum peccaſſet, coercitum, expertumque miſericordiam DEI, nequaquam emendatum; & cum ſemper veniam erroris acciperet, ſemper peccaſſe poſt veniam. Nihil igitur mirum videri poteſt,*

Exod. 12. 31. Exod. 14. 5. Recedente plaga, recedebat pœnitentia Pharaonis.

Lipp. ib.

Sever. Sulp. l. 1. Hiſt.

CHRISTVM ab eo non eſſe receptum. Quaſi diceret, ingratiſſimam hujus populi recidivationem, cæcitatis illius, qua Meſſiam non agnoverunt, & tandem exterminii illius fuiſſe cauſam. Divus Chryſoſtomus ſuper illa verba: *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, &c.* ita ſcribit: *Quemadmodum dæmoniaci, cum ab infeſto dæmone ſunt liberati, ſi negligentia corrumpantur, graviores adverſum ſe aterabunt imaginationes; ſic nobis accidet; dæmonio enim tunc vexabamini; quando idola colebatis, & dæmoniis filios veſtros occiſos offerebatis, ingentem hac ex re inſaniam oſtendentes; nec tamen dereliqui vos, ſed per Prophetas dæmonem ejeci, & nunc per memetipſum curare penitus vos conſtitui. Verum quoniam advertere non vultis, ſed ad majorem pravitatem ſponte ruitis, quippè cum multo deterius ſit, in meum, quam in Prophetarum interitum ſævire, idcirco multo graviora vobis imminent, quam Babylonis, quam Ægypti, quam Antiochi mala fuere. Nam quæ Veſpaſiano duce, ac Tito, ipſis acciderunt, multo magis omnibus illis aſperiora, durioraque fuerunt; quapropter dicebat: Erit tribulatio magna, qualis non fuit, nec erit.* Rupertus Abbas de hac eadem materia ita diſcurrit: *Vſque illuc patientia, & manſuetudo agni, quam columba ſignificaverat, erga vos, ò oves domus Iſrael, ad quos miſſus venerat; unde & dicebat: Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt, domus Iſrael: ex tunc vobis peccantibus peccatum veſtrum in ſpiritum blaſphemia reputatur, quod neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittatur. Iam enim non eſt vobis hoſtia, quippè quibus Filius DEI, cum eſſet agnus, in leonem converſus eſt; & Spiritus Sanctus, qui ut columba viſus fuerat, quaſi ignis demonſtratus eſt; quia non per ignorantiam delinquitis, ſed voluntarie peccatis, ſubverſi, & proprio judicio condemnati.*

Luc. 11. 24. Similitudo. Chr. h. 44. in Matth.

Rup. Abb. l. 9. c. 15. De glorific. Trin. & proceſſu Spir. S. Iudæi peccarunt in Spir. S.

5 Advertendum quoque eſt, quòd priuſquam Amos verba aſſumpti thematis noſtri proferret, paulò ante præmiſerit: *DOMINVS de Sion rugiet, & de Ieruſalem* (rugitus autem proprius eſt leonis) & poſteà ſubjunxerit: *Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus ſupplicium, quo Hebræi in deſerto puniti fuerunt, commemorans, inquit: *Filii Iſrael in deſerto ſuſpirantes poſt ollas carnium Ægypti, & panem in ſaturitate manducatum, quibus in mentem venerunt pepones, cæpa & allia, proſtrati ſunt ab ira DEI. Qui dixerunt: Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum; profligati ſunt ab hoſtibus, illorum gerentes typum, qui virtutis iter ingreſſi, ad præterita vitæ tenebras pedem retroferre laborant.* Enimverò nemo eſt, qui neſciat, quot beneficiis DEUS populum hunc in Ægypto conſtitutum cumularit; ſiquidem à duræ ſervitutis illius compedibus eum liberavit, per plagas admodùm prodigioſas flagellavit Pharaonem, illum perſequentem; locupletavit illum pretioſioribus regni illius vaſis aureis, & argenteis; in columna nubis per diem, & ignis per noctem, ducem ſe itineris illorum præbuit; in mari rubro floridas aperuit ſemitas, ut ſiccis pedibus illud pertranſire poſſent, inimicum in eodem mari ſubmerſit exercitum, quadraginta annis per admirabilem providentiam cœleſti illos manna cibavit, ex petra torrentes aquæ limpidiſſimæ, & melle dulciores ſcaturire fecit? *quid ultra potuit facere vineæ ſuæ, & non fecit.* At verò, quando poſteà idololatrabant in vitulo aureo, diſperdere illos voluit, niſi Moyſes precibus ſuis ſe interpoſuiſſet: & tamen veriſimile eſt, eoſdem Hebræos in Ægypto pariter idololatraſſe: præterea in deſerto petierunt carnes, & mox cum *adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, ira DEI aſcendit ſuper eos*; & tamen in Ægypto *ſedebant ſuper ollas carnium*, nec tamen puniebantur. Quænam igitur eſt hæc in puniendo DEI partialitas? Facilis eſt ad hoc reſponſio; nimirum *ſicut lumen eorum, ita & tenebræ eorum.* Ipſorum namque tranſgreſſiones, inter tenebras illas Ægyptiacas commiſſæ, non erant adeò graves, ſicut eæ, quæ

Amos 1. 2. Contra illos erit Deus rugiens. S. Cyr. Al. ib. Enumerantur beneficia Hebræis præſtita.

Pſ. 77. 30. Exod. 16. 3. Dei in puniendo partialitas.

O com-

Chr. ibid.

commiſſæ fuerunt in clara luce divinæ beneficentiæ, tot variis modis ipſis exhibitæ, & tamen tam multifariàm ab ipſis contemptæ, & contumeliatæ. Meritò igitur inquit Divus Chryſoſtomus: *Si divina luce illuminati, & a prima delictorum miſeria erepti, rurſum ad eandem malignitatem revertamur, gravior punitio nos profectò expectabit; ideò CHRISTVS quoque paralyticum admonebat, dicens: Sanus jam factus es; noli ergo amplius peccare, ne quid pejus tibi eveniat: Sed quid pejus, inquies, illi accidere poterat, qui triginta, & octo annos ægrotus jacuit? Multa profectò majora, & graviora diuturno illo morbo poſſunt excogitari, ut inamque tot, tantaque nobis non accidant, quot, quantaque pati poſſumus.*

Aaron peccando ſecunda vice punitus fuit.

6 Aaron vitulum aureum in deſerto fundendo, eundemque ſimul cum populo cultu latreutico adorando, grave commiſit ſcelus; idem quoque unà cum fratre ſuo Moyſe in deſerto Cades, juxta aquas contradictionis, DEUM graviter offendit, de divina illius erga populum tam ingratum, & rebellem diffidendo providentia; undè DEUS rationabile videbatur habere motivum, ipſum acerbiſſimè puniendi; & tamen pro primo delicto, quod graviſſimum fuit, illum caſtigatum fuiſſe non legimus, benè tamen propter ſecundum, licèt hoc leve fuiſſe videatur; ſiquidem prohibitus ei fuit adeò ab ipſo deſideratus ad terram promiſſionis ingreſſus. Cupitisnè cauſam illius ſcire? Nimirùm prima vice peccavit ex timore; metuebat enim, ne populus ille tumultuando eum necaret, niſi obediret; præterquam quòd peccatum illud prima transgreſſio fuerit, quam proindè DEUS diſſimulavit: at verò peccatum ſecunda vice non ex fragilitate, vel ex timore, ſed ex malitia commiſſum fuit, dubitando de DEI bonitate, & liberalitate, quam toties, & per tot annos expertus fuerat; dicebant enim: *Num de petra hac poterit, &c. Cum in omnibus aliis fiducialiter egiſſent Moyſes, & Aaron*, inquit Hugo Cardinalis, *hic diffidenter egerunt, & peccaverunt*. David adulterium, & Uriæ pariter homicidium commiſit; & tamen DEUS peccata illa, ob Davidis pœnitentiam, promptiſſimè abolevit: *DOMINVS quoque tranſtulit peccatum tuum*: quando verò idem David numeravit populum, DEUS nullo modo placari potuit, ſed optionem ei dedit, ut unum ex tribus intimatis flagellis eligeret; ac tandem per peſtilentiam tantam in innocenti illo populo ſtragem fecit. Quis autem primum peccatum incomparabiliter gravius fuiſſe non dicet? Veruntamen notandum eſt tempus, quo David divinum hac numeratione transgreſſus fuit præceptum; tunc videlicet, quando primum peccatum deploraverat, rigidamque pro illo pœnitentiam egerat, firmiterque ſibi de futuris peccatis cavendis propoſitum fecerat; ac proindè quando poſt prævium hoc lumen factus eſt iterùm recidivus, meritò ſecunda hac vice majori cum ſeveritate punitus fuit. Divus Chryſoſtomus ait: *Quemadmodum hi, qui poſt baptiſmum delinquunt, ob id gravius puniuntur, quam catechumeni: ita qui ſciunt eſſe pœnitentiæ remedium, nec eo volunt uti, graviora luent ſupplicia; etenim quò major eſt DEI benignitas erga nos, hoc major erit ultio, niſi illius benignitate, ſicut oportet, utamur. Quid ais homo, qui tantis peccatis plenus es, & deploratus? Semel factus es amicus, ſemel ultioni ſupremæ ſubductus es, haud quaquam ex propriis laboribus, ſed ex Dei dono. Rurſus ad priſtinam turpitudinem revolutus es, dignus qui graviter puniaris.*

Num. 20.

Hug. Card.

2 Reg. 24. 12. Idem contigit David.

Chr. h. 1. in Act. Apoſt.

Exod. 4. 24. Moyſi mediante reditum in Ægyptum, Angelus minatur mortem.

7 In cap. 4. Exodi dicitur de Moyſe: *Cum eſſet in itinere in diverſorio, occurrit ei DOMINVS, & volebat occidere eum*. At verò cauſam ſcire percuperem, cur DEUS viro huic tantis apud eum meritis conſpicuo, qui pro defenſione populi ſui, divinique cultus, regiam & ſceptrum Ægypti deſeruerat, jamque ex ejus præcepto, & propter eandem cauſam in Ægyptum redire parabat, hanc mortem comminatus fuerit? Porrò idem ille Angelus, qui ad comminandam ei mortem cœlitùs miſſus fuerat, in deſerto poſteà ducis loco ei ſervivit: cur igitur nunc adversùs ipſum ferrum apprehendit? *Omnia in figura contingebant illis*: Moyſes enim ex illa ſolitudine egrediens, ut rediret in Ægyptum, illos præfigurabat, qui poſtquam ſemel peccato, & mundo dorſum obverterunt, ad relapſum denuò revertuntur; qui proindè iram DEI merentur, maximè quando anteà ejus habuerunt lumen, & notitiam. Quando Rex Ezechias miſſis ad ipſum Babyloniæ legatis ſuos oſtentavit theſauros, adeò id ipſum Deo diſplicuit, ut ſubitò ad eum Iſaiam miſerit, qui ei diceret: *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua ſunt, & quæ theſaurizaverunt patres tui: non relinquetur quidquam, & de filiis tuis tollent, & erunt Eunuchi in Palatio Regis Babylonis*. At verò, dicet aliquis, nunquid potentibus Principibus uſitatum eſt, quòd theſauri ſui gazam, palatii ornatus, viridaria, & pomaria, æraria denique, aliaſque res pretioſas legatis extraneis, imò & peregrinis quibuſcumque oſtendant? Quid igitur Ezechias mali in hoc fecit, ut propterea tam acerbum ei intimaretur ſupplicium? Sanctus Hieronymus traditionem dicit eſſe inter Hebræos, quòd quando Ezechias glorioſam illam de Aſſyriis retulit victoriam, in qua una nocte ab Angelo occiſa fuerunt centum octoginta quinque millia militum Aſſyriorum, conveniens ac debitum Divinæ Majeſtatis gratiarum non exſolverit tributum, prout Moyſes, & Debbora per compoſita à ſe cantica fecerant. Præterea cum miraculoſam à Deo recepiſſet ſanitatem, in cujus ſignum Sol aliquot gradibus retrogreſſus fuerat, Ezechias, qui haſce eximias gratias divinitùs acceptas hiſce Babyloniæ legatis, ad majorem Dei gloriam, manifeſtare debuerat, ut veræ Religionis exiſtimationem, & notitiam illis imprimeret, à vanitate per ſuperfluam hanc oſtentationem ſe ſeduci permiſit; ac proindè à DEO caſtigari meruit.

Punitio Ezechiæ Regis. Iſa. 39. 6.

Quia gloriã Deo debitã ſibi attribuerat.

8 Dionyſius Carthuſianus ſcribens ſuper illa Eccleſiaſtici verba: *Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit eum, quid proficit lavatio ejus? Sic homo, qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit?* ſequens format argumentum: *Si enim de præteritis non pœnituit, jejunando nil meruit; ſi autem pœnituit, tamen tam citò recidivando, incurrit ſpecialem quandam ingratitudinis, aggravationiſque notam, ſicut & vulnera renovata ſunt magis nociva; gratiam quoque, quam pœnitendo, & jejunando promeruit, recidivando mox perdit*. Paulò poſt verò explicans verba ſequentia: *Orationem illius quis exaudiet?* inquit: *Id eſt, Deus eam non audiet, non quod recidivans non poſſit veniam mereri, pœnitere, ac ſurgere; ſed quod non exaudiet, quamdiu manet in recidivo, ac voluntate peccandi.*

Eccl. 34. 30. Jejuniũ ſine pœnitentia eſt inutile.

DISCVSVS X.

ARGUMENTUM.

Execrabiles ſunt illi, qui Deum, ejuſque præſentiam agnoſcentes, temerè peccant.

THEMA.

Malum coram te feci. Pſ. 50. v. 16.

1 PRopheta Regius, poſtquam à peccato ſuo reſipuit, mox in fervida illa pœnitentia infinitam ſceleris ſui gravitatem agnovit, idque ex eo vel maximè motivo, quòd peccatum ſuum ante oculos Dei commiſerit; unde ait: *Malum coram te feci*; quaſi diceret: In conſpectu Divinæ Majeſtatis tuæ, in tua tremenda præſentia, te offendere non erubui. Chryſoſtomus differentiam quandam inſinuat, inter Chriſtianos divinam legem transgredientes, & paganos, qui veri Dei notitiam non habent; ait enim: *Qui habet notitiam Dei, & recedit ab eo, peccat in oculis Domini; qui verò increduli permanſerint, quaſi illo non vidente, & negligente delinquunt; unde David vir ſanctus, quia corruerat in peccatum uxoris Vriæ Berſabee, agens poſtea pœnitentiam, dicit: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci, id eſt, in conſpectu tuo*. Neceſſum enim eſt, infallibilem hanc apprehendere veritatem,

Chriſtianus peccat in præſentia divinæ Majeſtatis: non ſic paganus. Chr. h. 11. ad popul.

Digitized by Google

tem, quòd ſcilicet Deus præſens ſit, non ſolùm omnibus noſtris operibus, verùm etiam intimis cogitationibus noſtris. Unde idem Chryſoſtomus in alia quadam homilia ait: *Ne dicas: Circum circa ſunt tenebræ, & parietes, quis me videt? Nam qui ſigillatim finxit corda noſtra, ipſe ſcit omnia. Rectè dicit peccator: Circum circa ſunt tenebræ, & parietes; nam ſi tenebræ non eſſent in mente, non ejecto Dei timore, ſecurè, & intrepidè ageret. Nam ſi non ſit obtenebrata principatum tenens facultas animæ, non poteſt cum ſecuritate, ac licentia ingredi peccatum.* Sicut enim nullus in conſpectu ſui principis (niſi forſitan omne penitùs amiſiſſet judicium) eum contumeliari auderet, licèt hoc procul ab illo conſtitutus facillimè faciat: ita quoque, niſi homo à propriæ paſſionis vehementia ſit faſcinatus, caliginoſamque in intellectu ſuo contraxerit cæcitatem, DEUM nunquam offendere audebit, ſi illum conſideraverit ſibi verè eſſe præſentem. Unde Chryſologus ait: *Deſperatus incurrit, qui in ipſis dominantis oculis offendit; & excuſatione caret, qui facinus ipſo judice teſte committit: aut quam defenſionem ſperat, quem teſtimonium cognitoris accuſat? Sic Diabolus cum eſſet Angelus, & in cælo, & coram Deo ſemper clariſſimus verſaretur, & fulgens, dum Dei tentat aures, dum in DEI ſuperbit aſpectu, lapſus ad terram, ad tartara dejectus, in diabolum mutatur ex Angelo.* Qui enim divinam illam ſeriò recogitans præſentiam, *quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*; nihilominus eandem eum hoc lumine offendit, & contemnit; hic alter quidam dæmon eſſe verè dici poteſt, dum in DEI ſuperbit aſpectu.

Chr. h. 11. in 1. ad Cor.

Argumentū à minori ad majus.

Chryſol. ſer. 26.

2 Philo Hebræus præcepta olim à DEO electo populo ſuo tradita, præcipuè verò illud: *Non habebis DEOS alienos coram me, non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum, &c.* conſiderans, interrogat, quonam myſterio DEUS poſt intimata hæc præcepta non ſimul pœnam transgreſſoribus illorum debitam præſcripſerit; ac tandem ad propoſitum noſtrum ſcribit, ut ſequitur: *Ne quis putet, de pœnis ſilere oracula, ut qui peccant, impunitatem ſibi polliceantur; ſed magis cogitent, aſſidere ſe DEO juſtitiæ, illumque inſpectare, quidquid agunt homines, nec diſſimulare naturam infenſam ſontibus, & ex officio plectentem juris violatores.* Diſſolutus ille, immorigeruſque filius prodigus, tunc primùm in ſemetipſum rediit, ac malam vitam ſuam emendare, ſubque obedientiæ paternæ jugum redire ſtatuit, quando ſe coram Deo peccaſſe, in mentem ſibi revocavit, dicendo: *Peccavi in cælum, & coram te.* Quidnam enim hiſce verbis inſinuare voluerit, Chryſologus exponit, dum ait: *Cui in cælo, & in terra, ante oculos ſunt omnia, quæ geruntur. Peregrè profectus eſt iſte, & in regionem longinquam fugit; ſed accuſatores ſuos, ſed teſtes ſuos, divini Patris oculos non effugit. Hoc David clarius aperit, ſic dicendo: Quo ibo a ſpiritu tuo? & quo a facie tua fugiam? Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades: ſi ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavere in extremis maris; etenim illuc deducet me manus tua. Videt iſte per totum mundum nuda Dei oculis delicta conſiſtere: non cælum, non terram, non maria, non abyſſum, non ipſam noctem DEO poſſe velare peccata. Sentit, quantum ſit ſceleris, mali quantum, in ipſo Dei peccare conſpectu; & ideo clamat: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci. Vndè & iſte adoleſcentior ſimiliter vociferatur, & clamat: Peccavi in cælum, & coram te. Tibi ſoli peccavi,* inquit S. Ambroſius: *hoc eſt, etſi homines non vident, tu vides, & ſi homines me judicare non poſſunt, qui participes delictorum ſunt, tu tamen Iudex es ſingulorum; dicit igitur. Tibi ſoli peccavi, hominis teſtimonium declinans.* Subdit verò idem S. Doctor: *Deum arbitrum omnium eſſe ſcimus, & eo ipſo teſte peccamus.*

Philo de Decalog. Exod. 20.

Prodigus reſipuit, dum agnoſcebat ſe corā Deo peccaſſe.

Luc. 15. 18. Chryſ. ſer. 2.

Pſ. 138. 6.

Deus videt omnia.

S. Ambr. Apol. David c. 11.

3 Regius Propheta David DEUM ſuper juſtos, id eſt, qui illum timent, defixos habere oculos dicit: *Oculi Domini ſuper juſtos: oculi Domini ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.* At verò, quando de perverſis ei ſermo eſt, id eſt, de illis, qui illum intimè ipſis præſentem, tantaque cum diligentia facta eorum notantem offendunt, & contemnunt, quid dicit? *Vultus autem DOMINI ſuper facientes mala; ſed quo fine? Vt perdat de terra memoriam eorum. Qui plantavit aurem,* inquit Sanctus Bernardus, *& qui finxit oculum, ipſe conſiderat: non modò cernit, ſed & diſcernit cogitationum vias, & medullas affectionum.* Beatus Laurentius Juſtinianus pariter ait: *DEO nihil poteſt abſcondi; undè Apoſtolus: Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus; omnia namque nuda, & aperta ſunt oculis ejus.* Ex quibus Apoſtoli verbis notanter infert, dicens: *Magna proindè dementia eſt, ſi diſſimulare volumus, & non timere: indicta namque nobis eſt probitatis neceſſitas, cum agamus coram oculis judicis cuncta cernentis.* Judæi quidem in prætorio Pilati oculos Filii DEI obvelaverant, eiq; tanquam inſolentias, & temeritatem eorum minimè videnti, infligebant alapas, dicendo: *Prophetiza, quis eſt, qui te percuſſit?* Non tamen intelligebant, oculos ejus Sole lucidiores eſſe, magiſque penetrativos, dicente Eccleſiaſtico: *Oculi DOMINI lucidiores ſunt ſuper Solem.* Simon de Caſſia ſuper illa verba: *Prophetiza, quis eſt, &c.* inquit: *Ac ſi prophetia careret anima Salvatoris; ſive tanta ſit ignorantia judicis, quòd neſciens culpam, non inferat pœnam.* Credunt nonnulli, ſe oculos DOMINI faſciolis ignorantiæ obvelaſſe, ut nec ipſe ſpeculator deſuper eſſet; ſed miſerè falluntur, quia oculi DEI adeò ſunt aperti, ut licèt mille faſciolis obvelarentur, ipſe tamen recondiniſſimas intueatur cordium cogitationes, quantumvis millenis ſæculis à nobis remotas; quia omnia ei præſentia ſunt in æternitate. Unde Sanctus Gregorius ait: *Non ante oculos DEI vacuæ tranſeunt cogitationes noſtræ: intus videt DEVS.* Et alibi de hoc eodem puncto diſſerens, ait: *Intus eſt qui judicat, intus quod judicatur. Cum ergo in corde delinquimus, latet homines, quod apud nos agimus; ſed tamen ipſo judice teſte peccamus.* Oleaſter myſterium, cur DEUS olim magnum illud candelabrum diu, noctuque lumen ut ſpargeret præceperit, explicans; ideò factum eſſe dicit, *ut intelligas, quòd ſive in die, ſive in nocte impiè egeris, ab eo videaris. Et dixi: forſitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in deliciis meis: quia tenebræ non obſcurabuntur à te, & nox ſicut dies illuminabitur.*

Oculi Domini ſūt ſuper juſtos, & vultus Domini ſuper facientes mala.

Pſ. 33. 17.

S. Bern. ſer. 10. de Conv. ad Cleric.

B. Laur. Juſt. de timore c. 4.

Luc. 22. 64.

Eccl. 23. 28.

Sim. de Caſſia lib. 13.

Mali videtur velle velare oculos Domini.

S. Greg. Paſt. c. 4. p. 1.

Oleaſter.

4 Enimverò unica cauſa, ob quam Chriſtianus, ex fide licèt ſciens, infinitam illam DEI Majeſtatem ſibi intimè eſſe præſentem, eandem nihilominùs in oculis ejus tam pervicaciter aſpernetur, & offendat, hæc eſt, quia ſcilicet ad eandem mente ſua recogitandam non ſe applicat; ob quem unicum defectum infernus mirè adimpletur, prout Sanctus Propheta Jeremias opportunè notat, inquiens: *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt, qui recogitet corde.* Porrò primum, quod Antiochus Rex è templo rapuit, fuit candelabrum illud aureum, cujus jam jam mentionem fecimus: *Accepit candelabrum luminis*; ut per hoc nobis inſinuetur, quòd quando Dæmon animæ noſtræ invadit templum (*templum DEI, quod eſtis vos*) ante omnia inde eripiat applicationem, & reflexionem mentis, ſeu meditationem quoad bona ſpiritualia, & ſalutem æternam: *Candelabrum luminis*, inquit Hugo Cardinalis, *id eſt, gratiam contemplationis.* Ex hujus autem direptione naſcitur omnis temeritas peccatoris; nam ut Gregorius Magnus ait: *Perverſi quique, dum interna non appetunt, in ſuis ſe cogitationibus foras fundunt.* Unde eis per Prophetam dicitur: *Redite prævaricatores ad cor.* Et iterùm: *Væ qui cogitatis inutile.* In actionibus quippè ſuis verentur homines, quos corporaliter vident; & DEUM ſibi præſentem eſſe, non æſtimant, quem non vident. Econtrà in laudem juſti dicitur: *Cum Ægypti Regem contemneret, ut DEI mandatis obediret, quia inviſibilem tanquam videns ſuſtinuit.*

Jerem. 12. 11.

Chriſtianus liberius peccat, quia de Deo non cogitat.

Jer. 21. 8.

1. Mach. 1. v. 23.

2. Cor. 6. 16.

Quid ſit cādelabrum luminis.

Hug. Car. ib.

S. Greg. lib. 19. mor. c. 9.

5 Sanctus Apoſtolus, de Chriſti diſſerens crucifixione (in qua Hebræi deteſtabiliſſimum commiſerant ſcelus, quod unquam ſive ab humana, ſive à diabolica excogitari potuit malitia) hanc unicè cognitionis defectui attribuit, inquiens: *Nemo principum hujus ſæculi cognovit; ſi enim cognoviſſent, nunquam*

1. Cor. 2. 8.

Peccans ignorat.

Dominum gloriæ crucifixiſſent. Quem etiam cognitionis defectum Salvator noſter, Apoſtolis ſuis feroces, quibus infeſtandi erant, perſecutiones prædicens, inſinuavit, dum ait: *Abſque Synagogis facient vos: ſed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare DEO*; cujus protinùs hanc ſubdit rationem: *Hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me*. Regius Propheta in Pſalm. 93. Deum his verbis precatur: *Redde retributionem ſuperbis; uſquequò peccatores Domine, uſquequo peccatores gloriabuntur? Effabuntur & loquentur iniquitatem? Populum tuum Domine humiliaverunt, & hæreditatem tuam vexaverunt; viduam, & advenam interfecerunt, & pupillos occiderunt, &c.* At verò, undenam hæc tanta peccatorum malitia procedebat? Ad hoc idem Propheta reſpondet, ſubdendo: *Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob*. Circa quæ Pſalmiſtæ verba author Imperfecti ita ſcribit: *Non quia talia fuerunt ſpecialiter verba illorum, ſed quia tales ſunt cogitationes hominum facientium malum; non enim facerent mala, ſi cogitarent, Deum aut intelligere, aut videre, quod faciunt*. Joſeph ab hera ſua tanta cum vehementia his verbis: *Dormi mecum*, ſolicitatus, reſpondit: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* At verò, quæret fortaſsè aliquis: Joſeph heræ ſuæ libidini conſentire non poterat? Nunquid homo erat, ſimilis nobis? Nunquid eum nonnunquam carnis ſtimuli agitabant? Cur igitur in optimo, & pulcherrimo ætatis flore, imò & in prompta occaſione lubricitatis conſtitutus, ſe id facere non poſſe dicit? Quòd ſi dixiſſet: *Nolo hoc malum facere, & peccare in Deum meum*; ceſſaret omne dubium: nunc verò dixit: *Quomodo poſſum, &c.* Oleaſter hanc reſponſi à Joſepho dati aſſignat rationem: *Quomodo faciam hoc malum grande? Hoc malum peccatores, dum peccare volunt, habent, quòd cum peccare cupiunt, peccatum attenuant; juſti verò omnes nervos extendunt, & tam grave, & magnum faciunt, ut vires eorum omnino excedat, & ſic dimittunt, nec ſe poſſe, aut ſcire facere fatentur; excedit enim juſtorum vires peccatum*. Præter hanc verò cauſam, aliam aſſignare poſſumus, huic noſtro propoſito multò aptiorem, hanc videlicet: Cum enim Joſeph adoleſcens eſſet ingenti virtute præditus, de illo nequaquam dubitare licet, quin in cunctis operibus ſuis Dei jugiter in mente ſua recoluerit præſentiam, memoriæque ſuæ illud proavo ſuo magno Patriarchæ Abrahæ à Deo impoſitum præceptum habuerit infixum: *Ambula coram me, & eſto perfectus*. Hoc igitur frænum illud erat, quo ab omni Dei offenſa committenda coercebatur; undè alii prædicta Joſephi verba ita legunt: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare coram Deo?* Nam ut S. Auguſtinus ait: *Evidentior transgreſſio eſt, cum præceptum memoria retinetur, & tanquam in illo Deus aſſiſtens, præſenſque contemnitur*.

Joan. 16.

Pſ. 93. Auth. Imperf. h. 33. Peccant in facto dicit: non videbit Dominus.

Gen. 39. 9.

Oleaſt. Juſti aggravant, injuſti extenuant peccati quantitatem.

Repulit peccata e Joſeph ob præſentiam Dei.

Gen. 17. 1.

S. Aug. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 30.

6 Didacus Stella verba illa filii prodigi pœnitentis: *Peccavi in cælum, & coram te*; devota hac illuſtrat paraphraſi: *O bone Deus! quam parvi te feci? Equidem conſiderare debuiſſem, in tua me eſſe præſentia, ut etiamſi multum, diuque à carne ſolicitatus, & interpellatus eſſem, tamen præſentia tua, memoriaque tuæ authoritatis, qui præſens aderas, confirmatus, me à peccato continerem*. S. Anſelmus exponens verba illa S. Pauli ad Romanos: *Qui cum juſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt, &c.* ita ſcribit: *Quoniam ſi intellexiſſent, timuiſſent, nunquam talia commiſiſſent. Amiſerunt enim lumen intelligentiæ, ex quo deſeruerunt fontem cæleſtis ſapientiæ*. Valdè periculoſum eſt, in tenebris ſine lumine prævio incedere; facilè enim homo impingit, ceſpitat, in foveas, aut præcipitia corruit: econtrà verò, dum quis in clara luce ambulat, omnia proſpicit ante ſe, & evitat pericula obvia. Sapiens ait in Proverbiis: *Septies cadit juſtus, & reſurget; impii autem corruent in malum*; hæc enim impios inter, & juſtos eſt differentia, quòd hi, licèt venialiter cadant, ſubitò tamen poſt lapſum reſurgant: non item perverſi, qui peccant mortaliter; hi enim corruent in malum, quia non reſurgent, quin iterùm cadent, quia in tenebris ambulant, id eſt, Deum ſibi præſentem eſſe mente ſua nunquam recolunt. Audite hac de re S. Bernardum in hæc verba ſcribentem: *Septies in die cadit juſtus, & ſepties reſurgit; ſi tamen cadat in die, & ſe cadere videat, & cecidiſſe ſe ſciat*. S. Thomas de Villanova in concione quadam ait: *Pœnitentia accelerata nobis à Deo reputabitur ad juſtitiam; ſcriptum eſt enim: Septies in die cadit juſtus. Si juſtus, quomodo toties cadit? Et ſi toties cadit, quomodo juſtus? Utiq; quia non meretur nomen juſti amittere, teſte Hieronymo, quia licet ita fragilis fuit, ut ſepties caderet, ſic tamen diligens fuit, ut ſepties in die reſurgeret*. Per diem enim lumen & notitiam Dei præſentis ubique intelligere poſſumus, quam homo juſtus mente ſua jugiter recolit; & proindè caſus illius non ſunt mortales, ſed veniales, & ab his facilè quis reſurgit, & in pedes ſeſe erigit.

Did. Stell. in c. 15. Luc.

S. Anſelm. Rom. 1.

Periculoſum eſt in tenebris incedere.

Prov. 24. 16.

S. Bern. ſ. 17. in Cant.

S. Th. de Vill. conc. Do. 4. Quadr.

7 Videmus per experientiam, quòd virorum honoratorum præſentia à peccatis committendis peccatorem coerceat, quæ aliàs indubitatè commiſſurus fuiſſet. Quantò igitur efficaciùs recogitata à nobis præſentia ſupremæ illius Majeſtatis, *quam tremunt Poteſtates*, nos à peccando refrænare valebit? Quòd autem hoc apud nos non obtineat, ex eo ſolùm venit, quia nullus eſt, qui illum recogitet corde; aliàs enim, ut Seneca inquit: *Magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat*. Qua igitur ratione poſſibile eſſet, ut peccator peccaret, ſi Deum illum, quem graviter offendit, verè & realiter præſentem eſſe recogitaret; & quidem præſentem eſſe peccaminoſo ipſius actui, non ſolùm tanquam criminis commiſſi veridicum teſtem, verùm etiam tanquam implacabilem ipſius judicem? David inquit de impio: *Non eſt Deus in conſpectu ejus*; ſed audi, quid inde mox ſubſecutum fuerit: *Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore: Auferuntur judicia tua à facie ejus*. Nullus etenim reperietur malefactor, qui quantumvis ſit ſceleratus, in facie, & præſentia alius judicis, à quo proceſſandus, & condemnandus foret, delictum ſuum committere, nedum illum mortaliter offendere, & contumeliari auſit. Hanc autem temeritatem, & inſolentiam Chriſtianus exercere non erubeſcit; hic enim per reatum mortalem offendere non veretur Deum illum, à quo ſe judicandum, & condemnandum eſſe novit; id quod tamen ex eo ſolùm capite ab eodem fit, quia hanc Dei præſentiam non recogitat corde. Verùm enimverò, ſi daretur caſus, qui tamen difficillimè contingeret, quòd aliquis adeò eſſet audax, & temerarius, ut oculis fidei recolendo Divinæ Majeſtatis præſentiam, nihilominùs eandem peccando contemneret; quis talem ad ſummum malitiæ, & impietatis infelicem gradum pertigiſſe non diceret? Div. Chryſoſtomus ait: *Hoc univerſum orbem conturbat, quòd ad homines aſpicientes, omnia agimus, & deſpecto Deo, homines formidamus. Præſente quidem homine, nemo voluerit ſcortari; vincitur tyrannis vitii à pudore hominum: Deo autem vidente, non ſolùm adulterium admittitur, ſed etiam alia multò graviora multi admittere auſi ſunt, & audent*.

Argumentū à minori ad majus.

Senec. ep. 11.

Pſ. 10. 5.

Peccat homo in præſentia ſui Judicis.

D. Chr. h. 11. in 1. ad Cor.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS LXXVI.

DE PECCATIS VENIALIBUS.

DISCURSUS VIGINTITRES.

DISCURSUS I. Dæmoo ſolicitè curat, ut in peccata levia nos pertrahat, ut hac ratione ad graviora committenda paulatim nos inducat.

II. Peccata leviora noo curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia.

III. Idem argumentum variis rationibus probatur.

IV. Continuatur eadem materia.

V. Solicitè à peccatis etiam levibus abſtinendum nobis eſt, quia per illa nos Dæmon multùm illaqueat.

VI. Qui modicas transgreſſiones flocci pendet, paulatim incidit in graviores.

VII. Peccata venialia animam commaculant, noſque in charitate tepidos, & in bonis operibus, & contra tentationes debiles efficiont.

VIII. Peccata venialia animam à prompta Paradiſi conſecutione retardant, efficiuntq; ut notabili temporis ſpatio in purgatorio detioeatur.

IX. Gravitas peccati etiam venialis, ex pœna damni, & ſenſus, qua Deus illud in altera vita caſtigat, clarè deducitur.

X. Alia conſiderantur ſupplicia, quibus Deus in expiationem peccatorum venialium nos punit.

XI. Correctio etiam quoad peccata venialia nos obligat, ſi ab his aliquod derivari poſſit ſcaodalom, aut grave damnom, quia ſæpè ex modico in gravia præcipitia ſit lapſus.

XII. Lapſum, & prævaricationem Evæ ſuam à multis antecedentibus, licèt venialibus transgreſſionibus, originem & cauſam habuiſſe probatur.

XIII. Licèt multa peccata venialia, peccatum aliquod mortale conſtituere nequeaot; illa tamen ad boc diſponere probatur.

XIV. Peccatum, quantumvis ſit modicum, ſuum tamen habet ſecum venenum; ac proindè timendum eſt, ne io graviora oos roere faciat.

XV. Peccatum veniale ocquaquam parvipendendum eſt, cum vera ſit offenſa Dei.

XVI. Perfectio in ſugiendis pro viribus noſtris defectibus, & culpis venialibus conſiſtit.

XVII. Peccata, quantumvis levia, impediunt acquiſitionem ſpiritus, & devotionis; ac proindè ſervi Dei illa anxiè perſequantur.

XVIII. Animæ timoratæ culpas etiam minimas fugiunt, utpotè ſcientes, eas à Chriſto Judice ſeverè judicandas eſſe.

XIX. Lex divina ex omni parte obſervanda eſt, quia à transgreſſionibus mioimis ad majores ſit aditus.

XX. Peccatum veniale oon minùs fugiendum eſt, quàm mortale, imò forſitan magis illo; Deus enim opera noſtra nauſeat, ſi cum peccatis ſint permiata veoialibus.

XXI. De nonnullis ioter peccata venialia, & mortalia diſtinctionibus; ubi etiam de horum malitia diſſeritur, & nonnulla illorum ſpeciatim aſſignantur.

XXII. Scriptura Sacra, & ſancti Patres valdè deteſtantur illa peccata venialia, quæ voluntariè, ſcienter, deliberatè, & cum complacentia committuntur.

XXIII. Tamerſi nullus à culpa veniali eaemptus ſit, attamen præter præſervativa, quibus efficitur, ne in illa cadamus, multa quoqoe habemus, poſtquam in illa lapſi ſumus, pro illis remedia.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Dæmon ſolicitè cutat, ut in peccata levia nos pertrahat, ut hac ratione ad graviora committenda paulatim nos inducat.

THEMA.

Halitus ejus prunas ardere facit. Job.41. verſ.12.

1 SAnctus Propheta Job inimicum bumani generis deſcribere ſatagens, eum veluti in ignem ſufflantem, lignaque majori cum vehementia ardere facientem repræſentat. Sed obſervetis velim, quonam modo hæc inſufflatio ab illo fiat; nimirùm levi quadam aſpiratione, ſeu halitu id facit: *Halitus ejus prunas ardere facit*. Idem verò ſuperbus hoſtis, & adverſarius noſter apud Iſaiam dixerat: *Sedebo in lateribus Aquilonis*: Cur igitur ad magis accendendam ignis flammam, ventos aquilonares non laxat, quorum major eſt, quàm levis cujuſdam halitus, potentia? Poterat quidem idipſum facere, & quidem facillimè, nec tamen ventis hiſce utitur, ſed balitu: *Halitus ejus*; ad accendendum enim in nobis peccati mortalis ignem, qui incendii infernalis quoddam eſt præludium, tenuis ei aſpitatio, ſeu halitus abundè ſufficit: *Si ſufflaveris in ſcintillam, quaſi ignis exardebit*, inquit Eclesiaſticus. Hæc etenim eſt ſerpentis fraudulenti aſtutia, quòd homines timoratos nequaquam adotiatur per peccata mortalia, ſed à principio ignem levi halitu accendit, id eſt, illos ad culpam aliquam venialem committendam inducit; ſcit namq; quòd *a ſcintilla una augetur ignis*: ſi enim vel unica ſcintilla nutriatur, & non ſubitò extinguatur, hæc ad vaſtam quandam, denſamque ſylvam deflagrandam ſufficit. Idem quoque efficit levis qualiſcunque tranſgreſſio, niſi illa, velut ſcintilla quædam, in primis ſuis principiis extinguatur. David vir erat ſumma innocentia decoratus: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*. Erat *vir ſecundum cor DEI*; & tamen culpa ſua ingens tam in domo ſua, quàm in populo Iſraelitico per publicum ſcandalum, indeque natas ſeditiones, excitavit incendium. Amnon enim filius ejus Thamar ſororem ſuam conſtuptavit: hunc Abſalon traditoriè occidit; idemque adverſos patrem ſuum ſe armavit, ut regnum pariter, & vitam ei eriperet; & paulò poſt cum incredibili patris ſui vilipendio concubinas ejus in conſpectu Iſraelis violavit, tandem verò tribus lanceis à Joab transfoſſus fuit; Adonias denique à Rege Salomone pariter filio Davidis eſt trucidatus: Uno verbo dicam: *Non receſſit gladius de domo ſua*. Undenam verò hæc tot ærumnarum, & afflictionum Davidis congeries ſuam habuit otiginem? Ab unica duntaxat ſcintilla, id eſt, ab unico incauto, & laſcivo aſpectu: *Viditque mulierem lavantem ſe*. Dæmoni enim unicam duntaxat amoris adulterini in innocenti Davidis anima inſufflaſſe ſcintillam ſufficiebat, ut exindè ingens poſteà exoriretur incendium.

Quare diabolus halitu dicatur inſlare, & nõ magno vento, cum hoc poſſit.

Iſa. 14. 13.

Eccl. 28. 14.

Eccl. 28. 14. Timor nos ad levia dd. taxat impellit peccata.

Pſ. 100. 2.

Ab unico levi laſcivo aſpectu David recepit plurima mala.

2. Reg. 11. 10.

2 S. Bernardinus inquit: *Tantæ quippè aſtutiæ eſt ſerpens antiquus, ut hominem DEUM timentem non mox invadat ſuggeſtione aperti ſceleris, ſed primum paululum reſtringit rigorem juſtæ diſcretionis: qui autem modica ſpernit*, ut dicit Eccleſiaſticus, *paulatim decidet*. Primò igitur viro timorato ſuaviter inſinuat, aſpectum aliquem aliud non eſſe, quàm curioſitatem, & complacentiam quandam, quæ ad transgreſſionem mortalem neutiquam pertingat; intereà verò venenum abſcondit, taceтq; quòd *à ſcintilla una augetur ignis*. Porrò multis per hujus ſerpentis aſtutiam idem contingit, quod Goliath evenit; cum enim hic à capite ad calces uſque

S. Ber. t. 3. ſ. 3. fer. 3. poſt Pent.

Modus tentandi timoratos diabolo uſitatus.

valida eſſet armatura communitus; David nihilominùs fundam ſuam tanta cum dexteritate vibrare novit, ut lapis fundæ immiſſus, in modicam vaſti illius coloſſi partem, quæ chalybe contecta non erat, ac vix videri poterat, id eſt, in frontem illius, evibraretur, & ſic interiret.

1 Reg. 17. 49. S. Ephrem de mor. ling.

Exemplum à militibus cape, inquit Sanctus Ephrem: *nonne totum corpus militis ferreo thorace munitur? Accidit autem & illud ob laxiorem conſtitutionem lædi; nam ſi per tenuem aliquam rimulam telo aditus pateſiat, ſtrenuo militi mortem adfert.* Argutè obſervavit ſagaciſſimus ſerpens, *quod eo tempore, quo ſolent Reges ad bella procedere, David remanſit in Jeruſalem*: Gloſſa addit: *Otioſus*; ut ſcilicet honeſta aliqua recreatione, Regni, & militiæ curas nonnihil alleviaret; ac proinde hanc occaſionem nactus Dæmon, eandem ſibi neutiquam negligendam eſſe duxit.

2 Reg. 11. Diabolus prius ſuaſit David otiū & illo mediante adulterium.

Dum igitur ſurgeret David de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ, accidit ut videret mulierem ſe lavantem ex adverſo ſuper ſolarium ſuum, Erat autem mulier pulchra valde; idq; Dæmoni ad accendendum in anima hujus Regis carnalis concupiſcentiæ ignem abundè ſuffecit. Unde S. Cyprianus ait: *Dominus prudentes eſſe nos juſſit, & cauta ſolicitudine vigilare præcepit, ne adverſarius vigilans ſemper, & ſemper inſidians, quando in pectus obrepat, de ſcintillis conflet incendia, de parvis maxima exaggeret, & dum remiſſis, & incautis leniore aura, & flatu molliore blandiatur, procellis ac turbinibus excitatis, ruinas fidei, & ſalutis ac vitæ naufragia moliatur.*

S. Cyprian. ſer. 2. de zelo & liv.

3 Porrò quòd Dæmon ad hoc ſpecialiter connitatur, ut homini peccatum veniale nihil faciendum eſſe perſuadeat, ex hiſtoria quadam in vita Sancti Philippi Nerii relata efficaciter probatur. Etenim Florentiæ in monaſterio Sancti Marci, quod eſt Ordinis Prædicatorum, duo erant hujus ejuſdem Ordinis ſacerdotes, quorum unus F. Zenobius Mediceus, alter verò F. Servantius Minius vocabatur. Convenerant iſti inter ſe, ut ſingulis quibusq; noctibus, priusquam ad Matutinas preces accederent, mutuò peccata confiterentur. At humani generis hoſtis, tanti boni invidus, nocte quadam, duas circiter horas, antequam conſuetum daretur ſignum, Zenobii cubiculum pulſat, inclamatque: Heus tu, ſurge, imminet hora. Hac voce experrectus ille, ſtatim lecto exſiliens, ad Eccleſiam ſe confert, ibique ementitum Servantium reperit, propè ſedem deambulantem. Quamobrem Zenobius, ratus ipſum verè eſſe Servantium, ſupplex genuflectit, ut peccata confiteatur. Aſſidet Dæmon, & confeſſionem excipit: ad ſingulas tamen culpas, quas pœnitens confitebatur: Nil iſtud, nil culpæ, ajebat. Imò cum culpam ſibi graviorem viſam Zenobius ſubjungeret, ajebat itidem: Futilia ſunt iſta. Hæc audiens Zenobius, Satanæ laqueos veritus, crucis ſigno ſe muniens, mendacii parentem ita compellat: Num tu Dæmon infernalis? Ad hæc is ſpe lucri fruſtratus, ignominiæ plenus evanuit.

Hiſtoria in qua diabolus audit confeſſionē.

Nullus igitur, inquit Chryſoſtomus, *ſe frivola illa ratione conſoletur, qua univerſa protervitas in animam introducitur: Illa, inquam, ratione nullus utatur, dicens: Quid hoc eſt, aut illud? Mille certè hinc mala oriuntur. Veterator enim malorum Diabolus cum ſit, magna malitia, multa opera, ingenti ſtudio, condeſcenſioneque nonnulla ad perditionem hominum utitur; à minimis enim plerumque incipit: quod intueri hoc modo licet. Studebat in Pythoniſſæ nugas, ac deliramenta Saul Regem detrudere, ſed id ſi ab initio ſuaſiſſet, mentem ille non adhibuiſſet; quando enim id feciſſet, qui Pythoniſſas expellebat? Propterea ſenſim & paulatim illum inducit; nam quoniam Samuel non obtemperavit, & holocauſta illo abſente offerri præparavit accuſatus, ait: Neceſſitas hoſtium facta eſt major: Cumque flere oportuiſſet, quaſi nihil mali feciſſet, lætabatur. Juſſit rurſum nonnulla de Amalecitis DEUS, & quoque transgreſſus fuit. Hinc adverſus David inſanivit, & ſic paulatim labens, ad ipſum perditionis barathrum ſeipſum immiſit.*

Chryſ. h. 7. in Matt. Contemptus leviorum eſt via ad majora.

Idque pariter in primo reprobo, Cain videlicet, exemplificat, quem aſtutus ille ſerpens ſenſim, & paulatim in magnum illud præcipitium deturbavit; ſubdit enim: *Similiter etiam de Cain factum eſſe videmus; non enim confeſtim cædem fratris ille ſuggeſſit, ne magnitudine rei commotus tam ſceleſtum facinus abominaretur; ſed prius perſuaſit deteriora offerre, nullum eſſe id dicens peccatum, deinde invidiæ veneno ſuccendit, nihil enim hinc mali ſecuturum perſuadendo. Ita ſenſim in eum illapſus, ad cædem fratris, & ad negationem ſceleris impulit, nec prius ceſſavit, quam malorum omnium verticem impoſuit.*

Id oſtēditur in Cain.

4 Communis eſt inter ſacros interpretes opinio, Judam eo tempore, quo ad Apoſtolatum evectus fuit, virum fuiſſe timentem DEUM; & tamen ad tantam paulatim pervenit malitiam, ut is, de quo Sanctus Joannes ait: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*, de eo pronuntiaverit: *Unus ex vobis Diabolus eſt.* At verò quonam Dæmon uſus eſt modo, ut degenerem hunc Apoſtolum in tantam malitiam præcipitaret? Priusquam ad hoc reſpondeam, libeat, obſecro, ſequentem à Sancto Iſidoro Peluſiota traditam audire ſimilitudinem:

Joan. 2. 25. Joan. 6. 71.

S. Iſid. Peluſ. lib. 3. ep. 385.

Dæmon, inquit ſanctus hic ſcriptor, *eum, qui in hujus mundi mari navigat, nequaquam ex improviſo aggreditur, ſed prius explorare nititur ejus genium, malas ejus inclinationes, & humorem illius peccantem; ſuggeſtumque tormentarium ex adverſo loci illius erigit, ubi mœnia debiliora eſſe noſcuntur, ut quaſſationem muralem facere poſſit. De inimicis ſibi proſpicit inteſtinis, procuratque clandeſtinos traditores, denique paſſiones noſtras adhibet, & appetitus inordinatos, ut nos in poteſtatem ſuam redigat.* Unde Sanctus Jacobus dicebat: *Unde bella, & lites in vobis? nonne hinc, ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris?*

Diabolus aggreditur homines in morte debiliori. Jacob 4. 1.

Vidit igitur Judam non ad ſuperbiam, nec ad delectationes carnis, vel gulam, ſed ad auri & argenti cupiditatem eſſe propenſum; & quia cœleſtis Magiſter Collegii Apoſtolici burſam ei conſignaverat, adeòque pecuniam ſemper ad libitum ſuum promptam habebat, hac commoditate ex inſtigatione Diabolica abutenti, Diabolus ſenſim & paulatim furta ſuggeſſit minuta, ut tandem ad graviora committenda eum ſeduceret; illudque eò uſque facere continuavit, donec à peſſimo hoc vitio eouſque inductus fuerit, ut CHRISTUM pro triginta venderet argenteis. *Itaque Judam in barathrum nequitiæ præcipitavit*, inquit Hugo à Sancto Victore, *neglecta minimorum cautio*.

Judas prius peccavit per minuta furta. Hug. de S. Vict. lib. 2. c. 16. de erud. inter. hom.

Eſt quoque quorundam Doctorum opinio, Judam, quia pauperes parentes habuit, ex pecunia cuſtodiæ illius commiſſa, iiſdem ſine CHRISTI licentia ſubveniſſe, & paulatim ſummam aliquam, quantumvis levem, in eundem finem ſepoſuiſſe penès ſe ſeorſim, donec tandem avaritia ipſius ad ſummum uſque culmen pervenit. *Immiſit ei primùm Satanas*, inquit Origenes, *motus leviter malos. Hæ erant vulpes parvulæ, quas cum capere negligeret, demolitæ ſunt ejus vineas.* Chryſoſtomus ſimiliter de Juda ait: *Sic in Judam maximum proditionis malum concrevit; niſi enim putaſſet, parvum eſſe, pecuniam pauperum ſurripere, in tantam protervitatem non deveniſſet: ſic à minimis ad maxima gradatim Diabolus ducit.* Ubi ſpecialiter notanda ſunt verba illa: *à minimis ad maxima gradatim ducit.*

Orig. h. 4. in Sanct.

Chryſ. h. 89. in Matt.

5 Eodem modo quando Diabolus virum aliquem probum, & perfectionis ſtudio deditum, in carnalis vitæ præcipitare vult barathrum, non eum ſubitò ad adulterium, vel ſacrilegium inducit, ſed è longinquo eum ad hoc audendum paulatim diſponit, efficiendo, ut in aliquod carnis peccatum veniale labatur, vel ut parum ſit circumſpectus & cautus in cuſtodia ſenſuum, vel ut de propriis viribus nimiùm præſumat. Similiter ſub prætextu pietatis inducit illum, ut ad excolendam in vita ſpirituali filiam aliquam innocentis vitæ, operam ſuam impendat; ita tamen ut ejus erga illam affectionem, quæ in principio tecta fuit, per ſuggeſtiones ſuas in carnalem affectum degenerare faciat. Quam Diabolicam fraudem eximius ille ſpiritualis vitæ director P. Alvarez his verbis in manifeſtam lucem eduxit: *Fraudatur continentia, ſi corpore & mente caſtus ſit aliquis, tamen ſi ſpecie utilitatis, vel conſulen-*

Modus, quo paulatim inducit ad carnalia.

Alvarez l. 5. p. 2. cap. 12.

ſulen-

ſulendi , ſuggeritur ei , ut familiaritatem aliquarum mulierum habeat ; ad quod enim pia intentione ducitur , prompta eſt etiam , & facilè acquieſcit natura : in quo negotio occulte ſe jungit vitium , quo & uſu ad hoc perducit , ut homo ſeipſum non intelligat , & magis hoc agat , quod delectat , quam quod expedit .

6 Conſideratione dignum eſt certamen illud , quod ſerpens infernalis cum CHRISTO eo tempore in deſerto aggreſſus eſt , quando per quadraginta dies , & noctes adeò rigidè jejunando ſe extenuarat , ut ne mucidi panis fruſtulo fami ſuæ ſubvenerit . Tunc enim aliquot in manu ſua lapides ferens , hoc ei conſilium perſuadere niſus eſt : *Dic , ut lapides iſti panes fiant* . Sed quis eſt hic adeò peregrinus modus reſtaurandi fragilitatem hominis alicujus , qui poſt tam rigoroſum jejunium emaciatus , *poſtea eſuriit* , ut pro fame illius exſatianda præſentarentur in panes transmutandi duriſſimi lapides ? Et quidem ſi CHRISTUM in peccatum gulæ præcipitare erat animus , cur non potiùs lautum aliquod & delicatum ei ferculum obtulit ? Dubium hoc majori cum energia auget Div. Chryſologus , inquiens : *Miſer , malus vis eſſe , ſed non potes ; cupis tentare , ſed neſcis ; eſurienti tenera offerre , non dura debuiſti ; famem non aſperis palpare , ſed blandis ; inediam non horridis urgere debueras , ſed guloſis* . Veruntamen ſi technarum machinas , quibus verſutiſſimus tentator circa CHRISTUM in deſerto uſus fuit , penitiùs introſpiciamus , reperiemus , eundem non ſine myſterio lapides CHRISTO obtuliſſe , in panes transmutandos . Etenim in hac tentatione fraudulentus hic inimicus noſter veriſſimum eſſe opere ipſo comprobavit , quod vitæ ſpiritualis , ac myſticæ præceptores de eodem communiter tradunt , ſcilicet , quòd Dæmon nunquam nos tranſire faciat ab uno extremo ad aliud ; ſcit enim , quòd hac ratione difficulter ſuum eſſet conſecuturus intentum ; quin potiùs ſuadet nobis , ut ab actu aliquo virtutis tranſeamus ad vitium aliquod à tali virtute non adeò remotum , ſed potiùs vicinum : ver. gr. eum , qui liberalis eſt , non facilè tentabit de furto rei alienæ committendo , benè tamen de prodigalitate admittenda . Cum igitur Salvator noſter ad ſummum perveniſſet jejunii rigorem (*cum jejunaſſet quadraginta diebus , & quadraginta noctibus*) huic autem rigoroſiſſimo jejunio , velut alterum extremum , opponerentur cibi lauti , & delicati ; Diabolus aſtutiſſimo conſilio , ut CHRISTUM ad rumpendum rigoroſum illud jejunium induceret , non cibos delicatos eidem obtulit , ſed potiùs lapides , ſimul ejus ſtimulando Omnipotentiam , qua lapides illos in panes convertere poterat ; hac enim ratione faciliùs ſperare poterat , ſe aſſecuturum eſſe ſuum intentum , ſcilicet ut aliquid , quantumvis modicum , circa ipſius perſonam lucraretur ; hoc enim ſemel obtento , paulatim ſe illum ad graviores lapſus diſpoſiturum eſſe ſperabat . Verùm enimverò relicta hac prima tentatione , tertiæ tentationis inſultum , obſecro , nonnihil accuratiùs conſideretis . Et quidem cum in duobus primis inſultibus victus ſuccubuerit , ingens utique Dæmonis erat temeritas , velle ipſimet DEI Filio perſuadere , ut coram ſe genuflexus ipſum adoraret , à quo in duabus præcedentibus minoris momenti tentationibus turpi repulſa rejectus fuerat . Quòd ſi enim tu ab aliquo decem tibi ſcuta mutuari peteres , illeque ſibi tantam pecuniam minimè ſuppetere diceret ; tu verò ita reſpondentem , majori cum inſtantia , ut centum ſcuta tibi daret , rogares ; ille autem , quòd tametſi illa tibi dare poſſet , nunquam tamen ſe id facturum eſſe reſponderet , futurusnè eſſes adeò impudens , ac temerarius , ut ab eodem mille ſcuta exigeres ? Hic autem propriè eſt caſus ille , in quo verſamur . Etenim cum CHRISTUS primam tentationem , de lapidibus in panes transmutandis , peregregiè repudiaſſet , Dæmon ſecundam fecit inſtantiam , eamque vehementiorem prima , ſcilicet ut è templi pinnaculo ſeſe deorſum mitteret . Cùmque iterata fuiſſet vice rejectus , tandem pro finali tentatione à CHRISTO ſui adorationem exegit . O temeritas inaudita ! O impudentia omni carens exemplo ! Qua ratione in hac præſumptuoſa actione Dæmonis ſalvari poterit aſtutia ? Verùm enimverò reſpondeo , Dæmonis , in hac ſuggeſta ſui adoratione , intentum fuiſſe , aliquid , quantumvis modicum , penès CHRISTUM lucrari ; verbi cauſa , ut CHRISTUS in actum aliquem impatientiæ , & furoris , vel in verbum aliquod contumelioſum prorumperet ; quilibet namque modicus defectus , vel culpa venialis , ſufficit Dæmoni , ut parvum aliquem in cor noſtrum aditum habere , indeque ſenſim , & paulatim ruinam noſtram machinari poſſit ; ac proindè Sanctus Paulus Epheſios hiſce verbis monuit : *Nolite locum dare diabolo* . Sanctus Ephrem in cap. *de intemperantia , & incontinentia* ; ſimiliter hortatur , inquiens : *Vos hortor , obteſtorque , fratres , ut non ſolum à gravioribus peccatis , ac vitiis temperetis , ſed etiam ab illis , quæ parva apparent , & levia ; quæ tanquam minimi , ac nullius momenti , ferè ab hominibus negligi , ſpernique ſolent , quaſi nulla de ſimilibus reddenda foret ratio , cum interim per ejuſmodi nos ſpernere etiam quærat Diabolus . Omni ergo diligentia , ac ſtudio , etiam in minimis illis , dolos atque inſidias Diaboli cavete , ut cum CHRISTO ſempiterna gloria fruamini* . Sanctus Hieronymus ad prædicta Sancti Pauli verba : *Nolite locum dare Diabolo* , ſe reflectens , ait : *Quomodo enim Pater , & Filius ſtant ante oſtium , & pulſant , ut introeant , & cœnent cum eo , qui ſe receperit : ita & adverſarius ſemper in nos eſt paratus irrumpere , & cum locum dederimus , ingreditur* . Quòd ſi enim nos ei locum aliquem ceſſerimus , id eſt , ſi peccatum aliquod veniale commiſerimus , licèt per hoc animam noſtram poſſidere nondum valeat ; attamen quælibet transgreſſio , quantumvis levis ſit , illum ad nos tentandum , fortiorem , & animoſiorem , nos verò ad reſiſtendum ei debiliores efficit .

7 Porrò quàm Diabolus ex peccatis levibus , & venialibus præſumptuoſus efficiatur , & audax , ſequens declarabit exemplum , quod Surius in vita Sancti Aichadri Abbatis Gimeſienſis refert . Cum enim Sanctus hic Abbas , in negotiis Monaſterii ſui occupatus , inadvertenter , in die feſto accito tonſore capillos capitis forcipe ſibi æquari juſſiſſet , *vidit , cum hoc ageretur , humanæ ſalutis adverſarium , quam promptus ſit ad nocendum , quomodo de noſtris offenſionibus exultet . Et ecce Diabolus intra tenebroſum cellæ angulum ſe continebat , nefandam cautionem in manibus tenens ; & ſemper ut attonſa coma deorſum influebat , ipſe colligere , & in numerum capillaturam omnem redigere videbatur . Res tremenda , & ſolicitè penſanda* ! ſubjungit Hiſtoria : *Cum enim ſanctus vir DEI Dæmonem reprehendiſſet , eique temerarium auſum ſuum improperaſſet : Reſpondit Dæmon : Meum eſt officium , ſervorum Dei habitacula reviſere , & offenſas ſingulorum Breviario meo adnotare , & ſic Principi noſtro referre , ne ad concilium ipſius revertentem vacuum , ſuppliciis durioribus jubeat excruciari . Nam hujus miniſterii ſors mihi de te ſingularem hodie palmam apud Principem meum obtinebit , dum te Dominica noctis feſtivum tempus illicito opere transgredi renuntio . Minime à tonſione , minimè , inquam , ceſſa , ut de numero capillorum noſtra cautionis abacus accumuletur* . Ex quo Dæmonis diſcurſu , & actione , evidenter colligitur , quàm parvi faciat illos , qui ſe culpis etiam venialibus coinquinare non formidant ; & quanti æſtimet eadem venialia peccata , ad proſternendos quantumcunque ſanctos homines . Unde non immeritò Richardus de Sancto Victore inquit : *Quantùm parvis ſuggeſtionibus inimici ſuccumbit , tantum hunc contra ſe robuſtum facit* .

Matth. 4.

Calliditas dæmonis in tentando Chriſtum.

Chryſ. ſ. 11.

Dæmon bis victus per ſummam temeritatem petiit adorari.

Hoc etſi poterat præſcire non futurum , ſperabat tamen minimum quid impatientiæ &c.

Epheſ. 4.

S. Ephr. h. t. de virt. & vit.

Adhortatio ad vitanda peccata minora.

S. Hier. c. 6.

Ser. 13. ſept. n. 13.

Diabolus quod ex peccatis venialib. præhabitis efficitur audacior . Probatur exemplo.

Rich. de S. Vict.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Peccata leviora non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia.

THEMA.

A ſcintilla una augetur ignis. Eccl. 11. verſ. 34.

1 SImilitudo, quam Eccleſiaſticus eo fine, ut peccata levia evitemus, ne in graviora labamur, adducit, magis propria, aut opportuna eſſe nequit, ſcilicet quòd unica ſcintilla ſufficiat ad cauſandum ingens incendium: *A ſcintilla una augetur ignis*, vel ut in textu Græco legitur: *A ſcintilla parva exardeſcit focus*. Cujus Dionyſius Carthuſianus hanc aſſignat rationem, inquiens: *Quia ex parva ſcintilla gignitur ignis, qui paulatim fit magnus; juxta illud in Canonica Iacobi: Quantus (id eſt, quam parvus) ignis, quam magnam ſylvam incendit!* Saluſtius quoque ait: *Parva ſcintilla contempta, magnum excitavit incendium*. S. Gregorius Nazianzenus, ut nobis vehemens imprimat erga culpas veniales odium, ſequentem in ſententiis ſuis adfert ſimilitudinem: *Ingentem flammam per exigua quoque ſcintilla excitat*; quæ verba coincidunt cum illis Eccleſiaſtici: *A ſcintilla una augetur ignis*. Et verè ita eſt; ſæpiſſimè enim contingit, quòd ab unico duntaxat malo homine occaſio præbeatur, ut ingens effundatur humani ſanguinis copia, dicique poſſit: *Ab uno doloſo augetur ſanguis*. Unicum verbum pungens, & contumelioſum, cum ut plurimùm variarum ſit controverſiarum, rixarum, & contentionum cauſa, efficit, ut in factiones concitentur, non ſolùm familiæ, ſed & integræ civitates. Undenam monarchia Ottomannica, quæ hactenùs à tot ſæculis floridiſſima mundi regna, cum tanta Chriſtianæ Religionis noſtræ jactura, totq; populorum à Mahometanæ barbariei violentia, & tyrannide debellatorum exterminiis, ſibi ſubjecit; undenam, inquam, hæc originaria ſua deducit primordia? Ab unico verbo contumelioſo, ab Imperatoris Catholici iracundo miniſtro inconſideratè prolato, prout Tarcagnota in Hiſtoriis ſuis in hæc verba refert: *Revertamur ad Heraclium, qui per ſuam, miniſtrorumque ſuorum avaritiam, Saracenis occaſionem præbuit accelerandi totius Imperii Orientalis excidialem ruinam. Cum enim in urbe Conſtantinopolitana, militibus Imperatoris ſua diſtribuerentur conſueta ſtipendia, interque hos Saraceni, quos Heraclius ex Arabia ad ſibi militandum collegerat, ſua quoque debita ſtipendia expoſcerent, theſaurarius Imperii, qui Eunuchus erat, aſperrimè illis, ſe panem canibus dandum non habere, reſpondens, contumelioſo hoc reſponſo omnium Saracenorum corda adeò transfixit, ut ſubitò conſpirantes in Arabiam redierint, & electo ſibi in belli ducem Mahomete, qui in regionibus illis viri magna authoritatis, & ſapientiæ famam comparaverat, manifeſtam Imperatori rebellionem, & bellum indixerint*. Progreditur verò jam dictus author, prolixiùs enarrando victorias, quas paulatim diverſis in locis ingenti cum Chriſtianorum damno ab iiſdem reportarunt, magnoſque, quos per variorum regnorum comparationem fecere progreſſus, fuſiùs recenſendo. Quod quidem ſi verum eſt, patet exindè, qualiter adimpletum fuerit prædictum Sapientis oraculum: *A ſcintilla una augetur ignis: Ecce quantus, id eſt, quam parvus ignis, quam magnam ſylvam incendit!* Unicum igitur verbum aſperum, & contumelioſum ex ira prolatum, hactenùs à mille, & ampliùs annis cauſa fuit, ut potior mundi pars in totale redacta fuerit exterminium.

[Margin: A parva ſcintilla magnum incendium. — Dion. Carth. ibid. — Saluſt. in Catilin. Nazian. in ſent. — Ab uno verbo injurioſo magnum bellum. — Tarcag. p. 2. l. 4. fol. 181. — Probatur Hiſtoria.]

2 Sanctus Gregorius inquit: *Dum moderari lingua otioſa verba negligit, more inclytæ remiſſionis capta, audax ad noxia prorumpit: dum gulæ incumbitur, ad levitatis protinus inſaniam proditur; cumque mens ſubigere delectationem carnis renuit, plerumque & ad perfidiæ voraginem ruit. Vnde bene Paulus plebis Iſraeliticæ damna conſpiciens, ut imminentia ab auditoribus mala compeſceret, curavit ex ordine tranſacta narrare, dicens: Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis*. Pergit ibidem Sanctus Doctor enarrare, undenam idololatria in populo electo ſuam habuerit originem: *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere: Eſus quippè, potuſque ad ludum impulit, ludus ad idololatriam traxit; quia ſi vanitatis culpa nequaquam cautè compeſcitur, ad iniquitatem protinus mens incauta devoratur, Salomone atteſtante, qui ait: Qui modica ſpernit, paulatim decidit; ſi enim curare parva negligimus, inſenſibiliter ſeducti, audenter etiam majora perpetramus*. Enimverò Dæmon ab omnibus totius mundi populis olim in falſis numinibus adorabatur, ſolo excepto Hebraiſmo, qui à tot retroactis ſæculis ſoli verò DEO genuflectebat: (*Notus in Iudæa DEVS, in Iſrael magnum nomen ejus*;) at verò, qua de cauſa ipſe quoque Hebraiſmus, poſt viſa à tot ſæculis à DEO in ipſius favorem patrata miracula, tam turpi ſe macula, qualis eſt idololatria, coinquinavit? Ob impatienter toleratam, quam Moyſes, priuſquam è Monte Sinai deſcenderet, protraxerat moram; quam porrò impatientiam ut nonnihil mitigarent Hebræi, cœperunt largiùs ſolito comedere, & bibere. Et hic ſcopulus ille fuit, qui illos naufragari fecit in fide, & cultu veri DEI; in cujus criminis pœnam, DEUS poſt illatam illis cruentam ſtragem, populum illum totaliter exterminare decreverat, niſi Moyſes efficacibus precibus ſuis ſe apud Deum interpoſuiſſet.

[Margin: S. Greg. l. 10. mor. c. 9. — Qui modica ſpernit, paulatim decidit. Exod. 32. 6. — Pſ. 75. 2. Ordo quo Hebræi devenerunt ad idololatriã.]

3 Didacus Stella ad noſtram inſtructionem ita ſcribit: *Cavendum eſt diligenter à prioribus peccatis; nam licet parva tibi in principio videantur, paulatim, & ſenſim in graviſſima incides, & in profundum malorum; ideoque Eccleſiaſticus ait: Tanquam à facie colubri fuge peccatum. Videbitur tibi parum commendaſſe fugam peccati, ſiquidem non dixit: Fuge peccatum tanquam ab unguibus leonis, aut tanquam à tygridis dentibus, aut tanquam à facie draconis; nam coluber parum veneni habet, nec ab illo fugiunt, niſi pueri. Per colubrum, qui inter animalia venenoſa minus veneni habet, intelligit hic Eccleſiaſticus parvum peccatum, à quo fugere debet. Quare? quia Iſaias dicit cap. 14. quod ex radice colubri egredietur regulus. Baſiliſcus inter reliqua animalia venenoſiſſimus eſt, & adeò malus eſt, ut ſolo intuitu homines interficiat; atque ideò per illud intelligitur graviſſimum omnium peccatorum. Fuge igitur à parvis, & à prioribus peccatis, ne fortè oculis Baſiliſci interficiaris; ſiquidem ex parvis peccatis graviſſima oriuntur. In Ægyptum miſit DOMINVS cyniphes, quæ muſcula ſunt parvæ; at poſtea magnas muſcas miſit, ut inde intelligas, poſt parva mala majora ſubſequi*. Quid ſi in vaſti alicujus regni ingrediens metropolim, videres eandem plusquam millione incolarum populoſam, theſauris refertam, ſuperbis ædificiis admodùm ſumptuoſam, cunctique generis mercibus ex uno polo mundi ad alterum transvectis plenam; poſt biduum verò eandem cerneres in quendam cinerum, & favillarum cumulum redactam; atque inſuper hujus ei illatæ miſeriæ cauſam fuiſſe intelligeres unicam duntaxat ſcintillam ignis, in materiam facilè combuſtibilem dilapſam, quid diceres? *A ſcintilla una augetur ignis*. Talis ſcintilla eſt unicus ille error, quem Dæmon majori Chriſtianorum parti inſtillat, ſcilicet, quòd ſufficiat, à peccatis abſtinere mortalibus; cæterùm verò à peccatis ſibi cavere venialibus, parùm, vel nihil interſit; hæc enim unica ſcintilla Chriſtianorum mundum non ſolùm hactenùs ſubvertit, & in deſolationem redegit, ſed & id ipſum factura eſt deinceps. Audite non me, ſed Chryſoſtomum, in hæc verba ſcribentem: *Exhortor in initio, ut caveamus, vel in Silla fugientes mala; nam magna ab his naſcuntur: Etenim qui in unoquoque peccato dicere edoctus eſt: non in hoc poſitum eſt ſalutis momentum, is pedetentim omnia peſſumdabit. Hoc igitur vitioſitatem ipſam attraxit, hoc januas reſeravit prædoni, hoc urbis mœnia dejecit; nimirum, quoties ad unumquodque peccatum dicis: non hoc ad rem magnoperè pertinet, ſic & in ipſis corporibus uſu venire videmus, ut magnæ ægritudines augeantur, quoties parvas negligimus*. Porrò, qui hoc jam dicto modo diſcurrunt, ſcilicet quòd ſolùm

[Margin: Did. Stell. in c. 1. Lucæ. — Iubemur fugere à facie colubri, id eſt, à peccatis venialib. — Similitudo. — Chr. h. 12. ad Rom. Dæmon conatur laborare, ut venialia non caveamus.]

mor-

mortale peccatum ſit illud, quod nos ad ignem gehennalem ſuſtinendum condemnat, utique non conſiderantid, quod a principio dictum eſt, ſcilicet: *A ſcintilla una augetur ignis.* Etenim peccatum veniale quædam eſt ignis ſcintilla, ſed talis naturæ, ut niſi præcaveamus, magnum incendium cauſare poſſit. Dionyſius Carthuſianus, *de enormitate peccati* tractans, ita ſcribit: *Quibuſdam ſatis videtur, ſi a peccatis mortalibus abſtineant, infernaliaque tormenta evadant; unde venialia vitare non enituntur, nec diligenti cordis inſiſtunt cuſtodiæ, nec ad perfectionem feruntur; ſed cum quadam mediocritate Deo ſervire contenti ſunt, non cum metu, timore, atque tremore ſuam ipſorum operantes ſalutem, juxta Apoſtolicum documentum. Iſti ſunt plurimum imperfecti, & ſepenumero damnabiliter fallunt ſeipſos, & pereunt; non attendentes peccatorum venialium nocumenta, & quod mortale nequeat evitare, qui venialia abjicere non conatur: unde ſecundum Hugonem, talium converſatio eſt plerumque periculoſior, quam eorum, qui graviter peccant, non quod in ſeipſa deterior ſit, ſed quia interdum difficilius convertuntur, & non putantes in peccatis ſe eſſe mortalibus, mortalibus contabeſcunt.*

Scit enim quod ſint principia majorum. D. Carth. opuſc. de enormit. pecc. ar. 19.

4 Refert Olaus Magnus, quòd dum avis quædam in Svecia in celſiſſimus montibus Doffrinis, denſiſſima nive contectis, volitaret, contigerit, ut alarum ſuarum concuſſione aliquantulam nivem commoverit, quæ ſuper aliam nivem decidens, eandem ſecum raptabat, donec tandem magis magiſque adauctæ nives, in vaſtam quandam molem, & velnti montem niveum excreverint; quæ ingenti cum impetu deorſum cadens, omniaque obvia ſaxa, & ligna ſecum raptans, in caſtellum quoddam cecidit, ad radices dicti montis ſituatum, ejuſque muros, domuſque, cunctis caſtelli incolis interfectis, in terram proſtravit. Quam hiſtoriam credibilem eſſe exiſtimo, cum factum quod in ea refertur, non ſit impoſſibile. Et verò ſicut caſtri hujus totalis deſtructio, & tot hominum inhibi habitantium ſtrages, à modica nive per volitantem avem in montis vertice commota ſuam traxit originem: ita quoque multæ civitates in periculoſas ſæpè rediguntur factiones, & ſchiſmata, & per ſtrages, & inteſtina ac irreparabilia bella totaliter deſolantur; & ſi in harum irreconciliabilium inimicitiarum inquiratur cauſam, omnes haſce calamitates ſæpè ex unico laſcivo aſpectu, vel verbo pungente, & contumelioſo, ſuam traxiſſe originem deprehenditur.

Olaus M. l. 14. c. 15. Hiſtoria de ave volante in ſummitate montis, & aliis parvam nivis dejicientibus.

5 Cervus natura ſua munitus eſt cornibus altis, & robuſtis, corpus quoque amplum habet, & validum, pedeſque agiles, & veloces; & tamen cum Aquila, ipſo longè quoad corporis molem, & vires longè inferiori decertans, ab eadem vincitur, & præcipitatur. Quibus autem armis Aquilam ad hanc victoriam obtinendam uti exiſtimatis? Num fortè unguibus, vel roſtro cervum invadit, & dilacerat? Nequaquam, ſed modico pulvere totam conficit victoriam. Nam, ut ſcribit Plinius: *Pulverem volatu collectum, inſidens ipſorum cornibus, excutit in oculos ejus, ora pennis verberans, donec in rupes præcipitet.* Regius Propheta quidem ſe ad evadendum quævis pericula pedibus cervinis dotatum fuiſſe gloriabatur, inquiens: *Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum:* ſed vana erat hæc gloriatio, quia ut Sanctus Leo Magnus, de peccatis levioribus ſub pulveris metaphora loquens, ait: *Neceſſe eſt de mundano pulvere, etiam religioſa corda ſordeſcere:* Dæmon enim oculis Davidis, ad eum excæcandum, pulverem injecit, quando *vidit mulierem lavantem ſe.* Etenim hæc curioſitas ad illum in ingens illud præcipitium deturbandum ſuffecit, non obſtante eximia ipſius virtute, & perfectione, in qua ſe per longum tempus exercuerat. Ægypti validiſſimis armis communiti, procedebant dimicaturi contra Hebræos; & tamen omnibus viribus ſuis exuti, & debilitati fuerunt, eò quòd ſe à ranis, quæ dentes non habent, à muſcis item, à cyniphibus aliiſque ſimilibus, & vilibus animalibus infeſtari, & vinci viderent; unde Rupertus Abbas ait: *Ecce quales inſtruxit acies.* Sapor Perſarum Rex potentiſſimus, cum omnibus exercitibus ſuis, qui totum Imperium Romanum contremiſcere faciebant, Niſibim Civitatem, Meſopotamiæ fortiſſimam arctiſſima obſidione cinxit. Eo autem tempore Sanctus Jacobus Eccleſiam illam Niſibitanam gubernabat, qui totis viribus in hoc incubuit, ut ab hoc furibundo lupo gregem ſuum defenderet; prout re ipſa præſtitit, ſiquidem formidabilem Saporis exercitum devicit, & profligavit. Quonam verò illum ad heroicum hoc facinus patrandū, mūm fuiſſe medio exiſtimatis? Num fortè per ſtratagema bellicum victoriam illam obtinuit; vel aliorum principum potenti auxilio adjutus prævaluit? Nequaquam: *Ecce quales inſtruxit acies.* Etenim *Deus exercituum* precibus Sancti Jacobi Epiſcopi ad clementiam permotus, tantam exercitui hoſtili immiſit cyniphum, aliorumque ſimilium minutiſſimorum animalculorum copiam, ut nubes eſſe viderentur; quæ per aculeos ſuos, quos elephantibus, & equis infigebant, tantam illis animantibus intulerunt moleſtiam, ut barbarus hoſtis ille ad ſolvendam obſidionem civitatis illius coactus fuerit. At verò quidnam me per hujus narrationem hiſtoriæ inſinuare velle exiſtimatis? Nimirùm Religiones Monachorum in Eccleſia Dei velut turres quaſdam, & fortalitia fundata ſunt adverſus infernum; dæmon autem multas illorum demolitus eſt, efficiendo, ut à primævæ inſtitutionis rigore relaxarentur, & deficerent: hoc autem vel maximè per cyniphes effecit, id eſt, per leves Religioſorum tranſgreſſiones, à quibus relaxatio paulatim cœpit, & magis magiſque poſtea invaluit; ſcit enim diabolus, quòd à tranſgreſſionibus levibus homines paulatim incidant, & inducantur in graviores. Cornelius à Lapide citat Abbatem quendam Luriacenſem qui diverſarum Religionum relaxationes variis attribuit cauſis. Cluniacenſes enim defeciſſe dicit propter otium; Ciſtertienſes ob nimiam mentis applicationem ad labores rurales; Præmonſtratenſes per chori aſſiduitatem & prolixitatem; Mendicantes per nimiam cum ſæcularibus familiaritatem. Hæ autem cauſæ omnes, leves quædam culpæ, non verò ſcandala erant; & tamen progreſſu temporis, faciem inſtituti, quam à ſuis Patriarchis acceperant, notabiliter mutarunt, adeò ut de talibus religionibus nunc dici poſſit, quod Jeremias in Threnis ait: *Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum? Filii Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea? Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora, & major effecta eſt iniquitas filiæ meæ, peccato Sodomorum.* Eo tempore, quo ſancti Ordinum fundatores etiamnum vivebant, *Candidiores Nazaræi ejus nive erant*; at verò modo *denigrata eſt ſuper carbones facies eorum.* Undenam verò relaxatio illa Ordinum ſanctiſſimorum originem ſuam accepit? Ecce tibi perverſionis veram cauſam: *Non ſunt cogniti in plateis*; quaſi Propheta diceret: Vagabantur per plateas, ſolitudinem non diligebant, nec de peccatis venialibus ullum ſibi faciebant ſcrupulum.

Cervus ab Aquila vincitur mediante pulvere.

Plin. l. 10. c. 4.

Ps. 17. 34.

S. Leo l. de Quadrag. 2. Reg. c. 11.

Ægypti à viliſſimis animalculis victi fuerit.

Baron. Ann. 348. 12. Hiſtoria de Rege Perſarum.

Corn. à Lap. in c. 2. Os. In quibus minutis plures Religiones defecerint exemplum.

Thr. 4. 1.

6 Chryſoſtomus verba illa Sancti Pauli exponens: *Nolite locum dare diabolo*, aptam captuque facilem ad hujus materiæ meliorem intelligentiam, adducit ſimilitudinem, inquiens: *Quemodo quamdiu quidem ſunt condenſati, & bene compacti lapides, neque quicquam habent vacuum, ſtant infracti; ſin autem contigerit ſolius acus fieri perforationem, aut rupturam, quæ unius pili ſolum locum teneat, hoc omnia diſſolvit, & perdit: Ita etiam in diabolo, quamdiu quidem fuerimus conjuncti, condenſatique ac bene compacti, nihil omnino infert ex iis, quæ ſua ſunt; quando autem nos parum laxaverit, tanquam torrens quidam influxit: ei enim ſemper ſolo opus eſt initio; hoc autem facto, omnia ſibi ipſi dilatant.* Sanctus Theodorus Studita præcipitium refert, in quod lapſus fuerat quidam raræ perfectionis Monachus; ita enim ſcribit: *Non audiſtis, quid acciderit miſerabili Exprepiano, defuncto non temporali, ſed æterna morte? Splendebat cum morigerationis, tum probitatis lucerna. An non olim pro confeſſione obeunda mecum recluſus eſt? Bis flagris mulctatus, ac fortiſſimè perpeſſus.* Tandem verò lapſus illius ſubjungit cauſam, ei, quæ Judam adeò miſerabiliter cadere fecit, haud diſſimilem: *Habebat*, inquit, *ut Oeconomus marſupium monaſterii, & quæ injiceren-*

Chr. h. 24. ad Epheſ. 4. Similitudo.

S. Theod. Studita l. 4. Catech.

Hiſtoria.

tur:

tur: auro illectus, atque avaritia confixus, heu Chriſtum Juda inſtar prodidit, & virginitatis depoſito voto, & Giezice agris, vineis, bobus, ovibus coemptis. Et paulò poſt ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Digna, fratres, dolore atque planctu tragœdia eſt. Qui ſtat, inquit, videat ne cadat. Qui bene currit, caveto, ne proſternatur, proſtratum cernens, qui prius bene currebat. Angelum quoque, opinor, facilius caſurum, quam fratrem eum duxiſſet, & tamen cecidit:* Sed quomodò cecidit? Quod fuit lapſus ſui offendiculum? *Cecidit dormitans*, id eſt, vivendo deſidiosè, tranſgreſſiones leves vitare neglexit.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Author progreditur, probando, quòd ex peccatis venialibus neglectis, ſubſequi poſſint lapſus graviſſimi.

THEMA.

Ecce quantus ignis, quam magnam ſylvam incendit. Jac. 3. v. 5.

Ut ſcintilla incendium, ita lingua maximum damnum inferre poteſt.

1 UT graviſſima damna, quæ ex peccatis venialibus neglectis naſci poſſunt, meliùs apprehendere valeamus, aptiſſimam Sanctus Jacobus Apoſtolus in Epiſtola ſua canonica adducit ſimilitudinem, inquiens: *Ecce quantus ignis, quam magnam ſylvam incendit.* Unica enim ſcintilla accendere poteſt ignem, qui non ſolùm ſylvam, ſed integram quandam provinciam, ſi arboribus densè juxta ſe invicem plantatis obſita eſſet, abſumat. *Quantus ignis*, id eſt, ut Lyranus exponit, *quam modicus*. Verbum quoque à lingua prolatum, ſcintillæ ſæpè producit effectum; atque ideò idem Sanctus Jacobus linguam igni aſſimilat: *Et lingua ignis eſt*, à qua verbum velut ſcintilla proſiliens, ad accendendum in anima ignem infernalem ſufficit: *Inflammata à gehenna.* Unicum verbum detractorium, contra aliquem, qui mundum regit, & gubernat, prolatum, eundem contemptibilem efficit. Verbum aliquod hæreſin inſinuans, integras conflagrare poteſt nationes, & regna. *Lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis.*

Lyran.

2 Videbitis aliquando ædificii alicujus valdè magnifici, ſolidè fundati, & ex omni parte contra lapſum adeò muniti, ut æternitati ædificatum fuiſſe crediderit, præſtantiam; & tamen paulò poſt idem ædificium in magnum quoddam cæmentorum, lignorum, & lapidum cumulum redactum fuiſſe conſpicietis, idque cum pretioſiſſimæ ſuppellectilis, qua interiùs adornatum erat ingenti jactura, cum incredibili ſuperborum apparatuum, ſculpturarum & picturarum inſignium damno, imò cum improviſa ſtrage multorum, qui domum illam incolebant. Quòd ſi verò in magnæ hujus deſolationis inquiratur cauſam, deprehendetur, quòd modicum quoddam ab initio neglectum aquæ ſtillicidium, unam ex magis præcipuis, totamq; ædificii molem ſuſtinentem, putreſecerit trabem; quæ tandem corruens, univerſum poſt ſe tectum traxit, quod mole ſua pavimentum conclavium ſubteriorum dirumpens, ſuper alia inferiora conclavia decidendo, omnia in terram proſternit. Comparationem hanc conſiderans Caſſianus ait: *Eleganter mentis injuriam domui comparavit, tectoque neglecto; per quam primo quidem velut minutiſſima quædam penetrant ad animam ſtillicidia paſſionum, quæ ſi velut parva, ac levia negligantur, corrumpunt tigna virtutum, & poſthac influunt imbres largiſſimi vitiorum; per quos in die hyemali, id eſt, in tempore tentationis, ingruente tentatione diaboli, expelletur mens de habitatione virtutum.* Hujus quoque comparationis meminit S. Aug. dum de Chriſtiana perfectione diſſerens, ait: *Cogitas magnam fabricam conſtruere? &c.* ubi ab humilitatis fundamento incipiens, ad ſingularum tigna virtutum progreditur. Virtutes enim, merita, bona opera, dona gratiæ, quibus anima bona locupletatur, hoc fabricant palatium, quod quantumvis ſit excellens, per levis tamen cujuſcunque culpæ negligentiam, in ruinam, & deſolationem redigitur, v. g. per vanam gloriam; & præſumptionem; prout

Unicum aquæ ſtillicidium eſt ruina totius domus.

Caſſ. coll. 6. c. 17.

S. Aug. ſ. 10. de verb. Dn. Applicatur moraliter.

Phariſæo accidit, vanè de ſe glorianti; vel per defectum circumſpectionis quoad fugiendas occaſiones, & pericula; vel per non refrenatam linguam, ſeu vim iraſcibilem: *Ecce quam modicus ignis, &c.*

3 Per experientiam conſtat, quòd ſi in aliquo conclavi eſca ſulphuri, licèt in minima quantitate, intincta accendatur, mox ſulphuris fumus, & fœtor per univerſam dilatetur domum. Porrò unicum ſolum peccatum veniale eſca eſt, ſive ſulphur ad ignem infernalem accendendum deſerviens; hoc enim ad animam malo odore inbuendam, eamque ad hoc diſponendam, ut peccati mortalis incendium facilè concipiat, abundè ſufficit, dæmonique ad nos vehementiùs tentandos, vires, & auſus majores ſuggerit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Sæpè DOMINUS, vigilate clamat, & ambulate, inquit, dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant. Itemque dicit: Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Quid autem proferri manifeſtius de veteri Teſtamento contra iſtam dormitationem animi poteſt, per quam fit, ut non ſentiamus quaſi minutatim ſerpentem perniciem, quam illud, quod a Propheta dictum eſt: Qui ſpernit modica, paulatim decidet? De qua ſententia ſi opportunum eſſet feſtinantibus copioſiſſime diſputare, atque id ſi a nobis nunc ſuſceptum munus flagitaret, fortaſſe demonſtraremus, quam ſint alta myſteria, quæ imperitiſſimi, & ſacrilegi homines deridendo, non illi quidem paulatim jam decidunt, ſed magno lapſu præcipites eunt.*

Minimum quid ſulphuris accenſum inficit tota conclavia.

S. Aug. l. 1. de moribus. Eccl. c. 24.

4 *Difficile eſt, ut non cadere in gravia permittatur*, inquit Euſebius Emiſſenus, *qui minus gravia non veretur. Periculoſus morbus eſt mala conſcientiæ uſus, & irrevocabilis ad deteriora deſcenſus.* Sæpè contingit, quòd modicum aliquod ſeminis granum, à validiſſimo vento in altiſſimas deferatur parietinas, ibidemque in lapidum cæmentique commiſſuris progerminans, intra centum annorum progreſſum in proceram excreſcat arborem, in multos ſeſe ramos extendentem, quæ radicibus ſuis intra antiqui illius muri commiſſuras profundè penetret. Tandem verò dum validus quidam & impetuoſus exſurgens ventus, inſtar turbinis vehementis ramos arboris illius exagitat, radices pariter illius intra muri commiſſuras diſperſas evellat, totamque arborem cum irreparabili vaſtæ illius molis deſolatione in terram dejiciat. Sed undenam hujus ruinæ prima derivantur principia? nimirùm à minutiſſimo illo per ventum in parietinas illas tranſlati ſeminis grano. Audiatis, obſecro, Senecam hac de re in hæc verba ſcribentem: *Conſideremus quàm ingentem vim agant parvula admodum ſemina, & quorum exilitas in commiſſura lapidum vix locum invenerat, in tantum convaleſcunt, ut ingentia ſaxa diſtrahant, & in momento diſſolvant, ſcopulos, rupeſque radices minutiſſimæ, & tenuiſſimæ.* Unicum ſæpè verbum inconſideratè prolatum in arma coegit populos, excitavit ſeditiones, integras excidit familias, & civitates; unde Dionyſius Carthuſianus in ſermone quodam ait: *Detractio, ſuſurratio, contumelioſum verbum, non aliud quam diabolica ſemina reputentur à nobis.*

Euſ. Emiſſ. hom. ult. Quad.

Similitudo arboris.

Seneca lib. nat. quæſt.

D. Carth. ſ. 6. in feſt. S. Andreæ. Dan. 2.

5 Nabuchodonoſori Regi ingens quædam ſtatua, ex variis ferri, æris, argenti, & auri metallis compoſita, in ſomnis exhibita fuit: *Statua grandis, magna, ſublimis*: quæ tamen in momento in terram proſtrata concidit, & in minutiſſimum pulverem comminuta fuit: *redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ quæ rapta ſunt vento.* Sed quibus adhibitis viribus, aut mediis ſtatua illa grandis ſic deſolata fuit? Num fortè fulmen aliquod in eandem cœlitùs immiſſum illam demolivit? Aut verò per poſitos ſubtus illam in ſinu terræ, & accenſos ignis cuniculos in aera evibrata fuit? Vel denique ligonibus, & palis atque harpagibus ejus fundamenta ſubverſa fuerunt? Nihil horum ei contigit: *Sed abſciſſus eſt parvus lapis de monte, ſine manibus, & percuſſit ſtatuam; contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum. Hæc autem omnia*, ut ait Apoſtolus, *in figura contingebant illis*; ac proindè audite, obſecro, quam inde Richardus à Sancto Victore deducat moralitatem: ita

Grandis ſtatua contrita fuit lapſu de monte parvi lapidis.

enim

enim ſcribit: *Debet nos ſemper illud Nabuchodonoſoris ſomnium, & cautos reddere, & ſolicitos efficere. Vide obſecro, viſionis ejus ſtatuam: vide, inquam, à quanta ſublimitate incipitur, & in qualem tandem finem devenitur.* Sæpè videmus aliquos, quibus aliud in vita ſua tranſacta non fuit ſtudium, quàm ut in virtutibus, & perfectione Chriſtiana proficientes quotidie, vitam agerent integerrimam, optimis moribus decoram, exemplarem, & ædificatoriam; poſtea nihilominus horrendum in modum, quaſi *de cælo in cænum*, ut Sanctus Bernardus ait, fuiſſe prolapſos. At verò quiſnam terribilis illius naufragii ſcopulus extitit? Quiſnam aries, aut quænam machina fuit, quę ingentem hunc coloſſum in terram miſerabiliter proſtravit? *Abſciſſus eſt lapis ſine manibus*; exiguus lapillus, id eſt unicus impudicus aſpectus id ipſum fecit; unicum verbum, ex iræ paſſione prolatum, inteſtinum aliquod, & inveteratum odium parturire prævalet. *Statua, quæ ex auro incipit*, inquit præfatus Richardus, *& in teſtam deſinit, puto, quia nemo repente fit turpiſſimus; ſed qui minima negligit, paulatim defluit.* Caput aureum erat, & pectus & brachia argentea, venter, lumbi & tibiæ ferreæ, pedes autem fictiles erant; unde colligitur, quòd ab auro ad terram immediatè non fiat tranſitus; ſed ab auro tranſeatur ad argentum, quod metallum eſt inferioris notæ, & pretii, & ab hoc ad ferrum, quod eſt infimi generis metallum, à ferro autem ad terræ glebam; ut per hoc nobis inſinuetur, quòd nullus ex ſtatu aliquo ſummæ perfectionis ſubitò in vitam peccaminoſam, & impiam degeneret, ſed gradatim, ſenſim, & paulatim relaxatio vitæ contingat; negligendo videlicet leviorum peccatorum emendationem.

Undenam, quod diu virtutibus ſtudentes tandem deficiant.

Rich. de S. Vict. lib. 1. c. 21. de judic. inter. hom. Nemo repente fit peſſimus.

6 Chriſtus Salvator noſter apud Sanctum Lucam nobis improperat, dicens: *Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?* ubi per trabem, peccatum grave intelligitur, quo obnoxii exiſtentes, leves aliorum reprehendimus defectus. Meritò peccatum grave trabis nomine appellatur, quia ex trabibus multa cæduntur ligna igni fovendo deſervientia. Sanctus Auguſtinus circa præfata Chriſti verba ingenioſam habet obſervationem: ait enim: *Feſtuca initium trabis eſt; nam trabs quando naſcitur, prius feſtuca eſt. Rigando feſtucam perducis ad trabem: alendo iram malis ſuſpicionibus, perducis ad odium.* Quòd ſi inquireres, undenam proceſſerit inimicitia illa, per quam ditiſſima illa, & nobiliſſima familia totaliter ſubverſa fuit, invenires utique, hanc ex actu aliquo ſubſannationis, deriſionis, & ludibrii, quem alter, cui deriſio illa facta eſt, digerere non potuit, primordialiter fuiſſe exortam: *Ecce quam modicus ignis, quàm magnam ſylvam incendit!* Nullum unquam ſcelus in mundo commiſſum fuit, quod execrabilius eo fuerit, quod Judas patravit, tradendo, & vendendo Chriſtum, verum Dei Filium in mortem: Hoc autem horrendum ſcelus derivatum eſt ex hujus Apoſtoli avaritia, in primis initiis ab eodem neglecta, prout ſacri obſervarunt interpretes: Non enim conſtat de commiſſis per illum furtis, aut extorſionibus; ſed quia in ſua cuſtodia illas habebat eleemoſynas, quæ CHRISTO ad conſervandam pauperculam ſuam familiam tribuebantur à fidelibus, ipſe hac commoditate abutens, occultè ſibi ex illis pecuniis aliquas reſervavit in uſus ſuos privatos, ſicque ab invaleſcente paulatim in ipſo inordinato hoc avaritiæ vitio, ut triginta illos ſibi compararet argenteos, cœleſtem Magiſtrum in mortem divendidit. Meritò igitur Chryſoſtomus monet, inquiens: *Ne priora negligamus, ne mala in majus creſcant. Judas ſi pecuniæ amorem coercuiſſet, non veniſſet ad ſacrilegium. CHRISTUS non ſolum fornicationem, & adulterium, ſed impudicum etiam obtutum reprimit, radicem ab imò evellens, ut faciliùs poſſit ſuperari vitium.* Idem ſanctus Doctor in progreſſu ejuſdem Pſalmi, hanc quoque utiliſſimam tradit doctrinam, inquiens: *Quando parvam animæ perturbationem ſuſceperis, ne eam neglexeris, quod parva ſit, ſed conſideres, quod id, quod ex ea alitur, maxima mala parit. Etenim poſtquam in domo aliqua parum ſtuppa accenſum viderimus, conturbamur, & tumultum movemus; non enim attendimus initium, ſed ex initio finem conſiderantes, movemus, & concurrimus, ut totum caminum extinguamus. Hoc igne vehementius animam exedit vitium. Oportet itaque prævenire; nam ſi fuerimus negligentes, id correctu evadet difficilius.* Torrentes ex dilapſis è cœlo imbribus magnoperè adaucti, quique ſua inundatione agris tanta accerſunt damna, ex innumerabili quadam guttarum aquearum multitudine ſuum habent incrementum, licèt ſingulæ guttæ ſeorſim conſideratæ, nihil ſint, nec quicquam mali facere poſſint, ſicut faciunt ſingulæ ſimul in torrente collectæ. Hac ſimilitudine quoque utitur Sanctus Gregorius Magnus, inquiens: *Admonendi ſunt, qui quamvis in minimis, ſed tamen frequenter excedunt, ut nequaquam conſiderent, qualia, ſed quanta committunt; facta enim ſua ſi deſpiciunt timere dum penſant, debent formidare dum numerant. Altos quippè gurgites fluminum, parva, ſed innumera replent gutta pluviarum. Et hoc agit ſentina latenter excreſcens, quod potenter procella ſæviens. Et minuta ſunt, quæ prorumpunt in membris per ſcabiem vulnera; ſed cum multitudo eorum innumerabiliter occupat, ſic vitam corporis, ſicut unum grave inflictum pectori vulnus, necat.*

Luc. 6. 41. Quid ſit trabes & feſtuca.

S. Aug. ſ. 16. de Verb. Do.

Quodam innominata familia verbo irriſorio fuit everſa.

Chryſ. in Pſ. 6. Chriſtus impudicum obtutum prohibuit.

In initio oportet reſpicere finé.

S. Greg. 3. p. paſt. adm. 34.

7 *Ecce quam modicus ignis &c.* Ante non multos annos fuit hic Romæ ſacerdos quidam, qui cum magna totius hujuſce urbis ædificatione vitam ducebat integerrimam, totus ſaluti animarum procurandæ intentus, continuiſque ſanctis exercitiis apprimè deditus. Cum verò die quadam plateam quandam inambularet, oculoſque fortuitò ſurſum incautè levaret, ſe à muliere quadam maritata ſalutari obſervavit: ex quo incauto aſpectu velut alter David adeò interius ſauciatus fuit, ut ſæpiùs eandem plateam repetiverit. Cumque primæ ignis in corde accenſi ſcintillæ ſuum ſemper invenirent fomentum, & correſpondentiam, talis in ejus animo exardeſcere cœpit impuræ concupiſcentiæ ardor, ut dictam mulierem marito ſuo eripiendo, poſt aliquod tempus miſerabiliter occiſus fuerit, ſimulque, ut metuendum eſt nimis, cum vita corporali, animæ quoque vitam, & propriam famam, & exiſtimationem amiſerit. Sanctus Hieronymus Sabiniano Diacono quandam tranſcripſit Epiſtolam, in qua eidem enormia crimina exprobrat, inquiens: *Plures virgines ſtupraſſe narratis, per te violata nobilium matrimonia, impurus & heluo per lupanaria cucurriſti*, Quonam verò impulſu in grande hoc præcipitium deturbatus fuerit, ſequentibus verbis enarrat: *Nimirum virginem in Eccleſia videras, ſudariolum accepiſti, & per feneſtras palatii tantum fuerat facultas colloquendi.* Sanctus Iſidorus quoque hac de re ita ſcribit: *Experimento minorum peccatorum majora peccata committi, ut duriùs feriantur pro magnis ſceleribus, qui de parvis corrigi noluerunt. Judicio autem divino in reatum nequiorem labuntur, qui diſtringere minora ſua facta contemnunt.* Enimverò peccata leviora quoque nos ſubmerſionis periculo involvere CHRISTUS in perſona Sancti Petri indicare nobis voluiſſe videtur: Nam Matthæus cap. 14. refert, Sanctum Petrum quidem ſuccinctis veſtibus ſuis è navi exſiliendo, marę calcare cœpiſſe, ut ad CHRISTUM aquis marinis inambulantem properaret: *Ambulabat ſuper aquas, ut veniret ad IESUM. Videns verò ventum validum, timuit, & cum cœpiſſet mergi, clamavit: DOMINE ſalvum me fac.* Sed quænam erat ratio, quòd de ſubmerſione periclitaretur? Num fortè ideò, quia aliquod monſtrum maximum ei occurrit? Nequaquam, ſed CHRISTUS ei improperavit, dicendo: *Modicæ fidei quare dubitaſti?* Ubi obſervandum eſt ly illud: *Modica*; hoc enim adjecit Salvator noſter, ut nos doceret, quòd etiam culpæ leves nos in abyſſum perditionis demergere poſſint, non quidem per ſe ipſas, ſed per malam conſequentiam, quam ſecum ferunt, niſi reprimantur. *Cum igitur deſcendiſſet de navi*, inquit Chryſoſtomus, *ad ipſum ibat, non tantum gaudens, quia ſuper mare ambulabat, quantum quod ad IESUM*

iti-

Hiſtoria de nociva ſalutatione.

S. Hier. ep. 46. ad Sabin. Diac. Alia ſimilis Hiſtoria.

S. Iſid. l. 2. Sent. c. 19.

Mat. 14. 31.

Chr. ho. 5. in Matt. Propter modicam fidem id eſt peccatum veniale Petrus cœpit mergi.

Digitized by Google

itinere mirabili veniebat. Ita quod majus erat, ſuper maria, ſcilicet, de navigio confidenter deſcendere, magno animo fecit; vi autem ventorum, & impetu fluctuum, quod erat minus, ſuperatus timuit. Natura quippè humana hæc conditio eſt, ut difficilioribus nonnunquam ſuperatis, ſuccumbat in minoribus &c. Et paulò poſt ſubdit: *Vt oſtenderet, non a procellis, neque a ventis, ſed a modica fide ſua ipſum everti, ait: Quid hæſitaſti modicæ fidei? Niſi enim labefactatus in fide aliquo modo fuiſſet, etiam ventis facilè reſtitiſſet.*

S. Aug. in pſ. 17. Concupiſcentia aſſimilatur igni.

8 *Ecce quam modicus ignis &c.* Sanctus Auguſtinus concupiſcentiam carnalem igni aſſimilat, dicens: *Concupiſcentia mala quaſi ardor eſt ignis. Ignis conſumit veſtem, libido adulterii conſumit animam. De cogitatu adulterii dum loqueretur Scriptura, ait: Alligabit quis ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta ſua non comburet?* Nec eſt, quòd mihi dicas, unicam duntaxat eſſe ſcintillam, quia *modicus ignis magnam ſylvam incendit*. Unica paſſio, unica carnis tentatio non ſuffocata, ad ingens quoddam, & inextinguibile incendium excitandum ſufficit, idque etiam in anima quantumvis virtuoſa, & perfecta. Sunt nonnulli, qui de propriis viribus confiſi, occaſiones etiam minimas peccati luxuriæ omni ſtudio evitare non ſtudent, eò quòd tantùm ſint veniales; de quibus

Chr. h. 5. ad pop.

Chryſoſtomus populo Antiocheno in hæc verba prædicavit: *Iuxta præcipitium vadens, quamvis non decidat, tremit tamen, & ſæpènumero ab ipſo ſubverſus timore decidit: ita & non procul peccata fugiens, ſed ſetus ipſa vadens, cum timore vivit, & in ipſa labitur ſæpius.* Tertullianus eoſdem funambulonibus in aere ſuper funes ſaltitantibus aſſimilat; hi enim quovis momento in evidenti ſunt præcipitii periculo, & communiter talis eſſe ſolet infelix ipſorum exitus.

Tert. de Pudic. c. 10.

En verba Tertulliani: *Age tu funambulo pudicitiæ, & caſtitatis, qui tenuiſſimum filum pendenti veſtigio ingrederis.*

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Continuatur eadem materia.

THEMA.

Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt. Luc. 16. verſ. 10.

1 SAlvator noſter hiſce verbis apertè indicat, quòd peccatorum venialium fuga nos quoque à peccatis mortalibus committendis abarceat: *Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt.* Unde

S. Valer. h. 16. circa fin. Qui abſtinet a minimis peccatis, magis a maximis.

Sanctus Valerianus in Homilia 16. circa finem ita ſcribit: *Virtus magna in minoribus ſemper experimentum capit. Virtus, quæ in parvis promitur, facilius in maximis exhibetur; ſic dum conſueſcimus minora vincere, majora diſcimus tolerare.* Econtrà verò qui in tranſgreſſionibus levioribus committendis licentioſus eſt, & diſſolutus, ad graviora patranda ſibi facilè habenas laxabit. Videmus enim per experientiam, quòd ſi corpori, levibus licèt febribus, & ſine periculo laboranti, accidens aliquod ſeu febris valida ſuperveniat, ob debilitatas vires, & reſiſtendi impotentiam natura ſuccumbat; eodem

Animæ venialibus obnoxia, eſt quaſi febricitans.

igitur modo de ſpiritualibus animæ malis diſcurrere poſſumus: tametſi enim peccata venialia mortem animæ æternam inferre nequeant, vires tamen animæ adeò enervant, & debilitant, ut vehementioribus tentationibus reſiſtere nequeat; quibus proindè eam infeſtantibus cedens, infeliciter ſuccumbit. Quòd ſi enim vires ex levi quadam febricula adeò debilitantur, quantò minus eam, quæ vehemens, & mortifera eſt, ſuſtinere valebunt? Eodem igitur modo dicere licebit: *Qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt.* Et ideò Chryſoſto-

Chr. in pſ. 6

mus ſuper Pſalm. 6. ſcribens, ait: *Ne ſimus in parvis peccatis ſocordes, ſed ea reprimamus cum magna vehementia, ut liberemur à majoribus.* Vulnera modica non curata inſiſtulantur, & ſanam carnem corrumpunt: Eodem modo culpæ, licèt leves, ſi non curantur, ſed negliguntur, gangrænam ſpiritualem inducunt. Huc ſpectat, quod non ita pridem hic Ro-

Vir quidam ex punctura culicis mortuus eſt.

mæ accidit. Vir enim quidam à culice punctus, cum pruritum, qui poſt puncturam in loco læſo remanet, unguibus ſcalperet, modicus quidam tumor eodem in loco obortus fuit, cui vir ille nonnihil unguenti ſuperimpoſuit: ſed quia hoc tumori illi contrarium, ſeu potiùs noxium erat, contigit, quòd læſio illa, licèt in principio leviuſcula fuiſſet, magis magiſque aucta, in vulnus degenerarit, quod ſenſim & paulatim magis computreſcens, partes vicinas infecit, ac tandem univerſam ſanguinis maſſam ita corrupit, ut intra triginta dierum ſpatium mortuus fuerit. Quis unquam crediturus eſſet, quòd morſus culicis alicujus homini necem inferre poſſet, niſi modum, quo id fieri ſolet, audiviſſet? Idem verò ſæpènumerò ſpiritualiter perſonis quoque cæteroquin timoratis contingit, quæ dum ex ſola curioſitate motæ, oculis hinc inde circumvagantur, pulchram aliquam mulierem obiter quidem aſpiciunt, interior verò imago & effigies perſonæ, cum delectatione conſpectæ, phantaſiæ firmiter impreſſa remanet, carnem extimulat, delectationemque moroſam ſecum ducit; cujus violentia voluntas tandem trahitur, & ſic ex hoc aſpectu obiter, & incautè facto, aſpiciens tandem in peccatum turpiter incidit.

Quintil. declam. 2. Praxis cujuſdam advocati in cognoſcendo crimine.

2 Cum certus quidam vir de parricidio commiſſo accuſatus fuiſſet, crimine videlicet enormiſſimo; advocatus patrocinium illius ſuſtinens, omnibus modis crimen hoc à ſuo cliente commiſſum fuiſſe avertere ſatagens, dixit: *Interrogabo, quid ante perditè, quid flagitioſe, quid impie fecerit, per quæ ſe parricidii ſceleri permiſerit. Innocentia per gradus certos ab homine diſcedit, & ne in maximis trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. Nemo inde repit, quò incredibile eſt perveniſſe.* Chryſoſtomus in oratione quadam *de anima*, ſupradictam adducens ſimilitudinem, inquit: *Sicut in corporibus, qui vulnera negligunt, febres, putredines, & morbos ſibi pariunt: ita & in animis, qui ad parva peccata connivent, majora inducunt.* Fabianus Juſtiniani in Commentario ſuo ſuper Tobiam, ſequentem tradit eruditionem: *In occidentalis India inſula, Iſabella dicta, minutiſſimi inſecti genus inter arenas naſci ferunt, quod Ninguam vocant: id poſtquam pedes incedentium invaſerit, interans digitorum ungues, & cutem, vix initio ſentitur; attamen niſi ſtatim crebra lotione, & ſcalpro interimatur, quidam in cute oriuntur folliculi, in quibus maxima lendinum copia, ab eo generata, ita brevi tempore multiplicatur, ut cuncta exedens, nullum aliud deinde remedium relinquat, niſi membri præciſionem, aut uſtionem.* Quam hiſtoriam ad pernitioſam peccatorum venialium neglectorum qualitatem applicat, dicens: *His planè Ninguis ſimillima ſunt peccata venialia, quæ cum primum hominis invadunt animam, niſi ſtatim abjiciantur pænitentiæ aqua, vel timore ignium, ad graviſſimum mortiferæ culpæ interitum ducunt.* Intra naves per laterum, ſeu fundi rimas, quantumvis guttatim quidem aquæ ingrediuntur; veruntamen niſi nautæ, quoad illas exhauriendas, & evacuandas, ſoliciti eſſent, nimia aquarum quantitas, quæ ſenſim navigium occupat, illud in profundum demergeret. Qua ſimilitudine Sanctus Au-

Chr. to. 5. or. de anima. Fab. Juſt. in Tob. 4. 15. docum. 4.

Peccata venialia ſunt ſimilia Ninguis.

S. Aug. to. 9. lib. de Cantico novo. Item aquis navim intrantibus per minimas rimas.

guſtinus utitur, inquiens: *Non impediatur hujus noſtri curſus navigii: operemur manibus, ut hoc poſſimus. Manibus ſuis ſentinam exhauriebat, qui dicebat: Manibus meis nocte coram eo, & non ſum deceptus. Non negligamus noſtra peccata: minuta ſunt, ſed multa ſunt. Fluctus unus validus irruens obruit navem, mi-naturque naufragium: humor autem per rimas influens, & in ſentinam veniens, niſi ſubinde ſiccetur, hoc idem facit.* Alibi quoque idem Sanctus Doctor ad eandem alludit ſimilitudinem, dum peccatorum levium

S. Aug. ſ. 44. de Temp.

neglectum in hæc verba perſtringit: *Dum homines negligentes inprimis deſpiciunt peccata ſua, quia par-*

va

vaſunt, creſcentibus peccatis minutis, adduntur & crimina, & cumulum faciunt, & demergunt: quod cum factum fuerit, impletur hoc, quod ſcriptum eſt; Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit.

Nimius cibus per ſe non eſt peccatum mortale, ſed via ad illud.

3 Cibus quidem ad corporis ſuſtentationem omninò eſt neceſſarius, neque illius exceſſus, utplurimùm, peccatum mortale eſſe ſolet ex natura, & genere ſuo, ſed ſolùm propter circumſtantias aggravantes, v. g. ſi notabile exinde ſequatur damnum, vel ſanitatis amittendæ cauſet periculum, vel per ebrietatem ſine cauſa uſu ſe rationis deſtituat: & tamen qui per gulam à nimio cibo, & potu ſe non continet, prout ipſa docet experientia, præter notabiliſſimum ſalutis corporalis damnum, pudicitiæ inſuper & honeſtatis incurrit naufragium. Bloſius de gravibus Religioſorum lapſibus ex leviorum defectuum neglectu, & contemptu ortum ſuum ducentibus, ita ſcribit: *Leviorum culparum nec affectus extinguere, nec occaſiones vitare laborant, libertatem largioris vitæ deſiderant, a Divinis officiis, cæteriſque actionibus conventualibus abeſſe gaudent, delicatum ſuperfluumque cibum, ac potum percipere geſtiunt, opportunitates nugandi exquirunt, inordinati riſus ſolatia affectant, ſæcularia audire, vana videre, curioſa in ſuos particulares uſus accipere ardent. Propriam complacentiam, ineptam lætitiam, otium, vaniloquia, fabulas, geſtus incompoſitos, cæteraque hujuſmodi vitia, aut non eſſe vitia, aut vix eſſe vitia judicant; & ideo ſine ſcrupulo conſcientiæ ea admittunt. Nimirum inſenſibiles effecti, vulneribus acceptis, ſe ſanos exiſtimant, ob idque nec mala ſua plangere, nec vitam corrigere ſtudent. Sed quid dicunt? Non ſunt, inquiunt, vulnera, aut ſi ſunt, vulnera admodum parva, & ferè nulla ſunt. O Monachos infelices! O Monachos dementes! Monachos non Monachos! nam quantumlibet parva vulnera videantur, quia tamen non cavent, ne ea ſuſcipiant, nec poſtquam ſuſceperunt, debitam curam adhibent, omnino mortifera redduntur. Vt interim omittam, quod etiam ex tali negligentia, frequenter ipſi in ſuperbiam, rebellionem, inobedientiam, murmurationem, furorem, detractionem, odium, invidiam, contemptum, & alia enormia peccata corruant.* Ex his autem, quæ magnus hic Dei ſervus, eximiè à Deo illuminatus (quem Pater Bollandus Beati titulo in deſcriptione ſanctæ vitæ ejus nuper edita condecorat) conſcripſit, hanc deducere licet conſequentiam: *Si hæc in viridi, quid in arido?* Quòd ſi enim culpæ veniales in perſonis religioſis, inter quos ſpiritus viget, totque præſto ſunt ſubſidia ſpiritualia, adeò ſunt periculoſæ: quantò periculoſiores erunt ſæcularibus, & mundanis hominibus, qui aridi ſunt, & omnis ſpiritus atque devotionis expertes; cum veriſſimum ſit illud Sancti Pauli pronuntiatum: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus?* Divus Chryſoſtomus nos eorum exhortatur exemplo, qui in aere ſuper extenſis inambulant funibus; hi enim valdè cavent, ne pedibus ſuis vel minimùm à fune aberrent. En verba ſancti hujus Doctoris: *Nos omni ex parte componamus, & ſicut eos, qui ſuper funem intenſum ingrediuntur, ne parum quidem licet eſſe ſocordes (nam quod parum eſt, magnum adfert damnum; everſus enim ſtatim eſt præcipitatus, & perit) ita nec fieri poteſt, ut nos ſimus ſocordes, & deſides. Anguſtam ingredimur viam, præcipitiis undique circumdatam, quæ ſimul duos non capit pedes; vides, quanta ſit opus nobis diligentia; vides, quod ii, qui hujuſmodi vias ingrediuntur, non ſolum pedes muniunt, ſed etiam oculos. Nam etſi alibi videatur attendere, & pes firmo hæreat veſtigio, à profundo caligans oculus univerſum dejicit, ſed ſibi oportet, & ſuo ingreſſui attendere; propterea dicit: Neque ad dextram, neque ad ſiniſtram. Magnum eſt vitii profundum, magna præcipitia, magna inferius tenebræ, anguſtias obſervemus, cum timore & tremore ambulemus.*

Bloſ. inſtruct. vit. ſpirit. div. 7.

Proponuntur peccata venialia religioſorum.

Applicatur religioſis, ſi hoc in viridi, quid in arido.

1. Cor. 2. 14.

Chr. h. in 1. ad Theſſ. Oportet imitari ambulones in funibus.

Matt. 25.

4 Reflexiſtiſne vos ad illam CHRISTI de decem virginibus parabolam? Ego quidem opportunè ad præſens propoſitum obſervandum eſſe exiſtimo, omnes haſce tam ſtultas, quàm prudentes, verè fuiſſe virgines; omnes pariter in manibus ſuis ferentes lampades, unanimiter Sponſo obviam procedebant: *Accipientes lampades ſuas exierunt obviam Sponſo*; imò & ipſæ prudentes dormierunt, nec tamen hoc iis ad culpam imputatum fuit: *Dormitaverunt omnes & dormierunt*. Qua igitur de cauſa hæ quinque appellatæ ſunt ſtultæ? Cur clauſa ante faciem earum cœli janua, aſperis hiſce verbis: *Neſcio vos*, à nuptiis fuerunt excluſæ? Porrò ſacer textus unicum duntaxat earum ſpecificat defectum, ſcilicet defectum olei, ad hoc neceſſarii, ut tempore debito earum quoque lampades arderent. Cardinalis Cajetanus aptiſſimè ad propoſitum noſtrum inquit, quinque has ſtultas virgines non præſignaſſe homines mundanos, multis diſſolutionibus manifeſtè immerſos; ſed animas illas, quæ ſecundùm exteriorem apparentiam, Chriſtiano homine dignam, piamque vitam ducunt; quorum tamen pars ex hoc ſolùm capite damnatur, quia culpas, & defectus leviores nihili æſtimant, aut curant. En verba Cajetani: *Parabola iſta ad literam tractat non de omnibus Chriſtianis (nam multorum extrinſeca opera manifeſtè ſunt mala) ſed de illis tantum, qui profitentur ſe ſtudere factis ad continuum progreſſum verſus patriam cœleſtem; horum enim lampades exteriorum operum lucentes apparent. Quinque autem ex eis erant fatuæ &c. Terribilis ſententia, qua media tantum pars fidelium, quorum lucent, tam opera, quam ſtudia ad obviandum Sponſo, ſalvari dicitur.* Sanctus Hieronymus ſuper illa fatuarum virginum petitione: *Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro &c.* ita ſcribit: *Quæ lampades ſuas queruntur extingui, oſtendunt eas ex parte lucere. Si quis habet animam virginalem, & amator eſt pudicitiæ, non debet mediocribus eſſe contentus, quæ cito exſoleſcunt, & exorto cauſmate areſcunt; ſed perfectas virtutes ſequatur, ut lumen habeat ſempiternum.*

Quid intelligatur per virgines fatuas.

Cajet. ib.

S. Hier. ib.

5 Qui in via Dei ceſpitat, & cadit, licèt caſus ſit levis, attamen ſi contemnatur, & ſæpiùs reiteretur; fiet inde, ut multi repetiti caſus cum gravi periculo animam debilem efficiant. Apoſtolus ſui ſæculi fidelibus ita ſcribit: *CHRISTI bonus odor ſumus*. Quonam verò modo bonus hic odor, id eſt, bona fama, & exiſtimatio, quam Chriſtianorum profeſſio ſpirare debet, deperditur? Certè non per ſcandala tantùm, & diſſolutiones manifeſtas deperditur, & evaneſcit; verùm etiam per negligentiam, & deſidiam, dum ſcilicet peccata minùs gravia non curantur. *Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti*, inquit Eccleſiaſtes. Ubi obſervandum eſt ly illud: *morientes*. Etenim muſcæ, quæ ab unguento aliquo odorifero depelluntur, fragrantiam illius minimè diſperdunt; benè tamen illæ, quæ intùs in vaſe, quo unguentum aſſervatur, moriuntur: ita quoque peccata venialia, quæ in nobis ſunt *per modum tranſeuntis*, eò, quòd illa continuò à nobis per veram diſplicentiam pellamus, non contaminant cor noſtrum, ſed illa, quæ in nobis moriuntur, & marceſcunt; id eſt, quæ advertenter, voluntariè, ſeu ex propoſito committuntur, quibuſque per affectum adhæreſcimus.

Multi caſus etiam leviores cauſant debilitatem. 2. Cor. 2. 15.

Eccl. 10. 1. Peccata levia comparantur muſcis.

6 Sanctus Propheta Ezechiel, ab inviſibili quadam manu ex cincinno comæ capitis ſui apprehenſus, in Jeruſalem deportatus fuiſſe legitur: *Similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei*. Dum autem Jeroſolymis eſſet, oſtendit illi DEUS idolum quoddam, quod divinam ejus juſtitiam ſupra modum irritabat: *Vbi erat ſtatutum idolum zeli, ad provocandam æmulationem*: Hebræus legit: *Vbi erat habitatio idoli zeli, zelare facientis DEVM*. Vultiſne ſcire, quale idolum hoc fuerit, quod iram DEI tantoperè extimulabat? Sanctus Hieronymus, & alii idolum hoc Beelzebub fuiſſe dicunt, id eſt, DEUS muſca. At verò, inquies: poteratne animal hoc adeò exiguum, & vile tantoperè iram DEI exaſperare? Imò verò; DEUS enim nequaquam tolerare poteſt, quòd

Ezech. 16. Idolum quod muſca vocatur. Deus exacerbatur.

S. Hier.

Digitized by Google

in myſtico animæ Chriſtianæ templo (*templum DEI, quod eſtis vos*) cultus exhibeatur , non ſolùm crocodilis , centauris, aliiſque grandioribus animalibus, per quæ peccata mortalia denotantur ; ſed ne quidem muſcis , quæ venialia peccata præſignant , eò quòd hæ ad diſperdendum virtutis, & profeſſionis Chriſtianæ bonum odorem abundè ſufficiant.

S Ber. ſ.29. in Cant.

7 Sanctus Bernardus illa Canticorum verba exponens : *Filii matris meæ pugnaverunt contra me* , ita ſcribit: *Sic enim peccantes in fratrem, in CHRISTVM peccatis, qui ait: Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Nec cavendum à gravioribus tantùm offenſis, v. g. ab aperto convitio , ſeu maledicto , ſed à clandeſtino quoque & venenato ſuſurro. Non, inquam, ſufficit os cuſtodire ab his, & his ſimilibus; cavenda ſunt & levia, ſi tamen levia ; ſi tamen leve debet dici, quodcunque in fratrem præſumpſeris voluntate lædendi, cum hoc ſolo, ſi iraſceris illi, divini reus judicii tenearis. Merito quidem , nam quod tu leve putas, & ob hoc levius præcipitas , plerumque alius aliter accipit , tamquam homo videns in facie, & ſecundum faciem judicans , paratus feſtucam trabem ſuſpicari , & ſcintillam putare fornacem* . Porrò nos, ſi ſtultum quempiam ex contemptu appellamus, leve quid hoc eſſe exiſtimamus ; & tamen Salvator noſter, qui *ſpirituum ponderator eſt* , in ſua æquiſſima bilance illud adeò grave eſſe cenſet, ut dicere non dubitarit: *Qui dixerit fratri ſuo, racha, reus erit concilio; qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis* . Theophylactus ly *racha*, idem ſignificare dicit, quod *tu*, ut cum ad aliquem per contemptum dicimus : *Abi tu*. Sanctus Hilarius ait : *Vacuitatis opprobrium eſt*. Chryſoſtomus inquit : *Non grandis alicujus eſt verbum convitii, ſed magis de contemptu veniens, impatientiaque dicentis ; ut ipſi nonnunquam vel ſervulis , vel inferioribus quibuſque aliquid imperantes dicimus: Vade tu*. Moxque rationem ſubnectit, cur CHRISTUS levem hanc tranſgreſſionem ſub tam gravi, & enormi pœna vetuerit ; ait enim : *Miſericors Dominus cum majoribus etiam minima quæque delicta pariter evellit, præcipiens, ut mutuò nobiſmet ipſis & honorabilius utamur, & cautius, ut per hæc majora quoque peccata auferantur*. Idem quoque Sanctus Doctor ly, *fatue*, ponderans, ita ſcribit : *Noli aſpicere, quod unum hoc verbum ſit , ſed quantum periculi habeat , expende. An ignoras inimicitiarum tempore , incandeſcente ira, animoque prorſus ardente, etiam minimum videri aliquid magnum? Hæc parvula, & homicidia ſæpè pepererunt, & urbes ſæpe integras ſubruerunt* . Similiter in Commentario Pſalmi 6. inquit: *Neglecta peccatorum vulnera ſæpè majora evadunt , nec uſque ad vulnera ſolùm ſiſtit morbus, & infirmitas, ſed ſæpè etiam mortem parit immortalem ; quemadmodum etiamſi ab initio parva ſuſtulerimus, & magna conſequuntur*.

Homo alterius leviora peccata judicat majora.

Prov. 16.2.

Mat. 7.23.

Theoph.

S. Hilar. Chr. h. 16. in Matth.

Chriſtus venialia efficaciter prohibet ut vitentur majora.

Chr. in pſ. 6.

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Solicitè à peccatis etiam levibus abſtinendum nobis eſt , quia per illa nos dæmon multùm illaqueat.

THEMA.

Capite nobis vulpes parvulas , quæ demoliuntur vineas ; nam vinea noſtra floruit . Cantic. 2. verſic. 15.

1 SPiritus Sanctus ea , quæ nobis ad provectum noſtrum ſpiritualem imprimere nititur, in ſacris literis variis ſub metaphoris proponere conſuevit ; ac proindè cum in prædictis thematis noſtri verbis nos hortari ſatagat, ut peccata levia procul à nobis arceamus, nos monet , ut capiamus vulpes parvulas: *Capite nobis vulpes parvulas &c.* At verò cur potiùs vulpium mentionem facit , quàm aliorum animalium, quæ utpotè ferociora, magiſque crudelia, majorem potuiſſent nobis peccati horrorem incutere? Porrò quoad ſenſum literalem dici poſſet, verba hæc à Rege Salomone fuiſſe decantata, qui in Palæſtina regnabat , ubi vulpium ingens eſt numerus; ut proinde Samſoni haudquaquam difficile fuerit trecentas illas in ſacro textu memoratas vulpes ſimul congregare, ad conflagrandas, illis mediantibus, Philiſthæorum ſegetes. Dici quoque poteſt, vulpes præ cæteris animalibus vineis magis eſſe nocivas, non ſolùm quia hæ illarum devorant fructus, verùm etiam quia intra vineas ſuas effodiendo cavernas, magnum vitium radicibus damnum inferunt . Verùm enimverò forſitan curioſior quiſpiam ſcire percupiet , cur potiùs dixerit: *Capite vulpes parvulas;* nullam verò majorum, ſeu adultarum fecerit mentionem. Prætereà cur hanc conſilii iſtius aſſignaverit rationem: *Nam vinea noſtra floruit*; ſiquidem vulpes vitibus damna non inferunt, præterquàm in autumno, quando uvæ jam ſunt maturæ. Denique cur eo potiſſimum tempore vulpeculas capi juſſerit, quo vites in pleno flore ſuaviſſimè fragrabant . Enimverò ſi nobis juxta ſenſum literalem reſpondendum eſſet, dicere poſſemus, ideò voluiſſe vulpes capi , dum etiamnum parvulæ ſunt, eò quòd in ætate iſta conſtitutæ majori cum facilitate capiantur, quia cum majoribus annis creſcit pariter in ipſis aſtutia, & velocitas, & ideò tunc difficiliùs capiuntur . Prætereà dici poteſt , prudentiæ actum eſſe prævidere pericula , iiſque proſpicere , ne eveniant, capiendo vulpes, priuſquam excreverint , & antequam uvæ matureſcant . Veruntamen ſi à ſenſu literali ad ſpiritualem tranſire velimus ; ſciendum nobis erit , quòd nomine parvularum vulpium peccata levia , ſeu venialia intelligantur . Ratio autem cur hæc potiùs interimere jubeamur , quàm mortalia peccata, hæc eſſe poteſt , quia ſicut magnas vulpes naturaliter fugere ſolemus , eò quòd hæ dentibus ſuis eos, qui illas apprehendere audent , mordent, & graviter lædunt ; parvulæ vulpes, quæ vix è nido ſunt egreſſæ, èContrà non fugiuntur à nobis, ſed ſtudioſè inquiruntur ad recreationem; cùm enim hæ non mordeant , nec lædant , cùm illis ludere licet , & ideò illas nutrimus , non verò occidimus : ita quoque ii, qui virtuoſi ſunt, & conſcientiæ ſuæ habent rationem , peccata mortalia exhorreſcunt , & fugiunt, ſcientes, quòd hęc mortem animæ æternam accerſant ; econtrà verò peccata venialia , quia tam exitioſa non ſunt , ideò non fugiuntur à multis, nec timentur, ſiquidem nulla ab illis damna nobis illatum iri exiſtimant; licèt in hoc turpiter fallantur , quia prout in ſequentium diſcurſuum progreſſu dicturi ſumus , *demoliuntur vineas* , id eſt, magnum animabus damnum inferunt . *Viro ſapienti* , inquit Sanctus Bernardus , *ſua vita vinea eſt, ſua mens , ſua conſcientia*. Et paulò poſt ſubdit: *Bona vinea juſtus, cui virtus vitis , cui actio palmes , cui vinum teſtimonium conſcientiæ noſtræ* . Hos autem adeò utiles fructus vulpes parvulæ in hac vinea demoliuntur, & diripiunt , dum ad mortale peccatum inducunt ; ac proindè idem mellifluus Doctor opportunè monet, inquiens: *Sapiens erit ſolicitus ſervare vineam ſuam , non minus quam expolire ; nec ſinet eam devorari à vulpibus*. Et in ſermone 64. & 65. quænam, vel quales vulpes illæ vineam animæ noſtræ devaſtantes ſint, exemplificat: Non enim per vulpes illas parvulas peccata , & tranſgreſſiones graves intelliguntur; ſed technæ quædam diabolicæ, boni alicujus prætextu coloratæ : cujuſmodi vulpibus infeſtatus fuit Monachus ille, demum apoſtata factus , ex eo , quia ut hæreditatem, quam ſibi contigiſſe arbitrabatur , in pauperes diſtribueret , monaſterio ad tempus relicto, domum paternam repetens, miſerrimè lapſus fuit. Id quod pariter multis aliis contingit , qui dum animas ad DEUM convertere nituntur, in aſtuti ſerpentis laqueos miſerè incidunt; maximè verò illis, qui eo fine cum mulieribus devotis familiaritatem ineunt, ut eaſdem ad ſtatum perfectionis perducant : multi enim ex illis, dum non ſatis ſuas metiuntur vires, dum illas perficere ſatagunt , ab iiſdem pervertuntur.

Vulpes ſunt maximè nocivæ vineis.

Parvulæ jubentur capi, ne factæ majores, magis noceant in autumno.

Explicatur myſticè.

S. Ber. ſ.63.

Vulpeculæ vocantur technæ diabolicæ, quibus nocet ſub ſpecie boni.

2 Dionyſius Carthuſianus per vulpes haſce parvulas,

Digitized by Google

Dio.Cart.

vulas, modicas, nec adeò vehementes intelligit, *ſuggeſtiones parvas, tentationum exordia, inchoationes culparum, quæ mox in principio ſunt penitùs extirpanda, ne paulatim totam inficiant animæ vineam.*

Alvar.to.2.l.5.p.2.c.16.

Pater Alvarez ſuper eadem hæc verba: *Capite nobis vulpes parvulas*, ita ſcribit: *Verè culpæ leves, & imperfectiones, vulpes parvulæ ſunt, in quibus nihil magnum, nihil nimis noxium aſpicimus; ſed hæ vineam, id eſt, animam demoliuntur, quia eam ſterilem faciunt, dum cœlum ei æneum eſſe faciunt, & pluviam cœleſtis auxilii impediunt.* Et verò ex quo vineæ vinum producentis mentionem fecimus, nequaquam abs re futurum fore exiſtimo, ſi ex Confeſſionibus Sancti Auguſtini exemplum quoddam adduxero, è quo quantam peccata levia, à ſuis primis principiis non ſuppreſſa, vim hominem pervertendi habeant, clarè colligitur.

S. Aug. l. 4. Conf. c. 16. Hiſtoria de S.Monica.

Refert enim glorioſus hic Doctor de matre ſua ſancta Monica, quòd cum tenellæ etiamnum eſſet ætatis, *ſurrepſerat ei vinolentia. Nam cum de more tamquam puella ſobria juberetur à parentibus de cuppa vinum depromere, ſubmiſſo poculo, quo deſuper patet, priuſquam in lagunculam funderet merum, primoribus labris ſorbebat exiguum, quia non poterat amplius, ſenſu recuſante. Non enim ulla temulenta cupidine faciebat hoc, ſed quibuſdam ſuperfluentibus ætatis exceſſibus, qui ludicris motibus obulliunt, & in puerilibus animis majorum pondere premi ſolent. Itaque ad illud modicum quotidiana modica addendo; quoniam qui modica ſpernit, paulatim decidit, in eam conſuetudinem lapſa erat, ut propè jam plenos mero caliculos inhianter hauriret.* Et hoc quidem huic Sanctæ contigit, non obſtante cautela, & circumſpectione, qua ſapiens & provectæ ætatis matrona, quæ in domo illius paterna ſerviebat, illam ab hoc vitio abſterrere conabatur; de qua Sanctus Doctor ita ſcribit: *Authoritate imperandi frænabat aviditatem tenerioris ætatis, & ipſam puellarum ſitim formabat ad honeſtum modum, ut jam non liberet, quod non deceret.*

Num. 6. 1. Cur Nazaræis vinum non tantum, ſed etiam ab uvis abſtinere mandavit.

3 Reflexiſtiſne vos aliquando ad ritum illum, quem DEUS olim Nazaræis in lege Moſaica præſcripſiſſe legitur? Ut enim in ſumma viverent temperantia, & continentia, DEUS illis vinum diſtrictè prohibuit. Neque hoc tantùm illis interdixit, ſed audite, quo rigore illis vini uſum vetuerit: *A vino, & omni, quod inebriare poteſt, abſtinebunt; acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quicquid de uva exprimitur, non bibent. Vvas recentes, ſiccaſque non comedent.* Et verò quis unquam aceti potum interdicendum à DEO fore crediſſet? Ad hæc, cum finis hujus legis hic ſolùm fuerit abſtinentia à vino, cur inſuper Nazaræis non ſolùm, ut ab uvis recentibus & ſiccis, ſed & ab acinis aſtinerent, præcepit? Ratio autem illius legis clara eſt & manifeſta, quia etiam ab acinis in uvæ devenire poterant notitiam, & ab hoc ad vinum deſiderandum induci; atque ideò ut omne vinum bibendi periculum, quantumvis remotum, iiſdem amputaret, non ſolùm uvarum botros, verùm etiam uvarum acina, quantumvis ſicca, illis prohibuit. *Sed omnia hæc in figura contingebant illis*: Per hoc namque Deus nos inſtruere voluit, quòd non ſolùm ipſummet peccatum mortale, verùm etiam omnem minimam quantumvis remotam peccati umbram pro viribus evitare debeamus.

4 Conſideratione digniſſima eſt illa ſancti, & Seraphici Franciſci doctrina, qua, ut Sanctus Bonaventura in ejus vita refert, dicere ſolitus erat: *Diabolus, ſi de ſuo capillum poteſt habere in homine, cito excreſcere facit in trabem.*

S Bon. in vit. S. Francisc. c. 5. Inquit S. Fráciſc. diabolus ex capillo facit creſcere trabem.

Ex minutiſſimo enim ſemine paulatim poſt multos elapſos annos ingens quædam excreſcit arbor, ex qua deinceps trabes formari poſſunt. Et ideò, ut Sanctus Bernardus notat, cauti, & circumſpecti eſſe debemus, quia dæmon omni ex parte nobis inſidiatur, noſque obſidet, ut aliquem, quantumvis modicum, per tranſgreſſiones veniales, intra nos aditum habere queat. Unde idem mellifluus Doctor in ſermone quodam in hæc verba ſcribit: *Ad quid fratres ſcuto circumdamur, niſi quia nos undique bella circundant? Denique quid cauſæ ſit, ut te ſcuto circumdet, attende: ſcuto, inquid, circumdabit te veritas ejus. Sed quid enim?*

S. Bon. ſ. 2. de S. Andr. Dæmon ab omni parte nos oppugnat.

Non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. Videſne quam neceſſe ſit, ut ſcuto circundet te veritas, quem ſic hoſtium tela circundant? Ab inferiori enim parte timor nocturnus inſurgit; à ſiniſtris ſagitta volat in die; à dextris perambulat negotium tenebroſum; & ut nihil ſit vacuum, à ſuperiori parte dæmonium meridianum inſurgit. Nos autem miſerabiles vicinis tot ſerpentibus, & igneis telis undique volantibus, inſurgentibus inimicis, nihilominus periculoſa ſecuritate, & negligentia formidamus, torpemus otio, tam pigri ad ſpiritualia exercitia, ut ſi jam pax ſit & ſecuritas, & non ſit militia vita hominis ſuper terram.

Negligentia expellendi venialia eſt maximè nociva.

Hoc eſt, dico vobis chariſſimi, quod me vehementius terret, quod omnino terroris acerbiſſimi gladio tranſverberat animam meam, quòd inter tanta pericula minus timorati, minus exercitati, minus, quam neceſſe ſit, ſolliciti videamur; ſiquidem unum de duobus hæc ipſa negligentia probat, aut omnino traditos nos hoſtibus, & neſcire; aut ſi inter hæc conſervamur, ei, qui tuetur nos, ingratos nimium inveniri: quorum utrumque quid periculi habeat, ſatis manifeſtum eſt. Propterea, obſecro vos, dilectiſſimi, ipſa nos excitet hoſtium malitia pervigil, & inſtantia eorum maligna, qua tam ſeduli, tam ſoliciti ſunt in noſtram percuſſionem, nos quoque ſolicitos faciat, & circumſpectos, ut in timore, & tremore noſtram ipſorum ſalutem operemur. Ex qua Sancti Bernardi, ſicut & ex præcedenti Sancti Franciſci doctrina, dignoſcere poſſumus, quanta cum facilitate dæmon intra nos pedem figere poſſit, ſi ei per culpam venialem aliquem in nos aditum indulgeamus. Opportunè igitur monet nos Sanctus Bernardus, ne dormiamus, aut dormitemus; ſed ex omni parte nos muniamus, ne ſerpens in nos ingredi poſſit.

5 Quis unquam perſuadere ſibi potuiſſet, capillos, qui adeò ſubtiles ſunt, & fragiles, eò uſque prævalituros fuiſſe, ut validum quoddam fortalitium expugnare, & ad vaſtam quandam turrim demoliendam, velut inſtrumentum ſervire poſſent? Non jam de Samſonis loquor capillis, quibus ſupernaturalis à DEO virtus indita erat; ſed de capillis merè naturalibus loqui intendo.

Hiſtoria de de capillis mulierum.

Etenim in antiquis legitur Hiſtoriis, quòd dum ad transferendas ingentis magnitudinis, & ponderis militares machinas canabini funes ſive rudentes deeſſent, fœminæ loci illius, ad communem patriæ defenſionem, capitum ſuorum comas unanimiter ſibi præſcindi fecerint, ex iiſdemque in locum rudentum ex canabe complexorum, validiſſimi confecti fuerint funes, canabinis minimè cedentes. *Militia eſt vita hominis ſuper terram*, in qua inimicus infernalis, munitiſſimum animæ juſtæ fortalitium ſtrenuè impugnat: quia verò huic ad deducendas in ſuggeſtus tormentarios machinas ſuas, peccatorum gravium, & mortalium validiſſimi rudentes deſunt, ideò peccata venialia, levia licèt inſtar capillorum, eò uſque multiplicare ſatagit, ut exinde rudentes, validique ad promovendas machinas ſuas funes fiant.

Abjecta mole cavẽdum ne quis arena obruatur.

Forſitan ad hoc ſtratagema David alludere voluit, quando dicebat: *Multiplicata ſunt ſuper capillos capitis mei*; circa quæ verba ita Sanctus Auguſtinus ſcribit:

S. Aug. in pſ. 69.

Quis numerat capillos capitis ſui? multò minus peccata, quæ excedunt numerum capillorum: minuta videntur, ſed multa ſunt. Precaviſti magna, jam non facis adulterium, jam non facis homicidium, non rapis res alienas, non blaſphemas, non dicis falſum teſtimonium: moles iſtæ ſunt peccatorum: Magna precaviſti, de minutis quid agis? Annon times minuta? Proiecisti molem, vide ne arena obruaris.

6 Cœleſtis Sponſus in ſacris Canticis valde viſcerosè lamentabatur, inquiens: *Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum*; & quidem non ſemel tantum, ſed bis, ſe vulneratum eſſe lamentabatur.

Cant. 4. 9.

Sed ubi vulneratus, aut in qua corporis parte ſau-

Digitized by Google

ſauciatus fuit ? Num fortè in tibiis ? Minimè, quia *crura illius columna marmorea*. In manibus fortaſſe ?

Cant. 5. 15.

Neque ibi ſauciatus fuit, quia *manus ejus tornatiles aurea*. Ergone læſus fuit in capite ? Multò minùs, quia *caput ejus aurum optimum*. An forſitan in collo ? Haudquaquam, quia *collum tuum ſicut turris eburnea*. In cunctis igitur hiſce locis ſuam gladii ictus inventurus fuiſſet reſiſtentiam ; ac proindè hic vulneris ictus cordi inflictus fuit, quod pars eſt corporis nobilior, magiſque ſenſitiva : *Vulneraſti cor meum*.

Cant. 7. 4. Anima juſti peccato veniali vulnerat cor Dei, dicitur enim in uno crine colli tui.

Quibus verbis Sponſus exprimere voluit dolorem, quo nullus dari poterat acutior. Et verò tantò hic dolor acutior erat, quantò ab anima connubiali nexu ſecum devincta infligebatur ; tales autem ſunt animæ juſtæ & timoratæ, quæ ut plurimùm culpis venialibus Sponſum ſuum cruentant ; quod faciliùs perſuaderi poterit, ſi reſpiciatur inſtrumentum, quo vulnus hoc cordi Sponſi inflictum fuit. Quibus igitur armis vel ſagittis cor illud nobiliſſimum impetitum fuit ? Audite ipſummet dilectum Sponſum, idipſum claris verbis enuntiantem : *Vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui*. Quæ verba interpretans Richardus à Sancto Victore, per oculum curam, & ſolicitudinem

Rich. à S. Vict. c. 27. in Cant.

propriæ ſalutis intelligit : *Hunc ſpiritualem viſum, ſalutis tuæ deſiderium eſſe dicit*. Quot verò ſunt homines, qui exindè propriam ſalutem offendunt, & negligunt, quia leviores culpas nihili faciunt ? David de ſe gloriabatur, inquiens : *Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis* : Ubi notandum eſt ly : *in omnibus*. Et ideò DEUS ipſe de eo proteſtabatur, dicens : *Inveni David filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum*. Sed qua ratione David ſe virum ſecundùm cor Dei effecerat ? nimirùm, quia *faciet omnes voluntates meas*.

Pſ. 118. 6. Act. Apoſt. 13. 22. Hoc ipſum fecit David, quando vidit mulierē lavantem ſe.

Et tamen ſerpens malignus eò uſque contra ipſum prævaluit, ut ipſum per unum oculorum ſuorum cor Dei vulnerare fecerit ; ac proindè DEUS ad literam de hac Davidis adeò ſibi dilecta anima lamentari voluiſſe videtur, quando ait : *Vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum*. Id quod tunc præcipuè fecit, quando *vidit mulierem lavantem ſe*. Scitis utique præcipitium, in quod David per hunc incautum oculorum ſuorum obtutum corruit. Aponius per oculum dextrum, bonorum cœleſtium contemplationem intelligit ; per oculum verò ſiniſtrum, bonorum terrenorum curam, & ſolicitudinem intelligendam eſſe dicit ; & per hanc DEUM ſæpiſſimè offendimus : & primò quidem venialiter, poſtea verò, dum animus bonis hiſce terrenis plus nimiùm adhæreſcit, oculus excæcatur (nam ut Sanctus Leo ait :

S. Leo f. 1. de Quadr. Tandem homo in terrenis ponit ultimum ſui finem.

De mundano pulvere corda religioſa ſordeſcunt) & tandem per hanc cæcitatem homo ad conſtituendum in bonis hiſce terrenis finem ſuum ultimum inducitur ; ſicque ex nimio creaturarum amore ad avertendum Creatori ſuo dorſum infeliciter movetur. *In uno crine colli tui*. Nec ſine myſterio colli hic fit mentio, quia circa collum jugum portatur, per quod Divinæ legis obſervantia denotatur ; per crinem verò colli, ut diximus, peccata levia, & venialia ſymbolyzantur. Unicus itaque pilus, id eſt, unica culpa venialis neglecta, cor ſæpè ferit DEI illius, qui *alta a longe cognoſcit*. DEUS enim inevitabilia prævidet præcipitia, in quæ anima talis in pœnam voluntariæ negligentiæ ſuæ tandem incurret ; & inde volneratur ; quia ut in diſcurſu ſequenti probabimus : *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*.

Cant. 5. 2.

7 In iiſdem ſacris Canticis aliud pariter ejuſdem ſponſi legitur lamentum ; dicit enim : *Caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium*. Enimverò quis hoc ſponſi lamentum non obſtupeſcat ? Nunquid Sanctus Joannes de illo dicit : *DEUS charitas eſt* ? Nunquid verò charitas in igne ſymbolizatur ? *DEUS ignis conſumens*.

Stillæ roris in capite, de quibus lamentatur ſponſus, ſunt peccata venialia.

Qua igitur ratione igneus hic ſponſus capillos ſuos rore perfuſos fuiſſe conqueri potuit ? Verùm, ut Apoſtolus ait : *Hæc ſunt per allegoriam dicta*. Etenim nox peccatum præſigurat : *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit ; abjiciamus opera tenebrarum* ; per ſtillas autem roris deciduas, quæ nonniſi illo labuntur tempore, in quo ſomno ſepulti tenemur, peccata venialia intelliguntur, quæ à nobis pigritiæ lethargo correptis commitri ſolent. Sponſus igitur animarum noſtrarum de his lamentatur, quòd peccatis ſuis venialibus, licèt ſtillæ quædam ſint, capillos ſeu cincinnos ſuos velut rore quodam madefaciant, & caput plurimum offendant. Unde ubi Vulgata noſtra legit : *Dormitavit anima mea præ tædio*, verſio Græca habet : *Præ acedia* : Et loco ly, *Dormitavit*, Sancti Ambroſius & Hieronymus legunt : *Deſtillavit anima mea &c.*

8 Reflexiſtiſne vos aliqoando ad id, quod Abſaloni per capillos ſuos accidit ? Porrò quòd hic comam nutrierit, quòd eamdem eodem quo aurum pretio vendiderit, quòd elegantem adeò & ſpecioſam in capite ſuo capillaturam portarit, ſoli vanitati attribui, adeòque parvi æſtimari poterat ; & tamen videte, quiſnam hujus capillaturæ ejus finis fuerit. 2. Reg. 18. 9.

Longiores capilli Abſalonis per ſe non erant ultra peccatum veniale.

Ait enim Sacer textus : *Accidit, ut occurreret Abſalon ſervis David, ſedens mulo ; cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput ejus quercui : & illo ſuſpenſo inter cœlum & terram, mulus, cui inſederat, pertranſivit*. Hocque modo ex capillis ſuis ad quercum ſuſpenſus, tribus lanceis perfoſſus fuit. In quo facto DEUS nobis inſinuare voluit, quòd dum capilli, id eſt, peccata levia multiplicantur, ipſo permittente fiat, ut in peccata mortalia incidamus, ideòque tandem in patibulo infernali ſuſpenſi hærere cogamur. Verum quidem eſt, quòd cor ejus tribus lanceis transfoſſum fuerit ; hoc tamen infortunium capillorum ſuorum culpa ei accidit : licèt enim ſola peccata mortalia mortem homini æternam adſciſcant, attamen hæc homini ut plurimùm contingit in pœnam peccatorum venialium, quorum emendationem ſocorditer neglexit.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Qui modicas tranſgreſſiones flocci pendit, paulatim in graviores incidit.

THEMA.

Qui ſpernit modica, paulatim decidet. Eccleſ. 19. verſ. 1.

1 ECcleſiaſticus, qui per ſalutarium monitorum ſuorum, in libro ſuo nobis præſcriptorum, multiplicitatem, ſpirituali animarum noſtrarum ſaluti maximoperè invigilavit, inter alia monita ſua hoc unum expreſsè tradit : *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*. Circa quæ verba Gloſſa Chromatii, in cap. 3. Matthæi ſcribentis, adducens authoritatem, inquit : Gloſſ.

Cum mandata minima ſolvere impium ſit, multò magis magna, & maxima. Unde per Salomonem id ipſum Spiritus Sanctus conteſtatur, dicens : Qui modica ſpernit, paulatim decidet : Et idcirco nihil eſt de præceptis Divinis ſolvendum, nihil mutilandum, ſed totum fideli, ac devota mente ſervandum, atque dicendum, ne cœleſtis regni gloria amittatur ; quia quæ judicio infidelium, vel hominum ſæculi minima putantur, & parva, hæc apud DEUM non ſunt parva, ſed neceſſaria.

Non ſemper quæ homo parva judicat, ſemper ſunt talia.

Lyranus aſſumpti thematis verba ita explicat : *Qui ſpernit modica, id eſt, levia peccata, paulatim decidet in graviora*. Lyr.

Dionyſius Carthuſianus ſimiliter ita exponit : *Qui ſpernit modica, id eſt, qui non curat vitare parva peccata, ſucceſſive corruit ad majora : venialia namque minora diſponunt ad venialia craſſiora, & omnia ſimul ad mortalia* ; adducitque teſtimonium Eccleſiaſtis dicentis : *Qui timet Deum, nihil negligit : nempè quo quis magis illuminatur a Deo, tanto amplius ponderat, & abhorret etiam minimas culpas*. D. Carth.

Hugo Card. ly, *modica*, ita exponit, *id eſt, peccata venialia ; verbi cauſa, verbum otioſum, riſum, potationes, & cætera hujuſmodi ; qui enim talia ſpernit, paulatim decidet, id eſt,* H. Card.

ca-

Digitized by Google

caſui vicinatur. Maximè verò hunc textum quoad Clauſtrales exponens, inquit: *Qui ſpernit modica, id eſt, minima inſtituta regularis vitæ, verbi cauſa, ſilentium, inclinationes, & hujuſmodi; paulatim decidet in contemptum majorum, vel in peccatum mortale. Vita enim clauſtralis eſt ſicut navis, in qua ſi minima deficiant, id eſt, ſtupa, clavus, ſerra, & hujuſmodi; paulatim ſubintrat aqua, & demergitur in profundum. Vnde Matth. 5. Qui ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum, id eſt, in Eccleſia*

Monaſterium eſt quaſi navis.

Matth. 5.

Pater Cornelius à Lapide multa in medium adducit exempla, ex quibus verba thematis ex Eccleſiaſtico deſumpta in ipſa praxi veriſſima eſſe colligitur: Ita enim ſcribit: *Hic quidem applicatur operario ebrioſo, ſed in ſe generalis eſt, unde cuilibet rei aptari poteſt; ut ſtudioſo, qui parva negligit in ſcholis & ſtudiis, paulatim decidet, nec ſcientiam acquiret, ſed perdet. Infirmo, qui morbos modicos negligit, incidet in majores. Militi & capitaneo, qui parva in bello negligit, paulatim decidet, ſeque & exercitum perdet. Patriſfamilias, qui parva familiæ damna negligit, decidet in magna. Mercatori, qui parva lucra ſpernit, amittet majora: Vnde mercatorum diteſcere ſatagentium hoc eſt axioma: Nullum lucrum, quantumvis exiguum, negligito. Idem ſibi præfigat mercium ſpiritualium, id eſt, virtutum, meritorum & coronarum cœleſtium mercator, ut ne minimam quidem augendæ virtutis, meriti, & coronæ occaſionem amittat. Quocirca Patres paſſim hanc ſententiam adaptant peccatis levibus, quaſi dicat: Qui ſpernit peccata levia & venialia, ſenſim defluet, & tandem incidet in gravia & lethalia.*

Cornel. à Lapid.

Demonſtratur per enumerationem partium.

2 In diſcurſu præcedenti obiter inſinuavimus lapſum apoſtatantis illius Monachi, cujus miſerabilis lapſus non ſimul & ſemel una vice contigit; ſed fraudulentus ſerpens, qui nunquam quieſcit, eidem, ut à propoſito cellam ſuam nunquam deſerendi reſiliret, hoc ordine perſuaſit. Primò quidem ſub eo prætextu, ut ad Eccleſiam vicinam ſacram ſumpturus Communionem accederet; demum verò eidem metum conſcientiæ ipſius incuſſit, ſore nimirum, ut niſi amplum à patre ſuo (quem mortuum mendaciter aſſerebat) ſibi relictum patrimonium inter pauperes manu ſua propria diſtribueret, difficilem ſibi, rationis de ejuſdem patrimonii neglectu, coram tribunali Divino reddendæ, obligationem impoſiturus eſſet; hiſque præmiſſis technis, eum paulatim in profundum adeò præcipitium deturbavit, ut non ſolùm à ſuſceptæ religioſæ vitæ propoſito apoſtatando reſilierit, verum etiam ſcortum aliquod ſibi in uxorem ſacrilego auſu adſciſcere non erubuerit. Pari quoque fraude vaferrimus ille ſpiritus infernalis nobili alicui viro ſuadet, ut animi relaxandi cauſa ludo cum aliis det operam; qui quidem ludus à principio propter honeſtam recreationem ſuſceptus, actus quidam eſſe poterat illius virtutis, quam S. Thomas Eutrapeliam appellat; at verò eodem maligno ſpiritu inſtigante ludus ille poſtea in pernicioſum degenerat vitium, adeo ut ruina ſit miſeri illius nobilis, & totius ſuæ perilluſtris familiæ; contemptis namque bonorum amicorum correctionibus, boniſque ac ſalutaribus virorum illuſtrium monitis, totas noctes ludendo inſumit, pecuniam cunctamque ſubſtantiam ſuam ludi diſcrimini exponit, imò totaliter diſſipat, famam negligit, ſtudet fraudibus, in blaſphemias erumpit, ſuſcitat rixas, ſicque ſenſim, & paulatim miſer & planè deſperatus efficitur. Eheu quot ſunt hiſce noſtris temporibus, qui per hanc Diaboli fraudem à magnis divitiis tandem ad incitas ſunt redacti! Medicina, niſi cum certa & limitata drachmarum & unciarum quantitate ſumatur, hominem necat infirmum; & ideò in illius ſumptione opus eſt definitis doſibus: idem quoque in ludo obſervandum eſt, ne paulatim in vitium degeneret; ac proinde Plato ludum ſapientiſſimè medicinæ nomine indigitat, inquiens: *Ludus voluptatis cauſa comparatus eſt, & relaxatio voluptate afficitur; quippe quæ moleſtiis iis, quæ ex laboribus capiuntur, medicinam affert.*

Vit. Patrum l. 5. c. ult. Refertur ordo, quo quidam Monachum paulatim apoſtatavit.

Simili modo Diabolus decepit aliquem nobilem per luſum.

Plat. de Repub. l. 16. c. 5.

3 S. Gregorius Magnus ait: *Ad iniquitatem ducimur, cum prius per levia delicta deflectimus*. Ubi obſervandum eſt, quòd ſanctus hic Pontifex ſimul conjungat ly *levia*, & ly *delicta*, cum tamen delictum culpam indicet enormem, non verò levem: id quod ipſum hoc myſterio feciſſe exiſtimo, quia culpa levis neglecta, mox in delictum, ſive peccatum grave degenerat. Unde idem ſanctus Pontifex ſubdit: *Vt uſu cuncta levigante, nequaquam poſt committere etiam graviora timeamus*. Saluberrimè itaque monet S. Dorothæus, inquiens: *Studeamus & annitamur, ut dum in præſenti ſæculo ſumus, noſtram cuſtodiamus conſcientiam, ne ſi eam dimiſerimus, redarguat nos in aliquo; neque conculcemus prorſus eam in re quamvis minima. Vt enim pernoſcatis, quòd ex minimis his, & natura vilibus, ad magna, & prægrandia contemnenda perfacilè dilabamur, cum cœperit quiſpiam dicere: Quid refert, ſi verbum hoc dixero? Quid refert, ſi modicum hoc comedero? Quid refert, ſi rem hanc intendero & incubuero? Ex hoc enim, quid eſt hoc, & quid eſt illud, quid refert hoc, quid refert illud, mala, ac perverſa, & amara conſuetudo admittitur & imbibitur, & datur initium, ut magna ac graviora contemnamus, & conſcientiam noſtram conculcemus; & ſic demum per partes offendentes, periculum eſt, ne in perfectam inſenſibilitatem deveniamus. Idcircò fratres, videte, ne parva ac minima contemnamus. Videte, ne ita ea ſpernamus, ut vilia ac nullius pretii; non enim ſunt parva.* Et paulò poſt ſubdit: *Accuratè in minimis ac levibus caveamus, dum minima ſunt, & levia, ne magna fiant & graviora. Nam rectè agere & peccare, à minimis ortum habent, & ad magna paulatim vel bona, vel mala perducunt.* Detur mihi aliquis, qui ad jurandum inconſideratè ſit facilis: experientia ipſa docebit, talem paulatim non minùs pronum futurum eſſe ad perjuria. Si quis eſt, qui linguam ſuam à verbis contemptu & vilipendio proximi plenis coercere neſciat, videbitis, quòd talis paulò poſt facilè protumpat in verba contumelioſa, cum ingenti alienæ famæ & exiſtimationis præjudicio, nec non grandi propriæ conſcientiæ damno. S. Auguſtinus ſuper Pſal. 129. ſcribens, ait: *Audi ſermonem Evangelii: Qui dixerit fratri ſuo, fatue, &c. Ab iſtis etiam peccatis linguæ minutiſſimis quis abſtinet?* In margine verò ex oppoſito dictorum verborum ſcriptum eſt: *Immaniſſimis*: quod fortè eo myſterio ad marginem poſitum fuit, *quia à minimis incipiunt, qui in maxima proruunt*; unde S. Jacobus de effrænis linguæ damnis diſſerens, ait: *Ecce quantus ignis, quam magnam ſylvam incendit*. Subdit verò in loco citato S. Auguſtinus: *Sed forte dicis: parva ſunt. Reus erit, inquit, gehennæ ignis: ſi parvum tibi videtur, aut modicum, dicere fratri tuo, fatue, vel gehenna ignis videatur tibi magna. Si contemnebas minus peccatum, vel pœnæ magnitudine deterreare.*

S. Gregor. l. 20. Mor. c. 9.

Culpa levis neglecta mox in delictum degenerat.

S. Doroth. Serm. 3.

Parva non ſunt parva, quia magna oriuntur ex illis.

Oſtenditur conſequentia à minoribus ad majora.

S. Auguſt. in Pſ. 129.

S. Jacob. 3.

4 Inimicus infernalis hunc ſtylum communiter obſervat, quòd hominem non ſubitò, ſed ſenſim & paulatim in peccata enormia inducat, eodemque modo etiam utitur quoad peccata minus gravia; ſcit enim hunc eſſe hominis inſtinctum, quòd ſcilicet ſpernendo modica, paulatim in graviora decidat. Didacus in cap. 1. S. Lucæ ita ſcribit: *Cum Diabolus inimicus noſter aliquem peccatorem ſuo hamo devinctum habet, ſcilicet ſcelere aliquo mortifero conſtrictum, & voluptatum illecebris alligatum; non illum ſtatim vehementer opprimit, aut diſcruciat, ne vel hoc irritatus abrumpat vincula, & celeriter evadat; ſed potius demulcet illum, & ſinit aliquibus virtutum actionibus incumbere, & quoad fieri poteſt, funiculum extendit, ut ſecurius illum teneat, & poſſideat.* Idem paulò ante hanc à piſcatore deſumptam adduxerat ſimilitudinem, inquiens: *Cum piſcator magnum aliquem piſcem habet captum, non ſtatim violenter extrahit, ſed funiculum extendit, donec piſcis hamum ſimul & eſcam deglutiverit; nam ſi confeſtim nimis depreſſerit, ſcindetur funiculus, & effugiet piſcis.* Probat idipſum impii Herodis exemplo, cui Diabolus quidem permittebat, ut de S. Joanne Baptiſta, tanquam viro ſancto, benè ſentiret, eumque libenter auſcultaret, imò audito eo multa quoque faceret; non tamen illum omnia, de quibus ab eodem re-

Did. Stell. in c. 1. Luc. Praxis Diaboli in capiendis hominibus.

Fuit demonſtrata in Herode.

reprehenſus fuerat, declinare ſinebat; ſufficiebat namque ei, quòd inceſtuoſæ conſuetudini cum Herodiade inſordeſceret. Idem quoque Stella ſequentem adducit ſimilitudinem: *Quemadmodum avis, ſi alterum pedem vinctum habeat, nequaquam volare poteſt: Ita homo, licet ad eleemoſynas faciendas, & preces fundendas liber eſſe videatur; nihilominus totus ligatus eſt, ſi vel ſolo uno vitio fuerit detentus.* Eundem quoque morem in tranſgreſſionibus obſervat levioribus; quando enim ipſi cum animabus negotium eſt, ſufficit ipſi, ſi modicum quid circa illas lucretur, ſcit enim, quòd *qui modica ſpernit, paulatim decidet.*

Similitudo.

Chryſ. ho. 15. in Gen.

5 Divus Chryſoſtomus pulchrum inſinnat modum, quo Chriſtianam poſſimus conſervare innocentiam; ita namque ſcribit: *Perſuaſum nobis ſit, ut virtutem arripiamus, & diligenter noſtram vitam inſtituamus, & a peccatis, cum adhuc parva apparent, ſive in ſermone, ſive in opere, ſtatim deſiſtere ſtudeamus. Neque enim unquam in majora incidemus peccata, ſi à parvis nobis caverimus; & ſic procedente tempore poterimus, ſuperna gratia favente, excelſam virtutem apprehendere.* Idem Sanctus Doctor in Homilia quadam ſuper Matthæum, in quonam malitia peccati venialis, cui in principio reſiſtendum eſt, ne fortior evadat, conſiſtat, in hæc verba exemplificat: *Conſideremus: ſi nimium quidam ac importune riſit, reprehenſus à quopiam eſt; reſpondit alius, nihil eſſe id mali. Quid enim eſt riſus, aut quid unquam ex riſu mali ſequetur? Orta tamen ex immoderato riſu paulìſper ſcurrilitas, a ſcurrilitate turpiloquium, a turpiloquio operatio turpis profecta eſt.* Mox quoque aliud ſubjicit exemplum, inquiens: *Cum alius proximo malediceret, ac convitia diceret, reprehenſuſque eſſet, contempſit, dicens, nihil eſſe mali, hujuſmodi verbis uti; ſed hinc diſſidia, & odia nata ſunt, indèque inimicitia capitales; hinc contumelia, à contumeliis cædes plerumque: ſic a minimis ad maxima gradatim Diabolus ducit.* In vita Sancti Pachomii à Surio relata ſcribitur, Sanctum hunc ſpiritus malignos in hiſce actionibus conſpexiſſe occupatos: *Videbantur multo conſenſu concutere multa folia arboris, allatiſque funibus ea fortiter colligabant. Utrinque autem ſtantes ſe invicem hortabantur trahere folia, tanquam maximum aliquem lapidem.* Quonam verò fine ridiculam hanc actionem exercuerint, Hiſtoria his verbis manifeſtat: *Hoc vero faciebant, ſic exiſtimantes cor Sancti ad riſum diſſolvere, ut vel in hoc poſſent de eo gloriari.* Nimirum malignis hiſce & ſagacibus ſpiritibus ſufficiebat, modicum hoc lucrum, ſcilicet ut ſanctum virum DEI ad aliquem inducerent defectum, ſive ille foret riſus, ſive detractio; ſciunt enim veriſſimum eſſe, quòd *qui ſpernit modica, paulatim decidet.*

Chryſ. hom. 37. in Matt.

Ordo, quo à minori venitur ad majus.

Sur. 14. Maii.

Ridicula actio Diaboli ad decipiendum inſtituta.

S. Hier. ep. 4. Diabolus præmittit ſuos nuncios.

6 Sanctus Hieronymus ſuper illa Sancti Pauli verba: *Nolite locum dare Diabolo*, ita ſcribit: *Adverſarius ſemper in nos eſt paratus irrumpere, & cum locum dederimus, ingreditur: ſolet autem, antequam veniat, quadam jacula præmittere, & præcurſorem adventus ſui facere cogitationem; hanc ſi nos in corde noſtro ſuſceptam nutrierimus intrinſecus, & creſcere fecerimus, cum in nobis prolem ſuam auctam viderit, & ipſe audebit intrare. Poteſtas Diaboli non in temeritate illius, atque jactantia, ſed in tua eſt voluntate.* Et ideò ei oportet reſiſtere, non contemnendo culpas leviores, quia hiſce mediantibus, ſeſe intra nos inſinuat, & fortis evadit, noſque ad reſiſtendum ei infirmos & debiles efficit.

Peccata levia animæ vires debilitant.

7 *Paulatim decidet.* Verbum hoc, *decidet*, lapſum, quo quis in terram corruit, indicat; hic autem lapſus ex defectu virium, & debilitate ut plurimum contingit. Quemadmodum in corporibus noſtris debilitas ex leniis febribus naſcitur, ita vigor animæ per culpas veniales enervatur; & ideò ab inimico infernali impugnata faciliimè vincitur, & in Dæmonis cedit poteſtatem. Pater Alvarez inter alia peccatorum venialium damna, hoc quoque recenſet: *Peccata levia in bonis operibus vires animæ debilitant, quæ imperfectis & malis operibus aſſueta, bona opera exercere non valent.* Idem author in cap. 10. antecedenti dixerat: *Qui aſſuetus eſt è loco infimo cadere, facile cadet, & neſciet ſubſiſtere in loco ſublimi poſitus; ita qui modicis peccatorum levium tentationibus vincitur, gravi tentatione pulſatus, difficulter a gratia in mentis ſtabilitate hi retinetur.* Sanctus Bonaventura diù ante idipſum in hæc verba docuerat: *Poteſtas animæ in bonis operibus laſſatur (per tranſgreſſiones ſcilicet veniales) ſicut quando ponitur pondus ſuper equum, minus erit promptus ad ambulandum.* Et ideò quando DEUS Abrahæ dicebat: *Ambula coram me*, immediatè ſubjunxit: *Et eſto perfectus.* Qui expeditè currere vult, curriculum illud, de quo Regius Propheta ait: *Viam mandatorum tuorum cucurri*, ei opus eſt, ut ſimul cum eodem Propheta verè dicere poſſit: *Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis.* Qui enim vigorem habere vult, ne cadat, in cunctarum legum divinarum obſervantia exactus ſit, oportet. Tametſi enim verum ſit, quòd venialiter peccando, gratia & amicitia DEI non amittatur; diminuitur tamen, dum propter illa ſpecialia quædam auxilia denegantur, quibus ſi communiti eſſemus, ad reſiſtendum inimici infernalis inſultibus, & ad ejus inſidias inutiles reddendas, majori eſſemus vigore corroborati. *Parva negligentia obſcurant animam*, inquit Richardus à S. Victore, *& impedimentum faciunt amplioris gratiæ.* Hoc autem divinæ gratiæ in nobis deficiente ſubſidio, inimici noſtri vires & auſus augentur. Sanctus Anſelmus modum obſervat, quo Satanas Sanctum Petrum, qui Eccleſiæ DEI columna & lapis fundamentalis erat, paulatim ſubverterit. Ait enim: *Nota, quia primo ait: neſcio quid dicis. Secundò cum juramento negat. Tertio cœpit deteſtari, & jurare, quia non noviſſet hominem; perſeverare quippe in peccato, dat incrementum ſcelerum; & qui minima ſpernit, cadit in majora.*

Alvar. to. 2. l. 1. p. 1. c. 11.

S. Bon. to. 7. l. 5. c. 13. comp. Theol. verit.

Gen. 17. 1.

Pſ. 118. 32.

Pſ. 118. 6.

Propter peccata venialia ſpecialia Dei auxilia non dantur.

Rich. à S. Vict. cap. 25. in Cant.

S. Anſel.

Matth. 27.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Peccata venialia animam commaculant, noſque in charitate tepidos, & in bonis operibus, & contra tentationes debiles efficiunt.

THEMA.

Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti. Eccl. 10 v. 1.

1 Senſum porrò literalem horum verborum Eccleſiaſtis, ipſamet declarat experientia; nam ut Dionyſius Carthuſianus ait: *Dum muſca infirma cadit in unguentum ſuave, manendo & moriendo in illo, deſtruit ejus valorem, atque odorem.* Quæ quidem ſimilitudo illis propriè adaptatur, qui ob unius duntaxat peccati mortalis demerita, omnia antecedentia bonorum operum merita perdunt. Et ideò idem Carthuſianus ſubdit: *Sic qui in uno reus eſt, plurima perdit bona; & tota meritorum congeries, uno peccato mortali deſtruitur.* Veruntamen idem author aliam quandam propoſito noſtro opportuniorem adducit expoſitionem, in qua per haſce muſcas, peccata levia, & negligentias voluntarias intelligit, inquiens: *Spiritualiter muſca morientes ſunt cogitationes vanæ, inutiles, affectiones illicitæ, diſtractiones moroſæ, quæ perdunt ſuavitatem unguenti, id eſt, experimentalem dulcedinem ſpiritualium exercitiorum.* Sanctus Bonaventura in vita Seraphici & ſancti Franciſci in hæc verba de eo ſcribit: *Si quem videbat otioſum, & vagum, fratrem muſcam nominandum cenſebat, eo quod talis nihil boni faciens, ſed benefacta inficiens, vilem & abominabilem omnibus ſe reddat.* Quemadmodum igitur Abraham totus in eo occupatus erat, ut à ſacrificio ſuo aves, aliaque animalia victimæ inſidentia fugaret; ita quoque nos haſce muſcas, id eſt, tranſgreſſiones veniales à nobis fugare debemus;

Dion. Carth. Per unum peccatum mortale priora merita perduntur.

S. Bon. c. 5. vitæ S. Fran.

Gen. 15. S. Franciſcus otioſos vocat muſcas.

mus; nam ut Hogo Cardinalis inquit: *Qui muſcas iſtas ab unguento & ſacrificio orationis, prout poteſt, non abigit, DEO, cui offere, ipſum abominabile reddit.* Quod idem de quovis alio ſacrificio, quod orationis non ſit, ſcilicet, de quovis virtuoſo opere dici poreſt: muſca enim provocat ad vomitum, ſicut qui ferculum pretioſum alicui opponeret, totum deſuper muſcarum agminibus coopertum. *Nemo habitat libenter in domo plena muſcis, imo fugit & abominatur eam: ſic DEVS mentes muſcoſas declinat. Nec habitae in animabus peccatorom venialium ſordibus contaminatis:* id eſt, per gratiarum cœleſtium & ſpecialium auxiliorum abundantiam non aſſiſtit, ſicut facturus fuiſſet, ſi, quantùm humana fert fragilitas, immaculatas ſe conſervaſſent.

Muſca, id eſt peccata venialia frigore tolluntur.

2 Idem Hugo Cardinalis inter alia remedia, quibus hæ muſcæ ſubito è medio tolli & occidi poſſunt, frigus quoque recenſet; id eſt, inquit, timor divini judicii, omninò eas interficit, ſicut muſcas viſibiles illud frigus materiale. Ad quem porrò timorem concipiendum, multùm juvabit, ſi coſiderem us, quòd etiam de quolibet verbo otioſo coram tribunali Chriſti, tanquam judicis inexorabilis, rigidè examinandi ſimus. Audiamus quoque Sanctum Antoninum, varia damna, ex culparum venialium neglectu dimanantia, hiſce verbis deſcribentem: *Effectus peccati venialis, ſeu nocomentom, eſt moltiplex. Primos eſt macula animæ, id eſt, impeditio exterioris fulgoris, & nitoris actualis operum bonorum. Nam propriè ſumendo maculam, ſic tantum mortale, non vero veniale cauſat eam:* ut dicit Sanctus Thomas in 1. 2. qu. 89. Porrò de hac anima Sponſus cœleſtis dicere nequit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te:* ſiquidem coinquinata eſt culpa, licèt veniali; atque ideò licèt à cœleſtibus nuptiis non rejiciator, nihilominùs, quia *nil coinqoinatom intrat in regnom cœlorum*, neceſſum eſt, ut priùs maculæ ejus, quantumvis minimæ, per ignem purgatorem purificentur. Pater Alvarez ad imprimendam nobis punctualis obſervantiæ divinorum præceptorum curam & ſolicitudinem, inter alia hoc quoque motivum adducit: *Omnia magna ex puſillis pendent, nec magna, & mirabilia ſunt, ſi non etiam minimas imperfectiones excludant. Pulchritudo magna, nonnulla macie, ex infirmitate contracta, ſtatim inficitur, & vel minimo navo foſcatur.* Gerſon de hac deformitate, quam anima contrahit, ita ſcribit: *Macolam quandam in animam inducit, prout, juxta aliquos Doctores, poteſt exemplum poni de imagine picta, quæ aliqoando denigrari poteſt, in tantum, ut nullo modo videri poſſit: aliquando verò ſic ſolum obſcuratur, ut videri quidem poſſit, ſed non plane diſcerni; propter quam ſimilitodinem dicit Beatus Gregorius, quod peccatom veniale obſcurat, mortale vero obtenebrat. Reſpectu autem iſtius macula dici ſolet, quod in ſalvandis omne peccatum veniale in præſenti vita à gratia finali, id eſt, quæ in fine habetur (alias ſalvandi non eſſent) deletur; & ſecundum aliquos quantum ad culpam, non quantum ad pœnam.* De hac quoque macula Beatus Laurentius Juſtinianus ita ſcribit: *Porro licèt veniale delictum ſe perpetrantem æterna mortis nequaqoam faciat reum, maculat nihilominus animam.* Sanctus Bonaventura varia enumerans damna à culpa veniali procedentia, ſecundu loco etiam ſequens recenſet: *Secundus effectus eſt, qood peccatom veniale animam maculat: & ponitur tale exemplum. Aliquando enim denigratur aliqua imago depicta &c.* Sanctus Bernardus ante omnes alios de hac deformitate in ſermone quodam ita ſcribit: *In corporibus, ſi quilibet deformis color cutem tantùm inficiat, corpus quidem turpios redditur, ſed nihil ei de ſua ſanitate ex hoc adimitor. Si ergo carni potredo aliqua, vel lividus tumor inſederit, jam non ſolùm decus corporis, ſed ſalos quoque pertorbatur. Quod ſi languor forſitan invaleſcens, cum ipſa carne oſſa qooqoe medullitus occupaverit, tunc demum de vita non immerito poteſt deſperari. Eodem modo in anima, ſi peccatum ſuggeritur memoria per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut deliberatio ipſa conſenſum, fateor quidem, deformitas eſt, nec audire interim anima illa meretur: Tota pulchra es amica mea; & ſi navus eſt, ſed non morbus. Quòd ſi voluntas quoque præoccupata ſenſu delectationis afficitor, reſiſtit tamen adhuc deliberatio rationis, infirmatur quidem, ſed necdum moritur anima; clamet tamen neceſſe eſt: ſana me Domine, & ſanabor. Tunc vero moritur, quando & ipſa ratio ad peccatum per intentionem curvatur; tunc enim conſentit.*

S. Anton. p. 1. tit. 7. c. 7.
Cant. 4. 7. Effectus peccati venialis.
Alv. to. 2. l. 5. p. 2. c. 16. Magna ex puſillis pendent.
Gerſon. t. 2. tepul. mor. fol. 432.
Peccatum veniale animam obſcurat, mortale obtenebrat.
S. Bonav. Et habetur animæ infirmitas & livor.

3 Iſajas cap. 59. ait: *Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & DEVM veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem ejos à vobis;* cujus hanc reddit rationem: *Manus enim veſtræ pollutæ ſont ſanguine, & digiti veſtri iniquitate.* Sed nunquid ſufficiebat Prophetæ, mentionem ſe feciſſe de manibus, in quibus ſimul ſunt digiti? cur igitur inſuper de digitis ſpecialiter meminit? Oleaſter latens in hoc aperit myſterium, inquiens: *Opera veſtra tam majora, quæ per manos intelligontur, qoàm minora, quæ per digitos, immunda ſunt.* Et quidem licèt hæ maculæ non ſemper faciem DEI nobis abſcondant, viſionemque beatificam adimant; attamen tales ſunt, quæ nonnunquam ſpatio annorum, aut ſæculorum Purgatorium cum acerbiſſimorum dolorum tolerantia nobis prolongant. Cardinalis Toletus conſiderat, Chriſtum S. Petro dixiſſe: *Si non lavero te, non habebis partem mecum;* & tamen lotio hæc ad auferendas ſolùm culpas veniales adhibebatur, ſiquidem Chriſtus ipſe dicebat: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet.* Quo ſuppoſito magnus ille Cardinalis ita ſcribit: *Attende, non habiturum Petrum partem cum Chriſto, dictum eſſe, quia niſi lotus eſſet, carnis & ſanguinis Chriſti ſumptione privatus fuiſſet, per quam Chriſtus in eo, & ipſe in Chriſto manſurus erat; ad hoc enim præcipue lavabat ſuorum pedes, ut diſpoſitis & mundis ſeipſum in cibum daret.* Pater Alvarez ſequentem ex Nazianzeno adducit ſimilitudinem: *Si ſplendidæ veſtis luculentiores ſunt ſordes, anima ſecundum ſuam naturam puriſſima, & ſecundum ſubſtantiam incorporea, fœda erunt ſordes, quæ illam conſpurcant, & gratiæ nitorem inficiunt. Tales quidem ſunt, qoas Dominus ipſe propriis voloit in nobis ſuis lavare manibus, & linteo ſuæ puriſſimæ humanitatis abſtergere; hoc enim ſignificavit, cum lotis diſcipulorum pedibus, aſſeruit: Qoi lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mondus totus. Subdit vero idem P. Alvarez: Erant quippè illi mundi, quoad gravia peccata attinet, ut interpretati ſunt Auguſtinus & Beda; ſed in pedibus habebant ſordes, qoas oportebat Salvatoris ablutione mundari. Non ſunt autem parvipendendæ ſordes, quas Chriſtus per ſe ipſum lavat, & diſcipulis ſuis ineſſe non patitur.*

Iſai. 59. 2. Manus & digiti majora & minora deſignant peccata.
Oleaſt.
Tol. in c. 13. Joan.
Alv. to. 2. l. 5. p. 1. c. 11. Nazian. Lotio pedum Apoſtolorum per Chriſtum facta, deſignat ablutionem à peccatis venialibus.

4 Secundum damnum culpæ venialis, à S. Antonino notatum, valdè etiam notabile eſt; nam ut ipſe ait: *Minuit fervorem charitatis; ſicut aqoa in ignem projecta, licèt ignem non extingoat, fervorem tamẽ illius temperat.* Id quod S. hic Præſul fortaſſe à S. Bonaventura didicit, qui idem iiſdem quaſi verbis aſſerit. In libris, quos S. Franciſcus de Sales *de amore Dei* compoſuit, ſimilitudo quædam ab Adamante deſumpta legitur, per quam mala à culpis levibus provenientia perſpicuè declarantur. Hæc enim gemma magnetem ſua præſentia impedit, quo minùs ferrum ſibi attrahat, nec tamen magnetem ideò naturali ſua virtute & proprietate privat, ſed ſolùm pro tunc eandem ſuſpendit; videmus enim per experientiam, quòd quamprimùm adamas à magnete recedit, ſubitò hic ferrum denuò ad ſe trahat. Eodem modo licèt peccatum veniale amorem Dei ab anima non auferat, ejus tamen æſtum refrigerat, ejuſque fervorem adeò retardat, ut illas virtutum actiones non operetur, quibus aliàs incubitura fuiſſet. Notandus proinde eſt ille loquendi modus, quo Spiritus Sanctus in Apocalypſi, per os S. Joannis loquens, utitur; ex ſpeciali enim Dei juſſu Epiſcopum alloquens, eidem dicit: *Primam charitatem tuam dereliquiſti.* Non dicit, quòd charitatem totaliter deſeruerit; ſed inſinuare voluit, quòd à primo charitatis fervore notabiliter defeciſſet. Enimverò videmus per experientiam, qoòd quando calor naturalis nimiùm ſe in exteriores corporis noſtri partes extendit, ſtomachum magno ad bonam di-

S. Anton. ib.
S. Franc. de Sales l. 4. c. 2. de amor. div. Minuit peccatum veniale fervorem charitatis. Adamas impedit virtutē Magnetis.

geſtionem ſubſidio privet; ac proindè generantur cruditates, & pravi humores, qui febres, aliaſque infirmitates mortales cauſant: Eodem modo ſi cor hominis Chriſtiani, quod ad Creatorem ſuum diligendum omninò intentum eſſe deberet, per inordinatas affectiones ad amorem diffundatur creaturarum, amor ille, quem Creatori noſtro debemus, tantò magis intepeſcit, & diminuitur. Unde Alvarez tale format argumentum: *Si magna perfectio, magna*

Alvar.t.3.l.4. p.2.c.16.

charitas eſt; & magna charitas eſt magnus amor, & magnus & ardens amor eum, quem amamus, nec leviter contriſtare permittit; quomodo eximiè amabimus Deum, & perfectam erga illum charitatem habebimus, quem quotidianis imperfectionibus lædere non veremur? Idem quoque alio in loco ſequentem adducit ſimilitudinem:

Alvar. t. 2. lib.1.c.13.

Cinis carbonibus ſuperinjectus, ipſorum tum ſplendorem obfuſcat, tum ardorem impedit, adeò ut juxta eos poſiti, nullum ſentiamus calorem. Peccata hæc

Similitudo.

pulvis & cinis ſunt; pulvis, quia ſplendorem charitatis obnubilant; cinis, quia debilitant conceptum ex charitate fervorem. Videbis aliquos juſtos in meditatione frigidos, in oratione ſegnes, in divinis laudibus tepidos, qui nunquam lachrymis irrigantur, nunquam interna ſuavitate irrorantur, vix compunctionis ſenſu tanguntur; & ſi cauſam hujus inſenſibilitatis ſcruteris, non aliam quam defectuum multitudinem, & in vitandis modicis peccatis inſignem oſcitantiam invenies. Idem author in cap. ſequenti, quod eſt 12. hanc tradit rationem: *Signum eſt amoris ſatis tepidi, velle amatum in ſolis rebus gravibus, & magni momenti non offendere, & in aliis, quæ non tanta ſeveritate præcepit, ejus placitum ac voluntatem procaciter violare.*

Alvar. ib. cap.12.

5 Idem ſupracitatus Sanctus Antoninus aliud inſinuat notabile damnum, inquiens: *Poteſtas animæ in bonis operibus laſſatur.* Hancque veritatem variis ſimilitudinibus admodùm propriis declarans, de peccatis levibus in hæc verba diſcurrit:

S.Ant.

Sunt veluti modici ſumptus imprudenter iterati, qui magnam etiam ſubſtantiam exhauriunt; & dum minus putamus, divitem pecuniis, vacuum & egenum relinquunt: ſic per levia peccata paſſionibus crebreſcentibus, & inſolentius ſe oſtentantibus, virtutes ſubruuntur, & ingruente gravi tentatione, dum ei quis aſſenſum præbet, manifeſtè deficiunt. Sunt velut irremiſſa ægrotatiunculæ, quæ vitam quidem non diſſolvunt, ſed ita corpus extenuant, ut accedente aliquo gravi morbo, corpus vires non habeat reſiſtendi.

Alvar.t.1.l.3. p.3.c.16. Per peccatū veniale virtus animæ laſſatur.

Baliſta quædam globo ſuæ vaſtitati proportionato onuſta, habilis eſt & idonea, ut repetitis exploſionibus turrim quandam optimè munitam in terram proſternere, & demolire poſſit; & tamen parvulus quidam clavus, digiti longitudinem duntaxat habens, ad eandem militarem machinam inutilem reddendam abundè ſufficit. Idem quoque in hac ſpirituali militia, quæ ab animo contra infernum geritur, contingit. Etenim unica culpa venialis, unica inordinata affectio, unica demum non penitùs refrænata paſſio ſatis ſuperque ſufficit, ut dum cum adverſario pugnam inire paramus, omnem noſtrum vigorem & fortitudinem planè enervet.

Baliſta unico clave perdi poteſt, ita fervor charitatis unico peccato veniali.

Pharao Moyſi indulgebat licentiam, ut omnes Iſraelitas ex Ægypto ſacrificii offerendi cauſa educeret, cum hac tamen conditione, ut greges & armenta ſua poſt ſe in Ægypto relinquerent: Idem quoque eſt aſtuti ſerpentis gehennalis artificium; permittit enim, ut in multis bonis operibus exerceamur, ita tamen, ut peccato alicui veniali per affectum adhæreſcamus. Porrò Moyſes, qui latentem ſub hac a Pharaone data licentia dolum ſubolluit, eidem Pharaoni proteſtatus eſt, dicens: *Non remanebit ex eis ungula.*

Pharaonis & diaboli idē eſt dolus. Exod.10. 26.

Gerſon in eodem ſupracitato loco inquit: *Qui minima negligit, paulatim decidet; nam veniale peccatum, etſi non perimit per ſe vitam gratiæ, infirmat tamen operationem ejus, quæ eſt vita ſecunda; & ad mortem, ſi multiplicatur, diſponit.*

Gerſon.

Idem quoque damnum à Beato Laurentio Juſtiniano his verbis inſinuatur: *Potentiam animæ in bonis operibus debilitat, & ſæpè fit mortalis peccati occaſio.*

B.Laur.Juſt.

6 Etenim ſancti Patres concorditer aſſerunt, quòd ſæpè unum peccatum alterius peccati pœna eſſe ſoleat, quia cum anima per ſuam negligentiam ſpecialibus auxiliis à Deo recipiendis indignam ſe fecerit, ideò viribus ad reſiſtendum deficientibus, violentis inimici inſultibus victas dat manus, eique cedit: *Quia tepidus es, incipiam te evomere.* Seneca ad idem intentum probandum hac utitur ſimilitudine:

Apoc. 3. 16. Sen. ep.107.

Quamvis levia, initia morborum ſerpunt, & ægra corpora minima interdum mergit acceſſio. Etenim in corpore aliquo ab antecedentibus, quantumvis lentis, febribus debilitato, ſæpè contingit, quòd novi accidentis acceſſio, quamvis leviuſcula, infirmum proſternat: Eodem modo anima à parvis defectuum, & peccatorum levium febribus extenuata, ſæpè ab unica tentatione, licèt non adeò vehementi, ſuccumbere cogitur. De hac eadem materia P. Alvarez egregiè hunc in modum diſcurrit:

Alvar.t.2.l.2. c.6.p.1. Juſti peccant non ut ſunt juſti, ſed quia infirmi.

Quod ſi juſti leviter peccent, & in minima peccata labantur (cum non ſit homo, qui non peccat, & ſepties die cadit juſtus) id non faciunt, quia juſti ſunt, ſed quia homines infirmi & imbecilles, ex corrupta Adæ radice prodeuntes, & ſic non tantum humilitatis gratia, ſed vero & ex animo vocare ſe poſſunt peccatores. Hæc opera ad vitam ſpiritualem non pertinent, ſed de latere illi inſidiantur, ut ejus fervorem minuant, robur labefactent, & quod in illis eſt, ad interitum, excidiumque diſponant. Sedit populus manducare & bibere (quod non magnum & exitioſum apparet malum) & ſurrexerunt ludere, hoc eſt, idolis immolare.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Peccata venialia animam à prompta conſecutione gloriæ retardant, efficiuntque, ut notabili temporis ſpatio in Purgatorio detineatur.

THEMA.

Peccata veſtra abſconderunt faciem ejus à vobis: manus veſtræ pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri iniquitate. Iſajæ 59. v.3.

1 INter alia culpæ venialis pernitioſa damna, valdè enorme eſt illud, cujus S. Propheta Iſajas in hoc aſſumpto themate meminit, ſcilicet quòd peccatum faciem Dei nobis abſcondat, non quidem in ſempiternum, ſed ad limitatum uſque tempus: & verò Oleaſter per manus peccata mortalia, per digitos autem veniales culpas intelligendas eſſe dicit.

Peccatum veniale abſcondit à nobis faciem Dei.

Ex quibus illa nos viſione beatifica in ſempiternum privant, hæc verò id eò uſque faciunt, donec pro illis in Purgatorio ſatis paſſi fuerimus: *Retardat à gloria*, inquit S. Bonaventura, *quia homo, qui decedens alioqui poſſet ſtatim evolare ad cælum poſt mortem, cogitur per venialia ad tempus in purgatorio expectare; nunquam enim ab aliquo facies ejus videbitur, donec ſolvat minimum quadrantem venialium peccatorum; ſcilicet per pœnam.*

S.Bon.t.7.l.3. c.11 comp. theol.verit.

2 Cum populus Hebræorum in deſerto vehementer ſitibundus, ad divinam confugeret providentiam, Moyſes Deum in eorum precibus exaudiendis non adeò futurum eſſe liberalem ſuſpicabatur, quemadmodum aliàs fuerat, idque in pœnam ingratitudinis, murmurationis, & rebellionis erga Deum; unde quando ad aquam eliciendam petram percutiebat, dixit: *Audite rebelles, & increduli: num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?*

Num. 20. Moyſi propter veniale peccatum prohibitum fuit videre terram promiſſionis.

Quæ diffidentia, utpotè quæ non procedebat ex zelo, Divinæ Majeſtati adeò diſplicuit, ut illi & Aaroni dixerit: *Non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.* Quod pariter ita accidit; nam ut in ultimo capite Deuteronomii legitur, Deus quidem eis, ut terram promiſſionis è longinquo aſpicerent, indulſit; ipſos tamen ſuos in eam pedes figere nequaquam concedere voluit: *Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam.*

Deut. 34.

Exquidem licèt, prout ex communi ſacrorum interpretum expoſitione colligitur, certum ſit, Moyſis culpam venialem fuiſſe; attamen tam rigida pœna mulctatus fuit: ſcilicet quòd ab ingreſſu terræ promiſſionis fuerit irrevocabiliter prohibitus. *Sed omnia in figura contingebant illis.*

Digitized by Google

illis. Per hoc namque Deus fidelibus ſuis inſinuare voluit, quòd quamdiù aliquo reatu veniali fuerint obnoxii, quantocunque cæteroquin apud Deum effulſerint merito, vel quantumvis Deo ſint familiaritate conjuncti, nulla illis ſpes reliqua ſit, quòd veram promiſſionis terram, id eſt, cœleſtem Paradiſum immediatè poſt mortem ſint ingreſſuri; ſed ſolùm eundem ſint conſpecturi è longinquo, donec tandem reatu per ignem purgatorii expiato, plenèque exſoluto peccatorum venialium debito, eis illuc ingredi permittatur.

Applicatio mystica. S. Ephr. to. 1. de morbo linguæ.

Plurimis licet ſignis atque miraculis claruiſſet Moyſes, inquit S. Ephrem, *ubi modicè lingua lapſus eſt, è terra promiſſionis excidit: magnum & horrendum mare viam ei præcludere non potuit, ſed verbum unicum inique ab eo prolatum, velut murus aliquis ei obſtitit, ne ulterius progredi poſſet*.

S. Baſil. ut. 3. de pec.

Sanctus Baſilius Magnus, qui apud ſanctum Ephrem in ſumma veneratione fuit, ſimiliter hac de re ita ſcribit: *Illum magnum, & qui tanto honore a Deo dignus habitus eſt, ut illud audiret: Novi te præter cæteros omnes, & inveniſti gratiam in conſpectu meo; hic cum de aqua contentio eſſet, nec ullius alterius rei gratia, niſi quod ſolum populo murmuranti ob penuriam aquæ dixiſſet: Num ex hac petra educam vobis aquam? hujus ſolius rei cauſa, ſtatim ei DEUS minitatus eſt, dicendo: In terram, quam recepi me vobis daturum, non intrabis; quæ erat tum ex his promiſſionibus, quæ factæ erant Judæis, princeps & primaria*.

Quid ſit: ſi non lavero te, non habebis partem mecum?

3 S. Petro claves regni Cœlorum promiſſæ fuerant: *Tibi dabo claves regni cœlorum*; deque eo certum eſt, quòd in ultima cœna verè in gratia & amicitia DEI conſtitutus, & conſequenter nullius peccati gravis reus erat; ſiquidem Chriſtus de ipſo & Apoſtolis dixerat: *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*: non tamen omninò omnis nævi peccati venialis expertes manſerant, ac

Jo. 13.

proindè CHRISTUS lavit eorum pedes: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet*. Hoc igitur tanquam certiſſimo & indubitato ſuppoſito, meritò quærendum venit, cur Salvator ſancto Petro, pedum ſuorum ablutionem admittere renuenti, dixerit: *Si non lavero te, non habebis partem mecum?* Cui dubio reſpondetur, quòd nulla anima aditum in regnum cœlorum ſperare poſſit, niſi priùs à contracta culpæ

Prov. 13. 12. Peccatum veniale retardat gloriam.

venialis macula expurgata fuerit. Porrò Sapiens ait: *Spes, quæ differtur, affligit animam*; & quidem quantò bonum illud, cui ſpes tanquam fundamento innititur, majus eſt, quantòque hæc ſpes illius diutiùs differtur, tantò major erit afflictio, quæ ex hac dilatione naſcetur. Jam verò licèt ſecuritas, quam anima habet, quæ in gratia ex hac vita diſcedit, perveniendi ad gloriam, certiſſima ſit; peccatum tamen veniale per annos, imò & per ſæcula hanc tanti boni conſecutionem tardat, & prolongat; & conſequenter eum, qui peccati venialis reus ex hac vita diſcedit, non ſolùm torquebit hæc ſpei dilatæ afflictio; verùm etiam pœna acerbiſſima ignis Purgatorii, quæ ab infernali non aliter, quàm ſola duratione diſcrepat. Neque ſolùm in hoc ſibimetipſi præjudicat, verùm etiam ipſi DEO injuriam infert; ſiquidem ex voluntatis propriæ electione conſecutionem tanti præmii, quantum DEUS ipſe eſt, ſibi retardat, ſeque ad tantam pœnam, qualis eſt ignis gehennalis temporalis cruciatus, voluntariè condemnat.

Becan. de Pœnit. c. 32. q. 9. Refertur ſententia vere probabilis.

Sunt authores nonnulli, ut refert Becanus, qui, licèt ſine rationis fundamento, exiſtimant, quòd ſi peccatum veniale remiſſum non ſit in hac vita, tunc in morte in mortale peccatum tranſeat; idque hac ratione probant: Ex quo enim anima aliqua eligit ex hac vita cum culpa veniali recedere, eo ipſo ſe gloriam cœleſtem parvi æſtimare declarat; ex quo enim illam voluntariè differt, clarè ſatis oſtendit, quòd perfectam unionem cum DEO, qui ultimus illius finis eſt, ob quem creata & redempta fuit, parùm curet. Hanc autem injuriam, dicunt hi authores, cedere in injuriam & contemptum DEI, & beatitudinis; quæ graviſſima quædam eſt deordinatio. Et verò licèt hæc opinio recepta non ſit, multùm tamen deſervit ad cognoſcendum notabiliſſimum præjudicium, quod à peccatis venialibus, quoad ſollicitum tanti boni, quale regnum cœlorum eſt, comparationem, neglectis in committentem reſultat.

Gerſon to. 2. reg. mor.

Magnus ille Cancellarius Pariſienſis inquit: *Veniale peccatum retardat à profectu meriti, & ab acceleratione viſionis DEI; in via enim non progredi, regredi eſt*.

Gerſon to. 3. lib. de vit. ſpir. anim. fol. 167.

Idem in tomo 3. in libro *de vita ſpirituali animæ*, ita ſcribit: *Qualibet offenſa DEI, niſi remitteretur, repelleret a gloria DEI, ac perpetuò, & abſque termino puniretur*. Ubi notandum, quòd indifferenter dicat: *Qualibet offenſa*, quia *nil coinquinatum intrat in regnum cœlorum*. Porrò quonam modo illæ animæ, quæ ab hac vita ſine peccato mortali, ſed ſolùm venialibus coinquinatæ diſcedunt, ſalventur, S. Bonaventura his verbis declarat:

Quomodo remittatur culpa venialis in fine vitæ.

De macula autem illa dicitur, quod in ſalvandis omne peccatum veniale deletur in præſenti à gratia finali, & hoc quantum ad culpam, & non quantum ad pœnam; imò illa ſolvetur in Purgatorio. Delet autem gratia finalis peccatum veniale in ipſa diſſolutione corporis & animæ, ex virtute ſuæ complexionis, & ſui ſtatus, quamvis non ſit motus contritionis ad illud directus.

Gerſon. to. 2. fol. 233.

Gerſon Doctoris Seraphici doctrinæ inhærens, ejuſque verba in medium adducens, ſubjungit: *Oportet, quemlibet ita mundum ante introitum Paradiſi eſſe, ſicut fuit in innocentia baptiſmali*.

Gen. 3. v. 24. Figura cœleſtis gloriæ & peccati venialis.

4 Ante Paradiſum terreſtrem, qui cœleſtis Paradiſi typus & figura extitit, DEUS Cherubinum gladium flammeum atque verſatilem in manu ſua deferentem collocavit: *Collocavit ante Paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem*. Id autem DEUS fecit, poſtquam primi parentes noſtri, poſt prævaricationem, & amiſſam innocentiam originalem, recepti fuerunt ad pœnitentiam. Porrò Cherubim ille, utpotè ſpiritus beatus, cœleſtem ſymbolizabat gloriam: gladius verò flammeus atque verſatilis pœnam denotabat Purgatorii. Ac proindè DEUS per Cherubim hunc & flammeum gladium denotare nobis voluit, quòd qui peccati venialis reus exiſtens, ad cœleſtem Paradiſum aditum habere deſiderat, neceſſariò priùs per ignis purgantis tormenta tranſire debeat.

S. Bonav. ib. Per peccata venialia bona gloriæ diminuuntur.

5 Gerſon aliud quoddam peccati venialis inſinuat damnum, quod tamen ante ipſum Doctor Seraphicus indicarat. En verba ipſius: *Bona gloriæ diminuit, non quidem illa, quæ jam debentur, & quæ jam habemus ibi per meritum depoſita, ſed quæ deberentur, ſi venialia non fierent; quia in eo tempore poſſent aliqua bona fieri, quando illa fiunt. Propterea poſt perpetrationem venialium, oportet nos opera quædam convertere ad ſolutionem hujuſmodi debitorum, per quæ nobis deberet cumulus creſcere æterni præmii*.

S. Anton. 1. p. tom. 10. c. 1. §. 4.

Sanctus Antoninus quoque, de præjudiciis à culpis venialibus in nos redundantibus diſſerens, inquit: *Effectus peccati venialis eſt, quod retardat à gloria, quia homo, qui ſi ea non committeret, deberet, & poſſet ſtatim poſt mortem evolare, cogetur propter venialia ad tempus in Purgatorio expectare: nunquam enim ab aliquo facies DEI videbitur, donec ſolvat ultimum quadrantem venialium peccatorum*.

Alvarez to. 2. l. 2. part. 2. cap. 4. Argumentū de mure puriſſimo.

6 Pater Alvarez de hoc puncto tractans, citat Pierium Valerianum lib. 13. referentem ſequentem Armellini naturalem inſtinctum: *De mure quidem Armenico, mundiſſimo animalculo, apud aliquos legitur, quod ſi oſtium caveæ ejus luto illinitur, ita ut non poſſit ſine ſui contaminatione venatores effugere, ſinit ſe potius a venatoribus capi, quam ſuam munditiem luti impuritate fœdari. Quod de egreſſu iſtius animalis dicitur, de Salvatoris noſtri ingreſſu in animam enuntiare poſſemus, quod ſcilicet videns animam peccatis, & negligentiis cinctam, & omnes ſenſus ac vires defectibus ac ſordibus clauſas, horret in eam ingredi, & inter tantas fœditates commorari*. Quia tamen anima talis divina ſua præcepta adimplevit, & pro illorum retributione regnum cœlorum promiſit, eam priùs ad purgatorium tranſmittit, ut ibi immunditiem illas per ignem expurget. Et quidem hactenùs dicta variis confirmare exemplis haudquaquam difficile erit.

S. Greg. Tur. lib. de glor. Conf. c. 5. Probatur exem plis, ac primo de Vitalina virgine.

7 S. Gregorius Turonenſis refert de Vitalina virgine, quòd S. Martinus Epiſcopus Turonenſis, poſt factam juxta ejus ſepulchrum prolixam orationem, eandem, an beatifica DEI viſione frueretur, interrogarit; quæ ei reſpondit, ſe etiamnum in flammis purgantibus ardere, idque ea ſolùm de cauſa, quòd capillos ſuos lavarit in die Veneris: quod cum magnus hic Sanctus audiſſet, exclamavit: *Væ nobis, qui in hoc mundo verſamur.*

B. Per. Dam. ord. deſid. ep. 15. l. 2. Secundū eſt de S. Sever.

8 Beatus Petrus Damianus de Sancto Severino Archiepiſcopo Colonienſi in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Clericus Colonienſis Eccleſiæ vadum fluminis tranſibat, & ecce Beatus Severinus, ejuſdem Eccleſiæ nuper Epiſcopus, equi ejus habenas apprehendit, eumque retinens ſiſtit. Cumque ille in ſtuporem verſus, & graviter admiratus, cur illic tam clarus & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret: Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me ſunt, non auditu diſce, ſed tactu. Cumque datam manum fluctibus Epiſcopus impreſſiſſet, tantus eam ardor abſorbuit, ut undique carnes ejus reſoluta diffluerent, & oſſa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem Clericus: Nomen, inquit, tuum in tanta benedictione eſt apud nos, & fama tua conſonis totius Eccleſiæ præconiis cum celebretur; cur te peſtilens hæc vorago conſtringit, tantoque, proh dolor! incendio cruciaris? Ad quem ſanctus Epiſcopus: Nihil, ait, aliud in me remanſit ultione plectendum, præter hoc tantum, quia cum in aula regia conſtitutus, imperialibus me conſiliis vehementer implicui, canonicæ ſynaxis officia, per diſtincta horarum ſpatia, non perſolvi. Mane quippè ſimul omnia coacervans, tota die negotiis ingruentibus ſecura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris hujus patior ſupplicium.* Neque ſolùm patiebatur tormentum ex pœna ſenſus, verùm etiam damni.

S. Greg. l. 4. Dial. Tertium de S. Paſchaſio Diacono.

9 Sanctus Gregorius in Dialogis ſuis ſimile quid enarrat, quod animæ Paſchaſii Diaconi, irreprehenſibilis vitæ viri, contigit, ad cujus veſtium contactum, ſubitò ut fuit mortuus, ex corpore cujuſdam obſeſſi ſpiritus egreſſi ſunt maligni; & tamen intra flammas Purgatorii, in lacu quodam igneo ſæviſſimos paſſus eſt cruciatus, idque ob nullum aliud peccatum, quàm quòd erga certum quendam Laurentium, quem ad ſummum Pontificatum aſcendere enixè cupiebat, nimio ferretur affectu.

Rev. S. Brig. lib. 6. c. 52. Tertium habetur in revelatione S. Brigittæ l. 4. c. 111. ib.

10 Sanctæ Brigittæ de anima juvenis cujuſdam revelatum fuit, ipſum ad purgatorii ignem fuiſſe condemnatum; idque ex hiſce duntaxat cauſis, ſcilicet quia ultra quàm neceſſitas exigebat, manducaſſet; quòd ſopori plus nimiùm fuiſſet deditus; denique quòd in veſtimentis ſuis admodùm fuiſſet curioſus. Alibi quoque alia ſimilis eidem ſanctæ matronæ facta fuiſſe revelatio legitur, quoad aliam quandam animam, in Purgatorio pariter detentam, non aliunde, quàm quòd divinis inſpirationibus parùm fuerat cooperata, ſanctiſſimaque confeſſionis, & communionis Sacramenta rarò frequentaſſet.

Mart. Delrio diſq. Magic. l. 2. quæſt. 26. ſect. 5. Quartum de Jo. Pico Mirandulano, qui omnea propter leviſſima ſunt damnati ad purgatoriū.

11 De Joanne Pico Comite Mirandulano legitur, quòd paulò poſt ſuum ex hac vita diſceſſum, anima ipſius Hieronymo Savonarolæ apparens, eidem dixerit: *Se ideo in flammis purgantibus cruciari, quod non ſatis diligenter & fæcundè talentum à DEO ſibi creditum devotionis, & ingenii multiplicaſſet; & quia non, quam par erat, feciſſet, internas DEI ſuggeſtiones, inſpirationeſque, quæ adhortabantur ad honeſtos labores, quos inchoarat, abrumpere, & quæ ſibi animo propoſuerat, ea inſtanter operari atque perficere.*

S. Bonav. ib.

12 Porrò hæc pœna damni, infelix illa à tam immenſo bono, quale eſt cœleſtis gloria, diſtantia & elongatio, non eſt æqualis in omnibus, ſed proportionata eſt ſummæ debitorum, pro quibus anima ſatisfacere debet. Sanctus Bonaventura quoad peccatum veniale ait: *Ad pœnam obligat, non autem determinate, neque præcisè obligat ad pœnam æternam, vel purgatoriam, vel præſentis ſatisfactionis; ſed ad aliquam illarum pœnarum, quia ſecundum forum præſentis Eccleſiæ, ſatisfacit homo leviter, ſed ſecundum forum purgatorii punietur gravius.* Omnes ſacri Doctores in eo conſentiunt, quòd pœna damni in inferno ſit major pœna ſenſus: In purgatorio autem culpa venialis ſubjacet pœnæ ſenſus, quæ ſimilis eſt illi, quæ in inferno cruciat, & inſuper ad tempus pœnam damni ſubire cogitur; ſiquidem anima à conſecutione gloriæ, uſque dum expiata fuerit, retardatur. Sanctus Philippus Nerius, qui in vita ſua in prodigioſis patrandis miraculis inſignis fuit, in mortem dominium & authoritatem habuit, prout videre eſt in caſu illo, qui circa inſignem quandam dominam evenit; quæ cum in magno verſaretur periculo, ne vehementibus Dæmonis tentationibus ſuccumberet, eidem infirmanti, ut moreretur, præcepit; quæ ſubitò ejus imperio parens, mortua fuit. Filium quoque Fabritii de Maximis, ex Livania de Ruſticis natum, Paulum nomine, & hunc ſolum, revocavit ad vitam; ſed quonam, putas, fine id fecit? Num fortè ut illum à pœnarum infernalium æternitate eriperet? Nequaquam; erat namque puer annos agens ferè quatuordecim, cujus ipſe a prima ætate ſuſceperat confeſſiones, candidiſque inter pares præfulgebat moribus, tantæque erat virtutis, ut dum a quodam Patre noſtræ Congregationis in ea infirmitate, qua & mortuus eſt, interrogaretur, num ſanitate donari vellet; nequaquam, reſponderit, ſum enim mea infirmitate contentus. Hoc igitur, abſente S. Philippo, mortuo, ſuperveniens poſt mediæ horæ ſpatium vir DEI, factaque cum ſolita cordis ſui palpitatione, per medium horæ quadrantem, oratione, acceptam aquam benedictam faciei defuncti pueri inſperſit, modicumque ex ea labiis inſtillans, in ora inſufflavit. Quo peracto, impoſita fronti dextera, bis alta & ſonora voce inclamat: Paule! Ad quam vocem puer repentè, non ſecùs ac ſi à ſomno excitaretur, oculos aperuit, reſponditque: Quid Pater? hacque ratione reſuſcitatus, in præſentia multorum ſubſtitit, & perindè ac ſi ſanus eſſet, ſolida ſemper, claraque voce reſpondit; imò & facies ac genæ eo fuerant rubore perfuſæ, ut ſpectantibus nihil penitùs ægrotaſſe videretur. Sermo inter eos fuit tum de matre, tum de ſorore præmortuis. Colloquio ad ſemihoram producto, Philippus Paulum interrogat, num libenter è vita diſcederet? Utique libenter, reſpondet. Tum ſecundò interrogat: An verè libenter? Libentiſſimè, iterat, eò maximè, ut matrem, & ſororem inviſam. Ad hæc Philippus benedictionem adoleſcenti impertiens, ait: *Abi igitur fili, Deumque pro me ora.* Atque his dictis Paulus inter ulnas beati parentis animam efflat. Verùm enimverò ex vobis ego hìc ſciſcitor, quonam fine exiſtimetis, hunc adoleſcentem à S. Philippo in vitam fuiſſe revocatum, quem paulò poſt denuò ex ſua licentia moriturum eſſe ſciebat? Certum eſt, quòd id non ad oſtentationem fecerit, ſiquidem ab hoc alieniſſimus erat; multòque minùs miraculum reſuſcitationis ad inſtantiam patris, vel aliorum patravit. Pro reſponſione igitur obſervandum eſt, quòd ſubitò, ut adoleſcens hic ad vitam rediit, in hæc primitùs verba proruperit: *Pater, peccatum memoria exciderat, illudque confiteri deſidero:* cujus proinde confeſſionem vir ſanctus excepit. Unde colligitur, quòd cum Sanctus Philippus donum habuerit penetrandi occulta cordium, ſciveritque, quis animarum hac vita defunctarum, ſpecialiter verò pœnitentium ſuorum, ſtatus eſſet, operæ pretium futurum eſſe exiſtimavit, ſi hunc mortuum ad vitam reſuſcitaret, ut hac ratione animam ejus ab aliquo, vel aliquibus peccatis venialibus purificaret, quæ aliàs eandem ab ingreſſu in cœleſtem Paradiſum retardare, & in pœnis purgatorii affligere potuiſſent; pœnis, inquam, tum ſenſus, tum damni.

Efficacia S. Philippi Nerii in mortem dū mulierem mori præcepit.

Vit. S. Philip. Ner. l. 3. c. 12. Et juvenem mortuum ſuſcitat.

Cauſa reſuſcitati juvenis fuit, ut confiteretur peccatum aliquod veniale.

Digitized by Google

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Gravitas peccati etiam venialis, ex pœna damni & ſenſus, qua DEVS illud in altera vita caſtigat, clarè deducitur.

THEMA.

Vniuſcujuſque opus, quale ſit, ignis probabit.
1. Corinth. 3. v. 13.

Peccatum etiam veniale habet maximam pœnam.

1 EX pœna, quam Divina juſtitia peccatori infligit, gravitas culparum facilè deducitur. Sic enim peccatis mortalibus loco pœnæ deſtinatus eſt ignis, ſed æternus; peccatis autem venialibus pariter quidem deſtinatus eſt ignis, ſed ad tempus limitatum duraturus. Et verò licèt pœna peccatorum venialium ſolùm duret ad certum tempus, nihilominus pœna hæc ſatis oſtendit, quantùm DEO tranſgreſſio venialis diſpliceat; ſiquidem illam in hac vita præſenti punit per ignem variarum tribulationum & adverſitatum, in altera autem vita eandem per flammas purgantes acerbè caſtigat. Certum quidem eſt, quòd anima, quæ delicto aliquo mortifero non eſt coinquinata, verè in gratia & amicitia DEI ſit conſtituta; veruntamen quia inſeparabile Dei attributum eſt Juſtitia, ideò Deus neceſſarium eſſe ducit, talem animam, quantumvis amica ejus ſit, poſt hanc vitam cruciatibus adeò atrocibus caſtigare, cujuſmodi ſunt ſupplicia illa, quibus in peccata venialia tum in hac, tum in altera vita animadvertit; & quia ut Sapiens ait: *Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuit*, ideò evidenter colligitur, malitiam venialem non adeò eſſe exiguam, quemadmodum nos falsò exiſtimamus.

Sap. 11. v. 21.

2 Sanctus Gregorius exponendo illum Jobi textum: *Ipſe novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nonnè conſiderat?* circa finem illius capitis in moralibus ita ſcribit: *Notandum, quòd non videri, ſed conſiderari iniquitas dicitur. Studioſius quippe conſpicimus, quæ conſideramus. Deus itaque hominum vanitatem novit, iniquitatem conſiderat, quia nec minora delicta inulta deſerit, & ad majora ferienda ſeſe intenſius accingit. Quia igitur a levioribus malis incipitur, & ad majora pervenitur, vanitas mentem obnubilat, iniquitas cæcat.*

S. Greg. l. 10. mor. c. 9.

Dicit peccatum veniale in inferno æternaliter puniri.

3 Communis eſt Theologorum doctrina, quòd licèt peccatum veniale in purgatorio pœna expietur quoad tempus limitata, in inferno tamen idem cum peccato mortali conjunctum tormento caſtigetur æterno. *Exiſtens in purgatorio, punitur pro veniali temporaliter*, inquit Abulenſis, *& in inferno exiſtens, pro eodem punitur æternaliter; quia exiſtens in purgatorio habet gratiam & charitatem, in cujus virtute purgantur, & dimittuntur peccata.* Idem author paulò ante dixerat: *Secunda propoſitio eſt tenenda, quod maneat pœna pro veniali in æternum; DEVS enim nihil inordinatum reliquit, ſed non poteſt ordinari culpa niſi per pœnam, ideò nunquam dimittitur culpa ſine pœna. In illis autem qui damnantur, non poteſt aliqua culpa dimitti, neque aliquis reatus tolli, cum ſine charitate maneant, per quam culpa purgatur, & remittitur reatus. Et ideo in morientibus in mortali, ſemper remanebit culpa venialis, ſi erat, quando deceſſerunt; aut manebit reatus pœnæ, ſi erant obligati ad aliquam pœnam pro venialibus, dato quòd culpa venialis dimiſſa fuiſſet; & in illa pœna manebit in æternum, quæ fit eis æterna per accidens, ſcilicet quia eſt ſine charitate.*

Abul. to. 7. in Mat. c. 25. q. 704.

Per ligna, fœnum &c. intelliguntur peccata venialia.

4 Sciendum porrò eſt, quòd Sanctus Paulus dicat: *Vnuſquiſque videat, quomodo ſuperædificet; fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit; dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuſcujuſque opus, quale ſit, ignis probabit.* Ubi ſacri interpretes per ligna, fœnum, & ſtipulam, unanimiter culpas veniales intelligunt: veruntamen, ut idem Abulenſis opportunè notat: *Apparet, quod quando venialia ſunt adjuncta mortalibus* (ſcilicet poſt mortem) *non poſſunt vocari lignum, fœnum, ſtipula, quia eorum purgatio non finitur cito, ſicut conſumuntur cito in igne lignum, fœnum, ſtipula; ſed debetur eis per accidens pœna æterna, ſicut mortalibus.*

Abul. ibid.

Increpantur qui peccata venialia in purgatorio expianda differunt.

5 Ingens profectò eſt error illorum, qui peccata venialia, eorumque expiationem, vel ſatisfactionem hìc negligentes, ad purgatorium uſque differre malunt; eorumque pœnam levem futuram eſſe exiſtimantes, hiſce peccatis venialibus cum omni libertate committendis ſine fræno vacant. Hi enim attendant id, quod in Annalibus PP. Capuccinorum de Fr. Antonio Corſo, inſignis virtutis, & perfectionis Religioſo, ſcribitur: Hic enim cum quendam ſui Ordinis Religioſum dicentem audiſſet: Contentus ſum ire in Purgatorium; his eum verbis affatus eſt: Neſcis profectò, quid deſideres, aut petas, neque ſtatum, ad quem DEUS te clementer vocavit, ſatis agnoſcis; cœpitque ei vocationis ſuæ ob oculos ponere obligationem ad vivendum majori cum reformatione, quàm ſtatus ſæcularis requirat. Veruntamen efficaciùs forſitan movebit te ſevera illa invectiva, qua Sanctus Auguſtinus eos, qui debitorum, id eſt, peccatorum venialium in hac vita commiſſorum exſolutionem faciendam uſque in alteram vitam ſponte reſervant. En igitur verba S. Doctoris: *Sed dicet aliquis: Non pertinet ad me, quamdiu moras habeam, ſi tamen ad vitam æternam perrexero. Nemo hoc dicat, fratres chariſſimi, quia ille purgatorius ignis durior eſt, quam qui poteſt in hoc ſæculo pœnarum videri, aut cogitari, aut ſentiri. Et cum de die judicii ſcriptum ſit, quod erit dies unus tanquam mille, & mille anni tanquam dies unus; unde ſcit unuſquiſque, utrum diebus, an menſibus, an fortè etiam & annis per illum ignem ſit tranſiturus?*

Chronic. Capuccin. An. 1516. n. 11.

Hos increpat S. Aug.

S. Aug. ſerm. 41. de Sanct.

6 In vita S. Philippi Nerii ſequens legitur hiſtoria: Joannes Animuccius, qui Sancti Philippi ordinarius pœnitens, & Muſicæ in Vaticana S. Petri Baſilica præfectus fuerat; quique ad oratorium quotidie accedens, completis ad populum quatuor quotidianis ſermonibus, muſicum inſtituebat concentum (erat enim in arte inſignis) tantæ puritatis & caſtimoniæ vir, ut poſtquam, Philippo duce, Chriſto inſervire cœpit, non aliter, ac ſi cum ſorore, cum uxore vixerit; jamdudum diem ſuum fatalem obierat. Accidit autem, ut is tribus jam annis è vivis ſublatus, die quodam ſolitis expletis concionibus, Alphonſo cuidam Luſitano apparuerit, atque inter eundum ſic illum interrogaverit: Jamne Oratorium dimiſſum? Dimiſſum, reſpondet Alphonſus. Iterat ille: Meis quæſo, verbis Philippum roga, ut pro me apud Dominum orationibus inſtet. Hiſque dictis evanuit. Tum Alphonſus ſecum reputans, Joannem Animuccium jamdudum vita perfunctum, revocat gradum, ut hominem reviſat; inventoque nemine, pavidus, ac tremens Philippum adit, eique rem omnem enarrat; qui præcipit, ut die poſtero facti ſeriem in Oratorio ipſe adamuſſim ediſſerat; deinde mandat, ut Miſſas in diverſis Urbis Eccleſiis pro defuncto celebrandas curent. His omnibus peractis, cunctis palam Philippus edixit: Animucius noſter jam pervenit; ſignificans ipſum è Purgatorio ad cœleſte regnum evolaſſe. Ex qua hiſtoria tale formare licet argumentum: Quòd ſi vir ille tantæ virtutis, in urbe Romana, ubi tot quotidianæ ſunt indulgentiæ (quam ob cauſam Chriſtus S. Brigittæ ſuaſerat, ut huc Romam ſe transferret, eò quòd hìc per viam compendioſam pertingere poſſet ad Paradiſum) à tam eximio ſpiritualis vitæ Magiſtro tanto tempore edoctus, nihilominùs integro triennio in Purgatorio hæſit: quantùm nobis contremiſcendum erit, qui noſtram examinantes conſcientiam, de iniquitatibus noſtris dicere poſſumus: *Multiplicata ſunt ſuper capillos capitis noſtri?* Etenim S. Jobo meritò dicere deberemus: *Inſipienter locutus ſum, idcirco ago pœnitentiam in favilla & cinere?* Sanctus Auguſtinus de fœno, ſtipula & lignis, de quibus paulò ante ex S. Paulo docti fuimus, ita ſcribit: *Illic ſermones otioſi, & cogita-*

Vit. S. Phil. Ner. l. 3. c. 2. n. 11.

Quidam ſanctiſſimè vixerat & tamen ivit ad purgatorium.

Job 42. 6.

S. Aug. hom. 16. ex 50.

Explicatur malitia peccatorum venialium.

gitationes iniquæ, vel ſordidæ, illic multitudo levium peccatorum, quæ puritatem nobilis naturæ infecerunt, exundabunt; quæ omnia hic ab anima ſeparari per eleemoſynas, & lachrymas, compendioſa tranſactione potuiſſent.

S. Greg. lib. 4. Dial. c. 40.

Sanctus Gregorius peccatorum venialium malitiam hac ſequenti, cunctiſque oota declarat ſimilitudine, inquiens: *Sicut ad lucem Solis minimi conſpiciuntur atomi, qui Sole abſente, oculis etiam linceis inviſibiles ſunt: ita culpæ etiam leviſſimæ, quas nos nihil ducimus, vel non advertimus, aut minimè agnoſcimus, coram oculis Dei graves ſunt; quæ proinde à nobis ex ejuſdem Dei ordinatione per ignem diluenda ſunt.*

Mart. Delr. Etiam leviſſima damnantur ad ignem purgatorii.

7 Martinus Delrio ſcribit, Fratrem quendam Ord. S. Franciſci poſt mortem purgatorii ſui pœnas in Choro fratrum ſuſtinuiſſe, eò quòd ſub verſu: *Gloria Patri*, caput ſuum non, ſicut alii, inclinaſſet. Prætereà alium quendam Religioſum pariter in Purgatorio ideò fuiſſe detentum, quòd acceptis novis calceamentis, calceos ſuos veteres cuſtodi veſtium, juxta Regulæ præſcriptum, non conſignaſſet. Denique prædicatorem quendam, non obſtante, quòd prædicatione ſua magnum inter auditores fructum pareret, igoe purgante caſtigatum fuiſſe, ob oimiam, quam cum ſæcularibus continuò habuerat, familiaritatem. Unde optimè ait S. Bernardus: *Scitote, quod poſt hanc vitam, quæ hic neglecta ſunt, in purgatoriis pœnis centupliciter reddentur.*

S. Bern. ſer. de obitu Humberti.

Sur. in vit. Hug. Abb. Cluniac. Hiſtoria de Archiepiſc. Toletano.

8 Laurentius Surius in vita Hugonis Abbatis Cluniacenſis refert de Durando Archiepiſcopo Toletano (qui olim ejuſdem Ordinis Religioſus fuerat) quòd quia is ſibi mirè in facetiis complacuerat, ideòque ab eodem Hugone multoties fuerat correctus & monitus, quòd niſi à ſimilibus ſe facetiis averteret, pro illis condignas poſt mortem pœnas eſſet daturus; ideò idipſum ei poſt mortem reverà acciderit; ſiquidem defunctus Durandus poſt aliquod tempus cuidam Monacho, cui Sigvvinus nomen erat, apparuit, præſeferens in facie os inflatum, & labia ulceribus plena, eundemque rogavit, ut nomine ſuo Abbatem requireret, pro faciendis, pro ſalute animæ ipſius acceleranda, orationibus. Quarè dictus Abbas ſeptem præcepit Novitiis, ut ſeptem diebus continuis ſeſe per rigoroſum & indiſpenſabile mortificarent ſilentium, illudque in ſubſidium & favorem animæ dicti defuncti Deo offerrent. Quia verò unus illorum ſeptem impoſitum ſibi mandatum tranſgreſſus fuerat, ideò Archiepiſcopus eidem apparuit, lamentando vehementer de Novitii illius inobedientia, utpotè ob quam liberatio ejus etiamnum retardabatur. Mox verò ut præfata pœnitentia alteri impoſita, & ab eodem executioni mandata fuit, anima Archiepiſcopi in cœlum feliciter evolavit. Optimè igitur

S. Aug. ſerm. 41. de Sanct.

Sanctus Auguſtinus ait: *Qui modo nec unum digitum ſuum in ignem vult mittere, timeat neceſſe eſt, vel tunc parvo tempore cum anima & toto corpore cruciari.*

Abul. tom. 7. in Mat. c. 25. p. 731. Pœnæ hujus vitæ reſpectivè ſunt pulla.

Abulenſis quoque dicit: *Cum aliquis multa commiſerit, quia cuilibet reſpondet ſua acerbitas, & diuturnitas, colligetur ex omnibus acerbitas & diuturnitas, & ita taxabitur illi morienti in purgatorio.* Quòd ſi reum aliquem ad ſupplicii locum educi videres, ut ibidem vivus combureretur, utique tribunalia juſta & incorrupta eſſe ſciens, talem graviter juſtitiam offendiſſe, ſuoque Principi gravem intuliſſe injuriam exiſtimares. Et verò licèt nos culpas veniales, ſecundùm noſtram æſtimationem, parvi momenti tranſgreſſiones eſſe credamus; attamen Deus, de quo Pſalmiſta ait: *Juſtus Dominus & juſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*; quique ſe mitem eſſe gloriatur, & punit citra condignum, eaſdem culpas in juſtiſſima bilance adeò exactè ponderat, ut eas dignas eſſe comperiat, quæ in plures annos uſque per ignem caſtigentur.

9 Verùm enimverò ut de abominatione, qua Deus juſtus judex peccata levia execratur, & acerbè punit, dignum nobis formare valeamus conceptum; videamus, obſecro, quale ſit hoc ſupplicium, quod Deus de peccatis levibus ſumit. Et primò quidem de pœna ſenſus diſcurrere incipiamus. Certum eſt igitur, quòd

Ignis purgatorii eſt ſimilis infernali.

ignis Purgatorii verus quidam, realis & vorax ſit ignis, ſimilis illi, quo damnati in inferno ardent; quòdque, tanquam Divinæ juſtitiæ inſtrumentum, miraculosè in animam, utpotè quæ purus eſt ſpiritus, operetur. De quo proindè Cæſarius Arelatenſis ita ſcribit: *Ille purgatorius ignis durior eſt, quam quod poſſit pœnarum in hoc ſæculo aut accidere, aut ſentiri*; at verò quia ei, ſe modicùm nimis de hoc igne dixiſſe videbatur, protinùs addit, *aut excogitari*; quaſi diceret: conjungatis ſimul omnes ærumnas, dolores, martyrum tormenta, cunctaque alia innumera ſuppliciorum genera, omniaque alia cœleſtis vindictæ ſupplicia, & flagella, quæ hactenùs ulli hominum hic in terris immiſſa fuerunt, vel deinceps ad finem uſque ſæculorum immittenda erunt; hæc tamen omnia ſimul congregata, ne minimam quidem cum unica duntaxat flammarum illarum ſcintilla habitura ſunt proportionem.

Cæſar. Arel. hom. 6.

Conſiderantur ſimul omnes pœnæ in orbe ad ignem purgatorii.

Taul. ſerm. de omnib. Sanct.

Taulerus in ſermone quodam *de omnibus Sanctis*, volens nos inducere, ut etiam à levioribus prævaricationibus abſtineremus, conſideranda nobis proponit omnia illa tormenta, quæ omnes Sancti in ſuis perpeſſi fuere Martyriis (de quibus Eccleſia in Antiphona quadam ita canit: *Omnes Sancti quanta paſſi ſunt tormenta*) ac tandem ſubjungit: *Majorem pro aliqua terrena delectatione in uno peccato veniali pœnam luemus, quam ſint omnium illorum mortuorum, quorum hodie feſta colimus, pœnæ in unum conferta.*

Abul. t. 7. in c. 25 Matth. q. 661.

Abulenſis ad idem propoſitum hanc proponit quæſtionem: *An pœna ſenſus, quæ eſt in Purgatorio, ſit major omni pœna, quæ ſit in hac vita?* Et per adductam à nobis paulò ante Sancti Auguſtini authoritatem, pro parte affirmativa quæſtionem reſolvit.

Et adhuc pœna damni eſt multo major pœna illa ſenſus.

10 Verùm enimverò pœna damni ſine ulla comparatione atrocior exiſtit. Nam ut idem Toſtatus Epiſcopus Abulenſis ait: *Pœna damni eſt carentia divinæ viſionis, in quantum animæ, quamdiu ibi puniuntur, retardantur à divina viſione.* Paulò poſt, quàm exceſſiva hæc pœna ſit, his verbis declarat: *Quia quanto aliquid magis deſideratur, tanto abſentia ejus magis contriſtat in eo, qui erat aptus recipere illud bonum. Et quia affectus, quo deſideratur ſummum bonum, eſt intenſior poſt hanc vitam in animabus ſanctis, quia non retardatur prædictus affectus mole corporis, ſicut nunc: etiã quia anima ſoluta corpore, jam eſt in termino fruendi, & realiter jam frueretur, niſi advenisset aliquid, quod illam impediret; & ideo de retardatione iſta maximè dolet, id eſt, magis dolet anima ſeparata, quàm conjuncta.*

S. Auguſt. in Enchir.

Sanctus Auguſtinus quoque hanc viſionis beatificæ dilationem, unum ex acerbiſſimis ſuppliciis eſſe cenſet: ita enim ſcribit: *Alienari à regno, carere multitudine dulcedinis Dei, tam grandis pœna eſt, ut nulla ei poſſint tormenta, quæ novimus, comparari.*

Job 13. Loquitur Job de purgatorio ejuſque pœnis. Pſ. 54. 13.

Hinc procedunt lamentabilia illa verba, quibus Job, in perſona animæ in flammis illis ultricibus purgantis, in hæc verba conqueritur: *Cur faciem tuam abſcondis & arbitraris me inimicum tuum? Contra folium, quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris.* Salvator non adeò dolebat, quòd traditus eſſet ad crucifigendum, ſicut quòd in manus lictorum datus fuiſſet à quodam Apoſtolo, & ſcholæ ſuæ diſcipulo: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique.* Porrò quòd damnati viſione Dei privati exiſtant, idipſum jure merentur, eò quòd Dei ſint inimici, & rebelles obſtinati: At verò animæ purgantes, in gratia & amicitia Dei ſunt conſtitutæ, & tamen caſtigantur, tempore ſcilicet limitato, eadem privatione gloriæ, quemadmodum damnati; & conſequenter anima purgans inconſolabiliter plorat, dicens: *Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?*

Alvar. c. 4. de purg. diſp. 46. §. 1. & 2. Reg. 14. Probatur quod ſit pœna damni in Abſalon.

P. Alvarez ait: *Dicendum eſt, animas Purgatorii pœnam damni pati; imò hanc eſſe præcipuam pœnam, quam ibi patiuntur.* Tametſi Abſalon gratiam regii Patris ſui recuperaſſet, attamen quia coram ejus facie comparere, eamque intueri prohibitus erat (*revertatur in domum ſuam, & faciem meam non videat*) adeò vivaci dolore cor ſuum perfodi ſenſit, ut vivere ſe diutius non poſſe crederet; ac proindè ad ſtellas uſque exclamabat: *Obſecro, ut videam faciem Regis: quod ſi memor eſt iniquitatis meæ, occidat me*: malebat propriæ vitæ ſuæ pati jacturam, quàm præſentia Patris ſui ſemper vel diu carere. Quid igitur de illis animabus dicemus, quæ licèt ſolùm ad tempus in horridis illis Purgatorii degant tenebris, notitia tamen illius ſummi boni ſunt illuminatæ, de cujus poſſeſſione ſunt ſecuræ? Quid,

inquam,

Digitized by Google

inquam, de ipſorum dicemus doloribus? Utique quaſi nihili æſtimant pœnam ſenſus, in comparatione pœnæ damni; utique etiam exclamant, dicentes: *Obſecramus, ut videamus faciem Regis &c.* Doctor Angelicus inquit: *Pœna damni maxima eſt pœnarum, quæ in Purgatorio reperiri poſſunt.* Bloſius refert, B. Virginem Sanctæ Brigittæ, orationibus pro quodam defuncto Eremita (qui ſanctiſſimè vixerat) fundendis intentæ, apparentem, eidem dixiſſe: *Hujus Eremitæ amici mei anima è corpore egreſſa, mox perveniſſet ad cælum, ſi in morte perfectum habuiſſet deſiderium pertingendi ad præſentiam Dei, ejuſque viſionem: quod quia non habuit, detinetur nunc in Purgatorio deſiderii, ubi nulla eſt pœna, niſi ſolum deſiderium perveniendi ad Deum.* Ecce tibi demeritum, propter quod anima illa pœnam adeò atrocem & acerbam ſuſtinebat; ſcilicet culpam quandam venialem, quam quilibet homo, qui eſt in mundo, non ſolùm talem eſſe non reputat, verùm etiam ſummæ prudentiæ actum eſſe exiſtimat, ſi quis pro viribus, & quantùm poteſt, tranſitum ad alteram vitam, longiorem hìc vitam trahendo, differat, cum ſolis ſervis Dei proprium ſit, ut S. Philippus Nerius dicebat: *Habere vitam in patientia, & mortem in deſiderio.* Unde Propheta Regius dicebat: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt!* Doctor Gentium pariter ajebat: *Deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Cæterùm verò quoad alios mundi hujus vanos homines veriſſimum eſt illud Apoſtoli effatum: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus:* Hic enim nequaquam in eo defectum, vel culpam venialem ineſſe agnoſcit, quòd ſcilicet quis careat deſiderio intenſo, confeſtim ſe uniendi cum fine ſuo ultimo, qui Deus eſt.

S. Th. in 4. diſt. 20. art. 2. q. 1.
Bloſ. in concl. anim. c. 13. n. 6. apparitio facta S. Brigittæ.
Pſal. 119.
Philip. 1. 23.
1. Cor. 2. 14.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Alia conſiderantur ſupplicia, quibus Deus in expiationem peccatorum venialium nos punit.

THEMA.

Pro menſura peccati, erit & plagarum modus. Deut. 25. v. 2.

Gravitas peccatorum venialium patet ex pœnis, quas Deus infligit in hac vita propter illa.

1 ENimverò quàm peccatum veniale Deo exoſum ſit, non ſolùm ex pœnis, quibus Deus in altera vita animadvertit, verùm etiam ex flagellis, quibus Deus illud in hac præſenti vita caſtigat, apertè colligitur. Si enim verum eſt (eſt autem veriſſimum) quod in Deuteronomio dicitur, ſcilicet: *Pro menſura peccati, erit & plagarum modus;* certumque ſit, quòd propter venialia peccata aſperrimæ inflictæ ſint pœnæ, conſequens eſt, malitiam peccati venialis apud Deum proportionaliter magnam æſtimari. S. Antoninus ait: *Veniale obligat ad pœnam, vel temporalem præſentem, ſi hic ſatisfacit, vel purgatoriam, ſi moritur in gratia, vel æternalem, ſi moritur in mortali.* Et verò ſæpè Deus magnoperè ſibi in eo complacet, quòd debitum à nobis penès divinam juſtitiam contractum, per flagella, tribulationes, infortunia, infirmitates, mortes repentinas, aliaſque ſimiles nos eaſolvere faciat. Non dubito, quin ſæpè plurimum admirati fueritis intenſiſſimum illum dolorem, quo Jacob à filiis ſuis perſuaſus, quòd fera dilectum filium ſuum Joſeph devoraſſet, per plures annos fuit afflictus. Qua enim ratione Jacob adeò erga filiorum ſuorum relationem credulus eſſe & manere potuit, ut quoad hoc ſibi à filiis divenditum mendacium, hunc in modum intra ſe non diſcurrerit: Si fera devoravit Joſeph, quomodo non etiam tunicam filii mei, qua erat indutus, in mille partes diſcerpſit; cum ad carnes illius devorandas pervenire non potuerit, niſi prius illius dilaceraſſet veſtes? Præterea cum Joſeph in ætate 16. annorum fuerit, quando à fratribus ſuis vendebatur, quomodo tam erga patrem ſuum inhumanus eſſe potuit, ut in tantis anguſtiis conſtitutus, maximè poſtquam è carceris compedibus liberatus fuit, patrem de ſtatu & conditione ſua certiorem non fecerit; præcipuè cum maximum eſſet Ægyptum inter & terram Chanaan commercium? Saltem idipſum ad minus facere debuiſſe videtur, poſtquam à Pharaone ad regium thronum evectus fuerat. Difficultatem verò hanc reſolvit S. Auguſtinus, idque ad propoſitum noſtrum aptiſſimè. Ita enim diſcurrit: Deus, qui Jacob amabat (*Jacob dilexi*) per altiſſimam ſuam providentiam permiſit, ut bonus ille ſenex tot annis in illa viveret cæcitate, & ignorantia; idque ut per hanc afflictionem venialia in hac vita commiſſa expiaret peccata. En verba S. Doctoris: *Ut Sanctum Jacob Deus noſter, velut aurum purgatum, in futuro judicio præſentaret, prius ab illo omnes maculas peccatorum abſterſit, ut in eo ignis ille arbiter, quod exureret, invenire non poſſet.*

S. Anton. 1. p. t. 10. c. 2. § 4.
Probatur in Jacob.
S. Aug. ſerm. 82. de Temp.

2 In libro Levitici cap. 10. ſacer Chroniſta inquit: *Arreptis Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat.* Porrò ſi ex me ſciſcitaremini, num hujus præcepti tranſgreſſio culpa mortalis fuerit, utique negativè reſponderem, idque innixus ſequenti Epiſcopi Abulenſis doctrinæ, dicentis: *Fecerunt hoc ex quadam inadvertentia, & ignorantia; nam hoc facile ſatis erat, quia novi in miniſtratione erant, cum nunquam ante miniſtraſſent; incipientibus autem aliquam miniſtrationem, facile eſt, errores contingere, nec poſſunt ita cautè operari, ſicut illi, qui ex habitu operantur; nec erat difficile, eos ignorare ea, quæ dicta fuerant ſibi de offerendo ignem ſacrum ſuper altare, quoniam incipientes aliquas res novas exequi, frequenter ſtupefiunt propter non habere habitum, qui hominem habilitat, & agit, ut faciliter operetur.* Hancque opinionem cæteris veriſimiliorem eſſe arbitratur. Qua proindè tanquam tali ſuppoſita, Deo in hoc caſu dici meritò potuiſſe videtur: *Num gentem ignorantem & juſtam interficies?* Nunquid enim propter inadvertentiam, vel negligentiam aliquam, tam rigidum inferendum erat ſupplicium? Ait enim ſacer textus: *Egreſſus ignis à Domino, devoravit eos, & mortui ſunt coram Domino:* Et quidem ignis ille ad eos conflagrandos ex altari miraculosè proſiliit. Audite Salvianum, hac de re in hæc verba ſcribentem: *Quid enim aliud, quam extenſam ſuper nos dextram ſuam, & imminentem jugiter gladium voluit oſtendere, qui errorem in ipſo ſtatim opere punivit, nec peractum prius eſt facinus peccantium, quam ulciſceretur pœna peccatum? Quamvis non tantùm hoc in hac re actum ſit, ſed etiam multa alia: cum enim in illis tunc non mens impia, ſed facilitas nimium inconſulta punita ſit, declaravit profectò Dominus, quo ſupplicio digni eſſent, qui contemptu divinitatis aliquid admitterent, quando etiam illi percuſſi à Deo eſſent, qui ſola mentis inconſideratione peccaſſent.*

Levit. 10. 2. Filii Aaron morte puniuntur propter peccatum veniale.
Abul. ib. q. 5.
Gen. 20. 4.
Salvian. lib. 6. de gub. & provid. Sæpè puniantur peccata venialia, quomodo punientur mortalia.

3 In libris Regum legitur, quòd Deus Davidi ſervo ſuo adeò dilecto, imò viro ſecundum cor Dei, iratus, eidem per Gad Prophetam dici juſſerit: *Trium tibi datur optio: elige unum, quod volueris, ut faciam tibi: aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua; aut tribus menſibus fugies adverſarios tuos, & illi te perſequentur; aut certè tribus diebus erit peſtilentia in terra tua.* Sed dicite ſodes, quodnam erat delictum à Davide commiſſum, propter quod tot acerbis merebatur ſubjacere ſuppliciis? Delictum iſtud ſacer textus his verbis commemorat: *Dixit Rex ad Joab principem exercitus ſui: Perambula omnes tribus Iſrael, & numera populum, ut ſciam numerum ejus.* At verò quid in hoc facto Davidis mali erat, ſcilicet quòd ipſe, tanquam Rex, cui, ut ſe ab inimicis ſuis circumvicinis defenderet, arma continuò ut manibus tractaret, neceſſum erat; quòd, inquam, ipſe populum ſuum ab ea exercitus ſui ſupremo Præfecto juſſerit numerari? Et verò hanc à Davide juſſam populi numerationem, grave & mortale peccatum non fuiſſe, ex eo, quod æterna veritas in ejus pronuntiavit encomium, haud obſcurè deducitur; ait enim ſacer textus: *Eo quod feciſſet David rectum in oculis Domini, & non declinaſſet ab omnibus quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ ſuæ, excepto ſermone Uriæ Hethæi.* Dici quoque aliundè poteſt, non fuiſſe in ea numeratione à Davide facta mortiferam malitiam, videlicet, quia ſacer textus ait: *Percuſſit autem cor David eum, poſtquam numeratus eſt populus.* Ex quibus verbis colligitur apertè, quòd poſt factam numerationem pœnituerit: quod manifeſtiùs verba ſequentia indicant: *Et dixit ad Dominum: Peccavi valdè in hoc facto, ſed precor Domine,*

ut

2. Reg. 24. 12. Graviſſimæ proponuntur Davidi pœnæ.
3. Reg. 15. 5.
Propter Peccatum veniale.

Digitized by Google

ut transferas iniquitatem ſervi tui, quia ſtultè egi nimis. Et tamen hoc non obſtante, ex ſacris literis, Deum, quoad pœnæ immiſſionem, placatum fuiſſe nuſquam conſtat; quin potiùs ſacer textus expreſsè ait: *Immiſit peſtilentiam in Iſrael, & mortui ſunt ex populo ſeptuaginta millia virorum.* Ecce igitur, quàm rigidè Deus unicam tranſgreſſionem, licèt non mortalem, mulctarit.

4 Varia quoque in Hiſtoriis leguntur pro culpis levibus inflicta ſupplicia & flagella. Etenim ut Caſſianus refert: Abbas Paulus in tantam cordis puritatem, quiete ſolitudinis, ſilentioque profecerat, ut ne dicam vultum fœmineum, ſed ne veſtimenta quidem ſexus illius conſpectui ſuo pateretur offerri; nam cum eidem pergenti ad cujuſdam ſenioris cellam, unà cum Abbate Archenio, ejuſdem ſolitudinis accola, caſu mulier obviaſſet, offenſus occurſu ejus, tanta fuga ad ſuum monaſterium (prætermiſſo, quod arripuerat, piæ viſitationis officio) recurrit, quanta nullus à facie leonis, vel immaniſſimi draconis aufugeret; ita ut ne memorati quidem Abbatis Archenii, revocantis eum, clamore, ac precibus flecteretur, ut ad requirendum ſenem quemadmodùm propoſuerat, cœpto itinere tenderent. Quod licèt zelo caſtitatis, & puritatis ardore ſit factum, tamen quia non ſecundum ſcientiam præſumptum eſt, ſed obſervantiæ diſciplinæ juſtæque diſtrictionis exceſſus eſt modus (non enim ſolam familiaritatem, quæ verè eſt noxia, fœminarum, ſed ipſam quoque figuram ſexus illius credidit execrandam) tali confeſtim correptione percuſſus eſt, ut ejus univerſum corpus paralyſeos valetudine ſolveretur, nullumque in eo membrum penitùs explere ſuum prævaleret officium; ſiquidem non ſolùm pedes ac manus, ſed etiam linguæ motus, quo elocutio vocis exprimitur, ipſæque aures ita auditus proprii amiſerant ſenſum, ut in eo nihil ampliùs ex homine, quam immobilis atque inſenſibilis figura remaneret. Eò autem redactus eſt, ut infirmitati ejus nullo modo virorum diligentia deſervire ſufficeret, niſi ſola ei muliebris ſedulitas miniſtraſſet, per annos ferme quatuor, id eſt, uſque ad vitæ ſuæ terminum.

Caſſ. coll. 7. c. 26.

Paulus Abbas punitur paralyſi.

5 Item Caſſianus de Abbate Moyſe, viro ſanctiſſimæ vitæ, ita ſcribit: *Moyſes Abbas, qui in deſerto commorabatur, cum ipſe ſingularis & incomparabilis eſſet, ob reprehenſionem unius ſermonis, quem contra Abbatem Macharium diſputans, paulo durius protulit, quadam ſcilicet opinione præventus, tam dirè confeſtim traditus eſt Dæmoni, ut humanas egeſtiones ore ſuo ſuppletas ingereret. Quod flagellum purgationis gratia ſe Dominus intuliſſe, ne ſcilicet vel momentanei delicti macula reſideret, velocitate curationis ejus, atque authore remedii demonſtravit. Nam continuo Abbate Machario in oratione ſubmiſſo, dicto citius nequam ſpiritus ab eo fugatus abſceſſit.*

Caſſ. ib. c. 27. Moyſes Abbas traditur Dæmoni.

6 In ſacris quoque literis aliquot habemus mortis repentinæ exempla, qua Divina juſtitia quaſdam punivit tranſgreſſiones, licèt culpæ mortalis reatum annexum non haberent. Celebris enim eſt Hiſtoria illa, quæ in perſona Ozæ contigit, qui, dum Arca in proceſſione deportaretur, videns imminere periculum, ne Arca ex curru decideret, manum ſuam protinùs extendit, ut eam ſuſtentaret; quo facto, ſubitò cecidit in terram mortuus: *Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam: Iratuſque eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum ſuper temeritate: qui mortuus eſt ibi juxta arcam.* Porrò hoc Ozæ factum nequaquam fuiſſe grave peccatum, ex quibuſdam Salviani verbis colligi videtur, hic enim factum illud in hæc verba deſcribit: *Oza ille Levites Dei, ipſo in officio inofficioſus fuit, qui injuſta præſumpſit.* Ad idem quoque probandum efficax videtur illa ratio, quam Abulenſis, declarare volens, in quonam conſiſteret Ozæ peccatum, ſcilicet in ſolo Arcæ contactu, his verbis adducit: *Quod apparet ex duobus. Primo, quia non fuit percuſſus a Deo immediate, ut poſuit arcam ſuper plauſtrum, ſed poſtea, quando tetigit eam in via, & tunc illico mortuus eſt coram arca. Secundo apparet hoc, quod litera ponit iſtam tanquam cauſam principalem mortis Ozæ. 1. Paral. 13. cum* dicitur: *Iratus itaque eſt Dominus contra Ozam, & percuſſit eum, eo quod tetigiſſet arcam Dei.* At verò, ex quo arca manifeſtè periclitabatur de lapſu, eò quòd boves calcitrarent, imò de facto ex una parte declinabat verſus terram; qua ratione Oza temeritatis redargui poterit in eo, quòd ad arcam ſuſtentandam, & lapſum illius præcavendum, manum ſuam extenderit? Non eſt quidem improbabile, quod Hebræorum Rabbini dicunt, ſcilicet: *quod peccaverit Oza, eo quod voluit tenere arcam, quia in hoc innuebat, quod Arca poſſet cadere, & quod indigeret ſuſtentari ab aliquo; ſed in hoc negligebat eam, quia ipſa à nullo indiget teneri, ſed potius illa portabat portitores ſuos.* Veruntamen quia Oza ſolùm Levita, non verò ſacerdos erat, mirum non eſt, quòd hujus myſterii fuerit ignarus; ac proindè non deſunt, qui illum à peccato mortali excuſent, licèt pœna ipſius mortifera fuerit. Cornelius à Lapide inquit: *Porro Angelomus, Abulenſis, Dionyſius, & alii cenſent, Ozam iſta temporali morte caſtigatum, æternam evaſiſſe.*

2. Reg. 6. 7.

Oza punitur morte.

Salvian. lib. 6. de provid.

Abul. ibid. q. 10. propter peccatum veniale.

Corn. à Lap.

7 S. Lucas in Actibus Apoſtolorum ſcribit de primis Chriſtianis (in quorum cordibus ſanguis Chriſti recenter effuſus etiamnum bulliebat) quòd certatim bonis ſe temporalibus ſpoliantes, pretium illorum ad pedes tulerint Apoſtolorum. Quorum exempla imitati duo conjuges, Ananias & Sapphyra, id ipſum fecerunt; ita tamen quòd maritus præhabito cum conjuge ſua conſilio, & conſenſu, partem comparatæ ex bonis ſuis pecuniæ ſibi reſervarint: propter quod factum S. Petrus zelo armatus ardenti, eis improperavit, dicens: *Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui S. & fraudare de pretio agri?* Circa hanc verò Hiſtoriam ſcire inprimis percuperem, an hæc Ananiæ actio in ſe comprehenderit mendacium aliquod pernicioſum? Puto enim, quòd non; cum enim ambo illi conjuges facultatum ſuarum domini fuerint, eaſdem retinere, & non vendere, iiſque uti bona conſcientia poterant, abſque eò, quòd S. Petro vel minimum darent teruncium; adeòque quicquid ad Petri pedes attulerunt, ſupererogatoria erant. Et tamen cum S. Petrus ambos hoſce conjuges morte repentina mulctaverit, decendum eſt, quòd hæc pœna culpam aliquam vel mortalem, vel venialem reſpiciat. Obſervandum porrò eſt, quod S. Petrus Ananiæ dixerit: *Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat poteſtate?* Et ideò communis eſt ſacrorum interpretum opinio, Ananiam unà cum conjuge, ad imitationem multorum aliorum fidelium, votum emiſiſſe paupertatis, eoque ſuppoſito, conjuges illi jam pecuniæ illius domini ampliùs non erant, utpotè quam Deo donaverant. Et tamen P. Cornelius à Lapide quorundam refert opinionem, dicentium, eos propter culpam venialem fuiſſe punitos; ac proindè ad æternæ ſalutis portum feliciter appuliſſe: *Niſi dicas, eos non expreſſum votum, ſed tacitam tantum bonorum abrenuntiationem ipſa eorum oblatione feciſſe; ac proindè rerum Evangelicarum adhuc rudes cenſuiſſe, ſine gravi peccato poſſe ſe aliquid ex iis in ſuos uſus ſervare; itaque per ignorantiam excuſari, & venialiter tantum deliquiſſe. Ita Pet. Damianus Epiſt. 15. cap. 3. Sic enim Deus percuſſit Ozam ob arcæ contactum, quod ſcilicet eam labantem ſuſtentaſſet. Sic Prophetam per leonem occidit, quod contra præceptum ſuum in Bethel comediſſet.* Quæ hiſtoria in l. 3. Reg. c. 13. conſcripta legitur: Deus enim Prophetam quendam ad Jeroboam ingratitudinis & impietatis ergo redarguendum, ſeveriſſimaque ei ſupplicia comminanda mittens, eidem pariter, ne in confinibus illis manducaret, præceperat. Verùm caſus aliquis ei accidit, in quo unuſquiſque homo, etiam ſapientiſſimus, labi & ceſpitare poterat. Etenim alius quidam Propheta maturæ ætatis illum inveniens famelicum, ſub terebyntho jacentem, rogavit eum, ut ſecum deſcenderet in domum ſuam manducare panem. Cui cum ille, id ſibi à Deo prohibitum eſſe, reſponderet, alter Propheta ſubjunxit: *Ego Propheta ſum ſimilis tui, & Angelus locutus eſt mihi in ſermone Domini dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, & bibat aquam: & fefellit eum, & reduxit ſecum.* Sed panis ille malè ipſi evenit, quia ipſo panem manducante, Deus prophetæ falſi linguam movit, ut diceret: *Quia non obediens fuiſti ori Domini, & non cuſtodiſti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus*

Act. Apoſt. c. 5.

Refertur exemplo quod Ananias fuerit morte punitus propter peccatum dumtaxat veniale.

Corn. à Lap.

3. Reg. 13. 24.

Alia ſimilis Hiſtoria.

tuus,

tuus, non inferetur cadaver tuum in ſepulchrum patrum tuorum. Neque hic ira Dei ſubſtitit, ſed duriori illum adhuc pœna mulctavit: *Cum enim abiiſſet, invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere; aſinus autem ſtabat juxta illum, & leo ſtabat juxta cadaver*. S. Hieronymus hujus Prophetæ occiſi nomen exprimit, inquiens: *Sic Samajas eadem die, qua mirabilia fecerat gratia prophetali, à leone dejectus occiditur*. Mira profectò res! Hic enim Propheta virili pectore Jeroboam exprobrarat, quæcunque illi Deus dicenda commiſerat; verbis ſuis altare profanum, & idololatricum confringi & diſrumpi fecerat; effecerat, ut brachium Jeroboam exareſceret, idemque brachium confeſtim ſanitati priſtinæ reſtituerat; oblatum ſibi convivium regium repudiarat; & tamen quia à Pſeudopropheta illo ſeductus, panem & aquam contra mandatum Domini ſumpſerat, tam immane retulit pro hoc facto ſupplicium. Cajetanus ſuper illa verba: *Non inferetur cadaver tuum in ſepulchrum patrum tuorum*, ita ſcribit: *Levis pœna, monſtrat veniale fuiſſe peccatum iſtius ſancti viri; non enim ex intentione, ſed deceptus peccavit, peccato inobedientiæ*. Idem verò Cajetanus paulò poſt aliam quandam obſervationem his verbis ſubjungit: *Majori pœna punitus eſt, quam fuerat revelata Prophetæ Samaje; nam ſola privatio paterni ſepulchri prædicta fuerat, & præter eam punitus eſt occiſione à leone*. At verò dubium quoddam hoc loco mihi ſuboritur, videlicet: ex quo Deus mortem hujus Prophetæ impium illum Regem in ſua obſtinatione pertinaciorem facturam eſſe ſciebat, & prævidebat, cur illum pro tunc adeò atrociter caſtigavit? Nunquid hanc ejus inobedientiam alio convenientiori tempore plectere potuiſſet? Nunquid pœna hæc verbis ejus fidem diminuebat? Sed reſpondetur, Divinam juſtitiam per hujus Prophetæ punitionem oſtendere voluiſſe, quanta Deo per hoc contumelia & ignominia à ſervis ſuis irrogetur, quando ab eis etiam per peccata venialia offenditur; & ideò non tardat infligere pœnam ad terrorem aliis incutiendum. Cæterùm verò Deus in caſu præſenti Prophetæ occiſi, ut notat idem Cajetanus, cauſam ſuam juſtificare non prætermiſit; ad illa namque Scripturæ verba: *Et erat cadaver ejus projectum in via, & aſinus juxta illud, & leo ſtans juxta cadaver*, ſubjungit Cajetanus: *Ad teſtificandum publicè, tum divinam punitionem inobedientiæ, tum divinum fuiſſe ſermonem, dictum de iſto occiſo, effecit Deus duo: Et quod leo occidit eum, & quod Cuſtos tam occiſi quam aſinæ eſſet leo, ut ex pœna inobedientis, & ex cuſtodia leonina pateret omnibus, quod verè Deus miſerit illum, veruſque fuerit ſermo ejus*. S. Gregorius hac de re in dialogis ſuis ſpeciale quoddam caput conſcripſit, & inter alia hæc dicit: *Ex qua re oſtenditur, quòd peccatum inobedientiæ in ipſa fuerit morte laxatum, quia idem leo, quem viventem præſumpſit occidere, contingere non præſumpſit occiſum; qui enim occidendi auſum habuit, de occiſi cadavere comedendi licentiam non accepit, quia is, qui culpabilis in vita fuerat, punita inobedientia, erat jam juſtus ex morte*. Lyranus ait: *Ex hoc conſiderandum eſt, quam durè puniturus eſt Deus peccata gravia iniquorum, qui pœna mortis punivit peccatum leve ſancti hominis*.

S. Hieron. tom. 9. de Scient. Divinæ legis. Dei rigor in puniendo.

Cajetan.

Leo occidens custodit cadaver.

S. Greg. l. 4. Dial. c. 24.

Lyran.

DISCVRSVS XI.

ARGUMENTUM.

Correctio etiam quoad peccata venialia nos obligat, ſi ab his aliquod derivari poſſit ſcandalum, aut grave damnum, quia ſæpè ex modico in gravia præcipitia fit lapſus.

THEMA.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Matth. 18. v. 15.

1 Cornelius à Lapide ſuper hujus thematis verba ſcribens, majorem ſacrorum Doctorum partem opinatam fuiſſe refert, præceptum fraternæ correctionis ſolùm obligare quoad peccata mortalia, non autem quoad venialia; ipſe tamen ſequentia verba notatu digna ſubjungit: *Licet Cajetanus, Valentia, & Dominicus Soto cenſeant, nos obligari etiam ad corripiendum, cum peccatum eſt veniale; tamen id communiter non videtur verum, nec in praxi uſitatum, niſi ex veniali ſequatur grave damnum aut ſcandalum*. Origenes ſingularem alicujus refert opinionem, Christum præceptum correctionis fraternæ etiam ad peccata minus gravia extendiſſe opinantis; ait enim: *Alius autem ipſa verba cautè conſiderans, & nihil extrinſecus ſubaudire volens, non de omni peccato hæc dicta defendit, quoniam qui grandia illa peccat, non eſt frater, niſi forte nominetur frater*. Et poſtquam ad idipſum confirmandum longum produxiſſet diſcurſum, inquit: *Memor eſſe debemus ejus, quod dictum eſt: ſic non eſt voluntas Patris mei, ut unus ex minimis iſtis pereat*. Et paulò poſt ſubdit: *Qui ergo in peccato levi correptus ter, non ſe emendat, nos quidem ſic eum debemus habere, quaſi publicanum & ethnicum, abſtinentes ab eo, ut confundatur*. At verò quænam eſt cauſa, quòd etiam de peccatis levibus differens, tam rigidè loquatur? Reſpondeo per doctrinam, quam S. Thomas tradit in 1. 2. q. 88. ibi enim in art. 3. quærit: *Vtrum peccatum veniale ſit diſpoſitio ad mortale*: & concludit pro parte affirmante; concluſionem verò ſuam hac ratione probat, juxta Eccleſiaſticum c. 18. *Qui ſpernit modica, paulatim defluet: ſed ille, qui peccat venialiter, videtur minima ſpernere. Ergo paulatim diſponitur ad hoc, quod totaliter defluat per peccatum mortale*. Nunquam enim videbitur, quòd homo aliquis ab uno extremo labatur in aliud, ſed paulatim ad aliud extremum tranſit. Unde idem Doctor Angelicus alio in loco dicit: *Vt in pluribus, tam in bono, quam in malo, proceditur ab imperfecto ad perfectum*. Et ideò valdè eſt difficile, quòd aliquis in momento cadat in peccatum omnium aliorum graviſſimum, & peſſimus fiat, quia, ut habet tritum illud axioma: *A minimis incipiunt, qui in maxima prorunt*. Origenes alio in loco ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Non arbitror, quod aliquis ex his, qui in ſummo perfectionis gradu conſtiterint, ſubito evacuetur, & decidat, ſed paulatim ac per partes eum decidere neceſſum eſt*. Quòd ſi aliquem, qui aliàs in loquendo circumſpectus fuerat, diligenterque cavebat, ne quempiam vitio linguæ ſuæ ſcandalizaret, tandem in verba obſcœna prorumpere audiatis, nolite credere, quòd talis ſubitò à ſilentio ad obſcœnitatem tranſierit; quin potiùs verum eſt illud S. Bernardi dogma, dicentis: *Dum otioſa tanquam minima ſpernimus, ad turpia, atque inhoneſta dilabimur*.

Cornel. à Lap.

Movetur quæſtio, an præceptum correctionis fraternæ obliget in venialibus.

Orig. tr. 6. in Matth.

S. Th. 1. 2. q. 88. art. 3. Veniale eſt diſpoſitio ad mortale.

S. Th. 1. 2. q. 14. ar. 4.

Orig. l. 1. Periarch. c. 3. Succeſſivè fit tranſitus de extremo ad extremū.

S. Bern. in Floribus c. 166.

2 Rex Salomon à Deo electus fuerat, ut templum illud tam admirandum in ejus honorem ædificaret, in eoque cultum divinum per ſacrificia, ceremonias, illamque tam numeroſam & pretioſam ſuppellectilem ſacram, totque alios modos, quorum plenus eſt ſacer textus, promoveret. Altiſſimam ei communicarat ſapientiam, qualem nullus unquam purus homo adæquare poſſet. De ipſo quoque apertis verbis proteſtatus fuerat, dicens: *Ipſum elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem, & firmabo regnum ejus uſque in æternum, ſi perſeveraverit facere præcepta mea*. Quod inæſtimabile donum idem Salomon pariter Divinæ Majeſtati grata mente in acceptis retulit, inquiens: *Sortitus ſum animam bonam*. Imò de ipſo Spiritus Sanctus teſtatur, quòd *dilexit Salomon Dominum, ambulans in præceptis David patris ſui*. Et tamen finis illius abominabilis fuit: quia *cum eſſet ſenex, depravatum eſt cor ejus per mulieres, ut ſequeretur deos alienos*. Quam Salomonis perverſionem S. Auguſtinus in hæc verba deplorat: *Salomon in profundum idololatriæ lapſus fuit atque demerſus*. Eò uſque enim impietatis pervenit, ut falſa prophanæ Deitatis ſimulachra erigere nō dubitarit, ut fœminis ſuis obſequeretur, quarum integrum & numeroſum chorū penes ſe ſemper habuit, ſeptingentas videlicet reginas, & trecentas concubinas, & adoleſcentularum non erat numerus. Et ideò, ut idem S. Doctor ait: *Improbatus eſt à Deo, & reprehenſus*. Et alibi inter patrem ejus Davidem, & ipſum Salomonem, hanc aſſignat differentiam: *In Davide immoderatæ libidinis furor non permanſit, ſed tranſitus fuit; propterea etiam ab arguente Propheta, ille illicitus appetitus, hoſpes vocatus eſt: at verò in ejus filio Salomone, non quaſi hoſpes tranſitum habuit, ſed regnum iſta libido poſſedit*. Unde verò ingens hoc præcipitium ſuam duxiſſe originem exiſtimatis? Nimirùm à negle-

Salomon Deo gratiſſimus. 1. Paralip. 28.

Sap. 8. 19.

3. Reg. 3.

3. Reg. 11. 4.

S. Auguſt. l. 22. cont. Fauſt. c. 88. Tranſit ad graviſſima peccata.

S. Aug. lib. 5. de D. Chriſt. c. 21.

Digitized by Google

neglectu & contemptu ie orum tranſgreſſionum; præterquam quòd veriſimile ſit, quòd nullus ipſum corrigere, vel ad meliorem vitam hortari auſus fuerit; vel etiam quòd correctiones flocci fecerit, & contempſerit. Unde D. Chryſoſtomus de ipſo ait: *Quis Salomone felicior? ſed cum negligentia dormitaſſet, decidit in profundum.* In principio enim deliciis, luxui, conviviis, cantibus, recreationibus, & voluptatibus, ac mulierum conſortio nimiùm deditus eſſe cœpit. Unde obſervandum, quòd ſacer textus primò dicat: *Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas*; poſtea verò ſubjungat: *His itaque copulatus eſt ardentiſſimo amore.* Ex affectu igitur moderato paulatim poſtea in ardentiſſimum tranſiit amorem, indeque factum eſt, quòd, ut Scriptura dicit: *Averterunt mulieres cor ejus*; ſcilicet a Deo ad idololatriam, ut Hugo Cardinalis ait: *Tot templa conſtituit, de quot nationibus habebat uxores.* In principio quidem regni ſui cœleſtibus gaviſus eſt viſionibus, in quibus Deus, ad illum benè dirigendum, ſuæ voluntatis revelabat beneplacitum; hæc autem dona, divinoſque favores poſteà amiſit. Ac proindè P. Alvarez de damnis, quæ homini à peccatis levioribus accidunt, diſſerens, ait: *Divinis donis nos privant, quorum acceptionem, ac ſponſi deſideratum amplexum impediunt. Dum enim ob quotidianas culpas plectimur, ut ad eas lachrymis & gemitibus diluendas hortemur, cœleſtium conſolationum privatione caſtigamur. Quæ culpæ cum nimis creſcunt, & ſine timore fiunt, ac ſine compunctione & pœna relinquuntur, mirum eſt, quantum erga nos divinæ largitatis fontem obturent.*

Neglectis minimis. Chryſoſt. h. 68. in Matt.

1. Reg. 11. 1.

3. Reg. 11.

Hug. Card. Meruit privari viſionibus cœleſtibus.

Alvar. t. 2. l. 1. p. 1. c. 12.

3 Svetonius de Cajo Caligula Imperatore refert, quòd cum in principio optimæ indolis fuiſſet, poſteà ſenſim & paulatim adeò degeneravit, ut præfatus Hiſtoricus, poſtquam de illo multa recenſuiſſet bona, & virtuoſa opera, tandem ita ſcripſerit: *Hactenus quaſi de Principe, reliqua ut de monſtro narranda ſunt.* Hoc autem non ſimul & ſemel unica vice ei accidit, ſed, ut idem author notat: *paulatim incaleſcentibus vitiis, ad majora palam erupit.* Saul in principio à regni ſceptro acceptando adeò alienus fuit, ut ſentica, qua aſinos ad velociores cogebat greſſus, contentus, dum ad regnum quæreretur, ſeſe abſconderit. Imò Scriptura præclarum hoc de illo perhibuit teſtimonium: *Saul electus & bonus, & non erat vir de filiis Iſrael melior illo*; & tamen paulò poſt ſubitò rationem ſtatus addidicit, & politicam diabolicam; ſiquidem erga Davidem, tanquam regnum ejus affectantem, invidia & furore plenus, tot annis ad mortem uſque illum dirè eſt perſecutus, non obſtante, quòd idem David, per præciſum Goliathi caput, regiam in capite ipſius firmaſſet coronam. At verò dicite ſodes, quomodo infelix Rex ille ex tanta probitate in tam profundum barathrum declinavit? D. Chryſoſt. ait: *Dum Samueli non obtemperavit, paulatim atque paulatim labens, non ſtetit, quoad uſque in perditionis barathrum ſe ipſum immiſit.* Quis abyſſi illius non deteſtetur profunditatem, in quam ſe Apoſtolus ille immerſit, qui cœleſtem Magiſtrum ſuum, a quo adeò ſublimiter evectus, totque beneficiis auctus fuerat, pro 30. denariis divendidit? De quo Rupertus Abbas ait: *Tanto nequior cunctis hominibus, quanto ſerpens callidior cunctis animantibus, & obopportunius homicidæ Diabolo ſatellitium, ſicut ſerpens eidem Diabolo ad decipiendum primum hominem compotentius extitit diverſorium. Sicut enim tunc ſerpente uſus eſt ad occidendum in anima terrenum hominem: ſic nunc iſto traditore utebatur idem Satanas ad occidendum in corpore hunc cœleſtem & novum hominem.* Traditor ille de Chriſto, quem, tanquam oculatus teſtis, tot patrare miracula viderat, in quo omnes theſauri abſconditi erant, tam vilem & exiguum habebat conceptum & æſtimationem, ut illum inferiori, quàm ovem, vel aliud ſimile vile animal, pretio vendiderit. At verò ſcirene vultis, unde tam horrendum ſcelus ſuum habuerit exordium? Audiamus S. Hieronymum in Tom. 9. de ſcientia divinæ legis, idem, quod in regulis Monachorum tradiderat, in hæc verba ſcribentem: *Sic infeliciſſimus Judas, cum poſt electionis meritum, poſt ſignorum gloriam, poſt Apoſtolicam dignitatem, exiguæ ſtipis amore detentus eſt, cui tribunal promittebatur in cœlo, laqueo captus eſt in terra.* Ubi notanda ſunt verba illa: *Exiguæ ſtipis*: non enim illum aſtutus ille ſerpens aucupatus eſt per extorſiones, rapinas, vel aſſaſſinia, ſed per furta minima; ſenſim enim & paulatim modicas illas avaritiæ ſcintillas, quas in ejus corde tunc vel maximè accendit, quando communis Apoſtolici collegii burſa ejus cuſtodiæ fuit commiſſa, fovit & auxit. Certum eſt, quòd Noe magna cum ſolicitudine bonæ familiæ ſuæ educationi intentus fuerit, filioſque ſuos in optima diſciplina, & timore Dei provexerit; & tamen Cham filius ejus peſſimè ab hac ſua educatione degeneravit. Cujus hæc cauſa fuit, quia cum Deo ſuſpendente flagellum, jam ceſſaſſet diluvium, cum jurata à Deo certitudine, de illo iteratò nunquam immittendo, paulatim laxiùs vivere cœpit, & dormientem patrem, ejuſque nuditatem contempſit ac deriſit, factuſque eſt irreverens, & temerarius; inde verò in graviores tranſiit exceſſus, ſiquidem artis magicæ factus eſt author, per frequentem cum Dæmonibus familiaritatem, prout Clemens Papa, à Bellovacenſi citatus in Speculi ſui hiſtorialis l. 1. cap. 101. hiſce verbis teſtatur: *Cham filius Noe, a quo Ægyptiorum, Babyloniorum & Perſarum ducitur genus, malè compertam magicæ artis tradidit diſciplinam. Hic voluit apud homines videri Deus.* Et verò quia magiæ mentionem facere cœpimus, nequaquam mihi Balaam prætereundus videtur, qui avaritia illum extimulante, populo Dei maledicere præſumpſit. Nec tamen impius ille ſemper ſceleratus fuit, ſed à principio ſanctus, amicus Dei, & Propheta fuiſſe noſcitur; imò idem ille erat, qui in libro Job Eliu appellatur; paulò poſt verò ſenſim in timore Dei refriguit, amiſſoque guſtu ſpiritualis vitæ & converſationis, pecuniarum factus eſt amator, & ſtudioſus inquiſitor; quas ut abundanter ſibi conquireret, Dæmonem adoravit. Audite obſecro, Rupertum Abbatem dicentem: *Fuit ille Balaam idem, qui in libro Iob dicitur Eliu; primum Propheta, & vir ſanctus, poſteà propter avaritiam, divini vel arioli vocabulo nuncupatus.*

Priora confirmantur hiſtoriis de Caligula & Saule.

1. Reg. 9. 2.

Chryſ. ho. 87 in Matth.

Rup. Abb. l. 13 in Joan. Confirmatur ſecundo hiſtoriæ Judæ proditoris.

S. Hier. to. 9.

Cham paulatim tranſiit ad magiam.

Num. 22. Balaam prius Propheta Dei, poſtea factus eſt Ariolus.

Rup. Abb. in c. 2. Apoc.

4 S. Bernardinus Senenſis cujuſdam ſui temporis honeſtiſſimæ virginis refert lapſum: nam poſtquam hoc ſalutare præmiſiſſet monitum: *Cautela adhibenda eſt in auditu, nam ex auditu Cedrus Libani corruit*; poſteà ſubjungit: *Vidi virginem quandam triginta & octo annis in virginitate permanſiſſe propter Chriſtum.* Quis ob habitum per tot annos comparatarum virtutum, impoſſibile futurum eſſe non judicaſſet, quòd tandem hæc virgo à virginali ſuo propoſito reſiliret? Et tamen infeliciter lapſa fuit. Sed quonam medio adhibito hoc accidit? Num forſitan à præpotenti aliqua perſona ſolicitata fuit, cum fraudulenta addita promiſſione, quòd eam ad magnas dignitates eveheret? Aut verò à laſcivo quodam juvene ſeducta, & vehementer de illicitis actibus tentata fuit? Minimè: quin potiùs audite, quàm ſit verum, quòd, niſi circumſpecti ſimus, culpæ veniales ad periculoſa præcipitia nos pertrahant; ſubdit enim præfatus Sanctus Bernardinus: *Ex uno verbo inhoneſto audito, vidi corruiſſe ita terribiliter, quòd ſi Diabolus carnem haberet, non taliter corruiſſet.*

S. Bern. t. 4. ſerm. 20. de Luxur.

Virgo diu caſtiſſima et uno verbo inhoneſto audito lapſa fuit carnaliter.

5 Vigliega peregrinum quendam refert caſum, è quo facilè diſcere poſſumus, quàm ſit neceſſum, omnem tentationibus aditum amputare, omnes removendo illis ſuccumbendi commoditates & occaſiones. Cum enim Gnffredus Piloſus, loci cujuſdam, propè montem Seratium, Comes, filiam quandam haberet à Dæmone obſeſſam; hic verò ſæpiùs exorcizatus dixiſſet, ſe inde nequaquam ejiciendum, niſi juvencula ad Garinum duceretur; quo nomine quidam DEI ſervus appellabatur, qui propè dictum locum in Eremo ſanctam vitam agebat. Quare pater filiam ad hunc Garinum adduxit, à quo etiam paulò poſt ab hoc maligno ſpiritu liberata fuit. At verò, ut de aſſecuta hac liberatione ſecurior eſſet, rogavit dictum ſanctum Eremitam, ut filiam ſuam novem dierum ſpatio penès ſe in ſua diſciplina retineret. Cui petitioni Garinus haud difficulter aſſenſit; at verò ſubito vehementes carnis ſtimulos in ſe experiri cœpit (fructus nimirùm temerariæ ſuæ præſumptionis) quibus tamen fortiter reſiſtebat. Veruntamen propè antrum, in quo dictus Garinus Eremita habitabat, alius quidam demorari cœpit, ſpecie quidem

Vigliega. Flos SS. 2 p. c. 23.

Exorciſta ejiciens dæmonem decipitur.

dem

Digitized by Google

dem exteriori renùs etiam Eremita, reverà tamen ipſemet Diabolus, ſpeciem Eremitæ fallaciter indutus; cui Garinus, tanquam viro in ſpirituali ac myſtica vita valdè exercitato, cor ſuum aperuit, ſuas ei manifeſtando tentationes, & iis reſiſtendi ab eo poſtulando efficacia remedia; aſſeruitque inſuper, ſæpiùs à ſe patrem filiæ rogatum fuiſſe per nuntium, ad eum hanc ob cauſam ſpecialiter miſſum, ut ſuam quantociùs ad ſe adduci curaret filiam. Cui fictus ille Eremita, abjecti animi indicium eſſe reſpondit, tentationibus cedere; virili potiùs animo illis generosè reſiſtendum eſſe. Verùm obſerveris velim, quænam culpa ipſi offendiculo fuerit, ut turpiter caderet; certè non alia, quàm nimia de viribus ſuis propriis præſumptio & confidentia, & neglectus hujus tam ſalutaris ſententiæ: *Qui amat periculum, peribit in illo*. Sed quiſnam, obſecro, fuit hujus infelicis Eremitæ infauſtus exitus? Hic nimirùm. *Itaque implanatus perverſo conſilio Garinus, heſit in ſpecu cum puella, & impetu vehementiſſimæ tentationis dejectus, puella vim intulit. Mox vero a patrato ſcelere pudore nimio obrutus, ad veteratorem, quem pro ſodali habebat, regreſſus, & caſum faſſus immanem, retulit ab immani conſultore conſilium trucidandæ puellæ, ut ſcelus lateret: id quod in cellam retrogreſſus perfecit, cultro in puellæ dormientis jugulum adacto.* Veruntamen Divina pietas nec ipſum, nec illam in æternum perire permiſit; ſiquidem ipſa propter ardentem, qua erga Beatiſſimam Virginem ferebatur, devotionem, à mortuis reſuſcitata fuit, ibidemque paulò poſt monaſterium virginum fundavit: Garinus verò Eremita auſteriſſimam pro commiſſo ſcelere egit pœnitentiam.

Aſtutia Diaboli.

Eccl. 3. 27.

Prævia fornicatione ſuadentis homicidium

6 In vita B. Jordani, qui tanquam Prior Generalis univerſam gubernavit Dominicanorum religionem, refertur, Fratrem quendam in Capitulo fuiſſe accuſatum, quòd mulieris cujuſdam, ſine ulla tamen malitia, manum tetigiſſet. Cumque ille, mulierem iſtam non vanam, aut ſæcularem, ſed ſanctitate vitæ famoſam fuiſſe reſpondiſſet; ſanctus vir Dei ſubintulit: *Pluvia bona eſt, & bona terra, tamen ex eorum commixtione fit lutum, quo fœdantur cæteræ res; ſic & manus viri, licèt bona fuerit, ſimiliter & mulieris, ex commixtione tamen iſtarum, nonnunquam cogitatio, vel affectio mala conſurgit.* In Franciſcanorum annalibus virtuoſus & heroicus cujuſdam religioſi actus refertur, ex quo parvam ſæpè ſcintillam magnum excitare poſſe incendium, luculenter edicere poſſumus. Refert enim Ordinis illius Hiſtoriographus, P. Lucas VVadingus, quòd mulierix cujuſdam principis valdè devotæ pediſequa *Religioſum, vere qui religioſi erant, curantem, ſæpius inviſebat; quo nihil ei moleſtius, nec quod magis horreret, aut fugeret, accidere poterat. Dum ergo ſemel orantem per nuntium interpellaret, rogaretque, ut ſe allocuturus in Eccleſiam prodiret, illeque renueret, & illa demum pro mulierum conditione magis inſtaret cum lachrymis, ſuamque cauſaretur mæſtitiam ex denegato ſancti viri alloquio, & pia exhortatione, tandem importunè rogatus acceſſit, ignem una, paleas altera manu ferens; quas ut ipſi admovit, & ſubito ſuccenderentur, adjunxit: Domina, ideo tuum, quantumvis pium, recuſo conſortium, & familiare colloquium, quia idipſum, quod palea ex approximatione ad ignem lucrata ſunt, lucrantur etiam religioſi, qui fœminis familiarius, aut ſæpius colloquuntur, ingentemque illum perdunt fructum, quem ex divino alloquio, & ſancta oratione poſſent acquirere.*

Vit. B. Jord. c. 45.

Tactus manus etiam mulieris reprobatur.

Luc. VVading. Ann. 1227. n. 24.

Hiſtoria ſancta.

7 S. Dorothæus illis, qui animam ſuam ſecurè ſalvare ſeriò contendunt, ſequens dedit ſaluberrimum documentum: videlicet illis valdè cavenda eſſe prima peccati ſemina; quòd ſi tamen illis aliquis incautè & inconſideratè patefactus eſſet aditus, ſubitò exſtirpanda eſſe, ob ingens, quod ex iiſdem eis immineret alias, periculum. Idem quoque lapſum refert cujuſdam Monachi, qui Religioſum aliquem laudari audiens, eum deridendo, contemnens dicere ſolebat, neminem laude dignum eſſe, præterquam Zoſimum, & monaſterii ipſius Fratres. Poſteà nec illos alicujus æſtimavit, aſſerendo neminem laudem mereri, præter Macharium. Paulò poſt verò dicebat: Et quis eſt Macharius? Nemo in pretio haberi meretur, præterquam ſolus Baſilius & Gregorius. Nec multum prætéribat temporis, cum ecce & hoſce contemnebat, dicendo, ſolos Apoſtolos Petrum & Paulum paſſim ab omnibus in veneratione eſſe habendos: *Cui ego prædixi*, inquit Sanctus Dorothæus, *quod & evenit, fore ut hos quoque ſuo tempore contemneret: quod ſanè factum eſt; nam eos quoque ſprevit, & nullos habendos eſſe in pretio, præter Trinitatem, aſſerere cœpit; ſtatimque in Deum quoque factus inſolentior, exarſit, intumuit.* Demum verò idem Sanctus Pater in hæc verba concludit: *Nobis igitur luctandum eſt cum prima, ne in ſecundam paulatim labamur ſuperbiam.*

S. Doroth. doc. 2.

Documentũ S. Dorothei.

Monachus quidam gradatim ſuperbivit.

8 In vita magni illius ſervi Dei Camilli de Lellis, Religionis clericorum miniſtrantiũ infirmis eximii fundatoris legitur, quòd cum per modicam pedis frictionem ſibi cauſaſſet parvum aliquod vulnus, illudque penitùs neglexiſſet, paulatim vulnus illud eò uſque excreverit, ut per multos annos acerbiſſimos inde paſſus fuerit dolores; cumque ad lucrandum ſibi victum, in mediis hiſce doloribus cogeretur, pro vulneris ſui cura habenda, miniſtrare infirmis, progreſſu temporis ſe ſub directione S. Philippi Nerii vitæ ſpirituali addixerit, in eaque paulatim ad eam uſque perfectionem pervenerit, ut tandem dignus factus fuerit, qui tam ſancti, bonoque publico adeò proficui inſtituti, Religionis videlicet clericorum infirmis miniſtrantium, prima fundamenta jaceret.

Exiguum vulnus dum negligitur, accreſcit.

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

Lapſum, & prævaricationem Evæ, ſuam à multis antecedentibus, licèt venialibus, tranſgreſſionibus originem, & cauſam habuiſſe probatur.

THEMA.

Tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit. Gen. 3. v. 6.

1 Rebellis ille Angelus, conſiderans, hominem creatum, ut illos beatitudinis thronos, è quibus ipſe, unà cum ſequacibus ſuis, præcipitatus fuerat, occuparet, ejuſdem hominis innocentiæ invidens, eundem omni cum ſtudio ſupplantare, eique Creatoris ſui gratiam pariter & gloriam, ad quam electus fuerat, eripere eſt machinatus. Nec eſt, quòd vobis perſuadeatis, quaſi ad hoc intentum obtinendum, totum contra ipſum ſuſcitaverit infernum, cunctaſque vires ſuas exſeruerit. Nequaquam enim id fecit: *ſed ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus;* ut enim hominem in præcipitium profundum, una cum tota ſua progenie, deturbaret, aſtutia utens, ſenſim & paulatim proceſſit, eique ruinam ſuam unico duntaxat pomo mediante fabricavit. O quam exiguo & vili medio, quam ingens & inexplicabile damnum procuratum fuit! Meritò igitur Sanctus Bernardus in hæc verba exclamat: *Hoſtis offert pomum, & ſurripit Paradiſum.* Sanctus Gulielmus, quondam Dux Aquitaniæ (qui antè converſionem ſuam, monſtrum quoddam fuit iniquitatis; poſteà verò veræ pœnitentiæ factus eſt ſpeculum) dicere ſolebat: *Aqua ſervis Dei menſuratim bibenda eſt*: id eſt, cavere quoque debent tranſgreſſiones leviores, & veniales, quia hæ ſæpè offendiculum ſunt, unde gravior ſequitur lapſus: adducebatque Adæ exemplum, qui non de cujuſdam perdicis, ſed pomi alicujus eſu tentatus fuit: item Eſau, qui pro vili lentis edulio primogenituram ſuam amiſit. Hoc quoque eodem exemplo diù ante uſus fuit Sanctus Hieronymus, qui Monachos, ne culpas quantumvis leves contemnant, exhortari volens, inquit: *Invenimus etiam Dei amicos, ob unius contemptus errorem, bonorum retro factorum munificentiam perdidiſſe. Sic Adam facile cum Diabolo credidit ſeducenti, poſt familiaritatem & colloquium Dei, unius pomi cupiditate ſuperatus, perdidit Paradiſum; & quia per tranſgreſſionem unum habere præſumpſit, multa ſimul bona amiſit.* Porrò circa hanc prævaricationem, ſacris interpretibus

Invidia diaboli.

Aqua menſuratim bibenda eſt.

S. Hier. T. 9. Reg. Monaſt.

bus ducibus, in præſenti diſcurſu fuſiùs diſcurremus; evidenter etenim probare conabimur, magnam illam protoparentum noſtrorum ruinam, ex multis præcedentibus culpis venialibus ſuam traxiſſe cauſam, & originem.

2 *Serpens erat callidior &c. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradiſi?* Fuit quorundam ſatis probabilis opinio, quòd ſcilicet ſerpens ille tortuoſus intra delitioſi illius viridarii diſtrictum ingredi neutiquam auſus fuerit, ſed quòd foris ſteterit, & cum Eva, quæ ea, quæ deforis extra Paradiſum erant, curioſo oculo perluſtrabat, ſermones miſcuerit: *Libera nobis relinquitur facultas aſſerendi*, inquit Rupertus Abbas, *quod non ſerpens, præſertim a Diabolo corporaliter invadente poſſeſſus, in Paradiſo fuerit; ſed mulier corpore & oculis vaga, dum incontinenter deambulat, fortè proſpectans, qualis extra Paradiſum mundus haberetur, & ſerpens, utpote aſtutus, dulcedini terræ propius vel ambitioſus innititur, locus Diabolo datus eſt, & occaſio porrecta, unde tentaret.* Porrò Eva, utpotè quæ paulò ante à Deo creata, & ad tam ſublimem ſtatum evecta fuerat, ut eſſet mater cunctorum viventium; & de qua Pſalmiſta dicere non dubitabat: *Minuiſti eam paulò minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eam, conſtituiſti eam ſuper opera manuum tuarum, omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus;* ipſa inquam, potiùs tunc Creatori ſuo immenſas gratias agere, mentemque ſuam per orationem ad Deum levare, non verò curioſè circumvagari debuiſſet; hoc enim ſi feciſſet, tentator utique adversùs eam nunquam prævaluiſſet.

Rup. Abb. l. 5. c. 2. in Gen.
Eva intra ſerpente extra Paradiſum loquitur.

3 Eva à conjuge ſuo diviſa erat, ſed quonam putas fine? Hæc quidem ſeparatio, ut Sanctus Paulus ad Corinthios ſcribit, ad tempus permitti poterat; ſed eo tantùm fine, *ut vacetis orationi*, non verò ut oculorum paſceret curioſitatem. Audiamus Ambroſium Catherinum, in hæc verba ſcribentem: *Sola erat Eva, necdum enim conjunctus illi erat Adam, ſecundum carnem: credo enim (ut apud quendam me legiſſe recordor) ſejunctos tantiſper mutuo conſenſu fuiſſe, nolentes copulari invicem carnalibus nuptiis, priuſquam gratias Deo agerent pro tantis acceptis beneficiis, ut copularentur Deo, ſecundum mentem, nuptiis ſpiritualibus, ſicut dignum erat; ea quippe via primum quærendum erat regnum Dei. Propoſuerunt autem ſaltem triduo abſtinere, vitamque a contemplatione inchoare: quod mihi valde credibile videtur, nam ita eſſe faciendum, Divina Scriptura in libro Tobiæ commonefacit; non enim decebat fructus ſpiritus poſtponi carnis exercitio. Hoc ipſa ratio dictabat, & ſtatus illius integritas ita faciendum eſſe poſtulabat. Quo factum eſt, ut vehementius ad tentandum accingeretur Diabolus, inveniens mulierem ſolam, averſam ab oratione, quo magis expoſitam ſe præbuit tentationi. Ut enim ſolitudo eſt orationi potiſſimum accommoda, ita ſine meditatione, ac ſerio aliquo bono ſtudio, eſt tentationi per otium, quo abundat, maxime pervia.* Unde Oleaſter pro ſexu muliebri ſequentem deducit utiliſſimam moralitatem: *Admonet locus iſte fœminas, ne maritis inſciis, & abſentibus, cum aliquo colloquium habere præſumant, præſertim cum aſtutis & callidis; ſed cognoſcant ſe facile poſſe decipi.*

1. Cor. 7. 5.
Eva ab Adam ſeparata tentata fuit.

Ambr. Cath. in c. 3. Gen.

Oleaſt.

4 *Cui reſpondit mulier.* At verò fierinè poterat, ut cum Eva ſapientiam quandam, & notitiam infuſam, altiſſimamque habuerit rerum divinarum, præclaro illi innocentiæ ſtatui congruentem; nihilominus petulantem ſerpentis non agnoverit arrogantiam, & temeritatem, quando ille ſecretorum judiciorum altiſſimi Dei cauſam, & myſteria indagare non dubitabat? Audiamus hac de re S. Thomam a Villa nova, ita ſcribentem: *Quid inſolentius, quid procacius, quam ab omnium conditore Domino dati præcepti rationem perquirere, rationis injunctæ cauſam expetere?* Et verò Eva ſerpentem loquentem audiens, colloquium iſtud ſuſpectum habere debuiſſet; maximè quando illum audiebat de ipſorum excellentia magis adaugenda ſolicitum, & zeloſè induſtrium: *Debebat mulier ex ipſo aggreſſu eminentem conjectare malitiam*, inquit Divus Chryſoſtomus, *tum quod de induſtria, quæ non erant, dicebat, tum quòd quaſi curam ipſorum gereret, ut ſcire poſſet, quæ illis a Deo præcepta, & ſic ad prævaricationem ipſos traheret. Igitur cum poſſet ſtatim illius impoſturam videre, & averſari verba uti nugacia, & ſeipſam in tantam humilitatem non dejicere, noluit. Oportebat, inquam, initio colloquium illius non ferre, ſed illi ſoli loqui, propter quem, & in cujus adjutorium producta erat, particeps dignitatis illius facta.* Lyranus ingenioſè, Evam non per ignorantiam, & fragilitatem, ſed ſcienter, & malitioſè prævaricatam fuiſſe ponderat, inquiens: *Non fuit ex Dæmonis electione, quod ſerpentem Diabolus intravit, ſed magis ex divina diſpenſatione, quæ non permiſit, hominem tentari per Diabolum, in ſpecie gratioſa, & nobili, per quam poſſet facilius decipi; ſed magis in ſpecie horribili, in qua fallacia Dæmonis facilius poſſet deprehendi.* Quænam, obſecro, erat illa primæ mulieris ſtultitia, quòd ſibi perſuaſerit, horribilem quendam, & deformem ſerpentem, corpore ſuo per terram reptantem, & evomentem ex ore toxicum, ad dandum ei conſilium procurandamque illi majorem dignitatis ſuæ excellentiam, habilem eſſe & idoneum? *Poterat Evam intentata fraudis, colubri commonere figura*, inquit idem Villanovanus, *ſi mens non læva fuiſſet; quid enim a ſerpente expectari poterat, niſi virus? Non ovis aut agni ſpeciem Diabolus aſſumere permiſſus eſt, non vultu Angeli ſplendore corruſco, ne eſſet poteſtas in fraude, excuſatio in incredulitate.* Quòd ſi illum ſerpentem eſſe ſciebat, illum utique contemnere & abominari debebat; quòd ſi verò Diabolum per ipſum loqui ſuſpicari poterat, multò magis ille exhorreſcendus erat: *Etiam in hoc peccavit*, inquit alius quidam interpres, *quod diutius cum Diabolo confabulabatur, cum oporteret primam ejus ſuggeſtionem ſtatim allidere ad petram; nemo ſecurus loquitur cum Diabolo.* Et paulò poſt ſubnectit: *In hoc peccavit Eva, quòd virum non interrogat, ſed ſibi videbatur ſapiens.*

S. Th. de Vill. nov. Conc. 2. de Annun.
Debuiſſet Eva ſerpentis colloquium habere ſuſpectum.

Chryſ. ho. 26. in Gen.

Lyran.
Eva malitioſè prævaricata fuit.

S. Th. à Vill. ibid.
Diutius colloquium cū ſerpente fuit peccaminoſum.

Ferus.

5 Verùm enimverò ſcire hoc loco percuperem, an in ipſa illud Eccleſiaſtici adimpletum fuerit oraculum: *Qui credit citò, levis eſt corde, & minorabitur?* Neque enim veriſimile eſt, quòd quæ juſtitiam & innocentiam originalem nondum exuerat, infuſam ſibi amiſerit ſapientiam. Quod enim Pſalmiſta ait: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus*, pro ſtatu naturæ corruptæ intelligendum venit. Sacer quidam interpres, & Eccleſiaſtes olim Moguntinus, Evam ex ſolo curioſitatis motivo longum cum ſerpente miſcuiſſe ſermonem, his verbis aſſerit: *Nihil aliud perſuaſit mulieri, ut ſerpenti auſcultaret, quam curioſitas: ſciebat ſerpentem eſſe animal irrationale, miratur tamen loquelam ejus.* Sanctus Thomas Doctor Angelicus ex teſtimonio S. Auguſtini, ita ſcribit: *Poteſt reſponderi, ſicut dicit S. Auguſtinus lib. 11. de Geneſi ad literam cap. 16. quòd aliqua elatio præceſſit in muliere, quæ excæcavit ejus intellectum, & inclinavit ad credendum: & fuit fortè elata ex blando modo loquendi, & reverenti modo, quem tenuit, loquendo cum ea.* Abulenſis punctum aliquod notatu dignum in medium adducit, propter quod Evam tortuoſo huic animali aures præbuiſſe cenſet, licèt Dæmonem in illo abſconditum deliteſcere ſuſpicaretur; ait enim: *Immoderatè honorem & excellentiam appetendo.* Eva enim ſupra conditionem ſuam ſublimius elevari ambiebat: *Loquimini nobis placentia.* Idem quoque motivum diù ante Abulenſem inſinuavit Alcuinus, inquiens: *Quomodo potuit mulier credere ſerpentis ſermonibus? Reſpondeo: Quia fortè inerat ante menti illius amor quidam propriæ poteſtatis, & quædam de ſuperbia præſumptio, quæ per illam tentationem fuerat vincenda, & humilianda.*

Eccl. 19. 4.

Ferus.

S. Th. in c. 3. Gen. in Eva præceſſit quædam ſuperbia.

Abul. q. 6. in c. 3. Gen.

Alcuin. interrog. 64. in Gen.

6 *Cui reſpondit mulier.* Ex quo Eva jam audiendo Dæmoni aures ſuas præbuerat, debuiſſet meritò os & linguam ſuam omni cum ſolicitudine conſtringere, & cavere, ne illi minimo quoquo verbo reſponderet; id quod notans Ambroſius Catherinus, ait: *Reprehenditur curioſitas, & temeritas, non in dicto quidem ipſo, quod reſpondit, ſed in facto; nam ei reſpondit, quem mox contemnere debuerat.* Et verò alius quidam Ambroſius, ſcilicet ſanctiſſimus Eccleſiæ Doctor diu ante dixerat: *Viciſſemus, ſi Eva tacuiſſet. Ergo*

Ambr. Cath.

S. Ambr. in Ps. 38.

pri-

Digitized by Google

primum illud proceſſit ex voce peccatum. Neque enim ex Sacra Scriptura ipſam eò uſque locutam fuiſſe conſtat, & utinam ad majus bonum noſtrum muta fuiſſet.

Eva debuiſſet ſe referre ad Adamum.

Primo enim, quod protulit, verbo, ſerpenti ad ſe aditum induiſit, qui cautim & paulatim ulteriùs progrediebatur, ut illam demum in præcipitium protraheret: *Tacere debuerat mulier & indicare protinus marito. Periculoſum eſt, confabulari veteratoribus, Dæmonum perſuaſionibus præbere aurem, & obſequi*, inquit Lipomanus.

Lipoman.

7 *Cui reſpondit mulier*. Porrò ſagax & verſipellis Dæmon omni ſtudio ex ore Evæ conatus eſt extorquere, quid Deus ambobus præcepiſſet; quæ promptè cuncta ei revelavit: ac proindè ait Chryſoſtomus:

Chryſ. ibid. Eva non debebat Diabolo pandere ſecreta Dei.

Non ſolum non eſt illum averſata, ſed omne mandatum illi detexit, & porco margaritas objecit; impleturque quod a Chriſto dictum eſt: Ne mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne fortè conculcent illas pedibus ſuis, & converſi vos dirumpant: id quod & hic factum eſt. Idem quoque alius quidam interpres his verbis indicat:

Ferus ibid.

Etiam in hoc peccat Eva, quod Diabolo Dei myſteria pandit; malum eſt, quibuſvis detegere myſteria Dei. Dixiſſe debuerat mulier: Quid ad te de præcepto nobis dato?

8 *Cui reſpondit mulier: De fructu lignorum, quæ ſunt in Paradiſo, veſcimur; de fructu vero ligni, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè moriamur*. Ex quibus verbis Rupertus Abbas aliam quandam manifeſtat Evæ malitiam, inquiens:

Rup. Abb. ibid. c.5. Eva verba Dei auxit diminuit & mutavit.

Hæc verba jam vitiatæ mentis ſunt indicia; nam quantum in ſe erat, depravavit mulier verba præceptoris Domini tribus modis, quibus uſque hodiè depravare nititur Sacram Scripturam, omnis qui eſt ex parte Diaboli, ſcilicet appoſitione, diminutione, mutatione. Appoſuit namque, dicendo: Ne tangeremus illud, quia videlicet Dominus Deus hoc tantum dixerat: De ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Diminuit verò, quia cum certa & enuntiativa affirmativa dixerit Deus: In quocunque die comederis ex eo, morte morieris; hæc dubium vel frivolum volens eſſe illud: Ne fortè, inquit, moriamur. Mutavit autem, quia cum dixiſſet Dominus: Ex omni ligno Paradiſi comede, & unum ſolummodo interdixerit, lignum ſcientiæ boni & mali; hæc autem: De ligno, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit nobis; & mentita eſt; nam & lignum vitæ erat in medio Paradiſi, quod Deus non interdixit. Ergo jam impatienter ferebat, & murmurabat, quod quaſi parcus, vel avarus Deus, pretioſa media Paradiſi reſervaret, & viliora quæque per circuitum colligendo, in cibum homini conceſſiſſet. Idem quoque lamentum ab aliis obſervatum fuit. Et quidem doctiſſimus Ferus inquit:

Ferus ibid. Eva in unico præcepto gravata, fuit ingrata pro omnibus aliis fructibus.

Non tam gratam ſe oſtendit de tot conceſſis fructibus, quàm querula erat de uno prohibito. Abulenſis exiſtimat, Dæmonem dicendo: *Cur præcepit vobis Deus &c.* dicere voluiſſe: *Quare aggravavit vos Deus tantum, ſubjiciendo in ſervitutem, ut non comederetis de fructu? Stulta autem Eva, quæ non attendit, quod melius erat, ſubditum eſſe Deo, quàm in ſeipſo elevari, indicavit ſe in hoc præcepto fuiſſe gravatam; quare jugum hoc judicavit eſſe abjiciendum, de fructu vetito comedendo*.

Ferus. Abul. ib. q.3.

Abulenſis, Dæmonem, quinam fructus vetitus fuiſſet, probè quidem ſciviſſe, illum verò artificioſè diſſimulaſſe cenſet, inquiens: *Licet Diabolus ſciret, quæ erat arbor prohibita; tamen noluit explicare, ut mulier eam per ſe explicaret, & daretur ei occaſio plura loquendi, & ſe ipſam movendi ad diſplicentiam, & deſiderium comedendi*.

9 *Ne tangeremus illud*. Quòd ſi verum erat, Evam à Deo accepiſſe præceptum, non ſolùm non manducandi, ſed nec tangendi fructus illius arboris, ecce tibi alium ejuſdem Evæ errorem, quia ſcilicet manifeſto ſe exponebat prævaricationis periculo; ſiquidem ut Ambroſius Catherinus ait:

Ambr. Cath. Probabile quod ſerpēs invenerit Evam ſub arbore vetita.

Creditur Eva fuiſſe tunc juxta vetitam arborem, abſens a viro, quando aderſus eſt illam ſerpens: & forſitan cogitabat ſecum tacitè de illo Dei mandato, diſquirens rationem præcepti, cur Deus vetuerit, ne de ligni illius fructibus veſcerentur: quod non eſt veri obedientis; non quod hæc cogitatio & diſquiſitio ſit peccatum in ſe, niſi quatenus res eſt periculoſa, quæ & facilè trahit ad peccatum.

Abul. ibid.

Abulenſis Evam ex ſemetipſa adjunxiſſe putat illa verba: *Et ne tangeremus: Hoc*, inquit, *addidit a ſe ipſa, ad demonſtrandum, quod Deus gravabat imponendo tam durum præceptum; quia modus diſplicentium in rebus aliquibus eſt, cum libenter non ferant, ſermonibus exaggerare*. Cui diſplicentiæ inſuper acceſſit mendacium, contemptui conjunctum.

10 *Ne forte moriamur*. Notatu dignum eſt illud ly: *Fortè*: per hoc enim primæ & æternæ Veritatis infallibiles deciſiones in dubium vocavit. Unde Hugo de S. Victore ita ſcribit:

Hug. de S. Vict. lib. 1 de Sacram. p. 7. cap. 4. Eva vocavit verba Dei in dubium.

Conſiderate incrementa perditionis. Primum dixit Deus: In quocumque die comederis ex eo, morte morieris. Deinde dixit mulier: Ne fortè moriamur. Noviſſimè ſerpens dixit: Nequaquam morte moriemini. Deus affirmavit, mulier dubitavit, Diabolus negavit. Nequaquam autem Diabolus coram muliere verba Dei negare præſumpſiſſet, ſi non prius ipſam mulierem dubitantem inveniſſet. Quæ ergo dubitavit, ab affirmante receſſit, & neganti appropinquavit. Ipſa igitur ſecundum aliquid inchoavit malitiam, quæ tentatori iniquæ perſuaſionis dedit audaciam.

11 *Ne moriamur*. Arias Montanus notat, Evam à ligno prohibito abſtinuiſſe ex ſervili & indigno motivo, ſcilicet ex motivo timoris, non verò ex reverentia & amore erga Deum:

Arias Mont. de Generat. & regener. Adam. lib. 1. c. 14. Abſtinuit à ligno vetito ex motivo timoris.

Metu magis, quam voluntate ſeſe duci, & agi fœminea ſapientia declarabat, inquit Arias præfatus, *pœnaque formidine detentam, juſſum illud obſervare. In vulgari & proverbiali verſu communiter dicitur: Oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine pœnæ*.

12 *Dixit autem ſerpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini*. Circa hæc verba Abulenſis ita ſcribit:

Abul. ib. q. 4.

Diabolus, quia vidit mulierem de morte comminata dubitantem, ſtatim conſtanter aſſeruit, mortem nullo modo pro illo actu ſecuturam; ut de aſſertione Dei ad dubitationem mulieris, & deindè ad negationem Dæmonis gradatim veniretur. Ambroſius Catherinus hanc notat eſſe Diaboli aſtutiam, quòd ſcilicet peccati malitiam ſemper diminuat, ut ad levia committenda nos pertrahat; ſcit enim quòd à minimis incipiunt, qui in maxima proruunt.

Ambr. Cath. ibid.

Idem author notat, quòd in Hebræo non habeatur: *Cur præcepit vobis Deus &c. Non ſic legitur, ſed quaſi anteà aliquid prælocutus eſſet cum illa, adjecit: Etiam, quia dixit Deus: Non comedetis de omni ligno horti; at ſi dixerit: Certò deprehendo, verum eſſe, quod jam tibi dixi &c. Extenuavit etiam ſubdolè vim mandati; non enim dixit: Etiam, quia præcepit Deus, ſed: Etiam, quia dixit Deus: dixiſſe illum, inquit, non præcepiſſe*.

Diabolus malitiam diminuit.

Minimè contentus, quòd aſſerendo: *Nequaquam moriemini*, Deum fecerit mendacem, hic inſuper illum tanquam invidum, malignum & avarum calumniatur, prout ſtatim audietis. Unde benè Ferus ait:

Ferus.

Perpendens Diabolus, ſe non parum profeciſſe apud mulierem, perſuaſa jam infidelitate circa Domini verbum, nunc apertius aggreditur; non enim ceſſat, ubi ſemel admittitur.

13 *Scit Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum. Quid hac blaſphemia Draconis horribilius?* inquit Rupertus Abbas, *quid hac præſumptione nequiſſimi nebulonis ſceleratius? quaſi parum fuerit, quod ſuperbiendo, Dei ſimilitudinem perdidit, adhuc detrahendo, ſibi ſimilem aſſerere Deum præſumit*.

Rup. Abb. ibid. c. 6.

Ambr. Cath. Virtualiter Diabolus accuſat Deum invidiæ.

Ambroſius Catherinus temeritatem ſerpentis ulteriùs progredi dicit, quaſi in hæc verba protoparentibus ſuggerendo: *Parum amat vos Deus, qui potuiſſet multo majora vobis, ſi voluiſſet, donare; ſed invidit vobis, ſicut & mihi: ne ea ſciretis, quæ tamen ſunt ſcitu digniſſima, prohibuit, ne de omni ligno veſceremini, eripiens vobis libertatem veſtram, naturæ vobis debitam: & ſic cœpit irritare fœminæ animum*. Ad hæc autem blaſphema verba Dæmonis, Eva meritò fugere debuiſſet, utpotè quæ loquentem Dæmonem manifeſtè indicabant. Unde D. Chryſoſtomus ait:

Chryſ. ibid.

Congruum erat ſtatim, cum diſceret ex verbis ab illo dictis, quod diverſa a verbis Dei eſſent; & quod alia quidem Conditor imperaſſet, alia autem ille, & plane contraria Deo diceret; ut ipſa averſaretur, & fugeret illius conſuetudinem, abominareturque illum, qui ſuam linguam contra datum illis mandatum

Digitized by Google

Lipoman. *datum acuere audebat.* Lipomanus inquit: *Non dicit: Sic eſt voluntas creatoris, quare ſic ordinarit, ipſe novit: nobis ſufficit obedire, quia vita noſtra in voluntate ejus.* Chryſoſt. Chryſoſtomus ſimiliter ait: *Oportebat, te averſabundam ab eo, qui diverſa a Deo dixerat, dicere: Apage, impoſtor es tu. Quali venia dignabitur ullus mulierem? omnino enim aures occludere poterat, illo temeraria hæc dicente.* Graviſſimus quoque Evæ error fuit, quòd majorem patri mendaciorum, quàm primæ & æternæ veritati, Creatori, inquam, ſuo, adhibuerit fidem: *Etiam in hoc peccavit Eva,* inquit Ferus, *quod ſtetit & audivit a ſerpente, cum Deus ſe Doctorem hominis futurum oſtenderit.* Ferus.

Eva temerè expoſuit ſe periculo. Chryſ. t. 5.

14 *Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet &c.* Fuit hoc poſtremum diſcrimen, in quod ſe conjecit, in medium occaſionis malè agendi ſeſe exponendo: *Qui autem amat periculum, peribit in illo.* Chryſoſtomus de levium peccatorum periculis diſſerens inquit: *Guſtus vel viſus leve quiddam & inane forſitan videtur. Guſtus levis non eſt, qui Adam protoplaſtum in origine mundi decepit, & cum eo genus humanum ſententiæ mortis addixit.* S. Auguſtinus aliam lapſus Adami aſſignat rationem, ſcilicet nimium erga conjugem ſuam amoris affectum; non enim, abnuendo pomum, illam contriſtari voluit: *ne contriſtaret delicias ſuas*; adeóque à primo ad ultimum, certum eſſe ex hoc diſcurſu colligitur, quòd plura peccata in unum congregata primam matrem ſeù potius novercam noſtrā in illud ſeduxerint præcipitium, in quod Adam cum univerſo humano genere prolapſus fuit. Concludo igitur cum ſequentibus S. Auguſtini verbis: *Tam leve præceptum ad obſervandum, tam breve ad memoria retinendum, ubi præſertim nondum voluntati cupiditas reſiſtebat, quod de pœna tranſgreſſionis poſtea ſubſecutum eſt, tanto majori injuſtitia violatum eſt, quanto faciliori potuiſſet obſervantia cuſtodiri.*

S. Aug. l. 1. de Civit. Dei c. 11.

DISCVRSVS XIII.

ARGUMENTUM.

Licèt multa peccata venialia peccatum aliquod mortale conſtituere nequeant, illa tamen ad mortalia diſponere probatur.

THEMA.

Amen dico vobis: donec tranſeat cœlum & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant. Matth. 5. v. 18.

1 SAlvator noſter in cap. 5. S. Matthæi Apoſtolis ſuis qui univerſum mundum ad fidem converſuri, & ſub jugum novæ legis gratiæ perducturi erant, ſeriò, ut in adimpletione divinorum præceptorum exactiſſimi eſſent, hiſce verbis præcepit: *Nolite putare, quoniam veni ſolvere legem: non veni ſolvere, ſed adimplere.* Et immediatè ſubjungit: *Amen dico vobis* (qui loquendi modus in ſacris literis formam in ſe continet juramenti) *donec tranſeat, &c.* Circa quæ verba S. Auguſtinus ita ſcribit: *Iota, quæ dicimus peccata levia, noli contemnere.* Moxque convincentem ſubdit rationem, ob quam peccata etiam levia, quando ſpecialiter in magno numero contracta ſunt, nequaquam contemnere debeamus. Ait enim: *Si contemnis, quando appendis, expaveſce, quando numeras. Multa enim levia faciunt unum grande.* Hæc porrò ultima S. Auguſtini verba communi Theologorum doctrinæ adverſari videntur, & ſpecialiter Scholæ S. Thomæ Doctoris Angelici, qui in prima ſecundæ hunc diſcutit articulum: *Vtrum peccatum veniale poſſit fieri mortale;* & ſtatuit pro parte negativa, cujus hanc aſſignat rationem: *Quia ea, quæ differunt in infinitum, non tranſmutantur in invicem: ſed peccatum mortale & veniale differunt in infinitum. Ergo non poteſt fieri mortale.* Melius tamen ſe in ſtabilita à ſe concluſione declarat, dum ait: *Veniale peccatum impoſſibile eſt ſic fieri mortale, quod idem actus venialis numero, fiat mortale, vel multa venialia fiant unum mortale; ſed veniale ex genere, fit mortale ſecundum intentionem finis.* Sanctus quoque Doctor modum conſiderans, quo fieri poſſit, ut malitia levis in gravem & mortalem tranſeat, ita ſcribit: *Alio modo poteſt intelligi, ut id, quod eſt veniale ex genere, fiat mortale; & hoc quidem poſſibile eſt, in quantum conſtituitur in eo finis, vel in quantum refertur ad mortale peccatum, ſicut ad finem.* Subditque aliam quandam diſtinctionem ſcitu neceſſariam, inquiens: *Tertio modo poteſt intelligi, ita quod multa peccata venialia conſtituant unum peccatum mortale. Quòd ſi ſic intelligitur, quod ex multis peccatis venialibus integraliter conſtituatur unum peccatum mortale, falſum eſt; non enim omnia peccata venialia de mundo poſſunt habere tantum de reatu, quantum unum peccatum mortale: quod patet ex parte durationis, quia peccatum mortale habet reatum pœnæ æternæ, peccatum autem veniale reatum pœnæ temporalis: Patet etiam ex parte pœnæ damni, quia peccatum mortale meretur carentiam viſionis divinæ, cui nulla alia pœna comparari poteſt, ut Chryſoſtomus dicit: Patet ex parte pœnæ ſenſus, quantum ad vermem conſcientiæ, licet forte quantum ad pœnam ignis, non ſint improportionabiles pœnæ.* Demum verò ad caſum noſtrum deſcendens, culpæ venialis damna inſinuat, dicens: *Si vero intelligatur, quod multa peccata venialia faciunt unum mortale diſpoſitivè, ſic verum eſt.* Et hic eſt in præſenti caſus noſtri diſcurſus.

S. Aug. tr. 1. in 1. Joan. Multa levia faciunt unū grande.

S. Th. 1. 2. q. 88. art. 4.

Non realiter & integraliter.

Sed diſpoſitivè.

2 S. Antoninus poſt adductam præfatam S. Thomæ doctrinam, declarare contendit, quomodo peccata venialia ad mortalia diſpoſitiones exiſtant. Ita enim docet: *Qui peccat venialiter ex genere, prætermittit aliquem ordinem; & ex hoc, quod conſueſcit voluntatem ſuam in minoribus debito ordini non ſubjicere, diſponitur ad hoc, quod etiam voluntatem ſuam non ſubjiciat ordini ultimi finis, eligendo id, quod eſt peccatum mortale ex genere: & ſecundum hunc ordinem, id eſt, diſpoſitionem, intelligendum eſt, quod dicit Auguſtinus de pœnit. diſt. 1. c. Tres ſunt; ſcilicet quod illa peccata, quæ humanæ fragilitati, quamvis parva, tamen crebra ſurrepunt, ſi collecta contra nos fuerint, ita nos gravabunt, & oppriment, ſicut unum aliquod grande peccatum, ſcilicet mortale.* Ex lectione S. Auguſtini varias notavi ſimilitudines, quibus S. Doctor nobis conatur imprimere periculum evidens, quod peccata venialia quotidiè magis magiſque augendo, eademque ut talia negligendo, incurrere poſſumus. Et quidem in ſerm. 244. de tempore ita ſcribit: *Tu, qui dicis, quia parvum peccatum eſt, velim ſcire, quoties tale peccatum admittis; ſi tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas, aut ſciſſuras in veſtibus tuis fieri velis.* Verum eſt quidem quamlibet ex modicis illis plagis, modicum quoque ſaluti corporali inferre poſſe periculum; veruntamen omnes ſimul junctæ vires corporales adeò extenuare poſſent, ut deinceps alteri ſuperventuro malo nequaquam poſſent reſiſtere. Eodem igitur modo licèt ſingula peccata venialia animam necare nequeant, attamen quia, ut ſuo loco probavimus, quodlibet peccatum veniale ſpirituale animæ vigorem debilitat, tentatorique vires, & temeritatem valdè adauget, contingere poſſet, quòd à tam impetuoſo infeſtaremur inſultu, ut inermes, ac aliunde uſquequaque haud benè proviſi, cederemus turpiter, & laberemur. Unde S. Auguſtinus ex ſuis præmiſſis haſce in confuſionem & improperium noſtrum deducit conſequentias: Quòd ſi nos metu ſalutis corporalis plures in corpore noſtro parvulas plagas, vel in veſtibus modica foramina & lacerationes tolerare nolumus; cur in anima noſtra parva peccatorum venialium vulnera & plagas admittimus? *Qua fronte hoc facere in anima tua non metuis? At ſic, quicunque hoc fecerit, plus amat veſtem, & carnem ſuam, quam animam. Cum enim ad imaginem Dei facti ſimus, quoties aliquid turpe, aut loquimur, aut facimus, toties Dei imaginem ſordidamus.* Porrò pictæ alicujus effigiei, ejus non tollitur perſpectiva, aut ſymmetria, per unicam duntaxat leviuſculam maculam: at verò ſi innumeræ maculæ talem picturam inficiant, illam adeò deformant, ut illam vix aliquis diſcernere aut agnoſcere valeat. Et quidem hoc eſt, quod multis perſæpè contingere ſolet, qui in exacta divinorum præceptorum, imò & conſiliorum Evangelicorum obſervantia viventes, leves tamen aliquos defectus nonnunquam committunt; his enim omnes compatiuntur, ſiquidem nemo mundus à ſorde:

S. Anton. 1. p. t. 10. c. 1.

Quomodo ad mortalia diſponant.

S. Aug. Serm. 244. de Tēp.

Quodlibet peccatum veniale minuit fervorem charitatis, & plura quæ tollunt.

Similitudo de minutis vulneribus.

In picturā plurimæ minutæ maculæ æquivalent majori.

at

Digitized by Google

at verò ſi iidem cuilibet peccato veniali committendo habenas laxent, vix eos ipſoſmet eſſe dignoſcetis, qui antea fuerant; amittunt enim omnem ſpiritualis, & perfecti hominis, quam hactenùs quoad omnes habuerant, famam, & exiſtimationem, & lapſibus mortalibus valdè ſunt propinqui.

Ariſtot. l. 6. c. 1. de gener. anim.

Similitudo tertia.

3 Doctrina eſt Ariſtotelis, ab ipſamet experientia quotidiana confirmata, quòd ſcilicet *in veſte candida atque munda, vel minima macula perſpicua ſit; necuſque quiſcunque in vultu eleganti, & ſpecioſo magis reluceat, quam in facie turpi & oſcura*. Idem verò peccatum quoque operatur veniale; ſiquidem in anima pura, religioſa, optimique hominis, magis diſplicet, magiſque eſt ſcandaloſum, & periculoſum, quia per illud Dei imaginem ſordidamus. Sanct. Thomas authoritatem quandam citat ejuſdem Sancti Auguſtini, ſuper illa verba S. Joannis: *Qui incredulus eſt filio, non videbit vitam*, ita ſcribentis: *Peccata minima, id eſt, venialia, ſi negligantur, occidunt*. Et quia, ut dici ſolet: *Mutus eſt Auguſtinus, ubi Thomas non loquitur*; ideò Doctor Angelicus eandem exponit, dicens: *Dicendum, quod Auguſtinus loquitur in illo ſenſu, quod multa peccata venialia diſpoſitivè cauſant mortale*. Pater Alvarez aliam quandam exponit Sancti Auguſtini ſimilitudinem, cujus licèt alibi quoque fecerimus mentionem, eandem tamen hîc repetere operæ pretium eſſe duximus, ad aſſumptum noſtrum tantò magis confirmandum; ita igitur præfatus Alvarez ſcribit: *Levia peccata contempta, nos in manifeſtum perditionis diſcrimen adducunt, non quia ipſa ſufficiant nos perdere, ſed quia ſæpè ſufficiunt ad grave crimen inclinare; in quo ſenſu dixit Auguſtinus Epiſt. 108. de levibus peccatis: Quæ ſi collecta contra nos fuerint, ita nos gravabunt, & oppriment, ſicut unum aliquod grave peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, utrum uno gravi fluctu navis operiatur, & obruatur; an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta, atque contempta impleat navim, atque ſubmergat? Neque enim id ſapientiſſimus Pater dixit, quia putaret multa levia peccata uni gravi coæquari; ſed quia hæc, ſi non navim noſtri cordis operiunt, at aperiunt, ut magnum fluctum peccati gravis ſuſcipiat.*

S. Aug. cit. à S. Th. ib.

Alv. t. 1. l. 1. p. 2. c. 56.

Quid refert? num navis paulatim minoribus fluctibus vel unico maximo abſorbeatur.

4 Incipit ſæpè aliquis honeſtæ recreationis cauſa ludere, & modicam pecuniæ ſummam ludi diſcrimini exponit; at verò dum contrariantem ſibi videt fortunam, turbatur, movetur, iraſcitur, & ad recuperandum, quod amiſit, majorem pecuniam aleæ committendo, ad idipſum revertitur, & majori cum rabiæ iniquiori fortunæ ſe exponit; hacque ratione id, quod à principio recreatio fuit, tandem degenerat in diſſolutionem, obſtinationem, ſcandalum; & ſic fit vitium, quod illum mox præcipitat, & in ruinam agit. Idem Sanctus Auguſtinus alibi de peccatis levioribus quoque diſſerens, ait: *Noli contemnere, quia minora ſunt, ſed time, quia plura ſunt. Attendite fratres mei, minuta ſunt, non ſunt magna. Non eſt beſtia quaſi leo, ut uno morſu guttur frangat, ſed beſtia plerumque minutæ multæ necant. Si projicitur quiſquam in locum pulicibus plenum, nunquid non moritur ibi? Non ſunt quidem majores, ſed infirma eſt natura humana, quæ etiam à minutiſſimis beſtiis interimi poteſt: ſic & modica peccata attendite, quia modica ſunt, & cavete, quia plura ſunt.* Apud eundem alia legitur ſimilitudo, à multis grani frumentis deſuper deſumpta: licèt enim quodlibet horum non magni æſtimetur, multa tamen ſimul ſumpta in magnum excreſcunt cumulum; quod idem quoque notat in aquæ guttulis, quæ cum irreparabili agrorum, & ſegetum damno, inundare faciunt maximos torrentes. *Sed dicis*, inquit, *minora ſunt, minuta ſunt, ſine quibus non poteſt eſſe iſta vita. Congere minuta, & faciunt ingentem acervum; nam & grana minuta ſunt, & tamen maſſam faciunt; & guttæ minutæ ſunt, & flumina implent, & moles trahunt. Ideo & ille conſiderans, quam multa peccata minuta quotidiana committat homo, ſi nihil aliud, vel per cogitationes, & linguam attendit, quam multa ſint, & ſi attendit, quam minuta ſint, videt per multa minuta fieri acervū magnum, & non quaſi peccata ſua priſtina cogitans, ſed ipſam fragilitatē humanam jam attendens, clamat: De profundis clamavi &c.*

Adducitur paulatim ſerventius ludens.

S. Aug. t. 9. l. de decem Chord. c. 11.

S. Aug. in pſ. 129.
Alia ſimilitudo deſumitur à multis granis frumentorum.

5 Poteſtne granum aliquod dari minutius arena maris? Et tamen quis diceret, quòd hæc tam minuta granula ſufficiunt ad navim aliquam ſubmergendam, quæ inſtar mobilis cujuſdam caſtri, aut fortalitii, per Oceanum oberrat, & in ſe integrum quaſi ſuſtinet militum exercitum? Quam ſimilitudinem idem Sanctus Auguſtinus adducit, inquiens: *Quam minutiſſima ſunt grana arrenæ? ſi arena amplius in navi mittatur, mergit illam, ut pereat*. Quis crederet, quòd ſtilla aquæ ſublime aliquod, & à ſuis fundamentis optimè ſtabilitum ædificium in terram proſternere poſſet? Et tamen Eccleſiaſtes ait: *In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perſtillabit domus*. Dum enim ſtillicidium aliquod aquæ prohiberi negligitur, illud excipiens, & imbibens trabs aliqua, cui omnes reliquæ contignationes innituntur, diuturnitate temporis marceſcit, ac tandem à mole ſuperimminente confracta, tectum ſecum rapit, lapſuque ſuo omnia alia inferiora conclavia cum totali palatii ruina, & deſolatione in terram proſternit. *Quam minutæ ſunt guttæ pluviæ*, inquit Auguſtinus! *nonne flumina implent, & domos dejiciunt? Quotidiana & plurima timenda eſt ruina multitudinis, etſi non magnitudinis*. Idem Sanctus Auguſtinus in homilia quadam ad idem nos exhortans, inquit: *Quam multa ſunt alia peccata, ſive in loquendo de rebus, & negotiis alienis, quæ ad te non pertinent, ſive in vanis cachinnationibus, cum ſcriptum ſit: Stultus in riſu exaltat vocem ſuam, ſapiens autem vix tacite ridebit; ſive in ipſis eſcis, quæ ad ſuſtentandam hujus vitæ neceſſitatem præparantur, avidior, atque immoderatior appetitus, ſæpe exceſſum modum poſtriduana cruditate conteſtans, ſive in vendendis & emendis rebus, caritatis, & vilitatis nota perverſa? Piget cuncta colligere, quæ quiſque in ſe ipſo certius comprehendit, ſi divinarum Scripturarum ſpeculum non negligenter attendat. Quæ quamvis ſingula non lethali vulnere ferire ſentiantur, ſicut homicidium, vel adulterium, vel cætera hujuſmodi; tamen omnia ſimul congregata, velut ſcabies, quo plura ſunt, necant*. Verum quidem eſt, quòd ſcabies, vel lepra aliquanto tempore infirmitas mortalis non ſit; ſucceſſu tamen temporis malignatur, & necem infert: Ita quoque peccatum veniale omni caret mortali malitia, paulatim tamen in enormem degenerat malignitatem. Neque ſolùm Sanctus Auguſtinus damna illa pernitioſa peccatorum levium, maximè quando multa ſunt, & tamen nihil æſtimantur, conſideravit; verum etiam Sanctus Laurentius Juſtinianus de iiſdem in hæc verba ſcribit: *Ex diſpoſitione quoque labitur facilè quis in mortale. Dum enim homo per frequentem lapſum abſque ullo timore venialia peccata committit, diſponitur ad mortalia. Quare quiſquis cupit placere Deo, & per virtutum ſtudia anhelat ad perfectionis culmen aſcendere, omni qua valet induſtria, conetur, nedum mortalia, verum etiam venialia vitare peccata.*

Quinta ſimilitudo abſumitur ab arena maris

S. Aug. l. de decem Chord. c. 11.

Eccl. 10. 18.

S. Aug. h. 50. ex 50.

Recenſentur plura peccata venialia.

S. L. Juſt. de perf. gr. c. 1.

6 Sanctus Bonaventura quoque ſupradictam doctrinam, ſcilicet quòd licèt innumera venialia mortale facere nequeant, certo tamen modo quodam veniale peccatum in mortale tranſire poſſit, in hæc verba confirmat: *Sciendum, quòd peccatum veniale nunquam poteſt fieri mortale, videlicet ſi intelligatur idem ſecundum ſubſtantiam, quod prius fuit veniale, mortale nunquam fieri poteſt, & hoc, nec quantum ad actum, nec quantum ad maculam. Ratio hujus eſt, quia nulla res poteſt mutare ſuam ſpeciem; peccatum autem mortale, & veniale diverſæ ſpecies ſunt. Veruntamen actus, qui ex ſe eſt de genere venialis, poteſt fieri mortalis, quatuor modis. Primò ex conſcientia, quia quicquid fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam. Secundò ex complacentia; unde Auguſtinus: Nullum peccatum adeò eſt veniale, quod non fiat mortale, dum placet. Tertiò ex diſpoſitione, quia frequenter per lapſum in venialia diſponitur homo ad mortalia; & hoc ſecundum illud Gregorii: Vitaſti ſaxa grandia? vide ne obruaris arena: & hoc ideo dicit, quia ſæpè de minimis peccatis venitur ad magna, ſicut de modica ſcintilla quandoque ſurgit magnus*

S. Bon. l. 3. comp. Theol. Verit. c. 31.

Actus de genere ſuo venialis poteſt fieri mortalis quatuor modis.

Digitized by Google

ignis. Quarto ex progreſſu, quia quando inſurgit veniale, ſi non prohiberetur, poſſet progredi uſque ad mortale; non quia ipſum veniale in ſubſtantia poſſit fieri mortale, ſed quia ex ipſo occaſionaliter fieret progreſſus ad mortale: & iſtud patet in primis motibus, qui inter venialia computantur, ſed quando delectatio convaleſcit in tantum, quod conſenſus accedit, jam peccatum eſt mortale. Furta parva, ſi quodlibet ſeorſum conſideretur, non ſunt peccata mortalia, nec delicta gravia; ſed multa ſimul juncta ſummam faciunt notabilem, & latrones ſeveri ſupplicii reos conſtituunt. Unumquodque peccatum veniale ex ſe ſolo ſuam habet malitiam, quia eſt offenſa Dei, & tranſgreſſio legis, licèt mediocris; ſimul tamen unita, licèt mortis æternæ hominem non efficiant reum, nec gratia Dei illum privent, illam tamen diminuunt, noſque eam amittendi periculo exponunt, eò quòd ad culpas graviores inclinent.

DISCVRSVS XIV.

ARGUMENTUM.

Peccatum, quantumvis ſit modicum, ſuum tamen ſecum habet venenum; ac proindè ſemper timendum eſt, ne in pejora nos paulatim ruere faciat.

THEMA.

Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? 1. Cor. 5. v. 6.

Etiam peccatum veniale venenú eſt.

1 SAnctus Apoſtolus per hanc fermenti ſimilitudinem, peccati venialis, quantumvis levis, inſinuare voluit malitiam; ac proindè de induſtria adjunxit ly, *Modicum*. Porrò unica duntaxat ſtilla mala, in vaſto quodam, & amplo vaſe, bono liquore referto, parùm quidem damni factura eſſet, multum verò, ſi ſtilla venenum, & toxicum eſſet. Peccatum autem veniale, quod animam aliquam donis, gratiis, virtutibus, & meritis amplè exornatam, inficit, licèt leve ſit, attamen peccatum eſt, offenſa Dei eſt; & ideò venenum eſt, quod dum malignari incipit, mortem animæ tali inferre poteſt: *Modicum fermentum &c.* Enimverò fermentum, peccati typum eſſe certiſſimum eſt; ideò enim Apoſtolus in eadem Epiſtola ſubjungit: *Non in fermento malitia*. Et in Epiſtola ad Galatas ait: *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*. Quæ verba exponens Hugo Cardinalis, ait: *Dico vobis, non conſentiatis neque in minimo, quia minimum hæretica pravitatis corrumpit quicquid boni eſt in homine*. Et paulò poſt ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Similiter & a modicis peccatis debet homo cavere. Ideò namque in Levitico præcipitur: Omnis oblatio, quæ offertur Domino, abſque fermento fiet; nec quicquam fermenti, aut mellis adolebitur in ſacrificio. Vbi per fermentum ſignificatur nequitia, & malitia, per mel concupiſcentia. 1. Corinth. 5. Non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitia.* Enimverò ſimilitudo, quæ eſt inter fermentum, & peccatum, in eo conſiſtit, quòd ſicut modicum fermenti ingentem farinæ ſubactam maſſam alterat, & diverſo ab eo, quem ante habebat, ſapore imbuit; ita quoque unica duntaxat culpa mortalis ſufficit, ut Paradiſi candidatum in titionem mutet inferni; Quòd ſi dicas, id quidem benè culpæ adaptari mortali, non verò pari proportione veniali hanc ſimilitudinem applicari; ſiquidem hæc non efficit, ut amicitia, charitas, & gratia Dei amittatur. Reſpondeo, in controverſiam quidem revocari non poſſe, quin, ut hactenùs in diſcurſibus præcedentibus vidimus, & deinceps in ſequentibus oſtendemus, veniale peccatum multos non producat effectus adeò malos, nec tam pernitioſa mala, ſicut mortale; attamen etiam dubitari non poſſit, quòd peccatum veniale vera ſit Dei offenſa, ipſique Deo diſpliceat, ac proindè ab illo ſtudioſiſſimè cavendum eſſe.

Gal. 5. 9. H. Car.

Lev. 2. Fermentum non debebat adhiberi in ſacrificio, quia deſignat minora peccata.

In quo conſiſtat ſimilitudo inter peccatum & fermentū.

2 *Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, jam non furetur*. Verùm inquires forſitan, quodnam in eo lateat myſterium, quòd cum dixiſſet: *Nolite dare* vel minimum in vos *aditum diabolo* (quod utique non niſi per peccatum fieri poteſt) doctrinam illam confeſtim in furto exemplificet, dicendo: *Qui furabatur, jam non furetur?* Pro reſponſione obſervandum, quòd licèt furta rerum minimarum non cenſeantur eſſe peccata mortalia ex genere ſuo (præciſis tamen circumſtantiis) neque in tribunalibus pœna capitali plectantur; attamen furtum etiam modicum, verè furtum ſit, & infame ac ignominioſum homini eſſe cenſeatur; & a furtis modicis paulatim ad majora facilè tranſeatur, prouti quotidiana teſtatur experientia. Idem quoque nobis cum dæmone contingere ſolet; hic enim pedetentim, & paulatim nos ad graviores protrahit lapſus, efficiendo, ut leviores tranſgreſſiones nihili æſtimemus; hoc enim ſi penès hominem obtinuerit, jam ad animam illius patulum ſibi aditum invenit. Quò enim ſerpens capite tenùs penetrare valet, eò quoque totum reliquum corpus ſuum protinùs ſubinfert. Unde diabolo ſufficit, ſe minimum veneni ſui ſemen in animam ſeminaſſe, ut illud ibidem fructum à ſe deſideratum producat. In vitis Patrum legitur, in vita Sancti Macharii Romani, cujuſdam viri divitis ac valdè nobilis, Romanorumque Imperatori familiaris, filii, quòd eum in nuptiis ſuis, ad imitationem Sancti Alexii, eadem nocte, priuſquam conjugii frueretur fructibus, relicta poſt ſe ſponſa, ſecretò ſe, Angelo ſuo ſancto duce, in deſertum quoddam horridum contuliſſet, ad faciendam ibidem auſteriſſimam pœnitentiam, acciderit poſt aliquod tempus, quòd graviſſimè tentaretur à diabolo, idque ſequenti adhibito ſtratagemate: *Die quadam, hora quaſi ſeptima* (verba ſunt ipſiuſmet Sancti Macharii) *è ſpelunca foras egreſſus, Sole ferveſcente reſedi: tunc ſubito ſubtile faſciolum, & oculis delectabile, juxta me in terra poſitum aſpexi. Ego verò in memetipſo cogitans, dixi: Vnde in hac ſolitudine faſciolum? Æſtimans tamen, quia in veritate eſſet faſciolum, oblituſque ego miſerrimus me ſigno crucis munire, quoniam quidem ſacroſancta crucis ſignaculum omnem inimici enervat phantaſiam, miſi manum, & levans faſciolum, reportavi in ſpeluncam*. Ecce, qualiter in hoc facto tranſgreſſus fuerit, licèt ignoranter, illud Sancti Pauli conſilium: *Nolite locum dare diabolo*. Hoc autem modicum lucratum pignus ei ſufficiebat ad audenda circa ipſum majora, progrediendumque ulteriùs ad validiores ei tentationes inferendas; ſubdit enim idem Sanct. Macharius: *Altera nihilominus die egreſſus, calceos fœmineos reperi jacentes in terra; ſed nec tunc miſer ego inſidias diaboli advertens, nec crucis vexillo me muniens, calceos levavi, & in ſpeluncam portans, faſciolo junxi. Tertia autem die jam iterum exiens, diabolum in decore, vel ſpecie mulieris, veſtibus pretioſis indutæ, ſtantem inveni; ego verò miſerabilis, nec ſic quidem laqueos inimici recordans, nec aliquo modo me ſignans, ſed credens in veritate, quia mulier eſſet, ajo ad illam: Vnde huc adveniſti? aut quis te in hanc adduxit ſolitudinem? Illa continuò flere amariſſimè cœpit. Tunc ego miſellus ſimul cum illa, veluti compatiendo, valdè ploravi. Poſt hæc reſpondens dixit: Ego miſerrima, o Pater ſanctiſſime, filia ſum viri Romani, qui cum me invitam, ac nolentem deſponſaſſet juveni cuidam nobiliſſimo Romano, ac dies nuptiarum venirent, & thalamum ac convivium ordinarent, inter nuptias ipſas ſponſus meus diſparuit. Cumque turbati omnes huc illucque eum inquirendo turbarentur, ego gaviſa effecta, clam exivi, & nocte eadem iter arripiens, nec itineris ducem aliquo modo habens, per anguſta montium & vallium errando huc uſque perveni. Hæc ego cum audiſſem, & omnia ita eſſe credidiſſem, ſimul & ſponſam meam fore ſperans, per manus apprehendi illam, & in hanc introduxi ſpeluncam. Lacrymæ verò ab ejus oculis nullatenus ceſſabant. Tunc ego miſeriis, & lacrymis ejus compatiens, & valdè ſuper eam dolens, ſedere eam juxta me feci, ſimiliter & glandes illi ad manducandum præbui; non enim inſidias diaboli intellexi, neque ullatenus crucis me ſigno munivi, ſed ſimiliter ſedentes diutius colloquia ſimul habuimus*. Ecce, in quo Sanctus Macharius ſe erraſſe agnoſcat; in eo nimirum, quòd ſignum crucis facere neglexerit; Et licèt hæc culpa ſit levis, audite tamen infelicem lapſum illius: ſubdit enim idem S. Ma-

Epheſ. 4. 27.

Furta minora tendunt ad majora.

Vit. Patr. l. 1. c. 20.

Primus actus ſtratagematis diabolici.

Secundus.

Tertius.

Quartus.

Digitized by Google

S. Macharius: *Tunc cœpi quaſi de labore nimio ſomno gravari; at illa manibus ſuis mea omnia membra mulcendo palpavit, & eò amplius ſomno gravatus ſum. Quid morer? miſer ego, qui antea nunquam cum fœmina peccare conſenſi, in ſomnis me peccatum perpetraſſe cognovi: nam ſubitò expergefactus e ſomno, quaſi cum fœmina diſcoopertum in terra jacentem inveni; ipſa verò jam non apparuit.* Ecce tibi igitur in hoc facto, unde dæmon occaſionem ſumpſerit efficiendi, ut Macarius ille tam turpiter caderet; nimirùm ex eo, quòd à principio nimiam de ſe confidentiam habuerit, nullum de aſtuto ſerpente malum ſuſpicando, ſed faſciolum de terra levando, ſecumque deferendo in ſpeluncam ſuam, ſicut & fœmineos calceos, ut ſtatim diximus. *Mex enim ut diabolus pro ſe unicum duntaxat pilum habere poteſt, hunc ille in trabem facit excreſcere vaſtiſſimam*, ut ait S. Franciſcus.

Quintus.

Vit. S. Franc. S. Bon. c. 5.

3 Alciatus fabulam quandam adducit Æſopi in quodam emblematum ſuorum, cui titulus eſt: *A minimis quoque timendum*; quam & Poeta quidam hiſce verſibus innuit: *Parva necat morſu ſpacioſum vipera taurum? A cane non magno ſæpè tenetur aper*. Plinius de minutis animalibus in ſua de animalibus hiſtoria tractare incipiens, ingenioſam hanc præmittit ſententiam: *Rerum natura nuſquam magis, quam in minimis, tota eſt*. Ad noſtrum igitur propoſitum dicere poſſumus, quòd licèt in peccato veniali non contineatur tota malitia tranſgreſſionis mortalis, attamen quia in eo verè eſt malitia aliqualis peccati, ſæpè per illud nobis contingit, quòd in ſemine minuto fieri videmus; hoc enim licèt priuſquam ſeminetur, aut plantetur, minutum ſit, aptum tamen eſt, ut progreſſu temporis progerminet, & in proceram quandam arborem excreſcat. In aſpectu curioſo Davidis, quo Berſabeam contuebatur, non inerat peccatum, vel malitia adulterii; attamen ad ſuggerendam occaſionem, & addendum ei ad illud committendum ſtimulum, ſufficiens fuit. Tertullianus ait: *At cum & animalia irrides minutiora, quæ maximus Artifex de induſtria, ingeniis aut viribus ampliavit, ſic magnitudinem in mediocritate probari docens, quemadmodum virtutem in infirmitate ſecundum Apoſtolum; imitare, ſi potes, apis ædificia, formicæ ſtabula, araneæ retia, bombycis ſtamina. Suſtine, ſi potes, illas ipſas lectuli, & ſegetis tuæ beſtias, cantharidis venena, muſcæ ſpicula, culicis, & tubam, & lanceam. Qualia erunt majora, cum tam modicis aut juvaris, aut læderis, ut nec in modicis deſpicias Creatorem?* Author quidam non contemnendus ſuper illa verba Apoſtoli: *Itaque virtus in infirmitate perficitur*, ita ſcribit: *Idem eſt, ac virtus ſæpè apparet perfecta in minimis virtutis operibus, ad quæ virtus infima ſufficere videbatur. Porrò arguta ſummi Artificis induſtria minutiores beſtiolas ſic ingeniis, & viribus ampliavit, ut rerum natura nuſquam magis, quam in minimis, tota ſit, totas artis, ac ingenii vires in eis contendens. Ad eum ergo modum virtus in infirmitate perficitur, id eſt, apparet perfecta in his modicis, ſeu minutioribus operibus, & quæ ab infirma, ſeu languida potentia (præ operis gravitate) procedere videntur.* Etenim virtus ſolida, & vera aliqua perfectio, ut ſuo loco probabimus, in eo præcipuè conſiſtit, ut quis ſibi à culpis venialibus caveat, licèt minutis ſint animalculis ſimiles; quia etiam hæc magna damna afferunt, magnamque homini creant moleſtiam, licèt non ſint urſi, leones, elephantes, vel alia ſimilia.

Ovid. l. de remed. 2.
Plin. l. 11. c. 2.
Ex parvo ſemine creſcit arbor.

Tert. l. 1. contra Marcion. c. 14.
Animalculorum artificia

4 Ad culparum levium concipiendam abominationem, conſideratione digna eſt ponderatio illa, quam P. Cornelius à Lapide, in cap. 2. Jeremiæ ſcribens, his verbis exprimit: *Peccatum unum, etiam veniale, eſt majus malum, quam omnia mala pœnæ in unum collata; illud enim eſt malum culpæ, hæc pœnæ; malum autem culpæ altioris eſt ordinis, quam mala pœnæ. Peccati malitia nullo bono creato compenſari poteſt, adeo, ut ne quidem ad convertendum totum mundum licitum ſit, vel unum peccatum veniale facere. Plane ut malitia ejus non ſolum ineffabilis, ſed etiam incomprehenſibilis dicenda ſit.*

Corn. à Lap. in c. 2. Jer.
Peccatum veniale eſt gravius omnibus pœnis.

5 *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Mundus quolibet ſæculo in materia temeratæ, aut violatæ pudicitiæ, irreparabilia vidit præcipitia; quæ tamen è modicis, & exiguis principiis ſuam duxerunt originem, v. g. ab unico duntaxat inconſiderato verbo, ab aſpectu incauto, à geſtu aliquo inordinato, à ſalutatiuncula quadam imprudenter inſinuata, à nuntio quodam ſecreto per literas inſinuato, & ſimilibus. Socrates in ſententia Zenophontis ait: *Fieri nequit, ut qui formoſos attingit, modeſtus ſit & continens*. Sanctus Hieronymus quoqne in conſcripta à ſe Sancti Hilarionis vita, majori cum authoritate dicit: *Tactum & jocos eſſe moritura virginitatis principia*. Conſideretis velim vaſtum illum gygantem Goliath, à Davide paſtorculo, ſaxo quodam fundæ inſerto, in fronte percuſſum; qui percuſſit, parvulus erat; inſtrumentum, quo eum ferivit, vilis & parvus quidam erat lapillus; & tamen ad vaſtum illum coloſſum humi proſternendum ſufficiebat, licèt, quia gygas ille mons quidam ferreus eſſe videbatur, qui integrum trepidare faciebat Iſraelitarum exercitum, ad eum ſuperandum multis machinis militaribus opus eſſe videretur. Notat inſuper Sanctus Auguſtinus, quòd licèt gygas ille in omnibus corporis ſui partibus optimè eſſet armatus, hoc tamen impedire non potuerit, quò minùs in parvula quadam ipſius parte armis minimè contecta lethaliter vulneraretur; & ſubdit: *Ergone iſta ſana tot membra non valent ad ejus vitam, & illud unum vulneratum valet ad ejus mortem?* Idem quoque multis contingit, qui ſtudioſè quidem ſibi cavent à peccatis gravioribus, ſed quia linguam, oculos, aures, non ſatis benè cuſtodiunt, peccatis venialibus aditum indulgent, quæ paulatim ad malitiam mortalem uſque hominem perurgent.

Principia perdendæ pudicitiæ.

lib. de dictis Socratis.

S. Hier.

Goliath à parvo David vili inſtrumento occiſus fuit.

S. Aug. l. 1. de Bapt.

6 Marcus Varro in lib. 1. *de Agricultura*, hanc poſt ſe ſcriptam reliquit circa hortos erigendos inſtructionem, ſcilicet, *ne plantentur juxta paludes*. Et quidem licèt multa concurrant motiva in contrarium, quia ſcilicet horti paludibus vicini, fertiliores ſunt, magiſque delicioſi; nihilominus una eſt ratio, quarè horti paludibus vicini eſſe non debeant; hæc videlicet: *Quia creſcunt animalia quædam minuta, quæ non poſſunt oculi conſequi, & per aera intus in corpus, per os, & nares perveniunt, atque efficiunt difficiles morbos*. Cum igitur de anima in ſacris Canticis dicatur: *Hortus concluſus ſoror mea ſponſa*; advertendum eſt myſtico huic horto, ne paludes propinquiùs accedat, in quibus aqua, licèt exigua, ſtagnans tamen, non verò currens, ſemper corrumpitur, per quam anima pigra, & negligens præfiguratur, quæ peccata etiam levia non cavet; quæ tamen velut animalia minuta generant difficiles morbos. Unde Alvarez ait: *Non ſane deſpicienda ſunt mala hæc: ſi minuta in ſe ſunt, non ſunt minimorum, ſed maximorum malorum exordia*. Nazianzenus de propenſione, & facilitate, qua corrupta natura noſtra vitiis imbuitur, diſſerens, ſequentem adducit ſimilitudinem, inquiens: *Ad vitii perceptionem omnes ferè mortales promptos, idoneoſque eſſe, non ſecus, ut opinor, ac ſtipula quædam ad ſcintillam, & ventum, ob naturæ ſiccitatem, facilè accenditur, atque conſumitur; citiùs enim exiguum vitium uberrimè largiſſimeque cuipiam impertiri queat, quam vel copioſiſſima virtus parcè communicare*. Unicum enim verbum, quod famæ ventus ad aliorum aures defert, talis perſæpè eſt malitiæ, ut inextinguibilem odiorum, & inimicitiarum mortalium ignem accendat; qui demum in diviſiones, & factiones, non ſolùm familias redigit, ſed & civitates integras in ruinam, & exterminium traducit. *Ecce & naves cum magnæ ſint*, inquit Sanctus Jacobus, *& à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit. Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam ſylvam incendit! & lingua ignis eſt, univerſitas iniquitates.*

M. Varro l. de Agric. c. 12.
Horti circa paludes non debent plantari

Cant. 4. 12.

Naz. in Apol.
Unicum verbum incautum poteſt eſſe maximè nocivum.

7 Mendacium aliquod jocoſum, & officioſum, ab aliquibus non reputatur culpa venialis; & tamen tranſgreſſio eſt, & peccatum. Unde Sanctus Bernardinus ait: *Quiſquis aliquod genus mendacii putaverit non eſſe peccatum, decipit turpiter ſemetipſum*. Non enim ſine cauſa Sanctus Job proteſtatus eſt, inquiens:

Jacob. 3. 4.
Econtra parvum gubernaculum regit maximā navim.
S. Ber. l. de multipl. mend. ar. 1. c. 5.

Manſi Bibl. Præd. Tom. IV. Q 2 *Do-*

Digitized by Google

Donec ſupereſt halitus in me, & Spiritus DEI in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. Circa quæ verba Sanctus Gregorius ita ſcribit: *Quod prius iniquitatem, hoc poſtea mendacium repetens dicit; nam & omne mendacium iniquitas eſt*. Imò verò vos qui mendacium pro nihilo habetis, audite, quàm illud accuratè in pondere ſanctuarii trutinaverit Sanctus Iſidorus, inquiens: *Mendacio fides tollitur, error inducitur, veritas aboletur; nullum juſtum mendacium, omne mendacium peccatum eſt, omne quod a veritate diſcordat, iniquitas eſt*. Unde tametſi quis per mendacium aliquod claudere, & obfirmare poſſet infernum, & univerſum ſalvare mundum, minimè tamen id ei liceret, eò quòd vera ſit offenſa Dei. Abulenſis ait: *Nunquam eſt licitum fieri peccatum aliquod pro aliqua cauſa, licet ad hoc multi ex pietate quadam inclinarentur; ſed dici debet, quòd id, quod alias peccatum veniale eſſet, factum ſine cauſa, nunc factum cum cauſa, erit licitum, & ſic nullum peccatum erit, quia pro pietate fit. Attamen quandiu manet peccatum veniale, nunquam licet illud fieri pro aliqua re; ſicut dicere aliquod verbum jocoſum, quod eſſet otioſum, eſſet peccatum veniale; ſi tamen dicatur illud idem ad conſolationem alicujus, vel ad aliquampiam utilitatem, jam non erit veniale*. Rup. Abbas illud Hevæ mendacium, quo Deum non ſolùm prohibuiſſe, ne manducarent, ſed etiam ne tangerent lignum vetitum, aſſerebat (*ne tangeremus illud*) conſiderans, ait: *Præceptum Domini mulier ſtulta depravare contendit. Porro quanta damnationis ſit apponere quid, vel diminuere de verbo Dei, Ioannes teſtatur dicens: Si quis appoſuerit ad hæc, apponat ſuper illum Deus plagas ſcriptas in libro iſto: Et ſi quis diminuerit de verbis Prophetiæ libri hujus, auferat Deus partem ejus de ligno vitæ, & de civitate ſancta, & de his, quæ ſcripta ſunt in libro iſto*.

Omne mendacium eſt peccatum. S. Gr. l. 18 mor. c. 4.

S. Iſid. l. 2. Synon. c. 10.

Abulen. 2. in Matth. q. 247. in c. 5. Matth. Et ideo non committendum pro quacunq; re.

Rup. l. 3. in Gen. c. 5.

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Peccatum veniale nequaquam parvi pendendum eſt, cum vera ſit offenſa Dei.

THEMA.

Filius honorat patrem, & ſervus dominum ſuum; ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus? Malach. 1. verſic. 6.

Naturaliter filii inclinantur ad honorem parentibus exhibendum.

1 ARgumentum hoc, quod DEUS apud Malachiam formavit, ſolvi nequit, omnem convincit humanum intellectum, voluntatemque inclinat, quantumvis ſit obſtinata. Enimverò quotidiana nos docet experientia, quòd filius patrem ſuum filiali affectu revereatur, eique obediat, etiam in rebus levibus; cavet illum vel offendere, vel indignè tractare in rebus gravibus, imò & in aliis, quæ levioris ſunt momenti. Multò verò obſequioſior, & promptior eſt ſervus erga ſuum dominum, ad nutum ei ſerviendo, tametſi ei nullum alicujus momenti imponat præceptum. Nunquid igitur ſummo ſtudio, cura & ſolicitudine cavendum erit, ne DEUM ſupremæ & infinitæ Majeſtatis, qui DEUS & Pater noſter eſt, offendamus, & contemnamus, non ſolùm gravibus delictis, verùm etiam levioribus tranſgreſſionibus? *Si Pater ego ſum &c.* Ergone DEO minus deferemus, quàm filius patri ſuo terreno, aut ſervus domino ſuo præſtat? *Si DOMINVS ego ſum, ubi eſt timor meus?* Enimverò verba hæc meritò frænum nobis injicere deberent, ne DEUM vel venialiter etiam offenderemus: *Dominus ego ſum*. Rabanus inquit: *Advertendum, & notandum eſt in DEVM peccare*. At verò de quibus Rabanum illis verbis loqui exiſtimatis? Num fortè de perjuris, blaſphemis, idolatris, adulteris? Audite, quid ſubjungat: *Quando talia committuntur, quæ putant homines leviter habenda*. Nam etiam Divinam legem leviter tranſgredi, eſt offenſa DEI, & injuria, licèt venialis. *Quod ſi dixeris, illum non tam leviter*, inquit Sanctus Bernardus, *pro tam levi cauſa debuiſſe turbari. Reſpondeo: Quanto levior, tanto à te levius potuit non committi; quanquam neſcio, quo modo leve dicas, quicquid amplius eſt, quam iraſci, cum vel hoc ipſum obnoxium eſſe judicio, ex ore ipſius acceperis judicis*. Verba autem quæ ſequuntur, propoſito noſtro vel maximè deſerviunt, & ponderari merentur. Subdit enim: *Quid enim? Tune leve dixeris, in quo offenditur CHRISTVS, unde ad Dei judicium pertrahi habet, cum horrendum ſit incidere in manus Dei viventis?* Salvianus Epiſcopus Maſſilienſis de hoc puncto ita ſcribit: *Perfectæ & ſinceriſſimæ ſanctitatis volens cultores ſuos facere Salvator, juſſit, ab eis cautiſſimè etiam minima ſervari, ſcilicet, ut quam pura eſt pupilla hominis, tam pura eſſet Chriſtiani hominis vita*. Quis autem eſt, qui neſciat, pupillam noſtram non ſolùm obfuſcari, & obtenebrari per trabes & ligna groſſa, verùm etiam per feſtucas, paleas, imò & per minimum pulverem, per quæ peccata ſignificantur leviora & venialia? Audite, qualiter ipſemet Deus veritatem iſtam per os & calamum Sapientis claris verbis expreſſerit, dum ait: *Fili, ſerva mandata mea, & legem meam, quaſi pupillam oculi mei*. Ubi obſervandum in primis eſt, quo nomine hominem fidelem appellet: *Fili*, inquit. Quiſnam verò adeò irreverens, & ingratus erit filius, qui volens patri occaſionem ſubminiſtret iraſcendi, eique etiam in rebus levibus diſobediat, & reluctetur? *Filius honorat patrem. Si ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus?* Nos quotidie Deum ſub patris nomine invocamus, dicentes: *Pater noſter, qui es in cælis*; qua igitur fronte eum ſine ullo reſpectu offendere, & contriſtari audebimus? Idem Epiſcopus Maſſilienſis alibi hoc idem tangit motivum, inquiens: *Nihil leve æſtimetur, quo Deus læditur*. Culpa venialis levis dicitur, non quia non ſit offenſa, & injuria Deo irrogata; ſed quia comparata cum tranſgreſſionibus enormibus, faciliorem quàm illæ meretur veniam. Sanctus Hieronymus ad Celantiam, vel ut alii volunt, ad Sanctum Paulinum, ita ſcribit: *Sane neſcio, an poſſimus leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur; eſtque ille prudentiſſimus, qui non tam conſiderat, quod juſſum ſit, quàm quis juſſerit, nec quantitatem imperii, ſed imperantis cogitat dignignitatem*. Quomodo enim nos, qui fœtidi vermes, & lutum ſumus, contemnere, aut aſpernari audebimus ſupremam illam Majeſtatem, *quam laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt poteſtates?* Jam verò certum eſt, quòd etiam culpa venialis in contemptum & vilipendium cedat Dei; licèt enim venialis ſit, culpa tamen eſt, & peccatum, ac tranſgreſſio legis. Videmus per experientiam, quòd ſervi, ſubditi, intimioreſque magiſque familiares terreni alicujus Principis aulici, illius omni cum ſtudio explorent beneplacitum, & genium, eique obſequioſos, & obedientes ſe exhibeant, etiam in rebus minimis. Qua igitur ratione nos, qui ſervi ſumus Dei illius, in cujus femore ſcriptum legitur: *Rex regum, & Dominus dominantium*, cui tanta cum punctualitate univerſa obtemperat cœleſtis curia (*miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus*) adeò audaces, & temerarii erimus, ut ſine ullo timoris fræno illum quotidie per tranſgreſſiones, licèt veniales, offendere, & injuriari non dubitemus? Sanctus Baſilius Magnus hanc ſtatuit notatu dignam concluſionem: *Quis eſt, qui peccatum ullum, cujuſcumque modi illud ſit, leve audeat appellare, cum aſſeruerit Apoſtolus, quod per tranſgreſſionem legis Deum inhonoras?*

Quam homines peccatis venialibus non curant. Rab. l. in Gen. 2. circa fin.

S. Ber. ſ. 29. in Cant.

Invectivæ in peccata venialia.

Salv. l. 3. de provid. Prov. 7. 2. Deum nos vocamus Patrem, ille nos filios qui deficimus in debito cultu. Salv. l. 6.

S. Hier. l. 2. ep. 29. Quod libet peccatum veniale eſt in vilipendium Dei.

Pſ. 102. 21. Major obſervantia ſervorum in aula erga principem quam erga Deum.

S. Baſ. in Reg. Lyr. in Gen. c. 40.

2 Refert Lyranus, Rabbinos quoſdam Hebræos opinatos fuiſſe, cauſam, ob quam Rex Ægypti duos ſervorum ſuorum, ſcilicet pincernam, & magiſtrum piſtorum, in vincula, ſeu carceres conjecerit, hanc fuiſſe, quia nimirùm hic inadvertenter in panem modicum quendam immiſcuerit calculum, alter verò calicem Regi propinaverit, cujus vino muſca inſidebat. At verò dicet fortaſſe aliquis: ſi nullam commiſerant culpam, quamobrem igitur illos tam dura ſqualidi carceris pœna mulctavit? Reſpondeo, quòd ſi hæc negligentia cuidam privatæ conditionis viro contigiſſet, delictum hoc nequaquam tali adeò graviter fuiſſet imputatum; at verò quia negligentia hæc committebatur circa Regem,

Propter muſcam in calice & calculi in pane pincerna & magiſter piſtorum in vincula conjecti fuerunt.

adeò

Digitized by Google

ideò rigoroſè caſtigari merebatur; quia enim hic utriuſque tam magiſtri piſtorum, quàm pincernæ miniſterium regio compenſabat ſtipendio, juſtum erat, ut quilibet illorum in ſuo munere exequendo, non vulgarem, ſed exquiſitam adhiberet diligentiam, & curam, qualem nimirùm in re propria adhibiturus fuiſſet. *Omnia in figura contingebant illis*. Enimverò quòd infideles, Turcæ, Athei, & tot alii impii homines, qui Dei lumen, & notitiam non habent, eum offendant, aliquam quidem merentur excuſationem, quia in albo CHRISTI conſcripti non ſunt: at verò Chriſtiani, qui tamquam ſervi à Deo ſuſtentantur, per annonam Euchariſticam, qui in domo ſua habitant, qui tot theſaurorum ſpiritualium, gratiarum, donorumque cœleſtium quotidiana merentur, & accipiunt ſtipendia;

Peccatum veniale aggravatur, quia contra Deum eſt.

nihilominus debitam erga DEUM obedientiam, & reſpectum ſeponere audeant, hæc eſt prævaricatio, quæ licèt non pœnas inferni, pœnas tamen purgatorii minimè evadet. Nam ut CHRISTUS apud Sanctum Lucam ait:

Luc.12.47.

Ille ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non preparavit, & non fecit ſecundum voluntatem ejus, vapulabit multis. Ubi obſervandum eſt illud ly: *Domini ſui*: hoc enim vel maximè attendendum eſt, quòd ſcilicet per peccatum veniale offendatur Deus; & licèt injuria in ſemetipſa exigui ſit momenti, magnum tamen in ſe pondus habet, reſpectu objecti adeò digni, quod offenditur, licèt dignum ſit, & mille titulis exactiſſimæ punctualitatis à nobis obſequia mereatur. *Nullum peccatum adeo parvum*, inquit Sanctus Auguſtinus, *quod non creſcat neglectum*.

S.Aug.t.4. de pœnit. c.7.

At verò undenam Sanctus Auguſtinus gravitatem deducit peccati, licèt venialis, vel ex quo malitiæ ejus deſumit argumentum? Audite, quid ſubdat ibidem: *Non enim conſiderandum eſt, quid fecerit, ſed quem offenderit, quam bonus eſt, quam benignus, quam pius*.

Peccatum veniale minuit gratiam Dei.

3 Porrò certum eſt, quòd peccata venialia tranſgreſſiones ſint, & deordinationes, voluntati Dei contrariantes, *quia in lege Domini voluntas ejus*; licèt enim nos Dei gratia non privent, illam tamen diminuunt. Neque in dubium revocari poteſt, quin Deo peccata etiam venialia valdè diſpliceant, ſeque per illa injuriatum, & contemptum eſſe cenſeat, eo ipſo, quòd vera ſint peccata: quonam igitur motivo Deum, & quidem Deum adeò erga nos beneficum, noſque ſic ardenter amantem, & tam magnifacientem, per ſimilia peccata offendere præſumemus? Et verò motivum hoc, unum eſt ex iis, quod animas juſtas ab omni nævo culpæ, quantùm fert humana fragilitas, efficaciſſimè abarcet; quia ſcilicet tanto benefactori ſuo nolunt eſſe ingratę, illiuſque objecti, quod per peccatum etiam veniale offenditur, majeſtatem, & dignitatem, prout meretur, conſiderant. Sanctus Hieronymus pœnam, qua uxor Loth, propterea quòd contra Dei voluntatem retroſpexerit, punita fuit, conſiderans, ſubjungit:

S Hier. to.9. regul. mon.

Quis hic præſumptionis ſpiritus, qui tantam in animo noſtro operatur audaciam, ut cum ſanctos homines de levibus etiam culpis videmus punitos eſſe, & nos quotidie in majoribus, & pluribus delinquentes, intactos in media damnatione fore credamus?

Deo in omnibus perfecte eſt obediendum. Matth.5.

Quanquam nuſquam leve ſit, DEUM etiam in exiguo contemnere, qui non tantùm ad qualitatem reſpicit peccati, ſed etiam ad perſonæ contemptum: propter quod non ſolum homini intendendum, quale ſit, quod jubetur, ſed quantus ſit ille, qui jubet. Idem enim ipſe, quem nos, licèt venialiter, offendimus, eſt ille met, qui nobis proprio ſuo ore prædixit: *Iota unum, aut unus apex non preteribit a lege, donec omnia fiant*. Et verò

Pſ.118.4.

hanc ejus voluntatem Pſalmiſta diù ante manifeſtarat, dum ait: *Tu mandaſti, mandata tua cuſtodiri nimis. Utinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas juſtificationes tuas: Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis*. Prætereà ſi ejus, qui hanc à nobis exigit Divinæ voluntatis, & legis ſuæ tam exactam obſervantiam, conſideremus authoritatem, de hac ipſummet in Script. Sacra legimus in hæc verba loquentem:

Prov.18.15.

Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam. Cùm igitur hiſce regibus, & principibus, voluntatem ſuam, de rebus etiam minimis, per leges conditas declarantibus, promptè pareamus; qua ratione eandem punctualiſſimam obſervantiam Deo infinitæ majeſtatis, & omnipotentiæ denegare audebimus? Sanctus Anſelmus quærit: *Quid neceſſe eſſet totum mundum, & quicquid Deus non eſt, perire, & in nihilum redigi, aut te facere tam parvam rem contra voluntatem DEI?*

S. Anſel.l. Cur Deus homo c.2.

Moxque ad propoſitum noſtrum egregiè reſpondet, inquiens: *Cum conſidero actionem ipſam, leviſſimum quoddam video eſſe; ſed cum eam intueor, quod ſit contra voluntatem DEI, graviſſimum quoddam, & nulli damno comparabilem intelligo*. Gerſon *de vita ſpirituali animæ* tractans, primo quidem loco hanc ſtatuit concluſionem:

Gerſ.t.3. f.l. 166.167. Unde peccatum veniale fit tale.

Potius toleranda eſſet omnis mors pœnalis, & annihilatio, quam committenda eſſet quantumlibet parva offenſa in DEUM. Paulò poſt verò ſequentem ſubdit notatu dignam propoſitionem: *Nulla offenſa DEI eſt venialis de ſe, niſi tantummodo per reſpectum ad Divinam miſericordiam, quæ non vult de facto quamlibet offenſam imputare ad mortem, cùm illud poſſet juſtiſſimè*. Unde ſatis poteſt colligi, quòd omnis offenſa, quantumvis levis, contra DEUM commiſſa, reſpectu objecti, quod offenditur, ſemper futura eſſet mortalis, niſi Divina miſericordia (*quæ ſcit figmentum noſtrum*) in eo diſpenſaſſet. At verò num ex eo, quòd DEUS fragilitati noſtræ condeſcenderit, nos adeò temerarii erimus, ut ſine ullo fræno hac DEI benignitate abutamur? Minimè: potiùs cum Tertulliano, licèt in alia materia ſcribente, dixero:

Tertul.

Abſit, ut redundantia clementiæ cœleſtis libidinem faciat humanæ temeritatis; nemo idcirco deterior ſit, quia DEUS melior eſt.

Similitudo

4 Eſt author aliquis, qui in hanc rem ſequens format efficax, & urgens argumentum: *Qui fieri poteſt, ut leve judicetur, quod a Deo imperatur, ne fiat, & morte etiam ſæpiſſimè punivit effectum? Aut quomodo leve dicendum eſt, quod Deo authore, & criminum ponderatore juſtiſſimo, & æquiſſimo, tantis pœnis judicatur digniſſimum?* Qui Principem ſuum, etiam leviter, audet offendere, licèt aliud non faceret, quàm quòd ad comminandum ei manum ſuam levaret, delictum committit capitale, & mortem meretur. Deus porrò, ut noſtræ debilitati condeſcenderet, ſolam offenſam mortalem ad infernum remitti voluit, culpam verò venialem, licèt hanc infinitæ majeſtatis ſuæ veram eſſe offenſam agnoſcat, ſolùm per ignem purgatorii caſtigandam eſſe decrevit, qui tamen ab igne infernali, quoad pœnam ſenſus, non differt, præterquàm ſola duratione ad tempus.

5 Devotus quidam author ſequentem tradit magni ponderis, & momenti conſiderationem: *Non eſt verus amicus, qui deliberatè vellet amico infligere vulnus leve, etſi non lethale; imò omnino amicus non eſſet: ſic qui non vellet adhibere curam, ne offendat DEUM venialiter, hoc ipſo convinceretur non eſſe amicum DEI*. Per peccatum quidem veniale amicitia Dei non amittitur, per illud tamen multùm frigeſcit, & diminuitur; at verò dicite, obſecro, nunquid magna futura eſſet ſtultitia, ſi quis leve aliquod vulnus amico ſuo infligendo, efficeret, ut idem illud vulnus in ſe recideret, ſibique irremediabile, & incurabile eſſet, niſi per ſanguinem illius, qui leviter ab eo vulneratus fuerat, curaretur? Peccatum & offenſa, quæ

Amicus amicum in minimo non offendit. S Ber. f.1. in cœna Dom. Similitudo ex euangelio.

Deo irrogatur, recidit ſuper irrogantem illam, nec curari poteſt vulnus, quantumvis ſit leve, ſine balſamo pretioſiſſimi ſanguinis Chriſti. Audiamus Sanct. Bernardum, hac de re ita loquentem: *Unde ſcimus, quia ad diluenda peccata, quæ non ſunt ad mortem, & à quibus planè cavere non poſſumus ante mortem, ablutio iſta pertineat? Ex eo planè, quod offerenti manus, & caput pariter ad abluendum, reſponſum eſt: Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet. Lotus eſt, qui gravia peccata non habet, cujus caput, id eſt, intentio, & manus, id eſt, operatio, & converſatio munda eſt; ſed pedes, qui ſunt animæ affectiones, dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi eſſe non poſſunt, quia aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curioſitati, plus quam oportet, cedit animus vel ad horam: in multis enim offendimus omnes. Verumtamen nemo contemnat, aut parvipendat. Impoſſibile eſt enim cum*

Digitized by Google

eis ſalvari, impoſſibile eſt ea dilui, niſi per Ieſum Chriſtum, & a Chriſto. Nemo, inquam, pernitioſa ſecuritate dormitet, declinans in verba malitia, ad excuſandas excuſationes in peccatis, quoniam (ut audivit Petrus ab ipſo) niſi laverit ea Chriſtus, non habebimus partem cum eo.

6 Porrò ex interrogatione, qua Legiſperitus ille ex Salvatore noſtro ſciſcitabatur, inquiens: *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege?* colligi videtur, populum Hebræum non ſatis planè diſcernere potuiſſe inter præceptum aliquod graviter obligans, & aliud minus momentum in ſe continens; nec habuiſſe diſcrimen inter peccata, quoad præceptorum illorum tranſgreſſionem. Et verò ſi cauſam requiras, cur Deus hanc declarationem non ſecerit in Lege ſcripta, quam Sanctus Auguſtinus *ſarcinam innumerabilium obſervationum appellat*: reſpondebo, ideò id factum non eſſe in illa Lege, ut ſcilicèt tam in præceptis gravibus, quàm in aliis minoris momenti æquè promptè obedirent, neque obſervantiæ legi dediti eſſent, propter gravitatem majorem vel minorem rei præceptæ; ſed principaliter propter authoritatem, & majeſtatem præcipientis, utpotè cui omnis debebatur in utriſque præceptis obedientia. Concludo hunc diſcurſum per ſequens motivum, quod author quidam velut frænum à peccatis venialibus nos deterrens in hæc verba tradit: *Culpa venialis eſt majus malum, quam ſint omnia mala pœna in unum collecta, quia malum ſuperioris ordinis eſt, quod gravitatem ſumit à perſona offenſa, qua eſt infinita dignitatis. Hinc qui ingenui ſunt animi, metuunt Deum offendere etiam in minimis, quia non reſpiciunt ad peccatum, quod parvum reputatur, ſed ad ipſum Deum, qui magnus eſt, & de minimis etiam rationem exigit; ſicut econtra qui hoc non curant, abjectos & ignobiles ſe produnt ſervos, qui nolunt parere domino, niſi grandia imperet, aut ſtricto gladio, minis ſve eos terreat.*

S. Aug. ſ. 9. de verb. Do. In veteri lege non fuit facta declaratio diſtinctionis inter peccatum mortale & veniale.

DISCVRSVS XVI.

ARGUMENTUM.

Perfectio in fugiendis pro viribus defectibus; & culpis venialibus conſiſtit.

THEMA.

Perfecti & integri, in nullo deficientes. Jacob. 1. verſic. 4.

1 SAnctus Jacobus in principio Epiſtolæ ſuæ clarè nos docet, in quonam perfectio hominis Chriſtiana præcipuè conſiſtat: dicit enim: *Perfecti & integri*; quibus verbis perfectionem conjungit cum integra omnium Divinorum præceptorum obſervantia, eaque adeò exacta & punctuali, ut in nullo prorsùs deficiat: *In nullo deficientes*. Undenam eminentem ſanctitatem Baptiſtæ Joannis (cui mundus poſt magnam Dei genitricem parem non habuit, nec unquam habebit) ſua accepiſſe incrementa exiſtimas? Nimirùm de ipſo Sancta mater Eccleſia canit: *Antra deſerti teneris ſub annis, civium turmas fugiens, petiſti.* At verò cur ſe in deſertum illud ſe recepit? Num fortè ideò, ut ſe per ſanctam contemplationem, cum DEO arctiùs uniret (*Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus?*) aut verò ut factus ſcorpionum aliarumque ſerarum ſodalis, auſteriorem, rigidioremque ageret pœnitentiam? Non dicit hoc Sancta Eccleſia, ſed cauſa hujus præcipua hæc ab eadem aſſignatur, ut ſcilicet culpas quoque veniales tantò ſecuriùs fugere poſſet: *Ne leve ſaltem maculare vitam flamine poſſes.* Ipſe quoque Seneca, licèt Gentilis fuerit, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Non diminutionem malorum in bono viro intelligo, ſed vacationem: nulla debent eſſe, non parva. Nam ſi ulla ſint, creſcent, & iterum impedient. Quomodo oculos major, & perfecta ſuffuſio excacat, ſic modica turbat.*

In quo conſiſta. perfectio Chriſtiana.

Oſe. 2. 14.

Sen. ep. 87.

2 In lib. Deuteronomii omnis ingens cura, qua Deus populi ſui electi cuſtodiæ incubuit, his verbis exprimitur: *Cuſtodivit eos ut pupillam oculi ſui.* Pupilla autem etiam per inviſibilem quemvis arenæ atomum obfuſcatur: Idem quoque animæ alicui puræ, & immaculatæ evenit, quæ ſe vel unico tantùm leviuſculo peccato contaminare audet; ac proindè Salvianus, ut in diſcurſibus præcedentibus diximus, hac pupillæ utitur ſimilitudine, poſtquam ſequentia præmiſiſſet verba: *Perfecta & ſyncerriſſima ſanctitatis volens cultores ſuos facere Salvator, juſſit ab iis cautiſſimè etiam minima vitari.* Et poſtquam ſupradictum adduxiſſet exemplum, ſubjungit: *Sicut ſalva intuitus incolumitate, pulveris labem in ſe oculus non reciperet; ſic vita noſtra labem in ſe penitus non haberet.* Sanctus Baſilius in ſermone *de abdicatione rerum*, eos, qui perfectioni vitæ acquirendæ incumbunt, exhortatur, inquiens: *Nullum omnino ſit erratum, quod parvipendas, eſto quamvis illud tenuiſſima beſtiola minutius ſit.* Tinea aliqua in ligno enata, minutiſſima eſt, & paulatim tamen illud devorat, adeoque conſumit, ut ſublime quoddam ſubvertere ædificium poſſit, ſi quando in præcipua quadam trabe, quæ totius ædificii fulcrum eſt, deliteſcat: Idem quoque multis accidit, qui poſt eminens quoddam virtutis & perfectionis erectum ædificium, vanæ gloriæ, præſumptionis, vel alterius cujuſdam ſimilis imperfectionis tineam non curantes, aut negligentes, animæ ſuæ ſuperioribus temporibus verè ſanctæ patiuntur ruinam. Sicut igitur perfectio hominis Chriſtiani omnium culparum, etiam minimarum, fuga acquiritur (*quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam*) eodem modo eadem perditur, quando culpæ leves in anima negliguntur, & voluntariè admittuntur.

Deut. 32. Pura conſcientia comparatur, pupillæ oculi.

Salv. l. 4. de provid.

S. Baſil. de abdic. rerū.

Peccatum veniale eſt tinea.

3 In vita B. Catharinæ Genuenſis legitur, hanc virginem quodvis minimum peccatum adeò exhorruiſſe, ut ſolita fuerit dicere, quòd ſi eſſet in inferno, nec aliud ei ſupereſſet inde evadendi remedium, quàm ut veniale aliquod peccatum committeret, potiùs in illo igne in ſempiternum perennare eligeret, ne ſponſum ſuum cœleſtem in quavis re minima offenderet. P. Alvarez, qui de perfectione Chriſtiana grandia, digniſſimaque luce compoſuit volumina, inter alia ita ſcribit: *Spirituales viri, qui ſuarum animarum puritatem zelo DEI zelant, ad hanc leviorum peccatorum deteſtationem deberent ſe auxilio Divina gratia movere, ut tamquam filii Dei dilectiſſimi, minimam Patris diſplicentiam, melius quam ſervi mali, & pigri magnam deteſtari ſolent, effugerent. Nec deeſt illis cauſa ſatis efficax, ut hoc deteſtationis genus de levibus peccatis concipiant, ſi conſiderent, ſe his culpis illum Patrem benignum offendere, à quo ſunt ad vitam ſpiritualem, & Angelicam evocati, & ſuper alios homines, qui mundanis inhærent, tenerrimo amore dilecti. Tantum Dominum, ac talem Patrem offendere, etiam leviter, malum eſt in juſtorum oculis.* Quis eſt, qui neſciat, quantùm Monarchia Eccleſiaſtica ſedecim ab hinc ſæculis (prout ex Annalibus Eccleſiaſticis, aliiſque innumeris ſacris Hiſtoriis, clarè liquet) excreverit, dum quotidie illorum ſacrorum heroum, qui per factam à ſummis Pontificibus Canonizationem Sanctorum catalogo inſeruntur, numerus notabiliter augeſcit. Hoc autem ſine dubio nulli alteri rei attribuendum venit, præterquam ſollicitudini, & punctuali obſervantiæ, qua, dum in terris vixerunt, adimplere ſtuduerunt non ſolùm præcepta, ſed etiam conſilia Euangelica.

Dictum B. Cathar. Gen.

Alvar. t. 1. l. 1. c. 13.

Quare peccata venialia ſint fugiēda.

4 *Iota unum aut unus apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant. Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum.* Porrò per hoc Regnum cœlorum, præſentis temporis Eccleſia intelligitur, quia cœlum nullus ingreditur, niſi Rex ſit: *Ingredientur per portas ejus Reges*; omnes coronatis capitibus refulgent. At verò quiſnam in hoc Eccleſiæ regno ſanctitate, & perfectione magnus vocandus erit? Sacer Euangelii textus ait: *Qui fecerit, magnus vocabitur in regno cælorum*; id eſt, qui præcepta omnia quantumvis minima perfectè adimpleverit.

Mat. 5. 18. Explicatur Jo. a unum.

Jerem. 17. 25.

4 Quænam unquam in terris viſa eſt Monarchia, Republica Romana potentior, utpotè cujus dominium in omnes ſe Univerſi partes extendebat? Hæc autem in tantam excrevit amplitudinem, quia etiam de rebus minimis ſpeciali cura tangebatur, adeò ut etiam de cantu avium, de modo paſcendi gallinarum, curare non omiſerit. Non me id ipſum

fun-

Digitized by Google

Tit. Livius l.6. Parva non ſunt contemnenda.

fingere exiſtimetis, quinimò prudentiſſimus ille Senator Romanus Appius Claudius ad ipſum expreſſis verbis aſſerere non dubitavit. Unde populo Romano perſuadere volens, Conſulatus non niſi viris nobilibus eſſe conferendos, eò quòd ad hos, non verò ad alios auſpicia, & auguria pertinebant, inter alia dixit: *Quid igitur aliud, quam tollit ex civitate auſpicia, qui plebejos Conſules creando, a Patribus, qui ſoli ea habere poſſunt, aufert? Eludant nunc licet Religiones; quid enim eſt, ſi pulli non paſcentur, ſi ex cavea tardius exiverint, ſi occinuerit avis? Parva ſunt hæc, ſed parva iſta non contemnendo, majores noſtri maximam hanc rem fecerunt.* Extra omne quidem eſt dubium, quòd hic cantus avium, aliæque ſimiles vaniſſimæ obſervationes, ſuperſtitiones fuerint diabolicæ; & tamen *parva iſta non contemnendo &c.*

Illa contemnendo religiones deficiunt.

Multò verò meliùs nos Chriſtiani dicere poſſumus, quòd ſervi DEI, qui per virtutem, & perfectionem ſuam totum illuſtrarunt Chriſtianiſmum, ad hanc pervenerint ſublimitatem, minutas non contemnendo tranſgreſſiones, ſeque ipſos etiam in rebus minimis vincendo, & mortificando.

S. Ant. 2. p. Hiſt. c. 11. §. 2.

Sanctus Antoninus de Religionibus à priſtina ſua perfectione per vitam laxiorem collapſis ita ſcribit: *Religiones, quæ cum magno fervore, & vita ſanctitate initium habuere, minima negligentes traditionum paternarum, in progreſſu temporis paulatim defluxerunt, & exinanitæ ſunt uſque ad fundamentum in eis; ſcilicet uſque ad vota ſubſtantialia.* Sicut enim primi Patres per exactam Regularum minimarum obſervantiam, ad perfectionem magnis paſſibus contenderunt; ita poſteri eorum per earundem neglectum, paulatim ad omnimodam uſque relaxationem declinarunt.

Vit. Joa. Berchm. fol. 47. p. 2.

5 In vita inſignis ſervi Dei Joannis Berchmans Religioſi è Societate Jeſu, legitur, quòd cum aliquando animi cauſa unà cum aliis ſodalibus ſuis in vinea quadam obambularet, quidam ejus condiſcipulus videns, quòd in limite dictæ vineæ, ubi erat paries, arboribus nucum, quæ jam decuſſæ erant, obſeptus, una adhuc nux in quodam arboris ramo reliqua manſiſſet, eandem decuſſerit: Moxque Joannes, ſciens ex Regulæ præſcripto non licere cuipiam illius inſtituti

Hiſtoria.

Religioſo quicquam ex fructibus vineæ decerpere, aut comedere, ſocio ſuo dixerit: *Frater, quid facis?* Qui ſubridendo ſubjunxit, jam nuces à vinitore fuiſſe decuſſas, hancque reliquam velut pro derelicta haberi; ac proindè non ſe credere, hanc nucem ejuſque fruitionem diſpoſitioni Regulæ ſubjacere. Veruntamen ſanctus hic adoleſcens contractis humeris eidem dixit: *Ego profectò id ipſum non facerem, nec ſimiles interpretationes admitterem.* Et quidem licèt iis, qui laxam habent conſcientiam, hæ res, aliæque ſimiles, minutæ, ridiculæ, & nimiùm ſcrupuloſæ eſſe videantur; viris tamen ſpirituali vitæ deditis, & ad perfectionem religioſam omni ſtudio contendentibus, non

Minores tranſgreſſiones æſtimant viri religioſi.

idem erit judicium, quin potiùs res ejuſmodi minutas in via Dei æſtimabunt velut gemmas admodùm pretioſas, & candidæ mundæque conſcientiæ teſtes. Ita venerabilis hic Religioſus. Sicut enim minutiſſimi, & ferè inviſibiles atomi in obſcuritate noctis diſcerni nequeunt, ad Solis verò radios clarè conſpiciuntur; ita quoque homines mundani, qui in tenebris ambulant, tranſgreſſiones veniales parvi faciunt; non verò ita ſervi DEI, timoratam habentes conſcientiam. Inter alias Sancti Iſidori ſententias, hæc quo-

S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 18.

que legitur: *Tanto majus cognoſcitur eſſe peccatum, quanto major, qui peccat, habetur; creſcit enim delicti cumulus juxta ordinem meritorum, & ſæpè quod minoribus ignoſcitur, majoribus imputatur.* Dionyſius Carthuſianus in articulo 19. *opuſculi de enormitate*

D. Cart. opuſ. de enorm. pecc. ar. 19. Contemptus venialium impedit perfectionem. Plutarch. de profectu morum.

peccati, in hæc verba ſcribit: *Veniale perfectionis adeptionem tanto plus impedit, quanto minus vigilanter vitatur, ac deploratur. Idcirco & multi religioſi ad veram religionem parum propinquant, vel nunquam attingunt, quoniam venialia cum inceſſabili diligentia non declinant, nec mentem ſuam in Divina æterneque lucis præſentia ſemper timoratè conſtituunt, imo faciliùs ad inania reſolvuntur.* Audiamus Plutarchum Philoſophum gentilem *de profectu bonorum morum*, ita ſcribentem: *Rectè proficiens nullum jam peccatum exiguum putat, ſed omnia ſtudioſe vitat, atque obſervat.* Quidnam Sanctus Hieronymus, vel alius ſimilis Eccleſiæ Doctor ſanctius, & religioſius ſcribere potuiſſet? Sanctus Anſelmus in

S. Anſ. l. de ſimil. c. 182.

libro *de ſimilitudinibus rerum*, de obſervantia, & diſciplina religioſa diſſerens, inquit: *Ipſa eſt quaſi quædam clauſura, vel ſtagnum vivarii; quoniam quidem ſicut piſces decurrente aqua vivarii moriuntur, ſi clauſuræ ipſius minutatim ac ſæpè crepant, nec reficiuntur: ita omnis religio monaſtici Ordinis funditus perit, ſi cuſtodia ejus per modicarum contemptum culparum paulatim a fervore ſui tepeſcit; atteſtante Scriptura, quæ dicit: Qui modica ſpernit, paulatim decidet.*

4. Reg. 5. 13. Hiſtoria Naaman Syri hic applicatur.

6 Omnibus paſſim nota eſt Naaman Syri Hiſtoria, qui Eliſæo iraſcebatur, eò quòd hic per nuntium ſibi dici fecerat: *Vade, lavare ſepties in Iordane, &c.* abſque eo, quòd ipſum perſonaliter tamquam Principem veneratus fuiſſet; imò in Syriam leproſus reverti ſtatuerat, niſi fidelis quidam ejus ſervus dixiſſet ei: *Pater, etſi rem grandem dixiſſet tibi Propheta, profectò facere debueras: quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare & mundaberis?* His enim verbis auditis, ſeſe mortificans, reluctantem in verba Eliſæi inclinavit voluntatem, abiitque ad lavandum ſe in Jordane, adeòque integrè ſanatus fuit, ut caro ejus munda facta fuerit, ſicut caro pueri. Qua in hiſtoria Increata Sapientia docere nos voluit, quòd ſæpè in rebus exigui momenti, quæque ob ſui exilitatem non magni fiunt, noſtra conſiſtat ſpiritualis perfectio.

Sanctitas conſiſtit in quatuor.

Sanctus Philippus Nerius, ſpiritualis vitæ eximius director, manu ſua frontem propriam tangens, dicere ſolebat: In quatuor hiſce digitis ſanctitas noſtra conſiſtit, ſcilicèt, ſi nos retrahamus à rebus illis, quæ genio & ſenſualitati noſtræ quàm maximè placent; ſi verbis iracundis per verba aſpera non reſpondeamus; ſi ab argutis abſtineamus proverbiis, vel ſententiis; denique ſi oculum, & auditum noſtrum refrænemus: in ſimilibus enim vis noſtræ rationalis mortificationibus plura nobis lucra comparamus.

S. Aug. c. 7.

Sanctus Auguſtinus in libro *De Natura, & gratia contra Pelagianos* cap. 38. nos monet, inquiens: *Hinc vitioſæ affectionis appetitum qui magna ex parte frænarunt, ut non obedirent deſideriis ejus, nec exhiberent ei membra ſua arma iniquitatis, juſti appellari meruerunt, & hoc adjutorio gratiæ DEI.*

Vit. Jo: Bapt. Vitel. l. 4. c. 6. Similitudo à luſu deſumpta.

In vita magni illius ſervi DEI, Joannis Baptiſtæ Vitelli de Fulginio, me legiſſe memini, quòd cum ei à quodam ſuorum aliqua ediceretur propoſitio, quæ a quodam, ſolo nomine, non verò reipſa religioſo emanarat, ſcilicet, quòd hiſce noſtris diebus ſufficiat, ſi quis à peccatis ſolum mortalibus abſtineat; in hunc modum eidem Sanctus hic vir reſponderit: In more olim poſitum erat, quòd ſagittæ vel globi exploderentur in parmam quandam, in cujus medio album ſive ſignum quoddam fixum erat, quod tangentes, propoſitum merebantur præmium: quotquot igitur bombardas explodebant, globum quidem in prædictum dirigebant ſignum, ſed ex millenis ne unus quidem illud attingere poterat. Scopus, ſive ſignum nobis propoſitum, Deus eſt: ad hunc quidem omnes collimamus, ſed pauci illum attingunt, quia ad hunc aſſequendum non quævis ejaculatio ſufficit, ſed ſola perfectio illum attingit. Qua reſponſione, nulla dari poterat aptior, quia qui pro pallio, ſeu præmio aſſequendo decertat, niſi meditullium ſcopi attingat, jacturam patitur irreparabilem. Verum quidem eſt, quod ad hoc, ut ſalvemur, ſufficiat, ſi quis à peccatis mortalibus abſtineat; utplurimùm verò contingit, quòd qui pro viribus peccata minora non fugit, in mortalia turpiter cadat, prouti experientia quotidiana teſtatur.

Chron. Capuccinor. An. 1548. n. 21. Hiſtoria in qua reprehenditur dictum.

7 In Chronicis PP. Capuccinorum, de F. Antonio Corſo, viro, tum quoad virtutes, quibus præfulgebat, tum quoad prodigioſa miracula, quæ DEUS quotidie ipſo mediante operabatur, prorſùs eximio, legitur, quòd dum quidam ejuſdem Ordinis Religioſus eidem dixiſſet, ſe optare, ut deſtinaretur ad ſubeundum Purgatorium; ſubjunxerit dictus F. Antonius: Profectò neſcis, quid deſideres, aut pe-

Digitized by Google

tas, neque ſtatum, ad quem à Deo vocatus es, ſatis cognoſcis. Nunquid te hujus noſtræ Seraphicæ religionis profeſſio ad culmen virtutum Euangelicarum invitat, & extimulat? Quid verò pœnas Purgatorii deſiderare eſt aliud, quàm ſe in proſecutione Euangelicæ, & Seraphicæ perfectionis declarare inertem, & negligentem? Cùm enim peccata venialia maculæ illæ ſint, quæ dum animam obfuſcant, eidem aditum in regnum cœlorum interdicunt, donec per flammas purgantes totaliter expurgatæ, & deletæ fuerint; hi, qui pœnas purgatorii deſiderant, ſe per amorem terrenorum illaqueatos eſſe, non verò eadem, prout meritò deberent, abhorrere oſtendunt. Unde non cum illa animi alacritate ad perfectionem contendunt, per quam pervenitur ad cœleſtem patriam; vel à perfectione conſectanda deſiſtunt, vel negligenter eidem incumbunt; quæ omnia in iis, qui vitam religioſam profitentur, valdè ſunt culpabilia, & evidens tepiditatis animæ argumentum. Hi quoque, qui in eradicandis culpis levioribus adeò non ſunt ſoliciti, quàm ſtatus & perfectio religioſa ab iis requirit, valdè timere debent, ne dum illas ſibi familiares efficiunt, paulatim in graviora, & mortifera peccata corruant; dumque pœnas Purgatorii fugere non curant, tandem inferni flammis abſorbeantur. Hactenùs F. Antonius Capuccinus.

Optatem deſtinari ad purgatorii.

Quia eſt tendentia ad infernum.

8 Hæcque cauſa eſt, ob quam multi ſervi DEI, mox ut in aliquem errorem, ſeu defectum, ex humana fragilitate fuere prolapſi, ſpontaneam auſteriſſimam ſubiere pœnitentiam, ne perfectionis ſuæ meritum perderent. Laurentius Surius in vita Sancti Macharii Alexandrini refert, quòd eidem nocte quadam in cella ſua quieſcenti, veſpa quædam ejus momorderit pedem; propter quod ipſe iratus veſpam occidit. Ad ſe verò reverſus, ut errorem emendaret commiſſum, ſemetipſum hac pœna mulctavit, ut ſcilicet per ſex menſes continuos, in agris Scythicis, in quibus circumvagantium veſparum non parvus eſt numerus nudus perſiſtens, ab iiſdem euſque transfigeretur aculeis, morſibuſque infeſtaretur, donec, quis eſſet, dignoſci, niſi ex ſola voce, non poſſet. Refertur quoque in vita Sancti Antonini Archiepiſcopi Florentini, quòd aliquando temporis injuriis, & moleſtiis aliquandiù infeſtatus, tandem in verba impatientiæ proruperit, dicendo: Quouſque igitur hoc triſte, & moleſtum tempus durabit? Poſteà verò conſiderans, quòd hac in re voluntatem ſuam divino non conformaſſet beneplacito, primò quidem erroris à ſe commiſſi à DEO humiliter poſtularit veniam, poſtea verò ad culpam hanc in ſe ipſo caſtigandam, gravi quadam corpus ſuum accinxerit catena, eamque ſera aliqua clauſerit, clavem verò ſeræ illius, ne eam aperire poſſet, in Arnum, Florentiam perlabentem fluvium, conjecerit. Tandem verò poſt integrum elapſum ſeptennium, dum in culina ejus piſcis quidam exenteraretur, clavicula prædicta, in piſcis hujus viſceribus inventa, Sancto Archiepiſcopo allata fuit; qui cum claviculam hanc, illam ipſam eſſe agnoſceret, quam ipſe ante ſeptem annos in Arnum fluvium conjecerat, exindè conjecit, DEUM hanc clavem ei remiſiſſe, ut illa mediante catenam ſuam diſſolveret; ac proindè illam aperuit, & licèt invitus à ſe abjecit; videbatur enim ei, quòd pro culpa hac, licèt veniali, nondum ſufficientem ſuſtinuiſſet pœnitentiam.

Sur. in vit. S. Mach. Alex. vindicta in ſe ipſum propter occiſam veſpam.

Alia hiſtoria referens magnam pœnitentiam propter peccatum veniale.

DISCVRSVS XVII.

ARGUMENTUM.

Peccata, quantumvis levia, impediunt acquiſitionem ſpiritus, & devotionis; ac proindè ſervi Dei illa ſemper anxiè perſequuntur.

THEMA.

Serva legem meam quaſi pupillam oculi tui. Prov. 7. verſ. 2.

1. DEUS per os Sapientis in cap. 7. Proverb. his nos verbis exhortatur: *Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili, ſerva mandata mea, & vives*. Quæ verba de illorum præceptorum adimpletione intelliguntur, quorum tranſgreſſio peccatum mortale inducit: demum verò de peccatis venialibus loquens, phraſin loquendi mutat; dicit enim: *Legem meam ſerva quaſi pupillam oculi tui*; quaſi dicere vellet: Legem meam ſerva, non ſolùm in iis, quæ ſunt præcepta formalia, quorumque tranſgreſſio peccatum infert mortale; ſed etiam abſtinendum eſt à peccatis minutis & venialibus; quià ſicut pulvis, licèt minutus, obfuſcat oculum, ita tranſgreſſio venialis illuſtrationibus, lumine & auxiliis ſpecialibus, quæ Deus nobis aliàs communicaturus eſſet, nos privat. *Liga eam in digitis tuis*: Ubi per digitos, uti in diſcurſibus præcedentibus diximus, obſervantiæ minores intelliguntur, quæ pari cum punctualitate, qua leges principales, ſervari debent, ſi Filii Dei fieri, & eſſe velimus. Regius quoque Vates DEUM rogabat, dicens: *Cuſtodi me ut pupillam oculi*. Quæ verba exponens Sanct. Ambroſius, inquit: *Ideo Deus pupillam oculi tutiſſimo quodam natura vallo munire dignatus eſt, quia innocentia, & integritas levi ſorde aſperſa violatur*: Per pulverem verò culpa venialis intelligitur, quæ ad pulchritudinem, & ſplendorem animæ obfuſcandum ſufficit. Unde Dionyſius Carthuſianus in opuſculo ſæpius à nobis in hujus tomi decurſu citato, *de enormitate peccati*, inquit: *Peccatum veniale animæ pulchritudinem minuit, rationiſque lumen partim obfuſcat, ſicut & modici pulveres in oculum corruentes*. CHRISTUS quidem Salvator noſter de ſe ipſo ait: *Ego ſum lux mundi*; ſancta quoque mater Eccleſia de Spiritu Sancto pariter canit: *O lux beatiſſima*: veruntamen hic peccatorum venialium pulvis, præſtantiſſimæ hujus lucis Divinos ſplendores plurimùm hebetat, & caligare facit. Unde præfatus Carthuſianus ibidem ſubjungit: *Familiaritatem mentis cum DEO, ſpiritualemque illam ſecretam conſolationem Spiritus Sancti, & guſtum bonitatis Divinæ non modicè impedit, niſi quis quotidiano fervore venialia iſta deploret, caſtiget, extirpet*.

Ut pulvis oculum, ita peccatum veniale obfuſcat animam.

Pſ. 16. 8. S. Ambr. l. 6. Exam. c. 4.

D. Cart. de enorm. pecc. opuſc. ar. 19.

Joa. 4. 12. Ut conſervetur lux gratiæ, vitari debent peccata venialia.

2 Zacharias Propheta novæ legis Euangelicæ ſtatum in ſpiritu prophetico è longinquo proſpiciens, animas electas, Deoque charas ſub ſpecie oculorum conſpexit: *Super lapidem unum ſeptem oculi ſunt*. Porrò numerus ſeptenarius, numerus eſt multitudinis; unde ubi Vulgata noſtra legit: *Donec ſterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt*; legunt Septuaginta: *Quæ ſeptem peperit*. Vidit autem ſeptem illos oculos ſuper lapidem unum defixos: *Petra autem erat CHRISTVS*, inquit Apoſtolus: omnes namque fideles oculos ſuos in myſticam hanc petram, ſive in ipſum ſummum angularem lapidem CHRISTUM JESUM directos habent. At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd fideles Chriſtianos, oculorum ſeu pupillarum nomine indigitet? DEUS apud eundem Zachariam in præcedenti capite dixerat: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei*: Sicut enim quilibet arenæ, vel pulveris atomus, vel ſubtiliſſima quævis feſtuca pupillam obfuſcat, & offendit; ita quoque DEUS noſter ab animabus mundis offenditur per culpam, quamvis venialem, quæ impedit, quo minùs illis lumen, & conſolationem ſpecialem, quam aliàs illis daturus fuiſſet, communicare valeat. Imò ut Sanctus Proſper ait: *Merita obſcurat grandia culpa levis*. Quantis meritis David apud DEUM præfulgebat, priuſquam in adulterium miſerè corrueret? & tamen unicus curioſus oculorum ſuorum obtutus, in Berſabeam defixus, eundem in miſerabile præcipitium deturbavit; ac proindè deinceps DEUM enixè rogabat: *Cuſtodi me ut pupillam oculi*: quod idem erat, ac ſi dixiſſet: Præſerva me, ò DEUS, à culpis quibuſcunque etiam levibus, & venialibus, quia ſicut minimus pulvis in oculum lapſus eundem hebetat; ita quoque minima culpa venialis oculum mentis obfuſcat, & offendit. Quia Sanctus Bernardus etiamnùm in juvenili ætate conſtitutus laſcivam quandam conſpexerat fœminam, ideò ad auſteram illam ſe condemnavit pœnitentiam, qua corpus ſuum gelido aquarum lacui immerſit. Idem mellifluus Doctor oſtendere volens, quanta

Zach. 3. 9.

1. Reg. 2. 5.

1. Cor. 10. 4. Quare à Deo fideles dicuntur oculi.

Zach. 2. 8.

S. Proſp. in l. Epigram. Hiſtoria de David.

cum

Digitized by Google

cum cautela homines Deo conſecrati, etiam circa res leves, quas homines mundani pro nihilo reputant, procedere debeant, ad Eugenium Papam in hæc verba ſcribit: *Inter ſæculares, nugæ, nugæ ſunt; in ore ſacerdotis, blaſphemiæ. Verbum ſcurrile, quod faceti urbanive nomine colorant, non ſufficit peregrinari ab ore, procul ab aure relegandum eſt.* Unicus curioſus aſpectus, ab homine ſæculari rebus mundanis dedito factus, culpa gravis non æſtimatur; perſona autem ſpiritualis eundem tanti facit, ut ſibi & aliis ſæpè ſcandalum generare exiſtimet. Doctor Angelicus ait: *Per peccatum mortale mens omnino a Deo avertitur, utpote contra charitatem agens; per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis, ne promptè in Deum feratur.*

Idem actus poteſt eſſe peccatum mortale, vel veniale.
S. Bern. l. 2. de Conſid. c. 13.
S. Th. 1. p. 2. q. 87. ar. 1.

3 Videbitis nonnunquam vaſtum aliquod navigium, opulentis mercibus onuſtum, explicatis undique, ventoque tumidis velis, Oceani undas tanta cum velocitate pererrans, ac ſi alas haberet: mox verò idem videbitis navigium, adeò fortiter in iiſdem undis immobiliter hærere defixum, ac ſi ad ejectam hæreret anchoram; & tamen hujus moroſæ hæſitationis, & defixionis cauſa, eſt parvulus quidam piſciculus, Remora communi nomine à naucleris appellatus. Quis diceret, hunc piſciculum tanta eſſe naturali vi præditum, ut in alto mari vaſtum aliquod tam immobiliter, tantoque tempore firmare, & immobiliter ſiſtere poſſet navigium? *Qua ergo talis mora*, inquit Caſſiodorus, *ut in tantis tranquillitatibus velocia needum fuerint deſtinata navigia? Cum ſtellarum non mergentium lucidum ſydus tendi carbaſa deſtinanter invitet, & aeris ſereni fides, properantium nequeat vota terrere. Aut forte incumbente Auſtro, remigiiſque juvantibus meatus navium Æcheneis morſus inter undas liquidas alligavit. Aut Indici maris concha ſimili potentia labiis ſuis navium dorſa fixerunt. Quarum quietus tactus plus dicitur retinere, quam exagitata poſſint elementa compellere. Stat pigra ratis, tumentibus alata velis, & curſum non habet, cui ventus arridet. Sine anchora figitur, ſine rudentibus alligatur; & tam parva animalia plus reſiſtunt, quam tot auxilia proſperitatis impellunt.* Enimverò anima noſtra cœlo poſſidendo à DEO creata, & pretioſo Chriſti ſanguine redempta, inſtar navigii cujuſdam, pretioſis virtutum, donorum & gratiarum cœleſtium mercibus onuſti, in hujus mundi mari magno explicatis & vento tumidis velis velociter progreditur, ut ad fortunata beati Regni littora feliciter appellat; & tamen ſæpè contingit, quòd in medio curſu, per aliquod notabile tempus, firmiter ſiſtatur, & retardetur, ut Deo ſe conjungere, & ad potum ardenter deſideratum pertingere non poſſit; ideòque ſuſpirat, & ingemiſcens ſæpè dicit: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt! quando veniam, & apparebo ante faciem DEI?* Undenam verò faſtidioſam hanc moram provenire exiſtimas? Nimirùm ab unica *Remora*, ab unico parvo piſciculo, id eſt, peccato veniali. Id ipſum animæ noſtræ navigio contingit: anima enim in pœnam peccati venialis, non ſolùm per dilationem beatificæ viſionis DEI punitur, quando jam eſt ſoluta à corpore; verum etiam quando adhuc corpori unita eſt, *retardatur*, ut Sanctus Thomas de Aquino ait, *ne promptè in DEUM feratur*. P. Alvarez de peccatis venialibus diſcurrens, id ipſum ſequenti pulchra ſimilitudine declarat, inquiens: *Sunt compedes, qui affectus tenent infimis rebus obſtrictos, ne ad cœleſtia, & ſuperiora ferantur: ſunt catenæ, quæ manus animæ ligant, ne noſtram perfectionem operentur. Retardant hæc levia peccata hinc migrantes ad gloriam. Quantum damnum hoc ſit, norunt illi, qui ſciunt, quam intolerabile malum eſt animæ hinc diſcedenti, vel ad momentum DEI conſpectu ac fruitione privari.* Idem pius author in cap. 12. alia inſinuat damna, à peccatorum venialium neglectu promanantia. Ait enim: *Minuunt peccata levia verum noſtrum honorem, quem non in alio, quam in eo, quod ſimus CHRISTO fideles, poſitum judicamus. Hæc eſt enim gloria noſtra, inquit Paulus, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Tametſi enim peccata levia conſcientiam bonam non extinguant, negari tamen non poteſt, quin illam perturbent, & inquietam efficiant. *Mirum eſt, quantum erga res divinæ largitatis fontem obtenrent. Videbis aliquem ſemper in oratione aridum, in divinis laudibus deſolatum, in Euchariſtia ſuſceptione durum, & in omni tempore nulle fere guſtu cœleſtis conſolationis affectum, nulla rerum divinarum cognitione compunctum; & tantæ paupertatis nullam aliam cauſam, niſi vivendi negligentiam, & incuriam quotidianorum defectuum vitandorum inveniet.* Idem quoque aliud tangit conſiderabile damnum, inquiens: *Nec dubium eſt, peccata levia ſtudioſas actiones inficere. Cibus quidem, quamvis de ſe ſalubris, ac ſuavis, duabus de cauſis minus gratus invenitur, aut quia ipſe inſulſus eſt, & malè præparatus, aut quia in vaſe immundo nobis offertur. Quarè igitur non erunt minus gratæ DOMINO, quas offerimus virtutis actiones, ſi cor noſtrum, in quo velut in catino offeruntur, peccatis immundum invenitur? Ubi organum vitioſum eſt, inquit Ambroſius in Pſalm. 35. in principio, quomodo poteſt cantus non eſſe vitioſus?* Mox idem P. Alvarez ſubjungit: *Homo peccatis, licèt minoribus, immundus, organum vitioſum eſt, cum divinas laudes decantat; atque ideò illa à tali organo prodeuntia, minus grata eſſe Deo, neceſſe eſt. At ſi peccata levia ipſis actionibus bonis inſideant, ut puta, quia tepidè oras, diſtractè pſallis, ſine debita devotione celebras, non ſine triſtitia laboras, nec ſine repugnantia, & ſtridore murmurationis obtemperas; quis non agnoſcat, hujuſmodi opera ſimilibus defectibus undique obfuſcari?* Euſebius Emiſſenus diſcurſum ſuum ad Monachos dirigens, inquit: *Bellum quodammodo pietati ipſi indiximus, & nunc ad declinandas negligentias, ad expugnanda leviſſima vitia, infirmi ac deſides ſumus*; nimirùm ex hac negligentia perfectionis defectum in ipſis arguebat.

Piſciculus Remora navim in pleno curſu facit quieſcere.
Caſſiod. l. 1. var. 35.
Applicatur animæ.
Pſ. 116. 5. Pſ. 41. 3.
Venialibus obnoxiis.
Ibid. c. 12.
Peccatum veniale conſcientiam reddit inquietam.
Deſcribitur tepidus in ſpiritualibus.
Cibus duabus de cauſis redditur inſipidus.
Signa exteriora peccatorum venialium.
Euſeb. Em. h. 8. ad Monach.

4 Hinc porrò factum eſt, quòd veri ſervi Dei, quovis tempore, omni cum ſolicitudine, viam perfectionis cum exactiſſima punctualitate decurrere ſategerint. David Saulis perſecutionem fugiens, in ſpeluncam Odollæ ſe recepit, in quam paulò poſt ipſemet quoque Saul incautè intravit; cùmque David à militibus ſuis vehementer ad amputandum, vitæ propriæ ſalvandæ cauſa, Saulis caput inſtigaretur, id facere renuit, ſed ſolùm minutiſſimum veſtis Regiæ lymbum præſcidit; & tamen ait ſacer textus: *Percuſſit cor ſuum David, eò quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul.* Quænam verò cauſa fuit, quòd Davidem hujus facti pœnituerit? Num fortè in ea actione levem quandam vanægloriæ culpam ineſſe timuit? Aut verò ſe per hanc lymbi præciſionem manſuetudinem ſuam ſolitam diminuiſſe exiſtimavit? Reſpondet Sanctius: *Fidelis erat, & pius, pavidus animus in illa tanta continentia aliquid habuit, quod non probaret, & quo læſam arbitraretur Regiam Majeſtatem, cum decurtata chlamyde temeratam putaret Regiam perſonam, quam DEUS ſacro delibutam oleo ad Regni culmen deſtinaſſet.* Licèt enim in ſpeluncæ illius obſcuritate deliteſceret, à DEO tamen illuminatus, verum eſſe ſciebat, quod Eccleſiaſticus poſteà dixit, ſcilicet: *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*; timuit igitur, ne poſt præciſam Regiæ chlamydis oram, ad facinora majora tentanda audacior fieret, quia ſi Diabolo ſolum porrigamus digitum, ipſe ſenſim eò contendet, ut lucretur & manum, & brachium, ac demùm totum hominem: *Domum meam, non modo crimine, ſed etiam criminis ſuſpicione carere oportet.* Plutarchus, *de profectu virtutum*, diſſerens, inquit: *Non mediocre argumentum eſt in virtute progredi, ſi nullum jam peccatum leve, & exiguum putemus; ſed omnia ſtudioſe vitemus, atque obſervemus.* Et verò per hanc exactam, & punctualem obſervantiam, duo nobis egregia lucra comparamus; quorum primum eſt, quòd profectus ſpiritualis removeamus obicem; ſecundum verò, quòd majorem acquiramus in divino ſervitio facilitatem, & diſpoſitionem. Quando vir ille, qui cum paucis talentis providè benèque negotiatus fuerat, ad mercedem accipiendam invitabatur, hiſce verbis commendari meruit: *Euge ſerve bone, & fidelis: quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium DOMINI tui.* Qua parabola Incarnata Sapientia docere nos voluit, quòd multi Sancti ideò præcipuè ad ſublimes gloriæ gradus exaltentur, quòd divina

1. Reg. 24. 85. Pœnituit David abſcidiſſe Saulis oram chlamydis.
Sanctius ib. Ratio quare.
Plutarch. de profect. virt. Duo exindè provenientes fructus.
Matth. 25. 21. Effectus u.... motis eſt facere ſupererogatoria.

na

Digitized by Google

na præcepta etiam in rebus levibus adimplere ſtuduerint : *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis*; ex eo namque, quòd quis in rebus minutis obſervandis fidelis, & ſolicitus exiſtit, ſui erga DEUM probat ſynceritatem amoris, ſuamque oſtendit erga eundem fidelitatem. Bonus namque ſervus non ſolùm agnoſcitur ex punctuali executione illorum ſervitiorum, ad quæ eſt obligatus, vel ratione quorum pactis ſuis gaudet ſtipendiis; ſed affectus, & fidelitas ejus multò magis ex eo colligitur, ſi domino ſuo in iis rebus pari cum ſolicitudine ſerviat, ad quas præſtandas ex juſtitia minimè eſt adſtrictus. Eodem modo, ſi anima aliqua ſolùm in iis Deo ſervire velit, quæ ipſi præſcribuntur in Decalogo, de illa haud immetitò quis conjicete poterit, quòd id faciat ex ſolo metu æterni ſupplicii, vel regni cœleſtis amittendi; econtrà verò quando inſuper accuratè quoque ſervat conſilia, in hoc verum ſuum erga DEUM amorem, veramque devotionem manifeſtè probat. Ad hæc ounquid ſumma nobis ignominia eſſe cenſebitur, ſi qui in vehemeotiſſimis tentationibus nequaquam hoſti noſtro ceſſimus, qui flantibus impetuoſiſſimis ventis naufragium paſſi non fuimus, tandem levibus ſpirantibus zephyris ſubmergamur? *Abſit à ſervis CHRISTI tale inquinamentum*, inquit Tertullianus, *ut patientia majoribus tentationibus præparata, in frivolis cedat.*

Tertull. c. 8. de patien.

Sur.
Parva cujuſdam Religioſi glorìola.

5 In Hiſtoriis ſacris, viri ſancti culpas leves ſumma cum ſeveritate, & rigore, ſemper caſtigaſſe leguntur. Refert enim Surius, quòd cum Sanctus Pachomius in loco quodam ſui Monaſterii unà cum multis aliis Monachis conſideret, quidam ejuſdem Monaſterii ſui Religioſus parvulas quaſdam ſtoreas, quas ea die contexuerat, ante cellam ex oppoſito loci illius, ubi Pachomius ſedebat, ſituatam, collocarit, ut ab illis ſtoreas illas videntibus, tanquam aſſiduus, ſollicitus, & induſtrius laborator laudem reportaret; ſiquidem Regula Pachomii unicam ſolummodò pet diem ſtoream conſici præcipiebat. Cognovit igitur vir ſanctus, laborem Monachi illius non alio fine ab eo factum fuiſſe, quàm ut vanam ab aliis gloriam aucuparetur; quarè ad circumſtantes ſe vertens, gemebundus dixit: Monachus ille in ſuo peracto labore mondi potiùs, quàm DEI gloriam quæſivir. Cui proindè ad ſe accerſito, poſt aſperam reprehenſionem, banc injunxit pœnitentiam, videlicet ut coram aliis Monachis, ad orationem faciendam congregatis, ipſe in medium illorum prodiret, & duas in humeris ſuis ſtoreas ferens, alta voce clamaret, dicens: *Patres, Fratreſque mei chariſſimi, propter amorem DEI enixè vos obteſtor, ut pro me DEUM exorent, qui duas haſce ſtoreas pluris æſtimavi, quam regnum cælorum*. Neque hìc terminabatur injuncta ei pœnitentia, verùm inſuper in anguſta quadam cella ilium quinque menſium ſpatio recludi fecit, non permittendo, ut à quopiam hominum viſitaretur; & præterquam, quòd ſolo pane, & aqua illum ſuſtentaret, inſuper eum ad faciendas quotidiè duas ſtoreas, nemini ad oſtentationem exhibendas, ſeriò obſtrinxit.

Graviter à ſuperiore punitur.

6 Davidem aliquando ingens inceſſit, aquam ex ciſterna Bethlehem, eo tempore, quo hæc Civitas à Philiſthæis obſidebatur, hauſtam bibendi deſiderium: quod cum in caſtris ſuis inter milites percrebuiſſet, aliqui eorum cum manifeſto vitæ diſcrimine ad ciſternam illam uſque per exercitum penetrarunt hoſtilem, & hauſtam inde aquam David obtulerunt. Quam ille oblatam effudit in terram. Enimverò non exiſtimo, Davidem in generoſa hac actione Catonem imitari voluiſſe, qui exercitu ſuo vehementer ſitibundo conſpecto, dum nil haberet, unde ſitim illorum compeſceret, aquam ſibi quoque ſitienti oblatam in terram effudit. Unde Poeta ille cecinit, inquiens:

2. Reg. 23. 15. Factum Catonis.

Augebat ſpectata ſitim procul omnibus unda,
Iam ſparſa, excuſſit omnibus unda ſitim.

Potiùs igitur audiamus Divum Chryſoſtomum, dicentem: *Agnovit Rex quid feciſſet, nempè quòd in bello illo ſitim ſuam minimè compreſſiſſet; quare animadverſa, quid fecit? Sumpta aqua, haud quaquam bibit, verum DEO libavit. Non enim aqua erat, ſed ſanguis; ſanguis, inquam, ſi non naturam, ſed militum illorum voluntatem, animique ſententiam ſpectes. Videsnè igitur, quo pacto à priori concupiſcentia eruditus, prudentior impoſterum factus ſit? Nam qui corporum cupiditate prius flagraverat, aquam jam minimè appetebat.* Sanctius quoque ad idem propoſitum egregiè in hæc verba ſcribit: *Vile aliquid eſt, & leve vas aqua plenum; ſed ſanè non leve eſt, pro alicujus voto emptam, allatamque periculo.* Non vile ergo exiſtimavit donum, alioqui exiguum, quia videbat in eo non ſanguinem ſolùm, ſed etiam animos illorum, à quibus fuerat oblatum. Et verò utinam omnes illi, qui *bibunt quaſi aquam iniquitatem*, conſiderarent, ſe non aquam bibere, ſed ſanguinem, id eſt, ſe corpus, & animam propriam mittere in perditionem: utique hoc fræni loco illis ſervire poſſet, ad illos reprimendos.

Chr. h. 2. in Pſ. 50. Explicatio facti Davidis.

Sanct. ib.

Job. 15. 16.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Animæ timoratæ culpas etiam minimas fugiunt, utpotè ſcientes, eas à Chriſto Judice ſeverè judicandas eſſe.

THEMA.

Qui timet DEUM, nihil negligit. Eccleſiaſt. 7. verſ. 19.

1 QUi veto ſpiritu Dei ducitur, nihil negligit, ne quidem culpas illas, quæ pro levioribus reputantur: *Qui timet DEUM, nihil negligit*, inquit Eccleſiaſtes. Sanctus Paulus de anima ſub Eccleſiæ metaphora loquens, Chriſtum illam omnis etiam minimi nævi expertem eſſe velle, dicit: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret.* Ubi Sanctus Apoſtolus non de materialibus templorum muris, ſed de animabus loquitur: *Templum DEI ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Subdit verò idem Apoſtolus: *Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi; ſed ut ſit ſancta, & immaculata.* Ubi per ly, *maculam*, culpa mortalis; per *rugam*, verò venialis intelligitur. Qnamdiù enim anima vel minimum peccati nævum in ſe habet, Deo perfectè uniri nequit, ſed priùs, ut purgetur, neceſſum eſt; ut de ea dici poſſit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.*

Per maculã intelligitur mortalis, per rugam venialis culpa.

Eph. 5. 27.

1. Cor. 3. 16.

Cant. 4. 7.

2 Sanctus Bernardus de viro timorato inquit: *Terribilius, & horribilius ipſa gehenna judicat in ſe leviſſima vultum Omnipotentis offendere*; ſcit enim, quòd in talis levis peccati pœnam, Purgatorium poſt hanc vitam reportet, quæ quoad pœnam ſenſus à pœna infernali nec quicquam differt, niſi ſola temporis duratione. Cum Orſino Presbytero Nurciæ, jam jam io alteram vitam migraturo, & agonizanti, legitima ejus quondam uxor, quacum quadraginta annos in matrimonio vixerat, & à qua, ipſa conſentiente, divortium fecerat, viciniùs aliquantulùm approximaſſet, ot experiretur, num etiamnum ſpiritum duceret; ille eandem à ſe repulit, dicendo: *Recede mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle.*

S. Bern. de triplici cohæren.

Hiſtoria de Orſino Presbytero.

S. Greg. l. 4. Dial. c. 11.

3 Anima ſancta in ſacris Canticis aſſimilatur columbæ: *Una eſt columba mea; oculi ejus ſicut columbæ ſuper rivulos aquarum.* Sed quænam hujus ſimilitudinis eſt ratio? Num fortè columbæ ſimilis eſſe dicitur propter candotem, vel propter ſimplicitatem, aut ob ejus miram fœcunditatem? Minimè; ſed audite, quod S. Cyrillus Alexandrinus hujus ſimilitudinis refert myſterium. Ait enim: *Ad aquarum plenitudinem properandum eſt, in his enim ſponſæ deſcribitur pulchritudo. Ferunt hoc genus avis, cum ad aquas venerit, quia ibi ſolet accipitris inſidias pati, venientem deſuper inimicum, volitantis umbra in aqua conſpecta, deprehendere, & oculorum perſpicacia fraudem periculi imminentis evadere. Quòd & ſi tu ita proſpicere potueris inſidias Diaboli, & cavere, ſacrificium DEO columbas obtuleris.* Ubi obſervandum, quòd Sanctus Cyrillus præfatus columbam non ſolùm fugere accipitrem dicat, verùm etiam ejus umbram à longinquo proſpicientem exhorreſcere; ac proindè columba verus eſt typus animæ alicujus timoratæ, quæ non ſolùm peccatum, ſed etiam quamvis illius licèt remotam exhorreſcit imaginem, ſeu ſimilitudinem.

Cant. 6. 8. Quare anima aſſimiletur columbæ.

S. Cyr. Alex. l. 3. Levit.

4 P. Al-

P. Alv. t. 3. l. 5. p. 2. c. 26.

4 P. Alvarez inquit: *Quemadmodum cum alio pugnans, qui nec permittit ad ſe hoſtem accedere, nunquam ab eo dejicietur, neque illidetur in terram; ſic qui primum adverſarii fugit acceſſum, difficillime in peccatum alicujus momenti deturbabitur.* *Sciebat hoc optime Euſebius ſanctiſſimus apud Theodoretum, qui zona ferrea in collum injecta, curvus & inclinatus incedens, cum interrogaretur, quamnam utilitatem ex illa mortificatione ſuſciperet, iſta memorabili ſententia reſpondit: Ne malignus Dæmon de magnis bellum gerat, conans auferre temperantiam, & juſtitiam, & iram armans, & cupiditatem accendens, & ut faſtu efferar, & ſuperbia intumeſcam, efficiens, & quæcunque adverſus meam machinatur animam, conor hoſtem ad hæc parva traducere.* Cum ſanctus hic vir DEI die quodam unà cum Amiano Euangelium legeret, ita ut Euſebius textum pronuntiaret, Amianus verò eundem interpretaretur, ac declararet, accidit, quòd dum bubulci quidam propè, non procul ab illis, ſuos ararent agros, Euſebius ex curioſitate dictos aratores aſpiciens, adeò diſtractus fuerit, ut nec ad id, quod legebat, ſeſe reflectere, nec ſodali ſuo lectionem declarare potuerit. Unde propter hanc diſtractionem, quam perpeſſus fuerat, ita mente compunctus fuit, ut deinceps oculis inviolabili lege, ne agros illos, ſicut nec cœlos, deinceps ampliùs aſpicerent, interdixerit. Hocque concepto propoſito, ad tugurium quoddam ſtatim properavit, è quo reliquo vitæ ſuæ tempore, id eſt, per annos quadraginta nunquam egreſſus fuit. Et quidem, ut in hoc tugurio firmiter ſtare cogeretur, lumbos ſuos catena quadam ferrea accinxit; alia verò pariter ferrea catena, eaque ponderoſiori collum circundedit, cui aliam annexuit, quæ terræ infixa illum incurvatum, & terram jugiter aſpicientem tenuit, planèq; ne à loco illo procedere, aut ſurſum reſpicere poſſet, impedivit.

Oportet hoſtem arcere à longè. Pœnitentia Euſebii de quadam levi curioſitate.

Pœna uxoris Loth.

Uxor Loth, Abrahæ Patriarchæ proxima cognata, quæ Paradiſi Angelos præcedenti veſpere hoſpitio exceperat, acerba profectò pœna luere debuit illam à DEO ſibi interdictam retroſpexionem; & tamen aſpectus ille tam pernitioſus non erat, ſicut fuit aſpectus à Davide in Bethſabeam directus; ſiquidem hic illum ad adulterium committendum accendit; neque tam noxius, prout fuit obtutus ab Eva in pomum defixus, qui illam ad decerpendum fructum vetitum inſtigavit; ſed aſpectus mulieris illius potiùs à compaſſione, quàm ex curioſitate ortum ſuum ducebat. Reſpexit enim retrò, non tam, ut Sodomam videret, quàm ut miſerabilium civitatum illatum incendium deploraret; & tamen in unico momento deſiit vivere, & in quandam ſalis ſtatuam tranſmutata fuit, eò quòd præcepto DEI de non retroſpiciendo non obedivit. *Qui timet DEVM, nihil negligit.* Unde Divus Chryſoſtomus de hac terribili pœna, qua uxor Loth mulctata fuit, in hæc verba ſcribit: *Divina vindicta ipſam in ſalis materiam tranſmutavit, ut ex hoc appareat, non qualitatem delicti debere quenquam intendere, ſed divina juſſa tota veneratione ſervare; nec debere hominem, quid jubeatur, expendere, ſed magis, quis juſſerit, cogitare.* Utinam ſalutare illud Sancti Anſelmi effatum unà cum ipſo veridicè aſſerere poſſemus; ita enim ſe reſolvit: *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & neceſſario uni illorum haberem immergi, prius me in infernum mergerem, quam peccatum in me immitterem; mallem enim purus, & innocens à peccato gehennam intrare, quam peccati ſorde pollutus cœlorum regna tenere.* Alius quidam Archiepiſcop. Cantuar. ſcilicet S. Edmundus, pariter dicere ſolebat: *Malo inſilire in rogum ardentiſſimum, quam peccatum ullum ſciens admittere.*

S. Chr. t. 41. de levior. pecc. peric.

S. Anſel. de ſimil. c. 190. S. Anſelmi ſumma deteſtatio peccati.

Sur.

5 Cœleſtis Magiſter hanc nobis apud Sanctum Lucam tradidit doctrinam: *Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt.* Enimverò ſervus aliquis erga dominum ſuum evidentius edere nequit amoris, & fidelitatis indicium, ac teſtimonium, quàm ſi probet ſe in cuſtodia facultatum domini ſui etiam quoad minima accuratum, & punctualem; & in operibus ſupererogationis ſe exhibeat diligentem, atque ſolicitum. Quòd ſi enim in his ſe fidelem probaverit, & accuratum, apertè oſtendit, quòd in rebus gravioris momenti longè magis futurus ſit circumſpectus. Et ideò DEUS profectum noſtrum ſpiritualem in fuga prævaricationum, non ſolùm mortiferarum, verùm etiam venialium poſitum eſſe voluit. Sanctus Hieronymus in epitaphio Nepotiani ita ſcribit: *Vt enim Creatorem non in cœlo tantùm miramur, & terra, Sole, & Oceano, Elephantis, Camelis, Equis, & Bobus, Pardis, Vrſis, Leonibus; ſed in minutis quoque animalibus, formica, culice, muſcis, vermiculis, & iſtiuſmodi generis, quorum magis ſcimus corpora, quam nomina, eandemque in cunctis veneramur ſolertiam: ita mens Chriſto dedita, æquè & in majoribus, & in minoribus intenta eſt, ſciens etiam pro otioſo verbo reddendam eſſe rationem.*

Luc. 16. 10.

Qui in minimo fidelis eſt, erit & in majori.

S. Hier. l. 2. ep. ad Eliod.

6 Refert Surius de Sancto Elzeario Comite Ariani, quòd cum juſſus aliquando à Roberto Rege Neapolitano domino ſuo, profectus fuiſſet Romam, cum Joanne fratre ejuſdem Regis, & armato milite, ad bellandum contra Imperatorem, acciderit, ut bello confecto, hic Romæ tam acri febre corriperetur, ut ſibi viſum fuerit, ſe inter duos lectos igneos totum inflammari. Reminiſcens verò belli jam confecti, admodùm dolere cœpit, ſe illi interfuiſſe. Cumque in ea cogitatione perſeveraret, audivit corporeis auribus CHRISTUM ſibi dicentem: *Scias, Elzeari, in hoc bello, cui armatus adfuiſti, expoſitum te fuiſſe periculo amittendi gratiam meam. Sed quia ejus te pœnitet, volo te flagellare.* Tum ille inclinavit ſe, cœpitque dicere Pſalmum 50. *Miſerere.* Ad ſingulos autem verſus CHRISTUS eum ter in dorſo fortiter cæcidit. Deindè ſomno correptus, febre recedente, perfectè ſe curatum invenit. Ex quo exemplo liquidò conſtat, quanto cum rigore tranſgreſſiones leviores etiam in viris ſanctiſſimis à Deo caſtigentur.

Sur. 27. Sept. c. 30. Hiſtoria de S. Elzeario.

7 In vita Sancti Odonis legitur, quòd Monachus quidam morti proximus clamare cœperit: *Modò raptus ſum ad judicium, ibique protulit accuſator humani generis contra me de micis panis ſacculum plenum, quas colligere ſecundum conſuetudinem nolui, & de menſa ceciderunt.* Ecce tibi, quibus ex rebus Dæmon adversùs DEI ſervos corroboretur, & invaleſcat; nempè ex negligentiis, & tranſgreſſionibus levibus, dum in illorum anima graviores non deprehendit.

Dæmon accuſat de leviſſimis.

8 Alvarez ad hoc, ut nos permoveat ad cautelam, qua curemus, ne DEUM, etiam per minima peccata, offendamus, ſequens adducit motivum efficaciſſimum, inquiens: *An litigator in re minima, judicis ſui filium offenderet, ſi poſſet, ob illam levem offenſam, expeditioni cauſæ ſuæ aliquam afferre jacturam?* At verò, ut Sanctus Gregorius ait: *Sic Dominus uniuſcujuſque conſiderat vias, ſic dinumerat greſſus, ut ne minutiſſima quidem cogitationes ejus judicio, ne verba tenuiſſima, quæ apud nos uſu viluerunt, indiſcuſſa remaneant.* Et in progreſſu ejuſdem capitis, in hæc verba concludit: *Sancti viri tanto ſe ſubtiliùs in cogitatione conſtringunt, quanto ſe à ſuperno judice diſtrictiùs conſiderari conſpiciunt.* Opportunum proindè eſt illud Beati Petri Damiani ſalutare conſilium, dicentis: *Hujus vitæ idoneus executor ſic ſe per majora opera ex deſiderii fervore dilatet, ut etiam cautus, quæ ſunt minima, non relinquat.* Sanctus Gregorius quoque ſuper illa ſe reflectens ejuſdem Judicis Chriſti verba: *Qui iraſcitur fratri ſuo, &c. qui dixerit racha, &c.* ita ſcribit: *Racha quippe in Hebræo eloquio vox indignantis eſt, quæ quidem animum iraſcentis oſtendit, nec tamen plenum verbum iracundiæ exprimit. Prius ergo ira reprehenditur ſine voce; poſtmodum verò ira cum voce, ſed necdum pleno verbo formata; ad extremum quoque, cum dicitur, fatue, ira redarguitur, quæ cum exceſſu vocis expletur etiam perfectione ſermonis. Et notandum, quod in ira perhibet reum eſſe judicio; in voce ira, quod eſt racha, reum concilio; in verbo vocis, quod eſt fatue, reum gehennæ.* Nos quidem ſimiles iræ motus, illaque verba, *racha*, & *fatue*, gravia peccata eſſe nequaquam æſtimare ſolemus, & tamen quanti ſint ponderis, quando in juſtiſſimis illius, qui nos judicaturus eſt, bilancibus trutinabuntur, Sanctus Ephrem de intemperantia, & incontinentia diſſerens, oſtendit,

Alv. t. 2. l. 2. p. 1. c. 17.

S. Greg. l. 21. mor. c. 4.

R. P. Dam. opuſ. 15. c. 1.

S. Greg. ib. Quid ſit racha.

S. Ephr. c. 1.

Digitized by Google

Exhortatio S. Ephrem.

dit, dum ait: *Quam excuſationem afferet, qui ob minima iſta tunc accuſabitur? Quod tibi lucrum, vel voluptas, ex tam levibus, atque caducis iſtis eſſe poterit? At quæ difficultas, iſta vitare? Quæ cum ita ſint, vos hortor, obteſtorq; fratres, ne quis veſtrum ob aliquod ejuſmodi tunc damnationis ſententiam audiat, ut non ſolum à gravioribus peccatis, ac vitiis temperetis, ſed etiam ab illis, quæ parva, & levia, quæ tanquam minima, ac nullius momenti ferè ab hominibus negligi, ſpernique ſolent.*

lib. 3. c. 6. Vit. B. Phil. Benitii. Hiſtoria de S. Philippo Benitio.

9 In vita Sancti Philippi Benitii legitur, quòd cum morti vicinus eſſet, viſum ei fuerit, ſe coram Divino Tribunali fuiſſe præſentatum, coram quo Diabolus ei leves quoſdam improperabat defectus, ut illum ad deſperationem induceret; undè alta voce librum ſuum ſibi dari petierit: *Date mihi librum meum, porrigite illum mihi, quærite illum velociter: Quis illum mihi ſuſtulit?* Cùmque ex circumſtantibus hic unum ei librum porrigeret, alius verò alium, & alium, nec tamen ſancto viro Dei per quenquam illorum ſatisfieret; videntes, quòd oculos ſuos in Crucifixum firmiter defixos teneret, hunc ei porrexerunt, eòque intra ulnas accepto, vultus ejus ſerenior effectus fuit. Quòd ſi tam præclari ſancti etiam minima peccata ita exhorreſcunt, dum in hora mortis illis ob oculos à Dæmone ponuntur; qualis terror noſter tunc erit? *Quando liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur*; non ſolùm mortalia, ſed etiam venialia, eaque ſigillatim, ac minutim ſecundùm omnes circumſtantias expreſſa: *In quo totum continetur?* Audite Sanctum Hieronymum, dicentem: *Ecce Rex in manu potenti venit, à cunctis vult exigere rationem, certè de cogitationibus minimis, certè de levibus, & otioſis verbis.* Sanctus Bernardus quoque in meditationibus ſuis ait: *Quis conſiderare valeat, quanta mala per momenta temporum perpetramus, & quanta bona facere negligimus? Sicut enim peccatum eſt perpetratio mali, ſic delictum eſt deſertio boni.*

S. Hier. reg. Mon. c. 30.

S. Bern. c. 2. medit.

Pſ. 111. 1. Signum timentis Dei.

10 Notatu digniſſima ſunt illa regii Pſalmiſtæ verba: *Beatus vir, qui timet DOMINVM.* At verò, ò David, ex quonam ſigno colligere potero, hunc timorem homini alicui ineſſe, ut propterea velut beatus habeatur? Nimirùm ſubdit idem Pſaltes: *Qui timet DOMINVM, in mandatis ejus cupit nimis*; quaſi diceret: *Qui timet DOMINVM*, non ſolùm præcepta ſervat, ſed etiam adimplet conſilia. Et quia hæc tanta cum punctualitate adimplet, ut ne latum quidem unguem, ſive ad dextram, ſive ad ſiniſtram deflectat, ideò ſubdit: *Potens in terra erit ſemen ejus, generatio rectorum benedicetur: Gloria & divitiæ in domo ejus, & juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Iſaias Propheta in ſpiritu Prophetico de Eccleſia legis gratiæ loquens, prædixit de CHRISTO, inquiens: *Docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus.* Videri forſitan cuipiam poſſet, Iſaiam potiùs dicere debuiſſe: *Ambulabimus in viis ejus*; dicebat enim Pſalmiſta: *Viam mandatorum tuorum cucurri*: cur igitur ait: *Ambulabimus in ſemitis ejus?* Pro reſponſione obſervandum eſt, Prophetam priùs viarum feciſſe mentionem, quæ largæ ſunt, & ſpatioſæ; ſecundo verò loco meminiſſe ſemitarum, quæ ſtrictæ ſunt, & anguſtæ, ut per hoc inſinuet, non ſolum obſervanda eſſe divina ejus præcepta, quæ per vias deſignantur, verùm etiam conſilia, quæ per ſemitas intelliguntur: *Expende verba*, inquit Oleaſter: *DOMINVS vias docet, ſed ipſi in ſemitis ambulant, quoniam multa præter leges homines inſpirati fecerunt, quæ conſilia dicuntur, & arctiora legibus ſunt.* Sanctus Anſelmus Monachis ſuis ſcribens, inquit: *Vbi minimi exceſſus negliguntur, ibi totus ordo paulatim diſſipatur, & deſtruitur.* At verò dicet aliquis, ex quo Sanctus Anſelmus in prædictis de defectibus minimis loquitur, cur illos exceſſus appellat: *Minimi exceſſus?* Ideò nimirùm, quia qui leves defectus negligunt, tandem in graves, & enormes degenerant. At qui viri perfecti, & divino lumine illuſtrati ſunt, defectus etiam illos, qui exigui momenti eſſe videntur, minimè negligunt.

Iſa. 2. 3.

Pſ. 118. 32.

Oleaſter. Ambulat juſtus & per vias, & per ſemitas Domini.

S. Anſel. ep. 6. ad Monac.

11 Salomon ad ſtellas uſque mulierem illam extollit fortem, & ſanctitate conſpicuam, tum propter actus illius heroicos: *Manum ſuam miſit ad fortia*; tum etiam, quia *digiti ejus apprehenderunt fuſum.* Quo in encomio obſervandum eſt, quòd primò dicat: *Manum ſuam miſit ad fortia.* Sed quænam ſunt fortia illa, ad quæ mulierem hanc manum ſuam extendiſſe dicit? Si dixiſſet, illam apprehendiſſe lanceam, frameam, vel haſtam, armis ſeſe ferreis, & loricis induiſſe, munitiſſima expugnaſſe caſtra, & fortalitia, vel ſimile quid, mens Salomonis faciliùs intelligi potuiſſet. Sed ſapiens hic Rex ita loqui noluit, ſed oſtendere volens, in quonam hæc ejus generoſitas, & fortitudo conſiſtat, ſubjunxit: *Digiti ejus apprehenderunt fuſum.* Enimverò mulier hæc animam præfigurat perfectam, quæ rebus minimis ſolicitè intendit, operibuſq; proprio ſtatui, & vocationi convenientibus libenter inſiſtit; ita tamen, ut eadem ad DEUM ordinet, curetque, ut cuivis minimæ imperfectioni omnem aditum occludat? Anima electa in ſacris Canticis dicebat: *Si oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.* At verò, quonam myſterio oſtium illud ſolis tabulis cedrinis, non verò ex quovis alio ligni genere formatis occludi voluit? Pro reſponſione notandum eſt, quòd lignum cedrinum ſolidum ſit, & denſum, nec ullas rimas admittat, nec tineas patiatur: per oſtium verò cor intelligitur: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo.* Vult igitur, ut oſtium illud, id eſt, cor, compingatur ex tabulis cedrinis, id eſt, ita obturetur, & occludatur Diabolo, ne etiam per minimum quodvis peccatum eò penetrare poſſit: *Nolite locum dare Diabolo.* Audite Sanctum Bernardum, dicentem: *Quid à te quæris, qui tanta ſolicitudine te quæſivit, niſi te ſolicitum ambulare cum Deo tuo? Hanc autem ſolicitudinem non facit, niſi Spiritus Sanctus, qui nec minimam paleam intra cordis, quod poſſidet, habitaculum patitur reſidere.*

Prov. 31. 16.

Quid ſit, quòd mulier miſerit manum ſuam ad fortia.

Prov. 31. 19.

Cant. 8. 9. Quid ſit oſtiû occludere tabulis cedrinis.

Apoc. 3. 20.

S. Bern. ſ. 11 de Spir. S.

12 Iſaias Propheta olim ſanctè gloriabatur, dicens: *Gaudens gaudebo in DOMINO, & exultabit anima mea in DEO meo, quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumento juſtitiæ circumdedit me.* Qualiſnam verò hæc prærogativa, qua ſanctus hic Propheta gaudebat, fuerit, ex ſequenti Sancti Gregorii doctrina intelligere poſſumus. Hic enim ita ſcribit: *Juſtitia indutus ſum, & veſtivi me ſicut veſtimento. Veſtimento utique, dum veſtimur, ex omni parte circundamur. Ille ergo juſtitia ſicut veſtimento veſtitur, qui ſe undique bono opere protegit, & nullam partem actionis ſuæ peccato nudam relinquit; nam qui in aliis actionibus juſtus eſt, in aliis injuſtus, quaſi hoc latus cooperuit, illud nudavit; nec jam bona ſunt opera, quæ ſubortis aliis pravis operibus inquinantur.* Quòd ſi nonnunquam ferculum aliquod, ſeu epulum pretioſum, multis contegitur muſcis, propter hoc ſuam quidem non amittit ſubſtantiam, & ſaporem; veruntamen is, qui inde guſtaturus eſt, faſtidium illius propter hoc facilè concipit, & nauſeam: Eodem quoque modo in præſenti propoſito noſtro dicere poſſumus, quòd tametſi culpæ veniales nos DEI amicitia, bonorumque operum meritis hactenùs comparatis non privent, DEO tamen aliqualem diſplicentiam, & nauſeam afferant: *Quia tepidus es, incipiam te evomere.*

Iſa. 61. 10.

S. Greg. l. 19. mor. c. 12. Juſtus ut veſtimento tegitur juſtitia.

DISCVSVS XIX.

ARGUMENTUM.

Lex Divina ex omni parte obſervanda eſt, quia à levibus tranſgreſſionibus ad majores facilis fit tranſitus.

THEMA.

Ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui. Pſalm. 118. v. 128.

1 HÆc Davidis ſententia, in prædicto loco expreſſa, optimè conſentit cum illa, quam in principio ejuſdem Pſalmi dixerat, quando ait: *Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis.* Porrò lex Moſaica, prout in ſe tam moralia, quàm judicialia, & ceremonialia comprehendebat, numero legum quaſi immenſo erat; huic tamen tam ponde-

Pſ. 118. 6. Pauci totam legẽ Moſaicam ſervabant.

roſo

toſo jugo pauci admodùm humeros ſuos ſubmiſerunt, ac proindè etiam in illa pauci inveniebantur ſancti; nam ut Sanctus Jacobus Apoſtolus in epiſtola ſua c. 2. ait: *Quicunque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Pro quorum verborum explicatione, præter eam, quam idem Apoſtolus ibidem adducit, in medium quoq; adduci poteſt ſequens doctrina Chryſoſtomi, dicentis: *Non mihi dicas: Non ſcortor: Quæ enim utilitas, ſi non ſcortaris quidem, ſed avarus es? Captus certè es; non hoc quæritur, quomodo captus ſis, ſed quod captus es. Ne dicas adoleſcens: Non ſum avarus, ſed forſan ſcortaris; & quæ iterum utilitas?*

[Jacob. 2. 10.]

[Chr. h. 29. in Act.]

2 Regius Propheta David in Pſalm. 32. nos hortatur, ut DEUM in Pſalterio decem chordarum collaudemus. Hoc verò Pſalterium, muſicum quoddam erat inſtrumentum, decem chordis ad harmoniam muſicam edendam aptè diſpoſitum, alludebatque per hoc inſtrumentum ad obſervantiam Decalogi, qui decem continebat præcepta divina: *In Pſalterio decem chordarum pſallite illi.* Eſtque ſimilitudo hæc ad explicandum intentum noſtrum omninò aptiſſima, quia licèt ex decem illis chordis novem aptè ſint ad harmoniam faciendam diſpoſitæ, ſi tamen una ex illis diſcordet, hæc unica totam confundit, & deſtruit aliarum conſonantiam: ita quoque obſervantia novem præceptorum prorſus eſt ad ſalutem inutilis, ſi vel unius duntaxat præcepti obedientia deficiat: *Omne enim inſtrumentum muſicum*, ut Philo Hebræus ait, *deficit, etiamſi unum tantum diſcrepet.* Idem verò alius quidam author meliùs hiſce verbis exponit: *Vide ſæpe cymbala magna, & benè ſonantia, inutilia redacta, non quia in fruſta confracta fuerint, ſed quia neſcio quo vulnere ſciſſa, & perdita reperiuntur. Dum autem vis in eis inutilitatis cauſam inquirere, etſi millies ea undique circumluſtres, non invenies; ſenties tamen, ſi pulſes, quia raucè ſonant; nam ſciſſura illa adeò ſubtilis, & imperceptibilis eſt, ut percipi, aut diſcerni nullo modo poſſit.* Sic quoque ſæpè videbitis virum æſtimatum ab omnibus tanquam eximia virtute, & perfectione præditum, juvandis animabus planè deditum, auſteritate vitæ, continentia, & ſolitudine ſe conficientem, cujus tamen vox in auribus DEI ingrata erit; nec tamen hujus diſplicentiæ cauſam, etiamſi ſtudiosè inquiratis, invenire poteritis; licèt reverà cauſa illius ſit, vel occulta quædam illius ſuperbia, & præſumptio de ſui ipſius virtute, & perfectione, vel aliqua interiùs in animo deliteſcens inordinata ambitio, vel alia ſimilis paſſio; hæc enim ſola ad confundendam, & deſtruendam omnium operum ſuorum, cæteroquin virtuoſorum, & meritoriorum, harmoniam ſufficit. Unde Sanctus Gregorius Magnus ſuper illa verba Sapientis: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit*; ita ſcribit: *Dicturus, cuſtodia, præmiſit omni; ut videlicet unuſquiſque hinc inde ſe diligenter inſpiciat, & quamdiu in hac vita eſt, contra ſpirituales inimicos in acie ſe poſitum ſciat.* Subditque hanc omnibus notam ſimilitudinem: *Si qua civitas contra inſidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte inſomni muniatur cuſtodia, unum vero in ea foramen tantummodò immunitum per negligentiam relinquatur, inde proculdubio hoſtis ingreditur, qui undique excluſus videbatur. Phariſæus namque ille, qui in templum oraturus aſcendit, civitatem mentis ſuæ quanta munitione vallaverit, audiamus: Jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium, quæ poſſideo; cui præmiſit: Gratias ago tibi. Magna certè munimina adhibuit; ſed videamus, ubi inſidianti hoſtium immunitum foramen reliquit: Quia non ſum, ſicut publicanus iſte. Ecce civitatem cordis ſui inſidiantibus hoſtibus per elationem aperuit, quam fruſtra per jejunia, & eleemoſynas clauſit. Incaſſum munita ſunt cætera, cum locus unus, de quo hoſti patet aditus, munitus non eſt. Gratias rectè agit, ſed perverse ſe ſuper publicanum extulit: Civitatem cordis ſui extollendo prodidit, quam abſtinendo, & largiendo ſervavit. Victa eſt per abſtinentiam gula, deſtructa ventris ingluvies, ſuperata eſt largitate natura. Quibus hoc laboribus actum credimus? Sed, ò quot labores uno vitio percuſſi ceciderunt! Quanta bona unius culpa gladio ſunt perempta!* Id quod DEUS à nobis primo omnium loco requirit, eſt cor mundum, & ab omni inordinato affectu depuratum; ac proindè Emiſſenus Monachos ſuos in hæc verba exhortabatur: *Quid prodeſt, quod nos pretioſis vigiliis, laboribuſque conficimus, & ea, quæ maximè Deus noſter deſiderat, non habemus? hoc eſt cor mundum, & liberum ab iſtis minutiis negligentiarum.*

[Pſalterium decem chordarum fuit inſtrumentũ muſicum.]

[Pſ. 32.]

[Philo lib. de temulentia. In quo nulla chorda debet deficere.]

[Applicatur moraliter.]

[S. Greg. l. 29. mor. c. 12.]

[Civitas alioquin ubique munita excepto unico loco patente non eſt tuta.]

[Euſ. Em. h. 6. ad Monach.]

3 Salvator noſter regnum cœlorum margaritæ comparat, dicens: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.* De margaritis autem Nazianzenus ad intentum noſtrum ita ſcribit: *Quæcunque margarita pars vitiata fuerit, tota gemma gratia extincta eſt.* Sic quoque, ſi anima aliqua unica duntaxat macula contaminata, Deoque exoſa fuerit, hæc unica ad illam repudiandam ſufficit, licèt multa alia opera virtuoſa perfecerit: *Bonum enim ex integra cauſa provenit, malum ex quocunque defectu.* Obſervatione dignum eſt, quod Didacus Stella his verbis ſcribit: *CHRISTVS legem appellavit jugum omnium præceptorum: Tollite, inquit, jugum meum ſuper vos; ubi diligenter eſt animadvertendum, quod non dicit: Tollite jugum ſuper collum veſtrum, aut ſuper humeros veſtros, ſed ſuper vos totos: Vniverſa enim Chriſtiani hominis pars jugum legis aſportare debet, quo ſanè argumento concludimus, quod qui hujus oneris partem recuſaverit, ſciat ſe totum jugum abjeciſſe.* Chriſtianis incumbit, ut agnum immaculatum ſequantur, quocunque ierit; ac proindè, ut benè notat Beatus Petrus Damianus, una nos virtute præfulgere nequaquam ſufficit: *Ille enim agnum, quocunque ierit, ſequitur, qui non ſola virginitate ejus veſtigia, ſed per omnes quoque virtutum ſemitas imitatur; non enim ſufficit ad capeſſenda præmia ſolus pudor, niſi & aliis fuerit ditatus virtutibus.* Idipſum Sanctus Ephrem ſequenti intellectu facili ſimilitudine confirmat, inquiens: *Si unum è membris tuis valeat, & aliud langueat, totus laboras, uno membro laborante.* Tali autem defectu potior pars hominum laborat, videmus enim per experientiam, quàm pauci ſint fideles, qui ex omni parte virtutibus ſint communiti, aut qui non ſint in una, vel altera virtute defectuoſi. Audiamus Sanctum Thomam à Villanova, in concione 1. *de Sancto Auguſtino*, in hæc verba perorantem: *Peccatoris lux vacua, & dimidiata; non enim ex omni parte lucidus eſt, ſed ex una parte lucidus, & ex altera obſcurus. Da mihi hodie hominem undequaque lucidum; vere rara avis in terris, rarus homo, qui non habeat aliquam partem tenebrarum. Quidam eſt caſtus, ſed iracundus; alius mitis, ſed lubricus; alius quidem, & mitis, & caſtus, ſed ſuperbus; alius mitis, & caſtus, & humilis, ſed cupidus. Denique nemo ſine crimine vivit, & rariſſimus eſt, qui de hac lucis plenitudine gloriari poſſit.* Epiſcopi illi, qui primo naſcentis Eccleſiæ exordio ab Apoſtolis electi, & conſecrati fuerant, ex parte quidem aliqua boni erant, prout ex Apocalypſi colligitur; erant tamen pariter multis defectibus obnoxii. Unde Sanctus Gregorius Magnus, citans cap. 2. Apocalypſeos, dicit: *Angelum Eccleſiæ Pergami in quibuſdam laudat, & in quibuſdam coarguit, dicens: Scio, ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Et paulò poſt: Sed habeo adverſum te pauca, quia habes ibi tenentes doctrinam Balaam. Hinc Angelo Thiatyræ dicitur: Novi opera tua, & charitatem tuam, & fidem, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus; ſed habeo adverſum te pauca, quia permittis mulierem Iezabel, quæ ſe dicit Propheten, docere, & ſeducere ſervos meos, & fornicari, & manducare idolothitum. Ecce bona memorat, nec tamen reſecanda mala ſine pœnitentia relaxat, quia ſcilicet ſic ſingulorum vias conſiderat, ſic greſſus enumerans penſat, ut ſubtili examine perpendat, vel quantum quiſque ad bona proficiat, vel quantum ad mala devians, ſuis profectibus contradicat. Incrementum quippe meritorum, quod bona vita ſtudiis augetur, plerumque mali admixtione*

[Nazian. or. in dicta Euang. Regnum cœlorum comparatur margaritæ, & quare.]

[Did. Stell. in c. 1. Lucæ.]

[P. Dam. ſ. 3. de Nat. virg.]

[S. Ephr. t. 1. de morbo linguæ. Pauci ex omni parte virtuoſi.]

[S. Th. à Vill. conc. 1. de S. Aug.]

[S. Greg. l. 28. mor. c. 4. Epiſcopi in primitiva Eccleſia in variis culpantur.]

rt-

Digitized by Google

retrabitur, & bonum quod animus operando conſtruit, hoc alia perpetrando pervertitur.

4 Richardus de S. Victore ſuper illa Canticorum verba: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii?* ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Pigmen eſt qualibet virtus, ſeu quodlibet opus virtutis; quæ in pulverem comminuitur, cum ſubtiliter diſcutitur, & diſcernitur, ne quid in ea mali lateat. Pigmentarius eſt homo, qui pulverem hunc terit, id eſt, ſingula opera ſua diſcutit; providendum eſt enim, ut bona ſine admixtione malorum fiant, quia mala majora bona necant, minora hominem maculant.*

Richard. de S. Vict. c. 9. in Cant. Cant. 3. 6. Minimum malum inficit totum opus virtuoſum, de hoc eſt ſimilitudo prima.

Huic quoque propoſito aptè inſervit ſequens à Beato Petro Damiano his verbis adducta ſimilitudo: *Si tenuiſſima veneni ſtilla pleno oleris aheno diffunditur, nonne totum eſculentum, & edulium prorſus abominabile judicatur? Si ergo perexigua mala, largiſſima ſæpius bona corrumpunt, quo pacto te de lenocinante conſcientia jactas, quia minimum eſt, quod contra profeſſionis tuæ propoſitum privata proprietate poſſideas? Nam juxta Apoſtolum: Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.*

B. Pet. D. c. 7. Apol. Secunda.

Hac quoque fermenti ſimilitudine Origenes utitur, dum pernitioſa à culpis levibus dimanantia damna declaraturus, præcepti illius Exodi 12. traditi, ſcilicet: *Septem diebus fermentum non invenietur in domibus veſtris; qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Iſrael*, mentionem faciens, ſubjungit: *Præceptum hoc tam arduum, & ſub pœna mortis injunctum, utique propter fermentum materiale non eſt conditum, ſed potius propter myſterium; ſiquidem omnia in figura contingebant illis. Non mihi videtur*, inquit Origenes, *hæc divinis legibus digna intelligentia, ſed illud magis eſt, quod horreſcit, & merito horreſcit DEUS, ſi malitia, ſi iræ, ſi nequitia ſpiritu infermentetur anima, & intumeſcat ad flagitia.*

Tertia. Orig. h. 23. in Num. Exod. 12.

Per hoc igitur fermentum paſſiones inordinatæ præſignantur, quæ niſi in ſuis principiis à corde rejiciantur, & eliminentur, figunt paulatim in eo pedem, creſcunt, confortantur, ac tandem in vitia, & peccata enormia degenerant; ac proindè conſilii loco ſubjicit: *Sed ne contemnas, etiamſi parvam videris intra te fermentari malitiam, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit; & ideò neque de parvo peccato negligas, quia ex uno generatur & aliud.*

Fermentum denotat inordinatas paſſiones.

Chryſoſtomus ſimiliter inſinuare volens, à principio primas paſſionum noſtrarum ſcintillas eſſe reprimendas, alia utitur ſimilitudine, inquiens: *Quando parvam animi perturbationem ſuſceperis, ne eam neglexeris, quod parva ſit; ſed conſidera, quod id, quod ex ea alitur, maxima mala parit. Etenim poſtquam in domo aliqua parum ſtupæ accenſum viderimus, conturbamur, & tumultum movemus; non enim attendimus initium, ſed ex initio finem conſiderantes, movemur, & concurrimus, ut totum caminum extinguamus.*

Chr. in Pſ. 6.

Sanctus Baſilius Magnus ait: *Si quis pro leviſſimis etiam peccatis, fratres, acriter minis urgeat, ac dicat, de iis pœnitentiam agere debere; nunquid is inclemens habendus eſt, & everſor charitatis?* Ipſe verò reſpondet, ipſammet æternam Veritatem claris verbis dixiſſe: *Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant*; ac proindè idem Sanctus Doctor concludit, inquiens: *Nihil omninò tanquam minutum contemni debet; qui enim rem contemnit, contemnetur ab ea.*

Quæ in initio debent ſupprimi. S. Baſil in Reg. inter. 4.

Matth. 5. 18.

Sanctus Paſchaſius mox citatum Matthæi textum ad propoſitum noſtrum exponens, inquit: *Iota enim apud Græcos, ſicut decima eſt in ordine alphabeti, ſic decem ſignificat in eorum numero; unde liquido decem mandatorum agendæ vitæ ſumma colligitur.*

S. Paſ. h. ib.

Sanctus Thomas inquit: *Secundum Rabanum jota ſignificat Decalogum, apex ſignificat minimam particulam præcepti, vel minimum ſignificativum legis. Vult ergo dicere, quòd jota unum, id eſt, unum de decem mandatis, aut unus apex, id eſt, minimum ſignificativum in lege, non peribit à lege, donec omnia fiant; id eſt, non remanebit, quin impleantur, & reficiantur.*

S. Th. ib.

5 Quidam ex antiquis Eremi Patribus, Abbas Achilles nomine, ut damna, quæ ex transgreſſionibus divinæ legis, quantumvis minutis, reſultare in nos poſſunt, clariùs explicaret, ſequentem adduxit conſiderationem. Fingamus inquit, quòd alicui in Monte Libano conſtituto datum fuiſſet parvum quoddam lignum, ex eoque ille manubrium faciat pro ſecuri aliqua ad eum finem accommodanda, ut ad ligna cædenda ſervire poſſit: nunquid hoc manubrio (licèt modicum quoddam ſit lignum) omnes hujus celeberrimi montis cedros, cypreſſos, terebynthos, aliaſque pretioſas ſimiles arbores amputare valeret, ſi vellet? Idem quoque ſæpenumerò multis contingit, cæteroquin virtuoſis hominibus; unicus enim vanus fœminæ alicujus aſpectus, niſi in principio ſupprimatur, ſed ſæpius liberè fiat, ad omnes illius hominis virtutes, & merita proſternenda ſufficit; *quia una ſæpè ſcintilla magnum excitavit incendium.*

Similitudo.

Qualis & quis Samſon fuerit, Sacra Scriptura ſufficienter inſinuat, cum toties heroica illius facinora repetit: *Spiritus Domini irruit in Samſon.* Arrepta aſini cujuſdam mortui maxilla, ſolus mille Philiſthæos proſtravit; ex eadem aquam limpidam manare fecit, hoſtium denique ſegetes incendit; & tamen, ut optimè Sanctus Ambroſius notat: *Is qui meſſes incendit alienigenas, unius ipſe mulieris accenſus igniculo, meſſem ſuæ virtutis amiſit.*

Judic. 15.

S. Ambr. lib. Apol. David.

At verò, quanam in re miraculoſa ejus fortitudo præcipuè conſiſtebat? Num fortè in vaſti corporis ſui bona complexione, vel in artis militaris experientia, aut verò in brachiorum ſuorum vigore, denique in dextera armorum tractatione? Nequaquam; quin potiùs audiatis velim, quid faciendo Dalila eundem Samſonem omni ſua fortitudine exuerit; ſacer textus enim ait: *Dalila vocavit tonſorem, & raſit ſeptem crines capitis ejus: cœpit abjicere eum, & à ſe repellere*; hacque ratione omni amiſſa fortitudine, inimicis ſuis in prædam ceſſit. Per ſeptem verò hoſce capillos, ſeptem denotabantur dona Spiritus Sancti; hæc enim in illis eſſe amant animabus, quæ etiam de capillis, id eſt, de cavendis transgreſſionibus minutiſſimis curam, & ſolicitudinem gerunt, utpotè ſcientes ipſum quoque Sponſum cœleſtem eaſdem abominari, & exhorreſcere: *Vulneraſti cor meum in uno crine colli tui.*

Septem crines Sãſonis erant ſeptẽ dona Spir. S.

Divus Chryſoſtomus hanc materiam nobis inculcare ſatagens, inquit: *Hoc exiguum neglectum, & omne reliquum deſtruit; ſæpius namque domos ædificantes homines, & tectum imponentes, unius tegulæ excuſſa curam non gerentes, totam domum perdiderunt. Et in veſtimentis hoc ipſum evenire quis cernere poſſit, etenim parva in illis facta ſciſſura magnam fecit diſruptionem. Hoc & in torrentibus multoties evenit, etenim & illi, ſi vel minimum cœperint ingreſſum, totum introducunt fluentum. Ita & tu, licèt te undique munieris, ſi tamen aliqua pars immunita dimiſſa eſt, etiam hanc Diabolo obſtrue, ut ſis ab omni parte firmatus.*

Cant. 4. 9. Chr. h. 19. ad popul. Principiis obſtare debemus.

Idem ſanctus Pater in alia homilia alias ad intentum noſtrum adducit ſimilitudines, inquiens: *Ædificium, ſi vel parum debiſcat, diſſolvetur; ſi ſufflaveris in ignem, quaſi ignis exardeſcet; & palmes ſi à radice parum fuerit abſciſſus, fit inutilis. Quamobrem hoc parum non eſt parum, imò verò eſt ferè totum. Quando ergo parum deliquerimus, aut etiam pigri, & ſocordes fuerimus, ne illud parum negligamus; citò enim neglectum fit magnum.*

Chr. h. 8. in 1. ad Cor.

Gerſon ſuper illa Sancti Jacobi verba: *Qui in uno offendit, &c.* eadem, quam ſupra inſinuavimus, utitur ſimilitudine, inquiens: *Pervertit harmoniam univerſi, velut corda diſcors in cithara, aut fiſtula mutata, vel ſtridula in organo. Infirmat exercitum ſpiritualis militiæ, tanquam fugitivus, & proditor.*

Gerſon t. 2. de domino Euang. & Serv.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Peccatum veniale non minùs fugiendum eſt, quàm mortale, imò forſitan magis illo; DEUS enim opera noſtra nauſeat, ſi cum peccatis permixta ſint venialibus.

THE-

Digitized by Google

THEMA.

Vtinam frigidus eſſes, aut calidus: ſed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. Apoc. 3. verſ. 15.

Matth. 24. Explicatur quid ſit eſſe calidum, frigidum, tepidum.

1 QUòd ſi, ut SS. Patres unanimiter aſſerunt, per frigus peccatum grave denotatur (*abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas*) per teporem verò culpa, & negligentia venialis intelligitur, certè ex hac adducta Apocalypſeos authoritate, prima facie colligi videtur, quòd DEO tranſgreſſiones leves neglectæ, & expreſsè volitæ, moleſtiorem inferant nauſeam, quàm prævaricationes mortales: *Vtinam frigidus eſſes: ſed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Cornelius à Lapide hunc Apocalypticum textum prolixè examinans, poſt varias illius in medium allatas interpretationes, tandem ad intentum præſens adducit ſequentem: *Tepidus eſt, qui Deum quidem non audet offendere mortaliter, ſciens & volens, ideòque ſe putat juſtum; ſed purioris, & perfectioris vitæ ſtudium negligit; unde ſe facile propriis concupiſcentiis permittit, & quævis peccata devorat, quæ ſibi venialia videntur. Hic licet poſſit eſſe in ſtatu gratiæ, ſi videlicet gravis tentatio concupiſcentiæ non occurrat; facile tamen, ea occurrente, in peccatum mortale cadit; unde in magno verſatur peccati, & ſalutis periculo.* In controverſiam quidem vocari nequit, quin longè deterior ſit ſtatus peccati mortalis veniali; at verò ille, ſubitò ut patratum eſt peccatum, agnoſcitur, timetur, gravem infert conſcientiæ remorſum, & ideò in illo ſtatu poſitus homo, de peccato ſuo mortali per pœnitentiam abolendo ſtatim eſt ſolicitus; at verò ſtatus peccati venialis non æſtimatur, & ideò fovetur, non verò emendatur, & ab hac negligentia voluntaria tandem in peccata graviora homo dilabitur. Et ideò unanimis eſt graviſſimorum authorum doctrina, quòd ſcilicet majori cum zelo, & ſolicitudine procedendum ſit in hiſce extirpandis. Illa enim, utpotè nobis cognita, & ob oculos, & mentem ſemper verſantia, horrorem nobis incutiunt; hæc verò econtrà ſecurè nos indormiſcere faciunt, omnemque à nobis ſcrupulum abigunt, non conſiderantibus nobis, quòd favillæ ſint, ſub quibus magni incendii periculum deliteſcit. Nam ut Sanctus Gregorius ait: *Si curare parva negligimus, inſenſibiliter ſeducti, audentes etiam majora perpetramus.* Notate ly: *Inſenſibiliter ſeducti*; quando enim à peccatore jam acquiſitus eſt parvus habitus hic, vel illc, inadvertenter cadit, abſque eo, quòd ſe reflectat ad id, quod operatur. Sic enim videmus per experientiam, quòd qui murmurationibus aſſuevit, facilè, & ſine ulla præmeditatione in verba detractionis prorumpat; ſimiliter qui non habet curam moderandi linguam ſuam inter verba faceta, & jocoſa, facilè quoque proferet ea, quæ obſcœna ſunt, & ſcandalum creare poſſunt.

Parva eſt cura in emendandis peccatis venialibus.

S. Greg. l. 10. mor. c. 9. Ideò multi inſenſibiliter ſeducuntur ad majora.

2 Idem Sanctus Gregorius alio in loco præcipitium hoc, à levibus tranſgreſſionibus originatum, conſiderans, inquit: *Iſti ſunt quotidiani defectus, qui in cordibus reproborum ſiunt, quibus indeſinenter ad deteriora deſcendunt; quia dum minora incautè negligunt, ad majora pernitiosè prorumpunt.* Moyſes in fiſcella ſcirpea Nili undis impoſitus, puer erat ſpecioſus, amabilis, & delicatus; ac proindè ad Nili littus appellens, gratiam mox ſibi acquiſivit filiæ Pharaonis, licèt ipſe de illa eſſet ſtirpe progenitus, quam Pharao Rex pater ejus omni ſtudio extirpare, & abolere ſatagebat. Hæc Pharaonis filia utique nunquam ſibi perſuadere potuiſſet, eundem illum puerum, progreſſu temporis, regnum illud decem ſeveriſſimis flagellis percuſſurum, ab eodemque patrem ſuum in maris Erythræi undis ſubmergendum eſſe. Sic quoque peccata venialia in primis principiis, eò quòd exilia ſint, nobiſque ſatisfactionem, & complacentiam pariant, non repelluntur, aut fugantur a nobis; imò fovemus, & nutrimus ea, non conſiderantes, quàm nobis in progreſſu temporis caro ſint pretio diluenda. Ludus ver. gr. velut rationabilis, & honeſta recreatio inchoatur, & tamen paulatim declinat in vitium; poſt ſe enim trahit rixas, inimicitias, blaſphemias, & jacturas facultatum valdè notabiles, fitque tam luſori, quàm domui ipſius, in manifeſtam ruinam: *Iſti ſunt quotidiani defectus, &c.* Didacus Stella ſuper illa verba S. Lucæ: *Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus*, ingenioſè obſervat, quòd Euangeliſta dicat, quòd ſocrus Petri, non qualicunque febri, ſed *magnis febribus* tenebatur: Et ſubdit: *Febris magna, ut erat hæc, qua laborabat ſocrus Petri, citò curatur; at febris, quæ in oſſibus latet, hæc vitam rapit, & ad interitum ducit. Ita magnum peccatum rarò nos in infernum ducit; nam ipſius magnitudo nos terret, ita ut in cognitionem ejus veniamus; quo fit, ut illius pœnitentiam agamus cum mentis noſtræ meliori reſipiſcentia. At hæc peccata parva, in quæ quotidiè delabimur, & ad quæ, ob ipſorum parvitatem, non reſpicimus; hæc, inquam, ſunt, quæ in interitum celeri curſu nos vocant.* Animæ timoratæ peccatum mortale exhorreſcunt, & ſi in illud per fragilitatem humanam fortè lapſæ fuerint, ſubitò reſurgunt; econtrà verò peccatum veniale ſæpenumerò ſibi valdè familiare habent, & retinent, quia licèt illud committens, gratia divina, & amicitia Dei non privet, non tamen conſiderant, quòd verè lateat anguis in herba, qui paulatim, & pedetentim in anima tali, certis auxiliis ſpecialibus deſtituta, majorem vigorem acquirens, efficit, ut faciliùs in tentationes graves corruat, uſque conſentiat, & peccatum, quod anteà veniale erat, in mortale degeneret: *Magna & aperta peccata*, inquit P. Alvarez, *eo juſtis minus periculoſa ſunt, quò vel aſpectum eorum ſatis enormem, & tetrum exhorrent; at minima, eo ipſo, quòd minima periculoſiora videntur, quia diſſimulanter intrant, latenter cor poſſident, & abſcondite ad miſerabilem ruinam diſponunt.*

S. Greg. l. 14. mor. c. 15.

Similitudo de Moyſe.

Modus quo minora ducunt ad majora.

Did. Stell. in c. 4. Luc.

Timorati in mortale lapſi ſtatim reſipiſcunt.

Alvar. t. 1. l. 5. p. 2. c. 16.

3 Refert Bollandus in vita Beati Laurentii Juſtiniani, magnum hunc Venetiarum Patriarcham dicere fuiſſe ſolitum: *Servi DEI non eſt, a magnis peccatis cavere, id enim eſt ſæcularis hominis; ſed parva vitare, ne charitas refrigeſcat.* Unde ſervis DEI potiùs, quàm hominibus ſæcularibus, imprimendum eſt illud Eccleſiaſtici conſilium, quo dicit: *Quaſi a facie colubri fuge peccata*; quia ſicut ſerpens, quantumvis exilis ſit, ſuum ſemper congenitum habet venenum; & ideò ſive parvus, ſive magnus, ſemper cavendus eſt; ita & culpa, ſive parva, ſive magna, ſemper cavenda eſt. Et quidem ii, qui majori ſunt lumine præditi, magis quoque periculum culpæ, licèt venialis, diſcernere, & declinare debent. Verum quidem eſt, quòd ut plurimùm diſtincta habeatur à pleriſque notitia, qua venialia à mortalibus diſcernuntur, & dignoſcuntur; multa tamen ſunt, quorum gravitatem, an ſcilicet mortalia, an verò venialia ſint, diſtinguere nequimus, ſed dubii, & ambigui hæremus. In qua porrò perplexitate nos Deus per ſuam paternam providentiam relinquit, ut tam unum, quàm alterum, ob hanc ambiguitatem, pro virium noſtrarum poſſibilitate, fugiamus. Quoties contingit, quòd à propria paſſione faſcinati culpam aliquam levem, & exilem eſſe exiſtimemus, quæ in conſpectu Dei gravis eſt, quamque pariter viri prudentes, & litterati talem eſſe arbitrantur? Quis unquam crediſſet, quòd ſi quis proximum ſuum ſtultum appellet; per hoc ſe pœnæ gehennæ reum facturus eſſet? & tamen ſupremus Judex hanc pronuntiavit ſententiam: *Qui dixerit fratri ſuo: Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Sanctus Gregorius in ſuo Paſtorali hoc nobis documentum poſt ſe ſcriptum reliquit: *Admonendi ſunt, qui in minimis frequenter excedunt, ut ſolicitè conſiderent, quia nonnunquam in parva deterius, quàm in majori culpa peccatur.* Quod documentum prima facie paradoxum, captuque difficillimum eſſe videtur; veruntamen ſanctus ille Pontifex optimam aſſerti ſui aſſignat rationem, videlicet, quia peccatum mortale, ab homine conſcientioſo, magna cum reſolutione rejicitur, ob ſui turpitudinem, & enormitatem; at verò venialia neglecta animæ inviſcerantur, & intra ipſam inveteraſcunt, cum ingenti ſemper incrementi ſuperventuri periculo, per quod tandem ad mortalem uſque malitiam pertingant: *Major enim, quo citius, quia ſit culpa, agnoſcitur, eo etiam celerius emendatur; minor vero, dum quaſi nulla creditur, eo pejus, quo & ſecurius, in uſu retinetur; unde*

Bolland. 8. Jan. fol. 560. col. 1.

Eccl. 21. 2. Propterea eſt piorum vitare venialia.

Sæpè erramus in judicando quantitatem peccati.

Matth. 5.

S. Greg. 3. p. paſt. admon. 34.

Quandoq; deterius in parva, quàm magna culpa peccatur.

ſit

ſit plerumque, ut mens aſſueca malis levibus, nec graviora perhorreſcat, atque ad quandam authoritatem nequitia per culpas nutritam perveniat, & tanto in majoribus concemnat pertimeſcere, quanto in minimis didicit non timendo peccare.

4 Quòd ſi objeceris, quòd mille peccata venialia unum peccatum mortale conſtituere nequeant; id quidem libenter tibi concedam, ſimul tamen liberè dicam, unicum duntaxat peccatum veniale neglectum, & non emendatum, in peccatum mortale facilè degenerare poſſe. Quid enim eſt aſpectus objecti alicujus laſcivi curioſus? Et tamen niſi hic caveatur, ſed ſpecies objecti viſi foveatur in animo, jam ab aſpectu tranſitur ad ſuggeſtionem, à ſuggeſtione ad delectationem, exindè ad deſiderium, ac tandem à deſiderio ad peccati conſummationem. Porrò damna, quæ multa peccata venialia ſimul collecta homini inferre ſolent, ſequenti à S. Auguſt. explicantur ſimilitudine: *Sunt autem levia peccata, & minuta, quæ devitari omnino non poſſunt; quæ quidem videntur minora, ſed multitudine premunt; nam & acervus frumenti è minutiſſimis granis colligitur, & tamen onerantur inde naves, & ſi amplius onerentur, ſubmerguntur.* Refertur de viro quodam, quòd cum aliquamdiù vitulum etiamnum tenellum, & juvencum in humeris ſuis portare aſſuevisſet, eundem quoque, poſtquam in magnum, pinguemque bovem excreviſſet, haud difficulter portare potuerit; eò quòd conſuetudo paulatim, & pedetentim acquiſita, tanti ponderis incrementum viribus ejus inſenſibile quaſi reddidiſſet. Idem quoq; in actionibus moralibus ſæpè contingit: Si enim quis ver. gr. nullum ſibi ſcrupulum faciat, dum jocosè mentitur, tandem malum ſibi mentiendi habitum contrahens, ſæpè incidet in mendacium officioſum, exindè in pernitioſum, demùm deſcendet ad juramenta, ac tandem in perjuria pari facilitate labetur. Poſt ſanctos Patres audiri quoque meretur ſequens utiliſſima Senecæ gentilis Philoſophi doctrina, dicentis: *Si das aliquos affectus ſapienti, impar illis erit ratio, & velut torrente quodam auferetur; præſertim cum illi non unum, ſed univerſum affectuum catum relinquis, cum quo colluctetur. Plus poteſt quamvis mediocrium turba, quam poſſet unius magni violentia. Habet pecunia cupiditatem, ſed modicam; habet ambitionem, ſed non concitatam; habet iracundiam, ſed placabilem; habet inconſtantiam, ſed minus vagam, ac mobilem; habet libidinem, non inſaniam. Melius cum illo ageretur, qui unum vitium integrum haberet, quam cum eo, qui leviora quidem, ſed omnia.* Idem in decurſu ejuſdem epiſtolæ, hæc à ſe dicta ſequenti declarat ſimilitudine, inquiens: *Facilius eſt initia illorum cohibere, quam impetum regere. Falſa eſt itaque iſta mediocritas, & inutilis, eodemque loco habenda, quo ſi quis diceret, modicè inſaniendum, modicè ægrotandum. Sola virtus habet, non recipiunt animi mala temperamentum.* Sanctus Auguſtinus examinans illa Sancti Pauli verba: *Ligna, fœnum, ſtipula, &c. quale ſit uniuscujusq; opus ignis probabit;* ita ſcribit: *Illo tranſitorio igne, de quo paulò ante Apoſtolus: Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem; non capitalia, ſed minuta peccata purgantur; quamvis, quod pejus eſt, non ſolum majora, ſed etiam minuta, ſi nimium plura ſint, mergunt.* Ratio autem hujus naufragii non eſt illa, quia ſcilicet peccata ſint venialia, ſed quia neglecta fiunt mortalia; ad eum ferè modum, quo vulnera neglecta gangrænam facilè concipiunt, & paulatim mortifera evadunt.

Scala peccatorum hominis carnalis.

S. Aug. ſ. 41. de levib. c. 22.

Similitudo.

Senec ep. 87. A mendacio jocoſo paulatim venitur ad peccata graviſſima.

S. Aug. ſ. 41. de ſanct. Quomodo venialia fiant mortalia.

5 Celebris eſt in hac materia ſequens ſatis nota D. Chryſoſtomi doctrina, dicentis: *Solet mihi nonnunquam non tanto ſtudio magna videri eſſe peccata vitanda, quanto parva, & vilia; illa enim natura ſponte averſatur, hæc autem hac ipſa re, quia parva ſunt, deſides reddunt. Dum contemnuntur, non poteſt ad eorum expulſionem animus generosè inſurgere; unde cito ex parvis maxima fiunt negligentia noſtra.* Et ideò in ſactis Canticis dicitur: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Porrò jam ex diſcurſu præcedenti noſtis, per hanc vineam in ſenſu myſtico animas denotari fideles; per vulpeculas verò parvas, culpas veniales neglectas intelligi, quæ fructibus ſpiritualibus, quos cæteroquin ex virtutis ſequela haurire poſſemus, ingens damnum inferunt; at verò quænam eſt ratio, cur ſacer textus non ſuadet nobis, ut alias capiamus feras, v. gr. lupos, apros, vel ſimiles: *Et ſingularis ferus depaſtus eſt eam?* Reſpondeo, ideò Spir. S. nos non hortari ad capiendos lupos, apros, leones, &c. quia hæ feræ facilè videntur, capiuntur, & abiguntur; & ideò peccata mortalia præfigurant, quæ, ſi timoratam habeamus conſcientiam, communiter exhorreſcere ſolemus; at verò peccata venialia, per vulpes parvulas præſignata non capimus, quia illa non timemus, nec cognoſcimus, neque ullum ab illis damnum metuimus; & tamen hæc eadem graviſſimo nos damno afficiunt, quia demoliuntur vineas. Div. Chryſoſt. in homilia quadam t. 5. de levium peccatorum periculis, ita ſcribit: *Si levium peccatorum magnitudo noſcatur, & majorum facillimè pernities noſcitur; unde fit ſic, ut perpenſa diverſitate culparum, declinentur levia, deteſtentur enormia, & omnia ab hoc omninò damnentur peccata.* Eadem quoque doctrina à P. Alvar. his verbis traditur: *Cura fugiendi minora peccata, quodammodò à caſu majorum liberat, & ad ea declinanda facilem viam nobis oſtendit; quo enim pacto in detractionem incidet, qui verbum otioſum timet, aut in rei minus honeſta conſenſum impinget, qui leviſſimam cogitationem virtuti adverſam fugit?*

Chr. h. 17. in Matth.

Cant. 2. 15.

Pſ. 79. 14.

Reperitur ſimilitudo de vulpeculis capiendis.

Chr. h. de levium pecc. peric.

Alv. t. 1. l. 5. p. 2. c. 16.

6 Div. Chryſoſt. in præcitata homilia dicit: *Quicquid leve quis dixeris, comparatione pejoris eſt leve;* nam ut habet commune axioma: *Magis & minus non ſunt, niſi comparativè;* ſic enim facula magna eſt in comparatione ad candelam; parva autem, ſi conferatur cum ingenti quadam flamma; ſic quoque peccatum veniale appellatur leve, non quia reverà, & in ſubſtantia ſua leve ſit, ſed comparativè ad mortale; ſiquidem ut ſuo loco diximus: *Tu ne leve dixeris, in quo offenditur Deus.* Ac proindè idem Chryſoſtom. hanc propoſitionem, quæ exaggeratio quædam eſſe videtur, ſubjungit: *Cæterum leve non eſt, quod hominem ex interdicto occidit, & quod ex juſſu interficit. Dum enim vetita fiunt, contemnuntur juſſa, & imperata audaci contumacia negliguntur; ſic & authoritas DEI jubentis offenditur.*

Chryſ.

Veniale dicitur leve reſpectu mortalis.

7 *Quia tepidus es, incipiam te evomere.* Ferculum aliquod, quantumcunque ſit exquiſitum, ſi fœtido aliquo, etiam in modica quantitate, conſperſum fuerit excremento, nauſeam cauſat comedenti. Cum igitur opera meritoria, & virtuoſa, in Scriptura ſub cibi metaphora exprimantur, dicente ipſomet cœleſti Magiſtro noſtro: *Ego cibum habeo manducare, &c. Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me;* idem quoque de operibus noſtris verum eſt, quòd ſcilicet quantumcunque opera noſtra perfecta ſint, & ſancta, Deo nihilominus abominabilia, & nauſeabunda ſint, ſi cum imperfectionibus & defectibus venialibus fuerint conjuncta. Unde Richardus à S. Vict. ait: *Singula diſcutienda ſunt opera, eleemoſynæ, vigiliæ, orationes, & alii corporis labores, ſi purè fiant propter Deum, ſi aliud ſit in cauſa principaliter, vel ſecundariè, ſi fiant diſcretè, & cum debito moderamine, ſi finis ſit profectus, & perſeverantia, ſi poſſibilitas proficiendi, ſi tempus, quando id fieri expediat, ſi modus, quo, & quantum, & quam frequenter. Item, ſi quando aliquid ſit intermittendum, & quando vehementius inſiſtendum. Item, ſi cum damno aliorum fiat, ſi ad hoc impellat levitas, inconſtantia, curioſitas, ſi laus appetatur, vel latenter ſubrepat, ſi humana delectatio, ſi terrenum commodum, eſt diſcutiendum. Denique, ſi virtutes ſint puræ, & perfectæ, ſi Deus ſuper omnia diligatur, ſi aliquid amori ejus æquetur, vel præponatur, ſi dilectio proximi habeatur, ſi ſyncerè propter Deum exhibeatur, ſi diligatur in Deo amicus, ſi dilectio hæc ſpiritualiter, non carnaliter impendatur, ſi non accipiatur perſona, ſi non conſideretur cauſa.* Et ideò ſupremus ille Judex per os Pſalmiſtæ dicit: *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo.* Quæ verba S. Bern. conſiderans, inquit: *Valdè verendum eſt, ne ſub tam ſubtili examine, multa noſtra juſtitia (ut putantur) peccata appareant.*

Jo. 4. 32. Opera bona conjuncta peccatis venialib. Deo minus ſunt grata. Rich. à S. Vict.

Juſtitias noſtras Deus judicabit.

Pſ. 70. 4. S. Ber. ſer. 55. in Cant.

DIS-

Digitized by Google

DISCVRSVS XXI.

ARGUMENTUM.

De nonnullis inter peccata venialia & mortalia diſtinctionibus: Vbi etiam de horum malitia diſſeritur, & nonnulla illorum ſpeciatim aſſignantur.

THEMA.

Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit. 1. Cor. 3. verſ. 12.

S. Thom. p. 2. q. 89. art. 2.

1 SAnctus Thomas de Aquino, Doctor Angelicus, in 1. 2. quæſt. 89. Articulum quendam habet, in quo quærit: *Vtrum convenienter peccata venialia per lignum, fœnum, & ſtipulam deſignentur*; huicque Apoſtoli textui innixus, reſpondet: *Quæcunque venialia peccata, ad lignum, fœnum & ſtipulam reducuntur, ſecundum eorum gravitatem & purgationem.* In corpore Articuli ſimiliter inquit: *Dicunt quidam, quod per lignum, fœnum, & ſtipulam, ſignificantur opera bona, quæ quidem ſuperædificantur ſpirituali ædificio, ſed tamen commiſcent ſe eis peccata venialia: ſicut cum aliquis habet curam rei familiaris, quod bonum eſt, commiſcet ſe ſuperfluus amor vel uxoris, vel filiorum, vel poſſeſſionum, ſub Deo tamen, ita ſcilicet, ut pro his homo nihil vellet facere contra Deum: ſed hoc non videtur convenienter dici; manifeſtum eſt enim, quod omnia opera bona referuntur ad charitatem Dei & proximi; unde pertinent ad aurum, argentum, & lapides pretioſos: non ergo ad lignum, fœnum & ſtipulam. Et ideo dicendum eſt, quod ipſa peccata venialia, quæ admiſcent ſe procurantibus terrena, ſignificantur per lignum, fœnum & ſtipulam: ſicut enim hæc congregantur in domo, & non pertinent ad ſubſtantiam ædificii, & poſſunt comburi ædificio manente; ita etiam peccata venialia multiplicantur in homine, manente ſpirituali ædificio, & pro iſtis patitur ignem vel temporalis tribulationis in hac vita, vel purgatorii poſt hanc vitam, & tamen conſequitur vitam æternam.* Reliquum igitur eſt, ut authoritati SS. Patrum innixi, diſtinctè, quid per hæc ligna, fœnum, & ſtipulam ſignificetur, exponamus.

Explicatio thematis.

B. Laur. Juſt. de perfect. grad. c. 1.

2 Beatus Laurentius Juſtinianus aſſerit, quòd quamvis peccatum veniale *hominem ad reatum perpetuæ mortis non gravet, meretur tamen pœnam. Ideo namque puniri meretur, quia ſemper eſt à voluntate movente, vel permittente, aut non prohibente. Cæterùm etiam in hoc differt à mortali, quia peccatum veniale eſt libido, ſive voluptas in creatura citra Deum, ſeu æquè Deo.* Gerſon eandem diſtinctionem adducens, fuſiùs eandem explicat, inquiens: *Peccatum veniale eſt complacentia, ſeu voluptas in creatura, infra, vel citra Deum, id eſt, quod non plus quàm DEO, nec æquè ſicut Deo, quia quod non vellet quis illi finaliter adhærere, vel propter illud Deo diſplicere, aut ſcienter contra ejus præcepta, & mandata quicquam facere.* Sanctus Gregorius ſupra illa Jobi verba ſcribens: *Ipſe novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nonne conſideras?* peccatum veniale ſub nomine vanitatis deſcribit, inquiens: *Optimè poſt vanitatem protinus iniquitas ſubjungitur, quia dum per quædam tranſitoria ducimur, in quibuſdam noxiè ligamur; cumque mens incommutabilitatis ſtatum non tenet, à ſemetipſa defluens, ad vitia prorumpit. Poteſt autem & vanitas culpa intelligi, & iniquitatis nomine reatus gravior demonſtrari; ſi enim aliquando vanitas culpa non eſſet, Pſalmiſta non diceret: Quanquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vanè conturbatur &c. Ex vanitate ad iniquitatem ducimur, cum prius per levia delicta defleCtimus, ut uſu cuncta levigante, nequaquam poſt committere etiam graviora timeamus.* Idem quoque S. Pontifex quoſdam ambarum harum culparum diſcernit effectus, inquiens: *Quia à levioribus malis incipitur, & ad graviora pervenitur, vanitas mentem obnubilat, iniquitas cæcat.* Differentiam quoque aſſignat, quæ eſt inter oculũ obfuſcatum, & totaliter excæcatum. S. Bonav. ſupradicta B. Laur. Juſtin. verba ponderans, pro majori eorundem declaratione ſubjungit: *Rectus autem ordo eſt, ut bonum immutabile præferatur bono commutabili, & honeſtum utili, & voluntas Dei voluntati noſtræ, & ratio ſenſualitati: & quando iſte ordo pervertitur, tunc peccatum committitur.*

Gerſ. t. 2. reg. moral. Deſcriptio peccati venialis.

S. Greg. l. 10. mor. c. 9.

Ex vanitate ad iniquitatem ducimur.

S. Bonav. l. 3. comp. theol. verit. c. 12.

Abul. 19. in c. 17. Matt. q. 190. Diſtinctio venialis à mortali.

2 Abulenſis ſequentem tradit diſtinctionem. *Conſiderandum, quòd peccatum mortale per hoc differt à veniali, quia licèt in utroque ſit quædam converſio ad creaturam, quòd delectamur in creatura; tamen in mortalibus eſt converſio tanta ad creaturam, quòd convertimur ad eam, fruendo ea, & conſtituendo ipſam ut finem: ideo neceſſe eſt, ut avertamur à Deo, quem jam non habemus ut finem; & in hoc conſiſtit tota prævaricatio. In veniali autem eſt converſio quædam ad creaturam, in qua delectamur, non tamen tanta, ut fruamur creatura, conſtituendo illam ut finem, & avertendo nos à Deo, qui finis eſſe debebat; ſed manente Deo ut fine, delectamur in creatura; quæ delectatio non eſt fruitio, quia potius vellemus carere delectatione illa creaturæ, quàm offendere Deum, & ideo ibi non eſt averſio, & iſta eſt cauſa, quare non pereat hic charitas.* S. Bonav. hanc differentiam quoque in aliis locis diſcutit, & quidem in Centiloquio ita ſcribit: *Diſtinguitur veniale tripliciter; nam quoddam eſt veniale ex ſurreptione, & ideo veniale eſt, quia non poteſt vitari tunc; & quia committitur præter rationem, ſemper eſt veniale. Quoddam eſt veniale ex cogitatione, ſine conſenſu, & ideo veniale, quia non plenè convertitur, ut in cogitatione, & delectatione de muliere, citra conſenſum in delectatione; & ideo veniale fit mortale per complacentiam, & conſenſum. Quoddam eſt veniale cum delectatione, & conſenſu; & ideo veniale eſt, quia non eſt deordinatio contra præceptum.* S. Vincentius Ferrerius in ſermone quodam prædictum S. Pauli textum conſiderans, ait: *Nota tria genera peccatorum venialium. De iſtis tribus differentiis peccatorum venialium dicit Apoſtolus: Si quis ædificaverit ſuper fundamentum hoc, ſcilicet fidei, ligna, fœnum, ſtipulam, detrimentum patietur; ipſe autem ſalvus erit, ſi tamen quaſi per ignem. Nota lignum, fœnum ſtipulam. Hæc tria ſignificant tria peccata venialia; lignum, quod difficiliùs comburitur, quàm fœnum, ſignificat peccata venialia majora, quia pro talibus multum ſtant in Purgatorio. Fœnum, quod citiùs comburitur, venialia peccata mediocria. Stipula, id eſt, palea, ſignificat peccata venialia minima, de quibus ſtatim purgantur, & purificantur tranſeundo per Purgatorium.* Alvarez de hoc eodem puncto diffuſè, & per multas diſtinctiones magna cum claritate diſcurrens, inquit: *Veniale peccatum eſt actio libera, dictamini quidem rationis, & juſſioni legis adverſa, ac ob id Deo inviſa, ſed quæ ob ſui parvitatem, nec vitam ſpiritualem animæ auferat, neque hominem à regno cœleſti excludat, nec æternis cruciatibus deſtinet.* Moxque ſequentem intellectu facilem ſubjungit ſimilitudinem: *Sicut levi ægritudine corporis incolumitas leviter læditur, ita levi peccato aliquantulum rationis fulgor inficitur.* Subdit quoque aliud exemplum, ex quo natura & deordinatio defectuum venialium facillimè capitur; ait enim: *Quemadmodum in humana Republica ſunt aliquæ leges, ſine quarum obſervatione omnino ſtare non poteſt, quas præterire graviſſimum eſſe cognoſcitur; aliæ verò optimæ gubernationi conducibiles, quas tranſgredi, leve, & non magni momenti judicatur: ita in regno Dei quædam ſunt leges, ex quarum cuſtodia charitas, & animæ vita dependet, aliæ verò, ſine quarum obſervatione charitas & ſpiritualis vita adhuc ſtare poteſt, & illarum tranſgreſſio peccata mortalia, iſtarum verò peccata levia, & venialia conſtituit. Et ſicut inter homines, licèt qualibet offenſa amicitiam aliquo modo lædat, non tamen offenſa levis amicitiam diſſolvit, nec amicum à participatione bonorum amici omnino rejicit, ſed aliqua levi ſatisfactione remittitur; eodem prorſus modo leves offenſæ adverſus Deum, quas homines ex humana fragilitate committunt, erga Deum contractam, per charitatem & gratiam, amicitiam non auferunt; atque ideo nec animam interficiunt, nec regnum illi cœleſte claudunt.* Diſtinctiones porrò, quas inter tranſgreſſionem mortiferam & levem aſſignat, ſunt hæ ſequentes: *Peccatum mortale charitatem & gratiam tollit; veniale ſervata charitate, ejus fervorem extinguit. Illud præfert creaturam Deo, quia ob amorem creaturæ Deum deſerit; iſtud non præfert, quia licèt ſe ad creaturam inclinet, non tamen Deum propter illam derelinquit. Illud conſtituit ultimum finem in creatura, quia ab ultimo, propter quem creati ſumus, ſine recedit: iſtud*

S. Bonavent. centil. p. 1. ſect. 6. Peccatum veniale eſt triplex.

S. Vinc. Ferr. Dom. 2. poſt Trin. ſerm. 2.

Triplex figura trium peccatorum venialium.

Alvar. t. 2. l. 4. p. 4. c. 6.

Similitudo deſumpta à republica.

Aliæ mortalis à veniali diſtinctiones ab effectu.

Digitized by Google

non ponit finem in creatura, quia gratia decorem, & charitatis pulchritudinem, qua homo, tanquam in finem, tendit in DEVM, non amittit. Illud animam interficit, iſtud fœdat. Quare Greg. dixit l. 21. Moral. c. 9. In peccatorum & criminum diſtinctione penſandum eſt, quia nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt.

S. Thom. 1. 2. q. 89. art. 1.

4 Sanctus Thomas ubi ſupra in articulo quodam quærit: *Vtrum peccatum veniale cauſet maculam in anima?* hancque quæſtionem ſequenti concluſione reſolvit: *Peccatum veniale, cum non tollat habitum charitatis, neque aliarum virtutum, ſed magis impediat actus illarum, non niſi per accidens maculam inducere dicitur.* Citatque S. Auguſt. dicentem: *Peccata venialia, ſi multiplicentur, decorem noſtrum ita exterminant, ut à cœleſtis ſponſi amplexibus nos ſeparent.* Quæ verba tamen Doctor Angelicus hoc ſenſu exponit, inquiens: *Loquitur Auguſt. eo caſu, in quo multa peccata venialia diſpoſitivè inducunt ad mortale.* Cui expoſitioni addi poſſet, verum quidem eſſe, quòd peccata venialia multiplicata à Sponſi cœleſtis amplexibus nos ſeparent; hoc tamen non niſi ad tempus faciunt, ſcilicet quamdiù anima à ſordibus, quantumvis levibus, per ignem purgantem purificata non fuerit. Habet quoque idem D. Angelicus in præcitato articulo ſequentem doctrinam: *Macula importat detrimentum nitoris ex aliquo contactu, ſicut in corporalibus patet, ex quibus per ſimilitudinem nomen macula ad animam transfertur. Sicut autem in corpore eſt duplex nitor, unus quidem ex intrinſeca diſpoſitione membrorum, & coloris; alius autem ex exteriori charitate ſuperveniente: ita etiam in anima eſt duplex nitor, unus quidem habitualis, quaſi intrinſecus; alius autem actualis, quaſi exterior fulgor. Peccatum autem veniale impedit quidem nitorem actualem, non tamen habitualem, quia non excludit, neque diminuit habitum charitatis, & aliarum virtutum; ſed ſolum impedit earum actum.* P. Alvarez in ejuſdem lib. cap. 10. hac de re ita ſcribit: *Eſt peccatum veniale, ſi attentè ipſum inſpiciamus, non quidem mors animæ, quod tantum crimini, ſeu peccato lethali competit; ſed eſt adverſa valetudo & infirmitas animæ, quæ & ipſam animam fœdat, atque deformat, & à debita diſpoſitione bene & fervidè operandi disjungit.* Citatque Sanctum Bernardum, in ſermone *de triplici genere bonorum* ita ſcribentem: *Sicut corporis natura eſt ſanitas, ita cordis natura eſt puritas, quia turbato oculo non videbitur Deus, & cor humanum ad hoc factum eſt, ut ſuum videat Creatorem. Si verò ſanitati corporis ſolicita eſt providenda cuſtodia, puritati cordis tantò ſolicitior eſt impendenda, quanto pars iſto dignior illa eſſe convincitur.* Subditque idem P. Alvarez hanc ſimilitudinem, inquiens: *Sunt peccata iſta levia, ſicut peſtilentes morbi; quos ſi diligentiſſima medicina non comprimas, certiſſimam & citiſſimam mortem intentant.*

S. August. l. de pœnit.

Quid ſit macula animæ.

Alv. ib. c. 10. Macula eſt infirmitas animæ.

Alvar. ib.

5 Quod attinet ad peccata venialia in ſpecie, reperiuntur illa apud ſacros Doctores notata, ut ſequitur. Et quidem in primis Abulenſis de hiſce ita ſcribit: *Cum rebus iſtis magis de affectu impendimus, quam ratio ſuadet, ſed nondum in ea tendimus, non avertimur à Deo, ſed retardamur in progreſſu in DEVM, in quē tendimus fruendo ipſo; quia cum totum affectum Deo impendere debeamus, quantum rebus dederimus ultra rationis decretum, tantum Deo ſubtrahimus, & tantò in progreſſu Dei retardamur, id eſt, ut tardius eamus, & minus ardenter. Contingit autem majus & minus rebus de affectu impendere, nondum fruendo eis, ſicut in amore conjugis, filiorum & poſſeſſionum; nam non æqualiter diligunt iſta homines boni, ſed quidam nimis, alii minus, licèt nulli boni eis fruantur: ideo licèt æquali tempore ament, quidam gravius venialiter peccant, quam alii, nam qui intenſius amant, magis peccant.* S. Auguſtinus longum culparum levium texit catalogum, dum in ſermone quodam ita ſcribit: *Quæ ſunt minuta peccata, licèt omnibus nota ſint, tamen quia longum eſt, ut omnia replicentur, opus eſt, ut ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo aut potu plus accipit, quam neceſſe ſit, ad minuta peccata noverit pertinere. Quoties plus loquitur, quàm oportet, aut plus tacet, quam expedit. Quoties pauperem importunè petentem exaſperat. Quoties cum corpore ſit ſanus, aliis jejunantibus prandere voluerit, aut ſomno deditus tardiùs ad Eccleſiam ſurgit. Quoties excepto deſiderio filiorum, uxorem ſuam cognoverit. Quoties in carcere clauſos, & in vinculis poſitos tardius requiſierit. Quoties infirmos tardius viſitaverit. Si diſcordes ad concordiam revocare neglexerit. Si plus aut proximum, aut uxorem, aut filium, aut ſervum exaſperaverit, quam oportet; ſi amplius fuerit blanditus, quam expedit; ſi cuicunque majori perſonæ, aut ex voluntate, aut ex neceſſitate adulari voluerit; ſi pauperibus eſurientibus cibum non dederit, aut nimium ſumptuoſa aut delitioſa ſibi convivia præparaverit; ſi ſe in Eccleſia aut extra Eccleſiam fabulis otioſis, de quibus in die judicii ratio reddenda eſt, occupaverit. Si dum incautè juramus, & cum hoc per aliquam neceſſitatem implere non poterimus, utique perjuramus. Et cum omni facultate vel temeritate maledicimus; & cum aliquid ſuſpicamur temerè, quod tamen plerumque non ita, ut credimus, comprobatur: hæc & his ſimilia ad minuta peccata pertinere non dubium eſt, quibus licèt occidi animam non credamus, ita tamen eam, velut quibuſdam puſtulis, & quaſi horrenda ſcabie replentia deformem faciunt.* Idem ſanctus Doctor paulò poſt alias pariter veniales tangit deordinationes, inquiens: *Si nec in tribulatione Deo gratias agimus, nec bonis operibus peccata redimimus, ipſi tamdiu in illo purgatorio igne moras habebimus, quamdiu ſupradicta peccata minuta tanquam lignum, fœnum, & ſtipula conſumantur.* Rich. à S. Vict. quoad defectus culpabiles, qui etiam in operibus bonis reperiuntur, ita ſcribit: *Vigiliæ & orationes ſunt tibi inutiles, ſi ſic iſta exerceas, ut eo tempore dormias ac torpeas, quo debes orare, & vigilare; ſi ſingularitatem quandam in his teneas, per quam communia, & ad quæ magis teneris, omittas.* Idem paulò ante hunc quoque defectum tetigerat, inquiens: *Fallitur aliquis, ſi ſub occaſione ſuſtentandi corporis, delectationi ſerviat, vel ſuſtentationem neceſſariam ſibi ſubtrahat.*

Abul. ib. q. 715. Exponuntur modi peccandi venialiter.

S. Aug. ſ. 41. de Sanct. Specificantur hic multa peccata venialia.

Rich. de S. Vict. c. 4. in Cant. Peccata venialia in operibus bonis.

6 Bloſius huic noſtro propoſito haud inopportunam refert hiſtoriam, dum ita ſcribit: *Quædam monaſtici ordinis virgo, quæ piè admodum vixerat, veniens ad mortis horam, purgari ante exitum debuit ab hac culpa, quod quandoque gratiam ſacramentalis confeſſionis neglexerat; nonnunquam enim cum aliæ ſociæ virgines ad confeſſionem coram Sacerdote faciendam ſeſe præpararent, illa nullum in conſcientia ſua gravioris culpæ ſentiens remorſum, minimè ſatagebat, per verba Sacerdotis abſolvi ſaltem à pulvere venialium culparum, ſine quibus humana vita non ducitur; ſed ſimulabat ſe interdum dormire, quando Sacerdos confeſſiones recepturus aderat.*

Bloſ. conſ. anim. c. 5. num. 2. Hiſtoria de quadam virgine.

DISCVRSVS XXII.

ARGUMENTUM.

Scriptura ſacra, & ſancti Patres, valdè deteſtantur illa peccata venialia, quæ voluntariè, ſcienter, deliberatè, & cum complacentia committuntur.

THEMA.

Septies cadet juſtus, & reſurget. Proverb. 24. v. 16.

1 Sacræ Literæ & ſancti Patres plurimis in locis hanc confirmant veritatem, ſcilicet, neminem, quantumcunque etiam ſanctus ſit, ab aliqua culpa veniali totaliter eſſe exemptum & immunem: *Neceſſe enim eſt*, ut S. Leo Magnus ait, *de mundano pulvere etiam corda religioſa ſordeſcere*. Ubi notanda ſunt verba illa: *Neceſſe eſt*. Idem quoque ſanctiſſimus Pontifex alio in loco conſiderans, quòd *militia eſt vita hominis ſuper terram*, neminem eſſe dicit, quantumvis ſit pugnandi expertus & generoſus, qui ab inimico victoriam reportare poſſit, quin cum vulnere aliquo revertatur ex habito contra Dæmonem prælio: *Nec facilè, inquit, provenit cuiquam tam incruenta victoria, ut inter multos hoſtes, frequenteſque conflictus, etiamſi ſit liber à morte, ſit quoque immunis à vulnere.* Et ideò Sapiens, ita diſponente æterna Veritate, expreſsè dicit: *Septies cadet juſtus;* quod licèt verum ſit, immediatè tamen ſubjungit: *Et reſurget.*

S. Leo ſer. 4. de Quadr. Generaliter nullus eſt liber à peccato veniali.

S. Leo ſ. 4. de jejun. decimi menſis.

2 Et verò non adeò condemnantur à Doctoribus illa peccata venialia, quæ depravatæ naturæ noſtræ fragilitati ſunt adhæreſcentia, quæque ex ignorantia, & inad-

Digitized by Google

& inadvertentia, & quaſi contranitente voluntate committuntur; ſed illa præcipuè, quæ à nobis fiunt ex induſtria & deliberatione, ſive ex malitia. Etenim ſi juſtus in die ſepties cadat, eodem tamen tempore à lapſibus ſuis, qui ei non ſunt voluntarii, ſubitò reſurgere, eoſdemque deteſtari non differt. Et quidem ſi illum mihi ex ſactis Canticis objicias textum:

Cant. 4.7.

Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te; mox tibi cum venerabili Beda reſpondebo: *Macula non eſt in te, quia celeriter omni conatu te expurgas, nec in te manere peccatum ullum pateris.* Quando verò contracta labes ſubitò abſtergitur, per hoc ſatis labem illam odio haberi, non verò amari ſignificatur. Superiùs Eccleſiaſtem de damnis culparum venialium locutum fuiſſe oſtendimus, quando ait: *Muſca morientes perdunt ſuavitatem unguenti.* Et verò præter ea, quæ ſuperiùs circa hæc verba notavimus, obſervandum eſt inſuper, Sapientem non fuiſſe contentum, ſe dixiſſe: *Muſca*, niſi inſuper adderet: *Morientes*, quia tunc peccata levia devotionem, & ſpiritum in homine extinguunt, diminuunt charitatem, & perfectioni acquirendæ obſiſtunt, quando animæ infixa hærent, nec inde pelluntur: *Morientes perdunt ſuavitatem.* Verùm dices fortaſſe: cur non potiùs ab apibus deſumpſit ſimilitudinem, quarum punctura profundior eſt, atque dolentior? Reſpondeo igitur, verum quidem eſſe, quòd apes acutiùs & profundiùs pungant, veruntamen quia hæ aculeum ſuum in loco corporis læſo relinquunt, ideò potiùs illos præſignant, qui licèt venialiter peccent, à remorſu tamen commiſſi peccati transfixi, culpam commiſſam ſubitò deteſtantur, fugant, & veraciter ſe emendant. Magis verò propria eſt ſimilitudo muſcæ, qua Eccleſiaſtes utitur, quia hæc importuniſſima eſt; centies abacta, centies revertitur, & circumvagatur, donec necetur; & ideò præfigurat illos, qui peccata venialia ſæpiùs reiterant, quibus proinde eadem in corde defixa manent.

Eccl. 10. 1. Ratio quare dicantur muſcæ quæ non ſtatim retractantur.

S. Bern. 2.8. f.17.a.2.c.1. S. Anſel. l.1. Cur DEUS homo c. 21.

3 Sanctus Bernardinus, teſtimonio Sancti Auguſtini innixus, in ea eſt opinione, quòd ſcilicet nemini unquam in quocunque demum caſu liceat culpam venialem committere, *ſcienter videlicet.* Sanctus Anſelmus quoque ait: *Sic graviter peccamus, quotieſcunque ſcienter aliquid, quantumlibet parvum, contra voluntatem Dei facimus, quoniam ſemper ſumus in conſpectu ejus. Et ſemper ipſe præcipit nobis, ne peccemus.* Obſervandum quoq; quòd S. Paulus, poſtquam dixiſſet: *Qui ſtat, videat ne cadat*, mox hæc verba ſubdat: *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana.* Sciebat enim, admodum difficile eſſe ſemper ſtare & nunquam cadere: *Quia ſepties cadit juſtus; tentatio eſt vita hominis: qui non eſt tentatus, quid ſcit?* & ideò Apoſtolus dicere volebat: ex quo præſentem hanc vitam ſine ullo etiam levi lapſu tranſigere non poteſtis, date operam, ut tentatio ad minùs humana ſit, id eſt, ſit ſine præmeditatione, ſed potiùs ex ignorantia; nam ut S. Anſelmus ait: *Dæmonis eſt, ſcienter & voluntariè peccare, cum nulla ad hoc fragilitate trahatur; hominis autem eſt, per ignorantiam vel per infirmitatem peccare.* Ludovicus Bloſius inquit: *Aliud eſt labi in levia peccata ex occaſione, aut humana fragilitate duntaxat, & aliud labi ex affectata negligentia; nam qui ex infirmitate ſola delinquit, dum liber apud ſemetipſum eſt, odit vitia, eorumque vitat occaſiones: quando tamen ſeſe offerunt ipſa occaſiones, facilè aut lingua incontinentia, aut ſenſuum nimia libertate, aut paſſione affectioneque indigna, aut conſimili aliqua transgreſſione offendit; ſed mox ut ad ſe redierit, dolet, & pœnitus averſatur vel minimam peccatorum labem, ob idque veniam repentè conſequitur. Ille verò qui ex affectata negligentia peccat, dum malorum occaſionibus è medio ſublatis, liber apud ſemetipſum eſſe poteſt; miris modis concupiſcit eaſdem occaſiones, illiſque plurimum afficitur, non ſanè propter peccatum, ſed propter oblectationem: labitur quidem & ipſe ex fragilitate fortaſſis, ſed non ex mera fragilitate; qui tamen, ſi ſtatim poſt culpam admiſſam invocato propoſito verè pœnitentiam ageret, ipſe quoque celerrimè obtineret delicti remiſſionem.*

1. Cor. 10.

Anſelm. Tentatio humana dicitur peccatū per ignorantiam vel fragilitatem.

Bloſ. parad. anim. c. 1. n. 1. Quid ſit peccare ex fragilitate & non mera fragilitate.

4 S. Bernardus in ſermone 1. *De converſione S. Pauli*, ita ſcribit: *Quis es*, inquit? *Ignotum perſequebatur, & ideo conſecutus eſt miſericordiam, quia ignorans in incredulitate fecit. Diſcite ex hoc fratres, juſtum judicem Deum, non modò quid fiat, ſed quo animo fiat, conſiderare; & cavete deinceps, ne quis parva reputet, ſi quælibet parva ſcienter delinquere convincatur. Nemo dicat in corde ſuo: levia ſunt iſta, non curo corrigere, non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus, minimiſque peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſſimi, impœnitentia, hæc blaſphemia in Spiritum Sanctum.* Porrò quòd voluntarios transgreſſionum venialium neglectus vocetur blaſphemia in Spiritum Sanctum, paradoxum non nemini videri poſſet, attamen quia propoſitio hæc è melliſluo S. Bernardi calamo emanavit, eandem omninò rationabilem & congruam eſſe credendum eſt. Sanctus Thomas blaſphemiam ita definit: *Eſt, contumeliam vel aliquod convitium inferre in injuriam Creatoris.* Qua definitione veluti legitima ſuppoſita, verè dici poteſt, quòd qui ſtatuit in corde ſuo abſtinere quidem à peccatis mortalibus, non tamen à venialibus, ac proinde ſine ullo fræno illa liberè & inſolenter committit, injuriam Deo faciat, illumque offendat, eo præcipuè, quòd hac ratione evidenti ſe exponat mortaliter peccandi periculo. Sanctus Bonaventura *in Prologo Speculi diſciplinæ*, ita ſcribit: *Minima neglecta eò turpiùs moribus maculam ingerunt, quò vitari faciliùs cognita potuerunt.* P. Alvarez quidem notat, DEUM quibuſdam hanc elargiri gratiam, ut poſt converſionem ſuam ſeſe præſervent à culparum etiam venialium commiſſione; hoc tamen talibus verbis enuntiat, ut veluti rem prodigioſam eſſe, ſatis inſinuet: ita enim ſcribit: *Nunquam, aut rariſſimè peccata venialia ſcienter, & ex induſtria, & ex plena deliberatione committunt.* Cæterùm in progreſſu hujus libri cap. 18. ita ſcribit: *Peccata illa, quæ ſtipulis deſignantur, & non ex vitiis noſtræ menti inſidentibus, neque ex malitia, & inverecundia ſcienter peccantis, ſed ex infirmitate carnis, & ex humana naturæ imbecillitate procedunt, difficillimè caventur, adeo ut nullus Sanctorum, præter Chriſtum Salvatorem, qui Deus eſt, & peccare non potuit, & præter B. Virginem, quæ mater Dei eſt, & ſingulari privilegio omni caruit peccati nævo, ab illis inveniatur immunis.* Idem in lib. 3. ejuſdem Tomi in hæc verba ſcribit: *Dictum eſt, perfectam charitatem leviſſima quæque peccata non admittere, quia diligentiſſima cura ea cavet, & ſi inciderint, lachrymis & gemitibus diluit. Perfectionis ergo hujus vitæ puritas in hoc ſita reperitur, ut omnia gravia peccata penitùs fugiat, & corporalem mortem, imo & ipſos gehennæ cruciatus potiùs, quam aliquod grave crimen admittat, & ut levia peccata nunquam de induſtria perpetret, & quæ humana fragilitas ſecum affert, quotidie numero minuat, imminuta qualitate extenuet, extenuata ſæpiſſimè odio ipſorum, & Dei ferventiſſimo amore conſumat.*

S. Bonavent. ſpec. diſc. Deſcribitur blaſphemia quam committit venialiter peccans ex deliberatione.

Peccata indeliberata omnia vitari non poſſunt extra privilegium.

Ibid. cap. 18.

Ibid. lib. 3. cp. 2. c. 13.

5 S. Propheta Job probè quidem ſciebat, quòd *nemo mundus ſit à ſorde*, quòdque veriſſimum ſit illud Davidis effatum: *Omnis homo mendax*; veruntamen audite eundem dicentem: *Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Porrò meditatio propria eſt cordis, nec quicquam illi commune eſt cum lingua; veruntamen quia ſciebat, quòd *ex abundantia cordis os loquitur*, ſcire nos voluit, quòd licèt nonnunquam in transgreſſionem & culpam aliquam levem lapſus fuiſſet, id tamen nunquam illi accidiſſet voluntariè & præmeditatè, ſed ex ſubreptione proceſſiſſe. Sanctus Auguſtinus in libro *de natura & gratia contra Pelagianos c. 38.* multa enumerat peccata venialia Abelis, quæ Scriptura ſubticuit; ita enim ſcribit: *Ita nec commemorandum fuit, ſi Abel, quamvis meritò juſtus appellatus eſt, paulo immoderatiùs ſi aliquando riſit, vel animi remiſſione jocatus eſt, vel vidit aliquid ad concupiſcendum, vel aliquando immoderatiùs poma decerpſit, vel pluſculo cibo crudior fuit, vel cum oraret, cogitavit aliquid, unde ejus in aliud avocaretur intentio; & quoties illi iſta, aut ſimilia multa ſubrepſerint.* Ubi præcipuè ponderanda ſunt hæc ultima verba. Non enim à Deo nobis imputantur culpæ illæ, quæ ſunt ſubreptitiæ, & contra voluntatem noſtram, & ſine deliberatione & induſtria nobis accidunt. Idem ſanctus Doctor alibi *de vera & falſa*

Job 27. 4. David ex ſubreptione, non verò præmeditatè locutus eſt mendacium.

S. Aug. l. 7.

S. Auguſt. de vera & falſa pœn. c. 8.

Sunt graviora & minora peccata venialia.

Digitized by Google

non ponit finem in creatura, quia gratia decorem, & charitatis pulchritudinem, qua homo, tanquam in finem, tendit in DEVM, non amittit. Illud animam interficit, iſtud fœdat. Quare Greg. dixit l. 21. Moral. c. 9. In peccatorum & criminum diſtinctione penſandum eſt, quia nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt.

S. Thom. 1. 2. q. 89. art. 1.

4 Sanctus Thomas ubi ſupra in articulo quodam quærit: *Vtrum peccatum veniale cauſet maculam in anima?* hancque quæſtionem ſequenti concluſione reſolvit: *Peccatum veniale, cum non tollat habitum charitatis, neque aliarum virtutum, ſed magis impediat actus illarum, non niſi per accidens maculam inducere dicitur.*

S. Auguſt. l. de pœnit.

Citatque S. Auguſt. dicentem: *Peccata venialia, ſi multiplicentur, decorem noſtrum ita exterminant, ut a cœleſtis ſponſi amplexibus nos ſeparent.* Quæ verba tamen Doctor Angelicus hoc ſenſu exponit, inquiens: *Loquitur Auguſt. eo caſu, in quo multa peccata venialia diſpoſitivè inducunt ad mortale.* Cui expoſitioni addi poſſet, verum quidem eſſe, quòd peccata venialia multiplicata à Sponſi cœleſtis amplexibus nos ſeparent; hoc tamen non niſi ad tempus faciunt, ſcilicet quamdiù anima à ſordibus, quantumvis levibus, per ignem purgantem purificata non fuerit.

Quid ſit macula animæ.

Habet quoque idem D. Angelicus in præcitato articulo ſequentem doctrinam: *Macula importat detrimentum nitoris ex aliquo contactu, ſicut in corporalibus patet, ex quibus per ſimilitudinem nomen maculæ ad animam transfertur. Sicut autem in corpore eſt duplex nitor, unus quidem ex intrinſeca diſpoſitione membrorum, & coloris; alius autem ex exteriori charitate ſuperveniente: ita etiam in anima eſt duplex nitor, unus quidem habitualis, quaſi intrinſecus; alius autem actualis, quaſi exterior fulgor. Peccatum autem veniale impedit quidem nitorem actualem, non tamen habitualem, quia non excludit, neque diminuit habitum charitatis, & aliarum virtutum; ſed ſolum impedit earum actum.*

Alv. lib. c. 10. Macula eſt infirmitas animæ.

P. Alvarez in ejuſdem lib. cap. 10. hac de re ita ſcribit: *Eſt peccatum veniale, ſi attentè ipſum inſpiciamus, non quidem mors animæ, quod tantum crimini, ſeu peccato lethali competit; ſed eſt adverſa valetudo & infirmitas animæ, quæ & ipſam animam fœdat, atque deformat, & a debita diſpoſitione bene & fervide operandi disjungit.* Citatque Sanctum Bernardum, in ſermone *de triplici genere bonorum* ita ſcribentem: *Sicut corporis natura eſt ſanitas, ita cordis natura eſt puritas, quia turbato oculo non videbitur Deus, & cor humanum ad hoc factum eſt, ut ſuum videat Creatorem. Si verò ſanitati corporis ſolicita eſt providenda cuſtodia, puritati cordis tanto ſolicitior eſt impendenda, quanto pars iſto dignior illa eſſe convincitur.*

Alvar. lib.

Subditque idem P. Alvarez hanc ſimilitudinem, inquiens: *Sunt peccata iſta levia, ſicut peſtilentes morbi; quos ſi diligentiſſima medicina non comprimas, certiſſimam & citiſſimam mortem intentant.*

5 Quod attinet ad peccata venialia in ſpecie, reperiuntur illa apud ſacros Doctores notata, ut ſequitur.

Abul. ib. q. 731. Exponuntur modi peccandi venialiter.

Et quidem in primis Abulenſis de hiſce ita ſcribit: *Cum rebus iſtis magis de affectu impendimus, quam ratio ſuadet, ſed nondum in ea tendimus, non avertimur a Deo, ſed retardamur in progreſſu in DEVM, in quæ tendimus fruendo ipſo; quia cum totum affectum Deo impendere debeamus, quantum rebus dederimus ultra rationis decretum, tantum Deo ſubtrahimus, & tantò in progreſſu Dei retardamur, id eſt, ut tardiùs eamus, & minus ardenter. Contingit autem majus & minus rebus de affectu impendere, nondum fruendo eis, ſicut in amore conjugis, filiorum & poſſeſſionum; nam non æqualiter diligunt iſta homines boni, ſed quidam nimis, alii minus, licèt nulli boni eis fruantur: ideo licèt æquali tempore ament, quidam graviùs venialiter peccant, quam alii, nam qui intenſiùs amant, magis peccant.*

S. Aug. ſ. 41. de Sanct. Specificantur hic multa peccata venialia.

S. Auguſtinus longum culparum levium texit catalogum, dum in ſermone quodam ita ſcribit: *Quæ ſunt minuta peccata, licèt omnibus nota ſint, tamen quia longum eſt, ut omnia replicentur, opus eſt, ut ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo aut potu plus accipit, quam neceſſe ſit, ad minuta peccata noverit pertinere. Quoties plus loquitur, quàm oportet, aut plus tacet, quam expedit. Quoties pauperem importunè petentem exaſperat. Quoties cum corpore ſit ſanus, aliis jejunantibus prandere voluerit, aut ſomno deditus tardiùs ad Eccleſiam ſurgit. Quoties excepto deſiderio filiorum, uxorem ſuam cognoverit. Quoties in carcere clauſos, & in vinculis poſitos tardiùs requiſierit. Quoties infirmos tardiùs viſitaverit. Si diſcordes ad concordiam revocare neglexerit. Si plus aut proximum, aut uxorem, aut filium, aut ſervum exaſperaverit, quam oportet; ſi ampliùs fuerit blanditus, quam expedit; ſi cuicunque majori perſonæ, aut ex voluntate, aut ex neceſſitate adulari voluerit; ſi pauperibus eſurientibus cibum non dederit, aut nimium ſumptuoſa aut delitioſa ſibi convivia præparaverit; ſi ſe in Eccleſia aut extra Eccleſiam fabulis otioſis, de quibus in die judicii ratio reddenda eſt, occupaverit. Si dum incautè juramus, & cum hoc per aliquam neceſſitatem implere non poterimus, utique perjuramus. Et cum omni facultate vel temeritate maledicimus; & cum aliquid ſuſpicamur temerè, quod tamen plerumque non ita, ut credimus, comprobatur: hæc & his ſimilia ad minuta peccata pertinere non dubium eſt, quibus licèt occidi animam non credamus, ita tamen eam, velut quibuſdam puſtulis, & quaſi horrenda ſcabie replentia deformem faciunt.* Idem ſanctus Doctor paulò poſt alias pariter veniales tangit deordinationes, inquiens: *Si nec in tribulatione Deo gratias agimus, nec bonis operibus peccata redimimus, ipſi tamdiu in illo purgatorio igne moras habebimus, quamdiu ſupradicta peccata minuta tanquam lignum, fœnum, & ſtipula conſumantur.*

Rich. de S. Vict. c. 9. in Cant. Peccata venialia in operibus bonis.

Rich. à S. Vict. quoad defectus culpabiles, qui etiam in operibus bonis reperiuntur, ita ſcribit: *Vigiliæ & orationes ſunt tibi inutiles, ſi ſic iſta exerceas, ut eo tempore dormias ac torpeas, quo debes orare, & vigilare; ſi ſingularitatem quandam in his teneas, per quam communia, & ad quæ magis teneris, omittas.* Idem paulò ante hunc quoque defectum tetigerat, inquiens: *Fallitur aliquis, ſi ſub occaſione ſuſtentandi corporis, delectationi ſerviat, vel ſuſtentationem neceſſariam ſibi ſubtrahat.*

Bloſ. conſ. anim. c. 5. num. 1. Hiſtoria de quadam virgine.

6 Bloſius huic noſtro propoſito haud inopportunam refert hiſtoriam, dum ita ſcribit: *Quædam monaſtici ordinis virgo, quæ piè admodum vixerat, veniens ad mortis horam, purgari ante exitum debuit ab hac culpa, quod quandoque gratiam ſacramentalis confeſſionis neglexerat; nonnunquam enim cum aliæ ſociæ virgines ad confeſſionem coram Sacerdote faciendam ſeſe præpararent, illa nullum in conſcientia ſua gravioris culpæ ſentiens remorſum, minimè ſatagebat, per verba Sacerdotis abſolvi ſaltem a pulvere venialium culparum, ſine quibus humana vita non ducitur; ſed ſimulabat ſe interdum dormire, quando Sacerdos confeſſiones recepturus aderat.*

DISCVRSVS XXII.

ARGUMENTUM.

Scriptura ſacra, & ſancti Patres, valdè deteſtantur illa peccata venialia, quæ voluntariè, ſcienter, deliberatè, & cum complacentia committuntur.

THEMA.

Septies cadet juſtus, & reſurget. Proverb. 24. v. 16.

1 SAcræ Literæ & ſancti Patres plurimis in locis hanc confirmant veritatem, ſcilicet, neminem, quantumcunque etiam ſanctus ſit, ab aliqua culpa veniali totaliter eſſe exemptum & immunem: *Neceſſe enim eſt*, ut S. Leo Magnus ait, *de mundano pulvere etiam corda religioſa ſordeſcere.*

S. Leo ſer. 4. de Quadr. Generaliter nullus eſt liber à peccato veniali.

Ubi notanda ſunt verba illa: *Neceſſe eſt.* Idem quoque ſanctiſſimus Pontifex alio in loco conſiderans, quòd *militia eſt vita hominis ſuper terram*, neminem eſſe dicit, quantumvis ſit pugnandi expertus & generoſus, qui ab inimico victoriam reportare poſſit, quin cum vulnere aliquo revertatur ex habito contra Dæmonem prælio:

S. Leo ſ. 4. de jejun. decimi menſis.

Nec facilè, inquit, provenit cuiquam tam incruenta victoria, ut inter multos hoſtes, frequentesque conflictus, etiamſi ſit liber a morte, ſit quoque immunis a vulnere. Et ideò Sapiens, ita diſponente æterna Veritate, expreſsè dicit: *Septies cadet juſtus*; quod licèt verum ſit, immediatè tamen ſubjungit: *Et reſurget.*

2 Et verò non adeò condemnantur à Doctoribus illa peccata venialia, quæ depravatæ naturæ noſtræ fragilitati ſunt adhæreſcentia, quæque ex ignorantia,

& inad-

& inadvertentia, & quaſi contranitente voluntate committuntur; ſed illa præcipuè, quæ à nobis fiunt ex induſtria & deliberatione, ſive ex malitia. Etenim ſi juſtus in die ſepties cadat, eodem tamen tempore à lapſibus ſuis, qui ei non ſunt voluntarii, ſubitò reſurgere, eoſdemque deteſtari non differt. Et quidem

Cant. 4.7.

ſi illum mihi ex ſactis Canticis objicias textum: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te*; mox tibi cum venerabili Beda reſpondebo: *Macula non eſt in te, quia celeriter omni conatu te expurgas, nec in te manere peccatum ullum pateris*. Quando verò contracta labes ſubitò abſtergitur, per hoc ſatis labem illam odio haberi, non verò amari ſignificatur. Superiùs Eccleſiaſtem de damnis culparum venialium locutum fuiſſe oſtendimus, quando ait: *Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti*. Et verò præter ea, quæ ſuperiùs circa hæc verba notavimus, obſer-

Eccl. 10. 1. Ratio quare dicantur muſcæ quæ non ſtatim retractantur.

vandum eſt inſuper, Sapientem non fuiſſe contentum, ſe dixiſſe: *Muſca*, niſi inſuper adderet: *Morientes*; quia tunc peccata levia devotionem, & ſpiritum in homine extinguunt, diminuunt charitatem, & perfectioni acquirendæ obſiſtunt, quando animæ infixa hærent, nec inde pelluntur: *Morientes perdunt ſuavitatem*. Verùm dices fortaſſe: cur non potiùs ab apibus deſumpſit ſimilitudinem, quarum punctura profundior eſt, atque dolentior? Reſpondeo igitur, verum quidem eſſe, quòd apes acutiùs & profundiùs pungant, veruntamen quia hæ aculeum ſuum in loco corporis læſo relinquunt, ideò potiùs illos præſignant, qui licèt venialiter peccent, à remorſu tamen commiſſi peccati transfixi, culpam commiſſam ſubitò deteſtantur, fugant, & veraciter ſe emendant. Magis verò propria eſt ſimilitudo muſcæ, qua Eccleſiaſtes utitur, quia hæc importuniſſima eſt; centies abacta, centies revertitur, & circumvagatur, donec necetur; & ideò præfigurat illos, qui peccata venialia ſæpiùs reiterant, quibus proinde eadem in corde defixa manent.

S. Bern. t. 2. ſ. 17. a. 2. c. 1. S. Anſel. l. 1. Cur DEUS homo c. 21. 1

3 Sanctus Bernardinus, teſtimonio Sancti Auguſtini innixus, in ea eſt opinione, quòd ſcilicet nemini unquam in quocunque demum caſu liceat culpam venialem committere, *ſcienter videlicet*. Sanctus Anſelmus quoque ait: *Sic graviter peccamus, quotieſcunque ſcienter aliquid, quantumlibet parvum, contra voluntatem Dei facimus, quoniam ſemper ſumus in conſpectu ejus. Et ſemper ipſe præcipit nobis, ne peccemus*. Ob-

1. Cor. 10.

ſervandum quoq; quòd S. Paulus, poſtquam dixiſſet: *Qui ſtat, videat ne cadat*, mox hæc verba ſubdat: *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana*. Sciebat

Anſelm. Tentatio humana dicitur peccatũ per ignorantiam vel fragilitatem.

enim, admodum difficile eſſe ſemper ſtare & nunquam cadere: *Quia ſepties cadit juſtus; tentatio eſt vita hominis: qui non eſt tentatus, quid ſcit?* & ideò Apoſtolus dicere volebat: ex quo præſentem hanc vitam ſine ullo etiam levi lapſu tranſigere non poteſtis, date operam, ut tentatio ad minùs humana ſit, id eſt, ſit ſine præmeditatione, ſed potiùs ex ignorantia; nam ut S. Anſelmus ait: *Dæmonis eſt, ſcienter & voluntariè peccare, cum nulla ad hoc fragilitate trahatur; hominis autem eſt, per ignorantiam vel per infirmitatem peccare*.

Bloſ. parad. anim. c. 3. n. 3. Quid ſit peccare ex fragilitate & non mera fragilitate.

Ludovicus Bloſius inquit: *Aliud eſt labi in levia peccata ex occaſione, aut humana fragilitate duntaxat, & aliud labi ex affectata negligentia; nam qui ex infirmitate ſola delinquit, dum liber apud ſemetipſum eſt, odit vitia, eorumque vitat occaſiones: quando tamen ſeſe offerunt ipſæ occaſiones, facilè aut linguæ incontinentia, aut ſenſuum nimia libertate, aut paſſione affectioneque indigna, aut conſimili aliqua tranſgreſſione offendit; ſed mox ut ad ſe redierit, dolet, & pœnitus averſatur vel minimam peccatorum labem, ob idque veniam repentè conſequitur. Ille verò qui ex affectata negligentia peccat, dum malorum occaſionibus è medio ſublatis, liber apud ſemetipſum eſſe poteſt; miris modis concupiſcit eaſdem occaſiones, illiſque plurimum afficitur, non ſanè propter peccatum, ſed propter oblectationem: labitur quidem & ipſe ex fragilitate fortaſſis, ſed non ex mera fragilitate; qui tamen, ſi ſtatim poſt culpam admiſſam invocato propoſito verè pœnitentiam ageret, ipſe quoque celerrimè obtineret delicti remiſſionem*.

S. Bern. de Converſ. S. Pauli ſer. 1.

4 S. Bernardus in ſermone 1. *De converſione S. Pauli*, ita ſcribit: *Quis es, inquit? Ignotum perſequebatur, & ideo conſecutus eſt miſericordiam, quia ignorans in incredulitate fecit. Diſcite ex hoc fratres, juſtum judicem Deum, non modò quid fiat, ſed quo animo fiat, conſiderare; & cavete deinceps, ne quis parva reputet, ſi quælibet parva ſcienter delinquere convincatur. Nemo dicat in corde ſuo: levia ſunt iſta, non curo corrigere, non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus, minimiſque peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſſimi, impœnitentia, hæc blaſphemia in Spiritum Sanctum*. Porrò quòd voluntarios tranſgreſſionum venialium neglectus vocetur blaſphemia in Spiritum Sanctum, paradoxum non nemini videri poſſet, attamen quia propoſitio hæc è melliſluo S. Bernardi calamo emanavit, eandem omninò

S. Bonavent. ſpec. diſc. Deſcribitur blaſphemia quam committit venialiter peccãs ex deliberatione.

rationabilem & congruam eſſe credendum eſt. Sanctus Thomas blaſphemiam ita definit: *Eſt, contumeliam vel aliquod convitium inferre in injuriam Creatoris*. Quâ definitione veluti legitima ſuppoſita, verè dici poteſt, quòd qui ſtatuit in corde ſuo abſtinere quidem à peccatis mortalibus, non tamen à venialibus, ac proinde ſine ullo fræno illa liberè & inſolenter committit, injuriam Deo faciat, illumque offendat, eo præcipuè, quòd hac ratione evidenti ſe exponat mortaliter peccandi periculo. Sanctus Bonaventura *in Prologo Speculi diſciplinæ*, ita ſcribit: *Minima neglecta eò turpius moribus maculam ingerunt, quò vitari faciliùs cognita potuerunt*. P. Alvarez quidem notat, DEUM

Peccata indeliberata omnia vitarã non poſſunt extra privilegium.

quibuſdam hanc elargiri gratiam, ut poſt converſionem ſuam ſeſe præſervent à culparum etiam venialium commiſſione; hoc tamen talibus verbis enuntiat, ut veluti rem prodigioſam eſſe, ſatis inſinuet: ita enim ſcribit: *Nunquam, aut rariſſimè peccata venialia ſcienter, & ex induſtria, & ex plena deliberatione committunt*. Cæterùm in progreſſu hujus libri

Ibid. cap. 18.

cap. 18. ita ſcribit: *Peccata illa, quæ ſtipulis deſignantur, & non ex vitiis noſtræ menti inſidentibus, neque ex malitia, & inverecundia ſcienter peccantis, ſed ex infirmitate carnis, & ex humana naturæ imbecillitate procedunt, difficillimè caventur, adeo ut nullus Sanctorum, præter Chriſtum Salvatorem, qui Deus eſt, & peccare non potuit, & præter B. Virginem, quæ mater Dei eſt, & ſingulari privilegio omni caruit peccati nævo, ab illis inveniatur immunis*. Idem in lib. 3. ejuſ-

Ibid. lib. 3. ep. 3. c. 13.

dem Tomi in hæc verba ſcribit: *Dictum eſt, perfectam charitatem leviſſima quæque peccata non admittere, quia diligentiſſima cura ea cavet, & ſi inciderint, lachrymis & gemitibus diluit. Perfectionis ergo hujus vitæ puritas in hoc ſita reperitur, ut omnia gravia peccata penitus fugiat, & corporalem mortem, imo & ipſos gehennæ cruciatus potius, quam aliquod grave crimen admittat, & ut levia peccata nunquam de induſtria perpetret, & quæ humana fragilitas ſecum affert, quotidie numero minuat, imminuta qualitate extenuet, extenuata ſæpiſſimè odio ipſorum, & Dei ferventiſſimo amore conſumat*.

Job 27. 4. David ex ſubreptione, non verò præmeditatè locutus eſt mendacium.

5 S. Propheta Job probè quidem ſciebat, quòd *nemo mundus ſit à ſorde*, quòdque veriſſimum ſit illud Davidis effatum: *Omnis homo mendax*; veruntamen audite eundem dicentem: *Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium*. Porrò meditatio propria eſt cordis, nec quicquam illi commune eſt cum lingua; veruntamen quia ſciebat, quòd *ex abundantia cordis os loquitur*, ſcire nos voluit, quòd licèt nonnunquam in tranſgreſſionem & culpam aliquam levem lapſus fuiſſet, id tamen nunquam illi accidiſſet voluntariè & præmeditatè, ſed ex ſubreptio-

S. Aug. c. 7.

S. Auguſt. de vera & falſa pœn. c. 8.

ne proceſſiſſe. Sanctus Auguſtinus in libro *de natura & gratia contra Pelagianos c. 38.* multa enumerat peccata venialia Abelis, quæ Scriptura ſubticuit; ita enim ſcribit: *Ita nec commemorandum fuit, ſi Abel, quamvis meritò juſtus appellatus eſt; paulo immoderatiùs ſi aliquando riſit, vel animi remiſſione jocatus eſt, vel vidit aliquid ad concupiſcendum, vel aliquando immoderatiùs poma decerpſit, vel pluſculo cibo crudior fuit, vel cum oraret, cogitavit aliquid, unde ejus in aliud avocaretur intentio; & quoties illi iſta, aut ſimilia multa ſubrepſerint*. Ubi præcipuè ponderanda ſunt hæc ul-

Sunt graviora & minora peccata venialia.

tima verba. Non enim à Deo nobis imputantur culpæ illæ, quæ ſunt ſubreptitiæ, & contra voluntatem noſtram, & ſine deliberatione & induſtria nobis accidunt. Idem ſanctus Doctor alibi *de vera & falſa*

Digitized by Google

pœnitentia, differens, inquit: *Hæc peccata, etſi ſint parva per Dei miſericordiam, magna fiunt in peccatoribus negligentia; nullum enim eſt peccatum adeo parvum, quod non creſcat neglectum.* Qui enim peccatum veniale non curat, ſed illud in anima inveteraſcere ſinit, illudque fovet, & in eo ſe oblectat, adeoque deliberatè & data opera illud committit, paulatim illud creſcere & gravius fieri permittit. Abulenſis hac de re ita ſcribit: *Quædam venialia ſunt graviora aliis; uno modo ex duratione in aſſuetudine peccati, vel complacentia ejus: alio modo ex genere peccati.* Nimirum peccati venialis malitiam ex pondere majoris vel minoris affectus & complacentiæ arguendam eſſe inſinuat. Unde ſubdit: *Sunt quædam aliis majora, ex majori affectione; nam in eodem genere peccati mortalis contingit, aliquem magis aut minus peccare, ex affectione majori vel minori.* Demum verò ad propoſitum noſtrum inquit: *Quidam gravius venialiter peccant, quam alii; nam qui intenſius amant, magis peccant. In hoc propriè attenditur majoritas vel minoritas venialium, ſecundum quod animus noſter magis afficitur ad res.*

Abul. t. 7. in c. 23. Matt. q. 71.

6 Religioſiſſimus Ludovicus Bloſius animabus timoratis, ſæpiùs in tranſgreſſiones leviores præter voluntatem ſuam incidentibus, ſequens ſuggerit conſolationis motivum, inquiens: *Non fueris nimium puſillanimis propter quotidiana peccata, quæ invitus committis. Nam quemadmodum ſingulis diebus in multis ſaltem leviter offendimus, ita quotidianas expiationes habemus in promptu.* De hiſce autem remediis loquemur in diſcurſu ſequenti. Beatus Laurentius Juſtinianus poſtquam de peccato mortali diſſeruiſſet, hæc verba ſubjungit: *Non ſic veniale peccatum, quod non malitia, nec animi deliberato conſenſu, ſed ut plurimum ex ignorantia, & ſæpiſſimè ex fragilitate, atque delinquendi conſuetudine perpetratur. Nam veniale ideo dicitur, quia facilè meretur veniam.* Quia verò Salvator noſter ait: *Ille ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundum voluntatem ejus, vapulabit multis;* ideò prædictus Juſtinianus ſubjungit: *Quamvis ad reatum perpetuæ pœnæ non gravet, meretur tamen pœnam.* Omnis quippè culpa caſtigatur pœnis temporalibus in hac vita, & in altera per ignem purgantem, id eſt, per pœnam ſenſus, uſque ad limitatum tempus, & per pœnam damni, divinam videlicet retardando beatitudinem. *Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis*, inquit idem Chriſtus. Sed audiatis velim, quibus verbis Alvarez perſtringat eum, qui ſciens & volens Deum venialiter offendit: *Frontem*, inquit, *meretricis habet, qui poſt Divinam majeſtatem intimè cognitam, poſt ampliſſima ejus dona ſuſcepta, poſt guſtatam cœleſtium contemplationum ſuavitatem, audet ſciens, & advertens aliquid Domino diſplicere, illud licet leviſſimum, coram oculis ſui Domini & Creatoris patrare.* D. Chryſoſtomus idipſum confirmat, dum ita ſcribit: *Cur juſſa contemnis, ſi ſervis? cur operaris vetita, ſi obſequeris? aut cur imperata negligis, ſi famularis?* Verùm enimverò temeritas illorum, qui ſcientes & volentes Deum per peccata venialia offendere non verentur, meliùs & clariùs ex ſequenti declarari poterit ſimilitudine. Si enim quendam videres aulicum, à Principe ſuo valdè dilectum, magniſque beneficiis auctum, ſuum nihilominus negligere ſervitium, vel tempore debito in anticamera non comparere, vel ſine ullo Principis ſui reſpectu malè de eo loqui, ejuſque favoribus prorſus abuti, nunquid eum proximum eſſe diceres gravi domini ſui indignationi? nunquid illum propediem tanquàm malum & infidelem ſervum ex aula Principis ſui turpiter eliminandum eſſe conjiceres? Hoc autem eſt offendiculum, quod multos cadere facit homines, qui ſe ſpirituales eſſe credentes, relaxantur in ſpiritu, peccata venialia non curant, ſed ea penès ſe nutriunt, ac proinde paulatim à divino excidunt ſervitio. Alvarez ad hoc intentum efficax format argumentum, ad quod, quid reſponderi poſſit, ignoro; ita enim diſcurrit: *Si non ſolam mortem corporis, & ea, quæ mortem important, ſed quæcunque etiam adverſa corpori fugimus; cur ſolam mortem animæ, & quæ ad illam diſponunt, & non quoque quæcunque mala alia fugiamus? Maximè quod iſta mala, ſeu damna leviorum peccatorum non levia ſunt, ſed magni momenti.* Nullus utique adeò ſui ipſius eſt inimicus, ut ex propriæ voluntatis electione vulnera in ſe admittat, tametſi mortalia non ſint; quomodo igitur adeò fatui ſumus, ut vulnera in anima noſtra fovere audeamus, tametſi ea lethifera non ſint? Divus Chryſoſtomus ait: *Cum innumerabilia quotidie vulnera accipiant, nunquam ſentiunt, in quibus ſint malis; ſed corpus quidem exquiſita diligentia curant, animam verò negligunt ſqualentem, & ſordentem, & innumerabilibus affectionibus perturbatam.*

Bloſ. lib. n. 3. Peccatum veniale indeliberatum facile veniā meretur.

B. Laur. Juſt. de perfect. grad. c. 1.

Luc. 12. 47.

Alvar. t. 2. L. 1. p. 1. c. 9. Frontem habet meretricis, qui deliberatè peccat.

Chryſ. t. 5. ſer. de leviū pecc. petit.

Similitudo de aulico deſumpta.

Alvar. t. 2. L. 1. p. 1. c. 12.

Secunda à vulneribus.

Chryſ. t. 5. ſer. de anima.

7 *Septies cadit juſtus & reſurgit.* Homo juſtus & timoratus nullam habet in lapſibus ſuis complacentiam, cujus ſignum eſt, quia poſtquam per fragilitatem cecidit, ſubitò reſurgit, idque non ſolùm ab offenſis mortalibus, ſed etiam à venialibus. Sanctus Anſelmus ſuper illa verba Apoſtoli: *Qui ſtat, videat ne cadat*, præter obſervationes ſuperiùs adductas, ita ſcribit: *Nec quod penitus ſine caſu perſeverari poſſit, ſed hoc ſaltem vitetur, ut tentatio, id eſt, delectatio peccati vos non apprehendat, id eſt, rationem veſtram in conſenſum non trahat; niſi humana, id eſt, niſi de his levibus peccatis, ſine quibus humana vita non poteſt duci.* Sanctus Auguſtinus ſermone quodam *de verbis Apoſtoli*, ita ſcribit: *Nemo dicat, ſe eſſe ſine peccato, ſed tamen non ideo debemus amare peccatum; oderimus ea fratres: etſi non ſimus ſine peccatis, oderimus tamen ea.* Doctrina Bloſii eſt dicentis: *Pii Monachi, etiamſi nonnunquam, vel etiam frequenter delinquunt, delinquere tamen & oderunt, & cavent ſemper, dolentque poſtquam offenderint: perverſi verò Monachi, & delinquunt, & delinquere nec oderunt, nec cavent; leviorum enim culparum nec affectus extinguere, nec occaſiones vitare laborant.* Neque hoc loco prætereunda nobis eſt propoſitio quædam Gerſonis, qui *de vita ſpirituali animæ*, diſſerens, ait: *Peccans venialiter ex deliberatione, abutitur Dei miſericordia, quæ conceſſit peccatum illud eſſe veniale, non mortale.* Ubi obſervandum eſt illud, *ex deliberatione*, quia dum per ignorantiam & fragilitatem peccatur, venia digni ſumus. Richardus à S. Victore conſiderans, quantoperè ſolicitiſſimus circa res temporales, eos, qui licèt venialiter, non ex malitia, ſed per negligentiam peccant, his verbis perſtringit: *Debemus non ſolum in ſtudiis & exercitiis ſpiritualibus, verum etiam in negotiis ſæcularibus & neceſſitatis uſibus, nihil incircumſcriptè, nihil improvidè facere. Itaque in his etiam, in quibus humanæ neceſſitati conſuimus, vel communi infirmitati deſervimus, nihil ſine modeſtia, nihil ſine intentione bona, nihil præter ordinem, nihil præter rationem agamus;* ſed potiùs ita res noſtras agamus, ut nobis dici poſſit: *Filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.*

1 Cor. 10. Signum diſ. licentiæ peccati venialis commiſſi. S. Anſelm.

S. Auguſt. de verb. Apoſt. ſer. 29. c. 6.

Bloſ. Inſtruct. vit. Aſce. div. 7. Diſtinctio fervidi & minus fervidi Religioſi.

Gerſ. t. 3. l. 3. de vit. ſpirit. animæ fol. 162.

Richard. de S. Vict. c. 43. de e u l e. inter. hom.

DISCVRSVS XXII.

ARGUMENTUM.

Tametſi nullus à culpa veniali exemptus ſit; attamen præter præſervativa, quibus efficitur, ne in illa cadamus, multa quoque habemus, poſtquam in illa lapſi ſumus, pro illis remedia.

THEMA.

Auferte offendicula de via. Iſa. 57. v. 14.

1 QUamdiù in hac præſenti vita viatores ſumus, ferè ad quemvis greſſum in offendicula incidimus; ac proinde Propheta Euangelicus omnia hæc offendicula, quantumvis parva, id eſt, peccata venialia, è medio tollere ſuadet: *Auferte offendicula de via.* Enimverò in hac materia duæ veritates certæ ſunt, quas in præſenti diſcurſu examinabimus; quarum prima eſt, quòd unuſquiſque ad hæc offendicula ceſpitet, nulluſque, quamdiù in hoc mundo vivit, ſe à culpa aliqua levi eximere poſſit: ſecunda eſt, quòd de ſufficientibus remediis ſimus proviſi, quibus remiſſionem & expiationem ſimilium peccatorum obtinere valeamus.

Intentio proponitur dicendorum in hoc diſcurſu.

2 Portò cauſa, cur nullus ſibi immunitatem à lapſu promittere poſſit, hæc eſt, quia naſcimur filii iræ, & in peccatis concipimur: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.*

Pſal. 50.

Notan-

Digitized by Google

Alvar. t. 2. l. 2. p. 1. c. 9. Dicitur ratio cur omnes peccent venialiter.

Notandum verò eſt, quod quoad hoc punctum Alvarez in hæc verba ſcribit: *Gratia Dei poſt Adæ peccatum, licèt in hac vita ſanet mentem, nunquam tamen omnino reparat carnem, dicente Paulo: Ego ipſe mente ſervio legi Dei, carne autem legi peccati. Caro verò nondum reparata, nec ad plenum damnata, motus ſuos habet, ſive iræ, ſive concupiſcentiæ, præceptis Dei contradicentes, & adverſus rationem rebellantes. At illos motus ratio etiam vigilantiſſima per totam vitam non reprimit; ſunt enim innumerabiles, nec illis in omni occaſione reſiſtit. Quis gloriari poteſt, caſtum ſe habere cor, id eſt, ab omni fæce peccati purgatum? Quis aliquando non eſt in oratione diſtractus? Quis in pſalmodia non eſt minori reverentia, quàm par erat, affectus? Quis interdum in Miſſæ ſacrificio non tepuit? Quis non fuit cogitationum inanium vanitate deluſus, aut deſideriorum terreſtrium vilitate pulſatus, aut affectus inordinati ſubreptione commotus? Quis aliquando cum loqui debuiſſet, non ſiluit, aut tempore ſilentii verbum non protulit, & in otioſo ſermone non exceſſit? Quis cibi, potus, & ſomni menſuram ita diſtrictè ſervavit, ut nunquam plus neceſſario aut minus acciperet?*

Jacob. 3. 2. Apoſtoli ſe dicunt peccantes.

S. Jacobus Minor, qui ad tam eminentem vitæ ſanctitatem pervenit, ut *frater Domini* appellatus fuerit; hic, inquam, hac ſanctitate ſua non obſtante, in Epiſtola ſua ita ſcribit: *In multis offendimus omnes*: ubi notandum, quòd non dicat, *multi*, ſed *omnes*; nullus enim ab omni prorſus offenſa liber & immunis in hac vita perſiſtere valet, niſi ſolùm Chriſtus Salvator noſter ex natura ſua, & ſanctiſſima ejus mater ex ſpeciali privilegio. S. Joannes Apoſtolus, qui licèt quoad annos maturus fuerit, propter innocentiam tamen & puritatem *puer* appellari meruit: *Ecce puer meus*; hic, inquam, quantumvis ſit excellenter purus, in prima Epiſtola ſua dicit: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. Verum quidem eſt, quòd paulò poſt ſubjungat: *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate*; ſubdit tamen: *Si dixerimus, quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis*.

1. Joan. 1. 8.

Job 15. 14.

S. Propheta Job ait: *Quid eſt homo, ut immaculatus ſit? & ut juſtus appareat natus de muliere? Ecce inter Sanctos ejus nemo immutabilis, & cœli non ſunt mundi in conſpectu ejus: quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem?*

3 *Auferte offendicula de via*. Hic mundus typicè per mare præfiguratur: *Hoc mare magnum & ſpatioſum*; naves autem, quæ in hiſce aquis oberrant, nos ipſi ſumus, qui ad beati regni littora trajicimur. Quiſnam verò noſtrum adeò ſolicitè obfirmatus eſt, in quem hujus mundi ſtilla aquæ non penetret? Verum quidem eſt, quòd hæc aqua per confeſſionem & compunctionem, aliiſque pluribus modis ejiciatur, navigiumque noſtrum exoneretur, quia DEUS nobis pro peccatorum expiatione de multis proſpexit remediis; attamen: *Non eſt homo, qui non peccet*; nam ut in diſcurſu præcedenti diximus: *Septies cadet juſtus*, licèt immediatè ſubjungat: *Et reſurget*. Tertullianus de peccatis venialibus diſſerens, ait: *Delicta quotidianæ incurſionis, quibus omnes ſumus ſubjecti. In negotiis, in officiis, in victu, in viſu, in auditu quantum tentamur? ut ſi nulla ſit venia iſtorum, nemini ſalus competat*. Sanctus Auguſtinus neminem noſtrum, quantamcunque adhibeat diligentiam, ab omnibus defectibus levibus in genere abſtinere poſſe cenſet: *Quia ſatagentibus, vigilantibuſque, ne peccent, ſubrepunt quoddammodo ex humana fragilitate peccata, quamvis pauca, non tamen nulla; eadem ipſa magna fiunt, & gravia, ſi eis ſuperbia incrementum & pondus adjecerit*. Hanc porrò veritatem apud S. Bonaventuram his verbis expreſſam legimus: *Nota, quòd homo poteſt eſſe ſine peccato mortali, ſed non ſine veniali. Et ratio hujus eſt, quia homo, dum unum veniale vitat, aliud incurrit. Unde dicunt Doctores, quod homo poteſt vitare quodlibet veniale in particulari, ſed non in generali: & eſt exemplum de navi, in qua ſunt multa foramina, quorum quodlibet in particulari nauta oppilare poteſt, ſed non omnia ſimul; & ideo ſine veniali vix homo eſſe poteſt, dicente Joanne: Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. Hoc tamen ita intelligendum eſt, prout ex Sancto Auguſtino audivimus; quòd ſcilicet illa peccata venialia ſint inevitabilia, quæ à noſtra fragilitate procedunt; illa enim quæ committuntur ex malitia, ut in diſcurſu præcedenti diximus, non ſolùm evitare poſſumus, verùm etiam quovis modo poſſibili evitare tenemur: *Planè beati ſunt*, inquit Pater Alvarez, *qui licèt ex infirmitate peccent (quemadmodum enim ait Job, Nemo mundus à ſorde) tamen nunquam ſcienter, & ex malitia delinquunt: Nam ex infirmitate peccare, infirmæ carnis opus eſt; nunquam tamen ex deliberata voluntate delinquere, nec leviſſimè, opus eſt abundantis charitatis, quæ non tantum Creatorem ſuum omnibus prætulit, ſed nec minimam ejus offenſam ſciens & volens admiſit*. Idem quoque alibi ad propoſitum noſtrum illum adducit textum Propheticum: *Si revertaris Iſrael, ait Dominus, ad me convertere; ſi abſtuleris offendicula tua à facie mea, non commoveberis. Si inquam, peccata deſeris, & veterem converſationem derelinquis, ſeriò conſidera, quoniam non cum homine amicitiam reſarcis, ſed ad me converteris, quem neque in minimis deberes noxa pulſare. Si abſtuleris non ſolum offenſas, quæ amicitiam diſcindunt, ſed etiam offendicula, id eſt, levia perfectionis obſtacula, ita ut (quantum hæc vita plena peccatorum, & imperfectionum fert) ea quotidie aboleas & deſtruas, tunc non commoveberis*.

Similitudo de navi.

Prov. 24. 16.

Tertull. Flor. c. 39.

S. Aug. t. 6. de ſanct. virgin. c. 30.

S. Bonav. t. 6. de tribus ternar. pecc. i. 9am. c. 5. Alia ratio cur homines omnes peccent venialiter.

Alvar. ib.

Alvar. t. 5. l. 5. p. 2. c. 16. Quid ſit non commoveri.

4 *Auferte offendicula de via*. Cum omnes viæ hujus vitæ noſtræ paſſim refertæ ſint aliquo ſcopulo ſeu offendiculo, licèt parvo, ideò ſi neutiquam in illa offendicula impingere & ceſpitare volumus, in iis removendis cauti & circumſpecti eſſe debemus. Aſſerunt Philoſophi naturales, quòd natura rerum omnium providiſſima mater, ita nobis proſpexerit, ut ubicunque terra herbam aliquam progerminat venenoſam, ibi pariter juxta illam enaſci faciat herbam aliquam medicinalem, quæ ſecurum ſit adversùs venenum antidotum, & remedium. Porrò Deus non minori providentia fidelium curat animas, quàm natura corporibus proſpicit; ſiquidem major eſt providentia in operibus gratiæ, quàm in operibus naturæ: ac proinde cum Deus perfectiſſimè ſciat figmentum noſtrum, quàm ſcilicet faciles ſimus ad lapſum, hinc eſt, quòd multa nobis ſubminiſtrarit auxilia & remedia, quibus nos à culpis venialibus præſervare, eaſque, ſi quas contraximus, expiare valeamus. Et quidem ad culpas veniales evitandas, Sanctus Bernardus hoc nobis inſinuat optimum præſervativum, inquiens: *Oportet, ſi mundas conſervare volumus animas noſtras, adhuc longè agentibus cogitationibus hujuſmodi multa cum indignatione occurrere, & exſufflare à nobis, ut nullus eis detur acceſſus. Et primum quidem genus cogitationum otioſarum, ſcilicet ad rem non pertinentium, lutum eſt, ſed lutum ſimplex, id eſt, non inhærens, ſed fœtens; niſi fortè diutiùs immoretur in nobis, & per incuriam & negligentiam noſtram in alterum genus cogitationum vertatur, quod quotidie experimur. Dum enim otioſa, tanquam minima, ſpernimus, ad turpia atque inhoneſta delabimur*. P. Alvarez ſequentia motiva, tanquam tranſgreſſionum venialium frænum, ſuggerit: *Hi ſanè, qui ſcienter, & data opera à peccatis levibus non abſtinent, & eo quod criminalia delicta non ſunt, ſe ipſos conſolantur, indigent more puerorum edoceri, & rerum tranſeuntium ſimilitudinibus erudiri. Dicant itaque nobis, an auderent mendacium officioſum proferre, ſi ſcirent, ſtatim oculos ſuos cæcitate plectendos, & aſpectu amabilis lucis hujus orbandos? Et quomodo audent ipſum effutire, quod oculos mentis obnubilat, & cœleſtis claritatis viſionem abſcondit? Eſtne oculus mentis corporis luminibus contemptibilior, ut propter iſta mendacio fuerit abſtinendum, & non propter illum, ſed nihil de ejus amiſſione curandum? Delevi, ait Dominus, ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te. Et poſtquam reverſi ſunt ad Dominum, & ejus ſanguine liberati, dignum ducent alias nubes, & nebulas, licèt leviores, quæ iſtas obſcurent & contriſtent, ex induſtria ſuſcitare? Quis non videat, hanc ignorantiam eſſe ſtultiſſimam? Dicant etiam, an in verba otioſa diffluerent, ſi compertum haberent, quod è veſtigio extingueretur ignis, quo tempore hyemis ſuas manus calefaciunt? Quo pacto igitur in verba oti-*

Ubi naſcitur herba venenoſa, natura pariter ſuppeditat medicinalem.

Præſervativum contra venialia.

Alvar. t. 2. l. 1. p. 1. c. 17. Scienter peccantes more puerorum docēdi ſunt.

otioſa ſcienter diffluunt, cum certò etiam ſciant, quia divinus ille charitatis ignis, qui animam fovet, atque calefacit, his otioſis ſermonibus detrimentum patitur, & ſuo fervore privatur? Nam ſi non convertitur in aquam craſſam, ut ille ignis abſconditus à Ieremia, qui terra obrutus, vim urendi & ſplendendi perdiderat; at ſic hujuſmodi peccatis intepeſcit, ut animam quaſi frigidam, & ad perfectionis opera quaſi tepidam derelinquat.

5 Quod verò illa attinet remedia, quibus peccata venialia jam commiſſa abolentur, de his S. Bonaventura in hæc verba ſcribit: *Quoad indulgentiam, nota, quod ſicut veniale multipliciter incurritur, ita multipliciter purgatur. Modi autem purgationis his verſibus continentur:*

S. Bonav. lib.

Confiteor, tundo, conſpergo, conteror, oro,
Signor, edo, dono; per hæc venialia pono.

Id eſt, depono, & tollo. Remittuntur ergo per generalem confeſſionem; per pectoris tunſionem; per aquæ benedictæ aſperſionem; per cordis contritionem; per Dominicam orationem; per Confirmationem ac Epiſcopalem benedictionem; Euchariſtiæ ſumptionem; offenſæ condonationem; Extremam Unctionem; levem pœnitentiam; compaſſionem fraternam. Doctor Angelicus in 3. p. quæſt. 87. art. 1. quærit: *Utrum peccatum veniale poſſit remitti ſine pœnitentia:* & in hæc verba reſpondet: *Non poteſt venialium peccatorum aliquod ſine pœnitentia virtute remitti, etſi non tantum à DEO ſeparet, quantum mortale.* Citatque authoritatem Sancti Auguſtini in lib. *de Pœnitentia*, dicentis: *Eſt quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in Eccleſia pro peccatis venialibus; quæ fruſtra eſſet, ſi ſine pœnitentia peccata venialia poſſent dimitti.* Concedit tamen ſanctus Doctor, quòd ad hanc venialium remiſſionem, non ſit neceſſarius actus tam intenſus pœnitentiæ, ſicut ad remiſſionem peccati mortalis: *Exigitur enim ad remiſſionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, ut ſcilicet homo actualiter peccatum mortale commiſſum deteſtetur, quantum in ipſo eſt, ut ſcilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, ut ſingula deteſtetur; ſed hoc non requiritur ad remiſſionem venialium peccatorum.* Sanctus Gregorius, ab Alvarez cap. 9. citatus, inquit. *Conſiderare magnopere, quid agere juſti ſoleant, debemus, qui plerumque ſi quæ in ſe quamlibet leviter carnalia eſſe deprehendant, hæc in internis ſenſibus retractantes, vehementer in ſemetipſis inſequuntur, afflictione ſe conterunt, magniſque cruciatibus vel minima in ſe parva dijudicant, atque hæc per pœnitentiam damnant.* Quod idcircò agunt, *ut in conſpectu æterni judicis & ipſi inveniri, in quantum eſt poſſibile, irreprehenſibiles debeant: & hi, qui eos ſe judicare conſpiciunt, emendare ſemetipſos à culpis gravioribus inardeſcunt.*

Modi enarrantur quibus peccata venialia dimittuntur.

S. Thom. 3. p. q. 87. art. 1.

Ad remiſſionem venialium non requiritur actus pœnitentiæ intenſior.

6 Bloſius dicit: *Quemadmodum ſingulis diebus in multis ſaltem leviter offendimus, ita quotidianas expiationes habemus in promptu, quibus hujuſmodi peccata deleantur. Eſt ſancta Confeſſio, eſt gemitus, eſt fletus, eſt ſacra lectio ſeu verbum DEI, eſt eleemoſyna, eſt hoſpitalitas, vel oratio, qua Domino dicimus: Dimitte nobis debita noſtra; ſunt aliæ precationes, aliaque pietatis, miſericordiæ, & charitatis opera.* Porrò, quod Confeſſionem attinet, idem religioſiſſimus author in lib. *de conſolat. puſillanimium* §. 4. adducta authoritate Tauleri, ita ſcribit: *Quod ad veniales, quotidianaſque culpas attinet (à quibus, dum hic vivimus, omnino liberi eſſe non valemus) monendi eſtis chariſſimi, ne nimis ſoliciti ſitis, neque conturbemini, ſi non omnes in Confeſſione expreſſeritis. Illas humiliter ac seriò Deo confitebimini, & contrito, devotoque corde vos reos coram eo accuſabitis; ſic enim iis, qui confeſſionibus audiendis adhibentur, nimis multum temporis non auferetur. Sane tales culpas generaliter expoſuiſſe ſatis eſt. Peccata venialia multis modis delentur, puta contritione, Dominicæ orationis prolatione, genuflexione, aqua benedicta aſperſione.* Idem venerab. Abbas *in Paradiſo animæ num.* 5. dixerat: *Scito quia ipſa leviora peccata efficacius in te delebuntur, ſi culpam agnoſcens, humiliter & amanter te ad Deum converteris, quàm ſi ea moroſiùs apud te pertractare, & in eorum conſideratione diutiùs cum puſillanimitate occupare volueris.* Idem alibi in hæc verba ſcribit: *Chriſtus, audiente S. Brigitta, ait: Ei qui ſpiritum & gratiam meam adipiſci ac retinere deſiderat, utile eſt crebrò peccata, & negligentias ſuas coram ſacerdote confiteri, ut expurgetur. Et cum ipſa Brigitta videret animam mariti ſui Ulfonis in Purgatorio, dixit: O felix anima, quid præcipuè tibi profuit ad ſalutem? Ille reſpondit: Confeſſio mea, quam feriis ſextis, dum ſacerdotis copiam habebam, facere ſolitus eram, cum firmo me emendandi propoſito.*

Bloſ. parad. animæ c. 3. n. 2.

Bloſ. de conſolat. puſillan. §. 4. Modus confitendi venialia.

Bloſ. parad. anim. n. 5.

Bloſ. cond. anim. c. 5. num. 1. Revelatio S. Brigittæ facta.

7 Sanctus Thomas de Aquino in quæſtione præcitata art. 3. hanc ſtatuit concluſionem: *Quamvis nova gratiæ infuſio ad venialium remiſſionem minimè neceſſaria ſit, aliqua tamen gratiæ infuſionem ſequuntur, quibus venialia deleri poſſunt, ut generalis confeſſio, pectoris tunſio, & Dominica oratio, prout motu quodam deteſtationis peccati fiunt. Benedictio autem Epiſcopalis, aſperſio aquæ benedictæ, & alia hujuſmodi, eorundem operantur remiſſionem, ut quodam fiunt reverentiæ in DEUM motu.* Idem quoque ſanctus Doctor hactenùs dicta fuſiùs ſequentibus declarat verbis: *Ad remiſſionem peccati venialis non requiritur nova gratiæ infuſio, ſed ſufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis deteſtetur peccatum veniale, vel explicitè, vel ſaltem implicitè, ſicut cum aliquis ferventer movetur in DEUM. Et ideo triplici ratione aliqua cauſant remiſſionem peccatorum venialium. Uno modo, in quantum in eis infunditur gratia, quia per infuſionem gratiæ tolluntur venialia peccata; & hoc modo per Euchariſtiam, Extremam Unctionem, & univerſaliter per omnia ſacramenta novæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo, in quantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum; & hoc modo confeſſio generalis, tunſio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remiſſionem. Tertio modo, in quantum ſunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, & ad res divinas; & hoc modo Benedictio Epiſcopalis, aſperſio aquæ benedictæ, qualibet ſacramentalis unctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi aliqua alia ſunt hujuſmodi, operantur ad remiſſionem venialium peccatorum.* Sanctus Auguſtinus, poſt ſpecificatos multos in particulari defectus veniales, tandem quoque pro eiſdem expiandis ſpecialia aſſignat remedia, inquiens: *Continuis orationibus & frequentibus jejuniis, & largioribus eleemoſynis, & præcipuè per indulgentiam eorum, qui in nos peccant, aſſiduè redimantur, ne fortè ſimul collecta cumulum faciant, & demergant animam. Quicquid enim de iſtis peccatis à nobis redemptum non fuerit, illo igne purgandum eſt, de quo dixit Apoſtolus: Quia in igne revelabitur, & ſi cujus opus arſerit, detrimentum patietur. Aut enim dum in hoc mundo vivimus, ipſi nos per pœnitentiam fatigamus; aut certe volente & permittente Deo, multis tribulationibus pro iſtis peccatis affligimur; & ſi Deo gratias agimus, liberamur.*

S. Thomas [illegible] art. 3. Dum delentur [illegible] infunditur gratia.

Per omnia Sacramenta delentur peccata venialia.

S. Aug. ſer. de Sanctis.

TRA-

TRACTATUS LXXVII.

DE PECCATIS MORTALIBUS.

DISCURSUS TRIGINTAUNUM.

DISCURSUS I. Peccata ſunt velut ignis quidam, quo anima tum in hac, tum in altera vita aduritur.

II. Peccatum mortale, & peccatores, inferni nomine deſcribuntur.

III. Peccatum non ſolùm Inferno ſimile, ſed & deterius eſſe oſtenditur, maximè ob malam conſcientiam.

IV. Peccata mortalia committentes, ut plurimùm, mortem ſibi accelerant, & ex improviſo pereunt.

V. Mortem mortaliter peccantium, in extremo vitæ articulo, peſſimam eſſe, ex variis conſideratinnibus probatur.

VI. Peccatum mortale animæ ſimul & corpori mortem infert; efficit enim, ut corpus vivum quoddam fiat cadaver, citiùsque diſpooatur ad interitum.

VII. De morte, quam peccatum mnrtale animæ infert.

VIII. DEUS propter peccatum mnrtale animam deſerit; ubi quàm ingens malum hæc jactura ſit, feriò poonderatur.

IX. Propter peccatom mnrtale, omnia bonorum operum merita, ante illius commiſſionem facta, deſtruuntur.

X. Varia examinantur mala, à peccato in animam ream derivantia.

XI. Alia recenſentur damna peccati mortalis, à quo ex nobis ipſis reſurgere non poſſumus.

XII. Omnia opera bona, quæ extra Dei gratiam conſtituti facimus, peccatum mortale ad æternam ſalutem conſequendam inutilia efficit; nec tameo ob id ab illis eſt deſiſtendum, ob multa alia bona, quæ bona opera ſecum ferunt.

XIII. Peccatores, dum ſuis ſatisfaciunt appetitibus, laborare & fatigari ſe ſentiunt.

XIV. Confirmatur id ipſum, dum de peccato mortali ſub ſpinarum metaphora diſſeritur.

XV. De inquietudine, quam peccatum mortale ſibi annexam habet io impiis.

XVI. Dolores, ærumnæ, & pœnæ, quibus peccatnres ſubjacent, peccati mortalis ſunt partus.

XVII. Alia conſiderantur impinrum mala, & afflictiones internæ.

XVIII. Continuatur idem argumentum.

XIX. De metu, & timore, quem peccatum mortale in impiis cauſat.

XX. Peccatum mortale tanquam ferox inimicus peccatnrem accuſat, condemnat, & perſequitur.

XXI. De remnrſo malæ conſcientiæ, quæ qnemvis impiom, quantumvis magnus, & potens ſit, conturbat, & affligit.

XXII. De verme, & remorſu internn, ejuſque tormento, à peccato mortali cauſato.

XXIII. De peccati mortalis graviſſimo onere.

XXIV. Eadem materia cnntinuatur.

XXV. Peccatum mortale peccatorem adeò conſtringit, ut per effrænes appetitus ſuos, eum ſui ipſius carnificem efficiat.

XXVI. Peccator mortaliter peccando, ſemetipſum offendit & damnificat.

XXVII. Odit animam ſuam, qui mnrtaliter peccat; idq; variis ratinnibus probatur.

XXVIII. Peccata ſunt vincula, quibus noſmetipſos ſtringimus, dumque oculos In voluptates defigimus, amaritudinem à peccatn mortall derivantem non attendimus.

XXIX. Flagella, quibus Deus transgreſſores caſtigat, hæc ſæpè in manibus iniquitatis ipſorum invenit, eaque ex illis contexit.

XXX. Peccatum mortale occultari nequit, ſed tum à Deo, tum à propria mala conſcientia manifeſtatur.

XXXI. Continuatur idem argumentum.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Peccata ſunt veluti ignis quidam, quo anima tum in hac, tum in altera vita aduritur.

THEMA.

Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis, quas ſuccendiſtis. Iſa. 50. verſ. 11.

1 INcendium, quod impius ſibi ipſi per peccata ſua accendit, aptioribus quàm hiſce aſſumpti thematis verbis nequaquam exprimi poterat. Etenim crimina & ſcelera impiorum non ſolùm ab Iſaja, ſed & ab aliis in ſacris Literis, imò & ab integro ſacrorum interpretum torrente ſub ignis metaphora deſcripta reperiuntur. Sanctus Hieronymus in expoſitione hujus in themate adducti textus inquit: *Diſcimus, pro qualitate peccati ignem ſibi unumquemque ſuccendere; & quomodo in eodem manentes loco, & ſi dici poteſt, lectulo, alii ſani ſunt, alii febrium ſuccenduntur ardoribus, ex diverſitate humorum, atque pituita diverſa ſupplicia ſentientes: ſic & ignis, qui à peccatoribus ſuccenditur, materiam in peccatis habet, & in iniquitate, de qua ſcriptum eſt: Ardebit ſicut ignis iniquitas, & ſicut gramen ſiccum vorabitur incendio.* Sanctus Ambroſius ſuper primum Pſalmum ſcribens, dum ad illum alludit textum Sapientis: *Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?* ad propoſitum noſtrum ita diſcurrit: *Etenim qui ſemel in ſinu mentis flagitii flammam ferventis adoleverit, cito veſtimenta comburet. Et ut in ſtipulam ignis exſiliens inhæret, ac permanet, ut omne, quod corripuit, abſumat; ita vel exigua ſcintilla peccati, ſi quo vitiorum fomite fuerit excitata, incendium grande excitat.* Ac proinde idem Sanctus Doctor paulò poſt conſulit, inquiens: *Poſuiſti veſtigium ſuper voraginem culpæ? cito aufer pedem.*

Peccata ſunt veluti igni.

S. Hieron. in Iſa. ib.

Prov. 6. 27.

2 Et verò non perſuadeamus nobis, ignem illum tartareum pice, ſulphure, bitumine, vel alia ſimili combuſtibili materia nutriri, aut foveri; hoc enim ſi credimus, magnoperè erramus, quin potiùs ligna ignis illius peccata noſtra ſunt; hiſce enim divina juſtitia ad continuandum flammarum illarum ardorem utitur. Neque terræ centrum huic igni unquam indulſiſſet locum, cum centrum illud improprius ſit locus ignis, utpotè qui ſphæram ſuam in ſublimi ſemper obtinet; niſi peccatum angelorum rebellium, & conſequenter omnium aliorum impiorum ſcelera illum iſtuc detinerent incluſum & conſtrictum. Sanctus Propheta Ezechiel, poſtquam, ſcelera à contumaci illo Hebræorum populo commiſſa, pluribus fuiſſet execratus, tandem in perſona DEI, ob profanatum cultum ſuum divinum vehementer irati, ſubjungit: *Producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te.* Sed quemnam verborum illorum ſenſum eſſe exiſtimatis auditores? Num fortè vult dicere, cor peccatoris futurum eſſe velut ſilicem quendam igniario deſervientem, qui percuſſus ſcintillas emittit, unde ignis accendatur? Nequaquam, ſed potiùs Deus dicere intendit, quòd eo ipſo, quo in corde impiorum culpa committitur, illa velut ignis quidam in corde latens animam peccatricem adurat. Undè Sanctus Auguſtinus quandam profanis amoribus deditam alloquens, ait: *Amplexaris peccata tua, & delicias*

Ignis infernalis fovetur noſtris peccatis.

Ezech. 28. 18.

S. Auguſt. in Pſ. 49. poſt Princ.

carnis tuæ? ſtipulas ad te congeris, veniet ad te ignis: ignis in conſpectu ejus exardeſcet. Et Salvianus Epiſcopus Maſſilienſis peccatores ſui ſæculis his verbis affatur: *Propheticum hoc ad nos dicitur: Ecce omnes vos ignem accendiſtis, & vires præbuiſtis flammæ: ingredimini in lucem ignis veſtri, & flammæ, quam accendiſtis; totum namque humanum genus hoc ordine in pœnam æternam ruit, quo Scriptura memoravit. Primum enim ignem accendit, poſtea vero vires ignibus præbet, poſtremò flammam ingreditur, quam paravit. Quando igitur ſibi primum homo æternum accendit ignem? ſcilicet cum primum peccare incipit? Quando autem vires ignibus præbet? cum utique peccata peccatis cumulavit. Quando verò ignem æternum introibit? Quando irremediabilem jam malorum omnium ſummam, creſcentium delictorum iniquitate complevit.*

Salvian. l. 4. de provid. Ordo, quo hic ignis inſtruitur.

3 Memorandum eſt hoc loco, quòd Salvator noſter hominem ſub arboris metaphora deſcribat, dum ait: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exſcindetur, & in ignem mittetur.* Cæcus quoque ille à Chriſto illuminatus dicebat: *Video homines velut arbores ambulantes.* Philoſophus pariter hominem arborem inverſam eſſe dicebat. Quod verò propoſito noſtro vel maximè deſervit, eſt, quòd textus Græcus non legat in tempore futuro, ſed in præſenti dicit: *Exſcinditur, & in ignem mittitur*, id quod valdè eſt intellectu difficile, niſi ad ſenſum recurramus ſpiritualem, hunc videlicet; quando enim homo intra ſe peccatum mortale concepit, & in illud conſenſit, jam pariter ignem intra ſe accenſum habet, cui adeò eſt propinquus, ut non niſi unica reſpiratione ab illo diſtet; nam ſecundum præſentem juſtitiam ad flammas infernales eſt condemnatus. O quot ſunt, circa quos DEUS juſto ſuo judicio diſpoſuit, ut ignem hunc etiam in hac vita, dum adhuc mortales viverent, experirentur, ut hac ratione etiam in hoc mundo illos caſtigare inciperet? prout civitatibus illis Pentapolitanis evenit, de quibus Salvianus ita ſcribit: *Diu flagitioſiſſimus ille populus ignem illum accenderat, quo periebat; & ideo completis iniquitatibus ſuis, arſit flammis criminum ſuorum.* Id quod manifeſtè probatur ex eo, quod Thomas Cantipratenſis in hæc verba ſcribit: *Vidi & quendam hujus vitii nefandum virum, de quo mihi vir boni teſtimonii Presbyter referebat, quia cum ille per viride pratum anteiret, Presbyter vero ſequeretur, invenit veſtigia præeuntis in gramine, quaſi igne contacta, manifeſtiſſimè palluiſſe; quem & nos poſtea percepimus, pro vita ſceleſtiſſima morte turpiſſima periiſſe.*

Matt. 7. Homo dicitur arbor. Marc. 8. 24.

Punitur peccatum etiam in hac vita.

Salvian. ib.

Thom. Cant. l. 2. apū. c. 30. n. 4.

4 Sanctus Ambroſius in Lucam ſcribens, dicere videtur, ſtridorem dentium, vermes, & fletum in inferno propriè, & effectivè non eſſe, ſed Scripturam ſacram ſolùm per ſtridorem dentium &c. exprimere voluiſſe immenſam acerbitatem pœnarum inferni. En verba ipſiuſmet ſancti Doctoris: *Neque corporalium ſtridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque vermis eſt corporalis; ſed hæc ideo, quia ſicut ex mala cruditate febres naſcuntur & vermes, ita ſi quis non decoquat peccata ſua, velut quadam interpoſita ſobrietate & abſtinentia, ſed miſcendo peccata peccatis, tanquam cruditatem quandam veterum & recentium delictorum, igne adurетur proprio, & ſuis vermibus conſumetur. Unde & Iſajas ait: Ambulate in lumine ignis veſtri &c. Ignis eſt, quem generat mœſtitia delictorum; vermis eſt, eo quod irrationabilia animæ peccata mentem rei, ſenſumque compungant, & quædam exedant viſcera conſcientiæ, quæ tanquam vermes ex unoquoque naſcuntur, tanquam ex corpore peccatoris. Denique DOMINUS id per Iſajam declaravit, dicens: Et videbunt membra hominum prævaricantium in me, & vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguentur.* Stridor quoque dentium prodit indignantis affectum, eò quòd ſerò unumquemque pœniteat.

S. Ambr. l. 7. in Luc.

Stridor dentium quid ſit.

5 Sanctus Apoſtolus ſub fœni, ſtipulæ & lignorum metaphora, varia nobis repræſentat magis minusve gravia peccata, non ſolùm mortalia, ſed & venialia, utpotè quæ pariter igni purganti ſunt ſubjecta: ad quam metaphoram Divus Hieronymus alludit, dum verba aſſumpti thematis exponens, inquit: *Omnes ſibi ignem ſuccendunt, flammamque corroborant; habent enim in ſe fœnum, ligna, ſtipulam, ſpinas, & tribulos ac lolium, quæ æterno tradentur incendio; unde & in Proverbiis ſcriptum eſt: In multis lignis viget ignis.* Sanctus Auguſtinus id ipſum in quibuſdam exemplificat vitiis, quæ totidem myſtico huic incendio deſtinata ligna eſſe oſtendit, inquiens: *Audite pœnam impiorum: Sicut cera, inquit, liquefacta auferentur. Dixi per concupiſcentias ſuas hoc eis fieri. Concupiſcentia mala quaſi ardor eſt ignis. Ignis conſumit veſtem, libido adulterii non conſumet animam? De cogitatu adulterii cum loqueretur Scriptura, ait: Alligabit quis ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta ſua non comburet? Geſtas in ſinu prunas, perferatur tunica: geſtas in corde adulterium & integra eſt anima? Sed iſtas pœnas pauci vident, propterea & ipſi euntes in libidines ſuas, ſoluti & fluxi dicuntur. Unde fluxi? unde ſoluti? Ab igne concupiſcentiarum.*

1. Cor. 3. 12. Omnia peccata ſubjiciuntur igni.

S. Hieron. in Iſai.

S. Auguſt. in Pſ. 57.

6 Sanctus Antonius de Padua ſequentem adducens Ezechielis Prophetæ textum: *Fili hominis, fient ligna vitis ad comburendum; & ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſylvarum, nunquid tolletur ab ea, ut opus fiat, aut fabricetur de ea paxillus, ut dependeat in ea quodcunque vas? Ecce igni hoc lignum datum eſt in eſcam, utramque partem ejus conſumpſit ignis;* hæc verba ſubjungit: *Verè homo DEO non fructificans, ad nihilum aliud valet, niſi ut fiat eſca ignis.* Venerabilis Beda de Furſeo, viro ſanctiſſimo, ſequentem propoſito noſtro valdè opportunam refert viſionem: *Cum in altum eſſet elevatus, juſſus eſt ab Angelis, qui eum ducebant, reſpicere in mundum. At ille oculos in inferiora deflectens, vidit quaſi vallem tenebroſam ſubtus ſe in imo poſitam. Vidit & quatuor ignes in aere, non multum ab invicem diſtantes; & interrogans Angelos, qui eſſent hi ignes, audivit hos eſſe ignes, qui mundum ſuccendentes eſſent conſumpturi. Primum ſcilicet eſſe mendacii, cum hoc, quod in Baptiſmo renuntiare nos Satanæ, & omnibus operibus ejus promiſimus, minimè implemus. Secundum cupiditatis, cum mundi divitias amori cœleſtium præponimus. Tertium diſſenſionis, cum animas proximorum etiam in ſupervacuis rebus offendere non formidamus. Quartum impietatis, cum infirmiores ſpoliare, & eis fraudem facere pro nihilo ducimus. Creſcentes verò paulatim ignes uſque ad invicem ſeſe extenderunt, atque in immenſam adunati ſunt flammam. Cumque appropinquaſſent, pertimeſcens ille dixit Angelo: DOMINE, ecce ignis mihi appropinquat. At ille: Quod non incendiſti, non ardebit te, nam etſi terribilis iſte & grandis rogus ille videatur, tamen juxta merita operum ſingulos examinat, quia uniuſcujuſque cupiditas in hoc igne ardebit; ſicut enim quis ardet in corpore per illicitam voluptatem, ita ſolutus corpore ardebit per debitam pœnam.* Quiſquis enim carnalem concupiſcentiam ſibi dominari permiſit, jam intrinſecùs adurentem ſe ignem concepit; de quo Theodorus Studita in ſermone quodam ita ſcribit: *Voluptas hamus eſt Diaboli, inextincti ignis ſuſcitabulum; & tamen rapimur ad eam mortales, quaſi quidam dedititii ſervi.* Iſajas quibuſdam explendis appetitibus ſuis totaliter intentis improperat, dicens: *Concipietis ardorem, parietis ſtipulam: ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos, & erunt populi quaſi de incendio cinis, ſpinæ congregatæ igni comburentur.* Quibus verbis ad voluptatum carnalium finem alludit, quia ignis ardens concupiſcentiæ, in cinere, id eſt, in morte ab hoc vitio accelerata, communiter terminatur. Porrò Septuaginta legunt: *Ignis devorabit vos, & erunt gentes combuſtæ, ut ſpina in agro projecta, & exuſta.* Etenim ſpinæ communiter alligantur in faſciculos, & cum jam ſiccæ factæ ſunt, facilè concipiunt incendium, nec ad aliud quicquam valent, quàm ad accendendum ignem: Eodem modo nec peccatores ad aliud ſerviunt, quàm ad nutriendum ignem infernalem; ſi tamen in hac vita concupiſcentiæ flammis aduſti fuerint.

S. Anton. de Pad. fer. 2. poſt 2. Dom. Quadr.

Bed. l. 3. hiſt. Eccl. gentis Anglorum. Viſio venerabilis Bedæ.

Sunt quatuor ignes in mundo.

Theod. Stud. cat. 16.

Iſa. 33. 11. Voluptas eſt hamus Diaboli.

7 Obſervandum quoque eſt, peccatum à Pſalmiſta fumi nomine indigitari: *Aſcendit fumus in ira ejus, &*

Pſ. 17. 9. Peccata dicuntur fumus.

ignis

ignis à facie ejus exarſit. Enimverò ubicunque ardet ignis, ibi pariter eſt fumus; ſicut verò fumus neceſſariam cum igne habet connexionem, ita quoque peccatum cum flammis infernalibus habet correſpondentiam.

Dion. Carth. opuſc. de enormit. &c. art. 10.

Dionyſius Carthuſianus *de enormitate peccati* tractans, conſiderabilem hanc poſt ſe ſcriptam reliquit ſententiam: *Sicut in inferno ſunt ignis, & frigus, fœter, caligo, vermis, confuſio, ſitis &c. ita in peccatore eſt ignis ira, impatientia, avaritia; frigus invidiæ, fœter luxuria, vermis conſcientiæ, ſitis concupiſcentia, inordinatio, atque perverſitas animi, deteſtatioque virtutum*. Et paulò poſt ſubdit: *Peccando quiſque ſe ipſum magis magiſque onerat, & gravat, & opprimit; ligna, quibus in inferno crematur, ſibi ſupra dorſum ponit, & colligit*. Porrò, quantùm in delinquentibus ignis facere prævaleat, & qualiter, ubi locum non habet culpa, ſed pœnitentia, ignis ille omnem ſuum amittat vigorem, ex eo miraculo clarè deducitur, quod Cæſarius hiſce verbis enarrat:

Cæſar. l. 3. c. 17. Hiſtoria de Hæretico converſo.

Decem hæretici in urbe Argentina, quæ eſt Strasburg, comprehenſi ſunt: qui cum negarent, per judicium candentis ferri convicti, ſententia incendii ſunt damnati. Die ſtatuto cum ducerentur ad ignem, quidam ex comitantibus uni illorum dicebat: Miſer, damnatus es: age vel nunc pœnitentiam, ne poſt incendia corporis, quæ momentanea ſunt, animam tuam ignis gehennalis æternaliter comburat. Cui cum ille diceret: Conſidero quidem, inquit, me erraſſe, ſed timeo, pœnitentiam tantæ neceſſitatis minus acceptam eſſe Deo. Reſpondit: Ex corde tantum confitere, Deus eſt miſericors, & pœnitentem ſuſcipiet. Mira res! mox enim ut homo confeſſus eſt perfidiam, manus ejus plenam recepit ſanitatem. Tardante in confeſſione, cum a Iudice vocaretur ad pœnam, Confeſſor ejus Iudici reſpondit: Non juſtum eſt, ut homo innocens damnetur injuſte. In cujus manu cum nullum veſtigium combuſtionis reperiretur, dimiſſus eſt. Habebat idem homo uxorem, non longe a Civitate manentem, horum, quæ dicta ſunt, prorſus ignaram; ad quam cum veniſſet gaudens, dixiſſetque: Benedictus Deus, qui me liberavit hodie ab interitu corporis, & animæ; cauſam ei exponens: Reſpondit illa: Quid feciſti o miſerrime? Quid egiſti? ut quid propter momentaneum dolorem receſſiſti a fide tua ſana, & ſancta? Immemor ille beneficii ſibi divinitus collati, immemor tam evidentis miraculi, conſilio uxoris acquievit, & errorem priſtinum reſumpſit. Deus verò non immemor vindictæ, pro tanta ingratitudine manum plagavit utrinſque. Renovatum eſt incendium in manu hæretici, & quia conjux authrix extitit reſumpti erroris, conſors facta eſt redivivi doloris. Tam vehemens erat incendium, ut oſſa manuum penetraret, & cum uti non auderent clamoribus in villa, quos vis extorſit doloris; fugierunt in nemus vicinum, illic ut lupi ululantes. Quid verbis immorer? Proditi ſunt, in civitatem reducti ſunt, ſimulque in ignem nondum planè extinctum miſſi, & in cinerem redacti.

Ejuſdem recidivi maxima pœna.

Ecce tibi in hoc prodigioſo ſucceſſu verificatum omne id, quod hactenus diximus, ſcilicet quòd peccatum ſit ignis comburens, ſæpè etiam ignem infernalem, quo anima, & corpus pariter comburuntur, in hac vita anticipans. Ubi Vulgata noſtra apud Iſaiam legit: *Erunt populi quaſi de incendio cinis*, Oleaſter ex Hebræo vertit: *Erunt populi quaſi incendia calcis*. Quæ verba exponens, ait: *Fortia nimis ſunt incendia peccatorum, quæ comparantur incendio calcis, quod lapides ipſos ita comburit, ut licèt integri videantur, intus tamen diſſoluti ſunt, aut proximi diſſolutioni*.

Iſa. 33. 12. Oleaſter.

Ignis Babylonicus lictores combuſſit, tres pueros ſervavit.

8 In fornace Babylonica admirabile illud contigit portentum, quòd ſcilicet flamma illa, quæ impii Regis juſſione ſeptuplo plus ſuccenſa erat, quàm ſuccendi conſueverat, miniſtros quidem, qui eandem hoc modo ſuccenderant, exuſſerit, & in cineres redegerit; tres verò illos innocentes pueros, in eandem fornacem projectos, ne leviter quidem uſtulaverit, vel læſerit. Hujus autem hæc ab Emiſſeno aſſignatur cauſa, ſcilicet quòd tres illi pueri innocentes, irreprehenſibiles, omniſque culpæ immunes fuerint; impii verò, & ſacrilegi lictores, peccatores graviſſimi, ideoque ad ignem illum facillimè concipiendum omninò diſpoſiti: *Ecce*, inquit Euſebius citatus, *neſcio quid anhelantes globi, & per quadraginta cubitos ebullientes, extrinſecus ſæviunt, intrinſecus parcunt; extra fornacem ſapiens ignis iraſcitur, & intus in fornace famulatur. Quanta caſtis corporibus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoſcit*.

Euſeb. Emiſſ.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale, & peccatores, ſub inferni nomine deſcribuntur.

THEMA.

Domine, eduxiſti ab inferno animam meam. Pſalm. 29. verſ. 4.

1 QUandoquidem indubitata veritas ſit, quòd in inferno nulla ſit redemptio, mirum profectò eſt, qua ratione Propheta regius dicere potuerit: *Domine eduxiſti ab inferno animam meam*. Alii legunt: *Extraxiſti*. Veruntamen ex Pſalmi illius decurſu clarè ſatis colligitur, prædictum regium Vatem eo in loco non de inferno, qui damnatorum locus eſt, loqui; ſed de illa à Deo ipſi collata eximia gratia, qua anima ejus, graviſſimo adulterii reatu obſtricta, ex illa tam enormis peccati abyſſo miſericorditer fuit erepta. Sic enim & in alio loco, ſcilicet in Pſalm. 17. lamentabiliter clamans, ait *Dolores inferni circumdederunt me; præoccupaverunt me laquei mortis*: ubi non de eo conqueritur, quòd ſcilicet ab inextinguibili illo barathro (*non eſt qui agnitus ſit reverſus ab inferis*) jam fuiſſet abſorptus; ſed ad peccata ſua alludebat, in quæ cum ſcandalo publico lapſus fuerat: id quod per verba antecedentia clariùs declaraverat, dum ait: *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me*.

Animam educere ab inferno, quid ſit.

Pſ. 17. 6.

Sap. 2. v. 1.

2 B. Petrus Damianus in Epiſtola quadam, poſtquam animam viri juſti paradiſo ſimilem eſſe oſtendiſſet, mox econtra animam peccatricem vivum quendam infernum eſſe probat, dum ait: *Notandum verò, quia & reproba cujuslibet anima ſit confuſio tartari, & in ſancta, munda, atque perfecta ſpecies Paradiſi. Mens enim odioſa, cupida, curis tantummodo ſæcularibus dedita, libidinis igne ſuccenſa, nonne tibi videtur infernus, in quo videlicet & Diabolus habitat, & concupiſcentiarum ignes æſtuare non ceſſant? Illic enim de luxuria ſulphureus fœtor oboritur, & de cogitationum crebreſcentium tenebroſa caligine tanquam teterrimi fumi volumina generantur. Nam dum hoc amat, illud timet, in aliis gaudet, hoc odit, illud avidè concupiſcit, fit infelix mens ſuſpecta ſemper & vaga, curioſa, anxia ſimul, atque ſolicita, quæ curis impellentibus in multa dividitur, diverſarumque paſſionum morſibus laceratur. Hæc itaque flebilis anima, gehenna facta eſt, tartarus, & infernus; quam & cruciant tormenta curarum, & vitiorum vaſtat incendium*. Et verò ſi nobis de libidinis vitio ſermo ſit, quæ magnam humani generis partem infeliciter ſuccendit, & conſumit, certum eſt illud in pluribus Scripturæ locis inferno æquiparari. Etenim Sapiens de muliere impudica dicit: *Via inferi domus ejus*. Id quod etiam in libr. Proverb. cap. 2. dixerat: *Via inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis*. S. Auguſtinus (qui, utpotè ante converſionem ſuam huic vitio ad fauces uſque immerſus, de eo per experientiam loqui poterat) optimè notat, *quòd infernum, & amorem mulieris rectè conjungat Scriptura*. Guerricus Abbas, dignus S. Bernardi diſcipulus, in ſermone quodam carnis vitium his verbis acriter perſtringit: *Hæc eſt illa peſtis, quæ ignem infernalem in corpus humanum accendit. De his duobus ignibus, gehennæ, & luxuriæ, habemus authoritatem Scripturæ: De igne luxuriæ ait: Omnes adulterantes, quaſi clibanus ſuccenſus à coquente: De igne gehennæ: Pones eos ut clybanum ignis in tempore vultus tui, hoc eſt, judicii, ut intus ardeant: Dominus in ira ſua conturbabit eos, dicens: Diſcedite a me operarii iniquitatis: & devorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderunt per luxuriæ fœda opera*. David diuturno tempore in adulterii ſterquilinio inſorduerat, Dei penitùs oblitus, in ſuoque peccato habituatus obcalluerat: at verò divina pietas compaſſione erga ipſum mota, per correptionem à Nathan Propheta factam eum denuò ad bonam revocavit frugem. Sed velim obſervetis, qua loquendi phraſi idem David ingens hoc beneficium, à Deo ſibi collatum, gratus recognoſcat: *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulò minus habitaſſet in inferno anima mea*. Ubi notatu dignum eſt ly illud, *habitaſſet*; per hoc namque inſinuare intendit, quòd

B. Petr. Dam. l. 2. Epiſt. 5.

Anima peccatrix vivus quidam infernus eſt.

Prov. 7. 27. Prov. 2. 18. S. Aug. ſ. 107. de temp.

Guerr. Ab. in die Purific. Ignis libidinis.

Pſ. 93. 17.

Digitized by Google

quòd niſi Dominus ipſum adjuviſſet, ipſe utique in obſtinatione ſua pertinaciter remanens, nunquam reſipuiſſet; ſed potiùs in longum uſque tempus in inferno peccati ſui fuiſſet demoratus.

Pſ. 54. 16.

3 Quidnam, obſecro, Davidem in illa imprecatione dicere voluiſſe exiſtimatis, qua ait: *Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viventes?* Nimirum cauſam hujus imprecationis immediatè ſubjungit, inquiens. *Quoniam nequitia in habitaculis eorum, in medio eorum:* quibus verbis ad conſcientiam alludit criminibus inquinatam, quæ etiam in hac præſenti vita eſt velut portatilis quidam infernus, ut ſuo loco dicemus. Author Catenæ Patrum Græcorum circa prædicta Pſalmiſtæ verba quærit, dicens: *Si mors ſuper illos venerit, quomodo viventes in infernum deſcenderent? Et ſi viventes in infernum deſcendunt, quomodo mors ſuper illos venerat prius? Dicam, quod eo modo, quo de Curtio Romano refert Valerius Maximus libr. 5. Cum in media parte fori, vaſto ac repentino hiatu terra ſubſideret, ipſe militaribus inſignibus ornatus, equum conſcendit, eumque, vehementer admotis calcaribus, præcipitem in illud profundum egit. Hunc equum conſcendere, vivumque ad infernum deſcendere, idem fuit. Id ipſum de impiis affirmari poteſt. Si equum quæris: ecce equus pallidus; ſi equitem, qui ſedebat ſuper eum, nomen illi: Mors; ſi calcaria: ſtimulus autem mortis peccatum eſt; ſi vero impium præcipitem a morte datum, en ita in momento ab inferno abſorbetur, ut vix diſcernas, an mortuus vel vivus in illum deſcenderit.* Hugo Cardinalis per hunc infernum, in quem impius in hac vita præſenti deſcendit, vitium cupiditatis intelligit; unde ait: *Nec mirum, quod deſcendant in infernum viventes, qui hic vivunt mundo, & peccato, & qui deſcendunt in infernum, id eſt, in cupiditatem. Dicitur enim cupiditas, ſicut cor cupidi, infernus, quia non poteſt impleri.*

Corder. ibid. Deſcendere in infernum viventes, quid ſit.

Hug. Card.

Apocal. 20. b. 14. Quomodo infernus mittatur in ſtagnum ignis.

4 In Apocalypſi dicit ſacer textus: *Infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis.* Hæc autem propoſitio prima facie valdè peregrina, imò paradoxa videtur. Enimverò quòd mors miſſa ſit in ſtagnum ignis, facilè quidem poteſt intelligi; quis autem in eundem quoque ignis lacum projectum fuiſſe infernum intelligere poterit? Videtur enim hoc idem eſſe, ac ſi quis diceret: Ignem miſſum eſſe in ignem. Veruntamen author Catenæ Græcæ dubium hoc ſolvit, per infernum intelligendo peccatum; citatque expoſitionem Aretæ, dicens: *Si Aretæ locum iſtum interpretanti credimus, mortem, & infernum vocat eos, qui digna ſupplicio operati ſunt.* In vita B. Jordani Prioris Generalis Ordinis Prædicatorum P. Bollandus ita ſcribit: *Cum prædicaret ſemel Pariſiis de commorantibus in peccato, & occurreret ei, quod peccatum in Scriptura vocabatur porta inferni, dixit: ſi quis veniens hodie ad portam iſtam, videret unum ſcholarem, ſedentem in porta, ſimiliter cras, ſimiliter multis diebus, nonne de facile cogitaret: Iſte ſcholaris intrabit Ordinem? Quomodo ergo non credibile, quod illi intrent in infernum, qui tamdiu ſedent ad portam inferni?* Ad idem probandum, ſcilicet quòd peccatum ſit porta inferni, valdè quoque deſervit ſequens doctrina Origenis dicentis: *Illud ſcire oportet, quod ſicut civitatum portæ proprium quæque nomen habent, eodem modo portæ inferorum nominari poſſunt juxta ſpecies peccatorum; ut una quidem inferorum porta vocetur ſcortatio, per quam ambulant ſcortatores; altera vero negationis, per quam, qui Deum abnegant, deſcendunt ad inferos.* Porrò ad portas inferni continuus quidam eſt animarum reprobarum fluxus, & refluxus; unde eruditiſſimus P. Berchorius in ſuo dictionario ita ſcribit: *Peccatores ab inferno transglutiuntur, quia ſcilicet infernus eſt rectè cœmeterium malignorum; ſicut enim illud periculum maris, quod dicitur ſcylla, non ceſſat aquas, & naves attrahere, & abſorbere, ſic nec infernus ceſſat peccatores transglutire.*

Corder. ibid.

Bolland. 13. Feb. 734. col. 3. vit. B. Jordani. Peccatum eſt porta inferni.

Orig. tract. 1. in Matth.

Diction. Berchor. verb. Peccatores.

Luc. 16. 17. Sepeliri in inferno quid ſit.

5 Sacer textus de divite epulone claris verbis dicit: *Sepultus eſt in inferno.* Sed quomodo id ipſum accidit? Ergone inter mortem ejus, & infernum nullus alius interpoſitus fuit locus? Quando moribundus aliquis exhalavit animam, cadaver ipſius ad cœmeterium deportatur; hunc autem alibi, quàm in Inferno ſepultum eſſe non conſtat. Veruntamen per hoc Chriſtus, parabolæ illius author, inſinuare voluiſſe videtur, quàm exigua vel nulla ſit inter animam peccato mortali obnoxiam, & inter infernum diſtantia. De hoc divite Epulone Didacus Stella in hæc verba ingenioſè ſcribit: *Viſitatum eſt unicuique, ut in propria Parochia ſepeliatur; jus ſuum Diabolus diſtrictè ſibi defendit, nec patitur eum, qui ſuæ debetur Parochiæ, alio in loco ſepeliri.* Enimverò ſi Mathematicum aliquem ſciſcitares, quantùm anima aliqua extra Dei gratiam hic in terra vivens, ab inferno diſtet, hic utique globum terræ per terminos Mathematicos menſurando, & ab hujus ſuperficie uſque ad centrum (ubi barathrum eſt perditionis æternæ) calculando, reſponſurus eſſet, utrinque majorem quàm aliquot millenorum intercedere diſtantiam. Et tamen verè hic in ſua mathematica deciperetur; quia cum anima purus ſit ſpiritus, utique ſpatium illud intercedens non decurrit greſſibus, & pedibus corporalibus, ſed ſubitò poſtquam ſoluta eſt à corpore, in inferno ſubſiſtit; adeoque omni cum libertate affirmare poſſumus, inter animam in peccato mortali conſtitutam, & inter infernum, nullam eſſe aliam diſtantiam, quàm unius duntaxat reſpirationis, & anhelitus; hoc enim deficiente, deficit & vita, & mors æterna infallibiliter incurritur. Divus Chryſoſtomus effrænem aliquem peccatorem ad meliorem frugem inducere ſatagens, hunc in modum diſcurrebat: *Cogita bene, quod quoties peccaſti, toties condemnaſti te ipſum; peccatum enim ita ſe habet, ut mox atque patratum fuerit, ſententiam judex ferat.* Verum quidem eſt, quòd poſtquam contra reum aliquem ſententia mortis pronunciata eſt, ille nondum dici poſſit mortuus, niſi poſtquam vel reſti, vel igne, vitam finierit; veruntamen prout in communi proverbio dicitur: *Proximè accingendus habetur pro accincto:* adeòque peccator ſecundùm præſentem juſtitiam pertinet ad infernum, imò pedes ſuos in eodem quaſi poſitos habet, atque ſuper illa inextinguibili fornace ex unico ſuſpenſus hæret ſubtiliſſimo filo, cui vita præſens innititur.

Did. Stell. ib.

Anima peccatrix ſoluta a corpore in momento deſcendit ad infernum.

D. Chryſoſt. h. 22. in 2. ad Cor.

Pſ. 9. 18.

6 Regius Vates inquit: *Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quæ obliviſcuntur Deum.* Patres Græci in paraphraſi hujus loci legunt: *Ad inferos quam primùm deſcendent:* At verò dicet aliquis nunquid quotidie videmus plures peccatores multis annis in peccato ſuperviventes? quomodo igitur David adeò abſolutè, & illimitatè dicit: *Ad inferos quamprimum deſcendent?* Et ideò reſpondeo, quòd qui peccatum mortale habet in conſcientia, de facto in abyſſum infernalem cenſeatur eſſe præcipitatus, quia ipſummet peccatum portatilis quidam eſt infernus. In Hebræo loco ly *convertantur*, eſt, *revertantur:* at verò quomodo peccatores dici poſſunt ex abyſſo tartarea reverti, in quam ſuum nunquam intulere pedem? maximè *cum non ſit agnitus, qui ſit reverſus ab infernis?* Cardinalis Bellarminus hunc verſum explicans, dicit: *Non imprecatio, ſed prophetia eſt, impios ad inferos deſcenſuros. Convertantur, poſitum videtur, pro revertantur, ut vox Hebræa ſonat; ut revertantur, pro revertentur. Dicuntur autem peccatores reverſuri ad inferos, quia inde venerunt, quæ peccatores ſunt.* Dicere quoque poſſemus, quòd peccatores revertantur ad infernum, quando cum anima peccatis mortalibus obnoxia in flammas illas ingrediuntur, in quibus anteà arſerunt, quando peccatis ſuis immerſi hic in terris vixerunt, quæ, ut in diſcurſu præcedenti probavimus, nihil ſunt aliud, quàm ligna, quibus ignis ille nutritur, & conſervatur.

Peccatum eſt infernus portatilis.

Bellarm. ibi.

2. Reg. 22. 6. Peccata ſunt funes inferni.

7 Peccata funes ſunt, quibus in inferno conſtringimur: *Funes inferni circumdederunt me.* Ubi Hebræus legit: *Caſtra impiorum circumdederunt me:* ex qua verſione, impios in hac vita ex omni parte ſeu circumquaque funibus infernalibus ligari, colligitur. Obſervandum verò, quod ſacer textus ſubdat: *Præoccupaverunt me laquei mortis*, quia veritas eſt catholica, quòd *ſtimulus mortis peccatum eſt.* Multi quidem reperiuntur homines robuſti, ſani, vigoroſi, qui ſe plurimùm à morte, & conſequenter etiam ab inferno diſſitos eſſe credunt; nec tamen ſe reflectunt ad effatum illud Iſaiæ Propheticum: *Conteret ſceleſtos, & peccatores ſimul: & qui dereliquerunt Dominum, conſumentur.* Et paulò poſt ſubditur: *Et erit fortitudo veſtra ut favilla ſtupæ, & opus veſtrum quaſi ſcintilla, & ſuccendetur utrumque ſimul, & non erit qui extinguat.* Septuaginta

1. Cor. 15. 56.

Iſa. 1. v. 28.

legunt;

Digitized by Google

legunt: *Succendentur iniqui*. His namque ſciendum eſt, quòd quia in hac vita igne peccati obnoxii ſemper incedunt, tanta cum facilitate in inferno exarſuri ſint, quanta ſtupa, cum ab igne corripitur. Unde Olcaſter ait: *Infirmos ſolet reddere peccatores peccatum, & fortes vires ſtupam facere, ut facillimè comburantur*. Et ideò Hercules, Alexandri, Auguſti, aliique potentiſſimi fortiſſimique Heroes, qui per potentiam ſuam totum contremiſcere fecerunt Univerſum, per peccata ſua ita in conſcientia ſua efficientur debiles, ſicut ſtupa ad ignem.

Olcaſter.

8 Sanctus Auguſtinus de afflictionibus, quæ DEI offenſam conſequi ſolent, tractans, inter alia dicit: *Omitto gehennam; vide, ne jam ipſe tibi gehenna ſis*. Ex quibus verbis ſatis colligitur, ſanctum hunc Doctorem verè exiſtimaſſe, quòd impius, dum etiamnum in hac vita ſpiritum ducit, in ſemetipſo quendam portet infernum. Regius Vates dicit de impio: *Lacum aperuit, & effodit eum*. Quæ verba doctiſſimus Incognitus, celeberrimus Religionis Carmelitanæ Generalis (ſoli autem ſibi ipſi ob humilitatem ſuam incognitus) ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Lacum aperuit: aperiendo mentem ſuam Diabolo ſuggerenti, & conſentiendo; & effodit eum, id eſt, ſimilis eſt fodienti lacum; incidit in foveam, quam fecit, id eſt, dignum ſe fecit fovea damnationis peccando*. S. Auguſtinus alio in loco verba illa Pſalmi 6. exponens: *In inferno autem quis confitebitur tibi?* culpam mortalem inferni nomine expreſſè indigitat, inquiens: *Vt infernum dixerit, cæcitatem animi, quæ peccantem, id eſt, morientem excipit, & involvit. Ab iſta morte, & ab iſto inferno tutam ſe præberi anima deprecatur, dum molitur converſionem ad Deum; quapropter ſubjungit: Laboravi in gemitu meo, &c.* S. Bonaventura de malitia peccati diſſerens, inquit: *Ex homine infernum facit, quia in peccatore eſt ignis avaritiæ, fœtor luxuriæ, tenebræ ignorantiæ, vermis conſcientiæ, ſitis concupiſcentiæ, dæmones per effectum, & hujuſmodi*.

S. Auguſt. in Pſalm. 102. Quid ſit lacum aperire & effodere.

Pſ. 7.

Incognit. ib.

S. Auguſt. in Pſ. 6.

S. Bonav. l. 7. l. 4. c. 7. compend. Theol. verit.

9 Verùm enimverò quænam eſt ratio, quòd cum peccator portatilem quendam ſecum deferat infernum, nihilominùs tripudiet, ſaltet, rideat, gaudeat, & jucundetur, haud ſecùs quàm ſi in deliciis degeret Paradiſi? Pro hujus quæſtionis reſolutione obſervandum eſt, quòd quando filii à parentibus in ea valle, à qua gehenna nomen ſuum deſumpſit, idolo Moloch ſacrificabantur, ne matres, & proximo ſanguine filiis ſacrificandis conjuncti, ex eorum clamoribus, ululatibus, & gemitibus inauditis contriſtarentur, harmonicos ſolebant excitare organorum, cantuum, tympanorum, tubarumque ſtrepitus, qui horribiles infantium illorum ſtridores penitùs abſorbebant, adeò ut nec quidquam audirentur. Eodem pariter artificio ſerpens ille aſtutus utitur circa peccatores; ne enim hi ad conſiderandum miſerabilem, in quo degunt, ſtatum, mentem ſuam applicent, eoſdem voluptatum, deliciarum, gaudiorumque mundanorum blandimentis totaliter occupat: *Tenent tympanum, & citharam, gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*. Olim ſuper Sodomam in aere ſuſpenſa hærebant ignis, & ſulphur, ad eam radicitùs deflagrandam; Loth quoque repetitis vicibus ab Angelo exſtimulabatur ad accelerandum ſuum à Sodomis diſceſſum, ipſe autem differebat, & tardabat, adeò ut neceſſum fuerit, eum per quandam quaſi adhibitam violentiam cogere: *Egredi coactus eſt*, inquit Lipomannus. Ex quo facto clarè ſatis perſpicitur, quàm verum ſit, quòd deliciæ (*Paradiſus Domini*) & voluptates, homini nequaquam permittant, ut de igne, quem per peccata ſua jugiter ſecum portat, unquam in corde ſuo recogitet. *Quamvis comparatione Sodomorum Loth juſtus eſſet* (inquit Rupertus Abbas) *adhuc tamen à perfecta juſtitia minus habens, & minoris fidei quàm Abraham, amœnitate Sodomorum tenebatur, & irriguis penè Paradiſiacis arvis; & idcirco quaſi non ſatis intelligeret, quid dicebatur, cum percelleretur nuntio inſtantis periculi, dormitantes oculos, & amore divitiarum preſſos avertebat à lumine præſenti. Sic perſæpè is, qui jam cœleſtia novit, cui per Angelum Chriſti revelata eſt ira DEI, jamque de ſpiritualibus inſtrui meruit; adhuc tamen pernitioſo irretitur amore mundi, & concupiſcentia ſua illectus, diſſimulat auditas, & benè ſibi cognitas futuri judicii minas, & æterni ignis pœnas ſulphureas, eo intentus, ut concupiſcentia ſua effectu quoquo modo perfruatur*. Quòd ſi Loth, vir timore Dei plenus, & vitæ irreprehenſibilis, nihilominus deliciis terreſtris illius Paradiſi captus, ab earum fruitione ſequeſtrare ſe non poterat, licèt Angeli eum oculis ſuis conſpiciendum exhiberent infernum, id eſt, ignem cœlitùs dilapſum: quid mirum, ſi peccatores diſſoluti (de quibus Pſalmiſta ait: *Supercecidit ignis, & non viderunt Solem*) in tenebris ignorantiæ, & cæcitatis ſuæ ambulantes, mundaniſque gaudiis ad fauces uſque immerſi, ſuos ne ſemel quidem levent oculos, ut videant caliginem illam, ſeu potiùs illum propriorum peccatorum ſuorum ignem, in ipſis flagrantem? Confitebuntur aliquando vel inviti (quando tempus non erit ampliùs ad fructuosè clamandum) *Quid nobis profuit ſuperbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Iuſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus*. Piſces in lacubus ſeu vivariis, gelu rigidiſſimo obductis, nihil patiuntur, ſed ſunt veluti inſenſibiles; qui tamen tunc vel maximè moveri, & agitari incipiunt, quando torrendi ſuper prunis ardentibus in craticulis hærent: ita quoque multis accidit reprobis, in piſcibus præſignatis (quos Deus à ſacrificiis ſuis proſcripſit) dum enim in hac mortali vita degunt in terris, inſenſati (ac proinde in libro Sapientiæ ipſimet dicunt: *Nos inſenſati*) ad minas, ad correctiones, denique ad flagella, & ſupplicia iræ Dei nec quidquam moventur; ſolùm quando jam in limine inferni ſe poſitos eſſe conſpiciunt, ad Deum ſe convertere nituntur, ſed ſeriùs, & ſine ullo fructu.

Quomodo peccator in hac vita poſſit gaudere.

Explicatur in ſacrificiis Moloch oblatis.

Iob 21. 12.

Gen. 19. 16. Lipoman.

Rup. Abb. l. 6. in Gen. c. 10. Tardior eſt perfecta converſio.

Pſ. 57. 6. Sera poſt mortem eſt pœnitentia.

Sap. 5. 7.

Peccatores comparantur piſcibus.

Sap. 5. 4.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Peccatum non ſolùm inferno ſimile, ſed & deterius eſſe oſtenditur, maximè ob malam conſcientiam.

THEMA.

Eruiſti animam meam ex inferno inferiori. Pſal. 85. verſ. 12.

1 Sanctus & regius Propheta David, ex induſtria, & data opera ſeſe ad benedicendam, & laudandam Divinam Majeſtatem accinxit, ob ſui ex profundiſſimo inferno liberationem: *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum, quia miſericordia tua magna eſt ſuper me*. Agnoſcit, & ex toto corde Divinam exaltat miſericordiam, eò quòd clementiſſimè eum adjuverit, ubi nemo præter Deum auxiliari poterat: *Eruiſti animam meam ex inferno inferiori*. At verò quis unquam, ſive in Scriptura ſacra, ſive in aliis hiſtoriis hunc Regem ad infernum condemnatum deſcendiſſe legit, ut proindè occaſionem habeat, Deo pro ſui exinde miſericorditer conceſſa liberatione agendi gratias? Ad hæc ex modo ipſius loquendi, ipſum dicere velle videtur, dari quandam abyſſum, ſeu barathrum quoddam profundius ipſo inferno; ſiquidem dicit: *Eruiſti animam meam ex inferno inferiori*. Reſpondet Titelmannus: *Poſſet infernus iſte rectè intelligi carcer malæ conſcientiæ; verè enim infernus eſt peccatum, inferior atque extremus infernus eſt*. David autem in horrendum homicidii crimen circa Uriam, occaſione adulterii cum Berſabæa conjuge ejus patrati, commiſſum inciderat; quibus horrendis ſceleribus adjunctum fuerat ſcandalum publicum, pravaque conſuetudo. At verò complacuit Divinæ pietati, ipſum, mediante Nathan Propheta, ex hac abyſſo miſericorditer revocare, atque extrahere; ac proinde tam ingentes Deo gratias agit: *Per infernum profundum, peccati foveam intellige, adulterii nimirum, atque homicidii*, inquit Euthymius.

Infernus inferior quid ſit.

Titelm.

Euthym. ibi.

2 *Ex inferno*. Inferni nomine, inquit Sanctus Auguſtinus, Pſalmiſta peccatum intelligit, è cujus periculis Deus ipſum præſervarat: *Eruiſſe Dominum animam ſuam ab inferno inferiori dixit, quia liberavit ſe à talibus peccatis, quà poſſent deduci ad tormenta inferni inferioris; quemadmodum ſi medicus videat, tibi imminen-*

S. Aug. ib.

Similitudo.

Digitized by Google

nentem ægritudinem fore ex labore, & dicat: Parce tibi, ſic te tracta, requieſce, his cibis utere; nam ſi non feceris, ægrotabis: tu autem ſi feceris, & ſalvus fueris, rectè dicis medico: Liberaſti me ab ægritudine, non in qua jam eras, ſed in qua futurus eras. Hugo Cardinalis ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Pericula inferni invenerunt me,* ita ſcribit: *Invenerunt me, non ego ea: reprobi inveniunt iſta pericula, quia quærunt occaſiones peccati.* Salvianus impiorum fidelium ſui ſæculi acerrimus perſecutor in hæc verba loquitur: *Cum ea, quibus torqueamur, admittimus, ipſi tormentorum noſtrorum authores ſumus;* quaſi diceret: nos ipſi per culpas noſtras, veluti totidem adjecta ligna, ignem nobis infernalem accendimus. Inter cætera à Deo populo ſuo tradita præcepta, unum fuit de Sabbati ſanctificatione. Et quidem quoad hoc præceptum obſervandum eſt, quòd primus omnium, qui præceptum iſtud tranſgreſſus fuiſſe legitur, talis quidem fuit, qui in Sabbato ligna colligebat; idque non ſine peculiari myſterio, ut (ſuper illa Ezechielis verba: *Polluiſti ſanctificationem; producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem*) benè advertit S. Hieronymus, dicens: *Ut omnia, quæ ſuperædificaſti, mala conſcientia tua ignis abſumat, qui cum debueras requieſcere in Sabbato, & nequaquam opus facere ſervile, ligna in Sabbato collegiſti, ut haberes quod in pectore tuo devoraret incendium;* unde Deus per hoc nobis inſinuare voluit, quòd juſtiſſimarum legum ſuarum tranſgreſſores aliud non faciant, quàm, ad conflagrandum in flammis illis infernalibus ſeipſos, ligna adferant.

Hug. Card. Pſ. 114. v. 3. — *Salvian. l. 4. de provid.* — *Num. 15. 32. Ipſi tormentorum noſtrorum ſumus authores.* — *S. Hieron. in Ezech. 28. 18.*

3 *Ex inferno inferiori.* Neque ex ſacris Literis, neque ex Conciliorum definitionibus, plures infernos in centro terræ eſſe conſtat, præter unum (maximè ſi de eo, qui damnatorum eſt carcer, ſermo ſit) cur igitur regius Propheta addit ly, *inferiori?* Quidam valdè illuminatus Dei ſervus dicere ſolebat: *Ad infernum Pagani, ad infernum Turcæ, ad infernum Atheiſtæ; Chriſtiani autem ad profundiſſimum inferni barathrum.* De hoc tamen inferno David hoc loco non loquitur, ſed per infernum, peccatum intelligit, quod, ut videbimus, incomparabiliter eſt inferno deterius. Etenim axioma eſt Philoſophicum, quo dici ſolet: *Propter quod unumquodque eſt tale, & illud magis;* v. g. ſi ſtellæ ideò lucent, quia ſplendorem ſuum à Sole recipiunt, conſequens neceſſarium eſt, quòd Sol ſtellis longè lucidior ſit: ex quo ſequens evidentiſſimum, ad probandum inferno deterius eſſe peccatum, formatur argumentum. Niſi enim peccatum fuiſſet, nunquam futurus fuiſſet infernus, adeoque infernus eſt propter peccatum: ergo ſi infernus nobis eſt noxius, longè nocivius nobis eſt peccatum. Peccatum enim voluntatis noſtræ, divino arbitrio ſe conformare nolentis, partus eſt; ac proinde dicebat Sanctus Bernardus: *Ceſſet propria voluntas, & infernus non erit.* Utrumnam ex hiſce duobus, culpa videlicet, vel pœna, majus malum eſſe exiſtimatis? Utique major malitia eſt in culpa, quàm in pœna; ſiquidem illa cauſa eſt, hæc verò effectus à tali cauſa procedens. Unde Divus Chryſoſtomus ait: *Non res ita gravis eſt pœna, ut gravis res eſt peccatum.* Peccatum enim illud æternæ perditionis barathrum fabricavit: peccatum flammas illas accendit, earumque ardorem jugiter conſervat; & ideò ſi peccatum annihilari poſſet, nullus deinceps infernus ſuperfuturus eſſet. In hujuſce veritatis probationem, ad id velim vos reflectatis, quod Divus Chryſoſtomus in Homilia quadam de tribus pueris in hæc verba ſcripſit: *Fornax accenſa erat, illi verò hanc quidem contempſerunt, peccatum autem timuerunt; & ideo peccato carentes, ab omni ardentis fornacis nocumento manſerunt immunes.* Fornax illa procul omni dubio gehennæ ſymbolum erat, ſiquidem eouſque accenſa fuerat, ut flamma ejus ad 49. aſcenderet cubitos; ſed cur putas illam quinquageſimum cubitum non attigiſſe? quia nimirùm hic indulgentiæ, & remiſſionis eſt numerus, nulla autem in inferno redemptio: quòd ſi verò quis ſine peccato in infernum deſcenderet, ignis infernalis ne minimum quidem innocentis illius pilum offendere auderet, prout contigit illis, de quibus Scriptura teſtatur, inquiens: *Non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit.*

Peccatum eſt inferno deterius. — *D. Chryſoſt. t. 5. ſer. 6. in terræ motu. Effectus peccati.* — *D. Chryſoſt. h. 6. ad pop. Dan. 3. 47.* — *Fornax Babylonica figurabat infernum.*

4 S. Catharina Senenſis cœleſtem Sponſum ſuum, ut per animam ſuam os inferni obturaret, rogare ſolebat, ne quis deinceps illuc ingredi poſſet; nimirùm innocens puriſſimaque hæc virgo nihil ſibi ab hoc incendio nocumenti metuebat. Divus Chryſoſtomus in alia quadam Homilia in hæc verba ſcribit: *Etſi multi gehennam omnium malorum ſupremum, atque ultimum putant; ego tamen ſic cenſeo, ſic aſſiduè prædicabo, multò acerbius eſſe Chriſtum offendere, quam gehennæ malis vexari.* Alibi quoque eandem propoſitionem ab eodem S. Doctore his verbis repetitam invenio: *Mentem habenti, gehenna quoque formidoloſius, Deum offendere.* Quando ſacrilegi illi ſancto Eleazaro ſeniori perſuadere ſatagebant, ut ſaltem ſe carnes à lege vetitas manducare fingeret, aut ſimularet, ut ſacrilegi Regis Antiochi juſſa exequi videretur; ſanctus hic ſenex illos à ſe repellens, generosè reſpondit: *Præmitti ſe velle in infernum;* quaſi dixiſſet: malo vivus præcipitari in infernum, quàm culpa coinquinari. Celebris quoque huc ſpectat illa S. Anſelmi his verbis facta proteſtatio: *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & neceſſariò uni illorum haberem immergi, prius me in infernum immergerem, quam peccatum in me admiterem.* Cum hac digniſſima S. Anſelmi ſententia optimè concordat illud S. Bernardi effatum, quod de homine timorato, & perfecto, qualis ipſe erat, ita pronuntiat: *Terribilius, & horribilius ipſa gehenna judicat, in re leviſſima vultum Omnipotentis offendere.* Refert Tertullianus invictam fidelium ſui temporis conſtantiam, qui in confeſſione fidei adeò efferveſcebant, ut perſecutoribus ſeſe opponentes, libera illis voce dicere non dubitarent: *Malumus damnari, quàm a Deo excidere.* Quod quidem tametſi ipſi ſolùm de condemnatione ad ſupplicia ſuſtinenda dixerint, attamen dicere quoque poſſumus, conducibilius nobis eſſe, nos ad gehennales condemnari flammas, quàm adverſus Deum rebellem fieri; hoc enim ſine dubio majus malum eſt, quia ignis ille infernalis neminem poteſt lædere, niſi eum, qui DEI eſt inimicus, qui ejus in ſe iram provocavit.

D. Chryſoſt. h. 17. in Matth. Inferno quid formidoloſius. Chryſoſt. h. de orat. Annæ. — *2. Mac. 6. 23.* — *S. Anſelm. lib. de Simil. c. 190.* — *S. Bern. ſ. de triplici cohær.* — *Tertull. adv. Gent. c. 49. Conſtantia in fide.*

5 Conſideratione digniſſimus eſt ille ex Proverbiis Salomonis deſumptus ſacer textus: *Semita vitæ ſuper eruditum, ut declinet de inferno noviſſimo.* Et verò certum eſt, hoc loco ſermonem eſſe de aſſiſtentia, & protectione Dei erga hominem juſtum, ut ab inferno ultimo, & noviſſimo præſervetur. Porrò Lyranus textum citatum exponens, inquit: *Qui eſt infernus damnatorum.* Interlinearis ſimiliter inquit: *Infernus noviſſimus eſt pœna ultima damnationis.* Verſio Chaldaica legit: *De inferno inferiori.* Hebræus habet: *De inferno infimo.* Rabanus, quem Gloſſa ordinaria citat, hanc textus illius reddit intelligentiam: *Eruditum dicit, non ſolùm ſcientia, ſed & operatione perfectum, huic enim jure ſemita vitæ aperta eſt, huic cœli janua patet; infernus autem noviſſimus, ultima eſt pœna damnationis; nam primus eſt infernus, cæcitas animæ peccantis, de quo dicitur in Pſalmo: Deſcendant in infernum viventes, id eſt, ſcientes labantur in peccatum.* Advertendum porrò eſt, quòd infernus, qui in centro terræ ſituatus, & ad reprobos puniendos deputatus eſt, in tantùm infimus appelletur, & ultimus, in quantum eſt ultima damnatorum pœna; infernus autem noviſſimus ultima eſt pœna damnationis: non verò, quia pejor ſit alio inferno, qui dicitur primus. Primus enim infernus eſt cæcitas animæ peccantis: Primò, quia alterius inferni cauſa eſt, & origo: Secundò, quia non ſolum præcedit noviſſimum tempore, verùm etiam quoad malitiam; ſiquidem, ut diximus: *Propter quod unumquodque eſt tale, & illud magis.* Primus igitur infernus, id eſt, principalior, horribilior, Deo abominabilior, hominique pœnoſior eſt malitia culpæ. Unde contemplativus quidam oſtendere volens, quouſque malæ alicujus conſcientiæ tormentum pertingat, ita ſcribit: *Quamvis infernus ſit domicilium externum ſerpentis antiqui, tamen ab illius tormentis transfertur ad duriora tormenta.* Quænam verò, aut qualia hæc acerbiora tormenta eſſe exiſtimatis, ad quæ Deus Dæmonem acerbiùs caſtigandum deſtinat? Ut inhabitet peccatores, quia peccatum horribilius eſt Dæmone. Enimverò S. Baſilius Magnus peccata atrociores pœnas inferre, quàm ſint tormenta tartarea, his verbis inſi-

Prov. 15. 24. Infernus noviſſimus quid. — *Lyran.* — *Interlin.* — *Raban. ib.* — *Diſtinctio inferni ab inferno.* — *Quænam ſint inferno acerbiora toleranda à diabolo.* — *S. Baſil. h. in Pſalm. 33.*

inſinuat: *Qui malè fecerint, in probrum, & confuſionem reſurgent, in ſeipſis amaritudinem, & formas eorum, quæ peccarunt, conſpicientes impreſſas.* Hæc etenim præteritorum peccatorum recordatio pœnoſius eſt tormentū ipſomet barathro infernali: *Erit certè confuſionis ejuſmodi impreſſio iſtis tantò plus horrori, quam vel ipſæ tenebræ, aut ignis æternus, quòd in ea victuri ſunt peccatores, ſemper ob oculos verſantes veſtigia illa peccati in carne commiſſi, quaſi nota cujuſpiam tincta, nec ulla aſpergine eluibilis, in memoria animæ perpetuò duratura.*

Peccata dicuntur animalia venenoſa.

6 Enimverò animalia illa horrenda, & venenoſa, quæ in pluribus ſacræ Scripturæ locis in inferno eſſe dicuntur, non ſunt alia, quàm enormia in hac vita commiſſa peccata, quæ animam peccatricem in illa abyſſo ſummè perturbabunt, & affligent: *Sed & requieſcent ibi beſtiæ*, inquit Iſaias, *& replebuntur domus eorum draconibus; & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi, & reſpondebunt ibi ululæ, & ſyrenes.* Quæ verba

S. Elred. l. 13. in c. 13. Iſa. 21.

S. Elredus ita exponit: *Sed & ſingula quæque crimina, quibus hic homines delectabiliter implicantur, ſpeciali recordatione miſerorum conſcientiam contorquebunt; unde & habitare ibi ſtruthiones, & ſaltare ibi piloſi, & reſpondere ſibi ululæ, ſed & ſyrenæ in delubris voluptatis perhibentur. Per ſtruthiones ſimulatio hypocritarum, per piloſos incentiva libidinum, per ululas ſuſurratio detrahentium, per ſyrenes fallacia adulantium.* Idem paulò ante dixerat: *Si domus uniuſcujuſque conſcientia propria eſt, tunc replebuntur domus illorum draconibus, quando vitia, quæ nunc jucunda videntur, & dulcia, in hominis conſcientia draconis ſpeciem referent, cujus & faciem horreat, & flammam non ferat. Dicuntur enim hæ beſtiæ terribilis eſſe vultus, naturæ tam igneæ, ut flammas ex ſe emittere videantur. Ita profectò vitia, & peccata, quæ nunc delectant, damnatis apparebunt horrenda, materiam æterni incendii adminiſtrantia.*

Vermis eſt prava conſcientia.

7 Inter alias rationes, quibus peccatum inferno deterius eſſe convincitur, hæc quoque una eſt, & ferè potiſſima, quia ſcilicet impius præter ſulphuris alioſque fœtores, tenebras, ignem, conſortium Dæmoniorum, cunctamque aliarum atrociſſimarum pœnarum congeriem, inſuper à mala ſua cruciabitur conſcientia: *Vermis eorum non morietur*; eſtque hic velut alius quidam novus infernus, prout ſacri Doctores communiter aſſerunt. Et quidem S. Bernardinus ait: *Quamvis humana*

S. Bernardin. t. 1. ſ. 51. art. 3. c. 1.

judicia ſubterfugiat, qui malè agit, judicium tamen conſcientiæ ſuæ effugere non poteſt; nam etſi aliis celat, quod agit, ſibi ipſi celare non poteſt, qui novit, quod geſſit. Et verò paulò infrà malam hanc conſcientiam tartaream quandam appellat abyſſum; ſubdit enim: *Quia & hic conſcientiæ ſuæ reatu punitur, & illic perpetua pœna damnatur; unde dicitur: Abyſſus abyſſum invocat in voce cataractarum ſuarum. Abyſſum invocare abyſſum, eſt de judicio conſcientiæ ire ad judicium perpetuæ damnationis.* Primus reprobus, Cain videlicet, poſt commiſſum fratricidium, & ſuperbum Dei contemptum, merebatur utique, ut terra dehiſcens in patulum ipſum præcipitaret infernum, non verò ut divina juſtitia tot ſæculis filum vitæ ipſius detruncare differret. Cur igitur terra

Cur Cain non ſtatim abſorbuit terra.

ipſum quantociùs poſt commiſſum delictum, vivum non abſorbuit? Exiſtimatiſne, hanc dilationem factam fuiſſe ex motivo miſericordiæ, & non potiùs ex dictamine ſeveriſſimæ juſtitiæ? Erratis profectò graviter, ſi id creditis, quin potiùs, ut S. Hieronymus ait: *Noluit*

S. Hieron. l. 3. Epiſt. 127. ad Dam.

Deus compendio mortis finiri cruciatus. At verò dices fortaſſe: nunquid Cain civitatem ædificavit? nunquid numeroſa prole beatus fuit? nunquid bonorum terrenorum abundantia fuit gaviſus? nunquid ſanus ſemper, & incolumis vixit? Qua igitur ratione tempore vitæ ſuæ ab ultrice Dei juſtitia fuit caſtigatus? Audite ipſummet Deum per os prædicti ſancti Doctoris in hæc verba loquentem: *Nolo mortem pro remedio accipias, ſed uſque ad ſeptem generationes conſcientiæ tuæ igne torqueberis.*

Vt vivus dumtaxat torqueretur verme malæ conſcientiæ.

Tametſi enim infernus ipſum non confeſtim, ut peccavit, vivum degluriverit; ipſe tamen ubique, quamdiù vixit, vivum quendam remordentis malæ ſuæ conſcientiæ infernum in ſemetipſo graviter, & acerbiſſimè ipſum cruciantem circumtulit: *Vſque ad ſeptem generationes conſcientiæ tuæ igne torqueberis.* Pro hujus veritatis majori evidentia obſervandum eſt, quòd Salvator noſter apud S. Marcum cap. 9. tribus repetitis vicibus hujus tormenti rodentis conſcientiæ vermis cum inferno conjuncti mentionem fecerit: *In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur.* Legatis quoque in Tomo 2. hujus meæ Bibliothecæ motalis, in Tractatu de Inferno, Diſcurſum integrum, & tunc invenietis, quàm bic vermis conſcientiæ atrox pœna ſit, & ſuperior cunctis aliis pœnis infernalibus. S. Petrus Chryſologus proinde meritò ait: *Reus plus de conſcientia, quàm de gehenna erubeſcit incendio.* Sanctus Auguſtinus quoque in Epiſtola quadam ad Cæcilianum de hoc tormento ita ſcribit: *Omnes non tantum carceres, ſed etiam inferos vincit ſcelerata hominis conſcientia.* Sanctus Bernardus pariter aſſerit: *Infernus quidam, & carcer animæ reæ conſcientia eſt.* Sanctus Bernardinus in alio quodam ſermone in hæc verba detonavit: *Nonne percipitis, quia mali in hoc mundo incipiunt eſſe in inferno, quia licèt videatur, quòd conſcientia non remordeat, tamen eſt in peccatis, & in amaritudine?* quaſi dicere vellet, amaritudinem tormentorum infernalium, quam damnati experiuntur, ipſamet eſſe damnatorum, quæ commiſerunt, peccata.

Mar. 9. 43. 44. Vermis conſcientiæ ſuperat alias pœnas.

Chryſolog. ſ. 125.

S. Auguſt. Epiſt. 159.

S. Bernard. ſ. 4. de Aſſumpt.

S. Bernard. t. 4. ſ. 41. part. 1. principali.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Peccata mortalia committentes, ut plurimùm mortem corporalem ſibi accelerant, & ex improviſo pereunt.

THEMA.

In interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo: cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit. Prov. 1. v. 27.

1 SApiens in hoc capite antecedenter varias blandas, & amabiles recenſuerat, à divina bonitate factas peccatorum vocationes, & ſuaves invitationes, nec non varia illis exhibita auxilia, ad eos ad pœnitentiam veramque vitæ ſuæ emendationem inducendos, quæ tamen ipſi contumaciter, & obſtinatè à ſe repulerant: *Vocavi, & renuiſtis; extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret; deſpexiſtis omne conſilium meum;* ac proinde improviſam, & repentinam illis meritò comminatur mortem, utpotè proprium ſupplicium, quo divina juſtitia peccatores impœnitentes, & obſtinatos ut plurimùm caſtigare ſolet: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, cum irruerit repentina calamitas, &c.* Quæ verba à duobus Rabbinis, à Cornelio à Lapide citatis, ſcilicet Rabbi Levi, & Rabbi Salomone ita explicantur: *Sicut nubes, quæ repentino motu cietur, ac ingenti ſtrepitu, & fragore detonat.* Videt nonnunquam nauclerus cœlum ſerenum, aeremque ab omnibus ventis planè feriantem; indeque ſibi magnam in mari promittens tranquillitatem, vela pandit, & à littore ſolvere incipit, bona ſpe fretus, quòd ad optatum portum feliciter ſit appulſurus; dum autem jam in alto mari conſtitutus eſt, exurgens ſiniſter quidam ventus, in momento aera replet nubibus, tonitruis, fulguribus & fulminibus; obſcuratur inde cœlum, undæ agitantur; ipſumque navigium, poſtquam diù cum furioſis ventorum turbinibus ſub naucleri directione ſtrenuè dimicavit, in profundum maris tandem infeliciter ſubmergitur. Unde Seneca ait: *Noli huic tranquillitati confidere: momento mare vertitur: eodem loco ubi luſerunt navigia, ſorbentur.* Quot ſunt & fuere juvenes licentioſi, & diſſoluti, qui in medio gaudiorum, haſtiludiorum, comœdiarum, conviviorum, tripudiorum conſtituti, ex improviſo ab aſſaſſino quodam, vel traditore occulto, vel jurato inimico, vulneribus lethiferis ſauciantur, indeque eodem prorſus tempore corporis ſanitatem, honorem, ac famam, imò & animam ex improviſo miſerrimè amittunt? Cajetanus verba prædicta Sapientis exponens, inquit: *Iuxta Hebræum habetur: Veniente ſicut deſolatione timore veſtro, & fractione veſtra, ſicut turbine, veniente ſuper vos anguſtia.* Etenim turbo, ſævaque tempeſtas tunc vel maximè exoritur, quando minimè expectatur aut timetur. Septuaginta legunt: *Cum venerit vobis ſubitò tumultus, & ſubverſio ſimilis procellæ.* Theodotio vertit: *Conturbatio, præcipitatio.* Hugo Cardinalis notat, Sapientem eo in loco exprimere voluiſ-

Sæpe vocatus Deus tandem irridebit.

Cornel. à Lapid.

Vt navis cœlo ſereno ſolvit, & orta tempeſtate perit.

Ita pereunt mundani in medio gaudiorum.

Cajet. ibid.

Tempeſtas ſolet venire ab improviſo.

Hug. Card.

Digitized by Google

voluiſſe mortem repentinam, & ſubitaneam, quæ impiis communiter ſupervenire conſuevit; unde ait: *Quaſi tempeſtas, id eſt, ſubitò; ingruerit, id eſt, ſine grue, quæ habent ordinem in volatu, id eſt, ſine ordine venerit, evertens omnia*. Similem quandam tempeſtatem, poſt ſummam tranquillitatem, & ſerenitatem, unico in momento exortam, S. Job deſcribere volens, primò

Job 21.

longum quendam proſperitatum, quibus impii in hac vita gaudent, contexit catalogum: *Quare ergo*, inquit, *impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis: tenent tympanum, & citharam, gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos?* Ecce tibi ſerenitatem: vultiſne autem ſubitam videre tempeſtatem conſequentem, repentinumque eorundem præcipitium? *Et in puncto ad inferna deſcendunt: qui dixerunt DEO: Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus, quis eſt omnipotens, ut ſerviamus ei?* Ecce tibi igitur finem; nimirùm ſubitò & ex improviſo moriuntur.

2 Apud Iſaiam ſimile quoddam ſupplicium temerario cuidam & præſumptuoſo comminatum fuit, qui dicebat: *Ego ſum, & præter me non eſt alter*; ſed immediatè ſubditur:

Iſa. 47. 11.

Veniet ſuper te malum, & neſcies ortum ejus; & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare: veniet ſuper te repentè miſeria, quam neſcies. Legatis velim Pſalmum 72. & videbitis, quòd regius Propheta à principio Pſalmi, videns in impiis admirabilem mundanarum proſperitatum Favonium, attonitus planè, & obſtupefactus intra ſe dicat:

Pſalm. 72. Miratur David peccatoris felicitatē in mundo.

Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos pacem peccatorum videns; quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate, & impietate ſua: prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum. Paulò poſt verò interrogat: *Quomodò ſcit Deus? & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias. Et dixi: Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas, & fui flagellatus tota die*; quaſi diceret: Ego, qui prorſus innocenter vivere ſatago, non ſolùm non proſperor, ſed & inſuper acerbè flagellor; quid igitur mihi prodeſt, quòd ſim Dei illius, qui tam novercante manu juſtos, tam benigno & paterno affectu peccatores tractat, ſervus fidelis atque ſolicitus? Tandem verò ne forſitan in mente ſua Deum temerè dijudicet, experiri voluit, an hujus impiis deſervientis venti Favonii veram indagare cauſam poſſet; unde ſubdit:

Hoc ſcrutari dicit laborioſū uſque dum Deus revelaverit. S. Remig. ib.

Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc: labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum; quaſi dicere vellet, ut exponit S. Remigius: *Labor eſt ante me, ſubaudi, cognoſcere, & inquirere eſt labor ante me, id eſt, major me; donec intrem, videlicet conſideratione, in ſanctuarium Dei, in occultam diſpoſitionem Domini; ut intelligam in noviſſimis eorum, id eſt, conſiderem noviſſima eorum*.

Dion. Car. ib.

Dionyſius Carthuſianus ſimiliter hanc verborum prædictorum Pſalmiſtæ tradit interpretationem; ita enim ſcribit: *Putavi me poſſe ſcire rationem hujus, ſcrutari, & invenire, cur impii proſperantur; labor eſt ante me, id eſt, hanc cauſam cognoſcere laborioſum eſt mihi; donec intrem in ſanctuarium Dei, id eſt, donec Deus mihi revelet incerta, & occulta ſapientiæ ſuæ; & intelligam in noviſſimis eorum, id eſt, conſiderem, quid finaliter inſtet perverſis*. Tandem verò revelatum fuit illi myſterium, cur ſcilicet impii ſæpenumerò adeò proſperitatibus ſuperabundent; ſubdit enim: *Veruntamen propter dolos poſuiſti eis, dejeciſti eos, dum allevarentur. Poſuiſti eis, id eſt, impiis*, inquit Dionyſ.

Dio. Car. ib. Deſuper facta revelatio.

finem vitæ breviorem, quam alias habuiſſent; ſæpè enim homines propter peccata ſua intempeſtivè moriuntur, quando videlicet impleta ſunt iniquitates eorum; unde de peccatore apud Iob ſcriptum eſt: Antequam impleantur dies ejus, peribit. At verò quonam modo mors hæc illis continget? Audite, quid Pſalmiſta hac de re ex divina revelatione aſtruat: *Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam! velut ſomnium ſurgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges*.

3 Porrò quòd quis ex improviſo morte ſubitanea intereat, ſæpè magnus Dei favor eſt (dummodò talis ſit in gratia Dei conſtitutus); non enim experitur acerbiſſimos illos agoniæ dolores, & horribilem luctam, quam homo moribundus cum inimico infernali ſubire cogitur, de quo ſcriptum eſt: *Deſcendit ad vos Diabolus, habens iram magnam, ſciens, quia modicum tempus habet*.

Apoc. 12. 12. Peccator ſubitò, & ſine debita præparatione moritur.

Miſeria igitur animæ peccatricis in eo conſiſtit, quòd non ſolùm morte ſubitanea, ſed & improviſa occumbat; ac proinde obſervandum eſt, quòd ſancta mater Eccleſia in Litaniis nos doceat, hanc à Deo poſtulare gratiam, ut liberemur non ſolùm à ſubitanea, ſed & ab improviſa morte: *A ſubitanea, & improviſa morte libera nos Domine*. Hæc igitur eſt reproborum pœna, quòd ex hac vita abripiantur, tunc quando ad mortem ſubeundam non ſunt præparati aut diſpoſiti, ſed extra gratiam, & amicitiam Dei conſtituti: & quia in extremo illo momento Sacramentum Confeſſionis recipere poſſent, Deus juſto judicio efficit, & permittit, ut illo beneficio priventur: *Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſcilicet in morte*, ut Hugo Cardinālis explicat;

Hug. Card.

nullus enim tunc eos juvat. Citatque ex lamentis Jeremiæ textum illum: *Non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus*,

Thren. 1.

ſcilicet animam mortui. Ubi noſtra Vulgata in cap. 1. Prov. legit: *Et interitus*, Aquila habet: *Similis concuſſioni, & terræ motui*. Quot ſunt qui à terræmotibus intra viſcera terræ ad infernum proximè accedentia vivi abſorbentur, dum minimè ſperabant? quot in fundo maris ex improviſo ſubmerguntur? quot percutiuntur à fulmine ſani exiſtentes, & incolumes? *Subitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam, quando in majori ſe credebant proſperitate poſitos*, inquit Albertus Magnus.

Alb. M.

4 S. Paulus ad Theſſ. ita ſcribit: *De temporibus autem, & momentis, fratres, non indigetis, ut ſcribam vobis; ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet*.

1. Theſſ. 5. 1.

Mors, ut latrones, & fures, venit de nocte.

Et quidem licèt de extremo & finali judicio ibi Apoſtolus loquatur, judicio tamen uniuſcujuſque particulari, ultimoque mortis momento verba illa facilè accommodari poſſunt; quia ſicut latro ſe furti non exponit diſcrimini, niſi quando incola domus omnis timoris expers profundo ſepultus ſomno quieſcit; eodem modo mors iis, qui imparati ſunt ad moriendum, ſupervenire ſolet, quando id futurum minimè credebant: *Cum enim dixerint, Pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habentis, & non effugient*. Avarus ille, cujus apud S. Luc. 12. fit mentio, poſt congregatam à ſe copioſam meſſem, varia in mente ſua machinabatur conſilia, dicens:

Luc. 12. 20.

Anima mea, habes multa bona, poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare. Ecce tibi quam ab avaritia ſua retulit dignam retributionem, repentinam videlicet mortem: *Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam*. Balthaſar in medio gaudiorum poſitus erat:

Dan. 5. Exemplificatur in avaro evangelico & Balthaſare Rege.

Nam fecit grande convivium optimatibus ſuis mille; accumbebant grandi huic convivio uxores ejus & concubinæ: *In eadem autem hora apparuerunt digiti, &c.* Nota eſt hiſtoria, ac proinde illi prolixiùs recenſendæ ſuperſedeo. In eadem igitur nocte regnum pariter & vitam amiſit, idque in pœnam probroſæ profanationis vaſorum ſacrorum templi Hieroſolymitani, è quibus uxores, & concubinæ illius in magnum Dei vilipendium bibebant. Ipſe quidem puniti ob ſimilem temeritatem Nabuchodonoſoris horrendum viderat exemplum, nec tamen inde quidquam profecit; ac proinde horribilis hæc pœna ſuper illum cecidit.

5 Sapiens ait: *Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus*.

Prov. 29. 1.

S. Joannes in Apocalypſi vidit in viſione quadam equum pallidum:

Apocal. 6. 8.

Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi, Mors. Qui equum macilentum, debilem, & emaciatum ad velocius gradiendum urgere contendit,

Similitudo ab Equite calcaribus equum impellente.

admotis ad latera calcaribus illum concutit; ſic enim in locum à ſe deſtinatū celeriùs appellit, quàm ſi lentis greſſibus procedere ſineretur. Mors lento paſſu progreditur, atque ideò ſæpè 60. vel 70. elabuntur anni, priuſquam ad ultimam ſuam metam, id eſt, ad tumulum hominem tranſvehat: at verò quando calcaribus adigitur, mox properat, & ex improviſo ad ultimam vitæ humanæ metam hominem portat, quando minùs id futurum credebat; ac proinde dicebat Eccleſiaſtes: *Ne*

Eccl. 7. 18.

impie

Digitized by Google

impie agas multum, ne moriaris in tempore non tuo. Sic Anaſtaſio Imperatori, de ætate 14. ſubtracti ſunt anni, quos aliàs ſupervicturus fuiſſet: *En ob tuam improbitatem, quatuordecim tibi vita annos deleo.* Regius Propheta ait: *Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani. Et tranſivi, & ecce non erat: quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus. Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem.* Faſtus porrò & ſuperbia impiorum, in momento, & ex improviſo, & ex una hora in alteram deficit, eaque in re divina manifeſtè ſe prodit juſtitia. Unde Hugo Cardinalis ait: *Vide æquitatem Dei, qua malos condemnabit, ut ſic fugias mala.* Econtrà verò, ut Sapiens ait: *Timor Domini apponit dies, & anni impiorum breviabuntur.* Oſeas Propheta de peccatoribus, diviſum cor habentibus, diſſerens, punctum hoc de morte improviſa tangens, ita fatur: *Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt.* Chaldæus legit: *Nunc delinquent.* Ubi obſervandum eſt illud ly, *Nunc*, quod idem eſt, ac ſi diceretur: In unico puncto, ſive momento interibunt.

Baron. An. 518.
Pſ. 36. 35.
Hug. Card.
Prov. 10. 28.
Oſe. 10. 2.

6 In libro Sapientiæ licentioſi, & diſſoluti illi juvenes ſeſe mutuò provocabant, dicentes: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant: nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra: nemo noſtrum exſors ſit luxuria noſtra, ubique relinquamus ſigna lætitia.* Et tamen paulò ante faſſi fuerant, dicentes: *Umbra tranſitus eſt tempus noſtrum: tranſibit vita noſtra, tanquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt à radiis Solis.* Alii ſimiles inſolentes juvenes apud Iſaiam ſimiliter carni habenas laxare deſiderabant, ea ſolùm de cauſa, quòd mors falcem ſuam in proximo eorum admotura eſſet capitibus: *Ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Haymo Halberſtadienſis Epiſcopus, ſuper præcitatum Apocalypſeos textum ſcribens, per equum illum pallidum, & macilentum, intelligendos eſſe dicit peccatores: *Deſignantur per equum album omnes reprobi;* per ſeſſorem verò, qui illum inſidebat, quique à S. Joanne mors appellatur, Dæmonem interpretatur; adeoque ad eum modum, quo juſti tanquam generoſi equi Deum portant, dicente Apoſtolo: *Portate Deum in corpore veſtro;* improbis econtrà, tanquam pallidis, & macilentis equis, inſidet Diabolus. At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd Diabolus equi hujus inſeſſor mors appelletur; equus autem ille ſtragula quadam pallida, & mortis ſpeciem referente inſtratus eſſe dicatur? Nimirùm per hoc ſignificatur, quòd qui in ſtatu peccati mortalis eſt conſtitutus, corpore pariter, & anima mortuus ſit; ideòque in pallido hoc equo veluti in feretro quodam mortuorum portatili circumferatur. Nam ut Sanctus Ambroſius ait: *Etiamſi videantur vivere, miſeriores tamen ſunt omnibus mortuis, carnem ſuam ſicut tumulum circumferentes, cui infelicem infoderunt animam ſuam.* At verò quia aſtutus ille ſerpens tartareus novit, quãti peccatori referat, & utile ſit quodlibet breve temporis ſpatium, ut ſacramentaliter confiteri, ſimulque actus contritionis elicere poſſit, ad aſſecurandam ſuam ſalutem; ideò cum acutam mortis falcem ſuam in manu ſua habeat, impius verò, utpotè ſecundùm præſentem juſtitiam ad infernum condemnatus, à divinæ Juſtitiæ brachio ejus ſit poteſtati relictus, filum vitæ ejus eidem ex improviſo detruncat, & abrumpit, quando id minimè expectat. *Calcet ſuper eum, quaſi Rex, interitus:* dicebat S. Propheta Job. Quæ verba explicans Hugo Cardinalis, differentiam aſſignat, quæ eſt inter hominem juſtum & Dei ſervum, & peccatorem; ſuper hunc enim mors, vel potiùs Dæmon in manu ſua falcem mortis portans equitat, illumque dominio ſuo ſubjectum tenens conculcat, ſuaque tyrannide pro libito ſuo exagitat. Non verò eadem eſt ratio cum homine juſto, hic enim nequaquam ſubjicitur Dæmoni, ſed potiùs econtrà Dæmonem, & mortem ſibi ſubjectos habet, & iis dominatur; de quo proinde Iſaias ait: *Præcipitabit mortem in ſempiternum.* Unde Hugo ſuper illa verba Jobi: *Conculcet ſuper eum quaſi Rex interitus, & in eodem conſumat brachia illius primogenita mors,* ita ſcribit: *Sic ergo & mors ſuper malos, ſed non ſic ſuper bonos, imò ſub eis. Iſaiæ 25. Præcipitabit mortem in ſempiternum.*

Sap. 2. 8.
Gaudium hujus mundi breviſſimum eſt.
Iſa. 22. 13.
Haymo in Apocal.
1 Cor. 6. 20.
Pallidi equi ſunt peccatores, quibus inſidet diabolus.
S. Ambr. lib. 2. de Iacob.
Iob 18. 14.
Hug. Card.
Injuſtus ſubditur Dæmoni.
Iſa. 25. 8.

7 Sacræ Literæ, nec non Annales Eccleſiaſtici, omneſque aliæ Hiſtoriæ, pleniſſimæ ſunt funeſtiſſimis caſibus infeliciſſimæ, & repentinæ mortis, quam Deus reprobis in pœnam peccatorum inferre conſuevit; de quibus doctiſſimus P. Paulus Aringus, ſacræ noſtræ Congregationis digniſſimus Presbyter, duos integros Tomos non ita pridem elucubravit, qui hunc præſeferunt titulum: *Mortes peccatorum peſſimæ.* In vita S. Philippi Nerii duo leguntur horrendi eventus, qui ejus tempore acciderunt. Dum enim S. Philippi noviter inchoatum inſtitutum noſtrum maximos faceret progreſſus, varii contra illud inſurrexerunt perſecutores, malignitatem ſuam ſub prætextu zeli palliantes, licèt verus illorum finis hic eſſet, ut novellam illam plantam, miros pietatis fructus edere incipientem, radicitùs extirparent. Inter alios verò, Prælatus quidam tunc in Urbe ſummi Pontificis Vicarius Generalis, de hoc inſtituto Pontificem Maximum ſiniſtrè informando, illi ſe præ cunctis aliis oppoſuit, acriter illud reprehendendo, gravibuſque onerando injuriis, & dicteriis. Quare ſanctus vir Dei ad orationis confugit aſylum, moxque inſtituti ſanctitas, & innocentia, accuſationis verò falſitas manifeſtata fuit. Prælatus namque ille (ut ſanctus Philippus in ſpiritu præviderat) intra quindecim dies, dum ad Papam falsè informandum abiret, repentina & improviſa morte interiit. Alia quadam vice Præſul quidam, cujus nomen modeſtiæ gratia reticetur, ut viſitationem ſeptem Eccleſiarum Urbis, à S. Philippo cum ingenti impiorum hominum turba, in die Jovis, Dominicam Quinquageſimæ antecedenti, obiri ſolitam, impediret, Philippum apud unum ex purpuratis Patribus atrociſſimis calumniis aſperſerat, eo duntaxat conſilio, ut ad notitiam publicam deducta re, Oratorii inſtitutum funditùs diſſolveretur, & prædicta devotio in fumum abiret; adeòque graves fuerunt calumniæ, ut Purpuratus rem Pontifici detulerit. Attamen Philippus, quamvis cuncta reſciviſſet, ne mutire quidem voluit. Interim contigit, ut Olivetanæ familiæ Monachi Præſuli illi objicerent, ipſum à religione per apoſtaſiam deſciviſſe: quod is graviùs ferens, ex moleſtia in morbum incidit, ex quo brevi è vivis exceſſit, cum ſimultanea vitæ, honoris, & quod timendum meritò, pariter & animæ jactura. Cum enim S. Philippus demum audiſſet, Prælatum jam ſpiritum efflaſſe, ingemiſcens juſſit, ſacra ſibi Biblia adferri; & mox librum aperiens, in hæc Proverbiorum verba incidit: *Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat. Huic extemplo veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit ultra medicinam.*

Vit. S. Philip. Ner. l. 1. c. 16. n. 8.
Exemplum primum de ſubitanea morte.
Ibid. l. 2. c. 20. n. 13.
Secundum.
Prov. 6. 12.
Proprietates Apoſtatæ.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Mortem mortaliter peccantium, in extremo vitæ articulo peſſimam eſſe, ex variis conſiderationibus probatur.

THEMA.

Mors peccatorum peſſima. Pſal. 33. verſ. 22.

1 QUemadmodum ſancta mater Eccleſia quotidie ad Primam Officii Divini hæc verba pronuntiari inſtituit: *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus;* ita Spiritus veritatis econtrà per os Pſalmiſtæ nobis inclamat verba illa: *Mors peccatorum peſſima.* Enimverò anima peccatrix in extremo illo mortis articulo jure merito dicere poteſt: *Circundederunt me mala, quorum non eſt numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ.* S. Antonius de Padua in ſermone quodam ita ſcribit: *Dicit Iſaias de homine laborante in articulo mortis: Suſpiciet ſurſum, & ad terram intuebitur, & ecce tenebræ, & tribulatio, & diſſolutio, & anguſtia, & caligo perſequens, & non poterit avolare de anguſtia ſua. In mortis articulo eſt tribulatio infirmitatis, tenebræ in oculis, qui tunc privantur lumine, diſſolutio membrorum, anguſtia mortis, & caligo perſequens, id eſt, timor gehennæ, vel præſentia Diaboli, animam egreſſuram rapere machinantis. Heu miſer homo! ſive ſurſum reſpiciat, ſive deorſum, non poterit avolare de ſua anguſtia.*

Pſ. 39. 13.
S. Anton. de Pad. ſerm. in Dom. 1. Adv.
Miſer ſtatus hominis peccatoris dum moritur.

Qui-

Quiſcunque tandem ſit homo, ſive Monarcha ſit, qui armorum ſuorum potentia totum mundum facit contremiſcere, poſtquam ad mortis articulum perducitur, neceſſum eſt, ut contremiſcat, & expaveſcat. Huc quoque ſpectant celebria illa S. Hieronymi verba, dicentis: *Potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt*. D. Chryſoſtomus de hoc eodem puncto ita diſcurrit: *Quemadmodum qui carcerem inhabitant, ſemper quidem in anxietate ac doloribus ſunt, ſed maximè eo die, quo ſunt educendi, & ad ipſas fores judicantis ducendi, & ante cancellos ſtantes, judicantiſque vocem intus audientes, metu ſuffocantur, & nihilo meliori ſunt ſpecie, quam mortui: ſic & anima, & ipſo quidem peccati tempore maximè affligitur, & premitur; ſed multò magis quando hinc avulſa, ad rationes illic reddendas, & ad terribile illud judicium adduci debet:* ubi notanda ſunt verba illa: *Ad rationes illic reddendas*. S. Antoninus hujus examinis ſeveritatem aliqua ſaltem ex parte ita declarat, inquiens: *Cuncta, quæ fiunt, adducet Dominus in judicium: pro omni errato, ſive malum, ſive bonum, exigetur ratio. Non ſolum de malo opere in ſe, ſed etiam in eo, quod de ſe eſt bonum, vel alias videtur bonum, & propter malam aliquam circumſtantiam error eſt, in judicium adducetur; & quantumcunque occultum opus fuerit, manifeſtabit abſcondita tenebrarum, id eſt, peccatorum, ait Apoſtolus:* adducitque textum illum Matth. cap. 12. *De omni verbo otioſo, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii; primò quidem in die particularis judicii, qui eſt in morte. O quis unquam numeraret multitudinem verborum otioſorum, quæ quotidie dicimus, nullam nobis de hoc conſcientiam facientes? Quod ſi de otioſis ratio exigetur cum pœna, quid de contumelioſis, de detractoriis, de perjuriis, & blaſphemiis, de adulationibus, & aliis malis?* Pergit idem Sanctus Archipræſul ulteriùs, & narrat eventum quendam, qui uni ex ſanctis illis Eremi Patribus accidit; qui cum eſſet morti vicinus, multi alii Monachi ipſum viſitantes viderunt eum mirè contremiſcentem. Unde vehementer admirati, dixerunt ei: *Et tu Pater times mori, cum ſemper in pœnitentia vixeris?* Verùm audite, obſecro, quale illis repoſuerit reſponſum; hoc enim tale fuit, quod meritò unumquemque deberet peccatorem perterrefacere: *Si enim Cedri Libani trepidant, qualiter inanes paludum agitabuntur arundines?* In hæc igitur verba reſpondit eis: *Verè timeo; nam licèt per quadraginta annos laboraverim in iſta ſolitudine ad ſerviendum Deo, tamen quia alia ſunt judicia Dei, quam hominum, ideo timeo, ne fortè non placuerim Deo. Unde & Iob 38. c. ait: Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Dominum. Plurima ſunt peccata noſtra, quæ nobis leviſſima, vel nulla videntur, quæ tamen Deus diſcutit, & punit.*

D. Chryſoſt. c. 5. nat. de anima. Comparatur condemnato ad mortem.

S. Antonin. p. 4. tit. 14. c. 9. § 6. Minutiſſima ad judicium adducentur.

Matth. 12.

Timent illud etiam ſanctiores.

Prov. 1. 27.

2 *Mors peccatorum peſſima*. Adduximus in diſcurſu præcedenti illam Sapientis ſententiam: *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia*. Quibus verbis mors repentina, peccatori ſuperveniens, procelloſæ comparatur tempeſtati. Porrò mare tranquillum, & pacatum immunditias, quas undæ marinæ in illud ſecum advexerant, à ſe non ejicit, ſed hoc ſolæ faciunt tempeſtates, & undarum ſuſque deq; vertentes procellæ; tunc enim furibundũ mare à ſe repellit cadavera & morticinia, aliaq; immunda, & abominabilia, in fundo maris abſcondita, inde extolluntur, & ad littora ejiciuntur. Ita quoque contingit hominibus impiis, quorum corda ab Iſaia efferveſcenti mari comparantur: *Cor impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt*. Quamdiù enim reprobi in mari hujus ſæculi, proſperitatis ſerenitate, & tranquillitate gaudent, propria peccata in conſcientiæ ſuæ fundo occultant: *Impius enim cum in profundum peccatorum venerit, contemnit;* neque peccata ſua quidquam curat aut æſtimat, quia cum timorem Dei perdiderit, remorſum illum conſcientiæ non ſentit: at verò ubi tempeſtas mortis excitata fuerit, tunc volvens profundam animæ ſuæ peccatricis abyſſum, omnes totius vitæ ſuæ ſordes, & mundities ſigillatim, & diſtinctè, ſi poteſt, prodere non intermittit: *In puncto tranſitus animæ*, inquit S. Bernardinus, *revelatur, quanta iniquitas eſt peccatum, & quanta pœna datur animæ per peccata; & aperiuntur ſibi cataracta inferni, & jam videt pœnas per intelligentiam, antequam per experientiam*. Unde meritò dicit Propheta: *Dolores inferni circundederunt me*. Et: *Pericula inferni invenerunt me*.

Prov. 18. 3. In ultimo fine vitæ quiſque agnoſcit gravitatem ſuorum peccatorum.

S. Bern. t. 4. ſ. 41. p. rt 2. princ.

3 Porrò in eodem momento, in quo animæ demonſtrantur pœnæ, eidem pariter omnes ſigillatim manifeſtantur commiſſæ culpæ, pro quibus pœnas tales eſt luitura. S. Bonaventura ait: *Videndum eſt, qualiter peccatum premat hominem poſt mortem; confuſionem habebit ex malorum operum denudatione*. Citatque teſtimonium Nahum Prophetæ, dicentis: *Revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam nuditatem tuam, & ignominiam tuam, & projiciam ſuper te abominationes*. De talpa ſcribunt naturales Philoſophi, quòd intra terram cæca vivat, eaque paſcatur, & nutriatur; oculos autem ſuos nunquam aperiat, niſi quando moritur. Certè in ordine ad explicandam impii peccatoris conditionem, nulla poteſt in medium adduci aptior ſimilitudo; hic enim ad imitationem ſerpentis infernalis patris ſui (*vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere*) terram comedit omnibus diebus vitæ ſuæ: *Statuerunt oculos ſuos declinare in terram, conglutinatus eſt in terra venter eorum;* ipſoque Sapiente teſte, cæci ſunt: *Excæcavit enim eos malitia eorum;* in articulo autem mortis aperiunt oculos ſuos, nunquam in æternum in tenebris illis infernalibus claudendos. Unde S. Gregorius Magnus ait: *Oculos, quos culpa claudit, pœna aperit*. Tunc igitur, quantumvis inviti, diſtinctè videbunt, & intelligent omnia peccata ſua, quibus tot annis Creatorem, & Salvatorem ſuum offenderunt; qui tamen tunc Salvator ipſorum non erit, utpotè cujus juſtiſſima ſententia fuerunt ad æternæ perditionis barathrum condemnati. *Tunc ſive quis rapuit, ſive avarè quæſivit, ſive injuſtè inimicus cujuſquam fuit*, inquit D. Chryſoſtomus, *ſive quid aliud improbum deſignavit: univerſus peccatorum chorus deſignatur, & oculis ſeſe offert, ſtatque acerbus conſcientia accuſator*. Apud Danielem dicitur: *Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt:* Sancta quoque Eccleſia in Sequentia Miſſæ Defunctorum canit: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur*. Reprobus autem quamdiù vivit, hunc conſcientiæ ſuæ librum firmiter clauſum tenet, nec vult audire ejus remorſus: in articulo autem mortis, omne folium ſigillatim diſcutietur, tuncque quodvis verbum, quævis virgula, imò minimus quiſque apex clarè apparebit. Simili ferè ſimilitudine utitur S. Thomas de Villanova, dum ait: *Sicut in radio Solis atomi, qui prius non apparebant oculis, fiunt noti; ita in radio divinæ lucis omnis illa congeries cogitationum, affectionum, & operum, veluti atomorum multitudo, apertè & clarè videbitur*. In Apocalypſi dicitur: *Libri aperti ſunt, & judicati ſunt ex his, quæ ſcripta erant in libris, ſecundum opera ipſorum:* Quæ verba Rupertus Abbas ita exponit: *Apertio librorum, manifeſtatio eſt conſcientiarum*. Animæ enim peccatrici in illo mortis articulo apertè indicabitur omnis ejus malitia, cum omnibus ſuis circumſtantiis loci, temporis, & ſiniſtræ intentionis; Deus enim illi claram, & diſtinctam communicabit notitiam enormitatis, gravitatis, & deformitatis omnis culpæ: *Liber apertus eſt, id eſt*, inquit Albertus M. *quædam vis divina, oſtendens unicuique facta ſua*. Epiſcopus Bellovacenſis hac de re ita ſcribit: *Tunc virtute divina fiet, ut unicuique omnia opera ſua bona vel mala ad memoriam revocentur, ac mentis intuitu mira celeritate cernantur; ut hominem vel accuſet conſcientia, vel excuſet, eaque teſte, vel damnetur æternaliter, vel ſalvetur*.

S. Bon. t. 7. l. 4. c. 7. comp. Theol. verit. Talpa non niſi moriens aperit oculos.

Ioan. 8. 44. Gen. 3. Pſ. 16. v. 11. Pſ. 43. v. 25. Sap. 2. v. 21. In fine vitæ manifeſtantur culpæ, & illis debitæ pœnæ.

D. Chryſ. ib.

Dan. 7.

S. Thom. à Villanov. conc. 2. in Dom. 4. Ad.

Apocal. 20. v. 12.

Rup. Abb. ib. Idque ſecundum omnes circumſtantias.

Alb. M.

Bellovac. Specul. mor. l. 2. diſt. 5.

4 *Mors peccatorum peſſima*. Enimverò Diabolus in illo noviſſimo vitæ articulo omnes ſuas exerit vires, omnes ſibi poſſibiles tendit inſidias, ut hominem perdere, ſibique vendicare poſſit. Nam ut S. Bernardinus ait: *Antequam egrediatur anima mali è corpore, Diabolus ſibi oſtendit omnia mala, & pudenda ſua, & dat ſibi videre, quod eſt damnatus*. Imò ut tantò vehementiùs illum in deſperationem adigat, ſæpiſſimè etiam illa moribundo objicit, quæ nunquam fecit. In cujus probationem dicit S. Antoninus: *In vitis Patrum legitur, quod cum quidam vir valde religioſus, & ſanctus infirmatus eſſet ad mortẽ, læta facie, & totus exhilaratus dixerit aſtãtibus, qui eum viſitaverant: Ecce beata Maria mater Dei, ſalutemus eam: quod cum omnes feciſſent, & magnam conſolationem percepiſſent, licèt nil viderent, dixit infirmus: O*

S. Bern. ibid.

S. Anton. ib. Exemplum de quodam pio Religioſo.

quam

Digitized by Google

quàm gratè, & jucundè recepit beata Mater Dei veſtram ſalutationem, & ipſa quoque vos reſalutavit! Poſt paululum verò cœpit expaveſcere, & valdè anxiari, adeò quod ſocius ejus vix ſufficeret ad extergendum ſudorem ex labore, & factus in agonia, quaſi tunc Deo redderet rationem de vita ſua, aliquando dicebat, quaſi ad alium loquens: Hoc non eſt verum: fortè de aliquo peccato id dicebat, quod diabolus ei objecerat, ad eum inducendum in deſperationem. Aliquando dicebat: O Domine, condona mihi, & parce hoc modicum. Dixit ei ſocius: Quid eſt hoc frater? Etiamne parva peccata requiruntur, & de eis Deus exigit rationem? Qui ait: Utique & ea, quæ nulla putant homines eſſe peccata. In illo namque mortis articulo non ſolùm Judex iratus, verùm etiam Dæmones, qui adverſus animam peccatricem tunc arrogantes fiunt & ſuperbi, homini moribundo improperabunt. Unde S. Bonaventura ait: *Tunc moribundus etiam exprobrationem Chriſti audiet.* Regius Vates in Pſalmo 49. in perſona Chriſti Salvatoris noſtri, tanquam ſeveri judicis, variarum iniquitatum hominis cujuſdam perditæ ſalutis longum texit catalogum, inquiens: *Peccatori dixit DEUS &c. Hæc feciſti, & tacui, exiſtimaſti iniquè, quod ero tui ſimilis, arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.* Quæ verba exponens S. Auguſtinus, inquit: *Quid tibi faciam arguendo te? Modo te non vides, faciam ut te videas, conſtituam te ante faciem tuam.* In Pſalmo 43. anima quædam acerbiſſimè dolens inquit: *Verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me, à voce exprobrantis.* Per hanc autem faciem conſcientia intelligitur; unde Author Operis Imperfecti verba illa apud Matthæum: *Faciem tuam lava*, de conſcientia interpretatur, inquiens: *Facies animæ conſcientia intelligitur; projice ergo abs te avaritiæ ſordes, perjurii ſtercora, malitiæque putredinem, & lavaſti faciem, id eſt, conſcientiam tuam.* Tunc autem, id eſt, in illo extremo mortis articulo, tempus non erit ampliùs faciem abluendi; quinimò omnes 50. vel 60. annorum immunditiæ in hac abominabili facie detegentur, & erit tantò majus improperium, & confuſio illius, quantò minùs in illa ſimilitudinis, & imaginis, eidem à Creatore ſuo impreſſæ, ſupererit vel minimum veſtigium. Unde apud Ezechielem dicitur: *Finis venit, venit finis, nunc finis ſuper te, & immittam furorem meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas, & non parcet oculus meus ſuper te, & non miſerebor; ſed vias tuas ponam ſuper te, & abominationes tuæ in medio tui erunt.*

S. Bonav. ibi. Pſ. 49. v. 21. Etiam Chriſtus exprobrabit moribundo peccatori.

S. Aug. ibid.

Pſ. 43. v. 16.

Matt. 6. v. 17.

Auſt. oper. imperf. hom. 11. Moribundo non erit tempus faciem abluendi. Ezech. 7. v. 3.

5 *Mors peccatorum peſſima.* Valdè expaveſcenda ſunt illa apud Ezechielem, æternæ & infallibilis Veritatis ore pronuntiata verba: *Non miſerebor.* In illo namque extremo vitæ articulo non eſt ampliùs tempus miſericordiæ. Unde S. Bonaventura ait: *E ſtatu pœnitentiæ cadit, tranſit æſtas, finita eſt meſſis, omnis ſpes miſericordiæ præciditur, non remanebit teſta, ut portetur igniculus, ſcilicet charitatis de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea, ſcilicet divinæ miſericordiæ.* S. Bernardinus authoritatem citans ſancti Auguſtini, peccatorem obſtinatum in hæc verba affatur: *Si vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa; ad minus non tu illa liberè peccata dimittis, ſicut facit ſanus: & ideo quantum deficis in te de libertate, tantum ſecundum rigorem requiritur in te intenſior modus, quem vix nunquam poterit in talibus extremis anima infelix habere.* Idem S. Pater paulò ante ſequentem aliam hujus veritatis ſuggeſſerat rationem, inquiens: *Habitus uſque tunc contractus, multum ab actu pœnitentiæ retrahit peccatorem. Hoc periculum tangit Auguſtinus de pœnit. diſtinct. 7. cap. Nullus, ubi ait: Timendum eſt de pœnitente ſero; quem enim morbus urget, & pœna terret, ad veram vix veniet ſatisfactionem. Ex vehementia habitus continuati, multum inclinant ad ſe inordinatè amandum, & per conſequens, magnam faciunt difficultatem, ne ſit ſufficiens diſpoſitio ad culpæ deletionem.* Idem Sanctus in ſermone ſequenti differentiam aſſignat, quæ in ultimo illo articulo reperitur inter timorem animæ electæ, & timorem animæ peccatricis; ita enim ſcribit: *Licèt juſtus naturaliter timeat mortem (nam etiam eam extimuit Chriſtus) longè tamen aliter timet eam peccator, & juſtus: ſicut ſi duo in carcere ſint, quorum unus expectat ſuſpendi, & alter liberari; tempore autem ſtatuto cum ambo de carcere evocantur, unus timet inde exire, alius egredi jucundatur: ſic utique contingit de carcere corporali, cum inde per mortem egrediuntur juſti, & peccatores; hinc Apoſtolus Philippenſium 1. ait: Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto; & in Pſalmo: Educ de cuſtodia animam meam; ſed peccator timet coram judice comparere, & conſcius quidem ſibi, quod expaveſcit, exſpectat.* Idem S. Pater, ut quàm difficulter homo in extremo vitæ articulo ad veram reduci pœnitentiam poſſit, demonſtret, ſequentem adducit convincentem rationem: *Naturale eſt, & experientia hoc clarè oſtendit, quòd ea, quæ verſantur in mente viventis, verſantur etiam communiter in mente morientis. Dilexit in vita gloriam, & honorem, faſtum & pompam, dominationes, & tyrannides, videt, quæ tantum dilexit, in ſe annihilari. O quantus dolor! quantus horror! O quantus animæ mœror, dum conſpicit his omnibus brevi puncto in æternum privari, quibus tantum inviſceratus, irretitus eſt! O quot anxietates, quot timores, quot innumerabiles, & variæ cogitationes à Dæmonibus, à carne, à mundo, à conſuetudine mala, ab ipſa propria malitia ſua, in tali extremo ejus ingeruntur menti!* Cumque in hiſce anxietatibus poſita anima, ex nulla parte inveniat, unde ſe ſalvare poſſit, in æternæ deſperationis barathrum ſeſe præcipitat. Idem Sanctus Bernardinus in ſerm. 14. ſequentem citat Eccleſ. textum: *In fine hominis denudatio operum illius*; & ſubjungit: *Tantus eſt dolor ex his proveniens, & tentatio iſta tam gravis, quòd anima turbata, in deſperationis barathrum ſe præcipitare cogitur propter peccata ſua, mentis clamore valido lamentabiliter dicens: Torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Torrens præceps, flumen & torrens dictus eſt, & deſignat peccatum, quod quidem maximè tunc præcipitando in deſperationem, terret animam infœlicem, dum ipſa conſpicit, & intelligit infinitam malitiam ejus.*

S. Bonav.

S. Bernardin. t. 1. ſer. 13. ar. 2. c. 4. In fine vitæ ceſſat tempus miſericordiæ.

Habitus mali, & corporis infirmitas vix admittunt veram pœnitentiã. Ibid. ſer. 14. art. 1. c. 2.

Diverſis modis juſtus, & peccator timent mortẽ. Ibid. ſer. 13. art. 3. c. 2.

Dolet peccator amaris mundanis privari.

S. Bernard. ibi ſer. 14. art. 2. c. 12. Eccleſ. 11. v. 29.

6 *Mors peccatorum peſſima.* Erit utique mors reprobi peſſima, ob validiſſimos inſultus, quibus dæmon tunc potiùs, quàm aliàs, contra hominem prævalebit. Nam ut S. Bernardinus ex ſancto Gregorio ſcribit: *Tantò diabolus majores tempeſtates ingerit, quantò magis peccatorem appropinquare fini conſpicit; inſidiatur enim in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua. Tali peccatori Eccleſiaſticus cap. 11. præcavet, dicens: Attende tibi à peſtifero, id eſt, Diabolo; fabricat enim mala, ſcilicet culpæ, in vita, ne forte hora, ſcilicet mortis, inducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum. Si igitur peccator non potuit impias tentationes tolerare, quin caderet, quando erat ſanus; quomodo graviores tolerabit, quando erit infirmus?* Idem Sanctus in alio quodam ſermone Tomi quarti ita ſcribit: *Dolor eſt, quia in extremo puncto mortis aſpiciunt viſibiliter Dæmones, & ſimiliter videtur Dominus noſter IESUS Chriſtus. Diaboli veniunt jubilando, & Chriſtus apparet iratus contra peccatores.* S. Antoninus inſuper ait: *Sciens Diabolus, ſibi non ſupereſſe plus temporis ad decipiendum hominem ultra terminum vitæ, totum virus malitiæ ſuæ in cauda reſervat*, id eſt, in fine. Unde in figura dictum fuit ſerpenti; Gen. 3. *Tu inſidiaberis calcaneo ejus*, id eſt, animæ vel creaturæ rationali, cujus calcaneum eſt terminus vitæ. Idem S. Antoninus paulò ante dixerat: *Juſto judicio Dei ſæpè contingit, ut nec de pœnitentia, nec de Deo aliquid cures, ſed deſperatus, velut cæcus ad inferna deſcendas; unde Auguſtinus ait: Hac animadverſione percutitur peccator, ut moriens obliviſcatur ſui, qui dum viveret, oblitus eſt Dei.*

Validiſſimè diabolus tẽtat moribũdos.

S. B. t. ſer. 13. art. 1. cap. 1.

S. Bernard. t. 4. ſer. 42. par. 2. princ.

S. Anton. p. 1. t. 7. c. 3. § 4. Illi apparebit tunc Chriſtus, & Diabolus.

7 *Mors peccatorum peſſima.* Peſſima erit mors impiorum, propter nimiam adhæreſcentiam, & affectum, quo impii voluptatibus, divitiis, deliciis, cunctiſque aliis terræ bonis adhæreſcunt. Unde Eccleſiaſticus nomine impiorum exclamat dicens: *O mors, quàm amara eſt memoria tua homini, pacem habenti in ſubſtantiis ſuis!* Agag Rex pinguiſſimus, viri divitis & ſcelerati veriſſimus

Eccleſ. 41. v. 1. Peſſima eſt mors propter nimium affectum terrenorum.

mus typus (*prodiit enim quaſi ex adipe iniquitas eorum*) ingemiſcebat, dicens: *Siccine ſeparat amara mors?* Sanctus Bernardinus ait: *Sicut juſti mors eſt pretioſa in conſpectu Domini, ita eſt peſſima peccatoribus.* Primus dolor eſt, quia ſe videt privari omnibus delectationibus, quas habere poteſt in hoc mundo, quia quantò major eſt peccator, tantò magis amat omnia tranſitoria. Sanctus Thomas de Villanova ſuper illa verba: *Peccator fremet & tabeſcet, deſiderium peccatorum peribit*, ita ſcribit: *Hoc eſt, cum ipſo peccatore omnia ſua opera, & deſideria finientur. Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in terram ſuam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum: omnia negotia, omnes fraudes, omnes ſolicitudines, omnia ſolatia, omnia opera, quæ in fovenda, nutrienda, ſaginanda carne expenſa ſunt, & vana, cum ipſa carne finientur. Nihil illius remanebit, niſi ſola miſera anima, quæ perpetuo incendio punienda reſervabitur.* Sanctus Antoninus doloris illius, quo omnis peccator in extremo mortis articulo affligetur, hanc reddit rationem, dicens: *Certum eſt, quòd dolor ex amore procedit. Dolet quis, cum privatur eo, quod amat, & quantò plus amat rem, tantò ex carentia, & privatione illius magis dolet. Miſer peccator diligit varias creaturas, plus quam Deum, & animam ſuam, ibi conſtituens finem ſuum, ut divitias, honores, poſſeſſiones, venereas delectationes, filios, & alios, vel alia; & quando aliquid de hujuſmodi perdit, multum dolet: ſed veniens ad mortem, cum videt ſe omnibus privari, in quibus ſuum amorem poſuerat, nimis dolet, ſciens ſe illis omnibus in perpetuum privari.*

1. Reg. 15.
S. Thom. de Villanova ſer. de Sanct. Ægid.
Omnis delectatio carnis cum carne peribit.
S. Anton. ib.
Dolor ex amore procedit.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale animæ ſimul, & corpori mortem infert; efficit enim, ut corpus vivum quoddam fiat cadaver, citiúſque diſponatur ad interitum.

THEMA.

Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non eſt ſanitas. Eccleſ. 21. v. 4.

Iniquitas dicitur romphæa bis acuta.
Matth. 10. 28.
Gloſſ. interl.
Lyran.
Dion. Carth.
Gen. 27. v. 45.
Quo ſenſu dixerit Rebec. a: utroque orbabor filio.

1 MEritò Eccleſiaſticus iniquitatem romphæam bis acutam appellat, quia corpus pariter, & animam mortaliter ſauciat. De hac romphæa loquitur Salvator noſter, quando Matthæi cap. 10. nobis ſuadet, dicens: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potius timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.* Gloſſa interlinearis verba illa: *Romphæa bis acuta*, ita exponit: *corpori & animæ nocet; utrumque enim pro iniquitate damnabitur.* Lyranus, in ſenſibus literalibus explicandis accuratus interpres, hunc textum ſimiliter ita interpretatur: *Romphæa bis acuta, quia lædit animam, & corpus.* Dioniſius Carthuſianus quoque ita ſcribit: *Bis acuta, quia ex omni parte lædit, & necat omnis culpa mortalis, peccantem occidens, aſpicientem ſcandalizans, & corpus & animam ad mortem trahens gehenna.* Rebecca, minas Eſau adverſus Jacob, ob ſurreptam ſibi benedictionem paternam indignantis, audiens, conſultum eſſe duxit, ut pro aſſecuranda vita Jacob, eundem in Meſopotamiam mitteret; in hac autem perplexitate conſtituta, dixit: *Cur utroque orbabor filio in uno die?* At verò cum videamus quotidie, quòd ex duobus in duello inter ſe congredientibus, ut plurimùm unus illorum prævalere, & ſupervivere ſoleat, alio occumbente; cur prudens hæc mulier utriuſque filii mortem metuebat? Reſpondeo, quòd cum mulier hæc ſapiens, & à DEO illuminata eſſet, probè cognoſcebat, unum illorum occubiturum eſſe morte corporali; alium verò, qui necem fratri intulerit, ſpirituali animæ morte eſſe moriturum. Hocque eſt, quod ſemper in malitia mortali accidit; culpa enim mortalis corpori, & animæ nocet, quia corpori, & animæ necem infert. Cœleſtis Magiſter noſter, ut ſtatum peccatoris à Deo deviantis nobis inſinuet, parabolam proponit filii prodigi; in qua evidenter duplex hæc mors filio prodigo illata conſpicitur, quia ſi de morte corporali ſermo ſit, in eam redactus erat miſeriam, ut fame mori cogeretur; unde ait: *Ego autem hic fame pereo;* erat quoque ſicut mortuus, quaſi nudus, & ideò à patre reveſtiri debuit. Quod verò animæ mortem ſpectat, de hac pater ejus dicebat: *Mortuus erat, & revixit;* quibus verbis ſpiritualem animæ mortem filii ſui inſinuat.

Peccato occiditur corpus, & anima.
Luc. 15. v. 17.

2 Seriam meretur conſiderationem hiſtoria Suſannæ, à duobus illis libidinoſis ſenibus calumniatæ; cum enim hi Suſannæ optionem proponerent, ut vel conſentiret adulterio, vel tanquam adultera per lapidationem ſub lapidum imbre moreretur, ipſa aliquamdiù intra ſe, quid factura eſſet, deliberans, tandem liberrimè reſpondit: *Si hoc egero, mors mihi eſt; ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras.* At verò dum hanc caſtæ Suſannæ ſententiam penitùs conſidero, malè mihi argumentata fuiſſe videtur; quia ſi in adulterium conſenſiſſet, utique lapidata non fuiſſet, adeòque mortem corporalem evaſiſſet: cur igitur dicit: *Si hoc egero, mors mihi eſt?* Reſpondeo, caſtam hanc mulierem de ſpirituali animæ morte locutam fuiſſe; hanc enim ſine dubio incurriſſet, ſi per adulterium, mortaliter peccando, DEUM offendiſſet. Prætereà probè ſciebat, quòd peccata, quamvis in occulto fiant, ſucceſſu tamen temporis in publicam hominum deveniant notitiam; ac proinde meritò timere poterat, ne præter ſpiritualem animæ mortem quoque corporalem in pœnam commiſſi adulterii ſubire cogeretur. Porrò ſacer textus non ſine myſterio, in principio hujus hiſtoriæ, ſanctam hanc mulierem appellat: *Timentem DEUM: parentes enim illius cum eſſent juſti, erudierunt filiam ſuam ſecundum legem Moyſis;* ac proinde cum in timore DEI educata fuiſſet, ſatis comprehendebat peccati enormitatem, utpotè quod aptum eſt inferre mortem animæ, quæ vera mors eſt, quæque cum corporis morte comparata, pro nihilo ducenda eſt. Meritò igitur Pſalmiſta mortem impiorum hiſce verbis deplangit: *Mors peccatorum peſſima;* quia in morte corporali ſolùm ſeparatur anima ab hoc noſtro corpore, at verò mors peccati animam dividit à DEO, & à divina ejus gratia, ſimulque condemnat animam & corpus ad mortem ſempiternam; ac proinde Eccleſiaſticus ſubjungit: *Et plaga illius non eſt ſanitas.* Porrò veritas eſt Catholica, quòd dum homo in ſtatu peccati mortalis, & extra gratiam DEI moritur, mors peccati corpus & animam perdat in gehennam. Quamvis acutiſſima ſit mortis falx, licèt per omnem ſuam potentiam, à ſexies mille ſexcentis ſeptuaginta hactenùs annis, omnes proculcarit, & debellarit hujus mundi Reges, Imperatores, & Monarchas; nihilominus nunquam eò uſque pertingere potuit, ut mortem animæ inſerret, licèt corpus deſtruxerit. At verò peccatum aliud genus mortis producit, & generat, quo ſcilicet occiduntur animæ, & corpora etiam in hac præſenti vita; propter peccatum enim efficiuntur peccatores velut viva cadavera, & tanquam tumuli & ſepulchra portatilia. Audite hac de re varia ſacrorum interpretum teſtimonia. Sanctus Hieronymus illa explicans Sancti Pauli verba: *Canet tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur;* per hoſce mortuos peccatores intelligit; ait enim: *Peccatores intelligendi ſunt, qui etiam viventes mortui eſſe dicuntur.* At verò dices, prima facie difficulter intelligi poſſe, quòd qui in peccato mortali eſt conſtitutus, ſit veluti vivum quoddam cadaver, quòdque romphæa iniquitatis non ſolùm animam, verùm etiam corpus ſauciarit; ſiquidem nihil tale extrinſecùs apparet, quin potiùs poſt peccatum commiſſum vivaciores ſæpè ſunt, quàm antea fuerant; ſiquidem *lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.*

Dan. 13. v. 18.
Sententia caſtæ Suſannæ examinatur.
Pſal. 33. v. 22.
Mors animæ eſt mors peſſima.
1. Cor. 15. v. 52.
Per mortuos deſignantur peccatores.
Prov. 2. v. 14.

Sed

Digitized by Google

Sed reſpondetur, quòd etiam in oculis noſtris non appareat mors, quam anima incurrit; & tamen infallibilis eſt veritas, quòd *per peccatum mors infe ratur*. Contingit ſæpè, quòd per fulmen aurum, quod intra burſam continetur, totaliter abſorbeatur, & conſumatur, burſa ſicut priùs manente illæſa; ſimilem igitur effectum fulmen peccati operatur in anima; infert enim animæ mortem, auferendo ab ipſa divinam gratiam, in qua vita ſpiritualis conſiſtebat, corpore, quoad ſenſus noſtros externos, ſicut antea manente illæſo. Simile quoque accidit corpori, quia tametſi anima, quæ DEO mortua eſt, illud etiamnum informet, & vivificet, attamen illud morti viciniùs approximat, *quia ſtimulus mortis peccatum eſt*; ac proinde corpus officium præſtat feretri, quo cadavera circumferuntur.

Rom. 5. v. 2. Fulmen aurum in burſa illæſa abſorbet.

1. Cor. 15. v. 56.

3 Vix primi parentes noſtri prævaricati fuerant, cum ecce DEUS noſter de excoriandis animalibus ſolicitus erat, ut de pellibus eorum prævaricatores indueret. Ait enim ſacer textus: *Fecit quoque Dominus DEVS Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos*. At verò numquid DEUS eſt, qui *in principio creavit cœlum, & terram*? Cur igitur nunc ſe euſque demittit, ut ad contegendam horum miſerabilium nuditatem, veſtes pelliceas conſuere dignatus fuerit? Si dicas, id DEUM feciſſe, ne de ſua erubeſcerent nuditate, objici poteſt, quia huic neceſſitati jam ipſimet ſibi proſpexerant; ſiquidem ſacer textus paulò ante dixerat: *Conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata*. Si dicas, DEUM id feciſſe, ut frigus ab illis arceret, certè in hunc finem non ſerviebant pelles, ſed lanæ potiùs adhiberi debuiſſent. Dubium hoc interpres quidam modernus ſolvit, dicens: *DEVS docere voluit Adamum, quod ignorabat: ſciebat ſe eſſe nudum, ſed ignorabat ſe ſpirantem adhuc, viventemque meliori ſui parte defunctum*. Jam enim in tranſgreſſionis ſuæ pœnam a DEO in tempore præſenti, non in futuro ſibi dici audierat: *Pulvis es; es*, inquam, non *eris*, quia inter peccatorem, & mortem, nihil aliud intermediat, præterquàm ſubtiliſſimus quidam anhelitus vel reſpiratio. Sanctus Apoſtolus de vidua quadam diſſerens in deliciis vivente (de qua probabiliter omne malum ſuſpicari licet) ita ſcribit: *Quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt*. Porrò, vidua hæc in memoriam mihi revocat viduam illam Naimiticam, cujus filius efferebatur ad ſepulchrum. Circa quam hiſtoriam Sanctus Ambroſius ita ſcribit: *Quid aliud, niſi quaſi in quodam feretro, hoc eſt, ſupremi funeris inſtrumento, jacemus exanimes, cum vel ignis immodicæ cupiditatis exæſtuat, vel frigidus humor exundat, vel pigra quadam terreni corporis habitudine vigor hebetatur animorum, vel concreta noſter ſpiritus labe puræ lucis vacuus mentem alit? Hi ſunt noſtri funeris pertitores*. Guerricus Abbas, dignus Sancti Bernardi diſcipulus, inquit: *Corpora peccatorum quid ſunt, niſi ſepulchra mortuorum?* Theodoretus textum illum Sancti Pauli, cujus paulò ante mentionem fecimus, exponens, inquit: *Immodicæ deliciæ rationem obruunt, & efficiunt, ut in corpore, tanquam in aliquo ſepulchro, jaceant*. Sanctus Gregorius Magnus quoque ait: *Omnis, qui in peccati mortem ceciderit, non inconvenienter poterit cadaver vocari. Quaſi exanimis namque jacet, qui juſtitiæ vivificantem ſpiritum non habet*. Reflexiſtiſne vos aliquando ad illum Pſalmiſtæ verſum: *Sicut viventes, ſic in ira abſorbet eos*? Circa quæ verba Sanctus Auguſtinus quærit: *Quare non dixit, viventes, ſed tanquam viventes, niſi quia falſa eſt hæc vita impiorum? Neque enim vivunt, ſed vivere ſibi videntur*. Tametſi enim verum quidem ſit, vitam uniuſcujuſque in hac vita viventis, ab unico duntaxat dependere anhelitu, quo deficiente, homo moritur; vita tamen peccatoris morti vicinior eſt, qui & à morte, & à Dæmone patitur inſidias; nam ut Apoſtolus ait: *Stimulus mortis peccatum eſt*, quaſi diceret: peccatum eſt veluti calcar quoddam, quod mortem extimulando accelerat.

Gen. 3. v. 21. Cur Deus primis parentibus fecerit tunicas pelliceas.

1. Tim. 5. 6. Inter peccatorem, & mortem mediat non niſi reſpiratio.

S. Ambr. l. 5. in Luc.

Guerr. Abb. ſer. 1. pro devoto Pial. Theodor. 1. Tim. 5. 6. Corpora peccatorũ ſunt ſepulchra mortuorum. S Greg. l. 31. mor. cap. 12.

Pſ. 57. S. Aug.

Peccator dicitur quaſi vivens, & quare.

3 Apud Ezechielem cap. 18. ſequens prima facie contradictoria legitur propoſitio: *Nolo mortem morientis, dicit Dominus*. Quòd ſi dixiſſet, *viventis*, facilè quidem intelligi potuiſſet: at verò cum illum jam dicat mortuum, quomodo mortem ejus ſe non velle dicit? Nodum hunc difficultatis idem Propheta alio in loco, aliis verbis reſolvit, dum ait: *Nolo mortem impii*; DEUS enim impium in ſtatum gratiæ reducere ſatagebat; quem, quoad uſque extra gratiam ſuam conſtitutus erat, morientem appellat, quia præterquam quòd anima ejus defuncta ſit, corpus pariter hujus mortis particeps efficitur. In libro 1. Reg. cap. 19. legitur, quòd Michol Davidem à perſecutione patris ſui hunc in modum liberaverit. Ipſum namque in fugam ſe recipere juſſit, interea verò in lectum ejus ſtatuam quandam repoſuit, quæ Davidem referebat. Ait enim ſacer textus: *Tulit autem Michol ſtatuam, & poſuit eam ſuper lectum, & pellem piloſam caprarum poſuit ad caput ejus, & operuit eam veſtimentis. Miſit autem Saul apparitores, qui raperent David; & reſponſum eſt, quod ægrotaret*. Quam hiſtoriam ad propoſitum noſtrum applicare non eſt difficile. Homo etenim in peccato mortali conſtitutus, eſt velut ſtatua quædam; licèt enim extrinſecùs idem videatur eſſe, qui antea fuit; veruntamen in parte principali, id eſt, anima, mortuus eſt, & in corpore pariter ad interitum valdè eſt diſpoſitus. Abulenſis circa eandem hiſtoriam ſequentem habet ingenioſam obſervationem. Quodnam enim, inquit, in eo latet myſterium, quòd Michol potiùs Davidem infirmari dixerit, quàm dormire? Reſpondet verò, ideò illam Davidem non dormire, ſed ægrotare dixiſſe, quia ſi eum dormire dixiſſet, nemo utique id crediturus fuiſſet, quomodo enim ſuaviter dormire poſſet, qui à tam potente Rege (qui longas habere manus dicitur) ad mortem quæritur? facile autem omnibus erat credere, quòd inter tot perſecutiones infirmaretur. Hæc autem eſt innumerabilium perditæ ſalutis hominum inaudita inſania, quòd in corporibus ſuis velut in feretro animam ſuam mortuam portantes, non ſolùm ſomnum ſuum dormiant, verùm etiam ludant, jocentur, rideant, non conſiderantes deplorabilem ſtatum, in quo tanquam mortis æternæ rei, & a morte corporali ſola reſpiratione diſtantes, conſtituti ſunt; cum tamen Sanctus Thomas de Aquino, licèt ob incredibilem ſapientiam ſuam omniſcius appelletur, numquam tamen capere potuerit, qualiter poſſibile eſſet, quòd homini animam peccato mortali obnoxiam habenti ridere liberet. Sanctus Auguſtinus de impiis diſſerens, ſimiliter ait: *Mortui ambulant, & viventes portant funera ſua: vivere quidem videntur in corpore, ſed mortui probantur in corde*.

Ezech. 18. 32.

Quid ſignificet, nolo mortem morientis.

Ezech. 18. 23.

1. Reg. 19. 13.

Modus quo Michol ſalvaverit David.

Quare Michol dicit David infirmari, & non dormire.

S. Aug. lib. de decem plag. 8.

4 Mors tametſi, utpotè extenuata, & macilenta exiſtens, lentis paſſibus ambulet; attamen calcaribus lateribus ejus admotis agitata, greſſus ſuos accelerat. Scirene autem cupitis, qualia hæc ſint calcaria? Audite Apoſtolum dicentem: *Vbi eſt mors, ſtimulus tuus? ſtimulus autem mortis peccatum eſt*: dum enim anima peccato mortali obnoxia mortua eſt, peccatum ad inſtar acutiſſimi calcaris mortis falcem diu noctuque inceſſanter extimulare non deſinit, ad recidendum ſubtiliſſimum vitæ peccatoris ſtamen: *Aculeus autem mortis peccatum eſt*; vel ut Sanctus Ambroſius legit: *Sagitta mortis peccatum, per quod animæ jugulantur*. Audite Divum Chriſoſtomum, hac de re in hæc verba loquentem: *Proprium, conveniensque mortis alimentum eſt peccati natura: inde nata eſt, inde corroborata eſt, inde etiam alitur*. Porrò in Iſrael duos reperimus Reges graviter infirmatos, Ezechiam videlicet, & Ochoziam; cum hac tamen differentia, quòd hic irremiſſibiliter mortuus fuerit, alteri verò quindecim anni ſuperſtitis vitæ fuerint adjecti. Scirene cupitis hujus differentiæ rationem? Nimirùm

1. Cor. 15. v. 56. Quibus calcaribus mors impellatur.

S. Ambr. ib.

Chryſoſt. c. 5. Iſa. 16.

Iſa. 38. v. 5. Pœnitentia vita prolongatur.

Ezechias, tameſi erraverit, Deumque quadantenùs offenderit; *flevit* tamen *fletu magno*, culpamque ſuam veræ compunctionis actibus abſterſit; unde audire meruit: *Vidi lacrymas tuas, adjiciam ſuper vitam tuam quindecim annos.* Non verò ſic Ochozias; hic enim licèt è ſcalis lapſus fuerit, ob hoc tamen nequaquam periiſſet: at verò quia nuntios miſit in Accaron, ad conſulendum falſa numina, quæ idololatræ illi adorabant, ut ſciret, an ex lapſu illo convaliturus eſſet, unicum hoc peccatum abundè ſuffecit ad malum ſuum adeò aggravandum, ut inde mori debuerit: *Mittis*, inquit Elias, *ut conſulatur Beelzebub, Deus Accaron? Idcirco de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes; ſed morte morieris.* Ubi notandum eſt iy illud, *Idcirco*, id eſt, propter hanc cauſam morieris, quia conſuluiſti Beelzebub, non verò propter lapſum è ſcalis. Porrò mors communiter depingi ſolet macilenta, & extenuata; eſtque adeò famelica, & inſatiabilis, ut licèt à ſexaginta ſex ſæculis hactenùs infinita, ut ita dicam, corpora devoraverit; famem tamen numquam exſatiare poſſit. Quiſnam verò cibus morti magis arridet, eſtque gratiſſimus? Idipſum paulò ante ex ſancto Chryſoſtomo intelleximus, dicente: *Proprium mortis alimentum eſſe peccatum; hoc enim velut ſapidiſſimo cibo fruitur, hoc paſcitur, hoc ſaginatur*; ac proinde in corporibus, ab anima quadam peccato mortali obnoxia informatis, centrum ſuum invenit, eademque in cinerem velociter reducit.

4. Reg. 1. Peccato abbreviatur.

Pro corporis ſanitate homo ſolicitus eſt, non pro animæ.

5 Non eſt nobis hoc loco prætereunda ſequens utiliſſima conſideratio. Quàm enim unuſquiſque homo ſolicitus eſt, & ſtudioſus, pro cuſtodienda, & pro viribus ſuis extremis perpetuanda ſalute ſua corporali? & tamen quando de peccato mortali agitur, quod peſtis eſt ſanitatis, omnemque corporis vigorem conſumens tinea, illud nihilominùs placet, occaſio illius committendi ſtudioſè quæritur, tameſi homo ex fide certò ſciat, quòd *corpus, & animam perdat in gehennam*. O quàm benè Sanctus Chryſoſtomus nobis ſuadet, ne corpus noſtrum conſolemur, ſi quando ratio ſe ei opponit, ejuſque appetitibus, & deſideriis recalcitrat, ne peccato aditum indulgeat. En verba ſancti Doctoris; *Nequaquam nos umbra hæc fugitiva ſeducat: largiſſimam profectò mercedem pro contempta temporali voluptate capiemus, atque ipſe ad tuam animam loquere: Triſtaris, quia te corporis voluptate defrando? ſed lætare potius, quia tibi cælorum regna providebo.* Is enim, qui corpus ſuum à peccato illæſum cuſtodit, paradiſo poſſidendo illud conſervat, quia quatuor glorioſorum corporum dotibus ornatum ſuo tempore reſurget. At verò ſi moriatur in peccato, corpus & animam perdit in gehennam. Sanctus Auguſtinus in Homilia quadam in hæc verba ſcribit: *Peccatum generat mortem, vel mortem time. Si peccatum non times, time, quo perducit peccatum; Dulce eſt peccatum, ſed amara eſt mors.* Conſideratione quoque digniſſima eſt ſequens ſancti Cypriani ſententia, dicentis: *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidiſſes, ingemiſceres dolenter, & fleres, facie inculta, veſte mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto, indicia mœroris oſtenderes. Animam tuam miſera perdidiſti, ſpiritualiter mortua; ſupervivere hic tibi videris, & ipſa ambulans funus tuum portare cœpiſti, & non acriter plangis? non jugiter ingemiſcis?* Sed ſanctus Cyprianus, ut mihi videtur, parùm nimis dixit, dum ait: *Animam tuam miſera perdidiſti*: dicere enim debuiſſet: *Animam & corpus perdidiſti*; quia peccato mortali proprium eſt: *Corpus, & animam perdere in gehennam.* Audite, obſecro, quid ſanctus quidam Eremita in animo ſuo ſenſerit, quando hominem quendam ſanguinarium coram ſe poſitum conſpexit: *Iſte quidem*, inquit, *hoc ſolum homicidium fecit; ego autem omni hora homicidium committo, me ipſum peccando interficiens.*

Chryſoſt. ho. 86. in Matth.

Virtus animæ in corpus redundat.

S. Auguſt. ho. 41. Exam. 7. cap. 1.

S. Cypr. de lapſi n. 104. Mortem corporis deflemus, non animæ.

Vit. Patr. l. 5. n. 130.

Sap. 1. v. 13. Mors à monſtro peccato genita eſt.

6 In libro Sapientiæ ſequens indubitata veritas legitur: *D E V S mortem non fecit.* At verò inquies: quomodo mors, quæ in hoc mundo tantam ſtragem facit, eſſe ſuum habuit, ſi D E I non eſt creatura? Imò quomodo verum eſſe poteſt, quod ſacer textus in eodem loco ſtatim ſubjungit: *Nec lætatur*, ſcilicet D E U S, *in perditione vivorum?* Reſpondetur, mortem eſſe monſtrum quoddam, quod peccatum parturivit; dicit enim Scriptura: *Per peccatum mors*; certum verò eſt, quòd Deus nullam in peccato partem habeat, quin potiùs illud in infinitum abhorreſcat. Et tamen homo hanc mortem adeò truculentam, adeòque implacabilem, manibus & pedibus, id eſt, omnium virium ſuarum conatu, & contentione, ſectatur & quærit, quia ſemper meditatur occaſiones peccata committendi, fruendique voluptatibus, ſuiſque appetitibus beſtialibus ſatisfaciendi: *Impii*, inquit Sapiens, *manibus & verbis accerſierunt illam.* Cajetanus ait, Sapientem illis verbis exprimere voluiſſe peccati efficaciam, utpotè quod eſt veluti calcar quoddam, quod adversùs impios mortem extimulat: *Aculeum mortis explicat eſſe peccatum.* Theophilactus pariter inquit: *Per illud enim (id eſt, per peccatum) potens fuit, ipſo ceu armis quibuſdam, & ſtimulo utens. Perinde namque ut ſcorpius animalculum eſt exiguum, in aculeo autem robur habet; conſimilem ad rationem, mors per peccatum robuſta fuit, aliàs inefficax.*

Mortem peccati homo ſtudioſè quærit.

Sap. 1. v. 16. Cajet.

Theophil.

Mortem corporis ſummè abhorremus, & nō animæ.

7 Novit unuſquiſque noſtrum, quantùm nos mors corporalis perterreat, utpotè quæ eſt ultimum terribilium; ſed utinam eadem proportione nos mors animæ perterrefaceret, cùm hæc mortem corporis maximè acceleret, illudque in inferno per mortem aſſiduam in æternum torqueri faciat. Enimverò quando deficiente præſenti vita, anima nulla eſt culpæ macula inquinata, maxima hæc eſt fœlicitas: ſcimus enim, ut ait Apoſtolus: *Quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex D E O habemus, domum non manufactam, æternam in cælis: nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes, ſi tamen veſtiti, non nudi inveniamur.* Et quidem hoc erat myſterium, ob quod ſancti Martyres, ſupplicia, quibus ipſorum dilacerabantur corpora, adeuntes, toto corde tripudiarent, & exultarent; quia ſcilicet probè ſciebant, quòd anima poſt illa patienter tolerata, tandem evolatura eſſet in cœlum; corpus verò euſque deponendum eſſet in terra, donec cœleſti gloria accinctum, in univerſali reſurrectione in publicum prodiret & ipſum. *Pretioſa* igitur *in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus*; econtrà verò *mors peccatorum peſſima*, quia præter mortem hanc temporalem, in inferno quoque mortem ſubibunt æternam.

2. Cor. 5. v. 1.

Quare Martyres læti ſuſtinuerint mortem corporis.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De morte, quam peccatum mortale animæ infert.

THEMA.

Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors. Rom. 5. v. 12.

Thema duplicem involvit veritatem.

1 Sanctus Paulus myſticis hiſce verbis duas nobis veritates inſinuat; quarum prima eſt, quòd homo peccatum in hunc mundum introduxerit, D E U S autem nullam in eo partem habeat: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*; altera autem veritas eſt, quòd mors ejuſdem peccati monſtroſus quidam ſit abortus: *Et per peccatum mors.* Objicietis fortaſſe, quòd licèt protoparentes noſtri prævaricati fuerint, Deuſque illis poſt prævaricationem comminatus fuerit mortem: *In quacumque hora comederis ex eo, morte morieris*; ab hac tamen mortis falce nequaquam correpti aut ſauciati fuerint, utpotè qui multis poſteà ſæculis ſupervixe-

Gen. 2.

vixerunt; ac proinde veraciorem fuiſſe ſerpentem, dum ait: *Nequaquam moriemini*, quàm fuerit prima, & æterna Veritas, cum dixit: *In quacumque hora comederis ex eo, morte morieris*. Sed reſpondeo: Nodum hujus difficultatis multifariàm poſſe reſolvi.

Gen. 3.

Chryſol. ſer. 111.

Divus Chryſologus ait: *Deus naturam ita fecerat, ut homines crearet ad vitam*: Deus enim non ſolùm animam cœlo poſſidendo creaverat immortalem, verùm etiam corpus, niſi homo ſe peccato inquinaſſet; in hujus namque pœnam, hanc condemnationis ſententiam accepit: *Pulvis es, & in pulverem reverteris*.

Quid ſignificet mortis.

Gen. 3.

Quando igitur DEUS dixit: *Morte morieris*, mox ſcilicet, ut pomum vetitum comederis, idem erat, ac ſi diceret: mortis reatui ſubjicieris, illiuſque efficieris mancipium.

S. Iſid. Peluſ. l. 3. Epiſt. 252.

Sanctus Iſidorus Peluſiota in Epiſtola quadam ait: *Vehementer miror, ac ſtupore defigor, qui fiat, ut ii, quos peccata delectant, cum ſemper moriantur, nunquam tamen mortuos ſe eſſe exiſtiment. Vnde etiam, quemadmodum ſcripſiſti, in Quæſtionem illud venire poteſt, quod ad primò fictos homines dictum eſt: In quacumque die de ligno comederitis, morte moriemini. Facinoroſus enim, ac ſicarius tum demum propriè moritur, cum leges violat, ac ſcelus admittit, quantumlibet alioqui vita uſura frui videatur.*

Morte morieris inducit mortem animæ.

Reſponderi quoque poteſt, non ſine myſterio dictum fuiſſe: *Morte morieris*; ſi enim illis verbis ſolius mortis corporalis facta fuiſſet mentio, ſuffeciſſet dicere: *Morieris*; at verò dicendo: *Morte morieris*, mortem innuere volebat ſpiritualem animæ, quæ ſuo tempore mortem corporalem ſubinfert.

S. Euch. in Caten.

Audiamus ſanctum Eucherium, à Lipomanno citatum, in hæc verba loquentem: *Mortem dicit animæ, non corporis, quia non eo tempore mortui ſunt, quando comederunt; ergo hanc, quam nunc D E V S comminatus eſt mortem, non eam debemus accipere, qua caro ſeparatur ab anima, ſed hanc, qua hæc alienatur à D E O, qui eſt vita ſua; tamquam ſi diceret: Qua die me deſerueritis per inobedientiam, deſeram vos per juſtitiam: ſicut enim corpus vivit ex anima, ita anima, ut beatè vivat, vivit ex Deo. Ergo deſerta à D E O anima jurè dicitur mortua; ex qua tres poſtea ſecutæ ſunt mortes. Prima in anima. Secunda in carne. Tertia in damnatione.*

Philo Hebr. l. 1. Alleg. Deſcribitur mors ſpiritualis.

Philo Hebræus ad idem propoſitum, comminationem mortis, primis parentibus intentatam, adimpletam fuiſſe, dicit, ſi duplex mortis genus conſideretur, *alia videlicet hominis, alia verò animæ propria. Hominis mors eſt animæ à corpore ſeparatio; animæ verò mors, corruptio virtutis, & aſſumptio vitiorum: ideò non contentus dicere, es moriturus, ſed morte, inquit, morieris, indicans non communem hanc, ſed illam æternam, quæ per excellentiam mors dicitur, quæ eſt, quoties anima inſepelitur affectibus, vitiiſque omnibus*.

Orig. ho. 1. in Gen.

Origenes ſimilem habet expoſitionem; ait enim: *Statim ut prævaricatus eſt mandatum, mortuus eſt; mortua eſt enim quæ peccavit, & arguitur ſerpens feſelliſſe, qui dixit: Non moriemini.*

2 *Per peccatum mors*. Hoc mortis nomine ſacri Doctores culpam exprimunt mortalem; hæc enim animam vita ſua privat, quæ in divina gratia conſiſtit:

Joan. 6. v. 61.

Spiritus enim eſt, qui vivificat: caro non prodeſt quidquam.

Alia ſimilis deſcriptio.

Idem ſupracitatus Peluſiota inquit: *Immortalis animæ mortem, Spiritus Sancti abſceſſionem eſſe; neque enim in corpore peccatis obnoxio domicilium habebit. Vt enim corpus præſente anima vivit, ſic etiam anima divino Spiritu præſente; & quemadmodum recedente anima corpus mortuum manet, ſic etiam recedente Spiritu Sancto, anima beatam vitam amittet, non quidem illa in nihilum dilabens, verum morte quavis acerbiorem vitam ducens.*

S. Aug. tract. 47. in Joan.

Sanctus Auguſtinus quendam inducit de anima ſua hunc in modum interrogantem: *Vnde ſcio, ſi mea non moritur, quomodo, inquis, ego poſſum occidere animam meam? ut alia peccata interim taceam: os, quod mentitur, occidit animam. Quomodo, inquis, ſecurus ſum, quia non moritur? Ipſum Dominum audi dantem ſervo ſuo ſecuritatem. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & poſtea non habent, quid faciant; ſed planè quid ait? Eum timete, qui habet poteſtatem, & corpus, & animam occidere in gehenna. Ecce quia moritur. Ecce quia non moritur. Quid eſt mori ipſius? Quid eſt mori carni tuæ? Mori carni tuæ, eſt, amittere vitam tuam: vita carnis tuæ anima tua, vita animæ tuæ D E V S tuus; quomodo moritur caro amiſſa anima, quæ vita eſt ejus, ſic moritur anima, amiſſo D E O, qui vita eſt ejus.*

Eo momento quo Adam peccavit, ſpiritualiter mortuus eſt. Raban. c. 1. l. 2. in Gen.

Rabanus præceptum protoparenti impoſitum: *In quacumque die comederis, &c.* exponens, inquit: *Mortuus namque eſt homo in anima, cum peccavit, quia receſſit ab eo D E V S, qui eſt vita animæ, cujus merito mortis, ſecuta eſt etiam mors corporis, diſcedente ab illo anima, quæ eſt vita ejus.*

Orig. ho. 12. in Lev.

Origenes illud in Levitico datum præceptum: *Ad omnem animam defunctam non intrabit*, exponens, interrogat: *Quæ eſt anima defuncta? Quam mortuam Propheta dicit: Anima, quæ peccat, ipſa morietur; ſuper hanc ergo animam mortuam CHRISTVS non ſupervenit, quia ſapientia non intrat ad animam malevolam; ipſa eſt enim mortua, quia cui ineſt malitia, ineſt & peccatum, peccatum autem cum conſummatum fuerit, generat mortem; & propter hoc IESVS non intrat ad animam mortuam: ſi autem vivat anima, hoc eſt, ſi non habeat in ſe mortale peccatum, tunc Chriſtus, qui eſt vita, venit ad animam viventem.*

S. Ambr. l. de Noe, & Arca c. 10.

3 Sanctus Ambroſius in libro: *De Noe & Arca*, cap. 10. de peccato diſſerens, hunc format diſcurſum: *Recedit itaque ab omni reſpectu honeſtatis, & in eo terrena omnia moriuntur, lethalis peccati acerbitate, quæ vera perpetua morte peccatorem deleat.*

Nemo gravius moritur, quam peccato vivens.

Nemo enim gravius moritur, quàm qui peccato vivit. Moriuntur in eo paſſiones ſingulæ; moritur viſus, qui peccatum annuntiat, qui mulieri fallaci intendit, qui capitur alieni vultus decore; quem oculi meretricis ligaverint, quem aſpectus illaqueaverit fornicariæ. Annon videtur mori, qui ſibi libidinis telum impreſſerit, qui ſpontaneus in mortis foveam irruerit? Moritur & auditus, cum refert crimina, cum ſollicitantis adulteri ſermonem annunciat, cum inſerit animis verba meretricis, quæ ſeducit juvenem multo blandimento ſermonis, laqueis autem labiorum ſuorum illigat eum. Moritur ex ſilentio, ſi non confiteatur Deo. Moritur multiloquio, quia ſcriptum eſt: Ex multiloquio non effugies peccatum. Moritur per iracundiam, cum prætergreditur menſuram ultionis. Omnis namque poſtremò ſenſus moritur, ſi miniſter ſit iniquitatis.

Abul. in cap. 32. Exod. qu. 16.

4 Abulenſis dubium quoddam movet, ex cujus reſolutione, peccatum animæ mortem eſſe, clarè colligitur.

Textus Hebræus videtur noſtro contrarius.

Enimverò textus Hebræus in ſtrage illa, cujus in capit. 32. Exodi fit mentio, ſolùm tria millia periiſſe affirmat, cum tamen in noſtra Vulgata viginti tria millia cecidiſſe dicantur. Ait enim ſacer textus expreſsè: *Cecideruntque in die illa, quaſi viginti tria millia hominum*. Qua igitur ratione duo hi textus adeò inter ſe pugnantes conciliari ad invicem poterunt? Magna enim inter tria millia, & inter viginti tria millia eſt differentia. Præfatus Doctor Abulenſis, vir tanta authoritate, & ſapientia conſpicuus, reſpondet, textum Hebræum ſolùm numeraſſe illos, qui in ore gladii mortui fuerant, illorum namque ſolùm tria millia fuerunt. At verò Vulgata noſtra illos enumerat, qui propter idololatriæ peccatum, quo coram bove aureo genua ſua flexerant, occubuerunt; horum enim numerus ad viginti tria millia aſcendit.

Reconciliatio.

Chryſoſt. ho. 7. ex var. in Matth. locis.

Divus Chryſoſtomus ſimiliter culpam mortis nomine appellat, dum ait: *Amat mortem, qui vitæ præcepta non ſervat, & horret vitam, qui peccata morti debita deſperata mente frequentat: Vt enim per obſervantiam legis vita acquiritur, ita per contemptum mors à contumacibus invenitur*.

Beda in Pſal. 26.

Unde venerabilis Beda præſentem hanc vitam vitæ nomen minimè mereri cenſet, quia quamdiù vivimus, DEUM mortaliter offendimus: quod etiam Regius

glius vates inſinuare voluiſſe videtur, dum ait: *Vnam petii à Domino, hanc requiram: ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Non dicit, omnibus diebus mortis meæ, ſed vera vitæ meæ, id eſt, æternaliter; dies enim præſentis vitæ, non dies vitæ, ſed mortis dies dicuntur; quoniam dum in præſenti vita ſumus, aſſiduè peccamus, & peccando morimur; peccatum enim mors eſt animæ; dies vero futuræ vitæ, quando jam mors noviſſima deſtructa erit, & aculeus ejus, id eſt, peccatum, rectè dies vitæ dicuntur, quoniam illos nulla nox adverſitatis interpolabit*. Apoſtolus quoque ad Romanos claris verbis dicit, quòd *ſtipendium peccati mors ſit*. Et quidem ſtipendii metaphora ſtudiosè utitur, ut hanc illis veritatem tantò tenaciùs imprimeret, quia Romani præ cunctis mundi nationibus artis militaris profeſſioni addicti erant. Unde Sanctus Thomas dictionem illam, *ſtipendium*, ita interpretatur, inquiens: *Dicuntur ſtipendia mercedes militum, à ſtipe pendenda, id eſt, ponderanda, quia pecunia diſtribuenda militibus ponderabatur*. Quia igitur peccatores ſub peccati vexillo militant, ſuaque membra, velut arma iniquitatis, ad iniquitatem patrandam adhibent, conſequens eſt, ut illis quoque pendatur peccati ſtipendium, quod aliud non eſt, quàm mors, dicente Apoſtolo: *Stipendium peccati, id eſt, retributio, quam peccatum retribuit ſibi ſervientibus, mors eſt*. Theophilactus ex ſignificato vocis Græcæ colligit, quòd ſtipendii nomine non ſola pecunia, verùm etiam omne id, quod militibus ſubminiſtrabatur, intelligi debeat. Unde Sanctus Paulus vult dicere: Sicut cibus eſt alimentum, & ſuſtentatio vitæ, ita peccatum alimentum eſt mortis; niſi enim fuiſſet peccatum, mors nobis nunquam ſuperveniſſet; hæc enim ſicut per peccatum nata eſt, ita per peccatum nutritur. *Ideò dixit ſtipendium peccati mortem*, inquit Sedulius, *ut mortem peccato non immeritò illatam, ſed debitam demonſtraret*; quaſi diceret: mors iniquitatem per neceſſariam conſequentiam conſequitur. Hugo Cardinalis inquit: *Stipendium peccati, id eſt, retributio pro peccato, mors æterna*.

Dies hujus vitæ dicuntur dies mortis.

Rom. 6. v. 23.

S. Tho. ibid.

Theophil.

Peccati eſt alimentum mortis.

Sedul.

Hug. Card.

5 *Per peccatum mors*. Variæ inter mortem corporalem, & ſpiritualem animæ, per culpam cauſatam, à ſanctis Patribus recenſentur analogiæ, & ſimilitudines. Sanctus Antoninus ſpecialiter hac de re differens, ioquit: *Per peccatum occidit homo animam ſuam. Vbi nota, quod peccator aſſimilatur mortuo propter tria. Primò propter conſimilem defectum, propter ſimilem effectum, propter conſimilem aſpectum. Primò corpus diſtemperatur. Secundo infirmatur. Tertio moritur. Quarto portatur extra domum. Quintò ſepelitur. Sexto à vermibus conſumitur. Iſto modo anima, primò diſtemperatur, & diſcrutiatur per tentationem, & cogitationem de peccato. Secundò infirmatur per comitantem delectationem. Tertio moritur per conſenſum. Quartò aſportatur, & elongatur ab hominibus, per culpa ſuæ abominationem, & diffamationem apud homines. Quintò ſepelitur per malam conſuetudinem: ſimiliter enim ut terra vel lapis ſuperpoſitus onerat, & opprimit corpus, ut non reſurgat; ita mala conſuetudo, quæ eſt quædam moles graviſſima, opprimens, & incitans homines ad peccandum. Sexto corpus mortuum a vermibus conſumitur, & mens privata vitâ gratiæ, à verme conſcientiæ, deſperationis, & finalis impœnitentiæ, corroditur, & mordetur*. Idem Sanctus Antonious pergit ulteriùs, alios reſerendo parallelos, qui cadaver inter & animam in peccato mortuam reperiuntur; ait enim: *Mors facit corpus rigidum, frigidum, putridum, horridum, terreum, atque ponderoſum. Iſto modo peccatum mortale facit animam rigidam, & ſuperbam, & inobedientem ad Deum. Frigidam per invidiam. Fœtidam per luxuriam. Putridam per gulæ immoderantiam. Quantumcunque homo fuerit amabilis, pulcher & delicatus, ſtatim poſt mortem erit horribilis, turpis & abominabilis, & a communione hominum ſeparandus: Sic anima ante peccatum pulcherrima, & formoſa videtur, adeò, ut de illa dici poſſit illud Canticorum quarto: Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te: ſed per peccatum ſpoliatur gratuitis, & vulneratur donis naturalibus; fit fœtida, & abominabilis coram Deo, ut dicatur illud Ezechielis 16. Abominabilem feciſti decorem tuum; & tunc per peccatum anima miſera ſeparatur à communione Fidelium, & ab amicitia Dei, & Angelorum bonorum. Proverb. 14. Miſeros facit populos peccatum*.

S. Anton. p. 1. t. 5. c. 1 § 12.

Variæ ſunt ſimilitudines inter mortem corporalem, & ſpiritualem.

Aliæ adhuc ſuperadduntur ab eodẽ S. Anton.

6 *Per peccatum mors*. Et quidem non quælibet mors per peccatum ſequitur, ſed cum Pſalmiſta dicere poſſumus: *Per peccatum mors peccatorum peſſima*. Quis unquam reperietur, qui contra omnes naturæ leges, tam horrendo odio proſequatur ſe ipſum, ut ſibi mortem quandam inferat, per quam non ſolùm in hac, ſed & in altera vita moriatur in ſempiternum? Solus peccator eſt hic homicida, & irreconciliabilis, & implacabilis ſui ipſius inimicus, qui ex propriæ voluntatis electione peccatum committens, corpori ſuo pariter, & animæ necem infert. Unde Tobias ait: *Qui autem faciunt peccatum, hoſtes ſunt animæ ſuæ*. Et Pſalmiſta ſimiliter ait: *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam*: imò & carnem ſuam, ut ait ſanctus Bernardus, quia culpa mortalis corpus, & animam perdit in gehenna. Nullum eſt tam peſtilens venenum, quod mortem inferat ſerpenti, illud ſecum portanti; ſolum peccatum peſſimæ hujus eſt indolis, ut mortaliter vulneret animam, quæ illud concipit, dicente Ezechiele: *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Ab anima autem venenum hoc pariter transfunditur in corpus, ſiquidem ut paulò ante diximus: *Stimulus mortis peccatum eſt*. Unde Eccleſiaſtes ait: *Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo*. Porrò venenis, & infirmitatibus quantumvis malignis curandis, ſemper aliquod invenitur antidotum ſive remedium; at verò peccati per pœnitentiam non expiati, nulla eſt medicina: *plaga illius non eſt ſanitas*; eſt enim malum ſine remedio, quia *in inferno nulla eſt redemptio*. Unde Jeremias ait: *Quare factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis renuit curari? Luctus mortui ſeptem dies*, inquit Eccleſiaſticus: *fatui autem & impii, omnes dies vitæ illorum*. Didacus Stella hac de re ſequentem habet conſiderationem: *Vipera non interficitur ſuo proprio veneno, nec baſiliſcus, nec aliquis alius ſerpens, nec quidem beſtia ſuo proprio veneno interimuntur: at verò peccatum ita peſſimæ conditionis, & naturæ eſt, ut ſua propria ſubjecta perdat, & deſtruat*. Apud Iſaiam dicitur: *Ova aſpidum ruperunt: qui comederit de ovis eorum, morietur, & quod confotum eſt, erumpet in Regulum*. Porrò ova aſpidum exteriorem ſpeciem habent pulcherrimam, valdèque placentem; at verò interiùs venenum continent peſtiferum, & ex iis, dum fota ſunt, aſpides egrediuntur: Ita quoque voluptates, & deliciæ mundanæ, & carnales, appetitibus noſtris quidem placent, ſenſuſque carnis recreant, & oblectant, cum tamen animæ, & corpori necem, & ærumnas inferant æternas. Sanctus Fulgentius ait: *Prima mors animæ, quam ſibi homo intulit, ſecundæ mortis eſt pœna: & ſecunda mors, quam DEUS homini reddidit, prima mortis eſt pœna. Et quia iſtam ſibi homo injuſtus injuſte intulit, illam à juſto judice juſte percepit, ut quia in iſta volens ſemen iniquitatis ſeminat peccator improvidus, in illa metat fructum punitionis invitus*. At verò pœna hæc, qua culpa (licèt in momento prætererit) punietur, quantùm putas durabit? Num fortè centum aut mille annis? vel centum mille ſæculis? Haudquaquam, ſed durabit per omnem æternitatem; dicet enim ſupremus Judex: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*.

Peccator eſt homicida ſui ipſius.

Tob. 12. v. 10.

Pſ. 17. v. 18.

Ezech. 18. v. 4.

1. Cor. 15. v. 56.

Eccleſ. 47. v. 18.

Peccati eſt peſſimum venenum.

Eccleſ. 21.

Jerem. 15. v. 18.

Eccleſ. 22. v. 13.

Didac. Stell. in c. 21. Luc.

Iſa. 54. v. 5.

Deſcribitur ova aſpidũ.

S. Fulgent. ad Monimũ lib. 1.

Matth. 25.

7 Sanctus Eucherius conſiderans verba illa Apoſtoli: *Vidua, quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt*; ita ſcribit: *Divina ſententia eſt, quæ dicit: Anima, quæ in deliciis eſt, mortua eſt. Tunc planè vera mors eſt, quando homo anima præmoriente, deteriore ſui parte hominis fit ſuperſtes*. Porrò mors naturalis

S. Euch. hom. init. Quad.

Pejor eſt mors animæ quam corporis. Pſ.33.v.22.

his non pertingit ulteriùs, quàm ut carnem devoret, & oſſa denudet, vel etiam conſumat : *At verò mors peccatorum peſſima*, quia ad medullas animæ uſque penetrat, divinam conſumendo, & rapiendo gratiam, charitatem, bonorum operum merita, dona, virtutes, & quidquid boni anima habet, undè Deo, & cœlo digna efficiatur; ſimulque eidem pœnarum infernalium in ſempiternum durantium atrocitatem adſciſcit. Gerſon in ſermone quodam contra ſeptem peccata mortalia in hæc verba ſcribit : *Peccatum interimit, & occidit animas mille, & mille modis mortis, non quidem temporalis, ſed æterna*. Sanctus Iſidorus Peluſiota peccatum morte deterius, magiſque timendum eſſe, his verbis oſtendit : *Peccatum multò gravius eſt morte. Quocirca Paulus quoque, qui accuratiſſimè omnium talia perſpicere poterat, illud quidem Reginam eſſe dixit, iſtam verò ſtipendium militare, quaſi qui hanc (ſcilicet mortem) infra illud (ſcilicet peccatum) collocaret. Reginam autem peccatum fecit, non dignitatis ergo (nihil enim deformius cogitari aut fingi poteſt) ſed propter vehemens obediendi ſtudium, quo flagrant, quoſcumque peccatum occupavit. Quare ſi peccati ſtipendium mors eſt, ne regnet in vobis peccatum, quod morte (apud eos quidem, quibus ſana mens eſt) gravius eſt. Si igitur optio detur, & fieri poſſet, equidem mori mallem, ita ut immunis à peccato remanerem, quam admiſſo peccato mortem effugere. Tantò illud hac eſt gravius, me judice; mors enim à reſurrectione extinguetur. Nihil igitur lucri ferret is, qui peccaret, ſed mortem effugeret (ex hypotheſi autem hoc dictum eſt) ſiquidem etiam poſt reſurrectionem ſupplicium ſubiturus eſſet. Alio quoque evidenti exemplo hoc declaravit idem Apoſtolus, cum ait : Stimulus autem mortis eſt peccatum. Quemadmodum igitur ſerpentem, aut ſcorpionem, dentibus aut ſtimulo deſtitutos, quibus mordentes virus ſuum transfundunt, nemo facile pertimeſcat : ſic mors quoque, ſi non ob peccatum afferatur, imperterrito animo excipienda eſt*. Porrò de impiis inquit David: *Mors peccatorum peſſima*; de juſtis verò idem ait : *Cooperuit nos umbra mortis*. Quam mortis juſtorum & impiorum differentiam conſiderans ſanctus Gregorius ait : *Quos conſtat non ſpiritu, ſed ſola carne mori, nequaquam ſe vera morte, ſed umbra mortis dicuntur operiri; umbra enim mortis mors carnalis accipitur, quia caro ſeparatur ab anima*. Mors autem peſſima eſt, quando anima in ſempiternum ſeparatur à Deo : & tamen homo hanc mortem quærit, hanc ſtudioſè ſectatur, hac intimè gaudet; aliam verò, quæ ab hujus vitæ ærumnis nos liberat, omni conatu fugit, & abhorret. Quòd ſi quis te multis lethiferis sauciaret vulneribus, illum utique mortali odio proſequereris, acerbiſſimamque de illo ſumeres vindictam, dummodò poſſes; & tamen videmus per experientiam, quòd licèt peccatum animam, & corpus incurrabilibus sauciet vulneribus (*plaga illius non eſt ſanitas*) illud tamen amas, illud ſectaris, illique blandiris. Audiamus Rupertum Abbatem, dicentem : *Quot in anima mea peccati vulnera, tot manus ejus in me ſunt vulnera*. Cæſarius Arelatenſis in Homilia quadam ait : *Carnem, quam non poſſumus reſuſcitare, plangimus; & animam mortuam non plangimus, quam poſſumus ad ſtatum priſtinum revocare*. Hoc enim gaudemus beneficio, quamdiù durat præſens hæc vita, quòd licèt mortis corporalis nullum ſit remedium, quia mortuus in vitam revocari nequit, niſi per divinæ omnipotentiæ miraculum; is tamen qui ſpiritualiter mortuus eſt, facilè ad vitam redire poſſit, quia divina gratia nos ad pœnitentiam invitare non deſinit : & tamen, eheu! quotidie videmus, quanta ſit peccatoris, in recuperanda vita ſpirituali amiſſa, negligentia.

Gerſon to. 4. fol. 303.

Iſid. Pel. l. 4. Epiſt. 51.

Peccatum morte pejus eſt.

Similitudo qua mors ditaxat propter peccatū vitari debet.

Pſ. 4 v. 20.

S. Gregor. l. 4. Moral. c. 17.

Rup Abb. l. 9. in Jerem. cap 79.

Cæſ. Arelat. hom. 1.

Mortuus corporaliter non reviviſcit: mortuus ſpiritualiter reviviſcere poteſt.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

DEUS propter peccatum mortale animam deſerit; ubi quàm ingens malum hæc jactura ſit ſeriò ponderatur.

THEMA.

Væ eis, cum receſſero ab eis! Oſee 9. verſ. 12.

1 Dictio, *Væ*, in ſacris Literis ærumnarum æternarum eſt expreſſiva; certum verò eſt, quòd receſſus Dei ab anima, atrociſſimum ſit ſupplicium, quod homini evenire poſſit. Unde Sanctus Baſilius Magnus ait : *Nulla atrocior pœna, cæteras omnes vincit calamitas hæc, deſeri à DEO*. Unde Chriſtus ab obſtinatis & ingratis Judæis recedere volens, iiſdem dixit : *Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini*. Ipſi quidem olim, quando DEUS illos præcedebat in columna nubis & ignis, dum per deſertum procederent, ſanctè gloriabantur, dicentes : *Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut DEUS noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris*. At verò quando Deum à ſe rejecerunt, dicentes : *Nolumus hunc regnare ſuper nos; non habemus Regem niſi Cæſarem*; tunc vel inviti experti fuerunt horrendum illud *Væ*; ſiquidem ab illo tempore tanquam mancipia diſperſi fuerunt in omnes mundi nationes, & tanquam ligna ad ignem infernalem fuerunt deſtinati. Porrò quantum malum ſit ſuperiori Deitatis aſſiſtentia privari, vel ipſi cœci agnovere Gentiles, licèt ſolo naturali lumine colluſtrati; qui licèt fictos falſoſque adorarent Deos, nullum tamen opus ad fœlicem ſe perducturos eſſe credebant exitum, niſi Dei aſſiſtentia fuiſſent ſuffulti; hinc qui propitium ſibi non habebant Jovem, recurrebant ad Mercurium, quibuſque Juno propitia non erat, ſuum ad Minervam habebant refugium; hacque ratione ſemper actionibus ſuis præſentem ambiebant aliquam Deitatem, licèt hæc de facto illis non aſſiſteret, ſed ſolus Dæmon, cui in falſis illis ſimulachris exhibebant cultum. At verò dicite, ò auditores, ex quo nos per lumen fidei unicum duntaxat agnoſcimus Deum, quòd ſi hic per peccatum à nobis amittatur, ſi hic à nobis procul abſceſſerit, ad quem alium Deum recurremus?

Explicatio VÆ.

S. Baſil. in c. 1. Iſa.

Joan. 8. v. 21.

Deut. 4. 7.

Devotio gentilium ad ſuos Deos.

2 Olim in monte Ephraim certus quidam vir nomine Micha habitabat, qui fabricatum quoddam à ſe idolum, in capellam quandam collocarat, atque ad idem debito cultu venerandum, prædivite ſtipendio Levitam quendam, qui ei miniſtraret, conduxerat. Accidit autem, ut nonnulli de tribu Dan in illis finibus circumvagarentur milites, qui armata manu domum viri illius ingreſſi, ut tanquam in regione illa prorſus peregrini, de via, quam inituri eſſent, ab ipſo informarentur, conjecto oculo in prædictum idolum, quod pretioſum erat, illud unà cum ornamentis ſacerdotalibus ſuſtulerunt; reclamantem verò Levitam, ne ſe illis opponeret, tribus ſuæ ſacerdotio proviſum ſecum duxerunt. Micha autem domum revertens, furtumque idoli ſui ſubitò notans, propero greſſu milites eſt inſecutus, clamans & ejulans. Milites autem ſe ejulatus hujus cauſam neſcire fingentes eum interrogarunt : *Quid tibi vis? Cur clamas?* Quibus deſolatus Micha reſpondit: *Deos meos, quos mihi feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia, quæ habeo, & dicitis mihi: Quid tibi eſt?* Mira profectò res hæc fuit; etenim hic Micha nihil aliud perdiderat, quàm partem quandam marmoris vel metalli, id eſt, falſum quoddam ſimulachrum, ex marmore vel metallo fabricatum, in quo DEUM ſuum venerabatur, tametſi reverà Dæmon honorem illum acciperet; & tamen tam amarè plorabat, dicebatque, omnia ſibi ſublata eſſe, quæ habebat : *Et omnia, quæ habeo*. Nos verò reverà ſumus illi, qui, quando per peccatum DEUS nobis eripitur, ſeu à nobis recedit, verè dicere poſſumus : *DEUM meum, & omnia, quæ habeo, amiſi*. Unde & Sanctus Seraphicus Franciſcus dicere ſolebat : *Deus meus & omnia*. Et tamen tantum abeſt, ut propter

Indic. 7 Furtum Idoli.

Micha Idolū ſuum prætulit omnibus bonis ſuis.

S 4 hoc

voluiſſe mortem repentinam, & ſubitaneam, quæ impiis communiter ſupervenire conſuevit; unde ait: *Quaſi tempeſtas, id eſt, ſubitò; ingruerit, id eſt, ſine grue, quæ habent ordinem in volatu, id eſt, ſine ordine venerit, evertens omnia*. Similem quandam tempeſtatem, poſt ſummam tranquillitatem, & ſerenitatem, unico in momento exortam, S. Job deſcribere volens, primò longum quendam proſperitatum, quibus impii in hac vita gaudent, contexit catalogum: *Quare ergo*, inquit, *impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis: tenent tympanum, & citharam, gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos*? Ecce tibi ſerenitatem: vultiſne autem ſubitam videre tempeſtatem conſequentem, repentinumque eorundem præcipitium? *Et in puncto ad inferna deſcendunt: qui dixerunt DEO: Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus, quis eſt omnipotens, ut ſerviamus ei*? Ecce tibi igitur finem; nimirùm ſubitò & ex improviſo moriuntur.

Job 21.

2 Apud Iſaiam ſimile quoddam ſupplicium temerario cuidam & præſumptuoſo comminatum fuit, qui dicebat: *Ego ſum, & præter me non eſt alter*; ſed immediatè ſubdit: *Veniet ſuper te malum, & neſcies ortum ejus; & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare: veniet ſuper te repentè miſeria, quam neſcies*. Legatis velim Pſalmum 72. & videbitis, quòd regius Propheta à principio Pſalmi, videns in impiis admirabilem mundanarum proſperitatum Favonium, attonitus planè, & obſtupefactus intimè dicat: *Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos pacem peccatorum videns; quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate, & impietate ſua: prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum*. Paulò poſt verò interrogat: *Quomodo ſcit Deus? & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias. Et dixi: Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas, & fui flagellatus tota die*; quaſi diceret: Ego, qui prorſus innocenter vivere ſatago, non ſolùm non proſperor, ſed & inſuper acerbè flagellor; quid igitur mihi prodeſt, quòd ſim Dei illius, qui tam novercante manu juſtos, tam benigno & paterno affectu peccatores tractat, ſervus fidelis atque ſolicitus? Tandem verò ne forſitan in mente ſua Deum temerè dijudicet, experiri voluit, an hujus impiis deſervientis venti Favonii veram indagare cauſam poſſet; unde ſubdit: *Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc: labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum*; quaſi dicere vellet, ut exponit S. Remigius: *Labor eſt ante me, ſubaudi, cognoſcere, & inquirere eſt labor ante me, id eſt, major me; donec intrem, videlicet conſideratione, in ſanctuarium Dei, in occultam diſpoſitionem Domini; ut intelligam in noviſſimis eorum, id eſt, conſiderem noviſſima eorum*. Dionyſius Carthuſianus ſimiliter hanc verborum prædictorum Pſalmiſtæ tradit interpretationem; ita enim ſcribit: *Putavi me poſſe ſcire rationem hujus, ſcrutari, & invenire, cur impii proſperantur; labor eſt ante me, id eſt, hanc cauſam cognoſcere laborioſum eſt mihi; donec intrem in ſanctuarium Dei, id eſt, donec Deus mihi revelet incerta, & occulta ſapientiæ ſuæ; & intelligam in noviſſimis eorum, id eſt, conſiderem, quid finaliter inſtet perverſis*. Tandem verò revelatum fuit illi myſterium, cur ſcilicet impii ſæpenumerò adeò proſperitatibus ſuperabundent; ſubdit enim: *Veruntamen propter dolos poſuiſti eis, dejeciſti eos, dum allevarentur. Poſuiſti eis, id eſt, impiis*, inquit Dionyſ. *finem vitæ breviorem, quam alias habuiſſent; ſæpe enim homines propter peccata ſua intempeſtivè moriuntur, quando videlicet impleta ſunt iniquitates eorum; unde de peccatore apud Job ſcriptum eſt: Antequam impleantur dies ejus, peribit*. At verò quonam modo mors hæc illis continget? Audite, quid Pſalmiſta hac de re ex divina revelatione aſtruat: *Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam! velut ſomnium ſurgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges*.

Iſa. 47. 11.

Pſalm. 72. Miratur David peccatoris felicitatē in mundo.

Hoc ſcrutari dicit laborioſū uſque cum Deus revelaverit. S. Remig. ib.

Dion. Car. ib.

Dio. Car. ib. De ſuper facta revelatio.

3 Porrò quòd quis ex improviſo morte ſubitanea intereat, ſæpè magnus Dei favor eſt (dummodò talis ſit in gratia Dei conſtitutus); non enim experitur acerbiſſimos illos agoniæ dolores, & horribilem luctam, quam homo moribundus cum inimico infernali ſubire cogitur, de quo ſcriptum eſt: *Deſcendit ad vos Diabolus, habens iram magnam, ſciens, quia modicum tempus habet*. Miſeria igitur animæ peccatricis in eo conſiſtit, quòd non ſolùm morte ſubitanea, ſed & improviſa occumbat; ac proinde obſervandum eſt, quòd ſancta mater Eccleſia in Litaniis nos doceat, hanc à Deo poſtulare gratiam, ut liberemur non ſolùm à ſubitanea, ſed & ab improviſa morte: *A ſubitanea, & improviſa morte libera nos Domine*. Hæc igitur eſt reproborum pœna, quòd ex hac vita abripiantur, tunc quando ad mortem ſubeundam non ſunt præparati aut diſpoſiti, ſed extra gratiam, & amicitiam Dei conſtituti: & quia in extremo illo momento Sacramentum Confeſſionis recipere poſſent, Deus juſto judicio efficit, & permittit, ut illo beneficio priventur: *Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſcilicet in morte*, ut Hugo Cardinalis explicat; *nullus enim tunc eos juvat*. Citatque ex lamentis Jeremiæ textum illum: *Non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus*, ſcilicet animam mortui. Ubi noſtra Vulgata in cap. 1. Prov. legit: *Et interitus*, Aquila habet: *Similis concuſſioni, & terræ motui*. Quot ſunt qui à terræmotibus intra viſcera terræ ad infernum proximè accedentia vivi abſorbentur, dum minimè ſperabant? quot in fundo maris ex improviſo ſubmerguntur? quot percutiuntur à fulmine ſani exiſtentes, & incolumes? *Subitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam, quando in majori ſe credebant proſperitate poſitos*, inquit Albertus Magnus.

Apoc. 12. 12. Peccator ſubito, & ſine debita præparatione moritur.

Hug. Card.

Thren. 1.

Alb. M.

4 S. Paulus ad Theſſ. ita ſcribit: *De temporibus autem, & momentis, fratres, non indigetis, ut ſcribam vobis; ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet*. Et quidem licèt de extremo & finali judicio ibi Apoſtolus loquatur, judicio tamen uniuſcujuſque particulari, ultimoque mortis momento verba illa facilè accommodari poſſunt; quia ſicut latro ſe furti non exponit diſcrimini, niſi quando incola domus omnis timoris expers profundo ſepultus ſomno quieſcit; eodem modo mors iis, qui imparati ſunt ad moriendum, ſupervenire ſolet, quando id futurum minimè credebant: *Cum enim dixerint, Pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habentis, & non effugient*. Avarus ille, cujus apud S. Luc. 12. fit mentio, poſt congregatam à ſe copioſam meſſem, varia in mente ſua machinabatur conſilia, dicens: *Anima mea, habes multa bona, poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare*. Ecce tibi quam ab avaritia ſua retulit dignam retributionem, repentinam videlicet mortem: *Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam*. Balthaſar in medio gaudiorum poſitus erat: *Nam fecit grande convivium optimatibus ſuis mille*; accumbebant grandi huic convivio uxores ejus & concubinæ: *In eadem autem hora apparuerunt digiti, &c.* Nota eſt hiſtoria, ac proinde illi prolixiùs recenſendæ ſuperſedeo. In eadem igitur nocte regnum pariter & vitam amiſit, idque in pœnam probroſæ profanationis vaſorum ſacrorum templi Hieroſolymitani, è quibus uxores, & concubinæ illius in magnum Dei vilipendium bibebant. Ipſe quidem puniti ob ſimilem temeritatem Nabuchodonoſoris horrendum viderat exemplum, nec tamen inde quidquam profecit; ac proinde horribilis hæc pœna ſuper illum cecidit.

1. Theſſ. 5. 2.

Mors, ut latrones, & fures, venit de nocte.

Luc. 12. 20.

Dan. 5. Exemplificatur in avaro euangelico & Balthaſare Rege.

5 Sapiens ait: *Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus*. S. Joannes in Apocalypſi vidit in viſione quadam equum pallidum: *Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi, Mors*. Qui equum macilentum, debilem, & emaciatum ad velocius gradiendum urgere contendit, admotis ad latera calcaribus illum concutit; ſic enim in locum à ſe deſtinatū celeriùs appellit, quàm ſi lentis greſſibus procedere ſineretur. Mors lento paſſu progreditur, atque ideò ſæpè 60. vel 70. elabuntur anni, priuſquam ad ultimam ſuam metam, id eſt, ad tumulum hominem tranſvehat: at verò quando calcaribus adigitur, mox properat, & ex improviſo ad ultimam vitæ humanæ metam hominem portat, quando minùs id futurum credebat; ac proinde dicebat Eccleſiaſtes: *Ne*

Prov. 29. 1.

Apocal. 6. 8.

Similitudo ab Equite calcaribus equum impellente.

Eccl. 7. 18.

impie

Digitized by Google

impie agas multum, ne moriaris in tempore non tuo. Sic Anaſtaſio Imperatori, de ætate 14. ſubtracti ſunt anni, quos aliàs ſupervicturus fuiſſet: *En ob tuam improbitatem, quatuordecim tibi vitæ annos deleo.* Regius Propheta ait: *Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani. Et tranſivi, & ecce non erat: quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus. Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem.* Faſtus porrò & ſuperbia impiorum, in momento, & ex improviſo, & ex una hora in alteram deficit, eaque in te divina manifeſtè ſe prodit juſtitia. Unde Hugo Cardinalis ait: *Vide æquitatem Dei, quà malos condemnabit, ut ſic fugias mala.* Econtrà verò, ut Sapiens ait: *Timor Domini apponit dies, & anni impiorum breviabuntur.* Oſeas Propheta de peccatoribus, diviſum cor habentibus, differens, punctum hoc de morte improviſa tangens, ita fatur: *Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt.* Chaldæus legit: *Nunc delinquent.* Ubi obſervandum eſt illud ly, *Nunc*, quod idem eſt, ac ſi diceretur: In unico puncto, ſive momento interibunt.

Baron. An. 518
Pſ.36.35.
Hug Card.
Prov 10.28.
Oſe.10.2.

6 In libro Sapientiæ licentioſi, & diſſoluti illi juvenes ſeſe mutuò provocabant, dicentes: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant: nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra: nemo noſtrum exſors ſit luxuria noſtra, ubique relinquamus ſigna lætitiæ.* Et tamen paulò ante faſſi fuerant, dicentes: *Umbra tranſitus eſt tempus noſtrum: tranſibit vita noſtra, tanquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt a radiis Solis.* Alii ſimiles inſolentes juvenes apud Iſaiam ſimiliter carni habenas laxare deſiderabant, ea ſolùm de cauſa, quòd mors falcem ſuam in proximo eorum admotura eſſet capitibus: *Ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Haymo Halberſtadienſis Epiſcopus, ſuper præcitatum Apocalypſeos textum ſcribens, per equum illum pallidum, & macilentum, intelligendos eſſe dicit peccatores: *Deſignantur per equum album omnes reprobi;* per ſeſſorem verò, qui illum inſidebat, quique à S. Joanne mors appellatur, Dæmonem interpretatur; adeoque ad eum modum, quo juſti tanquam generoſi equi Deum portant, dicente Apoſtolo: *Portate Deum in corpore veſtro;* improbis econtrà, tanquam pallidis, & macilentis equis, inſidet Diabolus. At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd Diabolus equi hujus inſeſſor mors appelletur; equus autem ille ſtragula quadam pallida, & mortis ſpeciem referente inſtratus eſſe dicatur? Nimirùm per hoc ſignificatur, quòd qui in ſtatu peccati mortalis eſt conſtitutus, corpore pariter, & anima mortuus ſit; ideòque in pallido hoc equo veluti in feretro quodam mortuorum portatili circumferatur. Nam ut Sanctus Ambroſius ait: *Etiamſi videantur vivere, miſeriores tamen ſunt omnibus mortuis, carnem ſuam ſicut tumulum circumferentes, cui infelicem infoderunt animam ſuam.* At verò quia aſtutus ille ſerpens tartareus novit, quãti peccatori referat, & utile ſit quodlibet breve temporis ſpatium, ut ſacramentaliter confiteri, ſimulque actus contritionis elicere poſſit, ad aſſecurandam ſuam ſalutem; ideò cum acutam mortis falcem ſuam in manu ſua habeat, impius verò, utpotè ſecundùm præſentem juſtitiam ad infernum condemnatus, à divinæ Juſtitiæ brachio ejus ſit poteſtati relictus, filum vitæ ejus eidem ex improviſo detruncat, & abrumpit, quando id minimè expectat. *Calcet ſuper eum, quaſi Rex, interitus:* dicebat S. Propheta Job. Quæ verba explicans Hugo Cardinalis, differentiam aſſignat, quæ eſt inter hominem juſtum & Dei ſervum, & peccatorem; ſuper hunc enim mors, vel potius Dæmon in manu ſua falcem mortis portans equitat, illumque dominio ſuo ſubjectum tenens conculcat, ſuaque tyrannide pro libito ſuo exagitat. Non verò eadem eſt ratio cum homine juſto, hic enim nequaquam ſubjicitur Dæmoni, ſed potius econtrà Dæmonem, & mortem ſibi ſubjectos habet, & iis dominatur; de quo proinde Iſaias ait: *Præcipitabit mortem in ſempiternum.* Unde Hugo ſuper illa verba Jobi: *Conculcet ſuper eum quaſi Rex interitus, & in eodem conſumat brachia illius primogenita mors,* ita ſcribit: *Sic ergo & mors ſuper malos, ſed non ſic ſuper bonos, imò ſub eis. Iſaiæ 25. Præcipitabit mortem in ſempiternum.*

Sap.2 8.
Gaudium hujus mundi breviſſimum eſt.
Iſa.22.13.
Haymo in Apocal.
2 Cor.6.20.
Pallidi equi ſunt peccatores, quibus inſidet diabolus.
S. Ambr. lib. 2. de Jacob.
Job 18. 14.
Hug. Card.
Injuſtus ſubditur Dæmoni.
Iſa.25.8.

7 Sacræ Literæ, nec non Annales Eccleſiaſtici, omneſque aliæ Hiſtoriæ, pleniſſimæ ſunt funeſtiſſimis caſibus infeliciſſimæ, & repentinæ mortis, quam Deus reprobis in pœnam peccatorum inferre conſuevit; de quibus doctiſſimus P. Paulus Aringus, ſacræ noſtræ Congregationis digniſſimus Presbyter, duos integros Tomos non ita pridem elucubravit, qui hunc præſeferunt titulum: *Mortes peccatorum peſſimæ.* In vita S. Philippi Nerii duo leguntur horrendi eventus, qui ejus tempore acciderunt. Dum enim S. Philippi noviter inchoatum inſtitutum noſtrum maximos faceret progreſſus, varii contra illud inſurrexerunt perſecutores, malignitatem ſuam ſub prætextu zeli palliantes, licèt verus illorum finis hic eſſet, ut novellam illam plantam, miros pietatis fructus edere incipientem, radicitùs extirparent. Inter alios verò, Prælatus quidam tunc in Urbe ſummi Pontificis Vicarius Generalis, de hoc inſtituto Pontificem Maximum ſiniſtrè informando, illi ſe præ cunctis aliis oppoſuit, acriter illud reprehendendo, gravibuſque onerando injuriis, & dicteriis. Quarè ſanctus vir Dei ad orationis confugit aſylum, moxque inſtituti ſanctitas, & innocentia, accuſationis verò falſitas manifeſtata fuit. Prælatus namque ille (ut ſanctus Philippus in ſpiritu præviderat) intra quindecim dies, dum ad Papam falsè informandum abiret, repentina & improviſa morte interiit. Alia quadam vice Præſul quidam, cujus nomen modeſtiæ gratia reticetur, ut viſitationem ſeptem Eccleſiarum Urbis, à S. Philippo cum ingenti impiorum hominum turba, in die Jovis, Dominicam Quinquageſimæ antecedenti, obiri ſolitam, impediret, Philippum apud unum ex purpuratis Patribus atrociſſimis calumniis aſperſerat, eo duntaxat conſilio, ut ad notitiam publicam deducta re, Oratorii inſtitutum funditùs diſſolveretur, & prædicta devotio in fumum abiret; adeòque graves fuerunt calumniæ, ut Purpuratus rem Pontifici detulerit. Attamen Philippus, quamvis cuncta reſciviſſet, ne mutire quidem voluit. Interim contigit, ut Olivetanæ familiæ Monachi Præſuli illi objicerent, ipſum à religione per apoſtaſiam deſciviſſe: quod is gravius ferens, ex moleſtia in morbum incidit, ex quo brevi è vivis exceſſit, cum ſimultanea vitæ, honoris, & quod timendum meritò, pariter & animæ jactura. Cum enim S. Philippus demum audiiſſet, Prælatum jam ſpiritum efflaſſe, ingemiſcens juſſit, ſacra ſibi Biblia adferri; & mox librum aperiens, in hæc Proverbiorum verba incidit: *Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat. Huic extemplò veniet perditio ſua, & ſubito conteretur, nec habebit ultra medicinam.*

Vit. S. Philip. Ner.l.1. c.16. n 8.
Exemplum primum de ſubitanea morte.
Ibid.l.2.c.10. n.13.
Secundum.
Prov.6.15.
Proprietates Apoſtatæ.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Mortem mortaliter peccantium, in extremo vitæ articulo peſſimam eſſe, ex variis conſiderationibus probatur.

THEMA.

Mors peccatorum peſſima. Pſal. 33. verſ. 22.

1 QUemadmodum ſancta mater Eccleſia quotidie ad Primam Officii Divini hæc verba pronuntiari inſtituit: *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus;* ita Spiritus veritatis econtrà per os Pſalmiſtæ nobis inclamat verba illa: *Mors peccatorum peſſima.* Enimverò anima peccatrix in extremo illo mortis articulo jure merito dicere poteſt: *Circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ.* S. Antonius de Padua in ſermone quodam ita ſcribit: *Dicit Iſaias de homine laborante in articulo mortis: Suſpiciet ſurſum, & ad terram intuebitur, & ecce tenebræ, & tribulatio, & diſſolutio, & anguſtia, & caligo perſequens, & non poterit avolare de anguſtia ſua. In mortis articulo eſt tribulatio infirmitatis, tenebræ in oculis, qui tunc privantur lumine, diſſolutio membrorum, anguſtia mortis, & caligo perſequens, id eſt, timor gehennæ, vel præſentia Diaboli, animam egreſſuram rapere machinantis. Heu miſer homo! ſive ſurſum reſpiciat, ſive deorſum, non poterit avolare de ſua anguſtia.*

Pſ.19.13.
S. Anton. de Pad. ſerm.in Dom 1 Adv.
Miſer ſtatus hominis peccatoris dum moritur.

Qui-

Digitized by Google

Quiſcunque tandem ſit homo, ſive Monarcha ſit, qui armorum ſuorum potentia totum mundum facit contremiſcere, poſtquam ad mortis articulum perducitur, neceſſum eſt, ut contremiſcat, & expaveſcat. Huc quoque ſpectant celebria illa S. Hieronymi verba, dicentis: *Potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt.* D. Chryſoſtomus de hoc eodem puncto ita diſcurrit: *Quemadmodum qui carcerem inhabitant, ſemper quidem in anxietate ac doloribus ſunt, ſed maximè eo die, quo ſunt educendi, & ad ipſas fores judicantis ducendi, & ante cancellos ſtantes, judicantiſque vocem intus audientes, metu ſuffocantur, & nihilo meliori ſunt ſpecie, quam mortui: ſic & anima, & ipſo quidem peccati tempore maximè affligitur, & premitur; ſed multo magis quando hinc avulſa, ad rationes illic reddendas, & ad terribile illud judicium adduci debet:* ubi notanda ſunt verba illa: *Ad rationes illic reddendas.* S. Antoninus hujus examinis ſeveritatem aliqua ſaltem ex parte ita declarat, inquiens: *Cuncta, quæ fiunt, adducet Dominus in judicium: pro omni errato, ſive malum, ſive bonum, exigetur ratio. Non ſolum de malo opere in ſe, ſed etiam in eo, quod de ſe eſt bonum, vel alias videtur bonum, & propter malam aliquam circumſtantiam error eſt, in judicium adducetur; & quantumcunque occultum opus fuerit, manifeſtabit abſcondita tenebrarum, id eſt, peccatorum, ait Apoſtolus:* adducitque textum illum Matth. cap. 12. *De omni verbo otioſo, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii; primo quidem in die particularis judicii, qui eſt in morte. O quis unquam numeraret multitudinem verborum otioſorum, quæ quotidie dicimus, nullam nobis de hoc conſcientiam facientes? Quod ſi de otioſis ratio exigetur cum pœna, quid de contumelioſis, de detractoriis, de perjuriis, & blaſphemiis, de adulationibus, & aliis malis?* Pergit idem Sanctus Archipræſul ulteriùs, & narrat eventum quendam, qui uni ex ſanctis illis Eremi Patribus accidit; qui cum eſſet morti vicinus, multi alii Monachi ipſum viſitantes viderunt eum mirè contremiſcentem. Unde vehementer admirati, dixerunt ei: *Et tu Pater times mori, cum ſemper in pœnitentia vixeris?* Verùm audite, obſecro, quale illis repoſuerit reſponſum; hoc enim tale fuit, quod meritò unumquemque deberet peccatorem perterrefacere: *Si enim Cedri Libani trepidant, qualiter inanes paludum agitabuntur arundines?* In hæc igitur verba reſpondit eis: *Verè timeo; nam licèt per quadraginta annos laboraverim in iſta ſolitudine ad ſerviendum Deo, tamen quia alia ſunt judicia Dei, quam hominum, ideo timeo, ne fortè non placuerim Deo. Unde & Iob 38. c. ait: Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Dominum. Plurima ſunt peccata noſtra, quæ nobis leviſſima, vel nulla videntur, quæ tamen Deus diſcutit, & punit.*

[D. Chryſoſt. ſ. 5. nat. de anima. Comparatur condemnado ad mortem.]

[S. Antonin. p. 4. tit. 14. c. 9. § 6. Minutiſſima ad judicium adducentur.]

[Matth. 12.]

[Timent illud etiam ſanctiores.]

2 *Mors peccatorum peſſima.* Adduximus in diſcurſu præcedenti illam Sapientis ſententiam: *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia.* Quibus verbis mors repentina, peccatori ſuperveniens, procelloſæ comparatur tempeſtati. Porrò mare tranquillum, & pacatum immunditias, quas undæ marinæ in illud ſecum advexerant, à ſe non ejicit, ſed hoc ſolæ faciunt tempeſtates, & undarum ſuſque deq; vertentes procellæ; tunc enim furibundū mare à ſe repellit cadavera & morticinia, aliaq; immunda, & abominabilia, in fundo maris abſcondita, inde extolluntur, & ad littora ejiciuntur. Ita quoque contingit hominibus impiis, quorum corda ab Iſaia efferveſcenti mari comparantur: *Cor impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt.* Quamdiù enim reprobi in mari hujus ſæculi, proſperitatis ſerenitate, & tranquillitate gaudent, propria peccata in conſcientiæ ſuæ fundo occultant: *Impius enim cum in profundum peccatorum venerit, contemnit;* neque peccata ſua quidquam curat aut æſtimat, quia cum timorem Dei perdiderit, remorſum illum conſcientiæ non ſentit: at verò ubi tempeſtas mortis excitata fuerit, tunc volvens profundam animæ ſuæ peccatricis abyſſum, omnes totius vitæ ſuæ ſordes, & mundities ſigillatim, & diſtinctè, ſi poteſt, prodere non intermittit: *In puncto tranſitus animæ,* inquit S. Bernardinus, *revelatur, quanta iniquitas eſt peccatum, & quanta pœna datur animæ per peccata; & aperiuntur ſibi cataracta inferni, & jam videt pœnas per intelligentiam, antequam per experientiam.* Unde meritò dicit Propheta: *Dolores inferni circumdederunt me.* Et: *Pericula inferni invenerunt me.*

[Prov. 1. 27.]

[Prov. 18. 3. In ultimo ſine vitæ quando que agnoſcit gravitatem ſuorum peccatorum.]

[S. Bern. 1. 4. ſ. 42. part 2. pœnis.]

3 Porrò in eodem momento, in quo animæ demonſtrantur pœnæ, eidem pariter omnes ſigillatim manifeſtantur commiſſæ culpæ, pro quibus pœnas tales eſt luitura. S. Bonaventura ait: *Videndum eſt, qualiter peccatum premat hominem poſt mortem; confuſionem habebit ex malorum operum denudatione.* Citatque teſtimonium Nahum Prophetæ, dicentis: *Revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam nuditatem tuam, & ignominiam tuam, & projiciam ſuper te abominationes.* De talpa ſcribunt naturales Philoſophi, quòd intra terram cæca vivat, eaque paſcatur, & nutriatur; oculos autem ſuos nunquam aperiat, niſi quando moritur. Certè in ordine ad explicandam impii peccatoris conditionem, nulla poteſt in medium adduci aptior ſimilitudo; hic enim ad imitationem ſerpentis infernalis patris ſui (*vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere*) terram comedit omnibus diebus vitæ ſuæ: *Statuerunt oculos ſuos declinare in terram, conglutinatus eſt in terra venter eorum;* ipſoque Sapiente teſte, cæci ſunt: *Excæcavit enim eos malitia eorum;* in articulo autem mortis aperiunt oculos ſuos, nunquam in æternum in tenebris illis infernalibus claudendos. Unde S. Gregorius Magnus ait: *Oculos, quos culpa claudit, pœna aperit.* Tunc igitur, quantumvis inviti, diſtinctè videbunt, & intelligent omnia peccata ſua, quibus tot annis Creatorem, & Salvatorem ſuum offenderunt; qui tamen tunc Salvator ipſorum non erit, utpotè cujus juſtiſſima ſententia fuerunt ad æternæ perditionis barathrum condemnati. *Tunc ſive quis rapuit, ſive avarè quæſivit, ſive injuſtè inimicus cujuſquam fuit,* inquit D. Chryſoſtomus, *ſive quid aliud improbum deſignavit: univerſus peccatorum chorus deſignatur, & oculis ſeſe offert, ſtatque acerbus conſcientiæ accuſator.* Apud Danielem dicitur: *Judicium ſedit, & libri aperti ſunt:* Sancta quoque Eccleſia in Sequentia Miſſæ Defunctorum canit: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Reprobus autem quamdiù vivit, hunc conſcientiæ ſuæ librum firmiter clauſum tenet, nec vult audire ejus remorſus: in articulo autem mortis, omne folium ſigillatim diſcutietur, tuncque quodvis verbum, quævis virgula, imò minimus quiſque apex clarè apparebit. Simili ferè ſimilitudine utitur S. Thomas de Villanova, dum ait: *Sicut in radio Solis atomi, qui prius non apparebant oculis, fiunt noti; ita in radio divinæ lucis omnis illa congeries cogitationum, affectionum, & operum, veluti atomorum multitudo, apertè & clarè videbitur.* In Apocalypſi dicitur: *Libri aperti ſunt, & judicati ſunt ex his, quæ ſcripta erant in libris, ſecundum opera ipſorum:* Quæ verba Rupertus Abbas ita exponit: *Apertio librorum, manifeſtatio eſt conſcientiarum.* Animæ enim peccatrici in illo mortis articulo apertè indicabitur omnis ejus malitia, cum omnibus ſuis circumſtantiis loci, temporis, & ſiniſtræ intentionis; Deus enim illi claram, & diſtinctam communicabit notitiam enormitatis, gravitatis, & deformitatis omnis culpæ: *Liber apertus eſt, id eſt,* inquit Albertus M. *quædam vis divina, oſtendens unicuique facta ſua.* Epiſcopus Bellovacenſis hac de re ita ſcribit: *Tunc virtute divina fiet, ut unicuique omnia opera ſua bona vel mala ad memoriam revocentur, ac mentis intuitu mira celeritate cernantur; ut hominem vel accuſet conſcientia, vel excuſet, eaque teſte, vel damnetur æternaliter, vel ſalvetur.*

[S. Bon. t. 7. l. 3. c. 7. comp. Theol. verit. Talpa non niſi moriens aperit oculos.]

[Ioan. 8. 44. Gen. 3. Pſ. 16. v. 11. Pſ. 43. v. 25. Sap. 2. v. 21. In fine vitæ manifeſtantur culpæ, & illis debita pœna.]

[D. Chryſ. ib.]

[Dan. 7.]

[S. Thom. à Villanov. conc. 2. in Dom. 2. Ad.]

[Apocal. 20. v. 12.]

[Rup. Abb. ib. Idque ſecundum omnes circumſtantias.]

[Alb. M.]

[Bellovac. Specul. mor. l. 2. diſt. 5.]

4 *Mors peccatorum peſſima.* Enimverò Diabolus in illo noviſſimo vitæ articulo omnes ſuas exerit vires, omnes ſibi poſſibiles tendit inſidias, ut hominem perdere, ſibique vendicare poſſit. Nam ut S. Bernardinus ait: *Antequam egrediatur anima mali è corpore, Diabolus ſibi oſtendit omnia mala, & pudenda ſua, & dat ſibi videre, quòd eſt damnatus.* Imò ut tantò vehementius illum in deſperationem adigat, ſæpiſſimè etiam illa moribundo objicit, quæ nunquam fecit. In cujus probationem dicit S. Antoninus: *In vitis Patrum legitur, quod cum quidam vir valdè religioſus, & ſanctus infirmatus eſſet ad mortē, læta facie, & totus exhilaratus dixerit aſtātibus, qui eum viſitaverant: Ecce beata Maria mater Dei, ſalutemus eam: quod cum omnes feciſſent, & magnam conſolationem percepiſſent, licèt nil viderent, dixit infirmus: O*

[S. Bern. ibid.]

[S. Anton. ib. Exemplum de quodam pio Religioſo.]

quam

Digitized by Google

quàm gratè, & jucundè recepit beata Mater Dei veſtram ſalutationem, & ipſa quoque vos reſalutavit! Poſt paululum verò cœpit expaveſcere, & valdè anxiari, adeò quòd ſocius ejus vix ſufficeret ad extergendum ſudorem ex labore, & factus in agonia, quaſi tunc Deo redderet rationem de vita ſua, aliquando dicebat, quaſi ad alium loquens: Hoc non eſt verum: fortè de aliquo peccato id dicebat, quod diabolus ei objecerat, ad eum inducendum in deſperationem. Aliquando dicebat: O Domine, condona mihi, & parce hoc modicum. Dixit ei ſocius: Quid eſt hoc frater? Etiamne parva peccata requiruntur, & de eis Deus exigit rationem? Qui ait: Vtique & ea, quæ nulla putant homines eſſe peccata. In illo namque mortis articulo non ſolùm Judex iratus, verùm etiam Dæmones, qui adverſus animam peccatricem tunc arrogantes fiunt & ſuperbi, homini moribundo improperabunt. Unde S. Bonaventura ait: *Tunc moribundus etiam exprobrationem Chriſti audiet*. Regius Vates in Pſalmo 49. in perſona Chriſti Salvatoris noſtri, tanquam ſeveri judicis, variarum iniquitatum hominis cujuſdam perditæ ſalutis longum texit catalogum, inquiens: *Peccatori dixit DEVS &c. Hæc feciſti, & tacui, exiſtimaſti iniquè, quod ero tui ſimilis, arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.* Quæ verba exponens S. Auguſtinus, inquit: *Quid tibi faciam arguendo te? Modo te non vides, faciam ut te videas, conſtituam te ante faciem tuam.* In Pſalmo 43. anima quædam acerbiſſimè dolens inquit: *Verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me, à voce exprobrantis.* Per hanc autem faciem conſcientia intelligitur; unde Author Operis Imperfecti verba illa apud Matthæum: *Faciem tuam lava*, de conſcientia interpretatur, inquiens: *Facies animæ conſcientia intelligitur; projice ergo abs te avaritiæ ſordes, perjurii ſtercora, malitiaque putredinem, & lavaſti faciem, id eſt, conſcientiam tuam.* Tunc autem, id eſt, in illo extremo mortis articulo, tempus non erit ampliùs faciem abluendi; quinimò omnes 50. vel 60. annorum immunditiæ in hac abominabili facie detegentur, & erit tantò majus improperium, & confuſio illius, quantò minùs in illa ſimilitudinis, & imaginis, eidem à Creatore ſuo impreſſæ, ſupererit vel minimum veſtigium. Unde apud Ezechielem dicitur: *Finis venit, venit finis, nunc finis ſuper te, & immittam furorem meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas, & non parcet oculus meus ſuper te, & non miſerebor; ſed vias tuas ponam ſuper te, & abominationes tuæ in medio tui erunt.*

S. Bonav. ibi. Pſ.49 v.21. Etiam Chriſtus exprobrabit moribundo peccatori.

S. Aug ibid.

Pſ.43. v.16.

Matt.6. v.17.

Auct. oper. imperf. hom. 15. Moribundo non erit tempus faciem abluendi.

Ezech.7. v.3.

5 *Mors peccatorum peſſima*. Valdè expaveſcenda ſunt illa apud Ezechielem, æternæ & infallibilis Veritatis ore pronunciata verba: *Non miſerebor*. In illo namque extremo vitæ articulo non eſt ampliùs tempus miſericordiæ. Unde S. Bonaventura ait: *E ſtatu pœnitentiæ cadit, tranſit æſtas, finita eſt meſſis, omnis ſpes miſericordiæ præciditur, non remanebit teſta, ut portetur igniculus, ſcilicet charitatis de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea, ſcilicet divinæ miſericordiæ.* S. Bernardinus authoritatem citans ſancti Auguſtini, peccatorem obſtinatum in hæc verba affatur: *Si vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa; ad minus non tu illa liberè peccata dimittis, ſicut facit ſanus: & ideo quantum deficit in te de libertate, tantum ſecundum rigorem requiritur in te intenſior modus, quem vix nunquam poterit in talibus extremis anima infelix habere.* Idem S. Pater paulò ante ſequentem aliam hujus veritatis ſuggeſſerat rationem, inquiens: *Habitus uſque tunc contractus, multum ab actu pœnitentiæ retrahit peccatorem. Hoc periculum tangit Auguſtinus de pœnit. diſtinct. 7. cap. Nullus, ubi ait: Timendum eſt de pœnitente ſero; quem enim morbus urget, & pœna terret, ad veram vix veniet ſatisfactionem. Ex vehementia habitus continuati, multum inclinant ad ſe inordinatè amandum, & per conſequens, magnam faciunt difficultatem, ne ſit ſufficiens diſpoſitio ad culpæ deletionem.* Idem Sanctus in ſermone ſequenti differentiam aſſignat, quæ in ultimo illo articulo reperitur inter timorem animæ electæ, & timorem animæ peccatricis; ita enim ſcribit: *Licèt juſtus naturaliter timeat mortem (nam etiam eam extimuit Chriſtus) longè tamen aliter timet eam peccator, & juſtus: ſicut ſi duo in carcere ſint, quorum unus expectat ſuſpendi, & alter liberari; tempore autem ſtatuto cum ambo de carcere evocantur, unus timet inde exire, alius egredi jucundatur: ſic utique contingit de carcere corporali, cum inde per mortem egrediuntur juſti, & peccatores; hinc Apoſtolus Philippenſium 1. ait: Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto; & in Pſalmo: Educ de cuſtodia animam meam; ſed peccator timet coram judice comparere, & conſcius quidem ſibi, quod expaveſcit, exſpectat.* Idem S. Pater, ut quàm difficulter homo in extremo vitæ articulo ad veram reduci pœnitentiam poſſit, demonſtret, ſequentem adducit convincentem rationem: *Naturale eſt, & experientia hoc clarè oſtendit, quòd ea, quæ verſantur in mente viventis, verſantur etiam communiter in mente morientis. Dilexit in vita gloriam, & honorem, faſtum & pompam, dominationes, & tyrannides, videt, quæ tantum dilexit, in ſe annihilari. O quantus dolor! quantus horror! O quantus animæ mœror, dum conſpicit his omnibus brevi puncto in æternum privari, quibus tantum inviſceratus, irretitus eſt! O quot anxietates, quot timores, quot innumerabiles, & variæ cogitationes à Dæmonibus, à carne, à mundo, à conſuetudine mala, ab ipſa propria malitia ſua, in tali extremo ejus ingeruntur menti!* Cumque in hiſce anxietatibus poſita anima, ex nulla parte inveniat, unde ſe ſalvare poſſit, in æternæ deſperationis barathrum ſe ſe præcipitat. Idem Sanctus Bernardinus in ſerm.14. ſequentem citat Eccleſ. textum: *In fine hominis denudatio operum illius*; & ſubjungit: *Tantus eſt dolor ex his proveniens, & tentatio iſta tam gravis, quòd anima turbata, in deſperationis barathrum ſe præcipitare cogitur propter peccata ſua, mentis clamore valido lamentabiliter dicens: Torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Torrens præceps, flumen & terrens dictus eſt, & deſignat peccatum, quod quidem maximè tunc præcipitando in deſperationem, terret animam infœlicem, dum ipſa conſpicit, & intelligit infinitam malitiam ejus.*

S. Bonav.

S. Bernardin. t.1. ſer. 13. ar. 1. c. 4. In fine vitæ ceſſat tempus miſericordiæ.

Habitus mali, & corporis infirmitas vix admittunt veram pœnitentiam. Ibid. ſer. 14. art. 1. c. 2.

Diverſis modis juſtus, & peccator timent mortē. Ibid. ſer. 13. art. 2. c. 3.

Dolet peccator amatis mundanis privari.

S. Bernard. ibi ſer. 14. art. 2. c. 12. Eccleſ. 11. v. 29.

6 *Mors peccatorum peſſima*. Erit utique mors reprobi peſſima, ob validiſſimos inſultus, quibus dæmon tunc potiùs, quàm aliàs, contra hominem prævalebit. Nam ut S. Bernardinus ex ſancto Gregorio ſcribit: *Tanto diabolus majores tempeſtates ingerit, quanto magis peccatorem appropinquare fini conſpicit; inſidiatur enim in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua. Tali peccatori Eccleſiaſticus cap.11. præcavet, dicens: Attende tibi à peſtifero, id eſt, Diabolo; fabricat enim mala, ſcilicet culpæ, in vita, ne forte hora, ſcilicet mortis, inducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum. Si igitur peccator non potuit impias tentationes tolerare, quin caderet, quando erat ſanus; quomodo graviores tolerabit, quando erit infirmus?* Idem Sanctus in alio quodam ſermone Tomi quarti ita ſcribit: *Dolor eſt, quia in extremo puncto mortis aſpiciunt viſibiliter Dæmones, & ſimiliter videtur Dominus noſter IESVS Chriſtus. Diaboli veniunt jubilando, & Chriſtus apparet iratus contra peccatores.* S. Antoninus inſuper ait: *Sciens Diabolus, ſibi non ſupereſſe plus temporis ad decipiendum hominem ultra terminum vitæ, totum virus malitiæ ſuæ in cauda reſervat*, id eſt, in fine. Unde in figura dictum fuit ſerpenti; Gen.3. *Tu inſidiaberis calcaneo ejus*, id eſt, animæ vel creaturæ rationali, cujus calcaneum eſt terminus vitæ. Idem S. Antoninus paulò ante dixerat: *Juſto judicio Dei ſæpè contingit, ut nec de pœnitentia, nec de Deo aliquid curet, ſed deſperatus, velut cæcus ad inferna deſcendat; unde Auguſtinus ait: Hac animadverſione percutitur peccator, ut moriens obliviſcatur ſui, qui dum viveret, oblitus eſt Dei.*

Validiſſimè diabolus tentat moribundum.

S. Bernard. ſer. 13. art. 2. cap. 1.

S. Bernard. t. 4. ſer. 42. par. 2. princ.

S. Anton. p. 1. t. 7. c. 3. § 4. Tūc apparebit Chriſtus, & Diabolus.

7 *Mors peccatorum peſſima*. Peſſima erit mors impiorum, propter nimiam adhæreſcentiam, & affectum, quo impii voluptatibus, divitiis, deliciis, cunctiſque aliis terræ bonis adhæreſcunt. Unde Eccleſiaſticus nomine impiorum exclamat dicens: *O mors, quàm amara eſt memoria tua homini, pacem habenti in ſubſtantiis ſuis!* Agag Rex pinguiſſimus, viri divitis & ſcelerati veriſſi-

Eccleſ. 41. v. 1. Peſſima eſt mors propter nimium affectum terrenorum.

rnus typus (*prodiit enim quaſi ex adipe iniquitas eorum*) ingemiſcebat, dicens: *Siccine ſeparat amara mors?* Sanctus Bernardinus ait: *Sicut juſti mors eſt pretioſa in conſpectu Domini, ita eſt peſſima peccatoribus*. Primus dolor eſt, quia ſe videt privari omnibus delectationibus, quas habere poteſt in hoc mundo, quia quantò major eſt peccator, tantò magis amat omnia tranſitoria. Sanctus Thomas de Villanova ſuper illa verba: *Peccator fremet & tabeſcet, deſiderium peccatorum peribit*, ita ſcribit: *Hoc eſt, cum ipſo peccatore omnia ſua opera, & deſideria finientur. Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in terram ſuam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum: omnia negotia, omnes fraudes, omnes ſolicitudines, omnia ſolatia, omnia opera, quæ in fovenda, nutrienda, ſaginanda carne expenſa ſunt, & vana, cum ipſa carne finientur. Nihil illius remanebit, niſi ſola miſera anima, quæ perpetuo incendio punienda reſervabitur*. Sanctus Antoninus doloris illius, quo omnis peccator in extremo mortis articulo affligetur, hanc reddit rationem, dicens: *Certum eſt, quod dolor ex amore procedit. Dolet quis, cum privatur eo, quod amat, & quantò plus amat rem, tanto ex carentia, & privatione illius magis dolet. Miſer peccator diligis varias creaturas, plus quàm Deum, & animam ſuam, ibi conſtituens finem ſuum, ut divitias, honores, poſſeſſiones, venereas delectationes, filios, & alios, vel alia; & quando aliquid de hujuſmodi perdit, multum dolet: ſed veniens ad mortem, cum videt ſe omnibus privari, in quibus ſuum amorem poſuerat, nimis dolet, ſciens ſe illis omnibus in perpetuum privari.*

1 Reg. 15. S. Thom. de Villanova ſer. de Sanct. Ægid. Omnis delectatio carnis cum carne peribit.

S. Anton. ib. Dolor ex amore procedit.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale animæ ſimul, & corpori mortem infert; efficit enim, ut corpus vivum quoddam fiat cadaver, citiùſque diſponatur ad interitum.

THEMA.

Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas. Eccleſ. 21. v. 4.

Iniquitas dicitur romphæa bis acuta. Matth. 10. 28.

1 MEritò Eccleſiaſticus iniquitatem romphæam bis acutam appellat, quia corpus pariter, & animam mortaliter ſauciat. De hac romphæa loquitur Salvator noſter, quando Matthæi cap. 10. nobis ſuadet, dicens: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potius timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam*. Gloſſa interlinearis verba illa: *Romphæa bis acuta*, ita exponit: *corpori & animæ nocet; utrumque enim pro iniquitate damnabitur*. Lyranus, in ſenſibus literalibus explicandis accuratus interpres, hunc textum ſimiliter ita interpretatur: *Romphæa bis acuta, quia lædit animam, & corpus*. Dioniſius Carthuſianus quoque ita ſcribit: *Bis acuta, quia ex omni parte lædit, & necat omnis culpa mortalis, peccantem occidens, aſpicientem ſcandalizans, & corpus & animam ad mortem trahens gehennæ*. Rebecca, minas Eſau adverſus Jacob, ob ſurreptam ſibi benedictionem paternam indignantis, audiens, conſultum eſſe duxit, ut pro aſſecuranda vita Jacob, eundem in Meſopotamiam mitteret; in hac autem perplexitate conſtituta, dixit: *Cur utroque orbabor filio in uno die?* At verò cum videamus quotidie, quòd ex duobus in duello inter ſe congredientibus, ut plurimum unus illorum prævalere, & ſupervivere ſoleat, alio occumbente; cur prudens hæc mulier utriuſque filii mortem metuebat? Reſpondeo, quòd cum mulier hæc ſapiens, & à DEO illuminata eſſet, probè cognoſcebat, unum illorum occubiturum eſſe morte corporali; alium verò, qui necem fratri intulerit, ſpirituali animæ morte eſſe moriturum. Hocque eſt, quod ſemper in malitia mortali accidit; culpa enim mortalis corpori, & animæ nocet, quia corpori, & animæ necem infert. Cœleſtis Magiſter noſter, ut ſtatum peccatoris à Deo deviantis nobis inſinuet, parabolam proponit filii prodigi; in qua evidenter duplex hæc mors filio prodigo illata conſpicitur, quia ſi de morte corporali ſermo ſit, in eam redactus erat miſeriam, ut fame mori cogeretur; unde ait: *Ego autem hic fame pereo*; erat quoque ſicut mortuus, quaſi nudus, & ideò à patre reveſtiri debuit. Quod verò animæ mortem ſpectat, de hac pater ejus dicebat: *Mortuus erat, & revixit*; quibus verbis ſpiritualem animæ mortem filii ſui inſinuat.

Gloſſ. interl.

Lyran.

Dion. Carth.

Gen. 27. v. 45.

Quo ſenſu dixerit Rebecca: utroque orbabor filio.

Peccato occiditur corpus, & anima.

Luc. 15. v. 17.

2 Seriam meretur conſiderationem hiſtoria Suſannæ, à duobus illis libidinoſis ſenibus calumniatæ; cum enim hi Suſannæ optionem proponerent, ut vel conſentiret adulterio, vel tanquam adultera per lapidationem ſub lapidum imbre moreretur, ipſa aliquamdiù intra ſe, quid factura eſſet, deliberans, tandem liberrimè reſpondit: *Si hoc egero, mors mihi eſt; ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras*. At verò dum hanc caſtæ Suſannæ ſententiam penitùs conſidero, malè mihi argumentata fuiſſe videtur; quia ſi in adulterium conſenſiſſet, utique lapidata non fuiſſet, adeòque mortem corporalem evaſiſſet: cur igitur dicit: *Si hoc egero, mors mihi eſt?* Reſpondeo, caſtam hanc mulierem de ſpirituali animæ morte locutam fuiſſe; hanc enim ſine dubio incurriſſet, ſi per adulterium, mortaliter peccando, DEUM offendiſſet. Præterea probè ſciebat, quòd peccata, quamvis in occulto fiant, ſucceſſu tamen temporis in publicam hominum deveniant notitiam; ac proinde meritò timere poterat, ne præter ſpiritualem animæ mortem quoque corporalem in pœnam commiſſi adulterii ſubire cogeretur. Porrò ſacer textus non ſine myſterio, in principio hujus hiſtoriæ, ſanctam hanc mulierem appellat: *Timentem DEUM: parentes enim illius cum eſſent juſti, erudierunt filiam ſuam ſecundum legem Moyſi*; ac proinde cum in timore DEI educata fuiſſet, ſatis comprehendebat peccati enormitatem, utpotè quod aptum eſt inferre mortem animæ, quæ vera mors eſt, quæque cum corporis morte comparata, pro nihilo ducenda eſt. Meritò igitur Pſalmiſta mortem impiorum hiſce verbis deplangit: *Mors peccatorum peſſima*; quia in morte corporali ſolùm ſeparatur anima ab hoc noſtro corpore, at verò mors peccati animam dividit à DEO, & à divina ejus gratia, ſimulque condemnat animam & corpus ad mortem ſempiternam; ac proinde Eccleſiaſticus ſubjungit: *Et plagæ illius non eſt ſanitas*. Porrò veritas eſt Catholica, quòd dum homo in ſtatu peccati mortalis, & extra gratiam DEI moritur, mors peccati corpus & animam perdat in gehennam. Quamvis acutiſſima ſit mortis ſalx, licèt per omnem ſuam potentiam, à ſexies mille ſexcentis ſeptuaginta hactenùs annis, omnes proculcarit, & debellarit hujus mundi Reges, Imperatores, & Monarchas; nihilominus nunquam eò uſque pertingere potuit, ut mortem animæ inferret, licèt corpus deſtruxerit. At verò peccatum aliud genus mortis producit, & generat, quo ſcilicet occiduntur animæ, & corpora etiam in hac præſenti vita; propter peccatum enim efficiuntur peccatores velut viva cadavera, & tanquam tumuli & ſepulchra portatilia. Audite hac de re varia ſacrorum interpretum teſtimonia. Sanctus Hieronymus illa explicans Sancti Pauli verba: *Canet tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur*; per hoſce mortuos peccatores intelligit; ait enim: *Peccatores intelligendi ſunt, qui etiam viventes mortui eſſe dicuntur*. At verò dices, primâ facie difficulter intelligi poſſe, quòd qui in peccato mortali eſt conſtitutus, ſit veluti vivum quoddam cadaver, quòdque romphæa iniquitatis non ſolùm animam, verùm etiam corpus ſauciarit; ſiquidem nihil tale extrinſecùs apparet, quin potiùs poſt peccatum commiſſum vivaciores ſæpè ſunt, quàm antea fuerant; ſiquidem *lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis*.

Dan. 13. v. 22. Sententia caſtæ Suſannæ examinatur.

Pſal. 33. v. 22. Mors animæ eſt mors peſſima.

1. Cor. 15. v. 52. Per mortuos deſignantur peccatores.

Prov. 2. v. 14.

Sed

Sed reſpondetur, quòd etiam in oculis noſtris non appareat mors, quam anima incurrit; & tamen infallibilis eſt veritas, quòd *per peccatum mors intratur*. Contingit ſæpè, quod per fulmen aurum, quod intra burſam continetur, totaliter abſorbeatur, & conſumatur, burſa ſicut priùs manente illæſa; ſimilem igitur effectum fulmen peccati operatur in anima; infert enim animæ mortem, auferendo ab ipſa divinam gratiam, in qua vita ſpiritualis conſiſtebat, corpore, quoad ſenſus noſtros externos, ſicut antea manente illæſo. Simile quoque accidit corpori, quia tametſi anima, quæ DEO mortua eſt, illud etiamnum informet, & vivificet, attamen illud morti vicinius approximat, *quia ſtimulus mortis peccatum eſt*; ac proinde corpus officium præſtat feretri, quo cadavera circumferuntur.

Rom. 5. v. 12. Fulmen aurum in burſa illæſa abſorbet.

1. Cor. 15. v. 56.

3 Vix primi parentes noſtri prævaricati fuerant, cum ecce DEUS noſter de excoriandis animalibus ſolicitus erat, ut de pellibus eorum prævaricatores indueret. Ait enim ſacer textus: *Fecit quoque Dominus DEUS Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos*. At verò numquid DEUS eſt, qui *in principio creavit cælum, & terram*? Cur igitur nunc ſe euſque demittit, ut ad contegendam horum miſerabilium nuditatem, veſtes pelliceas conſuere dignatus fuerit? Si dicas, id DEUM feciſſe, ne de ſua erubeſcerent nuditate, objici poteſt, quia huic neceſſitati jam ipſimet ſibi proſpexerant; ſiquidem ſacer textus paulò ante dixerat: *Conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata*. Si dicas, DEUM id feciſſe, ut frigus ab illis arceret, certè in hunc finem non ſerviebant pelles, ſed lanæ potiùs adhiberi debuiſſent. Dubium hoc interpres quidam modernus ſolvit, dicens: *DEUS docere voluit Adamum, quod ignorabat: ſciebat ſe eſſe nudum, ſed ignorabat ſe ſpirantem adhuc, viventemque meliori ſui parte defunctum*. Jam enim in tranſgreſſionis ſuæ pœnam à DEO in tempore præſenti, non in futuro ſibi dici audierat: *Pulvis es; es*, inquam, non *eris*, quia inter peccatorem, & mortem, nihil aliud intermediat, præterquàm ſubtiliſſimus quidam anhelitus vel reſpiratio. Sanctus Apoſtolus de vidua quadam differens in deliciis vivente (de qua probabiliter omne malum ſuſpicari licet) ita ſcribit: *Quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt*. Porrò, vidua hæc in memoriam mihi revocat viduam illam Naimiticam, cujus filius efferebatur ad ſepulchrum. Circa quam hiſtoriam Sanctus Ambroſius ita ſcribit: *Quid aliud, niſi quaſi in quodam feretro, hoc eſt, ſupremi funeris inſtrumento, jacemus exanimes, cum vel ignis immodicæ cupiditatis exæſtuat, vel frigidus humor exundat, vel pigra quadam terreni corporis habitudine vigor hebetatur animorum, vel concreta noſter ſpiritus labe puræ lucis vacuus mentem alit? Hi ſunt noſtri funeris portitores*. Guerricus Abbas, dignus Sancti Bernardi diſcipulus, inquit: *Corpora peccatorum quid ſunt, niſi ſepulchra mortuorum*? Theodoretus textum illum Sancti Pauli, cujus paulò ante mentionem fecimus, exponens, inquit: *Immodica delicia rationem obruunt, & efficiunt, ut in corpore, tanquam in aliquo ſepulchro, jaceant*. Sanctus Gregorius Magnus quoque ait: *Omnis, qui in peccati mortem ceciderit, non inconvenienter poterit cadaver vocari. Quaſi exanimis namque jacet, qui juſtitia vivificantem ſpiritum non habet*. Reflectiſtiſne vos aliquando ad illum Pſalmiſtæ verſum: *Sicut viventes, ſic in ira abſorbet eos*? Circa quæ verba Sanctus Auguſtinus quærit: *Quare non dixit, viventes, ſed tanquam viventes, niſi quia falſa eſt hæc vita impiorum? Neque enim vivunt, ſed vivere ſibi videntur*. Tametſi enim verum quidem ſit, vitam uniuſcujuſque in hac vita viventis, ab unico duntaxat dependere anhelitu, quo deficiente, homo moritur; vita tamen peccatoris morti vicinior eſt, qui & à morte, & à Dæmone patitur inſidias; nam ut Apoſtolus ait: *Stimulus mortis peccatum eſt*, quaſi diceret: peccatum eſt veluti calcar quoddam, quod mortem extimulando accelerat.

Gen. 3. v. 21. Cur Deus primis parentibus fecerit tunicas pelliceas.

1. Tim. 5. 6. Inter peccatorem, & mortem media non niſi reſpiratio.

S. Ambr. l. 5. in Luc.

Guerr. Abb. ſer. 1. pro defuncto. Theodor. 1. Tim. 5. 6. Corpora peccatorum ſunt ſepulchra mortuorum. S. Greg. l. 31. mor. cap. 12.

Pſ. 57. S. Aug.

Peccator dicitur quaſi vivens, & quare.

3 Apud Ezechielem cap. 18. ſequens primâ facie contradictoria legitur propoſitio: *Nolo mortem morientis, dicit Dominus*. Quòd ſi dixiſſet, *viventis*, facilè quidem intelligi potuiſſet: at verò cum illum jam dicat mortuum, quomodo mortem ejus ſe non velle dicit? Nodum hunc difficultatis idem Propheta alio in loco, aliis verbis reſolvit, dum ait: *Nolo mortem impii*; DEUS enim impium in ſtatum gratiæ reducere ſatagebat; quem, quoad uſque extra gratiam ſuam conſtitutus erat, morientem appellat, quia præterquam quòd anima ejus defuncta ſit, corpus pariter hujus mortis particeps efficitur. In libro 1. Reg. cap. 19. legitur, quòd Michol Davidem à perſecutione patris ſui hunc in modum liberaverit. Ipſum namque in fugam ſe recipere juſſit, interea verò in lectum ejus ſtatuam quandam repoſuit, quæ Davidem referebat. Ait enim ſacer textus: *Tulit autem Michol ſtatuam, & poſuit eam ſuper lectum, & pellem piloſam caprarum poſuit ad caput ejus, & operuit eam veſtimentis. Miſit autem Saul apparitores, qui raperent David; & reſponſum eſt, quod ægrotaret*. Quam hiſtoriam ad propoſitum noſtrum applicare non eſt difficile. Homo etenim in peccato mortali conſtitutus, eſt velut ſtatua quædam; licèt enim extrinſecùs idem videatur eſſe, qui antea fuit; veruntamen in parte principali, id eſt, anima, mortuus eſt, & in corpore pariter ad interitum valdè eſt diſpoſitus. Abulenſis circa eandem hiſtoriam ſequentem habet ingenioſam obſervationem. Quodnam enim, inquit, in eo latet myſterium, quòd Michol potiùs Davidem infirmari dixerit, quàm dormire? Reſpondet verò, ideò illam Davidem non dormire, ſed ægrotare dixiſſe, quia ſi eum dormire dixiſſet, nemo utique id crediturus fuiſſet, quomodo enim ſuaviter dormire poſſet, qui à tam potente Rege (qui longas habere manus dicitur) ad mortem quæritur? facile autem omnibus erat credere, quòd inter tot perſecutiones infirmaretur. Hæc autem eſt innumerabilium perditæ ſalutis hominum inaudita inſania, quòd in corporibus ſuis velut in feretro animam ſuam mortuam portantes, non ſolùm ſomnum ſuum dormiant, verùm etiam ludant, jocentur, rideant, non conſiderantes deplorabilem ſtatum, in quo tanquam mortis æternæ rei, & à morte corporali ſola reſpiratione diſtantes, conſtituti ſunt; cum tamen Sanctus Thomas de Aquino, licèt ob incredibilem ſapientiam ſuam omniſcius appelletur, numquam tamen capere potuerit, qualiter poſſibile eſſet, quòd homini animam peccato mortali obnoxiam habenti ridere liberet. Sanctus Auguſtinus de tmpiis differens, ſimiliter ait: *Mortui ambulant, & viventes portant funera ſua: vivere quidem videntur in corpore, ſed mortui probantur in corde*.

Ezech. 18. 32. Quid ſignificet, nolo mortem morientis.

Ezech. 18. 18.

1. Reg. 19. 13

Modus quo Michol liberaverit David.

Quare Michol dicit David infirmari, & non dormire.

S. Aug. lib. de decem plagis.

4 Mors tametſi, utpotè extenuata, & macilenta exiſtens, lentis paſſibus ambulet; attamen calcaribus lateribus ejus admotis agitata, greſſus ſuos accelerat. Scirene autem cupitis, qualia hæc ſint calcaria? Audite Apoſtolum dicentem: *Ubi eſt mors, ſtimulus tuus? ſtimulus autem mortis peccatum eſt*: dum enim anima peccato mortali obnoxia mortua eſt, peccatum ad inſtar acutiſſimi calcaris mortis falcem diu noctuque inceſſanter extimulare non deſinit, ad recidendum ſubtiliſſimum vitæ peccatoris ſtamen: *Aculeus autem mortis peccatum eſt*; vel ut Sanctus Ambroſius legit: *Sagitta mortis peccatum, per quod anima jugulantur*. Audite Divum Chriſoſtomum, hac de re in hæc verba loquentem: *Proprium, conveniens que mortis alimentum eſt peccati natura: inde nata eſt, inde corroborata eſt, inde etiam alitur*. Porrò in Iſrael duos reperimus Reges graviter infirmatos, Ezechiam videlicet, & Ochoziam; cum hac tamen differentia, quòd hic irremiſſibiliter mortuus fuerit, alteri verò quindecim anni ſuperſtitis vitæ fuerint adjecti. Scirene cupitis hujus differentiæ rationem? Nimirùm

1. Cor. 15. v. 56. Quibus calcaribus mors impellatur.

S. Ambr. lib.

Chryſoſt. l. 5. ſer. 36.

Iſa. 38. v. 5. Pœnitentia vita prolongatur.

Ezechias, tametſi erraverit, Deumque quadantenùs offenderit; *flevit* tamen *fletu magno*, culpamque ſuam veræ compunctionis actibus abſterſit; unde audire meruit: *Vidi lacrymas tuas, adjiciam ſuper vitam tuam quindecim annos.* Non verò ſic Ochozias; hic enim licèt è ſcalis lapſus fuerit, ob hoc tamen nequaquam periiſſet: at verò quia nuntios miſit in Accaron, ad conſulendum falſa numina, quæ idololatræ illi adorabant, ut ſciret, an ex lapſu illo convaliturus eſſet, unicum hoc peccatum abundè ſuffecit ad malum ſuum adeò aggravandum, ut inde mori debuerit: *Mittis*, inquit Elias, *ut conſulatur Beelzebub, Deus Accaron? Idcirco de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes; ſed morte morieris.* Ubi notandum eſt ly illud, *Idcirco*, id eſt, propter hanc cauſam morieris, quia conſuluiſti Beelzebub, non verò propter lapſum è ſcalis. Porrò mors communiter depingi ſolet macilenta, & extenuata; eſtque adeò famelica, & inſatiabilis, ut licèt à ſexaginta ſex ſæculis hactenùs infinita, ut ita dicam, corpora devoraverit; famem tamen numquam exſatiare poſſit. Quiſnam verò cibus morti magis arridet, eſtque gratiſſimus? Idipſum paulò ante ex ſancto Chryſoſtomo intelleximus, dicente: *Proprium mortis alimentum eſſe peccatum; hoc enim velut ſapidiſſimo cibo fruitur, hoc paſcitur, hoc ſaginatur;* ac proinde in corporibus, ab anima quadam peccato mortali obnoxia informatis, centrum ſuum invenit, eademque in cinerem velociter reducit.

4. Reg. 1. Peccato abbreviatur.

Pro corporis ſanitate homo ſolicitus eſt, non pro animæ.

5 Non eſt nobis hoc loco prætereunda ſequens utiliſſima conſideratio. Quàm enim unuſquiſque homo ſolicitus eſt, & ſtudioſus, pro cuſtodienda, & pro viribus ſuis extremis perpetuanda ſalute ſua corporali? & tamen quando de peccato mortali agitur, quod peſtis eſt ſanitatis, omnemque corporis vigorem conſumens tinea, illud nihilominùs placet, occaſio illius committendi ſtudioſè quæritur, tametſi homo ex fide certò ſciat, quòd *corpus, & animam perdat in gehennam.* O quàm benè Sanctus Chryſoſtomus nobis ſuadet, ne corpus noſtrum conſolemur, ſi quando ratio ſe ei opponit, ejuſque appetitibus, & deſideriis recalcitrat, ne peccato aditum indulgeat. En verba ſancti Doctoris; *Nequaquam nos umbra hac fugitiva ſeducat: largiſſimam profectò mercedem pro contempta temporali voluptate capiemus, atque ipſe ad tuam animam loquere: Triſtaris, quia te corporis voluptate defraudo? ſed lætare potius, quia tibi cælorum regna providebo.* Is enim, qui corpus ſuum à peccato illæſum cuſtodit, paradiſo poſſidendo illud conſervat, quia quatuor glorioſorum corporum dotibus ornatum ſuo tempore reſurget. At verò ſi moriatur in peccato, corpus & animam perdit in gehennam. Sanctus Auguſtinus in Homilia quadam in hæc verba ſcribit: *Peccatum generas mortem, vel mortem time. Si peccatum non times, time, quo perducit peccatum; Dulce eſt peccatum, ſed amara eſt mors.* Conſideratione quoque digniſſima eſt ſequens ſancti Cypriani ſententia, dicentis: *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidiſſes, ingemiſceres dolenter, & fleres, facie inculta, veſte mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto, inditia mœroris oſtenderes. Animam tuam miſera perdidiſti, ſpiritualiter mortua; ſupervivere hic tibi videris, & ipſa ambulans funus tuum portare cœpiſti, & non acriter plangis? non jugiter ingemiſcis?* Sed ſanctus Cyprianus, ut mihi videtur, parùm nimis dixit, dum ait: *Animam tuam miſera perdidiſti:* dicere enim debuiſſet: *Animam & corpus perdidiſti;* quia peccato mortali proprium eſt: *Corpus, & animam perdere in gehennam.* Audite, obſecro, quid ſanctus quidam Eremita in animo ſuo ſenſerit, quando hominem quendam ſanguinarium coram ſe poſitum conſpexit: *Iſte quidem,* inquit, *hoc ſolum homicidium fecit; ego autem omni hora homicidium committo, me ipſum peccando interficiens.*

Chryſoſt. ho. 36. in Matth.

Virtus animæ in corpus redundat.

S. Auguſt. ho. 41. Exam. 7. cap. 4.

S. Cypr. de lapſis n. 104. Mortem corporis deflemus, non animæ.

Vit. Patr. l. 3. n. 130.

Sap. 1. v. 13. Mors à monſtro peccato genita eſt.

6 In libro Sapientiæ ſequens indubitata veritas legitur: *D E V S mortem non fecit.* At verò inquies: quomodo mors, quæ in hoc mundo tantam ſtragem facit, eſſe ſuum habuit, ſi D E I non eſt creatura? Imò quomodo verum eſſe poteſt, quod facet textus in eodem loco ſtatim ſubjungit: *Nec lætatur,* ſcilicet D E U S, *in perditione vivorum?* Reſpondetur, mortem eſſe monſtrum quoddam, quod peccatum parturivit; dicit enim Scriptura: *Per peccatum mors;* certum verò eſt, quòd Deus nullam in peccato partem habeat, quin potiùs illud in infinitum abhorreſcat. Et tamen homo hanc mortem adeò truculentam, adeòque implacabilem, manibus & pedibus, id eſt, omnium virium ſuarum conatu, & contentione, ſectatur & quærit, quia ſemper meditatur occaſiones peccata committendi, fruendique voluptatibus, ſuiſque appetitibus beſtialibus ſatisfaciendi: *Impii,* inquit Sapiens, *manibus & verbis accerſierunt illam.* Cajetanus ait, Sapientem illis verbis exprimere voluiſſe peccati efficaciam, utpotè quod eſt veluti calcar quoddam, quod adversùs impios mortem extimulat: *Aculeum mortis explicat eſſe peccatum.* Theophilactus pariter inquit: *Per illud enim (id eſt, per peccatum) potens fuit, ipſo ceu armis quibuſdam, & ſtimulo utens. Perinde namque ut ſcorpius animalculum eſt exiguum, in aculeo autem robur habet; conſimilem ad rationem, mors per peccatum robuſta fuit, aliàs inefficax.*

Mortem peccati homo ſtudioſè quærit.

Sap. 1. v. 16. Cajet.

Theophil.

7 Novit unuſquiſque noſtrum, quantùm nos mors corporalis perterreat, utpotè quæ eſt ultimum terribilium; ſed utinam eadem proportione nos mors animæ perterrefaceret, cùm hæc mortem corporis maximè acceleret, illudque in inferno per mortem aſſiduam in æternum torqueri faciat. Enimverò quando deficiente præſenti vita, anima nulla eſt culpæ macula inquinata, maxima hæc eſt fœlicitas: ſcimus enim, ut ait Apoſtolus: *Quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex D E O habemus, domum non manufactam, æternam in cælis: nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cœlo eſt, ſuperindui cupientes, ſi tamen veſtiti, non nudi inveniamur.* Et quidem hoc erat myſterium, ob qood ſancti Martyres, ſupplicia, quibus ipſorum dilacerabantur corpora, adeuntes, toto corde tripudiarent, & exultarent; quia ſcilicet probè ſciebant, qoòd anima poſt illa patienter tolerata, tandem evolatura eſſet in cœlum; corpus verò eouſque depooendum eſſet in terra, donec cœleſti gloria accinctum, in univerſali reſurrectione in publicum proditet & ipſum. *Pretioſa* igitur *in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus;* econtrà verò *mors peccatorum peſſima*, quia præter mortem hanc temporalem, in inferno quoque mortem ſubibunt æternam.

Mortem corporis ſummè abhorremus, & nō animæ.

2. Cor. 5. v. 1.

Quare Martyres læti ſuſtinuerint mortem corporis.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

De morte, quam peccatum mortale animæ infert.

THEMA.

Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors. Rom. 5. v. 12.

Thema duplicem involvit veritatem.

1 SAnctus Paulus myſticis hiſce verbis duas nobis veritates inſinuat; quarum prima eſt, quòd homo peccatum in hunc mundum introduxerit, D E U S autem nullam in eo partem habeat: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit;* altera autem veritas eſt, quòd mors ejuſdem peccati monſtroſus quidam ſit abortus: *Et per peccatum mors.* Objicietis fortaſſe, quòd licèt protoparentes noſtri prævaricati fuerint, Deuſque illis poſt prævaricationem comminatus fuerit mortem: *In quacumque hora comederis ex eo, morte morieris;* ab hac tamen mortis falce nequaquam correpti aut ſauciati fuerint, utpotè qui multis poſteà ſæculis ſupervixe-

Gen. 2.

vixerunt ; ac proinde veraciorem fuiſſe ſerpentem, dum ait : *Nequaquam moriemini*, quàm fuerit prima, & æterna Veritas, cum dixit : *In quacumque hora comederis ex eo, morte morieris*. Sed reſpondeo : Nodum hujus difficultatis multifariàm poſſe reſolvi. Divus Chryſologus ait : *Deus naturam ita fecerat, ut homines crearet ad vitam* : Deus enim non ſolùm animam cœlo poſſidendo creaverat immortalem, verùm etiam corpus, niſi homo ſe peccato inquinaſſet ; in hujus namque pœnam, hanc condemnationis ſententiam accepit : *Pulvis es, & in pulverem reverteris*. Quando igitur DEUS dixit : *Morte morieris*, mox ſcilicet, ut pomum vetitum comederis, idem erat, ac ſi diceret : mortis reatui ſubjicieris, illiuſque efficieris mancipium. Sanctus Iſidorus Peluſiota in Epiſtola quadam ait : *Vehementer miror, ac ſtupore defigor, qui fiat, ut ii, quos peccata delectant, cum ſemper moriantur, nunquam tamen mortuos ſe eſſe exiſtiment. Vnde etiam, quemadmodum ſcripſiſti, in Quæſtionem illud venire poteſt, quod ad primò fictos homines dictum eſt : In quacumque die de ligno comederitis, morte moriemini. Facinoroſus enim, ac ſicarius tum demum propriè moritur, cum leges violat, ac ſcelus admittit, quantumlibet alioqui vita uſura frui videatur.*

Gen. 3.
Chryſol. ſer. 141.
Quid ſignificet mori etc. 113.
Gen. 3.
S. Iſid. Peluſ. l. 3. Epiſt. 252.

Reſponderi quoque poteſt, non ſine myſterio dictum fuiſſe : *Morte morieris* ; ſi enim illis verbis ſolius mortis corporalis facta fuiſſet mentio, ſuffeciſſet dicere : *Morieris* ; at verò dicendo : *Morte morieris*, mortem innuere volebat ſpiritualem animæ, quæ ſuo tempore mortem corporalem ſubinfert. Audiamus ſanctum Eucherium, à Lipomanno citatum, in hæc verba loquentem : *Mortem dicit animæ, non corporis, quia non eo tempore mortui ſunt, quando comederunt ; ergo hanc, quam nunc D E V S comminatus eſt mortem, non eam debemus accipere, qua caro ſeparatur ab anima, ſed hanc, qua hæc alienatur à D E O, qui eſt vita ſua ; tamquam ſi diceret : Qua die me deſerueritis per inobedientiam, deſeram vos per juſtitiam : ſicut enim corpus vivit ex anima, ita anima, ut beatè vivat, vivit ex Deo. Ergo deſerta à D E O anima jurè dicitur mortua ; ex qua tres poſtea ſecutæ ſunt mortes. Prima in anima. Secunda in carne. Tertia in damnatione.* Philo Hebræus ad idem propoſitum, comminationem mortis, primis parentibus intentatam, adimpletam fuiſſe, dicit, ſi duplex mortis genus conſideretur, *alia videlicet hominis, alia verò animæ propria. Hominis mors eſt animæ à corpore ſeparatio ; animæ verò mors, corruptio virtutis, & aſſumptio vitiorum : ideò non contentus dicere, es moriturus, ſed morte, inquit, morieris, indicans non communem hanc, ſed illam æternam, quæ per excellentiam mors dicitur, quæ eſt, quoties anima inſepelitur affectibus, vitiiſque omnibus*. Origenes ſimilem habet expoſitionem ; ait enim : *Statim ut prævaricatus eſt mandatum, mortuus eſt ; mortua eſt enim quæ peccavit, & arguitur ſerpens fefelliſſe, qui dixit : Non moriemini.*

Morte morieris inducit mortem animæ.
S. Euch. in Caten.
Philo Hebr. l. 1. Alleg. Deſcribitur mors ſpiritualis.
Orig. ho. 1. in Gen.

2 *Per peccatum mors*. Hoc mortis nomine ſacri Doctores culpam exprimunt mortalem ; hæc enim animam vita ſua privat, quæ in divina gratia conſiſtit : *Spiritus enim eſt, qui vivificat : caro non prodeſt quidquam*. Idem ſupracitatus Peluſiota inquit : *Immortalis animæ mortem, Spiritus Sancti abſceſſionem eſſe ; neque enim in corpore peccatis obnoxio domicilium habebis. Vt enim corpus præſente anima vivit, ſic etiam anima divino Spiritu præſente ; & quemadmodum recedente anima corpus mortuum manet, ſic etiam recedente Spiritu Sancto, anima beatam vitam amittet, non quidem illa in nihilum dilabens, verum morte quavis acerbiorem vitam ducens*. Sanctus Auguſtinus quendam inducit de anima ſua hunc in modum interrogantem : *Vnde ſcio, ſi mea non moritur, quomodo, inquis, ego poſſum occidere animam meam ? ut alia peccata interim taceam : os, quod mentitur, occidit animam. Quomodo, inquis, ſecurus ſum, quia non moritur ? Ipſum Dominum audi dantem ſervo ſuo ſecuritatem. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & poſtea non habent, quid faciant ; ſed planè quid ait ? Eum timete, qui habet poteſtatem, & corpus, & animam occidere in gehenna. Ecce quia moritur. Ecce quia non moritur. Quid eſt mori ipſius ? Quid eſt mori carni tuæ ? Mori carni tuæ, eſt, amittere vitam tuam : vita carnis tuæ anima tua, vita animæ tuæ D E V S tuus ; quomodo moritur caro amiſſa anima, quæ vita eſt ejus, ſic moritur anima, amiſſo D E O, qui vita eſt ejus.* Rabanus præceptum protoparenti impoſitum : *In quacumque die comederis, &c.* exponens, inquit : *Mortuus namque eſt homo in anima, cum peccavit, quia receſſit ab eo D E V S, qui eſt vita animæ, cujus merito mortis, ſecuta eſt etiam mors corporis, diſcedente ab illo anima, quæ eſt vita ejus.* Origenes illud in Levitico datum præceptum : *Ad omnem animam defunctam non intrabit*, exponens, interrogat : *Quæ eſt anima defuncta ? Quam mortuam Propheta dicit : Anima, quæ peccat, ipſa morietur ; ſuper hanc ergo animam mortuam CHRISTVS non ſupervenit, quia ſapientia non intrat ad animam malevolam ; ipſa eſt enim mortua, quia cui ineſt malitia, ineſt & peccatum, peccatum autem cum conſummatum fuerit, generat mortem ; & propter hoc I E S V S non intrat ad animam mortuam : ſi autem vivat anima, hoc eſt, ſi non habeat in ſe mortale peccatum, tunc Chriſtus, qui eſt vita, venit ad animam viventem.*

Joan. 6. v. 63.
Alia ſimilis deſcriptio.
S. Aug. tract. 47. in Joan.
Eo momento quo Adam peccavit, ſpiritualiter mortuus eſt.
Raban. t. 1. l. 2. in Gen.
Orig. ho. 12. in Lev.

3 Sanctus Ambroſius in libro : *De Noe & Arca*, cap. 10. de peccato differens, hunc format diſcurſum : *Recedit itaque ab omni reſpectu honeſtatis, & in eo terrena omnia moriuntur, lethalis peccati acerbitate, qua vera perpetua morte peccatorem deleat. Nemo enim gravius moritur, quàm qui peccato vivit. Moriuntur in eo paſſiones ſingulæ ; moritur viſus, qui peccatum annuntiat, qui mulieri fallaci intendit, qui capitur alieni vultus decore ; quem oculi meretricis ligaverint, quem aſpectus illaqueaverit fornicariæ. Annon videtur mori, qui ſibi libidinis telum impreſſerit, qui ſpontaneus in mortis foveam irruerit ? Moritur & auditus, cum refert crimina, cum ſollicitantis adulteri ſermonem annunciat, cum inſerit animis verba meretricis, quæ ſeducit juvenem multo blandimento ſermonis, laqueis autem labiorum ſuorum illigat eum. Moritur ex ſilentio, ſi non confiteatur Deo. Moritur multiloquio, quia ſcriptum eſt : Ex multiloquio non effugies peccatum. Moritur per iracundiam, cum prætergreditur menſuram ultionis. Omnis namque poſtremò ſenſus moritur, ſi miniſter ſit iniquitatis.*

S. Ambr. l. de Noe. & Arca c. 10.
Nemo gravius moritur, quam peccato vivens.

4 Abolenſis dubium quoddam movet, ex cujus reſolutione, peccatum animæ mortem eſſe, clarè colligitur. Enimverò textus Hebræus in ſtrage illa, cujus in capit. 32. Exodi fit mentio, ſolùm tria millia periiſſe affirmat, cum tamen in noſtra Vulgata viginti tria millia cecidiſſe dicantur. Ait enim ſacer textus expreſsè : *Cecideruntque in die illa, quaſi viginti tria millia hominum*. Qua igitur ratione duo hi textus adeò inter ſe pugnantes conciliari ad invicem poterunt ? Magna enim inter tria millia, & inter viginti tria millia eſt differentia. Præfatus Doctor Abulenſis, vir tanta authoritate, & ſapientia conſpicuus, reſpondet, textum Hebræum ſolùm numeraſſe illos, qui in ore gladii mortui fuerant, illorum namque ſolùm tria millia fuerunt. At verò Vulgata noſtra illos enumerat, qui propter idololatriæ peccatum, quo coram bove aureo genua ſua flexerant, occubuerunt ; horum enim numerus ad viginti tria millia aſcendit. Divus Chryſoſtomus ſimiliter culpam mortis nomine appellat, dum ait : *Amat mortem, qui vitæ præcepta non ſervat, & horret vitam, qui peccata morti debita deſperata mente frequentat : Vt enim per obſervantiam legis vita acquiritur, ita per contemptum mors à contumacibus invenitur*. Unde venerabilis Beda præſentem hanc vitam vitæ nomen minimè mereri cenſet, quia quamdiù vivimus, DEUM mortaliter offendimus : quod etiam Re-

Abul. in cap. 32. Exod. qu. 16.
Textus Hebræus videtur noſtro contrarius.
Reconciliatio.
Chryſoſt. ho. 7. ex var. in Matth. locis.
Beda in Pſal. 24.

Digitized by Google

Pejor eſt mors animæ quam corporis. Pſ.33.v.22.

tis non pertingit ulteriùs, quàm ut carnem devoret, & oſſa denudet, vel etiam conſumat: *At verò mors peccatorum peſſima*, quia ad medullas animæ uſque penetrat, divinam conſumendo, & rapiendo gratiam, charitatem, bonorum operum merita, dona, virtutes, & quidquid boni anima habet, undè Deo, & cœlo digna efficiatur; ſimulque eidem pœnarum infernalium in ſempiternum durantium atrocitatem adſciſcit. Gerſon in ſermone quodam contra ſeptem peccata mortalia in hæc verba ſcribit: *Peccatum interimit, & occidit animas mille, & mille modis mortis, non quidem temporalis, ſed æterna*. Sanctus Iſidorus Peluſiota peccatum morte deterius, magiſque timendum eſſe, his verbis oſtendit: *Peccatum multò gravius eſt morte. Quocirca Paulus quoque, qui accuratiſſimè omnium talia perſpicere poterat, illud quidem Reginam eſſe dixit, iſtam verò ſtipendium militare, quaſi qui hanc (ſcilicet mortem) infra illud (ſcilicet peccatum) collocaret. Reginam autem peccatum fecit, non dignitatis ergo (nihil enim deformius cogitari aut fingi poteſt) ſed propter vehemens obediendi ſtudium, quo flagrant, quoſcumque peccatum occupavit. Quare ſi peccati ſtipendium mors eſt, ne regnet in vobis peccatum, quod morte (apud eos quidem, quibus ſana mens eſt) gravius eſt. Si igitur optio detur, & fieri poſſet, equidem mori mallem, ita ut immunis à peccato remanerem, quam admiſſo peccato mortem effugere. Tantò illud hac eſt gravius, me judice; mors enim à reſurrectione extinguetur. Nihil igitur lucri ferret is, qui peccaret, ſed mortem effugeret (ex hypotheſi autem hoc dictum eſt) ſiquidem etiam poſt reſurrectionem ſupplicium ſubiturus eſſet. Alio quoque evidenti exemplo hoc declaravit idem Apoſtolus, cum ait: Stimulus autem mortis eſt peccatum. Quemadmodum igitur ſerpentem, aut ſcorpionem, dentibus aut ſtimulo deſtitutos, quibus mordentes virus ſuum transfundunt, nemo facilè pertimeſcat: ſic mors quoque, ſi non ob peccatum afferatur, imperterrito animo excipienda eſt*. Porrò de impiis inquit David: *Mors peccatorum peſſima*; de juſtis verò idem ait: *Cooperuit nos umbra mortis*. Quam mortis juſtorum & impiorum differentiam conſiderans ſanctus Gregorius ait: *Quos conſtat non ſpiritu, ſed ſola carne mori, nequaquam ſe vera morte, ſed umbra mortis dicuntur operiri; umbra enim mortis mors carnalis accipitur, qua caro ſeparatur ab anima*. Mors autem peſſima eſt, quando anima in ſempiternum ſeparatur à Deo: & tamen homo hanc mortem quærit, hanc ſtudioſè ſectatur, hac intimè gaudet; aliam verò, quæ ab hujus vitæ ærumnis nos liberat, omni conatu fugit, & abhorret. Quòd ſi quis te multis lethiferis ſauciaret vulneribus, illum utique mortali odio proſequereris, acerbiſſimamque de illo ſumeres vindictam, dummodò poſſes; & tamen videmus per experientiam, quòd licèt peccatum animam, & corpus incurrabilibus ſauciet vulneribus (*plaga illius non eſt ſanitas*) illud tamen amas, illud ſectaris, illique blandiris. Audiamus Rupertum Abbatem, dicentem: *Quot in anima mea peccati vulnera, tot manus ejus in me ſunt vulnera*. Cæſarius Arelatenſis in Homilia quadam ait: *Carnem, quam non poſſumus reſuſcitare, plangimus; & animam mortuam non plangimus, quam poſſumus ad ſtatum priſtinum revocare*. Hoc enim gaudemus beneficio, quamdiù durat præſens hæc vita, quòd licèt mortis corporalis nullum ſit remedium, quia mortuus in vitam revocari nequit, niſi per divinæ omnipotentiæ miraculum; is tamen qui ſpiritualiter mortuus eſt, facilè ad vitam redire poſſit, quia divina gratia nos ad pœnitentiam invitare non deſinit: & tamen, eheu! quotidie videmus, quanta ſit peccatoris, in recuperanda vita ſpirituali amiſſa, negligentia.

Gerſon to.4. fol.305.

Iſid.Pel. l.4. Epiſt.52. Peccatum morte pejus eſt.

Similitudo qua mors duntaxat propter peccatum vitari debet.

Pſ.4 v.20.

S.Gregor.l.4. Moral.c.37.

Rup.Abb.l. 3. in Jerem. cap.79.

Cæſ. Arelat. hom.1.

Mortuus corporaliter non reviviſcit: mortuus ſpiritualiter reviviſcere poteſt.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

DEUS propter peccatum mortale animam deſerit; ubi quàm ingens malum hæc jactura ſit ſeriò ponderatur.

THEMA.

Væ eis, cum receſſero ab eis! Oſee 9. verſ. 12.

1 Dictio, *Væ*, in ſacris Literis ærumnarum æternarum eſt expreſſiva; certum verò eſt, quòd receſſus Dei ab anima, atrociſſimum ſit ſupplicium, quod homini evenire poſſit. Unde Sanctus Baſilius Magnus ait: *Nulla atrocior pœna, cæteras omnes vincit calamitas hæc, deſeri à DEO*. Unde Chriſtus ab obſtinatis & ingratis Judæis recedere volens, iiſdem dixit: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini*. Ipſi quidem olim, quando DEUS illos præcedebat in columna nubis & ignis, dum per deſertum procederent, ſanctè gloriabantur, dicentes: *Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut DEUS noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris*. At verò quando Deum à ſe rejecerunt, dicentes: *Nolumus hunc regnare ſuper nos; non habemus Regem niſi Cæſarem*; tunc vel inviti experti fuerunt horrendum illud *Væ*; ſiquidem ab illo tempore tanquam mancipia diſperſi fuerunt in omnes mundi nationes, & tanquam ligna ad ignem Infernalem fuerunt deſtinati. Porrò quantum malum ſit ſuperiori Deitatis aſſiſtentia privari, vel ipſi cœci agnovere Gentiles, licèt ſolo naturali lumine colluſtrati; qui licèt fictos falſoſque adorarent Deos, nullum tamen opus ad fœlicem ſe perducturos eſſe credebant exitum, niſi Dei aſſiſtentia fuiſſent ſuffulti; hinc qui propitium ſibi non habebant Jovem, recurrebant ad Mercurium, quibuſque Juno propitia non erat, ſuum ad Minervam habebant refugium; hacque ratione ſemper actionibus ſuis præſentem ambiebant aliquam Deitatem, licèt hæc de facto illis non aſſiſteret, ſed ſolus Dæmon, cui in falſis illis ſimulachris exhibebant cultum. At verò dicite, ò auditores, ex quo nos per lumen fidei unicum duntaxat agnoſcimus Deum, quòd ſi hic per peccatum à nobis amittatur, ſibi c à nobis procul abſceſſerit, ad quem alium Deum recurremus?

Explicatio VÆ.

S. Baſil. in c. 2. Iſa.

Joan.8. v.21.

Deut.4.7.

Devotio gentilium ad ſuos Deos.

2 Olim in monte Ephraim certus quidam vir nomine Micha habitabat, qui fabricatum quoddam à ſe idolum, in capellam quandam collocarat, atque ad idem debito cultu venerandum, prædivite ſtipendio Levitam quendam, qui ei miniſtraret, conduxerat. Accidit autem, ut nonnulli de tribu Danin illis finibus circumvagarentur milites, qui armata manu domum viri illius ingreſſi, ut tanquam in regione illa prorſus peregrini, de via, quam inituri eſſent, ab ipſo informarentur, conjecto oculo in prædictum idolum, quod pretioſum erat, illud unà cum ornamentis ſacerdotalibus ſuſtulerunt; reclamantem verò Levitam, ne ſe illis opponeret, tribus ſuæ ſacerdotio proviſum ſecum duxerunt. Micha autem domum revertens, furtumque idoli ſui ſubitò notans, propero greſſu milites eſt inſecutus, clamans & ejulans. Milites autem ſe ejulatus hujus cauſam neſcire fingentes eum interrogarunt: *Quid tibi vis? Cur clamas?* Quibus deſolatus Micha reſpondit: *Deos meos, quos mihi feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia, quæ habeo, & dicitis mihi: Quid tibi eſt?* Mira profectò res hæc fuit; etenim hic Micha nihil aliud perdiderat, quàm partem quandam marmoris vel metalli, id eſt, falſum quoddam ſimulachrum, ex marmore vel metallo fabricatum, in quo DEUM ſuum venerabatur, tametſi reverà Dæmon honorem illum acciperet; & tamen tam amarè plorabat, dicebatque, omnia ſibi ſublata eſſe, quæ habebat: *Et omnia, quæ habeo*. Nos verò reverà ſumus illi, qui, quando per peccatum DEUS nobis eripitur, ſeu à nobis recedit, verè dicere poſſumus: *DEUM meum, & omnia, quæ habeo, amiſi*. Unde & Sanctus Seraphicus Franciſcus dicere ſolebat: *Deus meus & omnia*. Et tamen tantum abeſt, ut propter

Judic. 18. Furtum Idoli.

Micha Idolū ſuum prætulit omnibus bonis ſuis.

Digitized by Google

hoc lamentemur, & ploremus, ut potiùs lætemur cum malefecerimus, & exultemus. Porrò Michæ invito fictum hoc oumen ſublatum fuit; nos verò facimus quidquid poſſumus, omemque induſtriam adhibemus, ut illud amittere valeamus; ſiquidem multis cum ſudoribus, & moleſtiis peccandi occaſiones inquirimus, ut verè dicere poſſimus: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficilec*; cæterùm verò oemo infinitum hoc bonum, id eſt, D E U M, oobis eripere poteſt, niſi ultrò citroque volentibus. Ac proinde ſanctus ille Monachus, qui jugi ſemper gaudio perfuſus conſpiciebatur, gaudii ſui cauſam edicere rogatus, reſpondit: *Quia CHRISTVM à me tollere nemo poteſt*. Eximia profectò eſt hæc hominis Chriſtiani prærogativa, quòd ſcilicet ſecurus ſit, quòd Deum amittere non poſſit, niſi nos primi illum voluntariè dimittamus, & ab eo nos ſeparemus. Petrus, qui toties apud cœleſtem Magiſtrum ſuum ſeſe jactaverat, quòd licèr ab omnibus diſcipulis deſereretur, ipſe tamen illum numquam deſereret, ſed potiùs cum ipſo in mortem ire vellet; hic, inquam, Petrus nihilominus eundem Magiſtrum ſuum tam turpiter abnegavit; & licèt ipſe ſolus inter omnes alios Apoſtolos Chriſtum filium Dei eſſe confeſſus fuiſſet, in illa tamen occaſione cum perjurio affirmavit, dicens: *Non novi hominem*. Scitiſne, ad quod offendiculum allidens, Petrus turpiter adeò lapſus fuerit? Nimirùm, quia *ſequebatur eum à longè*; ipſe igitur primus fuit, qui à Chriſto ſe ſeparavit: mirum igitur noo fuit, quòd Chriſtus qnoqne ad tempus ab eo abſceſſerit: *Ecce enim qui elongant ſe à te, peribunt; perdidiſti omnes, quę fornicantur abs te*. Unde, & ſacrum Concilium Tridentinum ita definivit: *Numquam Deus deſerit hominem, niſi prius ab homine deſeratur*. Sanctus Baſilius Magous ſuper illa verba Iſaiæ capit. 5. *Dimittam vineam meam, & non putabitur, & non fodietur*, ita ſcribit: *Quod à Deo deſerantur peccatores, fit per eorum ignaviam, nt vel hinc liquet, ait enim Scriptura de his, quorum ſaluti conſulit: Non te deſeram, nec unquam te derelinquam. De quorum autem ſalute deſperat, talec ſinit abire ad explendas voluntates carnis, & cogitationum ſuarum; quando hujuſmodi inſtitutio vita eis ceſſura ſit in pernitiem. Itaque ait: Dimittam vineam*. Hi igitur, qui Deum per peccatum derelinquunt, primi ſunt, qui Deo dorſum obvertunt; à quibus proinde DEUS quoque recedit, quia DEUM à ſe repellentes, Diabolo in cordibus ſuis aditum, & incolatum indulgent.

Sap. 5.
Monachus quidam ſemper hilaris fuit.
Petrus aliàs promptus in occaſione præſtandæ fidelit. defecit.
Matth. 26. 72.
Matth. 26. 58.
Concil. Trid. ſeſſ. 6. 11.
S. Baſil. in c. 5. Iſa.
Peccatores primò deſerunt Deum.

3 *Væ eis, cum receſſero ab eis!* Didacus Stella modum declarat, quo expulſo ab anima Deo, Dæmon eandem ingreditur; ait enim: *Peccatum DEVM in anima per gratiam exiſtentem ab ipſa rejicit, non eo modo, quo alter te fortior, & excellentior à loco aliquo expellit, nam peccatum non eſt fortius D E O; ejicit tamen illum per propria demerita; nam cum peccator Deum exiſtentem in anima, vitiic turpitudinibuſque inhonorat, tunc dicitur Deus ejici, & expelli à peccatore. Vidot Deus, pluris æſtimare noc ſtercora & glandes hujus mundi, quàm ipſum; & ideò hoſpitium deſerit, & abit, tot convitiis, & injuriis affectus. Nam ſi tu in domo tua in capite menſa Æthiopiſſam accumbere facerec immundam, incompsam, & inhoneſtam, & ipſa tanquam domina ſederet; uxori verò prociperes, qua illuſtris, & princepc eſt, ut menſa miniſtraret, nonne gravem injuriam domina huic inferrec? Hoc modo peccator cum DEO agit, ſuos appetitus & libidines pluric habet, quàm illum, & creaturac creatori anteponit; propter quod moleſtè ferens hac omnia, domum & hoſpitium Deuc deſerit*. Quid verò in hoc mirum eſt, ſi is, qui ex propria culpa D E U M, qui ſummum bonum eſt, amittit, in omnia deinceps malorum, & infelicitatum genera miſerrimè incidat? Rupertus Abbas à Gloſſa in Oſeam citatus inquit: *Non ſolum hoc malum eis erit, ut fiant abſque liberis; ſed poſtquam ſic receſſero ab eis, poſtquam tradidero eos in manu hoſtili, ſequitur adhuc Va, id eſt, judicium æterna damnationis*. Quo loquendi modo oſtendit, quòd eo ipſo, quo DEUM amittimus, multa quoque bona temporalia amittamus, præterquam quòd ad æternas ærumnas ſuſtinendas condemnemur. Didacus Stella animæ peccato mortali obnoxiæ ſummam miſeriam ſequenti exponit haud inepta ſimilitudine: *Quemadmodum*, inquit, *multi adverſus viduam inſurgere ſolent, quia neminem habet, qui ſuas partes poſſit defendere: ita omnes Dæmones, & omnes creatura inſurgunt adverſuc animam, Dei præſidio, & auxilio deſtitutam; unde Regius vates: Qui quærebant animam meam, conſilium fecerunt in unum, dicentes: D E V S dereliquit eum, comprehendite, quia non eſt, qui eripiat*. Tametſi enim David à puero aſſuefactus fuerit dilacerandi ora leonum, interficiendi urſos, gygantes proſternendi, denique in glorioſiſſima vita ſua plures numerandi victorias, quàm dies; attamen ſe per adulterium Deum amiſiſſe videns, coram inimicis ſuis formidare, & contremiſcere cœpit, metuens ſemper, ne propter peccatum ſuum iiſdem in prædam cederet. In tantum enim antea metuebatur ab hoſtibus, velut invincibilis, in quantum Deum ſecum habebat. Unde ipſemet ait: *Si ambulavero in medio umbra mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es*. Unde & inimici ejus cum extra Dei gratiam poſitum, & ad luendas adulterii, & homicidii ſui pœnas condemnatum eſſe ſcientes, licèt ipſi viles, & abjecti homines eſſent, illum licèt numeroſo, & prævalido exercitu cinctum, haud ſecùs ac vilem quendam ruſticum, & paſtorem ovium peſſimè tractarunt, prout conſtat de Nabal, & Semei. Uode David meritò cum Sancto Auguſtino dicere potuiſſet: *Heu Domine, vita mea, qui feciſti me; defenſor vita mea, miſerere mei, ſpes mea, virtuc mea, fortitudo mea, conſolatio mea in die tribulationis mea. Reſpice inimicos meos, & eripe me: fugiant à facie mea, qui oderunt me, & ego vivam in te, per te. Ipſi enim Domine, conſideraverunt me, videntec me ſine te, deſpexerunt me. Diviſerunt ſibi veſtimenta virtutum, quibus ornaveras me: fecerunt ſibi viam per me, ſub pedibus ſuis conculcaverunt me*. Samſon quoque leonem manibus ſuis diſcerpſerat, cum maxilla aſini mille Philiſthæorum ſtragem inſtituit, ſolus validis exercitibus ſe victor objecit; & tamen poſtea inimicorum ſuorum præda, imò fabula factus eſt; ſiquidem eum erutis oculis excæcatum loco aſini ad molendinum vertendum applicuerunt. Undenam verò hæc proceſſit tam ingens mutatio? Nimirùm peccatum carnale cum Dalila commiſſum, ſpiritum divinum in corde ejus hactenus commoratum expulit: *Qui de ſomno conſurgens, dixit in animo ſuo: Egrediar ſicuc ante feci, & me excutiam, neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus: quem cum apprehendiſſent, ſtatim eruerunt oculos ejus, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunc*. Dionyſius Carthuſianus in opuſculo, *de enormitate peccati*, ita ſcribit: *Cum Deus ſic fonc totius ſalutis, omniſque nobilitatis ac ſuavitatis origo cauſalis, conſtat, quòd mens creata ab ipſo averſa, vera beatitudine ſpolietur, ſpiritali gratuita nobilitate privetur, & omni ſyncera dulcedine denudetur*.

Did. Stell. in c. 11. Luc.
Ab anima dū expellitur Deus quomodo eandē ineret Diabolus.
Rup. Abb. in Gloſſ. in Oſee.
Didac. Stell. ibid.
Qui Deum dereliquit eſt ut derelicta vidua.
Pſ. 70. v. 10.
Probatur in Davide.
Pſ. 22. v. 4.
S. Auguſt. c. 6. Soliloq.
Qui ideò Deum rogat pro auxilio.
Judic. 16.
Samſon punitus quia Deum reliquit.
Dion. Carth. Opuſc. de enorm. pecc. art. 4.

4 Simon de Caſſia de malis homini à DEO derelicto obvenientibus, ſequentes habet conſiderationes: *Qui relinquit Chriſtum, vitam relinquit, & quærenc vivere, fugit in mortem. Relinquens Chriſtum, viam rectam abhorruit, timoris agitatus à ſtimulo, fugiendo, viac ingreditur tenebroſac; proinde per Sapientiam de iniquis dicitur: Relinquunt iter rectum, & ambulant vias tenebroſas. Relictor CHRISTI vitam negavit, ipſe ſiquidem ſecundum Apoſtolum eſt vita noſtra, qua relicta, omnis amaritudo ſubſequitur. Hinc per Prophetam dicitur: Vide quam malum, & amarum eſt, te reliquiſſe Dominum Deum tuum! Iſto malo nullum pejus, & amaritudo nulla ſavior in ſenſibus adeſt, quàm mortem incurrere, maximè ſi ſubſequatur æterna. Omnem obliquitatem fugiendo incurric, qui Chriſtum relinquit, quem credimus altiſſimam veritatem; de his ſiquidem ipſe prædixerat: Ego ſum via, veritas, & vita. Relinquit ſæpè amicum malefidus amicus, benefidus vero etiam in morte non deſerit. Deficit in charitate,*

Simon de Caſſia l. 13.
Quid ſit Chriſtū deſerere deſcribitur.

qui

qui deſerit non deſerendum. Idem pius authot ad hoc, ut Deum nunquam à nobis repellamus, paulò poſt ſequens ſubjungit efficacíſſimum motivum, inquiens: *Relinquere Chriſtum, eſt invenire Sathanam. Tutius eſſet ad modicum mortis tolerare dolores, cum invincibili vita, quam modicum vivere præter ipſum*. Sanctus Gregorius aliud conſiderat notabile damnum, quod ex Dei à nobis receſſu in nos dimanat; ait enim:

S Greg. l. 9. mor. c. 14. Alia ſimilis deſcriptio.

Quo longè nos conditer deſerit, eò mens noſtra inſenſibilius obdureſcit, nulla, quæ Dei ſunt, diligit, nunquam ſuperna concupiſcit, & quia amoris intimi calerem non habet, frigida deorſum iacet, ac miſerando modo fit quotidie tanto ſecurior, quanto peior; cumque unde ſit lapſa, non meminit, & ſupplicia ſecutura non metuit, quantum lugenda ſit, neſcit. Sanctus Iſidorus ad hæc, & alia innumera mala, quæ ex hoc Dei à nobis receſſu procedunt, ſe reflectens, inquir:

S Iſid. l. 2. ſent. c. 15.

Ingemiſcendum eſt iugiter; & poſtpoſita ſecuritate lugendum, ne Dei ſecreto, & iuſto iudicio deſeratur homo, & perdendus in poteſtate Dæmonum relinquatur; nam reverà quem Deus deſerit, dæmones ſuſcipiunt. Sanctus Baſilius Magnus in Oratione quadam *de futuro iudicio*, hūc Dei à nobis receſſum hiſce ponderat emphaticis verbis:

S.Baſ.Cor. 53.

Dei abalienatio, ac averſio, inter eas omnes pœnas, quæ in gehenna exſpectantur, longè intolerabilior, ac gravior ei eſt, qui plectitur. Nihil autem deterius aut horribilius dici poteſt, quàm quòd amiſſio Dei, & infernus ad eandem prorſus ſpectent cathegoriam. Dionyſius Alexandrinus, à Sancto Joanne Damaſceno lib. primo Parallel. cap. 12. citatus, inquit:

Dio. Alex. Quem Deus deſerit, dæmones ſuſcipiunt.

Nihil exitioſius eſt, quam a Deo ita deſeri, ut nulla noſtri cura, & providentia tangatur; nec ullum ob graviſſima crimina gravius ſupplicium irrogari poteſt, quam ut quiſpiam a Deo deſtituatur: qui enim Servatoris Dei ope ac præſidio caret, hic ſub hoſtium ac prædonum poteſtate eſt. Sententia quoque eſt Sancti Gregorii Nyſſeni, dicentis:

S. Greg. Nyſ. de prof. vit.

Nulla alia mali ſubſtantia eſt, quàm disiunctio a bono; quod idem eſt ac ſi diceret: nullum dari poteſt majus malum, quàm eſſe diviſum à Deo omnium bonorum fonte.

5 Certum verò eſt, nihil à Deo nos ſeparare poſſe, prcterquàm peccatum: Unde Pſalmiſta ait:

Pſ. 118. 155.

Longe a peccatoribus ſalus; & ideò certiſſimum eſt, omnem peccatorem ſano rationis uſu deſtitui, dum voluntariè hanc jacturam ſubdit, ſcilicet ut Deum amittat. Unde Sanctus Baſilius, à Sancto Joanne Damaſceno ſupra dicto loco citatus, ait: *Acerbiſſimus cruciatus, apud eos qui mente præditi ſunt, eſt a Deo ſeiungi*.

S. Baſ.

Quiſquis igitur pœnam acerbiſſimam in ſe non ſentit, quando Deus ab anima ſua recedit, ſe cerebrum, & rationem amiſiſſe manifeſtè indicat.

Intelligentis maxima eſt pœna ſeparatio à Deo. Chryſ. ſer. 2.

Divus Chryſologus de filio prodigo diſſerens, verba illa ejuſdem Parabolæ: *In ſe autem reverſus*, conſiderat, inquiens: *In ſe reverſus eſt: in ſe ante redit, ut rediret ad patrem, qui à ſe ante receſſerat, cum receſſit à patre. A ſe migrat, & ab homine totus tranſit in beſtiam, paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus*. Porrò per hunc patrem ſpiritualiter ille intelligitur, quem in oratione quotidiana invocamus, dicentes: *Pater noſter, qui es in cœlis*: quiſquis igitur ab hoc Patre ſe ſeparat, is ſe in beſtiam degeneraſſe, & extra ſe poſitum eſſe ſignificat.

S. Aug. ib.

Sanctus Auguſtinus in Soliloquiis ſuis miſerum ſtatum ſuum, in quo erat, quando, priuſquam in aquis Baptiſmalibus regeneraretur, à Deo prorſus diviſus licentioſam vitam agebat, in hæc verba deplorat:

Sent. S. Aug. de vita ſua licentioſa.

Cum fui ſine te, non fui, ſed nihil fui; & ideo cæcus eram, ſurdus, & inſenſibilis, quia nec bonum diſcernebam, nec malum fugiebam, nec dolorem vulnerum ſentiebam, nec tenebras meas videbam, quia eram ſine te vera luce, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum. Væ mihi, vulneraverunt me, & non dolui, traxerunt, & non ſenſi, quia nihil eram, quia ſine vita eram, quæ eſt verbum, per quod facta ſunt omnia. Ideo Domine, lux mea, inimici mei de me fecerunt quæcunque voluerunt, percuſſerunt, nudaverunt, polluerunt, corruperunt, vulneraverunt, & occiderunt me, quia receſſi à te, & factus ſum nihil ſine te. Idem Sanctus Doctor jam mirabiliter converſus, & à Deo illuſtratus, in ſermone quodam cuidam impio in hæc verba improperat:

S. Aug. ſer. 13. de Sanctis.

An verè non in te ſunt viſcera Chriſtianæ miſerationis, ut plangas corpus, à quo diſceſſit anima, & non plangas animam, a qua receſſit DEUS? Quænam diviſio tibi lachrymabilior eſſe videtur; an illa, qua anima dividitur à corpore noſtro, an verò ea, qua Deus recedit ab anima? Enimverò quàm hic receſſus ſit deplorabilis, Divus Chryſologus ſequentibus verbis exponit:

Chryſ. ſer. 29. Miſerabilior eſt receſſus à Deo quam animæ à corpore.

Quomodo mortui ſepeliunt mortuos ſuos? fratres, ipſe dixit: Ego ſum vita; quod eſt anima corpori, hoc eſt animæ CHRISTUS; ſine anima corpus non vivit, non vivit anima ſine CHRISTO; recedente anima, mox corpori fœtor, corruptio, putredo, vermis, cinis, horror & omnia viſu deteſtabilia ſuccedunt. Porrò ſeparationem, qua Deus ab anima recedit, incomparabiliter pejorem eſſe, ex ſequentibus ejuſdem D. Chryſologi verbis deducitur: *Diſcedente Deo, confeſtim venit in animam peccatorum fœtor, corruptio criminum, vitiorum putredo, conſcientiæ vermis, & fit in corporis ſepulchro vivo funus animæ iam ſepultæ*. Confirmari idipſum poteſt authoritate Sancti Bernardi, qui in ſermone quodam ſuper Pſalmum: *Qui habitat*, ita ſcribit:

S. Bern. ſe. 10. in Pſ. Qui habitat.

Cavendum magis peccatum, quàm peccati pœna, & eo ſtudioſius a malo, quam a flagello declinandum, cum infelicius omnino ſit à DEO animam quàm à corpore ſeparari. Quot ſunt, qui lachrymantur, & amarè deplangunt ſubſtantiæ ſuæ, meſſium, gregum, aliarumque facultatum amiſſarum, vel direptarum jacturam; & tamen ſe effræni appetitui ſuo ſatisfaciendo, divinam amiſiſſe gratiam, & amicitiam cum riſu referunt? Audiamus nobilem quandam Doctoris Seraphici ponderationem, aptam nimirùm ad confundendum unumquemque, qui quam per peccatum patitur Dei jacturam, inconſolabiliter non deplorat. Ita enim ſcribit:

S. Bon. ſer. de S. M. Mag. Maxima incuria hominum de ſua ſalute.

Perdit homo bovem, & ſolicitè eum quærit; perdit equum, & non quieſcit; perdit ovem, & poſt eam vadit: ſed perdit homo peccando Chriſtum, & quieſcit, comedit, bibit, & non quærit. Quanta cum ſolicitudine cuſtodiuntur veſtimenta, vel aurea argenteaque ſuppellex, maximè ea, quę pretioſior eſt? Quot clavibus ſubiicitur, ne diripiatur? Divinæ autem gratiæ, quæ animarum noſtrarum theſaurus eſt, quænam nobis eſt cura, quænam ſolicitudo pro hac geritur, ne nobis eripiatur? *Quid tantopere ſervas, quod auferre poteſt ſcintilla ignis, & aliqua parva beſtiola?* inquit Sanctus Auguſtinus.

S. Aug.

Salvatorem noſtrum ejuſque amorem, quo Cœlum à nobis comparatur, cum gaudio, & riſu abiicimus, & conculcamus, ut turpi aliquo ſcorto potiri valeamus. Verùm enimverò benè nobis advertendum eſt, quòd tametſi Deus per gratiam ſuam procul à nobis ſit poſitus, ejus tamen nobis immittenda ſupplicia procul à nobis minimè abſint; id quod Sanctus Bernardinus opportunè indicat, dicens:

S. Ber. t. 2. ſer. 21. a. 2. c. 7. Deus ſe derelinquentes puniendo non deſerit.

Qui elongant ſe à te, peribunt. Licèt enim DEUS ubique ſit, atque Jerem. cap. 23. dicat: DEUS è vicino ego ſum, & non DEUS de longè; longè tamen eſt ab impiis per gratiam, licèt eis ſit de prope per iuſtitiam. Unde notanter Pſalmiſta ait: *Quia ecce qui elongant ſe à te*; non dicit *te à ſe*, cum hominibus ſit ſemper propè, juſtis per gratiam, malis autem per juſtitiam. Quòd ſi is, qui magnis beneficiis, divitiis, & honoribus virum quendam antea vilem, pauperem, & ignorantem affecerat, poſtea ab eodem turpiter repelleretur, ut jurato ejus inimico, mortem ei machinanti, hoſpitium exbibeat, quonam talis ingratus caſtigandus eſſet ſupplicio? Quouſque verò DEUS hominem terræ vermiculum evexit? ad quos honores ſublimavit? quanta naturæ nobilitate eum inſignivit? Et tamen ingratus hic homo DEUM benefactorem ſuum à ſe repellit, ut Dæmoni, & peccato in animam ſuam aditum dare poſſit: jurè igitur meretur, ut DEUM ultorem ſibi vicinum habeat, qui ultrice ſeveræ ſuæ juſtitiæ romphæa in eum animadvertat.

Deus reſipiſcentibus reconciliatur. S. Hieron. in Iſa. 55.

6 Enimverò (quod ad noſtram conſolationem prætereundum non eſt) in hac jactura, per quam DEUM amiſimus, hoc habemus præclarum privilegium, quòd Deum, ejuſque amicitiam recuperare valeamus. Sanctus Hieronymus ſuper illa verba Iſajæ: *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt*, ita ſcribit: *Quomodo quæratur Deus, in alio loco plenius dicitur: Sapite de Domino in bonitate; unde & nos ſcientes illud dictum de peccatoribus:*

Pſ. 70. 12.

Qui longè recedunt à te peribunt, loquamur ad Dominum: Quo ibo a ſpiritu tuo? & quo à facie tua fugiam? invocemus eum, dum propè eſt, ne noſtris vitiis, atque pec-

Digitized by Google

peccatis procul recedat; appropinquat enim appropinquantibus ſibi, & filio longo poſt tempore revertenti latus occurrit,

7 Ex quo Philiſthæi probè ſciebant, quanam in rẽ Samſonis fortitudo conſiſteret, ſcilicet, quòd in capillis ejus lateret, meritò inquiri poteſt, quarè non fuerint ſoliciti quoad illos continuò radendos, ne in altum excreſcerent. Reſpondet Abulenſis: *Putabant ipſum à Deo deſertum eſſe;* qua quidem in re minimè errabant, quia Samſon à Deo derelictus fuit, poſtquam impuris Dalilæ amoribus deditus eſſe cœpit: veruntamen nõ intellexerunt, ipſum facilè per interiores veræ compunctionis, & pœnitentiæ actus cum Deo ſe reconciliare, eumque placare, & conſequenter amiſſam fortitudinem recuperare potuiſſe; quemadmodum poſtea reipsâ recuperavit, nam ad priſtinam ſuam reverſus fortitudinem domum prætoriam, in qua Philiſthæi Senatores conſidebant, ſubvertens, eoſdem ſub illius ruinis ſepelivit. Idipſum quoque quilibet peccator facere poteſt; nam per veram contritionem, & ſacramentalem pœnitentiam efficere poteſt, ut Deus viciſſim animam ejus ingrediatur, omneſque inde exterminet inimicos infernales, & peccatum exturbet.

Abul. q. 25. in Judic. Quare Philiſthæi Samſoni capto non continuò abraſerint crines.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Propter peccatum mortale, omnia bonorum operum merita, ante illius commiſſionem comparata, deſtruuntur.

THEMA.

Si averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, nunquid vivet? Omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur. Ezech. 18. v. 24.

1 HOc frænum ſolum cuilibet Chriſtiano ſufficere deberet, ad eum à mortali Dei offenſa deterrendum; ſi videlicet per vivam fidem apprehendat, quòd omnia bonorum operum merita, quæ per longum vitę ſuæ decurſum laborioſè ſibi comparaverat, per unicam duntaxat divinorum præceptorum tranſgreſſionẽ mortalem planè amittantur: *Si averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur*. Ubi inprimis ponderanda eſt dictio illa, *omnes*; quicquid enim per triginta vel quinquaginta annos boni operatus fuit, planè deperditur: ad eum ferè modum, ac ſi interminabilis quidam Oceanus nectare, & ambroſia plenus, per unicam duntaxat fellis guttam amaricaretur. Detur verbi gratia anima quædam omninò ſanctiſſima, quæ omnium Beatorum Cœleſtis Paradiſi merita ſibi comparaverit, adeò ut verè dicere poſſit: *In plenitudine ſanctorum detentio mea*: ſi tamen in hanc unicum duntaxat peccatum mortale aditum habere queat, hoc ipſum ad omnia illa dona, gratias, virtutes, meritã, aliaque innumera bona, quibus redundabat, deſtruenda, necnon ad hominem illum, Dei inimicum, & inferni mancipium faciendum, abundè ſufficiet; quia omnes juſtitiæ, quas fecerat, non recordabuntur. Ex hac igitur veritate clarè cognoſci poteſt, quàm ſit peſtilens illud peccati lethiferum venenum.

Unicum peccatum mortale ſufficit ad omnia præhabita merita mortificanda.

Eccl. 24. 16.

2 Gedeon ſeptuaginta habebat filios legitimos naturales, & unicum duntaxat filium ſpurium, nomine Abimelech; qui ab immani ſuperbia ſua extimulatus, & regnandi avidus, omnes ſeptuaginta fratres ſuos necavit, dicente Scriptura: *Occidit fratres ſuos filios Jerobaal, ſeptuaginta viros ſuper lapidem unum*. Eheu! quot ſunt, qui numeroſam quidem habent filiorum multitudinem, qui omnes ad regnandum in cœlo idonei eſſent, id eſt, plurima opera vitæ æternæ meritoria haberent, quæ tamen omnia per unius filii ſpurii ſuperbiam miſerè interimuntur, quia *initium omnes peccati ſuperbia*? Sine dubio ſæpiùs admirati fueritis illud Synagoga à DEO in lege ſcripta impoſitum præceptum: *Quicunque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael*. Quid enim Deo intererat, quòd populus ejus panem comederet fermentatum, qui in ſemetipſo ſaluti non eſt noxius, quin potiùs ſapidus, ut proinde ſub eadem pœna panem fermentatum in domibus conſervari prohibuerit: *Non erit fermentum in domibus veſtris*? Petrus Cellenſis huic dubio reſpondet, reflectendo ſe ad illud Apoſtoli effatum: *Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio. Sicut enim modicum fermentum totam maſſam corrumpit*, ita quoque unicum duntaxat peccatum mortale, ad corrumpendum, id eſt, ad reddendum innutilia innumera ſanctorum, & perfectorum operum merita abundè ſufficit. Unde Eccleſiaſtes cap. 9. verſ. 18. ait: *Qui in uno peccaverit, multa bona perdet*.

Jud. 9. 1.

Tyrannis Abimelech.

Eccl. 10. 15.

Exod. 12. 15.

Pet. Cell. l. de Pan. lib. c. 3. 1. Cor. 5. 6. Quare Judæis fuerit prohibitũ veſci fermentato.

Eccl. 9. 18.

3 Omnibus paſſim nota eſt parabola illa, vel ut alii volunt, hiſtoria infœlicis illius hominis, qui ab Jeruſalem in Jericho deſcendens, & in latrones incidens, rebus omnibus, quas habebat, fuit exutus. Sanctus Bernardinus idipſum applicavit ad ſpoliationem, quã peccatum in anima facit; ait enim: *Maledictio peccati eſt; quia peccatum eſt omnis boni ſpoliativum, & fugativum, quia cum tu peccaſti, omnia bona, quæ toto tempore vitæ tuæ feciſti, fugantur, & delentur, & perduntur; & hoc eſt, quod multum me facit tremiſcere. O frater Bernardine, quid facient memorati peccatores, ex quo tu vides, quòd ille, qui ſemper bene, & virtuosè toto tempore vita ſua vixerit, & in ſolo puncto mortis propter unum ſolum peccatum mortale damnabitur?* Sanctus Antonius Patavinus, hanc deſpoliationem ad vivum expreſſurus, ſequentem adducit civitatis ab inimicis deprædatæ ſimilitudinem, inquiens: *Perdit populum multum, quia omnia præcedentia opera annihilat; accipit ſpolia, quia ipſam (ſcilicet animam) ſpoliat gratia; ſuccendit eam igni, id eſt, quaſi fervorem mali deſiderii excitat; deſtruit domos, id eſt, habitaculum conſcientiæ; diſſipat muros, id eſt, divina præcepta, quibus ab hoſtibus defendebatur; captivat mulieres, id eſt, opera miſericordiæ, natos, id eſt, ſtabilitatem; pecora, id eſt, ſimplicitatem cordis; vel domos diſtructas poſſumus intelligere exempla ſanctorum, in quibus debet homo habitare; quæ omnia exciduntur à corde.* DEUS in Apocalypſi capite tertio, Sancto Joanni præcepit, ut ad Epiſcopum Sardis in hæc verba ſcriberet: *Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es. Eſto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant; non enim invenio opera tua plena coram DEO meo*. Prælatus ille Sardenſis in conceptu quidem populi habebatur tanquam vir valdè ſpiritualis, & perfectus; & tamen licèt in multis actionibus virtuoſè operaretur, peccato aliquo occulto coinquinatus erat, quo omnia ejus opera, cunctaque vitę ſuæ merita inutilia reddebantur, & nullã. Audiamus hac de re Sanctum Anſelmum in hæc verba diſſerentem: [Scio opera tua, &c. id eſt, quòd in operibus tuis amas humanam laudem, & mortuus es in peccatis, quia qui in uno offendit, omnium eſt reus. Eſto vigilans, id eſt, ideò eſto diligens, & ſolicitus de ſalute: & confirma cætera. Hic innuitur, quòd qui in aliquo criminali invenitur, perdit omnia benefacta, quantùm ad ſalvationem, cum dicitur, moritura erant; illo autem correcto, omnia ſimul valent ad vitam. Vigila dico, non enim invenio opera tua plena: non ſunt plena opera, quia ſunt ſine charitate; vel quoniam fiunt pro laude, vel quoniã ſunt aſſociata alicui criminali coram DEO: licèt in facie hominis plena ſunt, DEO tamen non ſunt.]

S. Bern. t. 4. ſe. 42. p. 1. pe.

Vulneratio Evang. denotat effectũ peccati. S. Ant. Pat. in Do. Paſſ.

Peccatum ſpoliat animam ut hoſtis Civitatẽ.

Apoc. 3. v. 1.

S. Anſel. lib. Hiſtoriis de ſancto cor. mundo non Deo.

4 Quid dicturus eſſes de illo, qui cum per triginta, vel quadraginta annos, inter varias maris tempeſtates, ab uno polo ad alterum navigando, ingenti cum labore magnum ſibi comparaſſet divitiarum theſaurum, eundem tamen unico taxillorum jactu inſolenter perderet? Hæc propria eſt multorum Chriſtianorum ſtultitia, qui poſtquam longo tempore in divino ſervitio, in jejuniis, ciliciis, operibus miſericordiæ corporalibus, & ſpiritualibus, ſanctiſque peregrinationibus, multo labore ſudarunt; attamen quicquid per ea lucrati fuerunt, pro momentanea voluptate, pro vili aliquo intereſſe, aut vana reputatione, à ſe abiiciunt, & diſperdunt. Sanctus Baſilius Magnus, à Sancto Joanne Damaſceno in lib. primo Parallell. capite 14. citatus, ad propoſitum noſtrum præclarè in hæc verba ſcribit:

Similitudo moralis.

Ma-

Digitized by Google

Miſerandum ſanè ſpectaculum! Poſt ieiunium, poſt aſperam degendæ vitæ rationem, poſt aſſiduas preces, poſt uberes lachrymas, poſt continentiam annorum fortaſſe viginti, aut triginta, propter animæ negligentiam, & incuriam, omnibus orbari; ac ſimilem eſſe eum, qui mandatorum divinorum operatione ac quæſtu affluebat, locupletiſſimo cuidam negotiatori, qui ampliſſimas merces ſecum efferens, ac ſecundo vento periculoſa maria emenſus, in ipſo littore fracta navi, omnibus opibus repentè privatur: ſiquidem hic quoque ea, quæ innumeris laboribus, & ſudoribus quæſiverat, unico Dæmonis impetu perdat, peccato nimirum, non ſecus ac ſævo quodam turbine preſſus ac ſubmerſus. Huic ſanè, qui virtutes omnes tanquam naufragio amiſerit, vox hæc convenit: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Apud Abdiam Prophetam dicitur: *Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per noctem, quomodo conticuiſſes? Nonne furati eſſent ſufficientia ſibi? ſi vindemiatores introiſſent ad te, nunquid ſaltem racemum reliquiſſent tibi?* Nullus enim reperitur tam avidus, & avarus latro, qui domum deſpolians, potiorem ſaltem facultatum partem in eadem non relinquat, ſed omnia rapiat; nec tam cupidus ullus erit vindemiator, qui dum vineæ alicujus uvas decerpit, hinc inde non aliquos ſuperſtites botros relinquat. Quã in ſimilitudine egregiè expreſſam videmus infinitam peccati mortalis malitiam; ſiquidem hoc velut inſatiabilis quidam latro, omnes meritorum operumque bonorum divitias, quas in anima invenit, diripit: *omnes iuſtitiæ, quas fecerat, non recordabuntur.* Doctoris Angelici axioma eſt: *Sola gratia omne bonum naturæ ſuperat*; quantus igitur, & quàm rapax eſt latro peccati, qui animam omnibus gratiis cœleſtibus, virtutibus, donis Spiritus ſancti, cunctiſque aliis bonis, per integrum ſæculum pro cœlo poſſidendo comparatis, deſpoliat, & denudat?

S. Baſ. h. in princ. Prov.

Abdiæ 5.

Peccatum eſt latro inſatiabilis.

S. Th. 1. 2. qu. 113. a. 9. ad 2.

5 Sanctus Vincentius Ferrerius de filio prodigo, qui *diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè*, ita ſcribit: *Ex iſto textu habetur, quod quilibet, qui peccat mortaliter, perdit omnia bona, & merita, quæ congregavit. Unde ſi quis haberet omnia merita Prophetarum, & Apoſtolorum, ſi peccaret mortaliter, ſtatim perderet omnia illa, & nihil remaneret ſibi. Peccatum mortale ad inſtar mortis omnia mortificat. In morte homo omnia dimittit, etiamſi eſſet dominus totius mundi: ſic peccatum mortale aufert homini omnia merita. Non ſolùm perduntur virtutes contrariæ, ſed etiam omnia alia; v.g. ſi perdas per ſuperbiam, non credas, ſolum perdere merita, quæ acquiſiſti per humilitatem, ſed etiam omnia alia: ratio eſt, quia omnia merita in gratia Dei fundantur, quâ perditâ, omnia merita perduntur, quia deſtructo fundamento, cadit omne ædificium.*

S. Vinc. Ferr. ſe. 1. in Sabb. poſt Remiſcere. Offendens in uno, factus eſt omnium reus.

6 Apud Aggæum capite primo dicitur: *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non eſtis calefacti; & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum.* Accidet nonnunquam in Apulia, quòd dum meſſores in procinctu ſunt demetendi copioſam frumentorum ſegetem, ex improviſo in agris illis innumeram deprehendant murium multitudinem, omnia frumenta devorantium; quo in caſu verè dici poteſt: *ſeminaſtis multum, & intuliſtis parum.* Quod idem dici poteſt illis, qui diuturno tempore in Dei quidem ſervitio laborarunt, at verò dum in propinquo eſt tempus colligendi fructum, in culpam mortalem ſe ſeduci permittunt; quæ licèt unica ſit, ad abſorbenda, & conſumenda omnia illorum bonorum operum, in quibus hactenùs ſe exercuerant, merita, ſufficit. Qui in ſacculum pertuſum argentum, & aurum immittit, omnia perdit, quia quod ſuperiùs ingreditur, inferiùs excidit, & diſperditur. Unde Aggæus, ut interpres quidam exponit, prædictis verbis vult dicere: *Qui acquirit aliqua merita per opera virtuoſa, ea amittit per peccatum, quod poſtea committit, ſi eſt tale, quod perforet, id eſt, tollat unitatem animæ eius, ut eſt mortale.* Sanctus Antoninus ait: *Peccatum ſpoliat hominem cunctis bonis ſpiritualibus, quod dixit Luca cap. 1. Beata Maria: divites, ſcilicet meritis, dimiſit inanes, id eſt, vacuos. Threnorum cap. 1. Manum ſuam miſit, ſcilicet hoſtis diabolus, vel peccatum, ad omnia deſiderabilia eius, id eſt, pretioſa auferendo. In huius figuram Iudicum cap. 6. habetur, quod poſt ſeptem annos veniebant Madianitæ in terram Iſrael, poſtquam malum fecerant in conſpectu Domini filii Iſrael, & cuncta vaſtabant, & nihil omnino relinquebant ad vitam pertinens. Sic dæmones peccatoribus malum facientibus, & ſibi ſervientibus in ſeptem peccatis mortalibus, faciunt; qui ſpolians animam virtutibus, nec relinquunt in ea aliquid pertinens ad vitam gratiæ vel gloriæ.*

Agg. 1. 6.

Hiſtoria.

S. Anto. p. 4. t. 14. c. 6. §. 7.

Figura ex veteri teſtamento. Iudic. 6.

7 Quonam putas nomine Job peccatores appellat? Vocat illos rebelles, dicens: *Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt vias eius.* Rebelles autem, ut per experientiam conſtat, non ſolùm privatione gratiæ principis, verùm etiam omnium bonorum confiſcatione caſtigantur; inſuper ab omnibus officiis, honoribus, & præeminentiis, quibus gaudebant, exauthorantur. Unde cum Siba Miphiboſeth dominum ſuum de rebellionis, ſeu proditionis crimine accuſaſſet, David eundem ſine ullo alio proceſſu omnibus, quæ poſſidebat, privavit. Ecce igitur tibi pœnam, quæ Dei rebelles conſequitur; non ſolùm enim ab amicitia Dei excidunt verùm etiam omnibus ſpoliantur meritis, quæ ſibi acquiſierant, ut in regno cœlorum filii ſui fierent cohæredes. Doctor Seraphicus Sanctus Bonaventura pulchram hanc in rem adducit ſimilitudinem, inquiens: *Nota, quod peccatum eſt ſicut putredo in pomo: ſicut enim putredo aufert pomo decorem, colorem, ſaporem, odorem; ſic peccatum aufert animæ decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & ſaporem gloriæ. Unde dicitur: Quaſi putredo conſumendus ſum.*

Job 14. 13. Rebellium pœna.

S. Bon. Diæta ſal. t. 1. c. 1.

8 Incarnata Sapientia, ut hactenùs dicta clariùs intelligeremus, paulò ante inſinuatam miſerabilis viatoris illius, qui priuſquam in Jericho appelleret, à latronibus deſpoliatus fuit, Lucæ ca. 10. propoſuit parabolam: *Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum.* Porrò per hunc deſpoliatum nonnulli interpretes protoparentem noſtrum intelligunt, qui ab Jeruſalem, id eſt, à ſtatu innocentiæ, & juſtitiæ originalis in miſerabilem incidit peccati ſtatum, in quo inæſtimabilibus deſpoliatus fuit theſauris, quibus à Deo locupletatus fuerat dicente Pſalmiſta: *Minuiſti eum paulò minus ab Angelis, &c.* Sanctus Auguſtinus ait: *Incidit in latrones, id eſt, in poteſtatem Angelorum noctis, qui ſe transfigurant in Angelos lucis.* Porrò direptorum ſpoliorum qualitatem Salmeron inſinuat, dicens: *Deſpoliaverunt eum gratuitis, & divinis donis, quæ interna animæ veſtimenta ſunt; ut gratia adoptionis, ſapientia infuſa, iuſtitia originali, immortalitatis veſte, tunica fidei, faſcia ſpei, quæ conſtringit pectus, toga charitatis, cingulo caſtitatis, inauribus obedientiæ, armillis bonorum operum.* Et ideò *ut ſe cognoverunt eſſe nudos*, ut Sacer Textus inquit, ficulneæ frondibus ſeſe contexerunt. O quàm miſerabilis eſt hæc commutatio! Quæ enim proportio eſſe poteſt inter illa folia, & inter pretioſiſſimam, & inæſtimabilem innocentiæ, & juſtitiæ originalis, gratiarum & donorum ſupernaturalium, & cœleſtium chlamidem, quã propter tranſgreſſionem ſuam exuti fuere? David celebertimum illum Pſalmum 118. verſ. 1. ab his verbis exorditur: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Tandem verò ad divinæ legis tranſgreſſores deſcendens, ſequentem ſtatuit concluſionem: *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis eius ambulaverunt.* Quæ verba difficultatem in ſe haud modicam continent. Ergone enim quotquot poſt peractam diuturno tempore irreprehenſibilem vitam, tandem in peccatum mortale inciderunt, à viis Dei aberrarunt? Idem Regius Propheta, qui concluſionem hanc ſtatuit, ante adulterium & homicidium commiſſum de ſe gloriatus fuit, dicens: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. Viam mandatorum tuorum cucurri, &c.* Quo igitur modo aſſerere poteſt, quòd in viis Dei non ambularint, qui operantur iniquitatem? Facilis ad hoc eſt reſponſio; eo ipſo enim, quo quis per peccatum mortale divinam gratiam, & conſequenter omnia bonorum operum merita hactenùs comparata (quæ divinæ gratiæ innituntur) amittit, in eodem ſtatu cenſetur, ac ſi pedem ſuum divinis ſemitis nunquam intuliſſet; quia *iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur.*

Per ſpoliatũ in Evangelio quidam Adamum intelligunt. Luc. 10. 30.

S. Aug. l. 2. q. Euang. Salmer. t. 7. tr. 26. Bona quibus fuerit ſpoliatus.

Gen. 3.

Pſ. 118. 1.

Movetur difficultas ex loco Pſalmi.

Pſ. 100. 2. Pſ. 118. 32.

Reſolvitur.

Pſ. 11. 9.

9 Idem Regius Pſaltes in alio quodam Pſalmo ait: *In circuitu impii ambulant*; circa quæ verba Sanctus Bernardus

Pſ. 11. 9.

nardus notat, quòd *qui in circuitu ambulat, proficiſcitur quidem, ſed nihil proficit;* qui enim in gyrum gradirur, quantò magis à termino ambulando recedit, tanto magis ad eundem redeundo appropinquat; quantumcunq; enim ambulat, ſemper ad terminum, unde incepit, revertitur. Talis quoque eſt via, per quam impius incedit; licèt enim aliquanto tempore in via præceptorum divinorum progreſſus fuerit, attamen quamdiù in affectu peccati continuat, ſemper ad principium ſui motus retrocedit. S.Bern.in uno ex ſermon.de modo bene vivendi ait: *Per unum malum pereunt multa bona. Cuſtodi animam tuam a peccato. Qui in uno peccavit, factus eſt omnium reus. Per unum peccatum multa juſtitiæ pereunt.*

Quid ſit ambulare in circuitu.

S.Ber.ſer.26. de modo bene viv.

10 In Epiſtola prima Joannis cap.8. dicitur: *Omnis, qui peccat, non vidit Deum, nec cognovit eum.* At verò quis eſt, qui neſciat, multos eximios Dei ſervos illum offendiſſe, de quibus tamen dubium eſſe nequit, quin illum viderint, & cognoverint? Sanctus Petrus DEI filium præ cunctis aliis Apoſtolis perfectiſſimè noverat, ſiquidem admirabilem hanc fidei ediderat profeſſionem: *Tu es CHRISTVS filius DEI vivi.* Idem quoque illum ſæpiùs intuitivè vidit, & tamen eundem poſtea negavit: qua igitur ratione Sanctus Joannes aſſerit: *Omnis, qui peccat, non vidit, nec cognovit?* Reſpondetur, quò quiſquis in peccato ſuo perſiſtit, ac perſeverat, eo ipſo, quòd peccatum illud ad pedes Confeſſarii non deteſtatur, nec deponit, eodem modo ſe habeat, ac ſi nunquam DEUM vidiſſet, & cognoviſſet; imo hæc cognitio ei ad æternæ ſalutis comparationem non ſolùm non proderit, verùm etiam potiùs oberit, quia *ſicut lumen eius, ita & tenebræ eius.* Didacus Stella ad inſinuandum effectum, quem peccatum in anima illius, qui antea in gratia Dei fuerat, producit, ſequenti utitur ſimilitudine: *Quemadmodum in diſceſſu Regis omnes, qui ſunt in curia, abeunt; ita cum DEVS diſcedit ab anima, omnia bona opera, quæ peccator in ſtatu gratiæ eſt operatus, amittit, & nullius ſunt valoris.* Apud Iſajam dicitur: *Deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion, ut umbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario;* quod vaticinium dictus Propheta de illo edidit exterminio, quod Jeroſolymæ tandem ſupervenit; hanc enim prædicebat redigendam in illum ſtatum, in quo eſt tugurium aliquod extemporaneum, in vinea vel in agro cucumerum erectum; hoc enim pro eo ſolùm tempore durat, quo vel uvæ in vinea, vel cucumeres in cucumerario colliguntur, & cuſtodiuntur, poſtea verò in ignem conjicitur. Anima in gratia Dei conſtituta, per Jeroſolymam typicè deſignatur: At verò ſi eadem ab inimico per peccatum invadatur, *deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili.* Enimverò quando in civitate aliqua in conſtanti pace vivitur, magnus ad eam quotidie eſt viatorum negotiantium, & incolarum concurſus, rigida quoque in ea regnare ſolet juſtitia, vigetque ingens abundantia, tranquillitas, & civium unio, ſoletque in ea optimum florere regimen; at verò poſtquam ab inimicis aggreſſa, & invaſa fuit, in lapidum redigitur cumulum, fitque ſcorpionum, & ferarum receptaculum, ac in tantam redigitur miſeriam, ut demolitorum mœnium vix relinquantur veſtigia: per quam quidem metaphoram Iſajas veram ſanctæ illius civitatis deſolationem delineare voluit, ſpiritualiter autem etiam deſcribere intendit deſolationem animæ illius, in quam inimicus infernalis per peccatum mortale ingreſſus fuit; dum enim hanc deprædatur, omnia donorum, virtutum, gratiarum, & meritorum bona, quæ antea poſſidebat, diripit, & devaſtat. Deus in libro Proverbiorum inquit: *Qui in me peccaverit, lædet animam ſuam:* Pagninus legit: *Exſpoliat animam ſuam;* adeoque de illa dici poteſt, quòd ibi nullus ſit ordo, ſed ſempiternus horror inhabitet. Sanctus Bonaventura ait: *Peccatum annihilat hominem, & deficere facit à vero eſſe.* Sanctus Auguſtinus hanc deſolationem, quam peccatum in animam inducit, his verbis exponit: *Peccata non habent ſubſtantiam. inopiam habent, non ſubſtantiam, egeſtatem habent, non ſubſtantiam.* Idque exemplo filii prodigi oſtendit, inquiens: *Noſtis quia minor filius peregrinatus eſt, & dixit Patri: Da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit. Quid tibi vis? Melius apud Patrem ſervatur, tua eſt. Dilapidare illam vis? Proficiſci vis longius? Vivens prodigè cum meretricibus perdidit totam ſubſtantiam, egens remanſit, porcos pavit, in egeſtate ſua patris divitias recordatur: conſiderent ergo omnes peccata, ſua videant ſi habeant ſubſtantiam ipſa peccata.*

1.Jo.8.36.

Alia difficultas movetur & ſolvitur ex euangelio.

Did. Stell. in c.11. Luc.

Iſa.1.7.

Similitudo à tugurio deſumpta.

Alia de civitate florente quæ ab hoſtibus vaſtatur.

Prov.8.

S.Bon. l.7. comp. Theol Verit. l.3. c.5.
S.Aug. in Pſ. 123.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Varia examinantur mala, à peccato in animam ream derivantia.

THEMA.

Qui cuſtodit præceptum, non experietur quicquam mali. Eccl.8. v.5.

1 QUòd ſi vera eſt illa regula, qua dicitur: *Contrariorum eſt eadem diſciplina*, ſequitur neceſſariò, quòd cum Sapiens de divinam legem obſervantibus dixerit: *Qui cuſtodit præceptum, non experietur quicquam mali*, tranſgreſſoribus ejuſdem legis omne malum evenire debeat, & maximè cauſa peccati omni bono priventur. Doctrina eſt Epiſcopi Bellovacenſis: *Si peccatum non eſſet, nihil poſſet eſſe, quod homini obeſſet: ſi peccatum non eſſet, quicquid eſt, homini prodeſſet.* Eccleſiaſticus ait: *Bona bonis creata ſunt ab initio:* omnes enim creaturæ homini ſubjectæ, & obedientes erant, quamdiù innocentia, & juſtitia originali condecorabatur; tunc enim verum erat illud Pſalmiſtæ: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus eius;* ſubdit verò Eccleſiaſticus: *Sic nequiſſimis bona, & mala.* Idem, poſtquam multa enumeraſſet bona naturalia, ſubjungit: *Hæc omnia ſanctis in bona, ſic & impiis, & peccatoribus in mala convertentur.* Regius Pſaltes de Protoparente noſtro ait: *Minuiſti eum paulò minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* At verò quo tempore Deus hoc fecit? tunc nimirùm, quando juſtitia originali amictus erat, quia poſtquam ſimul cum Eva divinum prævaricatus eſt præceptum, mox *cognoverunt ſe eſſe nudos.* Sanctus Ambroſius ad illum ſe reflectens diem, quo Deus Adam interrogavit: *Adam ubi es?* inquit: *Quid eſt, Adam ubi es? id eſt, non in quo, ſed in quibus es? Non ergo interrogatio eſt, ſed increpatio; quaſi diceret: De quibus bonis, de qua beatitudine, de qua gratia, in quam miſeriam recidiſti?* Idem Sanctus Doctor in capite præcedenti eoſdem foliis ſe veſtientes conſiderans, dixerat: *Docet me Adam, quæ ſint folia, qui poſteaquam peccavit, de foliis ficus fecerit ſibi ſuccinctorium, qui magis de fructibus eius guſtare debuerit. Juſtus fructum eligit, folia peccator. Quis eſt fructus? Fructus, inquit, ſpiritus, eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, modeſtia, continentia, dilectio. Non habebat fructum, qui gaudium non habebat; non habebat fidem, qui prævaricatus erat mandatum DEI; non habebat continentiam, qui de interdicto ſibi guſtaverat ligno. Ergo quicunque prævaricatur mandatum Dei, ſpoliatur, atque nudatur.* Vultiſne ſcire, qualiſnam fuerit hæc nuditas? Nimirùm nuditas à divina gratia, cui proprium eſt, hominem in oculis DEI facere gratum, & acceptabilem; unde manſerunt deformes, inimici, & filii iræ, licèt ad imaginem, & ſimilitudinem Creatoris plaſmati fuiſſent, hanc enim adeò deformarunt, ut Pſalmiſta dicat: *Cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Spoliati fuerunt jure, quod habebant ad gloriam, & condemnati ſecundum præſentem juſtitiam ad æternæ perditionis barathrum; perdiderunt illum amorem, quo antea Deum plus amabant, quàm ſemetipſos; ſpoliati fuerunt juſtitia originaria, quæ ſenſum reprimendi, illumque rectæ rationi perfectè ſubjiciendi virtutem habebat; abjecerunt dona Spiritus Sancti, gratiam ſanctificantem, & merita hactenùs acquiſita, necnon omnes theſauros, quos Deus plena manu in ipſos effuderat. Quærunt nonnulli interpretes, cur Deus Paradiſum terreſtrem adeò amœnum, & delitioſum pro homine plantarit, quem ſciebat breviſſimo temporis ſpatio eo graviſurum, indeque quantociùs expellendum eſſe. Ad quod inprimis reſponderi poſſet,

Deum

Contrariorum eadem eſt diſciplina.

Bellov. ſpec. mor. l.3. diſt. 19. p.1.
Eccl.39.30.

Pſ.8.7.

Gen.3.

S.Amb. l.de Parad. c.14.

Ibid.c.13.
Prævaricator privatur omnibus bonis.

Pſ.48.13.
Quibus bonis primi Parentes fuerint denudati.

Digitized by Google

Quare Deus plantaverit Paradiſum poſtea tam brevi tempore. Prov. 8. 31.

Deum per hoc homini; ad inſtar parvi mundi creato ſuum manifeſtare voluiſſe amorem, & æſtimationem quanti nimirùm illum faceret, verumque eſſe, quod Sapiens in perſona Dei inquit: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum*; ex alia verò parte etiam patefacere voluit, quanto proſequatur odio peccatum, quàmque ſeverè illud caſtiget. S.Bonaventura aliam illius reddit rationem, inquiens: *Vt per eius eiectionem de Paradiſo de loco voluptatis, cognoſceret ſenſibiliter, quanta bona ſpiritualia per culpam amiſiſſet.*

Reſolvitur. S.Bon. ſent. 7. diſt. 17.

2 In libro 2. Machabæorum cap. 1. primum ſpolium primaque ab impio Rege Antiocho in templo Jeroſolymitano capta præda his verbis deſcribitur: *Et intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & univerſa vaſa eius, & menſam propoſitionis, & libatoria, &c. Omnia in figura contingebant illis*; hæc enim templi deprædatio illud præſignabat ſpolium, quod peccatum è myſtico animæ Chriſtianæ templo (*templum Dei, quod eſtis vos*) diripere ſolet. Unde Sanctus Antoninus ait: *Intrat templum Dei, ſcilicet cor, cum ſuperbia, & aufert ſeptem genera bonorum ſpiritualium ibi figurata. Primo quidem altare aureum, quod ſignificat CHRISTVM. Secundo aufert candelabrum cum ſeptem lucernis, id eſt, gratiam Spiritus Sancti cum ſeptem donis eius. Tertio furatur menſam propoſitionis, in qua continuè manebant duodecim panes propoſitionis; & hæc eſt fides formata cum duodecim Articulis. Quarto aufert de templo anima cortinas, ſeu vela de quatuor coloribus, quæ ſignificant quatuor virtutes Cardinales, prudentiam, iuſtitiam, fortitudinem, & temperantiam; imo vaſa templi, & libatoria, id eſt, in quibus ſolida ponebantur, ut farina, vel panis, vel huiuſmodi; & ſignificant pertinentia ad ſpem, quæ futuram beatitudinem facit prælibare. Phiales quoque, in quibus continebantur liquida, ut vinum, oleum, & huiuſmodi; & ſignificant viſcera pietatis, ut colliqueſcat lachrymis compunctionis, devotionis, & compaſſionis. Mortariola etiam, in quibus aromata, & thus, & timiama redigebantur in pulverem; quæ ſunt meditationes, & affectiones humilitatis, quæ cæteras virtutes humiliant, & quaſi in pulverem redigunt odoriferum, dum humilia de ſe ſentit virtuoſus. Quinto vela, ſeu cortinas de ſagis cilicinis, id eſt, fructum, ſeu opus pœnitentiæ, & auſteritatis. Sexto ornamentum aureum, ſcilicet charitatis, & coronæ præmia. Septimo aufert vaſa concupiſcibilia, id eſt, opera facta in gratia, quoad meritum, dum moratur in peccato.*

2 Mach. 1. 23.

S.Ant. 4. p. t. 14. c. 6. § 7. Privatur hâc ſeptem bonis per peccatū.

3 Increata, & Incarnata Sapientia parabolam filii prodigi, velut doctrinam quandam nobis tradere voluit, ad cognoſcendum inde deplorabilem ſtatum, in quem impius per peccatum præcipitatur; etenim omnem ſuam diſſipavit ſubſtantiam. Unde D.Chryſologus ait: *Ecce quemadmodum ſine patre cenſus nudavit filium; cenſus filium tulit de gremio patris, eiecit è domo, exemit patria, ſpoliavit fama, exuit caſtitate. Quod vitæ, quod morum, quod pietatis, quod libertatis, quod ſit gloriæ, nil reliquit. Civem denique in peregrinum, filium in mercenarium, in egenum locupletem, liberum mutavit in ſervum. Iunxit porcis, à patre piiſſimo quem ſeiunxit, ut ſerviret cœnoſo pecori, qui pietati ſanctæ parere contempſit.* Quiſnam verò peccatum quoque ſimiles in animabus producere effectus non videt? Berchorius in ſuo Dictionario de malitia peccati tractans, multa conſiderat motiva, ob quæ illud nobis eſt deteſtandum; ita enim ſcribit: *Fugiendum eſt peccatum propter multa, videlicet, quia peccatum ſolet generare mentis levitatem, indurare, & captivare mentis libertatem, pauperare mentis ubertatem, ſubiugare mentis dignitatem, occultare culpæ veritatem, denegare cœli voluptatem, procurare mortis gravitatem, aggravare mentis agilitatem, obſtinare cordis nobilitatem, frequentare caſus neceſſitatem, diſſipare morum fertilitatem. Iſta ſunt duodecim mala, quæ facit nobis peccatum, generaliter loquendo.* S.Laurentius Juſtinianus ſimiliter multa indicat mala, ab infernali hoc monſtro derivanda; ait enim: *Peccatum dona naturalia vulnerat, ſpoliat gratuitis, animam maculat, amaricat conſcientiam, cor indurat, inſenſibilem hominem reddit, ad alia peccata trahit, bona quæ fiunt, infructuoſa eſſe facit, ſtultum hominem eſſe oſtendit, & ipſam animam poſſidendo interimit.* Idem S.Patriarcha alibi in ſermone quodam de S.Joanne

Adducitur exemplum prodigi.

Chr. ſer. 1. Luc. 15. 13.

Berchor. Dictiōn. verb. Peccatum. Effectus peccatorum.

S.Laur. Juſt. de perfect. grad. c. 1.

S.Laur. Juſt. de S. Joan. Euang.

Apoſtolo, alia his verbis damna recenſet: *Proh dolor! unico peccati conſenſu immenſas animæ, ac corporis ſpirituales amiſit divitias, ſibique cum dolore vendicat, quod gratis, & ſine labore perceperat. Innocentiæ quippe candorem, immortalitatis ſtolam, carnis incorruptibilitatem animæ puritatem, contemplationis dulcedinem, ſpiritum libertatis, regnum cœlorum, Angelorum contubernium, amicitiam Dei perdidit.*

4 S.Bonaventura in comp. verit. Theol. multa pariter peccati mala recenſet, inquiens: *Naturalia vulnerat, ut ſignificatur in illo, qui incidit in latrones.* Idem ſuper S. Lucam ſcribens, illaque verba: *Plagis impoſitis*, exponens, inquit: *Vulneraverunt in naturalibus.* Etenim per peccatum natura noſtra in donis naturalibus graviter vulnerata fuit, ſiquidem contraxit cæcitatem in intellectu, odium in voluntate, oblivionem in memoria, peſſimam propenſionem in ſenſibus, in oculis invidiam, curioſitatem in auribus, in lingua licentiā. Unde clarus eſt ille Iſaiæ textus, dicentis: *Omne caput languidum, & omne cor mærens, à planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas, vulnus, & livor, & plaga tumens.*

S.Bon. to. 7. l. 3. c. 7. comp. Theol. ve it. Mala peccatorum.

Iſa. 1. 5.

5 Item *intellectus*, ut idem S.Bonaventura ait, *obſcuratur in cognitione veri.* Quod idem damnum Dionyſius Carthuſian. in opuſculo de enormitate peccati his verbis inſinuat: *Quo quis gravius, diutius, atque frequentius peccat, eo ratio eius amplius excæcatur; tanto plus errat ſumendo mala pro bonis, falſa pro veris, nociva, vana, & vilia, pro ſalutaribus, & ſicis, & pretioſis. Affectus tepeſcit*, inquit idem S. Bonaventura, *in operatione boni.* Quam veritatem, unuſquiſque in peccatum, & conſequenter in indignationem Dei incidens, manifeſtè in ſemetipſo experitur; ſiquidem videmus, quòd peccando concipiamus averſionem à bono. Idem Carthuſianus idipſum confirmat, dicens: *Sicut virtutes, ac dona Spiritus ſancti vires animæ reddunt ad bene agendum expeditas ac faciles, à ratione quoque, & Spiritu ſancto bene promptèque mobiles: ſic peccata, & habitus vitioſi vires præfatas à bonis retardant, ad bona agenda infirmas efficiunt ad mala pronas conſtituunt, ad diabolicum inſtinctum, paſſionumque impetum aſſequendum faciles reddunt.* Confirmat quoque idipſum S.Laurentius Juſtinianus, dicens: *Quod homini adverſatur in homine, de peccati radice procedit. Tolle peccatum, & natura gratiam recognoſces. Nil ante peccatum homini repugnabat.* S.Vincent. Ferrerius rationem reddit earum proportionum, quæ peccatum inter, & febrim, cui peccatum aſſimilatur, intercedunt; ita enim ſcribit: *Febris in Sacra Scriptura ſignificat peccatum mortale; ratio, quia peccatum mortale habet conditiones febris; quoniam ſicut febris aufert appetitum comedendi, & deordinat guſtum corporis, quia cibus dulcis videtur amarus, & econverſo infirmus appetit nociva, & contraria: hoc idem facit peccatum mortale; quando enim perſona eſt ſana, quæ ſcilicet eſt in gratia Dei, & in bona vita, ſentit magnum ſaporem, & dulcedinem in cibis animæ, quæ ſunt orationes lectiones, & contemplationes, miſſa, ſermones, & huiuſmodi, quibus anima vivit, & impinguatur; ſed quando abeſt febris peccati mortalis, ſtatim perdit guſtum, nec ſaporem ſentit, nec dulcedinem, imo ſi vult orare, ſtatim attædiatur; & ſic de aliis. Vnde Auguſtinus ait: Impius non ſentit dulcedinem Dei, quia de febre iniquitatis palatum cordis guſtum amiſit.* Doctrina quoque eſt Alvarez, magni illius ſpiritualis vitæ magiſtri, *de incitamentis religioſorum ad perfectionem* in hæc verba diſſerentis: *Humanus animus, peccati vulnere ſaucius, & à prima illa innocentiæ ſanitate, in qua à Deo conditus erat, eiectus, adeo manſit infirmus, ut virtutem alias ſuaviſſimam, tanquam inſulſam, atque inſuavem horreat, & vitæ ſpiritualis itinera, homini vegeto, & firmo valde prona, non ſolum difficilia, verum etiam inacceſſa diiudicet. Quemadmodum enim ægrotus cibos dulciſſimos, & opiparos averſatur, non quia illi amari ſint, ſed quia eius palato humoribus noxiis infecto amari videntur: ita homo peccati tabe corruptus, & prope exanimis effectus, virtutem ori non admovet, non quia illa ſit iniucunda, ſed quia palatum animæ, perditis moribus, quaſi malis humoribus vitiatum, eius ſuavitatem non valet percipere.*

S.Bonav. ib. Dio. Car. op. de enormit. pecc. ar. 18. Quo plura ſunt peccata, plus intellectus obſcuratur. S.Bon. ib.

Dio. Car. ib.

Argum. à contrario.

S.Laur. Juſt. faſc. amor. c. 11.

S.Vinc. Fer. ſ. poſt octav. fer. 2. Proportio inter peccatū & febrim.

Alvar. t. 1. proœm. de incitamentis relig. Peſſimam peccatum inducit metamorphoſis.

6 *Gratuitis ſpoliat. Diſperſi ſunt lapides ſanctuarii.* Ecce tibi aliud peccati damnum. De quo audiamus Dionyſium Carthuſianum in hac verba ſcribentem: *Peccatum*

S.Bon. ib. Dio. Car. ib.

Digitized by Google

tum mortale primò ſpoliat mentem gratuitis, gratia gratum faciente, charitate infuſa, cœteriſque virtutibus, quantum ad hoc, quòd ſunt meritoria in agendo, ſeptemque donis Spiritus ſancti. S.Bonaventura ubi ſupra ſubjungit: *Sed ne aliquod bonum pereat, illa bona, quæ quis peccando mortificat, aliis ſalvandis dabuntur; ſicut cum corporali morte quis moritur, fratres & propinqui in bonis eius ſuccedunt*. Juſſit Deus in Apocalypſi, ut S. Joannes quendam Epiſcopum Aſię hortaretur, ut conſtans maneret in virtutibus, ab iiſque non declinaret: *Tene quod habes, ut nemo alius accipiat coronam tuam*. Eſtque hoc unum ex iis damnis, quæ peccatorem ab offenſa Dei efficaciter retrahunt; videlicet, quòd dona gratiæ, & bona ſpiritualia, quæ acquiſiturus fuiſſet, ſi in adimpletione divinorum præceptorum perſeveraſſet, dentur aliis, qui majorem ex illis facturi ſunt fructum, proque iis Deo gratiores erunt.

Peccatum ſpoliat bonis gratuitis.

Apoc. 1.

7 *Animam maculat. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*. Dic, obſecro, quanam in re anima creatori ſuo ſe vel maximè ſimilem eſſe probare poterit? Inſinuat idipſum S.Auguſtinus, dum ait: *Appareat ſimilitudo in moribus pro natura, in operibus pro iuſtitia, in virtutibus pro gratia*. Similitudo enim in Chriſti imitatione conſiſtit, prout etiam obſervavit D. Chryſ. dum ait: *Similitudinem, ut pro viribus humanis ſimiles ſiamus Deo manſuetudine, & lenitate, & virtutibus Deo ſimiles efficiamur; quod & Chriſtus dicit: Similes eſtote patri veſtro, qui in cœlis eſt*. De reprobis autem adimpletur id, quod Salvator noſter incredulis Hebræis improperavit, dum ait: *Vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere*. Innoc. III. ſuper illa verba tertii Pſalmi pœnitentialis: *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ*, ita ſcribit: *Heu, ſi quis videret animam peccatricem, quàm ſit fœda, quàm fœtida, & putrida! profectò leproſior eſt carne leproſa*.

S.Bonav. ib. Similitudo hominis cum Deo conſiſtit in imitatione Chriſti.
S.Aug. de ſpir. & anima c. 39.
Chr. h. 9. in Gen.

Io. 8. 44.
Innoc. III. in Pſ. 3. pœn.

8 Eſt & aliud peccati mortalis notabiliſſimum damnũ, ab eodem S.Bonaventura his verbis inſinuatum: *Ad pœnam æternam obligat*: unde gravitas culpæ vel maximè deducitur. Etenim in tribunalibus noſtris in notitiam delicti devenitur per ſeveritatem condemnationis, & ſupplicii, cui reus per ſententiam adjudicatur. Quis autem adæquatum de pœnarum infernalium atrocitate formare poterit conceptum? Quis unquam ſuo, quantumvis perſpicaciſſimo intellectu, ad æternitatem capiendam pertingere poterit? Enimverò unicum duntaxat peccatum mortale adeò exceſſivum penes divinam juſtitiam contrahit debitum, ut ſi anima peccatrix in æternæ perditionis carcere millenis, imò centies millenis ſæculis pateretur, nunquam pro ejuſdem vel minima parte ſatisfactura, ſed ſemper in capite, ſeu principio ejuſdem pœnæ hæſura eſſet. Eſt enim obligatio quædam quæ nunquam dilui aut expiari poterit, niſi forſitan in hac vita per veram pœnitentiam expiatum fuiſſet. Vide tom. 2. hujus Biblioth. in 30. diſc. de inferno, in quibus quàm gravis ſit hæc æternæ pœnæ exſolvendæ obligatio fuſiſſimè declaratur.

S.Bonav. ib. Quantitas delicti per quantitatem pœnæ manifeſtatur.

9 *Conſcientiam amaricat*, inquit S.Bonaventura; eſtque hic alius culpæ mortalis effectus, quem etiam Sacra Scriptura indicat, dum ait: *Vide quàm malum, & quam amarum eſt, dereliquiſſe te Deum tuum*. Etenim nulla datur roſa, nulla reperitur voluptas, quin ſpinam ſuam ſecum adferat. Unde trita eſt illa S. Gregorii ſententia: *Roſa, quæ redolet, creſcit cum ſpina, quæ pungit*. Mel quoque quamdiù fauces noſtras tranſit, ſuavi ac amabili ſapore eaſdem imbuit; at verò in ſtomacho receptum, in amariſſimam ſæpè convertitur bilem. Eodem modo inquit Philoſopous ille de voluptate: *Quod dulce eſt, tranſit, quod turpe, remanet*. Sic quoque roſa ſubitò effloreſcit, at verò ſpina transfigens toto anno ſuperſtes remanet. Eſt & aliud peccati damnum, ab eodem S. Bonaventura inſinuatum, dum ait: *Indurat & inſenſibilem reddit. Peccator enim, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit; & ſi quis eum reprehendat, viſus eſt ei quaſi ludens loqui*.

S.Bonav. ib.

Cauſat peccatum amaritudinem animæ.

S.Bonav. ib.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Alia recenſentur damna peccati mortalis, à quo & nobis ipſis reſurgere non poſſumus.

THEMA.

Maledicti, qui declinant a mandatis tuis. Pſalm. 118. verſ. 21.

1 INter alias impiorum miſerias una eſt, quòd ſint à Deo maledicti, id eſt, omnibus malis ſubjecti; ait enim Pſalmiſta: *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis*; ac proinde ſanctorum Patrum ſectantes veſtigia, præter mala in diſcurſu præcedenti conſiderata, alia quoque in præſenti examinabimus.

2 Sanctus Bernardinus ait: *Advertendum eſt ſecundum Thom. 2. 2. quæſt. 86. quod triplex eſt bonum. Primum naturæ, ſecundum gratiæ, tertium habilitatis ad actum ſeu aptitudinis ad benefaciendum. Primum eſt bonum naturæ, utputa intellectus, atque voluntas; & hoc bonum per quodcunque peccatum nec tollitur, nec minuitur, ſicut nec per tenebras aer tollitur, nec ſubſtantia aeris minuitur. Secundum eſt bonum gratiæ, & hoc per peccatum omnino ab anima removetur; unde ſicut lumen per tenebras, & per cæcitatem, ſic per culpam gratia amovetur. Tertium eſt bonum habilitatis ad actum, & hoc non tollitur, ſed per peccatum diminuitur*. Verum quidem eſt, quòd liberi arbitrii noſtri libertas à peccati malitia magna ex parte offendatur. Unde Sanctus Antoninus ait: *Libertas magnum bonum æſtimatur, non enim bene pro toto libertas venditur auro; ſicut econtra ſervitus eſt maxima miſeria; per peccatum autem inducta eſt ſervitus*. Hanc quoque liberi arbitrii læſionem agnovit Apoſtolus, dum ait: *Non enim quod volo bonum, hoc ago, ſed quod odi malum, illud facio*. Natura enim noſtra per culpam vitiata, ad vitium ſemper propendet. Doctrina eſt Sancti Antonini, dicentis: *Voluntas multum eſt remiſſa ad bonum propter peccatum, adeo quod bonum, quod intelligit, & in generali proponit, agere non valeat. Figuratur per claudum, qui videt quidem quò pergere debeat, ſed recto greſſu incedere non valet; quibus claudis per Eliam dicitur 3. Regum capite decimooctavo: Uſquequo claudicatis in duas partes? Claudicat ex parte dextra, qui præcepta ad DEUM nos ordinantia non ſervat. Claudicat ad ſiniſtram, qui mandata erga proximum nos dirigentia non cuſtodit: nec talis diu in peccatis permanere poteſt, quin labatur in alia*. Pergit idem Antoninus oſtendere, qualiter pars inferior, & ſenſitiva, ratione culpæ, rebellet; ait enim: *Potentia ſenſitiva multipliciter vexatur paſſionibus propter peccatum; ſic enim DEUS inſtituit hominem, ut ratio ſubiiceretur ſibi, & inde ſenſualitas omnino erat ſubdita rationi; ſed propter peccatum inobedientiæ, rebellans ratio Deo immediatè, & caro recalcitravit ſpiritui; in cuius ſignum ſecundum Sanctum Auguſtinum, primi parentes ſenſerunt ſtimulum carnis, propter quod erubeſcentes ad invicem, fecerunt ſibi perizomata, id eſt, cooperimenta, & potentia quidem concupiſcibilis non appetit niſi delectabilia ſenſibus, etſi contraria ſpiritui, caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum, ut dicitur Galat. cap. 5. In cuius figuram ancilla Agar concepiſſe ſe videns ex Abraham, deſpiciebat proterva dominam ſuam Sarai, & cum verberibus augeretur, abea fugam arripuit; ad deſignandum, quòd ſenſualitas, quæ eſt ancilla rationis, poſtquam per concupiſcentiam conceperit peccatum, ex viro, ex appetitu rationali, deſpicit poſtea rationem, nec vult ei obedire. Sed etſi aliquando cogatur quibuſdam pœnis, ut ieiuniis, & diſciplinis, ipſa ſenſualitas fugit a ratione, nec propter hoc ei obedit, ſed ut libera vagatur; & in tantum excreſcit concupiſcentia, ut nec deferat naturali fœderi, ſeu propinquis; ut patet in Amnon primogenito David, qui amore concupiſcentiæ inſaniens in Thamar ſororem ſuam, violenter conſtupravit eam: & de Ruben, qui aſcendit cubile patris ſui, & de Semiramide bellicoſiſſima Regina Ninive, quæ duxit in maritum filium ſuum, ſed ab ipſo interfecta eſt. Iraſcibilis potentia plena eſt perturbationibus, & vindictis illi-*

S.Bern. t. 4. ſer. de calamit. ſeneſt. ar. 1. c. 4. Bonum eſt triplex.

S. Ant. p. 1. t. 7. c. 3. §. 1.

Rom. 7. Per peccatũ liber. arbitr. læſum eſt.

Cœſum arbitrium exprimitur in claudo.

Peccatum induxit rebellionẽ inter rationem & ſenſualitatem.

Senſualitas prævaluit contra naturæ leges.

Digitized by Google

illicitis. Vnde Saul, qui prius erat pacatiſſimus, adeò quòd deſpicientes dominium eius, ſibi a Domine traditum, patienter toleravit, nec in aliquo moleſtari voluit; poſt victoriam autem magnam habitam contra Ammonitas, poſtquam à Domino receſſit per peccatum, ita turbulentus, & furioſus effectus eſt, ut per ſe, & per alios, mortem quæſierit generi ſui David, ei fideliſſimi, & octoginta quinque ſacerdotes occidi fecerit, quia Abimelech Princeps eorum favorem fecerat Davidi, concedendo panes, & gladium Goliath, & conſulendo pro eo DOMINVM. Doctor Seraphicus lib. 3. compendii verit. Theolog. in hæc verba ſcribit: *Per peccatum corrumpitur poteſtas liberi arbitrii dupliciter, ſcilicet in agendo, & ſuſcipiendo. In agendo quidem, quia non poteſt ſemper facere quod oportet, nec vitare quod nocet. In ſuſcipiendo autem, quia gratiam ſtabilem non poteſt ſuſcipere in hac vita. Item corrumpitur ratio in hac vita dupliciter; ſcilicet quantum ad diſcretionem iudicii, inter bonum, & malum; & quantum ad deliberationem conſilii, inter expediens, & inexpediens. Item corrumpitur affectus dupliciter, ſcil. in ordine, & in modo, quia nec ſemper eſt ordinatus, nec ſemper moderatus.*

Depravatio potentiæ iraſcibilis.

S. Bon. comp. Theol. verit. l. 3. c. 7.

3 Dionyſius Carthuſianus in Opuſculo de enormitate peccati, de culpa mortali ita ſcribit: *Maculat animam, quæ maculatio gratuitorum ſpoliationem concomitatur, eſtque amiſſio ſpiritualis pulchritudinis, & nitoris; nam ſicut in corporalibus macula eſt perditio propria pulchritudinis ac nitoris, ex contactu alicuius immundi; ita in ſpiritualibus ponitur macula pro amiſſione ſpiritualis nitoris. Anima autem duplicem ſortitur nitorem; unus eſt luminis naturalis, ſeu rationis; alius eſt divinæ illuminationis per gratiam. Porro dum anima inferioribus, terrenis, atque carnalibus rebus inhæret, agit utique contra lumen naturalis rationis, & gratiam divinæ illuſtrationis, ſicque ſpiritualis nitor, quantum ad lumen naturale, minoratur, & obfuſcatur; ſed quoad lumen gratiæ omninò aufertur.* Author quidam modernus variorum præjudiciorum, quæ anima à peccato patitur, contexit congeriem, inquiens: *Deſtruit in homine gratiam, charitatem, & virtutes ſupernaturales; ſolam fidem, & ſpem ei relinquit, ſed informes, & mortuas, velut muros ſubruta domo. Privat Spiritu ſancto inhabitante, & iure cæleſtis hæreditatis; extinguitur ſubitò vita eius cæleſtis, & pulchritudo ſupernaturalis, quâ Angelis ſanctis, & DEO ſimilis erat, & fit ex DEI templo ſpelunca latronum, ex aula Regis ſtabulum peccatorum, ex filio DEI hoſtis, ex cæli hærede reus gehennæ.*

Dio. Cart. op. de enormit. pecc. ar. 18. Per maculã corporalem figuratur ſpiritualis.

Varia à peccato anima patitur præjudicia.

4 Eſt certum quoddam genus fulminis, quod aurum ſacculo incluſum abſorbet, & conſumit, ſacculo exteriùs remanente, ſicut priùs erat, ſine ullo læſionis veſtigio. Idem quoque per culpam mortalem accidit animæ, hæc enim inſenſibiliter theſaurum divinæ gratiæ, animæ Chriſtiani eripit, ipſa anima in oculis noſtris manente, ſicut priùs erat; adeò ut licèt peccator ad ignem condemnatus ſit immortalem, & extra gratiam DEI poſitus, poteſtati Dæmonis ſit traditus, nihilominus ſæpè poſt exſatiatos appetitus ſuos lætior, & jucundior erit, quàm unquam aliàs fuerit. Sanctus Bonaventura damnum quoddam inſinuat peccati, notatu digniſſimum, ſcilicet quòd *ad reſiſtendum tentationibus debilitat.* Eſtne aliquis veſtrum, qui ſacerdotem brachio ſæculari extradendũ ab Epiſcopo degradari conſpexerit? Certè ſpectaculo hoc nullum dari poteſt funeſtius, aut lachrymabilius, quia eidem indumentis ſacerdotalibus amicto, & calicem in manibus portanti, hic ab Epiſcopo è manibus illius tollitur, ornamentis quoque & veſtibus ſacerdotalibus ſigillatim exuitur, idque verbis, improperium indignitatis ſuæ expreſſivis, adhibitis; ac tandem juſtitię ſęculari extraditur, ut per ſententiam criminalem mortis ſupplicio pro merito adjudicetur. Sed eheu, quàm eſt funeſtior, & compatibilior degradatio, qua anima ab æterno Pontifice CHRISTO, in conſpectu totius curiæ cœleſtis degradatur, dum opulentis deſpoliatur gratiarum, donorum, virtutum, & meritorum, omniumque aliorum bonorum operum ornamentis, ac tandem in manibus, & poteſtate Dæmonum relinquitur! Quid mirum igitur, ſi eidem animæ, in poteſtate Dæmonis relictæ, vires ampliùs non ſuppetant, eidem Diabolo reſiſtendi? Sanctus Bernardinus, per Samſonem à Philiſthæis incarceratum, duriſque vinculis innexum, peccatorem interpretatur; ita enim ſcribit: *Dalila ſignificat ſitum, & deſiderium mundanæ delectationis, & anima, conſentiendo ſibi, alligatur; primò, deſiderio cupiditatis; ſecundò, ligatur fune peccatorum, operando peccata nunquam priùs facta: deinde tonſis capillis, ſcilicet illuminatione mentis, & veritatis, quia capillus ſignificat illuminationem clari intellectus, elevatur ab anima omnis cogitatio boni, & cogitatio veri, & tunc perdit vim, quia non poteſt reſiſtere peccatis; excæcatur à Philiſthæis, ſcilicet a Diabolis, quia non videt viam veritatis, & cadit in ignorantiam.* Beda ſuper illa verba Pſalm. 34. *Fiant tanquam pulvis ante faciem venti*, ita ad propoſitum noſtrum ſcribit: *Pulvis terræ facilè aufertur à vento; hic autem per ventum accipitur quicunque carnalis motus, & tentatio, vel ſuggeſtio Diabolica. Pulvis verò peccatores dicuntur, carentes humore affectionis, & miſericordiæ, qui facilè ſubruuntur à vento tentationis; & eſt dicere: Tales fiant, ut ad nullos motus pravos ſubſiſtant, ſed omnibus cedant.*

Efficacia peccati videtur in fulmine.

S. Bonav. ib.

Degradatio criminoſi explicatur & peccato applicatur.

S. Ber. to. 4. p. 5. princ. Dalila eſt figura peccatoris.

Beda in Pſ. 34.

5 Cum populus Hebræus per peccatum Idololatriæ fuiſſet prævaricatus, Sacer Textus de Deo juſtiſſimo judice ait: *Confortavit adverſus eum Eglon*. Circa quæ verba Gloſſa Interlinearis inquit: *Vides, quia peccata noſtra vires hoſtibus præbent, & reddunt? Quando malum facimus, confortantur a DOMINO adverſarii noſtri.* Origenes ly, *Confortavit*, notans, inquit: *Sacrum textum hoc loquendi modo dicere voluiſſe, hoſtes Hebræorum inſufficientes futuros fuiſſe ad prævalendum contra populum ſuum, niſi ipſemet DEVS ad illum caſtigandum huic Regi cor & animum ſuggeſſiſſet.* Sanctus Ambroſius illa Pſalmiſtæ verba conſiderans: *DOMINE DEVS, ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis, ſi reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis*, ita ſcribit: *Illud metuendum eſt, ne quis innocentiæ velamen amittat, ac impii ſacrilega perſecutionis intentione juſtitiæ terminos prætergreſſi, veſtimentum animæ ac mentis eripiant: quod non accidit, niſi prius aliquem vox ſuæ iniquitatis eruerit. Vnde Pſalmiſta ait: Si eſt iniquitas in manibus meis, decidam, &c. Nemo ergo ex inimicis poteſt animam tuam comprehendere, niſi prius inanis fuerit effecta.* Mox verò ut anima exinanita eſt à gratia, præda inimici efficitur, ac aſſiſtentia & protectio Dei ab ea aufertur.

Judic. 3.

Gloſſ. Interl. ibid.

Orig. h. 1. ib. Peccata noſtra præbent vires hoſtibus noſtris.

Pſ. 7. 4.

6 Sciendum quoque eſt, quòd Beda ſuper prædictum verſum, ſcilicet: *Fiant tanquam pulvis, quem proiicit ventus à facie terræ*, ſcribens, aliud inſinuet damnum, quod per peccati malitiam multis contingit. En verba ipſius: *Vel etiam, ut à quolibet vento hæreticæ doctrinæ facilè ſubvertantur, vel circumferantur; & ad hoc ſit eos coarctans, (id eſt, compellens, ut magis præcipitentur) Angelus DOMINI pravus, per quos etiam DOMINVS operatur, iuxta illud: Facit DOMINVS immiſſionem per Angelos malos. Fiat quoque via, id eſt, tota præſens vita illorum, tenebræ, id eſt, ignorantia veritatis; & lubricum, id eſt, lapſus omnis carnalis concupiſcentiæ: & ad hoc rurſum ſit eos perſequens, id eſt, compellens Angelus Domini pravus.* Sanctus Carolus Boromæus, poſt procuratas in viſitationibus Vallis-Tellinæ hæreticorum Griſonum, & Helvetorum converſiones, malorumque morum, & converſationum extirpationes, tandem in Concilio ſecundo Provinciali in Concione quadam liberè dixit, quòd quiſquis ſine timore Dei malè vivit, tandem ad hæreſin amplectendam diſponatur; hocque dicere voluiſſe Sanctum Paulum, quando Timotheum his verbis monuit: *Conſcientiam bonam habe, quam multi repellentes, à fide naufragaverunt.* Undè enim tot veteres hæreſes, quæ olim reſtinctæ, in hæc tempora inciderunt, niſi ex depravatis, contaminatiſque gentium moribus? Nos quoque in primo Tomo hujus Bibliothecæ, in Tractatu de vitio carnis, in diſcurſu quinto latè oſtendimus connexionem, quam inter ſe habent peccatum carnis, & idololatriæ; & in ſequenti diſcurſu hoc idem peccatum, originem, fomentum, & cauſam hæreſis eſſe probavimus. Forſitan ad hoc quoque alludere voluit S. Bonaventura, quando præter multa in hoc, & præcedenti diſcur-

Beda ib. Propter priora peccata Deus poſteriora permittit.

Act. Eccl. M. fol. 770. Vita peccaminoſa eſt diſpoſitio ad hæreſin.

1. Tim. 1. 19.

S. Bonav. ib.

Digitized by Google

diſcurſu inſinuata peccati damna, inquir: *Obſcurat oculū cognitionis, & hoc propter trabem, qua intus erat, & propter ſtercora hirundinum, quæ intus excæcaverunt, ut patet in Tobia.*

Catalogus malorum peccati.

7 Enimverò ſi mala, & damna peccati compendioſè enumerare velimus, illa reverà, & in ſubſtantia ad ſequentia reducuntur capita. Ex peccato enim naſcitur jactura amicitiæ, & gratiæ Dei, quæ pretioſiſſimus eſt totius Cœli, & terræ theſaurus; præterea privatio donorum, & virtutum infuſarum à Spiritu ſancto, juris item quod habemus ad ſupernam hæreditatem regni cœleſtis, adoptionis & filiationis divinæ, protectioniſque & providentiæ paternæ, quam DEUS erca juſtos gerit, quibus omnia cooperantur in bonum. Inſuper peccatum à nobis tollit pacem, & ſerenitatem bonæ conſcientiæ, conſolationes internas ſpirituales, quibus ſervi Dei etiam in ſummis adverſitatibus abundare ſolent; ſpoliat nos quoque, ut in hujus Tractatus diſcurſu nono probavimus, omnibus meritis bonorum operum, quæ in decurſu totius ætatis noſtræ fecimus; inſuper etiam participatione innumerorum bonorum aliarum animarum juſtarum, quæ cœteroquin gaviſi fuiſſemus, tanquam membra unita corpori myſtico Eccleſiæ, cujus caput eſt CHRISTUS. Unde David dicebat: *Particeps ego ſum omnium timentium te.* Adhæc peccator, quantum eſt ex parte ſua, inutilem reddit, & conculcat ſanguinem Salvatoris, infinitum ſcilicet redemptionis noſtræ pretium; infructuoſa efficit, & inutilia omnia opera ſua, quantumvis virtuoſa, & bona, ſcilicet jejunia, eleemoſynas, orationes, diſciplinas aliaque opera ſimilia, quia hæc ſi in peccato mortali fiant, Deo non ſunt grata, ut in ſequenti diſcurſu oſtendemus. Præterea unum peccatum alterius eſt pœna; dum enim unum peccatum ſuper aliud accumulatur, longa quædam contexitur catena, qua tanquam ſervi, & mancipia Dæmonis, ad infernum per totam æternitatem tolerandum raptamur. Deinde peccatum contriſtat DEUM, Angelos, & omnes cœli cives (ſi hi alicujus eſſent triſtitiæ capaces.) Debilitat, & enervat in nobis inclinationem, & promptitudinem illam, quam aliàs à natura, & ratione haberemus, ad virtuoſè operandum. Excœcat quoque intellectum noſtrum, vulneratque alias potentias, beſtiiſque nos ſimiles efficit. Damnum infert non ſolùm animæ, ſed & corpori, ut ſuo loco probavimus, abbreviando vitam, & mortem accelerando. Verùm enimverò id, quod inter omnia deplorabilius eſt, ex hoc tot ærumnarum inextricabili, & profundo barathro, nunquam à nobiſmetipſis reſurgere valeremus, niſi DEUS, etiamſi à nobis offenſus, per ſummam, & infinitam bonitatem ſuam, manum nobis porrigeret. Sanctus Antoninus proinde ait: *Si liber homo ambulans per viam, iuxta quam eſt fovea profundiſſima, proiiceret ſe in eam, non eſt liber ad exeundum, niſi alterius adiutorio: ita & in foveam peccati, quod ad infernum ducit, liber eſt quilibet per ſe ad intrandum, ſed non ad exeundum, niſi DEVS porrigat ei manum gratiæ: quod agnoſcens David Pſalm.143. dicebat: Emitte manum tuam de altu, libera me, & eripe me de aquis multis; ſcilicet vitiorum, quia ſcilicet per me non valeo.* Abulenſis ſuper illa verba, quæ de debitore decem millium talentorum (per quem peccator denotabatur) dicuntur, ſcilicet: *Cum non haberet, unde redderet,* ita ſcribit: *Non habet unde ſolvat, quia non habet, per quid ſe liberet; poteſt enim homo per ſeipſum cadere, ſed nemo per ſeipſum poteſt a peccato reſurgere, ſed gratia indiget ſuſcitante; ſic dicit Remigius: Sua ſponte peccans, ſuo conatu nullo modo ſurgere valet; & non habet, unde reddat, quia nihil per ſe, & in ſe invenit, per quod ſe a peccatis abſolvat.* Sanctus Anſelmus ſuper eundem textum ita ſcribit: *Quia ex ſeipſo habebat, unde in culpam caderet; ſed ex ſeipſo non habebat, unde ad veniam reſurgeret.* Sanctus Auguſtinus quoque hanc habet conſiderationem, inquiens: *Idoneus eſt homo ad vulnerandum ſe, nunquid idoneus eſt ad ſanandum ſe? Quando vult, ægrotat, non quando vult, ſurgit. Vt iaceret ægrotus, intemperantiam ſuam habuit neceſſariam; ut ſurgat autem, neceſſariam habet artificis medicinam. Sic ergo, ut peccet homo, ipſe ſibi ſufficit ad peccandum; ut iuſtificetur, non ſibi ſufficit, niſi ab illo iuſtificetur, qui ſolus eſt iuſtus.* Idem ſanctus Doctor aliis in locis de hoc puncto tractans, inquit: *Non ſicut ſponte homo cecidit, ita etiam ſponte ſurgere poteſt.* In ſuo Enchiridio inquit: *Quid boni operari poteſt perditus, niſi quantum fuerit à perditione liberatus? nunquid libero voluntatis arbitrio? Et hoc abſit. Nam libero arbitrio male utens homo, & ſe perdidit, & ipſum. Sicut enim qui ſe occidit, utique vivendo ſe occidit, ſed ſe occidendo non vivit, nec ſeipſum poteſt reſuſcitare, cum occiderit: ita cum libero peccaret arbitrio, victore peccato, amiſſum eſt & liberum arbitrium, à quo enim quis devictus eſt, huic & ſervus addictus eſt.* In alio quodam loco pariter ait: *Imploret auxilium, qui ſic poſitus eſt, & noverit ſuum eſſe quod cecidit, non ſuum eſſe, quod ſurgit. Iam enim liberatus, agnoſcens gratiam liberatoris ſui, dicit: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per IESVM CHRISTVM DOMINVM noſtrum.* Clarus etenim eſt ſequens Oſeæ textus: *Perditio tua ex te, Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.*

Pſ.118.63. Præter alia privat meritis bon.oper.

Privat honeſta indole.

S. Anto. p.2.t. 8.c.8.

Peccatum eſt fovea.

Abul. q.136. in c.18. Mat.

S. Anſel. ib. Poteſt homo per ſeipſum peccare, ſed non per ſe reſurgere.

S. Aug. in Pſ. 98.

S. Aug. l. Retract. c.19.

S. Aug. t.1. Enchirid. c. 30.

Sola Dei gratia reſurgere poteſt.

S. Aug. to.4.l. 83. q.66.

Oſe.13.9.

8 Poſſumus & alia adducere peccati in nos derivantia præjudicia, quæ Sanctus Antoninus his verbis inſinuat: *Peccatum ſanctis iniuriam infert, quia offendit Regem, & Dominum. Qui enim offendit Dominum, offendit totam familiam ſuam, quæ ſunt ſancti. Eccleſ. cap.28. Vir peccator turbabit amicos, ſcilicet æterni Regis; vel quia a communione ſanctorum ſe ſubtrahit, & ſocietate militantis, & triumphantis Eccleſiæ, quaſi ſi excommunicatos eos iudicaret. Vel quaſi ſe contrarium ſanctis efficit, dum contrariæ poteſtati militat. Luc. cap.11. Qui non eſt mecum, contra me eſt. Vel quia, quantum in ſe eſt, gloriam ſanctorum & gaudium minuit, qui de eius gloria gauderent, & in præſenti de bonis eius exemplis iucundarentur. Vnde Sanctus Auguſtinus in lib. de pœnit. dicit: Quod peccator debet de hoc dolere, quod multum boni contriſtati ſunt de malis ſuis operibus.* Dionyſius Carthuſianus in eodem ſuperiùs allegato articulo, alia à peccato provenientia damna commemorat, inquiens: *Peccatum ſemper pluribus nocet: Primo ei, qui peccat. Secundo proximis, & toti Eccleſiæ, quia interim proximus ſcandalizatur, & ipſa Eccleſiæ acies ad ſtandum contra Diabolum quodammodo minoratur, ac infirmatur in eo, qui impie converſatur. Nocet in Purgatorio conſtitutis, quia non iuvantur tam efficaciter ab iniuſtis, ſicut a bonis. Nocet damnatis, quia quo plures in infernum deſcendunt, tanto eſt illic maior horror, ululatus, ac cruciatus; ſiquidem ibi locum non habet, quod dicitur: Solatium eſt miſeris, ſocios habere miſeriæ. Nocet quodammodo beatis in patria, per modum ſubtractionis; quo etenim copioſior eſt numerus beatorum, eo præmium accidentale fit maius, ex ſocietate felici, una de felicitate alterius gloriante.*

S. Anto. p.2.t. 14. c.6. Peccatum injuriam infert ſanctis.

Dio. Car. op. de enormit. pecc. c.18. Peccatum ſemper pluribus nocet.

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

Omnia opera bona, quæ extra Dei gratiam conſtituti facimus, peccatum mortale ad æternam ſalutem conſequendam inutilia efficit; nec tamen ob id ab illis eſt deſiſtendum, ob multa alia bona, quæ bona opera ſecum afferunt.

THEMA.

Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec reſpicit oblationes iniquorum, nec in multitudine ſacrificiorum propitiabitur peccatis. Ecclef. 34. v.23.

1 DEus per Eccleſiaſticum apertis verbis ſe declarat, quòd oblationes, & dona impiorum acceptare, atque illorum cauſa iiſdem propitiari aut parcere nolit, quia quantumvis opus aliquod in ſe perfectum ſit & ſanctum, ſi tamen anima facientis illud eſt propter mortale peccatum extra Dei gratiam conſtituta, apud Deum non eſt meritorium, neque utile ad æternam ſalutem. Sapiens pariter in duobus Proverbiorum ſuorum locis hanc eandem veritatem inſinuat; nam in cap. 21. ait: *Hoſtiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex ſcelere.* In capite 15. ejuſdem libri ſimiliter dixerat: *Victimæ impiorum abominabiles Domino, vota iuſtorum placabilia: abominatio eſt Domino via impii, qui ſequitur iuſti-*

Bonum opus in peccato mortali factum caret ſuo fructu.

Prov. 21. 27. Prov. 15. 8. Iſa. 1. 11.

juſtitiã, diligitur ab eo. Apud Iſaiã c. 1. Deus populum ſuũ, ſacrificia ſua & victimas in altaribus templi offerentem, interius verò cordis templũ *(templum Dei quod eſtis vos)* innumerabilium ſcelerum ſanguine contaminantem, his verbis affatur: *Quo mihi multitudinem victimarũ veſtrarum? Holocauſta arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum, & hircorum nolui. Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtrà, incenſum abominatio eſt mihi, iniqui ſunt cœtus veſtri: calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odivit anima mea. Cum extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos a vobis, cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* At verò dicet quiſpiam: nunquid omnes hi actus, in prædictis verbis recenſiti, actus ſunt religionis erga cultum divinum? De hoc nullum eſt dubium: cur igitur Deus omnes illos actus non ſolùm inutiles eſſe, ſed & ſibi diſplicere declarat? Ecce tibi hujus rationem: *Manus enim veſtra ſanguine plena ſunt. Auferte malum cogitationum veſtrarum, quieſcite agere perversè.*

Illius datur ratio quare.

2 Videmus quotidiè per experientiam, quòd non ſolùm cadavera, verùm etiam illa, quæ ab ipſis ſcaturiunt, omnibus ſint abominabilia. Imaginemini igitur vobis, animam in peccato conſtitutam eſſe velut cadaver quoddam *(anima, quæ peccaverit, ipſa morietur)* opera verò, quæ ab anima reproba exercentur, opera mortua eſſe, ſicut reverà ſunt, dicente Abulenſe: *Opera facta in mortali, ſunt mortua, id eſt, tunc quando fiunt, non ſunt meritoria vitæ æternæ: ſed quod res non habuit in ſua origine, ſi ſit de ſubſtantialibus, nunquam poteſt poſtea habere: cum ergo non fuerit prædictum opus a principio meritorium, nunquam poterit poſtea effici meritorium; atque ideo mirum non eſt, quod anima peccatrix, & quæ ab illa, dum in ſtatu peccati eſt, fiunt opera, Deo ſint abominabilia.* S. Antoninus diù antè hoc idem punctum tetigerat, dum ait: *Quia charitas eſt radix merendi, ſecundum Thomam in 4. quodlibet autem mortale contrariatur charitati, ideo exiſtens in mortali, nullo modo poteſt mereri, nec pro ſe, nec pro alio aliquod bonum gloriæ, ſeu gradum præmii æterni. Nec etiam reverſo ali ad veram pœnitentiam, illa bona reviviſcunt ad præmium gloriæ.* Unde Apoſtolus 1. ad Cor. 13. ait: *Si diſtribuero omnes facultates meas &c.* Porrò magiſtri & directores ſpirituales ad hanc materiam meliùs explicandam ſequenti uti ſolent aptiſſima ſimilitudine. Eſto enim cibus aliquis ſit delicatiſſimus, ſubſtantioſus, ſanus, palato ſapidus, & in paropſide aurea benè conditus; ſi tamen poſteà ſtilla aliqua potentis & peſtiferi veneni conſpergatur, quis cibum illum non ſolùm è faucibus ſuis evomeret, ſed etiam eum, qui reliquus eſt, è menſa ſubitò tolli juberet, imò & extra domum ejiceret? Verum quidem eſt, quòd ſacrificia, communiones, orationes, jejunia, aliaque virtutis & perfectionis opera, velut pretioſæ quædam ſint epulæ, quibus Salvator noſter certo quodam modo libenter veſcitur: *(Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.)* At verò ſi ſub hoc ſpirituali cibo peccati mortalis toxicum abſconditum fuerit, utique opus illud, quantumvis ſanctum, à ſe abjiciet, & abominabitur: *Nunquid enim guſtari poteſt, quod guſtatum mortem adfert?* ut Job inquit.

Ezech. 18. 4.
Abul. t. 7. in c. 15. Matth. q. 141.
S. Anton. P. 2. tit. 7. c. 1.
Anima peccatrix eſt velut cadaver.
Explicatur ſimilitudine
Joan. 4. 32.
Job 6.

3 Deus in libro Levitici Moyſi, quoad offerentes ſacrificia, præcepit, dicens: *Offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem Ephi decimam, non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato eſt.* Porrò *omnia hæc in figura contingebant illis; nunquid enim de bobus cura eſt Deo?* Quid intererat ſapientiæ illi increatæ, ejuſmodi ritus, & minutias pro oblationibus faciendis præſcribere, niſi in illis latuiſſet aliquod myſterium, animabuſque utile & ſalutare documentum? Porrò quòd in hoc ſacrificio pro peccato faciendo excluſum fuerit oleum, hujus ratio facilè intelligitur, quia cum per oleum denotetur lætitia *(unxit te Deus tuus oleo lætitiæ,)* minimè conveniebat oleum, quia quando de peccati expiatione agitur, compunctio potiùs, & planctus requiritur. At verò quamobrem etiam incenſum, quod orationis eſt ſymbolum, ab oblatione facienda rejicitur? Oleaſter nodum hunc ſolvit, dicens; *Si enim per thus orationes intelligas, deprehendes quam ægrè ferat Dominus bona malis involuta.* S. Hieronymus in Epiſtola quadam *ad Celantiam*, multorum reprehendit errorem, qui multa bona opera cum conſcientia & remorſu gravis peccati conjungunt, perſuadentes ſibi, illa quoque Deo placitura eſſe, ſeque inde habituros eſſe meritum ſalutis æternæ. Ita enim ſcribit: *Quid autem prodeſt, tenuari abſtinentia corpus, ſi animus intumeſcat ſuperbia? Quam laudem merebimur de pallore jejunii, ſi invidia lividi ſimus? Quid virtutis habet, vinum non bibere, & ira atque odio inebriari?*

Levit. 5.
1 Cor. 10. 11.
1 Cor. 4. 9.
Ratio quare oleum in ſimila offerenda non habebat locum.
Pſ. 44. 8.
Oleaſt. ibid.
S. Hier. l. 2. Epiſt. 10. circa fin.

4 Dæmon idem nobiſcum facit, quod facere ſolet auceps, qui laqueos avibus tendit; hic enim nihil curat, quòd avicula toto corpore extra rete volitet, dummodò per ungulam capta ſit laqueo. Exemplum iſtud à S. Ephrem adducitur, dum ait: *Cum totum ſit corpus extra laqueum, totum tamen retinetur per ungulam.* Eodem modo licèt anima multa exerceat opera Chriſtiana & virtuoſa, videaturque ſibi, ſe libertate filiorum Dei gaudere, ſcit tamen Dæmon, quòd in corde operantis lateat culpa mortalis, v. g. affectus vel deſiderium aliquod impurum deliberatè conceptum, & hoc ei ſufficit, ut ei in prædam cedat. Unde S. Jacobus ait: *Qui totam legem obſervaverit, offenderit autem in uno, factus eſt omnium reus.* Eſto enim, quòd aliquis novem præcepta Decalogi accuratiſſimè obſervet, multa quoque opera miſericordiæ corporalia & ſpiritualia exerceat; ſi tamen vel ſolo corde, vel ſola voluntate unius præcepti ſit tranſgreſſor, eſt quaſi omnium reus. Goliath, qui inſtar chalybei montis alicujus aut ferrei, ex omni corporis parte, præterquam in fronte, armatus, validèque munitus erat; is, inquam, in eadem fronte lapillo, per fundam à Davide impacto, vulneratus, in terram cecidit mortuus. Hanc ſimilitudinem adducit author Operis Imperfecti inquiens: *Si miles aliquis ex omni parte benè ſit munitus, ſi tamen ex una fuerit nudus, & in ea parte lethaliter ſaucietur, ſic cadit, quemadmodum ſi totus fuerit nudus; ſic & Chriſtianus, ſi juſtitiam fecerit, & in uno peccaverit, ſimiliter peccator ſtatuitur, quemadmodum ſi ſemper peccaſſet.* Etſi omnes muri, & fortalitia civitatis alicujus benè fuerint fortificata, ſufficientique præſidiariorum militum numero munita; ſi tamen vel minima fuerit apertura ſubterranea, per quam occultè penetrare poſſit inimicus, hæc unica ſufficit, ut omnes diligentiæ, omniaque defenſorum præſidia inutilia reddantur. Faciat anima Chriſtiana, ad evincendas inimici infernalis inſidias, quicquid poteſt, per jejunia, cilicia, diſciplinas, orationes, eleemoſynas, aliaque Chriſtianarum virtutum exercitia; hæc tamen omnia nihil juvabunt, ſi intra animam peccatum mortale lateat; hoc enim ad illam diripiendam, atque ab omni merito ſpoliandam, cunctaque opera bona infructuoſa reddenda, abundè ſufficit. Advertenda quoque hic eſt doctrina quædam S. Antonini, dicentis: *Genus principale ſpiritualium bonorum ſunt virtutes, & dona. Pſalm. 37. Dereliquit me virtus mea, ſcilicet, quam habebam: & ſecundum Magiſtrum in 3. ſententiarum, virtutes omnes ſunt connexæ, ita quod una ſine altera haberi non poteſt: cum quis committit aliquod mortale, illud directè oportet, quod contrarietur alicui virtuti, & per conſequens, ut ſuum contrarium, eam expellit, & cum illa omnes aliæ ab anima recedunt.* Paulò poſt verò oſtendit incompatibilitatem, quam gratia & virtutes cum peccato habent; ſubdit enim: *Dona ſpiritus in peccatore reperiri non poſſunt, nam ſapientia per inſipientiam dejicitur: ut divina non guſtet, intellectus per hebetudinem obſcuratur; conſilium per præcipitationem perit, ut ſine examinatione cuncta faciat; fortitudo per puſillanimitatem & impatientiam proſternitur; ſcientia per ignorantiam conculcatur, non ſufficienter diſcernens verum a falſo, circa mores & fidem; pietas, quæ eſt Dei cultus, vel proximo ſubveniens, ab impietate dejicitur; & timor per ſuperbiam abſorbetur.*

Gen. 1.
S. Ephrem de morbo linguæ.
Diabolus eſt velut Auceps.
Goliath in ſola fronte armatus nõ erat, ideò periit.
Anton. ho. 3.
Sufficit unica via patens ad expugnationem Civitatis.
S. Anton. ib.
Incompatibilitas peccati cum gratia.

5 Celebris eſt textus ille S. Pauli: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens: ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Qui enim non eſt in gratia Dei, vel qui non amat Deum, ſed mortaliter

1. Cor. 13.

Cauſa cur Deus reſpexerit ad munera Abel & non Cain.

liter illum offendit, quicquid boni talis in ſe habuerit, Deo placere non poterit, quia Deus primo omnium loco vult amorem, & cor noſtrum: *Præbe fili mi cor tuum mihi.* Cain omnium primus fuit, qui actus religionis & cultus erga Deum exercuit; ait enim ſacer textus: *Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui: & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus; ad Cain vero, & ad munera illius non reſpexit.* Porrò ſacer textus cauſam non exprimit, ob quam Deus hoc devotionis tributum, à Cain præſtitum, gratum non habuerit, ſicut gratum habuit, quod Abel obtulit; hanc verò cauſam S. Gregorius manifeſtavit, dicens: *Iram judicis placare neſcit oblatio, niſi ea munditia placeat offerentis; unde ſcriptum eſt: Ad Cain, & ad munera ejus non reſpexit.* S. Bonaventura in *compendio verit. Theol.* de damnis peccati mortalis diſſerens, inquit: *Bona, quæ fiunt, infructuoſa reddit, & quantum ad meritum, & quantum ad præmium; ſicut ramus præciſus ab arbore non profert fructum, ſed areſcit, & habilitatur ad incendium.* Enimverò quando radix arboris eſt vitiata, omnes fructus, ad quos vitiatum humorem ſuum transfundit, infecti redduntur & perditi: Neceſſarium proindè eſt, hoc ſtatuere fundamentum, quòd ſcilicet nullum opus Deo acceptum ſit, niſi ſibi impreſſum habeat divinæ gratiæ & amoris ſui ſignaculum: *Non quod ſimus ſufficientes, cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*; qui autem in peccato mortali eſt conſtitutus, gratia, amicitia, & amore Dei eſt privatus; ac proindè operetur benè moraliter, quantùm poteſt, non tamen per hoc merebitur, aut gratus erit apud Deum. In vitis Patrum refert Abbas Daniel de S. Arſenio, hunc audiviſſe hanc viſionem factam in eremo ſeniori cuidam Eremitæ, quamvis ille viſionem hanc Arſenio factam fuiſſe credat. Ita igitur S. Arſenius referebat: *Sedebat quidam de ſenioribus Monachis in cellula ſua, & ſubitò venit ad eum vox, dicens: Egredere foras, & oſtendam tibi opera hominum: & ſurrexit, & egreſſus eſt foras. Duxit autem eum, & oſtendit ei æthiopem nigrum, cum ſecuri cædentem ligna, & facientem grandem ſarcinam, & tentabat ſublevare ſarcinam illam, & non poterat præ magnitudine portare eam; ſed redibat, & cædebat iterum alia ligna, & addebat ſuper ſarcinam illam. Iterum autem oſtendit ei alterum hominem, ſtantem ſuper lacum, & haurientem aquam de lacu, & mittentem eam in collectaculum; & de alia parte deſluebat aqua de ſubter in eodem loco. Quid verò hæc viſio ſignificarit, declarat idem Arſenius, dicens: Ille, qui aquam de lacu hauriebat, homo eſt, qui aliqua bona operatur; ſed quia mala etiam amplius per peccata operatur, ea ideò pereunt, & delentur etiam opera bona, quæ facit.* Quibus proindè illa Pſalmiſtæ verba accommodari poſſunt: *Fiant ſicut fænum tectorum, quod priuſquam evellatur exaruit: de quo non implevit manum ſuam, qui metit, & ſinum ſuum, qui manipulos colligit.* Rupertus Abbas in capite quodam de ſententia Prophetica, qua dictum eſt: *Si tulerit carnem ſanctificatam in oram veſtimenti ſui, nunquid ſanctificabitur?* ita ſcribit: *Huic ſenſui illud nequaquam contrarium videri debet, quod in Aggæo Propheta, cum interrogaſſet ex ore Domini ſacerdotes, dicens: Si tulerit homo carnem ſanctificatam in oram veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, nunquid ſanctificabitur? Reſpondentes autem ſacerdotes dixerunt: Non &c.* Tandem verò Rupertus Abbas in hæc verba concludit: *Itaque & nos alludentes dicamus: ſi ſignaculo crucis frontem aut pectus ſuum ſignaverit impius, nunquid hoc ſigno Diabolus de illo effugabitur? Non utique, ſed arctius includetur, imo & ipſa ejus anima nihilominus erit Diaboli, juxta Scripturam dicentem: Cum maledicit impius diabolum, maledicit animam ſuam.*

Prov. 23. 26.

Gen. 4. 3.

S. Greg. l. 32. mor. c. 12.

S. Bonav. l. 7. t. 3. c. 7. cōp. Theol.

Peccatum eſt gangræna.

2. Cor. 3. 5.

Vit. Patr. l. 5. n. 38.

Viſio cujuſdam Eremitæ.

Pſ. 128. 6.

Explicatio ejuſdem.

Rup. Abb. lib. 1. in Levit. c. 11.

Agg. 2. 13.

Differentia inter animā ſanctam & injuſtam.

6 Conſideranda porrò eſt differentia, quæ eſt inter animas in gratia conſtitutas, & illas, quæ Dei ſunt inimicæ; illis enim omne minimum bonum in gradu eminenti imputatur ad meritum, licèt ſit unicum tantùm ſuſpirium, unica lacrymula, vel unicus actus charitatis vel compaſſionis: *Quicunque dederit calicem aquæ frigida, non perdet mercedem ſuam*; econtrà verò ſi peccator omnia bona opera, quæ fiunt in mundo, faciat; hæc tamen omnia nihil valebunt ad promerendam gloriam & æternam ſalutem: *Quæcunque quis faciat*, inquit S. Antoninus, *jejunia, eleemoſynas, martyria ſuſtineat, non placent Deo, ſi ſint cum mortali. Eccl. 34. Non probat Altiſſimus.* Idem S. Archipræſul de participatione bonorum diſſerens, qua gaudent juſti, impii verò privantur, ex Angelico Doctore & aliis hanc adfert ſimilitudinem, inquiens: *Eccleſiam aſſimilant corpori humano: quam ſimilitudinem notavit Apoſtolus ad Rom. 12. dicens: Omnes, ſcilicet fideles, ſumus unum corpus in Chriſto; videmus enim, quod in corpore humano ex cibo aſſumpto omnia membra recipiunt nutrimentum & robur, niſi ſint præciſa vel ſtupida, ut manus arida, vel pes. A ſimili: Ex omnibus operibus bonis, quæ fiunt a bonis, quilibet verus fidelis recipit participationem, & fortificationem, niſi ſit membrum præciſum, ſcilicet per ſententiam excommunicationis, vel aridum, quod evenit per privationem vivacitatis gratiæ, id eſt, per mortale. Hoc intelligens Pſalmiſta, orabat: Particeps ſum ego omnium timentium te. His ſuffragiis privatur peccator; unde non mirum ſi diabolus habet majorem poteſtatem ſuper eum, ad nocendum ſpiritualiter, & temporaliter, quàm ſuper alios.* Idem Antoninus aliam adducit ſimilitudinem corporis mortui, per quam oſtendit, qualiter is, qui peccato mortali eſt obnoxius, inhabilis ſit ad operandum meritoriè, vel ut ab aliis juvari poſſit; ita enim ſcribit: *Sciendum, quod ſicut corpus mortuum non poteſt aliquem juvare, nec ab aliquo juvari; ita mortuus per peccatum in anima, non eſt capax operis boni, quod ſit pro eo, in quantum eſt ipſum ſatisfactivum; nec per ſe ſatisfacere poteſt per opera quantumcunque pœnaria, ut jejunia, peregrinationes, & eleemoſynas, & hujuſmodi. Peccator enim inimicus Dei conſtituitur propter offenſam commiſſam. Durante ergo inimicitia, non acceptat Deus aliquam ſatisfactionem, cum deficiat amicitia, qua acceptatur.* Author Operis Imperfecti rationem aſſignat, quare damnatus aliquis per omnem æternitatem divinæ juſtitiæ ſatisfacere nequeat, quantumlibet atrocia patiatur ſupplicia. Exponens enim verba illa: *Diſcedite a me, qui operamini iniquitatem*, egregiè advertit, quòd non dicatur in tempore præterito: *Qui operati eſtis*, ſed: *Qui operamini iniquitatem: Ideò*, inquit, *non dicit illis: Diſcedite a me, qui operati eſtis iniquitatem, ſed qui operamini, quia etſi peccare non poſſunt, tamen peccandi propoſitum tenent.* Eodem quoque modo dicere poſſumus, quòd licèt peccator in ſtatu peccati mortalis multa bona opera faciat, illa tamen ad conſequendam gloriam nihil conducant, quia peccandi propoſitum tenet; neque enim ſuum revocavit peccatum, nec illud eſt deteſtatus, ſed etiamnum Dei inimicus manet. Valdè conſiderabilis eſt ſequens S. Bernardini doctrina, dicentis: *Patet, quod quicunque mortaliter peccat, iſtam ſummam debitorum Deo in futurum ſervitiorum, quantum in ſe eſt, aufert illi. Dum enim Dei gratiam in ſe extinguit, ſi habet; aut a ſe magis elongat, ſi non habet; impotentem proculdubio ſe efficit, aut magis impotentem, ad reddendum Deo debita ſervitia, facit. Servitia quippe, quæ Dei gratia grata non efficit, ſervitia putanda non ſunt. Manifeſtum eſt, omnem, qui mortaliter peccat, quantum in ſe eſt, in infinitum Deū damnificare, & infinitam rapinam in ipſum committere, ex quo ſequitur evidenter, ipſum infinitam pœnam meruiſſe, quia Deum debito ſervitio abſque fine defraudat. Si quemadmodum quis in aliqua domo haberet perpetuum cenſum, qui illam irreparabiliter deſtrueret domum, non ſolum unius anni cenſum, ſed infinitorum annorum cenſus eidem aufert: ſic & qui ſe ipſum irreparabiliter deſtruit, non unius diei ſervitium ſolum ſibi aufert, ſed totius futuræ perpetuitatis innumerabilia infinitaque ſervitia. Non enim ſola præſentis temporis ſervitia Deo debentur, ſed etiam futura, quæ tanto præſtantiora ſunt præſentibus, quantum gratiam gloria antecellit.*

Matth. 10. 42.

S. Anton. p. 4. t. 14. c. 6.

S. Anton. p. 1. t. 7. c. 3.

Eccleſia aſſimilatur corpori humano.

Peccator aſſimilatur corpori mortuo.

Auth. oper. imperf. ho. 19.

Quare peccator per æternas pœnas non ſatisfaciet Juſtitiæ Divinæ.

S. Bernard. t. 2. ſer. 12. art. 1. c. 4.

De hoc ſimilitudo.

7 Verùm enimverò ut ad propoſitum noſtrum revertamur, tametſi bona opera, in ſtatu peccati mortalis facta, mortua ſint, & ſine merito vitæ æternæ, non tamen ob id à virtuoſis operibus deſiſtendum eſt: cujus, ſi placet, auſcultate rationes. Aurifaber aliquis fabricabit aliquando vas aliquod argenteum; quia verò

idip-

idipſum ad votum ei non ſucceſſit; ſed præter opionionem multis obnoxium eſt defectibus, idipſum deſtruit, & reſolvit; ita tamen, ut non perdat materiam, ſed ſolam facturam. Verum quidem eſt, quòd per opera bona, extra Dei gratiam facta, ooo acquiratur meritum gloriæ; veruntamen ſæpè divina movebitur miſericordia ad conſerendum ei io præmium talium operum alia bona, v. g. dilationem ſupplicii, quod peccatis noſtris meruimus; removebit inimicorum infernalium & mortis impetum, quæ alias tamen vitę noſtrę filum ſubitò detruncatura eſſet. B. Lauren. Juſtin. *de ſpirituali animæ interitu*, ita ſcribit: *Ex ſola charitate ſingulorum merita cauſantur; ſuffragantur tamen, ſed non ad æterna vitæ meritum, cætera bona opera ſine charitate, & non benè conſummata; valent ad mitigandam pœnam, quæ juſtè ex omiſſione & præcepti tranſgreſſione debetur, ſi non fierent; præſtant temporalia bona, honores videlicet, divitias, incolumitatem corporis, longævitatem vitæ, terrenam felicitatem, propagationem filiorum, ſucceſſuſque proſperos. Occupant hominem, nec permittunt operantem ad deteriora labi; aſſuefaciunt ad benè operandum, delectant mentem, reſtringunt fomitem, arcent peccati fluxum, atque ad ſuſceptionem gratiæ gratum facientis habilitant cor. Exigua verò univerſa ſunt hæc in comparatione retributionis æternæ.* Gerſon Cancellarius Pariſienſis quoque ait: *Fac interim, ſcilicet dum es in peccato mortali, quidquid boni potes, ut Deus illuſtret cor tuum; nam bonum opus de genere & mortale, etiam factum extra charitatem, utilitatem affert multam, quoniam propter tale opus diſponitur homo ad opera virtutum, & ad faciliùs reſurgendum trahitur.* Cornelius Centurio, licèt adoraret idola, attamen quia liberalis erat in faciendis eleemoſynis, aliiſque operibus charitatis, Deus illum vera fide illuminavit, miſitque illi Petrum, qui ipſum cum omni ſua familia ad veram fidem revocaret. Alius quoque Centurio Capharnaita, qui Synagogam Judæis ædificaverat, dum etiamnum Gentilis eſſet, charitativus erga ſervum ſuum infirmum exiſtens, pariter à Salvatore illuminatus fuit, ab eoque inſigne hoc laudis præconium audire meruit: *Non inveni tantam fidem in Iſrael.*

Opera mortua non ſunt omninò inutilia.

B. Laur. Juſt. l. de Spirit. anim. interit.

Eorum utilitates.

Gerſon. tr. 2. proleg. reg. moral.

Probantur in Cornelio Centurione.

DISCVRSVS XIII.

ARGUMENTUM.

Peccatores, dum ſuis ſatisfaciunt appetitibus, ſe pariter laborare, & fatigari ſentiunt.

THEMA.

Labor in medio ejus, & injuſtitia. Pſ. 54. v. 12.

1 REgius Propheta amaritudinem, & anguſtiam internam impii alicujus vivaciùs exprimere non potuiſſet, quàm dicendo: *Labor in medio ejus.* Per hoc enim medium, cor intelligitur, quod reſidet in medio corporis humani. In hoc igitur laboratur, quando ioiquitas committitur. Unde Jeremias ait: *Vt inique agerent, laboraverunt.* Porrò natura gratiæ non opponitur, ſed in omnibus dictamina ſequitur rationis. Et ideò, ut homo ſuum offendat creatorem, neceſſum eſt, ut naturæ quaſi vim & violentiam inferat, malæque conſcientiæ ſentiat remorſum, & ſynderesis tormentum. Faſſi ſunt idipſum ipſimet impii in libro Sapientiæ, dicentes: *Ambulavimus vias difficiles.* At verò quænam cauſa erat difficultatis viarum illarum? Nimirùm, quia *viam Domini ignoravimus.* Porrò quænam ſint hæ viæ difficiles, Hugo Cardinalis declarat, inquiens: *Eſſe vias peccatorum, quæ ducunt ad infernum.* At verò paulò poſt hanc movet difficultatem, interrogans: *Quomodo dicuntur viæ difficiles, cùm dicat Poeta: Facilis deſcenſus averni? Et Dominus Matthæi ſeptimo: Lata porta, & ſpatioſa eſt via, quæ ducit ad perditionem?* Reſpondetque: *Via inferni facilis eſt in ſuperficie, quia floribus divitiarum eſt cooperta; & hoc tantum in principio, ſed poſteà ulteriùs procedentibus eſt magis difficilis, in fine difficillima & amariſſima, quia tunc deficiunt flores, quibus tecta erat in principio. Quod ſatis evidenter oſtendit mulier vaga Proverb. 7. dicens juveni vecordi: Intexui funibus lectulum meum, ſtravi tapetibus pictis ex Ægypto, aſperſi cubile meum myrrha, aloe, & cynamomo. Dicitur enim via infernalis difficilis, quia tenebroſa. Vnde Proverb. 4. Via inferni tenebroſa: neſciunt, ubi corruant. Item lapidoſa eſt; unde Ecclef. 21. Via peccantium complanata eſt lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ; & propter hoc dicit Pſalmiſta: Contritio & infelicitas in viis eorum: Et Eccleſ. 10. Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in urbem pergere: Et Ieremiæ nono: Vt iniquè agerent, laboraverunt.* Hactenùs Hugo Cardinalis. Veruntamen mea ſeotentia veriſſimè affirmari poſſe cenſeo, quòd ſcilicet impii, eo ipſo, quo appetitibus ſuis indulgent, laborent, ſudent, & fatigentur. Unde Dionyſius Carthuſianus inquit: *O quàm difficiles ac moleſtas vias, occupationes, labores, incidunt ambitioſi, & lubrici; quot reſiſtentias patiuntur, quoties caſſatur eorum conatus, & fruſtratur fine intento? Quàm multi è regione contra eos incedunt, à quibus multoties opprimuntur; ita quod rectè in libro Iob dictum eſt: Involutæ ſunt ſemitæ greſſuum ejus!* Sanctus Gregorius Nazianzenus, à Cornelio à Lapide citatus, inquit: *Conſidera, an avaro ſit difficile, maria & terras obire, ut opes congreget. Guloſo ventrem infarcire, ut capite doleat, ſtomacho nauſeet, membris torpeat, febribus æſtuet, crapula, milleque morbis crucietur. Luxurioſo Veneri vacare, ut luem Veneream, ſordes, vomicas, & carcinomata patiatur. Superbo, irato, invido, ut mille animi æſtibus, timoribus, doloribus agitetur, dum ſe deſpici, æmulum ſuſpici, ſibique anteferri videt.*

Jerem. 9. 5.

Impii labor in medio ejus.

Sap. 5.

Hug. Card.

Via inferni eſt facilis in principio, difficillima in fine.

Dion. Carth. Ibid. Difficultates in via peccatorum.

Nazianz. tr. de Vic. ann.

2 Author Operis Imperfecti examinans verba illa Salvatoris: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis*, interrogat, quinam illi ſint, qui ſe oneratos & aggravatos eſſe cenſent: *Qui ſunt, qui laborant? Qui legis juſtitiam operantur.* Vult igitur Chriſtus inſinuare, obſervantiam divinæ legis ſenſualitati videri laborioſam & ooeroſam. Veruntamen io progreſſu Homiliæ inquit: *Chriſtianos peccatorum pondere prægravatos ad requiem pœnitentia vocat. Putas, quod peccatores iſtius mundi non laborant? Verè enim majores labores & ſolicitudines habent, quàm ſervi Dei.* Et paulò poſt rationem reddit, cur oonnuoquam nec ſentiant, nec affligantur, propter laborem, quem in ſua diſſolutione & prævaricatione experiuntur: *Ergo laborant multum*, inquit, *& conteruntur in ſæculo, ſed laborem non ſentiunt; ſpiritus enim qui ſeducit eos, ipſe delectat in malo. Sicut enim qui ſuſcipiunt jugum Chriſti, Chriſtus eos delectat in ſpiritu, ne fatigentur in bonis operibus: ſic & qui jugum ſuſcipiunt Diaboli, Diabolus eos delectat, & decipit, ne diſcedant à malo, impii uſque ad mortem ſuam.* Nec tameo ideò etiam in ipſa adimpletione turpium appetituum ſuorum, labores, moleſtias & difficultates experiri deſiount. Unde interpres quidam ſuper illa verba Jeremiæ: *Vt iniquè agerent, laboraverunt*, ita ſcribit: *In ſcelerum patrandorum ſtudium ita operam, ingeniumque ſuum contulerunt univerſum, ut nec magnis, quæ propterea ſubeunda eſſent, pepercerint moleſtiis, vel animi, & corporis ægritudinibus; imo vel etiam laſſi & defatigati, in eo ipſo duriùs perſtiterint.* Enimverò licèt textus ille Eccleſiaſtis cap. 10. *Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in urbem pergere*; varias variorum patiatur interpretatiooes; illa tamen, quæ huic propoſito in ſenſu morali quam maximè deſervit, eſt illa, quam S. Gregorius Taumathurgus adducit; hic enim per hanc urbem, Hieroſolymam cœleſtem intelligit, de qua Pſalmiſta ait: *Ieruſalem, quæ ædificatur ut civitas*, & iterùm: *Glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei*: de qua etiam Apoſtolus ait: *Non enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus*, id eſt, Jeroſolymam cœleſtem. Qui igitur ad hanc urbem ambulare neſcit, qui ab hac ſemita deviat, moleſtos experietur labores & fatigatiooes, quia via peccati moleſta eſt, & laborioſa. Obſervaſtiine aliquaodo, quo titulo Pſalmiſta peccatum indigitet? Nimirùm appellat illud *puteum*, dicens: *Neque abſorbeat me profundum, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum.* Job pariter iniquitatem per aquam deſignat, inquiens: *Bibit quaſi aquam iniquitatem.* Ad fontem enim facilitate immediatè accedis, ſi aquam inde

Author imperf. ho. 24. Matth. 11.

Quare peccatores ad tempus non ſentiunt difficultates in peccatis.

Mich. Chriſtier. Non tamen deſinunt omninò nõ ſentire difficultates ſuas.

Eccl. 10. 15.

Pſ. 121. 3.
Pſ. 86. 3.
Hebr. 11. 10.

Pſ. 68. 16.

Job 15. 16.

Digitized by Google

bibere cupis, non verò item ad puteum; qui enim ex puteo aquam haurire vult, neceſſum eſt, ut fatigetur, & laboret; requiritur enim ſitula, & funis, eritque pondus, quod ſurſum trahitur, tantò majus, quantò profundior eſt puteus.

Quare peccatum vocetur puteus. Joan. 4. 11.

Samaritana illa Euangelica de puteo illo, ad quem pro haurienda aqua acceſſerat, Chriſto dixit: *Puteus altus eſt*: & quidem meritò hoc dixit, quia licèt tot annis in continuo concubinatu vixiſſet, nihilominus ad eam redacta fuerat miſeriam, ut neceſſum ei fuerit, hydriam fictilem in meridie, in ardentiſſimis Solis ardoribus, foras extra civitatem in propria perſona in capite portare, ut ex tam alto & tam profundo puteo aquas laborioſè haurire poſſet.

S. Bern. c. 4. ſer. 14.

S. Bernardinus ait: *Puteus profunditas eſt concupiſcentia, ſuperbia, luxuria, avaritia, gulæ, iræ, & acedia*. In Apocalypſi capite nono dicitur: *Et exivit fumus de puteo abyſſi*; ſcilicet, ſuperbiæ, luxuriæ, avaritiæ.

Puteus eſt profunditas omnium peccatorum. Beda in Jo.

Beda per profunditatem & altitudinem hujus putei, labores & moleſtias intelligit impiorum, quas ſubire coguntur, donec appetitus ſuos beſtiales adimpleant & aſſequantur; ait enim: *Ergo nunc puteus mundi hujus terrenum laborem & errorem tenebroſa profunditate ſignificat*. Audite verò, quænam fuerit differentia aquæ illius, quam Chriſtus illi obtulit & dedit, non ex puteo, ſed ex fonte aquæ vivæ; ait enim Salvator: *Omnis, qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum*; ſcilicet qui bibit ex aqua putei illius. *Aqua in puteo voluptas eſt*, inquit Sanctus Auguſtinus:

S. Aug. tr. 15. in Joan.

cum pervenerit quiſque ad voluptatem ſæculi hujus, nunquid non iterum ſitiet? De aqua autem fontis aquæ vivæ ſubjungit Chriſtus: *Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum; ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*. Unde Samaritana, oblata ei hac aqua, tota hilaris dixit:

Differentia aquarum putei & fontis vivi.

Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque veniam huc haurire; quaſi cum hactenus ſub ponderoſo voluptatum carnalium jugo laboraſſet, & fatigata fuiſſet, intenderet in ſenſu ſpirituali ab hoc puteo ſe ſubducere, ut nonnihil reſpirare poſſet; id quod notans Albertus Magnus, hoc in loco ait:

Alb. Magn.

Scivit hæc mulier, & experta fuerat, quòd cupiditas facultatum, concupiſcentia delitiarum, & ambitio honorum, nunquam ſatiantur, ſed ſemper cum labore haurire oportet. Unde S. Thomas de Villanova, de hac Samaritana loquens, in ſequentes prorupit affectuoſas exclamationes:

S. Th. de Vill. nov. ſer. fer. 6 poſt Dom. 3. Quadr.

O anima miſera & fatua, quid anxiaris? Quid fatigaris? & reflectens ſe ad alia Dei verba, in Threnis Jeremiæ expreſſa, ſcilicet: *Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas*; in hæc verba ſubjungit: *Aquam mundiſſimam, limpidiſſimam, clariſſimam, dulciſſimam, ſaluberrimam fontis vitæ, gratis oblatam neglexerunt, & cum magno labore foderunt ſibi ciſternas perforatas, ut bibant ex eis aquam turbidam, fœtidam, mortiferam, venenatam. Verè ciſterna diſſipata honor, ciſterna perforata voluptas, divitiæ, & omnis proſperitas mundialis.*

Luc. 15.

3 In capite decimo quinto S. Lucæ inter alias parabolas, quas Incarnata Sapientia compoſuit, ad inſinuandam reductionem animæ peccatricis ad veram pœnitentiam, una quoque fuit illa, in qua illius Paſtoris fit mentio, qui ovem unicam ex centum ovibus deperditam, & inter prærupta montium deſerti oberrantem, ſummo cum labore inquiſivit.

Alb. Mag. ib.

Porrò Albertus Magnus dicit, quòd ovis illius *perditio ſit per peccatum*. Abivit igitur Chriſtus hanc ovem inveſtigans, *cum Judaicis laceratus eſt vepribus*;

S. Aug. in Pſ. 138. Cajetan.

vel ſecundùm ſenſum literalem, quem Cajetanus exponit: *Adventus ad quærendam ovem perditam incarnatio eſt Filii Dei*. Enimverò unica in hac parabola mihi occurrit difficultas, conſideratione haud indigna, ſcilicet, quòd hic paſtor oviculam inventam humeris ſuis impoſuerit; ait enim ſacer textus:

Quare paſtor cum invenerit ovē perditam, imponat in humeros ſuos.

Et cum invenerit eam, imponit in humeros ſuos. Porrò quòd ligna, frumentum, vinum, vel aliæ ſimiles ſarcinæ humeris imponantur, quotidiè videmus, non verò quòd animalia viva portentur in humeris; hæc enim propriis pedibus progredi & ambulare poſſunt: quo igitur fine portarentur in humeris? & tamen non ſine myſterio ſacer textus ait: *Imponit in humeros ſuos*.

S. Ambr. c. 8. de pœn. Prima illam ratio.

Sanctus Ambroſius cœleſtem Magiſtrum per hoc illis, quibus regimen incumbit animarum, ſalutare quoddam tradere voluiſſe documentum, dicit; ſcilicet: *Quod qui ſtudet, humanæ infirmitatis emendare vitia, ipſam infirmitatem ſuis debet ſuſtinere, & quodammodo penſare humeris, non abjicere; nam paſtor ille Euangelicus laſſam ovem vexiſſe legitur, non abjeciſſe*.

Gloſſ. ibid.

Gloſſa aliam quandam tradit rationem myſticam, inquiens: *Ovem in humeris poſuit, qui humanam naturam ſuſcipiens, peccata noſtra ipſe portavit.*

Secunda.

Unde humeri Chriſti, crucis brachia ſunt, illic peccata noſtra depoſuit, in illa nobili patibuli cervice requieſcit.

Tertull. de pœnit. c. 8.

Tertullianus præ cunctis aliis aptiùs ad propoſitum noſtrum conſiderat, quòd in illa ove, quamdiù perdita erat, & à grege ſuo devians, per ſylvarum opaca, per prærupta montium oberrabat, impius peccator deſignatus fuerit,

Tertia.

quem divina miſericordia ſolicitè requirit, ut ad pœnitentiam eundem inducat; quia igitur peccatores apud Sapientem lamentantur, dicentes:

Sap. 5.

Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles; ideò tanquam laſſi & defatigati, ſuper humeros paſtoris cœleſtis ut portentur, quam maximè indigent.

S. Thom. Matth. 11.

4 S. Thomas de Aquino ſuper illa verba: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis*, onere ſcilicet peccatorum, inquirit: *Et quid habebimus ſi veniemus ad te? Tollite jugum meum ſuper vos &c. Sed quid hoc eſt? Tu dicis, quia vis nos reficere, & à nobis auferre laborem: & ſtatim præcipis ferre jugum? nos credebamus eſſe ſine jugo. Dico, quòd verum eſt, vos futuros eſſe ſine jugo, ſed ſine jugo peccati*, ceterùm verò portabitis jugum Chriſti. Etenim hoc peccati jugum ſolum eſt, quod animam pariter & corpus aggravat, quodque labores & fatigationes intolerabiles ſubire cogit; non verò ſic jugum obſervantiæ divinorum præceptorum, de quo infallibilis veritas atteſtatur:

Jugum ſimpliciter dicitur peccati.

Quod ſub illo invenietis requiem animabus veſtris; jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. S. Gregorius de hoc jugo ita diſcurrit:

S. Greg. in Caten. D. Th.

Aſperum jugum, & durum ſervitutis pondus eſt, ſubeſſe temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle ſtare in non ſtantibus, appetere quidem tranſeuntia, ſed cum tranſeuntibus nolle tranſire. Dum enim contra votum cuncta fugiunt, quia prius mentem ex deſiderio adeptionis afflixerant, poſtea pavore amiſſionis premunt. Porrò Chriſtus eo fine ad ſuum nos jugum invitarat, ut à ponderoſo & moleſto peccati jugo nos ſubduceret; ut benè notat Chryſoſtomus, verba Chriſti hac paraphraſi illuſtrans:

Chryſ. ho. 19. in Matth.

Venite, qui in peccatis eſtis, non ut expetam noxas, ſed ut ſolvam peccata; non dixit, ſalvabo ſolum, ſed, quod multo amplius erat, reficiam vos, id eſt, in omni quiete vos conſtituam. Hugo Cardinalis ſuper prædicta Jeremiæ verba:

Hug. Car.

Ut inique agerent, laboraverunt, ita ſcribit: *Id eſt, cum ſtudio & labore iniqua peregerunt, in actione enim perverſa eſt labor. Unde Iſaiæ 1. dicitur: Quieſcite agere perversè.*

Iſai. 1.

Eccl. 21. 11.

5 Eccleſiaſticus ait: *Via peccantium complanata lapidibus*; quæ verba omninò videntur indicare contrarium illius, quod diximus; videtur enim Sapiens dicere velle, quòd peccatores ambulent per vias pavimentatas, planas & faciles.

Via peccantium ſaxoſa eſt.

Veruntamen ad hoc reſponderi poteſt, quòd viæ lapidibus pavimentatæ, & ſaxoſæ, pariter duræ fuerint; ac proindè impii dicunt: *Ambulavimus vias difficiles*. Verſio Syriaca ad propoſitum noſtrum legit: *Sicut aſcenſus arenæ pedibus viri ſenis* (alia lectio habet, *duri*, *aſperi*) *ita robur iniquorum juxta ignem, & ſemita impii, offendiculum eſt illi, quia finis ejus fovea profunda eſt*. Porrò iniquitas apud Iſaiam pariter laboris, & fatigationis nomine appellatur; ſiquidem ingrato illi populo improperare volens falſorum numinum erectionem, & cultum, inquit:

Iſ. 57. 10.

In multitudine viæ tuæ laboraſti, non dixiſti: Quieſcam. Enimverò per experientiam videmus, quod unuſquiſque circa Idolum, quod proprio cordi præſtituit ad adorandum, inceſſanter laboret. De avaritia inquit Apoſtolus: *Avaritia, quod eſt ſimulachrorum ſervitus*. Vultis autem videre, quantum circa hoc

Coloſ. 3. 5. Labores in cultu idolorum.

idolum

Digitized by Google

S. Ambr. lib. de Cain & Abel c. 5.

idolum laboret avarus? S. Ambroſius cupidorum laboribus compatiens inquit: *Elementa concutit, mare ſulcat, terram effodit, cælum votis fatigat.* Avari circumvagantur ventorum indiſcretioni expoſiti, ab uno polo ad alterum à tempeſtatibus conquaſſati; in continuiſque pyratarum, ſcopulorum, & arenarum periculis viventes, non plus à morte diſtant, quàm ad craſſitiem ligni, quod illos ab aquis dividit, quod ſæpè digiti latitudinem non adæquat; idque ſolùm hoc fine, ut merces ſuas diſtrahentes, pecunias ſibi exindè congregent. Sanctus Bernardinus divites, pecunias ſibi accumulantes, ſuamque ſolicitudinem excuſantes, dicendo: *Laboramus, ut quieſcamus*, his verbis reprehendit: *Non eſt ita, ut dicis, quia hoc vitium ſemper cruciat in labore & ærumna, in vigiliis plurimis, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate, in mortibus frequenter, præter illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia quotidiana, ſolicitudo poſſeſſionum, anxietas lucrorum, & cum his omnibus inſatiabilitas terrenorum.* Idem S. Pater alibi ita ſcribit: *Conſideret homo, quot labores & ærumnas tulerit in divitiis congregandis; præterquam quod ad conſervandum malè acquiſita, ſæpè neceſſum ſit ſubjacere litibus & moleſtiis intereſſatorum, aliorumque ſe opponere violentiis.*

S. Bern. t. 1. ferm. 50. a. 1. c. 1.

Idem t. 3. ſer. in Dom. 16. poſt Pent. a. 1. c. 1.

S. Bonav. t. 6. in dieta ſalut c. 6. Apoc 3. 17.

6 S. Bonaventura ſuper illa Apocalypſeos verba; *Qui dicis: Quia dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*; optimè notat *hic quinque infortunia avari. Eſt enim miſer, quia divitias cum labore acquirit; pauper, quia cum dolore perdit; cæcus, quia nihil aliud reſpicit; & nudus, quia nihil aliud bonum facit.* Verùm enim verò ſi ab avaritia ad ambitionem tranſire volumus, quis eſt qui neſciat, aut non videat, quantùm ambitioſus in honoris prætenſi conſecutione laboret? Sanctus Thomas de Villanova pulchrè obſervat, quod duo illi germani fratres, Chriſto Domino interroganti: *Poteſtis bibere calicem &c.* liberè reſpondentes: *Poſſumus*, dicere voluerint; ait enim, hoc idem fuiſſe, ac ſi dixiſſent: *Omnes labores, omnes ſudores, tormenta, & mortem ſuſtinebimus.* Tempore, quo Sanctus Bernardus vixit, nullus fuit, qui majori cum animi contentione ambitionem Eccleſiaſticorum deteſtatus fuerit, quam ipſe, prout videri poteſt in libris, quos *de Conſideratione* conſcriptos tranſmiſit ad Eugenium Papam. Et quo putas titulo ambitionem inſignivit? *Patibulum*, ſeu *Crucem* illam appellavit: *O ambitio ambientium crux!* S. Stephanus Cantuarienſis de falſis Baal Sacerdotibus diſſerens, ita loquitur: *Deus habet ſuam victimam, Diabolus ſuam. Qui enim macerant ſe, & labores ſuſtinent, ut ſuperiores efficiantur in hoc mundo, ſunt hos interfectus à Prophetis Baal, qui ſuperior interpretatur: incidebant ſe juxta ritum ſuum cultris & lanceolis, donec perfunderentur ſanguine.* Quanta ſuſtinent, quot vilia ſubeunt ſervitia, quænam patiuntur, ut ad Prælaturas, & dignitates ſublimes, quas ſectantur, pertingere poſſint? *Labor in medio eorum, & injuſtitia.*

Quinque ſunt infortunia avari.

Matth. 20. 22. S. Th. de Vill. ſer. S. Jacob.

Labores ambitioſi.

3. Reg. 18. 23. Steph. Cantuar.

Labores hominis carnalis ſenſitivè.

8 Quòd ſi de illis diſſerere velimus, qui carnis voluptates ſectantur, quos hi non ſubeunt labores, ut perverſos ſuos fines aſſequi valeant? Eſt hæc veritas adeò evidens, ut probatione, & argumentis eam convincentibus minimè indigeat. Et verò ut de hac veritate magis certificentur, videantque quantas moleſtias & faſtidia libenter ſubeant, ut ad momentaneas carnis voluptates pertingere poſſint, remitto Lectorem ad Tomum primum hujus Bibliothecæ prædicabilis; ibi namque *in Tractatu de carnis vitio*, materiam hanc per triginta quinque diſcurſus fuſiſſimè diſcuſſimus.

DISCURSUS XIV.

A R G U M E N T U M.

Confirmatur idipſum, dum de peccato mortali ſub ſpinarum metaphora diſſeritur.

T H E M A.

Maledicta terra, ſpinas, & tribulos germinabit tibi. Gen. 3. v. 18.

1 Ecce tibi, quæ terra poſt peccatum maledicta produxit infeliciſſima germina; ſpinas videlicet, & tribulos pungentes. Porrò hujus noſtri corporis terra ſi in ſtatu innocentiæ permanſiſſet, ab omni utique remorſus & afflictionis punctura libera futura fuiſſet; non verò item poſt culpæ maledictionem, ex quo enim caro adverſus rationem rebellavit, Deus in pœnam peccati juſtè diſpoſuit, ut in actuali appetituum ſuorum expletione acerbiſſimas experiatur puncturas. Doctrina eſt S. Auguſtini, dicentis: *Ex ira ipſius eſt, quod hic homo peregrinatur, quod laborat. Non ex ira ipſius, fratres mei: In ſudore vultus tui & in labore edes panem tuum, & terra ſpinas & tribulos pariet tibi? Aut ſi eſt aliud vita noſtra? Si poteris convertere ad aliquam voluptatem, ubi ſpinas non ſentias? Elige, quod volueris. Eſto avarus, luxurioſus, imò ut duo iſta ſola non dicamus, adde & tertium, ambitioſus. In bonorum cupiditate quanta ſpinæ? in luxuria libidinum quanta ſpinæ? in ardore avaritiæ quanta ſpina? Amores turpes quantas moleſtias habent? quantas ſolicitudines nunc in iſta vita?* Conſideraſtiſne aliquando quot modis protoparentes noſtri pomi vetiti præmorſum luere debuerint? Nimirum propter hunc confuſibilem paſſi ſunt nuditatem, fugam, erubeſcentiam: propter hunc ſe ab oculis Domini abſconderunt, Dei judicis examini ſubjecti fuerunt, & coram illo accuſati, proceſſati, convicti, condemnati, inæſtimabili innocentiæ & juſtitiæ originalis paludamento ſpoliati, è paradiſo pulſi, mortales declarati (*Pulvis es, & in pulverem reverteris:*) ad manducandum in ſudore vultus panem ſententiati fuerunt, & qui antea ſuper omnia animalia habuerant dominium, non ſolùm eo fuere privati, verùm etiam iiſdem ſubjecti, adeò ut nunc ab iiſdem miſerè lacerentur, & diſcerpantur. O ſpinas! Tribulos pungentes, quibus protoparentes transfixi fuerunt, & poſteri eorum uſque modò transfiguntur! Hæ ſpinæ à primo tranſgreſſionis momento in univerſa hujus noſtræ depravatæ & vitiatæ naturæ terra, in pœnam ſupradictæ maledictionis, progerminarunt; dicente Iſaia Propheta: *Vepres, & ſpinæ erunt in univerſa terra*, quia iniquitates ubique inundant.

Mutatio terræ propter peccatum.

S. Auguſt. in Pſ. 101.

Pœnæ peccati primorum parentum.

Iſ. 7. 24.

2 Videmus quotidiè per experientiam, quòd ſub ſpinis, loliis, & tribulis, communiter ſcorpiones, buſones, ſerpentes, aliaque ſimilia animalia venenoſa deliteſcant, prout circa ſepes videtur. Unde Didacus Stella: *Sicut ſpineta ſuapte natura latibulum omnium reptilium, venenatorumque omnium animalium confugium ſunt; ita divitiæ vitiorum ſunt receptaculum & ſedes.* S. Paulinus, qui opulentiſſimo ſe exuit patrimonio, ut illud inter pauperes totaliter diſtribueret; hic, inquam, de cupiditate bonorum temporalium loquens, inquit: *Una eſt omnibus armata criminibus.* Dionyſius Carthuſianus illa verba: *Et aliud cecidit inter ſpinas*, ſic interpretatur: *Hoc eſt, in corda paſſionata, ambitioſa, & vana, quæ ſuperfluis curis, inordinatis timoribus, mortiferiſque triſtitiis afficiuntur, punguntur, torquentur, dum ad temporales divitias, & caducos honores immoderatè aſpirant, perdere trepidant, habentibus invident, & perditis contriſtantur.* Nonnullorum quondam fuit opinio, terram ante peccatum inter omnes arbores & plantas ſuas, quæ innumeræ fuerunt, nullam habuiſſe, quæ ſpinas aut tribulos produceret, ſed hoſce poſt peccatum duntaxat, & poſt terræ maledictionem fuiſſe productos; id quod Baſilius Magnus aſſerere videtur, dum in oratione quadam de peccato ita ſcribit: *Sic & roſa à principio ſine ſpinis prodierat, ſed poſt ad pulchritudinem floris vepres acceſſere, ut haberemus oblectationem ſummo cum dolore conjunctam, memores peccati, ob quod ſpinas & tribulos nobis terra producere juſſa eſt.* At verò quodnam in eo eſt myſterium

Lolium & ſpinæ ſunt latibulum ſerpentum. Did. Stell. in Luc. c. 8.

S. Paulin. Epiſt. 2.

Dion. Carth. in Luc. 8. 7.

Ante peccatum terra non produxiſſet ſpinas &c.

S. Baſil. or. 3. de pecc.

Digitized by Google

bibere cupis, non verò item ad puteum; qui enim ex puteo aquam haurire vult, neceſſum eſt, ut fatigetur, & laboret; requiritur enim ſitula, & funis, eritque pondus, quod ſurſum trahitur, tantò majus, quantò profundior eſt puteus. Samaritana illa Evangelica de puteo illo, ad quem pro haurienda aqua acceſſerat, Chriſto dixit: *Puteus altus eſt*: & quidem meritò hoc dixit, quia licèt tot annis in continuo concubinatu vixiſſet, nihilominus ad eam redacta fuerat miſeriam, ut neceſſum ei fuerit, hydriam fictilem in meridie, in ardentiſſimis Solis ardoribus, foras extra civitatem in propria perſona in capite portare, ut ex tam alto & tam profundo puteo aquas laborioſè haurire poſſet. S. Bernardinus ait: *Puteus profunditas eſt concupiſcentia, ſuperbia, luxuria, avaritia, gulæ, iræ, & acedia*. In Apocalypſi capite nono dicitur: *Et exivit fumus de puteo abyſſi*; ſcilicet, ſuperbiæ, luxuriæ, avaritiæ. Beda per profunditatem & altitudinem hujus putei, labores & moleſtias intelligit impiorum, quas ſubire coguntur, donec appetitus ſuos beſtiales adimpleant & aſſequantur; ait enim: *Ergo nunc puteus mundi hujus terrenum laborem & errorem tenebroſa profunditate ſignificat*. Audite verò, quænam fuerit differentia aquæ illius, quam Chriſtus illi obtulit & dedit, non ex puteo, ſed ex fonte aquæ vivæ; ait enim Salvator: *Omnis, qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum*; ſcilicet qui bibit ex aqua putei illius. *Aqua in puteo voluptas eſt*, inquit Sanctus Auguſtinus: *cum pervenerit quiſque ad voluptatem ſeculi hujus, nunquid non iterum ſitiet?* De aqua autem fontis aquæ vivæ ſubjungit Chriſtus: *Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum; ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*. Unde Samaritana, oblata ei hac aqua, tota hilaris dixit: *Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque veniam huc haurire*; quaſi cum hactenus ſub ponderoſo voluptatum carnalium jugo laboraſſet, & fatigata fuiſſet, intenderet in ſenſu ſpirituali ab hoc puteo ſe ſubducere, ut nonnihil reſpirare poſſet; id quod notans Albertus Magnus, hoc in loco ait: *Scivit hæc mulier, & experta fuerat, quòd cupiditas facultatum, concupiſcentia delitiarum, & ambitio honorum, nunquam ſatiantur, ſed ſemper cum labore haurire oportet*. Unde S. Thomas de Villanova, de hac Samaritana loquens, in ſequentes prorupit affectuoſas exclamationes: *O anima miſera & fatua, quid anxiaris? Quid fatigaris?* & reflectens ſe ad illa Dei verba, in Threnis Jeremiæ expreſſa, ſcilicet: *Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas*; in hæc verba ſubjungit: *Aquam mundiſſimam, limpidiſſimam, clariſſimam, dulciſſimam, ſaluberrimam fontis vitæ, gratis oblatam neglexerunt, & cum magno labore foderunt ſibi ciſternas perforatas, ut bibant ex eis aquam turbidam, fœtidam, mortiferam, venenatam. Verè ciſterna diſſipata honor, ciſterna perforata voluptas, divitiæ, & omnis proſperitas mundialis*.

Quare peccatum vocetur puteus. Joan. 4. 11.
S. Bern. c. 4. ſer. 14.
Puteus eſt profunditas omniū peccatorum. Beda in Jo.
S. Aug. tr. 15. in Joan.
Differentia aquarum putei & fontis vivi.
Alb. Magn.
S. Th. de Vill. nov. ſer. fer. 6. poſt Dom. 3. Quadr.

3 In capite decimo quinto S. Lucæ inter alias parabolas, quas Incarnata Sapientia compoſuit, ad inſinuandam reductionem animæ peccatricis ad veram pœnitentiam, una quoque fuit illa, in qua illius Paſtoris fit mentio, qui ovem unicam ex centum ovibus deperditam, & inter prærupta montium deſerti oberrantem, ſummo cum labore inquiſivit. Porrò Albertus Magnus dicit, quòd ovis illius *perditio fit per peccatum*. Abivit igitur Chriſtus hanc ovem inveſtigans, *cum Judaicis laceratus eſt vepribus*; vel ſecundùm ſenſum literalem, quem Cajetanus exponit: *Adventus ad quærendam ovem perditam incarnatio eſt Filii Dei*. Enimverò unica in hac parabola mihi occurrit difficultas, conſideratione haud indigna, ſcilicet, quòd hic paſtor oviculam inventam humeris ſuis impoſuerit; ait enim ſacer textus: *Et cum invenerit eam, imponit in humeros ſuos*. Porrò quòd ligna, frumentum, vinum, vel aliæ ſimiles ſarcinæ humeris imponantur, quotidiè videmus, non verò quòd animalia viva portentur in humeris; hæc enim propriis pedibus progredi & ambulare poſſunt: quo igitur fine portarentur in humeris? & tamen non ſine myſterio ſacer textus ait: *Imponit in humeros ſuos*. Sanctus Ambroſius cœleſtem Magiſtrum per hoc illis, quibus regimen incumbit animarum, ſalutare quoddam tradere voluiſſe documentum, dicit; ſcilicet: *Quod qui ſtudet, humanæ infirmitatis emendare vitia, ipſam infirmitatem ſuis debet ſuſtinere, & quodammodo penſare humeris, non abjicere; nam paſtor ille Evangelicus laſſam ovem vexiſſe legitur, non abjeciſſe*. Gloſſa aliam quandam tradit rationem myſticam, inquiens: *Ovem in humeris poſuit, qui humanam naturam ſuſcipiens, peccata noſtra ipſe portavit. Unde humeri Chriſti, crucis brachia ſunt, illic peccata noſtra depoſuit, in illa nobili patibuli cervice requieſcit*. Tertullianus præ cunctis aliis aptiùs ad propoſitum noſtrum conſiderat, quòd in illa ove, quamdiù perdita erat, & à grege ſuo devians, per ſylvarum opaca, per prærupta montium oberrabat, impius peccator deſignatus fuerit, quem divina miſericordia ſolicitè requirit, ut ad pœnitentiam eundem inducat; quia igitur peccatores apud Sapientem lamentantur, dicentes: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles*; ideò tanquam laſſi & defatigati, ſuper humeros paſtoris cœleſtis ut portentur, quam maximè indigent.

Luc. 15.
Alb. Mag. ib.
S. Aug. in Pſ. 118.
Cajetan.
Quare paſtor cum invenerit ovē perditam, imponat in humeros ſuos.
S. Ambr. c. 8. de pœn.
Prima illius ratio.
Gloſſ. ibid.
Secunda.
Tertull. de pœnit. c. 8.
Tertia.
Sap. 5.

4 S. Thomas de Aquino ſuper illa verba: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis*, onere ſcilicet peccatorum, inquirit: *Et quid habebimus ſi veniemus ad te? Tollite jugum meum ſuper vos &c. Sed quid hoc eſt? Tu dicis, quia vis nos reficere, & à nobis auferre laborem: & ſtatim præcipis ferre jugum? nos credebamus eſſe ſine jugo. Dico, quòd verum eſt, vos futuros eſſe ſine jugo, ſed ſine jugo peccati*, ceterùm verò portabitis jugum Chriſti. Etenim hoc peccati jugum ſolum eſt, quod animam pariter & corpus aggravat, quodque labores & fatigationes intolerabiles ſubire cogit; non verò ſic jugum obſervantiæ divinorum præceptorum, de quo infallibilis veritas atteſtatur: *Quòd ſub illo invenietis requiem animabus veſtris; jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*. S. Gregorius de hoc jugo ita diſcurrit: *Aſperum jugum, & durum ſervitutis pondus eſt, ſubeſſe temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle ſtare in non ſtantibus, appetere quidem tranſeuntia, ſed cum tranſeuntibus nolle tranſire. Dum enim contra votum cuncta fugiunt, quæ prius mentem ex deſiderio adeptionis afflixerant, poſtea pavore amiſſionis premunt*. Porrò Chriſtus eo fine ad ſuum nos jugum invitarat, ut à ponderoſo & moleſto peccati jugo nos ſubduceret; ut benè notat Chryſoſtomus, verba Chriſti hac paraphraſi illuſtrans: *Venite, qui in peccatis eſtis, non ut expetam noxas, ſed ut ſolvam peccata; non dixit, ſalvabo ſolum, ſed, quod multè amplius erat, reficiam vos, id eſt, in omni quiete vos conſtituam*. Hugo Cardinalis ſuper prædicta Jeremiæ verba: *Ut iniquè agerent, laboraverunt*, ita ſcribit: *Id eſt, cum ſtudio & labore iniquè peregerunt, in actione enim perverſa eſt labor. Unde Iſaiæ 1. dicitur: Quieſcite agere perversè*.

S. Thom. Matth. 11.
Jugum ſimpliciter dicitur peccati.
S. Greg. in Caten. D. Th.
Chryſ. ho. 39. in Matth.
Hug. Card.
Iſai. 1.

5 Eccleſiaſticus ait: *Via peccantium complanata lapidibus*; quæ verba omninò videntur indicare contrarium illius, quod diximus; videtur enim Sapiens dicere velle, quòd peccatores ambulent per vias pavimentatas, planas & faciles. Veruntamen ad hoc reſponderi poteſt, quòd viæ lapidibus pavimentatæ, & ſaxoſæ, pariter duræ fuerint; ac proindè impii dicunt: *Ambulavimus vias difficiles*. Verſio Syriaca ad propoſitum noſtrum legit: *Sicut aſcenſus arenæ pedibus viri ſenis* (alia lectio habet, *duri, aſperi*) *ita robur iniquorum juxta ignem, & ſemita impii, offendiculum eſt illi, quia finis ejus fovea profunda eſt*. Porrò iniquitas apud Iſaiam pariter laboris, & fatigationis nomine appellatur; ſiquidem ingrato illi populo improperare volens falſorum numinum erectionem, & cultum, inquit: *In multitudine viæ tuæ laboraſti, non dixiſti: Quieſcam*. Enim verò per experientiam videmus, quod unuſquiſque circa Idolum, quod proprio cordi præſtituit ad adorandum, inceſſanter laboret. De avaritia inquit Apoſtolus: *Avaritia, quod eſt ſimulachrorum ſervitus*. Vultis autem videre, quantum circa hoc

Eccl. 21. 11.
Via peccantium ſaxoſa eſt.
Iſ. 57. 10.
Coloſ. 3. 5.
Labores in cultu avari.

idolum

S. Ambr. lib. de Cain & Abel c. 5.

idolum laboret avarus? S. Ambroſius cupidorum laboribus compatiens inquit: *Elementa concutit, mare ſulcat, terram effodit, cælum votis fatigat.* Avari circumvagantur ventorum indiſcretioni expoſiti, ab uno polo ad alterum à tempeſtatibus conquaſſati; in continuiſque pyratarum, ſcopulorum, & arenarum periculis viventes, non plus à morte diſtant, quàm ad craſſitiem ligni, quod illos ab aquis dividit, quod ſæpè digiti latitudinem non adæquat; idque ſolùm hoc fine, ut merces ſuas diſtrahentes, pecunias ſibi exindè congregent. Sanctus Bernardinus divites, pecunias ſibi accumulantes, ſuamque ſollicitudinem excuſantes, dicendo: *Laboramus, ut quieſcamus*, his verbis reprehendit: *Non eſt ita, ut dicis, quia hoc vitium ſemper cruciat in labore & ærumna, in vigiliis plurimis, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate, in mortibus frequenter, præter illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia quotidiana, ſolicitudo poſſeſſionum, anxietas lucrorum, & cum his omnibus inſatiabilitas terrenorum.* Idem S. Pater alibi ita ſcribit: *Conſideret homo, quot labores & ærumnas tulerit in divitiis congregandis; præterquam quod ad conſervandum malè acquiſita, ſæpè neceſſum ſit ſubjacere litibus & moleſtiis intereſſatorum, aliorumque ſe opponere violentiis.*

S. Bern. t. 1. ſerm. 50. a. 1. c. 1.

Idem t. 3. ſer. in Dom. 16. poſt Pent. a. 1. c. 6.

S. Bonav. t. 6. in dicta ſalut c. 6. Apoc. 3. 17.

Quinque ſunt infortunia avari.

6 S. Bonaventura ſuper illa Apocalypſeos verba; *Qui dicis: Quia dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*; optimè notat *hic quinque infortunia avari. Eſt enim miſer, quia divitias cum labore acquirit; pauper, quia cum dolore perdit; cæcus, quia nihil aliud reſpicit; & nudus, quia nihil aliud bonum facit.* Verùm enim verò ſi ab avaritia ad ambitionem tranſire volumus, quis eſt qui neſciat, aut non videat, quantùm ambitioſus in honoris prætenſi conſecutione laboret? Sanctus Thomas de Villanova pulchrè obſervat, quid duo illi germani fratres, Chriſto Domino interroganti: *Poteſtis bibere calicem &c.* liberè reſpondentes: *Poſſumus*, dicere voluerint; ait enim, hoc idem fuiſſe, ac ſi dixiſſent: *Omnes labores, omnes ſudores, tormenta, & mortem ſuſtinebimus.* Tempore, quo Sanctus Bernardus vixit, nullus fuit, qui majori cum animi contentione ambitionem Eccleſiaſticorum deteſtatus fuerit, quam ipſe, prout videri poteſt in libris, quos *de Conſideratione* conſcriptos tranſmiſit ad Eugenium Papam. Et quo putas titulo ambitionem inſignivit? *Patibulum*, ſeu *Crucem* illam appellavit: *O ambitio ambientium crux!* S. Stephanus Cantuarienſis de falſis Baal Sacerdotibus diſſerens, ita loquitur: *Deus habet ſuam victimam, Diabolus ſuam. Qui enim macerant ſe, & labores ſuſtinent, ut ſuperiores efficiantur in hoc mundo, ſunt hos interfectus a Prophetis Baal, qui ſuperior interpretatur: incidebant ſe juxta ritum ſuum cultris & lanceolis, donec perfunderentur ſanguine.* Quanta ſuſtinent, quot vilia ſubeunt ſervitia, quænam patiuntur, ut ad Prælaturas, & dignitates ſublimes, quas ſectantur, pertingere poſſint? *Labor in medio eorum, & injuſtitia.*

Matth. 20. 22. S. Th. de Vill. ſer. S. Jacob.

Labores ambitioſi.

3. Reg. 18. 23. Steph. Cantuar.

Labores hominis carnalis temulſivè.

8 Quòd ſi de illis diſſerere velimus, qui carnis voluptates ſectantur, quos hi non ſubeunt labores, ut perverſos ſuos fines aſſequi valeant? Eſt hæc veritas adeò evidens, ut probatione, & argumentis eam convincentibus minimè indigeat. Et verò ut de hac veritate magis certificentur, videantque quantas moleſtias & faſtidia libenter ſubeant, ut ad momentaneas carnis voluptates pertingere poſſint, remitto Lectorem ad Tomum primum hujus Bibliothecæ prædicabilis; ibi namque *in Tractatu de carnis vitio*, materiam hanc per triginta quinque diſcurſus fuſiſſimè diſcuſſimus.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Confirmatur idipſum, dum de peccato mortali ſub ſpinarum metaphora diſſeritur.

THEMA.

Maledicta terra, ſpinas, & tribulos germinabit tibi. Gen. 3. v. 18.

Mutatio terræ propter peccatum.

1 Ecce tibi, quæ terra poſt peccatum maledicta produxit infeliciſſima germina; ſpinas videlicet, & tribulos pungentes. Porrò hujus noſtri corporis terra ſi in ſtatu innocentiæ permanſiſſet, ab omni utique remorſus & afflictionis punctura libera futura fuiſſet; non verò item poſt culpæ maledictionem, ex quo enim caro adverſus rationem rebellavit, Deus in pœnam peccati juſtè diſpoſuit, ut in actuali appetituum ſuorum expletione acerbiſſimas experiatur puncturas. Doctrina eſt S. Auguſtini, dicentis: *Ex ira ipſius eſt, quod hic homo peregrinatur, quòd laborat. Non ex ira ipſius, fratres mei: In ſudore vultus tui & in labore edes panem tuum, & terra ſpinas & tribulos pariet tibi? Aut ſi eſt aliud vita noſtra? Si poteris convertere ad aliquam voluptatem, ubi ſpinas non ſentias? Elige, quod volueris. Eſto avarus, luxurioſus, imò ut duo iſta ſola non dicamus, adde & tertium, ambitioſus. In honorum cupiditate quanta ſpinæ? in luxuria libidinum quanta ſpinæ? in ardore avaritiæ quanta ſpina? Amores turpes quantas moleſtias habent? quantas ſolicitudines nunc in iſta vita?* Conſideraſtiſne aliquando, quot modis protoparentes noſtri pomi vetiti præmorſum luere debuerint? Nimirum propter hunc conſuſibilem paſſi ſunt nuditatem, fugam, erubeſcentiam: propter hunc ſe ab oculis Domini abſconderunt, Dei judicis examini ſubjecti fuerunt, & coram illo accuſati, proceſſati, convicti, condemnati, inæſtimabili innocentiæ & juſtitiæ originalis paludamento ſpoliati, è paradiſo pulſi, mortales declarati (*Pulvis es, & in pulverem reverteris:*) ad manducandum in ſudore vultus panem ſententiati fuerunt, & qui antea ſuper omnia animalia habuerant dominium, non ſolùm eo fuere privati, verùm etiam iiſdem ſubjecti, adeò ut nunc ab iiſdem miſerè lacerentur, & diſcerpantur. O ſpinas! Tribulos pungentes, quibus protoparentes transfixi fuerunt, & poſteri eorum uſque modò transfiguntur! Hæ ſpinæ à primo tranſgreſſionis momento in univerſa hujus noſtræ depravatæ & vitiatæ naturæ terra, in pœnam ſupradictæ maledictionis, progerminarunt; dicente Iſaia Propheta: *Vepres, & ſpinæ erunt in univerſa terra*, quia iniquitates ubique inundant.

S. Auguſt. in Pſ. 102.

Pœnæ peccati primorum parentum.

Iſ. 7. 24.

Lolium & ſpinæ ſunt latibulum ſerpentum.

Did. Stell. in Luc. c. 8.

2 Videmus quotidiè per experientiam, quòd ſub ſpinis, loliis, & tribulis, communiter ſcorpiones, bufones, ſerpentes, aliaque ſimilia animalia venenoſa deliteſcant, prout circa ſepes videtur. Unde Didacus Stella: *Sicut ſpineta ſuapte natura latibulum omnium reptilium, venenatorumque omnium animalium confugium ſunt; ita divitiæ vitiorum ſunt receptaculum & ſedes.* S. Paulinus, qui opulentiſſimo ſe exuit patrimonio, ut illud inter pauperes totaliter diſtribueret; hic, inquam, de cupiditate bonorum temporalium loquens, inquit: *Una eſt omnibus armata criminibus.* Dionyſius Carthuſianus illa verba: *Et aliud cecidit inter ſpinas*, ſic interpretatur: *Hoc eſt, in corda paſſionata, ambitioſa, & vana, quæ ſuperfluis curis, inordinatis timoribus, mortiferiſque triſtitiis afficiuntur, punguntur, torquentur, dum ad temporales divitias, & caducos honores immoderatè aſpirant, perdere trepidant, habentibus invident, & perditis contriſtantur.* Nonnullorum quondam fuit opinio, terram ante peccatum inter omnes arbores & plantas ſuas, quæ innumeræ fuerunt, nullam habuiſſe, quæ ſpinas aut tribulos produceret, ſed hoſce poſt peccatum duntaxat, & poſt terræ maledictionem fuiſſe productos; id quod Baſilius Magnus aſſerere videtur, dum in oratione quadam de peccato ita ſcribit: *Sic & roſa a principio ſine ſpinis prodierat, ſed poſt ad pulchritudinem floris vepres acceſſere, ut haberemus oblectationem ſummo cum dolore conjunctam, memores peccati, ob quod ſpinas & tribulos nobis terra producere juſſa eſt.* At verò quodnam in eo eſt myſterium

S. Paulin. Epiſt. 2.

Dion. Carth. in Luc. 8. 7.

Ante peccatum terra non produxiſſet ſpinas &c.

S. Baſil. or. 3. de pecc.

quòd terra ſolùm propter peccatum ſpinas germinarit, certè non aliud, quàm ut per hoc inſinuarentur nobis puncturæ, quibus à peccato affligendi, & perforandi eramus.

[*S. Th. de Vil. nov. ſer. de S. Ægid.*] 3 S. Thomas de Villanova in ſermone quodam valdè deteſtatur impiorum, & perditæ ſalutis hominum ſtultitiam, qui cùm in hac vita præſenti viam ſibi ad cœlum ſternere poſſint per vias faciles, jucundas, & delitioſas, potiùs eligunt per ſpinas & tribulos ad infernum procedere. Adducenſque illa Pſalmiſtæ verba: [*Reprehenſio peccatorum.*] *Peccator videbit, & iraſcetur: dentibus ſuis fremet, & tabeſcet*, hanc illius aſſignat rationem: *Quia tanta bona tam ſtultè perdidit. Annon meritò fremet, annon juſtè tabeſcet, qui cum poſſet per viam planam & delitioſam, floribus & roſis ſtratam, ire ad cæleſtem gloriam, elegit potius per ſpinas, & ſaxa tendere in gehennam?* At verò mirum eſt, quòd S. Thomas Villanovanus idipſum aſſerat, ſcilicet quòd impii per ſpinas & ſaxa in gehennam contendant, cum tamen ipſimet diſſoluti & mundani homines apertè dicant: [*Sap. 2.*] *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant, nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra.* Verumtamen interpres quidam antiquus, ſuper librum Sapientiæ ſcribens, hanc tradit verborum illorum interpretationem: *Convenienter dicunt, quod volunt coronari roſis: at ſciendum, quod unius mundi laſcivia* [*Rupert. Holkot.*] *brevis & tranſitoria. Roſa inter ſpinas creſcit, ſic eſt & laſcivia mundi: non eſt ſine punctura conſcientiæ.* [*Diutius ſpina quam roſa manet in roſeto.*] Verum quidem eſt, quòd roſis ſe coronari voluerunt, at verò quamdiù hæ durant? vix uno die: & ideò ſubdunt: *Antequam marceſcant*; his enim verbis ipſimet fatentur, roſam ſubitò effloreſcere, & marceſcere. Prata in diluculo matutino viridia conſpiciuntur, veſperi autem in quendam fœni cumulum redacta videntur. Roſa à diluculo matutino uſque ad veſpertinum crepuſculum floret, & efflorescit; ſpina autem, quæ manus transfigit, permanet ſemper. Eadem eſt ratio delectationis & voluptatis peccati: gaudium enim, lætitia, voluptas, & delectatio ſubitò tranſit; cordi verò acerbum infligunt & perpetuum vulnus, quod nunquam coaleſcit. Unde Poeta ille cecinit:

Eſt roſa flos Veneris, Veneriſque ſimillima flori.
Quod cruciat longum eſt, quod placet exiguum.

[*Lorin.*] Porrò ex Græco textu alia quædam eruitur verſio; non enim dicit: *Coronemus nos roſis*, ſed *roſarum caliculis, aut baccis*, id eſt, roſis etiamnum clauſis; quod dixiſſe videntur ex metu, ne apertæ ſubitò [*S. Baſil. ho. de Parad.*] defloreſcant, & deficiant. Audiamus eundem Baſilium alio in loco de roſa dicentem: *Florida quidem eſt roſa, ſed mihi triſtitiam infligit; nam quotieſcunque florem hunc* [*Roſa deſignat voluptates mundanas.*] *video, peccati mei admoneor, propter quod terra, ut ſpinas, & tribulos proferret, condemnata eſt.* Enimverò roſa, quæ florum eſt Regina (in cujus ſignum purpura veſtita, & redimita corona in medium prodit) voluptatem, & delitias repræſentat humanas; ac proindè ſpecialiter inter alios flores pungentiſſimis cingitur ſpinis, ad denotandum, quòd licèt voluptates ſenſuales, & carnales aliquod ſecum gaudium adferant, in longè tamen majori numero ſint ſpinæ, quibus affligunt eos, qui earum ſe faciunt participes. Subdit idem S. Doctor: *Tranſitoria ac brevis momenti vernorum florum gratia, adhuc deſiderantes deſtituit: nondum ab eorum collectione domum reverſi ſumus, & in* [*Peccato perfecto morſus oritur remorſus.*] *ipſis adhuc manibus noſtris conſtituti marceſcunt.* Porrò delectatio, eo ipſo, quòd cum tranſgreſſione mortali conjuncta ſit, cor interius pungit per remorſum, licèt hæc punctura à ſolo peccatore ſentiatur; quòd ſi verò contingat, quòd hic dolor etiam aliorum oculis fiat manifeſtus, tunc ſpinarum illarum [*S. Ambr. l. 4. in Luc.*] puncturæ acutiorem parere dolorem ſolent; prout S. Ambroſius optimè conſiderat, dum ait: *Tunc caro tribulos, & ſpinas animo, hoc eſt, curarum morſus & ſolicitudinum generat; aſtuſque, quos ſibi per concupiſcentiam carnis animus ipſe circumdedit. Etenim quaſi clavis quibuſdam ſuffigitur anima corporeis voluptatibus.*

[*Chryſ. ho. in Pſ. 50.*] 4 D. Chryſoſtomus de puncturis Regem Davidem, in actualibus ſuis cum adultera habitis voluptatibus, acerbè transfigentibus, fusè diſcurrit; inter alia verò ita ſcribit: *Conſideres velim, quantum malum ſit peccatum. Rex militem timet, non enim quiſquam ſervus eſt, niſi qui peccatum admittit: diadema gerebat, & probrum metuebat. Quid? Annon enim Rex es? Annon gladius penes te poteſtas eſt? Eſt ita, inquit, verùm grave peccatum perpetravi. O peccatum, quod formidinem procreas! O ignominia accuſatrix! Pertimeſco, tremo, quia me ignominia perfudiſti, atque habeo, qui ſcelus meum prodat.* [*Quam puncturam adulterii ſenſerit David.*] Idem S. Doctor alibi, in Pſalmum ſeptimum ſcribens, haſce ſpinarum puncturas in homine exemplificat vindicativo, inquiens: [*Chryſoſt. in Pſ. 7. Puncturæ vindicatur.*] *Si voluerit quis ulciſci quempiam, vel prior injuriam facere, vide, quot mala patitur. Furore repletur, ab ira diſcerpitur, movet innumerabiles fluctus cogitationum, mille vias ingreditur, invadit timor, pavor, ac tremor, quomodo offendet, quomodo ulciſcetur; & ante eum, quem eſt injuria affecturus, ſe ipſum perdit. Qui autem iram expulit, ab his omnibus liber eſt.*

[*Dolores David animam, Pſal. 31.*] 5 Regius Pſalmiſta in principio Pſal. 31. eò quòd è turpi adulterii luto erutus, & gratiæ ac amicitiæ Dei reſtitutus eſſet, totus hilaris ac lætus cecinit, dicens: *Beati, quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Id verò, quod præſenti propoſito quàm maximè deſervit, eſt declaratio, quam fecit in ordine ad puncturas, ipſum transfigentes, dum adhuc adulter eſſet; ait enim: *Inveteraverunt oſſa mea: die ac nocte gravata eſt ſuper me manus tua.* Ubi notanda eſt phraſis illa: *Gravata eſt ſuper me manus tua.* Job quoque ſcopus fuit, in quem totus infernus collimavit, utpotè qui, Deo, non in damnum, ſed in profectum illius, permittente, adversus eum conjuraverat; & tamen ſolùm dixit: *Manus Domini tetigit me*; [*Job 19. 21. Job ſolum corpus penetrabant.*] nec mirum, quia intenſiſſimi Jobi dolores ſolùm affligebant corpus, non verò animam, utpotè quæ ſemper immaculata permanſit. At verò dolores Davidis ſpinæ erant, quæ veluti totidem ſagittæ, animam & conſcientiam ejus tranſadigebant; hæque ſuffecerunt, ut eum ad reſipiſcendum inducerent. Unde ait: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina. Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi.* Peccata enim non ſolùm ſunt ſpinæ, ſed & clavi, cor peccatoris tranſadigentes. *Per ſpinam omne peccatum ideo accipitur*, inquit S. Gregorius, [*S. Greg. ibid.*] *quia dum cunfert delectationem, quaſi pungendo lacerat mentem.* S. Antonius de Padua in ſermone quodam ſuper illa verba: *Spinas, & tribulos germinabit*, inquit: *Spinæ a pungendo dictæ, eo quod ſint acutæ ut ſpica. Tribulus dicitur a tribulo, tribulas. Spinæ doloris pungunt animam, tribuli tribulationum pungunt & tribulant corpus, & ideo parturit lacrymas, & gemitus.* Oculus quidem ex roſæ elegantia & pulchritudine, odoratus ſimiliter ex ejus ſuaviſſima fragrantia miras capit voluptates; [*Roſæ fragrantia momentanea eſt, ſpinarū aſperitas perſeverat.*] veruntamen multò major eſt, quam ex ſpinis ſentiunt, ſpinarum aſperitas, quia ſpinæ ſemper manent, voluptas autem oculi & odoratus vix uno die continuatur. Unde S. Bernardus de [*S. Bern. lib. de Conſcien. cap. 4.*] conſcientia ita ſcribit: *Dum paſci ſe voluptatibus credit, anxietatibus cedit humanis, pudoribus, & confuſionibus reverberata, ſicut ſcriptum eſt: In operibus manuum ſuarū comprehenſus eſt peccator: v. g. appetit quis adulterium ad voluptatem, ſed comprehenditur ibi ad anxietatem, & multo major eſt anxietas, quam voluptas, ad omnē verecundiā & anguſtiā hominis, qui hominē & vivit, & ſapit.*

[*Luc. 12. 18.*] 6 Cœleſtis Magiſter noſter apud S. Lucam c. 12. puncturas anxietatum & ſolicitudinum, quibus avari transfiguntur, inſinuare volens, parabolam illam compoſuit hominis divitis, qui in horrea ſua ex agris ſuis copioſam congregaverat meſſem; de quo inter cætera ait: *Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra ſe, dicens: Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos? & dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea mea.* Dicite, obſecro, nunquid hi fructus in mente hujus avari hominis potiùs in ſpinas & tribulos degeneraſſe videntur, [*Avarus utilitatis miſer eſt.*] utpotè cujus cor adeò transfigebant, ut ne quidem ad capiendum ſomnum oculum claudere poſſet? Audite Baſilium Magnum dicentem: *Utilitate miſer erat ac timidus; non enim proventus annui fruitionem ei terra ferebat, ſed fletus & ſuſpiria; non fructuum* [*S. Baſil. ho. in divit. avar.*] *copiam, ſed curas, & dolores, & graves anxietates ſibi colligebat.* Spinæ etenim, juxta Sapientiæ incarnatæ infallibile ſententiam, divitias ſymbolicè denotant: *Quod autē in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui a divitiis eūtes ſuffocatur.* Spinę autē hanc habēt proprietatē, quòd ſi illas in manu

aperta

Digitized by Google

aperta teneas, non te pungant; ſed tunc tantùm te lædunt, quando illas manu tua claudis: Ita quoque ſe res habet ad divitias; ſi enim liberali & benefica manu tractentur, aliorum ſubveniendo neceſſitatibus, conſcientiam nequaquam transfigunt: At verò ſi divitias in manu ſtringere coneris, id eſt, tibi ſoli reſervare, & pauperes inanes dimittere velis, lacerabunt, & perforabunt conſcientiam, itaut perpetuas remorſuum ſentias punctutas. Poteſt quoque ad hoc propoſitum alia quoad ſpinas fieri conſideratio. Spinæ enim dolorem inſerunt, dum carnem pungunt; majorem verò, dum intra vulnus remanent; acerbiſſimum verò, ſi violenter ex vulnere extrahantur. Eodem modo Beda de divitiis diſcurrit, inquiens: *Divitiæ, etſi delectare videantur, poſſeſſoribus ſuis ſpinæ ſunt, quæ cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant, quæ avidè quæruntur, & ſolicitè ſervantur.* Voluptates, delitiæ, convivia, cunctæque aliæ recreationes, quamdiù illis fruimur, roſæ ſunt; mox verò ut guſtus illarum deficit, quanti conſtent homini, & quàm illas luere debeat, unuſquiſque experitur. Divus Chryſoſtomus ait: *Ne mireris, ſi nomine ſpinarum delitias appellavit, acerbiſſimos dolores, tam animæ, quam corpori inferentes;* & paulò poſt ſubdit: *Quemadmodum acuti vepres, undecunque capiuntur, & conſtringuntur, manus cruentant; eodem modo delitiæ pedibus, manibus, capiti, oculis, omnibus ſimiliter membris officiunt.* Spinæ, id eſt, peccata per ſpinas præfigurata, non ſolùm transfigunt conſcientiam, ſed ſæpè puncturæ eorum etiam ad corpus uſque transfunduntur. Idem Chryſoſtomus in alia quadam homilia varias tranſgreſſiones ſpinarum nomine deſcribit, inquiens: *Stant inter vos ſicut ſpinæ, perjurium, mendacium, hypocriſis, dolus, malignitas, convitia, ſcommata, riſuum excitationes, turpiloquia, ſales. Iterum ex alia parte avaritia, rapina, injuſtitia, calumnia, inſidiæ. Iterum concupiſcentia mala, immunditia, luxuria, ſcortatio, adulterium. Iterum invidia, æmulatio, ira, furor, vindictæ cupiditas, retaliatio, blaſphemia, & innumera alia.*

Proprietas ſpinarum moraliter applicata.

Bed. citatus a S. Bonav. Luc. 8.

Chryſ. ho. 25. in Matth.

Spinarum nomine varia peccata deſcribuntur.

Chryſ. ho. 8. in Act. Ap.

7 Unus ex iis erroribus, qui majorem mortalium partem effaſcinant, eſt, quòd oculos ſuos ad roſas, non verò ad ſpinas dirigant; non enim penſatur, quòd delectatio ſubitò evaneſcet, econtrà verò remorſus peccati nunquam deficiet: *Vermis eorum non morietur.* Apud Jobum de quibuſdam impiis dicitur: *Radix juniperorum erat cibus eorum.* Quæ verba ſatis obſcura ſunt, & difficultate non carent: Quomodo enim verum eſſe poteſt, quòd impii hiſce ſenutriant radicibus, qui aliàs lautas & delicatas epulas avidè quærere ſolent? Quidnam igitur in hac arbore latet myſterii? Audiamus Gregorium Magnum, dicentem: *Arbor enim juniperi pro foliis punctiones habet, ſic quippe ſunt hirſuta quæ profert, ut ſpinis ſimilia contrectantem pungere valeant. Spina vero eſt omne peccatum, quia dum trahit ad ſe delectationem, quaſi pungendo lacerat mentem; unde juſti voce & pœnitentis dicitur: Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.* Obſervandum verò eſt, quòd licèt frondes juniperi acutæ ſint & pungitivæ ad inſtar ſpinarum, non tamen tales ſunt radices illius, è quibus juniperi frondes humorem attrahunt; hæ enim omninò ſunt delicatæ. Ita quoque impiis evenit: In radicibus enim, id eſt, in voluptatum ſuarum, quibus vacant, principio, delectationem habent, & experiuntur delitias, & ſatisfactionem, non conſiderantes puncturas, quæ ab his aliquando procedent: *Juniperorum radicem comedunt,* inquit Gregorius: *ſed hujus radicis, quam ſint rami aſperi, non attendunt, quia nimirum prava actio modo ex radice delectat in culpa, ſed poſtmodum quaſi ex ramis pungit in pœna.* Huic ponderationi ſimilem ferè adducit Sanctus Auguſtinus, dum ſupra illum verſum Pſal. 57. quem ipſe hoc modo legit: *Priuſquam producat ſpinas veſtras Rhamnus,* ita ſcribit: *Quid eſt Rhamnus? Spinarum genus eſt. Denſiſſimæ quidem ſpinæ eſſe dicuntur. Primò herba eſt, & cum herba eſt, mollis ac pulchra eſt; inde ſunt tamen ſpinæ poſteà proceſſuræ: modò ergo delectant peccata, & quaſi non compungunt. Herba eſt Rhamnus, & modo tamen eſt ſpina. Priuſquam producat ſpinas Rhamnus, priuſquam miſerarum delectationum & voluptatum manifeſtæ procedant. Inter-*

Job 20. 4. Impii radice juniperi nutriuntur.

S. Greg. l. 20. Moral. c. 12.

S. Greg. c. 15. Juniperi rami ſunt aſperi, radix dulcis.

S. Auguſt. in Pſ. 57.

rogent ſe, qui aliquid amant, & ad id pervenire non poſſint: videant, ſi non cruciantur deſiderio; & cum pervenerint ad id, quod illicite deſiderant, attendant, ſi non cruciantur timore. Videant ergo hic pœnas ſuas. Albertus Magnus alludens ad juniperum illam, ſub qua laſſus Propheta Elias decubuit, ut defatigata ſua membra nonnihil reſtauraret, in hæc verba ſcribit: *Per juniperum, quæ ſpinas habet pro foliis, & tamen projicit umbram, intelligitur pungitivi ſæculi delectatio;* licèt enim peccatores nonnunquam in mundanis voluptatibus ſuis ſomnum capiant, & obdormiſcant, non tamen ideò malæ conſcientiæ puncturas, & remorſum ſentire deſinunt, quia ſæpè etiam in ipſo ſomno horribilia ſomnia illos conturbant.

Alb. Magn. ſer. in Dom. 4. Quadr.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

De inquietudine, quam peccatum mortale ſibi annexam habet in impiis.

THEMA.

Impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt; Iſ. 57. v. 20.

1 Isaias divinæ legis tranſgreſſores mari inquieto aſſimilans, inſinuare nobis vult eorum inquietudinem, qua propter inordinatas paſſiones ſuas continuò agitantur: *Impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt.* Porrò Oceanus, quando tempeſtatibus agitatur, navigium aliquod apprehendens, quaſi ad ſtellas uſque exaltat, idemque in momento demittit uſque in abyſſum; eodem modo impius de divina miſericordia tanta cum arrogantia præſumit, ut ſibi perſuadeat, quòd per unicum contritionis actum elicitum cœlum quaſi in manu ſua habeat, dum interim pedibus ſuis in inferno conſiſtit. Prætereà undæ marinæ, velut criſtallinæ, lucidæ, & tranſparentes in altum eriguntur, cum tamen ſalſæ ſint & amaræ: tales quoque oculis noſtris eſſe videntur gaudia & lætitiæ peccatorum; videntur enim eſſe gaudia illorum accepta, & delectabilia, cum tamen in interiori conſcientiæ illorum amara ſint, & felle aſperſa: *Dulcedo illorum vermes.* Prætereà mare quidem intumeſcit, exaltatur, rumores & minas edit, atque circa unumquemque, quantumcumque magnus ſit & potens, tyrannidem ſuam exercet; ſed hæc omnia vento, tanquam effectus cauſæ, attribui debent, hoc enim deficiente omnis ejus evaneſcit ſuperbia & faſtus: *Impii quaſi mare fervens. Vidi impium ſuperexaltatum & elevatum ſicut cedros libani;* at verò ſubitò faſtus ſui ventus detumuit, & defecit; ideòque ſubditur: *Tranſivi, & ecce non erat: quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus;* ac proindè immediatè hoc ſubjungit conſilium: *Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem.* Ad hæc mare in continuo eſt motu, aquæ enim illius inceſſanter agitantur, ita ut una unda alteri confeſtim ſuccedat. S. Antonius de Padua, de S. Maria Magdalena peccatrice diſſerens, opportunè conſiderat, illam nomine Mariæ inſignitam fuiſſe; unde hunc eruit conceptum: *Mulier peccatrix eſt anima, quæ benè vocatur Maria, à mari: Mare propter multitudinem amaritudinis peccatorum.* Idem in alio quodam ſermone inter mare, & conturbatam impii conſcientiam, & mentem, hanc inſtituit comparationem: *De fluctu malarum cogitationum inquit Iſaias cap. 57. Impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus. Cor impii quaſi mare fervens, tumet ſuperbia, fervet luxuria; & ſic fluctus malarum cogitationum redundant in conculcationem & luctum.* Mens porrò Iſaiæ, mari impios comparantis, hæc præcipuè fuit, ut eorum inſinuaret inquietudinem; & ideò ait: *Quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt.* Omnes enim aliæ creaturæ, ut S. Ambroſius obſervat, aliquam habent quietem, ſolis exceptis aquis marinis; tametſi enim mare tranquillum ſit, ejus tamen undæ nunquam quieſcunt. *Mare temporum vicibus ſolet fluctuare,* inquit idem Ambroſius: *caro noſtra ſemper exæſtuat, ſibique ipſi tempeſtas eſt, nec unquam à motibus procellarum miſerandiſque naufragiis feriatur.*

Agitationes navis in tempeſtatibus.

Job 24. 20. Ceſſat omnis ſuperbia maris ceſſante vento.

Pſ. 36. 35.

S. Anton. de Pad. ſer. fer. 5. paſſ.

S. Ant. Dom. 16. p. Trin.

Conſcientia mala eſt mare turbatū.

S. Ambr. l. 2. de Interpel. Job.

Pſ. 13.

2 Pſalmus decimus tertius ab his verbis incipit: *Dixit inſipiens in corde ſuo: non eſt Deus;* mox verò longum ſcelerum contexit catalogum, ab hoc Atheiſta derivantium; multiſque enarratis, tandem ſubjungit: *Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt;* cujus hanc reddit rationem, quia *non eſt timor Dei ante oculos eorum*. Idem Regius Propheta in Pſal. 37. in quo ſuum adulterii peccatum commemorat, expreſsè fatetur, inquiens: *Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ, non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum.* Super quæ verba S. Ambroſius ita ſcribit: *Ergo non eſt pax animæ virtutibus, quando ante oculos nobis noſtra peccata concurrunt, & effundunt ſe mentibus noſtris; & hoc bene interpretatus eſt Gentium Doctor electus in Epiſtola ſecunda ad Corinthios, ſcribens: Nam & cum veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed in omnibus ſumus afflicti; foris pugna, intus timores. Illum Macedonum peccata vexabant, quanto magis propria unumquemque noſtrum peccata perturbant, ut requies nobis eſſe non poſſit? Gravior adverſarius nobis culpa eſt noſtra, quæ ſolicitat otioſos, affligit ſanos, contriſtat lætos, inquietat placidos, exagitat mites, excitat dormientes. Rei ſumus ſine accuſante, ſine tortore cruciamur, ſine vinculis aſtringimur, ſine venditore vendimur; unde & Scriptura dicit: Peccatis veſtris venditi eſtis. Hæc igitur peccata ſunt, quæ contra nos ſemper ſunt, ut dixit Propheta: Vendiderunt nos, & dominantur nobis.* Cum igitur vitia ſuam in nos tyrannidem exerceant, noſtræ nos paſſiones ſervos & mancipia faciant, quid mirum eſt, ſi inquietam & moleſtam hic agimus vitam? Philo Hebræus myſterium pandit, ob quod peccator in ſerpente figuratus fuerit, qui primus extitit peccati inſtigator, & inſtrumentum. Super illa namque maledictionis verba, quibus Creator ſerpentem ſerivit, ſcilicet: *Super pectus tuum gradieris,* ita ſcribit: *Rectè quoque additur: gradieris ſuper pectus tuum, & ſuper ventrem; voluptas enim non eſt quieſcentium & ſtantium, ſed commotorum, & perturbatione plenorum; & ſicut flamma continuò movetur, ita in flamma cujuſdam morem affectus in anima excitus, non ſinit eam quieſcere.* S. Auguſtinus meditatur ſtatum, non quidem illum, in quo tunc actualiter meditans anima ejus, quæ tunc pacatiſſima, & totaliter in Deum abſorpta erat, exiſtebat; ſed illum, in quo erat, quando vocationibus divinis contumax, & ſurdus, ſceleribus ſuis per triginta tres annos inſordeſcebat; hunc, inquam, ſtatum præfatus Doctor hiſce verbis meditatur: *Torquet me conſcientia, cruciant cordis arcana, coarctat avaritia, accuſat ſuperbia, conſumit invidia, inflammat concupiſcentia, infeſtat luxuria, dehoneſtat gula, ebrietas confutat, detractio lacerat, ambitio ſupplantat, rapacitas objurgat, diſcordia diſſipat, ira perturbat, levitas diſſolvit, torpor opprimit, hypocriſis tollit, adulatio frangit, favor attollit, calumnia pungit. Ecce cum quibus vixi à die nativitatis meæ, quibus & ſtudui, quibus & fidem ſervavi: ipſa me, quæ dilexeram, ſtudia damnant, quæ laudaveram, vituperant. Hi ſunt, quibus acquievi amici, quibus parui magiſtri, quibus ſervivi domini.* Quid igitur mirum eſt, quòd ſe veluti catena quadam voluntatis propriæ ferrea ligatum eſſe lamentabatur, dicens: *Suſpirabam ligatus, non ferro, ſed mea ferrea voluntate?* Ecce tibi, quot vitiorum fuerit mancipium, quæ eũ quieſcere non ſinebant: *Non eſt pax impiis.*

Pſ. 37. 4. Inquietudo peccatoris.

S. Ambr. ib.

Paulus inquietus ob ſola peccata aliena.

Phil. l. 2. de Alleg. leg.

Peccator eſt ſerpens inquietus. Gen. 3.

S. Aug. c. 4. Medit.

Confeſſio S. Auguſtini de ſeipſo ante converſionẽ ſuam.

3 Didacus Stella textum quendam adducit Jeremię, ad intentum noſtrum probandum apprimè idoneum; ait enim: *Tam grave eſt Dæmonum ſervitium (adde & peccati tyrannis) ut Deus per Prophetam Ieremiam dixerit: Servietis Diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte.* Adducit quoque teſtimonium Regis Salomonis, qui licèt in capite 2. Eccleſiaſtis ingentem texat catalogum innumerabilium delitiarum, theſaurorum, ædificiorum ſublimium, amœnorum hortorum &c. *Omnia, quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in his;* & tamen his omnibus non obſtantibus, libera voce faſſus eſt, dicens: *Cumque me convertiſſem ad univerſa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus fruſtra ſudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* Erat Salomon immoderato ſeptingentarum Reginarum & trecentarum concubinarum amori totaliter implicitus; quid igitur mirum, ſi in omnibus delitiis & voluptatibus, quæ innumerabiles & inæſtimabiles erant, nullum prorſus invenerit animi gaudium, ſed afflictionem? Ubi Deus non eſt, ſed Dæmon, & deteſtabile peccati monſtrum, pax eſſe nequit; quia *non eſt pax impiis. Quam infelix eſt illa conſcientia,* inquit S. Auguſtinus, *tot lacrymarum fonte lugenda, quæ ſe ita malis operibus cruentavit, ut in ea non Chriſtus requieſcere, ſed Diabolus incipiat dominari! Talis anima, ſi medicamentum pœnitentiæ non cito ſubvenerit, à luce relinquitur, à tenebris occupatur, vacuatur dulcedine, impletur amaritudine, à morte invaditur, à vita repudiatur.*

Did. Stell. in c. 16. Luc.

Eccleſ. 2. Salomon in omnibus ſuis delitiis non caſi afflictionem animi habuit.

Non eſt pax impiis. S. Aug. ſer. 1. de temp.

4 In libro Judicum cap. 16. refertur de Samſone, quòd Gazam civitatem ingreſſus, domum intraverit meretricis cujuſdam, cujus impuris captus erat amoribus: qua de re Philiſthæi, qui in civitate erant, certiores facti, ad fores domus poſuerunt cuſtodias, ne ex ulla parte è domo egredi poſſet; totamque noctem inſomnes tranſegerunt, ut adveniente diluculo eum occiderent. Ipſe verò circa mediam noctem evigilans, erutas è cardinibus urbis Gazæ portas, ſuiſque humeris impoſitas, ad verticem uſque montis, qui è regione Hebron poſitus erat, portavit. Cogitate, obſecro, quales nocte illa Samſon voluptates habuerit, qui totam civitatem, ut illum caperent, & minutatim dilacerarent, in armis poſitam eſſe, & vigilare ſciebat? Quot ſunt, qui, dum in ipſo voluptuoſo carnis actu agunt, eadem cordis anguſtia & metu agitantur? Dum videlicet timent, ne ab aliis ejuſdem ſcorti procis, fratribus, parentibus, vel amicis; aut etiam adulteræ marito in flagranti crimine deprehendantur, ſimulque cum honore & exiſtimatione, vitam & animam cogantur amittere? Samſon ſine dubio vitæ ſuæ jacturam paſſus fuiſſet, niſi Deus illi per miraculoſam illam fortitudinem inceſſanter aſtitiſſet: At verò divina patientia plus nimiùm abutens, eadem fortitudine poſteà privatus, ignominioſa inimicorum ſuorum factus eſt præda, oculiſque orbatus, velut jumentum quoddam molendinum vertere debuit. Profectò ſi Samſon verè voluptatibus carnis fruitus fuit, valdè caro pretio eaſdem ſibi comparavit. Idipſum quoque plurimis contingit, qui licèt libidinem ſuam opere carnali expleverint, irreconciliabilem tamen vel cum marito, vel cum cognatis, vel cum alio pariter proco contraxerunt inimicitiam; reſpectu quorum in continuo metu eſſe debent, ne illis tendentes inſidias, illam vindicent ſibi illatam ignominiã, quã per furtivos cognatæ ſuæ amores, ipſorum vulnerarunt exiſtimationem & honorem: ac proindè in continua vivent inquietudine, metu, & periculo, quia *non eſt pax impiis.* Quibus proindè adaptari poſſe videtur illa S. Gregorii doctrina: *Incautus damna præſentia nequaquã videt. Sæpe dum præſentibus invigilat, ad inſtantia prævidenda dormitat.* Etſi enim nonnunquam pericula de facto imminentia prævideat, & proſpiciat, oculum ſuum tamen ad ea, quæ in futurum ei accidere poſſunt, directum non habet, quia immoderata paſſio judicium liberum eſſe non ſinit. Idem S. Gregorius ſubdit: *Plerumque tantis cogitationum voluminibus implicatur, ut ipſa ferre vix valeat, quæ intra ſe providus verſat; & cum nil opere faciat, ſub magno cordis ſui pondere vehementer inſudat. Plerumque quaſi ventura animus conſpicit, totamque contra hæc intentionem proponit, magnus ardor contentionis ſe inſerit, ſopor fugit, nox in diem vertitur, & cum quieta foris membra lectulus teneat, intus magnis clamoribus in cordis foro litigatur.*

Judic. 16.

Fruebatur Samſon carnis delitiis in ſummo periculo & curis.

Samſon deceptus fuit, & plures decipiuntur quoudie.

S. Greg. l. 2. mor. c. 15.

Sequitur peccatum inquietudo.

5 Non obſtante, quòd Achab potens, theſaurorumque & delitiarum abundans eſſet, nihilominùs quia ad dilatandum hortum ſuum anhelabat, eoque ſine vinea Naboth, quam habere non poterat, opus habebat, adeò inquietatus eſt, ut in lectulo infirmus cibum nullo modo guſtare voluerit: *Non eſt pax impiis.* Anna mater Samuelis in Cantico ſuo ait: *Dominum formidabunt adverſarii ejus:* Ubi Pagninus ex Hebræo legit: *Rixantes ejus;* impii enim continuos in animis ſuis interiùs experiuntur conflictus: *Unde enim bella & lites in vobis?* inquit Sanctus Jacobus: *Nonne hinc? Ex*

3. Reg. 21.

1. Reg. 2. 10.

Jacob 4. 1.

conca-

Digitized by Google

concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris? Expetiuntur enim in ſe crudele inordinatorum appetituum ſuorum bellum, quod nullam iis quietem indulget. Obſervandum verò eſt, quòd poſtquam mater Samuelis dixiſſet: *Dominum formidabunt adverſarii ejus*, ſubdit: *Et ſuper ipſos in cœlis tonabit*. Et quidem non ſolùm fulmina & tonitrua illos terrebunt, ſed ſæpè etiam folii unius ſtrepitus, & agitatio pavorem illis incutiet: *Terret eos ſonitus folii volantis*. Sciunt enim, quòd illis res ſit cum tali Deo, qui longas manus habet, & conſequenter facillimè eos invadere poteſt. Impoſſibile eſt, quòd quieto & tranquillo animo vivat is, qui rebellis eſt Principi alicui potenti, qui multorum millium ſcutorum præmium decrevit ei, qui talis rebellis præciſum à buſto caput ad ſe attulerit: peccatur autem & ipſe rebellis eſt, & inimicus Dei; præmium verò decretum ei, qui illum interceperit, eſt peccatricis animæ ſuæ lucrum, quæ pluris valet, quàm univerſus mundus: pro qua proindè intercipienda, & ad inferni præcipitium trahenda, Dæmon omnes vires ſuas exſerit. S. Bernardus illum Jobi textum obſervans, in quo dicit: *O cuſtos hominum, quare me poſuiſti contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi gravis?* in hæc verba ſcribit: *Ita eſt. Non poteſt Deo eſſe contrarium quid, & ſibimetipſi cohærere, ſed qui arguetur à Deo, arguetur & à ſeipſo. Nonne hoc eſt perpetuò tundi, perpetuoque confundi?* Obſervandum verò, quòd Job ſubjungat: *Cur non tollis peccatum meum, & quare non auſers iniquitatem meam?* quaſi dicere vellet: Tolle duntaxat peccatum meum, & iniquitatem meam auferas à me, & ſtatim reſpirabo, meamque recuperabo quietem.

Terret peccatorum minimus ſonus folii volantis.

Patet in bannito.

S. Bernard. l. 1. de Conſid.

Job. 7. v. 20.

6 D. Chryſoſtomus mundanos homines voluptatibus totaliter deditos conſiderans, ait: *Etſi mille voluptatibus abundare videantur, quamvis delectationum flumina adeſſe illis credantur, multis tamen amariſſimis telis perfoſſi plerumque jacent.* Goliath à Davide paſtorculo, lapillo quodam ex funda in frontem ejus vibrato & fortiter infixo, in terram proſtratus fuerat mortuus; & licèt per hoc ſceptrum in manu, & diadema regium Iſraelis in capite Saulis ſtabiliter firmatum fuiſſet, hic tamen malignus ex hoc generoſo Davidis facinore longè lethaliùs in corde ſuo ſauciatus fuit, quàm Gigas in fronte. Audite autem & intelligite, quid per hoc velim inſinuare; audiens enim Saul populum Davidi acclamantem: *Saul percuſſit mille, & David decem millia*, venenoſa invidia exſtimulatus, pacem amiſit: *Non enim eſt pax impiis*; hancque effrænem paſſionem ſibi tyrannicè prædominari ſinentem Diabolus introivit, vixitque per tot annos, etiamnum in hac mortali vita vivens, quaſi in inferno, Davidem, licèt generum ſuum, per deteſtabilem, & inauditam ingratitudinem perſequendo ad mortem. Sciendum quoque eſt, quòd verba illa: *Non eſt pax impiis, dicit Dominus*, quæ in fine cap. 48. Iſaias dixerat, relationem habuerint ad verba antecedentia, quæ paulò ante dixerat, ſcilicet: *Utinam attendiſſes mandata mea, facta fuiſſet ſicut flumen pax tua.* Nunc autem in peccatore, qui divina mandata non adimplet, pax eſſe nequaquam poteſt: *Pax enim multa* ſolùm eſt *in diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum.* S. Hieronymus proindè inquit: *Sicut mare fervens quieſcere non poteſt, ſed redundant fluctus ejus, & revolvuntur ad littora, atque iterum reſorbentur, & in ſe fracti luſum efficiunt, quod pedibus conculcatur; ſic impii æterna conculcationi ſubjacebunt, quorum nullum eſt gaudium, qui & nulla pace requieſcunt, in eo quòd impii perſeverant.* Et paulò poſt hujus ſimilitudinis ſubdit cauſam, inquiens: *Impios comparat mari, quod nunquam poteſt quieſcere, ſed etiam in ſumma tranquillitate, fractis ad littora volvitur fluctibus, finiſque ejus lutum eſt, & conculcatio.* Idem S. Hieronymus ſuper illa verba Ezechielis: *Immittam in vos beſtias peſſimas*, eadem de inordinatis paſſionibus noſtris, inceſſanter nos cruciantibus, exponit, dicens: *Etiam in noſtram Jeruſalem immittuntur beſtiæ peſſimæ, quando tradimur in paſſiones, quæ excruciant, & dilacerant animum noſtrum.*

Chryſoſt. hom. 69. in Matth.

Plus Saul in corde quàm Goliath in fronte vulneratus fuit.

1. Reg. 18. 7.

Iſa. 48.

Pſ. 118. 165.

S. Hieron.

Iſa. 57. Repetitur ſimilitudo maris ferventis. Ezech. 5.

Hieron.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Dolores, ærumnæ, & pœnæ, quibus peccatores ſubjacent, peccati mortalis ſunt partus.

THEMA.

Parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Pſalm. 7. v. 15.

1 PEregrinus profectò eſt hic Prophetæ Regii loquendi modus, quo dicit: *Parturiit injuſtitiam, concepit dolorem.* Etenim ſecundùm curſum naturalem conceptus parturitionem præcedit, & tamen ipſe in hoc Pſalmo priùs dicit: *Parturiit injuſtitiam*, & poſtea ſubjungit: *Concepit dolorem.* Quodnam igitur in eo latet myſterium, quòd vir ille tam ſapiens, & illuminatus hunc ordinem perverterit? Reſponderi poſſet, quòd cum locutus fuerit de peccato, quod eſt quædam à recta ratione & à Deo deordinatio; per hanc loquendi phraſim culpæ exprimere voluerit confuſionem, utpotè in qua *nullus eſt ordo, ſed ſempiternus horror.* Pervertit enim eſſe naturale, morale, & rationale, omnes tranſgreditur leges, tam humanas quam divinas; neque ulla eſt deordinatio & confuſio, cujus abominabile hoc monſtrum non ſit inſtrumentum. Alia tamen ejuſdem paradoxi loquendi modi dari poteſt ratio, ſcilicet, quòd idem ſit, *concepit dolorem*, quàm ſi diceret, *concepit peccatum*; peccatum enim & dolor coincidunt, utpotè quod committentibus ipſum, tormentum & dolorem conciliat pœnoſiſſimum. Unde Chryſoſtomus in Homilia quadam ad populum ait: *Magnum ſupplicium peccare, etiamſi non puniamur.* Author Incognitus, nunc verò famoſiſſimus, Carmelitanæ Religionis ſplendor eximius, in expoſitione horum verborum ita ſcribit: *Peccatum, dolor dicitur, quia eſt cauſa omnis doloris.* Etenim ſi omnes dolores, qui hactenùs afflixerunt, & deinceps ad finem uſque ſæculorum univerſum affligent genus humanum, in unum cumulum conjeceritis, ac demum dolores illos, peccati partus, ſeu potiùs abortus eſſe dixeritis, non procul à vero aberrabitis. Ecquid enim Jobum dicere voluiſſe exiſtimatis, quando Deum in hæc verba rogavit: *Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebroſam?* Quid, inquam, aliud ipſum dicere voluiſſe creditis, quàm rogare Deum, ut hanc ei concederet gratiam, priùs ſcilicèt deplorandi ſuum peccatum, quod doloris nomine appellabat, antequam ad futuram vitam tranſmigraret? Obſervandum quoque eſt, Pſalmiſtam in eodem loco paulò poſt ſubjungere: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.* Quibus verbis David apertè nomine doloris iniquitatem deſcribit. Enim verò qui ingentem quendam dolorem, acerbiſſimos cruciatus inferentem, vult exprimere, communiter (ut patet ex literis) dicere ſolet: *Eſt dolor ſicut dolor parturientis.* Ecce tibi igitur, quantoperè offenſa Dei animam interiùs cruciet, ſiquidem cruciatus illius cruciatibus parturientis aſſimilantur.

In peccatis nullus eſt ordo.

Peccatum & dolor coincidunt. Chryſoſt. hom. 6. ad pop. Incognit. ib.

Dum peccatum ſumitur, cauſaliter. Job. 10. 20.

2 Advertenda inſuper eſt alia quædam circumſtantia, ex qua quantùm peccati dolor, à dolore parturientis, in acerbitate differat, facilè colligitur. Mulier enim in ſuo conceptu voluptatem perſentiſcit, licèt eandem poſtea, conceptum fœtum in lucem edendo, graviter luere debeat. Non tamen ita contingit in peccato, quia Spiritu veritatis per Davidis calamum atteſtante, *concepit dolorem*, id eſt, anima etiam in conceptu peccati amarè dolet, & contriſtatur. Audiamus Chryſoſtomum, prædicta Davidis verba hunc in modum exponentem: *Dicebat Propheta: Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem & peperit iniquitatem. Ex hoc intendit, injuſtitiam non eſſe nobis ſecundum naturam, ſed eſſe quid alienum; & ideo grave eſt, & donec ab eo fuerimus liberati, nobis dolores immittit.* Et paulò poſt ſubdit, quod nos paulò ante obſervavimus: *Illic prius fit conceptio, & deindè dolor partus; hic autem primum parturiit, & deinde concipit, & peperit. Quid autem hoc ſibi vult? Quod illic quidem in tempore partus eſt dolor, hic autem dolor eſt à principio.*

Major eſt peccati dolor quàm dolor parturientis.

Chryſoſt. in Pſalm. 7.

Ratio illius differentiæ.

Simul

Digitized by Google

Simul ac enim quis de malo conſultavit, etiam priuſquam in cogitationem concreverit, tumultus, ac turba eſt in cogitatione. In muliere dejectum ſemel ipſum etiam formatur, in iis autem qui dolos conſtruunt, hac hodie dejecta eſt cogitatio, & cras rurſum alia; & ſunt innumerabiles malorum ſeminum dejectiones, & ſunt ſingulis diebus conceptiones, & partus dolores, & perimunt cogitationem, à qua iſta pariuntur. Non enim talis partus, qualis eſt in mulieribus, ſed quemadmodum in viperis uterum diſcerpunt, & latera dilaniantes fœtus procedunt. Fuit nonnemo, qui emblema formaturus, viperam quandam depingi fecit, quæ filios ſuos parturiendo moriebatur; hi enim moræ impatientes, quam in utero matris trahunt, ut in lucem edantur, viſcera rodunt materna; fuitque emblema iſtud hac ſubſignatum epigraphe: *Et parit, & perit*. Ita quoque de conceptu culpæ mortalis, quo anima imprægnata eſt, dicere poſſumus, quòd in eodem conceptu, priuſquam partus edatur in lucem, anima Deo moriatur, dicique poſſit: *Et concipit, & perit; concepit dolorem, & peperit mortem*; ſiquidem veritas eſt Catholica, quòd *anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Eſtque ad hoc explicandum aptiſſima illa à vipera deſumpta ſimilitudo, hæc enim ſecum adfert venenum mortiferum, atque ad lethaliſſimam peccati malignitatem alludit.

Paris & perit, explicatur emblematicè.

Pſal. 18. 20.

Chryſ. ibid. Exemplificatur in vindicativo.

3 Divus Chryſoſtomus hanc veritatem in homine vindicativo exemplificat, inquiens: *Si voluerit quis ulciſci quempiam, vel prior injuriam facere, vide, quot mala patitur. Furore repletur, ab ira diſcerpitur, movet innumerabiles fluctus cogitationum, quomodo offendet, quomodo ulciſcetur, & ante eum, quem eſt injuria affecturus, ſe ipſum perdit.* Sanctus Ambroſius de homine carnali inquit, quòd à voluptatibus ſuis intoxicetur; & ideò de voluptate carnali, licèt illi apparentet dulcis & ſuavis eſſe videatur, ita ſcribit: *Venenum in dentibus habet. Vnuſquiſque ſe eviſcerat luxurioſus.* Et Sapiens ait: *Cave ne decipiaris, ne deludat te oculus tuus: ne intuearis vinum, quando flaveſcit, cum ſplenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet.* Vini quidem ſapor, & amabilitas, quoad uſque fauces pertranſit, percipitur; at verò vix dum ſtomachum penetravit, dolores experiri facit bibentem acerbiſſimos, propter venenum, quod in illo abſconditum latet. Audiatis, obſecro, quàm congruè ad propoſitum præſens B. Job peccati effectus delinearit; ait enim: *Cum dulce fuerit in ore ejus malum, abſcondet illud ſub lingua ſua: parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture ſuo: panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum, intrinſecus caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ (non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri) luet quæ fecit omnia.* Berchorius in dictionario ſuo de peccato diſſerens, ait: *Peccatum eſt ſicut venenum aſpidum, quod primo facit dormire, antequam occidat.* Quot enim ſunt, qui ſomnum ſuum dormiunt, licèt culpæ lethalis venenum in corde habeant? Hic autem ſomnus, hicque lethargus, non vitæ ſignum eſt, ſed intoxicantis veneni effectus, quòd ſtupidos efficit ſenſus; malitia enim peccati excœcat intellectum; ac tum demum ſequitur illud, quod Jeremias his verbis deplanxit: *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt, qui recogitet corde.* Eſto enim quis omnium hominum ſit fœliciſſimus, eo ipſo tamen, quo extra Dei gratiam eſt conſtitutus, interius (etſi inſenſibilis quidam ſit truncus) afflictionem ſentiet & dolorem; ita atteſtante S. Ambroſio, dum ait: *Peccator quamvis foris abundet, delitiis diffluat, odoribus fragret, in amaritudine animæ vitam exigit.*

S. Ambr. Ep. ad Sabin.

Item in carnali.

Prov. 23. 31.

Job. 20. 12. Effectus peccatorum.

Berchor. in Dict. V. Peccatum.

Jer. 12. 1.

S. Ambr. l. 1. Offic. c. 12.

Febres interiores mortiferæ.

4 Sunt aliquæ febres malignæ, viſcera torquentes, virtutemque conſumentes vitalem, licèt foris non appareant; venenum enim ipſarum abſconditum eſt, & furtivè ad cor ſubrependo, necem ei infert. Eodem quoque modo multis contingit, qui propter culpam mortalem, qua ſunt obnoxii, vita quidem gratiæ divinæ ſunt deſtituti, & tamen in hoc mundo ſaltitant, ludunt, jocantur, epulantur, mulierculis obſequuntur, ac ſi nihil prorſus in corde ſuo afflictionis haberent; venenum verò intra viſcera animæ proſerpens, divinæ gratiæ, donorum cœleſtium, virtutum, & meritorum bonorum operum vigorem illis eripit. At verò quia *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus*, ſpiritualem hanc mortem non conſiderant, neque ſentiunt; imò *lætantur, cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis*. Undè Sanctus Ambroſius ait: *Vides convivium peccatoris, interroga conſcientiam ejus. Nonne gravius fœtet omnibus ſepulchris? Intueris lætitiam; introſpice ulcera, & vibices animæ ejus, cordiſque mæſtitudinem.* Prodeunte noctua, vel etiam ad aviarium viciniis appropinquante, turtures communiter ſtrepituloſum edunt cantum; qui tamen cantus timoris eſt indicium, quia timent mortem à noctua ſibi inferendam. Multi quoque viatores nocturno tempore continuò cantant, non quidem ex lætitia animi, ſed potiùs ad periculorum, quæ apprehendunt, & quæ illis in opacis ſylvis ſub oſcura nocte evenire poſſunt, mitigandam formidinem. Qui in Apulia à ſtellionibus peſtiferis, qui exitioſiſſimi cujuſdam ſerpentis genus eſt, mordentur, ſubitò ſaltare & tripudiare incipiunt; non quidem ex lætitia, ſed quia hic eſt venenoſi illius ſerpentis effectus, quòd hominem à ſe læſum, continuò tripudiare faciat, donec moriatur.

1. Cor. 2. 14.

Prov. 2. 14.

S. Ambr. ibi.

Turtures timent noctuam.

Stellionis morſus eſt venenoſiſſimus.

5 Vir quidam eruditus ingenioſè obſervat, quòd inter dictionem *lætum*, quæ hilarem ſignificat, & dictionem *lethum*, quæ mortis eſt expreſſiva, nulla alia intercedat differentia, præterquàm unica litera aſpirativa H, de qua communiter dicitur: *non eſt litera, ſed aſpirationis nota*. Ecce tibi igitur, quàm ſibi vicinæ ſint lætitia, & mortis hora; adeò nimirùm ſibi vicinæ ſunt, quantùm reſpiratio, vel anhelitus à morte diſtat: hoc eſt unico duntaxat oris flatu; Qua igitur ratione fieri poterit, ut Chriſtianus aliquis in animo ſuo ſit lætus & hilaris, & non potiùs in eo experiatur dolores? *Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti*; inquit Job. Enimverò quòd gaudium ſit ad inſtar puncti, quòdque in unico momento lætitia mundana tranſeat, & evaneſcat, facilè quidem intelligitur: at verò cur hominibus diſſolutis, & licentioſis, hypocritarum nomen attribuit, qui utique pluribus aliis peccatis ſe commaculant, quàm hypocriſi? Sed notandum eſt, quòd verſio Septuaginta legat: *Gaudium impiorum ad inſtar puncti*; eſtque hæc diverſitas lectionis omninò myſtica, quia tametſi extrinſecùs lætitia, recreatio, & gaudium verum eſſe videatur; nihilominus tamen ſciendum eſt, quòd ſit fictum, & hypocriticum; non enim reverà eſt tale intus, quale foris apparet. Herba Sardonica, herba eſt venenoſa, quam qui manducat, paulò poſt moritur; veruntamen mortem hanc toxicum illud ita operatur, ut moriens continuò ridere videatur; unde riſum fictum, non verum, *riſum Sardonicum* appellare ſolemus: de quo Salvianus ita ſcribit: *Omnem Romanorum populum herbis Sardonicis putes exſaturatum, moritur & ridet.* Et ideò, ut benè S. Auguſtinus notat, gaudia hæc de tua ægritudine ſunt, non de ſanitate.

Exigua differentia eſt inter lætum & lethum.

Job. 20. 5. Gaudium eſt inſtar puncti.

Omnis peccatur gaudens eſt hypocrita.

Effectus herbæ Sardonicæ.

6 Conſideratione digniſſima eſt illa ab Iſaia, Dei nomine, dictata propoſitio: *Non eſt pax impiis*; huiuſque veritatis non ipſe Propheta authorem ſe eſſe dixit, ſed ad illam tantò magis authenticandam ſubjecit: *Dicit Dominus*; quaſi diceret: Deus eſt qui hoc dicit, non verò ego: ac proinde veritas eſt omninò indubitata. S. Cyprianus de impiis tractans, hanc tradit ſententiam: *Quamvis necdum dies venerit pœna, pœna incepit, unde cœpit & crimen*; quaſi diceret: licèt infernus impio reſervatus ſit poſt hanc vitam, nihilominus etiam in hac vita experiri incipit alium quendam infernum, tunc videlicèt, quando in corde ſuo peccato aditum indulſit; hoc enim, ut ſuo loco probatum eſt, infernus quidam eſt portatilis, imò inferno longè deterior. Ubi Vulgata noſtra legit: *Sed quod debetis, reddite ei pro peccato*, Septuaginta legunt: *Reddentes reddite ei pro cruciatu.* Ariſtoteles in ſua morali Philoſophia doctrinam quandam habet, qua nulla ab illo, dummodò veram habuiſſet fidem, ſalutarior tradi poterat: ait enim: *Paulo poſt dolet pravus, nolletque ea ſibi jucunda extitiſſe; pœnitentia enim pravi plens ſunt.* Etenim communiter videmus, quòd, quantumcunq; homo ſit barbarus & inhumanus, mox tamen ut mali aliquid commiſit, conſcientia illum interiùs remordeat, quia: *vermis eorum non morietur*. Synderæſis illa & morſus conſcientiæ ſemper vivit, nunquam extinguetur,

Iſa. 57. 21.

S. Cyprian. de lapſis.

1. Reg. 6. 3.

Ariſt. l. 9. Ethic. c. 4. Peccatum ſequitur remorſus.

Iſa. 66. 24.

Digitized by Google

Rom. 1. Theodor.

tur, licèt omnis inferni ignis adhibeatur. Theodoretus verba illa Apoſtoli ad Romanos: *Et mercedem quam oportuit, erroris ſui in ſe recipientes*; in hæc verba exponit: *Hujus enim animi perturbationis extremum eſt ſupplicium, ignominia. Quæ enim nullus unquam hoſtis in eos perpetraverit, ea libentiſſime, & promptiſſime amplectantur; & quod nullus unquam Iudex in eos ſupplicium ſtatuerit, illi ipſi in ſeipſos attrahunt. Et quænam malorum cauſa eſt? Vt ſicus non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum.* Datum verò eſſe in reprobum ſenſum, tantum eſt ſupplicium, ut nullum eo dari majus poſſit, quia multiplicando Dei offenſas, ſimul etiam in corde ſuo pungentes accumulant clavos. Unde Iſaias ait: *Væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala.* At verò quænam ſunt hæc mala, quænam hæ pœnæ & ſupplicia, quibus divina juſtitia in delinquentes animadvertit? S. Hieronymus ait: *Iuxta Hebraicum, & cæteros interpreces hunc ſenſum habent verba illa: Væ illis, qui ſua ſcelera receperunt.* Scio equidem, quòd mirabimini, quòd hoc S. Hieronymi aſſertum authoritate cujuſdam authoris Gentilis confirmare ſatagam; veruntamen exiſtimo, hanc authoritatem tantò majorem mereri fidem, quantò author illius ex inſtinctu ſolius luminis naturæ fuit locutus. Seneca igitur in Epiſtola nonageſima ſeptima ita ſcribit: *Prima, & maxima peccantium eſt pœna peccaſſe, nec ullum ſcelus, licèt illud fortuna exornet muneribus ſuis, licèt tueatur, ac vindicet, impunitum eſt, quoniam ſceleris in ſcelere ſupplicium eſt.*

Eſſe datum in reprobum ſenſum, maximum eſt ſupplicium.

Iſa. 3.

S. Hieron. ib.

Maxima pœna peccantium eſt peccaſſe.

Senec. Epiſt. 97.

Iſai. 1. 4.

7 Deus in principio Prophetiæ Iſaiæ adverſus populum ſuum indignatus, inquit: *Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt: Filios enutrivi, & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me; cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, Iſrael autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. Væ Genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: dereliquerunt Dominum, blaſphemaverunt ſanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum. Super quo percutiam vos ultra?* quaſi diceret: nullum pro peccatis inferri poteſt atrocius ſupplicium, quàm ſi dentur peccatores in reprobum ſenſum, in eoque ſtatu peccata peccatis accumulent. Ac proindè ſubjungit: *Addentes prævaricationem*; ſiquidem ut ex Seneca audiſtis: *Sceleris in ſcelere ſupplicium eſt.* B. Alcuinus cauſam inveſtigat, cur Cain mortem ſuam deſideraverit, cum tamen adeò fuerit bonorum terrenorum abundans, neque etiamnum ullus in mundo tunc homo fuerit, qui ipſum infeſtare aut occidere poſſet; & tamen ait: *Omnis, qui invenerit me, occidet me.* Reſpondeo, Deus noluit, ut ſubitò moreretur, ſed diuturno tempore ſuperviveret, licèt fratricidium commiſiſſet, & tanquam primus reprobus in æternæ perditionis abyſſum præcipitandus eſſet: Et ideò unicuique tunc viventi Deus dixit: *Omnis, qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur.* Sed audiamus Alcuinum dicentem: *Cur ipſe ſe damnavit morte, dicendo: Omnis qui inveniet me, occidet me? Reſponſio: ut compendio mortis cruciatus evaderet præſentes.* At verò quis eſt, qui eum cruciabat, qui in ſupremo delitiarum culmine conſtitutus, totius terræ dominium poſſidebat, atque inſuper numeroſa prole beatus erat? S. Ambroſius reſpondet, inquiens: *Meruerat quidem, ut percuſſor inhiberetur; ſed ſine ulla intermiſſione ipſe ſibi carnifex erat, ipſe percuſſor.* Ecce tibi pœnam & ſupplicium, cui Deus juſtus judex illum reſervaverat, ut per abominabilis ſceleris ſui recordationem, totidem in ſe experiretur carnifices, quot erant, qui cor ejus continuò perforabant, conſcientiæ ipſius acerbiſſimi remorſus & punctura. S. Antoninus ſequentem ad hoc noſtrum propoſitum recenſet hiſtoriam: *Legitur de quadam virgine, quæ diu caſtè vixerat, & cum inſtigaretur à Diabolo de luxuria, ad experiendam delectationem ejus maximam, & quidam etiam vivens honeſtè nimis familiariter cum ea converſaretur, etiam virgo, tentatus eſt & ipſe ad experiendam hujuſmodi delectationem. Demum victi à Diabolo, commixti ſunt ſimul. Quâ delectatione experta, ad tantam amaritudinem devenit, quod virginitatem amiſiſſet, propter tam vilem, & turpem, & momentaneam delectationem, quod præ amaritudine mortua eſt.*

Sceleris in ſcelere ſupplicium eſt.

Gen. 4.

Cain continuò ſibi ipſi carnifex erat.

Alcuin. interrog. 89. in Gen.

S. Ambroſ. in Pſal. 35.

S. Anton. p. 4. tit. 14. cap. 6. §. 7. Hiſtoria de puella ex dolore deflorationis mortua.

DISCVRSVS XVII.

ARGUMENTUM.

Alia conſiderantur impiorum mala, & afflictiones animi interiores.

THEMA.

Vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos, Job. 4. v. 8.

1 Apoſtoli ſententia eſt, per quotidianam experientiam confirmata, quòd ſcilicet: *Quæ ſeminaverit homo, hæc & metet.* Cui conſonat illud, quod Job in aſſumpto themate dicit: *Vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos.* Quiſquis enim author eſt iniquitatis in ſemetipſo, hic & ærumnas, & dolores ſeminat, huicque ſemini meſſis, quam collecturus eſt, correſpondebit, *& metunt eos*; peccata enim cum doloribus & pœnis confundit, & inter ſe unit, quia culpa infauſta eſt genitrix pœnæ. In catena Græca legimus: *Vidi judicis divini calculum ſubeuntes, & merito quidem; ſuis enim operibus fructum ferunt dignum. Improbi enim homines vitiis, quæ ſeminant, congruum ſupplicium pro manipulo reportabunt.*

Gal. 6. 8.

Meſſis correſpondet ſeminationi.

2 Sciendum quoque eſt, quòd in Hebræo legatur: *Arantes iniquitatem*; & Septuaginta vertunt: *Qui arabant abſurda*: idque ut Corderius ait: *Vt ſit elegans metaphora, ex agricolis petita, qui arando, ſeminando, & metendo, totum munus ſuum exequuntur. Ita nimirum homines iniqui ſcelus arant, id eſt, mente concipiunt, cum illud admittere ſecum decreverunt; ſeminant, id eſt, moliuntur, cum dant operam, rationes & auxilia quærunt ad illud perpetrandum; metunt, id eſt, exequuntur, & in lucem edunt, cum ſcelus, quod cogitaverant, & moliebantur, jam opere perficiunt. Perquam aptè, atque eleganter hac ſimilitudine deſcribuntur peccatores, quorum vita planè miſera eſt, & innumeris doloribus referta. Sicut hi, qui ſeminant, haud parum laborant; ita qui operantur iniquitatem, haud exiguis moleſtiis fatigantur.* Et paulò poſt eandem proſequens metaphoram, conſiderat, quòd ſicut is, qui ſeminat, copioſiſſimam inde meſſem congregat; ita quoque, qui licèt unicum duntaxat commiſit peccatum, ſæpiùs majorem inde colliget afflictionem & dolorem, quàm ſi multa commiſiſſet; & hæc fortè cauſa eſt, cur Job non dixerit in numero plurali: *Qui operantur iniquitates*, ſed *iniquitatem*, in ſingulari: *Vt ſicut ex unico grano ſeminato multa pullulant, ſic vel ex unica iniquitate hic admiſſa, plurimos in inferno dolores naſci intelligeremus. Id quod Pſalmiſta quoque inſinuavit, dum ait: Circumdederunt me dolores inferni, & torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Veruntamen non ſolùm in inferno; verùm etiam hîc in hac vita præſente impius per peccatum ſeminat, & ex eodem ſibi congregat ærumnas & miſerias. Porrò quinam ſint dolores, quos divinorum præceptorum tranſgreſſor ſibi metit, Chryſoſtomus à Boutiumo citatus hiſce verbis inſinuat: *Qui in carne depoſuerit delitias, temulentiam, concupiſcentiam abſurdam, quæ hinc proveniunt, metet. Quæ autem ſunt iſta? Supplicium, ultio, probrum, riſus, corruptio.* Magni quidem à nobis fit exiſtimatio mundi, & boni nominis integra fama; & tamen hoc totum per peccatum amittitur, quia vitioſi contemnuntur, & digito monſtrantur.

Peccator laborioſe progreditur ut Agricola.

Similitudo.

Chryſoſt. citat. à Bouth.

3 Conſideratione quoque digna ſunt verba illa Ezechielis, dicentis: *Si converſus juſtus à juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo.* Porrò quidam per ly *offendiculum* inſinuare voluerit, declarat Hieronymus, inquiens: *Iuſtus ſi fecerit iniquitatem, atque peccatum, non ſtatim moritur, ſed ponitur offendiculum coram eo, ſive tormentum, ut torqueatur.* Hoc autem tormentum non eſt ſecuris, neque enſis, vel aliud juſtitiæ publicæ ſupplicium, ſed remorſus, & pœnitentia, quam unuſquiſque poſt commiſſum delictum in ſemetipſo experitur. *Prodeſt juſtos intelligere delictum ſuum*, inquit S. Hieronymus, *conſcientiæque tormentum, & dicere cum Pſalmiſta: Converſus ſum in ærumna mea, dum mihi configitur ſpina.* Chryſoſtomus in Homilia quadam de homine perverſo

Ezech. 3.

S. Hieron.

Remorſus vocatur offendiculum.

Chryſoſt. hom. 3. de verb. Iſa.

verſo

verſo ita ſcribit : *Quomodo feret conſcientiam redarguentem, acerbam, & amarulentam, & accuſatricem? Quemadmodum enim ſemetipſum nemo poteſt effugere, ita nec illam ejus curiæ ſententiam. Hoc enim tribunal non pecunia corrumpitur, non adulationibus acquieſcit, eo quod divinum eſt, & à Deo noſtris impoſitum mentibus.* Profectò hujus ſæculi Magnates, qui neminem ſupra ſe, ſubditis leges condentem, agnoſcunt, qui neminem in terra habent, cui actionum ſuarum teneantur reddere rationes, nimis fœlices forent, ſi etiam in hac vita mortali impunè peccare poſſent. At verò id Deus nequaquam permittere voluit, quin potiùs diſpoſuit, ut pari modo, quo alii, imò plus quam alii, in conſcientia ſua, à remorſu, & à ſyndereſi, qui velut carnifex quidam animam pungit, & cor tranſgreſſoris affligit, flagellentur. Unde licèt in ſummis degant deliciis, gaudiis, ludis, theatris, conviviis, puellarum converſationibus; non tamen ob id in intimo conſcientiæ ſuæ penetrali gaudium aliquod experiuntur; ſed quemadmodum Sapiens ait : *Cor, quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio ejus non miſcebitur extraneus.*

Magnates accuſantur à ſyndereſi & cruciantur.

Prov. 14. 10.

1. Reg. 16. 23.

4 Saul Rex ab aſinorum gubernatione ad regnorum tranſierat imperium, & nihilominùs quia cor ejus invidiæ & odii ex ſtimulabatur aculeis, adeò infelix fuit, ut præ nimia triſtitia & melancholia ſua ſpiritibus malignis in corpore ſuo aditum præbuerit : *Spiritus Domini malus arripiebat Saul*; ac proinde inter omnes theſauros, imperia, & voluptates, quas ei propitius offerebat mundus, acerbiſſimo cordis dolore oppreſſus vivebat; ideòque amarè lamentabatur, dicens: *Non eſt, qui vicem meam doleat.* Mira res, quòd cum calamitatibus paupertatis, perſecutionis, infirmitatum, & bellorum, aliorumque ſimilium infortuniorum miſeriis compaſſio correſpondeat amicorum, nihil tale Sauli acciderit. Quidnam ergo Sauli regnanti deerat, cujus penuriam ſine compaſſione tolerare debebat? nimirum deerat illi pax cordis & quies interna. At verò quis hanc ei impediebat? Nullus alius, quàm ipſemet ſibi · *Quin etiam vidi eos, qui operantur iniquitatem, ſeminant dolores, & metunt eos.* Etenim valdè ei diſplicuerat, quòd cum ille Rex eſſet in Iſrael, nihilominus poſt reportatum a Davide contra Goliath glorioſum triumphum, majores hic à populo recepiſſet applauſus; ideòque verebatur, ne paulatim ſe ex throno Regio deturbaret. Quæ paſſio adeò in ipſo prævaluit, ut pacem ſe habere non poſſe, ſtultè ſibi perſuaſerit, niſi priùs Davidem mortuum videret. Cajetanus ſuper illa ſacri textus verba : *Exagitabat eum ſpiritus nequam à Domino*, ita ſcribit : *Quemadmodum ſpiritus bonus in Davide non ſignificat Angelum ſanctum, ſed gratuitum donum internum divini impulſus; ita ſpiritus malus in Saule non ſignificat Dæmonem, ſed ſpiritum melancholicum, impellentem ad malum, terrendo Saulem. Ubi interveniebat duplex paſſio immiſſa a Deo, altera corporis, in motu ſpiritus melancholici mali, hoc eſt, nocivi; altera animi, quoniam ex motu ſpiritus melancholici formabantur in internis ſenſibus apparitiones exterrentes Saulem; & utraque paſſio eſt ægritudinis naturalis, ſed Deo attribuitur, tum quia opus naturæ eſt opus Dei, tum quia ſubtrahente Deo gratuitum donum interni impulſus divini, compeſcentis hujuſmodi paſſionem in Saule, invaluit ſpiritus melancholicus, terrens, & impellens ad malas actiones; nam impellebat eum ad occidendum Davidem.*

1. Reg. 22. 10.

Nullus Sauli compatiebatur.

Cajet. ibid.

Duplex paſſio immiſſa Sauli a Deo.

Corn. Tac. l. 6 Annal.

5 Tacitus de Tyberio Imperatore totius Univerſi Monarcha refert, quòd impreſſionem quandam cordis in ſe ſentiens, qua totus reddebatur ſtupidus, & attonitus, ut hanc melancholiam mitigare, ſeque pro delatione animi per voluptates nonnihil licentioſiùs recreare poſſet, Roma relicta, in Inſulam, quæ di Capri appellatur, parùm ab urbe Neapolitana diſtantem ſe receperit. At verò quia veriſſimum eſt, quod Poeta ille cecinit :

Cœlum, non animum mutat, qui trans mare currit,

Maximus remorſus fuit Tiberii Imperatori.

Hinc factum eſt, quòd ferociſſimam quandam triſtitiam cordi ſuo adeò tenaciter impreſſerit, ut ſe minimè continere potuerit, quin ad Senatum Romanum hæc in verba ſcriberet : *Quid ſcribam vobis Patres conſcripti? Aut quomodo ſcribam? Aut quid omnino non ſcribam hoc tempore? Dii, Deæque me pejus perdant, quàm perire me quotidiè ſentio, ſi ſcio.* Enim verò quidnam Tyberius hiſce verbis dicere voluerit, Tacitus hiſce verbis declarat : *Adeo facinora & flagitia ſua ipſi quoque in ſupplicium verterant.* Porrò hic Tyberius, licèt totius mundi dominator eſſet, quia tamen vitioſiſſimus erat, innumeros interiùs viſcera ſua tranſadigentes experiebatur dolores. Neque enim deteſtabilior, magiſque ſacrilega dari poteſt impietas, quàm ſit illa, qua mundi poteſtates ipſiuſmet Eccleſiæ fiunt perſecutores, adeò ut ipſimet in propria perſona Martyrum carnificinæ aſſiſtere non erubeſcant. Regius Pſalmiſta in perſona generoſi & conſtantis cujuſdam Martyris & Athletæ Dei ait: *Exaltabo te Domine, quoniam ſuſcepiſti me, nec delectaſti inimicos meos ſuper me.* Quod verùm eſſe ex eo conſtat, quia teneræ, & inermes puellæ, in conſpectu tyrannorum conſiſtentes, plus eos faciebant rubeſcere ex verecundia, quàm ex proprio illarum ſanguine manus aut veſtes ſuas rubricarent. Sanctus Laurentius Valeriano Imperatori conſtanter improperavit, dicens: *Diſce miſer, quòd carbones tui mihi refrigerium præſtant, tibi autem ſupplicium æternum.* S. Agatha quoque hiſce judicem ſuum verbis acriter aggrediebatur : *Non te pudet amputare in fœmina, quod ipſe in matre ſuxiſti?* Mirum ergo non eſt, quòd in rabiem agerentur, & confuſi erubeſcerent, videntes, quòd quò plures Chriſtianorum dilaniabant, eò magis creſceret Chriſtianorum numerus.

Pſ. 29. 1.

Fortitudo Martyrum maximè emicuit.

Sap. 17. 10.

6 *Seminant dolores.* In libro Sapientiæ dicitur : *Cum ſit timida nequitia, data eſt in omnium condemnationem.* Enim verò ſi dixiſſet, Deum in pœnam iniquitatis decreviſſe impiis infernum, faciliùs hoc Sapientis effatum intelligi potuiſſet; at verò quiſnam hic eſt loquendi modus : *Cum ſit timida nequitia, data eſt in omnium condemnationem?* Enim verò verba ſubſequentia ſenſum hujus aſſerti declarant; nam immediatè poſt dicitur: *Semper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia*; quaſi dicat, ut explicat Hugo Cardinalis: *Timida nequitia, id eſt, timor annexus nequitiæ conſcientia, datus eſt in condemnationem omnium peccatorum, urens mentem.* Ita enim Deus diſpoſuit, ut mala commiſſorum ſcelerum conſcientia, etiam in hac præſenti vita, interiùs nos ignis inſtar adureret. Dionyſius Carthuſianus ſequentem tradit prædictorum verborum declarationem, inquiens : *Pœnalia mala ſæpè preveniunt, ſeu citius adeſſe putantur, quam adſint : Redarguente conſcientia, id eſt, ex remorſu propriæ conſcientiæ, qua impius ſibi ſuorum conſcius vitiorum ſuſpicatur, ſibi aſſidue adverſa inſtare, quæ ſe noſcit promeruiſſe. Cum ſit enim timida nequitia, id eſt, timidum faciat hominem, ratione prætacta, propter quod fures & latrones ſemper ſunt pavidi, metuentes jugiter deprehendi; dat teſtimonium condemnationis, id eſt, accuſat ſeipſam, & juſtè ſe damnari teſtatur, atque puniri ipſa ſua inordinata formidine. Alii habent : Data eſt in omnium condemnationem, id eſt à Deo judice ordinatur ad ipſorum reorum punitionem, & condemnationem; inordinatus etenim animus ſibi ipſi frequenter eſt gravis; & timor, quem parit nequitia in ſuo ſubjecto, eſt quadam ejus punitio. Semper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia, id eſt, conſcientia nequiora jugiter ſuſpicatur, præſupponit, ſeu putat ſibi affutura, & propinqua eſſe dura, ferociaque tormenta; ſicque patitur ſupplicia, antequam veniant, ſicut & Leo Papa teſtatur, quòd rea conſcientia intra ſe patitur, quicquid Dei bonitate differtur.* Præterea ne impius, qui ſcelus ſuum in ſecretiſſimis cordis ſui penetralibus commiſit, illud negare poſſit, Deus illi hunc remorſum imprimere voluit, ut eum accuſet, atque condemnet.

Mala conſcientia ad inſtar ignis nos adurit.

Hug. Card.

Dionyſ. Carthuſ.

Pœna malæ conſcientiæ.

7 Syriaca legit : *Quoniam malitia eorum teſtatur de illis, & condemnat eos, qui fecerunt mala.* Arabicus vertit: *Malum teſtatur illi, & judicat de eo.* Porrò hoc judicium etiam quoad potentiſſimos mundi magnates inſtituitur, qui adhibitis etiam omnibus exercitibus ſuis, hunc accuſatorem ne latum quidem unguem ad retrocedendum coercere poſſunt; *ſemper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia.* Audiamus hac de re Philoſophum quendam Gentilem : Etenim Plutarchus in libro *de tranquillitate animi* ita ſcribit : *Facinoroſa conſcientia in anima inſtar eſt ulceris in corpore, utpotè*

Judicium conſcientiæ eſt indeclinabile.

Plut. de tranquill. animi.

quæ

quæ pœnitentiam relinquat lancinantē jugiter, pervellentemq; animã. Idem Philoſophus in libro *de ſera numinis vindicta*, ad propoſitũ noſtrũ inquit: *Malitia conjunctũ, aſſidueque ipſam torquentem, ac affligentem geſtat dolorem; quemadmodum enim flagitioſus quiſque, ultimo affligendus ſupplicio, corpore ſuo propriam fert crucem, ita improbitas ex ſe ipſa ſupplicium ſibi ſtruit*; & ideò, ut Sapiens ait, licèt nullus ſit, qui reum criminis ad ſupplicium quærat, ipſe tamen præ timore in fugam ſe recipit: *Fugit impius, nemine perſequente*. Cujus cauſam S. Job his verbis inſinuat: *Sonitus terroris ſemper in auribus impii, & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur. Non credit, quod reverti poſſit de tenebris ad lucem, circumſpectans undique gladium*. S. Cyrillus Alexandrinus, defixo in hoc tribunal oculo ſuo, ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Magna quædam res, conſcientia certè ſtimulus eſt, qui quando perperam aliquid agimus, etiam nullo præſente, ingenti nos metu exagitat*. Obſervetis velim, quibus verbis D. Chryſoſtomus divitis Epulonis ſtatum exponat; ita enim loquitur: *Explica mihi iſtius conſcientiam, & videbis intus gravem peccatorum tumultum, jugem metum, tempeſtatem, turbationem*. Et paulò poſt ſubdit: *Qui committit adulterium, etiamſi millies fuerit dives, etiamſi nullum habeat accuſatorem, non deſinit tamen intus ſe ipſum accuſare; & voluptas quidem temporaria eſt, dolor vero perpetuus. Timor undique ac tremor, ſuſpicio & anxietas, angulos metuit, umbras ipſas formidat, ſuos ipſos famulos conſcios, inſcios, illam ipſam quam corrupit, & virum, quem affecit contumelia, obambulat, & amarum accuſatorem circumferens conſcientiam, cum ſit ſuo ipſius judicio damnatus, & nec ad breve tempus poſſit reſpirare*. Chryſologus de abominabili hoc monſtro in ſermone quodam, cui titulus eſt: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*, ita ſcribit: *Et quid? Peccatum natura, an ſubſtantia? Nec natura eſt, nec ſubſtantia, ſed accidens: & adverſa eſt hæc poteſtas, quæ videtur in opere, ſentitur in pœna, impugnat animam, vulnerat mentem, ipſam violat confunditque naturam. Et quid plura, Fratres? Hoc eſt peccatum natura, quod eſt fumus oculis, quod febris corpori, quod dulciſſimis fontibus amara ſalſedo. Utique purus & lucidus eſt oculus per naturam, ſed per fumi conturbatur & obſcuratur injuriam. Ac corpus membrorum partibus & ſenſibus ſuis, per hoc quod eſt à Deo conditum, viget, ſed ubi vis febrium cœperit & procella dominari, totum iners, totum efficitur imbecillum; tunc amaritudo oris, tunc oculorum caligo, tunc greſſuum nutabunda veſtigia, tunc inimica aura, tunc chari graves, tunc ipſa obſequia videntur otioſa. Et fontes quantum grati ſunt per ſuam dulcedinem, & naturam, tantum efficientur ingrati, cum aliquod vitium ex acceſſione ſuſceperint*. Porrò comparationem fumi à pluribus aliis conſideratam fuiſſe reperio, & ſpecialiter à Propheta Regio in Pſalm. 101. *Defecerunt ſicut fumus dies mei*. At verò inquies, cur non potiùs aliam adhibuit ſimilitudinem, V. G. floris, qui mane elegans eſt, vigoroſus, gratiſſimoque colore & odore imbutus; at verò veſperi à falce præciſus, in aridum fœnum redigitur? cur non potiùs ſimilitudinem adhibuit ſomni, qui in unico momento venit, & in unico alio momento evaneſcit? Reſp. igitur Pſalmiſtam non ſolùm repræſentare voluiſſe fugacitatē gaudiorum, & deliciarum, quibus licentioſi mundani in hac vita præſente tenaciter adhæreſcunt, verùm etiam amaritudinem & afflictionē, quam inde ſibi congregant. D. Chryſoſtomus in Homilia ſecunda ſuper Matth. inquit: *Nonne vides, corporis oculos, cum in fumo fortè remorantur, lacrymas ſemper effundere, ſi vero potiantur aere purgato, & florentibus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus, & ſaniores eſſe, multoque majori acies fulgore rutilare? Talis profectò eſt & mentis oculus: ſi in pratis ſpiritualis paſcatur eloquii, erit totus ſine dubio purus, ac lucidus & acutius cuncta perluſtrans, ſi vero in fumum ſæcularium negotiorum fuerit ingreſſus, ad innumera prorſus mala lacrymabitur, & flebit, & in hoc quidem ſæculo, ſed multo amarius in futuro. Fumo enim ſunt humana negotia comparanda. Propterea & ille ait: Defecerunt ſicut fumus dies mei*.

Prov. 18. 1.
Job. 15. 21.
S. Cyrill. Lib. 9. in Joan. cap. 1.
Fugit impius nemine perſequente.
Chryſoſt. hom. 1. de Lazar.
Chryſolog. ſerm. 111.
Peccatum eſt accidens naturæ perniciosiſſimum.
Pſalm. 4.
Quare peccatum comparatur fumo quam alteri rei.
Chryſoſt. hom. 2. in Matth.
Fumus nocet oculis.
Explicatur moraliter.

8 Fieri nequit, quin ſemper ſcandalizemini, quotieſcunque in ſacris Literis impertinentes illas Hebræorum Deo ipſimet propoſitas ſolicitationes, quibus ſibi in deſerto alliorum, & ceparum proviſionem miniſtrari rogabant, maximè quando etiamnum cœleſti manna abundanter proviſi erant. Quòd ſi fortaſſe ſolas Ægypti ſibi dari poſtulaſſent carnes, in hoc aliquot guloſitatis ſuæ edidiſſent ſpecimen; at verò quid boni in alliis, & cepis, cibis adeò abjectis, & contemptibilibus, invenire poterant, ut in illorum comparatione panem Angelorum faſtidirent? B. Petrus damianus in Epiſtola quadam *ad Alexandrum ſecundum Pontificem Romanum*, hujus rei pandit myſterium, dum ait: *Sibi deeſſe cepas conqueruntur, & allia; quæ nimirum ſpecies, dum vi naturalis acredinis mordent faucium guſtum, lacrymas provocant oculorum*. Et ideò *omnia in figura contingebant illis*; increduli enim hi Hebræi, qui ab immoderatis ſuis appetitibus ſe ſeduci ſinentes, dum ad terram promiſſionis proficiſcebantur, Deo rebellabant, omnes illos repræſentabant fideles, qui in hac præſenti vita deſideriis ſuis habenas laxant & tanquam inimici Dei vivunt. Hi enim amant cepas & allia harum voluptatum, gaudiorumque terrenorum & carnalium, quæ illos inconſolabiliter, tum in hac, tum in altera vita plorare facient, propter inexplicabiles dolores & tormenta, quibus vel inviti ibidem ſubjacebunt.

Petr. Dam. l. 1. Epiſt. 15.
Per cepas Ægypti intelliguntur voluptates hujus vitæ.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Continuatur idem argumentum.

THEMA.

Contritio, & infœlicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt, non eſt timor Dei ante oculos eorum. Pſalm. 13. v. 3.

1 Regius Propheta in Pſal. 13. malitiam exprimit perverſorum, divinis legibus inſolenter rebellantium; de quibus tamen prædicit, quòd hujus rebellionis pœnam, etiam in hanc præſenti vita, ſint reportaturi, quia innumeras experiuntur in hac vita miſerias & ærumnas: *Contritio & infœlicitas in viis eorum &c.* S. Antoninus de hoc puncto, illud Apocalypſeos cap. 3. adducens textum: *Dicis, quia dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*, ita diſcurrit: *Quod amaritudinem inducat peccatum, habes Jerem. 2. ubi dicit Dominus animæ peccatrici: Scito, & vide, quia malum eſt, & amarum tibi, dereliquiſſe te Deum tuum, ſcilicet per peccatum; amarum, quia inquietudinem, & punctionem inducit. Unde Philoſophus dixit, quod omnis malus impletur pœnitudine, propter remorſum conſcientiæ*. Idque probat authoritate Iſaiæ, dicentis: *Cor impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt*; nec non & ſententia illa S. Auguſtini, quam in Confeſſionibus ſuis tradit, inquiens: *Juſſiſti Domine, & ſic eſt, ut omnis inordinatus amor ipſe ſibi pœna ſit*; ſpargit enim Deus amaritudines ſuper illicitas cupiditates. Citat quoque teſtimonium S. Ambroſii, dicentis: *O quàm magna eſt amaritudo peccatorum meorum, pro qua tollenda tanta fuit neceſſaria amaritudo, ſcilicet paſſionis & mortis Chriſti!* Cur verò major pars impiorum hanc amaritudinem non ſentiat, hujus præfatus S. Doctor hanc reddit rationem: *Verum tamen eſt, quod nutriti in peccatis, non ſentiunt iſtam amaritudinem, quia ſimiles ſunt piſcibus maris, qui propter aſſuetudinem nutrimenti ex aqua maris amara ſeu ſalſa, æſtimant aquam illam dulcem. Similes etiam ſunt mulieri prægnanti, cui amara ſapiunt, & ſuavia faſtidiunt. Sic qui conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem, ponunt dulce in amarum, amarum in dulce, ut dicitur Iſaiæ 5. & hoc propter palatum infectum febre peccati*. S. Auguſtinus aliam quandam adducit piſcis ſimilitudinem, qui totus lætus, & alacer in aquis natitat, ob eſcam deglutitam, non advertens, quòd ſimul cum eſca deglutiverit hamum, quo capitur: *Noli gaudere ad piſcem, qui adhuc in eſca ſua exultat: nondum piſcator traxit hamum*. Peccator in actuali vindicta, quam de inimico ſuo ſumit, vel in actuali furtiva delectatione, quà corpore mulieris inhoneſtè utendo fruitur, gaudet, & exultat, quòd paſſionem ſuam

Pœna peccati in hoc mundo.
S. Antonin. p. 4. tit. 14. c. 6. § 7.
Apoc. 3. 17.
Jerem. 2.
Cur impii non ſentiant amaritudinem peccatorum ſuorum.
Piſcis cum eſca trahit hamum.

exple-

verſu ita ſcribit: *Quomodo feret conſcientiam redarguentem, acerbam, & amarulentam, & accuſatricem? Quemadmodum enim ſemetipſum nemo poteſt effugere, ita nec illam ejus certa ſententiam. Hoc enim tribunal non pecunia corrumpitur, non adulationibus acquieſcit, eo quod divinum eſt, & à Deo noſtris impoſitum mentibus.* Profectò hujus ſæculi Magnates, qui neminem ſupra ſe, ſubditis leges condentem, agnoſcunt, qui neminem in terra habent, cui actionum ſuarum teneantur reddere rationes, nimis fœlices forent, ſi etiam in hac vita mortali impunè peccare poſſent. At verò id Deus nequaquam permittere voluit, quin potiùs diſpoſuit, ut pari modo, quo alii, imò plus quam alii, in conſcientia ſua, a remorſu, & à ſynderesi, qui velut carnifex quidam animam pungit, & cor tranſgreſſoris affligit, flagellentur. Unde licèt in ſummis degant delitiis, gaudiis, ludis, theatris, convivus, puellarum converſationibus; non tamen ob id in intimo conſcientiæ ſuæ penetrali gaudium aliquod experiuntur; ſed quemadmodum Sapiens ait: *Cor, quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio ejus non miſcebitur extraneus.*

Magnates accuſantur à ſynderesi & cruciantur.

Prov. 14. 10.

1. Reg. 16. 23.

4 Saul Rex ab aſinorum gubernatione ad regnorum tranſierat imperium, & nihilominùs quia cor ejus invidiæ & odii exſtimulabatur aculeis, adeò infelix fuit, ut præ nimia triſtitia & melancholia ſua ſpiritibus malignis in corpore ſuo aditum præbuerit: *Spiritus Domini malus arripiebat Saul;* ac proinde inter omnes theſauros, imperia, & voluptates, quas ei propitius offerebat mundus, acerbiſſimo cordis dolore oppreſſus vivebat; ideòque amarè lamentabatur, dicens: *Non eſt, qui vicem meam doleat.* Mira res, quòd cum calamitatibus paupertatis, perſecutionis, infirmitatum, & bellorum, aliorumque ſimilium infortuniorum miſeriis compaſſiu correſpondeat amicorum, nihil tale Sauli acciderit. Quidnam ergo Sauli regnanti deerat, cujus penuriam ſine compaſſione tolerare debebat? nimirum deerat illi pax cordis & quies interna. At verò quis hanc ei impediebat? Nullus alius, quàm ipſemet ſibi. *Quin etiam vidi eos, qui operantur iniquitatem, ſeminant dolores, & metunt eos.* Etenim valdè ei diſpliceurat, quòd cum ille Rex eſſet in Iſrael, nihilominus poſt reportatum a Davide contra Goliath glorioſum triumphum, majores hic à populo recepiſſet applauſus; ideòque verebatur, ne paulatim ſe ex throno Regio deturbaret. Quæ paſſio adeò in ipſo prævaluit, ut pacem ſe habere non poſſe, ſtultè ſibi perſuaſerit, niſi prius Davidem mortuum videret. Cajetanus ſuper illa ſacri textus verba: *Exagitabat eum ſpiritus nequam à Domino,* ita ſcribit: *Quemadmodum ſpiritus bonus in Davide non ſignificat Angelum ſanctum, ſed gratuitum donum internum divini impulſus; ita ſpiritus malus in Saule non ſignificat Dæmonem, ſed ſpiritum melancholicum, impellentem ad malum, terrendo Saulem. Ubi interveniebat duplex paſſio immiſſa a Deo, altera corporis, in motu ſpiritus melancholici mali, hoc eſt, nocivi; altera animi, quoniam ex motu ſpiritus melancholici formabantur in internis ſenſibus apparitiones exterrentes Saulem; & utraque paſſio eſt ægritudinis naturalis, ſed Deo attribuitur, tum quia opus naturæ eſt opus Dei, tum quia ſubtrahente Deo gratuitum donum interni impulſus divini, compeſcentis hujuſmodi paſſionem in Saule, invaluit ſpiritus melancholicus, terrens, & impellens ad malas actiones; nam impellebat eum ad occidendum Davidem.*

1. Reg. 22. 10.

Nullus Sauli compatiebatur.

Cajet. ibid.

Duplex paſſio immiſſa Sauli à Deo.

Corn. Tac. l. 6. Annal.

5 Tacitus de Tyberio Imperatore totius Univerſi Monarcha refert, quòd impreſſionem quandam cordis in ſe ſentiens, qua totus reddebatur ſtupidus, & attonitus, ut hanc melancholiam mitigare, ſeque pro delatione animi per voluptates nonnihil licentioſius recreare poſſet, Roma relicta, in Inſulam, quæ di Capri appellatur, parùm ab urbe Neapolitana diſtantem ſe receperit. At verò quia veriſſimum eſt, quod Poeta ille cecinit:

Cœlum, non animum mutat, qui trans mare currit,

Maximus remorſus fuit Tiberii Imperatori.

Hinc factum eſt, quòd ferociſſimam quandam triſtitiam cordi ſuo adeò tenaciter impreſſerit, ut ſe minimè continere potuerit, quin ad Senatum Romanum hæc in verba ſcriberet: *Quid ſcribam vobis Patres conſcripti? Aut quomodo ſcribam? Aut quid omnino non ſcribam hoc tempore? Dii, Deæque me pejus perdant, quàm perire me quotidiè ſentio, ſi ſcio.* Enim verò quidnam Tyberius hiſce verbis dicere voluerit, Tacitus hiſce verbis declarat: *Adeo facinora & flagitia ſua ipſi quoque in ſupplicium verterant.* Porrò hic Tyberius, licèt totius mundi dominator eſſet, quia tamen vitioſiſſimus erat, innumeros interiùs viſcera ſua tranſadigentes experiebatur dolores. Neque enim deteſtabilior, magiſque ſacrilega dari poteſt impietas, quam ſit illa, qua mundi poteſtates ipſiuſmet Eccleſiæ fiunt perſecutores, adeò ut ipſimet in propria perſona Martyrum carnificinæ aſſiſtere non erubeſcant. Regius Pſalmiſta in perſona generoſi & conſtantis cujuſdam Martyris & Athletæ Dei ait: *Exaltabo te Domine, quoniam ſuſcepiſti me, nec delectaſti inimicos meos ſuper me.* Quod verum eſſe ex eo conſtat, quia teneræ, & inermes puellæ, in conſpectu tyrannorum conſiſtentes, plus eos faciebant rubeſcere ex verecundia, quàm ex proprio illarum ſanguine manus aut veſtes ſuas rubricarent. Sanctus Laurentius Valeriano Imperatori conſtanter improperavit, dicens: *Diſce miſer, quò 1 carbones tui mihi refrigerium præſtant, tibi autem ſupplicium æternum.* S. Agatha quoque hiſce judicem ſuum verbis acriter aggrediebatur: *Non te pudet amputare in fœmina, quod ipſe in matre ſuxiſti?* Mirum ergo non eſt, quòd in rabiem agerentur, & confuſi erubeſcerent, videntes, quòd quò plures Chriſtianorum dilaniabant, eò magis excreſceret Chriſtianorum numerus.

Pſ. 29. 1.

Fortitudo Martyrum maximè enituit.

Sap. 17. 10.

6 *Seminant dolores.* In libro Sapientiæ dicitur: *Cum ſit timida nequitia, data eſt in omnium condemnationem.* Enim verò ſi dixiſſet, Deum in pœnam iniquitatis decreviſſe impiis infernum, faciliùs hoc Sapientis effatum intelligi potuiſſet; at verò quiſnam hic eſt loquendi modus: *Cum ſit timida nequitia, data eſt in omnium condemnationem?* Enim verò verba ſubſequentia ſenſum hujus aſſerti declarant; nam immediatè poſt dicitur: *Semper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia;* quaſi dicat, ut explicat Hugo Cardinalis: *Timida nequitia, id eſt, timor annexus nequitiæ conſcientiæ, datus eſt in condemnationem omnium peccatorum, urens mentem.* Ita enim Deus diſpoſuit, ut mala commiſſorum ſcelerum conſcientia, etiam in hac præſenti vita, interiùs nos ignis inſtar adureret. Dionyſius Carthuſianus ſequentem tradit prædictorum verborum declarationem, inquiens: *Pœnalia mala ſæpè præveniunt, ſen citius adeſſe putantur, quam adſint: Redarguente conſcientia, id eſt, ex remorſu propria conſcientia, qua impius ſibi ſuorum conſcius vitiorum ſuſpicatur, ſibi aſſidue adverſa inſtare, quæ ſe noſcit promeruiſſe. Cum ſit enim timida nequitia, id eſt, timidum faciat hominem, ratione prætacta, propter quod fures & latrones ſemper ſunt pavidi, metuentes jugiter deprehendi; dat teſtimonium condemnationis, id eſt, accuſat ſeipſam, & juſtè ſe damnari teſtatur, atque puniri ipſa ſua inordinata formidine. Alii habent: Data eſt in omnium condemnationem, id eſt à Deo judice ordinatur ad ipſorum reorum punitionem, & condemnationem; inordinatus etenim animus ſibi ipſi frequenter eſt gravis; & timor, quem parit nequitia in ſuo ſubjecto, eſt quadam ejus punitio. Semper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia, id eſt, conſcientia nequiora jugiter ſuſpicatur, præſupponit, ſeu putat ſibi affutura, & propinqua eſſe dura, ferociaque tormenta; ſicque patitur ſupplicia, antequam veniant, ſicut & Leo Papa teſtatur, quod rea conſcientia intra ſe patitur, quicquid Dei bonitate differtur.* Prætereà ne impius, qui ſcelus ſuum in ſecretiſſimis cordis ſui penetralibus commiſit, illud negare poſſit, Deus illi hunc remorſum imprimere voluit, ut eum accuſet, atque condemnet.

Mala conſcientia ad inſtar ignis nos adurit. Hug. Card.

Dionyſ. Carthuſ.

Pœna malæ conſcientiæ.

7 Syriaca legit: *Quoniam malitia eorum teſtatur de illis, & condemnat eos, qui fecerunt mala.* Arabicus vertit: *Malum teſtatur illi, & judicat de eo.* Porrò hoc judicium etiam quoad potentiſſimos mundi magnates inſtituitur, qui adhibitis etiam omnibus exercitibus ſuis, hunc accuſatorem ne latum quidem unguem ad retrocedendum coercere poſſunt; *ſemper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia.* Audiamus hac de re Philoſophum quendam Gentilem: Etenim Plutarchus in libro *de tranquillitate animi* ita ſcribit: *Facinoroſa conſcientia in anima inſtar eſt ulceris in corpore, utpote*

Judicium conſcientiæ eſt indeclinabile.

Plut. de tranquill. animi.

quæ

quæ pœnitentiam relinquat lancinantẽ jugiter, pervellentemq; animã. Idem Philoſophus in libro *de ſera numinis vindicta*, ad propoſitũ noſtrũ inquit: *Malitia conjunctũ, aſſidueque ipſam torquentem, ac affligentem geſtat dolorem; quemadmodum enim flagitioſus quiſque, ultimo affligendus ſupplicio, corpore ſuo propriam fert crucem, ita improbitas ex ſe ipſa ſupplicium ſibi ſtruit*; & ideò, ut Sapiens ait, licèt nullus ſit, qui reum criminis ad ſupplicium quærat, ipſe tamen præ timore in fugam ſe recipit: *Fugit impius, nemine perſequente.* Cujus cauſam S. Job his verbis inſinuat: *Sonitus terroris ſemper in auribus impii, & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur. Non credit, quod reverti poſſit de tenebris ad lucem, circumſpectans undique gladium.* S. Cyrillus Alexandrinus, defixo in hoc tribunal oculo ſuo, ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Magna quadam res, conſcientia certe ſtimulus eſt, qui quando perperam aliquid agimus, etiam nullo præſente, ingenti nos metu exagitat.* Obſervetis velim, quibus verbis D. Chryſoſtomus divitis Epulonis ſtatum exponat; ita enim loquitur: *Explica mihi iſtius conſcientiam, & videbis intus gravem peccatorum tumultum, jugem metum, tempeſtatem, turbationem.* Et paulò poſt ſubdit: *Qui committit adulterium, etiamſi millies fuerit dives, etiamſi nullum habeas accuſatorem, non deſinit tamen intus ſe ipſum accuſare; & voluptas quidem temporaria eſt, dolor vero perpetuus. Timor undique ac tremor, ſuſpicio & anxietas, angulos metuit, umbras ipſas formidat, ſuos ipſos famulos conſcios, inſcios, illam ipſam quam corrupit, & virum, quem affecit contumelia, obambulat, & amarum accuſatorem circumferens conſcientiam, cum ſit ſuo ipſius judicio damnatus, & nec ad breve tempus poſſit reſpirare.* Chryſologus de abominabili hoc monſtro in ſermone quodam, cui titulus eſt: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*, ita ſcribit: *Es quid? Peccatum natura, an ſubſtantia? Nec natura eſt, nec ſubſtantia, ſed accidens: & adverſa eſt hæc poteſtas, quæ videtur in opere, ſentitur in pœna, impugnat animam, vulnerat mentem, ipſam violat confunditque naturam. Et quid plura, Fratres? Hoc eſt peccatum natura, quod eſt fumus oculis, quod febris corpori, quod dulciſſimis fontibus amara ſalſedo. Utique purus & lucidus eſt oculus per naturam, ſed per fumi conturbatur & obſcuratur injuriam. Ac corpus membrorum partibus & ſenſibus ſuis, per hoc quod eſt à Deo conditum, viget, ſed ubi vis febrium ceperit & procella dominari, totum iners, totum efficitur imbecillum; tunc amaritudo oris, tunc oculorum caligo, tunc greſſuum nutabunda veſtigia, tunc inimica aura, tunc chari graves, tunc ipſa obſequia videntur otioſa. Et fontes quantum grati ſunt per ſuam dulcedinem, & naturam, tantum efficientur ingrati, cum aliquod vitium ex acceſſione ſuſceperint.* Porrò comparationem fumi à pluribus aliis conſideratam fuiſſe reperio, & ſpecialiter à Propheta Regio in Pſalm. 101. *Defecerunt ſicut fumus dies mei.* At verò inquies, cur non potiùs aliam adhibuit ſimilitudinem, V. G. floris, qui mane elegans eſt, vigoroſus, gratiſſimoque colore & odore imbutus; at verò veſperi à falce præciſus, in aridum fœnum redigitur? cur non potiùs ſimilitudinem adhibuit ſomni, qui in unico momento venit, & in unico alio momento evaneſcit? Reſp. igitur Pſalmiſtam non ſolùm repræſentare voluiſſe fugacitatẽ gaudiorum, & delitiarum, quibus licentioſi mundani in hac vita præſente tenaciter adhæreſcunt, verùm etiam amaritudinem & afflictionẽ, quam inde ſibi congregant. D. Chryſoſtomus in Homilia ſecunda ſuper Matth. inquit: *Nonne vides, corporis oculos, cum in fumo fortè remorantur, lacrymas ſemper effundere, ſi verò potiantur aere purgato, & florentibus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus, & ſaniores eſſe, multoque majori aciei fulgore rutilare? Talis profectò eſt & mentis oculus: ſi in pratis ſpiritualis paſcatur eloquii, erit totus ſine dubio purus, ac lucidus & acutus cuncta perluſtrans, ſi vero in fumum ſæcularium negotiorum fuerit ingreſſus, ad innumera prorſus mala lacrymabitur, & flebit, & in hoc quidem ſæculo, ſed multo amarius in futuro. Fumo enim ſunt humana negotia comparanda. Propterea & ille ait: Defecerunt ſicut fumus dies mei.*

Prov. 28. 1.

Job. 15. 21.

S. Cyrill. l. 12. in Jon. cap. 3.

Fugit impius nemine perſequente.

Chryſoſt. hom. 2. de Lazar.

Chryſolog. ſerm. 111.

Peccatum eſt accidens naturæ perniciosiſſimum.

Pſal. 101. 4.

Quare peccatum comparatur fumo quam alteri rei.

Chryſoſt. hom. 2. in Matth. Fumus nocet oculis.

Explicatur moraliter.

8 Fieri nequit, quin ſemper ſcandalizemini, quotieſcunque in ſacris Literis impertinentes illas Hebræorum Deo ipſimet propoſitas ſolicitationes, quibus ſibi in deſerto alliorum, & ceparum proviſionem miniſtrari rogabant, maximè quando etiamnum cœleſti manna abundanter proviſi erant. Quòd ſi fortaſſe ſolas Ægypti ſibi dari poſtulaſſent carnes, in hoc aliquot guloſitatis ſuæ edidiſſent ſpecimen; at verò quid boni in alliis, & cepis, cibis adeò abjectis, & contemptibilibus, invenire poterant, ut in illorum comparatione panem Angelorum faſtidirent? B. Petrus damianus in Epiſtola quadam *ad Alexandrum ſecundum Pontificem Romanum*, hujus rei pandit myſterium, dum ait: *Sibi deeſſe cepas conqueruntur, & allia; quæ nimirum ſpecies, dum vi naturalis acredinis mordent faucium guſtum, lacrymas provocant oculorum.* Et ideò *omnia in figura contingebant illis*; increduli enim hi Hebræi, qui ab immoderatis ſuis appetitibus ſe ſeduci ſinentes, dum ad terram promiſſionis proficiſcebantur, Deo rebellabant, omnes illos repræſentabant fideles, qui in hac præſenti vita deſideriis ſuis habenas laxant & tanquam inimici Dei vivunt. Hi enim amant cepas & allia harum voluptatum, gaudiorumque terrenorum & carnalium, quæ illos inconſolabiliter, tum in hac, tum in altera vita plorare facient, propter inexplicabiles dolores & tormenta, quibus vel inviti ibidem ſubjacebunt.

Petr. Dam. l. 1. Epiſt. 15.

Per cepas Ægypti intelliguntur voluptates hujus vitæ.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Continuatur idem argumentum.

THEMA.

Contritio, & infœlicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt, non eſt timor Dei ante oculos eorum. Pſalm. 13. v. 3.

1 Regius Propheta in Pſal. 13. malitiam exprimit perverſorum, divinis legibus inſolenter rebellantium; de quibus tamen prædicit, quòd hujus rebellionis pœnam, etiam in hanc præſenti vita, ſint reportaturi, quia innumeras experiuntur in hac vita miſerias & ærumnas: *Contritio & infœlicitas in viis eorum &c.* S. Antoninus de hoc puncto, illud Apocalypſeos cap. 3. adducens textum: *Dicit, quia dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*, ita diſcurrit: *Quod amaritudinem inducat peccatum, habes Ierem. 2. ubi dicit Dominus animæ peccatrici: Scito, & vide, quia malum eſt, & amarum tibi, dereliquiſſe te Deum tuum, ſcilicet per peccatum; amarum, quia inquietudinem, & punctionem inducit. Unde Philoſophus dixit, quod omnis malus impletur pœnitudine, propter remorſum conſcientiæ.* Idque probat authoritate Iſaiæ, dicentis: *Cor impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt*; nec non & ſententia illa S. Auguſtini, quam in Confeſſionibus ſuis tradit, inquiens: *Juſſiſti Domine, & ſic eſt, ut omnis inordinatus amor ipſe ſibi pœna ſit*; ſpargit enim Deus amaritudines ſuper illicitas cupiditates. Citat quoque teſtimonium S. Ambroſii, dicentis: *O quàm magna eſt amaritudo peccatorum meorum, pro qua tollenda tanta fuit neceſſaria amaritudo, ſcilicet paſſionis & mortis Chriſti!* Cur verò major pars impiorum hanc amaritudinem non ſentiat, hujus præfatus S. Doctor hanc reddit rationem: *Verum tamen eſt, quod nutriti in peccatis, non ſentiunt iſtam amaritudinem, quia ſimiles ſunt piſcibus maris, qui propter aſſuetudinem nutrimenti ex aqua maris amara ſeu ſalſa, æſtimant aquam illam dulcem. Similes etiam ſunt mulieri prægnanti, cui amara ſapiunt, & ſuavia faſtidiunt. Sic qui conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem, ponunt dulce in amarum, amarum in dulce, ut dicitur Iſaiæ 5. & hoc propter palatum infectum febre peccati.* S. Auguſtinus aliam quandam adducit piſcis ſimilitudinem, qui totus lætus, & alacer in aquis natitat, ob eſcam deglutitam, non advertens, quòd ſimul cum eſca deglutiverit hamum, quo capitur: *Noli gaudere ad piſcem, qui adhuc in eſca ſua exultat: nondum piſcator traxit hamum.* Peccator in actuali vindicta, quam de inimico ſuo ſumit, vel in actuali fortiva delectatione, qua corpore mulieris inhoneſtè utendo fruitur, gaudet, & exultat, quòd paſſionem ſuam exple-

Pœna peccati in hoc mundo.

S. Antonin. p. 4. tit. 14. c. 4. § 7.

Apoc. 3. 17.

Jerem. 2.

Cor impii non ſentiunt amaritudinem peccatorum ſuorum.

Piſcis cum eſca trahit hamum.

explere potuerit. At verò non multum temporis abiit, quin ei ſuperveniat pœnitentia & dolor; quando ſcilicet recogitat, ſe mortalem cum parentibus occiſi inimici ſui contraxiſſe inimicitiam: aut verò quia timet, ne impudicitia ſua, cum honoris ſui jactura, & manifeſto vitæ ſuæ periculo detegatur, cunctiſque manifeſta evadat: ſæpè tamen tunc ipſum pœnitet commiſſi erroris, quando ſe emendandi tempus ei ampliùs non ſuppetit.

Peccatum ſequitur pœnitentia naturalis.

Seneca *in libro de tranquillitate vitæ*, multa nobis ob oculos mala objicit, quæ vitium annexa habet: ait enim: *Innumerabiles proprietates ſunt, ſed unus effectus vitii, diſplicere ſibi. Hoc oritur ab intemperie animi, & cupiditatibus timidis &c. Parum in ſe ſolatiorum habens; ideoque detractis oblectationibus, quas ipſa occupationes diſcurrentibus præbent, domum, ſolitudinem, parietes non fert, invitus aſpicit ſe ſibi relictus. Hinc illud eſt tædium, & diſplicentia ſui, & nuſquam reſidentis animi volutatio, & otii ſui triſtis, atque ægra patientia. Vtique ubi cauſas fateri pudet, & tormenta introrſum agit verecundia, in anguſto incluſa cupiditates, ſine exitu, ſeipſas ſtrangulant. Inde mœror, marcorque, & mille fluctus mentis incertæ, quam inchoata habent ſuſpenſam, deplorata triſtem.* Quis unquam in tam præclaram erupiſſet ſententiam, etiamſi veræ fidei lumine illuſtratus, evidenter ſciviſſet, animam ſine Deo in poteſtate Dæmonis eſſe poſitam, cunctiſque donorum cœleſtium, gratiarum, virtutum, & meritorum auxiliis ſpoliatam, & à ſubtiliſſimo filo, id eſt, reſpiratione vel anhelitu, dependentem agere vitam, quo filo rupto, in inextinguibilem inferni proruat fornacem? Quis in tam deplorabili, & tremendo ſtatu ridere poterit? Certè qui hæc omnia conſiderans non inconſolabiliter affligitur, clarè indicat, ſe vel inſenſatum eſſe, vel prorsùs non credere, quæ fides divina credenda propoſuit. Veruntamen idipſum neqnaquam mirandum eſt, quia primum, quod facit peccatum, eſt, quòd intellectum excœcet: *Excæcavit illos malitia.*

Seneca de tranquill. vit. c. 2.

Peccatum occultam relinquit poſt ſe triſtitiam.

Peccator aut fidelis non eſt, aut inſanus eſt.

2 Divus Chryſoſtomus ait: *Ex peccato triſtitia, ex peccato tumultus, ex peccato bella, morbi, atque omnes, quotquot nos premunt, paſſiones.* Quis unquam crederet, ex peccato naſci triſtitiam, & melancholiam, maximè cum non ſolùm ſacra Scriptura, verùm etiam quotidiana experientia de perverſis atteſtetur, quòd *lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis*? S. Bonaventura conſiderat filium prodigum hilarem prorſus & lætum, quando ruptis paternæ obedientiæ vinculis, acceptaque à patre pecunia, & licentioſa libertate, carnalibus deſideriis ſuis laxabat habenas. At verò ſubitò eouſque redactus eſt, ut ruſtici cujuſdam in paſcendis porcis fieret ſervus, totuſque famelicus, *cuperet implere ventrem ſuum de ſiliquis porcorum, & nemo illi daret.* Subdit verò S. Bonaventura: *His delectationibus tanquam delitiis ſuis peccator quærit, & appetit ſatiari. At vero quid fit? Et nemo illi dabit, quia cum peccator hujuſmodi quærit delitias, juſto Dei judicio perdet illas. Vnde in Oſea dicit anima peccatrix: Vadam poſt amatores meos, qui dant panes mihi, & lanam meam, & linum meum, & oleum meum, & potum meum: propter hoc, ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inveniet. Et poſt ceſſare faciam omne gaudium ejus.* Deus enim ſæpè, in juſtam peccatorum vindictam, non ſolùm ſepit omnes peccatoribus vias, per quas ad explendos appetitus ſuos, poſt multos toleratos dolores, pertingere poſſent: (*Contritio & infœlicitas in viis eorum*) verùm etiam frequenter efficit, ut poſtquam ad occaſionem deſideria ſua explendi pervenerint, illas in iis non reperiant voluptates & gaudia, qualia ſe in iis reperturos fuiſſe credebant; imò loco favi mellis, nihil aliud quàm duras & inſipidas glandes deprehendant.

Chryſ. 15. hom. 5.

Prov. 2. 14. S. Bonav. in Luc. 15.

Dum peccatores in peccatis ſuis quærunt delitias, perdunt, & non inveniunt.

3 Incarnata ſapientia de cibo, quo ſerpens infernalis paſcitur, diſſerens, hanc adhibet ſimilitudinem: *Ecce Sathanas expetivit, ut cribraret vos ſicut triticum.* Porrò triticum ſymbolum eſt electorum; ac proindè potiùs alium parallelum Chriſtus adhibere debuiſſe videtur. Veruntamen ut S. Auguſtinus benè obſervat, Chriſtus prædictis verbis ad reproborum alludere voluit infœlicitatem, & miſeriam, qui non priùs præda fiunt dæmonis, quàm in hac præſenti vita cribrati, id eſt, quam laboribus & ignominiis præcedentibus exagitati fuerint: *Quid eſt vexare ſicut triticum? Quomodo ab homine triticum non manducatur, niſi primo attritum, ut panem faciat; ſic neminem manducat Diabolus, niſi primo per tribulationem everterit, contriverit, ut manducet: Contritio & infœlicitas in viis eorum.* S. Bonaventura *in opuſculo myſtica Theologia c. 2. petit. 6. fol. 709.* pro impii cujuſdam informatione ſequentem tradit doctrinam: *Scito, & vide, quia durum, & aſperum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum; duplicem infœlicitatem ipſum ſignificans incurriſſe, quia enim per malitiam creaturæ inferiori inverecunde adhæſit, propter momentaneam delectationem, juſto Dei judicio non oblectationem, ſed amaritudinem potius reportabit, ut qui ſatiari voluit in ipſis delectationibus creaturarum, infinitis amaritudinibus repleatur.*

Luc. 22. 31.

S. Aug. in Pſalm. 100.

Quid ſit vexare ſicut triticum.

S. Bonav.

4 Apud Iſaiam dicitur: *Orientur in domibus ejus ſpinæ, & urticæ, & erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum, & ocurrent Dæmonia.* Quis hîc diceret, ſermonem eſſe de impiis, qui roſis tempora ſua cingunt: *Coronemus nos roſis*? Quænam enim eſſe poteſt proportio inter Dracones, carnaliumque & mundanorum molliſſimos lectos; inter lauta convivia, & ſtruthionum paſcua? Reſpondeo, quòd ab iiſdem illis roſis, quibus impiorum cinguntur tempora, pungentiſſimæ progerminent ſpinæ, quæ conſcientiam illorum, imò & corpus aliquando tranſadigunt. In lectis mollibus voluptates tranſmutantur in peſtilentiſſima draconum venena; hi enim non niſi mortem corporalem inferre poſſunt. Præterquam quòd ſæpè etiam aſtringantur ad deglutiendum & digerendum bolus longè duriores illis, quos ſtruthiones in chalybe deglutire ſolent. S. Antoninus hunc textum ad propoſitum noſtrum adaptans, per haſce domos, & cubilia, in quibus naſcuntur ſpinæ & urticæ, impiorum interpretatur conſcientias; ac demum ſubdit: *Hæc animalia ſignificant diverſa vitia peccatorum, per quæ illis aſſimilantur.* D. Chryſoſtomus ſuper illa verba Apoſtoli ad Hebræos: *Contemplantes, ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat,* &c. ita ſcribit: *Merito amarum vocavit peccatum; reverà enim nihil eſt peccato amarius. Non dixit, radix amara, ſed radix amaritudinis; nam fieri quidem poteſt, ut radix amara dulces ferat fructus, ſed fieri non poteſt, ut amaritudinis radix dulcem unquam ferat fructum: Omnia enim ſunt amara, nihil habet dulce.* Enim verò in offenſa Dei nullum prorſus inveniri poteſt motivum delectationis, quia per injuriam Creatoris, injuria pariter afficiuntur omnes creaturæ. Et quidem ſi nonnumqua aliqua in iis reperiatur delectatio, hæc eſt velut roſa quædam, mille ſpinis circumdata; adeòque multò major in ea eſt afflictio, quàm ſatisfactio. Beda verſum illum Pſalmiſtæ: *Ex uſuris & iniquitate redimet animas eorum,* ad propoſitum noſtrum in hæc verba exponit: *Id eſt, ex ſuppliciis peccatorum, quæ tandem debentur malis: liberabit à ſuppliciis, quia redimet ab iniquitate, quia cauſam aufert ſuppliciorum, id eſt, peccatum.* Quod verò immediatè ſubditur, magna dignum eſt conſideratione; ait enim: *Supplicium autem ipſum ideo uſura dicitur, quia plus mali contingit invenire in ſupplicio, quàm delectationis in peccato.*

Iſ. 34. 13.

Sap. 2.

Ab eiſdem roſis progerminant pungentiſſimæ ſpinæ.

S. Antonin. ibid. § 2.

Chryſoſt. hom. 31. ad Hebr. 12. 15. Peccatum eſt radix amaritudinis.

Beda ibid.

Pſ. 71. 14. Supplicium peccati dicitur uſura.

5 Sanctus Auguſtinus ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Propter quid irritavit Deum peccator?* ita ſcribit: *Si non vides peccatum tuum, antequam facias, vel jam cum feciſti, conſidera. Dulcedo hujus ſæculi ad tempus fauces indulcorat, ſed in magnam amaritudinem poſtea convertetur.* Primum peccatum, quod cunctis aliis criminibus viam aperuit, in mundum ingreſſum eſt ſub blanda & lenocinante forma; ſiquidem ſerpens, priuſquam venenoſus fieret, blandus, & amabilis fuit, adeò ut non deſint, qui crediderunt, ſerpentem præ ſe tuliſſe faciem fœmineam, pulcherrimam, & amabilem: hoc idem ut plurimum in peccato contingit: *Ingreditur enim blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber.* Meritò igitur Eccleſiaſticus nos monet, dicens: *Quaſi a facie colubri fuge peccata.* Berchorius in ſuo dictionario, de peccato diſſerens, inquit: *Dico, quod peccatum eſt dimittendum, quia offert blandimentum dulcis tentationis, quod ſupponitur, cum habere faciem oſtenditur. A facie colubri fuge peccata; quia enim per faciem, quæ eſt*

S. Auguſt. in Pſalm. 123.

Primum peccatum venit in mundum ſub forma dulci quaſi mulieris.

Prov. 23. 32.

Eccl. 21. 2. Berchor. Dict. Verb. pecc.

prima pars hominis, homo homini apparet, alloquitur, & blanditur; quia ſcilicet facies eſt inter cæteras partes hominis magis grata, cum ibi vigeant, & appareant omnes ſenſus: ſic quia per tentationem, ſuggeſtionem, & delectationem, quæ primæ partes ſunt peccati, quæ etiam in peccatis primò occurrunt, Diabolus, & peccatum nobis abblandiuntur, attrahunt, alliciunt, & alloquuntur. Benè dico, quod per faciem peccati prima tentatio deſignatur: A facie, inquit. Sicut enim ſcorpio facie lambit, & cauda pungit; ſic peccatum in principio per tentationem allicit, & ultimo per mortem æternam ufficit. Ideo dicebat David: Non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum. Idem author progreditur, explicando myſterium, ob qood peccatum ſerpenti aſſimiliatur; ſubdit enim: Adverte, quod peccatum dicitur coluber, quia via ejus non cognoſcitur propter ſubtilem ſubintrationem, quia faciliter cullabitur; & deinde dicitur coluber, propter blandientem delectationem, quia acriter mordet, percutit, & pungit, propter venenoſam delectationem. De hoc eodem puncto quoque tractat Pater Alvarez, dum adhibita ſequenti idonea ſimilitudine, ita diſcurrit: Glutit ille quidem buccellam impuriſſimæ voluptatis, ſed tot preſſuris & amaritudinibus involutam, ut præ inquietudine & timore fere voluptatem non ſentiat. Si enim quis cogeretur guttulam mellis in magnum vas fellis & abſynthii injectam potare, non dulcedinem, ſed amaritudinem ſentiret: Ita qui modicam, & umbratilem peccati dulcedinem, tot angoribus, & conſcientiæ accuſationibus circumdatam, bibit, concupitam ſuavitatem experiri non valet. Arguet te malitia tua, inquit Ieremias, & averſio tua increpabit te: quia videlicet conſcientia iniquitate fœdata, ſtatim ſe conſpurcantem arguit. Iſta autem prima peccati pœna non multum diuque differtur, ſed ab ipſa admiſſione peccati mentem diſcerpit. Adducitque ſequentem S. Auguſtini, ſuper Pſalm. 36. ſcribentis, authoritatem: Peccatoribus non eſt locus in his, quæ foris ſunt, quia ibi patiuntur tribulationes, ubi conſcientia illos non conſolatur. Non eſt bene illis ſecum, quia benè eſſe cum malo non poteſt. Quiſquis autem malus eſt, malè ſecum eſt, torqueatur neceſſe eſt ſibi ſe ipſo tormento. Ipſe eſt enim pœna ſua, quem torquet conſcientia ſua. Fugit ab inimico, quo potuerit, à ſe quo fugiet?

Per faciem peccati deſignatur prima tentatio.

Iacob. Alv. to. 2. l. 5. p. 1. cap. 4.

Similitudo.

Ab extraneo inimico quis fugere poteſt, non verò à ſemetipſo.

6 B. Petrus Damianus Dæmonem ſpinoſo herinacio aſſimilans, hanc ejus refert proprietatem: Diaboli figuram etiam herinacius repræſentat; qui nimirum cum toto corpore ſpinis ſit obſitus, vindemiarum tempore ingreditur vineam, & quam meliorem viderit, occupat uvam; quam mox tam violenter exagitat, ut omnia ejus in humum grana proſternat, indeque deſcendens, tamdiu ſuper eadem grana provolvitur, donec ſpinarum ejus aculeis omnia transfigantur. Idem quoque dæmon facit circa eos, quos poſſidet; transfigit enim illos, milleniſque ærumnis, zelotypiis, ſuſpicionibus, timoribus, remorſibus, anxietatibus, inquietudinibus, perforat, & exagitat. Undè Iſaias de anima peccatrice vaticinatur, inquiens: Ponam eam in poſſeſſionem Ericii, id eſt immundi ſpiritus. Terra enim hujus corporis noſtri poſt culpam huic maledictioni ſubjecta fuit: Spinas & tribulos germinabit tibi. Et quidem ex quo anima nulli rei ita ſtudet, quàm ſeminandis in terra corporis ſui inordinatarum affectionum ſpinis; quomodo ab illis ſuaves pacis, quietis, internarumque conſolationum fructus colligere poterit? Nunquid colligunt ex ſpinis uvas, aut ex tribulis ficus? Contritio & infœlicitas in viis eorum. Quæ verba Hugo Card. de quibuſcunque peccatoribus exponens, inquit: Contritio & infœlicitas, id eſt labor & miſeria, in viis eorum, id eſt, peccatorum; eſt enim in viis eorum labor & dolor, tam cordis, quam corporis. Citatque ſequentem Gregorii Magni ſententiam, dicentis: Nihil laborioſius, quam terrenis deſideriis æſtuare: nihil quietius, quam in mundo nihil appetere; Iſrael enim accepit Sabbathum in munere, Ægyptus percutitur muſcarum multitudine. S. Auguſtin. ſuper illa verba Pſalm. 36. Quia peccatores peribunt, refert, quendam hæreticum Donatiſtam, contra ſuos exaſperatum, eo quòd ad illa, quæ ambiebat, munia ab iis non promoveretur, iis derelictis, tranſiiſſe ad Catholicos, ſperando ſe ab illis ſubitò exaltandum fore. At verò plurimum in hoc erravit, ſiquidem ab iis infimum in locum collocatus fuit. Undè facilè colligere licet, Donatiſtam hunc eam expertum

Petr. Dam. Opuſc. 52. cap. 6.

Diabolus eſt herinacius.

Iſa. 14. 23. Gioſſ.

Gen. 3.

Matth. 7.

Hug. Card. in Pſalm. 13.

S. Auguſt. in P. 36. 10.

Quod ambitio ſit crux ambientium probatur hiſtoria.

fuiſſe crucem, de qua S. Bernardus ait: O Ambitio ambientium crux! quia ut S. Auguſt. ſubdit: Gemebat ſaucius, & non conſolabatur; erant enim in conſcientia ejus equulei horribiles taciti: vitia enim & inordinatæ paſſiones, interiùs non minùs acerbè nos cruciant, quam cataſtæ, & equulei, quibus olim torquebantur Martyres: imò tantò acerbius affligunt, quantò his corpus diſtorquentibus, hæ ipſammet tranſadigunt animam: equulei brevi tempore finiuntur, at verò hæ mentem lacerant, & conſcientiam inceſſanter transfigunt. Donatiſta ille ſemper gemebat, triſtabatur, ſuſpirabat, innumeroſque internis in animo experiebatur angores, nec tamen illos aperiebat. Undè S. Auguſt. ſubdit: Videbamus & dolebamus vehementer: Deus ſcit tantam pœnam animæ, tantas cruces, tantas gehennas, tanta tormenta. Ecce quibus verbis ſanctus hic Doctor inordinatas deſcribat paſſiones, quæ ambitioſum excruciant. Quid igitur de illo dicemus, qui ſibi omne genus vitii & ſceleris prædominari ſinit? quantò magis pœnæ & martyria illius adaugebuntur?

DISCVRSVS XIX.

ARGUMENTUM.

De metu & timore, quem peccatum mortale in impiis cauſat.

THEMA.

Pavor his, qui operantur malum. Prov. 10. v. 29.

1 SApiens hominem juſtum & impium adinvicem comparando, dicit de illo: Fortitudo ſimplicis via Domini; de hoc verò ait: Pavor his qui operantur malum. Verſio ſeptuaginta habet: Contritio operantibus mala: Vatablus legit: Animi conſternatio. Dionyſius Carth. hæc Sapientis verba exponens, ait: Horrenda formido imminet eis, & inordinati timores ſunt in ipſis frequenter, cum metuunt deprehendi; ſicut de furibus, adulteris, & conſimilibus conſtat. E contrà verò facet textus de anima innocente ſubjungit: Iuſtus in æternum non commovebitur. Reflexione dignum eſt, qood Tullius in oratione in favorem Milonis habita in hæc verba ſcribit: Magna eſt vis conſcientiæ in utramque partem, ut neque timeant, qui nihil commiſerint; & pœnam ante oculos ſemper verſari putent, qui peccarint. Author Operis Imperfecti ſuper illa fatuarum virginum verba: Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur, ita ſcribit: Extinguitur lampas hominis, quando fides ejus deficit, & deſperat. Sicut enim qui ſibi benè conſcius eſt, fiducialiter & magnanimiter agit; quemadmodum ſi quis infuſo oleo addat lumen lucernæ; ſic & ille conſideratione operum bonorum ſemetipſum confortat, & fidei ſuæ addit audaciam. Qui autem ſibi malè conſcius eſt, ſemper puſillanimis ac timidus eſt; & quemadmodum ſubducto oleo minuitur lumen lucernæ, ſic & ille conſideratione operum ſuorum malorum ſemetipſum confundit. B. Laurentius Juſtinianus conſiderationem quandam habet à profeſſione militari deſumptam; ait enim: Quemadmodum pernicioſior eſt hoſtis fugientibus, ſic etiam omne infortunium inſtat timenti. Enimverò qui rectam habet conſcientiam, cor leoninum habet: Iuſtus quaſi leo confidens abſque terrore erit; impius verò non item; de hoc enim antecedenter dixerat: Fugit impius nemine perſequente.

Dion. Carth. Impius ſemper eſt pavidus, juſtus immobilis.

Tull. orat. pro Milone.

Auth. imperf. hom. 52.

[illegible]militudo ex parabola evangelica.

B. Laur. Juſt. [illegible] ling. vitæ c. 3. Prov. 28. 1.

2 Quòd ſi vermem aliquem videres, qui in fugam ageret aliquem elephantem, quid diceres? Et verò invenietis ſæpè homines, quibus non deeſt animus integris ſe opponendi armatis exercitibus: attamen ut cum certo quodam verme congrediantur, nec vires ſufficientes habent, nec animum. At verò quiſnam eſt hic vermis, qui omnibus bella indicit, cunctoſque etiam fortiſſimos proſternit? Nimirùm ille, quem Iſaias nunquam interfici poſſe aſſerit: Vermis eorum non morietur. Talis vermis eſt ſynderesis, & malæ conſcientiæ remorſus, qui omnes arrodit, quantumvis intigui, potentes & robuſti exiſtant: Fugit impius, &c. Semper enim pavidus, ſive timidus, inquit de impio Hugo Cardinalis: nam ut dicit Philoſophus: Qui timet Deum, omnia timent eum; qui verò Deum non timet, omnia timet: Omni enim iniquitati annexa eſt timiditas.

Iſa. 66. 24. Vermis conſcientiæ quoſque fortiſſimos opprimat. Hug. Card. Prov. 28.

3 Unuſquiſque hominum poſt caliginoſæ noctis tenebras ſuſpirat auroram, eaque adveniente, volucres

cœli

Digitized by Google

cœli præ lætitia in varios prorumpunt concentuum modulos, & tamen adulter adveniente aurora concipit timorem. Unde Job ait: *Oculus adulteri obſervat caliginem, dicens: non me videbit oculus: & operiet vultum ſuum, & ſi ſubito apparuerit aurora, arbitratur umbram mortis*; cujus rationem liber Sapientiæ his verbis aſſignat: *Cum ſit timida nequitia*.

Deſiderant omnes auroram excepto adultero.
Job 24. 15.
Sap. 17. 10.

Audiatis velim, quid Deus populo ſuo comminetur in caſu, quo legibus ſuis rebellis futurus eſſet; ſic enim habet ſacer textus:

Levit. 26. 36.

Qui de vobis remanſerint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium, terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium: cadent, nullo perſequente. Similem pœnam Deus pariter in Deuteronomio comminatur, inquiens:

Deut. 28. 65.

Dabit tibi Dominus cor pavidum, & deficientes oculos, & animam conſumptam mœrore: & erit vita tua quaſi pendens ante te, timebis nocte, ac die, & non credes vitæ tuæ. Mane dices: quis mihi det veſperam? Et veſpere: quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem, qua terreberis.

Timor eſt pœna peccati.

Unaquæque anima Chriſtiana oculo fidei conſiderare debet, quòd dum eſt in peccato mortali conſtituta, de facto per æternæ condemnationis ſententiam tradita ſit in ſpirituum infernalium poteſtatem, quòdque hi eandem ſuper fornace infernali ex unico duntaxat capillo teneant ſuſpenſam; ſi quidem vita noſtra ex unico tantùm dependet halitu, ſeu reſpiratione, quæ longè minor eſt, quàm ſit capillus: ac proindè cum in tanto ſit periculo, quo nullum dari poteſt majus, (cum agatur de æternitate pœnarum,) quis non pertimeſcet? quis non trepidabit? Præterea conſiderandum eſt peccatori, quòd mortaliter peccando, Deum, infinitum & potentiſſimum mortaliter offenderit. Quòd ſi hominem aliquem offendiſſet, aliqualem ſaltem ſibi promittere poſſet ſecuritatem, conſtituendo excubitores, exploratores emittendo, conſcribendo multa virorum armatorum millia, & ab hoſte ſuo procul recedendo: at verò, quiſnam à Deo fugere, vel recedere valet, de quo ſcriptum eſt: *In ipſo vivimus, movemur, & ſumus?*

Timet enim omni momento deturbari ad inferos.
Act. Apoſt. 17. 28.

Eſt hic inimicus potentiſſimus, longaſque manus habet, quia ad quemvis locum, ad quodvis tempus ipſe pertingit, adeò ut Philoſophus quidam Gentilis de impiis in hæc verba ſcripſerit: *An fieri poteſt, ut Deum effugiant? certe quocunque fugerint, deprehendentur*. Vir quidam eruditus de conſcientia noſtra præclaram hanc tradit ſententiam: *Conſcientia ante peccatum eſt frænum, poſt peccatum eſt flagrum*.

Stobæus ſerm. 49.
Conſcientia ante peccatum eſt frænum, poſt flagrum.

Quiſquis enim peccat, propriarum paſſionum & ſenſuum ſuorum, nec non ſpirituum infernalium ſervus ſit & mancipium. Quis autem eſt qui neſciat, quòd mancipia flagellum & virgam ſemper in metu habeant?

Job. 15. 20. &

4 S. Propheta Job adverſus impium in c. 15. his verbis invehitur: *Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit. Sonitus terroris ſemper in auribus illius, & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur: non credit, quod reverti poſſit de tenebris ad lucem, circumſpectans undique gladium; cum ſe moverit ad quærendum panem, novit, quod paratus ſit in manu ejus tenebrarum dies; terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut Regem, qui præparatur ad prælium*.

Ideò peccator timet, quia Deum ubique præſentem habet inimicum.

At verò undenam hi timores, & tremores adeò vehementes derivantur? Jam jam idipſum diximus; peccator enim in prælium quoddam ſingulare cum Deo congreditur, Deum ſibi facit inimicum, Deum injuriatur, & mortaliter offendit, Deum, inquam, illum, qui longas habet manus, quas nulla creaturarum poteſt effugere: *Tetendit enim adverſus Deum manum ſuam, & contra omnipotentem roboratus eſt; cucurrit adverſus eum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt*. Author Catenæ Græcæ ſuper hunc Jobi textum ita ſcribit:

Corder. in Cat. Græc.

Subito ac ſcelus hominem occupavit, ut Thyphone Poetica, ferro & flamma & multiplici dracone cincta, furiali motu circumſiſtit, nec terrificus illius aſpectus, & crudeles minæ vitari poſſunt. Adeſt domi, foris, ubique, etiam in lecto, mediiſque noctis tenebris, neque ſceptra coronatorum Regum, nec excubias militares Principum, non crepantes auro veſtes, non palatia marmoribus radiantia, non antitheta concinna, eloquentium aureumque dicendi flumen, non contorta Dialecticorum dicta reveretur. Audacter ingerit ſe, atque inter mimos, & ludiones tragœdiam cruentam excitat. Licet dulcis harmonia reſonet, & oblectet aures in elegantia opulenti convivii, & amicorum ſuavitate, inter jocos delicatos, & riſum ludentium, dilacerat pectus conſcientia.

Mala conſcientia eſt inconſolabilis.

Confirmat idipſum egregiè, quod in c. 5. Danielis refertur: Rex enim Balthaſar lautiſſimam inſtruxerat cœnam, cui præter Reginas, & concubinas ſuas, quæ ſine numero erant, mille accumbebant Principes: nobilitabant autem magnum hoc convivium, opulentia, varietas, multitudo, & delicatus apparatus ferculorum, ſuppellex item opulentiſſima, & muſicæ ſymphoniæ, ſcenicis repræſentationibus conjunctæ. Quid verò tandem factum eſt, quando cœna hæc ad maximum ſui fervorem pervenit? *In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum, in ſuperficie parietis aulæ Regiæ, & Rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis. Tunc facies Regis commutata eſt, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad ſe invicem collidebantur*.

Dan. 5.

Verùm enim verò quærendum hic venit, undenam hic tam vehemens timor & tremor proceſſerit? Num fortè certior factus fuerat, inimicum ſuum euſque fuiſſe progreſſum, ut muros Babyloniæ ad eam deprædandam conſcendere cœperit? Nequaquam: non ſolùm enim hoc illum latebat, verùm inſuper ſecurum ſe eſſe credebat, quòd hoſtis euſque nunquam penetrare poſſet. Num igitur de imminente aliqua contra ipſius vitam conjuratione nuntium acceperat? Minimè: quin potiùs ſacra Scriptura dubium hoc reſolvit, manifeſtando, duos illos digitos fuiſſe adinſtar duarum ſagittarum, quæ in cor ejus vibratæ fuerant:

Subita mutatio Balthaſaris.

Exclamavit itaque Rex fortiter, ut introducerent Magos, Chaldæos, & Aruſpices. Cumque omnes Babyloniæ ſapientes introducti fuiſſent, nec ullus illorum verba illa ſive legere, ſive interpretari poſſet, anguſtiæ Regis majoribus auctæ fuerunt incrementis, dicente ſacro textu: *Unde Rex Balthaſar ſatis conturbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt*. Cumque accerſitus fuiſſet Daniel, hic prodigioſæ illius ſcripturæ declaravit myſterium: & primò quidem in memoriam ei revocavit ſupplicium, quo Deus in Nabuchodonoſorem animadverterat, eo quòd contra ipſum dimicare, eique bellum indicere præſumpſiſſet; videlicet qualiter condemnatus fuerit per multos annos ad vivendum in ſocietate ferarum in denſiſſimis ſylvis: mox verò dicto Balthaſari prædixit, quòd quia ex terribili hoc patris exemplo nequicquam profeciſſet, quin potiùs per temerariam & ſacrilegam impietatem, ſacra templi vaſa, quæ ab Hieroſolymis Rex ille tranſvexerat, profanaſſet, ideò juſto Dei judicio ipſum in hac eadem nocte, & regno, & vita exuendum eſſe: *Numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud: appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens, diviſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis*.

Gravis pœna Balthaſaris eo quod Patris pœna non fuerit correctus.

Enimverò non ſolùm Balthaſar toto corpore contremuit, poſtquam à tam fide digno viro, qualis Daniel erat, tam funeſtam prodigioſæ illius ſcripturæ interpretationem intellexit; ſed diù ante hanc Danielis explicationem, ſolùm illos duos digitos aſpiciendo, præ nimio pavore & tremore tota facie impalluit.

Omnia media conſolationis erant inefficacia.

Veriſimile quidem eſt, multos coram illo è Principibus comparuiſſe, ut illum conſolarentur; multas è concubinis ſuis ad eum acceſſiſſe, ut blando verborum lenocinio animum ejus mitigarent; multos quoque aulicos ipſi adulando, animi mœſtitiam fugare conatos fuiſſe; varios quoque moriones, per multiplicem ridicularum rerum ſeriem riſum ei provocare ſtuduiſſe: at verò, quia conſcientia ipſum remordebat de indicto per ſacræ ſuppellectilis vilipendium bello ipſimet Deo (cui Nabuchodonoſor omnem ſemper detulit reſpectum & reverentiam) ideò quæcunque iſti adhibebatur recreatio, adulatio, vel ebrietas (quæ alias omnem ſolet ſepelire animi moleſtiam) hunc a corde ſuo timorem, & tremorem depellere nequaquam potuit: *Pavor enim his, qui operantur malum*.

Sap. 4. 19.

5 Audite, quid liber Sapientiæ de perverſis pronuntiet: *Illos Dominus irridebit*, inquit, *& erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam diſrumpet illos inflatos ſine voce, & commovebit illos a fundamentis, & uſque ad ſupremum deſolabuntur, & erunt gementes, & in memoria illorum peribit: venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates eorum*: idque ut S. Bonaventura exponit: *Remordente eos conſcientia, timidi de pœna inferenda*. Gloſſa ab eodem Seraphi-

Quo plura ſunt peccata eò major eſt timor.
S. Bonav. ib.

raphico Doctore citatus, ait: *Accuſantes eos, ſicut adverſarius accuſat adverſarium ſuum, iniquitates ipſorum, id eſt, peccata ab eis perpetrata, corde, ore, vel opere. Ierem.2. Arguet te malitia tua*. In eodem Sapientiæ libro dicitur: *Cogitationes mortalium timidæ, & incerta providentia noſtra; corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam*. Et quidem quantò pluribus anima obnoxia fuerit peccatis, tantò magis in eadem timiditas, & pavor augetur. Dicit autem Sapiens, cogitationes mortalium timidas eſſe, non quòd cogitationes illorum timidæ ſint, aut metum in ſe habeant; ſed quia cogitationes meticuloſum, tremulum, & quaſi exanimem reddunt.

Sap.9.14.

Gen.4.

Cain poſt fratricidium fuit in continuo timore.

6 Primum crimen, quod poſt contractum peccatum originale in Scriptura Sacra refertur, fuit horrendum illud innocentis Abelis fratricidium. At verò, quemnam hoc crimen in illo reprobo produxit effectum? *Omnis, qui invenerit me, occidet me*. Sed quiſnam erit ille, qui hoc facturus eſt? Forſitan Eva mater illius, vel Adam ejus pater? Quis enim alius manus ſuas in ejus ſanguine cruentare potuiſſet? Ecce tibi peccati effectum: *Pavor his, qui operantur malum*. Et quidem quamdiù Cain vixit, in continuo ſemper timore, & tremore fuit. Certus quidam interpres illum Jobi textum: *Sonitus terroris ſemper in auribus impii*; ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Semper ſuſpicax eſt de conſcientia malo; quemadmodum in Sapientia de Ægyptiis dicitur, qui hoc malo formidinis conſcientiæ cruciatu percuſſi pavebant. Aut enim ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſuavis, aut motus aquæ decurrentis nimiæ, aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inviſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus echo deficientes faciebant illos præ timore*.

Gen.3.
Timor ille eſt effectus peccati originalis.
Chr.h.8.ad pop.

7 Hunc porrò timorem peccatum originale à primis ſuis natalibus ſecum traxit; ſiquidem primi noſtri parentes, coram Deo comparere formidantes, ex nimio metu ſe abſconderunt. Unde Chryſoſtomus quærit, inquiens: *Vnde cogitavit, quòd Deus deambularet in Paradiſo? Nempe talis eſt peccantium conſuetudo: omnia ſuſpecta habent, umbras tremunt, omnem ſtrepitum timent, quemq; putant contra ſe venire; talis enim res peccatum eſt: nullo prodit arguente, nullo condemnat accuſante, pavidum facit, & timidum*. Salvator noſter apud S. Lucam de judicio finali diſſerens, differentiam inſinuat, quæ eſt inter electos, & reprobos. Illos enim hiſce verbis conſolatur: *Reſpicite, & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra*. At verò, ut impiis præcipitium, peccati inſinuet effectum, de iiſdem in hæc verba loquitur: *Areſcentibus hominibus præ timore*. Unde S. Ambroſius ait: *Sic probantur boni, ſic produntur infirmi. Ergo varii animorum æſtus ita graves erunt, ut multitudine delictorum male conſcii, futuri judicii metu ſacri in nobis ros fontis areſcat; aret enim perfidia*. S. Hieronym. in epiſt. ad *Demetriadem*, in hæc verba ſcribit: *Quid illud, obſecro, eſt, quod ad omne peccatum, aut erubeſcimus, aut timemus, aut delicti teſtes effugimus; in bono verò læti ſumus, & intrepidi, niſi quod teſtimonio eſt ipſa ſibi natura, quæ bonum ſolum eſſe, quod ſe deceat, oſtendit? Contra hinc eſt, quod ſæpè occulto carnifice in auctorem ſceleris conſcientiæ tormenta deſæviunt, & latentem reum ſecreta mentis pœna perſequitur*.

Luc.21.28.

S. Amb. l. 10. in Luc.
Juſti ſperant finem mundi, formidát illum peccatores.
S. Hier. ad Demetriad.

Gen.43.

8 Fratres Joſephi in miſerabili illa annonæ caritate in Ægyptum conceſſerant, ut ſibi de frumento ſufficienter providerent. Poſtquam verò illud non ſolùm abundanter recepiſſent, verùm etiam in ſacculis ſuis pretium, quod Joſepho numerarant, reſtitutum vidiſſent, *magis anxii facti ſunt*, ut advertit Chryſoſtomus, *ſuſpicantes, ne & hoc argumentum eis eſſet criminum*. At verò, undenam hic timor naſcebatur in illis, qui prorſus innocentes erant, idque culpa ipſorum minimè factum fuiſſe probè ſciebant? Cauſam idem author manifeſtat, dicens: *A conſcientia accuſati, omnia tribuebant peccato, quod in Ioſeph commiſerant*. In cujus probationem obſervandum, quòd licèt à Joſeph amabiliter reciperentur, licèt lautiſſimis ab eo exciperentur convivus, ſummiſque honoris, & benevolentiæ ſignificationibus à fratre ſuo Joſeph honorarentur; nihilominùs timebant, omniaq; ſuſpecta habebant: cujus timoris author Catenæ ſuper Geneſin hanc aſſignat rationem: *Quia ſic ſemper præſumit ſæva, conturbata conſcientia*: & S. Ambroſius ſimiliter ait: *Qui invitabantur ad gratiam, & ad ſalutaris menſæ convivium, & calumniam ſibi parari, & injuriam fieri ſuſpicabantur*. Ac proindè Lippomanus in loco præcitato ſubjungit: *Tales impiorum conſcientiæ ſunt, ut etiam in proſperis expaveſcant; malorum enim cum ſibi conſcii ſunt, bona etiam mala eſſe ſuſpicantur*. Obſervaſtiſnè aliquando, quo nomine Incarnata Sapientia in Oratione Dominica, quam nobis tradidit, peccata appellarit? Nimirùm debita vocavit, dicens: *Dimitte nobis debita noſtra*. Qui autem debitis eſt onuſtus, & mandatum contra ſe à judice obtentum eſſe novit, ſemper in metu eſt, & formidine, ne in manus incidat apparitorum, ab iiſdemque traducatur in carcerem. Peccator verò ad ſatisfaciendum immenſo huic debito, ſecundum præſentem juſtitiam, ęternę damnationis contra ſe recepit ſententiam: *Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*. Quid igitur mirum, ſi Sapiens dicat: *Pavor his, qui operantur malum*?

Timidi fuerunt fratres Joſephi, etiā dum erant innocentes, propter peccatum præteritum.

S. Ambr.

Lippom. ib.

Peccata dicuntur debita.

Matth.5.26.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale, tanquam ferox inimicus, peccatorem accuſat, condemnat, & perſequitur.

THEMA.

Peccatum meum contra me eſt ſemper. Pſ.50. v.5.

1 SAnctus Ambroſius *in Apologia Davidis*, culpam cordibus noſtris ſtylo ferreo indelebiliter inſcribi aſſerit, inquiens: *Quæ vitioſa graphio ferreo, & ungue adamantino, talis propemodum ſcriptura, qualis eſt pœna peccati*; & paulò poſt ſubdit: *Scripta eſt culpa; videamus ubi; non foris, ſed intus in corde tuo, & in pectore tuo. Non Deus teſtimoniis ad revincendum te, argumentiſque indiget, tua te culpa accuſat, & prodit*. Hæc eadem veritas, ſcilicet, quòd peccatum non negligatur, nec evaneſcat, quantum ad reatum, & debitum, quod contrahit, etiam apud Jeremiam cap.17. his verbis revelata fuit: *Peccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo, in ungue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis eorum*. Etenim tametſi cor humanum carneum, tenerum, & delicatum ſit, quòd ad quemvis leviſſimum tactum læſivum deficit; nihilominùs ſuper ipſum, quaſi ſuper unguem adamantinum, inciditur, & in perpetuum inſcriptum manet peccatum. Unde Pſalmiſta ait: *Peccatum meum contra me eſt ſemper: nimirùm ut opera ſacrilega*, (ut S. Hieronymus ſuper Jeremiam loquitur) *in æternam memoriam perſeverent*. Hugo Cardinalis ſimiliter ait: *Id eſt, non delebitur, ſicut illud, quod ſcribitur ſtylo ferreo*. Porrò id, quod ſacer textus de peccatis Judæorum affirmat, aſſeri quoque de omnibus aliis poteſt peccatis. *Quaſi dicat: Apud ſententiam Dei peccatum Iudæorum ſine fine manebit, ut nunquam ab ejus memoria avellatur, ſcilicet per diſtrictionis irreparabilis inflictionem*. Theodoretus hunc textum ad propoſitum noſtrum de conſcientia interpretatur, in qua indelebiliter impreſſa videbuntur omnia peccata noſtra: *Nihil enim potentius conſcientia*, inquit præfatus Theodoretus, *in qua ſcilicet confixa litteræ ſunt ſolidæ: Quamvis enim omnes homines ſua ipſorum conſcientiæ de bona vita teſtificari conentur, peccata nihilominus eorum, qui mentiuntur, conſcientia ferre nequit, ſed percutiatur, ac perforetur, incorruptam profert ſententiam. Quod & hic dicit: Facinora tua videlicet te arguunt, & conſcientia tua teſtimonium præbet*. Hugo Cardinalis aſſumpti thematis verba hoc modo exponit: *Nota, quod peccatum ſtat contra hominem, ut accuſator*. Unde Apoſtolus ad Romanos ait: *Teſtimonium illis reddente conſcientia illorum, & inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus, &c.*

S. Ambr. Apol. David.

Jer.17.1.
Propria culpa accuſat.

S. Hier. ib.
Hug. Card. in Jerem.
Peccatum ſcribitur ſtylo ferreo indelebiliter.

Theod. ib.

Peccatū eſt accuſator.
Hugo Card. in Pſ.50.
Rom.2.

2 Quòd ſi in ſinu tuo venenoſos foveres ſerpentes, hi utique à calore illo vigorem recipientes, te mordendo intoxicarent, & veneno implerent. Talia autem ſunt peccata in anima peccatrice. Unde Sapiens de voluptatibus diſſerens, quibus diſſolutus juvenis, impudicæ mulieris corpore abutens, fruitur, hac utitur phraſi loquendi: *Ignorat, quod ibi ſint gigantes*. Cle-

Peccata, ut ſerpentes in proprio ſinu nutriuntur.

Prov.9.18.
Clem. Alex. Pædag. l.3. c.11.

mens Alexandrinus loco ly *gigantes*, legit *ſerpentes*, dum ita vertit: *Miſer autem neſcit, quod ſerpentes apud ipſam habitent*. Serpentes autem hanc habent peſſimam indolem, quòd quantumcunque quis illos blandimentis deliniat, ſemper tamen maneant venenoſi ſerpentes, ſuumque venenum nunquam abjiciant.

Serpentum natura applicatur peccatis.

Eodem modo, tametſi peccata ſpecie, & colore lætitiæ, theſaurorum, delitiarum, delectationum, aliarumque ſimilium ſatisfactionum venuſtentur; non tamen ideò conſcientiam, & ſynderesin venenoſis malitiæ ſuæ dentibus mordere deſinent. Albertus Magnus hanc habet conſiderationem:

Alb. Mag. de paup.

Peccata ſe occultant, nunc ſub voluptate; Eccleſiaſtici 5. Non ſatis benè recordabitur dierum vitæ ſuæ, eo quod occupet DEVS cor ejus delitiis; nunc ſub adulantium laude: Laudatur peccator, & in deſideriis animæ ſuæ benedicitur. Citatque Gloſſam, dicentem: *Delectatur ea facere, ubi non ſolùm non metuitur reprehenſor, ſed etiam auditor laudat*. Et tamen licèt venenum ſuavitate mellis contectum ſit, mox ut deglutitum eſt, mortiferum venenum per viſcera deglutientis diffundens, acerbiſſimos illi infert dolores; imò & ipſam mortem, eamque ſubitam accerſit.

3 Seneca Philoſophus Gentilis elegantiſſima ſimilitudine idipſum confirmat; licèt enim infirmus in lecto aureo gemmis diſtincto quieſcat, variiſq; gaudiis,

Senec. de paup.

canticis, cytharæ modulis recreetur; febris tamen, & venenum, quo imbutus eſt, intùs ipſum affligere, & enecare non ceſſat. En verba prædicti ſapientiſſimi Philoſophi:

Æger in lecto aureo portat ſecū infirmitatē ſuam.

Quemadmodum nihil refert, utrum ægrum in lecto ligneo, aut in aureo colloces: quocunq; illum transtuleris, morbum ſuum ſecum adfert: ſic nihil refert, utrum æger animus in divitiis, vel in paupertate ſit: malum ſuum ſequitur. Eodem quoq; modo licèt tu extra Dei gratiam conſtitutus, omnibus excogitabilibus voluptatibus, delitiis & gaudiis te recreare contendas; non tamen ideò canis in corde tuo latrantis morſus à te arcere poteris; neque febris intùs in anima tua deſævire deſinet: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*. Sapiens in Proverbiis ait: *Novit Dominus jumentorum ſuorum animas,*

Prov. 12. 10.

viſcera autem impiorum crudelia. At verò, undenam hæc viſcerū impiorum procedit crudelitas; maximè cum ipſa hujus blandientis vitæ gaudiis, & voluptatibus ſint immerſa? Reſpondeo, viſcera impiorum adversùs ſemetipſa crudelia eſſe, eò quòd intra ſe peſtifero peccati veneno aditum præbeant, quod per inceſſabilem remorſum continuò eadem arrodit.

Viſcera peccatorū ſunt crudelia, & quare.

Ad hæc, ſicut is, qui bibit, in actuali intemperantia ſua nihil aliud ſentit, præterquàm guſtum vini, & ſaporem illius; poſteà verò peregrinos ebrietatis experitur effectus, propter damnum, quod animæ, & corpori adfert: eodem modo quoad peccatum accidere ſolet; dum enim committitur, magnam ſenſualitati, & inodinato appetitui præbet ſatisfactionem; mox verò, ut patratum eſt peccatum, acerbiſſimum peccator experitur remorſum, quia peccatum noſtrum contra nos eſt ſemper. Audite D. Chryſoſt. dicentem:

Vinum inebrians dulciter ſumitur.
Chr. in Pſ. 48.

Tale eſt peccatum, ut priuſquam factum ſit, ſuam velet turpitudinem, ebrietate voluptatis ſuam prætexens abominationem: ſed poſtquam factum fuerit, & libidinis quidem voluptas parumper ceſſaverit, conſcientiæ autem accuſatio invaſerit, nudam, ac ſolam rationem flagellans, tunc maximè cernitur, quàm ſit pernitioſum.

4 Qui aliquam cum perſona valdè potente cootraxerit inimicitiam, etiam dormiens, ſe ab eadem perſecutionibus infeſtari, apprehendi, & ſauciari ſomniat. Unde S. Job ait: *Si dixero: conſolabitur me lectulus meus, terrebis me per ſomnia, & per viſiones horrore concuties*.

Job. 7. 13.
Peccatum etiam per ſomnia cruciat.

Quot leguntur in hiſtoriis hominum impiorum viſiones, utpotè, qui etiam dormientes, ſomnis horribilibus territi fuerunt, & infeſtati? *Perpetua in animo ejus tempeſtas eſt*, inquit Chryſoſtomus, *& reciprocantes, ac contrarii fluctus. Inſuper neq; ſomnus ei ſuavis, ſed & terrore, & formidine plenus*.

Chr. h. 20. in Gen.

S. Propheta Job in eodem ſtatim citato loco ſubjungit: *Quamobrem elegit ſuſpendium anima mea, & mortem oſſa mea: deſperavi, nequaquam ultra jam vivam*. Porrò inevitabile eſt hoc peccati ſupplicium, quòd ſcilicet timore nos exagitet, tametſi peccatum commiſſum ad aliorum nondum venerit notitiam; & licèt nos ſoli illius conſcii ſimus, inde tamen erubeſcimus, & ne aliis quoque manifeſtetur, indeſinenter metuimus. Unde S. Gregorius ait:

S. Greg. l. 27. mor. c. 16.

Ipſi ſibi teſtes ſunt, quia ſciunt, malum eſſe, quod agunt, quod videri ab aliis verentur: ſi enim veraciter malum eſſe non crederent, nequaquam hoc ab aliis videri formidarent: Vnde & bene per quemdā ſapientem dicitur: Cum ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis; quia cum de facto ſuo conſcientiam pulſans timor redarguit, ipſa ſibi teſtimonium perhibet, damnabile eſſe, quod agit.

Nequitia eſt timida.

Econtra per Joannem dicitur: Si cor noſtrum non reprehendit nos, fiduciam habemus apud Deum. Fugiant igitur iniqui humanos oculos, ſemetipſos certè fugere non poſſunt; quia ſi malum, quod faciunt, noverunt, habent teſtem conſcientiam, habent judicem rationem ſuam. In peccato igitur quod committunt, prius contra ſe judicium ſuæ rationis inveniunt, & poſt ad diſtrictionem æterni examinis perducuntur.

Bona conſcientia habet fiduciā in Deum.

Et hoc eſt fortaſsè, quod per Pſalmiſtam dicitur: Abyſſus abyſſum invocat, in voce cataractarum tuarum; quia dum miro ordine diſpoſitionis occulta malum non permittitur neſciri, quod agitur, & ſuo ſe jam judicio peccator in conſcientia condemnat, & poſt condemnationem propriam ad æterni judicis ſententiam properat. Abyſſus abyſſum invocare, eſt, de judicio in judicium pervenire. Porrò divites, & potentes, illi præcipuè, qui dominia habent, & juriſdictionem ſupremam exercent, ut plurimùm omni carent metu rigoris legum humanarum; & ſi quando illarum facti fuiſſent transgreſſores, ne propterea legum rigorem ſentire conantur, multos habent defenſores, qui illos tueantur & protegant; & ideò magnates non ſubjacent pœnæ, quam aliis imponunt. Non tamen ſe res ita habet quoad illos, qui legum divinarum noſcuntur eſſe transgreſſores: Etenim licèt David in Regio Iſraelis throno conſideret, nec ullum in mundo tribunal ſuo ſuperius agnoſceret, propriæ tamen conſcientiæ tribunal ſupra modum formidabat; undè dicebat: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*.

David in terris monarcha internum habuit accuſatorem ſuum peccatum.

Id quod conſiderans Sanctus Iſidorus, in ſententiis ſuis ita ſcribit:

S. Iſid. l. 2. ſent. c. 26.

Quamvis humana judicia ſubterfugiat omnis, qui male agit; judicium tamen conſcientiæ ſuæ effugere non poterit: nam etſi aliis celat, quod egit, ſibi tamen celare non poteſt, quòd plenè novit, malum eſſe id quod geſſit. Beatus Laurentius Juſtinianus quoque occultum hunc peccati carnificem, impium interiùs animo dilacerantem, his verbis inſinuat:

B. Laur. Juſt. lib. de obed. c. 5.

Natura lex unumquemque divinorum prævaricatorem præceptorum convincit in corde: Hanc coactionem ſentit in ſecreto conſcientiæ peccator ita conſpicuè, & rectè, ut nullo accuſatore indigeat; quippe cum adverſus ſeipſum ſit teſtis, accuſator, & reus. Hanc planè coactionem interni examinis, hanc conflictationem juſtitiæ, & veritatis, patitur, & percipit juſtus, & innocens; dives & pauper, prælatus & ſubditus, infirmus & ſanus. Cujuſcunq; enim homo ſit ſtatus, ætatis, conditionis, vel profeſſionis, licèt etiam totius ſit Univerſi Monarcha, peccatum tamen validè ſe ei opponit, & intrinſecùs cum unoquoque confligit.

5 Conſiderandum quoq; hoc loco eſt, quòd David in numero ſingulari dixerit: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*; quia loquebatur de peccato adulterii, quod homicidium annexum habebat; cæterùm verò nullo alio peccato gravi contaminatus erat; ſiquidem de eo in tertio libro Regum legitur:

3. Reg. 15. 5.
Quot fuerint peccata tot erunt accuſatores.

Eo quòd feciſſet David rectum in oculis Domini, & non declinaſſet ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ ſuæ, excepto ſermone Vriæ Hethæi. Major tamen pars hominum in numero plurali dicere poteſt: *Peccata noſtra contra nos ſunt ſemper*. Quis enim eſt, qui neſciat, totidem nos contra nos ipſos ſemper habituros eſſe ſæviſſimos accuſatores, quot fuerint culpæ mortales, quibus Deum injuria affecerimus? S. Bernardus ait:

S. Bern. de inter. domo c. 28.
Sap. 4. 20.

Accuſaberis innumeris criminibus; non uno accuſatore, ſed tot, quot ſunt delicta tua. Obſervandum quoq; eſt ſequens Sapientiæ textus: *Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates ipſorum*. Ubi myſterio non caret ly: *Ex adverſo*; ſiquidem conſonat cum illo Pſalmiſtæ verſiculo: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*. S. Ambroſius verba prædicta Sapientis hunc in modum explicat:

S. Ambr. l. 9. in Luc. in c. 12.
Vitia interdum nobis adverſantur.

Adverſarius nobis omnis vitiorum eſt uſus, adverſaria eſt nobis libido, adverſaria avaritia, adverſaria omnis improbitas,

ad-

Digitized by Google

adverſaria omnis iniqua cogitatio ; omnis denique mala conſcientia, quæ nos & hic afficit, & in futuro accuſabit, & prodet. Imaginemini vobis, quòd contra vos procedentem videatis inexpugnabilem quendam totidem inimicorum implacabilem exercitum, quot fuerint peccaminoſi appetitus veſtri; qui omnes in perniciem veſtram teſtimonia perhibebunt, ut in æternæ perditionis barathrum deturbemini. Beatus Laurentius Juſtinianus ait : *Accuſator erit proprium ſcelus ; tunc loquentia ſimul opera noſtra dicent : Tu nos egiſti, opera tua ſumus, non te deſeremus, tecum erimus, & tecum ad judicium pergemus*.

B. Lau. Juſt. de ligu. vit. c. 4.

6 Advertendum eſt inſuper, Prophetam Regium dicere : *Peccatum meum contra me eſt ſemper* ; quia nunquam nos deſeret, nunquam per totam æternitatem nos torquere intermittet : *Vermis eorum non moritur*. S. Ephr. Syrus ait : *Conſtituta uniuſcujuſque coram ipſo erunt opera*. Exurgent contra miſerabilem peccatorem omnes iniquitates hactenùs ab eodem commiſſæ, ſcilicet perjuria, blaſphemiæ, ſacrilegia, homicidia, extorſiones, adulteria, detractiones ; & ſic de aliis diſcurrendo, quæ ſine numero erunt, animæque peccatrici perterritæ improperabunt : *Tu nos feciſti*. Hactenùs S. Ephr. Regius Propheta in perſona Dei ait : *Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam* : id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit : *Faciam te argui a peccatis tuis ; peccata enim quaſi quædam perſonæ apparebunt in judicio, accuſantes peccatores*. S. Auguſtinus quoque peccata velut magnam quandam teſtium turbam his verbis deſcribit : *Ordinabuntur ante infœlicem animam peccata, & crimina ſua, ut eam & convincat probatio, & confundat agnitio*. Et quidem licèt delectatio in momento tranſierit, licèt impura cogitatio per breve temporis ſpatium in corde locum habuerit ; attamen deſcripta reperientur in magno illo libro, de quo S. Eccleſia canit : *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur*. De hoc quoque Bellovacenſis inquit : *Vnuſquiſque librum ſuæ condemnationis portabit, & apertum coram omnibus monſtrabit, qui omnibus aliis evidentior, & irrefragabilior teſtis erit*. Sciendum quoq; eſt, culpas contra ipſummet peccatorem, à quo commiſſæ fuerunt, adeò futuras eſſe implacabiles perſecutores, ut Sanctus Baſilius Magnus dicat : *Nemo alius accuſator ſiſtetur, quàm propria facta, quæ geſta ſunt forma, unumquodque aſſiſtens ; ceu ſunt adulterium, furtum, fornicatio, cum ipſa nocte, cum modo, cum propriis notis formam peccati deſignantibus*.

Iſa. 66. 24. S. Ephr. t. 2. de Adv. 2. Domini. Accuſatio de peccatis erit continua.

Pſ. 49. 21.

Hug. Car. ib.

S. Aug. t. 14. in append. de diver. c. 8. Peccata apparebunt, ut perſonæ accuſantes.

Bellov. ſpecul. mor. l. 2. diſt. 8.

S. Baſil. in Pſ. 48.

7 Quòd ſi curioſius ſciſcitetis, an peccatum piè deteſtatum, & deploratum, ideòque nobis remiſſum, & condonatum, nobis quoque bellum movere, & moleſtum eſſe poſſit ? Reſpondeo cum Eccleſiaſtico : *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum*. Etenim experientia docet, quòd ii, qui aliàs in corde ſuo peccatum admiſerunt, licèt illud confeſſi, & deteſtati fuerint, perque rigoroſam pœnitentiam expiaverint, licèt illud exhorreſcant ; ſæpè tamen intra ſe ſentiunt, quòd ſpiritus fornicationis iiſdem voluptates in memoriam revocet præteritas, licèt ante multos annos habitas. Unde Sanctus Hieronymus, non ſolùm à provecta ætate, verùm etiam à rigoroſiſſimæ vitæ auſteritate quaſi detritus, & conſumptus, dum in deſerto ſocius tantùm eſſet ſcorpionum, & ferarum, in mente ſua præſentia habuit tripudia, & choreas puellarum, quas obiter per tranſennam, & obiter ſpectaverat ; à quibus etiam in ſenectute ſævos patiebatur inſultus. D. Chryſoſtomus cervi adducit ſimilitudinem, qui licèt, poſtquam à venatore per infixum telum ſauciatus fuerit, aufugiat, ita ut à nemine aſſequi poſſit ; hæc tamen fuga illum non juvat ; ſiquidem telum ſibi impreſſum defert, quòd tandem mortis telo eundem conficiet : *Quid prodeſt*, inquit Chryſoſtomus, *quod ſonantem fugit arcum, ſi jaculum portat infixum ? Sic & anima, concepto concupiſcentiæ jaculo, & laſcivo, curioſoque aſpectu, etiamſi cum jaculo permittatur abire, tamen ipſa per ſe corrumpitur, ubique videns hoſtem*. Tametſi igitur peccatum deploratum nobis ſit remiſſum, & ab anima deletum ; nihilominus nos infeſtare non deſinit, quamdiù miſerabilis vita noſtra duraverit ; idque per phantaſmata, & turpes reminiſcentias, per lubricas ſuggeſtiones : idque nonnunquam adeò vehementer, ut verè dicere poſſimus : *Peccata noſtra contra nos ſunt ſemper*.

Eccl. 5. 5. Peccatum etiam dimiſſum pugnare poteſt.

Chr. h. 3. de verb. Iſa.

Similitudo.

Euſeb. Em. h. 1. de Paſ.

8 *Peccatum meum contra me eſt ſemper*. S. Remigius, & alii cum ipſo legunt : *Coram me eſt ſemper*, ut ſit ſenſus : Quotieſcunque enormitatem, & gravitatem peccati recogitavi, & agnovi (quod ferè ſemper à me fiebat) amaris lacrymis illud deflevi : *Non habeo poſt me, ut non videam ; quemadmodum tunc habui, quando tam ſeveram ſententiam in alios dedi : quia enim ſuum peccatum non cognoſcebat, ideo alieno non ignoſcebat*. Quibus verbis, quaſi ex S. Auguſtino deſumptis, S. Remigius ad illam alludit condemnationem, quàm David pronuntiavit contra divitem illum, qui unicam viri pauperis oviculam eidem rapuit, integro ovium ſuarum gregi parcendo ; hanc enim iniquitatem audiens, dixit : *Vir mortis eſt ille, ovem reddet in quadruplum*. Non enim intelligebat, parabolam illam ad ipſius conſcientiam commovendam, & exſtimulandam collimare. Audiamus Sanctum Auguſtinum, dicentem : *Non poſui poſt dorſum meum quod feci : peccatum meum ante me eſt, non poſt me : fuit poſt me, quando ad me miſſus eſt Propheta*. S. Thomas modum nobis inſinuat, quo Davidem imitantes, peccatum noſtrum coram nobis ſemper habere debeamus ; ait enim : *Peccatum ſuum contra ſe poſuit, ut contrarium, ut nocivum, & deteſtabile : & dicit, ſemper, quia ſunt, qui ad horam deteſtantur peccatum. Iobi 1. Conſideravit ſe & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit*. Caſſiodorus Davidem hoc loquendi modo, quaſi in ſpiritu Prophetico ad judicium extremum reſpexiſſe aſſerit, & hac cogitatione impellente, ſe excitaſſe ad veram pœnitentiam : *Iuſte*, inquit, *ſe petebat abſolvi, qui jam hic formam illam viſus eſt ſibi feciſſe futuri judicii. Hic enim quaſi jam in venturo judicio conſtitutus, delictorum ſuorum aſpectus deterrimos pertimeſcit*. Innocentius III. ſuper ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, commentatus verba Davidis, ſic exponit : *Contra me eſt ſemper, ut videlicet quaſi contrarium illud perſequar, non velut amicum amplectar*.

S. Remig. ib.

Peccatũ eſt contra, & ante peccatorem, non poſt.

2. Reg. 12. 6.

S. Aug. in Pſ. 50.

S. Th. ib.

Vt deteſtetur tanquam contrarium. Caſſiod. ib.

Innoc. 3. in Pſ. 3. pœn.

DISCVRSVS XXI.

ARGUMENTUM.

De remorſu malæ conſcientiæ, quæ quemvis impium, quantumvis magnus, & potens ſit, conturbat, & affligit.

THEMA.

Semper præſumit ſæva, perturbata conſcientia. Sap. 17. verſ. 10.

1 SI peccatum nullum aliud ſibi annexum haberet tormentum, quàm quod per malam conſcientiam peccatori irrogatur ; hoc ſolùm ad illud deteſtandum ſufficiens eſſe deberet ſtimulus. Hanc enim conſcientiam Sapiens crudelem, & turbulentam appellat : *Sæva perturbata conſcientia*. Sanctus Ambroſius *in Apologia Davidis*, ſenſum indagans verborum illorum Pſalmi 50. ſcilicet : *Delictum meum contra me eſt ſemper* ; ita ſcribit : *Sapiens adverſum ſe judicat eſſe delictum ſuum ; & tanquam hoſtiles acies, ita lapſus culparum ſuarum, adverſantium modo, ſibi arbitratur obſiſtere. Quicquid perſonuerit, & increpuerit, culpa ei propria ſemper occurrit. Quidquid fuerit dictum, aut lectum, in ſe dictum putat ; quicquid intenderit, ſe nutu oculis ſignari putat. Si epuletur, ſi cogitet, ſi oret, ac deprecetur, ante oculos ejus ſemper eſt error proprius, & momentis omnibus culpa pulſat conſcientiam, nec quieſcere, aut oblviſci ſinit ; ſed velut gravis cenſor exagitat ſe terrore perpetuo. Omnia igitur adverſa habet, quia ipſe ſibi diſplicet : ipſe ſui accuſator, ipſe ſui teſtis eſt, nec invenit, quo fugiat, quippe ſe perurget, & ſtimulat*.

S. Ambr. in Apol. David.

Operationes malæ conſcientiæ.

2 Tametſi multi anni elapſi fuiſſent, à quibus Joſeph à fratribus ſuis venditus fuerat ; nihilominùs quando fratres ejus in Ægypto exiſtentes, diſponente Joſepho, in varia inciderunt infortunia, & contradictiones, mox corda ſua velut clavo transfixa eſſe credebant, propter ſcelus, quod ante multos annos in fratrem ſuum commiſerant ; undè ſe mutuò aſpicientes, dicebant : *Merito*

Filii Jacob mileri ae ſuas imputat peccatis ſuis.

Gen.42.21. Chr.h.64.in Gen.

ritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum; id quod ponderans Chryſoſtomus, in hæc verba ſcribit: *Ita ſe habet peccatum; quando conſummatum eſt, & opere perfectum, tunc ſua abſurditatis oſtendit exceſſum. Et ſicut ebrius, quando multum vini ingurgitat, nullum ſentit a vino damnum, poſtea autem ſentit experimento, quantum ſit damnum: ita & peccatum, donec conſummetur, obtenebrat mentem, & quaſi denſa nubes, ita mentem corrumpit; inde conſcientia inſurgit, & quovis accuſatore mentem gravius arrodit, monſtrans abſurditatem facti.* Illa etenim delectatio, quam homo carnalis in explendo inordinato appetitu ſuo apprehendit; illa converſatio ſuſpecta, cum muliere inordinatè amata, diù continuata; voluptas, licèt momentanea, adeò ſolent faſcinare, & hebetare diſcurſum, & rationem, ut nihil aliud cogitetur, nec mens ad aliud ſe applicare poſſit, quàm ut ſe ad decerpendam roſam reſolvat: ſubitò autem, ut eandem decerpſit, manum ſuam à pluribus ſpinis transfixam eſſe cognoſcit. Undè trita eſt illa Gregorii Magni ſententia: *Roſa, quæ redolet, creſcit cum ſpina, quæ pungit.* Ac proindè, ſi perſona eſt honorata, de turpitudine commiſſa erubeſcit, & confunditur, timetq; ne cum periculo honoris, & exiſtimationis ſuæ manifeſtetur. Vel etiam cogitat de diſpendio pecuniæ, quam eam in rem impendit, de damno item ſanitatis, cui ſe expoſuit, de periculis ſibi imminentibus, ab aliis Amaſiæ procis, & parentibus. Denique cogitat de præjudicio, quod in ſuis prætenſionibus, & conſiliis fortè pati cogetur; ac tandem *inde conſcientia inſurgit, & quovis accuſatore mentem gravius arrodit, monſtrans abſurditatem facti.* Idem S. Chryſoſtomus alias conſiderat peccatorum anguſtias; vel enim indignos fines ſuos non ſunt aſſecuti, & tunc valdè in ſemetipſis inquietantur; aut verò, ſi impura ſua deſideria ſemel expleverunt, puncturas ſpinarum potiùs, quàm roſæ fragrantiam ſeſe expertos fuiſſe, fateri debent: *Nunquam eſt eis ulla tranquillitas,* inquit S. Doctor, *nulla animi ſecuritas, ſed perturbantur magis, quàm ullum pelagus. Non nox, non dies eis concedit, ut ſedatur tempeſtas, ſed undequaque vexantur: & ſi nullus ſit, qui eis moleſtiam exhibeat, bellum inteſtinum, ac domeſticum habentes, nec iis, quæ jam acceperunt, fruuntur; eorum, quæ nondum advenerunt, ſolicitudine lacerati, laniati.*

Similitudo de ebrietate.

Induſtria magna peccatum deſideratur.

Commiſſum ſequitur dolor.

Chr. in Pſ. 148.

3 Ex quo David adeò potens Rex, & Monarcha erat, qui nullum babebat Principem ſe ſuperiorem, cui actionum ſuarum rationes reddere cogeretur, meritò lætus, & contentus vivere debuiſſet, etiam poſtquam impuris Berſabeæ amoribus perfruitus fuerat: At verò peccatum hanc ei felicitatem non permiſit. Sententia eſt Tertulliani *contra Marcionem*, ita ſcribentis: *Nullum maleficium ſine formidine eſt, quia nec ſine conſcientia ſui.* Vultiſnè, ut per infallibile quoddam argumentum evincam, Davidem nequaquam poſt peccatum hilarem fuiſſe, aut lætum; quin potiùs acutiſſimas ſenſiſſe propriæ conſcientiæ puncturas? In Pſ.4. Pœnitentiali DEUM his verbis deprecatur: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui.* Ubi notandum eſt ly illud, *Redde*; boc enim ſatis ſignificat, ſerenitatem, & pacem internam ab ipſo amiſſam fuiſſe, & perditam; aliàs enim illam ſibi non petiiſſet reſtitui. Procopius ſuper caput 3. Geneſis ita ſcribit: *Si quis vel parum ſe peccato crediderit, redarguitur clam ab omnibus animi conceptibus, quos Deus animo hominis impreſſit. Hi enim ſemper ſic intonant, volente Deo: Homo quid feciſti? Quid fœdiſſimo te mancipaſti peccato?* Satis eſt veriſimile, conſcientiam interius Davidem acerbè reprehendiſſe, eique in hæc ferè verba improperaſſe: O vir ſtulte, & lubrice, quænam eſt hæc tua malignitas, & animi incontinentis impudicitia, ut multas uxores habens, cujuſdam non quidem vulgaris militis, ſed de tua corona optimè meriti, proque ſalute publica, & armorum tuorum gloria mortis periculo ſe exponere non dubitantis, dilectam & unicam uxorem violenter rapere non erubeſcas? *Quid feciſti?* Nunquid tu es David ille, qui de te gloriabaris: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ.* Quomodo igitur ab unico obtutu te ad tam illicita trahi ſinis? Et dum per ſolarium domus Regiæ obambulas, innocentiam conculcas, & a tua te concupiſcentia vinci permittis? Facilè unuſquiſque conjicere poteſt, ſancto huic Regi idem accidiſſe, quod certus quidam author de cervo vulnerato in hæc verba ſcribit: *Cervus, qui jaculum ſecum portat infixum, licèt ingurgitetur de limpidiſſimo torrente, & lympharum lavacro ſubmerſus innatet, de aquarum refocillatione non tollit vitæ pericula, dum de jaculi transfixi punctura laceratur. Sic animus de malè morata conſcientia ſagitta confoſſus, clavum ſuffixum in corde portat, illum continuo lancinantem.* Enimverò Davidi, qui Rex erat, opportunè applicari poteſt, quod Chryſoſtomus de magnatibus hujus ſæculi ſcribit; probat enim, quòd licèt in ſummis delitiis & gaudiis vivant, non tamen ideò à malæ conſcientiæ puncturis exempti exiſtant. Audi verba ſancti Doctoris: *Antequam illic puniantur, jam nunc, qui improbe agunt, ac in peccatis vivunt, puniuntur. Nec enim mihi dixeris, illum menſa ſumptuoſa frui, veſtibus circumdari ſericis, mancipiorum greges circumferre, alios ſubmovere in foro: ſed explica mihi iſtius conſcientiam, & videbis intus gravem peccatorum tumultum, jugem metum, tempeſtatem, turbationem. Videbis velut in curia mentem ad thronum conſcientiæ conſcendiſſe Regalem, & tanquam judicem quempiam ſedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in equuleo ſuſpendentem, laceraque conſcientiæ rodentem, pro commiſſis vehementer inclamantem, cum nemo ſciat, niſi quod ſolus Deus hæc videre noverit. Neque enim ulla ratione judicium illud poteſt corrumpi muneribus.*

Tertul. l.4. contr. Marc. c.7.

Nullum maleficium ſine formidine eſt.

Pſ.59.

Procop. in c.3. Gen.

Increpatio contra David a propria conſcientia ſua.

Pſ. 100.2.

Chr. conc.1. de Lazar.

Exterius unicumque gaudeatur non tollitur cordis anxietas.

4 Apud S. Matth. cap. 14. ſui Euangelii refertur de Herode Rege: *Audivit Herodes Tetrarcha famam Ieſu, & ait pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta: ipſe ſurrexit a mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.* In quibus verbis duas præcipuè reperio difficultates; quarum prima hæc eſt, ſcilicet, quomodo Herodes ſibi perſuadere poterat, Baptiſtam reſurrexiſſe; cum hoc ſecundùm naturæ leges non ſolùm difficile ſit, ſed & impoſſibile; maximè, ut quis ſemetipſum à mortuis ſuſcitet? Secunda difficultas eſt, qualiter ſibi Herodes perſuadere potuerit, hunc reſuſcitatum Baptiſtam edere miracula; quando ipſum in triginta annorum decurſu nullum unquam miraculum patraſſe ex Sacra Scriptura conſtat? Ad utramq; hanc difficultatem vix invenio, quid reſpondeam, præterquam id, quod in principio hujus diſcurſus ex S. Ambroſio diximus, ſcilicet: *Momentis omnibus culpa pulſat conſcientiam, nec quieſcere, nec oblviſci ſinit: velut gravis cenſor exagitat ſe terrore perpetuo.* Tametſi hic Rex Herodes ingentes poſſideret theſauros, imperia, delitias, &c. nihilominus in corde ſuo fixus ei hærebat culter, propter remorſum, quem ipſius patiebatur conſcientia, ob mortem adeò iniquam illatam viro illi, quem, S. Marco teſte, virum juſtum, & ſanctum eſſe ſciebat: *Sciens eum virum juſtum, & ſanctum.* Sævum hoc conſcientiæ vulnus de nulla alia re illum diſcurrere permittebat, quàm de Joanne iniquiſſimè occiſo: quidquid ei de Joanne dicebatur, faciliimè credebat, & ob ejus mortem ſæviſſima quæq; formidabat. Ut Herodiadi complaceret, cujus inceſtuoſo ſuo connubio turpiter innexus erat, Præcurſorem decollari fecit. Cùmque jam gaudium tripudii, voluptas cœnæ, omniumque convivantium lætitia dudum præteriiſſet; remorſus tamen tam abominandi ſceleris ipſum inceſſanter torquebat. S. Bernardus facis adducit exemplum, quæ quamdiù ardet, ſplendet quidem; ſed finis luminis illius caliginoſus eſt fumus: *Ipſe ignis propria fomenta conſumit, nec niſi propria conſumptione fovetur; ſicut ergo flammæ illius noviſſima fumus occupat, & caligo, ſic lætitia rei in triſtitiam commutatur.* Videbitis aliquando in arbore quadam venuſtiſſimum quoddam pomum, pulchrum oculis, aſpectuque delectabile, bonum ad veſcendum, benè coloratum, odoriferum, rore deſuper conſperſum: ſed quid demum? *Dulcedo illius vermes.* Quòd ſi enim illud aperueritis, interiùs illud à venenoſo quodam verme corroſum, & corruptum eſſe deprehendetis. Idem quoq; multis in hac vita contingit, qui coram oculis noſtris læti, hilares, & optimè contenti eſſe videntur; ſed ingrediamini in cor illorum, ibi enim conſcientiæ malæ vermem illos continuò devorantem reperietis. De Rege Eglon inquit Script. Sacra: *Erat Eglon*

Matth.14.

Difficultas in hoc, quòd Herodes putavit Joannè reſurrexiſſe, & facere miracula.

Erat accuſatio conſcientiæ.

Marc.6.20.

Fax ardens reſolvitur in fumum. S. Ber. ſer. de fallacia vitæ.

Ioh.14.20. Pomum externis pulchri ſcatet interius vermibus.

Jud.3. 17.

craſſus

craſſus nimis. Ac proindè hic Rex talem præfigurabat, qui in lacu butyri, & lactis, ut dici ſolet, continuò natitat: quod tamen, ut plurimùm, peſſimum ſignum eſt, quia ut alius quidam Rex ait: *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis*. Non ſemper eſt aurum id, quod ſplendet. S. Hieronymus loco illorum verborum: *Craſſus nimis*, legit *exilis valde*; quia impii, quantò magis divitiis, deliciis, & authoritate abundant, tantò pariter magis ſenſualitati habenas relaxant; & conſequenter totidem habent carnifices, corda ipſorum lacerantes, quot fuerint inordinati appetitus, quibus explendis dederunt operam.

Pſ.72.7.

S.Hier. ib.

Non ſemper quod ſplendet aurū eſt.

6 Aod lethaliter ſauciavit Eglon Regem; aſt verò audiatis modum, quo factum fuit: *Extendit ſiniſtram manum, & tulit ſicam de dextero femore ejus, infixitque eam in ventre ejus tam valide, ut capulus ſequeretur ferrum in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtringeretur*. Cum in magnatibus aliud nihil in oculis noſtris compareat, præterquàm faſtus, pompa, potentia, &c. eos communiter fœlices, & fortunatos eſſe cenſemus, non intelligentes, quòd à remorſu propriæ conſcientiæ, etiam in ipſa fœlicitatum terrenarum pinguedine, profundo ſint vulnere ſauciati. Ab hoc remorſu nullus, quantumvis ſit potens, & magnus, reperitur exemptus: *Nec eſt qui ſe abſcondat a calore ejus*. Beatus Laurentius Juſtinianus in ſermone quodam de Sancto Marco inquit: *Eſt humana ratio arbiter quidam æquiſſimus: eruditur per legem veritatis, quæ lumine ſuo neminem facit exortem; ſed lucet ſuper bonos, & malos, & ſe infundit ſuper juſtos, atque injuſtos. Hæc univerſos complectitur, ſervos & liberos, Scythas & Barbaros, mares & fœminas, Judæos & Græcos, Fideles ac Gentiles; lege quippè ſua veritas, non ſolum qui ſub lege ſunt, ſed etiam qui ſine lege eſſe creduntur, abſque errore dijudicat. Illos ſibiipſis inſinuat, atque conſcientiæ propriæ facit eſſe notiſſimos. Clamat pro veritate conſcientia, ipſius irradiata ſplendore, in cordibus mortalium; atque juxta qualitates operum, gloriam pollicetur, ſive minatur ipſa ſupplicium*. Adducitque illum Apoſtoli textum ad Romanos cap. 2. cujus in præcedenti diſcurſu mentionem fecimus: ac tandem ſubjunxit: *Vnde oro, qui ſine lege ſunt, ſibiipſis ſunt lex? Vtique per rationem, conſcientia ipſorum judicante, quæ in arcano à veritatis eruditur lege. Nam conſcientiam adhuc nihil eſſe arbitror, quam rationis judicium, in veritatis lumine propalatum, atque diſcuſſum*.

Pſ.18.7.

B. Laur. Juſt. de S.Marco.

Ratio eſt æquiſſimus judex reſponſus omnium.

7 Quòd ſi quæſieris, quemnam transgreſſores timeant, quiſque illos contremiſcere faciat, & cur impedire non poſſint, quò minùs impleatur in illis illud Jobi: *Sonitus terroris ſemper in auribus impii*? Facilis ad hoc eſt reſponſio, quia tremunt hi in interiori cordis ſui, eò quòd illi ſubjecti ſint DEO, *qui reſpicit terram, & facit eam tremere*; præterquam, quòd, ut Sanctus Hieronymus ſcribit: *Potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt*. Quòd ſi dixeris, id ſolum illis in judicio univerſali eſſe eventurum; falleris utique, quia divina juſtitia etiam in hac præſenti vita tribunal hoc inviſibiliter erigit, hocque rigoroſum judicium in peccaminoſa impiorum exercet conſcientia, quantumvis etiam ſint potentes: prout in Rege Balthaſare verificatum fuiſſe videtur, qui licèt lautiſſimæ accumberet cœnæ, atque à mille ſatrapis, ipſum reverenter honorantibus, circumdaretur; nihilominùs toto corpore contremiſcebat, & formidabat. Audiatis velim textus illius Jobi, paulò ante adducti, varias interpretationes. Etenim Catena Græca legit: *Omnis vita impii in ſolicitudine*. Aquila vertit: *In dolore*. Theodotion habet: *Ineptè tranſigitur*. Polychronius inquit: *Impius, quamvis in rerum abundantia vivere videatur, non tamen in ſecuritate vivit; ſed cum perpetua perturbatione anxiam & ſolicitam vitam ſemper gerit, in ſuſpicione ſemper vivit: & ſi quando in tuto res ſuas collocari exiſtimabit, apparentis illius fœlicitatis ſubita, & inopinata ingruet everſio, & extrema ſupplicia ſubibit*. Sanctus Gregorius in favorem electorum illum adducit textum Proverb. cap.14. *In timore Domini fiducia fortitudinis, &c.* ac demum ſubjungit: *At contra mens prava ſemper eſt in laboribus, ſit undique ſuſpecta, undique trepida.*

Job.15.21.

Pſ.103.32.

Tepidatio Balthaſaris Regis.

Dan.5.

Impius ſemper eſt anxius.

S.Greg.l.12. mor. c.21.

Cui tranquillitas ſecuritatis deeſt, huic procul dubio terroris ſonitus ſemper in auribus eſt. Seneca de *Providentia* diſſerens, inquit: *Puta Deum dicere: Quid habetis, quod de me queri poſſitis, vos, quibus recta placuerunt? Aliis bona falſa circumdedi, & animos inanes, velut longo, fallacique ſomnio luſi; auro illos, argento, & ebore ornavi: intus boni nihil eſt. Iſti, quos pro fœlicibus aſpicitis, miſeri ſunt, ſordidi, turpes, ad ſimilitudinem parietum ſuorum extrinſecus culti. Non eſt iſta ſolida, & ſyncera fœlicitas: cruſta eſt, & quidem tenuis. Itaque dum illis licet ſtare, & ad arbitrium ſuum oſtendi, nitent, & imponunt: cum aliquid incidit, quod diſturbet, ac detegat, tunc apparet, quantum alta, ac vera fœditatis alienus ſplendor abſconderit. Vobis dedi bona certa, manſura: quantò magis verſaveritis, & undique inſpexeritis, meliora, majoraque*. Quidnam hic Gentilis Philoſophus dicturus fuiſſet, ſi ei notum fuiſſet, quòd vitium, & peccatum mortale omnes, & ſingulos homines, etiam mundi magnates, inimicos Dei, & inferni reos conſtituat? Quando intra cor peccatoris culpæ mortali locus indulgetur, tunc apparet, quantum fœditatis alienus ſplendor abſconderit. Div. Chryſoſtomus de magnatibus, qui nullas in hoc mundo verentur accuſationes, nec ullos proceſſus, inquit: *Quamvis nullus hominum viderit, nunquam tamen accuſare te deſinet conſcientia; ſed quocunque perrexeris, te ſequetur accuſans, & magna voce te perſequens accuſator iſte*. Parùm refert, inquit Lactantius Firmianus, quòd nullum in peccato tuo habueris complicem; neque enim per hoc effugere poteris conſcientiam tuam, quæ ſuo tempore contra te etiam invitum teſtificabitur: *Quid tibi prodeſt non habere conſcium*, inquit Lactantius, *habenti conſcientiam*? Hæc etenim ſcientia, quam de tua transgreſſione habes, te accuſabit, te convincet, te condemnabit, in omni loco, in omni tempore, in quacunque conſtitutus fueris dignitate, etiamſi totius univerſi Monarcha eſſes.

Senec. de provid. c.6.

Exterior ſplendor abſcondit interiorem fœditatem.

Chr. t.5. ſer. 14. de libell. repud.

Lact. Firm. lib. de div. inſtit. c.24.

DISCVRSVS XXII.

ARGUMENTUM.

De verme, & remorſu interno, ejuſque tormento, à peccato mortali cauſato.

THEMA.

Vermis eorum non morietur. Iſaiæ 66. v.24.

1 ISaias de divinarum legum transgreſſoribus, deque variis illis à Deo immittendis ſuppliciis diſſerens, inter alia quoque vermem enumerat voracem, & immortalem, qui nunquam deficiet: *Vermis eorum nunquam morietur*. Verùm dicat fortaſsè aliquis: quis eſt, qui neſcit, quàm facilè vermis aliquis conculcetur, & proteratur? Cui proindè reſpondeo, verum id quidem eſſe, ſed non de hoc verme, de quo Propheta loquitur, qui nihil eſt aliud, quàm remorſus malæ conſcientiæ, quæ nos & in hac, & in alia vita ſemper arrodit: *Non morietur*. Hic vermis uniuſcujuſque rodit conſcientiam, mox ut peccator factus eſt Dei inimicus; prout in primis noſtris parentibus videmus, qui poſt commiſſam contra divinum interdictum inobedientiam, ſtatim ſe abſconderunt, timentes ſibi ob ſuam transgreſſionem: *Audiverunt vocem Domini Dei deambulantis in horto ad meridiem*, inquit Chryſoſtomus: *voluit illos hæc tali modo ſentire, ut in magno mentis angore conſtituerentur: id quod & factum eſt. Mox enim, ut intravit peccatum, & prævaricatio, tumultuatio ſimul eos invaſit, & erubeſcentia. Quippè judex incorruptus, conſcientiam puta, cum adverſus hominem exurgit, clara voce clamat, & accuſat, & oſtendit, & quaſi ante oculos ſcribit peccatorum magnitudinem. Eamque ob rem benignus Dominus principio cum formaret hominem, conſcientiam illi indidit accuſatricem perpetuam, quæ decipi, & acceptionem ferre poſſet nunquam: & licèt quis admiſſo peccato, omnes homines celet; illam tamen accuſatricem non poterit latere: Nam hanc intrinſecus habentes, ubicunque ſumus, circumferimus. Ipſa nos circumit, obturbat, laniat, flagellat, nunquam quieſcit; ſed & domi, & in templis, & in menſa, & dormientem, & ſurgentem adoritur, ra-*

Inter omnes vermes, conſcientiæ fortiſſimus eſt.

Chr. h.19. in Gen.

Officium judicis incorrupti.

Digitized by Google

tionem delictorum exigit. Tu forſitan tibi perſuadebis, peccatum tuum in corde tuo conceptum, eò quòd nunquam prodierit in lucem, ibidem inter perpetuæ oblivionis tenebras eſſe ſepeliendum; at verò enormiter deciperis, quia reverà res ita ſe non habet: *An ignoras, ò miſer*, inquit S. Ephrem, *quia omnes cogitationes tuæ, atque ſermones, conſcripti illic erunt; & ſi mentiri volueris, arguet te conſcientia tua adjutrix, ac teſtis?* Sed audiatis velim, quibus in membranis peccata noſtra, ad perpetuam illorum memoriam & pœnam, impreſſa erunt. Ait enim S. Ambroſius: *Qui libri aperti, niſi conſcientiæ noſtræ, velut libri, peccatorum noſtrorum ſeriem continentes?* Id quod S. Ambroſ. ait occaſione textus cujuſdam Danielis cap. 7. ubi ulteriùs ſubjungit: *Conſcientia ſe prodit, quæ latere non poteſt occultorum arbitrum*. Et paulò poſt interrogat, inquiens: *Quomodo libri aperti ſunt? Non utique atramento ſcripti, ſed veſtigiis delictorum, & flagitiorum inquinamento*. Apud Jeremiam dicitur: *Peccatum Iudæ ſcriptum eſt ſtylo ferreo*: in Hebræo legitur: *Inſculptum*, quod verbum tenaciorem, & ſtabiliorem exprimit impreſſionem. Origenes in homilia quadam ſuper hunc Jeremiæ textum ita ſcribit: *Cum conſcientia peccati imaginem ſumpſerit, habeo formam illius, & ante oculos cordis mei delicti pompa depingitur. Et quidem ſi eſſet peccatum atramento conſcriptum, deleri poſſet; ſed ſcriptum eſt ſtylo ferreo in ungue adamantino ſuper pectus cordis*.

S. Ephr. ſer. Aſcetic. de vit. Relig. Conſcientia latere non poteſt.

S. Ambr. in Pſ. 35.

Jer. 17. 1.

Orig. h. 11. in Jer.

2 Adam, & Eva interiùs in mentibus ſuis remorſum peccati ſentientes, abſq; eo, quòd aliundè urgerentur, in fugam ſe conjecerunt, & quæſiverunt, in quibus abſconderentur, montium & rupium latibula; ſed fruſtrà, & incaſſum, quia ut benè notat Sanctus Iſidorus: *Omnia fugere poterit homo, præter cor ſuum; non enim poteſt à ſe quiſque recedere: ubicunque enim abierit, reatus ſui conſcientia illum non derelinquit*. Eandem ponderationem diù ante Sanctus Auguſtinus tradidit, cujus ſunt ſequentia verba: *Non fugit ſeipſam mala conſcientia, non eſt, quò eat, ſequitur ſe, imò non recedit à ſe; peccatum enim, quod facit, intus eſt. Fecit peccatum, ut aliquam corporalem caperet voluptatem. Voluptas tranſit, peccatum manet, præteriit, quod delectabat, remanſit, quod pungat*. Roſa in momento efflorеſcit, ſpinæ autem ſemper permanent. In hac materia conſideratione digna eſt quædam à S. Bernardo, Eugenio Papæ, olim in ſua Claravalle Monacho, & diſcipulo, *in lib. 5. de conſideratione*, his verbis tranſcripta doctrina: *Non eſt aſpectus, ſive in cœlo, ſive in terra, quem tenebroſa conſcientia ſuffugere magis velit, minus poſſit. Non latent tenebræ vel ſeipſas; ſe vident, quæ aliud non vident. Opera tenebrarum ſequuntur illas, nec eſt, qui ſe abſcondat ab illis, ne in tenebris quidem. Hic eſt vermis, qui non moritur, memoria præteritorum. Semel injectus, vel potius innatus per peccatum, firmiter hæſit, nequaquam deinceps avellendus. Nec ceſſat rodere conſcientiam, eaq; paſtus, eſca utiq; inconſumptibili perpetuat vitam. Horreo vermem mordacem, & mortem vivacem; horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis: hæc eſt ſecunda mors, quæ nunquam peroccidit, ſed ſemper occidit*. S. Ambr. ſimiliter protoparentes ſe poſt peccatum abſcondentes conſiderans, inquit: *Adam, ubi es? Hoc eſt, cur te abſcondis? Cur lates? Cur fugis eum, quem videre deſiderabas? Ita gravis culpa eſt conſcientiæ, ut ſine judice ipſa ſe puniat, & velare ſe cupiat, & tamen ante Deum nuda ſit*. Idem S. Doctor alio in loco dicit: *Magna vis obnoxiæ conſcientiæ. Magna ſupplicia timebant Adam, & Eva, & cum Domini vocem in Paradiſo ambulantis audirent, cupiebant ſe abſcondere, quos nemo quærebat. Cain quoque metuebat, ne omnis eum, quicunque inveniret, occideret. Ita in ſe ipſe ferebat ſententiam, quod dignus eſſet, cui nullus ignoſceret. Vnde bene ait: Et delictum meum contra me eſt ſemper; hoc eſt ſine intervallo aliquo recordatio, & ſpecies ipſa mei me erroris impugnant*. Verum quidem eſt, nullum eſſe in cœlo fulmen, quod in reprobum illum divina juſtitia evibrare non debuiſſet; & tamen, ut illum tantò ſeveriùs puniret, melius eſſe duxit, ſi illum, quoad uſque viveret, alio quodam inferno torqueret. Unde idem S. Doctor ſuper Pſalmum 35. ita ſcribit: *Vivus à facie Domini repellebatur, & cum adhuc à Domino pœna ceſſaret, torquebat eum ſuorum conſcientia peccatorum; latebat miſer, tremens & timens, & cum adhuc percuſſor deeſſet, ipſe ſeſe injuſti vitâ cruciabat. Acceperat ſignum, ne aliquis eum occideret, non ut vita ſuavitate frueretur, ſed ne mors auferret ærumnam, ut percuſſorem ſuum quotidiè timendo pateretur. Meruerat quidem, ut percuſſor inhiberetur; ſed ſine ulla intermiſſione ipſe ſibi ſuus carnifex erat, ipſe percuſſor. Quæ pœna major, quàm timere, quod vitare non poſſis, nec quod timueris, evadere? Vnde præclarè David exprimens commotionem graviſſimam conſcientiæ peccatricis, ait: Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & delictum meum coram me eſt ſemper. Offunditur enim nobis ultrix noſtri imago peccati, nec quietum reum ſuum eſſe permittit, inſerens miſeram ſervitutem; atque in ſua vincula trahit, ut enodare ſe non queat*.

Homo cor ſuum fugere non poteſt.

S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 26.

S. Aug. tr. 41. in Joan.

S. Bern. l. 5. de conſid. c. 12.

Tenebræ nõ niſi ſeipſas vident.

S. Ambr. l. 2. de pœnit. cit. fin.

S. Ambr. Apol. David. c. 9.

Peccator quærit latere.

S. Ambr. in Pſal. 35.

Impius ſibi ipſi carnifex eſt.

3 Legimus quoq; in quadam Sancti Hieronymi epiſtola, quòd Deus Cainum multis ſæculis inter vivos ſuperſtitem reliquerit ad majus illius ſupplicium: *Deus enim nolens eum compendio mortis finire cruciatus, nec tradens pœnam, qua ſeipſe damnaverat, ait: Non fiet hoc, id eſt, non ut exiſtimas, morieris, & mortem pro remedio accipias: Verum vives uſque ad ſeptimam generationem, & conſcientia tua igne torqueberis*. Cruciatus enim malæ conſcientiæ, eſt velut ignis, & flamma quædam infernalis; de qua S. Iſidorus in hæc verba ſcribit: *Humana conditio, dum diverſis vitioſitatibus mentem conturbat, etiam ante pœnas gehennæ, per incognitum animæ appetitum, jam pœnas conſcientiæ patitur*.

S. Hier. ep. 119.

Mala cõſciẽtia eſt velut ignis infernalis.

S. Iſid. lib.

4 Regius Pſalmiſta Dei rebellibus comminatur, dicens: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis, dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt*. Quaſi diceret: extendatur divina juſtitia ad puniendum legum ſuarum transgreſſores, & exaltetur dextera ejus: *inveniatur manus tua, dextera tua inveniat, &c.* Job atrociſſimis doloribus, & calamitatibus obnoxius, lamentabatur, dicens: *Dextera tua inveniat, &c.* Quale autem erit ſupplicium illud adeò atrox, quod odientibus, & offendentibus ſe irrogare decrevit? Nimirùm *pones eos, ut clibanum ignis*. At verò nunquid ſufficiebat dicere, quòd eos condemnaturus eſſet ad infernum? cur igitur dixit Pſalmiſta, Deum impios in illum ſtatum reducturum eſſe, ut ſint veluti clibanus quidam accenſus? Clibanus enim omnibus pater, ideòque divina denotat ſupplicia, quæ Deus delinquentibus manifeſtè eſt immiſſurus: Flamma autem illa, quæ occultè ardet, tormentum malæ conſcientiæ, & vermis remorſum ſymbolizat; hæc enim exteriùs non apparent, quamvis interiùs acerbiſſimè affligant: *Conſtitue eos ardentes intrinſecus, conſcientia impietatis ſuæ*.

Pſ. 20. 9.

Job. 19. 9.

Impius eſt velut clibanus accenſus.

5 Doctrina eſt Sancti Bernardini, authenticata per authoritatem Sancti Ambroſii *lib. 3. officiorum cap. 4.* dicentis: *Quæ enim pœna gravior, quàm interioris vulnus conſcientiæ? quod ſeverius judicium, quàm domeſticum, quo unuſquiſque ſibi eſt reus?* Subdit verò S. Bernardinus: *Hoc magis fugiendum, quàm mors, quàm ſuſpendium*. Mors etenim, quantumvis violenta, ſemel tamen finem accipit, ſolamque hanc vitam mortalem abrumpit; at verò malæ conſcientiæ ſupplicium, mors quædam eſt continua, quæ nullo fine clauditur, quia *vermis eorum non morietur*; eſtq; adeò atrox, ut multi potiùs infernum elegerint, quàm hunc conſcientiæ cruciatum diutiùs ſuſtinere. Judas gratiam, & amicitiam ſibi comparaverat principum ſynagogæ, iniqui mercatus ſui pretium jam receperat, nec quicquam ab ullo hìc in terris tribunali ſiniſtri timere poterat, ſcilicet quòd in judicium pro puniendo ejus ſcelere vocaretur. Redemptor noſter eum benevolenter exceperat, & tanquam amicum ſalutaverat, dicendo: *Amice, ad quid veniſti?* Habebat velut transgreſſionis commiſſæ ſocium Sanctum Petrum, Collegii Apoſtolici ſupremum Principem; ſiquidem & ipſe Chriſtum abnegaverat; imò omnes alii Apoſtoli eum dereliquerant: & tamen hunc pœnoſiſſimum vermem, cor ſuum continuò arrodentem ſentiens, quem remorſum his verbis inſinuavit: *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*; haud ſecùs, ac ſi à furiis infernalibus agitatus fuiſſet, nullam in animo ſuo habebat quietem: *Coarguentem itaque conſcientiam minimè ſufferens*, inquit Chryſoſtomus, *ad laqueum ſe contulit, eoque vitam ſibi ademit*.

S. Bern. t. 2. ſ. 12. a. 2. p. 6. 1.

Mala conſcientia eſt mors permanens.

Fuit Judas à remorſu cõſcientiæ agitatus velut à furiis infernalib.

Matth. 27. 4.

Chr. t. 4. ap. 7.

Po-

Poſteaquam ſcelus peregit, pecuniamque ſumpſit, ac lucri quidem voluptas finem accepit, criminis autem accuſatio vigere incepit; tum deniq; nemine accuſante, nemine vim afferente, nemine cohortante, ſpontè ſua abiens, tum pecuniam iis, a quibus acceperat, projecit, tum ſcelus ſuum illis audientibus confeſſus eſt, his verbis utens: Peccavi tradens ſanguinem juſtum; neq; enim conſcientiam, quæ ipſummet arguebat, ferre potuit: ea namq; peccati natura eſt, ut priusquam perpetratum ſit, hominem temulentia afficiat; poſteaquam autem expletum, & perfectum eſt, tunc ea voluptas ſeſe proripiat, ac ſolus deinceps ſtet accuſator, conſcientia nimirùm carnificis locum obtinente, ac peccatorem lancinante, ab eoque extremas pœnas exigente, ac plumbo quovis gravius ipſi incumbente.

Pœnitentia ejuſd.

S. Baſilius, à S. Joanne Damaſceno *lib. 1. parallelorum c. 12.* citatus, ſimiliter ad propoſitum noſtrum fatur: *Voluptas diaboli hamus eſt, ad exitium trahens: Voluptas peccati mater eſt, mortis ſtimulus: Voluptas æterni vermis nutrix eſt, quæ ad breve quidem tempus peccantem ſaginat, poſt autem felle amarius digeritur.* Manna infinita erat ſuavitate imbutum, utpotè quod omnem excogitabilem delicatum ſaporem in ſe continebat; & tamen, qui illud colligendo excedebat quantitatem, ſeu menſuram à DEO præſcriptam, ſubitò vermes indeſcaturientes videbat; id quod conſiderans Sanctus Ambroſius, ait: *Ita ut quiſquis avidior duplum manna cibum ſibi collegerat, hic hac injuria feriretur, ut non tam cibum ſibi inveniretur ſervaſſe, quam vermes: ſcilicet, ut quia ſupra moderatam refectionem concupierat, velus ſtimulis quibuſdam conſcientia in morem vermium urgeretur.* Idem quoque multis accidit, illis videlicet, qui in hac vita manna, id eſt, voluptatibus, in divinarum legum contemptum perfrui contendunt; hi enim ſubitò poſt præteritas voluptates, ſubnaſcentes in corde remorſus, & ſynderesis vermes ſentient, viſcera animarum ſuarum jugiter arrodentes.

S. Baſil.

Manna ad neceſſitatē duntaxat ſerviebat.

S. Ambr. ſer. 6.

Peccatum commiſſum ſe manifeſtat.

S. Th. à Vill. in D. 4. Qu.

Sanctus Thomas de Villanova in concione quadam id, quod poſt decerptas voluptatum roſas accidere ſolet, his verbis conſiderat: *Evenire ſolet, ut vacuati ſpiritu, libidinibus repleantur; poſt quas acutiſſimos peccatorum aculeos, atrociſſimoſque conſcientiæ remorſus, & amariſſimos tota vita ſuſtineant, ut ſic tormentorum magiſterio diſcant, & quid boni ſibiipſis perdiderunt, & quid mali contra Dominum commiſerunt, illius munera contemnentes.*

6 Drogo Hoſtienſis ex colaphis, redemptori noſtro in faciem velo obductam impactis, ſequentem propoſito noſtro aptiſſimam eruit moralitatem, inquiens: *In domo Principis Sacerdotum velata facie colaphizatur Chriſtus, quia in domo conſcientiæ cæcata mente colaphizatur Chriſtianus: quod enim Chriſtus in publico, ego patior in occulto.* Harum interiorum malæ conſcientiæ percuſſionum ſolo naturæ lumine colluſtratus Seneca hiſce verbis meminit: *Malo facinore conſcientiam flagellari, & plurimum illi tormentum eſſe, eò quod perpetua illa ſolicitudo urget, ac verberat.* Euſebius Emiſſenus de ſerpente ait: *Serpens ille, etſi revocavit morſum, reliquit venenum. Fecit quiſque peccatum, ut aliquam corporalem caperet voluptatem? Remanet quod damnat, præterit quod delectat. Conſummata iniquitas permanet, voluptas fugitiva pertranſit.* S. Gregorius ſuper illa verba Jobi cap. 12. ſcribens: *Si incluſerit hominem, nullus eſt, qui aperiat;* tormentum remorſus conſcientiæ his verbis declarat: *Quia omnis homo per id, quod malè agit, quid ſibi aliud, quam conſcientiæ ſuæ carcerem facit, ut hunc animi reatus premat, etiamſi nemo exterius accuſet? Qui cum judicante Deo, in malitiæ ſuæ cæcitate relinquitur, quaſi intra ſeipſum clauditur, ne evadendi locum inveniat, quem invenire minimè veretur.*

Drog. de Sacram. Dom. Paſſ.

Euſ. Em. h. 3. de Paſch. Voluptas perit, peccatum permanet.

Job. 12.

S. Greg. l. 12. mor. c. 5.

7 In parabola filii prodigi (quam Incarnata Sapientia eo fine adinvenit, ut per illam ſtatum animæ cujuſdam impiæ, ſed poſteà ad Deum converſæ inſinuaret) legitur, quòd cum pater filium lacerum, & ſeminudum è longinquo appropperantem videret, licèt ſervos cum debitis veſtimentis, ad tegendum eundem filium perquiſitis, paratos eſſe juſſiſſet: *Citò proferte ſtolam primam;* ipſe nihilominus ingenti cum celeritate ex ſolario domus ſuæ deſcenderit, eidemque occurrerit, & inter paternos amplexus ſuos benignè, & cum infixo oſculo

Luc. 15.

Feſtinavit pater recipere prodigum filium, ut liberaretur à remorſu conſcientiæ.

exceperit; cujus Guerricus Abbas hanc aſſignat rationem: *Sic feſtinabat abſolvere reum à tormento conſcientiæ ſuæ, quaſi plus cruciaret miſericordem compaſſio miſeri, quam ipſum miſerum paſſio ſui.* Ex quo enim benignus hic pater evidenter videbat, quòd vermis malæ cōſcientiæ filium, eò quòd turpiter à patre ſuo receſſiſſet, multò ampliùs cruciaret, quàm omnes aliæ miſeriæ; ideò ut ipſum ab hoc verme eximeret, cordialiter eundem inter paterna brachia ſua amplexando ſtrinxit. Quidnam, obſecro, Deum Cain primo reprobo dicere voluiſſe exiſtimaris, quando ait: *Nonnè ſi male egeris, ſtatim in foribus peccatum aderit?* Audite authorem Catenæ, dicentem: *Ad oſtium, id eſt, cordis, ubi mala, & bona verſantur, accubabit peccatum tuum; ſcelere igitur, & flagitiis nos polluti, excruciamur à conſcientia, quæ ad noſtri cordis fores ſemper excubat, quæ quicquid agimus, aut molimur, illicò nobis præſto eſt, neque lætos unquam eſſe permittit; atque hæc prima ſupplicia ſunt, quæ ex male actis reportamus. Hanc pœnam Deum dicunt proteſtatum eſſe ipſi Cain, quæ certè eſt omnium miſerabiliſſima, quæ neq; ad tempus deſævit, ſed poſt multa temporum ſpatia ad plectendum, lacerandumque animum revertitur.*

Guerr. Abb. ſer. in ſabb. D. 2. Qu.

Lippom. Quid ſit, ſtatim in forib. peccatum aderit.

8 Verùm enimverò optimum, & gratiſſimum nobis S. Thomas Archiepiſcopus Valentin. refert nuntium, dum hunc vermem ſuffocandi, & proterendi modum his verbis nos docet: *Confeſſio extinguit illum remorſum, & vermem, intus rodentem conſcientiam, qui ſi modo extinctus non fuerit, poſtea in æternum animam morſibus lacerabit; de quo Iſaias: Vermis eorum non morietur. Hunc autem experientia teſte nihil mortificat: ſicut confeſſio peccatorum. Etiamſi doleas, & pœniteas, & jejunes, & innumeras eleemoſynas facias, non quietatur conſcientia, & peccatorum onere ſuo non levatur: ſicut ſtomachus corruptis humoribus, & putridis plenus, donec evomat, anxiè laborat; ſic donec per confeſſionem peccata ſua homo evomuerit, conſcientia ſua non quietatur.*

S. Th. à Vill. ibid.

Modum extinguendi vermem illum.

DISCVRSVS XXIII.

ARGUMENTUM.

De peccati mortalis graviſſimo onere.

THEMA.

Deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum. Hebr. 12. v. 1.

1 NEgari quidem non poteſt, Sanctum Paulum Apoſtolum, competentem non fuiſſe judicem, qui perfectum de peccato judicium formare poſſet; ſiquidem ipſemet de ſe teſtatur: *Nihil mihi conſcius ſum;* adeòque dicere poterat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Similiter de pondere peccati nihil dicere poterat, quia illud vix unquam per experientiam probarat. Veruntamen die quadam peccati pondus, & gravitatem in pondere ſanctuarii trutinare volens, illud valdè grave, & ponderoſum eſſe invenit; & proindè in epiſtola ad Hebræos ita ſcribit: *Deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum.* Hocq; eodem ponderis nomine peccatum in ſacris Litteris, necnon à ſanctis Patribus, Dei lumine illuſtratis, appellari frequenter deprehendemus, prout ex præſentis diſcurſus deductione clariùs patebit.

1. Cor. 4. 4.

Jo. 8. 46.

2 Cœlum Empyreum, cœlum itidem Criſtallinum, Firmamentum quoq; & omnes alii cęli, licèt ære fuſo ſolidiores fuerint, ad ſuſtinendum tamen immenſum peccati, quantumvis ex levitate, vanitate, & ſuperbia commiſſi, id eſt, peccati rebellium Angelorum pondus, & gravitatem, inſufficientes fuerunt; ac proindè rebelles illi ſpiritus in unico momento poſt commiſſum peccatum in profundiſſimum terræ centrum, ubi fabricatus eſt infernus, è cœlis miſerè corruerunt. S. Antoninus de peccati gravitate hanc habet obſervationem: *Si maſſa plumbea eſſet, ubi eſt luna, cum caderet, eam terra retineret; ſed peccantem ſpiritum Angelicum non potuit retinere firmamentum, quod ſic dicitur propter ſuam firmitatem; nec terra, nec aliqua corporea creatura, vel natura retinere potuit, quin caderet ad inferni noviſſima.* Quàm agilis Lucifer, pulcherrimus ille Paradiſi Angelus, fuerit, ex vaniſſimis ejus prætenſionibus clarè ſatis deduci poterit. Haud ſecus enim, ac ſi aquilæ alis inſtructus fuiſſet, dicere non dubitabat: *Supra aſtra Dei exaltabo ſolium meum.* At verò vix ipſe, & ſequaces illius peccati ſarcina aggravati fuerunt, cum ecce in unico momento in infimum

Cœli nō erāt ſufficientes portare pōdus peccati.

S. Antonin. p. 4. tit. 14. c. 6. §. 3.

Agilitas Luciferi.

Iſa. 14. 13.

Digitized by Google

mum terræ barathrum uſque ceciderunt. Et verò, ut Aſtrologi fundamentaliter oſtendunt, ſi immenſa quędam, licèt ex chalybe fabricata mola, à cœlo Empyreo rectà præcipitaretur deorſum in terram, propter immenſam, qua cœlum Empyreum à terra abeſt, diſtantiam, priuſquam terras attingeret, non ſolùm aliquot prætcrituri eſſent menſes, ſed & anni elapſuri eſſent, priuſquàm mola iſta ad terram deveniret. Peccatum verò pondus adeò immenſum, imò infinitum in ſe continet, ut à ſuprema, & altiſſima cœli Empyrei parte in profundiſſimũ mundi ſitum, propter inexplicabilem ſuam gravitatem, pulcherrimum Angelum deturbaverit: *Quomodo cecidiſti de cœlo lucifer, qui manè oriebaris? Corruiſti in terram; qui dicebas: Aſcendam ſuper altitudinem nubium; veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci.*

Magnam diſtantiam cœli à terra

Tranſit peccatum in momento.

3 Videmus per experientiam, quòd canis in aquas cõjectus, quantumvis profundiſſimas, non tamen ſubmergatur, ſed induſtria ſua, & natandi arte facilè ab omni ſe periculo proripiat; at verò, ſi ejus collo ponderoſum quoddam ſaxum alligetur, ſine dubio mergetur in profundum. Porrò Cerberus ille infernalis, dum in Paradiſo cœleſti, tot theſauris cœleſtibus locupletatus, iiſdem tamen minimè cooperatus fuiſſet, per immenſum peccati ſui pondus, in profundum lacus infernalis demerſus fuit, ut per omnem æternitatem nullo unquam tempore inde enatare poſſit. Qui verò pondus ingens humeris ſuis portat, caput ſuum verſus pectus ſemper inclinat: Baruch autem Propheta ſimiliter dicit: *Anima, quæ triſtis eſt ſuper magnitudine mali, incedit curva.* Obſervandum verò eſt, quòd quando ſacer Chroniſta prima omnium vice peccati in primo reprobo, ſcilicet Cain, mentionem facit, eum ita delineet, ac ſi ingens quoddam pondus in humeris ſuis portaret: ac proindè poſt conceptam adverſus Abel invidiam, & odium contra Deũ, interrogatus eſt à Deo: *Quare iratus es? Et cur concidit facies tua?* Propheta quoque Regius, poſt commiſſum adulterii peccatum, ſimiliter lamentabatur, dicens: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me. Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ, miſer factus ſum, & curvatus.* Immenſum quoque pondus humeris impoſitum collidit, & fauciat humeros. S. Auguſtinus, *ſicut faſcis gravis*, ubi Vulgata legit, *ſicut onus grave: Peccata enim ſunt veluti faſces lignorum graviſſimi*, qui eodem tempore, quo animam in profundum inferni trahunt, ibidem quoq; tanquam ligna ignem inextinguibilem accendunt. Lorinus ad fabulam quandam alludit Poeticam; ſiquidem verba illa: *Sicut onus grave*, exponens, inquit: *Rectè appellaveris hujuſmodi peccatum ſiſyphium ſaxum, quod Siſyphus magno movebat niſu, & contentione per arduum montem ſurſum; denuò autem cum jam propè verticem promoviſſet, iſque inde magno impetu deorſum rueret, laborem eundem integrabat.* Regius Propheta David liberationem populi electi ab indigna illa Ægypti ſervitute declarare volens, hac utitur phraſi: *Divertit ab oneribus dorſum ejus, manus ejus in cophino ſervierunt.* Quæ verba exponens Venerabilis Beda, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Hoc eſt, quaſi multis oneribus ſarcina peccatorum incurvatum erexit: & à quibus oneribus eum divertiſſet, oſtendit, dicens: Quia manus ejus ſervierunt in cophino. Cophinus eſt vas ſtercorarium, & ideò per cophinum concupiſcentiæ carnales intelliguntur, & eſt dicere, manus ejus ſervierunt in cophino, id eſt, opera ejus fuerunt in expletione carnalium deſideriorum: quod verè ſervitus erat, quia qui facit peccatum, ſervus eſt peccati; & ab his oneribus, id eſt, mortuis operibus, liberavit eum ille, qui dicit: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Super quæ ultima verba, quæ Matthæi c. 11. leguntur, Hugo Cardinalis ita ſcribit: *Onerati eſtis peccatis, quæ ſignificantur per undecim onera Iſaiæ:* Hic enim Propheta ſolemne ſibi habebat, peccata populorum oneris nomine deſcribere, dum v. gr. ait: *Onus Babylonis, onus Moab, onus Damaſci*, &c.

Similitudo à natatione.

Baruch. 2. 18.

Gen. 4. 6.
Maximum eſt onus peccati.
Pſ. 37. 9.

S. Aug. ib.

Lorin. ib.
Perpetuum onus peccati explicatur in Siſypho.

Pſ. 80. 7.

Beda ib.

Quid ſit cophinus.

Hug. Card. in Matth. 11.
Iſa. 13.

4 S. Ambroſius in præfatione ſuper Pſalmum 37. notat, quòd quando Deus in ſabbato onera portare prohibuit, maximè de peccatis locutus fuerit. Ait enim: *Quid eſt ergo ſabbatum, niſi requies futurorum, levamen præſentium, quo lex jubet hominum opera feriari, onera deponi? Quæ ſunt graviora onera, niſi noſtra peccata? Hæc deponantur in ſabbatorum diebus, id eſt, in hoc vitæ iſtius tempore.* Et paulò poſt ſub eadem ponderis metaphora ſubdit: *Si hic peccata gravia portaveris, illic requiem non habebis. Exonera igitur tuam mentem, rejice omnia, quibus conſcientia gravatur, & premitur, ne fiat fuga tua in hyeme, vel ſabbato. Vita hæc in labore eſt, illa in requie. Leviorem te ſæculi hujus reperiat conſummatio, ne oneratus peccatis fugere non poſſis.* Anima noſtra utique ſumma cum agilitate in cęlum evolaret (utpotè pro quo poſſidendo creata, & redempta fuit) niſi ab onere peccati aggravata deprimeretur; undè S. Antoninus ait: *Anima quidem noſtra de ſe leviſſima eſt, nullum pondus materiale habens; ſed corpus, quod corrumpitur, ait Sapiens, aggravat animam, cum eſt unitum cum ea. Separata autem, ſi ſit ſine peccato, levis eſt, quia in momento, in ictu oculi ſupra cœlum pervenit uſque ad conſpectum Dei, quò pervenire non poſſet, ſcilicet uſque ad primum etiam cœlum, quo nec aquila, nec alia avis, etiam toto tempore vitæ ſuæ pertingit: In mortali autem egreſſu, ita ponderoſa eſt per peccatum, quòd conſiſtere non poteſt vel in modico, quin ad profundum inferni deſcendat. Et in hoc patet, quòd etiam ponderoſior eſt anima propter peccatum omni re ponderoſa.* Ponatis licet in bilance univerſam terram, ſarcinam ſcilicet pondere ſuo infinitam, & poſteà liberè pronuntietis: *Ponderoſior eſt anima propter peccatum.* Idem S. Archiepiſcopus alibi ſuper Pſalmum 43. ſcribens, & conſiderans id, quod Salvator noſter Phariſæis, & Scribis improperavit, dicens: *Alligant onera gravia, & imponunt ſuper humeros hominum*; quænam onera hęc gravia ſint, his verbis declarat: *Gravia ſunt, quæ contraria jugo Chriſti ſunt.* Ac proindè Chriſtus illos, qui à divina lege ſua receſſerant, his verbis invitat: *Venite ad me, qui laboratis, & onerati eſtis.* S. Ambroſius in epiſtola quadam ad *Horontianum*, idipſum, quod ex S. Antonino diximus, ſcilicet quòd nullum dari poſſit pondus majus, quàm ſit pondus peccati, his verbis confirmat: *Nullus major eſt dolor, quam is, qui peccati mucrone vulnerat conſcientiam; neque ullum gravius eſt onus, quam peccatorum ſarcina, & pondus flagitiorum. Deprimit animam, curvat uſque ad terram, ne ſe erigere poſſit. Gravia, fili, gravia nimis delictorum pondera. Denique illa in Evangelio mulier, quæ curvata erat, ſpeciem prætendens animæ laborantis, à Chriſto potuit ſolo erigi.*

S. Ambr. in Pſ. 37.

Moralis explicatio ſabbati.

Anima mundo à corpore liberata in momento tranſit in cœlum.

S. Ambr. in Pſ. 43.

At fœdata peccato põderoſiſſima eſt.
S. Ambr. l. 5. ep. 18.

5 S. Bernardus pondera illa, quorum paulò ante ex Iſaia mentionem fecimus, in ſenſu morali explicat, dicens: *S. Iſaias undecim nobis onera Prophetico ſermone deſcribit: Primum onus Babylonis: Secundum onus Philiſthiim: Tertium onus Moab: Quartum onus Damaſci: Quintum onus deſerti maris: Sextum onus Ægypti: Septimum onus Dumæ: Octavum onus in Arabia: Nonum onus Vallis viſionis: Decimum onus Tyri: Undecimum onus jumentorum Auſtri.* Demum verò myſteria horum onerum moralia his verbis declarat: *Et quid eſt onus, niſi pondus quoddam deprimens animam, & ad terram inclinans, faciens eam ad inferiora reſpicere, negligere ſuperiora? Tale nobis onus aliquando ex mundi provenit delectatione, & hoc onus Babylonis; aliquando ex immundorum ſpirituum immiſſione, & hoc onus Philiſthiim; aliquando ex naturali quadam, & inevitabili neceſſitate, & hoc onus Moab; aliquando ex tenebris ignorantiæ, & hoc onus Ægypti; aliquando ex innata nobis infirmitate, & hoc onus Damaſci; aliquando ex malorum perſecutione, & hoc onus deſerti maris; aliquando ex occulta animi vexatione, & hoc onus Dumæ; aliquando ex timore mortis, & hoc onus in Arabia; aliquando ex vanitate, quando proficimus, & hoc onus Vallis viſionis; aliquando ex anguſtia pro his, quæ toleramus, & hoc onus Tyri; aliquando ex charitate, quando aliis prodeſſe deſideramus, & hoc onus jumentorum Auſtri.* Inter omnia autem hæc onera, quodnam cæteris tibi ponderoſius eſſe videtur? Certè nullum gravius eſt primo, ſcilicet onere Babylonis, per quod denotatur peccatum, quia deprimit animam, & ad terram inclinat: *Primum onus Babylonis eſt*, inquit mellifluus Doctor, *quod neceſſe eſt, ut auferatur ab humeris noſtris. Babylon ſignificat mundum, cujus amor cupiditas eſt; onus itaq; grave, multa premens, & ad inferiora incurvans.*

Undecim onera.

Explicatio illorum onerum.

Primum eſt graviſſimũ.

S. Bern.

6 Apud Zachariam cap. 5. quædam huic Prophetæ facta viſio, his verbis deſcribitur: *Egreſſus eſt Angelus,*

Zach. 5. 5.

Digitized by Google

lus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide, quid eſt hoc, quod egreditur? & dixi: quidnam eſt? & ait, hæc eſt amphora egrediens. Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ, & dixit: Hæc eſt impietas. Porrò quòd impietas, & peccatum, talento plumbi ſuperinſedeant, adeò faciliter non intelligitur; quia licèt *radix omnium malorum ſit cupiditas*, hæc tamen inordinata cupiditas non ſe occupat, nec verſatur circa plumbum, ſed potiùs circa argentum, & aurum. Augetur difficultas ex eo, quod Sacer textus ſubjicit: *Et projecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbi in os ejus.* Veruntamen facilis eſt reſponſio, ſi nos ad ea, quę hactenùs diximus, reflectamus: plumbum enim gravis, & ponderoſa eſt materia, ac proindè Deus Zachariæ impietatem oſtendit plumbo inſidentem. Theod. ait: *Peccati pœnam S. Scriptura plumbum appellat, quod natura grave eſt, peccati verò pondus graviſſimum; id quod nos docet divinus David: Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave, &c. Quin etiam divinus Zacharias videt peccatum, ſpeciem mulieris referens; nam ex voluptate plura peccata naſcuntur: videt punitionem tamquam plumbum graviſſimum ad os iniquitatis incumbentem.* S. Gregorius M. idem quoque myſterium in homilia quadam ſuper Ezech. his verbis indicat. *Iniquitas in talentum plumbi ſedet, omne enim peccatum grave eſt, quia non permittit animam ad ſublimia levari; unde & per Pſalmiſtam dicitur: Filii hominum, uſquequo gravi corde?* S. Iſidorus Peluſiota olim à quodam interrogatus, cur Zacharias iniquitatem talento plumbi inſidentem viderit, eidem in quadam Epiſtola ſequens reſponſum tranſcripſit: *Quoniam quæris, quidnam cauſa ſit, cur Zacharias iniquitatem ſuper menſuram plumbi ſedentem viderit, reſpondeo, hoc idcircò contigiſſe, quia plumbum peccati pondus, & gravitatem deſignat; neque enim quicquam peccato gravius atque onerosius eſt, quippe quod ad ima inferni eos, quos ceperit, deturbet.* Dentur licèt montes chalybei, imò tametſi univerſus mundus ferreus eſſet, illius tamen pondus adeò grave futurum non eſſet, ut animam quandam in imum terræ centrum detrahere poſſet, quemadmodum facit unicum duntaxat mortale peccatum, quod profundiùs animam dejicere non poſſet, quàm in abyſſum infernalem, quæ in totius hujus ingentis mundi machinæ centro ſituata eſt.

Explicatio viſionis.
1.Tim. 6.10.
Theod. in c. 4. Zach.
Peccati pœna plumbū vocatur.
S.Gr.l.2. in Ezech.h.2.
S.Iſid.Pel.l.1. Epiſt. 13.
Iniquę propter plumbi gravitatem.

7 Notaſtiſne, quòd Davidi non ſuffecerit dicere, quòd iniquitates ejus graves eſſent, verùm inſuper adjunxerit: *Et ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me?* DEUS per Iſajam exprimere volens ingentem illam nauſeam, quam circa ſimulatam, & hypocriticam perverſi illius populi religionem, & cultum habuerat, inquit: *Iniqui ſunt cœtus veſtri, ſolemnitates veſtras odivit anima mea, facta ſunt mihi moleſta, laboravi ſuſtinens.* In quibus verbis præcipuè obſervanda ſunt ultima illa verba: *Laboravi ſuſtinens.* In Hebræo idem eſt, quod *onus tollere in humeros.* In memoriam quoque revocandum eſt, quòd Chriſtus in horto Gethſemani *cœpit tadere, pavere, & mæſtus eſſe, dicens: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Quæ omnia non ſine admiratione leguntur, vel legi audiuntur. Nunquid enim Chriſtus idem ipſe Dei Filius erat, de quo Pſalmiſta prædixerat: *Exultavit ut gigas ad currendam viam?* Nunquid in cœnaculo impatiens erat moræ, donec amarum illum biberet calicem? Nunquid Judæ dixerat: *Quod facis, fac citius?* Nunquid traditorem ad exequendam proditionem ſuam abire videns, totus jucundus ac feſtivus dixit: *Nunc clarificatus eſt filius hominis?* Cur igitur in horto Gethſemani timuit, tremuit, & *procidit in faciem ſuam ſuper terram, & factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram?* Reſpondetur, quòd cum omnia totius humani generis peccata in ſe aſſumpſiſſet, ut pro iis æterno Patri ſuo *de toto rigore juſtitiæ* ſatisfaceret, peccata hæc, exceſſivo pődere ſuo, adeò eum compreſſerint, ut ex omnibus corporis membris ſudor ſanguineus copioſè manaret, & in terram ipſum proſternerent, quaſi is, qui tribus digitis totum ſuſtinet mundum, ad tam immenſum pondus, & onus portandum minimè ſufficeret. *Poſuit Deus in eo iniquitates omnium noſtrum*, inquit Iſaias. Propheta quoque Regius in perſona Redemptoris dixit: *Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores.* S. Rex Ezechias pariter Dei filium his verbis affectuoſè affatur: *Tu autem eruiſti animam meam, ut non periret, projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.* Hebræus textus ſignificantiùs dicit: *Deus irruere fecit in eum iniquitates omnium:* ac proindè tametſi Chriſtus divinus ille fuerit Atlas, de quo ſcriptum eſt: *Appendit tribus digitis molem terræ, & librat in pondere montes;* attamen ab infinito hoc omnium peccatorum noſtrorum pondere depreſſus, *procidit in faciem ſuam.*

Hypocritæ Deo ſunt graves.
Iſa.1.14.
Mat.26.38.
Pſ.18.6.
Chriſtus ad paſſionem ſuam altiùs lætus.
Joa.19.27.
Joa.13.31.
Mat.26.19.
Luc.22.27.
Quare etiam timuit.
Iſa.53.
Pſ.128.3.
Iſ.38.17.
Iſa.40.12.

8 Tametſi verum ſit, quòd lignum crucis humeris Chriſti, tot innumeris tormentis tota illa nocte debilitatis, impoſitum, immenſi ponderis, & magnitudinis fuerit; nihilominus Divina natura humanam fragilitatem ſuſtinente, & confortante, non ſolùm illud pondus, verùm etiam integrum mundum humeris ſuis ſuſtinuiſſet, niſi huic patibulo omnia totius generis humani peccata, per Chriſtum expianda, impoſita fuiſſent; prout S. Petrus inſinuat, dicens: *Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo, ſuper lignum.* Cæterùm verò Simon Cyrenæus huic cruci portandæ ſufficiebat, quantò magis Chriſtus illi portandæ ſuffeciſſet? ſiquidem Chriſtus naturaliter non minus robur, & vigorem corporis habebat, utpotè qui tot aſperis tormentis ſuſtinendis ſufficeret, licèt tam in horto, quàm per Jeroſolymæ vicos, & plateas, imò & in ipſo Pilati prætorio copioſiſſimum effudiſſet ſanguinem. Quòd ſi autem rationem ſcire cupias, cur Chriſtus ſub cruce portanda in via defecerit, quam Simon Cyreneus ſine magna difficultate portavit; ſciendum tibi eſt, quòd Chriſtus, utpotè humani generis Redemptor, ponderoſiſſima omnium peccatorum noſtrorum ſarcina onuſtus fuerit, cujus oneris Simon Cyrenæus particeps non fuit. Et propter idem myſterium Chriſtus capite terram verſus inclinato expiravit; licèt enim contrarium potiùs facere debuiſſet, quando in ipſo ſpiritum exhalandi momento, affectuoſa verba illa: *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum*, ad æternum Patrem ſuum in cœlo dirigebat, *& hæc dicens, expirabat.* Nam ut doctiſſimus Salm. ingenioſè notat, cum peccata noſtra in corpore ſuo ſuper lignum crucis portaſſet, ut pro illis per paſſionem & mortem ſuam ſatisfaceret, jam emiſſo ſpiritu, ingens pondus illud in centrum terræ projecit; atque ideò adinſtar illius, qui ingenti quadam ſarcina dorſum ſuum exonerat, eoque ſine caput inclinat, *inclinato capite tradidit ſpiritum:* En verba Salmeronis: *Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ubi præ gravitate oneris caput inclinavit.* Ac proindè mirum non eſt, quòd eodem tempore univerſa terra tam ingenti terræ motu concuſſa fuerit, dicente Matthæo: *Terra mota eſt;* hic enim terræ motus ex eadem proceſſit cauſa, quia ſcilicet terra pondus adeò immenſum ſuſtinere non potuit. Unde S. Hilarius ait: *Terra contremuit ad onus Domini in lignum?* Imò dehiſcens os ſuum aperuit, & onus peccatorum, à Chriſti humeris in terram dejectum, in profundiſſimam inferni abyſſum cadere permiſit.

Magnum erat pondus crucis Chriſti.
1 Petr.2.24.
Materialem Chriſti crucem ſolus Cyrenæus portare potuiſſet.
Quia oneris peccatorum, quod ſoli Christo incumbebat, particeps non fuit.
Luc.23.46.
Salm.t.9. de Parab. tr.28.
Terra tremuit, quia pondus peccati ſuſtinere non potuit.
Hilar.l.3. de Trin. ante med.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Peccatum grave in ſe pondus continere, per alia Scripturæ loca probatur.

THEMA.

Vigilavit jugum iniquitatum mearum. Thren. 1. 14.

1 ECce tibi, quonam nomine Spiritus ſanctus peccatum appellet (utpotè quod lenociniis, & blandimentis ſuis majorem filiorum Adæ partem decipit, & ſeducit) vocat enim illud jugum ponderoſum, & grave: *Vigilavit jugum iniquitatum mearum.* Unde Gillibertus Abbas verba illa Eccleſiaſtici 40. v. 1. *Grave jugum ſuper filios Adam a die exitus de ventre matris eorū* de peccato originali intelligit. At verò quid de peccato actuali dicemus? Porrò infortunatus ille, qui magnam illam cęnam, ad quam invitatus fuerat, adire renuit, id eſt, participatione meritorum Redemptoris ſe ultrò privavit, dum potiùs appetibus ſuis obſecundare voluit; hic, inquam, excuſationis loco dixit: *Iuga boum emi quinque:* quod idem erat, ac ſi diceret: ſtatui quinque corporis mei ſenſibus, ut voluptates inde percipere valeam, omnem licentiam indulgere, parùm curando de ſalute animæ meæ. At verò, inquit S. Aug. nonnè ſufficeret dicere, boves emi? cur igitur dicit, *Iuga boum emi quinque?*

Gillib. Ab. ſ. 26. in Cant.
Iuga boum quinque ſignificant quinque ſenſus.
Luc.14.19.
S.Aug. ſ. 33. de verb. Do.

& rei-

Digitized by Google

& reſpondet: *Aliquid proculdubio eſt quæſtione dignum, quod nos ad quærendum, & intelligendum obſcuritate ſui provocat; & quia clauſum eſt, ut pulſemus, hortatur. Quinque iuga boum, ſenſus hujus carnis quinque numerantur. Quinque ſunt, & juga ſunt. Quare boum dicuntur juga? Quia per ſenſus iſtos carnis terrena requiruntur; boves enim terram verſant.* Idem S. Doctor in alio quodam ſermone id, quod propoſito noſtro quàm maximè ſervit, his verbis inſinuat: *Quod peſſimum eſt, multi ſunt, qui duriſſimum & amariſſimum avaritiæ jugum cum multis laboribus volunt ferre, & dulce jugum Chriſti, & onus ejus leve diſſimulant humeris ſuis imponere. Malunt ſub multis peccatis, ſub ſarcina gravi ſuccumbere, quàm jugum Chriſti, quod eos poteſt in cælum elevare, ſuſcipere.*

S. Aug. ſ. 215. de temp. Malunt homines jugũ peccati, quàm Chriſt.

Did. Stella in commentario ſuper Lucam ita ſcribit: *Diaboli quinque ſunt juga, quia nullus eſt ſenſus, quem ſibi diabolus ſubjicere non deſideret. Dicit enim, quod emit ea. Ego profectò gratis, & ſine ullo pretio humeris meis non ſuſciperem quinque talia juga, nedum emerem. Certè ſic eſt, quod emimus cum diſpendio animarum noſtrarum divitias, honores, delectationes hujus mundi, quæ nobis nihil aliud, niſi onus afferunt.* Poteſtne major hac dari ſatuitas, quàm quòd quis ſibi per labores, & ſudores pondera comparet graviſſima, quæ in bilance Redemptoris collocata, animam, quam ipſe tanto ſanguine redemit, in profundiſſimam inferni abyſſum ſecum trahunt? Hoc eſt, quod benigniſſimus Redemptor noſter dicere voluit, dum ait: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos; jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Jugum Divinæ legis leve eſt, & ſuave, quia ut S. Paulus dicebat: *Non ego, ſed gratia Dei mecum.* Et verò quando boves non ſunt paris, vel magnitudinis, vel fortitudinis, ſed unus alio altior eſt & vigoroſior; tunc ſemper is, qui altior eſt, & robuſtior, majorem ponderis, & jugi partem portando, ſodalis ſui onus notabiliter imminuit. Et hoc eſt, quod in obſervantia divinorum præceptorum contingit, gratia enim Dei adeò nos adjuvat, ut non ſolùm non ſentiamus laborem, ſed etiam in labore gaudium, & exultationem percipiamus, quia *pax multa diligentibus legem tuam.* Non verò ſic ſe res habet in tranſgreſſione divinę legis, in qua graviſſimum pręvaricator experitur peccati pondus; & ideò Chriſtus ait: *Laboratis, & onerati eſtis.*

Did. Stel. lib.

Mat. 11. 28.

Probatur ſuavitas in jugo Chriſti.

Pſalm. 118. 165.

2. Cor. 3. 6.

2 Porrò homo mortuus longè ponderoſior eſt, quàm vivus, quia ſpiritus vitales alleviant corpus: *Spiritus vivificat:* èccontra verò, *qui non diligit, manet in morte*, tuncque pridem culpæ mortalis gravitas ſentitur. Rupertus Abbas commentando verba illa Exodi: *Sapienter opprimamus eum*, ita ſcribit: *Hujus ſapientis, & ſapienter opprimentis quam gravia ſint onera, quibus humanum genus afflixit, jamdudum perſentiſcere cœpimus, ex quo vocem audivimus in Evangelio ſuo ſic dicentis liberatoris: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum, &c. Iugum meum leve. Nam antequam hoc dixiſſet, nos laborem noſtrum neſciebamus; imò peccati oneribus delectabamur, ſub quibus & animæ ſenſum vitæ expiraverant, & corpora noſtra inſtante mortalitate languebant. Tot autem juga ſunt ſervitutis illius, quot vitia: tot onera, quot peccata.* S. Hieron. ſuper cap. 58. Iſaię ſcribens, Salvatorem noſtrum dicere voluiſſe ait: *Dabo vobis requiem; ut ſcilicet peccatorum onera deponentes, ſabbathizemus in Chriſto.* Ubi ad illud alludit pręceptum, quo Deus in lege Moſaica vetuerat, portare onera vel ſarcinas in die Sabbati. Origenes verba illa de peccatis exponit, quæ ſunt velut gravis quædam ſarcina: *Onus enim eſt omne peccatum.* Similem ponderationem adducit Angelicus Doctor, conſiderans, qualiter miraculosè ſanatus paralyticus, lectum ſuum in domum ſuam portare juſſus, Chriſto reſtiterit, eò quòd dies Sabbati eſſet; ita enim ſcribit S. Th. *Hoc tamen mandatum Prophetæ myſticum eſt, nam per onera non portanda, intendebat nos inducere, ut in die Sabbati requieſcerent ab operibus peccatorum.*

Cadaver eſt ponderoſius corpore vivo.

Rup. Ab. l. 2. in Exod. c. 5.

S. Hier. in c. 58. Iſa.

Omne peccatum onus eſt.

Orig. h. 23. in Num.

Joan. 5. S. Th. ib.

3 Deus apud Amos Prophetam, populum, divinarum legum ſuarum tranſgreſſorem, ſub immenſi, & immobilis cujuſdam ponderis nomine deſcribit; idque tali modo loquendi, ac ſi graviſſima prævaricationum ipſius ſarcina eodem modo illum ſtridere faceret, *ſicut ſtridere ſolet carpentum gravi ſarcina onuſtum.* Audiamus verba Amos, & quem ſuper illa conſcripſit commentarium S. Cyr. Alexandr. Ita igitur Propheta ait: *Ecce ego ſtridebo ſubter vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno. Plauſtris agrorum fructus*, inquit S. Cyrillus, *& quæ aream complent, tranſvehere mos fuit veteribus; qui mos hodie in Oriente, & Occidente viget. Volvuntur autem circum axes rotæ, lignis gravi, & ingrato modo ſtridentibus, propè clamantibus, quæ illis impoſita ſunt, oneribus. Ero igitur ipſe quoque (inquit univerſorum Dominus) ut quod volvitur in curru, id eſt, axis. Ille enim, ut dixi, ſibi rotas infixas, & aptatas habens, circumvolvit. Clamabo verò, quaſi qui onus grave peccatorum, ab impiis acervatorum, ampliùs ſuſtinere nequeam. Rejecerunt enim legem Domini.* At verò hoc abjicere divinam legem poſt tergum, idem erat, quod onus hoc immenſum ipſimet Deo imponere; & ideò per Pſalmiſtam ipſe lamentatur: *Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores:* & clariùs apud Iſaiam dicitur: *Projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.*

Jer. 17.

Amos. 2. 13.

S. Cyr. Al. ib. Peccator eſt currus onere ſtridens.

Pſ. 128. 3.

Iſa. 38.

4 Apud eundem Prophetam inter alios Evangelicæ legis eventus, ab ipſo prophetatos, hic quoque reperitur: *Primo tempore alleviata eſt terra Zabulon, & terra Nephtali, & noviſſimo aggravata eſt via maris.* Quæ verba S. Anton. de Padua ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Hoc eſt triduum, de quo Exodi 3. Ibimus viam trium dierum. Primo tempore, id eſt, gratiæ infuſione, quæ primo prævenit peccatorem; terra, id eſt, mens alleviatur in contritione à peccati onere, & tunc eſt terra Zabulon, quæ interpretatur habitaculum fortitudinis; quem enim inhabitat gratia, fortitudine conſtantiæ corroboratur; unde Iſaiæ 40. Qui dat laſſo fortitudinem, & virtutem: alleviatur in confeſſione, dum peccatum, & peccati circumſtantias deponit.* Porrò uſus communis eſt, quòd quando Chriſtianus aliquis multa commiſit peccata, de ipſo dici ſoleat, quòd aggravarit conſcientiam ſuam, quia magnum in ſe onus ſentire videtur; qui tamen mox ut confeſſus eſt, & peccatorum ſuorum abſolutionem accepit, ſe valdè alleviatum, & exoneratum eſſe experitur. S. Hieron. hunc eundem Iſajæ textum explicando, oſtendit, quòd ly *aggravata*, non intelligatur de gravamine tributorum, gravaminum, impoſitionum, cenſuum, & ſimilium; ſed de abſolutione peccatorum. Unde ait: *Hæ duæ tribus ab Aſſyriis captæ ſunt, & deſerta Galilæa eſt, quam Propheta dicit eſſe alleviatam, eo quod peccata populi ſuſtineret:* id eſt, quia ab hominibus impiis, ſacrilegis, ingratis, & Deo rebellibus inhabitabatur.

Iſa. 9.

S. Ant. de Pad. Do. 4. Adv. Converſio explicatur per tres vias.

S. Hier. ib.

5 In ſupplicio, quo divina Majeſtas in Dathan, & Abiron animadvertit, peccatum graviſſimum in ſe pondus continere, manifeſtè apparuit; ſiquidem terra inſolentem illorum arrogantiam ſuſtinere non valens, & à ſceleris illorum immenſo pondere aggravata, os ſuum ſub pedibus illorum aperuit, & vivos deglutivit, in infernum egerendos. *Sic vindicatum eſt*, inquit Philo Hebræus, *ut terra patefacta atque dehiſcens, eos ut gravia ſibi tunc pondera corriperet, atque abſorberet.* Et verò eadem hæc veritas in hiſtoria Jonæ clariùs apparebit. Cùm enim Jonas, juſſus ſe transferre in Niniven, ad annuntiandum incolis illius imminens totius urbis exterminium, ipſe viam contrariam ingrediens, navigaret in Tharſim: mox verò ut in alto mari conſtitutus fuit, ſæva, & horrida exſurrexit tempeſtas, quam S. Zeno his verbis egregiè deſcribit: *Ventorum flatu violento laceſſitum fremit mare, ſolicitique gurgitis præruptorum montium, canis voluminibus repugnantium, littorum ſpumantia ora contundens, minatur per momenta naufragium. Procellæ crebeſcentes inſaniunt, horrendum ſibilant funes, gemunt cedentibus velis antennæ, retonſa undique iter non invenit prora, trepidant nautæ, feſtinant incaſſum, jactura vaſorum navem levare ponderibus:* ſed omnia irrito eventu, quia magis magiſque ſemper ferocire pergebat Oceanus, quandiu navis illam non deponebat ſarcinam, quæ eam ſubmergebat. At verò quænam erat hæc ſarcina? Nimirùm *Prophetæ pondere premebatur.* At verò num extenuatum, & macilentum hujus Prophetæ corpus adeò erat ponderoſum, ut navim plus aggravaret, quam tot aliæ merces, quibus navis onuſta erat? Ita eſt omninò; nam inobedientia Jonæ pondus erat, quod navem deorſum, & in fundum trahebat. Eodem prorſus tempore navigabant in eodem mari aliæ naves, idque magna cum celeritate, & cœlo ſereno. Unde Theodor. ait:

Num. 16. Terra non potuit ſuſtinere peccata Dathan & Abiron.

Philo l. 3. de vita Moyſis.

Jon. 1.

S. Zeno ſ. de Jona. Deſcriptio navis in tempeſtate.

Quam cauſabat inobedientia Jonæ.

Digitized by Google

ait: *Cum omnes aliæ naves ſecundum vento curſum tenerent, in hanc unam tempeſtas maris fluctibus incumbebat. Plus enim ponderis habebat ſolum Ionæ peccatum*, inquit Chryſoſt. *quam alia omnia, quæ navis portabat. Apud ſe periculi ſarcinam retinebant, & magis magiſque Prophetæ corpore gravabantur, non corporis magnitudine, ſed peccati; nihil enim æque grave, & oneroſum invenies, quam peccatum, ideoque Zacharias plumbo illud figuravit.* S. Hieron. ad hunc Jonæ textum commentandum digreſſus, compatitur naucleris illis, qui merces navi ſuæ concreditas, inter aquarum ejecerunt procellas, navim indè alleviandam eſſe credentes: *Arbitrantur*, inquit, *navem ſolito onere prægravari, & non intelligunt, totum pondus eſſe fugitivi Prophetæ.*

Chr. h. de Jon. Gravius erat peccatum Jonæ, quam omnes aliæ merces. S. Hier. ib.

6 Refert Cæſarius, quòd cum viatores aliqui Palæſtinam verſus navigarent, horrida confeſtim exſurrexerit tempeſtas, quæ vicinum comminabatur naufragiũ; quarè imminentem formidantes mortem, unus alteri peccata propria cum ferventibus compunctionis actibus confiteri cœpit; idque non infructuosè, quia cum inter illos magnus quidam eſſet peccator, cujus cauſa mare in tantam furiam redactum fuerat, hic timore perculſus, & in pedes ſeſe erigens, proteſtatus eſt, dicens: Si tempeſtas hæc propter peccata noſtra excitata fuit, certè ego præ cunctis aliis eam excitavi; & proindè vehementis in ſe compunctionis, & doloris actus excitando, omnium criminum ſuorum confeſſionem publicam inſtituit, moxque mare ad priſtinam tranquillitatem, & quietem rediit. Cui miraculo aliud quoddam non minùs inſignè acceſſit, ſiquidem Deus in omnibus, qui in navi illa fuerant, peccatorum, ex publicis confeſſionibus auditorum, memoriam adeò perfectè abolevit, ut nullius prorsùs ne vel minimi quidem peccati recordari potuerint.

Spec. Exempl. l. 5. c. 28. Hiſtoria miraculoſa.

7 Ægyptii unà cum Pharaone, qui ſymbolicè reprobos repræſentabant, in mari rubro ſubmerſi fuerunt, dicente Scriptura: *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.* Unde Origen. ait: *Peccatores graves ſunt, ſancti autem leves, quia ambulant ſuper aquas. Dominus, & Salvator noſter ſuper aquas ambulavit, ipſe eſt enim, qui verè peccatum neſcit. Ambulavit & diſcipulus ejus Petrus, licèt paululum trepidaverit; non enim tantus erat ac talis, qui nihil omnino de ſpiritu plumbi, id eſt, peccati intra ſe haberet admixtum; habuit, licèt parum, propter quod dicit ad eum Dominus: Modicæ fidei, quare dubitaſti?* Nota eſt omnibus hiſtoria. A principio quidem baſes pedum ſuorum ſuper aquas firmavit, haud ſecus ac ſi ſolido inambulaſſet elemento; at verò poſtea vacillare cœpit, timuitque ſubmergi; cujus S. Hier. hanc rationem aſſignat: *Petrus, qui ante pendulo greſſu calcabat undas, poſtquam infidelitate aggravatus, vorabatur a fluctibus, manu Domini ſublevatur.* Quam eandem reflexionem Origenes priùs habuerat, dum ait: *Simulatque dubitavit, videt ventum validum haud quaquam validum ei, qui depoſuerat exiguam fidem, & hæſitationem.* In alia quadam occaſione, quando etiam Chriſtus in navicula, in qua omnes Apoſtoli ſimul congregati, trajicere parabat, mare pariter furere, & ſævire cœpit; dicit enim Sacer textus: *Motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus.* Undenam verò hæc tempeſtas proceſſerit, S. Ambroſ. inſinuat, dum ob Judæ in eadem navi præſentiam, mare conturbatum fuiſſe notat, inquiens: *Erat ibi Simon Petrus, ſed erat pariter & Iudas; quamvis illius fides fundaret naviculam, hujus tamen perfidia eam conturbabat. Vnius delicto cunctorum merita quatiuntur.* Ecce quantùm immenſa hæc peccati ſarcina navim hanc aggravet, ut ſcilicet innumera multorum Apoſtolorum merita ſupplantare valeat. S. Matth. etiamnum Publicanus exiſtens, pro eo tempore, quo Chriſtus eum ad Apoſtolatum vocavit, à ſacra Scriptura ſediſſe dicitur: *Sedentem in telonio*, id eſt, ut Gloſſa ait, *lucris pertinaciter inhiantem.* Longè autem meliùs ait Chryſol. *Sedebat utique, qui ſtare non poterat, pondere cupiditatis oppreſſus, & ipſa totius conſcientia fraudis incurvus. Aurum natura grave, gravius fit avaritia nimis. Hinc eſt, quod plus habentem deprimit, quam ferentem, & vehementius aggravat corda, quam corpora.* S. Aug. verba illa, quæ S. Lucas de divite epulone pronuntiat, ſcilicet *ſepultus eſt in inferno*, conſiderans, ait: *Quia hic pecuniarum pondere preſſus, velocius deſcenderat, quam ut veniſſe diceretur.* S. Paulinus in Epiſtola quadam de capillatura Abſalonis, in hæc verba ingenioſè ſcribit: *Vt Scriptura divina nos docet, levis eſt Sanctorum coma, impiorum gravis. Hæc autem aut virtutis, ut in Samſone, aut ſanctificationis, ut in Samuele; illa autem aut ponderis, ut in Abſalone, aut ſqualoris, ut in Nabuchodonoſor; quâ hominum, comarumque diſcordia docemur, in capillis opera cenſere.* Paulò poſt verò de Abſalone ſubjungit: *Tondebat caput ſuum, quia gravaretur; cum autem detonſus eſſet, ponderabat capillos capitis ſui, & erant centum ſiclos pondere regali. Quo apertius exprimi poteſt, pro operibus numerari capillos? Cum in impii capite non aliquam virtutem, ſed tantum ſarcinam capillorum Scriptura ſignarit: Ponderabat, inquit, capillos capitis ſui? Gloria enim impio eſt iniquitas ſua.*

Exod. 15. 10. Peccatores ſunt graves, Sancti leves.

Mat. 14. 31.

Hier. in c. 2. Nahum.

Orig. in c. 14. Matt. Probatur in Petro Apoſtolo.

S. Ambr. ſ. 62.

Mat. 8. 25.

Chryſol. ſ. 29. Matt. in telonio ſtare non poterat, quia premebatur pondere cupiditatis.

S. Aug. ſ. 25. de verb. Dom.

S. Paul. Ep. 4. ad Sever.

Capilli impiorum ſunt graves, proborum leves.

8 S. Ambroſ. utiliſſimam nobis inſinuat doctrinam, dum verba illa Sapientis: *Narratio fatui, quaſi ſarcina in via*, conſiderans, ait: *Quid enim aliud eſt peccatum, niſi ſarcina, quæ hujus ſæculi gravat viatorem, gravi depreſſum faſce delicti, qui ſi nollet oneri ſubjacere debuit audire dicentem: Venite ad me omnes, qui onerati eſtis?* Et verò quiſquis peccatum ſuum confitetur, hujus ſe ſarcinæ onere exonerat; qui autem Divinam legem obſervat, hujus oneris timendi cauſam non habet. Peſſimum verò ſignum eſt, quando quis hoc onere peccati gravatus, id ipſum non ſentit; verè enim talis in profundum malitiæ perveniſſe dici poterit: *Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Ad eum enim modum talis impius ſe habet, quo is, qui intra undas maris natitat; hic enim ſæpè ſupra corpus ſuum mille plauſtra aquę habebit, & tamen pondus illorum non ſentit, ſed ſub illis inſtar piſcis agiliter natando progreditur; ècontrà verò qui extra aquas vel mediam amiam aquę ſupra ſe portat, onus illius graviſſimum eſſe experitur. Et verò undenam hæc proficiſcitur differentia? Reſpondetur per axioma illud Philoſophicum: *Elementa intra propriam ſphæram non gravitant*; aqua autem intra lacum, flumen, vel mare conſtituta, eſt veluti in propria ſphæra, ac proinde pondus illius in aquis non ſentitur, quemadmodum quando extra ſuum centrum eſt extracta. Verùm enimverò quid per hanc inſtructionem me dicere velle exiſtimatis? Nimirùm, continget ſæpiſſimè, quòd peccator aliquis conſcientiam habeat centenis, & millenis peccatis mortalibus aggravatam, (*abominabilis homo bibit quaſi aquam iniquitatem*,) & tamen lætatur etiamnum, & ridet, nec ulla ratione peccatorum ſuorum ſentit gravitatem; cujus ratio eſt, quia peccatum, & iniquitas eſt in illo, velut in ſuo centro; & hoc manifeſtum eſt reprobationis ſuæ ſignum, ſiquidem omnem amiſit remorſum, & ſyndæreſin. Econtra verò quando anima peccati ſui pondus perſentiſcit, tametſi illud nondum deponat, ſignum tamen eſt, quòd peccatum in eo non ſit ſicut in ſuo centro, quòdque timorata etiamnum in eo ſuperſit conſcientia. Salmeron idipſum explicat ſequenti adhibita ſimilitudine: ait enim: *Eſt peccatum in conſcientia, dum perpetratur, tamquam lignum in aqua, quod facilè movetur ſuper illam: at ubi perpetratum eſt, tamquam lignum de aqua extractum, ponderoſum eſt valde.* Et ideò qui infinitum peccati pondus dignoſcere cupit, huic neceſſum eſt, ut illud in rigoroſiſſimæ divinæ juſtitiæ ſtateram reponat. Fecit idipſum S. Antonius de Padua, cum ait: *O quantum gravia, quæ faciunt hominem cadere in profundum!* Idipſum quoque D. Chryſoſt. in hæc verba ſcribens: *Grave onus eſt peccatum, & dorſum ferens premit; & quomodo qui in puteum ceciderunt, non facilè aſcendent, ſed opus habebunt aliis, qui ſurſum tollant, ita etiam qui venerit in profundum peccatorum.* Quòd ſi aliquis ex unico duntaxat capitis capillo ſuper fornacem ardentem ſuſpenſus hærens, ad pedes alligatum haberet montem quendam marmoreum inexplicabilis ponderis, qui continuò eum deorſum traheret, quemnam tibi de illo conceptum formaturus eſſes? Diceres utique, ingens eſſe Divinæ omnipotentiæ miraculum, quòd talis ſuſtentaretur, nec capillus ille vel minimum rumpi videretur, tum propter activitatem flammæ, tum propter capilli ſubtilitatem. In hoc autem ſtatu poſitus eſt impius, in mortali peccato conſtitutus; habet enim ſibi adhæreſcens pondus infinitum, quod illum ad infernum continuò trahit, utpotè ſu-

S. Ambr. Interpell. 2. Job l. 1. c. 3. Eccl. 21. 19.

Jugum peccatorum dicitur ſarcina.

Prov. 18. 3.

Elementa in propria ſphæra non gravitant.

Job 15. 16. illius moralis applicatio.

Salm. to. 10. tr. 16.

Similitudo.

S. Ant. de Pad. ſ. 1. Do. 2 Quad. D. Chr. h. 8. in 1. ad Cor.

Unica reſpiratio peccatorem dividit ab inferno.

Digitized by Google

ſuper quo, *ſecundum præſentem juſtitiā*, hæret pendulus, quaſi ex pilo capitis; cum inter ipſum & ignem illum infernalem non ſit major diſtantia, quàm unius duntaxat reſpirationis vel anhelitus, à quo vita noſtra depender, quæ longè quid minus eſt, quàm ſit pilus capitis. Quiſnam verò eſt, qui ſe reflectat ad tam manifeſtum, & potens Divinæ pietatis miraculum, quo fit, ut hic pilus nnn rumpatur? Audiamus S. Archiepiſcopum Valentinum, Thomam, inquam, de Villanova, qui eorum negligentiam, qui ex tanto periculo evadere ne minimum curant, obſtupeſcit, inquiens: *Quam juſtè ardent in inferno, qui contempſerunt tam levem adhibere medicinam! Infelix anima, qua tam longo tempore vivit ſine Deo, facta habitaculum dæmoniorum, a quibus captiva tenetur ad ſuam voluntatem! O cor, quod talia ſuſtinet! O quanta audacia! ardet infernus ſub pedibus, expectat ore aperto, & ſolo capillo vitæ pendet anima, ne cadat in illo, & ridet, & dormit.*

S. Th. à Vill. Nov. Conc. fer. 6. poſt 1. Do. Qu.

DISCVRSVS XXV.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale peccatorem adeò conſtringit, ut per effrænes appetitus ſuos eum ſui ipſius carnificem efficiat.

THEMA.

Iniquitates ſuæ capiunt impium. Prov. 5.22.

Piſcis in rete & avis in laqueo privatur ſua libertate.

1 QUando dicere volumus, aliquem ab alio eò eſſe redactum, ut ei ad nutum ſervire cogatur, proverbio vulgato dicere ſolemus: *Tenet ipſum per capillos ſuſpēſum*, ſcilicet, ut de ipſo facere poſſit quod libet. Idem igitur Sapiens in prædictis verbis dicere velle videtur, quando vim & violentiam peccati exprimere volens, qua efficit, ut nos faciamus, quod illi libet, dicit: *Iniquitates ſuæ capiunt impium*. Sicut enim is, qui in carcere, & inter compedes captivus degit, facere cogitur, quod carceris præfecto collibuerit: ita quoque peccatum eundem operatur effectum; ac proinde Salomon: *Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur*. Quamdiu piſcis non eſt in reti, nec avis laqueo clauditur, ſalva eſt utriuſqne libertas; non verò quando intra rete piſcatoris, vel aucupis laqueum clauduntur: *Iniquitates ſuæ capiunt impium*, id eſt ut Hugo Card. exponit: *Sicut laqueus aves, & ſicut hamus piſces.* Anima enim, quæ antea libera erat, per peccatum efficitur appetituum ſuorum mancipium, & ancilla. Nunquid lacrymis illum dignum judicares, qui ex propriæ voluntatis electiooe, ſpontè, & liberè ſe conjiceret intra compedes, furcas, aliaque ſimilia infamium ſuppliciorum inſtrumenta intromitteret? *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.* Propriè autem paſſiones miſerum peccatorem ad hanc deplorandam ſtultitiam ſubeundam veluti cogunt; ut proindè Angelicus Doctor de ejuſmodi miſero homine meritò dicat: *Peccator ad ſe ipſum malè ſe habet, quoniam plus vult ſe eſſe malum, quam bonum; Diaboli ſervum, quam Dei Filium; in ſtatu latronis, quàm in ſtatu Regis: Qui in mortali eſt, in ſtatu latronis eſt, infernali patibulo adjudicatus.*

H. Car.

Anima peccat.

S. Th. l. 4. de erudit. Princ. c. 3.

Joſ. 16. 10.

2 In libro Joſue c. 16. legitur: *Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitavit in Gazer: habitavitque Chananæus in medio Ephraim uſq; in diem hanc tributarius.* At verò inquies: nunquid Deus totale Chananæorum præceperat exterminium? Cur igitur contra juſſum Dei ſervantur illæſi, & etiamnum inter filios Ephraim vivere permittuntur? Reſponſum ex ly, *tributarius* facilè colligitur; hoc enim filii Ephraim ſolo lucri motivo decepti fecerunt: ex quo enim ab iis tributum extorquere poterant, ad tranſgrediendum Divinum præceptum ſe ſeduci permiſerunt. Lucrum igitur, voluptas, vel ſimilis alius amor inordinatus, ad tranſgredienda Dei præcepta nos extimulant. At verò quidnam talibus juſto Dei judicio evenire ſolet? Nimirùm qui ejuſmodi ſunt, laqueum ſeu funem collo ſuo inſerentes, ſenſuum ſuorum ſe mancipia conſtituunt. Etenim Chananæi totam tribum Ephraim continuò tenebant timore conſtrictam, eamque indignè tractabant; adeoque quandiu inter illos nutriebantur, filii Ephraim continuis exagitabantur ſuſpicionibus, & timoribus; & tamen inimicum ſuum in propriis viſceribus nutriebant. *Omnia in figura contingebant illis.* Audite igitur S. Greg. dicentem: *Quid enim Chananæus, gentilis populus, niſi vitium ſignificat? Vivere in ſe hoſtes conſpicit, a quibus adhuc vinci formidat.* Verum quidem eſt, quòd ex divitiis, ex voluptatibus, ex vindicta in inimicum exercita, aliqua perfruaris ſatisfactione humana: at verò quis non vider, majores eſſe tyrannides, violentias, & ærumnas, quas progreſſu temporis in ſua ſecum ſequela abducunt? *Vivere in ſe hoſtes conſpicit*: Vitia enim ſunt vitioſorum carnifices; ſuntque velut totidem vultures, viſcera peccatoris devorantes. Aotiqui Romani inter falſa, quæ venerabantur, Numina, unum babebant, cui nomen erat *Angeronia*, alterum verò *Volupia* appellabatur; quorum Plinius & Macrobius *in Saturnalibus* meminere. Ex his Angeronia adverſitatibus præerat, Vnlupia verò, id eſt, Venus, voluptatum præfecta erat. Angeroniæ non offerebatur ſacrificium, præterquam in templo Veneris, quaſi & ipſi Gentiles, licèt in intellectu ſuo cæci quoad capiendas veritates æternas, per hoc inſinuare voluiſſent, quòd etiam in actualibus voluptatibus permixta repeñatur miſeria, labor, & ærumna. Undè Seneca ait: *Prima, & maxima peccantium pœna eſt, peccaſſe.* Unde ſi peccator nullam aliam pœnam reciperet, hæc aſperrima eſſer; quòd ſcilicer iniquitas, & peccatum verus ſit animæ peccatricis carnifex.

Lucrum excæcat.

Lucri poſſeſſi pœna.

S. Gr. l. 4. mor. c. 32.

Plin. l. 3. c. 5. Macrob. l. 3. c. 10. Explicatio Angeronia & Volupia.

Sen. Ep. 97.

3 Nota eſt univerſis famoſa illa nuptiarum parabola, in qua temerarius ille, qui ſine veſte nuptiali menſæ accumbere præſumpſit, terribilem hanc audire debuit condemnationem: *Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores.* Aſt verò meritò quærat hìc aliquis, qua ratione hæc condemnationis ſententia in tempore & loco tanto gaudio, quale nuptiarum eſſe ſolet, deſtinato, promptæ executioni mandari potuerit? Ubi enim erant prompti lictores? ubi vincula? ubi compedes? ubi carceres in domo aliqua, tunc conviviis, cantibus, choræis, & tripudiis, ſimilibuſque aliis recreationibus deſtinata? Nimirùm *omnia in figura contingebant illis*: Infelix enim ille, qui veſte carebat nuptiali, eum deſignabat, qui propter culpæ mortalis demerita divina gratia, charitate, amicitia Dei, cunctiſque bonorum operum meritis ſpoliatus fuit: hi autem, qui tales ſuot, ſuos ſemper funes, catenas, & carnifices ſecum adducunt; hi enim alii non ſunt, quàm inordinati illorum proprii appetitus, quorum ſubjacent tyrannidi: *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.* Unde S. Bern. de mala differens conſcientia, ait: *Ipſa eſt teſtis, ipſa judex, ipſa tortor, ipſa carcer.* S. Auguſt. ſuper Pſalmos ſcribens, hancque introducens parabolam, ſequentem inſtituit, non minus ingenioſam, quàm utilem conſiderationem: *Non ergo eſſet, unde illi ligarentur manus, & pedes, niſi ipſe ſibi reſtim feciſſet. Vnde alio in loco ſcriptum eſt: Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.*

Mat. 22. 14. Ubi cito potuerint in nuptiis Evangelicis adeſſe executores ſententiæ contra non veſtitum.

Mala conſcientia, iſtis Judex, tortor, & carcer ſunt. S. Ber. l. de Conſcient. S. Aug. in pſ. 130.

4 Deus de inobediente, rebelli, divinaque præcepta ſurdis auribus excipiente populo ſuo, in hæc verba lamentatur: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi.* At verò qualem ipſos inde pœnam retuliſſe exiſtimatis? Num fortè leones, urſos, aliaſque feras emiſit in illos, ut, ſicut olim in confinibus Samariæ factum fuerat, ab iiſdem devorarentur? Nequaquam. Quid ergo eis fecit? Sacer textus ibidem ait: *Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.* At verò dices: hoc non eſt punire impios, eorumqne iniquitates coercere, ſed potiùs eoſdem in illis fovere; impii namque nihil aliud quærunt, quam ſi eis habena relaxetur, omniſque indulgeatur libertas faciendi, quod volunt. Reſpondeo, id quidem verum eſſe; impios verò à peccatis ſuis excæcatos minimè intelligere, quòd longè deterius ſit, cedere illos in propriorum inordinatorum appetituum prædam, quam ſi ferarum truculentiæ, & ſævitiei traderentur; hæ enim aliud non lacerant, quàm corpus; inordinatæ autem paſſiones corpus pariter, & animam dilaniant, ſuaque tyrannide iiſdem violentiam inferunt. Cæterùm trita eſt illa in Confeſſionibus S. Aug. ſententia, dicentis: *Juſſiſti Domine, & ſic eſt, ut omnis ſibi pœna ſit inordinatus amor.* Et alibi pariter ita ſcribit: *Cum punit Deus peccatores, non malum ſuum eis infert, ſed malis eorum dimittit, juxta illud: Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem,*

Pſ. 80. 8. Deus peccatores punit, illos dimittendo ſuis deſideriis.

Inordinatus amor, in iniquo gratus, ſit pœna peccati. S. Aug.

Digitized by Google

rem, & peperit iniquitatem: lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit. Enimverò appetitus, ſive effrænis quædam paſſio, talis eſt violentiæ, ut nos oculis clauſis in præcipitium, & deſperationem pertrahat. In cujus probationem S. Petrus Dam. facinus quoddam refert, ex quo evidenter deducitur, eum, qui periculum ſubmerſionis in flumine evaſerat, tandem, ut ita dicam, in cratere aqua pleno fuiſſe ſubmerſum. Et quidem Hiſtoria, quam S. Cardinalis refert, ſibi à S. Hugone Abbate Cluniacenſi relatam fuiſſe dicit. En igitur hiſtoriam ipſiſſimis S. Petri Dam. verbis conſcriptam:

S.Petr. Dam. l.2.Ep.15. Hiſtoria.

Religioſus quidam Epiſcopus, in expeditione poſitus, cum veniſſet ad ripam cujuſdam fluminis, ſubſtitit, ibique laſſus recreare ſpiritum cœpit: cumque illic tranquillè quieſceret, audivit vocem de fluminis alveo prodeuntem, & hac verba clarius exprimentem: Hora venit, homo non venit. His auditis, Epiſcopus ſolicitus redditur, & recogitans, hoc ſine myſterio eſſe non poſſe, eventum rei ſolerti cuſtodia præſtolatur. Sed dum attentus explorator expectat, dumque hac, & illa recogitat, ecce quidam clericus agillime properabat, equumque calcaribus atterens, amnem tranſire quantocius feſtinabat. Admonuit autem ſuos Epiſcopus, ut obvios ſe venienti feſtinanter objicerent, eumque a ſui curſus impetu retinerent. Cumque ille pertinaciter properans, flumen aggrederetur præcipitanter invadere, ac ſine mora tranſire, illique contra violenter obſiſterent, & gradum figere compuliſſent, ait: Quieſcite, quæſo, dimittite me, recedite, quia juſſio Regis urget, non eſt res, quæ differri poſſit in poſterum: Myſterium Regis inſtat, inevitabilis neceſſitas imperat. Quid plura? S. Epiſcopus eum violentiſſime retentum, ſuperveniente nocte, ſecum habere hoſpitium coegit.

Suicidium.

Sed miſera hominis ac lugenda conditio, quæ facilius valet ſibi conſciſcere mala, dum deſunt, quam vitare, cum imminent. Epiſcopo ſcilicet cum ſuis gravi ſopore depreſſo, ille vas aquæ in hoſpitio reperit, in quod caput immergens, ſuus ipſe tortor effectus, ſe feraliter enecavit. Ubi notanda ſunt verba illa, *ſuus ipſe tortor effectus, &c.* ſiquidem ut Plutarchus quoque licèt, Gentilis Philoſophus, refert:

Plut de ſera numinis vindicta.

Malitia conjunctam, & aſſiduè ipſam torquentem geſtat pœnam, atque dolorem: non poſtquam ſcelus perfecerit, ſed tunc maximè flagitiorum pœnam exſolvit, cum injuriam atrociter inferre videtur.

Invidia Saulis.

5 Saul intrinſecùs, propter Davidis applauſus, & triumphos, ab invidia extimulatus, concepto contra Davidem odio, eundem, licèt generum ſuum, adeoque benè meritum ſuum benefactorem, qui ſceptrum, & coronam in capite ejus ſtabilierat, adeò indignè ferebat, ut ſe præ dolore moriturum eſſe metueret; cujuſmodi doloris verba erant illa: *Non eſt, qui vicem meam doleat;*

1 Reg.22.8.

atque ideò ad ſæviſſimam in ipſum excitandam perſecutionem ſe extimulari ſentiebat, tametſi ab ejuſmodi perſecutione ſepiùs ſibi propoſuiſſet deſiſtere. Judæi ſimiliter videntes, numerum diſcipulorum Chriſti quotidiè creſcere, ipſumque ob miraculorum præſtantiam, majorem ſibi famam acquirere, ſuamque doctrinam Euangelicam quotidie magis magiſque confirmari, rabie quadám agebantur interiùs in animis ſuis, adeò, ut in concilio congregati, anxii, & afflicti, ſeqoe mutuò aſpicientes dixerint:

Joa.11. Salm. t.8. tr. 14. Invidia Judæorum contra Chriſtum.

Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Ubi Salm. ait: *Expende admirabilem ſitim maleficiendi.* Et verò quanta mala alia contra Chriſtum maledicti hi Hebræi machinati non fuerant? Ejus calumniati fuerant doctrinam, ſanctitati vitæ ſuæ detraxerant, tamquam Samaritanum, ebrium, ac temulentum, publicanumque proclamaverant, eum tamquam in virtute Beelzebub dæmonia ejicientem traduxerant, de monte eum præcipitare, in vincula conjicere, arreptiſque lapidibus eum lapidare conati fuerant; & tamen poſt tot Chriſto illatas injurias, *tamquam nihil egiſſent, dicunt: Quid facimus?* Quorum verborum ſenſum genuinum

Alb. Magn. Job 17.

Alb. Magnus his verbis expreſſit: *Eſt autem verbum anguſtiati dicere: Quid facimus? Cogitationes meæ,* (verba ſunt S. Job Prophetæ,) *diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum.* Pagnin. legit: *Evulſa ſunt, torquentes cor meum.*

6 In themate huius diſcurſus dicitur: *Iniquitates ſuæ capiunt impium;* poſt captivitatem verò, & carceres ſequuntur vincula, funes, & catenæ: *Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur;* & conſequenter quòd reus tormentis ſubjiciatur, ad extorquendam veritatis ingenuam confeſſionem; ita enim in judiciis criminalibus qootidie practicatur. Ecce igitur, quàm benè idipſum Job expreſſerit, dicens: *Cogitationes meæ diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum,* vel ut originale Hebræorum legit: *Cogitationes meæ convulſæ ſunt:* quod plus quidpiam dicit, quàm cogitatiooes *meas diſſipatas eſſe,* quia convulſiones dolores ſecum habent acerbiſſimos.

Poſt captivitatem ſequitur ſæpè tortura.

Septuaginta vertunt: *Rupti ſunt articuli cordis mei.* S. Aug. habet: *Convulſa ſunt compages cordis mei.* Et verò, ex quo dolor exceſſivus ſæpè cauſa eſſe ſolet delirii, non ſine cauſa Polychronius legit: *Præ mœrore cordis mei parum abfuit, quin in dementiam abierim.* Etenim vehemens, & immoderata paſſio, præterquam quòd corpus torqueat, mentem quoque interiùs ita perturbat, ut eandem in rationis deliquium, & inſaniam ſepè redigat. Ac proindè, ut ſuo loco probavimus, culpa & iniquitas in ſacra Scriptura ſæpè ſanitatis, & inſipientiæ nomine appellatur. S. Baſilius hominem ira exardeſcentem his verbis repræſentat:

S.Baſil. h.de Ira.

A dæmonibus detenti, irati, nihil nec forma, nec animi affectu differunt à delyro. D. Chriſoſt. pariter hominem vindicativum his verbis affatur: *O pœnas! cur perſeveras ſemper, ut te punias, ut illum ſemel flagelles? Quare beſtiam in viſcera tua includis? Melius eſſet, viperam, vel ſerpentem in corde poſitum eſſe, quam iram.*

D.Chr.ho.41. in Acta. Melior eſt Serpens quam ira.

Serpens enim ſoli corpori mortem inferret, idque ſemel duntaxat; odium verò, & ira vindicativa animam continuò affligit & diſcruciat, mortemque eidem æternam adſert, imò ſæpè etiam mortis corporalis eſt cauſa, juxta illam Pſalmiſtæ imprecationem: *Gladius eorum intret in corda ipſorum, & arcus eorum confringatur.*

Pſ.36.15.

Porrò ſi gulæ violentia conſideretur, quis eſt, qui non videat, qualiter hæc epulonem adeò tenaciter occupet, & moleſtet, ut verè de ipſo dici poſſit: *Semper animus inſatiabilis?*

Deſcriptio guloſi.

Diu enim noctuque, ſive vigilans, ſive dormiens, aliud non cogitat, nec alteri rei ſtudet, quam ſolis cibis ſapidis, lautis & delicatis, ſuamque conditionem, & poſſibilitatem longè excedentibus, præparandis, licèt ſciat, & frequenter experiatur, per ejuſmodi cibos magnas ſibi cauſari indigeſtiones, infirmitates, cruditates, alioſque acerbiſſimos dolores: *Adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.*

Pſ.77.30.

Judas quidem in ultima cœna ſapidiſſimum quendam bolum de manu Redemptoris acceperat: *Cui intinctum panem porrexero;*

Joa.13.26.

at verò bolus iſte caro nimis pretio ei conſtitit, ſiquidem *diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.* Præfigurabat proindè Judas epulones illos, qui in contemptum Dei ſuos nituntur adimplere, & exſatiare appetitus, qui tandem ex vitioſis, & ſceleratis ſuimetipſius efficiuntur carnifices:

Judas repræſentat guloſos.

Ipſe ſibi laqueum paravit, inquit quidam interpres, *ipſe ſibi illigat, ipſe ſe præcipitat, ipſe ſuſpenſus crepuit medius:* ſive ut legit Syriacus: *Crepuit per medium ſui, impetu malitia ſuæ ſe rupit, & tanquam in fruſta ſe ſcidit. Ipſe ſe proprio ore egit in mortem,* inquit S. Ambroſius:

S. Amb. in pſ. 35.

Quantos putamus in ipſo fuiſſe tortores, ut ſibi ipſe tam gravis pœnæ exactor incumberet, & ſemetipſum laqueo ſtrangularet? Dixit injuſtus, ut delinquat ſibi.

Deut.28.

7 Ex parte Dei in libro Deuteronomii ſequens impiis intentata fuit comminatio: *Dabit tibi Dominus animam mœrore confectam, & erit vita tua quaſi pendens ante te.* Quiſquis enim vitiis incipit eſſe deditus, carnique, & ſenſualitati ſuæ omnem libertatem indulger, infeliciter vivit, quia ſemper inquietus eſt, & anxius, continuiſque periculis expoſitus, & quaſi ſemper moritur; ſyndæreſis enim malæ conſcieotiæ ipſum continuò transfigere non deſinit. Tametſi Rex ille Babyloniæ, apud Danielem, totum fecerit contremiſcere mundum; ejus tamen mala conſcientia ipſum etiam in ſomno poſitum toto corpore trepidare fecit, dicente Sacro textu: *Vidit ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus ejus.*

Malus ſemper eſt inquietus: patet in Rege Babyloniæ. Dan.2.1.

Vocavit quidem ſapientes, & ariolos ſuos, quibus tamen nec ipſemet, quod habuerat ſomnium, recenſere poterat; unde ait: *Ignoro, mente confuſus, quid viderim.* At verò ſi ſomnii ſui non recordabatur ampliùs, quamnam habere poterat concipiendæ triſtitiæ cauſam? *Sat eſt peccatori,* inquit ſacer quidam interpres, *vel ipſa ſomnii ignorata figura, ut non ſolum eum excutiat a lecto, ſed & vigilem, & ſtantem, vel de oblivionis pungat memoria.*

8 Ex

Digitized by Google

8 Ex quo Nabuchodonoſor Rex ſacrilegus, impius, atheus, Deoque vero rebellis erat, juſtam omninò cauſam ſibi metuendi habebat; ſiquidem cum ipſamet Altiſſimi Majeſtate contendere non dubitarat: *Altiſſimus autem odio habet peccatores*.

Eccl. 12. 3. Chr. h. 28. in 1. ad Cor.

D. Chryſoſt. conſiderans verba illa: *Herodes enim metuebat Joannem*; interrogat inquiens: *Cur eum in carcerem conjecit? Cur non eum contempſit? Num Joannes eum in judicium tracturus erat? Num adulterii pœnas ab eo expetiit? Nonne reprehenſio duntaxat erant quæ dicebantur? Quid ergo metuit, ac tremuit? Annon verba erant, ac ſimplex ſermo? Certe. Sed hujuſmodi verba magis, quam res ipſa eum pungebant. Non eum ad judicium, ſed ad conſcientiæ tribunal trahebat.*

Joannes Herodem trahit ad tribunal conſcientiæ.

Conſcientia autem verminoſa, & carioſa, ſimul & ſemel rei, accuſatoris, teſtis, judicis, & carnificis ſuſtinet partes. S. Greg. Magnus optimè conſiderat, quòd de illo, qui eo, quòd ad nuptias ſine nuptiali veſte accedere non erubuiſſet, ligatis manibus, & pedibus ad tenebras exteriores ſuſtinendas fuerat condemnatus, Sacer textus dicat: *Ait ille obmutuit*. Unde ſequentem deducit moralitatem: *Omne argumentum ceſſat excuſationis, quia ille foris increpat, qui teſtis conſcientiæ intus animam accuſat.*

S. Gr. h. 38. in Euang.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Peccator mortaliter peccando, ſemetipſum offendit, & damnificat.

THEMA.

Dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo: non eſt timor Dei ante oculos eorum. Pſ. 35. 1.

1 HOmo offendendo Deum, offendit ſeipſum, eſtque ſibi ipſi proprii ſui mali ſolus faber. S. Amb. proinde legit: *Dixit injuſtus, ut delinquat ſibi*, quia peccatum in ſuum refertur authorem; ſicut viperæ partus, qui primò ſuam ſcindit parentem; ſibi ergo delinquit.

S. Ambr. ib. Homo peccando offendit ſeipſum.

S. Job ait de impio: *Tetendit adverſus Deum manum ſuam, & contra Omnipotentem roboratus eſt*; unde nihil aliud, quàm caput peſſimè ſauciatum reportat, quia infallibilis eſt veritas Pſalmiſtæ, dicentis: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*

Job 15. 25.

Pſ. 90. 10.

Idem Job ſimiliter in cap. 35. Prophetiæ ſuæ ait: *Si peccaveris, quid ei nocebis? Et ſi multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum? Homini, qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua.*

Job 35. 6.

Ex quo diſcurſu, S. Jobo à Spiritu S. dictato, deducitur evidenter, quòd peccatum committentem offendat; Deo autem offenſam, vel damnum afferre non poſſit, tametſi multis à nobis laceſſatur injuriis, & contumeliis, *quia non accedet ad te malum*. Ubi Vulgata noſtra in Deuteronomio legit: *Peccaverunt ei, & non filii ejus in ſordibus*; S. Aug. cum Septuaginta interpretibus vertit: *Peccaverunt non ei, filii ejus vituperabiles*; & rationem aſſignat: *Quoniam qui peccat, non peccat ei, id eſt, non Deo nocet, ſed ſibi ipſi.* Chaldæus pariter legit: *Diſſipaverunt ſe ipſos, & non illum.*

Deut. 32. 5.

Item S. Aug. ſuper Pſalmum decimum ſcribens, ut damnum, quod nobis ipſis peccando inferimus, quodque Deum ne minimùm quidem tangit, declaret, ſequentem adhibet idoneam ſimilitudinem: Etenim neceſſarium eſt, ut facula, aliam materiam accenſura, ipſa prius ardeat, & conſumat ſeipſam: *Nemo malus, qui ſibi non prius noceat. Facula eſt, hanc faculam apponit, ut aliquid incendat. Nunquid non ipſa facula, quam apponit, prius ardet, ut aliquid poſſit incendere? Malitia autem procedit ex ſe, & quem prius vaſtat, niſi ſe?*

S. Aug. in pſ. 10. 6. Malus ſibi ipſi prius nocet ut fax prius ſeipſam conſumit antequâ aliam accendit.

Præterea ſi facula alium vellet ignem comburere, aut conflagrare, nihil utique mali ei adferret? *Deus ignis conſumens eſt*; ignis autem major ſemper extinguit minorem: ita quoque homini contingit, cum Deo confligere, & congredi volenti: nihil enim ex hoc niſi caput ſaucium reportat. Cæterum verò *ignis ejus non extinguitur*, ſed potius magis accenditur, ut in inferno æternaliter ardeat. Doctrina eſt Origenis dicentis: *Invenimus in Iſaja Propheta deſignari, unumcujuſque eſſe, proprium ignem, quo punitur, accendere; Iſaja 50. Ambulate in lumine ignis veſtri, & flammæ, quam accendiſtis. Per quos ſermones hoc videtur indicari peccatori, ut flammam ſibi ipſi proprii ignis accendat, & non in aliquem ignem, qui antea fuerit accenſus ab alio, vel ante ipſum ſubſtiterit, demergatur. Cujus ignis materia, atque eſca, noſtra ſunt peccata, quæ ab Apoſtolo lignum, & fœnum, & ſtipula nominantur.*

Orig. l. 2. Petrarch. c. 2. Quilibet ignem ſibi ſui punitivû, accendit.

2 Apoſtolus ad profligandam peccati tyrannidem, ne in anima noſtra regnet, his verbis nos exhortatur: *Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore.* Vultiſne autem ſcire, quonam modo dominium hoc ſit abolendum, ut ab hac ſervitute nos eximere valeamus? Modum hunc docet Apoſtolus, inquiens: *Non regnet, ut obediatis concupiſcentiis ejus. Non obediendum dicit peccato*, inquit S. Ambroſius, *ne regnet in veſtro mortali corpore.*

Rom. 6. 12.

S. Ambr. ib.

Subdit verò S. Paulus: *Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato*, ubi, ut idem S. Doctor ad propoſitum noſtrum exponit: *Oſtendit, diabolum noſtris nos jaculis expugnare: occaſio enim datur illi per noſtra peccata, ut deſerentes nos Deo, accepta poteſtate, illudat, & mortificet nos.*

Iniquus tradit arma diabolo.

Bellovacenſis in ſpeculo ſuo morali aſſertum S. Ambroſii confirmat, dum peccatoris obſervans ſtultitiam, ait: *Spontaneus diabolo ſe tradens, hoſti peſſimo, cum non habeat, unde poſſit eum ligare, & tenere, & ſuſpendere, propriis manibus funem facit, per quem eum diabolus ligat, ducit, & demum ſuſpendit.*

Bell. ſpec. mor. l. 3. p. 2. d. 9.

Diabolus Judam intrare non potuiſſet, niſi is ei in corde ſuo locum indulſiſſet; ac proindè Apoſtolus ait: *Nolite locum dare diabolo*; qui in traditore portas invenit apertas, per quas in eum quovis malum, quod volebat, imò etiam ipſummet traditionis ſcelus introduxit, dicente S. Joanne: *Cum diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas* &c.

Eph. 4. 27.

Obſervaſtiſne aliquando modum à diabolo obſervatum, quando in cor Judæ immiſit deſperationem, ut laqueo ſibi vitam finiret? nimirum: *Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.* Ipſe igitur ſibi ipſi funem contexuit, & laqueum: *Reſtis enim peccata ſignificat*, ut S. Auguſt. ait: *ſicus dicitur per Prophetam: Væ eis, qui trahunt peccata velut reſtem longam. Illi autem trahunt peccata ſicut reſtem longam, qui addunt peccata peccatis.*

Joa. 13. 2. Judas ſibi compoſuit funem ſuſpendii. Prov. 5. 22.

S. Aug. in pſ 140.

Idipſum planè Judas fecerat, qui ab eo tempore, quo in Collegio Apoſtolico fuerat, multa avaritiæ, latrociniorum, detractionum, aliaque commiſerat peccata, per quæ paulatim reſtem ſibi longam contexuerat, qua ſe ſuſpenderet. Subdit quoque eodem in loco S. Aug. inquiens: *Quo valet autem iſta reſtis, niſi ut inde ligentur ei manus, & pedes, & projiciatur quiſque in tenebras exteriores? Meminiſtis enim dictum de quodam peccatore in Evangelio: Ligate illi manus, & pedes, & projicite illum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Non ergo eſſet, unde illi ligarentur manus, & pedes, niſi ipſe ſibi reſtim feciſſet; unde apertiſſime alio loco ſcriptum eſt: Vinculis peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur. Ergo quia de peccatis ſuis homines vapulant, ideo Dominus flagellum de reſticula fecit.*

At verò dices forſitan: multi quidem ſunt, qui in patibulo ſuſpenduntur, nec tamen adeò venter eorum rumpitur, nec interiora ipſorum inteſtina effunduntur: cur igitur Judæ accidit, ut *ſuſpenſus crepuerit medius, & diffuſa ſint omnia viſcera ejus*?

Quare inteſtina Judæ fuerint effuſa.

Drogo Hoſtienſis ait: *Jamdiu quidem à Domino receſſerat, & avaritia laqueo ſe ſuſpenderat; ſed quod fecerat in occulto, palam omnibus innotuit. Exterioris pœnæ qualitas ſupplicii modum aperuit, quia per quæ peccaverit homo, per hæc punietur. Suſpenſus crepuit medius. Plenus erat venter, & ruptus eſt uter. Crepuit medius ubi ſedes Satanæ. Crepuit ergo vas contumeliæ, quia non erat de vaſis figuli, quæ probantur in fornace. Propter quod in agro figuli, in ſepultura peregrinorum, ſortem non habuit, ſed velut teſta crepitans, per inane diſſolvitur, & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus. Pecunia viſcera ſunt avari, illa diffunduntur, & perduntur.*

Reſpõdetur.

Enimverò quonam putas S. Paulum titulo cupiditatem divitiarum indigitaſſe? Nimirum ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum.* Et quidem hunc ſibi laqueum Judas diù ante contexuerat; jam enim ex Drogone Hoſtienſi audiſtis: *Quod jamdiu avaritia laqueo ſe ſuſpenderat.*

1. Tim. 6. 9. Avari incidunt in laqueum.

Sed eheu, quot ſunt, qui ſe hiſce laqueis conſtringere, eoſdemque non collo ſolum, ſed & animæ inſerere ſolicitè ſatagunt? *Quam paucos invenimus*, inquit Hugo Cardinalis, *qui ab hoc laqueo liberari exultent! Quam multos, qui dolent, quod ſibi parum videntur irretiti, & quantum ipſi poſſunt, ſe involvere, & intricare laborant!*

H. Card. ib.

3 Cu-

Judic.15.4.

3 Curioſa eſt hiſtoria illa, in libro Judicum cap. 15. relata. Cùm enim Samſon decreviſſet Philiſthæos magnis damnis afficere, ſequenti uſus eſt conſilio: *Perrexit, & cepit trecentas vulpes, caudaſque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio: quas igne ſuccendens dimiſit, ut huc illucque diſcurrerent: quæ ſtatim pervenerunt in ſegetes Philiſtinorum: quibus ſuccenſis, & comportata jam fruges, & adhuc ſtantes in ſtipula concremata ſunt, in tantum, ut vineas quoque, & oliveta flamma conſumeret.* Didacus Stella ſuper Lucam ſcribens, argutè conſiderat, quòd quemadmodum hæ vulpes Philiſtæis tam ingentis damni cauſa fuerunt, ita quoque hujus iniquitatis juſtam retulerint pœnam; ſiquidem & ipſæ ambuſtæ fuerunt ab eodem igne, quem aliorum ſegeti cum tam ingenti damno applicuerunt. Unde ſequentem propoſito noſtro idoneam deducit moralitatem, inquiens: *Sic impii, aſtuti, & doloſi ſicut vulpes, conjunguntur ad invicem, ut faciant malum proximis, eiſque damnum ingerant. Sed vide, quo pacto vulpes illæ, etſi damnum intulerint, & ipſa concremata ſunt. Sic mali, & peccatores, non tantum aliis, ſed ſibi nocent, quia ſe interimunt, ſibi ipſis inferentes malum. Dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo.* Qui juſtitiam commutativam offendit, damnificando alios, tametſi illis eorum iniquè auferat facultates, non tamen animam eripere poteſt; atque ideò longè majus damnum eſt, quod peccator ſibi ipſi infert; ſiquidem ſpiritualem animæ propriæ necem adſciſcit, ſimulque obligationem ſibi imponit, omnia illata damna reſarciendi, & reſtituendi iniquè ablata. S. Auguſtinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Ex uſuris, & iniquitate redimet animas eorum*, hanc veritatem in homine vindicativo, & homicida exemplificat. Rationem enim reddens, cur Pſalmiſta iniquitati uſuræ nomen attribuerit, ita ſcribit: *Quæ ſunt iſta uſuræ, niſi peccata, quæ etiam debita nominantur? Uſuras etiam appellatas puto, quia plus mali invenitur in ſuppliciis, quam commiſſum eſt in peccatis. Nam V. G. cum homicida corpus tantum hominis perimat, animæ autem nihil nocere poſſit, ipſius, & anima, & corpus perditur in gehenna.* Sæpè enim contingit, quòd vindicativus vindictæ ſuæ pœnam à parentibus, vel cognatis perſonæ occiſæ, per mortem quoque ſuam luere; aut verò ſub manibus carnificis vitam amittere cogatur.

Hiſtoria de vulpibus Samſonis.

Did. St. in Luc. c. 10.

Applicatur impiis.

Pſ. 71. 14.
S. Aug. ibi.

Prov. 5. 22. Similitudo à funibus in ſeri.

4 Propriſſima eſt illa ſimilitudo, qua peccata funibus comparantur; hi enim quantò diutiùs elaborantur, tantò magis ingroſſantur; & in eundem laborem contorſio, & involutio filorum pariter adhibetur. Idem quoque in peccatis accidit, quæ quantò diutius continuantur, tantò magis adaugentur, quia unum trahit ad alterum; ipſique peccatori magnas conciliant afflictiones, & ærumnas. *Peccata dicuntur funes*, inquit Beda, *quia is, qui funem facit, torquendo ſemper, & involvendo, fila adauget: Talis eſt fortitudo operum malorum, in quibus prava pravis nectentes, nihil aliud, quam ut ſe arctius obligent, agunt.* Achitophel Abſalonis conſiliarius, eidem rebellionem, & bellum contra patrem ineundum perſuaſit; fuitque in hoc ſenſualitatis noſtræ verus typus, quæ, utpotè ad quodvis malum proclivis, voluntatem noſtram ad rebellandum contra Deum, & ad deficiendum à Divinæ legis adimpletione inducit. Hic autem propriis manibus reſtim ſibi accomodavit, qua tandem ſuſpenſus interiit; *Diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interiit.* In eadem proportione Achitophel ille hominem reprobum præfigurat, quia ſicut Achitophel de omnibus rebus domeſticis rite ordinandis ſolicitus fuit, nullam verò ſalutis ſuæ curam habuit, ſiquidem diſpoſuit de tota domo ſua, de anima verò ſua minimè cogitavit; ita quoque impii in hac vita faciunt, hi enim ſibi ipſis reſtes, & laqueos contexunt, quibuſcum ad inferni patibulum tandem ſuſpendantur.

Beda.

2. Reg. 17. 23.

Probatur ab Achitophel.

Joa. 13. 2. Homo tentatione victus relinquitur ſibiipſi.

5 Obſervandus porrò eſt modus, quo S. Euangeliſta Joannes de Juda loquitur; ait enim: *Cum diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas*: poſt traditionis verò executionem ſubjungit Euangeliſta: *Abiens, laqueo ſe ſuſpendit.* Enimverò diabolus, accepto libero in cor Judæ aditu, eidem inſeruit avaritiam, & traditionem; poſtea verò diabolus in ipſo ampliùs ſeſe prodidiſſe non legitur, quia poſt jactum malum ſemen ſuum, perverſum traditorem illud nutrire, & ad incrementum perducere permiſit; ſibi verò ſolicitudinem reſervavit contexendi laqueum, utpotè qui novit, quòd *funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur*, quòdque *iniquitates ſuæ capiunt impium*. S. Paſchaſius ex adducta Origenis authoritate ita ſcribit: *Callidiſſimus explorator diabolus, poſtquam in eo, & de eo fecit, quod voluit, ut traderetur Jeſus in mortem, receſſit mox a Juda; quo recedente, intellexit continuo malum, quod fecerat*; quaſi diceret: poſtquam illum induxit in adeò horrendi criminis conſenſum, receſſit à Juda, utpotè certus, quòd conſenſus iſte futurus eſſet offendiculum, quo mediante, lapſurus eſſet in præcipitium, ſibique ipſi finaliter præparaturus eſſet laqueum.

S. Paſch. l. 12. in Matt.

6 In c. 8. S. Matthæi quandam reperimus hiſtoriam, per quam evidenter probari videtur, quòd unuſquiſque ſibi ipſi ruinarum ſuarum ſit faber. Enimverò ſpiritus illi rebelles, & maligni, ex energumenorum corporibus jam jam pellendi, petierunt à Chriſto, dicentes: *Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos: & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.* S. Ambr. per immunda hæc animalia homines carnales intelligit, inquiens: *Qui ſunt iſti porci, niſi fortè illi, de quibus dictum eſt: Nolite dare ſanctum canibus, nec miſeritis margaritas veſtras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis? Illi ſcilicet, qui immundorum uſu animalium, vocis & rationis expertes, lutulentis vita ſuæ actibus naturalium coinquinaverint ornamenta virtutum.* Porrò grex iſte, nullo adigente, ex ſe ipſo, ultrò citroque in mare ſe præcipitem egit, ut exindè hæc veritas jam dicta liqueſceret, videremuſque, quia homo ſibi ipſi eſt author ærumnæ. Paulò ante de diabolica hac legione dixerat Euangeliſta: *Cœpit orare, ut introeundi in porcos acciperet facultatem. Et primum*, inquit Ambroſius, *clementiam Domini debemus advertere, quod nullum prius ipſe condemnat, ſed unuſquiſque ſibi eſt author pœnæ.* Ex quo enim hi dæmones, ne quidem in porcos (animalia viliſſima, & à Deo in antiqua lege à ſuis ſacrificiis proſcripta,) ingrediendi facultatem non habebant, niſi priùs à Chriſto hanc obtinuiſſent licentiam, multò minùs in animas noſtras, cœlo poſſidendo creatas, Chriſtique pretioſo ſanguine redemptas, introeundi poteſtatem habebunt, niſi nos ipſi in magnam Salvatoris contumeliam fores cordis noſtri aperiemus. *Niſi quis porci more vixiſſet*, inquit S. Ambr. *nunquam accepiſſet in eum diabolus poteſtatem.*

Mat. 8. 32. Carnales dicuntur porci ipſos ſubmergentes.

S. Amb. l. 6. in c. 8. Luc.

Quilibet ſibi auctor eſt pœnæ.

7 Conſideranda nobis quoque hoc loco eſt ſupplicatio, quam dæmon Chriſto omnium ſpirituum collegarum nomine propoſuit; ait enim Sacer textus: *Videns Jeſum a longe, cucurrit, & adoravit eum: & clamans voce magna dixit: Quid mihi & tibi, Jeſu Fili DEI? Adjuro te per Deum, ne me torqueas.* Circa quæ verba Chryſoſtomus egregiè obſervat, dæmonem lingua hujus miſerabilis hominis, à dæmone afflicti, velut inſtrumento formandi memorialis, Salvatori noſtro exhibendi, uſum fuiſſe, licèt in magnum obſeſſi hominis damnum, quia dæmon per hoc ſolicitabat à Chriſto, ne à corpore hominis illius ejiceretur. Homo igitur ille dæmoni ſubminiſtrabat faucium, & linguæ ſuæ organum, in præjudicium proprium: quod idem in plurimis impiis quotidie fieri videtur, qui ſenſuum & potentiarum animæ & corporis ſui dominium dæmoni in ordine ad peccata patranda præbent: *Exhibentque membra ſua arma iniquitatis peccato*, in perpetuam æternæ, & ſæpè etiam corporalis ſalutis pernitiem. Audite hac de re loquentem D. Chryſol. & dicentem: *Quid agit? Quid patitur fragilitas humana, talibus, & tantis ſubjecta miſeriis? Ecce diabolus patrona voce hominis, hominem periturus inclamat, & tota membra hominis hoſti ſuo ſuam militant in ruinam.*

Marc. 5. 7.

Peccator utum ſuorum membrorum dæmoni tradit.

Rom. 6. 13.

D. Chr. ſ. 17.

8 Regius Pſalmiſta de impio canit, dicens: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit*: quæ verba Pater Michael Ayguanus Carm. aliàs Incognitus appellatus, hunc in modum interpretatur: *Lacum aperuit, aperiendo mentem ſuam diabolo ſuggerenti, & conſentiendo. Et effodit eum; ideſt, ſimilis eſt fodienti lacum, in parturiendo per opus; qui enim fodit lacum, operatur: & ſic, qui inſtat operi fraudis, vel peccati, lacum effodit. Sed quid ſequitur? quod incidit in foveam,*

Pſ. 7. 16.

Ayguan. Carmel.

Digitized by Google

veam, quam fecit; id eſt, ſimilis eſt incidenti in foveam, quam fecit: ſic & iſte paravit ſibi foveam, id eſt, dignum ſe fecit fovea damnationis peccando. Quòd ſi quis Regi Pharaoni de Moyſe, à filia Pharaonis in filium adoptato, & per ſpatium quadraginta annorum in Regalibus aulę Regię delitiis enutrito, dixiſſet: Hic, hic eſt iſte, qui te cum univerſo exercitu tuo in aquis maris rubri peſſundabit; hic evictum decem acerbiſſimis flagellis percutiet, & in extremum rediget exterminium; hic faciet mori primogenitum tuum, & omnes alios regni tui primogenitos: quidnam, obſecro, Pharao dicturus fuiſſet? quodnam initurus fuiſſet conſilium? Nos per indubitatam fidem noſtram probè ſcimus, quòd commoditatibus vitæ, delitiis, noſtriſque inordinatis appetitibus vacando, nutriamus in nobis ſenſualitatem, ambitionem, iram, invidiam, avaritiam, & alia ſimilia peccata, quibus mediantibus, per omnem æternitatem in perditionis ſubmergemur abyſſum; nec tamen hac de re unquam cogitamus, neque de eo magis ſoliciti ſumus, quàm ſi res illa nos nequaquam tangeret. Holofernes multos devicerat, ſibi ſubjugarat populos, varias reportarat glorioſiſſimas victorias, & triumphos; at verò propriam concupiſcentiam ſuam vincere neſcivit, eaque ſuadente, Judith in tabernaculum ſuum admiſit, quæ mortem ei machinata fuit. Ex quo S. Bern. de ambitioſis loquens, ambitionem crucem vocare non dubitavit, dicendo: *O ambitio ambientium crux!* epitethon hoc exemplo Aman ambitioſi opportunè confirmatur; hic enim ex motivo ambitionis, dum videret, quòd à Mardochæo Judæo ſolitos venerationis, & honoris cultus non acciperet, graviter contra eum exaſperatus, eidem in domo ſua patibulum erexerat, in quo paulò poſt ſuſpenderetur; nec tamen intellexit, quòd patibulum illud ſibimetipſi erexiſſet: *Dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo, ut delinquat ſibi.*

Paradoxon. Moyſis cum Pharaone.

Holofernes victus fuit à propria concupiſcentia.

S. Bern. Ambitio Aman.

DISCVRSVS XXVII.

ARGUMENTUM.

Odit animam ſuam, qui mortaliter peccat; idque variis rationibus probatur.

THEMA.

Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Pſ. 10.6.

Nemo odit carnē ſuam. Eph. 5.29.

1 SAnctus Paulus Apoſtolus in Epiſtola ad Epheſios tranſcripta quandam declarat concluſionem, quę nulla prorsùs probatione indiget, utpotè quam continua experientia fecit eſſe indubitatam; ait enim: *Nemo unquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit, & fovet eam.* At verò quid de peccatore dicemus, qui tam inordinatè corpus ſuum diligit, animam verò odio habet? Reverà enim *qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* Abulenſis inter alias quæſtiones, ſequentem quoque ventilat, ſcilicet: *An peccatores diligant ſeipſos?* Et ſine ulla hæſitatione negativè reſpondet, inquiens: *Dicendum, quod mali non amant ſeipſos, quia qui non amat animam ſuam, non amat ſeipſum; mali autem non ſolum non amant animam ſuam, ſed eam oderunt: Qui enim diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* S. Anton. pariter ait: *Clarè Sacra Script. teſtatur, quia peccatum facit hominem ſibi ipſi inimicum & odioſum; Pſalm. 10. Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam: & Tobiæ 12. Qui faciunt iniquitatem, & peccatum, hoſtes ſunt animæ ſuæ; non enim majus odium, & inimicitia poteſt ad aliquem demonſtrari, quàm cum quis illum occidit, & vita privat, quod eſt maximum bonum in temporalibus bonis: ſed, ut dicitur Sap. 16. Per malitiam, ſcilicet peccati, occidit homo animam ſuam, quia ſcilicet privat eam vita gratiæ, (ſi peccatum mortale eſt,) quæ excedit incomparabiliter temporalia, & naturalia.* S. Auguſt. dictum Pſalmiſtæ ita declarat: *Non ei, qui credit DEO, ſed tantùm animæ ſuæ nocet dilector iniquitatis;* ac proindè indubitanim hoc ſtatuit axioma: *Nemo malus, qui ſibi non prius noceat.* P. Alvarez, magnus ſpiritualis vitæ director, talem hac de re texit diſcurſum: *Si quis ſeipſum diligere neſcit, & in ſui amore fallitur, in ſui dilectione decipitur, & putans ſeipſum amare, ſeipſum odit, & pergit. Curans amare proximum, ſicut ſeipſum, revera non illum amabit, ſed odio habebit, & perdet tanquam ſeipſum. Ut ergo quis diligat ſeipſum, primò odio habeat omne peccatum, & omnem iniquitatem neceſſe eſt. Si enim amat iniquitatem, & vult eam ineſſe ſibi, proculdubio nimis odit ſe: & ſi amat, non jam crimina, ſed peccata leviora, & patitur ea ſibi ineſſe, licet non tam vehementer, & deſperanter, tamen etiam aliquantulum odit ſe; odiſſe namque aliquem, ut omnis ſchola proclamat, eſt velle malum illi, ut malum illius eſt. Si ergo quis vult ſibi magnum malum, ſcilicet iniquitatem, & grave crimen, ut falſum bonum, atque adeo ut verum malum, non dubium, quin ſe ipſum nimis odit: & ſi vult ſibi minus malum, ſcilicet vitam tepidam, & imperfectam, & in ſterquilinio innumerabilium imperfectionum jacet, certum eſt, quia ſe ipſum odio habet; unde in Pſalm. ſcriptum eſt: Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* Corn. à Lapide de damnis, quæ nobiſmetipſis per peccatum accerſimus, hunc in modum diſcurrit: *Etiamſi omnes Angeli boni, & mali, omniſque creatura, atque adeo Creator ipſe in te conjuraſſent, omnemque affligendi potentiam in te expromere ſtatuiſſent, nequaquam tantum tibi nocere, etiam de abſoluta potentia, poſſent, quantum ipſe tibi noces, dum unum peccatum, etiam veniale tantum admittis.* Abul. nonnullas adducit rationes, quibus impios ſemetipſos non diligere probat, dicens: *Mali non verè diligunt ſe ipſos, quia non volunt conſervare integritatem interioris hominis; neque appetunt bona ſpiritualia ejus, neque operantur ad hoc, neque eſt eis delectabile convivere ſibi ipſis, redeundo ad proprium cor; quia non inveniunt ibi, niſi mala, quæ abhorrent, præſentia, quæ cogitant, præterita, quæ egerunt, futura, quæ timent ſe facturos, & paſſuros, & eſt diſſenſio, neque concordant ſibi ipſis propter conſcientiam remordentem.*

Abul. l. 6. in Matt. q. 293. c. 12.

At bene animam ſuam. S. Ant. p. 4. tit. 14. c. 6.

S. Aug. in pſ. ib.

Alv. t. 1. l. 3. p. 4. c. 25.

Qui amat animam ſuam perdet eam.

Corn. à Lap. in c. 1. Jer.

Angeli non ſunt potentes nocere ſicut peccatum.

Abul. ib.

Non habent mali verum amorem.

2 *Odit animam ſuam.* Porrò peccatum communiter offenſa Dei appellatur, licèt cœteroquin multò majus ſit damnum, & offenſa, quæ in præjudicium peccatoris redundat. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Dicuntur in Scripturis inimici DEI, qui non natura, ſed vitiis adverſantur ejus imperio, nihil ei valentes nocere, ſed ſibi; inimici enim ſunt reſiſtendi voluntate, non poteſtate lædendi. Vitium, quo reſiſtunt DEO, qui ejus appellantur inimici, non eſt DEO, ſed ipſis malum.* Verum quidem eſt, quòd Deus in pluribus Scripturæ locis ſe à nobis vocet offenſum, & ut Nazianzenus notat, oſtendat, ſe damnum, quod iniquitas noſtra ei adfert, moleſtè, & graviter ſentire ac ferre, *(Prolapſionibus noſtris DEUM noſtrum afficimus detrimento;)* nihilominus hanc ſubnectit rationem: *Nam Deus pro divitiis nos habet.* Ex quo igitur amorem ſuum erga hominem omni cum animi contentione direxiſſet, (utpotè qui à Tertulliano *cura divini ingenii appellatur,*) videns notabiliſſimam jacturam, quam per peccatum patitur (utpotè per quod ab eo, tanquam centro omnis boni, abalienatur, & in cujuſvis mali abyſſum præceps agitur,) jacturam hanc hominis æquali fert moleſtia, ac ſi in proprium ejus damnum cederet, immenſumque inde perſentiſceret dolorem, niſi impaſſibilis, & inalterabilis eſſet. Quidnam, obſecro, dicturus eſſes de eo, qui ſponte propria, ſuiſmet manibus, ad mortem ipſam ſe sauciaret? Utique de tali ſine ulla temeritate æſtimari poſſet, quòd reverà vitam ſuam odio habeat: *Tædet animam meam vitæ meæ:* Imò quòd & animam ſuam parum diligat, dum in deſperationem ſe adigi ſinit. S. Gregor. ſuper illa verba Jobi: *De mane uſque ad veſperam ſuccidentur,* ita ſcribit: *De mane uſque ad veſperam peccator ſuccinditur, dum à vitæ ſuæ exordio uſque ad terminum, iniquitatis perpetratione vulneratur.* Idem S. Doctor modum declarat, quo impii in decurſu totius ætatis ſuæ continuò vulnerantur; ait enim: *Omnia namque tempore reprobi, per augmentum malitiæ, contra ſe ictus ingeminant, quibus occiſi in profundum ruunt.* Conſideratione quoque digna ſunt illa Sancti Baptiſtę verba: *Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt.* Ubi per arborem homo intelligitur, utpotè quem Philoſophus arborem inverſam appellavit; de quo pariter Propheta Regius in Pſalmo 1. inquit: *Et erit tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum.* Per ferrum verò, ad radicem arboris poſitum, imminens illi in tranſgreſſionum ſuarum pœnam intelligitur ſupplicium: *Securis ad radicem arboris poſita eſt.* At verò quis eſt, qui hanc ſecurim radici admovit? Num fortè Divina juſtitia? Nihil hac de re Scriptura dicit: Num igitur ab aliquo homine vindicativo? Mul-

S. Aug. l. 12. de Civ. Dei, c. 3.

Peccatum peccatoribus nocet.

Naz. or. 11.

Homines ſunt divitiæ Dei.

S. Gr. l. 9. mor. c. 38.

Matt. 3.

Peccando quilibet ſibi nocet.

Pſ. 1.

tò

tò minùs. Vel ab inimico noſtro infernali? ſed nec hujus aliqua fit mentio. Nos igitur ipſi ſumus illi, qui acutam ſecurim hujus arboris radicibus admovemus ſubitò, quando peccamus: *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Nos ipſimet ærumnarum noſtrarum fabri ſumus.

Ezech. 18. 4.

3 Obſervandum, quòd Præcurſor ſoltìm dixerit: *Securis ad radicem arboris poſita eſt*: non dixit, quòd radices arboris præſciderit, neque quòd ferrum elevatum fuerit ad amputandum arborem. Quid autem mali ſecuris ſine brachio, & manu apprehendentis illam facere poterit? Certè nihil omninò; ſed neceſſum eſt, ut ſit manus, quæ apprehendat illam, ut amputatio ſubſequatur; peccator autem eſt, qui divinæ juſtitiæ enſem in damnum ſuum proprium apprehendit, qui aliàs in vagina æruginaret, ſiquidem Deus non vult mortem peccatoris: ideòque dicitur: *DEUS, qui dives eſt in miſericordia*; nos verò ſumus, qui gladium è vagina educimus. Unde in libro Sapientiæ dicitur: *Juſtitia perpetua eſt, & immortalis; impii autem manibus, & verbis acerſierunt illam*. Eccleſiaſticus quoque, ni fallor, ad præjudicium hoc, quod divinarum legum tranſgreſſor ſibimetipſi infert, alludere voluit, dum ait: *Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas*. Si enim enſem apprehenderis per laminam utrinque acutam, & ancipitem, eamque ſtringas, fieri nequit, quin te vulneres. Eundem quoque effectum iniquitas in reprobo operatur: Tametſi enim reprobus offendat Deum, tametſi ſuum damnificet proximum, ſimul tamen etiam mortaliter ſauciat animam ſuam. Audite Gloſſam Hugonis Cardinalis, ſuper illa verba: *Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas*, dicentem: *Quia corpori, & animæ nocet, in præſenti, & in futuro; utrumque enim damnabitur pro iniquitate*. Etenim magna pars hominum, etiam in hac vita, pœnas temporales luere debet iniquitatum ſuarum; vincula ſcilicet ſeu carceres, confiſcationes bonorum, exilia, morbos incurabiles, atroces perſecutiones, inimicitias irreconciliabiles, imò ſæpè infamem mortem, aliaque multa horrenda ſupplicia: *Romphæa bis acuta*, inquit Paulus de Palatio, *de qua dicitur: gladius eorum intret in corda ipſorum, quæ corda, & corpora ita dividit in malum, ut ſermo divinus, qui à Paulo dicitur gladius acutus, dividit in bonum*. Porrò de damno, quod anima propter culpam mortalem patitur, nullum prorſus eſt dubium; de corporis verò damno, S. Brigittæ in hæc verba revelatum fuit: *Corpus cum nimium peccato adhæret, ipſum peccatum corpus conſumit*. Unde in diſcurſu quodam ſuo loco probavimus, quòd peccatum hominis vitam abbreviet, & miſerabilem efficiat. Porrò in commento hujus revelationis S. Brigittæ de peccati damnis ita ſcribitur: *Virtutes extirpantur, intellectus denſa quadam caligine offunditur, voluntas ad bonum inhabilis redditur, ad malum proclivis. Memoria in his, quæ Dei ſunt, labitur, & cuncta corporis membra in ſordido terrenarum rerum cœno morantur. Corpus quoque per peccatum quoad naturales facultates infirmatur, ſicque ſenſim, ſi homo diu remoretur in eo, conſumitur*.

Securis ſine brachio nocere non poteſt.

Sap. 1. 16.

Eccl. 21. 4.

Hugo Card. ibi. Impii etiam in hac vita puniuntur.

Paul. de Pal. in Eccl.

Revel. S. Brigit. l. 1. c. 47. Corporis damna, quæ infert peccatum.

4 Sententia eſt S. Jobi dicentis: *Vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos, flante Deo periiſſe, & ſpiritu oris ejus eſſe conſumptos*. Quem textum S. Gregorius ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Benè autem dicitur, quod qui dolores ſeminant, flante Deo pereunt, quia unde foris perverſa faciunt, inde ab intimis rectè feriuntur*. Divus Chryſoſtomus verba illa Pſalmiſtæ conſiderans: *Eripe me Domine ab homine malo, a viro iniquo eripe me*; audacter aſſerit, hominem nulli unquam damno ſubjacere, niſi ſolius cauſa peccati, cujus alius præter hominem author eſſe nequit: *Ubi ſunt*, exclamat Sanctus Chryſoſtomus, *qui de feris, ſerpentibus, aliiſque nocivis lamentantur animalibus? Ecce enim inventum eſt animal, quod majorem oſtendit improbitatem, non ex natura, ſed ſponte, & ex libera animi voluntate: Nihil enim eſt, quod lædat hominem, niſi ſolum peccatum*. Idem quoque Sanctus Doctor hujus vocis, *improbitas*, refert etymologiam, quæ ex verbo Græco deſumpta, idem ſignificat, quod, malitiam peccati authori ſuo afflictionem adferre, &

Job 4. 8.

S. Greg. l. 5. Mor. c. 15. Impii flante Deo perēūt.

Pſ. 139.

D. Chryſoſt.

laborem, ſive *quòd laborem, & ærumnam poſſeſſori afferat*.

5 Sanctus Antoninus fatuitatem impii ſequentibus deteſtatur verbis: *Fatuiſſimus operarius eſt ille, qui difficillimis laboribus ſe fatigat, & tamen nihil ſtipendii, vel mercedis in fine reportat. Quot laboribus, & periculis difficillimis ſe exponunt homines pro peccato? Iſti pro voluptatibus, illi pro cupiditatibus, iſti pro vanitatibus. Inexplicabile eſt dicere. Et quod erit ſtipendium? Certè mortis ſupplicium, & infernale diſpendium. Rom. 6. Stipendium peccati mors. Et ideò poſtquam Salomon præmiſit Sap. 1. Nolite celare mortem in errore vitæ veſtræ, ſignanter adjunxit: Neque acquiratis perditionem in operibus manuum veſtrarum: Quaſi dicat, nullum aliud lucrum habebitis per peccatum*.

S. Anton. p. 2. tr. 5. c. 2. §. 12. Peccatoris difficillimi labores ſunt inutiles.

6 Drogo Hoſtienſis conſiderat quatuor homines, qui vitam ſuam in aere inter cœlum, & terram infeliciter terminarunt; quibus tamen quintum adjungere licet, ſcilicet Aman. Ecce tibi verba ipſiſſima Drogonis: *Achitophel, Abſalom, Iezabel, & Judas, accipientes in vano animas, in vano efflaverunt eas*: erant autem animæ perditæ ſalutis, vitiiſque ſuperbiæ, & ambitionis dominandi totaliter immerſæ. Enimverò quòd ſi quis ſententiam condemnationis ſuæ propria manu ſubſcriberet, claro utique ſigno indicaret, odiſſe ſe vitam, ſimulque propriam reputationem, & honorem; jam verò ſententia damnationis æternæ, à divina juſtitia promulgari, aut executioni mandari non poteſt, niſi nos ipſi manum applicemus; non enim dari poteſt pœna ſine culpa, nec hæc committi poteſt, niſi à nobis volentibus. Et ideò venenum, & malitia peccati à voluntate noſtra procedit, utpotè quæ voluntati Dei ſubordinari renuit. Legatis velim parabolam illam œconomi illius diſſipatoris, qui à domino ſuo ad rationes villicationis reddendas poſtulatus fuit. Quibus porrò uſus fuerit conſiliis ad conciliandum ſibi amicos, hic porrò non repeto, utpotè quæ omnibus manifeſta eſſe ſuppono. Solùm adduco huc id, quod notavit Origenes, ſcilicet, quòd omnes debitores debitum ab ipſis contractum propria manu ſcripſerunt; idque peccatoribus adaptat, utpotè qui à ſe ipſis propriæ mortis ſententiam ſubſcribunt, & ſtabiliunt: *Hujus enim rei & illa imago eſt, quæ in Evangelio de villico iniquitatis, qui ad unumquemque debitorem dicit: & ſedens ſcribe octoginta, & cætera, quæ referuntur. Vides ergo, quia unicuique dicitur: Accipe literas tuas. Unde conſtat, noſtras eſſe literas peccati. Si verò delinquis, ipſe tibi ſcribis peccati chirographum*.

Drog. de Sacr. Dom. Paſ. Quatuor in aere perierunt.

Debitor ſubſcribit nomen ſuum debito ſuo.

Orig. H. 14. in Gen.

7 *Odit animam ſuam*. Quando anima coram Dei tribunali eſt comparitura, ibidemque auditura: *Redde rationem villicationis tuæ*: (non ſolùm autem reddemus rationem de bonis diſſipatis, ſed etiam de lucris bonorum neglectis, ut Sanctus Bonaventura exponit,) adeò tremendum futurum eſt hoc judicium, rationumque coram Filio DEI, inexorabili, implacabili, & inappellabili judice, reddendarum exercitium, ut Sanctus Petrus dicat: *Si juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt*: Quis igitur non dicat, impium ſummo animam ſuam proſequi odio; ſiquidem vivendo nulli alteri rei dedit operam, quàm ut per varias contumelias, & injurias illum ſibi exacerbaret judicem, ante cujus tribunal judicandus erit? Sanctus Hieronymus ſuper illa verba: *Portes ignominiam, & confundaris*, de peccatore ita ſcribit: *Ideo confundatur, & erubeſcat, quia Deum ad iracundiam provocavit: ex quo perſpicuum eſt, non eſſe naturalem iram Dei, ſed noſtris vitiis clementiſſimum, & manſuetiſſimum Deum ad iracundiam provocari, dicente Apoſtolo: An divitias bonitatis ejus, patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas DEI ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis judicii DEI, qui reddet unicuique ſecundum opera ejus*. Enimverò magnum nobis fiduciæ motivum ſuggerunt verba illa Pſalm. 79. *DEUS converte nos, oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus*. Veruntamen cum peccator inimicus

Impius de commiſſis, & neglectis reddet rationem.

S. Bonav. L. 2. in Dom. 8. poſt Pent.

1. Petr. 4. 18.

S. Hieron. to. 4. c. 16. in Ezech.

Rom. 2.

Pſ. 79. 4. Impius odit animam ſuam.

ſit animæ ſuæ, ad DEUM converti utique renuit; ac proinde faciem DEI ſerenam nunquam videbit.

Iſa. 44.

Apud Iſaiam dicitur: *Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua:* Hæ autem nubes non diſſipantur, quia impius per obſtinationem ſuam ſemper ponit obſtaculum. Imò ipſemet eſt ille, qui iniquitatum ſuarum vapores, & exhalationes putridas cœlum verſus emittit, ex quibus nubes, caligines, & nebulæ, quæ lucem veri Solis juſtitiæ impediunt, generantur: *Nubium inſtar ſunt peccata,* inquit ſacer quidam interpres, *quia ſunt tetri vapores è corde aſcendentes, quaſi ex caliginoſa, & paluſtri terra, qui DEI aſpectum, beneficentiam, & benevolentiam nobis adimunt. Vt enim ex nubibus fulmina, & tonitrua; ſic ex peccatis ſupplicia, & vindicta Dei procedunt.*

DISCVRSVS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Peccata ſunt vincula, quibus noſmetipſos ſtringimus; dumque oculos in voluptates defigimus, amaritudinem, à peccato mortali derivantem, non attendimus.

THEMA.

Funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Proverb. 5. verſ. 22.

1 Sapiens de quodam perditæ ſalutis homine diſſerens, eundem propriorum peccatorum funibus conſtringi, & ligari aſſerit:

Pſal. 118. 61.

Funibus peccatorum ſuorum conſtringitur: id quod cum illo Regii Prophetæ lamento concordat:

Pſ. 118. 17. Euthymius.

Funes peccatorum circumplexi ſunt me. Euthymius ſuper illa verba Pſalm. *Dirupiſti vincula mea,* per hæc vincula, peccata interpretatur.

Alb. Magn. Iſa. 57. Vincula peccatorum confeſſione delentur.

Vincula peccatorum, de quibus Albertus Magnus ait: *Hæc vincula diſrumpuntur per Confeſſionem.* Ad idem quoque alludere voluit Iſaias Propheta, quando populum illum rebellem ad divina præcepta obſervanda exhortabatur, inquiens: *Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes:* & in capite ſequenti idem Propheta inquit:

Iſa. 58. Gloſſ. Dion. Cart.

Si abſtuleris de medio tui catenam; id eſt, ut Gloſſa commentatur, *catenam peccatorum;* & Dionyſius Carthuſianus: *Iniquitatis obligationem, vitiorum dicit eſſe ligaturam.* Verùm enim verò, quiſnam harum catenarum faber exiſtit? Super quibus incudibus conduntur, & tunduntur? Ad quem ignem elaborantur?

S. Aug. l. 8. Conf. c. 5.

Audite Sanctum Auguſtinum, qui per experientiam, quam habuit frequentem, antequam converteretur, ita loquitur: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippè ex voluntate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.*

Impius ſa bricat ſibi catenam peccatorum.

Verum quidem eſt, quòd Sanctus Doctor in hac ſententia fateatur, quòd Dæmon in hujus catenæ fabricatione magnam partem obtineat: at verò quis eſt, qui metallum, & materiam ad hanc catenam fabricandam ei ſubminiſtravit? Ipſemet homo peccator hoc ipſum fecit, ſuam ei conſignando voluntatem. Unde Sanctus Doctor ait: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat.* Cæterùm verò faber hic infernalis, cum univerſo igne inextinguibilis fornacis illius, Cum omnibus malleationibus ſuis, quas ſuper incude indefeſſæ ſuggeſtionis ſuæ continuat, ne vel unicum hujus catenæ annulum fabricare poſſet, ſi nos ei ferrum non ſubminiſtraremus:

Nazianz. orat. 1. Diabolus ſine nobis non facit nos peccare. S. Iſid. lib. 3. Sent. c. 5.

Cum eo hoſte dimicandum habemus, inquit Nazianzenus, *qui nos interne impugnat, & certamine laceſſit, nobis ipſis (quo nihil miſerius,) tanquam armis in perniciem noſtram utens.* Inter alias ſententias Sancti Iſidori, hanc quoque ab eodem conſcriptam reperio: *Diabolus non eſt immiſſor, ſed incenſor potius vitiorum: neque enim alibi concupiſcentiæ fomenta ſuccendit, niſi ubi prius prava cogitationis delectationes aſpexerit.*

S. Baſil. orat. 3. de pecc.

Et Sanctus Baſilius orationem tertiam de peccato ab his verbis exorditur: *Maximum bellum, ac varium in dies ſingulos nobis veritatis hoſtis infert.* Mox tamen idipſum armis noſtris ſubnixum facere aſſerit, inquiens: *Infert enim, ut ſcitis, noſtras cupiditates, contra nos tela faciens, & a nobis ipſis ad lædendum nos ſemper robur atque vires ſumens.*

Job 16. S. Greg. l. 13. Moral. c. 9. Ideo dicitur hominem convulnerare.

2 Sanctus Gregorius ſuper illa verba Jobi: *Circumdedit me lanceis ſuis, convulneravit lumbos meos;* acutè obſervat, Prophetam non dicere: *Vulneravit,* ſed: *Convulneravit; ſicut enim loqui aliquando unius eſt, colloqui vero duorum, vel fortaſſe multorum: ſic antiquus hoſtis, qui nos ad culpam ſine noſtra voluntate non rapit, nequaquam lumbos noſtros vulnerare, ſed convulnerare dicitur, quia hoc, quod ille malum ſuggerit, nos ſequentes, & voluntate propria implemus, & quaſi cum ipſo nos pariter vulneramus, qui ad perpetrandum malum ex libero arbitrio ducimur.* Quonam reſpicere creditis illud à Sancto Paulo nobis ſuggeſtum conſilium: *Nolite locum dare Diabolo?*

Eph. 4. 27.

Quiſnam adeò reperietur incurius, qui vel in domum ſuam, vel in lectum ſuum, maximè verò in ſinum ſuum excipere, aut admittere velit ſerpentem? Multò igitur minùs admittet Dæmonem. Et tamen quotidie videmus, quòd illi indulgeantur aditus, non ſolùm intra ſinum, verùm etiam intra cor noſtrum. Sed quonam modo id à nobis obtinet? Audiamus Origenem dicentem:

Orig. ibid. Diabolus nimis fit peccato noſtro fortis.

Valdè infirmus eſſet adverſus nos, niſi nos eum fortem peccando faceremus, niſi per peccata noſtra locum introeundi, & dominandi inveniret in nobis: & propterea Apoſtolus præmonet, dicens: Nolite locum dare Diabolo. Enimverò ne quidem vel unici pedis ſpatium intra nos ſibi poſſet acquirere, (quantumvis adeò ſit agilis, ut dicere non dubitarit: *Circuivi, & perambulavi eam:*) niſi nos ei ſpontè locum cederemus. *Cujus tamen, niſi ille, qui tentatur, dederit locum, inanis tentatio, & irridenda repellitur. Dant autem homines locum Diabolo ex concupiſcentiis ſuis,* inquit Sanctus Auguſtinus.

S. Aug. ſ. 72. de temp.

Hi igitur inordinati appetitus noſtri, ſunt veluti funes, & catenæ, quibus nos ſervituti ſuæ adſtrictos, & alligatos tenet.

D. Chryſoſt. in Pſal. 7.

3 Divus Chryſoſtomus ſuper Pſalmum 7. ſcribens, poſtquam turbationem animæ peccatricis comparaſſet cum tempeſtate maris, quandam inter utramque ſubnectit differentiam, propoſito noſtro haud inidoneam, dicens:

Differentia inter maris tempeſtatē, & animam peccatricē.

Non quemadmodum in mari ex ventorum impetu, ita etiam in anima ex inopinato caſu, ſed ex noſtra ſocordia evenit; nam ut vel fiat, vel non fiat, ipſi in cauſa ſumus: ut V. G. ex orta cupiditate, niſi tu flammam excitaveris, fornax non accenditur, niſi materia dederis alimentum. Non accenditur autem fornax niſi de ſpecioſis vultibus curioſè inveſtigatis, niſi de aliena pulchritudine fueris nimium ſolicitus, niſi in theatra iniquitatis aſcenderis. Niſi enim carnem delitiis, ac lautitiis pinguefeceris, niſi vino rationem obrueris, flamma non excitatur, fornax non accenditur, non evadit bellua ferocior, non tanquam à ventis immanibus exſcinditur cogitationis puritas.

Didym. in caten. Græc. Pſ. 7.

Didymus in catena Græca ſuper illa ejuſdem Pſalmi verba: *Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem,* ita ſcribit: *Malitia ante alios authorem ſuum lædit; nam vecordia viri corrumpit vias ejus. Pulchre autem dicitur, quod peccatores perſequuntur mala. Porrò ciſterna eſt malitia, nam de anima peccante dictum eſt: Sicut frigidam facit ciſterna aquam, ſic frigidam facit malitia ejus. Quin & fovea eſt malitia, ut patet in illo: Si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt.*

Plutarch. de Stoic. pugn.

Axioma eſt, & quidem valdè conſiderabile, viri cujuſdam gentilis, Plutarchi videlicet, dicentis: *Quiſquis peccat, in ſe ipſum peccat.* Sapiens quoque in Proverbiis inquit:

Prov. 10.

Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus; quod timet, veniet ſuper eum. Quaſi tempeſtas tranſiens non erit; moxque duas ſubnectit ſimilitudines inquiens:

Job 20. 12. Similitudines de aceto & fumo.

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis. Unuſquiſque per experientiam probè novit, quantum tam acetum dentibus, quàm fumus oculis diſpliceant: veruntamen, ut Job ait, non ſunt nobis mala, niſi cum illa ſpontè admittimus: *Et manus*

illius

Digitized by Google

illius reddent ei dolorem ſuum. Sanctus Auguſtinus in Scholiis legit: *Et manus ejus ſuccendentur doloribus*, id eſt, operibus ſuis cruciabuntur. Habemus alium quendam clarum textum in Eccleſiaſtico, dicente: *Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum*. Pſalmiſta impios nobis ob oculos ponit velut in gyrum ambulantes: *In circuitu impii ambulant*: qui autem per motum circularem in gyrum ambulant, facilè capitis vertiginem pati ſolent. Sanctus Gregorius inquit: *Solet per gyrum circuitus, anxietas laboris deſignari: Sathan laborans terram circuit, quia quietus in cœli culmine ſtare contempſit*. Nullus utique hac vertigine ipſo Satana magis laborat; ac proinde Scriptura ſacra de ipſo loquens, frequenter hoc verbo, *circuit*, uti ſolet: *Circuivi terram; circuit quærens quem devoret*. Idem ergo motus reprobis adaptatur: *In circuitu impii ambulant*, ad denotandam inquietudinem, moleſtias, & anxietates, quas iis adferre ſolet ipſorum iniquitas.

Eccl. 3. 29.
Pſ. 11 9.
S. Greg. l. 7. Mor. c. 4. Impii laborant vertigine.
Job 1. 7. 1. Petr. 5. 18.

Lev 5. 11.

4 In libro Levitici alios inter ritus, qui pro ſacrificiis offerendis præſcripti fuerunt, unus quoque hic fuit: *Offeret pro peccato ſuo ſimila partem Ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet*. Econtrà verò in cap. 2. ejuſdem libri pro multis oblationibus præceptum fuit, ut illis adjungeretur oleum, & incenſum; hic autem utrumque omnino interdicitur: cujus rationem ſacer textus immediatè ſubjungit: *Quia pro peccato eſt*. Audiamus hac de re Theodoretum ita ſcribentem: *Sacrificium, quod offerri ſolebat pro peccato, ſine thure & oleo offerebatur; carent enim alimento lucis, qui ſedent in tenebris peccati. Et qui lugere debent, expertes ſunt lætitiæ*. In ejuſdem libri cap. 24. dicitur: *Homo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum: & qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur*. At verò dices: quænam inter maledicere nomen Dei, & blaſphemare eſt differentia, ob quam blaſphemia morte punitur, maledictio verò ſanctiſſimi nominis Dei impunita remanet? Origenes, nequaquam verum eſſe, ait, quòd maledicens nomini Dei impunis tranſeat; imò verò magna pœna eundem mulctari dicit, quia proprium peccatum portare, idem eſt, quod ſæviſſimum quendam carnificem ſecum habere, qui à torquendo interiùs delinquente nunquam deſiſtat, ſicut nec à tormentis extrinſecùs inferendis. Nos communiter credimus, quòd per detractionem, extorſiones, vindictam, &c. proximis noſtris magnum malum inferamus; & tamen longè majus eſt malum illud, quod in noſmetipſos exinde reſultat; quia *funibus peccatorum noſtrorum conſtringimur*. *Interdum Diabolus, cum adverterit animam fide vacuam*, inquit Euſebius Emiſſenus, *& Dei timore nudatam, ita diverſis paſſionibus inebriat mentem, ut quando maledicimus, aut iraſcimur, aut obtrectamus, aliis nos nocere credamus; ſed non ita eſt, nam uniuſcujuſque vitii malum in ſuum recurrit authorem, ſicut dicit ſermo divinus: Fili, ſi malus fueris, ſolus hauries mala. Suam linguam maliloquus maculat, ſuum cor obtrectator exulcerat, ſuæ mentis lumen iracundus obcæcat, ſuam invidus animam, velut quadam caligine, peſtifero livore corrumpit*. Demum verò adducto viperarum exemplo, à nobis in diſcurſibus præcedentibus ſæpiùs inſinuato, ſubjungit: *Et ſicut exulceratis parentibus naſcuntur viperæ, ſicut, inquam, naſci viperei fœtus diſruptis matrum viſceribus aſſeruntur: ita humana præcordia ipſis primitus, quas conceperint, paſſionibus dilacerantur. Illa, inquam, præcordia, de quibus vitiorum generatio ſerpentina profertur, ipſa primitus monſtruoſa partus fœcunditate violantur. De tali partu dicit ſermo divinus: Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet*.

Theod. q. 1. in Levit.
Lev 24. 15. Differentia ſacrificiorũ cum vel ſine oleo.
Plus ſibi, quam aliis nocet peccator.
Euſ. Emiſſ. hom. 9. ad Monach.
Modus naſcendi viperarum.

Prov. 7. 20. Homines ut feræ, & volucres capiuntur.

5 *Funibus peccatorum ſuorum conſtringitur*. Feræ laqueo capiuntur, volucres innectuntur reti, ita tamen, quòd & feræ in laqueum, & volucres in rete nemine cogente, imò ſponte propria approperent. Per quod denotantur illæ animæ, quæ ſe à delectationibus, & ab inordinatorum appetituum vehementia ſeduci permittentes, in ſuſpectarum mulierum ſe ingerunt conſortia, apud quas tum ſanitatem, tum honorem, & æſtimationem, tum denique pecunias ſuas miſerè perdunt, & animæ ſalutem in ſempiternum amittunt. Sapiens de laſciva muliere inquit: *Irretivit eum, ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans, quod ad vincula ſtultus trahatur*. Salomon, licèt ſeptingentas haberet Reginas, & concubinas trecentas; attamen in Eccleſiaſte ſcribere non dubitavit: *Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus, vincula ſunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator eſt, capietur ab illa*. Et tamen quot ſunt, qui hoc rete, hæc vincula, ſtudioſè requirunt, & deſiderant, illiſque libenter irretiuntur? Verùm enimverò Hugo Cardinalis quærit, cur Sapiens manus mulieris impudicæ vinculorum nomine appellarit, cum vincula unuſquiſque abhorreat; manus verò gemmatis annulis prædivites vanarum mulierum, unuſquiſque diligat, & conſectetur? Reſpondet verò: *Quemcunque mulier amplectitur, non amplexatus, ſed captivus potiùs, & vinculatus debet dici*. Porrò quouſque hæc vitii carnalis violentia procedat, hominem carnalem, velut mancipium, ligando & vinculando, præter ſupra adductum Samſonis à Dalila in manus inimicorum ſuorum traditi exemplum, ſatis ex eo liquet, quod de Nino Babyloniæ Rege narratur. Hic enim in concubinæ cujuſdam, cui Semiramides nomen erat, inciderat laqueos; quæ tam validum in Regem hunc ſibi vendicarat dominium, & poſſeſſionem, ut quidquid illi liberet, Rex protinùs faceret. Sæpiùs à Rege quippiam ſpecialiter à ſe deſideratum ſolicitarat: cumque Rex ſemper ſubjunxiſſet, ut audacter peteret, certaque eſſet, nihil ipſi denegandum fore, ſubjunxit: Hoc unicum te rogo, ut unico duntaxat die abſolutum mihi cedas imperium, ita ut mihi præcipienti omnes parere cogantur. Præcepit itaque Rex omnibus, ut ſub mortis pœna promptam ei in omnibus exhiberent obedientiam. Prodiit igitur ipſa, cuſtodiis imperialibus, publiciſque juſtitiæ miniſtris ſtipata, in conſpectum omnium, thronum Cæſareum occupans, varia non magni momenti negotia præcipiens, quæ ſubitò executioni mandata fuere: Mox verò alia, quæ graviſſimum in ſe momentum habebant, fieri mandavit; & tamen æquè promptam à miniſtris accepit obedientiam. Finaliter autem Regem ipſum vinculis conſtringi, & ligari, & hoc modo ante ſe duci mandavit, uſque ad locum, in quo à lictore occidendus eſſet; idque pariter ſine mora executum fuit, hacque ratione ipſa tandem ad imperii poſſeſſionem ſeu potiùs tyrannidem ſubintravit. Nunquid hic ad literam in Rege Nino verificatum fuit, quod Salomon dixit: *Quaſi agnus laſciviens, & ignorans, quod ad vincula*, (imò & ad mortem) *ſtultus trahatur*? Quoties vindicativus ingemiſcere conſpicitur ſub compedibus, & catenis, ac tandem à miniſtris juſtitiæ inſerto in collum fune ſtrangulatur? *Funibus peccatorum ſuorum conſtringitur*: homicidia enim & vindictæ, quas explere voluit, manibus quaſi ſuis ipſi laqueum contexuerunt. Avarus ſimiliter & rei alienæ cupidus, in hæc vincula propria culpa frequentiſſimè incidit; unde vitium hoc non ſine myſterio laquei nomine deſcribitur: *Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum*. Et Eccleſiaſticus ait: *In medio laqueorum ingredieris*; quia qui non eſt cautus, ſed bonis hiſce creatis abutitur, laqueo veluti captus, propter peccatum Dæmonis præda efficitur.

Eccl. 7. 27.
Hug. Car. ib. Manus mulieris vinculum eſt.
Sabell. apud Maj. l. 3. coll. 2.
Ninus Rex traditũ regnũ Reginæ ſuæ ad diem.
Ab eadem prima illa die occiſus fuit.
1. Tim. 6. 9.
Eccl. 9. 20.

6 Quòd ſi quæras, undenam hæc impiorum ſtultitia procedat, quòd ultrò citroque, nec ullo cogente, laqueis, & retibus prædictis ſe ſponte irretiant? Reſpondeo: Impios piſcibus & avibus ſimiles eſſe, qui ab eſca ſe trahi ſinunt; unde Eccleſiaſtes ait: *Sicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur: ſic capiuntur homines*. Job inquit: *Abominabilis ei fit panis, & anima illius cibus ante deſiderabilis*. Quæ verba Sanctus Gregorius hunc in modum exponit: *Afflicta mens ſibi in amaritudinem verti conſiderat*,

Eccl. 9. 12.
Job 33. 20.
S. Gregor. l. 2. Mor. 17. Prius dulce amareſcit.

ſiderat, quidquid ſe antea blandè, libenterque ſatiabat: Per panem jucunditas humanæ delectationis accipitur. Omne, quod prius de proſperitate vivendi dulce ſapiebat, poſtmodum amareſcit, &c. Evacuatus virtutibus, triſtis animus ſolo mœrore poſſidetur. Caſſiodorus ſirenarum adducens exemplum, inquit: *Sirenas in miraculum cantaſſe, curioſa prodit antiquitas: & quamvis navigantes fluctus abduceret, carbaſa ventus inflaret, eligebant ſuaviter decepti ſcopulos incurrere, ne tanta paterentur dulcedine præterire.* Dionyſius Carthuſianus in opuſculo *de enormitate peccat.* inquit: *Sicut eſca in hamo decipit piſcem, ſic peccatum fallit peccantem, quia dum fatue impieque delectat, ad triſtitiam ſempiternam perducit.* Adducitque authoritatem Sancti Auguſtini, in libro 14. de civitate DEI dicentis: *Dicere poſſumus, omne peccatum eſſe mendacium; non enim peccamus, niſi ea voluntate, ut benè ſit nobis; & tamen hinc malè eſt nobis.* Chryſoſtomus comparatione utitur à ſtultis deſumpta, qui in propriis ſtultitiis ſuis hilares exiſtunt, cum tamen ab aliis deplorentur: dum enim gloſſa ſua ſequentia verba illuſtrat: *Et mercedem, quam oportuit, erroris ſui in ſemetipſis reſpicientes, &c.* ita de impio ſcribit: *Oſtendit, in ipſa demum voluptate ſupplicium reſidere: quod ſi minimè perſentiunt, ſed delectantur, nil mirum tibi ſit, etenim qui inſaniunt, ac phrăneſim patiuntur, ii certè multas, & eas miſerandas in ſemet injurias dum inferunt, ob quæ facta lacrymas aliis cient, ob ea rident quidem ipſi, & inſoleſcunt.* Didacus Stella ſequentem adducens ingenioſam conſiderationem, ſalutari hoc monito peccatorem prævenire ſatagit, inquiens: *Tu quiſquis es, qui Deum audes offendere, fac illud, quod Angelus Raphael conſuluit Tobiæ: exentera piſcem, & tolle fel, bonum enim eſt ad viſum: ſic tu exentera peccatum, ut videre poſſis ipſius amaritudinem: quo facto, expelles ignorantiam, & oculos aperies, & videbis, quanta ſit peccati malitia, & feritas.* Inter alia Jeremiæ lamenta, quibus Hieroſolymæ (per quam anima Chriſtiani figuratur) deploravit exterminium, unum quoque hoc eſt: *Et ipſa oppreſſa eſt amaritudine*: meliùs ad propoſitum noſtrum in Hebræo legitur: *Et ipſa ſibi eſt amaritudo.* Anima enim reproba ex proprio motu, ſalſo amaritudinum ſuarum mari ſe immergit, quas tum in hac, tum vel maximè in altera vita experietur.

Caſſiod. l. variar. Epiſt. 40.

Dion. Carth. opuſc. de enormit. peccat. a. 18.

Omne peccatum eſt mendacium. Chryſoſt. h. 4. ad Roman.

Gaudent in peccato ſuo alii compatiuntur.

Did. Stell. in 6. Luc.

Thren. 1. 5.

DISCVRSVS XXIX.

ARGUMENTUM.

Flagella, quibus DEUS tranſgreſſores caſtigat, hæc ſæpè in manibus iniquitatis ipſorum invenit, eaque ex ipſis contexit.

THEMA.

Abſcondiſti faciem tuam à nobis, & alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ. Iſa. 64. verſ. 7.

1 QUòd ſi DEUS nonnunquam divinæ faciei ſuæ nobis abſcondit ſerenitatem, noſque iratus punit, non miteris; ecce enim tibi genuinam hujus rationem: *Alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ*: id eſt, in manibus noſtris inveniſti virgam, & flagellum, quo à te vapulamus. Dionyſius Carthuſianus ita exponit: *Graviter afflixiſti, & penè in nihilum redegiſti nos propter vitia noſtra.* Gloſſa interlinearis ita interpretatur: *Alliſiſti nos opere, quo vitia nos retinent, ſicut manibus.* Hugo Cardinalis ait: *Ex hoc, quod hic dicitur: In manu iniquitatis noſtræ, diſcimus, quod iniquitas manus habet, & omnia peccata, quæ nos ſtrictos tenere deſiderant.* Paulò poſt verò ſubdit verba illa, quæ in quadam Miſſæ Collecta leguntur: *Nulla noceret adverſitas, ſi nulla dominaretur iniquitas.* Quia igitur manibus noſtris culpa patratur, ex iiſdemmet culpis flagellum contexitur, quod in pœnam culpæ irrogatur.

Deus noſtro flagello nos caſtigat.

Dion. Carth. ibid.

Hugo Card.

2 Regius Pſalmiſta in Pſalm. 7. ait: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.* Circa quæ verba Sanctus Auguſtinus ita ſcribit: *Juſtum veniet judicium. Intelligamus, unicuique homini ſupplicium fieri de peccato ſuo, & ejus iniquitatem in pœnam converti. Nec putemus, illam tranquillitatem, & ineffabile lumen Dei de ſe proferre, unde peccata puniantur; ſed ipſa peccata ſic ordinare, ut quæ fuerunt delectamento homini peccanti, ſint inſtrumenta Domino punienti.* Judas, utpotè abominabiliſſimum impietatis monſtrum, jurè merebatur, ut Pater æternus omnia vindicativæ juſtitiæ ſuæ fulmina contra eum evibraret. Etenim licèt Pilatus graviſſimè peccarit, tam crudelem Chriſto, Dei Filio, mortem inferendo; de traditore tamen incarnata Veritas dicit: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* At verò quiſnam ad tam grave ipſius ſcelus puniendum carnifex ejus fuit? Nullus profectò, niſi præterquam ipſemet ſibi hoc munus præſtitit, quia laqueo ſe ſuſpendit. Audiamus hujus proprius manibus illatæ mortis à Leone Magno traditum myſterium. Ait enim: *Merito tibi tua pœna commiſſa eſt, quia in ſupplicium tuum nemo te ſævior inveniri potuit.* Enimverò inter omnes crudeliſſimos, & immaniſſimos hujus mundi carnifices, nullus poterat reperiri Juda barbarior, & truculentior; utpotè qui innocentiſſimum DEI Filium, à quo ſummis auctus fuerat beneficiis, in manus, & poteſtatem implacabilium perſecutorum ſuorum tradidit crucifigendum. Juſtum igitur erat, ut qui Chriſtum in manus carnificum conſignarat, is in tanti ſceleris pœnam ſui ipſius carnifex fieret. Idem ſanctiſſimus Pontifex in alio quodam ſermone ait: *Iniquitatem, quam in Sanctorum omnium armaveras caput, in tuum verticem retorſiſti; ut quia facinus tuum omnem menſuram ultionis exceſſerat, te haberet impietas tua judicem, te pateretur tua pœna carnificem.* Salvianus Epiſcopus Maſſilienſis in libro quarto de Providentia in hæc verba ſcribit: *Cum illa, quæ facere à Deo vetamur, admittimus, vetantis juſſa calcamus; ac per hoc impiè in calamitatibus noſtris ſeveritatem divinam accuſamus: nos quippe nobis, nos accuſandi ſumus; nam cum ea, quibus torquemur, admittimus, ipſi tormentorum noſtrorum ſumus authores. Quid ergo de pœnarum acerbitate querimur? Unuſquiſque noſtrum ſe punit, & ideo propheticum hoc ad nos dicitur: Ecce omnes vos ignem accendiſtis, & vires præbuiſtis flammæ.*

Pſ. 7. 14.

S. Aug. ib.

Joan. 19. 11. Traditionis Chriſti in ſemetipſum puniyit Judas.

S. Leo ſ. 16. de Paſſ.

Salvian. l. 4. de provid. Quilibet ſe punit.

3 Enimverò quia ignis mentionem facere cœpimus, meritò quærendum venit, quodnam ſit ultimum reprobo præparatum ſupplicium? Non utique tam ignis, quàm ſulphur, quod ignis eſt nutrimentum. Sanctus Gregorius, exponendo textum illum Jobi: *Aſpergatur in tabernaculo ejus ſulphur*, hanc ſupplicii hujus reddit rationem: *Sulphur enim quid aliud, quam fomentum ignis eſt? quod tamen ſic ignem nutrit, ut fœtorem graviſſimum exhalet. Quid itaque in ſulphure, niſi peccatum carnis accipimus? Quod dum perverſis cogitationibus, quaſi quibuſdam fœtoribus mentem replet, æterna ei incendia præparat: & cum fœtoris ſui nebulam in mente reproba dilatat, contra eam flammis ſubſequentibus quaſi nutrimenta ſubminiſtrat. Nam quia per ſulphur fœtor carnis accipitur, ipſa ſacri eloquii hiſtoria teſtatur, quæ contra Sodomam, ignem, & ſulphur pluiſſe Dominum narrat. Qui cum carnis ejus ſcelera punire decreviſſet, ipſa qualitate ultionis notavit maculam criminis. Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad perverſa deſideria ex carnis fœtore arſerant, dignum fuit, ut ſimul & igne & ſulphure perirent.*

S. Greg. l. 18. Moral. c. 12.

Sulphur deſignat peccati carnis.

4 S. Joannes in cap. 2. id, quod in templo, à ſacerdotibus emendo, & vendendo profanato, contigit, his verbis enarrat: *Invenit in templo vendentes oves, & boves, & columbas, & nummularios ſedentes: & cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo.* Porrò Janſonius *in concordantiis Evangelicis*, pœnæ hujus, ementibus, & vendentibus à Chriſto irrogatæ, obſervans myſterium, inquit: *Veluti canes è Domo DEI profligans; nam hi funiculis ejici ſolent.* Cajetanus ſimiliter ita ſcribit: *Flagello adhibito, tanquam canes nimirum, aut quod Cyrillus ait: Iniquos ſervos fuſtuario dignos; ut oſtenderet dura hos manere flagella ob profanationem templi DEI.* At verò quiſnam Chriſto ad flagel-

Joan. 2. 15.

Chriſtus mercatores ut canes ejecit ex templo.

Janſon. Concord. Evang. c. 9.

Cajet.

Digitized by Google

flagellum hoc contexendum ſubminiſtravit funiculos? Certum eſt, id non feciſſe Apoſtolos; aliàs enim S. Joannes, qui factum hoc refert, eidemque tanquam ſpectator adſtitit, idipſum ſcripſiſſet. Multò minùs funiculos hoſce in loco aliquo vicino pretio comparari fecit, quia ſacer textus clarè dicit, ipſummet contexuiſſe flagellum: *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis*. Iſaias Propheta de Chriſto prædicit, inquiens: *Iraſcetur, ut faciat opus ſuum*: cum enim juſtitia inſeparabile ſit DEI attributum, Chriſtus Filius DEI intermittere nequiebat, quin ſe juſtum quoque eſſe frequenter oſtenderet; veruntamen quia punire valdè alienum eſt à naturali CHRISTI inclinatione, ideò Iſaias ibidem ſubdit: *Alienum opus ejus, peregrinum eſt opus ejus ab eo*. Tametſi enim DEUS non minùs ſit juſtus, quàm miſericors; attamen majoris facit, & libentiùs exercet miſericordiam; & ideò in Scriptura dicitur: *Dives in miſericordia*: & Eccleſia in oratione quadam dicit: *DEUS, cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere*. Quia verò hæc ita reverà ſe habent, atque ipſemet Chriſtus ſemper prædicavit, dicens: *Diſcite à me, quia mitis ſum*: qua igitur ratione de ipſo dici poterit, quòd ad flagellandum, & caſtigandum delinquentes, funiculos ſecum portaverit? Abſit hoc; non enim eſt verum, quòd ſecum portaverit funiculos ad conficiendum flagellum, quin potiùs hoſce apud ipſoſmet templi profanatores invenit, dicente Cajetano: *De funiculis, quos illic invenit, pecorum venditorum*. Et quidem notandum verò eſt, S. Joannem in numero plurali dicere, *de funiculis*, ut intelligas, funiculos inventos ibi, ubi erant boves, & ex his coegiſſe flagellum. *Omnia in figura contingebant*: Incarnata namque & increata ſapientia per hanc actionem inſinuare nobis voluit, quòd DEUS caſtigare nos volens, in nobiſmetipſis inveniat flagella, quibuſcum nos caſtiget: hujuſmodi enim flagella ſunt peccata noſtra, effrænes appetitus noſtri, indomitæque noſtræ paſſiones. Unde Sanctus Thomas de Aquino ait: *Facit flagellum de funiculis, quia de peccatis noſtris ſumit materiam, unde nos puniat*. Nam, ut diſcurſu præcedenti de impio probavimus: *Funibus peccatorum ſuorum impius conſtringitur*. De his funiculis inquit Hugo Cardinalis: *Facit Dominus flagellum, quando peccatori peccata convertit in tormentum*. Sanctus Antonius de Padua in ſermone quodam quadrageſimali ſimilem ferè habet conſiderationem, dum ait: *Flagello facto de peccato, quia convertit ipſorum peccatum in pœnam, ut fiant graves etiam ſibi ipſis*. Beda ante omnes alios ad idem propoſitum ita ſcripſerat: *Funiculis, quibus flagellando impios de templo expulit, incrementa ſunt actionum malarum, de quibus materia damnandi reprobos judici datur: Hinc enim Iſaias dicit: Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis*. Doctrina eſt Salviani, dicentis: *Cum ejus natura ſit mens DEI, atque majeſtas, ut nulla iracundia paſſione moveatur; tanta tamen in nobis peccatorum exacerbatio eſt, ut per nos cogatur iraſci. Vim, ut ita dixerim, facimus pietati ſuæ, ac manus quodammodo afferimus miſericordiæ ſuæ. Cumque ejus benignitatis ſit, ut velit nobis jugiter parcere, cogitur malis noſtris ſcelera, quæ admittimus, vindicare*. S. Auguſtinus ex hoc Chriſti facto, funes aliaque ad caſtigandos templi profanatores neceſſaria inſtrumenta ab ipſiſmet profanatoribus mutuantis, ſequentem deducit moralitatem: *Quia unuſquiſque peccatis ſuis cæditur, Dominus male verſantes in templo, flagello de reſticulis facto, excluſit*.

Quis Chriſto fecit funiculos flagelli. — Iſa. 27. 22. — Non enim habuerat apud ſe flagellum. — Cajetan. — S. Thom. ib. — Hugo Card. — S. Anton. de Pad. ſer. 2. poſt 4. Dom. Qu. — Beda. — Salvian. l. 5. de Provid. — Deus peccatis noſtris cogitur ad vindictam. S. Auguſt. in Pſ. 57.

5 Regius Propheta de flagellis ab ultrice Altiſſimi juſtitia impiis immiſſis differens, ingenioſa quadam phraſi loquitur, dicens: *Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum. Quoniam juſtus Dominus, & juſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*. Obſervandum eſt verò, quòd ſulphur, & ignem, laqueorum nomine appellet, ad denotandum, quòd in hoſce laqueos ſponte propria, & ſine coactione incidamus. Præterea dicit: *Spiritus procellarum*, quia caſtigationes DEI opera ſunt peccatorum noſtrorum. Quòd ſi terra lamentaretur contra ventos, grandines, impetuoſas aquas, tempeſtates, ſemina terræ mandata deſtruentes, & devaſtantes, cœlum utique excuſare ſe poſſet, dicendo: Ipſammet terram omnium horum malorum fuiſſe cauſam, utpotè quæ vapores, & exhalationes ſuas ſubminiſtravit, quæ in media aeris regione in ejuſmodi maligna, & nociva tranſmutantur meteora. Simili modo ſi homo aliquis perditæ ſalutis de ſua conquereretur captivitate, de proceſſu criminali contra eum inſtituto, de diſpendio, & confiſcatione bonorum, de familiæ ſuæ paupertate, & totali ruina; ſtultè utique faceret, quia eidem veridicè dici poſſet, ipſummet omnium horum malorum ſibi fuiſſe fabrum, eò quòd potiùs vindicativos ſuos ſecundare voluerit appetitus, quàm legem adimplere DEI præcipientis: *Ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros*.

Pſ. 10. 7. Sulphur & ignis ſunt laquei. — Tempeſtates terræ naſcentibus proveniunt ab ipſamet terra.

6 Guerricus Abbas de carnis vitio tractans, egregiè ad propoſitum noſtrum illud oſtendit, quoddam eſſe flammarum infernalium nutrimentum, à nobiſmetipſis ſubminiſtratum. Ita enim ſcribit: *Hæc eſt illa peſtis, quæ ignem infernalem in corpus humanum accendit, ut vegetum ſit, & robuſtum ad libidinem explendam, quæ illi igni inextinguibili materiam ſemper apponit, & vires miniſtrat, ut de ſuo ſemper habeat, unde ſine fine ardeat. De his duobus ignibus luxuriæ, & gehennæ, habemus authoritatem Scripturæ. De igne luxuriæ ait: Omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus à coquente. De igne gehennæ ait: Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, hoc eſt, judicii, ut intus ardeant, (ſicut clibanus accenſus) in conſcientia: Dominus in ira ſua conturbabit eos, dicens: Diſcedite à me operarii iniquitatis. Et devorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderunt per luxuriæ fœda opera. Sit ergo, fratres, ſumma cura, & ſtudium his, qui in talibus ſunt, de talibus evadere, & fugere*. S. Joannes in prima Epiſtola Canonica inquit: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*, id eſt, in malo igne; quia ut ipſemet S. Joannes declarat: *Omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, &c. Radix omnium malorum cupiditas*. Hoc igitur igne noſtro, DEUS juſtus Judex ad nos caſtigandos, velut æterni ſupplicii utitur inſtrumento: *Ecce vos omnes accendentes ignem*, inquit Iſaias, *accincti flammis: ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis, quas ſuccendiſtis*.

Guerric. Ab. ſ. 5. de Purif. — Peccatum eſt fomentum ignis infernalis. — 1. Joan. 5. 19. — Iſa. 50. 11.

7 Quonam, obſecro, modo Goliath, populi à DEO electi inimicus, & ad ejus anhelans exterminium, ſanctumque DEI nomen impudenter blaſphemans, vita exutus fuit? Si verum fateri vultis, fatendum vobis erit, lapidem quidem à Davide paſtorculo è funda ſua evibratum, vaſtum illum chalybeum montem proſtraſſe in terram, nondum tamen mortuum; & ideò Davidem ipſiuſmet gigantis armis caput ei amputando, ultimum ei dediſſe ictum. Ait enim ſacer textus: *Cum gladium non haberet in manu David, cucurrit, & ſtetit ſuper Philiſthæum, & tulit gladium ejus, & eduxit de vagina ſua, & interfecit eum, præſciditque caput ejus*. Unde Baſilius Seleucus ait: *Cum Goliath arma fabricaret, id ſe in uſus Davidis facere, & proprii jugulatoris bajulum, in adverſarii habitu, ſe Davidi venire ſubſidio, ignorabat*. Enimverò ut hujus aliquod vobis proponam exemplum: Multis frequenter contingit, quòd juſto DEI ita permittente, & ordinante judicio, inter hujus vel illius hominis ſcriptas chartas caput reperiatur delicti alicujus, de quo hactenùs multifariàm inquiſitum fuit, nec tamen quidquam de authoritate illius reſciri potuit; & proinde talis homo ex propria ſua ſcriptura, cum perpetua familiæ ſuæ infamia, mortis condemnabitur probroſiſſimæ. Quot ſunt, qui ex frequentatis voluptatibus carnalibus, faſtidioſiſſimas, incurabiles, & lethiferas contrahunt infirmitates, ut proinde verè dici poſſit, quòd DEUS in hujuſmodi tranſgreſſoribus flagella inveniat, & ſuppliciorum, quibus puniri merentur, propria inſtrumenta? *Manus illius*, inquit Job, *reddent ei dolorem ſuum*. Exemplo ſit adoleſcens quidam Romanus valdè nobilis, opulentus, magnique nominis, in

1. Reg. 17. 50. — Goliath periit proprio gladio ſuo. — Baſil. Seleuc. orat. 15. — Multi puniuntur convicti ex propria ſua ſcriptura. — Job 20. 10. Ex propria libidine, ut teſtatur Hiſtoria.

Digitized by Google

pulcberrimo annorum flore conſtitutus, rara pulchritudine præditus, ſpecioſiſſimæ cujuſdam puellæ, quæ eximii cujuſdam Cardinalis ſoror erat, prædilectus ſponſus, cum tempore Bacchanalium, cum magno ſanitatis ſuæ præjudicio, larvatus per vicos, & plateas oberraſſet, inflammato capite, adeò contumacem, & pœnoſam contraxit diſtillationem, ut neceſſariò multis menſibus, pœnoſiſſimis Medicorum curis, quarum continuo tormento oculorum lumen totaliter quaſi amiſerat, ſubjacere, acerbiſſimoſque ſuſtinere dolores debuerit: *Manus illius reddiderunt ei dolorem ſuum.*

8 Quis adeò duri cordis erit, qui ad intimam non moveatur cordis compaſſionem, quando legerit caput decimum ſextum libri Judicum, in quo vindicta, quam Philiſtæi de Samſone ſumpſerunt, deſcribitur? Et quidem ſacer textus ait: *Quem cum apprehendiſſent Philiſthiim, ſtatim eruerunt oculos ejus.* Mira profectò Samſonem torquendi ratio; quis enim non credidiſſet, quòd primum ſupplicium, quod de Samſone, poſt perpeſſam tam numeroſam Philiſthæorum ſtragem, ſumpturi erant, hoc futurum eſſet, ut ſcilicet ſtrictum pugionem cordi ejus infigerent, & mori cogerent? Veruntamen aliud erat eorum conſilium, quia ſtatim *eruerunt oculos ejus.* Et tamen nemo eſt, qui neſciat, quòd ſicut ſerpens, quamdiù vivit, ab omnibus timetur; ita quoque Samſon etiam cæcus illis formidabilis eſſe debebat. Nunquid igitur alia excogitare nequibant tormenta, per quæ ſuum in eum evomere furorem potuiſſent? Sed reſpondetur, ipſum quidem variis potuiſſe torqueri modis, veruntamen divinam juſtitiam omninò voluiſſe, ut Propheticum illud in eo adimpleretur oraculum: *Alliſit eum in manu iniquitatis ſuæ.* Etenim origo omnium malorum ſuorum hæc unica fuit, quòd ſcilicet prævaricatus fuerit legem divinam, quæ populo DEI electo, cum mulieribus alienigenis, & gentilibus ſeſe deſponſare interdicebat. Licèt enim Samſon à ſuis fuiſſet parentibus acriter ob hoc, quod meditabatur connubium, reprehenſus; ipſe tamen ab effreni appetitu ſuo inſtigatus, omninò cum infami illa Dalila conjugium inire, etiam invitis parentibus, decreverat: *Deſcendit Samſon Thamnatha, videnſque ibi mulierem de filiabus Philiſthiim, aſcendit, & nuntiavit patri ſuo, & matri ſuæ dicens: Vidi mulierem in Thamnatha, de filiabus Philiſthinorum, quam quæſo ut mihi accipiatis uxorem. Cui dixerunt pater, & mater ſua: Nunquid non eſt mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philiſthiim, qui incircumciſi ſunt?* Verùm obſervandum eſt, quod Samſon parentibus ſuis reſpondit, (hoc enim propoſito noſtro multùm deſervit:) *Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis.* Oculi igitur Samſonis, ejus fuerunt ſeductores, has ei infauſtas cum muliere traditrice, doloſa, & laſciva muliere, ineundas nuptias perſuaſerunt; ac proinde DEUS illos caſtigare volens, eos ab inimicis erui permiſit, abſque eo, quòd ulla alia pars corporis in eo mutilaretur: *Statim eruerunt oculos ſuos:* juſtum enim erat, ut qui commiſerant culpam, luerent quoque & pœnam: *Oculi illius reddiderunt ei dolorem ſuum.* Quotidiana nos docet experientia, multos perditæ ſalutis homines, poſt relaxatas ſenſibus habenas, in varia incidere præcipitia, per quæ vulnera ſibi lethalia, & funeſtas mortes acceſſunt, ſuoſque tenebris infernalibus occludere oculos, luci deinceps in ſempiternum non aperiendos; & quidem ſi omnium horum malorum attentè examinaverimus originem, inveniemus, hanc præcipuè ſubminiſtratam fuiſſe per oculos, quos nimiùm habuere apertos, quibuſque nullam prorſus adhibuerunt cuſtodiam.

Judic. 16.

Philiſtæi primitus eruerunt oculos Samſoni.

Quia oculi erant principium peccati cum Dalila.

Judic. 14.

Ratio cur Samſon petierit Dalilā uxorem.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale occultari nequit, ſed tum à Deo, tum à propria mala conſcientia manifeſtatur.

THEMA.

Lucerna impiorum, peccatum. Proverb. 21. verſ. 4.

1 UNum ex majoribus incentivis, quibus homo perditæ ſalutis ad relaxandas inordinatis appetitibus ſuis habenas urgetur, eſt illud, quod ex ore impiorum refert Eccleſiaſticus; dum enim impius ad peccandum ſe accingit, dicit intra ſeipſum: *Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me. Quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus.* At verò quantoperè in hoc decipiatur impius, idem Sapiens in propoſiti thematis verbis præclarè indicat, quia ſicut lucerna profligat obſcuritatem, & tenebras noctis, illudque, quod in tetra illa caligine abſcondebatur, manifeſtat: ita quoque peccatum hujus eſt naturæ, ut licèt in ſecreto, & in abſcondito commiſſum fuerit, nihilominùs paulatim detegatur, & in notitiam deveniat ſingulorum, quia *lucerna impiorum peccatum.* Apoſtolus ad Corinthios in hæc verba de Deo ſcribit: *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit ſecreta cordium;* illas namque cogitationes, quæ in intimis, & reconditiſſimis cordium noſtrorum recluduntur penetralibus, Deus tandem revelabit. Unde ſceleratus non poteſt ad hoc confugere aſylum, ut ſcilicet ſperare poſſit, quòd peccatum ſuum à nullo unquam homine cognoſcetur, quia *DEUS illuminabit, manifeſtabit, &c.* Nam ut Sanctus Bernardus ait: *Eſt turpium pœna DEUS, lux eſt enim. Et quid tam inviſum obſcœnis flagitioſiſque mentibus? profectè omnis, qui malè agit, odit lucem. Sed dice: Nunquid non poterunt declinare? minimè; lucet ubique, etſi non omnibus. Denique in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehendunt. Videt tenebras lux, cui hoc eſt videre, quod lucere; ſed viciſſim a tenebris ipſa non videtur, quia tenebræ eam non comprehendunt.*

Eccl. 23. 26. Errat impius ſe poſſe latere.

1. Cor. 4. 5.

Quia Deus omnia manifeſtavit.

S. Bernard. l. 5. de conſid. c. 12.

2 Eccleſiaſticus eos, qui ſibi perſuadent, quòd in denſis tenebris commiſſa peccata celari poſſint, ad meliorem volens reducere mentem, inquit: *Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius: & non cognovit, quoniam oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper Solem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes.* Notatu digna eſt prærogativa illa, quam Sapiens DEI oculis attribuit, dum illos Sole lucidiores eſſe aſſerit: Sol enim, licèt per influxuum ſuorum efficaciam in reconditiſſimis terræ viſceribus pretioſiſſima argenti, & auri generet mineralia; montium tamen cavernas, ſpeluncas, ſecretiſſima latibula, & concavitates nequaquam illuminat: Non ſic oculi Dei, qui euſque pertingunt, ut profundiſſimas, & ſecretiſſimas hominum illuſtrare queant cogitationes: *Illuminant abſcondita tenebrarum, & manifeſtant conſilia cordium. Scrutantur Jeruſalem in lucernis.* Et verò licèt horum verborum Sophoniæ ſenſus literalis ad obſidionem Hieroſolymitanam, ſub Tito factam, alludat, quando Hebræi in cavernis, ſpeluncis, aliiſque ſubterraneis locis occultari, lucernarum adminiculo inveſtigabantur: in ſenſu tamen ſpirituali intelliguntur de manifeſtatione, quam Deus in myſtica Hieroſolyma animæ noſtræ facturus eſt, dum deſideria, cogitationes, & ſecretiſſimas imaginationes, in omnium deducet publicam notitiam.

Eccl. ibid. Oculi Dei ſunt lucidiores Sole.

Soph. 1. 12. Myſtica Hieroſolyma totaliter luſtrabitur.

3 Sanctus Anſelmus ſequentia S. Pauli ad Romanos verba: *Inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus, &c.* ita exponit: *Ita vel accuſabunt, vel defendent nos cogitationes noſtræ; non utique illæ, quæ tunc erunt, ſed iſtæ, quæ tunc ſunt in nobis. Cum enim ſive bona, ſive mala cogitamus, velut in cera, ſic in corde noſtro, tam bonarum, quam malarum cogitationum nota quædam*

S. Anſelm. Rom. 2. 15.

& ſi-

Digitized by Google

& ſignacula relinquuntur, quæ in occulto nunc pectoris poſita, revelabuntur ab eo, qui ſolus poteſt occulta hominum ſcire. Cœleſtis Magiſter noſter cum Nicodemo Principe Synagogæ die quadam diſcurrens, eidem dixit: *Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* S. Propheta Job de adultero diſſerens, inquit: *Oculus adulteri obſervat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum ſuum. Perfodit in tenebris domos, ſicut in die condixerant ſibi, & ignoraverunt lucem. Si ſubitò apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant.* At verò quàm turpiter hi, qui tales ſunt, hallucinantur; ſiquidem *oculi Domini plus lucidiores ſunt ſuper Solem!* Et ideò DEUS etiam ſub obſcuriſſima noctis caligine eoſdem manifeſtat, quia *illuminabit abſcondita tenebrarum.*

Joan. 3. 21. Qui male agit, odit lucem.

Iob 24. 15.

Oſe. 13. 12.

4 Apud Oſeam dicitur: *Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatum ejus, dolores parturientis venient ei.* Quibus verbis tam apta inſinuatur ad propoſitum noſtrum ſimilitudo, ut aptior ferè dari non poſſit: licèt enim adultera furtivè, & in abſcondito, corporis ſui aliis permiſerit uſuram, illudque adulterium ad tempus aliquod abſcondere poſſit; poſtquam tamen concepit, inde naſciturus infans iniquitatem ſuo tempore ſuis propalabit vagitibus, & ejulatibus. Unde Rupertus Abbas ait: *Sicut mulier conceptum ſuum ad tempus quidem diſſimulare poteſt, ſed tandem parturiendo, doloribus atteſtantibus, occulta prodit; ſic quiſquis ejuſmodi eſt, peccatum ſuum utcunque diſſimulare ad tempus, & abſcondere poteſt, ſed in tempore ſuo cuncta cordis ejus occulta cum dolore manifeſtabuntur, juxta illud: Nihil opertum, quod non reveletur, neque occultum, quod non ſciatur.* Quodnam, obſecro, primum ab humana malitia poſt peccatum originale commiſſum fuit delictum? Nimirùm deteſtabile à Caino patratum fratricidium. Credebat hic infelix, neminem in hujus delicti venturum eſſe notitiam; ac proinde negativè DEO reſpondit: *Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego?* At verò quia DEUS illud manifeſtavit, ſanguiſque Abelis innocens in cœlum uſque vociferatus fuit, infelix hic fratricida ſibi dici audivit: *Si malè egeris, ſtatim in foribus peccatum aderit.* In cujus ſententiæ ultimis verbis myſtica quædam phraſis, & ſimilitudo minimè ſpernenda, obſervari meretur. Sæpè enim latro ſub noctis tenebris ad deprædandam hanc vel illam domum ingredi vellet; at verò canis, qui portæ domus habet cuſtodiam, latrando, & mordendo illum manifeſtat. Idem quoque peccato accidit; ex quo enim animam theſauris cœleſtibus, bonorumque operum meritis deſpoliare intendit, abſconditè quidem latere vellet; at verò canis, id eſt, remorſus conſcientiæ, illud prodit, & manifeſtum facit. Unde & Seneca, ſolo naturali lumine illuſtratus, in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Multos fortuna liberat pœna, metu neminem. Quare? Quia infixa nobis ejus rei averſatio eſt, quam natura damnavit. Ideò nunquam fides latendo fit etiam latentibus latens, quia coarguit illos conſcientia, & ipſos ſibi oſtendit. Malè de nobis actum erat, quod multa ſcelera legem, & judicem effugiunt, & ſcripta ſupplicia: niſi illa naturalia, & gravia de præſentibus ſolverentur, & in locum patientiæ timor cederet.* S. Cyrillus Hieroſolymitanus ad motivum ſe reflectens, ob quod nonnulli idololatræ cœleſtia non dubitarint adorare luminaria, ſequentem ſtatuit ingenioſam ponderationem: *Ab uno Deo multi diverſis modis aberrarunt; quidam namque Solem Deum fecerunt, ut occidente Sole, nocturno tempore ſine Deo permanerent. Alii Lunam, ut de die Deum non haberent.* Hi igitur, non ſolùm à propria remordebantur conſcientia, verùm etiam timebant, ne Dii, quos adorabant, velut oculati teſtes, ſcelerum ſuorum, licèt in ſecreto commiſſorum, fierent propalatores.

Occulte corrupta proditur vagitibus infantis.

Rup. Ab. l. 6 in Oſe.

Putabat Cain fratricidiũ ſuum latere.

Conſcientia eſt canis latrans.

Senec. Epiſt. 97.

S. Cyrill. Hieroſol. cath. 4.

Quare quidã adorarint Solem ut Deum.

Ezech. 9. 9.

5 Enimverò unica cauſa, ob quam ex omni parte mundi innumeræ redundent peccatorum malitiæ, eſt, quia homines DEUM, qui illuminabit abſcondita, ſibi præſentem eſſe minimè conſiderant; unde apud Ezechielem dicitur: *Iniquitas domus Iſrael, & Juda, magna eſt nimis valdè, & repleta eſt terra ſanguinibus, & civitas repleta eſt averſione.* Cauſa autem, ob quam iniquitas tantoperè multiplicata fuerit, ſequentibus verbis inſinuatur: *Dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt.* Ad ſummam quoque pertigerant temeritatem impii illi, de quibus Pſalm. 72. dicitur: *Et dixerunt: Quomodo ſcit DEUS, & ſi eſt ſcientia in excelſo?* Quorum uni S. Job in hæc verba improperat: *Annon cogitas, quòd DEUS excelſior cœlo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? Quaſi per caliginem judicat. Nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cœli perambulat.* Nimirùm facilè id ſibi impius perſuadet, quod verum eſſe optaret: Si enim penès illum ſtaret, utique ubiquitatis attributum, quod in eo conſiſtit, quòd DEUS in omni loco, omni tempore, ſemper & neceſſariò præſens exiſtat, Deo eriperet, & denegaret; ac proinde Sanctus Bernardus dicebat: *Ibi pecca, ubi Deus non eſt.* Veruntamen vel ipſis invitis veriſſimum eſt, quòd *oculi ejus lucidiores ſunt ſuper Solem,* quòdque *Deus illuminat abſcondita, & manifeſtat conſilia.* David pœnitens, ſuamque culpam agnoſcens, dicebat: *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci;* quia adulterium, cum Berſabea commiſſum, omni cum induſtria occultare ſatagebat, ne, quam ſibi comparaverat, bonam famam, & exiſtimationem perderet, aut populum ſcandalizaret; unde Uriam inſtigavit, ut cum Berſabea conjuge ſua concumberet, hocque modo peccatum ſuum occultaret. Sed Deus illud non ſolùm coram Iſrael, verùm & omnibus futuris ſæculis, ad finem uſque mundi, manifeſtavit, diſponendo, ut adulterium, & homicidium illius à veridico Spiritus ſancti calamo in annalibus æternitatis ad perpetuam memoriam deſcriptum legeretur à cunctis.

Liberius peccant, qui Deum non conſiderant.

Pſ. 72. 11.

Iob 22. 12.

Vellent impii Deũ non eſſe omniſcium.

Pſ. 50.

David peccatum ſuum occultabat, & Deus manifeſtabat.

6 *Illuminabit abſcondita.* Saul expreſſum à Domino præceptum acceperat occidendi in ore gladii omnes Amalechitas, & conflagrandi quævis obvia, cuncta quoque interficiendi ipſorum animalia; ipſe verò divinum tranſgreſſus præceptum, multa animalia ſibi reſervavit, idque ſub colorato religionis titulo, ne ſcilicet ſibi deeſſent victimæ, quas in ſacrificium DEO immolare decreverat. Cumque Propheta Samuel ſuperveniſſet, Saul eundem convenit, dicens. *Benedictus tu Domine, implevi verbum Domini. Dixitque ei Samuel: Et quæ eſt hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus meis, & armentorum, quæ audio?* Ecce, qualiter DEUS tranſgreſſionem, quam Saul coram Samuele Propheta abſcondere conabatur, eidem Samueli palàm fecerit, per clamores animalium, quos unumquodque juxta ſpeciem ſuam edebat. Acham in invaſione urbis Jericho, contra expreſſum DEI præceptum, aliqua ſibi rapuerat ſpolia, eaque ſubtus terram modo adeò ſecreto defodit, & occultavit, ut ex toto exercitu ejus ne unus quidem idipſum advertere potuerit. At verò DEUS illud ſumma cum Achami infamia, & damno manifeſtavit; ſiquidem ad eum accuſandum, lingua auri illius, quod rapuerat, non obſtante, quòd aliàs proprium ei ſit, vix aliquem edere ſonum, nequaquam muta, ſed valdè loquax fuit. Fratres Joſeph, Jacob patri ſuo venditionem fratris ſui omni ſtudio occultarunt, eique perſuaſerunt, dicentes: *Fera peſſima devoravit filium tuum:* & tamen DEUS ſuo tempore crudele hoc facinus coram toto mundo manifeſtavit. Moyſes cum in aula Pharaonis moraretur, videns Ægyptium quendam indignis modis quendam ſuæ progeniei conſortem tractantem, zelo armatus, necem ei mox intulit, ejuſque cadaver ſubitò, ſubtus terram, magna cum cautela abſcondit (dicente ſacra Scriptura: *Cumque circumſpexiſſet huc atque illuc, & nullum adeſſe vidiſſet:*) nihilominùs cum die ſequenti duo Judæi manus inter ſe conſeruiſſent, ipſeque unum ab alio ſequeſtrare niteretur, unus eorum homicidium circa Ægyptium pridie à Moyſe patratum eidem objecit. Unde occa-

Palliatio Saulis detegitur.

1. Reg. 15. 13.

Ioſ. 7. 21.

Item ſpolia Achami.

Tertio, venditio Ioſeph. Gen. 37.

Exod. 2.

Quarto homicidium Moyſis.

ſionem ſumpſit, ne videlicet in vindices Pharaonis manus incideret, Ægyptum deſerendi, terramque Madian abeundi:

Matth.10.26.

Nihil opertum, quod non reveletur, neque occultum, quod non ſciatur. Duo illi ſeniores, qui caſtam accuſarant Suſannam, impoſturam ejus honeſtati inuſtam tanto cum artificio machinati fuerant, ut omnibus, ipſam adulteram eſſe, firmiter perſuaſerint; cumque populus de facto in procinctu ſtaret, ut ex horum ſeniorum juſſu illam lapidaret, eique, præter honeſtatis, & pudicitiæ jacturam, bonam quoque famam, & vitam eriperet, DEUS ſpiritum Danielis adoleſcentis ſuſcitavit, qui multitudinem contra Suſannam furibundam contineret, efficeretque, ut vel mutæ, & inſenſatæ arbores, ad amborum ſenum convincendam calumniam loquerentur, contràque illos teſtimonium perhiberent.

Dan.13. Quinto tentatum adulterium Seniorum judicium.

Unde quemadmodum Christus, ad aliud licèt propoſitum, dixit:

Matth.19.40.

Dico vobis, quia ſi hi tacebunt, lapides clamabunt: ita hic contrarium accidit; lapidibus enim, quibus ad eam lapidandam manus obarmaverant, tacentibus, arbores illæ os ſuum aperientes, manifeſtarunt calumniam, & ſceleris à ſenioribus machinati enormitatem. Herodes inceſtum ſuum publicè à Joanne Baptiſta in concione perſtringi audiens, ne ſcelus magis divulgaretur, eum miſit in carcerem, ac tandem decollari juſſit. At verò quid demum factum eſt? *Comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant*, inquit Pſalmiſta de impiis; conatus enim Herodis omnino contrarium ſortitus eſt effectum. Nam ut Divus Chryſologus ait:

D. Chryſol. ſ.127.

Ioannes orbi notus, fama virtutis cognitus, celebratiſſimus ſanctitate, dum trahit ad ſe ſua iniquiſitores injuria, facit, ut tuus cunctis innoteſcat inceſtus, agitque, ut te habeat confuſio publica.

7 *Lucerna impiorum peccatum*. Et verò poſito etiam casu, quòd peccatum noſtrum omninò celaretur hominibus, nihilominùs per continuum, & indeſinentem remorſum conſcientiæ, jugiter manifeſtaretur nobis ipſis.

Etſi peccatū quandoque celetur hominibus nō tamen propriæ conſcientiæ. Seneca. Ep.43.

Unde Seneca in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Tunc felicem te eſſe judica, cum poteris in publico vivere, cum te parietes tui tegent, non abſcondent: quos plerumque circumdatos nobis judicamus, non ut tutius vivamus, ſed ut peccemus occultius. Rem dicam, ex qua mores æſtimes noſtros: vix quemquam invenies, qui poſſit aperto oſtio vivere. Ianitores conſcientia noſtra, non ſuperbia appoſuit. Sic vivimus, ut deprehendi ſit, ſubitò aſpici. Quid autem prodeſt recondere ſe, & oculos hominum aureſque vitare? Bona conſcientia turbam advocat, mala etiam in ſolitudine anxia, atque ſolicita eſt. Si honeſta ſunt, quæ facis, omnes ſciant; ſi turpia, quid refert neminem ſcire, cum tu ſcias? O te miſerum, ſi contemnis hunc teſtem!* Repetiuntur nonnulli, qui latratum quidem canis malæ conſcientiæ intra ſe reprimere, & compeſcere ſtudent, ſed fruſtra.

Vanitas Jonæ.

Jonas à vanitate exſtimulatus, contra DEI præcepta recalcitrabat, timens, ne tanquam falſus Propheta deinceps haberetur: cum enim probè ſciret, quàm ſit immenſa divina miſericordia, facilè eandem placandam fore prævidebat, mox ſcilicet, ut Ninive aggrederetur pœnitentiam; ideòque vaticinii ſui minimè adimplendum fore effectum, ſuamque inde conſequenter diminuendam eſſe fidem: ac proinde totus afflictus extra civitatem ſe recepit, dicente ſacro textu:

Jonæ.4.5.

Et egreſſus eſt Ionas de civitate, & ſedit contra Orientem civitatis, & fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati. Et præparavit Dominus Deus hederam, & aſcendit ſuper caput Ionæ, ut eſſet umbra ſuper caput ejus, & protegeret eum (laboraverat enim) & lætatus eſt Ionas ſuper hederam lætitia magna. Et paravit DEUS vermem aſcenſu diluculi in craſtinum, & percuſſit hederam, & exaruit. Et cum ortus fuiſſet Sol, præcepit Dominus vento calido, & urenti, & percuſſit Sol ſuper caput Ionæ, & æſtuabat. At verò *omnia autem hæc in figura contingebant illis*.

Ejus punitio explicatur moraliter.

Multi quippè ſunt, qui intimum malæ conſcientiæ remorſum, interiùs ipſos excruciantem, per hortorum, viridariorum, venationum, piſcationum, conviviorum, ludorum delitias, aliarumque ſimilium delectabilium recreationum exercitium mitigare contendunt; ſed fruſtra, & ſine fructu, quia vermis illius voracitas omnem arrodit, & conſumit gaudiorum externorum virorem, pœnamque culpæ correſpondentem nobis etiam invitis manifeſtat. Septuaginta legunt, *cucurbita*: ac proinde Theophylactus ſuper illa verba:

Theophyl. Tegit ſe umbra umbra hujus mūdi.

Mandavit Dominus Deus cucurbitæ, &c. ita ſcribit: *Vmbra cucurbitæ, hoc eſt, gloria hujus mundi (ſiquidem omnis gloria hominis ſicut flos fœni:) refrigerare nos videtur in hoc afflictionum æſtu, ideoque a nobis expetitur. Enimvero ferit eam vermis matutinus; ipſa nimirum conſcientia noſtra, cui nihil eorum, quæ noſtra ſunt, tenebricoſum, atque obſcurum eſt. Hinc & vermis eſt, nunquam non peccatorum nobis ſenſum exhibens. Ipſa enim, ſenſibilis tinea oſſium, cordiſque, ob oculos nobis ponens noſtra ſcelera, docens juxta nos vel gravioribus pœnis dignos, peccatorum noſtrorum cauſa, feriet cupiditatem gloriæ, perſuadebitque dicere cum Propheta: Iram Domini ſuſtinebo, quippe quia peccavi ipſi*.

Gen. 4. Hugo de S. Vict. in eūc.

Hugo de ſancto Victore ſuper illa ad primum reprobum, Cain videlicet, dicta verba: *Si malè egeris, ſtatim in foribus peccatum aderit*, ita ſcribit: *Peccatum quod eſt in foribus, ut exeat, prava voluntas eſt, quæ non poteſt celari, quin aliquando exeat, & appareat aliquo ſigno*.

S. Thomas.

Sanctus Thomas gloſſando verba illa: *Cur concidit vultus tuus?* adjicit: *Et intra, & extra. Intra, quaſi per quandam deſperationem; extra, per faciei, & oculorum depreſſionem, & pallorem, & immutationem; & hoc propter nimiam triſtitiam. Concidit autem ejus vultus exterior, quia ab interiori conſternatione mentis, vel cordis, exterior aſpectus faciei cadit; in vultu enim communiter lucet paſſio mentis.*

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Valdè decipimur, ſi peccatum abſcondi poſſe credimus, quod facillimè manifeſtatur.

THEMA.

Putant ſe latere in occultis peccatis. Sap. 17. verſicul. 3.

1 Certiſſimum eſt, quòd naturæ humanæ naturaliter inditum ſit, quòd de malo erubeſcat; ad hoc videlicet, ut homo minimè ſe induci pateretur, ut malum à ſe commiſſum in ſecreto ſervari poſſe ſperaret; ne de illorum ſit numero, de quibus Sapiens ait:

De malo naturaliter homo erubeſcit.

Putant ſe latere in occultis peccatis, de quibus etiam Pſalmus 93. dicit: *Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget DEUS Iacob*.

Pſ.93.7.

Huic enim errori David immediatè ſe opponit, in hæc illis verba improperans: *Intelligite inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite: qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non conſiderat? qui corripit gentes, arguet? qui docet homines ſcientiam? Dominus ſcit cogitationes hominum*. Quia verò, ut Caſſiodorus ait:

Caſſiod.ib.

Æſtimant dementes DEUM non videre mala illorum; ideò Deus ipſe per Nahum Prophetam apertis, & terribilibus verbis:

Nahum.3.5.

Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam gentibus nuditatem tuam, & ignominiam.

2 Porrò vana hæc ſpes, commiſſum ſcilicet nos abſcondere poſſe peccatum, ſuam à primis humani generis natalibus traxit primam originem, eandemque ab Adam, & Eva hæreditaſſe videmur; ſiquidem hi vix divinum tranſgreſſi fuerant præceptum, cum ecce ſe ab oculis DEI abſcondi poſſe credebant:

Primi parentes peccatū ſuum conantur tegere.

Gen.3.8.

Aſcondit ſe Adam, & uxor ejus a facie Domini Dei in medio ligni paradiſi. Ubi ſpecimen videtur illius inſipientiæ, quam Pſalmiſta in homine peccatore his verbis inſinuat:

Pſ.48.12.

Homo, cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus. Dum enim fuga ſibi conſulere vellent, in medium paradiſi ſe conſtituerunt, idque ſub illa eadem arbore boni, & mali, a qua paulò ante pomum vetitum decerpſerant; Eva enim paulò ante ſerpenti dixerat: *De fructu ligni, quod eſt in medio paradiſi, præcepit*

nobis

Digitized by Google

nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud. Et ecce nunc, dum ſe occultare volunt, viderique, quòd prævaricati nequaquam fuiſſent; ecce, inquam, locum, in quem fugiunt: *In medio paradiſi*; hæc enim eſt pœna, quam Deus, juſtiſſimus judex, divinarum ſuarum legum transgreſſoribus infligit, ut quantò hi peccatum ſuum occultare magis ſtudent, tantò manifeſtiùs detegatur. S. Maximus in homilia quadam *de pœnitentia S. Petri*, de Adamo inquit: *Tanquam deprehenſus, feſtinat ad latebras. Velut latenti enim, & celanti ſe à divinitate, Adæ dicitur: Adam, ubi es? Non quod Adam conſpectum Domini latere potuerit, ſed quod peccatrici conſcientiæ nullus locus tutus, vel certus ſit, dum metuit deprehendi.* Sapiens iniquitatem igni aſſimilat, dicens: *Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?* Quaſi dicere vellet: Nemo id facere poteſt, quin potiùs, quantò magis ignem in ſinu ſuo recondit, ne videatur, tantò magis manifeſtabitur, per veſtium ambuſtionem, per fumum, per fœtorem ejuſdem met, qui illum abſcondere ſatagebat. Eundem quoque operatur effectum ipſum peccatum in iis, qui illud in corde ſuo occultare, ibidemque fovere contendunt; exhalat enim infallibiliter alicujus inordinatæ paſſionis, ſive illa ſit iracundiæ, ſive carnalis concupiſcentiæ, ſive invidiæ, ſive alterius ſimilis, evidentia ſigna.

Modo incongruo.

S. Maxim. hom. 1. de pœn. Petri.

Prov. 6.27.

Iniquitas dicitur ignis.

3 Jonas in interiori ſinu conſcientiæ ſuæ ſe Deo rebellem, & inobedientem eſſe probè ſciebat, nec tamen hanc ſuam contumaciam ulli manifeſtaverat, ſed intra cordis ſui penetralia occultatam ſervabat: Deus autem, de quo ſcriptum eſt: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum*, undas maris furere, impetuoſoſque Aquilones mare in horrendas tempeſtates agitare fecit, quæ ipſum ad ſe naucleris, quis eſſet, manifeſtandum coegerunt; diſpoſuitque Deus, ut ejus inobedientia in ſacris Literis relata, omnibus futuris ſæculis innoteſceret.

Manifeſtatur peccatũ Jonæ. Sap. 5. 16.

4 David certo quodam adhibito artificio politico Uriæ mortem intulit; ſub colore enim, quòd illum in acie certantis exercitus, tanquam generoſum militem collocando, eundem honore afficere velle videretur, potiùs eundem internecionis infallibilitati expoſuit, ut hac ratione occiſionem & mortem ipſius omnibus occultaret. At verò quid fecit Deus? *Tu feciſti abſconditè, ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis.* Unde D. Chryſoſtomus in perſona Dei eidem improperat, dicens: *Tu timuiſti homines, & erubuiſti magis, quam Deum; oculum autem Dei viventis non es reveritus, propterea in hoc ipſo punieris. Redarguam namque te, ante oculos omnium ponent peccata tua.* S. Bernardus ad illa ſe reflectit ficulneæ folia, quibus protoparentes noſtri poſt peccatum ſe contexerunt, ex eiſque ad propoſitum noſtrum ſequentem eruit moralitatem. De peccatore namque inquit: *Fugit, & abſcondit ſe in ſimilitudine prævaricatoris Adæ. Sed heu, quam vile operimentum quæris miſera anima, quam inutile quæris operimentum! Folia enim ſunt, quæ intexis, folia, inquam, quæ caloris nil tibi præbeant, nil habeant ſoliditatis. Orto denique Sole areſcent, & ventus urens diſperget illa. Tu verò nuda & miſera remanebis. Tunc ergo nihil opertum, quod non reveletur, quoniam veniet Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Non erit jam, quo lateas miſera.*

David politice occidit Uriam.

2. Reg. 12. 12. Chryſ. h. 31. ad Hebr. Folia ſunt miſerum tegumentum.

S. Bern. ſ. de verb. Habac.

5 Paciuchellus in Lectione 17. ſuper Jonam, memorabilem hanc refert hiſtoriam, quæ cuidam mercatori Lucenſi, patriotæ meo, contigit: hiſtoriæ autem hujus Stephanum Paſquierium in diſquiſitionibus Franciæ, aſſerit eſſe authorem. Hic igitur mercator comparatis in regno Anglicano ingentibus divitiis, tandem Lucam redire, ibidemque vitæ ſuæ dies claudere decreverat; ac proinde Lucam ad amicos ſuos literas ſcripſerat, eoſdem requirendo, ut ſibi in urbe Lucenſi commodam domum conducere, cunctoque neceſſariæ & honeſtæ ſuppellectilis apparatu adornare non gravarentur, in quam poſt ſex menſes, ad patriam reverſus, divertere poſſet. Diſceſſit igitur, unico tantùm famulo natione Gallo comitatus, ingentem ſecum deferens pecuniam, præter literas cambiales, aliaſque crediti ſui apochas. Poſtquàm verò Rothomagum venit, ibidem aliquantulùm ſubſtitit, ut Pariſios adiret; ac tandem cum montem Argentveil tranſire pararet, in eodem à famulo ſuo occiſus, & in vineam quandam projectus fuit, exiſtimante famulo, facinus iſtud nulli unquam hominum palam futurum eſſe. Accidit verò, quòd cæcus quidam, præcedentis canis ſui ductum ſtrenuè inſequens, locum in quo mercator occiſus fuerat, prætetiret; qui cum à longinquo vocem hominis valdè ejulantis audiſſet, obvium ſibi homicidam illum, quidnam ejulatus ille ſignificaſſet, curioſè interrogavit: cui ſicarius, vocem fuiſſe alicujus infirmi, pro rebus ſuis expediendis itinerantis, reſpondit. Quapropter cœcus progreſſus eſt, alter verò, ſcilicet perfidus mercatoris occiſi famulus, pecuniis, literiſque cambialibus onuſtus, Pariſios ſe recepit; unde receptis virtute cambiorum pecuniis, dives valdè & opulentus Rothomagum eſt reverſus. Quia verò mercatoris hujus amici Lucenſes, poſt integri anni moram, eum non comparere viderunt, de induſtria virum quendam expediverunt, qui ſtatum hujus infelicis mercatoris ſolicitè inquireret. Hic Londini appulſus, ibidem tempus exploravit, quo Rothomagum verſus advectus fuiſſet; Rothomagi verò appellens, in hoſpitio quodam pariter intellexit, ibidem mercatorem quendam Lucenſem ante ſex menſes fuiſſe hoſpitatum, cum propoſito urbem adeundi Pariſienſem. Pariſios itaque profectus, coram Parlamento dictæ civitatis, quoad dictum mercatorem, ejuſque occiſionem, ſuas depoſuit querelas, rogavitque, ut de remediis indagandæ veritatis ubicunque locorum ſolicitè perquirerent. Quapropter officialibus criminalibus Rothomagenſibus ſeriò commiſſum fuit, ut quoad funeſtum illum caſum, quam diligentiſſimè fieri poſſet, inveſtigarent; inter alia verò ſeriò explorarent, an à ſeptem vel octo menſibus hactenùs elapſis, peregrinus aliquis eadem in urbe domum aliquam incolere, vel officinam pandere cœpiſſet. Ab executore igitur, cui munus hoc incumbebat, unus talis repertus eſt peregrinus; cujus nomen cum exploratum fuiſſet, locum tenens criminalis fictam quandam expediri fecit obligationem, vi cujus mercator occiſus ſolvere prætendebatur intra certi temporis terminum ducentorum ſcutorum ſummam; & in virtute hujus obligationis, juſſus eſt peregrinus ille dictam ſummam in prompta pecunia expedire. Qui obligationem falſam eſſe, ſeque illum, ex cujus parte obligatio illa facta fuerat, nequaquam cognoſcere reſpondit. Satelles igitur reſponſum hoc ad declinandum forum depromptum fuiſſe præſumens, eundem è domo ſua captivum abduxit; cumque per viam ſimul procederent, mercator ſatellitem ſæpiùs, an alius quiſpiam, præter locum tenentem, criminalem actionem contra eum intentaret, anxiè interrogavit. Quam ſæpiùs repetitam interrogationem ſatelles locum tenenti criminali, mox ut ad illum venit, ſecretò manifeſtavit: qui proindè dictam interrogationem ſeriò conſiderans, peregrinum illum captivum coram ſe adduci præcepit. Quo facto, cunctis, qui aderant, dimiſſis, cum inter ſe ſoli eſſent, locum tenens viro huic, coram ſe adducto, dixit: fateor quidem, obligationem hanc, quam ad te per ſatellitem miſi, fictitiam planè eſſe; à me tamen eo ſolùm fine excogitatam, ut te occaſione hujus obligationis in meam acciperem poteſtatem. Cæterùm verò licèt mercatorem illum Lucenſem à te in monte Argentveil occiſum eſſe probè ſciam, illudque evidentibus argumentis probare poſſem, tecum tamen quoad hoc commiſſum facinus omni cum benevolentia procedere eò vel maximè decrevi, quòd cum mercator mortuus, peregrinus, omniſque patrocinii expers ſit, factum hoc in oblivionem facilè tranſire poſſit; hoc tamen à te expectans, ut tuo quoque erga me debito plenè ſatisfacias. Peregrinus igitur à conſcientiæ remorſu ſtimulatus, ex alia verò parte ſe pecunia mediante vitam ſuam ſalvare poſſe ſperans, promptè ſe obtulit ad enuntiandam & fatendam totius rei geſtæ veridicam ſeriem. At verò cum Judex Notarium acceſſiri juberet, maleſactor phraſin mutavit loquendi, dixitque, ſe hujus criminis nullam prorſùs habere notitiam; ac proinde ad quævis ſibi propoſita interrogatoria obſtinato animo negativè reſpondit, ipſumque locum tenentem criminalem, ſicut & ab eo miſſum ſatellitem, tanquam ſuſpectos allegavit, reclamando,

Perfidum & occultum homicidiũ.

De illo homicidio fit inquiſitio,

Praxis à Judice adhibita.

Sicarius in ſecreto crimen fatetur.

Publicè reclamat & appellat.

mando, & appellando ad Pariſienſe Parlamentum. Quod de tractatu, inter ipſum & locum tenentem criminaliſtam habito, probè informatum, omnem poſſibilem inſtitui fecit diligentiam, per totam viam, quæ Rothomagum inter & Pariſios intercedebat. Accidit autem, quòd Judex Argentveilenſis quendam, circa cadaver in vineis propè dictum montem repertum, & ex media parte à canibus devoratum, inſtituiſſet proceſſum; à quo cum miſſus à Parlamento officialis circa cauſam coram eo agitatam informationem caperet, caſualiter ſeu potiùs divinæ providentiæ diſpoſitione ſupervenit idem ille cæcus, eleemoſynas hinc inde conquirens, qui poſt crimen recenter commiſſum, homicidam ſibi obvium, quidnam miſerabilis ille ejulatus, quem paulò ante audiverat, ſignificaſſet, ſciſcitatus fuerat. Hic igitur perplexitatem circa homicidium commiſſum inaudiens, quicquid inter ſe & homicidam in monte acciderat, manifeſtavit. Cumque cæcus ille requireretur, an eum, qui in monte ſibi locutus fuerat, diſtinctè ex loquela agnoſcere poſſet, illeque affirmativè reſponderet, juſſus eſt captivus coram eo loqui, quem confeſtim ex voce agnovit. Quia verò captivus pertinaciter ſe illum eſſe negabat, ad majorem veritatis evidentiam plures coram cæco adducti ſunt loquentes, quos cæcus ſe agnoſcere negavit: ſtatim verò ut reus locutus fuit, ſaſſus eſt, hunc eundem illum eſſe, qui ſecum in monte Argentveil fuerat locutus; quapropter crurifragii in rota ſuſtinendi contra illum pronuntiata fuit ſententia: qui proinde ſe evadere ſupplicium non poſſe videns, totius rei geſtæ veritatem planè edixit. *Nihil opertum, quod non reveletur, neque abſconditum, quod non ſciatur.*

Modus quo fuerit convictus.

Pſ. 7. 15.

6 Myſterio turgent verba illa Pſalmiſtæ, de peccatore aſſerentis: *Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Enimverò quidnam conceptui & partui intereſt cum iniquitate, quæ non tam partus, quàm perverſæ voluntatis humanæ abortus eſſe cenſetur? Pro reſolutione obſervandum, quod in præcedenti diſcurſu diximus; licèt enim ſæpè contingat, quòd mulier aliqua poſt conceptum fœtum per aliquot menſes forinſecùs gravida non appareat, attamen difficillimum eſt, ut gravidationem ſuam diſſimulare poſſit appropinquante tempore partus, & multò magis in ipſomet actu pariendi; non enim pariet, niſi priùs conceperit, & gravida fuerit. Idipſum quoque in peccato contingit, licèt enim hoc nonnunquam per aliquod temporis ſpatium occultatum remaneat, attamen progreſſu temporis manifeſtatur. Dic, obſecro, quonam titulo Spiritus Sanctus in Deuteronomio peccatum indigitat? Certè non alio quàm veneni nomine illud appellat: *Venenum aſpidum inſanabile.* Porrò venenum aſpidis hanc habet naturalem proprietatem, quòd magnum dolorem non infligat; ac proinde eodem veneno uſa eſt Cleopatra; facitque inſuper, ut ſenſus & potentiæ animæ obſtupeſcant & velut indormiſcant. Eundem quoque effectum lethiferum peccati venenum operatur, utpotè quod per voluptates, delectationes, honores, divitias, delitias, aliaſque ſimiles illecebras, homines inſenſibiles efficit. Quod verò propoſito noſtro quàm maximè deſervit, eſt, quòd venenum facilè detegatur & manifeſtetur ex ſignis externis, & internis, ita ut nulla ratione celari queat: ita quoque res ſe habet quoad toxicum peccati; ex multis namque ſignis externis adeò manifeſtè ſe prodit, ut negari non poſſit.

Fornicatio ad tempus latere poteſt vix tempore partus.

Deut. 32. 33.

Natura veneni aſpidis.

Eccl. 21. 2.
Proprietates colubri conveniunt peccato.

7 *Quaſi a facie colubri fuge peccatum*, inquit Eccleſiaſticus. At verò cur Sapiens, ad incutiendum nobis culpæ mortalis horrorem, non potiùs dicit: Quaſi à facie leonis, vel à facie tigris fuge peccatum? Num fortè alia magis horribilia deerant animalia, quibus peccati malitia & noxa comparari poterat? Reſpondeo: non quidem deerant alia horribiliora; nullius tamen quantumvis ſævi animalis comparatio magis propria adduci poterat, quàm colubri, prout ex variis patebit ſimilitudinibus, & analogiis, quæ intercedunt colubrum inter & peccatum. Primò enim alia animalia, quantumvis natura ſua ſæva ſint, & ferocia, quamdiù tamen in nidis etiamnum parvula degunt, nullum homini horrorem incutiunt: non verò ita ſe res cum ſerpente habet; hic enim quantumvis ſit modicus & exiguus, ſuo tamen veneno non caret, Eadem quoque eſt peccati natura; hoc enim terrorem nobis meritò incutere deberet, etiamſi ſolùm in primis ſuis conſiſtat principiis, qua de re ſuo loco fuſiùs diſcurretur. Secundò, licèt ſerpens in plures diſſecetur partes & interficiatur, in illis tamen membris reciſis certus quidam remanet calor, qui partes præciſas ſaltitare, & movere ſe facit, haud ſecus, ac ſi viverent; ita quoque licèt peccato per Confeſſionem Sacramentalem mors inferatur, remanet tamen in nobis fomes illius, mala inclinatio, pravique contracti habitus; ac proinde magnoperè timendum eſt. Tertiò, ſerpens umbram diligit, & ſub illa naſcitur, unde coluber dicitur, quaſi umbram colens; S. quoque Job de Behemoth, per quem ſerpens infernalis figuratur, loquens, inquit: *Sub umbra dormit in ſecreto calami*; ut per hoc nobis inſinuetur, quòd peccatum quoque diligat tenebras, ametque abſcondi. Quartò, ſerpentes naſci ſolent inter ſe complexi, adinſtar catenæ, quæ ex multis complexis annulis conficitur: Peccata pariter hanc habent proprietatem, quòd unum trahere ſoleat ad aliud. Quintò, inter ſerpentes vipera partus ſuos paulatim edere ſolet, atque ideò multi illorum moræ egrediendi impatientes, matris rodentes viſcera, egrediuntur: Eodem modo peccatum, in corde & mente conceptum, abſconditur quidem, ſed veniet aliquando tempus, quo de corde exibunt cogitationes malæ, furta, adulteria, fornicationes, &c.

Serpens à primo ſuo eſſe habet venenum.

Partes ſerpentis ſecti adhuc vivunt.

Quartis ſerpens umbral. Job 40.

Matt. 15. 19.

8 Reflexiſtiſne vos aliquando ad illam à Pſalmiſta de peccato differente adductam ſimilitudinem, quando ait: *Non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum?* Porrò nihil homo excogitare poteſt magis occultum, & reconditum, atque ab oculis noſtris magis diſſitum, quàm ſit illud, quod intra oſſa noſtra recluditur, quia præter oſſium impenetrabilem duritiem, inſuper oſſa obducuntur carne, cartilagine, ac pelle. Unde per hoc Pſalmiſta alludere voluit ad peccatum, quod in intimis hominis præcordiis abſconditur. Veruntamen ſi benè advertiſtis, Pſalmiſta immediatè ante mentionem fecit faciei, inquiens: *A facie peccatorum meorum*; quorum verborum myſterium in hoc conſiſtit, quia peccata, quantumvis in mente noſtra ſint oculta, per aliquod tamen ſignum externum in vultu transparere ſolent, ut omnibus fiant manifeſta. Idem Eccleſiaſticus in alio quodam loco dicit: *Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona, ſive in mala.* Enimverò multæ inter lepram & peccatum intercedunt ſimilitudines, *(Et ecce vir plenus lepra:)* inter alias verò una hæc eſt, quòd ſcilicet morbus quidam ſit, qui celari non poſſit, ſiquidem in exteriori corporis ſuperficie apparet; & ſicut Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Occurrerunt ei decem viri leproſi*, optimè obſervat: *Lepra quanto reprimitur ſtudioſius, tantò tandem ebullit turpius: ſic peccatum, quanto diutius occultatur, tantò turpius apparebit.* Eſau in corde ſuo decreverat, poſt mortem patris ſui, Jacob fratrem ſuum interficere, quam conſilii ſui machinam nulli unquam hominum patefecerat, quia ſacer textus ait: *Dixitque in corde ſuo: Veniet dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.* Et tamen paulò poſt ſacer textus ſubdit: *Nuntiata ſunt hæc Rebeccæ.* At verò inquies, ex quo hæc cogitatio occulta erat, cujus ſolum cor Eſau notitiam habebat, qua ratione vel via matri quoque ſuæ innoteſcere poterat? Quomodo renuntiata ſunt verba Eſau Rebeccæ, quærit Sanctus Auguſtinus, cum Scriptura dicat, hoc eum in ſua cogitatione dixiſſe? Reſpondetur, hanc eſſe peccati conditionem, quòd licèt interiùs in corde concipiatur, per exteriora tamen indicia reddatur manifeſtum. Hugo Cardinalis ex diviſione veli, quæ tempore paſſionis Salvatoris noſtri in templo accidit, de qua S. Marcus ita ſcribit: *Et velum templi ſciſſum eſt in duo, a ſummo uſque deorſum*; egregiam quandam noſtroque aptam propoſito deducit moralitatem. Et primò quidem duo vela fuiſſe cenſet, quorum unum dividebat Sancta Sanctorum, alterum verò Sancta ſeparabat; paulò poſt per hoc velum in ſenſu myſtico peccatum interpretatur, utpotè quod ſolum à Sancto Sanctorum nos ſeparat; horum autem velorum duo ſunt, unum internum, & alterum externum: *Sic etiam duo vela duo genera peccatorum ſunt, ſpiritualia, & carnalia. Velum interius ſignificat peccata*

Pſ. 67. 4.

Peccatum internum edit ſignum in facie.

Eccl. 13. 31.

Luc. 5. 12.
Peccatum quo diutius latet, turpius erumpit.
Hugo Card.

Gen. 27. 41.

Unde Rebecca ſcivit cogitationes Eſau.

S. Aug. l. 28. in Gen.

Marc. 15. 38.

Vela templi moraliter explicantur.

cata

Digitized by Google

cata ſpiritualia, velum exterius peccata carnalia; quorum utrumque velat nobis faciem animæ, ut non poſſit videre veritatem. Unde Pſalmiſta poſt commiſſum adulterii peccatum, DEUM rogavit, inquiens: *Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua.* Utrumque autem velum dividitur, quia omne peccatum, quantumvis ſit occultum, manifeſtatur.

Gen. 4. 7. Publicum judicium olim erat in portis Civitatum.

9 Præter expoſitiones ſuperiùs hiſce verbis adhibitas: *Si malè egeris, ſtatim in foribus peccatum aderit*; advertendum eſt, quòd judicialia tribunalia, adferenda cauſarum judicia, olim in portis civitatum poſita fuerint, idque eo fine, ut qui forinſecùs ad litigandum veniebant, tantò citiùs expedirentur, præcideretur que illis omnis occaſio, intùs cum civitatis incolis converſandi, eorumque addiſcendi vitia. Ac proinde in prædictis Pſalmiſtæ verbis DEUS noſter nobis inſinuare intendit, quòd quiſquis vitiosè operabitur, ejus peccatum confeſtim ad notitiam deducendum ſit aliorum, haud ſecùs ac ſi in publicum deductum fuiſſet judicium. Quando Scribæ & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam ad Salvatorem malignè adduxerunt, ut ſcilicet ab eo condemnaretur, Chriſtus ſe *inclinans digito ſcribebat in terra.* Et quidem juxta multorum ſacrorum interpretum opinionem, peccata perfidorum illorum accuſatorum ſcribebat; qui proindè peccata ſua detecta eſſe videntes, unus poſt alterum paulatim omnes abſcedentes, ſolam adulteram cum ſolo Chriſto reliquerunt. In quo facto cœleſtis Magiſter noſter inſinuare voluit, quòd peccata eorum ſpecialiùs manifeſtabuntur, qui defectus aliorum accuſare & revelare fuere conati. Enimverò hujus aſſerti occaſione quæri poſſet, cur Chriſtus, qui adeò cautus fuit, ne proximorum detegeret occulta peccata, hypocriſin nihilominùs Phariſæi, quæ aliis nota non erat, (quippè cùm Phariſæus ille ab omnibus vir raræ perfectionis haberetur,) coram aliis publicè manifeſtarit? Pro reſponſione itaque obſervandum eſt, quòd quia malignitas Phariſæi illius, publicanum illum in templo orantem, velut infamem peccatorem, publicè in templo injuriari & contemnere pro nihilo habuit, dicendo: *Non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, injuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus*; ideò Salvator noſter juſtum eſſe cenſuerit Phariſæi illius ſupplicium, ſi nimirùm hypocriſin illius, quamvis occultam, detegeret. Deus olim Iſajæ præcepit, dicens: *Annuntia populo meo ſcelera eorum*; quippè qui in propalandis aliorum peccatis magnam habuerant complacentiam, & contra DEUM lamentati fuerant, dicentes: *Quare jejunavimus, & non aſpexiſti?* Quibus tamen reſponſi loco dictum eſt: *Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra. Percutitis pugno impiè*: id eſt, ut facet quidam interpres exponit: *Quaſi pugno percutitis proximum, cum digitis indicatis ejus operta crimina*: id quod optimè concordat cum illis Scripturæ verbis, quibus dicitur: *Si deſieris extendere digitum, & loqui quod non prodeſt.* Jurè igitur hi, qui peccata aliorum manifeſtaverant, merebantur, ut illorum quoque vitia à Deo ipſo detegerentur.

Joan. 8. 6. Chriſtus inſinuavit accuſantium peccata ſpecialiùs manifeſtanda eſſe.

Quare occultam Phariſæi hypocriſin Chriſtus publicavit.
Luc. 18. 19.

Iſa. 58.

TRACTATUS LXXVIII.

DE POENIS PECCATORUM.

DISCURSUS TRIGINTAQUINQUE.

DISCURSUS I. Ærumnæ & infortunia, quæ nos vel in communi, vel in particulari affligunt, pœnæ ſunt peccatorum.

II. Ex peccatis naſcitur civitatum, & populorum exterminium.

III. De odio creaturarum adverſus peccatorem, in cujus perniciem, tanquam divinæ juſtitiæ inſtrumenta, ſæpè armantur.

IV. Terræmotus à DEO permittuntur, tum in pœnam peccatorum, tum ut emendemur & revocemur ad pœnitentiam.

V. Fames, ſterilitas, annonæ caritas, peccatorum noſtrorum ſunt effectus.

VI. Ariditas & ſiccitas terræ à peccatis noſtris provenit, & per eorundem pœnitentiam removetur.

VII. Pluviæ exceſſivæ, inundationes aquarum, à peccatis derivantur populorum, ceſſantque, mox ut peccatores ſe ad Deum convertunt.

VIII. Grandines aliæque ſimiles calamitates, pœnæ eſſe ſolent peccatorum.

IX Mare per tempeſtates & naufragia impios ſæpè punit.

X. Ignis injurias communi Creatori illatas, per incendia vindicat; & ſæpè parcit illis, in quibus peccatum non invenit.

XI. Deus tonitrua excitat ad incutiendum peccatoribus metum, illoſque convertendos, ſuaque in illos fulmina immittit, ut ſuam adverſus peccata iram effundat.

XII. Peccata noſtra inimicos noſtros in bello contra nos roborant, noſtraſque vires debilitant.

XIII. Deus bella & inimicos contra nos excitat, ut peccata in nobis caſtiget, illiſque ſublatis, pacem facilè ſperare poſſumus.

XIV. Peſtis ab Ira Dei, per peccata irritata, immediatè procedit; peſtilentiæ autem remedium eſt concepta de iiſdem pœnitentia.

XV. Non ſolùm animalia ferocia, verùm etiam minima animalcula, ſæpè ſunt divinæ juſtitiæ inſtrumenta, quibus impii caſtigantur.

XVI. Multæ conſiderantur miſeriæ & calamitates publicæ, quæ peccatorum noſtrorum ſunt pœnæ.

XVII. Infirmitates corporales utplurimùm peccatorum noſtrorum ſunt fructus.

XVIII. Sententia illa Sapientis: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; per adducta exempla, veriſſima eſſe oſtenditur.

XIX. Author eandem materiam proſequitur.

XX. Idem argumentum per alia exempla demonſtratur.

XXI. De eadem materia diſſeritur.

XXII. Idem argumentum continuatur.

XXIII. Eadem doctrina per alias rationes, & exempla probatur.

XXIV. Per exemplum decem plagarum, quibus DEUS percuſſit Ægyptum, veriſſimum eſſe probatur illud Sapientis oraculum: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.*

XXV. Confirmatur idem argumentum exemplo Hebræorum perſecutorum Chriſti, qui per eadem media à Deo puniti ſunt, quibus Chriſtum cruciarunt.

XXVI. Impii in perverſis conſiliis ſuis deluduntur; ſiquidem malum, quod aliis machinantur, in ipſoſmet communiter recidit.

XXVII. Eadem materia per alias Scripturæ authoritates, & exempla confirmatur.

XXVIII. Continuatur Idem argumentum.

XXIX. Specialis peccati pœna eſt, quòd unum peccatum mox poſt ſe trahat aliud.

XXX. Peccatum ſemper aliud poſt ſe trahit, niſi deponatur per pœnitentiam.

XXXI. De eodem argumento diſſeritur.

XXXII. Impunitas, & proſperitas peccatorum in hac vita, infallibile eſt Dei contra illos indignantis indicium.

XXXIII Proſperitas impii, ſignum eſt iræ Dei, quæ tandem ſuo tempore illos involvet.

XXXIV. Proſperitas impii in hac vita æternæ perditionis eſt indicium.

XXXV. Reprobos in hoc mundo felices eſſe, Deum eis eſſe iratum, manifeſtè oſtendit.

D I-

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Ærumnæ, & infortunia, quæ nos vel in communi, vel in particulari affligunt, pœnæ ſunt peccatorum.

THEMA.

Miſeros facit populos peccatum. Prov. 14. v. 34.

Origo omnis miſeriæ peccatum eſt.

1 ECce ipſiſſimam originem, & primitivum fontem, unde miſeriæ & calamitates deplorandæ, quæ populos affligunt, civitateſque ac provincias infeliciſſimas efficiunt, unicè dimanant; videlicet, peccatum, teſte Sapiente, qui ait: *Miſeros facit populos peccatum.* Sanctus Baſilius Magnus ærumnarum nos opprimentium cauſam his verbis indicat: *Nemo ſe anxio labore torqueat in inquirendis cauſis afflictionum, & moleſtiarum; puta quam ob cauſam ſqualeat ſiccitate; cur vis imbrium, aut redundantia pluvia cœlo delabatur; ut quid plena terroris fulmina; qua ex cauſa ex aere grandines. Noſtri cauſa hæc invehuntur, qui retinemus cor impœnitens.* Credibile eſt, Beatum Laurentium Juſtinianum ab hoc Sancto Baſilio didiciſſe doctrinam illam, Baſiliano dogmati valdè conformem, quam in hac materia in hæc verba tradidit: *Nemo prorſus referare valet, quam pernitioſum ſit peccatum, & quanta homini per illud inflicta ſint mala. Unde, quaſo, peſtilentia, fames, bella, deprædationes, furta, rapina, rixa, æmulationes, contentiones, flagitia peſſima, horrenda crimina, ſtupra, inceſtus, adulteria, homicidia, veneficia, proditiones, blaſphemia, ſacrilegia, & idololatria proveniunt, niſi ex fomite & radice peccati? Unde aeris intemperies, inundationes aquarum, grandines, tempeſtates, fragores æquoris, everſiones urbium, provinciarum incommoda, ſtrages hominum tam crebrò emergunt, niſi occaſione peccati?* Juſtinianus Imperator in quadam Conſtitutionum ſuarum omnibus vaſti imperii ſui ſubditis feriò præcepit, ut mores ſuos in timore DEI moderentur & dirigant, ſpeciatim verò à juramentis & blaſphemiis, quæ iram Dei provocare ſolent, abſtineant. En verba prædicti Imperatoris: *Quoniam quidam blaſphema verba, & ſacramenta de DEO jurant, DEUM ad iracundiam provocantes, iſtis injungimus abſtinere ab hujuſmodi, & aliis blaſphemis verbis, & non jurare. Si enim contra homines facta blaſphemia impunita non relinquuntur, multò magis qui ipſum DEUM blaſphemant, digni ſunt ſupplicia ſuſtinere. Propterea igitur omnibus hominibus præcipimus, a prædictis delictis abſtinere, & DEI timorem in corde accipere, & ſequi eos, qui bene vivunt. Propter talia enim delicta, & fames, & terræmotus, & peſtilentia fiunt.* Enimverò quia Juſtinianus Cæſar pacis & felicitatis populorum ſubditorum cupidiſſimus erat, ideò præter promulgatas leges, efficaciſſimum, ad removendum ab illis quodvis infortunium, medium eſſe cenſuit; ſi nimirùm illos in viam timoris DEI dirigeret, omnemque DEI offendendi præcideret occaſionem, quippe qui veriſſimum eſſe ſciebat, quòd *miſeros facit populos peccatum.*

S. Baſil. in c. 9. Iſajæ.

B. Laur. Juſt. de perfect. grad. c. 3.

Authen. coll. 6. tit. 5. novella 77. Imperator prohibet juramenta & blaſphemias.

2 Hujuſce veritatis evidentiſſimum habemus in Deuteronomio teſtimonium, ſiquidem DEUS per Moyſen populo ſuo proteſtatus eſt, dicens: *Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias, & facias omnia mandata ejus, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro. Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum. Mittet Dominus ſuper te famem, & eſuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies, donec conterat te, & perdat. Adjungat tibi Dominus peſtilentiam, donec conſumat te de terra. Percutiat te egeſtate, febri, & frigore, ardore, & æſtu, & aere corrupto, ac rubigine. Sit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum: & terra, quam calcas, ferrea. Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cœlo deſcendat ſuper te cinis, donec conteraris. Tradat te Dominus corruentem ante hoſtes tuos. Sit cadaver tuum in eſcam omnibus volatilibus cœli, & beſtiis terræ.* Porrò in his maledictionibus magis præcipua comprehenduntur ſupplicia, quibus ultrix Dei juſtitia in peccatores ſolet animadvertere; necnon miſerabiliores calamitates, quæ genus humanum in hac lacrymarum valle poſſunt affligere: quæ omnia declarat eſſe pœnas, quas propter inobedientiam erga divina præcepta luere debemus. Pſalmiſta quoque ait: *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.* Chryſoſtomus quoque monet, dicens: *Peccatum, fontem malorum, reprimamus;* quibus verbis peccatum agnoſcit omnium malorum noſtrorum eſſe ſcaturiginem. Sanctus Thomas de Villanova longum quendam malorum culpæ texit catalogum, quibus mala pœnæ in noſtram pernitiem irritari ſolent: *Multa*, inquit, *peccata Jeremias capite 5. numeravit; ait enim: Super quo propitius tibi eſſe potero? Filii tui dereliquerunt me, & jurant in his, qui non ſunt Dii. Ecce idololatriam loquitur; ſequitur: Saturavi eos & mœchati ſunt, & in domo meretricis luxuriabantur: equi amatores in fœminas, & emiſſarii facti ſunt: unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat. Ecce luxuriam. Et infra: Quia inventi ſunt in populo meo impii, inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas, ad capiendos viros: ideo magnificati ſunt & dilatati. Ecce avaritiam. Cauſam viduæ non judicaverunt, & cauſam pupilli non dixerunt, & judicium pauperum non judicaverunt. Ecce injuſtitiam. Prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia. Ecce fallaciam: Et adjungit: Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus, aut ſuper gente hujuſmodi non ulciſcetur anima mea? Vides certe, quod ultio illa everſionis, non propter ſolam idololatriam, ſed propter luxuriam, avaritiam, injuſtitiam, & fallaciam in populo ſuo futura deſignetur. Hæc in populo Chriſtiano ſatis abundant. Quis maritus hodie uxori conſervat fidem? Quis non hinnivit ad uxorem proximi ſui? Quot uſurarii? Quot in civitatibus noſtris laqueos parant & pedicas, ad venandas pecunias proximorum, quando pauperes magis oppreſſi ſunt? Quid mirum igitur, ſi tam frequenter publicis infortuniis flagellemur?* Verum quidem eſt, quòd, ut Sanctus Baſilius notat, divina pietas, & infallibilis Dei providentia non tam ad nos puniendos hæc immittat flagella, quàm ſæpiſſimè ad nos emendandos; ut videlicet culpa depoſita, ceſſet pariter & pœna. Sanctus Baſilius in homilia, cui titulus eſt, *quod Deus non eſt author malorum*, ita ſcribit: *Quando audiveris: non eſt malum in civitate, quod Dominus non fecerit, intellige hic mali nomine vexationem, ac calamitatem ſignificare, quam Deus peccantibus ad delicta corrigenda infligit. Afflixi, inquit, & fame preſſi, ut benefaciant, antequam propter intemperantiam prorſus perdantur. Hac de cauſa civitatum ac gentium morbi, ſiccitates aeris, terræ ſterilitates, ac qui cuilibet in vita duri caſus emergunt; quæ omnia, ne malum ulterius progrediatur, efficiunt. Civitatum interitus, terræ motus, inundationes, exercituum clades, naufragia, & omnes denique calamitates illæ, quibus magna hominum multitudo ſimul abſumitur, ſive ex terra, ſive ex mari, ex aere, ex igne, ſeu quacunque naſcantur cauſa, propter ſuperſtites ad ſobrietatem reducendos, eveniunt, ipſo Deo publicis pœnis publicam caſtigante iniquitatem.* Quocunque demùm modo divinæ iræ fulmina de cœlo decidant, ſive in pœnam peccantium, ſive ad emendationem illorum; hoc ſaltem certum eſt, quòd omnis mali cauſa ſit peccatum, quia *miſeros facit populos peccatum.*

Deut. 28. 15. Plurimæ maledictiones contra prævaricationes.

Pſ. 118. 21.

D. Chryſoſt. in Pſ. 5.

Catalogus malorum ac primo idololatriæ.

S. Thomas à Villanova Conc. 6. in fer. 6. poſt Dom. 1. Qu. Jerem. 5.

Luxuriæ.

Avaritiæ.

Injuſtitiæ.

Propter quæ meritò flagellamur.

S. Baſil. h. 4.

Mala ſunt medicinæ præſervativæ.

3 Doctrina eſt Gregorii Magni, dicentis: *Senſus noſtri malitia exigit, ut a rebus inſenſibilibus feriatur. Ecce enim cernimus, quòd ad correctionem noſtram, exſpectatus imber arente terra ſuſpenditur, & caligine ſua aer inardeſcente Sole ſiccatur. Mare procellis intumeſcentibus ſævit, & alios ad tranſmeandum ſuſceptos intercipit, aliis deſideratum iter erecta in cumulum unda interdicit. Terra, non ſolum germina fœcunditatis imminuit, ſed etiam ſemina accepta conſumit. In quibus nimirum cunctis patenter aſpicitur hoc, quod quidam Sapiens de Domino teſtatur, dicens: Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. Orbis quippe terrarum*

S. Greg. l. 6. mor. c. 6. Fiunt in pœnam peccati mare & terra.

cum

Digitized by Google

cum Domino contra inſenſatos pugnat, quando in pœnam delinquentium & elementorum adverſitas militat.

Act. Eccl. Med.

Sanctus Carolus Borromæus ſimiliter populo ſuo ob oculos ſtatuit cauſam, unde calamitates, quibus cum damnis & miſeriis publicis flagellabatur, procederent. Et primò quidem adducit textum illum Ezechielis capite 33. *Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus. Quomodo ergo vivere poterimus?* Ad quod Deus reſpondebat: *Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impii, ſed ut convertatur à via ſua & vivat. Convertimini a viis veſtris peſſimis, & quare moriemini, Domus Iſrael. Vos quoque, Chariſſimi filii mei, quando in medio harum afflictionum invitamini nonnunquam ad novas orationes publicas, ad proceſſiones, aliaque ſimilia officia, cogitate, & pro certo habete, quod Deus tunc nos & vos illis Ioelis Prophetæ verbis invitat: Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, fletu, & planctu, & ſcindite corda veſtra, &c.* Hactenus S. Carolus Borromæus.

Deus nos ad pœnitentiã invitat.

Joel 2.

Non aliúnde quã peccato vapulamus.

4 *Miſeros facit populos peccatum.* Sæpè graviter decipimur, quando miſerias, quibus affligimur, malo reipublicæ regimini, aliuſque accidentibus humanis adſcribimus; non enim inde proveniunt miſeriæ noſtræ, ſed peccatum eſt flagellum, quo vapulamus. Quando quis malam & noxiam contendit extirpare arborem, neceſſum habet, ut ferrum non ad folia, vel ramos, vel truncum, ſed ad radicem adhibeat. Unde Baptiſta ait: *Securis ad radicem arboris poſita eſt.* Ubi author Operis Imperfecti inquit: *Vide autem quòd non ad ramos poſita dicitur eſſe ſecuris, ut cum præciſi fuerint, iterum progerminarent; ſed ad radices, ut irreparabiliter extirpentur.* Sæpè belli hujus vel illius cauſa, indignationi inter Principes enatæ attribuitur; ac proinde aliorum Potentatum interceſſio ad illos reconciliandos utrimque adhibeatur, ſed fruſtra; non enim hæc belli illius cauſa eſt. Fames nonnunquam attribuitur cauſis naturalibus, videlicet conſtellationibus, planetarum mutuis occurſibus; naufragium in mari perpeſſum, ſæpè in ignorantiam vel negligentiam naucleri conjicitur; incendium ex neglectu dormitantium ſervorum exſurrexiſſe exiſtimabitur: ſed valdè erroneè; non enim miſeriæ illæ ab hiſce proveniunt cauſis, ſed radicem extirpare oportet, id eſt, peccatum, quia *miſeros facit populos peccatum.* Prædictæ cauſæ ſunt cauſæ ſecundæ, prima autem & principalis cauſa eſt, quia Deus vult punire peccata, quia propter peccata veniunt adverſa.

Matt. 3.10. Auth. oper. imperf. h. 5.

Malè attribuimus extraneis cauſis pœnas noſtras.

Gen. 42.

Agnoſceb't id fratres Joſephi.

Quando fratres Joſephi ſe in Ægypto à Vice Rege, quem nondum agnoſcebant, tam indignè tractari conſpexerunt, qui calumniabatur illos tanquam exploratores, & proditores regni, mox verò tanquam latrones & ingratos in carcerem conjecit; cauſam harum miſeriarum non aſperitati Joſephi, nec judicius temerarius contra eum factis attribuerunt, ſed ad radicem, & primariam miſeriarum illarum recurrerunt originem, dicentes ad invicem: *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum, videntes anguſtiam animæ illius, cum deprecaretur nos, & non audivimus: idcirco venit ſuper nos iſta tribulatio:* circa quæ verba Oleaſter ita ſcribit: *Meritò deſolati ſumus propter fratrem noſtrum. Optima conſideratio, cum ſenſeris pœnam, culpæ meminiſſe. Cum enim Chriſti diſcipuli, (ut Ioannis 9. ſcribitur:) cæcum à nativitate vidiſſent, ſtatim culparum memores, Chriſto dixerunt: Quis peccavit? hic aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur?*

Gen. 42.

Oleaſter.

Bolland. 5 Martar. 290 col. 5. Hiſtoria.

5 P. Bollandus in vita Sancti Friderici Abbatis, de quadam muliere ſcribit, quam prædictus S. Abbas aſpera quadam reprehenſione perſtrinxerat, ut in timore Dei vivere inciperet; in caſu verò non ſubſecutæ emendationis, gravia eidem ſupplicia comminatus fuerat. Quia verò ſalutares hæ admonitiones nihil quoad ipſam profecerunt, cœcitate percuſſa eſt, ſimulque mortem ſubſecuturam eſſe metuens, S. Abbati indicari fecit, ſe de ipſius bono conſilio de rebus ſuis diſponere ſtatuiſſe, eo quòd morti ſe vicinam eſſe æſtimaret: *Tunc ille ſubridens, dicebat: Caſtigans caſtigavit te Dominus, ſed hac vice morti te non tradet, viſum quoque recipies oculorum, modo ſatagas vitam tuam in melius commutare.* Salvianus ſæculi ſui inundantem conſiderans malitiam, quæ cum ſcandalo publico ſpecialiter in Chriſtianiſmo conſpiciebatur; ex alia verò parte miſerabiles & innumeras, quibus Chriſtianiſmus afficiebatur, conſiderans calamitates, interrogat, inquiens: *Quid miraris, ſi cadimur? Quid miraris ergo, ſi caſtigamur? ſi in jus hoſtium tradimur? ſi infirmiores omnibus ſumus? ſive miſeriæ noſtræ, ſive infirmitates, ſive everſiones, ſive captivitates, & penè improbæ ſervitutes, teſtimonia ſunt mali ſervi.* Mox verò validam ſubnectit rationem, ob quam flagellis divinæ juſtitiæ caſtigati, dolere non debeamus; ait enim: *Sed quid miramur, ſi peccantes nos DEUS verberat, cum ipſi peccantes ſervulos verberemus? Injuſti judices ſumus; homunculos nos flagellari a Deo nolumus, cum ipſi conditionis noſtræ homines flagellemus.*

Salvian. l. 4. de Provid. Meritò caſtigamur, ideò dolere non debemus.

Seriam planè merentur reflexionem verba quædam Divi Chryſologi, de maris differentis tempeſtate, qua Aquilones impetuoſiſſimi præſentaneum comminabantur naufragii periculum; ita enim ſcribit: *DEI, DEI eſt, quod urgemur malis, quod verberamur ſemper, quod gentes valent, quod ruit grando, quod rubigo inficit, quod impietas poteſt, quod dominantur morbi, quod ſævit mors, quod tremit terra: nos tamen nec tremimus, nec timemus, nec declinamus a malis, nec appetimus bona.* Idem aureus orator ventos, qui mare hujus mundi agitant, id eſt, calamitates, & infortunia, quæ nobis immittuntur, hiſce verbis recenſet: *Avaritia furit, anhelat pompa, iniquitas placet, aliena delectant, ſed noſtra pereunt: Dei flagella veniunt, ſed noſtra provocant culpa. Si Deus juſtus, utiq; etiam noſtri eſt miſericors. Fratres, revertamur ad Dominum, ut revertatur ad nos Deus; renuntiemus malis, ut reſpondeant bona.*

O. Chr. ſ. 20. à Deo pœnæ emittuntur.

6 Apud Michæam Prophetam dicitur: *Adhuc ignis in domo impii, theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena; nunquid juſtificabo ſtateram impiam, & ſaccelli pondera doloſa?* Quot, eheu! inter emendum & vendendum committuntur peccata, tum per menſuras & pondera juſto minutiora, tum per dolos & fraudes, mendacia item, & juramenta falſa? *Cum hoc facerent Principes veſtri,* inquit Sanctus Hieronymus, *nolui vos ſtatim ſubvertere, ſed paulatim cœpi percutere, & plagis variis admonere. Miſi in vos famem, miſi ſitim, miſi morbos, & hoſtilem in circuitu vaſtitatem. Seges ſegmenta non attulit; oleum preſſa oliva non fecit; vinum ſterilee vindemia negaverunt. Adverſus iniquitates, & menſuras doloſas, & pondera fraudulenta hæc intuli ſupplicia.*

Mich. 6 10. Peccata mercatorum.

S. Hieron. ibi.

Salvianus in eodem præcitato libro pergit oſtendere, quòd nos ipſi per ſcelera noſtra flagella in manus Dei conſignemus, quibus ipſe, licèt invitus, nos percutit. En verba illius: *Quamlibet aſpera, & adverſa patiamur, minora patimur, quam meremur. Quid querimur, quod durè agat nobiſcum Deus? Multo nos durius cum Deo agimus. Exacerbamus quippè Deum impunitatibus noſtris, & ad puniendam nos trahimus invitum: cumque ejus natura ſit mens Dei atque Majeſtas, ut nulla iracundiæ paſſione moveatur, tanta tamen in nobis peccatorum exacerbatio eſt, ut per nos cogatur iraſci. Vim, ut ita dixerim, facimus pietati ſuæ; cumque ejus benignitatis ſit, ut velit jugiter nobis parcere, cogitur malis noſtris ſcelera, quæ admittimus, vindicare.*

Salvian. ibi. Homo ad iram provocat Deum.

7 Opponet forſitan quiſpiam, quòd etiam ſuper homines juſtos & ſanctos, qui in vera innocentia hic in terris vitam degunt, miſerabiles non minùs immittantur calamitates. Quis enim neſcit, quantis Job exagitatus fuerit ærumnis, adeò ut in ſterquilinio ſedere coactus, ſaniem ex ulceribus, quibus venenoſum ejus corpus à vertice uſque ad pedes plenum erat, dimanantem, teſta figulina abradere debuerit? Et tamen ditiſſimus & potentiſſimus in Oriente Princeps erat, deque ejus bonitate æterna Veritas indubitatum perhibuit teſtimonium, quòd *non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus, timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam.* Dubium porrò iſtud reſolvit Sanctus Gregorius, egregiè notans, S. Jobum in ſterquilinio ſedentem, linguam ſuam laxaſſe in acerbam contra peccatum originale invectivam, utpotè quo ipſe non minùs, quàm alii, contaminatus fuerat. Et tametſi momento conceptionis ſuæ dira im-

Caſtigantur & boni, ut Job, at diverſimode.

Job 2. 3.

S. Greg. l. 4. mor. c. 5. & c. 9.

preca-

precatus fuerit, dicendo: *Pereat dies, in qua natus ſum*; nequaquam tamen maledictum hoc per impatientiam protulit, quin potiùs, ut idem Sanctus Gregorius c. 5. declarat: *Vir ſanctus in dolore proprio cauſam totius generis humani deflens, & nihil ſpeciale omnimodo ſpeciali vulnere cogitans, reducit ad animum originem culpæ.* Solum enim peccatum originale, ad provocandas ſuper nos omnigenas adverſitates abundè ſufficit, quantò magis peccatum actuale? Imò, ut ſuo loco vidimus, DEUS peccata etiam venialia, quantumvis levia, ſeverè punit, licèt ab iis ne ipſi quidem eximii Dei ſervi exempti eſſe poſſint.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ex peccatis naſcitur civitatum, & populorum exterminium.

THEMA.

Qui malignantur, exterminabuntur. Pſal. 36. v. 9.

Peccati eſt exterminiũ civitatum.

1 INter alia ſupplicia, per quæ DEUS, æquiſſimus Judex, humanam punit malitiam, unum eſt civitatum, populorum, provinciarumque deſolatio & exterminium: *Qui malignantur, exterminabuntur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi hereditabunt terram.*

Iſa. 24.

Iſajas Propheta proinde cap. 24. ſuæ Prophetiæ ab his verbis exorditur: *Ecce Dominus diſſipabit terram, & nudabit eam, & diſperget habitatores ejus. Diſſipatione diſſipabitur terra, & direptione prædabitur. Defluxit orbis.* Undenam verò ſuam hæc exterminia deſumpſerint cauſam & originem, idem Propheta ſequentibus verbis inſinuat: *Terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis, quia transgreſſi ſunt leges: propter hoc maledictio vorabit terram, ideoque inſanient cultores ejus, & relinquentur homines pauci.* Opportuniſſimè huic propoſito congruit profana illa hiſtoria, quam Sanctus Augustinus his verbis enarrat:

S. Auguſt. de Civit. Dei cap. 6.

Fabius Tarentinæ everſor urbis, à ſimulacrorum deprædatione ſe abſtinuiſſe laudatur; nam cum ei Scriba ſuggeſſiſſet, quid de ſignis Deorum, quæ multa capta fuerant, fieri juberet, continentiam ſuam etiam jocando condivit. Quæſivit enim, cujuſmodi eſſent: & cum ei, non ſolum multa grandia, verum etiam renuntiarentur armata: Relinquamus, inquit, Tarentinis Deos iratos.

Hiſtoria.

Quo ex facto clarè ediſcere poſſumus, dari non poſſe ad procurandum civitatum exterminium & deſolationem potentiores machinas, quàm ſint noſtræ iniquitates, quæ juſtum contra nos DEI furorem atque iram provocant & exaſperant. Unde, ut ſuo loco dicemus, hæ ſunt, quæ in perniciem noſtram armant, animantque exercitus, eoſdemque in noſtram ruinam victores efficiunt.

Authen. coll. 6. tit. 5. novell. 77.

Dictum Juſtiniani Imperatoris.

2 Juſtinianus Imperator, pro ſubditorum ſuorum tranquilla pace ſolicitus, in perpetuam rei memoriam ſequentia verba poſt ſe ſcripta reliquit: *Quoniam quidem diabolica inſtigatione comprehenſi, & graviſſimis luxuriis ſemetipſos inſerunt, & ipſi natura contraria agunt, iſtis injungimus, in ſenſibus accipere DEI timorem, & futurum judicium, & abſtinere ab hujuſmodi diabolicis & illicitis luxuriis, ut non propter hujuſmodi impios actus, ab ira DEI juſta inveniantur, & civitates cum earum habitatoribus pereant.* Docemur enim à Divinis Scripturis, quia ex hujuſmodi impiis actibus & civitates cum hominibus pariter pereunt. Imò non ſolum civitates, ſed & univerſus mundus, in pœnam peccati carnalis, univerſalis diluvii aquis tunc ſubmerſus fuit, quando *omnis caro corruperat viam ſuam*; tunc enim ex tot hominum myriadibus, octo duntaxat, ad familiam Noe pertinentes, ſuam ſalvarunt vitam.

Gen. 6. Diluvium fuit pœna peccati.

Enimverò ad hoc vitium deteſtandum utiliſſima eſt obſervatio illa, quam Salvianus in hæc verba tradidit:

Salvian. l. 7. de Provid.

Dupliciter in illa Hiſpanorum captivitate oſtendere Deus voluit, quantum & odiſſet libidinem, & diligeret caſtitatem, cum & VVandalis, ob ſolam maximè pudicitiam, illos ſupponeret, Hiſpanos vero ob ſolam vel maxime impudicitiam ſubjugaret. Infirmiſſimis hoſtibus cuncta tradidit, ut oſtenderet ſcilicet, non vires valere, ſed cauſam; neque tunc ignaviſſimorum quorundam hoſtium fortitudine obrui, ſed ſola vitiorum impuritate ſuperari.

Puniuntur à Deo Hiſpani propter luxuriam.

3 Junior Sichemitarum Princeps, mira captus pulchritudine Dinæ, quæ ex curioſitate egreſſa fuerat, ut alias ſui ſexus videret conſortes, eandem rapuit & violavit; perque hoc facinus, ut ex ſacra Scriptura conſtat, & ſibi mortem, & univerſo populo ſtragem, cunctiſque Sichemitis exterminium machinatus fuit; nam *Hemor, & Sichem pariter necaverunt, interfectiſque omnibus, depopulati ſunt urbem.*

Propter raptum Dinæ perit princeps Sichemitarum. Gen. 34.

Quænam hactenùs viſa eſt formidabilior Monarchia, quàm fuerit illa Aſſyriorum, utpotè cujus Metropolis, Babylonia videlicet, inexpugnabilibus munita erat mœniis, & fortalitiis, totque virorum bellatorum, præſidiorumque inſuperabilium exercitibus, optimèque cuſtoditis altiſſimis turribus, quaquaverſum defendebatur? & tamen Balthaſar eo tempore, quo ſacra templi vaſa, cœnæ cum concubinis ſuis accumbens, profanare non dubitavit, per ſupervenientem ex improviſo iram DEI, vita pariter & regno privatus fuit, ipſaque tam vaſta civitas Perſis, inimicis ſuis, in prædam ceſſit.

Diverſorum regnorum translatio propter peccata.

Ipſorum quoque Perſarum ingens potentia, quæ ob ſui vaſtitatem & magnificentiam univerſum faciebat contremiſcere mundum, tandem in luxus, faſtus, & ſuperbiæ ſuæ pœnam, ad Græcos devoluta fuit: Græcorum verò Monarchia, quæ immortalis eſſe videbatur, in condignum gulæ, & ebrietatis ſupplicium, pariter humiliata fuit; utpotè quæ à Romanis ſubjugari meruit, ut Propheticum illud verificaretur oraculum: *Quoniam qui malignantur, exterminabuntur.* Unde Sanctus Zeno de pudicitiæ laudibus diſſerens, ſimulque de impudicitiæ damnis tractare incipiens, inquit: *Hæc ſæpè indixit quietis gentibus bellum, hæc aliquoties robuſta regna ſubvertit.*

S. Zeno l. 1. ſerm. 7.

Bollandus tranſlationem Sanctæ Julianæ Virginis & Martyris, quæ Anno 1207. contingit, enarrans, inquit: *Cum civitas Cumana, quæ propter inhabitantium malitiam, civitatis nomen amiſerat, & latrocinantium locus, & malorum omnium ſentina effecta, tam civitati Neapoli, quàm Averſæ, & omnibus tenimentis earum nimis eſſet infeſta, omnipotens DEUS, qui per aquas diluvii, propter mala quæ multiplicata erant in terra, totum genus humanum delevit, & Sodomitas, & Gomorrhæos propter immanitatem ſcelerum ſuorum in igne & ſulphure judicavit, ipſe utique prædictæ urbis excidium, quod mirabiliter comminatus erat, explevit.*

Bolland. 16. Feb. &c. Excidium civitatis Cumanæ.

Revel. S. Birgit. l. 4. c. 114.

4 In revelationibus S. Birgittæ refertur, quòd cum ſancta hæc Matrona huc Romam adveniſſet, quidam qui Garganum montem in Appulia conſpexerat, & veneratus fuerat, *dixerit inter alia, ſe multum mirari, quare illa magna, & famoſa civitas Sipontina, ubi tot Sanctorum corpora quieſcunt, deſtructa erat. Tunc ſequenti die Filius DEI apparens Dominæ, dixit: Ille amicus tuus miratur de civitate, quæ deſtructa eſt. Verè filia, hoc meruerunt peccata inhabitantium; nam etiam aliæ civitates meruerunt conſimilia, ſed unus amicus meus habitabat ibi, qui perfectam habens ad me charitatem, continuo increpabat, & impugnabat mores eorum: qui videns obſtinationem eorum, rogabat me cum lachrymis, ut magis deſolaretur locus, quam tot animæ quotidie periclitarentur. Ego vero videns lachrymas ejus, & quia nullus ſe perfectè poneret ad placandum me, permiſi ea fieri, quæ nunc audiuntur.*

Revelatio Dei cur civitas Sipontina fuerit deſtructa.

Joan. Boter. lib. 1. dict. Memorab.

5 Boterus de Matthæo Viſconti refert, quòd cum Mediolanenſi dominio, quod hactenùs veluti proprium adminiſtraverat, exutus fuiſſet, Veronamque ſe recipiens, vitam ibi cœpiſſet agere privatam, Guido de Turri, qui ſibi prædicti dominii imperium vindicaverat, nonnullos ſuorum ad prædictum Viſconti ſubmiſerit, ut ſuo nomine tria præcipua ab eodem explorarent; videlicet: Primò, quidnam faceret, aut quanam in re ſe occuparet: Secundò, an aliqua ſibi Mediolanum redeundi ſpes ſupereſſet: Tertiò, quonam tempore, & quando ſpes illas complenda foret. Hi igitur Veronam cum veniſſent, prædictum Viſconti prope Atheſim planè cogitabundum ſtantem repererunt. Qui ad propoſitas ſibi haſce interrogationes, hunc in modum reſpondit: Quoad primum, ſcilicet quid agam, vos ipſi videtis: Quoad ſecundum re-

Malignantes exterminabuntur, probatur Hiſtoria.

reſpondere, omninò Mediolanum me reverſurum eſſe ſperare. Quoad tertium verò, ſcilicet quandonam hoc ipſum futurum ſit, dicite, id futurum eſſe quamprimum peccata Guidonis de Turri, aſſeclarumque ſuorum, eouſque excreverint, & adaucta fuerint, ut numero peccata mea longè exſuperent. Et verò reſponſum hoc ipſiſſimam continebat veritatem, ſiquidem per omnium ſæculorum experientiam conſtat, ſemper adimpleri illud Pſalmiſtæ oraculum: *Malignantes exterminabuntur:* ſiquidem per iniquitatum multiplicationem diminutis adverſus hoſtes noſtros viribus, Provinciæ & regna integra miſerè devaſtantur & pereunt. Salvianus doctrinam hanc pulchra comprobat ſimilitudine, inquiens: *Sicut illi ſolent, qui munitiſſimas urbes obſident, aut firmiſſimas arces urbium capere, & ſubruere conantur, omnibus absque dubio eas, & telorum, & machinarum generibus oppugnant: ita nos ad oppugnandam miſericordiam Dei, omni peccatorum immanium ſcelere quaſi omnium telorum genere pugnamus, & injurioſum nobis DEVM exiſtimamus, cum ipſi injurioſiſſimi Deo ſimus.* Enimverò dum ſæpenumerò diverſos bellorum calamitatibus è nationibus, & patriis ſuis exterminatos, & profugos deploramus, idipſum iis utplurimùm ideò accidiſſe credendum eſt, quia ſæpiùs optimum DEUM per peccata ſua ex animabus propriis pepulerunt, ut in eaſdem diabolum, DEI inimicum, exciperent; ideoque promeritos fuiſſe, ut DEUS ſimilem iis rependeret retributionem, dando locum inimicis ipſorum in domibus eorum, ut ab iiſdem ſubvertantur. Atque ideò DEUS populum ſuum, priuſquam eundem in terræ promiſſionis poſſeſſione ſtabiliviſſet, antecedenter monuerat, dicens: *Omnes execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos. Cavete ergo, ne & vos ſimiliter evomat, cum paria feceritis, ſicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.*

Salvian. l. 4. de Provid.

Mali peccatis pugnant contra Deu.

Levit. 18. 28.

Gen. 15. 16.

6 DEUS olim terram Chanaan Abrahæ, ejuſque poſteris promiſerat quidem, tardè admodum verò exterminatis Chananæis promiſſionem ſuam fuit executus. Sed cur, obſecro, DEUS promiſſionem hanc adeò tardavit? Nimirùm ſacer textus ait: *Nondum erant completa iniquitates Amorrhæorum.* Heſichius ſuper Leviticum ſcribens, quoad præceptorum DEI transgreſſionem in hæc verba diſſerit: *In tantum ſunt gravia, ut gentes integras perderent, & terram polluerent, pollutamque reſpui facerent, & eos, qui in ea talia commiſerunt, evomeret, atque renueret. Non quia poterat expellere a ſe vel emovere, vel ſicut Theodotion edidit, reſpuere eos; ſed eoſdem nocentes quæ ingemiſcit naturaliter in transgreſſionibus ſuis, quemadmodum Paulus dicit: Quia ipſa creatura ingemiſcit, & parturit uſque nunc. DEVS autem tam gemitum ejus vindicat, quam legem ſuam, & creaturam utpote propriam; quæ demonſtrat ex his, quæ nunc dixit: Cujus ego ſcelera viſitabo: & hoc apertè oſtendit, quia à Deo virtutem terra evomendi eos, qui in ea injuſtè agunt, accepit; unde & crabrones in perditionem habitantium produxit.* Undè de Cain, primo reprobo, conſtat, nullum fuiſſe in mundo terræ locum, qui ſuſtinere eundem poſſet; ob quam cauſam in continua, nec unquam intermiſſa cordis anguſtia vixit. De impio namque verè dici poteſt: *Ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras.*

Heſich. ib.

Exſpectat Deus uſque peccata fuerint completa.
Rom. 8.

Matt. 5. 13.

7 Oleaſter ſuper Leviticum ſcribens, ſequentem adducit moralem ponderationem, inquiens: *Quemadmodum ſtomachus corruptos & indigeſtos cibos ferre nequit, ſed ſtatim evomit: ita & terra ægre fert habitatores immundos; ideo à ſe rejicit.* Enimverò licèt Palæſtina, quæ terra ſancta communi nomine appellatur, poſtquam CHRISTI pedibus triginta tribus annis calcata fuiſſet, longo tempore ſuſtinuerit Judæos; attamen experientia docuit, quòd quam primùm enormibus ſeſe coinquinavere peccatis, à ſe illos rejecerit, ita ut veluti peregrini & mancipia per alienas nationes oberrent; donec tandem poſt crucifixionem Meſſiæ, ſuamque in cœcitate, & peccato ſuo obſtinationem, per omnes mundi nationes ad finem uſque mundi exterminati ſunt atque diſperſi. Unde Sanctus Zeno ad propoſitum noſtrum in hæc verba egregiè ſcribit: *Quem mare ſuſtinuit adunatum, non poteſt terra bajulare diſperſum.* Etenim licèt maris Erithræi undæ, haud ſecùs, ac ſi ex ære fuſæ fuiſſent, pluſquam integrum millionem ac dimidium Judæorum ſuſtinuerint; attamen jam à mille ſexcentis & ampliùs annis, nullus uſpiam reperitur in terra locus, in quo velut in proprio ſtabilire ſe poſſint, ſed in omni loco velut exules vagantur, & oberrant. Contingit proinde Judæis, quod multis accidit, qui in pœnam propriæ malignitatis deſolati vivunt, dum ſimul cum patria omnes facultates & poſſeſſiones ſuas deſerere coguntur; cujus Abulenſis ſequentem adducit rationem, inquiens: *Deus interdum jubet fieri deteriorationes circa res inanimatas, propter deteſtationem peccati. Hoc apparet in exemplo allegato, ubi occiduntur pecora, & cremantur omnia ſupellectilia, & ipſæ urbes, & ædificia diruuntur, ipſi autem homines in pœnam peccatorum ſuorum occiduntur; ſed res ad eos pertinentes deſtruuntur, partim in pœnam ipſorum, in quantum ipſi dolere poſſunt pro illis, quia ſunt res eorum, & hoc maximè pro filiis, & filiabus parvulis, qui pro peccato patrum occiduntur, de quibus neceſſe eſt dolere parentes; partim in abominationem delicti, hoc modo, quia oſtenditur, valde magnum eſſe delictum, cum non ſolùm peccantes inficiuntur ex eo, ſed etiam res, quas illi tangunt, reputantur infecta.* Porrò peccata contra Principem conjurantium, velut crimina primi capitis læſæ majeſtatis, ſumma cum ſeveritate puniri ſolent; ſiquidem ob ipſa, etiam filii delinquentis, licèt innocentes, proſcribuntur in exilium, evertuntur eorum domus, cunctæque facultates diſſipantur, & diſperduntur; præterquam quòd capitali ſententia delictum ſuum luere debeant, idque ut tale criminoſum facinus omnibus poſteris exoſum fiat, & deteſtabile. Eodem quoque modo divina juſtitia ſeſe habet erga multos transgreſſores; ut enim toti mundo infinitum, quo peccatum proſequitur, odium apertiùs manifeſtet, civitatibus & populis famem, peſtem, incendia, inundationes aquarum, terræ motus, bellorum ſtrepitus immittit, ut hac ratione deſolentur familiæ, civitates ſubvertantur, abſumantur facultates, populique in ſervitutem abigantur, devaſtatique agri in cœmiteria redigantur, integræque provinciæ in inculta deſerta, tandemque multi exules & vagabundi in regionibus alienis panem ſuum mendicare cogantur.

Oleaſter. in Levit. Similitudo.

Errant in extraneis Judæi ut peregrini.

S. Zeno ſ. 11. in Gen.

Abul. in c. 19. Gen. qu. 687. Propter peccata hominis occiduntur, inanimata deſtruuntur.

Pœna criminum læſæ Majeſtatis.

8 Zacharias Propheta olim interrogatus: *Quid tu vides?* reſpondit: *Ego video volumen volans;* ubi verſio Septuaginta habet: *Ego video falcem volantem.* At verò, quænam ingentem librum inter & falcem eſſe poteſt proportio? cum hæc mortis ſit inſtrumentum, & ſtrages indicet; ſiquidem videmus, quòd per falcem in brevi temporis ſpatio omnes integri alicujus prati ſuccindantur herbæ, eæque paulò poſt in aridum redigantur: ac proinde per falcem exprimitur genus aliquod armaturæ, exterminiis & ingenti mortalitati inferendæ deſerviens. Quam igitur falx cum volumine habere poteſt relationem? Reſpondetur, per hunc librum intelligi illum, de quo in ſequentia Miſſæ defunctorum ita canit Eccleſia: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Conjungatis igitur nunc, ſi placet, ſimul inter ſe peccata & falcem, & videbitis, quòd ubi peccata abundant, ibi pariter & conſequenter ſtrages & exterminia multiplicantur. *Volumen autem volans oſtenditur,* inquit Sanctus Hieronymus, *in quo omnia peccata ſcripta ſunt, ut unuſquiſque recipiat ſecundum opera ſua.* Circa hunc igitur librum vertitur falx mortis tantò acutior ad cædendum, quantò majoris malitiæ, majoriſque numeri fuerit peccatum; ſiquidem *ſtimulus mortis peccatum eſt.*

Zach. 5. 2.

Differentia inter librum & falcem.

S. Hieron. in Zach.

9 Apud Jeremiam adversùs populum illum contumacem, ad deterrendos omnes illos, qui divinis legibus ſunt rebelles, ſequens legitur vaticinium: *Subvertam eos gladio in conſpectu inimicorum ſuorum, & in manu quærentium animas eorum: & dabo cadavera eorum volatilibus cæli, & beſtiis terræ; & ponam civitatem hanc in ſtuporem & in ſibilum: omnis, qui præterierit per eam, obſtupeſcet, & ſibilabit ſuper univerſa plaga ejus. Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorum, & filiarum*

Jerem. 19. 7.

Graviſſima pœna contumacibus illata.

rum

Digitized by Google

rum ſuarum; & unuſquiſque carnem amici ſui comedet in obſidione, & in anguſtia, in qua concludent eos inimici eorum. Has autem deplorandas miſerias Deus ſuper populum illum ſe immiſſurum eſſe proteſtatur, eo quòd *dereliquerunt me;* ſiquidem omnis peccati malitia in averſione à DEO, & ad creaturam converſione conſiſtit. Audiamus hunc textum ſequentibus verbis exponentem Sanctum Hieronymum, & dicentem: *Iſta ſunt præmia contemptorum, & verba Dei audire nolentium. Quicquid igitur mali ſuper nos adducitur, noſtra peccata ferunt; omneſque gentes ut tunc adductæ ſunt contra Jeruſalem, ſic hodie adducuntur contra Eccleſiam negligentem, ut interficiat eam, & ponat in ſtuporem, & in ſibilum, & in ſolitudines ſempiternas.* Apud eundem Jeremiam cap. 44. Deus pariter in hæc verba loquens introducitur: *Vos vidiſtis omne malum iſtud, quod adduxi ſuper Jeruſalem, & ſuper omnes urbes Juda: & ecce deſerta ſunt hodie, & non eſt in eis habitator, propter malitiam, quam fecerunt, ut me ad iracundiam provocarent.*

S. Hieron.

Jerem. 44. 2.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De odio creaturarum adversùs peccatorem, in cujus pernitiem, tanquam divinæ juſtitiæ inſtrumenta, ſæpè armantur.

THEMA.

Armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Sap. 5. verſ. 18.

1 OMnis culpæ inordinatio, prouti Doctores ſacri unanimiter concludunt, in averſione peccatoris a Deo Creatore, & in converſione ad creaturas conſiſtit. Ut igitur Deus de infinita hac ſibi illata injuria ſe vindicet, quid facit? *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum;* & paulò poſt idem Sapiens ſubdit: *Pugnabit pro illo orbis terrarum contra inſenſatos.* Illæ igitur ipſæmet creaturæ, ad quarum fruitionem habendam ingratus homo Creatori ſuo dorſum obvertit, adverſus peccatorem ſeſe erigent, ut injuriam, quam Creator ab illis accepit, vindicare valeant; ac proinde Sapiens ſubjungit: *Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & tanquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & a petroſa ira plena mittentur grandines, &c.* Enimverò cœli inter omnes creaturas primi erunt, qui in pernitiem noſtram armabuntur, ac deinceps ſucceſſivè aliæ creaturæ terreſtres. Prius enim Chriſtus apud Sanctum Lucam ait: *Erunt ſigna in Sole, Luna, & ſtellis;* & poſtea ſubjungit: *Et in terris preſſura gentium, &c.* Magnus ille Pariſienſis Cancellarius Gerſon inquit: *An ignoras, quod omne peccatum offendit nedum Deum, ſed omnem imperio ſuo ſubditam creaturam? Quæ idcirco armatur & pugnat contra inſenſatos.* Divus Chryſoſtomus ſuper illa verba: *In principio erat Verbum,* ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Cum homo peccat, indignatur cœlum, indignatur terra, ut ait Jeremias: Obſtupuit cœlum ſuper hoc, & inhorruit terra; quia duo mala fecit populus. Ecce quomodo cœlum exhorreſcit, & terra, quoties homines ſeſe ſceleribus contaminant. Cum verò ſe tranſmutant in pietatem, audi Prophetam dicentem: Lætentur cœli, & exultet terra, erumpant montes lætitiam, & colles exultationem, quia miſertus eſt Deus populi ſui.* Rex ille Ægyptiorum atheus, qui dicere non dubitaverat: *Neſcio Dominum;* quique inaudita cum inhumanitate populum Dei angariaverat, Creatoris in ſe vindictam manifeſtè expertus fuit, prouti certus quidam author his verbis optimè probat: *Cœlum lumen retrahebat, & igneos globulos grandine conſertos jaculabatur; aer jugi nocte innocentium ſtragem impediebat, dum tenebris vinciebat manus; mare beſtiarum examina in ipſius adoratores emittebat, ut qui Hebræorum infantes vagientes ne audiret, fluentis tradiderat, digno commercio ranas, maris partus, aurium verbera, ab undis acciperet.*

Dei modus ſe vindicandi.

Luc. 21. 25.

Gerſon t. 3. prol. 4. l. 3. de conſolat. Theolog.

Cœlum & terra armatur contra impium.

D. Chryſoſt. t. 6. Græc. Lat. fol. 239.

Exod. 5. 2.

2 Et verò cauſam, cur creaturæ inſenſatæ in tranſgreſſorum ſupplicium adcò unanimiter conſpiraturæ ſint, Philo Hebræus his verbis inſinuat: *Elementa mundi, terra, aqua, aer, ignis, conſpirarunt in impios, Deo vindice, ad declarandam ejus potentiam, ea, quibus ad creationem, ſaluteмque rerum uſus eſt, vertente quomodolibet in impiorum pernitiem.* Divus Chryſologus ait: *Quicquid cœli micat, radiat, & ſplendet ornatus, quicquid terra fragrat in floribus, geſtit in fructibus, in animantibus gaudet, noſtro amore factum, noſtræ addictum eſt ſervituti.* Regius Pſalmiſta diù ante cecinerat, inquiens: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi, volucres cœli & piſces maris, &c.* At verò quonam fine ſupremus ille Artifex tot creaturas à ſe formatas noſtro ſubjecit dominio, ut Pſalmiſta dicat: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus?* Nimirùm, ut homo Creatori, adeò erga ſe benefico, ſolicitè ſerviret, eundemque amaret, non verò ut in creaturis ultimum ſuum finem collocaret, & conſequenter Creatorem pedibus ſuis ſubſterneret, divinaſque ejus leges ob creaturæ amorem conculcaret.

Philo de vit. Moyſ. l. 1.

D. Chryſol.

Pſal. 8. Subjiciuntur beſtiæ homini & homo Deo.

3 Quandonam DEUS cœlos ad obſtupeſcendum invitavit? Qua occaſione a ſphæris cœleſtibus, quæ inanimatæ, admirationiſque incapaces ſunt, ut lamentationes ſuas auſcultarent, expetiit? Tunc nimirum, quando ingrato homini infinitam exprobrare voluit injuriam, quam Creatori ſuo irrogabat, quando creaturarum amore captus, Deum Creatorem, & ſummum bonum ſuum turpiter deſeruit: *Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas:* quæ verba P. Cornelius à Lapide in ſequenti ſenſu exponit: *Malum eſt contrarium honori DEI, inquit de peccato; peccator enim relicto Creatore, adhæret creaturæ, V. G. fœminæ, vino, eamque præfert Creatori; ideoque tacitè & interpretativè ſummum ſuum bonum in ea ponit, ac conſequenter privat DEUM ſua quaſi bonitate ſumma, & divinitate, ita ut ſi Deus aliquo gladio, aut telo perimi poſſet, non alio perimeretur, quam peccato.* Atque hinc eſt, quòd creaturæ tam indignam & abominabilem, à temerario & ingrato homine, Deo irrogatam videntes injuriam, ſine dubio ex zelo honoris divini ſe armaturæ eſſent ad annihilandum ingratum illum hominem, niſi ab illa potentia, quam ſcholæ obedientialem appellant, coercerentur; prout obſervat Apoſtolus, inquiens: *Vanitati creatura ſubjecta eſt, non volens; ſed propter eum, qui ſubjecit eam.* Ubi benè notanda & ponderanda ſunt verba illa: *Vanitati ſubjecta eſt non volens,* id eſt, contranitente inclinatione ſua, hominibus vanitati, id eſt, peccato deditis ſubjicitur. At verò tandem aliquando veniet tempus, inquit S. Paulus, in quo *ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis.*

Jerem. 2. 12. Obſtupeſcit cœli peccato hominum.

Corn. à Lap.

Creaturæ quaſi impediuntur quominus impium perdant.

Rom. 8. 20.

4 Idem quoque Apoſtolus ait: *Scimus, quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc,* quaſi dicere vellet: omnes hæ res creatæ, licèt inſenſibiles, & rationis expertes, ſuos tamen experiuntur veluti partus dolores, idque ex eo ſolum, quia impiis deſervire coguntur. Sic enim aurum, ſi aliquo eſſet ſenſu præditum, ſine dubio ingenti cruciaretur dolore, ex eo, quòd furtorum & rapinarum fiat materia, vel in luxum, crapulam, ludos, impudicitiam, vel alium ſimilem exceſſum expendatur, cum tamen adhiberi mallet in ſubſidium periclitantis pudicitiæ, vel in eleemoſynas, ad pellendam famem & anguſtias pauperum, vel in majorem cultus divini decorem & ſplendorem. Sic quoque carnes animalium delicatorum, volucrum videlicet, & ſimiles, velut invitæ ſerviunt ad fomentandam hujus vel illius licentioſi & diſſoluti juvenis libidinem, quaſi mallent adhiberi ad reſtaurandas vires alicujus infirmi, vel etiam ad reficiendum corpus jejuniis extenuatum boni alicujus religioſi; & ideo, quòd hæ creaturæ homini, licèt DEI inimico, ſine contradictione deſerviant, ſingulare opus eſt, & diſpoſitio divinæ providentiæ, ſeu potius divinæ miſericordiæ. Cæterum verò ut Bloſius meditatur: *Admirare vehementer, quod omnia elementa, omneſque creaturæ non inſurrexerint adverſum te, ut injuriam ſui Crea-*

Inſenſibilia quaſi dolent ſervire iniquitati.

Bloſ. inſtr. vit. aſcet. med. 2. div. 5.

Creatoris ulciſcerentur. Obſtupeſce, quomodo non ſe aperuerit terra, ut te vivum deglutiret, & ad infernum tranſmitteret. In Euangelio quidem CHRISTUS de Æterno Patre ſuo dicit, quòd *Solem ſuum oriri faciat ſuper bonos, & malos, pluatque ſuper juſtos, & injuſtos:* Veruntamen obſervandum eſt, quòd nubes pluviam iſtam, vel Cœlum Solem ſuum, ad miniſtrandum peccatoribus, non ultrò citroque miniſtret, ſed solùm ex Dei Patris imperio; hoc enim niſi adeſſet, ſine dubio unà cum aliis creaturis ad diſperdendum peccatorem ſeſe armaturæ eſſent. Audiamus hac de re in hæc verba ſcribentem Sanctum Anſelmum: *Ex offenſione non ſolum iram DEI promeruimus, ſed etiam totam creaturam adverſum nos excitavimus: ut enim ſi ſervus alicuius à domino ſuo recederet, & inimico domini adhæreret, non ſolum ipſum dominum exacerbaret, ſed etiam totam eius familiam juſtiſſimè irritaret. Cum igitur Creatorem cunctorum offenderimus, adverſum nos omnem creaturam, quantum ſpectat ad meritum noſtrum, in iram commovimus. Poteſt ergo nobis juſta conſideratione terra dicere: non debeo vos ſuſtinere, ſed potius abſorbere, quoniam à Creatore meo non timuiſtis peccando recedere, & inimico eius Diabolo ſervire, & adhærere. Poteſt etiam cibus dicere, & potus: non meruiſtis, ut vos paſcere debeamus, imo potius, ut confuſionem, & necem vobis præparemus; ab illo enim peccando receſſiſtis, per quem nec ales eſurit. Sol quoque vobis ad ſalutem non debet lucere, ſed ad vindictam Domini mei qui eſt lux lucis, & fons luminis, penitus coercere. Sic & ſingulæ quæque creaturæ contra nos poſſunt ſurgere irrefragabili ratione.* Porrò de flagellis, quibus divina juſtitia Ægyptum percuſſit, Sanctus Auguſtinus, vel quiſquis author eſt libri *de mirabilibus Sacræ Scripturæ*, ita loquitur: *Iſtarum modus plagarum undique, hoc eſt, de terra, aquis, animantibus, igne, aere, nubibus, Cœlo, & Angelis convenerat, ut oſtenderetur, quod contra DEI rebelles, & contumaces, ſeſe pariter univerſus orbis armat.* In hac namque occaſione Deus creaturas ſuę quaſi remiſit libertati, ut contra Pharaonem, & Ægyptios de injuriis, Creatori & ſibi factis, ſe vindicarent: id quod etiam ſæpenumerò facere ſolet, dum caſtigare vult peccatores aliquos, præ reliquis contumaciores. Ac proinde quiſquis ſacras pervolvet literas, & Annales Eccleſiaſticos, aliaſque ſuperiorum temporum hiſtorias, inveniet utique, quòd terra nonnunquam os ſuum aperuerit, ut intra profundas ſuas voragines, vivos deglutiret aliquos Dei rebelles; vel quòd Cœlum ſua in ipſos evibrarit fulmina, vel quòd à feris fuerint dilaniati, aliaſque ſimiles indignantis Dei demonſtrationes, quibus creaturas in exercendis vindictis ſuis ſuę reliquit libertati.

Matt. 5. 45. Ex ſingulari Dei imperio oritur ſol ſuper juſtos.

S. Anſ. de ſimilit. c. 102. Similitudo.

Oppoſitiones terræ cõtra impium.

Auſt. Mir. S. Script. q. 19.

Terra quandoq; impios ſuſtinere nõ potuit.

5 *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum.* Circa quæ verba advertenda eſt inſignis quædam Sancti Gregorii Magni, ſuper illa Jobi verba: *Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non oritur dolor;* ſcribentis, doctrina; poſtquam enim prædicta Sapientiæ verba: *Armabit &c. & pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos*, adduxiſſet in medium, ſubjungit: *Sed tamen de humo dolor non egreditur, quia res qualibet inſenſibilis ad afflictionem noſtram ſtimulo noſtræ actionis excitatur. De humo dolor non egreditur, quia nequaquam pœna de ea naſcitur creatura, quæ percutit; ſed de ea procul dubio, quæ peccando vim percuſſionis extorſit.* Unde Divus Chryſologus rationem aſſignans, cur omnes quaſi creaturæ inſenſibiles in morte Creatoris ſui ſurſque deque verſæ fuerint, ita ſcribit: *Creatoris injuriam tota fugerat creatura: necem Domini ſui mundus evitare contendit, ſciens ad totam domum vindictam pertendere, in qua fuerit ſervorum ſcelere Dominator occiſus; hinc eſt, quod ſuis ſe deferentibus fundamentis terra tremuit; Sol, ne videret, aufugit; dies, ne intereſſet, abſceſſit; petra, quia non valebant diſcedere per naturam, novum ſcinduntur per vulnus, facinus tantum ſono, quia voce non poterant, accuſantes.* Dicere quoque poſſumus, creaturas illas in morte CHRISTI, non solùm ſuam juſtificare voluiſſe propriam innocentiam, ſimulque demonſtrare intimam, erga ſupremi illius artificis, à quo eſſe ſuum acceperant, mortem, compaſſionem; verùm etiam ſeſe adverſus lictores, & crucifixores armare, & inter ſe conſpirare voluiſſe, ad ſumendam de tanti criminis exceſſu condignam vindictam; at verò ab ipſomet Chriſto crucifixo per potentiam obedientialem fuiſſe prohibitas; hic enim poſtquam in cruce ſuſpenſus hæſit, primam Patri ſupplicationem pro condonatione, & venia crucifixoribus impertienda porrexit, hacque ratione omnes creaturas, exemplo ſuo, tacitè docuit, ut & ipſæ peccatoribus ignoſcerent & parcerent.

Job 5.

S. Greg. l. 6. mor. c. 6.

Cur creaturę in morte creatoris fuerint immutatæ. Chr. ſer. 78.

Conſpirabãt vindictam, quam exequi prohibebantur.

6 Ceterùm verò in dubium revocari nequit, veriſſimum eſſe, quòd omnes creaturæ inimicæ ſint inimicorum Creatoris ſui, qui illarum opera ſæpè utitur ad caſtigandum peccatum. Sanctus Cyrillus Alexandrinus in Commentario ſuper Iſajam, ſequentem tradit doctrinam, inquiens: *Semper irato DEO ſimul etiam ad iram exacuitur ſerva creatura, perpetuo eam huc excitante eo, qui omnibus imperat; ſuccenſuit enim ille Ægyptiis, creatura autem nil agere non potuit. Tranſivit quippe in ſanguinem aqua, ſcaturivit terra ranas, Cœlum demiſit grandinem, profundæ tenebræ trium dierum ſpatio per totam earum regionem diſſipata ſunt. Itaque, inquit, iraſcetur etiam ipſum cœlum, & velut à fundamentis terra concutietur, propter furorem iræ DOMINI; pugnabit enim etiam una adverſus ſtultos ipſa creatura, & commoto Domino, etiam ipſa ad hoc propemodum inſtructa eſt: omnia ſiquidem cum ſuprema voluntate conſpirant, atque concurrunt, & nihil in rerum natura, quod non divino nutu, & conſilio cadat.* Et verò tametſi ſequentia Sancti Gregorii verba, ex homilia trigeſimaquinta ſuper Euangelia deſumpta, noſtris frequenter inſonent auribus; illa tamen, utpotè propoſito noſtro congruentiſſima, hìc præterire nequeo. Dicit igitur ſantiſſimus Pontifex: *Quia omnia conſummanda ſunt, ante conſummationem omnia perturbantur, & quia in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur, ut impleatur quod dicitur: & pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos. Omnia namque, quæ ad uſum vitæ accepimus, ad uſum convertimus culpæ; ſed cuncta, quæ ad uſum pravitatis inflexímus, ad uſum nobis vertuntur ultionis.* Moxque modum declarat, quo peccatores rebus hiſce creatis abutuntur; ſubdit enim: *Tranquillitatem quippe humanæ pacis ad uſum vertimus humanæ ſecuritatis, peregrinationem terræ pro habitatione deleximus patriæ, ſalutem corporum redegimus in uſum vitiorum; ubertatis abundantiam, non ad neceſſitatem carnis, ſed ad perverſitatem intorſimus voluptatis; ipſa ſerena blandimenta aeris, ad amorem nobis ſervire coegimus terrenæ delectationis. Iure ergo reſtat, ut ſimul nos omnia feriant, quæ ſimul omnia vitiis noſtris male ſubactis ſerviebant, ut quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipſo poſtmodum cogamur ſentire tormenta.* Obſervandum verò, veriſſimum eſſe, quod in prædictis verbis ſanctiſſimus Pontifex dicit, ſcilicet: *Quæ ad uſum vitæ accepimus, ad uſum convertimus culpæ.* Etenim homo vino à DEO ſibi conceſſo abutitur ad ebrietatem, & ad magis accendendum carnalis concupiſcentiæ ignem; veſtibus non ad contegendam membrorum nuditatem utitur, ſed ad luxum, vanam pompam, & ſuperbiam: ferro abutitur, dum ex eo arma ſibi fabricat, ut per rixas, homicidia, & duella, humanum ſanguinem effundat: divitiis ad avaritiam fovendam, & ſic de ceteris.

S. Cyr. in Iſa. c. 14. Utitur Deus creatura ad caſtigandũ peccatum.

S. Greg. h. 35. in Euang. In cunctis deliquimus, in cunctis ferimur.

Qualiter ſit abuſus creaturarum.

7 Hugo Cardinalis illa verba: *Pugnabit pro illo orbis terrarum contra inſenſatos*, ita exponit: *id eſt, omnis creatura conqueritur de ipſis, qui abuſi ſunt ea.* Porrò qualiter creaturæ ſe ad faciendam vindictam obarment, Regius Pſalmiſta pluribus in locis elatiùs exponit; nam in Pſalmo decimoſeptimo inquit: *Aſcendit fumus in ira eius, & ignis à facie eius exarſit, carbones ſuccenſi ſunt ab eo:* & paulò poſt ſubdit: *Et intonuit de cœlo Dominus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam, grando, & carbones ignis: & miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos, fulgura multiplicavit, & conturbavit eos: & apparuerunt fontes aquarum, & revelata*

Hugo Card. Sap. 5.

Pſ. 17. 9.

Digitized by Google

ſunt fundamenta orbis terrarum, ab increpatione tua Domine, ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ. Enimverò cum creaturæ inſenſibiles, & rationis expertes, ad hunc zelum, atque ad hanc de peccatoribus ſumendam vindictam, à ſemetipſis excitari nequeant, hinc non ſine myſterio David ait: *Ab increpatione tua Domine &c.* quia Deus per potentiam obedientialem creaturas eo modo operari facit, qui ſibi vel maximè placet. Stellas in campo firmamenti in ſuos redigit ordines, & acies, ut in favorem ſuum prælientur, dicente Scriptura: *De Cœlo dimicatum eſt contra eos: ſtellæ manentes in ordine ſuo, & curſu ſuo, adverſus Siſaram pugnaverunt.* Qua de re inferiùs latiùs diſcurremus, de variis ſeparatim agentes infortuniis, terræmotuum, inundationum, incendiorum, ſterilitatis, peſtilentiæ, bellorum, aliorumque ſimilium; quæ omnia peccatorum noſtrorum eſſe ſupplicia, & pœnas, evidenter probabimus.

Qualiter creaturæ contra peccatores ſumant vindictam.

Jud. 5. 20.

8 Audiamus, quid hac de re Sanctus Baſilius Magnus in hom. 8. contra divites avaros, in hæc verba ſcribit: *Aſpicite, quæſo nunc, quemadmodum noſtrorum pondus peccatorum, anni temporumque naturas mutaverit, ſtatutaſque ſemel rerum formas in aliena temperamenta, novaſque mixturas deduxerit. Hyems ſolitum humorem cum ſicco non retinuit, ſed in glaciem tota abiit, nivis, & imbris penitus expers. Vernum tempus alteram quidem ſui officii partem oſtendit, caliditatem dico, humiditatem verò nullam illi coniunxit. Æſtus verò immenſus, & frigora naturæ leges prætereuntia, ac in nos, damnumque noſtrum coniurata, mortales ad victus, vitæque ſimul trahunt diſcrimina.* Tandem verò Sanctus Doctor hanc temporum anni promiſcuam ſubverſionem, inordinatorum appetituum, & paſſionum noſtrarum effectum eſſe, his verbis concludit: *Ob hoc campi ſteriles, quoniam charitas friguit. Supplicantium vox fruſtra clamat, & in aera evaneſcit, ac diſſipatur, nam & nos rogantes minimè audimus. Adultorum hominum multitudo, ac vulgus peccatis obnoxium, per urbem remiſſe ac temerè diſcurrunt gaudentes, & hilares, qui horum cauſam malorum in propriis gerunt animabus, calamitatemque hanc ipſi nobis incitant, & cauſantur.* Enimverò mundus, qui divinæ juſtitiæ, & providentiæ periodos non intelligit, omninò ſibi perſuaſum habet, haſce aſtrorum, & elementorum præter morem factas inordinationes, hancque temporum anni perverſionem, à conſtellationibus, cauſiſque naturalibus derivari: verùm hic error in mundano homine mirandus non eſt, ſiquidem *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus.* Econtra verò Prælati Eccleſiaſtici, in regimine gregis ſui à Deo illuminati, in ſimilibus occurrentibus occaſionibus, ad jejunia, ad proceſſiones, ad confeſſiones, aliaque ad divinam iram placandam congrua remedia ſolent recurrere: quod manifeſtum ſignum eſt, unde omnes poſſunt agnoſcere, inſolitus in aſtris, & elementis eventus, peccatorum noſtrorum eſſe pœnas; pro quibus proinde avertendis, neceſſum ſit, ſinceram facere pœnitentiam.

S. Baſ. h. 8. in divit. avar. Propter peccata anni tempora ſunt mutata.

Campi facti ſteriles.

1. Cor. 2. 14. Horū cauſas mundani dicunt naturales, religioſiores ad ſuum Deum.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Terræmotus à Deo permittuntur, tum in pœnam peccatorum, tum ut emendemur, & revocemur ad pœnitentiam.

THEMA.

Commota eſt, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis. Pſal. 17. 8.

1 REgius Pſalmiſta hiſce verbis cauſam ſubindicat, cur terra nonnunquam velut à fundamentis ſuis concutiatur, dum is, qui eam creavit, per horribiles, & formidabiles terræmotus eam concutit, & exagitat: *Commota eſt, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis;* ira enim, quam propter peccata noſtra Deus adverſùm nos concepit, efficit, ut civitates, & regiones, in quibus degimus, per motus illos horribiles conquaſſentur, & caſtigentur; imò nonnunquam terræ aperiuntur voragines, ad impios illius incolas devorandos. Subdit verò Pſalmiſta: *Aſcendit fumus in ira eius, & ignis à facie eius exarſit, carbones ſuccenſi ſunt ab eo;* videmus enim per frequentem experientiam, quòd unà cum terræmotibus, globi flammarum, & ſulphuris, ex terræ exhalentur viſceribus, ut per hoc divina juſtitia iram ſuam tantò exprimat evidentiùs; ſiquidem de homine vehementer iracundo dicere ſolemus, quòd ignem ſpiret, & fumiget. Sanctus Hieronymus in codicibus regiis ſolùm legit: *Quoniam iratus eſt*: quam etiam lectionem Complutenſes amplectuntur: Aquila apud Euthymium legit: *Mota eſt, & concuſſa.* Deus apud Iſajam repræſentare nobis volens, quàm ſic irritatus ac indignabundus, comminatur, inquiens: *Super hoc Cœlum turbabo, & movebitur terra de loco ſuo, propter indignationem DOMINI exercituum, & propter diem iræ furoris eius.* In alio quoque ejuſdem Prophetæ loco, diù ante hic divinus furor ſub hac eadem phraſi deſcriptus fuerat; ſiquidem Sacer Textus ait: *In ira DOMINI exercituum conturbata eſt terra.* Sanctus Baſilius Magnus ſuper caput decimum tertium Iſajæ ſcribens, ait: *Creatura ſuam operam ſtrenuè navans Creatori, totam ſe quidem exporrigit ad expetendam de iniquis ultionem. Terra concutietur à fundamentis ſuis. Declarat, terræmotum illum non ſuperficietenus, neque ut aſſolet, adfore tunc, cum circa adventum DOMINI fiet; ſiquidem ipſam terram à fundamentis ſurſum, & deorſum evertet, & ea concuſſio nullam non terræ partem attinget. Fundamenta autem terræ ignota ſunt humanæ naturæ, ut per Iob didicimus, dicente Domino: Vbi eras, quando iaciebam fundamenta terræ?* Et verò, ex quo in diſcurſu præcedenti oſtendimus, creaturas pronas admodùm, & promptas eſſe, ut ad vindicandas injurias, communi Creatori ab impiis irrogatas, ſeſe obarment, Deumque illis uti velut divinæ juſtitiæ ſuæ inſtrumentis, obſervanda hoc loco eſt phraſis illa, qua S. Baſilius hoc terræmotus ſupplicium exprimere volens, utitur; ait enim: *Creatura ſuam operam ſtrenuè navans Creatori, totam ſe experrigit ad expetendam de iniquis ultionem.*

Terra tremit quia iratus eſt Deus.

Experientia de terræmotu.

Iſa. 13. 13.

Iſa. 9. 19.

S. Baſ. in c. 13. Iſa.

Quid ſit terram concuti à fundamentis.

2 Enimverò ſi cauſam conſiderare velimus, unde terræmotus naſcitur, terror utique, & ruinæ tam horrendæ inde ſubſequentes ingentem unicuique adferent admirationem, adeò ut neceſſum ſit dicere, quòd ſicut Deus unico oculorum ſuorum obtutu totum contremiſcere facit Univerſum (*qui reſpicit terram, & facit eam tremere:*) ita pariter modicus aer recluſus, vel ventus quidam exiguus, velut iræ ſuæ miniſter, & tanquam creatura ad injurias, Creatori irrogatas, caſtigandas deputata, omnes ſuas adhibeat vires, ut peccatores, ſimilium injuriarum authores, in ultimum & miſerabile redigat exterminium. Porrò quidnam terræmotus ſit, ab Abulenſe diſcamus, dicente: *Terræmotus fit ex incluſis ſpiritibus ventorum, & fortificatis per aliqua tempora, per groſſitiem terræ, exhalationes, & vapores: quibus cum non pateat aditus, ſi fortiter concuſſerint, neceſſarium eſt, terræ fieri quandam apertionem, ut incluſus exhalet ventorum ſpiritus, & concutiatur terra ex interiori impulſu ventorum collidentium, & ex apertione eorum in exitu.* In ſubſtantia igitur, cauſa terræmotus ventus quidam eſt, & aer recluſus, extra ſphæram, & elementum ſuum conſtitutus; & tamen ſubvertit montes, civitates conquatit, proſternit ædificia, populoſque & nationes integras in abyſſum præcipites agit. Sanctus Auguſtinus, vel quiſquis author eſt libri *de mirabilibus Sacræ Scripturæ*, in hæc verba ſcribit: *In famoſo illo terræmotu, centum Lybiæ urbes corruerunt; & in terræmotu Dominicæ Paſſionis undecim in Thracia ſubmerſæ ſunt.* Varii quoque à ſcriptoribus Claſſicis in hiſce occaſionibus facti referuntur eventus, valdè mirabiles, & peregrini; etenim ut Plinius refert: *In*

Pſ. 103.

Origo terræmotus.

Abul. Parad. 5. c. 100.

S. Aug. de mirab. S. Scr. c. 3.

Multæ civitates terræmotu ſubverſæ fuerunt.

Plin. l. 2. c. 83.

agro

Digitized by Google

agro Mutinenſi duo montes inter ſe concurrerunt, crepitu maximo aſſultantes recedenteſque, flamma, fumoque inter eos interdiu exeunte in Cœlum, eo concurſu villa omnes eliſa. Cui ſimilis eſt alius quidam, qui in Papho ex ſimili cauſa pariter contigit eventus; nam ut Cæſarius refert: *Duo montes in Papho, habentes inter ſe ſtagnum, conierunt, ita ut efficeretur unus mons.* Abulenſis ſuper vaticinium à SALVATORE Matthæi vigeſimoquarto capite editum, ita ſcribit: *Per terræmotum interdum integræ civitates, & ædificia evertuntur, & nuſquam comparent, ſed lacus fiunt, ubi prius fuerunt magnæ urbes; ſicut refert Seneca libro de quæſtione naturæ.* Ad hos porrò lacus emergentes David in progreſſu ejuſdem Pſalmi decimiſeptimi alludere voluiſſe videtur, dum ait: *Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata ſunt fundamenta orbis terrarum;* in illa namque terræ apertura, indeque emergente voragine, terræ fundamenta, certo quodam modo, detegi, & manifeſtari videntur. Eundem quoque hunc terræmotus effectum Abulenſis alio in loco his verbis recenſet: *In terræmotibus ſæpè fit, quod ſubmerſis aliquibus locis, aquæ appareant in locis, ubi fuerant oppida.* Author Theatri vitæ humanæ, de hac materia diſſerens, horribilem quendam hujus tremendi infortunii pavorem ſequentibus verbis deſcribit: *Mugitus, murmur, clamor, ululatus, fragor, fremitus, terræmotum comitantur; quem ſubinde metum auget tectorum crepitus, parietum nutatio, ruptis compagibus dehiſcens ſolum, horror ſubitæ mortis.* Ad hæc in ærumnis, quæ oriuntur ex fame, incendiis, peſtilentia, bellis, civitatum deprædationibus, tempeſtatibus, &c. aliqua ſaltem ſpes ſupereſſe poteſt eaſdem evadendi, ſive per induſtriam, & diligentiam, ſive per pecuniam, vel amicorum ſubſidia: at verò ab hoc flagello vix aliquis ſe eximere poſſe, ſperare, aut confidere poteſt; unde Abulenſis ait: *Grave periculum eſt terræmotus, & quod nullis viribus, & nulla arte vitari poteſt.*

Cæſ. l. 10. c. 49.
Abul. in c. 24 Matt. q. 64. Montes corruerunt.
Pſ. 17. 16.
Abul in c. 13 Gen. q. 75.
Theat. Vit. hum. Sæpe ſubverſis oppidis ſubſtituuntur aquæ.
Abul. q. 64. in c. 24. Matt.

3 Porrò ſupplicium hoc unum eſt ex ſeverioribus ultricis iræ DEI flagellis, prout idem Abulenſis notat, inquiens: *Sunt mala noſtra interdum ab hominibus, interdum ab elementis, interdum à Deo. Mala enim ab hominibus ſunt bella, & ſeditiones; mala ab elementis ſunt fames, & peſtilentia, licet etiam hæc poſſint dici à DEO eſſe; à DEO autem eſt terræmotus:* adducitque ſequentem omnibus notam Sancti Gregorii authoritatem, inquiens: *Dicit Sanctus Gregorius in Homilia: Neceſſe eſt, ut alia è Cœlo, alia è terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur.* Unde Abulenſis hanc deducit conſequentiam, inquiens: *Terræmotus autem eſt de malis, quæ à DEO, vel de Cœlo proveniunt; id eſt, non ſine quodam ſpeciali DEI influxu.* Unde Divus Chryſoſtomus dicit: *Terræmotus eſt reſpectus iræ deſuper.* Porrò terræmotus, ut paulò ante diximus, à vento in cavernis terræ recluſo, & extra ſuum elementum poſito, cauſatur. Quis autem eſt, qui neſciat, ventos inter omnes alias creaturas à Deo ſpecialiſſimè, & immediatè regulari, & dirigi, ejuſque nutibus ſubordinari? Et hoc fortè eſt, quod Pſalmiſta dicere voluit, dum ait: *Qui producit ventos de theſauris ſuis:* DEUS enim ex profundiſſimis montium mineralibus, recluſos inibi ventos, pro ſuo educit beneplacito, qui integras Civitates, una cum habitatoribus ſuis, in aera evibrant, atque ab dehiſcente ſub pedibus terra in profundiſſimas voragines deglutiri faciunt. Et hæc quidem omnia DEUS, vento recluſo mediante, per unicum duntaxat torvi, & iracundi oculi obtutum operatur.

Diverſa mala homines patiuntur.
Immediatè venti à Deo diriguntur.
Pſ. 134. 7.

4 *Quoniam iratus eſt.* Paulò ante flagellum hoc iræ DEI effectum eſſe diximus, noſtris peccatis irritatæ; unde perſpicuè apparet, quòd DEUS ad caſtiganda peccata, & ut illa per veram pœnitentiam aboleantur, terram contremiſcere, ſeque in immenſam voraginem aperire faciat. Ac proinde Divus Chryſoſtomus occaſione illius terræmotus,

qui ſuo tempore in urbe Antiochena contigit, in hæc verba ad ejuſdem urbis populum prædicavit: *Alii quidem omnes ob terræmotum timore correpti erant, ego vero propter cauſam terræmotus. Satiſne capitis, quid dixerim? Illi quidem pertimeſcebant, ne concideret civitas, & interirent; ego vero, quod DOMINUS nobis iratus eſſet, metuebam: non enim grave eſt, mortem obiiſſe, ſed grave eſt, DOMINUM irritaſſe. Itaque non jam ob terræmotum pavebam, ſed ob cauſam terræmotus; cauſa enim terræmotus DEI eſt ira; porrò cauſa divinæ iræ noſtra ſunt peccata. Noli autem ſupplicium timere, ſed ſupplicii parentem peccatum.* Enimverò poſt peccatum originale protoparentum noſtrorum, primum omnium, quod in Scriptura Sacra narratur, peccatum, eſt illud, quod Cain primus reprobus commiſit; hunc autem divina juſtitia, etiam in hac vita, ut ita dicam, certo quodam terræmotus genere caſtigavit, quia terra ſub pedibus ejus contremiſcebat; ac proinde ubi Vulgata noſtra in ſacro textu legit: *Habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden,* Sanctus Hieronymus ex Hebræo vertit: *Ad terram fluctuantem.* Similiter ad devorandum Dathan, & Abyron terra ſeſe aperuit, dicente Philone: *Sic vindicatum eſt, ut terra patefacta atque dehiſcens, os ut gravia ſibi tunc pondera abſorberet.* Sunt & alia ſimilia ejuſdem ſupplicii irrogati innumera exempla, quæ prætereo.

D. Chr. t. 5. ſer. 5 in terræmotum. Terræmotus cauſa magis quà ſic timendus eſt.
Cain habitavit in terra fluctuante. Gen. 4. 16. S. Hieron. Philo. l. 3. de vit. Moyſis.

5 In capite primo Prophetæ Amos cujuſdam terræmotus fit mentio, qui tempore Oziæ Regis Jeroſolymis accidit; cujus pariter Zacharias Propheta meminit. Vultiſne autem hujus terræmotus cauſam ediſcere? Albertus Magnus, Prologum Sancti Hieronymi in Amos Prophetam explicans, inquit: *Demonſtravit DEUS peccati enormitatem. Narrat Joſephus, quòd propter peccatum illud ante civitatem ſciſſa eſt media pars montis per quatuor ſtadia ad Occidentem, ita ut vias clauderet, & urbes regias deſtrueret.* Terra autem eo tempore tunc præcipuè contremuit, quando, ut Sanctus Hyeronymus ſcribit, ſacrilegus ille, & temerarius Rex miniſterium ſacerdotale uſurpare præſumpſit. En verba Sancti Hieronymi: *Terræmotum eo tempore accidiſſe creditur, quo ingreſſus Ozias in templum DEI, ſibi ſacerdotium vendicabat; & terra percuſſa eſt, & cineres altaris effuſi ſunt, & ipſe Rex percuſſus eſt lepra.* Anno 117. prout in Annalibus Eccleſiaſticis legitur, alius quidam Antiochiæ terræmotus contigit, idque in pœnam mortis Sancti Ignatii Epiſcopi, & Martyris, eò quòd illum Romam cum tot injuriis, contumeliis, & tormentis à militibus in via toleratis dimiſiſſent, ut ibidem Martyrii lanienam ſubiret. Alio quoque tempore, dum in eadem civitate varia Arianorum adversùs Catholicos celebrarentur conciliabula, per curſum quaſi unius integri anni civitas illa pariter ſæpiùs à terræmotibus conquaſſata fuit. In ejuſdem quoque perſecutionis Arianæ pœnam multæ in Oriente civitates ſubtus terram ſepultæ fuerunt; & quidem infortunia iſta non ex cauſis naturalibus, ſed in manifeſtam iræ divinæ manifeſtationem accidiſſe, Sanctus Ephrem evidenter probat. Anno 587. DEUS in eadem civitate Antiochena ſuam demonſtravit juſtitiam circa illos, qui Epiſcopum ſuum perſequebantur; ſiquidem poſt quatuor menſes à celebrata ſynodo, Epiſcopo ad Eccleſiam ſuam reverſo, horribilis quidam ex improviſo contigit terræmotus, per quem multa ſolo tenùs diruta fuerunt ædificia; ſub quorum ruinis ſexaginta hominum millia remanſerunt ſepulta; interque hos unus præcipuè perverſus homo, *Aſterius* nomine, qui perſecutorum caput fuerat, dum nuptialibus gaudiis accumberet, pariter interremptus fuit; Epiſcopo, cum omnibus ad familiam ſuam pertinentibus, ab omni periculo remanente illæſo. Eadem quoque civitas Antiochena Anno 458. ob receptam intra ſe Neſtorianam hæreſin, & ſchiſma, ſimiliter per terræmotum caſtigata fuit. Et quidem quiſquis hiſtorias diligenter pervolverit, hanc pœnam multos Eccleſiæ Romanæ, & fidei catholicæ hoſtes, infallibiliter quaſi conſectatam fuiſſe reperiet. Sic enim quia inſula Ponti Eu-

Amos 1. 1. Zach. 14. 5.
Alb. M. in Amos. Cauſa moralis terræmotus.
S. Hier. t. 4. in Iſa. 7.
Bar. An. 117.
Diverſi terræmotus acciderunt.
Bar. An. 340. n. 34.
Bar. An. 587. n. 22.
Bar. An. 558. Terræmotus cum miraculo.
Contigit terræmotus in inſula Ponti. Bar. An. 499.

tichianorum erroribus patulas præbuerat aures, cum ingenti multorum ſtrage, per concuſſionem, & voragines terræ aſperrimè punita fuit. Ob eandem quoque cauſam, anno 518. numero vigeſimo, caſtella in Dardania per aſſiduum terræmotum in unico quaſi momento ſingula interierunt. Cornelius à Lapide, qui omnes has refert hiſtorias, ſequentem quoque ſubjungit, quæ in perſona Sancti Joannis Chryſoſtomi contigit. Cum enim Sanctus hic Præſul, perſecutoribus ſuis procurantibus, & inſtigantibus, ejectus fuiſſet in exilium, civitas Conſtantinopolitana terribili quodam terræmotu contremuit, adeò ut una pars pavimenti, in qua lectus Imperatoris poſitus erat, ceciderit: unde perterritus Imperator, ſubitò ad Sanctum Præſulem notarium quendam ablegavit, qui injuſtam contra ipſum pronuntiatam ſententiam revocaret; prout ſcribunt Palladius, & Theodoretus in hiſtoria ſua Eccleſiaſtica. Similiter quando Antoninus Pius Imperator Sanctum Theleſphorum Papam, alioſque multos pro fide CHRISTI pugnantes, per illatum Martyrium è vivis ſuſtuliſſet, DEUS, ut Cardinalis Baronius bene advertit, in condignum crudelitatis hujuſce ſupplicium, urbi Romæ, totique imperio famis, incendiorum, & terræmotuum dira immiſit ſupplicia, cum totali multarum Civitatum ſubſecuta deſolatione. Unde Imperator juſtiſſimam DEI ſuper ſe conceptam iram agnoſcens, crudelitatem continuatè veritus, cœptam contra Eccleſiam perſecutionem revocavit.

Ann. 518.

Corn. à Lap. in Amos c. 6. Pallad. in Dial. Item in Dardania. Theod. l. 5. Hiſt. c. 35.

Baron. An. 154. n. 5.

Tertio Romæ.

6 Anno 1169. inuſitatus quidam in Sicilia excitatus terræmotus univerſam illam inſulam adeò conquaſſavit, ut ejus ſtrepitus etiam in Calabria auditus fuerit: & quidem Civitas Catanenſis adeò totaliter corruit, ut ne quidem unicæ domus in ea remanſerit veſtigium. Petrus autem Bleſenſis (qui in aula Guilielmi Regis junioris degebat) in Epiſtola 46. terribilis hujus terræmotus cauſam hanc fuiſſe dicit, enormia peccata, quæ civitatis illius populi committebant: nec mirum, quia Epiſcopus in Civitatis illius ſedem, pecunia mediante, intruſus fuerat, ipſeque Rex jus providendi Eccleſiis, de ſacerdotibus, & miniſtris, ſibi temerariè uſurparat. Hugo Cardinalis verba illa Iſajæ: *Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius*, ita exponit: *Evomet enim peccatores*. Eutropius circa annum 136. in hæc verba ſcribit: *Cum moreretur Conſtantinus Imperator Mopſueſtenus, magno terræmotu bona pars Conſtantinopolis diruta eſt. Honorius verò eodem terræmotu multas etiam Orientis Civitates eſſe dejectas affirmat. Nec eſt dubium, quin DEUS tot terræmotibus, qui acciderunt ſub hoc Imperatore, teſtatus ſit, ſibi Arianas blaſphemias adverſus Filium DEI omnino diſplicere*. Cæſarius ſequentem refert hiſtoriam: *In adventu DOMINI hæretici Mediolanenſes hæreticis, qui erant in Brixia, multa plauſtra cum victualibus tranſmiſerunt: in ipſa verò die Nativitatis DOMINI, dum convivarentur, DOMINUS terram concuſſit, & cadentibus ædificiis, pluſquam duodecim millia extinxit*. Similiter in Civitate Nicea quidam terræmotus majorem domuum partem cum ingenti incolarum Civitatis illius ſtrage eſt demolitus, eo quòd Conſtantius Epiſcopus, inſtigante Eudoxio, (qui poſt Leontium Eccleſiam Antiochenam occupaverat,) in eandem Civitatem quoddam evocaverat conciliabulum, ut in eodem mala quævis contra Leontium machinarentur; ut ſcribit Theodoretus.

Baron. An. 1169. n. 45. Quarto in Sicilia.

Iſa. 24. Hugo Card.

Luc. 21. Eutrop. l. 21. Quinto Conſtantinopoli.

Cæſar. ib.

Niceph. l. 9. c. 46. Sexto in Civitate Nicæa.

Theod. l. 2. c. 26.

7 Nulli dubium eſſe poteſt, quin REDEMPTORIS noſtri crucifixio unum fuerit ex maximè execrandis ſceleribus, quæ unquam Sol conſpexit, aut deinceps eſt conſpecturus; imò quod Sol ne quidem conſpicere potuit, (quia ne lachrymabile hoc intueretur ſpectaculum, vultum ſuum funeſta tenebrarum chlamyde contexit:) Sciendum verò eſt, terræmotum, qui tempore Paſſionis evenit, eo præcipuè fine accidiſſe, ut Deus ſuam contra genus humanum oſtenderet juſtam indignationem. Commentator Sancti Gregorii Nazianzeni hac de re ita ſcribit: *Terra tremore concuſſa, quod adverſus eos, qui petulanter, & furioſe CHRISTUM acerbiſſimis contumeliis vexatum interfecerant, ira excandeſceret*. Confirmat idipſum Abulenſis per adductam Divi Chryſoſtomi authoritatem, dicentis: *Terræmotus iræ ſignum eſt; nam & quando crucifixus eſt DOMINUS, terra mota eſt*. Idem quoque author in quæſtione ſequenti ait: *Terræmotus magnus in Jeruſalem factus eſt, ita quòd lapides non ſolum moverentur, ſed etiam ſcinderentur, non ſolum in Jeruſalem, ſed etiam per totum orbem: ſic dicit Paulus Oroſius lib. 7. de Ormeſta mundi, ſcilicet, Anno ejuſdem 17. cum DOMINUS JESUS CHRISTUS voluntariè ſe tradidit paſſioni, ſed impiè à Judæis apprehenſus, & patibulo affixus eſt, maximo terræmotu per orbem facto, ſaxa in montibus ſciſſa, maximarumque urbium partes plus ſolita concuſſione ceciderunt*.

Terræmotus tempore Paſſionis Chriſti.

Nicet. Naz. or. 41.

Abul. q. 64. in c. 24. Mat. Ibid. q. 65.

8 Advertendum tamen eſt, divinam providentiam has nobis ſæpiùs immittere calamitates, non tam ad annihilandam terram, quàm ut per terræmotum, & tremorem, corda commoveat peccatorum, efficiatque, ut hi ſanctum ejus timorem concipiant: *Terræmotus motionem cordium ſolet deſignare*, inquit Sanctus Ambroſius: & Sanctus Chryſoſtomus ſimiliter ait: *Terram benignus DOMINUS expertem anima commovit, ut eam, quæ anima prædita eſt, ab inordinatis motibus revocaret*. Idem Sanctus Doctor paulò ante dixerat: *Quòd terra columnas concuſſerit, hoc ipſo de nobis ſolicitum, ac miſericordem ſe prodidit. Vidit enim prævaricatores nos eſſe, atque irritare illum ſolere; vidit rapinas adamare, vidit domum domui jungere, & agrum cum agro copulare, ut proximo quidpiam auferamus. Vidit orphanorum nequaquam miſereri, neque judicio viduarum operam dare. Vidit turbidis theatrorum ſpectaculis addictos; vidit in nequitia, & injuria vivere; vidit fraudem cum invidia copulare; vidit ſimulationis procellas tanquam navigia ſimpliciores ſubmergere; vidit, quantum poſſumus, injuriam inferre; vidit naufragium pati charitatem, fraudem verò in hoc vitæ pelago navigationis ſecundum curſum capere; vidit à veritate reſilire, atque mendacio adhærere. Denique, ut uno verbo dicam, vidit mammonæ potius, quàm DEO ſervire*. Tandem verò poſt recenſitum prolixum iniquitatum, Antiochiæ regnantium, catalogum, cauſam ſubjungit terræmotuum, quibus DEUS in illam frequenter animadvertit. Ita enim diſcurſum ſuum proſequitur: *Sicque terram trementem nobis tanquam pædagogum admovit, & indulgentis matris viſcera exhibuit, quæ ſæpenumero pendentem ad ubera filium ſuum, ac plorantem, ab illa volens abducere conſuetudine, parvum illum lectulum vehementer concutit, non ut percutiat infantem, ſed ut terreat. Sic nimirum DOMINUS univerſorum, qui terrarum orbem manu geſtat, illum concutit, non ut evertat, ſed ut eos, qui inſolenter ſe gerunt, ad ſalutem convertat*. Idem Sanctus Doctor in ſermone de terræmotu, cujus paulò ante meminimus, in hæc verba ſcripſerat: *Concutitur civitas, quid tunc poſtea? Mens verò tua non conquaſſetur? Quandoquidem & in morbis, & vulneribus, non eos lugemus, qui curantur, ſed qui inſanabili morbo laborant*. Paulò ante ibidem dixerat: *Concuſſit, at non proſtravit: ſi enim proſternere voluiſſet, minimè profectò concuſſiſſet; ſed quoniam id nolebat, præceſſit tanquam præco terræmotus, iram DEI ante denuntians, ut timore meliores effecti, ſupplicium reipſa inferendum repellamus*. Idem Sanctus Doctor, poſtquam imminens præteriiſſet periculum, hiſce verbis gregem ſuum eſt affatus: *Cum fieret terræmotus, ſic ego apud me cogitabam: Ubi nunc rapina? Ubi fraudationes? Ubi imperia injuſta? Ubi faſtus? Ubi principatus? Ubi oppreſſiones? Ubi ſpoliationes egenorum? Ubi divitum ſuperba faſtigia? Ubi Principum imperia? Ubi minæ? Ubi timores? Unum temporis momentum faciliùs, quàm aranearum telas omnia deripuit, omnia deſtruxit: ecce venit terræmotus, quid profuerunt opes? Periit unà cum poſſeſſione poſſeſſor, domicilium cum eo, qui conſtruxerat. Omnium commune ſepulchrum facta eſt civitas, ſepulchrum ex tempore ſtructum, non ab artificum manibus, ſed à calamitate fabricatum*. Hugo Cardinalis ex adducta Sancti Gregorii authoritate, unde-

Terræmotus eſt peccatoribus medicinalis.

S. Ambr. in c. 11. Apoc.

D. Chr. ſer. 66. de S. Baſſo.

Probatur ſimilitudinibus.

D. Chr. ſer. 4. cont.

Eſt Deo præmonitio.

Terræmotu omnia abſorbentur.

undenam hæc terræ concuſſio, & commotio derivetur, his verbis nos docet: *Prius corda hominum, & poſt elementa turbantur*. Quaſi dicere vellet: ideò terra concutitur, quia priùs ſenſus noſtri in offenſam Creatoris in nobis conturbati, & deordinati fuerunt: *turbantur, ut cum rerum ordo confunditur, ex qua re tribulatio veniat, monſtretur. Terræ commotio, eſt à bonis moribus alienatio.* In noſtra igitur poteſtate eſt poſitum, ut ſi velimus, efficere valeamus, ut terræmotus ſubitò ceſſent; ſiquidem ad hoc bona malorum morum noſtrorum reformatio abundè ſufficit. Sanctus Auguſtinus ſuper illa verba: *Qui reſpicit terram, & facit eam tremere*, ita ſcribit: *Videte, quomodo aſpiciat, & faciat eam tremere; ad terram loquitur Apoſtolus, dum ait: Cum timore, & tremore veſtram ſalutem operamini; ſit terræ motus aſpiciente Deo, tremant corda noſtra, nam tunc ibi requieſcet Deus. Audi illum alio loco: Super quem requieſcet ſpiritus meus? Super humilem, & quietum, & trementem verba mea.*

Hugo Card.

S. Aug. Pſ. 103.

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Fames, ſterilitas, annonæ caritas, peccatorum noſtrorum ſunt effectus.

THEMA.

Terram fructiferam in ſalſuginem, à malitia inhabitantium in ea. Pſ.106.34.

1 IDem ille Deus, qui poſtquam incarnatus fuit, de ſemetipſo dixit: *Pater meus agricola eſt*, Protoparentes noſtros, legem ſuam temerè tranſgreſſos, terræ ſterilitate punire voluit; ſiquidem poſt peccatum commiſſum homo prævaricator audire debuit: *Maledicta terra, ſpinas & tribulos germinabit tibi*. Sic quoque Cain poſt commiſſum ſcelus fratricidii, eadem fuit pœna mulctatus, dicente Deo: *Maledictus eris ſuper terram: cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos*; id eſt, ut Cajetanus exponit, *non reſpondebit ſecundùm vim ſuam, fructificando tibi colenti illam*: quæ non parva pœna eſt agricolæ. Eandem quoque reflexionem apud Divum Chryſoſtomum reperio, qui in caput quintum Iſaiæ ſcribens, inquit: *Ubi operantur decem iuga boum, facient lagunculam unam, & qui ſeminat artabas ſex, faciet menſuras tres. Sermonem è civitate educit, ad exprimendam impendentem regionis vaſtitatem; neque enim domus, ait, habitura ſunt habitatores, ſed neque terra ſuam vim operatoriam exſeret: etenim initio conditi orbis, propter peccatum Adam, ſpinas, & tribulos protulit. Secundum hoc etiam propter Caini ſcelus in fratrem multo exhibuit proventum minorem, quam exigebat agricolatio illius, aut nativæ virtutis ubertas. Sed enim alias etiam noſſe poteſt quis, plerumque contigiſſe, ut per hominum peccata ſua fœcunditate orbata ſit terra.* Apud Cœlium Rhodiginum ſequens legitur Bedæ teſtimonium, dicentis: *Ante hominis peccatum nihil noxium à terra progerminari audivimus, non herbam veneno peſtilentem, non arborem ſterilitatis inutilem vitio.*

Jo. 15. 1. Propter peccatum terra ſterilitata fuit. Gen. 4. 11.

Cajet.

Chryſ.

Adam primus & Cain ſecundus peccando terram deſtruxit.

Cœl. Rhod. l. 1. lect. ant. lib. 3.

2 Sanctus Ambroſius circa Cain reprobum, innocentem fratrem ſuum Abel in agrum evocantem, ſequentem inſtituit ingenioſam obſervationem; ita enim ſcribit: *Quid ſibi vult, quod ait: Eamus in campum? Niſi quia locus nudus gignentium eligitur parricidio? Ubi enim frater habebat occidi, niſi ubi fructus deeſſet? Tanquam præſagiens natura tanti ſceleris, loco germina denegaverat, quia non conveniebat, ut idem ſolum, & contagia parricidalis ſanguinis reciperet præter naturam, & fructus ſecundum naturam germinaret.* Sanctus Thomas à Villanova in concione quadam ſterilitatem agrorum, cæteroquin fertilium, in peccata, veluti unicam cauſam, refundit, inquiens: *Maledictio, & mendacium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & ſanguis ſanguinem tetigit; non eſt veritas, non eſt miſericordia, non eſt ſcientia Dei in terra: propter quod, inquit, lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea.* Ubi per dictionem, *lugebit*, ad ſterilitatem, & penuriam agrorum alludit; nam Iſajæ capite vigeſimoquarto dicitur: *Maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores eius. Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, ingemuerunt omnes, qui lætabantur.* Hugo Cardinalis verba illa Pſalmiſtæ: *Terram fructiferam in ſalſuginem*, ita exponit, ut ſenſus ſit, *terram fertilem in ſterilitatem adducit. Salſus enim humor fœcunditatem tollit.* Lorinus ſuper hunc eundem Pſalmiſtæ textum, Gratianum ad propoſitam ſibi quæſtionem, cur ſcilicet multæ creaturæ irrationales, & inſenſibiles à Deo percutiantur, & exterminentur, ita reſpondiſſe refert; fieri ſcilicet id ipſum: *Non participatione peccati, ſed cauſa ſacramenti, vel deteſtatione peccati, vel flagello delinquentium*; in cujus probationem ſubjungit: *Sed & terra Iſraelitarum in ſalſuginem verſa eſt, & ſegetibus eorum imbres adverſi ſunt, ut auctorem ſuum, quem per beneficia recognoſcere noluerunt, ſaltem inter maleficia ſentirent.*

S. Ambr. l. 2. c. 8 de Abel. & Cain.

Alluſio ad ſterilitatem. S. Th. à Vill. Conc. in fer. 4 poſt 2. Do. Quad.

Iſ. 24. 6.

Hug. Car. in Pſ. 106. 34.

Grat. 1. qu. 4. 1. Eccl. ſ. illa ita.

3 A primo quidem momento, quo DEUS terram creavit, virtutem quoque ei impreſſit germinandi omnis generis herbas, arbores, & præcipuè fructus illos, quibus ad noſtram ſuſtentationem indigebamus; unde ait: *Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen*, &c. & tamen poſt commiſſum peccatum, hominem panem ſibi procurare volentem, ad colendam in ſudore vultus ſui terram condemnavit: *Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea.* Imò omnium ſæculorum experientia clarè ſatis edocuit, & etiamnum docet, quòd poſt adhibitam quoque ſummam in colenda terra induſtriam, & laborem, terra nihilominùs exiguum, & parciſſimum pariat fructum, ut veriſſimum eſſe intelligatur, quòd *neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementum dat, Deus.* Deus autem per peccata noſtra exaſperatus, ad fœcundandam per benignos influxus ſuos terram minimè concurrit: *Dante te illis, colligent, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate; avertente autem te faciem, turbabuntur.* Deus, poſtquam apud Ezechielem dixiſſet: *Multiplicaſti fornicationem tuam ad irritandum me*, hanc confeſtim pœnam ſubnectit: *Ecce ego extendam manum meam ſuper te, & auferam iuſtificationem tuam*; ubi aliqui legunt: *Diminuam ſtatutum cibum tuum.*

Gen. 1. 10. Terra fuit creata fructifera.

1. Cor. 3. 7.

Peccato fertilitatem perdidit. Pſ. 103.

Ezech. 16. 27.

4 Huc ſpectat, quod ſecundo libro Regum capite decimoquarto legitur; ſcilicet quòd quando Joab ab Abſalone ad David Regem ire juſſus, contumaciter Abſalonis juſſui obedire noluit, Abſalon in pœnam hujus proterviæ ſegetes illius in agro incendi, & conflagrari præceperit: ita quoque divina juſtitia ſæpè nobiſcum facit, ut enim prævaricatores ſuos ad præceptorum, & legum ſuarum revocet obedientiam, ſimili utitur ſupplicio, efficiendo, ut agri vel ſterileſcant, vel ſperſis per inimicos priventur fructibus. Sic quoque DEUS olim, dum populus Iſraeliticus ſacerdotibus ſuis debitas negaret oblationes, & victimas pro ſacrificiis, eidem apud Amos prophetam proteſtatus eſt, dicens: *Et ego dedi vobis ſtuporem dentium in cunctis urbibus veſtris, & indigentiam panum in omnibus locis veſtris, & non eſtis reverſi ad me, dicit DOMINUS: Ego quoque prohibui à vobis imbrem.* Apud Baronium circa annum 484. legitur, quòd in Africa per diuturnum tempus ne gutta quidem pluviæ de Cœlo deſcenderit, adeò ut terra facta fuerit arida, & ſterilis ubique, indeque ſubſecuta fuerit tanta fames, ut inde ingens hominum multitudo enecta fuerit: fami quoque adjuncta fuit peſtilentia, ipſaque elementa quaſi vociferabantur, tantam hanc ſtragem, per quam omnes illæ Civitates deſolatæ fuerant, in pœnam accidiſſe peccatorum, quæ Afri commiſerant, dum hæreſi Ariana infecti, catholicos perſequebantur. Apud Spondanum in hæc verba ſcribitur: *Hæreſibus, & impietatibus infecto orbe, ſeminibus inſolita aquarum abundantia corruptis, tam horrendam famem*

2. Reg. 14.

Segetes incenduntur propter inobedientiam.

Amos 4. 6.

Baron. An. 484. n. 114. Hiſtoria de ſterilitate Afrorum.

Spond. An. 1315. n. 6.

partes præcipuè ſeptentrionales, Germaniæ, Poloniæ, Angliæ, Daniæ, finitimaſque invaſit, præſentibus & ſequentibus annis, ut parentes à propriis liberis, & hi ab illis, ac paſſim omnes à cadaveribus, immundiſſimiſque cibis non abſtinuerint. Legatur principium capitis octavi Amos, ubi variæ populi illius recenſentur injuſtitiæ, iniquitates, & impietates, ob quas Deus iratus ibidem proteſtatur, inquiens: *Iuravit DOMINVS: ſi oblitus fuero uſque ad finem omnia opera eorum. Nunquid ſuper iſto non commovebitur terra, & lugebit omnis habitator eius?* Et paulò poſt ſubdit: *Mittam famem in terram.* Sanctus Hieronymus, ab Hugone Cardinali citatus, inquit: *Nihil fame durius, quæ ſæpe compellit, humanis carnibus veſci, & in ſuam ſævire naturam.*

Maxima fames propter hæreſin. Amos 8.

S. Hier. cit. ab Hug. Car. ib.

5 Inter alia ſupplicia, quæ DEUS præter Jeroſolymæ exterminium, ſervitutem, exilium, & diſperſionem incolarum illius, propter filii ſui crucifixionem Judaiſmo immiſit, unum quoque fuit illud horrendiſſimæ famis, quam in prædictæ urbis obſidione ſuſtinuerunt; quæ, ut Annales Eccleſiaſtici atteſtantur, tanta fuit, ut in manus ſe inimicorum crucifigendos tradere maluerint, quàm extremos flagelli illius tolerare cruciatus. Occluſerat illis Titus omnem exitum, adeò ut ne quidem ad depaſcendas herbas egredi potuerint. Cumque milites Arabes exploraſſent, nonnullos Judæorum aurum degluriviſſe, factum eſt, quòd in nocte quadam pluſquam duo millia Hebræorum diſſecuerint, ut latens in viſceribus eorum aurum eriperent. Cardinalis Baronius ſequens refert Joſephi Hebræi oculati teſtis effatum, dicentis: Pro certo mihi perſuaſum habeo, quòd ſi Romani tardiùs nos aggreſſi fuiſſent, civitas hæc Jeroſolymitana, vel à terra dehiſcente deglutita, vel ab aquis diluvii ſubmerſa, vel denique tanquam Sodoma, & Gomorrha igne cœleſti correpta conflagraſſet. A die decimoquarto Aprilis uſque ad primum Julii, centies quindecies mille, & octoginta fame mortui ſunt, poſtquam priùs famis rabie adacti pecorum manducaſſent coria, & excrementa, imò & proprios in cibum decoxiſſent filios. Quis autem eſt, qui neſciat, ſupplicium hoc Judæis immiſſum fuiſſe propter execrandum, & immane crucifixionis CHRISTI facinus, nec non in pœnam obſtinationis, qua Apoſtolorum prædicationi nequaquam credere, ſed potius in propria contumacia, & cæcitate perſeverare voluerunt? In iiſdem Annalibus circa annum 681. legitur, quòd regnum Angliæ magna fuerit afflictum fame, quando S. Wilfridus, Epiſcopus Eboracenſis, Roma recenter reverſus, ſuam nequivit recuperare ſedem, ab aliis tyrannicè uſurpatam; ac proinde ad prædicandum Saxonibus Auſtralibus infidelibus Evangelium ſe accinxit, eoſdemque Chriſtiana fide imbuit.

Baron. an. 72. n. 5. Fames inob. fidi. de Jeroſolymitanis.

Tertia fames in Anglia fuit. An. 681. nu. 81.

6 Et verò annonæ caritatem, ſterilitatem terræ, famiſque anguſtias, à peccatis derivari, ex ſequenti hiſtoria clarè deducitur. Cum enim, ut Beda ſcribit, truculenta quædam fames regiones illas affligeret, ob diuturnam agrorum ſterilitatem, ex ſuſpenſa trium annorum ſpatio pluvia provenientem, indeque ingens populi multitudo miſerrimè periret, & ſæpenumerò quadraginta, & quinquaginta famelici apprehenſis invicem manibus præ deſperatione in præcipitia ſe ſimul deturbarent, vel in mare ultrò citroque proſilirent: tandem res mira contigit, ſiquidem eodem die, quo populi illi ſacro tincti fuerunt Baptiſmi lavacro, & conſequenter peccata eorum per gratiam Baptiſmalem fuere abolita, ſubitò copioſiſſima de Cœlo lapſa eſt pluvia, agros quaquaverſum locupletiſſimè fœcundans. Benè igitur apud Sanctum Jobum dicitur: *Revelabunt cœli iniquitatem eius, & terra conſurget adverſus eum;* quaſi diceret: eo ipſo, quo Cœli ſuos terræ negant influxus, & conſequenter eidem terræ contrariantur, ceſſabunt pariter eidem terræ conſuetam imprimere ad fructificandum fertilitatem, & vigorem, hacque ratione agricolæ peccata à cœlis manifeſtabuntur. Inter alia quæ DEUS populo ſuo, divinas leges ſuas tranſgredienti, comminatus eſt infortunia, unum hoc fuit: *Sementem multam iacies in terram, & modicum congregabis: vineam plantabis, & fodies, & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quoniam vaſtabitur vermibus: olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo, quia defluent, & peribunt. Omnes arbores tuas, & fruges terræ rubigo conſumet.* Enimverò ubi Vulgata noſtra in Exodo legit: *Non erit infœcunda, nec ſterilis,* Gloſſa interlinearis hæc verba ſubnectit: *Quod propter peccata hominum ſterilitas mulierum, & animalium, & ipſius terræ ſæpè contingit.* Jeremias Propheta ait: *Vſquequò lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur? Propter malitiam habitantium in ea conſumptum eſt animal:* Deus enim animalia terram arantia ſæpiſſimè mori permittit, ut hæc ſine cultura totaliter ſylveſcat. Baronius circa annum 539. refert, quòd omnibus per diuturnum bellum Gothicum in Italia conſumptis, & deſolatis, in Oriente ingens exſurrexerit annonæ caritas, & fames univerſalis; ſiquidem Deus ob commiſſas iniquitates indignatus, *vocavit famem ſuper terram, & omne firmamentum panis contrivit;* completumque eſt illud ſequens divinum oraculum: *Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo.* Imò fames illa, ut idem Baronius refert, adeò immaniter deſæviit, ut multi coacti fuerint in mutuas ſe reſolvere neces, ut alterutrum manducare poſſent. Contigitque, quòd duæ mulieres, peregrinos hoſpitio excipientes, nocturno tempore eoſdem profundo ſomno ſepultos occiderint, & devorarint. Et quidem poſtquam ſeptendecim ex illis occidiſſent, tandem cum idem alteri cuipiam, qui in ipſarum diverſorium declinaverat, facere intentarent, hic imminens ſibi animadvertens periculum, eaſdem violenter invadens, occidit, & in minutas partes, diſſecuit. Alii ad herbas depaſcendas properantes, cum eis ad eaſdem evellendas vires deeſſent, ſuper herbas corruentes ſpiritum exhalabant, ibidemque diù inſepulti jacebant; denique multæ matres ad hanc degenerarunt impietatem, ut proprios manducare filios non dubitarint.

Summa ſiccitas terræ.

Job 20. 27. Aquis baptiſmatis fuit ſublata.

Deut. 28. 38.

Labores infructuoſi.

Interlin. Exod. 23.

Jer. 12. 4.

Bar. An. 539. n. 12. Hiſtoria de fame in Italia.

Occiduntur latrones.

7 Et verò undenam hoc flagellum derivetur, Sanctus Auguſtinus ad famem univerſalem Samariæ, diuturno tempore arcta obſidione cinctæ, ſuum dirigens diſcurſum, egregiè exponit. Præmiſſis enim hiſce Scripturæ verbis: *Facta eſt fames magna, ita ut venundaretur caput aſini 50. ſiclis argenti, & 5. ſiclis argenti quarta pars cabi ſtercoris columbini;* in hæc verba ſcribit: *Cur famem ò miſerrime pateris? Cur inopiam deterrimam ſentis? Cur tanta penuria laceraris? Crevit famis quotidie pœna, quia quotidie creſcit & culpa; perſeverant flagella, quia in populo perſeverant & delicta; propter te enim hoſtis irruit, inimicus obſedit, adverſarius tua pabula devoravit. Tu eſuris, & ille pingueſcit; tu famem horridam pateris, & ille de tuis pabulis ſuis vacat epulis; tu cadavera, & ſtercora columbarum argento mercaris. Damna peccata, delicta compeſce, ad DEVM convertere, relinque idolum, tunc poteris hoſtes divino adiutorio vincere, & cæleſti prælio ſuperare; nec quiſquam poterit tibi nocere ulterius, ſi damnato ſcelere, divinus in te germinaverit cultus.* Sanctus Baſilius Magnus in homilia quadam ſui temporis deplorans annonæ caritatem, adverſùs divites avaros coram grege ſuo in hæc verba detonabat: *Ob hoc campi ſteriles, quoniam charitas friguit, & conſequenter iniquitas abundavit, dicente Scriptura: Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.* Idem Sanctus Doctor paulò poſt cauſam inſinuat, cur orationes ad Deum pro concedenda terræ fœcunditate effuſæ, exauditæ non fuerint; ait enim: *Supplicantium vox fruſtra clamat, & in aera evaneſcit, ac diſſipatur; nam & nos rogantes minimè audimus.* Neque ſolùm peccata omiſſionis, ſed vel maximè commiſſionis delicta hoc illis flagellum accerſierant. Unde idem Sanctus Baſilius

S. Aug. ſe. 14. in app. de diverſis.

Deſcripta fame ponit remedia.

S. Baſ. h. 8. in divit. avar.

Matt. 24. 12.

ſubdit:

ſubdit : *Scinde libellum æris alieni iniuſtum , ut ſic peccatum ſolvatur ; dele graviſſimorum fœnorum nomina , ut terra ſolidum tibi fœnus reddat* . Similem ferè agros fertiles reddendi modum Sapiens his verbis inſinuat : *Honora DOMINVM de tua ſubſtantia , & implebuntur horrea tua ſaturitate , & vino torcularia tua redundabunt* . Idem Sapiens in progreſſu ejuſdem capitis locum indicat , cui ex ordine , & diſpoſitione DEI annonę caritas immittitur ; ait enim : *Egeſtas à DOMINO in domo impii : habitacula autem iuſtorum benedicentur* . Enimverò famem peccati partum eſſe , ex parabola filii prodigi evidenter colligitur ; ſiquidem CHRISTUS qui eandem parabolam ad noſtram inſtructionem compoſuit , de hoc diſſoluto juvene priùs dixit : *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam , vivendo luxurioſè* , & poſtea immediatè ſubjunxit : *Facta eſt fames valida in regione illa , & ipſe cœpit egere , & abiit , & adhæſit uni civium regionis illius : & miſit illum ad villam ſuam , ut paſceret porcos , & cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis , quas porci manducabant , & nemo illi dabat* . Et verò quàm ſit veritati conſonum , quod Sapiens paulò ante ait , ſcilicet , *habitacula iuſtorum benedicentur* , ex ſequentibus perſpicuè colligitur : tunc enim , id eſt , famis illius tempore miſer prodigus paternæ domus , in qua timor Dei paſſim apud omnes vigebat , memor factus , ſeriam vitæ ſuæ ſibi proponens emendationem , inquit : *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus , ego autem hic fame pereo ! Surgam & ibo ad patrem meum , &c.* Et verò nequaquam mirandum eſt , filium hunc prodigum fame ferè fuiſſe enectum, atque in tantæ ignominiæ ſtatum redactum , qui à patris ſui ſe diſciplina inſolenter ſubduxerat ; nam ut Sapiens ait : *Egeſtas , & ignominia ei , qui deſerit diſciplinam* . Et ibidem capite decimonono ait : *Anima diſſoluta eſuriet* .

Cauſa famis. Prov.3.9. Prov.3.33. Luc.15. Fames prodigi. Prov.13.18. Prov.19.15.

8 Porrò hoc à divina juſtitia nobis immiſſum ſupplicium , tunc acerbius in puniendo eſſe ſolet , quando , ut ſæpè fit , meſſis jam penè matura , & falcem expectans , per eventus extraordinarios nobis eripitur . Id quod DEUS Oſeæ capite ſecundo nobis inſinuare velle videtur , dum ait : *Ego dedi ei frumentum , & vinum , & oleum , & argentum multiplicavi ei , & aurum , quæ fecerunt Baal ; idcircò convertar , & ſumam frumentum meum in tempore ſuo , & vinum meum in tempore ſuo . Gravior enim pœna eſt* , inquit Sanctus Hieronymus , *quando in tempore meſſis , & vindemia ſperata fruges auferuntur , & vinum , & quodammodo tenta tolluntur è manibus . Sin autem in tempore areæ , & preli , & torcularis , quando ſterilitatem præteritam novis frugibus terra fœcundat , omnium rerum penuria eſt ; quid de reliquo anni tempore, quando vetera conſervantur, æſtimare debemus?* Huc quoque ſpectat, quod Eccleſia in hymno , qui feria tertia ad Veſperas canitur, his verbis indicat : *Vt germen aptum proferens fulvis decora floribus , fœcunda fructu ſiſteret , paſtumque gratum redderet : mentis peruſtæ vulnera , munda virore gratiæ, ut facta fletu diluat, motuſque pravos atterat* . Optimus enim modus terræ conſequendi fœcunditatem, & fructuum illius abundantiam , hic eſt , ſi homines regionis illius à peccato procul remoti in gratia vivant.

Privatio bonæ meſſis quaſi maturæ eſt magis pernoſa. Oſe.2.4. S.Hier.ib.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Ariditas & ſiccitas terræ, à peccatis noſtris provenit , & per eorundem pœnitentiam removetur.

THEMA.

Propter peccata veſtra , dabo vobis cœlum deſuper ; ſicut ferrum , & terram æneam , Levit. capite 26. verſ. 19.

1 COmminationes hæ à DEO olim , ob Iſraelitarum peccata exaſperato , eiſdem in antiqua lege intentatæ, in progreſſu ſæculorum ſequentium in multis quoque aliis populis ſæpiùs adimpletæ fuerunt , pronti ex variarum hiſtoriarum teſtimoniis perſpicuè liqueſcit . Et verò poſt adducti thematis verba Sacer Textus ſubjungit : *Conſumetur incaſſum labor veſter , non proferet terra germen , nec arbores poma præbebunt* . Obſervandum porrò eſt , quòd priuſquam Regius Vates in Pſalmo 106. ſterilitatis terræ mentionem faceret , dicendo : *Terram fructiferam in ſalſuginem à malitia inhabitantium in ea* ; jam antea illius præmiſerat cauſam , ſcilicet nimiam ſiccitatem , & ardorem , prout ibidem videre eſt : *Poſuit flumina in deſertum , & exitus aquarum in ſitim* . Sanctus Cyrillus Alexandrinus ad populum ſuum inquit : *Ceſſant aliquando imbres ac pluviæ, quamvis illorum copiam anni tempus expoſcat, tum fluvialium aquarum defectus mœrore conturbat , agricolarum irriti ſudores , nulla in agris fruges , pereunt maturi arborum fructus, graves morbi ac difficiles corpora infeſtant. Squalor inde, luctuſque & lamenta , variique per urbes, vicoſque incolæ. Agite igitur , præſtantiſſimos imitati medicos , ſedulò inquiramus eiuſmodi ægritudinis cauſam . Habet igitur radicem veluti pravam quandam, multiforme peccatum : ex eo nobis hæc ærumnoſa naſcuntur, nec aliam moleſtiarum originem quiſpiam protulerit, ab iis quæ veteribus contigerunt , ad eorum , quæ nobis accidunt, cognitionem facile adductus.* Eandem ſiccitatis, annonæ caritatem inducentis, cauſam Deus apud Jeremiam his verbis inſinuat : *Polluiſti terram in fornicationibus tuis , & in malitiis tuis ; quamobrem prohibitæ ſunt pluviarum ſtillæ, & ſerotinus imber non fuit* .

Pſ.106.33. S.Cyr. Alex. ho.9. de feſt. Paſch. Peccatum eſt cauſa ſterilitatis terræ. Jerem.3.3.

2 Verùm enimverò dicet fortaſſe aliquis : cur Deus pœnam ſiccitatis omnibus tam inſontibus , quàm nocentibus, communem eſſe ſemper faciat, cum tamen culpa , quæ iram DEI irritavit , paucorum extiterit ? Quidam non vulgaris notæ author reſpondet : *Quia publicè ab omnibus peccari cenſetur, dum alii ferunt , alii diſſimulant , alii reticent , alii approbant , alii excuſant , alii defendunt , alii imitantur , alii inde quæſtum habent* . Enimverò quaſi miraculoſa fuit ſiccitas illa, quæ univerſam ferè Palæſtinam, circa annum 513. afflixit ; ſiquidem ab hoc anno , in quo ſanctiſſimus Epiſcopus Elias peſſimorum Severianorum opera ſua fuit ſede deſtitutus, uſque ad mortem Anaſtaſii Imperatoris , qui unà cum Severo tanti ſceleris architectus fuerat , univerſa illa provincia , ſolido quinquennii ſpatio, terribili fuit ſiccitate , indeque ſecuta fame afflicta. Diſcurſus eſt Sancti Baſilii Magni , dicentis : *Cœlum videmus ſolidum , nudum , ac ſine nubibus, ſerenitate ſua , & puritate nos contriſtans , quam antea iam deſideravimus, quando profundum , coopertum nubibus, & procelloſos reddebat , & Sole privabat* : quæ verba Sanctus Doctor occaſione ingentis cujuſdam ſiccitatis, & ardoris Cæſaream affligentis, dixiſſe noſcitur : Siquidem ſubjungit : *Terra iam exſiccata, & ad extremum aſpectu eſt horrida , & ad agriculturam ſterilis, & infœcunda , deinde ob ſiccitatem ſciſſa ; hiatus patefacit maximos , ut in imis viſceribus Solis excipiat radios ; fontes plurimi & perennes nos deſeruerunt , fluminum quoque magnorum curſus deſierunt* . Tandem poſt deſcriptam agrorum ſiccitatem, civiumque ærumnas, & lamenta, ſequentem Scripturæ textum ſubjungit : *Ego trium menſium pluviam ante vindemiam tempus à vobis prohibebo , & pluam ſuper civitatem unam , & ſuper civitatem unam non pluam , & pars una mundabitur , & pars altera, ſuper quam non pluam, areſcet . Convenient duæ aut tres civitates, ut bibant aquam , & non implebuntur; quoniam non converſi eſtis ad me , ait DOMINVS . Diſcamus igitur ex his verbis, quod ob averſionem noſtram has nobis* cala-

Cur dum pauci peccant omnes puniuntur. Quinquennalis ſiccitas. S.Baſ.h.in divit. avar. Amos 4.7. Soli culpabiles puniuntur.

Digitized by Google

calamitates inflixit DEUS. Similem quoque maledictionem Job adverſùs impium his verbis fulminavit: *Deorſum radices ejus ſiccentur, ſurſum autem atteratur meſſis ejus.*

Job 18. 16.

3 Sacer Chroniſta Moyſes de paradiſo terreſtri ſcribens, ex eodem fontem quendam emanaſſe aſſerit, qui univerſam terram irrigabat: *Fons aſcendebat de terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ.* At verò inquies forſitan, quidnam de hoc fonte factum fuerit; ſiquidem ampliùs in rerum natura non ſuperſit? Sanctus Auguſtinus ait: *Fortaſſis ergo peccatum hominum hanc etiam pœnam commeruit, ut tanta illius fontis repreſſa largitas, facillimam terræ auferret fœcunditatem.* Inter alias magis præcipuas petitiones, quas Salomon Rex, poſt erectum in honorem DEI ſumptuoſiſſimum illud templum, ad DEUM direxerat, primo omnium loco hanc propoſuit: *Si clauſum fuerit Cœlum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco iſto pœnitentiam egerint, exaudi eos in Cœlo.* Ex quibus verbis duas præcipuè veritates ediſcere poſſumus; quarum prima eſt, quòd Cœlum ob culpam peccatorum noſtrorum æneum efficiatur; ſecunda verò eſt, quòd pluvia non decidat, niſi priùs peccata per veram pœnitentiam, ferventemque orationem abolita fuerint. Enimverò ſciendum eſt, à ſolo Deo ſperandam nobis eſſe pluviam; ſiquidem elementa ab ejus nutibus dependent. Unde Pſalmiſta ait: *Qui operit Cœlum nubibus, & parat terræ pluviam.* Apud Iſajam DEUS inquit: *Nubibus mandabo, ne pluant.* Job interrogat, inquiens: *Quis eſt pluviæ pater, vel quis genuit ſtillas roris?* Zacharias ſuadet, dicens: *Petite à DOMINO pluviam in tempore ſerotino, & DOMINUS faciet nives, & pluviam imbris dabit.* At verò quibuſnam cum conditionibus hanc nobis daturus eſt pluviam opportunam? DEUS ad hoc in Levitico reſpondet, inquiens: *Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea: dabo vobis pluvias temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur; apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem, & comedetis panem veſtrum in ſaturitate.* In Deuteronomio pariter hæc promiſſio ſcripta legitur: *Aperiet DOMINUS theſaurum ſuum optimum.* At verò qualeſnam ex hoc theſauro ſuper terram divitiæ emanabunt? *Ut tribuat pluviam terræ ſuæ in tempore ſuo.* Quæ verba Interlinearis ita exponit: *Aperiet DOMINUS theſaurum ſuum placatus, qui aliquando claudit iratus.* Lyranus myſterium explicat, ob quod pluvia opportuna theſauri nomine à Spiritu ſancto appelletur; nimirùm: *Tota fertilitas bonorum in iſtis inferioribus, provenit ex influentia Cœli.*

Ubi manſerit fons Paradiſi.

S. Aug. l. 5. de Gen. ad lit.

3. Reg. 8. 35.

Propter pœnitentiam datur pluvia.

Pſ. 146. 8. Iſa. 5. 6.

Job 38. 28. Zach. 10. 1.

Levit. 26. 3. Promittit Deus pluvias conditionatè.

Deut. 28. 12.

4 Obſervandum quoque eſt, quòd in principio capitis primi præmiſerit, inquiens: *Si audieris vocem DOMINI DEI tui, ut facias, atque cuſtodias omnia mandata ejus*; quaſi diceret: hunc theſaurum habebitis, ſi legem meam obſervaveritis; minimè verò illo potiemini, ſi mandatis meis inobedientes fueritis. Ac proinde Jeremias Propheta ſalubriter nos monens inquit: *Metuamus DOMINUM DEUM noſtrum, qui dat nobis pluviam ſerotinam in tempore ſuo, plenitudinem annuæ meſſis cuſtodientem nobis*: neque enim ſolùm nobis elargitur meſſem, verùm etiam eandem per totum annum conſervat; cum hac tamen conditione, ut divina ejus præcepta cuſtodiamus; unde ſubdit: *Iniquitates veſtræ declinaverunt hæc, & peccata veſtra prohibuerunt bonum à vobis, quia inventi ſunt in populo meo impii.* Gloſſa Interlinearis proinde ad illam ab eodem Jeremia factam interrogationem: *Uſquequo lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur?* reſpondet, inquiens: *Donec ſcilicet animus peccantium mutetur, herba omnis regionis ſiccabitur; quæ in uſus hominum creata ſunt, conſumuntur pro peccatis eorum.* Nec mirum eſt, quòd creaturæ inſenſatæ ordinem ſuum naturalem pervertant, quia, ut Sanctus Eucherius benè advertit: *Elementa pœnam ſuam læta ſuſcipiunt, dummodo vel in ſalute hominum, vel in honore proficiant Conditoris.* Similia enim flagella ſpirituali cooperantur hominum ſaluti; quippe cum peccatores flagellati convertantur ad DEUM per ſcelerum ſuorum deteſtationem, flagella quoque honori DEI promovendo cooperantur; hic enim à peccatoribus contumeliatus, per eorundem pœnitentiam magna ex parte reſarcitur. Sanctus Baſilius hac de re ſequentem inſtituit diſcurſum: *Cum DEUM res inſolitas præter naturam, & anni tempora oſtendentem videris, ſic tecum loquere, ſic exiſtima: Non deeſt DOMINO facultas fructus edendi, ac homines nutriendi. Quonam modo? Cum ſit DOMINUS Cœli ac totius diſpoſitionis rerum, & tempora, & anni tempeſtates diſpenſet, ſimulque omnia gubernet, & quaſi chorum quendam probè ordinatum, anni tempeſtates ita inter ſe mutua ſucceſſione diſpoſuerit, ac determinaverit, ut varietate ſua variis noſtris ac differentibus uſibus ſubſidio ſint, & jam pro temporis ratione humectetur tellus, deinde ſuccedat æſtus, & poſtea frigus ſuam anni portionem obtineat, & poſtremò effecerit, ut & ſiccitatis uſu non careamus. Palam igitur eum ſit, inquis, eum poſſe rebus adeſſe, eaſque uti vult administrare, potentia bonitatem non eſſe conjunctam, quis dubitet? Nec iſta rationem habent. Quænam enim neceſſitas, ſi bonus non eſſet, eum ad creandum hominem impuliſſet? Quis, inquam, tam vehemens impulſor, Conditorem minimè volentem, humum ſumere, & ex luto tantam excitare pulchritudinem coëgit? Quis hominis formæ, ad imaginem ſuam jam conſtitutæ, rationem addere ſuaſit, ut artium, diſciplinarumque capax eſſet, & de rebus altiſſimis philoſopharetur, quas ſenſibiliter nullo modo attingeret? Quin, ſi Deo inſitam bonitatem rectè conſideres, vel hoc tempore, quanquam duro, minimè deficientem videbis. Quis, dic mihi, prohibet hanc, quam admiraris, ſiccitatem, non potius eſſe orbis incendium, ac conflagrationem? Solem inſuper à via ſolita errantem, & terrenis propinquantem corporibus, omnia cremare? Ignem denique de Cœlo deſcendentem, mortales omnes ob eorum ſcelera jure punire? Quamobrem ô homo, te inquam, conſidera, tuamque penſita conſcientiam.* Ubi in pondere ſanctuarii ponderanda ſunt ultima hæc Sancti Baſilii verba, quibus ſuis ſuadet populis, ut in afflictione ſiccitatis, & ariditatis terræ, ſuam penſitent conſcientiam; quam ſi aggravatam aliquo peccato inveniant, ſe nullam lamentandi cauſam habere certò credant.

Jer. 5. 24. Deficiente conditione promiſſio eſt nulla.

Jer. 5. 25. Gloſſ. Interl.

S. Baſil. Deus omnia creat & gubernat.

Ex infinita ſua bonitate.

5 Sanctus Jacobus Apoſtolus de Elia Propheta inquit: *Elias homo erat ſimilis nobis, paſſibilis, & oratione oravit, ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex.* Circa quæ verba ſcire percuperem myſterium, ob quod prædictus Apoſtolus de Elia dixerit, quòd fuerit homo ſimilis nobis; quis enim hac de re dubitare poterat? Me quod attinet, Apoſtolum hunc dicere voluiſſe exiſtimo, quòd, ex quo Elias homo fuit ſimilis nobis, Cœlo utique præcipere non potuerit, aut prohibere, ne annos tres, & menſes ſex unquam plueret, niſi DEUS huic ejus imperio conſenſiſſet. Veruntamen exinde alia quædam naſcitur difficultas; cum enim oratio definiatur, quòd *ſit petitio decentium à DEO*, qua ratione DEUS huic tam præjudicioſæ, & prima facie indiſcretæ Eliæ petitioni acquieſcere potuit? Sed facilis eſt reſponſio, ſiquidem populus Iſrael DEUM ſupra omnem modum enormiter offenderat; ſiquidem in idololatriam prolapſus erat, divinumque ejus cultum Baal exhibendo penitùs conculcarat: Elias autem honorem ejus zelaverat, & pro viribus defenderat; ac proinde ſupplicium illud triennalis ſiccitatis juſtiſſimum erat. Obſervandum inſuper, ſiccitatem hanc tunc, & non priùs poſt copioſam pluviam ceſſaſſe, quando Pſeudo-Prophetæ Baalitici in ore gladii fuere trucidati, cunctuſque populus Deo Iſraelis, velut vero, & vivo Deo, devotiſſimè acclamavit.

Jacob 5. 17.

In quo Elias fuerit ſimilis nobis.

Quare petierit Elias populum puniri.

3. Reg. 18.

6 Sanctus Baſilius illius ſiccitatis miſeriam, quæ circa civitatem Cæſareæ in Cappadocia agros mirè devaſtavit, ad vivum hiſce verbis deſcribit: *Vidi campos ſteriles, & arentia rura, dudum ſine fructibus; lachrymanſque mœſtas edidi querelas, quod pluvia nobis nulla data eſſet, ex quo nec ſata naſcuntur, & eodem modo, quo ea aratrum occultavit, permanent; aut ſi fortè nata, ſtatim tenera æſtu ſunt abſumpta, adeo, ut pulchrè Evangel. illud verti poſſit: Operarii quidem multi, meſſis autem pauca. Coloni per* cam-

S. Baſil. Deſcriptio ſiccitatis Cæſareæ in Cappadocia.

Digitized by Google

campos ſedent manibus genua complexi, qui habitus lugentis eſt; & arvorum triſti aſpectu conterriti, ſuos, boumque labores perditum iri, vehementer dolent, ac lacrymantur. Mox tenues & aridos germinum calamos conſiderantes, atque attrectantes, ad natos, & uxores ſeſe vertunt, ac miſeros edunt ululatus, haud aliter, quàm ſi eos ætate florida raptos efferrent. Non enim intelligebant, quòd ad ſuam deplorandam calamitatem, fruſtra ſe ad uxorem, & filios converterent; ſiquidem Eccleſia in ejuſmodi caſibus preces ſuas ad cœlum dirigere ſolet, dicendo: *Deus, in quo vivimus, movemur, & ſumus, pluviam nobis tribue congruentem*; neque enim hanc ab aliis conſequi poſſumus, quàm à Deo.

Gen. 2.

Oleaſter.

7 Porrò in ſacris Literis prima omnium vice pluviæ mentio fit in capite ſecundo Geneſeos; ſed notandum eſt, Moyſen ibidem loqui haud ſecùs, ac ſi Deus ipſe plueret; ſic enim ait: *Non enim pluerat Dominus ſuper terram*. Cujus modi loquendi hanc Oleaſter aſſignat rationem: *Ne putares, ea, quæ natura habes bona, non eſſe Dei munera, oſtendit omnia hæc egere pluvia, ab eo demiſſa; nihil enim hominis labor, nihil natura ipſa omnium parens promoveret, ſi author naturæ pluviam ſuam, & cælorum influentias denegaret*. At verò quis unquam gratias expoſcere audebit ab eo, quem offendit, cuique & ipſe jugiter offenſus eſt, niſi eundem priùs ſibi reconciliet, ejuſque gratiam ſibi denuò recuperet? Cum igitur tempore ſiccitatis, & diutiſſimè ſuſpenſæ pluviæ, aliquod poſtulare volumus remedium, ad nullum profectò alium recurrere poſſumus, prætérquàm ad Deum, verum aquæ vivæ fontem: verumtamen neceſſe eſt, ut per veram pœnitentiam priùs ei reconciliemur, omneſque Dei offenſas penitùs aboleamus; nam ut Scriptura ait: *Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulum, cribrans aquas de nubibus cœlorum*. Regius Pſalmiſta pariter inquit: *Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit*. Apud Baruch quoque dicitur: *Et nubes, quibus cum imperatum fuerit à Deo perambulare univerſum orbem, perficiunt, quod imperatum eſt eis*. Verumtamen Deus hiſce nubibus, ut in beneficium noſtrum pluviæ aquas depromant, non præcipit, quando nos caſtigare decrevit; & ideò DEUS, poſtquam apud Aggæum Prophetam dixiſſet: *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum*: paulò poſt de irrogatis ſibi injuriis lamentans, ſubdit: *Dicit Dominus: Quia domus mea deſerta eſt, propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cæli, ne darent rorem, & terra prohibita eſt, ne daret germen ſuum, & vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſuper montes, & ſuper triticum, & ſuper vinum, & ſuper oleum, & quæcumque profert humus, & ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem laborem manuum*. At verò quodnam eſt illud, quod S. Baſilius adverſus haſce calamitates ſuggerit remedium? Audiatis eundem in hæc verba loquentem: *Nos peccata velociter quidem promptoque animo admittimus, pigrè verò poſtmodum ac ferè pœnitentiam agimus. Quiſnam orans aut ſupplicans, lacrymam ex corde mittit, ut imbrem terris tempeſtivum provocet? Quis ſcelera relinquens, ſanctum Davidem imitatur, qui lacrymis ſtratum rigavit?* Et paulò poſt avaros, ad uſurarios reſcindendos contractus, hoc ſequenti adducto motivo exhortatur: *Dele graviſſimorum fœnorum nomina, ut terra ſolitum tibi fœnus reddat. Ære namque, & auro, & ſimilibus fœcundis metallis, præter naturam fœtus edentibus, jurè germina, quæ naturaliter pariunt, ſterilia ſiunt, & ad habitantium mulctam fructibus carent*.

§Ab offenſo non petitur beneficia, niſi fuerit prius reconciliatus.

1. Reg. 22, 12.

Pſ. 134. v. 7.

Baruch. v. 61.

Agg. 1. v. 6.

S. Baſil. Remedia accipiendi pluviam.

8 S. Apoſtolus auri cupiditatem, peſtiferam appellat omnis mali radicem, & propaginem, inquiens: *Radix omnium malorum cupiditas*. Obſervandum verò, quòd ubicumque argenti, & auri reperiuntur mineralia, ibi pariter terra ſterilis ſit, & infœcunda. Porrò S. Baſilius, ubi ſupra, ulteriùs progreditur, varia inſinuando opera virtuoſa, quibus Deum, in hoc flagello conſtituti, placare valeamus; ait enim: *Quis hoſpitum lavit pedes, aut pulverem ex itinere aſperſum abſterſit, ut in hac ſiccitatis calamitate Deum exorare valeat? Quis orphanum aliquem parvulum pavit, ut & nobis Dominus frugem telluris aleret?* In vita B. Fratris Nicolai Franciſcani legitur, quòd in magna quadam ſui temporis ſiccitate, vicinos ſibi exhortatus fuerit populos, quibus prædicare ſolebat, ut orationibus, & proceſſionibus inſtituendis inſiſterent. Cumque omnes ſimul publicas Deo proceſſionaliter porrexiſſent preces, nec tamen illo die exauditi fuiſſent, cunctos de novo monuit, ut in veræ pœnitentiæ actibus conſtanter perſiſterent; ipſe verò unà cum ſuis Religioſis ſeſe ſubducens, ut iram Dei mitigare poſſent, rigoroſiſſimam ad ſanguinem uſque unanimiter fecerunt diſciplinam: (*Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis*) & ecce ſubitò in unico momento cœlum nubibus contectum, copioſam edidit pluviam, qua omnes ſitibundi agri fœcundari fuerunt. Deus olim electo populo ſuo peculiarem manifeſtavit prærogativam, qua gaviſuri erant in terra promiſſionis, in quam illos introduxerat, quaque in terra Ægypti, ex cujus ſervitute illos redemerat, hactenùs caruerant; ita enim populum hunc alloquebatur: *Terra, ad quam ingrederis poſſidendam, non eſt ſicut terra Ægypti, de qua exiſti, ubi jacto ſemine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ*. In Ægypto enim pluvia è cœlo non decidit, ſed terras illius Nilus turbidis, & paluſtribus aquis ſuis inundat; nam montuoſa eſt, & campeſtris, de cœlo expectans pluvias. Ægyptus igitur, id eſt, ii, qui ſine lumine & timore Dei vivunt, aquam de cœlo lapſam non expectent, neque ſperent; ſed ſolùm veri Iſraelitæ, in quibus dolus non eſt, de cœlo expectent pluviam.

1. Tim. 6, v. 6. Ubi creſcit aurum, ibi eſt ſterilitas.

Hiſt. Franc. p. 4. l. 8. c. 5.

Pſ. 2. v. 12. de Franciſcano gratioſa Hiſtoria.

Deut. 11. v. 10.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Pluviæ exceſſivæ, inundationeſque aquarum, à peccatis derivantur populorum, ceſſantque mox ut peccatores ſe ad Deum convertunt.

THEMA.

Convenerunt omnes in platea domus Dei, trementes pro peccato, & pluviis. 1. Eſdræ 10. verſ. 9.

1 IN 1. libro Eſdræ cap. 10. legitur, quòd Hebræi tempore cujuſdam copioſiſſimæ pluviæ, meticuloſi & planè perterriti, Jeroſolymis in templo convenerint, primò quidem ob peccatorum ſuorum remorſum, ſecundariò verò ob influentiam exceſſivam aquarum inundantium, in publicum totius Hebraiſmi detrimentum: *Convenerunt omnes in platea domus Dei, trementes pro peccato, & pluvis*. Ubi Lyranus ait: *Tempus illud quidem de communi curſu frigidum, & pluvioſum erat; ſed tunc erat plus ſolito, pro peccati ſui demerito*. Enimverò ut populus ille tantò fieret certior de cauſa, ex qua flagellum illud derivabatur, *ſurrexit Eſdras ſacerdos*, inquit ſacer textus, *& dixit ad eos: Vos tranſgreſſi eſtis, & nunc date confeſſionem Domino Deo*. Cum enim, ut habet axioma Philoſophicum, *remota cauſa, removeatur effectus*; Eſdras deſolatis illis populis perſuadere nititur, ut peccata ſua deplangant, & confiteantur, veramque faciant pœnitentiam, de cætero ſecuri exiſtentes, quòd remotis peccatis, ira Dei placanda, cœlumque viciſſim ſerenandum eſſet. Sancta quoque Mater Eccleſia in ſimilibus occaſionibus nos ad Deum recurrere, hancque ad eundem orationem effundere docet: *Ad te nos Domine clamantes exaudi, & aeris ſerenitatem nobis tribue ſupplicantibus, ut qui juſtè pro peccatis noſtris affligimur, miſericordia tua præveniente, clementiam ſentiamus, &c.*

Fuit inundatio aquarum Hieroſolymis.

Lyran. ibid.

Oratio Eccleſiæ.

2 Anno 587. ſub Pontificatu Pelagii ſecundi, miſerabilis hic Romæ contigit inundatio Tiberis, qua multa ædificia ſolo tenùs diruta fuerunt. In hac porrò totius civitatis inundatione, horribilis quidam, & vaſtæ magnitudinis Draco, veluti trabs quædam ingentis molis, ab aquarum torrente agitata, unà cum plurimis ſerpentibus urbem pertranſiit; qui demum ſerpentes mortui, & ad littus ejecti, aerem contaminarunt, adeò ut morbus ille, qui anguinaria appellabatur, & peſtiferus erat, ſubſecutus fuerit. Hoc quoque inundationis flagellum, teſte Cardinale Baronio, cauſa fuit peſtilentiæ, quæ veriſſimus eſt iræ Dei, propter peccata, & iniquitates populi, juſtè exaſperati, effectus; prout S. Gregorio Papæ clarè demonſtratum fuit, dum ſagittas viſibiliter è cœlo cadentes, impioſque in puncto mortis lethaliter percutientes conſpexit. De quo etiam flagello Anaſtaſius, in iiſdem Annalibus citatus, ſcripſiſſe fer-

Baron. ann. 587. n. 13.

Inundatio aquarum Romæ cum adjunctis aliis pœnis.

Digitized by Google

fertur. In eodem quoque tempore adeò immoderatè, & præter omnem uſitatum morem pluere cœpit, ut velut in diluvio cataractæ cœli apertæ eſſe viderentur; quæ pluvia tantam cauſavit ſtragem, & ruinam, ut ſimilis ab hominum memoria nunquam fuiſſe credatur. Pergit verò eadem hiſtoria enarrare id, quod omnibus paſſim notum eſſe exiſtimo, ſcilicet, quòd cum Litaniæ ab Eccleſia inſtitutæ, à ſanctiſſimo hoc Pontifice recitarentur, univerſus populus, poſtquam ad molem Adriani perveniſſet, Angelum quendam, enſem intra vaginam recondentem, conſpexerit, hocque ſigno juſtam Dei iram ceſſaſſe agnoverit: quo tempore de S. Gregorio verè adimpletum fuit illud Scripturæ effatum: *In tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio.*

Viſio Angelica.

3 Alia quoque vice ſub Gregorio hujus nominis ſecundo Pontifice circa annum 717. eadem hæc urbs, prout Anaſtaſius Bibliothecarius poſt ſe ſcriptum reliquit, iterata vice magna ex parte ſubmerſa fuit; Tiberis enim adeò inordinatè terminos ſuos fuit egreſſus, ut omnia loca campeſtria inundarit; adeòque crevit, ut per portam Flamineam ingreſſus, imò quibuſdam in locis ipſamet urbis mœnia ſupergreſſus fuerit. In via lata, aqua ſe una menſura cum dimidia extulit, omniaque à porta S. Petri uſque ad pontem Milvium occupavit, domos ſolo tenùs evertit, arbores radicitùs evulſit, agros penitùs devaſtavit, aliaque ingentia damna intulit; eaque inundatio urbis Romanæ ſeptem diebus continuavit. Pontifex igitur inundationem iſtam divinæ juſtitiæ, per peccata noſtra irritatæ, flagellum eſſe agnoſcens, eandem, exemplo alterius Gregorii Prædeceſſoris ſui, per inſignes pœnitentiæ actus placare contendit; unde factum eſt, quòd flumen denuò ad conſuetos ſuos limites redierit. Anno 791. ſub Adriano Papa alia contigit ſimilis inundatio, in qua denuò in via lata aquæ plus quàm ad duas hominum ſtaturas excreverunt in altum, per omnes civitatis partes diſcurrentes, haud ſecùs ac ſi tota civitas ordinarius ejus lectus eſſet; poſtquam verò dictus Pontifex per ferventes orationes ſuas ad Dei iram placandam ſe interpoſuiſſet, poſt triduum calamitas hæc ceſſare viſa eſt. Noſtro quoque ſæculo, cum regnante Clemente octavo tota Roma majori inundatione ſtagnaret, adeò ut ſimilis ab hominum memoria viſa non fuerit, ab omnibus eadem inundatio hominum tunc viventium peccatis attributa fuit. In cujus inundationis perpetuam memoriam Romæ in loco quodam publico, ad quem fluminis altitudo pervenerat, duo ſequentes verſus lapidi inciſi hodiedum leguntur:

Deſcriptio ſecundæ inundationis Romanæ.

Bar. ann. 791. n. 6. Deſcriptio tertiæ.

Deſcriptio quartæ.

Vltrices huc uſque Tibris dum extolleret undas,
Extincta eſt partu Virginis ira Dei.

Sciendum namque eſt, aquas Tiberinas in ipſa Natalis Dominici nocte, ea præcisè hora, qua Salvator noſter in lucem editus fuiſſe creditur, deficere, ac diminui cœpiſſe: id quod Paranymphus ille cœleſtis prædixiſſe videtur, dum ad Beatam Virginem ait: *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum.*

4 Porrò ejuſcemodi exceſſivas pluvias, condignas eſſe ſcelerum noſtrorum pœnas, indubitato quodam, quod in lib. 1. Regum c. 12. legitur, teſtimonio confirmatur. Cùm enim Samuel Deo rebelli, & ingratiſſimo Hebræorum populo oſtendere voluiſſet, quantum Deum per hoc exacerbaſſent, quòd ſibi adinſtar aliarum mundi nationum, Regem præfici poſtulaſſent, ſequens patravit prodigioſum portentum: nimirum tempore æſtivo, quo homines in colligenda meſſe occupati erant, copioſam fecit deſcendere pluviam; unde ait: *Sed & nunc ſtate, & videte rem iſtam grandem, quam facturus eſt Dominus in conſpectu veſtro. Numquid non meſſis tritici eſt hodie? Invocabo Dominum, & dabit voces, & pluvias.* Id verò, quod propoſito noſtro quàm maximè deſervit, ſunt verba ſequentia: *Et ſcietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vos in conſpectu Domini, petentes ſuper vos Regem. Et clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces, & pluvias in illa die.* Verùm dices fortaſſe: numquid Samuel alia à Deo ſuper populum Hebræorum expoſcere poterat flagella, & infortunia, ad caſtigandum illius tam grave delictum? Reſpondeo igitur: poterat quidem Samuel alias ſuper Hebræos evocare pœnas; ipſe tamen, utpotè Propheta à Deo valdè illuminatus, probè ſciebat, quòd illo anni tempore, quo in colligenda meſſe occupati erant, non aqua indigerent, utpotè quæ tunc meſſi pernitioſa futura eſſet, ſed Sole ad exſiccandum ariſtas; ideò copioſam petiit demitti pluviam, quia ſciebat, quòd illam ægro admodum, & dolenti animo excepturi eſſent, prout revera contigit; nam Hebræi videntes exceſſivam hanc, & prodigioſam pluviam, errorem commiſſum agnoſcere, confiteri, & pro illo pœnitentiam agere cœperunt. Unde ſacer textus ait: *Et timuit omnis populus nimis Dominum, & dixit univerſus populus ad Samuelem: Ora pro ſervis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur; addidimus enim univerſis peccatis noſtris malum, ut peteremus nobis Regem.* Samuel autem modum, quo hoc à ſe flagellum removere poſſent, edocuit; nam ut ſacer textus ait: *Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos feciſtis univerſum malum hoc, verumtamen nolite recedere à tergo Domini, ſed ſervite Domino in omni corde veſtro.*

1. Reg. 12.

Samuel in pœnam rogavit à Deo pluviam.

Qua ratione petierit pluviam, ejuſque quæ ſit penalitas.

Hebræi convertuntur.

5 Advertendum porrò eſt, quòd quando aquæ, quibus Deus velut inſtrumento puniendi utitur, nullam in populo inveniunt Creatoris offenſam, ſæpiùs per experientiam comprobatum fuerit, quòd eædem innocentes offendere nequaquam præſumant, ſed eoſdem ab impetuoſiori undarum furia elabi, & ſalvari permittant. In annalibus Eccleſiaſticis circa ann. 589. legitur, S. Gregorium Papam mirabilem quandam recenſere hiſtoriam, quæ eodem anno Veronæ, Atheſi fluvio exceſſivè inundante, contigit; nimirum, aquam Eccleſiam S. Zenonis Epiſcopi & Martyris ingredi nequaquam auſam fuiſſe, licèt omnes ejuſdem Eccleſiæ fores patulæ fuiſſent; quin potiùs pedetentim creſcendo uſque ad Eccleſiæ feneſtras tecto vicinas perveniſſe, in eaque altitudine perſeverantem aquam Eccleſiæ fores adeò firmiter obturaſſe, ac ſi liquidum illud elementum in ſolidum converſum fuiſſet murum. Idem hoc prodigium ſuperioribus annis in hac urbe Roma renovatum fuit; nam prout ex veridica ſeniorum noſtri temporis traditione conſtat, quando in ſupradicta inundatione, quæ tempore Clementis octavi contigit, Tiberis eouſque excreverat, ut altare S. Bartholomæi, in quo corpus ejus in Inſula quieſcit, ſuperinundaſſet, illius tamen aquæ ſepulchrum prædicti Apoſtoli revereri viſæ ſunt, ſiquidem illud ne minima quidem illarum ſtilla penetravit; in cujus ſignum, telæ aranearum, quæ hinc inde circa ſepulchrum extenſæ fuerant, intactæ permanſerunt; unde veriſſimum eſſe colligitur, quòd licèt Deus armet creaturam, id tamen non alio fine faciat, quàm ad ultionem inimicorum, id eſt, ad ſolos puniendos peccatores. Enimverò homines impii (de quibus Apoſtolus ait: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus:*) ſibi quidem perſuadent, inundationes, & pluvias impetuoſas, intempeſtivè decidentes, naturales quoſdam eſſe effectus; ſed graviter decipiuntur, quia, ut benè Beda advertit, dum de ſupradicto per Samuelem patrato miraculo differit, flagellum hoc potiùs è cœlo, quàm ab aquis elementaribus immittitur: *Signum de cœlo quærebant ab eo,* inquit Beda, *vel in morem Eliæ ignem de ſublimi venire cupiebant, vel in ſimilitudinem Samuelis tempore æſtivo mugire tonitrua, coruſcare fulgura, imbres ruere; quaſi non poſſent & illa calumniari, & dicere, ex occultis, & variis aeris paſſionibus accidiſſe. At tu, qui calumniaris ea, quæ oculis vides, manu tenes, utilitate ſentis; quid feceris de iis, quæ de cœlo venerint?*

Hiſtoria cū miraculo contigit Veronæ.

Baron. ann. 589. n. 16.

Romæ alia prorſus ſimilis.

Sap. 5. v. 18.

1. Cor. 2. v. 14. Inundationes ſiunt ex ſpeciali Dei providentia. Bed. ho. in 1. Dom. Quad. t. 7.

6 Abulenſis impetuoſam illam pluviam, quam Samuel tempore meſſis deſcendere fecit, nequaquam effectum naturalem, ſed prorsùs miraculoſum fuiſſe, variis rationibus diffusè probat, ut per illam denotaretur, illam verè eſſe ſupplicium illud, quod Samuel in pœnam tranſgreſſionis illorum poſtulaverat; ſuper illa namque verba: *Scietis, & videbitis, quia grande malum feceritis,* ita ſcribit præfatus Abulenſis: *Quaſi dicat: Per iſtas pluvias cognoſcetis manifeſtè, quod peccaveritis petendo Regem.* Et paulò poſt ſubdit: *Immediatè miſit procellam aquarum multarum, & magnitudinem tonitruorum: credendum eſt enim, quòd iſta fuerint valdè magna, quia ea, quæ Deus per ſe facit, ad hoc, quòd videantur habere differentiam à rebus naturalibus, ſemper ſunt valde excellentia; hoc autem eſt, quia pluviæ eſſent*

Ulterior illius probatio.

ma-

Digitized by Google

magna, ſubitanea, & impetuoſa. Aliquando tamen Deus mittit aquas miraculoſe, & illæ veniunt, non ſubitò, ſed ſucceſſivè. Sic patet infra lib. 3. c. 9. cum dixit Elias ad Achab Regem: Aſcende, comede, & bibe; quia ſonus multæ pluviæ eſt. Obſervandum quoque eſt, quòd quando

1. Eſd. 10. v. 2.

idem hic populus ſub Eſdra per continuas affligebatur pluvias, omnes confeſſi fuerint, dicentes: *Prævaricati ſumus in Deum noſtrum, & duximus uxores alienigenas de populis terræ: & nunc ſi eſt pœnitentia in Iſrael, ſuper hoc percutiamus fœdus cum Domino Deo noſtro, ut projiciamus univerſas uxores, & eos, qui de his nati ſunt*. Eſdras quoque in obſtinata illa inundatione, &

Exhortatio ad pœnitentiam.

pluvia, Hebræis ſuum improperavit peccatum, ut eos ad pœnitentiæ actus faciendos induceret; ait enim ſacer textus: *Surrexit Eſdras ſacerdos, & dixit ad eos: Vos tranſgreſſi eſtis, & duxiſtis uxores alienigenas, ut adderetis ſuper delictum Iſrael: & nunc date confeſſionem Domino Deo Patrum veſtrorum, & facite placitum ejus:*

Dionyſ. Carthuſ. ibid.

id eſt, *Deum honorate*, ut inquit Dionyſius Carthuſianus, *veſtra peccata recognoſcende*.

7 Ex quo mentionem facere cœpimus peccati illius, ſcilicet quòd contra ordinationem Dei uxores alienigenas, & idololatriæ deditas duxerint, ideòque exceſſivas è cœlo pluvias provocarint; opportunè mihi in memoriam incidit cauſa & origo, ob quam juſtitia vindicativa Dei contra univerſum genus humanum exarſit, quando illud per diluvium univerſale caſtigavit; qua de re ſacer textus ita loquitur:

Gen. 6.

Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, (id eſt, poſteri Seth concupiſcentes mulieres, ex maledicta reprobi Caini progenie natas,) *acceperunt ſibi uxores ex omnibus. Dixitque Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine in*

Diluvii univerſale.

æternum, quia caro eſt. Videns, quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra; & tactus dolore cordis intrinſecus: delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ. At verò quonam ſupplicio Deus in illos animadvertit? Num fortè terram ſe aperire fecit ad eos deglutiendos, quemadmodum Dathan, & Abyron contigit? Aut verò ignem de cœlo deſcendere juſſit, ſicut ſuper Pentapolim? Vel feras è ſylvis in ipſos dilaniandos evocavit, quemadmodum pueris Eliſæum deridentibus contigit? Nihil horum eis evenit, ſed ſacer textus ait: *Adducam aquas diluvii ſuper terram, & interficiam omnem carnem.* At verò quamnam aquæ proportionem habent ad hoc, ut in tot, tamque enormium peccatorum pœnam adhibeantur? Reſponderi poſſet, ideò peccata per aquas puniri, quia aquis aſſimilantur; unde Jacob Ruben filio ſuo inceſtum

Gen. 49. v. 4. proportio inter diluvii, & pœnam peccati. S. Aug. l. 2. Conf. c. 2.

in memoriam revocare volens, his eum affatus eſt verbis: *Effuſus ſicut aqua non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum ejus.* S. Auguſtinus in Confeſſionibus ſuis de hoc vitio ita loquitur: *Exhalabant nebulæ de limoſa concupiſcentia carnis, & obnubilabant, atque obfuſcabant cor meum, ut non diſcerneretur ſerenitas dilectionis à caligine libidinis, mergebar gurgite flagitiorum.*

Rich. à S. Vict. in Pſal. 28. S. Auguſt. ſerm. 231. de temp. Similitudo.

Richardus de S. Victore hac pariter phraſi loquendi utitur, inquiens: *Carnalium deſideriorum aquæ euntes, & redeuntes.* S. Auguſtinus ſimiliter ebrietatem exceſſivæ cuidam inundationi aſſimilat, inquiens: *Quomodo pluvia, nimium grandis, & diuturna ſi fuerit, terra infunditur, & in lutum reſolvitur, ut nulla in ea cultura poſſit fieri: ſic & caro noſtra, quando abundantiori potu fuerit inebriata, nec ſpiritualem culturam accipere, nec fructus animæ neceſſarios poterit exhibere.* Iram & excan-

Virg. l. 4. Æneid.

deſcentiam Virgilius ſimiliter aquarum aſſimilat impetui: *Magnoque irarum fluctuat æſtu.* Apud Oſeam Deus apertiùs proteſtatur, inquiens: *Super eos effundam quaſi*

Oſe. 5. v. 10.

aquam iram meam. De avaris quoque Poeta ita canit:

Ovid. Faſtor. 1.

Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ. Impietas, & infidelitas à Deo apud Jeremiam per ciſternas, in quibus aquæ

Jer. 2. v. 13.

congregantur, repræſentantur: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas:* Ubi Caldæus

Apoc. 17. v. 1. Quæ ſit meretrix magna in libro Apocalypſis.

legit: *Cultum meum reliquit.* In Apocalypſi ſolemnis illa legitur apparitio, ſancto Joanni Apoſtolo ab Angelo facto: *Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas, cum qua fornicati ſunt Reges terræ, & inebriati ſunt, qui habitant ſuper terram.* Sive autem per meretricem hanc magnam Babylonia intelligatur, ſive Roma, quæ etiam hoc probroſo nomine appellata fuiſſe noſcitur; (utpotè de qua Leo Magnus

S. Leo ſer. in Nat. Apoſt. Petri. & Pauli.

ait: *Omnium gentium ſerviebat erroribus:*) hoc ſaltem in hac viſione conſtat, quòd mulier illa in medio aquarum viſa fuerit, id eſt, circumquaque cincta innumeris iniquitatibus, quæ per aquas repræſentantur. Porrò de hac meretrice Dionyſius Carthuſianus ita ſcribit:

Dion. Carth.

Civitas Diaboli, quæ eſt generatio reproborum, collectio impiorum, ſedet ſuper aquas multas; id eſt, reſidet in concupiſcentiæ aquis, atque in diſcordium fluctibus populorum. Et verò quis eſt, qui neſciat, Spiritum ſanctum, iniquitatem in genere delineare volentem, inter ſolemniores parallelos ſpecialiter illum adhibere, qui ab aquis deſumitur? Sic enim Job decimo quinto ait: *Abominabilis,*

Job 15. v. 16. Job 34. v. 7. Ut aqua, ſic peccatum homini incorporatur. Senec. l. 4. de Ira.

& inutilis homo bibit quaſi aquam iniquitatem. Eliu quoque Jobum calumniari volens, inquit: *Quis eſt vir, ut eſt Job, qui bibit ſubſannationem quaſi aquam?* Ipſemet quoque Seneca moralis Philoſophus ad impium quendam ita ſcribit: *Perbibiſti nequitiam, & ita viſceribus immiſcuiſti, ut niſi cum ipſis exire non poſſit.* Enimverò ſicut aqua faciliìmè bibitur, nobiſque inviſceratur; pari quoque cum facilitate committitur peccatum, nobiſque incarnatur. Meritò igitur Deus peccatum caſtigare volens, aquas adhibet, *ut per quæ quis*

Sap. 11. v. 17.

peccat, per hæc & torqueatur. Obſervaſtiſne aliquando, quonam tempore aquæ diluvii ceſſare cœperunt? Tunc nimirùm, quando abolitum fuit peccatum, omneſque ſimul impii puniti fuerunt: *Cum mundus intra ge-*

Chryſol. ſer. 166.

neris humani primordia perdeflenda, inquit Chryſologus, *nefando vitiorum ſqualore ſordeſceret, & totus criminum fœteret horrore, ac penè ipſo iniquitatis ſuæ fumo fuſcare cœli tantam contenderet claritatem, quadraginta diebus ac noctibus, expiaturus terram, cœleſtis imber infunditur.* Tunc igitur ceſſante diluvio, aer priſtinam ſerenitatem recuperavit, quando ſordes & im-

Peccatis ceſſantibus, ceſſavit diluvium.

munditiæ humanæ malitiæ à tot pluviis dilutæ & ſublatæ fuerunt. Enimverò ubi Vulgata noſtra de Noe Geneſios quinto legit: *Conſolabitur nos:* Septuaginta verterunt: *Requieſcere nos faciet.* Quali autem quiete mundus à diluvio ſubmerſus tempore Noe perfruitus

Gen. 5. v. 29. Chryſoſt. ho. de habenda cura ſalutis proximi.

fuerit, D. Chryſoſtomus his verbis declarat: *Tantam calamitatem, tantaque mala quietem vocas? Profectò dicit; nam homines in magna malitia vivebant, diluvium autem, quia malitiam reſecavit, ideo liberati illâ à malitia, quieſcere dicuntur.* Quòd ſi igitur in aquis, quibus in pernitiem noſtram agri inundantur, & ſubmerguntur, refrigerium & ſolatium aliquod invenire volumus, extinguamus peccatum, culpam ſuffocemus.

8 S. Auguſtinus, vel quiſquis alius author eſt libri

S. Auguſt. de mirab. ſacræ ſcript. lib. 2. cap. 9.

de mirabilibus ſacræ Scripturæ, de pluviis, quas, ut paulò ante diximus, Samuel à Deo poſtulavit, in hæc verba ſcribit: *Per Samuelis Dominus deprecationem illas compeſcuit, ſed notetis velim, quando præcipuè pluviæ illius vehementiam repreſſerit; tunc videlicet, poſtquam populi de hac re pœnitudinem intus aſpexit.* Ubi ſpecia-

Interior requiritur pœnitentia.

liter ponderandum eſt ly, *intus;* non enim Prophetæ ſatisfaciebat pœnitentia exterior, ſed interiorem volebat: multi enim à peccando abſtinent, non ex deteſtatione culpæ, ſed ex timore pœnæ: *Oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine pœnæ.*

S. Greg. ibid.

S. Gregorius in ſenſu morali ita ſcribit: *Dominus vocem dat, quia peccatorum corda excitat, ut pravitatis ſuæ nequitiam recognoſcant: dat pluvias, quia excitata corda per infuſionem ſupernæ gratiæ adjuvat, ut non ſolum deſerat mala quiſque, quæ fecit, ſed etiam bona fortiter agat, quæ appetit. Non eſt minus miraculum immutatio*

Modi quibus utitur Deus in hominibus convertendis.

cordis, quam perturbatio aeris; non minus miraculum eſt arentia corda reviviſcere, quàm æſtivis ardoribus inuſitato more pluvias inundare. Porrò Deus per ſimiles inundantes pluvias, non ſolùm peccatum ſubmergere intendit, verùm etiam humectare, virorem & vigorem ſubminiſtrare virtutibus, boniſque operibus noſtris, quæ antea in nobis arida, & exſuccida erant. Enimverò certa mihi fide compertum eſt, quod nobili cuidam diviti, magniſque talentis prædito, & in optimo annorum flore conſtituto viro accidit: Huic enim in quadam valdè delitioſa villa conſtituto, diluvium quoddam ſupervenit aquarum adeò immoderatum, ut ſubitò aquæ ad prima uſque palatii ſui, ad hoſpitio commodè excipiendos quatuor Cardinales fabricati, conclavia aſcenderint; quo

ex

ex ſpectaculo metu perculſus, ferventeſque ad Deum preces effundens, omnia ſua ad Dei ſervitium impendere decrevit; prout & reipſa fecit, dum omnes facultates, & poſſeſſiones ſuas pauperibus diſtribuit, ipſeque Patrum Camaldulenſium religionem profeſſus fuit, in qua etiamnum hiſce diebus noſtris ſumma cum exemplaritate & perfectione, omniumque ſui Ordinis religioſorum ſtupore divit.

Hiſtoria de quodam Nobili.

Lib. 1. vit. S. Fran. Saleſii.

9 In vita S. Franciſci de Sales, ab ejus nepote cõſcripta, pœna quædam legitur hoſpiti cuidam inflicta, qui non ſolùm urbanitatis, verùm etiam charitatis illius, cujus unuſquiſque proximo ſuo debitor eſt, hoſtis, & inimicus erat. Verba autem hiſtoriæ ſunt hæc ſequentia: *Hoſpitium elegerat ad Tiberis ripas, quod cum ab hoſpite, Magnatum quorundam ſui loco excipiendorum cauſa, vacuare coactus eſſet, diverſareturque alio, ipſa eadem nocte continuis inflatus imbribus Tiberis domum illam rapidis percuſſam fluctibus, cum omnibus in ea habitantibus ruina, ſubito in Thyrrenum pelagus exportavit. Evitati periculi gratiis actis, non diſtulit receſſum Franciſcus: per Spoletum, & Maceratam Lauretum venit.* Ecce tibi pœnam, quam inhumanus hic hoſpes pro incivilitate ſua reportavit. In oratione quadam, quam ſancta Mater Eccleſia ad extorquendum è Dei manibus hoc flagellum recitare ſolet, ita dicitur: *Quæſumus clementiam tuam, ut inundantiam coerceas imbrium, & hilaritatem vultus tui nobis impertiri digneris.* At verò ex alia parte Deum apud Iſaiam audio dicentem: *Peccata veſtra abſconderunt faciẽ ejus a vobis.* Fruſtra igitur Deo ſupplicamus, ut hilaritatem vultus ſui nobis impertiatur, quandiù tetras peccatorum noſtrorum nubes à nobis ipſis non depulerimus. Fruſtra lingua noſtra ad cœlum uſque clamabit: *Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis:* id eſt, ut Agellius exponit: *Mitte auxilium tuum de cœlo;* quamdiù terra carnis noſtræ ſenſualis, & lutoſa terreſtres culparum ſuarum vapores, è quibus flagellorum nos caſtigantium tempeſtates producuntur, exhalare non deſtiterit.

Pœna inhumani hoſpitis.

Iſa. 59. 2.

Pſ. 143. v. 7. Agellius ibi.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Grandines, aliæque ſimiles calamitates, pœnæ eſſe ſolent peccatorum.

THEMA.

Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum. Pſalm. 10. verſ. 7.

Impii in hac vita deguſtant prælibamen inferni.

1 Amarus calix ille, quem divina juſtitia impiis in ſcelerum ſuorum condignum ſupplicium deſtinavit, eſt infernus. Verum quidem eſt, quòd hujus calicis unam partem, ſive prælibamen Deus in hac quoque vita ab iiſdem impiis deguſtari velit; ac proinde eoſdem multis hujus vitæ ærumnis ſubjiciat, inter quas hoc loco ſpecialiter examinandæ ſunt impetuoſæ grandines, agros, & vineas totaliter devaſtantes, eaſque fructibus ſuis deſpoliantes: *Spiritus procellarum, pars calicis eorum: quoniam juſtus Dominus, & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.* Deus enim licèt hiſce flagellis in nos animadvertat, juſtum tamen & æquitatis cupidiſſimum ſe eſſe probat. Apud Jeremiam Deus vehementer de Hebræorum populo lamentatur, inquiens: *Nonne vides, quid iſti faciunt in civitatibus Iuda, & in plateis Ieruſalem? Filii colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut faciant placentas Reginæ cœli, & libent Diis alienis, & me ad iracundiam provocent. Nunquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? Nonne ſemetipſos in confuſionem vultus ſui?* Porrò impii peccatores ſe Deum tantùm, non verò ſemetipſos peccando offendere exiſtimant; & tamen omne malum in proprium illorum damnum redundat, & retorquetur. Audiamus enim, quid facet textus ibidem ſubdat: *Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, ſuper viros, & ſuper jumenta, & ſuper lignum regionis, & ſuper fruges terræ, & ſuccendetur, & non extinguetur.* Quibus verbis clarè indicatur omnium infortuniorum, mortalitatis, malignarum influentiarũ, tam ſuper homines, quam ſuper animalia deſcendentium cauſa, *(ſuper viros & ſuper jumenta:)* nec non cauſa tempeſtatum ac turbinum, quæ in unico momento omnes terræ fructus, & ſegetum meſſes è medio auferunt, *(& ſuper lignum regionis, & ſuper fruges terræ:)* cauſa enim totalis horum omnium, ſunt noſtra peccata; ſacrilegium videlicet, impietas, & alia ſimilia. Tametſi enim verum ſit, propriam Deo eſſe miſericordiam, juxta id, quod Eccleſia in oratione dicit: *Deus, cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere:* attamen S. Hieronymus ly *conflatur* exponens, inquit: *Sed & conflata indignatio ſic intelligi poteſt, ut quod Deus diu facere noluit, peccatorum multitudine facere compellatur.*

Jer. 7. v. 17.

Impii puniuntur tempeſtatibus.

S. Hieron.

Deut. 32.

2 Legatur cap. 32. Deuteronomii, in quo Deus ſe veluti rabidam tigridem in caſtigando ferocire demonſtrat. At verò obſervandum eſt, qua phraſi loquendi idipſum exprimat; ait enim: *Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hoſtibus meis, inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus devorabit carnes.* At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd divinæ juſtitiæ ſuæ gladium fulguri aſſimilet? Pro reſolutione ſciendum eſt, quòd fulgur in media aeris regione generetur per vapores, & exhalationes, quas terra in ſublime emittit; eſt enim fulgur exhalatio quædã in aere intra nubem colore igneo tinctam accenſa, cujus accenſio fit à ſuperveniente materia extrinſeca; unde, ut experientia docet, cœlum non ſemper fulgurat, ſed tunc ſolùm, quando terra ei tales vapores, qui ad fulgur producendum diſpoſiti ſunt, ſubminiſtrat: Eodem modo de Deo aſſerere poſſumus, quòd licèt *omnipotentiam ſuam parcendo maximè, & miſerando manifeſtet, miſerator, & miſericors Dominus;* attamen dum nos cœlum verſus peſtiferos vapores, & paluſtres iniquitatum noſtrarum exhalationes contra Deum exhalamus, manum ejus fulgure armamus, quod in noſtram perniciem evibrare cogitur, dum ſummam ejus pietatem conſtringimus, ut *quod diu facere noluit, peccatorum multitudine facere compellatur.* Unde ſicut ſi terra, ventorum turbine, grandinis tempeſtate, vel copioſæ pluviæ, & inundationis impetu, ſegete ſua ſpoliata, ſuiſque fructibus deſtituta, adverſus Deum lamentari vellet, eò quòd tam pernitioſas illi tempeſtates immiſerit, Deus utique terræ reſpondere poſſet, ipſammet harum fuiſſe tempeſtatum cauſam per vapores, & exhalationes, aliaſque malignas impreſſiones in aera emiſſas, per quas ejuſmodi generatæ ſunt grandines & tempeſtates; dicere, inquam, poſſet: *Mala, quæ pateris, mala tua meruerunt:* Ita quoque Deus ſæpè agros, & vineas per immiſſas grandines diſſipat, & diſperdit, non ex propria inclementia vel crudelitate, ſed quia per peccata noſtra ad id faciendum adigitur; ſcilicet, vel quia agros non ex neceſſitate, ſed ex avaritia in die prohibito arando excoluiſti, idque in contemptum præcepti divini de feſtorum ſanctificatione; vel quia debitas operariorum mercedes denegaſti, vel injuſtè diminuiſti; vel quia præcedentis meſſis abundantiam per varias Dei offenſas diſſipaſti: *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum;* ſic enim inter alias cauſas, cur incolæ Pentapolitani nefandis peccatis habenas laxarint, una fuit *ſaturitas panis:* Hæ igitur ſunt peſſimæ illæ exhalationes, ex quibus divini furoris fulmina generantur; unde Eccleſiaſticus ait: *Mors, ſanguis, contentio, & romphæa, oppreſſiones, fames, & contritio, & flagella, ſuper iniquos creata ſunt hæc omnia.* Qui idem in capite præcedenti clariùs dixerat: *Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata ſunt;* fulgura enim & fulmina, è cœlo veluti ignem evibrantia, & grandines, ad caſtigandum peccatores delinquentes ſunt veluti iræ divinæ inſtrumenta; ac proinde Regius Pſalmiſta meritò dicit: *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus;* licèt enim hæc omnia creaturæ ſint inanimatæ, attamen per potentiam obedientialem adhibentur ad implendam Creatoris voluntatem, circa puniendos rebelles ſuos.

Gladius divinæ punitionis eſt fulgur.

Ratio quare.

Enumerantur peccata fulmen provocantia.

Pſ. 72. v. 7.

Ezech. 16. v. 44.

Eccl. 40. v. 9.

Eccl. 39. v. 35.

3 Tormenta bellica majora, muris conquaſſandis, & infringendis deſervientia, nec non globi, quos evomunt, contra ſolos exonerantur inimicos: eodem modo, quando cœlum adinſtar bombardarum evomit ſagittas, & fulmina, terribiliumque tonitruorum ſuorum edit fragores, ſignum eſt, quòd prælium inimicis ſuis, id eſt, peccatis inſinuet; atque ideò nullam protius habemus lamentandi occaſionem, ſi ab ejuſmodi malis infeſtemur; ſi enim tu arma, bombardas, enſes, arcus, clavas ferratas, glo-

Digitized by Google

Tormentis bellicis ſoli inimici oppugnantur.

globos, pulverem tormentarium fieri procurares, ut tuis proſpiceres adverſariis , interitum tuum machinantibus, fruſtra utique lamentareris de illis , lethaliter te vulnerãtibus. Nos ſumus illi, qui Deo propter ſcelera noſtra irato fulmina intra manus damus, quæ in nos evibret; talia enim fulmina ſunt noſtræ tranſgreſſiones; & ideò S. Gregorius meritò dicit: *Mala, quæ patimur, mala noſtra meruerunt.* S. Auguſtinus exiſtimat, per grandinem Ægyptiis immiſſam , peccatum latrocinii ipſorum fuiſſe punitum; ſic quoque hodie multis grandinis tempeſtates immittuntur, quia ſcilicet per injuſtas lites, per uſurarios & illicitos contractus , poſſeſſiones ſuas ſine ullo juſto titulo acquiſiverunt: *Qui enim ſuo judicio forinſecus furantur , juſto judicio Dei intrinſecus grandinantur.* Unde in multis regionibus, imò in majori parte locorum, calamitates tempeſtatum , & grandinum ſemper magis magiſque adaugentur & multiplicantur, quia in iiſdem ſemper quoque peccata augeſcunt, & prævalere incipiunt; unde S. Cyprianus ait: *Miraris in pœnas generis humani iram Dei creſcere, cum creſcat quotidie quod puniatur?* Regius Propheta, poſtquam in Pſalm. 77. præmiſiſſet: *Sanctum Iſrael exacerbaverunt* , paulò poſt ſubdit : *Miſit in eos cœnomyiam, & comedit eos; & ranã, & diſperdidit eos: & dedit ærugini fructus eorum , & labores eorum locuſtæ. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina: & tradidit grandini jumenta eorum, & poſſeſſionẽ eorũ igni.* Ejuſmodi calamitatibus nos quoque ſæpè ſubjici , & exerceri contingit, ſed numquam aliter, quàm in culparũ noſtrarum pœnam; ac proinde S. Auguſt. in ſenſu morali ſcribit, quòd *per cœnomyiam intelligantur canini mores. Rubigo occultè nocet, quam etiam nonnulli æruginem interpretantur; alii caniculam, quod malum, cui vitiorum aptius comparatur, niſi quod difficillimè apparet, ſicuti eſt , multum de ſe fidere? Aura eſt etiam noxia , quæ hoc in fructibus latenter operatur; ſicut in moribus occulta ſuperbia , quando ſe putat aliquid eſſe , cum nihil ſit . Grando eſt iniquitas , res alienas auferens; unde furta, rapinæ, prædationeſque naſcuntur. Pruina ſignificatur vitium , quo charitas proximi ſtultitiæ tenebris velut nocturno frigore congelaſcit.*

S. Auguſt.

S. Cypr. ad Demetrian.

Pſ. 77. v. 47.

Fulmine punit Deus impios.

S. Aug. ibid.

4 Idem S. Doctor alibi rationem aſſignat , cur multi ſpirituum rebellium ad commorandum in aere ſint condemnati, de quibus Apoſtolus ait: *Spiritualia nequitiæ in cœleſtibus* . Porrò verba S. Auguſtini ſunt ſequentia : *Non mirum , ſi poſt peccatum in hanc ſunt detruſi caliginem.* Ex quo loquendi modo deduci poſſe videtur, peccatum eſſe unicam inordinationis , & diſtemperamenti elementorum cauſam. *Ubi & aer ſit, & humore tenus contexatur, qui commotus, ventus, & vehementius concitatus, etiam ignes, & tonitrua; & contractus nubila, & conſpiſſatus pluviam, & congelantibus nebulis nivem , & turbulentius congelantibus denſioribus nebulis grandinem.* Et verò tametſi verum ſit, quòd elementa ſecundùm ſuas operentur proprietates, & inſtinctus naturales; attamen Regius Pſalmiſta, ut paulò ante diximus, ſatis indicat, illa ſpecialiter, & immediatè ab Altiſſimi dependere nutibus; ait enim: *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus* ; divina enim juſtitia illis utitur ad rebelles ſuos pro demeritis ſuis caſtigandos. Ac proinde Lippomanus admonet, dicens : *Quamquam grandines generentur naturalibus cauſis; tamen quia & harum cauſarum Deus Creator, & adminiſtrator eſt, quemadmodum habet Pſ. 148. Grandines pro ſuppliciis DEI agnoſcendæ ſunt. Cum igitur videmus grandinem in regione noſtra, revocemus nobis in memoriam & peccata, propter quæ Ægyptus grandine afflicta eſt; & ſentiamus , ſi idem ſupplicium patimur , quia eadem etiam peccata inter nos graſſantur.*

S. Aug. l. 3. de Gen. ad lit. c. 10.

Quare multi Dæmones morentur in aere.

Lippom. in Cat. cap. 9. Exod.

5 Verùm enimverò quia hoc flagellum grandinis , quo ſegetes penitùs devaſtantur, frequentius cum tanto populorum detrimento contingit , operæ pretium eſſe duxi, fuſiùs nonnihil de eo hoc loco tractare . Advertendum eſt igitur, quòd David poſt factam grandinis mentionem , qua Deus Ægyptum caſtigavit , immediatè ſubjungat : *Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem , & iram, & tribulationem, immiſſiones per angelos malos: viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, & non pepercit à morte animabus eorum , & jumenta eorum in morte concluſit.* Undè clarè colligitur , grandines iracundiæ divinæ eſſe inſtrumenta, maximè quando nonnunquam adeò ſunt monſtroſæ & ponderoſæ, ut animalibus pariter, & hominibus mortem inferant ; cujus plurima habemus exempla . Tempore Joſue Deus è cœlo tot bombardarum evibrare videbatur globos, quot erant in terram dilapſæ grandines , ſaxo duriores , ad diſperdendum hoſtiles inimicorum exercitus : *Invocavit Altiſſimum potentem , in oppugnando inimicos undique , & audivit illum magnus & ſanctus Deus in ſaxis grandinis virtutis valde fortis* . In libro Joſue grandines vocantur magni lapides , quia inſtar lapidum induratæ & congelatæ erant : *Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de cœlo, & mortui ſunt multò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percuſſerant filii Iſrael.* Cùm ſub Imperatore Heraclio , adverſus Coſroem , potentiſſimum Perſarum Regem præliante , Theodorus frater ejus in actuali prælio interceſſionem magnæ Dei matris imploraſſet , confeſtim grando quædam ingentis magnitudinis ſuper barbaros decidens , plurimos illorum in terram proſtravit; cum tamen exercitus Chriſtianus ſereno gauderet aere . In Theatro vitæ humanæ ſequentia prodigioſarum grandinum leguntur exempla : *Narrat Iſidorus , cecidiſſe nonnunquam grandines , humano capite non minores . Ludovicus Clavitellius narrat , anno Domini 1524. die 5. Auguſti , Cremonæ pluiſſe grandinem magnitudine ovi galli gallinacei . Idem ſcribit, in agro Bononienſi , anno 1537. menſe Auguſti , pluiſſe grandinem ſanguine mixtam , ex qua inventa ſunt grana exceſſiſſe libras XXVII. in pondere. Olaus Magnus lib. 1. cap. 22. memorat , in Septentrione decidere ſubinde grandinem majorem humano capite. Certè anno ſuperiore, milleſimo ſexcenteſimo decimo nono , menſe Junio, in quodam Flandriæ territorio , quod VVaſiam vocant , vico celebri de Dempſta, cecidit ſub meridiem inuſitata, & inviſa Belgis magnitudinis grando , eaque dentibus ac angulis aſpera , pugni maximi , tum pueriles capitis magnitudinem exæquans .* Ex quibus monſtroſis effectibus, præter omnem ordinem naturalem contingentibus , evidenter colligitur , quòd iræ Dei ad caſtigandum ſuos rebelles , creaturas ſuas, modo ſibi benè viſo, obarmet ab prælium : *Armat creaturam ad ultionem inimicorum* . Undè Lippomanus ait : *Grando conſervatur in publicum ſupplicium regionum* . In Apocalypſi dicitur : *Babylon magna venit in memoriam ante Deum , dare illi calicem vini indignationis iræ ejus; & omnis inſula fugit , & montes non ſunt inventi.* Ultimo verò loco , velut rigidiſſimum ultricis iræ divinæ ſupplicium, monſtroſam commemorat grandinem, inquiens : *Et grando magna , ſicut talentum , deſcendit de cœlo in homines: & blaſphemaverunt Deum homines, propter plagam grandinis , quoniam magna facta eſt vehementer.*

Grando præter agrorum devaſtationẽ etiam mortem infert.

Pſ. 77. v. 49.

Eccl. 46. v. 6.

Tempore Joſue erat indurata ut lapides. Joſ. 10. v. 11.

Baron. ann. 625. n. 3.

Miraculum patratum in grandine tẽpore Heraclii.

Theatr. vit. hum. verb. Grando.

Narrantur diverſæ grandines miræ magnitudinis.

Sap. 5.

Ibid. Apoc. 16. v. 19.

6 Sæpenumerò decidua grandine cœlum ſcintillare, & fulmina velut ignitas flammas evibrare ſolet . Porrò de illa grandine , quæ ſuper Ægyptum cecidit , ait Sapiens , illam in pœnam impietatis Ægyptiorum cecidiſſe ; ſiquidem Pharao apertis verbis dixerat : *Neſcio Dominum* : Ægyptii autem idololatræ erant , & inimici non ſolùm veri Dei , verùm etiam Hebræorum verum Deum adorantium . En verba Sapientis : *Negantes enim te noſſe impii , per fortitudinem brachii tui flagellati ſunt: novis aquis , & grandinibus , & pluviis perſecutionem paſſi , & per ignem conſumpti. Quod enim mirabile erat , in aqua , quæ ignem extinguit , plus ignis valebat* ; & paulò poſt ſubdit : *Nix autem & glacies ſuſtinebant vim ignis , & non tabeſcebant , ut ſcirent , quoniam fructus inimicorum exterminabit ignis ardens in grandine , & pluvia coruſcans* . Horum autem inuſitatorum effectuum hanc Sapiens aſſignat rationem : *Creatura enim tibi Factori deſerviens , exardeſcit in tormentum adverſus injuſtos* . Beatus Petrus Damianus in Epiſtola quadam decem Ægypti plagas variis peccatorum generibus adaptans, & tandem ad hanc grandinis plagam deſcendens, ita ſcribit : *Plaga grandinis ponitur , ubi ſcilicet grando , & ignis pariter ferebantur . Porrò autem duo hæc contraria ſunt , frigus in grandine , calor in igne : ſic qui aliena furantur , & à fraterna charitate ſunt frigidi , & ardore cupiditatis accenſi.* Sanctus Auguſtinus ante omnes alios hanc tradidit doctrinam, notans , quòd tranſgreſſioni ſeptimi præcepti, in quo furtum interdicitur, grandinis plaga reſpondeat , quia quod per fur-

Sap. 16. v. 16.

Plaga Ægyptiaca.

B. Pet. Dam. l. 6. Epiſt. 31.

S. Auguſt. tr. de conven. præc. & plag.

Digitized by Google

Furto correſpondet grandinis plaga. Procop. 10 Exod. 9.

furtum quis contra Dei præceptum ſubducit, de cœlo perdit. Procopius ſuper illa verba: *Grando & ignis mixta pariter ferebantur*, inquit: *Mirum eſt, circa unum idemque ſubjectum pugnantes verſari ſubſtantias, nempe ignem, & grandinem: non liqueſcere grandinem ignis virtute, ignem non extingui frigoris vi: hinc patet, naturam cedere voluntati Creatoris*. Porrò ignis ſymbolum eſt iræ Dei, juxta illud: *Ignis in conſpectu ejus exardeſcet, & in circuitu ejus tempeſtas valida*; & ideò ſæpè inter medias grandines, ignis fulgura & fulmina videntur, ut per hoc denotetur, quòd ſint inſtrumenta iræ divinæ, per peccata noſtra exaſperatæ.

Pſal. 49. v. 3.

Exod. 9. v. 29.

Cauſa grandinis Ægyptiaca.

7 Moyſes grandinis plagam Ægypto immittens, Pharaoni, ab eo, ut plagam hanc tolleret, poſtulanti, cauſam grandinis illius expreſsè edixit, inquiens: *Cum egreſſus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, & grando non erit, ut ſcias, quia Domini eſt terra: novi autem, quod nec tu, nec ſervi tui nedum timeatis Dominum Deum*. Obſervandum quoque, quòd licèt in terra Geſſen, tam Ægyptii, quàm Hebræi ſimul commorarentur; attamen hi non ſolùm in perſonis propriis, verùm nec in gregibus, armentis, & jumentis ſuis ullum patiebantur damnum, quale impii Ægyptii iodifferenter ſuſtinebant, dicente Scriptura: *In terra Geſſen, ubi erant filii Iſrael, grando non cecidit. Gratia Dei prædicatur, qua ſuos novit*, inquit Lippomanus, *proſequitur, & defendit, pereuntibus impiis*. Abulenſis idipſum clariùs exprimit, inquiens: *Dicendum hic, quod jumenta, & pecora Ægyptiorum, quæ erant in agris, & ipſa eorum ſegetes conſumpta ſunt: jumenta autem Hebræorum, & pecora non perierunt*. Enimverò filii Iſrael magnam habebant occaſionem, ut in cultu & obſervantia legum veri Dei, exacti & prompti eſſent, utpotè qui portenta, quæ in beneficium illorum DEUS operabatur, clarè videbaot; & ex alia parte multis anguſtiis obnoxii erant: *mala autem, quæ nos hic premunt*, ut Gregorius ait, *ad DEUM ire compellunt*. Atque ideò hæc unica cauſa fuit, cur Hebræi à grandine fuerunt præſervati, non verò impii Ægyptii; de quibus idem Abulenſis inquit: *Iſta plaga cadens, omnes ſegetes virentes deſtruxit, & arbores germinantes, redigens ſegetes ad ſiccam, confractamque ſtipulam, ut correſpondeat afflictioni, quam Hebræis Ægyptii intulerunt, cogentes eos ſtipulas colligere per univerſam Ægyptum, laterum numerum non minuentes*. Lyranus eandem tangit rationem, dum ait: *Correſpondet iſta plaga, per quam terræ naſcentia fuerunt contrita, & in modum palearum redacta, culpa Ægyptiorum, qua Hebræos percuſſerunt in palearum congregatione*. Novarinus ad idem propoſitum in vita Moyſis Hebraicè ſcripta inquit: *Agros ſuos arari, ac ſeminari à Judæis imperabant Ægyptii*: Ac proinde quia hi impii populum Dei tot modis angariaverant, per divinam juſtitiam illis correſpondit hoc grandinis grave incommodum.

Lippom. ibi. Abul. ibid. Soli Ægyptii non Hebræi puniebantur.

Abul. Damna illata per grandinem.

Lyran. ibid.

Novar. ibid.

Lippom.

8 Lippomanus tamen, Deum non tam ad pœnam intentum fuiſſe exiſtimat in immiſſione grandinis, quàm ad emendationem, quam ab illis deſiderabat. Uode grandinem illis immiſſam eſſe dicit, *ut invitaret peccatores ad reſipiſcentiam. Grando enim non eſt extremum Dei ſupplicium, veluti gladius carnificis; ſed eſt tantùm virga paterna, qua inobedientes ad pœnitentiam vocantur; ſic enim dicit Dominus in Aggæo capite ſecundo: Percuſſi vos vento urente, & arugine, & grandine omnia opera manuum veſtrarum: & non fuit in vobis, qui reverteretur ad me. Quibus verbis perſpicuè ſignificatur, grandinem eſſe organum, quo Deus vocat peccatores ad pœnitentiam*. Inter alia decreta, quæ in Synodo Diœceſana Tertia à Sancto Carolo emanarunt, unum ſequentibus verbis conceptum fuit: *Cum grandines, nimbi, turbines, & alia temporum procella imminent, ad eas tempeſtates ſedandas, velut vocant, ſignandas, ne Sacerdos vaſculum, in quo ſanctiſſimum Chriſti Domini corpus aſſervatur, adhibeat; ſed tabernaculum accenſis luminibus patefaciat, ut ea nimborum vi imminente, rogationes, & preces à Clero, populoque coram Domino religiosè fiant*. Quibus verbis S. Cardinalis nullum aliud efficacius, ad placandam iram Dei, remedium eſſe indicat, quàm ſi ad Deum per orationes, & actus pœnitentiæ recurramus. Sanctus Bonaventura in vita Sancti Franciſci ita ſcribit: *Moram eo faciente, tempore quodam, in Eremitorio, Græci loci illius indigenæ malis multiplicibus vexabantur; nam & luporum rapacium multitudo, non ſolum bruta, ſed & homines conſumebat; & grando annua tempeſtate bladas & vineas devaſtabat. Dum igitur ſic afflictis præco ſancti Evangelii prædicaret, dixit ad eos: Ad honorem & laudem DEI omnipotentis, fidere vos jubeo, quod peſtilentia hæc omnis abſcedet, & reſpiciens vos Dominus, multiplicabit in temporalibus bonis, ſi mihi credentes, miſereamini veſtri, ut vera confeſſione præmiſſa, dignos faciatis pœnitentiæ fructus*. Ecce tibi anridota, à Seraphico Franciſco indicata, ad amovendas à nobis grandinum tempeſtates, agros noſtros devaſtantes; pœnitentiam nimirùm, & peccatorum deteſtationem; *ut vera confeſſione præmiſſa dignos faciamus pœnitentiæ fructus*.

Puniendo Deus vocat ad pœnitentiam.

Act. Eccl. Mediol. 149. Decretum S. Caroli.

S. Bonav. c. 8. Vit. S. Franc.

Remedium S. Franciſci contra grandinem.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Mare per tempeſtates, & naufragia impios ſæpè punit.

THEMA.

Scio ego, quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos. Jonæ 1. verſ. 12.

Hiſtoria Jonæ fugientis.

1 Hiſtoria Jonæ evidens nobis ſubminiſtrat argumentum probandi, quòd mare ſæpenumerò ſæviat, procellas & tempeſtates excitet, naves unà cum mercibus, & viatoribus in iis conſtitutis ſubmergat, & ſuffocet; idque eo ſolùm fine, ut peccata puniat, utpotè quæ, veluti ingens, & intolerabile quoddam pondus, naves pariter & homines in profundum maris trahunt. Hic enim Propheta, accepta à Deo commiſſione eundi in Niniven, ad prædicandum huic diſſoluto populo imminens exterminium, divinis mandatis inobediens, navigio ſeſe commiſit, ut in partes longinquas fugiens, impoſitam ſibi commiſſionem declinaret: *Surrexit*, inquit ſacer textus, *ut fugeret in Tharſis à facie Domini: & deſcendit in Ioppen, & invenit navem euntem in Tharſis, & dedit naulum ejus, & deſcendit in eam, ut iret cum eis in Tharſis à facie Domini. Dominus autem miſit ventum magnum in mare, & facta eſt tempeſtas magna in mari, & navis periclitabatur conteri*. Ubi inprimis obſervandum, quòd Spiritus Sanctus, (qui hagiographorum dirigit calamos,) hanc tempeſtatem, vehementemque maris commotionem, naufragium minitantem, nequaquam cauſarum naturalium aſſerat eſſe effectum; quin potiùs Deum huic inſtabili, & ſalſuginoſo elemento, ut haſce procellas, vehementeſque undarum commotiones edat, præcepiſſe, affirmet. Regius Pſaltes ait: *Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud*; quaſi dicere vellet, quòd licèt Deus omnes produxerit creaturas, ſpecialiùs tamen mare feciſſe cenſeatur, utpotè creaturam præ cunctis aliis magis obedientem; ſiquidem aquæ marinæ agitantur à ventis, hi autem ſpecialiter & immediatè à Dei nutibus dependent: *Qui producit ventos de theſauris ſuis*. Jure igitur meritò ſacer textus ait: *Dominus autem miſit ventum magnum in mare*. Obſervandum præterea, quòd nautæ, licèt luminis notitiæ veri Dei expertes, ſoloque naturali lumine præditi fuerint; hanc tamen tempeſtatem nequaquam cœleſtibus attribuerint influxibus, & conſtellationibus, ſed recurrerint ad Jonam, & dixerint ad eum: *Indica nobis, cujus cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus tuum? Quid faciemus tibi, & ceſſabit mare à nobis? quia mare ibat, & intumeſcebat. Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare, & ceſſabit mare à vobis; ſcio enim ego, quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos*. Qui cum aliquanto temporis ſpatio Jonam in Oceani fauces abjicere detrectaſ-

Turbatur mare ſpecialiter à Deo.

Pſal. 94. 57.

Pſ. 134. 8.

Jonas ſe reū fatetur, & mittitur in mare.

Digitized by Google

ctaſſent; tandem videntes, quòd creſcente ventorum furia, ſine dubio ſubmergendi eſſent, *tulerunt Ionam, & miſerunt in mare, & ſtetit mare a fervore ſuo*. S. Hieronymus ſuper illa verba: *Ibat & intumeſcebat*, ita ſcribit: *Ibat in vindictam Domini ſui, perſequens fugitivum Prophetam; intumeſcebat autem per ſingula momenta temporum, & quaſi nautis morantibus, in fluctus majores ſuſcitabatur, ut oſtenderet, ultionem peccatoris ſe differre non poſſe.*

S. Hieron. ib.

S. Ambr. l. 3. c. 2. & 3. Proprietas aquarum eſt tendere deorſum.

2 Naturalis quidem aquarum proprietas eſt, quòd tendant deorſum, dicente Sancto Ambroſio: *Natura aquarum ſponte in inferiora prolabitur*: Idem tamen Ambroſius ibidem probare nititur, aquas hunc inſtinctum habuiſſe, priuſquam contrarium à Creatore præceptum reciperent: *Ante præceptum Domini*, inquit, *hæc aquarum fuit natura, ut laberetur & flueret: nunc autem idem elementum, prout in tempeſtuoſo mari videmus, aqua adeo elevatur, ut naves in ſupremam aeris regionem tranſportare velle videatur*: idque faciendo, naves concutit, & conquaſſat, ut injuriam Creatori ſuo ab iis hominibus, qui navi vehuntur, irrogatam vindicet. In dubium quidem revocari nequit, quin littus arenoſum maris ſit frænum & limes, quo mare coercetur: *Huc uſque venies, & non procedes amplius, hic confringes tumentes fluctus tuos*; hoc tamen frænum locum non habet in mari, quando juxta divinæ juſtitiæ periodos Dei caſtigandi ſunt rebelles: *intumeſcebat* igitur *in vindictam Domini ſui*. Thomas de Kempis innumera quidem conſiderat bona, à liquido hoc aquarum elemento in hominis beneficium ſcaturientia, adeò ut aqua dicere poſſit: ego per opportunas, & ſalutiferas pluvias terram irrigo, fontes produco, flumina derivo, ingentem piſcium copiam alo, vaſtiſſima navigia mercibus onuſta ad provinciarum, & regnorum proviſionem in ſuperficie mea ſuſtineo, & deveho, variarum rerum admirabilium faciendarum tam in terra, quàm in mari aptiſſimum ſum inſtrumentum; veruntamen idem Thomas de Kempis nomine hujus elementi loquens, ſubjungit: *At quia peccata vindictam exigunt, ideò graviter D E O offenſo, ſæpe naves tempeſtate frango, ſæpè homines ſubmergo, pretioſas rerum copias abſorbeo, & tanquam lutum platearum, argentum, & aurum, in quibus homines confidunt, in imum proſterno*: adeòque mare zelo honoris divini à peccatoribus contumeliati urgeri videtur; ſiquidem peccatores caſtigat. Divus Chryſoſtomus de Jona loquit: *Poſtquam navigium ille ingreſſus eſt, ſtatim excitavit mare, ut diſcat, quod ubi peccatum, ibi procella; ubi inobedientia, ibi fluctuatio. Et quatiebatur quidem civitas propter peccata Ninivitarum, quatiebatur autem & navigium propter Prophetæ inobeditentiam*. Similiter divina providentia & juſtitia ſapientiſſimè ordinante, aquæ, non verò aliæ creaturæ, de infinitis totius generis humani ſceleribus, diluvio univerſali mediante, ſumpſere vindictam; quia ut Scriptura ait: *Vehementer inundaverunt, & omnia repleverunt in ſuperficie terræ*. Super quæ verba Hugo Cardinalis ita ſcribit: *Hoc factum eſt, ut & creatura Creatoris injuriam in homines vindicaret*: citatque ſequentia Sapientiæ verba: *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum*: & paulò poſt in hujus vindictæ probationem ſubdit: *Excandeſcet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, & tanquam turbo venti divides illos*. Unde quotquot ſunt in mari navigantes, ubi frequentiſſima ſunt naufragiorum pericula, verè dicere poſſunt: *Sicut ventus eſt vita noſtra*; modicus enim contrarius ventus ad evertendam navim, qua vehuntur, affatim ſufficit; & quidem tantò ſunt morti viciniores, quantò ſubtilior eſt lignea illa tabula, quæ illos ab undis dividit.

Pſal. 38. 11.

Th. à Kemp. p. 1. ſer. 16. & 17. Beneficia aquarum.

Utitur Deus aquis in vindictam malè factorum. D. Chryſoſt. ho. 5. ad po.

Gen. 7. Aliis aquarũ vindicantiũ. Hugo Card. Sap. 5. 18.

3 Hugo Cardinalis, quoad aquam diluvii, hanc habet elegantem conſiderationem; ait enim: *Licèt aqua illa contra inimicos Dei deſævierit, tamen Noe, & ſuis nihil nocuit, imo tanquam juſtis ſervivit; unde Sap. 16. dicitur: Creatura enim tibi Factori deſerviens, exardeſcit in tormentum contra injuſtos, & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt*. Unde Oceanus non niſi ob Jonæ tranſgreſſionem fuit perturbatus, & in hac perturbatione & inquietudine euſque permanſit, donec Jonas errorem ſuum agnoſcere cœpit. Unde Sanctus Gregorius ait: *Ionas prædicationis officium implere recuſavit, navim petiit, fugere in Tharſis elegit; ſed protinus tempeſtas exoritur, ſors mittitur, ut videlicet cognoſcatur, cujus culpa mare turbetur. Ionas in culpa deprehenditur, in profundum mergitur*. Moxque mare tranquillatur, poſtquam rebellis Prophetæ caſtigavit inobedientiam, hicque ſuum agnovit, & confeſſus eſt errorem; ſiquidem *præparavit Dominus piſcem grandem, ut deglutiret Ionam: & erat in ventre piſcis tribus diebus, & tribus noctibus; & oravit Ionas ad Dominum Deum ſuum*: moxque ut cum Deo reconciliatus fuit, mare contra ipſum ſævire deinceps non præſumpſit.

Hugo Card. Impii per aquam pereunt, ſalvantur juſti.

S. Greg. l. 6. mor. c. 12.

4 Regius Propheta ait: *Qui conturbas profundum maris*; quæ verba conſiderans Sanctus Auguſtinus ita ſcribit: *Non dixit: qui conturbas mare, ſed profundum maris; profundum maris eſt cor impiorum*. Idem quoque Sanctus Doctor peccatorem procellæ maritimæ comparat, dum alio in loco ita ſcribit: *Navigantes ſunt animæ in ligno ſæculum tranſeuntes. Unuſquiſque in corde ſuo navigat, nec facit naufragium, ſi bona cogitat. Audiſti convitium? Ventus eſt. Iratus es? Fluctus eſt. Vento agitur flante, fluctu ſurgente periclitatur navis, periclitatur cor tuum. Audito convitio, vindicari deſideras: & ecce vindicatus es, & malo alieno cedens, feciſti naufragium*. Et verò vir iracundus, vir vindicativus, vir talis, qui à ſuis ſe gubernari patitur inordinatis appetitibus, non ſine myſterio maris tempeſtati comparatur; hæc enim ut plurimùm ad peccata punienda, & in pœnam vitioſorum excitatur. Notatu digna eſt phraſis illa, qua ſacer textus utitur, ſubmerſionem Ægyptiorum & Pharaonis in mari Erythræo factam exprimere volens; ait enim: *Flavit ſpiritus tuus, & operuit eos mare, ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus*. Cur enim non potiùs illos velut ponderoſiſſimum quendam lapidem, vel chalybem, aut ſimilem aliam materiam ſubmerſos eſſe dicit? Quidnam in hoc plumbo myſterii latet? Zacharias Propheta iniquitatem conſpexit ſedentem ſuper talentum, non argenti, non auri, ſed plumbi: *Et ecce*, inquit ſacer textus, *talentum plumbi portabatur: & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ, & dixit: Hæc eſt impietas; & projecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os ejus*. Nimirum per hoc Spiritus ſanctus inſinuare voluit, quòd plumbum, id eſt, impietas & iniquitas, adinſtar ponderoſiſſimi plumbi in profundum nos lacuum, fluminum, & maris detrahant.

S. Aug. in Pſ. 64.

S. Aug. ſer. 2. in Do. 3. poſt Oct. Epiph. Profundum maris eſt cor impiorum.

Exod. 15. 10. Ut plumbũ deſcendunt impii.

Zach. 5. 7.

5 Filii Iſrael in eodem Cantico paulò ante cecinerant: *Miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſicut ſtipulam, & in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ. Flavit ſpiritus tuus*. Enimverò licèt ſævierint venti, licèt furerint, & tumultuatæ fuerint undæ marinæ; nihilominus Spiritus ſanctus de illis ſubticens, ſolùm dicit, D E U M iratum adinſtar Aquilonis in mare ſufflaſſe, quia ipſe eſt, qui directè & immediatè mari præcipit; *quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud. In ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis*. Symmachus legit: *Per ventum violentum confringes naves Tharſis*: DEUS enim eſt velut immediatus naufragiorum author, quia ad divinam ejus juſtitiam impios caſtigare pertinet. Sanctus Thomas inquit: *Ex illa civitate Tharſis vocatur totum mare mundi. Per naves autem, quæ ad negotiandum vadunt, ſignatur cupiditas: quis autem hanc omnium malorum radicem eſſe ignorat?* Hujuſmodi igitur radix, hujuſmodi nidus, & centrum omnis malitiæ, naves maritimæ eſſe ſolent; de quarum una S. Gregorius Niſſenus ait: *Erat innatans vitioſitas*.

Author turbati maris, & naufragiorum Deus eſt. Pſ. 47. 8.

S. Thom. ib.

6 Habacuc Propheta Deum interrogat, inquiens: *Numquid in fluminibus iratus es Domine, vel in mari indignatio tua?* Quaſi dicere vellet: ergone fluminibus, & mari iraſceris, quæ tibi obedientes, & obſequioſas ſe exhibent creaturas? Minimè

Hab. 3. 8. Maria ſunt inſtrumenta divinæ juſtitiæ.

Digitized by Google

mè; ſed potiùs cum flumina, & maria à te aſſumpta ſint velut furoris tui inſtrumenta, hunc nobis quidem te illis iraſci videtur, cum tamen reverà iram tuam adverſus impios exſerâs, dùm per impetuoſos hoſce ventos furibundas in mari ſuſcitas tempeſtates, quæ naufragiorum cauſa exiſtunt. Abulenſis textum illum citat Pſalmi 148. in quo dicitur: *Spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus: id eſt, venti fortes, & impetuoſi obediunt DEO.* Iſaias de potentia DEI diſſerens, inquit: *DEUS, Dominus exercituum, ſuper omnem ſuperbum, ſuper omnem arrogantem, & humiliabitur;* ac tandem ſubjungit: *Et ſuper omnes omnes naves Tharſis;* quaſi diceret: inter alia quæ hanc tuam experientur potentiam, naves quoque Tharſis annumerabuntur. Porrò circa hæc Iſaiæ verba Cornelius à Lapide ad propoſitum noſtrum hunc in modum egregiè ſcribit: *Naves quantumvis fortes & firmæ, non ſuſtinebunt ultricem, & infenſam manum Dei.* Legatis, ſi placet, totum caput 27. Ezechielis, & videbitis ibidem fusè ſcriptam civitatis Tyri opulentiam; poſt multa verò ibidem dicta ait: *Repleta es, & glorificata nimis in corde maris;* ac tandem ſubdit: *Ventus Auſter contrivit te in corde maris;* ſimulque prolixum quendam naufragiorum, deſolationum, & calamitatum negotiatioribus Tyriis antea adeò proſperè agentibus immiſſarum texit catalogum; quarum omnium cauſam Hugo Cardinalis indicat, dicens: *Negotiatori frequenter comes eſt peccatum; unde dicit Leo Papa: Inter ementis, & vendentis commercium, difficile eſt non intervenire peccatum. Ille negotiator abominandus eſt, qui per immoderatam ambitionem, merces ſuas plus perjurio onerat, quam pretio.* Huc ſpectat inſignis quædam doctrina, quam Sanctus Ambroſius in hac materia tradit, inquiens: *Utique accuſatis crebra naufragia, quis vos navigare compellit? Quaſi non invidia epum, & terras faciatis intutas, & ad latrocinium plurimos excitetis. Mare non ad navigandum fecit Deus, ſed propter elementi pulchritudinem. Latius pelagi fudit æquora, certo ut freto includeret terras, ne longius tu vagus, & exul errares. Sed tempeſtate jactatur mare: Temerè ergo non uſurpare debetis: Elementum innocens nihil deliquit, temeritas humana ſibi eſt ipſa diſcrimini. Dominus dixit: Dominamini piſcium maris, non dixit: Navigate in fluctibus; piſcibus dedit, non hominibus perambulare ſemitas maris; ad eſcam tibi mare datum eſt, non ad periculum; cibo, non mercatu utere. Cur tibi periculum generas de voluptate? Cur tentas frequenter innoxia æquora, irritas procellas? O inexplicabilis avaritia mercatorum! Cede tu, ubi & pelagus, & mare inquietudinem tuam non poteſt ſuſtinere. Denique toties recurrentibus mercatoribus exaratum: Erubeſce Sidon, ait mare; tamquam fatigati elementi vox iſta dicentis eſt: Erubeſce Sidon, hoc eſt, meos fluctus negotiator arguis, cum ſis ipſe fluctibus inquietior, & erubeſce velut pudore, quoniam periculo non moveris. Verecundiores venti ſunt, quam veſtræ cupiditates. Et paulo poſt de Carthagine mari adjacente ſubdit: Ite in Carthaginem, ululate, qui habitatis inſulas; ſupra dixit: ululate naves Carthaginis. Carthaginem etenim Tyrii condiderunt, & ideo Carthaginenſes ſequuntur luxuriam conditorum, transfuſa in ſe decolora ſucceſſione nequitia, peſſimorum vitiorum hæredes deteriores.* Porrò per experientiam videmus, mare jam factum eſſe veluti arenam quandam ineundi certaminis, ob frequentia quæ in eo committuntur prælia; item ſylvam quandam, in qua deliteſcunt pyratæ ac prædones, ad deprædandas naves; forum denique, & domus inſtitorum, ad negotiandum in diverſis mercium generibus; imò nuſquam reperietis civitates omnigenis vitiis magis refertas, quàm ſint illæ, quæ navigiorum ſunt receptacula, & portus navigantium, quia de unaquaque navi veriſſimum eſt dicere, quòd ſit *innatans vitioſitas.*

Abul. q. 69. in c. 8 Matt.

Iſa. 2. 15.

Corn. à Lap. ibid.

Nulla eſt navium fortitudo contra Deum.

Hug. Car. ibi.

S. Ambroſ. de Elia, & jejun. c. 18.

Fit navigatio ex cupiditate Lucri.

Navis eſt innatans vitioſitas.

7 Innumera porrò in medium adduci poſſunt exempla, quibus peccata tempeſtatum maritimarum cauſas eſſe manifeſtè probatur. Sanctus Ambroſius quærit, cur mare naufragium comminatum fuerit navigio illi, in quo Chriſtus cum Apoſtolis ſuis vehebatur; & reſpondet, inquiens: *Hæc autem eſt cauſa periculi. Erat ibi Simon Petrus, ſederat pariter & proditor Judas. Quamvis illius fides fundaret naviculam, hujus tamen eam perfidia conturbabat; tranquillitas eſt, ubi ſolus Petrus navigat, tempeſtas, ubi Judas adjungitur; licèt eſſet Petrus firmus ſuis meritis, perturbatur tamen criminibus proditoris.* Et verò licèt undæ adverſùs proditorem ſævierint, quamprimùm tamen juſſionem audiverunt Chriſti, ſine dilatione tranquillatæ fuerunt. Enimverò ex quo Petri mentionem facere cœpimus, in memoriam mihi occurrit idem Apoſtolus, quando ad occurrendum cœleſti Magiſtro ſuo audacter ſe in mare commiſit, liquidumque & inſtabile hoc elementum haud ſecùs calcavit, ac ſi in terra firma obambulaſſet. At verò undenam contigit, quòd idem mare paulò poſt agitari cœperit, & Petro ſui ſubmerſionem comminatum fuerit? Chriſtus Redemptor noſter ipſemet diſcipuli ſui detexit errorem dicendo: *Modicæ fidei, quare dubitaſti;* cœpit igitur Petrus de potentia Magiſtri ſui dubitare, ac proinde aquæ in procinctu erant, ut eum caſtigarent, niſi Chriſtus opportunè idipſum prohibuiſſet. Voluit fortè idipſum Sanctus Auguſtinus dicere, quando ait: *Non ambularet, niſi crederet; ſed nec mergeretur, niſi dubitaret.* Sanctus Hieronymus quoque ait: *Petrus, qui ante levis pendulo greſſu calcabat undas, poſtquam infidelitate aggravatus, vorabatur à fluctibus, manu Domini ſublevatur.* In vita Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ narratur, ipſam Abbati Zoſimo dixiſſe: *Stupeſce, quomodo meas mare illud ſuſtinuit iniquitatum luxurias.* Et verò undenam putas derivatum fuiſſe navis Joſaphat naufragium? Nimirùm Scriptura ait: *Percuſſit Dominus opera tua, contritaque ſunt naves, quæ poterant ire in Tharſis.* In quonam verò opera ipſius reprehenſibilia fuerint, ſacer textus indicat, dum ſubdit: *Iniit amicitias Joſaphat Rex Juda cum Ochozia Rege Iſrael, cujus opera fuerunt impiiſſima.* Refert Nicephorus Caliſtus, quòd *toto tempore regnantis Juliani Apoſtatæ iratus Deus varias calamitates, & innumera mala Romanorum immiſerit ditioni. Siquidem terra ingenti motu concuſſa effecit, ut neque in domibus tuto homines manerent, neque ſub dio etiam nocte verſarentur. Sub ipſius quoque imperio decantatiſſima illa urbi Alexandrinæ calamitas accidit, cum mare vehementi æſtu concitum, & ultra fines ſuos progreſſum, ita ut diluvium aridam, & continentem terram inundarit, ut eo in locum ſuum regreſſo, in tectorum tegulis ſcaphæ marinæ ſint repertæ.*

Matth. 8. 24.

S. Ambr. ſer. 21.

Cur navis Chriſti periclitabatur.

Matth. 14.

Quare periclitabatur ambulans ſuper aquas.

S. Auguſt. ſer. 14. de Verb. Dom.

S. Hieron. in Nah. c. 1.

2. Par. 20. 2.

Niceph. Caliſt. l. 10. c. 35.

Propter peccata Juliani Apoſtatæ variæ calamitates immiſſæ fuerunt.

8 Verùm enimverò in omnibus hiſce tempeſtatum, & naufragiorum periculis, ingens quoddam habemus ſolatium, ab Iſaia nobis his verbis ſuggeſtum: *Cum tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.* Quod miraculum populus Iſraeliticus in mari rubro manifeſto experimento comprobavit; ibi namque Deus unicuique tribui populi ſui viam aperuit floridam, per quam ſiccis pedibus maris vadum pertranſire poſſet; unde Pſalmiſta ait: *Qui diviſit mare rubrum in diviſiones,* id eſt, in duodecim vias ſeù ſemitas; & iterùm: *Filii autem Iſrael ambulaverunt per ſiccum in medio ejus.* Contra verò Ægyptios ſubmerſit, quia Dei inimici erant, quos optimè ab amicis Dei diſcernere noverat. In hujus quoque ſolatii comprobationem legatur Epiſtola quædam S. Paulini, in qua de ſene quodam Catechumeno, qui in Baptiſmo Victor appellatus fuit, refert, quòd cum navigio cuidam ſine temone, ſine cibo, ulloque vitæ ſubſidio impoſitus, pluribus ſeptimanis ſuper inquietis, & procelloſis maris undis vectus fuiſſet, illæſus tamen ſemper manſerit, atque ab Angelis defenſus fuerit, & nutritus: *Ipſe enim Chriſtus nunc ſuo vultu coruſcus, nunc Sancti Felicis ore venerabilis ſedebat in puppa, ſenemque allectabat, qui inter ejus genua caput reclinabat. Vidit & ſæpius Angelos excubare navigio, & cuncta nautici munera adminiſtrare. Nec ſane navim illam nec Angeli nautæ ducebant, cui gubernaculum erat mundi gubernator. Viginti tres dies homo, non modo à terris, ſed ab hominibus*

exclu-

Iſa. 43. 2.

Mare rubrum fuit diviſum in decē vias.

Pſ. 135. 13.

Sap. 19. 7.

S. Paulin. Epiſt. ad Macarium.

Hiſtoria in qua S. Victoris navim dirigit Deus.

Digitized by Google

excluſus, omnium ventorum ludibrium, omnis terra exul, diverſi maris hoſpes, & exſors generis humani, inter fluctus & belluas maris, in vago erratica navis hoſpitio, jejuniis, ſenio, timore confectus, quaſo te, nunquid natura ſua perduravit? Cui ergo obſcurum ſit, Deum in illo fuiſſe? Navis primò ad urbem acta Romani portus, Pharum vidit, deinde Campaniam longis tractibus legit, mutatiſque turbinibus in Africa littora tranſvolavit, atque ab ipſis rurſus abrepta, Siciliam tranſcurrit. Ita freta ſulcans, ut quaſi divina navis, & immiſſo divino Spiritu ſapiens, ſua ſponte cavenda vitaret, ſequenda peteret. Tandem finem errorum atque diſcriminum in Lucanis poſuit littoribus. Ad ſolatium quoque navigantium obſervandum eſt, quod advertit Chryſoſtomus, inquiens: *Illi Ionam in mare dejecerunt, & ſtetit navigium; nos quoque peccata ſubmergamus*: unde natam fuiſſe exiſtimo piam plurium fidelium conſuetudinem, qui longas aggrediuntur navigationes, ſacramentali confeſſione ſuam ſolent expiare conſcientiam, non ſolùm quia in mari Confeſſorum non eſt copia, ſed potiùs ut navigatio ſine tempeſtatibus felicem ſortiatur curſum; ſiquidem mare non ſolet ferocire, niſi ſolùm contra peccatum. Sanctus Hieronymus de eodem Jona Propheta ita ſcribit: *Stetit mare, quia invenerat quem quærebat. Velut ſi quis perſequatur fugitivum, & concito pergat gradu, poſtquam fuerit perſecutus, deſiſtit currere, & ſtat, ac tenet quem apprehenderit: Ita & mare, quod abſente Iona iraſcebatur, in viſceribus ſuis deſideratum tenens, gaudet & confovet, & ex gaudio tranquillitas redit.*

Chryſ. ho. 5. ad pop.
Praxis piè navigantium.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Ignis injurias, communi Creatori illatas, per incendia vindicat; & ſæpè parcit illis, in quibus peccatum non invenit.

THEMA.

Terribilis ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios. Hebr. 10. v. 27.

1 APoſtolus, qui ab eo, *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi*, in cœleſti Academia edoctus fuit, non ſine myſterio de igne, ſicut de re animata, & zelum habente loquitur, dum ait: *Terribilis ignis æmulatio*. Ubi Græcus textus legit: *Terribilis ignis zelus*: ubi Gloſſa ait: *Adverte, ut veluti animatum fecerit ignem*. Theophylactus propriiſſima quadam ſimilitudine adhibita, hac de re hunc in modum diſcurrit: *Perinde ut bellua exacerbata non deſiſtit tantiſper, dum apprehenderit quempiam, quo devorato exſaturet cupiditatem ſuam, ſic & ille ignis pro tranſgreſſione mandatorum ſæviens, ac propter illam efferatus, quemcunque apprehenderit, devorat. Terribilis ignis æmulatio*, inquit Apoſtolus, *quæ conſumptura eſt adverſarios*. Quinam porrò hi ſint adverſarii, de quibus Apoſtolus loquitur, dicta gloſſa clarè ſatis explicat, dum ait: *Fideles, indigna mandatis DEI opera patrantes*. Naturalis quidem eſt ignis proprietas, ad ſphæram ſuam ſurſum aſcendere; & tamen per experientiam videmus, quòd ad peccatores puniendos, etiam deorſum deſcendat, utique exſtimulatus zelo vindicandi injurias communi Creatori irrogatas. Sicut enim non obſtante, quòd de Chriſto prædictum fuerit: *Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam*: idem Chriſtus nihilominùs eodem die, in quo hoc adimplendum erat oraculum, manum ſuam flagello armavit, ut templi profanatores è domo DEI profligaret, eo quòd ſe obligatum eſſe cenſuerit, zelare & vindicare injurias domui æterni Patris ſui irrogatas. Eodem modo de hoc ignis elemento dici poteſt, quòd licèt alioquin generi humano valdè ſit beneficus, ſuaque natura ſurſum ſemper aſcendat; attamen ad zelandum & vindicandum injurias Deo factas, contra impios armetur, & ſuper eoſdem deorſum deſcendat, ut ſimul cum corporibus & animabus, ſubſtantias & facultates ipſorum pariter comburendo conſumat: *Terribilis ignis æmulatio.*

Gloſſ.
Theoph. ib.
Similitudo.
Mat. 21. 4.
Ignis naturaliter levis aſcendit, quandoque deſcendit.

2 In Geneſi cap. 19. dicitur: *Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem a Domino de cœlo*. Licèt enim ſulphur venas ſuas in terræ viſceribus habeat; attamen Spiritus ſanctus illud de cœlo deſcendiſſe aſſerit, ut per hoc inſinuetur, quòd quando elementa, & cunctæ aliæ creaturæ à DEO ad puniendos ejus rebelles adhibentur, ſuam mutent naturam, ſuumque ordinem naturalem planè pervertant. Divus Chryſoſtomus ait: *Erat juſta retributio his, qui natura ſubverterant leges, fœminas in maſculis quærentes, ut invertatur & in eis naturæ ordo, & fiat eis naufragium ex igne quaſi ex aqua*. Sapiens in libro Sapientiæ, illius meminit prodigii, quod olim in Ægypto contigit, quando unà cum pluviis, & grandinibus copioſis, & vehementibus, viſus eſt pariter deſcendere & ignis. Ait enim: *Quod mirabile erat, in aqua quæ omnia extinguit, plus ignis valebat*. Sciſne cauſam, ob quam id accidit? *Terribilis ignis æmulatio, quæ conſumptura erat adverſarios*. Sacer enim textus paulò ante dixerat: *Negantes enim te noſſe impii, per fortitudinem brachii tui flagellati ſunt*. Myſticè in grandine & igne, inquit Gloſſa, *dura increpatio innuitur, qua Scriptura divina peccatores truciat*. Notandum quoque eſt, Sapientem, poſtquam illud retuliſſet prodigium, immediatè ſubjungere: *Vindex eſt enim orbis juſtorum, quodam enim tempore manſuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios miſſa erant animalia, ſed ut ipſi videntes ſcirent, quoniam DEI judicio perſecutionem patiuntur. Et quodam tempore in aqua ſupra virtutem ignis exardeſcebat undique, ut iniqua terræ nationem exterminaret*. Audiamus hac de re Dionyſium Carthuſianum in hæc verba ſcribentem: *Ignis ille, qui ſimul ferebatur cum grandine & pluvia, intenſius viguit, & graviùs nocuit ipſis Aegyptiis, quoſdam eorum incendendo, & terræ naſcentia quædam vaſtando*. Idem Extaticus Doctor ſuper illa verba: *Vindex eſt enim orbis juſtorum*, ita ſcribit: *Id eſt, univerſitas creaturarum, te jubente, ulciſcitur juſtorum injurias, & contra injuſtos conſurgit, & Creatoris inhonerationem parata eſt vindicare. Dum Aegyptii variis plagis puniebantur, manſuetabatur ignis, id eſt, vim ſui caloris non exercebat in quædam*. Id quod Cornelius à Lapide magis ſpeciatim declarat, loquiens: *Cum Aegyptii ignem utique accenderent, ut eo objecto ſeſe a ranis, muſcis, ciniphibus, & aliis beſtiis liberarent, quas DEVS immittebat opera Moyſis, ut eos plagis afficeret; tunc nullam vim ignis in animalia illa exerebat, ſed divina virtute continebat ſeſe, ne illa combureret, ut illa DEI voluntati per omnia parerent, & Aegyptios cruciarent*. Dionyſius Carthuſianus in eodem capite ulterius proſequitur, inquiens: *Vt Aegyptii conſpicientes, qualiter ignis ille non egit in illas beſtiolas ipſis nocivas, ſed eorum jumenta utilia, ſcilicet equos, boves, vaccas combuſſit; ex tanto ſigno adverterent, quod DEO jubente paterentur hujuſmodi plagas*. In eodem libro Sapientiæ notat Salomon aliud quoddam prodigium, ad probandum, ignem contra impios divinæ juſtitiæ iratæ ſpeciale eſſe inſtrumentum & vindicem. Ait enim: *Nix autem, & glacies, ſuſtinebant vim ignis, & non tabeſcebant: ut ſcirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine, & in pluvia coruſcans*. Naturaliter quidem ignis à grandine extingui, & grandinem liquefacere debuiſſet; cujus tamen contrarium factum eſt, flamma ignis in media grandine magis invaleſcente, ut per hoc caſtigarentur peccatores athei & rebelles.

Gen. 19. 24.
D. Chryſ. de Sodom. & Ach.
Immutant modum naturalem, quibus Deus utitur in Puniendo.
Sap. 16. 16.
Gloſ. Ord.
Dion. Cart.
Univerſitas creaturarũ ulciſcitur injurias juſtorum.
Corn. à Lap.
Ignis non conſumebat ciniphes & muſcas Ægyptiacas.
Dion. Cart.
Sap. 16.

3 *Terribilis ignis*. In dubium revocari nequit, quin ignis, inter omnes alias creaturas, ab infallibili Altiſſimi providentia, & ultrice ejus juſtitia electus fuerit in condignum impiorum peccatorum ſupplicium & pœnam. Undè Judex in noviſſimo judicii die dicturus erit: *Diſcedite a me maledicti*

Mat. 25. 41. Ignis inferni pro dæmonibus accenſus fuit & caſualiter pro hominibus.

in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus; quaſi dicere vellet: ſi homo in ſtatu innocentiæ perſeveraſſet, nullam ab hoc elemento unquam paſſurus fuiſſet offenſam & læſionem, quia ignis infernalis non pro nobis, ſed pro angelis malis accenſus fuit. Quia verò eorum facti ſumus conſortes in culpa, Deus juſto ſuo judicio diſpoſuit, ut cum peccatores ſimus, etiam in hac præſenti vita flamma ignis nos præveniat, & caſtigemur ab incendiis & flammis; cujus tam in Scriptura ſacra, quàm in hiſtoriis multa leguntur exempla. Poſtquam filii Aaron, thuribulis ſuis profanum imponendo ignem, divinum tranſgreſſi fuiſſent præceptum; *egreſſus ignis à Domino devoravit eos, & mortui ſunt coram Domino.*

Levit. 10. 1. Varii in Scriptura puniti fuerunt per ignem. 4 Reg. 1. 10. Num. 21. Raban. in Gloſſa. Sap. 16.

Similiter milites illi, qui ad capiendum Eliam Prophetam miſſi fuerant, ejuſdem Prophetæ juſſu ab igne de cœlo lapſo fuere conſumpti. Filii quoque Iſrael, qui contra Moyſen murmuraverant, ab ignitis & venenoſis ſerpentibus fuerunt ambuſti: *Ut cognoſcant impii,* inquit Rabanus, *quod omnis creatura parata eſt ulciſci injuriam Creatoris.* In Apocalypſi cap. 10. S. Joannes

Apoc. 10. 1.

hanc ſibi exhibitam refert viſionem: *Vidi alium Angelum fortem deſcendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut Sol, & pedes ejus tanquam columnæ ignis: & habebat in manu ſua libellum apertum.* At verò quodnam in hoc libello aperto, in manibus cœleſtis hujus Angeli (cujus pedes tanquam columnæ ignis erant) repoſito, latere exiſtimatis myſterium? Enim verò quàm frequenter audiuntur exorbitantia domuum, mercium, hominum, & civitatum incendia, cum irreparabilibus populorum damnis conjuncta? Et unde illa derivari putatis, quàm à gravibus noſtris delictis atque ſceleribus, quæ in hoc libro accuratè deſcripta reperiuntur, de quo ſancta Eccleſia canit: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur?* Audiamus An-

And. Cæſar.

dream Cæſarienſem, dicentem: *Libellus ille veluti parvus, magnaque cum diminutione expreſſus, hominum inſigniter nequam & ſceleratorum nomina & acta continere videtur: cujuſmodi inter cæteros ſunt, qui latrocinia in terra, aut pyraticam in mari exercent, aut quovis alio modo impietati ſtudent, quorum ſupplicium poſt hoc inſinuat Angelus, quòd inflammatos pedes ſimul ſuper terram & mare oſtendit:* Subdit enim ſacer textus: *Poſuit pedem ſuum dexterum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram:* erantque hi pedes ſicut columnæ ignis, quia fulmina iræ Dei in pœnam peccatorum terra marique evibrantur in multis incendiis.

Proponitur liber delictorum.

4 In Catechiſmo exemplorum ſcribitur, quòd *Stocholm, inſigne Sueciæ emporium, ingenti de cœlo clade afflictum fuerit; nam fulmine tactum oppidum bene totum conflagravit. Perieruntque incendio ad mille ſexcenti homines.* Author verò, qui hoc flagellum enarrat, ſequentem illius aſſignat rationem, dum ait: *Emporium cremabatur ob delicta.* Ampliſſima quoque urbs Conſtantinopolitana, magna ex parte non ſemel, ſed ſæpiùs in variarum tranſgreſſionum pœnam conflagravit. Apud eundem authorem Catechiſmi ſequens illius legitur exemplum; ita enim ſcribit: *Quomodo populus Conſtantinopolitanus incendii cladem, peccatis id exigentibus, è manibus DEI extorſerit, audiamus Marcellinum ita loquentem: Ex actibus ſancti Danielis Stilitæ: In maxima, atque regia civitate incepit incendium, quod uſque adeo eſt excitatum, & adeo invaluit, ut ferè univerſam contriverit civitatem.* Et quidem Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis inquit, Sanctum Danielem Stilitam hoc prædixiſſe incendium, ſimulque omnes exhortatum fuiſſe ad agendam peccatorum pœnitentiam. In iiſdem annalibus Eccleſiaſticis ſcribitur, quòd cum Sanctus Joannes Chryſoſtomus ab impia Eudoxia è civitate pelleretur, ab ejus cathedra, in qua ſedere & prædicare conſueverat, flamma quædam ignis egreſſa fuerit; quæ dum cathedram conflagraſſet, verſus altiſſimum templi tectum ſe extulit, illudque totaliter conflagravit; deinum verò in forum ſe recipiens, in conſpectu maximæ multitudinis populi, tranſivit ad locum, in quo Senatus congregatus erat: qui licèt procul à templo diſſitus eſſet, ab eodem tamen igne conſumptus fuit,

Catech. Exempl. t. 1. tit. 2. n. 3. Ob peccata incendium perierunt. Ibid. n. 1. Stocholm Conſtantinopoli.

Baron. An. 463. n. 2.

An. 404. n. 42. Conſtantinopolis ſecundo.

ſola intacta manente capella, in qua ſacra ſupellex conſervabatur, ad defendendum ſanctum Præſulem, eumque ab omni ſuſpicione purgandum, quaſi aliquid ſacræ ſecum ſupellectilis ſuſtuliſſet. Et quidem quotquot hujus incendii meminerunt, omnes in eo unanimiter conſentiunt, prædictum incendium prorſus fuiſſe miraculoſum. Paulò poſt anno 433. An. 433. n. 15. Eadem urbs tertiò.

ignis eandem civitatem corripuit, fuitque incendium illud adeò impetuoſum, ut major civitatis pars in cineres abierit, incendio tres dies atque noctes inceſſanter continuante; idque in pœnam, quòd Neſtorium hæc civitas exceperit, ejuſque partes ſecuta fuerit, poſtquam in Concilio Epheſino fuiſſet condemnatus. Anno 718. Saraceni urbis Conſtantinopolitanæ obſidionem, interceſſione magnæ matris Dei, ſumma ipſorum cum verecundia deſerere coacti, pro majore parte partim ab aquis abſorpti, partim ab igne incinerati fuerunt; ſiquidem grando quædam ignita ſuper ipſos de cœlo lapſa, aquam maris bullire, & picem, qua navium tabulæ compaginabantur, colliqueſcere fecit; unde naves ſubmerſæ fuerunt, ex tota illa Saracenorum multitudine ſolùm decem remanentibus reſiduis. Anno 507. cum Alaricus perſequeretur Sanctum Cæſarium, eò quòd impoſitæ ſibi calumniæ, quaſi civitatem Arelatenſem Burgundionibus extradere voluiſſet, adhibuiſſet fidem, eundem Burdigalam relegavit in exilium: ubi cum in pœnam hujus injuſtitiæ fortuitò excitatus ignis conflagraret civitatem, omnes incolæ ſuum ad illum acceperunt refugium; qui proinde ad faciendam orationem in terram proſtratus, eundem protinùs extinxit. Simile miraculum in hac urbe Romana renovavit circa annum 823. Paſchalis Papa; hic enim dum civitas ingenti incendio conflagraret, facta fervente oratione, pedibus nudis ad incendium accurrens, illud ipſum extinxit. Aliud quoddam refertur incendium, quod anno 1194. factum, præ cunctis aliis prædictis exemplis, hoc elementum etiam in hac vita ſpecialem impiorum eſſe vindicem, manifeſtè probat. Cum enim Leopoldus Dux Auſtriæ in excommunicatione, quam Cœleſtinus Papa contra ipſum fulminaverat, pertinaciter perſeveraret, nec converti vellet, DEUS ei ſubditas regiones hunc in modum flagellavit; ſiquidem omnes conflagrarunt civitates, abſque eo, quòd modus obortorum incendiorum in ullo loco explorari poſſet. Proſequitur quidem idem Cardinalis Baronius in annalibus ſuis plurium aliorum ſimilium exemplorum ſeriem, ſed quia illa propoſito noſtro parùm deſerviunt, libenter ea præterimus.

Saraceni igne puniti ſunt.

An. 507. n. 6.

Item Burdigala.

An. 823. n. 4. Baron. Roma.

An. 1194. n. 3. Baron.

Omnes Civitates Auſtriæ.

5 *Ignis æmulatio conſumptura eſt adverſarios.* Ex his verbis manifeſtè ſequitur, amicos DEI optimè ſperare poſſe, ſe ab igne manſuros illæſos; ſiquidem hic ſolùm in vindictam inimicorum, & ad peccata caſtiganda immiſſus, bonos utique à malis optimè diſcernere valebit. Huc forſitan reſpexit Apoſtolus, inquiens: *Uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit.* Sanctus Eucherius de incendio univerſali in fine mundi futuro differens, inquit: *Illic juſti velut per amœnos gurgites, incendiis naturam ſuam mutantibus tranſmeabunt; intacta ignibus corpora, ipſis honorificanda pœnis, quia non ſunt onerata peccatis.* Thomas Cantipratenſis hiſtoriam quandam refert, quæ in confinibus Burgundiæ circa adoleſcentem quendam, qui, utpotè à primis annis inter Monachos Sancti Benedicti educatus, ſumma cum innocentia vixerat, contigit. Cum enim adoleſcens ille unà cum Abbate ſuo extra Monaſterium degeret, contigit, ut in domo quadam cujuſdam vetinarii ſeu equarii, qui ferreos equorum calces fabricabat, requieſcerent: cumque juvenis in officina dicti vetinarii unum ex ferreis equorum calcibus rubicundum, ignitum, & ſplendentem cerneret, neſciretque quid eſſet, curioſitate ductus, ferrum illud ignitum *nuda manu ſine aduſtione aliqua vel læſura elevans contrectavit. Abbas ſtupefactus, & omnes, qui præſentes aderant, innocentiam in juvene venerati ſunt, & rem iteratò, ac pluries probaverunt.* Qua in occaſione, experientia veriſſimum eſſe comprobavit, quod S. Ambroſius de rubo ardente, non tamen comburente, in hæc verba ſcripſit:

Ignis univerſalis non nocebit juſtis.

1. Cor. 3.

S. Euch. ho. 5. de Epiph.

Thom. Cant. l. 2. Apum c. 36. §. 2.

Hiſtoria de Juvene pio.

S. Amb. l. 4. Hexam. c. 3.

Rubus

Digitized by Google

Rubus non exurebatur, ſed tantum ſplendere ignis ſpecies videbatur. Alterum igitur munus ignis vacabat, alterum operabatur. Vacabat exuſtionis vis, operabatur illuminationis. Ideo ſtupebat Moyſes, quia contra naturam ſuam ignis non exurebat. Ac tandem concludens ſubdit: *Domini ignis illuminare ſolet, exurere non ſolet; non ſolet conſumere, niſi ſola peccata. In retributionibus meritorum, colligimus dividi ignis naturam, ut alios illuminet, alios exurat; illuminet juſtos, exurat impios.* Et quidem utrumque hunc effectum experientia in hoc juvene probavit; ſiquidem idem Cantipratenſis in eadem hiſtoria ſubdit: *Poſt hæc Abbate cum ſuis aliàs occupato, juvenis mox interiora domicilii eſt ingreſſus, ubi uxorem fabri tenentem puerum ſuper genua inveniens, cum parvulo, cui nunquam ſimilem viderat, jocari cœpit. Illico autem mulier juvenem, quaſi inexpertum, malitia ſimulata, ſi talem habere vellet, inquirit: & ille, libentiſſimè, inquit: quâ mox neſcium ad concubitum inſtruens, puerum ſic fieri promittebat. Ergo ubi juvenis poſt concubitum innocentia ſpoliatus egreſſus eſt, ferrum candens ut prius contrectare exiſtimans, graviter aduſtus exclamavit: quâ in re non modicè turbatus Abbas, & miratus, animadvertis, ex interiori læſura animæ, juvenem foris læſum; & priori, quâ eum contra ignem protexerat, innocentia nudatum.*

Alia natura eſt ignis divini, alia ignis communis.

Thom. Cant. ibid.

Pietatem juvenis illius ſuſtulit mulier.

Apoc. 8. 7.

6 In Apocalypſi Angelus quidam viſus eſt, qui thuribulum manu tenens igne plenum, illud ipſum in terram ſubvertit: *Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & miſit in terram.* Super quem textum Richardus de S. Victore ita ſcribit: *Hoc igne peccatores, tanquam vaſa fragilia in fornace fatiſcentia, novimus reprobari, quia per unum ignem, non eundem pars impiorum cum juſtis ſortitur effectum; ſicut nec ſtipula, nec aurum, quorum alterum conſumi, alterum probari cognoſcimus.* Deus ipſe, qui falli aut fallere nequit, apud Iſaiam pollicetur, inquiens: *Cum tranſieris per aquam: tecum ero,* (nimirùm talem alloquitur, qui nequaquam ab ipſo eſt ſeparatus, ſed in gratia & amicitia ejus actualiter vivit:) *Flumina non operient te; cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te.* Hæc eadem, quæ impios inter & juſtos intercedit, differentia, in hiſtoria trium puerorum, quos Rex impius in fornacis Babylonicæ flammas conjici juſſit, manifeſtè apparet. Tametſi enim ſacrilegus ille Rex fornacem ſeptuplo vehementiùs accendi juſſiſſet, ut hac ratione ignis in conflagrandis tribus illis pueris impetuoſior eſſet, ignis tamen ille prædictos pueros penitùs illæſos reliquit; econtrà verò *effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem, & erupit, & incendit, quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.* Nimirùm fornax illa non ardebat, ut Ananiam, ejuſque collegas, qui regio Nabuchodonoſoris præcepto parere detrectaverant, conflagraret; nam ut Scriptura ait: *Non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quicquam moleſtiæ intulit.* At verò inquies: cur igitur Nabuchodonoſoris miniſtros, qui dictam fornacem accenderant, conſumpſit? Audiamus Euſebium Emiſſenum, ad hoc dicentem: *Extra fornacem ſapiens ignis iraſcitur, & intus in fornace famulatur. Quanta caſtis viſceribus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoſcit.*

Richard. de S. Vict.

Iſ. 43.

Hiſtoria triũ puerorum in Babylonia.

Dan. 3. 4.

Euſeb. Emiſ. Hom. 3. de Epiph.

7 Simile miraculum de S. Agnete Virgine & Martyre legitur. Cum enim tyrannus hanc quoque in rogum ardentem conjici præcepiſſet, elementum hoc, velut ſi animatum fuiſſet, diſcernere noverat, quis ſupplicium illud ignis mereretur, & cui deberetur veneratio; (*arbiter ignis agnovit:*) ſuas enim dividens flammas, ſanctiſſimam hanc Virginem ſuos inter conſtrinxit ſplendores, caloris verò activitatem & voracitatem in circumſtantes idololatras, impioſque ac truculentos ejus perſecutores effudit, Martyre penitùs remanente illæſa.

Hiſtoria de S. Agnete.

8 Columna illa, quæ Iſraelitas in deſerto aſſociavit, licèt ignea fuerit, attamen non ſolùm ſua contra Ægyptios fulmina emiſit, dicente Scriptura: *Reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis, interfecit exercitum eorum;* verùm inſuper idem ille ignis Hebræis venerabunda obſequia exhibuit. Unde Clemens Alexandrinus inquit: *Ex columna flammam accendens, quod eſt ſimul gratiæ & timoris indicium; ſi obedieris, lucem habebis, ſi non obedieris, ignem.* Obſervaſtiſne aliquando, qualiter eo tempore, quo Deus in monte Synai legem dedit, mons ille velut totus exardeſcens, flammarum globos ingentes ediderit? *Totus mons Synai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus ſuper eum.* At verò quidnam lex, quam Deus promulgare volebat, cum igne commercii habet? Ecce tibi hujus ignis myſterium: *Si* enim *obedieris, lucem, ſi non obedieris, ignem habebis.*

Ex. 14. 24. Eadem columna ignea lucebat Hebræis, & nocebat Ægyptiis.

Clem. Alex. exhort. ad Gentes.

Exod. 19.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Deus tonitrua excitat, ad incutiendum peccatoribus metum, illoſque convertendos; ſuaque in illos fulmina immittit, ut ſuam adversùs peccata iram effundat.

THEMA.

De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua. Apoc. 4. v. 5.

1 Ex quo DEUS in Apocalypſi, veluti in throno ſumma cum majeſtate & magnificentia poſitus, atque à viginti quatuor ſublimibus Monarchis, præ ſumma reverentia coram ipſo proſtratis, ſuaque diademata ad ejus pedes projicientibus, adoratus, S. Joanni exhibitus fuit, meritò inter alia omnipotentiæ, & magnificentiæ ipſius indicia hoc loco ſubjungitur: *De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua.* Enimverò vel ipſi Gentiles fulmina Jovis (quem ipſi velut ſupremum inter Numina falsò colebant) manibus inſerentes, per hoc abſolutam ejus poteſtatem indicare voluerunt. Unde Seneca ait: *Mira fulminis, ſi intueri velis, opera ſunt, nec quicquam dubii relinquentia, quin divina inſit illis & ſubtilis potentia.* Cornelius à Lapide ſuper aſſumpti thematis verba ita ſcribit: *His ſymbolis Deus ſuam potentiam, majeſtatem, & magnificentiam oſtendit.* Salvator noſter paulò ante, quàm paſſionem ſuam adoriretur, Divinitatis ſuæ quoddam inſinuare volens indicium & ſpecimen, æterno Patri ſuo dixit: *Pater, clarifica nomen tuum; venit vox de cœlo: Et clarificavi, & iterum clarificabo.* Subdit verò Evangeliſta: *Turba, quæ ſtabat, & audierat, dicebat, tonitruum eſſe factum.* Porrò certum eſt, prouti ex verbis præfatis colligitur, quòd quantò major eſt Altiſſimi in throno illo beato conſidentis majeſtas, tantò magis Angeli contremiſcant: *Majeſtatem tuam laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt poteſtates.* Tonitrua autem voces ſunt DEI, quibus nos perterrere, & metu percellere intendit, ut erga ipſum tantò ſimus obſequioſiores, magiſque obedientes: *Tonabit voce magnitudinis ſuæ,* inquit Job, *tonabit Deus in voce ſua;* ac proindè poſtquam S. Joannes dixiſſet *fulgura*, mox ſubdit *voces & tonitrua*, quaſi duas voces idem ſignificantes. Idem S. Propheta in alio loco pariter interrogat: *Si habes brachium ſicut Deus, & ſi ſimili voce tonas?*

Declarant fulmina divinam potentiam.

Seneca l. 2. nat. q. c. 39.

Corn. à Lap.

Job 12. 24.

Tonitrua ſunt voces Dei.

Job 19. 4.

Job 40. 4.

2 Samuel populo Iſraelitico, Regem ſibi conſtitui contumaciter poſtulanti, evidens aliquod divinæ omnipotentiæ ſignum dare volens, cœlum ſubitò turbari, indeque tonitrua audiri, copioſoſque pluviarum imbres deſcendere fecit. At verò audiatis velim, quâ phraſi ſeu modo loquendi tonitrua appellaverit: *Invocabo Dominum, & dabit voces, & pluvias: & ſcietis, & videbitis, quia grande malum feceritis in conſpectu Domini.* Vatablus loco ly *voces*, legit, *tonitrua*; & meritò quidem, quia etiam Pſalmiſta tonitrua eodem nomine nuncupavit, dicendo: *Intonuit de cœlo Dominus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam, grando, & carbones ignis: & miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos, fulgura multiplicavit, & conturbavit eos: & apparuerunt fontes aquarum, & revelata ſunt fundamenta orbis terrarum:* quia ſæpiùs contigit, quòd poſt tonitrua, evibrata ſint fulmina, exſurrexerint turbines, tempeſtates, diluvia, ipſaque terra per terræ motus & concuſſiones in profundas voragines aperta fuerit; ut proindè meritò dici poſſit: *Et revelata*

Probatur hoc ex temporibus Samuelis.

Pſ. 16. 14.

Digitized by Google

Iſa. 30. v. 30. Eccl. 43. 18. Job. 38. 34. Cat. Græc. Corder.

lata ſunt fundamenta orbis terrarum. Sanctus Propheta Iſaias de horribili illa tempeſtate, quam Deus Aſſyriis immiſſurus erat, diſſerens, eandem ſub hiſce terminis deſcripſit: *Auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachii ſui oſtendet in comminatione furoris*. Eccleſiaſticus ſimiliter tonitru vocem Dei appellat, inquiens: *Vox tonitrui ejus verberavit terram*. Deus enim peccatores terreſacere volens, vocem ſuam, id eſt, tonitrua emittit. Advertendum quoque eſt, quòd, priuſquam Job fulminis mentionem faceret, præmiſerit, dicens: *Nunquid elevabis in nebula vocem tuam? Hæc autem elevatio vocis*, ut in Catena Græca dicitur, *imperium Dei eſt*, *eleganſque ſignificatio contenta vocis, quæ ex longinquis terra mariſque regionibus materia nubium aut nebularum evocetur*. S. Thomas vocem tonitruum eſſe putat, *quod vox dicitur Dei; adeoque loqui cenſetur, cum tonat Deus*.

Senec. ibid. cap. 1. S. Ambroſ. in Apoc. Naturaliter homo horret tonitru. Hugo Card. Eccl. 43. Pſ. 94. 8. Pſ. 103. 7. Tonitru eſt monitorium Dei. Exod. 9. 23. Oleaſt. Senec. ibid. cap. 49. Oleaſt. Exod. 9. Abul. in c. 9. Exod. S. Aug. in Gloſſ. in 1. Reg. 12.

3 Videmus per experientiam, quòd inſonante, & obſtrepente tonitru, homo naturaliter timore percellatur; unde & Seneca ait: *Humanas motura tonitrua mentes*. S. Ambroſius præcitatum Apocalypſeos textum exponens, inquit: *Per tonitrua terror gehennæ ignis deſignatur*. Hugo Cardinalis rationem aſſignat: *Coruſcationes judicii tui, quia nimirum timorem incutiunt; vel quia memoriam de judicio faciunt; vel quia ex Dei judicio, & arbitrio fiunt*. Regius Pſalmiſta finem inſinuat, quem DEUS ut plurimùm ſibi propoſitum habet, dum vocem ſuam, id eſt, tonitrua edit; ait enim: *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*; clariùs autem alibi dicit: *Ab increpatione tua fugient, à voce tonitrui tui formidabunt*. DEUS olim in Exodo Ægyptiorum armenta, greges & meſſes, per grandines, fulgura, & pluvias diſpergere, magnamque inter illos ſtragem facere volens, primò tonitrua præmiſit, dicente Scriptura: *Dominus dedit tonitrua*: Oleaſter legit *voces*: quia nimirùm præmonere illos voluit, ut ſecuritati ſuæ conſulerent, vitamque ſuam emendantes, iram ſuam placarent. Undè ipſemet quoque Seneca fulgura vocat *Monitoria, quibus DEVS docet, quid cavendum ſit*. Quod idem multò magis de tonitribus dici poteſt, utpotè quæ fulmina præcedunt, tempuſque contritionis actus eliciendi, & ad DEUM recurrendi indulgent. Oleaſter inquit: *Admonemur hic, ut cum tonitrua audierimus, ſciamus, DEVM nos voce ſua terribili velle admonere, & alloqui, ut a malo recedamus*. Abulenſis de tonitribus, quibus Ægyptii perterrefacti fuerunt, loquens, inquit: *Cauſabantur tonitrua ex illiſione, & erant magna valdè ad terrendos Ægyptios peccatores*. S. Auguſtinus à Gloſſa citatus inquit: *Samuele invocante Dominum, horribiles voces Dominus intonuit, quibus plebs quæ audierat ſe Dominum repuliſſe, ne regnaret ſibi, intelligeret; & ut confutaret pervicaciam populi*.

Pſalm. 28. 9. Tonitru; ac tuſce tyrannum accelerant. Iſa. 37. 3. Job 26. 14. Vehemens inefficax per tonitru fuit. Exod. 19. Novar.

4 Reflexiſtiſne vos aliquando ad illum Pſalmiſtæ verſiculum, in quo ait: *Vox Domini præparantis cervos?* Quidnam, obſecro, voci Dei, vel tonitribus, cum cervis intercedit? Pro reſolutione ſciendum eſt, verſionem Chaldaicam habere: *Parturire faciens cervas?* hæc enim animalia fœtus ſuos difficulter in lucem edunt; quando autem tonitrua vehementer inſonant, viſcera ipſorum, ob terrorem quem inde contremiſcentia concipiunt, dilatantur, ruptiſque uteri membranis, facilè parturiunt. Eheu! quot ſunt, de quibus cum Iſaia dicere poſſumus: *Venerunt uſque ad partum, & non erat virtus pariendi?* Multi enim bonam quidem habent voluntatem, peccatum ab animabus ejiciendi; at verò voluntatem illam nunquam exequuntur, niſi quando tonitrua per cœlos diſcurrere audiunt; tunc enim ad pedes confeſſarii recurrentes, pœnitere incipiunt: *Quis enim poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?* Saulus mox in Paulum, & ex perſecutore in Apoſtolum, ex lupo in ovem transmutatus fuit, mox ut terribilem illam cœlitus detonantem audivit vocem: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Quodnam in eo latere exiſtimatis myſterium, quòd quando DEUS in monte Sinai legem ſuam dedit, ſimul etiam tonitrua audiri voluerit? *Cœperunt audiri tonitrua*. Reſpondet Novarinus, inquiens: *Vt altiùs rudis ille populus legem ſuam menti infigeret, & tonitruum & fulgurum memoria à legis violatione revocaretur*. Oleaſter diù ante ſibi interroganti: *Ad quid hæc Domine Deus?* in hæc verba reſponderat: *Arbitratus eſt Dominus, quod quoties lex ejus homini frangenda occurreret, tonitrua, ac micantia fulgura, quæ in ejus promulgatione contigerant, ad memoriam revocata, eum a peccato faciendo deterrerent, & ad memoriam revocarent, Deum, cujus leges frangit, horum Dominum, tonitruo aut fulgure interficere, imò comminuere poſſe: ſed humana malitia divinæ formidinis expers, Deum offendere, ejuſque leges quotidie infringere non veretur*.

Deut. 32. 41. Gladius Dei eſt ut fulgur. Matth. 24. 27. Lorin. in Deut. S. Nilus de ira. Qui fulgur eſt ira Dei. Job 9. 13. Eccl. 43. 14. Dion. Cart. ibid. Sap. 5. 22. Pſal. 96. 3. Dion. Cart. Deut. 32.

5 *Et fulgura*. Enimverò communiter tonitrua fulmina præcedere, eorumque prodromi eſſe ſolent. Et quidem ex illo Deuteronomii textu, in quo Deus iratus ait: *Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hoſtibus meis &c.* clarè colligitur, fulgur, ejuſque ſagittam, ſpeciale eſſe iræ divinæ indicium, ac inſtrumentum. In judicio finali, quando furor ejus ad ſummum uſque gradum pertigerit, Chriſtus futurum ſuum fulmini ſimilem futurum eſſe prædixit, inquiens: *Sicut fulgur exit ab Oriente, & paret uſque in Occidentem: ita erit & adventus Filii hominis*. Lorinus ſuper præcitata Deuteronomii verba ſcribens, rationem reddit, cur gladium iræ ſuæ potiùs fulmini aſſimilaverit, quàm cuivis alteri ſupplicii inſtrumentu; ita enim ſcribit: *Ira, vindictaque DEI fulguri comparatur, ut annotat Ludovicus de Leon, quia DEVS adverſus impios utitur ſæpè fulgure, ſeu fulmine*. S. Nilus ait: *Ira quaſi fulmen in anima*. Cum igitur fulmina iræ Dei ſint effectus, meritò hoc nomine deſcribuntur: Sicut enim nemo reperitur, qui fulminis ictibus reſiſtere poſſit: ita quoque certò conſtat, neminem iræ divinæ aliquod ponere poſſe obſtaculum, quando ex juſtitia ſua caſtigare decrevit. Unde S. Job ait: *DEVS cujus iræ reſiſtere nemo poteſt, & ſub quo curvantur, qui portant orbem*. Dionyſius Carthuſianus verba illa Eccleſiaſtici: *Accelerat coruſcationes emittere judicii ſui*, de fulminibus interpretatur, ut ſenſus ſit: *Fulgura velociſſimè emittit, vel ad oſtenſionem terroris, & rigoris divini judicii, aut etiam ad puniendum. Hinc Iob. 36. ſcriptum eſt: Si voluerit extendere nubes quaſi tentorium ſuum, & fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet*. In libro Sapientiæ dicitur: *Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & tanquam a benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum inſilient*. Pſalmiſta de igne velut fulminis prodromo loquitur, dum ait: *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus: illuxerunt fulgura ejus orbi terræ, vidit, & commota eſt terra*. Dionyſius Carthuſianus præcitata Deuteronomii verba: *Si acuero ut fulgur gladium meum*, gloſſa ſua illuſtrans, hunc illorum ſenſum eſſe dicit: *Si ad vindicandum me præparavero, inebriabo ſagittas meas ſanguine; id eſt, per pœnas, & jacula penetrantia, tantum impiorum ſanguinem effundam, ſeu tantos occidam, quod inſtar ebrii videbuntur eſſe repletæ*.

Lorin. in Deut. 32. Modus, quo generatur fulmen. Corn. à Lap. in c. 20. Apoc. Hiſtoria. Lorin. ibid.

6 *Et fulgura*. Conſideraſtiſne aliquando quonam modo fulgur generetur? Audite Lorinum dicentem: *Materia fulminis eſt exhalatio terreæ ſenſim aſcendens, & ſubito impetu deſcendens, poſtquam formata & exacuta eſt; ad eundem modum ex noſtris peccatis ante divinum conſpectum ſalientibus, divina fabricatur vindicta, conficiturque*. Et verò variæ inter fulmen & peccatores proportiones & ſimilitudines intercedunt. Etenim, ut Cornelius à Lapide ait: *Fulmina, quæ iræ divinæ ſunt ſymbola, igne ſulphureo conſtant, & ſulphur olent*. De peccato quoque nos ſuo loco diximus, quòd tam cœlum, quam terram verſus abominabilem fœtorem exhalet. De Themiſtocle legitur, quòd ſcuto quodam munitus fuerit, in quo Cupido & fulmen quoddam effigiata cernebantur; apta nimirùm inter ſe unione, quia omnia peccata, ſpeciatim verò carnis peccatum, in ſulphure denotatum, ex mente Sancti Gregorii fulmina è cœlo provocare ſolent. Lorinus ſequentem habet diverſam ponderationem; ait enim: *Sicut icti fulmine, & extincti, nullum exterius plagæ ſignum præ ſe ferunt: ita flagitioſi ſecundum externam ſpeciem*

va-

Digitized by Google

valere videntur, ac florere; cum tamen à Deo percuſſi, multis interius malis miſerrimè laborent, quia gladius iſte fulgureus divinæ juſtitiæ, ut ferrum comminuit impium, juſtum velut vagina illæſum præterit. Quia ſicut perinde ut fulmen ex improviſo & in momento proſternit, idque ſæpius calida tempeſtate, quando aer minus nubiloſus, tellus verò hilarius vernat: ſic tunc maximè percelluntur ſcelerati, cum cuncta iis rident, & ad votum, feliciterque procedunt, ita ut cum dixerint, pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniat interitus. Me quod attinet, ſæpiùs illam conſideravi ſimilitudinem, qua incarnata Sapientia Sathanam è cœlo præcipitem, utpotè primum peccati authorem, & ad quævis ſcelera ad finem uſque ſæculorum inſtigatorem, ad vivum exprimere volens, aptius reperire nequivit epithetum quàm fulguris; ait enim: *Videbam Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem*; reverà enim nulla dari poteſt creatura, in qua magis vivaciter culpa eidemque debita pœna exprimatur, quàm in fulguris ſagitta. Cornelius à Lapide aliam conſiderat utriuſque proportionem; ait enim: *Sicut fulgur in cœlo ſplendidiſſimum in terra deſinit in lapidem, quem inſtar teli jaculatur: ſic ſuperbia Luciferi fulgidiſſimum Angelum convertit in deterrimum Cacodæmonem. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Fulmen enim ſuperbiæ eſt ſymbolum, dicente Poeta: Feriunt altos fulmina montes. Initium omnis peccati ſuperbia.* At verò in quid fulmen deſinit, aut in quo terminatur? Nimirùm in profundiſſimas terræ voragines, & in momento deficit: ita quoque peccatoribus contingit, de quibus Pſalmiſta ait: *Vidi impium ſuperexaltatum & elevatum ſicut cedros Libani: tranſivi, & ecce non erat, quæſivi eum, & non inventus eſt locus ejus.* Porrò fulmen, quod terram concutit, civitates populoſiſſimas contremiſcere facit, ipſumque cœlum in prælium obarmat, ſi poſt longum inquiſitionis laborem reperiatur, nihil eſt aliud, quàm parvulus quidam & durus lapillus; & tamen tanquam miniſter Altiſſimi ad vindicandas ejus offenſas, & tanquam divinæ juſtitiæ inſtrumentum, à peccatis noſtris corroboratum, fortiſſimas ſæpè turres in ruinam agit, & ad terram proſternit.

Vulneris fulmine externus ſæpe non apparet.

Luc. 10. 18.

Corn. à Lap. Proportio inter peccatum & fulgur.

Iſa. 14. 12.

Pſal. 36. 35.

Maximi effectus lapilli fulguris.

7 *Fulgura.* DEUS promptiores fideliorefque furoris ſui executores non habet ipſis fulminibus; unde Job interrogat, inquiens: *Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi: adſumus?* Quæ verba S. Thomas ita exponit: *Nunquid per tuam virtutem erit motus eorum, & ibunt, quaſi ſcilicet obediant tuo imperio? Solent autem motus fulgurum repercuti ab uno loco in alium, & hoc deſignat, ſubdens: Et revertentia dicent tibi: adſumus, quaſi in ſua reverſione parata eſſent, ut iterum obediant divino imperio, & ad alium locum vadant, ſeu mittantur.* Quòd ſi peregrinos obſervaveritis modos, quibuſcum fulgura ſeſe vertunt, & revertunt, effectuſque extravagantes, quos poſt ſe relinquunt, nec non perſonas, quas offendunt; illa non ſolùm vobis animata, ſed & judicio & diſcurſu prædita eſſe videbuntur; neque id mirum eſt, quia *ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus.* Ex iis, quæ ſanctus Paulus ad Romanos ſcribit, clarè colligitur, omnes creaturas ad ſerviendum impiis admodùm eſſe invitas; ita enim ſcribit: *Vanitati creatura ſubjecta eſt non volens, ſed propter eum, qui ſubjecit eam in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute.* Unde ſi in illarum ſtaret arbitrio, utique ad caſtigandum impium ſeſe obarmarent; & quidem in caſu, quo Deus creaturas ſuæ libertati relinqueret, utique ad caſtigandum impios *pugnaret pro eo orbis terrarum contra inſenſatos.* Inter omnes tamen alias creaturas, fulmen cæteris omnibus velocius exiſtit, eſtque inſtrumentum præ cæteris ad ſupplicium ſceleratorum proportionatiſſimum. Verum tamen eſt, quòd de Deo dici poſſit & debeat, *cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis*, quia priuſquam fulguret, anticipatè tonitruat, ut à peccatis reſipiſcamus. Audite de fulmine in hæc verba ſcribentem Senecam: *Quid quod malorum ſerpentium, & aliorum animalium, quibus mortifera vis ineſt, cum fulmine icta ſunt, venenum omne conſumitur? Unde, inquis, ſcis? In venenatis corporibus vermis non naſcitur; fulmine icta intra paucos dies verminant.* Hic porrò finis eſt, quem DEUS, fulmina in impios immittens, ſibi habet propoſitum; ſcilicet ut extinguatur in illis, qui poſt fulmina ſuperſtites manent, peccati venenum. Veruntamen quemadmodum electi à Deo puniti emendantur, ita perverſi magis indurantur; ac proinde S. Cyrillus Jeroſolymitanus de Manichæis hæreticis ita ſcribit: *Tonat Deus, & nos omnes tremimus, illi autem blaſphemant; fulgurat Deus, & omnes ad terram inclinamur, illi verò nefandas in cœlum movent linguas.*

Job. 38. 35.
S. Thom. ib.

Effectus fulguris ſunt extravagantes.

Rom. 8. 20.

Sap. 5.

Velociſſimū fulgur, tonitru, ut pręmonitio pręcedit.

Senec. ibid. cap. 31.

Similitudo.

S. Cyrill. Hier. cath. 6.

8 Inſignis quidam author modum refert, quo fideles nonnulli ſeſe contra fulmina obarmare ſolent; ait enim: *A ſignis cœli ne timueritis, quæ timent gentes, quia ego vobiſcum ſum Dominus Deus veſter. Hæc quoque verba inter tonandum, vel audita, vel dicta, ſcribuntur à quibuſdam noxam fulminis amoviſſe.* In vita S. Thomæ de Aquino, noviſſimè à Patre Paulo Frigerio in lucem edita, legitur, quòd adverſus tonitrua & fulmina hiſce ſe verbis obarmare conſueverit, dicendo: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* In actis Sanctæ Hedvvigis Duciſſæ Poloniæ ſcribitur: *Coruſcationes, & tonitrua multum formidabat, quòd his elementorum commotionibus extremâ diei judicium, & divinæ ultionis gladium revocaret ad memoriam; eaque commemorans, tota contremiſceret, ut cum B. Iob quaſi tumentes ſuper ſe fluctus ſemper Dominum timeret: nec ceſſavit is tremor, donec accitus aliquis Sacerdos, ſacratas manus pro divinæ protectionis ſcuto ejus capiti imponeret, ſub quarum umbraculo, tanquam jam ſecura de periculo evadendo, genuflexionibus, & orationibus durante tempeſtate inſiſtebat. Tranquillitate poſt intemperiem reddita, pro gratiarum actione illas manus oſculabatur, quas idcirco putabat reſiſtere noxiæ poteſtati, ut iram Dei avertant, vel Deum iratum concilient, quòd ſacratæ ſint.* De S. Geadda refert Lippelous, quòd noviſſimorum memoriam adeò firmiter cordi ſuo impreſſam habuerit, ut quotieſcunque vel impetuoſus ſpiraret ventus, vel turbo aliquis exſurgeret, ad orationem faciendam ſe proſternere conſueverit: emicantibus autem fulguribus, vel inſonantibus tonitrubus, ad Eccleſiam ſe receperit, neque inde egreſſa fuerit, donec aer priſtinæ eſſet ſerenitati reſtitutus. De hujus autem formidinis cauſa interrogata, reſpondit: *Nunquid apud Pſalmiſtam legiſtis: Et intonuit de cœlo Dominus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam; miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos? Ergone ignoratis, quòd ſæpe poſt fulgura, & tonitrua fulmen ſequi ſoleat?*

Joan. Sareſberienſis l. 1. de nugis Curial. c. 13. Munimen contra fulmina.

Vit. S. Th. Aqui. l. 1. c. 4. n. 10.

Hiſtoria.

Lipp. 1. Mar.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Peccata noſtra inimicos noſtros in bella contra nos corroborant, noſtraſque debilitant vires.

THEMA.

Non poterit Iſrael ſtare contra hoſtes ſuos, eoſque fugiet. Joſuè 7. v. 12.

1 POſtquam Deus exercituum, qui populum ſuum ad Palæſtinam occupandam & poſſidendam direxerat, ut in ea poſt Ægyptiorum ſubmerſionem, aliaſque in deſerto ab hoſtibus glorioſè reportatas victorias, triumphales plantaret & erigeret lauros, populos deſerti illius incolas metu & formidine repleſſet, illiſque ſubjugandis fœlix feciſſet principium; tandem in optimo fortunatiſſimorum progreſſuum curſu, rotam fortunæ ipſorum ſiſtit, hocque infauſtum oraculi æterni vaticinium auribus illorum inſonare fecit: *Non poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet.* At verò dicet fortaſſe aliquis: quamobrem infelix hic eventus Iſraelitis obtigit? Num fortè artis bellandi obliti erant, aut verò quoad numerum & vires bellatorum nimis notabiliter erant diminuti, aut verò hoc illis contigit, quia annonæ, vel munitionum, vel expertorum belli ducum patiebantur inopiam? Ex nullo horum capite hæc illis infelicitas evenit, quin potiùs Deus ipſe eodem in loco ipſiſſimam inſinuat cauſam, cur animi generoſitatem amiſerint,

Punitio Hebræorum, quia anathemate polluti erant.

& inimico, cæteroquin ſegni, imbelli, & vili, terga verterint; nimirum: *Quia pollutos eſt anathemate, non ero ultra vobiſcum, donec conteratis eum, qui hujus ſceleris reus eſt*. Joſue videns populum Iſraeliticum in prælio contra Hai (quod longè inferius fuit illo, quo contra Jericho dimicatum fuerat,) turpem ſe in fugam conjicere, non ſolùm ipſe perterritus fuit, ſed & univerſi *ceciderunt per prona fugientes, pertimuitque cor populi, & inſtar aquæ liquefactum eſt*. Quia verò peregrinæ hujus metamorphoſeos ignorabat cauſam, cur ſcilicet ex generoſis leonibus in timidos degeneraſſent cuniculos, dixit illi Deus: *Peccavit Iſrael, & prævaricatus eſt pactum meum*. Ecce tibi veram cauſam, ob qoam inimici noſtri in multis præliis in commune populorum detrimentum contra nos ſæpè prævaleant, Et quidem ex hac hiſtoria clarè colligitur, qnòd ad deperdendam victoriam oon requirantur peccata multorum, ſed ſufficiat, ſi unus iram Dei exacerbet; ſiquidem in prædicta hiſtoria ob peccatum unius in prædam inimicorum ceſſit integer exercitus, integer populus, & civitas oumeroſiſſima.

Degenerant Judæi in puſillanimes.

Propter peccatum unius. S. Baſil. or. 3. de pecc.

Sanctus Baſilius Magnus in oratione quadam *de peccato*, hujus facti meminit, dicens: *Non ſolom ſibi ipſi, ſed etiam conjugi, liberis, toti domui, & omnibus denique ſuis nocuit; ac ſana peccati illius tempeſtas univerſum populum veluti ignis quidam abſumpſiſſet*.

S. Baſil. reg. brev. interrogat. 47.

Idem quoque S. Doctor hoc ipſum factum alio in loco commemorat, dicens: *Animadverte, quando Acham furatus eſt linguam illam auream, quomodo in cunctum populum ſævierit ira Domini; quodque majus eſt, qui etiam delicti authorem, & delictum ipſum ignoraret, uſque dum is ipſe, quem dixi, manifeſtè deprehenſus eſt, & horribile illud unà cum ſuis omnibus exitium ſubivit*.

Peccato duo conſtituuntur inimici.

Et verò exercitui Iſraelitico non fuerunt reſtitutæ vires, donec peccatum Acham expiatum & abolitum fuiſſet, ut inde intelligamus, nequaquam à nobis ſperari poſſe, quòd futuri ſimus inimicis noſtris ſuperiores, quamdiù Dei inimicos, id eſt, peccata à conſcientia noſtra non extirpaverimus. Quamdiù enim propter peccata extra gratiam Dei conſtituti, eique rebelles ſumus, duos babemus inimicos; quorum tameo unus altero fortior eſt, atqoe poteutior, ſcilicet Deus, de quo Pſalmiſta ait: *Dominus fortis & potens in prælio*; econtrà verò exercitus nobis contrarii hanc habent prærogativam, quòd præter proprias vires, à noſtris ſceleribus corroboratas, DEUM quoque exercituum in adjutorium ſuum promptum habeant, & paratum, utpotè qui ad vindicandas ſibi continuò irrogatas injurias illorum opera utitur.

Pſalm. 23. 8.

S. Hieron. lib. 2. ep. ult. de epitaph. Nepotian. 2.

2 Celebris eſt ſequens Sancti Hieronymi ſententia, dicentis: *Noſtris peccatis barbari fortes ſunt, noſtris vitiis Romanus ſuperatur exercitus: non ſua hoſtes arma, ſed noſtra eos peccata in nos roborant*. In Pſalmo 149. inſignes recenſentur victoriæ, & ſtrages nationum, Regumque captivitates;

D. Chryſoſt. in Pſ. 149. Propter peccatum transfertur victoria.

Sanctus Chryſoſtomus aotem Pſalmum prædictum exponens, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Oſtendit hic bellum cum chorea gerendum, & quod canentes & laudantes ſic vincent; exaltationes enim, dicit, hymnos, pſalmos, gratiarum actiones ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Quid hoc eſt? Quoniam qui vicerant, aſſidue probra in eos ingerebant, pollicetur ſe rebus ipſis eos redarguturum*, (quod verò nobis quàm maximè deſervit, ſunt verba ſequentia:) *& oſtenſurum, quod non Dei imbecillitas, ſed ipſorum peccata dederunt eis victoriam. Cum itaque ſatis pœnarum dediſſent, vide inſignem victoriam; ſubjungit enim & dicit: Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis &c.* Quòd igitur inimici exercitus victores, nobiſque ſuperiores evadant, nequaquam defectui aſſiſtentiæ & potentiæ divinæ, neque exercituum noſtrorum debilitati, ſed peccatis noſtris attribuendum venit: *Non ſua illos arma, ſed noſtra eos peccata in nos roborant*.

1 Reg. 17. 4. Cauſa cur Goliath fuerit proſtratus, erat blaſphemia.

Quis unquam Davide generoſior, aut formidabilior Goliath repertus fuit? Hic enim ſolus integro exercitui ſeſe opponere non formidavit; ſiquidem velut inexpugnabile quoddam, & chalybe communitum fortalitium eſſet viſus, univerſum populum Iſrael, quantumvis armatum & potentem, contremiſcere fecit; & tamen per parvulum quendam lapillum, ex funda fronti ejus infixum, in terram proſtratus fuit. Sed ecce tibi hujus perpeſſæ ſtragis cauſam: *exprobavit enim acies Dei, auſus maledicere exercitui Dei viventis*.

Baſil. Seleuc. orat. 15.

Audiamus Baſilium Seleucum, Iſraelis oomine in hæc verba loquentem: *Deo contumelia dicitur; & qois in pugnam non armetur? Ipſum Deum contumelia laceſſitum in auxiliis numero, maledicam illam inimici linguam victoriæ pignus teneo. Corpore præſidens eſt, & thorace, ego vero immortali defenſione munior; ſcutum objectat, verùm hoſtem à Deo oppugnatum non metuo ego*.

1. Reg. 17. 36.

3 David, qui tam inſignem reportavit victoriam, totque triumphis glorioſus extitit, quique de ſe gloriari non dubitavit, dicendo: *Leonem & urſum interfeci*; hic inquam, poſtea adeò vilis, abjectus, & debilitatus fuit, ut licèt caput ejus diademate Regio cinctum eſſet, attamen jam non gigantes, ſed militem quendam privatum formidaverit; prout benè obſervat Chryſoſtomus, à Sancto Joanne Damaſceno lib. 2. Parallelorum cap. 86. citatus: quando enim Berſabeam ex commiſſo com ipſa adulterio gravidam eiſe intellexit, Uriæ in caſtris ſuis militantis timore perculſus fuit:

D. Chryſoſt. Hom. in Pſal. 50.

Hinc cogites velim, inquit Chryſoſtomus, *quantum malum ſit peccatum. Rex militem timet. Quid? Nonne Rex es? Nonnè gladii poteſtatem habes? Ita eſt, inquit, ſed grave peccatum admiſi*.

David alias generoſus poſt peccatum timuit unicum militem.

Quapropter omnes benè gubernati Chriſtiani exercitus, priuſquam deſcendant ad prælium, magna cum ſolicitudine curant, ut omnes peccata ſua confiteantur, & reconcilientur cum Deo, ne peccata ipſorum majores inimicis ſuis vires ſuggerant: *Noſtra enim eos peccata in nos roborant*.

Solent Chriſtiani ante pugnam confiteri.

2. Reg. 11. 23.

David nequaqnam aſſueverat audire nuntios, ſtragem militum ſuorum ſibi indicantes; ſiquidem ipſe & exercitus ejus ſemper victores eſſe ſolebant: & tamen generalis militiæ ſuæ dux Joab ei ſignificavit per nuntios dicentes: *Prævaluerunt adverſum nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum; direxerunt jacula ſagittarii ad ſervos tuos ex muro deſuper, mortuique ſunt de ſervis Regis*. Veruntamen jactura hæc neqnaquam miranda eſt, ſiquidem eo contigit tempore, qoo David adulterio & homicidio coinquinatus erat; unde idem nuntius ſubjunxit: *Quin etiam ſervus tuus Urias Hethæus mortuus eſt*. Ubi enim timor Dei ſimul cum militibus non militat, neceſſum eſt, ut miles qoamvis jacturam ſibi obventuram formidet.

S. Ambroſ. ser. 86. Timor mundanus enervat, Dei confortat.

Undè Sanct. Ambroſius ait: *Præcepta Chriſti arma ſunt Chriſtianis, & divinus timor terrorem à nobis expellit hoſtilem*. Verum quidem eſt, quòd timor cor militis invadens, velut tinea quædam omnem ipſius fortitudinem & animoſitatem corrodendo conſumat; veruntamen idipſum timor Dei oequaquam operatur, quin potiùs Deum timentem fortificat & corroborat. Undè poſtquam Deus populum ſuum ſancto Dei timore, legumque ſuarum obſervantia benè communitum vidiſſet, euodem omnem inimicorum alienigenarum metum deponere juſſit: econtrà verò pro caſu, quo futuri eſſent mandati divini tranſgreſſores, minatus eſt eis, dicens:

Lev. 26. 36. Beda prolog. in quæſt. in lib. Judic.

Dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium, terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium, cadent nullo perſequente, & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugientes, nemo veſtrum inimicis audebit reſiſtere, peribitis inter gentes, & hoſtilis vos terra conſumet: quod ſi & de iis aliqui remanſerint, tabeſcent in iniquitatibus ſuis, in terra inimicorum ſuorum. Audiamus venerabilem Bedam, in prologo ſuper librum Judicum in hæc verba ſcribentem: *In hoc volumine delicta Judaici populi, & ſervitutes, clamor quoque eorum, & miſerationes Dei ſcribuntur; nam multis annis pro ſuis offenſis multorum Regum ſervi erant, & iterum converſi liberati ſunt. Sed quid eſt, quod ſæpe peccantes in manu hoſtili traduntur, niſi quod noſtra peccata, quando delinquimus, vires hoſtibus præbent? Et quando nos facimus malum in conſpectu Domini, tunc confortantur adverſarii noſtri?*

Conſultatio Holofernis de Hebræis.

4 Holofernes potentiſſimũ & victorioſum numerabat

Digitized by Google

bat militum ſuorum exercitum, ſub duræ ſervitutis ſuæ jugo innumeri ingemiſcebant populi, multas ſibi ſubjugaverat provincias, acquiſierat regna, exercitus profligarat; & tamen quando ad Bethuliam accedens, eos ad defenſionem ſe præparare intellexit, eorum admiratus temeritatem, à Principibus ſuis de ſtatu Hebræorum, de viribus ſuis adeò magnanimiter præſumentium, informari petiit. Achior igitur Princeps Ammonitarum, fuſiùs aſſiſtentiam, quam Deus Hebraiſmo quovis tempore fideliter exhibuit, expoſuit; ac tandem ſubjunxit: *Non fuit, qui inſultaret populo iſti, niſi quando receſſit à cultu Domini Dei ſui; quotieſcunque autem præter ipſum Deum ſuum, alterum coluerunt, dati ſunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium. Vſque dum non peccarent in conſpectu Dei ſui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem; nam & ante hos annos, cum receſſiſſent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati ſunt præliis à multis nationibus.* Atque ideò ſequens Holoferni ſuggeſſit conſilium: *Nunc ergo, mi domine, perquire, ſi eſt aliqua iniquitas eorum in conſpectu Dei eorum: aſcendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi. Si verò non eſt offenſio populi hujus coram Deo, non poterimus reſiſtere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in opprobrium univerſæ terræ.* Dic ſodes, quodnam erat principale Holofernis præſidium, cujus virtute tot alias nationes per arma ſua debellabat? Nimirùm peccata illarum, ſiquidem omnes ab Holoferne ſubjugatæ nationes Dæmones in falſis numinibus adorabant: non verò item populus Hebræus, quin potiùs hic veram zelabat religionem, innocenterque vivens, divinas conſtanter obſervabat leges; & ideò Deus armis Holofernis nullas adversùs Hebræos addebat vires, quin potiùs omnem ab iis vigorem ſuſtulit, idque in virtute pœnitentiæ, qua iram Dei placarant. Unde expiatis peccatis ſuis, cum S. Hieronymo dicere non poterant: *Infelices nos, qui tantum diſplicemus Deo, ut per rabiem barbarorum illius in nos ira deſæviat;* jam enim ab omnibus ſe peccatis exoneraverant.

Jud. 5. 17. & ſeqq.

Conſilium Achior.

S. Hieron. ib.

5 Sanctus Chryſoſtomus circa tres pueros Hebræos, Nabuchodonoſoris præceptum de ſtatua adoranda conſtanter negligentes, ſequentem inſtituit ingenioſam ponderationem. Si enim, inquit, hi pueri ſoli, & inermes, tanti Regis vicerunt potentiam; qua ratione idem Rex univerſum in ſuam redigere potuiſſet poteſtatem Hebraiſmum, niſi forſitan hic peccatis ſuis majores illi vires addidiſſet? En verba D. Chryſoſtomi: *Oſtendit, eorum civitatem cepiſſe non ſuis viribus, ſed propter peccatum multitudinis; nam ſi devictos ſuperare non potuit, & maximè in fornacem intruſos, quonam pacto omnes, cum tales eſſent, lege belli ſuperaſſet?* Annales Eccleſiaſtici in recenſendis inſignibus Beliſarii virtutibus valdè ſunt prolixi, (hic enim in quorundam annorum feliciſſimo decurſu, plures quaſi in anno victorias, quàm dies numerare potuerat;) & ſpecialiter quidem admirandam ejus extollunt continentiam, utpotè quæ in milite rariſſima eſt virtus; prudentiam item, generoſitatem, aliaſque ſimiles dotes: & tamen, ut unicuique conſtat, finis ejus valdè infauſtus fuit: *Qui cæteroquin*, ut Cardinalis Baronius ſcribit, *feliciſſimis annumerari ducibus potuiſſet, niſi mulierem quandam, id eſt, Theodoram Deo antepoſuiſſet.* Idem Baronius circa annum 549. declinantis hujus Beliſarii fortunæ indicat cauſam; ſiquidem, ut impiæ Theodoræ Auguſtæ complaceret, ſuas in ſanctum Sylverium Papam ſacrilegas extendit manus; & ab illo tempore omnis, tam in ipſo, quàm in exercitu Romano, cujus caput erat, cœpit deficere vigor; econtrà verò barbarorum vires adeò ſunt adauctæ, ut iiſdem Italiam regno ſuo ſubjicere haudquaquam difficile fuerit, idque per Longobardos, populos nimirùm juxta flumen Iſdrum habitantes, quorum opera ingreſſi ſunt Pannoniam, regioneſque vicinas, totamque Dalmatiam & Illyricum ſunt deprædati.

Baron. An. 541 n.6. Licèt Beliſarium alias victoriſſimum decet.

Baron. 549. n.4.

Propter quod ſequitur pœna.

6 Eo ſæculo, quo S. Thomas à Villa Nova etiamnum inter mortales vixit, ingentes inſtituebantur armorum apparatus ad reſiſtendum Turcæ, qui toti mundo tremorem incutiebat; ac proindè Sanctus hic Archipræſul eodem tempore in concione quadam in hæc verba prædicavit: *Non eſt cur Turcarum ferocitatem timeamus nos, quibus DEUS præſidio eſt, qui illis eſt contrarius. Alium Turcam ego magis timeo, qui intra nos latet, peccatum ſcilicet, ingratitudinem, averſionem; ita dico, Fratres, hunc Turcam timete. Si enim te infenſum non habemus, Bone DEUS, quis nocere nobis poterit? Tuam indignationem Domine, non Turcam ego timeo. Pſalmo 80. Si populus meus audiſſet me, Iſrael ſi in viis meis ambulaſſet, pro nihilo forſan inimicos eorum humiliaſſem, & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam. Quid mirum, ſi hoc agnoſcat Chriſtianus, cum etiam hoc olim agnoverit Achior Gentilis? Simile etiam Propheta ille iniquus Balaam dixit Balach Regi, ſuadenti, ut malediceret populo; cui dedit conſilium peſſimum, ſed utile ad victoriam, ut peccare faceret Iſraelem objectis mulieribus, quia alias non poſſet populum DEI ſuperare. quod & fecit. O peſſimum ſuaſorem, ſed Prophetam verum! ita enim erat, ut dixit: ſine peccato populus DEI toti mundo invincibilis eſt, etiamſi modicus numero ſit.* Obſervatio eſt Baſilii Magni, dicentis: *Per paucos mala ærumnæque ad univerſum populum ſæpè perveniunt, & unius ob noxam, tota quandoque gens evertitur. Achan ſacrilegium admiſit, ac totus eſt afflictus exercitus. Zambri cum ſcorto Madianitide concubuit, ac Iſrael pœnas dedit. Igitur filii chariſſimi, omnes privatim ac publicè noſtras conſcientias exoneremus.*

S. Thom. à Vill. conc. pro exped. adv. Turc.

Offenſo Dei Turca multò deterior eſt.

S. Baſil. Hom. 8.

7 Hebræi Philiſtæos non ſemel, ſed pluries ſuperarant, quia ut plurimum DEUS cum ipſis pugnare ſolebat; tandem verò hoſtibus ſuis Philiſtæis cedere, deterioremque fortunæ ſortem experiri cœperunt: propter quod ad arcam Domini confugientes, eandem defenſionis cauſa ſecum in campum extulerunt; at verò & hæc, in qua protectionis ſpem poſitam habebant, incircumciſis in prædam ceſſit, præterquàm quod ingens Hebræorum multitudo cæſa occubuerit. Vultiſne hujus in Hebræis mutatæ felicitatis cauſam audire? Hanc vobis idem indicabit Baſilius, qui cauſam hujus infelicitatis Hebræorum in omiſſionem debitæ reprehenſionis, qua Heli rapaces & ſacrilegos filios ſuos reprehendere, & caſtigare debebat, refundit. En verba illius: *Vſque eò Dei iracundiam irritavit, ut & populus unà cum filiis ipſius internecione conſumptus ſit, & arca ipſa capta in hoſtium poteſtatem devenerit, & ſub hæc omnia ipſe miſerabili exitu vitam terminavit.* Non dubito, quin unuſquiſque temeritati Semei attributurus ſit, quòd ſe manifeſto trucidationis expoſuerit periculo, quando David Regem ſuum, regia cuſtodia, & numeroſo exercitu circumdatum, acriter injuriatus fuit, maximè cum ad improperia, lapidum quoque jactus addiderit; & tamen ſi actio illa exactiùs examinetur, invenietur utique, quòd aliqualem præſumptæ ſecuritatis habuerit cauſam, credendo, Davidem nullam ob hanc injuriam circa illum ſumpturum vindictam, neque permiſſurum, ut alii, ob ipſius reſpectum & reverentiam, talem injuriam ulciſcerentur: & ratio eſt, quia Semei audiens Davidem manifeſtè fatentem, hanc ſibi irrogari injuriam ad peccati ſui expiationem, facilè judicare poterat, quòd donec David peccatum ſuum per pœnitentiam expiaſſet, idem peccatum ſibi, in perniciem Davidis, robur miniſtraturum eſſet, & fortitudinem; Davidem verò inde magis magiſque debilitandum. Audiamus Salvianum, hac de re dicentem: *Quale illud fuit, cum tantus, & ex tanti nominis cunctis Regibus altior, mundo major &c. dejectus uſque in ſervorum ſuorum, vel quod grave eſt, contumeliam, vel quod gravius, miſericordiam, ut vel ſibi compateretur, vel maledicere publicè non timeret? Ita Dei judicio à ſe alter effectus, ut ei, quem timuerat totus orbis, unus in faciem inſultaret inimicus.* Unde idem David alia in occaſione conſtitutus, in Pſalmo quodam fatebatur, inquiens: *Si eſt iniquitas in manibus meis, decidam meritò ab inimicis meis inanis.* Idem Salvianus alibi, id eſt, in libro quarto *de providentia*, ita ſcribit: *Sicut illi ſolent, qui munitiſſimas urbes obſident, aut fortiſſimas arces urbium capere, & ſubruere conantur, omnibus abſque dubio*

S. Baſil. in c.9. Iſa.

Peccatum Heli perdidit populum & Arcam Dei.

2. Reg. 16.

Cur Semei ſe Davidi tam temerariè oppoſuit.

Salvian. l.4. de provid.

Pſal. 7. Similitudo ab expugnatione Civitatis. Salvian. l.4. de Provid.

eas & telorum & machinarum generibus oppugnandi; ita nos ad expugnandam miſericordiam DEI omni peccatorum immanium ſcelere, quaſi omnium telorum genere pugnamus; & injurioſum nobis DEUM exiſtimamus, cum ipſi injurioſiſſimi DEO ſimus. Idem Salvianus ibidem Chriſtianorum refert lamenta, quæ edere ſolebant, quando ſe barbarorum prævalentium viribus inferiores eſſe videbant: *Si, inquiunt, reſpicit res humanas DEUS, ſi curat, ſi diligit, ſi gubernat; cur nos infirmiores cæteris gentibus, & miſeriores eſſe permiſit? Cur vinci à barbaris patitur? Cur juri hoſtium ſubjugari?* Breviſſimè, ut ante dixi, ideò nos perferre hæc mala patitur, quia meremur, ut iſta patiamur. *Reſpiciamus enim ad turpitudines & flagitia, ad ſcelera illa Romanæ plebis, & intelligemus, ſi protectionem mereri poſſumus, cum in tanta impuritate vivamus:* quando enim DEUM exercituum, *qui reſpicit terram & facit eam tremere,* nobis habemus inimicũ, qua ratione nos inimicos noſtros ſuperaturos eſſe ſperare poſſumus; maximè cum ille inimicorum opera utatur, eoſque corroboret, ut ſe, mediantibus illis, de injuriis, quibus illum continuò offendimus, ulciſci queat? Quid utilitatis nobis promittere poterimus ex locis inacceſſibilibus, turribus altiſſimis, optimèque munitis fortalitiis, quando nobis conſtat, quòd *turris fortiſſima* ſit *nomen Domini*? Audite Deum ipſum per os Abdiæ Prophetæ in hæc verba loquentem: *Si exaltatus fueris ut aquila, & ſi inter ſydera poſueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.* Præſumebant olim Idumæi de ſemetipſis, tanquam ſi inexpugnabiles eſſent, eo quòd ſe inter inacceſſibiles montes ſituatos eſſe conſpicerent; his ergo dicit DEUS: *Superbia cordis tui extulit te habitantem in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſolium tuum, qui dicis in corde tuo: quis detrahet me in terram?* Et ideò in pœnam arrogantiæ & ſuperbiæ ſuæ tandem filius Iſrael in prædam ceſſeruot.

Peccata noſtra merentur afflictionem.

Pſ. 103. 32.

Abdiæ 4.

Contra Deũ nulla eſt potentia.

8 Cain primus reprobus, poſt illatam innocenti fratri ſuo mortem, timens, ne unuſquiſque commiſſum à ſe ulciſceretur fratricidium, ut ſe defenderet, primus omnium fuit, qui civitatem fabricare, eandemque muris cingere cœpit, ut tantò eſſet à feris, & à quocunque alio inimico ſecurior. At verò ubi enormitas reperitur offenſæ DEI, muri quantumvis inexpugnabiles, telis aranearum ſimiles exiſtunt; econtra verò eædem aranearum telæ S. Felici, Nolanæ Eccleſiæ ſanctiſſimo Paſtori, inacceſſibilis fortalitii loco ſervierunt, ut illum à ſuis perſecutoribus liberarent. *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam.* S. Ambroſius de bellico tumultu diſſerens, inquit: *Tunc civitatis porta munita eſſe poterit, ſi prius in nobis porta juſtitiæ muniamur: cæterum nihil prodeſt murum munire propugnaculis, & DEUM provocare peccatis.* Vultiſne arctam quandam cernere obſidionem? Talem Pſalmiſta his verbis indicat: *Circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus;* & ſubdit: *Comprehenderunt me iniquitates meæ:* hæ enim ſunt, quæ mœnia & fortalitia ſubvertunt, noſque arcta obſidione circumcingunt. Conſilium igitur eſt S. Thomæ à Villa Nova, dicentis: *Si emendaremus vitam, & peccata præterita ploraremus coram Domino, ipſe averteret à nobis flagellum ſuum, & daret de inimicis victoriam.* Ubi obſervandum, quòd dicat, *flagellum ſuum:* Nos quidem credimus, malum, quo premimur, ab inimicis noſtris provenire, ſed graviter decipimur; ſunt enim bella DEI flagella, quibus nos caſtigat, ſive in peccatorum noſtrorum pœnam, ſive in vitæ peccaminoſæ emendationem: *Non dico, ut arma relinquamus, nam hoc eſſet ſtultum, & tentare DEUM; ſed ut prius DEUM placemus, & deinde arma ſumamus.*

Gen. 4. 13.

Defenſus à Deo non eget ſcuto ferreo.

Pſ. 126. 1.

S. Ambroſ. ſerm. de bell. tumultu.

Pſ. 39. 13.

S. Thomas à Vill. conc. fer. 6. cin.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Deus bella & inimicos contra nos excitat, ut peccata in nobis caſtiget; illiſque ſublatis, pacem facilè ſperare poſſumus.

THEMA.

Tentaverunt Dominum dicentes; Eſtne Dominus in nobis, an non? Venit autem Amalech, & pugnabat contra Iſrael. Exod. 17. 7.

1 CUm Iſrael DEUM ad aquas contradictionis exaſperaſſet, prout in capite 17. Exodi legitur, atque ad divinam juſtitiam ſpectaret, nullum peccatum relinquere impunitum, confeſtim DEUS virga & flagello uti cœpit Amalecitarum; quod opportunè conſiderans Oleaſter, inquit: *Adverte, qualiter ſequitur pœna peccatum; quamprimum enim populus peccavit, adfuit peccati ultor.* Vix ingratus ille populus ſuam manifeſtaverat circa DEUM diffidentiam, contraque ejuſdem providentiam murmuraverat, cum ſtatim lateribus ſuis aſſiſtentem vidit exercitum inimicum armatum. DEUS apud Jeremiam ait: *Non audiſtis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum veſtrarum in malum veſtrum; propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo, quòd non audiſtis verba mea, ecce ego mittam, & aſſumam univerſas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodonoſor Regem Babylonis ſervum meum.* Quæ ultima verba aliquam in ſe continere videntur difficultatem: quomodo enim Nabuchodonoſor ſervus DEI dici poterat, qui inimicus veri DEI erat, qui falſos Deos adorabat, quique Dæmonibus ſerviebat? Sed reſpondetur: Nabuchodonoſorem ſervum DEI fuiſſe, quia in illo bello, quod Iſraelitis movebat, divinam voluntatem adimplebat; DEUS enim illum elegerat velut inſtrumentum, ad Hebræos rebelles ſuos debitè caſtigandos. S. Hieronymus in expoſitione hujus textus ita ſcribit: *Quia me ad iracundiam provocaſtis, & feciſtis malum in interitum veſtrum, & provocantem ad pœnitentiam ſuperbo calcaſtis pede, mittam ad univerſas cognationes, ſive nationes Aquilonis, & adducam Principes earum, Nabuchodonoſor Regem Babylonis ſervum meum. Mittit autem Dominus, vel angelos, ut concitent gentes, vel certè hujuſmodi movet cognationes, ut faciant Domini voluntatem. Quòdque vocat ſervum Nabuchodonoſor, non ſic ſervus vocatur, ut Prophetæ, & omnes Sancti, qui verè ſerviunt Domino; ſed quòd in everſione Jeruſalem, Domini ſerviat voluntati: ſecundum quod & Apoſtolus loquitur, dum ait: Quos tradidi Sathanæ, ut diſcant non blaſphemare.*

Propter diffidentiam in Deum puniuntur Iſraelitæ.

Oleaſt. in h.

Jer. 25. 8.

Idololatra dicitur ſervus DEI, quia eſt executor divinæ voluntatis.

S. Hieron. l. 5. in Jer. ibid.

2 Iſaias capite 7. eidem populo ingentem comminatus fuit deſolationem & exterminium; ita enim Propheta ibidem loquitur: *Sibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, & api, quæ eſt in terra Aſſur, & venient, & requieſcent omnes in torrentibus vallium, & frutetis.* At verò, inquies fortaſſe, qualenam ex hiſce muſcis & apibus reſultare poterat ingens ſupplicium? Sciendum eſt igitur, per muſcas intelligendos eſſe Ægyptios, qui numeroſi erant veluti muſcæ; per apes verò intelligendos Aſſyrios, qui fortes ſunt & animoſi; ac proinde, ſi verum eſt, quod Plinius ſcribit, ſcilicet quòd apes ex leone generentur mortuo, muſcæ autem ex mortuo cane naſcantur, verba illa Iſaiæ Prophetæ prædicta, ut facet quidam interpres benè obſervat, hunc ſenſum habent, videlicet, quòd ex peccatis populi per canem denotati, & Principis ſignificati per leonem, congregentur inimici exercitus, armatæ cohortes, quæ agros devaſtant, devorantque meſſes. Apud Baronium circa annum 146. legitur, quòd VVandali & Alani trajecto Rheno pervagati & deprædati fuerint Gallias, prout referunt S. Proſper, Caſſiodorus, & Zoſimus; ex quibus hic inſuper addit, cum VVandalis Suecos commixtos fuiſſe. Et verò jure hi Galliarum populi à Deo merebantur hiſce barbaris in prædam conſignari, utpotè qui vitam agebant valdè diſſolutam, prout multis cum lachrymis Salvianus Epiſcopus Maſſilienſis, novus ſui ſæculi Jeremias, refert, qui tunc etiamnum vivebat, diſſolutorumque illorum morum teſtis ocularis fuerat.

Iſa. 7. 18.

Ægyptii dicuntur muſcæ, Aſſyrii apes.

Baron. An. 407. n. 14.

VVandali vexant Galliam.

3 S. Iſidorus in capite primo commentariorum ſuper Judices, de Judæis inquit: *Multis annis pro ſuis offenſis multorum Regum imperiis ſervierant;* ubi ut videtis, ſervitutis cauſa ipſorum attribuitur peccatis. Unde Abulenſis inter alias rationes, ob quas DEUS permiſit, ut in terra promiſſionis multi remanerent gentiles,

S. Iſidor Comment. in Judic. c. 1.

Abul. ibid. c. 3. q. 2.

Digitized by Google

tiles, quantumvis veræ religioni contrarii, nec inde exterminarentur, unam quoque hanc aſſignat, inquens: *Una erat pœna, quia iſti relicti in terra, erant Iſraelitis ſicut clavi in oculis, & lancea in lateribus; ut patet Num. 33. & Ioh. 23. Si autem non peccaſſent Iſraelita, quanquam aliquanto tempore detinuiſſet DEUS Chananaos in terra, tamen non tanto tempore, ſicut patet præcedenti capite, ſcilicet: Dimiſit Dominus omnes has nationes, & citaſubvertere noluit, quaſi dicat: Citius ſubverſurus eram eas, ſi non peccaſſet Iſrael.* Pervolvatis velim librum Judicum, imò omnes ſacras literas, & invenietis, ultorem divinæ juſtitiæ gladium, exercitum ſcilicet alienigenarum, huic populo ſemper immiſſum fuiſſe, quotieſcunque per enormem aliquam tranſgreſſionem adverſus illum rebellabat. D. Chryſoſtomus monet, jacturas, quas in bello frequenter patimur, nequaquam attribuendas eſſe debilitati armorum, nec imperitiæ belli ducum, aut ſimili alteri cauſæ; ſed propriis ſuis imputandas eſſe tranſgreſſionibus: *Nec enim ex corporis infirmitate, ſed a peccato vincebantur, ſi quando & victi fuiſſent.* Adducitque Madianitarum (de quibus in diſcurſu præcedenti diximus) exemplum, inquiens: *Hoc ſcientes Madianita, & cognoſcentes, quod gens illa inexpugnabilis eſſet, & machinis quidem, & armis expugnari non poſſet, peccato vero tantum illam capi facile, virgines ſpecioſas ornantes, & ante caſtra ſtatuentes, ad laſciviam milites provocabant, per fornicationem DEI auxilium auferre ſtudentes: quod quidem & evenit; poſtquam enim in peccatum ceciderunt, omnibus facti ſunt expugnabiles.* Rabanus ſuper hiſtoriam Judicum, quandam habet reflexionem, qua hactenus dicta egregiè confirmantur; mortem enim Othonielis obſervat, inquiens: *Defunctus eſt Othoniel. Quare? quia jam indignus erat populus, qui haberet judicem talem, Deniquo in conſequentibus dicit: Illo defuncto: Et adjecerunt, inquit, filii Iſrael facere malum in conſpectu Domini, & confortavit Dominus Eglon Regem Moab adverſus Iſrael: Conſidera, quia pro eo, quod indigni erant habere Principem talem, propterea aufertur ab eis bonus judex; & quia facimus malum in conſpectu Domini, & delinquimus, tunc convertuntur a Domino adverſarii noſtri, tunc vires contrariis dantur; hoc ſive ſecundum literam quæras, ita invenies, quia non invaleſcerent; ſive in ſpiritu conſideres, ſimiliter contraria virtutes non invaleſcerent adverſum nos.*

Quare Chananæi manſerint in medio Iſraelitarum.

D. Chryſoſt. Hom. 14. ad pop.

Modus pugnandi per Virgines.

Rab. in com. 3. 1. in Jud.

Propter peccata populo aufertur bellidux.

4 Contingit perſæpè, quòd Principes, cæteroquin ſapientes, & timorati, in regimine ſuo graviſſimè errantes, perniciſſima ſubditis ſuis bella concilient, quibus civitates exterminantur, integræque devaſtantur Provinciæ. Undenam quæſo hæc talis patriæ provenit caſtigatio? Certè non aliunde, quàm a peccatis populorum, quibus DEUM exaſperarunt, in cujus manu ſunt corda Principum, juxta illud Sapientis: *Sicut diviſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini: quocunque voluerit, inclinabit illud*; hic enim ſæpè permittit, ut Principes etiam prudentiſſimi in grave ſubditorum ſuorum præjudicium turpiter hallucinentur. Quis ſapientior, & in divinarum legum obſervantia exactior fuit Davide? *Sedens in cathedra ſapientiſſimus; tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis*: Et tamen etiam ipſe, populum ſuum numerando, graviter lapſus fuit; & ideò populus ei ſubditus peſtilentiæ flagello eſt caſtigatus, eo quòd hoc potiùs, quàm famem & bellum ſubire David elegerat. Audiamus S. Eucherium, à Gloſſa citatum, dicentem: *Quid in hoc facto aliud demonſtratur, niſi quia ſic pro qualitatibus ſubditorum diſponuntur acta regentium, ut ſæpè pro malo gregis, etiam viri boni delinquant?* Nimirum divina juſtitia, quæ nullam unquam culpam ſine pœna tranſire ſinit, ea in occaſione populum illum caſtigare intendebat, propter rebellionem Sebæ filii Bochri, viri peſſimi, & ſeditioſi, ad ſeditionem excitandam à plebe concitati; ob hanc enim rebellionem permiſit DEUS, ut ſervus ſuus David, ad commiſſam à ſe tranſgreſſionem minimè ſe reflectens, ſubitò illud exequeretur, quod circa numerationem illam populi ei primitus in mentem venerat. Porrò peccata in cœlos, pro vindicta expetenda, clamantia, majori ex parte caſtigantur per bella; ſiquidem injuſtæ exactiones, uſuræ, contractus illiciti, avaritia &c. communiter puniuntur per violentas civitatum deprædationes, domuum demolitiones, incendia meſſium, amputationes vitium, & arborum, &c. peccata verò impudicitiæ pariter per inſolentiam, & diſſolutionem caſtigantur militum, pudicitiæ virginum, & uxorum indifferenter inſidiantium; nec non per ſtragem, & mortem innumerorum cujuslibet ſtatus, ætatis, ſexus, conditionis, & profeſſionis hominum; denique per virginum DEO conſecratarum deflorationem: peccata autem quæ committuntur per luxum, pompam, faſtum, ambitionem, ſuperbiam, ſuam in paupertate, & mendicitate, in depreſſione, in injuriis, & contemptu ab inimicis irrogato, pœnam inveniunt; ac proindè populi dicere poſſunt: *Mala, quæ patimur, mala noſtra meruerunt.* Denique crapula, ebrietates, & ſumptuoſa convivia, DEUS compenſat ſæpè per extremam famem, efficiendo, ut ejuſmodi epulones, in actis civitatum obſidionibus, ad manducandas vilium animalium carnes adigantur, adeò ut de illis dici poſſit: *Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.*

Principes alias etiam ſapientes ſæpè permiſſione errant.

Prov. 21. 1.

Pſ. 118. 6.

2. Reg. 24. P. Ex quo totus populus ſentit malum.

S. Eucher. in Gloſſ.

Singulorum peccatorum particularis ſtatuitur pœna.

Thren. 4. 5.

5 Sed quodnam adverſus hæc peccatoribus imminentia ſupplicia adhiberi poterit remedium? Reſpondeo, potentius & infallibilius in ejuſmodi occaſionibus adhiberi nequit remedium, quam ſi peccato quis bellum indicat, illudque penitùs deſoletur, & extirpet, ne in extremum nos exterminium redigere valeat; nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Peccatum ſolum eſt terribile, quod undique circuit eos, qui capiuntur, quovis exercitu gravius.* Tempore S. Thomæ à Villa Nova magnus Turca ad deſtruendam Auſtriacorum potentiam, magnam coegerat potentiam; cumque omnes paſſim Chriſtiani, in ſui pariter defenſionem, ingentem conſcriberent bellatorum multitudinem, præfatus S. Archipræſul, utpotè vir à DEO valdè illuminatus, in quadam concione ſua in hæc verba prædicavit: *Quid prodeſt colligere exercitus, & colligere peccata? An neſcimus, quia Turca iſte, & bella, flagella DEI ſunt?* Cardinalis Baronius in annalibus Eccleſiaſticis refert, quòd cum Maximus tyrannus ingentem, ubique circumvagando, excitaret belli tempeſtatem, civitateſque & provincias integras devaſtaret, Mediolanenſes implacabilem hunc tyrannum ſibi appropinquare intelligentes, ſuumque timentes excidium, domos ſuas, & civitatem Mediolanenſem deſerere decreverint: & quidem omnes in fugam ſe utique recepiſſent, niſi vigilantiſſimus ipſorum Paſtor S. Ambroſius, per prædicationum ſuarum efficaciam, illos continuiſſet; hic enim in cunctis ſermonibus ſuis illos adverſùs omnem inimici inſultum juſſit eſſe ſecuros, dummodò à civitatibus peccata eliminantes, cum DEO per veram pœnitentiam reconciliarentur. Unde ea in occaſione in ſequentia memorabilia verba prorupit: *Civitati non niſi propter civium peccata infertur excidium: deſine ergo peccare, & civitas non peribit.* S. Thomas de Villa Nova in alia quadam concione, habita in Rogationibus, de expeditione adverſus Turcas, nobis Chriſtianis glorioſam contra Turcas promittit victoriam, cum hac tamen conditione, ut *vitam noſtram corrigamus, & DEO appropinquemus; peccata publica per Magiſtratus rigidius corrigantur & vindicentur; peccatores blaſphematores, uſurarii, adulteri, & concubinarii tollantur, confiteamur peccata occulta, & mundemus conſcientias noſtras*: ſine peccato enim populus Dei toti mundo invincibilis eſt.

Remedium contra ſupplicia peccatis debita.

D. Chryſoſt. in Pſ. 48.

S. Thom. à Vill. ſer. ſer. 6. ...

Baron. An. 387.

Animantur contra Tyrannum Mediolanenſes mediante Pœnitentia.

S. Ambr. ſerm. 83.

S. Thom. à Vill. Nov. de expedit. adv. Turc.

6 Seba, cujus paulò ante mentionem fecimus, poſt excitatam in regno ſeditionem, ab exercitu Davidis, quem Joab gubernabat, in civitatem Abelam ſeſe ſubducere, illamque fortificare coactus eſt. Quapropter: *circumdederunt munitionibus civitatem, & obſeſſa eſt urbs; omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur deſtruere muros. Et exclamavit mulier ſapiens de civitate: Audite, audite, dicite Ioab: Appropinqua huc, & loquar tecum. Qui cum acceſſiſſet ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille reſpondit: Ego. Ad quem ſic locuta eſt: Audi ſermones ancillæ tuæ. Qui reſpondit: audio. Rurſumque illa: Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela, & ſic perficiebant. Nonne ego ſum, quæ reſpondeo veritatem in Iſrael, & tu quæris ſubvertere civitatem & evertere matrem in Iſrael? Quare præcipitas hæreditatem*

2. Reg. 20.

Colloquium petit & obtinet cum Joab Mulier Abelenſis.

Digitized by Google

tatem Domini? Reſpondenſque Ioab, ait: Abſit, abſit hoc a me, non præcipito, neque demolior: non ſic ſe habet res, ſed homo de monte Ephraim, Seba filius Bochri, levavit manum ſuam contra Regem David: tradite illum ſolum, & recedemus à civitate. Ecce tibi veram bellorum originem, ecce tibi omnium, quæ bella ſequuntur, ærumnarum cauſam; injuriam videlicet verò David, id eſt, Chriſto à nobis irrogatam: nos ſumus, qui Principes ad bella, & ad malum regimen, ad rationes ſtatus, & politicas humanas conſectandas adigimus: *Non ſic ſe habet res, ſed homo de monte Ephraim &c.* Et verò quodnam prudens hæc mulier Joab ſubintulit reſponſum: *Ecce caput ejus mittetur ad te per murum: ingreſſa eſt ergo ad omnem populum, & locuta eſt eis ſapienter, qui abſciſſum caput Seba projecerunt ad Ioab, & ille cecinit tuba, & receſſerunt ab urbe.* Eodem prorſus modo DEUS à nobis, dum obſidentur civitates, vel bella pernitioſiſſima imminent, aliud nihil prætendit, quàm ut peccato caput præſcindamus. S. Ambroſius de Ninivitis proximum ſibi, Jona annuntiante, excidium audientibus, ita ſcribit: *Quanto proximius annuntiabatur excidium, tanto magis religioſis actibus armabantur; nec reliquerunt evertendam civitatem ſuam, ſed in ea potius permanſerunt, ſapientes ſcilicet, ut quæ civium vexabatur peccatis, civium orationibus ſalvaretur, & cui perditionem mala converſatio intulerat, ei ſalutem devotio religioſa conferret.* Tandem diſcurſum ſuum ad Mediolanenſes, qui, ut dictum eſt, fuga ſe ſalvare volebant, dirigens, inquit: *Quid fugis patriam? Si vis ſalvus eſſe, tua potius peccata ſubterfuge. Si tu peccare deſieris, victus eſt inimicus.* Idem S. Doctor in alio quodam ſermone de bellico tumultu inquit: *Cernimus, armari civitatis portas, debemus etiam prius in nobis portas armare juſtitiæ; ſunt enim portæ juſtitiæ, de quibus S. Propheta dixit: Aperite mihi portas juſtitiæ.* Et paulò poſt de materiali civitatis porta ſubdit: *Illa conſtruitur ferro, ſaxis, & ſudibus; hæc armetur miſericordia, innocentia, caſtitate. Illa telorum multitudine cuſtoditur, hæc orationum frequentia defendatur.*

Ex conſilio mulieris mittitur caput Sebæ abſciſſum.

S. Ambr. ſerm 87.

Ulterior exhortatio ad Mediolanenſes. S. Ambroſ. ſerm. 88.

Judith. 8. 14.

7 Primum, quod generoſa Heroina Judith concivibus ſuis, in obſidione civitatis ſuæ Bethuliæ, faciendum eſſe præcepit, hoc fuit: *Pœniteamus, & indulgentiam fuſis lacrymis poſtulemus.* Certo namque Holofernis exercitum profligandum eſſe ſperabat, eò, quòd Bethulienſes nequaquam tam enormibus erant coinquinati ſceleribus, quemadmodum alii populi circumvicini erant; unde ait: *Quoniam non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt DEUM ſuum, & adoraverunt Deos alienos, pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapinam, & in confuſionem inimicis ſuis; nos autem alterum Deum neſcimus, præter ipſum. Expectemus humiles conſolationem ejus, & exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum, & humiliabit omnes gentes, quæcunque inſurgunt contra nos, & faciet illas ſine honore Dominus DEUS noſter:* & ita reverà factum eſt, ſiquidem numeroſiſſimus ille exercitus ſumma cum ignominia diſſipatus, Bethulia autem ſumma cum gloria liberata fuit. *Diſcant omnes fideles*, inquit Chryſoſtomus, *quod Chriſti timor omnem potentiam refrænare poteſt.* Et ideò Prælati Eccleſiaſtici in ſimilibus occaſionibus ad auxilia, & propugnacula ſpiritualia, id eſt, orationem, confugere ſolent; præ cæteris verò ad confeſſiones, ad pœnitentiã, ad vitiorum emendationé.

Oratio Judith ad Bethulienſes.

D. Chryſoſt. Hom. 6. ad pop.

8 Doctrina eſt ejuſdem S. Ambroſii ſuper caput quartum Jonæ ſcribentis, qua Regem Ninive cilicio ſe induentem, cunctis aliis idipſum faciendi exemplum dediſſe, his verbis inſinuat: *Exemplo ſuo præparat religionis exercitum, non armis, ſed ſola devotione munitum.* Apud Iſaiam dicitur: *Aſcende Ælam, obſide Mede*, quibus verbis certam promittit victoriam; at verò ſcitiſne hujus futuræ victoriæ cauſam? Nimirum: *Omnem gemitum ejus ceſſare feci.* Quando enim DEUS videt, quòd populus à ſe flagellatus ſiccis remaneat oculis, ſuaque peccata non defleat, nec deteſtetur, infallibile hoc ſignum eſt, talem populum inimico ſuo in prædam eſſe ceſſurum: *Obſide Mede, omnem gemitum ejus ceſſare feci.* Et ideò quantumvis civitates ſint inexpugnabiles, & fortes, inimici tamen eaſdem ſecurè obſidere poſſunt, certi, quòd illas in ſuam poteſtatem ſint redacturi, dummodo in iiſdem ob eorum peccata, ad civitatum illarum expugnationem, ſubſidium conferant.

S. Ambroſ. Tom. 1. in c. 6. Jonæ. Bonum exemplum Regis Ninive. Iſa. 21. 2.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Peſtis ab ira DEI per peccata irritata, immediatè procedit; peſtilentiæ autem remedium, eſt concepta de iiſdem pœnitentia.

THEMA.

Extendens manum, percutiam te, & populum tuum peſte, peribiſque de terra. Exod. 9. 15.

1 INter alia flagella, quibus DEUS Pharaonem, in ſua obſtinatione perſeverantem, populumque electum ab Ægypto dimittere renuentem, percuſſit, unum fuit peſtilentiæ grave ſupplicium; de quo minimè dubitari poteſt, quin ſit furoris divini, per peccata impiorum irritati, præcipuum quoddam inſtrumentum. Porrò in peſtilentia illa, de qua in verbis aſſumpti thematis fit mentio, certum quoddam contingit miraculum, in principio illius capitis 9. inſinuatum; unde flagellum hoc immediatè à DEO proceſſiſſe, evidenter colligi poteſt. Ait enim ſacer textus: *Peſtis valde gravis: & faciet Dominus mirabile, inter poſſeſſiones Iſrael, & poſſeſſiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his, quæ pertinent ad filios Iſrael.* Circa quæ verba Abulenſis hanc habet conſiderationem: *Si de Ægyptiis multa armenta periiſſent, de Hebræis autem aliqua, ſaltem valdè pauca, ex aliquo caſu factum eſſe putarent; nunc autem, quia de Ægyptiorum jumentis valde multa perierunt, de Hebræorum pecoribus nihil, omnino ſatis magnum fuit miraculum.* Conſiderandum quoque eſt, quòd DEUS Pharaoni per Moyſen anticipatè hoc flagellum indicari fecerit, ut hac ratione ſciret, illud non derivari ab elementorum intemperie, neque ab aliis cauſis ſecundis, ſed ab ipſo DEO immediatè derivari.

Miraculum in peſte Ægyptiaca.

Exod 9. 4.

Abul. ibid.

2 Variorum quidem temporum hactenùs nos docuit experientia, ſpecialiter verò in hoc noſtro ſæculo, (in quo ad hoc uſque tempus Italia duas prævalidas vidit contagiones) quòd peſtilentia in nonnullis locis pedem quidem fixerit, alia verò loca intrare nequaquam præſumpſerit, quia *calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinavit ex hoc in hoc*; Deus enim ad caſtiganda populorum peccata, hunc iræ ſuæ calicem ſuper illa effundit loca, ſuper quæ illum ſibi effundere libet. Anno 680. prout referunt annales Eccleſiaſtici, nocturno tempore circuire videbantur Angelus bonus pariter & Angelus malus, quorum hic in manu ſua venabulum, ſeu haſtam venatoriam portare videbatur, & quoties hac haſta, angelo bono imperante, domus fores percutiebat, totidem die ſequenti in iiſdem domibus moriebantur ex peſte: *Miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus*, inquit Pſalmiſta. Anno 565. in Liguria maxima peſtilentia, quam inguinariam appellabant, exorta eſt: Subitò enim apparebant quædam ſignacula per domos, oſtia, vaſa, veſtimenta; quæ ſi quis voluiſſet abluere, magis magiſque apparebant. Poſt annum verò expletum cœperunt naſci in inguinibus hominum, & aliis delicatioribus locis, glandulæ, in modum nucis, ſeu dactyli, quas mox ſequebatur febris intolerabilis æſtus, ita ut in triduo homo extingueretur. Erat ubique luctus, ubique lachrymæ cernebantur. Fugientes cladem, aut vitantes, relinquebant domos deſertas habitatoribus; pecuaria ſola remanebant in paſcuis, nullo aſtante paſtore; fugiebant filii, inſepulta parentum relinquentes cadavera. Si quem fortè antiqua pietas aſtringebat, ut vellet ſepelire proximum, reſtabat ipſe inſepultus. Nocturnis horis perſonabat tuba bellantium; audiebatur à pluribus, quaſi murmur exercitus, nulla erant veſtigia commeantium, nullus cernebatur percuſſor; verèque dici poterat: *Nova bella elegit DEUS*; quæ omnia ſine dubio in peccatorum fiebant vindictam. Idem Cardinalis Baronius refert circa annum 544. quòd in Oriente iis, qui peſte moriebantur, viſum fuerit, percuti ſe à Dæmonibus humana ſpecie coram illis ſe præſentantibus: contingebat autem idipſum quibuſdam vigilantibus, nonnullis verò in ſomnis hæc eadem accidebant; poſt has autem percuſſiones corri-

Duo recentiores contagiones in Italia.

Pſal. 74. 9.

Baron. An. 680. n. 51. Viſus fuit Angelus bonus & alius malus.

Pſ. 102. 21. Baron. An. 565. n. 23.

Peſtis vehementiſſima.

Baron An. 544. n. 7.

pic-

Peſtis effectus diverſi.

piebantur ſtatim febre & tuſſi quadam, uſque ad veſperam, ita tamen ut nullius opinionem periculi præberent, præterquam die ſequenti; aliis verò non multò poſt tuber ſuccreſcebat: præterea quibuſdam ſomnus inerat profundus, nonnullis acuta quædam ſtultitia; & primùm quidem omnium oblitì rerum, etiam cibum negligentes moriebantur. Similiter in urbe Conſtantinopolitana ſæpè uno eodemque die decies mille homines peſte interibant. Procopius autem libro 2. *de bello Perſico* expreſsè inquit: *Ingenti huic peſtilentiæ remedium nullum inventum, præterquam ex Deo, unde venit.*

Procop. l. 2. de bello Perſic.

3 Spiritus Sanctus, qui ſacri Chroniſtæ Moyſis calamum gubernavit, expreſsè voluit, ut nobis innoteſceret, authorem peſtilentiæ illius, quæ tempore Davidis Jeroſolymis ſeptuaginta millia hominum conſumpſit, nullum alium fuiſſe immediatum, præterquam ipſummet DEUM, licèt Angelo tanquam executore fuerit uſus; ait enim ſacer textus: *Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſrael;* & poſtea: *Cum extendiſſet manum ſuam Angelus Domini.* David data ſibi optione, ut unum ex tribus hiſce ſuppliciis, ſcilicet, belli, famis, & peſtilentiæ, ſeligeret, hoc ultimum acceptavit, cum hac ſuboexa ratione: *Melius eſt, ut incidam in manus Domini.* At verò, quid dicis ò David! Ergone alia flagella à manibus Domini minimè proveniunt? Nequaquam idipſum Propheta negare voluit, ſed hoc ſolùm dicere intendit, quòd ſcilicet hoc flagellum ſpecialiùs, quàm alia, ut plurimùm non à cauſis ſecundis, ſed ab ipſomet DEO immediatè procedat. Unde Abulenſis ait: *Elegit peſtem, quia utraque pœna licèt à DEO ſit, tamen peſtis magis eſt à DEO, eo quod fames aliquo modo pendebat ex diſpoſitione terræ; peſtis autem ſolum veniebat ab Angelo percutiente.* Enimverò quando tempore Sancti Caroli Borromæi ſævum illud peſtilentiæ contagium Mediolani prævalere cœpit, ratio quidem, & prudentia humana expoſcere videbatur, ut omnes prohiberentur numeroſæ populi congregationes, eo quòd malum hoc per mutuum contactum, & halitus participationem facillimè adhæreſcat; & tamen præfatus ſanctiſſimus Cardinalis, utpote à DEO eximiè illuminatus, multas inſtituit proceſſiones ſolemnes, quia ſciebat, quòd cum peſtis ſpecialiter à DEO procedat, is quoque per publicam pœnitentiam neceſſariò placari debeat; unde dicere ſolitus erat: nequit hic populi concurſus tam ingens cauſare periculum, quin ſemper majus inde ſperandum ſit emolumentum. Qua in re imitatus fuit S. Gregorii Magni exemplum, quia licèt in Litaniis ab ipſo in remedium peſtilentiæ inſtitutis, ad quas omnes paſſim concurrebant, octuaginta nonounquam morerentur homines; DEUS tamen eodem tempore ſignum placationis & reconciliationis ſuæ manifeſtè oſtendit in Angelo illo, quem S. Pontifex ſupra molem Adrianam conſtitutum, gladium denuò intra vaginam recondere conſpexit.

Probatur peſtem à Deo venire.
2. Reg. 24. 16.

Abul. ibid. q. 27.

S. Carolus Borromæus inſtituit proceſſiones contra peſtem.

4 Anno 1631. duæ per Italiam literæ duorum virorum illius temporis ob literaturæ præſtantiam famoſiſſimorum, ſcilicet Auguſtini Maſcardi, & Claudii Achyllini, circumvolarunt; è quibus hic Maſcardi literis reſpondens, pulchram quandam habet ponderationem, ex qua peſtilentiæ contagium, ſuperhumanum potiùs, quàm naturale eſſe, evidenter colligitur; in hunc namque modum diſcurrit: Quidnam, obſecro, eſt fomes iſte, vel peſtiferum iſtud ſeminarium, quod pannis impreſſum manet, & fœcunditate quadam adeò tragica integrarum familiarum & populorum gignit morbum? Eſtne accidens vel ſubſtantia? Si accidens eſt, vel eſt ab uno loco ad alium tranſlatum, vel de novo productum; primum dici nequit, quia primo dicendi modo Philoſophia repugnat; hæc enim tranſitum accidentium ab uno ſubjecto ad aliud nequaquam admittit. Secundo verò modo repugnat, non poſſe intelligi, qua energia peſte infectus qualitatem aliquam adeò notabilem, è radicibus vel potentiis pannorum traducere poſſit ad actum; præterquam quòd non adeò facile foret aſſignare ſpeciem qualitatis, ad quam dicta qualitas revocanda eſſet. Quòd ſi verò eſt ſubſtantia, prout omnes antiqui volunt, tam Græci, quàm Latini, vel eſt ſubſtantia ſimplex, vel eſt compoſita; ſi ſimplex eſt, vel illa erit aerea; & ſtatim exurgit quæſtio, cur intra breve tempus ad ſuam non evolet ſphæram, pannos deſerendo? Vel eſt aquea; & tunc iterùm quæritur, cur non madeſcat, vel à corpore ambiente, ſæpiſſimè accidentaliter ſicco, non quoque exſiccetur, & conſumatur? Vel eſt ignea; & cur non comburit? Vel eſt terrea; & cur vel non videtur, vel per tactum non ſentitur? Si verò eſt ſubſtantia compoſita, iterum dico, quòd vel per oculum vel per tactum diſcerni deberet; & tamen veriſſimum eſt, quòd pannus quidam albus, qui oculis noſtris apparet mundiſſimus, integram quandam necaturus eſſet civitatem. Ac proinde in hac opinionum confuſione dicendum eſſe ſtatuo, peſtem infallibile quoddam eſſe flagellum, à manibus Dei agitatum, tuncque flagellum hoc ceſſare, quando Deus manum ſuam ab eodem amovere dignatur. Hactenùs eximius ſupracitatus Achyllinus.

Claud. Achyllin.

Quidam Author philoſophicè conatur probaſe peſtilentiam eſſe ſuperhumanam.

5 Clarum porrò argumentum, ex quo peſtilentiam immediatum irati Dei flagellum eſſe, perſpicuè colligitur, eſt, quòd plerumque omnem eludat artem, omnem diligentiam, omnemque hominis induſtriam; ac proinde idem ſupracitatus Achyllinus ſubjungit: Hic deriſa vidi Hippocratis oracula, hic ſubvertuntur Galeni experientiæ profunditates, omneſque Mithridatis providentiæ in caſſum abeunt. P. Odericus Raynaldus circa annum 1348. peſtilentiam ab Oriente in Occidentem, relicta poſt ſe tertiæ partis generis humani ſtrage, tranſiiſſe refert: *Quidam enim evomendo ſanguinem exſpirabant ſubitò, alii morbo cancri vel vermis. In ſignum vero mortis, quaſi omnibus naſcebantur glandes circa genitalia, vel ſub brachiis, vel aliis partibus, venenoſis febribus ſimul ſociatis. Hi prima vel ſecunda die exſpirabant; poſt tertiam, licèt raro eſſet aliqua ſpes ſalutis, aliqui ſomno capti, nunquam excitati tranſibant. Contra hoc medici palam profitebantur, ſe neſcire remedium; quorum hac peſte potiſſima pars defecit. Proxima vero mortis imagine omnes conſternati, ſepiò ad deflenda crimina, & ſacramenta frequentanda comparaſſe referuntur.*

Ratione probatur peſtis flagellum Dei.

Rayn. An. 1348. n. 30.

Peſte infecti moriuntur diverſiſſimè.

6 Enimverò peſtilentiam non ſolùm immediatum iræ divinæ eſſe flagellum, verùm etiam ingens ſeveriſſimi divini furoris eſſe indicium, ex funeſtiſſimis colligi poteſt effectibus, quos in magnam mortalium operatur ſtragem & detrimentum. Siquidem, ut Maſcardus ſcribit, terra ad quemvis paſſum in funerales aperitur voragines; & propter incredibilem cadaverum, quæ recipit, numerum, viſcera ſua nedum anguſtiata, ſed & anguſta eſſe experitur. Hic occidentis cujuſdam pulchritudinis obnubilata conſpicitur ſerenitas, languentis juventutis ſiccatur vigor, flos pereuntis gratioſitatis decoloratur, ecclipſatæ gloriæ impalleſcit ſplendor, inutilis ſapientiæ mundanæ aurum æruginatur, exareſcit fons doctrinæ defectuoſæ. Alibi amiſſum audies deplorari valorem, titulos obſcuratos, vacantes dignitates, diſperſas memorias, honores defeciſſe evanidos, extincta ingenia. Alio in loco lamentantes audies familias fulcris ſuis privatas, hæredibus deſtituta patrimonia, deſertam à poſteris nobilitatem, agros ſine agricolis derelictos, artes artificibus privatas, quamvis denique virtutem à ſuis deſertam ſequacibus. Hic aliud non videtur, quàm ſimulachra horroris; aliud non auditur, quàm pereuntium gemitus; nil aliud expectatur, quàm mortis inſultus; non deſideratur aliud, quàm velocitas imminentis mortis. Achyllinus pariter funeſtum hoc ſpectaculum deſcribens, inquit: peſtilentiæ tempore plateæ in funeſtiſſimos converſæ torrentes, aliud non ferunt, quàm feretra, humana corpora peſtiferorum carbonum efficiuntur officinæ, in quibus ſub inſtabili humanæ patientiæ incude ſyncopes elaborantur & dolores; agri cadaveribus potiùs, quàm granis ſeminati conſpiciuntur. Sanctus Carolus pro concione, quam tempore peſtilentiæ ad populum habuit, verba illa Jeremiæ Prophetæ thematis loco ſibi aſſumpſit, videlicet: *Quomodo ſedet ſola, civitas plena populo, facta eſt quaſi vidua, domina gentium!* quorum occaſione verborum, ampliſſimam illam, nobiliſſimamque civitatem Mediolanenſem quaſi deſolatam repræſentavit, & in cœmeterium quoddam redactam, vias illius herbis ſuccreſcentibus ſylveſcentes, fora deſerta, intermiſſas negotiationes & com-

Maſcard. Mala peſtis rhetoricè deſcripta.

Ejuſdem mali ulterior deſcriptio Achyllini.

Thren. 1. 1.

Peſte humana commercia ceſſant.

commercia, fores occluſas, domus vacuas, tribunalia ſine judicibus, ſine artificibus artes, agros ſine agricolis, ſine Sacerdotibus Eccleſias. Et ideò civitas hæc *plorans ploravit in nocte, & lacryma ejus in maxillis ejus*. Inſuper auditoribus ob oculos poſuit Hoſpitalia infirmis peſtiferis referta, nec non Lazareta iiſdem accumulata: auribus quaſi ex omni parte inſonare fecit planctus, ſingultus, ſtridores, clamores, & ejulatus: quid autem omnes hæ ærumnæ, omneſque miſerabilium horum hominum calamitates, aliud ſunt, quàm iræ Dei, per impiorum peccata provocatæ, effectus? Audiamus, quid idem ſanctus Carolus Borromæus in amplo illo volumine ſuo, quod *acta Eccleſiæ Mediolanenſis* intitulatur, ſubditis ſuis fidelibus ſalutaris moniti loco præſcribat: *Secum*, inquit, *tota mentis cogitatione, totoque animo reputabunt omnes homines, quæ & quanta peſtilentiæ vis ſit, quàm tetra illius contagio, quantas, & quàm varias ſtrages brevi edat; quam multas miſerias, quamque horribiles calamitates rebus publicis importet, quam brevi animi conſternatione cunctos vel fortiſſimos viros aliquando afficiat*. Tandem ad ſeveriſſimi hujus flagelli cauſam exprimendam deſcendens, ſubjungit: *Cauſas, quamobrem peſte DEUS mortales affligat, diligenti indagatione perquirent. Atque in iis quidem cauſis, cum multa alia afferantur, ob quas calamitatibus, miſeriis, adverſiſque rebus homines divexet, tamen hoc ſibi certò perſuadeant, quod à ſanctiſſimis Patribus traditum eſt, cum Dei Majeſtatem multis hominum peccatis, flagitiiſque lædi, ac violari vident, hanc ipſam cauſam potius eſſe, cur is calamitates, & plagas infligat*. Quando David Angelum ſtrictum in manu ſua gladium tenentem conſpexit, qui per peſtilentiæ morbum ſeptuagies millenos homines, brevi temporis ſpatio, terræ viſceribus immiſit, ad DEUM ſe vertens, inquit: *Ego ſum qui peccavi, ego iniquè egi, vertatur manus tua contra me*. Econtrà verò homines mundani, (de quibus Apoſtolus ait: *Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus*,) contagium hoc cœli conſtellationibus, vel perperàm geſto Principum regimini, vel aliis cauſis ſecundis attribuere ſolent; ſed miſerè decipiuntur; eſt enim peſtis horrenda contagio, certiſſimus peccatorum noſtrorum partus. Etenim ſi David, eo quòd populum numerando, unicam duntaxat Dei legem offenderat, tanta cum aſperitate caſtigatus fuit: quantò magis non ſolùm hoc, ſed & quodvis aliud flagellum ſuper nos provocabimus, ſi omnis legis transgreſſores fuerimus? Anno 170. atrociſſima quædam peſtilentia Romam afflixit; ſed undenam hæc primam originem habuit? Ex Babylonia, ubi ex parva quadam aurea caſſa, ſeu armariolo, quod in templo Apollinis à milite quodam infeliciter ruptum, ſubſtitit, peſtilens quidam egreſſus eſt ſpiritus, qui Parthos, ac demum univerſum mundum corrupit; adeoque peſtis illa ab idolo quodam in Babyloniam derivata fuit. Per hanc autem calamitatem, quæ univerſalis fuit, Deus ſuam contra perſecutores illius temporis nominis Chriſtiani graviſſimam iram monſtravit; tanta enim gentilium multitudo tunc mortua fuit, ut Imperator ad redintegrandum contra Marcommannos exercitum ſuum, ipſa quoque mancipia armis induere coactus fuerat.

Acta Eccleſiæ Mediolan. Cat. 215.

Peſtem provocantia.

2. Reg. 24. 17.

Quod David fatetur de ſe plures conceinus.

Baron. An. 170. n. 1.

Origo peſtis a quodam milite.

7 Magna profectò inter contagionem peſtiferam & peccatum intercedit ſimilitudinis relatio. Sanctus Auguſtinus verba illa Pſalmi: *In cathedra peſtilentiæ non ſedit*, ſic exponit, inquiens: *Noluit regnum terrenum cum ſuperbia, quæ ideo cathedra peſtilentiæ rectè intelligitur, quia non fere quiſquam eſt, qui careat amore dominandi. Peſtilentia eſt morbus latè pervagatus, & omnes, aut pene omnes involvens*. Hugo Cardinalis peſtis indicat etymologiam, inquiens: *Peſtis dicitur, quæ latè depaſcitur homines, propriè peſtis à paſtu herbæ nocivæ proveniens, quaſi puſtulentia*. Et ideò peccatum meritò peſtilentia dicitur, quia illius contagium latiſſimè ſerpit, dicente Pſalmiſta: *Omnes declinaverunt*. Sanctus Ambroſius ſuper eundem Pſalmum primum ſcribens, voluptates, honores, & divitias, peſtilentiæ nomine indigitat, dum ait: *Gravia irritamenta ſunt voluptatum, gravis fomes avaritia, cupiditas poteſtatum, honoris ambitio, quæ velut veneno quodam mentes hominũ, & quadam animas peſtilenti vitiorum tabe contaminant*.

Inter peſtem & peccatum eſt correlatio.

S. Auguſt. in Pſal. 1.

Hugo in expoſ. 24. Matt.

S. Ambroſ. in Pſal. 1.

8 Verùm enim verò ſcire percuperem, quodnam in eo lateat myſterium, quòd ſolo Davide per numerationem populi errante, pœnam erroris illius, non David, ſed populus luere debuerit, per ſupradictam peſtilentiam, qua DEUS Jeroſolymam afflixit? Reſpondet Abulenſis, populum nequaquam fuiſſe punitum ob culpam Davidis, ſed ob alias, quarum ipſe reus erat; citatque authoritatem Sancti Gregorii dicentis: *Non permiſſus fuiſſet peccare David, niſi propter peccata Iſraelitarum, quia ſecundum merita populorum, diſponuntur acta rectorum; & tunc dicetur, quod quanquam iſta peſtis dicatur miſſa propter computationem populi, tamen ipſa fuit principaliter miſſa propter alia peccata populi*. Populus enim peccavit, transgreſſioni Regis cooperando, cui ſe opponere debebat: *obedire enim oportet magis Deo, quam hominibus*; præterquam quòd inſuper poſt numerationem errarunt, non ſolvendo medietatem ſicli, quem lex ſolvi decreverat, quotieſcunque hic computus inſtituendus erat, prout videre eſt in capite 20. Exodi. Conſideratione digniſſima ſunt ſequentia ſupradictæ epiſtolæ Achyllini verba, quibus Maſcardo reſpondet, dicendo: Nequaquam præſentia à te deploranda ſunt ſupplicia, ſed potiùs Angelicum talentum tuum exercere deberes exaggerando abominabiles præſentis ſæculi corruptelas; ſic enim non ſolùm non admirareris harum calamitatum truculentiam, ſed potiùs attonitus hæſurus eſſes admirando, qua ratione prohiberi poſſit, ne omnes è cœlo cadentes pluviæ, meræ ſint peſtilentiæ, & ne omnes Solis radii meræ ſint fulminum cœleſtium ſagittæ. Eò enim hodie (proh dolor!) ſæculi malitia devenit, ut in pectoribus humanis agonizare fides, ipſaque charitas palpitare videatur. Lucrum & intereſſe privatum ubique triumphat; &, quod pejus eſt, honorem Dei velut in curru oſtentationi expoſitum, cateniſque vinctum circumducit. Calumniæ coronantur, miſeramque innocentiam ſerviliter ſibi ſubjiciunt. Tanto cum præcipitio ad propoſitum curritur finem, ut amici in curſu certatim contendentes, ſeſe mutuò opprimant. Calcatur fides, veritas in terram projicitur, ipſeque DEUS per effrænem cœcitatem non agnoſcitur. Omnis ordo, omniſque congregatio hodie adeò corrupta eſſe cernitur, ut ibidem cuivis alteri ſententiæ ſemper prævaleant conſilia invidiæ, opiniones in odio fundatæ, & tyrannicæ proprii intereſſe dictaturæ. Omnes humani tractatus ad tria præcipuè capita reducuntur; ſcilicet ad mundanæ fortunæ profectum, ad carnalium voluptatum adimpletionem, & machinatæ vindictæ reale complementum; & hæc quidem objecta, hominum mentes adeò occupant, ac ſi Deus vel non eſſet, vel illa non intelligeret, vel non puniret. Obſecro te, ut per ſublime ingenium tuum nonnihil conſideres corruptos hujus ſæculi mores; hoc enim ſi feceris, certus ſum, quòd ſi fortè propter injuſtitiam demeriti contriſteris, attamen conſiderata illati ſupplicii juſtitia, multùm conſolaberis, illamque benedices divinam manum, per quam punita conſpicitur perfidia, inhumanitas calcata, diſſipata lucra, & intereſſe privata, raptatæ ad laqueum calumniæ, honoreſque mundani dehoneſtati. Hactenùs elegantiſſimus Achyllinus, qui peſtem, condignum eſſe Dei, ſcelera noſtra caſtigantis, flagellum, probè ſciebat.

Abul. ibid. q. 31.

Quare ob peccatum David fuit populus punitus peſte.

Achyllin.

Malicia hujus temporis.

Negotia hominum præcipuè ad tria tendunt.

9 Multa equidem habemus ejuſmodi peſtilentiarum, propter peccata nobis immiſſarum, exempla. Sanctus Gregorius Nyſſenus in vita S. Gregorii Thaumaturgi ſequens factum recenſet: In urbe namque Neocæſarienſi in Ponto, cœci illi gentiles ſolemne quoddam in honorem Dæmonis celebrabant ſpectaculum: *eorum vero, qui concurrerant, theatrum plenum erat, & eorum, qui poſtremi affluxerant, multitudo, ſubſelliis undique ſuperfundebatur; atque omnibus ad ſpectacula, atque acroamata, Orcheſtram intueri cupientibus, plena ſcena erat tumultus, & trepidationis, irritaque præſtigiatoribus, mirabilium ſpectaculorum artificibus, oſtentatio, tumultu ſeſe mutuo conſtipantium, non modo oblectationem muſicæ impediente, ſed ne circulatoribus quidem, & præſtigiatoribus oſtendendi tempus concedente. Tum vero communis ab omni multitudine erumpit vox, Dæmonem, cui diem feſtum agebant, implorantium, & ab illo ſibi laxitatem fieri petentium*.

S. Greg. Nyſſ. in Vit. Greg. Thaumaturgi.

Gentile ſpectaculum Diis oblatũ.

Po-

Digitized by Google

Poſteàquam autem omnibus ſimul loquentibus, in altum vox tollebatur, ac totius civitatis velut unius oris ſermo eſſe videbatur, quo hæ preces Dæmoni adhibebantur, (erat enim precatio, ut ipſa verba ejus audiebantur: Jupiter fac nobis locum;) audito ſanè magnus ille vir ſono nominatim invocantium Dæmonem, a quo laxitatem civitati fieri petebant, quodam ex aſtantibus ad eos miſſo, laxitatem, ait, illis mox datum iri majorem, quàm optarent. Hac autem ab eo voce, tanquam triſti quadam ſententia, prolata, peſtilentia frequentem illum, ferias agentium, & ludos celebrantium, conventum excipit, ac ſtatim tripudiantium choris lamentatio miſcebatur, adeò ut in luctus & calamitates eis voluptates converterentur.

Triſtia Jovis oracula.

Item pergit S. Gregorius Nyſſenus oſtendere, qualiter peſtilentia immenſam & atrocem in hominibus fecerit ſtragem, donec agnoſcerent & deteſtarentur peccatum ſuum, quod Dæmonem adorando & implorando patraverant; mox enim, ut de peccatis ſuis fecerunt pœnitentiam, à S. Epiſcopo ad fidem noſtram converſi, atque totaliter liberati fuerunt. Anno 467. ut ſcribit Gelaſius Papa, illi, qui lupercalia nequaquam è medio tollenda eſſe contentiosè ſuſtinebant, in hac alma urbe Romana atroci ſunt caſtigati peſtilentia. Anno 746. impio Conſtantino Coptonymo regnante, ira Dei in urbe Conſtantinopolitana multò evidentius apparuit; ſiquidem ibidem per integrum triennium peſtilentia tam crudeliter deſævit, ut omnia ſepulchra, omnes ciſternæ, & profundiſſimæ foſſæ, omnes denique horti & vineæ cadaveribus repletæ fuerint, adeò ut vix ſuperfuerit locus mortuis inhumandis. Repentè quoque in veſtibus cruces apparuerunt parvulæ, cœrulei coloris; omnes autem, quibus illæ adhæreſcebant, inevitabiliter moriebantur. Cruces autem illæ cœleſtem præ ſe ferebant colorem, ut per hunc indicaretur, flagellum hoc cœlitus immiſſum fuiſſe in pœnam Imperatoris ſacrilegi, ſacrarumque imaginum & Eccleſiæ hoſtis infeſtiſſimi. Anno 1167. cum Fridericus Tertius, Romani Pontificis Alexandri Tertii perſecutor pariter, & inimicus, Baſilicæ S. Petri conflagrandæ ignem admoviſſet, confeſtim exercitus ejus peſte correptus, & intra ſeptem dierum ſpatium quaſi totaliter deletus, morteque extinctus fuit; unde magna cum ſui confuſione, cum paucis comitibus in Germaniam denuò reverti coactus, atque in itinere à nonnullis Lombardiæ populis peſſimè tractatus fuit.

Baron. Ann. 467. n. 1.

Baron. Ann. 746. n. 2.

Parvæ cruces in veſtibus erat certum ſignum mortis.

Bar. 1167. n. 6. Hiſtoria de Friderico Imperatore.

10 Porrò ſecurum, & unicum adversùs hoc flagellum remedium, eſt pœnitentia peccatorum, per quam divina juſtitia placatur: remota enim cauſa, removetur effectus. Abulenſis rationem aſſignat, cur morientibus ex peſte Hebræis ad numerum circiter ſeptuageſies mille, David nihilominùs, licèt cauſa fuerit hujus peſtilentiæ, Deumque per ſuam tranſgreſſionem ad iracundiam graviter irritaverit, omninò remanſerit illæſus; ita enim ſcribit: *Indutus eſt cilicio, ut vidit Angelum; expoſuit ſe ad hoc, quod vellet mori, ne moreretur populus, & oravit in ſe transferri mortem. Puniendus quidem erat pro hoc peccato, tanta tamen fuit contritio ejus, quod meruit ſibi pœnam remitti.* Sanctus Carolus Borromæus, in Eccleſia Metropolitana Mediolanenſi prædicans, populo ſuo ex parte Dei ſeriò promiſit futurum, ut ſi à peccatis ſuis deſiſtentes, vitam emendarent in melius, peſtilentiæ contagium ante ſolemnitatem Natalis Domini totaliter extinguendum foret; prout re ipſa factum eſt. Et quidem licèt in illa proceſſione, quam Sanctus Gregorius hic Romæ, tempore ſævientis peſtilentiæ, inſtituit, octuaginta homines in via ex peſtilentiæ contagio mortui fuerint; in proceſſionibus tamen à S. Carolo Borromæo inſtitutis, ne unum quidem mortuum fuiſſe conſtat: videns enim iratus Deus populum illum pœnitentem, cineribuſque in capite conſperſum, & S. Cardinalem reſtim ex collo ſuſpenſam gerentem, & ponderoſiſſimam crucem bajulantem, ſeque ipſum pro peccatis gregis ſui in ſacrificium offerentem, pedibuſque nudis, & ſanguine manantibus ambulantem, divinæ juſtitiæ gladium avertit.

Quare populi moriebantur propter peccatum David. Abul. 2. Reg. c. 24. q. 32.

Promiſſio S. Caroli Borromæi.

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Non ſolùm animalia ferocia, verùm etiam minima animalcula, ſæpè ſunt divinæ iracundiæ inſtrumenta, quibus impii caſtigantur.

THEMA.

Beſtiarum dentes, & ſcorpii, & ſerpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios. Eccleſiaſt. 39. v. 36.

1 TAmetſi, ut ſuo loco examinavimus, omnes creaturæ in eo concordes ſint, ut injurias communi Creatori irrogatas atrociter vindicent; attamen, ut Eccleſiaſticus aſſerit, præ cæteris in damnum impiorum libentiùs ſe ingerunt, ſuamque operam præſtant feræ, & animalia venenoſa, cunctæque aliæ creaturæ ſenſibiles, licèt irrationales: *Beſtiarum dentes, & ſcorpii &c. Omnia homini ante peccatum obediebant*, inquit Gloſſa, *poſt peccatum verò pugnat contra eum orbis terrarum. Inde fames, & mors, & mille pericula mortis; beſtiæ quoque contra eum ſæviunt, & romphæa cœleſtis vindicta.* Porrò quantoperè creaturæ, rebelles Dei caſtigando, gaudeant, idem Eccleſiaſticus immediatè poſt his verbis declarat: *In mandatis ejus epulabuntur, & ſuper terram in neceſſitatem præparabuntur, & in temporibus ſuis non præterient verbum.* Quibus verbis Sapiens ſcorpionibus, ſerpentibus, & feris, uſum rationis & diſcurſum attribuere videtur; ſiquidem illas, ob acceptam à Deo poteſtatem vindicandi injurias, Creatori ab impiis irrogatas, ſaginandas, incraſſandas, & impinguandas eſſe dicit. Unde buſones, ſcorpiones, ſerpentes, vermes, aliaque ſimilia, in ſepulchris gaudent, ſe illas poſſe manducare carnes, quæ multis ſenſualitatibus, crapulis, & ebrietatibus committendis ſpecialia fuerunt inſtrumenta. Unde Dionyſius Carthuſianus ait: *DEO jubente, per modum epulantis devorabunt iniquos.*

Poſt peccatum beſtiæ pugnant contra impium.

Gloſſ.

Etiam contra cadavera illorum.

Dion. Car. ibi.

2 Memorandum porrò eſt, quòd licèt homini à DEO abſolutum ſuper animalia collatum fuerit dominium: (*præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtiis terræ, omnique reptili*) attamen poſt amiſſam innocentiam & juſtitiam originalem, homo hac poteſtate ſimul privatus fuit; ac proindè obſervandum eſt, quòd mox ut Cain execrabile illud fratricidii commiſit ſcelus, ſimul quoque vehementer timere cœperit, dixeritque: *Omnis, qui invenerit me, occidet me.* At verò quem timebat Cain, quandoquidem terra nondum à populoſa hominum multitudine habitabatur? Audiamus Sanctum Ambroſium, dicentem: *Potuit quidem & incurſus beſtiarum timere, qui legis divinæ jura violaverat.* Diſpoſuit enim Deus, velut ad refrænandum nos à peccato, ut delinquentes ſcirent, quod ab ipſis Mundi primis natalibus talem feris, brutis, cunctiſque aliis animalibus communicaverit inſtinctum, ut injurias ſibi à divinarum legum ſuarum tranſgreſſoribus irrogatas vindicarent. Canis quidem domino ſuo, qui illum ſuſtentat, obſequioſus eſt, & fidelis; attamen ſi larvam induat, eundem non agnoſcens, ſtatim invadit & mordet: eodem modo animalia, quamdiù in homine conſervatam intuentur Creatoris imaginem, & ſimilitudinem, propter innocentiam, tamdiù ei reſpectum deferunt, & promptè obediunt; at verò hac imagine per peccatum amiſſa, eundem mordent & dilacerant: *Adamo, quamdiu purum ſervavit vultum*, inquit Chryſoſtomus, *ei beſtiæ tanquam ſervæ parebant: quando autem vultum fœdavit inobedientia, non agnoſcentes illum, tanquam alienum odio habebant.* Omnia creata aliquod in ſe recludunt artificis veſtigium, qui illa produxit: *Vidit DEVS cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona*: At verò ſi contrà hominem malignentur, & deſæviant, hoc illi contingit in pœnam malitiæ ſuæ, quia ſcilicet DEO eſt contrarius. Creavit quidem illa DEUS, ut homini ſervirent, & ſubſidia afferrent; ſi verò deinceps illi noceant, ipſemet homo in culpa eſt, quia DEUS *armat creaturam ad ultionem inimicorum.* Refert Cœlius Rhodiginus teſtimonium Bedæ, dicentis, ſerpentes, ſcorpiones, & alia ſimilia animalia, à primis natalibus ſuis nequaquam fuiſſe

Gen. 1. 26. Ex inſtinctu naturæ bruta inſurgunt contra impios.

Gen. 4. 14.

S. Ambr. lib. 2. de Cain. c. 9.

Similitudo.

D. Chryſoſt. in Pſ. 3.

Gen. 1. Creata ſunt bruta in ſubſidium hominum & pœnam ſimul impiorum.

Digitized by Google

fuiſſe cum veneno creata, ac proindè in ſtatu innocentiæ homini nequaquam fuiſſe nocitura; venenum autem iiſdem poſt primorum parentum prævaricationem ſuperveniſſe. En verba illius: *Ante hominis peccatum, nihil noxium à terra progerminari, non herbam veneno peſtilentem, ſequeſtrata item virulenta viperarum.*

Venenum eſt poſt peccatum,

3 Inter alia ſeveriſſima ſupplicia ingrato & rebelli illi populo Iſraelitico per Ezechielem comminata, unum quoque hoc fuit: *Et immittam in vos famem, & beſtias peſſimas, uſque ad internecionem.* Sanctus Hieronymus ſuper hæc verba ita ſcribit: *Famem, & peſtilentiam, & beſtias peſſimas, & quidquid aliud malorum ſuſtinemus in ſæculo, propter noſtra venire peccata, manifeſtum eſt.* Idem S. Doctor hanc comminationem ſuis quoque temporibus adimpletam fuiſſe docet, inquiens: *Beſtias peſſimas induci ſuper terram ſolitudinis, quæ fame, gladio, & peſte vaſtata eſt, præſentia quoque oſtendunt tempora, quando familiaria animalia, ut canes in dominorum carnes rabie concitantur, & urſis, lupis, cunctiſque aliis generibus beſtiarum terra completur.* Porrò, quòd ferocientes contra nos beſtiæ ſpecialis quædam ſint peccatorum noſtrorú pœna, ex ſequenti hiſtoria efficaciter probatur. Cum enim filii Iſrael, tanquam mancipia, deducti eſſent inter Aſſyrios, Rex Babyloniæ ad incolendam civitatem & confinia Samariæ, alios populos ſubmiſit. At verò, quid factum eſt? *Cumque ibi habitare cœpiſſent, non timebant Dominum: & immiſit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.* Ecce tibi declaratam cauſam, cur DEUS illos leonibus dederit in prædam; ſcillcet quia non timebant Dominum: *Nuntiatumque eſt Regi Aſſyriorum, & dictum: Gentes, quas tranſtuliſti, & habitare feciſti in Civitatibus Samariæ, ignorat legitima DEI terræ: & immiſit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum DEI.* Multa quoque leguntur exempla, in quibus perſpicuum fit, quòd ſimiles feroces beſtiæ, non obſtante congenita ſibi truculentia, ſervis DEI, qui cum innocentia Chriſtianam vitam agebant, ſeſe manſuetas exhibuerint. Refert Cardinalis Baronius, quòd Zoſimo iter quodam tempore Cæſaream facienti, ſecumque aſinum, cui res quaſdam ſibi neceſſarias impoſuerat, adducenti, occurrit leo, & aſino Zoſimi abrepto, diſcedit. Quem Zoſimus per ſylvam uſque eò inſequitur, quoad leo voratis aſini carnibus ſatur eſſet; in quem hilari vultu, & ſubridenti intuitus, dixit: At verò, ò amice, cum annis plurimis onuſtus ſim, & ætate admodùm provectus, nequeam ea, quæ aſino erant impoſita, humeris portare; tu hoc onus contra naturæ tuæ conſuetudinem geſtes, neceſſe eſt. Tum leo furoris prorſus oblitus, ſubblandiri, & placidus ad Zoſimum accurrere cœpit: cui Zoſimus onus, quod aſinus geſtaverat, imponit, eumque ad portas uſque Cæſareæ deduxit. Idem Cardinalis eodem in loco mortem refert S. Mariæ Ægyptiacæ, cui alius quidam ſanctus Cœnobita ejuſdem pariter nominis interfuit, cui ſimile quoddam contigit miraculum ſeu prodigium à leone patratum; utpotè qui pedibus ſuis foſſam profundam excavavit, in quam S. Mariæ Ægyptiacæ cadaver fuit reconditum. Idem quoque S. Antonio Magno evenit: quando enim hic hærebat perplexus, quonam modo terram excavare poſſet, ad ſepeliendum corpus Sancti Pauli primi Eremitæ; mox ex vicina ſylva duo accurrerunt leones, qui ſuam in foſſa excavanda præſtiterunt operam, eademque abſoluta, denuò receſſerunt. Miraculum quoque prodigioſum, valdèque celebre fuit illud, quod in libro Danielis refertur: cum enim hic non ſemel, ſed bis inter leones diuturno tempore famelicos depoſitus fuiſſet; hi eum nequicquam lædere præſumpſerunt, ſed potiùs eum reverenter ſunt venerati, eumque à ſuis inimicis, invidiſque perſecutoribus cuſtodierunt. Anno 574. ut annales Eccleſiaſtici referunt, cum S. Simeon Stylita, etiamnum juvenculus, in montanis, ut proprium eſt illius ætatis, ſaltitaret & luderet, obvium habuit pardum; quem felem eſſe exiſtimans, ad monaſterium adduxit, in quo deinceps ſine ullius læſione eſt commoratus. Dum idem Simeon Stylita alia quadam vice annis provectior eſſet, contigit, quòd cum puer aliquis, nocturno tempore cum aliis iter faciens, à comitum ſuorum ſocietate aberraſſet, leo quidam eidem occurrens, illum apprehenſum, & dorſo impoſitum, penitùs illæſum & incolumem ad monaſterium ejuſdem Sancti fideliter detulerit. Nimirùm ferocia hæc animalia ex inſtinctu quodam, non naturali, ſed cœlitùs communicato, optimarum animarum illarum agnoſcebant puritatem & ſimplicitatem, ſimulque intelligebant, communem Creatorem illis permiſiſſe, ut in ſolos ejus inimicos & rebelles innatam ſuam exercerent crudelitatem. Nota eſt illa in 3. lib. Reg. cap. 13. deſcripta hiſtoria. Cum enim DEUS Prophetam quendam ad Jeroboam deſtinaſſet, qui eidem ejus nomine execrabile improperaret idololatriæ peccatum, (in quod ex humanæ, ſeu potiùs diabolicæ politicæ motivo ſuos induxerat ſubditos) operari cœpit miracula, efficiendo, ut altare rumperetur, manuſque ſacrilegi Principis confeſtim exareſceret: & tamen quia, poſt acceptam à DEO commiſſionem, in illis confinibus nequaquam manducandi, ab alio quodam Pſeudo-Propheta ſeductus, ſeque fatigatum & famelicum animadvertens, ab appetitus violentia ſe vinci permiſit, cibumque licèt modicum ſumpſit, mox ut è domo egreſſus eſt, obvium ſibi habuit leonem, à quo & occiſus, non verò devoratus fuit; quin potiùs ad cadaveris illius cuſtodiam propè ſubſtitit, ne quiſpiam illud offendere præſumeret: *Et erat cadaver ejus projectum in itinere, & leo ſtabat juxta cadaver.* At verò ex quo ſanguinis & carnium humanarum inſatiabilis fera huic Prophetæ vitam ademit, quæ excellentius quoddam bonum eſt; cur ejuſdem Prophetæ ne digitum quidem unum tangere præſumpſit? Pro reſolutione obſervandum eſt, DEUM quidem in pœnam inobedientiæ hujus Prophetæ diſpoſuiſſe, ut leo illum occideret; ſed quia hic Propheta intereà, dum à leone dilaniaretur, peccatum ſuum per veram compunctionem expiaverat, jamque anima ejus in locum ſalutis migrarat, leo in corpus ejus nullam ampliùs poteſtatem habebat, quia jam nullum ampliùs peccatum ſupererat: *Ex qua re oſtenditur*, inquit S. Gregorius, *quod peccatum inobedientiæ in ipſa fuerit morte laxatum, quia idem leo, quem viventem præſumpſit occidere, contingere non præſumpſit occiſum; leo ergo, qui priùs peccatoris vitam necaverat, cuſtodivit poſtmodum cadaver juſti.* Obſervandum eſt inſuper, leonem hunc, qui aliàs nulli ſolet parcere animali, in hac tamen occaſione, licèt hora opportuna capiendi prædam præſto eſſet, nihilominùs ne aſinam quidem hujus Prophetæ tangere auſum fuiſſe; undè Chryſoſtomus ait: *Jacebat itaque mortuus Propheta, ſtabat vero aſina ejus viva; quaſi leo diſcernere potuiſſet, Prophetam inobedientem ob ſuam tranſgreſſionem promeritum fuiſſe mortem, non vero ſtolidum aſinum, qui omni culpa carebat.* In ſimili occaſione plures alii leones optimè noverunt diſtinguere & diſcernere reos ab innocentibus, ſiquidem Danieli Prophetæ detulerunt reſpectum & venerationem, at verò invidos ſatrapas, qui ſervum DEI perſecuti fuerant, ſtatim invaſerunt & dilaniarunt. Unde Chryſoſtomus de prædicto Propheta ait: *Erat mendacii fuligine atratus, & leo eum non cognovit: ſi Prophetam vidiſſet, ut Danielem, eum honoraſſet.*

4 Plenæ ſunt hiſtoriæ innumeris exemplis, ex quibus clarè colligitur, animalia natura ſua ferocia, non ſolùm ſervis DEI nullum intuliſſe nocumentum, verùm eiſdem ad minimum ipſorum nutum obſequentia & morigera ſe exhibuiſſe. Quot enim Martyres leonibus objecti, ab illis manſerunt intacti & illæſi? Refert Palladius de Macario Alexandrino, quòd cum ſerpens quidam eum momordiſſet, is eundem ambabus manibus apprehenſum diſcerpſerit, dicendo eidem: *Cum te non miſiſſet DEUS meus, quomodo auſus es ad me accedere?* In capite 28. Actuum Apoſtolorum quædam deſcribitur hiſtoria, qua evidenter probatur, quàm parùm efficere poſſint animalia nociva circa illos, in quibus nullum inveniunt peccatum. Etenim cum ii, qui cum S. Paulo navigaverant,

Marginalia: Ezech. 5. 17. — S. Hier. ibid. — Hiſtoria ex Scriptura. — 4. Reg. 17. 25. — Baron. Ann. 325. n. 21. — Reſpectu piorum Hiſtoria contraria. — Pluries Leones ſervierunt Sanctis. Dan. 6. 22. — Baron. Ann. 574. n. 8. — Alia ſimilis Hiſtoria. — 3. Reg. 13. — Leo occidit Prophetam peccantem, & cadaver defendit. — S. Greg. lib. 4. Dial. c. 24. Facti illius explicatio. — D. Chryſoſt. ſer. 1. de jejun. — Leo non nocuit Aſinæ Prophetæ, quia illa non peccaverat. Dan. 6. 24. — D. Chryſ. in Pſal. 5. — Pallad. c. 20. Hiſt. Lauſiac. — Act. Apoſt. c. 28. 3.

rant, meritis ejuſdem S. Apoſtoli, poſt ſuperatum terribilis naufragii periculum, ſalvi & incolumes in inſulam Melitenſem appuliſſent, S. autem Apoſtolus ſarmentis quibuſdam ad ignem accendendum colligendis intentus eſſet, latitans ſub ſarmentis vipera quædam manum ejus momordit: *Vt viderunt barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Vtique homicida eſt homo hic, qui cum evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.* Videntes enim S. Apoſtolum à vipera illa læſum, id ei in pœnam peccatorum ſuorum accidiſſe exiſtimarunt: at verò ſubitò ſe in hoc deceptos fuiſſe apertè viderunt; ait enim ſacer textus: *Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt. At illi exiſtimabant eum in tumorem convertendum, & ſubito caſurum & moriturum. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe dicebant, eum eſſe DEVM.* Ubi vides, qualiter iii Apoſtolum à vipera læſum eſſe videntes, illum judicarint eſſe impium; econtrà verò plus quàm hominem eſſe credebant, quando eum viderunt à vipera nequicquam læſum. Unde Oecumenius ait: *Vipera injectis manui Apoſtoli dentibus, cum peccati mollitiem non reperiſſet, protinus reſilivit, ac in ignem ſaliit, tanquam ſibi ipſi pœnam infligens, quod corpus nullo modo ſibi conveniens petiſſet ac oppugnaſſet.* Nos beſtias timemus, quòd armatura virtutis muniti minimè ſumus. Optimè igitur S. Auguſtinus monet, inquiens: *Agnoſce eum, qui ſupra te eſt, ut agnoſcant te, quæ infra te ſunt; hac enim ratione ſuper aſpidem & baſiliſcum ambulabis.*

Hiſtoria de S. Paulo Apoſtolo viperam comburente.

Oecum. ibid.

S. Auguſt. tr. 18. in Joan.

5 Ratio, ob quam animalia ferocia adversùs impios ſine dubio deſævirent, niſi DEUS illa per potentiæ obedientialis fræoum coerceret, hæc eſt, quia etiam ipſa, propter impiorum transgreſſiones, ſuas quoque luere coacta ſunt pœnas; ſiquidem olim omnia in aquis univerſalis diluvii ſubmerſa fuerunt, dicente Scriptura: *Delebo hominem, quem creavi, uſque ad animantia, à reptili utique ad volucres cœli.* Unde Chryſoſtomus ait: *Iſtam pœnam communem ferunt, ut culpæ gravitatem addiſcatis.* His accedit odium inveteratum, & zelus, quo ad vindicandas Creatori irrogatas offenſas abripiuntur; quorum proinde opera DEUS utitur, tanquam ſi ſint divinæ juſtitiæ executores. DEUS olim Hebræis dixit: *Si ambulaveritis ex adverſo mihi, nec volueritis audire me, addam plagas veſtras in ſeptuplum propter peccata veſtra: immittamque in vos beſtias agri, quæ conſumant vos, & pecora veſtra, & ad paucitatem cuncta redigant, deſertæque ſiant viæ veſtræ.* Quando inſolentes illi, à parentibus ſuis peſſimè educati pueri, Eliſæi deridebant calvitiem, dicentes: *Aſcende calve!* confeſtim ex vicina ſylva duo proſilierunt urſi, qui quadraginta duos ex illis devorarunt. Hebræis quoque contra divinam providentiam murmurantibus, immiſſi ſunt venenoſi deſerti ſerpentes, ut eosdem mordendo intoxicarent; ſic enim *armat creaturam ad ultionem inimicorum.* S. Hieronymus ſuper Jeremiam ita ſcribit: *Quatuor plagas, quibus traditus eſt populus Iudæorum, etiam Ezechielis Prophetia demonſtrat, gladium, peſtilentiam, famem, beſtias, captivitatem. Inter beſtias autem canes quoque & volatilia intellige, quibus laceranda, & devoranda & diſſipanda corpora tradita ſunt. Nec enim fieri poterat, ut Creatore neglecto, non univerſa creatura conſurgeret in peccatores.* Doctrina eſt S. Auguſtini, dicentis: *Intelligite, quia DEVS fecit omnia, & in ſuis gradibus collocavit. Quare autem patimur multa mala à creatura, quam fecit DEVS, niſi quia offendimus DEVM? Nunquid hæc Angeli patiuntur? Fortaſſis & nos in vita iſta illa non timeremus. De pœna tua peccatum tuum accuſa, non judicem. Nam propter ſuperbiam inſtituit DEVS iſtam creaturam minimam, & abjectiſſimam, ut ipſa nos torqueret, ut cum ſuperbus fuerit homo, & ſe jactaverit adverſus DEVM, & cum ſit mortalis, mortalem terruerit, & cum homo ſit, proximum hominem non agnoverit, cum ſe erexerit, pullicibus ſubdatur. Quid eſt, quod te inflat, humana ſuperbia? Homo tibi dixit convitium, & tumuiſti, & iratus es; pulicibus reſiſte, ut dormias, cognoſce quis ſis.* Herodes quoque cum omni ſua potentia, licèt ei à populo tanquam DEO acclamatum fuiſſet, vermes à ſe abigere nequivit, quin eum [illegible] ſuperbiæ ſuæ pœnam devorarent. Antiochus, qui cum ipſomet DEO in certamen deſcendere non dubitabat, quique univerſam terram validiſſimis exercitibus ſuis contremiſcere faciebat, adeò in ſacrilego, & impio ſuo corpore multiplicatos vidit vermes, ut ab iiſdem brevi tempore conſumptus fuerit: *Pulicibus reſiſte, ut dormias, cognoſce quis ſis.* Arnolphus Cæſar, tametſi Imperator eſſet, quia tamen ex fortunatis imperii ſui eventibus elatus, eoſdem ſuæ attribuit prudentiæ, & fortitudini, Deumque contempſit, *minutis vermiculis, qui pediculi nominantur corpus adeò ſcaturiebat, ut nullis medicorum curis minui poſſent.*

Feræ in impios deſæviunt quia propter ipſos patiuntur mala.

Gen. 6. 7.

D. Chryſoſt. Hom. 22. in Gen.

Lev. 26. 21.

Sunt Executores divinæ juſtitiæ.

4. Reg. 2. 24.

Num. 21. 6.

Sap. 5.

S. Hieron. in c. 15. Jerem.

S. Auguſt. tract. 1. in Joan.

Puniuntur impii a viliſſimis vermibus.

Patet in Herode.

Act. Apoſt. 12. 23.

2. Mach. 9. 9.

Joan. Cuſpin. in Arnolph. An. 894.

Item in Antiocho Rege.

6 Quinimò contra impios omnia conjurant animalia, non ſolùm quadrupedia, & reptilia, verùm etiam volatilia. Unde in Deuteronomio dicitur: *Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis, quia locuſtæ devorabunt omnia.* Refert Surius, quòd anno 1541. infinitus quidam in Polonia fuerit locuſtarum inſolitæ magnitudinis exercitus: *Hæ primo nullas habebant alas, ſed magnos dabant ſaltus; paulo poſt illas adeptæ ſunt, tantaque multitudine provolarunt, ut duo milliaria in longum, & latum cubito tenus ita occuparent, ut Solis quoque ſplendorem à toto illo terræ ſpatio ſua denſitate excluderent. Tranſvolabant aquas, arbores, ædes, & obvia quæque. Cum alæ ſuccreviſſent, erant magnitudinis humani digiti, & tunc atrocius graſſabantur in fruges, & ea, quæ in uſus hominum neceſſarios gignit humus: tota æſtate, nulla neque arte, neque vi earum ſævitia retardari potuit. Fuit ea procul dubio plaga, & animadverſio in hominum peccata.* Ecce tibi cohortes bellatrices, quibus divina juſtitia adversùs ſuos utitur rebelles; de quibus Scriptura ait: *Miſiſti antecesſores exercitus tui veſpas, ut illos paulatim exterminarent.* Ad deprimendum Philiſtæorum, ob victoriam contra Hebræos, unà cum arcæ deprædatione obtentam, ſuperbientium faſtum, & elationem, opera uſus eſt murium: *Aggravata eſt autem manus Domini ſuper Azotios, & demolitus eſt eos. Nati ſunt mures, & facta eſt confuſio mortis magna in civitate.* In Catechiſmo exemplorum ſequentia leguntur: *Pompilius, ſeu Popyel, quem Teutones Offerſa vocant, ſuſcepto regno, in vita ſua nihil egregium edidit; ſolitus erat in omni exercitatione dicere: utinam me mures vorarent; utique omine malo, nam filium ejus devorarunt mures, qui Pompilius appellatus fuit. Relictus poſt patrem in ætate puerili, patrui ejus adminiſtraverunt regnum, quoad ille adultus factus, uxorem duxerat. Tunc illum convivia celebrantem, mero madentem, ſertis coronatum, unguentis delibutum, crapula & luxu reſolutum, invadunt mures, de cadaveribus patruorum, quos ipſe & uxor ejus Regina veneno interfecerant, ingenti magnitudine egreſſi; & in convivantem tyrannum, conſortem ejus, & filios rabidis morſibus inſiliunt, militum caterva nequicquam abigente; nam humano ſuffragio fatigato, mures infatigati perſeverabant die noctuque. Exſtruuntur ardentes foci, & in medio eorum locatur Pompilius, conjux, & filii; illuc autem & mures per flammas tranſeuntes, parricidam rodere non deſiſtebant. Ad aliud tandem elementum ventum eſt. In navibus abducitur occiſor patruorum, Pompilius, cum ſuis, in ſtagni altitudinem; mures tamen inceſſanter ſecuti abductos, & naves rodebant, in tantum, ut aqua perforatis rimis ingreſſa, ſubmerſionem minaretur: ideo nautæ timentes præfocationem ab aquis, deduxerunt navem in littus, unde alia caterva murium occurrentium juncta prioribus, acrius infeſtabat. His viſis, defenſores divinam ultionem cognoſcentes, omnes fugerunt. Pompilius autem protectoribus nudatus, recepit ſe in turrim altiorem, Cruſinza; ubi mures rapido curſu aſcendentes conſumpſerunt, & voraverunt duos filios, uxorem, & facinoroſum Pompilium. Ecce non eſt poteſtas aut conſilium contra Dominum; minuta enim animalia, imbelles mures, eum miſerabiliter conſumpſerunt.*

Deut. 28. 38.

Sur. in Chron. An. 1541.

In Polonia locuſtæ omnes fruges devorarunt.

Sap. 12. 8.

Philiſtæi à muribus vexantur.

1. Reg. 5. 6.

Flor. Exempl. Tom. 1. lit. L. c. 6. n. 10.

Hiſtoria muribus contra Pompilium.

7 In annalibus Eccleſiaſticis alia à DEO inflicta pœna legitur: cum enim Patriarcha Alexius in nocte Paſſionis Chriſti ab Imperatore vocatus eſſet, ad palatium concedens, Imperatorem Romanum invenit mortuum; & requiſitus à Zoe, ut unà

Baron. An. 1034. n. 31.

cum

Digitized by Google

Punitio propter impiam conſecrationem.

cum ipſa Michaelem conſecraret, ipſe ad hæc verba ſtupefactus obticuit, hærebatque dubius: at verò, quia Joannes unà cum eadem Zoe, quinquaginta Patriarchæ dabant libras, & alias quinquaginta Clero, eoſdem conſecravit. Enimverò DEUM hunc tam enormem exceſſum abominatum fuiſſe, ſine mora demonſtratum fuit; ſiquidem hora undecima diei Paſchatis ingens de cœlo tempeſtas & grando decidit, quæ non ſolùm arbores, ſed & domos in terram proſtravit. Acceſſerunt & alia clara divinæ iræ indicia, quia in hoc, & duobus diebus ſequentibus, tanta grillorum & locuſtarum multitudo viſa fuit, ut totam regionem contexerint, omniaque deſtruxerint, & devorarint.

Sur. to. 3. vit. S. Medardi. Fur apium ab iiſdẽ impugnatur.

8 In tomo tertio Surius in vita Sancti Medardi ſequentem refert pœnam, privato cuidam viro illatam. Cùm enim latro quidam multas rapuiſſet apes, ad reditus Eccleſiæ ſpectantes, *illa collecto agmine furem aggreſſa, in fugam verterunt, aculeatis ſtimulis hominem pungentes, nec dimittentes, donec ad ipſum Sanctum Medardum totus vulneratus veniſſet, adhuc undequaque apibus circumſeptus: quo cum, vellet nollet, perveniſſet, provolutus ad Sancti Medardi veſtigia, ſupplex ſibi admiſſum crimen dimitti poſtulavit*. Cumque ſanctus vir DEI manu ſua ipſum benedixiſſet, eique peccatum condonaſſet, apes ab eo receſſerunt: ſed notate verba, quibus Hiſtoriographus ad id recenſendum utitur: *Apes*, inquit, *velut non ignaræ, Epiſcopalem benedictionem homini crimen abrogaſſe, & Eccleſiæ reconciliatum hominem non eſſe ulterius defatigandum, à moleſtia ceſſarunt, dimiſſoque homine, velut parentes Medardi juſſui, in loca ſua redierunt*. Factum hoc à Fortunato Presbytero enarratur, cujus hiſtoria Surius uſus fuit. In Catechiſmo exemplorum ſequens narratur eventus:

Flor. Exemp. n. 9 ib. Hiſtoria Hiſpanica de Muſcis.

Nullum adeo exiguum, & imbecillum animal eſt, quod non poſſit contra peccantem hominem eſſe potentiſſimus hoſtis. Nam id fit maximè perſpicuum eo miraculo, quod in Hiſpania accidit anno 1286. ſub Petro Rege Aragonum; quando capta Gerunda per Carolum Siciliæ, & Philippum Francorum Reges, ex ſepulchro S. Narciſſi, quod violare attentarunt milites, muſcarum examen egreſſum, in exercitum infeſto agmine irruens, ingentem cladem intulit, & in fugam vertit, & acœptis deſiſtere coegit. Quo in caſu opportunè dici poterat: *Infirma mundi elegit Deus, ut fortia quæque confundat*.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Multæ conſiderantur miſeriæ, & calamitates publicæ, quæ peccatorum noſtrorum ſunt pœnæ.

THEMA.

Peccatum peccavit Ieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. Thren. 2. v. 8.

Explicatio ly inſtabilis.

1 JEremias admirandas Jeroſolymæ calamitates inconſolabilibus deplorans lacrymis, eaſdem peccatis illius, tanquam cauſis, attribuit. Porrò ly *inſtabilis*, varias apud interpretes habet verſiones. Vatablus legit: *Propterea varie jactata eſt*; alludens nimirùm ad navim temone & nauciero deſtitutam, variiſque procelloſis tempeſtatibus in mari agitatam. Pagninus legit: *Facta eſt in commotionem*. Obſervandum verò eſt, Prophetam non ſine myſterio dicere: *Sordes in pedibus ejus*. Etenim Sanctus Gregorius Magnus in epiſtola quadam inquit:

S. Greg. l. 8. ep. 41.

In flagellis poſitos, flagellis digna committere contra ferientem, eſt ſpecialiter ſuperbire, & ſævientis acrius iracundiam concitare: atque eſt primum genus dementiæ, nolle quempiam à malis ſuis juſtè quieſcere, & DEUM injuſtè à ſua velle ultione ceſſare. Ex quo loquendi modo clarè cognoſcitur, ſupplicia & flagella irati DEI, noſtrorum eſſe peccatorum effectus: *Sordes in pedibus noſtris*: in cujus probationem verba illa deſerviunt, quæ in oratione feriæ quartæ Cinerum ad Veſperas leguntur, ſcilicet:

Orat. in fer. 4. Ciner.

Tuere Domine populum tuum, & ab omnibus peccatis clementer emunda, quia ei nulla nocebit adverſitas, ſi nulla ei dominetur iniquitas.

Tertul. lib. de pudic. c. 4.

2 Tertullianus peccatum ingenioſo quodam epitheto indigitat, dum ait: *Poſſumus igitur, demandata pœnitentia diſtinctione, ad ipſorum jam delictorum regredi cenſum*. At verò quænam cenſum inter & peccatum eſſe poteſt proportio? Magna equidem; natura enim cenſus perpetui hæc eſt, quòd omni anno ſolvatur fructus rei fructiferæ juxta rationem numeratæ pecuniæ, capitali tamen & ſorte principali ſemper integra, & viva permanente. Ex hoc igitur capite meritò peccatum mortale cenſus appellatur, quia debito pœnæ æternæ, euſque donec per veram pœnitentiam extinguatur, vivo ſemper & integro remanente, fructus, id eſt, multæ pœnæ temporales, totque miſeriæ & calamitates, quæ quotidie ſuper impios immittuntur in hac præſenti vita, non ſolùm annuè, ſed & per ſingulos dies ſolvuntur.

Proportio inter cenſū & peccatū.

S. Hieron. in Epitap. Nep.

Sanctus Hieronymus de Xerxe Perſarum Monarcha refert, quòd cùm ex loco eminente innumerabilem illum fixis oculis contuitus eſſet exercitum, per quem montes complanare, exſiccare flumina, integraſque provincias & regna ſibi ſubjicere poterat; ſimulque ſe reflecteret, quòd poſt centum annos ne unus quidem ex tanto numero futurus eſſet in vita ſuperſtes, amarè fleverit, per hoc denotando inſtabilitatem Monarchiarum, & Potentatum hujus terræ debilitatem.

Fletus Xerxis de inſtabilitate humana.

O quàm futurum eſſet animæ alicui Chriſtianæ, in virtutibus proficere volenti, utile & proficuum, quantùmque anima talis abominatura eſſet peccatum, ſi omnes calamitates, & miſerias, quæ à ſexies mille ſexcentis & ampliùs annis ad finem uſque ſæculorum generi humano evenerunt, & evenient, fixo oculo intueri, illaſque omnes primi peccati originalis partus & effectus eſſe intelligere poſſet? Utique talis dicturus eſſet: *Circumdederunt nos mala, quorum non eſt numerus*; qualia ſunt vita brevis, & ut plurimùm infirma, fortunæ inſtabilitas, oppreſſio paupertatis, jactura honoris & famæ, calumniæ, perſecutiones, bella, fames, peſtilentiæ, terræ motus, naufragia, incendia, tempeſtates, inundationes, revolutiones ſtatus, bellorum civilium motus, ruinæ populorum, mutationes dominiorum, ſubditorum rebelliones, tyrannides Principum, domeſticorum conjurationes & tradimenta, aliaque ſimilia innumera infortunia, quæ omnia velut abortus peſſimi à peccato non jam in lucem, ſed potiùs in tenebras eduntur.

Pſ. 39. 13. Miſeriæ hujus mundi.

Errant qui volunt pœnas caſu evenire.

3 Multi quidem homines exiſtimant, mala quæ illis accidunt, caſualiter eis evenire, vel à cauſis naturalibus derivari, non conſiderantes, quòd veriſſima ſint divinæ iræ ſupplicia. Cum DEUS nonnullis Palæſtinæ populis, id eſt, Tyri, Sidonis, Aſcalonis, & Gazæ incolis, vehementer indignaretur, Jeremias enſem quendam in aere oberrantem conſpiciens, prædictiſque hominibus ob imminentes calamitates miſertus, his eundem enſem affatus eſt verbis: *O mucro Domini, uſquequo non quieſces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile*; at verò ſubitò vocem quandam audiit, dicentem: *Quomodo quieſcet, cum Dominus præceperit ei adverſus Aſcalonem, & adverſus maritimas ejus regiones, ibique condixerit illi?* quaſi diceret: enſis ille, quem vides, non fortuitò, & caſualiter ſeſe prodit; ſed peccata hominum, civitates prædictas incolentium, eundem ab ultrice DEI juſtitia quoddammodò extorſerunt.

Jer. 47. 6.

Similitudo à gladio.

Enimverò enſis omnis eſt ſenſus expers, nec quoquam movetur, niſi adhibeatur manus, quæ illum dirigat & vibret; eodem modo nobis diſcurrendum eſt, quando turbines, grandines, tempeſtates, locuſtas, & ſimilia in aere conſpicimus, vel quando ſeditiones, tumultus, bella &c. exſurgere videmus; hæc enim omnia enſes & gladii ſunt excidium nobis comminantes, ſed nequicquam nobis nocerent, niſi DEI juſtè nobis irati vindex manus enſem illum moveret.

S. Greg. l. 11. de Regiſtr. c. 2.

Sanctus Gregorius Magnus ſuo tempore Romæ, multis à DEO flagellis caſtigatæ, in hæc verba prædicabat: *Ecce cuncta plebs cœleſtis iræ mucrone percutitur, & repentina ſinguli cæde vaſtantur*: (de læva namque peſtilentia, multas hominum miriades ſuo tempore abſumente, loquebatur.) Unuſquiſque ergo noſtrum ad

pœni-

pœnitentiæ lamenta coofugiat. Ecce tibi modum, quem ſanctiſſimus Pontiſex Romanos docebat, vindicem DEI gladium remittendi in vaginam; ſi nimirùm peccatores pœnitentiam agendo peccatum aboleant, & ad nihilum reducant. Sanctus Ambroſius quærit,

S. Amb. l. de Noe & Arca c.27.

qualis ille fuerit arcus, quem DEUS ſe poſt diluvium in cœlo poſiturum eſſe promiſerat; ac tandem promiſſionem illam de alio arcu, quàm illo, quem iris in aere formare ſolet, nequaquam intelligendam eſſe probat.

Quiſnam ſit arcus Dei.

Poſtquam verò multa hac de re dixiſſet, pergit oſtendere, quidnam hic arcus fuerit; ait enim: *Eſt virtus inviſibilis DEI*; ex quo patet, verè à nobis dici poſſe, per hunc arcum intelligendam eſſe juſtitiam Divinam, quæ virtus ſeu attributum quoddam eſt DEI, oculis noſtris prorſùs inviſibile. Arcus autem ad quid ſine ſagittis deſervire poterit? *Arcum meum ponam in nube, non dicit ſagittam meam ponam*, inquit Sanctus Ambroſius.

Quis arcui immittit ſagittas.

Quis igitur huic arcui immittit ſagittas? Facit idipſum peccator, qui tot ſagittas in Dei arcum immittit, quot peccata committit: *Arcus enim inſtrumentum jaculandæ ſagittæ eſt. Itaque non ipſe arcus vulnerat, ſed ſagitta*; ſagittas autem nos ſubminiſtramus. Videmus, quòd nonnunquam fulminum ſagittæ è cœlo evibrentur; ſed quis vapores, & exhalationes, ex quibus ejuſcemodi ſagittæ generantur, produxit, & in ſublime direxit, præterquàm terra? Ergo *mala, quæ patimur, mala noſtra meruerunt*.

Cœlum ex ſuppeditatis terræ vaporibus cauſat tonitru & fulmina.

Cœlum non emittit ſagittas, nec ſtrepitoſa edit tonitrua, vel furioſos tempeſtatum producit turbines, niſi ei primò è terris ſubminiſtrentur vapores. Enimverò DEUS libenter nobis ſemper communicaret ſerenos, & benignos miſericordiæ ſuæ influxus, utpotè *cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere*; nos autem per terras inordinatorum appetituum noſtrum exhalationes, Divinæ bonitatis ſuæ ſerenitatem obfuſcamus, Diviniſque manibus ſeveræ juſtitiæ ſuæ fulmina inſerimus. DEUS olim apud

Jerem.7.

Jeremiam dicebat: *Nunquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? Nonnè ſemetipſos in confuſionem vultus ſui? Ideò hæc dicit Dominus DEUS: Ecce furor meus, & indignatio mea conflata eſt ſuper locum iſtum, ſuper viros, & ſuper jumenta, & ſuper lignum regionis, & ſuper fruges terræ*; quæ verba Sanctus

S. Hier.

Hieronymus in ſavorem noſtrum exponit, dicens: *Nec intelligunt miſeri, quod iſta contentio non me lædat, quem nunquam ira commutat; ſed ſemetipſos in confuſionem vultus ſui, & ignominiam ſempiternam. Quicquid igitur facimus, non Deum lædimus, qui lædi nunquam poteſt, ſed nobis interitum præparamus. Qui ſupra dixerat: Nunquid me ad iracundiam provocant? quomodo nunc dicit: Ecce furor meus, & indignatio mea ſtillavit ſuper locum iſtum? Et eſt ſenſus: Ego quidem naturaliter non iraſcor, ſed illi ita agunt, ut me ad iracundiam provocent, ut meam videar mutare naturam: ſentiant igitur iratum, quod, quantum in ſe eſt, facere conantur.*

Applicatur moraliter.

Etenim offenſæ, quibus impii DEUM lædere contendunt, ſuper ipſoſmet recidunt; quemadmodum vapores, quos terra ad cœli ſerenitatem turbandam exhalat, in ipſiuſmet terræ damnum per grandines, tempeſtates, fulgura, & fulmina ſemper recidunt.

4 Porrò, quemnam Divinarum legum tranſgreſſores habituri ſint exitum, Eccleſiaſticus declarat,

Eccl.40.13.

dum ait: *Subſtantia injuſtorum ſicut fluvius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in pluvia perſonabunt*. In textu Græco loco ly *ſubſtantiæ*, legitur, *pecunia & opes*. Cornelius à Lapide hunc textum ad

Corn. à Lap.

propoſitum noſtrum exponens, aſſerit: Quinque manuſcripta apud Franciſcum Lucam, loco ly *perſonabunt*, legere *manabunt*, *effundent*. *Ut ſenſus ſit, quaſi dicat: Opera iniquorum affluunt inſtar torrentis exareſcentis ſubitò: ſeu ſicut torrens mox ut ceſſat pluvia, ſiccatur, ſic pariter opes iniquorum mox evaneſcunt*.

Subſtantiæ iniquorum ſubjacent multis periculis.

Etenim per experientiam videmus, quòd ſæpè per unicam grandinem vindemientur omnes vineæ, per unicam nebulam tota meſſis deſtruatur & exinaniatur, per unicam inundationem innumeræ eradicentur arbores, & terra fertilis ex agris abripiatur, relicta in ejus locum ſterili arena. Verſio Syriaca legit: *Bona mendacii ſicut torrens dilabentur, & ſicut flumina, quæ replentur à nubibus levibus, cum illa ceſſant, deficiunt: & germen hominibus impiis non erit*. Rabanus ab eodem citatus, inquit: *Iniquo-*

Raban ib.

rum theſaurus, ſicut importunè, & indiſcretè colligitur, ita validè, & velociter diſſipatur; qui ad tonitrui ſimilitudinem in impetu avaritiæ tempeſtatem facit, ſed citò in ipſo tumultu fatiſcit; unde ſcriptum eſt Pſ.9. v.7. Inimici defecerunt frameæ in finem, & civitates eorum deſtruxiſti: periit memoria eorum cum ſonitu.

5 DEUS olim Jobum ſervum ſuum interrogavit, dicens: *Nunquid ingreſſus es theſauros nivis?*

Job 38.22. Nix dicitur theſaurus.

Porrò nix efficiendo, ut ſemina ſolidiùs in terra radicentur, ſimul quoque efficit, ut eadem ſemina majorem fructum edant; & ideò facile intelligere eſt myſterium, cur DEUS nivem theſauri nomine appellet; at verò difficultas in verbis ſequentibus conſiſtit: *Aut theſauros grandinis aſpexiſti, quæ præparavi in tempus hoſtis, in diem pugnæ & belli?* Et verò quando Deus rebellibus ſuis vult bellum indicere, efficit, ut aquæ in nubibus hærentes, ab Aquilonibus ſpirantibus congelentur in nives; diſpergit è cœlo grandinis furiam, ſpirare facit ventum Auſtralem, quo nives colliqueſcunt; efficit, ut agri denſiſſima meſſe referti inundentur, ſubmerganturque ſegetes? Ecce tibi theſauros, quibus DEUS utitur ad bellandum, & diſperdendum ſuos inimicos. Nonnunquam etiam cum ingenti meſ-

Pugnat Deus grandine.

ſis damno, & contra omnem temporum anni conſuetudinem, nives & glacies accelerat, dicente Eccleſiaſtico: *Imperio ſuo acceleravit nivem, & accelerat coru-*

Eccl.43.14.

ſcationes emittere judicii ſui: propterea aperti ſunt theſauri, & evolaverunt nebulæ, ſicut aves: in magnitudine ſua poſuit nubes, & confracti ſunt lapides grandinis: in conſpectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aſpirabit Notus. Vox tonitrui ejus verberabit terram, tempeſtas Aquilonis, & congregatio ſpiritus: Et ſicut avis deponens ad ſedendum, aſpergit nivem, & ſicut locuſta demergens deſcenſus ejus; pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & ſuper imbrem ejus expaveſcet cor. Quaſi dicere vellet, quòd flocci nivei è cœlo velut locuſtæ deſcendentes, ac demum per ventum Auſtralem liquefacti & reſoluti,

Ex reſolutione fit aquarum inundatio.

terribiles cauſent inundationes, magnorum damnorum cauſas: *Nam ex reſolutione ſubita nivium in aquam, frequenter contingit ſubverſio hominum*, inquit Lyranus.

Lyr.

Dionyſius Carthuſianus eadem verba ſimiliter exponit, dicens: *Corda habitantium in terra verentur*

Dion.C.

inundationem aquarum, ex nivium reſolutione provenientium, ex qua frequenter contingunt adverſa, ſubverſioneſque fluminum, juxta illud S. Iob: Subitò morientur, & in media nocte curvabuntur populi, & pertranſibunt.

6 In annalibus Eccleſiaſticis ſequens legitur funeſtus eventus.

Bar.An.1017. n.6. Hiſtoria quæ Romæ contigit.

Etenim in die Paraſceues, poſt crucis adorationem, uſque ad Sabbathum ſanctum, appropinquante ſerotino tempore, Roma per inuſitatam quandam ventorum tempeſtatem conquaſſata fuit, mortuique ſunt quaſi omnes Romani, tam Chriſtiani, quàm Judæi, idque evenit eis in pœnam cujuſdam injuriæ, à peſſimis & obſtinatis Judæis cuidam Salvatoris imagini irrogatæ. DEUS apud Jeremiam cap. 15. ſe impiis quaſi inexorabilem oſtendit, ideòque Prophetæ ſuo apertis verbis dixit: *Si ſteterit Moyſes,*

Jer.15.1.

& Samuel coram me, non erit anima mea ad populum iſtum: ejice illos à facie mea, & egrediantur. Quod ſi dixerint ad te: Quò egrediemur? Dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem, & qui ad gladium, ad gladium, & qui ad famem, ad famem, & qui ad captivitatem, ad captivitatem: & viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, dicit Dominus: Gladium ad occiſionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cœli, & beſtias terræ ad devorandum & diſſipandum. Ecce quantoperè Divinæ juſtitiæ gladius exacutus, & limatus fuerit. Sanctus

S.Hier.

Hieron. ait: *Nullus poteſt offenſo Deo, pro flagitiis rogare peccantium, quia nec tam clemens poteſt creatura, quàm conditor eſſe.*

7 Certiſſimum eſt, cauſam multorum infortuniorum, & calamitatum publicarum, eſſe commiſſa contra DEUM, & nondum ſatis caſtigata, vel expiata, enormia peccata noſtra. Sanctus Auguſtinus

S.Aug. de Civ. Dei l.3. c.17.

in libro tertio *de Civit. Dei c.17.* ſcribit, Romanos

Digitized by Google

Enormia peccata cauſant publicas calamitates.

per bella, & peſtilentiam magnopere afflictos, cùm Sibyllarum conſuluiſſent oraculum, hoc inde retuliſſe reſponſum; ſcilicet ideò hoc eis velut in pœnam acci- diſſe, quia multa loca ſacra injuſtè occupaverant. Deſolatio Jeroſolymitana, & populi Dei diſperſio, pœna fuit ſacrilegiorum, & profanationis templi, dicente Deo apud Ezechielem: *Procul recedam à Sanctuario meo;* ſed ecce ſubitò ſubnexam cauſam: *Vides tu, quod iſti faciunt abominationes magnas? Ingredere, & vide abominationes peſſimas.* Egeſippus *libro quinto excidii Ieroſolymitani cap.* 16. oſtendit, Hebræos à Philiſtæis fuiſſe profligatos, ipſamque Dei arcam eiſdem ceſſiſſe in prædam, in pœnam contemptus, & negligentiæ, qua peragebatur ab illis cultus Divinus. *Intermiſſa erat,* inquit Egeſippus, *ſacra cura religionis, Heli Sacerdotis negligentia, victi Hebræi, arca Dei capta eſt.* Apud Aggæum DEUS apertè proteſtatur, inquiens: *Quia domus mea deſerta eſt, propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cæli, ne darent rorem, & terra prohibita eſt, ne daret germen ſuum, & vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſuper vinum, & ſuper oleum, & quæcunque profert humus, & ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem laborem manuum.* Sanctus Bonaventura ad prodigioſam illam Aſſyriorum, à Sennacherib miſſorum, ſe reflectit ſtragem, inquiens: *Cum Iudæos invaderet, & DEUM blaſphemaret, in ipſa nocte Angelus Domini occidit centum octuaginta quinque millia virorum, & Regem ipſum cum paucis fugientem in ſuis curribus, manu filiorum in templo Neroch dei ſui occidit.*

Ezech. 8.

Egeſip. l. 5. c. 16. de Exc. Civ.

Propter Heli negligentiã puniuntur Hebræi.

Agg. 1. 4.

S. Bon. ſ. de S. Apoſt.

8 Quando temerarius ille, & impius Nicanor templo Dei comminabatur exterminium, Deumque Iſrael blaſphemabat, dicendo: Se in cœlo non minùs quàm in terra potentem eſſe: in eodem momento Judas ſciens, quòd peccata iræ Divinæ ſupplicia ſuper homines provocare ſoleant, hac occaſione benè utens, Deo ſupplicavit, dicendo: *Tu Domine, qui miſiſti Angelum tuum ſub Ezechia Rege Iuda, & interfeciſti de caſtris Sennacherib centum octoginta quinque millia: & nunc dominator cælorum, mitte Angelum tuum bonum ante nos, in timore & tremore magnitudinis brachii tui, ut metuant, qui cum blaſphemia veniunt adverſus ſanctum populum tuum.* Et quidem qualis hanc blaſphemiam ſubſecuta fuerit pœna, ex ſequentibus licet colligere; ait enim Sacer textus: *Proſtraverunt non minus triginta quinque millia.* Præcepit Judas amputari caput Nicanoris, & manum cum humero abſciſſam Jeroſolymam perferri, linguam præciſam juſſit particulatim avibus dari. Sanct. Zeno *de pudicitiæ laudibus* differens, de ejus vitio contrario, impudicitia ſcilicet, ita ſcribit: *Hæc ſæpe indixit quietis gentibus bellum, hæc aliquoties robuſta regna ſubvertit.* Etenim Sichemitæ in ſumma vivebant pace, quando filius Principis, Dinæ amoræ captus, eandem rapuit, idque faciendo ſtragis totius populi illius cauſa fuit. Balthaſari cum concubinis ſuis, crapulæ, ebrietati, & impudicitiæ intento, ſacramque templi ſuppellectilem ex contemptu Dei profananti, prodigioſi illi apparuerunt digiti, qui ſuam ei mortem, & regni in eadem nocte ſuſtinendam jacturam intimarunt. Apud Nahum Prophetam, dicitur: *Væ civitati ſanguinum!* id eſt, civitati luxuriis deditæ; per hunc enim ſanguinem, peccatum carnale intelligitur. Sed audite, quale ſecum ſubintulerit ſupplium; ſubdit enim Sacer textus: *Dilaceratione plena, non recedet à te rapina, vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, & fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ; nec eſt finis cadaverum, propter multitudinem fornicationum.* Ecce tibi, quam ſint abominabiles peccati fructus. B. Petrus Dam. libro ſexto epiſtolarum, epiſtola undecima, de decem plagis, quibus Ægyptus percuſſa fuit, diffusè diſcurrit, declarando, unamquamque illarum myſticam habuiſſe relationem ad ſpeciale aliquod peccatum, & vitium.

2. Mach. 15. 24.

Judas vindicavit blaſphemiam Nicanoris.

S. Zen. l. 1. ſ. 7.

Gen. 34.

Dan. 5.

Hiſtoria Balthaſaris

Nahum 3.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Infirmitates corporales ut plurimùm peccatorum noſtrorum ſunt fructus.

THEMA.

Qui delinquit in conſpectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici. Eccl. c. 38. v. 15.

1 ECcleſiaſtic. practicam quandam hiſce verbis manifeſtat veritatem, ſiquidem quotidiana nos docet experientia, majorem infirmitatum partem peccatorum noſtrorum fructum exiſtere. Unde antiquus Tertullianus crimina noſtra ſequentibus valdè emphaticis deſcribit terminis, inquiens: *Crimina tam exitioſa, tam devoratoria ſalutis.* Peccatum enim velut avida quædam, & inſatiabilis fera corporalem noſtram invadit ſanitatem, ut illam dilaceret: *Devoratorium ſalutis.* Unde S. Job interrogat: *Quis unquam innocens periit? Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos;* quibus verbis cum iniquitate non ſolùm ſemen calamitatum, & infirmitatum, verùm etiam abundantem illarum meſſem conjungit, quia offenſa Creatoris in offenſam creaturæ offendentis communiter recidit. Videbitis nonnunquam hunc vel illum collicos patientem dolores, vel intolerabilem ſtomachi cruciatum, & languorem; undenam verò hæc mala derivari exiſtimatis? Sanctus Ambroſius inquit: *Vnuſquiſque ſe eviſcerat luxurioſus, belluo internecat; quantos ruperunt vina, diſſolvit ebrietas, diſtendit crudelitas?* Enimverò quidnam Jobum dicere voluiſſe exiſtimatis, quando ait: *Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non oritur dolor?* Porrò licèt ſupremi artificis manibus è luto plaſmati ſimus, attamen fictile hoc corpus noſtrum ex ſemetipſo ad contrahenda tormenta, dolores, & morbos acerbos aptum non eſt, quia *de humo non oritur dolor.* Erit igitur alia quædam noxia radix, quæ peſtiferos hoſce progerminet fructus. Illamne ſcire deſideratis? Nimirum maledictio illa huic terræ poſt peccatum intentata fuit, tunc enim dictum fuit Adamo: *Spinas & tribulos germinabit tibi.* Unde & Pſalmiſta ait: *Ecce parturiit injuſtitiam.* Quid verò inde ſubſecutum fuit? *Concepit dolorem.* Unde Sanctus Ambroſius doctrinam quandam tradit, ad piorum hominum conſolationem conſideratione digniſſimam; ait enim: *Nihil timemus puræ conſcientiæ ſecuritate, non dolemus gravi dolore; nihil eſt enim, quod majoris doloris ſit, quam culpæ reatus. Requieſcamus etiam ab omni cura terrenæ converſationis, quæ corpus noſtrum atque animam frequentibus vexat doloribus, vitamque atterit.*

Experientia docet causã infirmitatum peccatum eſſe.

Tertul. l. de idololatr. c. 1.

Job 4.

S. Ambr. ep. ad Sabin.

Job 5. 6.

Ante peccatum de humo nõ oritur dolor.

Gen. 3.

Pſ. 7. 15.

Bene poſt peccatum.

S. Amb. de Noe & Arc. c. 1.

2 Obſervaſtiſne aliquando verba illa Pſalm. 30. quibus Propheta Regius inquit: *Infirmata eſt in paupertate virtus mea, & oſſa mea conturbata ſunt?* De quanam enim paupertate Propheta hic loquitur? num forte de illa, quam in domo patris ſui Iſai privatam vitam agens experiebatur, quando ſimplici ſago indutus, temporum injuriis expoſitus, atque ab aliis fratribus ſuis contemptus, gregem patris ſui in agris paſcebat? Nequaquam, quia tunc vel maximè in virtutibus, divinarumque legum obſervantia radicatus fuiſſe noſcitur. Quòd ſi verò verba illa de paupertate ſpiritus, id eſt, de humilitate, intelligantur, quaſnam David paſſus fuit infirmitates, quæ ipſum timore Dei exuiſſent? Planè contrarium ſe expertum fuiſſe proteſtatur Sanctus Paulus, dicens: *Virtus in infirmitate perficitur. Gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.* Reſpondetur igitur, Davidem dicere voluiſſe, ſibi ſalutem ſuam corporalem plurimùm diminutam fuiſſe in pœnam peccati adulterii; nam alia quædam verſio legit: *Infirmata eſt in iniquitate virtus mea.* Tametſi enim David robuſtæ fuerit complexionis, attamen, quando poſt peccatum ætate ſenili gravari cœpit, incaleſcere dormiens non poterat, ideòque Abiſag Sunamitis in uno & eodem lecto cum ipſo concumbere debebat. Ubi Vulgata noſtra habet: *Conſumetur nequitia peccatorum,* Hebræus

Pſ. 30. 11.

Quænam erat Davidis paupertas.

2. Cor. 12. 9.

Eſt iniquitas.

Pſ. 7. 10.

Digitized by Google

Peccatum ut teredo in ligno corpus conſumit.

bræus legit, *Conſumet nequitia*, eſt enim peccatum velut teredo in ligno, vel ſicut tinea in panno: ſicut enim hæc inſenſibiliter, paulatim tamen conſumunt, illa lignum, hæc verò veſtem; ita quoque peccatum ſenſim, & paulatim peccatorem in corpore inficit & debilitat. Unde Sanctus Iſidorus Peluſiota ait:

S.Iſid. Pel.l. 2.Ep.217.

Imbecillitas proprie eſt malorum perpetratio; unde etiam Paulus qui hæc compertiſſima habebat, peccata infirmitates appellabat, his verbis utens: Si enim CHRISTVS cum adhuc infirmi eſſemus, ſecundum tempus pro impiis mortuus eſt: atque etiam Pſalmiſta ſermo hoc ipſum confirmat: Multiplicata ſunt enim, inquit, infirmitates eorum, hoc eſt, peccata. Idem quoque Pſalmiſta alia quadam vice acerbiſſimos, & quaſi lethiferos

Pſ.17.5.

dolores ſe pati conquerebatur, inquiens: *Circumdederunt me dolores mortis*. At verò undenam hi dolores procedebant? Fateatur idipſum Regius Propheta ipſeſemet; ſubdit enim: *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me*. Chaldæus legit: *Circumdedit me anguſtia, ſicut mulieris, quæ ſedet in partu, nec vis eſt ei pariendi, ipſaque periclitatur ad mortem*. Vatablus loco ly *conturbaverunt*, legit *examinaverunt*.

3 Sed audiatis velim pulchram quandam populo Iſraelitico à Deo factam promiſſionem, dummodo ei

Exod.15.26.

obediens eſſet, eumque timeret; ait enim: *Cunctum languorem, quem poſui in Ægypto, non inducam ſuper te*. Ubi verſio Septuaginta habet: *Omnem infir-*

Oleaſt.

mitatem. Quæ verba Oleaſter ponderans, inquit: *Adverte cauſam infirmitatum noſtrarum, quas hic patimur, eſſe peccatum*. Examinanda quoque eſt quædam DEI ad hominem perditæ ſalutis apud Ezechie-

Ezech.3.20. Quodnam eſt offendiculum peccatoris.

lem cap. 3. facta proteſtatio; ait enim: *Si converſus juſtus à juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipſe morietur*. Primò etenim ſcire percuperem, qualenam ſit hoc offendiculum pedibus peccatoris oppoſitum, ad quod offendens lethaliter caſurus dicitur; præterea Divinæ bonitati repugnare videtur, quòd peccatori anſam, & fomentum ſubminiſtret ad lapſum. Porrò variæ hujus textus verſiones difficultatis hujus nodum facilè ſolvent. Sanctus Hieronymus igitur legit: *Dabo tor-*

Infirmitas torquens.

mentum in faciem ejus. Aptiùs verò ad propoſitum noſtrum vertit Theodoretus: *Dabo infirmitatem, ut torqueatur*. Frequenter enim contingit, quòd DEUS graviſſimas nobis immittat infirmitates, non ſolùm à peccatis originatas, & veluti pœnas à nobis ipſis per noſtra ſcelera, V. G. per gulam, fornicationem, iracundiam, vindictam, aliaque ſimilia fabricatas; verùm etiam tales, per quas nos ad deteſtandam culpam inducit; ſiquidem ſublata cauſa, removetur effectus. Vix poſt culpam originalem horribile peccati mortalis monſtrum in perſona Caini ſeſe prodidit, cum ecce eodem tempore continuo quodam totius corporis tremore correptus fuit; & licèt diuturno tempore ſupervixerit, attamen, ut Sanctus Ambroſius

S.Ambr.

advertit: *Longævitas vitæ indulta Cain vindicta eſt*.

4 In primis quidem ſæculis, in quibus homines

Unde abbreviatio vitæ.

ſumma cum innocentia inter ſe vivebant, plurimis annis ſani victitabant; undè ergo tanta vitæ humanę decurtatio & abbreviatio derivata fuit? Nimirùm *vi-*

Gen.5.6.

dens DEVS, quòd cuncta malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra: & tactus dolore cordis intrinſecus, Delebo, inquit, hominem. Porrò veritatem hanc effica-

Pſ.89.8.

citer convincunt verba illa Pſalmi 89. *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui*; & quid inde ſubſecutum fuit? *Quoniam omnes dies noſtri defecerunt, & in ira tua defecimus: anni noſtri ſicut aranea meditabuntur*. Quod idem eſt, ac ſi diceret: quia DEUS iratus noſtras ſibi ob oculos poſuit tranſgreſſiones, ideò filum vitæ noſtræ plurimùm abbreviavit, efficiendo, ut anni noſtri fragiles ſint, ſicut ſunt fila telarum araneæ; ſiquidem corpus noſtrum infirmitatibus, & indiſpoſitionibus continuis ita exercetur, ut ſemper mortem ſibi vicinam timere poſſit. Aranea

Reſponſio eſt per ſimilitudinem ab aranea.

eodem tempore, quo telam ſuam orditur, fila illius ab interioribus ſuis educens, ſemetipſam eviſcerat; ita quoque eodem tempore, quo impius orditur perver-

ſorum appetituum ſuorum ſatisfactionem, aliud non facit, quàm quòd in viſceribus ſuis morbos generet, & infirmitates mortales. Chryſoſtomus ſe reflectens ad id, quod paulò ante de primo reprobo diximus,

D.Chr. in c. 5. Iſaiæ.

inquit: *Ab initio conditi orbis liquet, plerumque peccata fuiſſe primigenias cauſas corporea infirmitatis. Patet hoc in Cain; is enim, quod non eſſet uſus robore corporis, ut conveniebat, meritò illius nervi ſunt reſoluti*. Sanctus Laurentius multarum indiſpoſitionum

S.L. Juſt. c. 2. de perf. grad.

nos continuò affligentium ſcaturiginem indicare volens, ait: *Ex peccati pœna in humanis corporibus vigent febres, dolores capitis, obturationes aurium, oculorum & luminis amiſſio, fœtor anhelitus, cruciatus ventris, ſtomachi repreſſio, humorum ebullitio, libidinis ardor, lepra, ſcabies, podagra, illiorum, cordis, pulmonis & jecoris paſſiones, & pene innumerabilia morborum omnium ſimilium genera; quæ profectò univerſa minimè accidiſſent, ſi peccatum eſſe deſiiſſet*.

5 Ipſemet Salvator, qui de ſeipſo ait: *Non eſt opus valenſibus Medicus, ſed malè habentibus*, Sanctæ

Mat.9.12. Revelat. S. Brig. l.2. c.6

Birgittæ rationem aſſignavit tot defectuum nativalium, claudicationis ſcilicet, cæcitatis, ſurditatis, paralyſis, aliorumque ſimilium; ait enim ad illam: *Quod autem unus cæcus, alter claudus efficitur, vel aliquid ejuſmodi, hoc non eſt propter præſcientiam meam, cum omnia ita præſcio, quòd nullus fiat ex ea deterior, vel aliquibus obſit præſcientia mea; nec fit ex elementorum curſu, & ſtatione, ſed ex occulta juſtitia, indiſpoſitione, & conſervatione naturæ. Peccatum enim, & indiſpoſitio naturæ multipliciter deformitatem adducit membrorum; nec ideò fit, quia volo, ſed quia ex juſtitia permitto fieri*. Enimverò tametſi artifex ille,

In ſtatu innocentiæ corpus hominis erat incapax infirmitatis.

qui in principio creavit cœlum, & terram, corpus hoc noſtrum de terra plaſmaverit; illud tamen in pulverem nunquam reſolutum fuiſſet, nec illam paſſum fuiſſet intemperiem, & humorum commotionem, imò incapax futurum fuiſſet indiſpoſitionum, infirmitatum, & dolorum, niſi priùs interveniſſet peccati inordinatio; poſt hanc enim pridem, & non antea

Gen.3.

audivit ſibi dici: *Pulvis es, & in pulvere reverteris*; & mulier *In dolore paries*. Sanctus Antoninus

S. Ant. 2. p. tit. 7. c. 3. §. 1. Studia conſervandæ ſanitatis.

varia adfert exempla, quibus probare nititur, quòd DEUS frequenter corpus caſtiget per infirmitates naturales, in pœnam infirmitatum ſpiritualium, quę aggravant animam. Etenim longum texit diſcurſum, ut ſummam manifeſtet ſolicitudinem, qua ſaluti corporali invigilamus. *Conſiſtentia corporalis*, inquit, *ſeu conſervatio vitæ corporalis, quantum ametur, præcipuè cum ſanitate, quilibet experitur in ſeipſo, ut induci non oporteat illud, quod Sathan dixit Domino, Iob 2. Pellem pro pelle, & cuncta &c. id eſt, pro vita conſervanda; propter hoc tempore peſtis vitantur etiam conſanguinei, ne inficiant; quæruntur diligentiſſimi Medici, ſumuntur potiones amariſſimæ, uſtiones & inciſiones ſuſtinentur, varia tormentorum genera patiuntur, & multa illicita perpetrantur, ne vita perdatur; ſed ut dicitur extra de pœnitent. & remiſſ. cap. cum infirmitas: Infirmitas corporis nonnunquam ex infirmitate animi procedit, dicente Domino languido, qui jacebat in porticu piſcinæ: Ecce ſanus factus es, vade, & noli ampliùs peccare, ne deterius tibi aliquid contingat, Ioannis 5. Et exempla patent de Ezechia Rege Iuda, qui ægrotavit uſque ad mortem, Iſaia 38. Et hoc propter peccata ingratitudinis, vel ſuperbiæ de victoria habita, ſeu liberatione ab exercitu Sennacherib. Exemplum etiam in Maria ſoror Aaron, quæ effecta eſt leproſa propter murmurationem factam contra Moyſen, ut patet Nu.12.*

6 Seriam quoque meretur reflexionem id quod

Joa.5.10. Languidus in Euangelio ob peccatum languebat.

idem Sanctus de Paralytico piſcinæ obiter tetigit, cui poſtquam triginta octo annis languidus lecto affixus fuiſſet, tandem miraculosè ſanitati reſtituto, efficaciſſimum hoc ad non recidivandum præſcripſit præſervativum, dicendo: *Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*: circa quæ verba Beda

Beda.

finem inſinuat, ob quem Salvator hoc ei præſcripſerit remedium, ut ſcilicet idem ad omnes nos tranſmitteretur: *Quibus verbis apertè monſtratur*, inquit Beda, *quia propter peccata languebat, nec niſi dimiſſis eiſdem poterat ſanari*. Et verò CHRISTUS

Digitized by Google

S.Th. in Joa. *D.Chr. h.57. in Joa.* *Malitia animæ in corpus redundat.*

non ſolùm huic paralytico peccata commemoravit, priuſquam illius ſanaret, verùm etiam alteri, de quo paulò poſt tractabimus: quod tamen circa tot alios infirmos minimè fecit, licèt in illis pariter omnipotentiam ſuam miraculosè manifeſtarit; idque, ut Doctor Angelicus ait, *ideo fecit, ut oſtendat per hoc, infirmitatem aliquibus ex peccatis prioribus provenire*. Optimè ad idem propoſitum ait Chryſoſtomus: *Res gravis eſt peccatum, & animi pernities, ut nonnunquam vi & exuperantia ſua corpora quoque inficiat*: & paulò poſt ſequentem ſubnectit utiliſſimam doctrinam: *Sed cum graviter ægrotante anima, nullo dolore afficiamur, parvo autem corporis morbo ſumma diligentia medicinam perquiramus; ideo DEVS ob animi peccatum corpus flagellat, ut deterioris partis ſupplicio, melior ad quærendum remedium convertatur.*

Matt.9. Chriſtus tollit originem infirmitatis dimittendo peccatum.

7 Matthæi 9. legimus, devotos aliquos homines coram Salvatoris noſtri pedibus alium quendam demiſiſſe paralyticum; *videns autem IESVS fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Porrò ex Euangelio non conſtat, turbas illas pro hoc languido remiſſionem poſtulaſſe peccatorum, multò minus ipſemet languidus eamdem ſolicitavit; & tamen Incarnatæ Sapientiæ, de qua Sanctus Joannes ait: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*, prima cura fuit, ut ſpiritualem animæ infirmitatem ab illo auferret. Sanctus Thomas idipſum inſinuat, dum priùs eandem jam propoſitam quæſtionem adducit, inquiens: *Quid eſt, quod iſte petebat ſanitatem corporis, & Dominus dat ſanitatem animæ?* Mox ſubjungit rationem, cur id fecerit: *Quia ſcilicet tamquam bonus Medicus auferre voluit omnis mali radicem*. Continget nonnunquam, ut capitis ſentiatis dolores, vobiſque vel diæta medicinæ loco ordinetur, vel apertio venæ, vel aliud ſimile remedium: licèt medicina talis non ſolùm ad capitis ſolius, ſed etiam totius corporis indiſpoſitionem fugandam ſpectet; cur autem per diætam illam toti corpori curando intenditur? Nimirùm Medicus ſapienter idipſum facit, ſcilicet ad tollendam indiſpoſitionis illius originem & cauſam, quæ ſæpè in ſuperfluitate, & ardore ſanguinis conſiſtit, vel à nimio cibo, aut ab indigeſtione procedit. Eodem igitur modo CHRISTUS hunc paralyticum ſanavit, priùs enim peccatum ſuſtulit; quia, ut Sanctus Thomas ait, *peccatum erat cauſa ægritudinis*. Sanctus Hieronymus diù ante alios in hæc verba ſcripſerat: *Datur nobis intelligentia, propter peccata pleraſque evenire corporum debilitates; & idcirco forſan dimittuntur prius peccata, ut cauſis debilitatis ablatis, ſanitas reſtituatur*. Eccleſia in Collecta quadam feriæ quartæ poſt Dominicam quartam Quadrageſimæ DEUM rogat, ut per merita ſacrificii offerendi noſtras mundare animas dignetur: *Supplices te rogamus, omnipotens DEVS, ut his ſacrificiis peccata noſtra mundentur*. Sed quo fructu id fieri poſtulat? Audite: *Quia tunc veram nobis tribuis & mentis, & corporis ſanitatem*. Chryſoſtomus de paralytico juxta piſcinam languente ita ſcribit: *Quod peccata fuerint fons iſtius languoris, teſtatur CHRISTVS, qui dixit illi: Ecce, ſanus factus es, jam noli amplius peccare. Paulus item: Propter hoc inter vos multi infirmi; quandoquidem peccabant, quod participes fierent myſteriorum, non expurgata ad purum conſcientia*. Porrò peccata omnium infirmitatum ſcaturiginem eſſe, ex capite 1. Iſajæ evidenter probatur; ibi namque DEUS per os Iſajæ exclamat, dicens: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: dereliquerunt Dominum, blaſphemaverunt Sanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum. Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens; a planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens non eſt circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo*. Quod teſtimonium hujus veritatis probationem adeò efficaciter convincit, ut exiſtimem, in toto ſacrarum Literarum volumine nullum eſſe veritatis hujus teſtimonium evidentius, & infallibilius.

Joa.2.25. *S.Th. in Mat.* *Similitudo à Medico.* *S.Hier. ib.* *D.Chr. in c. 5. Iſa. æ.* *Repetitur Hiſtoria de languido ad piſcinam.* *Iſa.1.*

8 Neſcio, an aliquando vos reflexeritis ad ſummam illam curam, qua ſancta Mater Eccleſia filiorum ſuorum ſalutem ſolicitare zelat, præcipiendo Medicis, ut infirmos in principio infirmitatis ad Confeſſionem peccatorum faciendam adigant: quod Eccleſiam præcipere exiſtimo, non tam propter imminens mortis periculum, ut ſcilicet ſecuritati ſalutis animæ conſulat, quàm in ſubſidium ſanandorum corporum, ut ſcilicet infirmi à peccato exonerati, tantò magis ſint diſpoſiti ad priſtinam recuperandam ſanitatem. Sanctus Antonius de Padua hac de re ita ſcribit: *Secundum quod ait Iſidorus de ſummo bono libro 1. cap. 33. de cauſis infirmitatis: Infirmitates accidunt videlicet ex peccato, & ex complexionis intemperantia; & ideò licèt huic noviſſimæ poſſit humana medicina ſuccurrere, aliis poteſt ſola ratione ſubvenire pietas Divina miſericordia: hæc Iſidorus. Et quia infirmitas ſciri non poteſt, idcirco præcipit Medicus decretalis, ut ſemper Medicus curam animæ præmittere debeat*. Sanctus Bernardinus pariter ait: *At quantum periculum ſit, primò Medicis de propria, & infirmorum anima non curantibus, oſtendit decretalis extra de pœn. & remiſſion. cap. cum infirmitas, ubi dicitur: Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido, quem ſanaverat: Vade & noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat; præſenti ſcripto ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus Medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant, & inducant, ut Medicos advocent animæ, ut poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur, cum cauſa ceſſante ceſſet effectus. Ponderent omnes rationem, quam ponit decretalis, ſcilicet: Cum cauſa ceſſante ceſſat & effectus: cauſa infirmitatis ſæpius, ſicut dicitur ibi, ſunt crimina, & peccata, quibus per Confeſſionem veram ceſſantibus, ceſſat & effectus, ſcilicet infirmitas*. Eccleſiaſticus unicuique ægrotanti homini hoc ſuggerit conſilium: *Fili in tua infirmitate ne deſpicias teipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te: averte a delicto, ab omni delicto munda cor tuum, & da locum Medico*. Prius recurrendum eſſe dicit ad purgandam conſcientiam, demum verò ad Medicos pro corpore purgando. In vita S. Philippi Nerii legitur, quòd dum Torquatus Conti graviſſimam quandam contraxiſſet indiſpoſitionem, P. Franciſcus Maria Thaurugius, noſtræ Congregationis Presbyter, (qui ob raras ejus virtutes poſtea ad Cardinalatum fuit aſſumptus,) ipſum viſitans, eidem, ut S. Philippo confiteretur, ſuaſerit, ſimulque aſſecurarit, eum ſubitò eſſe ſanandum. Accerſito igitur viro DEI ſancto, confeſſus confeſtim priſtinæ ſe ſanitati reſtitutum ſenſit. Forſitan non nemo hanc ſanitatem dono miraculorum, quo S. Philippus præditus erat, attribuet, diceretque hunc effectum nequaquam ſecuturum fuiſſe ex Confeſſione alteri confeſſario facta; & quidem, ut verum fatear, à veritate talis haud multùm aberrabit; at verò ſciendum eſt, neminem quoque ex aliis adeò perfectè purgaturum fuiſſe hujus infirmi conſcientiam, ſicut Sanctus Philippus, qui occultas cordium penetrabat latebras, & peccata commiſſa non ſolùm ipſomet pœnitente melius ſciebat, verùm etiam omnes illis prædicebat ſuggeſtiones & tentationes, quæ illis in progreſſu temporis obventuræ fuiſſent. In eodem capite alii referuntur ſimiles, circa infirmos, ab eodem viro DEI, per ſolam Confeſſionem ſibi factam, ſanitati priſtinæ reſtitutos, realiter operati eventus. P. Joannes Bonifacius, *in opuſculo de inſtitutione puerorum Chriſtianorum*, in oratione de religione ſequentem narrat hiſtoriam. Cùm enim facinoroſus quidam homo, in carceris ergaſtulo conſtitutus, ſæpius à probo quodam Sacerdote, ut conſcientiam ſuam per Confeſſionem expiaret, monitus, ſæpius reſtitiſſet, eidem grave aliquod ſupplicium à DEO inferendum ſeriò comminatus fuit. Nec tardavit eventus, ſiquidem captivus ille ad mortem uſque infirmatus fuit, moxque Sacerdotem præfatum accerſiri fecit, coramque ipſo conſcientiam ſuam cum ingenti compunctione exonerando, adeò ſe ab infirmitate paulatim deſeri ſenſit, ut ſequenti die totaliter ſe convaluiſſe

Si praxis Eccleſiæ erga infirmos. *S. Ant. de Pad. ſ 6. poſt 1. Dom. Qu.* *S.Bern. to.1. ſ.15. art.1. c.3.* *Obſervandum melius, quòd infirmitas à peccato proveniat.* *Eccl.38.9.* *Vit.S.Phil. Ner.l.3. c.3. o.1.* *Hiſtoria de infirmo.* *S.Phil. Ner. conſcientias penetrabat.* *Joa. Bonif. de inſt. pueri Chriſt. or. de Relig.* *Infirmus quidam mediante confeſſione ſanatur.*

ga-

Digitized by Google

gaviſus fuerit; cumque Confeſſarius eundem, ut pro tanto à Deo recepto beneficio, benefactori ſuo gratum ſe exhiberet, hortaretur, idque ab eo meliori modo fieri non poſſe diceret, quàm per Communionem Sacramentalem, ingratus autem id facere renueret, juſtè promeritam luere debuit pœnam, in eandem denuò reincidendo infirmitatem; in qua conſtitutus, peccatum ſuum agnoſcens, & deteſtans, in priſtinam denuò reſtitutus ſanitatem, magna demum cum devotione ſanctiſſimam Communionem accepit.

DISCVRSVS XVIII.

ARGUMENTUM.

Sententia illa Sapientis, *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; per adducta exempla veriſſima eſſe oſtenditur.

THEMA.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Sap. 11. verſ. 18.

1 AXioma eſt à Sapiente nobis traditum, quòd ſcilicet impius iiſdem modis à Deo puniatur, quibus eum offendit: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; & quidem varias hujus veritatis tum in Scripturis ſacris, tum in hiſtoriis Eccleſiaſticis, & aliis habemus probationes, prout in hoc, & aliis ſubſequentibus diſcurſibus viſuri ſumus.

2 David à carnali concupiſcentia ſeductus, ut majori cum libertate Berſabeæ converſatione, & amplexibus frui poſſet, Joab generalis militiæ ſuæ ducis uſus eſt opera, ut occideretur Urias: & ideò Divina juſtitia, prouti Nathan Propheta ei prædixerat, juſtè ordinavit, ut & ipſe ſimili pœna caſtigaretur; ſiquidem ſequentem ei indicari fecit ſententiam: *Vriam Hethæum percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti, & interfeciſti eum gladio filiorum Ammon: quamobrem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum.* Abulenſis hac de re ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *DEVS obſervat in pœnis ſimilitudinem, & quantitatem; ſimilitudinem quidem, quia per quæ quis peccat, per hæc aut ſimilia torquetur; de quantitate patet, quia juxta menſuram delicti eſt plagarum modus, Deuteron. 25. Vtrumque obſervatum eſt in punitione David. De ſimilitudine patet, nam ipſe commiſit adulterium, & homicidium; ideo in utroque punitus eſt. De adulterio patet, quia infra dicitur: Suſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis hujus. De homicidio patet, quia dictum eſt: Non recedet gladius de domo tua. Secundum autem, ſcilicet quantitas punitionis, apparet quantum ad primum peccatum, quia ſicut David homicida fuit, ita ipſe occidi debebat; DEVS tamen pepercit ei quantum ad hoc, & tranſtulit mortem in filium ſuum, ut patet infra, ſcilicet: Dominus tranſtulit peccatum tuum, non morieris: veruntamen filius, qui natus eſt tibi, morte morietur. Et quia David ſententiaverat, quòd vir ille ſolveret quadruplum, de quo locutus fuerat Nathan, impoſita ſunt quadrupla ſuper David, ſcilicet quod morerentur quatuor filii ejus pro Vria. Primus fuit ille, qui per adulterium conceptus eſt de Berſabea. Secundus fuit Amnon filius primogenitus David, quem occidit Abſalon propter Thamar ſororem ſuam. Tertius fuit Abſalon, quem occidit Ioab in bello. Quartus fuit Adonias, quem occidit frater ſuus Salomon. De quantitate autem punitionis dicendum, quod fuit punitus quantum deliquerat; nam ipſe acceperat unicam uxorem, & accepta ſunt decem uxores ejus. Item ipſe cognovit uxorem extranei, uxores autem ſuæ cognitæ ſunt a filio ſuo, quod horrendum erat. Item ipſe cognovit in occulto uxorem Vriæ, & decem uxores ſuæ cognitæ ſunt publicè, vidente toto Iſraele in platea Ieruſalem.* Idem Abulenſis pergit in fine quæſtionis oſtendere, quòd deinceps in progenie David per longum tempus variæ ſubſecutæ ſint inimicitiæ, & mortes: *Multi*, inquit, *de poſteris ejus gladio perierunt, vel inter ſe, vel pugnando cum hoſtibus.* In quæſtione autem ſequenti ſenſum hujus dictionis *in ſempiternum*, his verbis declarat: *Æternum, in ſacra Scriptura vocatur aliquid durans magno tempore, licet non ſemper duret &c. hic vocatur ſempiternum magis propriè, pro omni tempore, quo duravit domus David, quia ſemper fuerunt in ea bella, & gladius in poſteris ejus. Incepit autem gladius tempore David; nam filius ejus, quem ſuſceperat ex Berſabea, à DEO percuſſus eſt morte violenta, tamquam ſi percuteretur gladio.* Enimverò præter alios tres filios Davidis, refert Abulenſis, quod factum eſt in progenie illius; nam Joſaphat ſex habebat filios, Joram autem, qui unus illorum fuit, quinque fratres ſuos occidit, prout videre eſt 2. Paral. c. 21. Omnes autem filii Joram à latronibus necati fuerunt, nec remanſit ex eis præter unicum teneræ ætatis filium, qui poſtea regnavit; omnes autem alii poſteritatis ſuæ perierunt. Ochozias à Rege Iſraelis occiſus fuit; cujus quidem filius Joas regnavit, ſed omnes ejus fratres ab Athalia fuerunt extincti. Joas quoque, poſtquam quadraginta annis regnaſſet, à ſervis ſuis è vita ſublatus fuit: id quod etiam Amaſiæ filio ejus contigit. Joſias, qui inter omnes Reges Juda innocentiſſimus fuit, in bello mortuus eſt. Filii Sedeciæ à Nabuchodonoſore fuerunt trucidati, ipſi verò eruti fuerunt oculi, atque in illo ſeries Regum ex progenie David finem ſuum accepit. Tandem Abulenſis, cujus totus hic eſt diſcurſus, in hæc verba concludit: *Fuit gladius in domo David uſque in ſempiternum, id eſt, quamdiu manſit domus David.* Idem quoque author cauſam conſiderat, quam Propheta, quaſi ex ore Dei loquens, adduxit, dum ait: *Eo, quod deſpexeris me, ſcilicet, quia deſpexiſti præceptum meum, & occidiſti Vriam. Nam propter hoc directè fuit poſitus gladius in domo David.* D. Chriſoſtom. ſuper Pſalm. 3. ſcribens, ait: *Vnde eſt fons peccati, illinc eſt plaga ſupplicii; quia ergo à præcepto Domini exul, fugitivuſque fuerat, propterea filium fugiebat.* Et paulò poſt ſubdit: *Niſi peccatorum ſcintillas occultaſſet, domus non conflagraret.*

3 In prædictorum verborum probationem memorabilis eſt hiſtoria illa Judicum cap. 15. ubi de Samſone ita ſcribitur: *Cepit trecentas vulpes, caudaſque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio; quas igne ſuccendens dimiſit, ut huc illucque diſcurrerent: quæ ſtatim perrexerunt in ſegetes Philiſtinorum, quibus ſuccenſis &c.* Circa quam hiſtoriam quærendum venit, cur Samſon Philiſtæis damnum inferre volens, his uſus ſit vulpibus, & non potius alio modo magis uſitato fecerit vindictam, ſicut alias fecerat? Abulenſis eandem ventilat quæſtionem, ſcilicet, cur vulpes ſimul ligarit: *Ad quid ligabat eas ſimul? Sufficiebat, quod quælibet vulpis, ligata face ad caudam, dimitteretur, diſcurreret per ſegetes & vineas, & cremaret, ſicut ſi omnes ſimul ligarentur, & poſtea mitterentur.* Reſpondet verò, cauſam illius fuiſſe ſequentem: *Intentio enim Samſonis fuit, ut cremaretur terra Philiſtinorum ad omnem partem; & ſi mitteretur quælibet vulpis per ſe, non fieret ſic, quia contingeret omnes vulpes, aut plures earum concurrere in eandem partem; nunc autem ligando omnes ſimul, neceſſe erat, quod diſcurrerent ad partes contrarias, & non relinquerent aliqua loca intacta, ad quæ non pergerent, & ſic omnia cremarentur.* Porrò modus, quem Samſon tenuit, motivum nobis ſuggerit, ſequentem inde ejiciendi moralitatem, ab Abulenſe his verbis expreſſam: *Sciendum, quod modus erat, quod captis omnibus vulpibus ponerentur funes magni, quibus ligarentur, ita ut omnes ſimul tenerentur ligatæ uno ligamine, & præter hoc, eſſet cuilibet vulpi aliquis funis ſingulariter ligatus, in quo penderet aliqua facula vel torris, artificiosè & diligenter incenſus.* Porrò David in perſona impiorum ait: *Funes peccatorum circumplexi ſunt me*; & alibi dicitur: *Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur*: Hi autem funes, quibus colligata erant hæc animalia, odium præfigurabant in univerſali, & particulari uniuſcujuſque Philiſtæorum, implacabilium Samſonis hoſtium, utpotè cujus mortem pro viribus machinabantur. Idem Abulenſis in quæſtione nona examinans myſterium, ob quod Samſon vulpibus potiùs, quàm aliis animalibus uſus fuerit; reſpondet quantum ad ſenſum literalem, *quia erant in terra illa anima-*

2. Reg. 12. 10. Peccavit David adulterio & homicidio.

Abul. q. 6. ib.

In utroque punitus fuit.

Quatuor filii ejus pro Uria mortui ſunt.

Abul. lib. q. 7.

Æternum dicitur diu durans.

Catalogus occiſorum in domo David.

D. Chr. in pſ. 3.

Judic. 15. 4.

Abul. q. 7. ib.

Cur Samſon colligaverat vulpes.

Modus quo erant vulpes ligatæ.

Abul. q. 9.

lia communiora, quam alia, quia faciliter capi poterant multæ de illis, & non poſſent capi ſic alia animalia. Veruntamen ad propoſitum noſtrum nequaquam contemnenda eſt alia quædam opinio, quam Rabinus quidam refert. Reſpondet enim Rabbi David Kimchi, & alii Hebræi,

Philiſtei ſunt vulpes.

quòd fecit hoc ad ſimilitudinem Philiſtinorum, nam merebantur puniri per vulpes, cum ipſi eſſent vulpes; quia ſicut vulpes ſunt animalia doloſa retrocedentia, ita Philiſtini erant doloſi, & retrocedentes a pacto juramenti; nam ſocer Samſonis, non obſtantibus fœderibus matrimonialibus, dedit filiam ſuam alteri in uxorem, & ſic retroceſſit. Sententia eſt Lyſandri, dicentis: *Si leonis exuviæ non ſufficiant, vulpis pellem eis aſſue.* Quibus verbis vult dicere, quòd id, ad quod quis pertingere non poteſt per vires proprias, tentandum ſit per aſtutiam. Verum quidem eſt, Samſonem, velut fortem quendam leonem, integros profligaſſe exercitus, & cum unica aſini maxilla millenos & millenos diſſipaſſe milites; veruntamen quia veriſſimum eſſe ſciebat, quòd *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur*, ideò quia inimicos ſuos ſæpius expertus fuerat aſtutos, & fraudulentos, non ſolum in diſſolvendo problemate, verùm etiam, quia in exploratione ſecreti illius, in quo nimirùm ejus fortitudo principaliter conſiſteret, Dalilæ miniſterio ſagaciter uſi fuerant, & tamquam inſidioſæ vulpes ejus fortitudini inſidias ſtruxerant; ideò intra ſemetipſum dixiſſe videbatur:

1. Cor. 3. 19.

Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum; ſi enim velut aſtutæ vulpes me deceperunt, per vulpes pariter vindictam de eis ſumam. Hoc porrò myſterium Sanctus Ambroſius ſubindicare videtur, dum ait:

S. Amb. l. 2. proœm. de Spir. S.

Uxor ei aufertur, & ideo vulpes incendunt manipulos alienigenarum; eos enim, qui adverſus divina Sacramenta contendunt, decipere ſua conſuevit aſtutia. Fraudulenti Philiſthæi, qui Samſoni inſidias parabant, timentes, ne illas evaderet,

Samſon à Dalila ut vulpe deceptus fuit, ideo per vulpes decepit Philiſtæos. Judic. 14.

Dalilæ tamquam aſtutæ vulpi præceperunt, ut teneram erga Samſonem fingeret compaſſionem, ut hac ratione ex Samſonis ore propoſiti problematis erueret ſolutionem: *Dixerunt ad uxorem Samſonis: Blandire viro tuo, & ſuade ei, ut indicet tibi, quod ſignificet problema. Quæ per vulpinam aſtutiam, & ſagacitatem ſimulando, executa eſt, quod juſſa fuerat: Fundebat enim apud Samſon lacrymas, & querebatur, dicens: Odiſti me, & non diligis, idcirco problema, quod propoſuiſti filiis populi mei, non vis mihi exponere.* Obſervanda quoque eſt comminatio, quam Dalilæ hoc fioe intentarunt; ait enim Sacer textus:

Philiſtæi incendium minati, incendio perdiderunt ſegetes.

Quod ſi facere nolueris, incendemus te, & domum patris tui. Ecce igitur in caſtigatioоe illorum adimpletum id, quod Dalilæ iniquè fuerant comminati, ſiquidem ignis devoravit omnes ſegetes Philiſtinorum; idqne à Samſone factum eſt, irritato per hanc uxoris ſuæ traditionem, quam ex illa hora deſeruit, redeunte ipſo ad domum patris ſui, illa verò alteri nubente.

4 Eſt & alia evidentior hujus veritatis probatio in novo Teſtamento, ſcilicet Joannis cap. 11. ubi conciliabulum illud deſcribitur, in quo mors Chriſti determinata fuit, idque ex eo potiſſimùm motivo:

Joa. 11. 49.

Venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem. Vatablus legit: *Transferent nos alio.* S. Auguſt. in homilia currente *in feriam ſextam paſſionis*, hæc verba habet: *Temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt, & ſic utrumque amiſerunt. Tulerunt autem Romani & locum, & gentem, expugnando, & transferendo.*

Sander. in Schiſm. Anglic.

5 In ſchiſmate Anglicano ſub Henrico Octavo ſuſcitato legitur, Volſæum, Caroli Quinti juratum inimicum, prædicto perſuaſiſſe Regi, ut Catharinam conjugem ſuam, ſtricto conſanguinitatis vinculo Imperatori conjunctam, repudiaret: quod quidem conſilium tanto impenſiùs urſit, quantò erat certior, illud ejuſdem Henrici genio quàm maximè arridere. Permiſit autem DEUS juſto ſuo judicio, ut per idem medium, per quod ſe majorem Henrici gratiam ſibi comparaturum eſſe ſperabat, majorem ejus indignationem ſibi

Punitur Rex Angliæ propter mortem Thom. Mori. Card. Pallav. Hiſt.

conciliaret; unde jam factus captivus, dicebat: *Juſte hæc patior, quia dum Regis gratiam offenſa Dei aucupatus ſum, DEI gratiam amiſi, nec Regis gratiam acquiſivi.* Cardinalis Pallavicinus in hiſtoria Concilii Tridentini hanc habet propoſito noſtro opportuniſſimam reflexionem;

Conc. Trid. p. 2. l. 33. c. 6.

ſcilicet Henricum Octavum prolis maſculinæ manſiſſe expertem, dum Eduardus filius ejus unicus, in ætate ſedecim anoorum, poſt aliquod tempus, in eodem currente die moreretur, in quo Henricus, tanta cum impietate, Thomam Morum, magnum Regni Angliæ Cancellarium, & glorioſum Martyrem, eo, quòd ſe fidei Catholicæ Romanæ ſoliſſimam columnam exhibuerat, vita exuit.

6 *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Sanctus Bernardinus in ſermone quodam refert, ſe à perſona

S. Ber. to. 2. in Do. 2. Qu. ſer. 17. a. 1. §. 7.

fide digna ſequens audiviſſe memorabile facinus, quod ſæculo ſuo contigerat. Etenim cum temerarius quidam filius germanum patrem ſuum, multis improperiis oneratum, domo expuliſſet, eumque pugnis, & calcibus contuſum, per capillos, & barbam, procul ſatis in plateam raptaſſet; tandem prædictus ejus genitor, memor indigni illius facti, quo ipſe diù ante in proprium ſuum parentem commiſerat, cum uſque ad eum locum, in quem filius eum protraxerat, pervenisset,

Hiſtoria in qua impietatem puniendo, illa commiſcuit.

filio ſuo dixit: *Non plus, non plus, fili mi, quia hucuſque traxi patrem meum; & tu, fili mi, feciſti vindictam ejus.* Ubi Sanctus Bernardinus egregiè ponderat, DEUM hunc patrem, à filio ſuo iniquè raptatum, illuminaſſe, ut ſpontè fateretur, in ſe adimpleri juſtum Dei judicium, quo communiter diſponit, ut *per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur.* Idem Bernardinus aliud quoque refert ſimile exemplum, quod Forolivii in territorio Spilenbergenſi contigit. Cum enim illius caſtelli dominus lamentabiles in domo quadam audiret ſtrepitus, & ejulatus, illuc ingreſſus,

Aliud exemplum penſus ſimile.

invenit filium patrem ſuum crudeliter percutientem; unde motus compaſſione, & furore contra arrogantem & impium hunc filium ſtimulatus, eundem pariter pro demeritis graviter percutere cœpit; ſed audite, quid pater hic fecerit, & dixerit; ſubdit enim Sanctus Bernardinus: *Pater genuflectens coram Domino, dixit: Ne percutias filium meum, quia etiam ego verberabam genitorem meum; quod audiens ille, & conſiderans judicium DEI, juſſit, ut de cætero ad libitum ipſum impune verberaret.* Idem Bernardinus in eodem ſermone refert, quod ſequitur: *In villa ruſticus unus labium faciebat, & puerulus ſuus ait: Pater, quid vis facere? Et ruſticus inquit: Volo in labio iſto dare comedere avo tuo.*

Pater illuminatur à filio.

Et puer a Deo inſpiratus, dixit: Pater mi, fac ipſum bene magnum, quia cum eris ſenex, ſicut eſt avus meus, ego ſimiliter dabo tibi comedere intus. Villanus autem puerum ſupra ætatem, & ingenium ſuum loquentem audiens, divinumque cognoſcens judicium, compunctus eſt, & a propoſito ſuo deſtitit.

7 Non minùs prodigioſum, & admirabile eſt aliud quoddam exemplum, quod Mantuæ contigit. Etenim cum filius quidam nuptias pararet, patremque haberet ſeniculum, pauperem, & malè veſtitum, ne in menſa ob ejus præſentiam erubeſcere cogeretur, eundem extra civitatem ad Eccleſiam aliquantulum diſtantem eduxit. Pater autem videns ſe abduci à filio, neſciensque quooam, & quo fine abducendus eſſet, valdè lamentabatur;

Per Patrem reſpicit filium.

ac tandem planè defatigatus, ſuper lapidem ſedens, replicatis vicibus filium, quonam adducendus eſſet, interrogavit: qui cum tandem ei, quid res erat, manifeſtaſſet, ſenex pater illius in hæc verba prorupit: *O digna & vera Dei juſtitia! memini fili mi, quod ſimiliter feci patri meo, quando duxi matrem tuam, & duxi eum per iſtam viam, & ad iſtam Eccleſiam, & pauſavit ſuper hoc lapide, ſicut & ego: ideo bene facis, fili mi, ſatisfaciendo mihi eo pretio, quo ego ſatisfeci patri meo; ſed unum tibi ſignifico, quod poſteris tuis relinquam, ut ſimiliter tibi faciant, ſicut tu mihi feciſti. Quod audiens filius, exterritus, magnam DEI juſtitiam contemplando, reduxit patrem ad proprios lares, & ipſum ad nuptias primatem in menſa locavit, ut decuit.*

DIS-

DISCVRSVS XIX.

ARGUMENTUM.

Author eandem materiam proſequitur.

THEMA.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. v. 18.

1 NOn eſt, quo divinarum legum tranſgreſſor ſibi de impunitate blandiatur, quia Divinæ juſtitiæ benè meritum ſupplicium, non ſolùm ſuper ipſum, etiam ſæpè in hac vita, deſcendet, verùm inſuper ſimile erit delicto, quod commiſit; ſiquidem infallibilis Dei providentia juſto judicio diſponit, ut *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur.*

1. Reg. 15. 32.

2 Quando S. Propheta Samuel Regem Agag morti traditurus erat, dixit: *Adducite ad me Agag Regem Amalec: & oblatus eſt ei Agag pinguiſſimus, & tremens: & dixit Agag: Siccine ſeparat amara mors? Et ait Samuel: Sicut fecit abſque liberis mulieres gladius tuus, ſic abſque liberis erit inter mulieres mater tua: & in fruſta concidit eum.* Ecce Rex hic ſanguinarius multos occiderat, indeque plurium mulierum viduitas ſubſecuta fuerat, ac proindè juſtum erat, ut eandem pœnam mater ejus lueret.

Fecit Agag mulieres abſque liberis, & ita matri ejus eſt factum.

3 Longè autem prodigioſius fuit illud Dei judicium, quod in alium quendam Regem Palæſtinæ, pariter gentilem, exercuit; cujus in libro Judicum cap. 1. his verbis fit mentio: *Invenerunt Adonibezec in Bezec, & pugnaverunt contra eum; fugit autem: quem perſecuti, comprehenderunt, caſis ſummitatibus manuum ejus ac pedum.* Et verò nuſquam conſtat, populum Iſraeliticum in tot aliis reportatis victoriis adeò crudeliter aliis in occaſionibus contra inimicos captivos deſæviſſe; cur igitur in hac occaſione hunc Regem, in bello captum, qui nullius traditionis, vel alterius enormis exceſſus reus erat, tam crudeliter mutilarunt? Num fortè hoc fecerunt ad incutiendum in principio acquiſitionis terræ promiſſæ aliis populis terrorem? Hoc dici nequit, quia hoc potiùs eſſet, omnes illas provincias exaſperare, & quodammodo in deſperationem redigere, quia timere poterant, ne vel unico hoc privarentur ſolatio, de quo Poeta cecinit:

Jud. 1. 6.

Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem.

Veruntamen dubium hoc eiſdem verbis ſolvitur, quę prædictus Rex Adonibezec proprio ore faſſus fuit: teſte enim ſacra Scriptura, ipſemet dixit: *Septuaginta Reges amputatis manuum, & pedum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias: ſicut feci, ita reddidit mihi DEVS.* Eſt enim valdè conſiderabilis, & per frequentem experientiam authenticata, illa æternæ Veritatis propoſitio: *Eadem menſura, qua menſi fueritis, remetietur & vobis.* Perſuadebit ſibi fortè non nemo, quòd quia homo, quem offendit, ipſo viribus ſit inferior; vel quia tamquam vir timoratus, noxam ei illatam ſibi dimiſerit, vel injuriæ irrogatæ oblitus fuerit; vel quia mortuus ſit, nequaquam ſibi de reciproca vindicta timendum ſuperſit; cui proindè reſpondeo, quòd tametſi omnia illa verè ita ſe habeant, talis tamen ſcire debeat, noxæ illius juſtitiam DEI nequaquam eſſe oblitam; hæc enim continuò vigilat, & ſemper vivit, ſuoque tempore delictum ipſius, prout decet, vindicabit; dicit enim DEUS ipſe: *Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore.*

Rex Adonibezec aliis Regibus amputavit digitos, & ipſi amputati fuerunt.

Luc. 6. 38.

Deut. 32. 35.

4. Reg. 10.

4 In quarto libro Regum ſequens legitur celebris hiſtoria. Etenim Jehu ex ipſiuſmet Dei juſſu ad thronum Iſrael aſſumptus fuerat, qui, ut ſe in dominio ſuo tanto ſolidiùs firmaret, miſit literas in Samariam, ad omnes præceptores, & magiſtros filiorum Achab, qui ante ipſum regnaverat: tenor autem literarum hic erat: *Si mei eſtis, & obedietis mihi, tollite capita omnium filiorum domini veſtri, & venite ad me hac eadem hora cras:* qui Regis literis non aliter, quam per executionem facti reſponderunt; nam Sacer textus ait: *Cumque veniſſent literæ ad eos, tulerunt omnes filios Regis, & occiderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eorum in cophinis, & miſerunt ad eum in Iſrael.* At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd hæc capita tranſmiſerint in cophinis, qui aliàs vindemiæ, & meſſi colligendæ ſervire ſolent? Cur non potiùs ea miſerunt haſtis infixa, vel à lictoribus aliiſque miniſtris per capillos deportata, ad terrorem aliorum, qui forſitan novi Regis obedientię recalcitrare præſumerent? Veriſſimum ſemper eſt illud axioma Scripturæ: *Omnia in ſapientia feciſti;* nec non & illud: *Eadem menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis.* Pro cujus intelligentia revocanda eſt in memoriam crudelitas, quam Achab contra Naboth exercuit, cujus vineam ſibi violenter uſurpare volens, eundem vita pariter privavit; quia verò per Divinæ juſtitiæ periodos decretum eſt, ut *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur;* ideò DEUS ordinavit, ut ex omnibus hujus vineæ vitibus, id eſt, ex progenie Achab ſeptuaginta botri reciſi portarentur in cophinis, qui aliàs inſtrumenta ſunt vindemiis colligendis deputata, ut adimpleretur illud: *Eadem quippe menſura, qua menſi fueritis &c.* Prætereà quando tandem per ſævitiem ſuam ad poſſeſſionem vineæ illius, ſanguine innocente potius, quàm vino redundantis, pervenit, Sanctus Elias Propheta zelo accenſus imminentem ei pœnam ex parte Dei intimavit; nam ut Sacer textus ait: *Factus eſt ſermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, & deſcende in occurſum Achab, Regis Iſrael, qui eſt in Samaria; ecce ad vineam Naboth deſcendit, ut poſſideat eam: & loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus. Occidiſti inſuper, & poſſediſti: & poſthac addes: Hæc dicit Dominus. In loco hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum.* In ſequenti autem capite refertur, quòd cum in bello lethaliter vulneratus eſſet, ad unguem hæc Prophetia adimpleta fuerit. Dicit enim Scriptura: *Mortuus eſt Rex, & perlatus eſt in Samariam, & linxerunt canes ſanguinem ejus.* Porrò hi canes memorem me faciunt illius, quod in annalibus Eccleſiaſticis perfidis hæreticis Donatiſtis accidiſſe refertur; cùm enim hi ſacrilegi ſacroſanctam Euchariſtiam, è templi tabernaculo ſublatam, ex mero vilipendio canibus objeciſſent, hi repentè accenſi rabie, proprios dominos ſuos, quaſi latrones, Sancti Corporis reos, dente vindice tamquam ignotos, & inimicos laniaverunt. In hac autem Eccleſia, quæ in S. Felicis honorem dedicata erat, S. Paulinus à dextera parte abſidis Eccleſiæ, ubi aſſervari ſolita erat Euchariſtia, ſequentes verſus incidi fecit:

Illius myſtica interpretatio.

3. Reg. 21. 19.

3. Reg. 22. 38.

Bar. An. 57. n. 152.

Canes contra proprios Dominos inſurgunt.

Hic locus eſt, veneranda penus qua conditur, & qua
Promitur alma ſacri pompa miniſterii.

Sacer quidam interpres, de canibus Achabi ſanguinem lingentibus, hanc habet conſiderationem: *Nulla pœna rapaci commenſuratior, nihil enim canina fame ſævius, nihil rabidius, ideo avara cupiditatis typus. Sic mortuus Achab, caninæ fami objicitur, ut qui vivus rabidæ avaritiæ indulſerat, ut Naboth occideret, rapturus vineam, occiſus fœdè à canibus raperetur.* Diu verò ante hunc Sanctus Ambroſius dixerat: *Digna avarum, digna avaritiam pœna conſumit.* Idem Sanctus, circa juſtum Dei in hac morte judicium, multas alias ponderat circumſtantias, inquiens: *Divina movetur juſtitia, & avarum digna ſeveritate condemnat, dicens: Occidiſti, & poſſediſti hæreditatem; propter hoc in loco, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, in eo lingent canes ſanguinem tuum, & meretrices lavabuntur in ſanguine tuo. Quam juſta, quam ſevera ſententia, ut quam intulit alteri mortis acerbitatem, eam ipſe mortis ſuæ horrore diſſolvere proderetur! Inhumatum pauperem DEVS aſpicit, & ideo inſepultum divitem jacere decernit, ut & mortuus luat ſuæ iniquitatis ærumnam, qui nec mortuo putavit eſſe parcendum: itaque vulneris ſui cruore perfuſum cadaver, ſpecie funeris vitæ ſuæ prodidit crudelitatem. Hæc cum protulit pauper, dives arguebatur; cum dives excepit pœnam, pauper vindicabatur.* Idem S. Doctor myſterium pandit, ob quod, juxta Eliæ vaticinium, meretrices in illo ſe ſanguine laverint; ait enim: *Quid ſibi vult, quod meretrices laverunt ſe in ſanguine ejus, niſi fortè, ut me-*

S. Ambr. l. de Naboth c. 11.

Pœna avaritiæ.

Meretrices laverunt ſe in ſanguine Achab.

meretricia quadam in illa feritate fuiſſe Regis perfidia proderetur, vel cruenta luxuries; qui ſic fuit luxurioſus, ut olus deſideraret; ſic cruentus, ut propter olus hominem occideret? Et paulò poſt altum quoque Dei judicium, in morte Jezabelis conjugis ſuæ ſe prodens, oſtendit, dum ait: *Denique & Iezabel ipſam comederunt canes, & volucres cæli, ut oſtenderet, quod ſpiritualis nequitia fiat præda divitis ſepultura.*

Eſth. 6.

5 *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Aliam quandam habemus in libro Eſther, aſſumptum noſtrum probantem, inſignem hiſtoriam. Enimverò in magna Aſſueri Regis aula dominabatur Aman, qui apud dictum Regem valdè conſpicuus erat: Hic autem Aman, tum ob gratiam, qua apud Regem valebat, tum ob ſupremam authoritatem, qua præditus erat, ſupra modum ſuperbus, & arrogans, ab unoquoque ſe timeri & formidari faciebat. Solus Mardochæus deſideratum ei honorem, & cultum exhibere renuebat; unde in tantam accenſus eſt rabiem, ut omne adverſus ipſum machinaretur malum, imò vitæ ejus inſidiaretur; hoc enim fine domi ſuæ altum erexerat patibulum, in quod ſuſpenderetur; præterquam quòd totum populum Judæorum, qui in vaſto illo Aſſueri regno diſperſus morabatur, extinguere, & occidere pararet. Sed *juſtus Dominus, & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*: In hoc enim ſuperbo Aman ad literam adimpletum fuit axioma illud: *Per quæ peccat quis, per hæc & punitur.* Etenim Aman adversùs innocentem Mardochæum tria machinabatur ſeveriſſima ſupplicia; videlicet primò pœnam infamiæ, dum eum in patibulum ſuſpendere, & ſuffocare intendebat; ſecundum parabat contra ejus reputationem, dum eum velut coronæ Regiæ rebellem, & inimicum declarare nitebatur; tertium verò erat totius populi Judæorum univerſale exterminium. Ac proindè DEUS cum eiſdem inſtrumentis eum punivit, quæ Mardochæo præparaverat; diſpoſuit enim, ut manibus ejuſdem Aman, Mardochæus, velut triumphator, & primus poſt Aſſuerum Princeps, circumduceretur; ipſeque Aman, velut pediſſequus illius, ei ſerviret, acclamando: *Sic honorabitur, quemcumque Rex voluerit honorare*: ſecundò diſpoſuit, ut in idem patibulum, quod ſuo inimico præparaverat, ex ordine ipſiuſmet Regis infamem ſubiret mortem; ac demum, quia univerſum Hebraiſmum extinguere tentaverat, voluit DEUS, ut univerſa ejus familia, uno eodemque die pariter per ignominioſam patibuli mortem extirparetur, quemadmodum Aman contra innocentem Judæorum plebem facere meditabatur.

Aman Mardochæo meditatur patibulum, & ipſemet ſuſpenditur.

Aman tria mala machinabatur in Mardochæum, quæ ipſemet paſſus fuit.

6 Habemus quoque aliud exemplum in Juda, qui omninò merebatur, ut cœlum ſua in ipſum vibraret fulmina, terraque ſub pedibus ipſius dehiſcens, vivum ipſum deglutiret, quemadmodum Dathan & Abiron contigit; imò ut diabolus, à quo poſſidebatur, ipſum corpore, & anima tenùs in æternæ perditionis raptaret barathrum; & tamen Dei juſtitia, ut ſemetipſum ſtrangularet, permiſit; quia *laqueo ſe ſuſpendit*. Scitiſne cauſam, inquit Beda? *Nimirùm dignam ſibi pœnam traditor amens invenit, ut videlicet guttur, quo vox proditionis exierat, laquei nodus necaret. Dignum etiam locum interitus quæſivit, ut qui hominum Angelorumque Dominum morti tradiderat, cœlo terraque peroſus, quaſi aeris tantummodo ſpiritibus ſociandus, juxta exemplum Achitophel, & Abſalon, qui Regem David perſecuti ſunt, in aeris medio periret.*

Beda in c. 1. Actor.

7 In annalibus Eccleſiaſticis mentio fit Reginæ cujuſdam à Deo caſtigatæ, ut in ipſa verificaretur dictum illud Pſalmiſtæ: *Iudicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa*: ſiquidem coacta fuit ſuſtinere idipſum, quod aliis patiendum paraverat, quodque eidem S. Arnolphus, tunc Abbas, poſtea verò factus Epiſcopus Sueſſionenſis, prædixerat. Refert enim Baronius, quid acciderit in expulſione Geraldi Abbatis Monaſterii S. Beraldi: id quod pro majori dicendorum fide, verbis ipſiſmet Liſiardi: itidem Sveſſionenſis Epiſcopi, S. Arnolphi ſucceſſoris, cujus vitæ acta conſcripſit, referemus: ita igitur ſcribit: Geraldo Abbate vix etiamnum inſtituto, derepentè advolat furioſus, & veſanus Pontius, monaſtici ordinis temerator, ducens ſecum Reginam Bertam, quæ authoritate Regia Geraldum expelleret, & Pontium contra fas in ſancti loci adminiſtrationem intruderet. Id ubi reſcivit CHRISTI ſervus Arnolphus, è cella egreditur, Reginam furibundam blanditer appellat, ſubmiſsè rogat, ut licèt Regina ſit, memor tamen muliebris conditionis, memor Divinorum judiciorum, contra leges Eccleſiaſticas venire formidet, ab injuria tanti viri verecundè ſe temperet. Cùm autem ea, præ Regio faſtu, & tumore, viri ſancti monita non admitteret, Prophetico ſpiritu dixit ei: Crede, ſi lubet, ò Regina, fratri Arnolpho; imò potiùs crede Spiritui Sancto. Nam ſi tu fratrem Geraldum hinc ejeceris, Deo vindice, tu quoque anteobitum tuum regno extruderis, contemptaque & ærumnoſa morieris. Eam viri DEI Prophetiam, luce clarius eſt, completam eſſe, quando omnes norunt, Reginam illam poſt annos aliquot Regis animum adeò offendiſſe, ut conciliari prorſus nollet, amotamque à regni conſortio, & in pagum Pontinum tranſlatam, poſt diuturnam calamitatem, illic plebejo more defunctam eſſe & ſepultam; poſtquam Rex, diù ante mortem ejus, aliam ſibi deſponſaſſet Reginam.

Baron. An. 1094. n. 8. Pa. 18.

Hiſtoria de intruſo.

Regina intrudens ejicitur è ſolio regio.

8 In iiſdem annalibus circa annum 1089. legitur, quòd cum devotio erga Sanctum Antonium Magnum in Provincia Viennenſi, ubi ejus corpus tranſlatum juſſu Urbani Papæ fuerat collocatum, magnoperè percrebuiſſet, contigerit, quòd hæc erga prædictum Sanctum reverentia eò ampliùs aucta fuerit, quòd ſicut illi, qui morbum, communi nomine, *ignis ſacer*, appellatum, patiebantur, eo ipſo quo ad ejus interceſſionem recurrebant, ſanari conſueverint; ita ſani in eundem Sanctum peccantes, ſive perjurio, aliave irrogata in eum blaſphemia, vel contumelia, eundem mox experiri ſolerent ultorem, eodemque confeſtim morbo ignis ſacri percuterentur, in pœnam ſuæ irreverentiæ: quod pavendum cunctis prodigium hactenùs perſeverat, adeò ut in proverbium verſum ſit: *In ſanctum Antonium neminem impune peccare.* Hiſce noſtris diebus ſuperioribus, ſub obſidione Cremonenſi, alius quidam funeſtus caſus, per omnes mundi partes illo tempore divulgatus, accidit. Siquidem globus è ſclopeto militis laxatus Gubernatori principali linguam ſuſtulit, omnibus reliquis corporis partibus intactis remanentibus: quod evideos miraculum omnes condignæ pœnæ attribuebant, eo, quòd impius ille nomen Dei frequenter blaſphemare ſoleret. Sanctus Bernardinus aliud quoddam refert exemplum, quod ſuo tempore in urbe Alexandriæ della Paglia contigit: *cum enim quidam impius filius capite patrem deorſum traheret per ſcalam, demum filius ejus per eandem ſcalam hoc idem ei fecit.* In hiſtoriis Hiſpaniæ legitur de Alphonſo Sexto, quòd cum Tereſiam matrem ſuam vinculis carceris injeciſſet, hæc filio prophetando dixerit: *Quia vinculis crura mea ſtrinxiſti, DEUM precor, ut ab hoſtibus capiaris, & crura tua fracta conſpicias.* Neque in vanum ceſſit hæc imprecatio, ſiquidem per omnes circumſtantias adimpleta ſunt. In libro 2. Paral. cap. 16. ſequentia verbotenùs leguntur: *In tempore illo venit Hanani Propheta ad Aſam Regem Iuda, & dixit ei: Quia habuiſti fiduciam in Rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evaſit Syriæ Regis exercitus de manu tua. Oculi Domini contemplantur univerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore adverſum te bella conſurgent.* Enimverò Propheta hic Aſæ Regi, non ſua, ſed Dei decreta annuntiaverat; & tamen ab Aſa injuſtè punitus fuit, dicente Scriptura: *Iratus Aſa adverſum videntem, juſſit eum mitti in nervum: valde quippe ſuper hoc fuerat indignatus.* Sed pœnam ſibi condignam minimè evaſit; ſiquidem Sacer textus poſt tres lineas ſubdit: *Ægrotavit etiam Aſa, anno 39. regni ſui, dolore pedum vehementiſſimo*; cujus Lyranus hanc aſſignat cauſam: *Ut ſic puniretur in quo peccaverat, ponendo Prophetam in cippo per pedes.* Abulenſis in quæſtione trigeſima ſecunda multas affert rationes, ob quas hi dolores podagrici dici poſſint profecti ab infirmitate naturali, quam pati ſolent divites, aliique delicatè viventes; ve-

An. 1089. n. 18.

In S. Ant. nemo impunè peccat.

Tollitur lingua blaſphemo.

S. Bern. to. 2. in Do. 2. Qu. 17. art. 1. c. 7. Rodr. Sanc. hiſt. Hiſpan. p. 1. c. 14.

2. Paral. 16. 7. Plura exempla in quibus impii repercutiuntur.

Lyran. ib.

Abul. q. 32. ib.

rum-

Digitized by Google

runtamen magis ex pluribus rationibus ad hoc inclinat, hanc Aſæ infirmitatem, & dolores fuiſſe ſupernaturales; ita enim ſcribit: *Dicendum, quòd iſta ægritudo evenit ſupernaturaliter, Deo infligente illam in pœnam peccati ejus*; & paulò poſt hanc ſtatuit concluſionem: *Iſta pœna fuit convenienter inflicta ad peccatum Regis, quia Rex peccaverat ponendo Prophetam in carcere; poſuit namque pedes ejus in vinculis: ideò percuſſit Regem in pedibus, dando podagram; & illud eſt conveniens, quia Deus vult, quod per ea, per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur: & quia fecerat Rex, quòd Propheta exiſtens in vinculis non poſſet moveri huc & illuc, nec ire, quo vellet, fecit Deus, quod Rex percuteretur in pedibus, ita quod moveri non poſſet. Et quia Propheta ſuſtinuerat aliqualem dolorem, in carcere manendo, & in vinculis, fecit Deus, quod dolor proveniens ex hac paſſione in Regem eſſet vehementiſſimus. Et ſicut Propheta in carcere manens privabatur aliquibus delectabilibus, quæ non poterat videre; ita & Rex in tota vita ſua, poſt percuſſionem iſtam caruit magna parte delectabilium, quia non poterat diſcurrere ad videndum illa, ſed manebat ipſe velut in carcere; nam erat carcer à Deo inflictus, qui erat deterior, quam carcer datus ab homine.*

† ¶ 11. ib. — Podagra à Deo immiſſa.

DISCVRSVS XX.
ARGUMENTUM.
De eadem materia rurſus diſſeritur.
THEMA.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Sap. 11. v. 18.

1 TAmetſi hæc à Spiritu Sancto dictata veritas indubitata ſit, clariùs tamen, magiſq; perſpicuè elucebit, ſi eandem, præter illa quæ in diſcurſibus præcedentibus adduximus, novis aliis exemplis confirmaverimus.

† Adam nolês obedire Deo repulit à ſe obedientiam creaturarũ.

2 Porrò veritatis propoſitionis, à Sapiente in verbis thematis traditæ, evidens edere teſtimonium poteſt primum peccatum a protoparentibus noſtris commiſſum, unde originale peccatum fuit derivatum; quia enim primi parentes, per divini præcepti transgreſſionem, ſeſe ab obedientia, & ſubjectione Creatoris ſubducere moliti fuerant; ideò in ſemetipſis propriorum ſenſuum ſubitò experiebantur inobedientiam, & rebellionem. Unde S. Auguſtinus ait: *Hæc eſt pœna inobedienti homini reddita in ſemetipſo, ut ei viciſſim non obediatur, neq; à ſemetipſo.* *† S. Aug. lib. contr. adver. leg. & proph. c. 14.* Similiter priuſquam homo crearetur, pulcherrimus in cœlo Angelus pariter peccavit, quia dicebat in corde ſuo: *In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.* *† Iſa. 14.* At verò, quonam modo hæc tam arrogans ſuperbia punita fuit? *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; punita enim fuit per quandam ejuſdem ſpiritus humiliationem adeò profundam, ut profundior non ſolùm non dari, ſed nec ab intellectu creato per imaginationem excogitari poſſit; unde apud Iſaiam dicitur: *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum, ſubter te ſternetur tinea.* *† Lucifer volens eſſe altiſſimus, detruſus fuit ad noviſſima.* Locus igitur, in quem Angelus rebellis dejectus fuit, adeò fuit demiſſus, ut totius inferni infimus fuerit; factuſq; eſt nigerrimus, & abominabiliſſimus totius ignis infernalis torris; & qui ſimilis Deo eſſe, & cum eo de primatu contendere volebat, maledictus fuit: *Maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ*; *† Gen. 3.* adeòque viliſſimis, maximèque deformibus animalibus fuit ſubjectus, dicente Lyrano: *Hæc eſt magna pœna ſuperbo, quod inferiora, & vilia ei præponantur.* *† Lyran. ib. ll. 37. 29.* Apud Iſaiam inquit Deus: *Ponam circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam veniſti.* Quibus verbis pœnam exprimit, qua ſuperbum Regem Sennacherib puniturus erat. At verò inquies fortaſsè, *† Sennacherib ſuperbia ſuppreſſa.* ex quo Deus ſuperbum hunc Sennacherib caſtigare volebat, cur non potiùs in eum fulmen de cœlo evibravit, aut verò terram ſub pedibus ejus in profundam voraginem dehiſcere fecit? Quodnam in eo latet myſterium, quòd ei veluti bubalo, vel equo, aut mulo comminetur, ſe poſiturũ circulum in naribus ejus, & frænum in labiis ſuis? ut proindè Cornelius à Lapide hunc comminationis illius ſenſus eſſe dicat: *† Corn. à Lap.* *Te quaſi mulum, aut bubalum, vel circulo, aut fræna injecto circumagam, & reducam in Aſſyriam, unde te eduxi.* Pro reſponſione optimè ad propoſitum noſtrum ſervit ſequens Sancti ponderatio, *† Sanct. ib.* dicentis: *Hic aliquid magis odorari videor, quod curioſo Lectori indicabo breviter. Objectum nuper fuerat Aſſyrio, quòd ſubſannaſſet virginem filiam Sion; ſubſannatio verò fit, aut naſo diſtorto, ore & exerta lingua inſtar canis, aut naſo rugato, & adunco.* *† Subſannationis deſcriptio.* *In ſubſannatione illa ſuperbi Regis veriſimile eſt, cum moveret caput, vibraſſe quoque naſum contumelioſè, & os diſtorſiſſe, ac linguam exeruiſſe petulanter. Punit ergo Dominus ſannas illas ſupplicio, maximè ad Regis contumeliam attemperato; naſo enim infiget hamum, ſeu circulum; ori verò frænum injiciet, ne pars, quæ Aſſyria arrogantia ſervierat, maneret impunita.*

3 *Per quæ quis peccat, &c.* Deus in Deuteronomio filium contumacem lapidibus obrui præcepit, inquiens: *† Deut. 21. 18.* *Si genuerit homo filium contumacem, & protervum, qui non audiat patris, aut matris imperium, & coercitus obedire contempſerit; apprehendent eum, & ducent ad ſeniores civitatis illius, & ad portam judicii, dicentque ad eos: Filius iſte noſter protervus, & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ: lapidibus eum obruet populus civitatis, & morietur, ut auferatur malum de medio veſtri.* *† Inobedientes parentibus lapidantur.* Ac proindè cum in lege Moſaica ſupplicium, filiis patri rebellibus infligendum, præſcriptum reperiatur, nequaquam miranda eſt mors, quæ juſto Dei judicio Abſaloni contigit; *† 2. Reg. 18. 17.* poſtquam enim tribus lanceis à Joab transfoſſus, & vita privatus fuiſſet, videbatur omninò, quòd idem Joab, qui à Davide Abſalonem vivum reſervare juſſus fuerat, contra dicti Abſalonis cadaver minùs deſævire debebat; & tamen juſtus Dominus, qui juſtitiam diligit, diſponendo ut pœna culpæ correſpondeat, eundem inobedientem, & rebellem filiũ, ſub lapidum ingenti congerie ſepelire voluit, dicẽte Scriptura: *† Ideo Abſalõ ſub congerie lapidum ſepultus fuit.* *Tulerunt Abſalon, & projecerunt eum in ſaltu, & in foveam grandem, & comportaverunt ſuper eum acervum lapidum magnum nimis.* Porrò Scriptor quidam non vulgaris, qui de mundi itineribus tractat, Palæſtinæ itinera deſcribens, etiamnum in more poſitum eſſe dicit, tam apud Mahometanos, quam apud Judæos, quòd ſepulchrum Abſalonis tranſeuntes, lapides in eundem acervum ſinguli projiciant; *† Joan. Bo. in laſc. peregr. lib. 2. c. 21.* Chriſtiani verò, qui filios ſecum in ſocietate habent, in deteſtationem ſceleris, & impietatis ab Abſalone erga patrem ſuum commiſſæ, filiis, ut idem ſepulchrum lapidibus impetant, præcipiunt. Et verò hujus veritatis, in impio & rebelli hoc filio adimpletæ, plures aliæ occurrunt conſiderationes; ſiquidem quemadmodum per laſcivum, & immoderatum faſtum in elegantia capillaturæ ſuæ efferebatur ita eadem capillatura ei laquei loco deſervivit, dum ex illa, velut ex laqueo, in quercu ſuſpenſus remanſit. Porrò Sanctus Paulus de avaritia ait: *† In capillatura ſuperbivit, in eadẽ ſuſpenſus fuit.* *Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum Diaboli*; *† 1. Tim. 6. 9.* hic autem Abſalon, non ſolùm ex motivo vanitatis, verùm etiam ex avaritia, deauratas veluti comas ſuas nutriebat, eaſque caro vendebat pretio: *† 2. Reg. 14. 26.* *Ponderabat enim capillos capitis ſui ducentis ſiclis, pondere publico.* Ecce igitur, qualiter adimpletum fuerit, quod *per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur*; ſiquidem hi ſicli in totidem converſi ſunt laqueos, & reſtes, qui ipſum in aere pendulum ſuſpenderunt. Ait enim ſacer textus: *† 2. Reg. 18. 9.* *Accidit autem, ut occurreret Abſalon ſervis David, ſedens mulo: cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput ejus quercui, & illo ſuſpenſo inter cælum & terram, mulus, cui inſederat, pertranſiit.* Et verò capilli Abſalonis in adeò magno numero erant, ut non obſtante, quòd ipſe gravis molis, & ſtaturę, atque à capite ad pedes uſque ferro armatus eſſet, ut ſatis eſt veriſimile; capillatura tamen ejus ſeſe dilatando, & ramos quercus circumplectendo, ad grave & ponderoſum hoc corpus ſuſtentandum ſufficeret. Præterea impius hic Abſalon omnes ad Joab pertinentes meſſes, & ſegetes, flammis ſuccenderat, licèt idem Joab, poſt longum illius exilium, pro eodem in priſtinam gratiam reſtituendo apud patrem interceſſiſſet; *† Ingratitudo Abſalonis erga Joab.* ac proindè optimè merebatur, ut tanquam ingratus, manibus Joab tribus transfigeretur lanceis, non obſtante hoc Regis præcepto: *Cuſtodite mihi puerum Abſalon.*

4 *Per quæ quis peccat, &c.* Enimverò ex quo Joab mentionem facere cœpimus, certiſſimum eſſe ſuppono, quòd cum dictus Joab præceptum à Rege emanatum,

ſcili-

ſcilicet : *Cuſtodite mihi puerum Abſalon* ; transgreſſus fuerit, eum contra patris voluntatem occidendo, graviter peccaverit, licèt Abſalon propter bellum patri intentatum læſæ Majeſtatis reus eſſet; ac proindè milites illius, ob non illatam Abſaloni mortem, apud Joab, velut generalem militiæ ducem, ſe excuſarint, dicendo : *Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium Regis ; audientibus enim nobis præcepit Rex tibi, & Abiſai, & Ethai, dicens : Cuſtodite mihi puerum Abſalon*. Prætereà Joab aliorum criminum commiſſorum reus erat, & præcipuè quòd traditorio modo Amaſam interfeciſſet. Cur igitur David, qui monitum illud, regnorum gubernatoribus traditum : *Vos, qui judicatis terram, diligite juſtitiam* ; probè ſciebat ; cur, inquam, Joabum in vita ſua non occidit, ſed ſolùm poſt mortem ſuam, eum à Salomone filio ſuo morte puniri præcepit ? Reſpondetur, quòd ſicut Joab Amaſam, præter omnem expectationem, ſub ſpecie pacis, traditoriè occiderat, dicendo : *Salve mi frater : & tenuit manu dextera mentum Amaſæ, quaſi oſculans eum : qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſtina ejus* ; ita quoque divina juſtitia diſpoſuit, ut eidem Joab mors, non à Davide bellatore inferretur, ſed à filio ejus Salomone, Rege pacifico ; idque eo præcipuè tempore, quando mortem minimè timebat, nec expectabat, ut *per quæ peccaverat, per hæc & torqueretur*.

Joab proditoriè occiderat Amaſam, proditoriè ipſe occiditur.

2. Reg. 20. 9.

5 Et verò priuſquam libros Regum deſeramus, aliam ex libro 2. cap. 10. habemus hiſtoriam, multa diſcuſſione dignam. Etenim cum David ſuos ad Regem Ammonitarum, ob mortem patris illius, deſtinaſſet legatos, qui ei Davidis nomine condolerent, Rex Ammonitarum, etiamnum novitius, hanc legationem ſuſpectam habens, credenſque, eandem potiùs ad explorandam regionem, quàm ad ſibi condolendum, inſtitutam fuiſſe, magnis illos affecit contumeliis ; dicit enim Sacra Scriptura : *Tulit Hanon ſervos David, raſitque dimidiam partem barbæ eorum, & præcidit veſtes eorum medias uſque ad nates, & dimiſit eos*. David igitur, ut tantam ſibi irrogatam vindicaret injuriam, potentem quendam, Joab duce & rectore, contra Hanon miſit exercitum ; cùmque in prælio victor evaſiſſet, ſequens de Ammonitis ſumpſit ſupplicium : *Populum ejus adducens, ſerravit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta, diviſitq; cultris, & traduxit in typo laterum ; ſic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon*. Legatis licet cunctas hiſtorias ſacras, & profanas, nec tamen invenietis ſimilem in malefactores, etiam atrociſſimorum criminum reos, exercitam fuiſſe pœnæ atrocitatem ; & tamen hæc pœna dictis Ammonitis irrogata fuit conſentiente illo Rege, qui peculiariter de ſua gloriabatur manſuetudine, inquiens : *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus*. Nonnulli quidem, ad Davidem aliquo ſaltem modo excuſandum, ad hoc ſe reflexerunt, quòd cum David Chriſti referret figuram, in hac actione ſeveriſſimam, quam Chriſtus in judicio finali adversùs reprobos exercitaturus eſt, juſtitiam repræſentarit. Alii pariter ſe reflectunt ad tempus, quo contra hoſce populos deſæviit ; hoc enim fecit, dum etiamnum adulterii ſordibus, & ſcandalis immerſus eſſet ; hujus autem peccati proprium eſt, peccatorem excœcare, ipſumque omni humanitate exuere. Præter has tamen obſervationes, inſuper dicere licebit, Deum voluiſſe, ut in illis illud verificaretur axioma : *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*. Quemadmodum enim ab Ammonitis veſtes legatorum Davidis præciſæ fuerant ; ita quoque corpora Ammonitarum per medium fuere diſſecta : prætereà ſicut Ammonitæ medietatem barbæ novaculis raſerant in Davidis vilipendium ; ita pariter Ammonitæ novaculis, & cultris in minutiſſimas particulas fuerunt præſciſſi, & trucidati : deindè, quemadmodum legati Davidis, per deriſum, & ludibriū, curribus fuerunt impoſiti, & dimiſſi, ut in illo improperio cōſtituti, magis eſſent uniuſcujuſque conſpectui expoſiti ; ita quoq; parem luerunt pœnam, dum ſub ferratis curruum rotis oſſa eorum diffringerentur. Notandum eſt inſuper, quòd quia Ammonitæ, filios ſuos idolo Moloch ſacrificantes, per ignem tranſire, & conflagrari faciebant ; ideò diſpoſuit Deus, ut in tantæ impietatis condignum ſupplicium parentes quoq; eorum per ignem tranſirent : *Traduxit in typo laterum*.

Rex Ammonitarum David Legatos injuriavit.

2. Reg. 10. 2.

2. Reg. 12. 30.

Simili modo & atrociori Ammonitæ vindicati fuerunt per David.

Pſ. 131. 1.

Diverſimodè explicatur vindicta illa David.

Oſtenditur reciprocatio in pœnis.

6 *Per quæ quis peccat, &c.* Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis de Juſtina Auguſta, quæ unà cum Valentiniano filio ſuo perſecutionem adversùs S. Ambroſium, vigilantem, & zeloſum Eccleſiæ ſuæ Paſtorem, nec non univerſalis Romanæ Catholicæ defenſorem, denuò reſuſcitarat, refert, quòd videns, ſe dictum Ambroſium difficulter in exilium mittere poſſe, quin tumultus, & ſtrepitus excitaretur in populo, utpotè apud quem in magna veneratione erat, ingentia promiſſa pollicita fuerit ei, qui eum è medio ſuſtuliſſet. Et quidem multi, hiſce propoſitis præmiis allecti, facinus tentarunt ; at verò omnes illorum adhibiti conatus caſſi fuerunt, & irriti. Tandem unus cæteris præſumptuoſior, Euthymius nomine, domum quandam reſidentię Archiepiſcopali contiguam conduxit ; & cum diluculò quodam currum, in quo Sanctum Epiſcopum è civitate educere moliebatur, præparaſſet, nec tamen intentum ſuum aſſequi potuiſſet ; Deus juſto ſuo judicio diſpoſuit, ut dictus Euthymius anno ſequenti, eodem die, ſuper eodem curru, & ex eadem domo in conſpectu omnium ſumma cum ignominia duceretur in exilium.

Baron. Ann. 387. n. 4.

Præparatus currus, ut educat S. Ambroſiū in exilium, præparatorem eduxit.

7 In hiſtoriis Anglicanis, iis præcipuè, quæ ſub dominio, ſeu potiùs tyrannide Henrici VIII. adversùs Eccleſiam Romanam rebellantis contigerunt, de Cromvelo conſiliario ejus refertur, eum ſequentem promulgaſſe legem valdè iniquam, ſcilicet : *Ut ſi quis, etiam abſens, indicta cauſa læſæ Majeſtatis damnaretur, non minus rite damnatus haberetur, quàm ſi omnibus adhibitis legitimis formulis per duodecimvirale judicium condemnatus fuiſſet*. Cùmque ipſe eò præcipuè fine hanc promulgaſſet legem, ut aliis mortis eſſet offendiculum, Deus juſtè permiſit, ut ipſe primus eſſet, qui eandem in proprium damnum experiretur. Cum enim infidelitatis apud Regem accuſatus eſſet, juxta legem ab eo inventam, indicta cauſa mortis condemnatus fuit, atque in pœnam tanti criminis igne combuſtus.

Florim. Remun. lib. 6. de orig. hæreſ. c. 4.

Cromvel. ex propria ſua lege combuſtus fuit.

8 Nemini ignotum eſt illud hujuſce veritatis teſtimonium, quod eidem Poeta quidam gentilis perhibuit ; tametſi enim hic de numero ſit illorum, quibus utplurimùm ſolemne eſt, fabulas & nugas vendere, in hac tamen occaſione Ovidius veridicum quoddam refert factum, ab aliis quoque fide dignis authoribus traditum. Cum enim in Ægypto ſiccitas quædam, & ardor cœli adeò contumax fuiſſet, ut per integrum novennium terra ne minima quidem pluviæ ſtilla rigata fuiſſet ; gubernantem idem regnum Buſiridem certus quidam convenit homo, Thraſia nomine, qui Regi dixit, quòd ſi primum ſibi obvium peregrinum Jovi in ſacrificium offerret, numen illud utique propitiandum fore, & copioſiſſimam pluviam daturum eſſe. Tyrannus igitur huic fidem adhibens, eumque in regno ſuo planè peregrinum, primumque ſibi præ aliis præſentatum eſſe conſiderans, eundem ſine mora decoriari, & Jovi offerri mandavit ; eique dixit : *Primus in Ægypto tu dabis hoſpes aquas*. Nota pariter eſt alia ſimilis hiſtoria, eodem Poeta authore conſcripta, & ab aliis confirmata. Etenim Phalaris, crudeliſſimus Siciliæ tyrannus, huic ſoli dabat operam, ut ad cruciandum reos immaniſſima, & crudeliſſima excogitaret ſupplicia. Perillus igitur, ut hujus tigridis crudeli obſecundaret ingenio, eidem ſuaſit, ut taurum quendam æneum fundi faceret, interiùs concavum ad capiendum hominem, in latere autem ejuſdem bovis fieri juberet aperturam, per quam homo vivus in eundem bovem immitti poſſet ; fore enim prædixit, ut ſi ſub eodem bove ignis luculentus accenderetur, miſer homo bovi incluſus, præ nimio ignis ardore ſtridens, horribiles editurus eſſet mugitus, non ſine ingenti ipſius tyranni complacentia. Cum igitur diabolica hæc machina Phalaridi complaceret, ſubitò talem bovem juxta normam à Perillo præſcriptam fabricari juſſit ; abſolutoque opere, neminem futuri eventus melius editurum eſſe ſpecimen cenſuit, quàm eundem, qui illius inventor fuerat ; ac proindè illum, vel invitum, in dictum bovem injici fecit, in quo deſperatus conflagravit. Unde Poeta hiſce verſibus concludit :

Juſtus uterque fuit ; nec enim lex æquior ulla
Quam necis artifices arte perire ſua.

Drexelius *de lingua malè conſulente* ſcribens, ſequentem

Suadens pro pluvia habenda hominem Jovi offerri debere, ipſemet oblatus fuit.

Alia ſimilis Hiſtoria.

Jer. Drexel. de ling. malè

Digitized by Google

tem refert de duobus mercatoribus Lucenſibus in Civitate Antverpienſi conſummatum funeſtum caſum. Cum enim hi mercatores (quorum unus Simon Durchi, alter verò Joannes Baptiſta Diodati vocabatur) in mutuas deveniſſent rixas, Joannes Baptiſta Simonem in faciem cecidit; quo facto, pacem quidem mutuam inter ſe pacti ſunt, ſed ex parte Durchi non veram, ſed ſimulatam. Unde poſt aliquod elapſum tempus, Simon furoris ſui ignem in corde ſuo fovens, Diodatum quadam veſpera in hortum ſuum invitavit ad cœnam; cùmque menſæ in tali ſella accumberet, quæ eo artificio facta fuerat, ut quamprimùm aliquis ſeſſum ſe recepiſſet, ſedes ſponte clauderetur, & ſeſſorem arctè undique conſtringeret; Simon ſtricto gladio, Jam es, inquit, in manibus meis improbe, eò te pertraxi, quò volebam; & licèt ille veniam peteret, perque omnes cœlites ſibi vitam donari ſupplicaret, fruſtra clamores, fruſtrà fuerunt preces: Simon enim multis prius vulneribus affectum hominem miſerè vociferantem confodit.

conſulente c.4. Similis quæ contigit Antverpiæ.

Pſ.9.17. At verò *cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator*; diſpoſuit enim Deus, ut poſt lapſum temporis Simon eventu inopinato deprehenſus, in eadem omninò cathedra, totidem etiam vulneribus conficeretur. *Drexel. ib.* Ibidem apud eundem authorem refertur de quodam è Calvini ſchola factioſo homine, Petrino nomine, qui cum ex ara ſacrum lapidem, in quo Chriſti corpus offerri conſueverat, in infamem ſupplicii locum, ubi rei plectebantur, transferri curaſſet; Deus juſtiſſimus judex diſpoſuit, ut hic Petrinus ad hunc ipſum lapidem capite truncaretur cum ingenti ipſius vilipendio.

DISCVRSVS XXI.

ARGUMENTUM.

De eadem materia diſſeritur.

THEMA.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Sap.11.v.18.

1 PRęterquàm, quòd hęc à Sapiente nobis tradita veritas, per antiquam in Scripturis, tam ſacris, quàm profanis, corroboretur experientiam; inſuper pręter hactenùs allegata exempla, pluribus aliis confirmari poteſt, prout in præſenti diſcurſu patebit.

2 Jacob in domo Laban ſeptem annis ſedulò ſervierat, ut ad deſideratas Rachelis nuptias pertingere poſſet: *Servivit Iacob*, inquit Scripturas, *pro Rachel ſeptem annis, dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam, quia jam tempus impletum eſt, ut ingrediar ad illam; qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.* Veruntamen in hiſce nuptiis, modo ſatis improbo, ſuo defraudatus fuit deſiderio; etenim ut Scriptura ait: *Veſpere Liam filiam ſuam introduxit ad eum. Facto mane, vidit Liam, & dixit ad ſocerum ſuum: Quid eſt, quod facere voluiſti? Nonne pro Rachel ſervivi tibi? Quare impoſuiſti mihi?* At verò, ex quo Deus Jacob à primo momento, quo domo paterna egreſſus eſt, particularem in cunctis actionibus ſuis promiſit aſſiſtentiam, (ut proindè Pſalmiſta dicat: *Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus*;) cur igitur eundem in re tanti momenti decipi permiſit? Nimirum voluit Deus, ut etiam in Jacob locum haberet illud Sapientis oraculum, ut *per quæ peccaverat, per hæc & torqueretur*. Unde Oleaſter ait: *Vides ab initio fuiſſe etiam fraudes inter cognatos, & fortè hac fraude voluit Dominus punire illam, quam fecerat ipſe Eſau.* Etenim Jacob, ut cœci patris ſui Iſaac præoccuparet & uſurparet paternam benedictionem, ſtratagemate illo omnibus noto ſe Eſau eſſe ſimulavit, dicens: *Ego ſum filius tuus primogenitus Eſau*; ac proindè Deus hic illi condebitam retribuere voluit pœnam, atque efficere, ut in ſimilem ipſe quoque incideret fraudem, & fictionem, dum ſcilicet lippa, & deformis Lia pulcherrimæ Rachelis loco ſuſtituebatur.

Gen.29. *Jacob accepit Liam pro Rachel.* *Pſ.145.5.* *Oleaſt. in Gen.* *Quia finxerat ſe eſſe Eſau. Gen.27.*

3 In cap. 32. Exodi ſcribitur, qualiter Moyſes, videns populum ſua coram vitulo aureo flectere genua: *Arripiens vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Iſrael.* At verò dices fortaſsè: ex quo Moyſes falſum illud ſimulactum totaliter abolere volebat, nunquid ei ſufficere poterat, quòd illud in pulverem redactum, ventorum ſpiraculis committeret diſpergendum? Quo igitur fine pulverem illum aquis inſperſit, ipſiſque idololatris potandum exhibuit? Profectò Moyſi ea in occaſione dici poterat: *Omnia in ſapientia feciſti*: Etenim nonnulli exiſtimant, Moyſen id feciſſe, ut Iſraelitæ idololatrantes in maleolentia, & fœtore abominabili excrementorum ſuorum experirentur, qualis fuiſſet Deus ille, quem ſibi fabricaverant. Alii verò apud Lyranum, & Abulenſem, advertunt, illos, qui aquam illam pulveribus permixtam biberant, ex pulverum illorum ſumptione pallidos, & conſequenter auri colore tinctos fuiſſe effectos; ac proindè de illis verificatum fuiſſe illud Davidis: *In verticem ipſorum iniquitas eorum deſcendit.* Sicut enim ipſi ad bovem illum fundendum ſubminiſtrarunt aurum, quod pallidum præſefert colorem; ita Deus diſpoſuit, ut idem aurum, in pulverem redactum, ab iis in aqua potatum, viſcera eorum torqueret, ſuumque in vultum ipſorum tranſmitteret colorem, ut *per quæ peccaverant, per hæc & torquerentur*; portando videlicet in vultibus ſuis impietatis commiſſæ impreſſos characteres.

Exod.32.20. *Qui aureum vitulum adoraverunt, auream acceperunt colorem.* *Pſ.7.17.*

4 In 3. libro Regum cap. 21. legitur de Achab, quòd quando à Naboth ratione venditionis vineæ paſſus fuerat repulſam, deſperatus quaſi in lectum ſe conjecerit: *Projecit ſe in lectulum ſuum, & non comedit panem.* Ex quo clarè colligitur, quòd licèt alienis poſſeſſionibus avidè inhiaret, attamen vel invitus tunc jejunavit. At verò quodnam exiſtimas in eo latere myſterium, quòd Deus Achab per hanc inappetentiam punire voluerit? Num fortè deerant DEO longè ſeveriora ſupplicia, innumerabiles videlicet infirmitates, quæ corpus ejus cruciare poterant, ſine hac cibi nauſea? Reſpondeo, avaris proprium eſſe, quòd immodica fame aliorum appetant facultates, quòdque nunquam ſe ſaturos eſſe experiantur, utpotè qui ab hoc ſibi domum relinqui optarent, ab alio vineam, ab aliis alias poſſeſſiones; dumque eorum deſideriis ſatisfieri contingit, multis pauperibus panis eripitur, quia per extorſiones, lites injuſtas, & illicitos contractus facultatibus ſuis exuuntur, adeò ut poſteà abſtinere, & famem tolerare cogantur. Quid igitur hic Deus faciat? Nimirum *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur ab eo*; diſponit enim, ut tales avari per eadem prorſus caſtigentur media, quibus alios ærumnas pati fecerunt; id eſt, ut & ipſi jejunare cogantur, non ſolùm coacti ab avaritia propria, ut facultatibus ſuis pareant, verùm etiam ſæpè per cibi inappetentiam, & nauſeam. Unde Sanctus Ambroſius inquit: *Divites eripitis quidem pauperibus univerſa, nihil relinquitis; pœnam tamen pauperum vos potius divites ſuſtinetis: illi jejunant cum non habent, vos cum habetis; a vobis igitur prius pœnam exigitis, quam pauperibus irrogatis.*

3.Reg.21.4. *Proprietas avari convenit Achab.* *Pœna avari punitio. S. Ambr. lib. de Naboth c.4.*

5 Et verò ex quo famis mentionem facere cœpimus, opportunè memoriæ occurrit filius ille prodigus, qui apud villicum, à quo ad paſcendos porcos conductus fuerat, præ fame quaſi mori cogebatur; dicit enim ſacer textus: *Facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere; cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat.* At verò nunquid divina juſtitia hunc patri contumacem, cunctiſque aliis ſcandaloſum juvenem aliis ſuppliciis caſtigare poterat, quàm fame? Potuit utique, ſed voluit, ut in eo adimpleretur illud ſæpiùs repetitum Sapientis oraculum: *Per quæ quis peccat, &c.* Id quod Divus Chryſologus ſuper illa verba: *Et ipſe cœpit egere*; opportunè notavit, dum ait: *Filium data facit egere ſubſtantia, quæ divitem negata ſervabat, ut penes ſe deficeret habendo, qui penès patrem abundaverat non habendo.* Idem paulò ante dixerat: *Luxuria ventri, gula fames tortor apponitur, ut ibi ultrix pœna ſæviat, ubi pœnalis reatus exarſerat.*

Luc.15.14. *Fames Prodigi.* *D.Chryſ. ſer.1.*

6 *Per quæ quis peccat, &c.* Paulò ante mentionem fecimus Jacob, patrem ſuum decipientis, dum ſe Eſau primogenitum illius eſſe ſimulabat; nunc audiatis velim, quid Rebecca ad fraudem hanc magis colorandam effecerit; dicit enim Scriptura Sacra: *Veſtibus Eſau valde bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eum, pelliculaſque hædorum circumdedit manibus*; imò fraudem hanc adeò aptè machinata fuerat, ut ſa-

Gen.27.15.

cer

cer textus dicat: *Statim ut ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii mei, &c.* At verò probus Jacob fictionem hanc ſucceſſu temporis ſæpius luere debuit, quia, præterquàm in eo deceptus fuerit, quòd, ſicut paulò ante diximus, Lia in locum Rachelis à Laban ſubdolè ei ſubſtituta fuerit, Deus inſuper permiſit, ut diuturno tempore animo ſuo afflictus, & anxius hæreret, dum, quod filii ejus mendaciter dixerant, ſcilicet Joſeph tenerrimè ab ipſo dilectum à fera quadam devoratum eſſe, credidit, idque ob viſam à filiis ſibi exhibitam Joſephi veſtem ſanguine cruentatam; quem filii ſui ſanguinem eſſe fallaciter aſſerebant, cum reverà veſtis illa in occiſi hœdi ſanguine volutata fuiſſet: *Tulerunt tunicam ejus*, inquit Scriptura, *& in ſanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt*. At verò, cur potiùs veſtem illam ſanguini hœdi intinxerunt, quàm ſanguini agni, vel ovis? Factum id exiſtimo hoc myſterio, ut ſcilicet fraus, qua Jacob Iſaac patrem ſuum decepit, & hæc, qua diſponente Deo à filiis ſuis circumventus fuit, majorem inter ſe proportionem haberent; veſti namque odoroſæ ipſius Eſau correſpondet veſtis hœdi ſanguini intincta, nec non & pelles ejuſdem hœdi, quibus manus ſuæ contectæ fuerunt: *Pelliculas hædorum, &c.* Ut *per quæ peccavit, per hæc & torqueretur.*

Fuit Jacob etiam deceptus in cauſa Joſeph venditi. Gen. 37. 31.

7 *Per quæ quis peccat, &c.* In libro 2. Regum cap. 17. glorioſa illa refertur victoria, quam David paſtorculus contra Goliath reportavit; & quidem inprimis certum eſt, ictum illum, quem David fronti Goliath impegit, nequaquam caſualem fuiſſe, ſed à divina manu inviſibiliter directum; ſiquidem lapidem illum præinvocato ſuperno Dei auxilio è funda evibravit, dicendo: *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum.* At verò cum lapis ille à tali manu directus, quæ viribus humanis ſuperior erat, plurima vaſti illius corporis membra penetrare potuerit, cur, obſecro, frontem præcisè tetigit? dicit enim Scriptura: *Tulit unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percuſſit Philiſthæum in fronte, & infixus eſt lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem ſuper terram.* Quia igitur gigas ille impudens, & perfractæ frontis, inaudita eum temeritate integrum quendam deridebat, & contra ſe evocabat exercitum, Deum quoque Iſrael arroganter blaſphemaverat; ideò juſtè in faciem ſuam cadere promeruit; voluit enim per hoc Deus oſtendere, quòd careret facie, quam exhiberet: præterea juſtum erat, ut in fronte læderetur, qui adeò effrons fuerat; undè S. Auguſtinus ait: *Quia omnis ſuperbia habet impudentiam frontis, in ipſa fronte lapide dejectus eſt.*

1. Reg. 17. 49.

Impudens Goliath in fronte percutitur.

S. Aug. ſer. 6. de diverſ.

8 *Per quæ quis peccat, &c.* Miraculum illud, quod in uxore Loth, non ſolùm in ſtatuam, ſed & in ſtatuam ſalis converſa, contigit, ſacrorum Doctorum, & Interpretum ingenia plurimùm exagitavit, ut varia inde eruerent à Deo inſinuata myſteria: è quibus vel maximè propoſito noſtro deſervit, quod Lyranus bis verbis adducit: *Dicunt autem Hebræi, quod hoc fecit, quia nocte præcedente peccaverat in ſale, ut ſic pœna corresponderet peccato*; & confeſtim ſequentem ſubnectit rationem: *Petenti enim Loth pro condimento cibi angelorum, quos homines credebat, ipſa renuit apportare, quia ſecundum morem Sodomorum, inter quos habitabat, affectum ad hoſpites non habebat.*

Gen. 19. 26. Lyran.

Quare uxor Loth fuerit transmutata in ſtatuam ſalis.

9 *Per quæ quis peccat, &c.* In libro Judicum cap. 9. legitur de Abimelech, filio ſpurio Gedeonis, quòd ex dominandi ambitione, ne à fratribus ſuis ullum ambitioni ſuæ poneretur obſtaculum, ſeptuaginta fratres ſuos crudeliſſima ſtrage interemerit: *Et venit*, inquit ſacer textus, *in domum fratris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos ſeptuaginta viros ſuper lapidem unum.* At verò, quid fecit Deus, ut eundem juxta arrogantiæ, & ambitionis ſuæ proportionem puniret? Nimirùm faſtum, & elationem animi illius Deus deprimere, & humiliare voluit, efficiendo, ut per manum vilis alicujus mulierculæ mors ei inferretur; & quia ipſe ſuper lapidem unum fratres ſuos decapitaverat, diſpoſuit DEUS, ut fragmen molæ, à muliere ex fortalitio quodam dejectum, ſuper caput ejus caderet, eumque opprimeret: *Et ecce una mulier*, inquit ſacer textus, *fragmen molæ deſuper jaciens, illiſit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus.* Hac eadem occaſione per memoriam ad hiſtoriam quandam, in libro ſecundo Machabæorum capite 13. deſcriptam, libet tranſcurrere; ibi namque pariter fortalitii cujuſdam fit mentio. Etenim quia Menelaus, profanato templo, vaſa illius ſacra violaverat, aliaque execranda commiſerat ſacrilegia, DEUS in condignum ejus ſupplicium, ut in indignationem Antiochi caderet, ab eoque ſeveriſſimè puniretur, permiſit; ſed audiatis velim modum, quo id contigit: *Rex Regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem, & ſuggerente Lyſia, hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit, apprehenſum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undique habens cineris; hæc proſpectum habebat in præceps: inde in cinerem dejici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum: & tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terra dari Menelaum. Et quidem ſatis juſtè; nam quia multa erga aram DEI delicta commiſit, cujus ignis, & cinis erat ſanctus, ipſe cineris morte damnatus eſt.* Notus, ut reor, eſt omnibus, eventus ille in Speculo exemplorum relatus. Etenim cum impius quidam, qui, utpotè juſtitiæ publicus miniſter, infamem profeſſionem agebat, in tempore bacchanalium, unà cum alio quodam ſuo conſodali, totam noctem ſimul in taberna bibendo, & crapulando tranſegiſſet, contigit, ut dum mane pulſaretur ad Miſſam, & ſodalis eum ad eandem auſcultandam, ſacroſque cineres recipiendos invitaret, hic ſacrum illum ritum impiè deridere cœperit; in cujus ſignum dixit ſodali: Sede hic juxta me, ego enim tibi dabo cineres, & tu illos mihi imperties: acceptumque è terra pulverem capiti ejus impoſuit. At verò ultrix DEI ira non diù tardavit, confeſtim enim furioſa cinerum ſuſcitata eſt tempeſtas, quæ cineres & terræ pulverem tanta cum vehementia in ejus adegit faciem, ut fauces illius adeò impletæ fuerint pulveribus, ut tantùm non ſuffocatus fuerit. Multi enim in ejus accurrerunt auxilium, ut eum in parvulam quandam inſulam, in qua nec cinis, nec pulvis, ſed ſolùm herbæ reperiebantur, tranſportarent; at verò inutilis fuit eorum, quantumvis pius, conatus; terra enim inſulæ illius tanto cum impetu adverſus ſacrilegum, cinerem & pulverem exhalando concitavit, ut tandem, prouti meritus fuerat, ſuffocatus interierit.

Judic. 9. 54.

Abimelech occidit, & occiſus eſt.

2. Mach. 13. 4.

Deſpiciens cineres ſacros, cineribus ſuffocatus fuit.

10 *Per quæ quis peccat, &c.* Beatus Petrus Damianus de diſſoluto quodam, & rixis dedito Clerico refert, quòd cum adverſario ſuo (qui aliquas poſſeſſiones ad beneficium ejus ſpectantes ſibi uſurpaverat,) diem condixiſſet, ut inter ſe armis, & pugnis congrederentur, acciderit, quòd mane, dum Miſſæ aſſiſtens audiret verba illa: *Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur*; Clericus ille hiſce verbis auditis, in hanc prorupetit horrendam blaſphemiam: *Hæc ſententia vera non eſt; nam ſi ego me meis adverſariis humiliter inclinaſſem, hodie tot poſſeſſionum copias, atque clientum non haberem.* Aderat fortuitò præſens ſervus quidam, illuc à ſuo adverſario miſſus, ut quid circa inimicum ſuum ageretur, per eum intelligeret; qui cum auditam blaſphemiam domino ſuo nuntiaſſet; *tunc ille plaudens in Domino lætus efficitur, atque ad ſpem procul dubio obtinendæ victoriæ milites cohortatur.* Cum igitur paulò poſt manus ad invicem conſerturi eſſent, & conſererent, DEUS temerarium illum caſtigare volens, diſpoſuit, ut jumentum ejus, quod præcedenti nocte quendam ſalis acervum obvium habens, inde in ſatis magna quantitate comederat, ac proindè ſitibundum erat, in vicinum aquæ torrentem ſeſe immerſerit, nec inde quacunque tandem adhibita violentia divelli potuerit. Quid igitur tandem accidit? Audiamus prædictum Sanctum Cardinalem, dicentem: *Ille dum ea manu, qua ſcutum tenebat, cum jumento confligit, hoſtilibus jaculis faciem coactus exponit; ecce repentè gladius in ejus fulminis more transfigit, talique reprobus vitam ſuam fine concluſit. O quam congruè in illa pertulit corporis parte vindictam, quam nigri fellis in Dominum vomuerat blaſphemiam! & cum Propheta de talibus dicat: Filii hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus;*

Diſſolutus Clericus blaſphemat. B. Pet. Dam. l. 2. ep. 25.

Et occiditur.

Digitized by Google

tus; qui linguam ſuam, & dentes adverſus Deum gladii more vibravit, digne per eadem membra materialis gladii pœnas exſolvit.

Baron. Ann. 420.n.26.

11 In Annalibus Eccleſiaſticis de Gororante Perſarum Rege ſcribitur, quòd cum ſub Imperio Theodoſii Imperatoris civitatem Imperatoris nomine appellatam cum omnibus copiis ſuis circumſediſſet, & multa inſtrumenta bellica ad urbes capiendas accommodata ad murum applicaſſet, ſolus Divus Eunomius, illius urbis Epiſcopus, ei reſtiterit, & machinationum adjectarum impetum penitùs repreſſerit. Cum enim exercitus Imperialis duces præliari contra hoſtes renuerent, & obſeſſis opem ferre non auderent, bona fortuna contigit, quòd unus ex Regulis barbaris blaſphemiam in Deum jaceret, & in morem Rabſacis, & Sennacherib verba execrabilia funderet, furoreque incitatus minaretur, ſe ſacroſanctum DEI templum incendio vaſtaturum. Sanctus igitur Paſtor rabiem illius non ferens, baliſtam Thomæ Apoſtoli nomine inſcriptam ad pinnas muri ſtatui, & ingentem lapidem in ea imponi, nomineq; illius, in quem barbari blaſphemiam conjecerant, eum emitti jubet: qui directè in illum Regulum delatus, & in nefarium ejus os impactus, vultum deformavit, caput comminuit, & cerebro conſperſit humum: quod Gororantes Rex videns, terrore perculſus, obſidionem ſolvit. Ecce qualiter cognitus fuerit Dominus judicia faciens, & quàm verum ſit, quòd, *per qua quis peccat, per hæc & torqueatur.*

Blaſphemia Ethnici animatur Chriſtiani, & blaſphemus occiditur.

S.Ber.t.2. ſ. 42.ar.3.c.3. Aliud exemplum de blaſphemo.

12 S. Bernardinus ſequens refert ſupplicium, quo divina juſtitia in nauclerum quendam blaſphemum ſeveriſſimè animadvertit: *Nauta enim, qui blaſphemavit Deum*, inquit Bernardinus, *ſubito ſubmerſus eſt: quem frater ejus invenit in littore, illaſo corpore, ſed radicitus avulſa lingua, & conſumpta.* Unde meritò, ut Nicephorus, & Evagrius ſcribunt, Juſtinus primus Imperator imperii ſui anno primo blaſphemo linguam radicitùs evelli præcepit.

DISCVRSVS XXII.

ARGUMENTUM.

Idem argumentum continuatur.

THEMA.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Sap. 11. verſ. 18.

1 REgius Pſaltes in Pſalmo 36. id, quod vindicativis frequenter contingere ſolet, ſcilicet, quòd machinæ, quas ipſi in aliorum damnum fabricare ſtudent, tandem in ipſoſmet recidant, & exonerentur, his verbis confirmat: *Gladium evaginaverunt peccatores, intenderunt arcum ſuum, ut dejiciant pauperem, & inopem, ut trucident rectos corde.* At verò quid tandem in condignum eorum ſupplicium eiſdem evenit? *Gladius eorum intret in corda ipſorum, & arcus eorum confringatur*: quæ verba exponens S. Ambroſius inquit: *Vt quemadmodum revertitur pax in DEI ſervulos ab eis, qui non receperint benedicentium pacem; ita etiam malitia peccatorum, qua juſto nocere conantur, in eorum pernitiem revertatur, quo ſuis telis, & vulneribus trucidentur; ſæpe enim jacula in ipſos, qui ea jecerint, refunduntur.* Narratq; idem S. Doctor exemplum quoddam valdè prodigioſum, quod ſuis contigit temporibus; ſubdit enim: *Quod proximo accidit bello, cum infideles, & ſacrilegi laceſſerent aliquem in Domino confidentem, & regnum ejus eripere contenderent, Eccleſiis Domini perſecutionem ſævam minitantes, ut ſubito ventus oriretur, qui infidelibus excuteret ſcuta de manibus, ac tela omnium, atque miſſilia in peccatoris exercitum retorqueret. Adhuc hoſtis deerat, etiam illi ventorum prælia ferre non poterant, ſuiſque ſpiculis ſternebantur; & quod pejus eſt, non erant corporum graviora illa vulnera, quam mentium; deficiebant enim corde, cum DEVM adverſum ſe pugnare cognoſcerent. Exierant itaque provocantes, & de pharetra cordis ſui adverſum populum Chriſtianum venenata perfidia jacula proferebant; ſed in caput eorum ſua revertebatur impietas.* Videmus per experientiam, quòd quantò majore cum impetu pila in terram duram, & ſolidam conjicitur, tantò magis verſus percutientem reſiliat; ita quoque cum peccator ſceleribus ſuis Deum offendere non dubitat, (de quo Pſalmiſta ait: *Dominus fortis, & potens in prælio;* & alibi: *Non accedet ad te malum;*) omne malum, omniſque offenſa ſuper illum recidit, dicente eodem Pſalmiſta: *In verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.* Qui idem Regius Vates paulò ante de impio dixerat: *Peperit iniquitatem;* paulò poſt, ut quales hujus abortus ſint fructus, exprimat, ſubjungit: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit;* id quod majori parti humanas, divinaſque leges transgredentium, utplurimùm contingit.

Pſ. 36. 14. Vindicativi proprio gladio jugulantur.

S.Ambr.ib.

De hoc miraculum.

Similitudo à pila ſorti er in terrâ projecta. Pſ.23.8. Pſ.9.10.

Pſ.7.16.

2 Filii Jacob, fortunæ Joſeph fratris ſui invidentes, (utpotè quem ob ſomnia ſua, quibus ſe ſceptra aliquando adminiſtraturum eſſe, omneſque illos ſub ſuo habiturum dominio prædixerat, ingenti proſequebantur odio:) inter ſe quoad inferendam ei necem conjurarant, dicentes: *Nunquid Rex noſter eris, aut ſubjiciemur ditioni tuæ?* Tandem verò uno illorum conceptum de inferenda ei nece conſilium diſſuadente, ut ſe ab hac ſervitute, & ſubjectione eximerent, eum Iſmaelitis prætereuntibus vendiderunt; hæcque venditio, per quam in Ægyptum deportatus fuit, cauſa extitit, ut licèt ipſi ei miſerabilis cujuſdam ſervitutis foveam præparaſſent, glorioſus tamen inde ſubſecutus fuerit eventus; ſiquidem à Rege Ægypti ad thronum uſque Regium ſucceſſu temporis evectum, fratres ipſius, qui, ne ipſi ſubjicerentur, eum vendiderant, tandem tanquam Vice-Regem adorarunt, & poſt aliquot ſæcula tota illorum progenies in Ægyptiacam redacta fuit miſerabilem ſervitutem. Verùm enimverò in hac Joſephi venditione obſervanda eſt mirabilis quædam circumſtantia; dicit enim ſacer textus: *Sedentes, ut comederent panem, viderunt Iſmaelitas, &c.* Ex quibus verbis patet, Joſephum a fratribus ſuis, dum epularentur, venditum fuiſſe; ac proindè mirum non eſt, quòd Deus illos poſteà per famem caſtigarit; (nam *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur;*) poſt multos enim annos, cogente fame, in Ægyptum ſe recipere coacti ſunt, ubi Joſepho fratri ſuo fuere ſubjecti, ac tandem multo poſt tempore ibidem duro ſervitutis jugo fuerunt oppreſſi. De hac Joſephi venditione ſcribens Rupertus Abbas, verba illa adducens Pſalmiſtæ: *Et vocavit famem ſuper terram, & omne frumentum panis contrivit*, in hæc verba ſcribit: *Hoc ergo oſtendit, quia vocaturus eſſet famem ſuper terram; durum utique carnificem, triſtemque miniſtrum, cujus auſteritate confringeret eos, qui comederant fratris ſui pretium;* quibus ultimis verbis venerabilis hic author clarè inſinuat, fratres Joſephi ex pecunia per venditionem Joſephi comparata epulatos fuiſſe, interque ſe genialiter vixiſſe. Immediatè verò poſt prædicta verba idem Rupertus ſequentes ſubjungit conſiderationes: *Nunquid qui in ſervum vendiderant fratrem, & ipſi ſervi facti ſunt? Et qui quaſi in prædam ſubduxerant hominem, non & ipſi in prædam hominum jerunt? Hoc nempè firmiter memoriæ commendandum eſt, quia juſtè in ſervitutem Ægyptiorum traducti ſunt filii Iſrael, & aliis meritò ſervierunt, quibus eorum ſcelere in ſervum venundatus eſt Ioſeph.*

Gen.37.8.

Fratres vendiderunt Joſeph, ne ſerviren ei, & ſervire debuerunt.

Gen. 41. Rup. Abb. l.8.in Gen. c. 19.

Pecunia venditionis epulati ſunt, ideò eſurierunt.

3 *Per quæ quis peccat, &c.* Duo illi ſeniores in Babylonia judices, videntes, quòd conceptam ex conſpecta Suſannæ pulchritudine carnalem concupiſcentiam exſatiare non poſſent, amore in odium converſo, eandem mortis condemnarunt, ſub lapidum imbre ſubeundæ, quo fine eandem velut adulteram calumniabantur; at verò lapides, quos illi præparaverant, cum ſumma ipſorum inſania ſuper ipſos ceciderunt: *Infixæ ſunt gentes in interitu, quem fecerunt: in laqueo iſto, quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum: cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator.* Quæ verba aptiſſimè ſequens confirmat exemplum: Quidam namque avarus, foris in agro ſub arbore quadam notabilem abſcondit pecuniæ quantitatem. Accidit verò, quòd inops quidam, & in omnibus rebus ſuis infortunatus homo, poſt multa contracta de-

Dan. 13. Lapides Suſannæ præparati occiderunt accuſatores.

Pſ.9.16.

Notabilis Hiſtoria de avaro.

Digitized by Google

debita, lictores fugiens, ſibimetipſi laqueum texeret, ad ſe ſuſpendendum. Cùmque ad eandem arborem, ſub qua avarus ſuas defoderat pecunias, laqueum injicere pararet, videns terram ad radicem arboris recenièr inverſam, curioſitate motus, priuſquam ſe ſuſpenderet, videre voluit, quidnam in eadem foſſa recenièr repleta abſconditum deliteſceret; ac tandem fodiendo, theſaurum illum ab avaro ibidem ſepultum invenit, & ſuſtulit, atque in locum pecuniæ laqueum depoſuit. Poſt aliquod verò tempus avarus ad reſumendam pecuniam ſuam reverſus, eamque ſublatam eſſe videns, in tantam commotus eſt iracundiam, ut laqueo, quem pecuniæ loco in foſſa invenit, ſibimetipſi ad eandem arborem vitam finiverit. Nunquid in hoc avaro perfectè adimpletum fuit illud Sapientis oraculum: *Per quæ quis peccat*, &c. Avaritia enim verus eſt Dæmonis laqueus, dicente Apoſtolo: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli*; & hoc cupiditatis laqueo prædictus avarus, factus carnifex ſui ipſius, ſemetipſum interemit; quemadmodum & Judas fecerat, de quo Beda ita ſcribit: *Cui utique ſatis digno exitu mors ipſa ſucceſſit, ut viſcera, quæ dolum proditionis conceperant, rupta caderent, & vacuas evolverentur in auras. Cujus ſimillima pœna mors Arrium Hæreſiarcham damnaſſe refertur, ut quia ille humanitatem Chriſti, iſte divinitatem extinguere moliebatur, ambo ſicut ſenſu inanes vixerant, ſic quoque ventre vacui perirent.*

1.Tim.3.7.

Beda in c.1. Act.Ap. Finis Arii ſicut Judæ proditoris.

4 *Per quæ quis peccat*, &c. Quòd ſi Scripturas Sacras diligenter examinaveritis, invenietis utique, quòd ab illo momento, quo Judæi idololatrarunt, licèt ob id ingenti cum ſeveritate à Moyſe fuerint caſtigati, in progreſſu tamen ſæculorum magis, magiſque facti fuerint ſacrilegi, cultuique veri Dei rebelles. Undenam verò hoc malum in illos derivatum fuerit, S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha à Titelmanno in ſuis allegoriis citatus his verbis exponit: *Bibunt aurum idoli, quia idololatræ, & ſacrilegi; ſic enim hæc mortifera potio eorum viſcera penetravit, ut vix aliquando ab idolorum cultura potuerint avelli.* Tametſi enim Moyſes bovem illum aureum in minutiſſimum redegiſſet pulverem, hic tamen pulvis ab Hebræis potatus, adeò tenaciter ipſorum viſceribus inhæſit, ut tempore Jeroboam duos alios ſimiles boves aureos fuderint. Unde Oleaſter inquit: *Si tempore Ieroboam vitulum in pulverem redactum ſuſcitarunt, quid facerent, ſi ejus reliquias integras inveniſſent?*

Idololatria difficulter extirpatur.

5 *Per quæ quis peccat*, &c. Saul, ne vivus in manus deveniret inimicorum, ſibimetipſi necem inferre voluit, quamvis id fruſtrà tentarit, eò quòd armiger ejus eum occidere noluerit; donec tandem alius quidam miles ſuperveniens, & Saulem ſemimortuum ex inflicto ſibimetipſi lethifero vulnere cernens, eundem occideret. Sed audiamus, quidnam miles ille, qui Amalecita erat, hac de re Davidi enarret; dicit enim ſacer textus, eum hiſce verbis fuiſſe Davidi locutum: *Caſu veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat ſuper haſtam ſuam. Porro currus, & equites appropinquabant ei, & converſus poſt tergum ſuum, videnſque me, vocavit; cui cum reſpondiſſem, adſum; dixit mihi: Quiſnam es tu? Et ajo ad eum: Amalecites ego ſum; & locutus eſt mihi: Sta ſuper me, & interfice me, quoniam tenent me anguſtiæ, & adhuc tota anima mea in me eſt. Stanſque ſuper eum, occidi illum.* Ubi quærendum venit, quo fine hic Rex in tam atrocibus doloribus poſitus, & mox coram divino tribunali præſentandus, in extremo vitæ ſuæ momento curioſus fuerit ſciendi natales, patriam, aliaſque militis hujus qualitates, cum tamen ad inferendam ei necem aliud nihil requireretur, præterquam quòd ictum lethalem inferret? Sed reſpondetur, quòd Saul, metuens neminem futurum, qui illum occidere auderet, mox ut eum Amalecitam eſſe audivit, ſpem firmam conceperit, ab illo ſe infallibiliter occidendum eſſe, quia à nemine alio hunc ictum mortalem majori cum juſtitia poſtulare poterat, quam ab Amalecita; quia enim Saul hunc populum contra DEI mandatum viventem reliquerat, ſciebatque, verum eſſe illud Sapientis effatum: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; mox ut hunc virum Amalecitam eſſe audivit, horam inobedientiæ ſuæ luendi pœnam jam adeſſe intellexit. Unde Salianus ita ſcribit: *Facile autem hic ſe Amalecitam prodit, quia Saul eos olim indulgentius tractaverat magno ſuo malo, permiſitque Dominus ab Amalecita interfici, quia Amalecitas Deo jubente penitus delere noluerat.*

2.Reg.1.5. Quare Saul deſideravit ſcire, quiſnam eſſet.

Salian. ibi.

6 *Per quæ quis peccat*, &c. Lib. 2. Machabæorum cap. 5. de Jaſone in hæc verba ſcribitur: *Principatum non obtinuit, finem verò inſidiarum ſuarum confuſionem accepit, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odioſus, ut refuga legum, & execrabilis, ut patriæ & civium hoſtis in Ægyptum extruſus eſt: & qui multos de patria ſua expulerat, peregrè periit; & qui inſepultos multos abjecerat, ipſe & illamentatus, & inſepultus abjicitur, ſepultura neque peregrina uſus, neque patrio ſepulchro participans.*

2.Mach.5.8. Jaſon peregrè periit, quia multos expulit ex Patria.

7 *Per quæ quis peccat*, &c. Nadab, & Abiud filii Aaronis ſummi Sacerdotis, poſtquam miniſterium ſuum, offerendo in thuribulis ſuis incenſum, plenè exercuiſſent, igne cœlitùs dilapſo concremati ſunt; ait enim ſacer textus: *Poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat, egreſſuſque ignis à Domino, devoravit eos.* DEUS illos per ignem caſtigavit, quia per adhibitum ignem profanum peccaverant. Unde Chryſologus ait: *Dum contaminare externo igne altaria præſumunt, ipſius altaris conſumuntur incendio, ut ſumerent de ſacrificio pœnam, qui fecerant de propitiatione peccatum, quod peccatum illis ſuſcitarat ebrietas; nam vini odor odorem fugarat incenſi, & ebrietatis ignis flammam provocarat altaris; unde quia alienati vino, alienum portaverant ignem, mox divino igne referuntur extincti.*

Levit.10. Filii Aaron per ignem peccarunt, & per ignem perierunt. D.Chr.ſ.26.

8 *Per quæ quis peccat*, &c. Lyranus in caput ultimum quarti libri Regum ſcribens, obſervat, quòd cum Nabuchodonoſor cadaver Regis Joachim in campum ſuper ſterquilinium projici feciſſet, (ut hac ratione illud de ipſo prolatum Jeremiæ vaticinium verificaretur, ſcilicet: *Sepultura aſini ſepelietur*;) poſteà filius ejus in Babylonica ſervitute poſitus, ſed ab Elvimerodach filio Nabuchodonoſoris à ſervitute liberatus, & ſuper omnes Principes exaltatus fuerit, tandem verò hoc Rege perſuadente, & inſtigante, Elvimerodach cadaver Nabuchodonoſoris patris ſui minutim diſcerpſerit, metuenſque, ne reſuſcitaretur, carnes hoc modo conciſas, variis avibus rapacibus, quarum numerus ad trecentas aſcendebat, manducandas projecerit, variiſque in locis diſperſerit, converſuſque ad Joachim, eidem dixerit: *Tunc Nabuchodonoſor pater meus reſurget, quando aves illæ inter ſe fuerint unitæ.*

Jer.22.19. Filius Nabuchodonoſoris Patris ſui cadaver avibus diſtribuit.

9 *Per quæ quis peccat*, &c. In libro 2. Paral. cap. 26. legitur; quòd Rex Ozias præter diadema Regium, mitram quoque ſacerdotalem capiti ſuo imponere, officioque Pontificali ſeſe ingerere præſumpſerit: *Ingreſſus templum Domini, adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis: ſtatimque ingreſſus poſt eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi, reſtiterunt Regi, atque dixerunt: Non eſt tui officii, Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron; egredere de ſanctuario. Iratus Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incenſum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta eſt lepra in fronte ejus, coram Sacerdotibus, in domo Domini ſuper altare thymiamatis. Perterritus, acceleravit egredi, eo quòd ſenſiſſet illicò plagam Domini. Fuit igitur Ozias leproſus uſque ad diem mortis ſuæ.* Ubi quærendum venit, cur lepra illa potiùs in fronte Oziæ, quàm in manibus, quibuscum thuribulum portaverat, vel in alia corporis parte apparuerit? Nimirùm: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; frons enim ſedes eſt ſuperbiæ, faſtus, & impudentiæ, ob quam Ozias lepra percutiebatur; ipſe enim non obſtante ſummi Pontificis, omniumque aliorum Sacerdotum admonitione, non ſolùm in ſacrilega ſua præſumptione obſtinatior reddebatur, verum inſuper Sacerdotibus minas intentabat; ſacer autem textus paulò ante dixerat: *Cum roboratus eſſet, elevatum eſt cor ejus in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum.* Ubi ſacer quidam interpres

2.Paral.26. 17. Rex Ozias volens ſacrificare percuſſus eſt lepra in fronte.

Quare Oziæ fuit punitus in fronte, & non aliàs.

Galfrid. a. ud Godefrid.in c.6. Iſa.

Digitized by Google

ptes ita ſcribit: *Pro præſumptione frontoſa, in fronte percuſſus eſt lepra*. Deus quoque huic Regi tale immiſit ſupplicium, quod proprium eſſe ſolet perſonarum abjectarum, & vilium, ut tantò magis humiliaret ejus ſuperbiam. Porrò id, quod huic Oziæ contigit ſupplicium, in memoriam mihi revocat hiſtoriam à Nicephoro relatam, huic noſtro propoſito mirè deſervientem. Cum enim Leo IV. hujus nominis Imperator Conſtantinopoli in Eccleſia Sanctæ Sophiæ pulcherrimam quandam, valdèque divitem vidiſſet coronam, gemmis elegantiſſimè adornatam, quæ illi Baſilicæ à Mauritio Imperatore dono data fuerat; inter alias verò immenſi valoris gemmas, carbunculus quidam erat extraordinariæ magnitudinis; cum verò prædictus Leo præfatam coronam ſuſtuliſſet, mox expertus fuit in ſe adimpleri propheticum illud oraculum: *In verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet*. Vix enim dictum diadema capiti ſuo impoſuerat, cùm ecce acerbiſſimi illum adoriuntur dolores; ſiquidem in capite apoſtemate quodã percuſſus erat, eo præcipuè in loco, quem corona capiti impoſita circumdederat, quod Medici carbonem appellare ſolent, ut ex hoc clarè veriſſimum eſſe cognoſceretur illud Sapientis: *Per quæ quis peccat, &c.* In præcedentibus diſcurſibus mentionem fecimus pœnæ illius, qua divina juſtitia Abſalonis contra patrem rebellionem caſtigavit; circa quam hoc loco alia quædam mihi occurrit ponderatio. Superbus enim, & elatus hic Princeps ad hoc ſemper adſpiraverat, ut comas ſuas (quas, ut diximus, tanto in pretio habebat,) diademate Regio circumcingeret, eoque ſine coronæ tam digni Regis, qualis David pater ejus erat, inſidiabatur, populumque ſubditum contra patrem ſuſcitabat, dirumque contra illum bellum moverat, ſperans patrem ſuum in eo occidendum. At verò quid tandem ei evenit? *Per quæ quis peccat, &c.* Deus enim juſtus judex diſpoſuit, ut comæ ejus ab aliis caperentur comis, id eſt, a frondibus quernis; undè Chryſoſtomus ait: *Coma a coma tenebatur, & coma tenebat coma tyrannum, illuc eum contundens, ubi diadema paternum geſtare contendebat. Caput detinebatur, qui genitoris caput auferre moliebatur, & tanquam fructus pendebat ab arbore, qui natura agricolam volebat ſcindere, & in corde jaculo foſſus eſt, illic occiſus, ubi cædem parabat.*

Niceph. lib. 18. c. 24.

Simile contigit Leoni IV. Pontifici.

Repetitur Abſalon capillis ſuis ſuſpenſus.

D. Chr. in Pſ. 3.

10 Baronium circa annum 791. refert, quòd cum ſub Imperio Conſtantini Solius Imperatoris collecti eſſent ordines militares, ut Nicephorum filium Copronymi, & Conſtantini regnantis Imperatoris patruum, in Imperatorem eligerent, Conſtantinus Imperator hac conjuratione percepta, Nicephoro oculos erui, aliis verò quatuor fratribus linguam amputari juſſerit. Notat verò Hiſtoricus, tantos crudelitatis actus menſe Augusti, in die ſabbati, ſub horam nonam fuiſſe commiſſos; ſimulq; notat, non in longum Dei juſtitiam hanc iniquam ultionem reliquiſſe inultam. Nam poſt quinquennium, eodem menſe, & eodem die ſabbati, orbatus eſt oculis à propria matre idem Conſtantinus. Huc quoque ſpectat ſequens exemplum; nam novem illi ſicarii, qui juſſu Philippi Imperatoris Gordianum ejus in Imperio Collegam occiderunt, eodem ferro poſtea trucidarunt ſemetipſos.

Baron. An. 791. n. 2.

Conſtantinus patruũ ſuum privavit oculis, & ipſe ſuis à propria matre privatus fuit.

Baron. An. 246. n. 10.

DISCVRSVS XXIII.

ARGUMENTUM.

Eadem doctrina per alias rationes, & exempla probatur.

THEMA.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Sap. 11. v. 18.

1 AXioma iſtud, quod hactenùs variis argumentis indubitatum eſſe oſtendimus, tantò efficitur certius, quantò unuſquiſque vitioſus in ſemetipſo anxietates, inquietudines, remorſus, contradictiones, pugnas, cruciatus, vehementeſque paſſiones, quibus ipſamet vitia illum transfigunt, experitur. Didacus Stella, magnus ſpiritualis vitæ Magiſter, prout opera ejus clarè ſatis demonſtrãt, hunc ad propoſitum noſtrum texit conſiderabilem diſcurſum: *Ipſum peccatum, tormentum, & ſupplicium graviſſimum eſt peccatoris. Omnia peccatoris ſunt doloris plena; nam ſi proſpera utitur fortuna, timore felicitatis ſuæ amittendæ jugiter conſititur. Si vero adverſam fortunam patitur, in dolore & mœrore aſſiduo vivens, interno quedam cruciatu, qui ſemper pungit, ſemperque excruciat miſeram animam, nullo puncto, aut momento temporis quieſcit. O infeliciſſimam miſerrimamque vitam hominis, libidinibus ſuis ſervientis! Attende ejus importunitatem; nam ſi quis impius injuria ab aliquo afficitur, videre eſt, quanta inſania domum ſe conferat, cibo, potuque abſtineat, dormire, aut quieſcere recuſet, armatos amicos ſuos undequaque congreget, ut ſe ulciſcatur.* Idem paulò poſt ſubjungit: *Quæro a luxurioſo, quis ſit major labor, ſervire caſtitati, an luxuriæ? Major eſt luxuria; nam ut gratum te facias mulieri illi, quam amas, bona tua impendis, honoris jacturam facis, amoris cauſa vigiliis, infirmitatibuſque corporis, aliiſque laboribus innumeris affligeris, & non raro capitis diſcrimen ſubis.* Alvarez idipſum de ſuperbo exemplificat, hic enim à propria animi elatione pariter cruciatur, quod ſequentibus Gregorii Magni verbis probat: *Superbis ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione.* Et paulò poſt ærumnas exponit, quæ avarum licèt divitem continuò pungunt, & agunt; ita enim ſcribit: *Peccatum avaritiæ corpus extenuat, quod ne marſupium evacuet, neceſſariis alimentis, & indumentis privat; non ſolum alios, ſed ſeipſum quoq; bonorum participatione facit extorrem. Peccatum luxuriæ corpus exedit, & conſumit, & fœtidam & miſerabilem ſenectutem affert. Peccatum invidiæ corpus tabefacit. Peccatum gulæ corpus gravat, morbos generat, vitam abbreviat. Peccatum iræ corpus accendit, & quaſi furiis exagitat, & ad ſimilitudinem amentium effrenatè movet; de quo inquit Chryſoſtomus hom. 20. ad pop. Quis tortor ita laniare latera poterat? Quæ ignita tela ita corpus perforarent? Peccatum acediæ oſſa ipſa conſumit; nam ſpiritus triſtis exſiccat oſſa.* Martinus Delrius quoddam refert exemplum viri cujuſdam, qui in vita ſua illi ſervierat idolo, de quo Sanctus Apoſtolus ait: *Quorum Deus venter eſt*; id eſt, qui nullius rei tantam habebat curam, quam ut delicatè manducaret: hic igitur à Deo caſtigatus eſt per immiſſam ſibi tantam cibi inappetentiam, ut ne bolum quidem deglutire poſſet.

Peccatũ eſt peccatoris tormentum.

Did. Stell. in Luc. c. 16.

Tormenta fortunati.

Infortunati.

Vindicativi.

Luxurioſi.

Alv. t. 1. l. 1. p. 1. c. 4. Superbi.

Avari.

Itenim oſtẽditur per ſeptem peccata mortalia.

Mart. Delr. Adag. 444. Philip. 3. 19.

2 Didaeus Stella ſuper caput nonum Lucę ita ſcribit: *Sunt quedam peccata, quæ crucem ſuam ſecum bajulant; non, inquam, Chriſti, nec boni latronis, ſed duriſſimum mundi ſupplicium; ea ſunt ambitio, odium, & invidia, quæ maximè vitia torquent cor, ſomnum, & quietem auferunt, ac totum hominem inanibus curis, & ſolicitudine obruunt. Si invidus es, omnia proximi bona erunt tibi tormenta; ſi odium geris, quicquid boni accidit illi, quem odiſti, immanium cruciatuum cauſa exiſtit; ſi ambitioſus, quoties alios evectos cernis, nimio dolore compreſſus, cogitabundus ſemper incedis, tecum revolvens, cujuſmodi dignitate a Rege, vel Papa, vel alio Principe decorari poſſis.* Veruntamen, quia de hoc puncto ſuo loco diffusè tractavimus, ad alias nunc conſiderationes tranſeamus, quibus propoſitum Sapientis oraculum mirè confirmabitur.

Did. Stel. in c. 9. Luc. Extentio præcedẽtiũ.

3 *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; id eſt, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *per hæc, id eſt, per eadem, vel ſimilia torquetur, ut pœna correſpondeat culpæ. Sicut Sodomitæ, qui per ardorem, & fœtorem ſceleratiſſimæ immunditiæ peccaverunt, per ardorem intenſiſſimum, & fœtorem teterrimum ignis ſulphurei ſunt puniti.* Alcuinus, Caroli Magni præceptor, ex eo, quòd ignis ſuper Sodomitas contra naturam ſuam de cœlo deorſum deſcenderit, cum aliàs ex naturali ſua indole cœlum verſus elevetur, motivum accepit ſequentis interrogationis inſtituendæ: *Quæritur, quarè de cœlo vindicta data eſt ſuper habitatores impios civitatum illarum?* Sacer textus ait: *Pluit ignem a Domino de cœlo.* Potuiſſet haud dubiè efficere, ut terra in diverſas aperiretur voragines, ignem & ſulphur exhalantes: ut quid igitur à ſupernis illis cęlorum ſphæris eundem demittit? *Reſpondetur, quia clamor peccantium in cœlum aſcendiſſe dicitur, idcirco de cœlo puniendi erant.* Aptiùs verò ad noſtrum propoſitum reſpondet Chryſoſtomus, inquiens: *Ignis eructans imbrem, manans flamma in flumen ſolvebatur; retributionem erroris*

Dio. Car. Corruperãt legem naturæ, ideo ignis contra naturam deſcendit ſuper Sodomitas.

Alcuin. q. 150. in Gen.

Gen. 19. 24.

ſui

Digitized by Google

ſui in ſeipſis recipiebant; *erat autem juſta retributio iis, qui naturæ ſubverterant leges*.

4 *Per quæ quis peccat*, &c. In parabola, vel ut alii volunt, in hiſtoria epulonis; de eodem dicitur: *Sepultus eſt in inferno*. Erat enim non ſolùm ad gulam uſque

Luc. 16. 6.

igni infernali immerſus, verùm inſuper ibidem totaliter ſepultus, etiam, prout probabiliter creditur, quantùm ad corpus; & tamen non conquerebatur de alio tormento, quàm de vehementia ignis, qua lingua ejus cruciabatur. Unde huic ſoli poſtulabat refrigerium, Abrahami auxilium hiſce verbis implorando:

Quare ſpecialius epulo petit refrigerari linguam.

Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Porrò ſi ex me quæſieritis, cur atrociores in lingua ſenſerit dolores, facilis ad hoc eſt reſponſio; nimirùm, *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*. *Epulabatur quotidiè ſplendidè*; in lingua autem reſidet ſenſus guſtus, qui ſapores diſcernit. Quòd ſi verò dixeris, cur flammæ illius voracitatem in omnibus aliis quoque corporis partibus non ſenſerit, cum tamen ſubſtantia ciborum pretioſorum & delicatorum per totum corpus diffundantur?

Ratio prima.

Reſpondeo, quòd inſuper ex alio capite in lingua punitus fuerit, quia ſcilicet contumeliabatur Lazarum, eique verbis maledicis inſultabat. Andiamus Sanctum Auguſtinum, dicentem: *Ideò in lingua majorem ſentit ardorem, quia per eam ſuperbè loquendo contempſerat pauperem; ipſa enim lingua, quæ noluerat dicere, ut eleemoſyna pauperi donaretur, gravius gehennæ flamma exuritur*.

S. Aug. ſer. 217. de temp.

Secunda. Gloſſ. int.

Gloſſa Interlinearis reflectens ſe ad hoc, quòd dives ille epulabatur quotidiè ſplendidè, aliam aſſignat rationem. Valdè enim veriſimile eſt, quòd inter epulas linguam ſuam laxaverit in verba obſcœna, maledica, & ridicula. *In hoc nota*, inquit, *quia, ſicut mos eſt, etiam inter convivia loquacitati ſtuduit*. Sanctus Bonaventura autem primum punctum tangit, inquiens: *Hæc præcedit ad judicium, quæ præceſſit ad peccatum: hæc prima deguſtat cruciatus, quæ pretioſos cibos, & odorifera pocula deguſtavit*; *ſecundùm illud*: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*. Videmus per experientiam, quòd in ſuppliciorum publicorum executione, juſtitia ſæpè eiſdem in locis exerceatur in reum, in quibus commiſit delictum; & quidem ſæpiùs juſtitia exercetur per eadem inſtrumenta, quibuscum ſcelus ſuum commiſit.

S. Bon. in Luc. Tertia.

5 *Per quæ quis peccat*, &c. Dum Sanctus Zacharias pater Præcurſoris incenſum in templo juxta miniſterium ſuum offerret, apparuit ei Sanctus Gabriel, vicinam ei annutians Baptiſtæ nativitatem. Veruntamen, quia Eliſabet poſt multos annorum circulos ſterilis & in ætate provecta conſtituta erat, interrogavit, dicens: *Unde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit in diebus ſuis. Et reſpondens Angelus, dixit ei: Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare; & ecce eris tacens, & non poteris loqui*. Ubi meritò quæritur, cur Deus in occaſione tam felicis nuntii, hujus ſeniculi lætitiam perturbari voluerit? Didacus Stella reſpondet: *Per ea, quibus quis peccat, punitur. Quia non obedierat, factus eſt ſurdus; & quia contradixerat, damnatur, ut teneat ſilentium*.

Luc. 1. 18. S. Zacharias per linguam peccat, & in lingua punitur.

Did. Stel. ib.

6 *Per quæ quis peccat*, &c. Apoſtoli poſt Chriſti reſurrectionem adeò hallucinabantur, ut eum minimè cognoſcerent: *Non cognoverunt diſcipuli, quia Ieſus eſt*. Enimverò, quòd hæc ſenſuum, & intellectus obfuſcatio in aliis Apoſtolis fuerit, non adeò admirandum eſſe cenſeo. At verò, qua ratione poſſibile eſt, quòd Petrus in hac occaſione humanitatem Chriſti non agnoverit, tametſi per reſurrectionem glorificata fuerit; ſiquidem Petrus per divinam revelationem divinam ejus eſſentiam mundo manifeſtarat, & conteſtatam fecerat? Sanctus Joannes ſolus fuit, qui Chriſti perſonam detexit, eidem acclamando: *Dominus eſt*: id quod Divo Chryſologo motivum exhibuit interrogandi & dicendi: *Quæ res illam Petri ſic tardaverat mentem, ut ab alio audiret Dominum, qui cæteris conſueverat nuntiare? Ubi eſt illud ipſius ſingulare: Tu es CHRISTUS Filius Dei vivi? Vox eſt? In domo aufugerat Caiphæ Principis Judæorum: tardius ſuum Dominum videbat, qui vocem facilè ancillæ ſuſurrantis audivit*. Timore perculſus, non ſemel, ſed ſæpiùs, cum perjurio ſe CHRISTUM non agnoſcere affirmaverat; ac proindè licèt ſuam negationem planxiſſet, Deus tamen illam impunitam manere noluit, ſed fecit, ut in pœnam negationis eum non agnoſceret, ut hac ratione impleretur illud Sapientis: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*. Simile quoddam ſupplicium ipſe Simoni Mago intulit, prout ex homilia quadam Sancti Maximi *de S. Apoſtolis, Petro, & Paulo*, deducitur, in qua hæc verba habentur: *Inter cætera mirabilia, magum illum Simonem orationibus ſuis de aeris vacuo præcipiti ruina proſtravit; cum enim idem Simon ſe CHRISTUM diceret, & tanquam filium ad patrem aſſereret volando ſe poſſe conſcendere, atque elatus ſubitò magicis artibus volare cœpiſſet; tunc Petrus flexis genibus precatus eſt Dominum, & precatione ſancta vicit magicam levitatem; prior enim aſcendit ad Dominum oratio, quàm volatus, & ante pervenit juſta petitio, quàm iniqua præſumptio. Tunc Petrus velut vinctum illum de ſublimi aere depoſuit, & quodam præcipitio in ſaxa allidens ejus crura confregit; & hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, ambulare non poſſet; & qui pennas aſſumpſerat, plantas amitteret*.

Joan. 21. 4.

D. Chryſ. ſer. 78. Quia Petrus Chriſtũ negavit, poſt reſurrectionem eũ non noſcebat.

S. Maxim. h. 5. de SS. Apoſt. Petr. & Paulo. Sim. Magus volens volare perdidit inceſſum.

7 *Per quæ quis peccat*, &c. Ariſtobulus fratri ſuo Antigono mortem quidem intulit, hujus tamen fratricidii gravem pœnam luere debuit; cum enim, ut Joſephus Hebræus narrat, atrociſſimis cruciaretur doloribus, in eodem loco, ubi ſanguinem fratris ſui impiè effuderat, ſanguinem ſuum copioſiſſimè evomuit. Undè DEI circa ſe juſtitiam agnoſcens, exclamavit, inquiens: *Ergo non latet Deum meum impium, & ſceleratum facinus, quando tam citò repoſcor ad pœnam cognati ſanguinis*; proprioque ore ſe vita prolixiore indignum eſſe confitens, impiam exhalavit animam. Plutarchus in libro *apophthegmatum Regum, & Imperatorum*, refert de Braſide, quòd cum ab inimico jaculo trajectus fuiſſet, illud è vulnere erutum, ad percutiendum adverſarium adhibuerit, quem etiam lethaliter vulneravit; ſicque adimpletum fuit in ipſo Davidicum illud oraculum: *Gladius eorum intret in corda eorum*. Enimverò antiqua in Scripturis ſacris eſt veritas, quòd *quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius*. Unde ipſemet Redemptor noſter, in nocte paſſionis ſuæ, utiliſſimum illud nobis reliquit documentum: *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt*. Apud Iſaiam quoque dicitur: *Væ, qui prædaris! nonnè & ipſe prædaberis? Et qui ſpernis, nonnè & ipſe ſperneris?* In Habacuc quoque legitur: *Væ ei, qui multiplicat non ſua! uſquequo & aggravat contra ſe denſum lutum? Nunquid non repentè conſurgent, qui mordeant te, & ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis? Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint de populis, propter ſanguinem hominis*. Hugo Cardinalis ſuper illa verba Sapientiæ: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; ita ſcribit: *Sæpe inſtrumento ſuæ offenſionis puniuntur peccatores*. Hiſce noſtris diebus à Principe quodam per ingentem pecuniæ ſummam conductus fuit quidam ſicarius, ut ſclopetum ſuum in quendam magni nominis nobilem exoneraret; hoc autem ſclopetum eo modo factum erat, ut dupliciter ſeſe exoneraret, adeò ut globorum unus peteret perſonam, verſus quam explodebatur, alter verò globus ipſummet peteret ſicarium; ut ipſo hac ratione ſubitò occiſo, in manus juſtitiæ publicæ tradi, ipſeque ſubornator ſicarii manifeſtari non poſſet. Referunt Annales Eccleſiaſtici, quòd Hunni in Scythas frequentiùs excurrentes, à S. Theotimo Epiſcopo ingenti cum liberalitate recepti fuerint; ſiquidem lauto eoſdem paſcebat convivio, variisq; muneribus donatos à ſe dimittebat. Unde unus illorum, Epiſcopum hunc valdè divitem eſſe credens, laqueum præparatum ſcuto ſuo alligavit, ad eum modum, quo contra inimicos ſuos procedens, facere ſolebat: cum verò cum S. viro Dei colloquens, brachium elevaret ad injiciendum collo ejus laqueum, impius ille immobilis remanſit; quem ſervus DEI, poſtquam ſicarius miraculum agnoſcens, compunctus

fuit,

Similis punitio in fratricidio.

Joſeph. Heb. lib. 14. antiq. c. 19.

Plutarch. Vulneratus extractum telum in vulnerantẽ retorſit lethaliter.

Pſ. 36. Gen. 9. 6.

Matth. 26. 52.

Iſa 33. 1.

Habac. 2.

Hug. Car. in in c. 11. Sap.

Maxima ſoſia vindictæ.

Baron. An. 401. n. 11.

Miraculum.

fuit, preces ſuas ad Deum fundendo, in priſtinum denuò ſtatum reſtituit.

Baron. Ann. 31. num. 6. Mors filiæ Herodiadis.

8 In iiſdem annalibus infeliciſſimus ille narratur finis, quem filia Herodiadis habuit; hæc enim, quia in præmium ſaltationis ſuæ, reciſum Joannis Baptiſtæ caput in diſco ſibi dari ab Herode petiit, divina juſtitia diſponente, hyberno tempore flumen quoddam congelatum tranſire coonitens, rupta glacie ad collum uſque ſubmerſa, capite intra glaciem intercepto, reliquum corpus ad eum ferè modum agitavit, quemadmodum ſaltitando facere ſolebat, idque facere continuavit, donec caput à corpore per glaciem reciſum, in ſuperficie glaciei publico ſpectaculo maneret expoſitum.

Turſellin. lib. 6. Comp. Hiſtorial. Rex iniquè occidens mortuus eſt deſperatus.

9 In *compendio hiſtoriarum mundi* Turſellinus iniquam refert mortem, à Theodorico Rege, Symmacho, viro Conſulari, illatam, eo quòd Rex illum ſibi tanquam miniſtrum minimè fidelem fuiſſe ſuſpicatus fuerat, quando eundem ad Juſtinum Imperatorem ablegaverat. At verò vindex Dei ira contra ipſum nequaquam tardavit, aut ambigua ſtetit. Cum enim prædictus Rex impius cœnaret, menſæque magni alicujus piſcis caput inferretur, viſum eſt oculis & imaginationi ſuæ, ac ſi caput iſtud caput eſſet decollati Symmachi, illudque ſibi vicinam comminaretur mortem; ex quo ſpectaculo omninò perterritus, præcipitem ſuam accuſando crudelitatem, mortuus eſt deſperatus.

Baron. Ann. 399. n. 8. Eutropius iniquè ſublatis immunitatem Eccleſiæ, eadem ipſemet privatus.

10 Celebre eſt illud, quod annales Eccleſiaſtici de Eutropio Eunucho, magno & confidenti Imperatoris amico, referunt. Hic enim procurarat, ut Arcadius iniquam quandam adverſus Eccleſiæ immunitatem promulgaret legem, ſcilicet, quòd nullus reus in ullo ſe loco ſacro ſalvare poſſet; in cujus executionem multos fecit capi reos, qui ad Eccleſiam ſalutis ſervandæ cauſa confugerant. Sed *cognoſcetur Dominus judicia faciens*; diſpoſuit enim Deus juſto ſuo judicio, ut cum maxima illa adverſus Imperatorem excitaretur tempeſtas, armis Gainæ prævalentibus, Arcadius coactus fuerit, ut primo loco in ejus manus Eunuchum juratum inimicum ſuum conſignaret; qui cum videret, nullum ſibi aliud ſupereſſe refugium, in Eccleſia ſe ſalvare contendit, ubi per eloquentiam & authoritatem Chryſoſtomi protectus fuit, DEO tamen omnia ita diſponente, ut in eundem allideret ſcopulum, quem ad lapſum aliorum procurandum in viam conjecerat; Sanctus enim Chryſoſtomus euſque laboravit, donec tandem ſuſpenſa mortis in eum pronuntiata ſententia ſuum in Cypri inſula cogeretur ſubire exilium. Optimè igitur Sapiens ait: *Qui volvit lapidem, revertetur ad eum: & qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ejus cadet.*

Prov. 27. 27.

Chacondylas lib. 3.

11 Refert Hiſtoricus quidam, quòd cum Tamerlanes Tartarorum Imperator Bajazethem, Turcarum Regem, in bello accepiſſet captivum, illum ad ſe acceſitum, in magnifico quodam throno juxta latus ſuum ſedere juſſerit, eumque, quidnam in caſu, quo à ſe Tamerlanes captus fuiſſet, de ipſo facere ſtatuiſſet, interrogarit; qui temerariè reſpondit: *Ratum mihi erat, te mittere in caveam ferream, & cum ludibrio per loca omnia circumducere, atque ad conſcendendum equum, dorſo tuo, quaſi ſcabello uti.* Quo audito, Tamerlanes dixit ei: *Ex ore tuo judico te, idem planè ſuperbia, crudelitasque tua ſentiet, quod mihi deſtinaverat.*

Captivus ſuperbè contra ſeipſum fert ſententiam.

Prat. flor. p. 2. c. 3.

12 In Prato florido ſcribitur, quòd cum avarus quidam, quamdiù vixerat, impius in pauperes exiſtens, ne clamores & neceſſitates illorum audiret, quando eleemoſynas depoſcebant, aures ſuas utraque manu obturare conſueviſſet; acciderit, quòd cum à Clero poſt mortem ejus Miſſa decantaretur, obſervatum fuerit, quòd ad illa verba: *Requiem æterna dona ei Domine, &c.* Crucifixus ſolutis ultrò à cruce manibus aures quoque ſuas obturarit, in eademque poſitura deinceps ſemper manſerit.

Ponitio avari.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Per exemplum decem plagarum, quibus DEUS percuſſit Ægyptum, veriſsimum eſſe probatur illud Sapientis: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.*

THEMA.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. verſ. 17.

1 INitio equidem obſervandum eſt, qua occaſione hęc propoſitio, ſeu potiùs hoc à Spiritu Sancto in libro Sapientiæ dictatum, bonoque publico promovendo, impiiſque coercendis maximè proficuum, oraculum cœlitùs fuerit revelatum; tunc nimirùm, quando Sapiens de plagis, quas divina juſtitia ſuper Ægyptum, & ſuper Pharaonem, qui mundanos, impios, & obſtinatos peccatores præfigurabant, immiſit, tractare cœpit. Sacer enim textus de ſuperſtitionibus, & ſacrilego Ægyptiorum cultu priùs diſſerens, inquit: *Pro cogitationibus inſenſatis iniquitatis illorum, quod quidam errantes colebant multos ſerpentes, & beſtias ſupervacuas*; & poſtea immediatè ſubjungit: *Immiſiſti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, ut ſcirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* At verò dicet fortaſſe quiſpiam: cur Deus noſter qui in ſacris literis *DEUS exercituum* appellatur, quique, ut Pſalmiſta ait: *Reſpicit terram, & facit eam tremere:* cur, inquam, ille ad debellandum hoſce inimicos rebelles, ſuique nominis ac populi ſui immanes perſecutores, Ægyptios inquam, animalium adeò vilium & abjectorum opera uſus fuit? Nam ut idem Sapiens ait: *Non enim impoſſibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia inviſa, immittere illis multitudinem urſorum, aut audaces leones, aut novi generis ira plenas ignotas beſtias, aut vapores ignium ſpirantes.* Reſpondeo igitur, DEUM potiùs ſe facturum cenſuiſſe, ſi ad illos multis plagis flagellandos (uti paulò poſt dicemus) minuta illa animalia adhiberet, ut intelligerent, quia *per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Unde Rupertus Abbas ait: *Ecce quales inſtruxit acies, quibus ex ordinibus ſua caſtra complevit DOMINUS, pugnando pro Iſrael; ranæ, cyniphes, muſca, atque locuſta, fuerunt caſtrorum ejus acies; & ex hujuſmodi cohortibus totas contra fortes Ægyptios compoſuit legiones.* Singuli milites ſecundùm ſe breves quidem, & infirmi, verùm pro exercitibus Pharaonis ſatis valentes fuere, duce imperio DEI. Et verò DEUS varia hæc animalia nociva elegit, non ſolùm ad Ægyptum, in pœnam injuriarum populo ſuo irrogatarum, caſtigandam, verùm etiam ad vindicandam contumeliam, quam mediantibus tot animalibus, divinus ejus paſſus fuerat cultus; ſacrilegi enim Ægyptii multis animalium illorum cultum latreuticum exhibebant. Dionyſius Carthuſianus exponens verba illa Sapientiæ: *Pro cogitationibus autem inſenſatis &c.* inquit: *Id eſt, per inſipientiſſimas Ægyptiorum cogitationes, quibus ſenſerunt cultum latriæ creaturis exhibendum, permiſſi ſunt ad graviſſima corruere, atque in ſuis obdurari exceſſibus, ut ſcirent, & ex qualitate pœnarum ſuarum adverterent, quia per quæ peccat quis, per hæc, id eſt, per eadem, vel ſimilia torquetur.* Poterat quidem Deus etiam ſine minutis hiſce animalculis condignam de Ægyptiis, inimicis ſuis, ſumere vindictam, per ſpiritum virtutis ſuæ; veruntamen omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuit, ut omnes videntes Ægyptiorum flagella & plagas, viderent quoque relationem, & correſpondentiam, quæ intercedebat inter haſce, & Ægyptiorum iniquitates, quibus electum populum ſuum moleſtarant; nam ut Abulenſis ait: *Quia Ægyptii peccaverant male utendo DEI creaturis, ita in ipſis creaturis puniti ſunt, ut per quæ quis peccat, in ipſis & torqueatur: & ſicut creaturæ DEO nobis propitio, ad ſerviendum, & proficiendum ſubordinantur: ita eodem nobis irato, contra nos armantur.*

Ægyptii colentes beſtias, a beſtiis vexati fuerunt.

Cur DEUS contra Ægyptios voluerit uti vilibus animalibus.

Rup. Ab. l. 8. in Exod. 38.

Dio. Cart. ibi Sap. 11. Quia illos latreuticè adoraverant.

Abul. c. 7. in Exod.

Digitized by Google

Voluit Pharao Hebræum perire ſubmerſione & ipſe ſubmerſus fuit.

2 *Per quæ peccat quis*, &c. Cum Pharao univerſum populum Hebræum è regno ſuo extirpare moliretur, omnes hujus progeniei natos maſculos in aquis Nili ſubmergi præcepit, hocque mandatum eum incredibili barbarie & inhumanitate executum fuit; at verò infallibilis Dei providentia, quæ juſto ſuo judicio ita ſemper diſponit omnia, ut *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur*, omninò oppoſitum ordinavit, ſcilicet; ut omnes Ægyptii in magno numero per flagella divina diſſipatentur, ac demum in fine ingens eorum multitudo ſubmergeretur in mari rubro. Verum enimverò, ut veritas propoſiti oraculi tantò evidentiùs clareſceret, voluit, ut Moyſes Hebræus infantulus, eodem modo, quo alii infantes, Nilo impoſitus, oculos & affectum filiæ Pharaonis ſibi attraheret, iſque per quadraginta annorum ſpatium, tanquam ſtirpes Regiæ filius, in aula Regia Pharaonis enutriretur; hacque ratione ab iiſdem aquis, quas Pharao in Hebræorum deſolationem deſtinaverat, illæſus extractus fuit ille, qui eoſdem Hebræos à Pharaonis tyrannide liberaturus, & univerſum Ægyptum in deſolationem acturus erat. Lippomanus hac de re in hæc verba ſcribit: *Quem Rex pater perſequitur ad mortem, illum DEUS per filiam nutriendum deſtinat. Sic ſolent ſtudia impiorum, velint, nolint, converti, contra quam intendant. Ut rumpantur tibi fila, Pharao, tu in tua aula nutriri & educare cogeris eum, qui ſalvaturus eſt eos, quos tu perſequeris, & te digna morte puniturus, dum in peccatorum abyſſum perveniens, ſatis DEUM irritaveris.* Ponderatio eſt Sancti Auguſtini, dicentis: *Cum paſſim parvulorum corpuſcula dejicerentur in flumen, Moyſen manus excepit humana, quem pro totius vindictæ cauſa quærebant. Novum miraculum, genus fecit miſericordia filia parricidæ. Dignum malitia ejus, & ſceleris erat, ut filiæ proviſione periret, qui genitrices interdixerat parturire. Competens proceſſit divina vindicta, ut ſuis affectibus puniretur, & Moyſes pro aliis erueretur.*

Lippoman. in Cat. Exod. 2.

Moyſes ſervatus fuit contra Pharaonem.

S. Auguſt. in Caten.

Ægyptii Hebræos flagellis percuſſerant, & virga Moyſis percuſſi fuerunt.

3 *Per quæ peccat quis*, &c. Inſtrumentum per quod Moyſes, totum regnum illud percutiendo, patravit portenta, virga quædam fuit, quam Moyſes manu ſua portabat; benè autem per virgam caſtigantur, qui Iſraelitas veluti ſervos, & mancipia ſæpiùs per virgas crudeliter percuſſerant. Porrò Moyſes ante faciem Regis obſtinati ſe ſiſtens, eidem ex parte DEI dixit: *Hæc dicit Dominus: in hoc ſcies, quod ſim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, & vertetur in ſanguinem; piſces quoque, qui ſunt in fluvio, morientur.* Philo hujus flagelli ſequentem aſſignat rationem: *Ut peccato pœna reſpondeat, ab aqua fuit initium: hanc, quoniam honorant Ægyptii præ cæteris, tanquam rerum omnium primam adhibuit DEUS ad terrendos, caſtigandoſque noxios.* Procopius eandem quoque indicat cauſam, dicens: *Maximis, & divinis honoribus coluerunt aquam, proinde aqua primo affliguntur, ut diſcant quam vana rei ſerviant.* Alia ratio, quæ inter ſacros interpretes communior eſt, hæc eſſe poteſt, quia videlicet Ægyptii tantum infantium Hebræorum ſanguinem in aquas illas effuderant. Unde Sanctus Auguſtinus inquit: *Hæc primitus vindicta Ægyptiis cum Rege ſuo convenienter evenerat, ut qui DEI populi infantes in flumen jactare præceperat, ejuſmodi fluminis aqua in ſanguinem verſa, exitium bibentibus inferret, & non bibentibus pœnam præſtaret.* Origenes ante omnes alios hac de re ita ſcribit: *Quod aquæ fluminis convertantur in ſanguinem, ſatis convenienter aptatur, ut is fluvius, cui Hebræorum parvulos crudeli nece tradiderant, authoribus ſceleris poculum ſanguinis redderet, & cruorem polluti gurgitis, quem parricidali cæde maculaverant, potando ſentirent.*

Philo Hebr. l. 1. de vit. Moyſ.

Procop.

Verſa eſt aqua in ſanguinem, quia puerorum ſanguine tincta erat. S. Aug. l. 1. c. 8. de mirab. S. ſcript.

Orig. in Cat.

Exod. 8. 6. Quare Deus punivit Ægyptios ranis.

4 *Per quæ peccat quis*, &c. Sacer textus aliam Ægypti plagam commemorans, ait: *Extendit Aaron manum ſuper aquas Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti.* Et verò quàm aſpera hæc plaga fuerit, ex verbis antecedentibus ſatis colligitur: *Aſcendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lectuli tui, & ſuper ſtratum tuum, & in reliquias ciborum tuorum.* At verò inquies fortitan: ex quo DEUS illos ſeveriſſimè caſtigare intendebat, cur non potiùs generari fecit ingentem quantitatem buffonum, viperarum, aſpidum, vel aliorum ſimilium ſerpentum aſpectu horribilium, ſuoque veneno pernitioſiorum? Reſpondeo, divinam juſtitiam voluiſſe, ut adimpleretur illud: *Eadem quippe menſura, qua menſi eſtis, remetietur & vobis.* Enimverò tametſi ranæ dentes ad mordendum non habeant, attamen abominabiles omnibus exiſtunt; & *ideo ſatis magna plaga erat*, inquit Abulenſis, *quia quædam iſtarum erant peſtifero veneno afficientes; aliæ ita erant magnæ, & horribiles, & in tanta numeroſitate, quod nullo modo permittebant quietem Ægyptiorum; nam cum comedere vellent, ſaliebant ſuper cibos, & tabe ſua fluida univerſa fœdabant; intrabant etiam vaſa, in quibus fiebant pulmentorum decoctiones, ſic etiam lectos.* Porrò quo fine DEUS Ægyptios hoc flagello afflixerit, declarat Lyranus, inquiens: *Iſta plaga correſpondet culpæ, quia pueri mergebantur, ut cum minori tumultu, & ſtrepitu extinguerentur: propter quod, juſto DEI judicio, inde exierunt ranæ in maxima multitudine, eos infeſtantes ſua importunitate.* Abulenſis ſimiliter ita ſcribit: *Sicut Ægyptii volebant occidere pueros in aqua, ut ſecuriùs, & ſine majori clamore occiderent: ita DEUS de flumine loquaces ranas exire coegit, ut quaſi puerorum mortem exclamarent, & vindicarent.* Author quidam eruditus obſervat, ranas eodem modo ambulare, quo infantes in ætate infantili ambulare ſolent: *Infantes*, inquit, *cum gradiuntur, imitantur quodammodo ranas, ſimilemque vocem edunt.* Novarinus hanc habet ponderationem: *Qui infantium ſpreverant vagitus, & parentum ululatibus qui aures occluſerant, meritò ranarum ſtrepitu puniuntur.*

Luc. 6. 38.

Abul. ib. Ranarum moleſtiæ.

Lyran. ib.

Abul. Ut de aquis puerorum mortem exclamarent.

Novar.

Exod. 8. 17.

5 *Per quæ peccat quis*, &c. *Extendit Aaron manum, virgam tenens, percuſſitque pulverem terræ, & facti ſunt ſciniphes in hominibus, & in jumentis. Omnis pulvis terræ verſus eſt in ſcyniphes, per totam terram Ægypti. Vocantur autem cyniphes muſcæ minutiſſimæ*, inquit Abulenſis, *ita ut viſum cernentis effugiant, quæ acutiſſimis ſtimulis carnem terebrant, atque cruciant.* Philo Hebræus, à Lippomano citatus, inquit: *Ea beſtiola, tametſi exigua admodum ſit, infeſtiſſima tamen ſolet eſſe.* Idem author Catenæ ſupplicii hujus declarat myſterium, dicens: *Infligitur hæc plaga ex terra elemento; aptè quidem, Iſrael enim ex operibus terrenis luti & lateris afflixerat; ut per quæ peccaverat, per eadem puniretur.* Dionyſius Carthuſianus inquit: *Hæ plagæ, quibus affligebantur Ægyptii ab iſtis cyniphum & diverſarum muſcarum punctionibus, inquietudinibus, tædioſiſque ſonis, correſpondent impietatibus Ægyptiorum, quas exercuerunt in Hebræos, impellendo, trudendo, pungendo, & cum cachinno ſubſannando.* Abulenſis ſimilem adfert rationem, inquiens: *Correſpondet iſta plaga culpæ Ægyptiorum, qua oppreſſerant gentem Hebræorum in duris operibus terræ & luti, & cunctis mercibus; de quo ſupra capite primo.*

Abul. ibid.

Phil. in Cat. Lippom.

Dion. Carth.

Abul. Quia Ægyptii vexaverant Hebræos in luto.

Exod. 9. 2.

6 *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Deus inſuper Ægyptum alia plaga, ſcilicet peſtilentia, caſtigavit: *Ecce manus mea erit ſuper agros tuos, & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & boves, & oves, peſtis valde gravis.* Abulenſis de hac peſte ita ſcribit: *Iſta peſtis fuit quædam corruptio, voluntate divina cadens in agros, & animalia, non ex aliqua naturali cauſa; & hoc quia DEUS dixit: Manus mea, quaſi dicat: ego faciam hoc ſpecialiter, & non ex aliquo naturali incentivo. Alio modo dici poteſt, quod iſta peſtis fuerit corruptio aëris lædentis agros ſolos, & hoc fuit ſupernaturaliter; deinde omnia animalia, quæ ex herbis paſcebantur, naturaliter tabefacta, & mortua ſunt, tanquam aſſumentia cibum indebitum.* Idem author proportionem, quam hæc pœna ad culpam habet, ſequentibus verbis declarat: *De hac plaga dicendum, quod evenit Ægyptiis ſecundum correſpondentiam pœnæ, quam ipſi infligebant Hebræis, quia non ſolum eos puniebant, ſed etiam eorum animalia enecabant, dura & importabilia onera imponendo.* Quam eandem cauſam pariter tetigit Dionyſius Carthuſianus.

Abul.

Origo peſtis.

Iſta punitur, quia Hebræorum animalia occiderant nimis onerando.

7 Per

Exod.9.8.

7 *Per quæ peccat quis, &c.* Enimverò, quia Pharao per hæc flagella nihil fiebat melior, ſed magis in dies indurabatur; ideò DEUS Ægyptiis etiam quandam plagam ulcerum immiſit: *Dixit Dominus ad Moyſen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & ſpargat illum Moyſes in cœlum coram Pharaone, ſitque pulvis ſuper omnem terram Ægypti. Tuleruntque cinerem de camino, & ſteterunt coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cœlum, factaque ſunt ulcera veſicarum turgentium in hominibus, & jumentis.* Dionyſius Carthuſianus circa hanc plagam interrogat. *Cur eſt ſumptus cinis de camino? Dici poteſt, quòd plaga iſta correſpondebat iniquitati Ægyptiorum, qua oppreſſerunt filios Iſrael, imponendo eis decoctionem laterum in fornace ardente.* Oleaſter eandem faciens reflexionem, inquit: *Laborare fecerunt Ægyptii filios Iſrael in decoquendis lateribus in fornace, nunc vero favilla fornacis diſcrutiantur.* Porrò qualis hic fuerit cruciatus, Carthuſianus in hæc verba expreſſit: *In veſicis Ægyptiorum fuit interior læſio, ſcilicet calefactio pungens. Ex qua primò ulcera naſcebantur, deinde ruptis veſicis facta ſunt vulnera in eiſdem. Et hoc juſto Dei judicio, quia in filiis Iſrael ex magnitudine oppreſſionum, dolorum, laborum, anguſtiarumque, fuit multiplex læſio viſcerum interiorum ex perſecutione Ægyptiorum.*

Cauſantur ulcera veſicæ mediante cinere.

Dion. Carth.

Oleaſter.

Dion. Carth. Quia coquēdo lateres vexaverant Hebræos.

Exod.9.23. Vexantur tēpeſtatibus.

8 *Per quæ peccat quis &c. Extendit Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram, pluitque Dominus grandinem ſuper terram. Et grando & ignis mixta pariter ferebantur: tantaque fuit magnitudinis, quanta ante nunquam apparuit in univerſa terra Ægypti. Cunctam herbam agri percuſſit grando, & omne lignum regionis confregit. Tantum in terra Geſſen, ubi erant filii Iſrael, grando non cecidit.* Dionyſius Carthuſianus ſuper caput octavum Exodi hac de re ita ſcribit: *Juſtiſſimè autem per tot & tantas plagas afflixit omnipotens Pharaonem, & populum ejus; per plagas, inquam, ex terra, aqua, & aere provenientes, quia Ægyptii tam injuſtè, dirè, & multipliciter afflixerunt Hebræos in elementis præfatis, in vilibus quoque operibus.* Et ideò flagellum hoc magnam cum demerito Ægyptiorum habuit relationem, quia ingenti cum tyrannide & crudelitate Hebræos cum ſudoribus, & laboribus indefeſſis agros ſuos arare & cultivare cogebant, nulla illis in retributionem reddita mercede. Dionyſius Carthuſianus hac de re ita ſcribit: *Hæc plaga partim erat ex aqua, quia grando & pluvia erant in ea; partim ex igne, quia ignis & grando commixtim ferebantur in aere; partim quoque ex aere propter tonitrua, quæ erant ſoni in aere facti cum ingenti colliſione commotioneque aeris. Correſpondet hæc plaga culpæ Ægyptiorum, qua Hebræos multipliciter afflixerunt in decoctione laterum per aquam & ignis incendium, & in collectionibus palearum per terram & aerem.*

Dio Cart. in c.8. Exod.

Quia injuſte coegerant Hebræos ad agriculturā.

Dio.Cart. in c.9. Exod.

Alia interpretatio.

Exod.10.13.

9 *Per quæ peccat quis &c. Extendit Moyſes virgam ſuper terram Ægypti, & Dominus induxit ventum urentem, tota die illa & nocte: & mane facto, ventus urens levavit locuſtas, quæ aſcenderunt ſuper univerſam terram Ægypti, & ſederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, vaſtantes omnia. Devorata eſt igitur herba terræ, & quicquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiſerat; nihilque omnino virens relictum eſt in lignis, & in herbis terræ in cuncta Ægypto.* Rupertus Abbas exterminium totius illius vaſti regni à locuſtis factum his verbis conſiderat: *Nempè quod multus hominum exercitus facere non potuiſſet, iſta phalanges locuſtarum ſtrenua peregere militia.* Dionyſius Carthuſianus de his animalibus in ſenſu ſpirituali ita ſcribit: *Rectè accipiuntur ſimulatores, & callidi adulatores.* Hi enim fuerunt, qui cor Pharaonis indurarunt, perſuadendo ei, plagas haſce naturales eſſe effectus, vel à magia & incantationibus provenire, non verò à vero DEO proficiſci, qui populum ſuum ab illis angariatum & oppreſſum protegebat. Abulenſis inquit: *Fuerunt locuſtæ in domibus in magna copia, ut ipſos Ægyptios aut morderent, aut impetu, ut aſſolent, percuterent, impetendo vultus eorum, & ut eos inquietos redderent, nec comedere ſinerent, prolabentes ſuper cibos, & omnia replentes, & deturpantes.* Erant enim hæ locuſtæ omnium injuriarum, inſultuum, vilipendiorum, & gravaminum, Hebræis tanquam viliſſimis mancipiis illatorum, vindices.

Verberantur locuſtis quæ figurant Adulatores.

Rup Ab. l.1. in Exod.38.

Dion. Carth.

Quia Ægyptii Pharaoni dicebant illas plagas naturaliter evenire.

Abul.

Exod.10.21.

10 *Per quæ peccat quis, &c. Extendit Moyſes manum in cœlum, & facta ſunt tenebræ horribiles in univerſa terra Ægypti tribus diebus: nemo vidit fratrem ſuum, nec movit ſe de loco, in quo erat; ubicunque autem habitabant fili Iſrael, lux erat.* Erat porrò hoc nonum flagellum, quo divina juſtitia Ægyptum percuſſit. Doctrina eſt Ruperti Abbatis, dicentis: *Hæc tenebrarum terribilium denſitas, rectè Ægyptiis ſecundum nomen & meritum ſuum illata eſt; Ægyptii namque nomine dicuntur, & merito, quia videlicet invidia & odio filiorum Iſrael oculi eorum fuerant obtenebrati.* Et verò quænam dari poteſt miſerabilior caligo & cæcitas, quàm ſit illa, quam Atheiſmus ſubinfert, quo Ægyptii laborabant, DEUM aliquem eſſe minimè credentes? Pharao namque expreſsè dixerat, *Neſcio DOMINUM;* quia veri luminis expers erat; illius, inquam, lucis, de qua dicitur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Dionyſius Carthuſianus de hiſce tenebris ita ſcribit: *Denſiſſimarum harum plaga tenebrarum apertiſſimè correſpondet excæcationi Pharaonis internæ & vitioſæ, qui poſt tot & tanta prodigia in ſua manſit perfidia, atque malitia.* Denotabant pariter tenebræ illæ æternam Ægyptiorum reprobationem, juxta nuptiatum parabolam, in qua dicitur: *Ejicite eum in tenebras exteriores &c.* Unde Sanctus Gregorius ita ſcribit: *Ibi quippe ſub unius damnati ſpecie, multitudo omnis exprimitur reproborum, cum voce Veritatis dicitur: Ligatis manibus &c. Tunc enim reprobi in exteriores tenebras cadunt, quia nunc in interioribus ſua ſe ſponte injecerunt, ut veritatis lumen nec credendo, nec bene operando ſequerentur. In quibus ligatis pedibus ac manibus mitti præcipiuntur, quia nunc, dum tempus operandi, atque currendi eſt, habere manus & pedes liberos in bona actione noluerunt.*

Rup. Abb. ibid. c. 39. Percuſſi ſunt tenebris, quia laborabant tenebris atheiſmi.

Exod.5.2.

Joan. 1. Dion.Carth.

Matt.25.30. S.Greg. l. 1. h.9. in Evāg.

Exod. 11. Omnium primogenitū moriuntur.

11 *Per quæ peccat quis &c.* Ultima plaga mors fuit omnium primogenitorum Ægypti, etiam Regii hæredis, qui in regno ei ſucceſſurus erat. *Morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum, à primogenito Pharaonis, qui ſedet in ſolio ejus, uſque ad primogenitum ancillæ, quæ eſt ad molam.* Author Catenæ hujus mortis hanc aſſignat rationem: *Regis tam impii primogenitus evadere non debebat, qui tot filios fidelium occidi juſſerat. Æquè evadere non potuerunt infimæ conditionis homines, omnes enim pariter a planta pedis uſque ad verticem conſpiraverant in favorem tyranni, in odium Iſraelitarum.* Theodoretus pariter ita ſcribit: *DEUS primogenita Ægyptiorum occidi voluit, propterea quòd Iſraelem populum, qui primogenitus Dei erat, nimis durè tractaverant.*

Lippoman.

Theodor. in Cat.

12 *Per quæ peccat quis &c.* In hujus axiomatis confirmationem obſervare quoque poſſumus, quòd quia Ægyptii per tot annos ex laboribus & ſudoribus Hebræorum ſeſe locupletarant, per retentas mercedes & ſtipendia, illis pro laboribus ſuis debita; ideò quoque caſtigati fuerint, videntes ſe ſpoliari omni opulenta & pretioſa ſuppellectile, quam Hebræis mutuaverant, quamque præ nimia animi conſternatione repoſtulare intermiſerant, eo quòd unuſquiſque domi ſuæ ex filii primogeniti morte intimè affligebatur.

Spoliantur pretioſa ſuppellectile, quia labore Hebræorum acquiſiverant.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Confirmatur idem argumentum exemplo Hebræorum CHRISTUM perſequentium, qui per eadem media à DEO puniti ſunt, quibus Chriſtum cruciarunt.

Digitized by Google

THEMA.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. verſ. 18.

1 CUm in præcedenti diſcurſu hanc Sapientis ſententiam in Ægyptiis, propter Hebræorum oppreſſionem à divina juſtitia caſtigatis, adimpletam fuiſſe probaverimus, ſupereſt nunc, ut in ſummam Hebræorum ignominiam, aliud quoddam punctum examinemus, videlicet, qualiter Hebræi per eadem media, quibus Chriſtum perſecuti ſunt, à Deo vindice puniti fuerint; quod in diſcurſu præſenti facere decrevimus.

Joan. 1.11.

2 *In propria venit & ſui eum non receperunt*. Enimverò tametſi Filius Dei inter Hebræos ſpecialiſſimè præ cunctis aliis nationibus incarnatus fuerit, ac propterea Pſalmiſta dicat: *Non fecit taliter omni nationi*; imò ipſemet CHRISTUS proteſtatus fuerit, dicens: *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*; attamen in toto illo Hebræorum populo nullus inventus eſt, qui eum pro die ſuo natalitio domi ſuæ excepiſſet; *non enim erat ei locus in diverſorio*, & ideò *reclinavit eum in præſepio*; ob quam inhumanitatem Sanctus Thomas de Villanova divinum infantem ſequentibus verbis introducit lamentantem, & dicentem: *Iſrael, pro quo veni, pro quo hæc omnia pertuli, me cæteris omnibus adorantibus ignoravit, abjecit, & vilipendit*. Et ideò cum ingenti damno ſuo experiri debuerunt, verum eſſe illud Sapientis: *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur*: Deus enim in pœnam tantæ ingratitudinis juſto ſuo judicio diſpoſuit, ut Judaiſmus, qui illum noluit recipere, ad finem uſque ſæculorum nullibi certum & ſecurum commorandi locum invenire poſſit, ſed exul circumvagetur per omnes terræ nationes, atque ab omnibus ſit gentibus contemptus, & abjectus, veluti ſervus quidam emptitius, quemadmodum hactenus experientia clarè demonſtravit. Habebant olim Hebræi clavem, id eſt, ſacrarum literarum perſpicuam intelligentiam, qua mediante, Herodi referre potuerunt, Meſſiam in Bethlehem naſciturum eſſe: at verò ut Simon de Caſſia ait: *Dum locum nativitatis oſtendunt, a ſeipſis ſunt accuſati, & condemnati, à nemine excuſati*. Stella, quæ illuminavit & movit Gentiles, ut ad Chriſtum adorandum accederent, verè excæcavit Hebræos; ac proinde Sanctus Auguſtinus de tribus Regibus meritò ait: *In terra eorum iſti requirebant, quod illi in ſua non agnoſcebant. Hæc Magorum illum natio, magnum teſtimonium cæcitatis Judæorum*. Herodes quidem per innocentum puerorum ſtragem regni ſui ſecuritati ſe conſulturum eſſe putabat, & tamen Chriſtus ſolus evaſit; *unius tot inter funera impunè CHRISTUS tollitur*. Econtrà verò proprius ejus filio ſub gladio paterno mori fuit coactus; ac proinde tyrannus ille à Chryſologo appellatur: *Hoſtis naturæ, malus omnibus ſuis pejor, peſſimus ſibi*. Porrò Joſephus Hebræus infirmitatem, qua Herodes mortuus fuit, diſtinctè enarrans, ſatis oſtendit, quòd propter tot occiſos innocentes ſæviſſimam luere pœnam debuerit. Etenim licèt foris in corporis ſuperficie moderatum haberet calorem, intus tamen veluti ſuccenſus clibanus ardebat; caninam quoque & inſatiabilem patiebatur famem, ejuſque viſcera ex omni parte vulnerata, ex toto corpore à capite uſque ad pedes putridum ſcaturiebant humorem; omnia pariter ejus membra tumida & putrefacta, vermibusque plena erant; halitus quoque & ſpiritus, quem ducebat, erant venenoſi & peſtilentiales; omnia quoque ejus membra luxata fuere, & à naturali loco ſuo dimota, adeò ut ipſius quoque oculi diſtorti eſſent: denique tantus ejus dolor fuit, ut velut rabidus, poſt enecatos tres filios ſuos, filium quoque tertio loco genitum, qui ſolus ei velut futurus in ſolio regio ſucceſſor ſuperſtes manſerat, coram facie ſua decorari juſſerit; ac tandem infixo præcordiis ſuis cultro, ſibimetipſi vitam crudeliter ademerit. Nunquid igitur in hoc impio verè adimpletum fuit illud Sapientis: *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur*?

Pſ.147. 20.
Matt. 15.15.
Luc. 2.7.
Judæi Chriſtum natum non ſuſceperunt.
S. Thomas à Villanova Conc. 1. in Nativ.
Ideo vagantur uſque modò.
Sim. de Caſſ. lib.
S. Aug. ſ. 2. de Epiph.
In carnificina infantium Chriſtus evadit, filios Herodis occiditur.
D. Chryſol. ſ. 152.
Graviſſimi morbi Herodis Infanticidæ.
Tandem fratrium occidit.

3 *Per quæ peccat quis &c.* Sanctus Joannes Evangeliſta Judæos Chriſtum lapidare voluiſſe refert: *Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum; Ieſus autem abſcondit ſe: Ubi apparet manifeſtus furor*, inquit Cajetanus, *ſine proceſſu, ſine authoritate judicis, ſine ſententia procedere ad lapidationem, non habita ratione loci, ſcilicet templi*. Toletus authoritatem adfert Auguſtini, dicentis: *Rei ac nocentes pœnam, qua digni erant, parant*. DEUS autem juſtus judex ſacrilegam hanc temeritatem illa punivit comminatione, quæ circa Jeroſolymam ipſorum metropolim adimpleta fuit, ſcilicet: *Non relinquent in te lapidem ſuper lapidem*: antiqua enim civitas totaliter deſtructa fuit, dicente Gloſſa: *Cum Ieruſalem modo ſit constructa extra portam, ubi Dominus crucifixus erat, apparet illam ex toto deſtructam fuiſſe*. Dionyſius Carthuſianus refert, quòd cum poſt everſam a Tito Jeroſolymam Hebræi, qui intra ſpeluncas latitaverant, inde egreſſi, domos quaſdam erexiſſent, idipſum intelligentes Romani, miſerint illuc Ælium Adrianum, qui poſtea evectus fuit ad imperium, à quo civitas Jeruſalem fuit tunc omninò ſubverſa, *ut non remaneret lapis ſuper lapidem*.

Joan. 8.59.
Cajetan.
Tolet.
Luc. 19.44.
Gloſſ ibid.
Judæi Chriſtum lapidare volebant, ideo non manſit eis lapis ſuper lapidem.
Dion. Carth.

4 *Per quæ peccat quis, &c.* Motivum præcipuum, quo Judæi ad machinandam Chriſti mortem fuere permoti, fuit metus, ne totus mundus poſt eum abiret, creſcenſque diſcipulorum & ſequacium ſuorum numerus ipſis apud Romanos pararet exitium; unde dicebant: *Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum noſtrum & gentem*; hancque difficultatem Pontifices ac Phariſæi in congregato ſolemni Synedrin concilio operosè ventilarunt, quod ſanè omni eſt admiratione digniſſimum. Nam ſi populus humilis, abjectus, & tumultuoſus, qui utpotè ignorans neſcit diſcurrere, ſibique iram prædominari ſinit ſubitaneam, in ejuſmodi præſumptuoſas reſolutiones deſcendiſſet, nequaquam mirum fuiſſet; at verò, quòd hic Chriſtus à totius Hebraiſmi ſapientioribus, Pontificibus nimirùm, Phariſæis & Senioribus populi, poſtquam Chriſti innocentiam, & miracula confeſſi & admirati fuiſſent, nihilominùs condemnatus fuerit ad mortem, inexpiabile quoddam ſcelus fuit, quod ad finem uſque mundi atrociter caſtigabitur.

Joan. 11.47.
Judæi Chriſti memoriã tollere volebant.

5 *Per quæ peccat quis, &c.* Judæi quidem per Chriſti crucifixionem ſe ejus memoriam ſub perpetuæ oblivionis lapide ſepulturos eſſe credebant; & tamen contrarium accidit, ſiquidem hæc crucifixio in cauſa fuit, cur ab omnibus totius terræ populis, velut verus DEUS fuerit agnitus, & adoratus; id quod clarè his verbis prædixerat: *Ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum*: ac proinde glorioſus ille titulus non ſine myſterio in tribus principalioribus mundi linguis conſcriptus cruci fuit affixus, ut per hoc intelligeretur, adimplendum fore ſequens David oraculum: *DOMINUS regnavit a ligno*. Cæterùm verò DEUS in pœnam crucifixionis Filii ſui Romanum miſit exercitum ad eos exterminandos. Obſervat D. Chryſoſtomus in illis adimpletum fuiſſe, quod Regius Pſaltes prophetavit, dicens: *In laqueo iſto, quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum*, quod Judæis verè contigit: S. Auguſtinus enim modum declarat, quo Judæi eodem prorsùs modo caſtigati fuerunt, quo Chriſto machinati fuerant mortem: *Romani enim poſt Domini Paſſionem & glorificationem, tulerunt eis & locum, & gentem, expugnando illos & transferendo*. Doctrina eſt Cardinalis Toleti, dicentis: *Decepti ſunt, & erraverunt; imò quia non dimiſerunt, ſed occiderunt, propterea venerunt Romani, & tulerunt locum, & gentem. Hoc enim prædixerat Daniel cap. 9. Occidetur CHRISTUS, & civitatem cum Sanctuario diſſipabit populus, cum duce venturo. Rectè dicit Auguſtinus lib. 4. de Civit. Dei cap. 34. Si Judæi Chriſtum non occidiſſent, in ſuo regno permanſiſſent*. Cornelius Janſenius ad idem propoſitum ita ſcribit: *Impletum eſt in illis illud Prov. Quod timet impius, veniet ſuper eum; & illud, quod ad impios loquitur Sapientia, quæ eſt CHRISTUS: Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis; ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit*.

Joan. 12. 32.
Quæ eo glorioſior permanet.
Baron. Ann. 72. n. 11.
D. Chryſoſt. h. 64. in Jo.
S. Aug. tr. 49. in Joan.
Toletus.
S. Auguſt. de Civit. Dei lib. 4. c. 34.
Corn. Janſ. Concord. Euang. c. 103.

6 Per

Digitized by Google

Emerunt Chriſtum & ipſi venditi ſunt.

6 *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*. Judæi magna perfuſi fuerant lætitia, quando ſoluto in manus Judæ triginta denariorum pretio, deſideratam prædam, id eſt, Chriſtum, in ſuam acceperunt poteſtatem: at verò gaudium hoc caro illis ſtetit, quia in progreſſu ſedecim & ampliùs ſæculorum, in omnibus mundi populis, tanquam ſervi & mancipia, pro viliſſimo pretio fuerunt venditi, adeò ut quoad illos adimpleta fuerit Davidis Prophetia, dicentis: *Vendidiſti populum tuum ſine pretio*. Porrò, ut de perſona CHRISTI tantò eſſent ſecuriores, Judas, accedente Judæorum conſilio, à Præſide Judææ Pilato integram accepit militum Romanorum cohortem: *Judas ergo*, ait ſacer textus, *cum accepiſſet cohortem*: ſub hujus namque cohortis protectione non ſolùm certos ſe faciebant, quòd CHRISTUM in ſua retinerent poteſtate, verùm inſuper quòd omnem prævenire poſſent populi ſeditionem, quæ in favorem CHRISTI excitari potuiſſet ab iis, quibus CHRISTUS per ſua miracula variaſque conceſſas gratias benefecerat. Sed quid factum eſt? *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*; divina namque juſtitia diſpoſuit, ut non una, ſed multæ advenirent militum Romanorum cohortes, quæ ipſos caperent, ſtrictiſſimaq; obſidione Judaiſmum cingerent; idque in pœnam illius tam iniquæ capturæ, de qua Chriſtus lamentabatur inquiens: *Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis, &c.* Audiamus Rupertum Abbatem, dicentem: *Ita gladium evaginaverunt peccatores, & intenderunt arcum ſuum; meritò ergo retributum eſt illis, ut gladius eorum intraret in corda eorum, & arcus illorum confringeretur. Intraret, inquam, gladius eorum in corda ipſorum, ita ut pro una cohorte Romana, quam adverſus Dominum, & Regem ſuum conduxerunt, immenſum Romanæ fortitudinis adverſus rebellionem ſuam commoverent exercitum*. Sanctus Ambroſius quoque, circa armaturam à Judæis in hortum Gethſemani adductam, hanc habet ponderationem: *Venere cum armis, ſignificantes armis ſe perituros eſſe Romanis, uſque ad excidium totius civitatis & templi, qui pacem Domini recuſarunt*. Sanctus Leo Papa Judæ jam ſatellitum & lictorum duci facto improperat, inquiens: *Iniquitatem, quam in Sanctorum omnium armaveras caput, in tuum verticem extorſiſti, ut quia facinus tuum omnem menſuram ultionis exceſſerat, te haberet impietas tua judicem, te pateretur tua pœna carnificem*.

Pſ. 43. 13.

Joan. 18. 3. Quare acceperunt integram cohortem capti-vando Chriſtum.

Rup. Abbas l. 13. in Joan. Venit in pœnam contra Judæos totus exercitus Romanus.

S. Ambroſ. in Pſ. 37.

Joan. 18. 3. Chriſtus eſt lucernis fuit captus. Soph. 1. 12.

7 *Per quæ peccat quis &c.* Sanctus Joannes in referendis punctualiter captivitatis Chriſti circumſtantiis, myſticis verbis utitur; ait enim: *Venit illuc cum laternis & facibus*. Apud Sophoniam ſequens legitur conſiderabile vaticinium, ſcilicet: *Scrutabor Jeruſalem in lucernis*. Pro cujus quidem explicatione nonnulli ad ſenſum recurrentes ſpiritualem, & præcipuè Sanctus Bernardus, per Jeruſalem intelligentes animam, hunc Sophoniæ textum de ſeveritate, qua peccatores in judicio examinabuntur, ſunt interpretati; unde idem S. Bernardus ait: *Quid tutum in Babylone, ſi in Jeruſalem manet ſcrutinium?* Sanctus Hieronymus verò eundem textum ad propoſitum noſtrum in ſenſu explicat literali, aſſerens, quòd in obſidione hujus civitatis, à Romanis inſtituenda, omnes ſecretiores cavernarum, ſpecuum, omniumque aliorum ſubterraneorum locorum latebræ, adhibito lucernarum lumine, eſſent explorandæ, ut qui illic abſconditi latebant, foras extraherentur; ac proinde quemadmodum Chriſtum cum laternis & facibus acceperunt captivum, ita quoque ipſi cum iiſdem inſtrumentis fuerunt inquiſiti, & ad mortem captivi abducti. Sanctus Ambroſius aliud nobis pandit myſterium, dum ait: *Cum laterna perſecutor advenit; laterna enim clauſum habet, non liberum lumen. Lumen Judæorum quaſi lucerna ſub modio, vel fax ſub velamine: poteſt videri, ſed non videt. Nos autem revelata facie gloriam Domini ſpeculamur æternam, ut ad ejus imaginem à gloria in gloriam per Spiritum Sanctum reformemur. Venit ergo perſecutorum turba cum laternis, & ideo incluſam in eis lucem videre eorum oculi nequiverunt*. Pergit idem Sanctus Doctor ulteriùs, facularum accenſarum declarare myſterium, inquiens: *Venit cum facibus, quæ plus habent in fumo caliginis, quam ſplendore in luminis. Denique facibus mortuorum cadavera ardere conſueverunt. Sibi ergo Judæi jam ferebant incendia, qui perſequebantur ſalutis authorem*. Sanctus Leo in alio quodam ſermone *de Paſſione*, ita ſcribit: *Irruerunt ergo in lumen verum filii tenebrarum; & utentes faculis atque laternis, non evaſerunt infidelitatis ſuæ noctem, quia non intellexerunt lucis authorem*.

S. Hieron. lib. In expugnatione Jeruſalem lucernis quæſiti ſunt ad capturã.

S. Ambr. lib. Myſtica explicatio Laternæ.

S. Leo ſer. 8. de paſſ.

3 *Per quæ peccat quis, &c.* Clara eſt illa à cœleſti Magiſtro de vinea compoſita parabola, per quam Synagoga intelligitur, ſicut per vinitores Judæi, qui CHRISTUM velut Meſſiam repudiantes, occiderunt. Obſervandus verò eſt CHRISTI loquendi modus: *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum*. Circa quæ verba optimè obſervat doctiſſimus Salmeron, quòd ſicut lapis ſuper aliquem cadens non rumpitur, ſed percutit, imò ſæpè vulnerat eum, ſuper quem decidit: ita Judæi à CHRISTO, qui lapis angularis erat, fuerunt confracti & colliſi, ipſum verò nequaquam fregerunt: *Ita Judæi contriti ſunt*, inquit Salmeron, *non ſolùm quod Romanis militibus in direptionem omnium bonorum, & templi, & civitatis, & internecionem ſunt traditi; ſed quia in æternum duplici contritione (nempe in corpore & anima,) in præſenti ſæculo, & in futuro contriti fuerint*. Judæi adeò facultatibus ſuis omnibus fuerunt ſpoliati, ut cum aliqui illorum aurum deglutiviſſent, ut ab inimicis liberati, illud in ventris evacuatione denuò reinvenirent; Romani, qui hanc Judæorum explorarant aſtutiam, in una nocte pluſquam bis mille Judæos vivos diſſecuerint, ut auri in corporibus latentis compotes fierent. Judæi CHRISTUM è monte præcipitare conati fuerunt, & ideò, ut Joſephus Hebræus refert, multi Judæorum præ deſperatione unà cum uxoribus & filiis ſuis ſeſe egerunt præcipites, quidam à montium præruptis, alii in aquas, ut ſubmergerentur. Quemadmodum Judæi in Jeruſalem in ſolemnitate Paſchali, quæ omnium maxima erat, & ad quam immenſus concurrebat populus, crucifixerunt CHRISTUM Meſſiam; ita pariter diſpoſuit DEUS, ut in eadem civitate, vigente Paſchali ſolemnitate, arctiſſima clauderentur obſidione, crudeliſſimæque ſtragi ſubjicerentur. Quemadmodum Judæi clamarunt: *Tolle, tolle, crucifige eum*; ita pariter, ut ex annalibus Eccleſiaſticis colligitur, adeò immenſus fuit Hebræorum crucifixorum numerus, ut nec locus plantandis crucibus, nec lignum pro iiſdem fabricandis ſupereſſet. Quemadmodum CHRISTO potum dederunt ex felle, aceto, & myrrha mixtum; ita quoque Judæi ad tam extremam redacti ſunt famem, ut equorum ſtercora, coria cingulorum, aliaque viliſſimorum animalium excrementa manducare fuerint coacti; imò matres ipſæmet proprios ſibi filios ad manducandum præpararint. *Super lapidem iſtum confringetur*; ſiquidem ex hoc populo homicida, ſeu potiùs Meſſiæ ſui Deicida, ferro & aliis tormentis necatus eſt integer quidam millio, & centum millia Judæorum, idque ſolùm in Jeroſolymitana obſidione, præter innumerabiles alios in civitatibus circumvicinis interfectos; hi verò qui à ſeptendecim & duodecim annis in vita manſerunt ſuperſtites, injectis collo catenis, velut mancipia, ad eruenda metalla, laboreſque duriſſimos in Ægypto ſubeundos, abducti fuerunt; prædicta verò ætate minores, in varias mundi partes diſtracti, & in perpetuam ſervitutem fuere divenditi, quorum numerus ad nonaginta millia aſcendit. Alii multi accurata vigilia cuſtoditi fuerunt, ut in theatris, ad recreationem populi Romani, ferarum faucibus injicerentur devorandi. Denique quando Imperator, poſt captam urbem, vidit inexpugnabilem Jeroſolymæ fortitudinem, ſimulque acerbiſſima conſideravit ſupplicia huic populo adhibita, ſeſe excuſavit, dicendo: *Non ego ſolus, ſed Deus mecum contra illos pugnavit, ad majus ipſorum ſupplicium*.

Matt. 21. 44. Comparatur Chriſtus lapidi.

Salm. t. 7. tract. 36.

Qui aurum deglutiverant vivi ſundiſecti.

Luc. 4. 29.

In Paſchate Chriſtus paſſus eſt, in Paſchate Judæi obſeſſi fuerunt à Romanis.

Vaſtatio & diſperſio Judæorum.

9 *Per quæ peccat quis, &c.* Tametſi Pilatus clarè agnoviſſet, imò publicè manifeſtaſſet, & conteſtatus fuiſſet CHRISTI innocentiam; attamen ad eundem condemnandum ſe ſeduci permiſit non ex alio motivo, quàm ex metu, ne propter calumnias & impoſturas invidi illius populi Cæſaris gratiam amitteret; Deus autem diſpoſuit, ut hujus omnimodam patere-

Pilatus Chriſtum condemnavit ut ſervaret gratiam Cæſaris.

Illam perdidit, miſſus in exilium.

tur jacturam; & tametſi ipſe ad complacendum Hebræis tam iniquam pronuntiarat ſententiam, ab iiſdem tamen Hebræis, per ſparſas de eo calumnias, effectum fuit, ut Viennam in Gallis mitteretur in exilium, ibidemque ex deſperatione violentam ſibi mortem acciverit, quemadmodum & traditor Judas. Judæi, ut à Pilato Chriſti crucifixionem extorquerent, clamarunt: *Non habemus Regem niſi Cæſarem;* ac proinde hunc deinceps experiri debuerunt non jam Regem, ſed ſæviſſimum tyrannum, utpotè qui illos tanto cum furore extirpavit. Clamaverunt Judæi: *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros;* quaſi dicerent, ut Hugo Cardinalis exponit: *Culpa & pœna effuſionis ſanguinis ejus veniat ſuper nos:* quam quidem imprecationem non ideò faciebant, ut ex pretioſiſſimo ejus ſanguine quicquam proficerent, ſed ut eundem effunderent & conculcarent. Sed *in verticem illorum iniquitas eorum deſcendit:* Nam ut Sanctus Hieronymus ait: *Perſeverat uſque in præſentem diem hæc imprecatio ſuper Judæos, & ſanguis Domini non aufertur ab eis.* Hugo Cardinalis ſuper illa verba Pſalmi: *Percuſſit inimicos ſuos in poſteriora, opprobrium ſempiternum dedit illis;* eadem ad propoſitum noſtrum exponit, aſſerendo, gentem illam præ aliis frequentiſſimè pati fluxum ſanguinis, ac proinde in facie ſua pallidos eſſe, & quaſi emortuos. Sanctus Vincentius Ferrerius in ſermone *de feria ſexta Paraſceves*, refert, quòd filii maſculi Judæorum naſcentes, manum dexteram plenam ſanguine capiti habeant ſuperpoſitam.

Hugo Card. Anxiorum ſanguinem peccatorum pœnæ. Pſ. 77. 66.

Hugo Card.

S. Vinc. Ferr. in Paraſc.

10 *Per quæ peccat quis, &c.* Judæi contra Chriſtum valdè malignati ſunt, efficiendo, ut ad mortem Calvariæ in medio duorum latronum educeretur; idque non ſolùm ad illum magis exaſperandum, utpotè qui in horto Gethſemani conqueſtus fuerat, dicens: *Tanquam ad latronem exiſtis comprehendere me;* ſed potius, ut advertit Chryſoſtomus, *ut par & de ipſo eſſet exiſtimatio.* Unde per hoc conati ſunt obſcurare gloriam, & infinitum honorem & famam, quam ſibi intra triginta annos per miracula, prædicationem, & vitæ ſuæ ſanctitatem comparaverat, ut hac ratione populus, & præcipuè peregrini, qui in immenſo numero aderant præſentes, illum verè caput & principem latronum eſſe crederent. At verò quid accidit? *Per quæ peccat quis &c.* Tametſi enim ipſemet Petrus ſe illum non noſſe juramento affirmarit, tametſi ne vel unus pro manifeſtanda ejus innocentia & divinitate os ſuum aperuerit; bonus tamen latro in conſpectu totius populi ipſum injuſtè condemnatum eſſe proteſtatus eſt, dicendo: *Hic autem quid mali fecit?* confeſſus quoque eſt ipſum eſſe Dominum abſolutum Regni cœlorum, dum ait: *Memento mei, dum veneris in regnum tuum. Fruſtratus eſt hoſtium Chriſti conatus,* inquit Lucas Burgenſis; *non tantum enim non aſperſum eſt nomen JESV ex latronum conſortio, ea, quæ de latronibus eſſe conſuevit, opinione; verum etiam clarioris ſanctitatis evaſit, omni Judæorum machinamento, ut Euthymius ait, in caput eorum converſo.*

D. Chr. h. 7. ad Epheſ. Judæi Chriſtum Principem Latronum haberi volebant.

Luc. Burg. c. 23. Matt. Latro in cruce eum commendat.

DISCVRSVS XXVI.

ARGUMENTUM.

Impii in perverſis conſiliis ſuis deluduntur, ſiquidem malum, quod aliis machinantur, in ipſoſmet communiter recidit.

THEMA.

Comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant. Pſal. 10. verſ. 2.

1 Divina juſtitia providè diſpoſuit, ut impii in ſuis conſiliis, & conatibus, quibus aliis offendicula ad lapſum ſtruere moliuntur, miſerè deludantur: id quod Regius Vates in præcitatis verbis dicere voluit, dum ait: *Comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant.*

2 Enimverò nota eſt omnibus ſolemnis illa à Concilio Synedrin ad Sanctum Joannem Baptiſtam inſtituta legatio; de qua Joan. 1. dicitur: *Miſerunt Judæi ab Jeroſolymis Sacerdotes & Levitas ad Joannem, ut interrogarent eum, Tu quis es?* Et verò quis unquam crediturus fuiſſet, legationem hanc alio fine fuiſſe inſtitutam, quam ad inquirendam veritatem, & promovendam majorem S. Joannis gloriam? Et tamen reverà expedita fuit ex mera Judæorum invidia, Chriſto eximiam, quam ſibi apud populum compararat, exiſtimationem, & famam, ac diſcipulorum multitudinem invidentium. Enimverò videntes eum, juxta communem hominum opinionem, pauperibus parentibus natum, credentesque eum à fabro lignario, Joſepho videlicet, fuiſſe progenitum: *Nonne hic eſt filius fabri?* ſcientes denique, quòd indifferenter & promiſcuè cum unoquoque converſaretur, (*Cum Publicanis & peccatoribus manducat;*) econtrà verò probè ſcientes, Præcurſorem filium eſſe Principis Sacerdotum, & conſequenter nobiliſſima proſapia oriundum, eundemq; cum hactenùs inaudita auſteritate, à primis ætatis ſuæ annis, in horridis Judææ deſertis degentem, innumerabiles per pœnitentiam ad Deum convertere peccatores, magnamque poſt ſe trahere diſcipulorum perfectiſſimorum turbam, eundem per oblatam ſublimem hanc Meſſiatus dignitatem ſeducere, hominumque à Chriſto ſequelam revocare, ac demum perhibitum de ipſo à Sancto Joanne divinitatis ſuæ teſtimonium irritum facere voluerunt. At verò *comprehenſi ſunt in conſiliis, quibus cogitant:* ſiquidem per hanc legationem factum eſt omninò oppoſitum illius, quod ipſi facere machinabantur, quia Chriſtum verum Dei Filium pro humana redemptione in hanc terram miſſum, atque ab omnibus Patriarchis & Prophetis tantoperè deſideratum eſſe, præfatus ſanctiſſimus Præcurſor non ſolùm Hebraiſmo, ſed univerſo mundo, veridico teſtimonio perhibuit; inſuper ſe indignum eſſe proteſtando, qui corrigiam calceamentorum ejus ſolveret. Et quidem ut hanc illis veritatem tantò firmiùs imprimeret, continuò ferè ſermocinatus eſt de æterna Chriſti generatione, de donorum & gratiarum cœleſtium plenitudine, quam ſuper terram diffuſurus in hunc mundum venerat; die enim ſequente, in conſpectu omnium, indicavit univerſis magnum hoc de Chriſto encomium: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi;* ſe autem ejus faſſus eſt eſſe Præcurſorem, ſingulari Dei diſpoſitione ad hoc natum, ut illum Judaiſmo manifeſtaret: *Vt manifeſtaretur in Iſrael, propterea veni ego.* Toletus per adductam authoritatem Chryſoſtomi homil. 15. ſuper Joannem, idipſum confirmat, inquiens: *Judæos non eſſe motos opinione, aut ſuſpicione ulla, quia Joannem CHRISTVM eſſe ſuſpicarentur; ſciebant enim non eſſe CHRISTVM; ſed odio potiùs, quo CHRISTVM perſequebantur.* Enimverò ex quo de Præcurſore diſcurrere cœpimus, in memoriam mihi incidit, quòd idem Joannes, paulò poſtquam ex deſerti illius ſpeluncis egreſſus fuerat, ſpiritu Apoſtolico armatus, divinique honoris, per ſcandaloſum Herodis Regis inceſtum contumeliati, zelo ſtimulatus, eidem audacter crimen ſuum improperarit, dicendo: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Herodiades autem inceſtuoſum concubinatum ſuum occultare volens, operæ pretium fore duxit, ſi per Præcurſoris mortem hanc ſibi ex oculis ſpinam eximeret. At verò in iniquis conſiliis ſuis deluſa permanſit: id quod D. Chryſoſtomus ſapienter advertit, dum ait: *Sed quod illa tunc fecit, putans nullum amplius quicquam de fornicatione ſua dicturum; evenit autem oppoſitum, quia majori & clariori voce poſtea Joannes exclamavit:* adeò ut atrociſſimum illud ſcelus, ſcilicet quòd ſanctiſſimo & innocentiſſimo totius mundi viro caput amputatum, atque ad inſtantiam Herodiadis filiæ ſuæ in præmium unius ſaltatiunculæ datum fuerit, non ſolùm in Palæſtina, ſed in omni loco fuit divulgatum, & conſequenter abominandus & deteſtabilis ille inceſtus ubique magis magiſque publicatus fuit.

Joan. 1. Judæi ex invidia miſerunt Legatos.

Chriſtum villipendebant.

Matt. 13.

Luc. 5. 30.

Joannem Baptiſtam æſtimabant.

Joannes econtra Chriſtum extollit.

Toletus.

Redarguit Herodem.

Marc. 6. 18.

D. Chr. h. 49. in Matt.

Herodias volens tegere inceſtum ſuum, magis publicavit.

3 *Comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant.* Conſonant hiſce verbis alia ejuſdem Pſalmiſtæ verba, in quibus de impio differens, ait: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit.* Satrapæ Regis Babylonici, videntes Danielem apud Regem in magnis favoribus poſitum, præ invidia & odio quaſi crepabant, toto conatu ad hoc contendentes, ut per excogitatas impoſturas & calumnias Regi perſuaderent, imò per artificium violenter eum inducerent ad

Pſ. 7. 16. Satrapæ Babylonici invidebant Danieli gratiam Regis.

con-

conjiciendum in lacum leonum innocentem Danielem; violenter, inquam, quia in ipſomet actu, quo Rex Danielem leonibus objici præcipiebat, ſatis liquet, priſtinum in animo Regis erga Danielem continuaſſe amoris affectum; nam dixit ei: *Deus tuus, quem colis*

Dan. 6.16.

ſemper, ipſe liberabit te. Qua in re veridicè prophetavit, quia cum æmuli Danielis nullum aliud contra eum adducere poſſent caput delicti, præterquam quòd is regium tranſgreſſus fuiſſet edictum, Deum ſuum

Act Ap. 5.29.

non verò idolum à Rege erectum colendo, quia *obedire oportet magis Deo, quàm hominibus*; Deus velut intereſſatus, cauſa Danielis velut ſibi propria aſſumpta, Danielem liberavit, ipſomet Daniele dicente: *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi*. Maligni quidem Satrapæ omnem mo-

In hoc deluſi.

verunt machinam, ut Danielem extra Regis gratiam & favorem conſtituerent; at verò miſerè fuerunt deluſi, ſiquidem eodem tempore, quo Rex Danielem à Deo præſervandum ſperabat, multas ei exhibuit regiæ benevolentiæ, & compaſſionis demonſtrationes; ait enim ſacer textus: *Allatus eſt lapis unus, & poſitus eſt ſuper os laci, quem obſignavit Rex annulo ſuo, & annulo optimatum ſuorum, ne quid fieret contra Danielem: & abiit Rex in domum ſuam, & dormivit incœnatus, cibique non ſunt allati coram eo, inſuper & ſomnus receſſit ab eo*. Poſtquam verò Daniel cum tanta gloria ſua hoc evaſiſſet periculum, ait ſacer textus, Regem hoc miraculo permotum, veri Dei confeſſum fuiſſe, & recognoviſſe omnipotentiam, quem Propheta adorabat. Præterea *Daniel perſeveravit uſque ad regnum Darii, regnumque Cyri Perſæ*. At verò quid de perſecutoribus

Miſſi ſunt in lacum Leonum ab illis comminuti.

illius factum eſt? *Iubente Rege adducti ſunt viri illi, qui accuſaverant Danielem, & in lacum leonum miſſi ſunt, ipſi, & filii, & uxores eorum: & non pervenerunt uſque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum comminuerunt*. In eodem lib. Danielis capite ultimo legitur, Prophetam hunc, per Satraparum ejuſdem curiæ Regiæ invidiam, tanta cum truculentia fuiſſe infeſtatum, ut veluti vim facientes ad Regem acceſſerint, Danielem ad iniquam mortem raptaturi; ait enim ſacer textus: *Dixerunt, cum veniſſent ad*

Dan. 14. Deus Danielem ſervavit.

Regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te, & domum tuam. Vidit ergo Rex, quòd irruerent in eum vehementer, & neceſſitate compulſus, tradidit eis Danielem. DEUS autem è cœlo Angelum miſit, qui ſervum ſuum inter leones in lacu poſitum nutriret, ſimulque effecit, ut leones, quantumvis famelici, circum Danielem coronam facientes, reverenter & obſequiosè ei aſſiſterent; poſt ſeptem verò dies Rex portentum hoc continuari videns: *Exclamavit voce magna dicens: Magnus es Domine Deus Danielis; & extraxit eum de lacu leonum: Porro eos, qui perditionis hujus cauſa fuerant, intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo*. Quibus proinde ad literam evenit, quod Sapiens de inſidioſo impio prædixerat,

Prov. 26.27.

ſcilicet: *Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum*.

4 Pater Cæſar Franciotti in libro, quem de iis compoſuit Sanctis, quorum in urbe Lucenſi, chariſſima patria mea, corpora quieſcunt, in vita S. Frediani, (qui ibidem inſignis & venerabilis fuit Epiſcopus; in cujus proinde honorem ſumptuoſum ibidem erectum eſt templum,) eventum quendam refert noſtro propoſito accommodatiſſimum. Cum enim Sanctus hic, filius Regis exiſtens, in ultimis Hyberniæ partibus degeret, convertendisque ad ſanctam fidem ſua prædicatione animabus inceſſanter intentus eſſet, apud populum in ſumma veneratione erat, utpotè quem, tum ob natalium ſuorum nobilitatem, tum ob auſteritatem

Aſſaſſinos ſuos unàs ab eiſdem necatur.

vitæ, & illibatorum morum ſuorum innocentiam ſuſpiciebant tanquam ſanctum. Magiſter autem ejus nomine Mugentius, pati non valens, quòd is, qui diſcipulus ejus erat, majori à populo honoraretur applauſu, quàm ipſe, ex motivo invidiæ duos inſtigavit ſcholares ſuos, ut ſcilicet nocturno tempore, quo Sanctus Fredianus ſurgere, & Matutinum frequentare ſolebat, eum aggredientes trucidarent, & ſine cunctatione ſepelirent. Contigit autem, quòd cum Sanctus Fredianus à quodam accidente impeditus ſurgere non poſſet, divina providentia ita diſponente, æmulus ejus exitum pacti facinoris explorandi impatiens, ad locum, in quo ſicarii Sanctum Fredianum præſtolabantur, in tenebris accederet; ac proinde ab homicidis, illum Sanctum Epiſcopum eſſe credentibus, ſubitò necatus & ſepultus fuit, ut ad literam verificaretur illud: *Qui volvit lapidem, revertetur ad eum*. Simillimum huic eſt, quod in vita Sancta Eliſabethæ Reginæ Luſitaniæ narratur. Habebat namque Sancta hæc mulier quendam inter alios optimis moribus & timorata conſcientia imbutum ephebum, quem proinde ob bonitatem ſuam majori præ cæteris proſequebatur favore, ſuisque adhibebat miniſteriis. Quidam verò ex collegis ephebi invidia motus, ut ſe de numero impiorum illorum eſſe oſtenderet, qui in libro Sapientiæ inter ſe paciſcentes dixerunt: *Circumveniamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ*; probum hunc ephebum apud Regem calumniari & diffamare non erubuit, dicendo: Reginam carnali hunc juvenem amore deperire. Rex porrò nimium credulus, conſilio cum calumniatore habito, cum miniſtris ſuis in officina, in qua ferrum fundebatur, laborantibus, convenit, ut ephebum, quem condicta hora ad ipſos miſſurus eſſet, intra fornacis flammas continuò conjicerent. Sed *juſtus eſt Dominus, & juſtitiam dilexit: Comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant*. Cum enim innocens ephebus, ad prædictam officinam miſſus, per viam in Eccleſia quadam Miſſæ legendæ ſignum ſonare audiſſet, ejuſdem auſcultandæ cauſa dictam Eccleſiam eſt ingreſſus, & quia poſt abſolutam primam Miſſam confeſtim ſubſequebatur & alia, hanc quoque audire ſibi licitum fore duxit.

Sap. 2. 12. Struitur innocenti ignis qui calumniatorem conſumit.

Interea verò malignus ille calumniator, cupidus ſciendi, quidnam per commiſſionis Regiæ executionem factum fuiſſet, ad officinam prædictam ſe recepit, indutus eadem livrea, qua cæteri. Servi igitur Regii fornarii, illum eundem eſſe credentes, circa quem acceptum ordinem Regium executuri erant, illum apprehenſum conjecerunt indilatè in fornacem: cumque alter quoque ſuam expediturus commiſſionem ad eandem officinam accederet, miniſtri juſſerunt, ut Regi, juſſa ejus perfectè adimpleta eſſe, annuntiaret.

Audicione ſacri conſervatur vita innocentis.

Quo ad curiam reverſo, & coram Rege comparente, magnam in animo Regio excitavit admirationem: at verò poſtquam inſtituto circa ipſum examine, cauſam tardioris ad officinam acceſſus intellexiſſet, ſimulque juſſa ſua in ejus æmulo executa fuiſſe perciperet, vidit manifeſtè divinæ juſtitiæ veſtigium, cujus diſpoſitione communiter fit, quòd *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur*.

Innocentia manifeſtatur.

Sap. 11. 17.

5 David ab æmulis ſuis magnas patiebatur perſecutiones, & calumnias; ac proinde Deum rogabat, dicens: *Ne tradas me Domine a deſiderio meo peccatori, cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur*. Mox verò in ſpiritu Prophetico ſubdit: *Caput circuitus eorum, labor labiorum ipſorum operiet eos; cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos*. Sed audiamus Chryſoſtomi ſuper hęc verba commentarium: *Alius textus habet: Exacerbatio eorum, qui me circumdant; labor labiorum ipſorum operiet ipſos. Circuitum hic dicit improbam officinam, ſceleſta conſilia; quod autem dicit, eſt ejuſmodi: Ipſa ſcelerata conſilia & caput, ac ſumma improbi ac depravati animi, ipſa eos obruerit, & perdiderit. Labor labiorum ipſorum; laborem hic vocat improbitatem. Res eſt enim ejuſmodi improbitas, affert ei, qui illam poſſidet, exitium, & ut obruatur, efficit. Hoc in David accidit; expectabant enim fore, ut in mala graviſſima incideret, ille verò evaſit clarior*.

Pſ. 139. 9.

D. Chryſoſt.

Saul Davidi in verbo Regis, & ſub ſtricta obligatione, quandam filiarum ſuarum, in retributionem victoriæ de Goliath obtentæ, in ſponſam dare promiſerat; quem tamen mox factæ promiſſionis pœnituit, ac proinde potius modum vitam ei eripiendi excogitavit. Sed quia nullum invenire modum poterat, quo ſalvo honore ſuo promiſſionem Davidi factam negligere poſſet, hanc ei promiſſionis adimplendæ conditionem adjecit, ſcilicet, filia ſua ipſum potiturum eſſe, ſi prius centum adferret Philiſtæorum præputia; Saul enim futurum ſperabat, Davidem hoſtium enſibus extinguendum eſſe, utpotè qui ſolus centum ſuperare, & profligare

Ex tribulatione David evaſit clarior.

1.Reg.19.11.

debebat. At verò quid accidit? *Comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant*; David enim centum illos devicit milites Philiſtæos, ſibique impoſitam prædam exactiſſimè attulit; & quia Saul ſpem concipere poterat, quòd Michol filia ſua, vindicativo patris affectui adhærendo, contra maritum ſuum malignantra eſſet; ipſa econtrà tanto amore Davidem eſt proſecuta, ut ad ſalvandam adverſus patris machinas Davidis vitam ſummum ſtudium ſuum adhibuerit: *Miſit Saul ſatellites ſuos in domum David, ut cuſtodirent eum, & interficeretur mane. Quod cum annuntiaſſet David Michol uxor ſua, dicens: Niſi ſalvaveris te nocte hac, cras morieris: depoſuit ergo eum per feneſtram; porrò ille abiit, & aufugit, atque ſalvatus eſt. Ignorabat interim Saul auxiliatricem, non inſidiatricem dediſſe*, inquit Baſilius Seleucus, *vitæ cuſtodem, non mortis adjutricem; illa vero improbato parentis furore, virum a jugulatione creptum fuga dimittit.*

Fidelitas Michol erga David.

Baſil. Sel. orat. 16.

6 *Comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant*. Ariani S. Hilarium, qui religionis Catholicæ Romanæ ſolidiſſima columna erat, in exilium ejecerant, ut hac ratione fidei noſtræ egregium hoc fulcrum ſubverterent: at verò ſanctum hunc Doctorem in hoc ſuo exilio occaſionem habuiſſe, ut ſublimi ingenio ſuo eximios illos de Trinitate libros, quibus omnia perverſa ipſorum dogmata elliminantur, conſcriberet, minimè conſiderarunt. P. Jeremias Drexelius *de lingua malè conſulente* cap. 8. ſequentem refert hiſtoriam. Cum enim Solimannus Turcarum Imperator, in expugnatione Rhodenſi, Gubernatori loci illius, Chriſtiano, ſed traditori, filiam ſuam in uxorem promiſiſſet, hicque traditionis ſuæ feliciter compleviſſet facinus, Solimannus, qui quantùm ſibi in traditione complacebat, tantundem, imò magis traditorem abominabatur, neſciens, quo modo fidem ſuam, promiſſionem non ſervando, ſalvare poſſet, filiam ſuam regio more adornatam coram ſe, & peſſimo hoc traditore accerſivit, moxque ad hunc converſus, eidem dixit: Ecce tibi illam, de qua pacti ſumus; veruntamen conjugium hoc à vobis ineundum, infauſto claudendum eſſe exitu prævideo, niſi tu quoque intrinſecùs in corde tuo Mahometanus evadas; ac proinde non ſolùm Chriſtum tuum abnegare debes, verùm etiam pellis tua mutanda eſt, & alia inducenda. Ac proinde cum vivum decoriari, ejuſq; carnes ſale conſpergi juſſit; quo in tormento infelix ille miſeram animam exhalavit. Nimirùm *in caput ejus iniquitas ejus deſcendit*: nam *frangenti fidem fides frangatur eidem.*

Drexel.c.8. de lingua malè conſulente.

Pſ.7.17.

7 Ex quo Mahometanorum mentionem facere cœpimus, alia quædam mihi ad propoſitum incidit hiſtoria, in annalibus Eccleſiaſticis de Mahomete conſcripta. Cum enim hic à Diabolo & morbo epileptico infeſtatus, conjugi ſuæ (quæ ſemper ſe viro pauperi, hiſque malis ſubjecto, in matrimonium datam fuiſſe conquerebatur,) perſuaſiſſet, ſe eo tempore, quo malo corripiebatur epileptico, in conſpectu Angeli Gabrielis ſibi apparentis corruere; hæc idipſum cum quodam Monacho amico ſuo, hæretico Ariano, ibidem in exilio degente, contulit: à quo in hac opinione, quòd ſcilicet maritus ejus Propheta eſſet, confirmata, fabulam hanc tanquam veram aliis narravit mulieribus. Ipſe verò hoc ſuum figmentum in multorum animis fidem accepiſſe advertens, librum quendam de vanis Prophetiis & revelationibus compoſuit, in quo ſe ſuas revelationes cœlitùs accepiſſe probare conatus fuit. Et verò quia ſacrilegus ille, ſe tertio poſt mortem ſuam die ab Angelo Gabriele reſuſcitandum eſſe prædixerat, familiares ejus ſoliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua cuſtodia cadaver ejus cuſtodierunt: quem cum tertia die fœtentem olfacerent, & reſurgentem nullo modo cernerent, Angelos ideò non adeſſe dixerunt, quia præſentia ſuorum terrerentur. Invento igitur ſalubri, ut putabant, conſilio, cadaver ejus ſine cuſtodia reliquerunt, ſtatimque, vice Angelorum, ad ejus cuſtodiam canes ingreſſi latus ejus devoraverunt. Quod reperientes factum, reſiduum cadaveris ejus humo dederunt. Ecce tibi Angelos, quos Mahometes venturos prædixerat.

Baron. ann. 630.n.1.

Hiſtoria de Mahomete Pſeudo-Propheta.

Ibid. n.9.

DISCVRSVS XXVII.

ARGUMENTUM.

Eadem materia per alias Scripturæ authoritates, & exempla confirmatur.

THEMA.

Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur. Eccl. 27. verſ.30.

1 A Sapiente hoc loco, ut Cornelius Janſenius notat, variis ſimilitudinibus indicatur, malum, quod aliis paratur, in ſuum ſemper reverti authorem, adeò ut is patiatur malum, quod alteri ſtruxit. Et quidem prima ſimilitudo ab eo deſumitur, qui lapidem ſuper caput alterius projiciens, illum ſuper ſe recidere, ſibique caput confringere experitur: *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ejus cadet*: ſicque in ipſo Propheticum illud verificatur oraculum: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet*. Secunda ſimilitudo eſt: *Plaga doloſa dividet vulnera*, id eſt, ut idem Janſenius exponit: *Qui doloſè & occultè alteri plagam inferre conatur, ſe ipſum improvidè lædit, ut fit nonnunquam in his, qui jaculari in aliquem occultè ſtudent*. Itaque quod dicitur: *Plaga doloſa dividet vulnera*, hoc ſignificat, quòd intentatum doloſè alteri vulnus, cauſa ſæpè eſt, ut authoris & doloſi illius vulnera deducantur, & lata fiant, atque magna. Tertia ſimilitudo ab eo deſumitur, qui dum foſſam alteri præparat, ipſemet juſto Dei judicio primus in eandem cadit: *Qui foveam fodit, incidit in eam*. Quarta ſimilitudo eſt illius, qui ad offendiculum alteri in via ad lapſum poſitum, primus ad illud allidens, infeliciter labitur: *Qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo*. Quinta ſimilitudo eſt: *Et qui laqueum illi ponit, peribit in illo*. Quæ omnes ſimilitudines, veluti præmiſſæ quædam ſunt ad ſtabiliendam concluſionem in verbis thematis inſinuatam, ſcilicet *facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur.*

Corn. Janſ. ibid.

Malum alteri paratum revertitur in ſuum Authorem.

Probatur diverſis ſimilitudinibus.

Pſ. 7.17.

2 *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ejus cadet*. Græcus legit: *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ſuum mittit*. Syriaca habet: *Qui projicit petram, contra eum convertetur*. Tygurina: *Qui lapidem in altum mittit, in caput ſuum miſerit*; ſæpè enim contingit, ut lapis cœlum verſus projectus, ſuper caput recidat projicientis. Paulus de Palatio hunc textum in favorem noſtrum ſic explicat: *Qui conſilium Principi dat in malum aliorum, is in altum projiciens lapidem, ab eo in capite ferietur*: Deus enim faciet, ut ipſe ſimile referat ſupplicium, quale fuit illud, quod in aliis cauſavit. *Sæpè contingit*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *eos temporalia incommoda ac tormenta incurrere, & eadem ſpecie tolerare, qui aliis quærunt nocere. Plaga doloſi dividet vulnera*, quia, ut Hugo Cardinalis ait: *Vna partem pœna dabit animæ, alteram corpori, quia duplici contritione conteretur*: Impius enim lethali vulnere animam fauciat, & præter hoc ſæpè etiam corpus patitur & moritur. Paulus de Palatio inquit: *Ex doloſa plaga, qua alios ferire voluit, vulnus rumpet in eo.*

Paul. de Pal. Thematis explicatio moralis.

Dion. Carth.

Hugo Card.

Paul. de Pal.

3 *Qui foveam fodit, incidit in eam*. Super quæ verba Rabanus ita ſcribit: *Qui parat alteri perditionis foveam, ipſe decidet in illam*. Cornelius à Lapide naturalem aſſignat hujus ſimilitudinis rationem; obſervat enim, quòd is, qui profundam aliquam fodit foveam, fodiendo calcare ſoleat circumcirca terram illam, fodiendo nonnihil circum margines commotam, & ſolutam; ac proinde facile ei eſt, ut in foveam incidat. Syriaca legit: *Qui fodit foveam, ſtatura ſua implebit eam*. Eccleſiaſtes quoque diù ante ſcripſerat: *Qui fodit foveam, incidet in eam*. Ubi Cornelius à Lapide ſequentem adducit aliam obſervationem, inquiens: *Sumpta eſt metaphora a venatoribus, qui feris, & à militibus, qui hoſtibus doloſe parant foſſas, eaſque ceſpite contegunt, in quas incautè hoſtes & feræ incidunt; ſed ipſimet venatores non rarò incogitanter in eaſdem labuntur*. Eſt tamen inter venatores & impios hæc differentia, quòd impii, ſi quando in præcipitia, ad perniciem aliorum præparata, corruant, non caſualiter, & inconſideratè,

Raban. l.6. in Eccl.c.7.

Eccl. 10.8. Modus fodiendi foveam. Corn. à Lap.

ſed

Pſ. 9. 17. ſed ex ſpeciali divinæ juſtitiæ diſpoſitione cadant: *Cognoſcetur Dominus judicia faciẽs, in operibus manuũ ſuarũ comprehenſus eſt peccator*. Imò ipſemet Ariſtoteles ſolo Ariſt. l. 5. Ethic. Paul. de Pal. lumine naturali idipſum agnovit, dum in Ethica ſua ita ſcribit: *Juſtum eſt, ut quæ quis fecit injuſte, eadem & patiatur. Cadet in foveam vel laqueum, quem aliis parabat; & denique malum conſilium conſultori peſſimum. Exemplum ſit Aman Aſſuero peſtilens conſilium dans contra Iudæos: ideò conſilium recidit in caput ejus, quâ miſer parte non credebat*, inquit Paulus de Palatio.

Qui alteri quærit nocere lædit ſe ipſum. 4 *Qui laqueum alii ponit, peribit in illo*. Sæpiùs contingit, quòd venator feris laqueum tendens, eumque cooperiens, ut feræ incautæ incidant, ipſemet tenſi laquei oblitus, inconſideratè ab eodem ſtringatur. S. Propheta Job hominem quendam perditæ ſalutis in cap. 18. Job 18. deſcribens, primo loco eum velut judicii, & diſcurſus inopem repræſentat, inquiens: *Lux obtenebreſcit in tabernaculo illius*. Unde provenit, quòd in obſcuro ambulans, vacillet, & in quodvis præcipitium corruat; & ideò ſubdit: *Præcipitabit eum conſilium ſuum, immiſit enim in rete pedes ſuos, tenebitur planta illius laqueo; abſcondita eſt in terra pedica ejus, & decipula illius ſuper ſemitam: undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus*. Eccleſiaſtes inquit: *Qui diſſipat ſepem, mordebit* Eccl. 10. 8. *eum coluber*; ſub ſpinis namque ſepium ſerpentes ſuas habere latebras ſolent; & ideò, qui ſepes diſſipat, facilè ab iis mordetur, & veneno imbuitur. Dionyſius Dio. Cart. ib. ſuper dicta verba ita ſcribit: *Qui alteri quærit nocere, & deceptionis laqueum præparare, atque extendere, lædit ſe ipſum in anima, & debitas luet pœnas, ac ſimilia patietur. Hinc Prov. 11. ſcriptum eſt: In inſidiis ſuis capientur iniqui*.

5 *Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur*. Dion. Cart. Id quod Dionyſius Carthuſianus variis ſacræ Scripturæ probat exemplis, inquiens: *Sicut in libris Regum narratur de Zamri, & aliis quibuſdam Regibus Iſrael, qui traditoriè interfecerunt ſuos dominos, ut regnarent, & ipſi paulò poſt ſimiliter fuerunt occiſi, etiam ab his, de quibus non ſuſpicabantur*: & quidem improvisè; ac pro- Probatur in Regibus, & imperatoribus. inde Eccleſiaſticus ſubjungit: *Et non agnoſcet, unde adveniat illi*; cauſa autem eſt, quia *cognoſcetur Dominus judicia faciens; judicia autem Dei abyſſus multa*. Legatis, ſi placet, Imperatorum vitas, & in multis illorum hanc Dei vindictam adimpletam reperietis; veriſſimum namque ſemper eſt, quòd *qui gladio ferit, gladio perit*. Pha- Exod. 2. rao per rationem ſtatus ſeductus, divinas, vel humanas leges non conſiderans, in illam ſe permiſit rapi inhumanam barbariem, quâ maſculos è mulieribus Hebræis naſcentes in aquis Nili ſubmergi præcepit; ſed *facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolutum eſt*. Narrat enim Joſephus Hebræus, à Cornelio à Lapide citatus, quòd Amram Pater Moyſis, dum conjux ejus partui vicina eſſet, conſiderans, ſe communibus à Pharaone conditis legibus eſſe ſubjectum, valdè afflictus fuerit: cumque ſe Deo efficaciter commendaret, apparens illi Deus, Joſeph. Heb. cit. à Corn. à Lap. Ex. c. 2. Apparet Deus Patri Moyſis. hanc ei revelationem enuntiarit: *Scito mihi eſſe cordi, & publicam veſtram incolumitatem, & privatam tuam gloriam; puer enim iſte, cujus nativitatis metu Ægyptii veſtros fœtus ad necem damnaverunt, tibi naſcetur, qui gentem ſuam ex Ægyptia ſervitute liberabit*. Pharao præcepit, ut in aquis Nili ſubmergerentur Hebræi; DEUS autem per ſuam infallibilem providentiam ordinavit, ut filia ejuſdem Regis, pulchritudine illius infantis capta, eundem ab aquis ſubtraheret nutriendum & adoptandum velut proprium in aula ſibi natum filium, ut poſteà multis elapſis annis, Pharaonem cum toto ſuo exercitu, non in aquis Nili, ſed maris rubri ſubmerge- Ex. 15. 10. ret: *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus*.

6 *Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur*. Poſt mortem Gedeonis, Abimelech, filius ejus ſpurius, in Sichem ſe contulit, ut filios matris ſuæ induceret ad perſuadendum populo illi, ut ipſum, poſthabitis aliis legitimis Jerobaal filiis, in Regem eligerent. Motiva autem, quæ illis ad ſibi conſentiendum adduxit, Judic. 9. 2. fuerunt ſequentia: *Quid vobis eſt melius, ut dominentur veſtri ſeptuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? Simulque conſiderate, quod os veſtrum, & caro veſtra ſum*. Quibus proinde rationibus permoti filii matris ſuæ, omnia ſurſque deque verterunt, eòque rem totam redegerunt, ut Sichemitæ morti omnibus Gedeonis filiis inferendæ manum admoverint: quos impius Abimelech, ad numerum ſeptuageſimum aſcendentes, omnes trucidavit ſuper lapidem unum. Ait enim ſacer textus: *Inclinaverunt cor eorum poſt Abi-* Fratricidia. *melech, dicentes: Frater noſter eſt: dederuntque illi ſeptuaginta pondo argenti, de fano Baalberit. Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes, & vagos, ſecutique ſunt eum. Et venit in domum patris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos, filios Jerobaal, ſeptuaginta viros ſuper lapidem unum. Congregati ſunt autem omnes viri Sichem, & conſtituerunt Regem Abimelech*. Ab hac tamen ſtrage filius Gedeonis, inter omnes natu minor, evaſit; qui intellecta inthronizatione Abimelech, à Sichemitis facta, ad verticem montis Garizin aſcendens, ut perfectiùs intelligeretur ab omnibus, altâ voce eorum captata attentione ſequentem iis propoſuit parabolam: Ierunt arbores, ut eligerent ſibi Regem; cumque ad olivam veniſſent, hæc Parabola. regnum à ſe repudiavit, aſſerens, ſe ſuam non poſſe deſerere pinguedinem; pariter ficus ſua ſe dulcedine deſtituere noluit; nec vitis oblatum ſibi regnum admiſit, eò quòd deſerere non poſſet vinum, quod producit. Poſt omnes verò haſce repulſas, cum tandem ſceptrum Rhamno præſentaſſent, hic confeſtim reſpondit: *Si verè me* Explicatio parabolæ. *Regem vobis conſtituitis, venite, & ſub umbra mea requieſcite: ſi autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani*. Eoque dicto, ſubjunxit ad populum, dicens: *Nunc igitur, ſi rectè & abſque peccato conſtituiſtis ſuper vos Regem Abimelech, & benè egiſtis cum Jerobaal, & domo ejus, & reddidiſtis vicem beneficiis ejus, qui interfeciſtis filios ejus ſeptuaginta viros ſuper lapidem unum, & conſtituiſtis Regem Abimelech filium ancillæ ejus, eo quod frater veſter ſit; ſi ergo rectè, & abſque vitio egiſtis cum Jerobaal, & domo ejus, hodie lætamini in Abimelech, & ille lætetur in vobis; ſin autem perverſè, egrediatur ignis ex eo, & conſumat habitatores Sichem, egrediaturque ignis de viris Sichem, & devoret Abimelech*. Et verò hic Gedeonis filius, verus fuit eorum ſuppliciorum vates, quæ à divina juſtitia infligenda erant huic populo adeò ingrato erga beneficia Gedeonis, qui illum à duro Madianitarum jugo liberaverat, in cujus beneficii vicem ipſi ſeptuaginta filios Gedeonis in cruento illo macello miſerè mactaverunt. Porrò motivum eligendi Abimelech, hoc unicum fuit: *Os veſtrum, & caro veſtra eſt*; ſibi namque perſuadebant futurum, ut ſub ejus dominio in ſumma quiete victuri eſſent; multiſque ab Abimelech tanquam concive ſuo augendi eſſent beneficiis: econtrà verò de filiis Gedeonis ſibi timebant, tum quia dubitari ab illis poterat, ne inter illos, quorum multi erant, facilè naſceretur diſcordia, & diviſio; tum quia plurium perſonarum è Regia ſtirpe deſcendentium ſuſtentatio, multas ipſorum conſumptura eſſet facultates. At verò quid tandem accidit? *Facienti* Pœnitet Sichemitas ingratitudinis. *nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum diſſolvetur. Miſit enim Dominus ſpiritum peſſimum inter Abimelech, & habitatores Sichem: qui cœperunt eum deteſtari, & ſcelus interfectionis ſeptuaginta filiorum Jerobaal, & effuſionem ſanguinis eorum conferre in Abimelech, poſueruntque inſidias adverſus eum*. At verò audiatis tandem miſerabilem hujus populi exitum; ait enim ſacer textus: *Oppugnabat urbem, quam cepit, interfectis habitatoribus ejus, ipſaque deſtructa, ita ut ſal in ea diſpergeretur*.

7 *Facienti nequiſſimum conſilium*. Jeroboam Regis Salomonis ſervus fuerat, & humili parentela natus; veruntamen DEUS, ut Roboam caſtigaret, eundem ad regnum Iſrael extulit, in quo ſuper decem tribus regnavit. Et verò videri poterat, hunc Jeroboam nullam habuiſſe de ſtabilitate regni, ad quod aſſumptus fuerat, dubitandi rationem, quia Deus hoc ei dederat ob Salomonis, & filii ejus demerita: *Hæc dicit Dominus* 3. Reg. 11. Jeroboam fit Rex Iſrael. *DEUS Iſrael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus, eo, quod dereliquerit me, & non ambulaverit in viis meis. Te autem aſſumam, & eris Rex ſuper Iſrael: & ſi feceris, quod rectum eſt coram me, cuſtodiens mandata mea, ego ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem*, id eſt, firmam, & ſtabilem. Et quidem oraculum iſtud ei à Propheta Ahia revelatum fuerat; ac proinde de ejus adimpletione nequidquam ei dubitandum erat: & tamen à ratione ſtatus, quæ legi DEI opponitur, ſe ſeduci permittens, in hunc modum

intra

Digitized by Google

intra ſe diſcurrere cœpit: *Si aſcenderit populus iſte in Ieruſalem, ut faciat ſacrificium in domo Domini, convertetur cor populi hujus ad dominum ſuum Roboam*; ac proinde, ut hoc declinaret periculum, in peſſimam, ſacrilegam, & deteſtabilem ſe reſolutionem præcipitavit. Sed quid dico, præcipitavit? cum ſacra Scriptura hanc referens hiſtoriam, non ſine myſterio dixerit, ipſum ſcelus hoc commiſiſſe excogitato conſilio, non verò præcipitanter; de quibus ſpecialiter Eccleſiaſticus ait: *Facienti nequiſſimum conſilium*; loquitur enim de illis, qui priùs intra ſe ipſos conſiliantur, machinaſque in contumeliam Dei & damnum proximi movendas adaptant. Reſolutio autem, in quam tandem deſcendit, hæc fuit, quòd ſcilicet duos fuderit vitulos aureos, ei ſimiles, qui in Horeb erectus fuerat, ſuiſque interdixerit ſubditis, ne ampliùs in civitatem ſanctam ad adorandum in templo, ſuaque ibidem offerenda ſacrificia, aſcenderent: *Excogitato conſilio fecit duos vitulos aureos, dicens: Nolite ultra aſcendere in Iſraelem: Ecce Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Quodnam verò divina juſtitia huic ſacrilego Regi ſupplicium immiſit? Nimirum totale ſui, ſuæque progeniei exterminium; his enim verbis Deus ipſum aggreſſus fuit: *Projeciſti me poſt corpus tuum, & percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem; & mundabo reliquias domus Ieroboam, ſicut mundari ſolet fimus uſque ad purum.* Ubi ſtirpem Jeroboam fœtidam appellat ſicut fimum, diſponitque, ut quiſquis ex hac deſcenſurus eſſet, ſuam in ventre beſtiarum habiturus eſſet ſepulturam, quia omnes, qui morituri erant in civitate, devorandi erant à canibus; qui verò in agro occubituri, à corvis, aliiſque volucribus rapacibus diſcerpendi erant: quæ omnia ad unguem adimpleta fuerunt.

Ut ſe conſervet, impia utitur ratione politica.

3. Reg. 12.

3. Reg. 14.

Pœna, quam luit Jeroboã.

8 *Facienti nequiſſimum conſilium, &c.* S. Gregorius Epiſcopus Agrigentinus ex communi conſenſu, à Clero pariter & populo, pro recepto illius temporis more, Eccleſiæ ſuæ Epiſcopus, & Paſtor electus fuerat; ſed quia Sabinus & Creſcentinus eandem dignitatem ambiebant, adversùs virum ſanctum indignati, ad eum diffamandum ſequentem ſtruxerunt calumniam. Cum enim munuſculis, & donariis ſervos Epiſcopi in ſuam partem traxiſſent, nocturno tempore in ejus cameram publicam quandam introduxerunt meretricem, eamque in lectum Epiſcopi, eo tempore, quo is in Eccleſiam ad matutinum deſcenderat, decumbere fecerunt. Quo terminato Officio, cum Epiſcopus pro recepto more ſuo cum numeroſa ſacerdotum Cleri illius ſocietate ad ſua rediret cubilia, temeraria illa mulier, prout à prædictis Epiſcopi æmulis ibidem præſentibus inſtructa fuerat, inconditis clamoribus ſe tanquam ſancti Prælati accuſatricem audiri, & videri fecit: ad quod ſpectaculum circumſtantium vultus non minori erubeſcentiæ rubore verecundati ſunt, quàm impoſtores impudentia, & temerario auſu animati: Sanctus verò Epiſcopus, licèt puram haberet conſcientiam, totaliter impalluit; idque tantò vehementiùs, quò impii ipſius æmuli, unà cum fautoribus ſuis, majori cum vehementia ipſum innocentem infamiſſimis improperiis dehoneſtare cœperunt, appellando eum fornicarium, hypocritam, ſcandaloſum, & dignitate illa indignum, ſuſcitando quoque clamoribus ſuis in omni parte ſtrepitum, ad vilipendium, & diffamationem ejus tantò iniquiùs divulgandam, & dilatandam. Cumque impudentem & inverecundam illam meretricem eò diſpoſuiſſent, ut contra Epiſcopum mediante juramento deponeret, quòd ab hora ſerotina uſque ad tempus precum matutinarum continuũ ſecũ habuiſſet commercium, in ſqualidum eum detruſerunt carcerem; ſed *facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur.* Deus enim ſervi ſui defendendi partes ſibi vendicans, Angelum è cœlo miſit, qui eum conſolaretur, & ſublatis à tibiis compedibus carcerem aperiret: quo miraculo à multis viſo, homines ad ejus pedes reverenter recurrere cœperunt; Dæmon quoque impudicam illam ingreſſus eſt meretricem. At verò æmuli ſacrilego ore ſuo, id per S. Epiſcopi incantationem factum eſſe ſunt calumniati. Tandem Epiſcopus vinctus miſſus eſt Romam, ubi ſummus Pontifex, nondum informatus, illum in principio aſperrimè habuit, eumque catenis fortiter ſtringi fecit; quas tamen ſequenti nocte ſancti Apoſtoli, Petrus & Paulus, diruperunt. Demum verò cauſa ejus à ſummo Pontifice examinata fuit, ſanctique Gregorii declarata innocentia; ac tandem prædicta infamis mulier, per orationes ſervi Dei à maligno ſpiritu planè fuit liberata, poſtquam tamen priùs in præſentia centum quinquaginta Epiſcoporum machinatum adverſus Epiſcopum nefandum ſcelus detexiſſet. Sabinus & Creſcentinus quoque eo modo caſtigati fuere, qui à Jeremia deſcribitur, dicente: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*; nigri enim facti ſunt inſtar carbonum, contractis adeò ipſorum labiis, ut loqui non poſſent; factique ſunt in conſpectu omnium perpetuò exoſi, & deteſtabiles: ſanctus verò Epiſcopus ab unoquoque majorem venerationem, quàm alias unquam, ob toleratam tanta cum patientia, & animi in divinam voluntatem reſignatione perſecutionem, habuit, & ſemper conſervavit, utpotè vir ſanctitate & virtute perfectus, & glorioſus. D. Chryſoſtomus ſuper illa verba Pſalmi 139. *Cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos*, inquit: *Carbones ignis, & ignem hic dicit ſupplicium, quod à ſuperis immittitur.* Unde quam Deus contra prædictos ſacrilegos exercuit, vindicta, ſæpè memoratum oraculum noſtrum corroborat, & confirmat.

Sur. 23. Nov. S. Gregor. tentatur calumnia.

Calumniatores ut victores inſurgunt in ſanctum.

Mittitur in carcerem.

Liberatur per Angelũ.

Libertati ſecundo per S. Petrum, & Paulum.

Thren. 4. Innocentia detegitur, calumniatores puniuntur.

D. Chryſoſt. in Pſ. 139.

9 *Faciunt nequiſſimum conſilium, &c.* Refert Baronius circa annum 1173. quòd ex divina vindicta implacabilis quædam inter Regem Angliæ patrem, & filium exſurrexerit diſcordia; dum ſcilicet hic quandam in Anglia vel Normandia exquiſivit civitatem, in qua unà cum conjuge, quam recèns duxerat, & Regis Franciæ filia erat, quietè habitare poſſet; quam tamen pater ei conſtanter denegavit. Unde filius factus rebellis, patri ſuo bellum indicere non eſt veritus, utpotè à fratribus ſuis, & Principibus confœderatis adjutus, cujuſmodi erant Reges Franciæ, & Scotiæ, Comites itidem Pictavienſis, & Flandriæ, aliique permulti; unde Regni Anglicani ſtatus in ſummam redactus eſt miſeriam. Obſervant autem annales, idipſum juſto Dei judicio accidiſſe, prout ipſemet pater ſummo Pontifici faſſus fuit, aſſerendo, quòd quia ipſemet S. Thomam Cantuarienſem, ſpiritualem Patrem ſuum, duris modis fuerat perſecutus, meritò DEUS in juſtum noxæ ſuæ ſupplicium hanc contra ipſum moviſſet filii ſui perſecutionem, ut delictum adeò grave condigna pœna mulctaretur.

Baron. An. 1173. n. 10.

Juſtè Rex Angliæ punitur à filio.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Continuatur idem argumentum.

THEMA.

Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet. Pſ. 7. v. 17.

1 Regius Propheta David, juxta expoſitionem Cajetani, intendit hiſce verbis demonſtrare, perſecutionem iniquam, quam Saul in ſuam machinatus eſt pernitiem, ſuper ipſum recidiſſe Saulem; ait enim Cajetanus: *Saul movendo executionem in Davidem, ut rueret, poſuit ſibi ipſi occaſionem ruinæ, quoniam poſuit in reputationem Davidem, & dedit illi occaſionem congregandi viros ad ſe contra Saulem; & ſic Saul perdidit Regnum.* Portò David pauper paſtor, & Iſai Bethlehemitæ filius erat; cumque fortitudinem, & generoſitatem ſuam, gigantem proſternendo, & jugulando probaſſet, poſteà Saulis ingreſſus eſt aulam, atque in magnæ illius victoriæ condignum præmium filiam Saulis ſibi accepit in uxorem; ac proinde ſine dubio tanquam gener Saulis omnes ſuas vires in favorem ſoceri ſui adhibuiſſet, niſi hic ex motivo invidiæ, omnem moviſſet lapidem ad eum occidendum. Quia verò adverſus tam injuſtam ſui oppreſſionem ſeſe cogebatur defendere, omnes quotquot in Regno Saulis malè contenti erant, ſeſe ei conjunxerunt; nam ſacer textus ait: *Convenerunt ad eum omnes, qui erant in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære alieno, & amaro animo: & factus eſt eorum Princeps, fueruntque cum eo quaſi quadringenti viri.* Crevitque exercitus ejus quotidie in tam ingentem numerum, ut factus formidabilis, non ſolùm ab armis, & furore Saulis ſeſe defenderit, verùm etiam eo mediante ad thronum Iſraelis evectus fuerit, utpotè ad quem juſſu Dei à Samuele fuerat conſecratus. Ac proinde ſubdit Cajetanus: *Si Saul non moviſſet perſecutionem contra Davidem, nullam habuiſſet David occaſionem inſurgendi*

Cajet. ibid.

Iniqua perſecutio Saulis contra David Sauli nociva fuit.

1. Reg. 22. 2.

Saul voluit David occidere, & ſed occiſus fuit.

contra

Digitized by Google

contra domum Saulis: ſed ipſa perſecutio Saulis fecit Davidem Regem, & propterea hìc dicit, quòd Saul aperuit foveam, & fodit eam, magnam perſecutionem movendo, ut David non ſuccederet in regno; & incidit in foveam, quam operabatur, quia inde perdidit regnum. Paulò ante in eodem Pſalmo dixerat: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit*: quia, ut S. Thomas exponit, *cogitabat occidere, & fuit occiſus*: *Pſalmo 57. Foderunt ante faciem meam foveam, & inciderunt in eam. Et in Pſalmo 36. inquit impio: Obſervabit peccator juſtum, & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis: Dominus autem irridebit eum, quoniam proſpicit, quod veniet dies ejus.* At verò quonam modo Deus perverſa Saulis adverſus innocentem Davidem concepta conſilia deluſit? Nimirùm effecit, ut gladius ille, quem ipſe toties adverſus eum exacuerat, ad inſerendam ſibimetipſi mortem ſerviret, verificareturque ad unguem, quod David ſubjungit, dicens: *Gladium evaginaverunt peccatores, intenderunt arcum ſuum, ut dejiciant pauperem, & inopem, ut trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipſorum.* Notat enim Cajetanus, quòd Saul occidit ſeipſum, irruens ſuper proprium gladium. Idem Regius vates dixerat in Pſalmo 9. *Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator.*

S. Thom. ib.

Cajet. in Pſ. 7. Saul occidit ſeipſum.

Pſ. 9. 17.

Origo odii contra David.

2 Aſt verò quænam fuit prima origo, per quam invidus Saul permotus fuit, ut Davidem ad mortem quæreret? Hujus profectò nulla alia cauſa fuit, niſi quia Davide caput Goliath giganti præciſum in manu ſua, velut in triumpho, tenente, & portante, populus acclamavit, dicens: *Saul percuſſit mille, & David decem millia.* Audiens igitur, majores applauſus Davidi quàm ſibi fieri, in iniquam illam, & deteſtabilem præcipitatus eſt caput Davidis amputandi reſolutionem. At verò quid factum eſt? *Cognoſcetur Dominus judicia faciens*; ſicut enim ingratus Saul caput ei amputare molitus eſt, qui per victoriam contra Philiſthæum gigantem, Regiam in capite ipſius coronam firmaverat; ita Deus per juſtiſſimam ſuam diſpoſitionem ordinavit, ut Philiſthæi caput Saulis amputarent, illudque ingenti cum ludibrio, & vilipendio, velut ſpectaculum quoddam, circumferrent. Obſervat inſuper Cajetanus: *Quod quia Saul ſæpius tentaverat, ut David à Philiſthæis occideretur, ideò Deum diſpoſuiſſe, ut ipſe eorundem Philiſthæorum ignominioſa præda fieret; quia Saul procurabat, quòd David occideretur à Philiſthæis, juſto Dei judicio ipſe Saul ruit ſub Philiſthæis*: & huic ſenſui conſonat, quod ſubjungit de illius capite (ſcilicet *convertetur dolor ejus in caput ejus &c.*) nam Saulis caput abſciſſum miſerunt Philiſthæi, ut oſtenderetur idolorum templis, & populis, & ſic ſuper caput Saulis converſum eſt malum. Valerius Maximus in capite, cui titulus eſt *De ſapienter dictis*, in hæc verba ſcribit: *Megarenſes dum caperentur à Galeno, caveis effractis, leones in hoſtes immiſerunt, putantes ſe obicem laſcivienti jam in civium capita mucroni objecturos: ſed miſerè ab iiſdem triſti, & vel ipſis hoſtibus miſerabili ſpectaculo ſunt lacerati, & devorati.* Porrò is, qui Davidi de Saulis morte nuntium tulit, dicendo, ſe ad ſollicitationem Saulis, vitam ei eripuiſſe; ſimulque eidem Davidi Regia attulit inſignia, veritatem expertus eſt oraculi in themate propoſiti, ſcilicet: *In verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet*; quia qui ingens à Davide ſperabat præmium, præmii loco mortem retulit, eò quòd in ſanguinem Regium, etiam ad deſperati Saulis ſollicitationem, manus ſuas mittere præſumpſiſſet.

Cajet. in Pſ. 7. Saul deſideravit ut David occideretur à Philiſthæis, & ipſe occiſus fuit ab illis.

Val. Max. l. 7.

2. Reg. 1. 15.

3. Reg. 21. 19.

3 *Convertetur dolor ejus, &c.* Jezabel innocentis Naboth ſanguinem à canibus lingi procuravit: *Linxerunt canes ſanguinem Naboth*; at verò quiſnam hujus ſacrilegæ infortunatus finis fuit? *Ornavit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram*; ſiquidem per capitis ſui ornatum oculos Jehu ad ſe allicere, & attrahere ſperabat: hic autem econtrà præcepit, dicens: *Præcipitate eam deorſum; non invenerunt niſi calvariam*; unde Rex ille dixit: *Sermo Domini eſt, quem locutus eſt per ſervum ſuum Eliam, dicens: In agro Iezrabel comedent canes carnes Iezabel, & erunt carnes Iezabel ſicut ſtercus ſuper faciem terræ.* Paulò ante in eodem capite ſcribitur, quòd cum Jehu occidiſſet Joram, præceperit, dicens: *Projice eum in agro Naboth; memini enim, quando ego & tu ſedentes in curru ſequebamur Achab patrem hujus, quod Dominus onus hoc levaverit ſuper eum, dicens: Si non pro ſanguine Naboth, & pro ſanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro iſto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & projice eum in agrum, juxta verbum Domini.* Porrò David inquit: *In laqueo iſto, quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum*; & nunquid idipſum reverà Achitopheli accidit? Siquidem per malitioſum ſuum conſilium ſuadebat, ut Abſalon laqueo caperet Davidem, eumque prædam ſuam faceret; Deus autem juſtus Judex ordinavit, ut laqueus ille, cui irretire volebat innocentem Davidem, converteretur ei in reſtim: contriſtatus enim, quòd conſilium Chuſai prævaluiſſet, ſuſpendio interiit: *Vir impius fodit malum*, inquit Sapiens, *& in labiis ejus ignis ardeſcit*. Sanctus Antonius de Padua ſuperbi, & minitabundi Antiochi commemorat exemplum, utpotè ſuper quem omnes ejus machinæ & minæ ceciderunt. En verba Sancti Antonii: *Dominus ejecit flagello de templo ementes, & vendentes. Flagello, inquam, facto de peccato, quia convertit ipſorum peccatum in pœnam, ut fiant graves etiam ſibi ipſis. De hoc eſt figura 2. Machab. 9. de Antiocho, qui volebat de Ieruſalem facere ſepulchrum Iudæorum, ipſam deſtruendo, & Iudæos interficiendo, & diſſipare templum, & aſcendit currum ſuum; ſed à Deo percuſſus eſt, & cœperunt erumpere vermes de corpore, & doloribus interioribus cruciari, cadenſque de curru colliſus eſt, & in tantum anguſtiatus, quod propter carnis fœtorem ſe ipſum tolerare non poterat; & ob hoc divinam ſententiam in ſe recognoſcens, dixit: Iuſtum eſt, ſubditũ eſſe Deo, & mortalẽ non paria Deo ſentire.*

Devorarunt canes Iezabel, quia illa ſic procuraverat Naboth.

2. Reg. 17. 23. Achitophel Davidi paravit laqueum & ipſemet ſuſpendit ſe.

Prov. 16. S. Anton. de Pad. ſer. 2. Dom. 4. Quadr.

Pœna Antiochi.

4 *Convertetur dolor ejus in caput ejus, &c.* Nabuchodonoſor edictum quoddam, ſub pœna mortis obligans, promulgavit, ut ſcilicet unuſquiſque ſtatuam illam auream in campo Dura à ſe erectam adoraret; qui cultus cultui veri Dei notabiliter detrahebat, & præjudicabat, quem pueri Hebræi defendere ſatagebant. Cum igitur hi ex zelo tuendi honoris divini huic edicto Regio obedire renuiſſent, in fornacem ſubitò projecti fuerunt, ſed cum peſſimo ejuſdem Regis idololatræ eventu; ſiquidem in eadem fornace in ſpecie viſibili vidit verum Deum comparentem, qui ſervos ſuos defendebat, & à flamma præſervabat illæſos; unde ait: *Ecce video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & ſpecies quarti ſimilis Filio Dei, & ait: Servi Dei excelſi, egredimini; & ait: Benedictus Deus eorum.* Imò legem ſtatuit, ne quiſquam ſub pœna mortis Deum Hebræorum blaſphemare præſumeret. Id verò, unde vel maximè propoſitum noſtrum relucet, eſt quod ſequitur: Miniſtri enim, qui fornacem in ſeptuplum plus ſolito ex ſulphure, bitumine, aliaque materia combuſtibili accenderant, ut tres illos pueros conflagrarent, ſe illud in damnum proprium facere minimè intelligebant: *Erupit enim flamma, & incendit, quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.*

Miniſtri fornacis Babylonici igne conſumpti ſunt.

5 *In verticem ipſius, &c.* Holofernes in fortitudine invincibilium armorum ſuorum innumeros quidem captivaverat populos; at verò quodnam inde retulit ſupplicium? Nimirùm & ipſe viduæ cujuſdam Hebrææ factus eſt captivus, & mancipium. Unde ſacer textus Holofernem pulchritudine Judith illaqueatum exprimere volens, non ſine myſterio ait: *Statim captus eſt in oculis ſuis Holofernes*: id quod ſancta hæc vidua ferventibus precibus à Deo poſtulaverat, dicens: *Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me, & percuties eum in labiis charitatis meæ.* Holofernes quidem innumeros percuſſerat, vitæque ſtamen plurimis præciderat; ſed *converſus eſt dolor ejus in caput ejus, & iniquitas, &c. Gladius ejus intravit in cor ejus*: id quod pariter Judith petierat, dicendo: *Fac Domine, ut gladio proprio ejus ſuperbia amputetur. Acceſſit igitur ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exſolvit: cumque evaginaſſet illum, apprehendit comam capitis ejus, & percuſſit bis in cervicem ejus, & abſcidit caput ejus.*

Holofernes multos occiderat.

Iud. 10. 17.

Iudit. h. 9. 13. A Iudith occiſus fuit.

6 *In verticem ipſius &c.* Dionyſius Carthuſianus verba illa: *Parturit injuſtitiam, concepit dolorem, &c.* de Judæis Chriſto adverſantibus interpretatur, inquiens: *Populus Iudæorum concepit injuſtitiam, calumniando opera Chriſti, & Dæmoni ea attribuendo. Concepit dolorem, quia triſtabantur propter gloriam miraculorum Chriſti, & de hoc, quod multi credebant in eum; unde etiam cogitabant occidere Lazarum à Chriſto reſuſcitatum. Et peperit*

Dion. Carth. in Pſ. 7. ex Pſalm. 7. Iudæorum explicatur peccatum Iudæorum contra Chriſtum.

iniqui-

Digitized by Google

iniquitatem, id eſt, plebs Judæorum ex dolore, quem contra Chriſtum concepit, ad graviſſimam illam iniquitatem prorupit, qua unigenitum Filium Dei ſceleratiſſimis, atque ſacrilegis manibus occidit. Lacum aperuit, id eſt, Chriſto occaſionem ruinæ propoſuit, ſeu laqueum mortis præparavit: Et effodit eum, profundando conſilium, quomodo nomen atque memoriam Jeſu prorſus extingueret: Et incidit in foveam, quam fecit, quoniam Chriſtum occidendo, meruerunt occidi, diſpergi, & minorari. Convertetur dolor ejus in caput ejus, quia quod populus Judæorum Chriſto facere cogitavit, ipſemet paſſus eſt. Paulus de Palatio exponens dictum illud Eccleſiaſtici: *Illuſio, & improperium ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſidiabitur illi: laqueo peribunt, qui oblectantur caſu juſtorum;* ita ſcribit: *Solent ſuperbi illuſione, & improperio alios afficere, ſed ei illuſioni, & improperio parata vindicta eſt; ut leo in inſidiis paratur venationi, & ut leo prodit, unde quam venatur, fera neſciebat: unde & vindicta a Deo prodibit, unde illuſor ignorabat. Exemplo ſit illuſio, & improperium Judæorum contra Chriſtum, quibus ex inſidiis prodiit Titus, & Veſpaſianus, omnes ut leo comminuens.* Porrò irriſionibus & ludibriis, quibus Meſſiam ſuum exſibilarunt, ſuccedent ad finem uſque ſæculorum improperia innumera, quibuſcum ab omnibus terræ populis digito monſtrabuntur. Idololatræ, qui poſt Judæos per tot Martyrum neces fidem Chriſti extinguere parabant, eandem magis magiſque ſemper augebant; unde S. Leo de cathedra Petri inquit: *Reges mundi, & omnes ſæculi poteſtates, cruenta impietate in Dei populum ſæviebant, cum ad maximam pertinere gloriam ſuam ducerent, ſi de terris nomen Chriſtianum auferrent, neſcientes, Eccleſiam Dei per furorem ſuæ crudelitatis augeri, quoniam in ſuppliciis, & mortibus beatorum Martyrum, qui putabantur minui numero, multiplicabantur exemplo.* In actibus S. Laurentii legitur, glorioſum hunc Martyrem Valeriano improperaſſe dicendo: *Diſce miſer, quod carbones tui mihi refrigerium præſtant, tibi autem ſupplicium æternum.* In rabiem agebantur truculenti perſecutores, Reges, & Imperatores, videntes, omnem ſuam potentiam à teneris virgunculis derideri & ſuperari, utpotè quæ illis cæcitatem, & ignorantiam, in qua vivebant, nec non crudelitatem, & barbariem, quam in illas exercebant, animosè exprobrabant. S. Auguſtinus ſuper illa verba Pſalmi 9. *Infixæ ſunt gentes in interitu, quem fecerunt,* ita ſcribit: *Animadverte, quemadmodum ſervetur pœna peccato de operibus ſuis: & quemadmodum qui voluerunt perſequi Eccleſiam, in ea corruptione ſint fixi, quam ſe inferre arbitrabantur.* In vita S. Joſaphat, à S. Joanne Damaſceno conſcripta, refertur, quòd cum Rex pater ejus, fidei noſtræ infeſtiſſimus inimicus, ad filium ab hac doctrina Chriſtiana divertendum, diſputationem quandam ſub dolo inſtituere paraſſet, in qua Nacor, ſimulans ſe eſſe ſanctũ Barlaam, qui Joſaphat converterat, revocare debebat, quidquid eum antea docuerat; Deus mira ſua providentia diſpoſuerit, quòd Nacor compunctus, & in eadem diſputatione converſus, fraudes ejus detegeret, ipſumque Joſaphat in religionis noſtræ dogmatibus ſtabiliùs confirmaret. S. Apoſtolus ad Philippenſes in hæc verba ſcribit: *Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto, in omni prætorio, & in ceteris omnibus.* Sanctus Hieronymus in Epiſtolam S. Pauli ad Philemonem ſcribens, notat, quòd Imperator exiſtimans ſe per Apoſtoli incarcerationem fidem Chriſti extincturum, eandem magis magiſque ſuſcitaverit: *A Cæſare,* inquit, *miſſus in carcerem, notior familiæ ejus factus, perſecutoris domum Chriſti fecit Eccleſiam:* in cujus probationem advertendum eſt, S. Apoſtolum ſcribere: *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem, qui de domo Cæſaris ſunt.*

Eccl.27.31.
Paul. de Pal. ibi.

Gloria Eccleſiæ augeſcit perſecutionibus iniquorum.
S. Leo f. 6. de Epiph.

Irridentur Reges à martyribus etiā juvenculis.

S. Auguſt. in Pſ.9.

Ordinatur deceptio per Nacor ut abducatur Joſaphat à fide.

Nacor fecit contrarium.
Phil.1.12.

S. Hieron. Epiſt. ad Philemon.

7 *In verticem ipſius, &c.* Dionyſius Carthuſianus ſuper illa verba Eccleſiaſtis: *Qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber,* ſcribens, illudque Sapientis dictum adducens: *In inſidiis ſuis capientur iniqui,* hunc in modum diſcurrit: *Uniuſcujuſque malum redundat in ſuum authorem; propriam linguam detractor coinquinat, propriam mentem invidioſus exulcerat, ſe ipſum iracundus conturbat. Qui vitiorum occaſiones non vitant, ſed ſponte aſſumunt, ſibi ipſis foveam parant, & in eam labuntur.* S. Auguſtinus explicans illa verba Pſalmi: *Lacum aperuit, & effodit eum;* interrogat, dicens: *Unde fieri poteſt, ut iniquitas prius lædat hominem juſtum, in quem procedit, quam cor injuſtum, unde procedit? Itaque fraudator pecuniæ V. G. dum cupit alium damno lacerare, ipſe avaritiæ vulnere ſauciatur. Quis autem vel demens non videat, quantum inter hos diſtet, cum ille patiatur damnum pecuniæ, ille innocentiæ?*

Dion. Carth. in Eccl. 10.8.

Malum redundat in ſuum Authorem.

S. Auguſt. in Pſ.7.

8 *In verticem ipſius, &c.* Cum maligni Phariſæi mulierem quandam in flagranti adulterio deprehendiſſent, bonam ſe nactos eſſe cenſuerunt occaſionem exhibendi ſpeciminis odii illius, quo Chriſtum proſequebantur; ac proinde illa coram Chriſto adducta, eum interrogarunt: *Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio: in lege autem Moyſes mandavit nobis, hujuſmodi lapidare, tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant tentantes eum, ut poſſent accuſare eum.* Sed *in verticem ipſorum iniquitas eorum deſcendit,* quia cœleſtis Maſter *ſcrutans corda & renes, inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra:* In iis autem characteribus, quos pulveri imprimebat, peccata accuſatorum exarabat, & detegebat; & quidem, ut ſatis eſt veriſimile, in eadem ſcriptura exprimebat quoque, eos ad illam accuſandam per malignitatem potiùs moveri, quàm per zelum: *Cum ergo perſeverarent interrogantes eum, erexit ſe, & dixit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat; & iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra. Audientes autem unus poſt unum exibant, incipientes à ſenioribus.* Audiamus hac de re canentem Sedulium:

Ioan.8.

Accuſantes adulteram in terra legunt delicta propria.

Sedul. lib 3.

Ecce trahebatur, magna ſtipante caterva,
Turpis adulterii mulier lapidanda reatu.
Quam Phariſæa manus platido ſub judice ſiſtens,
Cum damnare parat, plus liberat omnibus illis.

9 *In verticem ipſius, &c.* Refert Plinius, quòd cum Appelles Regi Ptolomæo eſſet inviſus, æmuli ejus hac volentes uti notitia, prædictum Regem aſperiùs contra ipſum irritare ſategerint, ſequentem machinando fraudem: Veſpere enim quodam eundem ex parte Regis invitarunt ad cœnam; cumque hora opportuna comparuiſſet in cœnaculo, Rex eum, à quonam invitatus eſſet, vultu quidem auſtero, & ad iracundiam compoſito interrogavit; Appelles autem deceptorem ſuum inter circumſtantes non videns, ſubitò accepto carbone vultum ejus in pariete ad vivum expreſſit, unde in notitiam venerunt authoris inſidiarum: quæ detectæ, acerbè à Rege punitæ fuerunt.

Plin. l. 35. c. 10.
Fraus.

Punitur.

10 In hiſtoriis Anglicanis manifeſtum eſt, quod in iis de Thoma Eboracenſi, familiari amico Henrici Octavi, ab Eccleſia Romana facto apoſtata, refertur: cum enim hic miniſter ob violentum ſuum dominium Reginæ Catharinæ valdè eſſet inviſus, eique à quodam aſtrologo prædictum fuiſſet, mulierem quandam extremæ ruinæ ſuæ futuram eſſe cauſam; contra eandem ſequentem orditus eſt technam: ſciens enim, Regem domicellæ cujuſdam aulicæ, cui nomen Anna Bolena erat, amoribus eſſe captum, adeò ut deficiente Catharina, eam ſibi deſponſare decreviſſet, hac uteus occaſione, Henrico perſuaſit, eum in continuo peccati mortalis ſtatu poſitum eſſe, quamdiù in matrimonio, cui jam innexus eſſet, perſeveraret, eò, quòd Papa non habuiſſet facultatem concedendi diſpenſationem, quam olim impertitus fuerat, eò, quòd Regina alterius fratris ſui vera conjux fuiſſet. Hac igitur imbutus perſuaſione, Catharinam Reginam repudiavit, ut ſatis eſt notum, Bolenam verò exiſtimato matrimonii vinculo ſibi aſtrinxit; hæc autem tandem cauſa fuit, ut Eboracenſis ſuo exueretur munere, & extra gratiam Regis poſitus, planè deſperatus, ut nonnulli ajunt, veneno à ſemetipſo ſibi præparato mortem ſibi acciverit.

Qui Henrico Octavo ſuaſit repudiare Catharinam Reginam.

Seipſum veneno occidit.

11 Drexelius in capite octavo *de lingua malè conſulente* refert, quòd cum Solimãnus Imperator Turcarum Budam, Pannoniæ civitatem, ab habitatoribus planè deſertam occupaſſet, Nadaſti, loci gubernator animoſus, & fidelis, arcem in manus inimici nequaquam cedere voluerit. Sed non ejuſdem mentis erant ejus ſubditi milites; hi enim ne inimicis ſuis in prædam cederent, hoſtes ad deditionem paciſcendam advocarunt; intereà verò gubernatorem arreptum vinxerunt, & in carcerem contruſerunt, tandemque arcem dediderunt hoſti. Promiſerat quidem Solimannus militi ſecurum abitum caſtro tradito: at audita hac in ducem commiſſa ſævitia, omnes

Drexel. de ling. malè conſulente c. 8.
Nadaſti Budæ Gubernator cogitur ut civitatem tradat.

Digitized by Google

At turcæ Milites occiderunt ſervato Nadaſti.

nes trucidari, Nadaſti verò è vinculis ſalvum abire juſſit. Ad idem propoſitum deſervit celebris illa hiſtoria, quam Euſebius de Maxentio tyranno narrat; hic enim pontem quendam mobilem, & navibus compactum Tiberi tali cum artificio inſtraverat, ut ſub tranſeuntium pedibus dehiſcens, omnes ſubmergeret; ſibi namque perſuaſum habebat, Conſtantinum, cum quo ſibi præliandum erat, hoc ſtratagemate ſubmergendum eſſe. At verò Conſtantino Maxentii exercitum à tergo perſequente, Maxentius cum ſuis in illo impetu Tiberim trajicere coactus, per idem artificium, quod inimico paraverat, ſubmerſus fuit.

Euſeb. lib. 9. Hiſt. c. 8.

Chaval. de piud. lib. 1. c. 12.

12 Accidit Pariſiis, quòd ruſtici cujuſdam divitis filius, patris ſui conditionem in die nuptiarum erubeſcens, eò, quòd natalium ſuorum vilitatem ſponſæ, & parentibus ejus anteà occultaſſet, in cameram quandam velut carcerem incluſerit; ſed *in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendit*, quia quantò magis natales ſuos per hanc actionem abſcondere contendit, tantò magis illos omnibus manifeſtos reddidit, quia patet ipſius poſt triduum è carcere illo eductus, receptam illam à filio injuriam Magiſtratui indicavit; de cujus conſenſu exhæreditavit filium, ſolam ei legitimam competentem relinquendo.

Erubuit filius Ruſtici divitem Patrem.

Exhæreditatur.

Tho. Cantip. lib. 2. Apum c. 7. n. 4.

13 Thomas Cantipratenſis aliud quoddam huic non diſſimile refert facinus. Cum enim pater quidam, qui per ſuos ſudores magnas congregaverat divitias, unicum haberet filium, eundem nobili quodam decoravit conjugio. Quia verò nurus ejus mulier erat raræ pulchritudinis, affectum mariti ſui adeò ſibi fortiter conciliavit, ut is eam facere permitteret, quidquid liberet. Hæc igitur ſocerum ſuum indignè tractabat, vix ei indulgens, unde ſe pro neceſſitate ſuſtentare poſſet. Die quadam eidem, cogente fame, cibum poſtulanti, fabas quaſdam marcidas porrexit, aſperiſque verbis à ſe abire juſſit, & converſa ad maritum, dixit: *Modo poſſumus comedere in pace, vade ad arcam, & accipe caponem coctum*. Sed ecce adimpletum reperit oraculum illud Davidicum: *Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator*. Subdit enim hiſtoria, quòd cum aperuiſſet arcam, mutatus eſt capo in bufonem, qui ſubitò ſaliens in faciem ejus, duos pedes ad mentum, & duos ad frontem firmiter applicuit, & operuit totam faciem ejus, nec fuit, qui ſciret eum amovere; ſicque mala morte mortuus eſt.

Alia ſimilis hiſtoria.

DISCVRSVS XXIX.

ARGUMENTUM.

Specialis peccati pœna eſt, quòd unum peccatum mox poſt ſe trahat aliud.

THEMA.

Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Apoc. 22. v. 11.

Prius peccatum eſt diſpoſitio ad poſterius.

1 Hiſce verbis Apocalypticis graviſſimum quoddam inſinuatur ſupplicium, cui propter peccatum ſubjicimur, ſcilicet, quòd peccatum efficiat, ut peccata peccatis cumulemus, & multiplicemus: *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc*. Etenim teſte experientia, quantò quis in luto ſe magis circumvolvit, tantò magis ſeſe coinquinat, & defœdat. Porrò Abulenſis modum inſinuat, quo unum peccatum ad alterum invitet; ait enim: *Dici poteſt, quod unum peccatum eſt diſpoſitio ad aliud, non quidem quod directè unum peccatum ſequatur ex alio, ſed quia cum homo magis perſeverat in malo, fit pigrior ad bonum, & ad malum promior*.

Abul. q. 174. in cap. 5. Matth.

Iſa. 5. 18.

2 Apud Iſaiam c. 5. hæc verba leguntur. *Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum!* Quibus verbis Deus per os Prophetæ ſui omnia illa comminatur, quæ ad funem contexendum concurrunt, ac demum illum ita incraſſant, ut fiat veluti craſſus quidam rudens, qui ad currum trahendum ſufficeret. At verò quænam eſt hæc Prophetæ Euangelici, adeò eruditi, phraſis, qua iniquitatem funibus aſſimilat? Pro hujus reſolutione obſervandum, quòd funes à principio parvi ſint, & tenues, poſteà verò paulatim tenues inter ſe complexi funes adeò incraſſantur, ut craſſi quidam fiant rudentes, qui immenſi cujuſdam ponderis machinas, & moles ſuſtentare ſufficiunt: ita quoque ſæpè quoad peccata contingit; etenim primò peccatum ex fragilitate committitur, cadit enim peccator, vel ex vehementia tentationis, aut familiaritatis ſuſpectæ, vel ex occaſionis proximæ promptitudine; ſed quia confeſſionem longo tempore negligit, & differt, ſuggerit ipſi aſtutus ſerpens, idem eſſe, ſive confiteatur triginta, vel quinquaginta peccata, ſive unum duntaxat in confeſſione proferat; una enim confeſſione ab omnibus ſe expediat; hacque ſuggeſtione efficit, ut anima peccatrix in innumerabilium peccatorum ſe præcipitet abyſſum, & cogitet penès ſe, *qui ſordeſcit, ſordeſcat adhuc*. S. Gregorius Magnus explicans verba illa Jobi: *Inducent noctem, & conterentur*, ita ſcribit: *In nocte iniquus conteritur, cum peccatorum præcedentium confuſione damnatus, veritatis lumen non invenit, & quid deinceps agere debeat, non agnoſcit. Omne quippe peccatum, quod citius pœnitendo non tergitur, aut peccatum eſt, & cauſa peccati; aut peccatum, & pœna peccati. Peccatum namque, quod pœnitentia non diluit, ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit, unde fit, ut non ſolum peccatum ſit, ſed peccatum, & cauſa peccati; ex illo quippe vitio culpa ſubſequens oritur, ex quo cæcata mens ducitur, ut pejus ex alio ligetur. Sed peccatum, quod ex peccato oritur, non jam peccatum tantummodo, ſed peccatum eſt, & pœna peccati, quia juſto in judicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, ut præcedentis peccati merito, etiam in aliis cadat*.

Proportio in peccando, & funes conficiendo.

S. Greg. l. 25. Moral. c. 9. Peccatum eſt pœna peccati.

3 Didacus Stella id, quod Samſoni, impudicis Dalilæ amoribus illaqueato, contigit, in hæc verba conſiderat: *Ligatura Samſonis ſemper de malo in deterius procedebat; nam prius fuit ligatus decem nerviceis funibus, ſecundo novis funibus; tertio tandem, & ultimo clavo in terram defixo fuit ligatus à crinibus. Sic peccator de uno in aliud peccatum tendens, ſemper ejus ſtatus deterioris fit conditionis, & fortius ligatur à Dæmone ligamentis, & funibus peccatorum, ita ut mentis tenebris obcæcatus, in circuitu Diabolo ſerviat*. Conſideratione digna eſt obſervatio illa Sancti Auguſtini, quam explicando verba illa Pſalmi 57. *Iniquitates manus veſtræ concinnant*, his verbis tradit: *Quid eſt concinnant, vel connectunt? De peccato peccatum, & ad peccatum peccatum, propter peccatum. Quid eſt hoc? Furtum fecit, peccatum eſt. Viſus eſt; occidere quærit eum, a quo viſus eſt. Connexum eſt peccatum peccato. Permiſerit Deus occulto judicio, occidere eum, quem voluit occidere. Sentit ſciri, quærit & alterum occidere: connexuit tertium. Dum ea molitur, fortè ne inveniatur, aut quia fecit, ne convincatur, conſulit Mathematicum: additum eſt quartum. Reſpondit fortè aliqua dura & mala Mathematicus, currit ad aruſpicem, ut expietur: reſpondet aruſpex, non ſe poſſe expiare; maleficus quæritur; & quis omnia poſſit numerare, quæ connectuntur peccata peccatis?* Ecce tibi hîc explicatum modum, quo ex parvis funiculis tandem groſſi intexuntur rudentes: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis!* Sanctus Auguſtinus ipſemet quoad ſe declarat, qua ratione ante ſuam converſionem jacuerit miſerabilis, & ab immenſa innumerabilium peccatorum multitudine oppreſſus; ait enim in libris Confeſſionum ſuarum: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me; quippè ex voluntate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas*. Uſque ad trigeſimum tertium ætatis ſuæ annum in immundo ſenſualitatum ſuarum luto ſe circumvolutavit, adeò ut in ipſo adimpleta fuerit Apocalyptica illa comminatio & pœna, in verbis aſſumpti thematis inſinuata, ſcilicet, *qui in ſordibus erat, ſordeſcebat adhuc*; ſurdis auribus ſanctæ ſuæ matris excipiebat reprehenſiones, ſicut & aliorum charitativas admonitiones, quemadmodum ipſemet in iiſdem Confeſſionibus de ſe teſtatur.

Didac. Stell. in cap. 1. Luc. Conditio peccatoris fit ſemper deterior.

S. Auguſt. in Pſ. 57.

Catena peccatorum.

S. Aug. lib. 8. Conf. c. 5. Teſtatur de ſe quam difficulter fuerit converſus.

4 Chryſoſtomus infelicem conſiderat Davidis ſtatum, quando in profundum adulterii cecidit barathrum: quod occultare volens, poſt ſe traxit execrabile Uriæ homicidium, & poſteà diuturno tempore ſceleris illius cum publico ſcandalo continuationem: *Quid igitur Rex*, inquit idem Chryſoſtomus, *peccatum peccato cumulat, & ſcelus ſceler obtegere molitur?* Adducitque citatum Iſaiæ textum, licèt eundem differenter à noſtra Vulgata hoc modo legat: *Væ, qui trahitis vanitatem in funiculo longo!* ac tandem paulò poſt ſubjungit: *Cum quiſpiam peccavit, niſi ſtatim ſe revocet, & peccatũ agnoſcat, in illud rurſum labitur*.

O. Chryſoſt. in Pſ. 50.

In David adulterium cauſavit homicidium.

5 Sanctus Hieronymos aliud nobis explicat myſterium, ob quod peccata ab Iſaia *funiculi vanitatis* appellantur; ſcilicet, quia peccatum cum facilitate committitur, idque adinſtar funis, qui facilè contexitur; at verò

S. Hieron. in Iſa.

quan-

quando ab illis nos liberare molimur, eum inſtar rudentis craſſum, & fortem experimur, ob repugnantiam, & difficultatem qua illa deſerimus; quia cum inde voluerimus exire, ſolidiſſimis vinculis nectimur.

Alia proportio inter peccatum & funem.

Erit nonnunquam aliquis, qui voluptati carnali operam dare incipit, ſibi perſoadens, voluptatem illam funiculum quendam eſſe, quem facilè rumpere poſſit, vel impudicum amorem à ſe pro libito ſuo ſe poſſe eximere; ſed graviter fallitur, quia, ut ſuo loco probavimus, *peccator funibus peccatorum ſuorum conſtringitur*; ſe enim ab illo impudico affectu, vel concupiſcentia carnali adeò experietur illaqueatum & conſtrictum, ac ſi forti aliquo & craſſo fune innexus teneretur.

Prov. 5.22.

Eccl. 7.27.

Audite Salomonem dicentem: *Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt: ſagena cor ejus, vincula ſunt manus illius*. Idem quoque Salomon alibi carnalem hominem ab impudica fœmina inſtar bovis per laqueum tractum introducit, inquiens: *Eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans, quòd ad vincula ſtultus trahatur*.

Prov. 7.22.

6 Obſervandum eſt inſuper, quòd Spiritus Sanctus, qui calamum ſacri Chroniſtæ Moyſis direxit, peccatum carnalitatis, quod ante diluvium cœlum infecerat, & terram, exprimere volens, illud nomine mali ſeu malitiæ, quod nomen eſt genericum, deſcripſerit, dicendo: *Videns Deus, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum omni tempore*.

Gen. 6.
Luxuria eſt fons multorum peccatorum.
D. Chryſoſt. ibi.

Porrò D. Chryſoſtomus hujus appellationis hanc reddit rationem: *Ex hoc enim malo opere, quaſi ex fonte quodam, multa etiam alia ſuboriebantur peccata; & ideo dicit: Malitia hominum; nam ubi ſcortatio, & luxuria, veriſimile eſt, ibi & ebrietatem, & crapulam, & magnam injuſtitiam, & avaritiam, & innumera alia naſci mala*: quæ S. Apoſtolus in Epiſtola ad Galatas cap. 5. his verbis recenſet: *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, &c.*

Gal. 5.

Et verò nunquid hæc omnia vobis totidem videntur eſſe funiculi, ad contexendum hunc laqueum concurrentes? *Væ! qui trahitis iniquitatem*. Ingenioſum eſt epitheton illud, quo Euſebius Cæſarienſis hoc vitium indigitat, dum illud *hydram multorum capitum* appellat.

Euſeb. lib. 7. præc. Euang.

Sanctus Ambroſius quoque hanc veritatem: *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc*, egregiè confirmat; homo enim perditæ ſalutis de peccato in peccatum, de vitio in vitium ſemper magis magiſque ſe præcipitat, præcipuè verò homo carnalis: *Luxuria enim ſeminarium, & origo vitiorum eſt*.

S. Ambroſ. lib. de Elia & jejun. c. 19.
Radix omnium malorum eſt cupiditas.
1. Tim. 6.10.

Similiter quis eſt, qui ignoret, Apoſtolum de avaritia dicere: *Radix omnium malorum eſt cupiditas*? S. Bonaventura ait: *Diabolus, quando poteſt in corde hominis inſerere avaritiam, omnia vitia inſerit, quia jam habet omnium malorum radicem & principium*.

S. Bonav. to. 6. diæta ſal. c. 6.

Caſſiodorus quoque peſſimam hujus vitii naturam, & conſequentiam, ſequentibus verbis egregiè exprimit, dum ait: *Reginam illam procacium vitiorum avaritiã fuge, cui cuncta crimina deteſtabili devotione famulantur*.

Caſſiod. l. 11. var. 2.

7 *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc*. Viderene cupitis, quo modo in Herode Rege, poſtquam in tam profundum, ſcandaloſi, & publici cum Herodiade inceſtus, corruit præcipitium, adimpletum fuerit illud, quòd ſcilicet peccatum ſit pœna peccati? Audiebat ipſe perlibenter Joannis Baptiſtæ prædicationem (*libenter eum audiebat*,) ſed audita omnia non exequebatur opere ipſo; non enim ſine myſterio Euangeliſta ait: *Audito eo, multa faciebat*; *multa*, inquam, non tamen *omnia*; unde in illum impingebat ſcopulum, quem Sanctus Jacobus Apoſtolus his verbis detexit: *Qui in uno offendit, factus eſt omnium reus*.

Ordo peccatorum Herodis.

Marc. 6.20.

Jacob. 2.10.

Prætereà magnæ inter ipſum, & fratrem ſuum excitatæ fuerunt contentiones, iræ, rixæ, & æmulationes, ob raptam ſibi uxorem; deinde ad hujus inceſtuoſæ mulieris inſtantiam, incarceravit ſanctum Joannem Baptiſtam, ejuſque divinis admonitionibus aures ſuas obturavit, univerſamque Judæam ſcandalizando ſeducere pro nihilo duxit. Adhæc crapulæ, choræis, & tripudiis deditus, atque ad juramenta, & perjuria proferenda valdè proclivis erat, donec tandem in ſcelus adeò deteſtandum ſe præcipitaret, quale vix unquam vidit mundus, ſcilicet, quòd in præmium unius ſaltatiunculæ Præcurſoris caput amputari juſſerit, licèt hic magnam apud ipſum ſanctitatis opinionem habuerit; nec mirum, nam ut Sapiens ait: *Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*. Quando enim homo timorem Dei, omnemque verecundiam exuit, nullum eſt adeò enorme peccatum, ad quod ſibi habenas non laxet.

Prov. 18.3.

8 Nazareni ad tantam pervenerunt extremam malitiam, ut, referente Sancto Luca Euangeliſta, Salvatorem noſtrum ignominioſè à ſe repellere, & ex monte quodam præcipitare moliti fuerint: *Ejecerunt illum extra civitatem, & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ut præcipitarent eum*.

Invidia Nazarenorum.

Luc. 4.

Ad hanc verò extremam malitiam non pertigerunt ſubitò, ſed ſenſim & paulatim. A principio namque Capharnaitis invidere cœperunt, eò quòd multa inter illos patraſſet miracula, qualia in Nazareth, ubi natus erat, minimè patravit: *Qualia feciſti in Capharnaum, fac & hic in patria tua*.

Machinantur mortem Chriſto.

Porrò Albertus Magnus, quòd Chriſtus in Nazareth miracula non patrarit, ob hanc rationem factum id eſſe aſſerit, quia ſcilicet *hoc impedivit eorum incredulitas, & indevotio, quia id in fide, & devote non petebant*.

Alb. Magn. ibi.

S. Bernardinus ideò id Chriſtum non feciſſe dicit, quia ad miracula petenda ſiniſtro, & terreno movebantur fine; *nam ex infidelitate, & animo contradicendi, & detrahendi, & contemnendi dicunt ei: Quanta audivimus facta, &c. quaſi dicere vellent, niſi aliqua magna mirabilia feceris, fama tua videtur falſa, & ideò non tibi credemus*.

S. Bernard. f. fer. 2. poſt Dom. 3. Quadr.
Sunt increduli.

Præter invidiam autem, & incredulitatem, militabat quoque in hoc populo deteſtabilis quædam ingratitudo; ſiquidem de civitate Nazareth jure merito dici poterat: *Non fecit taliter omni nationi*; ad nullam namque urbem ex tot nobilibus, antiquis, populoſis, ampliſque totius Palæſtinæ civitatibus, Deus ſolemnem illam de Incarnatione Altiſſimi direxit legationem, præterquàm ad civitatem Nazareth; in ea namque Filius Dei carnem aſſumere, totque annis habitare dignatus eſt: & tamen Nazarenis potius, quàm cunctis aliis Judææ vel Galilææ incolis exprobari poterat illud: *Medius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis*; imò veriſimile eſt, quòd illum, velut hominem vilem, & abjectum, deriſerint & contempſerint, prout ex S. Matthæo facilè deducitur, apud quem dixiſſe referuntur: *Nonne hic eſt filius fabri, & mater ejus dicitur Maria*?

Pſ. 147.20.

Ioan. 1.26.

Matt. 13.55.

Beda ait: *Ab irridentibus civibus ſe ipſum curare, hoc eſt, in ſua patria virtutes facere monetur*. Toletus aliam quandam illorum inſinuat deordinationem: *Non hi miracula fieri apud ſe cupiebant propter fidem, ſed propter ambitionem quandam*.

Beda.
Toletus in Lucam.

Hæc igitur defectuum multiplicitas in hoc illos barathrum deturbavit, de quo Chryſoſtomus ita ſcribit: *Conſidera, poſt quantam ſignorum manifeſtationem ad ipſos venerit, & ne ſic quidem rurſus ſuſtinuerint, quin rurſus odio inflammarentur*.

D. Chryſoſt. hom. 99. in Matth.

Idem S. Doctor in catena citatus, cauſam, cur Chriſtus in Nazareth miracula non patrarit, his verbis manifeſtat: *A miraculis abſtinet, ne provocaret eos ad majorem livorem*. S. Lucas enim ſcribit: *Repleti ſunt omnes in Synagoga ira, & ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem, &c.*

D. Chryſoſt. in Cat.
Magnam habuerunt funem peccatorum.

Ecce tibi igitur, qualiter parvi hi funiculi tandem in groſſum & magnum funem adaucti fuerint: *Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis*. Sacer quidam interpres modum declarat, quo peccata, niſi ſubitò deponantur, & in deteſtatione habeantur, paulatim magis magiſque multiplicentur; ait enim: *Unum peccatum ſemel admiſſum ſemper ſollicitat, & inſtigat hominem ad nova peccata committenda, nec facile valet homo ei reſiſtere, quin moveatur ad imperium peccati, tanquam domini ſui, contra rationem; tanta eſt enim debilitas hominis per peccatum, ut facile ſuccumbat novis peccatis, peccato tanquam domino ſuo traditus, ut ei ſerviat, & obediat*.

Citatque textum illum Apoſtoli dicentis: *Carnalis ſum, venditus ſub peccato*. Peccator igitur dæmonis, & peccati eſt mancipium; ac proinde vera filiorum Dei libertate privatus, duobus hiſce obedit tyrannis, qui eum in quamvis faciunt præcipitari abyſſum.

Rom. 7.14.
Peccator eſt peccati mancipium.

Abulenſis in quæſtione quadam hanc noſtram declarat infœlicitatem, cui dum peccatis obnoxii ſumus, miſerè ſubjicimur. Ita enim diſcurrit: *Quando quis manet in peccato mortali, nondum ſanatus per gratiam, eſt ratio deordinata, quia non eſt in ea fixum, quod non recedat a Deo, propter bona aliqua conſequenda, vel mala evitanda; & ideo adveniente tentatione aliqua, ad concupiſcendum bonum, vel fugiendum triſte, cum facilius ſit hoc agere, quam contrarium, faciet*

Abul. q. 179. in cap. 13. Matth.

illud

Digitized by Google

illud homo, niſi fortè ſit in eo aliquid, quod ad contrarium inclinet; & tamen non eſt, quia non eſt ibi gratia, quæ rationem ordinet in Deum, ſed eſt deordinatio in anima, ſecundum quam naturalius eſt ei moveri deordinatè ad bonum judicandum in creatura; & ille motus eſt peccatum mortale, & ſic manenti in peccato mortali, eſt quaſi naturale peccare mortaliter, quouſque ſanetur per gratiam; facere autem bonum eſt difficile, id eſt, contra naturam. Infallibile namque eſt axioma Apoſtoli, dicentis: *Non ego, ſed gratia Dei mecum*; nam in ordine ad vitam æternam, opus bonum & meritorium facere non poſſumus ſine auxilio & concomitantia divinæ gratiæ, quam quia peccator per peccatum à ſe abjecit, conſequens eſt, ut ab hujus violentia & dominio quaſi coactus, ſemper magis magiſque de peccato in peccatum cadat, verificeturque illud: *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc.*

Manenti in peccato mortali, eſt naturale peccare mortaliter.

DISCVRSVS XXX.

ARGUMENTUM.

Peccatum ſemper poſt ſe aliud trahit, niſi deponatur per pœnitentiam.

THEMA.

Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum. Pſalm. 68. verſ. 28.

1 INter alias imprecationes, per quas Propheta Regius, à Deo inſpiratus, homini perditæ ſalutis mala comminatur, una fuit peccatorum multiplicitas, quam juſto Dei judicio ſunt incurſuri: *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, ut non intrent in juſtitiam tuam: deleantur de libro viventium, &c.* Et verò hanc peccatorum multiplicitatem, ſeverum eſſe vindicis juſtitiæ divinæ ſupplicium, ex quadam S. Gregorii expoſitione facilè colligitur: Hic enim explicans verba illa: *Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ*, ita ſcribit: *Cor quippe Dominus prioribus meritis aggravatum, juſtè permittit etiam ſubſequentibus malignorum ſpirituum perſuaſionibus falli, quod cum digne in culpa trahitur, reatus ejus in pœna cumulatur; unde & iræ ſuæ Dominus viam de ſemita feciſſe perhibetur, latior enim eſt via, quam ſemita; ex ſemita vero iræ ſuæ viam facere, eſt iræ cauſas diſtrictè judicando dilatare, ut qui illuminati agere rectè noluerunt, juſte cæcati adhuc faciant, unde amplius puniri mereantur.* Alvarez de hac materia diſſerens, ſequentem adfert aptiſſimam ſimilitudinem: *Sicut ſolet paterfamilias furem (jam ſua diligentia non potentem fugere, nec domo exire,) pro libito ſinere, ut plura furetur, & in ſinu ac in ſacco recondat, quo comprehenſum ſeverius puniat, & evidentius de furto convincat; ita Dominus ſinit peccatorem, qui haud dubiè ſuam juſtitiam non fugiet, ut magis, ac magis peccet, & flagitia flagitiis accumulet, quo tandem malis benè oneratum immenſis ſuppliciis bene oneret, & pro iniquitatis menſura, cruciatus & pœnas infligat.*

S. Gregor. lib. 21. Mor. c. 9. Ex ſemita peccatorum fit via.

Alvarez. l. 2. p. 2. c. 4. c. 2. Similitudo à fure.

2 Abſalon inprimis per abominabilem traditionem prorupit in medio convivii in fratricidium Amnonis, idque cum ſummo Davidis patris ſui dolore; quia verò propter hoc crimen punitus non fuit, ad alium tranſiit horrendum exceſſum, excitando ad ſeditionem contra Regem, benè meritum ſuum genitorem, ſubditum ei populum; deinde ad inferendam ei mortem, Regiumque diadema è capite rapiendum, ad indicendum eidem patri ſuo bellum proceſſit; tandem in tantam inſolentiam prorupit, ut in conſpectu totius Jeroſolymæ, ejuſdem patris ſui uxores ad majorem ipſius contemptum & vilipendium carnaliter cognoſcere non erubeſceret. Nunquid in hoc infelici Abſalone adimpletum vobis videtur ſupradictum oraculum: *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum? Semper ſcelera, dum non reparantur, increſcunt*, inquit Chryſoſtomus: *& in augmentum facinoris proſilitur, quoties impunita ſecuritate peccatur. Dum enim in Abſalon fratris occiſi facinus non vindicatur, in parricidium patris recidivum facinus iteratur.* S. Apoſtolus in primo capite Epiſtolæ ad Romanos de divina juſtitia ſub his terminis loquitur: *Revelatur ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent*; & paulò poſt ſubdit: *Cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & quadrupedum, & ſerpentum.* Verba autem, quæ ſubſequuntur, vel maximè propoſito noſtro deſerviunt, utpotè illius expreſſiva ſupplicii, quod illis Pſalmiſtæ verbis inſinuatur: *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum.* Subdit enim S. Paulus: *Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, &c.* Ubi Sanctus Anſelmus explicat, quomodo ly illud, *tradidit*, ſit intelligendum; dicit enim ſenſum illius hunc eſſe: *Dimiſit illos in deſideria cordis eorum; tradere enim dicitur Deus, cum non retinet delinquentes propter arbitrii libertatem ad malum promptiſſimam. Manifeſtum quoque eſt, Deum operari in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates, quocunque voluerit, ſive ad bona, pro ſua miſericordia, ſive ad mala, pro meritis eorum; judicio utique ſuo, nonnunquam aperto, nonnunquam occulte, ſemper autem juſto; nam propter præcedentia peccata multiplicantur ſequentia, & Deus, qui peccatores diu expectat, ut redeant, non redeuntes atque contemnentes ponit adhuc, ubi gravius impingant. Peccatum quippè, quod per pœnitentiam citius non deletur, aut peccatum, & cauſa peccati, aut peccatum, & pœna peccati, aut peccatum ſimul, & cauſa, & pœna peccati. Omne enim, quod prius male committitur, peccatum eſt, ſed ſi citius pœnitendo non tergitur, juſto judicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere.* Unde Sanctus Ambroſius explicans verba illa Pſalmi 1. *In Cathedra peſtilentiæ non ſedit*, ſequens nobis ſuggerit ſalutare conſilium, inquiens: *Ve in ſtipulam ignis exſiliens inhæret, ac permanet, donec omne, quod corripuit, abſumat: ita vel exigua ſcintilla peccati, ſi quo vitiorum fomite fuerit excitata, incendium grande excitat. Noli ergo ſtare in peccato. Poſtremo poſuiſti veſtigium ſupra voraginem culpæ; citò aufer pedem, ne ſupra plantam tibi aſcendat pollutio, & lapſu faciliori deceptus, ſupra lutum reſideas. Cavenda ergo prima ſunt vitia, ne in plura deinde graviora proſerpant. Etenim ſicut ii, qui ſe in luto verſant, quo magis volutantur, eò amplius inquinantur: ita qui ſemel ſe luto improbitatis aſperſerit, niſi ab eo velociter exſiliat, gravius ſibi dedecoris ſui cœnum per ſingulos dies lutulentæ converſationis obducit.*

Ordo peccatorum Abſalonis.

D. Chryſoſt. hom. de Abſal.

Rom. 1. 21.

S. Anſelm. ib. Graviſſima eſt pœna quod Deus peccatores dimittat deſideriis ſuis.

S. Ambroſ. in Pſ. 1.

Cavenda ſunt prima vitia ne ulterius ſerpla.

3 *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum.* Inter alias patientiſſimi Jobi querelas, una quoque hæc fuit: *Concidit me vulnere ſuper vulnus*; quæ quidem quoad ſenſum literalem facilis eſt, quia *à planta pedis uſque ad verticem non erat in eo ſanitas*; ſenſum verò moralem S. Gregorius ad propoſitum noſtrum ita exponit: *In infirmis ſuis ſancta Eccleſia vulnere ſuper vulnus conciditur, quando peccatum peccato additur, ut culpa vehementius exaggeretur. Quem enim avaritia pertrahit ad rapinam, rapina ducit ad fallaciam, ut perpetrata culpa ex falſitate etiam defendatur. Quid iſte niſi ſuper vulnus conciſus eſt vulnere? unde benè quoque per Prophetam dicitur: Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. Solet enim ſanguinis nomine ſignari peccatum.* Enimverò quantò magis vulnus aliquod veteraſcit, & excreſcit, tantò magis caro ſana debilitatur, & corrumpitur: eundem quoque effectum ſpirituale animarum vulnus per peccatum inflictum producit; niſi enim hoc ſubitò curetur, magis creſcit, multoſque generat vermes, id eſt, malæ conſcientiæ adauget remorſus, & puncturas, quia *apponit iniquitatem ſuper iniquitatem.*

Iob 16. 15.

S. Greg. ib.

Trahit unū peccatum alterum.

Explicatur ſimilitudine.

4 Apud Jeremiam dicitur: *Percuſſit eos leo de ſylva, lupus ad veſperam vaſtavit eos, quia multiplicatæ ſunt prævaricationes eorum.* Multi etenim ſunt, qui leoni & lupo infernali in prædam cedunt; eò quòd in magno numero iniquitates ſuas multiplicarint, eo ipſo enim, quo illas confiteri detrectarunt, confortatæ ſunt averſiones eorum. S. Iſidorus inter alias ſententias tradit quoque ſequentem: *Pœna peccati peccatum admittitur, quando pro merito cujuſque peccati, Deo deſerente, in aliud peccatum deterius itur, de quo amplius, qui admiſerit, ſordidetur. Ergo præcedens peccatum cauſa eſt ſequentis peccati, ſequens vero peccatum pœna eſt præcedentis delicti. Præcedentia itaque peccata ſequentium ſunt criminum cauſa, ut quæ ſequuntur, ſint præcedentium pœna.*

Ierem. 5.

S. Iſidor. l. 2. Sent. c. 19.

5 Domus Jacob In Scriptura ſacra in tanta eſt exiſtimatione, ut S. Gabriel incarnationem Verbi Mariæ annuntians, dixerit: *Regnabit in domo Iacob*: ab hac enim familia duodecim egreſſi ſunt Patriarchæ, ſtipites & cardi-

Luc. 1. 33.

Digitized by Google

cardines electi populi Iſraelitici; & tamen in quos exceſſus hæc familia non prorupit? Vultiſne ſcite horum exceſſuum cauſam? Nimirùm tunc quando Joſephum plus aliis fratribus à patre diligi viderunt, conceptum invidiæ livorem in primis ſuis ſcintillis non extinxerunt, ac proinde magna in ipſis flamma accenſa fuit; audito enim Joſephi ſomnio, adversùs innocentem odio & vindicta exarſerunt, atque in tam profundum & fœtidum lutum ſeſe conjecerunt, ut Moyſes illud *crimen peſſimum* appellare non dubitarit. Inprimis enim mortem ejus machinari cœperunt, & licèt mutato conſilio illum Madianitis velut mancipium vendiderint, ſenectutem tamen patris contriſtari, & affligere minimè curarunt, perſuadentes eidem, prædilectum filium ſuum à fera fuiſſe dilaniatum; unde Oleaſter inquit: *Multa peccata ſecum affert unum peccatum, nam hic homicidium peperit mendacium, & patris mœſtitiam, cui non pepercit invidia.*

Gen. 37. Ordo peccatorum fratrû Joſephi.

Oleaſt.

6 Iſaias Propheta ait: *Ecce iniquitatibus veſtris venditi eſtis.* Enimverò mancipium aliquod aliis in ſervitutem divenditum, ab hac ſervitute alterius auxilio redimi, & liberari poteſt; non tamen idem peccatori contingit, hujus enim, quamdiù talis eſt, peccatum, velut implacabilis tyrannus, nullam prorſus redemptionem admittit. Prætereà conſiderandum eſt, quòd ſervus, qui a domino ſuo alteri divenditur, liber evadat ab illo, qui eum vendidit, & ſolùm ſubjiciatur alteri, cui eſt divenditus; at verò impius, qui factus effrænis, & beſtialis appetitus ſui ſervus, in ſervitutem tranſit alterius peccati, non propterea à præcedentis peccati tyrannide eximitur; & ideò Pſalmiſta ait: *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum.* Ponderatione quoque dignus eſt ille Pſ. 37. textus: *Non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum, iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicus onus grave gravatæ ſunt ſuper me.* Enimverò quoulque iniquitates in hoc miſerabili viro excreverint, ex immenſo pondere, quo humeros ſuos onuſtos ſenſit, facilè colligitur; idque magis ſequentibus verbis exprimitur: *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ: miſer factus, & curvatus ſum uſque in finem.* Ecce quouſque peccatum non expiatum pauperem redegerit peccatorem; cum enim antea ſolum aggravaret caput (*ſupergreſſæ ſunt caput meum:*) poſteà auctum, & multiplicatum, in pondus immenſum tranſiit, quod dorſo ejus inſupportabile, & intolerabile factum fuit. Opportunè igitur ſanctus Ambroſius ſuper hunc Pſalmum ſcribens ita monet: *Ergo quando nos ingravant noſtra peccata, & talento quodam iniquitatis plumbeo ad serrena deprimimur, dirumpamus vincula eorum, & projiciamus à nobis jugum ipſorum.* Idem ſanctus Doctor paulò poſt, quantoperè peccatum animam deſtruat, niſi ſubitò rejiciatur, his verbis declarat: *Pulchrè & illud Iſaiæ huic loco adaptatur: Omne caput in dolore, & omne cor in mœſtitia, à pedibus uſque ad caput non eſt vulnus, neque cicatrix, neque plaga cum fervore; fervet enim iniquitas cum dominatur, ſuper caput noſtrum ſe extollens, & locum occupans, ne eum Chriſtus Magiſter teneat pœnitentia.*

Iſa. 50. 1.

Peccator eſt mancipio deterior.

Pſ. 37. 5.

Incurvatus fuit David pondere peccatorum.

S. Ambroſ. in Pſ. 37.

7 *Appono iniquitatem ſuper iniquitatem.* Traditor Chriſti multis enormibus ſe peccatis coinquinavit, prout ex contextu Euangelico clarè deducitur; hujus autem ratio fuit, quia dæmon animum, & cor ejus adeò fortiter poſſederat, ut cœleſtis Magiſter de eo dixerit: *Diabolus eſt: cum Diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas.* Hugo Cardinalis verba illa Apocalyſeos: *Ubi ſedes eſt Satanæ*, ita exponit, *id eſt, manſio, non tranſitus; in illis enim manſionem facit Diabolus, qui peccata nolunt confiteri, ſed colant ea in gutture ſuo; ſed in illis tranſit, qui etſi peccant aliquando ex fragilitate, ſtatim tamen confitentur.* Porrò illi, qui in peccato mortali perſiſtentes, confeſſionem nauſeant, pluribus titulis dæmonis ſervi, & mancipia efficiuntur, qui illos pro libito ſuo in omnis generis ſcelera præcipitat, ut illis innumeris catenis conſtrictis, & illaqueatis, tantò fiat difficilior eorum liberatio: *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, ut non intrent in juſtitiam tuam, & deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur.* Noverit igitur peccator, hunc inimici infernalis evitare laqueum, qui à S. Auguſtino his verbis detegitur: *Deprecor te, o homo, ut confiteri non paveas; frequenter enim Diabolus cor tuum conſtringit, ne confitearis; quandocunque hoc perſenſeris, Diaboli tentationem eſſe non dubites, qui cupit te aſtringere nequiter, ut in peccato poſitus, ſine magna tentatione ſemper agas, quæ placita ſunt ei.* Et verò qui in ſtatu peccati eſt conſtitutus, vigore caret, & virtute reſiſtendi tentationibus contra nos prævalentis inimici, quia divinæ gratiæ deſtituti ſumus auxiliis, quæ aliàs ad nos ſuſtinendos, ne caderemus, omninò eſſet idonea, dicente Apoſtolo: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.*

Erat Judas oneratus multis peccatis.

Joan. 6.
Joan. 13.

Hugo Card. in Apoc. 2.

Qui confiteri negligit, eſt mancipiû Diaboli.
S. Aug. ſ. 30. ad frat.

Phil. 4. 3.

8 *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem.* Obſervandum quoque eſt, Regium Pſaltem peccatum uſuræ nomine indigitare, dum ait: *Ex uſuris & iniquitate redimet animas eorum.* Sed quænam uſuram inter & iniquitatem eſſe poteſt proportio? Pro reſponſione notandum eſt, quòd uſurarius fructum numerati capitalis cum rigore exigat, ita ut ſolito & honeſto fructu ſit abundantior; eodem modo peccatum, quod cordis impii & obſtinati peccatoris poſſeſſionem habet, velut rigidus quidam exactor fructus capitalis, qui multi omninò ſunt, exigit, de quibus fructibus Apoſtolus ait: *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt immunditia, &c.* Fructus avaritiæ ſunt fraudes, exactiones, rapinæ, contractus illiciti, perjuria, pauperum familiarum oppreſſiones, lites injuſtæ, &c. Concupiſcentia carnalis à Clemente Alexandrino omnium vitiorum appellatur metropolis. Unde quando hæc concupiſcentia cor Davidis invaſerat, ab eo exigebat, velut fructus, adulterium, deinde homicidium, poſteà ſcandalum publicum, denique longi temporis inſordeſcentiam, pravamque conſuetudinem, adeòque appoſuit iniquitatem ſuper iniquitatem; imò hæc peccati uſura nonnunquam adeò excreſcit, ut ipſummet abſorbeat capitale, adeòque nihil ſuperſit, quo vel pro hoc, vel pro fructibus elapſis ſatisfieri poſſit, adeoque debitor veluti in perpetuo quodam carcere poſitus moriatur. Ita enim evenit illi perditæ ſalutis homini, de quo S. Apoſtolus ait: *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor tuum, theſaurizas tibi, &c.* At verò quidnam eſt illud, quod theſaurizat? num fortè theſauros accumulat, quibus debito penes divinam juſtitiam contracto ſatisfacere poſſit? Nequaquam, quamdiù enim peccati ſui luto inſordeſcit, ſemper ad ſatisfaciendum impotens manet. Ipſemet igitur Apoſtolus ſatis clarè explicat, quidnam ſit illud, quod obſtinatus peccator ſibi theſaurizat, ſcilicet, quod ſummè eſt deplorandum, *theſaurizat ſibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei;* unde conſequenter fit, quòd poſt accumulatum tam exceſſivum debitum, (*oblatus eſt ei unus, qui debebat millia talenta*) non habens, unde ſolvat, in æterno inferni carcere debitum illud per omnes æternitates luere debeat. (*Projicite eum in tenebras exteriores.*) Cœleſtis Magiſter noſter, qui non ſolùm omnia in ſapientia fecit, verùm etiam omnia in ſapientia dixit, reprobos hœdos appellavit, dicendo: *Statuet hœdos à ſiniſtris.* At verò cur non potius illos vocavit tygrides, aſpides, vel baſiliſcos? maximè cum hœdi animalia domeſtica eſſe ſoleant. S. Thomas inquit: *Per hœdos intelligit peccatores, quia eſt animal per præcipitia vadens:* Viæ Dei ad æternæ ſalutis portum perducunt, & ideò impii haſce vias non terunt; *non enim, qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.* Secundam rationem eſſe dicit, quia hœdus animal ad coitum fervidum eſt; denique tertiò, quia pro peccato offerebatur. Lyranus aliud tangit myſterium, inquiens: *Bene dicit hœdos, non capras, quæ fœtus habere poſſunt. Hœdus enim petulcum animal eſt, & ſtolidum.* Didacus Stella aliam propoſito noſtro aptiorem rationem adducit, inquiens: *Dominus per Matthæum malos contulit cum hœdis, quia hœdus ſemper procedit de malo in pejus; nam quantò magis adoleſcit, tantò pejor fit ad manducandum, ita ut quando ad maturam ætatem pervenit, comedi à nemine poſſit; ſic mali ſemper in pejus prodeunt, quouſque in profundum malorum deveniunt.*

Pſ. 71. 14.

Peccatum vocatur uſura.

Galat. 5. 19.
Fructus avaritiæ.

Concupiſcentiæ.

Peccator theſaurizat ſibi iram.
Matt. 18. 24.

Matth. 25. 33.

S. Thom. ib.

Pſ. 118. 3.

Lyran.

Did. Stell. in Luc. c. 5.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

De eodem argumento diſſeritur.

THEMA.

Peccator adjiciet ad peccandum. Eccl. 3. v. 29.

1 Eccleſiaſticus hiſce verbis quandam nobis manifeſtat veritatem, continua impiorum experientia comprobatam; hi enim, poſtquam timorem DEI depoſuerunt, in cujuſvis peccati barathrum ſeſe præcipites agunt: & hoc eſt, quod in themate dicitur: *Peccator adjiciet ad peccandum*. Græcus textus legit: *Peccator addet peccata ſuper peccata*. Tygurina habet: *Sceleroſus peccata peccatis accumulabit*. Dionyſius Carthuſianus: *De minoribus corruet ad majora, ſcandalizabitque proximos, & tandem ſic excæcatur, ut glorietur, cum malefecerit, vel excuſet ſe falsè, ac in peſſimam conſuetudinem ruat, ita ut vitia ſua, quamvis enormia, parum, aut nil ponderet; peccatum namque quod per pœnitentiam non deletur, ſuo mox pondere trahit ad aliud; nam ſequens peccatum, eſt peccatum & pœna peccati: ideo quanto quis frequentius ac gravius Deum offendit, tanto plus meretur relinqui ab eo; at juſtè relictus, cadit aſſiduè gravius.* B. Laurentius Juſtinianus poſt citatum illum Pſal. 35. textum: *Dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo, non eſt timor DEI ante oculos ejus, quoniã dolosè egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium;* mox ſubjungit: *Deſperans de ſalute propria demergit ſe ſpontè in ſceleribus univerſis. Diligenter tamen conſidera, quod perditus hic peccator nequaquam repente, ſed per incrementa malitiæ, & à juſtitia deſcenſu hucuſque devenit.* Exemplificat verò idipſum in S. Petro, Chriſtum turpiter abnegante: *Prius quippè Chriſtum ſimpliciter negavit dicens: Mulier, non ſum. Deinde ex priore delicto effectus debilior, cum juramento veritatem ſe neſcire fatetur. Poſtremò tanquam ſine reſurrectionis ſpe mortuus, ſub anathematizatione DEI Filium ſpernit, & abjicit. De ſimilibus ait Propheta: Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum!* Hugo Cardinalis ſuper propoſiti thematis verba ita ſcribit: *Peccator adjiciet ad peccandum, per deſperationem, ſicut dicitur Prov. 18. Impius cum venerit in profundum vitiorum, contemnit.* Idem quoque aliam adducit rationem, ob quam impii in quævis ſe peccata demittant: *Adjiciet ad peccandum*, inquit, *per præſumptionem, non ceſſans peccare, quia nimis præſumit de miſericordia DEI.*

Dion. Carth. ibid.

Peccatur de minori ad majus.

Pſ. 35.
B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſt. agon. c. 9.

Probatur in Petro Apoſt.

Hugo Card. Eccl. 3.

2 Sententia eſt Sapientis: *Impietas peccatorem ſupplantat*, id eſt, peccatori omnem fortitudinem & vigorem, quo ſe in pedibus conſervare poſſit, eripit; quando autem plantæ ſunt debiles, facilè & frequenter homo cadit, vel ſaltem ad quemvis greſſum titubat. Symmachus legit: *Injuſtitia vero attrahit peccatum.* Quod venerabilis Beda ſequenti ſimilitudine à magnete deſumpta declarat, inquiens: *Sicut magnes ferrum, ſic concupiſcentia peccatum ad ſe trahit. Item, ut ferri annulus magneti adhærens alium levat, & hic alium, donec catena fiat; ſic peccata, alia ex aliis pendent.* Baſilius Magnus explicans verba illa Iſaiæ: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis, &c.* ſimilitudinem adducit eorum, qui juncinas texunt ſtoreas, prout antiqui eremitæ facere ſolebant; ait enim: *Pari modo, qui in profundum malorum feſtinant ſe protrudere, priuſquam priori peccato ſit impoſitus finis, adoriuntur ſecundum, rurſus huic aliud continenter coaptant. Atque ita vita, quæ per peccatorum gradus progreditur, aſſimilis videtur funiculo cuipiam contexto, & in longum protracto; quippè quæ & quod prius cœperat connectere, retinet, & quod ſemper adeſt, coaptat, & adjungit ad ſimilitudinem præcedentis. Ob hoc ait: Væ qui attrahitis peccata quaſi funiculo longo!* Paulò poſt eandem continuando metaphoram, ſubjungit: *Certè ad hunc modum hi funiculi, quantalibet longitudine extendantur, per quam difficilis ſunt ſalutis ob vigorem peccantium, confirmatum conſuetudine peccandi; quique involvunt ſe vehementer peccatis crebrius repetitis.* Obſervãdum porrò eſt, Eccleſiaſticum prius dixiſſe: *Cor nequam gravabitur in doloribus*, & poſtea ſubjunxiſſe: *Et adjiciet ad peccandum*: & quidem licèt verba præcedentia aliud à ſequentibus innuere videantur, tamen reverà ita non eſt, quia idem eſt dicere: *Gravabitur doloribus*, ac dicere: *Adjiciet ad peccandum*, quia per ly *doloribus*, peccata intelliguntur, ut patet ex illo textu Pſalmi ſeptimi: *Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem;* cor igitur malum & malitioſum aggravatur doloribus, id eſt peccatis, illa ſemper magis magiſque multiplicando: *De corde exeunt cogitationes malæ, fornicationes, adulteria, &c.*

Prov. 13. 6.

Beda ſer. de Nat.

Iſa. 5. 18.
S. Baſil.

Catena peccatorum comparatur ſtoreis.

Pſ. 7. 15.

Matth. 15. 9.

3 *Peccator adjiciet ad peccandum.* Celebre eſt illud Davidicum oraculum: *Abyſſus abyſſum invocat*, id eſt, ut Lyranus ad propoſitum noſtrum exponit: *Culpa culpam parit*, quia per experientiam videmus, quòd quando frænum timoris à peccatore abjicitur, diſſolutus, & petulans peccator, velut equus indomitus, in quemvis lapſum, & præcipitium ſe induci permittat. D. Chryſoſtomus tom. 5. lib. unico *contra gentiles*, ſequentem tradit doctrinam: *Anima, quæ peccati guſtum ſemel fecerit, & quæ nullius doloris aut pœnitentiæ ſtimulis tangitur, magnum certè auctarium morbo adjicere ſolet.* S. Gregorius verba illa Oſeæ: *Sanguis ſanguinem tetigit*, ad propoſitum noſtrum ita explicat: *Sanguis ſanguinem tangit, quando peccatum peccato additur, ut ante DEI oculos adjunctis iniquitatibus anima cruentetur.* Apud eundem Oſeam legitur: *Araſtis impietatem, iniquitatem meſſuiſtis:* quis autem adeò eſt rerum ignarus, qui meſſem ſemente ſemper abundantiorem, & copioſiorem eſſe neſciat? Quiſquis igitur arat, id eſt, ſeminat peccatum, ejuſdem peſſimæ, & venenoſæ ſementis copioſam quandam meſſem expectare habet, quia *peccator adjiciet ad peccandum.* Idem S. Gregorius alibi explicans verba illa Iſaiæ: *Et piloſus clamabat alter ad alterum*, ita ſcribit: *Piloſus autem alter ad alterum clamat, cum perpetrata nequitia ad aliam perpetrandam malitiam provocat, & quaſi quadam cogitationis voce, commiſſa jam culpa, ad culpam adhuc, quæ committatur, invitat.* Contingit præterea, quòd divinarum legum tranſgreſſores audaciores ſint in diſſolutionibus ſuis, ob cauſam illam, quam Eccleſiaſticus cap. 8. his verbis inſinuat: *Quia non profertur citò contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala.* Unde Sanctus Ambroſius ait: *Impunitatem ſperans peccatorum, non ſolum durat inconvertibilis, & intractabilis manet, ſed adhuc acerbius peccat.* Et verò hæc peccatorum ſine ullo fræno, & ſine cura deteſtationis illorum, temeraria multiplicatio, ſuper populum Iſraeliticum DEI provocavit flagella: *Filii Iſrael peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conſpectu Domini.* S. Bonaventura de damnis peccati diſſerens, inter alia hoc quoque magnæ conſiderationis aſſignat, quòd ſcilicet: *Ad alia peccata trahit. Exemplum habemus de Cain, qui egreſſus in agrum occidit fratrem ſuum Abel;* demum verò poſt alia adducta exempla, quorum in præcedentibus diſcurſibus meminimus, ſubdit, inquiens: *Patet, quod peccatum eſt pœna peccati. Peccatum enim, ſecundum, quod in ſe eſt culpa, præcedentis peccati dicitur pœna, & ita dicitur aliquid ſimul culpa, & pœna.* Idem paulò poſt, quomodo ab uno peccato fiat lapſus in aliud, his verbis declarat: *Quòd autem unum peccatum naſcatur ex alio, ſic apparet. Superbia enim, quia vult omnes excellere, dolet, ſi aliquis ei æquetur, & ſic ex ea naſcitur invidia; invidia verò, quia de facili iraſcitur ei, cui invidet, ideo ex ea naſcitur ira; ſed ira, cum non poteſt ſe vindicare, triſtatur, & ideò ex ea naſcitur acedia; acedia verò conſolationem quærens in exterioribus, facit avarum; avaritia autem, quia in temporalibus abundat, poteſt magis exercere gulam; gula verò propter ventris repletionem, de facili ſpumat in libidinem, & ita generat luxuriam.*

Pſ. 41. 8.

Lyran.
Abyſſus abyſſum invocat, id eſt culpa culpã parit.
D. Chryſoſt.

Oſe. 4.
S. Greg. lib. 13. mor. c. 6.

Oſe. 10. 13.

S. Greg. lib. 7. mor. c. 12.
Iſa. 34. 14.

Eccl. 8. 11.

S. Amb. ſer. 4.

Judic. 10. 6.

S. Bonav. cõp. Theol. ver. l. 3. c. 7.

Superbia eſt mater reliquorum ſex peccatorum capitalium.

4 *Peccator adjiciet ad peccandum.* Achab, ut hortorum ſuorum magis augeret amœnitatem, & delicias, à pruritu poſſidendæ vineæ Naboth ſe permiſit ſeduci; quia verò in Naboth renitentiam invenit, adeò eſt contriſtatus, quòd languens in lectum ſe conjecerit, cum tali inappetentia, ut ne bolum quidem cibi deglutire poſſet, aut vellet. Regina autem hujus triſtitiæ facta certior, ſe eum deſiderii ſui compotem facturam eſſe, illi promiſit; modus autem idipſum faciendi hic fuit,

3. Reg. 21. 7.
Peccata Achab, & Jezabel.

Digitized by Google

nimirùm nomine Regis literas ſcribi, Regioque ſigillo obſignari juſſit, ſignataſque optimatibus Jezrael tranſmiſit, rigidum illis intimans jejunium, pro felici exitu negotii cujuſdam ardui, quod erat tractandum; hoc autem arduum negotium in eo conſiſtebat, quòd ſcilicet contra Naboth, velut virum nobilem, inter primates ſenatus Regii conſidentem, duo ſubornandi eſſent falſi teſtes, qui Naboth Deum blaſphemaſſe teſtificarentur; ac proinde mortis ſub lapidum imbre ſubeundæ condemnaretur. Nimirùm *Peccator adjiciet ad peccandum;* neque enim Achab injuſta vineæ Naboth extorſione contentus erat, ſed inſuper fictas conficit literas, falſos & perjuros curat inquiri teſtes, jejuniis, quæ opera ſunt pietatis, ad impietatem ſuam palliandam abutitur; Dei honorem ſe zelare ſimulat, ut beſtiali paſſioni ſuæ in ipſiuſmet Dei ignominiam ſatisfaciat; lapidari facit innocentem, hancque tam iniquam injuſtitiam judicibus, & Magiſtratibus illis exequendam imponit: & quod valdè ponderandum eſt, non contentus Naboth ſuam eripuiſſe vineam, eidem auſert & vitam pariter & bonam famam, quæ vita longè præſtat, efficiendo, ut tanquam blaſphemus ad mortem condemnetur. Abulenſis quorundam citat authoritatem, qui ſcripſerunt: *Achab non ſolum feciſſe occidi Naboth, ſed etiam omnes filios ejus, ita ut non maneret aliquis hæres.* Nunquid, his omnibus conſideratis, in Achab adimpletum fuiſſe vobis videtur, quòd *peccator adjiciet ad peccandum?* Didacus Stella de impio ita ſcribit: *Ex uno in aliud devenit peccatum, & unum peccatum ad aliud impellit, & nullum finem & terminum hoc genus mali haberet, niſi divina miſericordia noſtris peccatis imponat finem.* Adducitque quandam omnibus notam ſimilitudinem, qua modum inſinuat, quo culpa quotidie magis magiſque multiplicatur: *Quemadmodum lapide projecto in aquas, excitatur fluctus, qui ſimul ut oritur, alterum quoque excitat, & ille alterum, quouſque in magnum, & pene infinitum numerum fluctus perveniant; ſic & uno peccato commiſſo, aliud oritur, & ex illo aliud, ut fluctus.* Sanctus Anſelmus in commentario ſuper primum caput ad Romanos ita ſcribit: *Peccatum, quod ex peccato, id eſt, ex ſecundo ſequitur, peccatum ſimul eſt, & pœna peccati, quia creſcente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur, ut quaſi jam quædam ſint in peccatore ſupplicia, ipſa incrementa vitiorum. Prioris peccati merito peccatorum ſubſequentium fovea regitur, ut, qui malum ſciens perpetrat, deinceps juſtè in aliis etiam neſciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpis culpæ feriantur.* Sanctus Ambroſius peccatorum petulantiam, & inſolentiam hiſce verbis deteſtatur, inquiens: *Peccator unuſquiſque quò graviora flagitia commiſerit, eò fit inſolentior, namque uſu & exercitatione improbitas augetur, & impunitate nutritur audacia.* Sanctus Auguſtinus ſuper Pſalmum 57. ſcribens, adducit textum S. Pauli, ex Epiſtola ad Romanos capite primo deſumptum: *Audi Apoſtolum dicentem: Tradidit illos Deus in concupiſcentias cordis eorum. Ecce ignis, à cujus facie tanquam cera liqueſcunt. Solvuntur enim à quadam conſtantia caſtitatis, propterea & ipſi euntes in libidines ſuas, ſoluti & fluxi dicuntur. Enumerat multa, quæ peccata ſunt, & pœnas dicit eſſe peccatorum; nam dicit primam pœnam ſuperbiam, imo non pœnam, ſed primum peccatum ſuperbiam. Primum peccatum ſuperbia eſt, ultima pœna eſt ignis æternus, aut ignis inferni jam damnatorum. Inter illud peccatum, & hanc ultimam pœnam, media quæ ſunt, & peccata ſunt, & pœna peccatorum.* Advertendum porrò eſt, quòd priuſquam Eccleſiaſticus diceret; *Peccator adjiciet peccatum;* paulò ante obdurationis, & obſtinationis impii mentionem fecerit, dicendo: *Cor durum habebit malè in noviſſimo;* hoc enim advertens Sanctus Iſidorus, ait: *Præcedentium peccatorum pœna, ipſa vocatur induratio, veniens de divina juſtitia. Hinc eſt, quod ait Propheta: Induraſti cor noſtrum, ne timeremus te; neque enim, dum quicunque juſti ſunt, à Deo impelluntur, ſed dum mali jam ſunt, indurantur, ut deteriores exiſtant, ſicut & Apoſtolus dicit: Quoniam charitatem veritatis Dei non receperunt, ut ſalvi fierent, immiſit illis Deus ſpiritum erroris. Facit ergo Deus quoſdam peccare, ſed in quibus talia jam peccata præceſſerint, ut juſto judicio ejus mereantur in deterius ire. Talia quippè peccata, præcedentibus aliis peccatis, prolabuntur in pœnam, quam peccata merentur.*

Abul. q. 6. ib.

Didac. Stell. in c. 3. Luc.

Similitudo.

S. Anſel. in c. 1. ad Rom.

Quò gravior eſt peccator, eo eſt inſolentior.

S. Ambr. lib. de Noe, & Arc. c. 20.

S. Aug. in Pſ. 57.

Eccleſ. 3. 27.

S. Iſidor. lib. 2. ſent. c. 19. Induratio eſt pœna præcedentium peccatorum.

5 Sanctus Propheta Job ait: *Tenebitur planta ejus laqueo, & exardeſcet contra eum ſitis;* quibus verbis de impio loquitur, cui ſæpè contingit, iiſdem laqueis capi, quos in damnum aliorum tetenderat; quemadmodum ſuo loco diffusè probavimus. Verumtamen iiſdem verbis aliud quoddam peccatoris inſinuatur præjudicium, ſcilicet, quòd ſemper magis magiſque ſitibundus fiat. Sicut avis viſco capta, dum ab illius tenacitate vult declinare, quantò magis alas concutiendo in eum finem vim facit, tantò magis inviſcatur, ipſeque auceps de capta præda ſecurior evadit. Et ſicut is, qui aquam ſalſam bibit, quantò plus de illa potat, tantò ardentiorem in ſe ſitim accendit: ita quoque S. Job vult dicere, quòd quantò quis Deum atrociùs offendit, tantò graviorem ſibi pœnam, & ſupplicium conciliet; ſcilicet, quòd magis magiſque ſemper offendat & prævaricetur: *Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum.* Sic enim V. G. avarus, quantò magis creſcit in avaritia; homo carnalis, quantò diutiùs in ſuis voluptatibus perſeverat; ambitioſus, quantò altiores dignitates deſiderat; & ſic de aliis (niſi peccata ſua deteſtentur) tantò magis adjicient ad peccandum.

Job 18. 9.

Peccator eſt ut avis capta viſco.

6 Apud S. Lucam cap. 24. hydropicus coram Salvatore noſtro demittitur, ut curetur; per hunc autem hydropicum Dionyſius Carthuſianus peccatorem ſeptem vitiis capitalibus ſpiritualiter infirmantem intelligit, inquiens: *Septem ponuntur proprietates hydropici, per quas ſeptem peccata mortalia denotantur.* Myſterium verò, propter quod peccator potiùs per hunc infirmum, quàm per alium quemlibet præfiguretur, eſt, quia quantò hydropicus plus bibit, tantò majorem ſibi ſitim accendit: ita quoque homini vitioſo contingit; quantò enim magis hic ſuis indulget appetitibus, tantò ſe inſatiabiliorem eſſe experitur. Unde S. Gregorius ait: *In ejus quippe animo contra eum ſitis exardeſcet, quia quò agere perverſa conſuevit, eò ad ebibenda mala vehementer accenditur.* Apud Oſeam dicitur: *Comedent, & non ſaturabuntur.* At verò quiſnam eſt hic cibus, qui adeò tenuis eſt ſubſtantiæ, ut hominem ſe comedentem non ſatiet? Propheta paulò poſt ſubdit: *Fornicati ſunt, & non ceſſaverunt;* ubi Gloſſa Interlinearis ait: *Vires fornicationis deficiunt, ſed deſiderium ardeſcit.* Alvarez de hac materia diſſerens, ita ſcribit: *Sicut corpus mortuum, & anima deſtitutum, non poteſt non fœtere, ac indicia abſentiæ animæ, ac privationis vitæ monſtrare: ita non poteſt anima Deo mortua, non ſigna ſuæ ſpiritualis mortis oſtendere, & multo tempore fœtorem novi alicujus peccati non emittere.* Enimverò cadaver vermes, bufones, & ſimilia alia deformia & putrida gignit; ita quoque anima Deo mortua vermes, remorſus, & malæ conſcientiæ puncturas generat: *Peccator adjiciet ad peccandum.*

Luc. 14. 2. Hydropicus in Evangelio repræſentat ſeptem peccata capitalia.

Dion. Carth.

S. Greg. lib. 14. mor. c. 5.

Oſe. 4. 10.

Vires fornicationis deficiunt non deſiderium. Gloſſ. interl.

Jac. Alvar. to. 1. lib. 2. p. 1. c. 3.

Anima Deo mortua fœtet.

7 Cum Salvator noſter à duobus illis Dæmoniacis, qui è ſepulchris egreſſi fuerant, malignos expuliſſet ſpiritus, hi protinùs ab eodem petierunt, dicentes: *Mitte nos in gregem porcorum.* At verò qua ratione fieri poteſt, ut ſpiritus natura ſua adeò nobiles in tantam inducantur vilitatem, ut in ejuſmodi immundis & fœtidis animalibus habitare deſiderent? Quòd ſi à Chriſto in porcos ingredi juſſi fuiſſent, nequaquam mirarer; tunc enim obligati fuiſſent ad præſtandam obedientiam. D. Chryſologus notat verba illa, quæ S. Evangeliſta Matthæus dixerat, ſcilicet, quòd *viri illi erant de monumentis exeuntes;* ac proinde dicit, obſeſſos hoſce illos præfiguraſſe peccatores, qui in poteſtate Dæmonis conſtituti, immunditiei aſſuefacti ſunt, & in peccatorum ſuorum ſtercore habituati; horum enim proprium eſt, quòd ex luto & ſordibus peccatorum ſe extricare non poſſint, ſed magis magiſque quotidie in profundum demergantur: *Peccator adjiciet ad peccandum. Nequitia enim,* ut Chryſologus ait, *fœtores neſcit amittere, ſed mutare:* ſic enim ſi aliquando contingat, quòd vir lubricus & carnalis, per mortem, vel aliud quodvis accidens, ſcortum ſuum amittat; non proptereà à vitio carnis proſequendo ceſſat, ſed aliud quoddam ſimile ſcortum ſuperinducit; quia *nequitia fœtores neſcit amittere, ſed mutare.*

Matth. 8. 30.

Quare Dæmones in obſeſſis petierint tranſire in porcos.

D. Chryſol. ſer. 16.

8 *Pec-*

Pſ.75. 2.

8 *Peccator adjiciet ad peccandum*. Populus Dei electus, de quo Pſalmiſta canit: *Notus in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus*; poſtquam per tot ſæcula, etiam in medio Ægypti, inter idololatras inviolabilem vero Deo præſtitiſſet cultum, tandem in Horeb turpiter lapſus eſt in idololatriam. Vultiſne hujus lapſus ſcire cauſam? *Peccator adjiciet ad peccandum*; nimirùm furorem & impatientiam, ex mora & dilatione Moyſis conceptam, refrænare non potuit: *Videns populus, quòd moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, tumultuavit, & ſeditionem ſuſcitavit*, quæ grave delictum erat; imò cum imperio, & adjunctis minis præcepit Aaroni, dicens: *Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant*; bovemque ex metallo fuſum adorarunt, eique ſacrificia obtulerunt, paulò poſt quàm crapulæ indulſerunt, & ebrietati: *Sedit populus manducare, & bibere*; imò choræas, tripudia, alioſque ludos profanos adjunxerunt: *& ſurrexerunt ludere*. Ecce igitur, qualiter verum ſit, quòd *peccator adjiciet ad peccandum*. Hanc quoque veritatem in parabola de vinea, cujus apud S. Matthæum cap. 21. fit mentio, expreſſam reperiemus. Illi namque agricolæ negligenter annuum fructum domino ſuo tempore debito ſolverunt, expectantes, donec à domino per citationem accerſerentur; ad hanc negligentiam paulò poſt acceſſit ſervorum à domino ablegatorum indigna tractatio, ſiquidem aliquos eorum percuſſerunt, alios vulnerarunt, alios ferro occiderunt, alios lapidarunt; ideòque in contumacibus illis quotidie creſcebat obſtinatio, donec tandem execrabile illud ſcelus homicidii in filium adjungerent; hunc enim apprehenſum ejecerunt extra vineam, & occiderunt.

Exod. 32.

Ordo quo peccavit populus Iſraeliticus petens ſibi fabricari Deos.

Math. 21.

DISCVRSVS XXXII.

ARGUMENTUM.

Impunitas, & proſperitas peccatorum in hac vita, infallibile eſt Dei contra illos indignantis indicium.

THEMA.

Exacerbavit Dominum peccator, ſecundùm multitudinem iræ ſuæ non quæret. Pſal. 10. v. 4.

1 Antiquum inter homines eſt lamentum, quod Malachiæ ſecundo exprimitur, & à majori parte tribulatorum hominum audiri ſolet, ſcilicet, quòd dum ipſi à peccatis ſe continent, ex altera parte impios in hac vita proſperari videant, ſe verò abjectos, contemptos, & anguſtiatos. De his enim loquens Malachias ait: *Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare? In eo, quod dicitis: Omnis, qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent; aut certè, ubi eſt Deus judicii?* De his quoque Regius Propheta David loquitur, dum ait: *Exacerbavit Dominum peccator*; ſcilicet dum contra Dei providentiam murmurat, videns, quòd licèt impius divinam exaſperaverit juſtitiam, Deus quoque adverſus illum acriter ſit indignatus, attamē nullum adverſus ipſius delicta proceſſum inſtituat, *ſecundum multitudinem iræ ſuæ non quæret*; quaſi diceret: impius impunè peccabit; cum tamen infallibilis ſit veritas, quòd *juſtus ſit Dominus, & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*. Pro hujus difficultatis reſolutione notandum eſt, quòd in dubium revocari nequeat, quin Deus peccatori ſit iratus; hoc enim ex illo verbo, *exacerbavit*, clarè colligitur: non enim ſolùm iraſcitur peccatori, ſed & vehementer ei indignatur *ſecundum multitudinem iræ ſuæ*: quòd verò in hoc iræ ſuæ calore impium delinquentem non caſtiget, exinde nequaquam credendum eſt, quòd manſurus ſit omnis deinceps pœnæ expers, imò dum peccatori habenas laxat, omnemque peccandi libertatem diù indulget, eodem tempore eum adigit ad comportanda ligna pro igne infernali accendendo, & continuando; ac proinde immediatè Pſalmiſta ſubjungit: *Non eſt Deus in conſpectu ejus; cujus maledictione os plenum eſt, & amaritudine, & dolo*. Et paulò poſt inquit: *Propter quid irritavit impius Deum? Dixit enim in corde ſuo: non requiret*. Sed utinam homo perditæ ſalutis, dum in hac vita proſperitatibus abundat, oracula cœleſtia ſalubriaque ſanctorum Patrum monita ſurda aure non excipiat; utinam auſcultet ſanctum Auguſtinum, dicentem: *Multum iraſcitur, dum non requirit, dum quaſi obliviſcitur, & non attendit peccata*. Venerabilis Beda ad verba præcedentia Pſalmi ſe reflectit, quibus dicitur: *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur*; tunc enim mox ſubjungitur: *Exacerbavit Dominum peccator*. En verba ipſius Bedæ: *Dixit B. Auguſtinus: Nemo aggratuletur homini, qui proſperatur in via ſua mala, cujus peccati deeſt ultor, & adeſt adulator; magis enim per hoc ſibi Deus iraſcitur, quod ſic in libro dicitur: Peccator dum ab adulatore laudatur, exacerbavit, id eſt, valde acerbum, & aſperum fecit ſibi Dominum*. Et paulò poſt, ut iram Dei adverſus peccatorem, quaſi irreconciliabilem demonſtret, ſubjungit: *B. Auguſtinus dicit: Ille Dominum ſibi exacerbat, qui peccando incidit in eam infirmitatem, ut cibum veritatis, quo ſana anima gaudent, guſtare non poſſit: & quia exacerbavit ſibi Dominum, id eſt, non quæret eum Dominus per gratia illuminationem; vel ipſe peccator non quæret, id eſt, negliget Dominum, ſecundum multitudinem iræ ſuæ, id eſt, Domini, quia multipliciter iratus eſt ei Dominus; vel iræ ſuæ, id eſt, peccatoris, quia ipſe peccator multam ſibi iram Domini acquiſivit*.

Malac. 2. 17.

Peccat impius quaſi impunè.

Minimè immunis erit.

Eo gravius punietur.

S. Auguſt. ib.

Beda in Pſ. 10.

Dum hic relinquitur.

2 Deus apud Ezechielem cap. 16. ſe adverſùs Jeroſolymam, & populum ejus iratum eſſe, jamque de facto ad ſumendum de ſceleribus illius juſtum, & ſeveriſſimum ſupplicium, flagellum apprehendiſſe dicit; & tamen in vindicativi furoris ſui ſummo fervore expreſſis verbis dicit: *Et requieſcet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus a te, & quieſcam, nec iraſcar amplius*. Porrò terribiles illæ deſolationum, exterminiorum, aliarumque miſerabilium ærumnarum comminationes, quibus antecedenter hunc ſibi rebellem populum conſternaverat, ad inferendum uniuſcujuſque illas legentis, vel audientis pectori ſanctum Dei timorem, & ad perterrefaciendum omnes abundè ſufficiunt; & tamen poſt illas proteſtatur, dicens: *Requieſcet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus a te, & quieſcam, nec iraſcar amplius*. Quod ipſum, ut Sanctus Hieronymus ait: *Peſſimum ſignum eſt; tunc enim Deus peccatori vel maxime iraſcitur, cum illius peccata diſſimulare videtur, & impunè tranſire permittit. Ex quo perſpicimus*, inquit S. Hieronymus, *grandem offenſam eſſe, nequaquam cura haberi a Deo, ſed permitti hominem ſceleribus ſuis*. Verùm enimverò hic modus caſtigandi ipſius Dei, à paucis intelligitur, ſcilicet, quando Deus à nobis in hac vita caſtigandis ſuperſedet, licèt per culpas noſtras divina flagella mereamur. Videbitis nonnunquam, quòd is, qui ingentem quandam foſſam vult tranſilire, communiter aliquot paſſus retrocedat; ſed quo putatis fine id facit? Nimirùm ut ſaltum magis promoveat, & vehementiùs ſaliat. Eodem modo de divina juſtitia, circa divinorum præceptorum ſuorum prævaricatores, ſeſe habet: diſſimulat enim peccata illa, differt pœnam, ſummam exhibet patientiam, in tot injuriarum toleratione: at verò quonam fine id DEUM facere exiſtimatis? Num fortè ut peccatores impuniti remaneant? Nequaquam: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ejus*.

Ezech. 16. 42.

Malum eſt ſignum ſi Deus diſſimulet peccata.

Similitudo à modo tranſeundi foſſam.

Rom. 2. 4.

3 Imprecatio eſt Prophetæ Regii in Pſal. 9. dicentis: *Convertantur peccatores in infernum*. Et hoc quidem ultimum eſt impiorum ſupplicium, ſcilicet carcer ignis ſempiterni. Sanctus Auguſtinus verò modum inſinuat, quo in hunc carcerem major hominum pars proturbatur, dum prædicta Pſalmiſtæ verba ita exponit: *Id eſt: Dentur in manus ſuas, cum eis parcitur, & illaqueentur delectatione mortifera*. Porrò per experientiam videmus, multos in hac terra vivere, ac ſi poſt hanc vitam alia non ſupereſſet; indulgent enim voluptatibus, omnium tribulationum & adverſitatum expertes, vento ſemper favorabili navigant, *in labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellantur*. At verò hæc eſt peſſima tempeſtas, inquit S. Auguſtinus, ad navim in æternæ damnationis abyſſum ſubmergendam,

Pſ. 9. 18.

Modus, quo plures deſcēdunt in infernum.

S. Aug. ibid.

S. Aug. lib 1. Epiſt. 38. ad Caſtrus.

Bonæ fortunæ non eſt fidendum.

dum enim eis parcitur, *illaqueantur delectatione mortifera.* Unde Seneca monet, dicens: *Noli huic tranquillitati confidere, in momento mare vertitur.* Dum enim peccatores ſibi impunè permitti vident, quòd ſuis ſatisfaciant appetitibus, & deſideriis, quòd ab iræ divinæ exempti ſint flagellis, in ſecuro ſe ſtatu poſitos credentes, diſſolutiores fiunt, magiſque temerarii ad quævis ſcelera committenda, idque facientes, pro igne illo inextinguibili ligna ſibi in majori numero quotidie accumulant. S. Hieronymus, poſtquam in Epiſtola quadam oſtendiſſet, hunc Dei morem eſſe, quòd ſervos ſuos fideles in hac vita per perſecutiones & adverſitates exerceat, & peſſimè tractet, licèt in continua innocentia Chriſtiana ſanctiſſimè vivant, tandem ſubjungit: *Et tu beatos putas, qui felicitate iſtius ſæculi & deliciis perfruuntur?* Et paulò poſt confirmans ea, quæ ſuper textum Ezechielis dixerat, ſubjungit: *Magna ira eſt, quando peccantibus non iraſcitur Deus; unde & in Ezechiele ad Jeruſalem: Jam, inquit, non iraſcar tibi, zelus meus receſſit a te.* Quando vulnus ſaucii alicujus hominis curatione indiget, Chirurgus autem ne vulnerato dolorem infligat, plagam non aperit, nec carnem putridam adurit, neque alia unguenta corroſiva applicat, ne dolorem inferat, peſſimum hoc ſignum eſt; ſine dubio enim vulnus hoc gangræna afficietur, ſicque homini ſaucio dolores, & tormenta atrociſſima, ac tandem irreparabilem conciliabit mortem. Audiamus S. Iſidorum Peluſiotam dicentem: *Delinquentes, heus tu, & in hac vita caſtigati, deplorandi non ſunt, ſed qui impuniti abeunt; ut enim non tam moleſtum eſt ægrotare, quàm morbo medelam non adferri; ac neque putreſcens ulcus lamentis ſit dignum, ſed potius remedium a Medico non adhiberi. Qui enim ſecatur, uriturque, ad curationem properat, dolorum percepturus medelam. Idem animis uſu venire exiſtimandum eſt; quæ enim hic pœnæ, ſuppliciaque tolerantur, ad ſalutem traducunt; at impune qui ferunt, ii fere mali ſui ſenſum amittunt.*

S. Iſidor. Pel. lib. 5. Epiſt. 269.
Vulnus neglectū cauſat gangrænam.

4 Pro majori verborum aſſumpti thematis intelligentia advertendum eſt, quòd licèt Pſalmiſta de peccatore dixerit, quòd Deus illum non quæret, nec proceſſum contra illum inſtituet; attamen præmiſerit de peccatore: *Exacerbavit Dominum*, id eſt, ad iram eum provocavit, & quidem ad iram non vulgarem, ſed exceſſivam & tranſcendentem: *Secundum multitudinem iræ ſuæ non quæret. Videbis ſæpè homines*, inquit Oleaſter, *peccatis plenos, veſtibus pretioſis ornari, ſericis indui, pretioſis unguentis ungi, lætos ac gaudentes, ac ſi Deum non haberent offenſum, neque ſuper capita eorum enſis divinæ ultionis penderet.* Quæ verba memorem me faciunt illius, quod de Dionyſio tyranno narratur, & paſſim notum eſt omnibus; cum enim hic Dionyſius tanquam Rex à quodam familiari ſuo felix, & beatus exiſtimaretur, hic eum meliùs inſtruere volens, ut apprehenderet, non eſſe aurum omne id, quod ſplendet, eum juxta ſe ſedere fecit, ſive in theatris, ſive in menſa, ſive in quibuſcumque aliis recreationibus, eumque ſupra modum honoravit, ita tamen ut ſupra ſe videret acutiſſimum quendam, & limatiſſimū enſem, ex ſubtiliſſimo quodam filo ſuſpenſum; unde per timorem nullo poterat gaudio frui, ob continuam cordis anguſtiam. Similis quoque eſt deplorandus illius hominis ſtatus, qui extra Dei gratiam ridet, ludit, jocatur, epulatur, dormit, imperat, deliciatur, facitque quidquid ſibi libet, nec ulla infeſtatur tribulatione; at verò caveat talis, ne ſecurum ſe, & extra omne periculum poſitum exiſtimet, quia divinæ juſtitiæ gladius ſemper ſuper ipſum inviſibiliter hæret ſuſpenſus: *Super caput ejus enſis divinæ ultionis pendet.* Doctrina eſt S. Auguſtini, in quodam ſermone aptè ad propoſitum noſtrum dicentis: *Sæculi lætitia eſt impunita nequitia. Luxurientur homines, fornicentur, in ſpectaculis nugentur, ebrioſitate ingurgitentur, turpitudine fœdentur, nihil mali patiantur; & videte ſæculi gaudium. Iſta mala, quæ commemoravi, non caſtiget fames, non belli timor, non aliquis morbus, non aliqua adverſitates, ſed ſint omnia in rerum abundantia, in pace carnis, in ſecuritate malæ mentis; & videte ſæculi gaudium.* Sed audite, quid idem S. Doctor ſubdat: *Sed non cogitat Deus ſicut homo: alia eſt Dei cogitatio, alia hominis. Magna miſericordia eſt, nequitiæ impunitatem non relinquere, & ne cogatur in extremo gehenna damnare, modo flagello dignatur caſtigare. Nam vis noſſe, nulla pœna quanta ſit pœna, non tamen juſto, ſed peccatori; cui eſt temporalis pœna, ne ſuccedat æterna? Vis ergo noſſe, nulla pœna, quanta ſit pœna? Pſalmiſtam interroga. Irritavit Dominum peccator. Quare obſecro? Quid vidiſti? Qui autem hoc exclamavit, vidit peccatorem impune luxuriantem, malè facientem, bonis abundantem, & exclamavit: Irritavit Dominum peccator. Quare hoc dixiſti? Quid enim vidiſti? Præ magnitudine iræ ſuæ non requiret.* Quando igitur videmus homines Dei & æternæ ſalutis planè oblitos, (qui nulli rei adeò invigilant, quàm ut licentiosè, & ſecundùm deſideria cordis ſui vivere poſſint,) in hac vita nihilominùs honoratos, locupletatos, & felices, beatoſque exiſtimatos, eò quòd ab ira Dei non flagellentur, certum nobis eſſe debet, apud ejuſmodi homines locum habere Propheticum illud oraculum: *Secundum multitudinem iræ ſuæ non quæret.* Et quidem veriſimile eſt, quòd magnus ille Pariſienſis Cancellarius Gerſon multos hujuſmodi viderit homines; ſiquidem in ſermone quodam *de Spiritu Sancto*, in Concilio Conſtantienſi publicè recitato, ad noſtram inſtructionem ita peroravit: *Eſt fallax quædam libertas, omni ſervitute deterior, quam notat Petrus, cum ſubdit: Non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ut ſervi Dei. Talis eſt peccator, qui velut onagrum liberum ſe putat, dum mitturire poſt deſideria cordis ſui, in adinventionibus ſuis peſſimis, quaſi bos laſciviens; ſed nihil eſt infelicius, (dicente Auguſtino,) felicitate & impunitate peccantium. O infelix! inquit de quodam, cui peccare licebat: ſic ex ſententia Platonis deducit Boetius.*

Oleaſt. in c. 32 Iſa.

Periculum oſtendit factum Dionyſii Regis.

S. Aug. ſer. 17. de Verb. Do. cap. 4.
Deſcribitur gaudium mundi.

Nulla pœna, quanta ſit pœna!

Fallax eſt mundi Libertas.
Gerſon. tom. 2. fol. 772.

5 Regius vates in Pſalmo 80. DEUM noſtrum introducit lamentantem de peſſimis populi ſui moribus, & exiguis erga ipſum divini cultus obſequiis, licèt ipſum tot cumulatum beneficiis adeò ſublimiter exaltaſſet; ita enim in perſona Dei loquitur: *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, dilata os tuum, & implebo illud*; at verò paulò poſt lamentando ſubjungit: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi.* At verò quamnam exinde luere debuerunt pœnam? Sequitur: *Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.* At verò dicet fortaſſe aliquis: hoc propriè eſt illud, quod reprobi deſiderant, ſcilicet, ut fræna illis laxentur, faciantque, quod volunt prohibito. Reſpondeo, id quidem verum eſſe, verumtamen illos non intelligere, manifeſtum hoc eſſe indicium, quòd in quævis horrenda lapſuri ſint ſcelera. Unde Sanctus Hieronymus ait: *Infelix eſt, qui a Deo non corripitur: ſi quis peccans non percutitur, iſte miſer eſt; ideo dixit: Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum.* Filii Heli omnia divinæ iræ fulmina ſuper ſe experti ſunt deſcendere, quia correctionis paternæ virga non fuerant mulctati, quando Dei prorſus obliti, per ſacrilegarum impudicitiarum, extorſionumque ſuarum fœtorem divinum dehoneſtabant cultum; audiamus Gregorium Magnum dicentem: *Una ergo die ambo moriuntur, quia in appetitu mundanæ felicitatis intereunt. Gloria ſæcularis honoris, reverentia, poteſtas culminis, claritas dignitatis, frequentia obſequentium, affluentia rerum ſæculariter amata, dies eſt, ſed quæ interficit. Ad montem itaque properat, quoties vane de temporali felicitate gratulatur.* Nullum dari poteſt deſperatæ ſanitatis pejus ſignum, quàm quando Medicus indulget infirmo quidquid ei libet, eumque per medicinarum amaritudinem, vel ferri inciſiones nequicquam juvat; hoc enim indicat, nullum ſupereſſe vitæ ipſius ſalvandæ remedium. Idem quoque de infirmis ſpiritualibus dicere poſſumus; quando enim Deus, qui ille ipſe eſt Medicus, qui ait: *Non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus*, ejuſmodi ſpiritualiter infirmos per amaritudinem tribulationum, per ferrum perſecutionum, per paupertatem, per infirmitates, vel alias ſimiles ærumnas curare non ſatagit, ſed illos voluptatibus, deliciis, hujuſque vitæ proſperitate jugiter frui permittit; manifeſtè per hoc indicat, exiguam ſupereſſe ſpem æternæ ipſorum ſalutis. *Itaque cum ſine modo peccantes*, inquit Chryſoſtomus, *nihil mali patimur, non acquieſcendum, ſed timendum* po-

Pſal. 80.13.
Impii in pœnam dimittuntur ſuis adinventionibus.

S. Hieron. ib.

Probatur in filiis Heli.

S. Greg. lib. 2. in 1. Reg. c. 3.

Infirmis deſperatis omnia permittuntur.

Matth. 9.12.

O. Chryſoſt. to. 4. de virginitat. c. 14.

potius eſt. Nam licèt hic à Deo minimè puniamur, illic tamen cum mundo damnabimur,

S. Auguſt. in 9. tract. 5. de Temp. barbarico.

Similitudo ab hortulano deſumpta.

6 Sanctus Auguſtinus ad propoſitum noſtrum egregiam adducens ab hortulano deſumptam ſimilitudinem, inquit, quòd ſicut ille, qui ſiccos arboris alicujus ramos amputare vult, priùs per aliquod temporis ſpatium in acuenda ſecuri, qua ſibi utendum eſt, occupatur: ita quoque in præſenti dici poſſit, quòd ſi D E U S ferrum ſupplicii ſui ad peccatores caſtigandos non adhibet, ſignum id ſit, quòd interea ferrum exacuat, ut ad ſecandum acutius evadat. Sanctiſſimus Præcurſor in deſertis Judææ, publicanis, aliiſque publicis, & ſcandaloſis peccatoribus prædicans, dicebat: *Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt.* Etenim divina ſupplicia multis impiis ſæpè inferuntur ſubitò, & ſine mora; quoad alios verò eadem tardiùs immittuntur, DEO illa per juſta judicia ſua differente; verumtamen impius peccator certus eſſe debet, quòd *ſecundum multitudinem ira ſua non quaret. Exacuit agricola ferrum, amputat inutile lignum, abſciſſum ſervat incendio concremandum. Hoc nunc agitur a vere agricola. Videntur quidem ſibi mali adhuc ſtare, adhuc florere. Quiſquis malus es, quiſquis corrigi non vis, non te conſoletur altitudo tua, quia major te expectat ruina, ampliorque ſuſtinet flamma, quia ſecuris hac nondum ad te venit. Ideò putas, te poſſe ſemper ſtare? Non videas, vel audias, alias arbores te ampliores cecidiſſe?* Ingens profectò DEI favor eſt, ſi poſtquam DEUM offendimus, in hac vita caſtigemur, quia cum impunitate vivere, & tamen ſcire ſe eſſe extra DEI gratiam, eumque irritaſſe, nullamque inde reportaſſe pœnam, res eſt profectò valdè tremenda, & formidanda. Confirmat idipſum Chryſoſtomus dicens: *Si quid grave in præſenti patimur, multa peccata diſſolvimus, idcirco magnum bonum eſt, hic luere peccata, & non illic; etenim dives hic grave nihil recepit, & propterea illic torquebatur. Audi quid dicat Abraham: Fili, recepiſti bona in vita tua, & ideo cruciaris.*

Matth. 3. 10.

Beneficium eſt puniri in hac vita, & contra.

D. Chryſoſt. ho. 6. ad pop.

DISCVRSVS XXXIII.

ARGUMENTUM.

Proſperitas impii ſignum eſt iræ DEI, quæ tandem ſuo tempore illos quoque involvet.

THEMA.

Quare ergo impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis? Job 21. v. 7.

1 PAtientiſſimus Propheta Job in cap. 21. continere ſe nequit, quin toti mundo patefaciat admirationem, ne dicam ſcandalum, quo percellebatur, quando impios in hoc mundo proſperari videbat: *Attendite me*, inquit, *obſtupeſcite, & ſuperponite digitum ori veſtro: & ego, quando recordatus fuero, pertimeſco, & concutit carnem meam tremor.* Poſt multas verò ejuſmodi factas proteſtationes, ſupradictam ſubjungit interrogationem, inquiens: *Quare ergo impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis?* Ac deinum prolixum variarum felicitatum temporalium texere pergit catalogum, quibus perverſi in hoc mundo gaudere videntur; at verò quiſnam harum fœlicitatum temporalium finis erit? Nimirùm: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt, qui dixerunt DEO: Recede a nobis, quia ſcientiam viarum tuarum nolumus; quis eſt omnipotens, ut ſerviamus ei?* Ecce tibi ad vivum delineatos impios, qui in hac vita præſente proſperrimè vivunt, ita tamen ut vitam agant atheiſtarum, dorſumque DEO jugiter vertant; qui proinde ſeveriſſimum divinum timere debent ſupplicium. Neque ſolus Job hanc reproborum admiratus eſt proſperitatem, quin etiam Jeremias die quadam his Deum verbis eſt affatus: *Iuſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum, verumtamen juſta loquar ad te. Quare via impiorum proſperatur, bene eſt omnibus, qui prævaricantur, & inique agunt?* Sed audite, quod pro hujus difficillimæ quæſtionis ſolutione; ipſemet ex inſtinctu Spiritus Sancti ſubnectit reſponſum, ſubdit enim: *Congrega eos quaſi gregem ad victimam.* Profectò non poterat Propheta efficaciùs loqui. Animalia enim, quæ olim pro ſacrificiis deſtinata erant, ſubduci ſolebant à jugo, à labore, morabantur in paſcuis, ut ſaginarentur, pinguioraque fierent, eò quòd mox occidenda, eorumque carnes manducandæ eſſent. Suo loco vidimus, reprobos eſſe victimas, quæ dæmoni in ſacrificium offeruntur: quid mirum igitur, ſi priùs hìc ſaginentur in voluptatibus, deliciis, aliiſque hujus mundi gaudiis? *Congrega eos quaſi gregem ad victimam.*

Impii.

Saginantur in hac vita.

Jerem. 12. 1.

Ut ſacrificium dæmoni.

2 David de ſe in Pſalmo 50. gloriabatur, dicendo: *Incerta, & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi*; & tamen in Pſal. 72. expreſsè dicit, ſe intelligere non poſſe, qua ratione DEUS in hoc ſæculo impios exaltet, & proſperari faciat; ait enim: *Mei autem pene moti ſunt pedes; pene effuſi ſunt greſſus mei: quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns, quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum: in labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate, & impietate ſua, prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, &c.* In progreſſu verò ejuſdem Pſalmi à DEO illuminatus David ait: *Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc, labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium DEI, & intelligam in noviſſimis eorum.* Verbis autem ſequentibus præcedentia egregiè dilucidantur; ſubdit enim Regius Propheta: *Verumtamen propter dolos poſuiſti eis, dejeciſti eos, dum allevarentur: quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam: velut ſomnium ſurgentium Domine, in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges:* quæ omnia optimè conſonant cum alio quodam textu Pſalmi 36. in quo dicitur: *Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani*; hæc autem exaltatio tam debili fulcro, quale eſt impietas, innixa, ſubitò defecit; ſubditur enim: *Et tranſivi, & ecce non erat: & quaſivi eum, & non eſt inventus locus ejus.* Eccleſiaſticus inquit: *Multi tyranni ſederunt in throno, & inſuſpicabilis portavit diadema. Multi potentes oppreſſi ſunt valdè, & glorioſi traditi ſunt in manus alterorum.*

Pſ. 50.

Pſ. 72. 2.

Conqueritur de proſperitate impiorum.

Quam tamē dicit momētaneum eſſe. Pſ. 36. 36.

Eccl. 11. 6.

3 Primus peccati author Lucifer fuit, qui cum DEO altiſſimo contendere nitebatur: *Ero ſimilis altiſſimo, ſedebo in lateribus Aquilonis.* Non verò ſine myſterio in Scriptura dicitur: *Ab Aquilone pandetur omne malum.* Inde enim omne malum derivatur; ſubitò quoque abinde omnis Luciferi ruina, & præcipitium obortum fuit: *Verumtamen ad infernum detraheris in profundum.* S. Thomas *de regimine Principum* ita ſcribit: *Quid eſt poteſtas culminis? Tempeſtas mentis, ſpecialiter perflat ibi Aquilo, juxta verbum Luciferi: Sedebo in lateribus Aquilonis.* Enimverò quiſquis aliquam ſacrarum litterarum habet notitiam, ſine dubio probè noverit, ad quantam impietatem Nabuchodonoſor pertigerit, utpotè qui civitatem ſanctam Jeruſalem devaſtaverat, populum electum in Babylonem traduxerat, templum conflagrarat, cunctamque ſupellectilem ſacram ſacrilegis manibus abſtulerat. Inſuper ad tantam pervenerat arrogantiam, ut cum illo DEO, *quem adorant dominationes, tremunt poteſtates*, contendere non dubitarit; de quo proinde verè dici poterat: *Vidi impium exaltatum & elevatum ſicut cedros Libani:* ſiquidem per potentiam ſuam totum faciebat contremiſcere Univerſum. At verò erigatis velim nonnihil oculos veſtros in illam ſtatuam, quæ ipſi in ſomno exhibita fuit; ibi namque dicitur: *Abſciſſus eſt de monte lapis ſine manibus, & percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis, & fictilibus & comminuit eos;* quæ verba optimè cum illis conſentiunt: *Et tranſivi, & ecce non erat.* Hugo Cardinalis ait: *Statuam percutit in pedibus, quando majores aliquos in ſeculo, qui mundum videntur ſuſtinere & portare, dejicit in paupertatem vel mortem.* Divina ergo juſtitia ſacrilegum, & arrogantem hunc Regem caſtigavit, eum in beſtiam tranſmutando, & in incultam cogendo ſylvam, ubi ſub dio, & aperto aere depaſceret herbam, ſicut aliæ feræ & beſtiæ: *Dejeciſti eos, dum allevarentur: quomodo facti ſunt in deſolationem?*

Iſa. 14.

Jerem. 1. 14.

Iſa. 14.

S. Thom. l. 1. de regim. Princip. c. 8.

Peccata Nabuchodonoſoris.

Mutatur in beſtiam. Hugo Card.

4 De Eutropio, Arcadii quidem Imperatoris familiari amico, DEI verò impio & ſacrilego inimico, verificabatur illud: *Vidi impium exaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani:* de quo Chryſoſtomus in hæc verba pero-

D. Chryſoſt. orat. in Eutrop.

Eutropii metamorphoſis. perorat : *Quis hoc homine fuit excelſior? Nonnè in toto orbe divitiis præcellebat? Nonnè ad iſta faſtigia honorum conſcendit? Nonne eum omnes formidabant, ac reverebantur? Sed ecce factus eſt, & cunctis miſerior, & ſervis miſerabilior, & mendicis fame tabeſcentibus indigentior, per ſingulos dies præ oculis habens gladios in ſe exacutos, & præcipitia, & carnifices, & viam, quæ ad ſupplicium ducit.* Horum ſimilium lapſuum plenæ ſunt tum ſacræ, tum profanæ hiſtoriæ, ut mundus intelligat, quòd licèt providentia, & juſtitia DEI, per aliquod temporis ſpatium, ob juſta judicia ſua, impios patiatur; illos tamen poſtea irreparabili puniat præcipitio. Notum eſt omnibus, cometas in aere ſplendeſcere, noſtriſque oculis ipſis firmamenti ſtellis videri ma-

Quid ſignificent Cometæ. jores; cum tamen funeſta quædam lux ſit, præſaga mortalitatis magnorum Principum, bellorum, famis, peſtilentiæ, aliorumque ſimilium infortuniorum. Eodem modo diſcurrere licet de multis, qui hic ad honores, dignitates, & munia ſublimia evehuntur, licèt vilibus ſint oriundi natalibus, valdèque debilibus & indignis ſint imbuti talentis, & qualitatibus; quemadmodum enim cometæ, ex terræ exhalationibus, & fœtidarum paludum vaporibus veluti naſcun-

Pſ. 101.11. Pſ. 36.20. tur. Aat verò de tali impio verè adimpletur Propheticum illud oraculum: *Elevans alliſiſti me*; nam ſicut cometes, evaneſcit, & diſperditur: *Deficientes quemadmodum fumus deficient. Fumus quippè aſcendendo deficit*, inquit Sanctus Gregorius, *& ſeſe dilatando evaneſcit.*

S. Greg. lib. 1. Epiſt. 5. *Sic videlicet fit, cum peccatorum vitam præſens felicitas comitatur; quia unde oſtenditur, ut altus ſit, inde agitur, ut non ſit.* S. Bernardinus aptiſſimam, & in-

S. Bernard. 1. ſer. 22. art. 3 c. 2. tellectu facilem adducit ſimilitudinem, à luctatoribus deſumptam, qui æmulum in terram proſternere volentes, priùs eum in altum extollunt. Citato namque

Job 15.26. Exaltatur ut gravius ruant. illo Jobi textu : *Cucurrit adverſum DEVM erecto collo, & pingui cervice armatus eſt*; ſubdit præfatus S. Pater : *Sed ſicut, qui cum homine luctatur, elevat eum, ut fortius illum ad terram proſternat; ſic DEVS tales exaltat, vel exaltari permittit, ut ex altiori loco gravius ruant, & proſternantur. Vnde Pſalmiſta ait : Verumtamen propterea dolos poſuiſti eis, dejeciſti eos, dum allevarentur.*

5 Matathias Machabæus, ut filios ſuos ad reſiſtendum veræ religionis, & cultus divini perſecutoribus hortaretur, poſtquam multa adduxiſſet virorum celebrium exempla, qui DEI honorem zelaverant, ſub-

1. Mach. 2.62. jungit : *A verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria ejus ſtercus & vermis eſt; hodie extollitur, & cras non invenietur : quia converſus eſt in terram ſuam, & cogitatio ejus periit.* Ubi obſervanda ſunt verba illa : *Converſus eſt in terram ſuam* : nunquid enim ſufficiebat dicere *in terram*, omittendo ly *ſuam*? Re-

Explicatur converti in terram ſuā. ſpondeo, nequaquam ly *ſuam* ſupervacaneum eſſe, aut carere myſterio : Magnates enim hujus ſæculi, & Principes multas poſſident terras, quæ tamen hic remanent, ſolamque proprii corporis terram ſecum ad ſepulchrum deferunt; idque cum alio textu Pſal. 145. conſonat, in quo dicitur: *Nolite confidere in Principibus;*

Pſ. 145.4. *exibit ſpiritus ejus, & revertetur in terram ſuam : in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Porrò Matathias in ſpiritu Prophetico prædixit : *Gloria ejus ſtercus &*

1. Mach. 3.35. Antiochus ſuperbus. *vermis*; ſiquidem arrogans Antiochus Jeroſolymæ comminatus eſt exterminium, Lyſiæque præcepit, *ut mitteret exercitum ad conterendam, & extirpandam virtutem Iſrael, & reliquias Ieruſalem, & auferendam memoriam de loco; promiſit inſuper ſe venturum Ieroſolymam, & congeriem ſepulchri Iudæorum eam facturum.* At verò res longè aliter evenit; nam factum

2. Mach. 9.4. eſt, prout ſanctus ille vir Matathias prænuntiaverat, quia licèt potentiſſimum ſecum duceret exercitum, DEUS tamen illum inviſibiliter adeò percuſſit, ut corpus ejus omni ex parte vermes ſcaturiret, fœteretque velut horrendum quoddam ſterquilinium, adeò ut nemo illi appropinquare auderet. Enimverò ubi Vulgata noſtra legit : *Stercus & vermis*, in Græco habetur : *In ſtercora & vermes*; verificatumque fuit id, quod Eccleſiaſticus de impio exaltato dixerat :

Eccl. 10.13. *Cum morietur, hæreditabit ſerpentes & beſtias, & vermes.* Et verò in ſacris literis, quando in illis de fine reproborum agitur, frequens eſt hic loquendi modus.

Etenim in Pſalmo 82. dicitur. *Facti ſunt ut ſtercus* Pſ. 82.11.
terra. De Jezabel Regina, vero DEO inimiciſſima (utpotè in cujus contumeliam Baalaiticum cultum promoverat) dicitur: *Carnes Iezabel ſicut ſtercus.* 4. Reg. 9. 37.
Eccleſiaſticus inquit : *Mulier fornicaria eſt quaſi ſtercus in via.* Apud Iſaiam pariter dicitur : *Morticinia* Eccl. 9.10. Iſa. 5. v. 25. Sophon. 1.17.
facta ſunt quaſi ſtercus in medio platearum. In Sophonia habetur : *Corpora eorum ſunt ſtercora.* Neque vacat myſterio, quòd homo potens perditæ ſalutis ſtercori aſſimiletur; vult enim DEUS omnibus palam fieri, ubi ejus fœlicitas & proſperitas, ob quam ſuperbit, & inflatur, tandem aliquando terminanda ſit; ac pro- Prov. 10. Impius potens cur cōparetur ſtercori.
inde Sapiens ait : *Nomen impiorum putreſcet.* Sicut enim putredo generat quantitatem vermium, eodem modo impii in propriam ſuam perniciem multos producunt vermes remorſuum, quibus irremiſſibiliter cor eorum per omnem æternitatem arrodetur; quia *vermis eorum non morietur.*

6 Refert Strabo de Nobothæis, quòd monumenta Strab. lib. 16.
Regum in ſterquiliniis conſtruere conſueverint, quaſi cadavera illa, licèt Regia, ſterquilinio viliora eſſent. Enimverò de Antiocho ſacra Scriptura teſtimonium perhibet, quòd quando etiamnum reſpirabat, adeò miſer fuerit, *ut de corpore impii vermes ſcaturirent,* 2. Mach. 9.9. Potentiores citius moriuntur.
ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent; odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur. Potentes hujus ſæculi Principes, qui DEO ſunt rebelles, brevem communiter vitam habere ſolent; unde Eccleſiaſticus ait : *Rex hodie eſt, & cras morietur.* Eccl. 10.12.
Quidam etiam ex Regibus valdè illuminatus hanc tradit ſententiam : *Adhuc puſillum, & non erit peccator,* Pſ. 36.
quæres locum ejus, & non invenies. Lorinus ſuper illa verba Pſalmi 145. *Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in* Lorin. in Pſ. 145.4.
terram ſuam; poſtquam explicaſſet, quid ſit reverti pulverem in terram ſuam, unde erat, paulò poſt epitaphium quoddam refert Regis cujuſdam Franciæ, quem tamen non nominat; verba autem epitaphii illius ſunt ſequentia : Epitaphium Regis Franciæ.

Riſi, ploro; fui, non ſum; ſtudui, requieſco.
Luſi, non ludo; cecini, nunc mutio: pavi
Corpus, alo vermes; vigilavi, dormio; dixi
Salve, dico vale; rapui, rapior; ſuperavi,
Vincor; certavi, pace utor; jure ego vixi,
Iure igitur morior; non obſto, obſtare nequirem;
Terra fui quondam, rurſum ſum terra, nihil ſum.
Terra caduca vale; vermes ſalvete, recumbo.

Porrò hæc veritas, ſcilicet, quòd exaltatio, proſperique reproborum in hoc mundo progreſſus fugaces ſint & labiles, eiſque repentinum & perpetuum ſuccedat præcipitium, Sanctus Propheta Job non ſolùm in cap. 21. verùm & in 20. capite his verbis conteſtatur : *Hoc ſcio a principio, ex quo poſitus eſt homo ſuper terram, quod laus impiorum brevis ſit, & gaudium* Job 20.5.
hypocritæ adinſtar puncti.

7 Conſideratione digna eſt illa ab Eccleſiaſtico his Eccl. 40.
verbis tradita ſimilitudo : *Subſtantia injuſtorum ſicut fluvius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in pluvia perſonabunt.* Quibus verbis Sapiens pompam, & Aſſimilatur faſtus impiorum tonitru.
faſtum impiorum magnatum ſtrepitoſo cuidam, & cum vehementi pluvia conjuncto tonitruo aſſimilat; cujus ſimilitudinis author quidam haud ignobilis hanc reddit rationem : *Sicut in tonitruo nubes conſpiciuntur imbribus onuſtæ, magnus terror auditur, fugiunt ex agris omnes; ſed mox ubi pluvia ad modicum tempus decidit, redit plena ſerenitas, & ex illo tonitruo, ejuſque tanto apparatu, nihil remanet, niſi parum luti ex imbre confectum, quod omnium pedibus conculcatur : Eodem modo iniqui Potentes hujus ſæculi, ad tempus quidem magnum ſtrepitum in mundo faciunt, famulorum caterva, & ſtipantium multitudine, & vario imperio tonant, quaſi totum mundum confunderent; ſed brevi momento accedens mors, omnem illum ſtrepitum in lutum convertit, terra in terram, & cinere in cinerem redacto.*

8 D. Chryſoſtomus illos, qui in hac vita in delitiis, Signum prædeſtinationis, & reprobationis.
& dignitatibus poſiti, DEI tamen & ſalutis æternæ obliti vivunt, ſi hic puniantur, infallibile ſalutis ſuæ indicium præſeferre dicit; peſſimum verò ſignum eſſe, ſi delitias illas ſine ſupplicio, & cum continua impunitate contineant. Id verò ſequenti egregia ſimilitu-

D. Chryſoſt. ho. 6. ad pop.

Probatur ſimilitudine.

litudine luculentiùs exponit, inquiens: *Sicut ſplene, & interctu laborantes, cum larga fruuntur menſa, & frigida potione, & delicatis ferculis, & ſaporibus, tunc præcipuè omnium ſunt miſerrimi, delitiis morbum augentes; ſi verò ſiti & fame, ſecundum Medicorum leges, crucientur, aliquam ſalutis ſpem habent: ſic & in iniquitate viventes, ſi puniantur, quidem bonam ſpem habent; ſi verò cum iniquitate fruuntur licentia, & delitiis, & hydrope laborantibus ſimul & crapulantibus ſunt multo miſeriores, & tantò magis, quantò corpus melius eſt anima.* Undenam deſumendam eſſe exiſtimas tormenti infernalis menſuram? Num fortè ex ſacrilegiis, blaſphemiis, ſimoniis, uſuris, homicidiis, adulteriis, vel aliis ſimilibus exceſſibus? Nequaquam; ſacer enim textus nullam horum ſcelerum facit expreſſam & ſpecialem mentionem, ſed ſolum dicit, *quantum glorificavit ſe, & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum, quia in corde ſuo dicit: Sedeo ut Regina, & vidua non ſum, & luctum non videbo.* Verba autem, quæ ſequuntur, iram DEI evidenter oſtendunt; ſubdit enim ſacer textus ibidem: *Ideò in una die venient plagæ ejus, & mors, & luctus, & fames, & igne comburetur, quia fortis eſt DEUS, qui judicabit.* Hugo Cardinalis prædicta Apocalypſeos verba ita exponit: *Quantum glorificavit ſe, per ſuperbiam, & vanam gloriam; & in delitiis fuit, per nimiam affluentiam, & carnis petulantiam.* Illa autem verba: *Sedeo ut Regina,* ſic explicat: *Sedeo in tranquillitate, & pace magna; vel de honore, & dignitate moveri non timeo: & vidua non ſum, quia conſolationes multas habeo in mundo; & luctum, id eſt, damnationem, quam mihi minantur, non videbo.* Moxque hanc notatu dignam ſubdit propoſitionem: *Meritis ſuis exigentibus, ſic excæcantur aliquando mali, ut nec ſe formident ſpoliari proſperis, nec cruciari adverſis.* At verò in ipſis adimpletur, quod ait Apoſtolus: *Cum dixerint, pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus.* Ac proindè ſanctus Joannes ſubdit: *Ideo, id eſt,* ut Hugo gloſſat: *Quia ſe jactat, in una die venient plagæ, &c. id eſt, ultiones debitæ iniquitatibus ejus.*

Apoc. 18.

Unde deſumatur menſura pœnarum in inferno.

Hugo Card. ibid.

Thren. 5. 3.

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

Proſperitas impii in hac vita, æternæ perditionis eſt indicium.

THEMA.

Proſperitas ſtultorum perdet illos. Prov. 1. v. 32.

1 NUllum prorsùs habemus rationabile motivum fœlices exiſtimandi perverſos illos, qui in hac vita proſperrimè vivunt, quia hæc fœlicitas offendiculum illis eſt ad corruendum in æternæ perditionis abyſſum, teſte Sapiente, qui ait: *Proſperitas ſtultorum perdet illos.* S. Gregorius Magnus (qui cum poſſet in ſummis dignitatibus, delitiis, & fœlicitatibus in hoc mundo proſperrimè vivere, ut nudus & pauper in religione DEO ſecurè ſerviret, omnes ſuas facultates, quæ valdè erant ingentes, partim pauperibus ſuſtentandis, partim erigendis ſacris Monaſteriis applicuit) in hæc verba ſcribit: *Manifeſtum perditionis indicium eſt, quando affectatis iniquitatibus ſubſequens favet effectus, & nulla contrarietas impedit, quod mens perverſa concepit.* Quaſi diceret: ſi V. G. homo carnalis ſenſualitati ſuæ ſatisfacere volens, mulierem, quam concupiſcit, promptam inveniat, omnemque difficultatem ſuperatam experiens, ſecurè peccet; hoc meritò æſtimari debet maximum illius infortunium, quod illi accidere poſſit. Similiter ſi quiſpiam per vias indirectas ſeſe locupletare deſiderans, fœlices habeat ſucceſſus in uſuris, & contractibus illicitis, lites injuſtas proſperè vincat, gravamina extorqueat, ſuoſque multiplicando debitores, ingentem ſibi, & quantam concupivit, pecuniam accumulet; hoc ipſum haud ſecùs æſtimandum eſt, ac extrema illius ruina; nam *ſi dives fueris, non eris immunis à delicto: & abundantes in ſæculo obtinuerunt delitias.*

Impii proſperitas eſt ſignum reprobationis.

S. Greg. lib. 26. moral. c. 34.

Probatur in carnali.

Item in Avaro.

Eccl. 11. 10.

Pſ. 72. 12.

2 Poſt Luciferum nullus reperitur ſceleratior, Deique major inimicus, AntiChriſto, utpotè qui ab Apoſtolo vocatur, *homo peccati, filius perditionis.* At verò audiatis velim, quid de ipſo Daniel ex divina revelatione prædixerit: *Proſperabitur, & faciet, & interficiet robuſtos, & populum Sanctorum ſecundum voluntatem ſuam, & dirigetur dolus in manu ejus, & cor ſuum magnificabit.* At verò S. Paulus de eodem Anti-Chriſto ſcribit: *Revelatur ira DEI de cœlo ſuper omnem impietatem.* At verò quænam eſt hæc cœleſtis iræ revelatio, de qua S. Paulus loquitur? *Juſtitia vindicativa,* inquit Cajetanus; *ira ſiquidem DEI de cœlo vindicta eſt æterna damnationis.* Super quos verò ira hæc vindicativa deſcendet? *Tradidit illos DEUS in deſideria cordis eorum,* inquit Apoſtolus in eodem capite, quia eo ipſo, quo impii pro libidine ſua ſuis ſatisfacere deſideriis permittuntur, in abyſſum infernalem præcipitantur: *proſperitas ſtultorum perdet illos.* *Traditi ſunt,* inquit S. Ambroſius, *non ut illa agerent, quæ nolebant, ſed ut illa perficerent, quæ deſiderabant.* Primus reprobus, poſt commiſſum execrandum illud fratricidium, unumquodque ex arbore deciduum folium, à vento excuſſum, velut acutiſſimum metuebat gladium, quo transfigeretur; formidabatque, ne quodvis ei obvium animal adversùm ſe deſæviret: *Omnis, qui invenerit me, occidet me.* At verò ex quo eo tempore nullus ex toto genere humano vivebat, præterquàm ejus genitores, quemnam formidare poterat? Omnes creaturas. Sed nunquid DEUS præceperat dicens: *Omnis, qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur?* Imò ad eum magis adverſus quemlibet ſiniſtrum eventum aſſecurandum, ei, ut civitatem hic in terris ædificare poſſet, expreſsè permiſit; prætereà numeroſam ei conceſſit progeniem, innumeras ei contulit divitias, eumque multis ſæculis inter vivos ſuperſtitem eſſe fecit. At verò num forſitan exiſtimatis, hæc omnia divini erga ipſum amoris fuiſſe indicia? S. Ambroſius ait: *Longævitas ergo vitæ indulta Cain, vindicta eſt. Favor enim ſpecialis impiorum eſt, ſi ſubitò moriantur, & non diu vivant, quia finem non natura, ſed culpa adipiſcuntur, ne plura delinquant, quibus vita fœnus eſt delictorum.* Quapropter impios in hac vita quoad impunitatem ſcelerum ſuorum prorsùs eſſe ſecuros, ingens profectò eſt DEI vindicta.

2. Theſſ. 2. 3.

Dan. 9. 24.

Proſperitas AntiChriſti.

Rom. 1. 18.

Cajet.

Qui ideò reprobatur.

S. Amb. ibid.

Gen. 4. 14.

Vita diuturna & in proſperitate in Cain pœna fuit.

S. Ambroſ. l. 2. de Abel, & Cain c. 9.

3 *Proſperitas ſtultorum perdet illos.* Hebræi poſt regimen à Judicibus aliquamdiù adminiſtratum, ſibi haud ſecùs ac aliis populis idololatris Regem præfici petierunt; id quod DEO pariter, & Samueli vehementer diſplicuit, ſiquidem ex eo illos exiguam de DEO exiſtimationem habere, clarè oſtendebant, qui ſe illos immediatè gubernaturos eſſe ſæpiùs proteſtatus fuerat. Unde Procopius ait: *DEUS Domini, & Regis loco erat.* Verumtamen audita hac populi iterata petitione, Propheta ad cœleſte recurrit oraculum, indeque ſequens retulit reſponſum: *Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi: non enim te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.* At verò dices forſitan: hoc propriè erat, quod populus deſiderabat, ſcilicet ut voluntati ipſius plenè ſatisfieret, eique Rex aliquis præficeretur: cur igitur DEUS petitioni ipſius, quæ adeò ei diſplicuit, tam ſubitò conſenſit? Reſpondeo, ideò DEUM conſenſiſſe deſiderio illorum, concedendo, quod poſtulabant, quia eidem vehementer iratus erat; ac proinde poſtulata in propriam perniciem, libenter conceſſit: *Ex quo patet,* inquit Lyranus, *quod aliquando Dominus exaudit concedendo aliquid, quod non cedit ad bonum petentis, eò quod malè petit, & talis exauditio, magis eſt punitio.* Unde apud Oſeam DEUS inquit: *Dabo tibi Regem in furore meo.* S. Auguſtinus monet, ne fortunatos æſtimemus illos, quibus fortuna eſt propitia, licèt cæteroquin non ſint poſiti in divina gratia: *Nolite,* inquit, *zelare, quando illos videritis eſſe fœlices infœliciter; ſæculi enim homines infœliciter fœlices ſunt.* S. Bernardinus idipſum ſequenti explicat ſimilitudine, inquiens: *Sicut fulgur tonitru portat, ita proſperitas ſupplicia ſempiterna prænuntiat.* Fulgur quidem clarè promicat, & reſplendet; ſed tonitrui eſt prodromus, & ſæpè fulminis, quod turres quantumvis fortiſſimas proſternit: Eodem modo honores, divitiæ, mundique proſperitates, alliciunt, abblandiuntur, placent quidem; ſed caro pretio exſolvi debent, quia viam ſternunt ad æternam perditionem.

1. Reg. 8.

Petentibus Hebræis Regem.

Procop.

Cur Deus ſtatim conſenſerit.

Lyran.

Oſ. 13. 11.

S. Auguſt. in Pſ. 127.

S. Bernard. term. ſer. 1. poſt Dom. 3. Quadr.

Pſ.8. v.24.
Rota peccatoris variè explicatur.

4 Inter alias imprecationes, quibus Pſalmiſta ex divina inſpiratione reprobos gravat, uoa fuit ſequens: *DEUS meus pone illos ut rotam*. At verò quidnam in eo eſt mali, quòd peccatores ſeveriſſima ſupplicia promeriti, rotæ ſimiles efficiantur? Num fortè per hoc illos brevem habituros eſſe vitam vult innuere, ſiquidem hoc inſtrumentum figura eſt inſtabilitatis, & fugacitatis vitæ humanæ?

Eccl.12.6.

Anteqnam confringatur rota, inquit Eccleſiaſtes, *& revertatur pulvis in terram ſuam, unde erat*. Aut verò ad inſtabilitatem, & fugacitatem voluptatum, gaudiorum, & proſperitatum hominum improborum alludere voluit, utpotè quæ ſubitò evaneſcunt, magnæque mutabilitati ſubjiciuntur? S. Bernardus ait:

S. Ber. ſer. de fallacia ſæculi.

Sicut rota nunquam ſtat, ſed perpetua volubilitate circumagitur: ita in hac vita rota, nulla ſtabilitas, aut ſecuritas reperiri poteſt. Longè verò meliùs ad propoſitum noſtrum S. Gregorius per rotam proſperitatem bonorum temporaliom intelligit, quæ homini perditæ ſalutis periculoſus eſt ſcopulus, ad naufragandum uſque io profundum inferni:

S. Gregor. l.2. Epiſt.7.

Rota quippe, inquit idem Gregorius, *ex poſterioribus attollitur, & in anterioribus cadit; poſteriora autem ſunt nobis bona præſentis mundi, quæ relinquimus, anteriora verò ſunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur, Paulo teſtante, qui ait: Quæ retro, oblitus, in ea, quæ ſunt priora, me extendens. Peccator autem cum in præſenti vita profecerit, ut rota ponitur, quia in anterioribus corruens, ex poſterioribus elevatur; nam cum in hac vita gloriam percipit, quam relinquit, ab illa cadit, quæ poſt hanc venit*. Unde ei, qui in bonis terrenis, quibus abundat, ſuam habens fiduciam, DEO rebellis vivit, idipſum, quod Rabſaces ad Ezechiam dixit, meritò improperari poteſt, ſcilicet: *Quæ eſt iſta fiducia, qua niteris? In quo confidis, ut audeas rebellare? An ſperas in baculo arundineo, atque confracto*

4. Reg.18. 2.

Ægypti, ſuper quem ſi incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, & perforabit eam? Quem Scripturæ locum S. Antonius de Padua noſtro propoſito

S. Anton. de Pad. ſer. in Dom. 2. Advent.

egregiè accommodat, dum ait: *In mortis articulo ſecurus erit, qui ita animam ſuam levaverit: DEUS meus in te confido: hoc eſt, quod dicit Iſaias 10. Et erit in die illa, non adjiciet reſiduum Iſrael inniti ſuper eo, ſcilicet Aſſyrio, id eſt, Diabolo, qui percutit eos, ſed innitetur ſuper Dominum Sanctum Iſrael. In te, inquit, confido, non in carne, non in mundo; de cujus confidentia dicit Iſaias:*

Abundantia terrenorum eſt arundo.

Ecce confidis ſuper baculum arundineum confractum iſtum, ſuper Ægyptum; cui ſi innixus fuerit homo, intrabit manum ejus, & perforabit eam. Abundantia rerum mundi, & ſanitas corporis, ſunt quaſi arundo, quæ radicem habet in luto, interius vacua, & exterius pulchra. Hæc arundo, ſi ſuper illam homo in morte innititur, confringitur, confracta vulnerat animam, quæ vulnerata cadit in gehennam.

Joan.4. 46. Hugo Card.

5 Hugo Cardinalis ſuper illa verba S. Joannis cap.4. *Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum*, inquit: *Notandum, ubi infirmatur: in Capharnaum, quod interpretatur villa conſolationis, vel pinguedinis: in hoc notatur cauſa morbi, id eſt, peccati; abundantia ſcilicet temporalis*. Meritò igitur exclamando S. Bernardus dicebat:

S. Bern. Epiſt. 107.

O ſæculum nequam, quod tuos ſic ſoles beare amicos, ut DEI facias inimicos, conſequenter & indignos concilio beatorum! Nautæ maritimi magis experti, ex diuturna & ſerena maris tranquillitate horrendas augurari ſolent ejuſdem maris tempeſtates. In multis quoque civitatibus uſitatum eſt, quòd iis, qui ad patibulum educuntur, pridie exquiſitum exhiberi ſoleat convivium. Unde quando poſt Uriam ſecutus

Eſth. 5. 12.

eſt cibus Regius, peſſimum & funeſtum hoc ei ſignum fuit; ſicut etiam quando Aman à Regina Eſther ad Regium invitatus fuit epulum; & quando Holofernes ſumptuoſum ſibi & Judith inſtituit cœnæ apparatum.

Eccl 9.12.

Eccleſiaſtes ait: *Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur; ſic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo ſupervenerit*.

Similitudo à piſcibus hamo captis.

Etenim verò quando piſces projectam ſibi degluriverunt eſcam, hilares & jucundi per aquas circumnatant, aliique eiſdem invident, neſcientes, quòd ſimul cum eſca hamum deglutiverint, quòdque paulò poſt ex aquis extracti in littore palpitabunt, ac tandem ſuper prunis aſſandi ſint. Unde Sanctus Auguſtinus monebat, inquiens: *Noli gaudere ad piſcem, qui adhuc in eſca ſua exultat: nondum traxit hamum piſcator*. Idem quoque volucri per laqueum captæ contingit; hæc enim tunc præda fit aucupis, quando ſe per eſcam illam ſaginandam ſperabat. Præſagium laquei, quo deſperatos traditor ſemetipſum ſtrangulavit, fuit intinctus panis, quem Chriſtus ei in ultima cœna porrexit: *Cui intinctum panem porrexero*.

Joan.13. 26.

Advertendum eſt præterea, Cœleſtem Magiſtrum noſtrum, qui omnia in ſapientia fecit, ſpiritum ſuum Patri, Joanni matrem, matri Joannem, Petro Eccleſiam, corpus ſuum poſt mortem Nicodemo recommendaſſe, burſam verò, in qua pecunia erat, urgentioribus pauperculæ familiæ

Reprobo credidit Chriſtus ſuam burſam.

ſuæ neceſſitatibus ſubveniendis deſervituram, homini cuidam reprobo, ſcelerato, hypocritæ commiſiſſe; ut per hoc intelligeremus, peſſimum eſſe ſignum, quando reprobi in hac vita omnia, quæ eis placent, abundanter poſſident; quemadmodum Judas, qui avarus erat, habebat pecunias: *Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias*.

Similitudo à Nautis.

6 Hi, qui artis nauticæ in mari exercendæ periti ſunt, naves onuſtas meliùs ab aquis ſalſis marinis, quam ab aquis fluminum dulcibus ſuſtineri affirmant; imò eaſdem in his faciliùs ſubmergi aſſerunt. Audiamus S. Auguſtinum dicentem:

S. Auguſt. Epiſt.144.

Mundus iſte perículoſior eſt blandus, quam moleſtus; & magis cavendus, cum illicit diligi, quam cum admonet, cogitque contemni. Confirmat idipſum Salvianus per ſæculi, in quo vixit, experientiam, inquiens:

Salv. 2n. lib. 2. ad Eccleſ.

Ampla & locuples facultas perditionem inferre dicitur. Refugienda eſt itaque ampla poſſeſſio, ne ſequatur profunda perditio. Sanctus Baſilius à Sancto Joanne Damaſceno lib.1. parallel. cap.12. citatus ita ſcribit:

S. Baſil.

Qui in deliciis atque omni voluptatis genere, & mollitie degit, purpuraque & byſſo induitur, & ſplendide quotidie epulatur, nec virtutis adipiſcendæ cauſa quicquam laboris ſubire vult, is nec laboravit in hoc ſæculo, nec vivet in futuro. Adam quidem in ſtatu innocentiæ terreſtri perfruitus eſt paradiſo; at verò poſt tranſgreſſionem inde fuit eliminatus, eique dictum fuit: *Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi*. Etenim ut ei conſequendi cœleſtis Paradiſi ſpem ſuggereret, viam ad illum ſpinis & tribulis pungentibus, non verò roſis & floribus conſperſit. Hoc eſt, quod dicere voluit Sanctus Bernardus, dum ait:

Nemo bis beatus.
S. Bern. c.45. de inter. domo.

Difficile eſt, imo impoſſibile, ut præſentibus quis fruatur bonis & futuris, ut de delitiis tranſeat ad delitias, & in cœlo & in terra glorioſus appareat. Et verò ſi mellifluus hic Doctor idipſum indifferenter de omnibus aſſeruit hominibus, quantò magis id adimplebitur in reprobis, quorum culpis pœnæ, non verò gaudia ex juſtitia debentur?

S. Anton. de Pad. in Dom. 3. Quad.

7 S. Antonius de Padua textum quendam cap.33. lib.2. Paralip. in ſenſu morali hoc modo exponit: *Dicitur, quod Princeps, & exercitus Regis Aſſyriorum ceperunt Manaſſen, & vinctum catenis atque compedibus duxerunt eum in Babylonem, &c. Manaſſes interpretatur oblitus, & ſignificat peccatorem, qui Dei & præceptorum ejus proſperis ſuccedentibus obliviſcitur; unde Gen.40. dicitur, quod proſperis ſuccedentibus, præpoſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui. Interpres noſter eſt Chriſtus, qui nobis vitam æternam interpretatur, cujus obliviſcimur, dum proſperis tranſitoriis ſublevamur. Tunc ab Aſſyriis, qui interpretantur dirigentes, id eſt, à Dæmonibus, qui tentationis ſagittas ab arcu malitiæ dirigunt, ut animam interficiant, capimur in conſenſu mentis, cum catenis malæ operationis, atque compedibus malæ conſuetudinis vincimur, & ſic in Babylonem, id eſt, excæcatæ mentis confuſionem ducimur*; quod idem eſt, quod ejiciamur *in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium*.

2. Paral.33.
Manaſſes interpretatur oblitus, & adumbrat impium.

Ad idem hoc intentum aptè deſervit ſequens S. Auguſtini ſuper Pſalmum 129. in hæc verba formatus diſcurſus:

S. Aug. in Pſ. 129.
Argumentū Atheiſtarū.

Dicit Scriptura: Peccator, cum venerit in profundum malorum, contemnet. Iam videte fratres, quale profundum ſit, ubi contemnitur Deus. Cum quiſque viderit ſe quotidianis peccatis obrutum, acervis quibuſdam & molibus iniquitatum premi, ſi dictum illi fuerit, ut Deum roget, irridet. Quibus modis? Primò dicitur: Si Deo diſplicerent facinora mea, egone viverem? Si curaret Deus res humanas, ad tanta ſcelera, quæ feci, an non ſolum viverem, ſed & benè mihi eſſet? Solet enim hoc illis evenire, qui multum in profundo ſunt, & proſperantur

tur

tur in iniquitatibus ſuis; & tanto magis in profundum merguntur, quanto magis videntur eſſe felices; fallax enim felicitas, ipſa eſt maior infelicitas.

Luc. 6. S. Laur. Juſt. lib. amor. c. 14.

8 S. Laurentius Juſtinianus illam conſiderat Chriſti comminationem, dicentis: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quoniam flebitis; iterumque: Væ vobis divitibus, qui conſolationem habetis in hoc ſæculo, quoniam in futuro lugebitis.* Lactantius Firmianus, poſtquam homines in adverſitatibus, non verò in proſperitate, DEI recordari oſtendiſſet, ſubjungit: *Adeo ex rerum proſperitate luxuria, ex luxuria vero, ut vitia omnia, ſic impietas adverſum Deum naſcitur.* Moyſes in Deuteronomio de populo electo erga benefactorem ſuum ingrato his verbis conqueritur: *Conſtituit eum ſuper excelſam terram, ut comederet fructus agrorum, ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo: butyrum de armento, & lac de ovibus, cum adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan, & hircos cum medulla tritici, & ſanguinem uvæ biberet meraciſſimum.* At verò quid inde eſt ſubſecutum? *Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit a Deo ſalutari ſuo: provocaverunt eum in Diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.* S. Bernardinus de licentioſis, & diſſolutis ita ſcribit: *Permittit Deus in mundanis delitiari, ut gravius crucientur. Unde Ierem. 2. Obtinuit Deus confidentiam tuam, ſcilicet, quia vis in vita præſenti facere paradiſum; ſequitur: Et nihil habebis proſperum.* Adducitque paulò poſt textum illum Eccleſiaſtici: *Non celes gloriam & opes peccatoris; non enim ſcis, quæ futura ſit illius ſubverſio.* Quod monitum optimè conſonat cum illo Prophetæ Regii: *Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem, quoniam tanquam fænum velociter areſcent:* id eſt, ut S. Hieronymus ait: *Velociter contererentur, & quemadmodum olera herbarum cito decident.* Porrò herbæ, & quæ in hortis naſcuntur germina, mox ut ad perfectionem, & maturitatem ſuam pervenerunt, ferro præciſa, in fænili reponuntur, ut vel beſtiis ſint in pabulum, vel ad ignem coctæ deſerviant hominibus: idem quoque impiis contingit, quando enim hi in ſummo ſe proſperitatis, & gaudiorum apice poſitos eſſe credunt, à ſuperveniente mortis ſalce demetuntur, & ex hac vita auferuntur, ut flammarum infernalium eſca fiant, & nutrimentum. Unde apud Amos dicitur: *Væ! qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates, capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſrael;* at verò quiſnam tandem horum perverſorum futurus eſt finis? Sequitur: *Qui ſeparati eſtis in diem malum, & appropinquatis ſolio iniquitatis.* 70. legunt: *Venientes in diem malum.* Ecce tibi impiorum peccatorum finem: vult enim Spiritus Sanctus dicere, quòd mox ut ſaginati fuerint, ad dæmonis deſtinandi ſint macellum.

Lact. Firm. l. 2. c. 1. Heræl deliquit abundantes deſerunt Deum.

Deut. 32. 15.

S. Bern. t. 1. ſer. 11. a. 3. c. 2.

Eccl. 9. 16.

Pſal. 36.

Divites ut herbæ dum fuerint maturæ abſcinduntur.

Amos 6. 1.

DISCURSUS XXXV.

ARGUMENTUM.

Reprobos in hoc mundo felices eſſe, Deum eis eſſe iratum, manifeſtè oſtendit.

THEMA.

Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua, in homine faciente iniuſtitias. Pſal. 36. 7.

1 Regius Propheta David in hoc Pſalmo 36. mundanorum hominum vult corrigere errorem, qui eos reputant felices, qui voluptatibus, & delitiis hujus mundi pro ſuo perfruuntur deſiderio; ac proinde diſcurſum ſuum ad virum quendam timoratum dirigens, his eum verbis hortatur: *Noli æmulari &c.* ſubditque: *Qui malignantur, exterminabuntur; & adhuc puſillum, & non erit peccator, & quæres locum eius, & non invenies.* Paulò ante ſenſatum quemvis hominem monuerat, ne malos in hac vita proſperari videns, divinæ iraſcatur juſtitiæ, & infallibili providentiæ; dicendo: *Deſine ab ira, & derelinque furorem;* quaſi diceret: Noli iraſci contra Deum, nec adverſum impios; quin potiùs expecta; *quia adhuc puſillum, & non erit peccator &c.* S. Auguſtinus peracutè obſervat, Pſalmiſtam de peccatore dicere, quòd proſperetur in via ſua: *Proſperatur, inquit, ſed in via ſua. Laboras? Sed in via Dei. Illi proſperitas in via eſt, in perventione infelicitas; tibi labor in via, in perventione felicitas; quoniam iter impiorum peribit.*

Error divitum.

S. Aug. ib.

2 Apud Ezechielem textum quendam habemus, quo manifeſtum iræ Dei ſignum, graveque ſupplicium eſſe clarè probatur, quando perditę ſalutis homines in hac vita ſunt felices, & non ſolùm non puniuntur, verùm etiam in ſæculo honorabiles, & formidabiles efficiuntur; ait enim Sacer textus: *Si converſus iuſtus à iuſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur.* At verò quodnam eſt hoc offendiculum, aut ſcopulus, quem Deus ſe coram rebellibus ſuis poſiturum eſſe comminatur? 70. legunt: *Tormentum.* Theodotion: *Infirmitatem.* Vatablus & R. David, à Cornelio à Lapide citati, offendiculum iſtud hoc ſenſu explicant: *Ponam offendiculum, id eſt, faciam, ut omnia habeant proſpera.* At verò loquitur: hoc eſt, quod quærunt & deſiderant. Verum quidem hoc eſt, illa tamen omnia non aliter, quàm in pœnam, & ſupplicium ſuum conſequuntur; ſiquidem, *ſi dives fueris, non eris immunis à delicto.* Roſæ enim innumeris ſunt circumdatæ pungentibus ſpinis; ita quoque felicitates terrenæ conſcientiam transfigunt, & arrodunt innumeris remorſibus.

Ezech. 3. 20. Proſperitas mundana dicitur offendiculum.

Eccleſ. 11.

3 Deus ſe adverſus Iſraelem valdè olim exhibuit iracundum, prout ex ſacro textu Jerem. 51. deducitur; at verò quonam ſpectabat hæc indignatio? Nimirùm Spiritus S. ait: *In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut ſopiantur, & dormiant.* At verò quidnam Deus per hoc hominum pœnalitatis, aut mali infert, quando aliud non facit, quàm quòd ardentem hominis ſitibundi ſitim exſatiet, qui aliud nihil æquè deſiderat, quàm ut ſitim ſuam extinguere queat? Audite, ſi placet, quidnam in hoc mali lateat. Febricitans aliquis in maximo febris ardore potum ſibi dari poſtulat, id quod medicus ſeveriſſimè prohibuit, eo quòd hoc nihil aliud futurum eſſet, quàm ſi quis igni iniiceret ligna, vel oleum ſuperinfunderet; omnis enim aqua vel vinum, quod appetit, æquè illi futurum eſſet noxium, quàm ſi tantundem veneni per fauces trajeciſſet, quia licet ex hoc vino vel aqua tantiſper recreetur infirmus, quamdiù liquor ille fauces pertranſit, attamen potum illum infallibili morte luere debebit; quis igitur adeò demens erit, ut languentis cenſeat eſſe felicitatem, ſi eo tempore ſitim ſuam extinguere poſſit? Porrò divinarum legum transgreſſores infirmi ſunt in anima, id quod malum ipſorum magis aggravat: quòd ſi igitur Deus tali infirmo ſitim ſuam lamentanti (*febris noſtra luxuria eſt, febris noſtra ambitio eſt, febris noſtra iracundia eſt,* inquit S. Ambroſius,) permittat, ut in ſummo harum febrium, & inordinatorum appetituum ardore deſiderio ſuo ſatisfaciat, & ſitim, qua laborat, extinguat, hoc ſine dubio ſignum erit, quòd reprobum talem irreparabiliter ad æternam mortem deſtinatit. Enimverò ex quo infirmi mentionem facere cœpimus, opportunè memoriæ occurrit, quod olim D. Chryſoſtomus populo ſuo in hęc verba prædicavit: *Peccatum ſanies eſt; pœna ferrum medicinale; ſicut igitur ſaniem habens, ſi ſecatur, male habet, & cum non ſecatur, tunc eſt in maioribus malis; ita etiam peccans etiamſi non puniatur, omnium eſt miſerrimus, & tunc maxime miſer, dum non punitur, & grave nihil patitur.*

Jer. 51. 39. Deus punit dando potū ſitienti.

Quia impio potus divitiarum nocet ut febricitanti.

S. Ambr. l. 4. in Luc. 4.

D. Chr. ho. 6. ad pop.

4 Deus apud Iſajam inquit: *Miſereamur impio.* Itane? Ergonè etiam impius meretur, ut Deus ei compatiatur, eique miſericordiam tunc exhibeat, quando contra ipſum armatur, eumque pro viribus offendit? Sed audite quæſo, in quonam hæc miſericordia poſita fuerit; nimirùm, ut impius faceret, quicquid ſibi liberet, ut impius ſe neutiquam emendaret, denique ut ab omni pęna poſt peccata commiſſa in hac vita immunis maneret: *Et non diſcet facere iuſtitiam: in terra Sanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini.* At verò abſit, abſit, inquit S. Bernardus, à me hæc miſericordia, & compaſſio, ſi quando mala fortuna mea illum offendero: *Hiccine eſt totius miſericordiæ finis? Hanc ego miſericordiam nolo. Procul fiat à me miſeratio tam crudelis.* Quando pater vel præceptor filiis, vel diſcipulis contumacibus virgam non adhibent, ſignum hoc eſt, quòd bono ipſorum

Miſericordia nociva.

Iſa. 26. 10.

S. Bern. ſer. 42. in Cant. ſimilitudo à Parentibus.

rum

Digitized by Google

rum minimè invigilent: eodem modo exigui amoris Dei erga nos indicium eſt, ſi nobis à via recta divinorum præceptorum ſuorum errantibus, & deviantibus, Deus per virgam ſuam nos denuò in ſemitam rectam non revocet: *Quem enim diligit Dominus, caſtigat*, inquit Apoſtolus; & Deus ipſe in Apocalypſi ait: *Quos amo, arguo, & caſtigo.* Unde idem S. Bernardus præcitatus dicit: *Non eris amore dignus, qui indignus caſtigatione cenſeris; vides quia, tunc magis iraſcitur Deus, cum non iraſcitur?* Idemmet S. Bernardus ſermonem ſuum *de triplici miſericordia* à verbis illis Pſalmi 50. *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam*, exordiens, ſubjungit: *Parvam miſericordiam dico expectationem, qua non ſtatim punit peccantem. Hanc ego miſericordiam Domini, qua tardat ferire, paratus ignoſcere, parvam, non quidem in ſeipſa, ſed aliarum comparatione nominavi quia hæc, ſiquidem ſola fuerit, nullatenus ſufficit ad ſalutem, imo verò judicium damnationis accumulat, ut dicatur: Hæc feciſti & tacui. Apoſtolum proinde audiamus more ſuo terribiliter intonantem: An divitias bonitatis ejus, &c.* Audiamus S. Anſelmum, in commentario hujus Apoſtolici textus dicentem: *Dives eſſe monſtratur & patientia ejus, qui tot, & tanta mala facientes patienter ſuſtinet. Dives eſt & longanimitas ejus, quoniam non ſtatim punit eos, ſed expectat ad pœnitentiam per multa tempora. Sed has divitias bonitatis, & patientiæ, & longanimitatis contemnit, qui non ſic utitur eis ad pœnitentiam, ut Deus intendit, ſed ad vanam ſecuritatem vertit. Theſaurizas tibi iram in die iræ, &c. Nam qui converti non vis, etiam ſpatio temporis accepto, per hoc mala tua ad reatum auges. De benignitate Dei iram ſibi reprobus theſaurizat, quia dum ad pœnitentiam tempus accipit, & ad peccandum expendit, ipſum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ.*

Heb. 12. 6. Apoc. 3. 9. Cum Deus non iraſcitur, magis iraſcitur. S. Bern. ib. S. Bern. de triplici miſer.

Rom. 2. S. Anſel. Impius abutitur bonitate Dei.

5 S. Auguſtinus ſymbolum fidei noſtræ explicans, in perſona alicujus Catechumeni hanc proponit quæſtionem: *Quomodo cuncta gubernat & regit? Ecce tanta mala fiunt in mundo, & non judicat.* Reſpondet verò S. Doctor: *O homo, ideò negas ejus potentiam, quia magnam ille exhibet patientiam? Peccantem quidem impunitum non dimittit, ſervat eum, aut pœnitendo corrigendum, aut ultimo ſupplicio puniendum.* S. Thomas de Villanova miſerabiles, & compaſſione dignos cenſet eſſe illos, qui in peccatis impunè inveteraſcunt: *Væ*, inquit, *miſeris, quos in peccatis conſeneſcere permittit! hæc grandis ira Dei, & poſt infernum ſecunda, cum peccator pro ſuo libito peccare permittitur; unde ſicut idem Propheta alibi ait: Exacerbavit Dominum peccator, ſecundum multitudinem iræ ſuæ non quæret; & miſeri ſæpius pro hac impunitate, & licentia ſtulte Deo gratias agunt, cum deberent potius eum eodem Propheta rogare: Ad te Domine clamabo, ne quando ſileas, aut taceas à me, nam ſi tacueris, ſi diſſimulaveris, aſſimilabor utique deſcendentibus in lacum.*

S. Aug l. 4. de ſymb. ad Catech. 2.

S. Tho. à Vill. conc. de 3. Adel. Peccatoris cæcitas.

6 Reflexiſtiſne vos aliquando ad illum Pſalmiſtæ verſiculum, ubi ait: *Domine, Deus noſter, tu exaudiſti eos, Deus, tu propitius fuiſti eis?* in quo enim ſe Deus nobis propitium, & favorabilem exhibuit? Num fortè benefaciendo nobis, aut bonorum temporalium nobis indulgendo proſperitatem, vel denique diſſimulando peccata, vel condonando condebita illis ſupplicia? Nequaquam; ſed in hoc, quia ſcilicet fuit *ulciſcens in omnes adinventiones eorum. Magna miſericordia eſt*, inquit S. Auguſtinus, *nequitiæ impunitatem non relinquere; & ne cogatur in extremo gehennæ damnari, modo flagello dignatur caſtigare. Corripiet me juſtus*, dicebat David. Væ enim illi, niſi Deus illi ſubmiſiſſet Nathan, ad eum reprehendendum, & ad comminandum ei tot ſupplicia, quæ illi ob peccatum ſuum erant obventura; nunquam enim ex peccati ſuo luto ſe eruere potuiſſet: *Magna eſt ira Dei*, inquit S. Hieronymus, *quando non nobis iraſcitur; reſervat enim nos ſicut vitulum in occiſionem. Ad Jeruſalem dixit: Multa ſunt peccata tua, & multæ iniquitates, propterea non iraſcar tibi. Pone hic Magiſtrum aliquem, aut patrem, aut Medicum. Si viderit Medicus in corpore carnes putridas, & dicat: quid ad me pertinent? ſcias quia crudelis eſt: ſi autem præcidat, & cauterium imponat, miſericors eſt, quia ſanat hominem. Similiter & Magiſter, ſi dimittat puerum, & non in eo exigat diſciplinam, odit eum: ſi autem exigat, & Medicus curet, quæ putatur eſſe aſperitas, clementia eſt.*

Pſ. 98. S. Deus temporaliter puniendo propitius eſt.

S. Aug. ſe. 37. de v. Dom. Pſ. 140. 5.

S. Hier. ib. Similitudo à Medico.

7 *Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua.* Populus electus à Deo liberatus fuit à duræ ſervitutis Ægyptiacæ compedibus, ſiquidem in Ægypto aliud non tractabant, præterquam batilla, & ligones, lutum item, & lateres; econtra verò è ſervitute hac erepti, in Palæſtinam deducti fuerunt, ut glorioſa commutatione ligones in ſceptra, lutum verò in lauros converterent. Deus illos veluti Dux præceſſit, per diem quidem in ſpecie miraculoſæ columnæ nubeæ, à ſolaribus illos defendendo radiis, nocte verò in columna ignis, eos illuminando; pretioſiſſimis quoque regni illius divitiis eos locupletavit, inaudito prodigio floridam in mari rubro viam illis aperuit, in qua pariter Pharao, & exercitus ejus ſubmerſus fuit: & tamen per ingratitudinem omni exemplo carentem Deum tot modis injuria, & contumelia affecit; & ſpecialiter, quando quotidie cœleſti annona cibatus, inaudita cum inſolentia carnes à Deo popoſcit, quas etiam Deus illi, & quidem delicatiſſimas perdicum carnes, in magna abundantia ſubminiſtravit. Unde Pſalmiſta ait: *Manducaverunt, & ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis: non ſunt fraudati à deſiderio ſuo.* At verò exiſtimatiſne, quòd Deus appetitum illorum exſatians, idipſum in ſignum amoris, & benevolentiæ ſuæ erga eos præſtiterit? Audite eundem Pſalmiſtam, dicentem: *Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos: & occidit pingues eorum, & electos Iſrael impedivit.* At verò quidnam Davidem dicere voluiſſe exiſtimatis, quando in prædictis ultimis verbis ait: *Et electos Iſrael impedivit?* Nimirùm inſinuare voluit, iram divinam euſque aſcendiſſe, ut electorum ſervorum ſuorum impediverit orationes, & interceſſiones, ne fortè ſe interponendo pro ipſis, flagellum à manu ejus eriperent: *Adhuc comedebant volatilia*, inquit S. Bruno, *& ira Dei venit ſuper eos, & occidit pingues eorum, id eſt, qui ex pinguedine proſperitatis arrogantes erant.* Ponderatione digna eſt ſequens S. Auguſtini propoſitio: *Nonnullis Dominus Deus, quod petebant, conceſſit iratus.* Etenim ſi quis cæcum aliquem pro libito ſuo in loco præcipitiis pleno ambulare permittat, in magnum ejus damnum utique hoc facit; hæc autem eſt pœna, qua Deus reprobos poſt amiſſum timoris, & notitiæ Dei lumen caſtigat; quòd videlicet illos in hoc mundo pro libito ſuo vivere, & agere permittat; tunc enim *abyſſus abyſſum invocat*, id eſt, de peccato in peccatum corruunt, nec quicquam curant, quia *impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.*

Deus Hebræis contulit plurima beneficia.

Pſ. 77. 29. Petentibus carnes dedit eis, ſed mortiferas.

S. Bruno.

S. Aug. ep. 121. c. 14. Similitudo à Cæco.

8 Herodotus de Amaſi Ægypti Rege, qui Policrati Samitarum tyranno confœderatus erat, refert, huic homini omnia tanta cum proſperitate ſucceſſiſſe, ut meliores ſibi rerum ſuarum eventus imaginari minimè potuerit. Abundabat enim theſauris, ſtatibus, regnis, voluptatibus, & quidquid in hoc ſæculo deſiderari poterat. Huic igitur Amaſis compatiens, epiſtolam quandam ſcripſit tenoris ſequentis: Amice, tanta tua felicitas, tamque proſperi ſucceſſus, qui tibi cumulatim eveniunt, minimè placent mihi; unde has tibi literas ſcribo, non ut tibi ob fortunæ præſtantiam congratuler, tibique illam benè evenire precer, ſed ſolùm ut velut amicus te moneam, Deos tibi iratos eſſe; & licèt in præſenti iram ſuam diſſimulent, pœnam tamen tibi debitam ad illud uſque tempus, quo minùs cogitaveris, ſibi reſervent. Porrò Policrates ſe in omnibus adeò fortunatum eſſe videns, die quadam hujus fortunæ ſuæ experimentum tentare voluit; ac proinde opulentiſſimum quendam ſmaragdum, quem cariſſimo pretio æſtimabat, utpotè inæſtimabilis valoris gemmam, in mare ultrò conjecit; cui poſt elapſos ſex dies, piſcator quidam piſcem inſolitæ magnitudinis doni loco præſentavit; in cujus exenterati viſceribus dictus ſmaragdus reinveniebatur. Quod Policrates Amaſi Regi conteſtim tranſcripſit: qui audito hoc prodigio, in ſua magis eſt opinione confirmatus, impoſſibile eſſe aſſerens, hominem adeò fortunatum vitæ ſuæ dies fauſto poſſe fine concludere. Unde iteratò ad eum ſcripſit: Porrò certò mihi compertum eſt, Deos ſuam tecum diſſimulare tyrannidem, eamque ad certum uſque momentum ſibi reſervare. Et verò ipſum veridicum fuiſſe vatem, exitus probavit, quia poſt paucos dies ab Orete Perſa, Regis Cyri præfecto, miſerabiliter trucidatus fuit. Beda ſuper illa verba Pſal. 72. *Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns; quia non eſt reſpectus*

Herodot. lib. 3. Summa Policratis proſperitas.

Eſt ſuſpecta Amaſi.

Et in miſeram mortem commutata.

Beda in Pſ. 72.

Digitized by Google

ctus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum; ita ſcribit: *Id eſt, ſi aliquando plagantur, id non fit, ut ibi firmamentum, id eſt, ſtabilitas [illegible]atur, quia ſæpe interdum evenit, eos aliqua triſtitia [illegible], ſuccedunt læta: vel in plaga eorum eſt firmamentum, [illegible] ſt, non laxatur plaga eorum, ſed firmatur, id eſt, conſolu[illegible]r. Aliter quoque hunc totum verſum legere poter, ut ſit oſtenſio, quod felicitas non datur hic peccatoribus ad ſalvationem, ſed ad damnationem. Quare autem datur eis pax illa? Ad perditionem utique ipſorum datur eis, ideo morti ipſorum non eſt reſpectus.* Doctrina eſt S. Auguſtini dicentis: *Videte fratres mei, advertite; illi Deus iraſcitur, quem peccantem non flagellat: nam cui verè propitius eſt, non ſolum donat peccata, ne noceant ad futurum ſeculum, ſed etiam caſtigat, ne ſemper peccare delectet.* Job quidem in hoc mundo vitam egit immaculatam, omniſque noxæ expertem, nec tamen à culpis venialibus immunis erat; ac proinde dicebat: *Hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcas.* S. tamen Gregorius divinam juſtitiam juſto ſuo judicio hunc morem cum aliquibus impiis ſervare aſſerit, *quòd hic quibuſdam parcit, ut in perpetuum feriat.* Minutius Felix inquit: *Niſi fortè vos decipit, quod Deum neſcientes divitiis affluant, honoribus floreant, polleant poteſtatibus. Miſeri in hoc altius tolluntur, ut decidant altius; hi enim ut victima ad ſupplicium ſaginantur, ut hoſtiæ ad pœnam coronantur.* Et verò licèt nonnunquam ſupplicium differatur, non tamen omnino evaditur: Unde S. Cyprianus ait: *Nec evaſiſſe ſe credat, ſi interim pœna diſtulerit, eum, quem ſibi Dei iudicis cenſura ſervavit.* Procopius verba illa Iſajæ: *Væ! qui trahitis iniquitatem, tanquam funiculo longo;* ita ad propoſitum noſtrum exponit: *Funiculus longus ipſa ſunt, quo longè remota ſcelera, id eſt, ſcelerum pœnas in noſtrum caput attrahimus; ſolet enim hoc nomine ſæpe ſcriptura flagitia nominare, nam & numinis vindictam perſæpe tanquam vi in nos attrahimus; unde non immerito omnibus dici queat: An divitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnitis?* Bellovac. in ſpec. doctr. ex Propertio ſequentem tradit conſiderationem:

S. Aug. in Pſ. 98.

Job 6.

S. Greg. l. 8. mor. c. 4.

Minut. Felix in oct.

Conſolatio Job erat à Deo affligi.

S. Cypr. de lapſis.

Procop. Iſa. 5.

Bellov. ſpec. Doctr. c. 17.

Qui ſe peccatis gaudet feliciter uti,
Infelix nimis eſt proſperitate ſua.
Cum datur iniuſto peccandi optata poteſtas,
Vt mala mens pravè cum cupit, efficiat,
Ira magna Dei quam multos ſic quoque punit,
Vt quibus exultant criminibus, pereant.

Videmus per experientiam, quòd quando equus laxatis habenis currere permittitur, quò illi libet, communiter in foveas, & præcipitia periculoſa corruat. Idem quoque licentioſis, & diſſolutis evenit, quando deſideriis ſuis liberè obſequi impunè permittuntur: *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis:* nullus enim eſt exceſſus, in quem non corruant; & quod maximum illorum eſt ſupplicium, per hoc ipſum majorem pro igne æterno lignorum multitudinem accumulant. D. Chryſoſtomus, à Sancto Joanne Damaſceno lib. 1. Paral. cap. 12. citatus, inquit: *Qui cum multa peccent, nullis tamen ſuppliciis afficiuntur, in metu ac tremore verſari debent; etenim per impunitatem, ac lenitatem Dei, pœna illorum incrementum capit, quia, Apoſtolo teſte, theſaurizant ſibi iram, &c.* Sanct. Bernardus in ſuis meditationibus ait: *Si tecum non eſt per gratiam adeſt per vindictam: ſed væ tibi, ſi ita tecum non adeſt; illi enim iraſcitur Deus, quem peccantem non flagellat; nam quem flagellando non emendat, in futuro damnat.* De hac peccatorum impunitate diſcurrit S. Paulus in c. 1. Epiſtolæ ad Romanos, ubi S. Ambroſius ita ſcribit: *Quia impunitatem horum exiſtimaverunt, iniurioſum Deum iudicantes, ac per hoc negligendum; hinc additum eſt, ut magis, ac magis ſcelerati ad omnia mala admittenda fierent promptiores, ut facta, quæ omnibus non ambigerent diſplicere, Deum non crederent vendicare. Nunc enumerat omnia mala, quæ illis ſuperaddita ſunt, ut vel ſic converſi ad naturalem intellectum, intelligerent irato Deo hæc ſibi proveniſſe. Repletos omni iniquitate: hoc ſummatim locutus eſt, & ſubiicit, Membra iniquitatis, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidiis, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obſequentes, inſipientes, incompoſitos, ſine intellectu, ſine charitate.* Quis autem non advertit, omnia hæc peccata, quæ impii, quamdiù vivunt, impuniti, & proſperati committunt, ardentem in inferno ignem vehementiùs accenſura eſſe? *Maiori differuntur malo,* inquit D. Chryſoſtomus; *multa enim mala perpetrantes, nec dantes pœnas, terrere magis, & timere debent; augebuntur enim ſupplicia propter impunitatem, & Dei longanimitatem. Non igitur attendamus, an modo puniamur, ſed an peccemus: quod ſi peccantes non pœnas damus, magis pavere debemus.* S. Bernardinus ait: *Permittit Dominus, hominem cadere in ruinam, & in poteſtatem ſuorum vitiorum, & paſſionum, ſicut ait Pſalmiſta: Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum;* hoc autem maximum malum eſt, quod illis evenire poſſit, ut notat idem S. dum ait: *Ergo malè, imo peſſimè, ſicut dicitur ad Rom. 1. Ideo tradidit illos Deus, ſcilicet permiſſivè, in deſideria cordis eorum, & in paſſiones ignominiæ, &c.*

Similitudo ab Equo ſine fræno.

Pſ. 80. 13.

D. Chryſ.

S. Bern. medit. c. 6.

Si Deus non adſit per gratiam, adeſt per vindictam.

S. Ambroſ. Rom. 1.

Chr. h. 27. ad pop.

Impunitas auget ſupplicia.

S. Bern. t. 2. § [illegible]

9 Sæpè contingit, ut D. Chryſoſtomus acutè notat, quòd infallibilis Dei providentia, in hac præſenti vita, opus aliquod bonum à reprobis factum remunerare intendat; idque facit per impunitatem, & dilationem benemeriti ſupplicii, perque bonorum hujus vitæ affluentiam, & proſperitatem. En verba D. Chryſoſtomi: *Peccatorem ſi videris rapientem, fraudantem, ſexcenta mala perpetrantem, qui proſperis tamen ſucceſſibus utatur, tum tu recogita, bonum aliquod eum olim feciſſe, ac bona illum hic recipere, ne illic mercedem repoſcat.* Idipſum verò in perſona Epulonis exemplificat, inquiens: *Aliquod bonum habere contigerat, propterea dicit Abraham: Nihil hic require, bona illic tua recepiſti. Recepiſti bona tua. Qua tandem? Feciſti aliquid boni? Recepiſti opes tuas, ſanitatem, delitias, potentiam, honores: nihil tibi debetur, recepiſti bona tua.*

D. Chr. t. 5. ſer. 6. in paralyt. & Laz.

Impii cum Epulone in hac vita recipiunt bona ſua.

TRA.

Digitized by Google

TRACTATUS LXXIX.

DE REMEDIIS PECCATORUM.

DISCURSUS QUATUOR.

DISCURSUS I. Variç inſtituuntur conſiderationes, quibus à peccato arceamur, illudque deteſtemur.

II. Alia contra peccatum remedia adducuntur.

III. Peccatum, quantumvis leve ſit, in primis ſuis principiis eſt ſuffocandum, ejuſque extirpanda eſt radix.

IV. Ne vel minimus ſerpenti infernali in cor noſtrum indulgendus eſt aditus, oe in illud cum omni ſuo veneno ingrediatur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Variæ inſtituuntur conſiderationes, quibus à peccato arceamur, illudque deteſtemur.

THEMA.

Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ. Rom.2.v.5.

1 Sanctus Apoſtolus in præcitatis verbis duo tangit eſſentialia puncta, quæ homini à peccato coercendo meritò ſervire deberent; ſcilicet benignitatem, & tolerantiam, quam Deus à nobis offenſus erga nos exercet, ut ad ipſum convertamur; ait enim: *Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Quæ licèt magnæ nobis conſolationi eſſe debeant, ex alia tamen parte, ſi huic ejus beneficentiæ non cooperemur, ſed abutamur eadem, tantò magis ſeveriſſima ejus ſupplicia ſunt formidanda. Unde Apoſtolus ſubdit: *Secundum autem duritiam tuam, &c.* Sanctus Thomas à Villanova utrumque hoc punctum ſimul indicat, dum ait: *Per varia media nos dirigit in finem: nonnunquam minis, & terroribus nos concutit, objiciens nobis pœnas damnatorum, infortunia, & miſerias peccatorum, aſſidua flagella, & frequentes moleſtias inimicorum, & importabile tormentum iniquorum; malum enim & amarum nimis eſt, Deum habere inimicum. Quod ſi minæ non ſufficiunt, flagellis, & infortuniis affligit nos, in camo, & fræno maxillas noſtras conſtringens, ut revertamur ad ipſum: & ſi hac via magis induratur cor noſtrum, mille blanditiis, & favoribus nos mulcet, augens dona, ſubſidia multiplicans, accumulans beneficia, ſi forte vel ſic ad amorem largitoris provocemur. Quod ſi hæc parva videntur, multo majora promittit, ingerens nobis futuram gloriam, quam præparavit diligentibus ſe, & innumerabiles gratias, quas hic confert cuſtodientibus præcepta ejus.* Idem Sanctus Archipræſul ulteriùs progreditur demonſtrando media, quibus divina benignitas utitur ad dimovendum nos ab offenſis ſuis, noſque, poſtquam illum offendimus, ad veram pœnitentiam reducendos: *His itaque, & multis aliis modis exhortando, monendo, corripiendo, terrendo, mulcendo, favendo, promittendo, largiendo, diligendo, ut Pater piiſſimus, ac munificentiſſimus, vitam ſalutemque noſtram inquirit, nihil omittens omnino eorum, quæ nobis prodeſſe poterunt ad ſalutem; unde per Prophetam ait: Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Juda? Quid debui facere vineæ meæ, & non feci? Sed ò duritiam! O pertinaciam cordis noſtri! Hæc omnia DEI incitamenta, & blandimenta, quaſi nihil, contemnimus, & flocci pendimus, neque dignamur vel à longè ea inſpicere, & conſiderare, quaſi ex debito redderentur; neque terroribus flectimur, neque flagellis emollimur, neque beneficiis allicimur, neque promiſſionibus provocamur.*

Applicat Deus varia media pro noſtra converſione.

S.Th. à Vill. Conc. de S. Ægid. Abb.

Minas, flagella, beneficia.

Ut piiſſimus pater.

2 *Theſaurizas tibi iram.* Remedium & frænum culpæ eſt, vel ſaltem eſſe deberet, neceſſaria illa connexio, & relatio, quam culpa habet cum pœna, non ſolùm temporali, ſed & æterna. Sanctus Propheta Jeremias in lamentationibus ſuis ait: *Vigilavit jugum iniquitatum mearum in manu ejus.* Ubi nonnulli ex Hebræo legunt: *Punctis notatum eſt*; quaſi dicere vellet: cum de peccatis agitur, iniquitates noſtræ à Deo diligenter uſque ad puncta notantur, & exciduntur. Agellius inquit: *Ex Hebræo aliqui hunc textum explicant; notatæ ſunt iniquitates meæ in manu ejus, & quaſi punctis quibuſdam numerus earum ſignatus, non earum illum oblivio capict, optimè novit, quo numero ſint, quidve illis retribuendum, & qua pœna plectenda ſint, juxta illud Job: Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea.* Veritas autem indubitata fidei eſt, omnia peccata quantumvis minima, licèt in profundiſſimis cordium noſtrorum latibulis abſcondita, & occultata lateant, cunctis ſpiritibus & animabus beatis, cunctis item ſpiritibus infernalibus, omnibuſque hominibus, qui in mundo ſunt manifeſtanda, atque inſuper pœna ſua plectenda, &c. quia *iota unum, aut unus apex non præteribit.* Sanctus Auguſtinus ait: *Supplicia terreant, quem præmia non invitant. Vile tibi eſt, quod Deus pollicetur? Contremiſce quod minatur.* Laertius in vita Diogenis ſcribit, quòd dum hic Athenis legeret, ſuis ſe ſapientiam vendere indicarit; quod cum à Rege quodam auditum fuiſſet, hic theſaurarium ſuum ad Diogenem miſit, ut cujuſcunque ingentis ſumptus diſpendio ſapientiam à Diogene emeret. Hic igitur cum ante conſpectum Philoſophi veniſſet, ut ſapientiam compararet, accepit à Diogene chartam paucis, ſed ponderoſis hiſce verbis inſcriptam: *In omnibus reſpice finem.* Quam ſententiam Rex ad ſe allatam tanti æſtimavit, ut eandem ſuper aulæ ſuç Regiæ portam in lapidem incidi feceriit. Contigit autem, quòd cum die quodam ſicarii quidam ære magno conducti ad aulam acceſſiſſent, ut prędicto Regi necem inferrent, in aula expectantes, ad prædictæ ſententiæ inſcriptionem oculos ſuos elevarint, qua lecta, ſeriam ſuper illius intelligentia reflexionem facientes, ab iniquis conatibus ſuis penitùs declinarunt. Enimverò ſi quæras, in quonam vera Chriſtiani hominis ſapientia veraciter conſiſtat? reſpondebo cum Sancto Job Propheta: *Ecce timor Domini ipſa eſt ſapientia, & recedere à malo, intelligentia.* Porrò de timore DEI Doctor Seraphicus ita ſcribit: *Timor Domini eſt ſicut infirmorum medicina; nam ſicut medicina bene temperata repellit omnes morbos nocivos, & omnes nocivos humores, ſic timor Dei omne peccatum, & omnes peccati occaſiones expellit.* Modus porrò hunc timorem, hancque ſapientiam, quæ nos à peccato procul abarcet, acquirendi, hic eſt, ſcilicet ſi reſpiciamus finem, quo tandem actiones, & conſilia noſtra terminanda ſunt: obſervanda namque eſt fraudulenti ſerpentis ſagacitas, & aſtutia, qui cum in tenebris patiatur, magnamque in peccatis noſtris partem obtineat, ut illa in obſcuro committamus, pro viribus efficit; ac proinde peccata *opera tenebra-*

Thren.1.14.

Agell.

Punctualiter peccata notantur.

Matt.5.18. S.Aug. in Pſ. 49.

Sapientia Diogenis.

in bonum cujuſdam Regis probata.

Job.28.28.

S.Bon. diæt. ſalut. t.6. n. c.1.

Sapientia Chriſtiana eſt timor Domini.

Digitized by Google

brarum appellantur. Tempore Gentilium circa templa idolorum denſas ſaciebat plantari ſylvas, & lucos, ut poſt abſoluta indigna ſacrificia, inter obſcuras illas umbras ſequaces ſui multis operam darent impudicitiis, & obſcœnitatibus; inde quoque fit, quòd pro viribus ſuis impedire conetur, ne deformitatem, damna, & pœnas peccati reſciamus, vel cogitemus. Sanctus Bonaventura ait: *Peccatum eſt ſicut falſitas in panno; nam ſicut mercator de falſo panno non oſtendit emptori medium, neque finem, ſed tantum caput; ſic Diabolus, qui eſt mercator peccati, oſtendit ſatuo emptori ſolum caput panni, id eſt, delectationem culpæ, non medium, id eſt, remorſum conſcientiæ, vel finem, id eſt, pœnam gehennæ.* Sanctus Hieronymus de pœnitentia peccatorum tractans, ita ſcribit: *Ego arbitror, quòd ſicut in corpore eſca abundantia, & qualitas vel quantitas cibi contraria febres generat, & febres diverſi vel modi vel temporis, ſecundum eam menſuram, qua intemperies collecta materiam ſuggerit, ac fomitem febrium; qua materiæ qualitas ex diverſa intemperie congregata, cauſa vel acerbioris morbi, vel prolixioris exiſtit: ita anima cum multitudinem malorum operum, & abundantiam in ſe congregaverit peccatorum, competenti tempore omnis illa malorum congregatio concitatur ad ſupplicium, atque inflammatur ad pœnas.* Quem etiam eundem diſcurſum ab Origene conſcriptum reperio.

S. Bon. ib. c. 1. c. 2. Peccatum eſt vitium in panno.

S. Hier. c. 4. de pœn. pecc.

3 Plutarchus de Lyſimacho Rege refert, quòd cum obſidione ab inimico exercitu cinctus, omni prorſus potu careret, ad ſui deditionem coactus fuerit; poſtquam verò intra manus adverſarii ſui ſe poſitum eſſe vidit, exclamavit, dicens: *Dii boni, quam ob brevem voluptatem regnum amiſi, & ex Rege me ſervum effeci!* Idem quoque peccati eſt ſupplicium, idemque finis, ſcilicet quòd hominem, qui Filius Dei, & cœleſtis Regni hæres erat, mancipium faciat eſſe dæmonis, ignisque infernalis æternaliter reum, idque pro voluptatula aliqua turpi, & momentanea. Multum profectò ad infirmitatem aliquam curandam juvat, ſi Medicus cauſam, unde derivatur, evidenter agnoſcat, & ſciat, ut infirmitatem maturè tollere, ejuſque curationi opportunum, & ſecurum remedium applicare valeat. Peccata autem utplurimùm ſuam à voluptatibus & delectationibus originem trahant; & ideò hiſce ſpecialiter inferni atrocitas comminando interminatur: *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.* Conſiderandum quoque eſt, quod Sanctus Auguſtinus in hæc verba ſcribit: *Poſt dulcedines momentaneas, & horarias ſuavitates, ad ſempiternas amaritudines deferuntur.* Sanctus Joannes Damaſcenus quoque ita ſcribit: *Turba vitiorum univerſa reſiſti poterit, ſi ſemper, & aſſiduè cogitaverit, DEUM operum ſuorum inſpectorem, Angelum cuſtodem, virtutis nobilitatem, voluptatem momentaneam, peccati ſpurcitiem, vitam labilem, mortem incertam, gaudium ſeu cruciatum ſempiternum, pura conſcientiæ pacem, hominis dignitatem, DEI beneficium, & ſuper omnia, CHRISTI vitam, mortem, & crucem. Qua enim, & qualis vita, ſi vix homo ex ſepulchro progreſſus, rurſum ad ſepulchrum pergat, & demum in perpetua gehennæ flamma ſe ſepeliat?*

Pœnitentia Lyſimachi Regis.

Plut. in Apoph. Reg. & Imper.

Similitudo à Medico.

Apoc. 18. 7.

S. Io. Dam. de oct. Paſſ. Media reſiſtendi peccatis.

4 *Theſaurizat ſibi iram.* Tametſi ira, & furor non niſi impropriè Deo conveniat; attamen Spiritus Sanctus, quando de peccatis agitur, Æternum Patrem iræ, & furoris ſui fulmina manibus ſuis vibrantem, ob oculos ponit. Unde Sanctus Baſilius ait: *Tonitrua & fulmina ideo iaciuntur, ne contemptui habeatur bonitas divina. Ille, qui Solem exoriri facit, etiam delictum punit.* Sanctus Bonaventura quantoperè Deus peccatum deteſtetur, hiſce verbis exponit: *Nota, quod nihil poſſet cogitari funeſti, quin Deus fecerit propter odium peccati; ipſe enim propter peccatum ſemel ferè diſſipavit omnia opera ſua, ſcilicet totum mundum per diluvium. Alii Reges, & potentes in præiudicium inimicorum ſuorum depopulant terras eorum, Deus autem diſſipavit terram propriam, quia peccatum intraverat terram ſuam.* Sanctus Paulus Apoſtolus impios myſtico quodam appellat epitheto, dum ait: *Volens Deus oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum.* Enimverò vas fictile facilè à quovis homine irato, quantumvis debili, in minutas partes confringitur; quid igitur de Deo dicemus, de quo Job ait: *Deus, cuius iræ reſiſtere nemo poteſt?* Apoſtolus autem præcitatis verbis ſequentia præmiſit: *Volens Deus oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam.* Regius Propheta David de Monarchis terræ rebellibus diſſerens, inquit: *Loquetur ad eos in ira ſua, & in furore ſuo conturbabit eos;* & paulò poſt ſubdit: *Tanquam vas figuli confringes eos;* ſiquidem ut Sanctus Hieronymus notat: *Potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt.* Reprobos quidem in hac vita præſenti Deus ſuſtinet, tolerat, conſervat: ſed quo fine? Ut *theſaurizent ſibi iram in die iræ,* quia magis accendendis flammis infernalibus plura ſemper ligna adiiciunt, & accumulant. Sanctus Baſilius ad propoſitum noſtrum interrogat, qua ratione quis aſſequi poſſit, ut adverſus peccata odium concipiat? & reſpondet: *Triſtis & acerbus rei cuiuſque eventus odium adverſus eos conciliat, qui eius authores fuerunt. Sicui igitur perſuaſum ſit, quot & quam grandium malorum cauſa peccata ſint, ſponte ſua ipſe, & ex animo adverſus ea odium concipit, eiuſmodique, quale is indicavit, qui dixit: Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum.* Porrò tam exceſſivo debito, quale peccatum eſt, nemo alius, præterquam filius Dei, ex toto rigore juſtitiæ ſatisfacere poterat; & tametſi de ipſo ſcriptum ſit: *Tribus digitis appendit molem terræ;* attamen per os Iſajæ proteſtatur, inquiens: *Verumtamen ſervire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Oleaſter ex Hebræo traducit: *Laborare me feciſti:* Unde facilè colligitur, quantum pondus Redemptor noſter in peccato ſenſerit, quod nos tanta cum facilitate committimus, ac ſi calicem aquæ frigidæ epotaremus: *Bibunt quaſi aquam iniquitatem.*

S. Baſ. or. 3. de pecc.

S. Bon. ib. c. 1. c. 1. Omnia funeſta fiunt in odium peccati.

Rom. 9. 22.

Job 9. 13.

Pſalm. 2.

S. Baſ. reg. brev. interrogat. 11. Ingratus eſt author mali.

Iſa. 40. 12. Iſa. 43. 24. Oleaſt.

Job 15. 16.

5 Sanctus Auguſtinus adverſùs peccatum ſequens tradit præſervativum, inquiens: *Quando peccatum quodcunque delectat, aut ſubrepit, ſit nobis in memoria, quod iam deleta ſunt peccata noſtra: non perdamus pretium ſanguinis Chriſti, nec maculemus ſtolam animæ per iniquitatem. Iacuimus, iam erecti ſumus. Vulnerati fueramus, iam ſanati ſumus.* Qua fronte ſanguinem agni occiſi, pro noſtra redemptione effuſum, conculcare, totque labores, & tormenta, pro iniquitatibus noſtris expiandis tolerata, inutilia reddere audebimus? Væ nobis, ſi id facere præſumamus, ſic enim ſine dubio adimplerentur in nobis minæ illæ ab Apoſtolo intentatæ: *Theſaurizas tibi iram in die iræ.*

S. Aug. ſer. 7. de Temp. Præſervativũ peccati.

6 Sanctus Apoſtolus Paulus in Epiſtola ad Hebræos ſequens format argumentum: *Voluntariè peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia; terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus, vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit?* De Scythis narratur, quòd cum ab inimicis ſuis invaſi eſſent, in ſylvas vicinas fugientes, domos & facultates ſuas ſibi deprædari, & in ruinam agi permiſerint, eo, quòd ſe ad reſiſtendum illis inſufficientes eſſe viderent. Bello autem finito, inter ſe congregati, an domos dirutas reædificare, ruinaſque perpeſſas reſtaurare conſultum foret, inter ſe deliberarunt: ad quam quæſtionem tandem per majora vota pro parte negativa reſolutum fuit, idque ob hanc rationem, ut poſteri hoc illorum exterminium ſemper ob oculos habentes, vivum ſemper adversùs Scythas conſervarent odium, & vindictam, nec unquam iis deinceps placarentur. Idem nobis meritò faciendum eſſet, à quibus Dæmon inimicus infernalis per peccatum deprædatus eſt operum bonorum merita, dona & gratias Spiritus Sancti, & inſuper ab eodem è paradiſo velut exules protruſi ſumus: hæc inquam, damna, quæ à peccato in nos redundarunt, nec non ſupplicia, quibus propter ea ſubjecti ſumus, vivaciter apprehendere, & adverſùs quamlibet iniquitatem irreconciliabile, & perpetuum odium in cordibus noſtris ſtabilire deberemus. Sic enim David, poſtquam acerbiſſima expertus fuiſſet mala, in quæ in pœnam adulterii ſui inciderat, dixit: *Iniquitatem odio habui, & legem tuam dilexi.* Sequendum

Hebr. 10. 27.

Hiſtoria de Scythis.

Damna peccati ſemper ponderari debent.

dum nobis eſt Sancti Bernardi conſilium, his verbis expreſſum: *Primum conſideret peccata ſua, qualia, & quanta perpetravit, quæ conſiderare non multum prodeſſet, ſi non pro illis in gehenna puniri metueret; & ideo conſiderationi peccatorum rectè adiungitur conſideratio gehennæ. Item ſi conſiderentur, quæ & quanta ſint tormenta gehennæ, & nulla peccatorum memoria haberetur, ſecura mens forſitan gehennam conſideraret, cum nulla eam recordatio peccatorum perterreret. Hac de cauſa in mente contemplatoris utrumque, & peccata, & gehenna coniungitur, ut ex utroque terror incutiatur, & timor*; utpotè qui ſecuriſſimum eſt peccati frænum: unde Poeta canit: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ*. Divus Chryſoſtomus ad populum ſuum Antiochenum prædicans, ait: *Nihil tantum peccata quidem conſumit, virtutem verò creſcere facit, & germinare, quantum continui timoris natura; propterea, qui non vivit in timore, rectè illum agere non eſt poſſibile, ſicut viciſſim cum timore viventem eſt impoſſibile peccare.*

S. Ber. parab. de nupt. filii Reg.
Odium peccati ex conſilio S. Bern.

Chr. h. 15. ad pop.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Alia contra peccatum remedia adducuntur.

THEMA.

Iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo. Pſ. 37. v. 19.

1 PRopheta Regius, qui & ipſe in gravia peccata incidit, modum nos edocet, quem ipſe obſervavit, ut à peccato ſuo reſurgens, majori deinceps cum cautela viveret; nimirùm ingreſſus ſemetipſum, deplorandumque conſiderans ſtatum, in quo velut DEI, & ſui ipſius inimicus, ſoli dæmoni, & inferno acceptus miſerè jacebat, in corde ſuo ſtatuit, dicens: *Iniquitatem meam annuntiabo, &c.* Sanctus Antonius Patavinus ſuper illa ejuſdem Prophetæ verba: *Meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*, ita ſcribit: *Nota iſta tria. Meditari, exercitari, ſcopare. Peccator in nocte peccati exiſtens, debet meditari corde ſuo quid commiſit, quid amiſit, quid ſibi acquiſivit. Commiſit animæ ſuæ mortem; amiſit gloriam; acquiſivit gehennam. Et pro his debet ſe exercitare in contritione, & amaritudine cordis, & ſcopare, id eſt, mundare fœtorem cordis peccati in confeſſione oris.*

Debet peccator meditari, exercitari, & ſcopare.
S. Anto. Pat. Do. 16. poſt Trin.

2 In antiqua lege velut cibus immundus, populoque electo cavendus habebatur animal, quod non ruminabat; econtrà verò admittebatur cœteriſque cenſebatur mundius illud, quod ruminabat, & ungulas diviſas habebat: Audite ipſamet ſacri textus verba: *Locutus eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens: Dicite filiis Iſrael; hæc ſunt animalia, quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ; omne, quod habet diviſam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.* At verò: *Nunquid de bobus cura eſt Deo?* ut Sanctus Paulus ait, cur ſuprema illa majeſtas eò ſe demiſit, ut minutiſſimas haſce leges Hebraiſmo præſcriberet? *Omnia in figura contingebant illis*; in illa namque ruminatione denotabatur conſideratio, & meditatio, qua anima ſuſtentare ſe debet ad ſalutem æternam; in ungula autem diviſa firmitas ſignificabatur, & ſtabilitas, quam anima in virtutibus habere debet, quia pes, qui ungulam diviſam habet, firmiùs & fortiùs in terram pedem figit, quam pes, qui habet ungulam integram. Porrò conſideratio non permittit intellectum decipi, conſtantia autem voluntatem tenet immobilem, nec illam ſeduci permittit. Sanct. Auguſtinus in ſermone quodam ita ſcribit: *Scriptum eſt eis Deuteronomii cap. 14. ut quæ ſunt ruminantia, & fiſſa ungula, ipſa manducent; quibus autem vel utrumque, vel unum horum defuerit, non manducent. Homines quidam ſignificantur, non pertinentes ad ſocietatem Sanctorum; fiſſa enim ungula ad mores, ruminatio verò ad ſapientiam pertinet. Quare ad mores fiſſa ungula? Quia difficilè labitur, lapſus enim ſignum eſt peccati. Ruminatio verò ad ſapientiæ doctrinam quomodo pertinet? Quia dixit Scriptura: Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore Sapientiæ, vir autem ſtultus glutit illum.* Sanctus Antonius Patavinus in alio quodam ſermone de probatica piſcina, quæ quinque porticus habebat, hanc inde eruit doctrinam moralem: *Quinque porticus ſunt quinque conſiderationes, quas debet habere peccator. Debet enim conſiderare maieſtatem, quam offendit: Si peccaverit vir in virum, placari poteſt ei Deus, ſi autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo?* 1. Reg. cap. 2. *Maculam, quam contraxit. Quid ei tam fœdum, quam peccatum?* Ierem. cap. 2. *Eleva oculos tuos in directum, & vide, ubinam proſtrata ſis. Bonitatem, quam contempſit.* Roman. *An divitias bonitatis, & patientiæ, & longanimitatis illius contemnis? Gloriam, quam amiſit.* Pſalm. 108. *Qui noluerit benedictionem, elongabitur ab eo. Pœnam, quam promeruit æternam.* Matth. capite 25. *Ite maledicti in ignem æternum.* Idem Sanctus ulteriùs progreditur, oſtendendo & perſtringendo negligentiam, & inertiam illorum impiorum hominum, qui in ſuis lethiferis infirmitatibus libenter languent: *Sed in veritate*, inquit, *multi iacent, & pigritant ſub iſtis porticibus, qui videlicet languent per torporem; languor autem prolixior gravat medicum*, Eccleſ. capite 10. *Cæcutiunt per ignorantiam*, Iſai. cap. 42. *Quis populus meus cadens apertos habet oculos? Claudicant per inconſtantiam; faciam, non faciam. Areſcunt per cordis ariditatem*, Pſ. 10. *Aruit cor meum.*

Levit. 11.
Explicatio ruminationis & ungulæ diviſæ.

1. Cor. 9.

S. Aug. ſer. 21. de div.

S. Anto. Pat. ſer. 6. poſt 1. Do. Quad.
Peccator quinq. conſiderare debet.

3 *Cogitabo pro peccato meo.* Regius Propheta David in Pſalmo 50. ſe præſervativi loco peccatum ſuum ſemper ſibi ob oculos poſitum habuiſſe, dicit: *Peccatum meum contra me eſt ſemper.* Sanctus Chryſoſtomus idem quoque inſinuat præſervativum, inquiens: *Decet nos purgatos à peccatis, eadem ante oculos habere peccata. Quanquam Deus multum de clementia ignoſcat peccatum, pro tua tamen animæ ſtabilitate, & ſalute habe ante oculos peccatum; etenim præcedentium memoria, futurorum continentia fit, & qui in prioribus morſus eſt, in ſecundis firmiorem oſtendit ſententiam: propterea David, peccatum, inquit, contra me eſt ſemper, ut ante oculos habens præcedentia, in futura non incidat. Quod verò hunc ipſum Deus à nobis expetit ſtatum, ipſum audi dicentem: Ego enim ſum, qui deleo peccata tua, & non recordabor, tu autem recordare peccata tua, & iudicemur, dicit Dominus: dic peccata tua prius, ut iuſtificeris.* Alcuinus ſupradicta verba exponens, ſcilicet: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*, ita ſcribit: *Delictum noſtrum contra nos ponimus, vel coram nobis ſemper habemus, quando in memoria illud iugiter tenemus, ad ſupplicandum pro eo, donec vincatur à nobis, mortique detur ſempiterna; nec iterum nos debellare valeat, ſicut pridem fecit, nam toties peccata reſpicimus, quoties commiſſa deploramus.* Enimverò qualis ex habitis coram oculis peccatis noſtris in nos reſultet utilitas, Sanct. Hieronymus his verbis inſinuat: *Vtinam nos in hoc ſæculo poneremus ante nos peccata noſtra, & non Deus ea ſtatueret in iuditio ante faciem noſtram.*

Pſal. 50.
O. Chr. h. 55. de pœn. c. 5.
Continua debet eſſe peccati conſideratio.

Alcuin. in Pſ. 50.
Quomodo peccatum conſiderare debeamus.

S. Hier. in Pſ. 4.

4 *Cogitabo pro peccato meo.* Efficax quoque peccati remedium, & frænum erit, ſi conſideremus, quàm breviter voluptas peccati tranſeat, vel quàm ſint labiles, fugaces, & vanæ res illæ, ob quas peccatur, & quàm durabilia, imò ſempiterna ſint ſupplicia, & pœnæ, quas impius pro illis patietur. S. Auguſtinus quendam, qui facultatibus inſidiabatur alienis, in hæc verba affatur: *Non es dives, & rapere vis? Quid invenis? Quid perdis? O lucra damnoſa! Invenis pecuniam, perdis iuſtitiam. In rapina ne concupiſcatis. Pauper ſum, non habeo; ideo rapere vis? Quid rapias, vides, & à quo rapiaris, non vides? Neſcis circumire inimicum tanquam leonem rapientem, & quærentem, quid rapiat. Præda illa, quam vis rapere, in muſcipula eſt; peccas propter mulierem, hæc dimittenda eſt, & quicquid eſt, propter quod peccas, quando oculos in morte clauſeris, hic dimittis, & ipſum peccatum, quod committis, tecum portas.* Jactura, quam patimur, bonorum eſt æternorum; pœna, ad quam nos condemnamus, ſi quando mortaliter Deum offendimus, infernus quidam eſt, per totam æternitatem nos cruciaturus. S. Iſidorus olim cauſam interrogatus, ob quam gentiles in omne vitium ſe agerent præcipites, reſpondit: *Quæſiviſti, quid ſit illud: Auſculta igitur:*

Voluptas peccati momentanea eſt.

S. Aug. in Pſ. 61.

Oſtenditur in mediante rapinam.

S. Iſid. Pel. l. 4. ep. 1. 6.

Non

Non mors ipſa, ò bone, ſed iudicium, quod poſt mortem futurum eſt, avertit à peccatis; impii enim cum exiſtimarent, animam eſſe ſcintillam quandam, qua extincta, ut aiebant, corpus in cinerem abibat, mori ſe tantum more brutorum putantes, non autem poſt mortem iudicari: hæc autem omnia in libro, quem Sapientia Salomon inſcripſit, dixerunt, ut noſti; nihil intentatum, vel inauſum relinquebant.

5 *Cogitabo pro peccato meo.* Ad hoc ut peccata efficaciter caveamus, vitamque rraducamus boneſtam & innocentem, operæ pretium erit, diligenter examinare, quænam fuerint offendicula & ſcopuli, ad quos allidentes cecidimus, ut illos deinceps fugientes, omnem à nobis peccandi occaſionem removeamus: *Qui enim mortui ſumus peccato,* inquit S. Paulus, ad Romanos ſcribens, *quomodo adhuc vivemus in illo? Mortuos peccato vocat eos,* inquit Eſtius, *qui reſpectu peccati mortui ſunt, quibuſque cum peccato non plus negotii eſt, aut commercii, quam mortuis eſſe ſolet cum viventibus.* D. Chryſoſtomus obſervat, S. Paulum Corinthiis in hæc verba ſcripſiſſe: *Expurgate vetus fermentum, hoc eſt, accuſate, & perfecte purgate, ut nulla ſit eius umbra, nec reliquia.* S. Antonius Patavin. de muliere Chananæa à finibus ſuis egreſſa ita ſcribit: *Nota, quòd oportet hanc mulierem, id eſt, animam, non ſolum egredi a peccato, ſed etiam a finibus peccati; frequenter enim dimittit Diabolus uſque ad confeſſionem peccatorum, ſed tamen in confiniis peccatorum retinere nititur, ſicut habemus exemplum Exodi capite 8. Quod Pharao filios Iſrael permittebat, ut irent in deſertum ad ſacrificandum DEO ſuo, ſed non patiebatur eos procul abire, ne terminis egreſſi Ægypti, ab eo fugerent.*

Non bis ad eundem.

Rom. 6.

Eſtius.

D. Chr. h. 15. in 1. ad Cor.

S. Anto. Pat. ſer. 5.

6 *Cogitabo pro peccato meo.* S. Bernardus obſervat, quòd inter omnes totius terræ creaturas ſoli homini, propter libertatem arbitrii, conceſſa fuerit poteſtas peccandi. At verò quonam fine banc ei Deus poteſtatem dedit? *Vt glorioſior inde appareret, ſi non peccaret, cum peccare poſſet; quid namque glorioſius ei eſſe poterat, quam ſi de ipſo diceretur, quod Scriptura perhibet: Quis eſt hic, & laudabimus eum? Vnde iſta laudatio? Fecit enim mirabilia in vita ſua.* At verò quænam ſunt hæc mirabilia, quę fecit homo, ob quæ meretur ſumma laude deprædicari? Nimirùm *potuit transgredi, & non eſt trangreſſus; facere mala, & non fecit.* Etenim homo ſumma quadam ſetum in terris, tum in cœlis privat honorificentia & gloria, ſi innocenter non vivat. Cur Sanctos in tanta haberi veneratione, in altaribus incenſari, totque honoribus glorificari exiſtimas, tam vivos, quàm mortuos? (*nimis honorati ſunt amici tui Deus*) Certè ob nihil aliud, quàm quia abſtinuerunt à peccatis. Et verò quot ſunt, qui ut bunc finem aſſequerentur, vivos ſeſe per totum annorum ſuorum decurſum intra deſerti ſepelierunt ſpeluncas? Quot ſunt, qui ſe permiſerunt ſuper prunis torreri, & aſſari? Quot ſunt, qui vivi ſecati ſunt, volentes excoriati ſunt? De quibus omnibus Apoſtolus ait: *Lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus,* (vel ut alii legunt: *Pro quibus non erat dignitas in mundo,*) *in ſolitudinibus errantes, in montibus, in ſpeluncis, & in cavernis terræ.*

Habet homo libertatem ad majus meritum. S. Bern. l. de grat. & libero arbit.

Eccl. 31. 9.

Pſ. 138. 17. Honorantur ſancti propter bona opera.

Heb. 11. 37.

7 *Cogitabo pro peccato meo.* Efficaciſſimum præ cœteris ad extinguendum, & ſuffocandum peccatum remedium eſt auricularis peccatorum Confeſſio. Quam ut David legitimè inſtitueret, dicebat: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Richardus à S. Victore ait: *Mali quotidie deſcendunt, quia de peccato in peccatum corruunt, & cum in ſordibus ſint, ſordeſcunt adhuc. Item demergit eos tempeſtas aquæ, id eſt, peccatum; & abſorbet profundum, id eſt, involvit iniquitas eorum; & urget ſuper eos puteus os ſuum, id eſt, profundum iniquitatis, quando non ſolum merguntur in peccatis, ſed etiam perdunt aditum confeſſionis.* Dici ſolet in proverbio: Non eſt opus expectare, donec lapis ceciderit in puteum; cujus proverbii ſenſus eſt: non eſt neceſſum permittere, ut peccatum in anima inveteraſcat, & gangræna afficiatur, quia fortiorem ſemper in eadem pedem figet, & quotidie major ad illud deponendum concipietur averſio. David dicebat: *Dixi, Confitebor adverſum me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Ponderatio eſt S. Bonaventuræ, dicentis: *Per confeſſionem liberamur à malo culpæ, & miſeria gehennæ.* 1. *Ioan. cap. 2. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis & iuſtus eſt, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.* O *quàm ſtultus eſſet leproſus, qui ſe propriis verbis curare poſſet, & non faceret! Et certè peccator leproſus eſt coram Deo, & Angelis; qui propria confeſſione curatur, & quandoque deſiderio confitendi. Ite, & oſtendite vos Sacerdotibus; & dum irent, mundati ſunt.*

Iſa. 38. 15. Rich. de S. Vict. in Cantic. c. 9. Confeſſio debet accelerari.

Pſ. 31. 5.

S. Bon. ſer. 5. in Rogat.

8 *Cogitabo pro peccato meo.* Neceſſum quoque eſt conſiderare, quo modo peccatum in animam noſtram ingreſſum fuerit; & deinceps fidelem ad illam portam conſtituere vigiliam, ne deinceps denuò per eandem ingredi præſumat. Axioma eſt Philoſophicum: *Nihil eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu:* Ac proinde neceſſum eſt, ut ſenſibus noſtris bona adhibeatur cuſtodia; nam ut Jeremias ait: *Mors intrat per feneſtras,* per quas feneſtras bujus noſtri corporis intelliguntur ſenſus, qui neceſſariò in nobis cuſtodiendi ſunt, quia *cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet.* Hic autem armatus vigil, quinque ſenſuum noſtrorum vigilans eſt cuſtodia, quę inimicum ad perturbandam bonæ conſcientiæ pacem intrare non permittit. Eccleſiaſticus ait: *Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo fac oſtia, & ſeras.* Porrò Salvator noſter filium viduæ defunctum juxta portas Nain reſuſcitavit, ut per hoc inſinuaret, quòd Eccleſia ad imitationem hujus matris ſuos deploret filios, qui utplurimùm propter peccatum moriuntur, (*anima, quæ peccaverit, ipſa morietur,*) & per ſenſuum noſtrorum portas ad tumulum infernalem deportantur. Ipſemet quoque Seneca, ſolo lumine naturali imbutus, hoc nobis ſuggerit conſilium: *In primis finibus hoſtis arcendus eſt; nam cum intravit, & portis ſe intulit, modum à captivis non accipit.*

Modus quo peccavimus eliminari debet.

Jer. 9. 21.

Luc. 11. 21.

Eccl. 28. 28. Quinque ſenſus ſunt cuſtodiendi.

Seneca l. de ira c. 8.

9 *Cogitabo pro peccato meo.* Non deſunt, qui aliqualem peccatori promittunt fiduciam, quòd ſcilicet à Deo expectandus, & convertendus ſit ad pœnitentiam, dummodò in actibus devotionum exteriorum ſe exercere non deſinat, dummodò divina non abutatur clementia, nec illis utatur eo fine, ut tantò animoſiùs peccata multiplicet. Populi Gabaon ſtratagemate omnibus paſſim noto recurrerunt ad Joſue, ut ſe cum illo confœderarent ſeque ex regionibus valdè longinquis venire ſimulabant; & quidem tametſi totum id quod fecerunt, & dixerunt, ex motivo proceſſerit timoris, quia ſcilicet timebant, ne Joſuæ fierent in prædam; licèt quoque mens illorum non eſſet deteſtari idololatriam, veramque religionem, & legem Moſaicam profiteri; attamen quia confœderati erant, hæc illis fortuna accidit, quòd ſcilicet in ore gladii trucidati non fuerint, nec exterminati, prout aliis populis contigerat: *Crediderant Deo,* inquit S. Auguſtinus, *quem audierant ſuo populo promiſiſſe, quòd illas gentes ſubverteret, eorumque terram obtineret; & hanc eorum fidem, non eos perdendo, remuneravit quodammodo.* Centurio Capharnaita, tametſi idololatra fuerit, dignus tamen factus eſt, qui in vera fide illuminaretur, eo, quòd in ſynagoga quadam propriis ſumptibus erigenda adeò ſe liberalem exhibuiſſet. Alius quoque ille Cornelius centurio, paganus quoque & ipſe, ob eleemoſynas ſuas, quas faciebat, unà cum omnibus domus ſuæ familiaribus ad fidem Chriſtianam à DEO promotus fuit. Chananæa ſimiliter idololatra, fiduciam tamen habens in Chriſti miraculis, à Chriſto audire meruit: *O mulier, magna eſt fides tua!* Ex quibus aliiſque innumeris exemplis clarè colligitur, quòd opera in ſemetipſis moraliter bona, licèt non ſint facta in gratia, ſuo tamen merito nequaquam totaliter deſtituantur, ſed ad divinas gratias recipiendas nos diſponant.

Fraus populi Gabaon.

S. Aug. l. 6. q. c. 14. Probatur exemplis quod opera moraliter tantum bona diſponant ad gratiam.

DIS-

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Peccatum, quantumvis leve ſit, in primis ſuis principiis eſt ſuffocandum, ejuſque extirpanda eſt radix.

THEMA.

Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos ſuos ad petram. Pſal.136. 9.

1 AD reſiſtendum peccato, efficax, & ſecurum eſt remedium, omnem eidem in primis ſuis principiis amputare viam & aditum, & præſervativam accelerare medicinam, priuſquam infirmitas majorem in corpore vigorem acceperit. Unde Poeta canit:

Principiis obſta, ſerò medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

[Quinam ſint parvuli allidendi ad petram.] Portò per hoſce parvulos, qui ad petræ duritiem allidendi ſunt, Origenes cogitationes, deſideria, primaſque ſuggeſtiones, quibus nondum conſenſus eſt præſtitus, intelligit. Enimverò David antecedenter dixerat: *Filia Babylonis miſera*; & poſtea ſubdit: *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos*, id eſt, ut ait Origenes [Orig.h.16.in Joſ.], *Babylonis parvulos, qui nulli alii videntur, niſi cogitationes pravæ, quæ cor noſtrum conturbant, & confundunt*. Hæ igitur allidendæ ſunt ad petram, id eſt, per conſiderationem Chriſti, qui nullo modo debet offendi: *Petra autem erat Chriſtus* [1.Cor.10.4.], inquit Sanctus Paulus; & quidem hi parvuli in primis ſuis principiis repellendi ſunt, & ſuffocandi. Sanctus Auguſtinus à Gloſſa citatus ait [S.Aug. in gloſſ.]: *Naſcentes cupiditates, antequam robur accipiant, facilius vincuntur*. Sanctus Hieronymus quoque Sanctæ Euſtochio Virgini, filiæ S.Paulæ, idem hoc inſinuat documentum [S. Greg. ad Euſtoch.], inquiens: *Quia impoſſibile eſt, in ſenſum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ſtatim ut cœperit cogitare, interficit cogitatus.*

2 In libro Judicum de Abimelech, filio Gedeonis ſpurio, legitur [Jud.9.5. Abimelech occidit fratres ſuos.], quòd, ut ſolus regnaret, omnes fratres ſuos occiderit: *Venit in domum patris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos, filios Jeroboam, ſeptuaginta viros, ſuper lapidem unum*. Nos quoque occidere debemus ad myſticam petram Chriſtum (id eſt, per conſiderationem reſpectus, & obedientiæ ipſi debitæ,) omnes ſuggeſtiones, & tentationes; ſed quo fine? *Vt non regnet peccatum in noſtro mortali corpore, ut obediamus concupiſcentiis eius, neque exhibeamus membra noſtra arma iniquitatis peccato* [Rom.6.12.]. Sanctus Ephrem de malis ab effræni lingua derivantibus differens [S.Ephr. de mor. ling. Similitudo ab ave in ſola ungula capta.], ſimilitudinem adducit aviculæ laqueo captæ, quæ licèt ſolùm ex ungula capta fuerit, hæc tamen ad captivandum totum reliquum corpus abundè ſufficit. Idem ſæpe in culpis levibus contingit, licèt enim anima in culpam mortalem nondum ſit lapſa, nec extra Dei gratiam conſtituta; attamen ſi affectum aliquem inordinatum (licèt in primis ſuis principiis levem,) ſibi prædominari permiſerit, ſenſim & paulatim majora ſumens incrementa, mox aucupis infernalis prædam eſſe faciet, niſi priùs totaliter eliminetur. Pater Alvarez ait [Jac.Alv.to.2. l.2.p.2.c.10.]: *Primum ungula, id eſt, cogitatio illaqueat, ſed niſi quàm citiſſime homo ſuam ungulam liberet, & pedes, & manus & corpus, & mentem, peccati laqueus illigabit, & totum hominem in Diaboli ſervitutem rediget, & manifeſti criminis gladio conficiet*. Sanctus Hieronymus eidem Virgini Euſtochio in hæc verba ſcribit: *Dum parvus eſt hoſtis, interfice: nequitia, ne zizania creſcant, elidatur in ſemine*. Leones, urſi, aliaque ſimilia crudelia, & ferocia animalia [Similitudo de adhuc parvulis, & magnis leonibus. S.Hier. ib.], ſi confeſtim poſt partum, dum adhuc lactantur, paulatim venæ illis enerventur, membraque illorum luxentur, nulla ratione timenda ſunt; non verò item, ſi adoleverint, ſimulque cum ætate robur corporis acceperint: *Dum parvus eſt hoſtis, interfice*. Enimverò paſſiones noſtræ ſunt veluti feræ in anima, eandem dilacerantes, dilaniantes & morte afficientes; nam *anima, quæ peccaverit, ipſa morietur* [Ezech.18.4.]. Væ nobis autem, ſi ſuccreverint, vel niſi omne ſtudium noſtrum in iiſdem in ſuis primis principiis ſuffocandis, & extinguendis poſuerimus! *Dum parvus eſt hoſtis, interfice.*

3 *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos ſuos ad petram*. Venerabilis Beda inquit [Beda. Rom. 8.]: *Oriuntur cuncta peccata ex carnali concupiſcentia. Quicquid eſt peccatorum in dictis, in cogitationibus, in factis, non exoriuntur, niſi à mala cupiditate, non exoriuntur, niſi ex illicita cogitatione* [Concupiſcentia eſt origo omnium peccatorum.]. *Huic ergo illicitæ cogitationi reſiſtamus: ſi non conſentiamus, ſi non velut arma miniſtremus, non regnat peccatum in noſtro mortali corpore; peccatum enim ante regnum perdit, & ſic perit; regnum perdit, quando poſt concupiſcentias noſtras non imus.* Obſervandum eſt benè, quonam titulo Regius Pſalmiſta illum condecoret, qui peccatum in prima ſua origine, id eſt, ſuggeſtione, reprimere, omnemque aditum peccato præcludere novit; nimirùm audacter illum beatum eſſe pronuntiat: *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos*, quia ſecurus eſſe poterit, ſe in myſtica animæ ſuæ Jeroſolyma imperturbabili pace, & quiete gaviſurum eſſe, ſecundùm quod ipſemet David alibi dixit: *Pax multa diligentibus legem tuam*. Sanctus Auguſtinus conſilium à Pſalmiſta [Pſ.118.165. Parvuli Babyloniæ qui ſint.] in verbis thematis nobis traditum conſiderans, in hæc verba ſcribit: *Qui ſunt parvuli Babyloniæ? Naſcentes malæ cupiditates; ſunt enim, qui cum veteri cupiditate rixantur. Quando naſcitur cupiditas, antequam robur faciat adverſus te mala conſuetudo, cum parvula eſt cupiditas, nequaquam prava conſuetudinis robur accipiat, cum parvula eſt, elide illam. Sed times, ne eliſa non moriatur? ad petram allide, petra autem erat Chriſtus.*

4 Omninò mihi perſuaſum habeo, Pſalmiſtam in ſpiritu Prophetico prædicere voluiſſe, quòd in adventu Chriſti, in lege Euangelica, Deus majora nobis ſubminiſtraturus eſſet gratiæ auxilia, efficacioreſque ad abſtinendum à peccatis levioribus præſcripturum eſſe leges, quàm fecerit legis ſcriptæ profeſſoribus: *Allidet parvulos ſuos ad petram*, id eſt, reflectendo ſe ad præcepta, & documenta à Chriſto, Magiſtro noſtro, nobis tradita. Unde D.Chryſoſtomus ait: *Si quis ante legem vixerunt, ii per hanc pigritiam ſenſim ad ipſam vitioſitatis radicem pervenere* [Chr.h.11. ad Rom. Radix peccatorum extirpanda eſt.]. *Conſidera, quid nobis evenire poſſit ad majora ſtudia vocatis, niſi diligenter nobis attenderimus, ac malorum ſcintillas ſtendum accenſas antevertentes reſtinxerimus. V.g. peieras aſſiduè? ne ad hoc ſolum te obfirmaveris, ſed & iusiurandum tolle, ac tibi res citra laborem ſuccedet; multò enim difficilius eſt, iuramentum non peierare, quàm prorſus à iureiurando abſtinere. Iniuriarum illator es, convitiator, percuſſor? Legem tibi præſcribito, nec ſuccenſurum te, nec quovis clamaturum modo; ſic fiet, ut una cum radice fructus intereat. Laſcivus es? Ne mulierem aſpicias, neque in theatrum aſcendas, neque in foro formam alienæ pulchritudinem curioſe perſcruteris; minus enim laborioſum fuerit prorſus abſtinere à formoſæ mulieris aſpectu, quàm ea conſpecta, ac deſiderio ſemel admiſſo, animi motum ab eo deſiderio proficiſcentem repudiare; ſunt enim certamina ipſis in exordiis leviora; imo verò ne concertatione quidem indigemus, niſi adverſario valvas adaperuerimus, vitioſitatiſque ſemina admiſerimus.*

5 Et verò quandoquidem radicum mentionem fecimus, interrogandi mihi eſtis, an aliquando ad roſarum vos reflexeritis radices [Radix Roſarum eſt mollis, & producit ſpinas.]? Sunt quippè molles, delicatæ, & teneræ; quòd ſi enim illas in manus acceptas ſtrinxeritis, illas experiemini molles: & tamen aſperæ ex hiſce, acutæ, & pungentes progerminantur ſpinæ, quæ manus transforantes dolenter cruentant. Sciſtiſne, quid per hanc ſimilitudinem velim innuere? Nimirùm peccata venialia ignem charitatis non extinguunt, nec divinam gratiam ab anima fugant, neque cor vulneribus lethiferis ſauciant; veruntamen ſi eadem peccata permiſeris creſcere, erunt veluti radices tribulorum, & ſpinarum, quæ conſcientiam noſtram per peccatorum graviſſimorum remorſus aliquando transfigent. Forſitan idipſum dicere voluit Sanctus Augu-

Digitized by Google

S. Aug. in Pſ. 52.

Auguſtinus, quando ſuper Pſalmum 52. in hæc verba ſcripſit: *Illi, qui corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt, quid dixerunt? Non eſt DEVS: Occidamus enim, non eſt DEVS. Habes vocem ipſorum in libro Sapientiæ. Sed primò illos vidi corruptos, ut poſſint dicere in corde ſuo: Non eſt DEVS. Præmiſſo verſu: Dixit imprudens in corde ſuo: Non eſt DEVS; tanquam cauſæ quærerentur, unde hoc poteſt dicere imprudens, ſubjecit: Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in iniquitatibus ſuis. Audi illos corruptos: Dixerunt enim apud ſe, non rectè cogitantes.* Idem Sanctus Doctor, à qualibus principiis ingens hoc præcipitium derivarit, conſiderans, inquit: *Cœpit corruptio à mala fide; inde itur in turpes mores; inde in acerrimas iniquitates. Gradus iſti ſunt; quid enim apud ſe dixerunt cogitantes non rectè? Exiguum, & cum tædio eſt vita noſtra; ab hac mala fide ſequitur illud, quod & Apoſtolus dixit: Manducemus, & bibamus; cras enim moriemur. Ibi autem latius luxuria ipſa deſcribitur: Coronemus nos roſis, antequam marceſcant: ubiq; relinquamus ſigna lætitiæ noſtræ. Poſt illam deſcriptam latius luxuriam, quid ſequitur? Occidamus pauperem juſtum. Hoc eſt ergo dicere: non eſt DEVS. Lenia videbantur jamdudum loqui: Coronemus nos roſis, antequam marceſcant; quid delicatius, quid lenius? Sperare ex hac lenitate truces gladios? Noli mirari; lenes ſunt, & radices ſpinarum: ſi quis eas contrectat, non pungitur, ſed quo pungeris, inde naſcitur.* Videbitis nonnunquam impetuoſum aliquem torrentem, qui retinaculum non habet, & margine caret, quo retineatur; & ideò agros inundat, evertit domos, omneſq; evellit radices; & tamen invenietis, quòd in prima ſua origine ex parvulo naſcatur fonticulo. Idem quoque frequenter in peccatis, magnam poſt ſe conſequentiam trahentibus, contingit. Videbitis enim integram civitatem in rixas, & bella ſuſcitari inteſtina, audietis homicidia, irreconciliabiles inimicitias, familias in diverſas factiones diviſas; & unde hæc derivatur ruina? Nimirùm ex rancore aliquo, ex averſione, in principio nutrita, & fomentata, nequaquam verò ex corde evulſa; hæcque averſio poſt ſui incrementa prorupit in verba contumelioſa, & injurioſa, hæque fuerunt ſcintillæ, quæ magnum hunc ignem accenderunt. Sanctus Hieronymus proindè monet, inquiens: *Ibi te maxime oportet obſervare peccatum, ubi naſci ſolet, ſtatimque ad primam tentationem repugnare faciem, & malum, antequam creſcat, extinguere; nec enim expectandum eſt augmentum ejus rei, quæ timeri deberet parva.* Quando nominamus ignem ex ſtupa ſuſcitatum, flammam exprimimus debilem, & infirmam, quæ ſubitò deficit, & extinguitur; & tamen, prout videmus per experientiam, unica duntaxat hujus incendii favilla, niſi in ſuis principiis extinguatur, ad integram quandam deflagrandam civitatem, nedùm domum, ſufficit. Chryſoſtomus hac utitur ſimilitudine, ut irreparabilia inſinuet damna, quæ ex peccatis levibus neglectis reſultant: *Hæc*, inquit, *igne vehementius exedit animam peccatum.* Amor aliquis, vel certus quidam affectus, in principio nonnunquam videtur Platonicus, & præſefert colorem aliquem pietatis, ſive prætextum excitandi certam quandam puellam, vel mulierem ad timorem Dei, ad ſpiritualem profectum; at verò, quia in principio non fuit repreſſus, & refrænatus, paulatim in amorem profanum, ac tandem in carnalem concupiſcentiam degenerare videbitur; atque ex illo antea viſo licito amore, ingens quædam accendetur flamma, quæ tandem in gehennali inferni ardore terminabitur.

Gradus iniquitatis.

Origo peccati eſt torrens acreſcens.

S. Hier. ad Demetriad.

Parvus ignis magni cauſa incēdiū.

D. Chr. in Pſ. 6.

Etiam amor ſpiritualis in carnalem degenerat.

6 Conſideratione digna ſunt illa ad propoſitum noſtrum opportuna Pſalm. 52. verba: *Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum.* Quis enim eſt hic loquendi modus, quo DEUS de peccato agens utitur? S. Hieronymus, & Symmachus legunt: *Antequam creſcant ſpinæ veſtræ in rhamnum*; ſpinæ enim quoad uſque ſunt teneræ, & germinantes, nondum verò ſolidæ, manus non pungunt, neque lacerant veſtes; ſecùs verò quando in rhamnum degenerarunt. Peccatum quoaduſque in ſuggeſtione, vel in tentatione conſiſtit, damnum nullum efficit; *non enim nocet ſenſus, ubi non adeſt conſenſus. Quid eſt rhamnus?* quærit S. Auguſtinus; & reſpondet: *Spinarum genus eſt, & denſiſſimæ quædam ſpinæ eſſe dicuntur. Primò herba eſt, & cum herba eſt, mollis & pulchra eſt; ibi ſunt tamen ſpinæ poſtea proceſſuræ. Modo ergo delectant peccata, & quaſi non compungunt. Herba eſt rhamnus, & modò tamen eſt ſpina; priuſquam producat ſpinas rhamnus, priuſquam miſerarum delectationum, & voluptatum manifeſta tormenta procedant.* Quapropter provideamus, ſeu potiùs prævideamus, ut hæ peccatorum ſpinæ, quæ ad nihil aliud valent, quàm ad ignem excitandum, in animarum noſtrarum campo non creſcant. Ad hoc autem obtinendum, neceſſum eſt, ut, dum herba ſunt, evellantur, priuſquam creſcant ſpinæ in rhamnum. D. Chryſoſtomus egregiè nos hortatur: *Abſtineamus à prima quaque vitiorum libidine, ſeu potius nulla ex parte libidini hujuſmodi inhæreamus, ſtatim ipſo in exordio pedem ab ea referentes.*

Pſ. 57. 10.

Quomodo ſpinæ fiāt in rhamnum.

S. Aug. ib.

D. Chr. h. 12. ad Rom.

7 In vita Sancti Joſaphat, per Sanctum Hieronymum conſcripta, quoddam legimus monitum, eidem in ordine ad peccati cautelam his verbis traditum: *Donec recens eſt, parvam radicem è pectore tuo evelle, ne alioqui cum pullularit, & radices ſuas altè infixerit, poſtea non niſi longo tempore, ac magno cum labore extirpari poſſit. Ob id enim majora peccata quotidie ad nos aditum habent, atq; in animas noſtras imperium obtinent, quoniam iis, quæ minora eſſe videntur, hoc eſt, improbis cogitationibus, inhoneſtis ſermonibus, maliſq; colloquiis, conſentanea correctio minime adhibetur. Vt enim in corporibus, qui parva vulnera negligunt, ſaniem plerumque, ac mortem ſibi ipſis accerſunt: ad eundem modum etiam in animis hoc uſuvenit, ut qui minima vitia, ac peccata nihili pendunt, graviora ſibi invehant.* Quando timetur, ne peſſimum aliquod germen pullulet, illud radicitùs evelli ſolet. D. Chryſoſtomus ſibiipſi ſimilis, in alia quadam homilia ita ſcribit: *Repellenda malorum initia ſunt; nam etiamſi ad majora non progrederentur peccata, non eſſet tamen negligendum; nunc verò per iſtam incuriam gradatim ſemper aſcendunt; quapropter omni ſtudio, atque opera funditus principia peccatorum ſunt evertenda. Non enim vim delicti ſolam conſideres, nec quia parvum ſit, cogites; ſed illud præcipuè tene, quia ſi radicem non evulſeris, magnum inde peccatum ſuccreſcet.*

Vita Joſaph. lib. 1.

Cautela peccati.

D. Chr. h. 87. in Matth.

Principiis obſtare debemus.

8 Interpres quidam eruditus, ſuper thematis noſtri verba ſcribens, conſiderat, Pſalmiſtam non ſine myſterio dixiſſe: *Filia Babylonis miſera*; habet enim ly *Babylonis*, ingentem ſignificandi emphaſin; ſiquidem tametſi incolæ ejus, qui in ea vivunt, tenelli ſint parvuli, valdè tamen ſibi timere debent, quia ſunt in Babylone: *Per Babylonem enim nequitiæ principatum Propheta intelligit, & inſigniter beat eos, qui ejus parvulos ad petram allidant, id eſt, penitus perdant. Sapienter dixit Ariſtoteles: Puſillum malum non attenditur: puſillum autem malum non eſt, quod de Babylone, id eſt, de malitia metropoli ortum habet, etſi modicum videatur; & qui illud præfocat, illidit, ac perimit, beatus prædicatur.* Propoſito quoque noſtro utiliſſima eſt illa Hugonis Cardinalis expoſitio, dicentis: *Beatus, qui tenebit, id eſt, qui etiam parvulos, qui ex carne naſcuntur, id eſt, motus malos, antequam creſcant, retinet, ne ſint liberi; & allidet parvulos ſuos ad petram Chriſtum, ut confracti diſpereant. Dicuntur enim mali motus parvuli, propter proprietates parvulorum malas; fœtent enim immunditia: ſic mali motus in anima fœtent in conſpectu Dei.*

Explicatio Babylonis.

Hug. Card. ibid.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Ne vel minimus ſerpenti infernali in cor noſtrum indulgendus eſt aditus, ne illud cum omni ſuo veneno ingrediatur.

THEMA.

Nolite locum dare Diabolo. Epheſ. 4. v. 27.

1 INter alia documenta, quæ S. Paulus in epiſtola ſua ad Epheſios iiſdem tranſmiſit, unum fuit, quo illos hortabatur, ut circumſpecti eſſent, ne Diabolo aditum præberent: *Nolite locum dare Diabolo.* Locum verò in corde noſtro Diabolo cedimus, pro-

Per minimū peccatum datur locus Diabolo.

Digitized by Google

D. Chr. h. 14. ad Epheſ.

ut Divus Chryſoſtomus in homilia 14. ſuper epiſtolam ad Epheſios exponit, quando in illo culpam aliquam levem committimus, vel fovemus; nam ut idem Chryſoſtomus ait: *Illi duntaxat initiis opus*. Eccleſiaſticus à peccato haud ſecùs, ac à ſerpentis aſpectu, nos fugere monet, inquiens: *Quaſi a facie colubri fuge peccata*. At verò, cur non potiùs dixit: quaſi à facie urſi, vel leonis, vel tygridis? Rationem illius hanc eſſe credo, quia per haſce ſimilitudines non ſatis expreſſiſſet documentum illud, quod nobis in hac materia tradere voluit; nimirùm ut peccatum, quantumvis leve, & parvum ſit, pro viribus evitemus, quia ſi aliquod tale peccatum in corde noſtro delituerit, paulatim in univerſam malitiam ſuam ſeſe dilatabit: hæc enim eſt ſerpentis naturalis proprietas, quòd quò capite ſuo ingredi valet, eò pariter cum univerſo reſiduo corpore penetret, quia *illi duntaxat initiis opus*. Ac proindè Sanctus Apoſtolus opportunè nos monet, inquiens: *Nolite locum dare Diabolo*; huic enim, ut univerſum venenum ſuum in nos effundere poſſit, abundè ſufficit, ſi exiguum aliquem in mente noſtra habere aditum quiverit. Clarum atque perſpicuum eſt omnibus, quòd alia animalia, quantumvis natura ſua ſæva ſint, & ferocia, quamdiù tamen etiamnum in nido morantur, nequaquàm ſint formidabilia; imò pro illo tempore familiariter illa tractare, & cum illis ludere ſolemus: non verò item cum ſerpentibus; hi enim quantumvis ſint parvi, & modici, ſemper tamen timeri debent, quia nunquam veneno ſuo carent. Idem quoque de peccato, etiam veniali, dicere poſſumus; ad illud namque cavendum ſufficere debet, quòd peccatum eſſe ſciamus; peccatum enim qualecunque illud ſit, peſſimum eſt ſerpentis ſeminarium, & zizania infernalis, nec unquam ſua ei deeſt malitia, quia facilè in mortale degenerat, niſi ſubitò curetur: *Illi duntaxat initiis opus eſt*.

Eccl. 21. 2.

Proprietas ſerpentis.

Serpentes etiam parvi venenum habent.

2 Cancer marinus, dum oſtreis, & conchyliis venando inſidiatur, à naturæ magiſterio hac præditus eſt proprietate, ut ad hoc, ut oſtreæ compos fiat, occaſionem expectet, qua illa ſuam aperiat domunculam, in qua latet: mox enim, ut hæc aperitur, ipſe ſubitò quendam ejus labiis interjicit lapillum, vel lignum, vel aliud quid ſimile, ne totaliter claudi poſſit; & hoc adhibito artificio, ingreditur domunculam, & oſtream devorat. *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, id eſt, Diabolus; hic enim animæ noſtræ, quam Redemptor noſter margaritæ ſimilem eſſe dixit, indeſeſsè inſidiatur; hic igitur mox, ut cor noſtrum, quod myſticum quoddam eſt conchylium, creaturis aperimus, in iiſque affectum aliquem inordinatum reponimus, hac occaſione benè uti ſciens, per ſuggeſtiones, blandimenta, & illecebras ſuas tantùm efficit, ut ſenſim, & paulatim animam ingrediatur, ejuſque poſſeſſionem capiens, inæſtimabilem illam devoret, aut deprædetur gemmam, de qua ſacer textus ait: *Inventa una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam*.

Cancer marinus venatur oſtreas.

Matt. 13. 46. Diabolus animas noſtras.

3 In Apologo quodam de erycio dicitur, quòd ſpinis toto corpore refertus, cum ſe velut in rotundum quendam, & parvulum globulum conſtrinxiſſet, à diverſis animalibus locum ſibi in eorum cavertus indulgeri petierit, eò quòd venatores ſuum latibulum totaliter deſtruxiſſent. At verò cum apud omnia petitionis ſuæ paſſus eſſet repulſam, adeò blandè ſe apud vulpem inſinuare novit, ut de nulla ſibi inferenda moleſtia ſecura, cum ſic intra ſe contractum hoſpitiolo ſuo exceperit; poſtquàm verò erycius vulpis foveam ingreſſus fuiſſet, paulatim adeò ſe dilatare cœpit, ut ſpinæ vulpem pungentes, eandem foveam ſuam egredi, & derelinquere coegerint. Ex qua fabula utiliſſimam quandam nobis elicere moralitatem licet, quæ, ni fallor, ab Iſaia Propheta tacitè inſinuata fuit; nam de anima quadam Deo rebelli in ſenſu morali diſſerens, ait: *Ponam eam in poſſeſſionem erycii*. Enimverò dæmon ſe ex multis animabus perfectis excluſum videns, ab iiſdem parvulum ſibi in corde ipſorum aditum indulgeri poſtulat, blandam illis ingerendo ſuggeſtionem, appetitui noſtro contentaneam: ver. gr. voluptatis ſenſualis, honoris, gulæ, vel alterius ſimilis: & ſi contingat, primos hoſce motus ab illis recipi, & per aliquam indultam moram blandè tractari, mox ipſe pro obtinendo in peccatum conſenſu ſtrenuè laborare non ceſſat, donec impetret, quod intendebat. *Hoc pacto*, inquit Chryſoſtomus, *ſi introierit, cuncta dilatat, & amplificat; illi enim duntaxat initiis opus; ſi verò nactus fuerit initium nocendi, omnia ſibi ipſi ſuoptè ingenio veſtigat, & amplificat*.

Erycius decepit vulpē.

Iſ. 14. 23.

Eryciũ inſinuatus dæmõ.

D. Chr. ib.

4 Sanctus Propheta Job ſe cum oculis ſuis fœdus quoddam ſtipulaſſe ait: *Pepigi fœdus cum oculis meis*. Et quidem ſi fœderis hujus ſcire vultis capitulationes, eas immediatè poſt idem Propheta expreſſit, inquiens: *Ut ne cogitarem quidem de virgine*. At verò, dicet aliquis, modus hic loquendi valdè eſt improprius, quia cogitare non pertinet ad ſenſus corporeos, ſed ad ſpirituales animæ potentias: quomodo igitur de oculis, ait: *Ut ne cogitarem*? Nimirùm hoc loquendi modo exprimere voluit violentiam, quam unica duntaxat culpa, licèt venialis, ver. gr. curioſitatis, vani alicujus aſpectus, in ſe habet; hæc enim nonnunquam ad cor faſcinandum, illudque, poſt eliminatum DEUM, in dæmonis nidum convertendum abundè ſufficit; ideò namque hanc ſubjicit rationem: *Quam enim partem haberet in me DEUS deſuper, & hæreditatem Omnipotens de excelſis? Nunquid non perditio eſt iniquo, & alienatio operantibus injuſtitiam?* Ingenioſa eſt illa, in diſcurſu præcedenti inſinuata, S. Ephrem reflexio, his verbis expreſſa: *Ex volucrum aucupio diſce, quæ parva videntur, non ideo contemnenda: contingit enim, ut avis in laqueum incidens, minima capiatur unguicula, & alarum vires franguntur, & debilitantur ob unguem vilem; & cum totum ſit corpus extra laqueum, totum tamen retinetur*. Hæc pariter eſt venatoris infernalis ſagacitas; permittit enim, ut Chriſtianus aliquis ſe filiorum DEI libertate frui exiſtimet, dum in omnibus virtuosè vivit, unico tantum præcepto excepto; hujus namque ſolius transgreſſio ad illaqueandam animam abundè ſufficit: *Cum totum ſit corpus extra laqueum, totum tamen retinetur*. Vivit ver. gr. perſona aliqua magnæ exemplaritatis in ſumma innocentia, Verbum DEI & orationem frequentat, in operibus miſericordiæ corporalibus & ſpiritualibus ſe exercet; & tamen odium aliquod contra proximum conceptum, cujus venenum cor ejus imbuit, deponere renuit: *Cum totum ſit corpus extra laqueum, totum tamen retinetur*. Latrones magis experti hanc habent conſuetudinem, ut quando domum aliquam directè, & immediatè ingredi nequeunt, ne dejiciendo portas, vel oſtia, aut aperiendo feneſtras, ſtrepitum faciant, qui illos in auribus incolarum prodat, parvulum quendam, aſtutum, & ad hoc edoctum juvenem, per crates ferreas, vel alias modicas domus aperturas, in eandem domum immittant, qui tandem fores domus intùs aperiat, per quas commodè ad deprædandam domum ingrediuntur. Eodem quoque artificio latro infernalis nobiſcum frequenter utitur, ut domum animæ noſtræ omnibus ſpiritualibus donorum, gratiarum, & meritorum theſauris, quæ cœlo comparando congregaveramus, deſpoliare poſſit. In Apocalypſi quidem DEUS ipſe dicit: *Veniam ad te tanquam fur*; melius autem verba iſta inimico generis humani adaptari poſſunt; hic enim, ut nobis in tenebris ignorantiæ, & cæcitatis conſtitutis cœlum, & ſalutem æternam furando eripere poſſit, diligenter attendit ad aperturam malæ alicujus noſtræ propenſionis, per quam poſteà modicam quandam venialis culpæ intromittit ſuggeſtionem; ver. gr. alicujus verbi inhoneſti, incauti obtutus, vani geſtus, vel blandæ alicujus ſalutationis: ſingula enim iſta ei ſufficiunt, ut portam cordis ad delectationem moroſam, ad deſiderium, ad conſenſum, ac denique ad opus aperiri faciat; & ſic miſera anima omnibus bonis ſuis exuitur, & ſpoliatur. Unde S. Gregorius Nazianzenus in ſacro quodam Poemate ita de dæmone canit:

Job. 31. 1. Job pepigit fœdus cum oculis ſuis.

S. Ephr. c. 1. de morbis ling. Unica ungula capta, tota avis capta eſt.

Nequitia latronum.

Apoc. 3. 3.

Eadem utitur Diabolus.

Tu

Tu minimis primo vitiis in pectora noſtra
Influis, ac velut exiguis illaberis undis:
At ſimul, atq; tibi datus eſt locus, illico magnus
Irrumpis, rapideque fluis latiſſimus amnis,
Donec me chaos arripiat, barathrumq; profundum,

S. Hieronymus pariter inquit: *Diabolus ſerpens eſt lubricus, cujus ſi capiti, id eſt, primæ ſuggeſtioni ejus non reſiſtitur, totus in interna cordis, dum non ſentitur, illabitur. Tentationum Diabolicarum initia flagitia ſunt.*

S. Hier. in c. 9. Eccleſ.

5 Verùm enimverò, qua ratione S. Hieronymus ſalva veritate dicere potuit, quòd tentationum principia, quæ nobis minimè volentibus, multò minùs conſentientibus, obveniunt, ſcelera ſint, atque delicta? Notandum igitur, quòd S. Doctor antecedenter dixerit: *Si capiti, id eſt, primæ ſuggeſtioni non reſiſtitur, &c.* ſi enim, dum ſerpens per ſuggeſtionem modicum quendam in cor noſtrum habere aditum quærit, permittatur, ut capite ſuo ingredi poſſit, principiumque tentationis non repellatur, magnum utique eſt periculum, ne tentatio iſta cum omni ſua malitia in animam ſe inſinuet; ac proindè neceſſum eſt, ut caput ſerpentis ſemper conteramus; hoc enim obtrito, reliquum corpus ingredi non poterit. Notandum quoque eſt, Sanctum Hieronymum hanc tradidiſſe ſententiam, dum illa commentaretur Eccleſiaſtis verba: *Civitas parva, & pauci in ea viri. Venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio. Inventuſque eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberavit urbem per ſapientiam ſuam.* Quem textum idem S. Hieronymus ſequenti modo exponit: *Civitas parva homo eſt, qui etiam apud Philoſophos mundus minor vocatur; & viri pauci in ea membra ſunt, de quibus ipſe homo contexitur. Cum autem venerit adverſus eam Rex magnus, Diabolus, & quæſierit locum, per quem poſſit irrumpere, invenitur in ea humilis, & ſapiens, & quietus interioris hominis ſenſus, & eruet urbem, quæ obſeſſa ab hoſtibus cingebatur.* Quonam verò modo Sapiens hic vir civitatem hanc myſticam ab imminenti liberaverit ruina, Eccleſiaſtes quidem non exprimit; veruntamen idipſum facilè colligere poſſumus à prudentia, & experientia boni alicujus gubernatoris, ſeu commendantis; qui civitate ſibi commiſſa in magno periculo conſtituta, civitatem circumit, omneſque etiam minimas mœnium explorat aperturas, ne per illas aditum ſibi in civitatem ſternere poſſit inimicus. Simile quid S. Cyprianus de Dæmone in hæc verba ſcribit: *Tanquam hoſtis clauſos obſidens muros explorat, an ſit aliqua pars murorum minus ſtabilis, cujus adortu ad interiora penetretur.* Quævis enim minima apertura ei ſufficit, ut cum omnibus ſuis viribus ingredi, muroſque etiam fortiſſimos rumpere poſſit. *Omnes ergo rimæ*, inquit S. Epiſcopus, *ne dicam portæ, claudendæ ſunt, ne per unum foramen caſtra omnia penetrentur: & univerſa componenda ſunt munimenta, ne per modicum non munitum tota civitas ruat;*

Caput ſerpentis conterendum eſt.

Eccl. 9. 14.

Vigilans Gubernator explorat minimas aperturas mœnium.

S. Cypr. ſingul. Cler.

6 Sanctus Auguſtinus explicans verba illa: *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei;* modum nobis tradit, quo huic inimico non minùs aſtuto, quàm potenti, reſiſtere valeamus; ita enim ſcribit: *Quid dictum eſt Eccleſiæ? Iam modo audite, intelligite, cavete: Ipſa tuum obſervabit caput, & tu ejus calcaneum. O Eccleſia, caput ſerpentis obſerva. Quod eſt caput ſerpentis? Prima ſuggeſtio peccati. Venit tibi in mentem neſcio quid illicitum? Noli ibi tenere mentem tuam, noli conſentire. Hoc, quod venit in mentem, caput ſerpentis eſt, caput calca, & evades cæteros motus. Quid eſt caput calca? Ipſam ſuggeſtionem contemne.* Porrò idem S. Auguſtinus, quod ore, & calamo docuit, opere ipſo complevit; quia licèt uſque ad ætatem triginta trium annorum carnali vitæ ſuæ ad fauces uſque fuerit immerſus, & veriſimile ſit, aſtutiſſimum fornicationis ſpiritum præteritas ei carnis voluptates ſæpiùs revocaſſe in memoriam; ipſe tamen per tot, & ampliùs annos, baptiſmalem ſuam conſervavit innocentiam, idque non alia ratione, niſi quia caput ſerpentis, id eſt, primas ſuggeſtiones, ſuppreſſit, & à ſe repulit, neq; minimum illis aditum indulſit.

S. Aug. enarr. in Pſ. 103.

Modus reſiſtendi Diabolo.

7 Heſichius ad Theobolum ſcribens, & ad verba illa in diſcurſu præcedenti diſcuſſa, ſcilicet: *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos ſuos ad petram*, alludens, ita diſcurrit: *Si certare ſtatuiſti, imitandum tibi propone exiguum animalculum, nempè araneam: illa quidem minutas venatur muſcas, quod ſi tu eodem labore, & exemplo quietem animi comparare volueris, irremiſſè pueros interfice Babylonicos.* Abigendæ quoque à nobis ſunt muſcæ, id eſt, peccata levia, quia Beelzebub, id eſt, Deus muſcarum, qui Princeps eſt dæmonum, earum quoque opera utitur, ut animarum noſtrarum poſſeſſione fruatur. Et verò omnibus notum eſſe exiſtimo illud ab eodem S. Patre narratum, noſtro verò propoſito aptiſſimum exemplum. Etenim cum quidam orthodoxo-Catholicus die quadam magnas à muſca quadam pateretur moleſtias, hæreticus quidam Manichæus, in ejus ſocietate conſtitutus, ad inquietudinem, & impatientiam boni illius viri ſe reflectens, oblatam ſibi occaſionem nequaquam negligere volens, ſuam ei ingeſſit hæreſin, ſcilicet, duo eſſe rerum principia, unum creaturarum inviſibilium, id eſt, Deum, alterum verò viſibilium, & corporearum, quarum authorem hæretici illi dæmonem eſſe aſſerebant; pro cujus erroris exploſione, ſymbolo ad Miſſam dici ſolito, verba illa: *Viſibilium omnium, & inviſibilium*; fuere inſerta. Enimverò hæreticus ille Catholicum anguſtiatum eſſe videns, eundem, quiſnam muſcas creaſſet, interrogavit; qui ab illis valdè moleſtatus, eaſdem à DEO creatas eſſe dicere non præſumpſit. Unde hæreticus, hanc Catholici obſervans hæſitationem, interrogationem proſecutus eſt, dicendo: Ecquis igitur illas creare potuit, præterquàm Diabolus? cui Catholicus, ſe idipſum certò credere confeſtim reſpondit. Ecce igitur tibi in hoc homine completam fuiſſe conſilii illius in verbis thematis propoſiti, ſcilicet: *Nolite locum dare Diabolo*, tranſgreſſionem; ſufficit enim aſtuto ſerpenti hic aditus, ut cum omni ſua malitia cor hominis ingrediatur, indeq; Deum perpetuò expellat, quemadmodum ſtatim audietis. Etenim Manichæus ille videns, Catholicum jam admiſiſſe, dæmonem muſcarum eſſe creatorem, ſubjunxit: Et apes quis creavit, quæ muſcis ſunt paulò majores? nunquid Diabolus? Quod miſer ille pariter negare haud fuit auſus. Perfidus igitur hæreticus gradatim ab ape procedens ad locuſtam, ab hac ad lacertam, ad avem, ad oves, ad elephantem; mox quoq; ad hominem deſcendit, & perſuaſit homini, quia non à Deo factus eſt homo. Ita ille miſer, cum tædium paſſus eſt à muſcis, muſca factus eſt, quem Diabolus poſſideret; *Beelzebub* quippè interpretari dicitur: *Princeps muſcarum*. Per experientiam videmus, quòd aucupes, ut multarum fiant avium captura fœlices, laqueo, vel reti multas ſoleant innectere muſcas; hac pariter arte aſtutus ſerpens multos capit homines; nimirùm ad culpas primò leves eoſdem inſtigat, poſteà per tranſgreſſiones delectabiles, & apparenter exiguam in ſe malitiam habentes ineſcat, ut eoſdem primis principiis non reſiſtentes, ſed aditum præbentes, paulatim in graviora flagitia corruere faciat.

Pſ. 136. 9.
Heſ. Presb. l. de temp. & virt. cen. 1. n. 7.
Imitari oportet araneam.

Nequitia hæretici Manichæi.

S. Aug. tr. 1. in Joa.

Deſcendit impius uſq; ad extrema.

Aucupes muſcis aves capiunt.

8 Eccleſiaſticus ait: *Quaſi à facie colubri fuge peccata.* At verò, ubinam coluber ſuum habet venenum reconditum? in facie, & dentibus, non verò in corpore; ac proindè Sapiens non dixit: *Quaſi a colubro*, ſed *a facie colubri*, ut intelligeremus, quòd ſicut, qui non vult à ſerpente intoxicari, ſpecialiter caput fugere debet; ita, qui peccato mortali non vult infici, cavere debeat caput, id eſt, primum principium peccati, ſi non vult in omni parte animæ infici.

Coluber habet ſuum venenum in facie, & dentibus.

TRACTATUS LXXX.

DE PERSEVERANTIA.

DISCURSUS SEPTEM.

DISCURSUS I. Perſeverantia proprius eſt Chriſtiani hominis character, quam Filius Dei nos docuit, dum omnia opera ſua ad perfectionem perduxit.

II. Qui propter peccatum perſeverantiam negligit, præterquàm quòd Deo injuriam faciat, ſtultum ſe eſſe probat, ſibique ipſi, niſi perſeveret, multorum gravium damnorum eſt cauſa.

III. De non perſeverantium pœnis, & ſuppliciis; utpotè quos Deus abominatur, & reprobat; dæmon verò ſui cooperatores habet.

IV. Perſeverantia, cœli porta, merita noſtra adauget, & præmiat, ſemperque ad ſtatum hominis finalem reſpicit.

V. Varia conſiderantur media, quæ magno nobis ad perſeverandum ſunt adjumento.

VI. Chriſtianus ſemper in virtutibus progredi, & proficere; nequaquam verò eo virtutum ſtatu, in quo nunc eſt, contentus eſſe debet.

VII. De perſeveranti in vita ſpirituali, & pœnitente tolerantia, quæ habenda eſt cum reſpectu ad cœleſtem remunerationem.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Perſeverantia proprius eſt Chriſtiani hominis character, eamque nos Dei Filius docuit, dum omnia opera ſua ad perfectionem perduxit.

THEMA.

Stabiles eſtote, & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper. 1. Cor. 15. v. 57.

Finis coronat opus.

S. Hier. ad Fur.

1 SAnctus Paulus Apoſtolus Corinthios, quos ad fidem converterat, catechizare volens, virtutem perſeverantiæ in operibus bonis, utpotè proprium veri hominis Chriſtiani characterem, præcipuè commendavit. Nam ut S. Hieronymus in epiſtola quadam ait: *Non quæruntur in Chriſtianis initia, ſed finis. Paulus male cœpit, ſed bene finivit. Judæ laudantur exordia, ſed finis proditione damnatur.* S. Auguſtinus uſq; ad triginta, & ampliùs annorum ætatem ſenſualitati habenas laxavit: reſipiſcens autem, divinoq; ſe ſervitio addicens, ad ultimam, & decrepitam uſque ætatem baptiſmalem conſervavit innocentiam. Idem S. Paulus Coloſſenſes pariter ita monet: *Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate, radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati.* Ubi D. Chryſoſtomus ly *radicati*, in favorem noſtrum hoc modo exponit: *Radicati, hoc eſt, fixi, ac ſtabiles. Quod enim eſt radicatum, ſeu radices egit, non poterit transplantari. Vide quam proprias, & appoſitas ponit diſtinctiones.* Similiter aliud verbum, ſcilicet, *& confirmati in ipſo*, ponderans, ait: *Hoc eſt, ipſum tenentes, tanquam ſuper fundamentum ædificati: Si quis in tuto non ædificaverit, labaſcit.* Enim verò radix eſt, quæ truncum arboris ſuſtinet, ramos arboris vegetat, totamq; arborem fructificare facit: cùmque profundiùs in terram penetraverit radix, arborem evellere, aut eradicare impoſſibile eſt, niſi fortè recentèr plantata fuerit. Apoſtolus igitur in primis illis fidelibus, adinſtar fundamenti alicujus, requirebat ſtabilitatem, & firmitatem, ut bonorum operum fructus reddere poſſent.

Coloſſ. 2. 7.

D. Chr. ib. hom. 6.

Radix eſt fundamentum totius arboris.

Pſ. 34. 18.

Hugo Car. Quoniam eſt populus gravis.

2 Regius Pſaltes in ſpiritu Prophetico Pſalmos ſuos quotidie in nova lege Euangelica in choris cantandos, vel recitandos eſſe prævidens, ait: *Confitebor tibi in Eccleſia magna, in populo gravi laudabo te*; ubi ait: *In Eccleſia magna*, ut Hugo Cardinalis exponit, *quia de omnibus gentibus collecta.* In ſenſu verò morali idem Hugo adjungit: *Quia debet eſſe longa per perſeverantiam.* At verò, quemnam verborum ſequentium ſenſum eſſe exiſtimatis; ſcilicet, *in populo gravi?* Num fortè per hanc gravitatem, novæ legis jugum, in Meſſiæ adventu promulgandum, indicare voluit? Nequaquam, quia ad hoc jugum Chriſtiani amabili exhortatione invitandi erant: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos: Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Jugum quidem legis Moſaicæ ſupra modum grave, & ponderoſum fuit; non verò noſtrum: quia *plenitudo legis eſt dilectio.* Quonam igitur myſterio populum Chriſtianum, populum gravem appellat? (*In populo gravi.*) Nimirùm prædicere voluit, quod in populo Chriſtiano adimplendum erat, ſcilicet ſtabilitatem, ut *in populo gravi*, idem ſit, quod *in populo ſtabili*, quia perſeverantia Chriſtianorum character eſſe debet, per quem ab infidelibus, & hæreticis contradiſtinguantur, qui, ut experientia docet, in ſectis ſuis admodum ſunt inſtabiles. Unde cœleſtis Magiſter noſter Simoni prima vice dixit: *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*; quando verò ipſum ſuum in terris Vicarium declaravit, dixit ei: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*; ubi petræ nomine, fidei, Eccleſiæ, profeſſorumque illius ſtabilitatem, & conſtantiam intendebat exprimere. Enimverò P. Ludovicus Granatenſis, *in introductione ad ſymbolum*, refert, quòd dum quidam ex Germaniæ Primatibus interrogaretur, quamnam ſectam populi territorio ſuo vicini profiterentur? reſpondit: Anno ſuperiori talem quidem tenebant; qualem autem hoc anno profiteantur, profectò ignoro. Imò idem Granatenſis de ſuperiori ſuo ſæculo, id eſt, immediatè præterito, ſcribit, quòd habita ſectarum ad illud uſque tempus in diverſis locis traditarum ratione, deprehenſum fuerit, quòd hæretici à primo hæreſeos exordio uſque ad tempus illud, centum octodecim diverſas ſectas profeſſi fuerint. Quid verò ſcriptor ille hodie dicturus fuiſſet, quando per medium ſæculum tot peſtifera germina, in Anglia præcipuè, hiſce noſtris diebus infeliciter progerminarunt? Eſt igitur hæreſibus, & ſectis, omnibuſque falſitatibus congenita, & quaſi propria inſtabilitas, & variabilitas; econtrà verò *non commovebitur in æternum, qui habitat in Ieruſalem*; id eſt, in Eccleſia Orthodoxa-Catholica. Cujus in 3. Reg. cap. 6. valdè opportunam lego figuram; ibi namque ſacer textus de templo Dei differens, in ingreſſu oraculi portas quaſdam fabricatas fuiſſe refert: *Et in ingreſſu oraculi fecit duo oſtia de lignis olivarum, & ſculpſit in eis picturam Cherubim, & palmarum ſpecies.* Et verò ſcire percuperem, quid myſterii in hiſce palmis latuerit. Beda per Cherubim homines juſtos interpretatur, qui angelicam in terris vitam agunt; ac proindè dicere poſſunt: *Noſtra converſatio in cœlis eſt.* Ad hoc verò, ut hi Eccleſiæ ſint ornamento, ſuoque tempore illis ad templum gloriæ aditus pateat, neceſſum eſt, ut palmarum ſpecies præſeferant, id eſt, in ſanctitate, & perfectione perſeverent; *non* enim, *qui incœperit, ſed qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Cunctis haud dubiè notum eſt illud Spiritus Sancti teſtimonium, dicentis: *Iuſtus, ut palma florebit.* S. Gregorius exponens locum illum Jobi: *In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies*; de palma ita ſcribit: *Palma tardè proficit, ſed diu in viriditate ſubſiſtit.* Idem S. Doctor aliam ejuſdem palmæ aſſignat proprietatem, inquiens: *Palma vaſtior in ſummitate eſt, quam eſſe cœperit in radice, quia ſæpe electorum converſio plus finiendo peragit, quam proponit inchoando.* Quam eandem proprietatem paulò poſt meliùs declarat, dicens: *Hoc habet*

Matt. 11. 28.

Rom. 13. 10.

Hugo Card. Eccleſia eſt petra ſtabilis.

Joan. 1. 42.

Matt. 16. 18.

Granat. introduct. ad ſymb. p. 2. c. 2.

Inſtabilitas ſectariorum.

Stabilitas Eccleſiæ veræ.

Pſ. 124. 1.

3. Reg. 6. 31.

Juſti vocantur Cherubim.

Phil. 3. 20.

Pſ. 91. 13.

S. Greg. l. 19. mor. c. 16.

Intellectus palmarum.

Digitized by Google

bet palma, quo à cunctis aliis arborum generibus differt. Omnis namque arbor in ſuo robore juxta terram vaſta ſubſiſtit, ſed creſcendo ſuperius anguſtatur; & quantò paulisper ſublimior, tanto in altum ſubtilior redditur. Palma vero minor ab imis inchoat, & juxta ramos, ac fructus, ampliori robore exurgit, & que tenuis ab imis proficit, vaſtior ad ſumma ſuccreſcit. Cum igitur palma, quæ paulatim magis ſemper proficit, virtutem perſeverantiæ adeò vivaciter repræſentet, conſequens eſt, ut ab illa deſumpta ſimilitudo juſtis & fidelibus aptiſſimè conveniat.

1.Reg.5.19.

3 Eſt & alia hiſtoria in Sacra Scriptura, propoſito noſtro admodùm accommoda. Etenim Spiritus Sanctus, qui Hagiographorum movit, & direxit calamos, totus eſt in vaccis quibuſdam nobis commendandis, animalibus cæteroquin, prout conſtat, ſtolidis; ut proindè de illis Apoſtolus dicat:

1.Cor.9.9.

Nunquid de bobus cura eſt DEO? Cum enim Philiſtæi arcam plauſtro novo ſuperimpoſuiſſent, eidem trahendo duas admoverunt vaccas: *Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethſames, & itinere uno gradiebantur, pergentes, & mugientes: & non declinabant neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram;*

Vaccæ portantes arcã ſignant ſtabilitatem.

ob quam in gradiendo conſtantiam, & ſtabilitatem, abſque eo, quòd retroſpicerent, licèt vitulos ſuos mugientes audirent, dignæ æſtimatæ ſunt, quæ in ſacrificium divinæ Majeſtati offerrentur, & excitato ex lignis plauſtri, quod traxerant, igne, concremarentur. *Omnia autem in figura contingebant illis:* Etenim in arca, quam vaccæ ſuper plauſtrum deducebant, recluſæ erant divinæ legis tabulæ. Animalia autem hæc, quæ arcam hanc, abſque eo, quòd retrograderentur, aut retroſpicerent, portabant, illos præfigurabant fideles, qui conſtanter, & perſeveranter, *non reſpicientes retro*, humeris ſub præceptorum Euangelicorum jugum ſubmiſſis gradiuntur in Bethſames, id eſt, in veram Solis illius civitatem, qui tribus radiis, ſeu luminibus in una luce reſplendet. Ad hæc pariter repræſentabant illos, quos Apoſtolus exhortabatur, dicens: *Obſecro vos, ut exhibeatis corpora veſtra*

Rom. 12.1.

hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.

4 Sanctus Bernardus in ſermone quodam *de modo bene vivendi*, illa Canticorum verba: *Tigna domorum noſtrarum cedrina*, ad propoſitum noſtrum adaptans, per trabes illas, quæ domum ſuſtentant, Chriſtianos in divino ſervitio perſeverantes intelligit, utpotè qui Eccleſiæ, quæ domus Dei eſt, vera ſunt fulcra, & ſuſtentacula.

S.Bern. ſer. 20. de modo benè viv. Fideles ſunt fundamenta domus Dei.

Hæ autem trabes, ſeu tigna, cedrina ſunt, quia hoc lignum in ſua ſoliditate, & incorruptibilitate ſemper perſiſtit; & ideò *ſignat ſanctos Dei, qui infatigabili, atque immarceſſibili deſiderio Conditoris ſui flagrant, & in bonis operibus uſque ad conſummationem vitæ perſeverant.* Sanctus Petrus primos fideles, & cum illis omnes ſucceſſivè illorum poſteros, in epiſtola ſua paternè monet, ne in hoc nimiùm confidant, quòd ſcilicet ad fidem vocati fuerint, niſi etiam eidem per opera bona perſeveranter fuerint cooperati:

2.Petr.1.

Satagite, inquit, *ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.* Quonam verò modo vocationem noſtram certam facere poſſumus, Gloſſa nos docet, inquiens: *Certam facit vocationem, qui in bonis operibus perſeverat.*

Gloſſ.

5 Sanctus Bernardus ait: *A CHRISTO dicti ſumus Chriſtiani: Nonnè igitur ea via, qua Chriſtus ambulavit, & nos debemus ambulare?*

Chriſtiani Chriſtũ imitari debent.

Enimverò Filius DEI non ſolùm ad redemptionem noſtram conſummandam de cęlo in terram deſcendit, verùm etiam ut nobis Chriſtianis in operibus noſtris velut norma, ſpeculum, & exemplar imitandum ob oculos verſaretur. Unde Sanctus Paulus exhortabatur Hebræos, dicens:

Hebr.12.2.

Curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum; quaſi diceret: ne in ſtadio virtutis currentes aberremus, vel defatigemur, vivæ conſiderationis oculum in Salvatorem dirigamus, qui nullum unquam opus inchoavit, quod non pariter ad ultimam ſuam perfectionem uſque perduxerit. Ac proindè priuſquam in cruce expiraret, in celebri illo ſermone, quem præcedentis veſperi crepuſculo ad Apoſtolos ſuos peroravit, his æternum Patrem ſuum verbis eſt affatus: *Opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam.* Joan.17.4.

6 Idem Verbum æternum, priuſquam incarnaretur, jam antea totum creaverat Univerſum, dicente S. Joanne Apoſtolo: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Conſiderandum verò eſt, quòd in primo Geneſeos capite Deus dicatur omnia opera à ſe facta ſingulis diebus ſigillatim benedixiſſe, & approbaſſe, præterquàm illa, quæ in die ſecundo creata fuerunt.

Joan.1. Deus non benedixit ſecũdo diei.

De primo die dicitur: *Vidit lucem, quod eſſet bona.* De tertio pariter ait ſacer textus: *Vidit Deus, quod eſſet bonum.* Et idem de quarto, & aliis legitur, uſque adultimum. Gen.1.

Quænam verò cauſa eſt hujus diverſitatis, quòd ſcilicet opera ſecundi diei non benedixerit, nec approbarit? Sanctus Hieronymus ſuper Achæum Prophetam ſcribens, id hoc myſterio factum fuiſſe opinatur, quia eo die de diviſione tractatum fuerit: *Dividat aquas ab aquis. Diviſitque aquas, quæ erant ſub firmamento, &c.* quaſi Sanctus Doctor dicere vellet: ubicunque eſt diviſio, locum habere nequit benedictio. Alii à Lyranno citati hanc adducunt cauſam, quia ſcilicet ea die Angeli rebelles è cœlo corruerunt. Lyran.

Ratio tamen à Lyrano aſſignata mihi verior eſſe videtur, ſcilicet, quòd opera ſecundæ diei non approbarit, neque benedixerit, eò quòd illo die opus quoddam inchoaſſet, quod tamen non perfeciſſet, niſi die ſequenti; Ratio quare.

ſiquidem aquæ ſecunda die diviſæ, tertia die in unum locum fuerunt congregatæ, & mare appellatæ, ut facies terræ, quam habitabilem efficere volebat, ab aquis denudaretur: *Congregentur aquæ, quæ ſub cœlo ſunt, in locum unum, & appareat arida: & vocavit Deus aridam Terram, congregationeſque aquarum appellavit Maria.* Tuncque Moyſes ſubjungit: *Et vidit Deus, quod eſſet bonum.* Unde patet, Deum à primis mundi crepundiis inſinuare nobis voluiſſe, quanti referat, cœptum aliquod opus perficere, ut benedictionem, & approbationem ipſius mereatur. Ab omnium creaturarum viſibilium, & inviſibilium creatione nunquam deſtitit, donec ultimum illis addidiſſet complementum, dicente Scriptura: *Igitur perfecti ſunt cœli, & terra.*

7 Demùm verò cum in progreſſu ſæculorum ad redimendum genus humanum noſtram induiſſet mortalitatem, Sanctus Paulus eodem in loco præcitato illum nobis proponit velut perſeverantiæ finalis ſpeculum, ut nos animoſos reddat ad uſque in finem Chriſtianè operandum.

Speculum finalis perſeverantiæ Chriſtus eſt.

Ait enim: *Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſus ſemetipſum contradictionem, ut ne fatigemini animis veſtris deficientes.* Hebr.12.3.

In Apoc. c.2. nos Deus exhortatur: *Eſto fidelis uſq; ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Apoc.2.10.

Circa quæ verba Rupertus Abbas ita ſcribit: *Ejuſdem perſeverantiæ, quam perſuadet, dicens: Eſto fidelis uſque ad mortem, in ſemetipſo exemplum præbuit, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.*

Rup Abb. tom.2. lib.2. in Apoc.c.2.

Quando in crucis patibulo ſuſpenſus hærebat, obſtinatiſſimi Hebræi hiſce verbis ei acclamarunt: *Deſcendat nunc de cruce, & credimus ei.* Matt.27.42.

Quam verò ob cauſam de cruce deſcendere noluit, maximè quando id faciendo omnes Hebræos ad fidem amplectendam inducere poterat? Nunquid de cœlo eo fine deſcenderat, ut ſe Filium Dei eſſe manifeſtaret: *Ut credat mundus, quia tu me miſiſti?* Nunquid ſpecialiter Judæis proteſtatus fuerat, dicendo: *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael?*

Jo.17.21. Opera Chriſti.

Enimverò ad hoc, ut in eum crederent, per triginta tres annos inter ipſos cœleſtem potiùs, quàm humanam vitam duxerat; Euangelium prædicarat, patraverat miracula, Eccleſiam fundarat, inſtituerat Sacramenta. Ob eundem quoq; finem præcedenti veſpere ſe captivum abduci permiſerat, ſanguinem ſudarat, amariſſimumque paſſionis calicem lubens acceptarat. Et tamen nunc, quando ſe in ipſum credere velle proteſtantur, dummodò de cruce deſcendat, nullum eis præbet auditum; & haud ſecùs, ac ſi ſurdus eſſet, eorum petitionibus ne verbum quidem repoſuit. Quid ad hæc dicemus? S. Bernardus in ſerm. 1. de reſurrectione ita ſcribit: *Sed dicunt: Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere. Imo vero ſi deſcenderit, neminem ſalvum faciet. Cum*

S.Ber.ſer.1. de die Paſchæ.

enim ſalvus eſſe non poſſit , niſi qui perſeveraverit uſque in finem ; quanto minus poterit eſſe Salvator ? Alios ergo ſalvos fecit ; nam ſalvatione , cum ſit ſalus , ipſe non indiget . Operatur ſalutem noſtram , nec eandem deeſſe patitur ſacrificio veſpertino , hoſtiæ ſalutari . Novit , inique quid cogites . Non tibi dabit occaſionem ſurripiendæ nobis perſeverantiæ , quæ ſola coronatur . Hugo [Hug. Card. Matth. 24. 13.] Cardinalis ſuper illa verba : *Qui autem perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit* ; ſimiliter ita ſcribit : *Chriſtus tunc prætulit perſeverantiam muneri fidei* . Et benè quidem perſeverantiam fidei antepoſuit , quia , ut ſuo loco dicetur , tam hæc virtus , quàm aliæ , ſine perſeverantia nihil valent .

8 Quodnam Sanctus Apoſtolus divinæ filiationis adoptivæ ſignum demonſtrativum præſcripſit , undè quis Filius Dei adoptivus eſſe , dignoſci poſſit ? Apoſtolus ipſemet reſpondet : *Quicunque ſpiritu Dei aguntur , ii ſunt filii Dei* . At verò dicat aliquis : in quonam hic ſpiritus Dei conſiſtit ? In eo videlicet , quòd opus inceptum ad ſuam perfectionem perducat . Sic [Dei opera ſunt perfecta.] enim quotieſcunque alicui languenti ſanitatem conferebat , hanc perfectam eſſe faciebat ; id eſt , ut ſanitas eſſet corporis pariter , & animæ : *Dei enim perfecta ſunt opera* [Deut. 32.] . Et quidem , ut hanc virtutem nobis tantò efficaciùs imprimeret , in cruce perſeverantiam in ore ferens , expirare & mori voluit ; ſiquidem ex ſeptem in cruce prolatis verbis ultimum fuit : *Conſummatum eſt ; & inclinato capite tradidit ſpiritum* ; quaſi dicere vellet : ſpiritum hunc vobis relinquo , ut in virtuosè operando vos quoque ad ultimum ſpiritum perſeveretis . Hoc igitur innuunt verba illa Apoſtoli : [Rom. 8. 14.] *Quicunque ſpiritu Dei aguntur , ii ſunt Filii Dei* . Audiamus [D. Chr. h. 14.] hac de re Divum Chryſoſtomum ita ſcribentem : *Ut ne lavacri dono confiſi , vitam ſubſequentem negligerent* , ait : *Quamvis baptiſma acceperis , niſi ſpiritu poſtea ducaris , dignitatem datam perdidiſti , & adoptionis prærogativam* . Et paulò poſt ad modum loquendi Doctoris Gentium ingenioſè alludens , ſubdit : *Propterea non dixit : quicunque ſpiritum acceperint , ſed quicunque ſpiritu ducuntur , hoc eſt , quicunque omnem vitam ita vivunt , hi ſunt Filii Dei* [Ephes. 4. 30.] . Idem Sanctus Apoſtolus in epiſt. ad Epheſ. ita ſcribit : *Nolite contriſtare Spiritum Sanctum , in quo ſignati eſtis in die redemptionis* . Quæ verba prima facie aliquam in ſe difficultatem continere videntur . [Quomodo poſſit contriſtari Sp. S. Galat. 6.] Quomodo enim Spiritus Sanctus , qui omnis veri gaudii & conſolationis cauſa eſt , & origo , triſtitiæ capax eſſe poterit ? maximè cum fructus Spiritus Sancti gaudium ſit , dicente Apoſtolo : *Fructus autem ſpiritus gaudium* . Reſpondetur , quòd cum Spiritus Sanctus noſtræ ad fidem vocationis patrinus fuerit , noſque per gratias ſuas in Filios Dei adoptarit : [Rom. 8. 15.] (*Accepiſtis ſpiritum adoptionis , in quo clamamus , Abba Pater* ;) hinc ſi Spiritus Sanctus triſtitiæ , aut mœroris capax eſſet , is ſine dubio ab illo vel maximè inde conciperetur , quòd nos à bono incepto retrogredi , & ceſſare videat . Unde S. Ambroſius ait : [S. Ambr.] *Contriſtatur , quia non habet profectum in nobis* ; idque intelligendum eſt , non ſolum quoad progreſſum noſtrum ſpiritualem , verùm etiam quoad finalem perſeverantiam .

DISCURSUS II.
ARGUMENTUM.

Qui propter peccatum perſeverantiam negligit , præterquàm , quòd Deo injuriam faciat ſtultum ſe eſſe probat , ſibique ipſi , niſi perſeveret , multorum gravium damnorum eſt cauſa.

THEMA.

Sic ſtulti eſtis , ut cum ſpiritu cœperitis , nunc carne conſummemini ? Tanta paſſi eſtis ſine cauſa ? Ad Galat. 3. verſ. 3.

1 SAnctus Apoſtolus ad perſeverandum in bono feliciter incepto his verbis hortaturus , duo præcipuè valdè efficacia tangit motiva , ad perſeverantiam exſtimulantia . Primum eſt , quia ſtultum eſſe cenſetur , [Explicatio thematis.] quòd quis ſpiritum rejiciat , ut carni adhæreſcat : *Sic ſtulti eſtis , ut cum ſpiritu cœperitis , nunc carne conſummemini* ? Stultitia enim maxima eſt , nuncium remittere Spiritui Sancto , ut carnis deſideriis vacare quis [2. Cor. 6. 14.] poſſit : *Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate ? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras ? Quæ autem conventio Chriſti ad Belial* ? Alterum verum damnum , quod Apoſtolus prædictis verbis tangit , eſt jactura omnium meritorum bonorum operum , utpotè quæ nobis non proſunt , niſi in illis ad ultimum uſque ſpiritum perſeveremus . Et ideò dicit : *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa* ? id eſt , ſine merito .

2 Porrò ſpiritus nomine , virtutem perſeverantiæ appellatã fuiſſe , dicere poſſumus . Hanc enim ſibi à Deo dari [Spiritus principalis perſeverantia eſt. Pſ. 50. 14.] Pſalmiſta poſtulabat , quando dicebat : *Spiritu principali confirma me* . Vocat illam autem ſpiritum principalem , quia ſine hac virtute , nulla præmium , vel coronam recipere poteſt . Eſt enim donum Spiritus Sancti , qui , quod benè advertendum eſt , in die Pentecoſtes ſub ſigno viſibili ſuper Apoſtolos deſcendens , non ſine myſterio , ut S. Lucas ait , *ſedit ſuper ſingulos eorum* . Aliàs [Act. Apo.] ſacer textus de eodem Spiritu Sancto differens , alia phraſi loquendi uſus fuit , v. g. vel dicendo : *Accipiebant Spiritum Sanctum* ; vel : *Cecidit Spiritus Sanctus* . Hic autem ſuper Apoſtolis *ſedit* : *Stabilitatem , ac permanentiam ſignificans* , ut Oecumenius exponit ; [Oecum. ib. S. Bonav.] *dictio enim , ſedit , idem ſignificat , quod , permanſit* . Sanctus Bonaventura ſimiliter inquit : *Poteſt tamen , & melius in ſeſſione Spiritus Sancti ſignificari , quod ipſe ſit manſionarius in perſeverantibus* . Obſervandum quoq; eſt , quo modo Chriſtus hunc Spiritum Apoſtolis à Patre promiſerit . Sub hac verborum forma idipſum præſtitit : *Alium paracletum dabit vobis , ut maneat vobiſcum in æternum* [Joan. 14.] . Quem textum explicans doctiſſimus Salmeton [Salm. ib. Ex parte ſua ſpiritus in nobis ſtabilis eſt.] , ſequentem tradit utiliſſimam moralitatem , inquiens : *Ejus ſeſſio denotabat , ſtabilia eſſe dona , quæ dabat , niſi noſtro vitio ea reſpuamus* : Spiritus enim Sanctus ex parte ſua quidem vellet , quòd donum perſeverantiæ , ab ipſo nobis communicatum , in finem uſque penès nos perſiſteret ; nos verò illud rejicimus ; quia *ſic ſtulti ſumus , ut cum ſpiritu cœperimus , carne conſummemur* . Adeò ſtolidi ſumus , ut præter damnum in nos ipſos reſultans , injuriam , quam Spiritui Sancto facimus , dum illum à nobis repellimus , ut Dæmoni aditum pandamus , minimè conſideremus : *Hoc eſt autem judicium , quia lux venit in mundum* : (Ita Salvator noſter , ſeu potiùs Spiritus Sanctus lamentatur , de quo Sancta Mater Eccleſia canit : *O lux beatiſſima*) *ſed dilexerunt homines magis tenebras , quam lucem* [Joan. 3. Interlin.] . Ubi Interlineatis ait : *Hoc eſt judicium , id eſt , cauſa damnationis* . Quidnam verò Incarnata Sapientia per ly , *tenebras* , intellexerit , Rupertus Abbas declarat , dum ſequentia verba : *Erant enim eorum mala opera* , exponens [Rup. Ab. ib. Quæ ſint tenebræ , quas amant homines.] , inquit : *Fornicationes , adulteria , homicidia , veneficia , comeſſationes , furta , perjuria* . His namque infernalibus monſtris locus datur , ut Spiritus Sanctus unà cum omnibus theſauris cœleſtibus proſcribatur . Hugo Cardinalis ita circa hunc textum ſcribit [Hug. Card.] : *Dilexerunt homines , ſuper quos venit , magis tenebras , id eſt , carnis delicias , & mundi divitias , rationem obtenebrantes* ; ac proindè S. Paulus ait : *Sic ſtulti eſtis* ? Cajetanus eadem verba ſic exponit [Cajet. ib.] : *Ex hoc , quod homines perſeverant in malis operibus , diligunt magis tenebras , quam lucem* . Sicut enim talpæ tenebras diligunt , lucem oderunt ; ita pariter hæc eſt tot animarum ſtultitia , quæ potiùs in vitiis , & peccatis , quàm in vitæ æternæ meritis , in ſanctitate , & virtutibus , quæ regno beato acquirendo viam nobis ſternunt , perſiſtere , & perſeverare malunt .

3 *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa* ? Contexatis velim [Omnia opera bona , niſi perſeveraveritis , inutilia ſunt.] longum quendam jejuniorum , eleemoſynarum , orationum , ſacrificiorum , macerationum corporalium , aliorumque operum meritoriorum , in quibus per longum vos exercuiſtis , catalogum ; ac demùm ſeriò meditemini , quòd niſi perſeveraveritis , hæc omnia in ordine ad ſalutem æternam comparandam vobis inutilia , & vana futura ſint . Nunquid igitur meritò Apoſtolus dicit : *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa* ? Idem quoque motivum Sanctus Paulus Corinthiis in [1. Cor. 15. 58.] prima epiſtola inculcare niſus eſt , ut in cœpto divini ſervitii curſu eos perſeverare faceret : Ita enim ibi ſcribit : *Stabiles eſtote , & immobiles , abundantes in opere Domini ſemper , ſcientes , quod labor veſter non eſt inanis* . Hugo Cardin. de hac perſeverantiæ virtute [Hug. Card. in Matth. 24. 13.]

ita

Digitized by Google

ita ſcribit : *Virtus eſt , quæ bona acquiſita cuſtodit : Deſiſtere ab opere inchoato bonum inchoatum deſtruit* .

Viatores ſumus periculoſè navigantes.

Quamdiù in hac vita degimus , viatores ſumus , qui in vaſto hoc mundi mari in lignis fragilibus navigamus , iiſdemq; opulentiſſimus , quæ cœlo comparando æquivalent , mercibus coprosè onuſtus . Quas quidem merces ſi ab omni periculo ſecuras eſſe volumus , ecce tibi modum ; ſcilicet firmam in iiſdem ſtabilitatem , & perſeverantiam . Econtrà verò , qui in virtutibus ſtabilis non eſt , naufragatur ; & quicquid per multos annos lucratus fuit , amittit . Unde *tanta paſſi ſumus ſine cauſa?* Apud

Ezech. 18. 24.

Ezechielem dicitur : *Si averterit ſe juſtus à juſtitia ſua , & fecerit iniquitatem , numquid vivet ? Omnes juſtitiæ ejus , quas fecerat , non recordabuntur : in prævaricatione , qua prævaricatus eſt , & in peccato ſuo , quod peccavit , in ipſis morietur* . Pſalmiſta Regius inter alias Pſalterii ſui propoſitiones unam habet , quæ prima facie diffi-

Pſ. 118. 3.

cultatem baud exiguam præſefert ; hanc nimirum : *Non enim qui operantur iniquitatem , in viis ejus ambulaverunt* . Itane ? Ergone nec ille , qui de ſe gloriari non dubitabat , dicendo : *Perambulabam in innocentia*

Pſ. 100. 2. In fine deficientes quomodo dicitur in viis Domini non ambulaſſe.

cordis mei , in medio domus meæ ; in divinæ legis ſtadio magnis proceſſerat paſſibus , quando poſteà i[illegible] peccatum adulterii lapſus fuit ? Quot ſunt , qui poſtquàm antea bono temporis ſpatio irreprebenſibiliter vixiſſent , demum verò per fragilitatem , vel per malitiam lapſi fuerunt ? Ergone de illis ob hunc lapſum dici poterit , quòd antea in via Dei non ambulaverunt ? Reſpondetur , Davidem illis verbis exprimere voluiſſe præjudicium , quod in eos , qui in bono cœpto non perſiſtunt , infallibiliter redundat ; ſcilicet , quòd omnium bonorum operum merita adeò amittant , ac ſi virtutum ſtadio pedem ſuum nunquam intuliſſent : Quia *omnes juſtitiæ ejus , quas fecerat , non recordabuntur . Tanta paſſi eſtis ſine cauſa ?*

Vt Mercator unico luſu perdidit pecunias multis annis conquiſitas.

4 Quòd ſi quis triginta , vel quadraginta annis inter continuas maris tempeſtates vitam ſuam traduxiſſet , monſtrorum maritimorum faucibus , piratarum & naufragiorum periculis expoſitus , atque inſuper ſæpiùs ad antipodas uſque profectus , copioſiſſimam ſibi congregaſſet pecuniarum , gemmarum , auri argentique hæreditatem , ut inde in patriam ſuam reverſus , in quiete vivere poſſet : ſi , inquam , ille ad ſuos redux feliciter factus , in eodem portu , ubi appulit , unico alearum jactu theſaurum illum , tot curis , & ſudoribus accumulatum , ludendo perderet ; nunquid illum ſtultum , & catena dignum eſſe pronunciares ? Hæc autem ſtultitia à multis Chriſtianis hodie quotidiè exercetur , qui poſtquam in mari hujus mundi , diuturno tempore , per varia operum bonorum genera , pro cœlo acquirendo multa ſibi accumularunt merita , poſteà quando cœlo vicini conſilium illud adimpleverunt Evangelicum :

Matth. 6. 20. Ita peccator unica voluptate merita præcedentia.

Theſaurizate vobis theſauros in cœlo ; a turpi quadam voluptate , vel à vili quodam emolumento , vel ſimili inordinato appetitu ſeducti , totum illum copioſum theſaurum , quem ſibi eo fine acquiſierant , ut eodem in Patria cœleſti perfruerentur æternùm , ſimul & ſemel pro brevis momenti voluptate habenda perdunt , ſeu potiùs abjiciunt , factoq; ipſo oſtendunt , ſe ſtultos , & Satanæ mancipia factos fuiſſe : *Sic ſtulti eſtis , ut cum ſpiritu cœperitis , carne conſummemini ?*

Dan. 2. 32. Statua Nabuchodonoſoris exponitur de incipiente , & non perficiente.

5 Ingens illa ſtatua Nabuchodonoſori in ſomno repræſentata caput habebat aureum , pectus argenteum , ventrem æneum , tibias ferreas , ac denique pedes teſtaceos . Quæ ſtatua adeò vivaciter delineat illum , qui virtuoſè vivendo cœpit , peſſimè tamen poſteà conſummat , ut aptior ad illum exprimendum ſimilitudo excogitari non poſſit . Etenim in auro amor Dei denotatur , qui vitæ perfectioris eſt fundamentum : per argentum verò divinæ legis obſervantia innuitur , juxta illud Pſalmi : *Eloquia Domini , eloquia caſta , argentum igne examinatum* . Per ferrum , & chalybem , ſolidiſſima metalla , diuturna in operibus bonis ſtabilitas , & perſeverantia deſignatur ; per pedes verò teſtaceos , qui cauſa fuerunt , ut ingens illa ſtatua corrueret , & comminueretur , omniaque prædicta metalla in pulverem redigerentur , peſſimus intelligitur finis , quem illi , qui ad ultimum uſque ſpiritum non perſeverant , communiter babere ſolent . Unde Richardus de S. Victore ait : *Opus deteſtabile & dignum confuſione , quod inchoatur ex auro , & conſummatur in teſta & ferro . O confuſibiles operarios , qui in initio converſionis ſuæ opus ſuum inchoant ex auro , & conſummant in luto !*

Rich. de S. Vict. lib. de erudit. h. c. 23.

Oſii ſumma merita.

Oſius Cordubenſis Epiſcopus , ſub Diocletiano fidem orthodoxam conſtanter confeſſus , & à S. Athanaſio dignus æſtimatus , qui Patris Epiſcoporum , & Confeſſorum titulo honoraretur , fidem Catholico-Romanam longo tempore contra Arrium invicta conſtantia ſuſtinuit , & ob virtutes heroicas , nec non prudentiam , quæ in ipſo admirabilis erat , in Concilio Nicæno Legatus Apoſtolicus ab omnibus eſt agnitus ; quem Sanctus Athanaſius magnum appellabat , & ſanctum , utpotè qui egregium hunc Patriarcham contra Conſtantium ſæpius defenderat : Hic , inquam , poſt innumera hæc , quæ ſibi apud univerſam Eccleſiam comparaverat , merita , poſt omnes perſecutiones patienter toleratas , in conciliabulo Sirmii habito , dum centum annorum ætatem attigiſſet , miſerabiliter cecidit . Immenſo ſanè luctu , & implacabilibus lamentis , ut Baronius ait , proſecuti ſunt ſancti Patres præclariſſimi hujus viri lapſum , qui cum navem , qua tot , tantaque maria navigarat , inter ſyrtes , ſcopulos , atque piratas , validis undique urgentibus adverſariis ventis , jam ad portum ſalutis magna gloria perduxiſſet incolumem , ibi inſperatò naufragium fecit , univerſa Eccleſia Catholica expaveſcente . Ejuſmodi Oſii planè miſerabili caſu catholicus orbis contremuit , concuſſæque ſunt ſolidiſſimæ petræ . Quis , rogo , de ſui exitu poterit eſſe ſecurus , ſi omnium Synodorum laudibus Oſium celebratum , totque ex diverſis certaminibus coronis auctum hominem , in Conciliis agentem Patronum , atque Magiſtrum , videat tam inopinatè proſterni , ac inſtar ſalis infatuati pedibus proculcari , tantumque ducem effici exercitus deſertorem , imò ad hoſtes deficientem , & in caſtris boſtium profitentem , tranſfugam adeò ignominioſè conſtitui , idque eo potiſſimum tempore (proh dolor !) quo de laboribus immenſis præmium accepturus , & de innumeris victoriis erat donandus à ſummo Imperatore coronis ? Meritò igitur viri ſancti ſibimetipſis timentes , ad Deum clamantes , propheticum illud occinuerunt : *Ne projicias me in tempore ſenectutis : cum defecerit virtus mea , ne derelinquas me* .

B ron. An. . n. 17. ne uut in . ſciliabu. io Sirmii.

6 Euſebius Emiſſenus in homilia quadam Monachis ſuis de virtute perſeverantiæ prædicans , ſequentem adduxit aptiſſimam ſimilitudinem . Videbitis , inquit , nonnunquam vineam optimè cultam , quæ vites ſuas per gratum palmitum ſuorum viorem , perque florum abundantiam , quaquaverſum expandens , copioſam promittit vindemiam . Cujus tamen uvæ deinceps , vel non maturantur , ob aëris & auræ inclementiam , vel à feris , vel latronibus deprædatæ , vel ex alio ſimili accidente plurimùm paſſæ deſtruuntur : *Quid igitur mihi proderit , ſi vinea ſpem omnem in flore promittat , & vel ferarum incurſus , vel vaſtitas grandinis ſpem omnem in conſummationem ſubducat ? Ideoque omnis proſperitas , omniſque laborum felicitas in fine conſiſtit* . Unicus ventus , unica influentia maligna , unica pruina , vel grando ad omnes labores , per multos menſes in vineæ culturam adhibitos , inutiles reddendos , vel ad deſtruendum omnes fructus abundè ſufficit . Ita quoque multis fidelibus animabus contingit , quę in divinorum præceptorum obſervantia minimè ſunt ſtabiles , aut perſeverantes . Unicus enim venti flatus , unicus ſuperbiæ ſpiritus , unicus turbo odii , aut vindictæ , unica denique nimis efferveſcens effrænis æſtas , ad perdenda omnia bonorum operum , multis annis exercitorum , merita , abundè ſufficit : *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa ?*

Euſ. Em. h. 5. ad Monach.

Similitudo vinea in fine deficiente.

7 Sententia eſt Eccleſiaſtici : *Qui baptizatur à mortuo , & iterum tangit eum , quid proficit lavatio ejus ?* Quiſnam verò horum verborum ſenſus ſit , Gloſſa Interlinearis exponit , inquiens : *Qui baptizatur à mortuo , id eſt , fletibus à peccato ; & iterum tangit , rediens ad peccatum , quid proficit ? Quia non permanet emendatio ipſius* . S. Gregorius quoque ad propoſitum noſtrum ita ſcribit : *Baptizatur ergo à mortuo , & iterum tangit mortuum , qui prava opera , quæ ſe meminit egiſſe , deplorat , ſed in iiſdem ſe poſt lacrymas implicat* . At verò

Eccl. 34. 30.

Gloſſ Interl. Emendatio non ſtabilis inutilis eſt.

S Greg. lib. 9. regiſt. ep. 39.

Digitized by Google

rò nonnihil accuratiùs verba illa : *Quid proficit lavatio illius* ? examinemus, videtur enim dicere velle : quid proſunt tot Confeſſiones, quibus peccatorum veſtrorum ſordes abſterſiſtis, tot lacrymæ, ex dolore ob Deum offenſum effuſæ, tot diſciplinæ, quibus corpus maceraſtis, tot Communiones ad quid vobis proficiunt, quando in amicitia, & gratia Dei non perſiſtitis, ſed ad peccatum denuò reditis ? *Quid proficit lavatio* ? *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa* ? Quàm foret tam in terra, quàm in cœlis glorioſus ſummus ille Judææ Præſes, Pontius Pilatus, ſi ad finem uſque in defendenda, & manifeſtanda Chriſti innocentia, Hebræorumque malignitate declaranda, conſtanter perſeveraſſet ? *Sciebat enim, quod per invidiam tradidiſſent eum* : *Ego nullam cauſam mortis invenio in eo*. At verò in pio hoc conatu perſeverare auſus non fuit, quando audivit : *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris* ; ac proindè ex ſolo perſeverantiæ defectu ad condemnandum Chriſtum exſtimulatus fuit, prout optimè Simon de Caſſia advertit, inquiens : *Humanitate miti agebat in Chriſtum, quam ſi uſque in finem cauſa ipſe ſervaſſet, mortis non dictaviſſet ullo modo ſententiam*. Et paulò poſt ſubdit : *Ejus perverſitas, quia non tranſit, ut cœpit, noſtrum acceleravit remedium*.

Magna fuiſſet Pilati ſanctitas

Matth.27.18

Si perſeveraſſet.

Sim. de Caſſ lib.13.

1.Reg.13.13

8 *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa* ? Sacra Scriptura de Saule hoc perhibet teſtimonium, quòd ſcilicet in omni populo Iſrael nemo illo melior fuerit; etenim ne ad ſceptrum Regium capeſſendum traheretur, quod verè exhorreſcebat, latibula quæſivit, ſeque abſcondit; ſimiliter ſpiritu Dei repletus, doniſque & gratiis cœleſtibus exornatus fuit, & tamen non ſolùm à regno terreno, ſed quod vel maximè deplorandum eſt, à cœleſti regno infeliciter decidit. Vultiſne demerita ipſius ſcire, ob quæ hoc ipſi accidit ? Nimirùm licèt per aliquod temporis ſpatium Dei juſſibus obtemperaverit, in hac tamen obedientia non perſeveravit. Timens enim, ne exercitus dilaberetur, expectandi Samuelis impatiens, miniſteriumque ſacerdotale temerè uſurpans, ſacrificium obtulit. Sed audiamus reprehenſionem, qua zelo ardens Propheta Samuel ipſum perſtrinxit : *Stultè egiſti*, inquit Samuel, *nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi : quod ſi non feciſſes, jam nunc præparaſſet Dominus regnum tuum ſuper Iſrael in ſempiternum, ſed nequaquam regnum tuum ultra conſurget*. Quæ verba commentans Sanctus Gregorius, inquit : *Ecce quam magna perdidit, qui, ut putabat, nulla contempſit : Ecce ſeptem diebus Prophetam ſuſtinuit, ſed dum præſtolari eum in fine diei deſiit, gloriam tantæ dignitatis amiſit*. Quinque virgines fatuæ, non minùs, quàm prudentes, ſpecialiſſimo virginitatis decore dotatæ erant, in manibus ſuis non minùs, quàm aliæ lampades ferebant, cùmque illis ſimul & concorditer ſponſo obviam procedebant : (*Accipientes lampades ſuas exierunt obviam ſponſo*,) ab initio quoque oleum habebant, & lampades ardentes; & tamen ſibi dici audierunt : *Neſcio vos*; ipſæque cœlorum fores coram facie ipſarum fuerunt recluſæ : *Clauſa eſt janua*. Undenam, obſecro, hæc nata eſt repulſa, ſeu, quod idem eſt, æterna ipſarum reprobatio ? Nimirùm : *Fatuæ autem ſapientibus dixerunt : date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur*; videlicet non curaverant ſibi ſufficientem olei proviſionem, ut quoad uſq; opus eſſet, lampades ardentes in promptu ſemper habere poſſent. *Omnia in figura*; hanc enim parabolam Incarnata Sapientia compoſuit, ut in hoc tam utili puncto ſuos erudiret fideles, moneretque, quòd ſi ad nuptias cœleſtis gloriæ ingredi deſiderent, neceſſum ſit, ut uſque ad ultimum ſemper ſint parati, nec unquam in animabus illorum charitas, amor Dei, & bonorum operum perſeverantia deficiat, quia *non qui inceperit, ſed qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*.

Saul finaliter defecit.

S.Greg.ib.

Matth.25 Virgines fatuæ in fine carebant oleo.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

De non perſeverantium pœnis, & ſuppliciis, utpotè quos Deus abominatur & reprobat, Dæmon verò ſui cooperatores habet,

THEMA.

Memores eſtote uxoris Loth. Luc.17.v.32.

1 INcarnata Sapientia in virtute perſeverantiæ nos ſtabilire volens, infauſtum nobis ob oculos poſuit uxoris Loth exemplum, terribile prorſus, planèque tremendum. Neque enim illo ſæculo quiſquam erat Deo charior, cœloq; acceptior Abrahamo, cui ipſa ſtricto parentelæ vinculo conjuncta erat. Erat quoque conjux viri ſanctiſſimi, & diuturno tempore in medio impiorum, & ſacrilegorum hominum innocentiſſimè vixerat, quod magnæ perfectionis ſignum erat; veſpere quoque præcedenti Angelos hoſpitio exceperat, iiſdemq; miniſtrarat; ſingulari denique Dei privilegio ex communi incendio Sodomæ erepta fuerat; & tamen poſteà in unico momento, ob levem oculorum obtutum, in ſtatuam ſalis converſa fuit : *Reſpiciensque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis*. Scire profectò percuperem, quænam aut qualis fuerit transgreſſio, ob cujus reatum tanta cum ſeveritate caſtigata fuit; quia quodnam in eo eſſe poterat grave delictum, quòd ex cōpaſſione illas igne flagrantes civitates aſpexerit ? Sciendum eſt igitur, Angelos, dum Loth, conjugem, & filios ejus è Sodoma extraxerunt, iiſdem dixiſſe : *Salva animam tuam, noli reſpicere poſt tergum*. *Sed omnia in figura contingebant illis* : in hoc namque facto omnes animas ſalvandas, vel ſalutis ſuæ cupidas inſtruere voluit, quòd ab incepta via timoris Dei nequaquam retrocedere debeant, quia ut alibi proteſtatur : *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei*. Enimverò quis non exiſtimaſſet excuſatione digniſſimum actum aliquem inobedientiæ, per actionem, quæ honeſta videbatur, elicitum, utpotè ex motivo compaſſionis, vel curioſitatis, à muliere, cujus ſexus fragilis eſt, commiſſum ? Et tamen Deus per hanc rigidam pœnam, qua factum hoc caſtigavit, ſolicitè nos docere voluit, quanti referat, ne aliquis, qui ſemel peccato terga vertit, jamque virtutis montem aſcendere cœpit, unquam retrogradiatur. Ac proindè per altiſſimam ſuam providentiam diſpoſuit, ut uxor Loth, non in ſtatuam aliquam ligneam, teſtaceam, marmoream, vel metallinam, ſed in ſalis ſtatuam converteretur : Sic enim, ut Sanctus Auguſtinus ait : *Hominibus fidelibus quoddam præſtitit condimentum, quo ſapiant aliquid, unde illud caveatur exemplum*. Enimverò quis eſt, qui ſalem hanc habere virtutem neſciat, ut carnes à corruptione præſervet ? Videtur itaque Deus per hunc ſalem fideles in ſecuturis ſæculis præſervare voluiſſe, ne in peccatis recidivi fierent; maximè verò in peccatis carnis, de quibus S.Paulus ait : *Qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem*. Sanctus Cyrillus Alexandrinus idipſum confirmat, dicens : *Inde ſumendum eſſe nobis exemplum, ne ad deploratas revertamur peccatorum illecebras*. Rupertus Abbas ſimiliter rationem aſſignans, cur potiùs uxor Loth in ſtatuam ſalis, quam in alterius materiæ ſimulacrum converſa fuerit; ita ſcribit : *Vt exemplum fieret, & condimentum, unde alii ſalvarentur, & nos ſcilicet tanquam ſale condiret*. Origenes ſequens movet dubium : *Putamuſne*, inquit, *tantum ſceleris in hoc eſſe commiſſum, ut quia reſpexit mulier, interitum, quem divino beneficio effugere videbatur, incurreret* ? *Quid enim tantum criminis habuit, ſi ſolicita mulieris mens retrorſum, unde nimio flammarum crepitu terrebatur, aſpexit* ? Demùm verò ſupplicium hoc in exemplum, & terrorem fidelium immiſſum fuiſſe concludit, ne à ſervitio Dei retrocedant; in cujus probationem ſupradicta adducit : *Memores eſtote, &c. Lex enim ſpiritualis eſt, & quæ contingebant antiquis, in figura illis contingebant*.

Vxor Loth ob unicam inobedientiam graviſſimè punitur.

Gen.19.26.

Luc.9.62. Peccatum uxoris Loth videbatur habere excuſationem.

Quam tamē Deus non acceptavit.

S. Auguſt. lib.16.de Civ. Dei c. 30.

Gal.6.8. S.Cyr. Alex. lib 5.in Jo. c.17.

Rup.Abb. lib 6.in Gen. c.2.

Orig.h.5.in Gen.

2 Obſervandum quoq; ſupplicium huic mulieri illatum, tale fuiſſe, ut nullum ei reſipiſcendi tempus indultum fuerit; ſed immediatè, & ex improviſo, quando ſe à morte, quam univerſa Pentapolis luebat,

Non datur uxori Loth tempus reſipiſcendi.

cri-

eripiendam eſſe credebat, mox ut retroſpexit, flagellum quoque iræ Dei in ipſam animadvertit. Id quod utplurimùm illis animabus in pœnam evenire ſolet, quæ poſtquam per aliquod tempus virtuosè vixerunt, in illo tamen vitę genere minimè perſeverant; undè morte repentina è vivis eripiuntur. At verò quonam myſterio DEUS hanc mulierem in ſtatuam convertit? Utique quia DEUS *omnia in ſapientia facit*, idipſum ſine ratione factum non fuit. Niſi itaque fallor, Deum demonſtrare voluiſſe illud exiſtimo, quod utplurimùm evenire ſolet illis, qui ad peccata nuper deteſtata denuò redeunt; hi enim tales communiter hypocritæ fieri ſolent, oſtendentes extrinſecùs ſe tales eſſe, quales fuerunt hactenùs, ne digito monſtrentur ab aliis; & ideò ſunt velut ſtatuæ, repræſentantes ſtatum animæ priorem, licèt intrinſecùs in tali ſtatu reverà non ſint. Prætereà ſunt ſtatuæ, quia Prædicatorum voces, Superiorum reprehenſiones, admonitiones amicorum, ſurda aure excipiunt; & ideò ſicut ſtatuæ *aures habent, & non audiunt*. Sunt denique ſtatuæ, quia ad Dei flagella ſunt inſenſibiles, atque ideò ex tribulationibus, infirmitatibus, & quibuſcumque aliis adverſitatibus nihil proficiunt.

Explicatur moraliter diverſæ ſtatuæ.

Pſ.113.6.

3 Sanctus Bernardinus, poſtquam fuſiùs oſtendiſſet, quantùm ſerpens infernalis perſeverantiam noſtram temerare ſatagat, ſequentem refert curioſam hiſtoriolam: *Erant duo pugiles, qui ad invicem pugnare volebant. Videns autem unus, quod alius eum aggredi volebat, dum ad inſultum ſe præparabat, ait illi: Ego cum duobus non pugnabo, unus veſtrum recedat. Alter autem credens, aliquem eſſe poſt eum, retroſpexit; & dum retroſpiceret, alter percuſſit eum in capite, & ſubito eum interemit. Sic qui non perſeverando retro reſpicit, ſtatim eum diabolus decipit. Merito ergo Gen.19. dixerunt Angeli ad Loth: Salva animam tuam, noli reſpicere poſt tergum tuum, reſpicienſque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis. Unde Dominus Luc.9. dicit: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Porrò dæmon, quoad poteſt, perſeverantiæ inſidiari conatur, dicente S. Laurentio Juſtiniano: *Semper ſolet diabolus perſeverantiæ inſidiari, quam ſolam inter virtutes novit coronari.* Sic quoque, teſte experientia, piratæ maximè perſequuntur illa navigia, quæ præſtantioribus mercibus ſunt onuſta; quæ etiam in majori ſunt timore poſita, quando portui ſunt proximè vicina.

S.Ber.t.2.ſ. 66.ar.1.c.2. Hiſtoria de duellantibus

S.L.Juſt. c.2. de lig. vi.c.4.

4 Sanctus Bernardinus explicans verſum illum Pſalmiſtæ; *Qui tribulant me, exultabunt, ſi motus fuero*; ad propoſitum noſtrum ait: *Dæmones tribulant juſtos, unde ait Gregorius: Quotidie nos inimicus impugnat, ut ſaltem tædio dejiciat; & hi exultant, quando ille à ſancto propoſito movetur.* Unde DEUS ab exordio mundi nos monuit, quòd ſerpens tartareus in hujus virtutis perniciem ſuum præcipuè ſit evomiturus venenum, dum ad ſerpentem ait: *Tu inſidiaberis calcaneo ejus*, id eſt, ultimo vitæ ipſius, ut eum pro illo tempore operum bonorum meritò prives. *Myſticè ad diabolum de anima inquit*, (verba ſunt Bernardini) *tu inſidiaberis calcaneo ejus, id eſt, fini vitæ ejus.* Qui ſine dubio idipſum à S. Auguſtino didicit, qui in ſermone quodam, de hac virtute ita ſcribit: *Hæc eſt calcaneum bonæ operationis, quod contra ſerpentis morſum debemus obſervare.* Quot, eheu! bravium ſuum perdiderunt, eo, quòd in medio curſu fatigati defecerunt? *Sic currite, ut comprehendatis.* Nulla profectò dari poteſt major jactura, quàm ſi quis ab æterno illo regno decidat; & tamen infallibilis eſt veritas, quòd *nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.*

S.Ber. ib.c.1. Pſ.12.

Quid ſit inſidiari calcaneo.

S.Ber.ib.c.2.

S.Aug.ſ.8. ad fratr.

1.Cor.9.24.

5 Paradiſus utique terreſtris, cœleſtis paradiſi verus eſt typus; obſervaſtiſne autem, quodnam Deus ad illius paradiſi januam ſtatuerit impedimentum, ut aditum nobis ad eundem præcluderet? *Collocavit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem*; ad denotandum, quatuor præcipuè eſſe, quæ nobis obſtaculo ſunt, ne conſequamur gloriam; ſcilicet cupiditas nimia ſciendi, quæ in Cherubino denotatur, cui propria eſt ſcientia. Secundum, concupiſcentiæ carnali nimis deditum eſſe, quæ ſignificatur in igne (*flammeum*) Tertium eſt odium, ſive vindicta, quorum typus eſt enſis, vel gladius. Quartum denique nimia noſtra in bene operando inſtabilitas, & volubilitas (*verſatilem*.)

Gen.3. Quatuor nos impediunt à beatitudine.

6 Iſaias inquit: *Semita juſti recta eſt, rectus callis juſti ad ambulandum.* Dic ſodes, quænam eſt differentia inter viam rectam, & curvam? Hæc nimirùm, quòd in via recta, quantò magis proceditur, tantò magis homo à termino *à quo* elongatur. Non verò id fit in via, quæ in gyrum vertitur; quantò enim diutiùs in illa procedis, tantò magis appropinquas ad locum, unde receſſeras. Idem prorsùs accidit reprobis, de quibus dicitur: *In circuitu impii ambulant*: tametſi enim ab hac vel illa ſuſpecta converſatione receſſiſſe videantur, in bonis tamen propoſitis nequaquam perſiſtunt; ſed ſubitò ad peccata priſtina revertuntur: *Præcordia fatui quaſi rota carri, & quaſi axis verſatilis cogitatio illius*, inquit Eccleſiaſticus. Talibus proindè dici poteſt: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere*; tales enim eadem cum ipſo via incedunt, circumeundo; ipſemet namque dæmon apud Jobum ait: *Circuivi terram*; & Sanctus Petrus de eodem inquit: *Circuit quærens quem devoret.* Cæterùm via viri juſti, & perfecti recta eſt, *rectus callis juſti. Viam mandatorum tuorum cucurri*, inquit Pſalmiſta: Et Sanctus Apoſtol. ad Philippenſes de ſeipſo ſcribit: *Ad anteriora extendens meipſum, ad ſuperna vocationis bravium.* Conſideratione digna ſunt, quæ Sanctus Bernardus in hæc verba ſcribit: *Qui in circuitu ambulat, proficiſcitur quidem, ſed nihil proficit. Væ homini, qui ſequitur hunc circuitum! Si conaris avellere, paululum ſequi videbitur, ſed in dolo circuitus eſt, aliunde reditum parat. Væ homini illi, qui ſequitur hunc circuitum!* Ly autem *Væ*, communiter eſt æternæ comminatio damnationis.

Iſ.26.8.

Via Impii eſt curva.

Pſ.11.9.

Eccl.33.5. Joa.8.44.

Job 2.2.

Pſ.118.32.

Philip.3. 14.

S.Ber.ſ.12. ſuper Pſ. Qui habitat.

7 DEUS olim per Jeremiam Prophetam conquerebatur, inquiens: *Nullus eſt, qui agat pænitentiam ſuper peccato ſuo.* Quæ utique querimonia, ut multi quidem exiſtimant, hiſce noſtris temporibus locum habitura non erit; ſiquidem hodie confeſſionalia ingenti hominum multitudine cincta, & ſtipata cernuntur. Veruntamen licèt hoc verum ſit, propoſita tamen, quæ ab hujuſmodi pœnitentibus fiunt, omninò ſunt volubilia, & inconſtantia: quod vel ex eo patet, quòd ſubitò, minima quavis data occaſione, ad vomitum redeant: Ac proindè apud eundem Jeremiam ſubditur: *Omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium.* Arca Domini à quocumque demum, ſive à Philiſtæis, ſive ab Hebræis proceſſionaliter circumferebatur, irreparabiles ubique ſtrages faciebat, dicente Scriptura: *Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus DOMINI per ſingulas civitates interfectionis magnanimis.* Quam hiſtoriam Venerabilis Beda præſenti noſtro propoſito adaptat, ſequentem indè eruens moralitatem: *Qui fidem tranſitoriè, nec fixa intentione recipiunt, non ſolum nihil commodi credendo merentur, ſed & pœnam de pretio ſalutis miſeri mercantur æternam.*

Jer 8.6. Facilitas ad relapſum.

1.Reg.5.9.

8 Reflexiſtiſne vos aliquando ad illa Chriſti verba, Matth.cap. 12. *Qui dixerit verbum contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro?* Solent porrò Theologi Patri potentiam, Filio ſapientiam, & Spiritui Sancto bonitatem attribuere; & ideò qui ex fragilitate contra potentiam Patris peccat, aliquam videtur excuſationem poſſe prætendere; dicere enim poteſt: *Tu ſcis figmentum noſtrum.* Similiter qui ex ignorantia contra ſapientiam Filii peccat, aliqualiter ſe excuſare poteſt cum Apoſtolo, dicendo: *Ignorans feci, & ideo miſericordiam ſum conſecutus.* At verò qui ex malitia peccat contra bonitatem Spiritus Sancti, qui tot ei gratias, & auxilia pro æterna ſalute conquirenda dedit, quique tantum lumen, notitiam, & amorem DEI ei contulit; & nihilominùs illo relicto dæmoni adhæreſcit, ut turpibus voluptatibus gaudeat; vel propter vile quoddam intereſſe huic Sanctiſſimo Spiritui, animarum ſanctificatori, unà cum cœleſtibus theſauris ſuis renunciat, illumque ignominioſè à ſe repellit; talis certè non meretur remiſſionem, ſive in hanc vita, ſive in futura. Iſrae-

Mat.12.32. Quid ſit peccare contra Patrem, Filium, & Spiritum S.

litæ

Digitized by Google

Plurima acceperunt Iſraelitæ beneficia.

litæ per evidentia Divinæ Omnipotentiæ, & Providentiæ portenta ex ſervitute Ægypti liberati, opulentiſſima regni illius ſuppellectile locupletati, agno Paſchali benè paſti & refecti, miraculosè columna nubis per diem, & columna ignis per noctem, per invia & devia ducti fuere, floridas quoque & apertas in mari rubro reperere vias, per deſertum ad terram promiſſionis proficiſcentes, tot annis cœleſti annona fuere ſuſtentati. Et tamen quàm paucis illorum Palæſtinam ingreſſis, loco cophini & luti, ſceptra & lauros contrectare conceſſum fuit? Nec mirum, quia dicti Iſraelitæ typus erant eorum, qui in deſerto vitæ cujuſdam ſolitariæ defatigati quieſcunt, priuſquam ad terminum præſcriptum perveniant: *Non enim qui inceperit, ſed qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. DEUS quidem ex parte ſua non defuit, curando, ne retrocederent, ſeque Ægyptiæ ſervitutis compedibus denuò ſubmitterent, (id quod S. Eucher. optimè obſervavit, inquiens: *Aperuit DEVS inter aquas vias maris, & circumfuſis deindè aquis texit illud, ut deſertum expetentibus patefaceret iter, clauderet reditum:*) at verò Dei auxiliis non cooperantes, ad ollas Ægypti, ad porros, & cæpas ſemper anhelabant, & ideò pœnas luere debuerunt in deſerto hujus ſuæ inſtabilitatis, infelicitet moriendo in illa ſolitudine.

At deficientes pauci intrarunt terrã promiſſam. Euch. de vit. ſolit.

9 Nulli ignota eſt ingens illa ſtrages, quam DEUS Ezech. cap. 9. inter homines cujuſcunque ætatis, ſexus, conditionis, & profeſſionis, cum hoc tamen pacto inſtituit: *Omnem, ſuper quem videritis Thau, ne occidatis*. Verum ſcire percuperem, cur omnes illi, qui hoc ſigno Thau inſigniti erant, ab hoc flagello remanſerint immunes & exempti? Hugo Cardinalis obſervat, hanc literam Thau in alphabeto Hebraico eſſe poſtremam, figuramque Crucis præſeferre; ac proindè figurare perſeverantiam: *Vltima littera in Alphabete ſignatur*, inquit Hugo, *ad denotandum, quod qui omnia præcepta non ſervaverit uſque ad ultimum, occiditur*. Idem quoque Sanctus Bernardinus in ſupradicto ſermone innuit. Ecce igitur, qualiter in hac ſtrage à DEO ordinata univerſum genus humanum edoceatur, qualiter irreparabilia æternæ mortis damna redundent in eos, qui hoc perſeverantiæ charactere ſignati non ſunt. In confirmationem hujus ſervit & alia quædam hiſtoria; DEUS enim in antiqua lege omnia primogenita, tam de hominibus, quàm de pecoribus, & animalibus, ſibi in ſacrificium offerri præcepit, ſolum ab altaribus ſuis aſinum proſcriptum eſſe voluit: *Primogenitum*, inquit, *aſini mutabis ove*. Circa quam legem ſacri interpretes ſtudiosè rejecti aſini inveſtigant myſterium; ſiquidem aſinus animal eſt homini utiliſſimum in portandis patienter cujuſvis generis oneribus. Aliqui igitur ideò aſinum rejectum fuiſſe exiſtimant, quia ex pelle ipſius tympana, quæ belli ſunt inſtrumenta, conficiuntur: Deus autem abominatur omnes illos, qui pacis ſunt hoſtes; unde CHRISTUS ait: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris &c.* Alii conſiderant, quòd aſinus non niſi virga coactus procedat; ac proindè ſymbolum ſit eorum, qui non niſi ex timore pœnæ DEO ſerviunt, qui Deo penitùs non placent. Verùm enimverò, ad præſens propoſitum aptiùs dicendum videtur, quòd per aſinos denotentur illi, qui benè quidem incipiunt, ſed in medio itinere fatigati conquieſcunt; ſolet enim communi proverbio dici: *Curſus aſini parum durat*. Hos igitur Deus à ſe rejicit, & tamquam ſua protectione indignos abominatur. Cujus Sancius in vita Sancti Roberti Abbatis ſequens refert exemplum: *Nocte quadam vir ſanctus vidit Malignum ad chori aditum conſiſtere, & conari quidem ſæpius ingredi, ſed fruſtra tamen. Habebat formam ruſtici præcincti, nudis longiſque tibiis, ferentis a terge ſportulam, & ad pectus lignum funibus innexum. Cœpit porro producto collo circumire chorum, oculos in fratres attentè conjicere, ſi quid poſſet forſitan gratum ſibi in aliquo cernere. At vero Deo inſtantius operante, & fratres à torpore excitante, improbus explorator diu fruſtra expectans, cum nihil ſe proficere videret, indignabundus ad chorum fratrum converſorum ſe contulit. Illic quoque cunctos curiosè contemplans, ſi quos videret ſomnolentos, cachinnans ſprevit; ſi noxiis cogitationibus occupatos, mirum in modum tripudians applauſit. Tandem inter novitios reperit juvenem quendam animo ad illicita vagantem, nec niſi ſolo corpore illic præſentem, imo etiam clandeſtinam fugam meditantem. Animadvertens itaque, illum ſuæ ſortis eſſe, fuſcinula apprehenſum in ſuam fiſcellam projecit, & celeriter inde ſe proripuit. Cernens id vir ſanctus, multum pro ſalute illius anxius, & ſolicitus, manè diligenter juſſit illum inquiri. Sed ille ante auroram vagus, & profugus, excuſſo ſuavi jugo Chriſti, ſecutus erat inimicum. Adjunxit autem ſe hominibus ſceleratis, deditusque latrociniis, non diu poſt captus eſt; & capite plexus, miſerrimè è vita exceſſit.*

Ezech. 9. Immunitas literæ Thau.

H. Card.

Omnia primogenita Deo ſacrificabantur.

Exod. 13. 13. Excepto primogenito Aſini.

Rationes quare.

Hiſtoria de novitio egrediente monaſterio.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Perſeverantia, quæ cœli porta eſt, merita noſtra adauget, & præmiat, ſemperque ad ſtatum hominis finalem reſpicit.

THEMA.

Qui perſeveraverit uſque in finem, ſalvus erit. Matt. 24. v. 13.

1 INter immenſa perſeverantiæ bona, illud prorsùs eximium eſt, quòd ſalutem nobis comparet æternam: *Qui perſeveraverit &c.* Unde S. Laur. Juſt. ait: *Perſeverantia, & ſtabilitas in operatione patenter oſtendit, operantem in electorum numero computandum, ac virtute perſeverantiæ eſſe redimitum. Solum non perſeveraſſe eſt amiſiſſe coronam.* Idem huic virtuti idipſum, quod Eccleſia magnæ Dei matri, attribuit epithetum, dum ab ea vocatur *cœli janua, paradiſi porta, & regni introitus*.

S. L. Juſt. de lig. vit. c. 4.

2 In Exodo Increata Sapientia veſtem nobis deſcribit ſummi Sacerdotis, qua Sanctuarium ingreſſurus indui debebat. Inter alias autem hujus veſtis conditiones, una eſt, quòd ſcilicèt in extremitate ſeu fimbria veſtis illius, quę ad pedes uſque propendebat, mala punica per circuitum ſuſpendi debuerint: *Deorſum verò ad pedes ejuſdem tunicæ per circuitum, quaſi mala punica facies*. Circa quod naſcitur quæſtio, cur potiùs Deus mala punica, ſeu poma granata, non verò alia poma, maximè in fimbria veſtis, ſuſpendi voluerit? *Omnia in figura contingebant illis*. Petrus Bleſenſis in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus in fimbriis aureis. Fimbriæ ſunt veſtimenti extremitates. Eſt ergo gloria ſanctimonialis in fimbriis; nihil enim prodeſt gloria bona converſationis in principio, niſi ſit glorioſus & finis*. Porrò nemo eſt, qui malum granatum inter omnes alios arborum fructus hoc privilegio gaudere ignoret, quòd ſcilicet verticem coronatum habeat; atque ideò ſymbolum eſt perſeverantiæ, quæ ſola coronatur. Unde anima, quæ in cœleſte ſanctuarium ingredi deſiderat (de quo Pſalmiſta canit: *Donec intrem in ſanctuarium Dei &c.*) in fimbria veſtis, id eſt, in vitæ ſuæ fine perſeverantiam habere debet. Rup. Abbas ſuper illa verba Apoc. *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*, ita ſcribit: *Coronam remunerationis, quam repromittit, dicens: Et dabo tibi coronam vitæ, certitudinem atque fiduciam in ſuo præſentat capite, Apoſtolo ibidem proloquente &c.*

Mala punica in veſte ſacerdotis deſignant boni operis finem. Exod. 28. 33.

Petr. Bleſ. ep. 36.

Malum punicum coronatum eſt.

Pſ. 72. 17.

Rup. Ab. l. 2. in Apoc. c. 2.

3 Obſervaſtiſne aliquando quatuor illa myſtica animalia, ab Ezechiele conſpecta, quaſi currum Dei, gloriam Altiſſimi repręſentantem, trahentia? *Aperti ſunt cœli*; inquit Sacer textus: *Firmamentum erat ſuper caput eorum*. Scirene cupitis myſterium, cur ſcilicet his animalibus cœli aperti fuerint, & firmamentum ſuper caput ſuum habuerint? Nimirùm *non revertebantur, cum incederent. Vnumquodque ante faciem ſuam gradiebatur. Vbi erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur, cum ambularent*. Nihil itaque mirandum eſt, quòd cœlos ſuper capita ſua apertos habuerint, quia perſeverantibus, & in via virtutum non retrocedentibus, immarceſſibiles cœli coronæ præparantur.

Ezech. 1. Explicatio quatuor animaliũ apud Ezech.

4 Ingenioſam apud Doctorem Seraphicum invenio obſervationem; ſiquidem ad illum ſe Apoſtoli tex-

S. Bon. inſt. 67.

Digitized by Google

1. Cor. 9. 24.

textum reflectens : *Omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium*; ita ſcribit: *Sic de virtutibus poteſt dici; nam virtutes ad regnum Chriſti currunt, ſed una ſola accipit bravium. Nam currunt mundi contemptus,*

Inter omnes virtutes unica accipit bravium.

paupertas, vigiliæ, eleemoſyna, abſtinentia, patientia; ſed ſola perſeverantia coronatur : nam qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. Circa eadem verba: *Unus accipit bravium*, poteſt & alia inſtitui ponderatio, ut ſenſus verborum illorum ſit: is, qui ſemper eſt unus, id eſt, is, qui ſemper eſt idemmet, non volubilis, & in bono incepto inſtabilis, hic accipit bravium. Sicut enim nullum bonum opus eſt meritorium, aut à Deo acceptatur, ſine charitate, & dilectione Dei (*ſi linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam &c.*) ita quoque nulla virtus, nec ullum bonum opus remunerationem expectare debet, niſi fuerit perſeverantiæ conjunctum.

5 David cum vaſtam illam giganteam Goliathis molem, impacto in frontem ejus lapillo, in terram proſternens, glorioſam de eodem reportaſſet victoriam, non legitur in trophæum ſuſpendiſſe vel lapidem illum, vel fundam, qua is evibratus fuerat; ſed ſolùm enſem, quo caput ejus detruncavit. Et quoniam id myſterio

David an gladium Goliath ſuſpenderit in triumphum.

factum fuiſſe exiſtimatis? Forſitan dicetis, illum per enſem in trophæum erectum, vel ſuſpenſum, oſtendere voluiſſe, quòd militari, non verò paſtorali more contra Goliath pugnaverit; ideòque enſem, & non fundam, ſeu lapidem militiæ ſuæ inſtrumentum jactaſſe. Sed nequaquam res ita ſe habet; non enim ab ejuſmodi ambitioſis cogitationibus David tunc agitabatur: potiùs igitur hoc facti illius myſterium extitit, quia ſcilicet lapis quidem victoriæ initium dederat, utpotè per quem in terram fuerat dejectus; at verò enſis tandem totam victoriam conſummarat, utpote per quem caput Goliath præciſſum fuit. Ac proindè gladius, non verò lapis aut funda in trophæum, & triumphum fuit ſuſpenſus, quia perſeverantia ſola eſt, quæ nos coronat. Unde Sanctus Ambroſius ait:

S. Ambr. de Conſ. Pont.

Lauda navigantis felicitatem, ſed cum pervenerit ad portum; lauda ducis virtutem, ſed cum perductus eſt ad triumphum.

6 In quarto libro Regum cap. 13. refertur, quòd

4. Reg. 13. 14.

cum Joſias Rex Iſrael Eliſæum infirmum viſitaſſet, Eliſæus eidem dixerit: *Affer arcum, & ſagittas, ſagittam verò Orientem verſus jace* : quod cum feciſ-

Significatio Aphec.

ſet, exclamavit Propheta : *Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam, percutieſque Syriam in Aphec, donec conſumas eam*. Circa quæ verba dubium exſurgit, cur potiùs Joſiæ vincendum fuerit jaciendo ſagittam *Aphee*, quàm in aliam partem? Quod dubium Rabanus ſolvit, dicendo, quòd *Aphec* idem

Raban.

ſignificet ac *perſeverantia*; ac proindè Propheta inſinuare voluit, quòd ubicunque hæc virtus intercedit, ibi quoque certa ſit victoria, pariter & corona,

S. Laur. ib. c. 2.

quia ut Sanctus Laurentius Juſtinianus ait: *Perſeverantia filia ſingularis eſt ſummi Regis, finis virtutum, earumque conſummatio; ſine qua neque qui pugnat, victoriam, nec victor palmam conſequitur*. Denique poſt multa recenſita perſeverantiæ encomia, in hæc verba concludit : *Sola eſt, cui æternitas redditur, vel potius, quæ æternitati hominem reddit, dicente Domino: Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Undè & Sanctus Hieronymus ait: *Felix,*

S. Hier. ep. 34.

& omni dignus beatitudine, quem extrema dies Chriſto occupat ſervientem, quem Salvatori militantem invenit; qui non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis

Ante triumphum omnes hoſtes diſſipari debent.

in porta. In capitolio enim cœli empyrei triumphus nequaquam obtinetur, niſi prius diſſipati, & proſtrati ſint adverſarii; & niſi in campo ad finem uſque ita dimicaverimus, ut inimicus ſeſe minimè recolligere, aut

S. Aug. l. 8. ad frat.

caput exaltare valeat. *Nullus* enim *legitime certat*, inquit S. Auguſt. *niſi qui in campo uſque ad finem certat: & ſi certat uſque ad finem, legitime certat, ideo meritò coronatur*.

7 Axioma eſt Philoſophicum, ab omnibus receptum, quòd ſcilicet *forma dat eſſe rei*. Sicut igitur charitas eſt, quæ operibus noſtris valorem, & pretium attribuit; ita perſeverantia omnibus virtutibus

Perſeverantia dat formam rei.

dat formam, omniaque merita ita extollit, ut neque Charitas, & amor DEI præmium vitæ æternæ ſine perſeverantia acquirerent, quia ut Sanctus Auguſtinus ait: *Perſeverantia informat meritum*. Et Sanctus Bernardus in Epiſtola quadam dicit : *Perſeve-*

S. Ber. ep. 129. ad Januen.

rantia ſola meretur viris gloriam, coronam virtutibus. Metaphraſtes varia refert à Sancto Pachomio Monachis ſuis in hac materia tradita documenta; *nam fruſtra ajebat, eos ad bravium ſalutis currere, niſi ſic currant, ut comprehendant. Fruſtra cum hoſte confligere, niſi ſic certent, ut vincant, dicente Apoſtolo: Non coronabitur, niſi qui legitime certaverit. Legitimè autem certare, eſſe, certando non defatigari*. Quòd ſi objeceris, ipſummet S. Paul. Philippenſ. hiſce verbis exhortari: *Itaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi,*

Philip. 4.

gaudium meum, & corona mea, ſic ſtate in Domino chariſſimi; mox reſpondebo, quòd verbum *ſtate* non opponatur verbo *currite*; quia Apoſtolus utrobique

Inchoantibus præmium promittitur, perſeverantibus datur.

loquitur de curſu, & ſtadio profectus ſpiritualis, ut virtutis obtinere poſſint bravium, & ad perfectionis apicem pertingere, in quo tandem firmiter, & ſtabiliter ſtandum, & perſiſtendum eſt : *Sic currite, ut comprehendatis*. Alius quidam Sacer Interpres modernus per verbum *ſtate*, ſtabilitatem inſinuatam eſſe tra-

Novar. ib.

dit : *De inſtantia enim & perſeverantia loquitur in virtutum ſtadio; unde idem fuit dicere: ſic ſtate, ac ſi dixiſſet: Durate in curſu, ſive firmiter in currendo perſiſtite*. Neque enim ei, qui ad bravium currit, ſufficit, quòd ad bravium currere incipiat, niſi priùs ad terminum præfixum præ quovis alio pertingat. Nam

S. Ber. f. 6. de modo bene viv.

ut Sanctus Bernardus ait: *Inchoantibus præmium promittitur, ſed perſeverantibus datur*. Sanctus Joannes Damaſcenus Salvatorem noſtrum introducit in hæc verba loquentem: *Ubi vos invenero, ibi etiam judica-*

S. Joa. Damaſc. l. 1. Parall. c. 14.

bo; atque in unaquaque re finis omnium clamat. Itaque licet quis per univerſum vitæ curriculum virtutem apprime coluerit, ac in vitæ fine in vitium provolutus ſit, nullum ex priſtinis omnibus laboribus fructum conſequetur, ut qui ſub fabulæ cataſtrophen animo defecerit.

8 Obſervaſtiſne aliquando, quiſnam in lege Euangelica primus fuerit, qui cœlum paulò minùs quàm apertum nobis oſtenderit? Certum eſt, hunc illum fuiſſe, qui illud quaſi nobis proximè vicinum annunciavit, dicendo: *Appropinquavit regnum cœlorum*; id

Matt. 3. 2. Perſeverantia S. Joa. Baptiſtæ.

eſt illum, qui ab utero materno innocentiam perſeveranter conſervavit; ſiquidem ſanctificatus in ventre matris, ab infantia in deſerto quodam ſe abſcondit, idque, ut Eccleſia de ipſo canit: *Ne levi ſaltem maculare vitam flamine poſſet*; & in hac innocentia, donec ei caput amputaretur, immobilis permanſit. Cui proindè à Chriſto ſpecialis hæc laus attributa fuit : *Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vento*

Matt. 9.

agitatam? Quem etiam idem Dominus noſter propterea Angelum appellavit, quia hi in illo, quod ſemel apprehenderunt, inflexibiles permanent. De hoc eodem Dionyſius Carthuſianus ait: *Ioannes vir juſtus,*

Dio. C.

& ſtabilis eſt, quem nulla culpa, vel paſſio à rectitudine dejicit; quemadmodum ſcriptum eſt: Homo ſanctus permanet in ſapientia ſicut Sol, ſtultus ut Luna mutatur. Ecce igitur, quàm convenienter is, qui veræ ſtabilitatis, & perſeverantiæ in virtutibus ſpeculum fuit, paradiſum cœleſtem nobis vicinum eſſe annunciaverit.

9 Sanctus Cyprianus, à Sancto Bernardino citatus,

Perſeverantia introducit ad Deum. S. Ber. t. 3. f. 66. ar. 3. c. 2.

perſeverantiam apud Regem gloriæ officium Magiſtri de Camera obire dicit, quia ſcilicet ad illius penetralia nos introducit; hocque munus perſeverantiæ ſoli competere aſſerit: *Perſeverantia*, inquit, *ſola ante Deum nos introducit*. Et quidem in eo ſtatu, in quo nos invenit, aditum nobis facit ad illum inexorabilem, & inappellabilem judicem : *Suo* enim *fine quiſque aut juſtificabitur, aut condemnabitur*. Ac proindè Sanctus Iſidorus meritò nos exhortatur, inquiens:

S. Iſid. l. 1. Synonym. in fin.

Eſto in pœnitentia firmiter confirmatus, vitam bonam, quam cœpiſti, tenere non deſeras, propoſitum bonæ vitæ conſerva jugiter, beatus eris, ſi permanſeris, beatus, ſi perſeveraveris; ſalus perſeverantibus promittitur, præmium perſeverantibus datur. Beati, qui cuſtodiunt judicium, & faciunt juſtitiam in omni tempore. Non eſt beatus, qui bonum fecit, ſed qui bonum inceſſabiliter fecit. Enim verò valdè notabilis eſt ſe-

quens

Digitized by Google

S. Hier. in c. 17. Ezech.

quens Sancti Hieronymi doctrina: *Non ex præteritis, ſed ex præſentibus judicamur. Cavendum eſt, & ſemper timendum, ne veterem gloriam, & ſolidam firmitatem, unius horæ procella ſubvertat.* Henricus Octavus Angliæ Rex regia manu ſua contra Lutherum de ſeptem Sacramentis librum conſcripſit, qui apud ſummum Pontificem, & Cardinales in tanta æſtimatione habitus fuit, ut ob eundem, illum defenſoris Eccleſiæ titulo honorarint. Quis autem unquam hunc eundem Regem poſtea pejus, quàm ſi Anti-Chriſtus aliquis fuiſſet, ſubditum ſibi Angliæ regnum in fide orthodoxa ſubverſurum eſſe credere potuiſſet? Et tamen idipſum cum maximo, & irreparabili Eccleſiæ damno & ſcandalo præſtitit. Sponſa in ſacris Canticis (per quam Eccleſia figurabatur) de cœleſti Sponſo ſuo ait: *Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas.* Ex quibus verbis deduci poſſe videtur, tam caput, quàm plantas Sponſi aureas fuiſſe; nam paulò ante eadem Sponſa dixerat: *Caput ejus aurum optimum.* Ergone viliorem, & infimam corporis partem, qualis pes eſt, qui ſordes, & immunditias continuò tangit, & calcat, Sponſa per inſtinctum Spiritus Sancti ex eodem metallo concretam fuiſſe dicit, ex quo caput factum fuerat? Ergone tam caput, quàm pedes aurei ſunt? Omninò ita ſe res habet, ſed *omnia in figura.* Per caput enim aureum principium operis boni ex amore Dei eliciti, & in gratia Dei facti intelligitur; per pedem verò, qui ultima corporis pars eſt, quòd ſuper aurum fundatur, finalis in iiſdem operibus bonis perſeverantia intelligitur. Quando verò in anima hæc capitis, & pedum mutua relatio, & correſpondentia reperitur, certum nobis æternæ prædeſtinationis ſignum ab eadem inſinuatur, quia *qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Et verò hæc unica fuit cauſa ruinæ illius immenſæ ſtatuæ, quam Nabuchodonoſor in ſomnis viderat; nam tametſi caput ſtatuę illius aureum eſſet, pedes tamen ejus teſtacei, ſive fictiles erant; ac proindè illos præfigurabat, qui benè quidem incipiunt, ſed finiunt peſſimè. De quibus S. Bernardinus in hæc verba ſcribit: *De quantis legimus in vitis Patrum viris potentibus in vigiliis, & jejuniis, in laboribus ſupra modum humanum, imo & in miraculis coruſcantibus, quia deciderunt, quia non perſeveraverunt?* Sanctus Joa. Damaſc. ait: *Poſteaquam homo per pietatis ſtudium, ac probam vitæ rationem, numeros omnes virtutis abſolvit, atque omnibus exploratum eſt, eum pietate, ac Dei metu præditum eſſe, ac deinde in peccatum labitur; hoc demum eſt: ad cœli faſtigium evectus in imum inferni poſtea decidit.* Boleſlaus Rex Poloniæ in principio aſſumpti diadematis optimi quidem Principis ſpecimina edidit; quis autem unquam perſuadere ſibi potuiſſet, illum tandem ad tantam ac talem perventurum fuiſſe impietatem, ut S. Staniſlao ſanctum Miſſæ ſacrificium actualiter offerenti, propria manu necem inferret?

Hiſtoria de Henrico octavo Rege Angliæ ... conſtanti.

Cant. 5. 15.

Caput & pedes in opere bono debent eſſe uniformes.

S. Ber. t. 14 de Vall. Do.

S. Joa. Damaſc. ib.

Sacrilega crudelitas Boleſlai Regis Poloniæ.

10 *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Sanctus Laurentius Juſtinianus inquit: *Etſi omnes virtutes ad cœlum poſſeſſorem ſuum trahant, ſolam tamen perſeverantiam eſſe cognoſcant, quæ accipit bravium.* Et in capite ſequenti hanc adducit ſimilitudinem: *Sicut oculis corporalibus neceſſaria eſt lux, ut ſuo perfruantur fine: ita & omnibus prædeſtinatis, & vocatis ad regnum cœlorum virtus perſeverantia.* Et paulò poſt ſubdit: *Nutrix eſt ad meritum, mediatrix eſt ad præmium.* Porrò operarii, qui hora undecima, Sole ad occaſum jam ferè inclinante, à patrefamilias ad vineam ſuam miſſi fuerunt, eandem cum primis operariis accepere mercedem; imò illos in mercede accipienda prævenerunt, quia procurator mercedem ſolvit, *incipiens à noviſſimis.* Per quod Salvator docere nos voluit, veriſſimum eſſe, quòd Deus *non reſpicit quales ante fuerimus, ſed quales circa finem vitæ extiterimus.*

S. Laur. Juſt. lib. c. 1.

ib. c. 2.

Judicantur omnes juxta qualitatem finis.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur media quæ magno nobis ad perſeverandum ſunt adjumento.

THEMA.

Juſtificationem meam, quam cœpi tenere, non deſeram. Job 27. 6.

1 TEmpore patientiſſimi Jobi, ipſamet æterna Veritate teſte, nullus reperiebatur homo, eidem in innocentia & ſanctitate ſimilis. En verò fundamentalia ſanctitatis illius principia: *Juſtificationem meam, quam cœpi tenere, non deſeram: non recedam ab innocentia mea.* Ut enim quis ad finem uſque in virtutibus, & perfectione continuet, unicum remedium eſt, ut devotiones ſuas conſuetas non interrumpat: loquor tamen de illis devotionibus, quæ ſolidæ, & ſanctificationis ſunt operativæ; de illis enim intelligenda videntur verba illa: *Juſtificationem, & innocentiam.* Dico autem hoc ipſum, quia ſunt nonnulli, qui ſæpè devotionem ſuam maximè in rebus aliquibus externis poſitam habent, cujuſmodi ſunt, recitare Officia, dicere Coronas, viſitare Eccleſias, ſervare jejunia, & alia ſimilia; cùm tamen in iis, quæ majoris ſunt momenti, & neceſſitatis, curam nullam habeant, cujuſmodi ſunt frequentia Orationis mentalis, ſtudium virtutum, extirpatio vitiorum, maximè verò frequentia Sacramentorum, utpotè quæ gratiam nobis conferunt, & à peccatis liberant.

Differentia inter devotiones.

2 Utiliſſimum porrò fuit illud ab Apoſtolo Epheſiis ſuggeſtum conſilium: *Nolite locum dare diabolo.* Huic enim Serpenti tartareo proprium eſt, quòd ubi capite ingredi poteſt, eò quoque totum reliquum corpus pariter ſubinferat: Unde quando malignus ille ſpiritus vel minimum in animam hominis habere poteſt aditum, efficiendo, ut paulatim in cœpto, & per aliquod tempus continuato, virtutum ſtudio intepeſcat, ibi non quieſcit, donec eandem in peccata graviora corruere faciat: ad eum ferè modum, quo civitates inexpugnabiles, quæ per obſidiones intercipiuntur, de palmo in palmum paulatim invaduntur, donec tandem totaliter in hoſtis poteſtatem tranſeant: Ita quoque inimicus infernalis ſe habet in comparandis ſibi animabus antea perfectis; curat enim, ut paulatim leves quaſdam committant tranſgreſſiones, & peccata omiſſionum, quæ prima facie venialia eſſe videntur, non curent; hacque ratione pedem in iiſdem figit, quia *qui ſpernit modicum, paulatim decidet.* Enimverò inter alia utiliſſima documenta, quæ Sanctus Athanaſius vitam Sancti Antonii magni ſcribens, poſt ſe reliquit, unum hoc fuit: *Tenendum eſt continuus inſtituti rigor, DEUS enim, in quo nos invenerit, in eo judicaturus eſt: nam & infelix Judas propter unius noctis impietatem omni præteriti temporis labore privatus eſt.* Quod documentum utique à Sancto Antonio Magno didicit, qui ſuis commendare hoc unicè ſolitus fuiſſe perhibetur: *Hoc autem ſit primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propoſiti vigore laſſeſcere, ſed quaſi incipientem augere ſemper debere, quod cœperit.* Per quotidianam enim experientiam videmus, quòd multi in bonis operibus perſeverantiam amittant, quia eadem aliquandiù intermittunt.

Epheſ. 4. 27.

Ut iis dæmon modo expugnandi civitatem.

Eccl. 19. 1.

S. Athanaſ. in vit. S. Antonii.

Documentum S. Athanaſii.

3 Statua Nabuchodonoſoris à capite aureo declinabat in argentum, quod eſt metallum ignobilius; ab argento degenerabat in æs, poſtea in ferrum, ac tandem in fine creta ſeu terra fictili terminabatur. Hoc eſt, quod plurimis contingit, qui magno cum fervore incipiunt; at verò in amore Dei, & in primo ſpiritu poſtea inſenſibiliter intepeſcunt, ſenſim & paulatim à recta perfectionis ſemita deviando, donec tandem à propria fragilitate ſtimulati, turpiter cadant. Parvulus quidam lapillus ingentem à Nabuchodonoſore viſum coloſſum demolitus eſt, ut per hoc doceremur, quòd ſæpè quævis levis occaſio ad turpe præcipitium incurrendum ſufficiat. Sanctus Bernardinus ſimilitudinem quandam adfert, quam ſe à ſan-

Statua Nabuchodonoſoris à capite uſque ad pedes degenerat ad viliora.

S. Ber. t. 4. ſ. 43. c. 6.

ctis

Digitized by Google

ctis eremi Patribus accepiſſe his verbis fatetur: *In collationibus Patrum lib. 12. quidam de Sanctis ait: Non debet eſſe mens juſti ut cera mollis, quamlibet recipiens impreſſionem de facili; ſed ut adamas, in perpetuum retinens primam impreſſionem.* De S. Philippo Nerio in

Hiſtoria de S. Phil. Nerio.

ejus vita legitur, quòd die quadam à quodam rogatus, ut Deum rogaret, quatenùs manus ſuas capiti ipſius impoſitas conſervaret, reſponderit, ſe id facturum, cum hac tamen conditione, ut ipſe caput firmum, & immotum retineret; alludere nimirùm volens ad ſtabilitatem, & continuationem in virtutibus procurandam. Idem quoque Sanctus vir Dei tantus fuit perſeverantiæ amicus & cultor, ut poſtquam voluntatem Dei eſſe cognoviſſet, ut Romæ manens, bono ſpirituali publico illius urbis deſerviret; ibidem ſexaginta annis firmiter permanſerit, abſque eo, quòd unquam indè egreſſus fuerit, præterquàm ad viſitandas ſeptem Baſilicas; ac proinde jurè dicere potuit: *Juſtificationem, quam cæpi tenere, nunquam deſerui.* Suis quoque illud paſſim inſinuando repetebat: *Non qui inceperit, ſed qui perſeveraverit uſque ad finem, hic ſalvus erit:*

Vit. S. Philip. Ner. l. 2. c. 21. n. 5.

Aſſerebat prætereà, non facilè intermittenda eſſe pietatis opera, quæ unuſquiſque ſibi præſcripſerit; ideoque minùs prudenter agere eos, qui ſpiritualibus exercitationibus plus nimio ſe onerant. Suos igitur monebat, ut modicam ſibi rerum ſpiritualium provinciam deligerent, eamque ſemel ſuſceptam, nunquam deponerent: Quoniam ſi dæmon vel ſemel ad quid pium intermittendum hominem inducat, eundem iterùm ac tertiò ad idem inducere non deſiſtet, quòuſque tandem prorſus omnia evaneſcant. Quam ob cauſam illud ſæpenumerò ſuis repetebat: *Nulla dies ſine linea.*

Nulla dies ſine linea.

Eoſdem itidem hortabatur, ut quotidie optima quæque renovarent propoſita, nec unquam in tentationibus, quæ contra illa à dæmone patiuntur, à ſpe deciderent; quoniam Deus, quotieſcunque hominem vult inſigni aliqua decorare virtute, vitiis eum priùs oppugnari oppoſitis permittit. Docebat ampliùs, ſpiritum devotionis initio abundè cœlitùs impertiri, ſed poſteà Dominum nonnunquam *fingere ſe longius ire*; ac proindè in tali caſu hominem conſtantem eſſe debere. Adoleſcentes hortabatur, ut tanta cum diligentia fugerent perditorum hominum conſuetudinem, proborumque conſortiis inhærerent, quanta cum ſedulitate ſtudent Sacramenta obire.

Adoleſcentibus non facilè credendum.

Non facilè tamen adoleſcentibus credebat; adeò ut ſi aliquando in via DEI puberes aliquos ſat profeciſſe prædicarent, confeſtim reſponderet: Sinite eos inſtrui pennis, & de volatu tunc judicabitis. Exhortabatur quoque, ut Dominum continuè rogarent pro doni perſeverantiæ conceſſione; ac proindè laudabilem illam introduxit conſuetudinem, quotidiè circa crepuſculum dicendi quinque Pater, & quinque Ave Maria, ut DEUS iis permotus, conſtantem in ejus ſervitio perſeverantiam clementer concederet.

4 *Juſtificationem, quam cæpi tenere, non deſeram.* Sanctus Bernardinus ad hanc ſtabilitatem nos exhortaturus, varias adducit conſiderationes.

S. Bern. ib.

Et inprimis quidem *exemplum DEI, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio, ut dicit Jacobus cap. 1. Boetius quoque ait: Immobiliſque manens dat cuncta moveri.*

Cœlitum ſumma ſtabilitas.

Sancti quoque Cœlites, nec non ſpiritus angelici, cœleſtiſque curiæ ephebi, in amando, & fruendo DEO omnes ſunt fixi, ſtabiles, & immobiles, abſque eo, quòd unquam per totam æternitatem retrocedere poſſint: *In qua beatitudine*, inquit Sanctus Auguſtinus, *quod ſemel adipiſcitur, ſemper tenetur.*

S. Aug. to 9. de tec. cath conv. ㄍ. 20.

S. quoque Bernardinus de cœleſtis paradiſi incolis ait: *Inceſſanter laudant Creatorem ſuum.* Idem quoque S. alia adducit ſequentia perſeverantiæ ſuadendæ motiva:

Perſeverantia in naturalibus.

Cœleſtia corpora, ex quo à DEO creata ſunt, continuo peragunt curſus ſuos. Idem aqua fontium, & fluminum ſervant, qua continuè fluunt. Natura arborum, & plantarum ſemper continuant, quoad uſque perveniant ad debitum fructuum complementum. 2. Petr. 3. Omnia perſeverant ab initio creaturæ. Et dicit Eccleſiaſticus: Opera, quæ fecit DEUS, perſeverant. Unde Propheta ait: Ordinatione tua perſeverat dies. Deſcendit præterea idem Sanctus à natura ad artem, ſubditque varia artis exempla, dicens: *Artifices magna ſolicitudine invigilant, quouſque perficiant opera ſua, ſemper continuant uſque ad operis complementum. Sicut Gen. 2. in ſummo opifice mundi, qui non legitur quieviſſe, quouſque die ſeptima opus ſuum complevit, creando, diſtinguendo, & ordinando.*

Item in artificialibus.

5 Optimum pariter ad perſeverandum erit medium, ſi conſiderentur bona, quæ abinde reſultant. *Conſideremus*, inquit S. Bernardinus, *perſeverantiæ deſcriptionem. Nam devotus Bernardus ſic eam in Epiſtola quadam deſcribit, dicens: Abſque perſeverantia neque qui pugnat, victoriam, nec palmam victor conſequitur. Victrix eſt ad meritum, mediatrix ad præmium, ſoror patientiæ, conſtantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, ſanctitatis propugnaculum.*

S. Ber. ib.

Regius Pſalmiſta inſignem quendam inſinuat favorem, quem Deus illis, qui in Divino ejus ſervitio ſtabiliter perſiſtunt, exhibere ſolet: *Audiam*, inquit, *quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam, & ſuper Sanctos ſuos, & in eos, qui convertuntur ad cor*; id eſt, ut Cajet. exponit: *In eos, qui non revertuntur ad ſtultitiam.*

Deſcriptio perſeverantiæ. Pſ. 84. 9.

Cajet.

6 Sanctus Laurentius Juſtinianus aliam quandam adducit perſeverantiæ prærogativam; ait enim: *Impetrat quod vult; unde Dominus ait de amico, qui media nocte vadit ad amicum, ut panem petat, ſi perſeveraverit pulſans, etſi non dabit, eo quod amicus ejus ſit; propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit quotquot habet neceſſarios. Si enim homo perſeveranter petenti dat ex tædio, multo magis Deus, qui ſine tædio largiſſime donat quod petitur, perſeveranter petenti donat ex amicitia. Et quomodo non dabit perſeverantibus in prece, qui ut gratis tribuat nobis, hortatur, ut petamus?*

S. L. Juſt. de lig. vit. c. 2.

Prærogativa perſeverantiæ eſt deſiderata accipere.

Eſt & aliud, quod à perſeverantia accipimus, incomparabile beneficium; videlicet, innocentiæ baptiſmalis conſervatio. Si enim baptizatus poſt ſacroſanctum Baptiſmi lavacrum acceptum in illo ſtatu perſiſteret, animam utique ſuam ne minimo quidem culpæ nævo maculaturus eſſet. In libro Joſuæ legitur, quòd quando Sacerdotes arcam portantes, in medio Jordanis ſubſiſtebant, donec populus Iſraeliticus vaſtum illud flumen pedibus tranſeundo trajeciſſet: *Steterunt aquæ deſcendentes in loco uno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant.*

Joſ. 3. 16.

Unde Origenes à Gloſſa citatus ſequentem deducit moralitatem: *Si enim omnes, qui baptizantur, accepta cœleſtis gratiæ dulcedinem cuſtodirent, nullus in amaritudinem peccatorum verteretur. Pars illa, quæ in ſtabilitate permanet, & dulcedinem ſervat, ſignificat eos, qui acceptum munus DEI firmiter tenent.*

Orig. in Gloſ.

Perſeverantia perfectè vincit vitia.

Sanctus Bernardinus aliud perſeverantiæ tangit emolumentum, inquiens: *Omnes virtutes abſque perſeverantia contra vitia pugnare poſſunt, ſed ſine perſeverantia omnino vincere non poſſunt, Domino dicente: Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.*

S. Ber. ib. c. 5.

Sanctus Laurentius Juſtinianus ſuadet, ut ſi hanc virtutem nobis comparare velimus, ad damna reſpiciamus, quæ ex hujus virtutis defectu communiter reſultant; ait enim: *Quam ut facilius aſſequantur ſibiipſis, præponant inſtabilitatis damna, & perſeverantiæ merita, & coronas, quatenus & alliciantur dulcedine meritorum, & conſideratione cohibeantur pœnarum.*

S. Laur. ib. c. 1

7 Quando Abraham, primus credentium pater, in Chanaan juſſu Dei profecturus, ex Ur Chaldeorum receſſit, ſimul quoque cum ipſo abiit Thare pater ejus, cum Loth nepote ipſius.

Gen. 11.

At verò ſcire percuperem, qua de cauſa Spiritus ſanctus Abrahæ pietatem ad ſtellas uſque laudibus extollens, nullam Thare faciat mentionem, cum tamen & ipſe tergum patriæ vertens, omnes domus commoditates, parentes, & amicos deſeruerit, ſeque rebus ſibi longè chariſſimis privarit, cujuſmodi erat filius adeò dignus, adeò ſancta ipſius nurus, nec non & nepos tam raræ virtutis?

Quare Abraham laudatur, & non Thare pater ejus.

Cornelius à Lapide dubium hoc ſolvit, dicens: *Eduxit eos de Ur Chaldeorum, ut irent in terram Chanaan, veneruntque uſque Haran, & habitaverunt ibi.*

Corn. à Lap.

S. Thomas, vel quiſquis alius ſit author commentariorum ſuper Geneſin, hunc Thare illos præfiguraſſe dicit, qui in ſervitio DEI benè quidem incipiunt, ſed in eodem minimè perſeverant: *Ad terminum viæ non perveniunt, imo in via remanent.*

S. Th. ibid.

8 Porrò hi, qui poſt benè cœpta retrogradiuntur, &

in

in bonis propoſitis inſtabiles ſunt, in præcipitia è ſublimi cadentes, incurrere ſolent: *ſicut lumen eorum, ita & tenebræ eorum*.

Chriſtum blaſphemantes prætereibant.

Unde Chriſtiani inſtabiles præſignantur per illos, qui ſub cruce Chriſti ſtantes, Chriſtum crucifixum deridebant, & blaſphemabant; dixit enim Sacer Textus: *Prætere ntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua*.

Matt. 27.40. S.Ambr.

Ubi S.Ambroſius argutè notat, quòd *non ſtantes, ſed prætereuntes blaſphemabant*; cuius Origenes hanc aſſignat rationem: *Nemo ſtans Ieſum blaſphemat*.

Orig.tr.35.in Matt.

Tranſeuntes blaſphemabant eum, & ſic in Græco habet, prætereuntes; qui etiam macerie vineæ diſſoluta a Deo, vindemiant eos, qui remanſerunt. Scriptum eſt enim: Vt quid poſuiſti maceriem eius, & vindemiant eam omnes, qui prætereunt eam? Quamdiu ergo quis non preterivit viam, neque declinavit a via, ſtans dicere poteſt DEO: Statuiſti ſupra petram pedes meos; & non blaſphemat Ieſum. Si autem ceciderit, præterierit, vel tranſierit, vel declinaverit, tunc eum blaſphemat.

Moventes capita ſua.

Idem quoque Origenes, ly *moventes capita ſua* conſiderans, ſequens inde elicit documentum: *Blaſphemant IESVM non habentes caput firmum, ſed moventes ipſum ſurſum, & deorſum*. Eodem quoque modo Sanct.

S. Anſel. ib.

Anſelmus hæc verba exponit: *Moventes capita ſua: In quo comprobatur*, inquit, *mobilitas mentis, ſignificata motione capitis*.

S.Hieron. Ezech.26.15.

9 Sanctus Hieronymus ſuper illum textum Ezechielis ſcribens: *Numquid non à ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorum tuorum, cum occiſi fuerint in medio tui, commovebuntur inſulæ?* pro conſervanda perſeverantia ſequens nobis tradit antidotum præſervativum, illudque brevibus verbis conceptum; ait enim: *Aliorum ruinæ exempla iuſtorum ſunt*.

Aliorum ruinæ ſunt exempla iuſtorum.

Quantumvis enim Tertullianus zelotiſſimus fuerit fidei Catholicæ profeſſor, quantacunque etiam Origenes penès eandem Eccleſiam ſibi merita compararit, prout de utroque tum ex eorum libris pietate, & doctrina plenis, tum ex Annalibus Eccleſiaſticis abundè conſtat; attamen ambo in hereſin turpiter ſunt prolapſi: unde deducitur, quanti referat illud obſervare documentum Apoſtolicum: *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operemini*.

Philip.2.12. Seneca.

Seneca moralis ait: *Felix ſapientia, quæ ex aliorum diſcitur inſipientia*. Sanct. Franciſcus Aſſiſinas aliud quoddam inſinuat damnum, quod in eos, qui in bono non perſeverant, redundare ſolet. Cum enim prædictus vir Seraphicus quibuſdam populis, quorum ſegetes, & vineæ, quaſi ſingulis annis à grandine aliiſque infortuniis devaſtabantur, dixiſſet, quòd veram agendo pœnitentiam, hoc à ſe amoturi eſſent flagellum, ſubjunxit:

Recidivus duplicatam merentur pœnam.

Iterum hoc annuncio vobis, quòd ſi beneficiis ingrati, ad vomitum reverſi fueritis, innovabitur plaga, duplicabitur pœna, & maior in vos ira deſæviet; idque in pœnam ingratitudinis, & abuſus beneficiorum, & luminis, quod antecedenter à Deo acceperunt.

S.Bonav.c.8. Vit. S.Franc.

Verùm enim verò quis eſt, qui non inſuper conſideret ſimilium inconſtantium hominum confuſionem, quam penès mundum ſibi adſciſcunt, dum ab unoquoque digito monſtrantur, & contemnuntur, tanquam homines inſtabiles, & perditæ ſalutis? Tales enim neque Dei ſunt, utpotè cui terga verterunt, neque ad mundum pertinent, quia hic illos tanquam ſuos agnoſcere erubeſcit, utpotè quem antea deſeruerant.

Inſtabiles etiam à mundo irridentur.

Samſon quamdiù *Spiritus DOMINI irruit in eum*, omnibus formidabilis fuit; quamprimùm verò hic eum deſeruit, Dalilæ adhæreſcens, inimicorum ſuorum factus eſt præda ac ludibrium.

10 Porrò huic eximio perſeverantiæ dono (ſiquidem verè donum Dei eſt,) conſervando, opportunum quoque medium erit, ſi videlicet agnoſcamus, hoc à Deo reverà, non verò ab induſtria noſtra in nos derivari; ac proinde ei gratias agamus, ſtrenuè ex parte noſtra eidem cooperantes. Pſalmiſta in Pſalmo 72. ait: *Ecce, qui elongant ſe à te, peribunt. Perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te. Mihi autem adhærere Domino, bonum eſt, ponere in DOMINO DEO ſpem meam*.

Pſ.72. 27. Perſeverãtia donum Dei eſt.

Sacrum Concilium Tridentinum de hac materia tractans, in hæc verba loquitur: *Deus ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab eis prius deſeratur*.

Conc. Trid. ſeſſ.6.c.13.

Et poſtquam oſtendiſſet, neceſſarium eſſe, ut ex parte noſtra huic dono cooperemur, cum hoc magna ex parte à libero arbitrio noſtro dependeat, ſubjungit: *Veruntamen, qui ſe exiſtimant ſtare, videant ne cadant, & cum timore ac tremore ſalutem ſuam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemoſynis, in orationibus, in oblationibus, in ieiuniis, in caſtitate*. Sanctus Bernardinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum*, ita ſcribit: *In abundantia, ſcilicet bonorum operum, & virtutum. Non movebor in æternum, id eſt, firmiter propoſui perſiſtere in bona vita. Sed ne talis ſermo præſumptioni, & jactantiæ adſcribi poſſit, ſubdit: Domine in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem; quaſi dicat: hoc non habeo a me ipſo, ſed tu Domine præſtitiſti virtutem ſtabilitatis; præſtitiſti, non ex meritis meis, ſed in voluntate, id eſt, beneplacito tuo*.

S.Bern. ſer.2. c.1. Pſal.29.

Cui cooperari oportet.

Sanctus Paulus ad perſeverandum nos extimulare volens, ſub myſticis verbis in hunc modum loquitur: *Odientes malum, adhærentes bono*. Ubi D. Chryſoſtomus ponderat, quòd *Non dicit, facientes ſolum, ſed & animo erga bonum appoſiti. Hoc enim declarat: Adhærere bono iubet. Ita & Deus mulieri virum coniungens, dicit: Adhærebit uxori ſuæ*.

Rom.12. 9. Chr. h.21. ib.

In Græco habetur, *adhærentes, conglutinati bono*. Quia enim Jobo teſte: *Homo natus de muliere nunquam in eodem ſtatu permanet*; ideò, qui ad perfectionem aſpirant, Deo ſe per vota vel juramenta aſtringere ſolent. Iſaac quidem ad vitam ſuam Deo in ſacrificium offerendam, & prodigendam, paratiſſimus erat, neque hoc Abrahæ erat ignotum, & tamen arctè illum ligavit; cur id eum feciſſe putas? Nempe ut tantò eſſet de illius perſeverantia ſecurior, quia ut experientia quovis tempore docuit, ipſemet quoque nonnunquam contremiſcunt columnæ, & qui putabantur Cedri Libani, miſerabiliter corruunt. Eſt quoque notandum ex S.Bernardo, hanc perſeverantiæ virtutem à tribus præcipuè plurimùm adjuvari, videlicet ex lectione vitæ Sanctorum, ex brevitatis vitæ noſtræ, nec non fragilitatis corporis noſtri conſideratione: *Imitatio Sanctorum, brevitas vitæ, fragilitas corporum*.

Quibus perſeverantia acquiritur. S.Bern. de grad.conſ.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Chriſtianus ſemper in virtutibus progredi, & proficere, nequaquam verò eo virtutum ſtatu, in quo nunc eſt, contentus eſſe debet.

THEMA.

Iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfectam diem. Proverb. cap. 4. verſ. 18.

1 SApiens in verbis præſentis thematis ſecurum nobis ſuggerit modum, per quem in virtutibus ſtabiliri valeamus; ſcilicet, ſi continuò, nec unquam intermiſſo ſpirituali profectui ſtudeamus: *Iuſtorum ſemita quaſi lux &c.* Porrò Sol nunquam firmatur, ſed in Horizonte exſurgens, ſemper magis magiſque aſcendit uſque ad Meridiem; & licèt ab hac ad Occaſum tendat, ſequenti tamen die de novo promicare incipit, nec unquam curſum ſuum ſiſtit; idque non in ſuum, ſed in omnium viventium beneficium.

Solem imitari debemus.

Idem quoque vir juſtus, & perfectus imitari debet, ſi in perfectione perſeverare, progredi, procedere, *& creſcere velit uſque ad perfectam diem*: nunquam ſibi ſufficiens videri debet illa virtutis periodus, in qua de facto eſt conſtitutus, ſed ſemper ad majorem ſanctitatem ei eſt aſcendendum. S.Aug. ſuper Pſ. 69. ita ſcribit: *Quantumcunque hic vixerimus, quantumcunque hic profecerimus, nemo dicat: ſufficit mihi, iuſtus ſum. Qui ita dixerit, remanſit in via, non novit pervenire. Vbi dixerit: ſufficit, ibi hæſit. Attende Apoſtolum, cui non ſufficit. Vide, quomodo ſe vult adiuvari, donec perveniat. Fratres, inquit, ego me non arbitror comprehendiſſe; ne illi ſibi viderentur apprehendiſſe, quibus rurſũ dicit: Qui ſe putat aliquid ſcire, nõdũ ſcit quemadmodũ oporteat eum ſcire*.

S.Aug. in Pſ. 69.

Et paulò poſt ſcribit: *Ille currit, ſubſiſtit?* S.Apoſtolus ſæpius in cœlum fuerat raptus, (*Raptus in paradiſum*) particeps factus fuerat arcanorum cœleſtium, (*audivit arcana verba*) jam de ſeipſo dixerat: *Curſum conſummavi, fidem ſervavi, in reliquo repoſita*

2.Cor.12. 4. 2.Tim.4.7.

eſt

Apoſtolus Paulus ſemper conabatur proficere. Phil. 3. 13.

eſt mihi corona juſtitiæ. Et tamen ſemper & quotidie in perfectione ulteriùs proficere ſatagebat, minimè contentus ſublimi illo ſtatu, in quo de facto conſtitutus erat. Unde ait: *Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ quidem retrò ſunt, obliviſcens, ad ea verò, quæ ſunt priora, extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu. Quicunque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus*. Unde S. Auguſt. hunc in modum argumentatur: *Ille dicit, nondum ſe perfectum, & tu de perfectione glorieris?* Idem S. Doctor alio in loco oſtendit, cavendum nobis eſſe, ne unquam nobis ipſis complaceamus in eo, quod fecimus; quin potiùs vehementer id nobis diſpliceat. Unde ait: *Semper tibi diſpliceat, quod es, ſi vis pervenire ad id, quod nondum es; nam ubi tibi placuiſti, ibi remanſiſti: ſi autem dixiſti: ſufficit, periſti*.

S. Aug. ib.

S. Aug. ſer. 15. de verb. Ap.

Similitudo ab impetu aquarum.

2 Caſſianus & alii ſpiritualis vitæ directores veritatem hanc ſequenti illuſtrant ſimilitudine. Si in medio præcipitis, & impetuoſi torrentis conſtitutus, firmari velles, & nequaquam ulteriùs progredi, utique in manifeſto eſſes periculo, ne ab impetu præcipitis aquæ deorſum raptus mergereris: Ita quoque in vita ſpirituali accidit; ſiquidem hæc naturæ noſtræ, à peccato depravatæ, & corruptæ, adeò eſt contraria, ut niſi violentiam tibi inferas ad faciendum progreſſum, & profectum majorem, in evidenti ſis periculo, ne à propriarum paſſionum impetu raptus pereas; quemadmodum iis, qui adverſo flumine navigant, evenire ſolet. Unde Salvator ait: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. At verò dices fortaſsè: ſi ad cœlum comparandum neceſſaria ſunt operum bonorum merita, ad hæc verò concilianda liberum arbitrium noſtrum eſt neceſſarium; ergo omnis debet abeſſe violentia, quæ libertati repugnat: Cur igitur Chriſtus ait: *Vim patitur, & violenti rapiunt?* Prætereà Deus à nobis hic in terris, & in cœlis ſervitium vult ſpontaneum, non verò coactum; unde Pſalmiſta ait: *Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo*. Sed reſpondetur, violentiam hanc in abnegatione propriæ voluntatis, & paſſionum noſtrarum mortificatione, præcipuè conſiſtere.

Matth. 11. 12.

Pſ. 53. 8.

Nolle proficere, deficere eſt.

3 Axioma eſt tritum, atque ab omnibus ſcholis ſpiritualibus receptum: *Nolle proficere, deficere eſt*. Via etenim perfectionis à Sancto Paulo ſtadio, ſive curſui ad bravium acquirendum inſtituto comparatur; unde ait: *Multi quidem currunt, ſed unus accipit bravium: ſic currite, ut comprehendatis*. Quòd ſi autem quis in medio curſu ſiſtere, eundemque non cum cœpta in principio velocitate proſequi vellet; is utique bravium nunquam acciperet. Id verò multis accidet, qui ſibi perſuadent, ſe tantùm profeciſſe, quantùm illis ſufficit; ideòque in eo ſtatu manere decreverunt, in quo de facto ſunt, non cogitantes, quòd ſe retrogrediendi periculo exponant. Scala, quam Jacob in ſomnis vidit, vitam præfigurabat religioſam, & perfectam, prout S. Romualdo Camaldulenſium fundatori oſtenſum fuit: Per hanc autem ſcalam Angeli aſcendebant, & deſcendebant, nullus verò illorum firmus conſiſtebat. *Omnia in figura contingebant*; per hoc namque docemur, quòd in via virtutis inter retrogredi, & progredi non detur medium. Natura enim noſtra corrupta deorſum ſemper trahit, dicente Apoſtolo: *Non enim, quod volo bonum, hoc ago, ſed quod odi malum, illud facio. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati*; ac proindè neceſſum eſt, ut, qui ad perfectionis, & ſanctitatis portum pertingere contendit, adverſo ſemper flumine procedat.

1. Cor. 9. 24.

Gen. 28. 12. Scala Jacob eſt vita religioſa.

Rom. 7. 15.

4 Author quidam non ſpernendus pulchrè conſiderat, neminem in antiquo teſtamento reperiri, qui ſuper aquis ambulaverit. Filii quidem Iſrael mare rubrum, & Jordanem ſiccis pertranſiere pedibus; non tamen in ſuperiori aquarum ſuperficie pedem fixerunt, ſed in fundo maris. Elias quoque fluminis aquas diviſit, ut per eaſdem tranſiret; veruntamen non in aquis, ſed in fundi arenis pedem fixit. Solùm modò de Spiritu Sancto in principio Geneſ. legitur: *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*. Quòd ſi idemmet de CHRISTO legatur, id mirum non eſt; ſiquidem hic ejuſdem cum Spiritu Sancto naturæ, & eſſentiæ erant. Hanc autem virtutem, liquidum aquæ elementum pedibus calcandi, cœleſtis Magiſter ſpecialiter Sancto Petro communicavit ad ejus inſtantiam, dicentis: *Domine ſi tu es, jube me venire ad te ſuper aquas*. Unde cum Sanctus Petrus à Chriſto in caput Chriſtianorum electus fuerit, videtur Chriſtus per hoc, quòd eum ſuper aquas ambulare fecerit, eidem inſinuare voluiſſe, quòd ipſe nos quoque ſuper aquas ambulare, id eſt, contra naturalem noſtram inclinationem, contra inordinatorum appetituum noſtrorum torrentem procedere, nobiſque ipſis per ſenſuum noſtrorum mortificationem violentiam inferre doceret.

Nullus ex antiquis ſuper aquas ambulaſſe legitur.

Matt. 14. 27.

Moralis applicatio.

5 Inter alias beatitudines hæc quoque recenſetur: *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam*. Clarum eſt autem, quòd nomine juſtitiæ in multis Scripturæ locis perfectio, omniſque virtutis profeſſio intelligatur. Ac proindè Chriſtus illos ſpecialiter nominat beatos, qui magna cum aviditate quotidie magis magiſque ſancti fieri deſiderant. Et verò hæc beatitudo, ut S. Bernardus obſervat, valdè convenit cum illo, quod Sapiens ait: *Qui edit me, adhuc eſuriet, & qui bibit me, adhuc ſitiet*. Salvator noſter non ait: *Beati, qui eſuriunt humilitatem, obedientiam, caſtitatem*; ſed: *Qui eſuriunt juſtitiam*; quia à nobis non unam duntaxat virtutem, ſed omnium virtutum cumulum deſiderat. Prætereà notandum eſt, Chriſtum non dicere: *Beati qui edunt*, ſed: *Qui eſuriunt*; quia hæc eſt differentia inter famem alicujus cibi, & inter cibum, quem de facto deglutivimus, quòd hic nobiſcum uniatur, fiatque nobiſcum una, & eadem res, cum tamen fames ſolùm ſit appetitus quidam, & deſiderium cibi. DEUS autem optimè novit, quòd ob fragilitatem noſtram admodùm ſit nobis difficile, animam noſtram cum omnibus virtutibus unire; ac proindè hoc nequaquam nobis præcipit, ſed ſolùm à nobis deſiderium acquirendæ virtutis requirit; vultque, ut idem adhibeamus ſtudium, in ordine ad profectum in virtutibus, quod in procurandum corpori noſtro cibum adhibemus. Ac proindè ſicuti hunc in finem quotidie magnam diligentiam adhibemus: (*Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*) ita quoque à nobis requirit, ut in actibus virtuoſis, & perfectis nos continuò exerceamus.

Matth. 5.

Explicatur qui ſint beati.

S. Bern. ep. 34.

Similitudo à cibo.

6 Sanctus Evangeliſta Lucas non ſine myſterio de Redemptore noſtro dicit: *Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia*; tametſi Sanctus Joannes de ipſo ſcripſiſſet, quòd eſſet gratia plenus, (*plenum gratia.*) At verò dices fortaſsè: vas aliquod ad orificium uſque liquore plenum nequit habere ullam capacitatem alterius liquoris ſupervenientis; qua igitur ratione de Chriſto dici potuit: *Proficiebat?* Reſpondetur, quòd cum Chriſtus actionum noſtrarum prototypon ſit, & exemplar; ideò Evangeliſta, per ly *proficiebat*, inſinuare voluerit continuum, quem in vita ſpirituali procurare debemus, progreſſum.

Luc. 2. 52.

Quomodo Chriſtus proficiebat.

7 Sanctus Hieronymus ingenioſè obſervat, quòd Ezechiel, poſtquam templum, & omnia alia ad illud ſpectantia deſcripſiſſet, ad gradus illius deſcribendos deſcendens, aliud non dixerit, præterquam: *Gradus ejus ad Orientem*, abſque eo, quòd eorum ſigillatim numerum exprimeret. Hancque illius aſſignat rationem: *Propterea graduum numerus incertus relinquitur, ut quantocunque ſtudio aſcendere ad altiora potuerimus, in inferioribus nos putemus collocatos, & cogitemus illud Pſalmiſtæ: Ibunt de virtute in virtutem*. Sanctus Leo Magnus ſimiliter ait: *Quantumlibet quiſque juſtificatus ſit, habet tamen, dum in hac vita eſt, quo probatior eſſe poſſit, & melior*. Propheta Regius inquit: *Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit*. Circa quæ verba Sanctus Hieronymus ita ſcribit: *Propterea dicuntur & in Pſalterio Pſalmi graduum quindecim, & primus dicitur: Ad Dominum, cum tribularer, clamavi: & in ſecundo: Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi: & ſemper procedit, & proficit, & aſcendit in ſublimiora. Quod dicit, hoc eſt, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit: felix eſt, qui quotidie proficit, qui non conſiderat, quid heri fe-*

Ezech. 43. 17.

S. Leo ſer. 8. de Paſſ.

S. Hier. in Pſ. 83. Pſalmi graduales explicant perfectionis viam.

cerit, ſed quid hodie faciat, ut proficiat. Sanctus aſcenſiones in corde ſuo ponit, peccator deſcenſiones. Quomodo qui ſanctus eſt, quotidie proficit: ita, qui peccator eſt, quotidie decreſcit. Beatus vir, qui diſponit aſcenſiones in corde. Videte conſequentiam Scripturarum: Etenim benedictionem dabit, &c.

Hiſtoria de Alexandro Magno.

8 De Alexandro Macedone ſcribitur, quòd dum adoleſcens etiamnum eſſet, videns felices Philippi Magni patris ſui progreſſus, contriſtatus fuerit; deque motivo mœroris interrogatus reſponderit, ſe ideò contriſtari, quia videret, nihil ſibi reliquum eſſe, quod gladio ſuo acquirere poſſet. Quòd ſi igitur juvenis quidam impubes in rebus hujus mundi acquirendis ejuſmodi habuit cogitationes, quid nobis Chriſtianis in ordine ad progreſſus in perfectione, veraque ſanctitate faciendos cogitandum non erit? Inter progreſſus in bonis terrenis, & progreſſus in bonis ſpiritualibus, hæc eſt differentia, quòd quantò quis amplius in rebus terrenis ſibi acquirit, tantò minus ſibi acquirendum, ſibique ſubjiciendum ſuperſit: Non verò eadem eſt ratio bonorum cœleſtium, & lucri ſpiritualis; quantò enim quis in illis magis proficit, tantò ſe pauperiorem eſſe agnoſcit, videtque ſe etiamnùm in primis hærere principiis; juxta illud: *Qui edunt me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient*. Unde S. Leo ait: *Sicut poteſt habere quo recidat, ita poteſt habere quo creſcat: & hæc perfectorum vera juſtitia, ut nunquam præſumant, ſe eſſe perfectos, ne ab itineris nondum finiti intentione ceſſantes, ibi incidant deficiendi periculum, ubi proficiendi depoſuerint appetitum*.

S. Leo ſer. 2. de Qu. Perfecti humiliter de ſe ſentiunt.

Ex quo DEUS Abrahamum ex toto genere humano elegit, ut omnibus fidelibus veræ perfectionis eſſet ſpeculum, & exemplar: (*Ambula coram me, & eſto perfectus*;) ideò obſervandum eſt, qua phraſi loquendi ſacer Chroniſta de ipſo ſcribat: *Perrexit Abraham vadens & ultra progrediens ad meridiem*. Primò ait: *Perrexit*: poſteà ſubdit: *Vadens*; nec hoc contentus, mox addit: *Ultra progrediens*; ac tandem in fine dicit: *Ad meridiem*; quando ſcilicet Sol in ſupremo eſt apice, ut per hoc inſinuet, quàm verum ſit, quòd *Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectum diem*.

Gen. 12. 9.

Rupertus Abbas circa prædicta Geneſeôs verba ita ſcribit: *Meridies ſignificat perfectionem; bene ergo progredi dicitur ad meridiem, quia ad auram fidei ſuæ ultra vadens, & progrediens de virtute in virtutem, ſine dubio ad plenum, & æternum pervenit perfectionis diem*.

Rup. Ab. ib.

Porrò, quando Deus Abrahæ in Mambre apparuit ſedenti juxta tabernaculi ſui fores, *in ipſo fervore diei, cucurrit in occurſum eorum*. Et Saræ conjugi ſuæ præcepit: *Accelera*. De ipſomet quoque Abraha Moyſes dicit: *Feſtinavit, ad armentum cucurrit*. Adeòq; ut Hildebertus in epiſtola quadam notat: *Tota domus feſtinat, tota fervet obſequio, nihil negligenter fit in domo juſti*.

Gen. 18.

Hildebert. ep. 60.

Pecunia mercatoris non debet eſſe otioſa

9 *Juſtorum ſemita, &c.* Si opulento cuidam negotiatori diceretur: Omnes, quos hactenùs congregaſti theſauros, in evidenti & manifeſto amiſſionis periculo poſitos eſſe ſcito, quamdiù illos otioſos eſſe permiſeris, atque cum illis nihil penitùs negotiatus fueris; econtrà verò, ſi theſauros tuos ad incrementa adhibueris, magnoperè multiplicabuntur, atque ſecuriſſimi erunt: nunquid talis negotiator ſtultus dicendus eſſet, ſi cum evidenti facultatum ſuarum periculo conſilium illud negligeret? Simili modo quisquis ſibi merita pro regno cœlorum comparando acquiſivit, illa otioſa eſſe nequaquam ſinat; ſed conſilium, imò præceptum Salvatoris noſtri ſequens, quo ait: *Negotiamini dum venio*, talenta virtutum, donorum, & gratiarum, quæ DEUS nobis dedit, in negotiationem, & mercaturam adhibeamus; ſic enim non ſolum ſecura erunt, ſed ingentes quoque nobis theſauros per illa comparabimus. Væ autem nobis, ſi illa otioſa manere permiſerimus.

Luc. 19.

S. Greg. 3. p. Paſt. c. 35.

S. Gregorius in Paſtorali ſuo ait: *Admonendi ſunt, qui inchoata bona minime conſummant, ut cauta circumſpectione conſiderent, quia dum propoſita non perficiunt, etiam quæ fuerint cœpta, convellunt*. Videmus per quotidianam experientiam, quòd avari in habitis divitiis non quieſcant, ſed eas magis, magiſq; ſemper accumulent: carnales in voluptatibus carnalibus ſectandis inſatiabiles exiſtant: ambitioſi, tametſi ad dignitates, & honores capacitate, & meritis ſuis ſuperiores aſcenderint; iis tamen minimè acquieſcant, ſed ad gradus altiores ſe evehere continuo ſtudio ſatagant: *Erubeſcat*, igitur, *anima converſa ad DEUM*, verba ſunt S. Bernardi, *minori affectu ſectari juſtitiam, quam iniquitatem antea ſectaretur*.

Impii in ſuis peccatis ex plendis ſtudioſi ſunt.

S. Bern. ep. 141.

Sed audite differentiam, quam ſanctus, & mellifluus Doctor hac in re aſſignat. Ita enim ibidem ſubdit: *Eſt enim quoque cauſa valdè diſſimilis, ſtipendia quippe peccati mors, fructus autem ſpiritus vita æterna. Pudeat proindè negligentius nunc in vitam, quam prius in mortem ire; & minori ſtudio ſalutis acquirere, quam perditionis augmentum. Nonnè ipſorum inſatiabilia deſideria arguunt nos negligentia, & tepiditatis? Pudeat certe ſpiritualium nos bonorum minus cupidos inveniri*.

Multò magis eſſe deberit juſti pro juſtitia.

10 Ad hoc propoſitum ingenioſam quandam pariter, & utilem obſervationem me legiſſe memini: quando enim ſermo eſt de aliquo ſervitio Principi, vel Cardinali alicui præſtando, dicere ſolemus: Talis ſtat apud talem Principem, vel Cardinalem in qualitate Secretarii, Pincernæ, vel Camerarii. At verò longè alius eſt modus loquendi Sacræ Scripturæ, quando de ſervitio DEO præſtando, vel præſtito loquitur; nunquam enim Sacra Scriptura utitur verbo, *ſtare*, quod quietem dicit, ſed ſemper talibus utitur verbis, quæ motum dicunt; ver. gr. *Ambulare, ſequi, venire, ire, progredi*, & ſimilibus. Sic Abrahæ dictum fuit: *Ambula coram me, & eſto perfectus*. Matthæo dictum fuit: *Sequere me*. Alii Apoſtoli his verbis invitati fuerunt: *Venite poſt me*, & ſic de aliis. At verò, quodnam putas hujus diverſitatis eſſe myſterium? Hoc nimirùm: quando agitur de ſervitio alteri homini præſtando, verbo ſtandi uti ſolemus, dicendo: Stat apud illum in tali & tali ſervitio, quia ut tale ſervitium benè exequatur, ſufficere videtur, ut ſemper perſeveret, & maneat in illa bona voluntate, reſpectu, ſubjectione, ſedulitate, & diligentia, qua primis diebus tale ſervitium fuit aggreſſus. At verò DEUS longè plus à nobis requirit; vult enim non ſolùm, ut in illo ſpiritu, & virtute, quacum divinum ejus ſervitium incepimus, conſtanter permaneamus; verùm inſuper prætendit, ut virtutem, & perfectionem illam quotidie magis, magiſque adaugeamus: *Ibunt de virtute in virtutem*. D. Chryſologus de Magni Baptiſtæ genitoribus diſſerens, (de quibus ſacer textus hoc perhibet teſtimonium: *Erant ambo juſti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis*,) inquit: *Incedentes, dixit, ut eos oſtenderet cucurriſſe in virtutibus, non ſtetiſſe; & ambulaſſe in via juſtitiæ, non ſediſſe*.

Differentia inter ſervitium hominum,

Et ſervitium Dei.

Pſ. 83. D. Chryſ. ſer. 91. Luc. 1.

11 In Sacris Canticis anima ſancta tribus vicibus in ſublime aſcendiſſe legitur, & quotieſcunque de hiſce aſcenſionibus fit mentio, ſacer textus ſemper loquitur cum admiratione. Etenim Canticorum 3. dicitur: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi?* Cant. 6. habetur: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens?* Denique Cant. 8. dicitur: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* Sciendum verò eſt, quòd tribus hiſce aſcenſionibus tres correſpondeant gradus, vel ſtatus vitæ ſpiritualis; incipientium videlicet, proficientium, & perfectorum. Prima aſcenſio fit à terra, & è deſerto adinſtar fumi, qui ſuam à terra habet originem; & hæc eſt aſcenſio eorum, qui ſe noviter Dei ſervitio dedicare incipiunt. Horum enim converſio fumo aſſimilatur incenſi, & myrrhę, ob amaritudinem, quam pœnitentia extrinſecùs ſolet habere annexam. Secunda aſcenſio eſt proficientium, eaque cœlum verſus dirigitur, ubi planetæ lucidiſſimi, ſtellæ nimirùm, Luna, Sol reſplendent; & virtutes, exempla, operumque virtuoſorum, & ſanctorum merita denotant. Unde Chriſtus ait: *Luceat lux veſtra coram hominibus, & videant opera veſtra bona*. Tertia aſcenſio eſt perfectorum, & hæc donis, & gratiis adeò copioſis, & abundantibus eſt referta, ut dicatur *deliciis affluens*; ſiquidem conſolationes, quibus anima Deum intimè amans perfunditur, ſunt inexplicabiles. Obſervandum verò eſt id, quod vel maximè propoſito noſtro deſervit, quòd in omnibus

Cant. 3. 6. Cant. 6. 9.

Cant. 8. 5. Tres gradus perfectionis.

Matth. 5. 16.

hu-

Digitized by Google

hiſce tribus ſtatibus, etiam perfectorum, ſemper fiat mentio ſaliendi, aſcendendi &c. quia ut Sanctus Bernardus ait: *Nemo quippe perfectus eſt, qui perfectior eſſe non appetit, & in eo quiſque perfectiorem ſe probat, quòd ad majorem tendit perfectionem.*

S. Bernard. Epiſt. 34.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

De Perſeveranti in via ſpirituali, & pœnitente tolerantia, quæ habenda eſt cum reſpectu ad cœleſtem remunerationem.

THEMA.

Suſtine, ut creſcat in noviſſimo vita tua. Eccleſiaſt. 2. verſ. 3.

1 Eccleſiaſticus ſalutari nos animat conſilio, ut ſuſtineamus ad perſiſtendum patienter in ardua vitæ pœnitentis via, ut tandem in hujus viæ fine cum majori beatitudinis augmento creſcat in nobis vita æterna. Porrò antecedenter dixerat: *Suſtine ſuſtentationes Dei, conjungere Deo.* Ubi per ultima verba ſtatus vitæ perfectæ intelligitur; cum enim vitæ ſpiritualis tres aſſignentur viæ, ſcilicet: Purgativa, illuminativa, & unitiva; harum ultima, qua Deo conjungimur & unimur, perfectorum eſſe noſcitur. Ut verò hanc unionem aſſequamur, neceſſum eſt priùs, ut exerceamur in ſuſtinentia omnium eventuum, quos vita pœnitens ſolet habere annexos; ſiquidem in hac via ſpinæ occurrunt tentationum, ariditatum, mortificationum, deſolationis ſpiritus, & aliæ ſimiles. Præterea *ſpes, quæ differtur, affligit animam.* Ac proinde Propheta Regius lamentabatur, dicens: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt.* Veruntamen licèt *multæ* ſint *tribulationes juſtorum*, nequaquam tamen iis deſpondendum eſt animo; quin potius *ſuſtine, conjungere Deo*, ſcilicet, ut exponit Hugo Cardinalis, *conformando voluntatem tuam voluntati divinæ, ut non ſolum patienter, ſed ex amore, & lætanter tribulationes ſuſtineas. Suſtine, ut ſic augmentetur tibi meritum vitæ æternæ.* Subdit verò Eccleſiaſticus: *Omne, quod tibi fuerit applicitum, accipe, & in dolore ſuſtine.* Enimverò ſcire nequimus, quoſnam in decurſu triginta, quinquaginta, vel ſeptuaginta annorum habituri ſimus eventus, per quos probemur, & infeſtemur, ſive per adverſa, ſive per proſpera; ac proinde ut tanto conſtantiores in timore Dei ſemper perſiſtamus, Eccleſiaſticus nos hortatur, inquiens: *Omne, quod tibi applicitum fuerit*, id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit: *Sive infirmitas, ſive ſanitas, ſive contumelia, ſive injuria, ſive moleſtia, accipe, id eſt, ad te cape cum gratiarum actione, quia ſi eſt adverſitas, medicamentum eſt; ſi proſperitas, beneficium. Et ita pro utroque debes gratias agere.* Quòd ſi verò homo in dono perſeverantiæ conſtans permanſerit, quidquid ei acciderit, illum non contriſtabit: *Non contriſtabit juſtum, quidquid ei acciderit.* Idem Eccleſiaſticus eos, qui ſe divino ſervitio dedicaverant, in principio capitis ſalutari hoc conſilio præmunierat: *Præpara animam ad tentationem*: id eſt, ut Dionyſius Carthuſianus ait: *Ad æquanimiter ſuſcipiendum, & ad fortiter expugnandum ac ſuperandum tentationes Diaboli, mundi, & carnis. Tentatio enim ſeu militia eſt vita hominis ſuper terram, quia ad hoc factus, & poſitus eſt homo in ſæculi hujus campo, ut pro Creatoris, ac Regis, & Dei ſui honore efficaciter prælietur contra adverſarios divini honoris, ac ſuæ ſalutis, & contra aciem vitiorum.* Enimverò verba, quæ apud eundem Doctorem ſequuntur, ſeriam apud illos, qui ad finem uſque in timore & amore Dei volunt perſiſtere, merentur ponderationem: ſubdit enim: *Quanto quis fortius nititur Deo ſervire, & in omni virtute proficere, tanto acrius contra eum ſævit, inſurgit, & reſiſtit adverſarius humanæ ſalutis. Propter quod, teſte Apoſtolo 2. Tim. 3. omnes, qui volunt piè vivere in Chriſto, perſecutionem patientur. Hinc admonet Auguſtinus: Perſevera uſque in finem, quia tentatio perſeverat uſque in finem. Uſque in quem finem? Certè quouſque finias viam, id eſt, vitam præſentem.* Seraphicus Bonaventura ait: *Obedientia ſemen recipit, Patientia fructificat, Perſeverantia metit:* Ac proinde Salvator noſter Apoſtolos ſuos ad perſiſtendum in divino ejus ſervitio uſque in finem animare volens, inquit: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.*

Eſt via purgativa, illuminativa, & unitiva.

Prov. 13. 12.

Pſ. 119. 5.
Pſ. 33. 20.

Hugo Card. ibi.

In adverſis æquè ac proſperis Deo ſunt agendæ gratiæ.

Hugo Card. ibi.

Prov. 12. 21.

Juſtus magis tentatur quàm injuſtus.

S. Bonav. in Pſ. 67.

Luc. 21. 19.

2 *Suſtine, ut creſcat, &c.* Dion. Carthuſianus ſuper illa verba: *Suſtine ſuſtentationes Dei*, inquit: *Suſtine, juxta illud Pſalmi 26. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum*: id eſt, ut idem ſuo loco ſuper hunc Pſalmum explicat: *Suſtine Dominum inter proſpera, & adverſa: ne fatigeris animo tuo. Verſus iſte dulciſſimus omnem militem Chriſti, omnem utique laboratorem, qui Deo cum metu, & reverentia ſervire contendit, ineffabiliter conſolatur, ac roborat. Itaque, o famule Chriſti, expecta Dominum. Apparebit Dominus in finem, & non mentietur: ſi moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Unde Jacobus admonet: Exemplum accipite longanimitatis, laboris, & patientiæ, Prophetas: ecce beatificamus, eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis.* Paulò poſt verò ſubdit: *Poſtremo ſuſtine Dominum, quatenus dicere queas cum S. Job: Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo. Verſus iſte acediam fugat, charitatem inflammat, longanimitatem inſtruit, ſtabilitatem inducit, omnemque torporem, diffidentiam, puſillanimitatem, negligentiam, ac deſperationem expellit.* Hugo Cardinalis verbum hoc *ſuſtine*, ſimili modo exponit, inquiens: *Si differat præmium, ſuſtine patienter Dominum qui promiſit, & verax eſt in promiſſis. Suſtine tardantem ad augendum meritum, & præmium. Abacuc. 2. Si moram fecerit, expecta eum, qui veniens veniet.* Subdit ſtatim: *Expecta dignè remunerantem. Luc. 11. Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum. Viriliter age, ardua & difficilia bona aggrediendo, adverſa tolerando, carnem domando.* S. Auguſtinus à Lorino citatus, ad noſtrum propoſitum meliùs dicere non poterat; ſiquidem in una ex 50. homiliis ita ſcribit: *Suſtinere Dominum, eſt tunc accipere, quando dabit, non tunc exigere, quando vis: ut cum ſuſtinuerit, ut mutares vitam tuam malam, ſuſtineas illum, ut coronet vitam tuam bonam*: quaſi diceret: revoca in memoriam tot actus contemptus contra Deum commiſſos, quando tot inſpirationes, & invitationes ejus contemptibiliter, & ignominiosè repuliſti: cogita ſeriò, quot occaſiones beniginiſſimo Salvatori tuo dederis, ut patientiam erga te haberet, expectando te ad pœnitentiam; hæcque conſideranti tibi, non videatur mirum, quòd Deus ad majus bonum tuum, ſcilicet, ut peccata commiſſa magis expurges, & majorem tibi meritorum cumulum in cœlo acquiras, æternam retributionem per aliquantulum temporis tibi dare differat: *Expecta, viriliter age, confortetur cor tuum, ſuſtine Dominum.* Ex quo enim Deus patienter tecum egit, ut te eriperet ex inferno, ubi *ſecundum præſentem juſtitiam* eras; nunquid dignum eſt, ut tu illum in majus beneficium tuum pariter ſuſtineas, *ut creſcat in noviſſimo vita tua?*

Dion. Carth.

Pſ. 26. 14.
Dion. Carth. in Pſal. 26.
Hortatio ad perſeverandum.

Bona perſeverantia.

Hugo Card.

S. Aug. cit. à Lorino ib.

In bonum noſtrû Deus ſæpè deſiderata differt.

3 Si ruſticum aliquem videres in tempore carioris annonæ frumentum ſuum è granario ſuo acceptum in agrum, quem magno cum ſudore araverat, quem fimo magno pretio comparatum ſtercoraverat, & à quo lolia, & tribulos laboriosè extirpaverat, ſpargentem; & tamen poſteà tempus maturitatis debitæ, in quo naſcentem inde ſegetem metere, & quinquagies aut centies magis multiplicatam, quàm ſeminata fuerat, inde colligere poterat, expectare nolentem, nunquid illum ſtultum eſſe diceres? Audite S. Jacobum dicentem: *Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & ſerotinum*: Si autem talis moræ impatiens meſſem expectare nollet, nihil præter paleam igni deſervientem ex laboribus ſuis colligeret. Hic idem multorum eſt error, qui non habentes patientiam ad perſeverandum in mortificationibus, jejuniis, diſciplinis, confeſſionibus, aliiſque ſimilibus rigoribus, quos propria annexos habet vocatio; relaxantur, tempuſque meſſis expectare nolunt: hi enim utique non niſi paleæ ſunt ad ignem infernalem deſtinatæ: *Paleas comburet igni.* In Deuteronomio dicitur: *Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum.* At verò quandonam Deus hoc ærarium aperturus erit? *In tempore ſuo*; DEUS enim tempus hoc opportunum longè meliùs novit, quàm nos. Unde S. M. Eccleſia in Collecta quadam ſic DEUM precatur: *Tua nos quæſumus Domine gratia ſemper præveniat, & ſequatur, ac bonis operibus jugiter præſtet eſſe intentos.* Cum igitur quando myſticæ hujus meſſis tempus

Jacob. 5. 7.

Agricola debet expectare tempus meſſis.

Deut. 28. 12.

Digitized by Google

futurum ſit, ignoremus, neceſſum eſt, ut ſemper præparati ſimus, atque in operibus bonis perſeveremus. Nam ut S. Anacletus Papa, à Cornelio à Lap. citatus, in Epiſtola prima ſcribit: *Si agricolæ hæc patienter ferunt pro temporalibus fructibus, quantò magis vos pro æternis patientes eſſe debetis? Eſtote ergo patientes, & confirmate corda veſtra, ut adveniente judice Chriſto, læti & probati eſſe valeatis.*

Anacl. Pap. Epiſt. 1.

4 S. Petrus Apoſtolus primitivæ Eccleſiæ fideles, Euangelii ſequaces, à tot perſecutionum, exiliorum, paupertatum, carcerum, atrociſſimorumque martyriorum tempeſtatibus conquaſſatos conſiderans, ut eoſdem ad perſeverantiam animaret, in hæc verba illis ſcripſit: *Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto IESV, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque.* Quòd ſi oppoſueris, ſæpè fieri, ut verba illa *modicum paſſos* vera non ſint, quia nonnunquam paſſiones vitæ pœnitentis, & religioſæ ſunt prolixiſſimæ, & diutiſſimè durant, prout patet in vita S. Joannis Euangeliſtæ, S. Antonii Magni, & tot aliorum, qui in ſuis rigoribus ad centeſimum uſque vitæ annum pertigerunt: Reſpondeo, nihilominùs veriſſimum eſſe, ſcilicet, quòd licèt diù ejuſmodi rigoribus ſubjacuerint, modica tamen reverà paſſi ſint, ſi reſpiciatur ad illud S. Pauli effatum: *Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Dionyſius Carthuſianus, qui Religionem quandam profeſſus eſt inter omnes alias rigidiſſimam, per hunc S. Jacobi textum nos animat in hæc verba: *Cum fructus æternæ ſalutis ſit omni fructu terreno incomparabiliter dulcior, præſtantior, jucundior, plenior, diuturnior, patientiſſimè ferre debemus omnem præſentis vitæ afflictionem, propter æternam remunerationem: nec enim condignæ ſunt paſſiones hujus temporis ad gloriam illam. Hinc ſubditur: Patientes eſtote & vos, & confirmate corda veſtra; id eſt, virtuoſis operibus roborate, & per futuræ beatitudinis fiduciam, per divinæ juſtitiæ contemplationem, per conſiderationem æternalis ſupplicii reproborum, per quotidianum profectum virtutum, per fortitudinem mentis, conſtabilite, atque in Deo defigite, ac firmate animas veſtras.* Non enim procul abeſt DEUS omnes paſſiones veſtras remuneraturus; ſiquidem S. Jacobus ſubjungit: *Adventus Domini appropinquabit: imo*, adjungit Carthuſianus, *indeſinenter appropinquat.* Perſeverare igitur debemus in operibus bonis, *quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* In Apocalypſi dicitur: *Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, dare unicuique juxta opera ſua.* Et ideò Propheta Euangelicus gaudium deſcribit animæ, poſt diù expectatam remunerationem, magnis ſudoribus & laboribus comparatam, ex periculis hujus vitæ tandem feliciter ereptæ; ita enim ex ore prædictæ animæ loquitur: *Ecce Deus noſter iſte, expectavimus eum, exaltabimus, & lætabimur in ſalutari ejus.*

Momentaneum eſt tribulationis temporalis.
1. Petr. 5. 10.
2. Cor. 4. 17.
Dion. Carth.
Jacob. 5. 8.
Et leve reſpectu divinæ retributionis æternæ.
Luc 12. 40.
Apoc. 22.
Iſ. 25. 4.

5 *Suſtine &c.* Apud S. Marcum cap. 7. legitur, copioſam quandam multitudinem, pedeſtri itinere, nulla prorſus ciborum annona proviſam, in aſperum quoddam deſertum Chriſtum ſecutam fuiſſe diu, noctuque; idque non uno aut duobus diebus, ſed per integrum triduum; (*Cum turba multa eſſet, nec haberent, quod manducarent:* vel ut Syriaca legit: *Nec eſſet quidquam quod ederent*,) tandem verò miraculoſo illo convivio ad ſatietatem uſque fuiſſe refectam; nam ſacer textus ait: *Manducaverunt.* Nec hoc ſolùm, verùm etiam *ſaturati ſunt, & ſuſtulerunt, quod ſuperaverat de fragmentis ſeptem ſportas.* Hæc autem ſaturitas illam figurabat cœleſtis convivii abundantiam, de qua David ait: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua.* At verò quinam illi fuerunt, qui huic menſæ accubuerunt? Utique non omnes, qui Chriſtum à principio fuere ſecuti; ſed illi tantùm, qui cum patientia ad finem uſque illum ſuſtinuerunt, & ad tertium uſque diem in fame & ſiti illum perſeveranter fuere ſecuti. Unde Paulus de Palatio ait: *Satiantur in fine tridui, non in initio converſionis, vel in medio, ſed in fine.* Motivum quoque, quod Salvatorem noſtrum induxit, ut tam lauto illos convivio paſceret, fuit illa perſeverans patientia, quam triduo in fame & ſiti illum ſequendo exhibuerant: ait enim: *Ecce jam triduo ſuſtinent me.* Apud S. Matthæum loco *ſuſtinent*, habetur: *Perſeverant mecum.* Meritò igitur Pſalmiſta ait: *Suſtinentes autem Dominum, ipſi hereditabunt terram:* ubi Hugo Cardinalis ait: *Id eſt, patientes Dominum flagellantem, vel ſuſtinentes, id eſt, ſperantes in Dominum præmia differentem, hereditabunt, id eſt, in æternum poſſidebunt terram viventium.* In eodem Eccleſ. 2. capite, ex quo præſentis diſcurſus thema deſumptum fuit, ſequens deſcribitur comminatio: *Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam, & dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.* Alia quædam verſio legit: *Patientiam.* Qua verò ratione hanc ſuſtinentiam perdamus, S. Gregorius in hæc verba docet: *Suſtinentiam perdunt, qui dum diu ſe immorari viſibilibus æſtimant, ſpem inviſibilium derelinquunt; cumque mens in præſentibus figitur, vita terminatur, & repentè ad ſupplicia improviſa perveniunt.* Idem S. Pontifex alio in loco ita ſcribit: *Suſtinentiam perdunt, qui bona, quæ inchoant, non conſummant.* Econtrà verò Salvator noſter Apoſtolis motivum, ob quod illis in cœlo tantam gloriam præpararit, his verbis indicat: *Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo.* Ubi obſervandum eſt ly *permanſiſtis*, quod perſeverantiam ſubindicat.

Sequentes Chriſtū poſt triduum jejunii ſaturantur.
Marc. 8.
Pſal. 16.
Saturitas illa figuralat abundantiā convivii cœleſtis.
Paul. de Pal. ibi.
Pſ. 36. 4.
Hug. Card. ibi.
Eccl. 2. 16.
Quid ſit ſuſtinentiam perdere.
S. Greg. lib. 7. mor. c. 14.
S. Greg. l. 5. 1. Reg. c. 3.
Luc. 22. 28.

6 *Suſtine, ut creſcat in noviſſimo vita tua.* Revocanda eſt hîc in memoriam famoſa illa de 40. Martyribus hiſtoria. Etenim hi quadraginta generoſi Chriſti milites ob fidei conſtantem confeſſionem in ſtagnum gelidiſſimum conjecti ſunt, cui proximè vicinum erat tepefactum quoddam balneum, ut qui immenſo ſtagni illius frigori ferendo impar eſſet, in tepidum illud balneum inſilire, corporiſque membra refocillare poſſet. Omnes gelu illud magnanimiter ingreſſi ſunt, utpotè interius divini amoris igne flagrantes, eratque omnium una hæc oratio: *Quadraginta in ſtadium ingreſſi ſumus, quadraginta item Domine corona donemur: ne una quidem huic numero deſit.* Et tamen unus duntaxat frigoris tormento ampliùs reſiſtere non valens, ex ſtagno gelido egrediens, in tepefactum balneum inſilivit, ibidemque ſubitò miſeram animam exhalavit; ut proinde in hoc miſero homine verificatum fuerit illud, quod apud Jobum in hæc verba exprimitur: *Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium, & uſque ad inferos peccatum illius.* Alii verò omnes conſtanter perſeverarunt, videruntque ſuper ſe deſcendentes è cœlo Angelos, tanquam à Rege miſſos, qui coronas triginta novem militibus tanquam ovantibus triumphatoribus diſtribuerent. Cum verò inter hoſce Martyres adoleſcentulus quidam, Meliton nomine, etiamnum viveret, reliquis eo in ſupplicio mortuis, accidit hoc generoſum matris ſuæ facinus, quod ad perpetuam facti memoriam lectionibus illius feſti hiſce verbis inſertum fuit: *Quem cum præſens mater ejus fractis cruribus adhuc viventem vidiſſet, ſic cohortata eſt: Fili, pauliſper ſuſtine: ecce Chriſtus ad januam ſtat adjuvans te.* Cum verò reliquorum corpora plauſtris imponi cerneret, ut in rogum inferrentur, ac filium relinqui, quòd ſperaret impia turba, puerum, ſi vixiſſet, ad idolorum cultum revocari poſſet; ipſo in humeros ſublato, ſancta mater vehicula martyrum corporibus onuſta ſtrenuè proſequebatur, in cujus amplexu Meliton ſpiritum Deo reddidit, ejuſque corpus in eundem illum cæterorum Martyrum rogum pia mater injecit.

Hiſtoria de 40. Martyribus.
Iob 24. 19.
Generoſitas matris.

7 *Suſtine, ut creſcat, &c. Suſtinuit anima mea in verbo ejus.* Sæpè accidit, quòd ex motivo ambitionis, vel lucri, vel ob ſpem quandam remotam, ex verbo alterius conceptam, homo aliquis, cæteroquin ſapiens ſeſe reſolvat ad ſuſtinendam per longam ætatem duram quandam ſubeundam ſervitutem; qui talis, quamdiù ſpirat, ſperabit in Dominum: *Suſtinuit in verbo ejus.* Nunquid igitur indignum foret, ſi nos minorem exhiberemus in divino ſervitio perſeverantiam, cum tamen habeamus infallibilem certitudinem, quòd exinde reportaturi ſimus æternæ gloriæ præmium? Non ſic anima illa ſancta fecit, quæ apud Pſalmiſtam dicebat: *Te ſuſtinui tota die.*

Pſ. 129. 4.
Multa propter temporale lucrum ſuſtinentur.
Pſ. 24. 5.

8 In libro Judith legitur, quòd cum invicta illa Heroina audiviſſet, Oziā cū Holoferne paciſci voluiſſe, ut niſi

intra

Digitized by Google

intra quinque dies obtinerent ſubſidiorum ſuppetias, ſeſe ejus poteſtati dedere velle, ipſa eum hiſce generoſis verbis perſtrinxerit: *Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet; ſed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Poſuiſtis tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtituiſtis ei.* Enim verò, quòd tu regni illius beati reddaris particeps, certè hoc *non eſt volentis, & currentis, ſed miſerentis Dei.* Hæc enim miſericordia in arbitrio Dei, non verò noſtro debet eſſe conſtituta. Noſtrum eſt, patienter ejus expectare beneplacitum; ipſius verò eſt, pro ſuo arbitrio, & beneplacito nos glorificare. Filius quidem Dei in oratione Dominica nos ſic orare docuit: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie:* non verò ſic regnum ipſius à nobis voluit exorari, ſed tantùm ut diceremus: *Adveniat regnum tuum;* ſcilicet, quando tibi placitum fuerit, non verò hodie, vel cras. Interim verò *ſuſtine, ut creſcat in noviſſimo vita tua.*

Judith. 3. 11. — Rom. 9. 16. — Fortitudo Judith.

TRACTATUS LXXXI.

DE POENITENTIA

Non Procraſtinanda.

DISCURSUS VIGINTISEX.

Diſcurſus I. Damna expenduntur, quæ pœnitentiam, & converſionem procraſtinantibus eveniunt.

II. Deo ad pœnitentiam vocanti, ſine mora parendum eſt.

III. Solicitiùs bona temporalia, & ſalutem corporis, quàm ſpiritualia, & bonum animæ curamus.

IV. Commendantur nonnulli, qui Deo ad pœnitentiam vocanti promptè parentes, ab eo ſunt remunerati.

V. Procraſtinata vitæ emendatio & hominis ad DEUM converſio ſeverè punitur.

VI. Morte repentina ſæpè præveniuntur, qui Deo ad pœnitentiam vocanti, tardiùs reſpondent.

VII. Ex quo converſionem noſtram differimus, & peccata, quæ ſtimulus ſunt ad mortem, jugiter multiplicamus, ſequitur, quòd pœnitentiam nunquam facturi ſimus, quia prout homo vivit, ita & moritur.

VIII. Conſuetudo inveterata peccandi, pœnitentiam in extremo reddit difficilem, & quaſi impoſſibilem.

IX. Peccatores eadem in mente ſua revolvere ſolent in morte, quibus dediti fuerunt in vita; & ideò ad pœnitentiam parùm ſunt diſpoſiti.

X. Agonia mortis non eſt tempus negotio tam arduo, ut eſt pœnitentia, expediendo opportunum.

XI. Infirmitas mortalis non eſt pœnitentiæ faciendæ tempus idoneum.

XII. Exteriores devotionis demonſtrationes, quas impii in morte ſua præſeferunt, valde ſunt fallaces.

XIII. Actus amoris Dei ſuper omnia, ſine quo peccator ſalvari nequit, in mortis articulo difficulter eliciuntur.

XIV. Variæ aſſignantur rationes, ob quas confeſſio, contritio, & lachrymæ in mortis hora effuſæ, & factæ, inutiles ſint.

XV. Pœnitentia non eſt in noſtro arbitrio poſita, ſed innititur auxilio divinæ gratiæ, ex mera Dei bonitate nobis datæ; quam proinde ad noſtram emendationem implorare debemus.

XVI. Deum illos, qui ad uſque vitæ finem emendationem ſuam differunt, totaliter abominari, & rigidè caſtigare, variis probatur rationibus, & exemplis.

XVII. Techna ſpecialis eſt Dæmonis, quòd nos pœnitentiam procraſtinare faciat, ut poſtea nos in hora mortis ad deſperationem inducat.

XVIII. Quam fallax ſit impiorum, circa tempus pœnitendi eligendum, diſpoſitio.

XIX. Mors die, & hora, qua minimè expectatur, ſuperveniet; ac proinde in manifeſto eſt perditionis ſuæ periculo, qui pœnitentiam ad mortem uſque differt.

XX. Multæ expenduntur illorum ſtultitiæ, qui ad extremum uſque converſionem ſuam procraſtinant.

XXI. Varia conſiderantur damna, quæ hi, qui in peccatis ſuis diutiſſimè inſordeſcunt, ſuamque emendationem ad mortem uſque differunt, ſibi conciliant.

XXII. Deus quidem nobis qualibet hora promiſit veniam, non tamen quòd veram nobis compunctionem dare, aut ad illam uſque nos expectare velit. Variis quoque ſimilitudinibus oſtenditur, quàm ſimus ad peccandum veloces, tardè autem ad pœnitentiam.

XXIII. Hi, qui in exemplis aliorum in fine vitæ ſerò reſipiſcentium, & in uno forſitan, confiſi, pœnitentiam diutiſſimè differunt, graviter perſtringuntur.

XXIV. Peccatores ſurdi, & in peccatis indurati, miſericordia divina efficiuntur indigni, non verò, qui ex fragilitate peccant, & ſubitò Deo ad reſipiſcentiam vocanti reſpondent.

XXV. Velocitas, qua Deus noſtram procuravit, & operatus eſt ſalutem, nec non quàm ſolicitè Deus hanc accelerationem deſideret, conſideratur.

XXVI. Deus ætatis noſtræ primitias quærit; & ideò malè faciunt, qui ad ſenectutem uſque pœnitentiam differunt.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Damna expenduntur, quæ pœnitentiam, & converſionem procraſtinantibus eveniunt.

THEMA.

Non tardes converti ad Dominum. Eccl. 5. verſ. 8.

1 Spiritus Sanctus, qui Eccleſiaſtici calamum direxit, inter alia ſalutaria monita, quibus liber ejus refertus eſt, hoc quoque maximi momenti, ſummæque utilitatis de non procraſtinanda pœnitentia pronunciavit effatum, quia major pars hominum, in hunc ſcopulum impingens, in æternæ perditionis abyſſum uſque naufragatur; quia licèt, ut Sanctus Auguſtinus ait: *Ut de indulgentia divina nemo diffidat, Dominus per Prophetam velut Pater piiſſimus conſolatur, dicens: Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat: Et illud: Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die converſus fuerit ab impietate ſua: iſta tamen tam magna miſericordia tunc nobis prodeſt, cum non tardamus converti ad Dominum.* Enimverò per experientiam videmus, quanta cum velocitate, beſtialibus appetitibus noſtris ut ſatisfiat, procuremus; quantaque cum impatientia blandas maximè ſectemur voluptates. Unde lubrica illa Herodiadis filia dicebat: *Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ:* Et Pſalmiſta ait: *Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem:* At verò quantùm ſumus ad lapſum præcipites & veloces, tantundem ſumus ad reſurgendum tardi, & pigri. Hocque eſt, quod S. Baſilius Magnus ſe capere non poſſe dicebat, dum ait: *Nos peccata velociter quidem promptoque animo committimus, pigrè vero poſtmodum ac ſero pœnitentiam agimus.*

S. Aug. ſ. 58. de Temp. — Veloces ſumus ad caſū. — Marc. 6. 25. — Pſ. 13. 3. — Ad reſurgendum tardi. — S. Baſilius Hom. 8. in divit. avar.

2 Reflexiſtiſne vos aliquando ad ſpecialem illam prærogativam, qua S. mater Eccleſia, in ſacris ritibus ſuis à Spiritu S. directa, S. Paulum honorat, dum ipſi ſoli inter multos alios hoc attribuit privilegium, ut ejus converſionem ſolemni quadam feſtivitate celebret? Cujus myſterium Dionyſius Carthuſianus in ſermone quodam de hoc feſto his verbis exponit: *Mirabiliſſima fuit tam*

Dion. Carth. ſ. de Conv. S. Pauli.

repentina, & integra mutatio mentis, & voluntatis ipſius. Subitò enim poſtquam ad cognoſcendam veritatem per lucem cœlitus delapſam interiùs illuminatus fuit (*circumfulſit eum lux de cœlo,*) claves animæ ſuæ Chriſto, tanquam abſoluto Domino ſuo & Patrono, ſtatim conſignavit, ipſique voluntatis ſuæ donum eſt impertitus, dicendo: *Domine, quid me vis facere?* Audite, quidnam ipſemet de hac ſua repentina converſione Galathis ſcribat: *Cum autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni, & ſanguini, &c.* Ubi obſervanda eſt dictio illa *continuò*, per hanc enim indicat, quòd ne momentum quidem temporis præterire permiſerit, quin Chriſto, ipſum ad converſionem ſuam invitanti, promptiſſimè reſponderet. Quia igitur Eccleſia in inſtitutione hujus feſti præcipuè fructum intendit, qui ex illo in fideles redundare poteſt (ſiquidem, ut S. Bernardus dicebat: *Vt quid Sanctis laus noſtra? bonorum noſtrorum non egent,*) hinc eſt, quòd hujus Sancti potiùs, quàm aliorum celebret converſionem, ut omnibus Chriſtianis exemplo ſit, & ſtimulum addat, ut, ad imitationem ipſius, ne momento quidem temporis ad Deum converti tardemus. Quòd ſi Eccleſia de Converſione S. Auguſtini Officium inſtituiſſet, vel feſtivitatem, nequaquam inde tantam accipere potuiſſemus utilitatem, & exemplaritatem, quantam ex converſione S. Pauli: Etenim S. Antoninus de S. Auguſtino ita ſcribit: *De tarditate ad converſionem accuſabat ſe Auguſtinus in libro Confeſſionum, dicens: Non erat, quod reſponderem tibi, ſcilicet Deo, dicente: mihi: Surge, qui dormis, ſcilicet in peccatis, niſi verba ſomnolenta, & lento modo: Cras, cras, ſine modo, ſine paululum. Sed illud modò non habebat modum, & illud paululum ibat in longum.*

Act. 9.
Galat. 1. 15.
Continuo obedivit Chriſto.
S. Bernard. ſer. in feſto omn. SS.
Ideo Eccleſia ſpecialiter celebrat ipſius converſionem.
S. Antonin. P. 2. T. 9. c. 13. §. 1.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. diſt. 2. §. 6.
Differens converti iniquus eſt in Deum.

3 Bellovacenſis hac de re ſequentem tradit doctrinam: *Periculoſa eſt dilatio converſionis, quia qui converti differt, iniquus eſt in Deum: Iob 31. Iniquitas maxima, & tentatio contra Deum eſt oſculari manum ſuam, ſcilicet blandiri ſibi de opere ſuo malo, & differre converſionem. Iniquus eſt in Deum. Primò, quia in eſca ejus fel ponit, ſcilicet dilationem in bono. Secundo, quia illud, quod maximè odit Dominus, ante oculos ejus gerit. Tertiò, quia eum miſericorditer vocantem contemnit. Quarto, quia Patrem miſericordem dies, mora ſua computantem, ſua tarditate affligit. Tob. 9. Scis, quia dies computat Pater meus, & ſi tardavero una die plus, contriſtabitur anima ejus. Quintò, quia Diabolo meliorem, Deo deteriorem partem vitæ ſuæ tribuit. Illiſflorem, Deo faces. Sexto, Dei miſericordiam in damnationem ſuam convertit, ſcilicet hoc, quod ſperat, quod eum Deus miſericorditer debet expectare, ipſe econtra ei inceſſanter repugnet. Rom. 2. Ignoras, quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum duritiam, & impœnitens cor tuum, theſaurizas tibi iram, hoc eſt, de miſericordia Dei congregas tibi malitiam peccatorum.* Mox quoque idem auctor proſequitur iniquitatem, quam erga Angelum committit, qui ſuam procraſtinat pœnitentiam; ita enim ſcribit: *In Angelum eſt impius, quem de expectatione gaudii, quod ſperat de ejus converſione, affligit. Proverb. 13. Spes, quæ differtur, affligit animam; quia ad ejus monitionem ſe non corrigit ſed eam potius contemnit, quia apud Deum irreverenter ſe gerit. Inique agit contra ſeipſum, quem potius vult habere malum, quam bonum. Infirmum, quam ſanum. Servum, quam liberum. Mortuum, quam vivum. In ſtatu latronis, quam Regis. Pauperem, quam divitem. Et omnium bonorum Eccleſiaſticorum expertem, quam participem. Et conſortem dæmonum potius, quam Angelorum.*

Tob. 9.
Rom. 2.
Item iniquus eſt in Angelum.
Prov. 13.

Patitur damnum lucri ceſſantis.

4 Tametſi per divinam revelationem infallibilem, & indubitatam de facienda in articulo mortis pœnitentia, & de aſſecuranda æterna tua ſalute certus & ſecurus eſſes; nullo tamen modo ad illud uſque tempus tuam deberes procraſtinare converſionem, ob multa damna, quæ inde reſultant, non ſolum lucri ceſſantis, ſed & damni emergentis. Et quidem damnum lucri ceſſantis pateris, quia in decurſu multorum annorum vitam agens virtuoſam, & in gratia Dei conſtitutus, ingens comparaturus eſſes pro cœlo acquirendo multorum inſignium meritorum lucrum. Undè ſi animæ beatæ in cœlis alicujus eſſent capaces triſtitiæ, hæc ſine dubio vel maxima foret, quòd ſcilicet non plus laboraverint tempore vitæ ſuæ mortalis, ut hac ratione ſublimiori in cœlis fruerentur beatitudine. Præterea ſummum in mundo ſibi comparare potuiſſent honorem, juxta illud: *Nimis honorati ſunt amici tui Deus.* Pateris quoque jacturam per damnum emergens, quia quando culpa in articulo mortis dimittitur, pœna in flammis purgantibus ad expiandam culpam ſuſtinenda nihilominùs reſidua manet. Præterquàm, quòd damnum notabiliſſimum ſit illud, de quo illi, licèt incaſſum, lamentabantur peccatores, dicentes: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles, juſtitiæ lumen non luxit nobis.* Huic quoque propoſito noſtro adaptare poſſumus, quod Seneca in hæc verba ſcribit: *Omnis benignitas properat, & proprium facientis libenter eſt, citò facere. Si de die in diem trahens diſtulit, non ex animo fecit. Itaque duas res maximas perdidit, & gratiam, & tempus.* Et ideò Apoſtolus nos exhortatur, inquiens: *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis:* Et ſubdit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Porrò arduum æternæ ſalutis, & pœnitentiæ agendæ negotium, libenti & prompto animo, atque ex toto cordis noſtris affectu peragi debet; qui enim tardat, & piger eſt, manifeſtè ſuam indicat repugnantiam: *Proprium* enim *facientis libenter eſt, citò facere.*

Pariter etiã damnum emergens.
Sap. 5.
Seneca.
2. Cor. 6. 1.

Vlterior ejuſdem remonſtratio.

5 Quòd ſi quis in bilance trutinare, & accuratè cum pondere ſanctuarii ponderare poſſet, quid ſit perdere gratiam, inveniret utique, animam illam, quæ ad Deum ſe convertere diſtulit, intra viginti vel triginta annos, quos in diſſolutionibus ſuis tranſegit, exercere potuiſſe innumeros omnium virtutum Chriſtianarum actus, ſeque ad recipienda dona, & theſauros cœleſtes, quos divina liberalitas dilectis ſuis communicare ſolet, diſponere. Unde non immeritò S. Auguſtinus in hæc verba coram Deo lamentabatur: *Sero te amavi, ſerò te cognovi.* Patet igitur, quòd converſionis dilatio non ſolùm nobis præjudicet per lucrum ceſſans infinitorum meritorum, quæ per pœnitentiæ dilationem amittimus; verùm etiam per damnum emergens, ætatis in offenſis non ſolùm Dei, ſed & noſtri ipſius inutiliter conſumptæ. Nam ut Dionyſius Carthuſianus ait: *Amplius pœnitentiam, & converſionem differre, non eſt aliud, quam in peccatis manere, alios ſcandalizare, carnaliter vivere: quod quam damnabile ſit, Dominus pandit, ita loquens apud Matthæum cap. 14. Si dixerit in corde ſuo ſervus malus: moram facit dominus meus venire, &c. dividet eum, id eſt, ab electorum grege, & a præmio ſeparabit, & partem ejus cum infidelibus, &c.* Et verò quid aliud facit is, qui frænum laxat voluptatibus, & genio indulget, quam quòd ad ignem infernalem, in quo æternaliter concremandus eſt, majorem lignorum ſtruem accumulet? Id quod præfatus Carthuſianus ſequenti conſideratione confirmat, inquiens: *Converſionem pœnitentiamque differre, eſt tempus non ſolum infructuosè, imo & vitiosè expendere, ſpiritualia lucra negligere, hoc eſt, profectum in omni gratia & virtute, in multiplicatione meritorum, in incremento cœleſtium præmiorum, propriam animam vitiis lacerare, dæmonibus deſervire, Deo altiſſimo prorſus ingratum exiſtere, qui converſionem iniqui tam miſericorditer præſtolatur, qui ei pro malis tot bona largitur, & ipſum ad meliora hortatur, qui in ſeipſo infinita eſt bonitatis, ſanctitatis, ac dignitatis, ut ſolo ejus amore debeamus ad honorificentiam, & amorem ejus allici, & accendi.* S. Antoninus ſequentem habet reflexionem: *Peccator*, inquit, *diſſipat bona naturæ, id eſt, virtutes naturales; ſecundum quod dicitur ſignatè Luc. 15. de Prodigo: Qui diſſipavit ſubſtantiam ſuam, id eſt, inclinationes naturales, quæ ſunt in nobis tanquam ſemina quædam, & principia virtutum: ſed peccator tales inclinationes quaſi annihilat, & tanto magis, quanto magis moratur in peccato; unde difficilius convertitur.* S. Baſilius Magnus ad confundendum illos, qui pœnitentiam differunt, ut voluptatibus ſuis vacent, in hæc verba diſcurrit: *Sine me quæſo, inquis, utar carne ad perfruendas res turpes, & voluter in cœno voluptatum, ſanguine imbuam manus, diripiam aliena, circumſcribam, pejerabo, mentiar, & tunc pœnitentiam, ubi abſtinuero a malis, agam. At ſi bona res*

Dion. Carth. opuſ. de Converſ. Pecc. art. 2.
Extruit ſibi ignem infernalem.
Dion Carth. ib. art. 2.
Deſcriptio dilatæ pœnitentiæ.
S Anton P. 2. T. 9. c. 13. §. 1.
S. Baſil. orat. 4. de Pœn.

eſt

Digitized by Google

eſt peccatum, tuere ac tene hocuſque in finem. Sin verò ei, qui illud perpetrat, noxium eſt, quid rebus pernicioſis adhereſcis? Num putas, Deum non videre, quæ aguntur? Num non percipit tuas cogitationes? Num opem fert tuis iniquitatibus? Ingenti te ſcelere adſtrinxiſti, inquit ille, eo, quòd exiſtimaveris, me tui ſimilem fore. Tu cum mortalis viri amicitiam ambis, beneficiis illum ad te, dicendo, & faciendo, quibus intellexeris hominem gaudere, allicis: At quando cum Deo conjungi, ac in numerum filiorum te recipi vis, ea quæ inimica ſunt Deo, perpetrans, & legem tranſcendendo, ignominia ipſum afficiens, ex his, quibus ipſum vel maximè offendis, conjunctionem, & conſortium ſperas? Vide, ne redemptioni ſtudendo, malorum multitudinem tibi coacerves, ac peccatum aggreges, nec tamen veniam impetres.

Vana eſt ſpes in ultimo termino vitæ de converſione.

Quàm ſtultus eſt, qui ſibi perſuadet, & confidenter ſperat, quòd Deus illum in fine vitæ tanquam ſanctum ulnis ſuis ſit amplexaturus, eique tanquam filio daturus ſit gloriæ hæreditatem, pro qua adipiſcenda nullum aliud habet meritum, quàm quòd per totum diſſolutæ vitæ ſuæ curſum nulli alteri rei ſtuderit, quàm ut eum pro viribus offendere, & exaſperare poſſet! Quænam eſt hæc ſtolida præſumptio, & vana temeritas, qua quis pœnitentiam procraſtinat, ut Deum majoribus afficere injuriis poſſit; & tamen ſibi inaniter perſuadet, eundem Deum ſibi fore propitium, benignum, & ad noxas condonandas perfacilem?

S. Anton. ib.

Ejus probatio per rationem ſcripturæ, & ſimilitudinis.

6 Sanctus Antoninus ejuſmodi ſtolidos homines ſequenti perſtringit efficaciſſimo argumento: *Quantò quis magis peccat, tantò magis elongatur à Deo. Pſ. 118. Longè à peccatoribus ſalus. Sed non eſt veriſimile, quod ille, qui ſe elongavit à Deo per quadraginta annos, de facili redire poſſit, & converti ad Deum.* Opportunum eſt igitur illud commentatoris Nazianzeni conſilium, dicentis: *Timeamus, ne dum redemptionis ac veniæ ſpe multa vitia nobis colligimus, ita peccatum aggeremus, ut remiſſionem interim non conſequamur. Quandoquidem navis majus mercium pondus aliquouſque ſuffert, ultra modum autem onerata deprimitur, aquiſque obruitur. Caveamus, ne cum ſimilia iis, atque adeo venia majora, & graviora flagitia perpetraverimus, antequam ſperatos portus reſpicere queamus, naufragium faciamus.*

Objectio de operariis in vinea circa veſperam vocatis.

7 Omnibus nota eſt illa, de operariis ad vineæ culturam à Patrefamilias invitatis, à Chriſto pronunciata parabola: Horum enim aliqui ſummo mane vocati fuere, alii verò circa tertiam, alii tardiùs circa ſextam, & nonam; alii denique circa veſperam. Omnes laborarunt, & terminato die, omnibus idem prorſus datum eſt ſtipendium. Cum igitur hæc parabola eos propriè concernat, qui à Deo ad divinum ipſius vocati ſunt ſervitium, videtur omninò, etiam illos firmam ſalutis æternæ conſequendæ ſpem concipere poſſe, qui ſui converſionem, & pœnitentiam ad ultimum uſque vitæ articulum differunt. Sed reſpondeo cum ultimis illis operariis, qui die ad veſperam declinante, à Patrefamilias ad vineam fuere invitati; cum enim hic illis improperaſſet dicendo: *Quid hic ſtatis tota die otioſi? Ite & vos in vineam meam*: reſponderunt illi: *Quia nemo nos conduxit*. Conducti autem, ſine mora conceſſerunt ad vineam. Hi igitur præfigurant homines illos mundanos, qui ad hoc, ut ſe Deo conſecrent, non habuerunt à Deo certa auxilia efficacia, vel lumina ſpecialia, & vehementes inſpirationes; quibus mox ut Deus illos prævenit, ſubitò communicatis reſpondent auxiliis, & inſpirationibus, & breviſſimo temporis ſpatio contritionis, & amoris Dei præfervidos eliciunt actus. Undè Sanctus Anſelmus ait: *Quid eſt dicere: Quia nemo nos conduxit, niſi quia vitæ vias nullus nobis demonſtravit?* Et Doctor Angelicus ſimiliter inquit: *Significatur, quod quibuſdam non datur occaſio revertendi ad Deum uſque ad ſenium*: & paulò poſt ſubdit: *Quando conſentiunt, efficaciter magis reſurgunt.* Hic autem non eſt caſus noſter præſens, quem prætacta difficultas movebat.

Matt. 20. Refutatio, & explicatio.

S. Anſelm. ib.

S. Thom.

8 Sacra Scriptura illos, qui malitioſè, id eſt, ſcientes, & volentes converſionem ſuam procraſtinant, ut quamdiù ſani ſunt, voluptatibus & diſſolutionibus vacare poſſint, brevibus hiſce verbis ſalubriter monet: *Ne tardes converti ad Dominum.* Enimverò quonam in periculo hi, qui conſilium iſtud ſpernunt, verſentur, facilè conjicere licet ex eo, quod jamjam dicturus ſum. Etenim ultimi ex hiſce prædictis operariis illos præfigurant, qui ſine ſua culpa ad divinum ſervitium efficaciter vocati non ſunt, neque ullam vel imaginativam accipiendæ retributionis ſpem habuerunt, tametſi ad laborandum in vinea fuerint conducti. Primi autem, qui ſummo mane conducti fuere, illos repræſentant, qui à primis vitæ annis divino ſe ſervitio dedicant. Atque hi ſecuram habent ſuam mercedem, ex *conventione facta de denario diurno*. Alii verò, qui typicè repræſentant illos, qui in progreſſu ætatis DEO ſe dedicant, à Patrefamilias dictum fuit: *Quod juſtum fuerit, dabo vobis*. Ultimis verò nulla facta eſt promiſſio, nec ſperandi ſtipendii ulla quantumvis minima mentio facta fuit, quia repræſentant illos, qui in extremo vitæ ad converſionem morum, & pœnitentiam convertuntur; & hi ſi ſalvantur, per meram bonitatem, & miſericordiam Dei ſalvantur: ſed horum rariſſima ſunt exempla.

Periculum tardantium.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Deo ad Pœnitentiam vocanti ſine mora parendum eſt.

THEMA.

Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Matth. 8. verſ. 22.

1 APud Matthæum in cap. 8. ſequens narratur hiſtoria: *Alius de Diſcipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum. Ieſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Quod utique Chriſti reſponſum multis videbitur omninò paradoxum. Si enim ipſe in primo præcepto ſecundæ tabulæ parentes honorari præcepit, quid convenientius, magiſque debitum eſſe poterat, quàm defunctum ſepelire patrem? Adhæc tempus, quod in hanc ſepulturam adhiberi debebat, breve erat, ipſeque ſepultura conſummata, ad redeundum ad ejus ſequelam, & diſciplinam promptiſſimus erat. Cur igitur ipſum ad hoc pietatis officium dimittere noluit? Veriſimile eſt, Chriſtum multa prævidiſſe pericula, ex hac dilatione ſecutura; ſiquidem poſt ſepultum patrem, aperiendum erat teſtamentum, adeunda hæreditas, ſolvenda debita, cenſus exigendi, terminandæ lites, recipiendæ cognatorum ob defunctum patrem condolentiæ; & dum hæc facta fuiſſent, ſine dubio priſtinus vocationis ſuæ fervor intepuiſſet, ſeu potiùs evanuiſſet penitùs. Divus Chryſoſtomus hac de re ita ſcribit: *Sepelire patrem diſcipulus voluit, & non permiſit Dominus. Atqui nulla res tam neceſſaria videtur, quàm ſepeliendi patris officium. Chriſtus autem non permiſit. Quamobrem? Paratus ſemper Diabolus eſt, ut ingreſſum ubique attentè quæritet, & ſi parvæ tarditatis cauſam apprehenderit, magnam inde conflabit deſidiam.*

Quare Chriſtus noluerit ut filius prius ſepeliret patrem ſuum.

Sequela ſepulturæ. D. Chryſoſt. H. 29. ib.

2 In vita inſignis illius ſervi Dei Joannis Baptiſtæ Vitelli de Fulginio, viri magna ſanctitate conſpicui, legitur, quòd juvenis quidam Presbyter diuturno tempore in vocatione, qua ad Religionem Capucinorum amplectendam ducebatur, probatus fuerit; cumque ſemper conſtans manſiſſet, præfatus Dei ſervus tandem ei ad habitum illius Religionis aſſumendum licentiam indulſit. Cumque jam à Superioribus acceptatus fuiſſet, die ſequenti, qua veſtiendus erat, ad venerabilem hunc virum, ei ut valediceret, ejuſque benedictionem acciperet, acceſſit; qui ei, ut recta ad conventum properaret, præcepit. Quod Presbyter ille ſe facturum promiſit, dummodò priùs domum pro pileo ſuo quærendo abiret. Cui vir ſanctus dixit: Noli domum ire, noli ire, iteratò repeto: quid tibi pileo opus eſt? Cum verò is obedire nollet, accidit, ut in via obvium haberet Presbyterum quendam, magnæ authoritatis virum, & in mundi negotiis prudentem, & politicum; qui de propoſito hujus Presbyteri certior factus, quòd ſcilicet Capucinorum religionem ingredi meditaretur, paulatim ſub

Vit. Ioan. Bapt. Vitelli. l. 1. c. 18. Hiſtoria de negligente vocationem ſuam.

Digitized by Google

prætextu apparentis boni adeò illum lucratus eſt, ut Preſbyter ille pro eo die Conventum ingredi diſtulerit; quæ dilatio effecit, quòd in ſuo propoſito intepuerit, ut à vocatione ſua tandem totaliter receſſerit, & in reprobum ſenſum datus, alterius viri uxorem rapuerit, à cujus cognatis, & parentibus demum miſerabiliter occiſus fuit.

Et tandem propter ad... oeciſo.

S. Baſil. Exhort. ad Bapt. H. 13.

3 Sanctus Baſilius Magnus de promptitudine, quam Eunuchus Reginæ Candacis, internæ inſpirationi à Deo illi pro recipiendo ſacroſancto Baptiſmi Sacramento immiſſæ correſpondendo, exhibuit, ita ſcribit: *Qui vocat benignus, qui miniſtrat paratiſſimus, gratia abunde expoſita, modo alacritas adſit, impedimentum ceſſet. Unus eſt prohibens, qui nobis ad ſalutem obſtruit viam, quem omni ſtudio ac prudentia vitare oportet. Ille, inquam, torporem ac deſperationem nobis injiciet.* S. Philippus Nerius ſolitus erat dicere, quòd tranſitus à malo ad bonum, ſubito & ſine mora fieri debeat: At verò tranſitus à bono ad melius bonum, id eſt, à vita timorata, & pia ad vitam religioſam, & perfectam, tempore, conſilio, & oratione indigeat: At verò omnibus hiſce in executionem poſitis, & abſolutis, nequaquam tardandum eſſe. Et hoc fortè eſt, quod S. Bernardinus quoque dicere voluit, dum ait: *Cum homo inſtinctu Spiritus S. movetur ad Religionis ingreſſum, non eſt utique differendum, ut humanum conſilium requiratur, ſed ſtatim impetum Spiritus Sancti debet ſequi.* Idque exemplo S. Matthæi in telonio ſedentis oſtendit, qui licèt in telonio ſedens, lucris pertinaciter inſudaret, attamen ad vocationem Domini *ſurgens ſecutus eſt eum.* Ubi Chryſoſtomus ait: *Diſce vocati obedientiam. Neque reſiſtit, neque domum adire rogavit, & ſuis hoc communicare. Humana etiam pericula, quæ ei à Principibus accidere poterant, parvipendit; dum ſcilicet rationes officii imperfectas reliquit, ſecundum Remigium. Ex quibus omnibus patet, quod nihil humanum debet nos retardare a ſervitute Dei.* Citatque S. Auguſtinum de Verb. Dom. dicentem: *Vocat te Oriens, & tu accedis ad Occidentem. Oriens vero Chriſtus eſt, juxta illud: Ecce vir Oriens nomen ejus. Occidens vero eſt quilibet homo in mortē cadens, & in tenebras peccati. Igitur injuriam facit Chriſto, in quo ſunt omnes theſauri abſconditi ſapientiæ, qui ejus audito conſilio, adhuc mortalis hominis conſilium æſtimat requirendum. Dubitare, an id, quod Chriſtus conſuluit, melius ſit, ſacrilegum eſt. Dubitare vero, an propter contriſtationem amicorum, vel quodcunque temporalium detrimentum, homo debeat Religionis propoſitum prætermittere, eſt utique animi adhuc carnali amore multipliciter irretiti.* Unde Hieronymus in Epiſtola ad Heliodorum ait: *Licèt parvulus e collo pendeat nepos, licet ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus, ubera, quibus te nutrierat, mater oſtendat, licèt in limine pater jaceat, per calcatum perge patrem, per calcatam perge matrem.*

Diƈtum S. Phil. Nerii.

Matth. 9. 9. Promptiſſima fuit converſio S. Matthæi Apoſtoli.

Zachar. 6.

S. Hieron. ad Heliod.

S. Auguſt. Tract. 34. in Joan. 8. 12. Statim Chriſtum vocantem ſequi oportet.

4 S. Auguſtinus ingenioſè, & cum magno fructu noſtro obſervat, quòd Chriſtus nos ad ſequelam ſuam invitans, in tempore præſenti dicat: *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* Non dicit: *Qui ſequetur me*, in tempore futuro. *Quod promiſit, futuri temporis verbo poſuit. Non enim ait: Habet, ſed habebit, inquit, lumen vitæ. Non ait tamen: Qui ſequetur me, ſed qui ſequitur me. In eo, quod facere debemus, tempus præſens poſuit. Quod autem promiſit facientibus, futuri temporis verbo ſignificat: Qui ſequitur, habebit.* Ubi ſpecialiter ponderanda ſunt ultima hæc verba. Porrò illi, qui, cum de mundo deſerendo agitur, oculos ſuos ad tempus futurum defixos habent, regnum Dei non habebunt, ſicut nec verum lumen: benè tamen illi, qui in præſenti tempore, & ſine mora Chriſtum eos vocantem ſequuntur. Similiter Chriſtus ei, qui ſe divino ejus ſervitio mancipare volebat, dixit: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Non dixit illi tempore futuro, *ſervabis*; ſed in præſenti tempore, *ſerva*. Zacchæus publicus peccator erat, & princeps publicanorum; maledictam Jericho civitatem, mundi typum, incolebat, uſuris, avaritiæ, & fraudibus deditus erat, (*Si quid aliquem defraudavi. Et ipſe dives:*) Audita verò per famam Chriſti ſanctitate, curioſitate ſola ductus, Chriſtum videre cupiebat, quando inde erat tranſiturus, non verò ſe Chriſti ſequelæ conſecrare intendebat: Et tamen ſe vocari audiens (*Dedit voci ſuæ vocem virtutis:*) laborante interiùs in ipſo Spiritu Dei, cum eadem celeritate, qua ex Sycomoro deſcenderat (*Zachæe feſtinans deſcende*) & ipſe pariter feſtinus obedivit, quia ſacer textus ait: *Feſtinans deſcendit*: Ac proinde felicem illam vocem audire meruit: *Hodie huic domui ſalus a Deo facta eſt.* Notandum quoque, quòd idem Zachæus, ut Deo vocanti dignè pareret, non dixerit in tempore futuro: *Dabo, reddam*; ſed in præſenti tempore: *Do, reddo.* S. Ambroſius ait: *Pœnitentia non verbis agenda eſt, ſed & actu.* Etenim promiſſionibus noſtris non creditur, nec ſufficit dare verba, vota emittere, & juramenta præſtare; verùm inſuper prompta requiritur executio.

Matt. 19. 17.

Pſ. 67. 34. Proponitur exemplum Zachæi.

Luc. 19.

S. Ambr. lib. ad virginem lapſam c. 8.

5 Apud Iſaiam dicitur: *Venerunt filii uſque ad partum, & virtus non eſt pariendi.* Multos namque videmus, qui bona habent propoſita de mundo deſerendo, & de conſecrando ſe Deo, in executione tamen non ſunt efficacia, ſed de die in diem procraſtinant, & propoſita ſua exequi differunt; interea verò ſuccedit averſio, & repugnantia à ſtatu perfectionis, quæ ſenſui repugnare ſolet. Et ideò tali dilatio verum eſt Dei ſupplicium, quo caſtigamur in pœnam pigritiæ noſtræ, qua Deo vocanti reſpondere neglex imus. Deus quoque per os ejuſdem Prophetæ comminatur, inquiens: *Ponam eam in poſſeſſionem ericii.* Porrò Ericius, quando in lucem editurus eſt ſuos fœtus, metuens, ne à fœtuum ſuorum ſpinis transfigatur, quantùm poteſt, & valet, parturire differt; ſed non intelligit, quòd hoc faciendo majus ſibi ipſi damnum inferat, quia quantò longiùs differt, tantò magis pungentes fœtuum ſuorum ſpinæ creſcunt, & indurantur. Idem quoque multis contingit, qui converſionem ſuam procraſtinant, metuentes, ne vitæ pœnitentis rigores ſubire debeant; nec tamen cogitant, quòd quantò ampliùs pœnitentiam prolongant, tantò magis peccata in ipſis multiplicentur, & creſcant, ſimulque cum ipſis naſcatur ingens ab omni pietate & virtute averſio, & nauſea. Theophylactus de Zachæo inquit: *Talia promittens, imo faciens. Non enim dixit: Dabo dimidium, & reddam quadruplum, ſed: Ecce do, & reddo. Audierit enim Salomonis admonitionem: Ne dicas, rediens redi, & cras dabo. Chriſtus evangelizat ei ſalutem: Hodie enim, inquit, das, hodie tibi eſt ſalus.*

Iſa. 37. 3. Partum in efficaci ex volunt.

Iſai. 14. 23.

Proprietas Ericii.

Theophyl.

6 In Confeſſionibus S. Auguſtini legitur, quòd dum ſub arbore ficus ploraret, Deum his verbis affatus fuerit: *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum, cito anticipent nos miſericordia tua. Quamdiu? Quamdiu? Cras, & cras? Quare non modo? Quare non hac hora finis turpitudinis meæ?* Mox verò vocem quandam cœlitùs delapſam audivit ſibi dicentem: *Tolle, lege.* Aperuitque Epiſtolas S. Pauli, in quibus illi hæc verba occurrerunt: *Non in commeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis; ſed induimini Dominum IESUM CHRISTUM.* Quæ verba acutum animæ ipſius calcar addiderunt, ut ſe quantocyùs, & perfectè ad Deum converteret. S. Baſilius Magnus in eadem homilia inſidias nobis inſinuat, quibus aſtutus ſerpens bona noſtra propoſita retardare ſatagit. Ita enim ſcribit: *Torporem nobis injicit, vana ſpe corda noſtra deludit. Ipſius ergo cogitationes non ignoremus. Annon hodie peccare, cras vero juſtè agere, pietatem differre nos exhortatur: Idcirco Dominus occurrens ejus inſidiis? hodie, inquit, ſi vocem meam audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Ille vero ait: Mihi hodie, cras Deo; Dominus contra: Hodie vocem meam audite.* Eccleſia ſalutis æternæ filiorum ſuorum percupida, punctum iſtud, de obtemperando divinæ voci ſine ulla mora interpoſita, & de correſpondendo immediatè cœleſtibus inſpirationibus, fidelium ſuorum cordibus inſinuare, imò iiſdem vivaciter, & tenaciter illud imprimere contendit. Ac proinde voluit, ut ſingulis diebus ad Matutinum in omnibus totius Chriſtianitatis choris, & ab omnibus aliis divinum Officium privatim recitantibus, verba illa recitentur: *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.*

S. Aug. lib. 8. conf. c. 12.

Revelatio S. Auguſtino facta.

S. Baſil. ib.

7 Nautæ poſtquam in littore diù ventum expectarunt navigationi ſuæ favorabilem, mox ut illum exſurgere vident, ſine mora vela pandunt, & à littore ſolvunt, ſeque itineri propoſito accingunt, ne bonam navigandi occa-

Similitudo à nautis favorabilem ventum expectantibus.

occaſionem negligant; quòd ſi enim diutiùs morarentur, tempus utique commodum, ventumque propitium cum manifeſto naufragandi periculo amitterent. De hac vita noſtra ſcribitur: *Hoc mare magnum, & ſpatioſum, &c.* Per hoc autem mare trajiciendum nobis eſt, ut appellamus ad vitæ beatæ portum. At verò ſine favorabili divinæ gratiæ vento ad fortunata illa littora appellere, eſt impoſſibile. Atque ideò mox, ut hæc hominem aſpitare incipit, ſine ulla interpoſita dilatione vela affectuum noſtrorum explicare oportet, quia cœleſtis hic ventus ſpirat *per modum tranſeuntis, non permanentis*; nec babemus illum ad beneplacitum, & ad libitum noſtrum; & ideò illo utendum eſt, quando Deo illum nobis communicare placuerit, ſiquidem fieri poteſt, quòd deinceps non ampliùs ſpiret, quia *ſpiritus, ubi vult, ſpirat; ſed neſcis, unde veniat, aut quò vadat.* Et ideò niſi ſanctas ejus ſequamur inſpirationes, meritò periclitabimur de naufragio, diceturque nobis, quod olim Deus per Sapientem lamentabatur, inquiens: *Vocavi & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret, deſpexiſtis omne conſilium meum*, id eſt, ut Dionyſius Carthuſianus interpretatur: *Vocavi, id eſt, variis modis ad emendationem, & pœnitentiam vos invitavi, ac monui per inſtinctum divinum, per Evangelicas inſpirationes, per Apoſtolos & Prophetas, per Prelatos & prædicatores, ac proximos virtuoſos. Extendi manum meam, beneficia largiendo, & per adverſa paterne caſtigando. Poteſtatem meam demonſtravi in vobis per proſpera, & adverſa, quatenus per proſpera vos ad obſequium meum allicerem, & mea charitate accenderem; per adverſa, ut terrerem, & illuſtrarem, eo, quod vexatio vobis intellectum conferret. Iuxta illud Ierem.* 30. *Caſtigabo te in judicio, ut non tibi videaris innoxius.* At verò, quia hæc anima propitio huic vento vela non explicavit, juſtè naufragari meruit; unde ſubditur: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit.*

Ioan. 3. 8. Dum Spiritus ſanctus ſpirat ſequi illum debemus. Prov. 1. 24.

Dion. Carth ibi.

Quando in Conchis oriantur margaritæ.

8 Cœlum verno tempore rorem ſuum ſuper vaſtiſſimam matis diſtillat ſuperficiem: Conchæ autem eodem tempore ſeſe aperientes, acceptas in ſinu ſuo roris ſtillas in pretioſiſſimas tranſmutant margaritas; quæ verò ex conchilis ſeſe non pandunt, inanes & gemmæ illius expertes manent, ſed propria ipſarum culpa. Porrò divinus inſpirationum, gratiarumque cœleſtium ros ex parte ſua in animas noſtras influere non deſinit; quia *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Unde S. Eccleſia Deum his verbis frequenter interpellat: *Sancti Spiritus Domine corda noſtra mundet infuſio, & ſui roris intima aſperſione fœcundet.* At verò quid fit? Animæ illæ, quæ ſinum & cor ſuum diſtillanti aperiunt, illumque excipiunt, nec bonam ſinunt ſibi elabi occaſionem, egregiè locupletantur: at verò quæ tardæ ſunt, & pigræ, gratiæ cœleſtis expertes manent, cum irreparabili ipſius quoque gloriæ amiſſæ damno: *Quia vocavi, &c.*

Ioan. 5. Primus in piſcinam deſcendens ſolus ſanabatur.

9 Erat Hieroſolymæ probatica quædam piſcina, juxta quam, ut Sanctus Joannes ſcribit, ingens jacebat languentium, claudorum, cœcorum, & aridorum multitudo, qui omnes aquarum illarum præſtolabantur motum: *Qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat a quacunque detinebatur infirmitate.* Quodnam verò in eo latet myſterium, quòd primus, qui poſt aquarum illarum agitationem in piſcinam hanc deſcendebat, ſubitò ſanaretur, non verò alii? *Omnia in figura contingebant illis*: Mundus enim iſte eſt veluti ingens quædam infirmaria, & hoſpitale, in quo *languentes ſignant peccatores*; ut Sanctus Bonaventura ait. De aquarum verò motu Theophylactus ita ſcribit: *Quod in ipſa piſcina pœnitentiæ turbantur ſpiritus malitiæ, contriti & ſuffocati gratia ſpiritus.* Angelus, qui banc piſcinam turbat, eſt ille, de quo ſcriptum eſt: *Magni conſilii angelus.* Quando autem hic voluntatem commovet, eamque per lumen & inſpirationes ſuas ad reſipiſcendum, ad vitam mutandam, ad perfectionis ſtudium exſtimulat, nequaquam tardandum nobis eſt, ſi æternam recipere deſideremus ſalutem: *Qui enim prior deſcendet, ſanus fiet à quacunque detinetur infirmitate.*

S. Bonav. ib. Theophyl. ibi.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Majori cum ſolicitudine bona temporalia, & ſalutem corporis, quàm ſpiritualia, & bonum animæ curamus.

THEMA.

Cujus veſtrum bos, aut aſinus in puteum cadet, & non continuo extrahet illum? Luc. 14. v. 5.

1 INcarnata Sapientia nullum formare poterat argumentum, quo Chriſtiano ſua efficaciùs majorique cum energia exprobraretur in procuratione ſalutis animæ inexcuſabilis lentitudo, ut per ejuſmodi improperium eripiatur ab inferno, quàm dum ſolicitudinem exponit, quo jumentum aliquod in puteum delapſum foras ſolicitè extrahitur, ne pereat: *Cujus veſtrum aſinus, &c.* Ubi obſervanda eſt dictio illa *continuò*: Quòd ſi enim bos vel aſinus per diem integrum in tali jaceret puteo, ſubmergeretur utique; ac proinde cum celeritate inde extrahitur, ne moriatur. Anima per peccatum mortale, *ſecundum præſentem juſtitiam*, in profundum uſque inferni corruit; ſiquidem ab illo non niſi flatu aut anhelitu unico diſtat. Tardabimuſne igitur, illamque cum tanto æternæ mortis periculo, per dies, ſeptimanas, menſes, & annos in pernicioſo hoc puteo jacere permittemus? *Ab ore putei gehenna eripiar, & inducias petam?* Ergonè à Chriſtiano majoris aſinus, quàm anima propria æſtimabitur, de qua Sanctus Apoſtolus ait: *Empti eſtis pretio magno?* Puteus porrò profundus peccatum eſt. Unde David orabat: *Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum.* Quemadmodum igitur jumentum in puteum collapſum, per ſuas vires, quantæcunque illæ ſint, inde egredi nequit, ſed alieno indiget adjutorio: ita quoque qui in peccatum lapſus eſt, inde ſine efficaci divinę gratię auxilio egredi non poteſt. Unde Deus apud Oſeam inquit: *Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum.* Similiter quemadmodum indignus foret, qui in ſimili lapſu amplius juvaretur, qui aliàs in puteum lapſus, porrectam ſibi manum auxiliatricem acceptare aut apprehendere ſæpiùs noluit: ita à Deo relevari, & auxilium accipere non meretur, qui divinum ſæpiùs repudiavit ſubſidium.

Aſinus in puteum incidens, ſubitò extrahitur.

1. Cor. 6. 20.

Pſ. 69. 16. Jumentum in puteo ab aliis extrahi debet.

Oſeæ 13. 9.

2 Conſideraſtiſne aliquando infinitam illam ſolicitudinem, qua homines lucra venantur temporalia, vel honores, divitias, voluptates, & ſimilia terreſtria? Pro iis acquirendis nullam ſinunt præterire occaſionem, quin illam ſine mora amplectantur. Diſſoluti illi juvenes ſeſe mutuò certatim invitabant, dicentes: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant, utamur creatura celeriter.* Vindictam ſpirantes, occaſionem nullam ſeſe vindicandi negligunt. Herodiades, ut ſe de Joanne Baptiſta vindicaret, quomodo caput ejus à filia ſua poſtulari voluit? *Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ.* Sanctus Gregorius Nazianzenus ſine fructu perorabat, dicens: *Ad ſcelus quidem, & ad fraudem tardus eris; celer autem ad ſalutem: paria enim in viro ſunt promptitudo ad vitium, & procraſtinatio ad ſalutem.* Date mihi ambitioſum quendam, ad honores & dignitates ſuas adaugendas ex induſtria ab alio invitatum, nequaquam oblatam ſibi occaſionem differet, ſed ſine ulla replica acceptabit, ne ab æmulis ſuis inde arceatur. Quando Laban offerebatur conſilium illud in Geneſi cap. 30. deſcriptum, notanda eſt, quæ ibidem ſpecificatur, circumſtantia. Dicit enim ſacer textus: *Reſpondebit mihi cras juſtitia tua, quando placiti tempus, &c.* Cujus ſolicitudinis myſterium Abulenſis ſic explicat: *Quia tantum lætabatur Laban, intendens lucrari ex illo pacto, quòd noluerit dilatare hujuſmodi rem in alterum diem.* Quàm meritò ad confuſionem noſtram dici poteſt: *Filii hujus ſæculi velociores ſunt filiis lucis!* Homines enim mundani velociſſimi ſunt in acquirendis bonis, nos verò ad comparanda cœleſtia & æterna bona pigri

Vindicativus celer eſt ad vindictã.

Sapien. 2. 8.

Marci 6. 25. Nazianz. orat. in S. Baptiſma.

Gen. 30. 33. Abulenſis ibi.

S. Iſid lib. 2. de ſummo bono c. 10. Filii hujus ſæculi ſunt velociores filiis lucis.

ſumus & tardi: *Omnis ars ſæculi hujus*, inquit S. Iſidorus, *ſtrenuos, amatores habet, & ad exequendum promptiſſimos, non vero item Deus; hic enim pleroſque habet ſectatores languidos, tepidos, ac pigritiæ inertia congelatos.* Homo aliquis lucris deditus, quàm eſt ad omnia obvia emolumenta promptus & paratus, & ne quidem momentum ab illis conquirendis ſibi perire ſinit! *Quid procraſtinatis?* (verba ſunt Ambroſii, quibus improperat illis, qui divinis inſpirationibus reſpondere negligunt) *Si aurum tibi offeram, non mihi dicis: cras veniam, ſed jam exigis. Aurum accipere nemo differt, nullus excuſat: redemptio animæ promittitur, & nemo feſtinat.* Experimur quotidie, quòd res valdè pretioſas unuſquiſque, quamprimum poteſt, aſſequi conetur, quia tritum eſt proverbium: *Omnis mora tribuitur vitio*; & Poeta ille canit: *Neſcit verus amor moras*. Noſtra autem ad Deum converſio, & pœnitentia, per quam regnum cœlorum acquirimus, de die in diem, imò de menſe in menſem, & de anno in annum procraſtinatur; imò & magna Chriſtianorum pars pœnitentiam ad ultimam uſque vitæ periodum reſervant. Id quod indubitatum eſt ſignum, quòd illam abominemur; ſiquidem illam tanquam rem à noſtro genio alienam totis viribus fugimus. Ac proinde qua ratione fieri poterit, ut illam in extremo articulo mortis validam efficiamus, ac ut, quod unicè requiritur, ſit voluntaria, & è corde procedat? Hoc enim difficulter fieri poterit quoad illum, qui per totam vitæ ſuæ ætatem animi averſionem ac repugnantiam ab illa habuit.

S. Ambr. l. de Elia & jejunio c. 22.

Dilatio pœnitentiæ eſt ſignum odii in illam.

3 Verùm ut ad noſtrum diſcurſum revertamur, reflectendum nobis eſt ad ſummam ſolicitudinem, qua, dum infirmamur, corporis noſtri ſaluti proſpicimus. Nam ut S. Gregorius Nazianzenus ait: *Abſurdum fuerit, cum pecunias avidè præripias, ſanitatem in longius differre atque extrahere. Cum corpus prœpurges, animæ purgationem in aliud tempus reſervare.* Mox ut infirmaris, non tardas vocare medicum, qui priuſquam malum vires majores accipiat, & in malignam in febrem degeneret, opportuna tibi remedia præſcribat. Quàm parùm verò in comparatione ad illam ſolicitudinem æterna ſalus noſtra curatur? Febris peccati, quæ in anima malignatur, cum quanta lentitudine curatur? Nunquid confeſſio per ſeptimanas, & menſes procraſtinatur? Sapiens monet in libro Eccleſiaſtici: *In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.* Epiſcopus Bellovacenſis in Speculo morali ſcribit: *Peccatorum ad mortem currentium magna velocitas.* S. Bernardus ait: *Alacriùs currunt ad mortem, quam nos ad vitam.* Etenim non ſolùm ſolicitè medicum advocari faciunt, quando jam de facto in lecto à vi morbi proſtrati jacent; verùm etiam ſi infirmitatem providere poſſint, remedia quoque anticipant præſervativa, adimplentes illud ejuſdem Eccleſiaſtici monitum: *Ante languorem adhibe medicinam.* Idem Bellovacenſis iterum monet, loquens: *Fatua eſt dilatio in rebus, quas tempus, & opportunitas tranſit, ut eſt in arboribus plantandis, vineis putandis, & ſimilibus: & virgis rectificandis, dum ſcilicet nova ſunt, & antequam durnerint, & malam formam, & contrariam cœperint: Similiter in morbis, & vulneribus curandis.* Quando enim quis vulneratus eſt, non videbitis, quòd tardet in aliquot dies, & multò minùs in ſeptimanas, in advocando chirurgo, qui vulnera emplaſtris opportunis curare ſatagat. Meritò S. Thomas de Villanova ſuo tempore in hæc verba exclamabat: *O ſi ſanandis animæ paſſionibus eam adhiberemus curam, quam curandis corporum ægritudinibus adhibemus! Quid non ſuſtinet, quid non patitur ægrotus pro recuperanda ſalute? Atroces uſtiones, terribiles inciſiones, amaras potiones, diuturnas inedias, faciles reputat, dummodo concupitam recuperet ſanitatem. Sed ſi animæ languor curandus eſt, quidquid injungitur, duriſſimum eſt.*

Nazianz. orat. 40.

Currunt impii velociùs ad mortem, quam juſti ad vitam.

Eccl. 32.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 1. d. 2. § 6.

S. Bernard.

Eccl. 18. 20.

Bellov. ib. Opportunitate praetermiſſa medicina caret effectu.

S. Thom. à Villanov. fer. 6 poſt 4. Dom. Quad.

4 At verò fortaſſe dices, rem duram fore, ſi ſine ulla interpoſita temporis mora recurrere cogaris ad medicum ſpiritualem, & ab eo pro veneno pellendo theriacam accipere? Sed reſpondeo, hanc eſſe multorum ſtultitiam, quòd ſcilicet pro pellendo corporis veneno, pro vita corporali aſſecuranda, nullam prorſus moram faciant, ſed quantocyùs ad medicum properent; econtra verò multos menſes expectent, ut mortiferum peccati venenum in anima nutriant, mortemque ſempiternam ſibi accerſant. Cum de hiſce Propheta Euangelicus in hæc verba lamentabatur: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, filiis ſceleratis!* Ubi notanda ſunt verba illa: *Populo gravi iniquitate.* Hæc enim eſt phraſis quædam loquendi, quæ gravitatem multorum peccatorum, quibus populus ille onuſtus erat, exprimere intendit: dictio autem *Væ*, æternæ reprobationis eſt comminatio; quaſi clariùs dicere vellet: populo gravi iniquitate æterna imminet damnatio. At verò undenam hæc derivabatur deſolatio? Non aliunde, quàm à pigritia, qua ad pœnitentiam recurrere negligebant. Unde idem Propheta ſubjungit: *A planta pedis, uſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas. Vulnus, & livor, & plaga tumens non eſt circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.* Quando enim vulneribus non ſubvenitur per promptum aliquod remedium, unà cum ſanguine vita egreditur. Quod idem frequenter in vulneribus accidit ſpiritualibus animarum, niſi promptè, & ſolicitè curentur. Ac proinde Sanctus Auguſtinus inquit: *Et quia calidis vulneribus ſolent medicamenta celeriùs ſubvenire, quotieſcunque peccavimus, non expectemus mortifera ſecuritate vulnera ipſa putreſcere, nec iterum vulnera vulneribus augeamus, ſed continuo ad ſpiritualem medicum recurrentes, ſalutem recipere feſtinemus. Et ideo quomodo, quando in corpore vulnus accipimus, ſi ſtatim medicamenta requirimus, citò ſanitatem recipere poterimus: ita ſi moram fecerimus, neceſſe eſt, ut tardius ad ſanitatem plaga ipſa redeat, aut aliqua fœda cicatrix in corpore noſtro remaneat. Si hæc in corpore facimus, quanto magis in animæ vulneribus adhibere debemus, ubi ad imaginem, & ſimilitudinem DEI facti ſumus?* S. Joannes Chryſoſtomus exponens verſum illum Pſalmi ſexti: *Convertantur, & erubeſcant valde velociter*, inquit: *Furentem equum niſi quis citò repreſſerit, citò peribit. Ita etiam Medici ſerpentis alicujus venenum ſæpe ſerpens, & in totum corpus emanans, maxima celeritate, ne ulteriùs progrediatur, ſiſtunt, ejus vitium incidentes. Hoc autem nos quoque faciamus, & quod in nobis eſt vitium, maxima celeritate reprimamus, ne ulteriùs progrediens, morbum augeat.*

Meritò Medicus animæ priùs vocari deberet quàm corporis.

Iſa. 1. 4.

S. Aug. ſerm. de Temp. Vulnera recentiora ſunt ſanabiliora.

Chryſoſt. in Pſ. 6.

5 Hæc celeritas, qua ſine mora medicina in tempore utimur, ad ſananda vulnera, maximè mortifera, longè eſt aptiſſima. Obſervaſtiſne aliquando in ſacris litteris, quòd Saul in pœnam inobedientiæ ſuæ ſine ulla remiſſione à regno terreno ſimul & cœleſti deciderit? Econtra verò David, qui enormium peccatorum, adulterii ſcilicet, & homicidii, nec non & ſcandali publici reus erat, non ſolùm à DEO in gratiam denuò fuit admiſſus, verùm inſuper ab eodem multis prærogativis fuit honoratus? Quonam hæc ſpectat differentia Saulem inter & Davidem? Sanctus Auguſtinus de Davide ita ſcribit: *Quia pœnitentiam agere mortifera ſecuritate non diſtulit, citò Dei miſerationem ita revocavit, ut non ſolùm regnum non amitteret, ſed etiam S. Spiritus donum recipere mereretur.* Enimverò vix David à Nathan Dei juſſu reprehenſus fuerat, quando & ipſe peccatum ſuum confeſſus eſt, dicendo: *Peccavi.* Pſalmum quoque 50. compoſuit, & ab his verbis exorſus fuit: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam.* Ubi Sanctus Auguſtinus ait: *Iſta tam magna miſericordia tunc nobis prodeſt, ſi non tardamus converti ad Dominum. Denique in ipſis vulneribus, vel fracturis corporum, infirmitates cognoſcere poſſumus animarum*; quaſi diceret: ſicut prompta vulneribus adhibita cura, eadem ut plurimùm ſanitati confeſtim reſtituit; ita quoque idipſum multò magis contingit in vulneribus animarum.

David major erat peccator quam Saul, & tamen propter continuam converſionem meruit gratiam, & non Saul.

S. Aug. ſ. 58. de Temp.

Pſ. 50.

S. Auguſt. ib.

6 Obſervaſtiſne aliquando, in quanam occaſione Salvator noſter, qui ad ſanandas infirmitates noſtras in terram deſcenderat, nomen Medici ſibi vendicarit, quando malignis Phariſæis ſemetipſum Medici nomine appellans, dixit: *Non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus.* Nimirùm occaſione imminentis converſionis Sancti Matthæi hoc ipſum dixit. Enim verò vulnera inveterata, & immedicabili cancro affecta, cenſeri poſſunt peccata ab avaritia promanantia; hæc enim

Chriſtus ſe dicit medicum.

Matth. 9. 12.

oſſibus

Digitized by Google

oſſibus adeò inviſcetatur, ut radicem penetrantem in iiſdem agat, & cor avari terræ inſeparabiliter annectat: *radix* enim *omnium malorum eſt cupiditas*. Quemnam verò cœleſtis hic Protomedicus, ad ſanandum hunc Publicanum, modum ſervavit, de quo ſacer textus ait: *Sedentem in telonio*, id eſt, ut Gloſſa Interlinearis ait: *Lucris pertinaciter inhiantem*? Si Matthæum, poſtquam à Domino vocatus fuit, fixis oculis intueamini, non invenietis, ipſum, poſtquam à Chriſto audiit: *Sequere me*; minimo quidem temporis momento ſequelam hanc Chriſti diſtuliſſe, ſed potiùs ſtatim *ſurgens ſecutus eſt eum*. Unde Beatus Petrus Damianus ait: *Mox ut vocantis ſe Salvatoris audivit imperium, non cunctatus eſt, non ſua diſponendi quæſivit inducias, non amicorum communicanda conſilia; ſed illico divitias ſprevit, carnalium affectuum nexus abrupit, ſicque ſolutus, poſt CHRISTI veſtigia lætus & impiger properavit*. At verò quid tanta feſtinatione opus, ut CHRISTUM ſequatur: *Et ſurgens ſecutus eſt eum*? Num forſitan ipſi tempus Chriſtum ſequendi deerat? Hoc dici nequit, quia divina pietas ſemper prompta eſt, ut ad pœnitentiam nos recipiat. Sed cur non priùs ſe expedivit à lucris ſuis, chartas revidit, & ſcripturas: cur de facultatibus multis eum ſudoribus acquiſitis non priùs diſpoſuit, ſed omnia ſine ullo ordine deſerta dereliquit? Pro reſolutione obſervandus eſt modus, quo Euangeliſtæ hanc Chriſti vocationem deſcripſerunt. Sanctus Matthæus ait: *Cum tranſiret inde Ieſus*. Sanctus Marcus dicit: *Cum præteriret*. Ex quibus duobus textibus evidenter deducitur, quòd Salvator noſter *per modum tranſeuntis, non verò permanentis*, hujus publicani officinam collybiſticam tranſierit, eumque, nullum firmando greſſum, ſed continuò eundo, vocaverit. Unde Sanctus Matthæus interius illuminatus tunc agnovit, divinas vocationes ſæpenumerò repentinas eſſe, & niſi illis ſubitò reſpondeatur, magnum ſubeſſe periculum, ne Deus deinceps nos ampliùs efficaciter vocet. *Cum tranſiret Ieſus*, inquit Divus Chryſologus, *non dixit: cum ſtaret ibi; tranſivit & pertranſivit inde Ieſus, ne Matthæus remaneret ibi*. Enimverò tametſi in noſtra ſit facultate poſitum, cor noſtrum divinis inſpirationibus claudere, & cœli voces ſurda aure excipere; in noſtra tamen non eſt poteſtate, ut efficiamus Spiritum S. propitiam nobis auram aſpirare, quando nobis placet, quia *Spiritus ubi vult*, adde, *& quando vult, ſpirat*. Dic ſodes, quænam eſt cauſa, quòd Aſtrologus aliquis, quantumvis ſcientificus, & in artis aſtronomicæ regulis maximè expertus, quoad eventus, quos juxta ſuam ſcientiam prædicit, aſſecurare nequaquam poſſit, V.G. an ſit futurus dies ſerenus, vel nubilus, vel humidus, vel turbulentus, & ventis agitatus? Cauſa hujus eſt ventorum inſtabilitas, & variatio, quorum diſpoſitionem auctor naturæ ſuo duntaxat arbitrio reſervavit, dicente Davide: *Qui producit ventos de theſauris ſuis*. Cum igitur nos ſcire nequeamus, quando ventus Spiritus S. qui unicus eſt converſionis noſtræ motor, ſpiraturus ſit, nec ejus ſpiramen in noſtro habemus arbitrio; ideò neceſſum eſt, ut ſubitò, quando ſpirat, vela cordium & animarum noſtrarum, ſine ulla interpoſita mora, velociſſimè explicemus.

Gloſſ. Interl.
Sanavit Matthæum ab avaritia.
Matt. 9.9.
Petr. Dam. ſ. de S. Matth.
Matt. 9.8.
Marc. 2.14.
Chriſtus tranſit telonium non hæsit in illo.
Chryſol. ſ. 28.
Joan. 3.8.
Expertiſſimus Aſtrologus non aſſecurat de aura futura.
Pſ. 134. 7.

7 Piſcis *Remora* dictus hunc habet admirabilem naturæ ſuæ inſtinctum, ut vaſtiſſima quæque navigia, explicatis undique velis navigantia, immobiliter hærere faciat; non tamen hanc habet poteſtatem, ut ventum aliquem favorabilem excitare poſſit: navium curſum tardare poteſt, non verò velociter illas movere. Ita pariter liberum hominis arbitrium Dei inſpirationibus reſiſtere poteſt, verùm ut illæ nobis inſpirentur, in ejus non eſt poſitum facultate, nec de hoc ſibi quicquam poteſt compromittere. *Spiritus, ubi vult, ſpirat*, nec ejus monitiones à noſtra dependent voluntate, ſed ab ejus liberalitate & beneplacito, ac proinde neceſſum eſt, ut promptè Dei inſpirationes acceptemus, quamprimùm nobis immittuntur. In die Pentecoſtes ſanctiſſimus hic ſpiritus ſuper Apoſtolos, velut ventus quidam impetuoſiſſimus, deſcendit: *Tanquam advenientis ſpiritus vehementis*. At verò quidnam hæc repentina indicat vehementia? *Factus eſt repente de cœlo ſonus*, ut doceamur, inquit S. Ambroſius à Gloſſa Interlineari citatus, quòd *neſcit tarda molimina Spiritus S. gratia*. Cum eadem igitur velocitate & promptitudine, qua ad nos de cœlo Spiritus deſcendit & ſpirat, nos quoque illum recipere debemus.

Remora navi nocere non prodeſſe poteſt.
Act. Ap. 2.
S. Ambr. à Gloſſ. Interl. cit.

8 Obſervaſtiſne aliquando celeritatem, qua Magdalena ad Chriſtum recurrit, pro ſanandis lethiferis animæ ſuæ vulneribus? Etenim parùm diſcreta videbatur in ea properatione, neque convivium, in quo multi alii præter Salvatorem accumbebant, locus, & tempus illi functioni commodum & conveniens erat; & tamen mox ut in templo à gladio illo, de quo poſtea Apoſtolus ait: *Gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei*; & iterum: *Vivus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti &c.* poſtquam, inquam, ab hoc gladio interiùs vulnerata fuit, ſine ulla mora ad cœleſtem Protomedicum, ut ab eo curaretur, accurrere voluit. Sanctus Auguſtinus in homilia, quæ in ejus feſtivitate legitur, inquit: *Vidiſti mulierem in civitate famoſam, mala utique fama, quæ erat peccatrix, non invitatam irruiſſe convivio, ubi ſuus Medicus recumbebat; & quæſiſſe pia impudentia ſanitatem, irruens quaſi importuna convivio, opportuna beneficio. Noverat enim, quanto morbo laboraret, & illum ad ſanandum idoneum eſſe, ad quem venerat, ſciebat*. At verò cur non eò uſque expectavit, donec terminatum eſſet convivium? Reſpondetur, quòd quia incarnata Sapientia illam omnibus ſecuturis ſæculis tanquam veræ converſionis normam & ſpeculum proponere deſtinavit, ideò per hoc ejus factum nos erudire voluit, quòd divinæ ipſius vocationes & inſpirationes immediatè, poſtquam illas in nobis experimur, abſque ulla mora acceptandæ ſint, & executioni mandandæ; quemadmodum ipſa fecit, de qua Sanctus Lucas ait: *Ut cognovit, attulit alabaſtrum &c.* Spiritualis vitæ Magiſtri & Directores tres tradunt vias, quibus ad perfectionem & ad Deum ipſum pervenire valeamus. Primam appellant viam purgativam, per quam anima purgatur, & ab omnibus malis habitibus, & inordinatis affectibus expeditur, & mundatur. Secunda eſt via illuminativa, in qua anima lumen & notitiam Dei ſibi acquirit, ſeque in actibus virtuoſis exercens, ad perfectionem aſſequendam dirigit. Tertia vocatur via unitiva, quando videlicet anima amore Dei totaliter accenſa, contemplatione & amore mediante, Deo unitur. Quam igitur Sancta Maria Magdalena pœnitens in tribus hiſce viis terendis velox & feſtina fuerit, ex textu Euangelico clarè ſatis deducitur, quia in breviſſimo temporis ſpatio, id eſt, intra unam horam, per purgativam proceſſit, ab omnibus ſe mundando peccatis; per illuminativam quoque progreſſa fuit, *ut cognovit*, ingens à Deo lumen recipiendo, unitivam verò citiſſimè abſolvit, quia *dilexit multum*.

Epheſ. 6.17.
Hebr. 4.12.
Maria Magdalena dum vocatur continuò convertitur.
S. Auguſt. lib. 50. h. 23.
Tres ſunt viæ perfectionis.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Commendantur nonnulli, qui DEO ad pœnitentiam vocanti promptè parentes, ab eo ſunt remunerati.

THEMA.

Confeſtim mundata eſt lepra ejus. Matt. 8. v. 3.

1 SAlvator noſter in miraculis, quæ varios curando infirmos patravit, repentinam ſemper, velocem, & ſubitaneam curationem exhibuit. Sic enim in præſenti themate dicitur: *Confeſtim mundata eſt lepra ejus*. Duo illi cæci propè urbem Jerichuntinam *confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum*. Filia Archiſynagogi in momento ſurrexit, dicente Euangeliſta: *Confeſtim ſurrexit puella*. Hæmorrhoiſſa ſubitò à malo ſuo liberata fuit, quia *confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis*. Quodnam verò in eo reconditum eſt myſterium, quòd non ſolùm miracula hæc adeò repentè à CHRISTO facta fuerint, verùm inſuper ab Euangeliſtis repentina illa curatio tanquam notabilis & myſteriis turgens circumſtantia fuerit expreſſa? Clara & facilis ad hoc eſt reſponſio. Etenim Salvator ſimul cum ſalute corporis iis, quos curabat, aut beneficiis afficiebat, ſalutem quoque animæ ſolebat impertiri. Cum igitur *omnis CHRISTI actio noſtra ſit inſtructio*, per repentinam illam curationem inſinuare nobis voluit, quanta eũ celeritate animæ

Subitò Chriſtus ſanavit infirmos.
Matt. 20. 34.
Marc. 5. 42.
Luc. 8. 44.
Ratio quare.

ſa-

ſalus à nobis procuranda ſit. In illa omnibus nota parabola, quæ incipit: *Sint lumbi veſtri præcincti &c.* vigilantiam & promptitudinem nobis imponit, quam in aperienda ei ſubitò porta requirebat, inquiens: *Vt cum venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei*; notandum verò, quòd immediatè ſequitur: *Beati ſervi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes*, quaſi diceret: magna vigilantes manent præmia. Ac proinde in præſenti diſcurſu examinabimus, quantùm Deus illos, qui divinæ voci reſpondendo prompti fuerunt, remuneravit.

Lucæ 12. 36.

Promptiſſimè obedivit Abraham Deo tranſmigrans. Gen. 12.

2 Primus omnium credentium Pater Abraham, ex cujus progenie in progreſſu ſæculorum Filius Altiſſimi carnem noſtram aſſumere voluit, in Ur Chaldæorum patria ſua inter paternæ & opulentæ domus delicias, & commoditates morabatur, parentibus ſuis unicè dilectus, omnibusque amicis ſuis inprimis charus valdèq; acceptus; cum ecce vocem ſe in hæc verba vocantem audivit: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrabo tibi.* Cui voci promptiſſimè obedire ne quicquam diſtulit; dicit enim ſacer textus: *Egreſſus eſt itaque Abram, ſicut præceperat ei Dominus.* Quam promptitudinem Deus tanti fecit, ut in veteri Teſtamento ſummæ ſibi gloriæ duxerit vocari *Deus Abraham*. Voluit itaque Deus per hoc Abrahæ exemplum omnes ſuos erudire ſequaces, & imprimere ſolicitudinem, qua nos quoque in ejus nos diſciplinam recipiamus. Eandem hanc promptam obedientiam Deus ab eodem Abraha Patriarcha per clarius & evidentius teſtimonium & exemplum exhiberi voluit, quando ei, ut unicum filium ſuum Iſaac ſibi in ſacrificium offerret, præcepit; mox enim, ut præceptum Domini intellexit, non exſpectato diei diluculo, neque ullo Saræ conjugi ſuæ communicato verbo, *de nocte conſurgens abiit*, ut divinam exequeretur voluntatem.

Item in ſacrificando filio.

Gen. 22. 8.

3 In nova lege Euangelica Chriſtus Sanctum Petrum in caput Eccleſiæ ſuæ elegit, qui *Simon* etiam dicebatur, quod idem eſt ac *obediens*. Obſervandum verò, quòd ſubitò ut ad ſe ſequendum vocatus fuit, omnia, quæcunque poſſidebat, confeſtim dimiſerit. De quo proinde Sanctus Bernardinus ait: *Contemplare Petrum, & Andream; nam ſicut dicitur Matth. 4. Continuò vocati à Domino relictis retibus ſecuti ſunt eum. In quorum commendationem Chryſoſtomus ait: In mediis operationibus exiſtentes, audientes jubentem, non diſtulerunt, ſed nec dixerunt: Revertentes domum loquamur amicis; ſed omnia dimittentes ſecuti ſunt eum. Et ſicut Hilarius ſuper Matthæum ait: Ecce artem, & patriam, & domum relinquentibus, docemur Chriſtum ſectari, & ſecularis vitæ ſolicitudine, & patriæ domus conſuetudine non teneri.* Sancta Eccleſia de ſanctis Apoſtolis in Reſponſorio quodam ita canit: *Iſti ſunt, qui viventes in carne plantaverunt Eccleſiam ſanguine ſuo.* Et quia Eccleſiam Dei hic in terris plantarunt, ideò Chriſtus illos quoque nobis in ſolicitudine, & velocitate parendi vocationibus divinis, prælucere voluit: Et ideò eadem Eccleſia canit: *Petrus Apoſtolus, & Paulus Doctor gentium ipſi nos docuerunt legem tuam Domine.* Sic quoque cœleſtis Magiſter voluit, ut S. Paulus mundo, quem ad Chriſtianam fidem converſurus erat, exempla relinqueret velocitet divinis inſpirationibus correſpondendi. Unde ipſemet Timotheo Diſcipulo ſuo in hæc verba ſcripſit: *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quod Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum; ſed ideo miſericordiam conſecutus, ut in primo oſtenderet omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri ſunt illi.* Imò quia Deus omnes Chriſtianos in Sancto Paulo informare voluit de omni eo, quod illis faciendum eſt, ut ad Deum converti poſſint, ideò diſpoſuit, ut ipſemet, tametſi etiamnum actualis Eccleſiæ perſecutor eſſet (*Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in Diſcipulos Domini*) nihilominùs ſubitò ut de cœlo vocaretur, divinæ voci pareret, prout in diſcurſu primo latius vidimus.

S. Bernardin. tom. 1. ſ. 14. argum. 20. Idem fecit Petrus & Andreas.

1. Tim. 1. 15.

Vult DEUS convertendos conformari Apoſtolo Paulo.

Act. Ap. 8. 26.

4 Verùm enimverò quia in Acta Apoſtolorum ingreſſi ſumus, memorandum eſt, quòd quando Æthiops ille Eunuchus Reginæ Candacis Theſaurarius, à Jeruſalem in Æthiopiam revertens, in curru ſuo Iſajæ Prophetiam legebat; *Angelus Domini locutus eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra Meridianum, ad viam, quæ deſcendit ab Ieruſalem in Gazam.* Finis autem Angeli id jubentis hic erat, ut Eunuchum in doctrina Chriſtiana catechizaret; unde Sacer textus ſubdit: *Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjunge te ad currum iſtum. Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Iſajam Prophetam, & dixit: Putasne intelligis quæ legis?* Cumque hac occaſione accepta juxta Eunuchum ſederet, illique ſenſum Prophetæ illius, aliaque ad ſalutem neceſſaria exponeret, occurrit eis aqua; unde Eunuchus dixit Philippo: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Et juſſit ſtare currum, & deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum.* Sed inquies: quonam fine Eunuchus ille ad Sacroſanctum illud Baptiſmi lavacrum recipiendum adeò feſtinavit? Cur non expectavit, donec in doctrina ſacra magis inſtructus eſſet? Audiamus quid Sanctus Lucas paulò poſt ſubjungat: *Cum autem aſcendiſſet de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam ſuam gaudens.* Et merito omnino gaudens, & jucundus erat, quia ſine mora baptiſmum receperat, optimamque illam S. Philippi occaſionem ſibi inutiliter præterire minimè permiſerat. *Imitare igitur Eunuchum* (verba ſunt Baſilii Magni) *incidit ille in inſtruentem, docentemque, nec diſciplinam ſprevit; verum ſtatim dives pauperem in currum accepit, idiotam & deſpectum, magnificus ac ſublimis; ac demum doctus Euangelium regni, continuò fidem in cordis penetralibus concepit, nec obſignationem Spiritus diſtulit, nam mox ut incidit in aquam: ecce, inquit, aqua. Cum gaudio hoc dicebat: Ecce quam quærebamus: Et quid me baptizari prohibet? Vbi namque prompta voluntas, nihil eſt, quod impediatur.*

Subita converſio Æthiopis in Actis Apoſtolorum.

S. Baſil. h. 13. exhort. ad Baptiſ.

5 Ipſemet ille Dei filius, qui ait: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores*; parabolam de filio prodigo propoſuit, ad animandum illos ad converſionem, qui aliquo tempore à vera ſalutis via aberrarunt. In hac autem parabola manifeſtat pariter, quanta cum ſolicitudine illuſtrationes internæ acceptandæ pariter & exequendæ ſint. Dicit enim ſacer textus: *In ſe autem reverſus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam & ibo ad patrem meum.* Nec quicquam temporis medii interpoſuit, ſed confeſtim propoſitum ſuum executus fuit. *Velox enim confeſſio*, ut Sanctus Bernardus ait, *velociter medicinam facit.* Multos quoque alios invenietis, qui in tenebris malæ vitæ ſuæ à DEO illuminati, acceptæque à Deo gratiæ velociſſimè correſpondentes, magnis paſſibus ad perfectionem properarunt; quod indicare Pſalmiſta voluit, inquiens: *Sanctis qui in terra ſunt ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis: multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt.* Saulus ex equo deturbatus, & cæcus factus, dum ſe voci Dominicæ promptum obtulit, dicendo: *Domine, quid me vis facere? factus eſt*, ut ſupra diximus, *vas electionis.* Nobilis quidam ex familia de Lojola profeſſione miles, dum ex tormenti bellici ictu lecto affixus eſſet, mox ut ex lectione ſpirituali divino lumine illuſtratus fuiſſet, Deo ſe adeò conſecravit, ut poſtea factus fuerit Patriarcha Religionis cujuſdam ex illuſtrioribus, magisque benè meritis, quæ ſunt in Eccleſia Dei. Beatus Joannes Columbinus, antea vir planè mundanus, cum in ſimilem incidiſſet lectionem, lumen, quod in eadem ei Deus contulit, ſequi & proſequi nequaquam diſtulit; ideoque intra breve tempus ad magnam ſanctitatem pervenit. *Hæc mutatio dexteræ excelſi.* Divina miſericordia illos, qui ad eandem excipiendam prompti ſunt & veloces, ſubitò, ut ita dicam, amplexari, ſibique aſtringere videtur. Deſcendit ipſemet Chriſtus in perſona propria ad confinia Damaſci, ex aere altum inclamans: *Ego ſum IESVS Nazarenus, quem tu perſequeris*; illisque, qui ad acceptanda cœli auxilia promptos ſe exhibent, ſpecialiſſimas confert gratias, & in vacuum gratiam non recipiunt. *Cavendum itaque eſt*, inquit Sanctus Ambroſius, *ne nos ei reconciliationis faciamus moram, quam non fecit pater.* Quibus verbis alludit ad Patrem filii prodigi, qui filium ſuum, licèt diſcolum, non expecta-

Matt. 9. Converſio Prodigi.

Lucæ 15. 17.

S. Bernard. de inter. domo c. 17.

Pſ. 15. 3.

Converſio S. Ignatii Lojolæ.

Item B. Columbini.

Pſ. 76. 11.

S. Amb. l. 7. in Luc.

vit

Digitized by Google

Pater prodigi reſipiſcentem cito acceptas.

vit domi ſuæ, *ſed cum adhuc longè eſſet*, filium ſuum amplexaturus, procul ei obviam proceſſit. Cumque filius coram eo ſe humiliare, ſuamque contumaciam confiteri & accuſare decreviſſet, ipſum ut audiret, expectare non potuit; *ſed miſericordia motus eſt, & accurrens, cecidit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum. Dixitque ad ſervos ſuos: Cito proferte ſtolam primam, & induite illum &c.* Quonam, obſecro, ſpectat hæc tanta patris celeritas? Nimirùm quia filius poſt receptas cœlitus bonas inſpirationes, iiſdem velociter eſt obſecutus, eiſque fideliter reſpondit, pater quoque illius non ſolùm pari cum proportione, ſed majori cum ſolicitudine ei paternam benevolentiam rependere voluit, ejuſque promptam emendationem per ſuperabundantem & exceſſivam miſericotdiam præmiavit.

Petr. Bleſſ. Opuſc. de Confeſſ. ſacr.

Unde Petrus Bleſenſis ait: *Prodigum filium redeuntem videt non a longe, atque feſtinantior eſt indulgendo miſero, quam miſer indulgentiam poſtulando. S. Hieronymus ad Ruſticum ait: Dav.d a Nathan Propheta correptus, reſpondit: Peccavi; ſtatimque audire meruit: Et Dominus abſtulit peccatum a te.*

S. Aug. ſ. 18. de temp. S. Maria Magdalena celeriter pœnitens.

6 Præter id, quod in diſcurſu præcedenti de Magdalena pœnitente diximus, Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam in ejus laudem ita ſcribit: *Meretrix illa, quæ pedes Domini lavit lachrymis, & capillis ſuis exterſit, ubi cœleſtem Medicum veniſſe cognovit, ultro ſe ingeſſit in domum, ubi rogata non fuerat; & quæ prius frontoſa erat ad perditionem, poſtea frontoſior facta eſt ad ſalutem, & ideo audire meruit, quod ei omnia fuerint peccata dimiſſa. Nec ipſa ſe ad hoc reſervavit, ut in fine vitæ ſuæ pœnitentiam ageret; ſed dum adhuc peccare poterat, voluit ſic Deo inſpirante peccata deſerere, ut illam de adulteriis ſuis non neceſſitas ſubtraheret, ſed voluntas.*

Orig. h. 4. in Pſ. 36.

Origenes in homilia quadam ſuper Pſ. 36. verba illa ponderans: *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, cum ceciderit, non conturbabitur*; ita ſcribit: *Superius dicens, quia a Domino diriguntur greſſus ejus, hic de caſu ejus loquitur. Vide ergo, quia etiam his, qui iter hoc incedunt, aliquando accidat cadere, etiam his, qui à Domino diriguntur; ſed eſt multa differentia inter caſum juſti, & caſum injuſti. Juſtus, inquit, cum ceciderit, non proſternitur: injuſtus, & qui non habet ſpem in DEO poſitam, ſi ceciderit, proſternitur, & non ſurgit.*

Juſtus facile emendatur, non item reprobus.

Quænam verò cauſa eſt, quòd ſi homo juſtus nonnunquam cadat, ſubitò quoque reſurgat? nimirùm quia divinam manum, quæ ad illum ſublevandum extenditur, ſubitò apprehendit; reprobus verò non item, ſed idipſum ex uno die in alium facere differt. Adducitque citatus ſcriptor exemplum Sancti Petri, qui poſtquam Chriſtum negaverat, mox ut gallus cantavit, & cœleſtis Magiſter ipſius eum benigno oculorum ſuorum obtutu dignatus fuit, in amariſſimas lachrymas prorupit: *Egreſſus foras flevit amare.*

Matt. 26. 75.

Et ſubdit: *Offendit juſtus, ſed ſcit emendare, ſcit corrigere. Scit ille, qui dixerat: Neſcio hominem; paulo poſt cum reſpectus fuiſſet a Domino, flere amariſſime cœpit. Scit & ille, qui de tecto mulierem viderat, & concupierat eam, dicere: Peccavi, quia tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci. Si ergo cum ceciderit juſtus, non proſternitur, non permanebit in peccato, ſed exſiliet cito, tanquam damula ex retibus, & tanquam avis de laqueo.*

S. Ambr. de Apolog. David. 2. cap. 5.

Ex fragilitate cadentes facile reſurgunt.

7 Celebris eſt illa Sancti Ambroſii doctrina, dicentis: *Sancti Domini, qui conſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi fortè, ut homines, corruerint, naturæ magis fragilitate, quàm peccandi libidine, acrius ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo majora reparantes certamina, ut non ſolum attuliſſe exiſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiam velocitatis incentiva cumulaſſe.*

S. Bern. ib.

Ex verbis Sancti Bernardini mox adſerendis colligitur, quòd quando Deus voce externa & interna ſimul vocat, prout ſæpè in prædicationibus evenire ſolet, quaſi impoſſibile ſit voci Dei vocantis non obtemperare. En verba ipſius: *Si Conditoris voci prolatæ exterius, ſtatim obediendum eſt, multo magis interiori locutioni, qua Spiritus Sanctus mentem immutat, nullus reſiſtere debet, ſed abſque dubitatione illius juſſioni parere. Unde Iſaja 50. Propheta ait: Dominus Deus aperuit mihi aurem; ſcilicet interius inſpirando; ego autem non contradico, retrorſum non abii &c. Qui Spiritu Dei aguntur, hi ſunt Filii Dei*; ibidem *Gloſſa Auguſtini ait: Non quia nihil agunt, ſed quia impetu non agitur Spir. S. qui tali vocationi reſiſtit, vel tardat.*

Annal. S. Dominic. 1. p. l. 1. c. Hiſtoria de magiſtro Moneta.

8 In Annalibus religionis Sancti Dominici narratur, quòd cum F. Reginaldus, Prædicator ſui ſæculi admodùm celebris, Bononiæ prædicaret, numeroſaſque virorum diſſolutorum & laſcivorum cauſaret converſiones, lector quidam ex primariis illius ſtudii, Magiſter Moneta nomine, propoſitum ſibi fecerit, non ſolùm pro ſua perſona nunquam ipſum auſcultandi, verùm etiam omnes, quotquot poſſet, ab ipſius prædicatione auſcultanda dehortandi & divertendi; idque ſolùm ex metu, ne & ipſe in ejus ſermonibus ad meliora traheretur. Veruntamen ſcholarium ſuorum perſuaſiones tantam apud illum habuere energiam & efficaciam, ut inductus fuerit ad promittendum illis, quòd ad minus ſemel ad illius ſermonem auſcultandum acceſſurus eſſet. Convenerunt igitur in die S. Stephani, & cum illis Magiſter Moneta; ſed omni ſtudio ſubterfugia ad eximendum ſe à promiſſionis executione quærens. Et quidem priuſquam ad Concionem accederet, plures voluit Miſſas audire, ſpetans, ſe hac ratione ad finem circiter auſcultandæ concionis, & non citius adventurum; prout reipſa contigit. Cumque circa finem Concionis adveniens, præ nimia auditorum multitudine ingredi vix poſſet, in limine Eccleſiæ ſubſtitit; moxque auditis primis verbis efficaciter ſe interiùs ad compunctionem moveri ſenſit.

Qui ſubitò à concione convertitur.

Verba autem prædicatoris hæc erant: *Ecce video cœlos apertos. In præſenti aperti ſunt cœli ad introeundum; quilibet qui vult, poteſt januas apertas intrare. Videant, & timeant miſeri negligentes, ne eis, qui claudunt Deo cor ſuum, & os, & manus, regnum cœlorum claudatur, & introire non poſſint. Quid ergo tardatis? Ecce aperti ſunt cœli.* Et ecce cum ſermo vix finitus eſſet, vir ille ad F. Reginaldi pedes ſe projecit, & habitum S. Dominici ſibi dari poſtulavit.

Corn. à Lap.

Cornel. à Lap. ſuper prædicta Protomartyris verba: *Ecce video cœlos apertos &c.* ad noſtrum propoſitum ſcribit, Protomartyrem viſionem illam Hebræis eo præcipuè fine revelaſſe, ut obſtinatione ſua relicta, reſipiſcentes ad Deum converterentur. *His verbis*, inquit, *invitavit eos ad pœnitentiam, q. d. Cœlum æterni gaudii & ſalutis apertum eſt, videte, ut accuratis, & introeatis, antequam claudatur.*

Bolland. 21. Jan. fol. 361.

9 Apud Bollandum in vita S. Agnetis, cui S. Birgitta devotiſſima fuit, legitur, ſanctam illam virginem, S. Birgittæ apparentem, eidem *pro Epiſcopo quodam oranti dixiſſe: Homines ſæpe gratiæ Dei, qua ad virtutis ſtudium trahuntur, reſiſtere, & periculosè differre bonorum operum ſtudium in fine vitæ.*

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 6. diſt. 2.

Bellovacenſis, ut nobis ingentia inſinuet præjudicia, quæ ii, qui converſionem ſuam de diè in diem procraſtinant, ſibi ipſis adſciſcunt, ſequentem adducit curioſam hiſtoriam, inquiens: *Similes ſunt cuidam latroni, de quo dicit Petrus Alphonſus, qui cum intraſſet theſauros Regios, vidit ibi multitudinem vaſorum pretioſorum, incepit librare, quod vas eſſet pretioſius, & ponderoſius, quod ſecum deferret, & tantam fecit moram in deliberatione & ponderatione, quod dies ſupervenit: Affuerunt itaque cuſtodes, ceperunt eum, & ſuſpenderunt. Sic aliqui, qui voverunt intrare Religionem, quando morantur conſiderando & ponderando conditiones diverſas diverſarum Religionum, aſpirat dies mortis, & ab hoſtibus infernalibus capiuntur, & in patibulo inferni ſuſpenduntur.*

Hiſtoria de tardantibus converti.

Cant. 5. 2.

Sponſa, per quam anima electa præfiguratur, in ſacris Canticis à ſponſo ſuo dulcibus hiſce verbis invitata fuit: *Vox dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Ex quibus poſtremis verbis, ſponſam dilectum ſponſum aliquanto tempore ad ſerenum uſque diem ſine ullo dato reſponſo ſtare permiſiſſe, colligitur. Et quidem quàm ad aperiendum illi invita fuerit, quando tandem ei reſpondere cœpit, ex ſequentibus illius verbis clarè ſatis deducitur: *Exſpoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo coinquinabo illos?*

Figura de ſponſa non aperiente ſponſo.

Quæ equidem excuſationes typicè illarum animarum præfigurant prætextus, quæ cum pigræ & inertes ſint, ſub variorum prætextuum colore excuſatas ſe eſſe exiſtimant, ſi divinis vocationibus non cum ea, qua par eſt, promptitudine reſpondeant. At verò quidnam tandem iis ſic pigritantibus accidit? Calamitates, infortunia,

Digitized by Google

tunia, ærumnæ inextricabiles, quemadmodum ſponſæ evenit, ut ex ſequentibus illius verbis colligitur: *Surrexi, ut aperirem dilecto meo; peſſulum oſtii mei aperui dilecto, at ille declinaverat, atque tranſierat.* Imò ſacer textus inſuper addit: *Quæſivi, & non inveni illum: Vocavi, & non reſpondit mihi. Invenerunt me cuſtodes, & qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi.* Veruntamen de pœnis, quæ illos manent, qui pœnitentiam procraſtinant, in ſequenti, & aliis diſcurſibus tractandi locus redibit.

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Procraſtinata vitæ emendatio, & hominis ad Deum converſio dilata ſeverè punitur.

THEMA.

Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Eccl. 5. v. 8.

Gigantes ſub aquis quid gemant? Job. 26. 5.

1 ECcleſiaſticus hac ſententia non minùs clara & perſpicua, quàm formidabili, iis, qui ſe ad Deum convertere de die in diem differunt, inevitabilia divinæ vindictæ ſupplicia eis imminentia comminatur, inquiens: *Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdes te.* Reflexiſtiſne vos aliquando ad illum Jobi textum: *Ecce gigantes gemunt ſub aquis?* Dicite ſodes: quinam ſunt gigantes illi, quos hic Propheta ſub aquis ingemiſcere aſſerit? Gloſſa per hoſce, ſuperbos ſignificari exiſtimat, dominii aucupandi avidos & cupidos, qui ſcilicet aliis dominari deſiderant; hi enim ſæpè ſub pondere dominii gemunt, utpotè quod in praxi laborioſum eſt, & periculoſum, licèt in apparentia exteriori ſpecioſum eſſe videatur: *Honos* enim & *onus*, ſicut in pronuntiatione ſimilia ſibi ſunt, ita pariter conjuncta eſſe ſolent; *aquæ enim multæ, populi multi.* Veruntamen quoad ſenſum literalem ad illos alludit impios, qui tempore Noe è ſtirpe gigantea progeniti, vetulo huic Patriarchæ, benè & ſalubriter illos de imminenti Orbis per diluvium interitu monenti, intentatiſq; eis à Deo minis, inſpirationibuſque interioribus ſurdas præbentes aures, obſtinati & increduli manſerunt; poſtea verò in aquis diluvii circumnatantes gemebant, ſuamque calamitatem ſub aquis, licèt ſerò nimis, & incaſſum, deplorabant. De his & eorum ſimilibus Regius Vates in hæc verba vaticinatus fuit: *Infixæ ſunt gentes in interitu, quem fecerunt: In laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum: Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator: Convertantur peccatores in infernum.*

Gloſſa. Pſ. 9. 16.

Pertinacia Pharaonis. Exod. 5. 2.

2 Quot anni indulti ſunt Pharaoni à Deo, ut eum agnoſceret, ut vitam ſuam emendaret, populumque Dei electum è tyrannica ſervitute ſua liberaret? Et tamen omnes Dei conatus deriſit: *Neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam.* Flagellis quidem iræ Dei caſtigatus, bona verba dabat; licentiam tamen Deo extra Ægyptum ſacrificandi indulgere illis de die in diem differebat, donec tandem hac licentia illis cum ſpe redeundi data, illuſum ſe ab illis videns, cum potenti exercitu illos inſecutus, ſtrages inter illos & vindictas machinabatur: ſed omninò contrarium illi evenit, ſiquidem ipſe cum univerſo exercitu ſuo in aquis maris rubri fuit ſubmerſus. Dicit quidem ſacer textus: *Reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis;* atque ad hunc Dei ſuper caſtra Ægyptiorum directum obtutum obſtinatus hic Rex Dei veri omnipotentiam agnoſcere & confiteri, eique cedere diſpoſuerat, inquiens: *Fugiamus Iſraelem; Dominus enim pugnat pro eis;* at verò jam non erat amplius reſipiſcendi tempus, ſed juſtam ſuſtinendi vindictam tempus aderat. Quot hiſce temporibus impii homines, exemplo hujus Atheiſtæ, Prædicatorum, Confeſſorum, bonorumque amicorum ſalutaria monita derident, omnibuſque ad pœnitentiam propoſitis motivis ſurdas aures adhibent; qui tamen poſtea vel ex infauſto aliquo accidenti, vel ex infirmitate lethifera in mortis anguſtiis conſtituti, libenter quidem ad reſipiſcentiam conarentur, ſed cor ſuum tunc quovis ſilice durius eſſe experiuntur? Circa quos tunc propheticum illud verificatur oraculum: *Convertantur in infernum;* ibi enim tunc illorum erit converſio, eo, quòd in hac vita à Deo divinisque legibus illius averſi vixerint.

C. 14. 24.

Propter quam plurimi pereunt.

Prov. 1. 23.

3 Apud Sapientem porrò in Proverbiis dicitur: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum.* Quòd verò ii, quibus amicabiles illæ exhortationes propoſitæ fuere, eaſdem cum riſu & ſannis exceperint, ex verbis paulò poſt ſequentibus clarè liquet; dicit enim Deus ibidem: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo.* Sed quam putas ob cauſam? *Quia* ſcilicet *deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Conſilia de bonis agendis deſpexiſtis* (ita verba illa Lyranus exponit) *illa reſpuendo, & increpationes meas de malis peractis neglexiſtis, pœnitentiam non agendo.* Imò ſubdit Deus: *Non exaudiam,* quia ſcilicet, ut idem Lyranus exponit: *Tranſiit tempus meriti.* In Apocalypſi Deus pariter inquit: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo.* Quæ verba cum verbis jam ſtatim dictis: *Convertimini, vocavi, extendi manum meam,* optimè concordant. Nihil enim eſt, quod Deus magis deſideret, & circa quod majorem conatum aut ſolicitudinem adhibeat, quàm circa æternam animæ noſtræ ſalutem, utpotè quam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit, ſuoque pretioſiſſimo ſanguine redemit. Et ideò dicit: *Nolo mortem peccatoris, ſed magis, ut convertatur, & vivat.* Et tamen apud Iſajam ſequens legitur ejuſdem Dei noſtri præceptum: *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne fortè videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum.* Ut proinde haud immeritò dicere quis poſſet: Quòd ſi verum eſt, quòd Deus peccatoris ſalutem tantoperè deſideret, cur omninò contrarium per hunc Prophetam comminatur? Sed facilis eſt ad hoc reſponſio, ſi verba thematis reſpiciantur: *Ne tardes converti ad Dominum &c.* Si enim Deo ad pœnitentiam nos vocanti cor promptum, & faciles aures præbuerimus, ſuperabundantem utique ejus miſericordiam in nobis ad ſalutem recipiendis ſperare licebit: at verò ſi ad ipſius benignas voces ſurdi fuerimus, mirum non erit, quòd nos quoque in extremo mortis articulo ipſum invocantes, ſurdo quoque aure excipiat: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non invenient me, eo, quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint.* Audiatis velim, qua ratione Hugo Cardinalis verba illa exponat: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum;* hunc enim verborum illorum ſenſum eſſe dicit: *Niſi converſi fueritis ad correctionem meam, proferam vobis ſpiritum meum, id eſt, vindictam.* In cujus probationem textum illum adducit Exodi, in quo dicitur: *Miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos: & in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ.* Idem quoque purpuratus ſcriptor verba illa, quæ ſupradictum Sapientis textum paulò poſt ſequuntur, ſcilicet: *Oſtendam vobis verba mea,* hunc in modum declarat: *Oſtendam vobis experimento, verba mea eſſe vera, quibus comminatur Pſalmiſta: Niſi converſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vaſa mortis. Et quare hoc Domine? Quia vocavi ad pœnitentiam, & renuiſtis pœnitentiam, vel vocationem.*

Lyran. Apoc. 3. 20. Conatur Deus omnes convertere. Iſa. 6. 10. Qui volunt converti. Prov. 1. 28. Hugo Card. Nolentes puniet.

Similitudo à Medico.

4 Enimverò doctrina hactenùs tradita, licèt clara ſatis ſit & perſpicua, majorem tamen claritatem ex ſequenti ſortietur ſimilitudine. Si enim Medicus aliquis certum quendam infirmum totaliter deſolatum, omniq; humano ſubſidio deſtitutum, ſine remediis, ſine infirmario, ſine nutritio, ſuper paleam miſerè jacentem videns, illius miſertus, ſpontè ſe offerret gratis ſanare illum, omniaque in illum finem neceſſaria medicamenta ex ſua burſa ſolvere; hic autem infirmus talem Medicum turpiter repudiaret, injuriis afficeret, & probroſè deriſum mortaliter offenderet; nunquid talem non unam duntaxat, ſed plures mortes meritum eſſe diceretis? Talis autem eſt caſus noſter quoad peccatorem, qui ad mortem uſque temporalem pariter & æternam lethaliter infirmatur per peccatum, *quia ſtimulus mortis peccatum eſt.* Quam quidem infirmitatem nemo alius præter ſolum Deum valet curare; *tantummodo in me auxilium tuum.* Quia verò Deus illum invitat & exſtimulat, ut ſe curari, & in ſtatum æternæ ſalutis reduci permittat, ipſe verò Deum contemnit, multò minùs auſcultat, imò rejicit & mortaliter offendit; quid aliud de ipſo pronun-

1. Cor. 15. 56. Oſe. 13. 9. Impius Dei contemnit.

tian-

Digitized by Google

tiandum erit, quàm quòd impœnitens mori mereatur? Quòd ſi quis vulnera aperta, & ſanguine manantia habens, chyrurgo illum curare volenti diceret, Hodie mihi non vacat, ut circa vulnera mea curanda me occupem, cras manè revertere; nunquid illum unà cum ſanguine vitam profundere velle diceres? *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Simili verò modo res ſe habet cum peccatore; hic enim effundit ſanguinem, & morti vicinus eſt. Unde David ob vulnerum ſuorum acerbitatem curandam ad cœleſtem Protomedicum properavit, dicens: *Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ*. De hoc quoque ſanguine apud Iſajam dicitur: *Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt*. Et niſi hic ſanguis citò ſiſtatur, vulneratus periclitatur de vita. Nam in lingua Hebræa loco verbi illius: *Deſpexiſtis*, legitur: *Evacuaſtis, otioſum & irritum feciſtis*, ſcilicet, *medicamen*. Septuaginta legunt: *Exauthorata feciſtis, authoritatem eis ademiſtis, irrita feciſtis*. Symmachus & Theodotion legunt: *Diſſipaſtis*. Septuaginta iterùm vertunt: *Rebelles fuiſtis*. Quis autem rebelles pœna capitali, & confiſcatione bonorum, aliiſque acerbis modis caſtigari ignorat? Eodem igitur modo à divina juſtitia puniuntur illi, qui divinas ad pœnitentiam vocationes, ſcelerumq; ſuorum emendationem exequi contemnunt.

Ezech. 18.20.
Pſ. 50. 16.
Iſa. 1.15.
Septuaginta.
Symmach. Theodot.

5 Dionyſius Carthuſianus de quodam defuncto ſcribit, illum ex divina diſpenſatione alteri apparentem ad noſtram eruditionem in memorabilia hæc prorupiſſe verba: *O cras, cras, quam longam reſtem mihi feciſti, & in barathrum mortis me procraſtinando traxiſti?* Multi porrò ſunt, qui in lachrymis & fletu ſuo magnam habent fiduciam; veruntamen licèt veriſſimum ſit, has ad peccata noſtra delenda valdè eſſe efficaces, non tamen omnes hunc habent effectum. Quis enim amariùs flevit, quàm Eſau? Cujus fletum Moyſes hac phraſi loquendi expreſſit: *Irrugiit clamore magno conſternatus*. Et tamen ſacer textus ait: *Non invenit locum pœnitentiæ, quamquam inquiſiſſet eam cum lachrymis*. Unde S. Anſelmus ait: *Cum Eſau de venatu rediiſſet, & cognoviſſet, quod Iacob benedictionem, quam ipſe expectabat, accepiſſet, vehementer doluit, & flevit, quod & antea primogenita, & nunc benedictionem perdidiſſet. Sed licet ubertim fleret, tamen pœnitentiæ locum non invenit, per quam primogenita, quæ dudum vendiderat, recuperaret, vel benedictionem, quam frater ejus acceperat, ipſe ſumeret, quia ſero flevit, & ſero pœnitentiam quæſivit. Sic & vos præcavete, ne cum poſt mortem debetis recipere benedictionem, reprobemini, & locum pœnitentiæ tunc non inveniatis, ſi modo primatum veſtræ dignitatis propter brevem aliquam delectationem perdideritis. Tarde enim in illo ſeculo quæritur pœnitentia, cum jam fratres noſtros benedictionem, quam ſperabamus, accepiſſe cognovimus, & nos ſine benedictiones relictos eſſe. Nunc enim tempus eſt pœnitentiæ, non tunc.*

Hiſtoria de procraſtinatione. Dion. Carth. in ſpec. de amaios. mundi.
Gen. 27. 34. Hebr. 12. 17. S. Anſelm. Non omnis dolor ſufficit ad recipiendam gratiā.

6 Cœna illa ad quam multi fuere invitati, præfigurabat vocationem, qua Deus impios quotidie vocat ad pœnitentiam, & ad fruitionem ac gaudium bonæ conſcientiæ, quam Sapiens ſub nomine convivii exprimit inquiens: *Secura mens quaſi juge convivium*. Ad hoc autem convivium invitati convivæ, ſub variis prætextibus, quò minùs venire poſſent, ſe excuſarunt, quia, ut per experientiam in multis videmus, hi, qui à DEO ad pœnitentiam & converſionem vocantur, emendationem ſuam de die in diem per varias excuſationes procraſtinant. Qui ſeria conſideratione ad clauſulam hujus parabolæ attendere debent; hæc enim inſtar fulminis inevitabiliter ferit illos, qui ad pœnitentiam in fine vitæ agendam ſeſe remittunt, & miſerè decipiuntur. Ita enim hanc parabolam Salvator noſter concludit: *Dico autem vobis, quia nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam*. Audiamus proinde, quid Ven. Beda hac de re hiſce verbis ſcribat: *Valde eſt tremenda ſententia. Ecce per ſe vocat; per Angelos vocat; per Patres vocat; per Prophetas vocat; per Apoſtolos vocat; per Paſtores vocat; aliquando per mundi hujus proſpera vocat; aliquando per adverſa. Nemo contemnat, ne dum vocatus excuſat, cum voluerit, intrare non valeat.*

Luc. 14.
Prov. 15. 15. Mundani varias prætendunt excuſationes de procraſtinatione.
Beda ib.

7 Quis Judæ pœnitentiam in die illo à Salvatore minimè acceptandam fuiſſe crediſſet, in quo latroni, qui paulò ante ſimul cum ſuo contubernali eum blaſphemaverat, aperuit paradiſum? In quo in monte Golgotha nihil adeò ſolicitè curavit, quàm ut apud æternum Patrem ſuum crucifixoribus ſuis veniam impetraret & remiſſionem, dicendo: *Pater dimitte illis?* In die, inquam, illo, in quo etiam Centurio, qui in cadaver Chriſti mortui poſt mortem adeò ſævijt, multique alii carnifices & lictores, qui ipſum crucifixerant, torque atrocibus injuriis affecerant, *revertebantur percutientes pectora ſua?* Quis, inquam, in illa die etiam Judæ pœnitentiam acceptandam fore non crediſſet? Etenim ſi, ut S. Auguſtinus ait, *non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum*, Judas retulit 30. *argenteos Principibus Sacerdotum: Et projectis argenteis in templo, receſſit*: ſuam quoque publicè confeſſus eſt traditionem, ſicut & cœleſtis Magiſtri ſui innocentiam, dicendo: *Peccavi tradens ſanguinem juſtum*: Et tamen pœnitentia ejus rejecta fuit, quia tot auxiliis, à Salvatore ipſi ſubminiſtratis, tardiùs fuit uſus. Unde S. Ambroſius ſuper illa verba: *Non me derelinquas uſquequaque*, inquit: *Dereliquit Judam, cui ait: Quod facis, fac celerius. Dereliquit enim penitus, quem ſceleris ſui permiſit effectui*. Sanctus Hieronymus quoque de cauſa impœnitentiæ ipſius ita ſcribit: *Nihil profuit illi ſera pœnitentia, per quam ſcelus corrigere non potuit. Si quando ſic frater peccavit in fratrem, ut emendare valeat, quod peccavit, poteſt ei dimitti; ſin autem permanent opera, fruſtra voce aſſumitur pœnitentia. Hoc eſt, quod in Pſalmo de eodem infeliciſſimo Iuda dicitur: Et oratio ejus fiat in peccatum, ut non ſolum emendare nequiverit proditionis nefas, ſed ad prius ſcelus etiam proprii homicidii crimen addiderit*. Cum enim Salvator noſter antecedenter eum tot modis monuerit, omnia ejus machinamenta detegendo, & manifeſtando; & tamen ad omnia hæc ei apposita calcaria ſurdior & contumacior evadens, pœnitentiam ad ultimum uſque vitæ terminum diſtulerit, juſtè deludi meruit.

Quare pœnitentia Judæ non fuerit acceptata.
Matt. 27. 4.
S. Ambr. ſ. 1. in Pſ. 118.
S. Hieron. in Matt. Quid ſit eraſionem fieri in peccatū.

8 Impii illi homines, qui ante obortum diluvium, per centum & ampliùs annos, vocibus juſti Noe, miſerabile diluvium illis prædicentis, nec non internis divinæ gratiæ impulſibus, reſtiterunt, & fabulæ loco habuerunt; imò dum aquæ diluvii jam in magnam uſque altitudinem excreviſſent, in montium verticibus ſalvos ſe fore ſperarunt; valdè fuere decepti, nam ſpes illorum irrita fuit, dicente Cajetano: *Nec propterea ſalvati ſunt homines aliqui in cacuminibus montium, quoniam, ut Dominus in Evangelio Matth. 24. & Luc. 17. teſtatur, homines Noe tempore non credebant diluvium futurum, & irruentibus repente tam ingentibus aquis ſub, & ſupra, ruentibusque ex montibus immenſis aquis in præceps, impediebatur acceſſus ad tantam altitudinem Et eo magis, quod non credentes diluvium, per multos dies expectabant ſerenitatem*. Quot ſunt eheu! qui pœnitentiam ad vitæ finem uſque procraſtinantes, ſimile pariter inopinatè experiuntur diluvium, ut clamare cogantur: *Intraverunt aquæ uſque ad animam meam, infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia?* Etenim peccata intra viginti vel triginta annos commiſſa, veluti continui quidam fluxus & refluxus, ream ipſorum agitabunt conſcientiam, ut eandem in deſperationis & inferni abyſſo naufragari faciant. Iſajas ait: *Impii quaſi mare fervens; in vita enim ſua biberunt quaſi aquam iniquitatem*; quæ aquæ illos ab aſcenſu montis divinæ miſericordiæ planè impedient.

Cajetan. in c. 7. Gen. Tempore Noe prædicatum de diluvio contemnebatur.
Pſ. 68.
Iſa. 57. 20. Job 15. 16.

9 Conſideratione digna ſunt illa S. Judæ Thadæi in Epiſtola ejus exarata verba: *Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt, &c.* Quæ autem propoſito noſtro vel maximè deſerviunt, ſunt ſequentia: *Arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones*. Porrò de hiſce arboribus autumnalibus Cajetanus ita ſcribit: *Autumnales, hoc eſt, in autumno florentes, quod eſt contra naturam arborum; arbores enim florentes in autumno infructuoſæ ſunt*. Communiter enim arbores tempore verno progerminare ſolent flores, & poſtea in autumno fructus referunt; quæ propterea illos propriè ſignificant, qui meliores vitæ ſuæ annos operibus virtuoſis impendunt. Econtrà verò arbores, quæ in autumno florent, ſuperveniente hyeme, tempus maturandi fructus non habent; ac proinde tanquam arbores infructuoſæ ad nihilum valent, niſi ad ignem. Idem quoque illis contingere ſolet, qui bonorū deſi-

Judæ 11.
Cajetan. Quænam ſint arbores autumnales.

Digitized by Google

deſideriorũ fructus in ſenectutis autumno edunt, quãdo ipſius ſenectutis cauſa, & conſequenter debilitatis & impotentiæ, quam ætas illa habet annexam; nec non ſupervenientibus malis habitibus, pravaque conſuetudine à multis annis contracta, bona propoſita executioni mandari non poſſunt; unde illis contingit idem, quod arbori infructuoſæ, ut ſcilicet ligna ſint ad ignem inextinguibilem fovendum & continuandum deſtinata. Tales quoque arbores *bis mortuæ ſunt*, ut exponit Cajetanus, *eo, quod moriuntur quoad fructum, & deinde quoad ipſam arborem: & hoc convenire dicitur arboribus florentibus in extremo autumno; ajunt enim ſubſequi arboris mortem. Unde meritò ſubditur: Eradicata, quia ſubſequitur eradicatio earum.*

Et bis moriuntur. Cajetan.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Morte repentina ſæpè præveniuntur, qui Deo ad pœnitentiam vocanti, tardiùs reſpondent.

THEMA.

Vocavi, & renuiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo. Prov. 1. v. 24.

Quomodo Deus rideat.

1 SSpiritus Sanctus calamo Sapientis iis, qui voci Dei, illos ad reſipiſcentiam vocantis, ſurdas præbent aures, futurum indicat, quòd in morte ſua à Deo ſint deridendi, atque inſuper mortem hanc illorum futuram eſſe ſubitaneam; ait enim: *Cum vobis id, quod timebatis, advenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia.* Hugo Cardinalis ly *ridebo*, idem ſignificare dicit, quod *riſibiles demonſtrabo in die judicii*, quando fit judicium particulare, cui demum judicium univerſale conformatur. *Ridere Dei*, inquit, *eſt afflictioni Deum nolle miſereri, ut dicit Gregorius ſuper illud Iob 9. Si flagellat, occidat ſemel &c.* Dionyſius Carthuſianus ſenſum hujus dictionis clariùs exponit, inquiens: *Id eſt, in morte veſtra, in veſtro particulari judicio ac condemnatione ridebo, exercendo in vobis cum gaudio effecta juſtitia mea, juxta illud Iſaja 1. Conſolabor ſuper hoſtibus meis &c.* S. Auguſtinus in ſermone quodam ita ſcribit: *Quemadmodum proceſſit ad illos, qui male deſperaverunt, & perierunt deſperando, & revocavit eos in ſpem: ſic procedit etiam ad illos, qui male ſperando volunt perire, & dicit eis per alium librum: Ne tardes converti ad Dominum, quomodo illis dixerat: In quacunque die iniquus converſus fuerit à via ſua peſſima, omnes iniquitates ejus obliviſcar; & tulit eis deſperationem, qua jam dederant animas ſuas perditioni, omnimodo indulgentiam deſperantes. Sic procedit etiam ad illos, qui ſperando & differendo volunt perire, & loquitur ad eos, & increpat eos: Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ perdet te. Ergo noli differre: Noli.* Hæc autem verba: *Subitò enim veniet ira illius*, optimè concordant cum prædictis: *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus*; utriſque namque verbis, ut Cajetanus ait: *Declarat, qualis eſt mors iſtorum. Primo, quod venit ſicut deſolatio. Deinde quod venit ſicut turbo. Et demum, quod venit cum anguſtia.* Turbo inopinatè ſupervenit, cum paulò ante cœlum fuerit ſerenum, ut tempore æſtivo fieri ſolet: *Cum dixerint, pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus. Repentina calamitas, id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *improviſum periculum, & interitus quaſi &c. juxta illud Pſalmi: Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam.*

Hugo Card.

Dion. Carth.

S. Aug. ſ. 54. de ver. Dom.

Cito veniet ira Dei. Cajetan.

Dion. Carth.

Deus irridetur ab impiis.

2 Non eſt profectò levis tranſgreſſio, ſalutares inſtructiooes, quas Deus nobis pro ſalute noſtra ſubminiſtrare dignatur, contemptibiliter ridere & ſubſannare; de qua proinde Deus acerbè conqueritur, dicens: *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis*, id eſt, ut Dionyſius Carthuſianus exponit: *Exhortationes, quæ in divinis ſunt Scripturis, & conſilia, quæ dedi de evitandis occaſionibus tranſgreſſionum, ac de operibus ſupererogationum, Evangelica quoque conſilia Chriſti. Unde Act. Apoſt. 20. Paulus diſſeruit: Non ſubterfugi, quominus annuntiarem vobis omne conſilium Dei.* Et ideò irriſio illa, de qua Sapiens ait: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo*, ſupplicium & pœna eſt illius, qua impii timoratos & pios, ad emendationem & pœnitentiam illos exhortantes, ſubſannarunt, ridentes bonitatem & innocentiam vitæ illorum. Unde tandem ipſimet confitebuntur, dicentes: *Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum &c.* Audiamus hac de re Auguſtinum, dum de ſtultis virginibus diſſerit, in hæc verba ſcribentem: *Illæ fatuæ poſtea venerunt; ſed nunquid oleum emerunt, aut a quibus emerent, invenerunt? Ideo januas clauſas invenerunt: pulſare cœperunt, ſed ſerò. Dictum eſt, verum eſt, non fallaciter dictum eſt: Pulſate, & aperietur vobis; ſed modò, quando tempus eſt miſericordiæ, non quando tempus eſt judicii. Tempus eſt miſericordiæ, age pœnitentiam, tempore judicii illam habes agere? Eris in virginibus illis, contra quas clauſum eſt oſtium: Domine, Domine, aperi nobis. Nunquid non pœnitentiam egerunt, quia ſecum oleum non portaverunt? Et quid illis profuit ſera pœnitentia, quando eas irridebat vera ſapientia? Clauſum eſt ergo oſtium. Et quid illis dictum eſt? Non novi vos: Reprobo vos.* Multi quidem ſibi perſuadent, quòd in extremo vitæ ſuæ inventuri ſint miſericordiam, eò quòd exteriùs aliqua boua opera fecerint, in peccato tamen perſeverantes; & tamen ex improviſo, præter omnem expectationem ſuam, audient contra ſe diram illam fulminari reprobationis ſententiam.

Dion. Carth.

Sap. 5. S. Aug. ſ. 23. de ver. Dom. Poſt mortem non eſt tempus pœnitentiæ.

3 Jonas Propheta in ſpiritu Prophetico prædixit: *Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, miſericordiam ſuam derelinquunt.* Quidnam verò hac ſententia dicere voluerit, Lyranus explicat, dicens: *Id eſt, in eis perſeverantes, miſericordiam ſuam derelinquunt, id eſt, reddunt ſe indignos divina miſericordia, pro vanitatibus ſuis ſequendis, quæ nullius ſunt momenti.* Etenim, qui pœnitentiam in ultimos uſque dies differunt, ſe quidem in divina fundant miſericordia, non conſiderantes, quòd hæc illos tunc præcipuè derelinquet, quando illam vel maximè ſperabunt; Deus enim expreſsè dicit: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam: mane conſurgent, & non invenient me.* David Rex, ut in lib. 2. Reg. legitur, miſit Amaſam belli ducem, cum impoſito illi mandato, ut intra tridui ſpatium, copioſum ei congregaret exercitum, illoque congregato protinùs rediret; *Sed moratus eſt extra placitum, quod conſtituerat ei Rex.* Quantum verò hæc mora ei præjudicium attulerit, ſatis colligitur ex eo, quod ſacer textus mox ſubdit; Joab namque amico & cognato ſuo, qui adverſùs eum traditionem machinatus fuerat, quando minùs de ſuo infortunio cogitabat, infeliciſſimè occurrit, qui *tenuit manu dextera mentum quaſi oſculans eum*; & quando ſe ab eo amoris & benevolentiæ ſigna recipere exiſtimabat, hic crudelem ei necem intulit: *Percuſſit* enim *eum in latere, & effudit inteſtina ejus.* Ecce tibi fructus, quos ex dilatione & mora, necnon ex inobedientia ſua erga Regem exhibita reportavit. *Omnia* autem hæc *in figura contingebant*; in hoc etenim facto Deus nobis mortalia inſinuare voluit pericula, quæ ex tarditate in exequendo divino ejus beneplacito inexpectatè & ab improviſo incurrimus.

Jon. 2. 9.

Lyran.

Malè differtur pœnitentia ad finem vitæ.

Prov. 1. 28.

2. Reg. 20.

Perfidum homicidium Joab.

4 S. Antoninus ſequentem Iſajæ textum in favorem hujus noſtri propoſiti in hunc modum exponit: *Erit eis verbum Domini: Manda, remanda, ſcilicet aliquam commoditatem. Expecta, reexpecta, me ſcilicet ad pœnitentiam. Modicum ibi, modicum ibi, ut vadant, & cadant retrorſum. Non enim videt, qui cadit retrorſum, quo cadit, & lethaliter cadit, ſicut Heli ex tali caſu mortuus. Unde dicitur Eccl. 29. Repromiſſio nequiſſima multos perdidit. Repromiſſio, ſcilicet cogitatio, qua peccator pluries promittit ſibi longam vitam, tanquam eſſet de ea certus, & ex qua diſponit multa facere in mundo, & propter mundum, & inter cætera etiam pœnitere. Iſta eſt nequam, nequior, & nequiſſima. Nequam ſiquidem eſt iſta repromiſſio, quia ſibi uſurpat peccator hoc, quod eſt proprium Dei, ſcilicet de futuro diſponere; nam dicit Chriſtus Actor. 1. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Bernardus contra talem de futuro præſumentem ait: Quid de futuro miſer tam temerariè præſumis, tanquam Pater tempora & momenta in tua, non in ſua poſuerit poteſtate? Nequior eſt iſta repromiſſio, quia tempus infiniti valoris, ſibi à Deo datum, fatuè expendit; &*

S. Anton. p. 2. t. 9. c. 13. §. 1.

Cogitatio nequam.

Nequior.

cum

Nequiſſima.

cum hoc præſumit, quod adhuc ſit ei daturus. Nequiſſima eſt, quia non ſolum tempus datum perdidit, ſed & in contumeliam creatoris convertit, & uti diſponit. Nunquid igitur vobis hunc talem mortem repentinam in condignum ſupplicium commeruiſſe videtur?

Mo. e Peccat. peſſ. l. 8. c. 30. num. 14. Hiſtoria.

5 In Tom. 2. libri, cujus titulus eſt: *Mors peccatorum peſſima*, ſequens narratur factum, quod hoc noſtro ſæculo in perſona cujuſdam Marchionis Pariſiis contigit: Qui dum ſe interius ad Societatem Jeſu amplectendam moveri ſentiret, jamque omnino quidem hanc vocationem exequi reipſa decreviſſet; Mundum tamen deſerere vix valens, propoſitum hoc exequi de die in diem procraſtinavit. Quid vero ei tandem acciderit, ex ipſiusmet authoris verbis clariùs & diſtinctiùs intelligere non pigeat: Infelix turpi ſe, dum præceps in mortem currit, vitæ, vitiorumque captivum dedit ſervituti.

Excluduntur Patres Societatis.

Quia verò vocanti Deo cordis januam clauſerat, ædium quoque ſuarum, ne religioſorum hominum voces, monitaque illuc ſe infunderent, militari cuſtodia adhibita, fores clauſit; illud in primis ſuis mandans, ne ullum Societatis Jeſu hominem, qui ſe alloqui vellet, intùs admitterent. Quoniam verò non eſt ſapientia, non eſt prudentia contra Deum, hominumque cogitationes Altiſſimus ſalutis cupidus non ſecùs ac manifeſtè delitas è cœlo reſpicit, ſubſannatque; dum miſer à negotiis ſociiſque liber atque expeditus, ſolus per diem in remotiori cubiculo manet, en tibi duo dictæ Religionis viri in cubiculum extemplò intrant, hominem amicè ſalutant: qui ab eo perhumaniter, etſi per ſimulationem, excepti, ubi divinis de rebus cum ipſo verba fecere, nonnulla in rem ſalubriter adjicientes monita, è loco jam diſceſſuri hæc habent:

Readmittuntur.

Tuæ jam, tuæ, inquiunt, negotium animæ, dum per tempus vacat, ſeriò poſthac, conſtanterque agita, neque ad Dei voces infelix adeò obſurdeſcas; quibus dictis, ſe ab ejus oculis ſtatim proripiunt. Vir interim, cui inexpectatus adeò inopinatusque religioſorum hominum adventus, ac ſermo item de cœleſtibus parùm gratus fuit, militem, quem ſuis cuſtodiendis ædibus præfixerat, ad ſe vocatum acerbis verbis increpat, incuſatque, quòd ſe invito ac nolente, intra domeſticos lares, atque ad ſui inſuper conſpectum admiſerit.

Recedentes diſparuerūt.

Obſtupuit miles, utpotè ſibi de re fideliter geſta conſcius, adeòque quicquid herus amarulento animo dixit, nedum ægrè tulit, ſed & ſomnium aut fabulam credidit, id unum pro omnimoda ſui excuſatione aſſerens, quòd ab oſtio domus ne latum quidem unguem receſſerat, & quòd religioſos, quos ille meminerat, non vidiſſet, jurejurando affirmans. Dominus verò rem totam mendacio confici, & ſe à famulo decipi arbitratus, quantociùs ad Societatis Jeſu Collegium quendam certum hominem mittit, num aliqui inde ex Patribus in domum ſuam veniſſent, exploraturus. Certior verò eorundem Patrum teſtimonio redditus, ad ſe è loco neminem divertiſſe, haud quicquam viſo divinitùs objecto proficiens, parùmque ſalutis providus, omnem prorſus una cum verbis ab animo ſuo curam, & à corde metum excuſſit, adeò, ut anteactorum oblitus, domo egreſſus, curru per urbem, recreandi animi cauſa, excurreret. At ſuis miſer impendentem cervicibus, quem admonitus præcavere noluit, ultionis gladium, intellexit.

Monitoria rejiciens occiditur.

Armatos quippè homines caſu per viam offendit, qui diſtrictis irruentes gladiis, hominem confecere. Unico namque ictu is, cui propria parùm cordi ſalus fuerat, in corde percuſſus, nullo Sacramentorum remedio relevatus, & abſque ulla ſalutis ſpe, illicò humi exanimis cecidit. Sic qui Dei voces audire neglexit, & Deo cordis oſtium pulſanti pertinaciſſimè clauſit, à cœlo demum & Dei regno excluſus, uti perditus, in exteriores tenebras projectus eſt.

Tom. 1. lib. 2. c. 11 n. 1. B. Petr. Dam. l. 1. ep. 9. Hiſtoria priori ſimilis.

6 In primo Tomo ejuſdem operis aliud legimus exemplum, à B. Petro Damiano primitus traditum, quod cuidam Campimariſchallo Equitatus Neapolitani contigit, qui licèt vitam ageret ſceleratiſſimam, Deus tamen cor ejus ob id ſalutaribus monitis pulſare neutiquam omiſit. *Hic*, inquit Author, cum perditiſſimam vitam duceret, Deique beneficio de anteactæ vitæ erroribus pœnitentiæ pharmaco expiandis, ac de ſe ad meliorem frugem traducendo monitus fuiſſet, bonum mentis propoſitum, quod ſemel, atque iterùm, Deo aſpirante, conceperat, ad religioſæ vitæ inſtitutum convolando, poſthac opere exhibiturum, vita comite, cogitabat; ſed morte præventus, ſemetipſum, infeliciter diem claudens, perdidit. Verba Petri Damiani ſunt ſequentia: Porrò dum ſtyli hujus exarat dictator articulum, ecce Deſiderius Religioſus Monaſterii Caſſinenſis Abbas accedit. Qui nimirùm ſicut B. Danieli cognatione jungitur nominis, ſic illum ab eo non ſeparat aſſertio veritatis. Hic itaque mihi narrat aliquid, quod ipſa ratio perſuadet, ut ſcribam. Servus, inquit, Dei, Neapolitanæ regionis in prærupta rupe juxta viam publicam ſolitarius habitabat. Qui nimirùm dum nocturno tempore pſalleret, & feneſtram cellulæ horarum explorator aperiret, ecce videt multos nigros homines tanquam æthiopes iter carpere, & longo tractu onuſtos fœno ſigmarios comminare. Cumque eos curioſiùs inquireret, qui eſſent, cujuſve rei gratia hæc jumentorum pabula devectarent; maligni, inquiunt, ſpiritus ſumus, & paramus, non pabula pecoribus alendis, ſed fomenta potiùs ignium hominibus comburendis.

Effata Dæmonum.

Præſtolamur enim in proximo Principem Capuæ Pandolphum, qui jam decumbit, & Joannem Magiſtrum Neapolitanæ civitatis, qui adhuc incolumis vivit. Illicò vir Dei præfatum Joannem impiger adiit, quæ viderat, quæque audiverat, fideliter cuncta narravit. Per idem tempus Imperator Otto Secundus adversùs Saracenos præliaturus Calabriam feſtinabat. His igitur auditis, Joannes ait: Modò nos neceſſe eſt Imperatori reverenter occurrere, & cum eo ſimul de hujus terræ ſtatu provida conſideratione tractare: porrò poſt Imperatoris abſceſſum ſpondeo, quoniam & ſæculum deſeram, & monaſtici Ordinis habitum ſumam. Ut autem probaret, utrum verum eſſet, quod ille narrabat, nuncium protinùs ad mœnia Capuana direxit; qui veniens, Pandolphum jam mortuum reperit. Ipſe quoque Magiſter militum Joannes, antequam illas partes Imperator attingeret, vix diebus quindecim ſupervixit.

Dictorum veritas.

Quo mortuo, mons Veſuvius, unde videlicet gehenna frequenter eructat, in flammas erupit, ut liquidò probaretur, quia fœnum, quod à dæmonibus parabatur, nil aliud fuit, niſi ignis trucis incendii, qui pravis ac reprobis hominibus debebatur. Nam quandocunque illis partibus reprobus dives moritur, ignis erumpere de prædicto monte videtur; tantaque ſulphureæ reſinæ congeries ex ipſo Veſuvio protinùs fluit, ut torrentem faciat, atque decurrente impetu in mare deſcendat.

7 Apud Sophoniam dicitur: *Vox cantantis in feneſtra, corvus in ſuperliminari, quoniam attenuabo robur ejus.* Sophon. 2. 14.

Quæ porrò Prophetia prima facie parum veriſimilitudinis habere videtur, quia quam Deus habet cauſam deſolandi domum aliquam, eò quòd in feneſtris illius conſiſtant aves cantantes, & in ſuperliminari portæ illius corvi crocitantes videantur? Veruntamen relicto ſenſu literali, ſpiritualem hujus vaticinii ſenſum examinemus.

Hugo Card. in c. 8. Gen. Vox corvi in feneſtra.

Dicit igitur Hugo Cardinalis: *Vox clamat in feneſtra, quando delectationis illecebra ſenſui ſuggeritur; & tunc quandoque ratio cantu, & modulamine capitur, & poſt corvus in ſuperliminari auditur, id eſt, ratio procraſtinat emendationem de die in diem. Auguſtinus in lib. 8. de Confeſſ. ait: Cogitationes, quibus meditabar in te Domine, ſimiles erant conatibus expergiſci volentium, qui tamen ſuperati ſoporis altitudine demerguntur: nec erat, quod tibi reſponderem dicenti mihi: Surge, qui dormis, niſi tantum verba lenta, & ſomnolenta: Modò, ecce modò &c.* Etenim quando Deus ad cordis noſtri fores pulſat (*Ecce ſto ad oſtium, & pulſo*) ut nos ad veram emendationem & pœnitentiam inducat, tunc ſi ibidem corvus inveniatur, qui aliud clamare neſcit, niſi *cras, cras*; ex alia verò parte ad ſenſuum noſtrorum feneſtras circumquaque variarum illecebrarum cantus audiantur, peſſimum eſt ſecuturæ ruinæ & perditionis animæ illius ſignum; quia dum de die in diem emendationem ſuam procraſtinat, mors corporalis & æterna illum præveniet, quando idipſum minimè expectat.

Garritus corvorum rejici debet.

8 Celebris quoque eſt illa Iſajæ, æternæ reprobationis pœnam comminantis, Prophetia; ait enim: *Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis!* ubi de iis loquitur, qui ut effrænes appetitus ſuos diutiùs explere poſſint, converſionem ſuam de die in diem differunt. Nam ut S. Iſidorus ait: *Trahit iniquitatem ut funiculum, qui tardat con-*

Iſa. 5. 18.

S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 13.

Digitized by Google

converti ad Deum: trahere enim iniquitatem, eſt morem facere iniquitati. Vnde & Pſalmiſta ait: Prolongaverunt iniquitatem ſuam. At verò quodnam hi tales inde referunt ſupplicium? Pſalmiſta immediatè ſubjungit: *Dominus juſtus concidit cervices peccatorum.* [Pſ. 128, 3.] Ubi notanda eſt dictio *Cervices;* quia cum tales ſæpiùs invitati & vocati ſemper reſiſtant, optimè illis convenit, quod incredulis & obſtinatis Judæis S. Protomartyr Stephanus his verbis improperavit: *Dura cervice, & incircumciſis cordibus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis.* [Obſtinatis Deus juſtè iraſcitur.] Juſtum ſe igitur exhibet Deus, dum illos punit, quia cum ſe diù erga illos exhibuerit miſericordem, expectando & invitando eoſdem ad pœnitentiam, ipſi verò contumaces & rebelles ſemper extiterint, dignum eſt & conveniens, ut eundem tandem quoque juſtum eſſe experiantur, juxta illud: *Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. Convertantur peccatores in infernum.*

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Ex quo converſionem noſtram differimus & peccata, quæ ſtimulus ſunt ad mortem, jugiter multiplicamus, ſequitur, quòd pœnitentiam nunquam facturi ſimus, quia prout homo vivit, ita & moritur.

THEMA.

Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo. Eccl. 7. v. 18.

[Quando quis indulget peccatis, accelerat mortem.]

1 QUotidiana nos docet experientia, quòd ideò major pars hominum ſuam procraſtinet converſionem, ut voluptatibus mundi diutiùs frui, ſuosq; appetitus exſatiare poſſit. His igitur Eccleſiaſtes, ſcilicet Rex Salomon ex Rege factus prædicator, dicit: *Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo.* Quæ enim in mente tua ſtatuis, non habebunt ſucceſſum; quia quantò magis ſenſibus tuis laxaveris frænum, tantò citiùs præter omnem expectationem vitæ tuæ imponere cogeris finem. Sententia porrò irrefragabilis eſt, S. Paulo Apoſtolo à Spiritu S. dictata, videlicet: *Stimulus autem mortis peccatum eſt.* [1. Cor. 15, 56.] Enimverò calcaris ſtimulus expeditiùs & velociùs facit currere equum, qui aliàs lento paſſu incederet: ita quoque peccatum velut ſtimulus mortis velociùs facit approperare mortem, quæ aliàs lentiùs & tardiùs hominem invaderet. In Apocalypſi dicitur: *Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors: & infernus ſequebatur eum.* [Apoc. 6, 8.] Et verò, ut modò diximus, qui ſine calcaribus uno die non plus v.g. quàm 5. milliaria abſolvere potes, adhibitis calcaribus equum ad 10. milliaria facienda facilè compelles, multòque citius ad locum tibi deſtinatum pervenies. [Calcaribus curſus equi promovetur.] Omnes nos, quoadusque in hac præſenti vita ſpiritum trahimus, viatores ſumus, dicente S. Petro Apoſtolo: *Obſecro vos tanquam advenas & peregrinos;* & tanquam tales *peregrinamur à Domino*, ut S. Paulus ait: [1. Petr. 2, 11. 2. Cor. 5, 6.] Ac proinde obſervandum eſt, quòd cum ratione complexionis tuæ corporalis ad ſexageſimum, vel ſeptuageſimum annum vitam tuam producere poſſes, nihilominùs ſi calcaribus equum agitaveris, id eſt, ſi peccata peccatis addideris, eademque multiplicaveris, iter præſentis vitæ longè citiùs terminabis. Ac proinde ab Eccleſiaſte moneris: *Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo.*

2 Doctrina eſt S. Auguſtini ab omnibus recepta, quòd videlicet Deus peccatorem ad certum & limitatum terminum uſque expectare decreverit, & non ampliùs. Terram promiſſionis Abrahæ promiſſam, poſteris ſuis per multos annos dare diſtulit, quia *necdum completa erant iniquitates Amorrhæorum* [Gen. 15, 16. Completis peccatis ſequitur mors.] præfatam terram incolentium. Expectabit v.g. Deus hunc vel illum impium, donec mille peccata mortalia, & non plura commiſerit: quòd ſi autem is hæc peccata feſtinanter, & in brevi tempore compleat, tantò citiùs magisque inexpectatè vita ipſum deficiet. Cum enim tempore tibi à Deo dato in ejus offenſam abutaris, juſtum eſt, ut illud citò tibi abrumpat & abbreviet. Dilucidari hæc veritas poterit ex funeſto illo caſu, quem Sanctus Bernardinus opportunè ad præſens propoſitum his verbis enarrat: [S. Bern. t. 2. ſ. 17 in Dom. 2 Qu. 2. 3. c. 5.] *Stupendum exemplum accidit in Cathalonia diebus noſtri in Civitate ſui prope Valentiam de juvene quaſi decem & octo annorum, qui parentibus inobediens, latro, & crimìnoſus effectus, propter mala ſua opera captus, & patibulo ſuſpenſus fuit.* [Hiſtoria in qua juvenis in patibulo ſeneſcit.] *Iamque illo defuncto, & adhuc in patibulo pendente, cum eſſet omnino imberbis, vidente ac mirante cuncto populo, paulatim emittit barbam, mutat faciem, capilli capitis pendent, gradatim ſeneſcens, ac canens, uſque ad decrepitam ſenectutem, & quaſi nonaginta annorum ætatem oſtendens, cuncto populo admirabilis factus eſt. Cucurrit ad miraculum Epiſcopus cum univerſo clero, & cuncto quaſi Civitatis populo. Stupent omnes, ignorant myſterium, expectant ejus revelari ſecretum. Surgit in loco eminenti Epiſcopus doctus, manuque ſilentium indicens, turbæ ait: Viri, fratres, & filii mei dilecti, noſtis juvenem hunc, qua culpa, qua vita, qua etiam ætate interierit. Conſpicite eum nunc ætate ſenem, decrepitum, atque canum, ut intelligatis per hoc patens judicium Dei, quod huic diu victuro, à Deo miſericorditer propter ſua crimina, & parentum inobedientiam abbreviata eſt vita, ut verificetur illud Pſalmi: Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.* Quòd ſi igitur inobedientia parentibus carnalibus exhibita id effecit, ut Deus huic impio notabiliter vitam decurtarit; quantò magis vitam abbreviatam merebitur, quisquis erga illum patrem contumax & rebellis exiſtit, quem quotidie his verbis invocamus: *Pater noſter, qui es in cœlis;* quique de nobis lamentatur, dicens: *Vocavi, & renuiſtis, deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis?* [Prov. 1, 24.]

3 In vitis ſanctorum Patrum legitur, quòd poſtquam Anaſtaſius Imperator ſanctos Patriarchas Euphemium & Macedonium egiſſet in exilium, in ſomno vir quidam venerandi aſpectus, & veſte candida indutus, coram eo ſe præſentarit, qui librum quendam manibus tenens, verſis quinque foliis nomen ejus legit, fixisque in illum oculis, eidem dixerit: *Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim;* moxque quatuordecim annos digito ſuo delevit. [Vit. Patr. l. 10. c. 39. Tempus vitæ Anaſtaſii abbreviatur propter peccata.] Accidit igitur, quòd poſt biduum deſcendente de cœlo fragroſo quodam & horribili tonitru, mortuus fuerit inventus. Qua igitur fronte tu pœnitentiam tibi pro arbitrio tuo faciendam promittis, qui tempus, quod in hac intermedia mora tranſigitur, in meras Dei offenſas expendis? Deciperis itaque cum inevitabili tuo præjudicio, quia hoc modo vitam potiùs tibi certò abbreviabis. Audi, quid hac de re in ſacris Literis recenſeatur. Etenim Deus ante diluvium mundo manifeſtum fecerat, quòd priuſquam illum caſtigaret, & per diluvium univerſale ſubmergeret, per centum viginti annos antecedentes illius præſtolaturus eſſet pœnitentiam: *Eruntque dies illius centum viginti annorum.* [Gen. 6, 3. Viginti anni diluvium anticipantur.] Et tamen de fide eſt, quòd poſt elapſos centum duntaxat annos cataractæ cœlorum apertæ fuerint. Dic ſodes, quidnam cauſæ intervenerit, quòd tempus illos caſtigandi tam notabiliter, id eſt, viginti annis anticiparit? *Porrò ne videretur in eo eſſe crudelis*, inquit S. Hieronymus, *quod peccantibus locum pœnitentiæ non dediſſet, adjecit: Eruntque dies eorum centum viginti annorum, hoc eſt, habebunt centum viginti annos ad agendam pœnitentiam.* [S. Hieron. t. 3. Quæſt. in Gen.] *Non igitur humana vita, ut multi errant, in centum viginti annos contracta eſt; ſed generationi illi centum viginti anni ad pœnitentiam dati ſunt. Quia vero pœnitentiam agere contempſerunt, noluit Deus tempus expectare decretum, ſed viginti annorum ſpatiis amputatis, adduxit diluvium anno centeſimo, agendæ pœnitentiæ deſtinato.* [Cauſa anticipationis illius.] Moyſes quoque, cujus calamus à Spiritu Sancto moderatus fuit, hanc, ni fallor, anticipationis hujus cauſam manifeſtare nobis voluit ſequentibus verbis: *Videns autem DEVS, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra; & tactus dolore cordis intrinſecus: delebo, inquit, hominem, quem creavi.* [Gen. 6, 5.] Enimverò DEUS tempus nobis indulget, ut nos emendemus, non verò ut tempus in ejus ignominiam, & in damnum animæ noſtræ diſſipemus. Et tamen hi, qui converſionem ſuam differunt, ſoliti ſunt dicere: Læti ſimus & hilares, ac genialiter vivamus: ad faciendam tandem pœnitentiam tempus nequaquam deerit. [Finis temporis noſtri.] Sed audiamus vocem S. matris Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ, nos tanquam filios obedientes in hæc verba alloquentis: *Emendemus in melius, quæ ignoranter peccavimus* (notanter in tempore præſenti loquitur, non verò in futuro) *ne ſubitò præoccupati die mortis, quæramus ſpatium pœnitentiæ, & invenire non poſſimus.*

4 Propheta Regius die quadam ſuos filios ad ſe accerſitos, obedientiam divinis legibus præſtandam eſſe docuit, ac tum demum illis pro mercede obſervantiæ divinæ legis longam vitam promiſit: *Venite filii*, inquit, *audite me; timorem Domini docebo vos. Quis eſt homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Diverte à malo, & fac bonum, inquire pacem, & perſequere eam: oculi Domini ſuper juſtos.* Quapropter non eſt bonum conſilium ad aſſecurandum ſibi diuturnioris vitæ ſpatium condignam prolongare pœnitentiam. Quin potiùs exinde omnino contrarium ſequitur. Ac proinde idem Pſalmiſta comminatur, dicens: *Vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Verum quidem eſt, quòd etiam animæ juſtæ nonnunquam in peccata labantur, ſed veloces quoque ſunt, ut ab illis reſurgant. Unde Scriptura ait: *Septies cadit juſtus, & reſurgit.* Atque ideò S. Paſchaſius inquit: *Cadit quidem per varios delictorum exceſſus, ſine quibus noſtra mortalitas non ſubſiſtit; ſed reſurgit illicò per humilem confeſſionem, firmus in propoſito, etſi fragilis inveniatur in exceſſu; alioquin non juſtus interea cenſeretur, dum incideret in reatum, ſi non juſtificatus continuò veniam reſumeret ex indultu. Regius vates in Pſ. 89. ita canit: Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati ſumus: poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, & ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui.* At verò ſperaſne fortaſſe ex hoc textu, quòd DEUS videns tranſgreſſiones, quas poſtquam per internas illuſtrationes invitatus fuiſti ad pœnitentiam, committere præſumpſiſti, inde movendus ſit ad compaſſionem, ut tibi alios annos vel menſes propter hoc ad vitam tuam adjiciat? Falleris profectò, ſi id credis; imò David ne unicum quidem tibi promittit, quin potiùs immediatè ſubjungit: *Quoniam omnes* (nota hanc dictionem *Omnes*) *dies noſtri defecerunt, & in ira tua defecimus: anni noſtri ſicut aranea meditabuntur.* S. Ambroſ. proinde impio improperat, dicens: *Quouſque ad delectationes? Quouſque ad commeſſationes? Dum differs gratiam, mors appropinquat.*

Pſ. 33. 14. Merces boni operis eſt vita longæva.

Prov. 24. 16. S. Paſc. l. 2. in c. 3. Matt. Juſtus ſi ceciderit, ſtatim reſurgit.

Pſ. 89. 7.

S. Amb. l. de Elia & jejun. c. 22.

5 In principio libri ſecundi Regum periculoſus Regis Ochoziæ lapſus refertur, propter quem in lectulo infirmus decumbens, quoſdam è ſuis ad Beelzebub miſit Accaronitarum idolum, ut explorarent, an ex illo lapſu & infirmitate convaliturus eſſet. Angelus autem Domini monuit Eliam, ut nunciis Ochoziæ occurrens ex parte Dei iiſdem diceret: *Hæc dicit Dominus: De lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Ex decurſu autem ſacri textus clarè ſatis deducitur, naturaliter caſum hunc non fuiſſe mortalem, ſed mortem ei tantùm accidiſſe propter injuriam, per Dæmonem à Rege conſultum, Deo irrogatam. *Nunquid non eſt Deus in Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus: De lectulo &c.* Ubi notanda eſt cauſalis hæc dictio: *Quamobrem.* Econtra verò Rex Ezechias ſecundùm curſum naturalem perire debebat, quia tamen ſumma cum pietate, & compunctione ad Deum recurrit, ideò per portentoſum quoddam prodigium alii quindecim anni vitæ ejus fuerunt adjecti. Audi igitur D. Chryſoſtomum dicentem: *Amat mortem, qui vitæ præcepta non ſervat, & horret vitam, qui peccata morti debita, deſperata mente frequentat; ut enim per obſervantiam legis vita acquiritur, ita per contemptum mors à contumacibus invenitur.*

Ochozias ob peccatũ mori debebat.

4. Reg. 1. 1.

Propter pœnitentiã convaleſcit.

Chr. h. 7. Ex var. in Matt. locis.

6 Quotidiana nos experientia docet, quòd quiſquis malè vivit, malè moriatur. Unde Cardinalis Bellarminus in libro de arte bene moriendi inquit: *Qui malè ſemper vixit, malè moritur.* Philoſophi gentiles hominem arbori aſſimilarunt, eumque *arborem inverſam vocarunt.* Et ideò Pſalmiſta in Pſalmo 1. ait: *Et erit tanquam lignum.* Arbor autem certò certiùs ad illam partem cadet, ad quam rami ejus propendent. Cum igitur *ſecuris ad radicem arboris poſita ſit*, cavendum eſt homini ne dum vivens & ſanus pro inferno acquirendo laborat, in infernum quoque, tanquam lignum ad inextinguiles illas flammas deſtinatum, corruat. Dic ſodes, credisne, quòd ſi arbori alicui, quæ in multos annos te fructibus ſuis deſtituiſſet, ſecurim ad illam excindendam adhiberes, propter hoc illa ſubitò flores progerminaret, & fructus maturatura eſſet? Hæc miracula natura non operatur, illa tamen operari poteſt divina omnipotentia, quæ tam in arboribus quàm in hominibus pari facilitate miracula patrat: *Non eſt abbreviata manus Domini, ut ſalvare nequeat; neque aggravata eſt auris ejus, ut non exaudiat: ſed iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos, & DEUM veſtrum*, inquit Iſaias, *& peccata veſtra abſconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.*

Bell. de arte bene mor. l. 2. c. 1. Homo eſt arbor inverſa.

Iſa. 59. 1.

7 Poſtquam Deus per os Sapientis dixiſſet: *Vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret*, paulò poſt ſubjungit: *Quando venerit ſuper vos anguſtia, tunc invocabunt me, & non exaudiam.* Similiter David in Pſal. 1. de homine juſto, & timorato inquit: *Et erit tanquam lignum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo: & folium ejus non defluet, & omnia quæcunque faciet, proſperabuntur. Non ſic impii, ſed tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.* Nec eſt, quod dicas, impios bona habere deſideria, bonaque de vita mutanda feciſſe propoſita, quia *proteſtatio contraria eſt facto.* Major enim damnatorum pars, quæ eſt in æternæ perditionis abyſſo, multa habuit in vita bona propoſita, ſed nullum eorum adimpletum fuit. Solemnis eſt artis medicæ aphoriſmus, quòd illa medicamenta, quæ humorem peccantem commovent quidem, ſed non reſolvunt, pernicioſa potiùs ſint, quàm proficua. Eodem quoque modo aſſerere poſſumus, quòd juxta menſuram luminis, inſpirationum, & auxiliorum, quæ impiis pro ipſorum ſalute ſubminiſtrata fuere, ſed ab illis vel rejecta, vel dilata: majus quoque illis accreſcet tormentum: Nam *ſervus ſciens voluntatem domini, & non faciens, vapulabit multis.*

Prov. 1.

Pſ. 1. Proteſtatio facto contraria eſt nulla.

Doctrina medicorum.

Luc. 12. 47.

8 Bzovius in Annalibus ſuis ſequentem refert hiſtoriam. In Regno Poloniæ miles quidam in proprios ſubditos juxta ac in exteros impius, & ſævus, de vita futura nihil penſi gerens, cum aſſiduis prævaricationibus in Deum, confiteri & pœnitere pro ludibrio ducens, iram in ſe cœleſtem coacervaſſet, in gravem incidit languorem. Sed ne tunc quidem ſcelerum conſcientia pertactus, quidquam ſibi de impetranda propitiatione divina, ratus ſe ſupervicturum, & ſuas trangreſſiones reſumpturum, proſpexit. Invaleſcente tandem morbo, Fratres Prædicatores, per conſortem illius pro ſananda mente ægri acciti, militem ad pœnitendum multifariè per ſalutaria monita inducebant. Quibus miſer homo commotus: Seriùs, inquit, me ad pœnitentiam impellitis, ſeriùs confeſſionem judicato & jam damnato perſuadetis, cum pœnitentiæ, & gratiæ tempore elapſo, confeſſionis & pœnitendi ſpatio mihi ſubrepto, juſto Dei judicio in poteſtatem traditus ſim ſpirituum tenebrarum. Urgentibus deinde majori inſtantia ægrum Fratribus, ne qua deſperatione commiſſorum facinorum à confitendo, & pœnitendo abſtraheretur, ſpem divinam, ſi confiteri, & pœnitere vellet, pollicentibus, extremam edidit vocem: Fruſtra, inquit, ingeritis de confitendo monita proprio damnato arbitrio, & jam in Dæmonis poteſtate conſiſtenti, à quo cum catervis ſuperimminentibus torquendus, & flagellandus jam appetor. Auditæ illicò ſunt percuſſiones horrendæ, ictus horrendi, & atrociſſima ex ſonitu, & colliſione, atque ex reciprocatione flagellationum verbera, & in ægri corporis livore plagæ vulneraque à fratribus circumſtantibus viſibiliter, ab inviſibilibus tortoribus illata, conſpecta. Inter quæ ille infelix, & execrandus nec vocem, nec gemitum edens, miſerabiliter exſpiravit. In quo S. Aug. ſermo, pro divino oraculo cuilibet peregrinanti retinendus, impletus eſt. Hæc eſt, inquit, juſtiſſima lex Dei, ut qui vivendo obliviſcebatur Dei, moriendo obliviſcatur ſui. Hactenùs Bzovius Hiſtoricus. Unde cum Divo Chryſoſtomo dicere poſſumus: *Qui ſic vivit, ſic moritur*; ut plurimùm namque contingit, ut finis vitæ toti vitæ noſtræ decurſui, & progreſſui reſpondeat.

Bzov. Ann. t. 13. Anno 1176 n. 17. Miles qui ſemper fuerat impius.

In fine vitæ deſperat.

Horribiliter rapitur anima illius ad infernum.

2 Reg. 14. 14. Differentia aquarum ab aquis.

9 Non ſine myſterio ſapiens illa mulier Thecuitis cum Davide loquens, mortem noſtram ex divino inſtinctu aquis decurrentibus in terram ſimilem eſſe dixit: *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram*. Porrò inter aquas in fluminibus, & rivulis ſeu fontibus decurrentes, & inter alias, quæ ſubtus terram ſcaturiunt, hæc eſt differentia, quòd illæ ex aquæductibus, per quos manant, nullum attrahant ſaporem, odorem, vel aliam qualitatem, ſicut faciunt illæ, quæ à terra imbibuntur; hæ enim ſi per venas ſulphureas tranſeant, ſulphuris ſibi vendicant odorem: ſi verò terra fimo referta ſit, odorem pariter fœtidum referunt, &c. Idem verò hominibus mortalibus accidit: *Omnes* enim *morimur, & quaſi aqua dilabimur in terram*: In morte enim eoſdem retinemus affectus, eadem vitia, eaſdemque propenſiones, quibuſcum hanc vitam noſtram tranſegimus; cumque illis ad aliam vitam infeliciter tranſvadamus. S. Gregorius proinde in oratione quidam de Juliano Apoſtata ait: *Atque ille quidem cum ſic, & imperium cœpiſſet, prælium adminiſtraſſet, ſic quoque vitam finit.*

Naz. or. 4.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Conſuetudo inveterata peccandi, pœnitentiam in extremo reddit difficilem, & quaſi impoſſibilem.

THEMA.

Oſſa eius implebuntur vitiis adoleſcentiæ eius, & cum eo in pulvere dormient. Job capite vigeſimo verſic. 11.

Inveterata conſuetudo eſt inſuperabilis.

1 Vitia malæque inclinationes in tenerioribus annis imbibitæ, ac denique in ætatis progreſſu continuatæ, intra oſſa peccantium tanta cum tenacitate inviſcerantur, & quaſi incarnantur, ut eaſdem ut plurimùm ad ſepulchri foſſam uſque circumferre ſoleamus: *Oſſa eius implebuntur vitiis adoleſcentiæ eius, & cum eo in pulvere dormient*. Nuſquam enim in bona Philoſophia reperietur, quòd ætas matura hanc in ſe habeat virtutem, quòd voluntatem tranſmutare, maloſque habitus per longum annorum curriculum contractos abolere poſſit, quin potius multas invenietis rationes, & teſtimonia, quibus totaliter oppoſitum perhibeatur: *Adoleſcens* enim *iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea*.

Prov. 22.

2 Eccleſiaſticus ait: *Languor prolixior gravat medicum*. Multùm enim medici laborare, ſeque fatigare debent, ut malis habituatis, & inveteratis medelam adhibere poſſint, utpotè quæ difficillimæ ſunt curationis. Sanctus Gregorius difficultatem malam expellendi conſuetudinem his verbis explicat: *Quia dura in eo pravitatum conſuetudines, a vitio ſumpta, ſunt peſſima inchoationis. Vnde ſcriptum eſt Proverbiis: Adoleſcens iuxta viam ſuam &c. Quanimirùm oſſa cum eo in pulvere dormient, quia eòuſque in illo iniquæ conſuetudines perdurant, quo hunc ad mortis pulverem pertrahant. Cum eo enim oſſa vel vitia dormire, eſt uſque ad pulverem ea non deſerere, id eſt, uſque ad mortem ab iniquitate minimè ceſſare. Tenent igitur illum prava conſuetudines, quæ ſemel cœperunt, atque quotidie deteriores exiſtunt; & cum illo in pulvere dormiunt, quia non niſi cum eius vita finiuntur.*

Eccl. 10. 11.

Et non niſi cum morte expirat.

3 Eccleſiaſticus, poſtquam dixiſſet: *Languor prolixior gravat medicum*, confeſtim ſubjunxit: *Brevem languorem præcidit medicus*. *Id eſt*, ut Lyranus explicat, *recentem infirmitatem cito curat*. Quando enim peccata recentia ſunt, & non inveterata, faciliùs abolentur. Unde Poeta cecinit: *Serò medicina paratur, cum mala per longas convaluere moras*. Et Hugo de Sancto Victore ait: *Facile culpa corrigitur, quæ cito cognoſcitur. Hinc eſt, quod Dominus de muliere ad ſerpentem dicit: Ipſa conteret caput tuum. Caput ſerpentis conteritur, quando peccatum ibi corrigitur, ubi naſcitur. Debet ergo quiſquis eſſe ſolicitus, ut mox ibi ſe ſtudeat emendare, ubi ſe noverit deliquiſſe. Contrariorum enim eſt eadem diſciplina*. Et ideò quantò plus mali habitus in nobis firmantur, tantò extirpantur difficiliùs. S. Bernardinus idipſum quibuſdam confirmat ſimilitudinibus, inquiens: *Tenella virgula faciliè ad rectitudinem flecti poteſt; tranſplantata altas radices figit. Parvula avis ex ipſo nido eiecta, melior quam alia domeſtica fieri ſolet. Sic conſuetudo nova de facili immutatur, antiqua vero difficillime, aut nunquam, niſi cum divino quaſi miraculo amovetur. Hinc S. Hieron. ait: Græca hiſtoria narrat, Alexandrum orbis dominum moribus Leonidis Pædagogi ſui non potuiſſe carere, & vitiis, quibus adhuc parvulus infectus erat: & merito quidem, quia ubi ſenilis eſt morbus, fruſtra adiungitur medicina. Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit*. Quis credere poſſit, aliquem efficere poſſe, ut arbor aliqua, quæ longo temporis ſpatio arida, & ſine fructu fuit, pro ſuo beneplacito reviveſcat, & fructifera efficiatur? Et tamen hæc eſt multorum ſtoliditas, qui cum per 30. vel 40. annos pro igne infernali ligna ceciderint, poſtea in momento pro ſuo beneplacito ſcalam quandam ad Cœlum conſcendendum ſe facere poſſe credant. Unde S. Bern. ait: *Habitus uſque tunc contractus multum ab actu pœnitentia retrahit peccatorem. Ampla eſt via, per quam piſcis intrat in naſſam, letuſque comedit inventam eſcam; ſed poſtea, quando vult inde exire, non poteſt. Sic evenit peccatori, qui habitum vitiorum induit. Propterea clamans David, dicebat: Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam: infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. Difficilius curatur antiquum vulnus, ſordeſque inveteratæ magno abluuntur labore.*

Hugo de S. Vict. to. 1. in Reg. S. Aug. c. 8.

Inveterata difficulter curatur.

S. Ber. t. 1. ſer. 21. a. 3. c. 1.

Arbor arida non reviveſcit.

S. Ber. t. 1. ſer. 13. a. 1. c. 3.

4 Verum quidem eſt, S. Auguſtinum poſt contractum & inveteratum habitum malum, in ætate 33. annorum tandem ad pœnitentiam fuiſſe reductum: at verò prout ex ejus Confeſſionibus liquet, quàdo à Deo ad ſui emendationem efficaciter vocatus fuit, ſine mora vocanti reſpondit, & paruit. Et ideò in ſermone quodam de hac materia in hęc verba prædicavit: *Nemo nec poſt centum peccata, nec poſt mille crimina, de miſericordia divina deſperet. Sic tamen non deſperet, ut ſine ulla mora Deum ſibi repropitiari feſtinet; ne fortè ſi conſuetudinem peccandi fecerit, etiamſi velit de diaboli laqueis liberari, non poſſit.* Idem quoque docet S. Bernardus in ſermone de SS. Apoſtolis Petro & Paulo, quorum primus cum Chriſtum negaſſet, ſubitò compunctus fuit, quamprimùm errorem ſuum agnovit. Secundum verò, dum etiamnum actualis Eccleſiæ perſecutor eſſet, vix *circumfulſit lux de cœlo*, cum ecce ſine dilatione in Domini voluntatem ſe reſignavit, dicendo: *Domine, quid me vis facere?* Idem tamen Bernardus, poſtquam oſtendiſſet, quantæ difficultatis ſit pœnitentia in illis, qui, poſtquam à Deo lumen, & gratiam receperunt, eundem temerè offendunt, paulò poſt hæc verba ſubdit: *Nec tamen ſi quis huiuſmodi eſt, deſperamus de eo, tantum ut reſurgere velit cito. Quantò enim diutius permanebit, tanto evadet difficilius. Beatus vero qui tenebit, & allidet parvulos Babylonis ad petram; etenim ſi creverint, vix poterunt ſuperari*. S. Cæſarius Arelatenſis ſequentem adducit omnibus notam ſimilitudinem: *In ipſis vulneribus, & fracturis corporum, infirmitates cognoſcere poſſumus, & animarum; ſi enim alicui pes frangatur, aut manus, cum labore ſolet ad priſtinum officium revocari: ſi verò ſecundo, & tertio frequentius in eodem loco membra ipſa frangantur poteſt intelligere Charitas veſtra, cum quantis doloribus vulnera ipſa curanda ſint. Et tamen poſt longas, & multas curas, ſi vixerit homo, ad priſtinum ſtatum membra ipſa vix valent revocari. Similis ratio in animarum fracturis, ſeu vulneribus credenda eſt; ſi ſemel aliquis, vel ſecundo peccaverit, & ſine aliqua diſſimulatione ad pœnitentiæ medicamentum confugerit, priſtinam incolumitatem ſine mora aliqua recipiet; ſi vero peccata peccatis cœperit addere, & animarum vulnera tegendo vel defendendo putreſcere, quæ confitendo, & pœnitentiam agendo curare noluit, timendum eſt, ne illud impleatur, quod Apoſtulus dixit: An ignoras, quod benignitas DEI, &c.*

S. Aug. ſententia Dei gratiam ſtatim convertitur. S. Aug. ſer. 38. de Temp.

S. Bern. ſer. 1. de SS. Ap. Pet. & Paul.

Idem fecerunt Apoſt. Pet. & Paul.

Similitudo de fractura membrorum S. Cæſ. Arel. h. 7.

Applicatur fracturis animæ.

5 Apud Ezechielem capite 37. legitur, hunc Prophetam in campum quendam nudis oſſibus plenum fuiſſe perductum, ut eadem revificaret. Quod verò in ea viſione propoſito noſtro vel maximè ſervit, eſt ſequens DEI juſſio, eidem Prophetæ intimata;

Viſio Ezech. de oſſibus. Ezech. 37.

Dices

Dices ad ſpiritum: Hæc aicit DOMINVS DEVS: A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcam. Circa illa namque verba quærendū meritò venit, cur Deus ventos quatuor exſurgeret, faciens hanc ingentem oſſium ſtructo ab illis afflari voluerit; ſcimus etenim, quòd ipſemet unica tantùm anhelitus aſpiratione vitam homini donarit, multique ſervi illius ad ejus imitationem multa extiocta hominum mortuorum cadavera à morte ad vitam revocarint? Quid igitur ille omnibus hiſce ventis opus habebat? Nimirùm, ut Sanctus Irenæus ait: *Protoplaſtus ille Adam de rudi terra, & adhuc virgine, nondum enim pluerat Deus, & homo non erat operatus terram, habuit ſubſtantiam, & plaſmatus eſt manu Dei.* Sex enim, & non plures dies poſt terram creatam tranſierant, adeoque terra etiamnum nova, recens, & virgo erat; ideoque unicus duntaxat halitus ad eam animandam ſufficiebat: *Inſpiravit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem*; illa autem oſſa, quæ Prophetæ opera revivificari debebant, carioſa erant, *putrida, & inveterata*; ac proinde unicum ſpiraculum ad hoc opus minimè ſufficiebat, quin potiùs aliquis Aquilonis, imò ventorum omnium impetus ad id neceſſarius erat. *Omnia autem hæc in figura contingebant illis:* Deus enim voluit, ut ex hoc facto diſceremus, quòd longè facilius ſit divinæ gratiæ ſpiritum in animam quandam recenter in peccato mortuam revocare, quàm per eundem ſpiritum reſuſcitare illas, quæ longo temporis tractu in malis conſuetudinibus inveteravere; hic enim miraculis opus eſt, eſtque neceſſum, ut Sanctus quidam Propheta, qualis Ezechiel erat, ad opus tam arduum adhibeatur. Cujuſmodi prodigia tamen rariſſimè contingunt; ut plurimum enim per experientiam videmus, quòd in majori hominum parte illa Sancti Protomartyris adimpleatur exprobratio, Hebræis intentata: *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis.* Saluberrimum proinde eſt illud Salviani conſilium, dicentis: *Illico, ubi concidere, conſurgant, & elevationem protinus meditentur in lapſu; & ſi fieri ullo modo ſolertia ac pernicitate pænitudinis poteſt, tam velox ſit remedium reſurgentis, ut vix poſſit veſtigium apparere collapſi. Ergo in hujuſmodi lapſis hæc primum medela opus eſt, ut morbos ſuos languentes horreant, curare plagas feſtinent ſaucii, & illico e corporibus ſagittas rapiant vulnerati; optimè enim malagma, vel fibula ſemper calidis adhuc vulneribus imponitur. Vlcus quippe in corpore ſi computruerit, dilatatur; & ſi plagas cancruma ſequitur, cancrum neceſſe eſt conſequatur occaſus.* Sanctus Antoninus quoque monet, dicens: *Non debet quis eſſe tardus, & piger ad converſionem, ex eo præcipuè, quia converſio dilata difficilior eſt, accelerata facilior. Vnde Beda dicit, quod diabolus quanto diutius poſſedit, tanto difficilius dimittit.* S. Thomas de Villanova, ut oſtendat, quàm difficile ſit à peccatis reſurgere, quando peccata jam ſunt inveterata, hac utitur ſimilitudine: *Sicut fermentatam maſſam azimam reddere, difficillimum eſt; ita carnem, & mentem fermento peccatorum, & amurca vitiorum infectam, in priſtinam reſtitui munditiam, ſolius DEI opus eſt. Peccator unius diei, aut duorum dierum perfacilè curatur, quia non ita omninò peccato infectus eſt; ſed quatriduanus vix unquam à peccato reſurgit.*

S. Iren. l. 3. adv. Hær. c. 31.

Unico ſpiritu Dei factus eſt Adam vivens.

Explicatio moralis de oſſibus vivificatis.

Salvian l. 1. ad Eccl. Vix dum peccatum fuerit pœnitentia ſubſequi debet.

S. Anto. p. 2. t. 9. c. 13. § 1.

S. Thoⷨ à Vill. Similitudo à fermento.

6 Jairus Archiſynagogus tam præclarum habebat de omnipotentia Salvatoris conceptum, ut de reſuſcitatione filiæ ſuæ nequicquam dubitaret: *Procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum, dicens: quoniam filia mea in extremis eſt, veni, impone manum ſuper eam ut ſalva ſit, & vivat.* Imò Sanctus Matthæus Archiſynagogum CHRISTO filiam ſuam jam mortuam annuntiaſſe, dicit: *Filia mea modo defuncta eſt*; & tamen ſpem firmam habuiſſe, quod ab eo revocanda iterùm eſſet ad vitam. Econtra verò Sancta Martha, licèt frequenter CHRISTUM recipiebat hoſpitio, ejuſque fides adeò eſſet eximia, ut teſte Sancto Joanne ad Chriſtum dixerit: *Ego credidi, quia tu es CHRISTVS filius DEI vivi, qui in hunc mundum veniſti*; ac denique licèt CHRISTUM innumera prodigioſa etiam in reſuſcitatione mortuorum patraſſe miracula ſciret, nihilominùs fratris ſui Lazari reſuſcitationem vix, aut ne vix quidem ſperare audebat; ideoque pro illius, quantumvis à CHRISTO magnopere dilecti, reſuſcitatione non ſupplicabat. Quamnam hujus cauſam fuiſſe dicemus? Num fortè id facere omiſit ex defectu fidei erga divinum hunc ſuum Magiſtrum? Aut verò in ea defectus fuit compaſſionis, & dilectionis erga dilectum fratrem ſuum? Nihil horum. Sed difficultatem hanc verba illa: *Quatriduanus eſt, iam fætet*, plenariè ſolvunt. Filius porrò viduæ Naimiticæ præterquam quòd jamjam recenter mortuus fuerat, adoleſcens etiamnum erat: *Adoleſcens tibi dico, ſurge.* Filia pariter Archiſynagogi juvencula erat: *Et ſurrexit puella*: atque inſuper vix ante horam è vivis exceſſerat. Hi autem duo mortui illas deſignant animas, quæ non diù in morte peccati hæſerunt; his enim prompto remedio ſuccurrere, eaſque ad vitam gratiæ reſuſcitare facile eſt. At verò Lazarus peccatorem habituatum, & in malis peccandi conſuetudinibus inveteratum præfigurabat; qui ut ad vitam revocentur, omnipotentia & miſericordia DEI interveniat, neceſſum eſt; ſiquidem duritiam, & obſtinationem peccatoris vincere difficillimum eſt. Alios duos mortuos ſumma cum facilitate vitæ reſtituit: *Tenuit manum eius, & ſurrexit puella. Adoleſcens tibi dico, ſurge: & reſedit, qui erat mortuus.* At verò in reſuſcitatione Lazari ipſemet in perſona ad ſepulchrum accedere voluit; atque inſuper *lacrymatus eſt IESVS; fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum; infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum. IESVS autem elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi, quia tu ſemper audiſti me; voce magna clamavit: Tollite lapidem, ſolvite eum, &c.* Quonam obſecro, ſpectant hæc tot, & tam notabiles hujus reſuſcitationis circumſtantiæ? Reſpondeo. Reſuſcitatio Lazari converſionem animæ in peccatis inveteratæ præfigurabat, ad quam perficiendam neceſſaria ſunt miracula, quia talis *iam mortuus eſt à corde, in vitiis, & peccatis ſepultus*, ut ait Sanctus Thomas à Villanova. Hugo Cardinalis ex illis verbis: *Invenit eum quatuor dies iam in monumento habentem*, hanc deducit moralitatem: *Quatuor dies mortis ſunt quatuor ætates, in quibus peccant, etiam in decrepita ætate.*

Marc. 5. 22. Fides Archiſynagogi.

Matt. 9. 18.

Joan. 11.

Martha non ſollicitavit pro reſuſcitatione Lazari.

Ratio moralis quare.

Joan. 11.

Diverſus modus mortuos reſuſcitandi à Chriſto.

S. Tho. à Vill. conc. in fer. 6. poſt 4. Dom. Qu.

Hug. Card.

7 Hæc veritas certior evadet ex illo, quod Sanctus Marcus capite 9. ſcribit, quòd pater Dæmoniaci illius Chriſto dixerit: *Dixi diſcipulis tuis, ut eiicerent illum, & non potuerunt.* Et tamen ex Scriptura, Chriſtum diſcipulis ſuis Dæmones è corporibus obſeſſis eiiciendi poteſtatem dediſſe, conſtat. Imò ipſimet aliàs dixerant: *Etiam Dæmonia ſubiiciuntur nobis.* Quòdſi hi, qui de numero ſeptuaginta duorum diſcipulorum erant, hoc dono in Dæmones præditi erant, multò magis credendum eſt, eandem poteſtatem habuiſſe Apoſtolos. Cur igitur in hac occaſione nihil circa Dæmoniacum efficere potuerunt? Pro reſolutione obſervandum, quòd ipſemet quoque Dei Filius, qui infirmos ſanitatis deſperatæ unico verbo ſanabat, quique integras Dæmonum legiones in fugam agebat, nihilominùs in patre illius Dæmoniaci fidem exegerit: *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. Comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: Et exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo: Et factus eſt ſicut mortuus. IESVS autem tenens manum eius, elevavit eum, & ſurrexit.* Scirene cupitis, quænam fuerit inter hunc Dæmoniacum, & alios energumenos differentia? Nimirùm ex eodem textu differentia hæc clarè colligitur. Nam CHRISTUS *interrogavit patrem eius: Quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia.* Significabat igitur Dæmoniacus iſte animam in culpis inveteratam; ad hanc autem ſanandam ſæpè diſcipuli Chriſti, vel Apoſtoli per ſe non ſufficiunt. Quot enim eminentiſſimorum ſanctorum interceſſiones ad inveteratum peccatorem convertendum infructuoſæ manent, adeoque ut miracula CHRISTI interveniant, neceſſum eſt? Idem in peccatore obſtinato, & inveterato obſtaculum à Bellovacenſi in hæc verba memoratur: *Difficultas exeundi malam conſuetudinem: Quantò enim hæc diuturnior eſt, tantò fortior eſt, vehementiùs*

Marc. 9. 17.

Luc. 10. 17.

Apoſtoli nõ potuerunt eiicere dæmonem in Evangelio.

Quia repræſentabat peccatorem inveteratū.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. diſt. 2.

Lucæ 12. 36.

ſalus à nobis procuranda ſit. In illa omnibus nota parabola, quæ incipit: *Sint lumbi veſtri præcincti &c.* vigilantiam & promptitudinem nobis imponit, quam in aperienda ei ſubitò porta requirebat, inquiens: *Vt cum venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei;* notandum verò, quòd immediatè ſequitur: *Beati ſervi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes,* quaſi diceret: magna vigilantes manent præmia. Ac proinde in præſenti diſcurſu examinabimus, quantùm Deus illos, qui divinæ voci reſpondendo prompti fuerunt, remuneravit.

Promptiſſimè obedivit Abraham Deo tranſmigrans. Gen. 12.

2 Primus omnium credentium Pater Abraham, ex cujus progenie in progreſſu ſæculorum Filius Altiſſimi carnem noſtram aſſumere voluit, in Ur Chaldæorum patria ſua inter paternæ & opulentæ domus delicias, & commoditates morabatur, parentibus ſuis unicè dilectus, omnibusque amicis ſuis inprimis charus valdèq; acceptus; cum ecce vocem ſe in hæc verba vocantem audivit: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrabo tibi.* Cui voci promptiſſimè obedire ne quicquam diſtulit; dicit enim ſacer textus: *Egreſſus eſt itaque Abram, ſicut præceperat ei Dominus.* Quam promptitudinem Deus tanti fecit, ut in veteri Teſtamento ſummæ ſibi gloriæ duxerit vocari *Deus Abraham.* Voluit itaque Deus per hoc Abrahæ exemplum omnes ſuos erudire ſequaces, & imprimere ſolicitudinem, qua nos quoque in ejus nos diſciplinam recipiamus. Eandem hanc promptam obedientiam Deus ab eodem Abraha Patriarcha per clarius & evidentius teſtimonium & exemplum exhiberi voluit, quando ei, ut unicum filium ſuum Iſaac ſibi in ſacrificium offerret, præcepit; mox enim, ut præceptum Domini intellexit, non expectato diei diluculo, neque ullo Saræ conjugi ſuæ communicato verbo, *de nocte conſurgens abiit,* ut divinam exequeretur voluntatem.

Item in ſacrificando filio.

Gen. 22. 3.

3 In nova lege Euangelica Chriſtus Sanctum Petrum in caput Eccleſiæ ſuæ elegit, qui *Simon* etiam dicebatur, quod idem eſt ac *obediens.* Obſervandum verò, quòd ſubitò ut ad ſe ſequendum vocatus fuit, omnia, quæcunque poſſidebat, confeſtim dimiſerit. De quo proinde Sanctus Bernardinus ait: *Contemplare Petrum, & Andream; nam ſicut dicitur Matth. 4. Continuò vocati à Domino relictis retibus ſecuti ſunt eum. In quorum commendationem Chryſoſtomus ait: In mediis operationibus exiſtentes, audientes jubentem, non diſtulerunt, ſed nec dixerunt: Revertentes domum loquamur amicis; ſed omnia dimittentes ſecuti ſunt eum. Et ſicut Hilarius ſuper Matthæum ait: Ecce artem, & patriam, & domum relinquentibus, docemur Chriſtum ſectari, & ſæcularis vitæ ſolicitudine, & patriæ domus conſuetudine non teneri.* Sancta Eccleſia de ſanctis Apoſtolis in Reſponſorio quodam ita canit: *Iſti ſunt, qui viventes in carne plantaverunt Eccleſiam ſanguine ſuo.* Et quia Eccleſiam Dei hic in terris plantarunt, ideò Chriſtus illos quoque nobis in ſolicitudine, & velocitate patendi vocationibus divinis, prælucere voluit: Et ideò eadem Eccleſia canit: *Petrus Apoſtolus, & Paulus Doctor gentium ipſi nos docuerunt legem tuam Domine.* Sic quoque cœleſtis Magiſter voluit, ut S. Paulus mundo, quem ad Chriſtianam fidem converſurus erat, exempla relinqueret velociter divinis inſpirationibus correſpondendi. Unde ipſemet Timotheo Diſcipulo ſuo in hæc verba ſcripſit: *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quod Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum; ſed ideo miſericordiam conſecutus, ut in primo oſtenderet omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri ſunt illi.* Imò quia Deus omnes Chriſtianos in Sancto Paulo informare voluit de omni eo, quod illis faciendum eſt, ut ad Deum converti poſſint, ideò diſpoſuit, ut ipſemet, tametſi etiamnum actualis Eccleſiæ perſecutor eſſet (*Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in Diſcipulos Domini*) nihilominus ſubitò ut de cœlo vocaretur, divinæ voci pareret, prout in diſcurſu primo latius vidimus.

S. Bernardin. tom. 1. ſ. 14. argum. 10. Idem fecit Petrus & Andreas.

1. Tim. 1. 15.

Vult DEUS convertendos conformari Apoſtolo Paulo.

Act. Ap. 8. 26.

4 Verùm enimverò quia in Acta Apoſtolorum ingreſſi ſumus, memorandum eſt, quòd quando Æthiops ille Eunuchus Reginæ Candacis Theſaurarius, à Jeruſalem in Æthiopiam revertens, in curru ſuo Iſajæ Prophetiam legebat; *Angelus Domini locutus eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra Meridianum, ad viam, quæ deſcendit ab Jeruſalem in Gazam.* Finis autem Angeli id jubentis hic erat, ut Eunuchum in doctrina Chriſtiana catechizaret; unde Sacer textus ſubdit: *Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjunge te ad currum iſtum. Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Iſajam Prophetam, & dixit: Putaſne intelligis quæ legis?* Cumque hac occaſione accepta juxta Eunuchum ſederet, illique ſenſum Prophetæ illius, aliaque ad ſalutem neceſſaria exponeret, occurrit eis aqua; unde Eunuchus dixit Philippo: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Et juſſit ſtare currum, & deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum.* Sed inquies: quonam fine Eunuchus ille ad Sacroſanctum illud Baptiſmi lavacrum recipiendum adeò feſtinavit? Cur non expectavit, donec in doctrina ſacra magis inſtructus eſſet? Audiamus quid Sanctus Lucas paulò poſt ſubjungat: *Cum autem aſcendiſſet de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam ſuam gaudens.* Et merito omnino gaudens, & jucundus erat, quia ſine mora baptiſmum receperat, optimamque illam S. Philippi occaſionem ſibi inutiliter præterire minimè permiſerat. *Imitare igitur Eunuchum* (verba ſunt Baſilii Magni) *incidit ille in inſtruentem, docentemque, nec diſciplinam ſprevit; verum ſtatim dives pauperem in currum accepit, idiotam & deſpectum, magnificus ac ſublimis; ac demum doctus Euangelium regni, continuò fidem in cordis penetralibus concepit, nec obſignationem Spiritus diſtulit, nam mox ut incidit in aquam: ecce, inquit, aqua. Cum gaudio hoc dicebat: Ecce quam quærebamus: Et quid me baptizari prohibet? Vbi namque prompta voluntas, nihil eſt, quod impediatur.*

Subita converſio Æthiopis in Actis Apoſtolorum.

S. Baſil. h. 13. exhort. ad Baptiſ.

5 Ipſemet ille Dei filius, qui ait: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores;* parabolam de filio prodigo propoſuit, ad animandum illos ad converſionem, qui aliquo tempore à vera ſalutis via aberrarunt. In hac autem parabola manifeſtat pariter, quanta cum ſolicitudine illuſtrationes internæ acceptandæ pariter & exequendæ ſint. Dicit enim ſacer textus: *In ſe autem reverſus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam & ibo ad patrem meum.* Nec quicquam temporis medii interpoſuit, ſed confeſtim propoſitum ſuum executus fuit. *Velox enim confeſſio,* ut Sanctus Bernardus ait, *velociter medicinam facit.* Multos quoque alios invenietis, qui in tenebris malæ vitæ ſuæ à DEO illuminati, acceptæque à Deo gratiæ velociſſime correſpondentes, magnis paſſibus ad perfectionem properarunt; quod indicare Pſalmiſta voluit, inquiens: *Sanctis qui in terra ſunt ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis: multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt.* Saulus ex equo deturbatus, & cæcus factus, dum ſe voci Dominicæ promptum obtulit, dicendo: *Domine, quid me vis facere? factus eſt,* ut ſupra diximus, *vas electionis.* Nobilis quidam ex familia de Lojola profeſſione miles, dum ex tormenti bellici ictu lecto affixus eſſet, mox ut ex lectione ſpirituali divino lumine illuſtratus fuiſſet, Deo ſe adeò conſecravit, ut poſtea factus fuerit Patriarcha Religionis cujuſdam ex illuſtrioribus, magisque benè meritis, quæ ſunt in Eccleſia Dei. Beatus Joannes Columbinus, antea vir planè mundanus, cum in ſimilem incidiſſet lectionem, lumen, quod in eadem ei Deus contulit, ſequi & proſequi nequaquam diſtulit; ideoque intra breve tempus ad magnam ſanctitatem pervenit. *Hæc mutatio dexteræ excelſi.* Divina miſericordia illos, qui ad eandem excipiendam prompti ſunt & veloces, ſubitò, ut ita dicam, amplexari, ſibique aſtringere videtur. Deſcendit ipſemet Chriſtus in perſona propria ad confinia Damaſci, ex aere altum inclamans: *Ego ſum IESVS Nazarenus, quem tu perſequeris;* illisque, qui ad acceptanda cœli auxilia promptos ſe exhibent, ſpecialiſſimas confert gratias, & in vacuum gratiam non recipiunt. *Cavendum itaque eſt,* inquit Sanctus Ambroſius, *ne nos ei reconciliationis faciamus moram, quam non fecit pater.* Quibus verbis alludit ad Patrem filii prodigi, qui filium ſuum, licèt diſcolum, non expecta-

Matt. 9. Converſio Prodigi.

Lucæ 15. 17.

S. Bernard. de inter. domo c. 17.

Pſ. 15. 3.

Converſio S. Ignatii Lojolæ.

Item B. Columbini.

Pſ. 76. 11.

S. Amb. l. 7. in Luc.

vit

Pater prodigi reſipiſcenti m cito acceptat.

vit domi ſuæ, *ſed cum adhuc longè eſſet*, filium ſuum amplexaturus, procul ei obviam proceſſit. Cumque filius coram eo ſe humiliare, ſuamque contumaciam confiteri & accuſare decreviſſet, ipſum ut audiret, expectare non potuit; *ſed miſericordia motus eſt, & accurrens, cecidit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum. Dixitque ad ſervos ſuos: Cito proferte ſtolam primam, & induite illum &c.* Quonam, obſecro, ſpectat hæc tanta patris celeritas? Nimirùm quia filius poſt receptas cœlitus bonas inſpirationes, iiſdem velociter eſt obſecutus, eiſque fideliter reſpondit, pater quoque illius non ſolùm pari cum proportione, ſed majori cum ſolicitudine ei paternam benevolentiam rependere voluit, ejuſque promptam emendationem per ſuperabundantem & exceſſivam miſericordiam præmiavit.

Petr. Bleſſ. Opuſc. de Confeſſ. ſacr.

Unde Petrus Bleſenſis ait: *Prodigum filium redeuntem videt non à longe, atque feſtinantior eſt indulgendo miſero, quam miſer indulgentiam poſtulando. S. Hieronymus ad Ruſticum ait: David à Nathan Propheta correptus, reſpondit: Peccavi; ſtatimque audire meruit: Et Dominus abſtulit peccatum à te.*

S. Aug. ſerm. de temp. S. Maria Magdalena celeritate pœnituit.

6 Præter id, quod in diſcurſu præcedenti de Magdalena pœnitente diximus, Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam in ejus laudem ita ſcribit: *Meretrix illa, quæ pedes Domini lavit lachrymis, & capillis ſuis extersit, ubi cœleſtem Medicum veniſſe cognovit, ultro ſe ingeſſit in domum, ubi rogata non fuerat; & quæ prius frontoſa erat ad perditionem, poſtea frontoſior facta eſt ad ſalutem, & ideo audire meruit, quod ei omnia fuerint peccata dimiſſa. Nec ipſa ſe ad hoc reſervavit, ut in fine vitæ ſuæ pœnitentiam ageret; ſed dum adhuc peccare poterat, voluit ſic Deo inſpirante peccata deſerere, ut illam de adulteriis ſuis non neceſſitas ſubtraheret, ſed voluntas.*

Orig. h. 4. in Pſ. 36.

Origenes in homilia quadam ſuper Pſ. 36. verba illa ponderans: *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, cum ceciderit, non conturbabitur*; ita ſcribit: *Superius dicens, quia à Domino diriguntur greſſus ejus, hic de caſu ejus loquitur. Vide ergo, quia etiam his, qui iter hoc incedunt, aliquando accidat cadere, etiam his, qui à Domino diriguntur; ſed eſt multa differentia inter caſum juſti, & caſum injuſti. Juſtus, inquit, cum ceciderit, non proſternitur: injuſtus, & qui non habet ſpem in DEO poſitam, ſi ceciderit, proſternitur, & non ſurgit.*

Juſtus facilè emendatur, non item reprobus.

Quænam verò cauſa eſt, quòd ſi homo juſtus nonnunquam cadat, ſubitò quoque reſurgat? nimirùm quia divinam manum, quæ ad illum ſublevandum extenditur, ſubitò apprehendit; reprobus verò non item, ſed idipſum ex uno die in alium facere differt. Adducitque citatus ſcriptor exemplum Sancti Petri, qui poſtquam Chriſtum negaverat, mox ut gallus cantavit, & cœleſtis Magiſter ipſius eum benigno oculorum ſuorum obtutu dignatus fuit, in amariſſimas lachrymas prorupit:

Matt. 26. 75.

Egreſſus foras flevit amare. Et ſubdit: *Offendit juſtus, ſed ſcit emendare, ſcit corrigere. Scit ille, qui dixerat: Neſcio hominem; paulo poſt cum reſpectus fuiſſet à Domino, flere amariſſimè cœpit. Scit & ille, qui de tecto mulierem viderat, & concupierat eam, dicere: Peccavi, quia tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci. Si ergo cum ceciderit juſtus, non proſternitur, non permanebit in peccato, ſed exſiliet cito, tanquam damula ex retibus, & tanquam avis de laqueo.*

S. Ambr. de Apolog. David. in cap. 5. Ex fragilitate cadentes facilè reſurgunt.

7 Celebris eſt illa Sancti Ambroſii doctrina, dicentis: *Sancti Domini, qui conſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi forte, ut homines, corruerint, naturæ magis fragilitate, quam peccandi libidine, acrius ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo majora reparantes certamina, ut non ſolum attuliſſe exiſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiam velocitatis incentiva cumulaſſe.*

S. Bern. ib.

Ex verbis Sancti Bernardini mox adſcrendis colligitur, quòd quando Deus voce externa & interna ſimul vocat, prout ſæpè in prædicationibus evenire ſolet, quaſi impoſſibile ſit voci Dei vocantis non obtemperare. En verba ipſius: *Si Conditoris voci prolata exterius, ſtatim obediendum eſt, multo magis interiori locutioni, qua Spiritus Sanctus mentem immutat, nullus reſiſtere debet, ſed abſque dubitatione illius juſſioni parere. Unde Iſaja 50. Propheta ait: Dominus Deus aperuit mihi aurem; ſcilicet interius inſpirando; ego autem non contradico, retrorſum non abii &c. Qui Spiritu Dei aguntur, hi ſunt Filii Dei; ibidem Gloſſa Auguſtini ait: Non quia nihil agunt, ſed quia impetu non agitur Spir. S. qui tali vocationi reſiſtit, vel tardat.*

Annal. S. Dominic. 1 p. l. 1. c. Hiſtoria de magiſtro Moneta.

8 In Annalibus religionis Sancti Dominici narratur, quòd cum F. Reginaldus, Prædicator ſui ſæculi admodùm celebris, Bononiæ prædicaret, numeroſaſque virorum diſſolutorum & laſcivorum cauſaret converſiones, lector quidam ex primariis illius ſtudii, Magiſter Moneta nomine, propoſitum ſibi fecerit, non ſolum pro ſua perſona nunquam ipſum auſcultandi, verùm etiam omnes, quotquot poſſet, ab ipſius prædicatione auſcultanda dehortandi & divertendi; idque ſolùm ex metu, ne & ipſe in ejus ſermonibus ad meliora traheretur. Veruntamen ſcholarium ſuorum perſuaſiones tantam apud illum habuere energiam & efficaciam, ut inductus fuerit ad promittendum illis, quòd ad minus ſemel ad illius ſermonem auſcultandum acceſſurus eſſet. Convenerunt igitur in die S. Stephani, & cum illis Magiſter Moneta; ſed omni ſtudio ſubterfugia ad eximendum ſe à promiſſionis executione quærens. Et quidem priuſquam ad Concionem accederet, plures voluit Miſſas audire, ſperans, ſe hac ratione ad finem circiter auſcultandæ concionis, & non citius adventurum; prout reipſa contigit. Cumque circa finem Concionis adveniens, præ nimia auditorum multitudine ingredi vix poſſet, in limine Eccleſiæ ſubſtitit; moxque auditis primis verbis efficaciter ſe interiùs ad compunctionem moveri ſenſit.

Qui ſubitò à concione convertitur.

Verba autem prædicatoris hæc erant: *Ecce video cœlos apertos. In præſenti aperti ſunt cœli ad introeundum; quilibet qui vult, poteſt jannas apertas intrare. Videant, & timeant miſeri negligentes, ne eis, qui claudunt Deo cor ſuum, & os, & manus, regnum cœlorum claudatur, & introire non poſſint. Quid ergo tardatis? Ecce aperti ſunt cœli.* Et ecce cum ſermo vix finitus eſſet, vir ille ad F. Reginaldi pedes ſe projecit, & habitum S. Dominici ſibi dari poſtulavit.

Corn. à Lap.

Cornel. à Lap. ſuper prædicta Protomartyris verba: *Ecce video cœlos apertos &c.* ad noſtrum propoſitum ſcribit, Protomartyrem viſionem illam Hebræis eo præcipuè fine revelaſſe, ut obſtinatione ſua relicta, reſipiſcentes ad Deum converterentur. *His verbis*, inquit, *invitavit eos ad pœnitentiam, q. d. Cœlum æterni gaudii & ſalutis apertum eſt, videte, ne accuratis, & introeatis, antequam claudatur.*

Bolland. 21. Jan. fol. 361.

9 Apud Bollandum in vita S. Agnetis, cui S. Birgitta devotiſſima fuit, legitur, ſanctam illam virginem, S. Birgittæ apparentem, eidem *pro Epiſcopo quodam oranti dixiſſe: Homines ſæpè gratia Dei, qua ad virtutis ſtudium trahuntur, reſiſtere, & periculosè differre bonorum operum ſtudium in fine vitæ.*

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 6. diſt. 2.

Bellovacenſis, ut nobis ingentia inſinuet præjudicia, quæ ii, qui converſionem ſuam de die in diem procraſtinant, ſibi ipſis adſciſcunt, ſequentem adducit curioſam hiſtoriam, inquiens: *Similes ſunt cuidam latroni, de quo dicit Petrus Alphonſus,*

Hiſtoria de tardantibus converti.

qui cum intraſſet theſauros Regios, vidit ibi multitudinem vaſorum pretioſorum, incepit librare, quod vas eſſet pretioſius, & ponderoſius, quod ſecum deferret, & tantam fecit moram in deliberatione & ponderatione, quod dies ſupervenit: Affuerunt itaque cuſtodes, ceperunt eum, & ſuſpenderunt. Sic aliqui, qui voverunt intrare Religionem, quando morantur conſiderando & ponderando conditiones diverſas diverſarum Religionum, aſpirat dies mortis, & ab hoſtibus infernalibus capiuntur, & in patibulo inferni ſuſpenduntur.

Cant. 5. 3.

Sponſa, per quam anima electa præfiguratur, in ſacris Canticis à ſponſo ſuo dulcibus hiſce verbis invitata fuit: *Vox dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Ex quibus poſtremis verbis, ſponſam dilectum ſponſum aliquanto tempore ad ſerenum uſque diem ſine ullo dato reſponſo ſtare permiſiſſe, colligitur. Et quidem quàm ad aperiendum illi invita fuerit, quando tandem ei reſpondere cœpit, ex ſequentibus illius verbis clarè ſatis deducitur: *Exſpoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo coinquinabo illos?*

Figura de ſponſa non aperiente ſponſo.

Quæ equidem excuſationes typicè illarum animarum præfigurant prætextus, quæ cum pigræ & inertes ſint, ſub variorum prætextuum colore excuſatas ſe eſſe exiſtimant, ſi divinis vocationibus non cum ea, qua par eſt, promptitudine reſpondeant. At verò quidnam tandem iis ſic pigritantibus accidit? Calamitates, infortunia,

tunia, ærumnæ inextricabiles, quemadmodum ſponſæ evenit, ut ex ſequentibus illius verbis colligitur: *Surrexi, ut aperirem dilecto meo; peſſulum oſtii mei aperui dilecto, at ille declinaverat, atque tranſierat.* Imò ſacer textus inſuper addit: *Quæſivi, & non inveni illum: Vocavi, & non reſpondit mihi. Invenerunt me cuſtodes, & qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi.* Veruntamen de pœnis, quæ illos manent, qui pœnitentiam procraſtinant, in ſequenti, & aliis diſcurſibus tractandi locus redibit.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Procraſtinata vitæ emendatio, & hominis ad Deum converſio dilata ſeverè punitur.

THEMA.

Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Eccl. 5. v. 8.

Gigantes ſub aquis quid gemant? Job. 26. 5.

1 ECcleſiaſticus hac ſententia non minùs clara & perſpicua, quàm formidabili, iis, qui ſe ad Deum convertere de die in diem differunt, inevitabilia divinæ vindictæ ſupplicia eis imminentia comminatur, inquiens: *Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdes te.* Reflexiſtiſne vos aliquando ad illum Jobi textum: *Ecce gigantes gemunt ſub aquis?* Dicite ſodes: quinam ſunt gigantes illi, quos hic Propheta ſub aquis ingemiſcere aſſerit? Gloſſa per hoſce, ſuperbos ſignificari exiſtimat, dominii aucupandi avidos & cupidos, qui ſcilicet aliis dominari deſiderant; hi enim ſæpè ſub pondere dominii gemunt, utpotè quod in praxi laborioſum eſt, & periculoſum, licèt in apparentia exteriori ſpecioſum eſſe videatur: *Honos* enim & *onus*, ſicut in pronuntiatione ſimilia ſibi ſunt, ita pariter conjuncta eſſe ſolent; *aquæ enim multæ, populi multi.* Veruntamen quoad ſenſum literalem ad illos alludit impios, qui tempore Noe è ſtirpe gigantea progeniti, vetulo huic Patriarchæ, benè & ſalubriter illos de imminenti Orbis per diluvium interitu monenti, intentatisq; eis à Deo minis, inſpirationibusque interioribus ſurdas præbentes aures, obſtinati & increduli manſerunt; poſtea verò in aquis diluvii circumnatantes gemebant, ſuamque calamitatem ſub aquis, licèt ſerò nimis, & incaſſum, deplorabant. De his & eorum ſimilibus Regius Vates in hæc verba vaticinatus fuit: *Infixæ ſunt gentes in interitu, quem fecerunt: In laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum: Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator: Convertantur peccatores in infernum.*

Gloſſa.

Ps. 9. 16.

Pertinacia Pharaonis.

2 Quot anni indulti ſunt Pharaoni à Deo, ut eum agnoſceret, ut vitam ſuam emendaret, populumque Dei electum è tyrannica ſervitute ſua liberaret? Et tamen omnes Dei conatus deriſit: *Neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam.* Flagellis quidem iræ Dei caſtigatus, bona verba dabat; licentiam tamen Deo extra Ægyptum ſacrificandi indulgere illis de die in diem differebat, donec tandem hac licentia illis cum ſpe redeundi data, illuſum ſe ab illis videns, cum potenti exercitu illos inſecutus, ſtrages inter illos & vindictas machinabatur: ſed omninò contrarium illi evenit, ſiquidem ipſe cum univerſo exercitu ſuo in aquis maris rubri fuit ſubmerſus. Dicit quidem ſacer textus: *Reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis;* atque ad hunc Dei ſuper caſtra Ægyptiorum directum obtutum obſtinatus hic Rex Dei veri omnipotentiam agnoſcere & confiteri, eique cedere diſpoſuerat, inquiens: *Fugiamus Iſraelem; Dominus enim pugnat pro eis;* at verò jam non erat ampliùs reſipiſcendi tempus, ſed juſtam ſuſtinendi vindictam tempus aderat. Quot hiſce temporibus impii homines, exemplo hujus Atheiſtæ, Prædicatorum, Confeſſorum, bonorumque amicorum ſalutaria monita derident, omnibuſque ad pœnitentiam propoſitis motivis ſurdas aures adhibent; qui tamen poſtea vel ex infauſto aliquo accidenti, vel ex infirmitate lethifera in mortis anguſtiis conſtituti, libenter quidem ad reſipiſcentiam conarentur, ſed cor ſuum tunc quovis ſilice duriùs eſſe experiuntur? Circa quos tunc propheticum illud verificatur oraculum: *Convertantur in infernum;* ibi enim tunc illorum erit converſio, eò quòd in hac vita à Deo divinisque legibus illius averſi vixerint.

Exod. 5. 2.

C. 14. 24.

Propter quam plurimi pereunt.

Prov. 1. 23.

3 Apud Sapientem porrò in Proverbiis dicitur: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum.* Quòd verò ii, quibus amicabiles illæ exhortationes propoſitæ fuere, eaſdem cum riſu & ſannis exceperint, ex verbis paulò poſt ſequentibus clarè liquet; dicit enim Deus ibidem: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo.* Sed quam putas ob cauſam? *Quia* ſcilicet *deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Conſilia de bonis agendis deſpexiſtis* (ita verba illa Lyranus exponit) *illa reſpuendo, & increpationes meas de malis peractis neglexiſtis, pœnitentiam non agendo.* Imò ſubdit Deus: *Non exaudiam,* quia ſcilicet, ut idem Lyranus exponit: *Tranſiit tempus meriti.* In Apocalypſi Deus pariter inquit: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo.* Quæ verba cum verbis jam ſtatim dictis: *Convertimini, vocavi, extendi manum meam,* optimè concordant. Nihil enim eſt, quod Deus magis deſideret, & circa quod majorem conatum aut ſolicitudinem adhibeat, quàm circa æternam animæ noſtræ ſalutem, utpotè quam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit, ſuoque pretioſiſſimo ſanguine redemit. Et ideò dicit: *Nolo mortem peccatoris, ſed magis, ut convertatur, & vivat.* Et tamen apud Iſajam ſequens legitur ejuſdem Dei noſtri præceptum: *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne fortè videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum.* Ut proinde haud immeritò dicere quis poſſet: Quòd ſi verum eſt, quòd Deus peccatoris ſalutem tantoperè deſideret, cur omninò contrarium per hunc Prophetam comminatur? Sed facilis eſt ad hoc reſponſio, ſi verba thematis reſpiciantur: *Ne tardes converti ad Dominum &c.* Si enim Deo ad pœnitentiam nos vocanti cor promptum, & faciles aures præbuerimus, ſuperabundantem utique ejus miſericordiam in nobis ad ſalutem recipiendis ſperare licebit: at verò ſi ad ipſius benignas voces ſurdi fuerimus, mirum non erit, quòd nos quoque in extremo mortis articulo ipſum invocantes, ſurdo quoque aure excipiat: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam: mane conſurgent, & non invenient me, eo, quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint.* Audiatis velim, qua ratione Hugo Cardinalis verba illa exponat: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum;* hunc enim verborum illorum ſenſum eſſe dicit: *Niſi converſi fueritis ad correctionem meam, proferam vobis ſpiritum meum, id eſt, vindictam.* In cujus probationem textum illum adducit Exodi, in quo dicitur: *Miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos: & in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ.* Idem quoque purpuratus ſcriptor verba illa, quæ ſupradictum Sapientis textum paulò poſt ſequuntur, ſcilicet: *Oſtendam vobis verba mea,* hunc in modum declarat: *Oſtendam vobis experimento, verba mea eſſe vera, quibus comminatur Pſalmiſta: Niſi converſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vaſa mortis. Et quarè hoc Domine? Quia vocavi ad pœnitentiam, & renuiſtis pœnitentiam, vel vocationem.*

Lyran.

Apoc. 3. 20.

Conatur Deus omnes convertere.

Iſa. 6. 10.

Qui voluit converti.

Prov. 1. 28.

Hugo Card.

Nolentes punit.

Similitudo à Medico.

4 Enimverò doctrina hactenus tradita, licèt clara ſatis ſit & perſpicua, majorem tamen claritatem ex ſequenti ſortietur ſimilitudine. Si enim Medicus aliquis certum quendam infirmum totaliter deſolatum, omniq; humano ſubſidio deſtitutum, ſine remediis, ſine infirmario, ſine nutritio, ſuper paleam miſerè jacentem videns, illius miſertus, ſponte ſe offerret gratis ſanare illum, omniaque in illum finem neceſſaria medicamenta ex ſua burſa ſolvere; hic autem infirmus talem Medicum turpiter repudiaret, injuriis afficeret, & probroſè deriſum mortaliter offenderet; nunquid talem non unam duntaxat, ſed plures mortes meritum eſſe diceretis? Talis autem eſt caſus noſter quoad peccatorem, qui ad mortem uſque temporalem pariter & æternam lethaliter infirmatur per peccatum, *quia ſtimulus mortis peccatum eſt.* Quam quidem infirmitatem nemo alius præter ſolum Deum valet curare; *tantummodo in me auxilium tuum.* Quia verò Deus illum invitat & exſtimulat, ut ſe curari, & in ſtatum æternæ ſalutis reduci permittat, ipſe verò Deum contemnit, multò minùs auſcultat, imò rejicit & mortaliter offendit; quid aliud de ipſo pronuntian-

1. Cor. 15. 56.

Oſe. 13. 9. Impius [illegible] contemnit.

Digitized by Google

tiandum erit, quàm quòd impœnitens mori mereatur? Quòd ſi quis vulnera aperta, & ſanguine manantia habens, chyrurgo illum curare volenti diceret, Hodie mihi non vacat, ut circa vulnera mea curanda me occupem, cras manè revertere; nunquid illum unà cum ſanguine vitam profundere velle diceres? *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Simili verò modo res ſe habet cum peccatore; hic enim effundit ſanguinem, & morti vicinus eſt. Unde David ob vulnerum ſuorum acerbitatem curandam ad cœleſtem Protomedicum properavit, dicens: *Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ*. De hoc quoque ſanguine apud Iſajam dicitur: *Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt*. Et niſi hic ſanguis citò ſiſtatur, vulneratus periclitatur de vita. Nam in lingua Hebræa loco verbi illius: *Deſpexiſtis*, legitur: *Evacuaſtis, otioſum & irritum feciſtis*, ſcilicet, *medicamen*. Septuaginta legunt: *Exauthorata feciſtis, authoritatem eis ademiſtis, irrita feciſtis*. Symmachus & Theodotion legunt: *Diſſipaſtis*. Septuaginta iterùm vertunt: *Rebelles fuiſtis*. Quis autem rebelles pœna capitali, & confiſcatione bonorum, aliisque acerbis modis caſtigari ignorat? Eodem igitur modo à divina juſtitia puniuntur illi, qui divinas ad pœnitentiam vocationes, ſcelerumq; ſuorum emendationem exequi contemnunt.

Ezech. 18. 20.
Pſ. 50. 16.
Iſa. 1. 15.
Septuaginta.
Symmach. Theodot.

Hiſtoria de procraſtinatione.
Dion. Carth. in ſpec. de amator. mundi.

5 Dionyſius Carthuſianus de quodam defuncto ſcribit, illum ex divina diſpenſatione alteri apparentem ad noſtram eruditionem in memorabilia hæc prorupiſſe verba: *O cras, cras, quam longam reſtem mihi feciſti, & in barathrum mortis me procraſtinando traxiſti?* Multi porrò ſunt, qui in lachrymis & fletu ſuo magnam habent fiduciam; veruntamen licèt veriſſimum ſit, has ad peccata noſtra delenda valdè eſſe efficaces, non tamen omnes hunc habent effectum. Quis enim amariùs flevit, quàm Eſau? Cujus fletum Moyſes hac phraſi loquendi expreſſit: *Irrugiit clamore magno conſternatus*. Et tamen ſacer textus ait: *Non invenit locum pœnitentiæ, quamquam inquiſiſſet eam cum lachrymis*. Unde S. Anſelmus ait: *Cum Eſau de venatu rediiſſet, & cognoviſſet, quod Jacob benedictionem, quam ipſe expectabat, accepiſſet, vehementer doluit, & flevit, quod & antea primogenita, & nunc benedictionem perdidiſſet. Sed licèt ubertim fleret, tamen pœnitentiæ locum non invenit, per quam primogenita, quæ dudum vendiderat, recuperaret, vel benedictionem, quam frater ejus acceperat, ipſe ſumeret, quia ſero flevit, & ſero pœnitentiam quæſivit. Sic & vos præcavete, ne cum poſt mortem debetis recipere benedictionem, reprobemini, & locum pœnitentiæ tunc non inveniatis, ſi modo primatum veſtræ dignitatis propter brevem aliquam delectationem perdideritis. Tardè enim in illo ſæculo quæritur pœnitentia, cum jam fratres noſtros benedictionem, quam ſperabamus, accepiſſe cognovimus, & nos ſine benedictiones relictos eſſe. Nunc enim tempus eſt pœnitentiæ, non tunc.*

Gen. 27. 34.
Hebr. 12. 17.
S. Anſelm.
Non omnis dolor ſufficit ad recipiendam gratiã.

6 Cœna illa ad quam multi fuere invitati, præfigurabat vocationem, qua Deus impios quotidie vocat ad pœnitentiam, & ad fruitionem ac gaudium bonæ conſcientiæ, quam Sapiens ſub nomine convivii exprimit inquiens: *Secura mens quaſi juge convivium*. Ad hoc autem convivium invitati convivæ, ſub variis prætextibus, quò minùs venire poſſent, ſe excuſarunt, quia, ut per experientiam in multis videmus, hi, qui à DEO ad pœnitentiam & converſionem vocantur, emendationem ſuam de die in diem per varias excuſationes procraſtinant. Qui ſeria conſideratione ad clauſulam hujus parabolæ attendere debent; hæc enim inſtar fulminis inevitabiliter ferit illos, qui ad pœnitentiam in fine vitæ agendam ſeſe remittunt, & miſerè decipiuntur. Ita enim hanc parabolam Salvator noſter concludit: *Dico autem vobis, quia nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam*. Audiamus proinde, quid Ven. Beda hac de re hiſce verbis ſcribat: *Valde eſt tremenda ſententia. Ecce per ſe vocat; per Angelos vocat; per Patres vocat; per Prophetas vocat; per Apoſtolos vocat; per Paſtores vocat; aliquando per mundi hujus proſpera vocat; aliquando per adverſa. Nemo contemnat, ne dum vocatus excuſat, cum voluerit, intrare non valeat.*

Luc. 14.
Prov. 15. 15.
Mundani varias prætendunt excuſationes de procraſtinatione.
Beda ib.

Quare pœnitentia Judæ non fuerit acceptata.

7 Quis Judæ pœnitentiam in die illo à Salvatore minimè acceptandam fuiſſe crediddiſſet, in quo latroni, qui paulò ante ſimul cum ſuo contubernali eum blaſphemaverat, aperuit paradiſum? In quo in monte Golgotha nihil adeò ſolicitè curavit, quàm ut apud æternum Patrem ſuum crucifixoribus ſuis veniam impetraret & remiſſionem, dicendo: *Pater dimitte illis*? In die, inquam, illo, in quo etiam Centurio, qui in cadaver Chriſti mortui poſt mortem adeò ſæviit, multique alii carnifices & lictores, qui ipſum crucifixerant, torque atrocibus injuriis affecerant, *revertebantur percutientes pectora ſua*? Quis, inquam, in illa die etiam Judæ pœnitentiam acceptandam fore non crediddiſſet? Etenim ſi, ut S. Auguſtinus ait, *non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum*, Judas retulit 30. *argenteos Principibus Sacerdotum: Et projectis argenteis in templo, receſſit*: ſuam quoque publicè confeſſus eſt traditionem, ſicut & cœleſtis Magiſtri ſui innocentiam, dicendo: *Peccavi tradens ſanguinem juſtum*: Et tamen pœnitentia ejus rejecta fuit, quia tot auxiliis, à Salvatore ipſi ſubminiſtratis, tardiùs fuit uſus. Unde S. Ambroſius ſuper illa verba: *Non me derelinquas uſquequaque*, inquit: *Dereliquit Judam, cui ait: Quod facis, fac celeriùs. Dereliquit enim penitus, quem ſceleris ſui permiſit effectui*. Sanctus Hieronymus quoque de cauſa impœnitentiæ ipſius ita ſcribit: *Nihil profuit illi ſera pœnitentia, per quam ſcelus corrigere non potuit. Si quando ſic frater peccavit in fratrem, ut emendare valeat, quod peccavit, poteſt ei dimitti; ſin autem permanent opera, fruſtra voce aſſumitur pœnitentia. Hoc eſt, quod in Pſalmo de eodem infeliciſſimo Juda dicitur: Et oratio ejus fiat in peccatum, ut non ſolum emendare nequiverit proditionis nefas, ſed ad prius ſcelus etiam proprii homicidii crimen addiderit*. Cum enim Salvator noſter antecedenter eum tot modis monuerit, omnia ejus machinamenta detegendo, & manifeſtando; & tamen ad omnia hæc ei appoſita calcaria ſurdior & contumacior evadens, pœnitentiam ad ultimum uſque vitæ terminum diſtulerit, juſtè deludi meruit.

Matt. 27. 4.
S. Ambr. ſ. 1. in Pſ. 118.
S. Hieron. in Matt. Quid ſit oratio nem fieri in peccatũ.

8 Impii illi homines, qui ante obortum diluvium, per centum & ampliùs annos, vocibus juſti Noe, miſerabile diluvium illis prædicentis, nec non internis divinæ gratiæ impulſibus, reſtiterunt, & fabulæ loco habuerunt; imò dum aquæ diluvii jam in magnam uſque altitudinem excreviſſent, in montium verticibus ſalvos ſe fore ſperarunt; valdè fuere decepti, nam ſpes illorum irrita fuit, dicente Cajetano: *Nec propterea ſalvati ſunt homines aliqui in cacuminibus montium, quoniam, ut Dominus in Evangelio Matth. 24. & Luc. 17. teſtatur, homines Noe tempore non credebant diluvium futurum, & irruentibus repentè tam ingentibus aquis ſub, & ſupra, ruentibusque ex montibus immenſis aquis in præceps, impediebatur acceſſus ad tantam altitudinem Et eo magis, quod non credentes diluvium, per multos dies expectabant ſerenitatem*. Quot ſunt eheu! qui pœnitentiam ad vitæ finem uſque procraſtinantes, ſimul pariter inopinatè experiuntur diluvium, ut clamare cogantur: *Intraverunt aquæ uſque ad animam meam, infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia*? Etenim peccata intra viginti vel triginta annos commiſſa, veluti continui quidam fluxus & refluxus, ream ipſorum agitabunt conſcientiam, ut eandem in deſperationis & inferni abyſſo naufragari faciant. Iſajas ait: *Impii quaſi mare fervens*; in vita enim ſua *biberunt quaſi aquam iniquitatem*; quæ aquæ illos ab aſcenſu montis divinæ miſericordiæ planè impedient.

Cajetan. in c. 7. Gen. Tempore Noe prædicatio de diluvio contemnebatur.
Pſ. 68.
Iſa. 57. 20.
Job 15. 16.

9 Conſideratione digna ſunt illa S. Judæ Thadæi in Epiſtola ejus exarata verba: *Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt, &c.* Quæ autem propoſito noſtro vel maximè deſerviunt, ſunt ſequentia: *Arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones*. Porrò de hiſce arboribus autumnalibus Cajetanus ita ſcribit: *Autumnales, hoc eſt, in autumno florentes, quod eſt contra naturam arborum; arbores enim florentes in autumno infructuoſæ ſunt*. Communiter enim arbores tempore verno progerminare ſolent flores, & poſtea in autumno fructus referunt; quæ proptereà illos propriè ſignificant, qui meliores vitæ ſuæ annos operibus virtuoſis impendunt. Econtrà verò arbores, quæ in autumno florent, ſuperveniente hyeme, tempus maturandi fructus non habent; ac proinde tanquam arbores infructuoſæ ad nihilum valent, niſi ad ignem. Idem quoque illis contingere ſolet, qui bonorũ

Judæ 11.
Cajetan. Quænam ſint arbores autumnales.

deſi-

deſideriorũ fructus in ſenectutis autumno edunt, quãdo ipſius ſenectutis cauſa,& conſequenter debilitatis & impotentiæ, quam ætas illa habet annexam; nec non ſupervenientibus malis habitibus, pravaque conſuetudine à multis annis contracta, bona propoſita executioni mandari non poſſunt; unde illis contingit idem, quod arbori infructuoſæ, ut ſcilicet ligna ſint ad ignem inextinguibilem fovendum & continuandum deſtinata. Tales quoque arbores *bis mortuæ ſunt*, ut exponit Cajetanus, *eo, quod moriuntur quoad fructum, & deinde quoad ipſam arborem: & hoc convenire dicitur arboribus florentibus in extremo autumno; ajunt enim ſubſequi arboris mortem. Vnde meritò ſubditur: Eradicatæ, quia ſubſequitur eradicatio earum.*

Et bis mortuæ. Cajetan.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Morte repentina ſæpè præveniuntur, qui Deo ad pœnitentiam vocanti, tardiùs reſpondent.

THEMA.

Vocavi, & renuiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo. Prov. 1. v. 24.

Quomodo Deus rideat.

1 Spiritus Sanctus calamo Sapientis iis, qui voci Dei, illos ad reſipiſcentiam vocantis, ſurdas præbent aures, futurum indicat, quòd in morte ſua à Deo ſint deridendi, atque inſuper mortem hanc illorum futuram eſſe ſubitaneam; ait enim: *Cum vobis id, quod timebatis, advenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia.* Hugo Cardinalis ly *ridebo*, idem ſignificare dicit, quod *riſibiles demonſtrabo in die judicii*, quando fit judicium particulare, cui demum judicium univerſale conſormatur. *Ridere Dei*, inquit, *eſt afflictioni Deum nolle miſereri, ut dicit Gregorius ſuper illud Iob 9. Si flagellat, occidat ſemel &c.* Dionyſius Carthuſianus ſenſum hujus dictionis clariùs exponit, inquiens: *Id eſt, in morte veſtra, in veſtro particulari judicio ac condemnatione ridebo, exercendo in vobis cum gaudio effecta juſtitiæ meæ, juxta illud Iſaja 1. Conſolabor ſuper hoſtibus meis &c.* S. Auguſtinus in ſermone quodam ita ſcribit: *Quemadmodum proceſſit ad illos, qui male deſperaverunt, & perierunt deſperando, & revocavit eos in ſpem: ſic procedit etiam ad illos, qui male ſperando volunt perire, & dicit eis per alium librum: Ne tardes converti ad Dominum, quomodo illis dixerat: In quacunque die iniquus converſus fuerit à via ſua peſſima, omnes iniquitates ejus obliviſcar; & tulit eis deſperationem, qua jam dederant animas ſuas perditioni, omnimodo indulgentiam deſperantes. Sic procedit etiam ad illos, qui ſperando & differendo volunt perire, & loquitur ad eos, & increpat eos: Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ perdet te. Ergo noli differre: Noli.* Hæc autem verba: *Subitò enim veniet ira illius*, optimè concordant cum prædictis: *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus;* utriſque namque verbis, ut Cajetanus ait: *Declarat, qualis eſt mors iſtorum. Primo, quod venit ſicut deſolatio. Deinde quod venit ſicut turbo. Et demum, quod venit cum anguſtia.* Turbo inopinatè ſupervenit, cum paulò ante cœlum fuerit ſerenum, ut tempore æſtivo fieri ſolet: *Cum dixerint, pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus. Repentina calamitas, id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *improviſum periculum, & interitus quaſi &c. juxta illud Pſalmi: Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam.*

Hugo Card. Dion. Carth. S. Aug. ſ. 54. de ver. Dom. Cito veniet ira Dei. Cajetan. Dion. Carth.

Deus irridetur ab impiis.

2 Non eſt profectò levis tranſgreſſio, ſalutares inſtructiones, quas Deus nobis pro ſalute noſtra ſubminiſtrare dignatur, contemptibiliter ridere & ſubſannare; de qua proinde Deus acerbè conqueritur, dicens: *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis*, id eſt, ut Dionyſius Carthuſianus exponit: *Exhortationes, quæ in divinis ſunt Scripturis, & conſilia, quæ dedi de evitandis occaſionibus tranſgreſſionum, ac de operibus ſupererogationum, Evangelica quoque conſilia Chriſti. Vnde Actor. Apoſt. 20. Paulus diſſerit: Non ſubterfugi, quominus annuntiarem vobis omne conſilium Dei.* Et ideò irriſio illa, de qua Sapiens ait: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo*, ſupplicium & pœna eſt illius, qua impii timoratos & pios, ad emendationem & pœnitentiam illos exhortantes, ſubſannarunt, ridentes bonitatem & innocentiam vitæ illorum. Unde tandem ipſimet confitebuntur, dicentes: *Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum &c.* Audiamus hac de re Auguſtinum, dum de ſtultis virginibus diſſerit, in hæc verba ſcribentem: *Illæ fatuæ poſtea venerunt; ſed nunquid oleum emerunt, aut a quibus emerent, invenerunt? Ideo januas clauſas invenerunt: pulſare cœperunt, ſed ſerò. Dictum eſt, verum eſt, non fallaciter dictum eſt: Pulſate, & aperietur vobis; ſed modo, quando tempus eſt miſericordiæ, non quando tempus eſt judicii. Tempus eſt miſericordiæ, age pœnitentiam, tempore judicii illam habes agere? Eris in virginibus illis, contra quas clauſum eſt oſtium: Domine, Domine, aperi nobis. Nunquid non pœnitentiam egerunt, quia ſecum oleum non portaverunt? Et quid illis profuit ſera pœnitentia, quando eas irridebat vera ſapientia? Clauſum eſt ergo oſtium. Et quid illis dictum eſt? Non novi vos: Reprobo vos.* Multi quidem ſibi perſuadent, quòd in extremo vitæ ſuæ inventuri ſint miſericordiam, eò quòd exteriùs aliqua bona opera fecerint, in peccato tamen perſeverantes; & tamen ex improviſo, præter omnem expectationem ſuam, audient contra ſe diram illam fulminari reprobationis ſententiam.

Dion. Carth. Sap. 5. S. Aug. ſ. 23. de ver. Dom. Poſt mortem non eſt tempus pœnitentiæ.

3 Jonas Propheta in ſpiritu Prophetico prædixit: *Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, miſericordiam ſuam derelinquunt.* Quidnam verò hac ſententia dicere voluerit, Lyranus explicat, dicens: *Id eſt, in eis perſeverantes, miſericordiam ſuam derelinquunt, id eſt, reddunt ſe indignos divinæ miſericordiæ, pro vanitatibus ſuis ſequendis, quæ nullius ſunt momenti.* Etenim, qui pœnitentiam in ultimos uſque dies differunt, ſe quidem in divina fundant miſericordia, non conſiderantes, quòd hæc illos tunc præcipuè derelinquet, quando illam vel maximè ſperabunt; Deus enim expreſsè dicit: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam: mane conſurgent, & non invenient me.* David Rex, ut in lib. 2. Reg. legitur, miſit Amaſam belli ducem, cum impoſito illi mandato, ut intra tridui ſpatium, copioſum ei congregaret exercitum, illoque congregato protinùs rediret; *Sed moratus eſt extra placitum, quod conſtituerat ei Rex.* Quantum verò hæc mora ei præjudicium attulerit, ſatis colligitur ex eo, quod ſacer textus mox ſubdit; Joab namque amico & cognato ſuo, qui adversùs eum traditionem machinatus fuerat, quando minùs de ſuo infortunio cogitabat, infeliciſſimè occurrit, qui *tenuit manu dextera mentum quaſi oſculans eum;* & quando ſe ab eo amoris & benevolentiæ ſigna recipere exiſtimabat, hic crudelem ei necem intulit: *Percuſſit enim eum in latere, & effudit inteſtina ejus.* Ecce tibi fructus, quos ex dilatione & mora, necnon ex inobedientia ſua erga Regem exhibita reportavit. *Omnia* autem hæc *in figura contingebant;* in hoc etenim facto Deus nobis mortalia inſinuare voluit pericula, quæ ex tarditate in exequendo divino ejus beneplacito inexpectatè & ab improviſo incurrimus.

Jon. 2. 9. Lyran. Malè differtur pœnitentia ad finem vitæ. Prov. 1. 28. 2. Reg. 20. Perfidum homicidium Joab.

4 S. Antoninus ſequentem Iſajæ textum in favorem hujus noſtri propoſiti in hunc modum exponit: *Erit eis verbum Domini: Manda, remanda, ſcilicet aliquam commoditatem. Expecta, reexpecta, me ſcilicet ad pœnitentiam. Modicum ibi, modicum ibi, ut vadant, & cadant retrorſum. Non enim videt, qui cadit retrorſum, quo cadit, & lethaliter cadit, ſicut Heli ex tali caſu mortuus. Vnde dicitur Eccl. 29. Repromiſſio nequiſſima multos perdidit. Repromiſſio, ſcilicet cogitatio, qua peccator pluries promittit ſibi longam vitam, tanquam eſſet de ea certus, & ex qua diſponit multa facere in mundo, & propter mundum, & inter cætera etiam pœnitere. Iſta eſt nequam, nequior, & nequiſſima. Nequam ſiquidem eſt iſta repromiſſio, quia ſibi uſurpat peccator hoc, quod eſt proprium Dei, ſcilicet de futuro diſponere; nam dicit Chriſtus Actor. 1. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Bernardus contra talem de futuro præſumentem ait: Quid de futuro miſer tam temerariè præſumis, tanquam Pater tempora & momenta in tua, non in ſua poſuerit poteſtate? Nequior eſt iſta repromiſſio, quia tempus infiniti valoris, ſibi à Deo datum, fatuè expendit; &*

S. Anton. p. 1. t. 9. c. 13. §. 1. Cogitatio nequam. Nequior.

cum

Digitized by Google

Nequiſſima.

cum hoc præſumit, quod adhuc ſit ei daturus. Nequiſſima eſt, quia non ſolum tempus datum perdidit, ſed & in contumeliam creatoris convertit, & uti diſponit. Nunquid igitur vobis hunc talem mortem repentinam in condignum ſupplicium commeruiſſe videtur?

Mors Peccat. pessima. l. 8. c. 30. num. 14. Hiſtoria.

5 In Tom. 2. libri, cujus titulus eſt: *Mors peccatorum peſſima*, ſequens narratur factum, quod hoc noſtro ſæculo in perſona cujuſdam Marchionis Pariſiis contigit: Qui dum ſe interius ad Societatem Jeſu amplectendam moveri ſentiret, jamque omnino quidem hanc vocationem exequi reipſa decreviſſet; Mundum tamen deſerere vix valens, propoſitum hoc exequi de die in diem procraſtinavit. Quid vero ei tandem acciderit, ex ipſiusmet authoris verbis clariùs & diſtinctiùs intelligere non pigeat: Infelix turpi ſe, dum præceps in mortem currit, vitæ, vitiorumque captivum dedit ſervituti. Quia verò vocanti Deo cordis januam clauſerat, ædium quoque ſuarum, ne religioſorum hominum voces, monitaque illuc ſe infunderent, militari cuſtodia adhibita, fores clauſit; illud in primis ſuis mandans, ne ullum Societatis Jeſu hominem, qui ſe alloqui vellet, intùs admitterent. Quoniam verò non eſt ſapientia, non eſt prudentia contra Deum, hominumque cogitationes Altiſſimus ſalutis cupidus non ſecùs ac manifeſtè deliras è cœlo reſpicit, ſubſannatque; dum miſer à negotiis ſociisque liber atque expeditus, ſolus per diem in remotiori cubiculo manet, en tibi duo dictæ Religionis viri in cubiculum extemplò intrant, hominem amicè ſalutant: qui ab eo perhumaniter, etſi per ſimulationem, excepti, ubi divinis de rebus cum ipſo verba fecere, nonnulla in rem ſalubriter adjicientes monita, è loco jam diſceſſuri hæc habent: Tuæ jam, tuæ, inquiunt, negotium animæ, dum per tempus vacat, ſeriò poſthac, conſtanterque agita, neque ad Dei voces infelix adeò obſurdeſcas; quibus dictis, ſe ab ejus oculis ſtatim proripiunt. Vir interim, cui inexpectatus adeò inopinatusque religioſorum hominum adventus, ac ſermo item de cœleſtibus parùm gratus fuit, militem, quem ſuis cuſtodiendis ædibus præfixerat, ad ſe vocatum acerbis verbis increpat, incuſatque, quòd ſe invito ac nolente, intra domeſticos lares, atque ad ſui inſuper conſpectum admiſerit. Obſtupuit miles, utpotè ſibi de re fideliter geſta conſcius, adeòque quicquid herus amarulento animo dixit, nedum ægrè tulit, ſed & ſomnium aut fabulam credidit, id unum pro omnimoda ſui excuſatione aſſerens, quòd ab oſtio domus ne latum quidem unguem receſſerat, & quòd religioſos, quos ille meminerat, non vidiſſet, jurejurando affirmans. Dominus verò rem totam mendacio confici, & ſe à famulo decipi arbitratus, quantociùs ad Societatis Jeſu Collegium quendam certum hominem mittit, num aliqui inde ex Patribus in domum ſuam veniſſent, exploraturus. Certior verò eorundem Patrum teſtimonio redditus, ad ſe è loco neminem divertiſſe, haud quicquam viſo divinitùs objecto proficiens, parumque ſalutis providus, omnem prorſus una cum verbis ab animo ſuo curam, & à corde metum excuſſit, adeò, ut anteactorum oblitus, domo egreſſus, curru per urbem, recreandi animi cauſa, excurreret. At ſuis miſer impendentem cervicibus, quem admonitus præcavere noluit, ultionis gladium, intellexit. Armatos quippè homines caſu per viam offendit, qui diſtrictis irruentes gladiis, hominem confecere. Unico namque ictu is, cui propria parùm cordi ſalus fuerat, in corde percuſſus, nullo Sacramentorum remedio relevatus, & abſque ulla ſalutis ſpe, illicò humi exanimis cecidit. Sic qui Dei voces audire neglexit, & Deo cordis oſtium pulſanti pertinaciſſimè clauſit, à cœlo demum & Dei regno excluſus, uti perditus, in exteriores tenebras projectus eſt.

Excluduntur Patres Societatis.

Readmittuntur.

Recedentes diſparuerũt.

Monitoria rejiciens occiditur.

Tom. 1. lib. 2. c. 15. n. 1. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 9. Hiſtoria priori ſimilis.

6 In primo Tomo ejuſdem operis aliud legimus exemplum, à B. Petro Damiano primitus traditum, quod cuidam Campimariſchallo Equitatus Neapolitani contigit, qui licèt vitam ageret ſceleratiſſimam, Deus tamen cor ejus ob id ſalutaribus monitis pulſare neutiquam omiſit. *Hic*, inquit Author, cum perditiſſimam vitam duceret, Deique beneficio de anteactæ vitæ erroribus pœnitentiæ pharmaco expiandis, ac de ſe ad meliorem frugem traducendo monitus fuiſſet, bonum mentis propoſitum, quod ſemel, atque iterùm, Deo aſpirante, conceperat, ad religioſæ vitæ inſtitutum convolando, poſthac opere exhibiturum, vita comite, cogitabat; ſed morte præventus, ſemetipſum, infeliciter diem claudens, perdidit. Verba Petri Damiani ſunt ſequentia: Porrò dum ſtyli hujus exarat dictator articulum, ecce Deſiderius Religioſus Monaſterii Caſſinenſis Abbas accedit. Qui nimirum ſicut B. Danieli cognatione jungitur nominis, ſic illum ab eo non ſeparat aſſertio veritatis. Hic itaque mihi narrat aliquid, quod ipſa ratio perſuadet, ut ſcribam. Servus, inquit, Dei, Neapolitanæ regionis in prærupta rupe juxta viam publicam ſolitarius habitabat. Qui nimirum dum nocturno tempore pſalleret, & feneſtram cellulæ horarum explorator aperiret, ecce videt multos nigros homines tanquam æthiopes iter carpere, & longo tractu onuſtos fœno ſigmarios comminare. Cumque eos curioſiùs inquireret, qui eſſent, cujuſve rei gratia hæc jumentorum pabula devectarent; maligni, inquiunt, ſpiritus ſumus, & paramus, non pabula pecoribus alendis, ſed fomenta potiùs ignium hominibus comburendis. Præſtolamur enim in proximo Principem Capuæ Pandolphum, qui jam decumbit, & Joannem Magiſtrum Neapolitanæ civitatis, qui adhuc incolumis vivit. Illicò vir Dei præfatum Joannem impiger adiit, quæ viderat, quæque audiverat, fideliter cuncta narravit. Per idem tempus Imperator Otto Secundus adversùs Saracenos præliaturus Calabriam feſtinabat. His igitur auditis, Joannes ait: Modò nos neceſſe eſt Imperatori reverenter occurrere, & cum eo ſimul de hujus terræ ſtatu provida conſideratione tractare: porrò poſt Imperatoris abſceſſum ſpondeo, quoniam & ſæculum deſeram, & monaſtici Ordinis habitum ſumam. Ut autem probaret, utrum verum eſſet, quod ille narrabat, nuncium protinùs ad mœnia Capuana direxit; qui veniens, Pandolphum jam mortuum reperit. Ipſe quoque Magiſter militum Joannes, antequam illas partes Imperator attingeret, vix diebus quindecim ſupervixit. Quo mortuo, mons Veſuvius, unde videlicet gehenna frequenter eructat, in flammas erupit, ut liquidò probaretur, quia fœnum, quod à dæmonibus parabatur, nil aliud fuit, niſi ignis trucis incendii, qui pravis ac reprobis hominibus debebatur. Nam quandocunque illis partibus reprobus dives moritur, ignis erumpere de prædicto monte videtur; tantaque ſulphureæ reſinæ congeries ex ipſo Veſuvio protinùs fluit, ut torrentem faciat, atque decurrente impetu in mare deſcendat.

Effata Dæmonum.

Dictorum veritas.

Sophon. 1. 14.

7 Apud Sophoniam dicitur: *Vox cantantis in feneſtra, corvus in ſuperliminari, quoniam attenuabo robur ejus.* Quæ porrò Prophetia prima facie parum veriſimilitudinis habere videtur, quia quam Deus habet cauſam deſolandi domum aliquam, eò quòd in feneſtris illius conſiſtant aves cantantes, & in ſuperliminari portæ illius corvi crocitantes videantur? Veruntamen relicto ſenſu literali, ſpiritualem hujus vaticinii ſenſum examinemus. Dicit igitur Hugo Cardinalis: *Vox clamat in feneſtra, quando delectationis illecebra ſenſui ſuggeritur; & tunc quandoque ratio cantu, & modulamine capitur, & poſt corvus in ſuperliminari auditur, id eſt, ratio procraſtinat emendationem de die in diem. Auguſtinus in lib. 8. de Confeſſ. ait: Cogitationes, quibus meditabar in te Domine, ſimiles erant conatibus expergiſci volentium, qui tamen ſuperati ſoporis altitudine demerguntur: nec erat, quod tibi reſponderem dicenti mihi: Surge, qui dormis, niſi tantum verba lenta, & ſomnolenta: Modò, ecce modò &c.* Etenim quando Deus ad cordis noſtri fores pulſat (*Ecce ſto ad oſtium, & pulſo*) ut nos ad veram emendationem & pœnitentiam inducat, tunc ſi ibidem corvus inveniatur, qui aliud clamare neſcit, niſi *cras, cras*; ex alia verò parte ad ſenſuum noſtrorum feneſtras circumquaque variarum illecebrarum cantus audiantur, peſſimum eſt ſecuturæ ruinæ & perditionis animæ illius ſignum; quia dum de die in diem emendationem ſuam procraſtinat, mors corporalis & æterna illum præveniet, quando idipſum minimè expectat.

Hugo Card. in c. 8. Gen. Vox corvi in feneſtra.

Garritus corvorum rejici debet.

Iſa. 5. 18.

8 Celebris quoque eſt illa Iſajæ, æternæ reprobationis pœnam comminantis, Prophetia; ait enim: *Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis!* ubi de iis loquitur, qui ut effrænes appetitus ſuos diutiùs explere poſſint, converſionem ſuam de die in diem differunt. Nam ut S. Iſidorus ait: *Trahit iniquitatem ut funiculum, qui tardat*

S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 13.

con-

converti ad Deum: trahere enim iniquitatem, eſt morem facere iniquitati. Vnde & Pſalmiſta ait: Prolongaverunt iniquitatem ſuam. At verò quodnam hi tales inde referunt ſupplicium? Pſalmiſta immediatè ſubjungit: *Dominus juſtus concidit cervices peccatorum.* Ubi notanda eſt dictio *Cervices;* quia cum tales ſæpiùs invitati & vocati ſemper reſiſtant, optimè illis convenit, quod incredulis & obſtinatis Judæis S. Protomartyr Stephanus his verbis improperavit: *Dura cervice, & incircumciſis cordibus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis.* Juſtum ſe igitur exhibet Deus, dum illos punit, quia cum ſe diù erga illos exhibuerit miſericordem, expectando & invitando eoſdem ad pœnitentiam, ipſi verò contumaces & rebelles ſemper extiterint, dignum eſt & conveniens, ut eundem tandem quoque juſtum eſſe experiantur, juxta illud: *Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. Convertantur peccatores in infernum.*

Pſ. 128. 3.

Obſtinatis Deus juſtè iraſcitur.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Ex quo converſionem noſtram differimus & peccata, quæ ſtimulus ſunt ad mortem, jugiter multiplicamus, ſequitur, quòd pœnitentiam nunquam facturi ſimus, quia prout homo vivit, ita & moritur.

THEMA.

Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo. Eccl. 7. v. 18.

Quando quis indulget peccatis, acceleras mortem.

1 QUotidiana nos docet experientia, quòd ideò major pars hominum ſuam procraſtinet converſionem, ut voluptatibus mundi diutiùs frui, ſuosq; appetitus exſatiare poſſit. His igitur Eccleſiaſtes, ſcilicet Rex Salomon ex Rege factus prædicator, dicit: *Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo.* Quæ enim in mente tua ſtatuis, non habebunt ſucceſſum; quia quantò magis ſenſibus tuis laxaveris frænum, tantò citiùs præter omnem expectationem vitæ tuæ imponere cogeris finem. Sententia porrò irrefragabilis eſt, S. Paulo Apoſtolo à Spiritu S. dictata, videlicet: *Stimulus autem mortis peccatum eſt.* Enimverò calcaris ſtimulus expeditiùs & velociùs facit currere equum, qui aliàs lento paſſu incederet: ita quoque peccatum velut ſtimulus mortis velociùs facit approperare mortem, quæ aliàs lentiùs & tardiùs hominem invaderet. In Apocalypſi dicitur: *Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors: & infernus ſequebatur eum.* Et verò, ut modò diximus, qui ſine calcaribus uno die non plus v.g. quàm 5. milliaria abſolvere potes, adhibitis calcaribus equum ad 10. milliaria facienda facilè compelles, multòque citiùs ad locum tibi deſtinatum pervenies. Omnes nos, quoadusque in hac præſenti vita ſpiritum trahimus, viatores ſumus, dicente S. Petro Apoſtolo: *Obſecro vos tanquam advenas & peregrinos;* & tanquam tales *peregrinamur à Domino,* ut S. Paulus ait: Ac proinde obſervandum eſt, quòd cum ratione complexionis tuæ corporalis ad ſexageſimum, vel ſeptuageſimum annum vitam tuam producere poſſes, nihilominùs ſi calcaribus equum agitaveris, id eſt, ſi peccata peccatis addideris, eademque multiplicaveris, iter præſentis vitæ longè citiùs terminabis. Ac proinde ab Eccleſiaſte moneris: *Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo.*

1. Cor. 15. 56.

Apoc. 6. 8.

Calcaribus curſus equi promovetur.

1. Petr. 2. 11.
2. Cor. 5. 6.

2 Doctrina eſt S. Auguſtini ab omnibus recepta, quòd videlicet Deus peccatorem ad certum & limitatum terminum uſque expectare decreverit, & non ampliùs. Terram promiſſionis Abrahæ promiſſam, poſteris ſuis per multos annos dare diſtulit, quia *necdum completa erant iniquitates Amorrhæorum* præfatam terram incolentium. Expectabit v.g. Deus hunc vel illum impium, donec mille peccata mortalia, & non plura commiſerit: quòd ſi autem is hæc peccata feſtinanter, & in brevi tempore compleat, tantò citiùs magisque inexpectatè vita ipſum deficiet. Cum enim tempore tibi à Deo dato in ejus offenſam abutaris, juſtum eſt, ut illud citò tibi abrumpat & abbreviet. Dilucidari hæc veritas poterit ex funeſto illo caſu, quem Sanctus Bernardinus opportunè ad præſens propoſitum his verbis enarrat: *Stupendum exemplum accidit in Cathalonia diebus noſtri in Civitate ſui prope Valentiam de juvene quaſi decem & octo annorum, qui parentibus inobediens, latro, & criminoſus effectus, propter mala ſua opera captus, & patibulo ſuſpenſus fuit. Iamque illo defuncto, & adhuc in patibulo pendente, cum eſſet omninò imberbis, vidente ac mirante cuncto populo, paulatim emittit barbam, mutat faciem, capilli capitis pendent, gradatim ſeneſcens, ac canens, uſque ad decrepitam ſenectutem, & quaſi nonaginta annorum ætatem oſtendens, cuncto populo admirabilis factus eſt. Cucurrit ad miraculum Epiſcopus cum univerſo clero, & cuncto quaſi Civitatis populo. Stupent omnes, ignorant myſterium, expectant ejus revelari ſecretum. Surgit in loco eminenti Epiſcopus doctus, manuque ſilentium indicens, turbæ ait: Viri, fratres, & filii mei dilecti, noſtis juvenem hunc, qua culpa, qua vita, qua etiam ætate interierit. Conſpicite eum nunc ætate ſenem, decrepitum, atque canum, ut intelligatis per hoc patens judicium Dei, quòd huic diu victuro, à Deo miſericorditer propter ſua crimina, & parentum inobedientiam abbreviata eſt vita, ut verificetur illud Pſalmi: Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.* Quòd ſi igitur inobedientia parentibus carnalibus exhibita id effecit, ut Deus huic impio notabiliter vitam decurtarit; quantò magis vitam abbreviatam merebitur, quisquis erga illum patrem contumax & rebellis exiſtit, quem quotidie his verbis invocamus: *Pater noſter, qui es in cœlis;* quique de nobis lamentatur, dicens: *Vocavi, & renuiſtis, deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis?*

Gen. 15. 16.
Completis peccatis ſequitur mors.

S. Bern. t. 2. ſ. 17 in Dom. 2. Qua. a. 3. c. 5.

Hiſtoria in qua juvenis in patibulo ſeneſcit.

Prov. 1. 24.

3 In vitis ſanctorum Patrum legitur, quòd poſtquam Anaſtaſius Imperator ſanctos Patriarchas Euphemium & Macedonium egiſſet in exilium, in ſomno vir quidam venerandi aſpectus, & veſte candida indutus, coram eo ſe præſentarit, qui librum quendam manibus tenens, verſis quinque foliis nomen ejus legit, fixisque in illum oculis, eidem dixerit: *Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim;* moxque quatuordecim annos digito ſuo delevit. Accidit igitur, quòd poſt biduum deſcendente de cœlo fragroſo quodam & horribili tonitru, mortuus fuerit inventus. Qua igitur fronte tu pœnitentiam tibi pro arbitrio tuo faciendam promittis, qui tempus, quod in hac intermedia mora tranſigitur, in meras Dei offenſas expendis? Deciperis itaque cum inevitabili tuo præjudicio, quia hoc modo vitam potiùs tibi certò abbreviabis. Audi, quid hac de re in ſacris Literis recenſeatur. Etenim Deus ante diluvium mundo manifeſtum fecerat, quòd priuſquam illum caſtigaret, & per diluvium univerſale ſubmergeret, per centum viginti annos antecedentes illius præſtolaturus eſſet pœnitentiam: *Eruntque dies illius centum viginti annorum.* Et tamen de fide eſt, quòd poſt elapſos centum duntaxat annos cataractæ cœlorum apertæ fuerint. Dic ſodes, quidnam cauſæ intervenerit, quòd tempus illos caſtigandi tam notabiliter, id eſt, viginti annis anticiparit? *Porro ne videretur in eo eſſe crudelis,* inquit S. Hieronymus, *quod peccantibus locum pœnitentiæ non dediſſet, adjecit: Eruntque dies eorum centum viginti annorum, hoc eſt, habebunt centum viginti annos ad agendam pœnitentiam. Non igitur humana vita, ut multi errant, in centum viginti annos contracta eſt; ſed generationi illi centum viginti anni ad pœnitentiam dati ſunt. Quia vero pœnitentiam agere contempſerunt, noluit Deus tempus expectare decretum, ſed viginti annorum ſpatiis amputatis, adduxit diluvium anno centeſimo, agendæ pœnitentiæ deſtinato.* Moyſes quoque, cujus calamus à Spiritu Sancto moderatus fuit, hanc, ni fallor, anticipationis hujus cauſam manifeſtare nobis voluit ſequentibus verbis: *Videns autem DEVS, quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra; & tactus dolore cordis intrinſecus: delebo, inquit, hominem, quem creavi.* Enimverò DEUS tempus nobis indulget, ut nos emendemus, non verò ut tempus in ejus ignominiam, & in damnum animæ noſtræ diſſipemus. Et tamen hi, qui converſionem ſuam differunt, ſoliti ſunt dicere: Læti ſimus & hilares, ac genialiter vivamus: ad faciendam tandem pœnitentiam tempus nequaquam deerit. Sed audiamus vocem S. matris

Vit. Patr. l. 10. c. 39.
Tempus vitæ Anaſtaſii abbreviatur propter peccata.

Gen. 6. 3.
Viginti annis diluvium anticipatur.

S. Hieron. t. 3. Quæſt. in Gen.

Cauſa anticipationis illius.

Gen. 6. 5.

Finis temporis noſtri.

Eccle-

Eccleſiæ, nos tanquam filios obedientes in hæc verba alloquentis: *Emendemus in melius, quæ ignoranter peccavimus* (notanter in tempore præſenti loquitur, non verò in futuro) *ne ſubito præoccupati die mortis, quæramus ſpatium pœnitentiæ, & invenire non poſſimus.*

4 Propheta Regius die quadam ſuos filios ad ſe accerſitos, obedientiam divinis legibus præſtandam eſſe docuit, ac tum demum illis pro mercede obſervantiæ divinæ legis longam vitam promiſit: *Venite filii*, inquit, *audite me; timorem Domini docebo vos. Quis eſt homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Diverte à malo, & fac bonum, inquire pacem, & perſequere eam: oculi Domini ſuper juſtos.* Quapropter non eſt bonum conſilium ad aſſecurandum ſibi diuturnioris vitæ ſpatium condignam prolongare pœnitentiam. Quin potiùs exinde omnino contrarium ſequitur. Ac proinde idem Pſalmiſta comminatur, dicens: *Vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Verum quidem eſt, quòd etiam animæ juſtæ nonnunquam in peccata labantur, ſed veloces quoque ſunt, ut ab illis reſurgant. Unde Scriptura ait: *Septies cadit juſtus, & reſurgit.* Atque ideò S. Paſchaſius inquit: *Cadit quidem per varios delictorum exceſſus, ſine quibus noſtra mortalitas non ſubſiſtit; ſed reſurgit illico per humilem confeſſionem, firmus in propoſito, etſi fragilis inveniatur in exceſſu; alioquin non juſtus interea cenſeretur, dum incideret in reatum, ſi non juſtificatus continuo veniam reſumeret ex indultu.* Regius vates in Pſ. 89. ita canit: *Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati ſumus: poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, & ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui.* At verò ſperaſne fortaſſe ex hoc textu, quòd DEUS videns tranſgreſſiones, quas poſtquam per internas illuſtrationes invitatus fuiſti ad pœnitentiam, committere præſumpſiſti, inde movendus ſit ad compaſſionem, ut tibi alios annos vel menſes propter hoc ad vitam tuam adjiciat? Falleris profectò, ſi id credis; imò David nec unicum quidem tibi promittit, quin potiùs immediatè ſubjungit: *Quoniam omnes* (nota hanc dictionem *Omnes*) *dies noſtri defecerunt, & in ira tua defecimus: anni noſtri ſicut aranea meditabuntur.* S. Ambroſ. proinde impio improperat, dicens: *Quouſque ad delectationes? Quouſque ad commeſſationes? Dum differs gratiam, mors appropinquat.*

Pſ. 33. 24. Merces boni operis eſt vita longæva.

Prov. 24. 16. S. Paſc. l. 2. in c. 3. Matt. Juſtus ſi ceciderit, ſtatim reſurgit.

Pſ. 89. 7.

S. Amb. l. de Elia & jejun. c. 22.

5 In principio libri ſecundi Regum periculoſus Regis Ochoziæ lapſus refertur, propter quem in lectulo infirmus decumbens, quoſdam è ſuis ad Beelzebub miſit Accaronitarum idolum, ut explorarent, an ex illo lapſu & infirmitate convaliturus eſſet. Angelus autem Domini monuit Eliam, ut nunciis Ochoziæ occurrens ex parte Dei iiſdem diceret: *Hæc dicit Dominus: De lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Ex decurſu autem ſacri textus clarè ſatis deducitur, naturaliter caſum hunc non fuiſſe mortalem, ſed mortem ei tantùm accidiſſe propter injuriam, per Dæmonem à Rege conſultum, Deo irrogatam. *Nunquid non eſt Deus in Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus: De lectulo &c.* Ubi notanda eſt cauſalis hæc dictio: *Quamobrem.* Econtra verò Rex Ezechias ſecundùm curſum naturalem perire debebat, quia tamen ſumma cum pietate, & compunctione ad Deum recurrit, ideò per portentoſum quoddam prodigium alii quindecim anni vitæ ejus fuerunt adjecti. Audi igitur D. Chryſoſtomum dicentem: *Amat mortem, qui vitæ præcepta non ſervat, & horret vitam, qui peccata morti debita, deſperata mente frequentat; ut enim per obſervantiam legis vita acquiritur, ita per contemptum mors à contumacibus invenitur.*

Ochozias ob peccatũ mori debebat.

4. Reg. 1. 2.

Propter pœnitentiã convaleſcit.

Chr. h. 7. Ex var. in Matt. locis.

6 Quotidiana nos experientia docet, quòd quiſquis malè vivit, malè moriatur. Unde Cardinalis Bellarminus in libro de arte bene moriendi inquit: *Qui male ſemper vixit, male moritur.* Philoſophi gentiles hominem arbori aſſimilarunt, eumque *arborem inverſam vocarunt.* Et ideò Pſalmiſta in Pſalmo 1. ait: *Et erit tanquam lignum.* Arbor autem certo certiùs ad illam partem cadet, ad quam rami ejus propendent. Cum igitur *ſecuris ad radicem arboris poſita ſit*, cavendum eſt homini ne dum vivens & ſanus pro inferno acquirendo laborat, in infernum quoque, tanquam lignum ad inextinguibiles illas flammas deſtinatum, corruat. Dic ſodes, credisne, quòd ſi arbori alicui, quæ in multos annos te fructibus ſuis deſtituiſſet, ſecurim ad illam excindendam adhiberes, propter hoc illa ſubitò flores progerminaret, & fructus maturatura eſſet? Hæc miracula natura non operatur, illa tamen operari poteſt divina omnipotentia, quæ tam in arboribus quàm in hominibus pari facilitate miracula patrat: *Non eſt abbreviata manus Domini, ut ſalvare nequeat; neque aggravata eſt auris ejus, ut non exaudiat: ſed iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos, & DEUM veſtrum*, inquit Iſajas, *& peccata veſtra abſconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.*

Bell. de arte bene mor. l. 2. c. 1. Homo eſt arbor inverſa.

Iſa. 59. 1.

7 Poſtquam Deus per os Sapientis dixiſſet: *Vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret*, paulò poſt ſubjungit: *Quando venerit ſuper vos anguſtia, tunc invocabunt me, & non exaudiam.* Similiter David in Pſal. 1. de homine juſto, & timorato inquit: *Et erit tanquam lignum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo: & folium ejus non defluet, & omnia quæcunque faciet, proſperabuntur. Non ſic impii, ſed tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.* Nec eſt, quod dicas, impios bona habere deſideria, bonaque de vita mutanda feciſſe propoſita, quia *proteſtatio contraria eſt facto.* Major enim damnatorum pars, quæ eſt in æternæ perditionis abyſſo, multa habuit in vita bona propoſita, ſed nullum eorum adimpletum fuit. Solemnis eſt artis medicæ aphoriſmus, quòd illa medicamenta, quæ humorem peccantem commovent quidem, ſed non reſolvunt, pernicioſa potiùs ſint, quàm proficua. Eodem quoque modo aſſerere poſſumus, quòd juxta menſuram luminis, inſpirationum, & auxiliorum, quæ impiis pro ipſorum ſalute ſubminiſtrata fuere, ſed ab illis vel rejecta, vel dilata: majus quoque illis accreſcet tormentum: Nam *ſervus ſciens voluntatem domini, & non faciens, vapulabit multis.*

Prov. 1.

Pſ. 1. Proteſtatio facto contraria eſt nulla.

Doctrina medicorum.

Luc. 12. 47.

8 Bzovius in Annalibus ſuis ſequentem refert hiſtoriam. In Regno Poloniæ miles quidam in proprios ſubditos juxta ac in exteros impius, & ſævus, de vita futura nihil penſi gerens, cum aſſiduis prævaricationibus in Deum, confiteri & pœnitere pro ludibrio ducens, iram in ſe cœleſtem coacervaſſet, in gravem incidit languorem. Sed ne tunc quidem ſcelerum conſcientia pertactus, quidquam ſibi de impetranda propitiatione divina, ratus ſe ſupervicturum, & ſuas trangreſſiones reſumpturum, proſpexit. Invaleſcente tandem morbo, Fratres Prædicatores, per conſortem illius pro ſananda mente ægri acciti, militem ad pœnitendum multifariè per ſalutaria monita inducebant. Quibus miſer homo commotus: Seriùs, inquit, me ad pœnitentiam impellitis, ſeriùs confeſſionem judicato & jam damnato perſuaderis, cum pœnitentiæ, & gratiæ tempore elapſo, confeſſionis & pœnitendi ſpatio mihi ſubrepto, juſto Dei judicio in poteſtatem traditus ſim ſpirituum tenebrarum. Urgentibus deinde majori inſtantia ægrum Fratribus, ne qua deſperatione commiſſorum facinorum à confitendo, & pœnitendo abſtraheretur, ſpem divinam, ſi confiteri, & pœnitere vellet, pollicentibus, extremam edidit vocem: Fruſtra, inquit, ingeritis de confitendo monita proprio damnato arbitrio, & jam in Dæmonis poteſtate conſiſtenti, à quo cum catervis ſuperimminentibus torquendus, & flagellandus jam appetor. Auditæ illicò ſunt percuſſiones horrendæ, ictus horrendi, & atrociſſima ex ſonitu, & colliſione, atque ex reciprocatione flagellationum verbera, & in ægri corporis livore plagæ vulneraque à fratribus circumſtantibus viſibiliter, ab inviſibilibus tortoribus illata, conſpecta. Inter quæ ille infelix, & execrandus nec vocem, nec gemitum edens, miſerabiliter exſpiravit. In quo S. Aug. ſermo, pro divino oraculo cuilibet peregrinanti retinendus, impletus eſt. Hæc eſt, inquit, juſtiſſima lex Dei, ut qui vivendo obliviſcebatur Dei, moriendo obliviſcatur ſui. Hactenùs Bzovius Hiſtoricus. Unde cum Divo Chryſoſtomo dicere poſſumus: *Qui ſic vivit, ſic moritur*; ut plurimùm namque contingit, ut finis vitæ toti vitæ noſtræ decurſui, & progreſſui reſpondeat.

Bzov. Ann. t. 13. Anno 1176 n. 17. Miles qui ſemper fuerat impius.

In fine vitæ deſperat.

Horribiliter rapitur anima illius ad infernum.

Dices ad ſpiritum: Hæc aicit DOMINVS DEVS: A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcant. Circa illa namque verba quærendũ meritò venit, cur Deus ventos quatuor exſurgeret, faciens hanc ingentem oſſium ſtruem ab illis afflari voluerit; ſcimus etenim, quòd ipſemet unica tantùm anhelitus aſpiratione vitam homini donavit, multique ſervi illius ad ejus imitationem multa extincta hominum mortuorum cadavera à morte ad vitam revocarint? Quid igitur ille omnibus hiſce ventis opus habebat? Nimirùm, ut Sanctus Irenæus ait: *Protoplaſtus ille Adam de rudi terra, & adhuc virgine, nondum enim pluerat Deus, & homo non erat operatus terram, habuit ſubſtantiam, & plaſmatus eſt manu Dei.* Sex enim, & non plures dies poſt terram creatam tranſierant, adeoque terra etiamnum nova, recens, & virgo erat; ideoque unicus duntaxat halitus ad eam animandam ſufficiebat: *Inſpiravit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem*; illa autem oſſa, quæ Prophetæ opera revivificari debebant, carioſa erant, *putrida, & inveterata*; ac proinde unicum ſpiraculum ad hoc opus minimè ſufficiebat, quin potiùs aliquis Aquilonis, imò ventorum omnium impetus ad id neceſſarius erat. *Omnia autem hæc in figura contingebant illis*: Deus enim voluit, ut ex hoc facto diſceremus, quòd longè facilius ſit divinæ gratiæ ſpiritum in animam quandam recenter in peccato mortuam revocare, quàm per eundem ſpiritum reſuſcitare illas, quæ longo temporis tractu in malis conſuetudinibus Inveteravere; hîc enim miraculis opus eſt, eſtque neceſſum, ut Sanctus quidam Propheta, qualis Ezechiel erat, ad opus tam arduum adhibeatur. Cujuſmodi prodigia tamen rariſſimè contingunt; ut plurimum enim per experientiam videmus, quòd in majori hominum parte illa Sancti Protomartyris adimpleatur exprobratio, Hebræis intentata: *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis.* Saluberrimum proinde eſt illud Salviani conſilium, dicentis: *Illico, ubi concidere, conſurgant, & elevationem protinus meditentur in lapſu; & ſi fieri ullo modo ſolertia ac pernicitate pœnitudinis poteſt, tam velox ſit remedium reſurgentis, ut vix poſſit veſtigium apparere collapſi. Ergo in huiuſmodi lapſis hæc primum medela opus eſt, ut morbos ſuos languentes horreant, curare plagas feſtinent ſaucii, & illico e corporibus ſagittas rapiant vulnerati; optimè enim malagma, vel fibula ſemper calidis adhuc vulneribus imponitur. Vlcus quippe in corpore ſi computruerit, dilatatur; & ſi plagas cancrum ſequitur, cancrum neceſſe eſt conſequatur occaſus.* Sanctus Antoninus quoque monet, dicens: *Non debet quis eſſe tardus, & piger ad converſionem, ex eo præcipuè, quia converſio dilata difficilior eſt, accelerata facilior. Vnde Beda dicit, quod diabolus quanto diutius poſſedit, tanto difficilius dimittit.* S. Thomas de Villanova, ut oſtendat, quàm difficile ſit à peccatis reſurgere, quando peccata jam ſunt inveterata, hac utitur ſimilitudine: *Sicut fermentatam maſſam azimam reddere, difficillimum eſt; ita carnem, & mentem fermento peccatorum, & amurca vitiorum infectam, in priſtinam reſtitui munditiam, ſolius DEI opus eſt. Peccator unius diei, aut duorum dierum perfacilè curatur, quia non ita omninò peccato infectus eſt; ſed quatriduanus vix unquam à peccato reſurgit.*

S. Iren. l. 3. adv. Hær. c. 38.

Unico ſpiritu Dei factus eſt Adam vivens.

Explicatio moralis de oſſibus vivificatis.

Salvian. l. 1. ad Eccl.
Vix dum peccatum fuerit pœnitentia ſubeunda, qui debet.

S. Anto. p. 2. t. 96. 13. § 2.

S. Tho. à Vill. ſimilitudo à fermento.

6 Jairus Archiſynagogus tam præclarum habebat de omnipotentia Salvatoris conceptum, ut de reſuſcitatione filiæ ſuæ nequicquam dubitaret: *Procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum, dicens: quoniam filia mea in extremis eſt, veni, impone manum ſuper eam ut ſalva ſit, & vivat.* Imò Sanctus Matthæus Archiſynagogum CHRISTO filiam ſuam jam mortuam annunciaſſe, dicit: *Filia mea modo defuncta eſt*; & tamen ſpem firmam habuiſſe, quod ab eo revocanda iterùm eſſet ad vitam. Econtra verò Sancta Martha, licèt frequenter CHRISTUM recipiebat hoſpitio, ejuſque fides adeò eſſet eximia, ut teſte Sancto Joanne ad Chriſtum dixerit: *Ego credidi, quia tu es CHRISTVS filius DEI vivi, qui in hunc mundum veniſti*; ac denique licèt CHRISTUM innumera prodigioſa etiam in reſuſcitatione mortuorum patraſſe miracula ſciret, nihilominùs fratris ſui Lazari reſuſcitationem vix, aut ne vix quidem ſperare audebat; ideoque pro illius, quantumvis à CHRISTO magnopere dilecti, reſuſcitatione non ſupplicabat. Quamnam hujus cauſam fuiſſe dicemus? Num fortè id facere omiſit ex defectu fidei erga divinum hunc ſuum Magiſtrum? Aut verò in ea defectus fuit compaſſionis, & dilectionis erga dilectum fratrem ſuum? Nihil horum. Sed difficultatem hanc verba illa: *Quatriduanus eſt, iam fætet*, plenariè ſolvunt. Filius porrò viduæ Naimiticæ præterquam quòd jamjam recenter mortuus fuerat, adoleſcens etiamnum erat: *Adoleſcens tibi dico, ſurge.* Filia pariter Archiſynagogi juvencula erat: *Et ſurrexit puella*: atque inſuper vix ante horam è vivis exceſſerat. Hi autem duo mortui illas deſignant animas, quæ non diù in morte peccati hæſerunt; his enim prompto remedio ſuccurrere, eaſque ad vitam gratiæ reſuſcitare facile eſt. At verò Lazarus peccatorem habituatum, & in malis peccandi conſuetudinibus inveteratum præfigurabat; qui ut ad vitam revocentur, omnipotentia & miſericordia DEI interveniat, neceſſum eſt; ſiquidem duritiam, & obſtinationem peccatoris vincere difficillimum eſt. Alios duos mortuos ſumma cum facilitate vitæ reſtuuit: *Tenuit manum eius, & ſurrexit puella. Adoleſcens tibi dico, ſurge: & reſedit, qui erat mortuus.* At verò in reſuſcitatione Lazari ipſemet in perſona ad ſepulchrum accedere voluit; atque inſuper *lacrymatus eſt IESVS; fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum; infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum. IESVS autem elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi, quia tu ſemper audiſti me; voce magna clamavit: Tollite lapidem, ſolvite eum, &c.* Quonam obſecro, ſpectant hæc tot, & tam notabiles hujus reſuſcitationis circumſtantiæ? Reſpondeo. Reſuſcitatio Lazari converſionem animæ in peccatis inveteratæ præfigurabat, ad quam perficiendam neceſſaria ſunt miracula, quia talis *iam mortuus eſt à corde, in vitiis, & peccatis ſepultus*, ut ait Sanctus Thomas à Villanova. Hugo Cardinalis ex illis verbis: *Invenit eum quatuor dies iam in monumento habentem*, hanc deducit moralitatem: *Quatuor dies mortis ſunt quatuor ætates, in quibus peccant, etiam in decrepita ætate.*

Matt. 9. 18.

Joan. 11.

Martha non ſollicitavit pro reſuſcitatione Lazari.

Ratio moralis quare.

Joan. 11.

Diverſus modus mortuos reſuſcitandi à Chriſto.

S. Tho. à Vill. conc. in fer. 6. poſt 4. Dom. Qu.
Hug. Card.

7 Hæc veritas certior evadet ex illo, quod Sanctus Marcus capite 9. ſcribit, quòd pater Dæmoniaci illius Chriſto dixerit: *Dixi diſcipulis tuis, ut eiicerent illum, & non potuerunt.* Et tamen ex Scriptura, Chriſtum diſcipulis ſuis Dęmones è corporibus obſeſſis eiiciendi poteſtatem dediſſe, conſtat. Imò ipſimet aliàs dixerant: *Etiam Dæmonia ſubiiciuntur nobis.* Quòd ſi hi, qui de numero ſeptuaginta duorum diſcipulorum erant, hoc dono in Dæmones præditi erant, multò magis credendum eſt, eandem poteſtatem habuiſſe Apoſtolos. Cur igitur in hac occaſione nihil circa Dæmoniacum efficere potuerunt? Pro reſolutione obſervandum, quòd ipſemet quoque Dei Filius, qui infirmos ſanitatis deſperatę unico verbo ſanabat, quique integras Dæmonum legiones in fugam agebat, nihilominùs in patre illius Dæmoniaci fidem exegerit: *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. Comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: Et exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo: Et factus eſt ſicut mortuus. IESVS autem tenens manum eius, elevavit eum, & ſurrexit.* Scitene cupitis, quænam fuerit inter hunc Dæmoniacum, & alios energumenos differentia? Nimirùm ex eodem textu differentia hæc clarè colligitur. Nam CHRISTUS *interrogavit patrem eius: Quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia.* Significabat igitur Dæmoniacus iſte animam in culpis inveteratam; ad hanc autem ſanandam ſæpè diſcipuli Chriſti, vel Apoſtoli per ſe non ſufficiunt. Quot enim eminentiſſimorum ſanctorum interceſſiones ad inveteratum peccatorem convertendum infructuoſæ manent, adeoque ut miracula CHRISTI interveniant, neceſſum eſt? Idem in peccatore obſtinato, & inveterato obſtaculum à Bellovacenſi in hæc verba memoratur: *Difficultas exeundi malam conſuetudinem: Quantò enim hæc diuturnior eſt, tanto fortior eſt, vehementius*

Marc. 9. 17.

Luc. 10. 17.

Apoſtoli nõ potuerunt ejicere dæmonem in Euangelio.

Quia repræſentabat peccatorem inveteratũ.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. diſt. 2.

figit, & fortius tenet, & impedit, ne homo convertatur; vel facit, ut difficilius convertatur. Citat quoque authoritatem S. Bernardi, dicentis: *Voluptas habita libenter repetitur, repetita blanditur, conſuetudo ligat, ratio conſopitur.* Moxque multa alia adducit conſideratione digniſſima impedimenta, inquiens: *Difficilior eſt converſio dilata propter cauſas duodecim. Primo propter malæ conſuetudinis indurationem. Secundo propter malitiæ occupationem, quæ eſt tinctura mala, in qua cum pannus diu manſit, non poteſt de facili recipere alium contrarium colorem. Tertio facit ad hoc bonorum naturalium conſumptio. Quarto vaſis cordis longa infectio. Quinto peccatorum longa & aſſidua oneratio. Sexto elongatio à DEO, qui difficilius audit clamantem: difficilius poteſt redire ad eum. Septimo cura circa mortem eſt maximè difficilis, propter ſolicitudinem de rerum, & domus diſpoſitione. Octavo, quia juſtum eſt, ut in fine à Deo condemnetur, qui eum contempſit, quamdiu vixit. Nono, quia tunc Diabolus magis inſidiatur, & tunc magis paratur contra eum. Decimo amaritudo diuturnæ infirmitatis, quæ tunc maximè ſentitur; ſcilicet veteris peccati, quod facit bona deſipere. Vndecimo amaritudo memoria mortis, quæ ſeparat à præſentibus bonis. Duodecimo timenda eſt dilatio converſionis uſque ad finem, maximè propter malorum diverſorum occaſionem, quæ concurrunt, & incurrunt circa mortem, quæ ducit hominem in boni oblivionem, propter malorum oppreſſionem; vel etiam in deſperationem.*

Duodecim cauſæ difficilioris converſionis.

Circa quæ verba obſervandum, doctiſſimum hunc Præſulem inter omnia hæc converſionis obſtacula, primum locum aſſignare malæ conſuetudini; quę profectò potentiſſimus eſt inimicus, qui voluntati noſtræ, quantumvis diſpoſitæ in illo extremo mortis articulo pœnitentiæ à nobis ritè faciendæ, opponere ſe poſſit; quia nimis eſt violenta, & difficilis, ne dicam impoſſibilis ad removendum, idque propter habitum contrarium, cui eſt conjuncta: *Vſitata enim culpa*, ut S. Gregorius in Homilia quadam ait, *obligat mentem, ut nequaquam ſurgere poſſit ad rectitudinem. Conatur & labitur, quia ubi ſponte diu perſtitit, ibi & cum noluerit, coacta cadit.* Et ideò magna eſt temeritas, ſi quis ſibi perſuadeat, quòd, poſtquam per triginta, vel quadraginta annos odit Deum, à violentia perverſæ illius conſuetudinis quaſi tractus, demum in articulo mortis DEUM amare poſſit, quando illum ſupra ſe tanquam inexorabilem conſpicit judicem, qui in procinctu eſt ad illum ęternaliter condemnandum. Sanctus Iſidorus ait: *Peccatum admittere, cadere eſt in puteum; conſuetudinem verò peccandi facere, os putei eſt coanguſtare, ne is, qui cecidit, valeat exire.* Tandem diſcurſum præſentem ſequentibus Salviani verbis concludo, qui ait: *Quod ſi aut tanta vis morbi, aut tanta ægrotorum fuerit incuria, ut valetudinis curam, & labem uſque ad dies ultimos trahant, quid dicam, neſcio, quid promittam, penitus ignoro. Revocare ab inquiſitione ultimi remedii periclitantes, durum & impium; ſpondere autem aliquid in tam ſera curatione temerarium.* Paulò poſt ſubdit: *Vnum ſcio, quòd quicunque in hanc miſeriam longævi languoris extrema perduxerit, ineffabile dictu ſit, quantum lamentationis erroribus ſuis debeat, quia nunquam errata cognovit. Et quid inter hæc fiet? Quando enim lugebit, qui dies lugendi perdidit? Quando ſatisfaciet, qui tempus ſatisfactionis amiſit?* In libro, cui titulus eſt: *Faſtè Senenſes*, legitur, quòd cum Sanctus Petrus de Pettini, ſive de Pectinibus, ſic à profeſſione pectinum faciendorum, quam profitebatur, cognominatus, morti vicinus eſſet, cuidam amicorum ſuorum, eum, ut ſe in illo extremo articulo ad mortem præpararet, exhortanti, reſponderit: *Væ mihi, ſi dilata in hoc tempus bene moriendi cogitatione, ſalutis meæ negotium implicatum, turbidumque ab exitu incertum reddidiſſem.*

Potentia malæ conſuetudinis.

S. Greg. h. 31. in Evang.

Temeritas in differenda pœnitentia. S. Iſid. l. 2. ſe. n. c. 23.

Salvian ib.

Faſti Senenſes 5 Dec. Hiſtoria de S. Petro de pectinis.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Peccatores eadem in mente revolvere ſolent in morte, quibus in vita dediti fuere; & ideò ad pœnitentiam parùm ſunt diſpoſiti.

THEMA.

Nolite errare: DEVS non irridetur. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Ad Galat. capite 6. verſ. 7.

1 HÆc Apoſtoli verba ad id ſe referre exiſtimo, quod Sapiens in duobus diverſis locis ſcriptum reliquit. In libro enim Sapientiæ deriſiones, & ſannæ impiorum contra electos, bonis operibus deditos, factæ memorantur, dum in perſona ipſorum ait: *Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii.* In libro verò Prov. expreſſiùs dicitur: *Fili mi, ne ambules cum eis: prohibe pedem tuum à ſemitis eorum.* Et paulò poſt dicitur: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum.* Quas tamen ſalutares monitiones ibidem cum riſu, & contemptu excepiſſe dicuntur: *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo.* Ac proinde Apoſtolus meritò unà cum Galathis omnes monet fideles, qui peſſimè viventes, benè ſe morituros eſſe confidunt, ridentque illos, qui in hac vita agunt pœnitentiam. Meritò, inquam, dicit: *Nolite errare: Deus non irridetur.* Cujus mox validiſſimam aſſignat rationem naturalem, inquiens: *Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet, quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem. Qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.* Similiter ut nos ad perſeverandum in operibus bonis uſque ad finem extimulet, ſubjungit: *Bonum autem facientes, non deficiamus; tempore enim ſuo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Enimverò quiſnam adeò ſtultus eſſe poterit, ut ſibi perſuadeat, quòd ſeminando in agro ſuo zizania, meſſis tempore ex hoc ſemine triticum demetere poſſit? Multò minùs ſperare quis poterit, quòd cum in decurſu vitæ ſuæ multas offenſas mortales commiſerit, tandem in fine vitæ ob eaſdem reportaturus ſit mercedem aut præmium, quod ſolis operibus bonis debetur. *Nolite itaque errare:* Cœleſtis enim agricola, qui ait: *Pater meus agricola eſt*, non jubebit, quoad opera veſtra peccaminoſa, dicendo: *Triticum congregate in horreum meum*; ſed ſi zizania ſeminaveris, ſine dubio audies: *Colligite zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum.* Vidiſtiſne unquam, quòd natura hoc operata fuerit miraculum, ut lolium à falce meſſoris jamjam præcidendum, in frumentum, vel triticum tranſmutarit? Nunquam ſine dubio tale quid viſum eſt à vobis. Ac proinde ſi natura talia miracula non operatur, quænam igitur eſt illa veſtra temeraria præſumptio, ut credatis, ſimile miraculum in beneficium veſtrum patrandum eſſe à divina gratia? Verum quidem eſt, quòd divina gratia ſimile prodigium producere poſſit; at verò quonam id merito ſperabis, vel poſtulare poteris? *Ego Deus, & non mutor*, inquit Altiſſimus. Et Chriſtus ait: *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.* Cum igitur Æternæ Veritatis ſententia ſit hæc: *Mors peccatorum peſſima;* nunquid præſumptuoſa eſt illa arrogantia, ſi præſumas, te moriturum in gratia Dei, qui ſemper, quoadusque vixiſti, Deo rebellis fuiſti, ejuſque amicitiam abjectè nimis contempſiſti? *Deus non irridetur.*

Sap. 5. 3. Prov. 1. 15.

Deus non irridetur.

Ex zizaniis non naſcitur triticum.

Matt. 13. 30.

Alia ſimilitudo concordans.

2 S. Bernardinus in hac materia eſſentiale quoddam punctum tangit, quod ipſamet experientia oſtendit eſſe veriſſimum; ait enim: *Naturale eſt, & experientia hoc clarè oſtendit, quod ea, quæ verſantur in mente viventis, verſantur communiter etiam in mente morientis. Dilexit in vita ſua gloriam, & honores, faſtum, & pompam, & dominationem, &c. eiſdem quoque in morte affectus erit.* Quod evidenter conſtat in illis, qui in delirium inciderunt; hi enim in mente ſua ſemper ver-

S. Bern. t. 1. ſer. 13. ar. 3. c. 2.

Quæ verſantur in mente ſani ſunt etiam in mente moribundi.

verſant ea, quibus ſani exiſtentes affecti erant. Cum igitur impii, quoadusque vixerunt, ſemper in horrore habuerint pietatem, religioſos, opera virtuoſa, & Chriſtiana, ſtultum eſſet credere, quòd DEUS in articulo mortis ad infundendum cordibus illorum Spiritum Sanctum miracula patrare velit: Axioma eſt philoſophicum: *Intus exiſtens prohibet extraneum*. Cum igitur tota cura impiorum, eorumque deſideria, & affectus, circa ſalutem verſentur corporalem, nihilque adeò deſiderent, quàm ſanitatis recuperationem; certum eſt, quòd in morte hæ curæ, & ſolicitudines, ſolicitudinem de ſalute æterna ſibi procuranda omninò excludent: Quia *intus exiſtens prohibet extraneum*. Quando aliquis in vita ſana mente, & intellectu teſtamentum ſuum condidit, in eoque Joannem v. gr. hæredem inſtituit; poſtea infirmus factus, in delirio poſitus non poteſt mutare voluntatem ſuam, inſtituendo Petrum hæredem, quia ad revocandam validè diſpoſitionem præcedentem, ſanitate mentis opus eſt. Hoc idem ſæpè contingit illis, qui malè, & impiè vixerunt: Si enim v.g. per triginta annos mente, & corpore ſani, & incolumes, vitioſè vixerunt, ideòque in dæmonis poteſtatem devenerunt; qua ratione perſuadere ſibi poterunt, quòd in mortis articulo, quando homines ut plurimùm delirant, intellectum obfuſcatum, & perturbatum habent, memoriam perdiderunt, & obtenebratum habent judicium, voluntatem tot annis in malo habituatam revocare poſſint, maximè cum ad hoc neceſſarius ſit concurſus divinæ miſericordiæ, ab ipſis per plurima annorum curricula exacerbatæ?

Intus exiſtēs prohibet extraneum.

Moribundi operationes ſunt debiliores.

3 Impii illi homines, qui tempore Noe vixerunt, per ſæculum integrum, tot invitationes, & vocationes, quibus ad reſipiſcentiam extimulabantur, ſurdis ſemper, & contumacibus auribus exceperunt, pœnitentiamque ipſorum imaginariam ad ultimum uſque ſpiritum diſtulerunt. Cœpit tandem Deus paulatim pluvias demittere, aeremque obſcurare, ut de comminato flagello jamjam imminenti certificati, ingemiſcerent, & pœniterent. At verò quænam ipſi eo tempore agitabant conſilia, & cogitationes? Eas ipſas videlicet, quas per centum annos in animo ſuo volverant; nam *quæ ſeminaverit homo, hæc & metet*. Cogitationes nimirùm dilationis, & procraſtinationis verſabant in mente. *Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis*. Quibus verbis DEUS per Iſajam æternam damnationem comminatur illis, qui peccata peccatis quotidie adiiciunt, ad eum ferè modum, quo funes ex multis filis contexuntur. Quòd ſi enim impoſſibile tibi videtur, peccata vincere in principio, quando adhuc ſunt veluti minutiſſima fila, nondum habituata aut multiplicata; qua ratione ſperare poteris, quòd in articulo mortis, viribus totaliter extenuatus, & debilis, omni cœleſti auxilio deſtitutus, innumerabilium peccatorũ rumpere poteris fortiſſimos funes? Etenim Syriaca legit: *Væ! qui protrahunt peccata ſua tanquam funem oblongum, & quaſi vinculum currus peccatum ſuum*.

Iſa.5.

Impii tempore Noe etiam veniente pluvia diluvii non convertebantur.

4 Verum enim verò ab hiſce funibus ad capillos tranſeamus perditi Abſalonis, cujus hiſtoria nemini eſt incognita. Hic enim perditæ vitæ juvenis, quoad uſque vixit, in nutriendis, pectendis, poliendis comis ſuis tantam habuit ſenſualitatem, tantique illam fecit, ut illam ſe gravantem à capite detonſam magno pretio venderit. Hi autem iidem capilli tandem mortis ſuæ funeſta fuerunt inſtrumenta, quia ex his ad quercum ſuſpenſus, tres Joabi lanceas evadere nequaquam potuit. *Omnia autem hæc in figura contingebant*: Per capillos enim, qui capitis ornamentum ſunt, ſymbolizantur deſideria, affectus, & cogitationes noſtræ; hæ enim quales in vita fuerint, tales pariter & in morte erunt: *Iniquitates enim ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur: ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam, & in multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur*. Porrò quoad ingratum, & impium hunc filium obſervandum eſt, quòd tametſi apud Patrem ſuum mille mortes commeruerit, hic tamen ejus perditionem nequaquam voluerit, imò invitus audierit; jam enim dixerat: *Servate mihi puerum Abſalon*. Veruntamen tandem *cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator*. Cum enim ſurdus fuiſſet quoad voces Dei, ad emendationem eum excitantes, permiſit Deus, ut cæcus fieret, non videndo, nec providendo ſaluti ſuæ corporali, & æternæ. Comas enim illas, quibus ad quercum ſuſpenſus erat, gladio præcidere poterat; ac proinde mortem ſuam evadendi occaſionem habebat, ſiquidem nullus alius contra datum a Rege præceptum manus ſuas in ſanguine filii Regii cruentare præſumpſiſſet. Verum divina, & infallibilis Dei providentia voluit, ut hic omnibus ſæculis, cunctiſque diſcolis ſerviret velut exemplum, ne damnationis evaſionem in extremum uſque mortis articulum differant, quia in pœnam præcedentis impœnitentiæ, divina juſtitia efficit, ut apud tales omninò evaneſcat applicatio mentis, & reflexio ad ea, quæ ad ſalutem æternam ſunt neceſſaria, quando conſtituti ſunt in articulo mortis. Audiamus hac de re Abulenſem, in hæc verba ſcribentem: *Abſaloni multa acciderunt hic, a quibus videbatur poſſe liberari, niſi Deus voluiſſet eum perdere; nam potuiſſet tenere equum, ne introiſſet ſubter quercum ramoſam. Etiam poſtquam introivit, & alligati ſunt capilli ejus, poterat ipſe tenens mulum ſolvere illos, & fugere. Etiam dato, quod manſiſſet pendens, poterat capillos amputare, vel ſi non habebat gladium, poterat manibus tenens arborem illos ſolvere, vel rumpere; ſed nihil horum fecit, eo quod DEUS habebat exoſum Abſalonem, & volebat eum tradere in manus hoſtium. Unde tanto eum timore concuſſit, quod mulum tenere nequivit, & cum fuit ſub arbore, habenas reliquit, & mulus omni impetu fugit; ipſe autem Abſalon iam moriturus, non attendebat, quid ad liberationem ſuam facere poſſet, ſed ſententiam DOMINI paveſactus expectabat*. Unde ad ſalvandum in vivis hunc impium nihil profuerunt Regis Patris ſui factæ prohibitiones, ingenſque ejus authoritas, & efficax voluntas, ut unuſquiſque intelligat, quòd dum agitur de caſtigandis obſtinatis, qui ad ultimum uſque vitæ momentum emendationem ſuam procraſtinarunt, DEUS ſæpè ipſas quoque Sanctorum interceſſiones, quantumvis illæ potentes ſint, non admittat.

Abſalon in ſuis capillis ſuſpenditur.

Prov.5.22.

2.Reg.18.5. Pſ.9.17.

Quare gladio non præciderit comas ſuas.

Abul. 2.Reg. 15. q.12.

Abſalon fuit in mente excæcatus.

5 Apud Eccleſiaſticum capite 41. dicitur: *O mors, quam amara eſt memoria tua!* Sed unde hæc amaritudo in moribundo naſcitur? fortè quia propter peccata commiſſa veræ contritionis actus in ſe excitat? Nequaquam. Peccatores enim habituati in illo extremo vitæ momento tales cogitationes in mente ſua non habent. Potiùs igitur hæc amaritudo inde provenit, quia ſcilicet deſerendæ illis ſunt divitiæ, deliciæ, voluptates, honores, &c. ac proinde in præcitato loco protinùs ſubjungitur: *Amara homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis*. Ad hoc propoſitum conſiderationem merentur verba quædam Sancti Gregorii, de morte improviſa duorum filiorum Heli, uno eodemque die facta, in hæc verba diſſerentis: *Unâ ergo die ambo moriuntur, quia in appetitu mundanæ felicitatis intereunt*. Ubi notanda eſt illa dictio *in appetitu*; moribundi enim in fine vitæ ſuæ id appetunt, quod in totius vitæ curſu ante deſiderarunt. At verò quia vident, deſerendos eſſe theſauros, dominia, honores, ſervorum obſequia, voluptates, &c. hinc dolent, hinc ſuſpirant, & lacrymantur, non verò ob offenſas Deo irrogatas; vel ſi etiam hoc faciant exteriùs, id tamen ab illis fit ob ſolum pœnarum timorem, non verò ob filialem amorem erga Deum. Subdit idem S. Gregorius: *Gloria ſæcularis honoris, reverentia, poteſtas culminis, claritas dignitatis, frequentia obſequentium, affluentia rerum ſæculariter amata, dies eſt, ſed qua interficit. Ad mortem itaque properant, quoties vanè temporali felicitate gratulantur*.

Eccl.41.1. Memoria mortis eſt amara impio moribundo.

S.Greg.l.2.in Reg. c.3.

6 Dives ille Euangelicus in eadem nocte, in qua ipſi moriendum erat, has in mente ſua verſabat cogitationes, agitabatque conſilia: *Anima mea, habes multa bona repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, & epulare*. Moxque vocem audiit ſibi dicentem: *Stulte, hac nocte repetent a te animam tuam*. Infelix dives ille in vita facultatibus accumulandis incubuerat, & cum eadem mentis applicatione miſeram animam efflavit: *Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet*. Quòd ſi in pomario tuo arborem aliquam habe-

Luc.12.14. Conſtat in divite Euangelico.

Similitudo ab arbore.

res, quæ per viginti aut triginta annos alios non produxiſſet fructus, quàm verminoſos, aut ſylveſtres, & porcis tantùm ſaginandis idoneos; perſuaderesne tibi arborem illam fructus producturam eſſe optimos, ſuaves, nulloque vitio laborantes, ſi ſecurim ad illam amputandam ei admoveres? Non certè, quia *arbor mala, malos fructus facit*. Quomodo igitur, qui in operibus vitioſis atque perverſis annos vitæ tuæ conſumpſiſti, præſumere poteris, quòd infra octo dies, quibus forſitan infirmitas tua mortalis duratura eſt, veram validamque facturus ſis pœnitentiam, quando vix reſpirare poteris? *A fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Per ſpinas autem bonorum temporalium anxiæ ſolicitudines, & carnis voluptates intelliguntur, juxta illud: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui a ſolicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum*. Nunquid paulò ante Euangelici illius divitis audiſtis exemplum? Qui eodem tempore, quo ſe divitiarum ſuarum cumulo per multos annos gaviſurum eſſe dicebat, ſuffocatus & extinctus fuit. Porrò Spiritus veritatis, qui mentiri aut decipere neſcit, claris verbis proteſtatur: *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore*. Notate hæc ultima verba, *omni tempore*, id eſt, etiam in extremo articulo mortis. Nam ut gloſſa ait: *Voluptates ſuis importunis cogitationibus guttur mentis, ne bonum deſiderium ad cor poſſit intrare, quaſi aditum vitalis ſtrangulant flatus. Nunquid igitur colligunt de ſpinis uvas?* Num fortè credent, quòd pro peccatis enormibus, quæ & in quantitate, & in qualitate execrabiliſſima commiſerunt, divinæ miſericordiæ reportaturi ſint miracula? Vel quòd in animas ipſorum deſcenſurus ſit ros Spiritus Sancti, cui ipſi per tot annos reſtiterunt? Sanctus Petrus anteriori tempore Cœleſti Magiſtro ſuo fideliſſimus fuerat, adeòque erga ipſum dilectionis fervore ſuccenſus, ut ſæpiùs ei promiſerit, dicens: *Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Etiamſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor*: & tamen conſtat, quòd ad unius mulierculæ vocem adeò tremuerit, & trepidarit, ut CHRISTUM Magiſtrum ſuum abnegare non erubuerit. Enimverò hi, qui malè vivunt, virtutem Sancti Petri utique non habent; multò minùs aſſiſtentiam Dei ſibi promittere poſſunt, quem pro viribus ſuis quotidie contumeliis afficiunt: & tamen adeò præſumptuoſi ſunt, ut in articulo mortis ſuæ dona, & auxilia cœleſtia, pietatiſque ſenſus, aut contritionis actus, ſibi promittere auſint. Quòd ſi una muliercula, non per amorem illicitum, ſed per timorem cauſavit, ut Petrus in fundamentalem Eccleſiæ petram electus, tam turpiter caderet: qua ratione carnales homines ſperare poterunt, ſe in extremo vitæ ſuæ per pœnitentiam reſurrecturos, quando impudicitia diuturno tempore ipſis inviſcerata, & ſpiritus fornicationis junctis viribus ipſos validiſſimè, omnes cum impudicis mulieribus habitas voluptates, quibuſcum, dum ſani eſſent, inſanierunt, in memoriam revocando urgebunt? *Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad DEUM*. Sed quam ob rem cogitationes ad Deum convertendo, compunctionis actus in ſe minimè excitaturi eſſe dicuntur? *Quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt*; ut dicitur apud Oſeam.

Matth. 7. 16. Per ſpinas intelliguntur bona temporalia. Luc. 8. 15.

Gen. 6. 5.

Gloſſ. ib.

De ſpinis nō colliguntur uvæ.

Petrus cecidit propter mulierculā ex timore: multo facilius cadent peccatores luxuriantes.

7 Obſervaſtiſne aliquando corvi proprietates? Hic enim veriſſimè dici poteſt eſſe figura obſtinati peccatoris, pœnitentiam de die in diem differentis; ſiquidem eum omnes aliæ aviculæ cantum ſuum habeant, quo viatores demulcent, corvus ſemper crocitat *cras, cras*; idque vel maximè dum putridis beſtiarum cadaveribus, & morticinis inſidet. Ita quoque major pars obſtinatorum peccatorum, qui de die in diem, de anno in annum pœnitentiam differunt, ideò præcipuè hoc faciunt, quia totum ſuum affectum in deſideriis carnalibus poſitum habent; ideoque à Cœlo abhorrent, & nauſeant: *Seminant in carne, & de carne metunt corruptionem*. Audiant hi tales ſaluberrimum illud S. Auguſtini conſilium: *Tempus miſericordiæ nunc eſt, tempus judicii tunc erit. Nemo dicat: revoca me ad priores annos. Pœnitebit & tunc, ſed fruſtra pœnitebit. Modo pœniteat, cum fructus eſt pœnitendi. Modo adhibeatur ad radices arboris cophinus ſtercoris, id eſt, cordis luctus, & lacrymarum, ne veniat ventus, & eradicet. Cum enim eradicaverit, jam ignis expectatur: modo etſi fracti ſunt rami, poſſunt rurſum inſeri. Tunc omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*.

Proprietas corvi.

S. Aug. in Pſ. 49.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Agonia mortis, non eſt tempus negocio tam arduo, ut eſt pœnitentia, expediendo opportunum.

THEMA.

Cor durum habebit malè in die noviſſimo. Eccleſ. cap. 3. verſ. 27.

1 PEtrus Bleſenſis in Epiſtola 16. iis, qui pœnitentiam ad extremum uſque vitæ momentum procraſtinant, ſequens poſt ſe ſcriptum reliquit digniſſimum monitum: *Mors ſubita, & incerta, remedium pœnitentiæ frequenter anticipat. Morbi etiam, qui ſæpiſſimè graves, & invaleſcentes ſunt, anguſtia ſenſuali ſpiritum devotionis extinguunt*; frequenter enim in Dei ſervis etiam ferventiſſimis accidit, quòd in infirmitatis violentia ariditatem maximam experiantur. Quantò igitur magis ab omni devotione, & ſpiritu exhauſtum ſe is inveniet, qui, dum vixit, ab omni devotione, & ſpiritu alienus fuit? Cui proinde Sacra Scriptura comminatur, dicens: *Cor durum habebit malè in noviſſimo*. Deus quoque apud Sapientem in Proverbiis, poſtquam dixiſſet: *Vocavi & renuiſtis &c.* apertis verbis proteſtando, ſubjungit: *Quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia, tunc invocabunt me, & non exaudiam* (ſcilicet in anguſtiis agoniæ mortis:) *Quod præcipuè*, ut Dion. Carthuſianus explicat, *fit in morte, quæ miris, & ineffabilibus modis moleſtat, premit, ac tribulat morientem. Tunc invocabunt, & non exaudiam eos; multi enim tempore mortis veniam petunt, nec obtinent; confitentur, nec exaudiuntur, quia ſolo ſervili timore hoc faciunt, non zelo juſtitiæ*. In extremo namque agone adimpletur illa ab Iſaja adducta, omnibuſque nota ſimilitudo; videlicet, *Impii quaſi mare fervens*. Quaſi mare enim procelloſum hinc inde agitantur, & fluctuant, non ſolùm propter atrocitatem dolorum corporis, quod in illo momento pœnoſiſſimam in omnibus membris ſuis experitur revolutionem; verùm etiam, & quidem longè magis, ob varios triſtitiæ, horroris, deſperationis, tentationum, minarum, & anxietatum turbines, quibus mens, memoria, & conſcientia hominis, velut procelloſum mare, continuò hinc inde agitatur, & horret: *Cum interitus quaſi tempeſtas ingruerit*.

Petr. Bleſ. ep. 16.

In agonia Deus peccatores non exaudiet.

Prov. 1. 28.

Dio. Cart. Quia dicuntur timore ſervili non filiali.

Iſa. 57. 20.

Prov. 1, 27.

2 Apud Joelem dicitur: *Magnus dies Domini, & terribilis valde, quis ſuſtinebit eum?* Dies autem mortis ideò dies Domini appellatur, quia tunc manifeſtè apparebit, quòd ipſe ſit is, qui ſuam in illos exercet poteſtatem; & ideò tunc verè *cognoſcetur Dominus judicia faciens*. Idem quoque Propheta ex ore Dei ſubjungit: *Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus, & miſericors eſt, & patiens, & multæ miſericordiæ*. Ubi notanter dicit: *Nunc dicit Dominus*; quaſi diceret: ſi in hoc præſenti tempore, dum ſani eſtis, ad Deum convertamini, benignum ipſum in veſtra converſione ſentietis; econtrà verò ſi ad ultimum uſque mortis articulum tardaveritis, dies Domini *terribilis valde erit, & quis ſuſtinebit eum?* Rex Agag infauſtum mortis ſuæ nuncium recipiens, ut ſacer textus ait: *Pinguiſſimus & tremens* exclamavit: *Siccine ſeparat amara mors?* Senſus etenim noſtri, & inferior portio, in mortali infirmitate, animæ potentias cum ingenti impetu ad ſe trahunt, eaſque cum iiſdem laqueis vinctas, & ligatas tenent, quibus ſanitatis tempore per multos annos conſtrictæ permanſerunt; & ideò potentiæ animæ in moriente ad nihil aliud ſeſe applicant, quàm ad lamenta ob vicinam mortem, quæ morientem in ſempiternum ſeparat à filiis, uxore, parentibus, amicis, deliciis, divitiis, voluptatibus, & ab omnibus aliis hujus

Joel 2. 11. Dies mortis eſt dies Domini.

1. Reg. 15. 32. In morte operatio portionis inferioris.

Digitized by Google

hujus vitæ bonis, quibus antea toto amoris affectu addictus fuerat.

Job 20.14.

3 Job cap. vigeſimo ait: *Panis eius in utere illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus*. Quia quantò magis anima per affectum rebus hiſce temporalibus immerſa fuerit, tantò ſeparatio ab illis, & inde naſcens dolor, triſtitia, mentis & potentiarum animæ applicatio, pœnoſior erit, quia ſemper mente ſua volvent, & revolvent, relinquenda eſſe peccata, voluptates, divitias, cognatos, & amicos; propter DEUM verò offenſum minimè contriſtantur. Unde Sanctus Baſilius Magnus in oratione quarta de Pœnitentia de quodam, qui pœnitentiam ad agonem uſque mortis diſtulit, diſſerens, ait: *Tui mœrere conficiuntur, alieni ſpernunt, atque nihili pendunt; amicus etiam ad commonefaciendum tardus eſt, timens ne te magis perturbet. Quid ſi te medicus ſanitatem tibi promittendo decipiat, ut de ſanitate non deſperes, eo quod natura vitæ ſis cupidus? Mors impendet; & qui abducunt, urgent: quis te amabo eximet, ac ex tantis malis eripiet? DEUS ne ille, quem contempſiſti? At hic minime preces tuas audiet, cum & tu ipſum non exaudieris. Promiſſa ne exſolvet? Quaſi vere prius datis probe uſus ſis. Nemo te inanibus verbis circumveniat: imminebit enim tibi ſubita pernicies, & mors procellæ inſtar aderit. Veniet Angelus mœſtus, & horridus, violenter abducens ac trahens animam tuam peccatorum vinculis conſtrictam, ac frequenter ſe convertentem ad ea, quæ hic ſunt; denique lugentem ſine voce, cum iam lamentationis inſtrumentum ſit ſublatum. O quam te ipſum excruciabis! O quantum ingemiſces, fruſtra iam pœnitentiam ob mala conſilia agens!*

S. Baſ. or. 4. de pœnit.

Deſcriptio pœnitenciá differentis uſque in finem.

S. Anto. p. 2. t. 9. c. 15. §. 1.

4 Sanctus Antoninus in eadem materia conſiderationem quandam habet, quam experientia docet eſſe veriſſimam; ait enim: *Quilibet naturaliter fugit triſtitiam, & quod poteſt eum contriſtari; ſed ille, qui diu permanſit in malo, ſecundum illud Proverb. cap. ſecundo: Lætantur cum male fecerint, &c. Unde cum cogitat peccator, quod debeat dimittere omnia illa mala, in quibus delectatus fuit, multum contriſtatur, ſecundum ſenſualitatem ſaltem: & frequenter accidit ſicut ſimia avida dulcedinis nuclei nucis, quæ accedit ad arborem, & mordendo ſentit amaritudinem corticis, & totum tale arbitrans, non perveniſt ad dulcedinem cupitam medullæ. Sic peccator, cum cupiat dulcedinem veniæ, propter quod incipit velle pœnitere, cum percipit, quod oportet vitia dimittere, & odia, & laſcivias, ſumere confuſionem confeſſionis, evacuare burſam pro reſtitutione, petere veniam à læſis, qui nunquam ſe humiliavit, videtur ſibi nimis amarum, unde dimittit facere.* In excurſibus ſolemnibus equeſtribus, quos Ambaſciatores, ſeu legati Regii, aut Ducales, hic Romæ pro præſtanda ſedi Apoſtolicæ obedientia facere ſolent, ſuper mulos ſæpè ſub calcibus argento clavatos ſarcinæ videntur ſtragulis, & periſtromatibus, Phrygio opere opulenter confectis, magnificè contectæ: multis quoque laminis argenteis, auro hinc inde ſuperbè diſtinctis, in fronte, & ad utrumque oculum communiti ſunt; & in vertice capitis vario colore tinctis, auroque & argento Regio more dilatatis criſtis ſeu plumis ornati incedunt, adeò ut ſpectantium omnium oculos ſibi rapiant. Hoc autem equeſtri excurſu finito, muli circa veſperam omnibus ornamentis exuti ad ſtabulum perducuntur, ubi illis nihil manet reſiduum, niſi livores, vulnera, & excoriationes, ex oneribus, quibus indiſcretè onerati fuerunt, contractæ. Idem quoque multis contingit, qui in hujus præſentis vitæ decurſu in dignitate, authoritate, & ſplendido dominio conſpicui, in deliciis, voluptatibus, terrenisq; e proſperitatibus ſplendidiſſimè vixerunt. Appropinquante enim veſpere, id eſt, in extremo vitæ momento, hac ſcena finita, lecto per fœtentes ipſorum infirmitates affixi, miniſtris ſibi inſervientibus horrori ſunt, ob ſpirantem è corporibus eorum putcolentiam: & quia dum vixerunt, à Sacramentis, à viris Religioſis, à ſpiritu, & devotione alieni fuerunt, DEUS frequenter illos ſine Sacramentis mori permittit; aut verò ex eo, quòd mundum, qui blandus illis ſemper extitit, relinquere debeant, ſupra modum anguſtiati, in deſperationem incidunt, dum innumerabilia malæ conſcientiæ vulnera cum ingenti remorſus dolore ſentiunt; multaſque injuſtitias, extorſiones, vindictas, adulteria, aliaque ſimilia horrenda crimina recogitantes auribus ſuis continuò terribilem illam comminationem inſonare exiſtimant: *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.*

Naturam ſimiæ imitatur peccator.

Ornamenta muli Regii.

Huic comparantur divites in morte.

Apoc. 18. 7.

5 Præterea infirmitates graves communiter cum lethargo, delirio, rabie, & ſpaſmis horrendis conjunctæ eſſe ſolent, quæ mentem ad operationes ſuas obeundas liberam minimè relinquunt. Medici ſimiliter, qui aſſiſtunt, & ſervi, qui miniſtrant, parentes item & amici ad hoc unicè conantur, ut infirmus ab omni anxietate, & cogitatione moleſta liber, quietem capiat, & ſomnum; de ſalute animæ parùm curantes, circa corporis curam verò totaliter anxii & ſoliciti, prout à celebri quodam medico emphaticè exponi audivi. His accedit tanquam certum, videlicet, quòd *corpus, quod corrumpitur, aggravet animam*. Quando enim corpus graviter infirmatur, ipſam quoque animam certo quodam modo languere facit: *Et terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Quærunt quidam*, inquit Hugo de Sancto Victore, *quid de iis ſentiendum ſit, qui in peccatis ſuis uſque ad finem vitæ perſeverant, & tamen in extremis morte imminente territi, compunguntur, & ex toto corde miſericordiam & indulgentiam quærunt, etiamſi ſatisfactionem, articulo mortis præventi, perſolvere non poſſint? Breviter, quid mihi videatur, abſolvo. Ego puto hominem, quamdiu in hac vita vivit, ſicut malum facere poteſt, ita & emendare ſe poſſe; & nunquam, quocunque tempore, etiam in extremis, & in articulo neceſſitatis, pœnitentiam hominis infructuoſam eſſe, ſi vera fuerit.* Quorum verborum omnis difficultas in ultimis hiſce verbis vertitur, ſcilicet: *Si vera fuerit*. Rariſſimè autem veram eſſe contingit. Et ratio convincens eſt, quia cum DEUS nobis hujus vitæ uſuram eo fine aſſignarit, ut in ea obeamus pœnitentiam, quæ unicum arduiſſimum eſt, quod in hac vita præ manibus habemus, negocium; impoſſibile eſt, illam in paucis horis, non jam dico vitæ, ſed agoniæ mortis, prout convenit, & neceſſum eſt, inſtitui poſſe. Dionyſius Carthuſianus in Opuſc. de Converſione peccatoris, poſtquam exemplum Eſau attuliſſet in medium, qui *non invenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquiſiſſet eam;* mox ſubjungit: *Præterea his, qui tempeſtive renuunt DEO ſervire, ac tempore ſuæ anguſtiæ clamant ad eum, Dominus per Salomonem ita reſpondet: Quia vocavi, & renuiſtis &c.*

Conſanguinei curãt de corpore, vix de anima.

Sap. 9. 15.

Hug. de S. Vict. l. 5. La. p. 14. de ſacra fid. c. 5.

Rariſſima eſt in fine vitæ pœnitentia vera.

Prov. 1.

6 Validum quoque argumentum eruere licet ex eodem Sapiente, Eccleſiaſtis capite nono, ubi dicitur: *Sunt iuſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu DEI: & tamen neſcit homo, utrum amore an odio dignus ſit.* Tametſi enim merita, quæ virtuoſè vivens, pro cœlo lucrando ſibi accumulat, in manibus Dei ſint depoſitata, illa tamen operantem de æterna ſalute ſua certum facere nequeunt. Quid igitur de impiis dicendum erit, qui in vita ſua aliud nihil fecerunt, quàm quòd ligna pro inferni incendio adaugendo accumularint, cunctaſq; operationes ſuas, non in manus Dei, ſed in manus diaboli depoſitarint? Hinè Deo, quem ſemper odio habuerunt, in ultimo vitæ momento reconciliari; & in agonia mortis, quando potentias animæ ligatas habent, & totaliter extra ſe poſiti ſunt, per Dei amorem, & veram contritionem delicta ſua expiare ſe poſſe præſument? Quiſnam enim illorum futurus ſit exitus, nequaquam anxiè inquiri neceſſum eſt; ſiquidem DEUS in capite primo Proverb. claris verbis iiſdem comminatus fuit, dicens: *Vocavi, &c. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, &c.* DEUS enim, ſuam volens oſtentare juſtitiam, ridet medicos, qui, ut infirmum per medicamenta ordinanda vigoroſiorem & animoſiorem efficiant, parentibuſque & amicis complaceant, eidem longioris vitæ ſpem ingerere audent; at verò ad bonam confeſſionem illum præparare totaliter negligunt, vel tunc pridem ad confeſſarium, & Sacramenta convolant, quando infirmum occupavit lethargus, vel delirium rationis judicium ſuſtulit, ipſoque

Eccl. 9. Neſcit homo etiam pius utrum amore dignus ſit.

Quid ergo præſumet impius.

que infirmus loquelam, & ſenſuum uſuum penitùs amiſit. Ridet quoque parentes, qui pro teſtamento condendo ſoliciti ſunt, non verò de aſſecutanda æternitate. Nullus verò illorum reperietur, qui infirmo vicinæ mortis funeſtum nuncium libenter inſinuet.

7 Patientiſſimus Propheta Job his DEUM verbis rogaſſe legitur: *Dimitte me ergo, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebroſam, &c.* Porrò certus quidam ſacer interpres per hunc dolorem peccatum interpretatur, pro quo ſpatium ſibi indulgeri poſtulabat, priuſquam ad extremam vitæ ſuę periodum perveniret. Non igitur doloris nomine vocat mortem filiorum, domus deſolationem, & ruinam, omnium facultatum ſuarum copioſiſſimarum jacturam, totum infernum in ærumnas ſibi conciliandas conjurantem. Sterquilinium, in quo, ulcere à capite ad pedes uſque coopertus, vermeſque ſcaturiens ſedebat, nec inſultus, & improperia conjugis ſuæ, & ſubditorum ſuorum; ſed ſolùm peccatum dolorem appellat. At verò dic ſodes: qua culpa Job obnoxius erat, ob quam tantoperè pro facienda ante mortem pœnitentia ſolicitus fuit? Nunquid Deus hoc de illo teſtimonium perhibuerat: *In omnibus his non peccavit Job. Vir timens DEUM, & adhuc retinens innocentiam?* Ex hac igitur Jobi pœnitentia ad præſens propoſitum arguendo ſequentem deducere licet conſequentiam: ſi vir aliquis adeò ſanctus, & ipſamet Æterna Veritate teſte innocens (qui proinde dicere poterat: *Qui autem judicat me, DOMINUS eſt*) cum tantis bonorum operum meritis, ex humilitate ſua ſe alicujus tantùm tranſgreſſionis venialis reum agnoſcens, nihilominùs tempus à DEO ſibi indulgeri petiit, quo non in ipſa morte, ſed anticipatè ante mortem condignam agere poſſet pœnitentiam; quæ & quanta erit illorum peccatorum temeritas, qui in peccatis habituati, iniquitatum ſuarum, quæ multitudine ſua capillorum ſuorum numerum longè excedunt, expiationem & pœnitentiam ad mortis agonem uſque reſervare audent? Qua ratione quis intra paucas horas ab inextricabilibus vindictarum, contractuum illicitorum, reſtitutionis famæ, & facultatum, inceſtuum, ſimoniarum, uſurarum, ſacrilegiorum, cenſurarumque nodis expedire ſe poterit? Dicite, obſecro, cuinam in re tam ardua, qualis eſt illa, in qua de ſalute æterna agitur, fides adhibenda erit? Scripturiſne divinis, Sanctis Euangeliis, Sanctis Patribus, Magiſtris ſpiritualibus, aliiſque illuminatiſſimis Dei ſervis; an verò impiis ſceleratis, ac diſſolutis hominibus, qui aliam non habent legem, quàm illam, quam effrænes, & inordinati ipſorum appetitus eis dictant? Omnes ſancti, quotieſcunque judicium particulare, in quo crimina ipſorum à ſeveriſſimo, & diſtricto, ac ſupremo inappellabili judice diſcutientur, & judicabuntur, mente ſua recogitant, toto corpore contremiſcunt, prout in Tomo ſecundo, in Tractatu de Judicio finali probavimus; non obſtante, quòd toto vitę tempore per tot opera bona ad illud ſtudioſiſſimè ſe præparaverint: & peccatores, qui in vita ſua aliud nihil fecerunt, quàm quòd offenſas mortales de die in diem accumulaverint, in illo extremo vitæ momento, in quo Filius Dei ſeveriſſimus, & implacabilis judex erit, atque minimi etiam verbi otioſi à nobis prolati rationes exquiret, ſe validam, Deoque acceptam pœnitentiam acturos eſſe ſperare poterunt? *Periculoſus* profectò *eſt ſtatus peccatorum*, inquit Bellovacenſis; *eſt enim in magno periculo, quia gladium iræ Dei habet ſuper caput ſuum, quem vibrat, ut ſecet eum medium. Pſalm. Gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum, &c. Undique ſpectat multiplicis mortis gladium evaginatum, quo diverſimodè feriatur. Job capite decimoquinto: Qui eſt in domo lutea, fragiliori quam ſi eſſet vitrea, qui ictu lapidis ſatis parvi poteſt atteri, obſeſſus ab infernalibus hoſtibus, ſanguinem ſuum ſitientibus, quæ etiam in cubili ſecum habet plures hoſtes capitales ſpirituales, qui ibi eum ligant, & ad inferni patibulum ſecum ligatum trahunt. Qui uſque ad portas inferi deductus, non diſtat ab eo, niſi per tranſitum corporis tranſverſum; qui in puteum Inferni eſt ſtatim proiiciendus, & in puncto deſcenſurus ibi, & in igne perpetuo concremandus, & a draconibus devorandus.* Et in hoc deplorabili, & deſperato ſtatu conſtitutus peccator perſuadere ſibi audebit, quòd in tam brevi temporis ſpatio, à ſemetipſo, & viribus ſuis, ſine divinæ omnipotentiæ miraculo haſce catenas rumpere aut diſſolvere poterit? Porrò impius tria præcipuè tempora diſtinguit, ſcilicet tempus præſens, quod in hac vita decurrit; ſecundum eſt articulus mortis; tertium denique eſt æternitas; de hiſce autem tribus temporis differentiis ita diſponit: Præſens vitæ tempus, annos floridę ætatis, & ſanitatis corporalis, conſecrabo vanitatibus, & inordinatis appetitibus meis; in extremo verò dierum meorum agam pœnitentiam, ſcilicet in agone mortis: æternitatem verò mihi reſervo ad fruendum Deo in ſempiternum. Nunquid hanc temporis diſtributionem ſtultam, & beſtialem eſſe dices? Nunquid ſtolidiſſima temeritas eſt, credere, quòd per pauca ſuſpiria, quæ non tam pœnitentiæ, quàm agoniæ ſunt adſcribenda, Deum placare poteris, quem per annos plurimos toties, & tam variis modis offendiſti? Nazianzenus proinde optimè, & ſaluberrimè monet, quòd hoc arduiſſimum ſalutis æternę negotium non ſit tale, quod in noviſſimo mortis articulo expediri queat; ait enim: *Quamdiu lateri tuo non hæret imperitus medicus, horas tibi largiens, quarum poteſtas penes eum non eſt, capitiſque nutu ſalutem velut ad lancem expendens, ac morbo poſt mortem diſputans, aut receſſibus ſuis mercedem augens, aut deploratum morbum eſſe ſignificans.* Pergit ulteriùs, & ad promptam converſionem aliud calcar peccatori adhibens, inquit: *Quid febrim, quæ te beneficio afficiat, expectas, ac non Deum? Quid tempus, & non rationem? Quid inſidioſum amicum & non ſalutare deſiderium?* Idem paulò ante ad aſſecurandam peccatoris ſalutem, in qua ſumma rerum totalis conſiſtit, ſequens ſuggeſſerat conſilium: *Quamdiu mentis adhuc compos es, ad domum accurre. Quamdiu nondum corpore, & anima æger es, aut his, qui adſunt eſſe videris, etiamſi mente integra ſis; quamdiu bonum tuum non in aliis ſitum eſt, verum in tua ipſius poteſtate; quamdiu lingua non titubat, nec frigore confecta eſt, nec, ut nihil amplius dicam, ſacra initiationis pronunciandæ vim, & facultatem amiſit;* tempus eſt de ſalute æterna, & vitæ emendatione cogitandi, & curandi, non verò poſtquam illæ occaſiones præterierint. Nimirùm prædictis verbis ad illos alludit, qui, ut olim apud quoſdam in uſu erat, ſacroſanctum Baptiſmi lavacrum uſque ad ultimum dierum ſuorum finem recipere differebant; quod & illis adaptari poteſt, qui hunc alium baptiſmum, *flaminis* appellatum, eouſque differunt. Tandem præſentem diſcurſum cum digniſſimis illis Baſilii Magni verbis concludamus, qui ait: *Quis tibi vitæ finem præſcripſit? Quis terminum ſenectutis conſtituit? Quis vero fide dignus apud te futurorum vas ac ſponſor eſt? Non vides pueros ac ætate florentes abripi? Nullum tempus mehercule præſtitutum vita habet. Quid expectas, ut te tum fabulis ad pœnitentiam vocet, cum neque ſalutaria verba amplius proloqui, neque quicquam auribus accipere poteris, cum in ipſo capite morbus inhabitet, non manus ad cælum amplius tollere, non in pedes erigi, non genuflectere, cum precatio erit habenda, non commodè dolere, non certo confiteri, non redire in gratiam cum Deo, non renuntiare inimicitiis, & fortaſſis neque intelligentia, neque animo comprehendere myſteria divina poteris; ſiquidem præſentes ambigant, an acceperis beneficium, an aliquem ſenſum eorum, quæ fiunt, habeas?*

Job 10. 20.

Peccatum vocatur dolor à Job.

1. Cor. 4. 4. Argumentũ ex Job à minori ad majus.

An juſtis vel injuſtis magis credendum.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. diſt. 2. p. 6. Peccator habet gladium iræ Dei ſuper caput ſuum.

Diſtributio temporis ab impio facta.

Nazianz.

Temerariè facta.

S. Baſil. ib. Vita hominis non eſt ad cognitum tempus.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Infirmitas mortalis non eſt pœnitentiæ faciendæ tempus idoneum.

THEMA.

Virum injuſtum mala capient in interitu. Pſalm. 139. verſ. 12.

1 Utioam tandem reſipiſcat, qui in peccato vivens, in ultimo mortis articulo ad veram pœnitentiam ſe reducendum eſſe ſperat; non enim hanc ei ſpem Propheta Regius ſuggerit, quin potiùs huic proteſtatur ei, quòd in morte malè ipſi erit; illaqueabitur enim à peccatis, quibus in hac præſenti vita inſorduit: *Virum injuſtum mala capient in interitu.* In quonam enim ſpes, & fiducia illius fundatur, quòd ſcilicet Deus in peccatricem, & per tot annos Deo rebellem ipſius animam in ultimo vitæ momento bona, gratiaſque cœleſtes liberali manu ſit infuſurus? Ubinam hoc Deus illi promiſit? Nuſquam profectò, & ideò ſpes hæc nequaquam ei eveniet, quin potiùs *Virum injuſtum mala capient in interitu.* Quo Regii Pſaltis teſtimonio liberè uti poſſumus adverſus illos, qui ad finem uſque ætatis converſionem ſuam procraſtinant; quia teſtimonium hoc indubitatum eſt, nec ulla gloſſa indiget: & ratio eſt, quia, ut ſalvemur, neceſſaria eſt pœnitentia non quæcunque, ſed quæ verè talis ſit; ejuſmodi autem pœnitentiam homo facere nequit ſine gratia Dei, quia neceſſarium eſt, ut Deus homioi in peccatum lapſo auxiliatricem manum ſuam porrigat. Hic autem apertis verbis ſe declarat, inquiens: *Vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret.* Ac proinde *tantum abeſt*, quòd Deus in ultimo illo momento peccatorem habituatum adjuvare velit, ut potiùs per æternæ Veritatis verba proteſtetur, inquiens: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo.*

Deus non promiſit aſſiſtere peccatori morienti.

Prov. 1.

2 Quando ſanctiſſimus Chriſti Præcurſor prima omnium vice regnum cœlorum nobis propinquum eſſe nunciavit, in hæc verba locutus fuit: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum.* Ecce tibi, qualiter pro regno cœlorum acquirendo pœnitentiam exegerit, & hanc non qualemcunque, ſed veram, ſed fructuoſam, ſed dignam pœnitentiam; ideò enim expreſsè ſubjungit: *Facite fructum dignum pœnitentia.* Hic pariter eſt S. Matris noſtræ Eccleſiæ ſenſus, quæ in Litaniis ita nos orare docet: *Ut ad veram pœnitentiam nos perducere digneris.* Quonam verò modo homo aliquis per multos annos in peccatis inveteratus, in illo ultimo vitæ momento dignos pœnitentiæ fructus producere poterit? S. Bernardus interrogat, dicens: *Quid diſſimulant homines in vita ſua agere pœnitentiam, & extrema de confeſſione præſumunt? Quomodo ſub unius horæ articulo revocari poſſunt omnia animæ membra, cujus concupiſcentia, & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt, & ubique terrarum velut quodam viſco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & talium ſalvem aliquos, potens ſum enim in momento omnia revocare; ſed non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus, id eſt, de iis, qui in ſanguine perſeverant, donec multiplicatis infirmitatibus deſerantur à peccatis, antequam deſerant ea; non magna talium conventicula congregabo.* Et ideò meritò quilibet Chriſtianus cum S. Rege Ezechia Deo dicere deberet: *Vivens, vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie.* Ubi obſerva, quòd non dicat *cras*, ſed *hodie*; ac proinde ſecuram ſalutis ſuæ ſpem concepit. Audiamus conſilium Eccleſiaſtici, dicentis: *Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua, precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Revertere ad Dominum, & avertere ab injuſtitia tua, & nimis odito execrationem.* Et paulò poſt ſubdit: *Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quaſi nihil, perit confeſſio. Confiteberis vivens, vivus & ſanus confiteberis, & laudabis Deũ, & gloriaberis in miſerationibus illius. Quàm magna miſericordia Domini, & propitiatio illius!* Sed quibus illa continget? *Convertentibus ad ſe:* Idem Sapiens in alio loco quoad hoc punctum ita monet: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.* Obſervandum quoque, quòd Pſalmiſta, poſtquam dixiſſet: *Non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus*, mox ſubdat: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea.*

Math. 3. 2.

Ibid. v. 8. Oportet facere fructus dignos pœnitentiæ.

S. Bernard. ſerm. 38. in parvis.

Iſa. 38. 19.

Eccl 17. 21. Suadetur hodierna pœnitentia non craſtina.

Eccl. 5. 8.

3 Author Imperfecti obſervat id, quod virginibus fatuis evenit, quibus ante faciem *clauſa eſt janua*, aliis ad nuptias gaudenter introeuntibus; nam *quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias.* Dicit igitur: *Oſtenditur nobis per hæc verba, quod illo in tempore inter anguſtias diverſorum errorum videntes ſe peccatores, anxiabuntur, & current huc & illuc ad ſacerdotes, doctrinam & pœnitentiam ſibi quærentes; alios autem interrogantes, quid eos oporteat facere: ſed feſtinante judicio* (quod idem de particulari uniuſcujuſque judicio, ſtatim poſt mortem ſuſtinendo, intelligi poteſt) *& neceſſitatibus aliis ſuper alias venientibus, cum non ſit docendi licentia, nec tempus faciendæ juſtitiæ, aut agendæ pœnitentiæ, feſtinatio eorum vacua erit. Hæc enim & in quotidiano uſu videmus fieri.* Quoties enim contiogit, quòd dum ſacerdotes feſtinanter inquiruntur, ob neceſſitatem urgentem, non tamen inveniuntur; aut verò ſi hi pro parte ſua prompti ſint, domum tamen ingredientes infirmum loquela, & ſenſibus deſtitutum inveniunt? Idem paulò poſt in progreſſu ejuſdem homiliæ ſubdit: *Mors veſtra non tardat, & nemo credit, nemo obaudit. Cum autem venerit ſuper illos mors, feſtinant, & anxiantur, vocant ſacerdotes, pœnitentiam volunt agere, quando jam pœnitentiæ locus non eſt. Itaque dum exponunt peccata ſua, dum accipiunt pœnitentiæ tempus, & præcepta juſtitiæ, capitur anima eorum, & vadunt vacui; magis autem ligati juſto judicio Dei, quia non propter odium peccatorum diſplicentes ſibi, volebant pœnitentiam agere, ſed propter mortis timorem. Adhuc enim ſi vivere potuiſſent, non ſibi diſplicuiſſent.* Huic eidem veritati adhærens S. Auguſtinus, ita ſcribit: *Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non poteſt denegari; ſed authores tamen eſſe non poſſumus, quod qui ſic pœnituerit, mereatur abſolvi. Quomodo pœnitentiam agere poſſit, qui nulla jam pro ſe opera ſatisfactionis operari poteſt? Et ideò pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma eſt. Pœnitentia, quæ à moriente tantum petitur, timeo, ne & ipſa moriatur.*

Auct. Imperf. h. 11. Tempore imminentis mortis ut virgines fatuæ quærent oleũ impii.

Deſerit illos occaſio peccandi.

S. Aug. ſer. 57. de Temp.

4 Doctor ſubtilis, Joannes Dunz Scotus, quatuor aſſignat rationes, per quas inſufficientia converſionis in finem vitæ uſque dilatæ convincitur. Prima deſumitur ab anguſtiis, & anxietatibus mortalis infirmitatis nimis vehementibus, ob quas paſſiones voluntatem ad ſe attrahendi magnam vim obtinent. Secunda ratio eſt, quia pœnitentia proficiſci debet à voluntate libera, non verò à neceſſitate: Impius verò in tantum pœnitet, in quantum ſe à neceſſitate conſtrictum videt, eò quòd uno pede in ioferoo ſe poſitum conſpiciat. Tertia ratio eſt, quia malum habitum ſuum, ex peccato contractum, in naturam convertit: Naturaliter enim homo eo modo, quo vivit, ita pariter mori ſolet. Quarta ratio eſt, quia Pœnitentia illorum, qui diù in quotidianis ſceleribus inſorduerunt, longo indiget examine, multiſque circumſpectionibus, cum multa in iis ſolvenda ſint vincula. Unde longo opus eſſet tempore, diligenti mentis applicatione; in infirmo quoque requireretur intellectus ſerenus, atque tranquillus, & ingens memoria: quæ io ultimo vitæ momento adeſſe noo poſſunt. Ex quibus omnibus clarè convincitur, mortis articulum pro facienda vera pœnitentia non eſſe opportunum.

Scot. 4. ſent. d. 20. q. 1.

Propter quatuor rationes Scotus dicit in agonia pœnitentiam eſſe inſufficientem.

5 Eccleſiaſtes quoque temerarios illos Pœnitentiæ procraſtinatores in hæc verba inſtruit: *Ne impiè agas multum, & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.* Sed quodnam eſt illud tempus, quod non eſt noſtrum? Tale ſpecialiter eſt tempus gravis infirmitatis. Videmus enim, quòd Medici tunc infirmo præcipiant, ut quieſcat ſupra quàm poteſt. Tunc etiam multum temporis in corporalibus inſumitur remediis. Aliud impenditur à parentibus, & amicis factis viſitationibus, quas repudiare non licet. Aliud tempus negociis adhibetur domeſticis; ac tandem modicum hoc tempus, quod ipſi ſupererit pro cura & ſalute animæ, artificiosè ei eripitur, ne ex mortis propinquitate nimiùm conſternetur. S. Auguſtinus, vel quiſquis eſt auctor ſermonum *ad fratres*, ſequens tangit conſiderabile

Eccl. 7. 18. Tẽpus mortis non eſt infirmitatis.

S. Aug. ſer. 39. ad fratres.

pun-

Digitized by Google

punctum, inquiens : *Nolite differre confiteri peccata veſtra ; nam qui uſque ad ultimum vita ſua diſtulerit confiteri, dat ſignum, quod hoc libenter non facit ; non gratioſè, non puro corde, ſed coactus hoc facere videtur. Sed coacta ſervitia quantum Deo vel hominibus placeant, conſiderate.* Dicebat Pſalmiſta : *Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo.* Taulerus quoque ait : *Converſio dilata difficilis eſt, propter tria. Primo, quia quantò aliquis diutius manet in peccato, tanto erit major pœna peccati. Unde S. Hieronymus : Quanto autem major eſt numerus temporum, quibus obliviſcimur Deum, tanto erit major pœna peccati. Secundo, quia quanto aliquis diutius manet in peccato, tanto amplius oneratur a peccatis. Unde S. Auguſtinus : Perſeverare in peccato, dat augmentum ſcelerum. Et Gregorius : Peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit ; ideo difficilius ſurgit. Qui ergo non ſurgit oneratus parum, quomodo ſurget, quando multum? Tertio, quia homo circa mortem habet multa impedimenta, videlicet, de diſpoſitione domus, & filiorum ; de infirmitate, qua non permittit eum cogitare de anima ſua. Sicut dicit Hieronymus : Dum infirmitate opprimeris, nil aliud cogitare potes, quam quod ſentis. Propter hoc Auguſtinus dicebat : Pœnitentiam ſcio, nec laudo, nec vitupero : nam morbus urget, pœna terret, filii & uxor, quos illicite diligis, & mundus eum ad ſe vocat ; & ſæpe ex divino judicio hoc accidit homini, quod moriens obliviſcatur ſui, qui dum viveret, oblitus eſt Dei.*

Pſ. 53. 8.
Taul. de Chriſtiana Inſtit.

Converſio dilata eſt difficilis propter tria.

Alius quoque digniſſimus author in probationem hujus ita ſcribit : *Si morbus præoccupaverit, tunc res eſt cum morbo, qui nihil aliud agi ſinit, niſi cum medicis, cum uxore, liberis, hæredibus, creditoribus, famulis, amicis, & inimicis.*

Viguerius de orig. pecc. c. 11. §. 4. v. 6.

Audiamus inſuper, quid B. Laurentius Juſtinianus in hac materia moneat : *Recogitabis*, inquit, *ipſa hora tranſactos annos tuos in amaritudine animæ tuæ, talique conſideratione cruciabuntur interiora tua, atque indicibili pœna damni dilaniabitur cor tuum, quoniam uno fine, & æquali conditione defecerunt tibi peccati delectatio, peccandi facultas, & tempus pœnitentiam agendi. Non erit, qui te de tam laborioſo valeat liberare conflictu, neque qui vel unius horæ ſpatium tibi poſſit indulgere, ad tuorum ſatisfactionem delictorum. Non ſcientia diu ſtudioſè acquiſita. Non facultates per multa tempora congregata. Non amicorum, propinquorumque ſolatia, & lacrymæ, te ab examine juſti judicii eripere valebunt.* Qui enim acerbiſſimis cruciatur doloribus, magis eſt diſpoſitus ad deſperationem & impatientiam, quàm ut de pœnitentia quicquam cogitet ; febris enim v. g. maligna nullam habet virtutem commovendi cor ad eliciendos actus amoris Dei, veræ contritionis & pœnitentiæ. Hi enim effectus, utpotè ſupernaturales, produci nequeunt, præterquam à ſola divina gratia. Quam cum per tot annos contemptibiliter repudiaveris, qua ratione illam tunc ſperare poteris, cum illam promerendi tempus amplius non erit? Malignitas v. g. peſtifera potius apta eſt ad cauſandam mentis alienationem & delirium, quàm applicationem mentis ad negocium aliquod adeò arduum, quantum eſt dignam facere pœnitentiam.

B. Laur. Juſt. de Obedie. & Perfect. mon. Conver. c. 14.
In fine vitæ ſolus infirmus pugnare debet.

Infirmus eſt indiſpoſitus ad verã contritionem.

6 Pſalmiſta ait : *Recogitabo tibi omnes annos meos.* Sed quando? num fortè quando memoria evanit, intellectus obfuſcatur, vel voluntas in tot annorum inordinatis affectibus immerſa eſt, & infirmus ſe paulatim in mortis anguſtias redigi videns, contriſtatur? Profectò tunc tempus non eſt recogitandi annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ ; habet enim tunc quod agat, ut dolores ſuos æquanimiter ſuſtineat. Medicamenta humores quidem corporis evacuant, dolores autem ex remorſu malæ conſcientiæ provenientes evacuandi virtutem non habent. Tullius inquit : *Quemadmodum oculus turbatus non eſt probe affectus ad ſuum munus fungendum, reliquumque corpus cum a ſtatu motum eſt, officio ſuo ac munere deeſt : ſic conturbatus animus non eſt aptus ad exequendum munus ſuum.* Plutarchus quoque *de tranquillitate animi* differens, inquit : *Ægrotis uxor moleſta eſt, & medicum incuſant, & lectulum moleſtè ferunt ; ex amicis etiam, ſi quis accedit, gravis eſt, & qui diſcedit, moleſtus.* Infirmitates malignæ, & febres ut plurimùm caput vehementer offendere ſolent, adeò ut mentem ſuam ad nihilum applicare poſſint. Quo igitur modo infirmus in extremis illis anguſtiis poſitus, animum ſuum ad tale negotium applicare poterit, quod requirit totum hominem? Author quidam, à Matthia Fabri in themate 3. Dom. 7. poſt Pentecoſten citatus, ita ſcribit : *Novi adoleſcentem nobilem, qui laſcivis amoribus implicatus dictitabat, ſatis ſibi fore ad ſalutem, ſi ante mortem unam horam vel alteram ad pœnitentiam haberet : enim vero tunc actum a ſe perfectæ contritionis eliciendum, quo ſalvus fieret. Infelix, cum quadam nocte poſt epulas ad peccandum accederet, repentino lapſu, confracta cervice, non una, aut altera, ſed novem aut decem horis ſupervixit, & ſine voce, ſine ſenſu, ac nullo edito pœnitentiæ ſigno, miſerè periit.*

Iſa. 38. 15.

Cic. 3. Thuſcul. Similitudo ab oculo turbato.
Plutarch. de Tranquill. animi.

Cæſar. Recupit.

Exemplum de juvene laſcivo.

7 Sanctus Bernardinus alia tangit impedimenta, veram pœnitentiam in extremis tardantia, vel deſtruentia ; ita enim ſcribit : *Adeſt in tali peccatoris extremitate in ſenſitiva parte maximus dolor & cruciatus, vel maximus timor, & quandoque uterque ſimul ; & utraque paſſio vehemens apta eſt impedire liberum arbitrium, & uſum liberæ rationis, & voluntatis. Actus autem diſplicentiæ de peccato, ad hoc, quod ſit ſufficiens ad veram pœnitentiam, neceſſario requirit uſum liberum rationis & voluntatis, qui quaſi impoſſibile videtur tali adeſſe. Si vero dicas, quòd dolor, vel timor, qui mentem hominis non totaliter impedit, nec intellectum, vel voluntatem ; concedo quidem, multum tamen impedimentò præſtat, & per conſequens remiſſus, & imperfectus uſus intellectus, & voluntatis tunc poteſt haberi, qui vix ſufficit ad ſufficientem diſplicentiam, & requiſitam ad pœnitentiam veram. Hoc periculum tangit Auguſtinus de pœnit. diſt. 7. cap. Nullus ; ubi ait : Nullus expectet, quando peccare non poteſt ; arbitrii enim quærat libertatem, ut delere poſſit commiſſa, non neceſſitatem. Qui prius itaque a peccato relinquitur, quam ipſe ea relinquat, non ea libere, ſed quaſi neceſſitatem condemnat.* Idem Sanctus Bernardinus in progreſſu ejuſdem ſermonis ſubdit : *Periculum eſt mentis alienatio ; alienatur enim in talibus mens, multis oppreſſa vexationibus. Hinc enim vexat dolor, inde mortis expectata, & non expectata timor ; hinc peccatorum ſervitus, inde tentantes Dæmones, illinc mundi affectiones, & intricationes. Perdit ſenſum, amittit memoriam, nihilque minus curat, quàm propriam animam. Propterea Pſalmiſta de talibus ait : Non eſt in morte, qui memor ſit tui ; & per conſequens nec etiam ſui ; in inferno autem quis confitebitur tibi? Quaſi dicat, nullus, ſicut quaſi nullus peccator hujuſmodi in morte recordatur tui.* Nec eſt intermittendum aliud pœnitentiæ in vitæ extremis faciendæ offendiculum, ab eodem S. Prædicatore adductum, ſcilicet : *Juſta à Deo, & à mundo in manibus Diaboli derelictio.* Pro quo declarando citat Sanctum Auguſtinum, dicentem : *Ad veram vix veniet homo ſatisfactionem. Quando perſona nobilis infirmatur, vix invenitur aliquis, qui de ſalute animæ ſuæ audeat ſibi loqui. Executores ſollicitantur circa divitias, & theſauros : Medici circa corporis medicinam. Uxor, filii & amici conſolantur infirmum. Et ſic miſer non permittitur de peccatis ſuis cogitare, nec ſtatum, nec finem vitæ ſalubriter ordinare.* Concludamus hactenùs dicta, dicendo, quòd hora mortis minimè ſit tempus opportunum & ſufficiens ad faciendam veram pœnitentiam, maximè ſi hanc conſideremus S. Ambroſii ſententiam, dicentis : *Grandi plagæ alta, & prolixa opus eſt medicina. Grande ſcelus grandem habet neceſſariam ſatisfactionem.*

S. Bern. tom. 2. ſer. 13. ar. 1.
Liberè non ex neceſſitate peccata ſunt vitanda.

Ib. ar. 3. c. 2.
Alia impedimenta veræ pœnitentiæ.

Ibid. c. 4.

Cogitatur de temporali non æterna ſalute.

S. Ambroſ. ad Virg. Lapſam c. 8.

D I-

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

Exteriores devotionis demonſtrationes, quas impii in morte ſua præſeferunt, valdè ſunt fallaces.

THEMA.

Tunc invocabunt me, & non exaudiam. Prov. 1. verſ.28.

1 POſtquam Deus in cap.1. Parabolarum Salomonis impiis improperaſſet, quòd ex parte ſua eis non defuiſſet, illos ad vitæ emendationem invitando, atque hunc in finem manum illis auxiliatricem porrexiſſet; mox illis prædicit, quòd in contumaciæ ipſorum caſtigationem, illos morte inopina, & inexpectata eſſet mulctaturus: *Cum irruerit*, inquit, *repentina calamitas, & interitus: tunc invocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non invenient me, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint, nec acquieverint conſilio meo, & detraxerint univerſæ correptioni meæ*. Proteſtatur inſuper illis, qui correctiones illius ſurdis excepere auribus, qui vocationes & inſpirationes ſuas contempſerunt, quique divinæ ſuæ legis jugo ſe ſubtraxerunt, quòd in hora mortis fruſtra ſperaturi ſint aditum ad ſuam miſericordiam, vel quòd preces eorum ſint exaudiendæ. Undè clarè deducitur, quòd tametſi multi impiorum in extremo agone ſe Deo recommendent, verè ſe compunctos eſſe oſtendant, pectus ſuum percutiant, emendationem vitæ ſuæ firmiter promittant, peccata ſua deplorent, Crucifixum cordi aſtringant, & oſculentur; de ipſorum tamen ſalute nequicquam confidere poſſimus: hæc enim verba proteſtativa adeò ſunt clara, ut gloſſa nulla indigeant, quibus Deus ait: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam, &c. Quia non vere pœnitebunt*, ut exponit Lyranus, *ſcilicet amore boni, ſed tantum timore, & horrore mali pœnæ, qualis fuit pœnitentia Antiochi*. Hugo Cardinalis aliter illa verba interpretatur, dicens: *Tunc invocabunt me, ſed nimis ſero, quia clauſa erit janua miſericordiæ, & de cætero non aperietur. Quære autem non inveniant*, ſubdit: *Eo, quod exoſam, &c. id eſt, flagelli correctionem, vel vitæ & morum reformationem, de qua Pſalmiſta: Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta. Et nota, quòd dicitur: Exoſam habuerunt, quaſi dicat: non ſolum in ſe non habuerunt diſciplinam, ſed etiam in aliis eam oderunt, & timorem Dei non ſuſceperunt in ſe*. Dionyſius Carthuſianus explicat verba illa: *Manè conſurgent ad me*, dicitque, illorum ſenſum hunc eſſe: *Id eſt, acerbitate pœnarum inducti, feſtinabunt me invocare, non amore virtutis*. In Bibliotheca veterum Patrum Lucas Abbas S. Cornelii in ſummariis ad Commentaria Aponii ſuper ſacra Cantica, in perſona Redemptoris noſtri ita fatur: *Clamabam, & non exaudiebatis. Extendebam verba mea, & non intendebatis. Itaque & ego veſtram perditionem ridebo*. Et ſubdit: *Hæc terribilis locutio, qualiquefaciet animam contemnentem Dei præcepta, lacrymabiliter demonſtrat, qualia perpeſſa ſit, eo quod pulſanti Domino aperire contempſerit*.

Sæpè in fine dantur multa ſigna veræ pœnitentiæ, ſed fallacia ſunt.

Lyran.

Hug. Card.

Quia non ex amore virtutis procedunt.

Dion. Carr. Bibl. S. Patr. to. 1.

2 S. Bernardinus unum ex illis conſiderat, qui in extremis conſtitutus plorat, & pectus percutit, tametſi malè vixerit, vocibuſque divinis ſurdas ſemper aures præbuerit; cui proinde nequaquam fidem adhibendam eſſe dicit: *Licet quandoque talis fundat lacrymas*, inquit, *tundat pectus, & miſericordiam poſcat, adhuc ſunt dubia hæc ſigna. Unde Auguſtinus ait: Qui differt pœnitere uſque in finem, vix, aut numquam benè pœnitet, quia quæ creditur vera eſſe contritio, mortis eſt inſtantis exaſperatio*. S. Valerianus convincentem adducit rationem, cur ejuſmodi pœnitentiæ procraſtinatores non facilè in ultimo vitæ articulo exaudiantur. Quia ſcilicet cum in periculis imminentibus, ſive in anguſtiis conſtituti, divinum, & Sanctorum cælituum implorantes auxilium, ſtipulatis per juramenta promiſſionibus emendationem ſuam promiſerint, & voverint; illas tamen promiſſiones, & vota minimè adimplere curarunt. *Inde eſt*, inquit S. Valerianus, *quod otioſis Dei auribus hominum preces evaneſcunt, nec habet efficium interceſſio lacrymarum, quia difficile eſt, ut exaudiantur, qui Deo ſuo frequenter vana promiſſione blandiuntur*. Pharao apertis verbis ſe Atheiſtam eſſe declaravit, dum ait: *Neſcio Dominum*; ſibi namque perſuadebat, nullum eſſe in terris alium Deum præter ſe: At verò dum in maris rubri procelloſis undis cum exercitu ſuo naufragaretur, perque divinæ juſtitiæ flagellum ad mortem requireretur, furorem contra populum Dei electum conceptum depoſuit; unde ait: *Fugiamus Iſraelem*: Divinam quoque veri Dei aſſiſtentiam populum ſuum tuentem confitebatur, inquiens: *Dominus pugnat pro eis contra nos*. Ægyptii quoque tametſi nullam aliam crederent divinitatem, quàm eam, quæ Diis ſuis inerat, quos adorabant; attamen quando mortem ſibi vicinam viderunt, Deum Iſraelis, Deum vivum & verum eſſe confeſſi ſunt. Unde Cajetanus ait: *Deum agnoſcit, qui dixerat: Et ſcient Ægyptii, quia ego Dominus; nunc enim confitentur, quòd non magica arte, ſed ipſe Dominus eſt, qui pugnat pro Iſraelitis contra Ægyptios*. Ubi notandum, quòd Ægyptii hanc fecerint confeſſionem, in quantum ſe in aquarum illarum abyſſo ſubmergendos eſſe videbant; per hanc enim confeſſionem, mortis metu extortam, ex periculo illo evadere moliebantur; cum tamen ſi evaſiſſent, æquè fraudulenti in promiſſionibus ſuis futuri fuiſſent, quàm antea fuerant. Lippomanus ſimiliter ait: *Vide, quomodo audacia impiorum vertitur in conturbationem, perſecutio ad fugam, perfidia indurata ad pœnitentiam intempeſtivam, & infructuoſam*.

S. Bern. t. 1. ſer. 13. art. 3. c. 1.

Probatur efficaci ratione.

S. Val. ho. 4.

Exod 5. 2.

c. 14. 25.

Cajet. Ægyptii in pœnis confitebantur Deum, liberati contemnebant.

Lippom. ib

3 Sacer textus extrinſecam ſacrilegi Antiochi, ultricem Dei manum experientis, mutationem his verbis peregregiè deſcribit: *Is, qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram, in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans*. Undè rara apparentis pietatis ſpecimina confeſtim edidit: *Cæpit enim ad agnitionem ſui venire, & divina admonitus plaga, ita ait: Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire. Civitatem, ad quam feſtinans veniebat, ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſtorum faceret, nunc optat liberam reddere: & Judæos, quos nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum, ſed avibus, ac feris diripiendos traditurum decreverat, æquales nunc Athenienſibus facturum pollicetur. Templum etiam ſanctum, quod prius exſpoliaverat, optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de reddittibus ſuis præſtiturum: Super hæc & Judæum ſe futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei poteſtatem*. Poteratne dari emendatio aliqua religioſior, & pientior iſta? Et tamen *orabat hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus*. Scitiſne cauſam, cur Deus hanc Antiochi mutationem oculis benignis reſpicere noluerit? Ideò nimirùm, quia ſolùm à timore imminentis mortis mutatio hæc promanabat. Opportunè ad idem propoſitum incidit mihi, quod de quibuſdam nautis me legiſſe memini, qui in tempeſtate maris conſtituti, votum quoddam pro quodam loco B. Virgini miraculoſæ ſacro fecerunt; videlicet quòd ſi periculum illud evaderent, oblaturi eſſent cereum tantæ longitudinis & craſſitiei, quantæ malus navis erat. Cumque unus illorum ſubjunxiſſet: Quomodo votum hoc adimplere poterimus? ubinam tantam ceram inveniemus? undenam nobis tanta erit pecunia, ut tam ingentem ceræ molem comparemus? Reſpondit alter: Eſto animo quieto. Promittamus multa, ut ex hoc imminenti periculo liberemur; ubi autem evaſerimus, B. Virgo candelæ unius obuli facilè acquieſcet. Eodem prorsùs modo impii, qui in vita ſua Deum ſæpiùs promiſſionibus ſuis defraudarunt, idem quoque ſe in extremo vitæ articulo facturos eſſe ſtultè ſibi perſuadent. Ac proinde vota emittunt, efficaciter ſe Sanctis commendant, eleemoſynas magnas diſtribuunt, aliorum piorum hominum orationes depoſcunt; Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum exponi faciunt, magnamque pollicentur vitæ emendationem, *ſed orant ſceleſti Dominum, à quo non ſunt miſericordiam conſecuturi. Multi in tempore mortis veniam petunt, nec obtinent; confitentur, nec exaudiuntur*, inquit Dionyſius

1. Mach. 9. 8.

Deſcribitur magna apparentium converſio nis Antiochi.

Non tamen erat vera.

Narratio de periclitantibus in mari.

Digitized by Google

Dion. Carth. in c. 1. Prov.

ſius Carthuſianus, *quia ſolo ſervili timore hoc faciunt, non zelo juſtitiæ. Hinc de Antiocho fertur, quod orabat ſceleſtus Dominum, à quo non erat miſericordiam conſecuturus.* Citatque idem Carthuſianus textum illum Iſaiæ cap. 1. *Cum extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos: & cum multiplicaveritis orationes, non exaudiam.* Pro hujus veritatis dilucidatione ſequens ſimilitudo opportunè deſerviet: Duo capitales inimici in duello ſimul congrediuntur, quorum unus alteri prævalens, dum inimico in terram ſub pedibus proſtrato pugionem faucibus admovet, hic ſubitò humiliatur, vitam ſibi ob Dei amorem condonari poſcit; quod ſi obtineat, ſervum & mancipium illius ſemper ſe manſurum fore promittit. Quis hìc non videat omnes haſce promiſſiones ex ſolo mortis metu derivari? remanente nihilominùs in corde erga inimicum priſtino odio, adeò ut ſi eidem extra omne periculum conſtituto idem inimicus occurreret, illum utique ad mortem uſque perſequi nequaquam omitteret. Cum igitur *ſcrutans corda, & renes Deus* probiſſimè ſciat, in impiis agonizantibus etiamnum dominari peccaminoſos affectus, pravoſque habitus, quos in vita contraxerunt, eoſque ob ſolum mortis metum plangere, non verò, quòd ſe ipſum offendiſſe diſpliceat, cujus ſignum eſt, quòd ſi ſupervi verent, ad præteritas utique voluptates denuò redirent; mirum non eſt, quòd talium impiorum in articulo mortis ex ſubitam pœnitentiam non admittat. Balthaſar Rex concubinarius erat peſſimus, ſacrilegus, adeòque impius, ut per ludibrium ſacra templi vaſa, quæ Nabuchodonoſor pater ejus in aliquali adhuc habuerat veneratione, profanaverit. Inſuper crapulæ, conviviis, tripudiis, aliiſque ſimilibus diſſolutionibus deditus erat; & tamen in illa nocte, in qua terribiles digiti horrendam illam adversùs ipſum exarabant ſententiam, *facies Regis commutata eſt, cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad ſe invicem collidebantur.* Tuncque & non priùs ex timore mortis adactus, Danielem Prophetam accerſivit, ampliſſimoſque ſcripturam ad parietem extenſam interpretanti honores eſt pollicitus. Solent enim perverſi, licèt in vita viros religioſos abominentur, contemnant, & derideant, dicantque: *Circumveniamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis:* nihilominùs mortis hora appropinquante eoſdem religioſos accerſere, ut ad lectum ipſis aſſiſtant, eorumque orationibus ſe enixè recommendare. Prout etiam Rex ille impius Scriptura teſte fecit, ſiquidem Danielem, quem antea ne quidem coram oculis ſuſtinere poterat, tunc honorare cœpit, quia *Tunc indutus eſt Daniel purpura, & circumdata eſt torques aurea collo ejus, & prædicatum eſt de eo, quod haberet poteſtatem tertius in regno ſuo.* Nec tamen ob id Regem hunc iram Dei evaſiſſe invenietis, quin potiùs idem ſacer textus immediatè ſubjungit: *Eadem nocte interfectus eſt Balthaſar.*

De duobus duellantibus.

Pſal. 7. 10.

De Balthaſare Rege.

Dan. 5.

Sap. 2. 12.

Impii in neceſſitate honorant Religioſos.

4 In ejuſdem veritatis confirmationem, ſequens pariter conſideratio deſerviet. Tametſi enim præſes Judææ Pilatus innocentiam Chriſti, quam ſæpiùs conteſtatus fuerat, probè ſibi haberet perſpectam; nihilominus ipſum flagellari, pungentibus ſpinis coronari, lacera purpura per ludibrium veſtiri, ipſumque crudelium Hebræorum inſultibus, & opprobriis traditum, in medio duorum latronum in monte Calvariæ, publico nimirùm ſupplicii loco, tanquam malefactorem crucifigi juſſit. Licèt poſtea manus ſuas aqua abluendo, ab hac injuſtitia ſe purgare, & juſtificare voluerit, dicendo: *Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus.* Cui ſimiles ſunt multi, per totum vitæ ſuæ decurſum, *rurſum ſibimetipſis crucifigentes filium Dei, & oſtentui habentes:* qui tamen ſtultè ſibi poſtea perſuadent, ſe per confeſſionem, præproperè, & ex timore ſervili, metuque mortis, & inferni factam, nec non per infixa Crucifixo oſcula, maculas haſce abominabiles, & fœtentes, in conſcientia ſua per triginta, & quadraginta annos malè contractas, poſſe eluere. Petrus Cellenſis petitionem Epulonis de mittendo Lazaro in inferno factam conſiderat, inquiens: *Petiit Epulo, ut Lazarus intingat extremum digiti ſui in aquam, &c. ſed parum petiit, & ideo forte non impetravit. Parum, inquam, petiit, quia non in aqua, ſed in ſanguine flamma infernalis extinguitur; non enim levi, & momentanea compunctione gravis culpa detergitur, ſed eouſque penetrare debet vis doloris, quouſque acceſſit iniquitatis.* Gravis culpa non abluitur per aſperſionem aquæ ſanctæ à Parocho factam, non per tunſionem pectoris execrabilium ſcelerum inveterata ſentina tollitur; ſi enim hoc à divina miſericordia ſperare liceret, mundus utique hominibus ſceleratis adimplendus eſſet; hi enim pro majori parte converſiones, & pœnitentias ſuas ad extremum uſque mortis articulum reſervarent. Nimis evidentes ſunt illæ ab Incarnata Veritate factæ proteſtationes: *Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum; ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt.* In quonam verò hæc divinæ voluntatis executio potiſſimùm conſiſtit? Audite Sanctum Paulum dicentem: *Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione, ut ſciat unuſquiſque veſtrum, &c.* Examinetis igitur, an quod Sanctus Apoſtolus præſcripſit, adimpleveritis; ac tum demum regnum cœlorum ſperare licebit: *In lege Domini voluntas ejus.* Quonam verò modo eandem obſervaſtis? *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* In extremo vitæ momento infirmus non ex motivo ſupernaturali plorat, ſed quia ſe unum pedem in ſepulchro habere, altero verò pede ſe in limine inferni ſtare conſiderat; & ideò lacrymæ ejus veræ non ſunt, ſed lacrymæ ſunt Crocodili, qui plorat quidem, ſed plorando fœtum extinctum non vivificat: *Plenam itaque manum ſanguine Redemptoris, non extremum digiti in aqua tinctum expoſcat conſcientia de gravibus confitentis.* Idem Cellenſis paulò poſt modum oſtendit, quo infirmus in ultimo articulo in Crucifixum cum fructu ſperare poſſit; ait enim: *Lavet manus ſuas, non in ſanguine peccatoris, ſed in morte Redemptoris. Tingat digitum in locum clavorum, & mittat manum ſuam in latus Salvatoris, ut ſicut animam ſuam pro nobis poſuit moriendo, & redimendo nos à morte ipſe Dominus; ſic iſte conſcientiam ſuam pro ſe exponat confitendo, & pœnitendo.*

Pilatus lavit manus ſuas, conteſtans innocentiam ſuâ, & ſimul tradebat Chriſtu voluntati Judæorum.

Matth. 27. 24. Hebr. 6. 6. Iſti … impii in fine vitæ.

Petr. Cell. lib. de Pan. cap. 25.

Matth. 7. Non omnis qui dicit Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum.

1. Theſſ. 4. 3.

Pſal. 1.

Petr. Cell.

5 Ubi advertendum eſt, Venerabilem hunc Scriptorem Confeſſionem, & pœnitentiam inſeparabiliter ſimul inter ſe conjungere. Multi quidem confitentur, at verò putaſne illos per talem confeſſionem ſalvari? Nequaquam ſalvabuntur, ſi dolor pœnitentiæ non ſit ſufficiens & validus, prout ut plurimùm inſufficiens eſt in illis, qui in peccatis ſuis ſunt habituati; ſicut in ſequentibus diſcurſibus prolixiùs oſtendemus. In revelationibus Sanctæ Birgittæ Chriſtus huic ſanctæ fœminæ dixiſſe fertur: *Miraris, cur illum non audio, quem vides multas habere lacrymas, & plurima largiri pauperibus pro honore meo? Reſpondeo tibi ad primum: Ubi duo fontes decurrunt, frequenter contingit, quod in unum convenientes, alterius aqua, quæ turbida eſt & lutoſa, maculat & deturpat aquam fontis puriſſimi; quam factam lutoſam quis poterit bibere? Sic eſt etiam de lacrymis multorum; quorundam enim lacrymæ quandoque procedunt ex humiliatione inclinationis naturæ, quandoque ex mundi tribulatione, & dolore inferni. Talium enim lacrymæ lutoſæ ſunt, & fœtidæ, quia non prodeunt ex charitate Dei. Sed illæ lacrymæ ſunt mihi dulces, quæ procedunt ex conſideratione beneficiorum Dei, ex conſideratione ſuorum peccatorum, & amore ad Deum.* Plerumque per experientiam videmus, quòd ſuſpiria, ſingultus, vota, preces, ſtridores, quos peccatores morti vicini edunt, ex illius horrore deriventur, non verò ex averſione & odio peccatorum commiſſorum. Pauci precantur pro anima, ſed curam habent pro corpore, ne moriantur.

Habituati ut plurimum habent dolorem inſufficientem.

Rev. S. Birgit. lib. 4. c. 13.

Viſio S. Birgittæ facta.

6 Malus latro Chriſto ſe recommendavit, dicens: *Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.* Idem vicinus erat Beatiſſimæ Virgini, quæ peccatorum eſt refugium, viciniſſimus quoque Crucifixo Redemptori, qui in cruce pendens etiam pro crucifixoribus ſuis patrem rogabat; & tamen damnatus fuit.

Luc. 23. 39.

Digitized by Google

fuit. Judas ipſiuſmet Salvatoris manibus communicatus fuerat, peccatum ſuum publicè confitebatur, famam Redemptoris reſtituerat, dicendo: *Peccavi tradens ſanguinem juſtum*. Similiter iniquæ venditionis comparatam pecuniam reſtituit, quia *retulit triginta argenteos*. Et tamen mortuus eſt deſperatus. Non igitur ſalutis ſignum ſemper eſt, ſi impius ſecundùm exteriorem apparentiam cum devotione moriatur, ſi pœnitentia valida non ſit. Sæpè enim contingit, quòd ſervi Dei quoad oculos mundi hujus malè pereant, & tamen ſalventur. Lazarus mendicus in publica via jacebat, canibus circumdatus, ulceribuſque plenus: quis illum Dei inimicum fuiſſe non credidiſſet? Et tamen cœlitùs ad illum miſſæ ſunt angelorum cohortes, quæ illum in æternæ beatitudinis depoſitum deportarent. Econtra verò veriſimile eſt, quòd dives Epulo circa lectum ſuum multos habuerit circumſtantes Sacerdotes, Scribas, Phariſæos, aliaſque perſonas religioſas, utpotè quæ in ſimilibus occaſionibus à parentibus ſolent advocari; & tamen ſicut *duxit in bonis dies ſuos, ita & in puncto ad inferna deſcendit*; id eſt, ut ex Hebræo interpres quidam legit, *cum quiete ad inferna deſcendit*. Reprobi igitur certi ſunt, quòd debita illis ſit æterna condemnatio; undè parùm cum illis luctari habet ſpiritus malignus.

Matth. 27. 4. Damnatus latro invocavit Chriſtum, Judam pœnituit traditionis ſed inſufficienter ad ſalutem.

Hiſtoria de Lazaro, & Epulone. Bolduc.

7 Et verò unum ex horribilioribus magiſque uſitatis ſuppliciis, quibus juſtiſſimus judex flagellat impios eſſe ſolet, quòd permittat, ut qui malè vixerunt, ad ultimum uſque vitæ momentum converſionem ſuam tardantes, quoad exteriorem nihilominus apparentiam cum ſignis devotionis, & compunctionis moriantur; indeque alii ipſos imitentur in eadem via mala, non cogitantes, quòd modicum hoc bonum, quod apparet, fictum ſit, & falſum: *Renuerunt* enim *accipere diſciplinam, induraverunt facies ſuas ſupra petram*, inquit Jeremias. Dic, obſecro, quidnam tibi Echo eſſe videtur? Et unde oritur? Echo utique nihil eſt aliud, quàm quædam vocis noſtræ ad ſaxum durum, & concavum allidentis repercuſſio; ſaxum enim hac voce percuſſum, eandem vocem ad clamantem redire facit. Sententia eſt Spiritus Sancti, ut ſupra probavimus: *Cor durum male habebit in noviſſimo*. Etenim per viginti, & triginta annos impii corda ſua in peſſimis omnium vitiorum habitibus indurarunt; in illo autem extremo vitæ momento, dum à circumſtantibus ſibi dici audiunt: Dicas ore, vel corde, *Jeſus, Maria*; ipſi quidem repetent *Jeſus, Maria*. Percute pectus tuum, & dic, *Deus propitius eſto mihi peccatori*, ipſi ſubitò obedient. Oſculare vulnera Crucifixi, mox labia ſua porrigent. Veruntamen duritia in ipſorum cordibus ſemper perſeverabit, eruntque hæ voces nihil aliud, quàm vanum, & infructuoſum Echo, de quo Sapiens ait: *Reſonans de altiſſimis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore*. Timor etenim corda ipſorum in illo momento, in quo *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus*, quaſi gelu quodam conſtringit, & indurat; & *quia abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas*, ſine qua, ut dicemus, aditus in cœlum haberi nequit. Scimus ex fide, quòd *nemo poſſit dicere, Dominus Jeſus, niſi in Spiritu Sancto*; cùm igitur hi indurati peccatores, qui toties nomen Jeſu ore nominant, per totum temporis ſpatium Spiritui Sancto reſtiterint, utique Jeſum in illo ultimo momento Salvatorem ipſis futurum eſſe ſperare non poterunt, ſed potiùs ut inexorabilem judicem experiri debebunt.

Jer. 5. 3. Deſcribitur Echo.

Illi comparatus in fine pœnitentes. Sap. 17. 18.

1. Cor. 2. 14.

Matth. 24. 12.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Actus amoris Dei ſuper omnia, ſine quo peccator ſalvari nequit, in mortis articulo difficulter eliciuntur.

THEMA.

Qui non diligit, manet in morte, 1. Joann. 3. v. 15.

1 AXioma hoc S. Joanni, divini amoris Secretario, à Spiritu Sancto dictatum, de morte corporali intelligi nequit; ſiquidem per experientiam videmus, multos vivere, licèt non ament Deum. Ac proinde de morte æterna intelligendum erit, quam unuſquiſque Deum mortaliter offendens indubitanter incurrit, quia *anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Cumque ubi amor Dei non eſt, peccatum aboleri nequeat, conſequens eſt, quòd qui poſt peccatum mortale actum amoris Dei non elicit, æternam perditionem evitare non poſſit. Hic autem eſt multorum error, qui ſe de vita præterita in fine vitæ pœnitentiam acturos eſſe confidunt, quòd non advertant, nec ſe reflectant ad hoc, quòd ſcilicet illis difficile, ne dicam impoſſibile futurum ſit, actus amoris elicere erga Deum illum, quem ſupra ſe implacabilem & rigoroſiſſimum ſentient judicem. Sanctus Bernardinus inquit: *Auguſtinus ſcribit: Scriptum eſt, neminem ſine charitate ſalvum eſſe, &c. quem pœnitet ſero, oportet non ſolum Deum timere judicem, ſed juſtum diligere; non tantum pœnam timeat, ſed anxietur pro gloria. Ex verbis igitur Auguſtini patet, quod licet homo timeat pœnam, timori tamen præponere debet charitatem divinam. Difficile eſt in tali extremitate habere hunc actum, hac principali circumſtantia intentionatum, & regulatum; & hoc maximè propter duo. Primo, quia timet infernum; nam qui uſque tunc fuit impœnitens, non videtur tunc à ſeipſo extorquere poſſe diſplicentiam novam peccatorum ſuorum, niſi timore imminentis pœnæ, non charitatis divinæ; præſumitur enim, quod ſi remotus eſſet à pœna, ſicut prius, non extorqueret à ſeipſo diſplicentiam illam, ſicut nec etiam prius. Secundo, quia timet mortem. Nam ſaltem aliquod ſimpliciter involuntarium videtur cauſa iſtius diſplicentiæ, ſcilicet expectatio mortis propinquæ; mors enim iſta involuntaria eſt, & quod non fit niſi ex ſuppoſitione cujuſdam involuntarii, non ſimpliciter voluntarium dici poteſt; ſicut per exemplum patet. Non enim omnino voluntariè quis projicit merces ſuas in mare, niſi ex ſuppoſitione cujuſdam periclitationis, quam nollet. Quod autem fit, niſi ſit voluntarium, non eſt multum acceptabile illi, cui fit, quia non videtur propter ejus amorem fieri.*

Ezech. 18. 4. Explicatur thema de morte animæ.

S. Bern. to. 1. ſer. 13. art. 1. cap. 2.

Propter mortem, & infernum elicitur dolor.

2 Celebre eſt illud Sancti Apoſtoli effatum: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*. Sunt aliqui, qui, quoad uſque vixerunt, crudeles fuere erga pauperes. At verò morti appropinquantes, diſtribuendas mittunt ingentes eleemoſynas, multa pia faciunt legata, ſeniuſque pietatis, haud ſecùs ac ſi Sancti Franciſci perſonam induiſſent, ſe habere oſtendunt: nunquid hiſce velut bono latroni paradiſum aperiendum eſſe cenſeretis? Si id exiſtimatis, valdè profectò decipimini, quia effatum illud Sancti Joannis in themate propoſitum minimè fallit, ſcilicet: *Qui non diligit, manet in morte*. Neque enim moribundus talis ad faciendas eleemoſynas ex motivo amoris Dei ducitur, vel ex amore erga proximum, ut ſcilicet alienis proſpiciat neceſſitatibus; ſed ſolùm ob proprium commodum, quia ſcilicet per illarum eleemoſynarum merita ſe ſupervicturum, & à morte liberandum eſſe ſperat: ubi autem amor Dei non eſt, meritum pro vita æterna adipiſcenda eſſe non poteſt, nec opus Deo gratum, & acceptum produci. Præterquàm quòd ideò moribundus

1. Cor. 13. 1.

Avarus in fine dat eleemoſynas quia divitias in morte deſerere debet.

Digitized by Google

dus liberaliùs eleemoſynas in ultimo vitæ momento diſpenſet, quia ſcilicet videt, quòd divitias ſuas ſecum portare non poſſit: *Cum interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus*: cæteroquin verò adeò liberalis non eſſet, & quod dat, contra ſuam voluntatem largitur; quemadmodum illi, qui merces ſuas in mare projiciunt, ut navim allevientes, eandem à naufragii periculo ſalvent, ut ſupra audivimus. Porrò S. Bernardinus adductis ſupradictis rationibus, hanc ſtatuit concluſionem: *Claret igitur ex jam dictis, quod durum & arduum eſt, quod talis Deum ſuper omnia amet, quem antea ſuper omnia odiebat. Exempli cauſa: Si quis foret cordialis amicus regis Granatæ, naturaliter tamen ſubditus Regi Aragoniæ, & faveret juxta poſſe Regi Granatæ, atque noceret toto conamine Regi Aragoniæ, & in hac inimicitia perſeveraret per quatuor annos, & ſuperveniret caſus, quod Rex Aragoniæ caperet eum, multiſque cruciatibus torqueret illum; nonnè quaſi impoſſibile eſſet, & incredibile, quod captus talis verteret amorem ad Regem Aragoniæ, totoque corde eum diligeret ſuper cunctos homines totius orbis, ſuper ſocios, ſuper amicos, ſuper filios, & cæteros conſanguineos ſuos? Inſuper addatur, quod eum ſpecialiter diligeret, qui eum captum teneret, & cruciaret, & è converſo averteret amorem ſuum à Rege Granatæ, & illum odiret ſuper omnes homines mundi; quem tamen prius dilexit, nullamque cauſam dederit ei de novo odio generando? Sic utique in propoſito eſſet de Rege vero, Domino Ieſu Chriſto, & ejus adverſario infernali, atque homine peccatore in extremis agente, prædicto modo. Detur etiam in exemplum alter, qui in furto à quodam juſto judice comprehenſus eſt, perſeveravitque longo tempore in furando, finaliter juſta ſententia condemnatur ad mortem, ducitur ad patibulum: quod ante ſe conſpiciens lacrymabiliter veniam poſcit, dicens, non ſe impoſterum ſimilia patraturum. Quis exiſtimabit, hoc illum dicturum amore Reipublicæ, vel juſti domini, aut judicis, & non potiùs timore, atque pavore mortis? Sic eſt in propoſito de eo, quem pœnitet in extremis.*

Pſal. 48. 19. Et quod dat, dat contra voluntatem ſuam.

S. Bern. ibid.

Exemplificatur de captivo.

Item fure ſuſpendendo.

3 Apud Iſaiam Deus expreſſis verbis ſe declarat, quòd tametſi per longum annorum decurſum peccata & offenſas à reprobis ſibi illatas patienter diſſimularit; ſuo tamen tempore, id eſt, in articulo mortis ipſorum, tantò ſe illis iracundiorem eſſe futurum: *Tacui ſemper, ſilui, patiens fui. Sicut parturiens loquar, diſſipabo, & abſorbebo ſimul*. Similiter Apoſtolus illos, qui Deum ad pœnitentiam vocantem, & patienter illorum emendationem expectantem contemnunt, his verbis perſtringit: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ejus*. Porrò tempus mortis eſt illud, in quo Deus, juſtus judex, vel bonos præmiat, vel malos & impios ſeverè caſtigat. Peccatoribus eſt dies iræ, dies furoris, dies vindictæ: *Dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & anguſtiæ*, ut eſt apud Sophoniam, *dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis*. Ac proinde cum dies ille tempus illud ſit, in quo (ut in pluribus Scripturæ ſacræ locis prædixit, & in decurſu omnium ſæculorum per varios funeſtos eventus oſtendit) manum ſuam ad fulmina iræ ſuæ contra impios in malo habituatos vibranda apponet; qua ratione à divinæ iraſcentis juſtitiæ flagellis percuſſi, tunc in tam brevi tempore actus charitatis, & amoris erga Deum, aſperè illos tunc percutientem, in ſe excitare poterunt? Præterquam quòd non ſit in poteſtate illorum poſitum, ut ſimiles actus pro ſuo arbitrio, & beneplacito elicere poſſint, niſi ſpeciali divinæ gratiæ auxilio ad ſimiles actus permoveantur. Explicemus idipſum pulchra quadam, omnibuſque nota ſimilitudine: Sit enim v. g. ſervus aliquis emptitius, contumax, infidelis, ſuoque domino rebellis, qui poſt fugam à domino ſuo factus captivus, ab eodem cum omni ſeveritate flagellaretur, & torqueretur. Crederéſne, quòd talis ſub flagellis, & livoribus totum corpus occupantibus conſtitutus, dominum ſuum vehementiſſimo cordis affectu amaturus eſſet? Utique potiùs crederes, quòd illum mortali proſecuturus eſſet odio, licèt exterius fidelia ipſi ſervitia promittat. Si enim priuſquam tam ſævis verberibus à domino ſuo affectus fuerat, illum non amavit, ſed ab ejus ſervitute declinare & fugere voluit, quantò magis idipſum nunc faciet, quando ſe in procinctu mortis conſtitutum videt, ſcitque pro certo, quòd ſi ſupervixerit, flagella, ferra & compedes ipſi ſine dubio ſint duplicandi? Enim verò peccator eſt hic ſervus, qui amiſſa vera filiorum Dei libertate, à jugo divinæ legis ſe ſubducere molitur: *Vadam poſt amatores, &c.* Deus autem poſt longam patientiam, infidelitatem ejus per hanc vel illam infirmitatem mortalem, vel per hoc vel illud lethale vulnus, unde ſibi moriendum eſſe videt, caſtigat, & flagellat; ipſe verò, quia ſe ſub tam ſævis flagellis conſtitutum cernit, fidelem deinceps ipſi per omnem vitam ſervitutem exhibere promittit, licèt eum antea contempſerit, & Vatiniano odio proſecutus fuerit. Credemuſne, quòd talis, ſe in limine inferni poſitum eſſe, & à Deo juſtè caſtigari cernens, eundem ſit amaturus? Nequaquam: illum quidem timebit, ſed timor hic ſervilis ad ejus ſalutem non ſufficit. Etenim ſi quando per tot annos ſibi beneficus fuit, indulgendo ſanitatem, divitias, honores, delicias, cunctaſque alias proſperitates temporales, illum nihilominùs non amavit, ſed obſtinatus ejus inimicus fuit, & ad omnes ejus voces ſurdus: crediſne, quòd ille tunc, quando ſub virga poſitus eſt, odium in benevolentiam, & amorem ſit mutaturus? Si id credis, graviter erras. Fidei articulus eſt: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die*: Sunt enim verba Salvatoris, quibus perverſo alicui promiſit, quod in extremo vitæ ſuæ momento illum à morte peccati ad vitam gratiæ ſit revocaturus, cum hoc tamen pacto, ut priùs ab æterno Patre ſuo tractus ſit, id eſt, quòd priùs divinas inſpirationes acceptarit, uſque paruerit. Deus quidem ex parte ſua nos invitare non prætermittit: *Sapientia enim foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam: Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis Spiritum meum*. Ecce, qualiter Deus nobis Spiritum ſanctum offerat, qui ad eliciendos actus amoris erga Deum eſt neceſſarius, quia *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis*. At verò peccatores ad divinas ejus inſpirationes ſurdi ſunt, divinaque ejus auxilia contemptibiliter ſpernunt; quibus proinde dici poteſt: *Dura cervice vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis*. At verò quidnam ex hac rebellione ſequitur? *Tantum abeſt*, quòd in articulo mortis diſpoſiti futuri ſint ad amandum Deum, vel quòd Spiritus ſanctus ipſorum corda occupabit, in eoſque pietatis ſuæ theſauros effundet, ut potiùs apertis verbis proteſtetur, dicens: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo*. Id quod etiam à Propheta Regio his verbis vaticinatum fuit: *Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in furore ſuo conturbabit eos.* Speratiſne Spiritum ſanctum vobis futurum favorabilem & propitium, *qui Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis, ejus inſtinctum non proſequendo*; ut Dionyſius Carthuſianus exponit; vel etiam ut Hugo Cardinalis interpretatur: *Qui nunquam pœnitentiam egiſtis?*

Iſa. 42. 14.

Rom. 2. 5. Deus in morte non diſſimilabit amplius.

Sophon. 1. 15.

Non eſt in libertate hominis elicere actus meritorios.

Similitudo de mancipio.

Oſeæ 2. 4.

Applicatur peccatori uſque in finem vitæ.

Joan. 6. 44. Qui tractum patris ſequuntur, convertuntur. Prov. 1.

Rom. 5. 5.

Act. Apoſt. 7. 51.

Non verò, qui illi reſiſtunt. Pſ. 2. 4.

Dion. Carth. ibid. Hug. Card.

4 S. Paulus nos monet, inquiens: *Nolite contriſtare Spiritum ſanctum*, id eſt, ut Doctor Angelicus exponit: *Nolite eum fugare, vel expellere per peccatum*. S. Ambroſius ait, Spiritum ſanctum *contriſtatum dici noſtri cauſa, quòd læſerimus eum, contemnendo monita ejus. Contriſtatio itaque ejus indignitas noſtra eſt*. Quonam igitur modo in ipſum confidere poterimus, quem ſemper exaſperavimus, maximè cum S. Laurentius Juſtinianus dicat: *Neminem prorſus niſi contemnentem relinquit*? Quòd ſi igitur eum in vita contempſiſti, nimis temeraria erit præſumptio, ſi ejus favorem tibi in morte promittas. Bloſius pro noſtra inſtructione in hæc verba ſcribit: *Vide ne teipſum fallas, & veniam indubitatam tibi promittens in malis, perſeveres, reſipiſcereque differas; nam multi hac perſuaſione decepti pereunt. Tibi quidem promittitur peccatorum*

Ephes. 4. 30. S. Thom. ibi. S. Ambroſ. Quid ſit Spiritum S. contriſtare.

B. Laur. Juſt.

Bloſ. Paral. animæ c. 1. A Deo non promittitur in fine vitæ pœnitentia vera.

Digitized by Google

rum remiſſio, ſi etiam in extremo vitæ periculo poſitus, vere, id eſt, ex amore Dei magis, quam metu ſupplicii, pœnitentiam egeris; non tamen tibi promittitur futurum, ut tunc verè pœnitentiam agas. Sane hujuſmodi pœnitentia, quæ uſque ad extremum vitæ differtur, dubia admodum eſt, periculoſa eſt, non ſemper vera eſt. Quis perſuadere ſibi poterit, quòd in mortis anguſtiis conſtitutus, movendus ſit ad deteſtandum peccatum ex puro motivo amoris Dei, & non potiùs ex timore, & horrore mortis, inferni, & divinæ juſtitiæ implacabiliter in ipſum ulciſcentis? S. Thomas in lib. 4. Sentent. ſequentem adducit Sancti Auguſtini doctrinam, dicentis: *Duæ res ſunt. Aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur; quid horum tibi ſit futurum neſcio. Ergo tene certum, & dimitte incertum*. Et mox ſubdit Angelicus Doctor: *Sed quare hoc dixit Auguſtinus? cum pœnitentia, quæ in fine agitur, in Pſalmo appelletur ſacrificium veſpertinum, quod erat acceptabilius in Lege: & in quocumque die invocetur Deus, adſit, & quacumque hora ingemuerit, & converſus fuerit peccator, vita vivet, & non morietur. Sed illa dixit Auguſtinus propter illos, qui pœnitentiam uſque in finem vitæ protrahunt; & tunc non ex Dei amore videntur pœnitere, ſed timore mortis, quaſi ex neceſſitate. Unde idem quaſi aperiens, quare ſuperiora dixerit, ait: Nullus expectet, quando peccare non poterit; arbitrii enim libertatem quærit Deus, ut deleri poſſint admiſſa; non neceſſitatem, ſed charitatem; non tantum timorem, quia non in ſolo timore vivit homo. Quem ergo ſerò pœnitet, oportet non ſolum timere judicem, ſed & diligere, quia ſine charitate nemo ſalvus eſſe poteſt. Non ergo tantum timeat pœnam, qui pœnitet, ſed & anxietur pro gloria. Quæ converſio ſi contingeret alicui etiam in fine, deſperandum non eſt de ejus remiſſione; ſed quoniam vix vel raro eſt tam juſta converſio, timendum eſt de pœnitente ſero, maxime cum filii, quos illicitè dilexit, ſint præſentes, uxor & mundus ad ſe vocent. Multos ſolet ſerotina pœnitentia decipere.*

Communis error peccatorum refutatur.

5 Porrò cauſa hujus erroris hæc eſt, quia impii perſuadent ſibi, ad ſalutem in illo ultimo vitæ momento ſufficere, ſi quis pectus ſuum tundat, ſi quis doleat, ſi Crucifixum devotè amplexetur, Deique timorem concipiat; & non conſiderant, vel ſaltem ſe non reflectunt, quòd omnia illa, quæ faciunt, ex ſolo mortis imminentis timore & horrore fiant, non verò ob Deum, ſummum illorum bonum, ab iiſdem offenſum: ac proinde actus amoris, & charitatis ſupernaturalis reverà non ſint. Enim verò cor moribundi in extremo mortis articulo totaliter percuſſum eſt à timore & horrore iræ Dei, mortiſque & inferni, quæ haud procul abſunt; pariterque occupatum eſt ab inordinatis illis affectibus, qui tot annis in ipſo fuerunt radicati, juxta illud: *Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient*. Quonam igitur modo moribundus producere poterit Divini amoris actus, ad quos producendos ſpecialiſſima quædam divinæ gratiæ aſſiſtentia, & concomitantia neceſſariò requiritur, quam ipſe, quamdiu vixit, temerè à ſe abigere ſtuduit?

Job 20. 11.

6 Notanda quoque eſt alia cauſa, cur is, qui pœnitentiam ſuam uſque ad mortis articulum differt, impœnitens communiter moriatur; videlicet quia, cum ſemper à timore Dei, atque quibuſcunque pietatis operibus averſionem & nauſeam habuerit, veriſimile eſt, quòd quamcumque tunc ſecundùm exteriorem apparentiam devotionem exhibuerit, illa reverà à corde non procedat, ſed ex neceſſitate, & anxietate timoris proficiſcatur. Audiamus hac de re S. Bernardinum in hæc verba ſcribentem: *Virtutum, & bonorum abominatio: amaritudo enim ſpiritualis, & diutina infirmitatis, videlicet peccati inveterati, quæ maximè in extremo ſentitur, facit omnes virtutes, & ſpiritualia bona deſipere, imo ut odioſa ſentire; ita ut in his, quæ Dei ſunt, verum videatur falſum, & falſum verum.*

S. Bern. to. 2. ſerm. 13. ar. 1. cap. 1.

7 Conſideraſtiſne unquam illam ſtultarum virginum parabolam, quibus ante faciem cœlorum clauſa eſt janua, eò quòd in illa hora, qua ſponſus venit, lampadibus ſuis de oleo neceſſario tardè nimis providerint? Et verò nemo eſt, qui per hunc liquorem charitatem præfigurari neſciat, quia ſicut oleum omnibus aliis liquoribus ſupernatat, ita quoque Apoſtolus de amore Dei ait: *Major autem horum eſt Charitas*. In hac igitur parabola incarnata Sapientia omnes fideles docere voluit, præparationem animæ nequaquam ad ultimum uſque vitæ momentum procraſtinandam eſſe; ſed conandum illis eſſe, ut ſemper parati, & prompti ſint, propter difficultatem, veros amoris Dei actus in illo extremo articulo eliciendi, eò quòd tunc timor totum hominem occupet, & prævaleat. Verum quidem eſt, quòd ut S. Joannes ait: *Perfecta Charitas foras mittit timorem*; attamen in illo momento docet experientia, quòd timor & horror prævaleant; ſiquidem moribundi præſentaneam videntes mortem, in mera ſunt anxietate, & anguſtia animi conſtituti.

Oleum lampadis charitas eſt. 1. Cor. 13.

1. Joan. 4. 18.

8 Hugo Cardinalis ſuper prædictam parabolam quendam propoſito præſenti maximè opportunum, & utiliſſimum habet diſcurſum: Videmus enim, inquit, quotidie, quòd ſacerdotes, curati, & prædicatores continuò ſuis auditoribus prædicando perſuadere ſatagant, quòd ſcilicet in fine vitæ conſtituti, mortique vicini ſimus; & tamen ab omnibus ridentur, nec ullus eſt, qui ipſis credat; quando autem inexpectatè mortifera infirmitate corripiuntur, ſubitò advocari faciunt Confeſſarium, cui peccata ſua confitentur, vitamque ſuam emendare proponunt; nec tamen ideò ſalvantur: *Vadunt vacui, quia non propter odium peccati, ſed propter mortis timorem volunt pœnitentiam agere*. Et ideò in lampadibus ſuis oleum non habent, actus veræ charitatis & dilectionis non eliciunt, qui ſoli peccata delendi virtutem habent. Qua igitur ratione in illo momento ſe innumera peccata ſua deleturos eſſe ſperare poſſunt? Audiamus S. Gregorium, de charitate hunc in modum diſcurrentem: *Incendit planè peccati rubiginem, quia ardet valide per amoris ignem: tanto namque amplius peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor charitatis igne concrematur*. Quando enim ingens eſt moles, & ſumma peccatorum, ingens quoque hujus ignis ardor & flamma requiritur. Hugo de S. Victore breviter quidem, ſed pulchrè circumſcribit limites, intra quos peccatores æternam ſuam poſſunt ſperare ſalutem: ſed audire quonam modo id faciat; dicit igitur: *Peccator es? ama miſericordiam, quia ſi non amas, non mereris, nec tamen ſub hac ſpe ſecure tibi peccandum eſt.*

Hugo Card.

Matth. 25. Ad... cantur, in morte ſed ſæpe ſine fructu.

S. Greg. h. 33.

Hug. de S. Vict. c. 1. l. 2. Par. 14. de Sacr. fid. c. 5.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Variæ aſſignantur rationes, ob quas Confeſſio, contritio & lacrymæ in mortis articulo inutiles ſint.

THEMA.

Quæ ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. 2. Cor. 7. verſ. 10.

1 HÆc Apoſtoli propoſitio omnem reprobis faciendæ in articulo mortis veræ pœnitentiæ, & conſequenter adipiſcendæ æternæ ſalutis, ſpem detruncat, quia licèt nonnunquam pœnitere videantur, illa tamen non eſt vera pœnitentia, nec contritio valida. Multi quidem ſe in ultimo illo articulo contritionem eliciturus eſſe confidunt, non cogitantes, quòd difficillimum, & periculoſiſſimum ſit, excitare actum contritionis validum, omnibus ſuis debitis conditionibus, & circumſtantiis veſtitum; non eſt enim uniuſcujuſque hoc opus. Unde magnus quidam Dei ſervus à Deo magnoperè illuminatus dicere ſolebat: Ego quotidie centum, & ampliùs contritionis actus elicere ſoleo, ſperans fore, quòd ad minus unus illorum veræ contritionis ſtatum, & conditiones debitas attingat. Et quidem ut difficultatem hujus actus diſtinctiùs intelligas, reſpondeas quæſo, quidnam ſit vera contritio, & quænam ad eandem requirantur? Contritio eſt voluntarius pœnitentiæ actus, cum ſummo peccatorum commiſſorum dolore, in corde noſtro ex motivo amoris Dei, ſupra omnia delicta excitatus. Adeòque ſi hic actus vel minimum quid de timore mortis, inferni, vel alterius ſimilis admitteret in attritionem utique degeneraret,

Difficultas eliciendi actum veræ contritionis.

Digitized by Google

ret, quæ ad culpam abolendam, non ſufficit. Porrò cauſa impulſiva ad contritionem dilectio Dei eſſe debet; debet quoque eſſe actus quidam voluntarius, & deliberatus, non coactus. Inſuper conjunctam habere debet certam, & indubitatam ſpem recipiendi peccatorum veniam. Tandem debet habere propoſitum confitendi, quamprimùm poterit. Qua igitur ratione peccator aliquis in ſuis malis habitibus inveteratus, qui per naturam, ut ita dicam, peccare ſolet, ex quo mala conſuetudo in naturam converſa eſt, in extremo vitæ articulo ſe ad inferni limen poſitum, deſuper verò divinæ juſtitiæ vindicativæ gladium diſtrictum videns, præſumere poterit, ſe omnis timoris eſſe expertem; & conſequenter innumerabilium peccatorum ſuorum veniam, & indulgentiam plenariam certò ſibi promittet? Quòd ſi eo tempore, quo Dei oblitus vixit, hujus virtutis actus exercere non novit, non intellexit, nec ad illos mentem ſuam unquam applicavit; quomodo credere poterit, quòd in anguſtiis mortis, à paſſionum vehementia abſorptus, contritionem, quam ſibi fingit, prædictis paſſionibus totaliter contrariam, elicere ſciet? Maximè cum tunc non ſit habiturus tempus ad illam faciendam, nec memoria illam in eo articulo ſibi ſuggeret, nec Deus ei communicaturus ſit gratiam ad eam faciendam; ad quem tamen hujus doni collatio unicè ſpectat.

Explicatio partium definitionis.

2 Confeſſio peccati ſimiliter ut valida ſit, non debet eſſe extorta, ſed ſpontanea, & voluntaria eſſe debet, ut à Deo acceptetur; unde Pſalmiſta ait: *Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor:* ac proinde neque reorum per tormenta extorta confeſſio valida cenſetur, niſi priùs eandem, poſtquam à tormentis depoſiti ſunt, ratificent. Nequaquam verò judicium temerarium quis committet, ſi credat, Confeſſionem illius, qui malè vixit, ac tandem in fine vitæ ad confitendum ſe accingit, potiùs ex timore & neceſſitate fieri, quàm ex amore pœnitentiæ ſacramentalis, à qua, quoadusque vixit, horrorem & averſionem habuit. Apud Michæam dicitur: *Projiciet in profundum maris omnia peccata;* ſiquidem in illo extremo articulo verificatur illud Thren. c. 2. *Magna velut mare contritio tua*. Sed advertendum eſt, quòd licèt navigantes merces ſuas in mare projiciant; hoc tamen minimè libenter, & ſpontè faciant, ſed ut naufragium evadant; & ideò ſuum erga merces illas affectum non deponunt, licèt illas in medias aquarum procellas præcipitent, quia ceſſante tempeſtate, illas iterùm piſcantur, & illas diligentiſſimè in aquis, & ſub aquis inveſtigant. Ita quoque reprobis contingit, quia dum ſe abyſſo infernali vicinos conſpiciunt, de peccatis pœnitere incipiunt, illa confitentur, ſeque illa commiſiſſe diſplicet ipſis; non quidem ex eo motivo, quia Deùm offenderint, vel quòd à peccato averſi ſint, ſed potiùs propter infinita mala, quæ ex peccatis non confeſſis, nec contritione deletis, aliàs in ipſos reſultarent. Hæc autem pœnitentia violenta eſt, efficitque, ut peccata quidem voce deteſtentur exteriùs, interiùs verò animum habent ad eadem redeundi, ſi ſuperviverent, id quod ſæpè fieri ſolet.

Pſ. 53. 8.

Mich. 7. 9. Thren. 2. 13.

3 S. Bonaventura ſuper illa verba S. Auguſtini: *Arbitrii libertatem quærit Deus, ut deleri poſſint commiſſa*, ita ſcribit: *Appellat hic Auguſtinus arbitrii libertatem, non ipſam potentiæ facultatem, ſed expeditionem, ſecundum quam dicitur quis liberè facere, quando non habet retardationem; hæc autem requiritur quantum ad bene eſſe converſionis. Hæc autem frequenter non habetur in morte pro eo, quod anima adeo eſt intenta dolori mortis, & ægritudinis, quod minus poteſt ad ſeipſam redire, & cogitare, quæ ſpectarent adhoc, ut haberet aliquis ſufficiens remedium veræ pœnitentiæ*. Et ideò Hugo de S. Victore ait: *Valdè difficile eſt, ut tunc pœnitentia ſit vera, quando tam ſera venit, quando cruciatus membra ligat, & dolor ſenſum opprimit, vix homo aliud cogitare poteſt*. Tertullianus, ad aliud licèt propoſitum diſcurſum ſuum dirigens, inquit: *Si adhuc clauſum putas cœlum, memento claves regni ejus hic Dominum Petro, & per eum Eccleſiæ reliquiſſe, quas hic unuſquiſque interrogatus, & confeſſus, feret ſecum*. Vis igitur in puncto mortis tuæ claves cœli tecum portare, ut aperias paradiſum? neceſſum eſt, ut confitearis peccatum, idque per confeſſionem validam, id eſt, in tali ſtatu factam, in quo (ſi tamen poſſibile eſt) interrogari poſſis, quia Tertullianus dicit: *Interrogatus, & confeſſus feret ſecum:* confeſſio enim *fit per modum judicii*, & ideò nequaquam expectandum eſt, donec amiſſus fuerit rationis, & ſenſuum uſus, ipſaque voluntas ſuam ampliùs voluntatem non habeat. Idem quoque punctum Dionyſius Carthuſ. bis verbis tangit: *Tempore magnæ ægritudinis, & præſertim tempore mortis, natura infirmantis ita debilitatur, interioreſque ſenſus ita dirè gravantur, & ratio tam graviter obfuſcatur, ut difficillimum ſit tunc veram habere devotionem, ſalubrem contritionem, perſeverantiamque finalem, ſine valdè ſpeciali Dei gratia, quæ illis tunc datur, qui eam tempore ſuæ incolumitatis meruerunt*.

S. Bonav. 4. ſent. diſt. 20. p. 1. art. 2. q. 1. dub. 3.

Hug. de S. Vict. to. 3. l. 2. p. 1. 4. de ſacr. fid. c. 5.

Tertull. ad Gnoſt. c. 10.

Dion. Carth. ar. 2. de 4 noviſſ. [illegible]

4 S. Bernardinus aliud quoddam punctum inculcat, ſcilicet, quòd confeſſio voluntaria eſſe debeat, non autem ex timore facta; dicit enim: *Quantum deficit de libertate, tantum ſecundum rigorem requiritur in te intentior motus, quem vix, vel nunquam poterit in talibus extremis anima infelix habere*. Verum quidem eſt, quòd quando infirmitas gravis eſt, medicus infirmum de confeſſione faciendа monere tenetur; ſimiliter domeſtici, quando ſunt timorati, & virtuoſi, nec non amici, parentes, & Parochus eandem habent de Confeſſione urgenda ſolicitudinem. At verò infirmus, qui tot annis à Confeſſione tantam habuit animi repugnantiam, eandem hoc ſolùm fine facit, ne deſeratur à medico, ne ſepultura aſinorum ſepeliatur in locis profanis, vel ut ſe Chriſtianum eſſe exteriùs demonſtret, interiùs verò propter offenſam Dei verum dolorem non habet, quia eodem tempore in corde ſuo dolet ob deſerendas voluptates, amores, delicias, divitias, aliaque hujus vitæ bona dimittenda. Unde non confitetur, niſi ab hiſce reſpectibus humanis, vel à pavore inferni extimulatus.

S. Bern. to. 1. ſer. 13. art. 2. c. 4.

Fit ergò malè confeſſio propter reſpectus extrinſecos.

5 Achan commiſſum à ſe furtum punctualiſſimè confeſſus eſt, prout ex ſacro textu clarè ſatis deducitur, nec tamen propter hoc à ſupplicio moriendi ſub ſaxis & lapidibus exemptus fuit. Cujus Rupertus Abbas ſequentem aſſignat rationem: *Quamvis illo dicente: Fili mi, da gloriam Domino Deo Iſrael, confitere, & indica mihi quid feceris, & ne abſcondas; ille confitendo reſponderit: Verè ego peccavi Domino Deo Iſrael, & ſic, & ſic feci; non tamen ullam mereri veniam debuit, quia videlicet confeſſio nimium tarda fuit:* cui addi poteſt, quòd Achan tunc peccatum ſuum fuerit confeſſus, quia ſe per confeſſionem illius mortem evaſurum eſſe ſperabat. Eſtque hic ſcopulus ille, in quem reprobi ut plurimùm impingunt, ſcilicet quòd confiteantur ex timore pœnæ æternæ, non verò ex odio peccati, vel ex dolore, ob Deum ſummum bonum offenſum. Apud S. Hieronymum ſequentia notatu digniſſima verba, etiam ab Euſebio de morte Sancti hujus Doctoris diſſerente relata, me legiſſe memini, videlicet: *Quæ eſt pœnitentia, quam ſolùm quis accipit, quia ſe vivere non poſſe amplius cernit, qui ſi ex infirmitate convaleſceret, pejor quam prius fieret? Scio non multos pecunioſorum accepta in mortis articulo pœnitentia, convaluiſſe corpore, & pejoraſſe vitam. Hoc teneo, hoc verum puto, hoc multiplici experientia didici, quod bonus ei non eſt finis, cui mala ſemper fuit vita, qui peccare non timuit, ſed in mundi vanitatibus ſemper vixit*. Seraphicus Bonaventura ſupracitatus ſuper illa verba: *Tunc clamabunt, & non exaudiam*, ita ſcribit: *Dicendum, quod invocatio poteſt venire ex duplici principio, ſcilicet ex timore pœnæ, vel ex amore divinæ miſericordiæ. Primum eſt ſervitutis, & hanc invocationem Dominus non exaudiet. Secundum eſt filiationis, & veritatis, & hanc invocationem exaudit; ſecundum illud Pſalmi: Prope eſt Dominus omnibus invocantibus eum in veritate*. Idem Seraphicus in dubio præcedenti dixerat: *Qui ſanus pœnitet, cum ei proſpera arrident, tunc ſignum eſt, quod dolor ſuus eſt ex Dei gratia, non ex affectione terrena*.

S. Rup. Abb. in Joſ. c. 12.

Achan confeſſus eſt, & non meruit gratiam.

S. Hieron.

S. Bonav. ibi. dub. 2. Multi poſt morbũ fiunt pejores. Ibid. dub. 1.

6 Dionyſius Carthuſianus textum quendam declarat S. Auguſtini, dicentis, quòd non aſſecuret aliquem de ſua ſalute, tametſi ſanctis Sacramentis fuerit mu-

Digitized by Google

Dion. Carth. ibid.

munitus, circa quam doctrinam dictus Carthuſianus ita ſcribit: *Hoc loquitur Auguſtinus, non quod dubitaverit, an tales ſalventur, dummodo ex vera pœniteant contritione, & decedant in ea; ſed quia pauciſſimi talium veram habent contritionem, & confitentur ex conſuetudine quadam Eccleſiæ, aut ex ſervili timore diſtrictionis judicii divini, atque æterni ſupplicii, non ex vero zelo juſtitiæ, & charitate Dei, ſine qua nihil proficit ad ſalutem. Hujus rei ſatis probabile ſignum eſt, quod ſi crederent ſe diutius vivere poſſe, non confiterentur, nec a ſolitis reſipiſcerent culpis: ideo non amore boni, ſed timore mali ad hujuſmodi pœnitentiam inducuntur; quamvis ex ſpeciali gratia omnipotentis queat accidere, ut pœniteant verè.* Tandem verò concludendo dicit, quòd ſi

Miraculum eſt moribundus ſi verè pœniteat.

aliquis in illo articulo validè pœniteat, hoc contingat per miraculum omnipotentiæ Altiſſimi; miracula autem rariſſimè contingunt, & ideò ad oſtendendum, quàm rarò talis pœnitentia valeat, & à Deo acceptetur, ſufficit dicere, quòd ſit miraculum. Ac proindè Hugo

Hug. de S. Vict. ib.

de S. Vict. meritò ſuadet, dicens: *Si vis ſecurus eſſe, pœnitentiam age, dum ſanus es: dum mens tibi vacare poteſt, exerce illam in opere ſuo. Valdè ſuſpecta debet eſſe pœnitentia, quæ coacta videtur eſſe. Facile eſt, ut homo ſe nolle putet, quod poſſe non datur. Poſſibilitas optimè voluntatem probat. Si non facis, dum potes, manifeſtè oſtendis, quod non vis.* S. Ambroſius in exhorta-

S. Ambr. Exhort. ad pœnit.

tione ad pœnitentiam, ad noſtram inſtructionem idem, quod apud S. Auguſtinum legitur, in hæc verba ſcribit: *Qui poſitus in ultima neceſſitate ægritudinis ſuæ, acceperit pœnitentiam, & mox reconciliatus fuit, & exit de corpore, fateor vobis, non illi negamus quod petit, ſed non præſumo dicere, quia benè hinc exit. Non præſumo, non polliceor, non dico, non vos fallo, non vos decipio, non vobis promitto. Fidelis benè vivens, ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam, dum ſanus eſt, & reconciliatus, ſi poſteà benè vixerit, ſecurus eſt.* Idem in progreſſu ejuſdem tractatus ſubdit: *Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, ſi exierit, an ſecurus hinc exeat, ego non ſum ſecurus. Pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum. Quod dico attendite. Ego illud planius expono, ne aliquis me malè intelligat. Numquid dico damnabitur? Nō*

De ſalute talis dubitatur

dico, ſed nec liberabitur dico. An aliud mihi dicis, Sancte Epiſcope? Quid tibi dicam, neſcio. Dixi, non præſumo, non promitto, prorſus neſcio de Dei voluntate. Ubi de illis loquitur, qui confeſſi ſunt, quos tamen nequaquam ſecuros eſſe pronunciat: quid igitur dicemus de illis, qui in actus contritionis ſine Sacramentis elicitos confidere audent?

Corn. à Lap. in c. 1. Prov.

7 Cornelius à Lap. ſuper illa Dei verba, Prov. cap. 1. *Invocabunt me, & non exaudiam*, interrogat: *Ergone in hora mortis ſera eſt invocatio Dei, & peccatoris pœnitentia? Reſpondeo: Nunquam ſera eſt in hac vita, ſi vera, ſed rarò vera, quæ ſera. Hi enim impii invocant Deum, poſtulantque remiſſionem non culpæ, ſed pœnæ, ut ſcilicet mortem evadant. Et idcircò non exaudiuntur, nec dimittitur eis culpa, utpotè cum id non petant, ſintque impœnitentes.* Per experientiam quoti-

Propoſita bona infirmi oriuntur ex timore.

diè videmus, quòd ejuſmodi peccatores in fine vitæ magnas de futura vitæ emendatione faciant promiſſiones, vota emittant, juramentis ſe adſtringant, quòd deinceps in auſteriſſima velint vivere pœnitentia; hæc tamen omnia ſuam à timore mortis, non verò ab odio peccati habent originem. Unde Sanctus Vale-

S. Val. h. 4.

rianus in homilia quadam ita ſcribit: *Solent aliquando imminentibus periculis ita animorum vota componere, ut accedente tempore obliviſcantur, ſe aliquid Domino promiſiſſe. Hic hoſtiam corporis ſui offert, ille pœnitentiæ lacrymas repromittit, alius in amore Eccleſiarum, alius in honore Sanctorum voti reus extitit. Sed iſta tam facile eſt promittere, quàm negare, circa quos tamdiu durat ſpes devotionis implendæ, quamdiu dolor ſentitur in capite. Ita paulatim deſueſcit promiſſa denegare, poſtquam mortem cœperit non timere.* Quòd ſi ab effectu argumentari licet,

De hoc datur experiētia.

experientia ut plurimùm demonſtrat, quòd cum ejuſmodi impii promiſſiones Deo factas ſuo tempore minimè adimpleant, pœnitentia & dolor, quem in extremis exhibuerunt, effectus & partus fuerit timoris imminentis mortis, non verò deteſtinationis & averſionis à peccatis. Bloſius igitur ad diſcernen-

Bl. in Marg. c. 1.

dam veram pœnitentiam à ficta, ſequentem modum inſinuat: *Sui diſplicentia*, inquit, *& ſeria nunquam peccandi voluntas, veraque erga Deum confidentia, & amor, vera pœnitentia eſt.*

8 Molti lacrymas, quæ nonnunquam ab impiorum oculis in illo extremo vitæ momento dimanant, veræ compunctionis indicium eſſe exiſtimant; ſed & hoc ſignum ſæpenumerò fallax exiſtit. Etenim calor & acti-

Lacrymæ ſunt fallaces. Luc. 12.

vitas ignis, herbarum & florum humores diſtillare facit, eoſque in aquam, vel alium liquorem convertit. At verò quidnam per hanc ſimilitudinem dicere intendo? Nimirùm nos quidem credemus, lacrymas à tali infirmo effuſas effectus eſſe ab illo igne productos, de quo Salvator ait: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur?* Veruntamen in diſcurſu præcedenti aliud credere edocti ſumus. Etenim valdè timendum, imò certum eſt, vel ſaltem rarò fallit, quòd lacrymæ illorum ſint ſimiles lacrymis Eſau, vel Antiochi. Potiùs enim ignis inferni, cui ſe adeò vident vicinos, illos plorare facit, eo quòd appropinquent illi loco, de quo ſcribitur: *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium*: quemadmodum econtrà electi in hac vita conſolationes anticipant, & exordiuntur Paradiſi, dicente Pſalmiſta: *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*: ita ipſi anticipant in hac vita fletum, & ſtridorem inferni. S. Iſidorus ait: *Multi lacrymas indeſinenter*

S. Iſidor. l. 2. ſent. c. 16.

fundunt, & peccare non deſinunt. Quot enim ſunt, qui ex deſperatione, vel ob acerbitatem dolorum infirmitatis lacrymantur? Quot ſunt, qui perpetuam ab omni eo, cui in hac vita tam tenaciter adhæſerunt, ſeparationem deplorant? *O Mors, quàm amara eſt memoria tua homini habenti pacem in ſubſtantiis ſuis!* Flent

Eccl. 41. 1.

etiam ſæpè amariſſimè, eo quòd uxorem & filios, pauperes & mendicos deſerere cogantur.

9 Sanctus Gregorius Magnus exponens illa fatuarum virginum verba: *Domine, Domine aperi nobis*, inquit: *Tunc regni janua lugentibus clauditur, quæ modò quotidiè pœnitentibus aperitur.* Ex quo loquendi modo, quo magnus hic Pontifex utitur, evidenter deducitur, dari in extremo mortis articulo lacrymas, nec tamen à ſimilibus lacrymantibus veram ſperari poſſe pœnitentiam. Manifeſta eſt omnibus illa S. Regis Ezechiæ in lectulo infirmi decumbentis ad Deum fuſa oratio: *Convertit Ezechias faciem ſuam ad parietem, & oravit ad Dominum, & dixit: Obſecro Domine, memento, quemodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis, fecerim: & flevit Ezechias fletu magno.* Quid igitur mirum, ſi Sancti hujus Regis exaudita fuerit oratio, vitæque ejus alii quindecim anni fuerint adjecti? *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* De illis verò, qui ad voces Dei ſurdos ſe exhibent, jam dici audivimus: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam.* Quod verò in prædicta Ezechiæ Regis hiſtoria propoſito noſtro quàm maximè deſervit, hoc eſt, quòd ſcilicet, ubi noſtra Vulgata legit: *Hæc dicit Dominus Deus: Vidi lacrymas tuas*, Gloſſa, Hugo Cardinalis, & alii legunt in numero ſingulari *lacrymam*. At verò cum ſacer textus clarè dicat: *Flevit Ezechias fletu magno*, cur prædicti ſcriptores legunt *lacrymam*, & non *lacrymas*? Reſpondeo, quòd cum S. hic Rex in maxima innocentia vitam ſuam tranſegiſſet, non habebat opus multarum lacrymarum effuſione pro ſuis peccatis; ac proindè modicæ illæ lacrymæ, quas hoc fine effudit, multæ æſtimantur ex aliis capitibus. Idem quoque multis evenire ſolet moribundis; tametſi enim hi ſæpè lacrymis immadeſcant, Deus tamen optimè novit, vix unam illarum effundi ex motivo offenſæ in eum commiſſæ; major enim pars effunditur, vel ob infirmitatis pœnoſiſſimæ anguſtias, vel propter ſeparationem à conjuge, filiis, & amicis, vel ob ærumnarum ſempiternarum apprehenſionem.

S. Greg. h. 12. in Euang.

Iſa. 38. 5. Oratio Ezechiæ Regis infirmi fuit exaudita.

Pſ. 144. 19.

Finis lacrymarum reſpicitur.

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Pœnitentia non eſt in noſtro arbitrio poſita, ſed auxilio divinæ gratiæ, ex mera Dei bonitate nobis datæ, innititur; quam proindè ad obtinendam emendationem noſtram implorare debemus,

THEMA.

Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum. Oſeæ 13. v. 9.

1 DEus in præcitato Oſeæ Prophetæ capite, & præcipuè in aſſumpti thematis verbis, populo iſraelitico improperat, quòd ſibimetipſi proprias fabricarit ruinas, exercitus alienigenos in ſui perniciem ſuper ſe advocando; unde eidem in ſuis miſeriis ingemiſcenti dicit: *Vbi eſt Rex tuus? maximè nunc ſalvet te in omnibus urbibus tuis*: ſimulque indicat, omnia alia auxilia ſibi fore inutilia, nullumque aliud ſperare poſſe ſubſidium, quàm ab omnipotenti manu ſua. Albertus

Alb. Magn. 1. Reg. 8. Error eſt quod impius poſſit reverti ad gratiã pro libito ſuo.

Magnus verba illa cap. 8. lib. 1. Regum adducens: *Num exaudiet vos Dominus in die illa, quia petiſtis vobis Regem?* ſubjungit: *Humana enim virtus ſalvare non poterit*. Applicemus autem hæc verba in ſenſu morali ad præſens noſtrum propoſitum. Etenim ex multis oſſendiculis, ad quæ homines impingentes, in graviſſima peccata corruunt, unum eſt, quod innumeros impios in profundiſſimam perditionis abyſſum corruere facit, ſcilicet, quòd ſibi perſuadeant, quòd perverſorum morum ſuorum emendatio, peccatorum commiſſorum condigna pœnitentia, & reditus ad amiſſam divinam gratiam, in ipſorum voluntate, arbitrio, & beneplacito conſiſtant, ita ut ſe emendare, de peccatis pœnitere, ad gratiam redire ſe poſſe putent, quando illis placet & libet; cum tamen infallibilis Veritas proteſtetur inquiens: *Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum*: id eſt, ut Gloſſa Interlinearis exponit: *Non ex te, vel quolibet alio erit, ſi pœnitentiam egeris*.

2 In Tomo ſecundo hujus operis in tractatu *de Iudicio finali Diſcurſu XII.* fuſiùs probatum eſt, quòd tunc omnes ſanctorum Angelorum, nec non Beatiſſimæ Virginis pro peccatoribus ceſſabunt interceſſiones:

Ex Dei bonitate convertimur.

quod licèt ibidem de tempore judicii univerſalis dictum fuerit, ad particulare tamen judicium quoque idipſum extendere licet; ac proindè non ſine myſterio Deus ait: *Tantummodo in me auxilium tuum*. Nullus enim hominum ſperare poteſt, quòd ex voluntate propria, etiam adhibito omni ſtudio & ſollicitudine, à peccato reſurgere, aut pœnitentiam agere poſſit, ni Deus per meram ſuam miſericordiam ad eum ſublevandum ſuam ei dexteram porrexerit. Et quidem tametſi etiam idipſum faciat, niſi efficacia ei præbeantur auxilia, peccator auxilianti Deo ſæpè non cooperabitur; unde in Proverbiis lamentatur, inquiens: *Extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret, ego quoque in interitu veſtro ridebo*. Porrò hujus veritatis plenæ ſunt ſacræ literæ, quòd ſcilicet nemo habere poſſit vel minimam cogitationem, aut deſiderium bonum, niſi Deus hoc illi dederit. id quod S. Paulus apertis verbis aſſerit, inquiens:

2. Cor. 3. 5. Probatur ex variis Scripturæ locis. Joan. 6. 44. 66.

Fiduciam habemus per Chriſtum ad Deum, non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Salvator quoque noſter apud S. Joannem inquit: *Nemo poteſt venire ad me, niſi pater, qui miſit me, traxerit eum*. Et in progreſſu ejuſdem capitis, Judæ & aliorum incredulorum damnationem prædicens, idipſum repetit, inquiens:

Joan. 15. 4.

Dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo. In cap. 15. Joan. ſequentem omnibus intelligibilem adducit ſimilitudinem: *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic & vos, niſi in me manſeritis. Sine me nihil poteſtis facere*. S. Paulus alio in loco ita ſcribit:

1. Cor. 12. 3.

Notum vobis facio, quod nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus, niſi in Spiritu Sancto. Job pariter fatetur, inquiens:

Job. 6. 13. Iſai. 31.

Ecce non eſt auxilium mihi in me. Iſaias verò expreſſiùs dicit: *Dominus meus, auxiliator meus*. Quem verò inde fructum perceperit, mox indicat, ſubdendo: *Et ideo non ſum confuſus*. Deus quoque contumaci populo his verbis improperat: *Vbi ſunt Dii eorum, in quibus habebant fiduciam? de quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum? Surgant, & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant. Videte, quod ego ſim ſolus, & non ſit alius præter me; Ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego ſanabo, & non eſt, qui de manu mea poſſit eruere*.

Deut. 32. 37. Probat Deus Majeſtatem ſuam.

3 Ac proindè, cum hæc veriſſimè ita ſe habeant, mirum profectò eſt, qua ratione reprobus perſuadere ſibi poſſit, vel auſit, quaſi ipſe ad pœnitentiam, poſt qualiacunque commiſſa peccata, pro libitu ſuo confugere poſſit, cum hæc directè & immediatè à divina miſericordia, ejuſque beneplacito dependeat: *Tantummodo in me auxilium tuum*. Unde S. Thomas ait: *Defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt à Deo, ſecundum illud Oſee: Perditio tua &c.* Axioma eſt ab omnibus ſcholis receptum: *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*: Si enim homo divinæ gratiæ ex parte ſua cooperatus fuerit, hæc in ejus favorem mirabiliter adaugebitur: *Habenti enim dabitur, & abundabit*; quia verò reprobi quamdiù vivunt, divinam gratiam continuò à ſe repulerunt, qua fronte illam ſe in puncto mortis pro ſuo arbitrio & beneplacito habituros eſſe ſperare poterunt? Stulta profectò & temeraria nimis eſt iſthæc perſuaſio.

S. Thom. 1. 2. q. 112. Commune axioma de parata divina gratia.

Idem Doctor Angelicus alio in loco, de hoc ad converſionem noſtram promovendam cœlitùs nobis dato auxilio ita ſcribit: *Quod quidem auxilium quibuſcunque divinitus datur, miſericorditer datur*. Et ideò nemo eſt, qui ſibi illud auxilium arrogare poſſit, cum ex mera Dei liberalitate proveniat. Subdit verò ſanctus Doctor: *Quibus verò non datur, ex juſtitia non datur, in pœnam præcedentis peccati*. Habere igitur auxilium quoddam tantæ utilitatis, quantæ eſt hoc, quod ſcilicet homini ſervit ad eruendum pedes ejus ab inferno, & ad æternam beatitudinem illum diſponendum, *non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei*. Opportunè verò Eccleſiaſticus quoad hoc monet, inquiens: *Neque adjicias peccatum ſuper peccatum, & ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur: miſericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores reſpicit ira illius*. Quæ verba Paulus de Palatio ita exponit: *Miſeratio Domini magna eſt, non ut adjicias peccata, ſed ut remittenda credas, ſi amplius ea non committere decreveris*.

S. Th. 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. Gratia quomodo detur & non detur.

Eccl. 5. 5.

Paul. de Pal.

4 Verùm enimverò ut omninò convincaris, divinam hanc pietatem nequaquam in tuo eſſe arbitrio poſitam, audi Dionyſium Carthuſianum dicentem: *Ne dicas, dando tibi ipſi audaciam perſeverandi in peccatis, & peccandi in ſpe. Nec vera contritio poteſt propriis viribus obtineri, abſque reſpectu & immutatione Spiritus Sancti, quia non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei. Denique hoc modo, ut Climacus plenius docet, ſeducit diabolus miſeros homines, quia dum ſani ſunt, ſuggerit eis, infinitam eſſe miſericordiam Dei, & poſſe faciliter veniam impetrari; dum verò in extremis ſunt, proponit eis rigorem divinæ juſtitiæ, & multitudinem, magnitudinemque culparum ſuarum, ut deſperent*. Idem quoque punctum, ſcilicet quòd ad Deum pertineat noſtram operari ſalutem, noſtrum verò eſſe, ut ejus auxiliis cooperemur, S. Bernardus hiſce verbis tradit: *Initium revertendi ad Deum pœnitentia eſt, quam ſine dubio ſpiritus operatur, non noſter, ſed Dei*. Idem quoque *de gratia & libero arbitrio* in peculiari tractatu diſſerens, ait: *Lapſus ex voluntate non æquè ex voluntate reſurgere jam liberum habet, quia etſi datum fuit voluntati, poſſe ſtare ne caderet, non tamen reſurgere, ſi caderet: non enim tam facilè exire de fovea quis valet, ſed non ex voluntate ſufficit & poſſe reſurgere*. B. Laurentius Juſtinianus rationem aſſignat, cur Salvator noſter in pluribus Euangelii locis, nos, ut præparati ſemper ſimus, tam ſollicitè hortetur; ita enim ſcribit: *Sciens, quod nihil ſic reddit hominem tardum ad benè operandum, atque in ſceleribus perdurandum, quemadmodum ad beneplacitum conſequenda venia, ſubdola, vanaque fiducia. O quantos decepit hæc peſtis, quantoſque hujuſmodi inconſulta ſpes dejecit in tartarum!*

Dion. Carth.

Deceptio diabolica.

S. Bernard. ſer. 1 de Pœn. S. Bern. tr. de gratia & lib. arbitr.

B. Laur. Juſt. de perfect. gra. cap. 1.

5 Hoc

Maledictus qui peccat in ſpe.

5 Hoc igitur præjacto fundamento, quòd ſcilicet ſolius Dei ſit, præſtare auxilium ad faciendam pœnitentiam, juxta illud: *Tantummodo in me auxilium tuum*; qua ratione, quaque temeritate peccator id ſibi tanta cū facilitate promittere poterit, maximè cum in vita ſua aliud nihil fecerit, quam quòd Deum ad ſe caſtigandum exaſperarit, & provocarit? *Benignus eſt Spiritus Sapientiæ*, inquit S. Bernardus: *ſed non liberabit maledictum a labiis ſuis. Audi quis ille ſit: Maledictus, qui peccat in ſpe.* Audiamus S. Fulgentium dicentem: *Salubris converſio duplici ratione conſiſtit, ſi nec pœnitentia ſperantem, nec ſpes deſerat pœnitentem; ac per hoc, ſi ex toto corde quiſquam renunciet peccato ſuo, & toto corde ſpem ponat remiſſionis in Deo. Etenim nonnunquam aut ſpem pœnitenti homini diabolus adimit, aut ſperanti pœnitentiam tollit; unum, dum onerat, comprimit; alterum, dum elevat, dejicit.* Qui per multos annos Deo rebellis fuit, divinique vocibus ejus ſurdum ſe exhibuit, atque ejus comminationes riſui habuit; qua fronte is in extremo articulo ipſum invocare præſumet, cum ipſe Deus claris verbis talibus comminetur: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo*? Quibus meritis innixus ſperare poterit, quòd Deus dona ſua cœleſtia, divinaſque gratias ſuas in peccatricem, totque annis obſtinatam animam ſuam ſit infuſurus? Nunquid enim hoc fortè facturus eſt ideò, quia multas animas tot malis exemplis, & ſcandalis à te commiſſis, ab eo ſeduxiſti? vel quia temetipſum innumeris ſacrilegiorum, homicidiorum, inceſtuum, blaſphemiarum, aliorumque criminum turpiſſimis ſordibus te coinquinaſti? Veriſſimum quidem eſt, quòd Deus ſit miſericors; veruntamen etiam proteſtatur, dicendo: *Tempore accepto exaudivi te, & in die ſalutis adjuvi te.* Quodnam verò hoc tempus Deo acceptum eſſe exiſtimas? Idipſum explicans, ſubdit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis*; quaſi diceret: Tempus illud non eſt tempus futurum, ſed præſens: Sicuti enim Deus eſt miſericors, ita pariter & juſtus exiſtit. Quiſnam, obſecro, ſui liberationem, & è pœnis evaſionem firmiùs ſperare potuit, quàm Acban? Hic enim præterquamquòd tempus fugiendi habuerit, inſuper poſtquam furtum ſuum confeſſus fuerat, veniam haud inaniter ſperare poterat. Et tamen nec hanc obtinuit, nec unquam, ut fuga ſe ſalvaret, ei in mentem venit. Scitiſne cauſam? Cauſa hæc eſt, quia Deus in extremis illis anguſtiis omne conſilium peccatori adimit. *Denunciatum fuit per unum diem ante*, inquit Abulenſis, *& juſſum eſt, quod ſequenti die omnes venirent coram Domino, ad declarandum quis peccaſſet.* Demum verò ad noſtrum propoſitum concludit, inquiens: *Dici poteſt, quod quanquam Acban timeret futuram ſibi mortem: tamen Deus pervertit cor ejus, ita ut nec maneret ei conſilium, neque vires.*

S. Bern. ſer. 18. in parvis.
S. Fulgent. Epiſt. 7. cap. 5. ad Venantium.
Temeraria præſumptio.
Prov. 1.
2. Cor. 6. 2.
Quinam ſint dies ſalutis.
Abul. q. 42. in cap. 7. Joſ.

S. Anſel. de ſimilit. c. 115.
Modus obſervandus in tentationibus.

6 S. Anſelmus ſaluberrimum nos modum docet, à nobis in tentationibus obſervandum, ne in eis nimium de divina miſericordia præſumamus; ait enim: *Quando quis tentatur, non debet dicere: Miſericordia Domini magna eſt; ſed hoc potius: Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Quando appetitus luxuriæ quemcunque pulſat, non cogitet tunc: Quacunque die peccator ingemuerit, omnia peccata ejus oblivioni tradentur; ſed potius ſæpè recogitando tractet, quod maledictus omnis qui peccat in ſpe.* Advertendus hic quoque eſt diſcurſus quidam S. Auguſtini ſuper Pſal. 101. Quia enim, ut idem Sanctus Doctor ibidem ſcribit, gentiles Chriſtianos in hoc accuſare conſueverant, quòd ſcilicet ex eo, quòd Deus ipſorum peccatoribus tempus indulgeat pœnitentiæ & impunitatis exceſſuum ipſorum, dummodò de illis poſteà pœniteant, ipſi exindè majorem eum offendendi præſumptionem habeant, confidentes, miſericordiam ejus ſemper fore promptam ad ipſis condonandum: his igitur Sanctus Doctor in hæc verba reſpondet: *Et quid agis miſer, ſi non erit portus impunitatis? Si ſola fuit peccandi licentia, & nulla erit peccatorum indulgentia, ubi eris? Sed tamen, inquies, augens homines peccata ſpe veniæ. Hoc portu propoſito, deponis vela iniquitatis, convertis proram, veliſicat ad juſtitiam, & ſperas vitam, non negligis medicinam. Ne deſperatione homines pejus viverent, promiſit indulgentiæ portum: rurſum ne de ſpe veniæ pejus viverent, fecit diem mortis incertum; prudentiſſimè utrumque conſtituens, & revertentes, quo recipiantur, & differentes, unde terreantur.* Et ideò benignitas Dei, qua nos recipit, & ad pœnitentiam expectat, nequaquam nos ad eum offendendum, & in rebellione contra ipſum diutiùs perſeverandum, reddere debet animoſiores & audaciores. D. Chryſologus in ſermone quodam, illum explicans S. Pauli textum: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet, &c.* ita ſcribit: *Si enim, ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia; ſi prona eſt delinquentibus pietas, ſi gratia copioſa peccantibus, ſi injuſtis amica largitas eſt divina, certè ſi futura bona malis præſentibus acquiruntur, quid nobis virtutum iter arduum? quid durus obtinendæ juſtitiæ labor? quid inter malos jugis ſervandæ innocentiæ cruciatus? Augeantur humana facinora, ut bonitas cœleſtis exuberet: permaneamus in peccato, ut gratia abundet. Adhuc fratres, idem, qui interrogat Apoſtolus, ipſe reſpondit: Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?* Enim verò miſericordia & auxilia Dei immenſa ſunt, efficaciſſima, & promptiſſima ſunt; ſed quo pietas fine? ut nos à peccatis reſurgere faciant, non verò ut ad perſiſtendum in illis pœnitentiamque procraſtinandam nos animent. S. Fulgentium auſcultemus, quo modo is comminetur illis, qui in divina pietate ſubnixi, emendationem ſuam procraſtinant; præmiſſo enim ſequenti Pſalmiſtæ verſiculo: *Quoniam juſtus Dominus, & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*, ita ſcribit: *Quiſquis igitur hæc audiens, in præſenti tempore miſericordiam Dei noluerit per converſionem quærere, in futuro eam nunquam poterit invenire.* Hujuſque comminationis evidentiſſimam aſſignat rationem, nimirum, quòd Deus per S. Jacobum Apoſtolum ſignificari nobis fecerit, quòd *Judicium ſine miſericordia illi fiet, qui non fecerit miſericordiam. Ordo autem miſericordiæ continet, ut miſericordiam, quam homo impendere jubetur alteri, prius exhibeat ſibi, dicente Scriptura, Eccleſ. 30. v. 24. Miſerere animæ tuæ placens Deo: proinde ſi quis Deo placere non vult, animæ ſuæ miſericordiam denegat: & qui animæ ſuæ miſericordiam in præſenti ſæculo noluerit donare, nullatenus miſericordiam apud Deum poterit invenire.*

S. Aug. Conc. 1. in Pſ. 101.
Remedium non peccandi, & poſt peccatum reſurgendi.
S. Chryſol. ſer. 115.
Finis miſericordiæ Dei.
S. Fulgent. lib. 2. de remiſſ. peccat.

Nazianz. or. 40.
Hortatur ad maturius ſuſcipiendum baptiſmum.

7 Sanctus Gregorius Nazianzenus illos, qui ſuo tempore ſacroſanctum Baptiſmi lavacrum differebant accipere, ut tantò diutiùs majori cum libertate carnaliter poſſent vivere, his verbis reprehendit: *Baptizemur hodie, ne cras vi aliqua cogamur, ne beneficium tanquam injuriam differamus; nec expectemus, ut plura peccata congeramus, quo plura nobis condonentur, nec Chriſto cauponum, & negotiatorum ritu abutamur, nec gravioris ſarcina oneremur, quam vires noſtræ ferre queant, ne una cum navi demergamur.* Ad eundem execrabilem benignitatis & beneficentiæ Dei abuſum deteſtandum, ſequens quoque adjungit motivum: *Quia gratuita miſericordia proponitur, idcirco tibi prompta & experrecta beneficentia & liberalitas contemptum parit.*

S. Ambr. lib. 2. de pœnit. c. 11.

8 Sanctus Ambroſius lib. 2. de pœnitentia cap. 11. eum, qui converſionem ſuam procraſtinat, his verbis interrogat: *Quid enim quod differas? An ut plura peccata committas? Ergo quia Deus bonus eſt, tu malus es, & divitias bonitatis ejus & patientiæ contemnis? Sed bonitas Domini magis ad pœnitentiam te debet inducere.* Subdit poſteà utiliſſimum monitum pro illis, qui in peccatis perſiſtentes, Sacramenta ſibi promittunt, ut illis uti poſſint, quando eis videtur, & placet: *Nemo*, inquit, *in peccato poſitus arrogare ſibi debet authoritatem, aut uſurpationem Sacramentorum, quia ſcriptum eſt: Peccaſti? Quieſce.* D. Chryſologus ad idem propoſitum ſequentem habet ingenioſam conſiderationem: *Medicus non vulneri, ſed curæ proficit, & ſaluti; nec putredini, nec morbis, ſed ſoli congaudet ille ſanitati. Ita & Deus, qui pro magnitudine vulneris adhibuit magnitudinem, vigoremque medicinæ: & nec peccato, ſed homini largitus eſt gratiam, nec ad multiplicanda, ſed ad delenda delicta imbrem ſuæ pietatis affudit. Nemo, nemo ſic de ægritudine gratuletur, ut velit in vulnere permanere. Ingratus medico, inimicus eſt curæ, qui ſemper curari æſtuat, nec unquam deſiderat hic ſanari, & ita Dei gratiam ſuis cupit exuberare peccatis, ut ſibi*

Chryſol. ib.
Similitudo de Medico.

cupiat peccata cumulari. Quiſquis ſperat, ſe in fine vitæ ſine operibus bonis ſalvari, idem facit, ac ſi præſumeret, ut avis aliqua ſine alis volaret: *Opera enim illorum ſequuntur illos*. Quatuor illa ab Ezechiele viſa myſtica animalia, quæ currum illum trahebant, qui æternam præfigurabat beatitudinem (propter quod in eadem viſione Propheta cœlos apertos conſpexit) teſte ſacro textu, *manus hominis ſub pennis eorum habebant in quatuor partibus*. Per manus autem denotantur opera, quæ ad volandum in Paradiſum omninò ſunt neceſſaria. Qui autem malè vivunt, & ad extremum vitæ ſuæ ſine operibus meritoriis redacti, nihilominùs de pietate divina præſumunt, quam per tot annos turpiter adeò repudiarunt, temeritatem inexcuſabilem committunt. Nam ut S.Auguſtinus ait: *Promiſit Deus indulgentiam, ſi me mutavero. Video, ſcio, promiſit Deus indulgentiam, per S.Prophetam hanc promittit, & per me minimum ſervum ſuum promittit. Verum eſt, quod promittit, hanc promiſit per unicum filium ſuum. Sed quid vis addere dies malos diebus malis? Sufficiat diei malitia ſua. Malus dies heſternus, malus & hodiernus, malus & craſtinus. An putas eſſe bonos dies, quando ſatisfacis voluptatibus tuis? Quando in luxuriis enutris cor tuum? Quando inſidiaris alienæ pudicitiæ? Quando fraude contriſtas proximum tuum? Quando falſum pro nummo juras? Quando exhibes tibi bonum prandium, ideò putas, quia bonum diem ducis?* Cum hiſne operibus peccaminoſis, quibus per totam vitam noſtram ultricem Dei juſtitiam & iracundiam irritavimus, divinam miſericordiam in extremo vitæ nos impetraturos eſſe ſperabimus? S.Cyprianus de bono patientiæ diſſerens, ad noſtrum propoſitum ita ſcribit: *Nunquid opulentiam bonitatis ejus, & ſuſtinentiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans, quoniam patientia & benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?*

Ezech. 1.

Per manus ſignificantur opera.

S.Aug. hom. 31. ex 50.

Boni dies impiorum.

S. Cypr. de bono patien.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Deum illos, qui ad uſque finem vitæ emendationem ſuam differunt, totaliter abominari, & rigidè caſtigare, variis probatur rationibus & exemplis.

THEMA.

Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum. Prov. 1. v. 23.

1 DEus apud Sapientem in Parabolis, illis qui cor ſuum divinis vocibus occludunt, comminatur inquiens: *Convertimini ad correptionem meam*. Porrò vocatio, qua Deus impios ad emendationem exſtimulat, quamque illi ſurda aure excipiunt, hæc eſt: *Vocavi, & renuiſtis*; ac proindè protinus lamentatur, inquiens: *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis*. Meritò igitur ſeverum hoc illis interminat ſupplicium: *Proferam vobis ſpiritum meum*, ideſt, ut Dionyſius Carthuſianus exponit: *Vindictam meam, quaſi diceret: æternam damnationem pronuntiabo, ut vel ex timore ceſſetis peccare. Solet enim Spiritus pro indignatione, ira, ſeu ultione accipi in Scripturis*. Cum enim Deum in expectatione illorum ad pœnitentiam, nec non in innumerabilium ſcelerum ipſorum diſſimulatione experti fuerint patientem; cur non etiam eundem experturi credentur juſtum, cum ex æquo tam juſtitia, quàm miſericordia proprium Dei ſit attributum? Unde S.Auguſtinus ait: *Intendant, qui amant in Domino manſuetudinem, timeant veritatem. Etenim dulcis & rectus Dominus. Amas, quod dulcis eſt? Time, quod rectus eſt. Tanquam manſuetus dixit: Tacui; ſed tanquam rectus: Nunquid ſemper tacebo? Miſericors & miſerator Dominus. Ita plane; adhuc adde: Longanimis; adhuc adde: Et multum miſericors; ſed time quod eſt in noviſſimo: Et verax; quos enim modo ſuſtinet peccantes, judicaturus eſt contemnentes. An divitias longanimitatis & manſuetudinis ejus contemnis, ignorans quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum duritiam cordis tui, & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei*. Hactenùs Auguſtinus.

Dion. Carth. Hic ſpiritus vocatur vindicta.

S. Aug. tr. 33. in Joan.

Debet Deus amari & timeri.

2 Salvator noſter apud S.Lucam excidium Jeruſolymitanum prædicens, ait: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo: & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram proſternent te*; cujus deſolationis cauſam paulò ante his verbis inſinuaverat: *Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die, quæ ad pacem tibi*. Inſuper ſubdit: *Non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eo quod non cognoveris tempus viſitationis tuæ*. Porrò quis ignorat, quòd Jeruſalem uniuſcujuſque noſtrum animam deſignet? Hæc autem in agone mortis in talibus reperietur conſtituta anguſtiis, de quibus Deus, ob frequentes, quas à peccatore paſſus eſt vocationum & inſpirationum ſuarum repulſas, in cap. 1. Proverb. prædixit, inquiens: *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia*. In articulo enim mortis in iis, qui malè vixerint, adimplebitur illud: *Circumdabunt te inimici tui &c. Qui enim unquam ſunt humanæ animæ majores inimici, quàm maligni Spiritus? Qui animam à corpore exeuntem obſident, quam in carnis amore poſitam deceptoriis delectationibus fovent, quam vallo circumdant, quia ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus, quas perpetravit, hanc ad ſocietatem ſuæ damnationis trahentes, coarctant. Animam coanguſtant undique, quando eis non ſolum operis, verum etiam locutionis, atque inſuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius ſe per multa dilatavit in ſcelere, ad extremum de omnibus anguſtetur in retributione*. Arctiſſima erit tunc in illo extremo mortis articulo animæ obſidio, quando *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam*; quando à doloribus atrociſſimis omnia moribundi torquebuntur membra, & mens ab horrendis mortis, judicii, & inferni agitabitur pavoribus. Unde S.Gregorius Magnus ait: *Quam anguſtæ viæ erunt undique reprobis! Superius erit judex iratus, ſubtus horrendum chaos, à dextris peccata accuſantia, à ſiniſtris infinita dæmonia ad infernum trahentia, intus conſcientia urens. Miſer peccator ſic deprehenſus, quò effugiet?* Quòd ſi dixeris, non defuturam ibi Dei miſericordiam; reſpondeo, quòd tunc ampliùs tempus non erit, ac proinde Salvator apertè ait: *Si cognoviſſes & tu, & quidem in hac die, quæ ad pacem tibi; in hac die*, inquit, quaſi diceret: deinceps tardè nimis id cognoſcet. Dux aliquis bellicus civitatem hoſtilem obſidens, inducias quidem pro aliquo tempore cum eadem inibit, ut ſe ad capitulandum ſecum reſolvat, & cum pactis conditionibus ſeſe tradat; At verò ſi obſtinata fuerit, obſidionem urget, machinis militaribus eandem concutiet, cuniculos aget; ſicque tandem violenta manu eandem invadens, deprædabitur illam, & igne conflagrabit, terram ſanguine inundari faciet, muros demolietur, totamque civitatem in miſerabilem quendam lapidum acervum rediget. Idem prorsùs ſæpenumerò myſticæ animæ civitati contingit; Deus enim ipſi per multos annos inducias quidem indulgebit, emendationem præſtolabitur, diſſimulabit, ſuos mittet Heroldos, & legatos, id eſt, ſanctas ſuas inſpirationes, qui eam ad ſui deditionem inducant. At verò ſi obſtinata permanſerit, ſpirituum rebellium exercitum illi immittit, ut is eam in ſuam poteſtatem redigat: *Hi coanguſtant undique, & ad terram proſternunt, eo quod non cognoverit tempus viſitationis ſuæ*. Petrus Bleſenſis *de Confeſſione Sacramentali* ſcribens, verba illa Chriſti: *Væ prægnantibus, & nutrientibus in illa die &c.* in favorem noſtrum declarat, inquiens: *De his, qui pœnitentiam differunt, donec ſuis deſideriis ſatientur, ſcriptum eſt: Væ prægnantibus & nutrientibus in illa die*.

Luc. 19. 43.

Turbatio Hieroſolymæ deſignat animæ peccatricem.

Prov. 1. 27.

Coanguſtationes dæmonis in morte.

Sap. 9. 15.

Moribundi anguſtiæ ex ab omni parte.

Praxin belli ducum imitatur Deus.

Petr. Bleſ. de Confeſs. ſacram.

3 S.Auguſtinus ſuper Pſalmum 144. ſcribens, ait: *Ille quidem longanimis, tu autem ſecundum duritiam cordis tui, & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ſua. Non enim modo ſic longanimis in ſuſtinendo, ut nequaquam juſtus in vindicando. Diſtribuit tempora, vocat te nunc, exhortatur te nunc, expectat, donec reſipiſcas, & tu tardas? Magna ejus miſericordia & in hoc, quod diem vitæ tibi incertum fecit, ut neſcias, quando hinc emigrabis, & cum quotidie ſperas te emigrare, aliquando convertaris; & in hoc magna ejus miſericordia. Cæterum ſi ſtatuiſſet diem omnibus, faceret abundare peccata de ſecuritate*. S. Cæſarius Arelatenſis miſericordiam Dei utilem eſſe docet, dummodò eadem promptè uti non tardemus:

S.Aug. in Pſ. 144.

Eſt Deus longanimis, & ſimul juſtus.

S. Cæſ. Arel. Hom. 7.

Licet,

Digitized by Google

Licèt, inquit, *ſit iſta tam magna miſericordia; tamen tūc nobis prodeſt, ſi non tardemus converti ad Dominum, nec crimina criminibus ſuperaddamus*. In principio Matutini quotidie dicimus: *Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tua*. At verò quodnam eſt ſignum illud, unde nos de numero electorum eſſe, certò dignoſcere poſſumus? Ipſemet cœleſtis Paſtor ſignum illud nobis inſinuat, dum ait: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego vitam æternam do eis*. Advertendum tamen eſt, nequaquam in divinis vocibus ejus promptè auſcultandis differendum eſſe; ſed *hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Qui enim craſtinum expectat, ſimilis eſt corvo, qui figura eſt reproborum. *Hi* enim, *qui in peccatis verſantur*, ut S. Clemens Papa ait, *niſi pœnitentiam egerint, non ſolum non exaudiuntur, cum ſupplicant, ſed etiam Deum irritant, in memoriam ei reducentes ſuam improbitatem*. Nequaquam nobis malignandum eſt, eò quòd patientiam Dei ad nos puniendum tardam eſſe videamus, quia ut S. Auguſtinus advertit: *Quantò diutius expectat, tantò gravius vindicat. Quando enim prolixis temporibus peccamus, & nihil mali à Domino ſuſtinemus, patientia eſt, non negligentia: non ille potentiā perdidit, ſed nos ad pœnitentiam reſervavit.*

Signum prædeſtinationis ſi oves audiant vocē paſtoris.

S. Clem. l. 4. conſt. c. 7.

S. Aug. ſerm. 102. de temp.

Prov. 20. 4.

4 In libro Proverbiorum cap. 20. dicitur: *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi*. Quodnam eſt frigus illud, quod manus hominis congelat, & ſocordes efficit, adeò ut arare non poſſint? Frigus hoc, ni fallor, aliud non eſt, quàm illud, de quo ſcribitur: *Abundat iniquitas, & refrigeſcit charitas*. Inde enim ſequitur, quòd *non mittens manum ad aratrum, non ſit aptus regno Dei*. Quia qui *non laborat, non manducet*. *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit*. Hi autem, qui de die in diem laborare tardant, illam Pſalmiſtæ comminationem incurrunt: *Famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem*. S. Gregorius docet, quòd tametſi reprobus in fine vitæ aliquos edat pœnitentiæ actus; hoc tamen ſine ulla ſui utilitate faciat: *Erit & tunc pœnitentia*, inquit, *ſed fructuoſa jam non erit, quia nequaquam tunc veniam invenit, qui modo aptum veniæ tempus perdidit*. Idem ſanctus Pontifex ſuper illud virginibus fatuis redditum reſponſum: *Amen dico vobis, neſcio vos*, ita ſcribit: *Ibi jam a Deo non poteſt mereri, quod petit, qui hic noluit audire, quod juſſit, quia qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, fruſtra ante regni januam cum precibus venit*.

Frigus deſignat defectū charitatis. Mat. 24. 12.

Luc. 9. 62. Pſal. 127. 2.

S. Greg. hom. 12. in Euang.

5 Apud S. Lucam in cap. 15. legimus, quòd cum mulier illa drachmam ſuam amiſiſſet, intempeſta nocte, non expectato diluculo matutino, lucernam accenderit, univerſamque domum ſuſque deque verterit, ut illam inveniret: *Nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat? Per hanc autem drachmam*, ut Hugo Cardinalis explicat, *ſignificatur qualibet anima Dei imagine inſignita*. Ubi autem de ſalute animæ res agitur, nequaquam tardandum eſt de die in diem, ut illam nobis reddamus ſecuram: Quot enim ſani ad lectum concedunt, qui ex eodem ex improviſo tranſeunt ad ſepulchrum? Plutarchus de Julio Cæſare refert, quòd *libellum ſibi in ſenatum eunti, ubi à conjuratis interfectus eſt, conjurationis ſeriem ediſſerentem, oblatum, in ſinum conjecerit, apud inferos ſcilicet per otium lecturus*. Hæc igitur rei tanti momenti dilatio, inſuper cum aliquali incredulitate conjuncta, vitam ipſi pariter & imperium ademit. Cum Archias Thebarum Tyrannus in ſolemnitate quadam lætus & jucundus faſciculum quendam reciperet litterarum, in quibus de machinata contra ipſum conjuratione, mox ut è loco ſolemnis tripudii, cui aſſiſtebat, egreſſus eſſet, contra ipſum exequenda, reddebatur certior; ipſeque litteras porrigenti, ſimulque momenti, quòd arduum valdè omniſque moræ impatiens concernerent negotium, reſpondens: *Seria in craſtinum*, paulò poſt miſerabiliter à conjuratoribus trucidatus fuit.

Luc. 15. v. 8. Mulier amiſſam drachmam ſolertiſſimè quærit.

Hug. Card. Plutarch.

Hiſtoria de Archia occiſo per conſpirationē.

6 Neſcio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quòd videlicet Deus inter omnium animalium ſacrificia, qualia multa erant, piſces rejecerit; cum tamen multa admiſiſſet volatilia, quæ communem cum piſcibus habent originem, dicente hymno Eccleſiaſtico: *Ex aquis ortum genus, partim remittis gurgiti, partim levas in aera*. Et verò ſi volatilia pennas habent, piſces plumarum, & alarum loco, ſquamis ſunt proviſi. Si aves per aera volitant, piſces in aquis natitant. Cur igitur piſces à tam honorifico Creatoris ſui cultu, ad quem tot aliæ creaturæ animatæ & inanimatæ admittuntur, proſcripti fuerunt? Reſponſio literalis hæc eſt, quia cum ſacrificium animalium in eo conſiſtat, quòd tempore quo in altari offeruntur, actualis eiſdem in Dei honorem mors inſeratur, id in piſcibus difficulter fieri poterat, ſiquidem hi extra aquas vivere non poſſunt; ac proindè non niſi agonizantes offerri poterant. Ex qua litterali reſponſione optima ad præſens propoſitum eruitur moralitas, ſiquidem *omnia in figura contingebāt illis*, per hanc piſcium à ſacrificiis prohibitionem (utpotè qui non niſi agonizantes ad altare deduci poterāt) inſinuatur, quòd animæ moribundæ, homines agonizantes, in ſacrificium in ſolo mortis articulo oblati, cum antea quotidie ſe Dæmonis ſervitio conſecrare conſueverint, eorumque converſiones ad mortem uſque dilatæ, Deo nequaquam ſint acceptæ, ſed à ſe repudiet, atque proſcribat: Quia *vivens, vivens confitebitur tibi, ſicut & ego hodie*.

Quarè piſces non fuerint ſacrificati Deo.

Iſa. 38.

7 Obſervaſtiſne aliquando, quiſnam in toto genere humano primus fuerit, qui Deo ſacrificia obtulit? Num fortè Adam, vel Eva, vel Abel is fuit? Nequaquam, ſed Cain, primus ille reprobus. Id quod ex ſacra Scriptura clarè deducitur. Cur igitur ſacrificium illius à Deo acceptatum non fuit, ſed repudiatum? Num fortè id contigit, quia Cain de fructibus terræ obtulit? dicente Scriptura: *Factum eſt, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino*. Nequaquam oblatio ejus ideò rejecta fuit, dedit enim ipſe in oblationem id, quod habebat; *fuit autem Cain agricola*, qui præter fruges terræ nil habet. *Abel* autem qui paſtor erat, *obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum*. *Et tamen reſpexit Dominus ad Abel & ad munera ejus. Ad Cain vero, & ad munera illius, non reſpexit*. Quid igitur dicemus, quandoquidem ut S. Paulus ait, *non eſt perſonarum acceptio apud Deum*? Cum igitur Cain priùs quàm frater ejus ad ſacrificium offerendum permotus fuerit, ſacrificium illius præ fratris ſui oblatione Deo longè gratius eſſe debuiſſe, haud immeritò videri poſſet. Verùm enimverò ipſamet Scriptura ſacra dubium hoc ſolvit, dum ait: *Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain munera Domino*. Ac proindè Cain typus erat illorum, qui converſionem ſuam in longum uſque tempus procraſtinant, id quod probabile eſt reprobationis indicium. S. Ambroſ. hujus repudiationis ſacrificii à Cain oblati, duas aſſignat rationes, inquiens: *Duplex in Cain culpa fuit, una eſt, quòd poſt dies multos obtulit; altera, quod non ex primis fructibus*. Unde quando quis Dæmoni, mundo, & carni primum dat ætatis ſuæ florem, annoſque meliores, reſervatis Deo ultimis vitæ fæcibus, hoc verè eſt imitari primum reprobum, & ad ejus imitationem vitam ſuam peſſimo fine claudere. S. Ambroſ. ibidem ſubdit: *Sacrificium, & celeritate commendatur, & gratia. Unde præceptum eſt: Si voveris votum, non facias moram reddere illud*. Bellovacenſis idipſum per ingenioſam quandam declarat ſimilitudinem, inquiens: *Similis eſt peccator piger cuidam quadrigario, cujus cum quadriga cecidiſſet, & ipſe ſedens in luto à tranſeuntibus adjutorium peteret, quidam nobilis manum extendit, ut eum juvaret: ſed cum miſer nec vellet ſurgere, nec ad quadrigam ſublevandam manum mittere, ſed differre, receſſit nobilis indignans, & dicens: Ex quo tu miſer non juvas te, nec ego curo de te. Sic faciet Dominus de eo, qui differt ſe juvare; permittit, enim eum putreſcere in lacu miſeriæ, & in luto fæcis, manum gratiæ, & adjutorii ſui ei ſubtrahendo*.

Gen. 4. v. 3.

Coloſ. 3. 25.

Cain primus obtulit ſacrificium.

S. Ambr. l. 1. de Cain & Abel.

Deo non gratum & quare.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. d. ſt. 2. p. 6.

Hiſtoria de pigro.

8 Inſignis quidā fideque digniſſimus author ſequens refert exemplum: *Toleti in Hiſpania nobilis Adoleſcens ante annos nō adeò multos ignobilē ſanè, & vel ſanguineis deplorādā lacrymis vitæ ſuæ clauſulā impoſuit. Exuto Religionis ſuſcipiēdæ cōſilio, quod aliquādo ſecū deliberarat, Canonicum induit. Et initio quidem officio ſuo functus eſt non inlaudabili induſtria; ſed quemadmodum ara facilis inventus eſt ad omnem ductum: ita improvidus homo nactus peſſimos ductores, preſſo veſtigio ſecutus eſt præeuntes ad vitia. Tandem & ipſe factus aliorum anteſignanus ad ſcelera non mediocria duxit ſequentem. Miſerum juvenem, ſi putabat turpitudines ſuas, aut citius abſcondi*

Zehenter in malæ ſpei promōtorio l. 4. § 2. n. 2 ſ. fol. 577.

Peſſima vita adoleſcentis Toletani.

ſub toga ſerica, aut ſpecioſius palliari. Sed tandem ſicut Deum habuit inſpectorem ſuæ improbitatis, ita & vindicem expertus eſt. Nam brevi eum febricula expedivit, juſſitque ad plures ire, ſive ſub terra in cinere ſuo faiſcentes mortuos, ſive ad ipſos Erebi incolas, magnum infeliciſſimæ ſocietatis numerum. Audi o bone, & obſtupeſce, non tantum vim roburque imbibitæ ſemel impietatis, ſed etiam ſeveri Numinis formidanda judicia. Vix rumor urbem pervaſit de morbo Canonici, jam paſſim à probris ſuis inſolentiaque infamis, cum Toletanus Eccleſiaſtes ægrum adit, monetque, ut conſcientiam excutiat, erratorumque ſemper periculoſo onere ſeſe levet. Negare ille ejus rei neceſſitatem, ut alter dicebat, tunc eſſe; ſi ægritudo accreverit, memorem fore animum datæ admonitionis. Interim medicus pone aſſiſtens, neſcio ex quibus ſignis deprehenderit, mortem intra pauculas horas adfuturam. Quare conſternatus Eccleſiaſtes magis cœpit inſtare, etiam divini judicis interpoſito rigore. Ubi vero æthiopem ſe lavare vidit, cubili egreſſus, nobiles, quos obvios ſibi habuit, familiares decumbentis, in partem laboris ſanctiſſimi vocat, jamque hominem omnes Chriſtiani officii in eo diſcriminis articulo commonefaciunt. Sed nullo effectu. Adeſt iterum medicus, iterumque vicinum denunciat periculum, poſt horam actum fore cum vita ægrotantis. Itaque Eccleſiaſtes, cæterique lecto circumfuſi, maxima qua poſſunt, vehementia contendunt, ut ſalutarem Canonico morituriente dolorem ſuadeant ſcelerum, ex præſcripto divinæ legis faciendam confeſſionem. Sed neque tunc quidem proficiunt, afferente ægro, periculum remotius eſſe, quam ipſi arbitrentur. Mox obmutuit miſer, & ratione turbata, nihil amplius pro ſano egit. Ergo deſperatis jam propè rebus, opem à Numine implorandam cenſuit Eccleſiaſtes, ſimulque apprehenſa Chriſti è cruce pendentis effigie, Pſalmum De profūdis exorſus eſt; jamque ad illa venerat Davidis verba: Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ, cum ecce tibi lignea imago, tota præſentium corona inſpectante, brachia ad crucem fixa reſolvit, & utraque manu aures obſerans, formidabilem hanc vocem miſit: Quia vocavi te, & renuiſti, ego quoque in interitu tuo ridebo. Fulmen hoc fuit, quod ubi ab imagine jactum eſt, infelicem animam ex corpore ſcelerati juvenis in tartarum deturbavit. Unde hoc loco juvat memorare illam S.Bernardi ſententiam: *Quanta eſt hæc injuria, & quam graviter vindicanda, cum viliſſimus vermis clamantem ad ſe audire dedignatur Creatorem univerſitatis!* Et ideò mirandum non eſt, quòd Salvator noſter vocibus & precibus illorum, qui pro infortunato hoc homine Deo ſupplicabant, aures ſuas obturaverit; ſiquidem per hanc occaſionem oſtendere voluit, quàm verum ſit, quod aliàs dixerat, videlicet: *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.* Olim namque apertis verbis dixerat: *Quia vocavi & renuiſtis, ego quoque in interitu veſtro ridebo. Tunc invocabunt me, & non exaudiam: mane conſurgent, & non invenient me, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint, nec acquieverint conſilio meo, & detraxerint univerſæ correptioni meæ.*

Omnes conatus ad converſionē rejiciuntur.

Poſt mortem quoque crucifixus obturat aures ſuas.

S.Bern. ſer. de ie p.ſpit.

Prov. 1.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Techna ſpecialis eſt Dæmonis, quòd nos pœnitentiam procraſtinare faciat; id enim ideò facit, ut in hora mortis noſtræ in deſperationē nos inducat.

THEMA.

Mane apud me etiam hodie, & duc lætum diem, & cras proficiſceris. Judic. 19. v. 9.

Modus retardandi gratum hoſpitem.

1 IN cap. 19. Judicum ſcribitur de Levita quodam, qui poſtquam cum ſocero ſuo in aliquot dies genialiter vixiſſet, jamque in procinctu eſſet, ut rediret in patriam: *Dixit pater puellæ ad generum ſuum: Quæſo te, ut hodie hic maneas, pariterque lætemur. At ille conſurgens cœpit velle proficiſci, & nihilominus obnixe eum ſocer tenuit, & apud ſe fecit manere. Mane autem facto, parabat Levites iter, cui ſocer rurſum: Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, & aſſumptis viribus, donec increſcat dies, poſtea proficiſcaris. Comederunt ergo ſimul. Surrexitque adoleſcens, ut pergeret cum uxore ſua, cui rurſum locutus eſt ſocer: Conſidera, quod dies ad occaſum declivior ſit, & propinquat ad veſperam: mane apud me etiam hodie, & duc lætum diem, & cras proficiſceris. Omnia autem hæc in figura contingebant:* Hæc namque hiſtoria conſuetudinem agendi ſerpentis antiqui ad vivum delineat; ſiquidem hic, aliquos ab ejus ſe ſervitute eximere, & in divinorum præceptorum viam abire, veraque filiorum Dei libertate frui velle videns, eoſdem de die in diem, de ſeptimana in ſeptimanam morari, bonūque illorum propoſitum procraſtinare facit. Prout S.Baſilius Magnus his verbis vivaciter exponit, inquiēs: *Criminator ille ſapiens eſt ad mala perpetrāda: videt nos homines in diem vivere, videt omnem actionem noſtrā juxta id quod inſtat, peragi; ideo hodiernum diem per fraudem nobis abripiens, ſpem nobis craſtini relinquit. Quod ſiquidem peccatum hodie committere nō cogit, juſtitiam tamen in craſtinū ut reſervemus, perſuadet. Deinde ubi craſtinus dies illuceſcit, rurſum accedit iniquus ille partiū diviſor, & hodiernum diem ſibi ipſi cedere expedit, craſtinum vero, Domino ut tribuamus, concedit; atque hac ratione ſane nos, præſens nimirum tempus per voluptatem ſubtrahendo, futurum vero ſpei noſtræ relinquendo, ne ſentientes quidem è vita expellit.*

S.Baſil. ho. 4 de pœnit.

Applicatur Dæmoni.

2 Mercator quidam fuiſſe legitur, qui ſuper oſtium tabernæ ſeu officinæ ſuæ hæc verba majuſculis litteris inſcribi fecerat: *Hodie in hoc loco nihil venditur credito ſed cras.* Ac proindè nunquam tempus illud appropinquabat, in quo ſub credito quidpiam apud ipſum comparari poſſet, quia quocunque die veniebant emptores, ſemper eandem deprehendebant oſtii domus ſuæ inſcriptionem. Eadem prorſus aſtutia ſagaciſſimus Dæmon cum peccatore utitur, cui ſemper perſuadet, *hodie mihi, cras Domino.* Die autem ſequenti ſuperveniente, tot illum moratur illecebris, ut craſtinus dies ad ſerviendum Domino nunquam adveniat. Certum eſt autem, quòd quantò diutiùs nos moratur, & à ſervitio Dei retrahit, tantò majus ſibi in nos jus poſſeſſionis acquirat, majorique cum dominii tyrannide nobis principetur; quia creſcunt catenæ, de quibus Eccleſia ait: *Delictorum catena conſtringitur:* id quod S.Bonaventura ſequenti declarat ſimilitudine, inquiens: *Peccatum eſt ſicut rete, & ſicut virga inviſcata. Nam ſicut piſcis in retibus ſe agitando, amplius involvit; & avis plus ambulans per virgam inviſcatam, fortius ſe capit: ſic peccator magis elongatur à Deo, & ſtrictius illaqueatur à Diabolo, quia de tali dicitur: Tenebitur planta illius laqueo.*

Prætin mercatoris hodie non credentis.

Imitatur Dæmon.

S.Bon. to 6. in diæta ſalutis tit. 1. c. 1.

3 Refert Plutarchus, quòd cum Antiochus Epiphanes Alexandriam obſidione cinxiſſet, quæ ſub Romanorū protectione poſita erat, ſenatus Romanus Popilium Levam ſenatorem ad eum amandavit, ut ei obſidionem ſolvere Senatus nomine demandaret, aut verò eum Reipublicæ Romanæ hoſtē expreſsè declararet. Qui reſpondit: Reſponſum hoc mora indiget temporis. Popilius autem ſine mora lineam quandam circa regem Antiochū trahens, eidem dixit: *Hoccine in dubium revocandum eſt an hoſtis Romanorum ſis? Non præteribis hanc lineam, donec id definias, ac decernas.* Cui Antiochus, in his anguſtiis ſe eſſe cernens, reſpondit: Parebo; & confeſtim civitatem liberam relinquens, promiſſum implevit. Antiochus tartareus, in ſocietate ſua noſtrum habens appetitū ſenſitivum ſibi addictiſſimum, animā noſtram obſidet; Salvator autem qui eandem ſanguinis ſui pretio cōparavit, ad illam legatos ſuos, id eſt cœleſtes ſuas invitationes, inſpirationes ſanctas, bonaque propoſita ad eandem ablegare non deſinit: Dæmon autem efficit, ut quantum poteſt, animam retardet in reſpondendo & obtemperādo. Comminatur itaque eidem, niſi obediat, ſevera ſua ſupplicia. Quibus interminatis, an anima ab inſidiis Diaboli liberanda ſit, tunc cognoſcetur, ſi nimirùm ſupernæ gratiæ impulſus promptè acceptaverit: quod ſi fecerit, verè dici poterit: *Ecce nunc tempus acceptabile.*

Plutarch. in Apophth.

Popilius Leva.

Figura Chriſti.

4 S.Baſilius avis cujuſdam referens proprietatem, inquit: *Vidi ego jam avis aſtutæ mirā arte: cū pullos ſuos videat adhuc ob debilitatē prædæ periculo expoſitos, ſeſe aucupi ante illos, ut præda parata offerre, ita ſeſe vertentē, ac geſtus diſpenſantem, ut nec periculo penitus, aut manibus ſe præbeat, neque item inſidianti ſpē omnino eripiat. Sic itaque illum inter utrumque verſando, occupando, in ſe retinendo, ſpatiū dat natis otioſe fugiendi; ac demum ipſa ad extremū quoque evolat. Cave igitur, ne tu aucupi ſimilia patiaris tentare, certa pro incertis relinquens, ſpem firmam vana commutans. Trade itaque te Chriſto totum, da nomen tuum, aſcribeque Eccleſiæ.* Nimirum illos alloquitur,

S.Baſil. ib.

Natura cujuſdam avis.

Digitized by Google

tur, qui differebant Baptiſmum, eoſque, ut cùm celeritate baptiſmum accipiant, exhortatur. Dionyſius Carthuſianus de quatuor noviſſimis diſſerens, inquit: *Præcipua Diaboli inventio eſt, luctum pœnitentiæ, & timorem mortis repellere a te per ſuggeſtionem benignitatis divinæ.* Id quod diù ante ipſum S. Fulgentius in hæc verba ſcripſerat: *Pleroſque ſub vana ſpe indulgentiæ in peccatis Diabolus tenet: compellit eos Dei juſtitiam non metuere, quos inaniter ſuadet de Dei bonitate gaudere.*

Dion. Carth. de quatuor noviſſ. p. 1. art. 4.

S. Fulgent. Epiſt. 7. c. 6.

5 In ſpeculo Exemplorum ſequens factum recenſetur: Vir quidam, qui perditè & impiè vixerat, cum morti vicinus ſe ab horrendis Dæmonibus nigra veſte indutis cinctum videret, clamabat: *Domine adjuva me.* Quem tamen Deus non exaudivit, ſed per aſtantem ei in hæc verba improperari fecit: *Nunc memor factus es Dei, quando tibi ſol obſcuratus eſt? Quare uſque in hodiernum diem non exquiſiviſti eum, dum adhuc tibi ſplendor erat diei?* Dæmon, ut nos in rebellione contra Deum perſeverare faciat, nobis hoc unicè perſuadet, ut credamus Deum miſericordem eſſe, promptumque, ut cum pectus tundendo dicimus: *Deus propitius eſto mihi peccatori*, omnia noſtra peccata liberaliter condonet. Poſteà verò cum in extremo vitæ momento poſiti ſumus, *in deſperationem nos adigit, ob oculos nobis ponendo divinæ juſtitiæ rigorem, innumerabiliumque peccatorum multitudinem, quibus eum, dum viximus, exaſperare non formidavimus. Unde S. Antoninus ait: *Cum quis moratur in peccato, Diabolus non multum eum impugnat, quia ſuus eſt; ſed cum perpendit, quod velit recedere ab eo per pœnitentiam, multum repugnat, & quidem tanto plus, quanto diutius poſſedit, & vel maximè in articulo mortis, quia ſcit ſe amplius tempus non habere.* Dum ſani ſumus pœnitentiam a nobis procraſtinari ſuadet; at verò dum in agone mortis luctamur, ad veniæ deſperationem nos adigit. Porrò adhoc ut pœnitentia ſit valida, neceſſum eſt, ut fiat per actus voluntatis ob commiſſas tranſgreſſiones compunctæ, & pœnitentis. Talis autem pœnitentia infirmo & moribundo in extremo mortis articulo admodùm eſt difficilis, quia pœnitentia fieri nequit, niſi voluntas ducem habeat intellectum, qui illam vivaciter apprehendere faciat, Deum ab ipſa indignè, & ſumma cum ingratitudine offenſum, & contumeliatum, gravitatem item peccati, divinæ pietatis efficaciam, Sacramentorum virtutem, averſionem à culpa, amorem erga Deum, compunctionem internam, aliaſque ſimiles actus, qui pro vita malè tranſacta expianda expediunt. Ecce igitur aſtuti ſerpentis ſagaciſſimum ſtratagema, qui uſque ad illud ultimum momentum nos ad ſperandum inducit, proſpiciens, quòd intellectus in illo articulo planè obtenebratus, voluntati ad eliciendū ejuſmodi actus nullum poſſit dare ſubſidium. Cum enim caput, in quo hæ operationes exercentur, ab infirmitate ſupra modum ſit debilitatum, ad ejuſmodi ſeria ſe applicare nequit; aut ſi ſe ad aliqua cogitanda applicet, de nulla re minùs, quam de Deo penſat, utpotè à quo per tot annos per rebellionem averſus fuit; potius enim mentem ſuam occupat circa delectationes, honores, filios, uxorem, amicos & alios, quos priùs inordinatè dilexit, doletque inconſolabiliter, quod illos in ſempiternum cogatur relinquere; prætereaquàm quòd de ſalute corporali recuperanda totaliter occupetur. Unde Bloſius, qui experientiſſimus vitæ ſpiritualis Magiſter fuit, ita ſcribit: *Diabolus hoc malignitatis dolo ferè uti conſuevit, ut ei qui peccare ſtatuit, ipſum Dominum clementiſſimum & miſericordiſſimum eſſe polliceatur. Ubi verò peccato admiſſo pœnitentiam agere volueris, tam illum implacabilem, nimiùmque ſeverum eſſe omnibus modis ſuadeat.* Porrò licèt idem Dæmon mendaciorum Pater exſtat, nihilominùs dum reprobis, ne à mala vita ſua deſiſtant, pœnitentiam promittit, poſtea ſuo tempore promiſſum nihilominùs ſervat: ſed quo modo? Nimirùm efficiendo, ut ſint *pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes*, quæ Diabolica eſt pœnitentia, qualis in inferno æternaliter fieri ſolet.

Dæmoni contraria ſtudia.

S. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 13. §. 1.

Difficultas veræ pœnitentiæ in agone.

Occurrunt plurimæ diſtractiones in agone.

Bloſius in Parad. animæ c. 2. n. 4.

Sap. 5. 3.

6 Apud Iſaiam, poſtquam de procraſtinatione converſionis facta fuiſſet mentio his verbis: *Manda, remanda, expecta, reexpecta*, ſacer textus ſubjungit: *Dixiſtis: Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Sed quis tandem hujus fœderis, & pacti finis fuit? Audite id ipſum ex propria illorum confeſſione: *Poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.* Dum enim impiam exhalabunt animam, ſerpentis tartarei experiuntur fraudem, & deceptionem. In Vita Ven. Thomæ Mori, Regni Anglicani Magni Cancellarii, & Martyris, ſequens impii cujuſdam legitur exemplum, in Tom. 1. lib. 2. c. 13. Operis, quod *Mortes peccatorum peſſimæ* intitulatur, his verbis recenſitum: *Rogabant amici amicè hominem, ut maturaret ad meliorem mentem redire; ſed reſponſum aliud non tulerunt, quā plenum illud vaniſſima præſumptione, cum migrandum hinc fuerit, tribus ſe verbulis Deum ad clementiam expugnaturum, & cœlum exporaturum. Verum res aliter cecidit: cum enim poſtea equitando tranſiret in ponte fluvium & improvidum pedem equus impingeret ſaxo, unà ſecum ſeſſorem herum in ſubjectam aquam effudit. Iam miſerando caſu præcipitabat eques, cum ſubito ubi periculum animadvertit, ſenſitque intra fluctus non ſicca ſe morte occubiturum, contentiſſimo niſu clamavit tria noviſſima verba. Et quæ illa? Utique quibus ſalutem, & aſtra momento uno apud Deum impetraret, quemadmodum jactaverat non ſemel facturum ſe in ultimo vitæ diſcrimine. Dixerit itaque cum Regio Vate: Miſerere mei Deus; aut illud: Tibi ſoli peccavi; vel cum Publicano: Deus propitius eſto? Sed heu! De ſceleribus ſuis, de cœlo, de Deo altum ſervavit ſilentium. Illud unum ingeminavit: Rapiat omnia Dæmon. Ita miſerum ſua memoria deſtituit, & cum deberet in eo caſu tria ſalutis verba dicere, tria deſperationis protulit, tractus inter vortices ad eum, quem vocibus ultimis compellavit.*

Iſ. 28. 15.

Pactum cum morte eſt mendacium.

Vit. Thom. Mori cap. 12. Mortes peccator. peſſimæ tom. 1. l. 2. cap. 13.

Hiſtoria de malè confidente & ſperante in fine bonum.

7 In Annalibus Eccleſiaſticis de Ottone Tertio Imperatore legitur, quòd cum S. Romualdo (quo Confeſſario utebatur) promiſiſſet, quòd depoſito imperii diademate, in expiationem patrati delicti, ob necem Creſcentianam, vitam eſſet monaſticam amplexurus, acceſſerit exactor Romualdus, eòque magis importunus, quò divino afflatus ſpiritu intellexiſſet, inſtare jam obitum ejus; ut ſponte faceret, quod neceſſitate urgente pati cogeretur invitus, & Deo in odorem ſuavitatis offerret, quod retinere non poſſet. Infelix autem Otto non quidem tenuit, ſed diſtulit; & ex cauſa quidem, ut videbatur ipſi, legitima. Sic planè homines verſutus decipit aſſiduè Cacodæmon: quos a bono non poteſt avertere, ne facere meditentur, ut differant ſaltem, prætextus ingerit varius neceſſitatis colore fucatos; & ſic detinet illaqueatos, donec improviſa mors irrepat. Subdunt verò iidem annales, Imperatorem Romualdo promiſiſſe facturum ſe quidem quod exigebatur, nimirum ut cucullam indueret monaſticam, ſi tamen priùs Romam, quæ ſibi rebellabat, impeteret, & ea devicta, Ravennam cum victoria remearet. Cui Romualdus: *Si Romam*, inquit, *ieris, Ravennam ulteriùs non videbis.* Fuit igitur Romæ factus captivus, è qua captivitate tamen cum nonnullis aliis occulta ſe fuga ſubduxit. Cumque iterata vice cum forti exercitu Romam rediiſſet, ob urgentes tumultuum in Germania obortorū neceſſitates eò reverti coactus, in itinere vita functus fuit. Unde S. Auguſtinus in ſermone quodam ait: *Immittit Diabolus ſecuritatem, ut inferat perditionem: neque dinumerari poſſunt, quantos hæc inanis ſpei umbra decepērit.*

Baron. Ann. Ann. 1001. n. 12.

Otto tertius Imperator neglixit pœnitentiam promiſſam.

S. Aug. ſer. 45. in Apped.

8 In vita S. Philippi Nerii narratur, quòd cum medicus quidam pœnitens ipſius graviter infirmatus fuiſſet, a Dæmone ſpeciem medici induto quotidiè viſitatus fuerit, infirmumque de reſtituenda ſanitate ſecurum reddiderit, non obſtante manifeſto periculo mortis, in quo conſtitutus erat. At verò ſanctus vir diabolicam detexit fraudem, ut infirmus ille ad ultimum mortis agonem ſuſtinendum tantò ſe melius poſſet diſponere. Quòd ſi igitur Dæmon ejuſmodi inſidiarum machinas moliatur in extremo vitæ articulo etiam circa illos, qui in timore Dei vixerunt; quantò magis illas adhibebit circa eos, quos in vita habuit ſervos & mancipia ſua; ne ſcilicet in morte ejus poteſtati ſurripiantur? Nazianzenus proindè optimè monet, inquiens: *Quod ſi hodiernū ſemper prætereiens, craſtinum obſerves, paulatim differendo, non animadvertiſ te a pravo illo deludi, ut illius conſuetudo fert: Da mihi præſens, inquit, futurum Deo.* Hac enim arte ſervus, id eſt peccator, in ejus ſemper remanet ſervitute. Etenim mancipia in triremibus ſervientia, quæ voluntaria appellari ſolent, eo quòd ad triremes nō ſint condemnata per ſententiā, ſed quia in illis

Dæmon ſub ſpecie Medici decipit Medicum.

Nazianz. Orat. 40.

Similitudo à mancipiis.

remigando voluntariè laborant propter ſtipendium; hæc, inquam, mancipia capitanei, ſive triremis præfecti, per anticipata ſtipendia ita ad remanendum in triremibus obligare ſolent, ut remum nunquam deſerere poſſint, etiamſi velint. Sic quoque multi ſunt, qui bonam habent pœnitentiam amplectendi voluntatem; at verò aſtutus ſerpens de die in diem adeò novit illos ineſcare voluptatibus, aliiſque deſideriis ipſorum reſpondentibus ſatisfactionibus, ut à compedibus illius, & catena, qua ab ipſo vincti tenentur, nunquam ſe exſolvant.

Exod. 21. v. 2. Servum, qui non vult liberari à ſervitute.

9 In Exodo cap. 21. inter alias populo Dei electo à Deo datas leges hæc quoque recenſetur: *Si emeris ſervum Hebræum, ſex annis ſerviet tibi: in ſeptimo egredietur liber gratis.* Paulò poſt verò ſubditur: *Quod ſi dixerit ſervus: Diligo Dominum meum, & uxores, ac liberos, non egrediar liber: offeret eum dominus diis, & applicabitur ad oſtium, & poſtes, perforabitque aurem ejus ſubula: & erit ei ſervus in ſæculum.* Enim verò trita eſt illa Scripturæ regula: *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.* Nec ſolùm peccati, verùm etiam Dæmonis ſervus exiſtit. Hic quidem anno ſeptimo, id eſt per gratiam & auxilium Spiritus Sancti (de quo Eccleſia canit: *Tu ſeptiformis munere*) ab hac ſe tyrannide poteſt eximere, acceptando nimirùm vocationem & gratiam, qua ad pœnitentiam invitatur. At verò ſi ad culpam affectum habuerit, & Diaboli ſervus manere voluerit, *erit ei ſervus in ſæculum*; adeòque diſponat ſe & præparet ad portandas haſce catenas uſque ad mortem, imò uſque in infernum: neque enim eſt, quòd ſperet ſe pro libito ab hiſce compedibus egredi poſſe, ſemper enim charactere ipſius velut ſervus emptitius ſignatus manebit.

Imitatur peccator.

Mortes peccatorum peſſimæ Tom. 1. l. 2. c. 15. n. 7.

10 In præcitato opere, quod *mortes peccatorum peſſima* inſcribitur, ſequens exemplum refertur: Non videtur mihi prætereundum hoc loco, quod de duobus amicis legitur, quorum unus laudi, atque virtuti, voluptatibus alter ſtudebat. Mortuus eſt voluptuarius ille, aliquanto poſt conſpectus & auditus ab altero, qui ſuperſtes fuerat, verba illa proferre: Peccantem me quotidiè, & non me pœnitentem, timor mortis conturbat me. Et interrogatus cur reticeret ea quæ ſequuntur: Miſerere mei Deus, & ſalva me: Quia miſero mihi, inquit, ſempiternis etiam acerbiſſimis apud inferos ignibus tradito, nulla neque ſalutis neque miſericordiæ relicta ſpes eſt. Quæ cum dixiſſet, è conſpectu evolavit, intolerabilis odoris deterrimi fœditatem ex ſe relinquens. Væ igitur his qui cum morte fœdus, & cum inferno pactum ineuntes, manifeſtam tandem animæ ruinam incurrunt. Quod his potiſſimùm contingit, qui terrenarum rerum amore, praviſque inſuper cupiditatibus irretiti, ſe tanquam viliſſima Diaboli mancipia, ejus obſequio, ac nutibus devovent. Et ut res hæc noſtra ætate exemplis comprobetur: Juvenis quidam in Urbe ſuæ provehendæ conditionis percupidus, cum rudi præditus ingenio, litterarumque ignarus, haud ſtudiorum ſcientiarumque opera ſuam adaugere fortunam poſſet, ad militiam confugiens, armis inter alios præcellere, ac palmam certaminibus ferre tentavit; quibus audax magis, quàm fortis, deſperatorum inſtar, nec abſque periculo periculoſa quæque prælia aggreſſus, miles non tam fortis alieno judicio, ſtrenuuſque, quam præceps, ſtultuſque magis, quàm cordatus armorum pertractator haberi cœpit. Verùm cum nec fortuna homini, nec operi vota reſponderent, aliam miſer ſibi aleam pertentandam ratus, dum multa ſecum animo volvens, per viam triſtis incederet, hominem caſu offendit; à quo triſtitiæ, perturbatique animi, quem vultu præferebat, cauſam, & quonam tunc pergeret interrogatus, incerto ſe gradu, ambiguiſque greſſibus parùm ſibi, votiſque ſuis fortunæ arridente alea, viam terere reſpondit; nec ſcire cuinam ſe operi adjiceret, eo quòd cuncta, quibus manum admoveret, ſiniſtro clauderentur exitu. Quibus ille auditis, ut ſuis titubantem dictis relevaret, confirmaretque: Heus tu, inquit, vir bone, quid times? Bonam tibi futuram ſortem certiſſimè repromitto, divitiarumque tibi copiam, dummodò meis annuas verbis, haud defuturam certò ſcias. At priuſquam, quæ tibi præſtiturus ſum, aperiam, firmum inter nos fœdus ineundum eſt. Ad quæ Juvenis hæc planè verba reſpondit: Et quodnam pactum iſtud, quod tu à me in præſens ultrò poſcis, exigiſque? Unico, inquit alter, verbo proferam, nec multa ex te requiro, hoc uno duntaxat contentus, animam mihi tuam oppignoratam velis, futurus ſubindè mortalium feliciſſimus. Hæſit aliquantiſper ob inexpectatæ rei quæſitum Juvenis, ſuæque experiundæ aleæ cauſa animoſior factus: Sed quoto, inquit, tempore votis fortuna meis arridebit, proſperiſque in ſæculo obventibus, ut tu dicis, fruar? Per longa temporum ſpatia, ſubdit alter, optatis ultrò bonis potieris. Quid plura? Ambiguis negotium tenebroſum à tenebrarum principe verbis, utpotè qui dolis maximè ad fallendum nititur, altero conſenſum præbente, peractum eſt; adeò ut cum Juvenis certos viginti ex ſponſione annos in ſumma rerum affluentia jam ſibi repromitteret, ſponſor econtrà decem tantùm, & nil ultra pollicitus fuiſſet. Deluſor itaque ubi primùm Juvenem, velut vile mancipium, ſibi addictum vidit, variis eundem verbis ſubdoliſque demulcens: Heus tu, inquit, bono animo eſto; futurum eſt enim, ut patrocinandis cauſis locum principem tenens, divitias profectò plurimas, unà cum honorum infulis, ſis conſecuturus, ſi quod ſuadeo, opere adimpleveris. Annuit miſer ſuadenti, cauſarumque in Urbe patrocinio ſuſcepto, cum egregiè ſemel ad præſidis tribunal ſuo munere perfunctus fuiſſet, peritiam, & doctrinam alter demiratus, exindè adeò benevolo erga eum animo eſſe cœpit, ut filiá, quam unicè diligebat, multo dotatam aſſe, illi matrimonio copulaverit; ex qua ſuſceptis liberis, cum præſidis, tum conſanguinitate, tum gratia, & in patrocinando peritia indies præcelleret, divitias immanes auxit. At dum ſic res ſe haberet, & fortuna hominem magis magiſque indies ad ampliora proveheret, decem jam exacto annorum curriculo, ultimus inſtabat dies, cum en tibi præſtigiator, qui jampridem ſpoponderat, hominem in cubiculo convenit animam videlicet, quam ſibi devoverat, præterlapſo jam ſponſionis tempore, bonus uti exactor ab eo repetens. Juvenis igitur, ubi ſe dolis circumventum videt, irritum caſſumque pactum, in quo dolus tam manifeſtus obtigerat, magnis vocibus inclamans, aſſerenſque obteſtabatur; & ut illi promiſſis ſtaret, complendum viginti annorum numerum affirmabat. Quoniam verò ſponſor callidus, fœdifraguſque veterator vim fraudibus nectere conſuevit, timens Juvenis, ne per vim extorqueret, quod alter injuſtè repetebat, divinum illicò auxilium implorans: In te Domine, inquit, ſperavi, non confundar in æternum. Quibus dictis, tanquã valido perculſus fulmine, tartareus hoſtis ſe ab ejus oculis in hæc verba proripuit: Abeo, & te invitus, coactuſque relinquo; ſed infauſtus diſceſſus procuidubiò tibi meus futurus eſt, proſperitas enim, quæ hactenùs affulſit, me abeunte, fortuna te inopem, ac miſerum, cunctiſque commiſerandum relinquet. Exitum ille ad comminatam ſibi ſiniſtrioris aleæ, rerumque ſuarum inverſionem, fugientemque hoſtem iterum compellans: Ineamus ſi vis, inquit, denuò, quod ſimul antè pepigeramus, ad alios decem annos fœdus. Quibus humani generis hoſtis, qui alienum detrimentum ſuum computat lucrum, & animæ unius lucrandæ cupidus, cuncta pius quam libenter diſtrahit, aſſenſum incunctanter præbuit. Dum verò iſthæc aguntur, ac ſponſio denuò inter utrũque inſtauratur, famulus, qui forrè in angulo delitteſcebat, cuncta ex ordine, quæ dicebantur, auribus percepit, narravitque ſubindè, ubi rem, ſicut audierat, adimpleri vidit. Uxor præterea niquiſſimi hominis, mulier utpotè valdè pia, cum virum nulla Chriſtiani hominis ſigna præferentem, ſed totum ſæculi negotiis, cauſarumque ſtudiis immerſum cerneret, malũ de viro omen conjiciens, impendentemque conſortis capiti divinæ gladium animadverſionis vetita, mœſtiſſimè vitam obibat. Currebat interim alter, ſui ac ſalutis immemor, ad perditionem præceps; ſed ubi ejus completa eſt malitia, & ultionis tempus poſt ſibi impertitam miſericordiam advenit, viginti annorum curſu vix impleto, Diabolus adfuit, & ſubito ingentique ſtrepitu è vita impœnitentè hominem abripuit. Atqui cum ſubindè cadaver, ut ſepulturæ demandaretur, adinventum non eſſet, ut famæ conſuleretur, ingens quoddam pro cadavere ſaxum tegumentis involutum tumulatum eſt.

Miles quidam ad deſperata deſcendit.

Paciſcitur cum Diabolo.

Fraus Diaboli.

Miles ille advocatus dicitur.

Dæmon petit promiſſam animã.

Renovatur pactum.

Tandem à Dæmone ſimul corpus & anima abducitur.

DIS-

Digitized by Google

DISCVRSVS XVIII.

ARGUMENTUM.

Quàm fallax ſit impiorum circa tempus pœnitendi eligendum diſpoſitio, oſtenditur.

THEMA.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. 2.Cor.6.v.2.

1 SAnctus Paulus Apoſtolus circa maximè arduum æternæ ſalutis negotium omnes fideles erudire volens, inquit: *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tēpore accepto exaudivi te, & in die ſalutis adjuvi te.* Demum verò tempus, in quo animæ noſtræ ſalutem operari debemus, ad noſtram deducere volens notitiam, ſubjungit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Enim verò, nullus quidem eſt, cui non ſit chara anima ſua; unuſquiſque etiam cœlum deſiderat, propter quod creatus, & redemptus fuit. At verò quænam eſt cauſa, quòd cum tanquam viatores ad ſupernam patriam omnes properemus, tam facili negotio extra ſemitam rectam digrediamur, noſtros inordinatos ſequentes appetitus? Nimirùm ſpes longævæ vitæ, & in illius fine faciendæ pœnitentiæ, nos decipit & ſeducit. Hanc igitur fraudem ab omnibus hoc in diſcurſu depellere conabimur.

Spes vitæ longævæ cauſat facilitatē peccandi.

2 Sanctus Gregorius Nazianzenus peſſimum quendam ſui temporis redarguit impiorum hominum abuſum, qui ut diutiùs carnalibus ſuis vacare poſſent deſideriis, ſacroſanctum Baptiſmi lavacrum recipere in longum tempus uſque differebant, ſcientes, quòd per hoc ſacramentum homini omnium peccatorum ſuorum tribuatur remiſſio. Contra hos igitur inquit: *Omne tibi tempus ad ablutionem idoneum eſt*; tremenda autem ſunt verba quæ ſequuntur: *Quandoquidem nullum tempus mortis periculo vacat.* Quiſquis enim extra Dei gratiam conſtitutus, ſpe vitæ longioris emendationem ſuam differt, ſcire debet, quòd nullus ab eo tranſigatur annus, menſis, ſeptimana, dies, hora, imò nec momentum ullum, in quo morti non ſit viciniſſimus. *Cum Paulo ad te clamo*, inquit Nazianzenus, *& cum magna inquam illa voce: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis; quo loco particula, nunc, non certum aliquod tempus, ſed tempus omne deſignat.* Seneca Tragicus pariter hoc nobis tradit utiliſſimum documentum: *Nemo tam Divos habuit faventes, craſtinum ut poſſit ſibi polliceri.* Imò huic ſententiæ magis roborandæ ſequentem utiliſſimam reflexionem ſubjungo, ſcilicet: Quòd ſi v. g. per divinam revelationem infallibilem diem mortis tuæ perſpectum haberes, non tamen ob id aſſecuratus eſſes, quòd ante mortem tuam, veram peccatorum tuorum acturus eſſes pœnitentiam. Si enim Deus certò tibi promiſiſſet, quòd te ad certum uſque tempus expectaturus eſſet, non verò tibi ſimul pollicitus fuiſſet plenariam peccatorum tuorum indulgentiam, utique de felici morte ſecurus non eſſes: quantò igitur nunc minùs es ſecurus, quando non ſolùm incertus es de peccatorum tuorum in fine vitæ obtinenda remiſſione, verùm etiam de annorum vitæ tuæ numero? Audiatis velim hac de re mirabilem hiſtoriam, quam Sanctus Antoninus in hæc ferè verba refert. Etenim juvenis quidam dives, & nobilis, voluptatibus, deliciis, otio, aliiſque hujus mundi vanitatibus totaliter deditus, quotidie precabatur Deum, ne mortem ei videre permitteret, niſi priùs de tempore quo moriturus eſſet, monitus fuiſſet. Quadam die dum huic Orationi inſtaret, Angelus quidam ei apparens, orationem ejus à Deo exauditam eſſe nuntiavit. Non enim eum ex hac vita emigraturum eſſe, niſi mors ei imminens antecedenter intimaretur. De hac autem gratia ſecurus exiſtens, tantò majori cum libertate, & ſine ullo timoris fræno, cuilibet ſe vitio immerſit. Poſt aliquot verò elapſos annos contigit, quòd cum mane expergefactus è lecto ſurgeret, caput ſibi dolere ſenſerit; ac proindè domi manere coactus fuerit: amici tamen, & in vanitatibus collegæ, & ſodales, ipſius notantes abſentiam, ad eum acceſſerunt, omnigeniſque gaudiis illum conati ſunt recreare. Interea verò die ſequenti corripuit eum febris, quæ valida cum eſſet, eumque lecto affixum teneret, à proximis cognatis ad Confeſſionem peccatorum ſuorum inſtituendam cohortabatur; quos ille hac de re ſilere juſſit, eò quòd infirmitatem ſuam omni diceret carere periculo. Verùm cum febris malignitas de hora in horam majora acciperet incrementa, ideòque amici denuò ad confeſſionem faciendam eum hortarentur, reſpondit, illam quidem ſe facturum, non priùs tamen quàm febris nonnihil remitteret, & diminueretur. At verò cum hæc in ſingula momenta majores faceret progreſſus, ac proindè parentes, amici, & omnes circumſtantes eum de novo de Sacramentis ſuſcipiendis monerent, infirmus ſe à febris vehementia adeò agitari reſpondit, ut quid in Confeſſione dicturus eſſet, penitùs ignoraret, ac proindè decrementum illius præſtolarentur; tunc enim ſe confeſtim per ſacerdotem Sacramentis muniri velle. At verò inopinatum mortis periculum, & cum eo pariter angelus ſupervenit, qui prout infirmo promiſerat, mortis tempus jam adeſſe ſignificavit, dicendo: *Tempus eſt ut egrediatur anima tua de corpore, finis tuus venit. Conqueritur iſte, dicens: Dominus decepit me, quia promiſit mihi, quia non morerer ſine aviſamento: ecce de hoc non fui aviſatus. Cui Angelus: Imo de hoc fuiſti aviſatus, quia cum ſupervenit infirmitas, illud fuit aviſamentum unum mortis. Cum tibi à conſanguineis dicebatur, ut confiteveris, illud fuit aliud. Cum tibi à ſacerdote idem dictum fuit, illud fuit novum. Noluiſti audire, non datur tibi aliud tempus, oportet quod moriaris. Et ſic ſine confeſſione moriens, ad infernum deductus eſt à Dæmonibus.*

Naziang. orat. 40.

Iterum increpantur differentes Baptiſmum.

Seneca in Thyeſte.

Nemo de felice morte ſecurus eſt.

S. Antonin. par. 2. tit. 9. c. 13. §. 5.

Iuvenis de inſtāti morte monendus aſſecuratur per Angelum, & ideò liberius vivit.

Incidit in febrim mortalem.

Jam morienti demōſtrat Angelus monitiones præceſſiſſe.

3 Credendum proindè eſt Spiritui ſancto, per os S. Pauli dicenti: *Ecce nunc tempus acceptabile.* Hic enim Apoſtolus, qui in Paradiſum raptus fuit, probè cognoſcebat, illos iſtuc habituros aditum, qui in ſalute ſua promovenda ſoliciti ſunt; multoſque eandem ſalutem ſuam, pœnitentiam differendo, perdidiſſe. Porrò tempori tres præcipuè partes aſſignantur à doctis, prout Sanctus Auguſtinus diſcurrit, ſcilicet præteritum, præſens, & futurum. Cuinam verò harum partium temporis impius pœnitentiam ſuam procraſtinans innititur? Non præterito, quia hoc jam elapſum, & ab impio Deum continuò offendendo conſumptum eſt; qua de re rigoroſam Deus ab illis exacturus eſt rationem. Nec præſenti tempori inniti poteſt, quia illud ſagitta velocius avolat, dicente Poeta: *Heu fugit interea, fugit irrevocabile tempus.* Reſtat igitur, ut ſoli innitatur tempori futuro. At verò, dicito ſodes, nunquid hæc temeraria eſt præſumptio, diſponere velle de tempore, quod ſolùm directè à nutibus, & diſpoſitione Dei dependet? *Ecce nunc, qui dicitis: Hodie, aut craſtinum ibimus in illam civitatem*, inquit Sanctus Jacobus Apoſtolus, *& faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus; qui ignoratis, quid erit in craſtino. Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt ad modicum parens.* Cùm enim vita noſtra uni duntaxat reſpirationi innitatur, magna utique ſtultitia eſt, ſuper unicum anhelitum, ſive reſpirationem, tanti negotii ſuadare velle machinam. Cumque tempori ſubjecti ſimus, cujus ne unicum quidem momentum in noſtra habemus poteſtate, qua ratione nobis menſes ac annos promittere poterimus? Anima à patre poſt æterna eſt, & quamdiù in hoc noſtro moratur corpore, illud animando, quanto temporis ſpatio ibi reſpiratura ſit, prorſus ignorat? Neque aliud habemus tempus ad aſſecurandam nobis felicem, & beatam æternitatem, quàm præſentem hanc vitam. Erimuſne igitur adeò ſtolidi, & felicitatis noſtræ inimici, ut rejecta beata æternitate, tempus noſtrum conſumamus in conſectando inferno? Abſit: *dum tempus habemus, operemur.* Sed quid operabimur? Num fortè delitias? Honores? Divitias? Palatia? Voluptates? Nihil horum. Quid ergo? *Operemur bonum.*

S. Aug. lib. Conf. c. 14.

Triplex eſt temporis differentia.

Tempus non eſt in noſtra poteſtate.

Gal. 6. v. 10.

4 Procopius ſuper illa verba: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*, ita ſcribit: *Spiraculum ſub tempus cadit, ſpiritus vero æternus eſſe perhibetur. Spiraculum exiguo viget tempore, & deinde abit, adimens ſpirandi, ſeu reſpirandi vim, ſeu potentiam corpori, in quo prius hærebat.* Enim verò regnum cœlorum, æternitas beata, ſalus animæ æterna, negotia ſunt maximi momenti, ſummèque ardua, propter quæ in hanc vitam

Procopius ibid.

Propter vile quid negligitur pretioſiſſimum.

tam

ram poſiti ſumus. Ergone tam temerarii erimus, ut fragilem hanc vitam in voluptatibus, & gaudiis tranſigere velimus, negotio tanti momenti ad ultimum uſque mortis articulum procraſtinato? Decipimur utique. Neque enim hæc mens Jobi fuit, dicentis: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.*

Job 21. v. 13.

Seneca moralis ſequens nobis ſcriptum reliquit ſalutare monitum: *Quam ſtultum eſt ætatem diſponere, dum ne craſtino quidem dominamur! ſingulos dies ſingulas vitas puta: qui hoc modo ſe aptavit, cui vita ſua quotidie fuit tota, ſecurus eſt.*

Sen. ep. 101.

Sen. cap. 4. de brev. vitæ.

Idem Philoſophus in alio quodam loco, ubi *de vitæ brevitate* diſcurrit, in hæc nobis verba improperat: *Tanquam ſemper victuri vivitis: nunquam vobis fragilitas veſtra ſuccurrit. Non obſervatis, quantum jam temporis tranſierit: velut ex pleno, & abundanti perditis: cum interim fortaſſe ille ipſe alicui vel homini, vel rei donatus, ultimus dies ſit. Omnia tanquam mortales timetis, omnia tanquam immortales concupiſcitis. Audies pleroſque dicentes: A quinquageſimo in otium ſecedam, ſexageſimus annus ab officiis me dimittet. Et quem tandem longioris vitæ prædem accipis? Quis iſta, ſicut diſponis, ire patietur? Non pudet te reliquias vitæ tibi reſervare, & id ſolum tempus bonæ menti deſtinare, quod in nullam rem conferri poſſit? Quam ſerum eſt, tunc vivere incipere, cum deſinendum eſt! Quæ tam ſtulta mortalitatis oblivio, in quinquageſimum & ſexageſimum annum differre ſana conſilia; & inde velle vitam inchoare, quo pauci perduxerunt!*

Anni inutiles malè dantur Deo.

Quidnam, obſecro, Philoſophus iſte dicturus fuiſſet, ſi veræ fidei lumine fuiſſet illuſtratus, multorumque Chriſtianorum intellexiſſet blaſphemias, qui conſilia ſua ſuper tempus fundant, multos ſibi promittentes annos, quos in deliciis, & recreationibus conſumant; quaſi certi eſſent, quòd in brevi extremæ infirmitatis tempore ad Deum ſint convertendi? Tandem verò idem ſapientiſſimus Philoſophus ſpem illorum, qui poſtquam mundi ſunt ſaturi, in ultimo tandem vitæ momento ſe quieti daturos eſſe confidunt, paucis quidem, ſed efficaciſſimis verbis deridet, inquiens: *Sed iſta fieri ſpecioſius, quàm promitti poſſunt.* Qua enim authoritate de futuro tempore diſponere præſumis?

S. Thom. de erud. Princ. c. 8. l. 5. Eccl. 39.

5 Sanctus Thomas verba illa Eccleſiaſtici: *Repromiſſio nequiſſima multos perdidit*, in favorem præſentis propoſiti exponit, inquiens: *Hæc repromiſſio eſt nequam, quia repromittens ſibi, uſurpat quod eſt Dei, ſcilicet diſponere de tempore futuro. De quo Act. Apoſt. 1. dicitur: Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Bernardus: Quid de futuro miſer temerariè præſumis, tanquam pater tempora & momenta in tua, & non magis in ſua poſuerit poteſtate? Nequior eſt, quia cum tempus infiniti valoris ſibi à Patre cœleſti conceſſum fatuè expenderit in contumeliam Dei, damnum ſui, & ſcandalum proximi; tamen præſumit, quod Deus ei multum temporis daturus ſit. Nequiſſima verò eſt, quia tempus dandum, in Patris contumeliam expendere proponit.*

Act. 1.

Repromiſſio eſt nequam nequior nequiſſima.

Stultitia profectò eſt manifeſta, multum ſibi temporis promittere, quando Deus ſe ſolum temporis dominum, & diſpenſatorem eſſe apertis verbis declarat. *Tempora, & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate.* Unicuique enim ſuum tempus per partes, & momenta diſpenſat. Regius Vates in Pſalm. 60. ita canit: *Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæculum ſæculi, ut reddam vota mea de die in diem.* Non ſibi annos promittebat, quia dietim ſemper vivebat. Unde S. Valerianus ait: *Nunquid dixit, de anno in annum? Minimè. Sed dixit, de die in diem. Omni ergo die operandum nobis eſt, dilectiſſimi; debitum autem Deo & promiſſum munus, non eſt tempore prolongandum. Nihil futuro judicio debet, qui quotidie vota perſolverit. Non eſt, unde rationem impoſterum præſtet, qui de die in diem Domino bonorum operum fructus juſto labore ditatos obtulerit.*

Pſ. 60. v. 9.

S. Valerian. hom. 4.

Tempus eſt in poteſtate ſolius Dei.

Iſa. 49. 8.

6 Apud Iſaiam cap. 49. Deus proteſtatur, dicens: *In tempore placito exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui.* Quodnam verò eſt illud tempus, Deo adeò gratum, & acceptum, in quo ei ſua nobis dare auxilia, noſtramque operari ſalutem complacuit? Tempus hoc tempus eſt præſens. Ait enim: *In die ſalutis*, non verò dicit, *in anno*, *in menſe*. Sanctus Paulus ſpatium hoc arctiùs limitat, dum ait: *Ecce nunc dies ſalutis*, *nunc* enim non tempus, ſed temporis momentum deſignat. S. Bernardus hac de re ſequentem inſtituit conſiderationem: *Conſidera, quàm multi modò moriuntur, quibus ſi hæc hora ad agendam pœnitentiam côcederetur, quæ tibi conceſſa eſt, quomodo per altaria, & quàm feſtinanter currerent, & ibi flexis genibus, vel certè toto corpore in terram proſtrato, tamdiu ſuſpirarent, plorarent, & orarent, donec pleniſſimam peccatorum veniam à Deo conſequi mererentur. Tu verò comedendo, bibendo, jocando, & ridendo, tempus otiosè vivendo perdis, quod tibi indulſerat Deus ad acquirendam gratiam, & ad promerendam gloriam. Cogita etiam, quot animæ nunc in inferno cruciantur ſine ſpe veniæ & miſericordiæ.*

S. Bern. c. 2. de inter. domo.

Pretioſitas temporis.

Idem quoque S. Doctor, in alio quodam loco, mellifluo calamo ſuo de non differenda pœnitentia ſequentia nobis præſcripſit ſalutaria conſilia, inquiens: *Quid excuſationis poterunt habere de peccato? Nunquid tunc dicere incipient: Modò, ecce modò, ſine paululum? Sic enim nunc diſſimulans infelices, & modò, & modò, non habet modum, & ſine paululum, in longum vadit. Bonus eſt, inquiunt, Deus, qui in proximo juvat. Magna quidem divina promiſſio, ſed longa valdè dilatio, & moleſta expectatio eſt. Terrenas deſerere ſortes, & necdum retinere cœleſtes, afflictio intolerabilis, & inconſolabilis dolor. Quid accelerare neceſſe eſt, ut miſeria prolongetur? Miſera prorſus & ſeductoria cogitatio. Nova ſiquidem hæc querela eſt, nec prolixiorem vitam filii hominis hactenus cauſabantur. Breves dies hominis ſunt, donec conſcientia ſtimulante de pœnitentia, & converſione, vel intus à Spiritu, vel foris commoveantur ab homine. Ex tunc ſanè novum concipitur tædium longioris vitæ differendæ, mortis oritur fiducia nova. Sed eſto multa tibi annorum curricula reſtant, adoleſcentes, uſque ad ſenectutem victuros, & ſenium quid neceſſe habes amittere tempora tanta, perdere tanta lucra? Nihil pretioſius tempore, ſed heu nihil hodie vilius æſtimatur.*

S. Bernar. in Declamationibus.

Sen. lib. nat. q. 6. c. 32.

7 Tempus, ſi Senecæ credere volumus, hanc habet proprietatem, quòd quantò nos illius diù fruendi avidiores & cupidiores eſſe cognoſcit, tantò nos citiùs, & velociùs deſerat. *Fluit tempus, & avidiſſimos ſui deſerit*, inquit Seneca, *nec quod futurum eſt, meum eſt, nec quod fuit: in puncto fugientis temporis pendeo.* Impii in hac vita quantùm poſſunt diutiſſimè ſuperſtites eſſe deſiderant, nec oculos, nec corda ſua ad aliam vitam conſiderandam elevant; ac proindè per experientiam videmus, illos velociſſimè, & quando id minus expectant, morte interveniente perire, prout in ſequenti diſcurſu videbimus.

Proprietas temporis.

Hiſtoria de S. Joanne Eleemoſ.

In vita S. Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ Alexandrini legitur, quòd cum in beneficium pauperum nonnihil cum Nizeta, magnæ exiſtimationis viro, in ſententia ſua diſcreparet, cum eoque contenderet, ut eum rationis capacem efficeret, eum oretenus alloqui decreverit: at verò ex mutua oretenus facta conferentia, contentio non ſolùm non compeſcebatur, ſed potiùs majora exacerbationis hinc inde naſcebantur incrementa (Sanctus enim Patriarcha in damnum pauperum Nizetæ prætenſioni cedere noluit) ac proindè ab invicem diſceſſerunt. Verùm cum S. Joannes vir manſuetiſſimus eſſet, ſemetipſum de pertinacia reprehendit, videnſque ſolem ad occaſum declinantem, memor illius Apoſtoli: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*, aliquos ad ſe accerſitos Sacerdotes ad Nizetam dimiſit, qui ei ex parte ſua dicerent: *Sol ad occaſum eſt.* Quorum verborum myſterium intelligens Nizetas, protinùs compunctus, ad ſervum Dei properavit; qui in mutuos ruentes amplexus, ſibi invicem fuere reconciliati. Hanc, obſecro, hiſtoriam propoſito noſtro applicemus. *Sol ad occaſum eſt.* Vita noſtra non niſi modico aëri, unicæ duntaxat reſpirationi aut anhelitui innititur, *quia ventus eſt vita mea.* Tempus noſtrum breviſſimum eſt, & ne quidem unicum momentum in noſtra eſt poteſtate, aut diſpoſitione. Potentiſſimus totius univerſi Monarcha, cum omnibus theſauris ſuis, ne quidem unam horam ſibi valet comparare, multò minùs de eadem habenda ſe ſecurum reddere: & ideò ſi fortè, quod abſit, in ira Dei conſtituti ſumus, cogitemus, & dicamus: *ſol ad occaſum eſt*, non tardemus nos reconciliare cum Deo, ne fortè ſole juſtitiæ recedente, in te-

Job 7. v. 7.

Moraliter dicitur, ſol ad occaſum eſt.

nebris

Digitized by Google

S. Bern. ib.

nebris æternaliter remaneamus. S. Bernardus ait: *Quid illud ſapientis conſilium ingeram: Ne tardes converti ad Dominum? Neſcis, quid ſuperventura pariat dies. Quid inſaniam cauſas de futuro tam temerariè præſumentis, quaſi vere tempora & momenta Pater in tua, & non in magis in ſua poſuerit poteſtate, vel voluntate?* Quòd ſi homo nonnunquam de tempore, quo ad bona temporalia, divitias nimirùm, honores, ſucceſſionem prolis, delicias, aliaque ſimilia diſponens, deluſus remaneat, jacturam non adeò magnam patitur, quia ſolùm hæc bona temporalia per hoc dimittere cogitur; & idem eſt, ſi vitæ jacturam patiatur; per hoc namque ſexaginta vel ſeptuaginta ſomniatæ proſperitatis annos circiter amittet. At verò ſi ſupra tempus æternitatem boni alicujus vel mali infiniti fundans, à ſcopo ſuo aberret, & deludatur, damnum irreparabile patietur; *agitur enim de ſumma rerum.*

Error procraſtinantis.

8 Verùm enim verò impius pœnitentiam ſuam procraſtinans, alium quendam, quem non advertit, committit errorem; ſiquidem ſibi perſuadere præſumit, quòd Deus ipſi pro ſuo beneplacito conceſſurus ſit tempus, quantum ipſe deſideraverit, ut illud in offenſam ſui benefactoris, & damnum ſuum proprium inutiliter conſummat: ſimulque ſperare audet, quòd Deus minimè vindicaturus ſit hanc ſibi illatam contumeliam, de qua apud Iſaiam conqueritur, dicens: *Servire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Sed turpiter fallitur, & decipitur; peccata enim tempus vitæ noſtræ abbreviant. Unde regius Pſaltes ait: *Prolongaverunt iniquitates ſuas*: & quid inde ſubſecutum fuit? *Dominus juſtus concidit cervices peccatorum: confundantur, & convertantur retrorſum omnes qui oderunt Sion: fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam evellatur, exaruit.*

Iſa. 43. 24.

Pſ. 128. 3.

Dion. Carth. art. 1. opuſc. de conv. pec.

9 Tandem quoque alius occurrit ſcopulus, in quem iidem pœnitentiæ procraſtinatores impingere ſolent; quem Dionyſius Carthuſ. in opuſculo *de Converſione peccatoris*, his verbis indicat: *Quo diutius in vitiis perſeverant, eò plus habituantur, radicantur, & aſſueſiunt in eis; ſicque mole vitioſa ac peſſima conſuetudinis opprimuntur, ut vix queant conſurgere, atque per hoc quotidie ineptiores ad converſionem redduntur, & vix unquam veraciter pœnitent.* Adeòque tempus, quod Deus illis ad vitam beatam acquirendam conceſſit, in gaudiis & voluptatibus, omniſque generis vitiis conſumentes, peſſimos contrahunt habitus, firmiter adeò radicatos, ut inde ad faciendam pœnitentiam inhabiles prorſus & incapaces efficiantur. Nam ut S. Chryſoſtomus ait: *Quodvis peccatum ſenem efficere eum ſolet, qui illud commiſerit. Quod autem inveteraſcit jam, & conſeneſcit, interitui proximum eſt.* Unde nequaquam judicium temerarium committet, qui hominem in peccato inveteratum, morti non ſolùm temporali, ſed & æternæ vicinum eſſe credet. Thomas Cantipratenſis hac de re ſequens refert exemplum. Etenim cum Epiſcopus quidam in Germania, nobiliſſimo ſanguine ortundus, totum ſe avaritiæ, & carnalibus voluptatibus daret, Deus, *qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat*, multa quidem, ut eum ad pœnitentiam reduceret, adhibuit remedia; verùm hæc omnia, ejus culpa, nullum prorſus habuere fructum: Ac proindè ex improviſo mortuus fuit. Cum verò eodem ſæculo vivens Conradus Epiſcopus Hildesheimenſis eadem hora ad Matutinum ſurrexiſſet, terminato Officio nocturno, pro concione facienda ſtudere incipiens, & à ſenſibus abſtractus, ſequentem habuit viſionem. Viſum enim fuit ſibi, ſe Epiſcopum quendam videre, facie obvelata, ad tribunal judicis ductum, ubi multi comparuere, qui ipſum de rapinis variis, impudicitiiſque accuſabant: Judex igitur ad aſſeſſores ſuos ſe convertens, iiſdem, ut cauſam illam diligenter examinarent, & examinatam juſta ſententia terminarent, præcepit. Quod cum ab illis præſtitum fuiſſet, mox comparuerunt lictores, aliique juſtitiæ miniſtri, qui ipſum mitra, annulo, planeta, omnibuſque aliis ornamentis ſacris exutum, ad ſupremi illius judicis pedes collocarunt. Quo facto aſſeſſores è locis ſuis ſurrexerunt, & abeuntes, nil aliud, quam hæc ſolùm verba identidem repetebant: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Reverſus autem ad ſe Conradus, deque ſubitanea illius Epiſcopi morte certior factus, flere cœpit, & pariter dicere: *Ergò dum tempus habemus, operemur bonum.*

Peccando ſeneſcimus.

D. Chryſoſt. hom. 10. ad Rom.

Thom. Cantip. l. 1. c. 3.

Viſio Epiſcopo Conrado exhibita.

DISCVRSVS XIX.

ARGUMENTUM.

Mors die & hora, qua minimè expectabatur, ſuperveniet; ac proindè in manifeſto eſt perditionis ſuæ periculo, qui pœnitentiam ſuam ad mortem uſque differt.

THEMA.

Neſcit homo finem ſuum; ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo ſupervenerit. Eccleſ. 9. v. 12.

Senſus Thematis.

S. Hieron. ib.

1 Videtur prima facie Eccleſiaſtes in hiſce verbis ſibimetipſi contradicere, ſiquidem aſſerit, hominem nullam finis & mortis ſuæ habere notitiam: *Neſcit homo finem ſuum*: Et tamen ipſe immediatè ſubjungit: *Sed ſicut piſces &c.* Hinc enim ſatis liquet, impiis tempus superventuræ mortis obſcurum non eſſe, ſiquidem ſuperveniet illis, quando illam longiſſimè abeſſe exiſtimantes, conviviis, voluptatibus, recreationibus, aliiſque ſimilibus gaudiis immerſi erunt. *Quando enim non æſtimant* (ita S. Hieronymus exponit) *repentina morte ſubducti, ad judicium venient: & quomodo piſces hamo capiuntur & retibus, & aves per aerem liberæ, laqueo, dum neſciunt, alligantur; ſic & homines pro meritis ſuo ad æterna ſupplicia deducentur, cum repente mors veniet.*

Luc. 12. 19.

Malus finis divitiarum.

S. Ambr. in c. 12. Luc.

Mors inopinata.

2 Dives ille Evangelicus, qui copioſam horreo ſuo meſſem intulerat, diuturno tempore ſe ſuperviĉturum omninò credebat. Unde ait: *Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos.* Sed quo fine haſce ſibi divitias repoſuerat? Num fortè partem illarum inter pauperes diſtribuere decreverat, ut vel ſic cœleſti benefactori juſtiſſimo jure debitas ageret gratias; vel in alios pios uſus adhibiturus erat, pro conciliando ſibi æternæ ſalutis ſubſidio? *Divitiæ* enim, ut S. Ambroſ. ait, *ut impedimenta ſunt improbis, ita probis ſunt adjumenta virtutis.* Quem igitur hujus viri divitias finem ſpectaſſe exiſtimaris? Hic ejus finis ſatis in ipſius ſe verbis prodit; ait enim: *Comede, bibe, epulare.* At verò quantùm ipſe ſe ab omni infortunio procul magis poſitum eſſe credebat, quantòque plures futuræ vitæ ſuæ annos numerabat, tantò imminentis mortis improviſa & repentina falx cervicibus ipſius proximiùs incumbebat. Nam ut ſacer textus ait: *Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te.* Et verò quòd eidem ne unum quidem verbum loquendi, deque opulenta ejus hæreditate diſponendi, ſpatium indultum fuerit, ex ſequentibus verbis ſatis clarè deducitur; ſubdit enim ſacer textus: *Quæ autem paraſti, cujus erunt?* Solent enim impii converſionis & pœnitentiæ ſuæ procraſtinatores, repentina & improviſa morte communiter mori, adeò ut ne verbum quidem in beneficium animæ, vel pro rebus ſuis temporalibus diſponendis loqui valeant.

Iſa. 22. 13.

Impii ſemper ſupereſt tempus.

3 Apud Iſaiam Deus quoſdam ad faciendam pœnitentiam invitaturum ſe eſſe, his verbis dicit: *Et vocabit Dominus Deus in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum ſacci. Et ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum: comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Porrò reprobi pluribus à Deo modis ad emendationem invitantur, ipſi verò adhuc tempus ſupereſſe reſpondent, in quo ad faciendi commoditas aderit; interea verò bonos dies ducunt, & ſplendidè vivunt, priuſquàm mors illis ſuperveniat. At verò licèt per ironiam videantur dixiſſe: *Cras enim moriemur*, id tamen ut plurimùm revera contingit, quia ferè ſemper *extrema gaudii luctus occupat*; prout à tot ſæculis quotidiana docuit experientia. In eodem Iſaiæ loco ſubjungitur: *Et revelata eſt in auribus meis vox Domini exercituum,*

ſi di-

Digitized by Google

ſi dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus.

S. Cæſ. Arel. hom. 6.

S. Cæſarius Arelatenſis in homilia quadam ita ſcribit: *Sed dicit aliquis: Cum ad ſenectam venero, tunc ad pœnitentiæ medicamentum confugiam. Quare hoc de ſe fragilitas humana præſumat, cum unum diem vitæ ſuæ in poteſtate non habeat? Quam multi ſe credunt longo tempore victuros, & ita illos mors repentina ſubtrahit, ut nec ad illam momentaneam poſſit pœnitentiam pervenire?* Superbus ille & arrogantiſſimus Aman, qui typus erat peccatoris (nam *initium omnis peccati ſuperbia*)

Aman proximus ſuſpendio multum temporis ſibi promittebat.

quando in ſupremo fortunarum ſuarum apice conſtitutus erat, ſeque à morte per multa luſtra abeſſe putabat, præter omnem expectationem, & planè ex improviſo, ſe ad idem patibulum, quod Mardochæo æmulo ſuo in domu ſua præparavet, divina vindicta ita diſponente, ſe adjudicari audivit, ejuſque deprecationes ſurdas apud Aſſuerum aures repererunt.

1. Theſſ. 5. v. 3.

Ita enim reprobis contingere ſolet: *Cum dixerint, Pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus.* Et ideò cauſa, ob quam ad mortem ſemper præparati eſſe debemus, hæc eſt, quia nullus morti fidere poteſt, cum ſit infidelis, fraudulenta, ſagax, inexorabilis, omniſque expers reſpectus, nullaque apud eam ſit perſonarum acceptio.

Ad mortem ſemper debemus eſſe parati.

Præterea cum vita noſtra ab aere, id eſt à reſpiratione aeris, quem per anhelitum ad nos trahimus, dependeat, quis vitæ noſtræ confidere auſit? Quanta enim cum facilitate hoc vitæ ſpiraculum homini ſubtrahi poteſt? Ac proindè optimè in hanc rem peroravit Nazianzenus, inquiens:

Nazianz. orat. 40.

Quanto in periculo verſaris? Quot, quamque inopinati rerum caſus? Vel bellum oppreſſerit, vel terræmotus obruerit, vel mare exceperit, vel bellua rapuerit, vel morbus extinxerit, vel mica panis tranſverſe per fauces currens. Res viliſſima (quid enim hominis interitu facilius, quantumvis ob divinam imaginem glorieris?) Vel immodica crapula;

Diverſiſſimæ viæ ſubitaneæ mortis.

vel ventus in præceps agens, vel equus ſeſſorem ſecum abripiens, vel pharmacum de induſtria ad inſidias comparatum, fortaſſis etiam pro ſalutari peſtiferum inventum. Sternutatio, quæ ſaluti corporali ſubſidio ſæpè eſſe ſolet, licèt à bona cauſa non derivetur; hæc, inquam, hic Romæ piſtori cuidam propè Suburram habitanti mortem acceſſivit; nam poſtquam viginti quatuor conſequentibus vicibus ſternutaſſet, tandem ſubitò mortuus corruit. Id quod percelebri cuidam oratori eruditiſſimam de hoc caſu compoſitionem Rhetoricam contexendi occaſionem præbuit. Quot caſus legimus hominum, qui in ipſomet actu copulæ carnalis, vel dum lautis accumbebant conviviis, animam exhalarunt?

S. Ambr. ad Sabinum.

Meritò igitur S. Ambroſius ita ad Sabinum ſcribit: *Vnuſquiſque ſe eviſcerat luxurioſus, bellno internecat. Quantos ruperunt vina, diſſolvit ebrietas, diſtendit eruditas?*

4 Idem quoque melleus Doctor de pœnitentia differens, ita ſuadet:

S. Ambr. l. 2. de pœn. c. 1.

Agenda eſt pœnitentia, non ſolum ſolicite, ſed etiam mature, ne fortè Euangelicus ille Paterfamilias, qui arborem ficum plantavit in vinea ſua, veniat, & quærens fructum in ea, ſi non invenerit, dicat cultori vineæ: Succide illam: ut quid etiam terram occupat? Enim verò incarnatam Sapientiam duarum ficulnearum in Euangelio mentionem feciſſe legimus, videlicet hujus de qua loquimur, & alterius cui maledixit. At verò cur putas Chriſtum hanc expectaſſe, donec fructificaret, alteri verò fructificandi tempus non indulſiſſe; cum tamen ambæ ficulneæ infructuoſæ eſſent? Porrò homo in Scriptura arbori aſſimilatur, dicente Pſalmiſta:

Pſal. 1.

Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Et idcircò quidquid hic circa ficulneas factum eſt, *omnia in figura contingebant.*

Quidam ſubito trahuntur ad infernum, quorundam expectatur emendatio.

Nimirùm Salvator inſinuare nobis voluit, ſæpè fieri, quòd nonnemo ex improviſo ad æternam condemnetur maledictionem, eò quòd illum pro eo tempore omnis fructus expertem & vacuum invenerit: *Areſacta eſt continuo ficulnea.*

Matt. 21. 19.

Alios verò per aliquod temporis ſpatium patienter præſtolabitur, ſed quo putas fine? *Siquidem fecerit fructum;* cum hoc enim pacto peccatores expectat, ut ſe emendent, & veram agant pœnitentiam: *Sin autem, ſuccides eam.* S. Ambroſius ait:

S. Amb. ib. cap. 11.

Eos qui pœnitentiam differunt, ſatis ipſe Dominus admonuit, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Neſcimus, qua hora fur veniat; neſcimus, an proxima nocte à nobis repoſcatur anima.

Dion. Carth. de conv. pec. c. 2.

Dionyſius Carthuſianus in opuſc. *de converſione peccatoris*, nos pariter monet, dicens: *Vigilate, neſcitis enim quando Dominus veniat, ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane; ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes, id eſt torpore vitiorum oppreſſos.*

5 Obſervandum quoque eſt, quòd virgines fatuæ non minùs, quàm prudentes dono fuerint præditæ virginitatis, in manibus quoque lampades tulerint, ac deniquè ſponſo ſuo obviam exierint, non minus quàm ſapientes:

Virgines tam fatuæ quam prudentes, erant virgines.

Accipientes lampades ſuas, inquit ſacer textus, *exierunt obviam ſponſo.* Unicum duntaxat illis defuit, videlicet oleum: *Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgines.*

Matth. 25.

Ubi ſpeciali nota digna eſt dictio illa *Noviſſimè*; per hanc namque illæ præfigurantur animæ, quæ ad finem uſque vitæ veram pœnitentiam agere differunt. Et verò multi ſunt, qui dum in vivis degunt, multa quidem opera bona faciunt; ſed in tali ſtatu, in quo extra Dei gratiam poſiti ſunt. Et tamen opera illa in ultimo mortis articulo illis ſuffragatura eſſe omninò credunt, ſed inexpectata ſuperveniens mors, illos abripit. Se quidem ſupplices Deo ſiſtunt, dicendo: *Domine, Domine, aperi nobis;* ſed reſpondetur illis: *Neſcio vos*, quia *non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei.*

Matth. 7.

Verum quidem eſt, quòd Salvator noſter apud S. Joannem cœli portam ſe eſſe dixerit: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur:*

Soli ſæpe venientibus clauſa eſt janua. Jo. 10. 7.

in illa autem occaſione omninò ſe implacabilem exhibebit: *Quia clauſa eſt janua. Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam*, non dixit, *annum, menſem, hebdomadam*, ſed momentum illud ad diem duntaxat, & horam adſtrinxit. Unde S. Baſilius in Orat. 4. de Pœnitentia in hæc verba nos monet:

S. Baſil. or. 4. de pœn.

Vide, ne ex anno in annum, ex menſe in menſem, ex die in diem pœnitentiam producendo, incurras aliquando in diem, quam non expectabas; nimirum quando deficiet vita & conſilii inopia omni ex parte te circumdabit. Et ſubdit: *Proferes quidem verba mollia & effœminata, verum non erit, qui aures det; ſed quicquid tum proferes, quaſi res ſtulta pro nihilo ducetur. Quis tum te pœnitentia, ex perturbatione mente captum ac ſtupidum, commonefaciet?*

Status agonizantis.

Senſus hominis in agonia poſiti omninò obſtupeſcunt, intellectus obtenebratur, deficit memoria, voluntas illaqueatur affectibus terrenis, qui priùs ei prædominabantur, ac proindè actus veræ pœnitentiæ in illo articulo producere, difficillimum eſt. Et tamen adeò reprobus ab inordinatis appetitibus ſuis in vita faſcinatur, ut ſe non ſolum tempus, verùm etiam modum, Deum in extremo mortis articulo ſibi propitium reddendi, habere, ſibi auſit promittere, dicente B. Laurentio Juſtiniano:

B. Laur. Juſtin. de perf. grad. c. 1.

Sibi blanditur compunctionis gratiam, ſuadens ſibi ſe illam poſſe obtinere ad libitum, immemor divinorum eloquiorum, dicentium: Vigilate, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit.

6 Sanctus Auguſtinus *in ſpeculo peccatoris*, illum adducit Pſalmiſtæ verſiculum:

S. Aug. in ſpec. pec.

Apprehendite diſciplinam ne quando &c. & ſubdit: *Quàm terribilis eſt ſententia & nimis metuenda his, qui diſciplinam non apprehendunt! ex hac Spiritus Sancti ſententia patet, quod peribunt. Hinc eſt, quod Dominus per Moyſen ait: Omnis anima quæ non fuerit afflicta die hac, peribit de populo meo. Anima, inquit, quæ non fuerit afflicta, ſubaudi, per diſciplinam, per morum correctionem, per pœnitentiæ ſatisfactionem, per cordis contritionem, per conſcientiæ purificationem.* Notandum verò, Moyſen claris verbis dicere: *Die hac*; idque conſonat cum ſequentibus Prophetæ Regii verbis, dicentis:

Omnie dies ultima cenſeri debet.

Hodie ſi vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Nuſquam verò reperietis, ſpem dari pœnitentiæ illis, qui vocati reſpondere differunt. Unde idem S. Auguſtinus alio in loco quærit, dicens:

S. Aug. ſerm. 10. de temp.

O homo, quare differs de die in diem, fertè hodie habiturus ultimum diem? Semper cum ingenti timore, atque tremore ad memoriam revocemus, quod tanta ſit apud Dominum noſtrum juſtitia, ut de ſexcentis millibus, duo tantum terram promiſſionis intraverint. Legetur forſitan in ſuperiorum temporum hiſto-

Digitized by Google

hiſtoriis alicujus exemplum, qui in ultimo illo agone ſalvatus fuerit, poſtquam per longum temporis ſpatium pœnitentiam procraſtinavit: verumtamen hoc miraculi loco habendum eſt; fit enim hoc nonnunquam iis, qui tali ſorte gaudent, ut antea ad pœnitentiam efficaciter vocati fuerint; vel quia forſan multa fecerunt opera moraliter bona, vel quia omnipotentibus gaviſi fuerunt Sanctorum interceſſionibus. At verò nunquid manifeſta ſtultitia eſt, velle ſalvari per miraculum? S. Auguſtinus ad latera ſua continuò ſibi aſſiſtentem habebat S. Monicam matrem ſuam, quæ per tot annos amarè flevit, ut filii ſui converſionem impetraret; eandemque quoque converſionem multis Dei ſervis cum lacrymis recommendabat, ut proindè ad illam conſolandam optimus ille Epiſcopus ei dixerit: *Non poteſt perire filius tantarum lacrymarum*. Quantùm S. Ambroſius laboravit, ut eum ad Eccleſiæ Catholicæ gremium reduceret? Tandem verò Deo efficaciter vocanti obedivit.

Si differens converſionē in fine converſatur, miraculum eſt.

7 Idem S. Auguſtinus in tract. 33. ſuper Joannem inquit: *Propter illos, qui ſpe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum. Quandu veniet ultimus dies, neſcis. Ingratus es, quia hodiernum habes, in quo corrigaris.* Enim verò certum eſt, Deum unicujuſque omnes enumeraſſe paſſus & greſſus, quibus à divinorum præceptorum ſuorum ſemita deviavit; dicente patientiæ ſpeculo: *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti*: & paulò poſt clariùs inquit: *Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea*. Divina enim juſtitia certum quendam limitavit peccatorum præfixum numerum, ad quem uſque tolerare vult impium, filum vitæ ipſius detruncatura, mox ut ad illum peccatorum numerum impius pervenerit. Unde apud S. Jobum Spiritus Sanctus ait: *Uſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos*. Cum igitur, ad quem uſque peccatorum numerum Deus nos expectare decreverit, ignoremus, meritò de unoquoque peccato, quòd futurum ſit ultimum, timendum nobis erit. In libro Numerorum Deus lamentatur, inquiens: *Tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ.* At verò quanam inde pœna mulctati fuere? *Non videbunt terram, pro qua juravi patribus eorum.* Similiter in cap. 15. lib. 1. Regum, Deus ait: *Recenſui quæcunque fecit Amalech Iſraeli, quomodo reſtitit ei in via, cum aſcenderet de Aegypto.* Porrò multa jam elapſa fuerant ſæcula, & tamen Deus injurias, & contumelias populo ſuo illatas, poſt tot annorum ſæcula vindicare diſtulit, nec tamen juſtæ vindictæ ſuo tempore inferendæ oblitus fuit. Peccator quidem, qui tot modis Deum offendit, & non ſolùm pro criminibus ſuis non fuit caſtigatus, quin potiùs diuturna proſperitate gaviſus, Deum peccatorum ſuorum oblitum eſſe, eademque impunè diſſimulare velle credit; ſed valde decipitur, quin potiùs vindictam illorum ad ultimum uſque mortis articulum ſibi reſervat. Ac proinde manifeſta eſt peccatoris ſtoliditas, qui Deum in extremo vitæ momento ſinum ejus divinarum gratiarum ſuarum theſauris adimpleturum eſſe ſibi perſuadet. Contrarium enim in Amalech Deus oſtendit, cujus tranſgreſſiones & ſcelera tam graviter caſtigavit: *Nunc ergo vade, & percute Amalech, & demolire univerſa ejus: non parcas ei*. Difficile eſt igitur, quòd impius, qui in vita ſua Deo rebellis & ingratus fuit, in mortis hora ejus auxilium implorans, veniam ſcelerum ſuorum invenire queat, quando Deus ſe illo tempore ultricem gladium ſuum vibrare velle comminatus fuit.

S. Aug. tr. 33. in Joan.

Job 14. v. 16.

Completo numero peccatorum venit mors.

Job 38. v. 11.

Num. 14. v. 22.

1. Reg. 15. v. 2.

Errat impius in proſperitate mundi ponens ſtabilitatem.

8 Innocentius Tertius in ſerm. 2. de Adventu ſuper hæc verba: *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere*, ita ſcribit: *Sed dices: Cum ſemper ſit hora ſurgendi a ſomno culpa (juxta quod inquit Propheta: Quacunque hora converſus fuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor, dicit Dominus) quid eſt hoc, quod dicit Apoſtolus: Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere, tanquam non ſemper ſit hora? Teneamus ergo, quod Veritas ait: Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam. Et ideò monet Propheta: Quærite Dominum, dum inveniri poteſt. Non igitur ſibi blandiatur peccator fruſtra, & dicat: Securè poſſum ad tempus peccare, quia quacunque hora convertar, omnium iniquitatum mearum non recordabitur Dominus; quia neſcio diem neque horam.* Verum quidem eſt Deum æternæ veritatis verbo nobis promiſiſſe, veniam ſe nobis peccatorum noſtrorum indulturum, quotieſcunque veram egerimus pœnitentiam; quòd tamen nos ad pœnitentiam uſque expectare velit, nuſquam promiſit, quin potiùs frequenter, ut ſemper parati ſimus, eſt cohortatus; ideò namque diem & horam mortis noſtræ occultam & abſconditam nobis eſſe voluit. Unde Innocentius Tertius in hæc verba concludit: *Juſte namque Dei judicio fit, ut quia cum poteſt homo converti, non vult; cum vult, fortè converti non poſſit. Tunc enim ſecurum eſt homini pœnitere, cum poteſt ipſe peccare.*

Innoc. III. ser. 2. de Adv. 2.

Deus non promiſit quandiu velit exſpectare pœnitentiam.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Multæ expenduntur illorum ſtultitiæ, qui ad extremum uſque converſionem ſuam procraſtinant.

THEMA.

Uſquequò ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient?
Proverb. 1. v. 22.

1 SApientiſſimus Regum Salomon omnes illos, qui proprias ſectantur ruinas, ſtultos vocat, dicens: *Uſquequò ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient?* Paulò poſt verò, quinam illi ſtulti ſint, qui ſibi ipſis mala & damna conquirunt, declarat, dicendo, omnes illos eſſe ejuſmodi, qui à Deo ad ſui converſionem & emendationem his verbis vocati: *Convertimini ad correptionem meam*, eandem inſolenter rejiciunt: *Vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret.* Hi iidem in libro Sapientiæ cap. 5. ſe inſenſatos fuiſſe, rotundo ore fatentur: *Nos inſenſati &c.* Ac proindè in præſenti diſcurſu in illis, qui pœnitentiam ad extremum uſque vitæ procraſtinant, diverſa nobis ſtultitiæ argumenta examinanda erunt, quod deinceps præſtabimus.

Sap. 5.

2 *Stulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupiunt*. Neque in hac, neque in futura vita dari aut immaginatione concipi poteſt damnum aliquod irreparabilius, magiſque damnoſum, æterna damnatione. Hujus autem manifeſto periculo ſubjacet is, qui converſionem ſuam ad extremum uſque mortis articulum differre determinat. *Ipſe ſe ſeducit*, inquit S. Auguſtinus, *& de morte ſua ludit, qui hoc cogitat. Poteſt mihi extremi temporis indulgentia ſubvenire. Non eſt hoc. Primùm, quia periculoſiſſimum eſt, in ultimum diem promiſſa ſecuritas. Deinde ſtultiſſimum eſt, ut cauſa, quæ de neceſſitatibus agitur æternis, inutilibus vitæ deficientis committatur extremis.* Per totam æternitatem nullum habemus, aut habituri ſumus arduum magis, majoriſque momenti negotium, quàm ut nos ſecuros reddamus de bono aliquo infinito ſemper & in æternum poſſidendo, vel de ærumnis ſempiternis declinandis. Et tamen nos adeò ſtulti ſumus, ut negotium hoc ad extremum uſque vitæ noſtræ momentum differe velimus, quando vel propter infirmitatis vehementiam, vel ob mortis jamjam imminentis horrorem, ut plurimùm extra nos, id eſt extra uſum rationis poſiti ſumus. Quòd ſi quis illorum ſpem ſuam in aliquo conſtituat exemplo cujuſdam, qui in fine vitæ ſalutem aſſecutus eſt æternam, temeraria hæc eſt præſumptio; prouti ſequens exemplum manifeſtè probabit. Etenim hîc Romæ confraternitas S. Joannis Baptiſtæ Decollati quovis anno hoc, illi à ſummis Pontificibus indulto, gaudet privilegio, quòd in die feſto decollationis S. Joannis Baptiſtæ quendam ex malefactoribus, ad patibuli ſupplicium condemnatis, è carceris liberare poſſit ergaſtulo. At verò dic mihi ſodes, nunquid fatuum judicares illum, qui omni cum libertate homicidia, aſſaſinia, rapinas, proditiones, & alia capitalia ſcelera committeret ſub ſpe illa, quòd ſors liberationis ſuper illum caſura ſit, cum tamen ſors illa ex centum reis unico duntaxat contingat? Simili prorſus modo, ſi ex eo quòd exemplum noveris cujuſdam, in extremo mortis articulo ſalvati, ſpem concipis, etiam te in eodem ultimo vitæ momento ſalvandum eſſe: cur non potiùs times, ne fortè ſis de numero illorum centum, qui damnabuntur, aut deſperati morientur? *Si benè memini* (verba ſunt S. Bernardi) *in toto Canone*

S. Aug. ſerm. 48. in Appen. Æterna damnatio eſt damnum irreparabile.

Privilegium Confraternitatis S. Joan. Baptiſtæ.

S. Bern. ſer. 38. in Caſ.

Scri-

Digitized by Google

Scripturarum unum latronem invenies ſic ſalvatum: noli ergo huic tam periculoſæ expectationi credere temetipſum. Quiſnam verò in ſacris litteris experientior reperiri poterit S. Bernardo, cujus libri quædam ſacræ Bibliæ medulla exiſtunt? Et tamen aſſerit audacter, quòd in toto ſacrarum litterarum volumine diligentiſſimè pervolutato, ab initio mundi uſque ad ipſius tempora, id eſt per decurſum quinque millium & amplius annorum, neminem ſalutem æternam aſſecutum invenit ex iis, qui ſolùm in fine vitæ egere pœnitentiam, præterquam bonum latronem. Verùm in ipſo tot concurrerunt circumſtantiæ, merita, & prærogativæ tam ſpeciales & eximiæ, ut in ipſius laudem & honorem ſuo loco alibi ſeptemdecim contexuerimus diſcurſus; unde ipſe nequaquam allegandus eſt in exemplum.

Similitudo.

3 *Stulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupiunt.* Nunquid manifeſta ſtultitia eſt, fidem adhibere velle iis, quæ nobis appetitus noſter ſuggerit ſenſitivus, ex paſſionis vehementia excæcatus; econtrà verò authoritatibus & doctrinis omnium ſanctorum Patrum, imò, quod plus eſt, ſacrarum litterarum infallibilium, quæ omnes unanimiter pœnitentiæ ad mortem uſque factam dilationem, tanquam æternæ perditionis ſcopulum, condemnant, fidem abnuere? Dionyſius Carthuſianus de converſione peccatoris diſſerens, ita diſcurrit: *In omni materia acquieſcendum eſt prudentibus, & expertis in illa materia. Cum ergo ipſemet Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Sapientia Dei Patris, & magni Conſilii angelus, & univerſi ſancti ipſius Apoſtoli, & Prophetæ, & ſancti Doctores hanc pœnitentiæ dilationem omnino diſſuadeant, concorditer reprobent, ac vehementer condemnent; certum eſt, quod ſtultiſſimum & iniquum ſit, pœnitentiam ſic differre.* S. Auguſtinus in homilia quadam ita ſcribit: *Audiant omnes, verba recito Scripturæ divinæ. O male dilator, ò craſtini male appetitor, audi Dominum dicentem, audi Scripturam ſanctam prædicentem. De iſto loco ſpeculator ſum. Ne tardes converti ad Dominum neque differas de die in diem: ſubito enim veniet ira ejus, & in tempore vindictæ diſperdet te. Nunquid ego ſcripſi hoc? Nunquid ego delere illud poſſum? Si delevero, timeo deleri. Illud poſſum tacere? Timeo tacere. Prædicare cogor, territus terreo.* Nunquid igitur manifeſta eſt ſtultitia, proprio potiùs credere velle judicio, quàm claris & indubitatis ſacrarum litterarum, omnium Sanctorum Patrum, Theologorum, Magiſtrorumque ſpiritualium deciſionibus?

Dion. Carth. art. 2. de converſ. peccat.

Cuilibet in ſua arte credendum.

S. Aug. hom. 51. ex 50.

4 *Stulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupiunt.* Stultitia eorum qui pœnitentiam ad extremum uſque procraſtinant, ex diſcurſibus & conſiliis eorum facilè innoteſcit. S. Auguſtinus in alio quodam loco contra illos in hæc verba pronunciat: *Sed ne de miſericordia tantum ſecuri exiſtamus, ut peccata peccatis augeamus, neque dicamus: Donec viget ætas, noſtra carnis concupiſcentias exerceamus, & poſtea in ſenectute malorum noſtrorum pœnitentiam agamus; pius eſt enim Dominus, & miſericors, nec ultra facinorum noſtrorum recordabitur. Stultitia eſt hæc cogitare, cum & impium ſit, talem licentiam à Deo poſtulare quempiam velle, cujus initium eſt nos ſeparare à Deo.* S. Thomas eorum, qui ad ſenectutem uſque debita Deo ſervitia præſtare differunt, ſequenti diſcurſu confundit ſtultitiam: *Cum majoris rei bonitas ſit magis optanda, & pravitas magis timenda, ſi certum eſſet, quod vita futura eſſet longa, magis eſſet providendum, quod eſſet bona. Unde Auguſtinus: Qui differs in craſtinũ, dicens: vita lõga erit; ipſa longa bona ſit: ſi longa erit, melius bona erit. Infinitos Diabolus hoc mendacio duxit ad infernum; promittebat enim, quod in matura ætate Deo ſervirent, & ipſi ſperabant ſe aliquando Deo ſervituros: nunc ſunt in inferno, nunquam pœnitentiam facturi. Væ illis qui adhuc Patri mendacii tale mendacium dicenti credunt.* Nunquid manifeſta eſt ſtultitia fidem potiùs adhibere Dæmoni, patri mendaciorum, qui animabus noſtris inſidiatur, quàm credere Deo primæ veritati, *qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat?* Euſebius de morte S. Hieronymi ſcribens, in hæc prorumpit memorabilia verba: *Heu quam vana ſuſpicio & falſa meditatio! Vix de centum millibus hominum, quorum mala ſemper fuit vita, meretur à Deo habere indulgentiam unus. Vir totus in peccatis genitus, & enutritus, qui nec Deum vidit, nec agnovit, nec de eo audire voluit, nec ſe peccaſſe cognoſcit, nec quid pœnitentia ſit, niſi forte dormiendo, novit, totus adhuc ſæcularibus innodatus negotiis, quem anguſtia premit filiorum quos deſerit, quem infirmitas conterit, quem dolor divitiarum & temporalium bonorum concutit, cum eis non poſſe frui amplius ſe cernit, quam acceptam à Deo accipit pœnitentiam, quam non acciperet, ſi adhuc ſe poſſe ſanari crederet? Certe vere concludam: qui cum ſanus eſt, & juvenis, Deum offendere non formidat, in morte non merebitur divinam obtinere indulgentiam.* S. Brigittæ ſequentia à Deo revelata fuere bonorum impiorum ſtolida conſilia: *Talium cogitationum viri inveniuntur hodie multi, qui cogitant taliter ſecum: Oneroſum eſt, inquiunt, ire per viam arctam, durum eſt relinquere voluntatem propriam & honorem; propterea ponunt ſibi ſpem falſam periculoſam. Longa, inquiunt, eſt vita noſtra, miſericordia Dei eſt maxima, delectabilis eſt mundus iſte, & ad delectationem creatus; ideò nil obeſt, ſi ad tempus utar mundo ſecundum velle meum, quia in fine vitæ ſequi volo Deum; eſt enim cõpendium quoddam viæ hujus mundi, id eſt contritio, & confeſſio; hanc ſi obtinuero, ſalvus ero. Talis cogitatio, velle ſcilicet peccare uſque in finem, & tunc confiteri, eſt valde debilis ſpes, quia neſciunt, antequam cadunt. Quibus & in extremis inſpiratur quandoque tantus dolor, & ſubitus finis, quod nullo modo fructuoſam invenire poterunt contritionem. Et merito; noluerunt enim prævidere futura mala cum potuerunt, ſed in arbitrio, & limitatione ſua poſuerunt tempus miſericordiæ Dei.* Evidens eſt hæc ſtultitia, pro ſuo libito diſponere & ordinare velle circa tempus adhibendæ nobis divinæ miſericordiæ. Amentia inexcuſabilis eſt, ſi quis credat, quòd intra paucas horas invenire poſſit viam ad cœlum, qui tot annis vias ad infernum ingreſſus fuit. Æternæ veritatis eſt propoſitio, comprobata ab omnium præteritorum ſæculorum experientia, ſcilicet: *Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.* Qua ratione is, qui mille libras ponderis ad pedes ſuos ſuſpenſas habet, ſperare poterit expeditum ad cœlum volatum? Impius porrò pœnitentiam differendo, pondus peccatorum ſuorum ſemper adauget: quomodo igitur ad Paradiſum cum facilitate ſe aſcenſurum eſſe ſperare poterit? Potiùs igitur, qui ſunt de hoc genere hominum, audiant Iſaiam Prophetam, dicentem: *Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes, & omne onus diſrumpe.* Quæ verò inde conſequitur ſpes, ab eodem confeſtim ſubjungitur: *Et gloria Domini colliget te.*

Eus. de morte S. Hieron. tom. 9. fol. 140.

S. Aug. to. 4. de ſalut. docum. c. 39.

S. Thom. de erud. Princ. lib. 5. c. 10.

Majus bonum magis optandum eſt.

Eu ſeb. de morte S. Hieron. tom. 9. fol. 140.

Revelatio S. Brig. facta. Rev. S. Brig. l. 3. c. 12.

Ab adoleſcentia mala cõſuetudo perſeverat in fine vitæ.

Prov. 22. 6.

Similitudo.

Iſa. 58. v. 6.

5 *Stulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupiunt.* In vitis Patrum legitur, quòd ſanctus Abbas Arſenius in cellula ſua conſtitutus, vocem quandam eum inde evocantem audierit, & dicentem: *Egredere foras, & oſtendam tibi opera hominum.* Egreſſus autem, deformem quendam vidit Æthiopem, qui poſtquam ſecata à ſe ligna in magnum congeſſiſſet faſcem, omnes vires ſuas ad eum de terra ſublevandum adhibebat; nec tamen ob nimiam lignorum multitudinem id facere poterat. Quarè cædendo plura ligna properavit, iiſque in eundem faſcem congregatis, de novo, an faſcem elevare poſſet, tentavit; ſuoſque humeros tunc ad faſcem illum portandum minùs ſufficientes eſſe cognovit. Quo viſo Arſenius à Deo viſionis illius ſignificatum ſibi manifeſtari popoſcit. Cui reſponſum fuit, Æthiopem illum ſignificare peccatorem, ob culpas ſuas planè horridum & deformem, immenſoque peccatorum ſuorum pondere licèt aggravatum, plura tamen in dies peccata ſibi accumulantem. *Quem enim oportebat magis, ut pœnitentiam ageret de prioribus peccatis, negligens vitia emendare peccatorum priorum, magis & alia addit ſupra priora peccata.* Quantò enim magis impius converſionem ſuam differt, tantò magis pondus peccatorum ſuorum augetur, & conſequenter intollerabilius ſibi ſemper efficitur; & tamen hic non ſolum non deſperat, ſed potiùs majorem pondus illud evadendi ſpem concipit. Et quænam cogitari poterit major ſtultitia? Non potes portare pondus centum librarum (id eſt horres confiteri centum peccata mortalia) & ſperabis, quòd ſupportaturus ſis mille, id eſt quòd facili negotio deteſtaturus & confeſſurus ſis decies mille peccata? Soli Eliæ, qui magnus Dei Propheta fuit, cuique datum fuiſſe noſcitur, ſtupenda, & prodigioſa patrare portenta,

Vitæ Patr. lib. 1.

Viſio Abbati Arſenio exhibita.

Explicatio ejuſdem.

huic,

Digitized by Google

huic, inquam, ſoli conceſſum fuit, ut ligna ante aqua conſperſa & humefacta, ab igne confeſtim conflagrari faceret. Num idem miraculum patrandi facultatem tibi conceſſam eſſe præſumes? Peccatores hujuſmodi per triginta aut quadraginta annos *biberunt quaſi aquam iniquitatem*; & ſperare audebunt, quòd in unico momento accendendus ſit ignis divini amoris (ad quem ſolum peccata delere ſpectat) cum tamen per totum vitæ decurſum maximam à Deo averſionem habuerint? Quòd ſi bonam haberes te convertendi intentionem, ſetiamque pro peccatis tuis agendi pœnitentiam, illud utique ſequentibus ſignis tibi demonſtrandum eſſet; videlicet quia procul abarces omnes peccandi occaſiones, quia ſacramentalem ſæpiùs frequentas confeſſionem, quia orationi, jejuniis, aliiſque operibus meritoriis es deditus: hæc enim vera ſunt ſigna, unde colligi poteſt, te ſetiam vitæ tuæ meditari emendationem. At verò tu omninò oppoſitum facis; vis enim habitum quendam contrahere vitioſum, cujus expulſio quotidie redditur difficilior, adeòque virtutem & voluntatem tuam depravabit, ut tandem tranſiturus ſit in naturam; quantò enim magis peccata augentur, tantò magis in nobis invaleſcit averſio eadem peccata deponendi; *Peccatum enim quod ex peccato oritur, eſt peccatum & pœna peccati*. Qui quotidie plura furatur, majoris ſe ſupplicii reum conſtituit, ſeque ad reſtitutionem faciendam magis indiſpoſitum reddit. Et tamen peccator adeò ſtultus eſt, ut ſibi perſuadere audeat, quòd quantò magis ad finem vitæ appropinquat, tantò citius Dei miſericordiam ſit conſecuturus; & non cogitat, fiduciam hanc fundari in fundamento planè contrario, quia non ſolùm ſe ad miſericordiam Dei conſequendam non diſponit, verùm etiam nihil aliud facit, quàm quòd divinam manum, ad ſe majori cum ſeveritate caſtigandum, majoribus vindictæ fulminibus obarmet. Unde Sanctus Cæſarius Arelatenſis ait: *Cum in pelago mundi hujus innumerabilibus fluctibus fatigemur, ad expetendum portum pœnitentiæ poſt longa nos temporum ſpatia reſervamus, non intelligentes, quod de multitudine peccatorum deſperatio naſcitur, ex deſperatione vero abſque ulla reverentia peccatorum fræna laxantur, & impletur illud, quod ſcriptum eſt: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnet*.

Miraculum ab Elia factum.
Job 15. v. 16.
Signa veræ pœnitentiæ.
D. Chryſoſt. hom. de Adam.
Fiducia impii male fundata eſt.
S. Cæſar. Arel. ho. 9.

6 *Stulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupiunt*. Porrò reprobi, qui converſionem ſuam prolongant, oculos ſuos in miſericordiam Dei defixos habent; verùm eadem abutentes non intelligunt, quòd tantò ampliùs divinam contra ſe exaſperant juſtitiam, & *theſaurizant ſibi iram in die iræ*; ſiquidem tantò ſeveriorem illum contra ſe judicem futurum eſſe experientur. Enim verò ſi aliquis, qui eo quòd contra Regem ſuum conjuraſſet, condemnatus fuiſſet ad patibulum, ab eodem Rege rogaretur, à ſe ſceleris ſui poſtulare veniam, cum annexa promiſſione, quòd non ſolùm in priſtinam illum denuò gratiam eſſet admiſſurus, verùm etiam quòd tanquam adoptivus Regis filius, regni ſui hæres eſſet inſtituendus: ſi, inquam, talis hanc gratiam acceptare renueret, cœptamque contra Regem conjurationem proſequeretur, nunquid talem ſtultum eſſe, milliaque patibula promeruiſſe diceres? In tali autem conditione poſitus eſt, qui poſt multas à Deo ſibi oblatas vocationes & invitationes ad regnum ſuum, pœnitentiam nihilominùs procraſtinat, ut in peccatis ſuis perſeverare poſſit. In libro Judicum cap. 11. de Jephte, inſigni belli duce, qui in Galaad commorabatur, inter cætera refertur, quòd præſides regiminis nationalis ſimul congregati, eundem ſine ulla data cauſa aut prævio demerito à ſe expulerint. Accidit autem, quòd dum ab Ammonitis, durum illis bellum moventibus, arctaque illos obſidione cingentibus, opprimerentur, nec ullum haberent, à quo defenſionis expectare præſidia poſſent, quique majorem in arte militari, quàm Jephte haberet peritiam aut experientiam, illum rogare coacti fuerint, ut ipſorum in ſe ſuſcipere dignaretur protectionem & tutelam: *Veni, & eſto princeps noſter, & pugna contra filios Ammon*. At verò quodnam illos reſponſum retuliſſe exiſtimatis? Sacer textus Jephte in hunc modum reſpondiſſe ſubjungit: *Nonne vos eſtis, qui odiſtis me, & ejeciſtis de domo patris mei, & nunc veniſtis ad me neceſſitate compulſi?* Enim verò ſcire ab impiis illis percuperem, an verum ſit, quòd toties Deum à ſe rejecerint, ejuſque divinis inſpirationibus reſtiterint, ut diabolicis ſuggeſtionibus aditum panderent? Quòd ſi hoc verum eſt, qua fronte ſe Deum, ejuſque diſpoſitiones in ſuo habere beneplacito credere præſument? Porrò de quibus paulò ante dictum fuerat, quòd ad tantam veniſſent mentis veſaniam, ut dicere auderent: *Recede à nobis, quia ſcientiam viarum tuarum nolumus*; de illis paulò poſt ſubditur: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*. Idem timendum eſt iis, qui quamdiù vivunt, ſurdas Dei vocibus aures præbent, & tamen Deum in hora mortis impertinentes illorum preces exauditurum eſſe ſibi ſtultè promittunt. In c. 2. lib. 2. Reg. ſequentia leguntur: *Exclamavit Abner ad Ioab, & ait: Numuſque ad internecionem tuus mucro deſæviet? An ignoras, quod periculoſa eſt deſperatio? Uſquequo non dicis populo, ut dimittat perſequi fratres ſuos? Et ait Ioab: Vivit Dominus, ſi locutus fuiſſes, mane receſſiſſet populus perſequens fratrem ſuum*. Idem quoque reſponſum expectare habent pœnitentiæ procraſtinatores; ſi enim impii illi in primis vitæ annis, & deinceps divinam implorаſſent miſericordiam, ſi vocationibus divinis toties repetitis obtemperaſſent, veniam utique peccatorum ſuorum impetrarent: At verò tantæ ſunt temeritatis, ut veniæ peccatorum ſuorum poſtulationem ad illud uſque tempus, in quo peccare ampliùs non poſſunt, diſtulerint; & tamen Dei in fine vitæ implorant auxilium, idque non libenter, ſed coacti, quando nullum aliud habent ſpei ſuæ præſidium: qua de re ipſemet Deus in hæc verba lamentatur: *Verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis ſuæ dicent: Surge & libera nos. Ubi ſunt Dii quos feciſti tibi? Surgant & liberent te in die afflictionis tuæ*.

Rom. 2. v. 5.
Similitudo.
Jud. 11. v. 6.
Jephte abjicitur.
In neceſſitate repetitur.
Reſponſio Jephte.
2. Reg. 26.
Dictum Ioab applicatur.
Jerem. 2. 27.

7 *Stulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupiunt*. Quòd ſi aliquem audires, qui comparare ſibi meditaretur ſtatus & dominia, ſuperba fabricare palatia, ſuam per ſtatus & juriſdictiones acquiſitas magnificare familiam, nec tamen obulum in ſua haberet facultate, ſed omnia hæc molimina fundaret ſuper reditus regios Regis Hiſpaniarum vel Galliarum, nunquid illum cerebri expertem eſſe diceres? Hæc eſt autem propria illorum fatuitas, qui ut licentiosè vivant, de tempore pro ſuo beneplacito diſponunt, cum tamen ne unicum quidem illius momentum in ſua habeant diſpoſitione; quia *tempora & momenta pater in ſua poſuit poteſtate*. *Propter hoc audite verbum Domini, viri illuſores*, inquit Iſaias Propheta; *dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum morte*. Appellat autem impios illos, illuſores, quia dum ad ſe emendandum invitantur, rident invitantem, ſatis ſibi ad hoc temporis ſuperfuturum eſſe dicentes, alioſque qui in timore Dei vivunt, oſtentui habentes: *Vitam illorum æſtimabamus inſaniam*. Cornelius à Lapide citat Vatablum dicentem: *Sic vulgò dicunt impii: Diabolus non eſt tam ater, ſicut pingitur*. S. Gregorius Magnus ait: *Impœnitentes ut Saul percuſſerunt fœdus cum morte & inferno. Cum morte quidem fœdus percutere, eſt mala audacter perpetrare, & ea ſemper agendi permittere*. S. Auguſtinus temerariis illis improperat dicens: *Qua fronte ſalutem ſuam in tempore ſenectutis diſſimulat, cum unius diei ſpatio certus eſſe non poſſit? Et ideo ſi mortem timere nolumus, ſemper parati eſſe debemus, ut cum nos Dominus de hoc ſæculo juſſerit vocari, cum ſecura conſcientia, non cum deſperatione, ſed cum gaudio ante conſpectum Iudicis veniamus*. Petrus Bleſenſis in opuſc. de Sacramentali Confeſſione ſimiliter monet: *Confeſſionem ne differas, nam neſcis, quid ventura pariet dies. Neſcis, ſi hac ipſa die mors repentina te rapiet, & non ſit qui eripiat. Frequens eſt illud judicium cœleſtis iræ, ut qui non vult pœnitere quando poteſt, non poſſit quando voluerit*. Quid de eo dicturus eſſes, quem infiniti valoris gemmam aliquam à ſe in ſterquilinium projicere videres? Utique illum ſtultum eſſe diceres. S. Antoninus verò ait: *Tempus infiniti valoris ſibi à Deo datum fatue expendit*. Ubi de reprobo tali loquitur, qui pœnitentiam differt, ut diutiùs peccare poſſit.

Stultè fabricantur palatia in aere.
Iſai. 28. 14.
Sap. 5. Vatabl.
S. Greg. l. 6. in lib. Reg. c. 2.
S. Aug. ſer. 44. de temp.
Petr. Bleſen. de Conf.
S. Anton. p. 2. tit. 4. cap. 13. §. 1.

DI-

Digitized by Google

DISCVRSVS XXI.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur damna, quæ hi, qui in peccatis ſuis diutiſſimè inſordeſcunt, ſuamque emendationem ad mortem uſque differunt, ſibi conciliant.

THEMA.

Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Deut.23.v.21.

1 SAnctus Propheta Moyſes, de moroſa ſatisfactione votorum Deo præſtitorum in Deuteronomio differens, illam ſine peccato fieri non poſſe proteſtatur inquiens: *Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*. Quæ verba iis quoque, qui malitioſo ſine pœnitentiam procraſtinant, ut tantò diutius voluptatibus ſenſualibus vacent, applicari facili negocio poſſunt.

S. Antonin. p.2. tit. 4. c. 13. §. 1.

S. Antoninus damna, ex prolongata Confeſſione ſacramentali derivantia, compendioſè in hæc verba recenſet: *Damnum incurrit, quia multorum ex tanta dilatione obliviſcitur peccatorum, quæ non ita quoad pœnam remittuntur per generalem confeſſionem oblitorum, ſicut ſi particulariter confiteretur: quod melius facere poſſet, & plenius, ſi non tantum differret. Damnum etiam incurrit, & privationem illorum bonorum, quæ conſequeretur pluries in anno confitendo, ut ſuffragiis orationum confeſſoris, admonitionum per confeſſorem, augmentationis gratiæ, remiſſionis pœnæ.*

Damna dilatæ Confeſſionis.

S. Joannes Damaſcenus ex adducta S. Baſilii Magni authoritate ita ſcribit: *Nihil aliud clamat dilatio, quam iſta: Regnum in me teneat peccatum, poſtea regnabit quoque aliquando Chriſtus. Exhibebo membra mea arma juſtitiæ ad iniquitatem, deinde exhibebo etiam ea arma Deo. Sic nimirum Cain quoque ſacrificium offerebat, nempè prima ac præſtantiora ventri ſuo, ac voluptati; ſecunda ac deteriora creatori ac donatori Deo.*

S. Baſil. cit. a Damaſc. lib. 1. Paral. c.12.

2 Sciendum quoque eſt peccatori, quòd quantò diutiùs pœnitentiam differt ſacramentalem, tantò magis in ejus conſcientia creſcat multitudo & pondus peccatorum. *Peccatum* enim *eſt quoddam pondus aggravans animam, ut ad Deum non poſſit ſurgere*, inquit S. Antoninus, *vel reſpicere. Unde in Pſalmo 37. dicitur: Sicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me, ſcilicet iniquitates.* Et paulò poſt ſubdit: *Figuratur peccatum per illam mulierem, quæ a Diabolo fuit incurvata, adeo ut non poſſet ſurſum aſpicere per multum tempus. Luc.13. Et quantò quis plus peccat, tanto magis aggravatur, quia quodlibet peccatum habet ſuum gravamen quaſi infinitum culpæ & pœnæ. Manifeſtum eſt autem, quantò majus habet gravamen ſuper ſe, tanto magis eſt ſibi difficile ſurgere.* Infallibilis eſt illa cœleſtis oraculi ſententia: *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam*: Qui autem odit animam, ejuſque æternam ſalutem, conſequens eſt, ut in cujuſvis ſceleris profundiſſimum baratrum præcipitetur: *Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*. Quantò magis anima venenum evacuare differt, tantò idem venenum in ejus perniciem fortiùs figit pedem. Et ideò *anima quæ peccaverit, ipſa morietur*, ſcilicet, niſi venenum peccati citò per confeſſionem evomat: *Stimulus* enim *mortis peccatum eſt*. Quiſquis mortem timet, multò magis qui cum hac pariter formidat infernum, triſtitia extrema perturbari ſolet. Et quia *Spiritus triſtis exſiccat oſſa*, conſequens eſt, quòd peccatum non ſolum animæ, ſed pariter corpori damnoſum ſit, utpotè quod citiùs inde trahitur ad mortem. Quemadmodum enim, ut Seneca moralis ait: *Quicquid animum erexit, etiam corpori prodeſt*; ita è contrario quod animam deprimit & impugnat, quemadmodum peccatum facit, ad corporis quoque deſtructionem transfunditur. Unde S. Cæſarius Arelatenſis monet, dicens: *Securitatem mortiferam reſpuentes, quotidianis diebus peccatis noſtris pœnitentiæ medicamenta apponere ſtudeamus, timentes illud, quod dictum eſt: Memento, quoniam mors non tardat.*

Peccatum unum trahit ad aliud.

S. Anton. ib.

Pſ.10.v.6.

Ezech.18.4.

1.Cor. 15. v.56.

Prov.17.

Sen.ep.78.

Corpus & anima in bonis & malis partic. part.

S. Cæſar. Arelat. ho. 5.

3 S. Thomas de Aquino ex adducta Gloſſæ authoritate hanc tradit doctrinam: *Super illud Pſalmi 136. Exinanite, exinanite, uſque ad fundamentum in ea, dicit Gloſſa: Quod coacervatione vitiorum ſubrepit diffidentia.* Quantò enim magis in anima peccatum creſcit, tantò plus peccator de divina miſericordia debet diffidere, utpotè quam quotidie pro viribus ſuis magis magiſque exacerbat. Citatque idem Doctor Angelicus illum S. Pauli textum 1. Timot. 1. *Quam quidam repellentes, id eſt conſcientiam bonam, circa fidem naufragaverunt.* Tertullianus inquit: *Pœnitentiam malo quàm mortem. Ergo pœnitentia vita eſt, cum præponitur morti.* Enim verò qui vult vitam ſperare longævam, condignam agat pœnitentiam; qui enim peccando hanc differt, ſimul cum peccato lateribus ſuis vicinam experietur mortis falcem. Ratio quidem, ob quam emendatio in homine non ſubſequitur, eſt, quia diù vivere, & conſequenter tempus confitendi ſe habiturum eſſe ſperat. Nec tamen ad hoc ſe reflectit, quòd tranſgreſſiones multiplicando, vitam quoque ſibi abbreviet. *Scio ego, & mecum omnis homo*, inquit S. Auguſtinus, *qui paulò attentius conſideraverit, neminem Deum timentem ſub verbis ejus non ſe corrigere, niſi qui putat, quia plus habet vivere. Ipſa res eſt, quæ multos occidit, cum dicunt, cras, cras, & ſubitò ei, qui de die in diem pœnitentiam differt, oſtium clauditur.*

Pſ.136.

S.Thom. 2. 2. q. 161. a. 1.7. ad 3.

1.Tim.1.

Tertul. lib. de patient. c.4.

Pœnitentia cauſat vitā longævam.

S. Aug. ſerm. 16 in Mat.

4 Venerabilis Beda in vita S. Burgundophoræ Abbatiſſæ refert, Dæmonem duas ſanctimoniales ſeduxiſſe, ad hoc, ut Confeſſionem tribus ſeptimanæ diebus, quibus à Regula præcipiebantur, negligerent, non accuſando peccata in ſæculo commiſſa, neque ea quæ in quotidiana converſatione ab iis committebantur. Cumque illas hoc vinculo illaqueaſſet, ulteriùs progreſſus eſt, perſuadendo illis temerariam è monaſterio nocturno tempore inſtituendam fugam. Accidit autem quòd illa nocte, in qua egredi decreverant, utpotè quæ valdè caliginoſa erat, viam invenire non poſſent. Quarè aſtutus ille ſerpens in *Angelum lucis ſe transfigurans* illas non ſolùm ad fugam animavit, verùm etiam lucem illis præferens, ducatum illis præbuit. Poſtquam verò è clauſura egreſſæ fuiſſent, à ſuperioribus diligenter perquæſitæ, ac tandem inventæ, ut ad monaſterium redirent, coactæ fuerunt. Cumque à Sancta Abbatiſſa, cæteriſque monialibus de cauſa fugæ interrogarentur, ad hanc ſe à Dæmone inſtigatas fuiſſe reſponderunt: cui quidem Dæmonis conatui ſe cauſam dediſſe adjiciebant, eo quòd per correctiones & reprehenſiones ſuperiorum monitæ, ſurdas ſemper aures præbuiſſent. Tandem Deus eaſdem per infirmitatem lethiferam viſitare diſpoſuit, in qua cum de Confeſſione facienda monerentur, non ſolùm ad hanc ſe invitas oſtenderunt, verùm elata voce dixerunt: *Suſtinete paululum, ſuſtinete, nec prorſus expectantes arguite. Inquirentibus quæ aderant, ſororibus, a quibus ſuſtinere rogarent, ajunt illæ: Non aſpicitis turbas Aethiopum advenientium, quæ nos rapere, & abducere volunt? Inter hæc auditus eſt fragor maximus ſupra cellulam & tegumenta perſonans, oſtiumque cellulæ vi patefactum eſt, ita ut nigreſcentes umbras aſtantes cernerent, & clamantes eas nomina febricitantium ſororum audirent, adeo ut vix quæ aderant, ſigno crucis armata, & pſallendi officio detenta, valerent aſtare. Tanto mœroris, ac doloris eventu anxia mater Burgundophora, urget in extremo conſtitutas, ut vel adhuc per Confeſſionem pandantur vitia, & Sacramento Corporis Chriſti anima roborentur. At illæ, ut infelices, & a Diabolo penitus poſſeſſæ, audita ſacri Corporis mentione, garrire, dentibuſque frendere cœperunt, & ſtridentes dicere: Cras, cras, & iterum dictam vocem repetere: Suſtinete, expectate paululum, ſuſtinete. Inter quas voces extremum halitum emiſerunt.* Ex quo exemplo evidenter deducitur, quòd qui longo tempore in peccato conſiſtit, tantò magis in eodem induretur, & finaliter in baratrum deſperationis corruat.

V. Beda in 3.

Duæ Moniales differunt confeſſioné.

Diabolus illas educit ex monaſterio.

Deſperatæ moriuntur.

5 Dionyſius Carthuſianus efficax quoddam in hac materia conficit argumentum, inquiens: *In extremis agonizantes tam acriter a Dæmone impugnantur, ut etiamſi virtuoſè jam ante fuerint converſati, abſq; præcipuo Dei auxilio nequeant prævalere: atque ut ſanctus vir Climacus ſcribit, Dæmones, qui peccatoribus adhuc ſanis fallaciter perſuadent, peccata non eſſe ita enormia, ſicut fertur, Deum quoque miſericordiſſimum eſſe, & omni momento, etiam in extremis, paratum ad indulgendum,*

Dion. Cart. de conv. pec. art.2.

Dicunt impii Diabolus non eſt tam ater ut pingitur.

dem. Tempore mortis è contrario oſtendunt agonizanti, quam multa, & enormia fuerint ejus peccata, quanta fuerit ſua ingratitudo, quam infinita ſit juſtitia Dei, & quam horrendum ſit in manus ejus incidere; ſicque infelicem inducunt ad deſperandum, niſi forte ſuccurrat omnipotens, qui tunc eos non derelinquit, qui in ſua juventute ac ſanitate ei fideliter ſervierunt. S. Antoninus adverſus illos qui ſuam tardant converſionem, ſequentem tradit doctrinam: *Non poteſt diu peccator manere, quin quotidie ad alia peccata labatur; nec propterea excuſatur, quia ipſe ſibi eſt cauſa hujuſmodi propter tarditatem converſionis ad pœnitentiam.* Citatque textum illum Prov. *Ne dicas amico tuo, qui ſcilicet Chriſtus eſt: vade, & cras revertere, cum ſtatim poſſis dare, ſcilicet te ad converſionem. Hæc eſt enim vox corvina, Cras, cras. Sed advertendum, quod corvus egreſſus de arca, non eſt reverſus ad eam amplius, ſed ſuper cadavera inventa requievit: Columba vero cujus vox eſt, Vr, id eſt, nunc, reverſa eſt.* S. Auguſtinus ſe intelligere non poſſe profitetur, qua ratione poſſibile ſit, ut homo ad extremum mortis articulum perductus pœnitentiam agere poſſit, juxta ſuggeſtum nobis à Joele conſilium: *Convertimini ad Deū in toto corde veſtro, in jejunio, planctu, & fletu. Ecce enim, quia dicit in toto corde, nos docet Propheta, quod in corde eſt fons pœnitentiæ, fletus quidem ad oculum, planctus autem ad os, ſed jejunium ad totum corpus refertur. O homo, ne tardes converti ad Deum, diſcute mentem tuam, proſpice ſingula ſecreta cordis, conſidera antequam ad confeſſionem accedas, quod cor nec cavit mala appetendo, oculus vanitatem videndo, os falſitatem dicendo, auris mendacia audiendo, manus verba & homicidia perpetrando, & ſi non opere, ſaltem voluntate. O Fratres, ſicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita & nunc exhibete membra veſtra ſervire Deo in ſanctificationem. Primo cor, quod mala cogitavit & concupivit, pœniteat & doleat. Et oculus fleat. Os ſine intermiſſione oret. Aures audiant verbum Dei. Manus eleemoſynas porrigant, peregrinos ſuſcipiant, infirmos foveant, nudos induant. Pedes veniant ad Eccleſiam: quia ſicut nullum fuit membrum, quod peccando Deo non diſplicuerit, ita nullum ſit, quod pœnam non patiatur condignam.* Verùm enim verò qua ratione homo in agone mortis conſtitutus, hanc facere poterit pœnitentiam, quando febris malignitati immerſus, vel à delirio, vel à lethargo, vel ab acerbiſſimorum dolorum vehementia, vel ab agonis lucta abſorptus erit?

S. Anton. ibi.

S. Aug. ſer. 30. ad fratres.

Modus pœnitendi.

6 S. Bernardinus ad extremas ſe reflectit illorum anguſtias, à quibus Deus juſtus Judex ob eorundem demerita procul aberit: *Longè à peccatoribus ſalus, ait Pſalmiſta: quia igitur à Deo ſunt elongati, difficilius audiunt Deū clamantem. Clamat ad peccatorem quotidie Deus, vocat, pulſat; ipſe verò ad inſtar aſpidis aures ſuas obturat: Sicut aſpidis ſurda, & obturantis aures ſuas terra, id eſt terrenorum amore, & cauda, id eſt vana ſpe longioris vitæ, ne audiat Dominum ſe vocantem.* Unde validum hoc format argumentum: *Si peccator non potuit impias tentationes tolerare, quin caderet, quando erat ſanus: quomodo graviores tolerabit, quando erit infirmus?* S. Auguſtinus ſimiliter interrogat: *Quomodo pœnitentiam agere poteſt, qui nullam jam per ſe opera ſatisfactionis operari poterit?* Imò non ſolùm in faciendis meritoriis, & ſatisfactoriis pœnitentiæ operibus difficultatem habebit, ſed ob contractum peccatorum ſuorum peſſimum habitum, potiùs ad multiplicanda peccata diſpoſitus erit, io vehementiores à Diabolo tunc, quàm unquam aliàs, ſuggeſtas tentationes incidendo; nam ut in Apocalypſi dicitur: *Deſcendit Diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens, quia modicum tempus habet.* Arduum profectò negotium eſt agere pœnitentiam, cujus homo, ut plurimum, in extremo vitæ ſuæ incapax eſſe videtur, quando operationes intellectus ab infirmitatis violentia ſunt obtenebratæ: *Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam.* Quòd ſi enim, dum ſanus eſſet, in aſtuti inimici laqueos incidit, in iiſque tot annis conſtrictus permanſit; nunquid ſumma erit temeritas ſperare, quòd ab iiſdem tunc ſe eximere, & extricare poſſit, quando inimicus omnes ſuas contra infirmum exſeret vires, totumque in ejus perniciem infernum excitabit? Cæſarius Heiſterbacenſis ſequens narrat factū. Etenim converſus quidam Ordinis ſui per multos annos grave quoddam peccatum ſubticuerat, qui aliàs quoad exteriorem converſationem valdè virtuosè vivebat. In fine tandem vitæ peccatum illud cum aliis confeſſus fuit. Idem verò Cæſarius, poſtquam hanc hiſtoriam recenſuit, cuidam, quam ſibi objecerat, quæſtioni, ſcilicet, *Quid ſentis de ſalvatione hujus hominis?* in hæc verba reſpondet: *Dico, ſicut Auguſtinum lego ſenſiſſe: Si contritio ejus fuit in charitate, ſalvatus eſt; ſin autem aliter, damnatus. Qui ſero pœnitet, oportet non ſolum timere judicem, ſed diligere.* Reprobi enim in extremo agone peccata ſua confiteri ſolent ex puro timore pœnæ æternæ, non verò ex dolore propter Deum à ſe offenſum concepto.

S. Bern. to. 2. ſer. 13. art. 2. c. 4.

Impius Deū vocantem deſpicit.

Jud. art. 3. c. 1.

S. Aug. ſerm. 63. de temp.

Apoc. 12. 12.

Operatur habitus malus.

Sap. 9. v. 15.

Cæſar. lib. 2. cap. 14.

Hiſtoria de Religioſo.

7 *Si moratus fueris.* Ponderanda hoc loco ſunt verba illa: *Moratus fueris*, quia aliter judicandum eſt de eo, qui malè vixit, eò quòd in ipſo verum lumen, & notitia Dei abfuerit; hic enim cum Apoſtolo excuſare ſe poteſt, dicendo: *Ignorans feci:* Econtra verò qui tempus ſibi indultum, per totum vitæ ſuæ decurſum, in Dei offenſas multiplicandas impendit, cum intentione in extremo vitæ ſuo articulo animæ ſuæ ſaluti tandem vacandi, venia prorſus indignus eſt. Regius Propheta David aliquādo dixit: *Non miſerearis omnibus, qui operantur iniquitatē.* Quæ petitio Davidis paradoxa planè videtur: Numquid eoin ſacræ litteræ ubique mentionem faciunt confidentiæ, à peccatoribus in divinā miſericordiam collocandæ? Vel ſi hoc fieri nō debet, qua ratione Nathan ipſimet David ex parte Dei promittere poterat: *Dominus quoque tranſtulit peccatū tuum*, ſi in tempeſtate hic portus ſervire non poteſt? Verumtamen facilè hoc dubium ſolvitur, ſi attendatur, Pſalmiſtā, ut ex ſequentibus verbis deducitur, dicere voluiſſe, nequaquā compaſſionem promereri illos, qui totam vitam ſuam voluntariè in peccatis conſumunt, converſionem ſuam in articulo mortis differentes; ac proinde ſubjungit: *Convertentur ad veſperam, & famē patientur ut canes.* Ibi namque de illis loquitur, qui per malitiam, non verò per fragilitatem peccant: id quod in verbo illo, *operantur*, ſatis denotatur. At verò quonam hæc canū ſimilitudo ſpectat? Notandum, quòd canibus à dominis ſuis os, vel fruſtum panis projici ſoleat: hoc tamen nunquā fit, niſi domino in menſa accumbente. Ac proinde, ſi canis oſſe vel pane gaudere deſiderat, neceſsū eſt, ut tempeſtivè adſit; ſecus enim nec os, nec panē habebit: *(Catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorū ſuorum)* menſa enim finita, canes baculo foras pelluntur: *Foris canes.* Idem propriè peccatoribus contingit: Si enim hi ad divinam miſericordiam eo tempore recurrant, quo menſa etiamnū ſtrata eſt: *(Alium cibū habeo manducare)* id eſt eo tempore, quod in Scriptura ſacra miſericordiæ impendendæ præſcriptum eſt, aliquam divinæ pietatis ſuæ micam ſperare poterunt; at verò menſa finita, & ſublatis ferculis, *tempus non erit amplius: famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem:* in ſempiternum namque è domo Dei proſcribentur. Unde Concil. Trident. inquit: *Nullum tempus eſt, quo vehementius ille omnes verſutiæ ſuæ nervos intendat ad perdendum nos penitus, & à fiducia etiā, ſi poſſit, divinæ miſericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perſpicit.* Hi igitur, qui quoaduſque vixerunt, peccato ſemper dediti fuerunt, in ultimo quoque vitæ articulo pluſquam aliàs eundem affectū retinent; ac proinde Dæmoni tunc facilius eſt, ut nos armis noſtris ſine difficultate vincat. Apud Jonam Prophetā dicitur: *Qui cuſtodiunt vanitates, fruſtra miſericordiam ſuam derelinquunt.* Ubi ly *cuſtodiunt*, affectum & adhæſionem ad peccatum exprimit; qui autem hunc in ſe affectum ſemper habent, divina ſe miſericordia indignos conſtituunt. S. Hieronymus à Gloſſa citatus verba prædicta ſic exponit: *Cum omnia ſint vanitas, omnes ex neceſſitate faciunt vanitatem: ſed non omnes cuſtodiunt quaſi theſaurum, nec diligunt, quod faciunt.* Lyranus Ly *cuſtodiunt*, ita exponit: *Id eſt qui perſeverant in eis, fruſtra miſericordiam, &c. id eſt reddunt ſe indignos divinæ miſericordiæ.* Gillibertus Abbas verba illa exponens: *Pulcherrima mulierum*, per eandem Eccleſiam intelligit, quam ſuam pulchritudinem nequaquam perdere dicit propter maculas illorum fidelium, qui eaſdem ſubitò abluunt. En verba ipſius: *Si quibus videtur ineſſe deformitas, etſi aliquibus de membris ejus, ad horam reſpergitur deformis macula; non tamē imputatur, dum non immoratur. Multæ & fideles, & ſpirituales animæ in eo pulcherrimæ ſunt, quod aut per ſanctam converſationem maculas non admittunt, aut per ſollicitam, & ſinceram confeſſionem ſubinde diluunt.*

1. Tim. 1. 13.

Differentes converſionē non merentur compaſſionem.
Pſ. 58. v. 6.

2. Reg. 12. 13.

Modus tractandi carnes.

Apoc. 22. 15.

Applicatur peccatorib.

Apoc. 10. 7.
Concil. Trid. ſeſſ. 14.

Jonæ 2. 9.

S. Hieron. in Gloſſa.

Differens pœnitentiā indignus eſt miſericordia.

Gillib. Abb. ſerm. 47. in Cant.

S. Cæſar. Arelat. ho. 17.

8 Conſideratione digniſſimum eſt ad hoc propoſitum, à S. Cæſario Arelatenſi traditum monitum, in quo dicit: *Si quis templum Dei in ſe violando deſtruxerit, de Dei miſericordia non deſperet; ſed cito de malo iniquitatis ſuæ reſurgat, ne conſuetudine peccandi in ipſis ſe ruinis ſuis ſepeliat. Non enim qui peccaverit, ſed qui in peccatis perſeveraverit, odibilis & abominabilis Deo erit.*

Deſcriptio alicujus puſillanimis.

Bloſ. c. 11. num. 1. Conſolat. puſillan.

Bloſius in tractatu *de conſolatione puſillanimium* ita ſcribit: *Quamvis ſenio jam prægravatus, ſeu vitæ hujus termino proximus, inceperis te corrigere, & forte non niſi uno anno, vel uno menſe, aut uno die hic vivere habeas, non eſt tamen quod perturberis, nimiave puſillanimitate dejiciaris; ſed eſt unde plurimum gaudeas, conſiderans immenſam Dei erga te clementiam, qui te ante obitum tuum ad ſe revocavit, bonam voluntatem tibi donans; quique (B. Bernardus ait) non admodum attendit hominem, quid fuerit, ſed quid jam eſſe velit.* Advertendum tamen eſt, ſpeciale Dei donum eſſe, quod non omnibus datum eſt, ſcilicet in fine vitæ vocari; ſed hoc ſolùm dari illis, non qui in vita ſua in peccato perſeverare decreverunt, ſed iis qui ex propria fragilitate, non per malitiam, nec per voluntatem, ſed per propriam negligentiam malè vixerunt, ſine efficacibus ad converſionem ſuam perceptis impulſibus; hi enim minùs culpabiles ſunt, ac proinde hujus doni capaciores exiſtunt. Idem Bloſius alibi poſt recenſitum boni latronis exemplum, loquit: *Sed eſto non obtingat ſanè omnibus, qui ſero pœnitentiam agunt, id quod illi obtigit (neque omnes ſic affecti, ſunt ſicut ille affectus fuit) multum tamen eſt, vitæ correctionem hic vel inchoaſſe. Qui enim in hac peregrinatione vitam corrigere inceperit, ſed morte interceptus correctionem conſummare non potuerit, nequaquam peribit, utpotè in quo fundamentum charitatis Dei permanſerit.*

In fine non omnes merentur divinam gratiã.

DISCVRSVS XXII.

ARGUMENTUM.

Deus quidem nobis qualibet hora promiſit veniam, non tamen, quòd veram nobis compunctionem dare, aut ad illam uſque nos expectare velit. Variis quoque ſimilitudinibus oſtenditur, quàm ſimus ad peccandum veloces, tardi autem ad pœnitentiam.

THEMA.

Nemini dedit ſpatium peccandi. Eccl. 15. v. 21.

1 NE homo ſpatium temporis, quod Deus in hac præſenti vita indulſit, ad offendendum Deum ſuum temerè, & arroganter impenderet, præmiſſam ei ex Eccleſiaſtico ſententiam intimari fecit, ſcilicet: *Nemini dedit ſpatium peccandi: id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *nemini dedit tempus ad hoc ut peccet; ſed ut bene vivendo gloriam mereatur æternam. Ideo ſcriptum eſt, Job 24. Deus dedit illi locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in ſuperbiam.* Cornelius à Lap. ex Græco *ſpatium* idem, quod *dilatio*, ſignificare deducit. Id quod propoſito noſtro congruè deſeruit, ad erudiendum illos, qui ſibi perſuadent, Deum ideò nobis prolongare vitam, ut eum tantò diutiùs, & liberiùs offendamus. Quod utique verum non eſt, *quia nemini dedit Deus ſpatium, id eſt, dilationem peccandi.*

Dion. Carth.

Job 24. Spatium idẽ eſt ac dilatio.

2 Celebris eſt textus ille Ezechielis, à pluribus ſacris Doctoribus ſub quibuſdam quidem verbis relatus, quæ tamen nec in Vulgata, nec in verſionibus Bibliæ Regiæ, nec in aliis, quantum mihi ſaltem conſtat, reperiuntur; textus autem ſub hoc verborum ſchemate adducitur: *In quacumque hora ingemuerit peccator, peccatorum ejus non recordabor amplius:* Textus autem Vulgatæ hic eſt: *Cum averterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit judicium, & juſtitiam, ipſe animam ſuam vivificabit.* Porrò, ut verum fatear, intelligere nequeo, qua ratione hic textus, ab iis qui illum referunt, licèt ſine ipſorum culpa, accommodatus ſit ad ſoporandos impios in lethargo peccatorum, promittendo ipſis ad eorum converſionem pro libito, & beneplacito ipſorum quamcumque horam: *In quacunque hora ingemuerit peccator, &c.* Et verò certum eſt, quòd prima & æterna Veritas, quæ pro noſtra redemptione pariter & eruditione incarnari dignata fuit, longè aliter nos doceat, dicendo: *Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam:* imò in pluribus Scripturæ locis adhuc clarioribus verbis impiis pœnitentiam ſuam procraſtinantibus improviſam, repentinam, & ſubitaneam comminatus ſit mortem. Unde S. Antoninus ait: *Periculoſa eſt procraſtinatio, non ſolum ex eo, quod ait Ovidius: Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit; ſed quia ſubito veniet tibi ira illius, ſcilicet mortis.*

Ezech. 18. 27.

Matth. 25. 13.

Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

S. Anton. p. 1. tit. 9. c. 11. §. 1.

S. Aug. in Pſ. 144.

S. Auguſtinus ſuper Pſ. 144. ſcribens, egregiè ad præſens diſcutit propoſitum; poſtquam enim, impium nequaquam de divina pietate deſperare debere, docuiſſet, ſubjungit: *Timendus eſt alius laqueus, ne ipſa ſpe amplius peccet. Quid ergo & tu dicebas, qui ſpe magis peccas? Audi Scripturam: Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Noli ergo dicere: Cras me convertam. Verum quidem dico, quia Deus converſioni tuæ indulgentiam promiſit, ſed dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit.* Idem S. Doctor in pluribus aliis locis utiliſſimam hanc veritatem docet. Et quidem in tractatibus ſuper Evang. S. Joannis ita ſcribit: *Semper expectas, & de miſericordia Dei tibi plurimum polliceris, quaſi ille, qui tibi per pœnitentiam promiſit indulgentiam, promiſerit etiam tibi longiorem vitam. Rectè dicis in corde tuo: Quando me correxero, Deus mihi omnia peccata dimittet: negare non poſſumus, quod correctis atque converſis Deus indulgentiam promiſit. Nam in quo Propheta mihi legis, quia promiſit correcto indulgentiam, non mihi legis, quia promiſit tibi Deus longam vitam.* Idem paulò ante dixerat: *Longanimis Dominus, miſericors Dominus; ſed juſtus Dominus, & verax Dominus largitur tibi ſpatium.* Sed quodnam eſt illud tempus ſeu ſpatium, quod Deus nobis largitur? Paulò ante in præſenti themate dictum fuit: *Nemini dedit ſpatium peccandi.* Ac proinde idem S. Auguſtinus ſubdit: *Spatium correctionis: ſed tu plus amas dilationem, quàm emendationem.*

S. Aug. tr. 33. in Joan.

Peccatori nõ promiſit ulteriorem longiorem vitã.

3 S. Hieronymus illam à Deo populo ſuo objectam conſiderat exprobrationem: *Ubi ſunt Dii tui, quos feciſti tibi? Surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ.* Circa quæ verba præcitatus S. Doctor ait: *Impudens poſtulatio, tempore neceſſitatis, & anguſtiæ, ab eo quærere auxilium, quem in pace contempſerint. Legendumque increpantis affectu: Liberent te Dii tui, quos feciſti tibi; ut cum Deus creator ſit hominum, homo fecerit Deum, probet neceſſitas, quid poſſint, quos ſecurus ante coluiſti.* Ludovicus Guicciardinus de Carolo V. Imperatore refert, quòd cum dictus Imperator in victoria propè ſylvam Lovanam contra Joannem Fridericum Saxoniæ Ducem, & Electorem glorioſè obtenta (in qua dictus Imperator gloriari auditus fuit, dicendo: *Veni, vidi, & Dominus Deus vicit*) præfatum electorem hæreticum Lutheranum captivum accepiſſet, hicque in conſpectum ejus adductus, ſacræ ejus Majeſtatis pedibus humilis, & ſupplex advolutus, dixiſſet: *Ego ſum tuus jure belli captivus, clementiſſime Cæſar: te rogo, ut tuam mihi clementiam exhibere, & cuſtodiam Principe dignam mihi deſignare digneris;* Imperator ei reſponderit: *Itane? Jam ne tuus ſum Cæſar? Pro merito tuo præmiaberis;* atque ſine mora eum decapitari fecerit. Cujus cauſa fuit, quia antea eum contempſerat, illum Carolum ab Auſtria appellando, quaſi illum tanquam Imperatorem agnoſcere dedignaretur. At verò quando jam reſtis quaſi faucibus circumvoluta erat, tunc ex pavore mortis adactus, licèt ſeriùs, Cæſaris nomine illum appellavit. Deus pariter per os Sapientis proteſtatur, dicens: *Quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia, tunc invocabunt me, & non exaudiam.* Apud S. Matthæum c. 7. inexorabilis Judex dicit: *Multi dicent mihi in illa die*, id eſt in articulo mortis: *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos, diſcedite à me.* Quòd ſi igitur hi, qui prophetarunt, dæmonia ab aliis ejecerunt, multoſque operati ſunt actus virtutum, nihilominus in extremo illo vitæ momento à Deo, qui *ſcrutatur renes & corda*, reprobabuntur; quam æternæ ſalutis ſpem concipere illi poterunt, qui, quoad uſque vixerunt, non fecerunt aliud, quam quòd Prophetas Dei irriderent, Dæmonibus ſervirent, vitiis dediti eſſent, divinis legibus rebellarent, bonas inſpirationes & ſtimulos

S. Hieron. Jerem. 2. 27.

Hiſtoria de Carolo quinto.

Qui electorẽ Saxoniæ ſerius pœnitentem decollavit.

Prov. 1. 28.

Matth. 7. v. 22.

los cœleſtes, ad pœnitentiam extimulantes, animo obſtinato à ſe repellerent.

Exemplum boni latronis nullius ſeram pœnitentiam reddit ſecuram & veram.

4 Advertendum quoque hoc loco eſt, quòd promiſſio apud Ezechielem facta fuerit *de re merè poſſibili*, non verò *de re ut plurimum contingenti*. Etenim Deus per occulta ſua judicia nonnunquam infinitæ ſuæ omnipotentiæ, & miſericordiæ ſpecimen edere voluit, hunc vel illum ſceleratum hominem, per communicatam illi clementer veram compunctionem, in extremo illo mortis articulo ſalvando; hoc tamen exemplum nequaquam trahendum eſt ad alios. Bonum latronem de æterna ſua ſalute aſſecuratum fuiſſe, pro certo novimus; mille tamen ſexcentis, & ampliùs annis, alios in ſimili occaſione in portum ſalutis reductos fuiſſe, per fidem non conſtat. Poſſet equidem ſummus Pontifex *de plenitudine poteſtatis* quendam à pedibus famulum, ſeu pediſſequum in Cardinalium numerum annotare; id tamen illum hactenùs feciſſe, nec viſum eſt unquam, nec auditum. Pari quoque modo Deus titionem inferni in Seraphinum paradiſiacum transmutare poſſet, quia *non eſt impoſſibile apud eum omne verbum*: Qua autem fronte, aut quo merito tu præſumere poteris, quòd Deus tecum ſimilia patraturus ſit prodigia, ſiquidem à pluribus annis innumera apud eundem Deum tibi congregaſti demerita, propter quæ in infernum millies præcipitari mereris?

Apta ſimilitudo.

Diabolus multos decipit perſuadens illis, quod Deus omni hora illos in gratiam recipere paratus ſit.

5 Conſideratione digniſſima eſt illa aſtutiſſimi ſerpentis fraudulenta deceptio, qua hominibus perſuadet, Deum illis promiſiſſe, quòd quavis hora eos in ſuam recepturus eſſet amicitiam: *In quacumque hora ingemuerit peccator*, *&c.* Etenim tametſi hoc verum ſit, Dæmon tamen tibi occultat, & abſcondit quandam maximi momenti veritatem, ſcilicet quòd peccatori non promiſerit, quòd in extremo mortis articulo cordi ejus veram eſſet infuſurus compunctionem; cum tamen ſine efficaci divinæ gratiæ ſuæ auxilio ad veram pœnitentiam excitari nequeas, quia *tantummodo in me auxilium tuum*. Confirmat idipſum S. Anſelmus, dicens: *Licet Deus veniam promiſerit pœnitenti, non tamen ſpopondit delinquenti, ut ei daret voluntatem pœnitendi. Cum autem certum ſit, quod Dei gratiam promeretur, quiſquis declinat a malo, & facit bonum; & iram & indignationem incurrit omnis, qui operatur peccatum; magnoperè curandum eſt, ut & vitia vitemus, & virtutibus adhæreamus*. Hic Romæ in Capitolio Urbis equus quidam æneus conſpicitur, qui, ut ſæpiùs dici audivi, quamprimùm ſonum campanæ *Ave Maria* pulſantis auribus ſuis percipit, mox ad idem *Ave Maria* dicendum genua flectat: quod, conceſſo primo, id eſt ſi audiat, etiam quoad ſecundum concedendum eſſet. Idem quoque in præſenti dicere poſſumus: Veriſſimum enim eſt, quòd *potens eſt Deus de lapidibus ſuſcitare filios Abraham*; tota verò difficultas in eo conſiſtit, an hæc potentia unquam ſit proditura in actum. Omnes ſacræ litteræ, præteritorum temporum exempla, divinæ juſtitiæ ordo, recta ratio, infallibilis providentiæ, & gubernationis ſuæ periodi, habitus noſtri inveterati, omnia, inquam hæc ſimul conjuncta planè dicunt oppoſitum. Enimverò non caret myſterio verbum illud, *ingemuerit*, quod impii pœnitentiæ procraſtinatores haud ſatis benè intelligunt, quia *animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus*. Hugo à S. Victore ad propoſitam ſibi ab alio quæſtionem, ſcilicet, an qui in extremo mortis articulo pœnitet, ſalvari poſſit, in hæc verba reſpondet: *Breviter, quod mihi videtur, abſolvo. Ego puto hominem quandiu in hac vita vivit, ſicut malum facere poteſt, ita & emendare poſſe, ſi fecerit; & nunquam quocumque tempore, etiam in extremo, & in articulo neceſſitatis pœnitentiam hominis infructuoſam eſſe, ſi vera fuerit*. Ubi benè, & quidem in pondere ſanctuarii trutinanda ſunt ultima illa verba: *Si vera fuerit*. Quot enim circumſtantiæ requiruntur, ut pœnitentia in extremo mortis articulo elicita, valida & vera cenſeri poſſit? Ego illas pro iſto momento homini moribundo difficillimas, & quaſi impoſſibiles eſſe exiſtimo. Unde idem author ſubdit: *Ego Scripturam audio dicentem, quia in quacumque hora ingemuerit peccator, ſalvus erit, Ezech. 33. Non dicit biduo, aut biennio ante mortem, ſi ingemuerit, ſed in quacumque hora ingemuerit, ſalvus erit*. At verò mox paulò poſt ſubjungit: *Nec tamen ſub hac ſpe ſecurè tibi peccandum eſt, propterea, quod in fine, ſi converſus fueris, ſalus tibi promittitur. Nam quamvis etiam tunc venia tibi, ſi verè pœnitueris, promittatur; non tamen tibi, ut tunc verè pœnitere debeas, promittitur. Valde difficile eſt, ut tunc vera ſit pœnitentia.* Enimverò Ly *gemere* majoris doloris expreſſivum eſt, quàm Ly *flere*, vel *plangere*. Etenim *gemere* lamentum denotat ſingultibus, & ſuſpiriis à corde anguſtato derivatis interruptum, quod amaro fletui locum dare nequit. Ac proinde multò plus importat verbum hoc *ingemuerit*, quàm ſi dixiſſet, *fleverit*, vel *planxerit*. Præterea tametſi peccator in ultimo illo vitæ momento in planctum, & fletum prorumpat (prout alibi quoque à nobis notatum fuit) major tamen lacrymarum, & ſuſpiriorum pars directa eſt ad fines à vera compunctione longè diſparatos; quia tunc moribundus flet propter acerbitatem dolorum & agoniæ, ob filiorum, conjugis, amicorum, & divitiarum derelictionem. Ob anguſtias, quas natura experitur, ob viciniam ſibi animæ à corpore ſeparationem. Sæpè etiam ploratur ex deſperatione. Verùm enimverò dato etiam caſu, quòd unus illorum veræ compunctionis actus elicuiſſet, quis illum de perſeverantia uſque ad ultimum ſpiritum aſſecurabit?

Oſeæ 13. 9.
S. Anſel. de ſimilit. cap. 115.

Luc. 3. v. 8.

1 Cor. 2. 14.
Hug. de S. Vict. to. 3. l. 2. p. 14. de ſacr. fidei c. 5.

Proponitur & reſolvitur quæſtio, an in extremo mortis articulo pœnitens ſalvari poſſit.

Quid intelligatur per Ly: ingemuerit.

Horribile exemplum damnati juvenis.

6 Sæpiùs ex pulpito enarrari his auribus audivi caſum quendam, qui Laureti contigit; cui etiam Patres Societatis Jeſu teſtimonium authenticum perhibuerunt. Etenim juvenis quidam per tempus aliquod in via Dei laudabiliter proceſſerat; poſteà verò ab amore laſcivo ſeductus, per aliquot annos ſuſpectæ ſocietatis cujuſdam ſordibus ſe immerſit. Cumque Deus ipſum mortali quadam infirmitate corripuiſſet, Patri cuidam è præfata Societate cum ingenti compunctione generalem peccatorum ſuorum confeſſionem recenſuit; qui proinde animam ejus in ſecuro beatitudinis ſuæ ſtatu de facto eſſe non dubitavit. Die autem ſequenti, cum dictus Pater pro hujus juvenis anima Miſſam celebraret, ſub Introitu horribilis quædam ei umbra apparuit, aſſerens ſe eſſe animam juvenis illius jam à Deo condemnatam; eumque monuit, ne pro ſui liberatione Sacrificium iſtud proſequeretur. Ergone, interrogabat Pater, confeſſio tua ſimulata fuit? Nequaquam, reſpondit ille; imò vera, & valida fuit, ſed in eo momento quo anima emigrabat ex corpore, Dæmon ſpeciem laſcivæ illius mulieris, cujus amoribus, ut noſtis, dum ſanus eſſem, immerſus eram, indutus, lamentabatur, quòd eam dêſererem: cui ego me ſupervicturum ſperans, nunquam me illam derelicturum eſſe reſpondit: & ſubitò in eo ipſo momento mors filum vitæ mihi præſcidit. Ex quo funeſto caſu facilè colligi poteſt, quàm fallax ſit ſpes & fiducia, quam quis de ſua ſalute habet, tametſi etiam in ultima mortis hora ad veram perduceretur pœnitentiam; quia ſcire nequit, an Deus ipſi conceſſurus ſit vires perſeverandi in illo ſtatu uſque ad ultimum ſpiritum. In illo extremo vitæ momento poſitus S. Hilarion, ab inſidiis ſerpentis tartarei totus contremiſcebat; & homo aliquis in omni ſcelerum genere habituatus, in illo momento de ſalute ſua ſecurè ſperare poterit?

Dolendum eſt quod ad vitia celeres, & ad virtutes tardi ſimus.

S. Auguſt. ſer. 71. ad Frat.

7 Verùm enim verò quis incurabilem hanc non deteſtetur ſtultitiam, qua homines ad faciendum peccatum tam ſunt veloces, ad illud verò abolendum & deponendum tam ſunt tardi & lenti, ut etiam per multos annos talia peccata in ſinu ſuo circumferant? Hos S. Auguſtinus in ſermone quodam his verbis alloquitur: *Forte dicis: longa erit vita mea. Dico, ſi longa erit, bona ſit; ſi brevis, & ipſa bona ſit. Prandium, etſi longum, non vis habere malum. Et vitam longam vis habere malam? Villam emis? Bonam deſideras. Uxorem vis ducere? Bonam quæris. Filios tibi naſci bonos optas. Et ut etiam de rebus viliſſimis loquar, caligas emis, & non vis malas. Quid ergo vitam amas malam? Si vitam vis malam, inter omnia bona tua eris malus*. Nazianzenus aliud paulò ante inſinuatum punctum de celeritate, qua homo in barathrum peccati ſe præcipitat, his verbis tangit: *Enimvero ſi mihi auſcultandum putabis, ad ſcelus quidem, & fraudem tardus eris, celer autem ad ſalutem. Par enim in vitio ſunt, promptitudo ad vitium, & ſegnities ad virtutem. Si ad comeſſationem vocatus fueris, ne feſtinato. Si ad fidei abjurationem, fac*

Nazianz. Orat. 40.

Digitized by Google

pedem retro celerrimè referas. Si tibi flagitioſorum, ac perditorum hominum ſodalitium dixerit: Veni nobiſcum, particeps eſto ſanguinis, virum juſtum injuſtè in terram abſcondamus, ne auribus quidem hos ſermones admitte. At ſi tibi magnus David dicat: Venite exultemus Domino. Si alius Propheta: Venite aſcendamus ad montem Domini. Si ipſe ſalutis noſtræ vindex: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis; ſurgite, abeamus.

Eccl. 21. 2.

Peccatum comparatur ſerpenti propter venenoſitatem.

8 Inſigne eſt illud Eccleſiaſtici documentum: *Quaſi à facie colubri fuge peccata.* Sed cur ad imprimendum nobis majorem peccati horrorem, non potiùs adhibuit ſimilitudinem tauri, urſi, leonis, vel tigridis? Reſpondeo, quòd per propoſitam ſerpentis ſimilitudinem vivacius nobis ob oculos ponere voluerit peccati malignitatem, utpotè quod noxium quoddam animæ venenum eſt. Dum ab aliis animalibus vulneramur, non eſt opus tanta velocitate, & acceleratione ad illud curandum, quanta requiritur ad pellendum venenum, quod ad cor uſque velociſſimè penetrat. Et ideò contra morſum ſerpentis remedium ne quidem ad momentum differtur. Nam ut habet ille medicinæ aphoriſmus: *Venenata inducias non patiuntur.* Ergone ad curandum mortiferum animæ venenum, in annos & annos uſque tardabimus? *Quis unquam ſic ſtultus*, quærit S. Bonaventura, *ut per unum annum teneat vulnus carnis, vel menſem, vel diem; quin non vocet medicum, petat antidotum, & ſpondeat præmium?* Talis autem negligentia quotidie ab impiis Chriſtianis circa animæ vulnera exercetur. S. Antoninus pariter ita ſcribit: *Magna fatuitas oſtenditur, non facere diligentiam pro anima, quam facit pro caliga. Unde Bernardus: O nimia inſania hominum! pudet ſordes abſtergere, ſcilicet per confeſſionem, & non pudet contrahere: abſtergitur caliga, ſcilicet à luto, & contemnitur anima: & manifeſtum eſt, quòd non ſolùm in capite anni abſtergatur caliga à luto, ſed quaſi quotidie, ne corrodatur à luto.*

S. Bonav. ſer. 2. de uno Confeſſ. in 2. ad. 35.

S. Anton. p. 2. tit. 3. c. 13. § 2.

Stultitia pœnitentiam in longũ tẽpus differentium exploditur variis ſimilitudinibus.

9 Enimverò ut majori cum odio, & deteſtatione hanc noſtram inexcuſabilem pigritiam condemnemus, aliud quoque adhibeamus exemplum. Etenim ſi te in domo tua capitalem quendam inimicum habere ſcires, qui mortem tibi machinaretur; eſſeſne futurus tantus vitæ tuæ inimicus, ut ad illum perquirendum, dimittendum, & è domo tua violenter ejiciendum, in annos & menſes uſque expectares? Majorem utique inimicum habere nequimus, quàm ſit peccatum, quod mortem corporis nobis machinatur, quia *ſtimulus mortis peccatum eſt*; nec non æternam animæ mortem inferre molitur, quia *anima quæ peccaverit, ipſa morietur*: & tu ipſum mediante Confeſſione è domo animæ tuæ ejicere in ſeptimanas, menſes, & annos uſque tardabis? *Fatua eſt dilatio in rebus, in quibus continuè ſuccurrendum*, inquit Epiſcopus Bellovacenſis; *ut in igne excutiendo à domo quæ comburitur. S. Bernardus: Abſcondi ignem in ſinu meo, & exuſto jam latere, nudatis viſceribus, jam ſanie effluente, adhuc conſulendum eſt, an excutiam illum?* Certus ſum, quòd ſi tu in lecto decumbens monereris, quòd ignis certam domus tuæ partem corripuiſſet, ſubitò è lecto exſilires, ut illum extinguere, & meliorem domus ſuppellectilem ſalvare poſſes; imò omnes ſervos, filios, vicinos, tranſeuntes viatores in auxilium advocares. Jam verò indubitata Chriſtiana veritas eſt, quòd quando peccatum mortale in animam aliquam aditum habuit, ſubitò talis anima igne infernali ardere incipiat; quia *ſecundum præſentem juſtitiam* anima inextinguibilibus illis flammis eſt vicina, ut non niſi unico halitu, à quo vita dependet, ab illis diſtare cenſeatur. Jam igitur hæc flamma incepit conſumere merita, gratias, & dona, quibus locupletatus eras; & tamen de illo incendio per aquam veræ compunctionis extinguendo nihil cogitas, ſed tempori indulges, & expectas, non conſiderando, quòd ſit *ignis uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina?* Videmus, quòd homines cum periculo vitæ ſuæ per medias flammas penetrent, ut ſuppellectilem, aliaſque facultates à flammarum incendio eripere poſſint; & tamen ad ſalvandam animam ne quidem digitum moves, quin potiùs lubenti animo ignem illum diabolicum libenter nutris & promoves? Ad ſalvanda ligna, veſtes, lintea, lectos, ſedes, aliamque ſimilem ſuppellectilem vilem, ſine mora aquam acceleras; & tamen ad animam ſalvandam, qua non habemus theſaurum inæſtimabiliorem, aquam fletus & planctus longo tempore effundere negligimus? Et quidem tantò reprehenſibilior, & damnabilior eſt hæc noſtra dilatio, quantò divina liberalitas modò promptior eſt ad hanc aquam, id eſt divinam gratiam ultrò nobis offerendam: *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.* Væ igitur illis, de quibus dicitur: *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis!* D. Chryſoſtomus ait: *Poſtquam in domo noſtra parum ſtuppæ accenſum viderimus, conturbamur, concurrimus, ut totum caminum extinguamus. Hoc igne vehementius animam exedit vitium. Oportet itaque prævenire.* Huc quoque ſpectant ſequentia ſancti Auguſtini verba, quæ hinc inde apud ſcriptores citata reperiuntur: *Quid dicis amens? Percutiam me modo vulnere, poſtea ad Medicum pergam? Heu miſer, neſcis quod unius horæ peccato vulnus accipitur, ſed vix longo tempore ſanatur? Time, ne ſubitanea febricula, vel mors ſuperveniens rapiat, & pereat dilatio, & ſuccedat æterna damnatio.* Ergonè febri alicui malignæ arduiſſimum negotium, quale eſt reddere ſe de æternitate quadam ſecurum, confidere volumus? Ergonè vitam ſempiternam, propter quam nobis data eſt tota vita noſtra, brevi unius horæ ſpatio committere non erubeſcimus?

Bellovac. ſpec. mor. l. 3. diſt. 2. p. 6.

Job 31. v. 12.

D. Chryſoſt. in Pſ. 6.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Hi qui in exemplis aliorum, in fine vitæ ſeriò reſipiſcentium, & in uno, *forſitan*, confiſi, pœnitentiam diutiſſimè differunt, graviter perſtringuntur.

THEMA.

Forſitan ſalvabit animas noſtras. 3. Reg. 20. verſ. 31.

Qui aliorum exemplo nixus procraſtinat pœnitentiam, ſe ipſum periculo damnationis exponit.

1 QUidam ex diſſipato Benadad exercitu reſidui milites inter ſe convenerunt, ut Regis Iſraelis ſe diſcretioni committerent; dicebant enim: *Ecce audivimus, quòd Reges domus Iſrael clementes ſint: ponamus itaque ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in capitibus noſtris, & egrediamur ad Regem Iſrael: forſitan ſalvabit animas noſtras.* Hi milites in habitu pœnitentium comparentes, loricæ loco, aſpero cilicio induti ſuſpenſis ad collum reſtibus, ſupplices vitam ſibi condonari poſtularunt; & tamen num petitam conſecuturi eſſent gratiam, planè dubitabant, licèt non ex voluntate propria Regi Iſrael bellum moviſſent, ſed tanquam ſubditi coacti, Regem ſuum ſecuti fuiſſent; ac proinde veniâ digniores erant. Verùm enim verò exemplum iſtud impios peccatores, qui per multos annos DEO obſtinatè fuere rebelles, nequaquam animare poteſt, ut in fine vitæ ſe perditos eſſe videntes, de divina clementia quidquam ſperare poſſint; ſiquidem in mortis ſubitaneæ, vel mortalis infirmitatis anguſtiis, nullum illis ſuppetit tempus veſtiendi ſe cilicio, vel ſperandi in divinam clementiam, & pietatem; quippè quibus jamdudum prædictum fuit, quòd *ſecundum duritiam ſuam theſaurizant ſibi iram in die iræ.* Nihilominùs remanet illis ſubtiliſſimum quoddam ſpei filum, in ly *forſitan* fundatum; dicunt enim: Forſitan auditum vel lectum eſt aliquod exemplum, quòd ſuperioribus temporibus quiſpiam perditè vivens in extremo vitæ momento ſalvatus fuerit; ac proinde *forſitan* etiam *ſalvabit animas noſtras.* Sed exempla incerta ſunt, & fallaciſſima.

Rom. 2. 5.

Hoc patet exemplo Manaſſis, & filii ejus Amnon.

2 Poſtquam Manaſſes regnare cœpiſſet, regnum ſuum continuavit quinquaginta quinque annis, quos omnes in tyrannide, aliiſque ſceleribus, & impietatibus enormibus conſumpſit. Tandem verò in fine, mirabili ſupremæ miſericordiæ prodigio mortuus eſt pœnitens, & ſalvatus eſt. Huic in Regno Amnon ſucceſſit, qui patris ſui ſectatus eſt veſtigia, ſine ullo reſpectu juſtitiam, fidem

&

& religionem violando: Huic tamen in capite duorum annorum ſubditi ejus vitam eripuerunt. At verò quònam pertinet illa patrem inter, & filium tam ingens differentia; quòd ſcilicet patrem per totam vitæ ætatem expectando, in breviſſimo deinde temporis ſpatio eundem ſalvet, filium verò non niſi per duos annos tolerando, in æternam perditionem redigat? Reſpondeo, DEUM quoad utrumque, patrem ſcilicet & filium, dicere potuiſſe: *An non licet mihi, quod volo, facere?* Gloſſa Amuon Manaſſis filium hunc in modum intra ſe ratiocinatum fuiſſe dicit: *Pater meus à puero multa ſcelera fecit, & in ſenectute pœnitentiam egit: ego quoque hac in ætate pro animi libidine me geram, & deinceps ad Dominum me convertam.* At verò hæc ejus conſilia caſſa, & irrita fuere; longè enim aliter ei evenit. Tametſi enim DEUS per ſua occulta judicia, quæ nobis non revelavit, aliquem privilegio donare voluerit, *benè omnia fecit*; ſed præſumemuſne & nos propterea, quòd ejuſdem favoris, & prærogativæ futuri ſimus participes? Princeps aliquis permittit circa eos, qui mortis condemnati ſunt, executionem fieri, ſecundum quod omnes à ſuis judicibus condemnati fuere. Accidit tamen nonnunquam, quòd ex Principis favore, propter aliquod intereſſe publicum, vel ob alium maximi momenti reſpectum, inter mille condemnatos uni ſoli vita condonetur. Sperabitiſne exemplo hujus ſolius, in veſtris quoque delictis ſimilem impunitatem, confidendo ſeu committendo vitam & reputationem veſtram uni *forſitan*? *Forſitan ſalvabit animas noſtras*. Temeraria profectò, & impudens foret præſumptio, prætendere privilegia ſpecialia, quæ ſupremi Principes uni duntaxat ſpeciali amico exhibere ſolent. Sanctus Auguſtinus exemplum nobis Samſonis ob oculos ponit, dicens: *Num fortè aliquis adeò ſtultus, & imprudens eſt futurus, ut quia Samſonem non aliter, quàm maxilla aſini munitum prælium iniſſe, magnamque inter inimices ſtragem feciſſe novit, ipſe pariter ad ejus imitationem non aliis armis, quàm ſole mortui animalis oſſe munitus, prælium adoriri velit? Sicuti nec aliquis* (verba ſunt ſancti Auguſtini) *præſumit hoſtes inermis invadere, quia Samſon cum mandibula aſini multos hoſtes peremit.* Hoc porrò Samſonis facinus rarum fuit, omnique caret exemplo; quod ab eo cum facilitate commiſſum fuit, eò quòd *Spiritus Domini irruerit in Samſon*. Quòd ſi quis promittere ſibi poſſet, quòd pro libito ſuo, quotieſcumque deſiderat, habere poſſit Spiritum Sanctum, multa quidem ſimilia ſibi poſſet promittere; ſed ut in diſcurſu ſecundo vidimus, omninò contrarium eſt verum: ergo ſtultè ſpes talis concipitur, nam ut habet aphoriſmus ille legalis: *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.*

Gloſſa. Matth. c. 20. v. 15.

Hoc ipſum declaratur ſimilitudine.

S. Aug. c. 22. de bono conjugali.

3 *Forſitan ſalvabit.* Audiamus quàm acribus verbis Divus Chryſoſtomus hoc *forſitan* perſtringat. Ita enim ſcribit: *Sed multis, inquis, dedit DEUS privilegium, ut in ultima ſenectute confiterentur. Quid igitur? Nunquid & tibi dabit? Fortaſſe dabit, inquis. Cur dicis fortaſſe? Contingit aliquando. Sed cogita, quod de anima deliberas.* Sancta & Seraphica virgo & mater Thereſia, ſuis emphatica hæc verba ſpecialiſſimè inculcare ſolebat: *Cogita, unicam eſſe vitam, unicam eſſe animam, unicam eſſe gloriam.* Enimverò ſiludendo domum perdis, pecuniarum jacturam pateris, vel moritur tibi filius, ſpem quidem alterius filii habendi concipere poteris, aliam domum fabricare, alias pecunias lucrari quidem valebis; ſed res ita non ſe habet quoad animam, hæc enim ſemel perdita, perdita manebit ſemper; unicam enim habemus vitam, unicam animam, pro cujus aſſecuratione negotiandum nobis eſt, quamdiù hæc præſens vita durat; & ideò *cogita, quod de anima deliberas*, inquit D. Chryſoſtomus, quod negotium nequaquam uni *forſitan* committendum eſt. Deus olim genus humanum per univerſale quoddam diluvium ſubmergere decreverat, & de facto ſubmerſit, ut per tot aquarum inundationem, tot ſceleratorum hominum ſordes poſſet abſtergere, de quibus ſacer Chroniſta ait: *Omnis quippè caro corruperat viam ſuam.* Verumtamen parvulam quandam generis humani ſcintillam in familia Noe conſervare volens, eidem, arcam ut fabricaret, præcepit; qua vaſtæ molis fabrica completa, divina juſtitia ſtrictum enſem manu ſua vibrans, ut cataractas cœli aperiret, ſancto huic ſeni, ut animalia in arcâ introduceret, imperavit, eo quòd poſt ſeptem dies diluvium inchoandum eſſet: *Adhuc enim, & poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Circa quæ verba curioſus quiſpiam quærere poſſet, cur non ſolùm animalia, ſed & ipſemet Noe cum tota ſua familia ante inchoatos ſeptem illos dies, quibus diluvium differendum erat, in arcam fuerit ingreſſus? Dicit enim Scriptura: *In articulo diei illius ingreſſus eſt Noe, Sem, Cham, Iaphet, filii ejus, uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis in arcam.* Enimverò ex quo Deus ipſemet ore ſuo illis dixerat, quòd ſupplicium diluvii comminatum, non niſi poſt ſeptem dies univerſæ terræ immiſſurus eſſet; cur Noe cum ſua familia in anguſtum illum carcerem anticipatè introibat? Num fortè de divini verbi veritate dubitare poterant? Et quidem non ſine myſterio ſacer textus ait: *In articulo diei illius.* Cajetanus ex Hebræo vertit: *In proprietate diei illius.* Lippomanus legit: *In puncto diei illius.* Ex his enim diverſis lectionibus ſatis colligitur, Noe ingreſſum ſuum in arcam ne unico quidem momento tardaſſe, aut diſtuliſſe. Sed quonam hæc tanta ſpectat celeritas? Reſponſio in promptu eſt: Cum enim Noe probè ſciret, Deum qui hominibus promiſerat, quòd illos centum viginti annis ad pœnitentiam expectare vellet, & tamen poſtea viginti defalcavit, eò quòd patientia ipſius abutentes, potiùs iniquitates multiplicarent, quàm emendarent; Noe meritò metuere poterat, ne fortè Deus hoc pariter ſeptem dierum ſpatium abbreviaret. Ac proinde negotium tanti momenti nequaquàm uni *forſitan* committere, ſed potiùs de omni poſſibili ſecuritate ſibi proſpicere voluit, tametſi ſolùm de vita præſenti, non verò de æterna animæ ſalute ageretur. Porrò cum nobis negotium eſt de corporalis ſanitatis periculo cavendo, quis adeò reperietur incurius, ut cum ſecurè periculum illud antevertere poſſit, maturè de remediis cogitando, nihilominùs periculum hoc uni *forſitan* committere auſit? Trita eſt inter medicos regula, quòd quando medicamentum certum preſto eſt, incertum & dubium nequaquam applicari poſſit. Minuſne igitur animæ noſtræ ſalutem periclitantem æſtimabimus? Quando in lucris temporalibus certum quoddam ſuppetit medium, ingens quoddam bonum acquirendi, utique non utemur illo, quod à caſu, fortuna, & ab uno forſitan merè dependet. Medium verò moraliter ſecuriſſimum eſt, pœnitentiam antecedenter facere, & maturè ſatis ad mortem ſe præparare; ad extremum verò uſque pœnitentiam differre, eo quòd aliquod aliorum in extremo vitæ momento æterna ſalute donatorum audivimus exemplum, hoc à mera contingentia dependet, eſtque, æternitatem beatam vel damnatam manifeſto committere periculo.

Acriter perſtringuntur procraſtinatores pœnitentiæ.

D. Chryſoſt. h. 22. in 1. ad Cor.

Quare Noe ſeptẽ diebus ante univerſum diluvii ingreſſus fuerit arcã.

Gen. 6.

Gen. 7. v. 13.

4 Ninivitæ iram Dei per ſcelera ſua acerbiſſimè irritaverant, adeò ut Deus, poſt quadraginta dies elapſos, totale illis comminatus fuerit excidium. Scitiſne autem, qua ratione comminatum hoc evaſerint periculum? Nimirùm tametſi quadraginta dierum ſpatium illis indultum eſſet, nihilominùs manus ſuas ad cilicia induenda applicare, ne quidem per unicam horulam diſtulerunt. Non ſunt uſi maledicta illa dictione *forſitan*, non dixerunt: adhuc tempus habemus ſufficiens nos emendandi; ſed potiùs ad incertitudinem pœnitentiæ ipſorum à Deo acceptandæ ſe reflexerunt, dicentes: *Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus, & revertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via mala, & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.* Subitò, ut de ſuppliciis à Deo inferendis moniti fuerunt, ſuamque agnoverunt iniquitatem, emendationem ſuam nequaquam in uno *forſitan* collocarunt, ſed potiùs in peccatorum remiſſione; oculos videlicet adhoc dirigentes, nec quicquam præſumentes de divina clementia.

Ninivitæ moniti pœnitentiã ſtatim aggreſſi fuerunt.

Jonæ 3. v. 9.

5 *Forſitan ſalvabit nos.* Sine dubio ſæpiùs audieritis nonnullos, qui ſe, ut è malæ vitæ ſuæ luto ſeſe eruant, reſolvere nequeunt, ad ſui defenſionem dicentes: Legitur frequenter, homines perditæ vitæ bona, & feli-

Stultè ſe fidant procraſtinatores pœnitentiæ in exemplo unius ſerò converſi.

ci morte vitam ſuam clauſiſſe. Hi tamen minimè conſiderant, quòd ſæpè per integrum ſæculum ex centum millibus vix unus iram Dei evaſerit: nunquid igitur ſtultitia eſt, quòd in hunc unum confidentes, ſimilem quoque mortem ipſis obventuram eſſe ſibi perſuadeant? Exploratores terræ promiſſionis in domo Rahab hoſpitio furtivè ſuſcepti, & ab eadem cum ingenti vitæ periculo protecti, moti ſunt, ut in retributionem hujus beneficii illi promiſerint, quòd in communi Civitatis illius excidio, ipſa cum omnibus familiaribus domus ſuæ præſervanda eſſet illæſa; in cujus ſignum funiculum coccineum ei dederunt, ut eundem ad feneſtram ſuſpenderet, hicque illi loco ſalvæ guardiæ ſeu ſalvi conductus deſerviret: *Dimittens eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in feneſtra.* At verò dicet fortaſſe aliquis: ex quo multum temporis etiamnùm ſupererat, priuſquam exercitus Iſraeliticus civitatem Jerichuntinam circumvallationibus cingeret, cur in præfato funiculo ſuſpendendo tanta Raab uſa fuit celeritate; maximè cum probè ſciret, dictos exploratores, priuſquam ad Joſue redirent, per triduum integrum in domo ſua eſſe occultandos? Reſpondetur igitur, quòd cum de negotio tam arduo, quale eſt illud, ubi de vita conſervanda agitur, tractaretur, ſecuritati ſuæ anticipatè conſulere voluerit, quia contingere poterat, quòd civitas per ſtratagemata, & inſidias invaderetur, nocturnoque tempore per vias occultas exercitus ex improviſo appelleret; & ideò hoc periculum prævenire voluit, & beneficium hoc adeò eximium, & præclarum nequaquam fortunæ aut caſui exponere. Quot ſunt, eheu! qui ab hac Raab meretrice in futuro judicio condemnabuntur; qui ſcilicet de æterna ſua ſalute ſunt ſecuri, ac ſi illa per chirographum manu ipſiuſmet Dei obſignatum, illorumque ſinui injectum, tanquam infallibilis promiſſa fuiſſet; ideòque emendationem ſuam uſque ad ultimum ſpiritum procraſtinant?

Exemplum Rahab imitandum proponitur.

Joſue 2.21.

6 Eccleſiaſticus quoddam tradit monitum, quod meritò ipſas Libani Cedros contremiſcere, validaſque ſacri firmamenti columnas trepidare facere poſſet; ait enim: *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.* Ex quo liquet, quòd etiam illi quibus peccatum condonatum eſt, adhuc ſalutem ſuam dubiam, & perplexam æſtimare debeant: *Neſcit enim homo, utrum amore, vel odio dignus ſit.* Qui igitur in vita ſua per multos annos DEUM inſolenter offendere, eumque deridere non dubitat; qua ratione hic in ultimo mortis articulo DEUM ſibi propitium, & favorabilem futurum, perſuadere poterit? Daniel Nabuchodonoſori, poſt explicatum ejus ſomnium, ſequens ſuggeſſit conſilium: *Conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſitan ignoſcet delictis tuis.* Quem textum exponens Salvianus, in favorem noſtrum ita ſcribit: *Hoc ipſum quod dicit, forſitan, ſpem indicat, non fiduciam pollicetur: ex quo intelligi poteſt, quam difficile jam in ſupremis poſiti peccatores, qualibet munificentia ad perfectam indulgentiam pervenire poſſint, quando Propheta ipſe, qui ſuadet propitiationem Dei inquirendam, promittere non auſus eſt promerendam: dat conſilium de actu, & tamen dubitat de effectu.* Peccator enim qui ad agonis anguſtias redigitur, alium non habebit conſiliarium, quam illum, qui, quoad uſque vixit, lateribus ejus aſtitit, ſcilicet ſerpentem infernalem, qui eum ad deſperationem inducet. Idem Salvianus tandem in hæc verba concludit: *Si Regi Propheta ille per ſolam bonorum operum largitatem abſolutam indulgentiam non promittit, intelligere peccator, non acta errorum indulgentia, poteſt, quanta ei, & quam larga in ſupremis munificentia opus eſt, qui vult obtinere a Domino per ſeram devotionem, quod non poteſt uſurpare per legem.* Sanctus Hieronymus ſuper eundem Danielis textum hoc modo ſcribit: *Cum Beatus Daniel, praſcius futurorum, de ſententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur.* Imò idem ſæpe citatus Salvianus exiſtimat, valdè exceſſivam, & tranſcendentem futuram eſſe illam DEI miſericordiam, quæ pœnitentiam ad extremas uſque mortis anguſtias procraſtinantibus exhiberetur: *Magna profectò, inquit, ut verè pœniteat, ac denique ſalvetur DEI miſericordia, qui ſuam ad mortis anguſtias confeſſionem diſtulit: & largiſſima, qui dives eſt, in pauperes magnificentia, ut DEI gratiam eo puncto mereatur, opus habet.*

Etiam de peccatis condonatis ſecuri eſſe non debemus. Eccl. 5.v.5.

Eccl.9.v.1.

Dan.4.24.

Salvianus lib. 1. ad Eccleſ.

Peccator in agone non habebit aliũ conſiliarium quam diabolum, cui in vita ſemper adhæſit.

S. Hieron. in Dan.

Salvian.ibi.

7 Et verò ſcire percuperem, in quonam fundetur illa tua præſumptio, qua divinam miſericordiam in tua quaſi manu te habiturum eſſe ſperas? Qua fronte tibi promittere audes, quòd effecturus ſis, ut mutentur infallibilia DEI altiſſimi judicia, ſacræ litteræ invertantur, evaneſcant ab æterna Veritate intentatæ comminationes, ſiſtatur divinæ providentiæ & juſtitiæ rectiſſimus curſus? Num fortè quando in hunc mundum natus es, aſtra cœleſtia te attiſerunt? Num fortè DEUS in regno ſuo tua indiget opera? Quænam tibi apud DEUM merita acquiſiviſti? Quænam illi exhibuiſti ſervitia? Imò quot impropertis, quotque ſcandalis te ſemper per tot annos obſtinato animo ejus declaraſti rebellem, ſectando ſui & noſtri inimici infernalis partes, ejus amabiles invitationes, inſpirationes, & impulſus ad reſipiſcentiam, turpiter & contemptibiliter rejiciendo? Tune igitur ſperabis, quòd in præmium tot injuriarum, tamque abominabilis ingratitudinis, ab eo accepturus ſis locupletiſſimos gratiarum ſuarum theſauros? Minimè gentium: *Juſtus enim Dominus, & juſtitias dilexit. Infixæ ſunt gentes in interitu quem fecerunt: in laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum. Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviſcuntur DEUM.* Sanctus Cæſarius Arelatenſis hanc poſt ſe ſcriptam reliquit ſententiam: *Qui remedium animæ ſuæ, quando potuit, noluit quærere, poſtea, etiamſi velit, dubium eſt, utrum mereatur accipere.* In ultimo Tomo Sancti Hieronymi, in quo Euſebius de morte ejuſdem ſancti Doctoris ſcribens continetur, ſequentia Sancti Euſebii verba leguntur: *Nonne benigniſſimus eſt Dominus, qui tantas tolerat injurias a peccatoribus, dans eis temporis ſpatium, ut emendentur? Sed hoc noveris, quia ſicut benignus eſt in tolerando, ita juſtus eſt in puniendo. Sed fortè quis iterum dicet: Vir, qui toto tempore, quo vixit, malè fecit, in mortis articulo accepta pœnitentia a DEO veniam obtinebit. Heu quam vana ſuſpicio, & falſa meditatio! vix de centum millibus hominum, quorum mala ſemper fuit vita, meretur a DEO habere indulgentiam unus.* Ex quibus verbis evidenter impiorum colligitur temeritas, qui ſibi ſtultè perſuadent, ſe in extremis mortis anguſtiis DEUM habituros ad votum, & ad libitum. Contra quos Doctor Angelicus in hæc verba docet: *Cum opus ſit non hominis, ſed DEI, fructifera pœnitentia, inſpirare eam poteſt, quandocumque vult, ob ſuam miſericordiam, & remunerare ex miſericordia, quos damnare poteſt ex juſtitia; ſed quoniam multa ſunt quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculoſum eſt, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum eſt, cui DEUS tunc inſpiret, ſi quis eſt, veram pœnitentiam.* Indicium profectò maniſeſtiſſimum eſt, unde conjici poteſt, hominem aliquem unum pedem in inferno poſitum habere, parvique æternæ ſalutis curam æſtimare, ſi eandem ſalutem ſuper perplexum quoddam *forſitan* fundare præſumat; *impius* enim *cum in profundum venerit, contemnit.*

Exploditur & gravatur tavatur peccatores ſibi perſuadere quod in mortis hora Deum habituri ſint ad votum propitium.

Pſ.10.v.2. Pſ.9.v.5.

S.Cæſar. Arelat.ho.6.

S. Euſeb. de morte S.Hieron.to.9. fol. 140.

S. Tho. in 4. ſent. diſt.20. q.1.

Prov.18.3.

8 *Forſitan ſalvabit nos.* Quando hortulanus ille ſe apud dominum horti, qui arborem fici amputare volebat, eò quòd per triennium nullos protuliſſet fructus, interpoſuit, ſimulque promiſit, ſe ſtercorando circa arborem, effecturum, ut arbor illa largiter fructificaret, CHRISTUS, Sapientia Patris, qui parabolam illam propoſuit, ad eruditionem eorum, qui malè vivunt, ideòque ex improviſo è vivis abripiuntur, eos dubios reliquit, an dominus pomarii hortulano acquieverit, an verò non; ut hac ratione unuſquiſque timeat, & contremiſcat, deque divina miſericordia temerè non præſumat. Audiamus Nazianzenum, hac de re in hæc verba loquentem: *Tu quidem fortaſſe bone, & humane agricola, Dominum ſupplex rogabis, ut ficulneæ adhuc parcat, nec eam ſterilitatis accuſatam adhuc ſuccidat; verum tibi permittat, ut ſtercora undique in eam conjicias, hoc eſt,*

De divina miſericordia & auxilio in morte habendo temerè non eſt præſumendum.

Luc.13.

Nazianz. orat.40.

La-

Digitized by Google

lacrymas, gemitus, preces, chamennia, vigilias, animæ & corporis macerationem, ac denique correctionem meam, quæ ex peccati confeſſione, contemptibilique vitæ genere exiſtit. At incertum eſt, an Dominus ei parcet, utpotè etiam locum occupanti, cum interim alius miſericordia egeat, atque ob longanimitatem, quæ ipſi exhibetur, deterior fiat. Idem quoque punctum Sanctus Ambroſius libr. 2. *de Pœnitentia* bis verbis tangit: *Alii propoſita ſpe agenda pœnitentiæ, licentiam ſibi delinquendi propagatam putant.* Decipiuntur autem, & graviter quidem, quia vinitor ille ſub hac conditione petiit, dicendo: *Dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora: & ſiquidem fecerit fructum, &c.* In praxi autem videtur quotidie, quòd major pars vita ſibi indulta utantur ad continuandum in peccatis priſtinis; pauci autem ſunt, qui inde emendantur. Subdit verò idem ſanctus Ambroſius: *Cum pœnitentia remedium peccati ſit, non peccandi incentivum; vulneri enim medicamentum neceſſarium eſt, non vulnus medicamento, quia propter vulnus medicamentum quæritur, non propter medicamentum vulnus deſideratur.* Idem ſanctus Doctor alio in loco in hæc verba nos exhortatur: *Viste, frater, à dubio liberari, vis quod incertum eſt, evadere? Age pœnitentiam dum ſanus es; ſi enim agis veram pœnitentiam dum ſanus es, & invenerit te noviſſimus dies, ſecurus es. Ergo curre, & reconcilieris. Si ſic agis, ſecurus es. Vis dicam tibi? Quia egiſti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuiſti. Ecce dixi, quare ſecurus es. Si autem agere vis ipſam pœnitentiam, quando peccare jam non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa.* Et paulò poſt ſequens valdè notabile ſubjungit dilemma, inquiens: *Duæ res ſunt. Aut ignoſcetur tibi, aut non ignoſcetur. Quid horum tibi futurum ſit, neſcio. Sed do conſilium: dimitte incertum, & tene certum.* Dimitte *forſitan*, & apprehende id, quod certum eſt, atque indubitatum, ſi tuam aſſecurare vis æternam ſalutem. Denique ſeriam meretur reflexionem ſequens Commentatoris Naxianxeni motivum, dicentis: *Quis ſatis locuples ſponſor erit, fore ut mors curationem noſtram expectet, ac non peccati reos, & purgationis debito conſtrictos judicium divinum ſuſcipiat, gehennæque incendium?*

S. Ambroſ. l. 2. de Pœnit. tom. 9.

S. Ambroſ. ad Pœnit. exhort.

Nicetas in orat. 40. Nazianz.

DISCVRSVS XXIV.

ARGUMENTUM.

Peccatores ſurdi, & in peccatis indurati, miſericordia divina efficiuntur indigni; non verò qui ex fragilitate peccant, & ſubitò Deo ad reſipiſcentiam vocanti reſpondent.

THEMA.

Hodie ſi vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Pſal. 94. verſ. 8.

1 Divina miſericordia indignus eſt, qui in vita ſua ſæpiùs à DEO ad pœnitentiam vocatus, ſurdum ſe exhibendo eidem non reſpondit, nec obtemperavit, & tamen in extrema ſua neceſſitate conſtitutus, in miſericordiam DEI ſperat, eamque ſibi fieri poſtulat. Contra quos in Pſalmo dicitur: *Hodie ſi vocem Domini, &c.* Hi obſtinati peccatores apud Jerem. c. 5. in hæc verba reprehenduntur: *Percuſſiſti eos, & non doluerunt. Attriviſti eos, & noluerunt accipere diſciplinam. Induraverunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt converti.* Porrò ſanctus Auguſtinus in ſermone quodam hanc tradit ſententiam: *Non qui peccaverit, ſed qui in peccatis perſeveraverit, odibilis & abominabilis DEO erit.* Enimverò reperiuntur nonnulli, qui aliquam merentur excuſationem, & purgare ſe poſſunt; quales fuerunt illi, quos paterfamilias ultima hora ad laborem invitavit, qui dicebant: *Quia nemo nos conduxit.* Non enim fuerant efficaciter vocati, nec tot ad ſe convertendum habebant ſtimulos, quemadmodum multi alii. Unde ſanctus Anſelmus prædicta verba: *Quia nemo nos conduxit*, in hunc ſenſum explicat: *Vitæ vias nullus nobis demonſtravit.* Expreſſiùs tamen ſanctus Thomas exponit, dicens: *Significatur, quod quibuſdam non datur occaſio revertendi ad DEVM uſque ad ſenium.* At verò quando tandem illuminantur à DEO, ſine mora & ingenti cum fervore, lumini recepto cooperantur; ac proinde gratiis divinis dignos ſe efficiunt, quia *efficaciter magis reſurgunt*, inquit S. Doctor. De hiſce igitur Pſalmiſta in verbo *obdurare*, nequaquam eſt intelligendus; ſed de his tantùm, qui tempore vitæ ſibi indulto, peccata multiplicando, abutuntur divinisque inſpirationibus cor ſuum occludunt. *Delictorum ſarcinam cumulant*, inquit Sanctus Auguſtinus, *& munus æternæ ſalutis amittunt. Hoc eſt reatum congregare, & remedium devitare.* Ac proinde omnis illorum ſpes inutilis exiſtit; ut Sapiens advertit, dum ait: *Spes impii tanquam lanugo eſt, quæ à vento tollitur; & tanquam ſpuma gracilis, quæ à procella diſpergitur; & tanquam fumus, qui à vento diffuſus eſt; & tanquam memoria hoſpitis unius diei prætereuntis. Juſti autem in perpetuum vivent.* Quibus verbis Sapiens impio ſpei ſuæ, ob quam emendationem ſuam prolongat, vanitatem variis ſimilitudinibus repræſentare ſatagit. Idem Sapiens alibi inquit: *Spes impiorum peribit.* Sanctus Bernardus in ſermone quodam ait: *Cum timore Dei ſpes habet meritum, cum hoc metu fructuosè ſperatur.* Qui timet Deum, poſtulet quicquid libet, & experietur, quòd *voluntatem timentium ſe faciet*; at verò qui diuturno tempore ejus vult eſſe inimicus, eumque mortaliter offendere, temerè præſumit, ſi quando gratias à Deo poſtulare, & ſperare audet; maximè ſi illam, qua nulla dari poteſt major, poſtulare ab eo audet, ſcilicet ſuam in extremo vitæ momento emendationem & converſionem, cum impiè ſemper vixerit. Idem mellifluus Doctor alio in loco dicit: *Sine meritis ſperare, non ſpes, ſed præſumptio debet dici.* S. Iſidorus inter alias ſuas præclaras ſententias, hanc quoque tradit: *Qui male agere non deſiſtunt, vana ſpe indulgentiam de DEI pietate requirunt.*

Qui DEO in vita ſæpè ad pœnitentiam vocanti non reſpondent, ipſius miſericordia in morte indigni ſunt.

Jerem. 5. 3.

S. Aug. ſerm. 16. de temp.

Matth. 20. v. 7.

S. Anſel. ib.

S. Tho. ibid.

S. Aug. ſerm. 57. de temp.

Sap. 5. 15.

Prov. 10. v. 28.

S. Bern. ſerm. 15 in Pſ. qui habitat.

S. Bern. ſer. 1. in cœn. Do.

S. Iſid. lib. 3. ſent. c. 4.

2 Opportunè hoc loco mihi incidit illa Origenis, ſuper Epiſtolam ad Romanos ſcribentis, doctrina. Exponens namque verba illa: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*; in hæc verba ſcribit: *Ex quo oſtenditur, quia mors iſta, quæ in omnes homines pertranſiit, etiam in ipſum tranſierit; ſed vix aliquando ſenſit eſſe intra ſe mortem, & converſus ad Dominum, emiſit eam à ſe, & abjecit per pœnitentiam.* Idem quoque vetuſtiſſimus ſcriptor aliam ſubdit, non minùs aptè propoſito noſtro ſervientem, ingenioſam obſervationem, dicens: *Sed & peccatum quidem, non dixit in omnes homines, ſed in mundum introiſſe; mortem verò non in mundum, ſed in omnes homines, & non introiſſe, ſed pertranſiſſe. Non puto, quod fruſtra hac diverſitate uſus ſit Paulus. Arbitror, quod mundus terrenos quoſque, & in terrena converſatione permanentes deſignet. Homines vero eos dicat, qui jam ſe incipiunt agnoſcere, & ſcire, quòd ad imaginem DEI facti ſunt. In illos ergo qui mundus appellantur, id eſt, terrenos, intraſſe dicit peccatum, & nuſquam ejus exitum ponit. In eos vero, quos jam homines vult intelligi, dicit pertranſiſſe peccatum, id eſt, fuiſſe quidem, ſed per pœnitentiam converſionis depulſum eſſe, & pertranſiſſe, nec ultra in eis ſtetiſſe.* In his igitur, in quibus peccatum non perſiſtit, ſed tranſit, & celeriter aboletur, locum habet divina miſericordia; non verò in illis, in quibus peccatum obſtinatè regnat. Sanctus Petrus graviter quidem lapſus eſt in cœleſtis Magiſtri ſui negatione, quam magnoperè aggravavit per adjunctum eidem negationi perjurium; verumtamen ad primum divinæ gratiæ obtutum, ſubitò reſurrexit; unde Angelicus Doctor ita ſcribit: *Dicendum, quod charitas amittitur dupliciter. Vno modo directè, per actualem contemptum, & hoc modo Petrus charitatem non amiſit: Alio modo indirectè, quando committitur aliquid contrarium charitati, propter aliquam paſſionem concupiſcentiæ, vel timoris; & hoc modo Petrus contra charitatem faciens, charitatem amiſit, ſed eam citò recuperavit.* Quando enim nullus ampliùs eſt ad peccatum affectus, ſed ſubitò ut cognoſcitur, in execratione habetur, ſperare ſemper

Explicatur ad propoſitũ ſententia quædam S. Pauli. Rom. 5. 12. Orig. lib. 5. ad Rom.

S. Th. 2. 2. qu. 24. art. 12.

licèt cum pari promptitudine divinam, ad nos ſubveniendum, pietatem.

Procraſtinatores cõverſionis perperam allegant exemplum boni latroni.

3 Enimverò multi ſunt, qui in exemplum boni latronis, magnam ſpem, & fiduciam collocatam habent; ſiquidem hic poſt peractam per totum ætatis ſuæ decurſum peſſimam vitam, nihilominùs in ultimo vitæ ſuæ articulo ſibi rapuit paradiſum. Verumtamen præterquam, quòd alibi de Paſſione CHRISTI ſusè tractans, per ſeptendecim diſcurſus inſignes dicti boni latronis actus expoſuerim, quibus gratiam illam promeruit, ut in tam brevi tempore ſalutem ſuam ſibi acquireret, in præſentiarum arrogantibus illis diverſimodè reſpondere poteſt. Et quidem ſanctus Gregorius Nyſſenus ita ſcribit: *Animadvertit acutus, & ingenioſus fur theſaurum, & nactus occaſionem, vitam rapuit.* Etenim per omnium præteritorum ſæculorum decurſum nulli unquam hominum ſimilis nata eſt occaſio, qualis felici huic latroni obrigit; ſiquidem ipſo in cruce pendente, CHRISTUS Redemptor noſter ſuper menſam collibiſticam crucis inæſtimabilem ſanguinis ſui theſaurum pro peccatis noſtris deponebat; quam occaſionem ſibi valdè reddidit proficuam. Nazianzenus ſimilibus temerariis hominibus, exemplo boni latronis pœnitentiam procraſtinantibus, os obſtruit his verbis: *Neque enim furto ſæpius circumveniri CHRISTVS amat, tametſi clemens, & mirè facilis ſit.* Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam ita ſcribit: *Non jam juxta viam inſidias tendens, ſed viam ipſam in CHRISTO tenens, ac vitæ prædam ſubito rapiens, immutato genere, & nova ſpolia de morte propria reportans, nec ſalutis tempora ſciens diſtulit, nec remedia ſtatus ſui in momenta ultima infelici fraude poſuit, nec redemptionis ſuæ ſpem in deſperationis noviſſimum reſervavit, nec religionem ante, nec CHRISTVM ſcivit, quòd ſi ſciſſet, fuiſſet forſitan inter Apoſtolos non poſtremus in numero, qui prior factus eſt in regno. Ergo etiam ex hoc in extremo placuit DEO, quia ad conſequendam fidem, non fuit extrema hora illa, ſed prima.* Sanctus Bernardinus ſequentem in bono latrone notat ſpecialiſſimam prærogativam, inquiens: *Iſte latro ſolus poſtulavit ſalutem, quando Salvator mundi eam pro omnibus faciebat.*

S. Greg. Nyſſ. Orat. de 40. Mart.

Nazianz. in Bapt.

S. Auguſt. ſer. 41. in Append. de divers.

Diſcutiũtur verba quibus Chriſtus bono latroni paradiſũ promiſit.

4 Verùm enim verò ad hoc ut ſalus ab hoc latrone in ultimo vitæ momento à Salvatore obtenta fuiſſe credatur, nec tamen ullus inter mortales ex ejus exemplo ſimilem ſibi concedendam gratiam eſſe, ſperare poſſit, obſervanda ſunt verba, quibus CHRISTUS huic latroni paradiſum promiſit; ait enim: *Amen, Amen:* quæ verba certam quandam juramenti ſpeciem præſeferunt. Quis enim unquam ſibi perſuadere potuiſſet, hominem in peccatis habituatum hanc habiturum fuiſſe in extremo mortis articulo fortunam, ut ſalutem ſibi in ſecuro poſitam acciperet? Verba quoque immediatè ſequentia, ſcilicet: *Dico tibi*, conſideratione digna ſunt, quia non vacant myſterio: His namque verbis CHRISTUS ei dicere voluiſſe videtur: hanc liberalitatem, hanc miſericordiæ meæ munificentiam erga te ſolum exerceo, tibi ſoli impendo; & ideò *dico tibi*, & non aliis. At verò quænam eſt hæc noſtra temeritas, quòd divina pietate ad ſuccurrendum pœnitentibus peccatoribus prompta, abutamur velut ſcopulo, vel offendiculo ad lapſum, & non potiùs velut ſtimulo ad imitandam ejus promptitudinem in vitæ noſtræ emendatione, & compunctione quantocyùs poſt lapſum concipienda? *O peccantium conditio miſerabilis*, exclamabat olim Beatus Laurentius Juſtinianus! *O tentationum horrendum genus, ſub ſpecie indulgentiæ facinora graviora committere!* Ex hac præſumptione circa bonitatem DEI à nobis concepta, ſequitur, quòd dum per hanc peccatores in vitiis, & peſſimis conſuetudinibus ſuis firmiter radicatos habitus ſibi acquirunt, ab iiſdem in articulo mortis nequaquam ſint reſurrecturi; ſiquidem certa, tritaque regula eſt, *quod peccatum, quod pœnitentia non diluit, mox ſuo pondere ad aliud trahit.* Et ideò quantò diutiùs ætate creſcente augentur peccata, tantò vincula, quibus anima innectitur, redduntur indiſſolubiliora. Præterea non placet DEO peccati deteſtatio, & odium, quando peccatum deſerit peccatorem, non verò hic peccatum, eò quòd affectus ad peccatum ſemper perſeveret ob contractum malum peccati habitum. Porrò ſanctus Bernardus optimam nobis tradit regulam, ad diſcernendum, quænam ſit DEO verè grata pœnitentia; ait enim: *Quando homo peccare potens pœnitet, & vitam ſuam vivens ab omni crimine corrigit, ſine dubitatione, quando ei mors advenerit, ad æternam perveniet requiem; qui autem malè vivit, & in morte pœnitentiam agit, ſicut damnatio illius eſt incerta, ita & remiſſio illius dubia. Qui ergo ſecurus cupit eſſe in morte de indulgentia, in ſanitate pœnitentiam agat, & in ſanitate peccata ſua lugeat. Igitur quia miſeratio DEI occulta eſt, ſine intermiſſione flere neceſſe eſt.* Petrus Bleſenſis de eadem materia ſequentem tradit doctrinam, inquiens: *Si peccaſti, quieſce, quia optimus pœnitendi modus eſt, à peccato ceſſare. In animo tuo fortè ordinas, & diſponis: adhuc ludam, adhuc expectabo, & differam, donec ſim ætate maturior, & impotentior ad peccandum. Dic quæſo, quæ gratia tibi debetur à Domino, ſi tunc deſiſtis à peccato, cum peccare non poſſis?* Sanctus Auguſtinus pariter hoc punctum tangit in hæc verba: *Nec illud ſervet, ut in extremo vitæ ſuæ tempore tunc pœnitentiam petat, quando jam agere non poſſit; inutilis eſt enim. Parum eſt, peccatorem pœnitere, niſi pœnitentiam peregerit; ad emendanda enim crimina vox pœnitentis ſola non ſufficit, nam in ſatisfactione ingentium peccatorum non verba tantùm, ſed opera quæruntur. Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non poteſt denegari; ſed authores tamen eſſe non poſſumus, quod qui ſic petierit, mereatur abſolvi.* Cum enim compunctio, & contritio principaliter divinæ gratiæ ſit opus, quis ſibi tantum donum promittere poterit, qui divina bonitate, & gratia ſibi conceſſa per multos annos abuſus fuit, ſeque per actus contrarios, maximè autem per malam conſuetudinem, divina gratia indignum, & incapacem conſtituit?

B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſti agon. c. 9.

Quænam pœnitentia Deo verè ſit grata, & quando agenda.

S. Bern. ſerm. 17. de modo bene vivendi.

Pet. Bleſen. Opuſc. cap. 1 circa fin.

S. Auguſt. ſerm. 17. de temp.

Qui cum fatuis virginibus ſerius veniunt, oſtio clauſo, repulſam patiuntur.

5 Omnibus paſſim nota eſt illa Gregorii Magni, de repulſa quinque virginibus fatuis ad nuptias ingredi contendentibus à Sponſo cœleſti data ſcribentis, ſequens ſententia: *Ibi jam à Deo non poteſt mereri quod petit, qui hic noluit audire quod juſſit, quia qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, fruſtra ante regni januam cum precibus venit.* Sunt quidem nonnulli, qui in animo ſuo ſtatuunt, quòd in ultimo vitæ momento, copioſas faciendo eleemoſynas, legata pia inſtituendo, ingentem Miſſarum numerum ſibi procurando, Deum ſibi reddere velint propitium; minimè tamen ſe reflectentes ad id, quod S. Paulus proteſtatur inquiens: *Si diſtribuero omnes facultates meas in cibum pauperum, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* Eccleſiaſticus quoque hanc eandem veritatem in cap. 7. his verbis poſt ſe ſcriptam reliquit: *Ne dicas: In multitudine munerum meorum reſpiciet Deus, & offerente me Deo altiſſimo munera mea ſuſcipiet.* Idem quoque alibi rationem aſſignat, cur Deo hæc munera non ſint placitura, videlicet quia à rebellibus expediuntur; ait enim: *Altiſſimus nec reſpicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine ſacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.* Et ideò Sanctus Gregorius Magnus ait: *Admonendi ſunt, qui ſua miſericorditer elargiuntur, ut ſolicitè cuſtodire ſtudeant, ne dum commiſſa peccata eleemoſynis redimunt, redimenda committant; ne venalem Dei juſtitiam æſtiment, ſi cum curant pro peccatis nummos tribuere, arbitrentur ſe poſſe inultò peccare.* Eruntne igitur hi temerarii homines adeò ſcelerati, ſacrilegi & impii, ut credere ſibique perſuadere poſſint, fieri poſſe, ut quamdiù vivunt, Deum offendant, ſuorumque ſcelerum impunitate fruantur, incorruptæ Dei juſtitiæ integritatem pecunia corrumpendo, ſalutemque æternam quaſi venalem faciendo?

1. Cor. 13. 3.

Eccl. 7. 11.

Eccl. 34.

S. Greg. 3. p. Admon. 21.

Adducuntur ad propoſitũ exemplum Jacob, & Laban. Gen. 29.

6 Eſt & alius ſcopulus, qui multas naufragari facit animas, quem etiam in præcedentibus diſcurſibus tetigimus. Porrò Jacob ſe Laban, ei pro Rachel habenda, ſeptenali ſervitute quidem obſtrinxit; at verò ab eodem deluſus fuit, ſiquidem loco Rachelis, Liam ei ſubſtituit. Imò priuſquam ei Rachelem deſponſaret, alio repetito ſeptenio, laborioſa eidem

præ-

Digitized by Google

præſtare obſequia debuit. Poſt hoc verò tempus, quod longum fuit, licentiam eidem, paternam repetendi domum, penitùs denegavit, adeò ut tandem *inſalutato hoſpite* recedere debuerit. Nec tamen etiam hac ratione ab ejus vexa planè liber fuit, ſiquidem eum in itinere perſecutus fuit, & tandem eidem in itinere aſſecuto, ſine dubio violentas intuliſſet manus, niſi Deus ſervum ſuum tutatus fuiſſet. *Omnia autem hæc in figura contingebant illis:* In hac namque hiſtoria Deus nobis implacabilem Laban infernalis perſecutionem ob oculos ponere voluit, utpotè qui nos de die in diem, intra compedes, & catenas ſuas conſtrictos retinet; & ſi nonnunquam ex ejus nos contigat evadere unguibus, omnem artem, ſtudium, & induſtriam adhibere non deſinit, donec tandem ad illum redeamus.

Terribile exemplum.

7 In hiſtoria Anglicana ab Epiſcopo Cæſare Auguſtano conſcripta legitur, Juvenem quendam laſcivis amoribus totaliter deditum, dum ad mortem uſque infirmaretur, multis cum lacrymis, veræque compunctionis ſignis, ſacroſancta Confeſſionis, & Communionis recepiſſe Sacramenta; idque tali cum devotione, ut omnes aſtantes compuncti fuerint, mortemque ejus adeò quoad exteriorem apparentiam, ſanctam ſummoperè fuerint demirati. Idem verò juvenis poſt mortem cuidam amicorum ſuorum apparuit, & quidem in ſpecie tam horribili, ut vel hæc ſola miſerabilem æternæ damnationis ſuæ ſtatum prodere potuiſſet. Quem amicus ejus ſciſcitabatur, dicens: *Eheu! nunquid in articulo mortis tuæ multa edidiſti vera compunctionis ſigna? Nullus fuit inter aſtantes, qui tuam pœnitentiam veram, & ſalutarem fuiſſe non indicaret. Nunquid in maiori copia fuerunt lachrymæ tuæ, quam peccata tua fuerint? Nunquid Sacramentorum fructum recepiſti?* Subjecit miſerabilis juvenis: *Verè quidem ita eſt: pœnitentia mea, & contritio valida fuit, & vera; ſed me iam quaſi in DEI manibus poſiturum ſpiritum, cogitatio levis laſcivia aggreditur, cui ut ſemper aſſentiri conſueveram, ſic tunc quaſi coactus aſſenſum præbui, & obii, & me in tartara præcipitavi.*

Ut verè pœniteamus, divinis auxiliis quam citiſſime correſpondere debemus.
Pſ. 103. 18.
1. Cor. 10. 4.

8 *Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite &c. Hodie* nobis reſipiſcendum eſt, *hodie* emendanda eſt vita noſtra, non verò tardandum uſque in craſtinum. Regius Pſalmiſta ait: *Petra refugium herinaceis.* Ubi per petram myſticè Salvator intelligitur, juxta illud Apoſtoli: *Petra autem erat Chriſtus.* Hæc petra refugium eſt peccatorum, ſed eorum præcipuè, qui ut communicatis auxiliis divinis correſpondeant, atque cooperentur, veloces ſunt atque ſoliciti. Unde S. Auguſtinus loco *herinaceis*, legit *leporibus*. Scitiſne cauſam? Ideò nimirùm leporibus aſſimilantur, quia hi in curſu ſuo ſunt velociſſimi. Unde S. Iſidorus ait: *Lepus quaſi levipes, quia velociter currit; velox eſt enim animal.* Quemadmodum

S. Iſid. l. 12. Orig. c. 1.

enim impii nullam prætereunt occaſionem obviam, ut inordinatis appetitibus ſuis ſatisfaciant; ita quoque ſi veram Deoque acceptam volunt agere pœnitentiam, hanc nequaquam procraſtinare, ſed auxiliis divinis, ad propriam emendationem curandam miniſtratis, promptiſſimè correſpondere debent. Audiamus hac de re Senecam moralem ita ſcribentem: *Non tantum præſentis, ſed & vigilantis eſt, occaſionem obſervare properantem.*

Sen. ep. 22.

Itaque hanc circumſpice, hanc ſi videris, prehende, & toto impetu, & totis viribus id age. D. Chryſoſtomus in hanc

Chr. ho. 12. in 2. ad Cor.

rem ita ſcribit: *Periculum & metus eſt in differendo, ſalus verò certa, & ſecura, ſi nulla ſit dilatio.* Nazianzenus idipſum ſequentibus declarat ſimilitudinibus, inquiens:

Naz. or. 42.

Miſerum eſt, cum nundinæ effluxerint, tum demum negotiationem quærere. Miſerum eſt, cum manna præterierit tum cibum appetere. Miſerum eſt, ſerum conſilium capere, ac tum damni ſenſu affici, cum nulla iam ratione acceptum incommodum ſarciri poteſt; hoc eſt, poſtquam hinc exceſſerimus. Abimelech Rex in procinctu conſtitutus erat, ut Saræ Abrahæ conjugis, quam aulici ejus in prædam adduxerant, amplexibus frueretur, cum ecce confeſtim Deum ſe de hoc ſcelere in verba hæc reprehendentem audivit: *En morieris propter mulierem, quam tuliſti, habet enim virum.* Qua voce audita, tametſi in-

Gen. 20.

tempeſtæ noctis tempus adeſſet, non expectato diluculo matutino, ſuſque deque quaſi univerſam aulam ſubvertens, miſit ad inquirendum Abrahamum, ut eidem conjugem ſuam intactam reſtitueret; unde Sacer Textus ait: *Statimque de nocte conſurgens, vocavit omnes ſervos ſuos, &c.* Quæ hujus gentilis Regis poſt prima DEI monita tam promptè ſubſecuta emendatio multos profectò condemnabit Chriſtianos, qui in multos uſque menſes & annos Dei vocibus parere differunt, & tardant, &c.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Velocitas, qua Deus noſtram procuravit, & operatus eſt ſalutem, nec non quàm ſolicitè Deus hanc accelerationem deſideret, conſideratur.

THEMA.

Voca nomen eius: Accelera ſpolia detrahere: Feſtina prædari. Iſa. 8. v. 3.

Chriſtus acceleravit, nos tanquã ſpolia ſurripere diabolo.

1 Iſajas qui per antonomaſiam Propheta Euangelicus appellari meruit, eo quòd novæ legis gratiæ ſecuturos eventus liquidiſſimè prædixerit, Redemptorem noſtrum poſt ſuum in hanc terram adventum, *accelera ſpolia detrahere, feſtina prædari*, appellandum eſſe dicit: *Voca nomen eius.* Id eſt (ut Gloſſa Interlinearis exponit) *puer, qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, accelera &c.* Euſebius à gloſſa citatus, inquit: *Spolia his verbis appellat omnes eos, qui abducti ab errore Dæmonum, adhæſere Chriſto.* S. Paulus de eodem Redemptore noſtro ad Coloſſenſes ita ſcribit: *Expolians principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Quæ verba Hug. Card. ad propoſitum noſtrum clariùs declarat, inquiens: *Inſinuatur, qualis ſit futurus puer, qui naſciturus de Virgine prophetatur. Talis ſcilicet, qui Diabolo ſpolia, id eſt homines, quos captivos tenebat, ſurripiet, & reducet. Et ſunt verba Patris ad filium, dicentis: Velociter ſpolia, id eſt, homines captivos detrahe Diabolo feſtinanter.*

Coloſ. 2. 15.
Hug. Card.

Patet in lapſu primorũ parentum.

2 Vix protoparentes noſtri per ſuam tranſgreſſionem ſerpenti infernali tanquam mancipia ſe ſubjecerant, cum ecce ſubitò, & ſine ulla mora, Creator illorum in terreſtri apparuit paradiſo; non jam ad deliciandum, quia cœleſtis paradiſi deliciis fruebatur; ſed ut D. Chryſoſtomus ait: *Ut diſcas Domini benignitatem, quod nec modicum quidem diſtulit, ſed mox ut vidit, quod factum eſt & ulceris magnitudinem, ad opitulandum feſtinavit, & pro ſua bonitate neque ad parvum tempus à cura ſua illum deſtitutum reliquit.* Non reperietis uſpiam, quòd Deus poſt peccatum à Protoplaſtis commiſſum vel unicu momento tardaverit, ut ſuum illis offerret auxilium, quo à magno illo lapſu denuò feliciter reſurgere poſſent. At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd DEUS inter terreſtris paradiſi arbores deambulaverit: *Deambulantis in paradiſo?* Sancta mater Eccleſia, à Spiritu S. directa, ut nobis immenſum declararet amorem ac ſolicitudinem, qua Deus univerſo generi humano remedium dare voluit, in hymno quodam Matutini Officii Dominicæ Paſſionis expreſſis verbis inſinuat, DEUM immediatè poſt lapſum primorum parentum, inter Paradiſi arbores deambulaſſe, ut eam deſignaret arborem, in cujus ligno filius DEI in ſequentium ſæculorum progreſſu, ad Redemptionem noſtram conſummandam, crucifigendus erat. En verba hymni Eccleſiaſtici:

D. Chr. h. 17. in Gen.
Gen. 3.
Hymn. Eccl.

De Parentis Protoplaſti fraude factor condolens,
Quando pomi noxialis morſu in mortem corruit,
Ipſe lignum tunc notavit, damna ligni ut ſolveret.

In Incarnatione prævenit annunciationem Gabrielis.
Pſ. 18. 6.

3 Mox verò ut tempus illud in ſupremo Sanctiſſimæ Triados conſiſtorio præſcriptum appropinquavit, ut in terram deſcenderet, teſte Regio Pſalte: *Exultavit ut gigas ad currendam viam:* id eſt gyganteis paſſibus non cucurrit, ſed volavit, ut ita dicam, ut nos à præcipitiis noſtris denuò ſublevaret. In Sacris Canticis eadem Dei in ſalute noſtra promovenda velocitas his emphaticis verbis exprimitur: *Ecce iſte venit ſaliens in mon-*

Digitized by Google

montibus , tranſiliens colles , ſimilis eſt dilectus meus Capreæ hinnuloque cervorum . Enimverò cervi , inter omnia animalia quadrupedia , ſunt velociſſimi : Et ideò filius Dei inſtar Cervi tranſilivit omnes Jerarchiarum Angelicarum montes , & colles , ut ſine mora virginea ſubingrederetur clauſtra . Non expectavit, donec Sanctus Gabriel à Deo ad virginem miſſus , ut cum eadem de incarnatione ejus negotiaretur , in Cœlos reverſus fuiſſet ; ſed ſubitò poſtquam illa dixit : *Fiat mihi &c.* filius DEI in ejus utero incarnatus fuit . Unde Doctor Angelicus in Catena ita ſcribit : *Iam autem erat cum virgine , qui ad virginem mittebat Angelum , & præceſſit nuncium ſuum* . Magnus quoque Angelici Doctoris Præceptor hac de re ita ſcribit : *Sed mirum admodum eſt de dictis Angeli , prævenit ad ſalutandam virginem ex Domini ſui parte , & innuit præveniſſe Dominum etiam ipſum celerem adventum nuncii* ; ſiquidem B. Virginem ſalutando dixit : *Dominus tecum. Amanti enim omnis velocitas tarda eſt , ideo reditum nuncii non expectat , qui renunciet de conſenſu'*. Et verò quidnam Regium Prophetam dicere voluiſſe exiſtimas , quando ait : *Inclinavit cælos, & deſcendit* ? Audiamus Genebrardum, dicentem : *Celeritatis ſtudio non eos aperuit ad deſcendendum, ſed inclinavit ſecum , & in terras traxit* . Mellifluus S. Bernardus ad prædicta Canticorum verba alludens, ait : *Salient in montibus , & tranſiliens colles . Denique tranſiliit & Gabrielem , & pervenit ad virginem , eodem Angelo teſtante : Ave gratia plena , Dominus tecum . Quid ? Quem modo reliquiſti in cælo , nunc in utero reperis ? Quonam modo? Volavit, & volavit ſuper pennas ventorum. Victus es, ò Archangele, tranſilit te, qui præmiſit.*

Cant. 2. 8.

S. Th. in Cat. Alb. M. ib.

Pſ. 17. 10. Genebr. & Bern. ſer. 53. in Cant.

4 Quàm ſolicitè in lucem prodierit in nativitate ſua', ut pro nobis patiens, Æterno Patri nos reconciliaret , ex eo deduci poteſt, quòd in eodem puncto temporis , in quo poſt ejus conceptionem novem abſoluti fuere menſes , nec quicquam tardaverit , ne quidem unico momento . Subitò autem ut in hunc mundum natus fuit, miraculoſam quandam ſtellam ad genus humanum accerſendum ſuper ſtabulo Bethlehemitico promicare fecit, treſque Reges magos, qui omnes præfigurabant gentes, in brevi tredecim dierum ſpatio per difficillimum , & prolixum iter ad ſe accelerare voluit . Siquidem inter *vidimus ſtellam eius in Oriente* , & inter, *venimus*, nullum tempus intermedium admiſerunt . Paſtores quoque qui Hebraiſmum repræſentabant , *venerunt feſtinantes* . Sapiens verò in Proverbiis ait : *Vidiſti hominem velocem in operibus ſuis ? coram regibus ſtabit* . Quod de hiſce Paſtoribus Bethlehemiticis propriè verificatur ; ſiquidem paſtores illi præ Regibus primatum habuerunt , quia Chriſtum Dei filium ante Reges adorarunt , imò coram illo Monarcha, in cujus ſemore ſcriptum eſt : *Rex Regum , & Dominus Dominantium* , honorificè ſteterunt . Porrò quanta cum celeritate unuſquiſque ſuam debeat operari animæ ſalutem , Chriſtus Dei filius in multis quoque aliis occaſionibus nobis demonſtrare dignatus fuit . Et quidem inprimis audieritis utique ſæpiùs dubium illud , cur Chriſtus ad redimendum univerſum genus humanum in terram veniens, humanitatem ſuam potiùs ex populo Hebræo aſſumere , ſuoſque natales in Palæſtina potiùs ſortiri voluerit , quàm in quacunque alia mundi parte ? Et quidem ut multas prætercam reſponſiones , quæ pro hujus dubii ſolutione adduci poſſent , mihi magis placet , noſtroque propoſito aptiùs deſervit illa , quam Sanctus Irenæus in hæc verba tradit : *Ideo Chriſtus naſcitur in Iudæa, & non in gentibus, quia gentilitas carebat circumciſione ; & ideo in Iudæa oſtentat gloriam ſuam in primordio nativitatis ſuæ in effuſione ſanguinis* . Quia enim, ut Apoſtolus ait: *ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio* ; ideò qui ad abolenda peccata incarnatus fuerat , quod per pretioſiſſimi ſanguinis ſui effuſionem adimpleri debebat , inter Judæos naſci voluit, ut vix natus, in circumciſione ſanguinem ſuum fundendo , noſtram omni cum ſolicitudine operaretur ſalutem , & redemptionem . Unde ubi Vulgata noſtra legit : *In laboribus à inventute mea* , aliæ verſiones loco *in laboribus*, alia ſubſtituunt participia majoris pœnalitatis expreſſiva. Aliqui enim legunt, *moriens a inventute mea*; alii verò vertunt, *moribundus , ſive agonizans à puero*.

Vix natus acceleravit operari noſtram ſalutem.

Luc. 2. Prov. 22.

Quare Chriſtus humanl naturam potius ex Hebræis, quam alia gente aſſumere voluerit.

S. Iren. l. 3. c. 7.

Pſ. 87. 16.

5 Obſervandum quoque , Iſajam ſequens audiviſſe à Deo imponi mandatum : *Sume tibi librum grandem , & ſcribe in eo ſtylo hominis* . At verò quiſnam liber hic grandis fuit ? Certè non alius , quàm ille de quo Sanctus Matthæus ait : *Liber generationis IESV CHRISTI* . Quinam verò primi characteres huic libro inſcribendi erant ? Hæc nimirùm verba : *Velociter ſpolia detrahe , cito prædare , &c.* Ubi idem Propheta paulò poſt ſubjungit : *Antequam ſciat puer vocare patrem ſuum , & matrem ſuam , auferetur fortitudo Damaſci* ; quaſi clarioribus verbis Propheta dicere voluiſſet: Antequam puer putativum patrem Joſeph , & matrem ſuam oculis corporeis vidiſſet , ideſt , quando etiamnùm in utero materno recluſus latebat, properavit, ut vires tyranni infernalis (qui per Damaſcum denotatur , quæ civitas erat populo electo inimica , & adverſaria) penitùs enervaret . Quòd ſi verò hujus veritatis evidens aliquod argumentum videre deſideretis , audite Sanctum Lucam Euangeliſtam , qui poſtquam legationem à Deo pro incarnatione Verbi in Nazareth expeditam enarraſſet , immediatè ſubjungit iter , quod Beata Virgo Maria CHRISTO gravida ad Sanctam Eliſabetham inſtituit. En verba ſacri Euangeliſtæ : *Et diſceſſit ab illa Angelus . Exſurgens autem Maria abiit in montana cum feſtinatione in Civitatem Iuda , & intravit in domum Zachariæ , & ſalutavit Eliſabeth . Et factum eſt , ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero eius, & repleta eſt Spiritu Sancto* . Ecce tibi cauſam accelerationis , qua Beata Virgo à filio ſuo ad hoc iter inchoandum extimulata fuit , ad ſanctificandum in utero materno Joannem Baptiſtam, eumque à peccato originali emundandum . Pulchrè quoque Carthuſianus ſupra *Ly exſurgens* , advertit , quòd exſurrexerit *a loco orationis* quaſi immediatè poſt annunciationem ab Archangelo de myſterio Incarnationis factam, & ſine ulla interpoſita mora temporis expeditè , & celeriter iverit , *ſtatim cum Dei Vnigenitum concepiſſet , abiit in montana , id eſt in loca alta , montoſa , & aſpera* , ſciens, quòd de bello peccato inferendo ageretur , propter quod filius Dei è ſinu paterno in uterum virginalem deſcenderat ; ac proinde *abiit cum feſtinatione*.

Chriſtus adhuc in utero virginis feſtinavit ad opus redemptionis noſtræ. Matt. 1.

B. V. eadem ratione feſtinavit ad domum Eliſabeth. Luc. 1. 39.

Dion. Car.

6 *Accelera , &c.* Neſcio , an aliquando ad hoc vos reflexeritis , quòd incarnata Sapientia in parabola de filio prodigo, ab eadem compoſita , emendationem & pœnitentiam , quam impius reſipiſcens ordiri debet , delineare nobis volens , ſimul etiam celeritatem inſinuaverit , quæ tam ex parte pœnitentis , quàm ex parte ejus qui pœnitentem excipit , neceſſariò requiritur . Subitò enim poſtquam diſſolutus hic filius à gratia excitante illuſtratus fuit (*in ſe autem reverſus*) non verbis , ſed factis reſpondit : *Surgam , & ibo ad patrem meum , & dicam ei : Pater peccavi* . Et quidem tametſi Sacer Textus jam ante dixiſſet : *Peregre profectus eſt in regionem longinquam* ; nihilominùs haud ſecus ac ſi alis inſtructus fuiſſet , ſubitò rediens propè domum paternam viſus fuit . Nec minùs admiranda eſt promptitudo patris, filium ſuum reſipiſcentem benignè recipientis ; in qua prompta præfiguratur DEI miſericordia , quæ velociſſima eſt in ſubveniendo illis , qui ad ejus ſubſidium pariter promptè confugiunt . Dicit enim Sacer Textus : *Cum autem adhuc longè eſſet , vidit illum pater ipſius , & miſericordia motus eſt , & accurrens cecidit ſuper collum eius . Dixitque ad ſervos ſuos : Cito proferte ſtolam primam &c.*

Parabola filii prodigi applicatur ad celerem reſipiſcentiam peccatoris.

Luc. 15. 17.

7 Zacchæus caput erat Publicanorum (*Princeps Publicanorum , & ipſe dives*) habitabatque in Jericho, Civitate olim à Deo maledicta. Volens autem Salvator hunc filium Dæmonis in Abrahæ adoptare filium,

Similiter converſio Zachæi.

Digitized by Google

filium, ſimul etiam hac occaſione hanc nobis inſinuare voluit ſolicitudinem, qua noſtram inſtituere debemus converſionem. Dicit enim Sacer Euangeliſta Lucas: *Præcurrens, aſcendit in arborem. Suſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere: & feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.* Quia verò Zachæus ille omnibus fidelibus, velut veræ converſionis ſpeculum, ſervire debebat, ideò obſervandum eſt, quòd reſtitutionem rei alienæ ne quidem per unicum diem diſtulerit, ſed in tempore præſenti dixerit: *Reddo quadruplum.* Neque facultates ſuas pauperibus diſtribuere, in tempus futurum diſtulit; ſed de facto eas illis diſpenſaverit, ipſomet dicente: *Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus.* Non ait: *Dabo*, ſed *do*; ac proinde audire à Christo meruit: *Hodie huic domui ſalus à Deo facta eſt, eo quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.*

Luc. 19. 3.

8 Porrò claves regni Cœlorum, id eſt, peccata remittendi poteſtatem, non S. Joanni, qui puerilem ſemper conſervavit innocentiam, ſed S. Petro conſignavit, quem ipſum abnegaturum eſſe prævidebat; idque hoc fine fecit, ut ad turpem lapſum ſuum ſe reflectens, ad compatiendum peccatoribus tantò redderetur facilior. Notandum verò eſt, quantùm Chriſto cordi fuerit, ut ipſum expeditè, & ſine mora faceret reſurgere. Quod Sancto Thomæ Apoſtolo minimè præſtitit, hunc enim in reſurrectionis ſuæ incredulitate per octo dies obſtinatè perſeverare permiſit: *Vidit in te Dominus*, inquit de S. Petro S. Leo Magnus, *non fidem fictam, non dilectionem averſam, ſed conſtantiam fuiſſe turbatam: abundabat fletus, ubi non defecit affectus.* Etenim cum cœleſtis Magiſter ipſius eum ſuis oculis vix dum aſpexiſſet, ſine mora *S. Petrus egreſſus foras, flevit amare.* S. Maximus circa converſionem S. Petri, hanc habet conſiderationem: *Citius Apoſtolo, quam protoplaſto ſubvenitur.* Nam *ad auram poſt meridiem* Deus primis parentibus in paradiſo terreſtri apparuit; hic autem priuſquam aurora promicaret, id eſt in eadem nocte, qua Petrus Chriſtum negaverat, Chriſtus Petri emendationem operatus fuit, quia peccatoribus velut norma, & methodus à peccatis reſurgendi ſervire debebat, eoſque ſuo exemplo docere, quanta cum velocitate contractas peccatorum maculas fletu, & ejulatu ſuo eluere, & abſtergere debeant. Subdit idem S. Maximus: *Hunc etenim Deus ad veſperam requirit errantem, illum Dominus pullorum cantu denegantem. Adam reus facto, nudus erubuit: Petrus conſcius delicti correptus ingemuit. Ille tanquam deprehenſus feſtinat ad latebras, hic tanquam emendatus prorumpit ad lacrymas.* Verùm enim verò, ex quo paſſionis mentionem fecimus, priuſquàm ad alia digrediamur, prætereundum non eſt, quòd *ſciens Ieſus, quia venit hora eius, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem*, moræ temporis illius, in quo hoc complendum erat, pertæſus, dixerit: *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor, uſque dum perficiatur?* Similiter ad traditorem ſe convertens, eidem dixit: *Quod facis, fac citius.*

S. Pet. proponitur nobis in exemplū accelerationis pœnitentiæ.

S. Leo ſer. 4. de Paſſ.

S. Maxim. h. 3. de pœn.

Jo. 13. Luc 12. 50. Jo. 13. 27.

9 Inter alios ritus, quos Deus in Exodo circa manducationem agni paſchalis præceperat, unus hic erat: *Comedetis feſtinanter.* At verò ex quo feſtina comeſtio ſanitati noxia eſt, utpotè quæ indigeſtionem cauſat; quamobrem Deus hanc in comedendo celeritatem præcepit: ſimiliter cur manducantes præcinctos eſſe, baculumque veluti actualiter peregrinantes manibus tenere juſſit? Circa hunc ritum S. Gregorius ait: *Notate, quod dicit feſtinanter: mandata Dei, myſteria Redemptoris, cæleſtis patriæ gaudia cum feſtinatione cognoſcite, & præcepta vitæ cum feſtinatione implere curate.* Quanta igitur major à nobis requiretur celeritas, ut ab inferni vinculis, quibus anima in peccato mortali conſiſtens, conſtricta eſt, pedem eruamus? Verum ut ad propoſitum noſtrum revertamur, quis eſt qui neſciat, agnum paſchalem Chriſtum in ſua Paſſione propriè præfigurare, dicente Eccleſia in hymno paſchali: *Ad cœnam agni providi, & ſtolis albis candidi, poſt tranſitum maris rubri, &c.* Hæc autem Redemptionis noſtræ expeditio, de qua illo in hymno agitur, ſumma cum ſolicitudine ab eodem peracta fuit, quia de nobis è ſervitute Diabolica redimendis agebatur. Quòd ſi oppoſueris, CHRISTUM in principio paſſionis ſuæ triſtem, & mæſtum fuiſſe, ipſomet teſte, dum ait: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem, cœpit tædere, & mæſtus eſſe*; reſpondeo cum S. Ambroſio: *Sub tempore mortis mæſtitiam prætendebat, quam non ex metu mortis ſuæ, ſed ex mora noſtræ redemptionis aſſumpſerat; iuxta quod ſcriptum eſt: Baptiſmo etiam habeo baptizari, & quomodo angor, uſque dum perficiatur?* Quamnam exiſtimas fuiſſe cauſam, quòd cum in paſſione ſua tot fuerit oneratus impoſturis, & licèt Pilatus in favorem ipſius, ejus nimirùm volens manifeſtare innocentiam, eum, ut reſponderet, extimularit; ipſe tamen, veluti mutus, ne verbum in ſui defenſionem protulerit, *ita ut miraretur præſes vehementer?* Hugo Card. dubium hoc ſolvit, inquiens: *Non aperuit os ſuum coram Pilato, & Herode; pauca enim reſpondit, ne differretur ſalus humani generis.* Similiter cum vix animam expiraſſet, ſubitò in ſinum Abrahæ deſcendere properavit, ut animas è carceris illius ergaſtulo eximeret; ſubitò etiam poſtquã reſurrexit, eodē die Apoſtolis peccata remittendi poteſtatem dedit, utpotè pro quibus paulò ante pretiū Redemptionis exſolverat. Similiter quando ſanct. Spiritum ſuum, ut animas donis, & gratiis ſuis cœleſtibus ſanctificaret, in ſigno viſibili ſuper Apoſtolos miſit, eundem cum celeritate ſumma advenire voluit: *Factus eſt repente de cœlo ſonus tanquam advenientis ſpiritus vehementis*, ut illos, qui eum recepturi erant, doceret, quanta cum ſolicitudine ſua illi corda pandere deberent.

Chriſtus opus noſtræ redemptionis acceleravit.

Matt. 26. 38.

S. Amb l. 7. in Luc. c. 12.

Matt. 27. 14. Hug. Card.

Act. 2.

10 *Accelera.* Ex quo igitur Salvator noſter (qui noſtrum nec quicquam indiget, dicente Pſalmiſta: *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*) adeò velox eſt ad ſubveniendum animabus noſtris, eaſque à peccatorum onere tanta cum celeritate ſublevat; nunquid meritò reprehendenda eſt noſtra pigritia, & inertia, qua pedes noſtros ex inferni compedibus eximere tardamus? *Vtinam tam citò peccator homo reſurgat ad pœnitentiam, quam citò Deus etiam vult definitam mutare ſententiam*, inquit S. Auguſtinus: *Audi ipſum Dominum, per Prophetam ſpem maximam humano generi promittentem: Repentè, inquit, loquar ad gentem, & pro peccatis ſuis faciam eis malum: & ſi pro iniquitatibus ſuis egerint pœnitentiam, & ego pœnitentiam agam ſuper malo quod cogitavi, ut facerem eis, & non faciam.* Conſideratione digniſſima eſt hiſtoria illa, quæ in Act. Apoſt. c. 17. legitur. Etenim ſonora illa Spir. S. tuba, S. Paulus Apoſtolus, æternas in Areopago Athenarum annunciabat veritates; in illa nimirùm concione, quam S. Lucas ibidem ad unguem recenſuit. In qua magnum illud Eccleſiæ lumen S. Dionyſius Areopagita, necnon alia quædam mulier, Damaris nomine, & pauculi quidam cum ipſis ad fidem converſi fuerunt. Plurimi verò alii, qui etiam eundem auſcultarant, & ab eodem, ut veriſimile eſt, convicti fuerant, tempus deliberandi ſibi aſſumpſerunt, an ſcilicet illis Baptiſmum ſuſcipere conveniret; unde dicebant: *Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio illorum.* Ubi clarè videtur, quòd quia viri illi Athenienſes recepto ex illa Apoſtolica prædicatione lumini (*Lucerna pedibus meis verbum tuum*) cooperari diſtulerunt, ideò deinceps in ignorantiæ, & infidelitatis ſuę tenebris ſemper remanſerint, nec unquam reſipuerint. Ex libris Regum conſtat, Giezi, quando ad reſuſcitandum puerum ab Eliſæo Propheta miſſus fuit, ab eodem juſſum fuiſſe, ne quempiam per viam ſalutaret. Quod idem præceptum Chriſtus Apoſtolis ſuis impoſuit, dicens: *Neminem per viam ſalutaveritis.* Minimè verò credendum eſt, ſive Chriſtum, ſive Eliſæum, bonos voluiſſe prohibere mores, quia ut quidam valdè illuminatus Dei ſervus dicere ſolebat, qui moribus non eſt pręditus, omni eſt ſpiritu deſtitutus; potiùs igitur in illa prohibitione ſolicitudo, & acceleratio exprimitur, qua procuranda eſt alterius periclitantis ſalus. Unde S. Greg. ait: *Per viam neminem ſalutare conceditur, ut ſub quanta feſtinatione iter prædicationis peragi debeat, oſtendatur.* Eadem verò ſolicitudo etiam in iis, qui prędicatores auſcultant, vel maximè requiritur.

Hinc concluditur quod etiam nos converſionē noſtram accelerare debeamus.

S. Aug. h. 101. de temp.

Act. 17.

Pſ. 118. 105.

Luc. 10. 4.

S Greg. h. 17. in Euang.

DIS-

Digitized by Google

DISCVRSVS XXVI.

ARGUMENTUM.

Deus ætatis noſtræ primitias quærit; & ideò malè faciunt, qui ad ſenectutem uſque pœnitentiam differunt.

THEMA.

In bono ſit cor tuum in diebus iuventutis tuæ. Eccl. cap. 11. verſ. 9.

In juventute ad bene operandum aſſueſcamus, & pœnitentiam in ſenium non differamus. Eccl. 15. 13. Apoc. 14. 13.

1 CUm vitæ noſtræ ſpatium omninò ſit incertum, ex alia verò parte indubitatum ſit, quòd, ut ſupra ex Eccleſiaſtico diximus: *Nemini dedit ſpatium peccandi*, conſequens eſt, quòd cum per opera bona ſalvandi ſimus (*opera enim illorum ſequuntur illos*) ſi tanti momenti negotium, id eſt, ſalutem noſtram, aſſecurare volumus, nequaquàm illam in maturam uſque ætatem differre debeamus, quia an ad illam perventuri aliquando ſimus, prorſus ignoramus: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum. In bono ſit cor tuum in diebus iuventutis tuæ. Qui dicunt. Peccemus in iuventute*, inquit Sanctus Cyrillus Alex. *& in ſenectute ad meliorem ſenſum redibimus, ii a Dæmonibus illuduntur, ac deridentur: quoniam qui ultro peccant, eis ad ſenectutem pervenire non datur, ſed in iuventute a falce mortis demetuntur.* Et quidem tametſi etiam impii peccatores ad ætatem ſenilem pertingerent, illorum tamen emendatio non ſolùm illis tunc futura eſſet difficilior, ob malum habitum contractum; verùm inſuper, ut Epiſcopus Bellovacenſis advertit: *Diabolus difficulter dimittit, quod diutius poſſedit.*

Gal. 6. 14.

S. Cyr. Alex. or. de exitu animæ.

Bell. ſpec. mor. l. 3. diſt. 2. p. 6.

Malac. 1. 14. Maledictioni ſubjacet qui juventute in peccatis tranſacta converſionē differt in ſenium.

2 Malachias Propheta proteſtatur, inquiens: *Maledictus doloſus, qui habet in grege ſuo maſculum, & votum faciens, immolat debile Domino.* Quaſi diceret: æternam expectat maledictionem, qui id quod in grege ſuo deterius eſt, id eſt annos ætatis ſuæ deteriores, DEO offert. Ætas enim ſenilis juvenili deterior eſt, tum ob conſequentes ſenectutem naturales defectus, tum quia ob malos diuturno tempore in vitiis contractos habitus ad veram pœnitentiam agendam inhabilis efficitur. Unde benè D. Chryſoſtomus ait: *Neminem pilus albus ſalvat.* Ubi bene notanda eſt dictio illa *neminem*. Qua enim ratione ſperare poteſt, auditurum ſe eſſe: *Venite benedicti &c.* qui uſque ad ætatem ſenilem converſionem ſuam differt? cum tamen æternæ Veritatis verbum eſſe ſciat: *Maledictus doloſus, qui habet, &c.* Primus inter homines reprobus ad æternam damnationem viam ſibi ſtravit, quia illorum fuit typus, qui quod deterius eſt bonorum ſuorum, Deo offerunt: id quod ex ſequenti loquendi modo clarè deducitur: *Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus, &c.* ſcilicet de fructibus annoſis, obſoletis, emarcidis, non verò primitias, quales Deus requirebat; & ideò à Deo accepti non fuerunt. Meritò contra ejuſmodi impios homines Sanctus Bernardus ſuo tempore exclamabat: *Quid facitis iuvenes, qui flores iuventutis veſtræ offertis Diabolo, & faces ſenectutis veſtræ Deo? Securius eſſet cum Abel primitias Deo offerre iuventutis, dicentes: Mane aſtabo tibi; in matutinis meditabor in te.* Porrò anima noſtra per vineam præfiguratur, quæ pluribus modis ab eo excolitur, qui ait: *Pater meus agricola eſt: Quid debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* Sicut igitur præſcindi, & radicitùs evelli mererentur vites illæ, quæ domino ſuo ſolum illud producerent vinum, quod è fæcibus exprimitur, vinum verò bonum, & ſincerum inimico ipſius parerent: ita quoque ad inſtar vitium ad ignem infernalem præſcindi, & amputari merentur illæ animæ, quæ Deo annorum ſuorum fæces, id eſt ſenectutem reſervant, datis Dæmoni annis melioribus. Unde DEUS ipſe apud Michæam in hæc verba lamentatur: *Væ mihi quia factus ſum, ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ: non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſideravit anima mea.* Et apud Malachiam idem Deus conqueritur dicens: *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? Et ſi offeratis claudum, & languidum, nonne malum eſt?* Et paulò poſt ſequens lamentum ſubjungit: *Intuliſtis de rapinis claudum, & languidum, & intuliſtis munus. Nunquid ſuſcipiam illud de manu veſtra, dicit Dominus?* Divus Chryſologus ait: *Cain Deo parva, a quo totum perceperat, ingratus pontifex ſic diviſit, ut quod erat peſſimum, hoc adoleret altari: quod erat optimum, in ſuam reſervaret offenſam.*

Chr. ho. 8. ad Hebr.

Talium figura fuit Cain.

S. Bern. Invectiva contra tales procraſtinatores.

Jo. 15. 1.

Iſai. 5.

Mich. 7. 1.

Malach. 1. 8.

Chryſ. ſer. 109.

3 Sacer Textus de innocente Abel, qui animarum electarum generis humani primitia fuit, inquit: *Abel obtulit de primogenitis gregis ſui*; ac proinde illorum eſt typus, qui ad Dei ſervitium meliores, & florentiores ætatis ſuæ annos deputant, & dedicant. De aliis verò S. Auguſtinus ait: *Satis alienus eſt à fide, qui ad agendā pœnitentiam tempus ſenectutis expectat. Metuendum eſt, ne dum ſperat miſericordiam, incidat in iudicium; non enim tunc veniet, qui modo aptum veniæ tempus perdidit. Ibi à Deo non poteſt mereri, quod petit, qui hic noluit audire, quod iuſſit.* Sanctus Baſilius Magnus in oratione quarta de Pœnitentia, homini pigro converſionem ſuam in ætatem maturam, & decrepitam differenti, in hæc verba improperat: *Quid facis o homo? Cum multum valeas in agendo, iuventutem tuam in peccatis traducis; ubi vero labore fracta fuerint inſtrumenta, tunc ipſa ad Deum adducis, cum iam illorum nullus ſit uſus, ſed neceſſariò langueant, & torpeant, ob longi temporis tabem firmitate, ac robore eorum diſſoluto?* Idem pariter aliam adducit rationem, à nobis in diſcurſibus præcedentibus relatam, videlicet: *Si vitio ætatis ceſſas à peccatis, imbecillitati hoc eſt acceptum ferendum. Nos eos in cœlum ferimus, qui ex induſtria boni ſunt, non qui ab aliqua neceſſitate, ne mala perpetrent, prohibentur.*

Abel figuravit illos qui primitias ætatis offerunt Deo. Gen. 4. 4.

S. Aug. ſer. 72. ad frat.

S. Baſ. or. 4. de pœnit.

4 Columba, quæ gemebunda eſt, & gemitu loco cantus utitur, ſymbolum eſt animæ pœnitentis; ſicut econtrà corvus, qui loco cantus, cras, cras, crocitat, typus eſt illorum, qui bona propoſita ſua de die in diem adimplere differunt. Ex his verò duabus volucribus columba ad arcam rediit, non corvus. *Omnia in figura contingebant:* Nam ut Albinus Alcuinus Venerabilis Bedæ diſcipulus ſcribit: *Corvus non rediit ad arcam, columba rediit: ſi tunc vis pœnitentiam agere, quando peccare non potes, quando peccata te dimiſerunt, non tu illa, ſatis alienus es à fide, qui ad pœnitentiam tempus ſenectutis expectas.* Valdè notanda ſunt verba illa Chriſti Redemptoris noſtri: *Adoleſcens, tibi dico ſurge;* his verbis dicere enim voluiſſe videtur, quòd homo in adoleſcentia, dum adhuc juvenis eſt, ſperare poſſit, quòd ad veram gratiæ vitam ſit reſurrecturus. Porrò Lazarum reſuſcitaturus, proprio nomine è ſepulchro evocavit, cur igitur non etiam adoleſcentem proprio nomine, ſibi optimè noto, appellare voluit? Simon de Caſſia ſequentem illius aſſignat rationem, inquiens: *Non nomine proprio, ſed ætatis eum nominans ab inferis revocat, innuens, quod ætas eſt aliquando in culpa: fervet in iuvenibus ſanguis, cum depravantur ad omnia.* Hugo Cardinalis huic rationi aliam ſequentibus verbis adjungit: Videlicet, *Ut innuatur quod inveterati in peccatis vix reſurgunt. Iuventute freti ſe vitiis, & delectationibus tradunt*, inquit Did. Stella, *putantes ſe poſtea pœnitentiam acturos.*

Columba eſt figura pœnitentis, Corvus verò illorum qui pœnitentiā ſemper differunt. Alcuin. l. de vita & vir.

Luc. 7. 14.

Sim. de Caſſ. ibid.

Hug. Card.

5 Sanctus Vincentius Ferrerius ſuper illa verba Sancti Jobi: *Vocabis me, & ego reſpondebo tibi*, pulchram habet reflexionem. Exiſtimat enim, hanc vocationem Sancto Jobo accidiſſe in ætate florida, eique illum ſubitò reſpondiſſe, metuens, ne ſi poſtea in maturiori ætate ab eodem vocaretur, ſurdis fortè auribus vocationem excepturus fuiſſet; ſiquidem illi qui ſimul cum annis in vitiis conſeneſcunt, ſurdi eſſe ſolent, tam quoad aures exteriores, quàm quoad interna; ideò Prædicatores quoad illos parùm admodùm proficiunt. Unde Sanctus Iſidorus ait: *Senes autem quidam dictos putant a ſenſus diminutione, eo quòd iam præ vetuſtate deſipiant.* Ac proinde quàm ſunt ſtolida illorum conſilia, qui pœnitentiam agere in illud uſque tempus procraſtinant, in quo adeò ad illam faciendam ſunt inepti, cum pœnitentia pro ſecuritate animæ *totum hominem* requirat? Unde Sanctus Cæſarius

S. Vinc. Ferr. ſer. 5. de Epiphan. Job in ætate florida obedivit Voci Dei.

S. Iſid. lib. 10. c. 2.

Are-

Digitized by Google

Arelatenſis inquit: *Tu homo ſapiens inter iſta omnia conſidera, ſi iuſtum eſt, ut per totam vitam tuam vitiis, & peccatis ſervias, & ad acquirendam vitam iam ſemivivus aſſurgas. Nunquid tibi hoc fieri vis à ſervo tuo, ut quamdiu fortis ac iuvenis fuerit, inimicis tuis ſerviat, & cum ad ſenectam venerit, tunc ad tuum ſervitium redire velit? Quod ergo non vis pati à ſervo tuo, non eſt iuſtum, ut facias Domino tuo. Cum tamen multos noverimus, cum ſani eſſent, frequenter dixiſſe, pœnitentiam ſe toto corde deſiderare; ſed tamen quia illam ſtatim agere noluerunt, ſine ipſius remedio de hoc ſæculo receſſerunt.*

Apta ſimilitudo.
S. Cæſar. Arelat. h. 6.

Sanctus Thomas id, quod experientia quotidie nos docet, his verbis inſinuat: *Plures moriuntur ante ſenectutem, quam ſenes. Plures pelles agnorum feruntur ad forum, quam ovium.* Unde manifeſtè ſequitur, quòd major pars hominum ſpe ſua fruſtretur, dum ex hac vita ſine peracta pœnitentia migrare coguntur. Idem Angelicus Doctor paulò ante dixerat: *Notandum, quod vita longa repromiſſio eſt cauſa multoties, quod adoleſcens non ſerviat DEO.* Ejuſdem quoque Doctoris Angelici verba ſunt, ex eodem capite octavo deſumpta, quæ ſequuntur: *Qui DEUM contemnit in iuventute, multum poteſt timere, ne ipſe contemnatur à Deo in ſenectute.* Quantò enim quis diutiùs peccato inſordeſcit, tantò majus erga virtutem concipit odium, & averſionem à Deo, in ejuſque oſſibus vitium magis corroboratur. Unde Boetius inquit: *Si nequitia miſeros facit, miſerior eſt diuturnior nequior.* Eccleſiaſticus cap. 10. v. 11. inquit: *Languor prolixior gravat medicum, brevem languorem præcidit medicus.*

S. Thom. de erud. princ. l. 5. c. 8.
S. Tho. ib.
Boet. l. 4. de Conſol.
Eccl. 10. 11.

6 *In bono ſit cor tuum in diebus iuventutis tuæ.* Salvator noſter regnum Cœlorum negotiatori ſimile eſſe dicit (*Simile eſt Regnum Cœlorum homini negotiatori*) Et verò ſi negotiator quiſpiam nundinas frequentans, ad eaſque magni pretii merces deferens, duos haberet equos, quorum unus exulceratus, languidus, & ferè claudus ambulare non poſſet, & frequenter cœſpitans merces ſibi impoſitas, ſe labente, fractionis, vel deſtructionis periculo proſtitueret; & tamen hoc metu non obſtante, quicquid habet mercium pretioſarum, eidem languido equo ſuperimponeret, alio qui vigoroſior eſt, ſine onere, imò & ſine ſella, & fræno relicto, ſecumque in ſocietate alterius equi ad eaſdem nundinas perducto: nunquid talem vel merces ſuas minimè curare, vel omni prorſus judicio deſtitutum, & ſtultum eſſe diceres? Porrò homo quamdiù in præſenti vita degit, nullum habet anima pretioſiorem theſaurum (*Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*) cum eodemque theſauro Deus nos, quamdiù in hac lachrymarum valle reſpiramus, ſtrenuè negotiari, & inſignia lucra nobis comparare voluit (*Negotiamini dum venio*) Dum autem ex hac miſeriarum valle ad cœleſtis patriæ nundinas homo proficiſcitur, duos, quibus uti poſſit, præſto habet equos, quorum unus vigoroſus, eſt hominis juventus, & virilis ætas; alter verò debilis, eſt ſenectus. Nos autem juventutem, tanquam equum indomitum ſine fræno, & ſine ullo impoſito onere circumducimus, & debilem ſenectutis equum, cum tanto pretioſiſſimi præfati theſauri diſcrimine & periculo, oneramus, & quidem tali onere, quo vix ullum dari poteſt oneroſius, ſcilicet peccatis per totam vitam accumulando, quæ tantum in ſe pondus continent, ut nequidem ipſimet cœli, tametſi ex ære fuſi videantur, unicum ſuperbiæ peccatum ſuſtinere potuerint. Quod etiam pondus iniquitatum ſuarum David perſenſit, dum ait: *Sicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.* Quis igitur nos ſtultos eſſe non dicat, dum tam immenſis ponderibus equum adeò languidum, ac debilem, qualis eſt ſenectus, onerare, ne dicam ſupprimere, præſumimus? Regius Pſaltes non ſine myſterio quærit: *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos:* in juventute enim tempus eſt, ut homo humeros ſuos, quando etiamnum validi, & fortes ſunt, divinæ legis jugo ſubmittat. Sanctus Auguſtinus circa prædicta Pſalmiſtæ verba ait: *Neque ullo modo dicenda eſt via correcta, quamdiu eſt vita perverſa. Sed quid ſibi vult iſte, Iunior? Poterit enim dicere: In quo corrigit homo vitam ſuam. Aut, In quo corrigit vir viam ſuam, &c. Nunquid deſperandus eſt ſenior? An fortè admonitio eſt, qua ætate potiſſimum fieri debeat,* *ſecundum illud, quod ſcriptum eſt alibi: Fili à iuventute tua excipe doctrinam, & uſque ad canos invenies ſapientiam?*

Matt. 13. 45.
Aptiſſima ſimilitudine perſtringuntur procraſtinantes pœnitentiam in ſenium.
2. Cor. 4. 7.
Luc. 19. 13.
Pſ. 37. 5.
Pſ. 118. 9.
S. Aug.

7 In libro Judicum, ubi Samſonis prædicta fuit nativitas, hoc quoque de eodem pronunciatum eſt vaticinium: *Erit Nazaræus Dei ab infantia ſua & ex matris utero, & incipiet liberare Iſrael.* Sed audiamus Sanctum Auguſtinum, circa hanc hiſtoriam in hæc verba differentem: *Quod ait eadem mulier, dictum ſibi eſſe ab Angelo, quoniam Nazaræus Dei erit puer à ventre uſque ad diem mortis ſuæ, non legitur ab Angelo dictum.* Quonam igitur myſterio mulier illa hæc verba: *Uſque ad diem mortis ſuæ*, adjecit, ſupra id, quod ab Angelo prædictum fuerat? Reſpondeo, ſanctam hanc mulierem ſuperiori lumine illuſtratam probè intellexiſſe, quòd ſi puer iſte à primis annis Dei ſervitio ſe applicaret, indubitatam conſequentiam fore, quòd uſque ad ultimum ſpiritum in gratia perſeveraturus eſſet, juxta illud: *Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.* Hi qui à Patrefamilias ſummo mane ad vineam excolendam conducti fuerunt, illos figurabant, qui à primis annis Dei ſervitio ſe dedicant. Hi autem de mercede accipienda dubitare non poſſunt, propter pactum inter ipſos & Patremfamilias initum (*Conventione autem facta*) omnium verò aliorum merces in Patrisfamilias diſcretione conſiſtebat, quia cum illis pactum iniiſſe non legitur. David olim in Pſalmo 70. dicebat: *DEUS, memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius.* O ingentem, quam David de ſeipſo facit, promiſſionem! ſed tamen adeò peregrina non eſt, cum ſuum ſolidum habuerit fundamentum; ſubdit enim idem Regius Propheta: *Deus docuiſti me à iuventute mea, & uſque ad ſenectam, & ſenium ne derelinquas me.* De aliis verò, qui neglecta juventute, Dei ſervitium uſque in ſenium differunt, quærit Eccleſiaſticus: *Quæ in iuventute tua non congregaſti, quomodo in ſenectute tua invenies?* Non ſine cauſa Deus per os Sapientis tempus declarat, in quo ſpecialiter ab animabus devotis, profectuſque ſui ſpiritualis cupidis, ſit inveniendus; ait enim: *Qui mane vigilant ad me, invenient me.* Tempus autem matutinum cum ſit diei principium, juvenilem præfigurat ætatem. At verò quamnam inde ſibi comparabunt utilitatem? In Deuteronomio dicitur: *Sicut dies iuventutis tuæ, ita & ſenectus tua.* Quando enim homo in timore Dei à juventute vivere incipit, ut plurimùm in eodem, in iiſdemque virtutis periodis, ad finem uſque vitæ perſeverat: *Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem; qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim ſuo metemus.* Quòd ſi tu eo tempore, quod ſeminationi inſtituendæ opportunum erat, intermiſſo labore, voluptatibus vacaveris, agroſque tuos colere neglexeris; quomodo tempore mortis, quod tempus meſſis eſt, ſperare poteris, te auditurum eſſe: *Triticum autem congregate in horreum meum?* Utique ager tuus in hora mortis nihil aliud protulerit, niſi zizania, ſpinas, ſentes, lolia, &c. quæ ad nihil aliud, præterquàm ad ignem deſerviunt: *Nunquid enim colligunt de ſpinis uvas aut de tribulis ficus?*

Jud. 13. 5.
A pueritia & juventute debemus nos applicare ſervitio Dei.
S. Aug. t. 4. l. 7. in Jud. q. 52.
Prov. 22. 6.
Matt. 20.
Pſ. 70. 17.
Eccl. 25.
Prov. 8.
Galat. 6. 8.
Matt. 13. 30.
Matt. 7.

8 Sanctiſſimus Præcurſor & Baptiſta Chriſti Joannes impiis ex parte Dei juſtè promerita ſupplicia comminari volens, dicebat: *Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt.* Sed quærendum venit, cur potiùs ſecuris ad radicem amputandam, quàm ad truncum vel ramos detruncandos poſita fuerit? Quòd ſi enim tota arbor nullum ex ſe fructum protulerit, quid culpæ in radice erat, quæ nutritivum humorem ſuum in omnes arboris ramos transfundebat? Reſpondetur, per arbores homines præfigurari malè viventes, juxta illud: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* At verò quænam eſt arboris hujus myſtica radix? Nimirùm prima hominis ætas, illiuſque juventus; ſi enim hæc in primis annis benè educata non fuerit, in progreſſu quoque annorum omnem in totam arborem malitiam transfundet, eritque cauſa, cur rami fructus non afferant. Ac proinde Sanctus Job ait: *Oſſa eius implebuntur vitiis adoleſcentiæ eius, & cum eo in pulvere dormient.* Atque hæc cauſa eſt, cur Deus hanc radicem am-

Matt. 3. 10.
Myſtica arboris hominis radix, eſt prima juventus.
Job 20. 10.

Digitized by Google

amputet, mortemque homini in juventute immittat. Undè idem patientiſſimus Jobus dicebat: *Si mane me quæſieris, non ſubſiſtam.* Major enim hominum pars à viginti quinque annis deficit, ut quotidiana nos docet experientia. Unde manifeſtè convincitur, inexcuſabilem eſſe ſtoliditatem, & ſtultitiam illorum, qui circa ætatem futuram conſilia ſua formant; maximè ſi ſuper illa tam incerta ætate ſuam velint fundare æternam ſalutem. *Dum tempus habemus, operemur bonum*, id eſt, de tempore præſenti noſtras inſtituamus rationes, & conſilia. Multi quidem ſibi in complexione robuſta confidunt, at verò & hæc fallaciſſima eſt. Ac proinde Hippocrates ſcribit: *In morbis nimis periclitantur hi quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quam hi, quibus non affinis in aliquo horum exiſtit.* Fulmen ſemper ibi majorem vim exercet, ubi majorem reperit reſiſtentiam. Ita quoque, ut plurimùm, in febribus malignis contingit; hæ enim in iis, qui juvenes, & robuſti ſunt, peſtilentialiores exiſtunt.

Job 7.21.

9 *In bono ſit cor tuum in diebus iuventutis tuæ.* Sanctus Ambroſius ait: *Itaque & tibi tanquam Mariæ Verbum DEI creſcat, ſapientia & ætate proficiat. Quod ita fit, ſi omnia dicta iuſtitia in corde cuſtodias, nec ſenectutis tempus expectes; ſed in prima ætate deſponſatam viro iuſto ſapientiam ſine corruptela corporis tui citò concipias, citò parias, citò nutrias. Vide mihi Paulum heſternum perſecutorem, hodie credentem, die craſtino prædicantem.* Audiamus à Doctiſſimo Bellovacenſi Epiſcopo eorum, qui à primis annis in timore Dei vivere incipiunt, egregias prærogativas; ita enim ſcribit: *Cum lucrandi bona plura, quæ proveniunt ex acceleratione converſionis, Vnde Threnorum cap.3. Bonum eſt viro, cum portaverit iugum ab adoleſcentia ſua. Primum bonum quod inde provenit, eſt, boni profunditas, & tenacitas, quia quantò citius incipit, tanto profundius infigitur, ut radix arboris diutius ſervatur; quia quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem teſtu diu. Secundum eſt, bonitatis iucunditas, acquiſita ex conſuetudine longa. Tertium eſt, vivendi ſecuritas, quia ſecure vivit homo. Quartum eſt, vitæ bonæ diuturnitas, quæ quantò citius incipit, tanto poteſt diuturnior eſſe bona: de omnibus aliis bonis vult homo habere maius bonum, quam minus. Quintum eſt, ſervitii gratioſitas; priora enim bona ſunt gratiora, quàm poſteriora ut primitiæ fructuum. Sextum, Eccleſiæ communicatio, quæ citius fit pœnitenti. Sap.8. Scio quod communicabit mihi in bonis ſuis. Septimum maioris meriti accumulatio, quod eſt ex eo, quod diutius fuit in Dei ſervitio. Item maior remuneratio.*

S. Amb. l. 3. l. 10. in Luc. Prærogativæ illorum qui à primis annis in timore Dei vivere incipiunt.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. diſt. 2. p. 6.

Thren. 3.

10 Sanctus Gregorius ad præſens propoſitum de repulſa, quam fatuæ virgines, ad nuptias ingredi contendentes, paſſæ fuerunt, in homilia quadam hæc in verba peroravit: *Preces offerunt, ſed neſciunt, quia tunc velut incognitos Dominus deſerit, quos modò ſuos per vitæ meritum non agnoſcit. Vbi apertè quoque generalis ad diſcipulos exhortatio ſubinfertur, cum dicitur: Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam. Quia poſt peccata DEVS pœnitentiam ſuſcipit, ſi ſciret quiſque de præſenti ſæculo, quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuiſſet. Sed qui pœnitenti veniam ſpopondit, peccanti diem craſtinum non promiſit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam poſſumus prævidere. Ecce hunc ipſum diem, de quo loquitur, ad inducias converſionis accepimus, & tamen mala quæ fecimus, flere recuſamus. Non ſolum commiſſa non plangimus, ſed etiam quæ defleantur, augemus. At ſi aliqua nos ægritudo corripiat, ſi ſigna ægritudinis vicinam mortem denuncient, inducias vivendi quærimus, ut peccata noſtra defleamus, & eas cum magno æſtu deſiderii petimus, quas acceptas modò pro nihilo habemus.* Tandem ergo utiliſſimam hanc materiam ſequenti concludamus exemplo, utpotè quod iis, qui in dilationem tantoperè confidunt, omnem in cœlis aditum occluſum eſſe oſtendit: hoc igitur prædictus Sanctus Pontifex in hæc verba proſequitur: Rem, Fratres chariſſimi, refero, quam ſi intentè audire vult charitas veſtra, ex conſideratione illius vehementer inſtruitur. Quidam vir nobilis in Valeria Provincia, nomine Chryſaorius fuit, quem lingua ruſtica populus Chriſorium vocabat; vir valdè idoneus, ſed tantùm plenus vitiis, quantum rebus; ſuperbia tumidus, carnis ſuæ voluptatibus ſubditus, in acquirendis rebus avaritiæ facibus accenſus. Sed cum tot malis Dominus finem ponere decreviſſet, ſicut à Religioſo viro quodam, qui nunc ſupereſt, propinquo illius didici, corporis languore percuſſus eſt. Qui ad extremum veniens, eadem hora, qua jam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros, & nigerrimos ſpiritus coram ſe aſſiſtere, & vehementer imminere, ut ad inferni clauſtra ſe raperent. Cœpit tremere, palleſcere, ſudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumque ſuum nomine Maximum, quem ipſe jam Monachus Monachum vidi, nimiis & turbatis clamoribus vocare, dicens: Maxime, curre: Nunquam tibi mali aliquid feci, in fidem tuam me ſuſcipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perſtrepens familia convenit. Eos autem quos ſibi inſiſtentes ille graviter tolerabat, ipſi malignos ſpiritus videre non poterant; ſed eorum præſentiam in confuſione, in pallore, ac tremore illius, qui trahebatur, videbant. Pavore autem tetræ eorum imaginis huc illucque vertebatur in lectulo. Jacebat in ſiniſtro latere, aſpectum eorum ferre non poterat; vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumque conſtrictus nimis relaxari ſe jam poſſe deſperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens: Inducias vel uſque mane; ſed cum hæc clamaret, in ipſis ſuis vocibus de habitaculo ſuæ carnis evulſus eſt. De quo nimirùm conſtat, quia pro nobis iſta, non pro ſe viderit, ut ejus viſio nobis proficiat, quos adhuc divina patientia longanimiter expectat. Nam illi tetros ſpiritus ante mortem vidiſſe, & inducias petiiſſe, quid profuit, qui eaſdem inducias quas petiit, non accepit? Nos ergo nunc ſolicitè iſta cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant; & tunc quæramus ad benè agendum vivere, cum jam compellemur de corpore exire.

S. Greg. ho. 12. in Evang. Adhortatio ſeria ad maturandam pœnitentiam.

Terribile exemplum ad illam inducens.

TRA.

Digitized by Google

TRACTATUS LXXXII.

DE PRÆDESTINATIONE.

DISCURSUS OCTO.

Diſcurſus I. De certitudine Dei quoad noſtram prædeſtinationem, cooperationi noſtræ conjunctam, deque incertitudine illius ex parte noſtra; hujuſque aliquæ aſſignantur rationes.

II. Præſcientiæ Dei infallibilitas in electione noſtra, libertati arbitrii noſtri nequaquam præjudicat.

III. Reprobi auxilia Dei reſpuendo damnantur ob ſuam obſtinationem, in cujus exemplum Judas adducitur.

IV. Librum vitæ unum immutabilem eſſe, alterum verò ſecundùm præſentem juſtitiam mutari poſſe, oſtenditur.

V. Hi qui dicere ſolent: *Si ſum prædeſtinatus, ſalvabor ſine operibus bonis: ſi reprobatus, hæc inutilia erunt*, perſtringuntur; ſimulque oſtenditur, quòd ſigna electorum eoſdem ad virtuosè operandum aſtringant.

VI. Electionem ad gloriam, à Deo ab æterno ex prævisis meritis factam eſſe oſtenditur; illiſque S. Pauli verbis: *Iacob dilexi, & Eſau odio habui*, reſpondetur.

VII. An Deus ab æterno priùs det gratiam, & poſtea gloriam, an verò è converſo, diſputatur; ſimulque oſtenditur, quòd licet à gratia DEI noſtra dependeat prædeſtinatio, in executione tamen noſtra bona opera requirantur.

VIII. Licèt DEUS majora gratiæ auxilia electis conferat, ob hoc tamen reprobi lamentari non poſſunt; juſta enim & occulta Dei judicia veneranda ſunt, non verò diſcutienda.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De certitudine Dei quoad noſtram prædeſtinationem, cooperationi noſtræ conjunctam, deque incertitudine illius ex parte noſtra; hujuſque nonnullæ aſſignantur rationes.

THEMA.

Non rapiet eas quiſquam de manu mea. Joan. c.10. verſ. 28.

Quid ſit prædeſtinatio.

1 Cœleſtis Paſtor de ovibus ſuis (per quas electi denotantur) manifeſtè proteſtatur, dicens: *Non rapiet eas quiſquam de manu mea*. Porrò Sanctus Auguſtinus prædeſtinationem in hæc verba definit: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur.* Diù verò ante Sanctum Auguſtinum Sanctus Apoſtolus ad hanc prædeſtinationis graviſſimam materiam alludens, Sancto Timotheo diſcipulo ſuo ita ſcripſit: *Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus qui ſunt ejus, & diſcedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini*. Quem textum D. Chryſoſtomus, Theophylactus, & S. Thomas ad noſtrum propoſitum interpretantur. Ex quibus verbis pariter certitudo electionis deducitur, quę in divina præſcientia fundatur, cui uſque in finem auxilia, & gratiæ cœleſtes, noſtraque cooperatio nequaquam deſunt. Dicit igitur Apoſtolus: *Firmum fundamentum DEI ſtat*. At verò cuinam ſtabilitas hujus fundamenti innititur? *Cognovit Dominus qui ſunt ejus*, quaſi diceret Apoſtolus: ſtabilitas hujus fundamenti in perfecta pręſcientia, & cognitione Dei fundatur, de qua Pſalmiſta inquit: *Alta à longe cognoſcit*.

S. Aug. l. de bono perſev. c.14.

2.Tim.2. 19.

D. Chryſ. Theophyl. S. Thom.

Pſ.137.

Cooperandū eſt præſcientiæ Dei.

2 Porrò obſervandum, quòd priuſquam CHRISTUS diceret: *Non rapiet eas quiſquam de manu mea*, jam antea hæc verba præmiſerit: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas*; quibus verbis non ſolùm divina præſcientia, verùm etiam noſtra cum auxiliis Dei facta cooperatio exprimitur, cum dicitur: *Oves meæ vocem meam audiunt*. Prætereà notandum eſt, quòd S. Apoſtolus non fuerit contentus, Dei inſinuaſſe præviſionem, dicendo: *Cognovit Dominus*; ſed ſimul ex parte noſtra requiſiviſſe, ut cooperaremur: nam confeſtim ſubdit: *Et diſcedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini*.

3 Sanctus Joannes Apoſtolus in Epiſtola 1. ca.3. dicit: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit; quoniam ſemen ipſius in eo manet: & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt*. Non quidem me latet, eundem Evangeliſtam in Evangelii ſui exordio, de nativitate, & adoptione noſtra ſpirituali differentem, dixiſſe: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus: qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt*. Et tamen quotidie experimur, quòd ſpirituali hac generatione non obſtante, faciles valdè ad peccandum ſimus. Quomodo igitur in hac Epiſtola aſſerit: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit?* Ex hoc labyrintho Sanctus Bernardus nos eruit, dicendo: *Scimus, quia qui natus eſt ex Deo, non peccat, quia generatio cœleſtis ſervat eum. Generatio cœleſtis eſt æterna prædeſtinatio, quia Deus prævidit, eos conformes fieri imaginis Filii ſui. Ex his nullus peccat, id eſt, in peccato perſeverat*. Ecce tibi inter ſe conſociatam Dei præviſionem, & cooperationem noſtram: *Prævidit conformes fieri imaginis Filii ſui*. Quæ verba relationem dicunt ad alium S. Apoſtoli Pauli textum, dicentis: *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti: nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit: quos vocavit, hos & juſtificavit*. Conformes igitur Filio ejus eſſe, certus & infallibilis eſt prædeſtinationis character; adeoque prædeſtinatio in ſui executione, ſuper meritis noſtris fundatur, ſiquidem electos *prædeſtinavit conformes fieri imagines Filii ſui*. Certitudo autem de eo, quòd electi ſimus, quòdque ad finem uſque perſiſtemus, hæc ab altiſſima ejus præſcientia dependet: *Præſcivit*. Ac proinde Sanctus Bernardus ſubdit: *Novit Dominus, qui ſunt ejus, & propoſitum Dei manet immobile. Etſi horrendorum criminum nota David inuritur: Etſi Maria Magdalena ſeptem dæmoniis cumulatur: Etſi Princeps Apoſtolorum in profundum negationis ſubmergitur, non eſt tamen, qui de manu Dei poſſit eruere*. Simul enim cum ipſorum lapſu, eorundem quoque prævidit reſurrectionem, & pœnitentiam, qua commiſſa peccata expiaturi erant. Cœleſtis Paſtor de ovibus ſuis, id eſt, de electis differens, inquit: *Ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum*. Obſervandum eſt autem, quòd non dicat: *Non peccabunt in præſenti*, ſed potiùs: *Non peribunt in æternum. Ipſe enim ſcit figmentum noſtrum. Memento, quod ſicut lutum feceris me*. Optimè quidem novit, quam ſimus ad peccandum faciles; prævidet tamen etiam, quòd ſi nobis ſua præbeat auxilia, ſuamque nobis dexteram porrigat ad reſurgendum, nos quoq; illis cooperaturi, nequaquam verò in peccato permanſuri ſimus: *Non peribimus in æternum*: licèt nonnunquam in hac vita mortem peccati incurramus.

1.Jo.3.9. Certum prædeſtinationis ſignum conformem eſſe Filio Dei. Jo.1.12.

S.Ber. ſer. de trip. cohær.

Rom. 8.

Prædeſtinatio in ſui executione fundatur ſuper merito noſtro.

S. Bern. ib.

Joan. 10.

4 Sanctus Proſper de differentia differens, quæ eſt inter certitudinem infallibilem Dei circa electionem noſtram, & incertitudinem, qua nos circa eandem angi-

S. Proſp. reſp. 12. ad object. Vinc.

nur,

Digitized by Google

mar, in hæc verba ſcribit: *Prædeſtinatio Dei etſi apud nos, cum in præſentis vitæ periculo verſamur, incerta eſt; apud illum tamen, qui fecit quæ futura ſunt, incommutabilis permanet.* Imò quanta eſt infallibilitas, & certitudo prędeſtinationis noſtræ apud Deum, tanta eſt illius apud homines incertitudo. Ac proinde Eccleſiaſtes ait: *Sunt juſti atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, utrum amore vel odio dignus ſit:* Homo enim breviuſculo ſuo intellectu ad hoc nunquam valet pertingere, an de electorum vel reproborum ſit numero computandus: *Neſcit homo, quamvis virtuoſus ac ſapiens ſit*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *quoniam neſcit, an ſit in charitate, & ſtatu ſalutis, an in peccato mortali; ſicque ignorat, an mereatur, & dignus ſit amari à Deo, an odio haberi ab eo. Et quamvis experiatur ſe Deum diligere, ignorat tamen, an diligat Deum charitate infuſa, an ſolum naturali & acquiſito amore.* Hugo Cardinalis ſimiliter inquit: *Inter cæteras cauſas humiliandi ſe, una eſt incertitudo finis, quia quantumcunque ſit homo bonus, & ſapiens, neſcit tamen, qualem habebit exitum; & ita neſcit, an ſalvandus ſit, an damnandus.* Ad minus videri poſſet, Sanctum Paulum Apoſtolum, *vas electionis*, de ſua ad gloriam electione nequaquam dubitare debuiſſe; ſiquidem prima, & æterna Veritas hanc ipſi revelaverat, dicendo: *Vas electionis eſt mihi iſte:* & tamen ad Corinth. expreſſis verbis ſcribit: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum: Qui autem judicat me, Dominus eſt. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à DEO.* Quòd ſi igitur Sanctus Paulus de prædeſtinatione ſua certus non fuit, quis ſe de electorum numero eſſe promittere ſibi poterit? *Quis poteſt dicere: Ego de electis ſum*, inquit Sanctus Bernardus, *ego de prædeſtinatis ad vitam, ego de numero filiorum? Quis hæc, inquam, dicere poteſt, reclamante Scriptura: Neſcit homo, an ſit dignus amore, an odio?*

Prædeſtinatio noſtra apud Deum certa eſt, nobis autem incerta eſt. Eccl. 9. 1.

Dion. Car. ib.

Hug. Car. ib.

1. Cor. 4. 4. Act. 9. 15.

S. Bern. ſer. 1. in ſeptuag.

5 S. Iſajas Propheta Seraphinos nobis deſcribit, duabus alis faciem Altiſſimi velantes, duabus aliis verò alis pedes, duabus denique alis volantes. Cujus myſterium S. Hieronymus in hæc nobis verba exponit: *Faciem enim & pedes ejus operiunt, quia & præterita ante mundum, & futura poſt mundum, ſcire non poſſumus; ſed media tantum, quæ in ſex diebus facta ſunt, contemplamur.* Hæc etenim notitia, & ſcientia infallibilis ſoli Deo reſervatur: *Deus enim ſoli cognitus eſt numerus electorum, in ſuperna felicitate locandus.* S. Paulus Apoſtolus in eadem Epiſtola ad Corinthios cap. 9. ſubdit: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne fortè cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Ex quibus verbis liquet, ipſum de gloria adipiſcenda dubium, & anxium fuiſſe, licèt etiamnum in hac vita, ad eandem raptus, atque inſuper arcanorum divinorum particeps factus fuerit: *Raptus in paradiſum audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Quis igitur in comparatione hujus tanti Apoſtoli propriæ electionis ſecuritatem ſibi promittere poterit?

Iſa. 6. 2. S. Hier. ib. Infallibilis ſcientia noſtræ ſalutis ſoli Deo reſervata eſt.

1. Cor. 9. 27.

2. Cor. 12. 4.

6 Porrò rationes, ob quas Deus nos de prædeſtinatione adeò incertos eſſe voluerit, variæ à variis aſſignantur. Enimverò quædam olim Imperatricis Romanæ cubicularia, ſumma cum inſtantia S. Gregorium Magnum rogavit, ut ſe redderet certiorem, an ſcilicet de numero electorum eſſet, an verò non? Curioſa profectò erat quæſtio: Sed audiamus, quod à S. Pontifice retulit reſponſum; in hæc enim verba ad eandem reſcripſit: *Quod vero dulcedo tua in tuis epiſtolis ſubjunxit, importunam ſe mihi exiſtere, quoadusque ſcribam, mihi eſſe revelatum, quia peccata tua dimiſſa ſunt, rem & difficilem pariter, & inutilem poſtulaſti. Difficilem quidem, quia ego indignus ſum, cui revelatio fieri debeat. Inutilem vero, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cum jam die vitæ tuæ ultimo plangere eadem peccata minime valebis. Quæ dies quouſque veniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida, metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lavare. Certè Paulus Apoſtolus jam ad tertium cœlum aſcenderat, in paradiſum quoque ductus fuerat, arcana verba audierat, quæ homini loqui non licebat; & tamen adhuc trepidans dicebat: Caſtigo corpus meum &c. Adhuc timet qui jam ad cœlum ducitur, & jam timere non vult qui adhuc in terra converſatur? Perpende dulciſſima filia, quia mater negligentiæ ſolet eſſe ſecuritas. Habere ergo in hac vita non debes ſecuritatem, per quam negligens reddaris; ſcriptum eſt enim: Beatus vir qui ſemper eſt pavidus. Et rurſus ſcriptum eſt: Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. In pauco ergo hujus vitæ tempore mentem veſtram neceſſe eſt ut tremor teneat, quatenus per ſecuritatis gaudium ſine fine poſtmodum exultet.* Inter alia ſalutaria monita, quæ S. Paulus ad Philip. tranſcripſit, unum hoc fuit: *Cum metu & tremore ſalutem veſtram operamini.* Quibus verbis indicare voluit, aſſecurationem ęternæ ſalutis noſtræ, quæ ultimus eſt prædeſtinationis effectus, ſuper fundamentum quoddam, quod ſemper vacillet, ſtabiliendum eſſe: *Cum tremore ſalutem veſtram operamini.* At verò reflectatis vos velim ad verba ejuſdem Apoſtoli immediatè ſequentia: *Deus eſt enim qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* At verò dices fortaſſe: ſi ita eſt, quòd Deus ſit, qui operatur in electis, & ad perfectum illos finem perducit, quid opus eſt timere? Audite, obſecro, quinam ſint illi, in quibus Deus per divinam gratiam ſuam operatur. Apud Iſajam inquit Deus: *Ad quem autem reſpiciam, niſi ad trementem ſermones meos?* Quantò navigia opulentioribus ſunt mercibus onuſta, tantò majori timore qui in illis ſunt, percelluntur, donec in portum appellant: Idem quoque hominibus ſanctiſſimis contingit: quamdiù ad beata cœli littora feliciter non pervenerunt, tamdiù ſe de numero prædeſtinatorum eſſe, ſe aſſecurare non audent. Judas Iſcariotes, non minùs quàm alii Apoſtoli, illud incarnatæ Sapientiæ ſtipulatum audivit promiſſum: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum:* Et tamen præter uniuſcujuſque, qui illum noverat, expectationem, condemnatus fuit. Alii Apoſtoli, collegæ ipſius, nunquam, ne per umbram quidem, malum aliquod de ipſo ſuſpicari poterant, etiam quando Chriſtus in ultima cœna illum tanquam traditorem manifeſtarat. Nimirùm ſapientiſſimus Magiſter noſter per formidabile hoc exemplum demonſtrare voluit, quantū homines de ſemetipſis diffidere debent, quamdiù vivunt, etiamſi viri ſint Apoſtolici, quia nonnunquam contingit ut etiam ſubl imiſſimæ Cedri Libani miſerabiliter in terrā corruant. Econtra verò voluit, ut uſque ad ultimum ſpiritum à ſpe adipiſcendi Regni cœleſtis non decidamus, reſpicientes in exemplū boni latronis, necnon ad converſionem Magdalenæ peccatricis, in unico inſtanti in eximiā ſanctam, & ſpeculum pęnitentię tranſmutatę.

Rationes, quare Deus voluerit prædeſtinationē noſtrā nobis eſſe incertā.

S. Greg. l. 6. ep. 22.

Philip. 2. 12.

Iſa. 66. 2.

Luc. 12. 32.

7 Sanctus Thomas Doctor Angelicus, ideò DEUM hanc prædeſtinationis noſtræ notitiam nobis abſcondere voluiſſe dicit, quia fieri poterat, quòd ſi unuſquiſq; finem ſuum ſciret, prædeſtinatus in divino ſervitio intepeſceret, atque hoc ſolo contentus, quòd ſalus ejus ſecura ſit, majorem ſibi acquirere perfectionem negligeret: reprobus autem ſe damnandum eſſe ſciens, in reprobum planè ſenſum degeneraret, atque ab omnibus operibus bonis deſiſtens, in horrendiſſimorum ſcelerum barathrum, & voraginem ſe præcipitaret: futurumque fuiſſet, ut Angeli, homines, cunctæque creaturæ ipſum, quamdiù vixiſſet, maximoperè fuiſſent abominatæ, Cœli ſuos illi denegaſſent influxus, ſol lucem, terra fructus ſuos, aer reſpirationem ei abnuiſſet; omnia denique animalia in ipſum ferocire incepiſſent, quemadmodum primo reprobo accidit, de quo Moyſes ita ſcribit: *Profugus habitavit in terra ad Orientalem plagam Eden.* Septuaginta legunt: *In terra Naid.* Cornelius à Lapide Rabinorum antiquorum refert opinionem, dicentium, terram ſub pedibus ejus contremuiſſe. Quòd ſi igitur creaturæ de Caini reprobatione, nullam habentes notitiam certam, ſed ſolùm probabilia id opinandi ſigna, nihilominus eum tam atrociter perſecutæ fuerunt; quantò magis ſe armaturæ fuiſſent ad caſtigandum præſcitos illos, quos ſemper Dei inimicos, & rebelles futuros eſſe certò, & infallibiliter noviſſent? E contrà verò ſi electi de electione ſua omnimodam haberent ſecuritatem, omnes creaturæ viſibiles, & inviſibiles certatim accurrerent, ut eis in omni genere devoti obſequii promptiſſimè ſervirent, iiſque ad nutum obtemperarent. Quia verò hoc ſæpè in ipſorum potuiſſet redundare periculum, ob metum, ne fortè exinde

Prædeſtinatio noſtra nobis occultatur ne tepeſcamus in ſervitio Dei.

Gen. 4. 16.

Corn. à Lap.

vanæ

Digitized by Google

vanæ gloriæ ſtimulos facilè conciperent; ideò divina providentia hoc offendiculum è medio removere voluit.

8 Præterea ſi quilibet prædeſtinatus certò ſciret, quid ſibi eventurum eſſet, utique omni fidei, & ſpei merito deſtitueretur: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*, inquit Apoſtolus, *tunc autem facie ad faciem*.

1. Cor. 13. 12. Si ſciremus certò nos eſſe prædeſtinatos, deſtitueremur merito fidei & ſpei.

Quot nunc electi per vitæ ſuæ decurſum vivæ fidei, vivaciſque ſpei actus eliciunt? Hiſce autem meritis deſtituerentur, ſi indubitatam ſibique perſpectam haberent gloriæ ſecuritatem. In pio quodam authore legiſſe me memini, quod ſequitur: *Cum quidam anxius inter metum & ſpem frequenter fluctuaret, & quadam vice mœrore confectus in Eccleſia ante quodam altare ſe in oratione proſtraviſſet, hæc intra ſe evolvit, dicens: O ſi ſcirem, quòd adhuc perſeveraturus eſſem! Statimque audivit intus divinum reſponſum: Quid ſi hoc ſcires, quid facere velles? Fac nunc, quod tunc facere velles, & bene ſecurus eris. Mox conſolatus & confortatus, divinæ ſe commiſit voluntati.*

Thomas de Kemp. lib. 1. de imit. Chriſt. c. 25.

In compendio vitæ S. Franciſci Saleſii à Giarda conſcriptæ, lib. 1. cap. 4. legitur, quòd cum diabolus Sanctum Franciſcum in primis annis Dei ſervitio, & mundi contemptui totaliter deditum eſſe vidiſſet, difficultatem ſalutis obtinendæ, modicumque prædeſtinatorum numerum, ejus menti contemplandum objecerit; eumque adeò vehementer aggreſſus fuit, ut eum induxerit ad concipiendum metum, ne fortè de numero electorum nequaquam eſſet: Quæ moleſta cogitatio adeò animum ejus invaſit, ut præ nimia triſtitia, ſomno, appetitu, & quiete ſua interna deſtitutus, fuerit factus adeò pallidus, & extenuatus, ut agnoſci vix poſſet. Veruntamen in fidelitate erga Deum nequaquam defecit, quin potiùs hæc majorem ſemper & majorem in eo vigorem accepit; ac tandem poſt multas orationes, & lachrymas, ita intra ſemetipſum ſtatuit, quòd licèt indignus eſſet, qui DEUM per omnem æternitatem videret, eoque frueretur, reſolutiſſimus tamen manere vellet, ad eidem omni cum fidelitate & amore inſerviendum. Hacque ratione à Beatiſſima Virgine, cui ſe tenerrimè recommendaverat, pulſis ab ejus corde omnibus timoris, & ſuggeſtionum diabolicarum tempeſtuoſis procellis, conſolatus permanſit.

Giarda in vita S. Franc. Sales l. 1. c. 4. Notabile exemplum.

Sanctus Proſper in hac materia ſequens nobis tradit documentum: *In remotiſſimo ab humana cognitione ſecreto præfinitio hujus electionis abſcondita eſt, ut perſeverantem humilitatem utilis metus ſervet, & qui ſtat, videat, ne cadat.*

S. Proſp. lib. de voc. gent. cap. ult.

Quòd ſi aliquis in obſcuro & ſqualido carcere reclufus, penitùs ignoraret, quidnam de ſe ſtatuendum eſſet, an, & quando ſit egreſſurus, an tanquam filius à rege, diademate regio ſit coronandus, regnique ipſius hæres declarandus, an verò tanquam rebellis, & filius ſpurius, ac degener, in furcam agendus; quanto cum timore quantaque cum innocentia talis in carceris illius anguſtiis victurus eſſet, ne penès regem, à quo exitus fortunæ ipſius, ſive bonus, & felix, ſive funeſtus, & lachrymabilis dependet, ſe culpabilem & reprehenſibilem conſtituat? Nos omnes, quamdiù præſens hæc vita durat, in anguſto corporis noſtri carcere recluſi hæremus, ignorantes, an, & quando anima noſtra ex hoc carcere egreſſura ſit, an veluti cohæres Dei in ejus regno ſit futura, an verò æternaliter punienda, quia *neſcit homo, utrum* anima ejus *amore vel odio digna ſit*. Ut igitur homo, quamdiù rigidus hic carcer durabit, ſe DEO gratum & acceptum reddere ſtudeat, ut tandem ab eodem æternæ gloriæ diademate coronari poſſit, DEUS illum in continua incertitudine permanere voluit, quia *beatus homo qui ſemper eſt pavidus*.

Pulchrum ſimile.

Prov. 28. 14.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Præſcientiæ Dei infallibilitas in electione noſtra libertati arbitrii noſtri nequaquam præjudicat.

THEMA.

Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui. Eccl. 15. v. 14.

1 EX quo æternæ Veritatis Spiritus per veridicum Eccleſiaſtici calamum certiores nos fecit, quòd Deus homini arbitrii ſui libertatem nunquam eripiat, conſequens eſt, quòd idem Deus in prædeſtinatione, quæ apud Deum certiſſima & infallibilis eſt, libertatem noſtram pariter nequicquam offendat. Tametſi enim prædeſtinatio indubitatam præſcientiam, & irrevocabile decretum includat, arbitrii tamen noſtri libertas plenè ſalvatur; cujus ratio eſt, quia decretum ſalvandi electum, vel præſcitum damnandi, fundatur ſuper certiſſima cognitione & præſcientia Dei, quam ab æterno habuit; at verò, ut Origenes ait: *Non ideo aliquid erit, quia DEVS ſcit; ſed quia futurum eſt, a Deo ſcitur, antequam fiat.*

Dei infallibilis præſcientia non tollit libertatem arbitrii noſtri.

Orig. in Ep. ad Rom. c. 7. lib. 1.

Etenim Deus irrevocabilibus æternitatis annalibus ſuum inſcribit decretum beatificandi hanc vel illam animam, quia certò prævidet, illam ſpontè cooperaturam eſſe auxiliis, quæ ei pro conſecutione hujus finis eſt ſubminiſtraturus, perſeverando in hac cooperatione uſque ad ultimum vitæ ſpiritum. Porrò ſcientia, quam Deus de rebus futuris habet, infallibilis eſt, & purè ſpeculativa, quæ ſubjectum non producit, ſed ſupponit; ideoque hæc notitia nulla ratione opera noſtra alterat, ſed eſt illis totaliter extrinſeca; nec inducit in nobis neceſſitatem, nec libertatem noſtram diminuit, cum hac etiam ſtante, prævaricari & virtuosè operari poſſimus: *DEVS ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui, adjecit mandata, & præcepta ſua, ſi volueris mandata ſervare, conſervabunt te: Appoſui tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam: Ante hominem vita, & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.* Hæc autem libertas hominis ſemper illæſa manet, divinique decreti neceſſitatem & infallibilitatem ſecum compatitur, quia Deus prævidet & cognoſcit, animam ſuæ prædeſtinationi ſpontè eſſe cooperaturam.

Eccl. 15. 14.

Sanctus Auguſtinus idipſum quoad præſcitos exemplificat, quorum licèt certò prævideat & ſciat malum exitum, quoad illum tamen ipſe nullam partem habet. *Neminem*, inquit præfatus Auguſtinus, *DEVS ad peccandum cogit; prævidet tamen omnes, qui propria voluntate peccabunt. Cur ergo non vindicet juſtus, quæ fieri non cogit præſcius? Sicut enim nemo memoria ſua cogit facta eſſe quæ præterennt, ſic Deus præſcientia ſua non cogit facienda quæ futura ſunt.*

S. Auguſt. ſentent. 39.

Certitudo, quam Deus pro parte ſua habet de iis, quæ operaturi ſumus, nequaquam in nobis neceſſitatem inducit, cum ſæpè nos à propria malitia ſeduci patiamur: Eſt enim infallibilitas illa divinæ præſcientiæ effectus, cui ab æterno omnia præſentia exiſtunt: Unde idem S. Auguſtinus alio in loco ad noſtram doctrinam ita ſcribit: *Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præſcivit; imo ideo non dubitatur ipſum peccare, cum peccat, quia ille, cujus præſcientia falli non poteſt, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, ſed ipſum peccaturum eſſe præſcivit: qui ſi nolit, omnino non peccat; ſed ſi peccare voluerit, etiam hoc ille præſcivit.*

S. Auguſt. de Civ. Dei l. 5. c. 10.

Contingit nonnunquam, quòd dum quis infirmatur, adveniat medicus vir magnæ experientiæ, eidemque infirmo ex multis infirmitatis illius indiciis mortem infallibiliter prædicat. Quis ſapiens medicum hunc ſua prædictione ſive prognoſtico, quod infallibiliter adimplebitur, in mortem talis infirmi influxiſſe, eique peſtiferam hanc infirmitatem cauſaſſe, dicere audebit? Non enim medicus, mortem, vel infirmitatem illam prædicendo, cauſavit; ſed languens per inordinatos exceſſus, quos dum ſanus eſſet, voluntariè commiſit, & morbum pariter & mortem ſibimetipſi voluntariè accerſivit: medicus autem judicium ſuum de malo morbi illius exitu, qui infallibilis erit, ſecundùm regulas ſcientiæ medicinæ, quæ fallaces eſſe non ſolent, edicit.

Confirmatur ſimilitudine.

2 Alii Doctores eandem veritatem per ſequentem explicant ſimilitudinem. Dum enim excubitor aliquis, qui in altiſſima turri, mari vicina, agit excubias, navigium aliquod in alto mari ventis contrariis agitatum ſub-

Alia ſimilitudo.

mergi videt, ſubmerſionem illam certiſſimè novit, quia oculus illum nequaquam fallit, neque infortunium hoc prodit, niſi poſtquam nuncius illius advenit: Quis hunc excubitorem in naufragium illud influxiſſe, aut illius culpam, quantumvis minimam contraxiſſe, dicere præſumet? Vita hæc noſtra, hicque mundus, eſt veluti mare quoddam immenſum

Pſ. 103. 25.

(*hoc mare magnum*) in quo omnes in fragilibus navigiis, id eſt, hiſce corporibus noſtris navigamus. Sæpè autem contingit, quòd navigia hæc à ventis contrariis diabolicarum tentationum, vel inordinatarum paſſionum noſtrarum agitata, in æternæ perditionis barathrum ſubmergantur: quod infortunium Deus,

Pſ. 137. 6.

qui *alta a longe cognoſcit*, diù antequam accidiſſet, prævidet, certòque & infallibiliter futurum eſſe prædicit: Audebit ne aliquis tam eſſe temerarius, ut Deum per hanc prævisionem naufragii illius authorem eſſe

S. Dionyſ. Areop. de div. nom. c. 4.

dicere præſumat? Sanctus Dionyſius Areopagita inquit: *Noluit natura illius, quam liberam condidit, jus violari:* id quod conſonat cum axiomate thematis diſcurſus hujus, quod ex Eccleſiaſtico deſumpſimus; indeque ſequitur, hominem ex propria voluntate vel damnari vel ſalvari; Deus enim in hac navigatione non vult coactos, ſed merè voluntarios. Optimè in hanc

S. Aug. l. 3. c. 4. de liber. arbitr.

rem Sanctus Auguſtinus, de libero arbitrio diſſerens, in hæc verba ſcribit: *Sicut itaque ſibi non adverſantur hæc duo, ut tu præſcientia tua noveris, quod alius ſua voluntate facturus eſt: ita Deus neminem ad peccandum cogens, prævidet tamen eos, qui propria voluntate peccabunt. Cur ergo non judicet juſtus, quæ fieri non cogit præſcius?* Id quod cum hactenùs dictis perfectiſſimè convenit. Subdit verò idem Sanctus Doctor: *Et ſicut tu quædam quæ feciſti, meminiſti, nec tamen quorum meminiſti omnia feciſti: ita Deus omnia, quorum ipſe auctor eſt, præſcit, nec tamen omnium, quæ præſcit, ipſe auctor eſt: quorum autem non eſt malus author, juſtus eſt ultor.*

Joan. 10. 28. 3. 21 electis lapſis dat gratiam cito reſurgendi.

3 Ex quo Deus cœleſtis Paſtor de ovibus ſuis dicit: *Non rapiet eas quisquam de manu mea; non peribunt in æternum*; advertendum eſt, quòd hæc infallibilitas in indubitata rerum omnium futurarum, omniumque futurorum eventuum notitia & ſcientia fundetur. Porrò nulli ignotus eſt ſequens Apocalypſeos textus:

Apoc 3. 11.

Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam; ex quibus verbis nonnulli hanc deduxerunt conſequentiam, quòd etiam electi à gradu per æternam prædeſtinationem illis deſtinato decidere poſſint, licèt certum ſit, quòd hoc nunquam ſit futurum, non quia ſequi non poſſit, ſed quia cum à Deo, qui nec falli, nec fallere poteſt, ita prævisum eſt, minimè ſequetur. Præterea ſciendum eſt, prædeſtinatos præclaro gaudere privilegio, à Regio Pſalmiſta his verbis inſinuato:

Pſ. 36. 24.

Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet: cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam: & ideò ſi nonnunquam electum cadere contingat, Deus hanc illi præſtabit gratiam, ut ſubitò iterùm reſurgat.

Refellitur reproborum murmur contra Deū.

4 Verum enimverò opportuna hîc ſe prodit occaſio, DEUM ab omni reproborum liberandi murmure, qui opponere ſolent, quòd dum Deus ſalvare vult electos, iisdem ad conſequendum hunc effectum auxilia efficacia copiosè ſubminiſtret, id quod cum ipſis nequaquam facit, ut à ruinis ſuis reſtaurari poſſint; adeoque parùm curare videatur ipſorum ſalutem. Eſt autem hæc falſiſſima calumnia. Et quidem pro hujus blaſphemiæ repreſſione opportunè ſerviet illa ſæpiùs à me lecta infirmi, & medici ſimilitudo: Qui ambo

Probatur inſigni ſimilitudine impios propria voluntate perire.

ſanitatem per modum finis efficaciter deſiderant, ſiquidem quilibet illorum ad hunc finem aſſequendum illa adhibet media, quæ ad illius conſecutionem deſerviunt, dummodò aliundè non impediantur. Advertendum tamen hîc eſt, neceſſarium eſſe, ut infirmus à conſilio medici dependeat, & juxta illius dictamina ſeſe gubernet, ſi ad ſanitatem pertingere velit; nequaquam verò ſe juxta proprium capricium debet dirigere. Eadem igitur ratione Deus eſt qui de ſeipſo

Matt. 9. 12.

ait: *Non eſt opus valentibus Medicus, ſed male habentibus*; & ſtatim ſubjungit: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam*. Videns itaque DEUS reprobum ad mortem uſque infirmum, quæ non adhibet media, ut illum denuò ad æternæ ſalutis ſtatum reducat? Quæ non præſcribit remedia Sacramentorum, orationum, ſacrificiorum, prædicationum, exhortationum ſpiritualium, fraternarum correctionum, comminationis ſuppliciorum, inſpirationum internarum &c. *quid potui ultra facere, & non feci?* Plenæ

Matt. 9. 17

ſunt Scripturæ ſacræ auxiliorum, quæ DEUS reprobis ſubminiſtrat; ipſi verò ex propria malitia in peccatis indurati, remediis à cœleſti Protomedico præſcriptis ſurdas aures præbentes, non ſolùm iis non obediunt, ſed & ſæpè derident recipe pro ipſorum ſalute præſcriptum. Ac proinde nullam habent lamentandi occaſionem. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*: Si autem juxta proprium capricium ſe gubernare velint, ſignum eſt, quòd vitam æternam parvi æſtiment.

S. Vinc. Ferr. ſ. 1. Dom. Septuag. Ex malitia propriæ voluntatis plures damnantur quam ſalvantur.

5 Seriam merentur reflexionem quæ apud Sanctum Vincentium Ferrerium leguntur ſequentia verba; quærit enim: *Vnde eſt, quod plures damnentur, quam ſalventur?* Citatque authoritatem S. Thomæ dicentis: *Plures Angeli permanſerunt, quam peccaverunt, ſed in hominibus pluries oppoſitum verum eſt*. Sanctus Vincentius autem, malum hoc à perverſa noſtra voluntate derivari, in hæc verba reſpondet: *Eſt malitia voluntatis eorum, qui poſſent ſalvari, ſi vellent, & nolunt, accuſando divinam prædeſtinationem, dicentes, quod non poteſt deficere, cum tamen non cogat aliquem, nec auferat liberum arbitrium: ſicut mea ſcientia, & viſio, quod eſtis hic, non cogit vos eſſe hic*. Adducitque illum Eccleſiaſtici textum, in themate hujus diſcurſus expreſſum: *DEVS ab initio, &c.* & præcipuè ſuper illa verba ſe reflectens: *Quod placuerit ei, dabitur illi*, hanc inſtituit conſiderationem: *Si dicatur: Si illud quod placet homini, datur, ergo omnes ibimus ad paradiſum, quia omnes volumus ire illuc; reſpondeo de illo qui dicit ſe ire Bononiam, & recipit viam Nurtiæ: ſic ſuperbus verbo ſe dicit ire ad paradiſum, ſed de facto recipit viam inferni. Vnde non dicitur voluntas, ſed velleitas*. Hactenùs S. Vincentius Ferrerius, *ut obſtruatur os loquentium iniqua*.

Libertas propriæ voluntatis defenditur. Eſther 13. 9.

6 Verum enimverò, quid dicemus ad propoſitiones quaſdam, quæ libertati noſtræ totaliter videntur eſſe contrariæ? Etenim in libro Eſther c. 13. dicitur: *Domine, Domine, rex omnipotens, inditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſſit tua reſiſtere voluntati*. Præterea in oratione quadam ſecreta, quæ per decurſum anni ſub miſſa dicitur, hæc verba habentur:

Luc. 14. 23.

Noſtras ad te rebelles compelle propitius voluntates. Similiter in parabola de invitatis ad nuptias dicitur: *Compelle intrare*. Quonam igitur modo noſtra ſalvatur libera voluntas? Dubium hoc Cajetanus ſolvit

Cajet. ibid. Quomodo inclinet Deus propriam voluntatem noſtram. Did. Stell. ibid.

dicendo, hæc intelligenda eſſe, *non quod compellatur voluntas, ſed mutantia voluntatem talia ſunt, ut compellatur quis mutare voluntatem*. Porrò quonam modo DEUS voluntatem noſtram incliner, Didacus Stella id fieri dicit: *Primo, oſtendendo voluntati noſtra tantum bonum, ut ipſa non poſſit non appetere illud. Secundo, removendo & abſcondendo omne malum: & cum objectum voluntatis ſit bonum, tantum bonum poteſt voluntati repræſentare, ut non poſſit non amare illud, quod videt bonum: & iſto modo liberum hominis arbitrium ſubjicitur DEO: quod compellere voluntatem non eſt*. Ad textum ex libro Eſther allatum reſpondetur per verſionem Septuaginta, quæ ſic habet: *Et non*

Septuag. 13.

eſt qui diſſentiat a te, cum volueris ſalvare Iſrael. Quando enim Deus decrevit velle aliquid à libera voluntate hominis, ipſe, de quo Sanctus Joannes ait:

Joan. 2. 25.

Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine, tales novit invenire occaſiones, taliaque ei proponit motiva & rationes, ut ad voluntatem Dei inclinetur, & ab eo, quod majus bonum ſuum eſſe comprehendit, & agnoſcit, non diſcrepet, neque diſcordet, id eſt, *de facto non reſiſtat*, licèt de poſſibili reſiſtere poſſit; nec ſe opponet voluntati, & beneplacito divino, quia bonum cognoſcet infinitum, ſcilicet æternam ſuam ſalutem, quam ei offert.

Luc. 15. 4. Deus ſuaviter inclinat voluntatem noſtram ad bonum.

7 Ex parabola de Paſtore, qui amiſſa una ove, tanta cum anxietate eandem inquirit (*vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat illam*) clarè colligitur, qualis ſit cuſtodia, qua DEUS electos cuſtodit, & protegit (*& cum invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens*) allu-

Digitized by Google

alludit enim hæc à Salvatore compoſita parabola ad patientiam, qua Deus ſuſtinet electos, eosque expectat ad pœnitentiam, variisque modis ad illam amplectendam excitat, ac tandem benignè recipit, blanditiis demulcet, paternèque eoſdem cuſtodit: *Quos*
Rom.8 30.
prædeſtinavit, inquit Apoſtolus, *hos & vocavit; & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Subminiſtrat quoque auxilia efficacia, ut vehementibus dæmonis & mundi tentationibus reſiſtere poſſint, quando vel maximè ab illis infeſtantur; adeoque *attingit a fine uſque*
Sap. 8.30.
ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. Nullam infert vim, aut violentiam voluntati noſtræ, ſed ſuaviter eandem inducit, & attrahit, ad faciendum quicquid vult. *Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis*
Act. 9.1.
in diſcipulos Domini, extrinſecùs videbatur eſſe lupus; & tamen erat de numero electorum (*Vas electionis eſt mihi iſte*): ſed quonam modo eundem Saulum ad ovile ſuum reduxit? Nimirùm *circumfulſit eum lux de cælo. Ego ſum IESVS Nazarenus, quem tu perſequeris.* Et quidem licèt dum eum ex equo dejiceret, eumque oculorum ſuorum lumine ad tempus deſtitueret, aliquam Saulo violentiam inferre videbatur; hanc tamen eidem reverà non intulit, ſed potiùs Chriſtus illi interiùs tale lumen & notitiam ſuam communicavit, ſuamque inſuper ei præſentiam corporalem exhibuit, ut ſpontè voluntatem ſuam in ejus tradiderit poteſtatem, dicendo: *Quid me vis facere?* Notandum quoque eſt, quòd tametſi in illis Prophetæ Regii verbis, quæ à nobis ſuperiùs prædeſtinatis adaptata
Non vero cogit.
fuerunt, ſcilicet: *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur*, aliqua videatur inſinuari violentia; contrarium tamen illius ſtatim ſequentibus verbis inſinuatur, cum dicitur: *Et viam ejus volet*; ly enim *volet*, omnem
Pſ. 36.23.
excludit violentiam. Et idem quoque in Pſalmo 21. hiſce verbis innuitur: *Salvum faciat eum, quoniam vult eum*; hæc enim intelligenda ſunt de voluntate Dei libero arbitrio noſtro conjuncta, & aſſociata. Enimverò Dei ſapientia & omnipotentia facilè invenire poſſunt occaſionem talem, per quam voluntas noſtra dulciter & ſuaviter inducatur ad amplectendum illud bonum, quod ei proponitur, absque eo quòd vel
Job 25.2.
in minimo lædatur ejus libertas. Unde apud Jobum dicitur: *Poteſtas, & terror apud eum eſt, qui facit concordiam in ſublimibus ſuis*; id eſt: in portione ſuperiori voluntatis noſtræ, quæ libera & domina eſt, Deus ſuam quoque voluntatem aſſociat, diſponendo illam, ut liberè divino ejus beneplacito ſubjiciatur. Si enim divina ejus præſentia in Oreb efficere potuit, ut ignis in dumeto arderet, nec tamen viror ejus offenderetur; multò magis præſtare valebit, ut viror & libertas voluntatis noſtræ, ab ipſo dulciter perſuaſæ, illæſus permaneat, licèt in ea dominetur ignis ille, de
S. Aug. lib. de Spiritu & lit. c. 33.
quo dicitur: *Deus ignis conſumens eſt.* Sanctus Auguſtinus verba illa: *Vult DEVS, omnes homines ſalvos fieri, & in agnitionem veritatis venire*, & præcipuè ly *vult* in pondere ſanctuarii trutinat; ſiquidem eadem in ſenſu ſequenti interpretatur: *Non ſic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè, vel malè utentes, juſtiſſime judicentur.*

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Reprobi auxilia Dei reſpuendo damnantur ob ſuam obſtinationem, in cujus exemplum Judas adducitur.

THEMA.

Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum. Oſeæ 13. v. 9.

Prædeſtinatio ad gloriã Deo aſcribenda eſt, perditio vero noſtra, nobis ipſis.
1 HIc Oſeæ textus evidenter probat, quòd ſicut prædeſtinati ſuam ad gloriam electionem auxiliis divinis in acceptis referre debent, ita reprobi æternæ perditionis ſuæ cauſam ſibi ipſis debeant tribuere: *Perditio tua.* Et ideò DEUS ſe glorificationis & electionis noſtræ authorem eſſe gloriatur, dicendo: *Tantummodo in me auxilium tuum*; non tamen vult

agnoſci vel æſtimari, veluti reprobationis noſtræ inſtrumentum, quòd aliquid vel minimum ad illam contulerit. Ac proinde Spiritus Sanctus in libro Sapientiæ
Sap. 1.12.
dicit: *Nolite zelare mortem in errore vitæ veſtræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum veſtrarum: quoniam DEVS mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.* Deus quidem cœlum pro noſtro
Matt. 25.34.
incolatu creavit: *Poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi*; nuſquam tamen invenietis, quòd creaverit infernum, ſiquidem fabri hujus barathri angeli rebelles fuerunt. Deus noſter, quantum eſt ex parte
1. Tim. 2.4.
ſua, omnes ſalvari cuperet: *Omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; in tantum vero homo damnatur, in quantum ſe Dei voluntati vult opponere, quæ ſemper pro noſtro bono & emolumento ſolicita eſt, ne ſcilicet in æternæ perditionis abyſſum præcipitemur. Imò nihil excogitari poteſt, quod Deo magis diſpliceat, quàm noſtra damnatio, per quam inæſtimabilis Unigeniti ſui ſanguis con-
S. Fulg. l. 1. ad monim.
culcatur. Sanctus Fulgentius ſuper illa verba S. Pauli contra reprobos differentis ſcribens, ſcilicet: *DEVS volens oſtendere iram ſuam &c.* nos monet, dicens: *Quæſo, ut hunc locum Apoſtoli diligenter attendas. Notum*
Rom. 9.22.
namque eſt, iram Dei dici non poſſe, niſi ubi creditur hominis iniquitas præceſſiſſe. Cauſa etenim ob quam Deus gratiam ſuam à præſcitis aufert, hæc eſt, quia ſcilicet illam rejiciunt, eaque abutuntur, ac demum, ut dæmoni adhæreſcant, à Deo ſe avertunt, illumque deſe-
S. Proſp. ad cap. Gal. in ſent. ſup. c. 7.
runt. S. Proſper contra ejuſmodi rebelles peccatores ſcribens, inquit: *Gratia Dei non prius eos deſeruit, quam ab eis deſereretur: & quia hoc ipſos voluntaria facturos defectione prævidit, ideo in prædeſtinationis electione illos non habuit.*

Impii damnantur quia contra voluntatem Dei in ſuis impietatibus perſeverare voluerunt.
2 Et verò ſi DEUS præſcitos à ſe rejiceret, vel eoſdem è paradiſo in ſempiternum proſcriberet, quia ita ſibi placet, vel quia cœli eſt dominus, qui illum dare poteſt, cui vult, adhuc excuſari poſſet, quò minùs crederetur erga prædeſtinatos nimiùm fuiſſe partialis. At verò non ideo præſciti à cœlo exulant, non illos reprobavit ex ſolo arbitrii ſui libito, ſed quia contra voluntatem ſuam in impietatibus ſuis perſiſtere voluerunt, nec quicquam regnum ejus æſtimarunt. Prævidit, quòd auxilia ipſius, nec non & gratias quas illis liberaliter obtulit, contemptibiliter repulſuri eſſent, ut ſe gloria ipſius indignos efficerent. In Geneſi
Gen. 2.8.
dicitur: *Plantaverat autem DEVS paradiſum voluptatis a principio, in quo poſuit hominem quem formaverat.* At verò, dicite ſodes, nunquid Deus ſciebat quòd homo prævaricando ipſius interdictum, ab hoc paradiſo in ſempiternum exulare vellet? Cur igitur in ipſius gratiam hunc tot deliciis refertum paradiſum plantare voluit? Eandem quoque difficultatem Theo-
Theodor. ib.
doretus in hæc verba movet: *Sed qua de cauſa Deus hominem in paradiſo poſuit, cum paulo poſt inde eum eſſet expulſurus?* Atque ad propoſitum noſtrum aptè reſpondet, inquiens: *Primo quidem, quia DEVS neminem ex præſcientia damnat, ſed poſtea quam peccaverit: ideo & quamvis Adæ caſum ſciret, bonorum tamen participem fecit.* Ita quoque licèt DEUS, per ſuam infallibilem præſcientiam, multorum reproborum ingratitudinem & obſtinationem peſſimam prævideat; eos tamen tolerat, & beneficiis demulcet, ne occaſionem habeant arguendi illum, tanquam erga electos partiali amore affectum, & ab illis averſum. *Novit Dominus qui permaneant ad coronam*, inquit
S. Aug. tr. 12. in Joan.
Sanctus Auguſtinus, *qui permaneant ad flammam: novit in area ſua triticum, novit paleam, novit ſegetem, novit zizania.* Verum quidem eſt, quòd dæmones valde inſidientur reprobis, ut hæc zizania citò in flammis infernalibus habere poſſint; providus autem Paterfamilias CHRISTUS mortem illorum ſæpè impedit, quæ aliàs filum vitæ ipſorum citò detruncare poſſet, idque facit, ne ſe excuſare poſſint, quaſi tempus ipſis indultum non fuiſſet, in quo ſe in frumentum electorum transmutare potuiſſent. *Omnis* igitur *iniquitas oppilabit os ſuum*; nullus enim
Pſ. 106. 42.
futurus erit reprobus, qui ſe excuſare poſſit, eò quòd manifeſtum nimis erit, DEUM erga illos omnibus partibus ſuis ſatisfeciſſe. *In me auxilium tuum*, ſed *perditio tua erit*; præſcitus enim ſponte ſua, & contra

Digitized by Google

Dei voluntatem præcipitare ſe voluit. *Secundum iſtam Dei praſcientiam & prædeſtinationem*, inquit S. Auguſtinus, *quam multæ oves foris nunc ſunt, & quam multi lupi intus; & quam multæ oves intus, & quam multi lupi foris.*

S. Aug. ib.

Reprobi ſibi ipſis cauſant præcipitiū. Prov. 19. 3.

S. Aug. lib. de grat. & liber. arb. c. 2. & 21.

3 *Perditio tua*. Sapiens reprobo indicat, quòd fruſtra & ſine cauſa de DEO lamentetur, cum potiùs præcipitium tribuere ſibi ipſi deberet; ait enim: *Stultitia hominis ſupplantat greſſus ejus, & contra DEVM fervet animo ſuo*. Unde Sanctus Auguſtinus continere ſe nequit, quin Dei partes, verſus illos, qui de Deo conqueruntur, defendendas in ſe ſuſcipiat. Et ideò prædictum Sapientis textum hoc modo contra eos legit: *Inſipientia viri violat vias ejus, DEVM autem cauſatur in corde ſuo*. Sacrilegumque impiorum os ſequenti Eccleſiaſtici textu obturare contendit: *Non dixeris Per DEVM abeſt, quæ enim odit, ne feceris. Ne dicas, Ille me implanavit, non enim neceſſarii ſunt ei homines impii*. Conſiderat quoque, quod in præcedenti diſcurſu diximus, ſcilicet, quòd Deus homini tam ad benè, quàm ad malè operandum libertatem dederit, impius autem libertate hac utatur in offenſam ſui Creatoris, ſitque ipſemet proprii exterminii & præcipitii infelix faber.

Eccl. 14. 12.

Ex finali ſententia in reprobos patet quòd ipſimet ſint ſibi cauſa damnationis. Matt. 25. 41.

4 *Perditio tua*. Obſervaſtisne aliquando modum, quo ſupremus Judex in finali judicio reprobos eſt condemnaturus? Modus hic utique hiſce verbis exprimitur: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus*. Circa quæ verba Origenes inquit: *Conſiderandum eſt, quoniam ſanctis non ſolum dictum eſt: Benedicti, ſed cum additamento Patris mei. Econtra autem reprobis non dicitur: Maledicti patris mei; nam benedictionis quidem miniſtrator eſt, maledictionis autem unuſquiſque ſibi eſt author*. Unde & Gloſſa ſuper Oſeam inquit: *Tu ipſe es cauſa tuæ perditionis*. Sanctus Auguſtinus quoque, poſtquam expoſuiſſet, quo fine nos Deus creaverit, dicendo: *Creaſti nos Domine ad te*; mox quoque unumquemque reprobum monet, ut firmiter credant, Deo nunquam in mentem veniſſe, quòd animam ullius hominis ſine ullis præcedentibus gravibus demeritis damnare velit. *Poteſt quidem* (inquit Sanctus Doctor contra Julianum ſcribens) *aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt; non poteſt aliquos ſine malis meritis damnare, quia juſtus eſt.*

Gloſſ. in Oſe. S. Aug. l. 5. cont. Julian. c. 18.

Pſ. 48. 18. Matt. 25. Quomodo impii in inferno comparentur ovibus.

5 Regius Vates in Pſalm. 48. quandam de damnatis ponit ſimilitudinem, quæ prima facie valdè impropria eſſe videtur: ait enim: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos*. Ex quo enim Salvator noſter electos ovium nomine eſt deſignaturus, cur David illo loco præſcitos inſtar ovium collocandos eſſe aſſerit? Pro reſponſione obſervandum eſt, ovis hanc eſſe naturalem proprietatem, quòd quando ad macellum ducitur, nullam prorſus faciat reſiſtentiam, aut ſtrepitum, nec ullum edat balatum; prout cæteroquin alia animalia faciunt. Ob hanc igitur proprietatem, Pſalmiſta reprobos ſicut oves in Inferno poſitos eſſe dicit, ut inſinuet, quòd cum reprobi ſibi ipſis probè ſint conſcii, quòd pœnas æternas non ſolùm jurè mereantur propter commiſſa à ſe ſcelera, verùm etiam quia tot auxilia illis à Deo diverſis temporibus ſubminiſtrata inſolenter abjecerunt; ideò quando in perditionis abyſſum deſcendent, inſtar ovis obmuteſcent, nec quicquam in ſui excuſationem adducere poterunt.

Job 21. 13.

Et ideò ubi Vulgata noſtra legit: *In puncto ad inferna deſcendunt*, alia verſio habet: *Cum quiete ad infernum deſcendunt*. In alio quoque Oſeæ loco Deus cuidam præſcito improperat, dicens: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te*. Ex quo loco clarè ſatis deducitur, Deum reprobis non deeſſe, quin lumen & agnitionem internam iis communicet: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: De obſtinatis autem præſcitis dicitur: *Fuerunt rebelles lumini*. In alio pariter Jobi loco hi reprobi apertiùs delineantur, cum de illis dicitur: *In puncto ad inferna deſcendunt*. Paulò ante verò Propheta dixerat: *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad ſonitum organi. Qui dixerunt DEO: Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*. Sapiens verò expreſſiùs de reprobis

Oſeæ 4. 6.

Pſal. 4. 7.

Joan. 1. 8.

Job 24. 13.

Job 21. 14. Sap. 1. 1. Deus reprobis non deeſt quin lumen internum illis communicet.

inquit: *Ipſi contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam in capite turbarum clamitat; in foribus portarum urbis profert verba ſua, dicens: Convertimini ad correptionem meam. En proferam vobis ſpiritum meum. Quia vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret, deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo & ſubſannabo*. Quam igitur Deus in reprobi perditione culpam habet? Imò quæ erga illos merita habet, dum illos toties ad ſalutem æternam conſequendam adjuvit, & promovit? Culpa profectò ipſorum eſt, qui ſurdis Deum clamantem & monentem auribus exceperunt.

Prov. 1. 8.

6 *Perditio tua*. Apud Ezechielem cap. 18. DEUS ſe adverſus impios contra ipſum tanquam partialem lamenta edentes, defendit, inquiens: *Ecce omnes animæ meæ ſunt*, id eſt, à me creatæ. Sanctus Auguſtinus autem breviter quidem, ſed nervosè dicit: *Nemo creatus eſt, ut periret*: Imò & ipſe Filius Dei expreſſè proteſtatur, inquiens: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores. Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii, & non ut convertatur a viis ſuis & vivat?* Et paulò poſt ſubditur: *Cum averterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit judicium & juſtitiam, ipſe animam ſuam vivificabit*. Quid clarius in pietatis divinæ defenſionem dici poſſet? Tota igitur difficultas in eo conſiſtit, ut reprobus ſe ad Dei promiſſa accommodet, ad DEUM ſe convertat, ſuumque deteſtetur peccatum; cujus ipſe omninò contrarium præſtat, temerè ſibi perſuadens, quòd in peccatis ad finem vitæ uſque inſordeſcens, in mortis articulo Dei miſericordiam in ſuo habeat arbitrio, non intelligens, non minus inter Divina attributa juſtitiam numerari, quàm miſericordiam. Enimverò ſi Salvator noſter ab impiis obtinere poſſet conſenſum abominandi peccata, eaque deponendi, hoc utique ad indulgendum illis in cœlos aditum omninò ſufficeret; ſiquidem illos aliud nihil præterquàm peccatum à cœlo valet excludere. Audiamus Sanctum Clementem, hac de re ita ſcribentem: *Audivimus ex ore Domini noſtri IESV CHRISTI, & optime edocti didicimus, quænam ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta, quæ nobis per IESVM CHRISTVM declarata eſt; ſcilicet, ne ullus pereat, ſed potius omnes homines, cum ei uno conſenſu crediderint, laudibus eundem uno ore & animo celebrantes, iidem in ſempiternum vivant*. Porrò ſi quæras cauſam, cur adeò ſit ingens reproborum numerus, non obſtante, quòd Deus, quantum poteſt, illos ad ſalutis ſtatum reducere ſatagat? Reſpondet Sanctus Ambroſius: *Vult Deus omnes homines ſalvos fieri, ſed ſi accedant ad eum; non enim ſic vult, ut nolentes ſalventur, ſed vult illos ſalvari, ſi & ipſi velint; nam utiq; qui legem omnibus dedit, nullum excepit à ſalute. Non eſt vera ſalus, ſi nolenti tribuatur*. Reproborum quidem anteſignanus Antichriſtus erit, & tamen etiam huic ſpes ſupereſſet ſalutis, niſi Deus certiſſimam ejus obſtinationem prævidiſſet.

Ezech. 18. 4. Quo ſenſu intelligendū ſit, quod Deus velit omnes ſalvos fieri. S. Aug. Matt. 9. 3.

Ezech. 18. 23.

S. Clem. l. 2. Conſtit. c. 55.

S. Ambr. 1. Tim. 2.

7 Sanctus Joannes de duodecim cœleſtis Jeroſolymæ portis meminit, & ſuper unaquaque una ex tribubus Iſrael cum numero illius ſignata fuit, excepta ſola tribu Dan, cujus nulla fit mentio. Hujus autem omiſſionis hoc fuit myſterium, quia ex hac tribu ſuo tempore naſciturus erat Antichriſtus. At verò dicet aliquis: hoc non obſtante, ipſimet Antichriſto ad cœlum non eſt occluſus aditus, tametſi tribus, ex qua oriundus erit, nulla fiat mentio. Et ideò adæquatiùs reſpondeo, quòd verum quidem ſit, DEUM, quantum eſt ex parte ſua, neminem è cœlo excludere, ne quidem ipſummet Antichriſtum; veruntamen veriſſimum quoque eſt, quòd licèt Deus omnes homines ſalvari velit, id tamen non ſic vult, ut nolentes ſalventur. Et ideò ſi Antichriſtus damnabitur, culpa ipſius id fiet. Interim certiſſimum eſt, illum reprobatum eſſe, in quantum Deus per infallibilem præſcientiam ſuam, hanc ejus culpam prævidit, & prædixit. Scribit Dominicus Sotus, DEUM gratias & auxilia ſua dare decreviſſe eadem cupientibus, non verò illa reſpuentibus: *Deum conſtituiſſe impendere gratiam ſuam eis tantum,*

Apoc. 21. Apoc. 7. Deus nolentes ſalvare non vult ſalvare.

Sotus l. de grat. c. 13.

qui

Digitized by Google

qui non renuerent, ſed annuentes probarent illi aſſenſum.

Exemplo Judæ probatur ex parte Dei defectū non eſſe quod præſciti non ſalventur.

8 *Perditio tua, tantummodo in me auxilium tuum.* Porrò in damnatione Judæ evidenter apparebit, ex parte Dei non eſſe defectum, quòd præſciti non ſalventur, ſed ex parte ipſorum, quia in ejus, ut ita dicam, deſpectum, in deſperationis ſe barathrum præcipitare volunt. Etenim Salvator noſter omnia infelicis hujus diſcipuli ſcelera probiſſimè ſciebat, ſciebat item quòd communicatis ei divinæ gratiæ auxiliis non correſpondiſſet; & tamen eum in Apoſtolum eligere, eumque parui illius gregis conſortem fieri voluit, de

S. Luc. 12. 32.

quo ipſemet dixit: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Enimverò duas præcipuas gratias Deus Judæ præſtitit, quarum prima eſt Apoſtolatus, ad quem eundem aſſumpſit; altera verò, quòd eum collegii Apoſtolici conſtituerit depoſitarium, majorem in ipſum, quàm in omnes alios oſtendens confidentiam. Etenim tametſi eum furem eſſe ſciret, nihilominùs ſe id ſcite diſſimulabat, neque

S. Aug. ſ. 28. ad Fratr.

ideò eum honorare intermittebat. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Nunquid in furto te ſemper invenit, & ſemper pepercit? Nunquid te poſt Petrum ut plurimum honoravit?* Videns eum ad avaritiam proclivem, ne ei pecunia deeſſet, burſam ei conſignavit, neque ipſum ad rationes reddendas unquam popoſcit. Nimirùm benigniſſimus & zelantiſſimus Magiſter omnem offendiculi occaſionem ei amputare ſatagebat. Unde

S. Ambr.

Sanctus Ambroſius in hæc verba ſcribit: *Denique de Iuda proditore hæc colligere licet, qui & Apoſtolus inter duodecim electus eſt, & loculos pecuniarum, quas pauperibus erogaret, commiſſos habebat; ne videretur aut quaſi inhonorus, aut quaſi egenus Dominum prodidiſſe: & ideo ut juſtificaretur in eo Dominus, hæc ei contulit.* Nec eſt, quòd dicas, Chriſtum eo ipſo, quo pecunias ejus diſpoſitioni concredidit, occaſionem quoque furandi eidem ſubminiſtraſſe; ſiquidem D. Chryſoſtomus in Homilia cui titulus eſt: *Quod nemo Læditur niſi à ſeipſo*, Sanctus Cyrillus, Origenes, & alii

Orig. hom. 4. in Cant. R. 7. 12.

Patres optimè conſiderant, quòd Chriſtus Dominus ſe à Juda pro triginta denariis vendendum eſſe prævidens, ſapientiſſimè diſpoſuerit, ut majorem ſemper pecuniæ quantitatem in ſua haberet facultate, ut hac ratione tentationem illam tantò faciliùs poſſet ſuperare. *Commiſit ei pecuniæ loculos*, inquit Origenes, *ut poſſidens quod amabat, à cupiditate ceſſaret.* Ad hæc, ut hunc ſuum traditorem manſuetudine ſua lucraretur, licèt tanquam *ſcrutans renes & corda* ingratitudinem & malignitatem ejus optimè ſibi haberet perſpectam, illum tamen non reprehendebat, prouti omninò meruiſſet; ſed diſſimulabat, & in Coapoſtolorum ſuorum præſentia eum honorabat. Non illum furem eſſe detexit, quando propter unguenti à S. Maria Magdalena corpori Chriſti adhibiti effuſionem, tanta eum petulantia murmuravit, arguendo magiſtrum ſuum, veluti indiſcretum, ſuperbum, pauperibusque parùm compatientem.

Continuatur idem argumentum.

9 Obſervandum eſt præterea, quòd tametſi *ut plurimum* verum ſit, quod ſacroſanctum Concilium Tridentinum definivit, ſcilicet quòd Deus non ſoleat deſerere peccatorem, niſi hic prius Deum deſeruerit; licitum tamen mihi id eſſe exiſtimo, ut dicam, quòd tametſi Judas apertè apoſtataſſet, quando poſt Chriſti venditionem lictorum, & militum Chriſtum comprehendentium ducem ſe facere non erubuit, Salvator tamen eum ad ultimum uſque ſpiritum non deſeruerit.

Joan. 13. 21. Chryſoſt. h. de prodit.

Unde Divus Chryſoſtomus ſuper illa verba S. Joannis: *Turbatus eſt Spiritu, & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me*, optimè notat, dicens: *Quanta miſericordia Domini! traditus pro traditore dolet, proditus pro proditore turbatur.* Neque vacat myſterio verbum illud: *Proteſtatus eſt;* voluit namque Chriſtus coram omnibus ſæculis proteſtari, quòd hic diſcipulus ob ſolam ſuam damnaretur obſtinationem, ſiquidem tot ei auxilia, ad ejus reſipiſcentiam procurandam, ſubminiſtraſſet. Quòd ſi dixeris, cur Deus Judæ voluntatem non mutarit, ego te cum Divo Chryſoſtomo interrogo: Quonam putas modo Chriſtus hoc exequi potuiſſet? vel enim hoc factum fuiſſet ideò, quia Judas propriam ſuam voluntatem ad meliora conſilia ineunda inclinaſſet, vel quia Deus voluntati ipſius violentiam intuliſſet: *Si invitus, nulla correctio eſt; nam mentis malitia neceſſitate non tollitur: Si ſponte, omnia, quæ meliorare animum poterant, audiſſe cognoſcitur.* Adducitque idem Sanctus Doctor exemplum infirmi, medicamenta reſpuentis; hic enim *ſi remedium reſpuit, non medici vitium eſt, ſed languentis.*

Deſperatio Judæ fuit unum ex acerbiſſimis tormentis Chriſti.

10 Nonnulli contemplativi devotè, & non ſine fundamento meditantur, deſperationem Judæ unum fuiſſe ex acerbioribus tormentis, quæ Redemptor in paſſione ſua ſuſtinuit; ſine dubio enim vehementiſſimè doluit, quando oviculam quandam electi & puſilli gregis ſui, eo tempore, quo paradiſum aperiens, latronem quendam infamem, nec non lictores, qui eum in Crucem confixerant, in cœleſte ovile introducebat (*revertebantur percutientes pectora ſua*) à

Luc. 23. 48.

lupo infernali in conſpectu ſuo devorari vidit. Imò Sanctus Auguſtinus opinatur, CHRISTUM data

S. Aug. ſ. 24. ad Fratr.

opera Apoſtolorum pedes abluiſſe, ut per hunc profundiſſimæ humilitatis, & abjectionis actum, obſtinatam diſcipuli hujus voluntatem lucraretur: *Ovem enim perditam recuperare valde cupiebat.* Quando in

Chriſtus pro converſione Judæ fecit quicquid neceſſe fuit.

horto Gethſemani captus eſt, eum ſuavi nomine vocavit amicum, oſculumque ejus licèt fictum dulciter recepit. In cœna ſapidiſſimum ei bolum veluti ſpeciali amico porrexerat: *Cui intinctum panem porrexero.* In eadem quoque cœna eum ſacratiſſimo corpore & ſanguine ſuo cibavit, licèt illum indignum eſſe probè cognoſceret. Neque innumeris benignitatis ſuæ demonſtrationibus contentus fuit, quin etiam graves inſuper comminationes adjecit: *Væ homini illi, per quem filius hominis tradetur! Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet.* Sciebat quidem hæc omnia incaſſum adhiberi, veruntamen per hoc exemplum toti mundo notificare voluit, quàm verum ſit, quòd reprobi ea ſolùm de cauſa damnentur, quia ſuis auxiliis abutuntur, imò quia ipſi expreſsè ita circa ſe fieri volunt. Judas quoque ad ultimum uſque ſpiritum in ſua duritie permanſit, quia poſtquam Deus illum ad exceſſus ſui notitiam perduxiſſet, qua motus dixit: *Peccavi tradens ſanguinem juſtum;* hoc Dei dono abuſus fuit, nolens recurrere ad ejus miſericordiam, ſed ſponte propria in deſperationem ſeſe præcipitare. Similiter cum rupto laqueo, quo ſe ipſum ſuſpenderat, tempus etiamnùm ei ſupereſſet, quo inter ultimos vitæ ſpiritus per pœnitentiam ad DEUM ſe converteret, tunc vel maximè obſtinatus tanto cum impetu in terram ſe agitavit, *ut crepuerit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.* Unde Sanctus Leo in ſermone quodam pro ſolita ſua gravitate inquit: *Meritò tibi tua pœna commiſſa eſt, quia in ſupplicium tuum nemo te ſævior potuit inveniri.*

Act. Ap. 1. S. Leo ſ. 16. de Paſſ.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Librum vitæ unum immutabilem eſſe, alterum verò ſecundùm præſentem juſtitiam mutari poſſe oſtenditur.

THEMA.

Deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur. Pſal. 68. v. 29.

Reprobi delentur de libro vitæ propter perſeverantiam in ſuis iniquitatibus. Pſ. 68. 28.

1 QUòd reprobi è libro vitæ deleantur, hoc illis non alia ex cauſa contingit, quàm propter continuationem & pervicaciam, qua iniquitatibus ſuis inſorduerunt. Ac proinde priuſquam Regius Pſaltes diceret: *Deleantur de libro viventium*, jam in præcedenti verſu præmiſerat: *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum.* Apud Sanctum Lucam capite 10. legitur, quòd ſeptuaginta duo Diſcipuli Domini, poſt prædicatum in variis locis euangelium, multaſque animarum myriades converſas, ad cœleſtem magiſtrum ſuum reverſi, per vanam gloriam elatis animis dixerint: *Etiam Dæmonia ſubjiciuntur nobis*: prudentiſſimus verò Magiſter illorum, ne evaneſcerent, eoſdem reprehenderit, propoſito ob oculos ipſorum

Luc. 10. 17.

Digitized by Google

Luc. 10. 18.

horrendo Luciferi exemplo: *Videbam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem*. Nimirùm per hunc Angelorum lapſum, ipſos cautiores reddere voluit, ut intelligerent, neminem de ſua ſalute uſque ad mortem poſſe eſſe ſecurum, etiamſi innocentia ſimus præditi Angelorum, quia periculo peccandi ſemper ſumus ſubjecti. Unde Poeta meritò canit: *Dicique beatus ante obitum nemo ſupremaque funera debet*. Hoc verò quod circa prædictos ſeptuaginta duos diſcipulos me vel maximè in admirationem rapit, eſt, quòd CHRISTUS iiſdem dixerit: *Gaudete, quod nomina veſtra ſcripta ſint in cœlis*. Si enim ita eſt, quid opus eſt illis, ut de ſalute ſua anxii ſint, vel timeant, cum de ſecuritate ſalutis ſuæ promiſſionem ab ipſamet prima & æterna Veritate habeant? Et tamen conſtat, non omnes ex illo numero ſalvatos fuiſſe; ſiquidem Nicolaus, unus ex ſeptem diaconis, caput ſactus eſt turpium Nicolaitarum. Ex illo quoque tam ſelecto grege, de quo Salvator ait: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum*, infeliciſſimus Judas reprobatus fuit. Quam igitur ex hoc libro ſecuritatem nobis promittere poſſumus? Sciendum eſt igitur, quòd duo ſint libri: Primus eſt perfectus & immutabilis, in quo omnes prædeſtinati ab æterno ſunt inſcripti. Hic eſt indelebilis, quia DEUS per certiſſimam ſuam præſcientiam infallibiliter prævidit illos, qui ſalvabuntur, ad finem uſque perſeverando, diviniſque acceptis auxiliis cooperando. Alius verò liber eſt, in quo juſti conditionatè ſunt ſcripti, ſcilicet *ſecundum præſentem juſtitiam*. Et hic liber eſt incertus, quia à perſeverantia, & perſiſtentia in divina gratia dependet, quæ, teſte experientia, in multis fallax eſt, eò quòd in bonis propoſitis ſuis ſint inſtabiles. De hoc igitur libro loquitur Pſalmiſta, dum ait: *Deleantur de libro viventium*. De hoc quoque libro, ni fallor, intelligenda ſunt iſta Sancti Pauli verba: *Adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & cæteris adjutoribus meis, quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ*. Ubi angelicus Doctor ait: *Liber vitæ ſecundum Gloſſam, eſt prædeſtinatio ſanctorum: & hoc eſt verum ſecundum rem, ſed differt ratione*.

Luc. 10. 20.

Luc. 12. 32. Duo ſunt libri vitæ.

Phil. 4. 3.

S. Thom. ib.

Continuatio ejuſdem materiæ.

2 Idem Angelicus Doctor, antiquitùs uſitatum fuiſſe, refert, quòd qui ad officia, vel dignitates aliquas deputabantur, in matriculam conſcriberentur: v. g. milites ſcribebantur in catalogum, ſenatores in librum ad hoc deputatum; unde vocabantur Patres conſcripti. Omnes igitur Sancti, & prædeſtinati, ad ſublimem dignitatem, vitam ſcilicet æternam, à DEO ſunt electi; hæc autem electio prædeſtinationis nomine appellatur: *Conſcriptio autem hujus ordinationis dicitur liber vitæ, & hæc conſcriptio eſt in memoria divina, quia in quantum ordinat, prædeſtinat; in quantum verò immobiliter ſcit, dicitur eſſe præſcitio. Firma ergo notitia de prædeſtinatis dicitur liber vitæ, ſed nunquid aliqui inde delentur?* Moxque Sanctus Doctor ſub hac diſtinctione reſpondet: *Sciendum eſt, quod aliqui ſint ſcripti ſimpliciter, aliqui inde deleantur. Sunt enim aliqui prædeſtinati à Deo, ut habituri ſimpliciter vitam æternam, & iſti ſunt ſcripti indelebiliter: aliqui ut habeant vitam æternam, non in ſe, ſed in ſua cauſa, in quantum ordinantur ad juſtitiam præſentem; & tales dicuntur deleri de libro vitæ, quando excedunt à præſenti juſtitia*. Hic igitur liber vitæ ſecundùm hanc diſtinctionem ex una parte certus eſt, incertus autem ex altera parte; tametſi enim in hunc librum inſcripti ſimus, ſcriptura tamen conditionata eſt; vel ſcriptura indelebilis erit, ſi ad finem uſque vitæ in amicitia & gratia Dei conſtanter perſtiterimus. Quòd ſi verò ex hoc libro deleamur, id culpa noſtra accidit, non verò ex divina voluntate, quæ ex parte ſua omnes ſalvos fieri vellet, ac proinde copioſa cœleſtium gratiarum auxilia ſubminiſtrat.

Cauſa reprobationis facile invenitur, prædeſtinationis non ita. S. Auguſt. ep. 105. S. Aug. lib. cont. Adim. Manich. c. 7.

3 Sanctus Auguſtinus ait: *Quærimus cauſam prædeſtinationis, nec invenimus: reprobationis autem cauſam quærimus, & invenimus*. At verò cur tanta cum facilitate reprobationis cauſam reperiri exiſtimatis? Reſpondet Sanctus Doctor: *Nam quibus DEUS miſericordiam non impertit, ut non impertiatur, merentur*. Præſciti enim in peccato obſtinati manent, ſurdi ad divinas voces exiſtunt, auxilia quæ DEUS ad ipſorum reſurrectionem eis obtulit, contemptibiliter rejiciunt. Idem S. Pater in alio loco aſſerit, DEUM juſtam habere rationem, ut de reprobis conqueratur; non verò reprobos juſtè conqueri poſſe de Deo, dum ab eo ex libro vitæ delentur: *Juſte*, inquit, *de reprobis conqueritur, tanquam de his, quos peccare non cogit*. Addere poſſumus, quòd Deus juſtè conqueratur, quia poſtquam reprobi ſæpiùs illum offenderunt, ipſe pariter ſæpiùs ſe offert promptum ad omnem illorum offenſam condonandam, imò pro hoc beneficio ab eis acceptando inſtanter eos rogat; ipſi verò eum à ſe turpiter repudiant, & oblatam gratiam nihili curant: ac proinde mirum non eſt, ſi illis invitis gratiam ſuam dare, illoſque gloriæ ſuæ participes facere nolit. Sanctus Hieronymus ad Hedibiam in hæc verba ſcribit: *DEUS æquali cunctos ſorte generavit, & dedit arbitrii libertatem, ut faciat unuſquiſque quod vult, ſive bonum, ſive malum*. Ut verò meliùs, quæ dixit, exprimat, ſequentem adhibet ſimilitudinem, inquiens: *Unus eſt ſolis calor, & ſecundum eſſentias ſubjacentes, alia ſolvit, alia conſtringit, alia liquefacit, alia indurat; liquatur enim cera, & induratur lutum: & tamen caloris non eſt diverſa natura. Sic & bonitas, & clementia Dei, vaſa iræ, quæ apta ſunt in interitum, indurat; vaſa autem miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam, quæ vocavit, non ſalvat irrationabiliter, & abſq; judicii veritate, ſed cauſis præcedentibus; quia alii non ſuſceperunt filium Dei, alii autem recipere ſua ſponte voluerunt*.

Pro libertate propriæ arbitrii poſſumus peccare & non peccare.

S. Hier. ad Hedib. Q. 10.

Judæi indelebiliter ſcripti videbantur in libro vitæ, propria tamen ſponte ex illo deleri voluerunt.

4 Quis non credidiſſet, populum electum Iſraelis indelebilibus characteribus in libro vitæ fuiſſe deſcriptum? Siquidem de eo in Pſalmis dicitur: *Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus. Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis*. Inter omnes populos totius Univerſi, qui utique innumerabiles erant, ſolum populum Iſraeliticum Deus elegit, cui lumen & veram ſui notitiam impertiretur, quem donis gratiarum ſuarum, omnibuſque theſauris tam ſpiritualibus quàm temporalibus locupletaret; unde ait: *Eſtis mihi in peculium de cunctis populis*. Ipſemet quoque Dei filius Redemptor noſter expreſsè declarat, quòd ex toto genere humano ſolas habeat congregare oves domus Iſrael aberrantes: *Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*. Et quidem quos non labores & fatigationes pro hac vinea habuit? *Quid ultra potui facere vineæ meæ*, id eſt, domui Iſrael, *& non feci?* Et tamen hi à ſeipſis, & ſponte propria ab illo libro deleri voluerunt; unde Sanctus Paulus, & Sanctus Barnabas Judæis improperarunt, dicentes: *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes*. Sanctus Hieronymus ubi ſupra ad noſtrum propoſitum ſubjungit: *Hæc autem vaſa miſericordiæ, non ſolum populus gentium eſt, ſed etiam ii, qui ex Judæis credere voluerunt. Ex quo oſtenditur, non gentes eligi, ſed hominum voluntates*. Enimverò major pars Hæbreorum à DEO reprobari elegit, quamvis eorum aliqui ſub vexillo Crucifixi conſcribi maluerint; ex quo deducitur, quòd prædeſtinatum, vel præſcitum eſſe in executione, non ſit in manu noſtra poſitum. Sanctus Petrus proinde, tanquam caput & princeps Chriſtianorum, opportunè in Epiſtola ſua ſecunda eoſdem monitos eſſe voluit, ne crederent, quòd quia ſcripti ſunt charactere baptiſmali in libro vitæ, ideò ſalus ipſorum ſecura omninò ſit; ait enim: *Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis: Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando, ſic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum DOMINI noſtri & Salvatoris JESU CHRISTI*. David, cui Spiritus Sanctus in Actibus Apoſtolicis teſtimonium perhibet, quòd fuerit vir ſecundùm cor Dei; hic inquam, aliquam de certitudine prædeſtinationis ſuæ revelationem habuiſſe videtur, in illis verbis ſibi indicatam: *Benedicite gentes DEUM noſtrum, qui poſuit animam meam ad vitam*; & tamen ſe in libro illo indelebiliter ſcriptum eſſe non credebat, ſed ut de ſalute ſua ſecurus eſſet, *ſatagebat ut per bona opera certam ſuam faceret*

Exod. 19. 5.

Matth. 15. 24.

Act. 13. 46.

S. Hieron. ib.

Prædeſtinatum eſſe in executione, non eſt poſitum in noſtra poteſtate.

2. Petr. 1. 10.

Adducitur exemplum Davidis de incertitudine prædeſtinationis.

Pſ. 65. 9.

Digitized by Google

Pſ. 76.5.

ret electionem; ac proinde ait: *Anticipaverunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum locutus: Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui: & meditatus ſum nocte cum corde meo, exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*. Cur verò David in tantæ auſteritatis & pœnitentiæ exercitiis vitam ſuam agebat, cum tamen ſe in libro vitæ ſcriptum eſſe ſciret? Audiamus cauſam ad hoc illum impellentem: *Nunquid in æternum projiciet DEUS*, inquit, *aut non apponet ut complacitior ſit adhuc, aut in fine miſericordiam ſuam abſcindet*? Sanctus Paulus ſimiliter certum habuit electionis ſuæ ad gloriam indicium, quia de ipſo dictum fuit: *Vas electionis eſt mihi iſte*; & alibi ipſemet ait: *Cum autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret filium ſuum in me*. Præterea, ſi verum eſt, quòd DEUS ſanctos ſuos *prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii Dei*; ipſemet Apoſtolus de ſe gloriari non dubitavit, dicendo: *Ego ſtigmata Domini Jeſu, in corpore meo porto*: Quomodò igitur ſe è libro vitæ delendum eſſe metuebat, dicendo: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne fortè cum aliis prædicavero, ipſe reprobus efficiar*? Signum ſaltem hoc eſt, quòd Apoſtolus crediderit, illam Pſalmiſtæ comminationem in ſe verificari poſſe, ſcilicet: *Deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur*; nimirùm ſi de ſalute ſua nimium ſecurùs, gratiis & donis cœleſtibus abuſus fuiſſet.

Act. Ap. 9. 15. Similiter exemplum S. Pauli.

Gal. 1. 15. Rom. 8. 29. Gal. 6. 17.

Exempla eorum qui ſcripti in libro vitæ videbantur, & tamen turpiter lapſi ſunt.

Nec mirum; Origenes enim vir ſumma ſapientia & eruditione præditus, qui per libros & ſanctiſſima exempla ſua ſanctæ Eccleſiæ Dei tantam utilitatem & ſplendorem conciliavit, ſine dubio huic libro infallibiliter inſcribendus ab omnibus credi potuiſſet; & tamen in hæreſim turpiſſimè cecidit. Tertullianus quoque, licèt Sancti Cypriani Magiſter fuerit, fideique Catholicæ propugnator zelantiſſimus, prout ex doctiſſimis, ingenioſiſſimiſque libris ejus facile colligere licet, attamen & ipſe deletus fuit de libro viventium. Lucifer Epiſcopus Calaritanus, ob eximium zelum & horrorem, quo hæreticos abominabatur, à S. Hieronymo & S. Auguſtino in ſumma veneratione habitus, factus eſt ſchiſmaticus, dum eos qui peccatorum ſuperioris vitæ pœnitentes, vel ſuum deſerentes errorem, ad pœnitentiam veniebant, ſuſcipere renuebat. Hi & alii illis ſimiles *ſecundum præſentem juſtitiam* in libro vitæ deſcripti erant, atque in cœleſti firmamento fulgidiſſimæ videbantur eſſe ſtellæ; & tamen velut ſtellæ erraticæ infeliciter eeciderunt. Econtrà verò licèt *quis ſecundum præſentem juſtitiam* huic libro inſcriptus non ſit; attamen quoadusque vivit, per divinæ gratiæ auxilia, ea ſibi comparare poteſt merita, ut inſcribatur.

S. Ambroſ. S. Anton. p. 2. t. 12. c. 5. § 4. Exemplum valde notabile demutata divina ſententia circa præſcitum reprobi ad meliora converſum.

5 Celeberrimum, & à multis ſacris Doctoribus receptum eſt illud Sancti Auguſtini effatum: *Si non es prædeſtinatus, fac ut prædeſtineris*; quemadmodum & illud Sancti Ambroſii: *Scit DEUS mutare ſententiam ſi tu noveris emendare delictum*. Ad quorum pronuntiatorum confirmationem egregiè deſervit illa à Sancto Antonino de quodam juvene relata mirabilis hiſtoria. Hic enim juvenis, optimis conſpicuus moribus, ſub inſignis directoris ſpiritualis diſciplina vitam agebat, qui continuò illum deplorabat, eò quòd DEUS illi, juvenis illius reprobationem, ſpeciali revelatione indicarat. Adoleſcens verò ille, qui obediens, humilis, valdèque devotus erat, ſæpiùs ex magiſtro ſuo, cur fleret, ſciſcitabatur; qui tandem poſt aliquod temporis ſpatium, eidem quid ſibi revelatum fuiſſet, manifeſtavit. Cui ſapiens juvenis: Non eſt, quòd hujus revelationis gratia te affligas, reſpondit; ſcio enim quòd Deus ſit juſtus, meque non niſi ob peccata mea ſit æternùm condemnaturus; in quo caſu, ſicut latro illi ſe pœnæ libenter ſubjicit, quam ſe ſuis latrociniis, promeruiſſe novit, ita quoque juſtum erit, ut & ego ad ea paratus ſim ſubeunda ſupplicia, quæ per ſcelera mea fuero promeritus. Cæterùm, quantum eſt parte mea, omninò ſatagam, ut quicquid boni facere potuero in vita mea, hoc ſolicitè perficiam, Deus poſtea de me, quicquid ſibi placitum fuerit, ſtatuat. Quod prudentiſſimum adoleſcentis illius reſponſum tantopere Deo placuit, ut ſequenti nocte Magiſtro ipſius ſpirituali per novam revelationem, ſe conceptam mutaſſe

ſententiam, adoleſcentemque illum ſalvandum fore indicarit.

Quid requiratur à nobis ut ſcribamur in libro æternæ prædeſtinationis. Luc. 21. 33.

6 DEUS ipſe, qui prima & infallibilis veritas eſt, in hæc ſe verba ſemel declaravit: *Cœlum & terram tranſibunt, verba autem mea non præteribunt*. Hac quoque verborum ſuorum infallibilitate ſuppoſita, unicuique; qui ſe ſalvari & in æternæ prædeſtinationis librum inſcribi deſiderat, quid ſibi ad hunc effectum conſequendum facto opus ſit, ore proprio expreſſit dicens: *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata*: ac proinde unusquiſque noſtrum, qui pro ſua eſt ſalute ſolicitus, ad ultimum uſque vitæ ſpiritum mandata Dei & Eccleſiæ diligenter obſervet; ſic enim ſecurus de ſalute ſua erit, nec habebit quicquam quod ab ipſo timeri poſſit. Verum quidem eſt, quòd perſeverantia Dei donum ſit, de qua proinde virtute propria nos aſſecurare non poſſumus; ex alia tamen parte pariter indubitatum eſt, quòd *facienti quod in ſe eſt, DEUS non denegat gratiam*. Ludolphus Carthuſianus quoddam refert exemplum, ab eo, quod ex Sancto Antonino paulò ante retulimus, non multùm diſtinctum. Cum enim Monachus quidam alteri collegæ ſuo, ſibi à Deo, quòd præſcitus eſſet, revelatum fuiſſe dixiſſet, mox alter reſpondit: *Benedictus Deus, nec tamen ſic deſperabo, ſed pœnitentiam, quam per ingreſſum Religionis aſſumpſi, de cætero duplicabo, & triplicabo, donec gratiam & miſericordiam apud DEUM altiſſimum, qui pius eſt, inveniam*. Sciebar enim, quòd Deus juſtus & pater miſericordiarum ipſum non eſſet reprobaturus ſine propriis demeritis, quibus ſe per auxilia divinæ gratiæ minimè irretiendum eſſe ſperabat, hacque ſpe fultus, animo non deſpondebat.

Matt. 19. 17.

Ludolph. de vit. Chriſt. lib. 2. c. 30. Notabile exemplum.

Parabola de zizaniis applicatur ad propoſitum præſcitus vel reprobis. Matt. 13. 30.

9 Nulli, ut reor, ignota eſt illa Chriſti de zizania pronunciata parabola: Per hanc autem pernitioſam herbam Salvatorem noſtrum reprobos intellexiſſe, indubitatum eſt: *Colligite zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum*; quemadmodum per frumentum denotabat electos: *Triticum autem meum congregate in horreum meum*. Hoc autem ſuppoſito, quærendum venit, quo myſterio Paterfamilias zizania evelli prohibuerit? Reſpondeo autem, dictum Patremfamilias eodem tempore quo zizania evelli vetuit, pariter rationem hujus prohibitionis dediſſe, dicendo: *Ne fortè colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum*. At verò inquies: ſi cæci non erant, facili negotio zizania à tritico diſcernere potuiſſent. *Sed omnia figura contingebant*: Qui enim hodie eſt zizania, tempus habet quoadusque veniat tempus meſſis, id eſt, falx mortis, in quo per divinæ gratiæ auxilium converti poteſt in frumentum. Quis unquam de Britio pro eo tempore, quo Sanctum Martinum Epiſcopum ſuum indignè tractabat, dicere præſumpſiſſet, eum prædicti Sancti in Epiſcopatu futurum fore ſucceſſorem, magnaque ſanctitate ante mortem fore exornandum? Quis unquam futurum fore crediđiſſet, quòd Camillus de Lellis, qui ex Hoſpitali Sancti Jacobi Incurabilium ſæpiùs tanquam diſcolus dimiſſus fuerat, eò quòd ad ſerviendum infirmis ſtipendiatus, eoſdem nihilominùs indignè tractaret, nihilominùs progreſſu temporis fundaturus eſſet religionem Clericorum miniſtrantium infirmis, tamque eximia donandus eſſet ſanctimonia vitæ, ut jam apud S. Congregationem Rituum de ejus agatur ſolemni canonizatione? *Datur locus pœnitentiæ*, inquit Sanctus Hieronymus, *& monemur, ne cito amputemus fratrem, quia fieri poteſt, ut ille qui hodie noxio depravatus eſt dogmate, cras reſipiſcat*. Mutemus ly, *dogmate*, dicamuſque, *malis depravatus moribus, reſipiſcat*.

Notabiliſſima exempla gravium peccatorum converſorum.

Digitized by Google

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Hi qui ſolent dicere : *Si ſum prædeſtinatus ſalvabor ſine operibus bonis ; ſi verò reprobatus fuere, hæc inutilia erunt*, perſtringuntur ; ſimulque oſtenditur, quòd ſigna electorum eoſdem ad virtuosè operandum adſtringant.

THEMA.

Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum ; ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit. Matth. 7. v. 20.

Eccl. 9. 1.

Joan. 10. 9. Certum prædeſtinationis ſignum eſt adimpletio voluntatis divinæ.

1 TAmetſi Sapiens dicat : *Neſcit homo, utrum amore vel odio dignus ſit* ; Salvator tamen noſter qui dicit : *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur*, certum nobis & indubitatum declaravit ſignum, ex quo nos prædeſtinatos eſſe conjicere valeamus ; ait enim : *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*, prædeſtinatos videlicet, vel præſcitos. Arbores enim quæ fructum non ferunt, certum eſt, ad ignem deſtinatas eſſe ; unde non quisquis ſuperficialiter in Deum crediderit, in cœleſte regnum ejus aditum habebit ; ſed is duntaxat, qui voluntatem Patris ſui adimpleverit, quæ in divina lege nobis præſcripta reperitur, juxta illud : *In lege Domini voluntas ejus*. Et verò hujus veritatis plenæ ſunt omnes ſacræ litteræ : Unde vaniſſimæ ſunt quorundam impiorum hominum proteſtationes, dicentium : *Vel ſum prædeſtinatus, vel præſcitus. Si prædeſtinatus ſum, ſalvabor, tametſi nullum opus bonum fecero : ſi verè ſum præſcitus, quicquid boni operatus fuere, plane inutile mihi erit, quia nihilominus damnabor*. Examinemus igitur hujus ſtoliditatis errores, quibuscum aſtutus ſerpens innumerabiles myſteriorum fidei noſtræ ignorantes miſerabiliter decipit, & deludit.

Pſ. 1. 2.

Ut eligamur ad gloriam, requiritur voluntaria cooperatio ad prædeſtinationem, circa nos factam.

2 Sciendum eſt igitur, quòd quando Deus aliquem eligit ad gloriam, eumque ſalvare ſtatuit, eodem actu decernit ſe intentum hoc conſecuturum, mediante cooperatione voluntaria ad prædeſtinationem circa ſe factam, & non aliter ; determinat enim ſuas illi ſubminiſtrare gratias & auxilia ſua, prævidetque, quòd illis non ſit abuſurus, ſed potiùs omni cum ardore eadem ſit amplexurus, eiſdemque ſtrenuè cooperaturus. Priusquam tamen ulteriùs progrediamur, advertendum eſt, quòd media indubitata prædeſtinationis talia ſint, quibus homo vel ad bonum, vel ad malum uti poſſit ; Deus enim talia auxilia conferens, per eadem nequaquam libertati ejus præjudicat, & ideò poteſt illis correſpondere, ſecundùm quod ipſi placet. Sciendum quoque eſt, quòd certitudo indubitata electionis animæ prædeſtinatæ *ſe tenet ex parte divina præſcientia*, adeò ut nihilominùs verum futurum ſit dicere : prædeſtinatus poteſt damnari, & ſimul certiſſimum erit dicere, quòd non damnabitur, quia Deus ejus cum gratia cooperationem infallibiliter prævidit, certèque novit, ipſum cum gratia ad finem uſque vitæ cooperaturum eſſe. Quòd ſi Deus in prædeſtinatione ad gloriam contentus eſſet, ut nos operaremur, ſicut nobis placet, vel benè, vel malè, ipſeque nihilominùs decretum ſalvationis noſtræ firmiter tenere vellet, ſive benè, ſive malè operaremur, tunc utique occaſionem habituri eſſemus, manus noſtras in ſinum recondendi, atque ab omni opere bono abſtinendi : at verò res ita ſe non habet, ſed decretum Dei eſt conditionatum : *Qui fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum*. Et ideò ſi loquamur de adultis ; *ex fructibus eorum cognoſcetis eos*.

Valentia 1. p. qu. 23. punct. 4. ad finem. Refutatur error dicentium: ſi præſcitus ſum, non proderunt mihi bona opera : & econtra, ſi prædeſtinatus &c. Gloſſ. in 2. Petr. 1. 10.

3 Gregorius de Valentia huic à Patre mendaciorum excogitato errori, hunc in modum reſpondet : Si tu es prædeſtinatus, inquit, virtuosè, & meritoriè operari debes, quia Deus cum hoc pacto te electorum numero inſervit, quia te vitam acturum Chriſtianam prævidit : quod ſi non adimpleveris, clarum id nobis indicium erit, ex quo te præſcitum eſſe, non verò prædeſtinatum, diſcernere poſſumus. Gloſſa ſuper illa verba Sancti Petri : *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*, ita ſcribit : *Certam facit vocationem ſuam, qui in bonis operibus perſeverat*. Undè ſi tu deſtinatus fores ad ignem gehennæ, inquit hic idem auctor, nulla alia aſſignari poſſet cauſa, præterquàm peccatum tuum ; ac proinde peccatum ab anima tua cum omni conatu abarcere ſtude, ſicque indicabis, te eſſe ovem ovilis æterni illius paſtoris, qui de ovibus ſuis dicit : *Oves meæ vocem meam audiunt*. Quidam non ſpernendus author in hac materia egregiè in hunc modum diſcurrit : Dæmon optimè novit, quòd qui à Deo electi ſunt ad gloriam, ſalvabuntur, *non peribunt in æternum, non rapiet eas quisquam de manu mea* : ſcit pariter, quòd illi qui præſciti ſunt, damnabuntur : cum igitur hoc noverit, cur quando in iis tentandis laborat, non utitur hoc vel ſimili argumento (cum ſit peritiſſimus Logicus : *Serpens erat callidior cunctis &c.*) dicendo intra ſe : Si hic eſt in libro vitæ immutabili & indelebili, quid proderit, ſi ego illum tentem ; nam *oleum & operam perdam* ; ſiquidem ille nihilominùs ſalvabitur ? Similiter ſi alter ab æterno eſt reprobatus, & conſequenter damnandus, quid opus eſt, ut ego obices & offendicula per viam ſternere ſatagam, ad quæ offendens cadat, cum ſine illis offendiculis nihilominùs ſit damnandus ? At verò experientia omnium ſæculorum teſte, Dæmon ſimiles diſcurſus non format ; ſcit enim certam eſſe hanc regulam, quòd DEUS non eligat animas ad gloriam, abſque eo quòd per media præordinata Deo cooperentur, ſuamque ſalutem in hac vita præſenti per opera bona certam faciant ; ſcit quoque, DEUM eſſe juſtum, qui proinde neminem damnabit ad infernum ſine peccati mortalis demeritis : ac proinde tota diaboli induſtria ad hoc contendit, ut hominem, quoad poteſt, peccatis mortalibus immergat ; ſcit enim irrefragabile eſſe hoc Veritatis æternæ axioma : *Non intrabit in eam* (id eſt, in cœleſtem Jeroſolymam) *aliquid coinquinatum*.

Joan. 10. 3.

Joan. 10.

Apoc. 21. 27.

Confutatur idem error per aptas ſimilitudines.

4 Nullus profectò reperietur, qui in actionibus naturalibus & humanis ſe remittat ad id, quod DEUS circa illa ſtatuit, ipſe verò maneat otioſus, Deique decretis ex parte ſua non cooperetur ; quin potiùs unusquiſque illa adhibet media, quæ ad finem intentum conſequendum conducunt. Agricola non dicit : ſi Deus velit, ut ego in meſſe colligam frumentum, quid opus eſt, ut ego ſeminem ? Nequaquam ita diſcurrit, licèt ruſticus ſit ; quin potiùs agnoſcit, Deum cum hac conditione decreviſſe illi dare frumentum, ut prius terram excolat, debitoque tempore ſemen in eandem jaciat. Similiter infirmus non dicit : ſi Deus velit, ut reconvaleſcam, non erit opus ad remedia medicinæ confugere ; quin potiùs veriſſimum eſſe novit, quod Sapiens ait : *Altiſſimus de terra creavit medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa*. Et ideò vocantur medici, pharmacopolæ, antidota meliora caro comparantur pretio, ipſique infirmi rigoroſis ſe ſubmittunt dietis, pillulis amaris, & ferri inciſionibus. Ac proinde nunquid ſtultum eſt, quòd cum in rebus temporalibus, in ſalute corporali conſervanda, vel recuperanda non acquieſcamus illi, quod Deus hac in re decrevit, abſque eo quòd ex parte noſtra ſimul cooperemur ; attamen dum de æterna ſalute, de noſtra ad gloriam prædeſtinatione agitur, adeò temerarii ſimus, ut dicere audeamus : Deus nos prædeſtinavit, & elegit ad gloriam, & hoc ſufficit : nihil ulteriùs eſt opus : genio meo liberè indulgere poſſum ?

Eccl. 38. 4.

Inſigne exemplum quo idem error confutatus fuit.

5 Ludovicus Landgravius Haſſiæ, qui S. Eliſabethæ Ungariæ Reginæ maritus fuit, carnalibus voluptatibus omninò deditus erat, iisque qui eum de rebus ad animæ ſalutem pertinentibus monere ſolebant, hoc formato impiorum ignorantium dilemmate reſpondebat : *Si ego ſum prædeſtinatus, quodcunque peccatum commiſero, nihilominus ſalvabor : ſi vero ſum præſcitus, quid mihi bene & virtuose vivere proderit* ? Accidit autem, quòd medicus ejus, vir optima conſcientia præditus, dum illum infirmum viſitaret, occaſionem captarit, tale ei præſcribendi remedium, quod ſaluti ejus non ſolùm corporali, ſed & ſpirituali deſerviret. Agedum ergo, inquit, illuſtriſſime Princeps, quid opus eſt medicinis, quia ſi adeſt ſtatuta mortis veſtræ hora, inutile erit omne remedium ; ſi autem hora veſtra nondum advenit,

ſana-

Digitized by Google

ſanaberis utique, tametſi medicinæ non adhibeantur. Cui loquendi modo ipſius medici Princeps infirmus indignatus, medico reſpondit: Deus hominibus de arte medicinæ proſpexit, ut remedia occurrentibus morbis præſcriberet; ac proinde niſi medicamenta adhibeantur, prævidere ſe, quòd certo certiùs ſit moriturus. Quapropter prudens medicus confeſtim ſuum reaſſumpſit diſcurſum, & oſtendendo ei, quanti referat æternam ſuam curare ſalutem, principem ab errore liberavit, quo per illud dæmonis ſtratagema hactenùs illaqueatus fuerat; ac proinde ſeriam cœpit agere pœnitentiam, quæ unicum eſt mortalis peccati remedium.

Stadier. Tr. 12. ing. c. 7. Cavendum eſt ne diſcurſu, vel lectione de prædeſtinatione ſpem noſtræ ſalutis minuamus, aut anxii reddamur.

6 Inter alia ſalutaria monita, quæ egregius quidam vitæ ſpiritualis in hoc noſtro ſæculo peritus Magiſter quoad hanc materiam tradidit, unum eſt, quo monet hominem, ut ſibi caveat, ne per quemcunque diſcurſum vel tractatum, quem de prædeſtinatione fieri audit, vel legit, ſe conturbari, vel ſpem ſuam minui ſinat; & ſubjungit: Dico inſuper cum omnibus ſacris Theologis, quòd tametſi alicui per expreſſam revelationem manifeſtaretur, illum reprobatum eſſe; hoc tamen credere debeat, factum non eſſe per ſententiam definitivam, ſed modo comminatorio, ut illum à peccato divertat. Adducitque quandam D. Bonaventuræ doctrinam, dicentis, quòd ſi nonnunquam in mente noſtra aliquod de prædeſtinatione vel præſcientia divina exurgat dubium, hunc in modum dæmoni reſpondere debeamus: Tametſi ego præſcitus eſſem, & poſt hanc vitam Dei mei viſione non eſſem fruiturus; nihilominùs ex omnibus conari vellem illi fideliter inſervire, ne tanto bono in hac & in altera vita priver. Et quandoquidem Deus mihi pro futura vita infinitam quandam præparat miſeriam, ego econtrà in præſenti vita ſtudebo, ne ullum me prætereat momentum, in quo Dominum meum non honorem, omniaque mihi poſſibilia ei exhibeam obſequia. Nunquid enim ſummè deteſtabilis eſſet ſtultitia, ſi ego in inferno æternaliter concremandus, etiam in hac vita inimici mei manibus me concredere, & ex propriæ voluntatis electione parti Satanæ adhærere vellem? Sicut guloſus, præ foribus imminente Quadrageſima, carnibus ſe adimplet, adeò ut poſteà diù manducare nequeat: eodem modo reprobus, qui in futura vita jejunaturus eſt ſemper (*famem patientur ut canes*) in hac vita epulari ſatagit; prout dives epulo faciebat, *qui quotidie epulabatur ſplendide*. Idem author, ut malitioſos hoſce ignorantes à dæmone deluſos confundat, aliam quoque adfert rationem: ait enim: Scio pro certo, quòd Deus non obſtante quacunque reprobatione non poſſit deſinere eſſe is, qui eſt, cum ſit natura ſua immutabilis, nec poſſit fallere quempiam in ſuis promiſſis; ideò ad eum me recipiens, ſtrictè illum amplectar, nec dimittam: cum enim in Euangelio laudaverit eos, qui regno cœlorum vim inferunt, & violenter rapiunt illud, me ſibi vim inferrentem repellere non poterit. Abſcondam me in vulneribus Redemptoris, & Salvatoris mei, firmiter ſperans, quòd inde me non exturbabit, cum ſanctè nobis promiſerit, dicens: *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras*. Pedibus quoque ſanctiſſimæ ſuæ matris, quæ refugium eſt peccatorum, me advolvam, ſciens, quòd ab illa non ſim repellendus. Tandem ſeraphicus doctor in hæc verba concludit: *Igitur in fine dic diabolo: quidquid de me futurum ſit, a ſervitio DEI non deſiſtam: & væ tibi, qui non potes Domino miniſtrare*. Sanctus Auguſtinus religioſum quendam reprehendit, dicentem: *Qualiſcunque nunc ſim, talis ero qualem me Deus futurum eſſe præſcivit*: meliùs utique dixiſſet: *Talem me Deus fore præſcivit, qualis vel per me peccando, vel per gratiam Dei benè agendo eſſe voluero*. Demum verò, hoc errore ſeductus, profectum in vita ſpirituali negligendo, è Religione eſt egreſſus.

S. Bonav. Stim. div. Amot. l. 3. c. 28
Pulcherrima inſtructio contra ſuggeſtiones dæmonis circa prædeſtinationem.
S. Bonav.
S. Aug. de bono Perſever. c. 5.

7 *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*. Omnia prædeſtinatorum indicia, cooperationis noſtræ, quam Deus à nobis requirit, expreſſiva ſunt, & indicativa; neque enim cum adulti ſumus, aliter ſalvari poſſumus. Salvator noſter inter alia hoc manifeſtavit prædeſtinationis indicium: *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis*. S. Auguſt. idipſum confirmat, inquiens: *Sicut nullum eſt majus ſignum prædeſtinationis æternæ, quam verba Dei libenter audire: ſic nullum majus ſignum æternæ reprobationis, quam nolle audire*. S. Bonaventura ſuper illa Chriſti verba: *Cognoſcunt me mea*, id eſt oviculæ, ita ſcribit: *Cognoſcunt, id eſt, obſequuntur*. Albertus Magnus aliud notat prædeſtinationis indicium, inquiens: *Semper ante oculos bonæ ovis eſt Paſtor, ut illum ſequatur: & ſemper in oculis boni Paſtoris ovis eſt, ut ab illo illuminetur*.

Signum prædeſtinationis eſt verbum Dei libenter audire.
Joan. 8. 47.
S. Aug. lib. de Prædeſtin. Sanct. c. 25.
Joan. 10. 14.
S. Bonav.
Alb. Mag.

8 *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*. Hi porrò qui electi ſunt, in bonis propoſitis ſuis nequaquam ſunt inſtabiles, memores effati illius à Salvatore pronunciati: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Enimverò per quotidianam experientiam videmus, quòd ſi nonnunquam contingat, quòd ovis aliqua extra obtutum ſe proripiat ſui paſtoris, vel à grege ſuo ſeparetur, continuò clamet, & balando lamentetur, donec ad alias denuò conſortes redeat, ſeque directioni, & ductui paſtoris ſui ſubmittat. Hæc quoque eſt prædeſtinatorum proprietas, qui ſi nonnunquam per fragilitatem, vel per tentationem vehementem, à ſemita recta, ſive bonorum conſortio devient, ſubitò à ſyndereſi malæ conſcientiæ interiùs ſtimulentur. Cujus contrarium reprobis contingit, qui deviantes à Deo, qui vera via eſt (*Ego ſum via, veritas, & vita*) & in præcipitia corruentes, lapſum hunc nihili faciunt. Imò *impius*, ut Sapiens ait, *cum in profundum venerit contemnit*.

In bonis propoſitis perſeverare.
Poſt lapſum ſtatim reſurgere.
Prov. 18. 3.

9 *A fructibus eorum cognoſcetis eos*. Salvator noſter verum prædeſtinationis characterem, ad electos diſcernendum à reprobis, dilectionem eſſe dicit: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. Quod ipſum S. Aug. brevibus hiſce verbis confirmat: *Sola Charitas diſcernit filios Dei a filiis diaboli*. Hæc etenim virtus, utpotè quæ omnium aliarum Regina eſt, eſt illa, quæ omnibus actibus, & operibus noſtris valorem, & dignitatem attribuit, ut à Deo acceptentur: ſine hac autem nullum opus bonum Deo placet: *Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, &c.*

Veram dilectionem habere.
Joan. 13. 35.
S. Aug. T. 5. in Epiſt. Ioan.
1. Cor. 13.

10 *A fructibus eorum, &c.* S. Bernardus tria conſiderat prædeſtinationis ſigna; nam referendo textum illum S. Joannis: *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis*; ſubdit: *Iam ut breviter repetam, a ſanguine, aqua, & ſpiritu habere eſt teſtimonium, ſi contines à peccatis, ſi dignos agis pœnitentiæ fructus, ſi facis opera vitæ*.

S. Bern. h. in oct. Paſc.

11 *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*. Aliud quoddam apud S. Joannem cap. 16. legimus prædeſtinationis indicium; ait enim: *Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam*. Etenim reprobi non ſunt amici veritatis, ſed fallaces. Unde de patre ipſorum Chriſtus ait: *Mendax eſt, & pater mendacii: cum mendacium loquitur, ex propriis loquitur*. Et ideò in Apocal. præſcito dicitur: *Foris, qui amat, & facit mendacium*. Econtra verò de electis, qui agnum immaculatum ſequuntur, in eadem Apocalypſi dicitur: *In ore ipſorum non eſt inventum mendacium; ſine macula enim ſunt ante thronum Dei*.

Libenter audire & loqui veritatem.
Joan. 16. 37.
Joan. 8. 44.
Apoc. 22. 15.
Apoc. 14. 5.

12 *A fructibus eorum, &c.* Oves præ cæteris animalibus domeſticis ſolitudinem amant, & à locis habitatis averſionem habent. Idem quoque optimum eſt ſignum animæ alicujus prædeſtinatæ, ſi videlicet ſolitudinem diligat; unde Deus apud Oſeam animam electam his verbis alloquitur: *Cognovi te in deſerto, in terra ſolitudinis*. Et ideò Monachi à primis Eccleſiæ ſæculis foris extra civitates in ſolitudinibus habitabant: *Deſertiſſimas terras incolunt*, inquit Sanctus Auguſt. *perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſerunt*.

Solitudinem amare.
Oſee 13. v. 5.
S. Aug. lib. 1. de mor. Eccl.

13 *A fructibus eorum, &c.* Oves quoque diligunt, & libenter depaſcunt herbas ſalitas; & ideò libenter paſcuntur, & facilè ſaginantur in illis paſcuis, ubi ſalnitrum reperitur. Amant quoque arborum amara folia. Ecce tibi aliud ovium illarum, quæ ad dexteram vocabuntur, propriiſſimum indicium; videlicet mortificatio paſſionum, tribulationum amaritudines, propriique corporis macerationes. Unde S. Leo Magnus ait: *Tanto ſit rationalis anima purgatior, quantò fuerit ſubſtantia carnis afflictior*.

Mortificatio paſſionum.
S. Leo ſ. 1. de Jejun.

14 *A fructibus eorum, &c.* Notatu quidem digna ſunt illa Eccleſiaſtis verba: *Quis novit, ſi ſpiritus filiorum*

Eccl. 3.

Adam

Quare prædeſtinati comparentur ovibus.

Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum? Et quidem licèt his verbis prædeſtinatos à reprobis difficulter diſcerni poſſe inſinuet, paulò tamen inferiùs manifeſtum aliquod prædeſtinatorum indicium adaperit, inquiens: *Et deprehendi, nihil eſſe melius, quàm lætari hominem in opere ſuo, & hanc eſſe partem illius.* Apud S. Matthæum quoque dicitur, quòd Judex in finali judicio *ſtatuet quidem oves à dextris ſuis, &c.* At verò cur non potiùs animas beatas aquilis aſſimilat, cum ſacer textus dicat: *Sicut aquilæ volabunt, & non deficient?* Aut verò nunquid opportunior comparatio foret, ob corporum glorioſorum reſurrectionem, ſi beatos Phœnici comparaſſet; hæc enim è cineribus ſuis revivificatur, & quaſi reſurgit? Reſpondetur, Incarnatam Sapientiam, per hanc comparationem ab ovibus deſumptam, inſinuare voluiſſe, electos in tantum ad dexteram fore collocandos, in quantum in vita ſua operum bonorum fœcundi fuerint reperti; inter omnia enim animalia nullum reperietur utilius, & fructuoſius ovibus: *Vberes enim, & multi ab ovibus fructus proficiſcuntur*, inquit D. Chryſoſtom. *à lactis copia, ab elegantia lanæ, à fœtu, quibus omnium hædorum genus omnino caret.* Non enim ſolùm nos carnibus ſuis nutrit, ſed & fœtibus, ſeu agnis ſuis nos ſuſtentat; ſuis ſe lanis exuit, ut nos veſtiamur; pellis ipſius pro charta pergamena nobis inſervit, abundantiam quoque lactis copioſè ſubminiſtrat. Aliam verò rationem S. Thomas aſſignat, dicens: *Quare bonas vocat oves? Propter quatuor: Invenimus enim in ovibus innocentiam, patientiam, obedientiam, affluentiam fructuum.*

Matth. 24. 38.

D. Chryſoſt. h. 80. in Mat.

S. Thom. in Matth.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Electionem ad gloriam, à Deo *ab æterno ex prævisis meritis* factam eſſe, oſtenditur; illiſque S. Pauli verbis: *Iacob dilexi, & Eſau odio habui*, reſpondetur.

THEMA.

Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi, quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia: quia tu reddes unicuique juxta opera ſua. Pſ. 61. v. 12.

Quæſtio inſtituitur an prædeſtinemur ex prævisis meritis, an verò ſine antecedente meritorum prævisione. Becan. c. 14. de prædeſt. l. 3. n. 7. & ſeq.

1 INter Theologos valdè ventilatur quæſtio illa, an Deus, animas ad gloriam ab æterno per infallibile decretum eligendo, & prædeſtinando, hoc faciat *ex prævisis meritis*, an verò ſine antecedente hac meritorum prævisione. Et prima quidem opinio eſt, Deum priùs conſideraſſe, quid unaquæque anima in tali, vel tali ſtatu, & cum tali gradu gratiæ factura eſſet; & poſteà prævidendo cooperationem uniuſcujuſque illarum, ſtatuiſſe illis dare gloriam. Secunda opinio tenet omninò oppoſitum, ſcilicet quòd Deus priùs animas illas ſalvare voluerit, quas volebat prædeſtinare; & ſtatim poſtea prævidiſſe eorum merita, eorumque cum gratia cooperationem. Porrò ambæ hæ opiniones probabiles ſunt, multoſque pro parte ſua ſequaces enumerant; pientior tamen, utilior ad inſinuandum fidelibus in prædicatione verbi Dei, ac deniq; ſecurior prima eſſe videtur; in cujus probationem ſequentes inſtituemus conſiderationes.

Prædeſtinatio electorū dependet à prævisione meritorum, & cooperatione noſtra.

2 Quamdiù præſens hæc vita durat, incerti vivimus, quinam prædeſtinati ſint, & quinam inter reprobos cenſendi. In judicio autem finali, poſt tot ſæcula, Deus utroſque manifeſtabit, ita tamen quòd eodem tempore, quo hæc manifeſtatio fiet, rationem reddet, ob quam animas ab æterno vel elegerit, vel reprobarit. Videlicet allegabit opera miſericordiæ, à prædeſtinatis exhibita, & à ſe ab æterno prævisa; econtrà verò rationem condemnationis præſcitorum, dicet eſſe inhumanitatem erga proximos exhibitam. Porrò ſuperiùs in præcedentibus diſcurſibus mentionem fecimus celeberrimi illius textus Apoſtoli: *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*; qui certè non de voluntate Dei abſolutè efficaci intelligi poteſt, aliàs enim omnes forent ſalvandi; ergo ante prævisionem, & præſcientiam meritorum vel demeritorum uniuſcujuſque concludi poſſe videtur, quòd quantum eſt ex parte Dei omnes ſalvare voluiſſet. At verò quia per altiſſimam ſuam præſcientiam, exiguam multorum prævidit cooperationem cum præſtitis ſibi auxiliis divinis, infallibilem decrevit eorum reprobationẽ, fundatam tamen in ſua cognitione, quæ falli non poterat: ita quoque ex altera parte videns ſtrenuam multorum, conſtantemque cum divinis gratiæ auxiliis cooperationem ad finem uſque duraturam, eos elegit ad gloriam. Porrò ante hanc prævisionem omnes in voluntate conditionata Dei, paris conditionis erant, tam præſciti, quàm electi, quia tunc verificabatur illud Apoſtoli: *Vult omnes ſalvos fieri.* Unde igitur derivata eſt hæc inæqualitas, quòd alii prædeſtinati fuerint ad æternam ſalutem, alii verò reprobati; cum tamen omnes ex eadem depravata, & vitiata maſſa oriundi fuerint? Reſpondetur, id naſci ex prævisione demeritorum quoad præſcitos, & meritorum, bonorumque operum quoad electos, *quia tu reddes unicuique ſecundum opera ſua.* S. Petrus in epiſtola ſua prima Chriſtianis Ponti, &c. in hæc verba ſcribit: 1. Petr. 1. 2.
Petrus Apoſtolus Ieſu Chriſti electis advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, Bithiniæ, ſecundum præſcientiam Dei Patris. Ubi ultimis verbis inſinuat, eos ad fidem & legem Euangelicam à Deo fuiſſe vocatos, poſtquam ab æterno prævidiſſet eos cooperaturos eſſe ſuæ vocationi. Cauſa verò, ob quam S. Petrus Ly *Præſcientia*, non verò ly *Prædeſtinatio* uſus fuerit, hæc eſt, ut ſcilicet nos doceret, quòd ab æterno à Deo electos eſſe ad gloriam, à ſcientia dependeat infallibili meritorum, per quæ vocationi ſui cooperaturi erant, gloriamque ſibi comparaturi per opera bona. Unde Sanct. S. Ambr. l. 5. de fide c. 5.
Ambr. ait: *Non ante prædeſtinavit, quàm præſciret, ſed quorum merita præſcivit, eorum merita prædeſtinavit*; Non defuere, qui quæſtionem potiùs de nomine, quàm de ſubſtantia eſſe cenſerent illam, qua quæritur, an prædeſtinatio cauſam aliquam habeat ex parte noſtra prævisorum meritorum; ſiquidem adhibita una diſtinctione, omnis removeri poteſt difficultas: Vel enim per prædeſtinationem intelligimus æternam electionem ad gloriam, & præparationem auxiliorum in ordine ad illam conſequendam; vel executionem & adimpletionem illius, id eſt actualem gloriæ collationem, prædeſtinatis factam. Si de prima ſermo eſt, dicere convenit, prædeſtinationis nullam eſſe aliam cauſam, præterquàm voluntatem, & miſericordiam divinam: *Salvum me fecit,* Pſ. 17. 14.
quoniam voluit me. Si autem ſermo ſit de ſecunda, id 2. Tim. 4. 8.
eſt de executione, prædeſtinationis cauſa ſunt noſtra merita; ac proinde gloria ab Apoſtolo *corona juſtitiæ* appellata fuit. Vult igitur Propheta Regius dicere: *Poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia*; id eſt: in prædeſtinatione concurrit miſericordia Dei, in præparatione & communicatione gratiarum ſuarum cœleſtium, per quas prædeſtinatus diſponitur ad conſequendam electionem: & pariter ad eandem concurrit juſtitia in adimpletione prædeſtinationis, quia illam lucramur in virtute meritorum, quæ operamur; ac proinde ſubdit: *Quia tu reddes unicuique ſecundum opera ſua.* Porrò nobis hoc ſcire ſufficiat, quòd electio, vel prædeſtinatio noſtra ad gloriam, perfici debeat à Deo per ſuam gratiam, & à nobis per cooperationem cum illa, perque opera eidem correſpondentia.

Quid SS. PP. ſentiant de noſtra ſententia, de prævisione meritorum. Rom. 9. 1.

3 Dices fortaſſe, S. Paulum Apoſtolum opinionem tueri videri his quę hactenùs diximus, planè contrariam, prout patet ex Epiſtola ad Rom. cap. 9. ubi dicit: *Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali (ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret) non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Ubi S. Paulus per ultima verba ſe refert ad ſequentem Malachiæ textum: *Nonne frater erat Eſau* Malach. 1. 2.
Iacob, dicit Dominus, & dilexi Iacob, Eſau autem odio habui? Et verò certum eſt, quòd hic textus unum ſit ex firmioribus fundamentis eorum, qui prædeſtinationem *ab æterno non ex prævisis meritis* fieri ſuſtinent; ac proinde ſi noſtram opinionem ſuſtinere velimus, neceſſum eſt videre, quid S. Patres circa hunc textum cenſeant. Et quidem S. Cyrill. Alex. in Commentariis ſuper Malachiam, qui in Bibliotheca Vaticana aſſervantur, ſcribit, quòd cum Deus populo Hebræo, ſe illum dilexiſſe inſinuaſſet, veriſimile ſit, in mentem ei veniſſe ſervitutem, cui Deus illos ſubjacere permiſerat; ac proinde bona utitur ratione ad eos conſolandos, ſub ſilentio prætereundo omne id quod illis acciderет: *Demonſtrationem amoris* (verba ſunt S. Cyrilli Alexandrini)

S. Cyrill. Alex. in Comm. ſup. Malach.

erga

1. Tim. 2. 4.

Digitized by Google

erga Iudaos, ſui ad principium atque originem generis, id eſt ad Iacob revocat, quem ſe ait dilexiſſe, odiſſe autem Eſau, quamvis illius fratrem: ut enim ait Paulus, cum nondum nati eſſent, neque aliquid boni egiſſent, aut mali, Iacob elegit, ex quo genus Iudaorum profectum eſt; Eſau autem rejecit ac reprobavit. Ratio autem, quam S. Cyrillus ſtatim ſubjungit, eſt, quòd hæc reprobatio non fuerit ſine cauſa, neque pro ſolo libito facta; ſed quia priuſquam Eſau ex utero materno egrederetur, perverſam & vitiatam ejus præviderit voluntatem: *Non eſt enim injuſtus Deus, neque in judicando in alteram partem propendet; ſed cum ſibi notum eſſet, qui illorum eſſent mores futuri, meliorem dilexit: ſicut Ieremiam, antequam in ventre formatus eſſet, cognitum ſibi eſſe ait, ſanctificaſſeque illum, antequam è ventre exiret.*

Quid ſentiendum de illo S. Pauli dicto: Iacob dilexi, Eſau odio habui.

Tandem verò, poſtquam prolixè circa hunc textum diſcurriſſet, ad noſtrum intentum ita concludit: *Ergo ex præcognitione dilectus eſt Iacob, & Eſau juſtè odio habitus.* Quod verò ſpectat ad S. Paulum, qui textum Malachiæ ſuperiùs allatum reſpicit, reſpondetur, ipſum hanc Epiſtolam, in qua prædictus Scripturæ locus habetur, ad Eccleſiam hanc miliſſe Romanam, Religioni Chriſtianæ noviter comparatam, in qua multi erant gentiles, qui legem Euangelicam amplexati fuerant; multi quoque reperiebantur. Hebræi, noviter facti Chriſtiani, neuter autem ex hiſce populis dogmatum, & myſteriorum novæ fidei diſtinctam habebat notitiam. Unde gentiles gloriabantur, ſanguinem Redemptoris, à Judæis effuſum, ſibi fuiſſe proficuum, utpotè qui in gremium Eccleſiæ recepti, ex inimicis facti eſſent amici Dei, & regni ipſius cohæredes; Judæi econtrà ſequaces Euangelii facti, monſtrabant gentilibus, totum hoc beneficium immenſæ miſericordiæ Dei eſſe attribuendum, cui ipſi, ſcilicet gentiles, non fuiſſent cooperati, quemadmodum Hebræi, qui per tot ſęcula antecedentia jugum legis Moſaicę portando, Deo inſervierant. Iidem Hebræi lamentabantur contra Deum, quòd illos reprobaſſet, & in locum ipſorum gentiles idololatras, omniſque generis vitiis immerſos ſubſtituiſſet. Cõquerebantur etiam de Deo, quòd fidem promiſſionis, antiquis ipſorum Patriarchis factæ non ſervaſſet, quòdque erga populum adeò anteà divino ſuo cultui rebellem adeò fuiſſet gratiarum ſuarum prodigus. Ut igitur S. Paulus Hebræos, & Gentiles inter ſe tumultuantes compeſceret, ſcripſit illis, quod in c. 11. ejuſdem Epiſtolæ ad Rom. continetur. Ubi advertendum eſt, quòd gentilibus, ne inaniter efferrentur, antidoti loco ſequens tradiderit documentum:

Rom. 11. 16.

Quod ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis olivæ factus es, noli gloriari adverſus ramos: quod ſi gloriaris, non tu radicem portas, ſed radix te. Quantum verò ad Hebræos attinet, hos in hoc capite duabus convincit propoſitionibus; quarum prima eſt, quòd Deus nunquam defuerit ſervandæ fidei promiſſionum ſuarum; ſecunda, quòd ab æterno certiſſimè cognoverit illos, qui digni erant, ſicut & eos, qui tales non erant; quòdque acquieſcendum ſit divino ipſius judicio, quamvis nobis evidens non appareat ratio ejus, quod diſponit. Veruntamen ne Hebræos illos, qui recèns ad fidem ſe receperant, exaſperaret, & ne puſillanimes efficeret gentiles Neo-Chriſtianos, atque ut utriuſquę querelis ſatisfaceret, primò præfationem quandam præmittit, animis ipſorum aliqualiter mitigandis aptiſſimam, dum ait:

Rom. 9. 3.

Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem, qui ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria. Oſtendit præterea, quòd ab origine, & progenie ſua, nec non progreſſibus illorum facilè arguere poterant, non omnes à Deo fore electos; quaſi dicere vellet: Vos miramini, quòd cum omnes tanquam filii ab Abraham deſcendatis, non tamen omnes de numero electorum ſitis? In Iſaac Deus progeniem ſuam ſe benedicturum promiſerat, & tamen ab Iſaac, ab eodem Patre, ex eodem partu, in eodem temporis momento nati ſunt duo filii, Jacob, & Eſau, quorum unus electus, alter verò reprobatus fuit: Ab Abraha primo Hebraiſmi ſtipite à Deo electo, nati ſunt Iſaac, & Iſmael. A Jacob porrò, & Eſau, ex eodem partu natis, Deus nos diſcere voluit, quòd acutiſſimo oculo ſuo penetret id, quod nos prævidere, aut quò nos pertingere non poſſumus. Homo enim judicare nequit aliud, quàm hoc, quod ſub oculum ejus cadit; ſed nec hoc adæquatè judicare poteſt, cum intentionem, qua alius operatur, penetrare nequeat. Deus autem, ut ſciat, quem hi vel illi homines habituri ſint exitum, & quonam modo ſint operaturi, non expectat, donec illi homines naſcantur; ſiquidem ei præſentes ſunt in æternitate. Non omnes illos qui ab Abraha, & Sara, vel ab Iſaac, & Rebecca nati ſunt, Abrahæ æſtimat filios, id eſt elegit ad gloriam; ſed ſolùm illos qui veri futuri ſunt Iſraelitæ, quique ſe dignos tanto Patre filios eſſe monſtrabunt. Quiſnam verò verus ſit Iſraelita, Salvator noſter clarè definit, inquiens: *In quo dolus non eſt*: tales autem de numero ſunt prædeſtinatorum.

Joan. 1. 47.

4 Martinus Becanus de hac materia reprobationis diſſerens, conſiderat, quòd Apoſtolus Paulus ex profeſſo diſputet, Judæos repelli à gratia Euangelica propter incredulitatem ipſorum, Gentes verò ad illam admitti ex pura Dei miſericordia. Et quia poterant dicere Judæi, non ſe ſolos, ſed etiam Gentiles eſſe incredulos; ac proinde non ſe magis, quàm illos excludi oportere; ideò D. Paulus reſpondet, Deum in pari duorum cauſa poſſe uni plus largiri, quàm alteri. Par erat cauſa Jacobi, & Eſau, cum eſſent fratres gemelli, ex eodem partu nati; & tamen Deus unum alteri prætulit in temporali benedictione. Quare? Quia ſic illi viſum eſt. Par erat cauſa Pharaonis, & Nabuchodonoſoris; & tamen alterius miſertus eſt Deus, alterum reliquit obduratum. Quæ cauſa? Dei voluntas: *Miſeretur enim cujus vult, indurat quem vult*: & hoc totum optimè per æquitatem manet ordinatum, cum Deus benè omnia faciat. Experientia quoque docet, quòd ex duobus peccatoribus, qui luto viliores ſunt, Deus alterum aſſumat ad gratiam, ad oſtendendam ſuam pietatem & miſericordiam, alterum verò relinquat in peccato, ad oſtendendam ſuam juſtitiam. Cur autem Deus uni hunc præſtet favorem & privilegium, alteri verò non, ſecretis ejus judiciis, ut ſuo loco dicemus, eſt reſervatum. Cæterùm indubitata veritas eſt, quòd Deus neutri ſua deneget auxilia: At verò reprobus vel iis abutitur, vel illa à ſe repellit; juſtus verò illis cooperatur: Deus autem per altiſſimam ſuam præſcientiam idipſum ab æterno prævidens, eum prædeſtinavit. S. Auguſtinus de Eſao ita ſcribit: *Deus non odit Eſau hominem, ſed Eſau peccatorem.* Prævidit enim Deus ab ęternitate peſſimam hujus ſacrilegi vitam, qui proinde à ſacra Scriptura *Profanus* appellatur; atque ideò ipſum per divinam ſuam præſcientiam declaravit præſcitum. Idem S. Doctor alio in loco prolixè hanc tractat difficultatem, in Epiſtolis ad Sixtum, & ad Paulinum ſcriptis. Obſervat autem, quòd quia S. Paulus tetigerat electionem Iſaac, & reprobationem Iſmaelis, prævidens, quòd ſibi objici poſſet, ideò Iſaac à Deo privilegiatum fuiſſe, ut eligeretur ad gloriam, quia filius erat Sanct. matris, ſcilicet Sarę, alter verò reprobatus fuerit, quia genitus fuerat ab Agar ancilla, ideò immediatè per ſequens exemplum id nequaquam verum eſſe oſtendit, quia Jacob, & Eſau ejuſdem patris, & matris (qui ambo ſancti fuerunt) filii erant; & tametſi ex uno partu fuerint progeniti, in electione tamen ad gloriam inæquales fuerunt, cum unus fuerit præſcitus, alter verò prædeſtinatus. Cujus nulla aſſignari poteſt alia ratio, quàm hæc: *Deus odit Eſau peccatorem.* Prævidit enim Deus, quòd omnibus auxiliis, quæ ipſi pro ejus ſalute ſubminiſtraverat, non eſſet cooperaturus, ſed potiùs in duritie, & malignitate ſua perſeveraturus; & ideò manſit præſcitus. Unde S. Auguſt. in hæc verba concludit: *Dilectio Dei, & odium ex præſcientia naſcitur futurorum.* Sciebat Deus, antequam illum reprobaret, quòd pro vili lentis edulio primogenituram ſuam fratri eſſet venditurus, idque per contemptum, *parvipendens, quod primogenita vendidiſſet*; quòdque innumeris aliis ſibi ſimilibus futurus eſſet ſcandalum, & occaſio, ut pro vili voluptate, pro vili lucro, ob vanum quendam reſpectum, jus venderent, quod habent ad gloriam. Legatis Scripturam ſacram, & fatebimini ingenuè, quòd Deus, cui notus erat, antequam natus eſſet, jure merito illum reprobaverit: *Ne quis fornicator, aut profanus, ut Eſau* (inquit de hoc impio homine alio in loco S. Paulus) *qui propter unam eſcam vendidit primitiva ſua: ſcitote enim, quoniam & poſtea cupiens here-*

Becan. c. 14. de reprob. q. 4. n. 4.

Quare Deus unum aſſumat ad gratiam, alterũ relinquat ad pœnam.

Rom. 9. 18.

Deus nemini deneget auxilia gratiæ ſuæ.

S. Aug. lib. 1. ad Simplician. q. 2.

S. Aug. Epiſt. 110. & Epiſt. 106.

Gen. 25. 34.

Ad Heb. 12. v. 16.

Digitized by Google

hæreditare benedictionem, reprobatus eſt; non enim invenit pœnitentiæ locum, quamvis cum lacrymis inquiſiſſet eam. S. Auguſtinus alio in loco de eodem impio Eſau inquit: *Eſau omnes carnales, Iacob omnes ſpirituales ſignificat: minores electi, majores illi reprobati. Vult & ipſe eligi? Fiat minor*. Mox quoque de Jacob ſubdit: *Ceſſit cibum voluptatis, & ſumpſit honorem dignitatis: ita ex placito quodam inter eos factum eſt, ut ille major, ille minor ſit*. Meritò igitur Eſau dici poteſt, quod in diſcurſu tertio probavimus: *Perditio tua*.

S. Auguſt. in Pſ. 130.

5 Idem S. Auguſtinus errorem Pelagianorum confutans, in ea fuit opinione, quòd prædeſtinatio non fiat *ex prævisis meritis*. Alibi verò Patrum Græcorum opinioni adhærere videtur; ſiquidem in libro de prædeſtinatione Dei ſuper illa verba S. Pauli: *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo?* ita ſcribit: *Ex præſcientia igitur offenſionis, prædeſtinatio emanavit ultionis, ſicut ex præſcientia virtutis, prædeſtinatio fieri ſolet remunerationis. Vnde Apoſtolus ad Romanos ait: Quos præſcivit, hos & prædeſtinavit*.

S. Aug. l. 83. quæſt. c. 68.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

An Deus ab æterno priùs det gratiam, & poſtea gloriam, an verò è converſo, diſputatur; ſimulque oſtenditur, quòd licèt à gratia noſtra dependeat prædeſtinatio, in executione tamen noſtra bona opera requirantur.

THEMA.

Gratiam, & gloriam dabit Dominus. Pſal. 83. v. 12.

1 PRopheta Regius, cui divina arcana revelata fuere (*Incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtati mihi*) ſeriem prædeſtinationis quoad electos vivaciſſimè exprimit, dicens: *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. Ubi primò dicit, animæ prædeſtinatæ *gratiam* conferri. S. Paulus electionem ad gloriam curſui pro bravio acquirendo inſtituto aſſimilat, inquiens: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi: in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*. At verò quiſnam curſor ille fuit, in cujus ſocietate curſum illum inchoavit? S. Apoſtolus ait: *Non ego, ſed gratia Dei mecum*. Optimè igitur Pſalmiſta ait primò: *Gratiam*, & poſteà: *Gloriam dabit Dominus:* In actu enim prædeſtinationis duo divinæ voluntatis decreta conſiderare poſſumus: Primum eſt illud, quo in hac præſenti vita prædeſtinato gratiam dare decrevit: Secundum eſt, quo eidem in alia vita gloriam dare ſtatuit. Primum decretum à ſcholaſticis electio ad gratiam; ſecundum verò electio ad gloriam vocatur; & in ambobus hiſce decretis prædeſtinatio conſiſtit, quia in primo confertur gratia tanquam medium ad gloriam, in altero verò datur gloria tanquam finis.

In quibus Dei decretis conſiſtat prædeſtinatio. Pſ. 50. 8.

2. Tim. 4. 7.

2 S. Auguſtinus in libro *de prædeſtinatione ſanctorum* inquit: *Prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio, gratia vero ipſa, donatio*. Et revetà ita eſt; nam prima gratia non cadit ſub meritum noſtrum, benè tamen noſtra cum illa cooperatio nos diſponit ad promerendum illius incrementum. Notum porrò eſt, quòd in ſcholis controvertitur, utrum ex duobus hiſce decretis præcedat alterum, id eſt, an Deus primò eligat ad gloriam, & poſteà det gratiam; vel è converſo. Supponendum igitur eſt primo loco, quòd in Deo non detur prius, & poſterius, quia per unum eundemque ſimpliciſſimum actum intellectus in uno & eodem inſtanti elegit prædeſtinatum ad gratiam, & ad gloriam, abſque eo quòd actus intellectus multiplicet. Veruntamen Theologi, ut ſe ignorantiæ, & modicitati capacitatis noſtræ accommodent, ſigna aliqua in Deo prioris, & poſterioris, aſſignant; ac proinde dicunt, quòd in primo ſigno Deus fecit unum, & in ſecundo alterum. Diſputant igitur, an Deus in primo ſigno prædeſtinato gratiam dederit, an verò gloriam. Nonnulli in ea fuerunt opinione, Deum prædeſtinatis priùs præparaſſe gratiam, & poſtea gloriam, (ideoque Pſalmiſtam priùs dicere *gratiam*, & poſteà *gloriam dabit Dominus*; utpotè qui univerſam generis humani vitiatam maſſam, voluntate, ut vocant, antecedenti, ſalvare voluit) poſteà verò unicuique animæ ad hunc finem conſequendum de auxiliis ſufficientibus proſpexiſſe; ſiquidem, ut aliàs diximus, *vult omnes homines ſalvos fieri*. Subjungunt inſuper, qui hanc opinionem ſuſtinent, Deum aliis ſubminiſtraſſe gratiam efficacem, qua mediante, prædeſtinatum ei cooperaturum eſſe prævidens, eundem *eligeret* ad gloriam; indeque colligunt, quòd decretum electionis ad hanc ſit poſt decretum electionis ad gratiam, hancque dicunt geri *ex prævisis meritis*. Alii nihilominùs in ea ſunt opinione, quòd Deus prædeſtinatum primò eligat ad gloriam, poſteà verò determinet media ad illam conſequendam, quæ ſunt gratiæ divinæ auxilia; unde dicunt, quòd ſicut per voluntatem ſuam antecedentem in primo ſigno ſtatuit, ut omnes ſalvarentur, ita in ſecundo donavit omnibus gratiam ſufficientem ad hunc effectum conſequendum, in tertio verò decrevit dare gloriam prædeſtinato; denique in quarto ſigno gratiam: quæ licèt ut medium ad acquirendum finem, ſcilicet gloriam, prior eſt fine, prior, inquam, in ordine executionis; attamen in ordine intentionis, prior eſt medio, quia primò intenditur finis, id eſt, gloria, & poſtea medium, id eſt, gratia. Quidquid ſit, tam una quàm alia opinio eſt probabilis nihil enim quoad hoc de fide deciſum eſt, ſive à ſacra Scriptura, ſive à Conciliis, ſive ab Eccleſia; à quanam verò parte veritas ſubſiſtat, noſtra parùm intereſt. Certum porrò eſt, quòd finis electionis, vel prædeſtinationis, ſine gratia aſſequi nequeat; hoc enim ab Apoſtolo ſequentibus ſolemnibus verbis apertè deciſum legitur: *Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit*. Circa quæ verba Hugo Cardinalis ita ſcribit: *Oſtendit tres effectus prædeſtinationis: primus eſt infuſio gratiæ; ſecundus remiſſio peccatorum; tertius adeptio gloriæ in futuro. Ly porro prædeſtinavit, hoc ſenſu interpretandum eſt*: id eſt, *per appoſitam gratiam præparavit: hic ponitur cauſa pro effectu. Et nota, quod hoc verbum prædeſtinavit, ſonat in partem ſignificationis, id eſt in appoſitionem gratiæ, & non in alteram, id eſt, in adeptionem gloriæ in futuro*. Ubi vides, totam prædeſtinationis ſubſtantiam ad præparationem gratiæ reduci. Unde præfatus Cardinalis concludit, quòd prædeſtinatio tria potiſſimum dicat, ſcilicet, *Dei præviſionem; Gratiæ infuſionem; Gloriæ adeptionem. Primum eſt cauſa ſecundi, & ſecundum tertii*. Unde ſi prædeſtinationem hoc ſenſu accipiamus, in quantum eſt quædam *ab æterno* facta gratiæ divinæ præparatio, nequaquam, ut in diſcurſu præcedenti probatum eſt, dici poteſt, quòd prædeſtinatio fiat *ex prævisis meritis*, quia hæc gratiæ præparatio, mera eſt Dei bonitas. Unde S. Auguſtinus ait: *Illi cum Chriſto regnabunt, quos Deus gratuita bonitate ſua prædeſtinavit ad regnum*.

S. Aug. lib. de Prædeſt. c. 10. An Deus prædeſtinato prius det gratiam, an vero gloriã.

Finem prædeſtinationis non acquirimus ſine gratia.

Rom. 8. 30. Hug. Card.

S. Aug. lib. de fide ad Petr.

3 Enimverò quia eorum, qui pro bravio currunt, mentionem fecimus, ponamus caſum, quòd Princeps qui bravium ſtatuit, & exponit pro illis, qui currendo primi omnium attingunt metam, quòd inquam, is bravium illud à quodam ſpeciali amico ſuo comparari deſideret: quid faciet, ut intento ſuo potiatur? Utique equum velociſſimè currentem ei præparabit, eumque de omnibus ad expeditum curſum neceſſariis inſtrui faciet. Idem igitur Deus quoad prædeſtinatos facturus erit; auxilia namque efficacia illis præparat, ut iis cooperantes, bravium ſibi æternæ gloriæ acquirere poſſint. Et verò id ipſum forſitan eſt, quod Pſalmiſta dicere voluit, dum ait: *Qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus, qui replet in bonis deſiderium tuum*. S. Joannes Apoſtolus in Apocalypſi in capitis Chriſti vertice multas coronas conſpexit: *In capite ejus diademata multa*. Quarum coronarum myſterium S. Bruno hiſce verbis declarat: *Quia ſcilicet in ſingulis ſanctis coronatur Chriſtus. Omnis enim eorum victoria Chriſtus eſt*. Propter merita quippè filii Dei, auxilia & gratiæ divinæ electis diſtribuuntur, in virtute quorum iiſdem cooperando coronantur, adeò tamen ut in harum coronarum merito electi magnam partem habeant. Nam ut S. Auguſtinus ait: *Certum eſt, nos facere cum facimus, ſed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati*. S. Apoſtolus ad Philippenſes ſcribens, idipſum confirmat, dum ait: *Deus eſt qui operatur in nobis, & velle & perficere pro bona voluntate*. S. Bernardus *de gratia, & libero arbitrio*, nec non de divinæ gratiæ efficacia diſſerens, ita ſcribit: *Ipſa liberum excitat arbitrium cum ſeminat cogitatum. Sanat cum immutat affectum. Roborat*

Apta ſimilitudine declaratur auxilium gratiæ ad cooperandum prædeſtinationi, neceſſarium eſſe.

Pſ. 102. v. 4.

Apoc. 19. 12.

S. Bruno l. 3. de Martyr.

S. Aug. de grat. & l. arb. c. 16.

Philipp. 2.

S. Bern. de grat. & l. arb.

borat

Digitized by Google

borat, ut perducat ad actum, ſervat, ne ſentiat defectum.

Nemini deeſt ſufficiens gratia ad cooperandum ad noſtram electionem. Rom. 11. ad Tit. 3. 5.

4 Verbis Pſalmiſtæ: *Gratiam & gloriam dabit Dominus*, fidem, robur & teſtimonium perhibent tam ſacra Scriptura, quàm SS. Patres. Etenim S. Paulus in Epiſtola ad Romanos ait: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non eſt gratia*. Et in Epiſtola ad Titum ait: *Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum miſericordiam ſuam ſalvos nos fecit*. In ſecunda Epiſtola ad Timotheum de vocatione, quam primam gratiam, electionem operantem, eſſe dicit, ita ſcribit: *Vocavit nos vocatione ſancta, non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum propoſitum ſuum, & gratiam*. (2. Tim. 1. 9.) Et ratio eſt, quia in homine in natura depravata conſtituto, priuſquam Deus eidem primam det gratiam, non eſt niſi peccatum, & demeritum: ſolæ autem naturales liberi arbitrii noſtri vires ad gratiam promerendam non pertingunt: Siquidem cum dari debeat proportio inter meritum & præmium, vires naturæ non ſunt proportionatæ ad gratiam. Seniores illi in Apocalypſi (Apoc. 4.) depoſitas è capite coronas ad pedes agni immaculati demittebant (*Mittebant coronas ſuas ante thronum*) per hoc inſinuare volentes, quòd æternæ beatitudinis diademata auxiliis, & gratiis à Deo ipſis miniſtratis io acceptis referant. Unde Rupertus Abbas ait (Rup. Ab. l. 4. ibi.): *Mittunt ergo ante thronum coronas ſuas, conſiderantes, quod non ſuis meritis, ſed gratia prævenientis, & ſubſequentis miſericordia coronas aſſecuti ſunt*. S. Apoſtolus in alio loco, ſcilicet in Epiſtola ad Rom. (Rom 3. 24.) inquit: *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius*. Quæ verba ſacrum Concilium Tridentinum (Concil Trid. Seſſ. 6. c. 8.) in hæc verba explicat: *Gratis juſtificari dicimur, quia nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur*. Opus enim non eſt meritorium de condigno, niſi procedat ab homine in gratia, & amicitia Dei conſtituto: Certum eſt autem, hoc fieri non poſſe, niſi gratia priùs homini communicetur. Et verò nulli deeſt gratia ſufficiens, quæ tunc fit efficax, quando ei noſtra cooperatio adjungitur, qua deficiente, à nobiſmetipſis in præſcitorum catalogum inſerimur.

Finem ultimum prædeſtinationis aſſequi non poſſumus niſi cooperando per bona opera.

5 *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. Deus quidem dat gratiam, non tamen ſemper dat gloriam, quia multi gratiæ per opera digna non correſpondent: Et tametſi electio noſtra effectus ſit principalis miſericordiæ Dei nos prædeſtinantis, attamen nos verè tales eſſe, ex bonis operibus agnoſcemus, quia hæc ſunt cōditio, ſine qua non, ad finem conſequendum. Porrò ſive electio noſtra fiat, *ex præviſis meritis*, ſive *ſine præviſione antecedente*, ſive an Deus prius det gratiam ab æterno, & poſtea gloriam, ſive è converſo, hoc ſcire parùm noſtra intereſt, cum certi ſimus, per ſacram Scripturam, per concilia, per Theologos, & Sanctos Patres, quòd finem ultimum prædeſtioationis conſequi non poſſumus, niſi huic ex parte noſtra per opera bona correſpondeamus. Oſtendamus idipſum in familiari exemplo. Si magnus aliquis Princeps ab aliquo magnatum ſuorum rogaretur, ut munus aliquod excellens filio ſuo conferre dignaretur (Probatur familiari exemplo.): hic autem in ordine ad effectum obtinendi gratiam poſtulatam in hæc verba reſponderet: Statui apud me filio tuo infallibiliter dare, quod pro illo poſtulas; volo tamen, quòd priùs illud per generoſitatem, & induſtriam ſuam ſibi comparet. At verò ponamus quòd huic petitioni hoc modo reſpondeat: Scio, quòd filius tuos opportunè uſurpaturus ſit arma, & auxilia, à me eidem ſubminiſtranda, ut munus hoc conſequi valeat: ac proinde petitum munus ei conferre decrevi. Certum eſt, quòd tam in primo, quàm in ſecundo modo reſpondendi oeceſſariò requiratur cooperatio illius, cui munus petitum eſt conferendum. Idem ergo in præſenti caſu noſtro dici poteſt. Quotquot enim opiniones Theologorum adinvenit ingenium, ſive doctrina, omnes in hoc conſpirant, ut veritatem hanc catholicam, & ineluctabilem aſſerant, ſcilicet, quòd adhoc ut adultus aliquis ad effectum prædeſtinationis ſuæ pertineat, neceſſarium ſit, ut talis adultus auxiliis ſibi ſubminiſtratis cooperetur; ſecùs enim ſi faciat, illum de præſcitorum numero eſſe quilibet haud immeritò dicere poterit. Venerabilis Beda (Beda in l. quæſt. q. 3.) ait: *Sicut prædeſtinatio ad mortem non cogit malos ad mortem, ſic etiam prædeſtinatio ad vitam non cogit bonos, ut ſalventur. Sed cum Dominus bonos ad vitam prædeſtinavit, ita eos prædeſtinavit, ut ipſa ſua prædeſtinatio meritis, & precibus noſtris obtineatur*. Adducitque Abrahæ exemplum, cui licèt promiſſum fuiſſet, quòd in Iſaac filio ſuo numeroſam habiturus eſſet prolem; attamen Rebecca uxor illius diuturno tempore ſterilis permanſit: licèt poſt factam ab Iſaac orationem, Deus illam mox feliciter concipere fecerit. Unde ſequens format argumentum: *Si ergo promiſit Deus fœcunditatem, & dedit ſterilitatem, Iſaac autem oravit, quid aliud eſt, niſi quod oratio prædeſtinationem obtinuit? Unde colligi poteſt, quia ita Deus nobis ſua bona promittit, ut tamen labore noſtro acquirantur; ſed ſi voluerimus, ad laborem, in omnibus quæ bene agimus, nobis cooperabitur*. Gloſſa Interlinearis rationem reddit, (Gloſſ. interl. ibi.) cur Iſaac pro conjugis ſuæ fœcunditate oraverit; ait enim: *Ne totum humano conſilio tribuat, adjungit orationem, quia Dei prædeſtinatio precibus adjuvatur*. S. (S. Greg. l. 1. Dial.) Gregorius ad propoſitum noſtrum ſequentem adducit ſententiam, inquiens: *Ipſa quoque cœleſtis regni prædeſtinatio ita eſt ab omnipotente Deo diſpoſita, ut ad hanc electi ex labore perveniant, quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſæcula donare diſpoſuerat*. Quando duo illi ambitioſi fratres, mediante matre, à cœleſti Magiſtro primas in regno ejus ſedes poſtularunt, quodnam ab eo retulerunt reſponſum? *Non eſt meum dare vobis*, reſpondit Salvator. (Matth. 20.) At verò quomodo hoc dicere poterat, qui apud S. Joannem expreſsè dixerat: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur*? Nunquid erant de numero illius puſilli, & electi gregis, cui hanc ſtipulatam fecit promiſſionem: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum*? Quidnam pro hujus dubii ſolutione reſponderes? Pro reſponſione, imaginemini vobis, quòd Princeps aliquis præmium magni valoris propoſuerit lucrandum, vel à currente pro bravio, vel haſtiludio adverſus alium ſe exercente; hic enim, ſi quidam ex amicis ſuis præmium illud alteri dari poſtularet, utique reſponſurus eſſet: *Non eſt meum dare tibi, ſed quibus paratum eſt*. (Matth. 20. 33.) Ita quoque Chriſtus duobus illis Apoſtolis dicere voluiſſe videtur: Verum quidem eſt, quòd ad regnum illud ſitis prædeſtinati; hoc tamen ſub hac factum eſt conditione, ſi videlicet vitam duxeritis apoſtolicam, veſtriſque meritis illud fueritis lucrati. S. Thomas Doctor angelicus (S. Thom. ib.) inquit: *Et hoc ſecundum prædeſtinationem divinam non eſt meum dare vobis ſine merito, ſed quibus paratum eſt*: hoc eſt, ut Theophylactus ad bravium alludens inquit: *His qui cucurrerint, & vicerint*. Nec valet dicere: Ego ſum prædeſtinatus, quia Deus cum hac conditione te elegit, ut curriculum tuum ſtrenuè, & generosè abſolvas.

Adducitur exemplum S. Pauli, in periculo naufragii exiſtentis. Act. Apoſt. 27.

6 In Actibus Apoſtolicis iter S. Pauli, quod huc Romam verſus inſtituit, deſcribitur; io quo, tempore periculoſiſſimæ cujuſdam tempeſtatis, omnes qui ſecum in navi erant viatores, ſecuros eſſe juſſit, quòd ſalvi & incolumes portum aſſecuturi, & minimè in illo periculo perituri eſſent: *Aſtitit mihi hac nocte angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio, dicens: Ne timeas Paule, ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum*. In hac igitur indubitata certitudine, cuipiam videri potuiſſet, S. Paulum debuiſſe monere naucleros, ut ab omni prorſus labore ſuperſederent, eò quòd pro evaſione illius periculi nullam penitùs oporteret facere diligentiam, aut induſtriam. Et tamen Centurioni dixit, quòd ſi naucleri, & milites in fugam ſe recepturi eſſent, ſine dubio forent ſubmergendi: *Niſi in navi permanſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis*. At verò dices fortaſſe: quodnam S. Apoſtolo, poſt factam ab æternæ veritatis Deo promiſſionem, dubium eſſe poterat? Quo fine poſt illam revelationem opus erat, ejicere ancoram, vela ſubmittere, totque alias induſtrias, ibidem à S. Luca diſtinctè relatas adhibere? Reſpondetur, Apoſtolum probè intellexiſſe, quòd tametſi Deus in gratiam Apoſtoli navigantes illos præſervare voluerit, omninò tamen neceſſe fuerit, ut illa adhiberent media, quæ ad periculi illius evaſionem opportuna eſſe videbantur; neque enim conveniens erat divinā tentare miſericordiā. Simili modo dicendum eſt, quòd ſi nos per mare hujus vitæ navigantes revelationē aliquam habuiſſemus, quòd ſcilicet non obſtantibus tot tentationum tempeſtatibus, quæ quotidie occurrunt, ſalvi nihilominus, & incolumes ad portum paradiſi appul-

Digitized by Google

appulſuri eſſemus; advertendum tamen nobis eſſet, quòd promiſſio nobis facta ſalutis, conditionata ſit; non enim Deus nos ſalvare intendit, abſque eo quòd etiam nos pro parte noſtra ſaluti noſtræ cooperemur; nam *qui creavit te ſine te, non ſalvabit te ſine te*. At verò dices: quis invenietur, qui hanc ſe ſalvandi voluntatem non habeat? Reſpondeo, hoc quidem verum eſſe, nihilominus, ut ſuperiùs ex ſententia S. Vincentii Ferrerii notavimus, vera voluntas appellatur illa, quæ media adhibet ordinata ad conſequendum hoc, quod volumus: at verò quando hæc media negliguntur, & tamen nos velle dicimus, hoc velle non *voluntas*, ſed *velleitas* appellatur; & hujus velleitatis, ut dici ſolet, infernus eſt refertiſſimus.

Item exempla Saulis reprobati, & Davidis electi.

7 In ſacra Scriptura Saulem à Deo ad regnum Iſraelis evectum, illoque, Spiritu ſancto teſte, in univerſo populo neminem meliorem fuiſſe legimus; & tamen finaliter fuit reprobatus, eò quòd in obedientia erga Deum ad finem uſque non perſeveraverit. Similiter David juſſu Dei à Samuele in Regem unctus fuit eo tempore, quo in agris oves paſcebat; de promiſſione divina nullam habebat dubitandi rationem: attamen ut illa circa ipſum adimpleretur, non jam ampliùs in agris, & in ſylvis moram trahere continuavit, ſed in campum ad prælium proceſſit, regiæ Saulis ſervire cœpit, per varia generoſa facinora eximiam ſibi famam acquiſivit, filiam Regis in ſponſam ſibi adoptavit, atque poſt hujus mortem nullum non movit lapidem, ut ad thronum Regium aſcendere poſſet. At verò quid opus erat, tam ſolicitè media ad ſceptrum Regium conducentia adhibere, qnando ſe infallibiliter regnaturum eſſe certò præſciebat? Reſpondeo, Deum pro adimplendis, & perficiendis ſuis promiſſis, noſtram requirere cooperationem. Quod idem verum eſt, cum agitur de regno cælorum acquirendo; tametſi enim ad hoc à Deo electi ſimus, ipſeque nos quotidie in Oratione Dominica dicere docuerit: *Adveniat regnum tuum*; id tamen cum hac fieri debet conditione, quæ immediatè ſubjungitur, ut ſcilicet, *fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra*. Et quia *in lege Domini voluntas ejus*; ideò ut regnum cælorum poſſideamus, neceſſariò requiritur divinorum præceptorum adimpletio: vult enim Deus, ut illud per opera meritoria nobis lucremur.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Licèt Deus majora gratiæ auxilia electis conferat, ob hoc tamen reprobi lamentari non poſſunt; juſta enim & occulta Dei judicia veneranda ſunt, non verò diſcutienda.

THEMA.

Annon habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Rom. 9. verſ. 21.

Explicatur quiſnam ſit genuinus hujus thematis ſenſus, & intellectus.

1 Ex quo S. Paulus ſimilitudinem à figulo luti deſumptam in medium adducit, ſeriem prædeſtinationis, & reprobationis nobis inſinuare velle prima facie videtur. Argumentum verò quod inde format, hoc eſt: Si artifex in ſua officina ex una maſſa luti pro ſuo libito facere poteſt hinc vas honorificum, inde verò vas vile, & contemptibile; cur Deus non poterit ex maſſa vitiata generis humani, & ex hoc luto, alios eligere ad gloriam, alios verò reprobare? Advertendum verò eſt, quòd Apoſtolus hoc loco non loquatur de diſtributione gratiæ ſanctificantis, quæ ſemen eſt gloriæ; ſed *de gratiis gratis datis*, cujuſmodi ſunt, v. g. donum miraculorum, variarum linguarum, Prophetiæ, & ſimilia; de quibus tunc nonnulli illius ſæculi fideles extollebantur, alii verò lamentabantur, ſe illis fuiſſe privatos. Aliqui verò ſacri expoſitores opinati ſunt, hanc ſimilitudinem directam fuiſſe ad prædeſtinationem; ſiquidem Apoſtolus monſtrare voluit, Deum non habere minorem authoritatem ſuper hoc hominis lutum, quàm artifex ſeu figulus habet ſuper ſuam luti maſſam. S. Paulus dum adhuc Saulus eſſet, *erat vas in contumeliam, ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini*. Ad hoc ſe demiſerat, ut officium lictoris, ut ita dicam, ſubire non

Act. Apoſt.

erubeſceret; nam *petiit epiſtolas, ut ſi quos inveniſſet hujus viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ieruſalem*. At verò ex ſumma Dei bonitate tranſmutatus eſt in vas honoris: *Vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram Regibus, &c.* Poterat quidem Deus illum in ſua cæcitate deſerere; at verò compaſſione motus, ipſum illuminare decrevit, quia *circumfulſit eum lux de cælo*. Quæ certè in ipſo otioſa non permanſit, ſed ad cooperandum illi promptiſſimum ſe exhibuit, dicendo: *Domine quid me vis facere?* Verùm ut ad prædicti thematis verba revertamur, conſiderandum eſt, intentionem S. Pauli eo in loco eſſe, ut nobis inſinuet, quòd circa Dei de nobis diſpoſitionem illam habere debeamus indifferentiam, quam lutum habet in manibus figuli poſitum, utpotè qui illud modo ſibi collibito tractat, & effingit. Ita Deus de donis ſuis, de gratiis gratis datis, de auxiliis particularibus, & ſpecialibus pro libito, & beneplacito ſuo diſponit, ita tamen, ut nunquam homini deeſſe patiatur gratiam ſufficientem, & auxilia ſufficientia, & neceſſaria ad ſalutem.. Univerſum namque genus humanum in manibus Dei eſt veluti ingens quædam luti maſſa (*Memento quæſo quod ſicut lutum feceris me*,) nunquid verò præſumptuoſa, & arrogans foret temeritas, ſi lutum vellet fieri aurum? Quam enim habilitatem, aut quod jus lutum habet ad appetendam conditionem metalli tantæ nobilitatis, & valoris? Homo poſt amiſſum in primo patre innocentiæ ſtatum, amiſit pariter & jus quod illi datum fuerat ad gloriam. Quòd ſi autem nihilominus à Deo ad hanc gloriam prædeſtinatus fuit, id ex mera Dei bonitate factum eſt, quia *non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei; id eſt*, ut Hugo Card. explicat: *Ex quo gratia & gloria eſt ex prædeſtinatione ſolius Dei, non eſt, ſupple, velle bonum volentis. Pſ. 36. Apud Dominum greſſus ejus dirigentur. Ierem. 10. Scio Domine, quia non eſt hominis via ejus. 2. Cor. 3. Non quod ſufficientes ſimus aliquid cogitare ex nobis, &c. ergo multo fortius nec facere. Et hoc accidit nobis, quia vis volendi eſt in homine vulnerata, & claudicat; nec rectè poteſt ire, niſi à Domino dirigatur.* Dicite igitur vos, obſecro, cuinam temerariæ hujus luti prætenſiones innituntur, per quas ambit fieri vas in honorem, audetque prætendere gloriam, cum tamen à ſemetipſo ne unicam quidem bonam cogitationem ſine Dei auxilio poſſit concipere? Lutum ex ſua natura aliam figuram facere nequit, quàm illam quam natura ſua habet. Calcatur quidem omnium pedibus, & ad viliſſima miniſteria adhibetur, neque tamen juſtam habet cauſam exinde dolendi; ſiquidem hoc ipſum propriæ debet vilitati attribuere. Quòd ſi verò artifex luto utatur ad faciendum inde vas aliquod honorificum, hoc totum ſoli ipſius attribuendum eſt bonitati.

Homini nunquam deeſt gratia, & auxilia ſufficientia ad ſalutem.

Job 10. 9.

Rom. 9. 16.

Hug. Card. ibi.

Quare Deus potius comparetur figulo, quam ſculptori aut aurifabro.

2 Dic ſodes, quo myſterio Creatori noſtro potiùs attribuitur titulus figuli luti, quàm ſculptoris, vel aurificis, vel alius aliquis ſimilis; cum tamen hi artifices materia utantur longè nobiliori, quàm ſit lutum, marmore videlicet, vel auro, aut argento? Certè ſimilitudo aptior ad materiam prędeſtinationis explicandam adhiberi non poterat, quàm ea, quæ à figulo luti deſumpta ab Apoſtolo fuit; quia materia quæ in officina ſupremi Artificis elaboratur, luti, non verò auri habet proprietatem. Dum enim aurifex vas aliquod aureum pro uſu Altaris, vel ad menſam principis alicujus elaborat, vas illud, ſi rationis compos eſſet, tali artifici ſe non multùm obligatum eſſe agnoſceret, quia cum ſit metallum natura ſua adeò pretioſum, de jure hæc ei prærogativa convenit, ut altaribus, vel menſis regiis ad ornatum cedat. At verò lutum à figulo ad res viles adhibitum, non habet cauſam dolendi, cum ſit terra; imò magni beneficii loco æſtimare debet, ſi ex ſummo figuli favore, & gratia, ad uſus valdè nobiles adhibeatur, vel in vas honoris fabricetur; ſic enim ſupra naturam ſuam exaltatur. Unde Rupertus Abbas ait: *A figulo luti argumentum ſimilitudinis competenter eduxit; figulus namque luti nihil luto adimit, faciendo de illo vas in contumeliam, cum ipſum lutum contumelioſum ſit: multum autem illi confert, cum ex eo vas in honorem facit.* Eodem quoq; modo ſi Deus in luto nos ſtare permitta, nullam nobis facit injuriam, quia lutei ſumus: at ſi ex hoc luto nos evehat, atque in aurum tranſmutet, ſummam nobis gratiam præſtat, cum nulla apud eum merita, imò multa deme-

Rup. Abb. lib. in Gen. c. 57.

Digitized by Google

demerita repoſita habeamus: *Nullum elegit dignum*, inquit S. Auguſtinus, *ſed eligendo effecit dignum*. Similiter de reprobis inquit: *Nullum punit indignum*. Scitiſne cauſam cur, reprobi in luto, & ſordibus ſuis remaneant? Ideò nimirùm quia ſe à manibus ſupremi artificis tractari, & regi non permittunt: *Extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret*, inquit Deus per os Sapientis. Et S. Auguſtinus ait: *Si ſanctitate vivitur, ſi in virtute proficitur, ſi in bonis ſtudiis permanetur, manifeſtum eſt munus Dei, ſine quo nullus boni operis fructus acquiritur ad. Si autem ab his receditur, atque vitia, & peccata tranſitur, nihil tibi Deus mala tentationis immittit: & receſſurum non deſerit, antequam ille deſerat, & facit plerumque, ne deſerat, aut etiam ſi receſſerit, ut redeat. Cur autem illum retineat, nec poſſibile eſt comprehendere, nec licitum inveſtigare, cum ſcire ſufficiat, & ab illo eſſe, quod ſtatur, & non eſſe ab illo, quod ruitur.* Ex quibus ultimis verbis deducitur, non eſſe Dei culpam quòd in noſtri luti defectu maneamus.

S. Aug. lib. 5. cont. Julian. c. 1.

Prov. 1.

S. Aug. in Reſp. ad 14. art.

3 In libro *de vocatione gentium*, qui S. Ambroſio, vel S. Proſpero attribuitur, tres præcipuè leguntur veridicæ propoſitiones, quarum prima eſt: *Profitetur, æternum, & proprium eſſe divinæ bonitatis, ut omnes homines ſalvos fieri velit, & in agnitionem veritatis venire.* Secunda eſt: *Omnem hominem qui ſalvus fit, quique ad agnitionem veritatis venit, Dei auxilio juvari, ac regi, atque in fide, quæ per dilectionem operatur, ut permaneat, cuſtodiri.* Tertia eſt: *Temperanter & ſobrie proteſtatur, non omnem voluntatis Dei comprehendi poſſe rationem.* Ex quibus tribus fundamentis clarè liquet, quòd divinæ gratiæ auxilium nulli hominum deſit, ut ſalvari poſſit: & hæc gratia data eſt ſine merito, ad hoc ut mereri poſſimus; quod ad ultimum finem conſequendum omninò eſt neceſſarium.

Tres notabiles propoſitiones modum prædeſtinationis declarantes.

4 Quæſtio eſt ſatis agitata in ſcholis, an in nobis aliqua inſit cauſa, ob quam ab æterno prædeſtinati, aut reprobati ſimus. S. Auguſtinus, licèt in multis locis cum perplexitate hac de re ſcribat, nihilominus Pelagianorum hæreſim profligare volens, in eam deſcendit opinionem, quòd tota humana natura à peccato originali contaminata à cœlo exulare meruerit; poſtea pro verò Deus ex tota hac ingenti maſſa per meram pietatem ſuã aliqoos elegerit, quos prædeſtinavit ad gloriam, præparando illis ad hanc conſequendam media; alios verò in luto reliquerit, non tamen illis negando auxilia ſufficientia ad reſurgendum, licèt ſpecialia illis non miniſtret. In primis, ſcilicet prædeſtinatis, Deus immenſæ miſericordiæ ſuæ ſpecimen edere voluit; in ſecundis verò, id eſt reprobis, juſtitiam ſuam demonſtrare decrevit, non dando illis, niſi quod ad propriam ſalutem operandam ſufficit. De hac materia S. Aug. in lib. *de correptione, & gratia* cap. 7. diffusè ſcribit, & inter cætera modum, quo Deus ad benè dirigendos electorum ſuorum greſſus utitur, his verbis exponit: *Hæc omnia operatur in eis, qui vaſa miſericordiæ operatus eſt eos, qui & elegit eos in filio ſuo ante conſtitutionem mundi per electionem gratiæ. Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non eſſet gratia.* Quod verò ad ſummam utilitatem noſtram advertendum, eſt illud, quòd videlicet nullus rationabiliter de divina juſtitia conqueri poſſit; cum enim univerſa maſſa naturæ humanæ contaminata, & æternæ perditionis rea eſſet, Deo nihilominus ex ſola bonitate ſua ipſam univerſam indifferenter ad gloriam comparandam diſponere, & habilitare complacuit (*vult omnes ſalvos fieri*) omnibus media ſufficientia ſubminiſtrando, quibus ab exilio paradiſi eximere ſe poſſint. At verò quænam eſt cauſa, quòd nihilominus tot damnentur? Reſpondeo, hoc inde fieri, quia ex parte ſua gratiæ per liberum arbitrium non cooperantur, quæ gratia aliàs per hanc cooperationem ex ſufficienti efficax redderetur.

An in nobis ſit aliqua cauſa ob quam prædeſtinemur, aut reprobemur.

S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 7.

5 Duo Pharaonis aulici, unà cum Joſepho, in carceris compedibus conſtricti tenebantur, quorum unus gratiæ Regis denuò reſtitutus, alter verò ſupplicio affectus fuit. Rupertus Abbas verba illa Exodi adducens: *Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit*, ita ſcribit: *Ecce & hic miſertus eſt cui vult, & clemens fuit in quem ſibi placuit: an hoc in illo quiſnam reprehendet? Non utique cum firmamento rationis. Quis porrò neſciat, mundum univerſum, totamque maſſam generis humani, ſic fuiſſe in manu Dei, tanquam duos reos in manu Regis? Etenim in quo Adam peccavit, univerſi per illum ſumus rei, & vincti. Ergo duo ſunt rei, ſed unus aſſumitur, & alter relinquitur.* Adducit quoque verba illa S. Pauli: *Tu ergo ò homo, quis es, ut reſpondeas Deo, cum Pharaoni reſpondere non poſſis? Annon habet poteſtatem Deus, contra quem reatus admiſſus eſt, ſaltem unum æque ut Pharao, condemnare, & ab alio pænam exigere? An non habet, inquit Apoſtolus ad Rom. 9. figulus poteſtatem, &c.* Adducit quoque ſequentem Iſaiæ textum: *Et nunc Domine, Pater noſter es tu, & nos lutum: & fictor noſter en, & opera manuum tuarum omnes nos.* Deus autem, qui in ſua bonitate infinitus, & homine ſuperior eſt, licèt univerſum hoc lutum noſtrum in ignem gehennæ irremiſſibiliter abjicere potuiſſet, nihilominus potenti gratiæ ſuæ manu idem lutum ad reparandos ſupernæ Hieroſolymæ muros habilitare voluit. Et quidem certum eſt, quòd ex parte ſua voluntate antecedenti omnes ſalvos fieri voluerit. Quòd verò Deus poſteà per occulta ſua judicia, quæ nulli manifeſtabit, majora auxilia uni dare decreverit, quàm alteri, idipſum facilè excuſari poterit, iiſdem verbis, quibus paterfamilias operariis vineæ ſuæ injuſtè conquerentibus, quòd eandem mercedem acciperent, qui circa veſperam laborare inceperant, quæ data fuerat illis, qui tota die portaverant pondus diei, & æſtus, reſpondit; ſcilicet: *Amice, non facio tibi injuriam: nonne ex denario conveniſti mecum? tolle quod tuum eſt, & vade: Volo autem huic noviſſimo dare, ſicut & tibi: annon licet mihi, quod volo, facere?* Enimverò univerſum genus humanum jurè merebatur infernum: Et tamen univerſum idem genus habilitatum fuit ad gloriam, omnibuſque ſine ullo merito ad eandem gloriam conſequendam præparata fuerunt auxilia. Quòd verò Deus per ſuam bonitatem, vel per occulta judicia ſua (qui tamen *omnia in Sapientia facit: Bene omnia fecit*) majores gratias donare voluerit uni, quàm alteri, hujus rei cauſa nequaquam culpandus venit, utpotè creaturarum ſuarum abſolutus dominus: *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* S. Ambroſius, vel quiſquis eſt auctor libri *de vocatione gentium*, hac de re ita ſcribit: *Si de parentum carnalium judiciis conqueri non audemus, cum aliquos filios ſuos ante ulla morum examina, ante aliqua pietatis officia, indulgentiore complectuntur affectu: in dominis quoque erga famulos libera diſpoſitio eſt, nec juſte a quoquam reprehenditur, qui de unius conditionis familia quoſdam ſibi, quos benignius honeſtaret, & quos liberius erudiret, elegit; nunquid de ſummi Patris, & veri Domini benevolentiſſima æquitate cauſandum eſt, quòd in magna domo ejus innumeris differentiis univerſa varientur?*

Addducuntur in exemplũ duo Pharaonis miniſtri, pincerna, & piſtor.
Gen. 40.

Iſa. 64. 8.

Matth. 20.

S. Ambr. lib. 1. c. 10. de vocat. gent.

6 Sapiens rationem reprobationis populi Chanaan aſſignat, dicens: *Semen enim erat maledictum ab initio.* Talis autem quoque erat univerſa hujus noſtri luti maſſa poſt protoparentum noſtrorũ prævaricationem; Deus tamen eidem per communicationem gratiæ ſuæ benedixit. Quòd verò reprobi huic gratiæ non cooperentur, in hoc Deus nullam culpam habet; ſi enim gratiæ ſufficienti cooperarentur, per actus multiplicatos eò uſque illam augere poſſent, ut ad thronos cœli ſublimiſſimos aſcendere valerent: At verò *perditio tua*. Præterea quòd Deus divinos favores ſuos plus uni largiatur, quàm alteri, de hoc profectò injuſtè conquereris; ac proinde Sapiens ait: *Quis enim dicet tibi: Quid feciſti? Aut quis ſtabit contra judicium tuum? Aut quis in conſpectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? Aut quis tibi imputabit, ſi perierint nationes quas tu feciſti?* Omnibus nota eſt illa S. Apoſtoli exclamatio: *O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia, &c.* S. Auguſtinus ſuper illa verba Pſalmi: *Omnis ſapientia eorum devorata eſt, &c.* in hæc verba ſcribit: *Occultum eſt, altum eſt, in acceſſibili ſecreto ab humana cogitatione ſecluſum eſt, quemadmodum Deus, & damnet impium, & juſtificet impium. Num igitur adverſus divina judicia garrire delectat, quia ſunt inſcrutabilia? Quanto convenientius, quanto accommodatius eſt modulo noſtro, expaveſcere, & exclamare: O altitudo ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam &c. Quanto melius eſt ita mirari, quod inveſtigare non ſufficis?* Quis enim occultos Dei fines indagare valebit? Aut verò, ut Apoſtolus ait, *quis cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* In Apocalypſi dici-

Sap. 12. 11.
Injuſte conquerimus quod Deus plus gratiæ conferat uni quam alteri.

Rom. 11. 33.
Pſ. 106. 27.
S. Aug. ibi.

Rom. 11. 34.
Apoc. 15. 8.

dicitur: *Juſte & vera ſunt via tua, Rex ſaculorum.* Et paulò poſt ſubditur: *Impletum eſt templum fumo a Majeſtate Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat introire.* At verò quiſnam erat hic fumus, qui aditum in templum

Gloſſ. ibid.

tantoperè impediebat? Gloſſa inquit: *Nemo poterat introire, id eſt intelligere judicium, quare alios reprobat, alios eligit, donec in fine mundi edicant ſancti: Quàm inveſtigabiles viæ ejus!* Quis debili intellectu ſuo myſteria, & fines, ob quos alios elegit, alios verò reprobavit, indagare poterit? Quoties contingit, quòd homo aliquis virtuoſus, & exemplaris, in progreſſu temporis pervertatur; econtrà verò vir ſcandaloſus reducatur ad pœnitentiam, & ſalvetur? *Dominatur malus bono,* in-

S. Iſid. l. 2. de ſummo bono.

quit S. Iſidorus, *bonus damnatur pro impio, impius honoratur pro juſto, & in hac tanta obſcuritate non valet homo divinam perſcrutari diſpoſitionem, & occultum prædeſtinationis perpendere ordinem.*

Curioſè inquirendum non eſt quare Deus hunc trahat, & alium non trahat. S. Auguſt. trac. 26. in Joan.

7 Omnes ſumus filii, & poſteri Adæ, ſimulque cum illo extendimus manum ad accipiendum ab Eva pomum vetitum, illudque manducandum: at verò, cur ſors noſtra tam in hac, quàm in altera vita adeò inæqualis ſit, quis hoc aſſequetur? *Nemo venit niſi tractus,* inquit S. Auguſt. *quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, ſi non vis errare.* Porrò rationem ſignaturæ juſtitiæ facilè corrigere poſſumus, quia *juſtus judex, & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus;* etenim neminem ſine demeritis condemnat: at verò ſignaturæ gratiæ nulla dari poteſt ratio, quia quis præſumat intelligere fines, quos habuit, dum majores gratias, & auxilia uni præbuit, quàm alteri? S. Paulus, poſtquam attuliſſet exemplum electionis Jacob, & damnationis Eſau, confeſtim ſubjungit: *Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas eſt apud Deum? Abſit. Moyſi enim dicit: Miſerebor cujus miſereor.* Neque enim Deus reddere vult rationem illius quod in ordine ad prædeſtinationem, & majorem vel minorem auxiliorum ſuorum abundantiam operatur: *Non enim dubitandum eſt eſſe juſtum,* inquit S. Aug. *etiam quando facit, quod hominibus videtur injuſtum.* Idem S. Doctor alio in loco dicit: *Jam ſi ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos coarctet, cur illi ita ſuadeatur, ut perſuadeatur, illi autem non ita; duo ſola occurrunt interim, quæ reſpondere placeat: O altitudo divitiarum! Et Nunquid iniquitas eſt apud Deum?* S. Greg. ſuper illa Chriſti verba: *Cõfiteor tibi Pater Domine cœli, & terræ, quia abſcõdiſti hæc a ſapientibus, & revelaſti ea parvulis. Ita Pater, quoniam ſic placitum fuit ante te:* ita ſcribit: *Quibus verbis exẽpla humilitatis accipimus, ne temerè diſcutere æterna cõſilia de aliorũ vocatione, aliorũ verò reprobatione præſumamus, attẽdẽtes, quod injuſtũ eſſe nõ poteſt, quod placuit juſto.*

Rom. 9. 15.

S. Aug. lib. ſent. 301. S. Aug. lib. de ſpir. & lit. c. 34.

S. Greg. l. 25. Mor. c. 13.

TRACTATUS LXXXIII.

DE PRÆDICATORIBUS VERBI DEI.

DISCURSUS QUINQUAGINTA.

DIſcurſus I. Neceſſitas verbi Dei conſideratur.

II. Verbum Dei in ſacris litteris, & à ſanctis Patribus, panis & cibi nomine deſcribitur.

III. Verbum Dei etiam corpus alendi virtutem habuiſſe probatur, ſimulque ſub ſymbolo lauti convivii proponitur.

IV. Variæ adducuntur alluſiones inter cibum, & verbum Dei, & ſpecialiter quoad manna.

V. Verbum Dei ſemini aſſimilatur.

VI. De verbo Dei ſub ſymbolo luminis, & lucernæ nos illuminantis diſſeritur.

VII. Aliqua verbi Dei in genere conſiderati bona enumerantur, ſpecialiter verò, quòd in nobis Dei amorem accendat, vigoremque & ſtabilitatem in divino ejus ſervitio ſubminiſtret.

VIII. Verbum Dei virtutem habet nos præſervandi, & purificandi à peccatis.

IX. De virtute verbi Dei in ordine ad ſalvandas animas infirmas, ſub alluſione medicinæ diſcurritur.

X. Verbum Dei virtutem habet, obſtinatorum peccatorum emolliendi duritiam.

XI. Variæ analogiæ inter verbum Dei, & gladium ſeu ſagittam, adducuntur.

XII. De odio, quo dæmon verbum Dei proſequitur, utpotè armaturam qua ipſe vulneratur, nos verò defendimur; à cujus proinde auſcultatione nos avocare continuo ſatagit.

XIII. De pretio, dulcedine, & efficacia verbi Dei.

XIV. Efficacia verbi Dei ſpecialiter in converſione mundi relucet, in qua variæ conſiderantur circumſtantiæ.

XV. Signum, aliquem electum eſſe ad gloriam, eſt, ſi verbum Dei libenter auſcultet.

XVI. Idem argumentum author hoc diſcurſu proſequitur.

XVII. Hi qui verbum Dei libenter audiunt, Regis titulo jurè honorantur. Ubi & aliæ illorum conſiderantur excellentiæ, & honores.

XVIII. Deus eſt qui in miniſtris evangelicis loquitur, eique attribuendus eſt verbi Dei fructus; quod proinde nequaquam contemnendum eſt, utpotè quod non hominis, ſed Dei verbum eſt.

XIX. Licèt verbum Dei ab hominibus impiis prædicetur, non tamen ideò intermittenda eſt ejus auſcultatio, nec negligendi fructus illius.

XX. Ut verbum Dei in auditoribus fructificet, neceſſum eſt, ut illud in corde ſuo ruminent, & conſiderent.

XXI. Verbum Dei in corde cuſtodiendum eſt, & mandandum executioni, ſi inde utilitatem aliquam haurire volimus.

XXII. De iis, qui verbum Dei ſine attentione auſcultant, & econtrà de aliis, qui cum devotione eidem aſſiſtunt, diſſeritur.

XXIII. Æternæ reprobationis indicium eſt, ſi quis verbum Dei contemnat, vel inde non proficiat.

XXIV. Contemptus & intermiſſio verbi Dei, calamitates & exterminia ſuper populos provocat.

XXV. Alia conſiderantur ſupplicia, quibus caſtigantur, qui verbum Dei faſtidiunt, aut nullum inde fructum afferunt.

XXVI. Perſtringuntur illi, qui à verbo Deo alieni ſunt, illudque diſturbant; ubi & pœnæ eorum recenſentur.

XXVII. Nonnulli præſcribuntur modi, ad hauriendum ex verbo Dei fructum, neceſſariò obſervandi; ſimulque defectus exponuntur, ob quos inde non proficimus.

XXVIII. De inſignibus quibuſdam miniſtrorum Evangelicorum excellentiis, & prærogativis, nec non de ſpirituali ipſorum lucro, quod nequaquam diminuitur, licèt peccatores non convertantur.

XXIX. Prædicator efficaciter perſuadere volens, verbis ut opera adjungat, neceſſum eſt.

XXX. Prædicator priùs facere, & poſteà dicere debet; ſiquidem majorem perſuadendi virtutem habet bonitas dicentis, quàm vox illius.

XXXI. Eadem materia ulteriùs deducitur.

XXXII. Bonum exemplum, & probitas Prædicatoris, magnoperè cooperantur ad pariendum in auditoribus fructum.

XXXIII. Idem argumentum continuatur.

XXXIV. Prædicator priùs ſibimetipſi, & poſtea aliis prædicare debet, id eſt immaculatam debet ducere vitam.

XXXV. Hi qui benè prædicant, & improbè vivunt, perſtringuntur.

XXXVI. De

Digitized by Google

XXXVI. De damnis, quæ tam aliis, quàm ſibimetipſi infert, qui benè prædicat, & malè operatur.

XXXVII. Prædicationem Euangelicam longè efficaciorem, & fructuoſiorem reddit Divina aſſiſtentia, quàm ſtudium, & eloquentia.

XXXVIII. Prædicandum eſt, ut extirpetur vitium, & fructus pariatur.

XXXIX. Prædicator in muneris ſui exercitio, ſoli animarum ſaluti intentus eſſe debet.

XL. De doctrina quam annunciare debet Miniſter Euangelicus.

XLI. Prædicator primo loco rationem habere debet Scripturæ ſacræ, utpotè quæ veritatem in ſe continet; unde reprehenduntur doctrinæ profanæ, & curioſæ.

XLII. Prædicatores, qui verum ſpiritum & fructum negligentes, omne ſtudium ſuum in comptis verbis, ornatuumque Rhetoricorum vanitate collocant, perſtringuntur.

XLIII. Eadem materia continuatur.

XLIV. Prædicator auditorum capacitati ſe accommodare debet, non verò ſcientiæ ſuæ profunditatem jactare.

XLV. Idem ſubjectum continuatur.

XLVI. Prædicator prudenter eligere debet tempus, & locum opportunum, perſonarum quoque qualitatem, coram quibus prædicandum eſt, conſiderare debet, adhoc ut verbum Dei fructum faciat.

XLVII. Prædicatores libenter ſubire debent omnem laborem & periculum, à veritate quoque ſine adulatione prædicanda, reprehendendiſque vitiis nunquam debent deſiſtere.

XLVIII. Reprehenduntur Prædicatores, qui per æmulationes, & oſtentationem ſui ipſius, hominum quærunt & diligunt concurſus & applauſum.

XLIX. Perſtringuntur qui ex motivo lucri temporalis verbum Dei prædicant.

L. Varia miniſtris euangelicis ſuggeruntur monita; ubi etiam conditiones tanguntur, quibus ſimiles Miniſtri præditi eſſe debent.

DISCVRSVS I.

ARGUMENTUM.

Neceſſitas verbi Dei conſideratur.

THEMA.

Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium. Mar. 16. v. 15.

Prædicatio verbi Dei neceſſaria fuit ut innoteſceret fides, & Sacramenta Eccleſiæ.

1 Quotieſcumque aliquis adultus ex hac vita deceſſurus eſt, communiter filios & nepotes, vel alios chariores amicos ad ſe accerſitos, de rebus utilitati eorum privatæ, vel publico familiæ beneficio expedientibus, valdeque neceſſariis monere, ſeriòque exhortari ſolet. Atque hinc eſt, quòd Increata Sapientia, quæ ad erigendam, & erudiendam Eccleſiam è ſinu Patris in terram deſcenderat, in die Aſcenſionis ſuę, quando jam viſibiliter relicta terra in cœlos migraturus erat, nihil adeò ſibi cordi duxerit, quàm ut Apoſtolis Divini verbi ſui prædicationem anxiè recommendaret, dicendo: *Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium.* Circa quæ verba S. Bernardinus ait: *Licèt Chriſtus mitteret Apoſtolos ſuos per orbem terrarum miſſas celebrare, & fideles communicare, tamen principalius miſit eos Euangelium prædicare, per quod innoteſcunt Fides Catholica, & omnia alia Eccleſiæ Sacramenta.* Adducitque illum Apoſtoli ad Romanos textum: *Omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. Quomodo jam invocabunt illum, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo vero audient ſine prædicante? Sequitur igitur, quod fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* Erat enim tunc tempus illud, in quo Propheticum hoc verificabatur oraculum: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, a planta pedis uſque ad verticem non erat in eo ſanitas, vulnus, & livor, & plaga tumens.* Adeoque tunc dici potuiſſe videbatur: *Dominus de cœlo proſpexit, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum: Omnes declinaverunt*: Omnes quippè populi terræ coram idolis genua ſua flectebant. Et quidem tametſi Pſalmiſta dixiſſet: *Notus in Iudæa DEVS*, attamen jam Judæi Filium Dei, deſideratum Meſſiam ſuum, Barrabæ poſtpoſitum, in patibulum Crucis confixerant. Atque ideò ut languidum hoc totius humani generis corpus ſanaret, ſapienti conſilio Apoſtolis ſuis præcepit: *Euntes in mundum univerſum, prædicate &c.* nam ut Sapiens prædixit: *Multitudo ſapientium, ſanitas eſt orbis terrarum*: *hoc eſt*, ut exponit Sanctus Albertus Magnus, *multitudo Prædicatorum.*

S. Ber. to. 2. & 10. ar. 3. c. 2.
Rom. 10.
Iſa. 1. 5.
Pſ. 13. 2.
Sap. 6. 26.
Alb. M. to. 12. de muliere forti c. 17. §. 1

2 Sanctus Antoninus ait: *Officium Prædicationis eſt præcipuum in Eccleſia Dei. Chriſtus principaliter hoc officium exercuit. Vnde Auguſtinus de civitate Dei ait: Vt homo confidentius ambularet ad veritatem fidei, ipſa veritas Dei Filius homine aſſumpto, non Deo conſumpto, veniens fundavit, atque ſtabilivit fidem, ſcilicet prædicando.* Dic ſodes, ſuper quibus fundamentis ſublime illud Eccleſiæ ædificium a principio erectum fuit? Num fortè ſuper Sacramenta? vel ſuper ſacrificia? aut ſuper orationes, jejunia, aliaque ſimilia Religionis, & Chriſtianæ pietatis opera? Nequaquam, ſed primo & præcipuo loco fundata eſt ſuper prædicatione, ſuper verbo Dei. Hæc fuit diſpoſitio, hæc portam aperuit, hæc omnibus aliis ſacroſanctis operibus viam ſtravit, in quibus primi ſeſe exercuerunt Chriſtiani, & poſtea ſucceſſivè omnes alii fideles. Vix Apoſtoli divinum illum conceperant ignem: *Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto*, cum ecce primus, & primarius illius fructus hic fuit, ſcilicet: *Cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis.* Quem verò modum Petrus obſervavit, ut lapides ædificii terreſtris Jeroſolymæ coadunaret? Nimirum: *Viri Iſraelitæ audite verba hæc.* Cumque Hebræis cum Spiritu Apoſtolico prædicaſſet, *his auditis compuncti ſunt corde. Appoſita ſunt in die illa animæ circiter tria millia. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Ubi notandum, quòd Sanctus Lucas Verbo Dei ſuper Communionem & Orationem primatum tribuat, quia in virtute prædicationis Euangelicæ corda noſtra ut plurimùm moveri ſolent ad omnium aliarum virtuoſarum actionum exercitium; *Fiebat omni animæ timor. Omnes qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia: poſſeſſiones, & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat: quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem.* Ecce tibi effectus verbi DEI, quod fuit baſis, primumque ac præcipuum Eccleſiæ fundamentum.

S. Ant. p. 3. tit. 18. c. 3. §. 1.
Prædicatio verbi Dei eſt primum & præcipuū fundamentum Eccleſiæ.
Act. Apoſt. 2. 1.

3 In dubium revocari nequit, quòd ſcilicet vita noſtra ſine reſpiratione non ſubſiſtat: *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quidquam. Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in pulverem ſuum revertentur*; præterquam quòd veritas hæc in facto conſiſtat. Per hoc verò denotatur neceſſitas verbi Dei, ad hoc, ut vivamus ſpiritualiter, quoad vitam animæ; quam cœleſtis Magiſter non ſine myſterio ſpiritui, vel reſpirationi aſſimilavit, inquiens: *Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt.* Similiter Sanct. Paulus prædicationem ſuam deſcribit, inquiens: *Sermo meus, & prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus.* Notandum quoque, quòd Sacer textus Spiritum ſanctum ſe cordibus, & animabus fidelium hoc ſpeciali modo infudiſſe dicat, ſcilicet per Divini verbi auſcultationem: *Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum.* Sanctus Bernardinus hanc Prædicationis Euangelicæ neceſſitatem pluribus modis probare ſatagit. Et quidem inprimis ſequens adducit Sancti Auguſtini teſtimonium, dicentis: *Interrogo vos fratres, quod corpus Chriſti non eſt majoris efficaciæ ad ſalutem, quam verbum Dei, nec ſit hæc comparatio, niſi quoad nos; non enim minus prodeſt prædicatio, quam corpus Chriſti, quia per prædicationem mortalia dimittuntur (intellige diſpoſitivè, non vero realiter, & effectivè) per corpus autem Chriſti venialia relaxantur, ex quo plus prodeſſe videtur. Et licèt prædicatio corpore Chriſti minor ſit dignitate, eam tamen recipientibus major eſt efficiendi poteſtate, quia ſicut ex præcedentibus patet, prædicatio eſt quandoque cauſa correctionis, & per conſequens remiſſionis. Hæc ille.* Pergit idem Sanct. ulterius ad probandum excellentias, *quibus ſacrificium incruentum præcellere videtur*, etiam quoad utilitatem in nos redundantem; ait enim: *Hanc utilitatem Divini verbi intendens Eccleſia, cū excludat a Miſſa, & a divinis Officiis interdictos, ſchiſmaticos, excōmunicatos, hæreticos, infideles; a prædicatione tamen non ſeparat quenquam. Stet populus ſine prædicatione triginta annis, & conſueto modo audiat Miſſas; alius quoque conſimilis populus abſque celebratione Miſſarum*

Joan. 6. 64. Pſ. 103.
Ad conſervandam animæ vitam ſpiritualem, neceſſaria eſt auditio verbi Dei.
2. Cor. 2. 4.
Act. Apoſt. 10. 44.
S. Ber. ib.
Mirabilis comparatio verbi Dei, cum corpore Chriſti quoad fructum & effectum utriuſque.

ſtet etiam per totidem annos, & ſæpe audiat verbum Dei; & licet utrumque nocivum ſit, tamen cæteris paribus, experientia teſte, majus incomparabiliter ſentiret in fide, & moribus detrimentum abſque audientia verbi Dei, quàm ſine miſſarum celebratione. Nonne quotidie experimur quis timor Dei, vel amor, quæ cognitio divinorum, quis eſt peccatorum fœtor, & horror; quæ cognitio virtutum, atque amor; quæ ſacramentorum veneratio atque frequentatio, ubi abfuerit verbum Dei?

Quare Eccleſia non impoſuerit ſpeciale præceptum de verbo Dei audiendo.

4 Idem quoque ſanctus Pater cuidam reſpondet difficultati, quæ circa hanc materiam poſſet moveri, videlicet, cur S. M. Eccleſia, ſuppoſita hac utilitate verbi Dei, pro ſalute fidelium ſuorum, ſingulis fidelibus non impoſuerit ſpeciale præceptum de verbo Dei audiendo, ſicuti fecit circa confeſſionem, communionem, jejunia, feſta, & audiendam Miſſam. Reſpondet igitur, id Eccleſiam non feciſſe *propter obligationem curatorum; nam qui habet animarum curam, tenetur populo ſuo prædicare, prout habetur diſt. 36. c. Qui Eccleſiaſticis: & ideo non fuit neceſſe præceptum iterare.* Diebus etenim ex præcepto feſtivis, illis quibus animarum cura incumbit, præceptum erat, ut in medio Miſſæ verbum Dei annunciarent. Qui ritus etiamnum in multis diœceſibus, & ſpecialiter in Germania conſervatur. Secunda ratio, quam aſſignat, *eſt propter paucitatem Prædicatorum, quia rari ſunt, rariores qui prædicent Chriſtum. Tertio propter incommoditatem.*

Verbum Dei comparatur Luci & Soli.

5 Ad formandum verò magis adæquatum de neceſſitate prædicationis Euangelicæ conceptum, reflectendum vobis eſt ad ſimilitudinem, quam verbum Dei habet cum luce. Luce enim ſemper indigemus in tenebris noctis, & multò magis in die; ideò nocturno tempore accendimus lucernam, in die verò ſol ſuum nobis lumen copiosè miniſtrat. Eodem igitur modo verbum Dei lucerna appellatur, quia lumen nobis præfert, ne offendamus in greſſibus noſtris: *Lucerna pedibus meis verbum tuum*, inquit David. Et S. Ambroſius ait: *Nobis lucerna ejus luceat, ne poſſimus errare: & lucerna verbum eſt, ſicut verum lumen eſt Verbum, quod totum illuminat mundum.* Idem Ambroſius alibi iterùm ait: *Verbum Dei lux eſt.* Et verò facilè cogitare licet, quàm confuſum chaos fuerit Univerſum: *quando tenebræ ferebantur ſuper faciem abyſſi:* At verò quando lux creata fuit, tunc hæc tam pulchra & elegans omnium creaturarum viſibilium ſcena manifeſtè apparuit. S. Bernardinus ait: *Sic utique eſt populus ſine divino verbo, ſicut mundus ſine ſole.* Hanc eamdem ſententiam in principio ſermonis Dom. 1. Quadrag. Tom. 4. diffuſiùs in hæc verba exponit: *Sicut volunt Philoſophi, omnes morirentur, ſi una die ceſſaret ſol facere curſum ſuum, qui habet ſplendorem, calorem, & vigorem: ita ſi verbum Dei deficeret, quod eſt ſol animæ, ſcilicet quod verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus, ut poſſent incitari, & illuminari ſplendore veritatis, & calefieri in ardore illius, omnes ſpiritualiter morerentur.* Idem Bernard. in alio ſermone dixerat: *Quid eſt fides, niſi humanæ intelligentiæ lumen? Et unde in hoc lumine illuminantur Chriſtiani, niſi per verbum Dei? Ideo dicitur ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Ergo ſi deficeret verbum Dei in mundo, deficeret fides Chriſti & omne lumen neceſſariæ veritatis.* Eandem quoque ſimilitudinem in alio quodam ſermone hiſce verbis intonuit: *Ut clarius pateſiat, quanta ſit virtus & fructus verbi Dei, ipſum ſoli poſſumus aſſimilare. Solis natura eſt, eis qui in hoc mundo ſunt, ordinante Deo, corporaliter dare vitam, illam conſervare, inſuper & augmentare: ſic etiam verbum Dei in anima hæc tria ſpiritualiter operatur.*

Pſ. 118. 9. S. Ambr. l. 7. in Luc.

S. Bernar. ibi. S. Bern. in to. 4. ſer. 5. in Do. 1. Quad.

S. Bernard. ſer. 10. cit.

S. Bern. ibid ſer. 9.

Jo 8. 12. Verbum Incarnatum ſeipſum cōparat luci. Joan. 17.

6 Verbum Incarnatum lucis ſibi nomen adſcivit: *Ego ſum lux mundi*; homines autem mortales veluti cæcæ talpæ erant, quæ oculorum ſuorum aciem in hanc lucem defigere, eamque ſine alia prædicationis Euangelicæ luce cognoſcere non poterāt. Ac proindè ad æternum Patrem ſuum ſe convertens, inquit: *Verba quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt; & cognoverunt verè, quia à te exivi.* Similiter Sanctus Petrus ait: *Eratis ſicut oves errantes, ſed converſi eſtis nunc ad Paſtorem, & Epiſcopum animarum veſtrarum.* At verò vultiſne modum intelligere, quo id factum ſit: *Oves meæ vocem meam audiunt*; ubi cœleſtis hic Paſtor per vocem ſuam verbum ſuum divinum intelligit, per quod grex generis humani, qui in idololatriæ præruptis præcipitiis errabat, ad ſuum ovile reduxit.

1. Petr. 2. 25.

Joan. 10. 27.

Prædicatores verbi Dei comparantur ſphæris cœleſtibus.

7 Sanctus Gregorius Magnus miniſtros Euangelicos non ſine myſterio cœleſtibus ſphæris, vel cœlorum orbibus, qui continuò in beneficium noſtrum circum agitantur, & huic ſolo benignas ſuas imprimunt influentias, ſimiles eſſe dixit, dum illa Pſalmiſtæ verba explicans: *Extendens cœlum ſicut pellem*, ita ſcribit: *Quid namque cœlorum nomine, niſi cœleſtium prædicantium vita deſignatur, de quibus per Pſalmiſtam dicitur: Cœli enarrant gloriam Dei &c. Ipſi cœli, ipſi ſol eſſe memorantur.* Eadem igitur neceſſitate Eccleſia indiget prædicatoribus Euangelicis, & verbo Dei, qua orbis univerſus orbibus & ſphæris cœleſtibus opus habet; ex verbo Dei namque, prout in ſequentibus diſcurſibus videbimus, omne bonum ſpirituale in animas fideles redundat. Nam ut Rupertus Abbas ſuper Oſeam Prophetam ſcribens, ait: *Hoc verbum lux eſt, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Neceſſitas igitur, & utilitas, quæ ab oculo illuminato in corpus redundat, reſultat pariter in animam, notitia & cognitione Dei per verbum ſuum illuſtratam. Inter omnes totius mundi nationes, Judæos peculiariter à Deo ad cultum, religionem, & agnitionem ſui electos fuiſſe conſtat; ac proindè in Exodo his Hebræos verbis affatur: *Eritis mihi in peculium de cunctis populis.* At verò ſub qua conditione hoc ipſis futurum promiſit? Sub hac nimirùm: *Si audieritis vocem meam.* Quamdiù enim Hebræi Dei vocem audierunt, ſemper Deo grati, acceptique fuerunt: at verò quando aures ſuas obturarunt, ne miniſtros ejus Apoſtolicos audirent, Apoſtoli duris hiſce verbis eos ſunt affati: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, ſed quoniam repellitis illud, ecce convertimur ad gentes.*

P. 103. 2. S. Greg. l. 9. Mor. c. 4.

Rup. Abb. in Oſe.

Exod. 19. 5.

Act. Apoſt. 13. 46.

Verbum Dei comparatur ſemini.

8 *Semen eſt verbum Dei.* Ecce tibi aliam quamdam comparationem, quæ pariter verbi Dei neceſſitatem ad vivum exprimit: quia quomodo ſine ſemine vivere poſſemus? Eadem quoque proportione verbum Dei eſt neceſſarium; nam ut Iſaias ait: *Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. Audite verbum Domini Principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei noſtri. Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum?* Verè enim, niſi Deus populo Chriſtiano pretioſum hoc divini verbi ſui ſemen reliquiſſet, haud minùs ſceleratus & impius futurus fuiſſet, ac fuit olim populus infamium illarum civitatum Sodomæ & Gomorrhæ, & conſequenter ſuper ſe ruinarum, & exterminiorum flagella provocaſſet. Certum eſt, quòd Deus ſacrificia, cunctaſque alias oblationes non tanti faciat, quanti Prædicationem Euangelicam attentâ aure excipere æſtimet; unde per Prophetam ait: *Audite verbum Domini, quia* (in comparatione verbi mei) *holocauſta arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. Neomeniam, & Sabbathum & feſtivitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri. Calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odivit anima mea: cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* Ratio autem, ob quam ad acceptandum tot opera, cæteroquin bona, & ad cultum ſuum ordinata, adeò ſe invitum oſtendebat, erat, quia hæc opera abominabilibus inquinamentis contaminata erant: *Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt.* Mirum igitur non eſt, quòd Deus divini verbi auſcultationem cunctis aliis operibus bonis prætulerit, quia hæc animam à culpis purificandi virtutem habet; ait enim ipſemet: *Iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis.* S. Propheta Iſaias ubi ſupra ſubjungit: *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt, ſi volueritis, & audieritis me.*

Iſa. 1. 9.

Joan. 15. 3.

Verbum Dei comparatur malleo.

9 Ven. Beda in lib. *de Templo Salomonis* aliud quoddam hujus neceſſitatis adducit motivum: Aſſerit enim, templum illud figuram fuiſſe veri Salomonis, qui templum gloriæ ædificare ſtatuit, de quo dicitur in Pſalmo:

Digitized by Google

Pſ.18.9. Pſalmo: *In templo ejus omnes dicent gloriam*; de cujus Hebr. 11.10. artifice Apoſtolus pariter ait: *Cujus artifex & conditor Deus*. Hic igitur architectus ex petræ ſodina protoparentis lapides in hanc ſabricam adhibendos eruit. At verò quia rudes & informes erant, pro iis inter ſe uniendis & quadrandis, martello opus erat (*Tunſionibus, preſſuris, expoliti lapides, ſuis coaptantur locis per manus artificis*) ac proindè martelli loco verbum ſuum divinum Jer. 23.29. adhibuit, ipſomet apud Jeremiam teſte: *Nonne verba mea ſicut malleus conterens petras?* Prædicatores verò tanquam lapicidas adhibet, qui comminando ſupplicia, & proponendo præmia, reprehendendo ſcelera, & commendando virtutes, rudes & deformes hoſce lapides elegantiſſimè expoliunt. Unde Apoſtolus ait: *Corripientes* Coloſ. 1. 28. *omnem hominem, & docentes, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Ieſu.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei in ſacris litteris, & à ſanctis Patribus panis & cibi nomine deſcribitur.

THEMA.

Scriptum eſt: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matth. 4. v. 4.

Verbum Dei comparatur cibo.
S. Bern. to. 4. ſerm. 5. in Dom. 1. Quadrag.

1 SAnctus Bernardinus in ſermone quodam ſuper Dom. 1. Quadr. inquit: *Cum homo conſiſtat ex corpore & anima, duplici cibo illi opus eſt, pane ſcilicet materiali pro cibo corporis, & pane ſpirituali, ſcilicet verbo Dei pro cibo animæ, & ideo Chriſtus ſingula ſingulis attribuendo ait: Non in ſolo pane vivit homo, ſed de omni verbo, quod procedit de ore Dei, qui eſt dulcis & ſpiritualis guſtui animæ.* S. Antonius de S. Anton. de Pad. in Cœn. Dom. Padua ait: *Sicut panis materialis eſt cibus corporis, ita ſpiritualis vel divini ſermonis, eſt cibus mentis.* Cum igitur ſupremus artifex hominem condiderit cibi indigum pro ſuſtentatione corporis, juſtum utique erat, ut eidem de animæ alimento proſpiceret. D. Chryſoſtomus in ſermone quodam ante omnes alios in hæc Chryſoſt. to. 5. ſer. 47. verba prædicavit: *Apud nos homo eſt, non is tantùm, qui pane veſcatur, ſed qui priùs quàm de ullo cibo, divinis, ac ſpiritualibus eloquiis perfruatur. Hoc autem hominem eſſe, diſce ex his quæ Chriſtus effatus eſt: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Itaque duplex vita noſtra eſt alimentum, unum deterius, alterum verò præſtantius; & hoc præcipuè capeſſendum eſt, ut & animam alere poſſimus, neque fame illam torqueri ſinamus.*

3. Reg. 19. 2 In libro tertio Regum de Elia ſcribitur, quòd iram Jezabelis fugiens, totus laſſus & defatigatus ſub junipero decubuerit, eique ibidem dormitanti apparuerit angelus, panem ſubcinericium ei afferens, eique ut illum comederet, præcipiens: Cumque illum manducaſſet, & iterum obdormiſſet, reverſus eſt angelus, eique de novo, ut altera vice manducaret, præcepit: *Surge, & comede, grandis enim tibi reſtat via: qui cum ſurrexiſſet, comedit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, uſque ad montē Horeb.* Circa quæ verba dubium ſubnaſcitur, quo myſterio cœleſtis hic nuncius ſanctiſſimum hunc Prophetam, non ſemel tantùm, ſed binies, in eodem loco, & tempore manducare præceperit? Gloſſa exinde ſequentem moralitatem deducit: *Sicut corpus ſine alimento ſubſiſtere nequit, ita nec anima vivere poteſt ſine verbo Dei. Elias bis paſtus exprimit noſtræ naturæ infirmitatem, quibus non ſufficit ſimplex paſtus, ſed duplex, quatenus ad ſuperna valeamus aſcendere. Sicut enim corpus ſine alimento corporali ſubſiſtere nequit, ita nec anima vivere poteſt ſine verbo Dei.* In Oratione Dominica cœleſtis Magiſter noſter nos æternum ſuum & noſtrum Patrem his verbis rogare docuit: *Panem noſtrum quotidianum &c.* S. Thomas Doctor Angelicus, poſtquam hanc petitionem de corporali pane expoſuiſſet, mox quoque eandem de ſpirituali exponens, inquit: *Invenitur & alius duplex panis, ſcilicet ſacramentalis, & verbi Dei.* Inter alia præcepta, quæ Deus Moyſi quoad tabernaculum impoſuit, unum hoc fuit: *Pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.*

Neceſſitas verbi Dei audiendi aſtruitur.

Gloſſ.

S. Tho. opuſ. de orat. dom. Comparatur panibus propoſitionis.

Exod. 25. v. 30.

Manſi Bibl. Præd. Tom. IV.

Porrò hi panes continuò expoſiti divinam figurabant providentiam, duodecim tribus Iſrael corporaliter ſuſtentantem: denotabant quoque panem quotidianum, tum materialem, tum etiam ſpiritualem verbi Dei, juxta venerabilis Bedæ interpretationem, qui per hoſce panes, Prædicationis Euangelicæ intelligit miniſtros, inquiens: *Panes propoſitionis ſuper* Beda tom. 4. l. de Tabern. 1. c. 7. *menſam poſiti ſemper, doctores ſunt ſpirituales, qui in lege Domini die ac nocte meditantes, cunctis Eccleſiam intrantibus refectionem verbi cœleſtis offerunt; qui rectè propoſitionis panes vocantur, quia in propatulo ſemper eſſe debet univerſis fidelibus ſermo ſalutis, nec unquam in Eccleſia deeſſe oportet piis auditoribus verbum ſolatii.* Hic panis quotidianus ſpiritualis, prout Baronius in primo tomo annalium ſuorum teſtatur, olim primis Chriſtianis, magno fervore etiamnùm ſuccenſis, quotidie diſtribuebatur, prout ex Actibus Apoſtolicis clarè deducitur. Hæc autem eadem conſuetudo opera S. Philippi Nerii, hujus inſtituti Congregationis Oratorii, quod ego profiteor, fundatoris, ſuis temporibus renovatum eſt, & uſque in præſentem diem in hac noſtra Eccleſia Romana, quæ S. Mariæ in Vallicella, ſeu Eccleſia nova appellatur, continuata fuit; ſi quidem in ea quotidie ſingulis diebus ferialibus, ſolo excepto ſabbato, circa horam Veſperarum quatuor fiunt diſcurſus, unus poſt alterum immediatè, ita ut quilibet per mediam horam extendatur; præmiſſa tamen ante hoſce diſcurſus devoti libri alicujus lectione, quæ pariter in mediam uſque horam perduret. Obſervandum verò eſt, quòd in lectionibus S. Philippi Nerii dicatur: *Quos verbi Dei quotidiano pabulo enutriri cupiens &c.* ubi prædicatio Euangelica ſub metaphora pabuli, refectionis, & nutrimenti exprimitur; neque enim conveniens erat, ut cum corpori quotidie de ſuo alimento abundè provideatur, animæ ſuum nutrimentum deeſſet, ſicque marceſceret.

3 De S. Clara Virgine legitur, quòd cum Gregorius Papa juſtis ex motivis Religioſis Franciſcanis prohibuiſſet, ne abſq; ejus permiſſione ad moniales accederent (quibus frequenter exhortationes ſpirituales faciebant) *dolens pia mater cibum ſanctæ doctrinæ rariùs habituras ſorores, cum gemitu dixit: Omnes auferat de cætero fratres, poſtquam vitalis nutrimenti nobis abſtulit miniſtros; nolens habere eleemoſynarios, qui corporalem acquirerent, poſtquam panis ſpiritualis eleemoſynarios non haberet. Quod cum audiſſet Pontifex, ſtatim prohibitionem illam in generalis miniſtri manibus relaxavit.* S. Ambroſ. in ſermone quodam in die Cinerum habito ſequens in favorem noſtrum format argumentum: *Videte fratres, ſi juſtum eſt, ut caro de terra facta interdum bis in die capiat cibum; & anima noſtra, imago Dei, vix vel poſt plures dies accipiat Dei verbum.* Et paulò poſt hanc ſtatuit concluſionem: *Quomodo caro paſcitur cibo, ſic anima reficiatur verbo Dei.* Ven. Beda obſervat, Deum præcepiſſe, ut ſuper panes propoſitionis grana ponerentur incenſi; cujus myſterium ſequentibus verbis declarat: *Quod autem ſuper panes thus lucidiſſimum ponitur, virtutem orationis deſignat, quia iidem doctores ſuum miniſterium prædicationis ſimul & orationem oris Domino commendant; nam per thus orationem deſignari teſtatur Pſalmiſta, qui dicit: Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo: & thus lucidiſſimum ſuper panes ponitur, in monumentum oblationis Domini, quando piæ ſanctorum actioni, ac doctrinæ oratio pura ſuperadditur.*

Sur. e 12. vit. S. Claræ. Verbum Dei eſt cibus animæ prorſus neceſſarius.

S. Amb. to. 5. ſer. 25.

Beda ibid.

Lev. 24. v. 7.

4 *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo &c.* Quonam putas myſterio in menſis benè regulatis, maximè in Religioſorum refectionibus, ſacra Scriptura, & alii libri ſacri, & ſpirituales leguntur? Utique ad inſinuandam nobis tam cibi corporalis, pro vita animali, quàm cibi ſpiritualis, pro vita animæ ſuſtentanda, neceſſitate. Unde S. Ambroſius ait: *Nec pigeat in menſa aliquid de divinis Scripturis legere, ut quomodo caro paſcitur cibo, ſic anima reficiatur Dei verbo, & totus homo, ideſt exterior, & interior, de ſancto & ſalubri convivio ſatiatus exſurgat: nam ſi ſola caro reficitur, & anima Dei verbo non paſcitur, ancilla ſatiatur, & domina fame torquetur.* S. Bernardinus ait: *Sicut corpus humanum non vivit*

Quare in menſis Religioſorum legatur S. Scriptura, & alii libri ſacri.

S. Ambr. ſer. 4. in die Cin.

S. Bern. to. 2. ſer. 9.

ſine terreno cibo, ita & anima vivere non poteſt ſine Verbo divino. Sanctus Bernardinus in ſermone *de multiplici utilitate verbi Dei*, in hæc verba ſcribit: *Iam verò cum laveris manus tuas, ecce paravit in conſpectu tuo menſam, ut non de ſolo pane vivas, ſed ex omni verbo quod procedit de ore Dei; & in fortitudine cibi illius curras viam mandatorum ejus.* Porrò ſicut panis nomine in ſacris litteris quilibet alius cibus intelligitur, ita quoque nomine verbi Dei non ſolùm illud quod prædicatur, verùm etiam quod legitur, vel meditatur, intelligi poteſt; licèt majorem vim & effectum habeat illud, quod cum vivæ vocis energia annunciatur: *Dabit enim voci ſuæ vocem virtutis.* Quemadmodum panis materialis à nobis maſticatus, & digeſtus, ſimul cum virtute ſua in omnes corporis noſtri partes tranſmittitur, ut debitus ei vigor, & vires ſubminiſtrentur; ita quoque verbum Dei auditum, cuſtoditum, & executioni mandatum, ſpiritum & virtutem ad producendos operum meritoriorum fructus omnibus animæ potentiis communicat. Origenes inquit: *Illæ virtutes quæ animæ noſtræ in adjutorium datæ ſunt, paſcuntur & reficiuntur ex auditu ſanctæ Scripturæ, velut ex divinis & rationalibus cibis. Quid dicit, quia Divinæ virtutes paſcantur, & epulentur in nobis, ſi nos verba Divinæ Scripturæ proferamus ex ore? Ipſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus, ſi nos inveniat his vacantes, & ejuſmodi ſtudiis, & exercitiis operam dantes, non ſolum paſci, & refici dignatur in nobis, verum etiam ſi has epulas apud nos viderit apparatas, Patrem ſecum dignatur adducere.*

S. Ber. ſ. de multiplici util. verb Dei. Magnam energiam habet verb Dei viva voce annunciatum.

Pſ. 67. 35.

Orig. ho. in Gloſ. ad ſ. 14.

5 S. Auguſtin. ſub metaphora cibi de Divino verbo differens, quod tempore Quadrageſimali paſſim proponitur, notat, tempus illud animæ noſtræ verum tempus meſſis dici poſſe: *Sicut enim*, inquit, *tempore meſſium, vel vindemiarum, unde caro noſtra poſſit ſuſtentari, colligitur: ita in diebus Quadrageſimæ, quaſi in ſpirituali vindemiarum, vel meſſium tempore, unde anima noſtra in æternum poſſit vivere, congregatur; quia ſicut negligens quiſque, ſi opportuno tempore nihil collegeric, per totum anni ſpatium fame torquebitur, ita qui hoc tempore ſpirituale triticum, & cœleſte muſtum in horreis animæ ſuæ providere neglexerit, in æternum duriſſimam ſitim, & crudelem inopiam ſuſtinebit. Certiſſimè ſcitote fratres, quia qualis eſt caro, quæ poſt multos dies percipit cibum, talis eſt anima, quæ aſſiduè non paſcitur verbo Dei. Et quomodo caro per famem & inopiam, tenuis & ſicca, velut quoddam ſimulacrum efficitur: ita & anima, ſi verbi Dei cibo non paſcitur, arida & inutilis, & ad nullum opus bonum congrua invenitur.* Et paulò poſt eandem alluſionem proſequens ſubjungit: *Plus ſemper de cibo cordis, quam de cibo corporis cogitemus, quia intus in homine interiore facti ſumus ad imaginem Dei, in carne autem de limo terræ ſumus formati. Et videte fratres, ſi juſtum eſt, ut caro noſtra de terra facta interdum bis in die capiat cibum, & anima quæ imago Dei eſt, vix poſt plures dies accipiat verbum; cùm tamen expediat nobis, ut amplius Dei imaginem in nobis, quam noſtram carnem honorare debeamus.* Idem Sanctus Doctor in progreſſu ſermonis dicit: *Quomodo caro paſcitur cibo, ſic reficiatur anima Dei verbo, ut totus homo, id eſt, & exterior & interior, de ſancto & ſalubri convivio ſatiatus exurgat. Nam ſi ſola caro reficitur, & anima Dei verbo non paſcitur, ancilla ſatiatur, & domina fame torquetur.* Idem Sanctus Doctor gloſſando verba illa Pſalmi 36. *Non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem*, ita ſcribit: *Panis eſt verbum Dei, quod nunquam ab ore juſti diſcedit. Quando Domino eſurienti, & famem patienti ait diabolus, dic lapidibus iſtis, ut panes fiant, reſpondit: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Panem iſtum manducas una hora, & dimittis panem illum Verbi die ac nocte. Quando enim audis, aut quando legis, manducas, quando inde cogitas, ruminas, ut ſis animal mundum, non immundum.* Quibus verbis proportio quædam inſinuatur, quæ eſt inter verbum Dei, & panem; virtutem enim hujus non experimur, dum panem deglutimus, ſed poſtea quando facta eſt digeſtio: eodem modò ſæpe contingit, quòd efficaciam Divini Verbi non experiamur pro eo tempore, quando auſcultatur, ſed quando cuſtoditur, meditatione digeritur, & ſuper ea, quæ audivimus, ſeria fit animi reflexio.

S. Aug. ſ. 56. de Temp. Sicut corpori cibus materialis, ſic animæ omninò neceſſarius eſt cibus ſpiritualis verbi Dei.

Pſ. 36. S. Aug. Conc. 3. in pſ. 36.

Orig. ib. Comparatio ejuſdem materiæ.

6 Origenes ſequentem in hanc rem explicandam adhibet ſimilitudinem: *Solent Medici præbere interdum cibum aliquem, interdum etiam potum dare, v. g. ad diſcutiendam calignem viſus; nec tamen in edendo ipſo cibo, vel in potando ſentimus, quia utile eſt, & prodeſt oculis, ſed cum tranſierit viſum, cibi illius, aut poculi virtus paulatim purgat aſpectum, & tunc demum ſentire incipimus, quibus cibus ille, vel potus profuit oculis. Sed & in aliis ſimiliter corporis partibus eadem fieri ſolent. Hoc ergo modo credendum eſt etiam de Scriptura Sancta*, (& idem affirmari poteſt de prædicatione Evangelica) *quia utilis eſt, & animæ prodeſt, etiamſi ſenſus noſter ad præſens intelligentiam non capit, quoniam, ut diximus, & bonæ virtutes, quæ nobis adſunt, reficiuntur in his ſermonibus, & paſcuntur.* Ad idem Sanctus Bernardus in ſequentibus verbis exhortatoriis alludit, inquiens: *Trajiciatur in viſcera quædam anima tua, tranſeat in affectiones tuas, & in mores tuos.* Sicut enim panis, fructus, piſcis, vel alius quicunque ſimilis cibus, calore naturali mediante, in ſubſtantiam corporis noſtri tranſmutatur: ita divinum verbum per calorem charitatis transformatur in affectus, & mores noſtros, illos efficiendo virtuoſos & perfectos: *Mutaberis in virum alterum.* Origenes in alia quadam homilia ſuper Leviticum nos exhortatur, dicens: *Si ad Eccleſiam frequenter venias, aurem litteris Divinis admoveas, explanationem mandatorum cœleſtium capias: ſicut cibis, & deliciis caro, ita ſpiritus verbis divinis convaleſcet, & robuſtior effectus, carnem ſuis legibus parere coget, & ſibi obſequi.*

S. Ber. ſ. 5. de Adv.

Orig. ho. 9. in Lev.

7 Deus olim Ezechieli, ut Iſraeli voluntatem ſuam prædicando annunciaret, præcepit: at verò tenorem præcepti eidem impoſiti velim obſerves: *Comede*, inquit *volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſrael.* Nimirùm volebat, ut quæ in ſacro hoc volumine ſcripta erant, Judaiſmo firmiter imprimeret; ac proindè inſtar cibi illum ab eo deglutiri voluit, quia poſtea *ex abundantia cordis os loquitur.* Obſervandus verò eſt, quem ab illo deglutitus hic liber effectum in ipſo fuerit operatus: *Et aperuit os meum*, inquit, *& cibavit me volumine illo, & dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, & viſcera tua complebuntur volumine iſto, quod ego do tibi: & comedi illud, & factum eſt in ore meo, ſicut mel dulce: & dixit ad me: Vade ad domum Iſrael, & loqueris verba mea ad eos.* Ex quo textu intelligi poteſt, quàm ſit verum id, quod Sapiens ait: *Si vis me flere, flendum eſt tibi primò:* neceſſum enim eſt, ut qui ex prædicatione ſua aliquem vult producere fructum, priùs in ſemetipſo practicet, quod aliis perſuadere nititur, quia plus movent exempla, quàm verba. Sanctus Bernardus ſuper illa verba: *Intellectus bonus omnibus facientibus eum*, advertit, quòd non dixerit *audientibus*, ſed *facientibus*. Et ad propoſitum noſtrum meliùs explicandum, ſequenti utitur ſimilitudine: *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi; ac ſi per ſimilitudinem dicat: Sumenti cibum, & non digerenti, pernicioſum eſt ei; cibus ſiquidem indigeſtus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, non verò nutrit. Ita & multa ſcientia ingeſta ſtomacho animæ, qui eſt memoria, ſi decocta igne charitatis non fuerit, & ſic per quoſdam artus animæ, mores ſcilicet atque actus transfuſa atque digeſta, quatenus ipſa de bonis quæ noverit, vita atteſtante & moribus, bona efficiatur; nonne iſta ſcientia reputabitur in peccatum, tamquam cibus converſus in pravos noxioſque humores? An non malus humor peccatum? An non pravi humores mali mores?*

Ezech. 3. Prædicatori ipſi prius practicem, quod aliis docent.

Eze. 3. 14.

S. Ber. ſ. 36. in Cant.

Digitized by Google

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei etiam corpus alendi virtutem habuiſſe probatur, ſimulque ſub ſymbolo lauti convivii proponitur.

THEMA.

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matt. 4. v. 4.

Vita corporalis etiam nutritur & fovetur verbo Dei

1 QUandoquidem Increatum pariter, & Incarnatum Verbum oraculum iſtud in Divini verbi ſui præconium ediderit, meritò inveſtigandum nobis, an verbum hoc, *vivit*, veraciter intelligendum quoque ſit de vita corporali, adeò ut verbum Dei etiam ad corpus ſuſtentandum, ne ſcilicet deficiat, ſufficiens ſit S. Bern. de hac materia differens, inquit: *Si famelicus es, habet virtutem pabuli reficientis.* Idque probat per illa Chriſti verba apud S. Matt. *Non in ſolo pane &c. quod verificatur, non ſolum de vita ſpirituali, ſed etiam de corporali: ſicut patet de Moyſe, qui jejunavit 40. diebus, & 40. noctibus, verbo ſummæ veritatis ſpiritualiter & corporaliter ſuſtentatus. Hanc etiam quandoque participant plurimi, quando delectabiliter audiunt in prædicatione ſuaviſſimas veritates; proinde in perſona talis animæ Propheta ad ſummam veritatem ait: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper meli ori meo!* Lyranus in ſenſu literali optimè verſatus, prædictum locum ſequentibus verbis exponit: *Quod verificatur non ſolum de vita ſpirituali, ſed etiam corporali.* Venet. Beda prædictum Matthæi textum exponens, inquit: *Sicut corpus terreno vivit cibo, ſic anima Dei verbo.* Multò meliùs S. Hieronymus in noſtrum favorem in hæc verba loquitur: *Si quis ergo non veſcitur verbo Dei, iſte non vivit.* Et in Epiſtola ad Demetriadem, Moyſis adſert exemplum, dicens: *Sermone Dei paſcitur, in ſe veriſſimum ſentiens, quod dicitur: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo &c.* S. Ambr. ſuper Lucam ſcribens, hanc habet ſententiam: *Non enim poteſt, qui verbum ſequitur, panem deſiderare terrenum, cum ſubſtantiam panis cœleſtis accipiat.* Idemque, poſtquam idipſum exemplis Moyſis, & Eliæ antecedenter probaſſet, ſubjungit: *Humanis divina præſtare, non dubium eſt, & corporalibus ſpiritualia: & ideò qui vitam veram deſiderat, illum panem expetat, qui per inſenſibilem ſubſtantiam humana corda confirmat.*

S. Ber. ſe. 3. ſ. de deſiderabili verſic. 8c. 4. c. 4. — Lyran. — Beda in Matt. — S. Hier. ib. — S. Hier. ep. 8. ad demetr. — S. Ambr. in Luc. l. 4. c. 4.

Luc. 10. 39. Cibus ſpiritualis præferendus eſt cibo corporali.

2 Cum Verbum Incarnatum in Bethania in domo S. Marthæ moraretur, ſoror ejus Magdalena ad divinum ejus verbum audiendum ad ejus pedes ſe immobiliter collocavit: *Huic erat ſoror, nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius.* Cumque S. Martha apud Chriſtum de ſorore ſua conqueſta fuiſſet, quòd ſoror ſua ſe ne minimùm quidem moveret, ut ſibi ad menſam præparandam auxilio eſſet, Salvator ei reſpondit: *Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima. Porrò unum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Ubi licèt per ultima verba ſacri interpretes communiter vitam contemplativam intelligant, nihilominùs in hac phraſi loquendi expreſſam eſſe exiſtimo verbi Divini efficaciam, & utilitatem, utpotè quod etiam corpus nutriendi virtutem habet. Obſervandum verò eſt, quòd non ſine myſterio ſubjunxerit: *Quæ non auferetur ab ea*, quia ſicut cibus hanc habet proprietatem, quòd ſemel glutitus, & digeſtus, homini adimi nequeat, ſed in noſtram ſubſtantiam convertatur; ad eundem quoque modum verbum Dei in corde noſtro ſemel receptum, non niſi nobis volentibus poteſt auferri, quia ut in diſcurſu præcedenti diximus: *Tranſit in affectiones, & in mores noſtros.* Audiatis velim, quid Cardinalis Toletus ſuper illa verba: *Porrò unum eſt neceſſarium*, ſeripſerit: *A verbi prædicatione*, inquit, *non deſiſtant quacumque data occaſione, eam omni cibo corporis præponere debent.* Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam de *S. Martha* ita ſcribit: *Illa turbabatur, iſta* (ſcilicet Magdalena) *epulabatur*: At verò inquies: ex quo nondum erat præparatum convivium, quomodo Sanctus Auguſtinus dicere poterat, Magdalenam epulari? Pro reſolutione ſciendum, Sanctum Doctorem de eadem Magdalena jam antea dixiſſe: *Maria paſci a Domino magis elegit. De illa menſa opulenta, de verbo Domini micas colligebat.* In ſermone ſequenti de S. Martha inquit: *Intenta erat Martha, quomodo paſceret Dominum; intenta Maria, quomodo paſceretur a Domino.* S. Hieronymus autem ad Magdalenę nos imitationem exhortatur, dicens: *Eſto & tu Maria, cibis præferto doctrinam.*

Tolet. ib. — S. Aug. f. 26. de ver. Do. — S. Aug. ſ. 27. — S. Hier. ep. 22

Joa. 4. 31. Cibus Chriſti fuit lucrũ animarum per prædicationem verbi Dei.

3 Hanc porrò veritatem clariùs per aliam quandam hiſtoriam euangelicam dilucidabimus. Etenim cum Salvator noſter hanc noſtram aſſumpſiſſet carnem mortalem, fami quoque, ſiti, laſſitudini, frigori, calori, aliiſque ſimilibus pœnalitatibus ſubjacere voluit; tametſi hæ in ipſo non paſſiones, ſed ut Scholaſtici loquuntur, propaſſiones eſſent: Quadam igitur vice *fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem*: Et veriſimile eſt, quòd cum tardior hora eſſet, ex prolixo peracto itinere pariter famelicus fuerit, maximè quia Apoſtolos ſuos, cibos comparandi cauſa, in Samariam dimiſerat: qui cum revertentes ipſum invitaſſent, dicentes: *Rabbi manduca, ille dixit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.* Et verò quiſnam, aut qualis cibus ille fuerit, quem ſe manducaſſe dicit, ſatis manifeſtum eſt, cibum hunc non alium fuiſſe, quàm converſionem laſcivæ illius mulieris Samaritanæ, in virtute divini verbi ſui peractam. Divus Chryſoſtomus à Luca Burgenſi citatus ait: *Non negat, quin eſuriat, ſed ſignificat cibum alium eſſe, quem præferat, quem potius appetat, quo libenter paſcatur.* Sanct. Thomas explicans verba illa Chriſti: *Meus cibus eſt ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me*, Chriſtum prædictis verbis dicere voluiſſe ait: *In hoc eſt firmitas, & ſuſtentatio mea, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me.* Quænam verò erat voluntas illa, quam Pater ejus æternus illi exequendam commiſerat? Audite Sanctum Lucam in cap. 4. ait enim, quòd dum Salvator noſter in Synagoga Nazareth patriæ ſuæ eſſet, *ſurrexit legere, & traditus eſt illi liber Iſaiæ Prophetæ: & ut revolvit librum, invenit locum, ubi ſcriptum erat: Evangelizare pauperibus miſit me.* Hæc igitur erat Dei voluntas, hicque cibus illius ſubſtantioſiſſimus, & delicatiſſimus, quo ſupra modum libenter veſcebatur.

Chr. — S. Th. in Joa. — Luc. 4. 18.

Marc. 8. Chriſtus famelicos illos euangelicos potius verbo ſuo quam materiali pane pavit.

4 Evidentiùs hæc veritas in alia quadam hiſtoria, pariter ex Euangelio Sancti Marci cap. 8. deſumpta, apparebit. Etenim ibidem legitur, quòd ingens quædam populi multitudo, ex quatuor circiter mille hominibus conſtans, poſtquam tres dies, & noctes ſine cibo Salvatorem in deſertum uſque ſecuti fuiſſent, tandem Chriſtum ad compaſſionem commoverint, adeò ut dixerit: *Miſereor ſuper turbam, quoniam ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent.* Non erant in ſolitudine illa arbores fructiferę, non hoſpitia, non panis, nec ulla ciborum annona, adeoque ut famelica hæc turba paſceretur, neceſſum illi erat patrare miracula. At verò quæres fortaſſe, quonam modo homines hi ex itinere totaliter laſſi, & defatigati, tribus illis diebus ſuſtentati fuerint? *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Nimirum ejus auſcultarant prædicationem, hæcque corporis quoque alimentum ſupplebat. *Quiſquis enim verbo Chriſti paſcitur*, inquit Sanctus Ambroſius, *terrenum pabulum non requirit: nec enim poteſt panem ſæculi cupere, qui pane reficitur Salvatoris.* Lucas Burgenſis litterali ſenſui explicado intentus, inquit: *Cœleſti illos ſermone paſcebat.* Venerabilis Beda, incarnatam Sapientiam in hoc facto ſequens nobis documentum relinquere voluiſſe, opinatur, ſcilicet: *Quod viam præſentis ſæculi aliter incolumes tranſire nequimus, niſi alimento verbi ſui Chriſtus nos reficiat.* Theophylactus hanc veritatem quovis alio interprete expreſſiùs confirmat, dicens: *Magis ſpiritualibus, & perfectis ſermonibus paſcuntur.* Demum verò non ſine myſterio Chriſtus voluit, ut Apoſtoli panem illum miraculoſum comminuerent, & fruſtatim dividerent: Nam ut Sanctus Bonaventura ait: *Indigebat illa turba manducatione ſalutaris eruditionis, & de hoc dicit Chriſtus, Di-*

S. Amb. l. 37. — Luc. Burg. ib. — Beda. — Theoph. in c. 15. Matt. — S. Bon. ſ. 1. in Do. 6. poſt Pent.

ſcipulis ſuis : Vos date illis manducare. Ad Doctores, ſive prædicatores dicit Chriſtus, ut ignorantes & eſurientes cibum cœleſtem, reficiant pane vitæ, & intellectus, & potent aqua ſapientiæ ſalutaris. Sanctus Ambroſius alio in loco ſuper Lucam ita ſcribit : *Hic panis quem frangit Jeſus, myſtice quidem Dei verbum eſt, ſermo de Chriſto, qui dum dividitur, augetur; de paucis enim ſermonibus omnibus populis redundantem alimoniam miniſtravit: dedit ſermones nobis velut panes, qui dum libantur in ore noſtro, geminantur. Viſibiliter quoque panis iſte incredibili ratione, dum frangitur, dum dividitur, dum editur, ſine ulla diſpendii comprehenſione cumulatur.*

S. Amb. in Luc. 9.

5 *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Moyſes in monte Synai quadraginta diebus, & totidem noctibus, ſine ullo guſtato cibo, & potu commoratus fuit; & tamen in hac mortali carne, quæ quotidiano alimento opus habet, vitam agebat. Unde Rupertus Abbas ait : *Cum ultra ſeptem dies natura humana ſine omni alimonia durare poſſit (ſeptimo autem die vocavit eum de medio caliginis) fuerit hoc omnino humanæ poſſibilitatis, quod pro aviditate cœleſtium epularum, ſex diebus panem non comedit, & aquam non bibit. Cæterum niſi ſeptimo illum die Dominus vocaſſet, natura hominis in ſemetipſa reſidens, in brevi penitus aruiſſet. Vocavit ergo illum de medio caliginis, cujus vox ſuavis, & ſuper mel & favum eſt dulcis &c. In ſemetipſo meruit experiri, ut veraciter diceret, quod non in ſolo pane vivat homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Quiſquis vitas Sanctorum Patrum Eremitarum leget, inveniet utique, hos ſæpè ſeptimanas integras tranſegiſſe ſine cibo, aut alio nutrimento, ſolùm ex conferentiis ſpiritualibus ſatiati, & refecti. Ac proinde Divus Chryſoſtomus optimè ait: *Poteſt eſurientem DEUS etiam in ſermone paſcere.*

Quomodo Moyſes 40. diebus & noctibus ſine cibo & potu manere in monte Sinai durare potuerit. Rup. Ab. l. 3 in Exod. c. 45.

Chr. h. 13. in Matth.

6 In vita S. Joannis Columbini legitur, quòd ultimo veſperi dierum bachanalium in hoſpitali civitatis Aretinæ in menſa cum multis aliis conſtitutus, tanto cum ſpiritu, & energia de Deo ratiocinari cœperit, ut diſcurſum ſuum per totam noctem ſine ullius faſtidio, vel nauſea continuarit, adeò ut illuceſcente diluculo, ſine ullo cibo ſumpto ad Eccleſiam pro accipiendis ſacris cineribus properarint. Simile factum in vita Sanct. Claræ Virginis legitur; cùm enim ſæpiùs S. Franciſcum, cujus ſpiritualis filia erat, inſtanter rogaſſet, ut ſolitam refectionem unà ſecum die quadam ſibi collibita ſumere dignaretur, vir autem Seraphicus hanc ejus petitionem multo tempore diſſimulaſſet; tandem die quadam conventum eſt inter utrumque, ut ad Eccleſiam Beatæ Mariæ Angelorum ſimul ſe conferrent: ubi cum frugalis menſa præparata fuiſſet, jamque prandere cœpiſſent, Seraphicus Pater de rebus divinis tanta cum ſuavitate ſpiritus diſcurrere cœpit, ut relicto penitùs cibo, omnes in ecſtaſim evecti fuerint. Unde huc quadrant verba illa Sapientis: *Sciant filii tui, quos dilexiſti Domine, quoniam non nativitatis fructus paſcunt homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te crediderint, conſervat.*

Pulchræ hiſtoriæ quomodo ex conferentia ſpirituali verbi Divini materialis cibi obliti fuerint. S. Joan. Columbinus. S. Clara & S. Franciſcus.

Sap. 16. 26.

7 Abulenſis rationem reddit modi, quo humana fragilitas mediante verbo Dei ſuſtentari potuerit; ait enim: *Quia erat potentia in verbis Chriſti, poterat enim loquendo conſolari hominem, & conſervare ſine cibo; ſi enim Moyſes in conſortio Divini ſermonis manſit bis quadraginta diebus, & non gravabatur, ſed potius irradierat facies ejus quendam divinum fulgorem ex iſto conſortio Domini; poterat Chriſtus, qui ipſemet DEUS erat, ſic hominem conſolari, & loquendo ſine cibo conſervare.* Apud Bellovacenſem ſequentia verba leguntur: *Sicut verbum Dei æternum eſt pabulum Angelorum in cœlo, ita verbum Dei eſt pabulum ſanctarum animarum in terra; unde dixit diabolo, qui jejunus erat ab hoc cibo: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo &c. Hoc cibo, Magdalena reficiebatur ad pedes Domini, audiens verba oris ejus, ut oblivioni traderet cibum ventris. Sic duo fratres, de quibus in vitis Patrum dicitur, quod comparaſſent refectionem poſt jejunium, inceperunt loqui de Deo, & uſque in craſtinum ita loquendo de Deo aſſiduè perſeveraverunt, quòd cibum corporis accipere obliti fuerunt.*

Abul. q. 68. ib. Quomodo homo per verbum Dei ſuſtentari poſſit.

Bell. ſpec. mor. l. 3. p. 2. d. 10.

8 *Non in ſolo pane vivit homo &c.* Quòd ſi virtutem & ſubſtantiam ſpiritualis hujus alimenti examinaverimus, illud nomine lauti & ſumptuoſi convivii appellari inveniemus. Author Imperfecti de Parabola nuptiarum diſſerens, quærit: *Quando cæpit hoc convivium præparari? A tempore Moyſis, quando lex Domini data eſt irreprehenſibilis, convertens animas; quando teſtimonium fidele datum eſt, ſapientiam præſtans parvulis; quando juſtitiæ Domini rectæ lætificantes corda datæ ſunt. Sicut regale prandium multis ciborum ſpeciebus ornatur, ita & hoc convivium Scripturarum diverſis juſtitiarum ſpeciebus eſt decoratum.* Neſcio, an ſive in ſacris, ſive in profanis hiſtoriis unquam legeritis ſumptuoſius convivium illo, quod inſtauravit Aſſuerus. *Juſſit* enim *ſeptem diebus convivium præparari &c.* Quod Gloſſa Interlinearis ad noſtrum propoſitum in ſenſu myſtico de Eccleſia exponit, in qua per fidem operibus bonis ſociatam ad paradiſum præparamur, interea tamen hìc in terris *verbi DEI dapibus electi ſatiantur.* In hoc Aſſueri convivio ex ſcyphis, & crateris aureis bibebatur : *Bibebant autem qui invitati erant, ex aureis poculis* ; ex quo eadem Gloſſa hanc eruit moralitatem, videlicet hominem nutriri *Evangelicis verbis, ſpirituali ſapientia conditis.* Erat quoque in illo convivio pretioſorum vaſorum varietas, in quibus epulæ præparatæ inferebantur (*aliis, atque aliis vaſis cibi inferebantur*) per hæc autem vaſa denotabantur verbi Dei *cibi ſpirituales, ſive deliciæ, quibus ſaginantur animæ verbo Dei.*

Verbum Dei figuratum fuit per convivium nuptiarum. Auth. Imperf. h. 41.

Et convivio Aſſueri. Eſth. 1. 5. Gloſ. Interl.

9 Certum quidem eſt, quòd nullum dari poſſit lautius convivium, quàm ſit illud, de quo Eccleſia canit: *O ſacrum convivium, in quo CHRISTUS ſumitur &c.* At verò quodnam nobis præcellentius eſſe videtur, Euchariſtiæ ne, an verò verbi Dei? Vos quidem dicetis, Euchariſticum convivium præcellentius eſſe, quàm ſit illud, quod ex verbo Dei inſtauratur; veruntamen audiamus Sanctum Auguſtinum, dicentem: *Si verum vultis reſpondere, utique dicere debetis, quod non ſit minus verbum DEI, quam corpus CHRISTI.* De Sacramento Altaris quidem ſcriptum legitur: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*; de Verbo Dei autem ipſemet Chriſti Vicarius teſtatur, inquiens: *Verba vitæ æternæ habes.* De convivio Euchariſtico hæc nobis comminatio intentatur : *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; de hoc autem verbi Dei convivio Sanctus Jacobus Apoſtolus ait: *Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras*; & CHRISTUS inquit: *Qui ex DEO eſt, verba DEI audit: propterea vos non auditis, quia ex DEO non eſtis.* De Euchariſtia Eccleſia canit, quòd ut *futuræ gloriæ nobis pignus datur*; de verbo autem Dei ipſummet Verbum Incarnatum dicit: *Beati, qui audiunt verbum DEI, & cuſtodiunt illud.* Magna ab omnibus adhibetur diligentia, ne vel minima convivii Sacramentalis particula, utpotè in qua totum CHRISTI corpus continetur (*ne vacilles, ſed memento, tantum eſſe ſub fragmento, quantum toto tegitur*) in terram decidat: eadem verò cum diligentia ſuſcipiendum, domumque ferendum eſt verbum Dei; juxta celebre illud Sancti Auguſtini monitum, dicentis; *Quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille qui corpus Chriſti in terram cadere, negligentia ſua permiſerit.*

Inſtituitur comparatio inter convivium Euchariſticum, & verbi Dei convivium.

S. Aug. h. 26.

Joa. 6.

Jac. 1. 21.

Joa. 8. 47.

10 In nuptiis illis Evangelicis lautiſſimum omninò prandium præparatum fuit : *Prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata.* De hoc autem convivio Sanctus Thomas ex citata Origenis authoritate dicit : *Eſt diſpoſitio Sapientiæ DEI* (quæ ſcilicet in verbi Dei prædicatione inſtituitur) *Tauri dicuntur rationes fortes. Iſa. 8. In forti manu ſua erudivit me. Altilia dicuntur quaſi alita bene; & ſignificantur propriè aves ſaginatæ, quæ nutriuntur, & impinguantur; ſubtileſque ſenſus ſignificant, & ſiunt ſaginata, quando ſacris ſenſibus multiplicantur, quibus anima ſaginatur, ſicut adipe & pinguetudine repleatur anima.* Galfridus apud Titelmannum, quoad varietatem ferculorum, hanc habet reflexionem :

Quid intelliga ut per tauros & altilia prandii evangelici. Matt. 22. S. Th. ex Orig.

Galfr. apud Titel.

Et

Et carnes quidem, inquit, *taurorum, cibus fortior, altilium vero delectabilior uſus eſt. Veraque ergo videtur in ſuis Dominus nuptiis, parata ſuis enumerare convivis, quæcunque vel ad neceſſitatem expectanda ſunt, vel appetenda ad voluptatem.* Unde cœleſtis Architriclinus eandem circa fercula habuit diſcretionem, quam Prædicator in convivio myſtico prædicationis euangelicæ adhibere debet; conformiter enim ad ſtomachum & complexionem uniucujuſque, ciborum convenientium proponere debet diverſitatem, quia aliter prædicandum eſt ruſticis, aliter perſonis intelligentibus: Unde Doctor gentium ad Corint. ſcribit: *Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem.* Ven. Beda de antiquo tabernaculo differens, ſuper illa verba: *Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus &c.* ita ſcribit: *Varia vaſa quæ ad offerenda libamina ſunt facta, variæ ſunt diſtinctiones eloquii divini, pro diſpari capacitate audientium: non enim una, eademque omnibus poteſt convenire doctrina; aliter namque ſapientes, aliter inſipientes, aliter divites, aliter pauperes, aliter ſani, aliter infirmi, aliter ſenes, aliter juvenes, aliter viri, aliter fœminæ, aliter cælibes, aliter conjugati, aliter prælati, aliter ſubditi docendi ſunt. Quæ videlicet opportuna diverſitas ſanctæ prædicationis ipſius Domini ore deſignabatur, cum diceret: Quis putas eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram? Menſuram quippe tritici conſervis dat in tempore fidelis diſpenſator & prudens, quando diſcretus verbi miniſter, non ſolum tempus opportunum in dicendo obſervat, verum etiam qualitatem, ſenſumque auditorum diligenter exquirit, & juxta diſtantiam hujus, modum ſui ſermonis temperat.*

Verbum Dei differenter pro auditorū captu proponendum eſt.

1. Cor. 9. 22. Beda Tom. 4. de Tabernaculo lib. 2. cap. 7.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Variæ adducuntur alluſiones inter cibum, & Verbum DEI, & ſpecialiter quoad manna.

THEMA.

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Matth. 4. verſ. 4.

1 AD probè intelligendam verbi DEI neceſſitatem, aptiorem, efficacioremque ſimilitudinem adduci non poſſe exiſtimo, quàm ſit illa, quæ à pane, vel ab alio ſimili nutrimento deſumitur. Ac proindè præter ea, quæ in duobus præcedentibus diſcurſibus diximus, in ejuſdem veritatis confirmationem aliæ ſuperſunt probationes, quas in præſenti diſcurſu adducemus. Et quidem inprimis cum per ſponſam in ſacris canticis Eccleſia denotetur, audiatis velim, quid de ipſa dicat Spiritus Sanctus: *Dentes tui*, inquit, *ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro.* Quinam verò ſunt hi dentes in ſenſu myſtico? Sanctus Gregorius Magnus ait: *Sicut per oculos Prædicatores intelliguntur, quia per eos Eccleſia illuminatur; ſimiliter & dentes poſſunt dici, quia per eos infideles conſumuntur, & parvuli nutriuntur. Dentes quippe Sancti Prædicatores vocantur, quia dum ſanctam Scripturam exponendo mineribus fratribus elucidant, quaſi panem parvulis tanquam matres filiis commaſticant, quo infirmi ad fortia convaleſcant.* In commendationem horum dentium, non ſolùm in ſacris Canticis dicitur, quòd ſint *ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro*, verùm in Geneſi pariter de iis ſcriptum eſt: *Dentes ejus lacte candidiores.* Ubi Sanctus Eucherius ait: *Dentes Prædicatores ſunt ſancti, qui præcidunt ab erroribus homines, & eos quaſi comminuendo, in Chriſti corpus transferunt. Nomine autem lactis, doctrina legis ſignificatur, quæ carnalem populum, tanquam parvulos, loco lactis allevat: cujus quidem candidiores effecti ſunt doctores Eccleſiæ, quia ſolidum & fortem cibum verbi manducant, atque diſtribuunt; de quibus Apoſtolus dicit ad Hebræos: Perfectorum autem eſt ſolidus cibus. Benè candidiores lacte dentes dicit, omnes enim qui perfecti ſunt, & qui Scripturarum cibos explanantes, ſubtilem & minutum intellectum, qui ſpiritualis dicitur,*

Deducitur ulteriùs ſimilitudo Verbi Dei cum pane, vel alio cibo & nutrimento.

Cant. 4. 2.

S. Gregor.

Gen. 49. S. Eucher. lib. 3. in Gen.

corpori ſubminiſtrant, candidi eſſe debent, & puri, & ab omni macula liberi.

a Sanctus Auguſtinus prædicationem panis nomine appellat, inquiens: *Panis eſt verbum DEI, quod nunquam ab ore juſti diſcedit. Panem iſtum manducas una hora, & dimittis panem illum verbi die ac nocte. Quando enim audis, aut quando legis, manducas. Quando inde cogitas, ruminas, ut ſis animal mundum, non immundum: quod ſignificat etiam Sapientia, per Salomonem dicens: Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis, vir autem ſtultus glutit illum. Vt non in illo appareat, quod voravit, oblitus eſt, quod audivit. Qui autem non eſt oblitus, cogitat, & cogitando ruminat, ruminando delectatur. Vnde dicitur: Cogitatio ſancta ſervabit te.* Eſt igitur hæc analogia quædam valdè conſiderabilis, quæ verbum DEI & cibum intercedit; ſiquidem cibus, niſi priùs ſatis fuerit coctus, ſtomachum potiùs aggravat; & idem eſt, ſi cibus non fuerit ſatis maſticatus, tunc enim multùm ſtomacho nocet: Eodem modo ſi verbum Dei ſolùm audiatur, cæterùm verò nullum faciat fructum, nec quicquam æſtimetur, aut executioni mandetur, ſed potiùs contemptui habeatur, animæ plurimum damni adfert. Unde licèt apud Oſeam dicatur: *Vivent tritico, & germinabunt quaſi vinea*, ubi Rupertus Abbas ait: *Triticum quo interior homo vivit, ſermo Dei*: Attamen, ut triticum panis fiat, neceſſarium eſt, ut primò molatur, & in farinam redigatur, ac demum pinſatur, ac in furno coquatur: Eodem modo, ut verbum DEI panis animæ fiat, non ſufficit illud audire; ſed etiam opus eſt, in animam ipſum immittere, illudque ibidem meditari & conſervare, ac tandem practicare, & opere exequi. Unde auctor Imperfecti ait: *Multas proprietates habet ſermo ad eſcam. Sicut qui mittit in os ſuum fragmentum panis, aut qualemcunque cibum, primum molit cum dentibus, & ita dimittit in ſtomachum: ſic & cum audimus omne verbum, neceſſe eſt ipſum meditari, & in ore ſenſus, quaſi quibuſdam dentibus, id eſt tractatibus molere, & videre, quid eſt, quod dicit, aut unde dicit, aut propter quam rem dicit.*

S. Aug. in Pſ. 36. conc. 3. Analogia inter cibum & verbum Dei, eſt valdè conſiderabilis.

Rup. Abb. lib. 6. in Oſe. c. 14.

Auct. Impert. ho. 41.

5 Deus per os Prophetæ ſui Euangelici de divino verbo ſuo ait: *Quomodo deſcendit imber & nix de cælo, & illuc ultra non revertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti: ſic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum.* Quaſi diceret: Quemadmodum aqua ſtillatim ſuper terram deſcendens, eam fœcundat, herbaſque, flores, frondes, & fructus eandem germinare facit: Eodem modo verbum Dei in animam receptum, ibidemque nutritum, eandem fructuum bonorum operum, florumque ſanctorum propoſitorum fertilem efficit. Divus Chryſoſtomus in homilia quadam ſuper Matthæum, eandem hanc cibum inter & prædicationem verſantem ſimilitudinem in hæc verba adducit: *Quam ob rem Chriſtus etiam confirmans, dicebat: Quod paſſeribus meliores eſtis vos? His enim verbis inducit nos, non ut opibus, & terræ ſeminibus nos jactemus, quoniam non his, ſed verbo Dei alamur.* In hiſtoria tripartita legimus quòd cum Valens Imperator cum Baſilio Magno de quibuſdam fidem noſtram catholicam concernentibus dogmatibus loqueretur, eorumque colloquio præſumptuoſus quidam Valentis miniſter, qui in aula ejus œconomi, ſeu arcbitriclini munere fungebatur, ſe ingereret; S. Baſil. his eum verbis propoſito noſtro valdè convenientibus, affatus fuerit: *Tuum eſt de pulmentariis cogitare, non divina dogmata decoquere.*

Verbum Dei comparatur imbri. Iſ. 55. 10.

Chryſoſt. ho. 56. in Matth.

Hiſt. Trip. lib. 7. c. 12.

Prædicationi Verbi Dei conjungenda opera bona.

4 Divus Chryſoſtomus in homilia quadam ita ſcribit: *Conjungamus rectitudini dogmatum diligentiam vitæ & operum, & ne dimidiatim, quæ ad noſtram ſalutem ſpectant, curentur. Iam vitæ diligentiam & puritatem nihil ſic efficit, & corrigit, ut continua in templis converſatio, & alacre ſtudium. Quod enim corpori eſt cibus, hoc animæ divinorum eloquiorum doctrina; non enim in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Hinc & famem inducere ſolet, quod huic menſæ non com-*

Chryſoſt. Tom. 1. hom. 16.

municetur, & audi de hoc interminantem, & famem hanc in ordinem ſuppliciorum, & pœnarum intenſantem: Dabo enim eis, inquit Amos 8. non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed famem audiendi ſermonem Domini. Quomodo ergo non abſurdum, pro corporali fame repellenda, facere & attentare omnia; animæ autem famem ſponte quærere, quamvis multo gravior ſit, quanto ſcilicet gravius eſt & damnum? Divo Chryſoſtomo gloſſa quædam

Gloſſ. in Joſ. c. 4.

conſentit, quæ ſuper illa verba cap. 4. Joſuæ: *Si malum faciat Dominus in conſpectu Domini*, ita habet: *Talis Eccleſiæ judex datur, ſub quo famem verbi Dei, & ſitim populus patiatur, & non famem panis, aut ſitim aquæ, ſed audiendi verbi Dei. Ita ergo agamus, & oremus, ne hac fame, & ſiti, indignatione Dei condemnemur.*

S. Gregor. in Euang. cum Verbum Dei ſit cibus mentis, ſolicite in mente conſervari debet.

6 *Non in ſolo pane &c.* S. Gregorius cibum inter & verbum Dei aliam quandam inſinuat analogiam, inquiens: *Verba Dei, quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mentis eſt ſermo Dei, & quaſi acceptus cibus ſtomacho languente rejicitur, quando auditus ſermo in ventre memoriæ non retinetur. Quiſquis alimenta non retinet, hujus profectò vita deſperatur.* Peſſimum namque ſignum eſt, ut ſuo loco in ſequentium diſcurſuum progreſſu videbimus, quando non ſolùm verbum Dei audire nauſeamus, verùm etiam illud aſpernamur, & contemnimus.

Levit. 11.

Inter alia animalia à Deo repudiata, atque ad ipſius ſacrificia, tanquam animalia immunda, nequaquam admiſſa, illa quoque recenſentur, quæ cibum ingeſtum non ruminant; ut per hoc intelligamus, illos qui divini verbi cibum non ruminant, id eſt, ad verbum Dei auſcultatum mentem non applicant, nec ſeriò de

S. Greg. lib. 11. Mor. c. 4.

illo cogitant, Deo nequaquàm gratos eſſe, aut acceptos. Sanctus Gregorius explicans verba illa Jobi: *Nonne auris verba mea dijudicat, & fauces comedentis ſaporem?* ita ſcribit: *Verba ſapientiæ, quæ reprobi audiunt, electi non ſolùm audiunt, ſed etiam guſtant, ut eis in corde ſapiat, quod reproborum non mentibus, ſed ſolummodo auribus ſonat.*

Nauſea verbi Dei eſt valde periculoſa.

Aliud namque eſt, nominatum cibum audire ſolummodo, aliud verò etiam guſtare. Electi itaque cibum ſapientiæ ſic audiunt, ut deguſtent, quia hoc quod audiunt, eis per amorem medullitus ſapit: Reproborum verò ſcientia uſque ad cognitionem ſonitus tenditur, ut quidem virtutes audiant, ſed tamen corde frigido, qualiter ſapiant, ignorent. Sicut enim infirmus amiſſo appetitu averſionem habet à cibo, nec illum poteſt deglutire; ideòque in ſtatu deſperatæ ſalutis eſt conſtitutus: ita quoque ſimile judicium de eo formare licet, qui vel verbum Dei

S. Bernardin. Tom. 4. ſer. 5. in Dom. 1. Quadr.

audire nauſeat, vel auditum cordi immittere non poteſt, aut non vult. Audiamus hac de re S. Bernardinum, in hæc verba loquentem: *Nota, quòd quando homo non poteſt audire verbum Dei, eſt ſignum, quod eſt prope mortem, ad inſtar illius, qui nihil boni poteſt comedere, & perdit appetitum.*

S. Anton. de Pad. ſer. in cœna Dom.

S. Antonius de Padua, poſt adductam ſupradictam ex S. Gregorio ſimilitudinem, ſubjungit: *Panis enim doctrinæ mentem ſanat, animam roborat, mentem illuminat. Vnde Moral. 8. ſic dicit: Sicut fames carnis eſt ſubtractum ſubſidium corporis, ita fames mentis eſt ſilentium divinæ locutionis; quia cum humanam mentem divina allocutio deſerit, contra eam carnis tentatio invaleſcit.*

Parabolæ ſunt quaſi condimenta cibi verbi Dei. Matth. 13. 14. S. Hieron. in Matth.

6 Earum prædicationum, quas Verbum incarnatum hic in terris peroravit, præcipua pars parabolæ erant; unde apud Matthæum dicitur: *Sine parabolis non loquebatur eis.* Audiamus igitur, quo nomine S. Hieronymus parabolas indigitet. Enim verò ſanctus hic Doctor ſuper illa verba: *Propoſuit autem aliam parabolam*, in hæc verba ſcribit: *Quaſi dives Paterfamilias invitatos diverſis reficiens cibis, ut unuſquiſque ſecundum naturam ſui ſtomachi varia alimenta ſuſciperet.* Sunt igitur parabolæ velut quædam ad cibum appetendum peculiari cum induſtria præparata condimenta. Idem S. Doctor

S. Hieron. in Pſ. 22. 5. Verbum Dei eſt calix inebrians.

ſuper illa verba: *Calix meus inebrians, quam præclarus eſt*, ſic interpretatur: *Calix intelligitur Verbum Dei, inebrians, quia prædicatione compungitur homo in mente; quando ſeparat hominem, id eſt patrem à filio, filium à patre ſuo, matrem à filia & filiam à matre ſua. Tunc nos inebriat, quando iſta facis. Vel myſtico me calice inebriaſti, ut oblivioni traderem delectationem prioris vitæ.*

7 *Non in ſolo pane &c.* Et verò verbum Dei panis quidem eſt, ſed cœleſtis; ac proindè à S. Auguſtino

S. Aug. ſer. 91. de tem. Rup. Ab. lib. Joſ. c. 17. Verbum Dei comparatur mannæ.

Mannæ aſſimilatur, dum ait: *Manna Verbum Dei eſſe dicis? Verum eſt fratres.* Rupertus Abbas ſimiliter in hæc verba ſcribit: *Dedit tibi cibum Manna, ut oſtenderet tibi, quod non in ſolo pane vivat homo, ſed in omni verbo quod progreditur de ore Dei. Hoc manna, hunc panem angelorum ut manducaret homo, ſimul quidem Deus portas cœli aperuit, ut in terram noſtram illud carnem factum mitteret. Cæterum quoties Apoſtolorum & Prophetarum, ſive etiam Doctorum Spiritus Sanctus ora aperit ad prædicandum ſalutis verbum, portas cœli aperit Dominus, & pluit nobis manna ad manducandum.*

Nazianzen. orat. 30.

Nazianzenus in oratione quadam, in laudem Baſilii Magni habita, inquit: *Panis angelorum ſermo divinus eſt, quo aluntur atque irrigantur animæ Deum eſurientes, ac cibum non defluentem & abeuntem, ſed perpetuò manentem expetentes.* Quòd ſi manna panis vocabatur Angelorum, eo quòd illorum opera miniſtrabatur (*Angelorum eſca nutriviſti populum tuum*) quis eſt qui neſciat, quòd ſacerdotes & Epiſcopi, ad quos prædicandi munus ſpecialiter pertinet, hoc pariter titulo in Scriptura honorentur? *Scribe Angelo Epheſi &c.*

Apoc. 2. 1.

Veruntamen manna & verbum Dei à cibo corporali in hoc plurimùm differunt, quòd videlicet panis corporalis noſtris ſudoribus quaſi ſubigatur, & acquiratur: quot item toleramus labores, priuſquam illum maſticemus & digeramus? Ac proindè verè per omnia ſæcula adimpletur, quod Protoparenti noſtro prædictum fuit à Deo: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* De manna verò

Sap. 16. 20.

legitur in libro Sapientiæ: *Paratum panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore.* Simili modo panis hic angelicus verbi Dei ſumma cum facilitate nobis miniſtratur; hiſce namque noſtris temporibus de hoc manna, ut experientia docet, abundè ſumus proviſi, adeò ut hiſce diebus verè adimpletum eſſe videatur, quod Propheta

Iſai. 30. 23. S. Th. ibid.

Euang. his verbis prædixit: *Panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis: paſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpacioſe, quia verbum Dei eſt.* Ubi S. Th. ait: *Panis primò arctus, propter obſervandi difficultatem, Matth. 7. Arcta eſt via quæ ducit ad vitam. Secundo uberrimus propter utilitatem; infra: Quomodo deſcendit imber de cœlo &c. Tertiò pinguis eſt propter delectationis ſuavitatem.* Manna enim olim in magna copia deſcendebat, atque exquiſitos in ſe continebat ſapores; unde dicitur: *Omne delectamentum in ſe habens.*

S. Aug. ſer. 91. de Temp. Continuatur mannæ comparatio cum Verbo Dei.

8 Sanctus Auguſtinus hanc inter manna & verbum Dei memorat proportionem, inquiens: *Sed & interrogatio nominis hoc idem ſonat; Manna enim interpretatur: Quid eſt hoc? Vide, ſi non ipſa nominis virtus ad diſcendum te provocat, ut cum audieris legem Dei recitari in Eccleſia, ſemper interroges, & dicas doctoribus: Quid eſt hoc? ergo eſt, quod indicat manna. Tu ergo ſi vis manducare manna, ſi cupis ſuſcipere verbum Dei, ſcito illud minutum eſſe, & valde ſubtile, ſicut ſemen coriandri; habes enim in ſe aliquid oleris, quo nutriri & recreari poſſit infirmus.*

Chryſoſt. hom. 41. in Matth.

D. Chryſoſtomus quoque circa hoc nomen *Manna* ſimilem habet ponderationem; manna enim hoc nomen ſortitum eſt à populi Iſraelitici planè ſtupefacti admiratione; miraculoſum enim hunc cibum videns, clamavit: *Manhu, quid eſt hoc? Vt quotieſcunque audimus verbum, admoneat nos ipſum nomen requirere: quid eſt hoc, quod audimus?* Utiliſſimum namque hominis Chriſtiani exercitium foret, ſi quotieſcunque angelico hoc pane verbi Dei cibatur, in corde ſuo dicat: *Quid eſt hoc quod audio?* Faciebat idipſum B. V. Maria, quæ ut S. Lucas teſtatur: *Conſervabat omnia verba, conferens in corde ſuo.*

Luc. 2. 19.

S. Aug. ibid. Quando tractatum verbi Dei manna in nobis generet vermes, & putreſcat.

9 Sunt & aliæ manna inter & verbum Dei analogiæ, quas S. Auguſtinus his verbis inſinuat: *Candoris habet plurimum, & dulcedinis; quid enim candidius, quid ſplendidius eruditione doctrinæ? Quid dulcius, quidve ſuavius eloquiis Domini, quæ dulcia ſunt ſuper mel & favum?* Idem Sanctus Doctor eodem in loco, quonam modo myſticum hoc manna vermes in nobis generare poſſit, his verbis oſtendit: *Sed dicet aliquis: Si manna Verbum Dei eſſe dicis, quomodo vermes facit? Verum eſt fratres: Non aliunde fiunt vermes in nobis, niſi ex Verbo Dei. Sic enim ait: Niſi veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent,*

Digitized by Google

berent. Poſt ſuſceptum autem Verbum Dei qui peccat, efficitur ei ipſum verbum vermis, qui ejus ſemper conſcientiam fodiat, & arcana pectoris rodat. Nunc ergo feſtinemus, cæleſte manna ſuſcipere; iſtud enim manna, prout vult quiſque, talem ſaporem ſapit. Audi enim & Dominum dicentem his, qui accedunt ad ſe: Fiat tibi ſecundum fidem tuam. Et tu ergo, ſi Verbum Dei, quod in Eccleſia prædicatur, tota fide, & tota devotione ſuſcipias, fiet tibi ipſum verbum, quodcunque deſideras; ver. gr. Si tribularis, conſolatur te, dicens: Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpiciet. Si lætaris proſperè, cumulat tibi gaudium, dicens: Lætamini in Domino, & exultate juſti: Si iracundus es, mitigat te, dicens: Dominus ſanat omnes languores tuos. Si paupertate conſumeris, conſolatur te, dicens: Dominus ſuſcitat de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem. Sic ergo manna Verbi Dei reddit in ore tuo ſaporem quemcunque volueris. In libro Sapientiæ de hoc Angelorum pane dicitur: *Subſtantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat: & deſerviens uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur.* Ex quibus verbis deduci videtur, ſolos filios, id eſt, homines juſtos ſuavitatis, ſaporum, guſtuumque variorum, quos manna in ſe habebat, factos fuiſſe participes. Idipſum verò de verbo Dei pariter aſſerere poſſumus, cujus ſuavitatem ut plurimùm homines timorati vel maximè guſtant; ſiquidem *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus.* Origenes diu ante Sanctum Auguſtinum ſimilem habet reflexionem circa vermes, quos manna ſcaturiebat, quando contra juſſum à Deo præſcriptum, collectum fuerat. Ait enim: *Et ita fiebat, ut una & eadem ſpecies manna, aliis vermes & putredines generaret, aliis verò ſalubrem cibum conferret, & vitæ neceſſarium. Igitur & noſtrum manna eſt Verbum Dei, & apud nos ſermo Dei aliis efficitur ad ſalutem, aliis ad pœnam.* Illis namque, qui ſalutare prædicationis Euangelicæ manna intra corda ſua recipiunt, ibidemque illud nutriunt, ut inde proficiant, *fit ad ſalutem*; non item his, qui illud aſpernantur, & contemnunt; his namq; *efficitur ad pœnam*, ſiquidem *ſervus ille, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, nec fecit ſecundum voluntatem ejus, plagis vapulabit multis.* Intra ſe enim vermes experietur conſcientiæ, quia *videt meliora, probatq; & deteriora ſequitur.*

Sap.16.21.

Orig. h. 5. in Num.

Luc.12.47.

10 Prætereà ſicut Judæi mannæ eſum continuum faſtidientes, dicebant: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo*; & ideò farinam Ægypti, allia, cepas, & cucumeres mannæ anteferebant: ita pariter plurimi inveniuntur, qui verbum Dei ſumma cum nauſea abominantur; econtrà verò diſcurſus profanos libenter auſcultant, laſcivis comœdiis cum voluptate aſſiſtunt, aut obſcænos libros legunt.

Num.21.5.

11 Joſeph Hebræus de manna aliquid refert, quod apud alios ſcriptores vix unquam legiſſe me memini; dicit enim: *Dum Moyſes procabundus palmas attollit, ros de cœlo delabitur, quæ cum manibus ejus hærens concreviſſet, ſupplicatus ille hanc alimoniam à DEO demitti, deguſtat, ac mox deguſtatam aliis offert.* At verò dicet fortaſſè aliquis: nunquid Moyſes balbus, & impeditioris linguæ erat: (*Domine non ſum eloquens*) quonam igitur myſterio manna, quod prædicationis ſymbolum erat, in Moyſis manus delabitur? Reſpondeo igitur, Moyſen quidem impeditioris linguæ, non tamen tardioris, imò valdè expeditæ actionis fuiſſe. Et ideò licèt lingua benè articulata verba pronunciare non potuerit, manu tamen ſua virgam ad opera prodigioſa patranda optimè gubernare prævaluit; ut per hoc nobis inſinuaretur, quòd qui myſticum hoc manna cum fructu diſpenſare deſiderat, in operibus potiùs quàm in verbis potens, manuque magis, quàm lingua exercitatus eſſe debeat. Porrò author Operis Imperfecti de verbo Dei diſſerens, atque ad hanc convivii metaphoram alludens, profectum qui exindè naſcitur, in hæc verba exponit: *Qui manducat de ſpirituali convivio, impletur ſpiritu, dilatatur ſenſibus, nutritur in veritate, pingueſcit in fide: & ſic ingreditur ad interiora voluntatis Dei, & manens in eis, acquirit ſibi vitam æternam.*

Joſ. Heb. l. 2. antiq. c. 1. Myſticum manna verbi Dei diſtribuens ſit potiùs opere.

Auth. Imp. hom. 41.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Variæ Verbum Dei inter, & ſemen examinantur analogiæ.

THEMA.

Semen eſt Verbum Dei. Luc. 8. v. 12.

1 Similitudo, quæ Verbum Dei, & ſemen intercedit, non à Chryſoſtomo aliquo, vel Baſilio, vel Gregorio, vel Auguſtino; ſed ab æterna, & incarnata Sapientia, à Verbo, inquam, æterno Patris primitùs in medium adducta fuit. Et quidem priuſquam hujus ſimilitudinis mentionem faceret, jam ante diſcipulis ſuis dixerat: *Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei*; ſiquidem ut ſuo loco dicetur, æterna beatitudo in divino Verbo virtualiter continetur. Sicut enim ex ſeminibus herbæ, fructus, frumentum, & alia grana progerminantur, quæ vitam corpotaleio io oobis nutriunt: ita pretioſum hoc ſemen Verbi Dei vitam in oobis ſpiritualem, & immortalem gignit, alit, & ſuſtentat. Neque mirum eſt, quòd Chriſtus hac metaphora ſeminis uſus fuerit, quia aliàs dixerat: *Pater meus agricola eſt*: Pars autem principalis agricolæ, in ſeminando conſiſtit. Sanctus Bonaventura verba aſſumpti thematis explicans, inquit: *Semen eſt Verbum Dei, quia per illud renaſcimur, ut fiamus ſancti, & divini; voluntarie enim genuit nos verbo veritatis.*

Ipſemet Chriſtus aſſimilavit Verbum Dei ſemini.

Hujus ratio datur.

Jo. 15. 1. S. Bon. in Luc.

2 *Semen eſt Verbum Dei.* De ſemine non minus, quàm de pane dici poteſt, quòd ſit firmamentum panis, quia panis quo homo nutritur, & ſuſtentatur, ex ſemine proficiſcitur, juxta illud: *Dat ſemen ſerenti, & panem comedenti*; ubi, ut vides, Iſaias ſimul conjungit ſemen cum pane: *Sic erit Verbum meum*; quaſi dicere vellet: pro ſalute animæ eandem eſſe prædicationis euangelicæ neceſſitatem, quæ ſeminis & panis eſt in ordine ad ſalutem corporalem. Albertus Magnus inquit: *Eſt etiam conſiderandum, quod in granis bonitas conſideratur ex tribus, ſcilicet ſi colore eſt rubeum, ſi quantitate ſecundum genus ſuum eſt magnum, ſi pondere eſt grave in genere ſuo; quæ competunt divino ſemini, quod eſt Dei verbum. Hoc enim magnum eſt, quia de magnis. Prov. 8. De rebus magnis locutura ſum. Hoc etiam colore eſt exterius charitatis igne rubeum, & intus puritate conſtantia mirabiliter candidum. Hoc etiam eſt pondere intelligendi graviſſimum, & omnem excedens intellectum. Eccl. 1. Sapientiam Dei præcedentem omnia quis inveſtigabit?*

Pro ſalute animæ æquè neceſſarium eſt Verbum Dei, ac pro corporis ſalute ſemen, & panis. Iſa. 55. 10.

Alb. Mag. in Luc.

3 *Semen eſt Verbum Dei.* Experientia docet, quòd terra fructum referat illius ſementis, quæ ſuper ipſam diſperſa fuit; ver. gr. Si ſuper terram ſeminatum eſt triticum, germinat & maturefacit triticum; ſi avena, avenam; ſi hordeum, hordeum: & ita de aliis ſeminibus diſcurrere licet. Veruntamen obſervandum eſt, veriſſimum eſſe, quod Apoſtolus ait, ſcilicet: *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus.* Semen enim calore, motu, & luce ſolis indiget, nec non influentiis cœleſtibus, pluviis, frigore, calore, & aliis ſimilibus qualitatibus, ſingulis quatuor anni temporibus correſpondentibus. Ab his namque ſemen adjutum, ſubtiliores terræ partes ſibi attrahit, eaſque in propriam ſubſtantiam convertendo, fructum producit, & ſuo tempore maturefacit. Eodem igitur modo anima noſtra (diſcurſus eſt Patris Ariæ) Verbum Dei, quaſi ſemen Chriſti, intra ſe recipit, illudque in corde ſuo repoſitum meditatur, amat, eique ſubjicitur, & in virtute illius novum hominem, novumque ſpiritum producit. Ad hoc tamen neceſſarium eſt, ut Sol juſtitiæ cor moveat, calore & luce ſanctarum inſpirationum ſuarum excitet, & flammis divini ſui amoris calefaciat; ſic enim tandem fiet, ut anima ab hac cœleſti virtute fortificata, partes viciniores ſibi, puriores que, id eſt, potentias ſuas, memoriam, intellectum, & voluntatem, illarumque operationes & effectus ſibi attrahat, ut ad producendum vitæ æternæ fructum, qui ex divino hoc ſemine expectatur, eidem uniantur. Dixit idipſum Sanctus Jacobus, dum ſequentibus claris verbis ita ſcripſit: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt,*

Terra profert fructum illius ſeminis, quod illi inſperſū eſt, ſic etiā anima profert fructu illius Dei verbi, quod audivit.

1. Cor 3. 7.

Jac. 1. 17.

eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Ecce tibi ſolem lucis ſuæ radiis nos calefacientem, & vitam nobis miniſtrantem: *Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus*. Ecce tibi ſimilitudinem fructus, quem ſemen hoc edit, dum Deo nos aſſimilat. Sanctus Auguſtinus ait: *Cathedram in cœlo habet, qui corda docet*; quaſi diceret: ut ſemen hoc fructificet, divinarum gratiarum influentiis opus habet.

S. Aug. tr. 3. in ep. Joa.

4 *Semen eſt Verbum Dei*. Sanctus Antonius de Padua in ſermone de Dominica Sexageſimæ inquit: *Vide, quam congruè dicitur Verbum Dei ſemen: Sicut enim in terra ſemen ſeminatum germinat, & creſcit; primò enim, ut dicitur Marc. 4. facit herbam, & deindè ſpicam, deindè plenum frumentum in ſpica: Sic Verbum Dei ſeminatum in corde peccatoris primò facit herbam contritionis; ſecundò ſpicam Confeſſionis, quæ ſe in altum erigit per ſpem remiſſionis; tertiò plenum frumentum ſatisfactionis, de quo Pſalm. 64. Valles, id eſt, humiles pœnitentes, abundabunt frumento ſatisfactionis, ut pœna reſpondeat culpæ*.

S. Ant. de Pad. in Sexag. Quomodo ſemen Verbi Dei producat converſionem peccatoris.

5 *Semen eſt Verbum Dei*. Porrò ſi quis agriculturæ notitia carens, videret granum caro pretio comparari, atque ingenti cum ſtudio conſervari, ut poſteà in terram ſeminetur, & quaſi diſperdatur; is utique hoc ſummæ ſtoliditati attribuens, dicturus eſſet: *Vt quid perditio hæc? Poterat enim venundari*. Et tamen reverà non eſt ſtoliditas, aut dementia, ſed providentia, & ſapientia, quia qui ſeminat, poſteà copioſè metet; & quod projicitur, non abjicitur, ſed duplicatur. Nam ut Sanctus Bonaventura ait: *Mna in ſudario non multiplicatur, & frumentum in horreo non concreſcit, ſed à tineis manducatur; & ideo dicitur: Labia ſapientum diſſeminabunt ſcientiam*. Præthereà ſicut agricola non niſi in tempore congruo, & menſe opportuno ſeminat, propitiaſque conſtellationes obſervat; ita quoque, qui in animabus fructum producere contendit, ſimilem habere debet providentiam, ut Verbum Dei tempore, loco, & occaſionibus opportunis diſſeminetur. Unde apud Amos dicitur: *Ideò prudens in tempore illo jacebit, quia tempus malum eſt*: id eſt, ut Lyranus exponit, *ceſſabit à correctione veſtra, videns, quòd non eſſet ad veſtram emendationem, ſed magis ad peccatorum veſtrorum aggravationem*.

Semen neceſſariò ſeminandum eſt, ut proſerat fructum; ſic & Verbum Dei.

S. Bon. Luc. 10.

Amos 5. 13. Lyran.

6 *Semen eſt Verbum Dei*. Quemadmodum cœleſtis agricola Verbum Dei ſub ſeminis titulo deſcribit, ita quoque miniſtri euangelici ſeminatorum titulo honorantur. Unde Sanctus Hilarius illos appellat: *Æternitatis ſatores, immortalitatem omnibus corporibus, quibus eorum ſermo aſperſus fuerit, conferentes*. Advertenda tamen eſt inter generationem rerum terrenarum, & hanc ſpiritualem, ſequens differentia, quia in rebus hiſce naturalibus neceſſarium eſt, ut generationem præcedat corruptio; ac proindè Chriſtus Redemptor noſter ait: *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum adfert*. Hoc tamen circa ſemen Verbi Dei minimè contingit. Unde Sanctus Petrus clarè dicit: *Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili, per Verbum Dei vivi, permanentis in æternum*. Hoc enim ſemen per fidem, & gratiam animæ impreſſum, non corrumpitur; imò in potentiis illius virtutes illæ remanent, quas ſimul impreſſit; ſicut & dona, & gratiæ, quæ illam ad vitam immortalem perducunt. Et licèt in hac regeneratione ſpirituali etiam aliquid ſit, quod corrumpitur; hoc tamen nihil eſt aliud, quàm homo vetus, id eſt, malæ inclinationes, appetitus & paſſiones inordinatæ; ſiquidem depravatos deinceps mores nos facit deſerere. Cæterùm hoc ſemen incorruptibile eſſe, ex illis S. Petri verbis colligitur: *Per Verbum Dei vivi, permanentis in æternum*. Econtrà verò, quando de ſemine naturali ſermo eſt, dicitur: *Omnis gloria ejus tanquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos ejus decidit*. Et quidem, ne quis in dubium revocare poſſet, quaſi Sanctus Petrus eo loco non tractaſſet de Verbo divino prædicabili, ſed incarnato; ideò idem Apoſtolus definiendo mox ſubjungit: *Hoc eſt autem verbum, quod evangelizatum eſt in vos*. Sanctus Apoſtolus Paulus de illis, qui Euangelium annunciant, ita ſcribit: *Dei ſumus adjutores, Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis*. Illi namque inſtar ſeminatorum, in fidelium animarum agros pretioſum hoc ſemẽ ſpargunt, ut in illis vitæ æternæ proferat fructũ.

Adducitur notabilis differentia inter ſemẽ, & Verbum Dei. S. Hilar. in Matth. c. 4.

Joan. 12. 24.

1. Petr. 1. 23.

1. Cor. 3. 9.

7 *Semen eſt Verbum Dei*. Videmus per experientiam, ſemen aliquod minutiſſimum paulatim in proceriſſimam excreſcere arborem. Etenim de grano ſinapis dicitur: *Minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus*. Sic quoque ex minimo ſemine, quod ægrè videtur, in progreſſu annorum arbor ad ſtellas uſque ſe extendens excreſcit, v. gr. Platanus, vel Cypreſſus, vel Pinus. Simili modo quis enumerabit animas illas, quæ in virtute unius duntaxat Verbi Dei auditi, vel meditati, vel lecti, ad eminentiſſimum pervenerunt ſanctitatis gradum? Prætereà ſicut ſemen non ſubitò fructum ſuum producit, ſed poſt multos menſes; ita quoque nonnunquam accidit prædicationi Verbi Dei, quod non ſubitò operationem ſuam exſerit, ſed ſuo tempore idipſum faciet. Unde Sanctus Bernardinus in ſermone quodam avaros monet, ne prædicatoribus aures ſuas obturent; hancque illius aſſignat rationem: *Nolite quæſo, ò avari, ſic facere; poſſibile enim eſt, quod in puncto mortis recordaberis de aliquo verbo audito in prædicatione, quo ſalvaberis*. Bellovacenſis ait: *Semini comparatur, quia fœcundat: Quòd ſi aliquando diù latet in corde, aliquando poſt tempora multa germinat, & coaleſcit in fructum. Vnde cum quidam argueret Ribaldum de hoc, quòd frequentabat ſermones, reſpondit: Etſi modo ſtatim non immuter, tamen ſemen recipio, quod aliquando coaleſcet in fructum, & erit mihi, Deo dante, verbum quod modò audio, ſalutis cauſa, & emendationis*. In vita Sancti Philippi Nerii ſimile quid accidit in perſona Joannis Thomæ Arenæ, projectæ impudentiæ juvenis; hic enim Oratorium interdum Sancti Hieronymi adibat, non ut è piis ſermonibus fructum caperet, ſed ut concionantibus illuderet. Cum igitur Oratorii ſodales id ferre non poſſent, rem Philippo deferunt, rogantq; ut ejus compeſcere velit petulantiam. Quibus ille: Sinite filii, citò enim, quid facturus ſit Deus, videbitis: nolite dubitare. Improbus interim juvenis cœptas injurias pergit inferre, cum repentè improbitatem ſuam ſeriò recogitans, emollito corde, B. Philippi imperio ſe totum dat; nec multò poſt ſpiritus fervore concepto, Dominicanam familiam ingreditur, ubi dum adhuc inter tyrones agit, religioſiſſimè moritur.

Ex minimo ſemine creſcit, non ſubitò, ſed paulatim magna arbor; hoc ipſum fit in ſemine Verbi Dei. Matt. 13. 31.

S. Bern. 4. ſ. 4. p. 2. princ.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 4. diſt. 10.

Vit. S. Phil. Ner. lib. 2. c. 6. n. 3.

8 *Semen eſt Verbum Dei*. Didacus Stella in commentario horum verborum ita ſcribit: *Vt Philoſophus ait, fructus virtualiter ſunt in ſemine; habet enim ſemen virtualiter calorem, & virtutem quandam generativam, ex qua fructus prodeunt. Semen inprimis radices agit, deindè ſurgit in caulem, poſteà in arborem, frondibus, ramis, floribus, fructibus ornatam. Sic verbum divinum in animo humano hærens, radicibus primùm, deindè virtutibus omnibus coloratum, ramis, floribuſque vireſcit, donec perfectum in gloria ſempiterna cultori ſuo fructum parit. Hoc eſt, quod Chriſtus dixit: Regnum Dei intra vos eſt. Hæc verba de hoc ſemine intellexit, quia Verbum Dei producit & virtualiter in ſe continet Regnum Dei: Ex verbo enim Dei oritur fides, & ex fide ſpes, charitas, cæteræ virtutes, & opera bona, quibus regnum cœlorum debetur*.

Did. Stel. in Luc. Fructus continentur virtualiter in ſemine, ſic & in ſemine Verbi Dei.

9 *Semen eſt Verbum Dei*. Tunc ſemen in ſecuro eſt poſitum, deque ipſo ſperare licet, quòd radices, & germina producturum ſit, quando eſt terra coopertum; ſemen enim nudum, & publicè patens, à volucribus facilè devorari poteſt. Eodem modo ſperare licet, quòd Verbum Dei tunc præcipuè fructus in nobis ſit producturum, ſi illud in corde noſtro repoſuerimus. Nam ut Sanctus Baſilius ait: *Si quis audit Verbum Dei, & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus. Hic eſt, qui ſecus viam ſeminatus eſt. Paulò poſt: Qui autem in terram bonam ſeminatus eſt, hic eſt, qui audit, & intelligit, & fructum affert. Et advocans totam turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite*. Obſervandum eſt, quòd quando cœleſtis agricola de ſemine fructum centeſimum adferente diſſerit, non ſine myſterio dicat:

Verbum Dei in corde reconditum indubie fructificabit.

S. Baſil. mor. reg. 9. c. 1.

Ver-

S.Th.à Vill. Sexag.

Verbum retinent. Unde Sanctus Thoma à Villanova monet, dicens: *Verbum retineas, nam ſi ſemen non radicatur in terra, non faciet fructum. Si cibus non retinetur in ſtomacho, quid prodeſt? Etſi libenter audias Verbum Dei, ſed ſtatim obliviſcaris, quem fructum inde habebis?* Neſcio, an vobis conſtet, quòd frumentum à formicis in æſtate ad ſcrobes ſuas illatum, licèt ſub terra abſconditum ſit, tamen non germinet, ſicut facit quod ſeminatum, & pariter ſub terram ſepultum fuit. At verò ooſtiſne hujus rei reddere ratiooem? Plinius de formicis ait: *Semina aeroſa condunt, ne rurſum in fruges exeant de terra*. Idem verò in nobis perſæpè ſerpens fraudulentus operatur; ne enim ſemen hoc in beneficium noſtrum fructificet, ipſe efficere conatur, ut nos illud ſiniſtrè interpreremur, exiſtimando, quòd aliis, non verò nobis hoc, vel illud prædicatum fuerit; vel etiam ne Prædicatori fidem adhibeamus, efficit, ut bonæ Prædicatoris famæ interius in corde noſtro detrahamus. Certus quidam prædicator euangelicus auditoribus ſuis dicere ſolitus erat: Optarem vos omnes menſæ verbi Dei accumbere tanquam convivas, non verò tanquam ſectores epulares. Convivæ etenim ex appoſitis eibantur epulis, ſector verò epularum, appoſitos cibos dividit aliis, ſibi aliud nihil reſervans, præterquam nuda oſſa. Multi ſunt, qui cum ſpiritualem verbi Dei cibum in memoriam, in intellectum, in cor ſuum tanquam in ſtomacbum reponere deberent, cibum illum pro aliis præparatum eſſe exiſtimantes, eundem ſcindunt, dividunt, & partiuntur quicquid audierunt; his videlicer documentum aliquod, aliis quandam reprehenſionem, aliis verò comminationem; ac tandem ſibimetipſis nihil reſervant, niſi quod loco profectus animæ propriæ acquirendi, ſuos innocenter cenſuraverint proximos.

Simile formicarum.

Plin. l.11. c.30.

Ager cordis excoli, & à vitiis expurgari debet, ut ſemen Verbi Dei in illo fructum faciat.

10 *Semen eſt Verbum Dei*. Quemadmodum terra ex ſemetipſa oon eſt ferax frumenti, vel cujuſcunq; alterius utilis ſegetis, niſi colatur, niſi aratro proſcindatur; ſiquidem inculta terra præter lolia, ſpinas, & tribulos nihil aliud producit: ita humanæ naturæ noſtræ ager præter lolia vitiorum, ſpinasq; inordinatorum appetituum, nihil producit, niſi per aratrum mortificationis, & macerationis carnis noſtræ ligone, ad fructuosè divini verbi ſemen recipiendum diſponatur. Unde Janſenius ait: *Ita cor hominis, niſi ſemine divino ſeminatum fuerit, noxia tantum proferet, aut ſaltem inutilia, & ſterilia*. Subdit inſuper: *Ita & ut cor hominis intra ſe recipiat verbum Dei, ac ſit omnibus vitiis repurgatum, cultura non parva opus eſt*. Sanctus Gregorius de miniſtris euangelicis ita ſcribit: *Creſcunt quotidie per lingua veſtra vomerem grana cœleſtia, atq; in ſupernis horreis multiplicantur, ita ut in vobis completum eſſe gaudeamus, quod ſcriptum eſt. Ubi plurime ſegetes, ibi manifeſta fortitudo bovis*. Enimverò in dubium revocari nequit, quin ſemen copioſiorem ſit allaturum fructum, ſi terra à ſpinis, herbis pernicioſis, lapidibus, tribulis, aliiſque ſimilibus rebus noxiis fuerit repurgata: Eodem quoque modo Verbum Dei majorem in anima pura, & in mundo corde profectum faciet, quàm in corde quodam multis inordinatis affectibus coinquinato. Ac proindè Jeremias Propheta ait: *Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas*. Notetis velim, quàm myſtica phraſi Sanctus Jacobus verbum Dei inſitionem appellarit, dicendo: *Suſcipite inſitum Verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras*. Advertendum verò eſt, eundem Apoſtolum immediatè ante dixiſſe: *Abjicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ*. Juvat quoque plurimum ad bonam agriculturam ipſiusmet agricolæ experientia, & induſtria. Etenim ſemen manu in agrum ſpargitur; ita tamen, ut priùs in manu ſtringatur, ipſeq; ſeminator ſemen ſeminando, manum eandem aperiat; undè Didacus Stella ait: *Seminator manu ſeminat. Itaque tu manu & opere optime prædicabis*. Sanctus Gregorius ſuper illa verba: *Seram, & alius comedat, & progenies, &c.* ita ſcribit: *More ſacri eloquii ſerere dicimur verba vitæ, quaſi cœleſtis panis grana tradiderunt; comedere autem eſt bonis operibus ſatiari. Unde per ſemetipſam Veritas dicit: Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me. Si ergo ea, quæ protulit, facere prætermiſit, ait; Seram, & alius comedat. Ac ſi apertè dicat: Quod os meum loquitur, non ego, ſed alius operatur. Prædicator quippè, qui a ſuis vocibus moribus diſcrepat, jejunus ſeris, quod alius manducet, quia ſuo ſemine ipſe non paſcitur, quando a verbi ſui rectitudine prava actione vacuatur*. Quiſquis eo fine ſeminat, ut fructum inde reportet, granum non ſuper tecta, vel ſub arborum vertices, ſed in planam terram projicit: Ita quoque ſi prædicatores ex concionibus ſuis aliquem volunt hauriri profectum, auditorum capacitati ſe accommodare debent; ac proindè Apoſtolus dicebat: *Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes*. Quòd ſi flores ſub terram ſeminare velles, hi utique ibidem marceſcerent, nec ullum unquam reportarent fructum. Hic autem eſt error plurimorum, qui dum ſtudent in exornando Verbo DEI floribus vanæ elocutionis, translationibus, periodorum conſonantiis, elegantia, & eruditione argutorum conceptuum, nullum penès auditores fructum producunt.

Corn. Janſ. c.51. concor.

S.Greg. l.11. ep.49.

Jer.4.

Jac.1.21.

Did.Stell. in Luc.

S.Greg. l.21. mor.c.8.

Rom.12.16.

Chr. c.5. conc.1.de Lazaro. Agricola ſpiritualis ſæpè reiterare debet culturam agri cordium.

11 *Semen eſt Verbum Dei*. Obſervandum quoque eſt, quod Chryſoſt. in hæc verba ſcribit: *Ne dicamus: Quid nobis eſt tot verbis opus? nulla ex hoc ſermone promanat utilitas. Nam & agricola, ubi ſemel, atq; iterum, ac ſæpius ſemen arvo commiſit, nec votis reſpondet proventus, rurſus eandem exercet ſegetem; neq; raro fit, ut totius temporis jacturam uno ſarcias anno. Sic & negotiator, quanquam crebro fecit naufragium, non tamen abſtinet a portu; ſed poſteaquam navem detraxit, & nautas conduxit, pecuniis mutuo acceptis, eadem aggreditur negotia*. Quòd ſi igitur pro acquirendis lucris temporalibus nullus novas negotiationes aggredi deſinit, licèt antea jacturas paſſus fuerit; quantò magis agricolam ſpiritualem pigere non debet, novam denuò ſeminis reinchoare culturam, licèt ex præcedenti nullum perceperit fructum?

Alb.M. in Luc. Prædicator debet ſeminare ſemen Verbi Dei, & non aliud.

12 *Semen eſt Verbum Dei*. Albertus Magnus illa cœleſtis Magiſtri conſiderans verba: *Exiit ſeminare ſemen ſuum*, inquit: *Ecce ſeminis puritas: Non enim debet ſeminari, niſi ſemen ſummi agricolæ, & non aliud, quia quicquid aliud ſeminatur, producit ſtirpes adulterinas. Sap.4. Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas. Lev.14. Non ſeres agrum duplici ſemine; non enim ſeminandum eſt, niſi ſemen Dei, & nullum aliud*. Idem ſuper illa verba: *Dum ſeminat*, inquit: *Hoc eſt in communi ſparget ſemen, ſicut debet; non enim poteſt attendere ſeminans, quo ſemen cadat, dummodo in communi in agro ubique ſemen diſpergat. Diſperguntur autem ſemina, quando diverſis moribus bene adaptantur verba. Unde Matth.28. Docete omnes gentes*.

Efficacia verbi divini probatur inſigni miraculo.

Bollan.13. jan. fol.820.

13 *Semen eſt Verbum Dei*. Et verò qualem Verbum Dei cum hac ſeminis metaphora proportionem habeat, mirum quoddam in virtute verbi Dei patratum clarè oſtendit. Etenim in vita S. Kenugerni Epiſcopi apud P. Bollandum legitur: *Cum multa ad fidem pertinentia in planitie campi, nomine Holdelin, plebi prædicaſſet, terra in qua ſedit, in oculis omnium crevit in monticulum altum, & manet ibi uſque in diem hodiernum. Converſis ad Dominum Cambriæ habitatoribus, cœlum dedit pluviam, & terra prius ſterilis protulit fructum ſuum*. Idem Bollandus refert in vita Beati Jordani Generalis Dominicanorum, quòd cum legati Bononienſes apud ipſum intercederent, ne ab ipſis celebris quidam dimoveretur prædicator, *qui ſeminaverat in civitate Verbum Dei gratioſè, eo quod timeretur, quod fructus, qui ſperabatur ſecuturus de ejus prædicatione, totus poſſet in ejus abſentia perdi*, ſanctus hic vir iiſdem reſpondetur: *Illa ratio, quam vos allegatis, quod Frater Ioannes deberet hic morari, quia ſeminavit vobis Verbum Dei, & poſſet perire fructus, ſi recederet, non multum conturbet vos; non enim eſt conſuetudo ſeminatoris camporum, quod cum ſeminaverit ag um unum, oportet ibi lectum ſuum, & jaceat ibi, quouſq; videat, quomodo ſemina fructificent; imò potius commendat ſemen, & campum Deo, & vadit ad ſeminandum in alium campum. Ita fortaſſis expediret, quod Frater Ioannes iret ad ſeminandum Verbum Dei alibi, ſicut de Salvatore ſcriptum eſt: Quia & aliis civitatibus oportet meguangelizare verbum Dei*.

Bollan.13. febr.fol.731.

Pulchra ſimilitudo.

Baron. Ann. 55.n.14.

14 *Semen eſt Verbum Dei*. Is qui ſeminat, homini inexperto videri poſſet, ſemen abjicere, & perdere velle;

Digitized by Google

le; at verò reverà ita non eſt. Et verò in perſecutione illa, de qua in Actibus Apoſtolicis cap. 6. fit mentio, diſcipuli Chriſti diſpergi videbantur; at verò S. Athanaſius in hom. *de ſemente*, illos cœleſtis agricolæ ſemen appellat, eò quòd prædicationis cauſa in diverſas fuerint diſperſi provincias.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

De Verbo Dei ſub analogia lucis, & illuminantis nos lucernæ diſſeritur.

THEMA.

Declaratio ſermonum tuorum illuminat. Pſalm. 118. verſ. 130.

Verbum Dei illuminat auditores, & ipſosmet prædicatores.
S. Th. in Iſ. c. 44.

1 INter alios effectus, quos Verbum Dei in nobis operatur, hic valdè eſt conſiderabilis, videlicet quòd intellectum noſtrum illuminet, & claritate perfundat. Hæcque indubitata veritas non ſolùm à Pſalmiſta regio, ſed & ab aliis Scripturæ locis inſinuata fuit. Sanctus Thomas inter alias Euangelicæ prædicationis utilitates, hanc primo loco recenſet, quòd ſcilicet multùm valeat *ad intellectus illuſtrationem*; adducitque verba illa Sapientiæ cap. 6. *Mandatum lucerna, & lex lux*. Eccleſia Spiritum Sanctum honorifico hoc titulo honorat: *O lux beatiſſima, reple cordis intima tuorum fidelium*. Hæc autem lux tunc præcipuè intima cordium noſtrorum penetralia illuminat, quando aures, & cor noſtrum Verbo Dei pandimus. Unde in Actibus Apoſtolicis dicitur: *Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus Sanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum*. Illud quoque Verbum, de quo Petrus ait: *Verba vitæ æternæ habes*, de ſemetipſo ait: *Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi: id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus explicat; *tamdiu hominum corda illuſtro verbo prædicationis*. Pari quoq; modo Cardinalis Toletus hæc verba explicuit, obſervando, quòd quando Sol occumbendo ad aliud ſe transfert hemiſphærium, hoc noſtrum etiam nocturno tempore illuminare non deſinat per lumen Lunæ, cui ipſe lucem ſuam communicat: *Sic Chriſtus donec inter nos fuit, per ſe docuit, & verbo, & opere, & abſens per Lunam, quæ eſt Eccleſia, quæ ab ipſo illuminata eſt*. Doctores quoque Euangelicos lucis titulo honoravit, inquiens: *Vos eſtis lux mundi. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio. Luceat lux veſtra coram hominibus*: Radii autem, & ſplendores, qui interiùs animas illuſtrant, atque ab iiſdem ignorantiæ, & errorum tenebras diſſipant, ſunt diſcurſus, & conferentiæ, ſeu ſermones ſpirituales. Sanctus Thomas de Villanova ſimiliter effectum, quem lux hæc myſtica in ſemetipſo eo tempore quo prædicabat, operabatur, his verbis manifeſtat: *Hoc etiam nos Prædicatores ſæpè experimur*, inquit, *quòd cum vobis euangelicum panem frangimus, cœleſtis luminis ampliùs participes efficimur; & quoties ab hujus fractione ceſſamus, quaſi oppoſita nube, & caligine a cœleſti Sole minus illuſtramur. Propter vos enim nos illuminat Deus, & hic panis quantò ampliùs frangitur, & domatur, tanto magis abundat*. Id quod præfatus Sanctus Archipræſul de illis dicebat diſcipulis, qui in Emaus abeuntes, velatos & obfuſcatos habebant oculos, verum lumen diſcernere non valentes, quod *illuminat omnem hominem*; at verò quando *accepit panem, ac fregit, & porrigebat illis, aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum, & dixerunt ad invicem: Nonnè cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Sanctus Bernardinus quoque hoc lucis titulo prædicationem Euangelicam honoravit, dicendo: *Hoc lumine mentes obſcuræ, & tenebroſæ ad verum lumen gratiæ reducuntur, deviantibus oſtenditur via ſalutis, errantibus fit manifeſta ſemita veritatis*. Sanctus Ambroſius Verbum æternum implorans, ut Euangelicum verbum ſibi inſpirare dignaretur, inquit: *Loquere Domine Ieſu: Verbum tuum medicina eſt, Verbum tuum lumen eſt*.

Act. Ap. 10. 44.
Joan. 6.
Ibid. 9. 5.
Dion. Car.
Tolet.
Matth. 5. 14.
S. Th. à Vill. ſer. 2. Paſch.
Luc. 24. 31.
S. Bern. t. 2. ſ. 9. ar. 1. c. 1.
S. Amb. præf. ad Pſ. 43.

Applicatur ad propoſitum illuminatio cæci propè Jericho.

2 Conſideraſtiſne aliquando cæcum illum propè Jericho illuminatum? In hoc namque diverſum obſervavit modum eundem illuminandi, ab eo quo alium à nativitate cæcum illuminavit; ſcilicet per vocem, & per verbum ſuum lucem ei infudit: *Et Ieſus dixit illi: Reſpice: & confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum*. Nec ſolùm oculos, verùm etiam mentem illuſtravit; prout idem notat Ambroſius, dicens: *Aliter enim non videret, niſi ſequeretur Chriſtum, niſi Dominum prædicaret, niſi ſæculum præteriret*. Theophylactus ad propoſitum noſtrum clarius ita ſcribit: *Vox a vero lumine progreſſa, lumen cæco facta eſt*. Quot in hodiernum uſque diem inveniuntur homines, qui inſtar cæcorum in præruptis infernalibus oberrantes, per Verbum Dei illuminati fuerunt, & in ſemitam rectam revocati, gehennæ præcipitia feliciter evaſerunt? *Lucerna pedibus meis verbum tuum*, inquit Pſalmiſta, *& lumen ſemitis meis*. Quæ verba Hugo Cardinalis de Verbo Dei, ſive de verbo Euangelicæ prædicationis intelligenda eſſe dicit. Sanctus Ambroſius ait: *Paſcitur & oculus noſter interior lucernæ ſpiritualis lumine, quæ nobis in hac mundi nocte prælucet, ne ſicut in tenebris ambulantes, incertis titubemus veſtigiis, & viam veram invenire nequeamus: Intelligibilis enim pedum greſſus, intelligibilis eſt lucerna, quia Verbum Dei lucerna eſt*. Porrò hic præſentis vitæ mundus, velut nox quædam eſt obſcuriſſima. Ut autem tenebras errorum, ignorantiæ, & vitiorum diſſipare valeamus, *abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis*. Etenim is, qui de ſemetipſo ait: *Ego ſum lux mundi*, de cœlo in terram deſcendens, de hac divinâ Verbi lucerna abundè nobis proſpexit. Porrò priuſquàm Chriſti Euangelium, *viva vocis oraculo*, annunciaretur, Sanctum Joannem Baptiſtam, quem lucernæ titulo inſignivit, veluti prodromum ſuum miſit, qui per prædicationem ſuam genus humanum præpararet. *Ioannes Prædicator pœnitentiæ lucerna*, inquit S. Hilarius, *& Iudæis, & gentibus fuit, Domino dicente: Ille erat lucerna ardens, & lucens, & vos voluiſtis ad horam exultare in lumine ejus*. Porrò reflexionem meretur ejuſdem S. Hilarii commentum, dum circa prædicta verba Pſalmiſtæ ita ſcribit: *Vita, ſenſuſque hominum in errore, ac potius nocte inſcitiæ manet, dum carnali inſerta cogitatione in profundo ignorantiæ per gravitatem naturæ, cui admixta eſt, detinetur. Quando enim per ſemetipſam cauſam, & rationem originis ſuæ noverit, quando ſi quis fructus vitæ ſuæ ſit? quæ conditio ſpei? quæ promerendæ poſteritatis via? Propheta cognitione rerum cœleſtium dignus, ut in luce ſcientiæ munere Dei, & eloquio collocatus, ducem ad benè, & innocenter vivendum, eum ſequitur, qui lux vera eſt, & qui omnem hominem lucificat. Hanc ergo vitæ ſuæ ignorantiam, quodam prælato lumine, ad intelligentiam dirigit, dicens: Lucerna pedibus meis Verbum tuum. Scit ſe, niſi in Verbo Dei illuminatum, has corporum tenebras, & hanc ſæculi noctem ferre non poſſe. Scit utique adeſſe lapides offenſionum, laqueos funium, ſcrobes fovearum: ut enim quis nocte egreſſus lucernam antefert, & quo pedem inferat, contuetur, atque ad ſingulos greſſus lumine præeunte ſolicitus eſt; ita unuſquiſque noſtrum manens in ſe Verbum Dei in omnes operum proceſſus tanquam lucernam prætendit*. Eheu, quot animæ hujus lucernæ defectu titubant, offendunt, & in æternæ perditionis barathrum corruunt?

Luc. 18. 42.
S. Ambr. in Luc. l. 8.
Theophyl.
Per Verbum Dei plurimi peccatores illuminati fuerunt.
Pſ. 118. verſ.
Hug. Car. ib.
S. Ambr. ib.
Rom. 13. 12.
Joan. 8. 12.
Verbi Dei, tanquam lucerna ardens, docet quomodum ſit.
S. Hil. ar. 18.
Pſ. 118. ib.

3 Enimverò, quænam fuerit prima præda, quam ſacrilegus Antiochus, templum Jeroſolymæ, ingreſſus abindè ſuſtulit, ſacer textus his verbis inſinuat: *Intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit candelabrum luminis. Omnia autem hæc in figura contingebant illis*: Hic namque impius hoſtem noſtrum præfigurabat tartareum, qui ſi in templum myſticum, de quo Apoſtolus ait: *Vos eſtis templum Dei*, aditum habuerit, candelabrum, ſive lucernam luminis inde eripit, id eſt, nos impedit, quò minùs Verbum Dei attenta aure auſcultemus, aut verò Verbi Dei nauſeam nobis ingerit, & ne fructum inde hauriamus, omni conatu contẽdit: *Lucerna pedibus meis verbum tuum: id eſt*, ut Hugo Cardinalis interpretatur, *lucerna affectibus meis*, qui pedes ſunt animæ, *verbum tuum eſt, ne in tenebris hujus mundi offendant*. Enimverò, ut quis ex Verbo Dei proficiat, neceſſum eſt, ut mentem ſuam ad illud applicet, illudque ruminet: *Beati* enim, *qui audiunt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud*. Hæc etenim

Diabolus omni modo conatur nobis auferre lumen divini verbi.
1. Mach. 1. 23.
Hug. Car. ib.
Verbo Dei mens eſt applicanda.
Luc. 11. 28.

men-

mentis applicatio oleum eſt, quod lucernæ lumen vivaciter in ſuo conſervat vigore, ne extinguatur. Idem Pſalmiſta fructum quoque indicat, quem ex hoc utiliſſimo meditationis Verbi Dei auſcultati exercitio percepit; ait enim: *Cogitavi vias meas, & converti pedes meos in teſtimonia tua*; id quod conſonat cum verbis illis: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis*. Sanctus Hilarius de hac materia ita diſcurrit: *Omnis doctrina cæleſtis, dux nobis ad iter vitæ eſt, quæ lucerna modo in hac nocte ſæculi præferenda eſt, cum aliquid aut agimus, aut cogitamus, aut loquimur. Et enim in omnem progreſſum cujuscunq; operationis jubet Dominus in Evangeliis hanc præceptorum ſuorum lucernam non otioſam, nec inutilem oculis, dicens: Nemo enim lucernam accendit, & ponit eam ſub modio. Quæ enim lucerna, ſi modio tegatur, utilitas eſt? Uſum ſuum tantum intra id quod operatur, intendit. Iubes igitur, eam in candelabro, in officii ſui ſede conſtitui. Itaque hanc doctrinam, atque hoc Verbum Dei intra nos receptum, non otioſum, neque inutile tanquam modio occultemus, ſed lumen iſtud nobis primum, & rurſus ex nobis omnibus gentibus præbeamus*. Hac etenim lucerna primo loco utendum nobis eſt in propriam utilitatem noſtram, ut quamdiù viatores ſumus, ſine offendiculo, aut lapſus periculo ambulemus: demùm verò ea uti debemus ad præbendum lumen aliis, ad indicandam veram ſemitam æternæ ſalutis. Nam miniſtro Evangelico dicere poſſe videmur: *Illuminare his, qui in tenebris ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis*. Sanctus, & Seraphicus Doctor Bonaventura in ſermone quodam ita ſcribit: *Verbum Dei frequentius prædicatum, eſt animæ illuminativum, dum docet, quid faciendum, quid reſpuendum, quid amandum, quid odiendum, quid unicuique prohibendum ſit. Quid enim eſt anima non ſic illuminata? Quid eſt anima ſi ſit cæca? Quid eſt anima ſcientia deſtituta? Certe talis eſt, ut tabula raſa*. Hæc autem cognitio, quæ adeò neceſſarium eſt medium, ex Verbo Dei acquiritur. Unde Pſalmiſta ait: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat*. Super quæ verba Sanctus Hilarius ita ſcribit: *Cum enim ante intelligendum ſit, & ſic lumine intelligentiæ utendum, quia noctem ignorantiæ intelligentiæ adepta lumen expellit; Propheta tamen dicit: Declarationem verborum Dei prius illuminare, & poſt illuminationem intelligentiam præſtare*.

Pſ. 118. 54.
S. Hilar. ib. Doctrina cæleſtis eſt dux ad iter vitæ.
Luc. 1. 79.
S. Bon. ſ. 2. de SS. Evang.
S. Hilar. ib.

4 Quamdiù in hac vita ſumus, in obſcuro ambulamus, & princeps tenebrarum, qui æternæ ſaluti noſtræ indefeſſè inſidiatur, quantùm poteſt, ad hoc contendit, ne lumen divini Verbi ad favorem noſtrum nobis reſplendeat, & viam ſalutis oſtendat. Nam ut Sanctus Bernardinus ait: *Diabolus nullum habet majorem amicum, quam ignorantiam, quæ obſcurat intellectum, ne poſſit cernere lumen veritatis luminis Verbi Dei; & ſic econtra nullum habet majorem inimicum, quam intelligentiam*. Idem Sanctus Bernardinus, ut in primo diſcurſu dictum eſt, præmiſerat ſequentia: *Sicut omnes morerentur, ſi una die Sol ceſſaret facere curſum ſuum, qui habet ſplendorem, calorem, & vigorem; ita ſi Verbum Dei deficeret, quod eſt Sol animæ, ſcilicet quòd Verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus, ut poſſent illuminari ſplendore charitatis*. Paulò poſt hujus ſpiritualis mortis, animarum hac luce deſtitutarum, rationem aſſignat, inquiens: *Spiritualiter morerentur, quia non cognoſcerent Deum, & non cognoſcendo, non amarent, & non amando, non timerent, & non timendo, noſtra natura fragilis, & decliva ad malum, cito moreretur; ideo oportet, quod ipſa vivat de Verbo Dei*. Et mox ſubjungit: *Ubi non prædicatur, & ceſſat Verbum Dei, ibi non eſt cognitio de Deo: & ubi plus prædicatur Verbum Dei, ibi eſt major cognitio de Deo, & plus timetur, & colitur*.

Diabolus amat ignorantiam, & odit intelligentiam.
S. Bern. t. 4. ſer. 5. in D. 1. Qu. 1. p. princip.
Verbum Dei eſt vita animarum, ſicut ſol vita corporum.

5 Neſcio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quòd Pſalmiſta, priuſquam diceret: *Declaratio ſermonum tuorum, &c.* præmiſerit: *Mirabilia teſtimonia tua; ideo ſcrutata eſt anima mea*. Apud Sophoniam Deus inquit: *Scrutabor Ieruſalem in lucernis*. At verò, qua ratione homo, qui velut cæca quædam talpa eſt, oculos ſuos in arcana cœleſtis, & terreſtris Jeroſolymæ myſteria defigere poterit? Reſpondeo, ut id poſſit, lucernis ei opus eſt, id eſt, Verbo Dei: *Lucerna Verbum tuum*. Notandum verò, quòd David ſubdat: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis*. Quinam verò ſint hi parvuli, ipſamet Incarnata Sapientia perſpicuis verbis enunciat, dicens: *Confiteor tibi Pater, Domine cœli, & terræ, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus, & revelaſti ea parvulis*, id eſt, humilibus: *Omnia enim, quæ nobis credenda proponuntur*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *omnem prorſus rationem tranſcendunt; ſicut ſunt Trinitas Perſonarum, incarnatio Verbi, integritas Matris, exiſtentia Chriſti ſub formis ſacramenti. Cum ergo tam mirabilia ſint teſtimonia tua Domine, ideò ſcrutata eſt ea anima mea, optans & ſatagens ea utcunque intelligere. Declaratio ſermonum tuorum illuminat mentem ad rectè intelligendum, & juſte vivendum*.

Sophon. 1. Quo modo miſer, & obcæcatus homo oculos in arcana cœleſtia defigere poſſit.
Matt. 11. 25.
Dio. Cart.

6 Enimverò, quemadmodum diximus, Spiritum Sanctum ſe fidelium animabus inſinuare, quando Verbo Dei auſcultando ſunt intentæ; ita quoque certum eſt, lucem hanc beatiſſimam eorum quoque mentibus infundi, qui Verbum Dei annunciant: *Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*. In cujus probationem obſervandum, quòd Pſalmiſta, poſtquam dixiſſet: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat*; mox ſubjungat: *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum*. Sed quo fructu id fecit? *Quia mandata tua deſiderabam*. Hæc enim præcepta, quorum adimpletio effectus eſt Prædicationis, lucis nomine deſcribuntur: *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos: Timor Domini ſanctus permanens in ſæculum ſæculi*. Id quod prædictum fuit de Apoſtolis, qui per Evangelium Chriſti per univerſum mundum prædicaturi erant, juxta illud: *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*.

Prædicatores obſervatione præceptorum Dei ut ſe illuminentur, ut per Verbum Dei alios illuminent ipſi.
Matt. 10. 20.
Pſ. 18. 9.

7 Specialem conſiderationem meretur diſcurſus ille Jobi, in principio capitis 29. deſcriptus, ubi de innocentia ſua diſſerit, quam ſpeciali Dei gratiæ attribuebat; ait enim: *Quis mihi tribuat, ut ſim juxta menſes priſtinos, ſecundum dies, quibus Deus cuſtodiebat me?* At verò, quonam modo Deus illum cuſtodiebat? *Quando ſplendebat lucerna ejus ſuper caput meum*. Hoc enim divini Verbi lumen efficiebat, ut ad perfectionem ſtrenuè contenderet. Advertendum quoque eſt, Pſalmiſtæ non ſuffeciſſe, quòd dixiſſet: *Lucerna pedibus meis verbum tuum*; ſed protinùs adjunxiſſe: *Et lumen ſemitis meis*; per ſemitas namq; quæ ſunt viæ arctiores, conſilia intelliguntur Evangelica, quæ nos in via ſpirituali dirigunt, & deducunt, quod præcipuè efficaciæ divini Verbi eſt attribuendum: *Eſt lumen ſemitis meis oſtendendis* (ita Albertus Magnus exponit:) *nunquam enim ante ſemita conſiliorum Dei erant oſtenſa, ſed latebant, donec venit Evangelii lumen*. Hugo Cardin. ſimiliter ait: *Per pedes, operationes communes; per ſemitas, opera conſiliorum poſſunt intelligi: Unde benè jungit pedibus lucernam, & ſemitis lumen, quia qui conſilia implent, majori lumine illuſtrantur, quam qui tantùm communibus præceptis implendis inſiſtunt*. Dionyſius Carthuſianus quoque per ſemitas conſilia intelligit, ut ſenſus ſit: *Verbum tuum lumen ſemitis meis, id eſt, directio mea, in obſervationibus conſiliorum Chriſti, quæ dicuntur ſemitæ, quia ſunt ſtrictiores compendioſioresque viæ perveniendi ad Deum, quam præcepta*. Sanctus Bernardinus in eodem ſermone in hæc verba ſcribit: *Oſtendit viam, quia audiendo prædicationes anima illuminatur, & illuminata videt viam veritatis. Si perdidiſſet viam per hoc, quod anima eſſet lapſa in peccatis, dimittendo bonam viam, & veniſſet in obſcuritatem vitiorum, per Verbum Dei venit in diſcretionem cognoſcendi bonam viam a mala. Irradiat Verbum Dei mentem: unde David: Lucerna pedibus meis Verbum tuum; nam ſicut, ſi vadis de nocte, ceſpitas, & præcipitaris; ita facit ignorantia in puncto mortis, ſe præcipitat in infernum, quia ignorans ignorabitur, quia ex quo non vixiſti in lumine veritatis in vita, dignum eſt, quod in puncto mortis vadas cum cæcitate in qua vixiſti*. Sanctus Vincentius Ferrerius in ſermone quodam inquit: *Verbum, quando eſt prædicatum digne, & auditum devote, illuminat auditores in cognitione ſpiritualium; quia illa, quæ ſunt fidei, per aures habent intrare in corde, non per oculos, nec aliter. Ita ſunt alta, & tranſcendentia illa, quæ fidei ſunt, quod non poſſunt intra-*

Job. 29. Job deſcribit verbum Dei per ſimilitudinem lucernæ.
Alb. Mag.
Hug. Card.
Verbū Dei illuminat, & dirigit animam ad obſervantiam conſiliorū.
Dion. Cart.
S. Bern. ib.
S. Vinc. Ferr. ſer. 4. in D. 3. poſt Paſcha.

Digitized by Google

trare in corde, niſi per aures; v.g. Vos creditis, quod quando homo moritur, & anima ſeparatur a corpore, quod vivat, & vadat in Paradiſum, ſi fuit bona vita, vel in Purgatorium; vel ſi fuit impœnitens, in infernum: iſta veritas non intrat in corde veſtro per oculos, quia non poteſtis videre animam, quando recedit a corpore, quantumcunque reſpiciatis; ſed iſta veritas intrabit per aures, quia ita dicit Apoſtolus: Fides ex auditu, auditus autem per Verbum Chriſti.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Aliqua Verbi Dei bona in genere conſiderati enumerantur, ſpecialiter verò quòd in nobis Dei amorem accendat, vigoremque & ſtabilitatem in divino ejus ſervitio ſubminiſtret.

THEMA.

Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcunque volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud. Iſ.55. v.11.

Verbum divinum nunquam eſt inutile, aut infructuoſū.

1 VErbum increatum, per os Prophetæ ſui Euangelici, in hujus aſſumpti thematis verbis, unumquemque Euangelii Prædicatorem ſecurum eſſe jubet, quòd divinum verbum ſuum nequaquam inutile, aut infructuoſum ſit futurum, ſed potiùs operaturum quicquid voluerit: *Verbum meum quod &c.* Ubi S. Thomas de Villanova ita ſcribit: *Innumeras utilitates facit Verbum Dei in anima, ut ait Bernardus; nam frænat eam a peccatis, vivificat, illuminat, inflammat, mundat, paſcit, confirmat, ſanat, fœcundat, emollit, & totius boni capacem facit. Etenim Verbum Dei eſt frænum, vita, lux, ignis, cibus, medicina, virtus, & purificatio cordium.* Ante hunc verò Archipræſulem Doctor Seraphicus in ſermone quodam de Euangeliſtis in hæc verba ſcripſerat: *Eſt Dei Verbum frequentius prædicatum, Primò mentis illuminativum: Secundò affectus inflammativum: Tertiò affectus adjuvativum, ſive firmativum: Quartò eſt ad gloriam æternam inductivum. Quid ergo melius? Quid anima dulcius? Quid homini fructuoſius, quàm ut Verbum Dei prædicabile audiamus devotè?*

S.Th.Vill. Dom.Sexag.

S.Bon. f.1.de Euang.

Pſ.118.140. Verbum Dei accendit in nobis amorē Dei. Gillib Ab. ſ 44 in Cant.

2 *Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud.* Verbum divinum, Dei in cordibus noſtris accendit amorem, noſque illius ardenter amantes efficit. Unde Gillibertus Abbas ſuper illa Canticorum verba: *Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt*, inquit: *Videtis, qualiter ad ignitum eloquium liquefecit animam.* Hocque myſterio Spiritus Sanctus Prædicatores Apoſtolicos, Euangelium Chriſti in toto Univerſo diſſeminaturos, miraculoſa quadam facundia imbuere volens, iiſdem in ſpecie ignis, qui amoris eſt ſymbolum, apparuit; dicente S. Gregorio: *Linguas igneas habent, quia dum DEUM amandum prædicant, corda audientium inflammant: Nam otioſus eſt ſermo doctoris, ſi præbere non valet incendium amoris.* Sanctus Thomas ſuper Iſaiam ſcribens, inter alios divini Verbi effectus hunc quoq; tangit, ſcilicet *amoris accenſionem*: citatq; teſtimonium Jeremiæ cap.20. dicentis: *Factum eſt Verbum Domini in corde meo ſicut ignis.* Idem quoque Angelicus Doctor in opuſculo quodam pariter in hæc verba ſcribit: *Ad acquirendam charitatem primum eſt diligens divini Verbi auditio: audientes enim bona de aliquo, in ejus dilectionem accendimur; ſic & Dei verba audientes, accendimur in amorem illius. Pſalm. 118. Ignitum eloquium tuum, &c. Item Pſalm. 104. Eloquium Domini inflammavit eum. Et propterea illi duo Diſcipuli divino amore æſtuantes dicebant, Luc.24. Nonnè cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur, &c.* Similiter verſum illum Pſalm. 38. *Concaluit cor meum intra me*; ita exponit: *Id eſt, concitatus eſt calor charitatis in ore meo. Prov.6. Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta ejus non ardeant? Sic impoſſibile eſt, quòd homo abſcondat verba Dei, cum inflammatur cor charitate.*

S.Greg. h.30

S.Th.in Iſ. 49.

S.Th.opuſ.4 c.5.

S.Th. in Pſ. 38.4.

Rho Hiſt. virt. lib.1. c.2.§.1.

3 De Sancto Ludovico Beltrando apud P. Rho ſequentia ſcripta reperio: *Fabulabatur cum Ioanne a Larconio, ſodali ſuo, de rebus divinis Aloyſius; & qui hominis, cum in eos ingrederetur ſermones, mos erat, ardenti animo atque ore diſſerebat. Detinuit ea ſpecies hominem adoleſcentem, qui acceptam injuriam fuſte ſub pallio armatus, ultum ibat. Enim vero concepit e propinquo divini amoris ignem, quo irarum flammæ conſederunt. Itaque propius accedens: Soſpitet te Deus mi Pater, inquit, prohibuiſti a me hoc tuo ſermone ſcelus, paratamque miſero peſtem avertiſti. Adeone etiam ex inſperato animorum prædas agit ſermo divinus?* Porrò unicum verbum pungitivum, vel contumelioſum, ad hoc ut in odia, & vindictas irreconciliabiles prorumpamus, ſufficit; Verbum autem Dei nos in quocunque improperio, vel objecto convitio, mites & patientes efficit. Unde apud Iſaiam dicitur: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus.* Vultisne autem ſcire, in quonam heroica hæc patientia radicem ſuam habuerit? Paulò ante idem Propheta præmiſerat: *Manè erigit mihi aurem, ut audiam quaſi Magiſtrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem; ego autem non contradico, retrorſum non abii, corpus meum dedi percutientibus, &c. Annon iſte quaſi ad aſpera, & abjecta deſcendit*, inquit Gillibertus Abbas, *non rigide reſiſtens, ſed liquefactus, effectus tractabilis ad auditum calentis eloqui?*

Pulchrum hujus exemplum.

Iſ.50.4.

Gillib.Ab. ſ. 44. in Cant.

Jac.1.21. Verbum Dei facit hominē iracundū mitem, & manſuetum, quod patet in Paulo. Act.Ap.9.

4 Sanctus Jacobus Apoſtolus de Verbo Dei diſſerens, illud cum virtute manſuetudinis aſſociavit, inquiens: *Suſcipite in manſuetudine inſitum verbum.* S. Lucas nobis Saulum ad inſtar fulminis bellicoſum, ad ſtrages inferendas anhelantem, omneſq; Damaſci campos pervagantem, ut ſanguine Chriſtiano illos inundaret, velut juratum Eccleſiæ hoſtem ob oculos ponit, dum ait: *Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in Diſcipulos Domini, acceſſit ad Principem ſacerdotum, & petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas, ut ſi quos inveniſſet hujus viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ieruſalem.* Et tamen eodem tempore, ex lupo rapaci manſuetiſſimus factus eſt agnus, ut verba illa demonſtrant: *Domine, quid me vis facere?* At verò, undenam hæc tam prodigioſa metamorphoſis ſuam habuit originem? Nimirùm: *Circumfulſit eum lux de cœlo: audivit vocem dicentem ſibi.* Vox enim, ſive Verbum Dei mentem, & intellectum illuminat, ignorantiæque tenebras diſſipat, ac demùm voluntatem divino amore ſuccendit, mitigat iram, omnemque furorem extinguit.

S.Ant.de Pad. ſer.in cœna. Continuatio dem propoſitum.

5 Sanctus Antonius de Padua de Verbo Dei ait: *Mentem illuminat, ſicut dicit Propheta: Declaratio ſermonum tuorum illuminat. Cibavit illum pane vitæ, & intellectus; quia divinum eloquium illuminat intellectum, quamvis Spiritus Sanctus illuminet affectum.* Cum igitur Spiritus Sanctus ſe apud prędicationis euangelicæ auditores communiter inſinuet, conſequens eſt, ut pariter eorundem animis charitas, benignitas, & manſuetudo infundantur, utpotè fructus ſanctiſſimi hujus Spiritus; de quibus Apoſtolus ad Galatas ait: *Fructus autem Spiritus, Charitas, Pax, Benignitas, Manſuetudo, &c.* Sanctus Bonaventura exponens illa diſcipulorum in Emaus euntium verba: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, &c.* ita ſcribit: *Verbum namque Chriſti inflammaverat corda eorum, quia verbum Dei igneam habet naturam, propter inflammationem amoris: Vnde Ieremias: Nunquid non verba mea quaſi ignis? Et: Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud. Hoc autem facit Verbum, immittendo Spiritum Sanctum: Vnde Beda: Exaudito ſermone, cor prius torpore incredulitatis, & timoris frigidum, igne Spiritus Sancti eſt accenſum, ut cum ſuperno deſiderio ardeat: quot enim præceptis inſtruitur homo, quaſi tot facibus inflammatur.*

Galat.5. 22.

S.Bon.in Luc.24.

Verbum Dei confert robur, & vigorē ad collenda obſtacula in via perfectionis. S.Hier.lib.1. cont.Pelag.

6 Eſt & alius divini Verbi eximius fructus, ſcilicet quòd nobis vigorem, magnanimitatem, & robur animi conferat ad ſuperandum obſtacula occurrentia, quibus impedimur, ne arduam virtutum, & perfectionis viam aggrediamur. Sanctus Hieronymus Pelagianum quondam deridet, & perſtringit, eò quòd gratiam nobis minimè ad præceptorum adimpletionem neceſſariam eſſe exiſtimaret, utpotè quæ facilia eſſe aſſerebat. Huic igitur Sanctus Doctor ſe opponit, dicendo:

Digitized by Google

do: Ergonè tibi facile eſſe videtur, cruce humeros ſuos onerare, voluntatem propriam abnegare, percutienti maxillam ſiniſtram, dexteram quoque percutiendam porrigere, bonum pro malo reddere, à charioribus amicis ſeparari, ſequeſtrari à patria, parentibus, cunctiſq; vitæ commoditatibus? Hæccine tibi facilia eſſe videntur? Ut proindè gratia opus non ſit? Non ita cenſuit legiſlator ipſemet, qui legem ſuam promulgans, proteſtatus eſt, dicens: *Quam anguſta eſt porta, quæ ducit ad vitam! Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Matth. 7. 14. Joan. 6. 61. Veruntamen tametſi reverà ea, quæ in lege Chriſti promulgantur, duri & amari ſint boli; attamen, ut ſuo loco diximus, prædicatores evangelici ſunt veluti dentes, qui amaritudinem, & duritiam horum bolorum, per efficacem perſuaſionem eloquentiæ ſuæ, per authoritatem ſacrarum litterarum, promiſſiones quoq; & oracula infallibilia, per multorum ſanctorum propoſita exempla, per ſpem præmii, & ſuppliciorum comminationes, maſticando emolliunt, & indulcorando mitigant; atque à Spiritu Sancto, qui loquitur in ipſis confortati, omnes difficultates explanant, omneſque vias aſperas & arduas, faciles & jucundas efficiunt, ac demum ad contendendum ad perfectionem animi vigorem, & robur ſubminiſtrant. Sanctus Apoſtolus Coloſſ. 2. ad Coloſſenſes ita ſcribit: *Docentes omnem hominem in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Ieſu.* At verò dicet aliquis: fierinè poterit, ut ex rudi, & impolito ſaxo ſtatua aliqua conficiatur Salvatoris noſtri, vel Sancti Franciſci, vel cujuſcunque alterius ſancti, quæ ad populorum devotionem altaribus ſuperimponatur? Reſpondeo: ſine dubio id fieri poteſt, ſi acceſſerit induſtria, & patientia experti cujuſdam ſculptoris, ſi ejuſdem adhibeatur aſſiduum ſcalpellum, ſeu ferrum. Talis ſculptor à Theodoreto exhibetur, qui in perſona Prædicatoris Evan- Theodoret. gelici inquit: *Omnem autem laborem libenter ſuſcipio, adjutus à divina gratia, ut omnes homines perfectos reddam per doctrinam prædicationis; perfectionem autem non lex, ſed prædicationis doctrina largitur. Numquid* Jer. 23. 29. *non verba mea quaſi malleus conterens petram?* Quot ſunt; qui anteà inſtar lapidum duri, & impoliti exiſtentes, adhibito Verbi Dei ſcalpello elaborati, in viros ſanctiſſimos evaſerunt? Bellovacenſis de Verbo Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 2. diſt. 10. DEI ſub vini metaphora ita ſcribit: *Hoc inebriati martyres, ſe rebus temporalibus denudabant, vulnera, & cruciatus corporis pro nihilo ducebant, imò ad mortem alacriter properabant.* Subditque authoritatem Sancti Bernardi, dicentis: *Quem talis guſtus inebriaverit, ad omne opus, & omnem laborem hilareſcit, laborat, nec laſceſcit, feſtinat, nec deficit, dolet, & non ſentit, laceratur, & neſcit, irridetur, & non advertit.*

7 David unico duntaxat ictu à truculenta Saulis Patet in David. perſecutione eximere ſe poterat, vibrando in cor ejus gladium, vel enſem, non ex motivo vindictæ, ſed ex propriæ vitæ tuendæ juſto deſiderio. Potuit quoque de æmulorum ſuorum, qui gloriæ ipſius invidebant, atrocibus injuriis ſe vindicare; nec tamen hoc facere voluit. Idem quoque ſub paludamento regio, auſtero & aſpero ſe cilicio veſtivit, rigoroſis ſe jejuniis extenuavit, lectum ſuum amaris rigavit lacrymis, media nocte ad pſallendum Domino ſurrexit, multaq; alia, quorum ingens catalogus recenſeri poſſet, heroica virtutis opera patravit. At verò, cuinam hæc omnia fulcro innixa fuerunt? Ipſemet reſpondet, dicens: *Su-* Pſ. 129. 5. Et turba famelica Chriſti ſequens. Marc. 8. *ſtinuit anima mea in verbo ejus.* Turbæ illæ famelicæ, & ex triduano in ſocietate Chriſti peracto itinere penitus defatigatæ: (*Ecce jam triduo ſuſtinent me.*) atque diuturna fame confectæ, undenam vitæ ſuæ vigorem ſunt conſecutæ? Ex verbo divino quotidie devotiſſimè auſcultato, prout in diſcurſibus præcedentibus diximus. P. Rho de Joanne Franciſco Binante Or- Rho ib. §. 7. dinis Minimorum dicit: *Dies noctesq; de Deo ſermones continuare didicerat, modo qui audire vellent, non deeſſent; nec dicenti ulla oboriebatur laſſitudo, quin, ab aliis operibus defeſſus, his colloquiis vires ſibi maximè inſtaurari ſentiebat.* Hunc autem vigorem Verbum Dei etiam devotis, & aſſiduis illius auditoribus liberaliter communicat. Bellovacenſis præter vigorem, Bellov. ib. quem Verbum Dei animæ impertitur, etiam tanquam præcipuum ejuſdem effectum animoſitatem conſiderat, quam in auditores transfundit, ne ſe ab aliis perverti ſinant: *Confortat*, inquit, *& confirmat*. Idque per hiſtoriam quandam, in libris Machabæorum deſcriptam, in hæc verba oſtendit: *Poſt prædicationem Iudæ ſuis convaluerunt animis, non ſolum autem homines, ſed & beſtias ferociſſimas, & muros ferreos penetrarunt, leonum more cum impetu irruentes in hoſtes.* Elias ex pane ſubcineritio confortatus, per 40. dies, & noctes in ſublimem uſque montis Horeb verticem non ſine magnis ſudoribus, & ærumnis proficiſci perexit. Verbum autem Dei pariter *confortat ut cibus, & confirmat, ut ſit frequenter fortior Elia, ut in fortitudine cibi illius vadat aliquando, audito uno bono ſermone, non per 40. dies, ſed per quadraginta annos, aut plures, uſque ad montem Paradiſi, per viam pœnitentiæ.*

8 Sanctus & ſenior Tobias morti vicinus, filium ſuum ad ſe accerſiri fecit, ut eundem ſalutaribus monitis erudiret, eaque memoriæ ipſius tenaciſſimè imprimeret. Dixit autem ei: *Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo quaſi fundamentum conſtrue.* Idipſum quoque à Verbo Incarnato unicuique animæ fideli dici videtur. At verò dices: quænam inter Verbum Dei, & fundamentum eſt proportio? Fundamentum totum ſuſtinet ædificium, aulas, cubilia, cœnacula, ambulacra, ſolaria, atria, & quicquid boni, & pulchri in vaſta aliqua fabrica continetur: *Cogitas magnam fabricam conſtruere celſitudinis*; quærit Sanctus Auguſtinus? *de fundamento prius cogita humilitatis.* (Nos in præſenti dicere poſſumus: *De fundamento prius cogita Verbi Dei:*) *Et quantam quiſque vult, & diſponit ſuperimponere molem ædificii, quanto erit majus ædificium, tanto altius fodit fundamentum.* Quantò quis in perfectione altiùs deſiderat proficere, tantò profundius Verbi Dei fundamentum debet jacere, quia huic omnes ſolidiſſimæ virtutes unicè innituntur. Unde Sanctus Bernardus in quodam ſermone *de multiplici utilitate Verbi Dei*, in hæc verba ſcribit: *Beati qui audiunt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Vultis noſſe, quam beati? Primum quidem ſonans in auribus anima vox divina conturbat, terret, dijndicatq; ſed continuò, ſi benè adverteris, vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat: denique & cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, reſurrectio quoq; & conſummatio noſtra. Nec mireris, quod Verbum Dei jam nunc invenitur omnia in omnibus eſſe, quantum ſpectat ad juſtificationem; ſiquidem & futurum eſt omnia in omnibus ad glorificationem.* Fundamentum ſtabilit ædificium, eique firmitatem, & ſtabilitatem confert: Idem quoque in anima Verbum Dei frequentatum operatur: *Miro modo verbum Dei firmat in bono*, inquit Sanctus Bonaventura, *ſicut & corrumpunt bonos mores colloquia prava. Pſalm. Verbo Domini cœli firmati ſunt: Cœli ſunt viri juſti, qui Verbo Domini firmantur, dum per verbum bonis operibus ſolidantur. Nonne pugiles animantur, dum clamoribus hominum excitantur? Nonne fiunt ad pugnam milites fortiores, & fortius agitant lanceas, ſtrictoſque tenent mucrones, cum voce clamantis Principis animantur? Imo, quod magis eſt mirabile, equi in prælis gaudent, & ſaliunt, dum vocem tubæ clangentes intelligunt.* Porrò de virtute Verbi Dei inquit S. Bernardinus: *Habet virtutem adjutorii confirmantis, & perſeverantis. Pſalm. Verbo Domini cœli firmati ſunt.* Et in alio ſermone dicit: *Unde lumen, & fides & ſtabilitas Sacramentorum, niſi ex Verbo Dei? Ideò dicitur ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per Verbum Dei: ergo ſi deficeret Verbum Dei in mundo, deficeret fides CHRISTI, & omne lumen neceſſariæ veritatis.* Alibi quoque in ejuſdem divini Verbi laudem ita ſcribit: *Verbum DEI roborat ad virtutem.* In progreſſu ejuſdem loci cap. 4. paulò ante adductam Eliæ hiſtoriam tangens, inquit: *Fit quandoque ex ſermone uno mens fortior ipſe Elia, ita ut gradiatur in via Domini cum propoſito bono.* Albertus Magnus in cap. 10. Sancti Lucæ ſcribens, aliis bonis, quæ anima ex prædicatione evangelica auſcultata percipit, hoc quoque annumerat: *Sic conſolidata fuit Verbo Domini, quod moveri non potuit à peccandum.* Sanctus Bernardus inquit: *Ubi fuer-*

ſer-

Digitized by Google

Verbum Domini, non deeſt utique panis, qui confirmet cor, dicente Propheta : Confirma me in verbis tuis . Nimirum in verbo quod procedit de ore Dei, vivit homo, vivit in Chriſto, vivit in eo Chriſtus . Quisnam, obſecro, finis fuit, qui Sanctum Philippum Nerium movit ad fundandum Congregationis noſtræ inſtitutum, quod quotidiani Verbi Dei prædicandi onus ſuſtinet ; ſiquidem quotidie in hac noſtra Eccleſia Romana quatuor diſcurſus inſtituuntur, quorum unusquisque per mediam horam ſe extendens, alterum immediatè ſubſequitur ? Utique non alius, quam ut in ſpiritu conſolidaret pœnitentes illos, qoos in Chriſto ſibi comparaverat : *Nam innumeros penè filios Chriſto peperit, quos verbi Dei quotidiano pabulo enutriri cupiens, Oratorii Congregationem inſtituit*. Et reverà multæ animæ hoc pabulo adjutæ, in virtutibus, & perfectione egregiè ſæpè ſunt conſolidatæ, & ſtabilitæ, prout frequens docuit experientia.

DISCVRSVS VIII.
ARGUMENTUM.

Verbum Dei virtutem habet nos præſervandi, & purificandi à peccatis.

THEMA.

In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Pſalm. 118. v. 11.

David à verbo Dei inſtructus, declinare didicit à peccatis. Pſ. 36. 27.

1 UNiverſa lex divina circa duos polos circumvolvitur, quos Regius Vates celeberrimis hisce verbis inſinuavit : *Declina a malo, & fac bonum*. Et verò quisquis utrumque hoc adimpleverit, nunquam peccabit. Ac proindè idem Propheta Regius prudentiſſimo conſilio Verbum Dei in corde ſuo abſcondit : *In corde meo abſcondi eloquia tua*. Sed quo fine ? *Vt non peccem tibi*. *Sacra enim eloquia edocent*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *quid agendum, quid omittendum, ne Dominus offendatur*. Unde quòd de Regio Propheta prima, & æterna Veritas in Actibus Apoſtolicis proteſtetur, dicens : *Inveni David, filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* Quòdque ipſemet Regius Pſaltes de ſemetipſo gloriari non dubitet : *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*. Adeòq; quòd ſe ab omnibus Dei offenſis immunem conſervaverit, mirum non eſt ; ſiquidem ut in Pſalmo 118. ait : *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi* ; & in eodem Pſalmo paulò ante Deum his verbis affatus fuerat : *In toto corde meo exquiſivi te, ne repellas me à mandatis tuis*. Ac proindè benedicit Deum, inquiens : *Benedictus es Domine, doce me juſtificationes tuas : in labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui, in via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis*. Hic enim eſt Verbi Dei eximius fructus, quòd nimirùm auditor Verbi Dei obſervantiam legis, & divinorum præceptorum, omnibus totius mundi theſauris anteponat ; undè Albertus Magnus aſſumpti thematis verba hoc modo exponit : *In corde meo abſcondi eloquia tua, abſcondi, inquam, tanquam theſaurum pretioſiſſimum, & gemmas pretioſiſſimas*. Idem Propheta Regius in Pſalmo 11. ait : *Eloquia domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum*. Myſterium verò, ob quod Verbum Dei huic metallo aſſimiletur, S. Thomas explicat, inquiens : *Eloquia Domini ſunt plena veritate, argentum eſt album ſine maculatione* ; & ideò argentum ſymbolum eſt innocentiæ, & vitæ immaculatæ, quæ prædicationi euangelicæ attribuenda venit ; hanc enim S. Ambroſius pari cum luce, & candore nivis loco habet, inquiens : *Verbum Dei lux eſt, Verbum Dei nix eſt*. Sanctus Bernardinus hanc virtutem in imbelli fœminarum ſexu exemplificat, inquiens: *Defendit a peccatis. Vnde ſi virgo, vel nupta audit Verbum Dei, addiſcet prudentiam ſerpentis, & puritatem columbæ, & fraudes hominum, & ſciet ſuam pudicitiam, & virginitatem cuſtodire.*

Dio. Car. in Act. Ap. 13. 22. Pſ. 100. 2. — Alb. Mag. — Pſ. 11. — S. Thom. — S. Ambr. l. 7. in Luc. — S. Bern. t. 4. Ser. 5. in Do. 1. Qu. p. 1. Princip.

S. Mar. Mag. crebrò audiens Verbum Dei, converſa fuit, & ad apicem ſanctitatis aſcendit.

2 Sancta Maria Magdalena publica quondam peccatrix erat, & tamen poſtquam ad pœnitentiam ſe recepit, omnes in puritate virgines ſuperavit ; ac proindè Sancta Mater Eccleſia in Litaniis eidem ſuper omnes virgines loci primatum attribuit. At verò, undenam tantum ſibi lumen, tantumque candorem comparavit ? Nimirùm es unico illo, *ut cognovit* ; quis enim verborum illorum : *ut cognovit*, efficaciam pro dignitate ponderare ſufficienter poterit ? Porrò ipſa Verbum Patris Incarnatum in templo prædicationi dans operam ſæpiùs audivit, atque hoc illam illuminavit, compunxit, vitamque ſuperiorem peccaminoſam ſemper deteſtari fecit : *Illa in Euangelio meretrix*, inquit Divus Chryſoſtomus, *virgines quoque ipſas honeſtate ſuperavit* ; efficiente idipſum voce Chriſti ſæpiùs auſcultata, quia *eloquia Domini, eloquia caſta*. Porrò Hugo Cardin. ſequentem ſtatuit propoſitionem, cujus veritatem quotidiana experientia evidenter conteſtatam facit ; ait enim : *Luxuria facit hominem inſtabilem*. Spiritus namque fornicationis ad memoriam frequenter revocat voluptates præteritas, pravos habitus, malaſque inclinationes, indeque fit, quòd difficulter hæc mala eradicentur : quod tamen in Magdalena locum non habuit, eò quòd Verbi Dei aſſidua auſcultatrix fuerit, adeò ut *ſedens ſecus pedes Domini, audienſque verbum illius*, cibi corporalis in prandio ſumendi memor non fuerit.

Chr. h. 6. in Matth. Hug. Card. in c. 26. Ezech. — Luc. 10. 39.

S. Magdalena audiendo Verbum Dei, purgata, illuminata, & à Chriſto unita fuit.

3 Vitæ ſpiritualis Magiſtri tres in divini ſervitii curriculo vias diſtinguunt, quarum prima eſt purgativa, ſecunda illuminativa, tertia unitiva ; quas omnes S. Magdalena pœnitens in uno momento expeditè decurrit, cùm tamen alii per multorum annorum decurſum eaſdem abſolvere nequeant. Et quidem via illius unitiva his CHRISTI verbis claré ſatis innuitur : *Optimam partem ſibi elegit Maria, quæ non auferetur ab ea*. Hanc autem unionem per auſcultationem Verbi Dei ſibi acquiſivit ; quando enim actualiter Verbum Dei audiebat, tunc Salvator noſter in prædicta verba prorupit. Via illuminativa Magdalenæ pariter ejuſdem Verbi Dei auſcultati effectus extitit, quia *declaratio ſermonum tuorum illuminat* ; & ideò mox, *ut cognovit*, illuminata fuit. De purgativa pariter dubitari nequit, quin ex Verbo Dei fuerit profecta ; ſiquidem ut Sanctus Bernardinus ait : *Verbum Dei purgat delinquentes, quia per Verbum Dei, cognita veritate, animæ a ſuis ſceleribus convertuntur* ; *unde Pſalmiſta ait : Lex Domini immaculata convertens animas, eò quòd Dei verbum, cum quem reperit, immaculatum a culpa præſervat ; & quem invenit inquinatum, purificat, & immutat*. Sancta Cæcilia Valeriano deſponſata erat, cui leonis nomen impoſitum fuit, utpotè qui concupiſcentiæ carnali ultra modum erat deditus : (*mater tua læna*) eadem Sancta Virgo in mediis profanis gaudiis (*cantantibus organis*,) tripudiis, choreis, conviviis, comœdiis, haſtiludiis, aliiſque vanitatibus poſita, ſpem nihilominus habuit, non ſolùm illibatum conſervandi virginitatis ſuæ lilium, verùm etiam cor, & corpus ſuum conſervandi immaculatum, & purum: *Fiat cor, & corpus meum immaculatum*. At verò, quis eſt, qui neſciat, tritiſſimam pariter, & veridicam eſſe illam ſententiam : *Lubrica eſt illa ſpes, quæ inter fomenta peccati ſalvari ſe ſperat* ? Veruntamen reſpondeo, ſanctam hanc virginem quid ſibi ſperare liceret, probè ſciviſſe, utpotè cui notum erat, cui fundamento hæc ejus inniteretur fiducia. Etenim *Euangelium Chriſti gerebat in pectore, & a colloquiis divinis, neque diebus, neque noctibus vacabat*. Ecce igitur, qualiter, *ad litteram*, cum Pſalmiſta dicere potuerit : *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi*.

Pſ. 118. 130. — S. Bern. t. 1. Ser. 10. in 1. Dom. Qu.

Quo medio S. Cæcilia inter profana gaudia lilium virginitatis ſervaverit illibatum. Ezech. 19. 2.

S. Cypr. de ſing. Cler. Verbum Dei cohibet à peccato.

4 Inter alios fructus ſeminis Euangelici, quos Sanctus Thomas à Villanova recenſet, unus hic eſt ; quòd ſcilicet *frænat, & cohibet a peccato*. Joſeph in flore ætatis conſtitutus, raraque pulchritudine, quæ ad laſciviam incentivum præbere ſolet, præditus, atque inſuper à domina ſua ad laſciviam cum ipſa committendam ſolicitatus, & provocatus, licèt ſervus illius eſſet, liberè tamen reſpondit : *Quomodo poſſum hoc malum facere* ? Tametſi enim peccatum hoc committendi commoditatem, & poſſibilitatem haberet præſentaneam ; nihilominùs illud committere ſibi impoſſibile videbatur. Sed quænam erat hujus impoſſibilitatis ratio ? Nimirùm : *Eloquium Domini inflammaverat eum*. In fertili namque cordis ſui agro, Verbi Dei, & Scripturæ Sacræ ſemina conſerva-

S. Th. à Vill. in Sexag.

ve-

Digitized by Google

verat, atque ideò Dominum ſuum offendere non poterat (*ut non peccem tibi.*)

Pſ. 104. 16. 1. Joan. 3. 9. Idololatria profligata fuit per prædicatum verbi Dei.

5 In Epiſtola prima Sancti Joannis textus quidam occurrit conſideratione digniſſimus. Præmittit namque Sanctus Apoſtolus hæc verba: *In hoc apparuit filius Dei, ut diſſolvat opera Diaboli*. Enimverò tyrannis Satanæ per univerſum mundum eo tempore adeò propagata erat, ut unicus duntaxat exiguus mundi angulus verum Deum agnoverit, aliis omnibus populis Dæmoni in falſis numinibus genua ſua flectentibus. At verò quonam modo Chriſtus hanc idololatriam diſperdidit, ut regnum Dæmonis enervaret, in quo per peccatum adeò fortificatus erat, ut per omnes mundi partes triumpharet? Nimirum *in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Porrò Sanct. Joannes notabilem hanc propoſitionem ſubjungit: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in ipſo manet, & non poteſt peccare*. At verò ſi ita eſt, qua ratione libertas arbitrii noſtri cum impoſſibilitate peccandi ſubſiſtere poterit? Reſpondet Dionyſius

Dion. Carth.

Carth. *Sicut qui manet in Deo, non peccat, in quantum in Deo manet; ita qui ex Deo natus eſt, non facit peccatum, in quantum talis. Et quod iſta ſit mens Sancti Joannis, ſequentia verba teſtantur; nam ſubditur: Quoniam ſemen ipſius in eo manet: ſemen etenim Dei eſt gratia ipſius, ſeu charitas, ex qua tanquam ex ſemine omnis meritoria oritur actio*. Ac ſi diceret: Ubicunque in anima adeſt gratia, & amor Dei, ibi incompoſſibile eſt in eodem ſubjecto peccatum. Alii verò per hoc ſemen, quod virtutem peccatum ab anima abarcendi habet, Verbum Dei intelligunt, de quo cœleſtis agricola

Verbum Dei, eſt ſemen Dei. Luc. 8. Hug. Card. ibid. Beda ibid. Cajet.

perſpicuis verbis dicit: *Semen eſt Verbum Dei. De hoc ſemine Luc. 8. dicitur: Semen eſt verbum Dei*, inquit Hugo Card. Ven. Beda ſimili modo ſemen interpretatus fuit, dicens: *Qui ſemen Dei, id eſt verbum Dei, quo renatus eſt, in ſe habet, &c.* Cajetanus ſequenti idipſum explicat ſimilitudine: *Ex hoc quod ſemen olivæ manet in terra, non naſcitur vitis; & ex hoc quod ſemen humanum eſt in utero mulieris, non naſcitur inde aliud, quam homo: Multo magis ex eo quod ſemen Dei eſt in nato, eo ipſo non proficiſcitur ab eo peccatum, quod eſt contrarium Deo*. Porrò generatio ſpiritualis, de qua S. Joannes loquitur, à Sancto Jacobo Apoſtolo nobis pariter his verbis indicata fuit: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus*. Et verò ne ulla ratione dubitare valeamus, quin per ſemen verbum Dei intelligatur, paulò poſt idem S. Jacobus ſubdit: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum*. In cujus probationem in Epiſtola prima S. Petri dicitur: *Renati, non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per Verbum Dei*. Gloſſa Interlinearis textum ſupradictum S. Joannis in hæc verba explicat: *Per hoc vitat peccata* (ſcilicet in virtute ſeminis verbi divini) *quia verbum, per quod generatur, manet; nec tantùm non peccat, ſed nec poteſt peccare. Quamdiu verbum retinet, peccatum non eſt. Lex Dei ejus in corde ipſius*, ait Pſalmiſta. Sed quid illi hoc prodeſt: quærit Sanctus Auguſtinus? Hoc ſcilicet: *Et non ſupplantabuntur greſſus ejus. Liberat à laqueo verbum Dei in corde. Liberat a via prava verbum Dei in corde. Liberat à lapſu verbum Dei in corde. Tecum eſt, cujus verbum a te non recedit.*

Iac. 1. 18. 1. Petr. 1. 23. Gloſſ. interl. S. Aug. in Pſ. 36.

Matth. 5. 5. Verbum Dei præſervat à recidivis in peccata.

6 Chriſtus Salvator noſter Prædicatores ſalis nomine indigitat: *Vos eſtis ſal terræ*: Sal autem inter alias proprietates hanc quoque habet, quòd ſcilicet carnes à putredine præſervet. Similem porrò effectum Verbum Dei in nobis operatur, ſiquidem à peccatorum recidivis nos præſervat. Unde Bellovacenſis inter effectus

Bellov. ſpec. Mor. lib. 3. p. 3 diſt. 10.

cœleſtis hujus ſeminis hunc quoque enumerat: *Servat à caſu ſpirituali. In miraculis B. Andreæ legitur de Nicolao ſene, comportante Euangelium in ſinu ad ſcortum. Eccl. 12. Verba ſapientum quaſi ſtimuli ad erigendum à caſu, & quaſi clavi in altum defixi ad retinendum a caſu peccati. In miraculis ejuſdem B. Andreæ legitur: Cum B. Andreas convertiſſet concubinam cujuſdam Præpoſiti in prædicatione ſua, dedit ei Euangelium, ut illud portaret, & ut ejus memoria, & virtute ipſius a peccato ſibi caveret. Uxor autem prædicti Præpoſiti adhuc habens eam ſuſpectam, fecit eam capi, & ad lupanar trahi, & lenonibus tradi, ut ab eis ludifica*retur: *& cum accedebant ad eam, perdebant vires ſuas. Cum autem veſtes ejus ſcinderet unus ex eis, & eo de ſinu ejus cadente, vellet vim ei inferre, illa clamante ad Dominum, leno ſuffocatur, & Angelus apparuit ei confortans eam, & liberans. Si hæc in arido, quid in viridi?* Quòd ſi Verbum Dei materiale in codice illo ſcriptum tantam habuit efficaciam, quid dicemus de illo, quod characteribus vivæ fidei, & ardentis charitatis, in mente, & in corde hominis juſti impreſſum reperitur? S. Bernardus in ſermone quodam *de multiplici utilitate verbi Dei* ita ſcribit: *Si titubas, clama: Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei: & in verbis ſuis confirmabit te, ut experimento diſcas, quoniam verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum*. D. Chryſoſtomus in homilia quadam inquit: *Propterea quotidie divini verbi auditione fruimur, ut hac oratione quaſi falce ſylveſcentes animæ affectiones præcidamus; frugiferæ arbores ſimus, fructus tempeſtivos feramus, in horreum reponendos, qui gloriam quidem dabunt communi Domino, cultori animarum noſtrarum, nobis vero vitam ſempiternam*. Idem S. Doctor ſequenti idipſum explicat ſimilitudine: *Quemadmodum ignis natura, quanto magis auri naturæ adhærebit, tanto magis rubiginem conſumet: ſic & verborum timor, quanto magis menti imprimitur, tanto magis peccatum impudicitiæ noſtræ purgatur. Hoc igne nos examinemus, verbo ſcilicet doctrinæ, quo minus idipſum cogamur examinare gehennæ igne*. Sanctus Bernardinus refert de uſurario quodam, in ultimo mortis articulo, in virtute cujuſdam verbi, non quidem auditi in concione, ſed ab alio ex audita concione relati, converſo: *Unus uſurarius propter relatam ſibi de his, quæ dicta fuerant in una prædicatione, reſtituit quinque mille ducatos.*

Alii effectus verbi divini. S. Bern. ſer. de multip. util. verbi Dei. D. Chryſoſt. to. 1. h. 61. Chryſoſt. h. 16. ibid. S. Bernardin. to. 4. ſer. 5. in 1. Dom. Quadr. p. 2. princip.

Joan. 15. 3. Verbum Dei purificat animas. S. Aug. lib. 2. cont. Creſc. to. 7. c. 14. Vit. Patr. lib. 5 libello 10. n. 91. Probatur ſimilitudine.

7 *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*, inquit Magiſter noſter cœleſtis. Ex quo deducitur, quòd Verbum Dei animas purificet, & emundet. In cujus probationem S. Auguſtinus ita ſcribit: *Mundantur verbo veritatis ab illo, qui ait: Iam vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis*. In vitis Patrum legitur, quòd *Frater interrogavit ſenem, dicens: Ecce ego rogo ſeniores, & dicunt mihi de ſalute animæ meæ, & nihil retineo de verbis eorum: quid autem rogo eos, nihil proficiens? totus enim ſum in immunditia. Erant autem duo vaſa vacua, & dixit ei ſenex: Vade, & affer unum de vaſis iſtis, & mitte in eo oleum, & accende intus ſtuppam, & refunde oleum, & pone in locum ſuum, & fecit ſic. Et dixit ei: Fac iterum ſic: & cum feciſſet hoc ſæpius, dicit ei ſenex: Affer modo utraque vaſa, & vide, quod eorum mundius ſit: & reſpondit: Illud ubi oleum miſi; cui reſpondit ſenex: Sic eſt & anima de his quæ interrogat: quamvis nihil retineat eorum, quæ audit, tamen plus ipſa mundabitur, quam illa quæ non interrogat quidquam*. Rupertus Abbas citat illum Pſalmi 50. verſiculum: *Ut juſtificeris in ſermonibus tuis*, & ſubdit: *Sermo Domini fovebat David, tam nocturna, quam diurna meditatione ſui, quemadmodum ille dicit: Et meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*. Memoria enim verbi Dei auditi, velut ſcopa mundat, & purgat conſcientiam. Unde S. Vincentius Ferrerius in ſermone quodam ait: *Virtus verbi Dei eſt, quod purificat de infectione. Quando devotè auditur, totam animam purificat, intellectum, memoriam, & voluntatem*. Idem quoque ſanctus caſum quendam refert ſimilem illi, quem paulò ante ex Vitis Patrum narravimus, de quodam, qui ſanctum quendam Eremitam conveniens, ut audiret verbum Dei, contriſtabatur, quòd nihil memoriæ ipſius adhæreſceret eorum, quæ audiebat, ſed confeſtim cunctorum obliviſceretur: *Tunc ſanctus homo, volens illi oſtendere ad oculum effectum Verbi Dei in purificando à culpis, & maculis peccatorum, miſit eum ad fontem cum una ciſtella foraminibus plena, & immunda, ut portaret ſibi aquam in ciſtella. Ille autem nolens ſancto homini contradicere, ivit, & implevit ciſtellam: ſed quando extrahebat eam de fonte, ſtatim ciſtella evacuabatur, ſed fuit purificata. Qui veniens de fonte dixit, ſe aquam non poſſe portare. Sed Eremita ait: Quando tu iviſti ad fontem, erat ne ciſtella immunda? Reſpondit, quod ſic, & modo eſt pulchra. Ita pari modo, quando tu iviſti ad ſermonem,*

Rup. Ab. l. 4. de vict. verbi c. 23. S. Vinc. Ferr. ſ. 4. in Dom. 3. Alia aptiſſima ſimilitudo.

Digitized by Google

de quo Eccl. 1. Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis: ciſtella immunda eſt conſcientia, & vagabunda, & crapuloſa; & quando audis verbum Dei, impletur tota, & licèt memoria nihil retineat, tamen purificatur. Adducitque ſupradictam ex Joanne authoritatem: *Iam vos mundi eſtis propter ſermonem, &c.* S. Bernardinus quandam à ſpeculo deſumptam adſert ſimilitudinem, inquiens: *Aſſimilatur Verbum Dei ſpeculo, in quo vides tuam turpitudinem, & deformitatem; & ſi habes aliquam tincturam in facie, illam vides, & cognoſcis, & ſic te lavas. Ita eſt Verbum Dei, per quod vides tua peccata, & potes illa cognita lavare per confeſſionem, & pœnitentiam.* Idem quoque in alio quodam Tomi tertii ſermone ait: *Ad munditiam cordis hortatur Dominus Ierem. 4. dicens: Lava a malitia cor tuum Ieruſalem, ut ſalva fias. Vſque quo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Malitia quippe a moliendo malum nomen accepit, ut ſæpe major ſit in homine malitia, quam facultas. Ad amoliendam quoque hanc malitiam ab humano corde, hortatur Iacobus cap. 1. dicens: Abjicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum; quia verbum Dei quaſi ſpeculum maculas cordis monſtrat, ut abſtergantur.* Hanc enim ſpeculum virtutem habet, quòd videlicet nos cum iiſdemmet defectibus, quibus reverà obnoxii ſumus, ingenuè, & ſine ſimulatione repræſentet, ut diluantur, & emendentur. Idem quoque ſinceritas verbi Dei, vel lecti, vel in ſermonibus auditi prçſtat, non enim nobis adulatur, & ideò à S. Bernardo vocatur *ſpeculum veritatis, quod nemini blanditur, nullum ſeducit: talem ſe quiſque reperiet, qualis fuerit.*

S. Bernardin. to. 4. ſ. 5. in Dom. 1. Quadr.

S. Bernardin. to. 3 ſer. 7 de munditia cordis art. 2. c. 3.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

De virtute verbi Dei, in ordine ad ſalvandas animas infirmas, ſub alluſione medicinæ diſcurritur.

THEMA.

Tuus, Domine, ſermo ſanat omnia. Sap. 16. verſ. 12.

Medicina verbi Dei ſanat infirmitates animæ.

1 SAlomon in libro Sapientiæ cap. 16. hanc memorat verbi Dei ſpecialiſſimam virtutem, quòd ſcilicet animabus infirmis afferat ſalutem. En verba ipſius: *In memoria ſermonum tuorum examinabantur, & velociter ſalvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non poſſent tuo uti adjutorio. Etenim neque herba, neque malagma ſanavit eos: ſed tuus, Domine, ſermo, qui ſanat omnia.* Et ideò S. Petrus cœleſti Magiſtro ſuo dixit: *Verba vitæ æternæ habes.* Porrò vulnera, indiſpoſitiones, & morbi animæ, vitia ſunt, peccata, & inordinatæ paſſiones illius; quibus curandis Deus divinum verbum ſuum velut antidotum, & medicinam providit. Idem Sapiens in c. 7. ejuſdem libri ait: *Multitudo ſapientium ſanitas orbis terrarum.* Per hos autem ſapientes Alb. Magnus Prædicatores Euangelicos intelligit, inquiens: *Multitudo ſapientum, hoc eſt, multitudo Prædicatorum.* Quòd ſi quis multorum fidelium penetrare poſſet conſcientias, eas utique pro majori parte miſerè infectas, magnoque remedio indigentes inveniret (*cauteriatam habentes conſcientiam*) Salvator autem noſter, quando impiorum converſioni per divinam vocem ſuam procurandæ erat intentus, medico cuidam ſe comparavit: proprium autem eſt medicorum, mala, complexiones, vires, habitudines eorum, quos curandos habent, prudenter diſcernere, ac demum remedia convenientia adaptare. Idem pariter obſervandum eſt à ſpirituali infirmarum animarum medico; debet enim unicuique juxta particularem cujuſque indigentiam, convenientia & proportionata ſubminiſtrare documenta. Accidit ſæpè, quòd in ſumptione amaræ reprehenſionum medicinæ homo reprehenſus indignetur, iraſcatur, & recalcitret, non intelligens, quòd id ſibi malum ſuum faciat. Quid de aliquo ad mortem uſque infirmo diceres, qui cum per amarum aliquod medicamentum ſanitati priſtinæ reſtitui poſſet, illud tamen accipere renueret, ex eo ſolùm motivo, ne per breve ſpatium nauſeam illam tolerare cogatur? Id quod incredulis accidit Hebræis, de quibus Chriſtus lamentatur, ut videre eſt apud S. Joannem cap. 8. Unde S. Bernardinus inquit: *Dominus ait: Nunc autem quæritis me interficere, hominem qui veritatem locutus ſum vobis. Hinc Bernardus ait: Mirabilis inſania! Iraſcimur ſananti, & non iraſcimur vulneranti. Sanans eſt Prædicator, ſed vulnerans eſt Diabolus, & adulator. Et Gregorius iterum ait: Ægra mens prædicationem veritatis non ſuſtinet, quia tacto vulnere dolet.*

Joan. 6.

Sap. 7. Alb. Mag. to. 12. de mul. forti c. 17. ſ. 1.

1. Tim. 4. 1.

Joan. 8. S. Bernardin. to. 1. de deſiderab. verit. art. 2. c. 1.

Medicina divini verbi non curiose audienda, ſed ſerio applicanda eſt.

2 Quòd ſi infirmus aliquis, qui adhibito magno ſumptuum diſpendio, è regionibus longinquis accerſiri feciſſet medicum quendam magna ſapientia & experientia præditum, ut ab eo ſanaretur, demum verò præſcriptas ab illo ſalutares medicinas, ſive recipe, ſumere renueret, ſed ſolùm curioſitatis cauſa aures ei præberet; nunquid talem vel delirum, vel propriæ ſalutis hoſtem eſſe diceres? Quot ſunt, qui cum per totius anni decurſum in propria conſcientia indiſpoſiti ſint, & infirmi, ad ſui curationem, per liberalium eleemoſynarum promiſſionem, medicos ſpirituales, id eſt Miniſtros Euangelicos, è regionibus longinquis evocarunt, ut ab iis tempore Quadrageſimæ ſanarentur: & tamen per totam Quadrageſimam aliud nihil faciunt, quàm quòd curioſas duntaxat aures eis præbeant, cæterum verò ab ipſis præſcripta remedia, & ad æternam ipſorum ſalutem ordinata documenta penitùs rejiciunt? Honorant Prædicatores, illiſque applaudunt, munera illis donant, ſerviunt illis, maximi eos faciunt: at verò præſcriptas ab illis medicinas acceptare recuſant, quia illas exequi nolunt. Hugo Cardinalis de Prædicatione diſſerens, eandem ſimiliter medicinæ cuidam aſſimilat: Nam ſuper illa verba S. Marci: *Miſereor ſuper turbam, quia ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent*, ita ſcribit: *Nota, quòd tunc ſcitur, quòd quis benè pœnitet, ſcilicet ſi ſitit in audiendo verbum Dei; ſicut ſcitur de eo qui accipit Medicinam corporalem, quia talis multum ſitit.* Medicina enim corpus malè affectum purgando, viſcera interiùs commovendo, pravoſq; humores evacuando, ſitim, communiter provocat. Eundem quoque effectum Verbum Dei in peccatore habet; efficit enim, ut peccata deteſtetur, omnes malignitates per confeſſionem foras ejiciat; dumque ei ſalutem ſpiritualé conciliat, ſimul in eo ſitim ejuſdem divini verbi provocat, adeò ut quantumvis frequenter illud auſcultet, nunquam tamen audiendo ſatietur.

Marc. 8. Hug. Card.

Chriſtus Doctor & Medicus.

3 De hoc Proto-Medico, de quo S. Auguſtinus ait: *Magnus de cœlo venit medicus, quia magnus in terris jacebat ægrotus*, S. Euangeliſta Lucas ſcribit, quòd non ſolùm Doctor, verùm etiam Medicus ſimul fuerit: Nam in Actibus Apoſtolicis dicitur: *Pertranſiit bene faciendo, & ſanando omnes.* Et S. Joannes ait: *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur.* Apud S. Matthæum c. 15. ita ſcribitur: *Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum.* Quonam verò modo Salvator noſter ejuſcemodi infirmos, non ſolùm corporaliter, verùm etiam in anima ſimul curabat? Audiamus S. Lucam dicentem: *Stetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis, ab omni Iudæa, & Ieruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis, qui venerant, ut audirent eum.* Sed quo fine illum audire geſtiebant? Num fortè ut notitia Dei imbuerentur? Aut verò à ſuperhumana ejus eloquentia tracti eò venerunt? Nequaquam, inquit textus hic Euangelicus, ſed *ut ſanarentur a languoribus ſuis.* Sciebant enim, veriſſimum eſſe, quod ante tot ſæcula cœleſte prophetaverat oraculum, ſcilicet: *Tuus, Domine, ſermo ſanat omnia.* At verò veritas iſta in hiſtoria quadam omnibus nota expreſſiùs patebit. Cum enim Salvator noſter die quadam Capharnaum ingrederetur, convenit eum vir quidam profeſſione miles, gentilis verò Religione, qui integrę militum centurię præfectus erat. Hic igitur infirmum quendam domi ſuæ ſervum habens: *Acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur.* Benigniſſimus igitur Salvator huic ejus fiduciæ ſubitò reſpondere volens, dixit ad eum: *Ego veniam, & curabo eum.* Quam Chriſti promiſſionem bonum hunc virum meritò cũ maxima gratiarum actione acceptare mox debuiſſe, nonnemini videri poterat; ſiquidem quamnam ſibi unquam imaginari poterat majorem gloriam, quam ſi ei daretur, hoſpitio excipere illum: *Quem cœli capere non poſſunt*: Enimverò quando Regulus ille pariter Capharnaita domi ſuæ filium habebat cum morte luctantem, & Chriſtus ab eo rogaretur, ut ad eum ſanandum in domum ejus deſcendere dignaretur, Chriſtus ei

Act. Apoſt. 10. 38.

Joan. 6. 2.

Matth. 15. 30.

Luc. 6. 17.

Matth. 8.

repre-

Digitized by Google

Joan.4.48.

reprehendit, dicens: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.* Nimirum eam, qua laborabat, diffidentiam ei objecit; exiſtimabat enim, Chriſtum non poſſe ſanare infirmum, niſi corporaliter præſens adeſſet. Non verò eadem Centurioni mens erat; hic enim firmiter ſibi perſuaſum habebat, quòd Paralyticum ſaluti reſtituere poſſet, etiamſi procul à domo ſua abeſſet; unde ait: *Tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Et ideò noo ſioe cauſa incarnata Sapientia fidem ejus ſummoperè commendavit, quia licèt gentilis eſſet, licèt ſacrarum litterarum lumine non fuiſſet illuſtratus, nihilominùs verum eſſe cenſuit, quod divina Sapientia ſcripſerat: *Tuus Domine ſermo ſanat omnia.* Probè intellexit, Chriſtum eſſe illum, de quo ad Hebr. dicitur: *Portat omnia verbo virtutis ſuæ*; de quo proinde Chryſologus ait: *Poſtulat verbum, non de loquendi uſu, ſed de virtute faciendi: verbum de quo dictum eſt: Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos.*

Hebr.1.3.
Chryſol. ſer. 15.

Vox Chriſti potentiſſima fuit corporibus animabuſque medendis.

4 Chriſtus porrò in multis occaſionibus clarè oſtendit, vocem ſuam corporibus animabuſque curandis, iiſdemque poſt mortem reviviſicandis ſalutare protſus eſſe antidotum. S.Matthæus immediatè ante in eodem capite petitionem recenſuit à leproſo ſibi propoſitam, nec non benignum Chriſti ad eandem ſubnexum reſponſum: *Volo, Mundare: & confeſtim mundata eſt lepra ejus.* Nimirùm *dedit voci ſuæ vocem virtutis: Vox Domini in virtute.* Cæco propè Jericho illuminato nihil aliud dixit, præterquàm: *Reſpice. Et confeſtim vidit.* Adoleſcentem in Naim extinctum paucis verbis, ſed talibus, de quibus S. Petrus ait: *Verba vitæ æternæ habes,* ad vitam revocavit; dicendo nimirùm: *Adoleſcens tibi dico ſurge: & confeſtim reſedit, qui erat mortuus.* Similiter Lazarum quatriduanum ad vitam revocavit, ſolùm dicendo: *Lazare veni foras.* Et ſic de aliis ſimilibus circa infirmos varios ſanitati reſtitutos patratis miraculis licet diſcurrere. Malachias Propheta venturum Redemptorem vaticinari volens, mirabili phraſi loquendi Prophetiam iſtam enunciavit. Ait enim: *Orietur vobis timentibus nomen meum ſol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus.* Quæ enim inter ſolem & plumas, nec non inter pennas & ſanitatem eſſe poteſt proportio? Veruntamen ſi prædicta verba benè conſiderentur, Prophetam hoc loco metaphoricè loqui reperietur; pennæ etenim ſolis ſunt radii, in quibus verba ejus ſymbolicè ſubindicantur, quibus mediantibus homo vitam conſequitur æternam. B. Laurentius Juſtinianus de prædicatione Chriſti diſſerens, inquit: *De ipſius ore quidam ſpiritualis intelligentiæ radii emicabant.*

Pſ. 67. v. 34.
Luc. 18.42.
Luc.7.14.

Joan.11.43.

Malach.4.4.

B. Laur.Juſt. de triumph. Chriſti agone cap. 13.

Patet ex verbis S. Agathæ, ad S. Petrum.

5 Celebre eſt illud Sancto Petro à S. Agatha redditum reſponſum, quando ille hanc in carcere inviſit, ut vulnera ipſius ſanguine manantia, quibus veluti totidem ſonoris vocibus fidem noſtram coram tyranno proteſtabatur; dicebat enim: *Medicinam carnalem nunquam corpori meo exhibui, ſed habeo Dominum Jeſum Chriſtum, qui ſolo ſermone reſtaurat univerſa.* S. Ambroſius ad præſens propoſitum ita ſcribit: *Ibi bonum conſilium, ubi bonum eſt Dei verbum. Miſit Deus Verbum ſuum, ut ſanaret hominem, non ut perderet. Hoc verbum medicina eſt.* Sanct. Bonaventura de verbis ſupradicti Centurionis Euangelici diſſerens, ingenioſum quendam, nec minus utilem ſubindicat conceptum; ait enim: *Verbum Dei medicina eſt animæ, quam ſtulti infirmi abhorrent, hominum ſuſtinentes linguam, qui potius cum Lazaro deberent ſuſtinere linguam canum, id eſt doctorum, de qua in Pſalmo dicitur: Lingua canum tuorum ex inimicis, &c.* Etenim mendico Lazaro ulceribus pleno canes lingendo præſtabant obſequium: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Job ſaniem ulcerum ſuorum teſta radebat, hic autem canes Lazaro compatientes, in magnum ejuſdem beneficium deſerviunt; unde falluntur, qui canum lincturam crudelitati attribuunt; non enim crudelitas, ſed magna pietas erat (ſi tamen canibus ineſſe pietas poteſt) horum enim animalium lingua in ſimilibus morbis medicinalis exiſtit: *Converſum eſt hoc in lenimentum pauperis,* inquit Albertus Magnus; *lingua enim canum medicinalis eſt, & mundat vulnera à putredine.* Porrò per canes myſticè Prædicatores intelligi poſſunt, quibus apud Iſaiam dicitur: *Clama, ne ceſſes, exalta vocem tuam.* Unde idem Albertus Magnus ita ſcribit: *Canes venatici ordines ſunt prædicantium, qui non expectant domi, ſed veniunt ad pauperes, & lingunt ulcera peccatorum ſuorum, habentes in ore latratum Prædicationis.* Hugo Card. ſimiliter ita ſcribit: *Habet canis in ore latratum, in dentibus morſum, in lingua medicamentum: ſic bonus prædicator, & bonus Confeſſor, & quilibet ſpiritualium bonorum adminiſtrator debet habere hæc tria. Latratus eſt verbum exhortationis, morſus, verbum objurgationis, lingua medicamentum, verbum conſolationis.*

S. Ambr. in Pſ. 45.
S. Bonav. ſ. 3. in Dom 3. poſt Epiph.
Concionatores comparantur linguis canum, ulcera Lazari lambentium.

Luc.16.21.

Albert. Mag.

Iſa.58.1.

Hugo Card.

6 S. Bonaventura ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Ut cuſtodiam ſermones tuos,* egregias quaſdam à verbo Dei dimanantes recenſet utilitates, inquiens: *Sermones Domini libenter audire debemus propter tres ſpeciales effectus, utpotè quia ſanant, vim ſcilicet concupiſcibilem; illuminant, vim ſcilicet rationalem; armant, vim ſcilicet iraſcibilem. De primo: Neque herba, neque malachma ſanavit eos, ſed tuus Domine ſermo, qui ſanat omnia: ecce ſermonem ſanantem. De ſecundo dicit Propheta: Declaratio ſermonum tuorum illuminat: ecce ſermonem illuminantem. De tertio: Singulos illorum armavit. 2. Mach. 13. non clypei, aut haſtæ munitione, ſed ſermonibus optimis: ecce ſermonem armantem.* Ubi obſervandum, quòd effectui ſanativo primum locum attribuat. Bellovacenſis in medium adducit viſionem illam, quam habuit mater S.Dominici, priuſquam illum in lucem ederet; vidit enim catulum quendam facem ardentem in ore ſuo portantem, qua mundum accendebat: *Quod fuit ei ſignum, quod filium haberet, qui lupos, id eſt, hæreticos impugnaret, gregem ſervaret, dormientes in vitiis allatraret, & linguam medicinalem haberet, & facem igniti eloquii portaret, quo mundum illuminaret, & inflammaret.*

S. Bonav. in Pſ. 118. 9.
Propter tres ſpeciales effectus verbi Dei libenter audire debemus.

Bellov. ſpec. Mor. lib. 3. p. 3. diſt. 10.

Statim poſt hominis lapſum medicamentum verbi Dei fuit adhibitum.

7 Venenum antiqui ſerpentis in primum parentem noſtrum evomitum, totum infecit mundum, id eſt univerſum genus humanum, quod mortale reddidit; & ſine dubio ſubitò periiſſent omnes, niſi ſubitò adhibitum fuiſſet myſticum mithridaticum, quo ſanaretur. Veriſimile quidem eſt, quòd infernus in illo momento, quo homo intoxicatus fuit, omnes ſuas adhibuerit vires, & conatus, ut homo ſine antidoto, & medicina remaneret: at verò ex illa hora verificatum fuit illud: *Tuus Domine ſermo ſanat omnia.* Etenim Adam ait: *Vocem tuam audivi.* Circa quæ verba S. Ambroſius ita ſcribit: *Adhuc in his remedium ſanitatis eſt, quia audiunt Dei verbum: Iudæi vero qui ſibi clauſerunt aures, ne audirent, hodieàdum non merentur audire.*

S. Ambr. l. de Parad. c. 14.
Verbum Dei utile eſt, licet illius medicinalis effectus ſtatim non percipiatur.

8 Advertendum porrò eſt, quòd ſicut medicamentum, ſalutarem quem operatur effectum, non ſubitò demonſtrat, ſed poſt aliquod temporis ſpatium; ita quoque myſticæ huic medicinæ evenerit: *Omnis Scriptura divinitus inſpirata, utilis eſt,* inquit Origenes: *ſi ergo divinitus inſpirata, eſt & utilis, etiamſi non ſentiamus utilitatem; credere tamen debemus, quia utilis eſt. Solent Medici præbere interdum cibum aliquem, interdum etiam potum dare, v.g. ad excutiendam caliginem viſus; nec tamen in edendo ipſo cibo, vel in potando ſentimus, quia utile eſt, & prodeſt oculis, ſed cum tranſierit viſum, cibi illius, vel poculi virtus paulatim purgat aſpectum, & tunc demum ſentire incipimus, quia cibus ille vel potus profuit oculis. Hoc ergo modo credendum eſt etiam de Scriptura ſancta* (idemque dici poteſt de verbo Dei prædicato) *quia utilis eſt, & animæ prodeſt, etiamſi ſenſus noſter ad præſens intelligentiam non ſapit, quoniam, ut diximus, & bonæ virtutes quæ nobis adſunt, reficiuntur in his ſermonibus, & paſcuntur.* Sæpè etiam contingit, quòd detur medicamentum aliquod guſtui quidem valdè ſuave, & ſapidum, quod tamen intra viſcera talem facit commotionem, ut magnam corpori afferat amaritudinem, & dolorem. S. Joannes in Apocalypſi ſibi dici audivit: *Accipe librum, & devora illum, & faciet amaricari ventrem tuum: ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel.* Quæ verba S. Auguſtinus ad propoſitum noſtrum in hæc verba exponit: *Id eſt, cum perceperis, oblectaberis eloquii divini dulcedine; ſed amaritudinem ſenties, cum prædicare, & operari cœperis, quod intellexeris, ſicut ſcriptum eſt: Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras. Et aliter: Erit, inquit, in ore tuo dulce ut mel, & in ventre tuo amaritudo. In ore intelliguntur boni, & ſpirituales Chriſtiani; in ventre carnales, & luxurioſi. Inde eſt, quod cum*

Orig. in 26. in Joa.

Alia ſimilitudo medicamenti ad verbum Dei.
Apoc. 10.8.

S. Aug. to. 9. H.8. in Apoc.

de quo Eccl. 1. Fons ſapientia verbum Dei in excelſis: ciſtella immunda eſt conſcientia, & vagabunda, & crapuloſa; & quando audis verbum Dei, impletur tota, & licet memoria nihil retineat, tamen purificatur. Adducitque ſupradictam ex Joanne authoritatem: *Iam vos*
S. Bernardin. to.4. f. 5. in Dom. 1. Quadr. *mundi eſtis propter ſermonem, &c.* S. Bernardinus quandam à ſpeculo deſumptam adſert ſimilitudinem, inquiens: *Aſſimilatur Verbum Dei ſpeculo, in quo vides tuam turpitudinem, & deformitatem; & ſi habes aliquam tincturam in facie, illam vides, & cognoſcis, & ſic te lavas. Ita eſt Verbum Dei, per quod vides tua peccata, & potes illa cognita lavare per confeſſionem, & pœnitentiam.* Idem quoque in alio quodam Tomi tertii
S. Bernardin. to.3 ſer. 7 de munditia cordis art. 1. c. 5. ſermone ait: *Ad munditiam cordis hortatur Dominus Ierem. 4. dicens: Lava a malitia cor tuum Ieruſalem, ut ſalva ſias. Vſquequo morabuntur in te cogitationes noxia? Malitia quippe a moliendo malum nomen accepit, ut ſæpè major ſit in homine malitia, quam facultas. Ad amoliendam quoque hanc malitiam ab humano corde, hortatur Iacobus cap. 1. dicens: Abjicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum; quia verbum Dei quaſi ſpeculum maculas cordis monſtrat, ut abſtergantur.* Hanc enim ſpeculum virtutem habet, quòd videlicet nos cum iiſdemmet defectibus, quibus reverà obnoxii ſumus, ingenuè, & ſine ſimulatione repræſentet, ut diluantur, & emendentur. Idem quoque ſinceritas verbi Dei, vel lecti, vel in ſermonibus auditi præſtat, non enim nobis adulatur, & ideò à S. Bernardo vocatur *ſpeculum veritatis, quod nemini blanditur, nullum ſeducit: talem ſe quiſque reperiet, qualis fuerit.*

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

De virtute verbi Dei, in ordine ad ſalvandas animas infirmas, ſub alluſione medicinæ diſcurritur.

THEMA.

Tuus, Domine, ſermo ſanat omnia. Sap. 16. verſ. 12.

1 Medicina verbi Dei ſanat infirmitates animæ. SAlomon in libro Sapientiæ cap. 16. hanc memorat verbi Dei ſpecialiſſimam virtutem, quòd ſcilicet animabus infirmis afferat ſalutem. En verba ipſius: *In memoria ſermonum tuorum examinabantur, & velociter ſalvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non poſſent tuo uti adjutorio. Etenim neque herba, neque malagma ſanavit eos: ſed tuus, Domine, ſermo, qui ſanat omnia.* Et ideò S. Petrus cœleſti Magiſtro ſuo dixit: *Verba*
Joan. 6. *vitæ æternæ habes.* Porrò vulnera, indiſpoſitiones, & morbi animæ, vitia ſunt, peccata, & inordinatæ paſſiones illius; quibus curandis Deus divinum verbum ſuum velut antidotum, & medicinam providit. Idem Sapiens in c. 7. ejuſdem libri ait: *Multitudo ſapientium*
Sap. 7. Alb. Mag. to. 12. de mul. ſotu c. 17. §. 1. *ſanitas orbis terrarum.* Per hos autem ſapientes Alb. Magnus Prædicatores Euangelicos intelligit, inquiens: *Multitudo ſapientum, hoc eſt, multitudo Prædicatorum.* Quòd ſi quis multorum fidelium penetrare poſſet conſcientias, eas utique pro majori parte miſerè infectas, magnoque remedio indigentes inveniret (*cauteriatam habentes*
1. Tim. 4. 1. *conſcientiam*) Salvator autem noſter, quando impiorum converſioni per divinam vocem ſuam procurandæ erat intentus, medico cuidam ſe comparavit: proprium autem eſt medicorum, mala, complexiones, vires, habitudines eorum, quos curandos habent, prudenter diſcernere, ac demum remedia convenientia adaptare. Idem pariter obſervandum eſt à ſpirituali infirmarum animarum medico; debet enim unicuique juxta particularem cujuſque indigentiam, convenientia & proportionata ſubminiſtrare documenta. Accidit ſæpè, quòd in ſumptione amaræ reprehenſionum medicinæ homo reprehenſus indignetur, iraſcatur, & recalcitret, non intelligens, quòd id ſibi malum ſuum faciat. Quid de aliquo ad mortem uſque infirmo diceres, qui cum per amarum aliquod medicamentum ſanitati priſtinæ reſtitui poſſet, illud tamen accipere renueret, ex eo ſolum motivo, ne per breve ſpatium nauſeam illam tolerare cogatur? Id quod incredulis accidit Hebræis, de quibus Chriſtus
Joan. 8. S. Bernardin. to. 1. de deſiderab. vetis. art. 2. c. 3. lamentatur, ut videre eſt apud S. Joannem cap. 8. Unde S. Bernardinus inquit: *Dominus ait: Nunc autem quæritis me interficere, hominem qui veritatem locutus ſum vobis.* Hinc Bernardus ait: *Mirabilis inſania! Iraſcimur ſananti, & non iraſcimur vulneranti. Sanans eſt Prædicator, ſed vulnerans eſt Diabolus, & adulator.* Et Gregorius iterum ait: *Ægra mens prædicationem veritatis non ſuſtinet, quia tacto vulnere dolet.*

2 Quòd ſi infirmus aliquis, qui adhibito magno ſumptuum diſpendio, è regionibus longinquis accerſiri feciſſet medicum quendam magna ſapientia & experientia prædítum, ut ab eo ſanaretur, demum verò præſcriptas ab illo ſalutares medicinas, ſive recipe, ſumere renueret, ſed ſolùm curioſitatis cauſa aures ei præberet; nunquid talem vel delirum, vel propriæ ſalutis hoſtem eſſe diceres? Quot ſunt, qui cum per totius anni decurſum in propria conſcientia indiſpoſiti ſint, & infirmi, ad ſui curationem, per liberalium eleemoſynarum promiſſionem, medicos ſpirituales, id eſt Miniſtros Euangelicos, è regionibus longinquis evocarunt, ut ab iis tempore Quadrageſimæ ſanarentur: & tamen per totam Quadrageſimam aliud nihil faciunt, quàm quòd curioſas duntaxat aures eis præbeant, cæterum verò ab ipſis præſcripta remedia, & ad æternam ipſorum ſalutem ordinata documenta penitùs rejiciunt? Honorant Prædicatores, illiſque applaudunt, munera illis donant, ſerviunt illis, maximi eos faciunt: at verò præſcriptas ab illis medicinas acceptare recuſant, quia illas exequi nolunt. Hugo Cardinalis de Prædicatione differens, eandem ſimiliter medicinæ cuidam aſſimilat: Nam ſuper illa verba S. Marc. 8. Hug. Card.
Marci: *Miſereor ſuper turbam, quia ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent*, ita ſcribit: *Nota, quod tunc ſcitur, quod quis bene pœnitet, ſcilicet ſi ſitit in audiendo verbum Dei; ſicut ſcitur de eo qui accipit Medicinam corporalem, quia talis multum ſitit.* Medicina enim corpus malè affectum purgando, viſcera interiùs commovendo, pravoſq; humores evacuando, ſitim, communiter provocat. Eundem quoque effectum Verbum Dei in peccatore habet; efficit enim, ut peccata deteſtetur, omnes malignitates per confeſſionem foras ejiciat; dumque ei ſalutem ſpirituale conciliat, ſimul in eo ſitim ejuſdem divini verbi provocat, adeò ut quantumvis frequenter illud auſcultet, nunquam tamen audiendo ſatietur.

Medicina divini verbi non curioſe audienda, ſed ſeriò applicanda eſt.

3 De hoc Proto-Medico, de quo S. Auguſtinus ait: Chriſtus ſimul Doctor fuit, & Medicus.
Magnus de cœlo venit medicus, quia magnus in terris jacebat ægrotus, S. Euangeliſta Lucas ſcribit, quòd non ſolùm Doctor, verùm etiam Medicus ſimul fuerit: Nam Act. Apoſt. 10. 38.
in Actibus Apoſtolicis dicitur: *Pertranſiit bene faciendo, & ſanando omnes.* Et S. Joannes ait: *Sequebatur eum mul-* Joan. 6. 2.
titudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur. Apud S. Matthæum c. 15. ita ſcribi- Matth. 15. 47.
tur: *Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum.* Quonam verò modo Salvator noſter ejuſcemodi infirmos, non ſolùm corporaliter, verùm etiam in anima ſimul curabat? Audiamus S. Lucam di- Luc. 6. 17.
centem: *Stetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis, ab omni Iudæa, & Ieruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis, qui venerant, ut audirent eum.* Sed quo fine illum audire geſtiebant? Num fortè ut notitia Dei imbuerentur? Aut verò à ſuperhumana ejus eloquentia tracti eò venerunt? Nequaquam, inquit textus hic Euangelicus, ſed *ut ſanarentur à languoribus ſuis.* Sciebant enim, veriſſimum eſſe, quod ante tot ſæcula cœleſte prophetaverat oraculum, ſcilicet: *Tuus, Domine, ſermo ſanat omnia.* At verò veritas iſta in hiſtoria quadam omnibus nota expreſſiùs patebit. Cum enim Salvator noſter die quadam Capharnaum ingrederetur, convenit eum vir quidam profeſſione miles, gentilis verò Religione, qui integræ militum centuriæ præfectus erat. Hic igitur infirmum quendam domi ſuæ ſervum habens: *Acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, &* Matth. 8. 8.
dicens: Domine puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur. Benigniſſimus igitur Salvator huic ejus fiduciæ ſubitò reſpondere volens, dixit ad eum: *Ego veniam, & curabo eum.* Quam Chriſti promiſſionem bonum hunc virum meritò cũ maxima gratiarum actione acceptare mox debuiſſe, nonnemini videri poterat; ſiquidem quamnam ſibi unquam imaginari poterat majorem gloriam, quàm ſi ei daretur, hoſpitio excipere illum: *Quem cœli capere non poſſunt?* Enimverò quando Regulus ille pariter Capharnaita domi ſuæ filium habebat cum morte luctantem, & Chriſtus ab eo rogaretur, ut ad eum ſanandum in domum ejus deſcendere dignaretur, Chriſtus eũ

repre-

Digitized by Google

Joan. 4. 48.

reprehendit, dicens: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.* Nimirùm eam, qua laborabat, diffidentiam ei objecit; exiſtimabat enim, Chriſtum non poſſe ſanare infirmum, niſi corporaliter præſens adeſſet. Non verò eadem Centurioni mens erat; hic enim firmiter ſibi perſuaſum habebat, quòd Paralyticum ſaluti reſtituere poſſet, etiamſi procul à domo ſua abeſſet; unde ait: *Tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Et ideò non ſine cauſa Incarnata Sapientia fidem ejus ſummoperè commendavit, quia licèt gentilis eſſet, licèt ſacrarum litterarum lumine non fuiſſet illuſtratus, nihilominùs verum eſſe cenſuit, quod divina Sapientia ſcripſerat: *Tuus Domine ſermo ſanat omnia.* Probè intellexit, Chriſtum eſſe illum, de quo ad Hebr. dicitur: *Portat omnia verbo virtutis ſuæ;* de quo proinde Chryſologus ait: *Poſtulas verbum, non de loquendi uſu, ſed de virtute faciendi: verbum de quo dictum eſt: Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos.*

Hebr. 1. 3. Chryſol. ſer. 33.

Vox Chriſti potentiſſima fuit corporibus animabuſque medendis.

4 Chriſtus porrò in multis occaſionibus clarè oſtendit, vocem ſuam corporibus animabuſque curandis, iiſdemque poſt mortem reviviſicandis ſalutare prorſus eſſe antidotum. S. Matthæus immediatè ante in eodem capite petitionem recenſuit à leproſo ſibi propoſitam, nec non benignum Chriſti ad eandem ſubnexum reſponſum: *Volo, Mundare: & confeſtim mundata eſt lepra ejus.* Nimirùm *dedit voci ſuæ vocem virtutis: Vox Domini in virtute.* Cæco propè Jericho illuminato nihil aliud dixit, præterquàm: *Reſpice. Et confeſtim vidit.* Adoleſcentem in Naim extinctum paucis verbis, ſed talibus, de quibus S. Petrus ait: *Verba vitæ æternæ habes,* ad vitam revocavit; dicendo nimirùm: *Adoleſcens tibi dico ſurge: & confeſtim reſedit, qui erat mortuus.* Similiter Lazarum quatriduanum ad vitam revocavit, ſolùm dicendo: *Lazare veni foras.* Et ſic de aliis ſimilibus circa infirmos varios ſanitati reſtitutos patratis miraculis licet diſcurrere. Malachias Propheta venturum Redemptorem vaticinari volens, mirabili phraſi loquendi Prophetiam iſtam enunciavit. Ait enim: *Orietur vobis timentibus nomen meum ſol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus.* Quæ enim inter ſolem & plumas, nec non inter pennas & ſanitatem eſſe poteſt proportio? Veruntamen ſi prædicta verba benè conſiderentur, Propbetam hoc loco metaphoricè loqui reperietur; pennæ etenim ſolis ſunt radii, in quibus verba ejus ſymbolicè ſubindicantur, quibus mediantibus homo vitam conſequitur æternam. B. Laurentius Juſtinianus de prædicatione Chriſti diſſerens, inquit: *De ipſius ore quidam ſpiritualis intelligentiæ radii emicabant.*

Pſ. 67. v. 34. Luc. 18. 42. Luc. 7. 14.

Joan. 2. 43.

Malach. 4. 4.

B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſti agone cap. 13.

Patet ex verbis S. Agathæ, ad S. Petrum.

5 Celebre eſt illud Sancto Petro à S. Agatha redditum reſponſum, quando ille hanc in carcere inviſit, ut vulnera ipſius ſanguine manantia, quibus veluti totidem ſonoris vocibus fidem noſtram coram tyranno proteſtabatur; dicebat enim: *Medicinam carnalem nunquam corpori meo exhibui, ſed habeo Dominum Jeſum Chriſtum, qui ſolo ſermone reſtaurat univerſa.* S. Ambroſius ad præſens propoſitum ita ſcribit: *Ibi bonum conſilium, ubi bonum eſt Dei verbum. Miſit Deus Verbum ſuum, ut ſanaret hominem, non ut perderet. Hoc verbum medicina eſt.* Sanct. Bonaventura de verbis ſupradicti Centurionis Evangelici diſſerens, ingenioſum quendam, nec minus utilem ſubindicat conceptum; ait enim: *Verbum Dei medicina eſt animæ, quam ſtulti infirmi abhorrent, hominum ſuſtinentes linguam, qui potius cum Lazaro deberent ſuſtinere linguam canum, id eſt doctorum, de qua in Pſalmo dicitur: Lingua canum tuorum ex inimicis, &c.* Etenim mendico Lazaro ulceribus pleno canes lingendo præſtabant obſequium: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Job ſaniem ulcerum ſuorum reſta radebat, hic autem canes Lazaro compatientes, in magnum ejuſdem beneficium deſerviunt; unde falluntur, qui canum linctúram crudelitati attribuunt; non enim crudelitas, ſed magna pietas erat (ſi tamen canibus ineſſe pietas poteſt) horum enim animalium lingua in ſimilibus morbis medicinalis exiſtit: *Converſum eſt hoc in lenimentum pauperis,* inquit Albertus Magnus; *lingua enim canum medicinalis eſt, & mundat vulnera a putredine.* Porrò per canes myſticè Prædicatores intelligi poſſunt, quibus apud Iſaiam dicitur: *Clama, ne ceſſes, exalta vocem tuam.* Unde idem Albertus Magnus ita ſcribit: *Canes venatici ordines ſunt prædicantium, qui non expectant domi, ſed veniunt ad pauperes, & lingunt ulcera peccatorum ſuorum, habentes in ore latratum Prædicationis.* Hugo Card. ſimiliter ita ſcribit: *Habet canis in ore latratum, in dentibus morſum, in lingua medicamentum: ſic bonus prædicator, & bonus Confeſſor, & quilibet ſpiritualium bonorum adminiſtrator debet habere hæc tria. Latratus eſt verbum exhortationis, morſus, verbum objurgationis, linguæ medicamentum, verbum conſolationis.*

S. Ambr. in Pſ. 43. S. Bonav. ſ. 3. in Dom. 3. poſt Epiph.

Concionatores comparantur linguis canum, ulcera Lazari lambentium.

Luc. 16. 21.

Albert. Mag.

Iſa. 58. 1.

Hugo Card.

S. Bonav. in Pſ. 118. o.

Propter tres ſpeciales effectus verbi Dei libenter audire debemus.

6 S. Bonaventura ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Ut cuſtodiam ſermones tuos,* egregias quaſdam à verbo Dei dimanantes recenſet utilitates, inquiens: *Sermones Domini libenter audire debemus propter tres ſpeciales effectus, utpotè quia ſanant, vim ſcilicet concupiſcibilem; illuminant, vim ſcilicet rationalem; armant, vim ſcilicet iraſcibilem. De primo: Neque herba, neque malachma ſanavit eos, ſed tuus Domine ſermo, qui ſanat omnia: ecce ſermonem ſanantem. De ſecundo dicit Propheta: Declaratio ſermonum tuorum illuminat: ecce ſermonem illuminantem. De tertio: Singulos illorum armavit. 2. Mach. 13. non clypei, aut haſtæ munitione, ſed ſermonibus optimis: ecce ſermonem armantem.* Ubi obſervandum, quòd effectui ſanativo primum locum attribuat. Bellovacenſis in medium adducit viſionem illam, quam habuit mater S. Dominici, priuſquam illum in lucem ederet; vidit enim catulum quendam facem ardentem in ore ſuo portantem, qua mundum accendebat: *Quod fuit ei ſignum, quod filium haberet, qui lupos, id eſt, hæreticos impugnaret, gregem ſervaret, dormientes in vitiis allatraret, & linguam medicinalem haberet, & facem igniti eloquii portaret, quo mundum illuminaret, & inflammaret.*

Bellov. ſpec. Mor. lib. 3. p. 1. diſt. 10.

Statim poſt hominis lapſum medicamentum verbi Dei fuit adhibitum.

7 Venenum antiqui ſerpentis in primum parentem noſtrum evomitum, totum infecit mundum, id eſt univerſum genus humanum, quod mortale reddidit; & ſine dubio ſubitò periiſſent omnes, niſi ſubitò adhibitum fuiſſet myſticum mithridaticum, quo ſanaretur. Veriſimile quidem eſt, quòd infernus in illo momento, quo homo intoxicatus fuit, omnes ſuas adhibuerit vires, & conatus, ut homo ſine antidoto, & medicina remaneret: at verò ex illa hora verificatum fuit illud: *Tuus Domine ſermo ſanat omnia.* Etenim Adam ait: *Vocem tuam audivi.* Circa quæ verba S. Ambroſius ita ſcribit: *Adhuc in his remedium ſanitatis eſt, quia audiunt Dei verbum: Judæi vero qui ſibi clauſerunt aures, ne audirent, hodiedum non merentur audire.*

S. Ambr. l. de Parad. c. 14.

Verbum Dei utile eſt, licet illius medicinalis effectus ſtatim non percipiatur.

8 Advertendum porrò eſt, quòd ſicut medicamentum, ſalutarem quem operatur effectum, non ſubitò demonſtrat, ſed poſt aliquod temporis ſpatium; ita quoque myſticæ huic medicinæ evenerit: *Omnis Scriptura divinitus inſpirata, utilis eſt,* inquit Origenes: *ſi ergo divinitus inſpirata, eſt & utilis, etiamſi non ſentiamus utilitatem; credere tamen debemus, quia utilis eſt. Solent Medici præbere interdum cibum aliquem, interdum etiam potum dare, v. g. ad excutiendam caliginem viſus; nec tamen in edendo ipſo cibo, vel in potando ſentimus, quia utile eſt, & prodeſt oculis, ſed cum tranſierit viſum, cibi illius, vel poculi virtus paulatim purgat aſpectum, & tunc demum ſentire incipimus, quia cibus ille vel potus profuit oculis. Hoc ergo modo credendum eſt etiam de Scriptura ſancta* (idemque dici poteſt de verbo Dei prædicato) *quia utilis eſt, & animæ prodeſt, etiamſi ſenſus noſter ad præſens intelligentiam non ſapit, quoniam, ut diximus, & bonæ virtutes quæ nobis adſunt, reficiuntur in his ſermonibus, & paſcuntur.* Sæpè etiam contingit, quòd detur medicamentum aliquod guſtui quidem valdè ſuave, & ſapidum, quod tamen intra viſcera talem facit commotionem, ut magnam corpori afferat amaritudinem, & dolorem. S. Joannes in Apocalypſi ſibi dici audivit: *Accipe librum, & devora illum, & faciet amaricari ventrem tuum: ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel.* Quæ verba S. Auguſtinus ad propoſitum noſtrum in hæc verba exponit: *Id eſt, cum perceperis, oblectaberis eloquii divini dulcedine; ſed amaritudinem ſenties, cum prædicare, & operari cœperis, quod intellexeris, ſicut ſcriptum eſt: Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras. Et aliter: Erit, inquit, in ore ſuo dulce ut mel, & in ventre ſuo amaritudo. In ore intelliguntur boni, & ſpirituales Chriſtiani; in ventre carnales, & luxurioſi. Inde eſt, quòd cum*

Orig. h. 26. in Joſ.

Alia ſimilitudo medicamenti ad verbum Dei. Apoc. 10. 8.

S. Aug. to. 9. H. 8. in Apoc.

verbum Dei prædicatur, ſpiritualibus dulce eſt, carnalibus vero, quorum ſecundum Apoſtolum, Deus venter eſt, amarum videtur, & aſperum.

Eccl. 18. 20. Aliæ ſimilitudines.

9 In Eccleſiaſtico dicitur: *Ante languorem adhibe medicinam.* Etenim medicinæ ſæpè ſumuntur etiam ab hominibus ſanis, tanquam præſervativum ad occurrendum morbis, qui furtivè nos aggredi poſſent: Eodem quoque modo, licèt dum in timore Dei vivimus, hoc remedio non admodùm indigeamus; ſervit tamen velut præſervativum contra mala ventura, à quibus infeſtari poſſemus. Unde Pſalmiſta ait: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Præterea licèt medicina ab infirmo præſcribatur, eoſdem tamen operatur effectus ſanandi, ac ſi ab homine ſaniſſimo adminiſtrata fuiſſet: Eodem modo licèt Verbum Dei prædicetur ab homine impio, peſſimique exempli; non tamen per hoc ſua deſtituitur virtute ſanandi infirmitates noſtras ſpirituales. Denique ſicut medicina niſi tempore opportuno adhibeatur, ad nihilum prodeſt, quin potiùs obeſt: ita quoque nemo neſcit, quòd *ſermo opportunus eſt optimus*,

Prov. 15. 23.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei virtutem habet obſtinatorum peccatorum emolliendi duritiam.

THEMA.

Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petram? Jerem. 23. verſ. 29.

Indurata, & frigida corda quæ miraculis emolliri, & accendi nequeunt, audito verbo Dei emolliuntur, & accenduntur. Lyran. ib.

1 QUotidiana nos docet experientia, quòd ut impenetrabilis petrarum duriries confringatur, & ſuperetur, adhiberi ſoleat vel violentia ignis, vel replicati malleorum conterentium ictus: Ac proinde Deus ad inſinuandam divini verbi ſui efficaciam, in hæc verba prorumpit: *Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, &c. Quaſi dicat: Omnino ita eſt*, inquit in expoſitione hujus textus doctiſſimus Lyranus: *Propter quod dixit Ieremias ſupra cap. 20. Factus eſt ſermo Dei quaſi ignis exæſtuans in corde meo.* Porrò cor lapideum, atque ad Dei voces ſurdum, in gelu, & frigore denotatur: *Abundabit iniquitas, & refrigeſcet charitas.* Ecce tibi igitur ignem Verbi Dei, qui quantumvis duriſſimam glaciem ſubitò in aquas reſolvit, id eſt in lachrymas prorumpere facit. Unde Hugo Card. ait: *Frigidiſſimus ergo eſt, quem ignis divini eloquii non incendit.* Quia ut Pſalmiſta ait: *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Porrò idem Hugo mox ſubdit: *Sed ut dicitur, caro vetus non poteſt excoqui: ita nec illi qui ſunt inveterati in peccatis ſuis. Dan. 13. Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua. Pſal. 17. Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt. Quia, ut dicit Seneca: Vitia ſenum prædicantur in quid, id eſt inhærent eſſentialiter. Sap. 6. Defecit ſufflatorium in igne, fruſtra ſufflavit conflator, malitia eorum non ſunt conſumpta; juvenes enim frequentius moventur in ſermonibus, quam ſenes.* Et tamen, ut ſæpè per experientiam videmus, multaque nos docent exempla, Verbum Dei omnes haſce difficultates ſuperare novit; calefacit enim ſæpè corda quantumvis rigidiſſima, geluque inveteratæ obſtinationis facillimè reſolvit in compunctionis lacrymas: *Nunquid non verba mea quaſi ignis? &c.* Hebræi, quando in odio Chriſti vel maximè indurati erant, id eſt, in nocte Paſſionis Dominicæ, in qua ob nimium cordis gelu ſtabant in atrio Caiphæ calefacientes ſe, in ſua ſecum ſocietate habentes ipſummet Apoſtolorum principem: hi, inquam, Hebræi paulò poſt, quando audierunt Verbum Dei, à cœleſti flamma cœlitùs ſuper eos deſcendente accenſi fuerunt, dicente Scriptura: *His auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & reliquos Apoſtolos: Quid faciemus viri fratres?* Angelicus Doctor alium quendam adducit textum ex iiſdem Actibus Apoſtolicis, dum in hæc verba ſcribit: *Legitur, quod prædicante Petro Spiritus in auditores divini verbi cecidit, & hoc frequenter accidit in prædicationibus, quod qui duro corde accedunt, propter verbum prædicationis ad divinum amorem accenduntur.* Sic enim illi ipſi, qui paucis ſeptimanis ante tumultuoſè vociferati fuerant; *Tolle, tolle, crucifige eum*, ad ignem prædicationis S. Petri adeò incaluerunt, ut una vice tria millia, altera autem vice quinque millia ſub vexillum illius, cujus antea poſtularant crucifixionem, conſcripta fuerint. Unde meritò S. Thomas de Villanova in hæc verba exclamat: *O linguam vere ignitam! Tria millia ad fidem converſa ſunt, & compuncto corde animarum ſuarum remedium poſtularunt. Alio etiam ſermone poſtridie quinque millia converſa ſunt, & ita Eccleſia brevi tempore in grandem fidelium numerum adaucta eſt. O ſi nunc unam talem linguam haberet Eccleſia! Heu frigida lingua ignitum ſermonem proferre non valet, & quoniam ſpiritu Dei Prædicatores non incaleſcimus, auditorum corda minimè inflammamus.* Tempore morientis Chriſti aperiebantur monumenta, duriſſima marmora diſſecabantur, montes quoque vaſtiſſimi ab invicem dividebantur; & tamen lapidea Judæorum corda per quinquaginta, & ampliùs dies in ſua duritie, & obſtinatione perſeverabant, donec ad aures eorum perveniſſet ignita illa S. Petri prædicatio; tunc enim *his auditis compuncti ſunt corde. Nunquid non verba mea quaſi ignis?* Commovere duriſſima Judæorum pectora non poterant miraculoſæ ſolis, & lunæ eclipſes, non univerſalis totius Univerſi terræ motus, non tot cadaverum prodigioſa reſurrectio, non militum pectoris percuſſiones, qui *revertebantur percutiens pectora ſua*, non denique oculorum lumen ab iſto Centurione miraculoſè receptum, qui dicebat: *Verè filius Dei erat iſte.* At verò lapidea hæc illorum obſtinatio tunc devicta, & emollita fuit, quando Verbum Dei audierunt: *His auditis compuncti ſunt corde. Cum enim Spiritus Sanctus* (verba ſunt Dionyſii Carth.) *ſit ignis ille immenſus, ſuperdulciſſimè ardens, merito verba ejus ardentes faculæ appellantur.* Verbum incarnatum in Euangelio expreſsè dicit: *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* S. Thomas de Villanova in ſermone quodam ait: *Quantos peccatores induratos, & vidimus, & legimus, ex auditu Verbi Dei fuiſſe converſos, mutaſſe vitam, emendaſſe mores?* S. Bernardus in ſermone *de multiplici utilitate verbi Dei* in hæc verba ſcribit: *Si cor tuum induratum eſt, memento Scripturæ dicentis: Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea. Et item: Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt. Si tepidus es, & evomi jam formidas, non diſcedas ab eloquio Domini, & inflammabit te, quia eloquium ejus ignitum valdè.*

Matth. 24. 12.

Hug. Card. in Jerem. Pſ. 118.

Dan. 13.

Pſ. 17.

Patet in Judæis.

Joan. 18. 18.

Act. Apoſt. 2. v. 37. S. Thom. Opuſc. 4. c. 3.

S. Thom. à Vill. conc. 2. in Pentec.

Dion. Carth. in Jerem.

S. Thom. à Vill. in ſerag.

S. Bern.

Hug. Card. Dion. Carth. Malleus verbi Dei conterere poteſt duriſſima corda.

2 *Et quaſi malleus conterens petram. Id eſt*, ut Hugo exponit, *corda lapidea, auferens cor lapideum, & dans cor carneum, ut dicitur Ezech. 11.* Dionyſius Carthuſianus ſimiliter exponit, inquiens: *Id eſt cordium tollunt duritiam, & ad pœnitentiam emolliunt mentem, ut ablatis lapideis cordibus, remaneant carnea corda.* Quæ doctrina deſumpta eſt ex ſermone quodam S. Bernardini, in quo ſimul duritiam cordis obſtinati in malo, & virtutem hujus mallei verbi Dei, ita deſcribit: *Sæpe ad auditum ejus mollitur, & cedit illa odioſa duritia cordis, in qua homo non ſentit ſe, nec alium veretur, pietate non flectitur, nec precibus removetur, exemplis non inducitur, minis non terretur, beneficiis induratur, non eruditur flagellis, frontoſus ad turpia, pronus ad illicita, ſubdi neſcius, niſi eum reſiſtere non poteſt. Et in omnibus exemplum ſit tibi Pharao cordis duri: Sancta eſt enim violentia, & virtus Verbi Dei, ut non ſit cor petrinum, & durum, quod ſentiens vires illius non confringatur, & emolleſcat. Vnde Ierem. 23. Verba mea ſunt quaſi ignis ardens, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petras. In vitis Patrum ait Ioannes Abbas: Quid durius lapide? Quid mollius aqua? Et tamen gutta cavat lapidem, non bis, ſed ſæpè cadendo: Sic Verbum Dei cor durum aperit ad timorem, & amorem Dei; unde Pſal. Ignis a facie ejus exarſit, id eſt ardens a notitia verbi Dei deſcendit. Carbones, id eſt homines in peccatis excæcati, ſuccenſi ſunt ab eo.*

S. Bern. to. 2. ſ. 6. in 1. Dom. Quadr. art. 3. c. 1.

An. S. Dom. 1. p. l. 1. c. 7. Notabile hujus exemplum adducitur.

3 In annalibus Religionis Dominicanæ habetur, quòd cum olim Bononiæ prædicans Frater Reginaldus doctrina, & ſanctitate celeberrimus, admirabiles diverſorum operaretur converſiones, primarius quidam Doctor nomine Magiſter Moneta, ſibi propoſuerit, quòd nullo prorſus modò illum ex umbone dicentem auſcultare unquam vellet, ne intra retia ipſius caperetur: Veruntamen ſcholares ipſius tanta apud ipſum valebant perſuadendi gratia, quòd illum ad auſcultandum vel ſemel duntaxat F. Reginaldũ cõcionantẽ die quodã induxerint (cõcio autẽ de S. Stephano habebatur) Quia verò magnoperè averſabatur ab eo, quod promiſerat, hoc uſus eſt ſubterfugio,

Digitized by Google

gio, nimirùm priùs auſcultare voluit Miſſam, poſt quam audivit & ſecundam, nec hac contentus, auſcultavit & tertiam, futurum eſſe exiſtimans, ut per hanc cunctationem concio elaberetur, vel ſaltem ad finem illius ſuperveniret; ſed ſpei ipſius non reſpondit eventus. Perveniens namque ad Eccleſiam, cum illam hominibus refertam videret, adeò ut vix pateret ingreſſus, in limine portæ ſubſtitit, & ad primum verbum quod audivit, ſe interiùs totaliter commoveri ſenſit: verba autem, quæ audire poterat, hæc erant: *Ecce video cœlos apertos. In præſenti aperti ſunt cœli ad introeundum, quilibet qui vult poteſt januas apertas intrare. Videant & timeant viri negligentes, ne eis qui claudunt cor ſuum Deo, & os, & manus, regnum cœlorum claudatur, & introire non poſſint. Quid ergo tardatis? Ecce aperti ſunt cœli.* Cumque vix finitus eſſet ſermo, ecce Magiſter Moneta ad pedes Reginaldi provolutus, habitum religioſum ab eo petiit, & recepit, factuſque eſt religioſus ſanctitate, & doctrina prorſus inſignis, qui multos hæreticos ad fidem orthodoxam convertit, eorumque errores confutavit. S. Bernardinus in eodem ſermone exemplum adfert Lazari quatriduani, in hæc verba ſcribens: *Unde animæ in peccato mortali defunctæ reſurgent ad vitam gratiæ, niſi ex vivificante calore divini verbi? Hinc Prov. 13. dicitur: Lex Dei, fons vitæ, ut declinet a ruina mortis. In ſuſcitatione Lazari voce magna clamavit: Lazare veni foras, & ſtatim prodiit qui erat mortuus, ut oſtendatur, quod in verbo Dei animam vivificante eſt veritas in voce, charitas in magnitudine, & poteſtas in clamore. Statim prodiit ad vitam gratiæ, qui mortuus fuerat in interitu culpæ. Ioan. 5. Venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint, vivent.*

S. Bern. ibid. art. 2. c. 1.

4 S. Gregorius Magnus verbum Dei ſilici ſimile eſſe dicit, qui cum ſit lapis durus, & frigidus, nihilominùs percuſſus ſcintillas emittit: *Sic verba ſunt ſacri eloquii, quæ quidem per narrationem litera frigida tenentur, ſed ſi quis hæc, aſpirante Domino, intento intellectu pulſaverit, de myſticis ejus ſenſibus ignem producit, ut in ejus verbis poſt animus ſpiritualiter ardeat, quæ prius per literam ipſe quoque frigidus audiebat.* Et certè quot ſunt, quibus accidit, quòd licèt inſtar ſilicis duri eſſent, & frigidi, malleo tamen prædicationis Euangelicæ percuſſi, divini amoris ignem mox conceperunt? Surius in vita S. Antonii de Padua refert, quòd in concione Hæreſiarcham quendam converterit, qui per triginta annos inconſutili Salvatoris veſti dilacerandæ intentus fuerat. Idem author de S. Eleutherio, à S. Aniceto Papa ad prædicandum miſſo, refert, quòd cum multas converſiones infidelium feliciter operatus fuiſſet, inimicus infernalis truculentam quandam adverſus ipſum Hadriani Imperatoris ſuſcitaverit perſecutionem; in qua præfatus Imperator eum ad mortem inferendam quærens, Felicem exercitus ſui ducem ad eum inveſtigandum dimiſit, qui Eccleſiam, in qua S. Eleutherius prædicabat, militibus ſuis cinxit, ipſe verò inſtar furibundi leonis Eccleſiam ingreſſus, fulmina iræ & furoris ſui in eum evibrare conſtituit. Sed quid accidit? *Ubi vidit Epiſcopum ſuaviſſimum doctrinæ fluentum profundentem, & ornatiſſime pietatem annunciantem iis, qui cum eo verſabantur, mirum in modum admirabatur Chriſti virtutem; & ſtatim mutata ſævitia (viſus eſt enim habere animum aptum ad ſuſcipiendum ſemina pietatis) fit ovis pro lupo, & pro perſecutore diſcipulus. Eius verbis illuminatus, & baptizatus, idololatriæ caligine exuitur.* Principes quoque Synagogæ, Sacerdotes, & Phariſæi miniſtros juſtitiæ ſive lictores unanimiter emiſerant, ut Chriſtum captivum adducerent; qui cum ea mente abiiſſent, ut illum ligarent, & arctè conſtrictum ad Synagogæ Principes perducerent, eundem euangelizantem invenientes, adeò ex divino ejus verbo capti fuerunt, ut cum à Principe Synagogæ ob minimè executam commiſſionem reprehenderentur, reſponderint: *Nunquam ſic locutus eſt homo.* S. Bernardinus, qui ſui temporis celeberrimus Prædicator exiſtens, innumeros homines ſceleratos ad pœnitentiam, & vitæ emendationem convertit, magnumque populorum concurſum poſt ſe ſemper habuit; hic, inquam, in ſermone quodam ita ſcribit: *Anima quantumcunque dura, ſi audit prædicationem, confringitur, quia nunquam vidi hominem tam infrigidatum, & induratum, qui audiens prædicationem, non confringatur, quia audienda intelligunt, & vident peccata, & periculum quod incurrunt in animam, & ſic emendantur præ timore.*

Verbum Dei comparatur ſilici.
S. Greg. h. 28. in Ezech.

Pulchra exempla converſionis infidelium per verbum Dei.
Sur. cap. 9 in vit. S. Ant. de Pad.
Sur. 18. April.

S. Bernard. tom. 4. ſ. 4. in 1. Dom. Quadr.

5 Bollandus de S. Eguvino Epiſcopo Vvigornienſi ita ſcribit: *Cum operibus charitatis totus efflueret, maximè tamen Prædicationi operam dedit; erat namque juxta Eoveſtram ad octo milliaria caſtrum Alveceſtre, regale tunc manſum, cujus loci habitatores quanto rerum opulentiæ, & temporalium abundantia affluebant, tanto magis gulæ, & luxuriæ dediti, ſtudentes avaritiæ, & cupiditati, miſericordia Dei ſe indignos efficiebant. Ad hunc locum accedens B. Eguvinus, prædicavit illis regnum Dei. Sed gens abſque conſilio, & ſine prudentia, & cervicis duræ, nec aſſueta vitia relinquere, nec monitis ipſius obtemperare volebat.* Et quidem ne ipſum audiret, mirabilem excogitavit inventionem: ex quo enim in hac terra ars ferrariorum paſſim exercitabatur: *Incudes malleis ferreis tanto ſtrepitu continuo percutiebant, ut beati viri ſermo non audiretur, & recedere cogeretur.* Chalybei etenim mallei, quibus utebantur, impediebant, quò minùs dura ipſorum corda malleo Jeremiæ percutere poſſet; ac proinde nullum in cordibus eorum ictum facere potuit, præterquàm quòd illos ſeveriſſimo ſupplicio percuſſerit: *Ecce* enim *ſubito caſtrum terra abſorbuit.* Adeoque ars ferrariorum ibidem nunquam deinceps exerceri potuit. Nequaquam verò idipſum in Ninive contigit, civitate nimirùm avaritiæ, gulæ, ſenſualitati, & vanitatibus maximoperè dedita; quod vel inde patet, quia Sardanapalus civitatis illius Rex erat: Et quidem licèt civitas iſta ad capiendum Verbum Dei minimè diſpoſita eſſet, attamen ad prima Jonæ prædicantis verba rigidiſſimam aggreſſi ſunt pœnitentiam, qua furorem Dei confeſtim placarunt: *Nunquid non verba mea, &c.*

Bolland. 11. Jan. fol. 710.
Horribilis pœna verbum Dei audire nolentium.

Jonæ.

6 S. Antoninus celeberrimam quandam ex S. Auguſtino refert propoſitionem. Hic enim ſanctus Doctor dicere ſolebat: *Non minus eſt verbum Dei, quàm corpus Chriſti.* Quod quo ſenſu intelligendum ſit, idem Antoninus ſequentibus verbis declarat, dicens: *Quod verum eſt, non quoad eſſentiam, ſed quoad efficientiam, ſecundùm Gloſſam. Quin imo major fructus ſequitur ex verbo Dei prædicato, quàm corpore Chriſti ſumpto; nam per Sacramentum nullus juſtificatur, ſi accedit indignè, & incontritus, ſed augetur iniquitas ſua: ſed obſtinatiſſimi homines audiendo prædicationem convertuntur.* In antiquo quodam ſermonario, quod hic Romæ in Bibliotheca noſtra aſſervatur, ſequens propoſito noſtro apprimè deſerviens legitur exemplum: *Sæpè homo compungitur in verbo Dei, qui antequam illud audiret, propoſuit in peccatis vitam ducere. Patet hoc de quodam Comite lubrico, qui cum diu in peccatis vixiſſet, & ſemel Eccleſiam intraret, & verbum Dei audiret illud Ezech. 18. Quacunque hora ingemuerit peccator, &c. ad ſe ipſum reverſus, imploravit Dei miſericordiam, ut ſibi ſua peccata indulgeret, qui amplius ei uſque ad mortem ſervire vellet; & poſteà mundum deſeruit, Religionem intravit, & Deo fideliter ſervivit, & poſt mortem ejus, inventum eſt ſupra ſepulchrum ejus ſcriptum litteris aureis illud Pſalmi: Immiſit Deus verbum ſuum, & ſanavit eum.* Quis obſtinatior, & durior reperiri poterat S. Auguſtino, qui uſque ad ætatem triginta trium annorum in luto carnalitatis ſuæ defixus, tot divinas inſpirationes, tot amicorum, & præcipuè ſanctiſſimæ matris ſuæ ſaluberrima monita, eum ad reſipiſcentiam exſtimulantia, ſurdis auribus excepit? Ecquiſnam verò malleus ille fuit, qui cordis ipſius duritiam contrivit? Sola S. Ambroſii concio, quam frequenter auſcultabat, non ut fructum inde animę ſuę adferret, ſed delectationis cauſa, ob eximiam ejuſdem S. Doctoris eloquentiam exſtimulatus, ad eã acceſſit: *Cum cor aperirem,* inquit ipſemet Auguſtinus, *ad excipiendum quam diſertè diceret, pariter & intrabat, quam verè diceret.* Stabat namque attentus, & à verbis S. Ambroſii pendebat, non conſiderando res, quas dicebat, imò potiùs illas contemnendo, ſed in ſola ipſius eloquentia ſe oblectando; & tamen ſermo dicentis ipſum verè convertendi vim habuit.

S. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 11.
Analogia verbi Dei ad corpus Chriſti.

Magiſt. Pauli ſ. in Sexag.
Mirabilia exempla per verbum Dei converſorũ.

Cujuſdam Comitis.

Et S. Auguſtini.

S. Aug. lib. 9. Cap. 14. confeſſ.

7 Deus olim Jeremiæ hoc præceptum impoſuit: *Noli ſubtrahere verbum, ſi fortè audiant, & convertuntur unuſquiſque à via ſua mala, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis.* Et ideò tempore interdicti fideles quidem privantur participatione Sacramenti Communionis, ſacrificiis, ne intervenire poſſint Officiis divinis; nequaquam tamen prædicatio Verbi Dei intermittitur: *Si for-*

Jerem. 26.
Verbum Dei etiam contumaciſſimos convertit ad pœnitentiam.

te audiant, & convertantur: cum enim hæc cenſura in pœnam obſtinationis, & inobedientiæ, quam erga Eccleſiam temerè exercent, feratur, ad hanc obſtinationem ſuperandam ſpecialiter prædicatio Verbi Dei deſervit, utpotè quæ homines etiam contumaciſſimos ad reſipiſcentiam, & vitæ pœnitentiam efficaciter inducit.

S. Antonin. ibid. §. 2. Prædicatio Verbi Dei inducit compunctionem.

8 S. Antoninus inquit: *Inducit prædicatio ad compunctionem. In hujus figuram legitur, quod Ieremias fuit eductus de lacu profundo luti, adjutus ruderibus, ſcilicet funibus, & pannis veteribus adjunctis, ne funes quibus ligatus tenebatur, nimis carnem contererent. Ierem.* 38. *Hic autem Propheta ſignificat peccatorem, qui eſt in lacu profundo fœcis peccatorum, ſed inde educitur per Prædicatores verbis divini, partim continentibus duras ſententias præceptorum, quæ ſenſitivam corrodunt, & hæc ſunt funes; partim exempla Patrum, & iſta confortant, & liniunt rigorem, ut faciliùs educatur de peccato.* S. Vincentius Ferrerius ad malleum alludeos, cujus Deus apud Jeremiam mentionem facit, ita ſcribit: *Sicut enim verbum Dei dicitur ignis, quia inflammat cor in Dei amore, ita dicitur malleus conterens petram duram cordis in amore proximi. Multi habent cor lapideum, dicentes: Non parcerem inimicis; ſed malleo Verbi Dei frangitur cor, & faciunt pacem pro amore Dei, & hominum, in ſalvationem animarum.* Albertus Magnus hujus mallei mentionem quoque facit, dicens: *Verberat ad cordis contritionem præcipuè ſermo divinus. Iſte eſt malleus, quo Iahel perforavit tempora Siſaræ. Iud.* 4. *Iahel enim aſcenſio Dei interpretatur, & ſignificat eam quæ altiùs præ cæteris in Verbo Dei aſcendit, & Diabolo caput perforavit.* Hæc porrò divini verbi efficacia clariùs, & evidentiùs apparebit, ſi conſideretur, quod S. Ambroſius de filio Viduæ Naimiticæ ad ſepulchrum delato in hæc verba ſcribit: *Quis eſt iſte tumulus, niſi mali mores? Tumulus tuus perfidia eſt, tumulus tuus guttur eſt: Sepulchrum patens eſt guttur eorum. Ab hoc ſepulchro te liberet Chriſtus, ab hoc tumulo ſurges, ſi audies Verbum Dei.*

S. Vin. Ferr. l. 4. in Dom. 5. poſt Paſcha.

Albert. Mag. in Luc. c. 10.

in Ambr. l. 5. Luc. c. 7.

DISCVRSVS XI.

ARGUMENTUM.

Variæ analogiæ inter Verbum Dei, & gladium ſeu ſagittam adducuntur.

THEMA.

Aſſumite gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei. Eph. 6. verſ. 17.

Quare S. Paulus Verbum Dei comparaverit gladio.

1 MUlta, eaque omnia myſtica ſunt motiva, ob quæ ſonora illa Euangelii tuba S. Paulus Apoſtolus, qui mundum convertit, verbum Dei potiùs gladio, quàm alteri rei aſſimilarit, dicendo: *Gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei.* Et verò certum eſt, quòd gladii virtus præcipuè in cædendo, & confodiendo conſiſtit: Unde ille gladius melior eſſe cenſetur, qui acutior eſt, & ad ſcindendum, & dividendum aptior. S. Hilarius ait: *Gladius telorum omnium telum acutiſſimum eſt, in quo ſit vis poteſtatis, & judicis ſeveritas, & animadverſio peccatorum: & hujus quidem teli nomine novi Euangelii prædicationem appellatam, frequens in Prophetis authoritas eſt.*

S. Hilar. can. 10. in Matth.

Matth. 10. 34. Chriſtus in hunc mundum venit ut nobis afferret gladium Verbi Dei.

2 Salvator noſter apud S. Matthæum cap. 10. proteſtatur, inquiens: *Nolite arbitrari, quia pacem veni mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium.* At verò, dicite ſodes, nunquid Apoſtolus de Salvatore noſtro ait: *Ipſe eſt pax noſtra?* Nunquid in ſignum, quòd veniſſet ad genus humanum cum æterno Patre ſuo irato reconciliandum, eo præcipuè tẽpore naſci voluit, quando univerſus mundus in ſumma pace conſtitutus erat? Nunquid in nocte Nativitatis Angelos ad Paſtores miſit, qui pacem promulgarent, dicendo: *Et in terra pax hominibus?* Quodnam præceptum tanta cum ſolicitudine inculcavit, quanta illud: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem?* Denique, nunquid finaliter nobis pacem in teſtamento legavit, dicendo: *Pacem relinquo vobis?* Quomodo igitur nunc ſe ad gladios acuendos veniſſe dicit: *Non veni pacem mittere, ſed gladium?* Audiamus ad hoc reſpondentem eundem S. Hilarium: *Dei verbum*, inquit, *nuncupatum novimus in gladio, qui gladius miſſus eſt in terram, id eſt prædicationem ejus hominum cordibus infuſam.* Cum Redemptor noſter in Synagoga Nazareth, civitatis videlicet illius, in qua incarnatus fuerat, conſtitutus eſſet, oblatus eſt ei codex Iſaiæ: *Surrexit legere, & traditus eſt illi liber Iſaiæ Prophetæ, & ut revolvit librum, invenit locum, ubi ſcriptum erat: Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus miſit me.* Quoſnam verò effectus myſticus hic gladius operaturus eſſet, cœleſtis Magiſter noſter his verbis declarat: *Veni ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, &c.* Hæc enim ſeparatio, quæ à tot ſæculis hactenùs continuò apud fideles in uſu fuit, quando ſcilicet filii deſerunt parentes, ab iiſque ſequeſtrantur, ut Deo ſe dedicare poſſint; ut plurimùm myſtici hujus gladii divini verbi eſt effectus. Duo illi fratres, Marcus, & Marcellianus, in ſummo erant periculo cedendi chariſſimorum pignorum ſuorum precibus, & in illorum gratiam veræ fidei renunciandi; cum ecce S. Sebaſtianus gladium prædicationis ſuæ apprehendit, ut illos à proximis conſanguineis ſuis ſepararet, & divideret; unde eidem gratias agentes dixerunt: *Vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua debilia roboraſti.* Poterat quoque feliciſſimum hoc par duorum fratrum Martyrum S. Sebaſtiano jurè dicere: *Sagittæ tuæ infixa ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam.*

Luc. 4. 18.

Job 4. v. 4.

Pſ. 37. 3. Verbum Dei etiam comparatur ſagittæ.

3 Porrò Euangelii prædicatio non ſolùm gladio, verùm etiam ſagittæ à Spiritu ſancto ſimilis eſſe dicitur. Unde S. Auguſtinus ait: *Verbum Dei ſagitta eſt, quia percutit. Nemo miretur abyſſorum conturbationem, quando ſagittæ tuæ pertranſierunt. Quid eſt pertranſierunt? Non in auribus remanſerunt, ſed corda transfixerunt.* Sanct. Paſchaſius hunc gladium etiam à muliercula quapiam quantumvis imbelli agitari poſſe, his verbis docet: *Sponſa, quia fortiſſimum duxiſti ſponſum, & armatum. Quinimo armata & ipſa gladio verbi divini, de quo ait Apoſtolus: Gladium Spiritus aſſumite, quod eſt verbum Dei, quatenus & ipſa tuo armata reſpondeas propugnatori, & defenſori.* Porrò quiſquis ſanctorum Martyrum pervolverit acta, utique tenellas virgunculas hoc gladio divini verbi tam lecti, quàm auſcultati armatas fuiſſe, atque cum tyrannis fortiter dimicaſſe reperiet; quo etiam gladio ſe à proximis conſanguineis diviſerunt, & ſepararunt, ut tantò arctiùs cœleſti ſponſo adſtringerentur: Nam ut S. Paulus ait: *Vivus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ, & ſpiritus, compagum quoque ac medullarum: & diſcretor cogitationum, & intentionum cordis.* Ubi Hugo Card. inquit: *Nihil ita vulnerat cor amore, ſicut ſermo Dei.*

S. Aug. in Pſ. 76.

S. Paſch. in Pſ. 44. Quæ etiam armare ſe norunt tenellæ virgunculæ.

Hebr. 4. 12.

Hug. Card.

4 Enimverò quod S. Paulus prædictis verbis ſcripſit, diù ante in ſemetipſo expertus fuerat. B. Laurentius Juſtinianus ingenioſum quoddam circa converſionem S. Pauli movet dubium. Quærit enim, cur increata Sapientia ſanctum hunc Apoſtolum per divinam vocem ſuam, & non potiùs per aliud medium ad ſe converterit? Super illa namque verba: *Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini, &c.* ita ſcribit: *Non per milites, non armis, non verberibus ſtravit hunc incredulorum ducem.* Ratio autem, quam hac de re aſſignat, propoſito noſtro eſt accommodatiſſima; ait enim: *Vt ſciret, quod Dei ſermo eſt vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ, & ſpiritus. Nempe ſi totus inſurrexiſſet mundus, Pauli minimè valuiſſet infirmitatem flectere, evertere ſenſum, intelligentiamque convincere; verum ut cor illius tetigit verbum, emollivit mentem ejus, ſedavit furorem, placavit crudelitatem, mutavit propoſitum, naturam reformavit, docuit rationem, lumine circumvenit, atque ſapientiæ totum nectare ſaginavit.* Porrò totus mundus Deo rebellis erat, ſiquidem in falſis idolorum ſimulacris Dæmones adorabat; ac proinde quemadmodum bellatores in virtute gladii rebelles ſemper debellarunt populos, eoſque ſibi reddiderunt obedientes, & tributarios, ita quoq; *Deus exercituũ*, ut omnes totius Vniverſi populos & nationes novæ legi ſuæ ſubjiceret, viles & idiotas piſcatores hoc Euangelicæ prædicationis enſe armare voluit, ut in virtute illius totum ſibi mundum ſubjugarent.

B. Laur. Juſt. ſer. in Epiph. Quare Chriſtus S. Pauli per divinam vocem ſuã convertere voluerit, & nõ per aliũ.

5 In Pſal. 44. Eccleſia militans à Spiritu ſancto his verbis incitatur: *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime.* Et paulò poſt dicitur: *Sagittæ tuæ acutæ,* Pſ. 44.

populi

Digitized by Google

Gladius, & ſagitta verbi Dei obedientiæ Chriſti ſubjecit omnes populos.

Hug. à S. Vict.

populi ſub te cadent. Ubi S. Aug. S. Remigius, S. Thomas, & Chryſoſt. tam per gladiū, quā per ſagittam verbum Dei intelligunt, quod omnes populos Chriſti obedientiæ ſubjecit. Hugo à S. Victore, ab Hugone Cardinali citatus, ſuper prædicta verba ad Hebræos ita ſcribit: *Sermo vivus in præceptis, efficax in promiſſis, penetrabilis in judiciis*. Iſaias, qui per antonomaſiam Propheta appellatur euangelicus, eò quòd euangelicæ legis eventus præ cæteris clariùs prædixerit; hic inquam, cap. 49. in perſona Joannis Bapt. qui Euangelii Prodromus, atque in prędicatione ſua efficax, & potentiſſimus futurus erat, inquit: *Poſuit os meum quaſi gladium acutum, poſuit me ſicut ſagittam*. Et verò hi qui prædictum Baptiſtam, & Chriſti præcurſorem in deſertis conveniebant, adeò impii, & ſcelerati erant, ut præcurſor illos *genimina viperarum* appellare non dubitarit: cum tamen militibus prædicaret, de quibus Poeta canit: *Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur*: Ac proinde ut hi vitiorum, ſcelerum, & impietatis nodi reſcinderentur, gladio acutiſſimo opus erat. Citat Hugo Cardinalis illa Zachariæ verba: *Ponam te quaſi gladium fortium*, additque: *Ut ſcilicet fortia, & dura corda penetres*. Idem Hugo ſuper illa verba Apoſtoli: *Gladio ancipiti*, ita ſcribit: *Dicitur anceps, quia ex utraque parte, vitia ſcilicet carnalia, & ſpiritualia, arguende reſecat*.

Iſai. 49.

Matth. 3. 7.

Zach. 9. Hug. Card.

Apoc. 1. 16.

Anbert. l. 1. ibi.

Quare gladius verbi Dei dicatur bis acutus.

6 In Apocalyſi quædam legitur viſio, in cujus ſerie inter cætera dicitur: *Et de ore ejus gladius utraque parte acutus*. Circa quæ verba Ansbertus inquit: *Quid hoc loco per gladium utraque parte acutum accipimus, niſi prædicationem veteris, & novi Teſtamenti? Quod enim gladius prædicationem ſanctam deſignet, teſtatur Paulus dicens: Et gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei. Qui benè utraque parte acutus eſſe dicitur, quia videlicet hinc culpas operis, illinc reſecat illicitas cogitationes. Vel certe ideo bis acutus vocatur, quia hinc electos dum percutit, à terrenis voluptatibus abſcindens, in novæ vitæ converſatione vivificat. Hoc gladio jugulantur hi, qui ob amorem patriæ cæleſtis, parentes, ac carnales propinquos deſerunt, Domino atteſtante, qui ait: Non veni pacem mittere, ſed gladium: Veni enim ſeparare, &c.* De hoc gladio S. Auguſtinus quoque hunc S. Matthæi textum intelligit, inquiens: *Filius vult ſervire Deo, pater non vult: venit gladius, venit ſermo Dei, & ſeparat filium à patre*. S. Bernardus in ſermone *de multiplici utilitate verbi Dei* inquit: *Si conſiſtant adverſum te caſtra, arripe gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei, & in eo facilè triumphabis*.

S. Auguſt. in Ps. 149.

S. Bernard. de multipl. util. ver. Dei.

4 Reg. 13. 15. Gloſſ. ibid. Per arcum intelligitur prædicatio, per ſagittā, verbum Dei.

7 Aſſimilatur quoque verbum Dei ſagittæ. Unde Gloſſa verba illa S. Eliſæi Prophetæ: *Affer arcum, & ſagittam*, in ſenſu morali exponens, per arcum prædicationem, per ſagittam verò verbum Dei intelligit, dicens: *Arcus ſacrum eloquium eſt, ſagittæ ſunt verba, quæ Doctores proferunt*. Porrò Eliſæus Propheta feneſtram aperiri, atque ex ea ſagittas evibrari juſſit, quia *lumine ſcientiæ ſuos hortatur primum illuſtrari, & ſic jacula verborum mittere. Sagitta prædicatio ſancta, certiſſima eſt interfectio ſpiritualium hoſtium, ſi perſeveranter agitur*. Pſalmiſta ait: *Arcum ſuum tetendit, & paravit illum*. Ubi per arcum S. Hieronymus ſacram Scripturam interpretatur, è qua ſagittæ animas amoris divini vulnere ferientes evibrantur, dicente S. Auguſtino: *Verba Dei tanquam ſagittæ excitant amorem*.

Pſal. 7. 13.

S. Aug.

S. Bern. to. 3. Spiritus S. fabricavit gladium verbi Dei.

8 *Gladium Spiritus*. S. Bernardinus in ſermone quodam *de deſiderabili veritate* art. 1. cap. 3. ita ſcribit: *Dicitur veritas verbi Dei gladius Spiritus, quia tale verbum Spiritus ſanctus fabricavit. 2. Reg. 23. Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſermo ejus per linguam meam*. Id quod perfectè conſonat cum interpretatione Carthuſiani, dicentis: *Gladium Spiritus, id eſt à Spiritu ſancto datum ſpiritui veſtro, quod eſt verbum Dei, id eſt ſermo ſacræ Scripturæ, qui penetrat intima animæ, & vitia reſecat, atque à mundo animam dividit, ſicut materialis gladius penetrat corpus*. S. Bernardus in eodem ſermone in hæc verba monet: *Quod ſi forte (ut eſt certaminis conſuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet verbum ſuum, & ſanabit te, ut experimento diſcas, quoniam verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Bellovacenſis inter alios prædicationis Euangelicæ effectus, hunc quoque recenſet: *Armat ut gladius. Hebr. 4. Penetrabilior omni gladio ancipiti. Epheſ. 6. Gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei. Pſal. Gladius in labiis eorum, quoniam quis audivit?*

Dion Carth. Epheſ. 6.

S. Bern. ib.

Bellov. ſpec. mor. l. 1. p. 1. diſt. 10.

Accingi debemus gladio verbi Dei ad domandos inordinatos appetitus.

S. Greg. 3. p. paſt. admon. 26.

9 *Gladium Spiritus*. Ad profligandum profanum illum cultum, quem major pars hominum inordinatorum appetituum ſuorum idolis exhibet, hunc gladium apprehendere oportet. Unde S. Gregorius ait: *Audiant quod Moyſes, cum iraſcentem Deum populo cerneret, & aſſumi ad ulciſcendum gladium juberet, illos à parte Dei denunciavit exiſtere, qui delinquentium ſcelera incunctanter ferirent, dicens: Si quis Domini eſt, jungatur mihi, ponat vir gladium ſuper femur ſuum: Ite, & redite de porta uſque ad portam, per medium caſtrorum, & occidat unuſquiſque fratrem ſuum, & amicum, & proximum ſuum. Gladium quippe ſuper femur ponere, eſt prædicationis ſtudium voluptatibus carnis anteferre, ut cum ſancta quis ſtudet dicere, curet, neceſſe eſt, illicitas ſuggeſtiones domare*.

Applicantur variæ proprietates gladii verbo Dei manentem non lædit.

Hug. Card. Iſai. 49.

Prædicatores verbo Dei conjungere debent bona opera & præclara exempla.

Matth. 23.

10 *Gladium Spiritus. Nota, quod multæ ſunt proprietates gladii*, inquit Hugo Card. *propter quas per eum intelligitur prædicatio. Gladius non nocet tenenti, ſi rectè teneatur, ſed juvat contra hoſtem. Similiter prædicatio, ſi manu operationis teneatur, juvat contra mundum, carnem, Diabolum; ſed qui tenet gladium in ore ſuo, gladio ſe perfodit*. Damnum, quod Prædicatio Euangelii multis ſæpè conciliat, in hoc potiſſimum conſiſtit, quòd illam non niſi in ore ſuo circumferant, eandem verò per bona opera nunquam exequantur; ſuntque proinde ſimiles Phariſæis, & Scribis, de quibus Verbum incarnatum ait: *Dicunt, & non faciunt*. Hi qui Hieroſolymam reædificarunt, una manu gladium tenebant, alia verò trullam, quæ inſtrumentum eſt cœmentarium, tractabant. *Omnia* autem *in figura contingebant illis*: Didacus Stella exinde in favorem noſtrum ſequens elicit egregium documentum: *Illi qui ædificabant Ieruſalem, una manu tenebant gladium, altera vero operabantur. Paulus Apoſtolus verbum Dei comparat gladio, cum dicit: Vivus eſt ſermo Dei, &c. Sic prædicatores in altera manu debent habere verbum Dei, altera verò operari*. Pſalmiſta ait: *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum*. Ubi obſervanda eſt hæc laudum, exaltationum, & diſcurſuum de Deo, in faucibus exiſtentium, nec non gladiorum ancipitum manibus vibratorum unio, & conjunctio. Hujus porrò conjunctionis myſterium in hoc conſiſtit, quòd ſcilicet per hoc erudiamur, quòd tunc daturi ſimus per linguam condecentes Deo laudes, facturique ſimus divinum verbum in animabus fructuoſum, ſi gladium hunc manibus noſtris tractaverimus, id eſt ſi verba factis congruis conjunxerimus. *Gladius micat, & ſplendet*, inquit Hugo, per quod inſinuatur, Prædicatoribus Verbum Dei inſinuantibus neceſſariam eſſe boni exempli lucem, utpotè ſine qua nihil efficient. Unde Chriſtus miniſtris Euangelicis ad mundum convertendum deſtinatis dicit: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona*. Apud Ezechielem dicitur: *Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te ut interficias, & fulgeas*. Quiſquis enim per hunc gladium peccata populorum profligare nititur, hujus enſis ut limatus, & ſplendidus ſit, neceſſum eſt, id eſt, huic neceſſaria eſt lux boni exempli.

Did. Stell. in Luc. 10.

Ps. 149. 6.

Hug. Card.

Matth. 5.

Ezech. 21. 28.

Gladius habet vaginam in qua ſervatur, & ex qua educitur.

Hug.

Eccli. 3.

Prov. 15. 23.

11 *Gladium Spiritus. Gladius habet vaginam*, inquit Hugo Cardinalis, *à qua extrahitur, & in qua ſervatur. Sic prædicatio debet habere vaginam, cor ſcilicet prædicatoris, à quo non ſemper debet exerahi, ne ex nimietate vileſcat; nec ſemper debet eſſe in vagina, ne omnino veritas ignota permaneat. Eccl. 3. Tempus tacendi, & tempus loquendi*. Et in Proverbiis pariter habetur: *Sermo opportunus eſt optimus*. Sicut igitur gladius tempore, & loco debito evaginatur; ita quoque in tempore, & occaſione opportuna annuncianda eſt prædicatio.

Hug. Card. Gladiis inſculpuntur literæ.

12 *Gladium Spiritus. In gladio ſculpitur litera. Similiter prædicatio debet eſſe literata* (verba ſunt ejuſdem Cardinalis) *ut ſit ſine errore; non enim idiota debet eſſe prædicator, ſed eruditus in ſacro eloquio. Unde Hieronymus ait: Non credas mihi, niſi ea quæ per novum, & vetus teſtamentum tibi probavero*.

Hug. ibid. Et Crux.

13 *Gladium Spiritus. In gladio ſculpitur crux*, inquit idem Hugo Card. *Similiter in prædicatione non debet crux Domini prætermitti, ut homines ad dolorem moveantur, & ad compaſſionem Crucifixi. Litera eſt in enſe*,

Digitized by Google

quando prædicator docet quid credendum; manus, quando docet quid agendum; crux, quando docet quid patiendum.

Gladius eſt flexibilis. Hug. Card.

14 *Gladium Spiritus. Gladius flectitur*, inquit Hugo Card. *præterea licet flexibilis ſit, nihilominus efficax eſt contra ferrum, & ſecat. Sic prædicatio flecti debet ad pœnitentes. Ezech. 18. Nolo mortem morientis, ſed ut magis convertatur, & vivat.*

Hug. Card. Quilibet accingitur gladio ſuo.

15 *Gladium Spiritus. Homo accingit ſe enſe ſuo*, inquit Hugo, *ſimiliter prædicator prædicatione ſua debet accingi, & reſtringi, ut faciat quod dicit. Pſalm. 44. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, potentiſſime. Sic faciebat Paulus, qui dicebat: Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar. Ideo prædicator comparatur gallo, quia gallus ante ſe percutit alis, quam ſonum emittat. Job. 38. Quis dedit gallo intelligentiam? Ubi Greg. Omne quod locuturi ſunt prædicatores, operibus præclament, &c.*

S. Bonav. in Joan. Gladius debet eſſe acutus ut ſit bonus.

16 *Gladium Spiritus.* Sanctus & Seraphicus Doctor Bonaventura ait: *Gladius tunc eſt bonus, non cui aureus eſt baltheus, nec cui vagina gemmis diſtinguitur, ſed cui ad ſecandum ſubtilis eſt acies, & mucro, id eſt acumen munitum omne rupturum: ſcilicet quod obviat, ait Seneca. Talis debet eſſe prædicatio divini verbi, vera, & apta ad exſcindenda peccata.* Gladius ferire nequit, niſi ſit nudus; nam intra vaginam conſtitutus, quantumvis ſit pretioſus, & acutus, non ſcindet, nec vulnerabit.

Debet eſſe extra vaginam ut feriat.

Ita ut verbum Dei impiorum corda vulneret, nudum eſſe debet, id eſt ſine figurarum Rhetoricarum ornamento, aut vanæ eloquentiæ floribus debet pronunciari. Neque tandem hoc loco prætereunda eſt pulchra S. Antonini ſequens reflexio. Ait enim: *Angelus qui apparuit cum gladio evaginato, & terruit aſinam, cui inſidebat Balaam, ne ulterius procederet, ſignificat prædicatorem, qui verbo Dei, quod eſt gladius Spiritus, comminando ſcilicet divinam ſententiam ſubditis, qui a Prælatis præceptis, & minis inducuntur ad malum, occurrit declarando, ne obediant in malis.*

S. Ant. p. 3. tit. 18. c. 3. §. 3.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De odio, quo Dæmon verbum Dei proſequitur, utpotè armaturam qua ipſe vulneratur, nos verò defendimur; à cujus proinde auſcultatione nos avocare continuò ſatagit.

THEMA.

Venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant. Luc. 8. verſ. 12.

Diabolus omnibus modis conatur nos impedire ne audiamus, & cuſtodiamus verbū Dei. Jac. 1. v. 21. Luc. 8.

1 IMplacabilis æternæ ſalutis noſtræ inimicus Dæmon, probè ſciens, verbum Dei præcipuum eſſe ſalutis noſtræ ſubſidium, & inſtrumentum (dicente S. Jacobo: *Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras*) omnem movet lapidem, ut nos à verbo Dei audiendo, vel cuſtodiendo, & exequendo impediat: *Venit Diabolus, &c.* Apud S. Lucam c. 8. cœleſtis agricola illam omnibus notam de ſeminatore propoſuit parabolam, in qua una pars diſperſi ſeminis, ſecus viam, jactata, à volucribus devorata fuiſſe dicitur: *Aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud.* Cœleſtis autem Magiſter parabolam prædictam exponens, per ſemen verbum Dei, per volucres autem rapaces ſpiritus rebelles intelligendos eſſe dixit; hi enim *ideo volucres cœli dicuntur*, ut Gloſſa exponit, *quia cœleſtis, & ſpiritualis ſunt naturæ, vel quia per aera diſcurrunt.* Præcipuum verò myſterium in hac parabola ſymbolizatum declarans, inquit: *Qui autem ſecus viam, hi ſunt, qui audiunt: deinde venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.* At verò dices fortaſſe: quemnam ex hoc ſemine devorato (quod cæteroquin ſemen vitæ æternæ eſſe poterat, dicente S. Petro: *Verba vitæ æternæ habes*) Diabolus fructum percipit? Nullum profectò alium per hoc ſibi acquirere contendit, præterquàm ſempiternam noſtram perditionem: *Ne credentes ſalvi fiant.* Etenim ut habet famoſus ille Medicorum aphoriſmus: *Corruptio optimi peſſima:* Et ideò ſicut ſerpens omnem cibum quantumvis delicatum, & ſubſtantioſum, in venenum tranſmutat; ita Dæmon hoc animabus noſtris tam ſalutare ſemen, magno cum damno noſtro in toxicum convertit: *Ne credentes ſalvi fiant.* Antiquus hic ſerpens genus humanum in primis noſtris parentibus intoxicavit, eoſdem à voce & verbo Dei diſtorquendo, & ut illi increduli, & contumaces eſſent, inſtigando. Atque hinc eſt, quòd Chriſtus die quadam incredulis Judæis, quam à divina voce habebant, averſionem illis exprobrando, dixerit: *Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum. Vos ex Patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere: Ille homicida erat ab initio.* Ubi advertendum eſt, Salvatorem non ſolùm dicere: *Tollit verbum*, ſed inſuper addere: *De corde eorum*, non *de auribus*; ſcit enim, ut plurimùm multis contingere, quòd prædicatio auditum non pertranſeat, atque in paucis ad cor uſque penetret: His autem, qui verbum Dei intra penetralia mentis ſuæ recipiunt, illudq; ruminant, cum ad faciendum inde fructum optimè ſint diſpoſiti, quantum valet, & novit, ſeſe opponit: Nam ut Lucas Burgenſis ait: *Meus Diaboli eſt, ne ſi ſinatur diutiùs verbum Dei duro cordi ſuperjacere, tandem ſuo pondere perfringat duritiam, illoque intra cor ſuſcepto, ſalvi fiant ad pœnitentiam.*

Glоſſ. ibi.

Joan. 6.

Joan. 8. 44.

Luc. Burg. ibi.

1. Reg. 13. Prædicatores ſunt fabri armorū ſpiritualiū, quos diabolus nobis auferre conatur. Dion. Carth. ibi.

2 In primo libro Regum legitur, quòd cum Philiſthæi adverſus populum Iſrael dimicaturi eſſent, omni conatu ad hoc contenderint, ne in univerſa Judæa reperiretur vel unicus, qui gladios, aliaque ſimilia arma bellica fabricare poſſet. Quam hiſtoriam Dionyſius Carth. ad noſtrum propoſitum hiſce verbis adaptat: *Faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Iſrael; caverant enim Philiſthiim, ne forte facerent Hebræi gladium. Per fabros iſtos intelliguntur Prædicatores, qui ſpiritualia arma fidelibus præparant, & gladium ſpiritus quod eſt verbum Dei, & lanceam militarem, videlicet charitatis fervorem, ſeu diſcretionis acumen, omnia penetrantem, & adverſariorum interiora pungentem. Cavent autem Philiſthiim, id eſt Dæmones, & omnes fidei inimici machinantur, & ſtudent tales, fabros auferre Eccleſiæ; ſicut jam (proh dolor) pro maxima parte ei ablati ſunt, in tantum quod fideles quamplures ad Philiſthiim pergunt, ut ſua acuant ferramenta, quia vera & ſpirituali ſapientia derelicta, ad philoſophica documenta, ad prudentiam ſæculi, imo ad mundanas verſutias ſe convertunt, atque in talibus ſuam acuunt mentem.* Diu verò ante Carthuſianum S. Eucherius in hæc verba ſcripſerat: *Arma quibus contra Diabolum repugnantes, libertatem a Domino nobis donatam defendimus, quid ſunt aliud, niſi eloquia Scripturarum, in quibus & ipſius Domini, & ſanctorum ejus exemplis, quo ordine bella vitiorum ſuperari debeant, luce clarius diſcimus? Sed Philiſthæi filios Iſrael fabris armorum privant, cum maligni ſpiritus animos fidelium a meditatione ſacræ lectionis, ſæcularia illis negotia inſerendo, retardant, ne vel ipſi per hujus exercitium reſiſtendi fiduciam ſumant, vel alios forte qui legere neſciunt, ad reſiſtendum vitiis, exhortando, aut corripiendo accendant. Tollunt fabros armorum, cum eos qui ſacra eloquia norunt, in tantis ſceleribus obruunt, ut dicere bona quæ didicerunt, prorſus erubeſcant.*

S. Eucher.

In prædicatione dæmō nos impedire conatur altis phantaſiis, & curis ne attenti ſimus.

3 Jeroboam metuens, ne populus Iſrael, qui ei ſubjectus erat, Hieroſolymam ad templum ſe recipiens, ſub obedientiam Regis Juda ſe poſtliminiò transferret, duos fudit vitulos aureos, eoſque publicè adorandos propoſuit, unum in Bethel, in Dan verò alterum. Eodem modo dicere poſſumus, quòd Dæmon fructum videns, quem populus Chriſtianus ex verbo Dei percipit, omnibus modis ab illo nos divertere ſatagat, erigendo idola, quibus cultum latreuticum exhibeamus. Sæpè enim dum fideles verbum Dei audiunt, phantaſiis ipſorum objecta imprimit lubrica, & laſciva, ut mentem eorum per concupiſcentiam, & ſuggeſtiones obſcœnas contaminet, & fructus percipiendi incapaces efficiat. Unde Dionyſ. Cart. ait: *Hoc Dei verbum de cordibus audientium ſuis tentationibus abſtulerunt: ad quod ſpiritualiter pertinet illud Oſee: Comederunt alieni robur ejus, & ipſe neſcivit.* Salmeron optimè conſiderat, adverſarium noſtrum Diabolum omnibus modis ſatagere, ut quando verbum Dei prædicatur, ſomnum nimis inſuperabilem conciliet, vel canum latratus, aut ploratus puerorum, vel alios ſimiles ſtrepitus excitet: *Solet* quoq; *tunc curas domeſticas menti objicere, lites, & ſimilia, quæ poſſunt impedire attentionem.*

Dion. Carth. in Luc.

Salmer. to. 7. tra. 3. 4.

4 Ammo-

Digitized by Google

Confirmatur figura V. T.

4 Ammonitæ eo tempore, quo filios ſuos igne conflagrandos in ſacrificium idolo Moloch offerebant, eoſdem intra brachia ſimulachri illius igne candentia reponendo; ne parentes, qui præſentes erant, ad horrorem & compaſſionem erga innocentes filios ſuos commoverentur, tubarum clangore ac tympanorum ſtrepitu, aliisque ſonoris cantibus aera implere ſolebant, ne vagitus puerorum audiri poſſent. Eodem prorsùs ſtratagemate Dæmon nobiſcum utitur, dum verbum Dei audimus; ne enim hoc in animabus noſtris radices agere, & fructum producere poſſit, omnis generis obſtacula, & impedimenta ſibi poſſibilia injicere ſatagit, *ut tollat verbum de corde noſtro, ne credentes ſalvi ſimus.* Tempore enim illo, quo ſermonem auſcultamus, magis quàm aliàs curare ſolet, ut in memoriam revocentur voluptates præteritæ, multa nobis ob oculos ſtatuendo objecta, ad hoc exſtimulantia, nosque hac ratione oblivisci facit omnium eorum, quæ in tali ſermone auſcultavimus. Audiamus hac de re Sanctum Bernardinum, celeberrimum ſui ſæculi prædicatorem, in hæc verba ſcribentem: *Quandoq; procedit à Diabolo perverſiſſima oblivio, quia Diabolus poſſidet illam animam, & facit oblivisci & Dei, & ſui ipſius; unde in talibus volucres cæli comedunt ſeminatum, id eſt, vaga & inſtabiles tentationes Diaboli.* Sæpè etiam efficit, ut ſub ſermone unus amicus alteri de rebus profanis confabuletur, vel eloquentiæ & talento prædicatoris applaudendo, totum prædicationis continuatæ tempus infructuosè tranſigatur. Sancto Paulo prædicante, accidit, quòd Eutyches puer ex ſubliniori loco decidens fuerit mortuus; unde totum commotum fuit auditorium, & totius fructus prædicationis evanuit: id quod D. Chryſoſtomus aſtuti ſerpentis opera factum fuiſſe exiſtimat, ut hac ratione multarum animarum in peccato mortuarum, quæ prædicationis illius ſubſidio in gratiam redire potuiſſent, impediretur reſuſcitatio: id quod ex eo quod ſtatim dicturi ſumus, clariùs probabitur.

S. Bern. t. 4. ſerm. 3. in 1. Dom. Qu. p. 2. princip.

Act. Ap. 20. 9.

Et hiſtoriis novi teſtamenti. Matt. 12. 46. Auth. Imp. hom. 30.

5 Dum enim ipſemet Salvator noſter actualiter prædicaret, ſupervenit nonnemo, qui matrem & fratres ejus, ipſius alloquium præſtolari, ei inſinuaret. Sed audiatis velim, quo epitheto author Operis Imperfecti temerarium hunc nuncium deſcribat: *Venit aliquis*, inquit, *quaſi Diaboli advocatus, qui humano ore verba diabolica loqueretur, dicens: Ecce mater tua.* Celebris pariter eſt hiſtoria in Actis Apoſtolicis deſcripta, ubi refertur, quòd quando Sergius Paulus avidum ſe exhibebat prædicationem S. Pauli auſcultandi, Dæmon fructum prævidens, qui inde naſci poterat, quendam ex maleficis ſuis adversùs illum obarmavit; ait enim ſacer textus: *Reſiſtebat autem illis Elymas Magus &c.* Sed audiatis velim, quibus verbis S. Paulus eundem perſtrinxerit: *Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuens in eum, dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili Diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.*

Act. Ap. 13. 8.

S. Bonavent. Joan. 8. 44. Prov. 5. 16. Hugo Card. Ex notabilis hiſtoria.

6 S. Bonaventura ait: *Qui ſunt ex patre Diabolo, audiunt verba ſua: & deteſtantur audire verba Dei, quia oderunt veritatem.* Hugo Cardinalis gloſſando dictum illud Sapientis: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide*, ſequens Prædicatori ſuggerit conſilium: *Te prius ædifices, poſtea alios: nec ſint alieni participes tui, id eſt Dæmones:* Unde gloſſa ait: *Immundi Spiritus participes fiunt Doctoris, ſi ejus mentem vel elatione dum prædicas, vel hæreſi, vel quolibet alio vitio corrumpāt.* Enimverò cum Dæmon id à S. Ludovico Beltrando obtinere non potuiſſet, ſolita ſua uſus eſt violentia, ſiquidem ut in hiſtoriis Provinciæ Aragoniæ Ordinis Prædicatorum lib. 2. c. 79. refertur, cum ſanctus vir Dei ſua prædicatione Maurum quendam convertiſſet, obſervaſſet autem, eundem, non ſicut ante ſolitus erat, concionibus ſuis continuò aſſiſtere, eundem cauſam interrogarit abſentiæ: qui ei reſpondit, Dæmonem, & ſibi, & conjugi, nec non filiis ſuis mortem comminatum fuiſſe, ſi denuò ad conciones S. Ludovici auſcultandas redire præſumeret. Meritò igitur Gloſſa ſuper præcitatam Regum hiſtoriam in hæc verba ſcribit: *Hujuſmodi fabri ſunt prædicatores, qui contra Dæmonum inſultus fideles armant ſuis exhortationibus: propter quod illi, qui eos impediunt in tam bono actu, miniſtri ſunt dæmonum.* Paulus de Palatio aliam notabilem tangit cauſam, cur dæmon homini nauſeam verbi divini, & contemptum illius ingerere ſtudeat. Nam ſuper illa Parabolæ verba: *Volucres cæli comederunt illud*, ita ſcribit: *Comedere dicitur, quia in pectore ſuo ſervat, quoties verbum contempſimus, ut in die judicii acrius accuſet.*

Gloſſ. Ord. ibid.

Paul. de Pal in c. 13. Matt.

Audientia verbi Dei detegit nobis aſtutias diaboli.

7 Rabies, qua dæmon adversùs prædicationem verbi Dei agitatur, inde præcipuè originem ſuam trahit, quia videt, quòd per illam technæ & fraudes ipſius omnibus detegantur. Conſideravit idipſum Sanctus Bernardinus, dum ait: *Si virgo, vel nupta audit verbum Dei, addiſcet prudentiam ſerpentis, & puritatem columbæ, & fraudes hominum, & ſciet ſuam pudicitiam, & virginitatem cuſtodire. Quia non audis verbum Dei, non cognoſcis aſtutias diaboli, & non cognoſcendo pericula, neſcis vitare. Pſalmiſta ait: Si populus meus audiſſet me, pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem: ita quod verbum Dei facit te ita expertum, ut ſcias te defendere, quia ſicut leo fugit ignem, ſic diabolus, qui eſt tanquam leo rugiens, fugit ignitum verbum Dei.* Lyranus ex hiſtoria illa, quę in libro 4. Regum cap. 6. deſcribitur, de Eliſæo inſidias Regis Syriæ detegente, ſequentem eruit moralitatem. Etenim per Regem Syriæ, dæmon intelligitur, qui fidelibus continuò inſidias ſtruit; per Prophetam verò prædicator euangelicus interpretatur. En verba Lyrani: *Per hoc autem quod Rex Syriæ turbatus eſt contra Eliſeum, & quæſivit illum rapere, ſignificatur, quod diabolus iraſcitur contra prædicatorem veritatis.* Adducitque exemplum Sancti Antonii de Padua, qui in præſentiſſimo fuit periculo, ne à dæmone ſuffocaretur, eo quòd ſuſtinere non poterat fructum, quem Sanctus Antonius per prædicationem ſuam pariebat; at verò B. V. Maria defendit illum.

4. Reg. 6. 8. Lyran.

Verbum Dei cum omni applicatione mentis audiendū eſt. Chryſ. h. 2. in Gen.

8 Verùm enimverò audiatis velim, quàm ſeriò Divus Chryſoſtomus nobis inculcet, ut cum omni applicatione mentis divinum verbum auſcultemus, & memoriæ commendemus, ne evaneſcat, imò domi ad invicem de auditis conferamus; ait enim: *Rogamus charitatem veſtram, ut dictorum ſitis memores, & ſemper horum memoria vobis inſonet, & una cum ſenſibili menſa, cum hinc abieritis, apponat unuſquiſque & ſpiritualem menſam, & dicat vir aliqua eorum, quæ nunc hic ſunt dicta; audiat autem mulier, diſcant pueri, diſcant & familiares, fiatque domus Eccleſia.* Sed audite, quemnam inde fructum percipiendum illis: *Ut effugetur diabolus, in fugam vertatur ille malus dæmon, & inimicus ſalutis noſtræ. Leviathan toties inciditur*, inquit Sanctus Gregorius, *quoties divini verbi gladio ſua ab illo membra ſeparantur.* Hugo Cardinalis ad gladii ſimilitudinem ſe reflectens, inquit: *Gladius terret hoſtes, ſic prædicatio dæmones; unde Iudic. 7. clamaverunt: Gladius Domini & Gedeonis, ſtantes ſinguli in loco ſuo per circuitum caſtrorum hoſtilium. Omnia itaque caſtra turbata ſunt, & vociferantes ululanteſque fugerunt.* Incidit mihi hoc loco opportunè quod aliàs legiſſe me memini, ſcilicet quòd dæmon aliquando interrogatus, quænam anima, ex omnibus quæ in paradiſo ſunt, infeſtior ejus eſſet inimica, reſponderit, animam Sanctæ Mariæ Magdalenæ; hujuſque hanc rationem aſſignavit, quia cum ipſa ad concionem audiendam eo fine contendiſſet, ut alios ad laſciviam perverteret, ipſamet converſa fuit, ſuaque converſione omnibus peccatoribus ſpem ingeſſit, quòd ſi eandem ingrediantur viam, ejuſque exemplo divinum verbum audierint, reducendi ſint pariter ad pœnitentiam.

S. Greg. l. 33. mor. c. 16. Hugo Card. in Iſa. 49.

Pulchra hiſtoria de S. Maria Magdalena.

Verbum Dei continet arma validiſſima contra pervicaciam inimici noſtri.

9 Porrò ad retundendam hujus inimici noſtri pervicaciam, & ut ab ejus inſultibus defendamur, nulla habemus in militantis Eccleſiæ armamentario arma & offenſiva, & defenſiva meliora, ſeu validiora, quàm ſit verbum Dei. Sanctus Gregorius ſuper illum Jobi textum ſcribens: *Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam*, ſequentem exinde deducit moralitatem: *Toties ex iniqui dentibus Eccleſia prædam tulit, quoties ex erroris morſu animam prædicando eripuit. Quis namque iniquus veriùs dici poteſt, quam diabolus? Cujus molas conterimus, quoties diſſerendo contra ejus inſidias, occulta illius machinamenta monſtramus; ac ſic de ejus dentibus prædam tollimus,*

S. Greg. l. 19. mor. c. 15.

quia

Digitized by Google

quia mentem, quam jam ad peccatum frangendo momorderat, ad ſalutem vitæ convertendo revocamus. Albertus Magnus de fructibus prædicationis diſcurrens, ait: *Verberat ad cordis contritionem præcipuè ſermo divinus. Iſte eſt malleus, quo Iahel perforavit tempus Siſaræ, Iud. 4. Iahel enim aſcenſio Dei interpretatur, & ſignificat eam, quæ altiùs præ ceteris in verbo Dei aſcendit, & diaboli caput perforavit.* Origenes in homilia quadam in hæc verba ſcribit: *Iaculis ſuis ſagittavit inimicum. Iacula ejus verba ejus ſunt, quibus vel diabolum vicit, vel omnes inimicos, & contradicentes ſibi etiam nunc ſuperat, & confringit.*

Alb. Magn. in Luc. 10.

Orig. h. 17. in Num.

10 In ſacris Canticis dicitur: *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladium.* Porrò quinam illi ſint, qui pro myſtici hujus lectuli ſecuritate gladios tenent, Philo Carpatius hiſce verbis exponit: *Lectulum ſive cubiculum Salomonis, Eccleſia comparat filio Dei &c. Gladium habere dicuntur, bellum edocti ac pugnam, hoc eſt lege & divinis præceptis inſtructi (vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & omni gladio ancipiti acutior) non quidem contra homines, ſed adverſus ſpiritus nequitiæ debellandos edocti.* Idem quoque author ulteriùs proſequitur, declarando verba illa: *Omnes tenentes gladium;* ait enim: *Quicunque verbum Dei corde & opere complent, ii ſapientiſſimi, atque fortiſſimi pugnatores, hoſtem ſuum diabolicum, calumniatorem nequiſſimum humanis generis proſternunt. Gladius ſignificat Dei verbum, quo carnis opera, & terrena cupiditates omnes præciduntur.* Et verò quòd verbum Dei armatura defenſiva ſit, variis modis probatur. Etenim Sanctus Bernardinus ait: *Poſtquam divinum verbum peccatorem converterit, & vendicaverit ſibi, tripliciter defenſat eum, ab impugnationibus dæmonis, carnis, mundi.* Adducitque illud Sapientis teſtimonium, dicentis: *Sermo Dei igitur clypeus. In quo clypeo ſecundum Apoſtolum ad Epheſ. 6. extinguuntur omnia tela nequiſſimi hoſtis. Tela enim nequiſſimi diaboli, ſunt omnes modi, quibus nos tentat. Vnde Pſalm. ait: Scuto circumdabit te veritas ejus, ſcilicet verbis ejus; non timebis à timore nocturno, à ſagitta &c. ibi enim exprimuntur ſeptem modi, id eſt, ſeptem tela, quibus dæmones nos impugnant; qui omnes extinguuntur per verbum Dei.* Sanctus Hieronymus in Epitaphio S. Paulæ modum refert, quo ſancta hæc mulier adverſus dæmonis jacula armare ſe ſolebat, variaſque commemorat ſacræ Scripturæ ſententias, quibuſcum omnes à ſe repellebat tentationes. Albertus Magnus exponens textum illum P. Michææ: *Clypeus fortium &c.* ait: *Deſcribit hic terrorem invadentis hoſtis, & dicit tria, ſcilicet terrorem hoſtis, multitudinem, & velocitatem. Clypeus fortium, Babyloniorum ſcilicet, eſt, ignitus. Ignitum vocat, quia propter peltas aureas circumpoſitas, ſole inſuper inſidente, ignem clypeus videtur emittere. 1. Machabæorum 6. Effulſit Sol in clypeos &c. nihilominus tamen fortium clypeus CHRISTI verbum Dei eſt. Oſeæ 8. In gutture tuo ſit tuba. Tuba, hoc eſt, ſonora prædicatio. Iſai. 58. Clama &c. quaſi tuba &c.* Per tubam bellum indicitur, hoſtes terrentur, ipſique milites ad defenſionem animantur.

Cant. 3. 7. Quinam ſint fortiſſimi pugnatores Eccleſiæ. Philo Carp.

S. Bern. t. 2. ſ. 9. a. 3. c. 2.

S. Hieron. in epitaph. S. Paul.

Mich. 2. Alb. Magn.

11 Rupertus Abbas textum illum Prophetæ Nahum: *Clypeus fortium ejus ignitus &c.* in favorem noſtrum hunc in modum exponit: *Horum fortium clypeus verbum eſt Dei; verbum enim Dei, clypeus utique eſt ignitus, quia ſcriptum eſt: Ignitum eloquium tuum vehementer. Itemque ad Salomonem dictum eſt: Omnis ſermo Dei clypeus ignitus eſt. Contra quos ignitus eſt iſte clypeus, niſi contra draconem, & angelos ejus?* Origenes in hac materia ingenioſam adducit ſimilitudinem, inquiés: *Si quis veſtrum aliquando perſpexit, præcantationibus ſopientem nocere venenis, utpote incantationis virtute torpentibus; ita etiam lectionis divinæ virtute, ſi quis intra nos eſt contrariæ poteſtatis ſerpens, ſi quis ad inſidiandum coluber latet, ſi non tædio fatigatus avertas auditum, Scripturæ carminibus, & divini ſermonis aſſiduitate depellitur.* Sanctus Thomas Doctor Angelicus in opuſculo quodam ait: *Verbum Dei, ſcutum animæ fidelis ad protegendum, & jaculum acutum contra inimicum. Multæ fraudes antiqui hoſtis, multæ vanæ immiſſiones ejus contra devotos, ſimplices, & humiles; ſed Chriſtus Dei virtus, & ſapientia, omnibus potentior eſt in cœlo, & in terra, qui uno ſolo verbo poteſt Satanam vincere.* Cœleſtis Magiſter noſter in tribus illis, quos à dæmone ſuſtinuit, inſultibus, ſuo nos exemplo docuit, qualiter tenebrarum Principem per verbum Dei profligare, & confundere debeamus. Gloſſa myſterium exponens quinque lapillorum, quibus David contra Goliath fundam ſuam armavit, ita ſcribit: *David Goliath tribus lapidibus de torrente proſtravit, & Chriſtus diabolum tribus teſtimoniis de lege.* Cornelius Janſenius ſequens nobis tradit documentum, ſcilicet: *Nulla contra diabolum efficaciora arma eſſe, quam Scripturarum meditationem, & verbum Dei, quod eſt gladius ſpiritus, omnes facile reſecans ſuggeſtiones diaboli.*

Rup. Ab. l. 2. in c. 1. Nahum. Verbum Dei eſt clypeus fortium ignitus.

Orig. h. 16. in Joſ.

S. Thomas opuſc. 8. c. 28. num. 5.

Gloſſ. ibid.

Corn. Janſ. c. 15. conc. Euang.

12 In vita Sancti Antonii de Padua refert Surius, quòd dum prædicante hoc ſervo Dei, nobilis quædam matrona compungeretur in corde, ingentemque ſpiritus conciperet fervorem, dæmon, ut hunc Verbi Dei effectum in ipſa impediret, ſpeciem curſoris cujuſdam aſſumpſit, eique filium ejus ab inimicis in ſervitutem abductum, & occiſum eſſe annunciavit. Sanctus autem vir Dei, fraude dæmonis conſpecta, in præſentia totius populi matronam his verbis affabatur: *Ne timeas domina, filius tuus & vivit, & rectè valet, curſor autem iſte diabolus eſt: ad quas voces inſtar fumi curſor evanuit.*

Sur. cap. 19. Vit. S. Ant. de Pad. Notabilis hiſtoria.

DISCVRSVS XIII.

ARGUMENTUM.

De pretioſitate, dulcedine, & efficacia Verbi DEI.

THEMA.

Dominus dabit verbum Euangelizantibus virtute multa. Pſalm. 67. verſ. 12.

1 Accuratè ponderanda eſt illa à Pſalmiſta inſinuata notabilis circumſtantia: *Virtute multa.* Sicut enim manna omnes in ſe babebat ſapores, eodem modo verbum Dei omnia in ſe bona, omnes virtutes, cunctaſque deſiderabiles gratias virtualiter continet. Unde Regius Pſaltes in alio Pſalmo ait: *Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, dulciora ſuper mel & favum.* Id quod Angelicus Doctor ſapientiæ, ſcientiæ, & doctrinæ ſacræ adaptat, adducens illud Sapientis: *Melior eſt ſapientia cunctis opibus pretioſiſſimis, & omne deſiderabile ei non poteſt comparari.* Sanctus Bernardus, qui propter amabiliſſimam eloquentiam ſuam paſſim Doctor mellifluus appellabatur, in hæc verba ſcribit: *Verba Dei ſunt paſcua vitæ, refectio animæ, dulcedinis pocula, dilectorum Chriſti lætificantia corda, chariora diligentibus Chriſtum ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum.* Sanctus Bernardinus textum illum Canticorum citans: *Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt,* ſubjungit: *Scilicet ex ſuavitate dulcoris, quam percepi, ut dilectus locutus eſt. Vnde Pſalm. Factum eſt cor meum ſicut cera liqueſcens, ſcilicet, ex auditione verbi Dei.* Idem Sanctus Bernardinus in principio ejuſdem ſermonis, ſuper illa verba Iſajæ 55. *Quomodo deſcendit imber, & nix de cœlo, &c.* ita ſcribit: *Sicut imber in terram ſuaviter cadit, ſic etiam verbum Dei ſuaviter illabitur menti noſtræ. Etiam aſſimilatur nivi propter ſinceritatem, eo quod nullam habet nigredinem erroris.* Sanctus Gregorius in Homilia quadam ſuper Ezechielem, de ſuavitate divini verbi diſſerens, quoad volumen Prophetæ ad manducandum exhibitum, cujus inter manducandum tantam expertus eſt ſuavitatem, ut diceret: *Et comedi illud, & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce,* ita ſcribit: *Liber qui viſcera replevit, dulcis in ore ſicut mel factus eſt, quia ipſi de omnipotenti Domino ſciunt ſuaviter loqui, qui hunc didicerint in cordis ſuis viſceribus veraciter amare. In ejus quippe ore Scriptura ſacra dulcis eſt, cujus vita viſcera mandatis illius replentur, quia ei ſuavis eſt ad loquendum, cui interius impreſſa ad vivendum fuerit. Nam ſermo dulcedinem non habet, quem vita reproba intra conſcientiam remordet.*

Verbum Dei comparatur melli.

S. Thom.

Prov. 8.

S. Bern. in cœn. Dom. ſer. 10.

S. Bern. t. 2. ſ. 9. a. 1. c. 3. Iſai. 55.

S. Greg. h. 10. in Ezech. l. 1.

2 S. Bol-

Bolland. 1 Febr. vit. S. Brig. Virg. fol. 164. Mirabilis hiſtoria de efficaci dulcedine Verbi Dei.

2 P. Bollandus in vita S. Brigidæ Virginis refert, quod ſequitur: *Cum convenirent in unum locum ſanctus Pater* (de S. Patritio loquitur) *& S. Brigida cum ſuis, Beatus Pontifex Patritius per tres dies, & noctes non ceſſavit prædicare verbum Dei populo, & nec ſol occidit eis, ſed omnes putabant eſſe unam horam.* Cumque forinſecus perturbarentur, dixit illis S. Pontifex: *Per quadraginta dies, & noctes ita fuiſſemus, niſi aliquis indicaſſet nobis, & nullam laſſitudinem, vel eſuriem ſenſiſſemus.*

Cant. 8. 13.

In ſacris Canticis dicitur: *Quæ habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuam.* Quem textum S. Ambroſius pertractans, de anima ita ſcribit:

S. Ambr. lib. de bono mort. c. 5.

Ingreditur in hortos, & inveniens illic ſponſum ſedentem, & diſputantem cum amicis, ait: Qui ſedes in hortis, vocem tuam inſinua mihi. At verò, cur non potiùs in amœno & fructifero delicioſoque horto conſtituta poma vel flores ſibi dari petiit, ſed tantùm dixit: *Fac me audire vocem tuam?* Reſponſio eſt evidens: *Quàm enim dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo!*

B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſt. agon. c. 25.

B. Laurentius Juſtinianus de duobus diſcipulis in Emaus abeuntibus, & dicentibus: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via?* ita ſcribit: *Inſueta tunc cordis percepere gaudia: quando enim amore dulci æterni Patris ſecum loquebatur Verbum, nonnulli cœleſtis nectaris rivi profluebant, per quos eorum animi ineffabiliter jucundabantur.*

Jer. 15. 16.

Jeremias, qui ad annunciandum populo Iſrael verbum ſuum electus fuit, inquit: *Inventi ſunt ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium, & in lætitiam cordis mei.*

Recenſentur multi ſalutares effectus Verbi Dei.

3 Virtuoſus quidam noſtri ſæculi orator de eloquentiæ ſacræ efficacia hunc in modum diſcurrit: Conducit ſacra hæc facundia domandis animis, expugnandis affectibus, voluntati inclinandæ, emolliendis cordibus, corrigendis ſenſibus, appetitibus frænandis, ſedandis paſſionibus, provocandis ſuſpiriis & lacrymis, odio & furori adverſum propria peccata commovendo, vitæ malæ emendandæ, reprimendis cupiditatibus, zelo ardenti in tepidis excitando, duritiei obſtinatorum confringendæ, pœnitentiæ perſuadendæ diſſolutis, humilitati ambitioſis, avaris liberalitati, continentiæ laſcivis, iracundis manſuetudini, ſenſualibus denique propriæ carnis caſtigationi. Deſtruit Verbum Dei vires inimici tartarei, detegit technas illius, vigorem ſubminiſtrat, & modum edocet eidem reſiſtendi. Faſtus, & pompæ mundanæ diſſipat idola, hæreſium errores diſperdit, convincit, confutat, virtutes nutrit, ac demum uno verbo omnium bonorum unicum eſt centrum.

Pſ. 11. 7. Verbum Dei comparatur argento, auro, & lapidi pretioſo.

4 *Dominus dabit verbum Evangelizantibus virtute multa.* Enimverò verbum Dei à Pſalmiſta argento comparatum fuit, dum ait: *Eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum.* At verò quibusnam in analogiis ſimilitudo hæc conſiſtit? Num fortè in eo, quòd argentum metallum ſit pretioſum, quod æruginem, veluti ferrum, minimè contrahit, neque ut alia inferioris ſortis mineralia conſumitur? Reſpondeo, tametſi hæc non incongruè Verbo Dei adaptari poſſint, nihilominùs, ni fallor, Pſalmiſta regius, ſeu potiùs Spiritus Sanctus, per hanc ſimilitudinem præcipuum quendam Verbi Dei effectum exprimere voluit, videlicet quòd auſcultatores illius inducat ad continentiam; ſunt enim *eloquia caſta*, ad inſtar argenti, quod ſemper eſt candidum. Cæterùm verò, ut alibi tetigimus, non ſufficit Pſalmiſtæ, quòd Verbum Dei argento comparaverit, niſi etiam idem auro, quod metallum eſt pretioſiſſimum, ſimile eſſe diceret: *Deſiderabilia ſuper aurum*; imò inſuper addit: *Et ſuper lapidem pretioſum multum*; quia ſicut gemma aliqua, quantumvis modica, pluris valere poteſt, quam mons aliquis argenteus, vel ingens auri cumulus, ita pariter unicum Dei Verbum tanti eſt valoris & pretii, ut ipſimet regni cœlorum, ut ita dicam, præponderet. Enimverò quot ſunt, qui paradiſum indubiè lucrati fuiſſent, ſi Verbum Dei, à miniſtro evangelico auſcultatum, ad intima cordium ipſorum penetralia pertingere potuiſſet? In vita Sancti Philippi Nerii ſcribitur, quòd die quadam vocato ad ſe pœnitenti cuidam ſuo, coram ſe genuflexo, cui Franciſcus Zazara nomen erat, qui adoleſcens exiſtens, ut ditior fieret, ac ſibi famam in Urbe conciliaret, jurium civilium ſtudiis operam dabat, in iiſque ſe perficere ſatagebat, ut in curia Romana magnus evaderet, abblandiri vir Dei cœperit, dicendo: O te beatum! nunc ſtudiis incumbis, mox doctoratus lauream conſequeris; hinc factus Jureconſultus vim argenti maximam comparabis, familiam opibus, ac ſplendore amplificabis, ac tandem quis deneget, te ad maximos dignitatum gradus evolaturum? O te certè beatum! tunc magnus factus, me puſillum aſpicere dedignaberis. Exiſtimabat juvenis, hæc ſeriò à ſancto viro proferri, cum ille protinùs ſibi ipſum pectori admovens, ſic ejus auribus inſuſurrat: Et quid tandem? Altè vox hæc juvenis animo hæſit, ut domum reverſus, id unum ſecum repeteret: Ego ſtudeo, ut in mundo promovear, & quid tandem? Quæ cum defixa cogitatione perpendiſſet, nec à mente ſua verba illa deponere poſſet, ſtatuit deinceps cœleſtibus duntaxat divitiis, honoribusque comparandis incumbere; ac demum Philippo mortuo, noſtram Oratorii congregationem ingreſſus eſt, in qua maximæ integritatis ſacerdos, probis, magniſque viris apprimè charus, & de Congregatione optimè meritus vixit. Qui cum ſibi injunctam beati Patris inter ſanctos referendi cauſam ſummo labore ac ſtudio executus eſſet, atque à ſacra Rituum Congregatione approbatum de illo Officium ad libitum recitandum obtinuiſſet, tandem ab optimo parente ſuo, ut piè credi poteſt, ad meliorem vitam evocatus fuit.

Vit. S. Philip. Ner. l. 2. c. 15. num. 14. Hiſtoria valdè notabilis.

Unicum Dei Verbum ſufficit ad procurandam animæ ſalutem, quod probatur ſingulari exemplo.

5 Obſervandum porrò eſt, Pſalmiſtam non dicere: *Dominus dabit verba*, ſed *dabit verbum* in numero ſingulari, quia unicum duntaxat verbum, ad procurandam animæ alicujus ſalutem æternam, abundè ſufficit. Qua de re referam aliquid, quod ante annos aliquor mihimetipſi accidit. Cum enim die quadam curialem quendam infirmum viſerem, hic digredi cœpit ad extollendum laudibus præclarum illud noſtrum inſtitutum, à Sancto Philippo fundatum, quoad quatuor ſermones, qui quotidie ſucceſſivè in hac noſtra Eccleſia à quolibet dicente per mediam horam habentur. Ac proinde ut fructus, qui in eorundem auſcultatores redundant, tantò evidentiores efficeret, mihi narrare cœpit, ſibi probè notum fuiſſe Religioſum quendam Franciſcanum Reformatum, qui magno cum ſpiritu in Religione ſua vivens, præcipuis Ordinis ſuis muneribus perfunctus fuerat. Hic autem converſionis ſuæ ſeriem prædicto curiali hunc in modum enarravit. Cum eſſem in alma Urbe Notarius, mihique pro ſtipulando inſtrumento quodam eundum eſſet, ſolis ardores ingentes (quia æſtas erat) fugere volens, per Eccleſiam S. Mariæ de Vallicella eo tempore, quo prædicti ſermones habebantur, tranſiens, curioſitate ductus auſcultare volui, quid Pater ille, qui pro tempore ſermocinabatur, in medium adduceret. Audivi igitur illum de pœnarum infernalium æternitate diſſerentem, ac tandem hac æternitate cum voluptatum carnalium brevitate comparata, ſæpiùs exclamantem: *O æternum quod nunquam habiturum eſt finem!* Quæ verba cordi & memoriæ meæ adeò tenaciter remanſerunt impreſſa, ut quotieſcunque de laſciva ſocietate, cui innexus eram, cogitabam, ſemper cordi meo inſonari hæc verba viderentur: *O æternum!* ſive ſcriberem, ſive animi cauſa per prata obambularem, ſive manducarem, ſive quicquam aliud facerem, ſemper hæ voces mihi obverſabantur: *O æternum!* illæque ſufficiebant, ut ſuſpectæ cum laſciva illa fœmina converſationi nuntium remitterem, factaque generali confeſſione, mundum pedibus meis ſubſternerem, vitamque pœnitentem, & religioſam amplecterer. Non dubito, quin ſi aliquis inenarrabilem illorum videre poſſet numerum, qui licèt uno pede infernum ingreſſi fuiſſent, per ſeriam tamen illius conſiderationem de facto paradiſi ſe poſſeſſores effecerunt, is utique dicturus eſſet, hanc inferni conſiderationem medium eſſe ad operandum ſalutem noſtram omnium potentiſſimum, & efficaciſſimum. Et tamen incarnata Sapientia, quæ per os Abrahæ primi credentium patris locuta fuit, ſtudium divini Verbi ſui huic conſiderationi longè antepoſuit. Cum enim dives Epulo Abrahamum precaretur, ut mitteret Lazarum ad fratres ſuos, qui illis tormentorum infernalium atrocitatem annunciaret (*ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in locum tormentorum*) is eidem reſpondit: *Habent Moyſen, & Prophetas, audiant illos.*

Conſideratio pœnarum infernalium, ſi ſeria ſit, plurimos poſſeſſores cœli efficiet.

Luc. 16.

Cum-

Digitized by Google

Cumque Epulo replicaret: *Non Pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent*; reſpondit illi Abraham: *Si Moyſen & prophetas non audiunt; neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent*. Quo loquendi modo Verbum incarnatum (quod *dat verbum euangelizantibus virtute multa*) nobis inſinuare voluit, quantum efficacia divini verbi omnia miracula, apparitiones prodigioſas, & quidlibet portentoſum ſuperexcedat. Idipſum Sanctus Petrus in epiſtola ſecunda dicere voluit, dum ait: *Habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui benefacitis attendentes, quaſi lucerna lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris: hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia Scriptura propria interpretatione non fit*. Porrò idem & nos de miniſtris euangelicis dicere poſſumus, utpotè qui non loquuntur, niſi per os Spiritus Sancti, dicente ipſomet Chriſto: *Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis*. Ac proinde David inquit: *Dominus dabit verbum euangelizantibus. Nota ſententiam hanc incredule*, inquit Cajetanus, *qui dicis: Si viderem reſuſcitatum unum mortuum, facerem, dicerem. Ecce Abrahæ ſententia contra te eſt: Quod ſi Moyſen & Prophetas non audis, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credes*. Sanctus Bernardus in ſermone *de multiplici utilitate audiendi verbi DEI*, ita ſcribit: *Licèt mortuus in peccato, ſi audieris vocem filii Dei, vives; ſermo enim quem loquitur, ſpiritus & vita eſt*.

2. Petr. 1. 19.

Matt. 10. 20.

Cajetan. in Luc.

S. Bernard.

Applicatur ad propoſitũ prophetia aridorum oſſium revivificatorum. Ezech. 37. 3.

6 Deus olim Ezechielem Prophetam ad agrum quendam remiſit, calvariis, nudiſque mortuorum oſſibus plenum; qui cum in eodem loco hinc inde circumſpexiſſet, à Deo in hæc verba interrogatus fuit: *Fili hominis, putaſne vivent oſſa iſta?* Cui Propheta reſpondit: *Domine Deus, tu noſti*. Præcepit igitur illi Deus, dicens: *Vaticinare de oſſibus iſtis iſtis, & dices eis: Oſſa arida, audite Verbum Domini*. At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd increata Sapientia Ezechielem huic tam ingenti oſſium mortuorum multitudini, quæ nec aures, nec animam, nec intellectum habebant, prædicare juſſerit, dicendo: *Oſſa arida, audite Verbum Domini?* Quo fine jubebatur divinum ipſius Verbum prædicare in vanum? *Hæc dicit Dominus oſſibus his* (verba ſunt Prophetæ proſequentis relationem ejus, quod operatus eſt Deus) *Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis, & dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſcietis quia ego Dominus*. Enimverò contingit nonnunquam, quòd peccator aliquis habituatus, in cujus oſſibus hoc vel illud vitium firmiter radicatum ſit, cujus cor aridum ſit inſtar ſilicis; continget inquam, quòd ſi talis prædicationi cujuſdam Ezechielis, v. g. vel alterius apoſtolici prædicatoris præſens aſſiſtat, ſub eaque compunctus in corde ſuo convertatur, ſuamque priſtinam duritiam deteſtans ad vitam gratiæ redeat; de hoc tunc verè dici poterit: *Ecce creſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vobis cutem, & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, & ſcietis quia ego Dominus*. Et verè vix prædicare cœperat, cum ecce Propheta dicit: *Factus eſt ſonitus, prophetante me, & ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam. Steterunt ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis*. Ecce tibi, quæ Verbum Dei patrat miracula; nimirùm defunctorum oſſa revivificat, & revireſcere facit, atque ex frigidis cineribus integros armat exercitus.

Joan. 5. 25. Vox Verbi Dei reſuſcitat animas, in peccato mortuas. S. Aug. tr. 19. in Joan.

7 Salvator noſter apud S. Joannem cap. 5. ait: *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint, vivent*. Quibus verbis, ut Sanctus Auguſtinus opinatur, non loquitur de hora noviſſima judicii finalis, *quando* ſcilicet *in juſſu & voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi*. Hoc enim tempus etiamnùm tanquam futurum expectatur, hìc verò dicitur: *Venit hora, & nunc eſt*, ſcilicet in præſenti; adeoque de ſpirituali animarum in peccato mortuarum, & ad vitam gratiæ in virtute vocis & Verbi Dei redeuntium reſurrectione illic ſermo eſt. M. Marulus quandam magni ponderis habet conſiderationem; ait enim: *Quantum expediat mortalibus, cum ſuperſunt illis boni prædicatores, quantumve obſit, cum deſunt, Ninive ſervata, Sodoma, & Gomorrha everſa docent*. Erat porrò Ninive omnium ſcelerum, & impietatum centrum; & tamen ad vocem Jonæ prædicantis facta eſt quædam Jeroſolyma ſancta. *Illa enim Iona Prophetante pœnitentiam egit, hæ abſque Doctore in omne ſcelus præcipites jere, Deoque ulciſcente, ad internecionem redactæ ſunt*.

M. Marul. l. 1. c. 4.

Boll. 8. Febr. fol. 219. Inſigne exemplum.

8 Apud P. Bollandum de magno Dei ſervo Venerab. P. Hieronymo Emiliano, Clericorum de Somaſco fundatore, ita ſcribitur: *Cum numeris omnibus abſolutam hominis converſionem, & ſui ipſius cognitione, & commiſſorum deteſtatione contineri didiciſſet, harum ille rudis rerum, & ignarus, divini verbi præconibus, de ſuperiori loco in Eccleſiis ſacris diebus ad populum diſſerentibus, aures dabat quam aſſiduè attentiſſimas, quo facilius animus, ſalutaribus eorum monitis informatus, in reconditam & difficilem ſui cognitionem deveniret, & præteritorum ſcelerum dolorem conciperet ſalutarem. Quo audiendi ſtudio, conteſtatam à D. Paulo veritatem illam ſæpius eſt reipſa expertus: Vivus eſt ſermo DEI, & efficax, & omni gladio ancipiti penetrabilior &c. Eo cœleſti gladio admodum ſalubriter transverberatus, altis præcordiis conceptum ſalutaris vulneris dolorem, modò ex oculis uberi fletu, modò ex pectoris crebris ſingultibus ac ſuſpiriis erumpentibus indicabat*. Regius Pſalmiſta in Pſalm. 28. in laudem divinæ vocis ita canit: *Vox Domini præparantis cervos*. Ubi per cervos peccatores intelligi poſſunt, quia inter omnia alia animalia cervæ fœtus ſuos maximo cum dolore parturiunt. Unde Sanctus Propheta Job quærit: *Nunquid parturientes cervas obſervaſti? Incurvantur ad fœtum, & parturiunt, & rugitus emittunt*. Cauſam autem hujus difficilis partus Anatomiſtæ aſſignant, dicendo, quòd fœtus cervarum intra viſcera materna in multis reticulis, & membranis intricentur, & ideo ab illis in partu difficulter ſe extricare poſſunt. Quòd ſi tamen contingat, quòd in actu fœtus in lucem enitendi, fulgura, & tonitrua promicare incipiant, cervæ tremore & formidine perculſæ, retia illa, in quibus fœtus latet, rumpunt; hacque ratione cum facilitate, licèt ingenti cum dolore, parturiunt. Ad hunc igitur naturalem cervarum inſtinctum alludere volens, inquit: *Vox Domini præparantis cervos*. Ubi Sanctus Hieronymus ex Hebræo legit: *Vox Domini parere faciet præ metu cervas*. Horror enim, quo peccatores ex comminatis à Prædicatoribus apoſtolicis Verbi Dei divinæ juſtitiæ ſuppliciis percelluntur, efficit, ut peccatorum tenebras deſerere, & ad lucem gratiæ prodire, bonaque propoſita executioni mandare firmiter & efficaciter ſtatuant.

Pſ. 28. 9. Peccatorum converſio aſſimilatur cervæ parturienti. Job 39.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Efficacia verbi Dei ſpecialiter in converſione mundi relucet, in qua variæ conſiderantur circumſtantiæ.

THEMA.

Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis. Pſ. 67. v. 34.

1 Regius Propheta David totius mundi converſionem, per viam prædicationis euangelicæ inſtituendam, in ſpiritu prophetico prævidens, in Pſalm. 67. ita canit: *Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis*. Advertendum verò eſt, eundem Prophetam regium priùs omnia circumſpexiſſe totius terræ regna ſub idololatria ingemiſcentia, eaque hortatum fuiſſe ad exſolvendas communi Creatori debitas laudes, dicendo: *Regna terræ cantate Deo, pſallite Domino, pſallite Deo*. Quodnam verò harum laudum dicendarum eſt motivum? Profectò myſteriis plurimùm refertum; pro motivo enim adducit hæc verba: *Qui aſcendit ſuper cælum cæli, ad Orientem*. Quibus verbis CHRISTI ad cœlos aſcenſionem prædicit, ſimul etiam prævidens commiſſionem, quam ſuis daturus erat Apoſtolis, per univerſum mundum euangelii annunciandi cauſa diſpergendis, quæ hiſce verbis continebatur: *Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium. Poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum, illi autem profecti prædicaverunt ubique*. Meritò igitur David inquit:

Chriſtus Apoſtolis ſuis ad converſionem mundi mittendis, dedit vocem virtutis ſuæ.

Marc. ult. 15.

Dabit

Dabit voci ſuæ vocem virtutis, quia divino verbo ſuo per Apoſtolos ſuos divulgando, virtutem immenſam, & ſuperhumanam impreſſit: Unde ſubditur: *Magnificentia ejus & virtus ejus in nubibus*. Ubi S. Bonaventura ait: *Prædicatores nubes ſunt, quia tonant minis, coruſcant miraculis, pluunt doctrinis*: Et ideò in biſce nubibus magnificentia Altiſſimi mirum in modum eluxit: Siquidem totius mundi converſio Verbo Dei, ab idiotis, pauperibus, & vilibus piſcatoribus annunciato (ab incarnati tamen Verbi ad dexteram Patris reſidentis aſſiſtentia corroborato) attribui debet. Unde S. Auguſtinus ait: *Quanquam etiam, etſi de Chriſto & Eccleſia teſtimonia nulla præcederent, quem non movere deberet, ut crederet, repente illuxiſſe divinam humano generi claritatem, quando videmus relictis Diis falſis, & eorum confractis uſquequaque ſimulachris, templis ſubverſis, ſive in uſus alios commutatis, atque ab humana & veternoſiſſima conſuetudine tot vanis retibus extirpatis, unum verum Deum ab omnibus invocari? Et hoc eſſe factum per unum hominem ab hominibus illuſum, comprehenſum, vinctum, flagellatum, expolliatum, exprobratum, crucifixum, occiſum?* Idque Salvator noſter priusquam crucifigeretur, his verbis prædixerat: *Et ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum.* Subdit verò ſupra citatus Auguſtinus: *Diſcipulos ejus idiotas, & imperitos, & piſcatores, & publicanos, per quos ejus Magiſterium commendaretur, elegit. Annunciantes ejus reſurrectionem, aſcenſionem, quam ſe vidiſſe dixerunt, & impleti Spiritu Sancto, hoc Evangelium linguis omnibus, quas non didicerant, ſonuerunt.* Profectò hac de re aliud dici nequit, præterquàm quòd *dederit voci ſuæ vocem virtutis*. Quam virtutem in diſcipulos ſuos poſtmodùm efficaciter tranſmiſit, & ideò *magnificentia ejus, & virtus in nubibus. Sic in iſtam Religionem mutatus eſt mundus*, inquit S. Auguſtinus, *ſic ad hoc Evangelium corda converſa mortalium, marium atque fœminarum, parvulorum atque magnorum, ſapientium atque inſipientium, potentium & infirmorum.*

S. Bonavent. in Pſ. 17.

S. Aug. c. 4. de fide rerum inviſibil. Lunico c. 7.

Joan 12. 32. S. Aug. ib.

2 Quemnam Joſue, qui Chriſti Jeſu Salvatoris noſtri typus erat, ſervavit modum, ut Jericho civitatem, per quam mundus ſymbolicè figuratur, expugnaret? Nullo alio uſus eſt medio, quàm ſolo tubarum ſono, qui vocum Apoſtolicarum ſonum ſignificabat, de quibus Pſal. ait: *In omnem terram exivit ſonus eorum &c.* Ac proinde S. Auguſtinus in ſermone quodam hanc hiſtoriam prædicationi diffusè accommodat, utpotè quæ profligata idololatria, totū Univerſum ad ſanctam fidem noſtram convertit; ita namque ſcribit: *Non taceant Sacerdotes in Eccleſia, ſed audiant Dominum dicentem: Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam &c.* Dionyſius Carthuſianus ſimiliter prædictam hiſtoriam huic noſtro propoſito adaptat, dum per civitatem Jericho mundum intelligit; ita enim ſcribit: *Victa eſt, & deleta civitas illa, id eſt mundus per evangelicæ legis prædicationes tubales, per ſermocinationem altiſonam Chriſti, diſcipulorumque ejus.* Idem quoque id, quod Deus Joſue dixit, nec non illud, quod ab æterno Patre filio ſuo dictum fuerat, in hæc verba combinat, & inter ſe comparat: *Dixit Dominus ad Ieſue: Ecce dedi in manus tuas Iericho, & Regem ejus, omnesque viros fortes: Sic Pater Chriſto promiſit principatum mundi, ejectionem Diaboli, & converſionem multorum magnatum: Poſtula, inquit, à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Præcepit Chriſtus ſeptem ſacerdotibus ſumere tubas, id eſt, univerſis prædicatoribus evangelicæ legis aſſumere totam ſacram Scripturam; ſeptenario quippe univerſitas deſignatur. Illis Chriſtus præcepit, frequentar, & ordinatè circuire loca gentilium, imo & Iudæorum incredulorum, deinde prædicare eiſdem, & prædicando eis, devincere, vitiorumque regnum, & aciem in ipſis deſtruere, ſicque ad ipſos victoriosè intrare.*

Joſ. 6. 20. Hiſtoria everſionis Jericho applicatur prædicationi Verbi Dei.

S. Aug. ſ. 160. de temp.

Dion. Cart.

3 Omnibus nota eſt inſignis illa Samſonis generoſitas, qui per maxillam aſini integrum incircumciſorum exercitum proſtravit. Quod facinus Sanctus Gregorius in favorem noſtrum allegoricè exponens, inquit: *Samſon maxillam aſini tenuit, & hoſtes interemit, quia Redemptor noſter ſimplicitatem atque patientiam prædicantium ſuæ manu virtutis tenens, vitiis ſuis carnales interfecit, & maxilla in terram projecta, poſtmodum aquas fudit, quia data morti Prædicatorum corpora, magna populis monſtravere miracula.* Quis verò eſt, qui per aquam, ſapientiam quoque ſacram denotari ignoret, prout ex tot doctorum ſerie clarè probari poteſt, qui gentiles, hebræos, hæreticos, & peccatores obſtinatiſſimos tam voce, quàm calamo, omnibus retro ſæculis converterunt? Verbum Dei enim eundem in mundo producere ſolet effectum, quem ignis in agro urticis, ſpinis, & tribulis pleno edere conſuevit, qui omnia prædicta conſumit, & in cineres redigit: *Nunquid non verba mea quaſi ignis ardens, & malleus conterens petras?* inquit Deus apud Jeremiam. Unde Hugo Card. ait: *Verba Dei ſunt ignis, quia conſumunt rubiginem peccatorum, & calefaciunt ad amorem Dei, & illuminant ad cognoſcendos articulos fidei. Sunt & malleus, quia duritiam cordis frangunt, & emolliunt ad compunctionem. Lapis igne calefactus citò frangitur malleo, ſic cor hominis, quando eſt calore verbi Dei calefactum, citò liqueſcit in devotionem. Intus eſt cor peccatoris, ſuper quem debet prædicator operari, & formare vas in honorem in domo Dei. Eccl. 28. Faber ferrarius ſedet &c.*

Strages quā edidit Samſon in maxilla aſini, deſignabat virtutem Verbi Dei. Judic. 15. S. Greg. l. 23. mor. c. 6. Eccl. 14. 1.

Jer. 23. Hug. Card. in 1. Reg. 13.

4 Conſiderate, obſecro, & memoria recolite, qualis mundus fuerit, priusquàm Verbum Dei in eo annunciaretur. Verè tunc dici poterat: *Deus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum: omnes declinaverunt*: Univerſi etenim populi Dæmonia adorabant, atque in vitiis, ſuperſtitionibus, & magiis callum ſibi acquiſierant. Quamprimùm verò Verbum Dei vix etiamnum non ſolùm incarnatum, verùm etiam populis prædicatum apparuit, tunc quoque ſimul *apparuit gratia omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè vivamus*. S. Bernardus certamen Davidis cum Goliath conſiderans, in hunc modum diſcurrit: *Arbitror, non incongruè quinque lapidibus iſtis quinquepartitum verbum intelligi, ſcilicet, comminationis, promiſſionis, dilectionis, imitationis & orationis. Horum quippe verborum latè patens copia in divinarum reperitur ſerie Scripturarum, & fortè ipſa ſunt quinque verba, quorum meminit Paulus, malens quinque verba loqui in ſenſu, quam decem millia in lingua &c. Iam verò collectos iſtos lapides contra ſuperbiæ ſpiritus dimicaturus David in vaſe memoriæ ſuæ reponat, conſiderans, quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, & quam multa nobis ſanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis ubique commendet inſtantiam.* Per quinque hoſce myſticos lapides Apoſtoli falſa idolorum numina, ſtatuasque profanas, quas adorabat mundus, demoliti ſunt, magnumque infernalis Goliath faſtum, & arrogantiam ſuppreſſerunt.

Pſ. 52. 1. Quinque lapides Davidis applicantur Verbo Dei.

S. Bern. ſer. in Dom. 4. poſt Pent.

5 Canibus proprium eſt prodere latrones, & lupos manifeſtare, quando gregem adoriri moliuntur. Per canes autem denotantur prædicatores, dicente Gloſſa: *Canes vocantur prædicatores, quia Dei domum, & ejus ſubſtantiam, & oves ſpirituales à furibus, & infernalibus ſpiritibus, & hæreticis defendunt.* Eadem Gloſſa ſuper cap. 3. lib. 2. Eſdræ ſcribens, aliam quandam adducit moralitatem circa piſcinam, cujus ibi fit mentio; ait enim: *Deficientibus, vel ablatis ab hoſte aquis, facilè capitur civitas. Sic ſi hoſtis antiquus fontem nobis abſtulerit Verbi Dei, continuò arcem mentis rumpit, & invadit.* Bellovacenſis inter alios divini verbi effectus, hunc quoque enumerat: *Obſtat, & vincit tentationes diaboli. Unde Matth. 4. Scuto triangulo ſacræ Scripturæ repulit Dominus tres tentationes.* Redemptor quidem noſter gloriatus fuerat, dicens: *Nunc princeps mundi hujus ejicietur foras*; nec tamen diabolus à falſorum Numinum ſtatuis marmoreis, atque metallinis pulſus fuiſſe legitur, donec tuba Evangelica per omnes mundi partes reſonaret; tunc enim & non ante *dedit voci ſuæ vocem virtutis*. Manifeſta eſt omnibus glorioſa illa populi Iſraelitici adverſus Arad Chananæorum Regem poſt habitam ſtragem obtenta victoria; qua de re Rupertum Abbatem audiamus, myſticè in hæc verba ſcribentem: *Paſſo CHRISTO, & glorificato, & ſpiritu dato, quod per petram percuſſam, & aquas exinde fluentes ſignificatum eſt. Poſtquam vetuit Edom, id eſt, terrenus, vel ſanguinolentus Iudaicus populus tranſire Iſrael per terram ſuam, prohibuitque Chriſti Apoſtolos novam in Synagogis ſuis prædicare gratiam, audivit*

Prædicatores comparantur canibus. Gloſſ. in c. 6. Tob. 4.

Gloſſ. 2. Eſd. c. 3.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 1. diſt. 10. Joan. 12. 31.

Applicatur illa victoria quam reportarunt Iſraelitæ de Rege Chananæorū Arad. R. 19. lib. 1. 2. in Num. c. 10.

Cha-

Digitized by Google

Chananeus Rex Arad, id eſt, perſenſit Princeps, vel poſſeſſor mundi hujus diabolus, qui per Chananeum Regem Arad myſtice intelligitur; Chananeus namque poſſidens, Arad deſcendens interpretatur. Deſcendens autem, & deorſum fluens eſt diabolus, poſſidens, id eſt, princeps mundi hujus. Audivit, inquam, & ignorare non potuit evangelicæ prædicationis gratiam per exploratorum viam, id eſt, per Apoſtolorum inſtantiam, cum poſſideret ille gentes fortis armatus, & in atrio ſuo pace longæva ſecurus regnaret, non legitimus Rex, ſed raptor imperiis tyrannus. Cum igitur audiſſet ſalutem proficiſci ad gentes, pugnavit contra illum ſpiritualem Iſrael, & victor exiſtens, duxit ex eo prædam. Pugnavit itaque Regum & Imperatorum legionibus, & armis, perſecutiones excitavit, edicta propoſuit, ſcindenſque corpora, quorum animas contingere nequivit, quaſi prædam duxit. Porrò modum, quem Chriſtianiſmus ad profligandam tartarei Regis tyrannidem ſervavit, idem Venerab. Abbas demonſtrat, dum diſcurſum ſuum in hæc verba proſequitur: *Sic planè noſtri Prædicatores pedibus ſpecioſis pacem nobis portantes, non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti quærere propoſuerunt: & idcirco deſiderium illorum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris ejus, ut vincerent Chananæum, ut de antiquis ſedibus malignum poſſeſſorem ejicerent diabolum, principem mundi hujus, rectorem tenebrarum.*

Applicatur ſimiliter illis victoria Gedeonis de Madianitis. Jud. 7.

6 Hæc eadem per Prædicatores Verbi Dei, non ſolùm de univerſo mundo, ſed & de poteſtatibus infernalibus reportanda victoria, multis ſæculis prius per aliam quandam valdè celebrem hiſtoriam pariter delineata fuit. Quonam enim modo Gedeonem juſſu Dei uſum fuiſſe putas, ut Madianitas debellaret? Nimirùm *Diviſit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque vacuas, ac lampades in medio lagenarum.* Cujus rei myſterium Rupertus Abbas lib. 2. ad cap. 11. libri Judicum in favorem noſtrum diffusè exponit, dicens: *CHRISTO duce ad bella prodeunt, qui hoc quod ore annunciant, opere oſtendunt, qui fluenta doctrinæ ſpiritualiter hauriunt. Itum eſt ad prælium cum tubis, cum lampadibus, cum lagenis; atque iſte fuit ordo præliandi. Cecinerunt tubis, intra lagenas autem miſſæ ſunt lampades, confractis verò lagenis, lampades oſtenſæ ſunt, quarum coruſcante luce, hoſtes territi, in fugam vertuntur. Deſignatur ergo in tubis clamor prædicationis, in lampadibus claritas miraculorum, in lagenis fragilitas corporum. Tales quippe dux noſter ſecum ad bella prædicationis duxit, quod deſpecta ſalute corporum, hoſtes ſuos moriendo proſternerent. Conſonuerunt tubis dum prædicant.* Addit inſuper ingenioſam quandam obſervationem, inquiens: *Intuendum eſt etiam hoc, quod illic ſcriptum eſt, quia in dextera tubas, in ſiniſtra autem lagenas tenuerunt; pro dextero enim habere dicimus, quicquid pro magno penſamus; pro ſiniſtro verò, quod pro nihilo ducimus. Bene ergo hic ſcriptum eſt, quod in dextera tubas, in ſiniſtra lagenas tenuerunt, quia Chriſti martyres pro magno habent prædicationis gratiam &c.*

Rup. Ab. l. 2. in Jud. c. 11.

Diſſeritur de ſtupenda efficacia linguæ S. Pauli, & aliorum Apoſtolorum. Chryſ. h. 2. de Laud. Pauli.

7 *Dedit voci ſuæ vocem virtutis.* S. M. Eccleſia in oratione quadam, quæ in laudem Sancti Pauli legitur, totius mundi converſionem linguæ ejus attribuit, dum ait: *Deus qui univerſum mundum Beati Pauli Apoſtoli prædicatione docuiſti.* De hac autem lingua D. Chryſoſtomus ita ſcribit: *Quomodo non admirabile hoc videtur, cum ex tenera lingua ſermo proſiliens mortem fugat, peccata diſſolvit, tenebras cæcitatis illuminat, & mutatione mirifica convertit in cœlum?* Quis non admiretur ſtupenda, quæ Verbum Dei in vilibus idiotis, pauperibus, contemptibilibus, & ubique perſecutionibus infeſtatis piſcatoribus, patravit prodigia? Etenim adeò pauperes, & contemptibiles ſuo tempore erant, ut Paulus omnium nomine dicat: *Facti ſumus omnium peripſema.* Erant inſuper ſolùm numero duodecim, qui numerus pro tam ampla totius mundi vaſtitate modicus nimiùm & inſufficiens videri poterat. Nulla quoque præfulgebant dignitate, ob quam à Principibus, Regibus, & Monarchis in veneratione haberentur. Nulla eis inerat nobilitas, vel literatura, multò minùs divitias, vel dominia poſſidebant. Nullum in Academiis, & Cathedris ſapientiæ, & ſcientiæ ſuæ ſpecimen ediderant, ut olim Socratem, Platonem, & Ariſtotelem, aliosque eruditiſſimos Philoſophos feciſſe conſtat: & tamen prædicatio ipſorum tantam habuit penès auditores efficaciam, ut ad adorationem cujuſdam in crucem acti hominis, quoslibet ſapientiſſimos, maximèque ſcientificos illius ſæculi convicerint, & ad fidem compararint. Ac proinde non immeritò exclamat Divus Chryſoſtomus: *O rem novam, atque inauditam in natura! Iudæorum innumera millia Romani tunc vicerunt, utque ceperunt, & à duodecim viris nudis atque inermibus ſuperati ſunt, quæ oratio exponere poterit tanti miraculi magnitudinem?* Quinquies mille, & ampliùs anni effluxerant, à quibus genus humanum nullam habuerat veri Dei, maximè verò myſterii ſanctiſſimæ Trinitatis notitiam, major pars hominum idololatrabat; eoque tempore, quo filius Dei in terram deſcendit, omnes genua ſua coram dæmonibus curvabant, ſola excepta Judæa, quæ tamen etiam, velut inculta ſylva, meris vitiorum loliis & tribulis plena erat, adeò ut S. Joannes meritò dicat: *In propria venit, & ſui eum non receperunt.* Quonam igitur modo fieri potuit, quòd pauperes & viles piſcatores tam vaſtum mundi ſpatium, à tot ſceleribus & impietatibus, ſacrilegiis, ſuperſtitionibus, & idololatriis ad veram Chriſti fidem perducere potuerint? Reſpondeo, modus hic quo increata Sapientia, & infallibilis Dei providentia univerſum genus humanum ad veri Dei & Euangelii notitiam perduxit, alius non fuit, quàm opus euangelicæ prædicationis. At verò *dedit voci ſuæ vocem virtutis:* Etenim doctrina quam pauperes piſcatores hi inſinuarunt, difficillima captu erat, maximè intellectibus eo tempore adeò obtenebratis; nec minùs difficile erat, ut illorum doctrina ſenſualitati totaliter contraria à voluntatibus adeò depravatis, peſſimèque diſpoſitis ſuſciperetur. Annunciabant viri illi laceri, nudipedes, aſpectuque deformes, hactenùs nunquam auditam corporum noſtrorum reſurrectionem, quæ in Areopago cum riſu & cachinnis excepta fuit (*quidam quidem irridebant*) annunciabant item divinitatem, & adorationem talis cujuſpiam, qui paulò ante velut malefactor inter duos latrones in crucem actus fuerat, quod illo tempore non minùs infame erat ſupplicium, quàm ſi quis hodie in patibulo ſuſpenderetur. Docebant item, hunc crucifixum regni cujuſdam æterni Dominum, & ſecundam ſanctiſſimæ Trinitatis Perſonam eſſe; hanc verò ſacroſanctam Triadem unum Deum, treſque perſonas diſtinctas eſſe, prædicabant. Inſinuabant pariter, hunc eundem Chriſtum in terris corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini in Euchariſtia corporaliter reliquiſſe, illudque pauculis à ſacerdote prolatis verbis conſecrari. Similiter incarnationem verbi in virgine, ſine opera viri intercedente, conſummatam, maternitatem quoque & virginitatem in ejus matre inſeparabilem; Chriſtum Deum & hominem, ſimulque mortalem & immortalem, viatorem, & comprehenſorem eſſe, publicè, & ubique docebant: quæ omnia myſteria etiam nunc poſt tot ſæcula non ſolùm rudibus gentilibus, ad muta ligna & ſaxa velut Deos adoranda aſſuetis, verùm etiam ſapientiſſimis Theologis imperceptibilia eſſe videntur, ut proinde mirum non ſit, quòd cum Corinthii interrogarentur *Si Spiritum Sanctum accepiſſent credentes*, mox reſponderint: *Sed neque ſi Spiritus Sanctus eſt, audivimus.*

Chryſ. h. 76. in Matt.

Apoſtoli per prædicationē Verbi Dei vaſtū mundi ſpatium converterunt ad Chriſti fidē.

Act. Ap. 17. 18.

Act. Ap. 19.

8 Veritas quidem indubitata eſt, quòd *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus;* attamen quæ ab Apoſtolis, barbaris pleriſque prædicata fuerunt, facilè fuere ab iiſdem tanquam certiſſimæ veritates recepta, quia *dedit voci ſuæ vocem virtutis*, id eſt, divino verbo ſuo tantam efficaciam & virtutem indidit, ut obtuſiſſimos gentilitatis intellectus adeò penetrarit, ut illud Pſalmiſtæ oraculum: *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis*, eo tempore veraciter adimpletum fuerit Ægyptii, quorum Rex olim proteſtatus fuerat, dicens: *Neſcio Dominum*, & de quibus Poeta per ludibrium canit: *O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis Numina*, eò quòd porros & cepas tanquam Numina adorarent; illi, inquam, Ægyptii ad ſolam prædicationem non unius Apoſtoli, ſed cujuſdam Sancti Petri diſcipuli, S. Marci videlicet, in ſanctitate pariter & doctrina inſignes evaſerunt, quia *dedit voci ſuæ vocem virtutis.* S. Bernardinus inquit: *Conſidera, quibus prædicaverunt;*

1. Cor. 2. 14. Adducuntur alii ſtupendi effectus & operationes divini verbi. Pſ. 92. 5. Exod. 5. 2.

S. Bern. t. 1. ſ. 2. a. 1. c. 4.

Et

Et citans S. Auguſtinum l.22. de Civ. Dei c.20. ſubjungit: *Quid incredibilius, quam quod ad legem contrariam carni & ſanguini, doctores pauci, & rudes, & pauperes poſſent plurimos potentes, & ſapientes convertere?* Quid difficilius, quàm à voluptatibus & delectationibus carnalibus avellere eos, qui iiſdem toto corde addicti erant? De quibus Oſeas prophetavit, dicens: *Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum, quia ſpiritus fornicationum in medio eorum eſt, & Dominum non cognoverunt*; & tamen Deus *dedit voci ſuæ vocem virtutis*, quia non ſolum efficaciter ab iis obtinuit, ut totaliter roſas (*Coronemus nos roſis*) & pratorum amœnitatem (*Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra*) deſererent; verum etiam adeò prædicatio euangelica potens fuit, ut eoſdem infideles adegerint, ut ſpinis pungentibus ciliciorum, jejuniis, diſciplinis, aliiſque ſimilibus auſteritatibus, & corporis macerationibus, carnem ſuam exercerent, ſeque intra vaſtas ſepelientes ſolitudines, ſcorpionum, & ferarum, intra ſpeluncas, ſocietatem non abhorrerent: *Dedit voci ſuæ vocem virtutis*. Quis efficere potuerit, ut dividantur ab invicem maritus, & conjux, pater & filius, mater & filia? Vel ut paupertatem amplectentes familiæ, enſibus, fuſtibus, equuleis, cataſtis, flagellis crucibus, aliiſque ſimilibus atrocibus ſuppliciis lætantes & exultabundi ſe ſubjicerent? Totum hoc efficere potuerunt Apoſtoli prædicando: *Qui non reliquerit patrem, vel matrem &c. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum &c. Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, & da pauperibus*; hæc enim doctrina tam efficaciter mentibus illorum impreſſa fuit, ut verè dici poſſit: *Dedit voci ſuæ vocem virtutis. Id* enim *quod in una domo facere impoſſibile eſt*, ut Sanctus Chryſoſtomus inquit, *in univerſo terrarum orbe Chriſtus, per præcipitia, ignes, prærupta, ſcopulos, per bella terra marique frementia diſcipulis miſſis perficit*. Porrò quòd hæreſes in tot regionibus propagatæ, iiſdemque tot populi infecti fuerint, quid mirum? hæreſes enim profeſſores ſuos docent & extimulant ad laxandas indifferenter habenas voluptatibus carnalibus, libertatemque ſenſibus omnimodè indulgendam. Cæterum verò miracula prædicationis euangelicæ in hoc conſiſtunt, quòd in illa doceamur mortificare appetitus noſtros inordinatos, noſtramque concupiſcentiam refrænare, & compeſcere. *Quis* enim *tantam multitudinem* (inquit ex Auguſtino S. Bernardinus) *ad peccata pronam, ad legem contrariam carni & ſanguini ſervandam induceret, niſi Deus?* hic enim eſt, qui idipſum per divinum Verbum ſuum operatur, quia *dedit voci ſuæ vocem virtutis*.

Oſeæ 4.
Sap. 2.
Chryſ. h. 76. in Matt.
S. Aug. cit. à S. Bern. ib.

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Signum, aliquem electum eſſe ad gloriam, eſt, ſi Verbum Doi libenter auſcultet.

THEMA.

Oves meæ vocem meam audiunt, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum. Joan. 10. verſ. 27.

1 SAlvator noſter hiſce verbis æternæ electionis noſtræ ad gloriam perſpicuum argumentum clarè expreſſit, ſiquidem beatitudinem cœleſtem promittit omnibus illis, qui auribus promptis Verbum Dei excipiunt: *Oves meæ vocem meam audiunt &c.* Myſterio non vacat tributum illud, quod ſubditi Prophetæ Jobi, poſt ſuperatas omnes illius ærumnas, reverenter, & obſequioſè eidem obtulerunt; dicit enim ſacer textus: *Dederunt ei unuſquiſque ovem unam, & inaurem auream unam*. Enimverò quòd ei ovem unam ſinguli donarint, haud difficulter intelligitur, cur id fecerint, quia pretioſiores illius ſæculi divitiæ, non in argento & auro, ſed in gregibus, armentis, aliiſq; ſimilibus rebus fructiferis conſiſtebant: quod verò vel maximè admirationem meretur, eſt, quòd ſinguli præter ovem, etiam inaurem auream unam obtulerint; quæ enim eſt inter ovem, & inaurem proportio, quòd ſimul hæc duo conjunxerint? Pro reſponſione advertendum eſt, inaurem auriculæ eſſe ornamentum, myſticèque denotare facilitatem, optimamque diſpoſitionem ad audiendum. Ac proinde ovi, quæ animæ, ad gloriam prædeſtinatæ, eſt ſymbolum, meritò inauris adjungitur, ad denotandum, quòd audiendo & adimplendo vocem Dei, æterna prædeſtinatio comparetur; nam ut Didacus Stella ait: *Habent divina verba neſcio quid divini & paterni amoris, quod audientes filii Dei, qui ad æternam beatitudinem deſtinati ſunt, in ipſis agnoſcuntur, gaudent, & exultant*. Boetius Severinus ideò muſicam nos admodùm oblectare dicit, quia ſonus ille, ſive conſonantia illa & melodia, intra nos recipitur, qui adeò affabrè organizati ſumus, (ut Anatomiſtæ dicunt) ut omnes corporis noſtri partes perfectiſſimam harmoniam conficiant. Eodem modo cum anima juſta, quæ ad beatitudinem cœleſtem eſt electa, ſuam à Deo habeat originem, & principium, atque ad eundem tanquam ad finem ſuum ultimum reverti debeat (*Creaſti nos Domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te*) mirum non eſt, quòd audiendo ſonum ſui Creatoris, ſummam inde conſolationem & cordis jubilum recipiat: *Oves meæ vocem meam audiunt*. Sanctus Bernardinus in ſermone quodam *de manifeſtatione Spiritus Sancti*, ita ſcribit: *Libenter audit homo loqui de eo quod amat; ſic profectò qui libenter audit Verbum Dei, manifeſto ſigno oſtendit, quod in eo ſit Spiritus Dei, & quod afficitur ipſi Deo. Proinde Ioan. 8. dicitur: Qui ex Deo eſt, verba Dei audit*. Sicut enim creaturæ in proprio centro ſuam habent quietem, ideoque illud ex naturali inſtinctu magnoperè appetunt: ita, imò multò magis, anima noſtra ad Deum, velut centrum ſuum, unicè ſuſpirat, & aſpirat, dicente Auguſtino: *Inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te*. In hoc autem præſenti exilio nihil eſt, quod magis conſolari nos poſſit, quàm Verbum Dei. *Cuilibet inſertum eſt natura*, inquit S. Bernardinus, *æternam deſiderare ſalutem, & juſtitiam ſalutarem: quod etiam teſtatur Pſalmiſta dicens: Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. Sed hoc deſiderium maximè per Verbum Dei, tanquam per convenientiſſimum inſtrumentum effectus, mancipatur*.

Enodatur myſterium cur ſubditi Job poſt ſuperatas omnes miſerias ipſi obtulerint ſinguli ovem unam, & inaurem auream unam. Job 42. 11.
Didac. Stella in Luc. c. 11.
Boet. lib. 1. de Muſica.
Anima juſta audiens Verbum Dei, ſummam inde haurit conſolationem.
S. Bern. in t. 1. ſ. 6. art. 3. c. 1.
S. Bern. t. 1. ſ. 10. a. 1. c. 2.

2 Fieri nequit, quin nobis ſæpiùs ſummam pariat admirationem miraculum illud, quod Chriſtus in horto Gethſemani operatus fuit, quando in magno illo captivitatis ſuæ tumultu, & ſtrepitu, nihil adeo curavit, quàm ut amputatam Malcho auriculam reſtitueret. At verò ex quo in paſſione ſua ſe, per aliquod opus miraculoſum, Deum eſſe oſtendere volebat, cur non potiùs ex omnibus craniis & oſſibus mortuorum, in monte Calvariæ diſperſis, defunctum aliquem per ſuperinfuſum ſanguinem ſuum in vita revocavit? Cur non potiùs ſermonem mutis, cæcis lumen reſtituit? Aut verò cur non potiùs ex ſpinis caput ſuum cingentibus recentes, fragranteſq; roſas progerminari fecit? Quidnam eo in opere eximium erat, quo amputatam auriculam capiti reaffixit; ſiquidem vocis ſuæ imperio alias quatriduana cadavera ad vitam reſuſcitaverat? Quòd ſi dixeris, Chriſtum inter noctis illius tenebras divinitatis & omnipotentiæ ſuæ lumen abſcondere voluiſſe, ut tantò abundantiùs noſtram operaretur Redemptionem; reſpondeo, quòd nec tunc tempus fuerit opportunum permittendi, ut tunc potentiæ ſuæ circa caput Malchi aliquod promicaret veſtigium, quando ipſe daturus erat paſſionis ſuæ doloribus primum exordium. Pro reſponſione igitur obſervandum, Euangeliſtam non ſine particulari Spiritus Sancti impulſu, nomen hujus ſatellitis edidiſſe, quod circa multos alios minimè fecerat; ait enim ſacer textus: *Erat autem nomen ſervo Malchus*. Quo ſuppoſito, Sanctus Auguſtinus à Gloſſa citatus dubium hoc egregiè ſolvit, dicens: *Malchus dicitur regnaturus cum Chriſto*. Ac proinde cum nomine ſuo retulerit illum, qui cum Chriſto regnaturus erat, ipſum auricula deſtitutum eſſe, minimè conveniebat; ſiquidem Salvator noſter apertè aliàs dixerat: *Oves meæ vocem meam audiunt*: quod ſine auricula facere non potuiſſet. Alcuinus poſtquam in epiſtola quadam idipſum præmiſiſſet, ſcilicet, quòd nomen *Malchus* latinè *Rex*, vel *regnaturus* interpretetur, aliam hujus miraculi aſſignat rationem, dicens: *Quid eſt, quod ipſe Dominus perſecutorem ſuum ſanavit, niſi quod omnis prædicator in Eccleſia Chriſti nec ſuos verbo pietatis ſanare inimicos deſiſtat?*

Enodatur ratio quare Chriſtus in horto reſtituere voluerit Malcho auriculam miraculosè. Joan. 18. 10.
S. Auguſt. in Gloſſ.
Alcuin. ep. 6. Eſt prædeſtinationis ſignum libenter audire Verbum Dei.

3 San-

Digitized by Google

S. Anton. de Padua in Dom. Paſſ.

Didac. Stella in Luc. 5.

Dion. Carth. in 1. Joan. 1.

Beda in Joan. 8. 47.

3 Sanctus Antonius de Padua in ſermone quodam ait: *Magnum prædeſtinationis ſignum eſt, libenter audire Verbum Dei; & de patria cœleſti audire rumores, veluti cum aliquis libenter audit rumores de patria terrena.* Eandem conſiderationem Didacus Stella, commentando ſuper cap. 5. Luc. his verbis adducit: *Gaudet unuſquiſque, ſi benegeſta ſuorum audiat; nam ſi quis Gallus eſt, gaudet ſi audiat narrari egregia Gallorum facta. Si coram aliquo Gallo Vngarorum facta quis narret, nullam præbet attentionem, nec aures illi accommodat. Ita natura quis gaudet ſui generis, & avorum ſuorum illuſtria audire facta. Ita qui ſunt de genere & proſapia DEI, quæ DEI ſunt, audire gaudent.* Dionyſius Carthuſianus textum quendam Epiſtolæ 1. Sancti Joannis explicans, inquit: *Vnuſquiſque libenter audit loqui de re quam diligit: Qui ergo diligit Deum, & vitam beatam, Dei verba libenter audit, & affectuosè conſervat; & in hac ſalus noſtra conſiſtit. Debemus ergo verba ſacra cum magna attentione, intima affectione, humili reverentia legere, audire, proferre, tanquam epiſtolas nobis divinitus miſſas.* Beda aliam habet conſiderationem, quæ etiam in aliis legitur; dicit enim: *Interroget ſe unuſquiſque, ſi verba Dei in aure cordis percipit, & intelliget, unde ſit. Cœleſtem patriam deſiderare Veritas jubet, carnis deſideria conterere, mundi gloriam declinare, aliena non rapere, propria largiri. Penſet ergo apud ſe unuſquiſque veſtrum, ſi hæc vox Dei in cordis ejus aure convaluit, & quia jam ex Deo ſit, agnoſcet.*

Centurio in monte Golgotha non ex facie, nec factis & miraculis, ſed ex voce & verbis agnovit Chriſtũ eſſe filium Dei. Matt. 27. 54.

Luc. 23. 42.

S. Bern. ſ. 28. in Cant.

4 Reflexiſtiſne vos aliquando ad Centurionem, quando hic in monte Golgotha in conſpectu non ſolùm Judaiſmi, ſed etiam Gentiliſmi de Chriſto manifeſtè proteſtatus eſt, dicens: *Verus filius Dei erat iſte?* Undenam hanc tam repentinam converſionem ortam fuiſſe exiſtimas? Num fortè converſus eſt ex omnium creaturarum horrore, quem tempore Paſſionis Domini noſtri exhibuerunt, quando montes à fundamentis ſuis concuſſi, & contremiſcentes, diviſi ſunt, aer lugubri ſe veſte induit, dum ſol radios ſuos abſcondit, monumenta mortuorum aperta ſunt, velum templi ſciſſum eſt per medium, petræ duriſſimæ diruptæ fuerunt? Num fortè ad fidem illum exſtimulavit illa à bono latrone crucifixo Redemptori propoſita petitio: *Memento mei, dum veneris in regnum tuum?* Aut verò quæ ab eodem in cruce facta fuit innocentiæ CHRISTI defenſio: *Hic vero nihil mali geſſit?* Vel raptus eſt in admirationem ab invicta ejus in tot attrociſſimis ſuppliciis patientia, & manſuetudine, qua æterno Patri ſuo pro venia crucifixoribus ſuis indulgenda ſupplicavit? Sanctus Bernardus, qui converſionis hujus myſterium diligenter examinavit, nullum ex his motivis allegat, ſed dicit: *Videns ergo Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans exſpiraſſet, ait: Verè hic homo filius Dei erat. Ergo ad vocem credidit, ex voce cognovit filium Dei, & non ex facie; erat enim fortaſſe ex ovibus ejus, de quibus ait: Oves meæ vocem meam audiunt.*

Verbum Dei cordi libenter illud audientis imprimit divinam gratiã, quæ eſt ſemen gloriæ. Act. Ap. 32.

Gloſſ. Interl.

Habet porrò verbum & vox Dei virtutem occultam imprimendi, non ſolùm in aures, verùm etiam in cor illius, qui illud libenter audit, divinam gratiam, quæ ſemen eſt gloriæ. In cujus probationem examinare libet textum quendam Actuum Apoſt. ibi namque legitur, quòd cum S. Paulus ab Epheſo diſceſſurus, longum ad populum iſtum ſermonem diceret, inter cætera in hæc verba proruperit: *Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius.* Sed quid opus erat addere: *Et verbo gratiæ ipſius?* Nunquid ſufficiebat dicere: *Commendo vos Deo?* Interlinearis verba illa de Spiritu ſancto intelligit, alii verò hæc verba de Chriſto exponunt, per quem veritatem habemus, & gratiam: *Gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum.* Communior tamen expoſitio de prædicatione Euangelica verba illa intelligit, quaſi Apoſtolus diceret: *Commendo vobis Verbum Dei.* Ac proinde ab hac phraſi loquendi, qua Doctor gentium in cœleſti paradiſo eruditus, & vas electionis, utitur, prædicationem Euangelii pari loco cum Spiritu ſancto, & filio Dei habendam eſſe, clarè deducitur, atque inſuper inſinuatur, quòd per Verbum Dei auditum acquiramus gratiam, quæ ſecurum pignus gloriæ exiſtit. Unde Cajetanus verba illa: *Et verbo gratiæ ipſius*, ita exponit: *Sermoni Dei effectivè gratiæ, qua ſalvi ſimus.* Dum enim auditum, & unà cum illo animam, mentem, intellectum, voluntatem & memoriam cœleſti huic ſemini recipiendo pandimus, ſimul cum illo eodem tempore divinam nobis gratiam comparamus.

S. Bern. ſer. 1. in Sept. Signum prædeſtinationis eſt avidè audire, & auditum ruminare Verbum Dei. 1. Joan. 3.

5 Sanctus Bernardus ait: *Magna mihi conſolatio eſt fratres mei, in verbo illo Domini: Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos libenter auditis, quia ex Deo eſtis: nec ignoro, quod alio in loco dicit Scriptura: Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia; ſed multo aliter ſunt ex eo, qui ſecundum B. Ioannis Euangelium, non ex voluntate carnis nati ſunt, ſed ex Deo: unde & invenies ab eodem Ioanne in Epiſtola ſua ſcriptum: Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed generatio cœleſtis conſervat illum. Non peccat, inquit, id eſt, non permanet in peccato, quia conſervat illum, utique ut perire non poſſit, ea quæ falli non poteſt, generatio cœleſtis. Sive non peccat, id eſt, tantundem eſt, ac ſi non peccet, pro eo ſcilicet quod non imputatur ei peccatum; generatio enim cœleſtis etiam in hac parte conſervat illum. Sed generationem iſtam quis enarrabit? Quis poteſt dicere: Ego de electis ſum, ego de prædeſtinatis ad vitam, ego de numero filiorum?* Idem verò ſanctus & mellifluus Doctor aliquod æternæ hujus prædeſtinationis ſignum indicare volens, mox ſubjungit: *Data ſunt ſigna quædam, & indicia manifeſta ſalutis. Inter ea, quæ fiduciam præſtant, & materiam ſpei, unum illud maximum eſt, de quo nunc loqui cœpimus: Qui ex DEO eſt, verba Dei audit. Nonnullos enim ſic audientes invenies, ac ſi nihil omninò ad eos pertineant, quæ dicuntur &c.* Quibus ultimis verbis reprehendit eos, qui verbum Dei non examinant, nec ruminant, de quibus inferiùs ſuo loco tractabimus. Idem mellifluus Pater in ſermone de *multiplici utilitate Verbi Dei*, hoc nobis ſolatium ſuggerit, inquiens: *Licet mortuus in peccato, ſi audieris vocem filii DEI, vives; ſermo enim Dei ſpiritus & vita eſt.* Porrò in quonam vita ſpiritualis animæ noſtræ conſiſtat, Sanctus Joannes, ſeu potiùs ipſemet Dei Filius his verbis indicat: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum DEVM verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Difficultas autem in eo conſiſtit, ut modum hujus cognitionis acquirendæ inveſtigemus.

S. Bernard. ſer. multipl. util. Verbum Dei. Joan. 17. 3.

Notitia Chriſti obtinetur per auditum Verbum Dei. Joan. 8.

Joan. 5. 25.

S. Bonav. ib.

6 Certum verò eſt, quòd hæc notitia per Verbum Dei obtineatur; ſiquidem Chriſtus diſcurſum ſuum ad incredulos Hebræos dirigens, in hæc verba eis improperat: *Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.* In cujus confirmationem Joan. cap. 5. Chriſtus ait: *Cognoſcetis veritatem, ſi manſeritis in ſermone meo. Amen, amen dico vobis: quia qui verbum meum audit, habet vitam æternam.* Circa quæ verba Sanctus Bonaventura ſequens movet dubium, videlicet, quonam modo æterna Veritas, quæ mentiri nequit, in præſenti tempore dicat: *Qui verbum meum audit, habet vitam æternam*; non verò dicat: *Habebit.* Et reſpondet: *Habet in ſpe vitam æternam*; ſpes enim adeò vivax eſt, ut ſit veluti præſens quædam ſempiternæ illius beatitudinis fruitio. *Vnde in præſenti vivunt vita gratiæ*, inquit Seraphicus Doctor.

Verbum Dei ſine gravamine audiendum eſt. Exod. 20. 19.

Joan. 6.

Philip. 2. 13.

7 Filii Iſrael olim de hoc lamentabantur apud Moyſen, quòd Deus immediatè loqueretur illis; hoc enim velut magnum gravamen accipientes, rogarunt Moyſen, dicendo: *Loquere tu nobis, ne forte moriamur.* At verò quando idem Deus poſt multa ſæcula in Nazareth incarnatus prædicavit turbis, tametſi multi perverſi, illum audire non ſuſtinentes, dicerent: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire* (non enim de grege Dei erant: *Non eſtis ex ovibus meis*) alii tamen ipſius ſequaces, qui de numero electorum erant, confeſſi ſunt, dicentes: *Verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus filius Dei.* S. Paulus Philippenſibus viam ſternere volens ad paradiſum, in hæc verba eiſdem ſcripſit: *Veſtram ſalutem operamini: Deus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate. Omnia autem facite ſine murmurationibus, & hæſitationibus, ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravæ, & perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* Ubi obſervandum, quòd ut

hæc

hæc omnia aſſequerentur, modum pariter ipſis præſcripſerit, quem obſervantes, prædicta conſequi poſſent; ait enim: *Verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Chriſti, quia non in vacuum cucurri, neque in vanum laboravi*. In Græco dictio quædam eſt, quæ hunc ſenſum reddit: *Verbo vitæ attendentes*; ita enim ſcribens ad Timotheum: *Attende tibi ipſi*, inquit, *& doctrinæ: Verbum ſeu ſermonem vitæ vocavit prædicationem, quandoquidem vitam æternam conciliat*.

S. Vinc. Ferr. ſer. 4. in O. 3. poſt Paſc. Verbum Dei nos transfert quaſi per portam in paradiſum.

8 S. Vincentius Ferrerius Ordinis S. Dominici Prædicator celeberrimus, qui innumeros convertit, ita ſcribit: *Paſſus eundi ad Paradiſum ſunt veritates fidei, & bona opera. Si oraſtis hodie, jam feciſtis unum paſſum, alium ſi dediſtis eleemoſynam, alium ſi audiviſtis Miſſam, &c. ideo David: Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Sed multi ſunt, qui errant circa iſtos paſſus, quemadmodum ille qui vadit de nocte circa viam periculoſam, lutoſam, lapidibus plenam, indiget lumine alias &c. Ita quamdiu nos fuerimus in via periculoſa hujus mundi, & lutoſa, indigemus lumine lucernæ Verbi Dei: ſi enim iſtud lumen præcederet, non impingeremus*. Certum eſt, quòd, ut in via paradiſi ſecuri gradiamur, Verbum Dei nos illuc transferat velut per portam. Hoc enim nos indiviſibiliter aſſociat uſque in æternam beatitudinem. Salvatore noſtro in Bethania in domo duarum ſororum, Marthæ ſcilicet, & M. Magdalenæ, conſtituto, prima in menſa præparanda occupata erat, altera verò ad pedes Chriſti quietè ſedens, divinum ejus verbum devotè auſcultabat. Martha autem ad Chriſtum in hæc verba locuta fuit: *Domine, non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, ut me adjuvet*:

Luc. 10. 38.

Chriſtus verò ei reſpondit: *Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima: porro unum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*. Quorum verborum Chriſti ſenſum Oleaſter hiſce verbis ſubindicat: *Quoniam Martha ſerviebat Domino in iis, in quibus ipſe non delectabatur, nempe in cibo, & potu: Maria vero in audiendis verbis illius, quod illi maximè cordi erat*.

Olea. in c. n. Gen.

Quod verò nobis vel maximè notandum venit, hoc eſt, quia *optimam partem elegit*; illis namque verbis de electione prædeſtinationis agitur. Quænam verò alia eſt pars optima, præterquàm gloria, quæ *ſtatus eſt omnium bonorum aggregatione perfectus*? Et quidem obſervandum hic eſt, quòd Eccleſia hoc Evangelium legere conſueverit in feſto Aſſumptionis B. V. M. in cœlum; quaſi cunctis fidelibus dicere vellet: hæc eſt brevis, compendioſa, & ſecura via, qua ad paradiſum aſcenditur, ſi videlicet quis cum Magdalena verbum Dei auſcultet: ſi enim hoc facit, ex ipſiuſmet Chriſti authoritate *optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eo*.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Idem argumentum Author hoc diſcurſu proſequitur.

THEMA.

Beati qui audiunt Verbum Dei. Luc. capite undecimo verſ. 28.

Quod Chriſtus Æterni Patris verbū factus ſit prædicabilis ventri B. V. acceptū ferre debemus.

1 CUm Redemptor die quadam mira cum eloquentia prædicans, Scribas & Phariſæos ſibi contradicentes confutaſſet, devota quædam mulier (quam Albertus Magnus, & Lyranus, ſanctæ Marthæ ancillam fuiſſe exiſtimant) de medio turbæ vocem ſuam extollens, ut ab omnibus audiretur, in hæc verba prorupit: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti*. Circa quæ verba meritò inquirendum eſt, cur hæc mulier prædicationem Chriſti admirata, non directè & immediatè ipſimet Chriſto, ſed utero virginali matris ſuæ, quæ eum conceperat, applauſerit, dicendo: *Beatus venter, &c.* Reſponderi quidem poſſet iiſdem verbis, quibus Apoſtolus ep. ad Hebr. exorditur: *Multifariam, multiſq; modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio*.

Heb. 1. 1.

Quòd verò Verbum Dei, Sapientia Increata, & *Unigenitus, qui eſt in ſinu Patris*, factus ſit prædicabilis, idipſum ventri Mariæ in acceptis referre debemus, utpote quæ ipſum hac carne noſtra veſtivit, de quo Iſajas prædixerat: *Evangelizare pauperibus miſit me*. Lac pariter facundiæ ſacræ eſt ſymbolum.

Luc. 4. 19.

Unde S. Paulus ait: *Tanquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi*: ac proinde ex præciſo S. Apoſtoli capite lac emanavit.

1. Cor. 3. 2.

Et ideò S. Marcella ſuperhumanam ejus eloquentiam admirata, meritò dixit: *Exubera quæ ſuxiſti*. Veruntamen tametſi hic modus reſpondendi admitti poſſit, quia tamen mulier hæc Evangelica Sanctiſſimā Chriſti matrem, quoad ſenſum literalem, laudare intendit, hinc dubium naſcitur, cur Chriſtus, qui ſanctiſs. matrem ſuam adeò devota proſecutus eſt reverentia, ut nullus unquam filius erga ſuam genitricem majorem unquam aut devotiorem exhibere poſſit, huic mulieri in hæc verba reſponderit: *Quinimo beati qui audiunt Verbum Dei*. Gloſſa Chriſtum his verbis dicere voluiſſe exiſtimat: *Non ſolum laudanda Maria, quia Verbum Dei portavit in utero: ſed maximè beata eſt, quia præcepta Dei ſervavit in opere*.

Gloſſ.

At verò ſi dictionem illam: *Quinimo*, rectè ponderare velimus, clarè apparebit, Chriſtum B. Virgini anteponere voluiſſe quoad beatitudinem eum, qui Verbum Dei devotè auſcultat. Dic enim, obſecro, quo modo uterus Virg. Mariæ beati titulum promeretur? Reſpondebis utique, quòd huic omni cum veritate dici debeat: *Emiſſiones tuæ paradiſus*.

Cant. 4. 14.

Primus enim locus in terra privilegiatus, in quem gloria cœleſtis deſcendit, fuit uterus Mariæ: ſiquidem in eo recluſa fuit anima Chriſti, quæ verè beata erat; ibi quoque erat Verbum, ſecunda SS. Triados perſona, aliæque duæ perſonæ per concomitantiam. Ecce tibi igitur, quouſque anima fidelis pertingat, quæ Verbum Dei devotè auſcultat; ſiquidem ab ipſomet Verbo Incarnato illi comparatur, & adæquatur utero, qui depoſitum erat paradiſi: *Quinimo beati, qui audiunt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud*.

Anima fidelis, verbum Dei devotè auſcultans, comparatur utero B. V. S. Bern. de tripl. bonor. gen.

S. Bern. in ſermone de triplici bonor. gen. in quonam beatitudo conſiſtat, his verbis indicat: *Beatitudo eſt, ubi nihil ſit, quod nolis, & ubi totum ſit, quod velis*. Unde ideò in Cœlo beatitudine gaudemus, quia ibi nullum prorſus eſt malum, econtrà verò omne ibidem eſt bonum, quod deſiderare, aut imaginari nobis poſſumus. Haſce autem duas prærogativas Verbum Dei in ſe includere, Doctor Angelicus, poſtquam ſtultos appellaſſet illos, qui Verbum Dei non auſcultant, ita oſtendit: *Quia ex auditu verbi vitatur omne malum, ſecundò acquiritur omne bonum*.

Mirabiles 2. prærogativæ verbi Dei.

Prætereà ſicut beatitudo in clara Dei viſione conſiſtit, ita quoque, ut idem S. Thomas advertit, Chriſtus apud S. Joannem promiſit, dicens: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*.

S. Tho. ſer. 2. de aſſ. S. Th. ib. ſer. 1.

Ac proinde hanc valdè notabilem propoſitionem ſubinfert: *Trinitas in corde ipſius inhabitat*. Deinde cum inter octo beatitudines apertè dicatur: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*; quis eſt qui neſciat, quòd ut oculus noſter mundetur, & purificetur ad videndam ſanctiſſimam Trinitatem, Verbum Divinum ſufficiat? Nunquid enim Chriſtus ait: *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*?

Matt. 5. 8.

Jo. 15. 3.

Apud S. Joannem c. 6. ſermo ille deſcribitur, quem Chriſtus ad turbas pronunciavit, in cujus fine in hæc verba prorupit: *Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*.

Jo. 6. 64.

At verò de quo ſpiritu, de quo flatu, de qua vita Chriſtus ibi locutus fuit? Utique non de illo ſpiritu, qui ad corporaliter vivendum à nobis attrahitur, ſed haud dubiè locutus fuit de vita ſpirituali, & æterna animæ, quæ in divino ejus verbo conſiſtit. Unde S. Bernardinus in ſermone de deſiderabili veritate ſequentem tradit doctrinam: *Veritas prædicata habet virtutem ſpiraculi vitam influentis, proinde Ioan. 6. ſumma Veritas ait: Verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita, id eſt, ſpiritualis vita ſunt. Et iterum Ioan. 8. Amen dico, id eſt in veritate dico vobis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, ſcilicet corde, ore, & opere, mortem non videbit in æternum, id eſt non experietur. Hujus ratio eſt, quia ſemen eſt verbum Dei, ut dicitur Luc. 8. Conſiſtit autem vita æterna in verbo Dei, quia finaliter perducit ad vitam æternam. Sicut ille qui ſervat ſemen à corruptione, ad fructus pervenit: ſic qui ſervat divinum Verbum, quod eſt veritas, pervenit ad beatitudinis ſtatum; quam beatitudinem deſignat, cum ait: Mortem non guſtabit in æternum*.

S. Ber. c. 3. de deſiderab. veri. ar. 1. c. 3.

Mat. 13. 31. Parabola grani Sinapis applicatur verbo Dei.

2 Non dubito, quin ſæpiùs in admirationem vos rapuerit illa apud S. Matt. c. 13. à Cœleſti Magiſtro pronunciata parabola: *Simile eſt regnū cœlorū grano ſinapis, quod*

accipiens homo, ſeminavit in agro ſuo : quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus, cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus. Quæ enim eſſe poteſt proportio inter minutiſſimum, & quaſi indiviſibile ſinapis ſemen & regni alicujus, quale eſt Empyreum, amplitudinem, & vaſtitatem? Quòd ſi grano ſinapis comparaſſet omnes hujus Univerſi Monarchias, res extra omnem poſita foret admirationem; nàm ut Seneca moralis ait: *Punctum eſt iſtud, in quo regna diſponitis.*

Sen.l.1.qu. nat.

Non verò res ita ſe habet cum *Regno Cælorum*. Quid igitur pro hujus difficultatis ſolutione reſponderi poterit? Divus Chryſoſtomus per hoc granum ſinapis, prædicationem intelligit Euangelicam, quæ debilia principia habuit: *Hac quippe imagine prædicit*, inquit D. Chryſoſtomus, *prædicationem per Univerſum orbem omnino coruſcaturam*.

Chr.ho.47.in Matt. Theophyl.

Theophylactus quoque ait: *Semen ſinapis prædicatio eſt, & Apoſtoli; pauci enim videntur hi, & totum orbem occupaverunt*. S.Bonaventura per hoc granum notitiam æternarum veritatum interpretatur, quæ mentibus, & intellectibus noſtris, per Verbum Dei prædicatum, vel lectum, imprimuntur, & intelliguntur: *Revera*, inquit S.Bonaventura, *Regnum Cælorum non eſt aliud, quam perfecta notitia divinæ veritatis; ideo grano ſinapis aſſimilatur, quia ipſum eſt modicum in mole, ſed magnum in virtute, ſive fervore.*

S.Bonav. in c.13.Luc.

Unicum duntaxat Euangelicæ prædicationis verbum, unica veritas ſæpè ad imprimenda nobis æternæ ſalutis, & beatitudinis deſideria, & cogitationes abundè ſufficit. Ac proinde tempore menſæ illius, quam turbis in deſertum uſque ipſum ſectantibus præparavit, dixit Apoſtolis ſuis: *Colligite fragmenta ne pereant*; quia quodvis etiam minimum myſtici hujus ſinapis granum integro cœlorum regno præponderat: *Regnum cælorum prædicatio Euangelii eſt*, inquit S. Hieronymus, *quæ ducit ad vitam, & de qua dicitur ad Judæos: Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.*

Jo.6.12.

S.Hier.ib.

3 S.Ambroſius in laudem Verbi Dei ita ſcribit: *Verbum Dei dejectos nos atque depreſſos ad cæleſtem gratiam provocavit, ut deſideremus æternitatem, deſpiciamus præſentia, temporalia recuſemus, futura & inviſibilia requiramus.*

S.Amb. in Ps.118. oct.7. Auditum verbum Dei erigit cor noſtrum ad cœleſtia bona deſideranda.

Enimverò tametſi pro cœlo poſſidendo creati ſimus, noſtraque anima ad ultimum ſuum finem continuò aſpiret; ipſa tamen quotidiana experientia veriſſimum eſſe docet id quod Sapiens inquit, ſcilicet: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.*

Sap.9.15.

Hæc enim terra noſtra, id eſt ſenſualitas, & portio inferior, adeò nos deorſum trahit, ut ne ſupercilia quidem noſtra, multò minùs cor noſtrum, ad bona cœleſtia ſurſum nobis præparata, erigere ſe poſſint. Unicum igitur remedium, per quod in bonorum immortalium amorem accendamur, eſt verbi Dei devota auſcultatio. Unde S. Bernardinus ait: *Unde amor virtutum, ac ſpes, & deſiderium æternorum, niſi per Verbum Dei?*

S.Bern.t.2. ſer.10.a.3. c.2.

Hebræi lucris ſuis adeò addicti erant, ut hæc ſola petra ſcandali illius fuerit, de quo apud S.Joannem cap.11.legitur: *Si dimittimus eum ſic, venient Romani, & tollent locum noſtrum.* Ubi S. Auguſtinus ait: *Temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt.*

Jo.11.48. S.Aug. t.49. in Joan.

Quam enim ob cauſam illos veræ vitæ necem inferre voluiſſe exiſtimas? Cauſa fuit cupiditas divitiarum, quæ illis, ut bona æterna reſpicerent, minimè permittebat. Unde Chriſtus illis improperavit, dicens: *Qui ex Deo eſt, verba mea audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.*

Jo.8.47.

Nihilominus hoc non obſtante, in Actibus Apoſt. cap.2. expreſsè dicitur, quòd poſt breve temporis ſpatium multi ex ipſis adeò fuerint mutati, *ut habuerint omnia communia, poſſeſſiones & ſubſtantias vendiderint, & diviſerint ſua omnibus, prout cuique opus erat.*

Act.2.44.

Unde Tertullianus in laudem Chriſtianorum ſui ſæculi inquit: *Terram ſuſpenſo pede tenemus*; quaſi dicere vellet: Chriſtiani amore bonorum æternorum adeò ſunt inflammati, ut quaſi uno tantùm pede ſuper terram ambulare videantur. At verò dic ſodes, undenam hic cœleſtium rerum amor, & terrenorum bonorum contemptus derivabatur? Nimirùm, *Erant perſeverantes in doctrina Apoſtolorum*, id eſt, quotidie Verbum Dei auſcultabant, & ideò *eloquium Domini inflammabat eos*. Et ideò S. Bernardinus in alio quodam ſermone in hæc verba ſcribit: *Et Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, id eſt ſine fructu: ſed faciet quæcunque volui, & proſperabitur, quia ſecundum Prophetam, rectum eſt Verbum DOMINI, ſcilicet ab effectu, quia per rectam paradiſi viam dirigit mentem; ſi ſcilicet addatur illud, quod ſequitur: Et omnia opera eius in fide.*

S.Bern.t.2. ſer.9. in Do. 1.Quad.

4 S.Propheta Elias ab oblato ſibi ab Angelo pane ſubcinericio reſtauratus, ad montem uſque Horeb profectus fuit, ibidemque viſionis Dei, licèt *per modum tranſeuntis*, factus eſt particeps, quantum illius capax eſt humana mortalitas. *Fit quandoque ex ſermone uno*, inquit S.Bernardinus, *mens fortior ipſo Elia, ita ut non ſolum per quadraginta gradus gradiatur in via Domini cum propoſito bono, ſed etiam per quadraginta annos, & amplius, in via pœnitentiæ perſeveret, quouſque perveniat verè ad montem Dei Horeb, id eſt uſque ad gloriam paradiſi.*

Verbum Dei confortat nos in via Domini, & efficax bonos. S.Bern ib. ar.3.c.4.

Memorandum hoc loco eſt, quòd Regina Saba, quæ typus Eccleſiæ erat, de ſervis Salomonis, qui Chriſtum præfigurabat, dixerit: *Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam.*

3.Reg.10.8.

Qui enim, ut S.Bernardinus ait, *fideliter audit Verbum Dei, verè audit ſapientiam Salomonis; ideo dicitur in Pſalmo: Beatus quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.* Porrò vita hæc præſens iter quoddam eſt, in quo proficiſcimur ad vitam æternam. At verò quamdiu hic viatores ſumus, ſub obſcuritate, & in tenebris ambulamus. Quænam verò via ad hanc vitam ſecurè ducere nos poterit? Chriſtus ait: *Ego ſum via, veritas, & vita*: ubi, ut videtis, veritas inter viam, & vitam media conſiſtit, quia notitia, & agnitio veritatis in cœlum nos conducit.

Jo.14.6.

Albertus Magnus ait: *Verbum veritate ſua corda eorum ſibi obligavit. Ioan. 8. Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.*

Alb.M. in Luc.15.

S. Jacobus Apoſtolus quoque monet, dicens: *Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.*

Jac.1.21.

5 S.Paulus, qui prędicatione ſua totum hoc Univerſum ad Religionem Chriſtianam converſurus erat, diſponente Chriſto, in tertium cœlum raptus fuit, ut illos, quibus annunciaturus erat Euangelium, bonorum æternorum amore accendere poſſet.

Verbum Dei promittit nobis regna cœlorum.

Unde Theodoretus ſuper illa verba: *Segregatus in Euangelium*, inquit: *Prædicationem Euangelium appellavit, ut quod multorum bonorum ſuppeditationem promitteret. Feliciter enim annunciat Dei reconciliationem, diaboli diſſolutionem, peccatorum remiſſionem, mortis ceſſationem, à mortuis reſurrectionem, vitam æternam, & regnum cælorum.*

Theodor. Rom.1.

Præcurſor prędicationis Euangelicæ, videlicet S. Joannes Baptiſta prædicationem ſuam ab annunciatione æternæ gloriæ exorſus eſt, dicendo: *Appropinquavit regnum cœlorum.*

Matt.3.2.

Idem quoque prędicationis ſuæ principium incarnata Sapientia habuit; nam ut in eodem capite Matth. legitur: *Exinde cœpit Ieſus prædicare, & dicere: Appropinquavit regnum cœlorum.*

Matt.4.17.

Similiter apud eundem Matth. cap.10. poſtquam dixiſſet Apoſtolis: *Euntes autem prædicate*, mox quoque prædicationis thema iiſdem præſcripſit: *Dicentes: Quia appropinquavit regnum cœlorum*; opportunum namque eſſe cenſuit, ſi divinum Verbum ſuum cum promiſſione vel ſpe regni cœlorum conjungeret.

Matt.10.7.

6 S.Vincentius Ferrerius in ſermone quodam prædicationis Euangelicæ recenſens effectus, inquit: *Verbum Dei, quando eſt dignè prædicatum, & devotè auditum, facit tria: Primò illuminat in cognitione de rebus ſpiritualibus. Secundò inflammat in dilectione de bonis cœleſtialibus. Tertiò purificat de infectione de culpis mortalibus.*

S.Vinc. Ferr. ſer.4. in D.3. poſt Paſc. Verbum Dei ducit ad vitā æternam.

Regius Propheta David beatos appellat illos, qui in inveſtigandis ſacrę Scripturæ ſenſibus omnem navant operam, quod unicum miniſtrorum Euangelicorum ſolet eſſe ſtudium; ait enim: *Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius.*

Ps.118.2.

Chriſtus quoque ipſemet apud Sanctum Joannem cap.5. cæcis & malignis Hebræis improperat, dicens: *Verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem miſit ille, huic vos non creditis. Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere, & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.*

Jo.5.39.

Quaſi dicere voluiſſet: ſine dubio inveniſſetis vitam æternam, ſi prædicationi meę pronas adhibuiſſetis aures. Ac pro-

Digitized by Google

proinde in cap. 6. ſequenti idem Euangeliſta de illis, qui invitis animis divinum verbum audiebant, dicentes: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* refert, quòd ab eo diſcedentes, ſequelæ ipſius renunciarint: *Multi diſcipulorum eius abierunt retrorſum, & iam non cum illo ambulabant*. Non verò ita Sanctus Petrus fecit, qui aliorum Apoſtolorum nomine Salvatori dixit: *Verba vitæ æternæ habes*, quæ verba Abulenſis ita exponit: *Verba vitæ æternæ habes, id eſt, verba tua ſunt dulcia, ſicut vita æterna: Ideo nemo alius eſt, ad quem melius poſſimus ire, quam ad te*. Dionyſius Carthuſianus eadem verba aliter exponit, dicens: *Doctrina tua cœleſtis eſt, & obedientes tibi ad vitam æternam perducit.*

Joan. 6. 61.

Abul. qu. 63. in Matt. in c. 14.

Dio. Cart.

Joan. 8. 51. Hug. Car. S. Bonav. ib. Verba Dei ſunt vita.

7 Chriſtus Salvator noſter in capite octavo Sancti Jnannis proteſtatur, dicens: *Si quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non guſtabit*. Hugo Cardinalis legit: *Non videbit in æternum*. Et ſubdit: *Loquitur de morte ſecunda, & æterna, quæ eſt vera mors*. Doctor Seraphicus hunc textum examinans, inquit: *Nec mirum: qui ſervat vitam, non experietur mortem, ſed verba Dei ſunt vita: Verba quæ ego loquor, ſpiritus & vita ſunt; & ideo ſervantes illa non guſtabunt mortem, vita enim ſunt invenientibus ea*. Dionyſius Carthuſianus addit, quòd quiſquis Verbum Dei audierit, & cuſtodierit, vivet in hac vita in gratia, & conſequenter in hoc mundo quodammodo beatus erit; ſiquidem gratia à Theologis gloria inchoata appellatur: *Nunquam experietur*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ſeu ſentiet mortem ſpiritualem, quia nec in præſenti privabitur vita gratiæ, nec in futuro vita gloriæ, & nec pœnam ſenſus, nec pœnam damni in inferno habebit. Vt habetur in Sancto Luca, ſemen eſt Verbum DEI: quemadmodum ergo in corporalibus rebus, qui ſemen cuſtodit in terra, pertingit ad fructum, ſic qui ſervat Verbum Chriſti in corde, continuò tendit, tandemque pertingit ad fructum ſeminis huius, qui eſt vita æterna.*

Dio. Car. ib.

Act. 20. 9. Miraculum ex audito verbo Dei.

8 In Actibus Apoſtolnrum legitur, quòd cum Apoſtolus in Troade prædicans, ſermonem in mediam uſque noctem produxiſſet, adoleſcens quidam, nomine Eutychus, ex loco eminenti delapſus expirarit: *Produxit ſermonem uſque ad mediam noctem. Sedens autem quidam adoleſcens, nomine Eutychus, ſuper feneſtram, cum mergeretur ſomno gravi, diſputante diu Sancto Paulus, ductus ſomno, cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus*. Quod verò in hac hiſtoria lectorem obſtupeſcere facit, eſt illud quod ſequitur: *Ad quem cum deſcendiſſet Sanctus Paulus, incubuit ſuper eum, & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt*. At verò nunquid Euangeliſta Sanctus Lucas jam dixit: *Et mortuus eſt*? Quomodo igitur Sanctus Paulus dicit: *Anima eius in ipſo eſt? Adduxerunt puerum viventem*? Nimirùm Sancto Paulo impoſſibile eſſe videbatur, quòd non verificaretur in hoc adoleſcente oraculum Chriſti, dicentis: *Qui ſermonem meum ſervaverit, mortem non guſtabit*: nec non illud Sancti Petri oraculum: *Verba vitæ æternæ habes*. Ac proinde cum hic adoleſcens auſcultaſſet Verbum DEI, tametſi ceciderit mortuus, ſubitò iterum fuit vivificatus; ſiquidem *verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*. Sapiens quoque linguam hominis juſti, Verbum DEI annunciantis, deſcribens, ait: *Vena vitæ, os iuſti*. Sicut enim CHRISTUS gratiam divinam appellat *fontem aquæ ſalientis in vitam æternam*, ita nos pariter de eo, qui Verbum Dei annunciat, aſſerere poſſumus: *Vena vitæ, os prædicatoris.*

Prov. 10. 11.

Jo. 4. 14.

DISCVRSVS XVII.

ARGUMENTUM.

Hi qui Verbum Dei libenter audiunt, regis titulo jurè honorantur. Ubi & aliæ eorum conſiderantur excellentiæ, & honores.

THEMA.

Audite Reges, auribus percipite Principes. Judic. cap. 5. verſ. 3.

1 IN Cantico Deboræ, Principes, Reges, aliæque perſonæ eminentes, & illuſtres, ad audiendum invitantur: *Audite reges, &c.* Origenes prædicta verba moraliter exponens, ad ſublimem illorum, qui Verbum Dei auſcultant, alludit dignitatem, inquiens: *Reges appellat eos, qui convocantur ad audiendum Verbum Dei. Exulta popule Dei, audiens tuæ nobilitatis inſignia. Tu vocaris ad audiendum Verbum Dei. Et non ut plebs, ſed ut rex vocaris; tibi enim dictum eſt: Genus regale, & ſacerdotale, populus in acquiſitionem*. Modum verò, quo ejuſmodi reges fieri poſſimus, paulò poſt oſtendit, dum ait: *Regem te omnium eſſe facit, ſi regnet Chriſtus in te. Rex namque à regendo dictus eſt. Si ergo & in te animus regnet, & corpus obtemperet, ſi concupiſcentias carnis ſub iugum imperii tui mittas, ſi vitiorum gentes, ſobrietatis tuæ frænis arctioribus premas, meritò Rex diceris, qui ſe rectè agere noveris. Cum ergo talis fueris effectus, dignè ut Rex ad audienda divina verba vocaberis.*

Libenter audientes verbū Dei, decorantur titulo regis. Orig. h. 6. in Jud.

2 S. Eucherius ſuper illum Geneſeos textum: *Pinguis panis eius præbebit delicias regibus*, quinam in ſenſu morali hi reges ſint, ita declarat: *Præbet delicias ſapientia regibus, id eſt, qui ſenſus proprios bene regunt, qui dominantur vitiorum ſuorum, qui caſtigant corpora ſua, & animas ſuas in ſervitutem ſubiiciunt*. Hæc autem omnia verbum Dei docere, quis eſt, qui ignoret? Quia dum *dat voci ſuæ vocem virtutis*, inſuper etiam eodem tempore illis, qui verbum Dei dignè auſcultant, vigorem & virtutem ſubminiſtrat propriis ſenſibus dominandi. Rup. Abbas ad longum diſputat, cur Deus Regem elegerit ad docendam, & erudiendam in futuris ſæculis S. Eccleſiam ſuam: & niſi fallar, diſcurſum ipſius noſtro propoſito accommodum futurum eſſe exiſtimo. En verba ipſius: *Vt quid ſermo Domini, de virtutibus locuturus futuri ſæculi, regem ſibi, per quem loqueretur, elegit, imo illum, per quem primum loqui diſpoſuerat de animarum ſalute, vel vita æterna, Regem eſſe voluit? Nec enim idcirco quia Rex erat, elegit illum, & loqui voluit per illum, ſed quia illum elegerat, & ad hoc officium præparaverat, idcirco Regem illum eſſe voluit. Cur ergo ſic egit? Cur ſic venit verbum Domini? Cur de tribunalibus audiri primitus voluit? Cur de regali ſolio primas voces emiſit? Nimirùm propter duritatem noſtram, propter vanitatem & ſuperbiam noſtram. Diligenter advertamus, cauſamq; ex nobis eſſe, vel fuiſſe, iam ſcienter fateamur. Totum mundi huius auditorium Deo obſurduerat, & in audienda vanitate ſuperbiebat: omnis homo vivens univerſa vanitas erat. Ludo vanitatis intenta populoſa carnis laſcivia, vitæ æternæ ſeria, mortis imminentis negotia ſcire dedignabatur, audire non poterat. Videmus iam ſenem, ac decrepitum mundum adhuc ex parte maxima laſcivientem, maturæ Euangelicæ prædicationis faſtidire verba, ſicque ſani ſermonis auditu, velut ſarcina, aut maſſa gravari arenaria. Ridentur nonnunquam publicè prædicatores, niſi caveant, quod & præceptum eſt, dicente Domino: Nolite margaritas veſtras mittere ante porcos. Quanto magis cum adhuc recens mundus luxu iuventutis efferretur, perſonam qualemcunque Verbi Dei prædicantem audire dedignaretur? Ergo peregrinum erat huic mundo Verbum Domini, non aliter attentos aut benevolos habiturum divites ſæculi, niſi orationem ſuam inciperet per os regis, divitis, magni, regis manu fortis, & victorioſi, qualis erat iſte David*. At verò inquies fortaſſe: cur nos quoque aſſerere non poterimus, quòd ad Verbum Dei magis nobilitandum, ejuſque nobilitatem mundo magis manifeſtandam, non ſine myſterio in ejus miniſtrum elegerit regem quendam adeò nobilem, tantaque gloria conſpicuum?

Gen. 49. 20. S. Eucher. l. 3. in Gen. Verbum Dei confert vigorē animæ dominandi ſenſibus.

Rup. Ab. l. 4. in Pſ. c. 2.

Deus verbū divinum primo per os Regis annunciari voluit.

Increata Sapientia voluit, ut filius ejus (cujus magnificentia omnibus ſæculis futuris velut incomparabilis illuceſcet, quiquc ab ultimis mundi finibus reginas ex ejus fama audita ſtupefactas, & attonitas ad eum audiendum evocaverat) pariter officium prædicatoris exerceret. Et hoc eſt, quod Eccleſiaſtes dicere voluit in verbis ſupradictis.

Verbum Dei olim etiam apud reges gentiles in maxima veneratione fuit. Jud. 3. 20.

3 Erat olim Verbum Dei in tanta veneratione, & reſpectu, ut etiam ipſamet capita coronata, ſeu reges, licèt idololatriæ ſacrilegio contaminati, erecto corpore ſteterint, dum illud legeretur, idque in ſignum humillimæ reverentiæ, & obſequii, Enim verò quando Aod præſentatus fuit coram rege Eglon, qui mirè pinguis, & obeſus erat, diceretque ei: *Verbum Dei habeo ad te*; hic ſubitò in pedes ſe erexit: *Qui ſtatim ſurrexit de throno. Erat autem Eglon craſſus nimis*. Ubi Abulenſis inquit: *Surrexit de throno in reverentiam Verbi DEI, ut non audiret illud ſedendo. Hebræi dicunt, quòd Eglon meruit, quod ſurrexit ad audiendum Verbum DEI; ideoque de genere eius fuit Ruth Moabitis, de qua deſcendit David*. Et verò licèt Abulenſis id ipſum non approbet, attamen ex hac obſervatione colligitur, in quanta Verbum DEI etiam apud reges gentiles fuerit æſtimatione, Unde etiam fit, quòd cum prædicatio Verbi DEI miniſterium ſit nobiliſſimum, ideò quoque cum dignitate Epiſcopali indiviſibiliter ſit conjunctum; in tantum verò illud ab Epiſcopis aliis adminiſtrandum committitur, in quantum vel ipſi talento prædicandi ſunt deſtituti, vel quia ſoli idipſum præſtare non poſſunt quoad omnes ſubditos, & in omni loco, & tempore; & ideò aliorum opera ſupplent, quod ipſi facere non poſſunt. Unde Sanctus Carolus Borromæus idipſum probè ſciens, dum de hac materia diſſerit, pro inſtructione Epiſcopi ita ſcribit: *Quam diligentiſſimè videbit, cui illius facultatem det, ne tanto muneri iniuria fiat, neve res ſanctiſſima violetur; cum præſertim non cuiuſvis ſit, ut inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus, de DEO, diviniſque rebus diſſerere, concionarive*. Idem Sanctus Archiepiſcopus, de adjutorio animarum ſcribens, ad perpetuam Verbi Divini gloriam ita docet: *Inter hæc inſtrumenta connumeretur vel maximè ratio, ac via Divini Verbi prædicandi, quæ quidem eam verborum, ſententiarumque gravitatem, eamque vim ſpiritus complecti debet, quam dignitas, & præſtantia huius muneris requirit. Nam huius quidem muneris, ſive materia, ſive finis ſpectetur, tanta utique dignitas oſtenditur, ut non facile aliud excogitari, dicive poſſit, quod illo præſtantius ſit, aut altius, aut magnificentius. Siquidem omnia Chriſtianæ Religionis myſteria, ac ſacramenta, omnes virtutes, omnia quæ ad eiuſdem religionis fidem, fideique fructus ſpectant, omnia denique quæ à DEO ad homines proficiſcuntur, & ad DEUM proficiſcentes homines iuvant, Verbi Divini nomine continentur*. Ex quibus omnibus eminens prædicationis dignitas facilè comprehenditur, quæ etiam redundat in illos, qui debitis, & dignis cum diſpoſitionibus illam excipiunt.

Abul. qu. 32. ibid.

Prædicatio verbi Dei tanquam nobiliſſimũ miniſteriũ, dignitati Epiſcopali indiviſibiliter conjuncta eſt.

Act. Eccl. Med. p. 4. fol. 474.

Act. Eccl. Med. fo. 838.

Auditores devoti verbi Dei à Chriſto præferri videntur SS. eius Matri. Luc. 11. 26.

4 Superiùs in præcedenti diſcurſu mentionem fecimus reſponſionis, quam Incarnata Sapientia Sanctæ Marcellæ dedit, quando hæc CHRISTUM prædicantem admirans, exclamaverat, dicens: *Beatus venter qui te portavit*; tunc enim CHRISTUS ſubintulit: *Quinimo beati, qui audiunt Verbum DEI, & cuſtodiunt illud*. Ubi obſervandum eſt, quodnam fuerit laudum, ab hac muliere prolatarum, objectum. Meritò enim ſapiens hæc mulier arcam illam commendaverat animatam, quæ univerſum genus humanum à peccati, & æternæ mortis diluvio ſalvavit; uterum illum, qui Spiritus Sancti ſanctuarium extitit, templum denique illius DEI, cui Cherubini throni loco deſerviunt, *quem terra, pontus, æthera, colunt, adorant, prædicant, trinam regentem machinam, clauſtrum Mariæ baiulat*. Et tamen ſibi reſponderi audivit: *Quinimò beati qui audiunt, &c.* Mira profectò reſponſio. Ergonè filius ille erga Sanctiſſimam matrem ſuam adeò obſequioſus, ut Sanctus Lucas de illo dicat: *Et erat ſubditus illis*, digniſſimam hanc ſuam genitricem Verbo Dei non ſolùm comparat, verùm etiam eandem eodem Verbo DEI inferiorem declaravit, dicendo: *Quin imo beati? &c.* Seraphicus Doctor Sanctus Bonaventura, qui erga Beatam Virginem Mariam, velut eximius illius cultor, ſummo ſemper amore exarſit, reſponſum hoc CHRISTI explicando, ad meliorem illius intelligentiam ita ſcribit: *Non dicit adverſando, ſed potius ſuperaddendo, quaſi diceret: Non ſolum beatus venter, qui portavit me Verbum caro factum, verum etiam beatior, qui ſuſcipit Verbum à me prolatum*. Quibus in verbis ſingulariter ad invicem ponderandæ ſunt duæ illæ dictiones, ſcilicet: *Beatus*, & *Beatior*. Illis namque in pondere ſanctuarii accuratè trutinatis, clarè apparebit, quòd ille, qui *ſpirituum ponderator eſt*, majori æſtimet honore, & magnificentia dignum illum, qui Divinum Verbum devotè auſcultat, indeque fructum percipit, quàm ſacroſanctum Beatiſſimæ Virginæ Mariæ uterum. Item verò Seraphicus Doctor prædictæ ſuæ propoſitionis hanc aſſignat rationem: *MARIA non tantum beata fuit, quia CHRISTUM portavit in carne; verum etiam beatior, quia CHRISTUM geſtavit in mente*. Enim verò dic ſodes, quonam fine filius Dei in viſceribus virginalibus incarnatus fuit? *Ego ad hoc natus ſum, Ioan. capite octavo, ſcilicet temporaliter*, ut Sanctus Bernardinus explicat, *& ad hoc veni in mundum per carnis aſſumptionem, ut teſtimonium perhibeam veritati: ſcilicet manifeſtando errores hominum, & perditionem eorum, & indicando, atque docendo veritatem de divinis, ut per eam ſalventur*. Patet igitur, quòd CHRISTUS per hanc proteſtationem: *Quinimò beati, qui audiunt Verbum DEI*; cauſam hujus prærogativæ demonſtrare voluerit, quia auditores verbi ſui ſanctiſſimæ ſuæ matri præferendos eſſe cenſuit.

S. Bonav. in Luc.

Prov. 16. 2.

S. Ber. t. 3. de deſider. vet. a. 1. c. 1. Joan. 18.

5 Sanctus Bernardinus authoritatem quandam citat Sancti Auguſtini l. *Qui capite interrogo*, dicentis: *Interrogo vos fratres, vel ſorores, dicite mihi: quid vobis plus eſſe videtur, corpus CHRISTI, an Verbum CHRISTI? Si verum vultis reſpondere, hoc dicere debetis, quod non ſit minus Verbum DEI, quàm corpus CHRISTI*. Ex qua declaratione Sancti Auguſtini, Doctoris fide digniſſimi, evidenter colligitur, longè magis reverendam eſſe Mariam Virginem ex eo, quia Verbum concepit in mente ſua, quàm quia Corpus CHRISTI in utero ſuo ſuſcepit. Ad hanc igitur tam ſublimem dignitatem quælibet anima fidelis evehitur, ut in corde ſuo idemmet Verbum prædicatum concipiat, illudque in lucem edat, dum quod prædicatum eſt, opere exequitur. Sanctus Antoninus quoque ſequens adducit Sancti Auguſtini effatum, dicentis: *Non minus eſt Verbum DEI, quam corpus CHRISTI*. Quod quo ſenſu intelligendum ſit, idem Antoninus in hæc verba exponit: *Quod verum eſt, non quoad eſſentiam, ſed quoad efficentiam, ſecundum Gloſſam: Quinimo maior fructus ſequitur ex Verbo DEI prædicato, quam corpore CHRISTI ſumpto; nam per ſacramentum nullus iuſtificatur, ſi accedit indignè, & incontritus; ſed augetur iniquitas ſua. Sed obſtinatiſſimi homines audiendo prædicationem convertuntur*. Porrò quanti CHRISTUS Verbum ſuum prædicatum æſtimaverit, clariùs videri poterit ex hiſtoria, quam Sanctus Matthæus capite decimoſecundo deſcribit. Dum enim CHRISTUS coram Scribis, & Phariſæis, ac univerſo populo in ingenti numero congregato, Euangelicas prædicaret veritates: *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant, quærentes te.*

S. Ber. t. 2. ſer. 10. in L. Do Qu. a. 3. c. 2. Exponitur analogia inter verbum Dei, & corpus Chriſti.

S. Antonin. p. 4. t. 9. c. 11.

Quanti ipſemet Chriſtus æſtimaverit verbum ſuum. Matt. 12. 46.

Enim

Digitized by Google

S. Hier.

Enimverò ſi ſcire cupimus, quo fine ille hoc nuncium Chtiſto inſinuarit, interrogemus Sanctum Hieronymnum; hunc enim audiemus dicentem: *Videtur mihi iſte qui nunciat , non fortuito , & ſimpliciter nunciare , ſed inſidias tendere Salvatori* . Author Operis Imperfecti, ut alibi diximus, de eodem nuntio in hunc modum ſcribit : *Venit aliquis quaſi diaboli advocatus , qui humano ore verba diabolica loqueretur* . At verò quænam in hoc erat malitia , quòd is filio , qui erga ſanctiſſimam matrem ſuam reverentiſſimus erat , inſinuaret , quòd foris à matre expectaretur ? Reſpondet Sanctus Hieronymus, nuncium illum inſidias ei hoc malitioſo fine tetendiſſe, ut ſcilicet exploraret , *utrum ſpirituali operi carnem , & ſanguinem præferat* . Verùm nuncius ille valdè deceptus fuit, ut CHRISTUS tam in dato ei reſponſo , quàm in eo quod operatus eſt , manifeſtè oſtendit . Neque enim ob hoc ſibi allatum nuncium expectantis matris , prædicationem ſuam intermittere , vel abbreviare voluit ; ſed diſcurſum ſuum ad prædictum nuncium dirigens , inquit : *Quæ eſt mater mea , & qui ſunt fratres mei* ? Itane, ò CHRISTE REDEMPTOR ? Ergone tuos ſecundùm carnem fratres , & multò magis ſanctiſſimam matrem tuam ignoras ? Aut ſi illos noſti , cur per hanc interrogationem te in hac notitia vacillare oſtendis ? Gloſſa inquit : *Non recuſat obſequia matris , ſed præfert miniſteria Patris* : Pater enim ipſum prædicandi cauſa in mundum miſerat : *Evangelizare pauperibus miſit me* . Hoc igitur cuilibet alteri anteponendum erat , etiamſi de obſequio Mariæ genitrici ſuæ præſtando ageretur . In cujus probationem Guerricus Abbas in ſermone quodam ait : *Illi qui ſermonem Evangelii , parentes annunciando, interrumpebat, melius reſpondere non poterat* . Rupertus Abbas ſimiliter inquit : *Evangelizabat, cum hæc diceret , præcepturus, ne homo perfectionis amator, propter Evangelium patrem , & matrem relinquat* . Sanctus Cæſarius notat, CHRITUM à prædicando non deſtitiſſe , licèt ad exhibendum matri ſuæ obſequium ſollicitaretur ; ait enim : *Neque CHRISTVS, cum a matre , & fratribus quæreretur , vocationem admiſit , cum apud auditores ſalutiferam doctrinam exerſus eſſet* . Sanctus Hieronymus autem in commendationem Divini Verbi etiam cum exaggeratione exclamat : *O myſterium ! MARIAM matrem ſibi DOMINVS adiurat , cum extra verbi audientiam eſſet conſtituta , eo potiſſimum tempore , quo verbum prædicabatur à Verbo* . Hìc quoque in memoriam revocandum eſt , quod CHRISTUS fecit , cum in conſpectu copioſiſſimi illius auditorii *extendens manum in diſcipulos ſuos , dixit: Ecce mater mea, & fratres mei,* quaſi dicere vellet : Hi qui verbum meum, ſive lectum, ſive auditum, intra ſe concipiunt , apud me habentur in loco & in dignitate matris , multò magis quàm illa , quæ me in viſceribus ſuis virginalibus concepit. Dionyſius quoque Carthuſianus inquit , CHRISTUM ad Apoſtolos Evangelium annunciantes alludendo dicere voluiſſe : *Generant me in cordibus aliorum : & ſicut Apoſtolus loquitur : Filioli mei , quos iterum parturio , donec formetur CHRISTVS in vobis : ſic ergo generant me , id eſt eſſe , & habitare me faciunt in aliorum præcordiis* . At verò Abulenſis hanc hiſtoriam examinando , in quæſtione quadam ita ſcribit : *Vt apertè oſtenderet , multò excellentius eſſe audire verbum Chriſti , & prædicare , quàm colloqui matri.*

Auth. Imp. ho.30.
Gloſſa.
Luc 4.18.
Guer. Ab. ſer. 4. de Aſſumpt.
Rup. Ab. l. 4. de div. inſt. cap. 14.
S. Cæſar. Dial. 3.
S. Hieron.
Dio. Cart.
Abul. ib. q. 310.

6 Reſtat nunc , ut ad ejuſdem Verbi DEI gloriam , aliam quandam ponderemus hiſtoriam , quam Sanctus Joannes capite ſeptimo in hæc verba deſcribit : *Quidam volebant apprehendere eum , ſed nemo miſit ſuper eum manus. Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices , & Phariſæos , & dixerunt eis illi : Quare non adduxiſtis illum* ? Circa quæ verba meritò quærendum venit , cur miniſtri ad capiendum CHRISTUM emiſſi , manus ei non injecerint , cum tamen in Gethſemani catenis , & vinculis oneratum , captivum ad Annam , Caipham , & Pilatum adduxerint. Sed reſponderut, cauſam ob quam illi, qui eum in horto *vinctum abduxerunt* , in templo ipſimet à CHRISTO vincti , & captivati fuerint , hanc eſſe , quia in templo eum prædicantem audiebant ; & qui tanquam lictores , & infames juſtitiæ miniſtri advenerant , cum honore , & titulo Regis , ut à principio diximus, ut à CHRISTO honorati , & privilegiati, ad eos, à quibus miſſi fuerant , redierunt , dicentes : *Nunquam ſic locutus eſt homo* . Ecce tibi rationem , quam in medium attulerunt , cur CHRISTUM non vinxerint , ſed potiùs ab illo vincti fuerint.

Capere volentes Chriſtum, impediuntur virtute verborũ ſuorum. Joan. 7. 44.

7 Origenes textum illum capitis ſequentis Sancti Joannis explicans : *Hæc verba locutus eſt IESVS in Gazophylacio docens in templo , & nemo apprehendit eum* , ita ſcribit : *Tot verba in Gazophylacio loquens , & docens IESVS in templo, nondum ab ullo tenetur ; verba enim ipſius fortiora erant ipſum apprehendere volentibus : & certè quamdiu loquitur , tamdiu nemo illi inſidias ſtruentium apprehendere eum valet , ſed ſi tacuerit , ſemper tenetur . Vnde interrogatus a Pilato , & flagellatus (quod vellet pro mundo pati) tacet, alioquin ſi locutus fuiſſet , non crucifigendus ex infirmitate , quoniam non eſt infirmitas in his , quæ Sermo filius DEI loquitur* . Divus Chryſoſtomus examinans verba illa : *Nunquam ſic locutus eſt homo* , in homilia quadam inquit : *Neque eorum tantùm ſapientia admiranda eſt , quod ſignis non eguerunt , ſed quod ſola doctrina crediderunt . Non enim dixerunt : Neminem unquam ita miracula feciſſe , ſed neminem unquam ſic fuiſſe locutum* . Non igitur miracula , ſed ſola verba catenæ fuerunt , quæ eos in amorem , & venerationem CHRISTI adſtrinxerunt . Verùm enim verò nil mirum ; ſiquidem Sanctus Lucas etiam in alia quadam occaſione ita ſcribit : *Omnis populus ſuſpenſus erat audiens illum* . Sanctus Bernardinus de ſuavitate , quam ſacra eloquentia in animas influit , ita fatur : *Hac dulcedine capti fuerunt illi miniſtri Pontificum , & Phariſæorum , qui ab eis interrogati Ioan. capite ſeptimo : Quare non adduxiſtis illum ? reſponderunt : Nunquam ſic locutus eſt homo* . Albertus Magnus hac phraſi loquendi utitur : *Sermonibus DOMINI capti , contentis pretiis, quibus remunerabantur ad capiendum , ex ſolis verbis ſine miraculis ſtabant in ſuis ſermonibus capti , à miniſterio captivitatis deſtiterunt* . Nec mirum , quod enim pretium opulentius comparare ſibi potuiſſent, quàm ſint verba DEI , *deſiderabilia ſuper aurum , & lapidem pretioſum multum , & dulciora ſuper mel , & favum* ?

Orig. in Joan. 8. 20.
Chr. h. 51. in Joan.
Luc. 10. 48.
S. Ber. t. 2. ſer. 9. a. 2. c. 3.
Alb. M.

8 Hiſque in honorem prædicationis Evangelicæ dictis, adjungamus , quod Euſebius de Conſtantino Magno ſcribit , qui integris horis Verbum DEI ſtans in pedes erectus ſumma cum veneratione audiebat ; qui cum ab Epiſcopo ſedere juſſus eſſet, reſpondit : *Nefas videri, inſtitutis de DEO diſputationibus aures præbere negligentes . Quin etiam ipſummet Imperatorem , ſi qua inter dicendum incidiſſet occaſio loquendi de Theologia , aſſurrexiſſe , eoque habitu, tamdiu conſtitiſſe vultu contracto , & depreſſa voce , atque tanta prudentia , & moderatione , ut præſentium animos cæleſti diſciplina initiare , ac devovere videretur.*

Conſtant. M. ſtando integris horis , audiebat verbum Dei. Euſeb. l. 4. c. 33.

Digitized by Google

DISCVRSVS XVIII.

ARGUMENTUM.

Deus eſt, qui in miniſtris Euangelicis loquitur, eique tribuendus eſt Verbi Dei fructus; quod proinde nequaquam contemnendum eſt, utpotè quod non hominis, ſed Dei Verbum eſt.

THEMA.

Qui vos audit, me audit. Luc. 10. 16.

Prædicatores verbi Dei tenent locum Dei in terra.

1 INcreata, & Incarnata Sapientia, Æternum Patris Verbum, divini verbi ſui prædicatores excellentiùs extollere, & magnificare non poterat, quàm per veridicum Euangeliſtarum calamum aſſerendo: *Qui vos audit, me audit.* Sunt enim miniſtri Euangelici hic in terris locum tenentes Dei: *Nam ipſi gerunt Chriſti perſonam* (verba ſunt S. Bonaventuræ) *unde Apoſtolus ait: An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Et ideo dicitur: Cum accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum ſed ſicut eſt verè, verbum Dei. In auditu ergo diſcipulorum Chriſti, Chriſtus auditur, & ſimiliter in contemptu contemnitur; & propterea ſubditur: Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Adducitque ſequentem Dei apud Ezechielem deſcriptam querimoniam: *Fili hominis, vade ad domum Iſrael, & loqueris verba mea ad eos.* Et paulò poſt ſubdit: *Domus autem Iſrael nolunt audire te, quia nolunt audire me.*

S. Bonav.

Ezech. 3. 4.

Qui honorat vel ſpernit prædicatorē verbi Dei, honorat vel ſpernit ipſū Deum. S. Bonav.

2 Legati principum ob munus, & characterem, quem à principibus, à quibus miſſi ſunt, ſibi impoſitum, & impreſſum circumferunt, honorantur; ac proinde honores qui illis exhibentur, in obſequium redundant illorum, quorum obtinent locum, & perſonam. Subdit verò præcitatus Doctor Seraphicus: *Authorat eos* (ſcilicet prædicatores) *propter authoritatem ſummi Imperatoris, cum ſubdit: Qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui me miſit. Eſt magna authoritas prædicatorum, in quorum receptione Deus recipitur, & contemptu contemnitur; ipſi enim ſunt os Domini, verba eius annunciando, ſicut dicitur: Si ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris; & ideo tanquam os Dei paſci debent, & honorari.* S. Baſil. M. verba illa ponderans: *Qui vos ſpernit, me ſpernit*, hanc ex iiſdem deducit concluſionem: *Non hominem ſpernit, ſed Deum, qui dedit Spiritum ſuum ſanctum in vos.* Deus miniſtros Euangelicos exaltare, & ſublimare voluit, non ſolùm per communicationem poteſtatis, & authoritatis ſuæ, ſuos eos faciendo locum tenentes, verùm etiam inſuper Spiritum ſuum ſanctum eis communicando; *non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.* S. Beroardinus in ſermone quodam ita ſcribit: *Non ſolum dixit de ſe, ſed etiam de omnibus aliis prædicantibus, qui charitatem non ſolùm in ſe retinent, ſed etiam aliis communicant: Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* In progreſſu autem ejuſdem ſermonis, converſus ad eos, qui prædicatores devotè auſcultant, in hęc verba monet: *Cum audis prædicatorem, tu debes præſupponere, quod audias Deum.* Adducitque ſequentem facilem, & intelligibilem ſimilitudinem, inquiens: *Si unus magnus Princeps ſcribit unam literam ſuo populo, omnes convocantur, & omnes præparant ſe ad audiendum, cum magno deſiderio ſciendi, & cum magna reverentia: & cancellarius aſcendit in altum coram populo, & cum magna reverentia aperit litteram, quia repræſentat perſonam domini, & omnes ſtant reverentes, & attenti. Si igitur hoc in temporalibus fit, quanto magis in ſpiritualibus, cum prædicator ſit cancellarius magni Regis æterni?*

S. Baſil. ſ. moral. c. 4.

Spir. S. loquitur in prædicatoribus. Matt. 10. 19.

S. Ber. t. 4. ſer. 5. in 1. D. Qu. p. 1. princ.

Ib. p. 3. princ.

3 Idem S. Bernardinus in alio quodam ſermooe to. 3. adducit textum illum Iſai. c. 55. *Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum; ſed faciet quæcunque volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud. Id eſt de ore prædicatoris*, inquit prædictus ſanctus, *qui eſt os Patris, per quem annunciat populis veritatem filii ſui.* Tunc autem Verbum Dei dici poterit minimè infructuoſum, ſed copioſiſſimam parere meſſem, quando illud cum tali devotione, & applicatione mentis auſcultaverimus, ac ſi Ipſummet Verbum Incarnatum è cœlo in terram reverſum illud annunciaret. Iſaję, qui per antonomaſiam Propheta Euangelicus cognominatur, per Seraphinum quendam accepto ex cœli Empyrei officina carbone labia fuere purificata; ac proinde in cap. 50. Prophetiæ ſuæ ait: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut ſciam ſuſtentare eum, qui lapſus eſt verbo.* Et ideò proteſtatus eſt, ſe non lingua ſua, ſed Dei prædicare. Hic enim erat ordinarius Prædicatorum, & Prophetarum veteris teſtamenti ſtylus, quòd ſe ex ore Dei loqui proteſtarentur; ac proinde ferè ſemper præmittebant: *Hæc dicit Dominus.*

S. Ber. t. 3. de deſiderab. vet. t. 41. c. 3. Prædicatores ſunt os Patris æterni.

Iſa. 50. 4.

4 Iſa. c. 51. Deus eidem Prophetæ dicit: *Poſui verba mea in ore tuo.* Et apud Ezechielem dicitur: *Speculatorem dedi te domus Iſrael, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me.* Magna quidem apud diverſos Demoſthenis, Tullii, Platonis, divini cognominati, leguntur encomia, quippè qui omnes in facundia, doctrina, & energia perſuaſiva eximii fuerunt. At verò ut idem S. Bernardinus notat, nulla eſt ſermonis ipſorum cum verbo Dei proportio; hoc enim *eſt eloquium Domini, non Ariſtotelis, vel alicuius Poetæ, ſed Domini, qui Doctor doctorum eſt demonſtrandæ veritatis.* Idem S. Pater in decurſu ejuſdem ſermonis citat verba illa: *Surrexit Elias quaſi ignis, & verbum eius quaſi facula ardebat.* Super quæ verba ita ſcribit: *Debent proinde prædicatores tam ex materia, quam ex efficaci modo dicendi illa populo nunciare, quæ habeant audientium corda tangere, & movere. Sicut Iſaiæ 40. Dominus præcepit, dicens: Loquimini ad cor Ieruſalem, & advocate eam, ſcilicet ad ſe ipſam, quaſi dormientem atque torpentem. Expellit enim talis igneus ſermo ſpirituale frigus, cor hominis interdum invadens, & illud quadam Dei violentia ad ſe rapit; cuius ratio eſt, quia Dei verbo fervide prædicato Verbum increatum aſſiſtit, in auditorum cordibus agit, dicente Domino Mat. 10. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. Et ille eſt qui incendit auditorum corda, & urit. Unde Pſalmiſta: Inflammatum eſt cor meum, & renes mei commutati ſunt. Hæc igne æſtuabat illa devota mulier, quæ Luc. 11. Domino prædicante dixerat: Beatus venter, qui te portavit &c.* Chriſtus in die Aſcenſionis in cœlum, juſſerat Apoſtolis, ut in univerſum muodom diſperſi, gentiles ad fidem converterent, quorum mundus plenus erat; ſiquidem ſolùm *notus in Iudæa Deus* erat: ne verò animo deſponderent, ob meſſem illam tot laboribus, ſudoribus & anxietatibus comparandam, eiſdem, nec non omnibus aliis prædicatoribus promiſit, dicens: *Euntes, docete omnes gentes. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.*

Iſa. 51. 16. Ezech. 3. 17. Nulla proportio eſt inter verbi Dei, & declamationes gentilium oratorum. S. Ber. ſer. 9. in D. 1. Qu. ar. 1. c. 2.

Matt. 28. 19.

5 Meritò igitur Gillibertus Abbas exclamat, dicens: *O mira vis verbi, & ignita vehementer! inflammat cor, commutat renes, in nihilum in conſpectu ſuo reſpectu Dei ſui animum redigit.* Saulum Eccleſiæ perſecutorem eodem die vox divina in Apoſtolum tranſmutavit, & ex lupo agnum fecit. Idem Gillib. ſuper illa verba: *Anima mea liquefacta eſt*, ita ſcribit: *Magna in liquefactis ad ſequendum mobilitas, & prompta voluntas.* Etenim Saulus vix audierat vocem Chriſti, cum ecce, licèt antea ei rebellis fuiſſet, magna cum animi promptitudine dixit: *Domine, quid me vis facere?* Hebræi, qui Chriſto ſubiici nolebant: *Nolumus hunc regnare ſuper nos*; quin potiùs Cæſaris ſe ſubmiſerunt imperio, dicentes: *Non habemus Regem niſi Cæſarem*; poſt paucas ſeptimanas, voluntatem ſuam in manus vilium piſcatorum depoſitarunt, ut hi de ipſis in obſequium Chriſti pro libito ſuo diſponerent. Unde dicebant: *Viri fratres, quid faciemus?* Imò, ut S. Lucas ait, ad prædicationem S. Petri, cui Deus aderat, facta eſt tot millium hominum memorabilis converſio, qui omnes *his auditis, compuncti ſunt corde*. Et verò quis alius gentem adeò moribus, religione, & climate barbarā qualis gentilitas erat, inducere potuiſſet ad deteſtanda vitia, ad flectendum genua, propriumq; fundendum ſanguinem pro confeſſione unius hominis tam contemptibiliter crucifixi, præterquàm omnipotentia, & ſapientia Dei, qui interiùs in miniſtris Euangelicis operatus fuerat? *Dominus dedit Verbum euangelizantibus virtute multa.* Audiatis velim, quales fuerint populi, qui mediante prędicatione Euangelica, in gremiū Eccleſiæ erant adducendi,

Gillib. Ab. ſerm. 44. in Cant. Verbum Dei liquefacit animas auditorum.

Act. 2. 38.

Digitized by Google

Baron. an. 33. n. 4. Quales gentes, & barbari infideles per verbum Dei liquefacti, & converſi fuerunt.

tendi, & ex truculentia, & inhumanitate populorum, quos prædicatio legis gratiæ Deo ſubjecit, facilè conjicere poteritis ingentem Verbi Dei efficaciam. Perſæ ſecundùm legem Zarradæ viventes, matres, filias, ſorores ducebant in uxores, mortuorumque corpora canibus projiciebant. Meſſagetes omnes illos reputabant infelices, qui alia morte, præterquam violenta morerentur. Inter hos quoque pactum erat de occidendis, & manducandis iis, qui ad decrepitam pervenerant ſenectutem. Tibareni ſenes ex altis rupibus præcipitare ſolebant. Hircani, & Caſpi, humanis cadaveribus canes nutriebant. Scytæ homines vivos mortuis adſtrictos ſepeliebant. Et verò licèt armorum bellicorum imperii Romani potentia eò uſque prævaluerit, ut tot nationum barbararum corpora ſibi ſubjecerit; eoſdem tamen manſuefacere, aut ut legibus divinis obedirent, inducere minimè poterant: hoc enim ſolus divini verbi gladius efficere prævaluit, utpote qui non ſolùm effecit, ut tot ſuos deteſtarentur errores, verùm etiam animas eorum ſanctitate imbuit; idq; ex eo præcipuè capite, quia ſcil. Salvator per ſanct. Spiritum ſuum in Apoſtolis prædicabat: *Non enim vos eſtis qui loquimini &c.*

Prov. 10. 11. Hug. Card. Verba prædicatorum ſunt verba Dei. Joan. 6. S. Paſch. l. 5. in Matth. in Prologo.

6 Sapiens ait: *Vena vitæ os juſti*, ſuper quæ verba Hugo Card. ita ſcribit: *Os juſti eſt os prædicatoris, vel doctoris, à quibus ad alios fluunt verba vitalia.* Hæc autem vena ſuam ab illo deducit ſcaturiginem, cui S. Petrus dixit: *Verba vitæ æternæ habes.* S. Paſchaſius de miniſtris Evangelicis inquit: *Eorum verba ſunt Dei, in quibus profectò verbis non humana ſapientia, ſed ſpiritus, & vita lucet; & ideo ipſa verba jure verba vitæ dicuntur, quia non in his flos eloquentiæ redolet ſæcularis, ſed fructus vitæ.* Bellovacenſis in laudem Verbi Dei ita ſcribit: *Originaliter derivatur à Verbo increato.* In cujus probationem textum illum adducit Eccleſiaſtici, dicentis: *Fons ſapientiæ Verbum Dei in excelſis.* Et ſubdit: *Attende cum quanta reverentia auditur verbum alicujus regis vel principis, ſicut dicitur Eccl. 13. Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt: quanto magis quando loquitur nobis Deus verbum, debemus reverenter audire, retinere medullitus, & inviolabiliter obſervare?* Sanctus Propheta Job ipſemet ſummam teſtatur reverentiam, qua à magnatibus audiri ſolebat; ait enim: *Quando procedebam ad portam Civitatis, & in platea parabant cathedram mihi: videbant me juvenes, & abſcondebantur, & ſenes aſſurgentes ſtabant, principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo: vocem ſuam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi ſuo adhærebat. Auris audiens beatificabat me.* Quòd ſi igitur Job loquens tantum omnibus imprimebat reſpectum, venerationem, & conceptum; qualis debebitur reverentia Altiſſimo Deo, quem *adorant Dominationes, tremunt poteſtates?* quique de ſuis miniſtris Evangelicis expreſsè dicit: *Quis vos audit, me audit?* In hoc profectò magnoperè erramus, quòd non cogitemus Deum lingua prædicantis ſolùm tanquam inſtrumento uti, ad manifeſtandam nobis ſuam voluntatem. Ac proinde nullus miniſtrorum Evangelicorum gloriari debet de profectu auditorum ſuorum, tanquam de fructu proprio. Iſajas, qui tam inſignis prædicator fuit in c. 10. Prophetiæ ſuæ ait: *Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? Aut exaltabitur ſerra contra eum, a quo trahitur?*

Bellov. ſpec. mor. l. 5. diſt. 10. p. 1.

Job 29. 7. Magnates & omnes alii cum maxima reverentia audiebant verba Job loquentis ad eos.

Iſa. 10. 15.

Spir. S. confert virtutē verbis prædicatorum. Act. 2.

7 In primis naſcentis Eccleſiæ exordiis apparuit ſuper Apoſtolis, aliiſque verbum Dei prædicantibus Spirit. S. Sed quonam modo apparuit? *Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ.* Per quam ſpeciem denotare voluit, ſeſe linguis ipſorum infundendum eſſe: *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* S. Paulus demonſtrare volens, Deum eſſe, qui corda Verbum Dei audientium movet, quique linguas prædicantium dirigit, in prima Epiſt. ad Corinth. ita ſcribit: *Cum enim quis dicat: Ego quidem ſum Pauli, alius autem: Ego Apollo, nonne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? Quid vero Paulus? Miniſtri ejus cui crediſtis, & unicuique ſicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, ſed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat: ſed qui incrementum dat, Deus.* Et porrò ut hanc veritatem tantò clariùs nobis imprimeret, paulò poſt ſubdit: *Dei ſumus adjutores, Dei agricultura eſtis.* Enimverò qui ſeminat, nihil efficit, niſi benignæ cœlorum influentiæ ſemini in terram jacto faveant: Ita pariter prædicet miniſter Evangelicus quicquid poteſt, & quicquid novit, nihil tamen efficiet, niſi cum ipſo operetur Deus.

1. Cor. 3. 4.

Apoc. 10. 1. Viſio Apocalyptica applicatur prædicatoribus. Rup. Ab. l. 6. in Apoc.

8 Sanctus Joannes in Apocalypſi viſionem quandam habuit, quam his verbis deſcribit: *Et vidi alium Angelum fortem deſcendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, & pedes ejus tanquam columna ignis.* Sed audiamus Rupertum Abbatem viſionem hanc hiſce verbis exponentem: *Hic autem pedes ejus dicuntur tanquam columnæ ignis, quo dicto ſignificatur, quod prædicatores ejus, per quos venit ad nos, Spiritu Sancto firmati, atque illuſtrati ſunt. Sunt enim pedes ejus, omnes Evangelii ejus portitores, atque miniſtri, de quibus & Propheta dicit: Quam ſpecioſi pedes Evangelizantis, & annunciantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis ſalutem! Iſti pedes ex eo ſunt tanquam columna ignis, ex quo venit ſuper eos Spiritus Sanctus tanquam ignis.* Ubi obſervandum, quòd prædicatoribus cum DEO, & ſanctiſſimo ejus ſpiritu comparatis, pedis nomen attribuatur, & non ampliùs, quippè qui ſolùm Dei, ſive Sancti Spiritus ſunt inſtrumentum.

Deus prædicationi verbi Dei infallibiliter aſſiſt, & hinc nullatenus contemni debet, ſed reverenter audiri. S. Greg. l. 1. h. 10. ib. S. Bern. ſer. 42. in Cant.

9 *Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Enimverò unicuique merito forte frænum eſſe deberet, quòd Deus prædicationi divini Verbi ſui infallibiliter præſens aſſiſtat, ne illud tam facilè contemnamus, ſed reverenter ſemper auſcultemus. Superiùs ex Ezechiele illam adduximus Dei querimoniam, dicentis: *Nolunt audire te, quia nolunt audire me.* S. Gregorius in homilia quadam ait: *Bene autem dicitur: Nolunt audire te, quia nolunt audire me, ſecundum hoc quod ſcriptum eſt: Qui vos ſpernit, me ſpernit.* S. Bernardus in ſermone quodam ſuper Cantica, poſtquam hunc Ezechielis textum attuliſſet in medium, ſubjungit: *Vides, quæ majeſtas contemnitur? Non te putes me ſolum ſprevisse, Dominus locutus eſt: & quod dixit Propheta, dixit & Apoſtolis: Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Apud Jeremiam refertur, Deum huic Prophetæ mandaſſe, ut ad Rechabitarum domum ſe reciperet, atque in ejus vicinia habitaculum quoddam templo vicinum ſibi conduceret, vinumque ibidem præpararet. Obedivit Jeremias, cumque Recabitis crateres vino plenos magna cum inſtantia propinaſſet, illi renuerunt bibere, hac in medium adducta excuſatione, quia Jonadab, filius Rechab, pater ipſorum, eis præcepiſſet, ne unquam vinum biberent, nec domos ædificarent, nec ſeminarent agros, ut plantarent vineas; ſed ſemper habitarent in tabernaculis. Cui præcepto ſumma cum obedientia ſemper obtemperarunt. Jeremias, percepto hoc illorum reſponſo, juſſus eſt à Deo, ut habitatores Jeruſalem adiret, iiſque nomine ſuo improperaret, dicendo: *Nunquid non recipietis diſciplinam, ut obediatis verbis meis, dicit Dominus? Prævaluerunt ſermones Jonadab filii Rechab, ego autē locutus ſum ad vos, & non obediſtis mihi?* Eheu! quot ſunt homines, quibus Deus improperare poſſet, quòd Deum non audierint, nec obedierint ipſi, imò quòd ſæpè hiſtriones, comicos, alioſque ejuſdem farinæ leves, & indignos homines, prædicationi verbi ſui prætulerint? S. Auguſtinus ait: *Dominum loquentem audiebant, & diſcipuli, & Judæi. Veritatem loquentem audiebant veraces, & mendaces. Charitatem loquentem audiebant, & amici, & inimici. Bonum loquentem audiebant boni, & mali. Illi audiebant, ſed ille diſcernebat, & quibus ſermo prodeſſet, & profuturus eſſet, videbat, & prævidebat &c.* Quod verò ſequitur, egregium nobis exhibet documentum. Subdit enim: *Nos ſic audiamus Evangelium, tanquam præſentem Dominum, nec dicamus: O illi felices, qui eum videre potuerunt, quia multi in eis qui viderunt, & occiderunt. Multi autem in nobis qui non viderunt, & occiderunt: Multi autem in nobis qui non viderunt, crediderunt. Quod enim pretioſum ſonabat de ore Domini, & propter nos recitatum, & recitabitur etiam propter poſteros noſtros, & donec ſæculum finiatur. Surſum eſt Dominus, ſed etiam hic eſt veritas Dominus.* Conſideratione digniſſima ſunt illa cælitùs in terram dilapſa verba, prout in Apocalyſi legitur, ſcilicet: *Qui habet aurem audiat, quid ſpiritus dicat Eccleſiis.* Obſervandum namque eſt, quòd non dicat, quòd ſacræ Scripturæ Moyſis, Samuelis, Jobi, Eccleſiaſtici, Matthæi, Lucæ, S. Auguſtini, vel aliorum ſimilium in doctrina ſacra præſtantium doctorum loquantur Eccleſiæ; ſed quid ſpiritus dicat

Jerem. 35.

S. Aug. tr. 30. in Joan.

Apoc. 2.

Eccleſiis. Ille namque eſt, de quo Salvator ait: *Ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia.* Huic ergo pronæ à nobis porrigendæ ſunt aures, quia ipſe eſt, qui in Scripturis, in Prædicatoribus, in ſanctis Patribus, aliiſque miniſtris Euangelicis loquitur. Sanctus Thom. de Villanova egregiam adducit prærogativam, qua viva vox prædicantis mutam Scripturarum literam ſuperexcedit; ita enim ſcribit: *Nec mihi dicas: ſapiens ſum, literatus ſum, habeo in domo mea ſermones Auguſtini, Sancti Bernardi, Divi Chryſoſtomi, quos legam; nam litera mortua eſt, vox viva. Habet enim neſcio quid latentis energiæ vox viva, quod non habet litera; vivus eſt enim ſermo Dei, &c. non ſic litera. Plus enim movet ſermo, quam lectio. Prædicator enim viva vox Dei eſt, qui loquitur in illo: non venis audire hominem, ſed Deum in homine.*

Jo. 14. 26.

S. Th. à Vill. in ſanag.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Licèt Verbum Dei ab hominibus impiis prædicetur, non tamen ideò intermittenda eſt ejus auſcultatio, nec negligendi fructus illius.

THEMA.

Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & Phariſæi: omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſervate, & facite; ſecundum vero opera eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt. Matth. 23. 2.

Pravorum concionatorum verba ſequenda ſunt, exēpla cavenda.

1 Coeleſtis Magiſter noſter Chriſtus prævidens, quòd in cunctis ſæculis futuris Eccleſia habitura eſſet ſæpè miniſtros Evangelicos malè viventes, licèt bonam doctrinam, ſinceramque veritatem prædicantes ideò fideles ſuos monitos eſſe voluit, ut amplexantes eorum doctrinam, caverent, ne eorundem imitarentur prava exempla. Huc quoque ſpectat ſalutare illud S. Auguſt. conſilium: *Botrum carpe, ſpinam cave. Bene quidem intellexiſtis, ſed propter tardiores dicam hoc idem planius. Quomodo dixi botrum carpe, ſpinam cave? Quia botrus aliquando de radice vitis exortus pendet in ſepe, creſcit palmes, inſeritur ſpinis, & portat fructum ſpina non ſuum: non enim ſpinam vitis attulit, ſed ſpinis palmes incubuit. Noli interrogare, niſi radicet. Quære radicem ſpinæ, extra invenis à vite. Quære originem uvæ, vitis hanc protulit ex radice. Cathedra ergo Moyſis vitis erat, Phariſæorum mores ſpinæ erant. Doctrina vera per malos, palmes in ſepe. Botrum inter ſpinas cautè lege, ne dum quæris fructum, laceres manum; & cum audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. Quæ dicunt, facite: legite uvas. Quæ autem faciunt, facere nolite: cavete ſpinas.*

S. Aug. t. 46. in Joan.

2 Samſon olim dilaniatis leonis faucibus, relicto cadavere proceſſit; reverſus autem per eandem viam, curioſitate ductus, *declinavit ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis: quem cum ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via. Omnia autem in figura contingebant illis.* Audiamus igitur hiſtoriæ hujus moralitatem. Procopius ait: *Fertur, quemvis leonem vivum os habere fœtidiſſimum, adeò ut dictu ſit mirificum, in ore fœtido mel repertum eſſe dulciſſimum.* Enim verò quis eſt qui neſciat, eloquentiam ſacram à Spiritu Sancto ſæpiùs favo mellis fuiſſe comparatam? *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo.* Et tamen quis non videt, hanc mellis ſuavitatem ſæpiùs in puteolentibus faucibus, id eſt in prædicatoribus, ob malos mores, famamque ſiniſtram fœtentibus, reperiri? Admirantur auditores eorum talentum, facundiam, ſæpè etiam eximium pariunt fructum, quantumvis ipſi diſſolutè vivant. Horum igitur favo uti licet: *Favus mellis compoſita verba,* inquit Sapiens. *Quæcunque enim dixerint vobis, ſervate, & facite.* Cavendus autem eſt in putrefactis ipſorum faucibus fœtor: *Secundum opera eorum nolite facere.*

Jud. 14. 8. Favus mellis in ore leonis occiſi repertus, deſignat verbum Dei in ore improbi prædicatoris. Procop.

Pſ. 118. 103.

Prov. 16. 24.

Apes non utuntur herbis, ſed floribus.

3 Verùm enimverò ex quo apum mentionem fecimus, alia ab iiſdem deſumpta ſimilitudo mihi occurrit, quam author Operis Imperfecti, aſſumpti thematis verba gloſſando, his verbis adducit: *Ut apibus herbæ neceſſariæ non ſunt, ſed flores herbarum; flores enim illæ colligunt herbas vero relinquunt: ſic & vos flores doctrinæ colligite, & converſationem relinquite, ut quaſi inutilis herba areſcat.* Idem author in eadem homilia ſequentem pariter adducit aptiſſimam ſimilitudinem: *Frequenter etiam & de homine malo bona doctrina procedit. Ecce enim & vilis terra pretioſum aurum producit. Nunquid propter terram vilem pretioſum aurum contemnitur? Non, ſed ſicut aurum eligitur, & terra relinquitur; ſic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite.* S. Franc. de Sales in colloq. 15. nu. 16. filias ſuas ſpirituales in hæc verba alloquitur: Velim, ò charæ filiæ meæ, omnem in hac domo honorem deferri iis, qui Verbum Dei nobis annunciant. Certum eſt enim, magnoperè ad hoc faciendum nos obligari. Videtur enim ipſos cœleſtes eſſe nuncios, qui ex parte Dei ad nos veniunt, ut ſalutis viam nobis demonſtrent. Et ideò ipſos tanquam tales, non verò tanquam ſimplices homines, reſpicere oportet; tametſi enim non adeo bene loquantur, ut homines cœleſtes, nihil tamen diminuendum eſt de humilitate, & reverentia, qua cum Verbum Dei debemus recipere, utpotè quod ſemper unum idemq; manet, adeò ſcilicet ſanctum, adeoque purum, ac ſi ab Angelis dictum aut prolatum fuiſſet. Porrò ſemper notavi, quòd dum ad aliquem in charta mala, & conſequenter deformi charactere epiſtolam exaro, is mihi eodem cum affectu gratias agat, ac ſi epiſtola in charta optima, elegantiſſimiſque characteribus fuiſſet conſcripta. Unde nam hoc proficiſcitur, niſi quia talis amicus non reſpicit chartam, an bona ſit vel mala, nec characterem attendit, an elegans ſit vel deformis, ſed me ſolùm, qui illam ſcribo, conſiderat? Idem quoque circa Verbum Dei facere oportet; non enim reſpiciendus eſt, qui illud in medium producit, vel declarat, ſed hoc unicum nobis debet ſufficere, quòd Verbum Dei ſit; hic enim talem adhibet prædicatorem, qui illud prædicet, alioſque edoceat. Et quandoquidem videmus, quòd Deus adeò illum honoret, ut per os ipſius loqui velit; qua ratione nos debitum ipſius perſonæ honorem negligere poterimus? Bloſius, magnus ille ſpiritualis vitæ director, in inſtitutionibus ſuis ſpiritualibus, ſequens Verbum Dei auſcultantibus tradit documentum: *Non magnoperè curet, utrum defectibus aliquibus obnoxius ſit is, qui loquitur, modo veritatem loquatur. Attendat ipſam veritatem, ſicut ex origine ſua, fonteque ſuo, nempe Deo, promanat; & non curioſe diſcutiat, qualis ſit fiſtula, per quam illa manat.*

Auth. Imp. h. 43.

S. Franc. Sal. Cum prædicatores ſint cœleſtes nuncii, non opera illorum, ſed verba attendenda ſunt.

Bloſ. inſtit. ſpir. c. 8. n. 4.

4 In libro, qui *Doctrina Patrum* intitulatur, quædam convenientiſſima propoſito noſtro recenſetur hiſtoria. Etenim ſacerdos quidam ſæpiùs ſanctum quendam conveniebat Eremitam, ut eidem confeſſionis, & communionis Sacramenta miniſtraret. Huic autem Eremitæ hunc ſacerdotem diſſolutè, & inhoneſtè vivere ſuggeſtum fuerat; unde ſcandalizatus, quamprimùm ad ipſum rediit, fores cellæ ſuæ eidem in faciem occluſit. Adeoq; Sacerdos confuſus, domum rediit. Eremita autem, Sacerdote abeunte, vocem cælitùs delapſam audivit, dicentem: *Tulerunt ſibi homines iudicium meum.* Deus autem hunc ſervum ſuum ab eo, in quo verſabatur, errore liberare, & erudire volens, eidem in extaſim rapto puteum quendam aureum ob oculos poſuit, cui funis aureus, unà cum ſitula aurea, annectebatur, qua aqua hauriretur, eaq; limpida, & pura. Moxque leproſum quendam eandem aquam attingentem, & vaſi infundentem conſpexit; & licèt ſitibundus eſſet, aquam tamen à leproſo vaſi infuſam nauſeans, ab eadem bibenda abſtinuit. Tunc vocem quãdam illum in hæc verba reprehendentem audivit: *Cur non bibis ex aqua hac? Quam cauſam habet qui implet? Implet enim ſolummodo, & infundit aquas.* Eremita igitur ab hac viſione intra ſemetipſum reverſus, meliùſque inſtructus, emendavit errorem ſuum, ac ſacerdotem quem à ſe repulerat, denuò revocavit.

Doct. Pat. cum judic. tem. n. 7. Hoc propoſitum illuſtratur inſigni hiſtoria.

5 S. Aug. alio in loco de Paſtoribus Eccleſiaſticis diſſerens, doctrinam quandam nobis tradit, ei quam paulò ante allegavimus, valdè ſimilem. Conſiderat enim, quòd licèt Chriſtus dixerit: *Nemo colligit de ſpinis uvas;* de ſacris tamen doctoribus expreſsè jubeat, dicendo: *Quæcunque dicunt, facite: quæ autem faciunt, nolite facere.* En verba ipſius: *Quomodo vos de ſpinis me uvam colligere? Reſpondeo, non eſt uva illa ſpinarum, ſed aliquando increſcens ſarmentum, implicat ſe in ſepem, & pendet*

Verbum Dei oculatenus contemnendum eſt licèt prædicator ſit improbus.

S. Aug. c. 9. de Paſtor. Eccl.

Matt. 7.

uva

uva inter denſa ſpinarum, ſed non ſorgit de radice ſpinarum. To caote manom mitte, ne lacereris à ſpinis, id eſt ne facta imiteris malorum, & lege ovam inter ſpioas pendentem, & de vite ad te perveniat botri alimentum; ſpinis autem ſervator ignis tormentom. S. Bernardinus in ſerm. in Dom. Sexag. ſimiliter hanc materiam tangit, dicens: *Qoidam ſpernunt prædicatores propter aliquem defectom in dicendo, contra qoos Luc. 10. dicitur: Qui vos ſpernit, me ſpernit. Nec etiam licèt ſpernere prædicatorem peccatorem, ut ilem; unde Hieronymos in diſtinct. 83. §. oltim. dicit: Sicut enim lixiviom per homidum cinerem floens lavat, & non lavator, ita bona doctrina per malom Doctorem animas credentiom lavat à ſordibus peccatorum.* Ven. Thomas à Kempis in opuſculo quodam ait: *Veritas non eſt aſpernanda, à quocomque ſimplici proferator. Qui benè vivit, & bene docet: & qui bene legit, Dei oontioe eſt.* Et quidem tametſi verum ſit, quòd omnes prædicatores patis ſint conditionis; attamen in caſu quo characteres ipſorum imperfecti forent, adhæreſcendum eſſet veritati, & ſenſui verborum, noo verò moribus dicentium: *Tolle qood toom eſt, & vade. A quocumqoe proferator verbum Dei*, inquit Bellovacenſis, *noo eſt attendendum, à quo proficiſcatur verbum, ſed cojos ſit verbum, qoia Matth. 10. dicitor: Non vos eſtis qui loqoimini, ſed Spiritos Patris veſtri qui loquitur in vobis.*

S. Ber. tom. 3. ſer. in ſexag. art. 2. c. 1.

Th. à Kemp. opuſc. 3. c. 6.

Bellov. ſpec. tuor. l. 3. p. 1. diſt. 10.

6 In diſcurſu nono hujus tractatus de verbo Dei ſub metaphora mediciox diſſeruimus. Porrò Albertus Magnus ſuper illa verba Luc. 15. *Vt audirent eum*, inquit: *Sciebant qood verbum illios languores coraret; Pſal. 106. verſ. 20. Miſit verbom ſoom, & ſanavit eos; & eripuit eos.* Enim verò quid ſi infirmus quidam à medicis deſperatus, qui aliud non haberet ſanitatis recuperandæ remedium, quàm ut accipiat medicinam, vel ſanguinem è vena emittat, chirurgum ad applicandum ei hoc à medico ipſi præſcriptum remedium admittere nollet ad venam ſibi aperiendam, idque ex nullo alio motivo, quàm quòd de malis ipſius moribus peſſimum habeat conceptum, nunquid talem infirmum delirare diceres? Siquidem certum ſit, quòd mala chirurgi vita aut converſatio, in damnum & præjudicium ſalutis ipſius minimè influat, ſed ſufficiat, quòd medicina ſit ſalutifera, & ſecundùm recipe præſcriptum compoſita, quòdque Chirurgus ordinatam ſanguinis quantitatem juxta artis ſuæ regulas extrahat: *Tolle* igitur *qood toum eſt, & vade.* Eodem modo de illis diſcurrere licet, qui à verbo Dei auſcultando averſionem habent, eò quòd de illo, qui verbum Dei annunciat, ſiniſtram habeant opinionem. Si enim ob infirmitates tuas ſpirituales verbo Dei indigeas, animosè illo utere, quod audis, & noli cenſurare id, quod in eo vides, qui prædicat: *Qua dixerint vobis, ſervate, & facite: ſecondum opera eorom nolite facere:* Tametſi enim medicus infirmus eſſet, ob hoc tamen non redditur inhabilis ad præſcribendum tibi pro tua ſanitate recuperanda congruum remedium. Ad hoc noſtrum propoſitum aptiſſimè quadrat epiſtola quædam à S. Iſidoro Peluſiota Zoſimo Presbytero tranſcripta, in qua ei refert anguſtiam, qua quidam premebatur, eò quòd ab aliquo Sacramenta receperat, divinaque myſteria participarat, qui ob vitam ſuam lubricam peſſima fama laborabat: Dicit ergo S. Iſidorus, ſe talem hominem ſequentibus verbis inſtruxiſſe: *Nollo detrimento is, qui ſoſcipit, afficitor, etiamſi is qoi tribuit, indigoos eſſe videatur: neque incontaminata myſteria conſporcantor, tametſi ſacerdos omnes mortales improbitate ſoperet.* Id quod exemplo corvi Eliæ probat, qui licèt avis ſit deformis, cadaveribus beſtiarum fœtidiſſimis devorandis aſſueta, vorax, rapax, cunctiſque exoſa, nihilominùs à Deo electus fuit, ut Prophetam adeò ſanctũ, adeòque benè meritum, pane, & carnibus mane, & veſperi ſuſtentaret: Neque Elias proviſionem hanc per longum tempus ab hoc corvo accipere renuit, ſed gratanter, & libèter eandem acceptavit, ut vitam ſuam mortalem, cibique indigã hac ratione ſuſtentaret. Imò nonnulli ſacri expoſitores in ea ſunt opinione, carnes illas, & panes è ſacrilegi Achab inimici Dei menſa fuiſſe ſurreptos: *Quod ſi mihi diffidis:* (ſcribit Iſidorus ad Zoſymum) *corvum cogita, impurom inqoam illud, atqoe in pullos ſoos crudele aoimal, cujus opera ille in cœlom excurens, ac cœli civis Elias alebator.* Quotieſcunque igitur anima noſtra pane verbi Dei indiget, (*non* enim *in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, qood procedit de ore Dei*) audacter alimentum hoc ſpirituale, & ſalutare accipiat, licèt ei à corvo, id eſt homine avaro, carnali, iracundo, aut aliàs vitioſo ſubminiſtretur: *Tolle qood tuum eſt, & vade.*

Alb. Mag. in Luc. 15. Pſ. 106. 20.
Probatur hoc ſimilitudine Medici, & infirmi.

S. Iſid. Pel. lib. 3. Epiſt. 140.

Et corvi, Eliæ panem ferentis.

7 S. Thomas ſuper præcitatum S. Matthæi textum idipſum de Phariſæis ſcribit, quod de miniſtris Euangelicis benè prædicantibus, malèque viventibus verificatur; ait enim: *Non diſſonant à doctrina, ſed vita: ideò doctrina eorom eſt attendenda, ſed vita cavenda.* S. Auguſtinus, qui à Valerio Epiſcopo in miniſterium prædicationis ſubſtitutus fuit, adeòque magnus prædicator evaſit, in hæc verba ſcribit: *Si bona loqoor, & bona facio, imitare me. Si autem non facio quod dico, habes conſilium Domini. Quæ dico, fac: quæ autem facio, noli facere.* Cœleſtis Magiſter noſter Chriſtus Matth. cap. 5. ſequens tradit monitum: *Eſto conſentiens adverſario too citò, dum es in via com eo, ne fortè tradat te adverſarios judici, & judex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas oltimom quadrantem.* At verò quiſnam eſt hic adverſarius, cum quo in via conſentire debemus? Porrò per viam hanc præſens vita intelligi poteſt, in qua ſumus viatores: per adverſarium verò prædicator intelligitur, qui nobis res carni, & appetitui noſtro contrarias perſuadet, cujuſmodi ſunt maceratio corporis, continentia, contemptus noſtri ipſius, propriæ voluntatis abnegatio, & alia ſimilia. Qui etiam adverſarius dicitur, quia nonnunquam ſibimetipſi contrariatur, & contradicit, operando oppoſitum illius, quod aliis perſuaſit. Quòd ſi igitur divini judicii ſeveritatem fugere volumus, neceſſum eſt, ut doctrinis illius acquieſcamus, & conſentiamus, licèt non vitæ. Unde S. Auguſtinus ait: *Adverſarios toos ſermo Dei eſt: proferat eum peccator, proferat eom juſtus, ſermo Dei eſt, inculpabilis eſt, ipſe eſt adverſarius toos. Concorda com eo, domes in via com illo. Via vita iſta eſt. Adverſarius omnium iniquorum, ſermo Dei eſt.* Et verò licèt prædicator dum malè vivit, ſibimetipſi ſit contrarius, & inimicus; attamen quando nobis veritatem prædicat, ſalutem noſtram procurare non deſinit: *Sermo Dei, qoantum eſt in ipſo, amicos tous eſt: adverſarium tu tibi eum facis, ipſe enim tibi benè vult, to è contrario ſibi malè.* Quando enim verbo Dei non obedimus, nec exequimur, quod nobis perſuadet, tunc nos divini verbi inimicos eſſe oſtendimus.

S. Thom. ib. in Matth.
Illuſtratur idem propoſitum verbis Chriſti, de adverſario in via.

S. Aug. in Pſ. 36.

Matth. 5. v. 25.

S. Aug. ho. 5. inter. 50.

8 S. Antoninus haoc nobis ſcriptam reliquit doctrinam: *Eo quod prædicator Chriſtom repræſentat, debet magna devotione, & reverentia aodiri, etſi vilis, & contemptibilis videatur perſona. Vnde Augoſtinos ait: Ego, ſcilicet prædicator, qoid ſum, niſi cophinus ſeminatoris, id eſt Chriſti? Ipſe dignatos eſt in me ponere ſemen, quod ſpargo vobis. Nolite reſpicere ad vilitatem cophini, ſed ad nobilitatem ſeminatoris. Et Tollius ait: Non te moveat dicentis aothoritas, ſed quicquid dicit, attendito.* Ager ſemen in ſe jactum non omittit excipere, & ad fructus maturos perducere, eò quòd deſumptum fuerit ex cophino vili, & deformi. Didacus Stella ſuper cap. 8. Lucæ commentando, hanc habet conſiderationem: *Poteſt Deus, ſi velit, per nequam prædicatorem convertere peccatores (qoia ut bonus dominos per iniqoom famulum bonom aliquando operator, ſic Dominos Dominorum cujuslibet etiam ſceleratiſſimi miniſterio uti poteſt ad ſoa mirabilia) nihilominos tamen ex rei natora ſubditi prælatorum ſuorum magis vitam, qoam verba ſequuntor.* S. Carolus Borromæus Parochis ſeriò præcepit, ut ſæcularibus reſpectum, & reverentiam Eccleſiaſticis debitam ſolicitè inculcarent: *Docebit*, inquit, *dignitatem ſacerdotalem non à perſona eorum qoi illam obtinent, ſed ab officii munere, & adminiſtratione pendere: nec propterea illos æſtimãdos eſſe, quatenus homines ſont, ſed tanquam diſpenſatores myſteriorum Dei.* Quòd ſi tibi in gravi neceſſitate conſtituto Epiſcopus tuus per manum alicujus laſcivi, & diſſoluti famuli ſui inſignem quandam mitteret eleemoſynam, tu utique illam non proptereà rejiceres, quia is, qui illam tibi adfert, laſcivus eſt: Quod idem præſenti propoſito noſtro applicare facilè poſſumus. Quòd ſi igitur pro ſalute animæ tuæ verbo Dei indigeas, quid tibi nocere poterit, quòd miniſter, qui tibi ſpirituale hoc ſubſidium adfert, malis ſit moribus imbutus? *Telle quod tuum eſt.*

S. Anton. p. 2. tit. 9. c. 11.
Prædicatores comparantur cophino ſeminantis.

Did. Stella in c. 8. Luc.

Act. Eccl. Med. car. 557.

D I.

Digitized by Google

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Ut verbum Dei in auditoribus fructificet, neceſſum eſt, ut illud in corde ſuo ruminent, & maturè conſiderent.

THEMA.

In corde meo abſcondi eloquia tua. Pſ. 118. v. 11.

Verbum Dei auditum in corde reponendum, & continuo ruminandi eſt. Pſ. 18. v. 41. S. Ambr. ſer. 6.

1 PRopheta Regius modum ex verbo Dei proficiendi docere nos volens, & ideò illud in intimo cordis noſtri meditandum, ruminandum, neqnaqnam verò negligenter, & oſcitanter auſcultandum eſſe, inſinuat. Idem quoque Regius Pſaltes in ejuſdem Pſalmi decurſu hanc ſibi gratiam à Deo fieri poſtulat, ſcilicet, ut Verbum Dei à corde ipſius non eripiatur: *Ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque.* Ubi S. Ambroſius ait: *Quantus labor eſt, ut verbum percipias, quantum iterum periculum, ſi amittas!* Aves namque rapaces id eſt ſpiritus infernales, ſemper ſunt prompti ad gratioſum hoc ſemen nobis eripiendum, ne intra animas noſtras radices agat. S. Ambroſius in ſermone quodam ſequens tradit documentum: *Lectiones divinas tali deſiderio & legere, & audire debetis, ut de ipſis in domibus veſtris, & ubicumque fueritis, etiam loqui, & alios docere poſſitis; & verbum Dei velut munda animalia cogitatione aſſidua ruminantes, utilem ſuccum, id eſt ſpiritualem ſcaſum, & vobis ſumere, & aliis Deo auxiliante propinare poſſitis.*

S. Ambr. ſer. ſer. 4. in die cin.

Verbum Dei comparatus cibo materiali.

2 Superiùs per plures diſcurſus, Verbum Dei pro vita ſpirituali animæ, idem quod cibus materialis pro corporis nutrimento efficit, operari probavimus: Quis autem neſcit, quòd panis, caro, aliique ſimiles cibi dentibus priùs maſticari debeant, quàm tranſmittantur ad ſtomachum, ut is eos excipere, & digerere poſſit? *Si ad Eccleſiam frequenter venias,* inquit Origenes, *aurem litteris divinis admoveas, explanationem rerum cœleſtium capias; ſicut cibis, & deliciis caro, ita ſpiritus verbis divinis convaleſcet; ac robuſtior effectus, carnem ſibi parere coget, ac ſuis legibus obſequi.* At verò, ſi volumus, ut ſpiritus hanc refectionem, & refocillationem recipiat, calore devotæ & attentæ meditationis, ut illam concoquat, & digerat, neceſſum eſt. S. Auguſtinus textum illum Prov. citat, ubi dicitur: *Theſaurus deſiderabilis, & oleum in habitaculo juſti, & imprudens homo diſſipabit illud;* ipſe verò ſic legit: *Requieſcit in ore Sapientis, vir autem ſtultus glutit illum.* Unde ſequens deducit documentum: *Vade admonemus charitatem veſtram, ut ea qua audiendo tanquam ventre memoria conditis, rurſus revolvendo, & cogitando quodammodo ruminetis. Hoc eſt enim: Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore Sapientis, vir autem ſtultus glutit illum. Breviter dixit: Sapiens ruminat, ſtultus non ruminat. Hoc autem apertè, & Latinè quid eſt? Sapiens cogitat ea qua audierit, ſtultus autem audita oblivioni tradit.* S. Ambroſius eos, qui Verbum Dei per unam aurem admittunt, per aliam verò exire ſinunt, abſque eo quod fructum inde capiant, hiſce verbis perſtringit: *Fundit mandatum Domini, qui illud aure ſua percipit, corde non continet; in ſuperficie enim quadam corporis illud geſtans, ac minimè ad interiora tranſmittens quod audivit, dum obliviſcitur, ſeriem prædicationis effundit, & ita domum vacuus repetit, quo de Eccleſia onuſtus exierat. Dicite enim mihi, quis de vobis cum ad hoſpitium redierit, dicit: Hodie audivimus Epiſcopum de eleemoſynis diſputantem, rem utilem prædicavit, debemus pauperibus miſereri?* Et paulò poſt hanc negligentiam damnando inquit: *Nemo de die judicii loquitur, quaſi aut per omnia victuri, aut per omnia morituri.* Et ſubdit: *Volueram ſubtrahere vobis Dominicæ prædicationis eloquia, non quod iratus hoc facerem, ſed ut Evangelicam ſententiam cuſtodirem; ait enim Dominus: Qui habet, dabitur ei, & abundabit: ab eo autem qui non habet, id quod habet, auferetur ab eo. Habenti ergo dari juſſit, & non habenti non ſolummodò dari, ſed & id quod habet, auferri. Quæ ſententia ſuperflua forſan videtur; ego autem dico, rectè ac ſapienter Dominum præcepiſſe. Habenti ergo jubetur dari. Meretur plane accipere, qui ita laboravit, ut propria ſolicitudine animæ ſuæ divitias ſpirituales acquireret: utputa quis continentiæ ſortis propoſitæ cœpit caſtimonia cuſtodire virtutem, meretur audire, quæ caſtitatis remuneratio ſit futura, ut ad virtutis obſervantiam, audiens remunerationis gloriam, felicius poſſit pugnam, quam cœpit, atterere.* Ex qua ſententia Evangelica multas deducit moralitates, per quas optimè probatur, quanti referat, ut quis illa, quæ à miniſtris divini verbi audivit, in corde ſuo ruminet, atque recogitet.

Orig. ho. 9. in Lev.

S. Aug. in Pſ. 141. Prov. 21.

S. Amb. to. 5. pro comm. confeſſ. non Pontif.

3 S. Auguſtinus ait: *Neque enim propter aliud in lege munda ea dicta ſunt animalia, quæ ruminant, immunda quæ non ruminant; nam creatura Dei omnis munda eſt.* Porrò Salvator noſter in ſermone de octo beatitudinibus inquit: *Beati mundi corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Beati pariter cognominati ſunt illi, qui verbum Dei auſcultant: *Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei.* Advertendum tamen, Chriſtum non ſolùm dixiſſe: *Qui audiunt,* ſed inſuper adjunxiſſe: *Et cuſtodiunt illud.* Illæ igitur animæ mundæ ſunt, quæ auditum verbum Dei intra ſe cuſtodiunt, & ruminant. Verùm enim verò, ut ad ſimilitudinem cibi diſcurſus denuò redeat, author Imperfecti in hom. 41. ita ſcribit: *Quemadmodum qualemcumque cibum, niſi maſticaverimus dentibus, non ſentimus ſaporem ejus: ita & verbum quod audimus, niſi maſticaverimus, ipſum tractantes in nobis, non poſſumus intelligere virtutem verbi illius.* Et paulò poſt ſubdit: *Et ſicut cibum poſtquam maſticaverimus, dimittimus in ſtomachū, ita & verbum poſtquam tractaverimus, commendamus ipſum memoria quaſi ſtomacho.* Idem quoque author verbum Dei, ut & nos ſupra tetigimus, mannæ aſſimilat; ait enim: *Manna quod edebatur in eremo, figuram habebat verbi. Ideo dicebatur manna, quia interpretatur Hebraicè: Quid eſt hoc? Ut quotieſcumque audimus verbum, admoneat nos ipſum nomen, requirere: quid eſt hoc quod audimus?* Quando filii Iſrael hunc panem Angelicum guſtare, indeque ſe cibare cœperunt, neceſſum quoque illis fuit, ut gladium arripientes, ad bellum ſe accingerent. *Omnia* autem *in figura contingebant illis.* Nam ut Origenes ait: *Et tu cum cœperis manducare manna, panem ſcilicet cœleſtem Verbi Dei, & bibere aquam de Petra, cumque ad interiora doctrinæ ſpiritualis acceſſeris, ſperato pugnam, & prepara te ad bellum.*

S. Auguſt. ib. Verbum Dei inſtar cibi maſticādum eſt. Matth. 5. v. 8.

Comparatur mannæ.

Orig. ho. 11. in Exod.

4 Divus Chriſoſtomus in homilia quadam, poſtquam ſuos monuiſſet auditores, ut ea quæ in ſermone ſuo audierant, ruminarent, & inter ſe cum aliis conferrent, hujus ſuæ monitionis hoc adduxit motivum: *Nam cum malus ille Dæmon videt animam de divinis rebus ſolicitam, & perpetuo illas verſantem, ne accedere quidem propius audet, ſed celeriter reſilit, à ſpiritus operatione, quaſi a ſucceſſo rogo abactus.* S. Bernardinus illud veteris legis adducit Dei præceptum, quo jubebantur ſola illa in ſacrificio offerri animalia, quæ cibum ruminant, eò quòd hæc animalia, ut paulò ante diximus, munda eſſe exiſtant. Illudque præceptum præſenti propoſito accommodat, dicens: *Debet Verbum Dei, quod audivit, mente ruminare, quia in lege veteri Deus volebat ſibi ſacrificari, niſi ruminantia.* Albertus Magnus commentando textum illum S. Marci: *Qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt, & fructificant,* ita eundem exponit: *Audiunt auditu devotionis, ſuſcipiunt in corde per meditationis conſervationem, & implendi deſiderium fructificant per opus, & per exemplum.*

Diabolus ruminantes Verbum Dei, accedere nō audet. Chryſoſt. ho. 14. in Gen.

S. Bern. to. 4. ſerm. 5. in 1. Dom. Quad. part. 2. princ.

Alb. Mag. in Marc. 4. v. 20.

5 In Parabola de ſemine dicitur: *Aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud.* Quod in ſenſu morali declarans ipſe Dominus, eos per hoc denotari dicit, qui nullam pretioſi hujus ſeminis habent rationem; ait enim: *Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt, deinde venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.* Enim verò quamdiù granum ſeminatum in ſuperficie terræ nudum jacet, & ſubtus terram nondum eſt abſconditum, volucribus rapacibus facilè cedit in prædam; ita quoque niſi verbum Dei, poſtquam auditum eſt, in corde, intellectu, & memoria recondatur, facilè à Dæmonibus rapitur; ac proinde David dicebat: *In corde meo abſcondi eloquia tua:* & S. Gregorius gloſſando verba illa Jobi: *Et in ſinu meo abſcondi verba oris ejus,* ita eadem declarat: *In ſinu etenim cordis verba oris ejus abſcondimus, quando mandata illius non tranſitoriè, ſed implendo opere audimus. Hinc eſt quòd de ipſa matre Virgine ſcriptum eſt: Maria autem conſervabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo.* In Deuteronomio Deus populo ſuo præcepit, dicens: *Ponite hæc verba mea in cordibus.*

Luc. 8. v. 5. Verbum Dei in corde recondendum, ne à dæmonibus rapiatur.

S. Greg. lib. 16. cap. 16. Mor.

Deut. 11. 16.

Nec

Nec hoc Deo ſufficiebat, niſi inſuper adderet: *Et in animis veſtris; & ſoſpendite ea pro ſigno in manibus, & inter oculos veſtros collocate.* Nimirùm voluiſſet Deus, quòd divinum ſuum verbum in animis auditorum ſuorum inceſſanter imprimere, eorumque cordibus inviſcerare potuiſſet; ideò etiam exteriùs in manibus delineari, & portari voluit, ut tantò frequentiùs ea ruminarent, & executioni committerent. S. Bernardus in ſermone quodam ait: *Data ſunt ſigna quadam, & indicia manifeſta ſalotis. Inter ea qua fiduciam praſtant, & materiam ſpei, unom illud maximum eſt, de quo nonc loqoi cœpimus: Qoi de Deo eſt, verba Dei audit* (*Audit* inquam, noo ſolùm auribus exterioribus, ſed etiam internis; unde ſubdit) *Nonnullos enim ſic interdom invenies aodientes, ac ſi nihil omnino ad eos pertineant, qua dicuntur. Non intrare cor ſoom, non diſcutere mores ſuos, non cogitare, ne fortè qood audiunt, dictom ſit propter eos.* Idem melliſluus Doctor io alio ſermone declarat, quinam futuri ſiot illi, qui benedictiooes verbum Dei auſcultantibus promiſſas participabunt; dicit enim: *Aurem cordis aperiant, verbom Dei ſoſcipiant, & qood pracipit, faciant;* quaſi diceret: tunc enim benedictionem obtinebunt. Idem in alio quodam ſermone caoſam, cur ut plurimùm oullus ex verbo Dei hauriatur fructus, his verbis ſubindicat: *Vnom timeo, ne toties audita verba ſalutis vileſcere nobis incipiant, tanqoam verba. Vilis ſiquidem, & volatilis res, verbom hominis, nullius molis, nollio ponderis, nullio pretii, nullius ſoliditatis. Aerem verberat, onde & verbnm dicitur, & ſicut folium quod vento rapitur, effluet, & non eſt qoi conſideret. Nemo veſtrum fratres, ſic accipiat, nemo ſic deſpiciat Verbum Dei. Dico enim vobis, bonom illi foiſſet, ſi non aodiſſet bomo ille: fructus vita ſunt verba illa, non folia, & ſi folia, ſed aurea ſunt. Proinde non parvi pendantur, non pertranſoant, non pratervolent. Ipſa qooqoe colligite fragmenta, ne pereant. Terra enim qoa ſapè ſupervenientem ſuſceperit imbrem, ſi non fecerit froctum, terra reproba eſt, proxima maledicto.*

S. Bern. ſer. 1. in Sept.

S. Bernard. io cœn. Dom. ſer. 10.

S. Bern. ſer. 2. in die Apoſt. Petri, & Pauli.

6 Io eadem parabola de ſemine, de alia quadam hujus ſeminis parte dicitur: *Aliod cecidit ſopra petram, & natum aruit, quia non habebat homorem.* Hujus autem ariditatis myſterium ipſemet Salvator declarat, inquiens: *Quod ſupra petram, hi ſunt, qui cum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedont.* Ac proinde, quòd nonnulli ad quemvis tentationis ventum coortremiſcant, ac tandem proſternantur, hujus unica cauſa hæc eſt, quia ſcilicet Verbum Dei in corde, & anima ipſum auſcultantis nullas prorius egit radices. Audiamus igitur ſequens S. Auguſtini conſilium, dicentis: *Velut caſtiſſimi turtores divina verba Sancti Spiritus fervore in nido cordis veſtri fovere contendite, nec permittatis, ut in vobis ſemen verbi Dei peccatorum frigore congeleſcat, propter illod qood ſcriptum eſt: Abondabit iniqoitas, refrigeſcet charitas. Eſtote magis, ſicut dicit Apoſtolus, ſpiritu ferventes. Qoomodo enim columba, vel torture, poſtqoam genuerint ova, ſi illa permiſerint refrigerari, perdent fructum illorum: ita & vos, ſi conceptum Verbum Dei per oblivionem frigerari permittitis, deſiderabilem fructum habere non poteſtis.* Divus Chriſoſtomus modum nos docet, qoo efficere poſſumus, oe cœleſte hoc ſemen in nobis pereat, ſed magis magiſque nutriatur; ita enim ſcribit: *Nondum utilitate ſermonis firmiter in mente defixa, plurimus irruens ſacularium impetus actionum, omnia pariter evellit. Qood ne accidat, quoties a ſancta congregatione diſceditis, nihil magis neceſſarium judicate, quam ea que audiendo didiciſtis, conſervare meditando. Nonne qootidie cernitis filios veſtros, ea qua diſcenda ſuſcipiunt, totius fere diei continuatione, meditari? Qoanto id magis nos in ſpiritualibus ſtudiis praſtare debemus? Alioquin nihil huc nos proderit convenire, haurientes vaſe undique hiante rimis, atque undiqoe perfluente, & ne tantom quippè ſtudii in horum qoa diximus conſervatione ponentes, qoantum erga aurum, argentumque ſolemos exhibere. Paucos enim plerumque nummos com aliquis accipit, & ſolicitè reponit in ſacculo, & diligenter obſignat ſigillo. Nos vero, poſtquam longe auro, gemmiſque pretioſiora ſuſcepimus eloqoia, & inaſtimabiles ſpiritualiom opes bonorum, nequaquam ea in theſauro anima recondimos continenda, ſed paſſim, atque negligenter mentes noſtras effluere permittimus.*

Verbum Dei in corde audientis radices agere debet. Luc. 8. v. 6.

S. Aug. ſerm. 212. de temp.

S. Chryſ. ho. 3. in Matth.

7 Quis eſt ita in Scriptura Sacra imperitus, qui neſciat, quòd Spiritus Sanctus eloquia Domini *deſiderabilia ſoper aorum & lapidem preſioſum moltum* eſſe dicat? At verò in cujus virtute adeò ſunt deſiderabilia? *Etenim ſervus toos cuſtodit ea;* quando enim hic theſaurus cuſtoditur, ne pereat, aut rapiatur, tunc *in cuſtodiendis illis retributio multa.* Sanctus Bonaventura S. Gregorium adducit, io hæc verba loquentem: *Verba Sapientia que reprobi audiunt, electi non ſolum audiunt, ſed etiam deguſtant, ut eis in corde ſapiat, quod reproborum non mentibos, ſed ſolummodo auribus ſonat.* Sanctus Ambroſius inquit: *Non ſatis eſt cura generationis, niſi ſoppetat efficacia nutriendi. Itaque & tibi tanqoam Maria verbom Dei creſcat, ſapientia, & atate proficiat: quod ita fit, ſi omnia dicta joſtitie in corde cuſtodias.* S. Bernardinus textum illum S. Joannis c. 8. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit,* ita exponit: *Scilicet aore cordis, id eſt affectoose, & obtemperanter ſuſcipit, credit, & amat.* S. Auguſtinus ſuper illa ejuſdem capitis verba: *Si manſeretis in verbo meo, verè diſcipuli mei eſtis,* ita ſcribit: *Ad diſcipolum parum eſt accedere, ſed, & manere debet. Non ergo ait: Si audieritis verbom meum, ſi acceſſeritis ad verbum meum, aut ſi laudaveritis verbum meum, ſed videto quid dixerit: Si manſeritis in verbo meo, verè diſcipoli mei eſtis, & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos. Quid dicimus fratres? Manere in verbo Dei labor eſt, annon eſt? Si labor eſt, attende magnum premium: Si labor non eſt, gratis accipis premium.* Circa finem verò ſermonis inquit: *Si manſerimos in verbo ejus, vere Diſcipuli ejus ſumus; non enim ſoli illi duodecim, ſed omnes qui manemus in verbo Dei, qui dixit: Ego ſum veritas: liberos nos faciet, hoc eſt, liberabit nos, non à barbaris, ſed à Diabolo; non a corporis captivitatu, ſed ab anima iniquitate. Solus eſt qui ſic liberat.* Idem S. Auguſtinus io ſententiis ſuis, ſent. 193. id quod io progreſſu hujus diſcurſus ſæpiùs diximus, his verbis docet: *Auditor verbi ſimilis debet eſſe animalibus, qoa ob hoc, quia ruminant, munda eſſe dicuntur; ut non ſit piger de his cogitare, qoa in aloo cordis accepit; & cum audit, ſit ſimilis edenti:* etenim qui edit, rem comeſtam ſtomacho includit, ita &c.

Verbum Dei non ſolum attente audiendum, ſed & ſolicite cuſtodiendum eſt.

S. Greg. l. 1. mor. c. 5.

S. Ambr. l. 10. in Luc.

S. Bern. tom. 3. ſer. 6. art. 3. cap. 1.

S. Aug. ſer. 48. de verb. Dom.

S. Aug. io. 3. ſent. 193.

DISCVRSVS XXI.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei in corde cuſtodiendum eſt, & mandandum executioni, ſi inde utilitatem aliquam haurire velimus.

THEMA.

Eſtote factores verbi, & non auditores tantùm. Jacob. 1. verſ. 22.

1 SAnctus Bernardinus inter alios ſalutares effectus, quos verbum Dei in nobis operatur, hunc quoque receolet: *Habet virtutem premii glorificantis.* At verò dices fortaſſe, cur non omnes qui illud auſcultant, pariter ſalvantur? Cauſam S. Jacobus enunciat, dicens: *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum.* Et ideò quando nos ad prædicatores Euangelicos auſcultandos invitat, ita loquitur: *Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.* Ubi præcipuè conſiderandum eſt illud verbum *Soſcipite,* hoc enim quid ampliùs dicit, quàm *Aodite.* Præterea advertendum eſt, quòd ſubdit: *Inſitom verbom.* Surculus enim alteri arbori inſitus, interiora illius penetret, oeceſſum eſt. Idem quoque circa verbum Dei fieri debet, ut enim ſuo tempore velut ſurculus inſitus fructum patiat, interiora cordis noſtri penetret, oportet. Quinam verò ſunt, qui cum irreparabili damno quoad hoc ſe decipiunt? Omnes illi videlicet, qui divinæ voci à miniſtris Apoſtolicis enunciatæ auditum quidem præbent, ſed ſioe ullo inde percepto effectu, quia quod auſcultarunt, non exequuntur.

Verbum Dei auditum opera complendum eſt. S. Bern. to. 3. ſer. de deſiderab. verit. art. 1. cap. 3. Jac. 1. v. 21.

2 S. Jacobus poſtquam dixiſſet: *Eſtote factores verbi, & non auditores tantùm,* protinùs ſubjungit: *Fallentes voſmetipſos, quia ſi qois auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſua in ſpeculo; conſideravit enim ſe, & abiit:*

Factores Verbi Dei commendantur.

&

& ſtatim oblitus eſt, qualis fuerit. Qui autem perſpexerie in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosſus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit. Utique Paradiſus cœleſtis ſubitò gregatim foret adimplendus, ſi omnes concionum, ſermonum, & conferentiarum ſpiritualium auditores, ea quæ audierunt, opere exequerentur: *Penſet igitur apud ſe unuſquiſque veſtrum*, inquit S. Greg. *ſi hæc vox Dei in cordis ejus aure convaluit, & quia ex Deo ſit, agnoſcet; nam ſunt nonnulli, qui præcepta Dei nec aure corporis percipere dignantur; & ſunt nonnulli, qui hæc quidem corporis aure percipiunt, ſed nullo ea mentis deſiderio complectuntur; & ſunt nonnulli, qui libenter verba Dei ſuſcipiunt, ita ut etiam in fletibus compungantur, ſed poſt lacrymarum tempus ad iniquitatem redeunt. Hi profectò verba Dei non audiunt, qui ea exercere contemnunt.*

S. Greg. ho. 18. in Euang.

Quomodo oves Chriſti vocem ejus audiant. Joan. 10. 27. Lyran. ib. in cat. D. Tho.

3 Salvator quidem noſter inquit: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego vitam æternam do eis;* at verò audite, quo modo Lyranus ly *Audiunt* exponat; ſcilicet *credendo in corde, & obediendo opere.* S. Thomas in Catena pariter inquit: *Audiunt, id eſt præceptis meis ex animo obediunt.* Ad idem Verbi Incarnati verbum Saulus implacabilis diſcipulorum Chriſti perſecutor (*ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini*) in terram proſtratus cecidit, ad cujus Verbi vocem turbæ armatæ in horto Gethſemani proſtratæ fuerunt, ut caderent retrorſum, cum hac tamen differentia, quòd perſecutor ex Saulo ſubitò è terra ſurrexerit Paulus, in Apoſtolum tranſmutatus, per quem converteretur univerſus mundus, cum tamen econtrà Hebræi obſtinati, & indurati ceciderint, nunquam per omnia ſæcula reſurrecturi, uſque ad illud tempus, in quo *reliquiæ Iſrael ſalvæ fient.* At verò quænam, obſecro, hujus diverſitatis effectuum cauſa fuit? Nimirū Saulus, audita Chriſti voce, cor ſuum aperuit, atque ad obediendum juſſis Domini promptum ſe obtulit, dicens: *Domine, quid me vis facere?* Tunc enim confeſtim ex lupo rapaci factus eſt ovis: *Vas electionis eſt mihi iſte.* Judæi verò econtrà audierunt quidem, ſed quo modo? *Continuerunt aures ſuas*, id eſt, auriculam cordis; atque ideò cœleſtis Paſtor illis improperat, dicens: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.*

Taxatur vecordia Judæorum in audiendo, & complendo verbum Dei. Ezech. 33. v. 30.

4 Optaſſet quidem clementiſſimus Deus electum populum ſuum ad veram compunctionem, & emendationem perducere, utpotè qui à ſemita recta deviaverat; ac proinde præter Iſaiam, Jeremiam, alioſque Prophetas, etiam Ezechielem prophetam ad ipſos ablegavit. Verùm audite diſcurſum, quem Judæi Prophetam auſcultantes inter ſe miſcuerunt: *Dicunt unus ad alterum, vir ad proximum ſuum loquentes: Venite, & audiamus, quis ſit ſermo egrediens à Domino: & veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur populus, & ſedeat coram te populus meus, & audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos.* Ecce quàm peſſimæ indolis hi Hebræi erant, quibus proinde Proto-Martyr meritò improperavit, dicens: *Dura cervice, & incircumciſis cordibus.* Subdit verò ſacer textus ſequentem aptiſſimam ſimilitudinem: *Es eis quaſi carmen muſicum, quod ſuavi, dulcique ſono canitur, & audiunt verba tua, & non faciunt ea.* In æſtate namque ſæpè contingit, quòd circa ineuntem noctem circumeuntibus inſtrumentis muſicis dulce ſonantibus, nonnemo dormiens excitatus, ad feneſtram accurrat, & quoadusque cantus vel inſtrumentorum ſonus durat, de audita harmonia ſibi complaceat, ita tamen ut poſtea nihil ampliùs de cantu aut ſono cogitans, lecto ſe iterùm committat. Hoc eſt, quod verè multis contingit, qui vel ob pruritum eloquentiæ, vel ob oſtentationem ingenii, memoriæ, vel doctrinæ, quæ eſt in prædicante, avidiſſimas ſæpè ejuſmodi prædicatoribus aures præbeant, in iiſque quamdiù ſermo ipſorum durat, ſibi complaceant: ſæpè etiam exinde excitati, delitiarum, & voluptatum ſuarum plumas deſerant: at verò finita quadrageſima, ad eundem vitiorum ſuorum, pravarumque conſuetudinum, quibus antea inſorduerant, lectum denuò revertantur.

Apta ſimilitudo.

Auribus cordis audiendum, & in corde abſcondendum eſt verbum Dei, ne diabolus illud rapiat.

5 Neſcio, an aliquando obſervaveritis phraſin quandam loquendi, qua Pſalmiſta utitur, dicens: *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes qui habitatis orbem.* Etenim prima facie ly *Audite*, & ly *Auribus percipite*, prorsùs eandem ſignificationem habere videntur. Sed falluntur, qui idipſum exiſtimant, quia duplicis generis aures nobis inſunt, ſcilicet exteriores quæ oculis videntur, & interiores quæ cordi ſunt annexæ; ita enim docet Galenus lib. 6. *de uſu partium*, aſſerens, in corde noſtro duas quaſi eſſe auriculas. Quando igitur David inquit: *Auribus percipite*, de interioribus auribus loquitur, ut intelligamus, divinam vocem corde potiùs, quàm auribus externis auſcultandam eſſe. Author Operis Imperfecti parabolam ſeminis commentando ita ſcribit: *Iacentia ſuper lapidem ſemina verbi, rapiunt volatiles Dæmones. At verò dic mihi, cujus culpa eſt, rapientium dæmonum ſemina, an hominum durorum, non abſcondentium ea in ſulcis pectoris ſui? Puto, non eſſe culpam rapientium Dæmonum. Ille enim latro qui parietem perforat, in ſecreta domus parte ingreditur: qui autem invenit foris projectum, quomodo quaſi latro culpetur? Sic & Diabolus, ſi poterat introire in ſecreta pectoris tui, ut à nolente raperet verbum, benè culparetur; nunc autem quod à te neglectum eſt, & contemptum, hoc ille diripit. Denique ſciens Propheta, hominum non abſcondentiū eſſe culpā, dicebat: In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Si ergo abſconderis verbum in ſulco pectoris tui, germinat tibi timorem, timor liberat te à peccato: Si autem foris eum in ſuperficie carnalium aurium dimiſeris, quomodo timor tibi germinatur? Si autem timor in te natus non fuerit, quomodo ſalvus fies, cum ſit ſcriptum: Timor Domini expellit peccatum? Qui autem ſine timore eſt, non poteſt juſtificari?*

Pſ. 44. v. 2.

Auct. Imperfect. ho. 31.

6 Verbum increatum in Deuteronomio, quanta cum diligentia, & ſolicitudine cœleſte ſemen ejus in ſinu animæ noſtræ nutriendum ſit, his verbis nos docet: *Erunt verba mea in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis, ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque conſurgens.* Cajetanus ſuper illum S. Matthæi textum: *Omnis qui audit verbum Regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt*, ita ſcribit: *Hinc patet, quod appellavit ſemen verbum Regni cælorum. Et non intelligit, id eſt, non penetrat verbum Regni cæleſtis, ita ut credat. In hoc enim primo nulla eſt omnino germinatio, utpote deficiente intellectu, qui eſt principium fidei. Venit malus. Diabolus antonomaſticè vocatur malus, non natura, ſed voluntate immutabili à malo in bonum: & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus.* Doctrina eſt S. Antonini, dicentis: *Debet verbum auditum ruminari, & mente retineri, ſicut legitur de B. Nicolao, quòd cum eſſet puer, ad Eccleſiam accedens, ſacra pectori condebat mandata, quæ ſcilicet audiebat: & hoc modo intelligo Cæciliam Virginem ſemper Evangelium in pectore portaſſe, ſcilicet meditando verba Dei audita in prædicatione: & de B. Virgine matre Dei dicitur Luc. 2. Et conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo; nam animal, quod non ruminabat, in lege veteri habebatur immundum. Non ruminare, eſt non memorare, & non meditari audita.* Bellovacenſis, quanta cum diligentia conſervandus ſit theſaurus, his verbis conſiderat: *Attende quam ſolicitè cuſtoditur theſaurus, & quanto pretioſior, tanto vigilantius cuſtoditur: verbum autem Dei theſaurus eſt infinitus, quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. Nota, qui theſaurum temporalem domini ſui cuſtodiunt, ſi illo utuntur, ſi ex illo amicos acquirunt, fures ſunt, & infideles domino ſuo, & dominum ſuum damnificant, nec illo poſſunt uti, vel amicos acquirere ſine domini ſui damno: non ſic de iſto, quia quanto plus theſauro iſto uſus fueris, quanto in plures diſperſeris, & inde amicos acquiſieris, tantò majorem Dei amicitiam obtinebis.* Ob hujus interioris, ad verbum auditum, & non conſervatum, aut nutritum, applicationis defectum, fit poſteà, quòd idem verbum non mandetur executioni, & conſequenter quòd multæ animæ valdè periclitentur. S. Auguſt. ſuper Pſal. 36. ita de Donato ſcribit: *Tentavimus conſolari eum de verbo Dei, ſed ille non erat de ſapientibus formicis, quæ ſibi æſtate collegerunt, unde hyeme vivant. Cum enim res ſunt tranquillæ, tunc homo ſibi debet colligere verbum Dei, & recōdere in intimis cordis ſui, quemadmodū formica abſcondit in cavernoſis penetralibus labores æſtatis; per æſtatem enim vacat hoc agere, venit autem hyems, id eſt intervenit tribulatio, & niſi intus invenerit, quod edat, neceſſe eſt, ut fame diſpereat; iſte enim ſibi non collegerat verbum Dei.* Bollandus de S. Bertilia Virgine refert, quòd inter alia futuræ ſuæ ſanctitatis ſigna, hoc quoque in ea notatum fuerit: *Studebat ad Eccleſiam convolare, quatenus*

Verbum Dei debet nō ſolum auribus audiri, ſed inſuper corde, & intellectu ruminari. Deut. 6. Cajetanus. Matth. 13. 19.

S. Anton. p. 1. tit. 9. c. 12. §. 3.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 1. diſt. 10. Similitudo theſauri.

S. Aug. in Pſ. 36.

Bolland. 3. Jan. cat. 136.

nus

nus verbum Dei audire valuiſſet; unde nimio audiendi amore ſummoperè flagrabat, & quod aure corporis audiebat, in alta cordis memoria recondebat.

Verbum Dei in corde, & memoria cõſervatum, etiam executioni mãdari debet. Auct. Imperf. hom. 41.

7 Ex hac conſideratione, & conſervatione verbi Dei in mente, & memoria audientis, naſcitur, quòd idem verbum poſteà executioni mandetur. Porrò cibus poſtquam manducatus, & intra ſtomachum receptus, ibique ruminatus, concoctus, & digeſtus fuerit, tandem ſuam ſubſtantiam ad partes corporis noſtri tranſmittit, ut eidem vitam, & vigorem ſubminiſtret: *Quemadmodum* enim *non prodeſt cibus, niſi cum fuerit maſticatus*, ut auctor Operis Imperfecti inquit, *& in ſtomachum deſcenderit; ſic non proficit ad ſalutem verbum, niſi cum fuerit intellectui, & memoriæ traditum. Nam ſicut cibus nihil prodeſt, ſi manducaverimus, & iterùm evomimus eum de ſtomacho; ſic nihil in nobis prodeſt verbum, quod audimus, ſi obliviſcimur illud. Cibus qui in ſtomacho ſtat, ille confortat; & ſermo qui in memoria manet, ille ſalvat.* Adducitque animalium mundorum, & ruminantium exemplum, dicens: *Animal illud eſt mundum, quod maſticat, & tradit utero, & iterùm de utero revocat, & ruminat. Et homo ille eſt ſpiritualiter ſanctus, qui audiens verbum, tractat, & cum intellexit, memoriæ quaſi utero tradit, & iterùm de memoria quaſi utero revocat, & ruminat, & retractat. Ille autem homo immundus eſt ante Deum, qui non recordatur aliquando, nec retractat, quod audit.* Quantò igitur immundior erit, ſi nec exequatur, quod auſcultat? Rabanus Maurus Archi-Epiſcopus Moguntinus hiſtoriam illam libri Judicum, in qua Deus Gedeoni præcepit, ut omnes illos à ſe dimitteret milites, qui ut aquam ad bibendum acciperent, genua flectebant, in favorem noſtrum explicat, inquiens: *Qui aquas flexis genibus hauſerant, à bellica contentione remoti ſunt. Aquis namque doctrina ſapientia, ſtante autem genu recta operatio deſignatur. Reprobati qui genua, dum aquas biberent, inflexerunt, quia atteſtante Apoſtolo: Non auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur. Quia enim, ut diximus, diſſolutio operum in ipſa genuum incurvatione ſignatur, rectè rurſum per Paulum dicitur: Remiſſas manus, diſſolutaque genua erigite, & greſſus rectos pedibus veſtris.*

Raban. lib. 2. in Jud.

Verbum Dei comparatur ſpeculo, ejuſque qualitatibus. S. Tho. à Villanova in Sexag.

8 In hanc rem aptiſſimè quoque deſervit illa à S. Jacobo adducta ſpeculi ſimilitudo. Unde ſanctus Thomas de Villanova, citans illum S. Jacobi textum: *Si quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo, &c.* ſubjungit, *Sic iſti, tempore quo audiunt verbum Dei, conſcientias ſuas in lumine veritatis verbi Dei aſpiciunt, & maculas ſuas vident; ſed egreſſi Eccleſiam, ſtatim obliti ſunt, quales ſe viderint.* Prætereà ſpeculum non adulatur, nec decipit aliquem, ſed demonſtrat defectus, & maculas omni cum ſinceritate, ſicut in ſe ſunt: Idem quoque verbum Dei facit, nullius enim habet reſpectũ, ſed cum omni libertate, & ſinceritate cunctos reprehendit, & quales ſimus, nos veridicè cognoſcere facit. At verò ſcitiſne cauſam, cur impii in hoc ſpeculo ſe conſiderantes, non ſe emendent? De Elephante, & Camelo dicitur, quòd ex aqua limpida bibituri, eandem priùs pede conturbent, ne propriam deformitatem in eadem conſpiciant: Eodem modo vitioſi verbum Dei abhorrent, nec inde emendantur, quia turpitudines ſuas detegi, aut audire nolunt. Porrò ſemen illud, quod centuplicatum fructum protulit, eos denotat, qui ex prædicatione *fructum afferunt in patientia:* quinam verò hi ſint, S. Thomas de Villanova his verbis declarat: *Id eſt qui efficaciter proficiunt, aliàs quid prodeſt audire, niſi in damnationem? Nam ſcienti, & non facienti, peccatum eſt illi. Unde Dominus in Evangelio ait: Viri Ninivitæ ſurgent in judicio contra generationem iſtam, &c. quia illi uno ſermone, & breviſſimo Jonæ converſi ſunt ad pœnitentiam, & nos tot ſermonibus non convertimur.* Undenam putas ſuam habuiſſe originem, quòd Judæi tot à Chriſto beneficiis affecti ejuſdem crucifixionem machinati fuerint? Ipſemet Salvator ad hoc reſpondet, dum Joan. cap. 8. ait: *Scio, quia filii Abrahæ eſtis, ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis:* quaſi diceret, ut ait S. Auguſtinus: *Ideo quæritis me occidere, quia ſermo meus non capit in vobis.* Chriſtum quidem prædicantem audiebant, ſed cum indignatione capita ſua moventes, divinumque illud ſemen in cordibus ſuis minimè admittebant; & ideò mirum non eſt, quòd fructificare exinde non poterant. Subdit idem S. Auguſtinus: *Si ſermo meus caperetur, caperet; ſi caperemini, intra retia fidei tanquam piſces concluderemini. Quid eſt ergo, Non capit in vobis? Non capit cor veſtrum, quia non recipitur à corde veſtro. Sic enim eſt ſermo Dei, & ſic eſſe debet fidelibus, tanquam piſci hamus: tunc capit quando capitur, nec fit injuria illis qui capiuntur, ad ſalutem quippè, non ad perniciem capiuntur.*

Quare vitioſi abhorreant Verbum Dei audire.

Luc. 8. Tho. à Villanova ibid.

Joan. 8. 37. S. Aug. tract. 42. in Joan.

2. Cor. 2. 14. Quibus Verbũ Dei prædicatum ſit ſalutare.

9 *Eſtote factores verbi, &c.* S. Paulus in Epiſt. 2. ad Corinth. de fructu prædicationis ſuæ diſſerens, ait: *Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco, quia Chriſti bonus odor ſumus Deo in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam.* Quæ verba Theodoretus in favorem noſtrum ita exponit: *Salutaris prædicatio iis quidem qui credunt, ſalutem procurat; iis verò qui non credunt, affert exitium.* Advertendum tamen eſt, quòd ly *credunt* ſemper conjunctum ſit cum operibus, quia *fides ſine operibus mortua eſt.* Albertus Magnus verba illa: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud,* ita exponit: *Quaſi dicat: Hoc verum dixiſti, ſed non tantùm ea quæ carnaliter portavit, & lactavit, beata eſt; ſed etiam illi qui auditu me verbum Dei concipiunt, & cuſtodiendo fovent, & pariunt in opere, ſunt beatitudinis illius participes, quia ipſa mater carnalis beata eſt.* Didacus Stella pariter hæc verba ita commentatur: *Non ſatis eſt ad beatitudinem conſequendam audire verbum Dei, & credere, niſi bona opera adhibeas, ut verbum rectè cuſtodias.* De Saul in libro 1. Reg. cap. 24. dicitur: *Levavit vocem ſuam, & flevit;* cum lacrymis namque doluit de eo, quòd Davidem fuiſſet perſecutus: nec tamen ob hoc ab eodem innocente David deinceps perſequendo poſtea deſtitit. Plurimi ſunt, qui ad exemplum hujus reprobi efficacem quandam concionem audientes compunguntur, & bona ſibi faciunt propoſita; at verò mox ut domum reverſi ſunt, omnia evanuerunt, nec quicquam eorum exequuntur, quæ ſibi propoſuerunt. Sacer textus de Herode Baptiſtam prædicantem auſcultante dicit: *Libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat;* ſcilicet eorum quæ audierat. Adnotandum verò eſt, quòd ſacer textus dicat, *multa*, nõ verò *omnia.* Non ſufficit autem aliqua bona facere in virtute auſcultatæ prædicationis; *quia qui in uno offenderit, factus eſt omnium reus.* Apud S. Joan. c. 13. Chriſtus ait: *Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis ea.* Quæ verba in memoriam mihi revocant ſapiens quoddam reſponſum, quod in bono authore à pia quadam matrona domeſticis ſuis datum fuiſſe legi: cum enim hæc quodam mane familiares ſuos ab Eccleſia ſua revertentes interrogaſſet, num concio facta eſſet, illique omninò factam eſſe, ſeque illi interfuiſſe reſponderent, ſubjunxit hera: *Dicta eſt, ſed necdum facta eſt concio: ſupereſt eam nunc faciatis, & quæ audiſtis, opere adimpleatis.*

Theodoret.

Alb. Mag. in Luc. c. 11.

Did. Stell. lib.

1 Reg. 24. Multi audita prædicatione, bona ſibi concipiunt propoſita, quæ tamen citò evaneſcunt.

Joan. 13. 17. Joan. David. in Vind. Chriſt. c. 97.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

De iis, qui verbum Dei ſine attentione auſcultant, nec non de aliis, qui econtrà cum devotione eidem aſſiſtunt, diſſeritur.

THEMA.

Cor fatui quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit: verbum ſapiens quodcumque audierit ſcius, laudabit, & ad ſe adjiciet. Eccl. 21. v. 17.

Examinatur differentia audientium Verbum Dei ex conſcientia timorata, & ex vana curioſitate. Ezech. 33.

1 Eccleſiaſticus hiſce verbis differentiam aſſignat, quæ eſt inter perditæ ſalutis hominem, & timoratæ conſcientiæ virum: *Cor fatui quaſi vas confractum*, vel perforatum, quod nihil retinet eorum, quæ ipſi immittuntur. Non verò item vir *ſapiens*, hic enim *quodcumque audierit, &c.* Apud Ezechielem prædicatio hujus Prophetæ cantioni muſicæ aſſimilatur: *Es ei quaſi carmen muſicum, quod ſuavi dulcique ſono canitur.* At verò quænam eſſe poteſt proportio inter muſicam, quæ per harmoniam benè regulatam delectat & placet, & inter verbum Dei, quod malis plerumque diſplicet? Porrò experientia docet, quòd nonnulli cantionum, & inſtrumentorum melodia abutantur, quæ aliàs in Eccleſias ſub divinis Officiis ad fideles ad majorem devotionem excitan-

tandos introducta fuit; ſic enim *cantantibus organis Cæcilia in corde ſuo decantabat: Fiat Domine cor, & corpus meum immaculatum:* laſcivi tamen, & diſſoluti homines iiſdem cantionibus muſicis aures ſuas præbent ſine ulla inde concepta devotione, ſed ſolùm ob delectationem externam, quam inde capiunt. Idem quoque multis contingit, qui ideò ſolùm prædicatorem auſcultant, quia ſibi in ejus eloquentia, vel in doctrina illius, aut geſtibus plurimùm complacent. Non verò ſic viri timorati faciunt: *Sapiens* enim *quodcumque audierit, &c.* Multi muſicæ aſſiſtunt, ut compoſitiones muſicas cenſura ſua notent, vel ut de cantoribus, eorumque qualitatibus judicent, non verò ut harmonia muſicæ ſeſe oblectent: idem ſæpè contingit in concionibus, ad quas multi accedunt, non ut ex documentis Evangelicis proficiant, ſed ut defectus

Matth. 12. 15.

concionatoris cenſura ſua convellant. *Audiunt ſermones tuos,* inquit Deus ad Ezechielem, *& non faciunt eos, quia in canticum oris ſui vertunt illos, & avaritiam ſuam ſequitur cor eorum.* De Salvatore noſtro apud Matthæum legitur: *Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, ut caperent eum in ſermone.* Maligni namque Phariſæi in prædicatione Chriſti auſcultanda frequentes erant, ſed hoc ſolùm fine, ut caperent eum in ſermone, ſi fortè inter loquendum errorem committeret: non verò ita faciebant Diſcipuli, & Apoſtoli. Sicut enim ex uno eodemque flore apis mel, aranea venenum exſugit (*Hinc mel, hinc venenum*) ita invidi Scribæ ex prædicatione Chriſti maledicentiæ, & detractionis capiebant materiam; diſcipuli

Joan. 6. S. Thom. in Matth.

autem ejus fructus æternæ vitæ colligebant. Unde Petrus omnium nomine dicebat: *Verba vitæ æternæ habes.* Porrò de Phariſæis S. Thomas ita ſcribit: *Stultum conſilium fecerunt, ut Ieſum caperent in ſermone, quia ipſe erat Verbum Dei, & Verbum Dei non eſt comprehenſibile.* Hu-

Hug. Car. ib. Paul. de Valat. in Matth.

go Card. ſimiliter inquit: *Stulti ſunt, qui volunt capere Verbum in verbo.* Ad noſtrum verò propoſitum Paulus de Palatio optimè ait: *Ita nunc Phariſæi quidam in nihil aliud contendunt, quam ut prædicatorem capiant in ſermone. Quàm ſit horum gravis iniquitas, ex Dei in loco iſto furore conjicias; vix enim invenies Chriſtum tam gravia verba dixiſſe.* Invenietis ut plurimùm, quòd populus, & turbæ Chriſtũ ſecutæ tanta cum attentione illum auſcultarint, quòd ab ejus divino verbo attonitæ, & ſuſpenſæ hæſerint, atque in tanta multitudine confluxerint, ut quaſi ſuffocandus ab iis videretur: *Cum turba irruerent*

Luc. 5. v. 1. Gloſſ.

in eũ, ut audirent Verbum Dei. Unde Gloſſa ait: *Nec tempore, nec loco turba à ſtudio audiendi cohibetur. Veſper incumbit, & tamen ſequitur. Stagnum occurrit, & turba urget.* Didacus Stella inſuper addit: *Non ſolum in templo, & in Synagoga, intra mœnia civitatis audiebant verba; ſed per montes, ac deſerta properabant. Nos juxta Eccleſias habitantes, parum itineris ambulare nolumus.* At verò Phariſæi, Sacerdotes, Principes Synagogæ, qui in contemptum Chriſti gloriabantur, dicentes: *Nunquid*

Joan. 6. S. Bonav. ibi. in Luc.

ex principibus aliquis credidit in eum? eum dicentem nec audire, nec tolerare volebant: *Durus eſt hic ſermo,* dicebant, *& quis poteſt eum audire?* Porrò cauſam hujus differentiæ ex quadam expoſitione S. Bonaventuræ colligo; hic enim ſuper ly *irruerunt*, ita ſcribit: *Vehementi deſiderio movebantur, ideo irruebant, conſiderantes magis Domini bonitatem, quam majeſtatem. Unde dicit quidam expoſitor: Magni meriti eſt apud Deum deſiderium Verbi*

S. Ambr. ſer. 2. de Epiph. Luc. 8. v. 8.

Dei, quod ipſam quoque irreverentiam turbæ irruentis excuſat. S. Ambroſius, qui per prædicationes ſuas S. Auguſtinum Eccleſiæ comparavit, ipſemet fatetur, populum ſuum adeò avidè ad ſermones ſuos concurriſſe, ut Deus ſæpè per miracula ipſi, quando infirmus exiſtens prædicare non poterat, auxilio fuerit; ait enim: *Et ſi interdum vigorem dicendi in nobis corporis obtundat infirmitas, tamen ſtudio devotionis veſtræ fortiores efficimur; nam quo vos ſtudioſius auditis, eo nos libentius prædicamus, & virtus nobis loquendi additur, cum vos intelligendi accommodatis auditum. Quis non conetur illic ſemen verbi cæleſtis jacere, ubi illud puri cordis fœcunda terra ſuſcipit?*

Qui corde bono Verbũ Dei audiunt & retinent, copioſum fructũ afferunt.

2 Ex quatuor partibus ſeminis in terram diſperſis, prout apud S. Lucam legitur, tres defecerunt, quarta verò pars cum fœnore fructus centeſimi agricolæ laboribus correſpondit: *Et aliud cecidit in terram bonam, & fecit fructum centuplum.* Quinam verò fuerunt hi agri cultivati, atque fertiles, ut tam abundantem progerminare meſſem potuerint? Audite illum, qui ait: *Pater meus agricola eſt;* hic enim perſpicuè declarat, unde hæc meſſis provenerit fertilitas; dicit enim: *Quod autem in bonam terram, hi ſunt, qui in corde bono, & optimo audientes, verbum retinent, & fructum afferunt in patientia:* id eſt, ut

Alb. Mag.

Alb. Mag. exponit: *Audientes interiori auditu, retinent memoria, affectu, & operis impletione.* Et hoc eſt, quod Eccleſiaſticus dicere voluit, quando ait: *Sapiens quodcumque audierit ſciens, laudabit, & ad ſe adiiciet.* Enim verò quando ferculum aliquod palato benè ſapit, comedens laudat illud, & ſibi attrahit: ita quoque David, qui ſano guſtu præditus erat, dicebat: *Quam dulcia faucibus*

Pſal. 118. 103. Sur. vit. S. Anton. de Pad. c. 15. Præclarum miraculum de fervore audiendi Verbum Dei.

meis eloquia tua, ſuper mel ori meo! Surius in vita S. Antonii de Padua refert, quòd cum devota quædam mulier avida eſſet Apoſtolicum hunc virum prædicantem audiendi, nec tamen maritus infirmus dimittere eam vellet, ut foris extra civitatem in campo quodam ſpatioſo ipſum prædicantem audire poſſet: *Aſcendit in ſolarium domus ſuæ, & ex feneſtra locum concioni deſtinatum cupida reſpexit, ut vel ſic nonnihil ſuo deſiderio ſatisfaceret. Accidit tum res admiratione digna: dum enim ad duo milliaria abeſſet locus ille, vocem viri Dei prædicantis audivit. Cujus ſuavitate delectata, hæſit diutius ad feneſtram, quàm vir ejus ferre poſſet, qui etiam eo nomine objurgavit eam. Sed illa reſpondit, ſe Patrem Antonium audire concionantem: quod ille audiens, irriſit eam, delirare eam exiſtimans. Illa contra aſſerente, ſe optime audire eum, aſcendit vir ad feneſtram eandem, & etiam ipſe viri Dei vocẽ meritis fidelis conjugis percepit, atque ab eo die nunquam ab illius concione abeſſe voluerunt.* S. Vincentius Ferrerius nonnunquam octuaginta millia hominum foras ſecum in apertos campos ad prædicationes ſuas eduxiſſe legitur. Quando S. Bernardinus Senenſis prædicabat, auditores ab aurora præoccupabant locum, ut commodè eum audire poſſent. S. Ambroſius (cujus admirabilis facundia per illud apum examen, quod tempore infantiæ ipſius labiis inſedit, præſignificata fuit) cum tanta energia prædicabat, ut S. Auguſtinus ingenuè confiteatur, di-

S. Aug. lib. 5. cap. 14. Confeſſ.

cens: *Cum non ſatagerem diſcere quæ dicebat, ſed tantum quemadmodum diceret, audire, veniebant in animum meũ ſimul cum verbis quæ diligebam, res etiam quas negligebã: neque enim ea dirimere poteram, ſed dum cor aperirem ad excipiendum, quam diſertè diceret, pariter & intrabat, quam verè diceret.* Erat enim S. Auguſtinus tunc de illorum numero, de quibus, ut paulò ante audiſtis, Eccleſiaſticus dicit: *Cor fatui quaſi vas confractum.* Erat enim & ipſe fatuus: *Stultorum infinitus eſt numerus.* Deſideraſſet quidem, quòd illæ veritates æternæ, quas S. Ambroſius enunciabat, ipſe verò auſcultabat, cor ſuum leviter pertranſiiſſent, non verò remanſiſſent in illo; ſiquidem in ſola S. Ambroſii eloquentia ſibi complacebat, de eorum quæ dicebat, veritate nihil curans: at verò Deus ipſi manifeſtare voluit, quantæ Divinum Verbum, etiamſi cum intentione contraria auditum ſit, efficaciæ exiſtat.

Job. 29. Carpunt eũ qui prædicationes turbare, & impedire nituntur.

3 Deus Jobo Prophetæ tantam contulerat in dicendo facundiam, & perſuadendi efficaciam, ut quamprimùm ipſe os ſuum ad loquendum aperiebat: *Principes ceſſabant loqui, & ſuperponebant digitum ori ſuo: vocem ſuam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi ſuo adhærebat.* Difficulter quidem ſilere poterant, cum eſſent viri illuſtres, magnæque authoritatis Principes; ac proinde dicebant: *Conceptum ſermonem tenere quis poterit?* Et tamen Jobo in publicum prodeunte, ipſi obmuteſcebant, ut eum audirent. Eheu! Quot ſunt inter fideles, quos veneranda barbarorum illorum, paganorumque hominum attẽtio condemnabit; ſiquidem tametſi fideles ſint (nomine tenus) attamen non ſolùm Deum in ſuis miniſtris Evangelicis inviti audiunt (*Qui vos audit, me audit*) verùm etiam prædicationem eorum, quantum poſſunt, turbare & impedire nituntur? S. Propheta Job ibidem ſubjungit: *Qui me audiebant, expectabant ſententiam, & intenti tacebant ad conſilium meum, verbis meis addere nihil audebant, & ſuper illos ſtillabat eloquium meum: expectabant me ſicut pluviam, & os ſuum aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.* Quæ verba Lyranus exponens, inquit:

Lyran.

Reputantes magnum, quod de verbis meis aliquid intelligebant. Deſiderabant audire verbum meum, ſicut terra ſitiens pluviam. Enim verò quid magis conveniens illo tẽpore fieri poterat, quando filius Dei humana carne veſtitus Evangelium prædicabat, quando hic *in terris viſus,*

&

& cum hominibus converſatus eſt, quando Petrus ei dixit: *Verba vitæ æternæ habes*: qua enim attentione, & devotione dignus eſt Deus ille, illeque Dominus, qui *dedit voci ſuæ vocem virtutis*, ſi Job ſervus ejus à dominiorum ſuorum magnatibus tanta cum reverentia auditus fuit?

S.Chryſ. ho. 1. Matth. Taxatur qui cum gaudio aures exhibent comœdiis, & Verbum Dei faſtidiunt.

4 Divus Chryſoſtomus illos conſiderat, qui aures ſuas tanta cum promptitudine, & voluptate ſcenis exhibent, econtrà verò prædicatores Evangelicos tanta cum animi repugnantia auſcultant; quos proinde his verbis perſtringit: [Scenis, & comœdiis publicis per medium diem, ſeu quatuor aut quinque horas ſine nauſea aut difficultate, imò ingenti cum cõplacentia aſſiſtunt.] *hic verò ubi loquitur Deus, ne exiguum quidem patientiæ tempus expectant*. Idem S. Doctor in prologo ſuper S. Joannem idem punctum ſeriò inculcans, indignitatem illam ſe intelligere non poſſe proteſtatur, qua multi homines Verbum Dei hiſtrionibus poſtponere non verentur: licèt id ipſum Doctor gentium multis ſæculis ante præviderit, & deteſtatus fuerit, quando ad Timotheum celeberrima hæc verba ſcripſit: *Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi Magiſtros prurientes auribus, & à veritate quidem ſe avertent, ad fabulas autem convertentur.*

2.Tim.4.3.

Continuatur idem propoſitum. Jud.8.24.

5 Revocetis vobis, obſecro, in memoriam, id quod in libro Judicum cap.8. ſcribitur, ubi Gedeon ſuos ita affatur: *Unam petitionem poſtulo à vobis, date mihi inaures ex præda veſtra*: idipſum namque Deus cunctis fidelibus ſuis dicere videtur, ſcilicet: *Poſtulo à vobis inaures*, id eſt illam attentionem, illam audientiam, illam animi alacritatem, qua comœdias ſpectatis, novitates, diſcurſus politicos, profanos, ridiculos, obſcœnos perlibenter auditis: eandem inquam, eadem proportione Divino Verbo meo à vobis exhiberi poſtulo. Origenes ait: *Mulieres illæ quæ ſuas inaures obtulerunt, ut fieret vitulus, inſipientes erant: quæ à veritate quidem averterunt auditum, ad fabulas autem ſe converterunt.*

Orig. ho.13. in Exod.

Plutarch. in vit. Demoſt. Faceta hiſtoriola.

6 Plutarchus in vita Demoſthenis, facundiſſimi oratoris, ſequentem refert haud infacetam hiſtoriolam. Dum enim Demoſthenes de negotio aliquo maximi momenti, id eſt de vita cujuſdam conſervanda, qui delicti capitalis reus eſſe prætendebatur, coram tribunali peroraret, videretque judices ad alia cogitationibus diſtractos, deque rebus impertinentibus inter ſe mutuò diſcurrentes, abrupto diſcurſus ſui filo, ſequentem cœpit illis enarrare fabulam. Certus quidam vir (cujus nomen fingebat) aſinum ſibi, in quo Athenis Megaram proficiſceretur, conduxit; cumque in itinere ab ardentiſſimis ſolis radiis æſtuans haud modicas ſẽtiret moleſtias, nec quicquam penes ſe haberet, quo ſe ab ardore ſolis tueri poſſet, à jumento deſcendens, in ejus umbram ſeſe collocavit. Cujus uſuram veredarius mordicùs ei denegavit, dicendo, conductum ab illo eſſe aſinum, non verò umbram; ac proinde ſi illam prætenderet, novo illam pretio comparandam eſſe: hic verò econtrà oppoſuit, dicendo: haud dubiè cum aſino inſidendi ex pacto facultatem habeam, umbra illius fruendi facultatem ex eodem pacto pariter habebo. Hacque ratione multo tempore inter ſe fuere jurgati. Hac autem fabula abſoluta, Demoſthenes dictionem ſuam terminans, ſe abire velle, jamque quod ſufficeret, dixiſſe ſimulavit. At verò Judices illum revocarunt, utpotè certaminis hujus exitum ſcire percupientes. Tunc Demoſthenes illos ſequentibus verbis objurgandi occaſionem accepit, dixitque: *Itane de aſini umbra libet audire, viri verò de vita periclitantis cauſam audire gravamini?* Quàm aptè idipſum multis poſſet exprobrari Chriſtianis: *Itane de profanis libet audire, verbũ verò Dei audire gravamini?* Diſcurſus enim æternæ ſaluti pernicioſi, qui ut plurimum vitiorũ, ſcandalorum, peſſimarũq; conſequentiarũ ſunt fomentũ; cujuſmodi ſunt detractiones famæ alienæ, comediæ laſcivæ, cum aviditate auſcultãtur, magnoque cum diſpendio frequentantur; verbum autem Dei, quod tanto cum animarum fructu in Eccleſiis audiri poteſt, non ſolùm negligitur, verùm etiam temerè rejicitur, & hiſtrionibus poſthabetur.

Damna negligentium audire Verbum Dei.

7 Enimverò hi, qui ex verbo Dei nullum percipiunt fructum, illudque nulla prorsùs cum attentione auſcultant, notabiliſſimum quoddam patiuntur damnum, & præjudicium, quod non ſicut aliæ commiſſæ tranſgreſſiones per pœnitentiam compenſari, aut reſarciri poteſt; quia tametſi de negligentia, qua Verbum Dei auſcultaſti, aut de damno, quod ab illo te abſentando incurriſti, pœniteas, inſignia tamẽ documenta, & ſalutaria monita, ex quibus egregium poteras facere profectum, propter hoc non recuperabis; adeòque tanto ſubſidio deſtitutus, multis cedendi periculis ſubjectus manebis, neque cum Pſalmiſta dicere poteris: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.*

Chryſoſt. ho. 1. Matth. Unde veniat quod multi tam cito obliviſcantur ea, quæ audierunt in concione.

8 Divus Chryſoſtomus quorumdam, qui prædicationem Evangelicam auſcultantes, illius ſubitò obliviſcuntur, hiſce verbis adducit excuſationem: *Multos audio qui dicunt, quòd præſentes, & Evangelicæ veritatis eloquiis perfruentes, dignum tantis rebus commodant auditum, animoque contrahuntur. Egreſſi verò Eccleſiam, cum locum & animum repentè mutent, extinguentes prorſus totum illũ devotionis ignem, quem ſermo in eis prædicationis accenderat. Quidnam igitur adhiberi congruit, ne iſtud eveniat? Si ſcilicet conſideremus inprimis, unde contingat. Unde itaque nobis accidit tanta mutatio? De converſatione nimirum parum attenta, & vitioſorum hominum aſſiduo, peſtiferoque colloquio.* Turbæ illæ, quæ è domibus propriis, & civitatibus quas incolebant, in loca deſerta egreſſæ, Salvatorem noſtrum famelicæ ſecutæ fuerunt, divinum ejus Verbum cum fructu audire meruerunt. Unde S. Ambroſius ait: *Gratia cœleſtis impertitur alimentum, ſed quibus impertiatur, adverte: non otioſis, non in civitate, quaſi in Synagoga, vel ſæculari dignitate reſidentibus, ſed inter deſerta quærentibus Chriſtum. Cum ipſis loquitur Dei Verbum.* Quiſquis igitur Verbum Dei attentè audire, illudque vivum in mente, & memoria conſervare cupit, huic neceſſum eſt, ut ſolitudinem diligat, ſeque à ſtrepitu negotiorum & turbarum nonnihil ſubducat.

S.Ambr. l.6. in Luc.c.9.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Æternæ reprobationis indicium eſt, ſi quis Verbum Dei contemnat, vel inde non proficiat.

THEMA.

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. Joan.8. v.47.

Eccl.9.v.1. Certum ſignum reprobationis eſt, Verbum Dei nolle audire. S. Bonav. Jo.10. v.27.

1 TAmetſi veriſſimum ſit ſolemne illud Eccleſiaſtis effatum: *Neſcit homo, utrum amore, vel odio dignus ſit*; attamen Incarnata Sapientia manifeſtum reprobatæ alicujus animæ indicium tangit, dum incredulis Hebræis in hæc verba improperat: *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Ubi ut Doctor Seraphicus ait: *Cauſam ſubdit, quia non erant ex Deo.* Similiter apud S. Joannem c.10. Chriſtus electos, ſive oves ſuas ſe ex voce cognoſcere, ait: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas.* Denique in c.8. obſtinatis Judæis exprobrarat, dicens: *Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum. Vos ex patre diabolo eſtis.* S. Paulus pariter huic Hebræorum populo hanc reprobationis ipſorũ cauſam fuiſſe proteſtatur, quia ſcilicet Verbum Dei repuliſſent: *Vobis oportebat primum loqui Verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.* Ubi obſervandum, quòd Apoſtolus ille, qui Dux verbi cognominatus fuit, repulſam prædicationis Evangelicæ cum repulſa ab æterna beatitudine ſimul inter ſe conjunxerit, tanquam cauſam, & effectum. Unde S. Ambroſius ait: *Judæi qui ſibi clauſerunt aures, ne audirent, hodie non merentur audire*: ſed ad prædicationem Evangelicam ad finem uſque mundi ſurdi manebunt. Quando quis in permagno quodam imbre, qui ipſas quoque arbores eradicat, in torrente fortuitò eſt collapſus, ne in eodem ſubmergatur, is qui expertus eſt, aliquem arboris ramum apprehendere ſolet, hacque ratione vitam ſuam ſalvat. In hoc impetuoſo torrente, de quo ſapiens illa mulier Thecuitis ait: *Omnes morimur, & quaſi aqua dilabimur*, S. Auguſtin. modũ nos docet, quem tenentes, nequaquam ſubmergemur: *Eſt quo te teneas*, inquit: *Res humana tanquam fluvius currit, maligni dies tanquam fluvius currunt: tene te ad lignum, ne traharis. Ecce fluvius currit, præcipitatur, tranſit. Quo me teneo? Verbum Domini manet in æternum.*

Joan.8. v.43. Act. Apoſt. 13. v.46.

S.Ambr. l.de Parad. c.14.

2.Reg.14.14. S.Aug. ſerm. 19. de diverſ.

2 Obſervaſtiſne aliquando audax illud facinus S. Petri, quo Malcho in horto Gethſemani auriculam amputavit?

Digitized by Google

Quare Petrus Malcho potiùs auriculam quàm aliud membrum amputaverit. Joan.18.

tavit? Cur eundem in auricula, & non potiùs in alia corporis parte vulneravit? Hoc utique caſualiter nequaquam accidit, ſiquidem Chriſtus id permittens, *omnia in ſapientia fecit*. Diceris fortaſſe, quòd cum Malchus vir temerarius, audax & ingratus fuerit, meritò ſigno aliquo fuerit notatus, unde dignoſceretur, quis eſſet, ſcilicet ſemiauriculatus, id eſt homo infamis. Verumtamen meliùs dicemus, quòd *omnia hæc in figura contingebant*. Cum enim Malchus ſervus Pontificis fuerit, Hebraiſmum præfigurabat, qui in futuris ſæculis in omnibus totius mundi regionibus ſervus vilis, & emptitius, ab unoquoque tanquam indignus, & opprobrium hominum æſtimandus erat: & præcipuè hoc à S. Petro merebatur ſuſtinere ſupplicium, ut ſcilicet ei amputaretur auricula, quæ inſtrumentum eſt, quo Verbum Dei auditur, in pœnam ſurditatis, qua prædicationem ejus obturatis auribus auſcultavit.

Judæi bonis terrenis toti addicti, vocem Chriſti audire noluerunt, comparati aſpidi. Pſ.57.v.5.

3 *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Elapſa ſunt jam ſedecim, & ampliùs ſæcula, à quibus Judæus Euangelium ſurdis, ſuum verò Thalmud apertis, & expeditis auribus excepit. Unde de hoc populo illud Pſalmi verificari poterat: *Sicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantãtis ſapienter.* Enim verò aſpis hunc habet naturalem inſtinctũ, quòd ne vocem incãtãtis audiat, unam auriculã cauda obturet, aliam verò terræ firmiter applicet: Ita pariter hic populus fecit, qui, utpotè toto affectu bonis hiſce terrenis adhæreſcens, vocem Chriſti ſurdis ſemper auribus excepit. Unde hoc quoque motivo Chriſto necem intulit, quia ſcilicet verebatur, *ne venirent Romani, & tollerent locum ipſorum*. Ubi S. Auguſtinus ait: *Temporalia perdere timuerunt. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Quando S. Stephanus veritatem illis annunciare voluit: *Illi continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.* Unde illis tanquam reprobis comminata eſt maledictio, prout videre eſt in Deu. ubi dicitur: *Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, maledictus eris in civitate, maledictus in agro, maledictum horreum tuum, &c.* Ubi longus quidam, & infauſtus innumerarum calamitatum recenſetur catalogus, quæ omnes ſuper illos ceciderunt, & deinceps cadent uſque ad finem mundi.

Joan.11. S. Aug. tract. 49. in Joan. Act. Apoſt.7. v.16.

Deut.28, 15.

Chryſoſt. ho. 4a in Gen. Maximum Judæorum ſupplicium eſt, quod privati ſint verbo Dei in pœnam ſurditatis ſuæ ad verbum Dei.

4 *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* D. Chryſoſtomus optimè conſiderat, quòd inter alia rigidiſſima ſupplicia, quæ Divina juſtitia Judæis immiſit, illud longè fuerit acerbiſſimum, quòd ſcilicet illos divino ſuo verbo privarit in pœnam ſurditatis illius, qua ipſum hìc in terris eos erudire volentem, & doctrinã illius exceperunt. En verba Chryſoſtomi: *Quaſi pecudes vitam totam tranſigimus, animæ quidem nullam facientes curam, ventrem autem ſolum impinguantes, atque etiam corpori propter hoc multum nocentes; & corpori ob voracitatem, & immoderantiam multa parantes incommoda, animam vero fame perire ſinimus, tametſi præſtantior anima ſit, quàm corpus. Et quod omnium Dominus loco maximæ indignationis aliquando interminatus eſt Judæorum populo, dicens: Dabo vobis non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed famem audiendi ſermonem Domini; docens nos, quod illa quidem fames corpus emaciat, hæc autem animam attenuat.* S. Antonius de Padua verba thematis noſtris ad populum Hebræum directa, ſcilicet: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis*, ponderans, ita ſcribit: *Quaſi dicat: Verba ejus ideo vos non auditis, quia ipſum non timetis. Vnde Ierem.6. Cui loquar? Et quem conteſtabor, ut audiat? Ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non poſſunt. Ecce verbum Domini factum eſt eis in opprobrium, & non ſuſcipiunt illud. Idem ibidem: Ecce adducam malum ſuper populum iſtum, fructum cogitationum ejus, quia verba mea non audierunt, & legem meam projecerunt.* Ubi notandum, quòd tranſgreſſio, & contemptus divinarum legum, cum Verbi Dei repulſa ſemper inter ſe conjunguntur. Pergit ulteriùs idem S. Antonius ex Propheta: *Vt quid mihi thus de Saba adfertis, & calamum ſuaveolentem de terra longinqua? Saba interpretatur rete, vel captiua. In thure oratio, in calamo, criminis vel laudis confeſſio deſignatur. Qui verba Dei non audit, & legem ejus (quæ charitas eſt, quia plenitudo legis eſt dilectio) projicit, hic fruſtra thus orationis de Saba, id eſt, mundi vanitate, qua irretitus eſt, & captivus tenetur; & calamum confeſſionis ſuaveolentem (ſupple, ſi in charitate fiat) de terra longinqua, id eſt, mentis immunditia, quæ hominem ſeparat à Domino, Deo affert.*

S. Anton. de Pad. in Dom. Paſſ.

Alb. Mag. in cap.10. Luc. Rebelles Deo judicantur, qui prædicationi Verbi Dei auditum nõ præſtant.

5 Albertus Magnus ſuper cap.10. S. Lucæ rebelles Dei nominat illos, qui prædicationi Euangelii auditum non adhibent: *Quibuſdam*, inquit, *rebellibus improperans Dominus, Ioan.8. dicit: Sermo meus non capit in vobis.* Quod improperium dictum eſt iiſdem, quibus hæc verba dicta fuerunt: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Porrò ii qui rebelles ſunt, publici ſunt inimici, adeòque proſcripti, extorres, condemnati, indignique, qui faciem principis ſui aſpiciant. In hac autem infami claſſe ii quoque comprehenduntur, qui Verbum Dei averſantur. Idem Albertus Magnus in ſequens caput 11. S. Lucæ ſcribens, hæc habet: *De aliis quibus verbum evaneſcit, miſeria eſt, & væ æterna damnationis; in quibus Verbum Dei per tentationem contrariis exponitur; a quibus Verbum in opere non ponitur; à quibus Verbum Dei oblivioni datur.* S. Bernardinus in ſermone quodam ita ſcribit: *Si populus meus audiſſet me, forſitan inimicos eorum humiliaſſem, & ſuper tribunales eos miſiſſem manum meam: inimicos eorum, ſcilicet infernales, vel mundiales, humiliaſſem*; quaſi diceret: quòd ſi Hebræi prædicationem attentè audiviſſent Euangelicam, mancipia inimici infernalis numquam facti fuiſſent. Idem S. Bernardinus aptam quandam ab infirmo deſumptam adducit ſimilitudinem; ſicut enim deſperatæ ſanitatis eſt indicium, quando infirmus omnem prorſus cibum faſtidit, ita quoque judicare licet de eo, qui Verbum Dei nauſeat: *Signum mortis inſtantis eſt, infirmum non ſumere cibum; proinde Auguſtinus ait: ſicut nullum eſt majus ſignum prædeſtinationis æternæ, quàm Dei verba libenter audire, ſic nullum pejus eſt ſignum, quam illa contemnere. Vnde meritò poſt Ioannis prædicta verba, Dominus ſubdit: Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis; & per conſequens ſequitur, quòd ſitis ex diabolo, non per creationem, ſed per imitationem. De tali ſuperbo homine Propheta ait: Verba oris ejus iniquitas, & dolus: noluit intelligere, ut bene ageret.* S. Bonaventura ſuper illa verba Pſalm.118. *Non obliviſcar ſermones tuos*, ita ſcribit: *Contra parvipendentes dicitur: Subſannabant nuntios Dei, & parvipendebant ſermones ejus. Vnde qui parvipendis ſermonem divinum, aut ipſius nuncium, parvipendit ipſum Deum, quod non eſt leve peccatum. Contra erubeſcentes legitur: Qui me erubuerit, & ſermones meos, hunc filius hominis erubeſcet, cum venerit in Majeſtate ſua.*

Alb. Mag. in cap.11. Luc.

S. Bern. to.3. ſer. de deſiderab. verit. art.1. c.3.

Similitudo nauſeantis cibum.

S. Bern. to.3. ſer.6. art.3. c.1.

Pſ.118.16. S. Bonav. ibi.

Joan.18. 37. Qui verbum Dei audire detrectant, ſunt diſcipuli diaboli.

6 Apud S. Joannem in decurſu Paſſionis, Chriſtus coram Præſide Judææ in hæc verba proteſtatus fuiſſe legitur: *Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati. Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam.* Unde à *contrario ſenſu* ſequitur, quòd illi qui aures ſuas veritatibus Euangelicis porrigere detrectant, non Chriſti, ſed diaboli dicendi ſint diſcipuli, prout alibi apertè dixerat. In Actibus Apoſtolicis cap.13. S. Paulus populo Hebræo, eò quòd prædicationem Euangelii ſumma cum nauſea, & reluctantia animi audiebat, proteſtatus fuiſſe legitur, quòd ob hanc eandem cauſam idem populus à Deo reprobatus eſſet; ait enim ſacer textus: *Videntes turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his, quæ a Paulo dicebantur, blaſphemantes. Tunc conſtanter Paulus, & Barnabas dicebant: Vobis oportebat primùm loqui Verbum Dei, ſed quoniã repellitis illud, ecce convertimur ad gentes.* Ex qua proteſtatione, populum illum repudiatum, & gentiles in ejus locum ſubſtitutos fuiſſe, claré deducitur, idque ex eo potiſſimũ capite, quia prædicationem Apoſtolicam repudiarant. Idem Paulus in Areopago Athenarum celebrem illam concionem habuerat, per quam S. Dionyſius Areopagita, Damaris, & nonnulli alii ad religionem Chriſtianam fuere converſi; qui proinde de cœleſtis illius Paſtoris grege cenſendi erant, qui ait: *Oves meæ vocẽ meã audiunt.* Illi verò de quibus S. Lucas ait: *Quidam quidem irridebant, & alii dicebant: Audiemus te de hoc iterum*, in ſempiternum Verbo Dei privati fuerunt; ſiquidem ſacer textus ſubdit: *Sic Paulus exivit de medio eorum.*

Act. Apoſt. 13. 45.

Act. Apoſt. 17. v. 32.

Cor durum ad Verbum Dei maledictionem meretur.

7 S. Ezechiel Propheta à Deo juſſus fuerat, ut populo Hebraico, qui à recta ſemita deviarat, prædicationis ſubſidio ſubveniret, ut hac ratione ad ſui emendationem induce-

duceretur. At verò ſurdas in illis aures deprehendit, ac proindè populum illum verbis illis energiacis: *Attrita fronte, & duro corde*, circumſcripſit; quando enim aliquem perditæ ſalutis hominem exprimere volumus his vel ſimilibus characteribus illum inſignire ſolemus: Eſt homo attritæ frontis, id eſt impudens, eſſtænis, obſtinatus, durus, licentioſus &c. de quibus Eccleſiaſticus ait: *Cor durum male habebit in noviſſimo*. Io Epiſtola ad Hebræos celebris quidam eſt textus, ex quo æternam maledictionem ſuper illos cadere manifeſtè probatur, qui ad prædicationem Euangelii ſurdi exiſtunt; ait enim ibi ſacer textus: *Terra illa ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem a Deo; proferens autem ſpinas, ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cujus conſummatio in combuſtionem*. Quæ verba D. Chryſoſt. in hom. 10. exponens, ita ſcribit: *Cum timore audiamus Dei eloquia, cum timore, & multo tremore. Non ſunt hæc mina Pauli, non ſunt verba hominis, ſunt Spiritus Sancti, ſunt Chriſti, qui in ipſo loquitur. Imbrem dicit doctrinam: Terra ſæpe venientem &c. Hic oſtendit quòd & verbum acceperint, & ſimul biberint, & id ſæpe ſint aſſecuti, nec id tamen eis profuerit. Si agricola, inquit, opera non fuiſſes cultus, ſi imbribus non eſſes irrigatus, non eſſet tantum malum. Nam ſi non veniſſem, & eis non fuiſſem locutus, peccatum non habuiſſent.* Hiſce autem verbis ſanctus Doctor ad reprobationem populi Hebræi alludit, qui tametſi prædicationem audiverit, hic tamen auditus potiùs illi offendiculum erat ad præcipitium, quia hanc Chriſti, vel Apoſtolorũ prædicationẽ cenſurabat, calumniabatur, eique ſe opponebat. Diù ante Chryſoſtomum Origenes io homilia quadam in hæc verba prædicavit: *Unuſquiſque Prophetarum cum aperit os, imbres deducit ſuper faciem terræ, hoc eſt, auribus & cordibus auditorum. Hoc ſciens & Apoſtolus Paulus, dicebat: Terra enim venientem ſæpius ſuper ſe bibens imbrem, & germinans herbam opportunam iis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo: quæ autem protulerit ſpinas, & tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cujus finis ad exuſtionem. Nunquid hæc Apoſtolus de terra hac dixit? Sed nec accipit terra hæc benedictionem a Deo, cum imbres biberit, & fructum produxerit: Sed neque ſi ſpinas, ac tribulos poſt pluviam protulerit, conſequetur maledictionem a Deo. Sed noſtra terra, id eſt noſtrum cor, ſi ſuſcipiat frequenter venientem ſuper ſe pluviam doctrinæ, & attulerit fructum operum, accipit benedictionem à Deo: Si vero non opus ſpirituale, ſed ſpinas, & tribulos, id eſt ſolicitudines ſæculi habeat, ac voluptates, & divitiarum cupiditates, reproba eſt, & maledicto proxima, cujus finis erit ad exuſtionem. Propterea unuſquiſque auditorum, dum convenit ad audiendum, ſuſcipit imbrem verbi Dei; & ſiquidem fructum attulerit operis boni, benedictionem conſequetur; ſi vero ſuſceptum verbum Dei contempſerit, & frequenter audita neglexerit, ac ſolicitudini ſe rerum ſæcularium, libidinique ſubjecerit, tanquam qui ſpinis ſuffocaverit verbum, maledictionem pro benedictione conquiret.* Idem omninò *ad litteram* apud S. Cyrillum Alexandrinum legitur lib. 10. ſuper Leviticum. Porrò in Jeremia Propheta cap. 1. ſequens deſcribitur viſio: *Quid tu vides? Et dixi: Ollam ſuccenſam ego video, & faciem ejus a facie Aquilonis*. Paulò ante verò aliam quandam habuerat viſionem, ab hac multùm differentem, ſcilicet: *Virgam vigilantem ego video*. At verò quis mihi harum duarum viſionum exponet differentiam? Audiamus Rupertum Abbatem in hæc verba loquentem: *Hæc duo pro uno verbo Domini rectè habentur, quia videlicet unum idemque verbum, & pœnitentiæ diſciplinam recipientibus vigilans correctionis virga eſt, & impœnitentibus olla ſuccenſa, id eſt æternæ damnationis judicium eſt.* S. Bernardus illam, quæ inter hos, qui ex verbo Dei fructum faciunt, & alios, qui illud audire, ex eoque proficere negligunt, eſt, differentiam ſequenti exponit ſimilitudine: *Negligentibus, & male viventibus, tanquam bilis amara, odioſa, non modicum faſtidioſa per omnem modum. Illis pœnam, diligentibus vero Chriſtum præparant perpetuam gloriam; illis ſupplicium, iſtis præmium in vita beata; illis mortem, iſtis vitam; illis infernum, iſtis ſocietatem Angelorum.*

Ezech. 3.

Eccl. 3.27.

Heb. 6.18. Patet ex aptiſſima ſimilitudine terræ imbribus irrigatæ & ſterilis permanentis.

Chryſoſt. ho. 10. ib.

Orig. ho. 16.

Cyrill. Al. in c. 1. Jer. v. 13.

Rub. Ab. l. 2. in Jer. c. 3.

S. Bern. in Cœn. Dom.

8 Doctrina eſt S. Antonini, dicentis: *Communiter iſta differentia reperitur inter eos, qui audiunt prædicationem frequenter, & eos qui negligunt, id eſt, qui nolunt audire; quia non audientes eam, ſunt homines ferales, immodeſti, diverſis erroribus infecti; econtra frequentantes prædicationem, ſunt homines civiles, modeſti, fidei zelatores.* Subdit ſequentem omnibus manifeſtam ſimilitudinem: *Sicut non poſſe percipere cibum corporalem, eſt ſignum mortis corporalis; ita non percipere legendo, vel audiendo verbum Dei, quod eſt cibus animæ, eſt ſignum mortis animæ.*

Qualis ſit differentia inter audientes & non audientes verbum Dei. S. Antoninus p. 2. t. 9. c. 11. §. 2.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Contemptus & intermiſsio verbi Dei calamitates & exterminia provocat in populis.

THEMA.

Hæc dicit Dominus: Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis, ut audiatis ſermones ſervorum meorum Prophetarum, quos ego miſi ad vos & non audiſtis: dabo domum iſtam ſicut Silo, & urbem hanc in maledictionem cunctis gentibus terræ. Jerem. 26. v. 6.

1 JEremias Propheta, priuſquam hanc comminationem proponat, proteſtatur, quòd id quod dicturus eſt, non ſuum, ſed Domini verbum ſit, illudque non tam ex ſuo, quàm ex ipſiuſmet Domini ore proficiſcatur: *Hæc dicit Dominus*. Porrò vaticinium iſtud explicatione ſacrorum interpretum, vel gloſſis nequaquam indiget; ſiquidem *ad unguem* per omnia adimpletur, quia ut in diſcurſu præcedenti probavimus, populus Hebræorum inter omnes muodi nationes, tanquam ad ſervitutem perpetuam damnatus, quaquaverſum diſperſus atque exterminatus fuit, ipſaque totius Judææ metropolis Jeroſolyma deſolata facta eſt, in pœnam repudiatæ prædicationis Chriſti, & Apoſtolorum ſuorum. S. Beroardinus, qui velut eximius Prædicator per multos annos copioſam in Italia animarum per prædicationes ſuas converſarum meſſem collegit, ſequens hac de re perhibet teſtimonium: *Experientia certa didici*, inquit, *populos tantum à Domino flagellari, quantum rebelles inveniuntur in verbo Dei*. Similiter & alius quidam celeberrimus prædicator, S. Bernardino in ſapientia & ſanctitate haud impar, ſcilicet S. Thomas de Villanova, in ſermone quodam ita ſcribit: *Si in Eccleſia Dei nunc aliquid eſt vigoris & virtutis, hoc facit aſſidua prædicatio verbi Dei.* Et immediatè ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Nam verè, ut ait Iſaias, niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen verbi ſui, quaſi Sodoma fuiſſemus.* Nazareni, inter quos filius Dei, in terram deſcendens, ſacratiſſimam ſuam dignatus eſt aſſumere humanitatem, adeò deinceps erga ipſum crudeles, & ingrati fuerunt, ut die quadam ipſum in Synagoga Euangelium anounciantem audientes, *repleti fuerint omnes ira, & ejecerint illum extra civitatem, & duxerint illum uſque ad ſupercilium montis, ut præcipitarent eum.* Undenam verò hæc tam impia crudelitas proceſſerit, facile eſt intelligere, quia ſcilicet ab audiendo verbo Dei averſionem & horrorem habebant. Et hoc eſt myſterium, propter quod Salvator totale patriæ ſuæ exterminium videre nolens, ab ea alienatus ſit, ne ob repudiatum verbum ipſius atrociora divinæ juſtitiæ ſupplicia ipſis immittere cogeretur. Unde S. Cyrillus Alexandrinus inquit: *Optimè ſciebat, prædicationem fidei ibi fructum facere non poſſe, ubi prædicator contemnebatur. Prætergreditur ergo, non parum illis gratiæ faciens, quia cum neglecturi ſermonem ejus eſſent, hujus contemptus ſupplicia effugerunt, quæ daturos omnes ſcimus, qui prædicationem veritatis parvi faciunt.*

Contemptus verbi Dei, maximas calamitates inducit populis.

S. Bern. to. 2. ſerm. 9. ar. 3. c. 2.

S. Thom. à Vill. in ſer.

S. Cyr. Alex. lib. 2. in Joa. c. 213.

2 Lyranus circa libri 2. Paralip. caput 18. obſervationem quandam habet, propoſito noſtro haud ineptè ſervientem; conſiderat enim, quòd cum Propheta Michæas Achab regi inſauſtum belli, quod minabatur, exitum prædixiſſet, rex ille nõ ſolum fidem ei adhibere detrectarit, verùm etiam inſuper permiſerit, ut colaphus in faciem ejus impingeretur, ac tandem ageretur in carcerem. Porrò in ſenſu myſtico per impium illum regem,

2. Paral. 18. Lyran ibid. Achab cum toto exercitu ſuo deletus fuit in prælio propter contemptum verbi Dei, & colaphizatum Prophetam.

ejuſque inſolentes aulicos, qui Prophetæ non ſolùm non crediderunt, verùm inſuper eum indignis modis tractarunt, præfigurantur illi, qui *prædicatores veritatis non audiunt, ſed magis ipſos perſequuntur, falſis autem adulatoribus, & mendacibus credunt, & eis præmia largiuntur. Sicut autem Achab mortuus fuit in prælio, ſic tales moriuntur morte culpæ; & niſi verè pœniteant, moriuntur morte gehennæ.* Totus enim exercitus Achab diſperſus fuit, & profligatus, ut per hoc erudiremur, quænam ſint eorum ſupplicia, qui verbum Dei, ejuſque miniſtros contemnunt.

Chriſtus gravis comminatio in contemptores verbi Dei.

3 Matth. 10. Salvator noſter, poſtquam de miſſione Apoſtolorum ſuorum per univerſum mundum ad prædicandum Euangelium diſſeruiſſet, mox ſeveriſſimum intimat populis illis ſupplicium, qui aures ſuas eorum prædicationibus obturaſſent, Ait enim: *Quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo, vel de civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum.* Nicephorus in hiſtoria Eccleſiaſtica funeſtum quendam refert eventum, qui anno 350. ſub Sapore Rege Perſarum, & Eccleſiæ Catholicæ implacabili perſecutore, contigit. En verba ipſius: Per id tempus etiam Milles Epiſcopus martyrio occubuit. Is primùm apud Perſas militaverat, poſtea verò deſerta militia apoſtolicam vitam eſt imitatus. Cum autem Perſicæ cujuſdam civitatis Epiſcopus eſſet, multoſque ſæpenumerò cruciatus pertuliſſet, nec ulli iſtic perſuadere poſſet, ut Chriſtianus fieret, iniquo eam impietatem ferens animo, civitatem execratus, inde diſceſſit. Non longo poſt tempore, cum primarii Urbis illius viri in Regem peccaſſent, exercitus cum trecentis elephantis eò profectus, urbem evertit, & velut agrum colentes, in ea ſementem fecere. Hunc in modum verbi divini contemptus pœnas juſtas, & graves, tum Deo, tum Epiſcopo perſolvit. Cum vivente B. Laurentio Juſtiniano, Venetiarum Patriarcha, Reſpublica illa propter bella, quæ eidem cum Duce Mediolanenſi intercedebant, in gravi perditionis periculo conſiſteret, Senator quidam Venetus ad quendam ſanctiſſimæ vitæ Eremitam, qui illis temporibus in Corfù morabatur, acceſſit, ut ab hoc ſervo Dei, quemnam bellum illud ſortiturum eſſet exitum, intelligeret. Qui eidem juxta revelationem ſibi cœlitùs factam reſpondit, Deum Venetis graviter eſſe iratum, eo quòd populus ille verbum Dei penitùs negligeret, jamque dudum civitatem illam, in juſtam injuriæ illius vindictam, in deſolationem fuiſſe redactam, niſi B. Laurentius Juſtin. eandem efficaciſſimis ſuis precibus conſervaſſet. Unde apud Prophetam Regium Deus ait: *Si populus meus audiſſet me, pro nihilo forſan inimicos eorum humiliaſſem, & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam.*

Matt. 10. 14.

Niceph. l. 8. c. 37.

Stupenda punitio contemptorum verbi Dei. Spec. Exẽp.

Aliud ejuſdẽ contemptus exemplum.

Pſ. 80. v. 14.

Applicatur ad propoſitũ Euangelica parabola de nuptiis. Corn. Janſ. concord. cap. 118.

4 Omnibus nota eſt illa de nuptiis parabola, in quibus figurata fuit incarnatio Filii Dei, eo fine in terram miſſi, ut omnes ad novam Euangelicæ gratiæ legem invitaret; unde Cornelius Janſenius ait: *Eſt autem nuptiale iſtud convivium illud, quo Deus in hac vita mentes fidelium paſcit jucunda & ſalutari doctrina Euangelicæ prædicatione.* Porrò per ſervos miſſos, Apoſtoli intelliguntur, dicente S. Hilario: *Servi miſſi, qui vocarent, Apoſtoli ſunt.* Etenim experientia teſte videmus, quòd à tot ſæculis, quibus Eccleſia ſtabilita fuit, multi ad infideles miſſi ſint prædicatores, qui eos invitarent ad nuptiarum iſtarum participium, id eſt ad incarnationis & redemptionis Verbi pro ſalute noſtra miſſi capiendum fructum. Verùm enim verò quodnam hi, qui ſe excuſantes, nobile iſtud repudiarunt convivium, reportavere ſupplicium? Sacer textus ait: *Rex autem cum audiſſet, iratus eſt, & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.* Nimirum adimpletum fuit illud Propheticum oraculũ: *Iratus eſt furore Dominus in populum ſuum, & abominatus eſt hæreditatẽ ſuam: & tradidit eos in manus gentium, & dominati ſunt eorum.* Hebræis eò quòd prædicationem ſurdis auribus excepiſſent, ab exercitu Romano motum eſt crudele bellum; ſiquidem prædictus exercitus ſanctam Civitatem Jeroſolymam miſerè devaſtavit, majorem Judæorum partem crudeli ſtrage interemit, reliqui verò inter gentiles diſperſi ſunt, ut illis velut mancipia deſervirent. Albertus Magnus rationem aſſignat, cur illos homicidas appellarit: *Homicidæ ſunt*, inquit, *quantum in ipſis eſt, & Dei, & Prædicatorum ejus, nec non & animæ propriæ.* Multi porrò ſunt, qui ſub prætextu vel negotiationis, vel agriculturæ, vel ſtudii, vel œconomiæ, vel artis & profeſſionis propriæ, ab audiendis prædicatoribus ſe arbitrantur exemptos, ideòque à verbo Dei audiendo ſe excuſant: At verò quid tandem in pœnam illius negligentiæ accidit? Incidunt in ærumnas, & calamitates publicas; ſiquidem divina juſtitia irritata, videns, quòd nemo ſe excuſet, quò minùs hiſtriones, comœdos, alioſque nugivendulos ſpectent & auſcultent, imò dato ſtipendio aures & oculos ſuos inde paſcant, econtrà verò vocẽ ſuam ſurdis auribus excipiant; miſſis exercitibus ſuis permittit, ut civitates caſtigentur bellis, deprædationibus, gravaminibus intolerabilibus, aut verò regnent in illis diſcordiæ civiles, inimicitiæ, factiones &c.

S. Hilar.

Pſ. 105. 40.

Adducitur horrenda punitio Judæorum ob contemptũ verbum Dei.

Alb. Mag. ſer. 74. in Dom. 20. poſt Trin.

5 In cap. ultim. lib. 2. Paralip. peſſimæ Judaici populi abominationes his verbis deſcribuntur: *Univerſi principes ſacerdotum, & populus prævaricati ſunt inique, juxta univerſas abominationes gentium, & polluerunt domum Domini.* Nec opus eſt, ut procul abeamus ad inveſtigandam hujus impietatis cauſam, quia ſacer textus ſtatim ſubjungit: *Mittebat autem Dominus Deus patrum ſuorum ad illos per manum nuntiorum ſuorum, de nocte conſurgens, & quotidie commonens. At illi ſubſannabant nuntios Dei, & parvi pendebant ſermones ejus, illudebantque prophetis.* Sed nunquid illos hoc impunè feciſſe exiſtimatis? Nequaquam, ſacer enim textus immediatè ſubjungit: *Donec aſcenderet furor Domini in populum ejus, & eſſet nulla curatio. Adduxit enim ſuper eos Regem Chaldæorum, & interfecit juvenes eorum gladio &c.* Videatur caput præfatum uſque ad finem illius. Enimverò qualia fuerint publicarum calamitatum flagella, quibus populus ille, ad prædicationes Prophetarum ſurdus, à Deo caſtigatus fuit, regius Pſalmiſta in ſpiritu prophetico clarè prædixit, dum ait: *Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarũ &c.* Quem verſum S. Auguſtinus ad propoſitum noſtrum adducit, dum quendam S. Pauli textum commemorando, ita ſcribit: *Quibuſdam, inquit Apoſtolus, ſumus odor vitæ in vitam, quibuſdam odor mortis in mortem; non enim Prophetæ tantum, ſed omnes verbo Dei animas irrigantes, nubes dici poſſunt: qui cum male intelliguntur, pluit Deus ſuper peccatores laqueos; cum autem benè intelliguntur, fœcundat pectora piorum, atque fidelium.* Quando igitur Deus impios replet miſeriis & calamitatibus publicis, famis, peſtilentiæ, bellorum, mortalitatis animalium, vel aliis ſimilibus pernicioſis influentiis, nequaquam judicium quis temerarium committet, qui illud in pœnam divini verbi contempti illis accidiſſe credat. Apud Oſeam Deus comminatur, dicens: *De domo mea ejiciam eos, non addam, ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes. Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt, fructum nequaquam facient. Quod etſi genuerint, interficiam amantiſſima uteri eorum.* At verò quodnam fuit hujus iræ Dei præcipuum motivum? Subjungit Spiritus ſanctus: *Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus.* Ecce tibi cauſam exterminii populi illius, quem Deus ſæculis præcedentibus tot beneficiis honorarat.

2. Paral. 36. 14. Deducuntur ulterius graviſſimæ pœnæ quas Deus inſligit contemptoribus verbi Dei & prædicantium illud.

Pſ. 10.

S. Aug. ibid.

Oſe. 9. 11.

6 Deus eidem populo per Amos Prophetam in hæc verba comminatus fuit: *Convertam feſtivitates veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra in planctum: & inducam ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum, & ſuper omne caput calvitium: & ponam eam quaſi luctum unigeniti, & noviſſima eorum quaſi diem amarum. Ecce dies veniunt dicit Dominus, & mittam famem in terram: non famem panis.* At verò inquies: de quibus calamitatibus & miſeriis intelligendus eſt Amos, aut de qua fame loquitur, ſi non de fame panis? *Non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini. Et commovebuntur a mari uſque ad mare & ab Aquilone uſque ad Orientem: & circuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient.* Ubi S. Hieronymus ait: *Circumeunt orbem, & quærunt verbum Domini, & non inveniunt, quia verbum Domini negaverunt, quod factum eſt in manibus omnium Prophetarum. Mittit famem in terram ſuper eos, qui terrena ſapiunt, & famem non panis, ſitimque aquæ, ſed audiendi verbi Domini, quando*

Amos 8. 10. Aliæ graviſſ pœnarum comminationes contra eoſdem contemptores.

propter

Digitized by Google

Jer. 3. 13.

propter peccata populi, doctrina deficit in Eccleſiis. Legatur caput tertium Jeremiæ, ubi Deus Iſraeli cultum idololatriæ manifeſtè improperat; à qua eundem removere volens, præcepit Prophetæ: *Vade, & clama ſermones iſtos &c.* Audiatis autem, quid illi promittat, ſi fuerit auditus: *Dicit Dominus, Non iraſcar in perpetuum.* Paulò poſt incipit manifeſtare hujus idololatriæ cauſam, inquiens: *Diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait Dominus.* In cap. 36. Jerem. legitur, quòd cum impius ille Rex prædicationem juſſu Dei a Propheta ad ipſum directam contempſiſſet, mox, eidem Prophetæ commiſerit Deus

Jer. 36. 29.

dicens: *Tolle volumen aliud, & ſcribe in eo omnes ſermones priores, qui erant in primo volumine, quod combuſſit Joacim Rex Juda, & ad Joacim Regem Juda dices: Hæc dicit Dominus: Tu combuſſiſti volumen illud, dicens: Quare ſcripſiſti in eo annuncians: feſtinus veniet Rex Babylonis, & vaſtabit terram hanc, & ceſſare faciet ex illa hominem.* Quibus verbis futurum prædicit, quòd cadaver Regis hujus a vibus rapacibus ceſſurum ſit in prædam, omniaque alia minatur exterminia, quæ Palæſtinæ ſupervenerunt.

M. Marul. to. 1. l. 3. c. 4. Expenditur differentia inter Ninivè & Pentapolim, illam ſalvatam, hanc deletam. Prov. 29.

7 M. Marulus differentiam aſſignat, quæ eſt inter Ninivem civitatem ſceleratiſſimam, ſalvam & incolumem conſervatam, & quinque civitates, quæ cœleſti igne conflagrarunt. Et dicit: *Illa Jona prophetante pœnitentiam egit, hæ abſque doctore in omne ſcelus præcipites jere; ideoque Deo ulciſcente ad internecionem redactæ ſunt, implentes illud Salomonis oraculum Prov. 29. Cum Propheta defecerit, diſſipabitur populus.* S. Gregorius Magnus ait: *Omnis qui rectè prædicat, ſi audiatur, iram irritati creatoris ſuper prævaricantem populum plorat.* Cujus experientia clara in Ninive videtur; cum enim hæc prædicantem Jonam audiens, dictis ejus habuiſſet fidem, Ninivitæ ſine mora rigoroſam aggreſsi ſunt pœnitentiam, ſicque iram Dei feliciter evaſerunt. Obſervaſtiſne aliquando occaſionem, qua Chriſtus Judaiſmi exterminium, & deſolationem deflexit: *Videns civitatem, flevit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognoviſſes & tu &c. circumdabunt te inimici tui vallo, non relinquent in te lapidem ſuper lapidem?* Pro reſponſione obſervandum, quòd Sanctus Lucas paulò poſt hanc hiſtoriam his

Luc. 19. Ratio expenditur quarè Chriſtus defleverit deſolationem Jeruſalem.

verbis concluſerit: *Et erat docens quotidie in templo.* Quaſi diceret: eo ipſo, quo Salvator quotidie in templo docebat, & tamen a Sacerdotibus, Phariſæis, & Scribis minimè audiebatur, factum eſt, quòd in hujus obſtinationis pœnam totale ſui provocaverint exterminium. Quodnam ſignum illud erit, quod in fine ſæculorum, quando judicium finale appropinquabit, irreparabilem, & univerſalem mundi ruinam funeſtius præcedet? Num forſitan terræ motus? *Terra motus magni erunt per loca.* Aut verò peſtilentiæ? *Peſtilentia, fames, terroreſque de cœlo. Erunt ſigna in ſole, luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium &c.* Hæc quidem omnia præcedent mundi ruinam, veruntamen interituri mundi nullum præcedet ſeverius, aut atrocius prognoſticum, quàm quòd eo tempore prædicatione Evangelii mundus deſtituetur, paulò antequam intereat. Id quod ex textu quodam Apocalypſeos deducitur, ut notat S. Bernardinus; qui poſtquam multa ab auſcultatione divini verbi derivantia bona recenſuiſſet, ſubjungit: *Hæc omnia appropinquante tempore Antichriſti, ob defectum verbi Dei de mentibus hominum diſperibunt; ideo Apocalypſeos 8. dicitur: Et cum agnus aperuiſſet ſeptimum ſigillum, factum eſt ſilentium in cœlo, quaſi media hora. Septimum namque ſigillum eſt judicium Dei dandum in Eccleſia. Quid enim cœlum, niſi Eccleſiam Chriſti exprimit? cujus multitudo per converſationem cœleſtis eſſe deberet. Quid hoc ſilentium, niſi defectio verbi Dei?*

Signum inſtantis extremi judicii, eſt ceſſatio prædicationis verbi Dei.
S. Bern. to. 2. ſerm. 9. ar. 3. c. 1.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Alia conſiderantur ſupplicia, quibus caſtigantur, qui verbum Dei faſtidiunt, aut nullum inde fructum afferunt.

THEMA.

Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum: ſermo quem locutus ſum, ille judicabit eum. Joan. 12. v. 48.

1 PRæter pœnas univerſales, quæ in pœnam contempti verbi divini populis immittuntur, examinandæ nobis ſunt aliæ in particulari; ſiquidem cœleſtis Magiſter noſter expreſsè proteſtatur, dicens: *Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum.* Pater Marcellini Franciſcanus ſtrictioris obſervantiæ, qui ſub Pontificatu Clementis Octavi hìc Romæ in Eccleſia Aracœlitana ingenti cum fructu & cum incredibili auditorum concurſu, & applauſu prædicavit; utpotè vir planè Apoſtolicus, in concione ſua coram auditoribus ſuis frequenter in hæc verba proteſtari ſolebat: Niſi ego damner, in die judicii contra vos conteſtabor, quòd vobis annunciaverim veritatem, vos autem illam audire, indeque proficere nolueritis. Ac proindè D. Chryſoſtomus ſuper illa verba apud S. Matthæum: *Evangelium hoc in teſtimonium multis gentibus prædicabitur*, inquit: *In teſtimonium non credentibus ubique prædicabitur, hoc eſt in redargutionem, in reprehenſionem, & teſtimonium.*

Examinantur pœnæ particulares contemnentiū verbum Dei.

Chryſ. ho. 76. in Matth.

2 In libro quarto Regum cap. 7. narratur, quòd cum Samaria arcta obſidione cincta, adeò extrema urgeretur fame, ut matres propriarum prolium veſcerentur carnibus, & Eliſæus Propheta prædiceret, futurum, ut ſequenti die ingens in urbem panis abundantia advehenda eſſet, unus è ducibus verbum hoc cum riſu excepit. At verò Propheta hanc ei pœnam prædixit: *Videbis oculis tuis, & inde non comedes.* Et reverà ita accidit, quia à nimia populi multitudine & preſſura ſuffocatus fuit: *Per iſtum verò, qui fuit incredulus verbo Eliſæi*, ut Lyranus ait, *intelligitur quilibet incredulus verbo prædicantis verbum Dei; & ideo ſicut ille dux ex hoc incurrit mortem corporalem, ſic iſte mortem ſpiritualem.*

4. Reg. 7. 7. Punitur morte credere nolens Eliſæi verbo.

Lyran.

3 Apud S. Lucam cap. 16. legitur, quòd dum incarnata Sapientia intenta eſſet, ut prædicatione ſua divitiarum cupiditatem ab avarorum divitum cordibus eradicaret, diceretque: *Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ;* ait ſacer textus: *Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, qui erant avari, & deridebant illum.* At verò quænam pœna in hanc deriſionem animadverſum fuit? Paulò poſt Chriſtus parabolam divitis Epulonis in inferno ſepolti in medium adduxit, qui ex inferno Abrahæ inſtantiſſimè ſupplicavit, ut Lazarum in domum fratrum ſuorum mitteret, qui eis veritates evangelicas denunciaret, ne in eundem tormentorum locum deturbarentur: at verò quia ipſe dum viveret, ad vocem Chriſti ſurdus fuerat, Abraham quoque ſupplicationem ejus ſurda aure excepit.

Luc. 16. 31. Unde orta ſit pœna divitis Epulonis.

4 Quando Philoſophi & Judices Areopagitæ S. Paulum altiſſima, & imperſcrutabilia fidei noſtræ myſteria annunciantē deridebant, dicentes: *Quid vult ſeminiverbius hic dicere?* ſubitò condignam inde receperunt pœnam, quia in propriç ignorantiæ & infidelitatis tenebris perpetuò ſepulti manſerunt: dicit enim ſacer textus: *Sic Paulus exivit de medio eorum.* Hi autem ſubſannatores ex potiori parte Epicuræi, & Stoici erant, qui tunc Athenis commorabantur, de quibus idem S. Paulus alibi ait: *Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus:* Notandum verò eſt, quòd ſacer textus dicat: *Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant, niſi aut dicere, aut audire aliquid novi &c. Alii autē dicebant: Novorum dæmoniorum videtur annunciator eſſe.* Sicut enim qui malum habet ſtomachum, etiam cibos optimæ ſubſtantiæ & nutrimenti in malos humores ſolet convertere: ita pariter qui verbum Dei execrantur, etiam bonam & proficuam doctrinam, quam auſcultant, in materiam ludibrii, & contemptus convertunt; at verò in ingens damnum proprium. *Conſi-*

Act. Ap. 17. Faſtidientes verbum Dei, aſſimilantur habentibus malum ſtomachum.

1. Cor. 2. 4.

S. Amb. l. 4. in Luc.

deremus ergo, quia ſtabimus ante tribunal Chriſti, inquit S. Ambroſius, *& ſi opus noſtrum arſerit, non habebimus quod excuſare poſſimus. Dicit enim, quod jam per Prophetam locutus eſt: Popule meus, quid feci tibi, aut in quo moleſtus fui tibi? reſponde mihi. Dicet & ei qui in via defecerit: Qua ratione defeciſti in via? Nonne panes fregi? Nonne benedixi? Nonne juſſi dari? Sed cur tu accipere noluiſti?* Enim verò panis hujus verbi Dei abundantia, quæ continuò fidelibus diſtribuitur, eos reddet magis culpabiles, niſi inde ſe ſuſtentaverint, aut ſi illo non utentes, minùs benè in via Dei proceſſerint. Surius circa diem 19. Jan. ſcribit: *Vvolſtanus Vvigornienſis Epiſcopus ſolebat omni die Dominica ſedula devotione populo verbum Dei prædicare*: (& quidem veriſimile eſt idipſum feciſſe, priuſquam Epiſcopus eſſet) *quem pater quidam increpans, ſolius aſſeruit eſſe Pontificis prædicare, monacho vero ſilentium & clauſtrum competere. Cui ſanctus reſpondit, verbum Dei non eſſe alligatum, nihilque Deo gratius, quàm Chriſtum annunciare, populumque ab errore viæ ſuæ revocare; ideoque ſe non omiſſurum. Nocte ſequente frater ille ad tribunal ignoti judicis in viſione ductus, & cur ſervum ſuum objurgaſſet, redargutus, in pavimentum juſſus eſt ſterni, & cædi. Lacrymæ in maxillis, & livores evidenter in ſcapulis evigilantis apparuerunt*. Vult etenim Deus, ut non deſint miniſtri, qui verbum ſuum annuncient; ac proindè væ illis, qui nihil inde proficiunt. Quòd ſi verò nonnunquam prædicatores ad manum non ſint, id ſæpè fit, ut minùs caſtigemur, Deo modicum fructum prævidente, quem inde homines reportaturi eſſent.

Sur. 19. Jan. Impedire volens verbi Dei prædicationem, graviter caſtigatur.

Spiritus S. prohibet prædicari verbum Dei contemnentibus illud. Act. Ap. 16. 6. Beda.

5 In Act. Apoſt. dicitur: *Vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia*. At verò ex quo prædicatio pro ſalute animarum tantam efficaciam habet, cur illa privatur Aſia? Reſpondet Beda: *Vetuit Spiritus ſanctus iis prædicari, quos ſciebat contempturos verbum Dei, & voluit iis communicari, quos ſciebat utiliter admiſſuros*. Sanctus Gregorius id vetitum fuiſſe dicit: *Ne gravius de contempta prædicatione mali auditores judicari mereantur*. Sanctus Paulus in principio cap. 2. Epiſtolæ ad Hebræos ſequens format validum argumentum: *Propterea abundantius oportet obſervare nos ea quæ audivimus, ne forte pereffluamus. Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem?* Porrò Judex ille, ante cujus tribunal in noviſſimo die præſentandi ſumus, expreſsè dixit: *Sermo quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die*. Et ideò firmiter credendum eſt, quòd verbum Dei, quod audimus quidem per unam auriculam, ſed per alteram egredi negligenter permittimus, non diſperdetur, neque ſonus & repercuſſio aeris verbi illius, non ſicut aliarum vocum evaneſcet, ſed per omnia ſæcula immobiliter remanebit, ut in illo inappellabili judicio contra nos reſuſcitetur, nos accuſet atque condemnet. Alia verba à vento diſſipantur, & diſperguntur; non ſic verbum Dei: ſed *qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum*. Et verò hæc declaratio non eſt propoſitio vel exaggeratio quædam D. Chryſoſtomi, Hieronymi, vel Auguſtini; ſed primæ & infallibilis Veritatis, cujus eſt verbum, & quæ nos judicatura eſt, ſimulque proteſtatur, dicens: *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt*.

S. Greg. ho. 10. in Ezech. Hebr. 2. 1.

Matt. 24. 35.

1. Reg. 13. Hug. Card. ibid. Diabolus fit prædicator veritatis, ſumpta Monachi aſſumpta.

6 Hugo Card. ſuper cap. 13. lib. 1. Reg. ſcribens, ex hiſtoria ibidem relata, quòd videlicet Philiſtæi impediverint, ne in Iſrael eſſet, qui arma fabricare noſſet, ſequentem deducit moralitatem: *Caverant enim Philiſthiim &c. id eſt maligni ſpiritus cavent, ne ſit prædicator in populo, quia per prædicationem converterentur ad Deum, qui ob defectum verbi Dei remanent & moriuntur in peccatis.* Verùm enim verò quidnam dicturus eſſes, ſi tibi oſtenderem, ipſummet dæmonem verbum Dei ſincerè & efficaciter, eo tamen fine, ut animas perderet, annunciaſſe? Audite factum prodigioſum, quod hac de re S. Antoninus in hæc verba recenſet: *Quod audientes prædicationem, & non facientes, puniantur graviter, patet per exemplum notabile. Legitur enim, quod cum quadam vice quidam magnus prædicator deberet certa die aſſignata ſermonem facere ad populum, ipſa die ſtatuta infirmatus eſt graviter; populus autem venit ad Eccleſiam illius Ordinis, cujus erat ille frater, copioſiſſimè ad audiendum. Prior autem illius conventus multum anxiabatur ſuper tali defectu prædicationis, & cum per conventum diſcurreret, cogitando, quid agendum eſſet, ecce ſubito venit ad portam quidam notabilis frater illius Ordinis in apparentia, ſed diabolus latens in eſſentia, tanquam hoſpes, & petit Priorem. Ducitur ad ipſum, & poſt ſalutationem conſuetam, reſpicit ille ſimulatus hoſpes in faciem Prioris, & dicit: Pater piiſſime, ut perpendo, vos debetis eſſe amaricatus ſuper aliquo negotio: non miror, hoc enim ſæpè ſolet contingere Prælatis propter varios caſus; ſed oportet habere bonam patientiam, neceſſe eſt, ut dicit Evangelium, quod veniant ſcandala: compatior vobis, ſi placeret vobis mihi reſerare materiam veſtræ anguſtiæ, libenter, ſi poſſem, in aliqua vellem juvare. Reſpondit Prior: Revera verum eſt, quia multam triſtitiam habeo, & cauſam vobis explano, declarans defectum prædicationis fiendæ. Tunc ille, ſcilicet diabolus: Bone Pater, inquit, confidatis in Domino Deo, quia non deficiet vobis: ego ſpero in Deo, quod ipſe ſupplebit per me defectum iſtum, ita quod auditores remanebunt conſolati: ſcitis, quia omnia nova placent, & ego ſatis ſtudui, & habui practicam bonam in arte hac: faciatis, ut poſſim intrare librariam, videndo aliquos libros, cito inveniam, quod mihi erit neceſſarium. Interrogat de aliquibus libris ſolemnioribus, utpote Summa Sancti Thomæ cum ſcriptis, & operibus Alberti Magni, & illis ſibi oſtenſis, revolvit libros hinc inde. Populo innumerabili congregato, aſcendit frater diabolus ambonem. Advenerat autem ad prædicationem quidam vir ſanctus, qui videns aſcendere illum pulpitum, & cognoſcens diabolum, obſtupuit: Nil tamen alicui dicit, ſed expectat finem videre. Cœpit frater diabolus prædicare de bonis paradiſi, de pœnis inferni, de peccatis, & miſeriis mundi, propter quæ & illa perduntur, & inferna ſequuntur; & cum tanta efficacia, & rationibus, quod commovit omnes ad lacrymas compunctionis. Finita prædicatione, deſcendenti illi occurrit ſanctus vir, & vocans eum ad partem, & conteſtans ex parte Dei, inquit: O miſer, & deceptor hominum, te agnoſco: quomodo præſumpſiſti tantum officium Chriſti, & Apoſtolorum ſuſcipere? etſi ſpiritualem cauſam neſciam, ſcio tamen, quod non niſi ex mala intentione egiſti; unde adjuro te per Deum vivum, ut dicas mihi cauſam hujus operis. Tunc frater diabolus adjuratus inquit: Tacere non poſſum cauſam, propter quam aſſumpſi, ut vides, ſpeciem fratris prædicatoris. Cauſa ob quam prædicavi, eſt iſta. Ecce audiſti, quot & quanta bona dixi de gloria paradiſi, de pœnis inferni, & de peccatis horum populorum; & vidiſti, ad quantum lectum permoti ſunt. Scio mores eorum, parum temporis tranſibit, & obliti verborum omnium, nil facient de his quæ propoſuerant agere; & inde omnia verba audita erunt eis ad majus judicium: quo dicto, evanuit.* Per quod factum (quod, utpotè à viro ſancto & tantæ authoritatis relatum, valdè efficitur credibile) Deus nobis inſinuare vult, ut ego exiſtimo, quòd dæmones non ſinant perdi verbum Dei, aut illud evaneſcere, ne quidem vel minimum prædicationis verbum; ut videlicet noſtram verbi Dei negligentiam & contemptum coram tribunali Dei exprobrare nobis poſſint. In vita S. Odonis legitur, quòd cum religioſus quidam in extremo agone cum morte luctaretur, is aliis Monachis confratribus ſuis, lectum ejus inſtar coronæ cingentibus, magna cum animi anxietate ſe recommendaverit, elata voce clamando: *Modo raptus ſum ad judicium, ibique protulit contra me accuſator humani generis de micis panis ſacculum plenum, quas colligere ſecundum conſuetudinem nolui, & de menſa ceciderunt.* Quantò igitur eſt veriſimilius, quòd Deus ad noſtrã juſtiſſimam condemnationem, ſuo tempore faciendam, minutiſſimam habiturus ſit rationem micarum ſpiritualium panis verbi divini, de quibus præceptum habemus manifeſtum: *Colligite fragmenta, ne pereant?*

S. Antonin. p. 2. t. 9. c. 12. §. 2.

Memorabile exemplu.

Joan. 6. 12.

7 S. Hieronymus ſuper illum S. Hieremiæ textum: *Cui loquar, & quem conteſtabor ut audiat? Ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non poſſunt: Ecce verbum Domini factum eſt eis in opprobrium, & non ſuſcipient illud*; ita ſcribit: *Voluntate noſtra verbum Dei non ſuſcipimus, & idcirco fit nobis in opprobrium, ut*

S. Hieron. Jer. 6. 10. Obturdeſcentes ad verbum Dei, in maximam pœnã relinquuntur deſideriis ſuis.

quod

Pſ. 80.

quod datum nobis in ſalutem, noſtro vitio vertatur in pœnam. Regius vates in Pſalmo 80. dicit: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi*. At verò quidnam ex hac ſurditate naſciturum putas? *Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis*. At verò dices fortaſſe: hoc eſt potiſſimum, quod impii vel maximè deſiderant, ſcilicet, quòd illis habenæ ad quævis deſiderabilia laxentur, ſuiſque inordinatis appetitibus obſecundare poſſint. Et ideò reſpondeo, id quidem verum eſſe; ſed impii non advertunt, quòd dum laxatis habenis currunt, nihil æquè iis ſit pronum, quàm quòd in præcipitia corruant. Dic, obſecro, quænam eſt cauſa, quòd plures ex Principibus & Imperatoribus numerentur impii & vitioſi, quàm pii & timorati? quia ſcilicet rariſſimè aures ad Dei verbum auſcultandum promptas & expeditas habere ſolent, & inter Prædicatores pauci inveniuntur, qui ea ſint animi generoſitate valentes, ut inſtar Joannis Baptiſtæ, vitæ ſe periculo exponere auſint.

Aliæ pœnæ nauſeantibus manna verbi Dei recenſentur. Num. 21. 6.

8 In pluribus præcedentium diſcurſuum locis verbum Dei Mannæ aſſimilavimus: Advertendum verò eſt, quòd de illis qui Manna nauſearunt, dicentes: *Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo*, ſacer textus mox ſubjungat: *Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum, &c.* Idem quoque ſupplicium Deus frequenter illis immittere ſolet, qui pretioſiſſimum divini verbi manna nauſeant & averſantur, ſcilicet, quòd illos poteſtati ſerpentum infernalium dimittat, permittendo, ut omnigenæ tentationis nidus fiant & centrum, vel etiam ut à quolibet quantumvis horrendo ſerpente, id eſt, peccato, intoxicentur. Porrò multi ſunt, qui graves in hac vita experiuntur ſibi obvias ærumnas & adverſitates; quæ tamen, ſi cuncta benè conſiderentur, ſæpè hujus à nobis abominati & neglecti, vel contempti verbi Dei pœnæ ſunt, & ſupplicia. Sanctus Auguſtinus in tomo 9. tract. 5. de tempore barbarico, ita ſcribit: *Advenit tempus illud, quod prædixit Dominus. Putas cum venerit filius hominis, fidem inveniet in terra? Quis habet fidem? Quis credit verbis divinis? Prædicamus, & non facimus: auditis, & facere non curatis. Meritò omnes ſub flagello conterimur, & doctor, & auditor, & contemptor*. S. Bernardinus in ſermone quodam ita ſcribit: *De populo verbo Dei non aſſueto, ait Propheta: Neſcierunt, ſcilicet bene facere, & non intellexerunt, ſcilicet mala quæ faciebant; in tenebris ambulant, ſcilicet non diſcernendo bonum à malo: unde ex ignorantia miſerabiles in populo multiplicantur errores. Nam ſicut 38. diſt. c. Ignorantia, ſacrum Concilium dicit: Ignorantia mater eſt omnium errorum. Unde 1. Cor. 14. Qui ignorat, ignorabitur. Ignorantia enim præcipitat populum in innumerabilia peccata & mala, ſcilicet tam pœnæ, quam culpæ. Ceſſante igitur populo ab auditu verbi Dei, innumerabilia mala multiplicantur in eo, & ſic verificatur illud Oſee 4. Non eſt ſcientia Dei in terra: Maledictum, & mendacium, homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & ſanguis ſanguinem tetigit; propter hoc lugebit terra, & omnis qui habitat in ea.*

S. Aug. to. 9. de temp. barb. tr. 5.

S. Bern. to. 2. ſerm. in 1. Dom. Quad. art. 3. c. 2.

S. Greg. l. 11. mor. c. 6.
Deficiente aqua verbi divini languescunt flores virtutum.

9 Aptiſſima profectò eſt ſimilitudo, quam S. Gregorius circa illa Jobi verba: *Si continuerit aquas omnia ſiccabuntur*, in hæc verba adducit: *Si aqua, ſcientia prædicationis accipitur, ſicut ſcriptum eſt: Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons ſapientiæ; cum aqua continetur, cuncta ſiccantur, quia ſi ſcientia prædicatorum ſubtrahitur, eorum qui virideſcere in ſpe externa poterant, corda protinus areſcunt*. Sicut enim aqua in horto deficiente, flores, fructus, cunctæque aliæ tenellæ plantulæ areſcunt & languent: ita quoque vivo hoc fonte verbi divini in Eccleſia deficiente, omnes virtutes langueſcunt & tabeſcunt. *O quanta oblivio*, inquit S. Thomas de Villanova, *quanta negligentia, quantus contemptus eſſet, quomodo inundarent omnia peccatis, cum etiam inter tot reprehenſiones, & exhortationes abundent ſatis delicta!* Id quod ſanctus Archipræſul in caſu deficientis prædicationis Euangelicæ dicit.

S. Thom. à Vil. in ſex.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Perſtringuntur illi, qui à verbo Dei alieni ſunt, illudque diſturbant; ubi & pœnæ eorum recenſentur.

THEMA.

Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam. Matth. 7. v. 26.

Duabus ſimilitudinibus inſinuantur utilitates & damna audientium, & non audientium verbum Dei.

1 INcarnata Sapientia utilitatem de divino verbo ſuo in nos dimanantem, nec non & damna, quæ in eos, qui illud contemnunt, redundare ſolent, inculcare nobis volens, duas adducit ſimilitudines, quarum prima hæc eſt: *Omnis qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram, & deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſupra petram*. Hoc autem nequaquam contingit illi, qui prædicationem Euangelicam aſpernatur, & negligit. De hoc enim ſubjungit: *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam, & deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna*.

Expenditur hiſtoria qua Chriſto dicebatur: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtantes.

Matt. 12. 46.

2 Salvator noſter nihil fert indigniùs, quàm dum divinum verbum ſuum parvi fieri conſpicit, cum tamen ipſe in verbi ſui miniſtros non quoſcunque elegerit, ſed meliores, ſed Eccleſiaſticos, ſed Deo conſecratos. Majorem, & accuratiorem ſemper meretur reflexionem hiſtoria illa, cujus hactenùs ſæpiùs mentionem fecimus: *Adhuc eo loquente ad turbas*, inquit ſacer textus, *ecce mater ejus & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei*. Et verò ſi cauſam ex me interrogaveris, cur B. V. Maria ad auditorium, cui Chriſtus prædicabat, ingreſſa non fuerit, ego illud à B. Virgine eo fine omiſſum fuiſſe utique dicerem, ne ſcilicet vel minimam prædicationi filii ſui adferret turbationem, utpotè quæ probiſſimè intelligebat, quanta cum attentione illa auſcultari debeat. Nec tamen hunc finem eſt conſecuta: ſubdit enim ſacer Euangeliſta: *Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quærentes te*. At verò quid tibi perſuades, ò importunè miniſter? num fortè quòd Chriſtus intermiſſurus ſit divini verbi prædicationem, ſuoſque auditores dimiſſurus? Multùm falleris profectò, nam ut Euangeliſta inquit: *At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.* Quæ verba cum à Marcione hæretico pro ſtabiliendis erroribus ſuis adducerentur, à Tertulliano eidem ſequentibus verbis reſponſum fuit: *Interpellant, & à tanto opere revocatum volunt. Deum prædicans, & probans Chriſtus legem, & Prophetas adimplens, tanti retro ævi caliginem diſpergens, indignè uſus eſt hoc dicto ad percutiendam incredulitatem foris ſtantium, vel ad excutiendam importunitatem ab opere revocantium*. Hi enim qui prædicationi Euangelicæ favent, ad hoc moti ſunt, ut exiſtiment, Chriſtum prædictis verbis non quidem ſuam ſanctiſſimam matrem, ſed parentes & cognatos ſuos carnales reprehendere voluiſſe. Idem Tertullianus ſubjungit: *Solet adimplere Chriſtus, quod alios docet. Quale ergo erat, ſi docens non tanti facere matrem, aut fratres, quanti Dei verbum, ipſe Dei verbum, nuntiata matre & fraternitate, deſereret? Negavit itaque parentes, quomodo docuit negandos pro Dei opere*. S. Hieronymus *de vera circumciſione* diſſerens, & hoc, quod Mariæ, & fratribus contingit, conſiderans, in hæc verba exclamat: *O myſterium! Matrem Mariã ſibi Dominus abjurat, cum extra verbi audientiam eſſet conſtituta, eo potiſſimum tempore, quo verbum prædicabatur à Verbo*. Quod Sancti Hieronymi argumentum nos in ſuam formam hunc in modum redigere poſſumus. Quòd ſi virgo mater Dei, tanquam talis ab eo honorata, & agnita non fuit, quando foris extra auditorium ſubſtitit, ſolummodò ne turbationem

Tertul. de carne Chriſti cap. 7.

Prædicatio verbi Dei nullius reſpectû omittenda eſt.

S. Hieron. de vera circumciſ.

prædicationi conciliaret, quodnam formabimus judicium de execratiooe, qua Salvator deteſtatur illos, qui divinum verbum ſuum cum reluctantia animi audiunt, nec ullum iode fructum ferunt, ſed vel rident illud, vel turbant?

Chryſ. ho. 17. in Matth. Prædicatio verbi Dei nullatenus interturbanda eſt.

3 D. Chryſoſtomus leproſum conſideraos, qui à Salvatore poſt ſermonem habitum de monte deſcendente ſalutem corporis ſibi impertiri poſtulabat, ita ſcribit: *Leproſus, cum à monte Ieſus deſcendiſſet, ad eum acceſſit: Centurio autem hic, cum jam in Capharnaum introiſſet, advenit. Quanam igitur de cauſa neque hic, neque ille ad montem conſcenderunt? Non negligentia profectò, cum uterque fide ferveret, ſed; ne prædicanti obſtreperent.* Enimverò tametſi leproſum vehementer ſua lepra torqueret, & Centurio ſervum ſuum, quem ſummè amabat, in peſſimo ſtatu poſitum haberet; (*malè torquetur*) attamen ne per cogitationem quidem auſi fuerunt, vel minimum prædicationi ejus interponere impedimentum. Idem Chryſoſtomus ponderans verba illa:

Chryſ. hom. 28. in Matt.

Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos, ita ſcribit: *Ego ingratiſſimum hominem illum judicarem, ſi negligentia id feciſſet. Si autem ne rem majoris momenti impediret, tum abire potius fuiſſet extrema inſcitia. Dominus enim ipſe, non quia deſpiciendi ſunt parentes, abire vetuit, ſed quia diſcere nos hinc voluit, nihil eſſe utilius, magiſque neceſſarium nobis, cœleſti doctrina, quæ tanto ſtudio obeunda eſt, ut etſi magna ſint, quæ obire urgeant, incumbere tamen omni diligentia, atque invigilare debeamus. Quid enim majus videtur, quam dum ſepeliuntur parentes, adeſſe? Quid enim facilius, aut quid breviori tempore per agi poteſt? Quod ſi nunc tam brevo tempus propter ſepeliendos parentes abeſſe à ſpiritualibus vetitum eſt, perpende, quo ſupplicio digni ſunt, qui ſemper à doctrina Chriſti abſunt, qui nimia vilium, atque abjecta ſæcularium rerum negotia neceſſariis anteponunt, nullo urgente.* S. Auguſtinus, à ſancto Bernardino citatus, culpam eorum exaggerans, qui prædicationem parvipendunt, inquit: *Interrogo vos fratres, vel ſorores, dicite mihi: Quid vobis plus eſſe videtur, Corpus Chriſti, an Verbum Chriſti? Si verum vultis reſpondere, hoc dicere debetis, quod non ſit minus verbum Dei, quàm Corpus Chriſti. Et ideò quanta ſollicitudine obſervamus, quando nobis Corpus Chriſti miniſtratur, ut nil ex ipſo è manibus noſtris in terram cadat: tanta ſolicitudine obſervemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de puro corde depereat, quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille qui Corpus Chriſti ſua negligentia in terram cadere permiſerit.*

S. Bern. to. 2. ſerm. 10. in 3. Dom. Quadr. art. 3. c. 2.

Verbum Dei æque libenter ſuſcipiendum eſt, ac ſi eſſent lapides pretioſi.

4 Quòd ſi vir aliquis cuicuique indifferenter ex pulpito Eccleſiæ Margaritas, Topazios, Rubinos, Adamantes, Carbunculos, Smaragdos, Hyacinthos, vel alias ſimiles inæſtimabilis valoris gemmas effunderet, atque diſpergeret, omnes utique certatim accurrerent, ut inde ſe locupletarent. Jam verò de verbo Dei veridicè ſcribitur: *Eloquia Domini deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem pretioſum multum*; & tamen ad illud excipiendum non ſolùm non accurrimus, verùm etiam illud execramur, & nauſeamus. Simili argumento S. Auguſtinus utitur, nam poſtquam illa dixiſſet, quæ S. Bernardinus paulò ante ex ipſo deſcripſit, ſubjungit, dicens: *Vellē tamen ſcire, ſi ab illa hora, qua verbum Dei prædicari cœperit, ſemper pretioſiſſimas gemmas, & inaures, vel annulos aureos erogare vellemus, utrum ſtare, vel accipere vellent filiæ noſtræ. Sine ulla dubitatione, cum grandi ambitione quæ illis offeruntur, acciperent. Nos vero quia ornamenta corporalia offerre nec poſſumus, nec volumus, ideo non libenter audimur. Sed non eſt juſtum, ut ſpiritualia miniſtrantes, ſuperflui judicemur. Qui enim verbum Dei libenter audit, inaures aureas de patria paradiſi tranſmiſſas ſe ſuſcepiſſe non dubitet.*

S. Aug. to. 10. hom. 26.

Cum verbū Dei à Judæis tranſlatum ſit ad nos, væ nobis ſi fructum ex eo nō faciamus. S. Amb. l. 1. in Luc. c. 2.

5 Quodnam putatis atrociſſimum fuiſſe ſupplicium inter ea quæ Deus populo Hebræorum intulit? Audiamus S. Ambroſium dicentem: *Auferam, inquit Iſaias, validam virtutem, prophetam, & conſiliarios. Et verè abſtulit Prophetas, à quibus abſtulit verbum, quod loqui in Prophetis ſolebat. Et verè his abſtulit virtutem, à quibus Dei virtus receſſit. Tranſivit ad nos Dei verbum, & non in nobis tacet.* Verbum etenim Dei à prophetis ad prædicatores Euangelicos, à Judaiſmo ad Chriſtianiſmum pertranſiit; ſed væ nobis, ſi nullum in nobis fructum parturiat. *Iam non poteſt dicere Iudæus, quod poteſt dicere Chriſtianus: Quia experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus?* S. Bernardinus in ſermone *de deſiderabili veritate*, illum citat Apoſtoli textum: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei; ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur.* Moxque ſubjungit: *Porro ſecundum Auguſtinum palatum febricitantis habet, cui mel cœli non placet. Tales profectò phreneticis ſimiles ſunt, qui pugnis, & calcibus, atque morſibus impugnant eum, qui eis medetur.* Sanctus Ambroſius ad illum Exodi textum ſe reflectens: *Aſſiſtebat* (ſcilicet populus Hebræorum) *Moyſi à mane uſque ad veſperam*, tandem ad nos Chriſtianos ſermonem convertens, meritò nos reprehendit, dicens: *Moyſe Magiſtro uſus eſt populus Iudæorum quotidie in ſermonibus ſuis, à mane uſque ad veſperam: tu Chriſtiane dormis, cui Magiſter eſt Chriſtus.* Origenes ex textu quodam Levitici ſequentem propoſito noſtro aptiſſimam deducit moralitatem: *Infelix anima, cujus fidei ignis extinguitur, & refrigeſcit charitatis calor, ad quam cum venerit cœleſtis Pontifex noſter, quærens ab ea ignitos & ardentes carbones, ſuper quos incenſum offerat Patri, invenit in ea aridos cineres & frigidas favillas. Tales ſunt omnes, qui ſubtrahunt ſe, & longè faciunt à verbo Dei, ne audientes ſermones divinos, accendantur ad fidem, incaleſcant ad charitatem, igniantur ad miſericordiam.* Divus Chryſoſtomus prolixum inſtituit diſcurſum contra illos, qui miniſtros Euangelicos audire abominantur, & inter cætera ait: *Vin' tu intelligere, quàm verè qui divini verbi expoſitionem audire negligunt, per hunc contemptum homines eſſe deſinant, & ipſa ſua nativa nobilitate ſe ſpolient? Non meum vobis ſermonem præferam, ſed propheticam vocem, quæ ſententiam meam confirmet, ut eos qui ſpiritualium ſermonum amantes non ſunt, ne homines quidem eſſe videatis. Nam Iſaias, qui ſublimitate vocis aliis antecellit, qui mirabilium illarum ſpectator viſionum fuit, cui conceſſum eſt, ut cum etiam eſſet carne circumdatus, Seraphinos videret, qui myſticum illum concentum audivit; is cum in urbē Iudæorum metropolim hominibus refertam ingreſſus eſſet, cum ſignificare vellet neminem fuiſſe, qui propheticos ſermones audiret, clamans dicebat: Veni, & non erat homo: vocavi, & non erat qui obediret. Itaque aderant illi quidem, ſed adeſſe non cenſebantur, quandoquidem Prophetam non audiebant; propterea quandoquidem venit, & non erat homo, vocavit & non erat qui obediret, orationem ad elementa convertit, & ait: Audi cœlum, & auribus percipe terra: Nam equidem ad homines miſſus fueram, ad homines ratione ac mente præditos. Quando autem neque ratione, neque ſenſu præditi ſunt iſti, propterea deſtituta ſenſu alloquor elementa, in reprehenſionem eorum, qui cum honorati ſenſu fuiſſent, tamen honore illo non utuntur. Sic & alter Propheta dixit Ieremias; ſiquidem ille quoque in medio Iudæorum cœtu cum ſtetiſſet, in eadem illa urbe, quaſi nullus adeſſet, ita clamabat: Ad quem loquor, & conteſtabor? Quid ais? Cum tantam videas multitudinem, quæris quem allocuturus ſis? Quæro equidem, inquit; ſiquidem multitudo corporum eſt, non hominum. Corporum eſt multitudo, quæ auditu non pollent. Idcirco etiam adjecit: Incircumciſæ ſunt aures eorum, & audire non poſſunt. Vides omnes iſtos, eo quod non audiant, homines non eſſe.* Quoties Deus per potentiam obedientialem aures movit creaturarum irrationabilium ad porrigendum prædicationi ſuæ auditum, quando hæc a fidelibus ſuis contemnebatur?

S. Bern. to. 3. ſer. de deſiderab. verit.

Exod. 18. 13.

Orig. ho. 9. in Levit.

O Chryſoſt. to. 1. ſer. 47. Gravis invectiva in eos qui miniſtros Dei verbi abominantur.

6 M. Marulus de Regulo Epiſcopo, diſcipulo Sancti Joannis in Francia, refert, quòd dum juxta aquæ ſtagnum prædicaret, ingens ranarum quantitas illum perturbaverit; quibus ille præcepit, ut tacerent. Et ab illo tempore uſque in præſentem diem nulla unquam rana in lacu illo coaxare audet. Idem verò author ſubjungit: *Quid mirum, ſi homines ejus doctrinam ſecuti ſunt, cujus juſſis irrationale animal obedivit? Ranæ obmutuerunt, & homines confiteri Chriſtum cœperunt.* Notum porrò eſt illud, quod in littore Ariminenſi accidit, Sancto Antonio de Padua prædicante. Cum enim ab auditoribus non cum ea, qua par erat, attentione auſcultaretur, juſſit adiiſſe piſces maris, quorum integer exercitus, inſtar

M. Marul. to. 1. l. 3. c. 4. Bruta animalia obſecuta fuerunt voci prædicantis.

Ranæ.

Piſces.

Digitized by Google

Inſtar florentiſſimi auditorii præſto fuit, ac planè voci ejus intentus, prædicationi ejus aſſiſtebat. Bellovacenſis de quodam Chriſtiano, qui vocem Dei abominabatur, ita ſcribit: *Beſtialior eſt beſtiis, quæ, ut legitur in paſſionibus Beatorum Mamerti, & Blaſii, ad eos conveniebant, & quaſi manſueta verba Dei ab eis audiebant attentè.*

Et alia animalia. Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 1. diſt. 10.

7 Iſaias, ut diximus, cœlos & terram, creaturas videlicet inanimatas, ad ſe audiendum invitavit, dicens: *Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt*: Et Jeremias pariter ait: *Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer, dicit Dominus.* Circa quæ verba Rupertus Abbas conſiderationem quandam habet, ex qua manifeſtè deducitur, quantùm Deo hæc verbi divini nauſea diſpliceat. Notat enim, quòd in Genealogia Chriſti tres à S. Matthæo, non ſine ſpeciali Spiritu S. inſtinctu, ſilentio fuerint præteriti, idq; non ob aliam cauſam, quàm in pœnã, quòd voces divinas ſurdis exceperint auribus. En verba ipſius: *Econtra ſicut peccatrices & alienigenas propter fidem lex Dei aſſumpſit, & Euangeliſta hic nominare dignum duxit; ita quoſdam domeſticos ſeminis propter impietatem removit, atque ejecit. Ait enim: Ioram autem genuit Oziam. Tres de medio ſuccidit, videlicet, Oziam, Ioram, & Amaſiam. Quam ob cauſam? Nimirum propter impiiſſimam Athaliam matrem ſuam, cujus imitati ſunt homicidas, occidendo Prophetas Domini, ſicut illa, & mater ejus Iezabel in Samaria. Et quidem Manaſſes multum ſanguinem fudit, veruntamen reſervatus eſt, quia pœnitentiam egit; & hoc revera multum attinet ad intentionem Euangeliſtæ, quia niſi potiorem illam æſtimaret genituram, quæ eſt fidei, vel promiſſionis, quæ eſt auditio, ſive obſervatio verbi Dei, quàm illam quæ eſt carnis, poterat Genealogiam ſic texere, ut patrem illum contingeret, qui B. Mariam ſecundum carnem genuit. Qualem enim locum habere deberent inter parentes carnis Domini hi, ſub quibus nec talem loqui licuit Prophetis verbi Domini?* Idem author in commentario ſuper illum textum Zachariæ: *Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc peccatum omnium gentium, quæ non aſcenderunt ad feſtivitatem celebrandam tabernaculorum*; ita ſcribit: *Hoc etiam eſt dicere, ignorantiam Dei habentes ex eo, quod non erit ſuper eos imber, erunt inexcuſabiles. Quare non erit ſuper eos imber? Nimirum, quia non aſcendunt ad celebrandam feſtivitatem tabernaculorum, id eſt, idcirco non habebunt ſcientiam Dei, quia non acquieſcent, ire, ubi prædicatur verbum Dei. Ergo inexcuſabiles erunt propter hoc peccatum ſuum, non quia non intellexerunt, ſed quia intelligere noluerunt.*

Iſa. 1.

Jer. 2.

Rup. Abb. ſub 1. in Matth. Iſaias populo obſurdeſcente, ad auditorium advocat cœlum & terrã.

Rup. Ab. l. 5. in Zach. c. 14.

8 Ex capite nono Exodi utiliſſimam quandam licet deducere moralitatem, ita enim ibidem dicitur: *Qui timuit verbum Domini de ſervis Pharaonis, fecit confugere ſervos ſuos, & jumenta in domus: qui autem neglexit ſermonem Domini, dimiſit ſervos ſuos, & jumenta in agris.* Deus igitur animadvertens in illos, qui verbum ſuum contempſerant, demiſit grandinem, quà omnia ipſorum animalia interfecta fuere. Idem ſæpè multis accidit, qui ob aviditatem conſervandi, vel augendi meſſem, vel fructus &c. vel ad paſcendum animalia in campis, verbum Dei audire negligunt; ac proindè Deus in condignã ipſorum pœnam permittit, ut ſegetes eorum abeant in ruinam, pereant ipſorum animalia, atque per grandines immiſſas agri eorũ devaſtentur, illæſis nonnunquã relictis vicinorũ agris, qui ſubſtantias ſuas temporales Euangelicæ prędicationi poſtpoſuerant. Et forſitan de numero illorũ, qui pluris faciunt facultates tẽporales, quã verbum Dei, licèt illud tempore opportuno, in locis ubi rarò ſermones habentur, prædicetur; de numero, inquam, illorum forſitan ruſticus ille erat, cujus Manipulus exemplorũ in hæc verba meminit: *Ruſticus quidam, qui nunquam volebat audire aliquid de Deo, mortuus eſt. Cum ad Eccleſiam eſſet delatus, & Sacerdos, & alii Clerici officium legendo, & cantando circa corpus peragerent, imago Crucifixi cœpit obturare aures ſuas, manibus à Cruce ſeparatis: quod cum omnes adſtantes aſpicerent, mirabantur. Tunc Sacerdos ait: Scitis, quale ſignum eſt hoc? Vos ſcitis, quod iſte qui hic jacet, nunquam voluit audire verbum Dei, & ideo eſt modo in manu Diaboli. Idcirco Chriſtus obturavit aures ſuas, ne audiat preces, quas pro eo fundimus: & ceſſaverunt omnes orare.* Citatque majoris fidei cauſa teſtimonium Cardinalis de Vitriaco, qui ſermone 190. ejuſdem hiſtoriæ meminit.

Exod. 9. 20. Deſcribuntur aliæ pœnæ negligẽtium audire verbum Dei.

Manip. Exempl. ver. auditus.

Terribile exemplum nolentis audire verbum Dei.

DISCVRSVS XXVII.

ARGUMENTUM.

Nonnulli præſcribuntur modi, ad hauriendum ex verbo Dei fructum, neceſſariò obſervandi, ſimulque defectus exponuntur, ob quos inde non proficimus.

THEMA.

Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Luc. 8. v. 8.

1 POſtquam incarnata Sapientia parabolam ſeminis ad divini verbi ſui prædicationem directam propoſuiſſet, extulit vocem, ut ab omnibus intelligeretur: *Dedit voci ſuæ vocem virtutis; clamavitque, ut ſuo clamore, excitaret auditorum attentionem.* Solicitè enim à nobis requirit, ut divino verbo ſuo expeditas aures præbeamus. Et ideò Iſaiæ præcepit, dicens: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.* Et tamen non una, ſed tres illius ſeminis partes infructuoſæ remanſerunt, ob cauſas in Parabola declaratas. S. Bernardinus in ſermone *de deſiderabili veritate*, in laudẽ divini verbi ita ſcribit: *Si devotè, & humiliter auditur, nunquam ſine fructu verbi Dei veritas ad Deum redit.* Sicut enim eo tempore, quo terra nive contecta eſt, granum ſuper illam non ejicitur, eo quòd intra frigus illud ſine fructu congelaretur: eodem modo ut verbum Dei in nobis fructum proferat, neceſſum eſt, ut omne frigus abſit, noſtraque voluntas per fervorem & devotionem diſpoſita ſit ad faciendum fructum ex illo, quod auditum fuit. S. Thomas inter alia terræ impedimenta, quibus à ferendo fructu prohibetur, ſiccitatem, & ſterilitatẽ enumerat, dicens: *Impedimentum eſt ſterilitas, & ſiccitas terra, quia non habet humorem: id eſt tepiditas cordis non habentis humorem ſpiritus, charitatis, & devotionis, quia non pluit Dominus ſuper illam cœleſtem rorem & pluviam illam, quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ. Iſti licèt aliquando audiant libenter, & hora qua audiunt, excitentur, & commoveantur ad lacrymas; tamen quia non habent humorem devotionis, ſtatim ſiccatur omnis illa viriditas, orto ſole tentationis, vel tribulationis; quia non habent vigorem, & virtutem implendi, & perficiendi bonos affectus, & bona deſideria, quæ conceperunt, & in herba ſiccantur; de quibus Pſalmiſta ait: Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam evellatur exaruit, de quo non implebit manum ſuam qui metit. Audiſtis ſæpius: Bonorum deſideriorum infernus plenus eſt. Non enim ſecundum deſideria, ſed ſecundum opera reddit Dominus unicuique in judicio.* Quanta cum aviditate aurũ, vel argentũ colligeretur, & cõſervaretur, ſi hoc ex aliquo Eccleſię cujuſdã pulpito ſpargeretur? Audiamus S. Auguſtinum dicentem: *Cum terrena, & temporalia ornamenta corporis, ſi non invenitur, qui donare velit, cariſſimo pretio comparantur; quanto magis æterna animarum ornamenta, quæ abſque ullo pretio à nobis, non cum parvo labore quæſita, veſtris ſpiritibus offeruntur, juſtum eſt, ut à vobis cum perfecta charitate ſuſcipiantur? Nos enim margaritas vobis de paradiſi patria providentes, nullam aliam in hoc ſæculo mercedem optamus accipere, niſi ut vos patienter, & libenter, quæ vobis inſinuantur, videamus audire, & cum Dei adjutorio ſecundum vires veſtras operibus adimplere.* Bellovacenſis de verbo Dei inquit: *Infinitus eſt theſaurus hominibus, non Deo, id eſt, ad utilitatem non Dei, ſed hominum, tam ipſius cui ſervandus committitur, quam illorum omnium, quibus communicatur.* Pergit idem Præſul ulteriùs, & oſtendens, cum qua reverentia & devotione verbum audiendum & cuſtodiendum ſit, ſequenti utitur potentiſſimo argumento: *Si ſudorem qui fluxit e corpore Chriſti, vel lacrymam de oculo, vel ſtillam ſanguinis de quocunque membro poſſemus habere, cum magna reverentia ſervaremus: quanto magis verbum, quod de cordis ejus intimis manavit? Pſalm. Eructavit cor meum verbum bonum. Hoc, inquam, verbum de corde Dei productum per legem, Prophetas & Apoſtolos vobis miſſum, imo*

Pſ. 67. 15. S. Bonav. in Luc. Iſa. 58. 1. Verbum Dei devotè & attentè auditum, ſemper fructificat.

S. Bern. to. 3. ſer. de deſid. ver. ar. 1. c. 3.

S. Thom. Vil. in Sexag. Siccitas & ſterilitas impediunt ne terra proferat fructum.

Aurum argentum & corporis ornamenta avidè colliguntur, & verbum Dei negligitur.

S. Aug. to. 10 hom. 26.

Bellov. ſpec. mor. lib. 3. p. 1. diſt. 10.

Ratio cur verbum Dei non æſtimatur, eſt, quod valor ejus non conſideratur.

& per ipſum Dei Filium, Verbum ſcilicet carnem factum, nobis audibile, viſibile & legibile, verbaliter propinatum, ut ſaltem verbum ejus contemnere non poſſemus. Hæc porrò una eſt ex cauſis, ob quas verbum Dei non habetur in pretio, nec ullus ex ejus prædicatione naſcitur fructus; quia ſcilicet non conſideratur, neque ad infinitum ejus valorem, immenſamque utilitatem illius ulla fit mentis reflexio.

Luc. 10. 42. Quando Maria Magdalena maximè deprædicata fuerit à Chriſto.

2 Tunc Chriſtus conditionem & ſtatum Mariæ Magdalenæ tantuperè deprædicavit, inquiens: *Optimam partem elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab ea*, quando auſcultandæ voci Chriſti ſermocinantis totaliter intenta erat, non verò quando pedes ejus lacrymis ſuis ablutos capitis ſui capillis deterſit, nec quando pretioſum illud unguentum capiti ipſius ſuperinfudit, nec denique quando ipſum in montem Calvariæ uſque ſecuta fuit; ut vel inde manifeſtè appareat inſignis divini verbi prærogativa. Notandum quoque, quòd licèt ſexus muliebris adeò ad ſe defendendum & excuſandum ſit proclivis, id quod à prima matre noſtra Eva utique hæreditavit; attamen cum à ſorore ſua argueretur deſidiæ: *Domine, non eſt tibi curæ, quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, ut me adjuvet*, ipſa nequicquam reſpondit, nec ſe vel minimo verbo defendit: *Maria enim cauſam ſuam, tanquam otioſa*, ut S. Auguſtinus inquit, *judici maluit committere, nec in reſpondendo voluit laborare: ſi enim pararet reſpondendi ſermonem, remitteret audiendi intentionem*. Quo exemplo ſummam nos docuit devotionem, qua erga verbum Dei ferri debemus.

S. Aug. ſerm. 26. de verb. Dom.

Triplici auditu verbum Dei excipiendum eſt. Hug. Card.

3 Advertendum quoque eſt, incarnatam Sapientiam non ſine myſterio dixiſſe: *Qui habet aures audiendi, audiat*; neque ſuffeciſſe illi dicere: *Qui habet aures*, omittendo ly, *Audiendi*. Nam ut Hugo Cardinalis ait: *Triplicem auditum notat hic Dominus, qui eſt neceſſarius auditoribus, ſcilicet auditus naturæ, quo verbum ſuſcipitur; auditus intelligentiæ, quo ſenſus verbi diſcernitur; auditus obedientiæ, quo res verbi efficitur*. Cajetanus quoque ait: His verbis, *non corporis, ſed mentis aures excitat*. Salvatore quoque noſtro monente, res quædam maximè notanda eſt, ob quam verbum Dei nullum apud nos fructum facit. Dicit enim: *Venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum*: non dicit *de auribus eorum*, ſed *de corde*; diabolus enim ad hoc ſolùm conititur, ut verbum Dei non ingrediatur, nec remaneat in corde, in mente, & in memoria audientis. Scit enim quòd *eloquium Domini igne examinatum*, ut inquit ſacer textus lib. 2. Reg. cap. 22. *ſcutum eſt omnium ſperantium in ſe*, ſcilicet ut Gloſſa ait: *contra invaſiones poteſtatis malignæ*. Servit enim homini verbum Dei loco ſcuti, ad avertendos inimici ictus. *Spirituales hoſtes interficit*, inquit S. Bernardinus, *juxta illud Iſaiæ 11. Spiritus labiorum ſuorum interficiet impiũ*. Paulò poſt idem Sanctus ita ſuadet; *Si tentatus es, habet virtutem clypei munientis, nam ut dicitur Epheſ. 6. In eo extinguuntur omnia tela nequiſſimi ignea*. Et ideò *ſerpens* infernalis utpotè *callidior cunctis*, quia difficillimum eſſe novit, quòd Chriſtiani prædicationi aures prorſus non porrigant, ideò adhoc contendit, ut ſolùm auſcultetur auditu externo, verbum verò auditum ad cor non tranſmittatur; vel ſi etiam eouſq; pertingat, *tollit verbum de corde*. Saluberrimum eſt igitur illud Divi Chryſologi conſiliũ: *Pectora parate, non chartam. Senſum acuite, non calamum. Et audita, non atramento, ſed ſpiritu miniſtrante deſcribite. In ipſa arca animæ, in ipſa bibliotheca interni ſpiritus eſt locandum*. Inter alia documenta, quæ in hac materia apud S. Thomam de Villanova leguntur, hoc quoque conſideratione eſt digniſſimum. Neceſſarium eſt, *primum, quod audiat corde bono, & optime. Audit corde bono, qui audit libenter, & cum gaudio, & ſine faſtidio. Audit corde optimo, qui audit intentione, & deſiderio proficiendi*. S. Auguſtinus ait: *Rogo vos fratres chariſſimi, ut ſecundum conſuetudinem fidelium, cum ſilentio, & quiete, ea quæ à nobis prædicantur, accipiatis. Animus enim noſter, quando potuerit, donante Deo, aliquid de lectione ſanctarum Scripturarum concipere, ſpiritualem nidum in cordibus veſtris deſiderat invenire; & ideo velut caſtiſſimi turtures, divina verba ſancti Spiritus fervore in nido cordis veſtri fovere contendite*. S. Antoninus poſtquam probaſſet, verbum auditum ruminandum eſſe, ſubjungit: *Gregorius in homilia ait: Aeternæ mortis indicium formidate fratres, ſi verbum vitæ audientes, in ventre memoriæ non retinetis. Exemplum de eo, qui cibum ſumptum non retinet in ſtomacho*.

Cajet.

4. Reg. 22. 31. Gloſſ. in Moral.

S. Bern. to. 3. ſer. de deſi. detrah. verit. art. 4. c. 1.

Chryſ. ſer. 58.

S. Thom. à Vill. in Ser.

S. Aug. ſerm. 218. de Tem.

S. Ant. in 4. p. tit. 9. c. 11. §. 3.

Cavendum eſt ne verbum Dei per unam aurẽ intret, & altam exeat. Matth. 13. 9. Cajet. Prov. 25. 12.

4 *Sunt qui aures mentis applicant non ad audiendum*, inquit Cajetan. *ad diſcendum & percipiendum verbum Dei, ſed velut per unam, ut ajunt, aurem intrat verbum Dei, & ex altera exit*. In Proverbiis dicitur: *Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit ſapientem, & aurem obedientem*. Septuaginta in Bibliis Sixti Quinti legunt: *In auream inaurem, etiam ſardium pretioſum ligatum, eſt ſermo Sapiens in aurem obedientem*. Quaſi diceret: Verbum Dei quando reſonat in aure hominis erga illud devoti, & obedientis, in gemmeam inaurem convertitur. S. Bonaventura explicans verba illa: *Cuſtodiam ſermones tuos*, inquit: *Sermones divinos debemus cuſtodire, intelligendo, diligendo, obediendo. Prima cuſtodia fit in parte animæ intellectiva. Secunda in affectiva. Tertia in effectiva*. Theophylactus textum illum apud S. Joannem: *Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodquid volueritis, petetis, & fiet vobis* (quæ verba dignè ponderari merentur, utpotè quæ promiſſionem quandam in ſe continent, ab æternæ veritatis Deo promanantem) in favorem noſtrum exponit, dicens: *Si verba mea in vobis manſerint, hoc eſt, ſi mandata mea cuſtodiatis*. Tunc enim verbi Dei efficaciam experiemur, ſi illud effectui mandaverimus. S. Paulus in Actibus Apoſtolicis ait: *Aeſtimo me beatum*. Sed cur, ò ſancte Paule, beatum te æſtimas? Num fortè quia vas declaratus es eſſe electionis? Aut verò ob viſiones, & revelationes cœleſtes? Vel quia in tertium uſque cœlum raptus fuiſti? Ob nihil horum. Sed quia ſciebat, ſe attentos habiturum eſſe auditores. Maximum enim eſt emolumentum, quando ſermones frequentantur, & devotè audiuntur ad proficiendum. Sergius Paulus ad prædicationem S. Pauli converſus fuit, licèt Elymas magus ſimul cum toto inferno ſe ei opponeret. E contrà verò Fœlix in ſua cæcitate permanſit, tametſi eandem Spiritus Sancti tubam de judicio tremendo, nec non de horrore mortis, & inferni, tanta cum energia detonantem audiſſet, ut ſacer textus dicat: *Tremefactus Fœlix*. Undenam putas, natam fuiſſe hanc inter utrumque audientem differentiam, maximè cum idem Paulus idem Euangelium ambobus prædicaverit? Nimirùm quia Sergius eo fine S. Paulum audivit, ut veritatem auſcultaret, eandemdemque, ſi illam intelligere daretur, ambabus amplecteretur ulnis. At verò Fœlix ex mera curioſitate à Druſilla conjuge ſua illectus ad ſermonem S. Pauli acceſſit, cupidus nempè ſciendi, quę Judaicam inter & Euangelicam legem verſabatur, differentiam. Unde quando Fœlix ſe vivaciter tangi ſenſit, dixit: *Vade, tempore opportuno accerſam te*. S. Bernardinus de quibuſdam auditoribus ait, quòd ſint *Nimis curioſi, qui audire cupiunt in ſermone quadam inutilia, ſicut Poetica, Philoſophica, aut ſubtilia, & per conſequens populo inutilia, & vana*. In eodem tomo tertio in ſermone *de manifeſtatione Spiritus Sancti*, idem Bernardinus in hæc verba ſcripſerat: *Quid prodeſt audiſſe divinum verbum, ſi bona opera non ſequuntur? Proinde Apoc. 3. v. 3. admonet Spiritus veritatis, dicens: In mente ergo habe, qualiter acceperis, & audieris, & ſerva, ſeu obſerva*. Divus Chryſoſtomus ſequentem in hanc rem explicandam adhibet ſimilitudinem, inquiens: *Eſt Eccleſia Dei mercatus quidam ſpiritualis, medicorũq; officina animabus, & par eſt, ut ſicut qui ad nundinas veniunt, inde multis mercibus conquiſitis redeamus, vel quaſi è medici domo, receptis quæ animabus noſtris congruunt medicamentis, exeamus*. Subdit paulò poſt aliam à cibo deſumptam ſimilitudinem, inquiens: *Quemadmodum corporalis cibi appetitus indicium eſt bonæ valetudinis, ita deſiderium ſpiritualis doctrinæ, manifeſtiſſimum argumentum eſt animæ benè habentis*. Multi autem ſunt, qui prædicationem auſcultant ex conſuetudine, ut faciant quod alii faciunt, non verò propter finem, ob quem eſt inſtituta.

Quomodo verbum Dei cuſtodiendum ſit. Pſ. 118. 17. S. Bonav.

Theoph. Joan. 15.

Act. Apoſt. 26. v. 2. S. Paulus æſtimabat ſe beatum eo quod haberet auditores attentos.

S. Bern. to. 3. ſerm. Sexag. art. 2. c. 1.

Ibid ſer. 6. art. 3. c. 2.

Chryſ. hom. 12. in Gen. Ap. 16 ſimilitudinibus docemur cũ fructu verbum Dei audire.

5 *Qui habet aures, &c.* Una cauſarum, ob quas in prædicatione non proficimus, eſt, quia nobis non perſuademus, quòd ſit facta pro nobis, ſed illam ſemper aliis applicamus, ſeu attribuimus, cernentes feſtucam

Adducuntur varii auditores qui ſine fructu audiunt verbum Dei.

in

in oculis proximi, trabem verò in noſtris minimè videntes. Dato etiam caſu, quòd pro nunc, quando concio habetur, doctrina in illa tradita nobis neceſſaria non ſit; propter hoc tamen illa non eſt deponenda à memoria, quia poteſt venire tempus, in quo doctrina illa indigeamus. S. Bernardinus nonnullos ſermones auſcultantium memorat defectus, inquiens: *Sunt auditores nimis delicati, qui ſolum vellent de contemplationibus, & ſpiritualibus, & de virtutibus, & gratiis, atque de cœleſtibus audire, intactaque pertranſire vitia, & Dei flagella peccatoribus data, & danda: quod etiam ſæpius prædicator libentius ageret, niſi ſpeculum Apoſtoli Pauli ante oculos haberet, qui de ſe 1. Cor. 10. Non quæro quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant.* Et paulò poſt ſubdit: *Sunt & auditores nimis faſtidioſi, ſimiles populo nauſeato, dicenti Num. 21. Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo. Contra quos Prov. 27. dicitur: Anima ſaturata calcabit favum, id eſt dulcedinem verbi Dei, & utilis veritatis; ſcilicet, ſi non tam delicatè, & ornatè, ſicut vellent, in auribus ſuis ſonet.* Conſiderat & alium eorundem defectum, inquiens: *Sunt & auditores nimis teneri, qui cum in aliquo reprehenduntur, dedignantur contra veros prædicatores. Odor enim gratus eſt ſano, cum naturaliter hominem recreet, atque confortet; ſed odioſus eſt venenoſo ſerpenti, eo quod ipſum fugat, & necat.*

S. Bern. in Tom. 3. ſer. in Sexa. art. 2. c. 1.

6 Regius Pſalmiſta verbum Dei caſtum appellat: *Eloquia Domini caſta*; eo quòd cooperetur ad honeſtatem, & pudicitiam; ac proindè carnales inde nequicquam proficiunt, quin potiùs illud exhorrent. Unde Eccleſiaſticus ait: *Verbum ſapiens quodcunque audierit ſcius, laudabit, & ad ſe adjiciet. Audivit luxurioſus, & diſplicebit illi.* S. Bernardinus dicit, verba Dei, *eloquia caſta appellari, quia faciunt animas caſtas, etiam corporali caſtitate.* Apud Iſaiam dicitur: *Quem docebit ſcientiam? Et quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte.* At verò quinam ſunt hi ablactati à lacte, qui cor ſuum voci Dei expandent? *Omnis qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonum juſtitiæ,* inquit Apoſtolus; per lac enim voluptas intelligitur, dicente Hug. Card. *Avulſos ab uberibus mundi, quæ ſunt vanitas, & voluptas.* Notandum quoque eſt, quòd poſtquam apud Amos Deus populo Hebræorum defectum verbi Dei, tanquam grave ſupplicium, his verbis comminatus fuiſſet: *Circuibunt quærentes verbum Dei, & non invenient &c.* mox ſubjungat: *In die illa deficient virgines pulchræ.* At verò dic ſodes: quænam eſt proportio inter prædicationis verbi Dei penuriam, & venuſtarum virginum defectum? S. Hieronymus legit: *Deficient animæ virginales,* & ſubdit: *Deficient virgines, quia verbum Domini non invenient. Ex quo intelligimus, quando doctrina non fuerit in Eccleſiis, perire pudicitiam, caſtitatem mori, omnes abire virtutes.* In annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd Civitas Corinthius, (quæ inter omnes alias orientales inſignis erat, præcipuè ob venerationem Deæ cujuſdam, quæ ficta & ſurda erat) tandem facta fuerit turpis quædam omnis impuritatis ſentina; at verò per prædicationẽ Sancti Pauli converſa ſit in caſtiſſimam honeſtatis ſcholam, adeò, ut Tertullianus in libro *de virginibus velandis* c. 9. dicat: *Hodie denique virgines ſuas Corinthii velent: Quid docuerint Apoſtoli, quid didicerint, approbant.* Similiter S. Cæcilia Valerianum ſponſum ſuum eò diſpoſuit, ut purum & caſtum ſe conſervaret, idque, quia *Evangelium Chriſti gerebat in pectore, & à colloquiis divinis neque diebus, neque noctibus vacabat.*

Pſ. 18. 9. Verbum Dei reddit devotos auditores caſtos, illud autem negligentes, impudicos. Eccl. 21. 18. S. Bern. to. 2. in Dom. 1. Quadr. art. 1. c. 2. Iſai. 28. Hebr. 5. Hug. Card. Amos 8. 13. S. Hieron. Baron. ann. 57. n. 34. Tertull. de Virg. vel. c. 9.

7 *Qui habet aures &c.* Quòd ſi aures noſtræ ſpinis & tribulis plenæ eſſent, ſemen verbi Dei ad animam penetrare non poſſet. S. Thomas de Villanova aliam aſſignat cauſam, ob quam verbum Dei ſæpè non fructificet: Ita enim ſcribit: *Quid hoc facis? Indiſpoſitio terræ, in quam ſemen cadit, non defectus virtutis in ſemine.* Et paulò poſt ſubdit: *Impedimentum fructus, eſt ſpinarum & herbarum naſcentium multitudo, quæ ſuffocat ſemen.* Quid autem hæ ſpinæ denotent, cœleſtis agricola in parabola ſeminis ſufficienter declarat, ſcilicet quòd curas ſæculares ſignificent. Unde Divus Chryſoſtomus nos monet, inquiens: *Attenta ſitis mente, & excuſſis curis ſæcularibus, omnique ignavia depoſita, hæc quæ dicuntur, accipite. Divinæ enim leges ſunt, & cœlitus allatæ ob ſalutem noſtram.* Didacus Stella idipſum explicat ſequenti ſimilitudine dicens: *Sicut ſemen ad hoc ut fructum ferat, terra obruitur, & extinguitur (nam ut Paulus ait: Non vivificatur, niſi prius moriatur) ſic verbum Dei, ut fructificet, oportet ita corde ſervetur, ne integrum omninò ſit, ſed radicibus firmatis in pectore manentibus, ipſum totum in bonorum operum flores effundatur, ut nihil intus maneat virtutis, quod in opus non prodierit.* Divus Chryſoſtomus circa textum quendam S. Pauli ad Hebr. in præcedentibus diſcurſibus ſæpiùs adductum, inquit: *Semper audimus, ſed humorem ſtatim perdimus; propterea ſpinas producimus. Quænam ſunt ergo ſpinæ? Audiamus Chriſtum dicentem, quod ſolicitudo hujus ſæculi, & fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & fit infrugiferum.* Idem Dominus noſter paulò ante dixerat: *Si non veniſſem, & eis non fuiſſem locutus, peccatum non haberent &c.* Apud quemdam fide dignum authorem me legiſſe memini, quòd dum quidam in confinibus Saracenorum natus, in urbe Florentina ſermoni cuidam interfuiſſet, poſt aliquantulam moram in amariſſimas proruperit lacrymas; de cauſa autem fletus interrogatus, reſponderit: *Defleo Saracenorum calamitatem, & Chriſtianorum oſcitantiam, atque ingratitudinem: Si namque hæc prædicatio facta fuiſſet Damaſci, in centum millium corona auſim ſpondere, plures octoginta ſex millibus ab errore convertendos fuiſſe.*

Curæ ſæcularium ſæpè impediunt ne verbum Dei fructificet. S. Th. à Vill. in Sexag. Chryſoſt. hom. 14. in Gen. Did. Stell. in c. 8. Luc. Chryſ. ho. 10. ad Hebr. S. Bern. de buſto p. 1. Roſar. ſer. 1. Notabilis hiſtoria.

8 *Qui habet aures &c.* Ex quo Salvator noſter tanta cum ſolicitudine curaverit, ut lex ejus audiretur per univerſum mundum, iiſque qui tam in veteri, quàm in novo teſtamento ad divinam ejus vocem ſurdos ſe exhibuere, atrociſſima comminatus ſit ſupplicia, ut hactenus vidimus, neceſſum profectò, ut illa timeamus. Sed audiamus Sanctum Ambroſium ita fantem: *Timor ſine ſapientia eſſe non debet. Baſis quædam verbi eſt timor ſanctus: ſicut enim ſimulachrum aliquod, ſi in baſi ſtatuatur, tunc majorem habet gratiam, ſtandique accipit firmitatem; ita verbum Dei in timore ſancto melius ſtatuitur, fortius radicatur in pectore timentis Deum, ne labatur verbum de corde viri, ne veniant volucres, & auferant illud de incurioſi, & diſſimulantis affectu.* Apud Janum Nizium in libro de virtutibus & vitiis ſequens legitur, quod Genuæ circa quoſdam juvenes, diſſolutionibus ſuis prædicatorem ſub concione turbantes, accidit, memorabile exemplum. Hi enim in ædes ſacras coibant, ea præſertim hora, qua concio tota rerum divinarum interpreti operam dabat, ibique, tota populi iſtius offenſione, cucurrerant impudentiſſimè mulierum formas contemplari, inter ſe colloqui, cachinnos tollere, multaque alia facere, quibus ludibrio haberi Deus videbatur. Concionator, nullum privatis admonitionibus relictum eſſe locum animadvertens, ſtatuit impiam illorum contumaciam de loco ſuperiori palam arguere: quod cum magna vi vocis, & contentione animi ageret, ad objurgationes minas addidit, atque inter cætera interminatus eſſe dicitur, ſi impii in Deum eſſe pergerent, neque mores corrigerent, fore, ut ille crucis baculo ipſorum nequitiæ obviam iret. Qua illi oratione vehementer commoti, univerſi eum adiere, ac verborum contumeliis antea oneratum monuerunt, ut linguam compeſceret, nam ſi pergeret eſſe moleſtus, ac dicere, ipſos cruci baculo verberandos, fore, ut alius antea illi valido fuſto ſcapulas, & brachia dolaret. Quibus vir Dei in præſenti quid reſponderet, non habuit, verùm rem totam in Deum rejecit. Neque verò prædicationem ſuam fefellit eventus; nam Deus injuriam ſibi factam ultus eſt probè; nemo enim illorum ſua morte defunctus eſt, ſed intra anni unius ſpacium ad unum omnes ferro interempti perierunt.

Prædicatio cum timore Dei audienda eſt. S. Ambr. ſer. 5. in Pſ. 118. Jan. Niz. lib. vir. & vit. exemp. 148. Stupendum exemplum contemnentium verbum Dei.

DISCVRSVS XXVIII.

ARGUMENTUM.

De inſignibus quibuſdam miniſtrorum excellentiis, & prærogativis, nec non de ſpirituali ipſorum lucro, quod nequaquam diminuitur, licèt peccatores non convertantur.

THEMA.

Si ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris. Jerem. 15. v. 19.

Prædicatio verbi cum dirigetur ad converſioné animarum, eſt ſublimiſſimum in Eccleſia Dei miniſterium. S. Bonav. Luc. 10.

1 NObiliſſimum & ſublimiſſimum quod unquam à Deo in Eccleſia ordinatum eſt miniſterium, eſt converſio animarum, quæ per verbi Dei prædicationem potiſſimùm perficitur; ac proindè Deus, Jeremiam Prophetam ad prædicandum populo animare volens, eidem dixit: *Si ſeparaveris pretioſum a vili, quaſi os meum eris*. Et S. Bonavent. ait: *Eſt magna authoritas prædicatorum, in quorum receptione Deus recipitur, & contemptu contemnitur; ipſi enim ſunt os Domini, verba ejus annuntiando, ſicut dicitur: Si ſeparaveris pretioſum a vili, quaſi os meum eris: & ideò tanquam os Dei paſci debent, & honorari*. Imò ipſemet cœleſtis magiſter noſter Chriſtus miniſtris ſuis Euangelicis apertis verbis dixit: *Qui vos audit, me audit*; quibus verbis vocem ſuam & vocem prædicatorum pari & æquè digno loco reponit: *Quaſi os meum eris*. Porrò in quanta apud Deum æſtimatione ſint illi, qui lucro animarum operam ſuam addicunt, Divus Chryſoſtomus in Homilia quadam his verbis declarat: *Si quando lapſos errore fratres videris, correctionem eorum velut theſaurum inventum reputes; qui enim ſeparat pretioſum a vili, tanquam os meum erit. Et quidnam cum iſta re conferri poterit?*

Chryſoſt. ho. de Doct. & correpr. T. 6.

Prædicatio verbi Dei in exordio Eccleſiæ ſolis competebat Epiſcopis.

2 Ab ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis Salvator noſter non omnes Euangelio annuntiando dignos eſſe declarare voluit, ſed ſolos Epiſcopos, utpotè quibus in ipſorum conſecratione, per Spiritus ſancti invocationem, facultas iſta confertur. Annales Eccleſiaſtici per occaſionem verborum illorum ex Actibus Apoſtolicis: *Dixit Spiritus ſanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos*; doctè ponderant, hanc ordinationem eum ſolùm ſpectare finem, ut Euangelium annuntietur: id quod etiam Divus Chryſoſtomus obſervavit, dum de Sancto Paulo Apoſtolo, inquit: *Ordinatur in Apoſtolum, ut cum poteſtate prædicet*. Cardinalis Baronius notat, quòd dum Sanctus Lucas talem ordinationem juſſu Spiritus Sancti factam fuiſſe dicit, per hoc manifeſtè inſinuet, ſimiles ordinationes non conſueviſſe ab Apoſtolis fieri, niſi prævius ſpecialibus revelationibus divinis. Unde Sanctus Paulus Timotheo in memoriam revocans ea, quæ ordinationem ipſius præceſſerant, inquit: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per Prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyterii*: cum etiam paulò ante dixerat: *Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, ſecundum præcedentes in te Prophetias*. Subdunt iidem Annales, in Eccleſia Catholica ſemper fuiſſe inviolabiliter obſervatum, quòd nullus in officium prædicationis ſe ingerere præſumpſerit, niſi priùs in hunc finem legitimè ordinatus & miſſus fuiſſet, & in hoc præcipuè Catholicos ab hæreticis fuiſſe diſtinctos: Unde Sanctus Paulus in Epiſtola 1. ad Corinthios ita ſcribit: *Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare*. Circa quæ verba Theodoretus ſequens movet dubium, inquiens: *Atqui utrumque præcepit: Ite, inquit, & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: ſed prædicare eſt præſtantius & excellentius, quàm baptizare; baptizare enim facile eſt omnibus, qui Sacerdotii honore digni ſunt habiti; prædicare autem erat paucorum, qui hoc donum a Deo divinitus acceperant*.

Baron. an. 44. n. 75. Chryſoſt. ho. 27. inſtit. Apoſt.

Nullus prædicationis officium exercere debet niſi legitimè ordinatus & miſſus. 1. Cor. 1. 17. Theodoret.

Baron. ann. 391. n. 34. A quo primo officiū prædicationis ſimplici ſacerdoti fuerit commiſſum.

3 Ab iiſdem Annalibus Eccleſiaſticis optimè obſervatur, S. Valerium in Africa primum fuiſſe, qui munus prædicandi ſimplici Presbytero commiſit, cum aliàs ſoli Epiſcopi officium illud obire conſueviſſent. Sanctus autem hic Epiſcopus hoc fecit ex eo præcipuè motivo, quia cùm Græcus eſſet, linguæ Latinæ non admodùm peritus erat. Et verò licèt nonnulli illius Provinciæ Epiſcopi eum ob id reprehenderint, alii tamen, & inter illos ſpeciatim Aurelius recenter creatus Epiſcopus Carthaginenſis, eum in hoc ſunt imitati.

4 Ex eadem hiſtoria Eccleſiaſtica circa annum 504. clarè deducitur, non omnes Eccleſiaſticos indifferenter prædicare potuiſſe, ſed illos duntaxat, qui à Romano Pontifice ſpecialem ad id facultatem acceperant. Unde patet, quanta cum honorificentia officium iſtud fuerit adminiſtratum. Sanctus Gregorius ſuper illa Jobi verba: *Omne pretioſum vidit oculus meus*; ſcribens, eadem de anima intelligenda eſſe dicit, utpotè quæ inter omnes quos Deus in cœleſti gaza ſua poſſidet theſauros, verè eſt opulentiſſimus, neque ex eo minùs eſt æſtimandus, quòd intra hujus corporis noſtri ergaſtulum lateat incluſus: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: & pretioſum quidem*, inquit Sanctus Gregorius, *cum humanam animam de ſe abjectam, ſapientia & gratiæ ſuæ illuſtratione reſpexit; de qua videlicet anima per Prophetam dicitur: Si ſeparaveris pretioſum a vili, quaſi os meum eris*. Non dubito, quin omnibus notum ſit, quod Sanctus Dionyſius Areopagita divini verbi prædicatoribus, animabus convertendis operam navantibus, attribuit elogium; ait enim: *Omnium divinarum diviniſſima extat perfectio, Dei cooperatores eſſe in ſalute animarum ad ſuum creatorem*. Sancta Catharina Senenſis, tot eximiis ab æterna & increata Sapientia illuſtrata doctrinæ & ſanctitatis donis, illam terræ partem reverenter oſculabatur, cui impreſſa erant Prædicatorum animarum lucro cooperantium veſtigia. Sanctus Carolus Borromæus de hoc tam præclaro animarum Deo comparandarum miniſterio differens, ita ſcribit: *Inter hæc connumerentur inſtrumenta, vel maximè ratio ac via divini verbi prædicandi, quæ quidem eam verborum ſententiarumque gravitatem, eamque vim ſpiritus complecti debet, quam dignitas & præſtantia hujus muneris requirit. Nam hujus quidem muneris, ſive materia, ſive finis ſpectetur, tanta utique dignitas oſtenditur, ut non facilè aliud excogitari, dicive poſſit, quod illo præſtantius ſit, aut altius, aut magnificentius. Siquidem omnia Chriſtianæ religionis myſteria, ac ſacramenta, omnes virtutes, omnia quæ ad ejuſdem religionis fidem, fideique fructus ſpectant, omnia denique quæ a Deo ad homines proficiſcuntur, & ad Deum proficiſcentes homines juvant, verbi divini nomine continentur*. Imò ille idemmet, qui de ſe dixit: *Ego ſum lux mundi*, de ſuis pariter ait prædicatoribus: *Vos eſtis lux mundi*; nec hoc nobiliſſimo titulo contentus, adhuc alium myſteriis plenum titulum addiderit, dicens: *Vos eſtis ſal terræ*. Sanctus Remigius inquit: *Natura igitur ſalis per aquam, per calorem ſolis, per flatum venti conſtat, & ex eo quod fuit, in aliam ſpeciem generatur. Sic & Apoſtoli, atque omnes credentes, per aquam baptiſmi, per fidem Chriſti, qui ſol juſtitiæ dictus eſt, & per inſpirationem ſancti Spiritus Deo renati, ex terrena in cœleſtem nativitatem tranſeunt*.

Baron. ann. 504. n. 16. Olim illi ſoli prædicabant verbum Dei qui a ſummo Pontifice facultatem acceperant. S. Greg. lib. 18. mor. c. 13. Job. 28. 9.

S. Dio. Areo. de cœleſt. Hierar. Concionatores ſunt Dei cooperatores in comparanda ſalute animorum. Act. Eccl. Med. f. 358.

Matth. 5.

S. Remig. in cat. D. Th. in c. 5. Matth.

5 Prædicatores ſunt Verbi Incarnati hic in terris veri locum tenentes, & tametſi hic in terris nati ſint, & educati, haud ſecus tamen, ac ſi è proſapia cœleſti progeniti eſſent, nobis ſunt colendi; ac proindè Daniel ait: *Qui ad juſtitiam erudierint multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates*. Sanctus Carolus Borromæus quoque prædicationi Euangelicæ hoc tribuit encomium, quòd ſcilicet *tota divina ſit convocandi ratio*. Sanctus Fulgentius ſimiliter prædicatores hoc myſtico & nobiliſſimo honorat epitheto: *Dum ſancta prædicationis altiſſimum conſcendimus thronum, veſtris immolaturi ſumus ſenſibus verbi Dominici ſacrificium*: quibus verbis miniſterium verbi Dei, ſacrificio divino adæquat. Ad hæc ſi examinare voluerimus textum illum Sapientis: *Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem &c.* prædicatores veras eſſe Eccleſiæ columnas deprehendemus. Qua in re mirè mihi ſuffragatur Salonius, qui prædicta verba exponens, ita ad propoſitum

Prædicatores ſunt hic in terris locum tenentes verbi incarnati. Dan. 12. 3. Act. Eccl. Med. f. 477. S. Fulg. ſer. 10 ex nov. Et columnæ Eccleſiæ.

Salon. in parab. Salom.

noſtrum

Digitized by Google

noſtrum ſcribit: *Sapientia domus, Eccleſia Chriſti eſt; columnæ autem domus hujus, ſancti Doctores; Quæ columnæ bene ſeptem eſſe dicuntur, quia repleti ſunt ſancti Doctores ſeptiformi gratiæ Spiritus Sancti. Quomodo ergo excidit Sapientia has columnas? Quia mentes prædicatorum ab amore præſentis ſæculi ſeparavit.* Richardus de S. Victore pariter ait: *Ignoro, an poſſit hac gratia interim majorem aliquam Deus homini conferre, quam ' eſt, ut ejus miniſterio perverſi homines in melius mutentur, ut ex filiis diaboli filii Dei efficiantur. An forte cuiquam videbitur magis eſſe, mortuos ſuſcitare?* Quibus verbis potentem quandam aſſignat rationem, cur miniſterium verbi Dei adeò ſit excellens & magnificum; quia ſcilicet majoris eſt meriti animas à Deo aberrantes convertere, quàm corpora mortuorum in cineres redacta ad vitam mortalem revocare: *Ergone magis erit ſuſcitare carnem iterum morituram, quam animam in æternum victuram?* S. Auguſtinus audacter dicere non dubitat: *Majus opus eſt, ex impio juſtum facere, quàm creare cœlum & terram.* Ab omnibus pariter recipitur illa Doctoris Angelici concluſio: *Juſtificatio impii eſt maximum opus Dei.* Id quod ſequenti probat ratione: *Bonum gratiæ unius hominis, majus eſt, quam bonum naturæ totius Univerſi.* Ecce igitur, quàm ſint digni, & de Eccleſia Dei optimè meriti miniſtri Evangelici; digni quidem ob dignitatem & poteſtatem, qua cum ipſomet altiſſimo Deo decertant: *Quaſi os meum erit. Qui vos audit: me audit*, convertunt enim animas, quod excellentius quid eſt, quàm ſi alios mundos de novo crearent: Benè autem de Eccleſia meriti ſunt, ob immenſum lucrum, quod Deo, aliis, ſibique ipſis comparant; Deo quidem, quia ſuis laboribus obedientes, devotas, & obſequioſas illi eſſe faciunt animas illas, pro quarum ſalute pretioſiſſimi ſanguinis & vitæ ſuæ pretium impendit, quaſque dæmon illi ſurripuerat; aliis verò lucrum conciliant, eruendo ex inferno illos, qui ſecundùm præſentem juſtitiam illuc erant condemnati, illoſque qui antea impii fuerant, cœleſtis beatitudinis faciendo eſſe hæredes; denique ſibi ipſis ingens lucrum adſciſcunt, quia ut S. Jacobus ſcribit: *Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum, ſcire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam à morte;* & ideò animam peccatricem ad Deum convertendo, opulentiorem ſibi quis theſaurum comparat, quàm ſi integrum mundum acquireret: *Totus enim iſte mundus*, ut S. Bernardus meditatur, *ad unius animæ pretium æſtimari non poteſt non enim pro toto mundo Deus animam ſuam dare voluit, quam pro anima humana dedit.* Idem quoque motivum S. Carolus Cardinalis Borromæus Eccleſiaſticis propoſuit, dum Divini verbi miniſtrum in hæc verba inſtruxit: *Ut ad omnia ſancta ſtudia, quibus juvare poſſit, vehementius accendatur, ſecum ſæpe reputabit, quam magnum præmium conſequatur, qui ab errore viæ ſuæ peccantem abduxerit: qui enim converti fecerit peccatorem, inquit Sanctus Iacobus, ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Texatis, ſi placet, longum operum virtuoſorum & meritoriorum, quibus animas locupletare poſſumus, catalogum; illaque omnia hoc adeò digno prædicationis miniſterio longè inferiora eſſe reperietis, utpotè per quod inæſtimabiles & incomparabiles theſauri acquiruntur, dicente Divo Chryſoſtomo: *Si quando lapſos errore fratres videris, curam eorum veluti theſaurum inventum reputes.* Moxque ſubdit: *Et quidnam cum iſta re conferri poterit? Quid enim neque jejunium, neque humi dormitio, neque aliud quicquam præſtare nobis poterit; hoc autem procurata fratris ſalus efficere poteſt. Nec ego iſta enuntio; ipſemet Deus hoc aſſeruit, inquiens: Quod ſi vel unum aliquem liberaveris, tanquam os meum erit os tuum.* Apud M. Marulum ſequentia verba me legiſſe memini: *Unum hominem convertit Ambroſius, ſed in uno homine totum pene terrarum orbem doctrina illius radiis illuminandum recepit.* Id quod veriſſimum eſt; nam ſi Sanctus Ambroſius in omnibus prædicationibus nullũ convertiſſet alium, præterquàm S. Auguſtinum, hic utique cunctis aliis præponderaret. Sic quoque S. Paulus in

Richard. de S. Vict. lib. 1. de præp. ad cant. c. 44.
Majoris potentiæ eſt & meriti per verbum Dei convertere peccatores quam ſuſcitare mortuos.

S. Aug. tr. 72. in Joan.
S. Th. p. 1. 2. q. 113. art. 9.

Prædicatores benemerentur de Eccleſia.

1. Jac. 5. 20.

S. Bern. Medit. 3.

Act. Eccl. Mediol. cat. 477.

Prædicationis miniſterium prævalet operibus virtuoſis & meritoriis.

Chryſoſt. t. 6. ho. de Doct. corrept.

M. Marul. 10. 5. lib. 3. c. 4.

Areopago paucos convertit, ſcilicet mulierem quandam, cui nomen Damaris, & quoſdam alios; ſed ſolus ab eo converſus Dionyſius Areopagita integro cuidam mundo æquivalet.

6 Et verò tametſi etiam nulla prorsùs anima poſt habitam prædicationem converteretur, nihil tamen propter hoc ſudores noſtri depereunt ex merito. Id quod S. Anſelmus verbis, quæ Salvator noſter ad Apoſtolos ſuos dixit, ita probat: Dicit enim Chriſtus: *Intrantes in domum, ſalutate eam dicentes: Pax huic domui: & ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam; ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos:* id eſt, inquit S. Anſelmus: *Si nullus fuerit, qui audiat, tamen ipſe prædicator ſine fructu non erit, quia ad eum pax revertetur, dum ei à Domino pro labore merces operis ſui recompenſabitur.* Sanctus Gregorius Magnus in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Imperatorem Perſarum etſi non fuiſſe converſum doleo, vos tamen Chriſtianam ei fidem prædicaſſe, omnimodo exulto, quia etſi ille ad lucem venire non meruit, veſtra tamen ſanctitas prædicationis ſuæ præmium habebit. Nam & Æthiops balneum niger intrat, & niger egreditur, ſed tamen balneator nummos accipit.* Architecti, ſculptores, vel alii artifices mercede ſua minimè deſtituuntur, licèt negligentia, vel defectu eorum, per quos hi operam ſuam exercent, vel fabrica pereat, vel ſculptura deficiat ab arte. Eccleſiaſticus ait: *Sic omnis faber & architectus, qui noctem tanquam diem tranſigit, qui ſculpſit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas ejus variat picturam.* Circa quæ verba Rabanus in ſenſu myſtico ita ſcribit: *Per fabrum hunc & architectum, qui ſtudioſe nocte dieque in opere ſuo laborat, ut ſignacula ſculpat, & hominis imaginem arte gemmaria formet, qui niſi prædicatores ſancti inſinuantur, qui omni tempore, aut docendo, aut exhortando, aut bona exempla oſtendendo, auditores ſuos inſtituunt, quatenus interioris hominis virtutem eliciant, & ad conditoris ſui imaginem animam humanam reforment?* Obſervandum namque eſt, prædicatores ſculptoribus ſimiles eſſe; ſiquidem ſcalpello vocis ſuæ gloriæ Sanctiſſimæ Trinitatis cooperantur. Cum enim hæc imaginem ſuam homini impreſſerit (*faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*) hic autem per peccatum eandem deturpaverit, & deſtruxerit, Prædicatores eandem reſarciunt, & ad priſtinam pulchritudinem revocant: *An non ille faber & architectus ſtrenuus fuit in arte ſua* (inquit idem ubi ſupra Rabanus) *qui in Epiſtolis ſuis ita ſcripſit, dicens: Dei enim ſumus adjutores, Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis, ſecundum gratiam Dei, quæ data eſt mihi; ut ſapiens architectus fundamentum poſui?* S. Joannes Baptiſta ſupernaturalis eloquentiæ ſuæ artem ita accommodavit, ut Herodes *libenter eum audierit, & audito eo multa fecerit.* Tametſi autem in inceſtu ſuo continuaverit, propter hoc tamen præmium prædicationis ſuæ apud Deum non amiſit, utpotè qui palma martyrii condecoratus fuit. Pro cujus meliori intelligentia obſervandum eſt ex Cajetano; quòd quando Chriſtus Apoſtolos ad prædicandum mittens, eiſdem dixit: *Ecce mitto vos ſicut agnos inter lupos*, id eſt ad mortem, ſive ad martyrium; per hoc tacitus inſinuarit, quòd miniſtri evangelici tanto apud Chriſtum in pretio habeantur, ut illos dignos eſſe cenſeat inæſtimabili corona & laurea martyrii. Dignum namque & juſtum eſt, quòd cum illi animas aliorum ad ſalutem perducere ſatagant, propriam quoque ſalutem extra omne periculum poſitam habeant.

7 In Chronicis S. Franciſci legitur, quòd Franciſcus Cherubinus de Spoleto poſt mortem ſuam ab Angelis in cœlum deportari viſus fuerit, ſtipatus ſexaginta ſex millibus animarum, quas fructuoſiſſima prædicatione ſua ad bonã frugem converterat. Tametſi enim ſeminationis noſtræ fructus non videatur, non tamen exiſtimandum eſt, laborem noſtrum in caſſum fuiſſe adhibitum. Nam ut Divus Chryſoſtomus ait: *Si vis imbrium effuſa in agrum præfocarit ſementem, cogitur agricola vacuis manibus abire domum; noſtra vero, cum loquimur, & exhortamur, non eſt eadem conditio. Imo ſi ſemen per te jactum auditor non receperis, nec obedientiæ fructum retulerit, tu tamen communicati conſilii mercedem ferres à Deo, nec minus accipies præmii non audiens, quam accepturus eras, ſi ille obtemperaſſet. Quod erat in te, præſtitiſti.*

Licet Prædicator nullã converta, non tamen caret merito ſuo.
S. Anſel. Matth. 10. 13.

S. Greg. lib. 2. Epiſt. 63. indict. 11.

Concionatores comparantur Architectis & ſculptoribus
Eccl. 38. 28.

Raban lib 8. cap. 16.

Luc. 10. 3.

Continuatur eadem materia de meritis concionatorum.
Chronic. S. Franc. p. 3. lib 7. c. 2.
Exemplo confirmatur materia.
Chryſ. conc. 1. de Lazaro.

ſtituſti. Cæterum ad ea, ad quæ perſ adeamus auditores, non ſumus obſtricti, ſed tantum ut ad moneamus. Noſtræ quidem partes ſunt admonere, illorum vero obtemperare.

Aliud exemplum. Franc. Gonzaga de Orig. Seraph. Rel. P. 3. conc. 2.

Porrò in alia quadam ejuſdem Religionis Franciſcanæ hiſtoria legitur: Cum Alphonſus à Spina Franciſcani Ordinis, in Conventu Palentiæ religioſus, inſignis concionator, animarum ſalutem ſupra modum ſitiret, in id præcipuè incumbebat, ut aliquos Chriſto lucrifaceret. Cumque ex melancholica imaginatione ſubtriſtior quodam die effectus, puteo juxta Minoritici Conventus Valliſoletani ſacrarium hæreret, & anxius cogitaret, num frequentiſſimis ſuis concionibus fructum feciſſet, vocem è ſublimi delatam, ſibi præcipientem, ut ſitulam è trochlea pendentem in puteum demitteret, aquamque hauriret, audivit. Cui cum obtemperaſſet, viginti quatuor ſub albos lapillos Jeſu nomine inſignitos juxta 24. conciones, quas paucis ante diebus ad populum Valliſoletanum habuerat, in ſitulæ fundo invenit. Ex quo demum eventu confirmatus, omnibus nervis prædicationis officio impoſterùm incubuit.

Catech. c. 3. l. 24. n. 25. Aliud exemplum.

8 In Catechiſmo Hiſtoriali ſequens refertur hiſtoria: Dominicanus quidam familiari ſuo poſt obitum apparuit in ſplendidiſſima veſte, ornata pretioſiſſimis lapidibus, & uno quidem reliquis multò præſtantiore ſupra pectus appenſo, dixitque, hanc ſe veſtem propter animarum zelum conſecutum, tot ornatam gemmis, quot peccatores ad Deum convertiſſet, & nobiliori illa propter majoris alicujus peccatoris converſionem. Quòd ſi verò econtrà prædicator aliquis laborans nullum inde fructum enaſci videat, non propterea merito proprio fraudatur; nam ut Sanctus Auguſtinus ſcribit:

S. Aug. lib. 5. cont. Creſ. cap. 5.

Sicut malignus ſuaſor peccati, etiamſi non perſuaſerit, merito pœnam deceptoris incurrit; ita fidelis juſtitiæ prædicator, etiamſi ab omnibus reſpuatur, abſit ut apud Deum ſui officii mercede fraudetur.

Catech. hiſt. ibid. n. 24.

In eodem Catechiſmo hiſtoriali ſequens narratur viſio: *Dominicanus quidam ex obedientia Crucem Sarracenis annuntians, cum ibidem obiiſſet, apparuit cuidam ex fratribus dicti Ordinis, dicens: Se quidem in extremis à dæmonibus valdè impugnatum, ſed Chriſtum Dominum advenientem omnes fugaſſe, dixiſſeque: Veni mecum in gloriam meam tu, qui Crucem meam populis annuntiaſti; ſeque hac ratione abſque ullis aliis pœnis e terra, rectà ad cœlos aſcendiſſe.* Fieri quidem potuit, quòd religioſus ille optatam ab illa gente barbara non retulerit meſſem; & tamen Deus illum proprio merito ſuo deſtitutum manere noluit.

S. Antonin. p. 2. t. 18. c. 3. §. 2.

Unde S. Antoninus notat, quòd quando Apoſtolus ait: *Unuſquiſque mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum*, non dixerit: *Secundum fructum ſuum*: *nec enim credimus*, inquit præfatus Antoninus, *minorem gloriam obtinuiſſe Iacobum majorem, qui pauciſſimos convertit, quam multos ſanctos, qui millia populorum traxerunt ad fidem.*

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Prædicator efficaciter perſuadere volens, verbis ut opera adjungat, neceſſum eſt.

THEMA.

Erat docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum. & Phariſæi. Matth. 7. verſ. 29.

Chriſtus prædicavit cum poteſtate, & operibus ſermonem. Joan. 13. 3. Matth. 28. 17. Joan. 17. 2.

1 IN pluribus hiſtoriæ Evangelicæ locis Spiritus Sanctus teſtimonium perhibet de potentia noſtri Salvatoris. Etenim Joan. 13. dicitur: *Dedit ei omnia Pater in manus.* Matth. 28. Chriſtus de ſemetipſo dicit: *Data eſt mihi omnis poteſtas.* Et Joan. 17. *Dedit ei poteſtatem omnis carnis.* Tametſi verò hanc omnipotentiam pluribus modis Salvator manifeſtarit, ſpecialiter tamen eandem miracula operando palam fecit. At verò quid poteſtate opus erat, quando docebat turbas, & Evangelium prædicabat? Reſpondeo, ipſummet Evangeliſtam, quidnam per hoc de cœleſti magiſtro dicere voluerit, ſufficienter explicaſſe, dum poſtquam dixiſſet: *Cum conſummaſſet Ieſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus*, immediatè ſubjungit: *Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi:* hi enim bonam quidem annunciabant doctrinam (*quæcunque dixerint vobis, ſervate, & facite*) omninò verò contrarium illi, quod docuerant, faciebant (*ſecundum opera eorum nolite facere*) Chriſtus verò cum auctoritate, & ſicut poteſtatem habens prædicabat (*dedit voci ſuæ vocem virtutis*) quia quod dicebat verbis, operibus confirmabat: *Cœpit Ieſus facere, & docere.* S. Gregorius Magnus verba illa Sancti Pauli ad Tim. *Præcipe hæc, & doce cum omni imperio*, in favorem noſtrum ita explicat: *Non dominationem potentiæ, ſed authoritatem ſuadet vitæ. Cum imperio quippe docetur, quod prius agitur, quàm dicatur; nam doctrina ſubtrahit fiduciam, quando conſcientia præpedit linguam. Non ergo ei poteſtatem elatæ locutionis, ſed bonæ fiduciam inſinuavit actionis.* Moxque ſubdit: *Unde etiam de Domino ſcriptum eſt: Erat enim docens, ſicut poteſtatem habens, non ſicut Scribæ & Phariſæi: ſingulariter namque ac principaliter ſolus ex poteſtate bona locutus eſt, quia ex infirmitate mala non commiſit.*

Matth. 23. 3. Act. Apoſt. 1. S. Greg. l. 23. mor. c. 7. 1. Tim. 4. Prædicatio verbi Dei operibus bonis comprobanda eſt ut fructum proferat.

S. Iſid. Pel. l. 3. Ep. 42.

Sanctus Iſidorus Peluſiota quondam cuidam viro facundo quidem & docto, ſed improbo, in hæc verba ſcripſit: *Frater quidem tuus ob mores in admiratione eſt, tu ob ſermonem: Ille ob animi integritatem, tu ob linguæ facundiam: Ille ob morum moderationem, tu ob verborum faſtum, ac tumorem: Ille ut fructu ſcatens, tu ut foliis abundans.* Volenſque eundem inſtruere, modumque edocere, quo eloquens ſimul & potens quoad linguam fieri poſſet, ſubdit: *Quamobrem ſi ita eſt, fratrem tuum imitare, ut utroque nomine laudem & gloriam conſequaris: neque enim tam tuis ille, quam tu ipſius dotibus opus habes.*

Act. Eccleſ. Mediol. fol. 471.

S. Carolus de illis, qui ad miniſterium Evangelicum deputati ſunt, diſſerens, ita ſcribit: *Quemadmodum in arca teſtamenti duo illi Cherubini ita collocati erant, ut ſemper mutuò ſe aſpicerent: ita vita concionantis, doctrinæ ex altera parte reſpondere debet, uſque adeò, ut & vitam doctrina colluſtret, vireſque eidem perpetuò addat.*

S. Greg. cura Paſt. p. 3. c. 4.

Sanctus Gregorius, qui in prædicatione eximius fuit, prout homiliæ ipſius abundè teſtantur, prædicatores, qui Dei inſtrumenta ſunt, in hæc verba inſtruit: *Prædicator quiſque plus actibus, quam vocibus inſonet, & benè vivendi veſtigia ſequacibus imprimat, ut potius agendo, quam loquendo, quo gradiantur, oſtendat.*

Levit. 1. 14. Applicatur prædicatoribus ceremonia, qua turtures olim ſacrificabantur. 1. Cor. 9. 9.

2 Inter alias ceremonias, quas Deus in Levitico à ſacerdotibus turtures, vel columbas in ſacrificium offerentibus requirebat, una hæc erat, ſcilicet ut caput illarum ſub alas, ſeu axillas retorquerent: *Sed nunquid*, ut Paulus ait, *de bobus, aut columbis cura eſt Deo?* Ergone increata Sapientia etiam ad ejuſcemodi minutias ſeſe demittit? Reſpondetur per illud Apoſtoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis.*

S. Greg. ho. 7. in Ezech.

Etenim Sanctus Gregorius in hom. 7. ſuper Ezech. lib. 1. myſterium hujus ceremoniæ explicans, dicit: *Caput ad pennas retorqueri præcipitur, ut ea quæ dicis, facias, & os ad opera conjungas.*

B. Pet. Dam. op. 15 c. 18.

B. Petrus Dam. prædicator celeberrimus, prout ex ejus ſermonibus colligitur, hac de re ita ſcribit: *Vivida & efficax in diſcipulorum cordibus prædicatio eſt, aliis alimenta providere, providentem vero in jejunii rigore perſiſtere. Optime vigilias indicit, qui poſt longum pſalmodiæ decurſum, ſignum excitandis fratribus pulſat: Eloquentiſſime dum tacemus, ſilentium commendamus: Fructuoſe de extremitate veſtium diſputat, qui ſe pannorum conſciſſione deformat; indumentorum vero juxta divitem nitore conſpicuus, fruſtra cum Ioanne pilos prædicat Camelorum.*

Auth. op. imperf. hom. 17. Simile Medici ſeipſum curare neſcientis.

Author Operis Imperfecti indecentiam conſiderat illius medici, qui infirmum curare contendit, & tamen ſemetipſum curare neſcit: *Si Medico opprobrium eſt*, inquit, *qui nec alterius ſanitatem habet in poteſtate, nec ſuam, ſi alios velit curare, & ipſe debilis ſit, quaſi teſtimonium imperitiæ ſuæ portat in corpore propriam paſſionem. Quomodo Doctori non ſit opprobrium, alios velle curare a peccato, & ipſum in majoribus eſſe peccatis, dum poſſit amplius ſeipſum eruere à peccato, quam alios?*

Pſal. 49. S. Bonav.

S. Bonaventura ſuper illa verba Pſalmi: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas &c.* ita ſcribit: *Vera prædicatio neceſſaria eſt, quia quando vox vitam non remordet, dulcis eſt ſymphonia: ne ſit vox Iacob, & manus Eſau.*

3 Theo-

Theodor. Q. 10. in Levit.
Non ſolum prædicandi eſt lingua, ſed multò magis manu & opere.

3 Theodoretus conſiderans ritum illum, à Deo in Levitico præſcriptum, ungendi auriculam dexteram, ſequentem inde ad propoſitum noſtrum deducit utilem pariter & ingenioſam moralitatem, inquiens: *Oleum quo inunguntur auris dextera, manus, & pes dexter, innuit, auditum quidem dedicatum eſſe dextris ſermonibus, manum autem & pedem, dextris operantibus.* Conſideraſtiſne aliquando, quanam phraſi incarnata Sapientia prædicationem Euangelicam appellet? *Meſſis quidem*, inquit, *multa, operarii autem pauci*. Ubi Cajetanus ait: *Metaphorica eſt locutio, aſſimilans prædicationem Euangelicam meſſi, ratione fructus. Non dicit: Sacerdotes, & Scribæ pauci, ſed operarii pauci, quia etſi magna eſt multitudo ſacerdotum, Doctorum, prædicatorum, pauci tamen ſunt operarii, quia pauci ſunt, qui vita & doctrina ſtudeant ſaluti animarum.* Multò autem meliùs ad propoſitum Hugo Cardin. citans textum S. Joan. cap. 4. ubi eadem verba dicuntur, ita ſcribit: *Nota, quod dicit operarii, non locutarii; manu enim, non lingua colligitur meſſis. Falcem prædicationis debet meſſor tenere in manu operationis. Illi ergo qui prædicant, & non habent opera, falcem tenent in lingua.* Idem Cardinalis ſuper Pſal. 44. obſervat, linguam prædicantis à Pſalmiſta ex divino inſtinctu pennam appellari: *Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis.* An forſitan ideò, quia ſicut penna per characteres, quos edit in lucem, cogitationes & conceptus noſtros internos manifeſtat, ita pariter lingua vivis verbis ſuis idem officium præſtat? Non quidem in hoc dicti Cardinalis conſideratio conſiſtit, ſed potiùs hanc analogiam notat, ſcilicet, quòd ſicut penna manu ducitur, ita pariter loquentis lingua manu operationis regulari debeat; citatque Epiſtolam ſecundam ad Theſſ. ubi dicitur: *Salutatio mea manu Pauli, quod eſt ſignum in omni epiſtola, ita ſcribo:* Circa quæ verba ſequentem adhibet commentarium: *Multi enim ſalutant ore, qui prædicant ſalutem gentibus, ſed non ſalutant manu ſua, quia opera ſalutis non faciunt; unde non habentes ſignum quod habebat Apoſtolus in omni epiſtola ſua, Pſeudo-Apoſtoli judicandi ſunt.*

Levit. 10. 4. Cajetan. Matth. 9. 37.
Hugo Card. in 4. Joan.
Hug. Card. in Pſ. 44.
2. Theſſ. 3.

Raban. l. 2. in Jud.
Hoc ipſum deſignant milites Gedeonis, qui ſtantes aquā manu hauſtam bibebant.

4 Rabanus de illis tractans militibus Gedeonis, quos juſſu Dei, ad reportandam de Madianitis victoriam, ex toto exercitu ſuo per hujus ſigni obſervationem elegerat, ſi ſcilicèt genua nequaquam in terram flectentes aquam de manu biberent; ita ſcribit: *Hi igitur Chriſto duce ad bellum procedunt, qui hoc quod ore denunciant, opere oſtendunt; qui fluenta doctrinæ ſpiritualiter hauriunt, nec tamen in pravis operibus carnaliter flectuntur, quia ſicut ſcriptum eſt: Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Et verò prædicatio Euangelica aliqualem cum corporali militia habet ſimilitudinem; unde verbum Dei gladii nomine appellatur, eo quòd ordinatum ſit ad intentandum vitiis bellum, & inimicos infernales debellandos. Ac proinde Doctor gentium, qui in cœleſtis paradiſi academia eruditus fuit, S. Timotheo diſcipulo ſuo & Epiſcopo Epheſino ſcribens, his eum verbis exhortatur: *Labora ut bonus miles.* Et ubi Vulgata noſtra in Epiſtola ad Philip. legit: *Adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Euangelio*, in græco legitur: *Quæ mecum concertaverunt.* Regius quoque Pſaltes in Pſal. 149. prædicationem Apoſtolicam, qua univerſus convertendus erat mundus, profligandaque idololatriæ tyrannis, ita deſcribit: *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Per gladios enim ancipites verbum Dei intelligitur, de quo Apoſtolus ait: *Gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei.* Meritò autem dicuntur *gladii ancipites in manibus* eorum eſſe, quia cum per manus opera denotentur, gladii in manibus ſignificant verbum Dei, conjunctum cum bonis & virtuoſis exemplis; quæ conjunctio fit, dum prædicator id operatur, quod perſuadet. Et verò dum hoc facit, gladius verbi Dei anceps erit, id eſt ex utraque parte acutus, nullos faciet caſſos aut irritos ictus. Idem quoque verbum Dei ſagittæ nomine deſcribitur: *Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent*; ſagitta enim ad hoc ut evibretur, præviam pariter requirit manus operam; priuſquam enim in ſuum ſcopum dirigatur, manu tendendus eſt arcus. Per quod inſinuatur, verba noſtra tunc inſtar ſagittarum ferітura eſſe, numeroſaſque & utiles inde ſubſecuturas animarum converſiones, ſi exteriùs executi fuerimus ea, quæ prædicaturi ſumus, aut prædicavimus. *Sermo enim actione deſtitutus*, ut S. Iſidorus Peluſ. ait; *non ultra aurem graſſatur: qui autem ab actione animatus eſt, ut qui acris, & efficax ſit, altè penetrat, animumque attingit.* Duo illi fratres Jacobus & Joannes electi ad Euangelium prædicandum Apoſtoli, à Chriſto appellati fuere Boanerges, id eſt filii tonitrui; ſiquidem per tonitru vocis deterrere debebant idololatras, eoſque ad veri Dei notitiam perducere. Advertendum verò eſt, quòd oculus diù ante fulgur conſpiciat, priuſquam auricula tonitrui ſtrepitum perſentiſcat; ita quoque in miniſtris Euangelicis priùs videri debet lux boni exempli, virtuoſorumque operum, & poſtea ſermones eorum auſcultari: ſi enim prædicationem bonum præceſſerit vitæ exemplum, infallibiliter efficax, & fructuoſa reddetur. In Apoc. dicitur: *De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua*; ubi priùs mentionem facit fulguris, & poſtea tonitrui. Apud Ezechielem pariter dicitur: *Animalia ibant, & revertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis*: Et paulò poſt ſubditur: *Audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum.* Porrò quatuor illa myſtica animalia, Euangeliſtas, ſeu miniſtros euangelicos præfigurarunt, in quibus priùs reſplendere debet lux perfectionis, & poſtea vox prædicationis audiri. S. Paulus ad Timotheum ſcribens, priùs dicit: *Tu verò vigilia, in omnibus labora*: Et poſtea ſubdit: *Opus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum imple.* Ubi ſpecialiter ultimum hoc verbum, ſcilicet: *Imple*, notandum eſt; quia tunc verè adimpletur officium prædicationis, quando à prædicatore adimpletur, quod in prædicatione auditoribus ſuis perſuadere nititur. S. Gregorius obſervans, quòd Deus primò Ezechieli præceperit, ut audiret, & poſtea, ut loqueretur, hanc illius declarat eſſe cauſam: *Audimus enim verba Dei, ſi facimus, ut tunc ea proximis rectè loquimur, cum prius ipſi fecerimus.*

Prædicatio verbi Dei aſſimilatur militiæ corporali.
2. Tim. 2. 3.
Phil. 4. 3.
Pſ. 149. 6.
Gladius ſpiritualis prædicatoris debet eſſe anceps.
Epheſ. 6. 17.
Pſ. 44. 6.
Verbum Dei comparatur Sagittæ.
S. Iſid. Pel. l. 3. Ep. 102.
Marci 3. 17.
Prædicatores aſſimilantur fulguri & tonitruo.
Apoc. 4. 5.
Ezech. 1. 14.
2. Tim. 4. 5.
S. Greg. Hom. 10. in Ezech.

1. Cor. 3. 2.
Etiam aſſimilantur nutrici.

5 Sanct. Paulus fideles erudiens, ſibimetipſi nutricis nomen attribuit, inquiens: *Tanquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi.* Quæ ſimilitudo ingenioſa pariter eſt, & utiliſſima: Nutrix enim priùs cibum quem infanti vult porrigere, in ſuam convertit ſubſtantiam, atque in hâc tranſmutat, ut ſit nutrimentū teneritudini infantis conforme, majoriſque virtutis. Idem quoque facere debet, qui verbum Dei aliis miniſtrat, ſpecialiter verò qui illud talibus proponit, qui etiamnùm impii ſunt, & in via Dei rudes & novitii; id namque quod illis perſuadere intendit, ipſemet opere perficere debet; hac enim ratione de ſecuturo fructu poterit eſſe ſecurus. Cœleſtis agricola divinum verbum ſuum ſemini aſſimilat: Sicuti enim non ſufficit, quòd ſemen in terram ſpargatur, niſi priùs ipſemet ruſticus, terram arando & excolendo, laboribus ſe conficiat: ita quoque orator evangelicus nullum fructum producet, niſi priùs operatus fuerit id, quòd prædicat: *Verbi ſemen facilè germinat*, inquit S. Gregorius, *quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat.* Audiamus Senecam, qui licèt gentilis fuerit, de hoc tamen argumento ita ſcribit: *Hæc ſit propoſiti noſtri ſumma: quod ſentimus loquamur, quod loquimur ſentiamus. Concordet ſermo cum vita. Ille promiſſum ſuum implevit, qui & cum videas illum, & cum audias, idem eſt. Videbimus, qualis ſit, quantus unus ſit.* Quid nobis ſalubrius, aut utilius perſuadere potuiſſet vel ipſemet Chryſoſtomus?

S. Greg. 2. p. Paſtor. c. 7.
Seneca Epiſt. 75.

S. Bonav. ſer. 1. in ſexag. Pſ. 1.
Prius impleat legem divinam prædicator, poſtea meditetur quomodo alios inſtruat.

6 S. Bonaventura in ſerm. 1. *in Sexag.* ſeminatori Euangelico ſequentia primi Pſalmi verba adaptat: *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte, & erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo*: Dicit igitur Doctor Seraphicus: *Primo prædicator debet ſe applicare ad legem divinam, ut quod intelligit, opere compleat: & deinde meditari in lege ejus die ac nocte, qualiter debeat alios inſtruere, quia tunc erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, id eſt, divinarum influentiarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Sed multi dant fructum non ſuum, eo quod volunt opera gravia, & importabilia aliis imponere; ipſi autem nolunt digito ea movere. Alii autem proferunt fructum non in tempore ſuo, ſed ante tempus,*

Digitized by Google

tempus, eo quod ſua authoritate volunt prius docere, quàm diſcere; & ideo verbum eorum ſæpè ſcandali, & ignorantia, & malæ vitæ, defluit in vanum per contemptum audientium; quia cujus vita deſpicitur, reſtat, ut ejus prædicatio contemnatur.

Auditores magis compunguntur ex bonis operibus, quã verbis prædicatoris.

7 Multò magis compunguntur auditores ex viſis operibus prædicantis, quàm auſcultatis eorum verbis: Quia dum priùs facit, quod vult docere, reverà poſſibile eſſe demonſtrat hoc, quod in ore ſuo eſt perſuaſibile. S. Auguſtinus de Cruce Redemptoris celebrem hanc habet ſententiam, ſcilicet, quòd non tam fuerit patibulum illud ſuſtinentis, quàm cathedra magiſtri docentis: Et tamen in cruce ipſum nonniſi ſeptem verba protuliſſe conſtat: At verò hæc proferens *dedit voci ſuæ vocem virtutis*. Centurio, qui idololatra erat, quique unà cum militibus ſuis filium Dei tot modis diris laceratat, & poſt alia atrociſſima tormenta infami crucis ligno eum affixerat, ſilice durior & immobilior permanſit, nec ad divinitatis Chriſti notitiam ſeſe inclinare voluit: Et tametſi ſol pateretur eclypſim, & totum Univerſum denſiſſimis tenebris involvi vidiſſet, ſuos tamen non aperuit oculos, ut vel modicum veræ fidei lumen aſpiceret: licèt etiam à bono latrone audiſſet, Chriſtum Regem cœlorum eſſe & Dominum, magnificam quoque eidem latroni à Chriſto factam audiſſet promiſſionem: *Hodie mecum eris in paradiſo*; attamen ad imitationem obſtinatorum Hebræorum movebat caput, & omnia ſurdis auribus excepit. At verò, quando igitur Centurio iſte converſus fuit? Sacer textus ait: *Videns Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quod ſic clamans expiraſſet, ait: Verè filius Dei erat iſte*: Audiens inquam, quòd os ſuum aperuiſſet, non ut ab æterno Patre ſuo fulmina ſuper crucifixores emitti poſtularet, ſed potiùs ut veniam ipſis ab eo impetraret, tandem apud ſemetipſum ſtatuit, hoc ab alio, quàm à vero Dei filio fieri non potuiſſe; hic enim jam ante prædicaverat: *Diligite inimicos veſtres, ut ſitis filii patris veſtri, qui in cælis eſt*. Quam in cruce reipſa adimplere voluit doctrinam, fuitque prædicatio illa adeò efficax, licèt brevis, & conſciſa fuerit, ut ipſum efficaciter ad veram converſionem permoverit. Ex quo enim ſciebat, eum ſæpiùs in ſermonibus ſuis nihil adeò ferventer inculcaſſe, quàm remiſſionem injuriarum, & veniam inimicis indulgendam, videbatque hoc ab ipſo executioni idipſum, etiam dũ in cruce hæreret, demandari, optimè concluſit: *Verè filius Dei erat iſte*. Multi vident miracula, & tamen inflexibiles manent: attamen quando quis dum dicit, & perſuadet, ſimul etiam operatur, niſi ſilice durior ſit, ex prædicatione ejus converti debet.

DISCVRSVS XXX.

ARGUMENTUM.

Prædicator priùs facere, & poſteà dicere debet, ſiquidem majorem perſuadendi virtutem habet probitas dicentis, quàm vox illius.

THEMA.

Cæpit Ieſus facere, & docere. Act. Apoſt. 1.

Chriſtus ſuo exemplo inſtruxit prædicatores quod priùs bene operari quam prædicare debeãt. Luc. 4. 18.

1 CUm Incarnata Sapientia quamdiù hîc nobiſcum in terris vixit, omnia opera ſua ad noſtrum profectum, & eruditionem direxerit; ideò priuſquam prædicationem Euangelicam exorditetur (propter quam è ſinu paterno in terram miſſus fuerat: *Euangelizare miſit me*) priùs per triginta annorum ſpatium operari, & vitam perfectam ac ſanctam ducere voluit, ut poſtea per trium & non plurium annorum ſpatium divinum verbum ſuum tantò majori cum fructu annunciaret; adeòque triginta annis prædicavit operibus, ut tribus duntaxat annis tantò efficaciùs prædicaret verbis. S. Bonav. ponderans verba illa S. Lucæ: *Vſque in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael*, inquit: *Dum ſcilicet oſtendit ſe in prædicatione virtuoſa, juxta quod dicit Apoſtolus: Sermo meus, & prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis: unde prius vixit ſibi occultè per longum tempus, ut poſtmodum per ſuã oſtenſionem viveret ad ſalutem aliorum, ſecundum illud: Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ. In hoc enim erudiuntur omnes prædicatores, ut prius vacent perfectioni propriæ, & deinde ædificationi alienæ.*

S. Bonav. in Luc. 1.

S. Hieron. ad Nepot.

S. Hieronymus Nepotianum, ut is per prædicationem ſuam in animabus fructum parere poſſet, in hæc verba exhortatur: *Non confundant opera tua ſermonem tuum, ne cum in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpõdeat: Cur ergo hæc quæ dicis, ipſe non facis? Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre de jejuniis diſputat. Sacerdotis Chriſti os, mens, manuſque concordent.* Imò & Ipſe Seneca moralis in epiſtola quadam ad Lucilium, ita ſcribit: *Hæc aliis dic, ut dum dicis, audias ipſe. Scribe, ut dum ſcripſeris, legas, omnia ad ſedandam rabiem affectuum referens. Studeas, non ut plus aliis ſcias, ſed ut melius.*

Senec. Ep. 8.

Prædicatio comparatur meſſi. Luc. 10. 2. S. Bonav. ib.

2 Cæleſtis agricola prædicationem Euangelicam meſſis nomine appellat, dicens: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci*: idque non ſine myſterio, nam ut S. Bonaventura ait: *Signãter dicit, operarii, quia ad hoc ut falx prædicationis meſſem colligat, neceſſe eſt, quòd manus operis eam teneat.* B. Petrus Dam. ſententiæ S. Hieronymi inſiſtens, ſuis religioſis in hæc verba conſulit: *Exerce quod prædicas, non vita diſcordet à lingua, non opera videantur à ſermone diſcreta. Commendet inedia jejuna prædicantem, nec loquentis ſententias comedentis fauces impugnent.* Salvator noſter in celebri illo ſermone in monte habito, Apoſtolos ſal terræ appellavit, alludens ad prædicationem, per quam mundum à tot errorum inſipientia & ſtoliditate liberare debebant. At verò, dicite obſecro, quo modo ſal ſuum communicet condimentum? Nimirùm priùs reſolvitur in ſemetipſo, ut cibi condiantur. Et hoc eſt, quod facere debet, qui ad hoc miniſterium eſt electus; debet enim talis in ſemetipſo diſſolvi, & ut ita dicam, per pœnitentias, mortificationes, jejunia confici & extenuari, ut ſale divinæ gratiæ condiantur illi, penès quos aliquem prætendit parere fructum. S. Paulus, qui per tam prodigioſum miraculum à Chriſto electus fuit, ut lingua ſua mundum converteret, de ſemetipſo ita ſcribit: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.* At verò dicat aliquis, quo fine tot macerationibus corpus ſuum affligebat? Num fortè quia in ſe ſenſuum ſuorum experiebatur rebellionem? Nequaquam id dicit. Num igitur pro expiandis peccatis commiſſis id fecit? Nequaquam; imò ipſemet de ſe fatetur: *Nihil mihi conſcius ſum*. Num ergo tot ſe mortificationibus exercuit, ut merita ſibi in cœlis accumularet, eo quòd & ipſe terribilem illam formidaret ſententiam Eccleſiaſtici dicentis: *Neſcit homo, utrum amore, vel odio dignus ſit?* Neque hoc macerationis ſuæ motivum erat, ſciebat enim æternam Veritatem de ſe aſſeruiſſe: *Vas electionis eſt mihi iſte*. Quo igitur fine corpus ſuum dilacerabat flagellis, extenuabat jejuniis, & ciliciis compungebat: *Caſtigo corpus meum?* Pro hujus rei cauſa inveſtiganda non eſt opus ſacros pervolvere interpretes, hanc enim ipſemet clarè ſatis manifeſtat, dum ait: *Ne fortè cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* At verò ſi hac prædeſtinationis ſuæ revelatione gaviſus fuerat, quid eſt, quod timebat? *Cæpit Ieſus facere & docere.* Nimirùm probè ſciebat, quòd ex quo de Saulo in Paulum tranſmutatus fuerat, ut Euangelium prædicaret, & hoc faciendo fructum ferret, nõ ſufficiebat, quòd ille de propria ſalute perdenda nihil timeret; ſed etiam opus erat, ut populi, quibus prædicabat, viderent, quòd juxta exemplum Chriſti priùs faceret, & poſteà doceret. Enim verò priuſquam Chriſtus ad divinum verbum ſuũ annunciandum os aperiret, *caſtigavit corpus ſuum*, in vaſta quadam ſolitudine per continuum quadraginta dierum & noctium jejunium ſolitarius, & in altis contemplationibus corpus ſuum extenuando, & cum inimico infernali dimicando, eumque glorioſè vincendo, ac tum demum prædicationis ſuæ cœpit facere exordium: *Exinde cæpit Ieſus prædicare & dicere.*

S. Paulus ſuo exemplo formam præbet prædicatoribus quales eſſe debeant. 1. Cor. 9. 27.

Matth. 5.

Eccl. 9. 1.

Act. Apoſt. 9. 15.

Matth. 4. 17.

S. Paulus antequam prædicaret, caſtigavit corpus ſuum, quod & alius innotuit

3 Porrò tametſi prædicator quidam quaſi ſit S. Paulus ſonora Spiritus ſancti tuba, licèt multas habuerit revelationes, viſiones, ecſtaſes, ſæpiùſque raptus fuerit in paradiſum; attamen ſi populus idipſum ignorat, & hujus eminentis ſanctitatis non eſt conſcius, illumque auſteram & pænitentem vitam ducere non videat, nullum ex prædicatione ipſius fructum hauriet. Ipſemet S. Paulus timet, *ne ipſe reprobus efficiatur*; timet, ne in conceptu populi tanquam reprobus aliquis reputetur, niſi prius quam prædicationẽ ſuam exordiatur, auſteritatem & pœnitẽtiam ſuam propriam iiſdem manifeſtam eſſe faciat. Cajetanus ſuper illa verba apud Sanctum Matthæum: *Dicunt, & non faciunt*, ita ſcribit: *Niſi eſſet peccatum, nequaquam inter alia iſtorum peccata numeraretur*

Matth. 23. 3. Cajet. ib.

a Do-

à Domino Jeſu, nec ſolùm numeratur, ſed primo loco nominatur. Turpe enim eſt doctori, cum culpa redarguit ipſum: & qui prædicas non furandum, furaris; qui prædicas non mœchandum, mœcharis, inquit Apoſtolus. Monſtrum eſt in moralibus dicere, & non facere, vita contraria doctrina: & quia magis movent exempla, quam verba, inde eſt, quod infructuoſe præſunt ii, quorum vita non præeſt, ſed authoritas, vel doctrina. Nunquam mundum convertiſſent ad Chriſti fidem Apoſtoli, ac eorum proximi ſucceſſores, ſi dixiſſent, & non feciſſent.

Did. Stella in c. 8. Luc. S. Joann. Baptiſta prædicavit opere & verbo. Sales p. 9. l. 2. Epiſt. Epiſcopus & prædicator non ſolum à mortalibus, ſed etiã certis venialibus peccatis debet eſſe immunis. Præclare hoc monet S. Franciſcus Saleſius. S. Bernard.

4 Didacus Stella ſuper Lucam ingenioſam quandam habet obſervationem circa illa verba Sancti Joannis Bapt. *Ego vox clamantis in deſerto*; dicit enim: *Joannes erat vox, quia quicquid erat in Joanne, erat vox. Veſtis, manus, pedes, caput, & lingua, totus Joannes vox erat clamans, & dicens: Pœnitentiam agite. Ejus cibus, potus, lectus, cilicium, inedia, os denique & facies prædicabant. Etiamſi os non loqueretur, quicquid in ipſo erat, prædicabat contemptum mundi, pœnitentiam, & amorem divinum.* S. Franciſcus de Sales in Epiſtola quadam, in qua prædicatorem diffusè inſtruit, in hæc verba ſcribit: Conſidera, Epiſcopum & prædicatorem non ſolùm à peccato mortali neceſſariò abſtinere debere, verùm etiam ſibi cavere à certis peccatis venialibus, aliiſque certis actionibus indifferentibus. Dicit enim S. Bernardus: *Nugæ ſecularium ſunt blaſphemia Clericorum.* Sæculari enim licet jocari, venationi operam dare, nocturno tempore converſationem quærere; idque in ſæculari minimè eſt reprehenſibile, quia hæc omnia, ſi ſolius recreationis cauſa fiant, non ſunt peccata: at verò ſi hæ actiones ab Epiſcopo, vel prædicatore fierent, niſi centies mille circumſtantiis eſſent veſtitæ, quæ difficulter ſimul conjungi poſſunt, ſcandala ſunt, & magna quidem ſcandala. Ac proindè audiendum eſt illis à populo: Epiſcopus vel prædicator pergræcatur, recreatur, voluptarius eſt, &c. Et ſi talis Epiſcopus, vel prædicator poſteà auditorium ſuum ad pœnitentiam exhortari velit, à nemine audietur, imò ridebitur ab omnibus. Paulò infra in progreſſu ejuſdem literæ ſubdit idem Sanctus Præſul: Nunquam alicui prædicandum eſt, niſi celebraverit Miſſam, vel adhuc ea die celebrare velit. Non enim eſt credibile, inquit Sanctus Chryſoſtomus, quantum os illud, à quo receptum eſt Sanctiſſimum Sacramentum, terribile reddatur Dæmonibus, adeò ut reverà cum S. Paulo dicere poſſit: *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus?* Præterea Epiſcopus, vel prædicator tunc majori cum libertate, & fervore, majorique cum lumine loquetur: dicit enim Salvator: *Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.* Et porrò certum eſt, quòd quamdiu Chriſtus Dominus ſacramentaliter in ſinu noſtro realiter præſens eſt, majorem nobis claritatem ſubminiſtret; ſiquidem lumen eſt: *Lux ſum mundi.* Conſtat idipſum in diſcipulis in Emaus abeuntibus; his enim, poſtquam communicati fuerunt, aperti ſunt oculi intellectus. Aut verò ſi impoſſibile ſit, Miſſam celebrare, ad minus opus eſt, ut per confeſſionem ſacramentalem animam ſuam expiet, ne ipſi eveniat, quod Deus peccatori per os Davidis dicit: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu ennarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Et S. Paulus ait: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Hactenus S. Franciſcus de Sales, perſpicuè ſatis inſinuans, quàm ſit neceſſaria ſumma bonitas, & exemplaritas in miniſtris evangelicis, adhoc, ut fructum inter auditores ſuos parere poſſint.

2. Eſdr. 4. 17. Figuratum fuit hoc ipſũ in reſtauratoribus murorum Jeruſalem.

5 In ſecundo libro Eſdræ cap. 4. legitur, quòd dum filii Iſrael a captivitate Babylonica reverſi in procinctu erant, ut collapſos Hieroſolymæ muros reſtaurarent, & reſarcirent, ex timore gentium circumvicinarum, qui ædificantes impedire ſatagebant, *una manu ſua faciebant opus, & altera tenebant gladium: ædificantium enim unuſquiſque gladio erat accinctus renes, & ædificabant, & clangebant buccina juxta me. Omnia autem hæc in figura contingebant illis*: Per Jeruſalem enim anima noſtra præfiguratur, cujus maxi per peccati mortalis excidium ruinantur, ut proindè opus habeant, ut per pœnitentiam reſarciantur, & reædificentur; miniſtri

1 Cor. 3. 9.

autem verbi Dei (ad quos Apoſtolus hæc verba dirigit: *Dei ædificatio eſtis*) ad haſce ruinas reſarciendas ſunt deſtinati. Obſervandum tamen eſt, quòd Eſdras primò de hiſce artificibus dixerit: *Una manu ſua faciebant opus*, & poſteà ſecundo loco ſubjunxerit: *Altera tenebant gladium*, ut per hoc inſinuet, quàm ſit verum, quòd operatio prædicationem præcedere debeat: *Cœpit Jeſus facere*, & poſteà gladium prædicationis ſtringere: *Et docere*. Quod ſi fiat, hic fructus ſubſequetur, quòd ſcilicet verè ædificabunt: *Et ædificabant*; uniendo enim facta cum verbis, cum magna populorum ædificatione prædicatur, ruinæque ſpirituales reſtaurantur.

6 Didacus Stella ad noſtrum propoſitum ita ſcribit: *Paulus Apoſtolus verbum Dei comparat gladio, cum dicit: Vivus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Sic Prædicatores in altera manu debent habere verbum Dei, altera vero operari. Hac de cauſa Dominus dixit Iſaiæ: Quaſi tuba exalta vocem tuam. Cur non dixit, quaſi Leo, tonitru, vel quid ſimile? Quia tuba ponitur in ore, & manibus tenetur: Sic prædicatio ore fit, & manibus ſuſtentatur, hoc eſt bonis operibus.* S. Antoninus in favorem noſtrum Symmachi Papæ authoritatem citat, dicentis: *Nemo, inquit Symmachus Papa, recto monitoris perſonam ſuſcipit, niſi qui actibus ſuis errata condemnat, & amorem innocentiæ converſatione demonſtrat. Diſt. 81. c. Nemo. Et ut dicit Chryſoſtomus: Bene vivendo, & benè docendo, populum inſtruis, quomodo vivere debeat: Bene autem docendo, & malè vivendo, Deum inſtruis, quomodo debeat te condemnare.*

Did. Stella in c. 3. Lucæ. Prædicator debet exaltare vocem quaſi tubam hujus apta redditur ratio.

S. Anton. p. 3. t. 18. c. 3. §. 2.

7 Regius Pſalmiſta illos quibus incumbit verbum divinum annunciare, hoc documento erudire ſatagit: *Bene patientes erunt, ut annuncient.* At verò quiſnam eſt hujus documenti ſenſus? Num fortè prædicatoribus commendare vult tolerantiam in ſupportandis defectibus, ſæpè etiam ludibriis, & verbis detractoriis, quibus ab impiis auditoribus ſuis nonnunquam dilacerantur? Aut verò vult dicere, quòd ad componendum ſermonem, nec non ad eum memoriæ mandandum, illumque recitandum, opus ſit ſtudio, tempore, labore, & conſequenter patientia? Non eſt hic ſenſus, quem S. Hieronymus prædictis Pſalmiſtæ verbis attribuit, dum ait: *Oremus Dominum, ut omne quod diximus nos & quæ audiſtis, opere compleamus, & verba vertamus in opera.* Quiſquam veſtrum dicere mihi poterit, quarè primæ tabulæ legis, quæ digitis Dei inciſæ fuerant, qui totum Univerſum in ſua incolnmitate ſuſtentat, nequaquam conſervatæ fuerint, ſicut conſervatæ fuerunt ſecundæ tabulæ, quæ à Moyſe fuerunt delioeatæ, quæque juſſu Altiſſimi, ad perpetuam memoriam & venerationem, in arcam fuerunt repoſitæ. Pro reſolutione ſciendum eſt, Moyſen ſecundas haſce tabulas è Sinai Monte detuliſſe, quando inde cum vultu luminoſo, & reſplendeſcente deſcendit. *Omnia autem hæc in figura contingebant illis*: Illa namque doctrina, & prædicatio in cordibus & memoria auſcultantium tenaciter radicatur, & copioſum refert fructum, quæ à perſonis exemplaribus, virtuoſis, & ſanctis traditur: *Luceat ergo lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona.* At verò quiſnam inde fructus in populos redundabit? *Et glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Nimis verò grande præjudicium in auditores reſultat, quando vident oppoſitum illius, quod docuerunt, à miniſtris Evangelicis opere exerceri. Et ideò S. Auguſt. in hæc verba monet: *Exhortamur vos in nomine Chriſti, ut hæc quæ audiſtis, fructuosè cogitetis; quia & prædicare veritatem nihil eſt, ſi cor à lingua diſſentiat; & audire veritatem nihil prodeſt, ſi homo non ſuper petram ædificet. Qui ædificat ſuper petram, ipſe eſt qui audit, & facit. Qui audit & non facit, ædificat ſuper arenam.*

Pſ. 91. 16.

S. Hieron. ib. Quare ſecundæ tabulæ legis, à Moyſe conſcriptæ, conſervatæ fuerint, & non primæ.

Exod. 34. 19.

Match. 5.

S. August. in Pſ. 57.

8 S. Laurentius Juſt. in Prælatis omnes alios, quibus Evangelium annunciare, & animas convertere incumbit, erudire volens, ita ſcribit: *Ubi deeſt doctrina, hortamenta ut plurimum deſunt cœleſtia, conſilia ſana, & divinarum monita Scripturarum. Cæterum cui præſto eſt ſcientia plurima, & ſacra legis intelligentia perſpicua, deſitque illi bonitatis opinio, virtutum experientia, Dei ac proximi flagrantia, parum ſibi ac cæteris proficit. Si linguis hominum, inquit Apoſtolus, loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, nihil ſum: Si habuero pro-*

Inſignis inſtructio prædicatoribus verbi Dei. B. Laur. Juſt. de regim. & inſtit. Prælat. c. 7.

phe-

Digitized by Google

phetiam, & noverim myſteria omnia, nihil prodeſt &c. Quantam auctoritatem præſtet doctrinæ vita laudabilis, & experientia diuturna virtutum, inſinuat mundi converſio, & numeroſitas aggregata fidelium. Non enim per eloquentiam, profunditatemque humanæ ſcientiæ; ſed per virtutum exempla, contemptum videlicet terrenorum, voluntariam paupertatem, parcitatem victus, veſtium nuditatem, tolerantiam tormentorum, & pro ſalute animarum laborum perpeſſionem aſſiduam, Apoſtoli Domini, illorumque ſucceſſores fundavere Eccleſiam.

DISCVRSVS XXXI.

ARGUMENTUM.

Eadem materia ulteriùs deducitur.

THEMA.

Quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domus Iacob peccata eorum. Iſai. 58. v. 1.

Priuſquam prædicator officium ſuſcipiat, opus eſt ut cum Iſaia ſeraphico incendio accendatur & ardeat. Iſai. 6. 8.

1 DEus olim prædicatore quodam indigens, qui ſurdas populi Iſrael à divino ſuo cultu deviantis aures aperiret, clamabat: *Quem mittam, & quis ibit?* Tunc Iſaias ſeſe prodens, ad obeundam hanc legationem promptum ſe obtulit, dicens: *Et dixi: Ecce ego, mitte me*; nimirùm patentes ſibi litteras expediri cupiebat, quibus ejuſdem Verbi increati, & Sapientiæ Patris immediatus conſtitueretur prædicator. Evaſitque in prædicatorem adeò famoſum, ut Sancta Mater Eccleſia, cui continuò aſſiſtit Spiritus Sanctus, ſapientiſſimè ordinaverit, ut annunciaturus Euangeliũ Diaconus ſpecialiter eum invocet, ejuſque imploret auxilium, ut verbum Dei dignè annunciare, & exponere poſſit; hoc enim fine orationem illam dicit: *Munda cor meum &c.* Verùm enim verò obſervandum eſt, quòd priuſquam Iſaias ſe promptum ad annunciandum Dei verbum offerret, jam ante labia ſua carbonibus ignitis, ex officina paradiſi per manum non cujuſcunque Angeli, ſed ardentiſſimi cujuſdam Seraphini deſumptis, purificari viderit: per quod Deus inſinuare nobis voluit, quòd priuſquam ad prædicationem Euangelicam nos exponamus, neceſſum ſit, ut priùs Seraphico quodam incendio accendamur, & ardeamus. Audiamus Albertum Magnum, dicentem: *Et dixit Iſaias: Ecce ego, mitte me. Et antequam offerret ſe, præcedit, qualiter purgatus fuerit, cum dicit: Volavit ad me unus de Seraphim &c. Quòd autem peccatum impediat prædicationem, patet per illud, quod præcedit: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum.*

Alb. Magn. T. 1. de muliere forti, c. 17. §. 1.

Miniſterium prædicationis ſterium aſſimilatur tubæ.

2 *Quaſi tuba.* Naſcitur hoc loco dubium, cur increata Sapientia huic Prophetæ præceperit, ut pro miniſterio prædicandi, quod ei imponebat, ritè obeundo, vocem ſuam quaſi tuba exaltaret? An enim forſitan alia vel magis ſonora, vel ſuaviora inſtrumenta deerant, ad quorum ſimilitudinem vocem ſuam adaptaret? Hugo Card. ſuper hunc textum, ingenioſum quoddam, & utile nobis exponit myſterium, inquiens: *Rectè nomine tubæ accipitur prædicatio, quia tuba manu applicatur ori, & ſic ſpiritu oris impleta, emittit ſonum, aliter non. Sic prædicatio niſi opere adjuvetur, inanis eſt, & inutilis.* S. Iſidorus inter alias ſuas ſententias hanc quoque proponit: *Qui non vivit, ſicut docet, ipſam quam prædicat, veritatem contemptibilem facit.* Et in alio loco in hujus confirmationem idem Iſidorus ait: *Prius debet juſtus prædicator benè agere, ut conſequenter poſſit benè docere. Sicut enim in nummiſmatibus metallum, & figura, & pondus perquiritur; ita in omni Doctore Eccleſiaſtico, quem ſequatur, quid doceat, quomodo vivat, perquirendum eſt.* S. Bonaventura in pharetra ſua authoritatem adducit Senecæ, dicentis: *Eligamus eos, qui vita docent; qui cum dixerint, quid faciendum ſit, probant hoc ipſum, faciendo quod docent; qui docent quid vitandum ſit, nec unquam in eo, quod fugiendum dixerunt, deprehenduntur. Eum elige Doctorem, quem magis admireris cum videris, quàm cum audieris.*

Hug. Card. ibid.

S. Iſid. lib. 2. c. 37. ſent. 1.

S. Iſid. lib. 3. de ſummo bono c. 36. ſent. 5.

S. Bonav. Senec. Ep. 52

3 Nemini ignota eſt ſimilitudo illa, quam S. Bernardus adducit, dum notat, quòd veri prædicatores meritò conchis, non verò canalibus ſimiles eſſe deberent. Conchæ enim primò adimplentur illa aqua, quæ illis ſuperfluit, illamque poſtea in canales influunt, & traſmittunt: Eodem modo miniſtri verbi Dei, qui auditoribus ſuis devotionem, timorem Dei, & virtutes Chriſtianas inſtillare, & perſuadere debent, meritò illum ſpiritum, atque perfectionem, quæ in ipſis ſuperabundat, in auditores ſuos deberent tranſmittere. Nam ut S. Auguſtinus ait: *In doctore inhoneſta eſt cauſa, non facere, quod præcipit obſervare. In diſcente verò, audire velle, quod nolit implere.* Quòd ſi contrarium hujus fecerint, idipſum impunè nequaquam fiet, quia ut idem Auguſtinus alio in loco ſcribit: *Fit, ut homines eum non obedienter audiant, qui ſeipſum non audit; & Dei verbum, quod eis prædicatur, ſimul cum ipſo prædicatore contemnant.* Beatus Petrus Damianus tubæ metaphoræ inſiſtens, prædicatori, qui ſolo nomine, non verò ſpiritu talis eſt, hiſce verbis improperat: *Quiſquis per injunctæ prædicationis officium ad pugnandum alios incitat, ſed ipſe non pugnat, illi ſimilis eſt, qui buccina clangoribus obſtrepit, ſed congredi cominus non præſumit.* Idem Doctor in alia quadam Epiſtola bonum hortatur prædicatorem, ut ipſum oviculæ exemplum imitari non pigeat. En verba ipſius: *Vt prædicandi ſortiaris officium, imitare ovis exemplum, quæ nimirum cum vivit, turpiter balat, mortua verò in inſtrumentis muſicis ſuaviter canit: Sic & qui carnaliter vivunt, balare cum ovibus inaniter poſſunt, naviter explere prædicatoris officium nequeunt. Dicit etiam Propheta: Laudate eum in tympano & choro; corium quippe non ſonat, niſi ſiccum ſit, & humor omnis abſcedat. Si ergo vis, ut tympanum, vel chorda tua clarum in auditorum cordibus ſonitum reddat, omnis à vita carnalis humor evaneſcat, mens tua ab omni fluxu luxuriæ prurientis areſcat. Nam & frigus concretum pectori vocem intercipere conſuevit. Si vis ergo Dei verba claris vocibus inſonare, cave, ne divini amoris in te flamma tepeſcat, ne tibi principis in aquilone ſedentis algor obrepat.*

Prædicatores ſimiles ſint conchis, quæ impletæ aqua, poſteà canalibus illam communicant.

S. Aug. ſer. 1. de ver. Dom.

S. Aug. l. 4 de doct. Chriſt. c. 27.

B. Pet. Dam. l. 4. Epiſt. 15.

Sint inſuper ſimiles oviculæ.

B. Petr. Dam. l. 6. Ep. 27.

4 *Quaſi tuba.* Hug. Cardin. ait: *Nota, quod prædicatio debet eſſe alta, id eſt de rebus arduis, & ſupernis, & ut alta vita levet ipſam vocem, & exaltet; unde ſubditur: Exalta vocem tuam &c.* Citatque alium quendam Iſaiæ textum, videlicet: *Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion; ut ſcilicet eminentia vitæ elevet vocem. Vnde Eſdras, qui interpretatur adjutor, ſtetit ſuper gradum ligneum; & poſtea dicitur: Super univerſum populum eminebat.* Pulpitum, in quo prædicatur, altum ſemper, totique auditorio ſupereminens eſſe conſuevit, non ſolùm ob majorem populi commoditatem, ut meliùs audire poſſit; verùm etiam ad denotandum, quòd is qui docet & prædicat aliis, cunctis longè ſuperior eſſe debeat in ſpiritu, perfectione, & virtutibus. Rupertus Abbas ceremonias, ſuo tempore, quando Euangelium ſub Miſſa cantata ſolemniter recitabatur, obſervari ſolitas, in hæc verba exponit: *Accipit Diaconus textum S. Euangelii, quod bajulans ad lectionarium efficitur pes Chriſti. Præcedunt Ceroferarii cum thuribulo, per quæ ſignificantur gaudium & bona opinio; gaudium enim ſemper eſt in bono nuncio: Bonæ quoque opinionis ſe eſſe noverint, qui hoc bonum præſtant nuncium, qui & confidenter dicunt: Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco. Quapropter incenſum, bonæ opinionis ſignum, locum ipſum aſpergit, in quo legendum eſt Euangelium: qui locus, ſi ſit dies feſtivus, quando ſolet convenire populus, eminentior eſt, ut ex ipſo ſtatu commoneatur Diaconus, quod is qui ſurſum ad Dominum deſidem populum invitat, ſtare debet in monte virtutum, juxta illud: Supra montem excelſum aſcende tu, qui Euangelizas Sion.*

Hug. Car. ib. Vox prædicatoris, id eſt vita ejus, debet eſſe alta.

Iſai. 49.

Rup. Abb. l. 1. de divin. off. c. 36.

Diaconus olim cantabat Euangelium in loco eminentiori.

5 Quando Chriſtus celeberrimum illum de octo beatitudinibus ſermonem habuit, ſuoſque circa prædicationem Euangelicam inſtruxit, S. Matthæus ſermonem illum referens, hanc tangit circumſtantiam: *Aſcendit in montem.* At verò Author Operis Imperfecti quærit: *Nunquid non poterat ibi docere, ubi jam populus erat?* Et reſpondet: *Propter duas rationes aſcendit in montem, primum ut impleret Prophetiam Iſaiæ dicentis: Super montem excelſum aſcende tu, qui bene annuncias Sion. Deinde ut myſterium pietatis oſtenderet; aſcenſio enim*

Chriſtus habuit ſermonem de octo beatitudinibus, aſcendit in montem. Matth. 5. Auct. Imperf.

eſt

eſt ejus altitudo virtutum. Aſcendit ergo in montem, ut oſtendat nobis, quoniam in altitudine ſpiritualium virtutum conſiſtere debet, qui docet juſtitiam DEI, pariter & qui audit. Qui docet, verborum ſuorum ſit ipſe exemplum, ut magis opere doceat, quam ſermone; ſicut ait ipſe Apoſtolus ad Tim. Exemplum eſto omnium fidelium. Qui autem ambulat per convallia vita terrena, obſcuras ſemitas calcat, & loquitur altos ſermones, non alterum inſtruit, ſed ſeipſum caſtigat. Nemo enim poteſt in valle ſtare, & de monte loqui; ſed aut ubi ſtas, inde loquere, aut unde loqueris, ibi ſta. Si in terra eſt animus tuus, ut quid de cœlo loqueris? Si ergo in terra tu ſtas, de terra loquere; ſi autem de cœlo loqueris, in cœlo conſiſto, ut dicas cum Apoſtolo: Noſtra autem converſatio in cœlis eſt.

Continuatur aſſimilatio tubæ, quæ debet eſſe vacua. Num. 8. Hugo Card. ib. Pſ. 11. 7.

6 *Quaſi tuba.* Deus olim Hebræorum legiſlatori præceperat, dicens: *Fac tibi duas tubas argenteas. Prima tuba eſt verbum prædicationis*, inquit Hugo Card. *ſecunda eſt exemplum boni operis.* Hæ autem tubæ meritò ex argento conflatæ erant, quia Pſalmiſta Verbum Dei huic metallo aſſimilat, dicens: *Eloquia caſta, argentum &c. Tuba, per quam deſignatur prædicator, non reſonat, niſi vacua: & prædicator debet eſſe vacuus per rerum terrenarum neglectum.* Enimverò, poſtquam Petrus omnium aliorum Apoſtolorum nomine coram cœleſti Magiſtro ſuo proteſtatus fuerat, dicens: *Ecce nos reliquimus omnia*; tunc verè adimpletum fuit propheticum illud oraculum: *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Omnes namque populi in illis, qui Euangelium annunciabant, ſummoperè admirabantur ingentem illum omnium bonorum terrenorum contemptum, ac proindè tam ſubitò ad fidem noſtram fuere converſi. Quid mirum enim, ſi S. Paulus totum hoc Univerſum ad veri Dei notitiam perduxerit: (*Univerſum mundum Beati Pauli Apoſtoli prædicatione docuiſti*) quando ille irrefragabile hoc ſemper in ore axioma habebat: *Non veſtra, ſed vos?* Reſonabat utique tuba illa, quia ab omni re, imò etiam ab omni affectu terreno vacua erat. Nazianzenus perfectionem ponderat, qua Chriſtus diſcipulos ſuos erudire, & docere ſatagebat: En verba ipſius: *Quid ea referam, quæ Ieſus diſcipulis ſuis ad prædicationem eos mittens præſcribit? Quorum ne ſingula explicem, hæc ſumma eſt, ut virtute tales ſint, atque ita expediti, & modeſti, & uno verbo dicam, cœleſtes.* Quibus verbis veritatem edixit; ac proindè Propheta Regius ipſos cœlos appellavit, dum ait: *Cœli enarrant gloriam Dei. Ut non minus ob eorum vitam, & mores*, (ſubdit idem Nazianzenus) *quam ob ſermonem, atque doctrinam Euangelium currat.*

Matt. 19. 27. Pſ. 18. 5. Nazianz. or. Apolog. Pſal. 1.

Prædicatores aſſimilantur alis Cherubinorum.

7 Ezechiel in prophetia ſua quoſdam conſpexit Cherubinos, qui pennas quidem, & alas ad volandum habebant, ſed quas voces, quemve ſonum ediderint, ne per conjecturam quidem exprimit: cujus hoc poteſt eſſe myſterium, quia cum Cherubinis attribuatur ſcientia, illique prædicatores præfigurent (de quibus Malachias Propheta ait: *Labia ſacerdotis cuſtodiant ſcientiam*) conveniens erat, ut potiùs cum alis, & plumis ad volandum juvantibus repræſentarentur, quàm cum lingua, & loquela humana. In Scriptura Sacra ſæpiùs dicitur: *Quam ſpecioſi pedes euangelizantium!* At verò, quænam eſt proportio inter pedes, & euangelium ab illis miniſtratum, qui ad hoc officium ſunt deputati? Quòd ſi dixiſſet, *ſpecioſa lingua, verba, corda*; congruè Scriptura loqueretur: at verò, quid pedibus cum Euangelio intercedit? At verò congruentiſſimè Scriptura pedum mentionem facit, quibus euangelizantes moventur: quis enim per pedes affectus noſtros denotari ignorat? Horum enim habenda eſt conſideratio, an ſint purificati, & mundi, quia in prædicantibus major hujus habetur ratio; qualia videlicet bona opera faciant, quàm & quas bonas doctrinas tradant. Ac proindè Tertullianus de ſui ſæculi fidelibus hoc perhibet teſtimonium, quòd adeò à bonis hujus ſæculi fuerint alieni, ut terram nonniſi uno tantum pede tangere viderentur: *Terram ſuſpenſo pede tenemus.* Sanctus Philippus Nerius, qui in hac congregatione noſtra pro animarum ſubſidio quotidianam verbi Dei prędicationem inſtituit, ſuos monere ſolebat, illud frequenter uſurpare ſolitus: *Si animas quæritis, nolite aucupari marſupia, quia difficile eſt ſimul animas, & divitias acquirere.* Sanctus Maximus conſiderat, undenam proceſſerit ingens illa verborum S. Joannis Baptiſtæ efficacia: Et reſpondet, illam ortam fuiſſe ex ſumma vitæ ejus innocentia, cui ſingulariter ſtuduit, *ut increpaturus hominum mala, nullam penitùs haberet, vel in veſte, vel in epulis voluptatem.* S. Paſchaſius pariter inquit: *Exhibet Ioannes vivendo, quod docet, ut omnes inſtruat Doctores, in ſe potiùs damnare, à quibus & alios cohibent.*

Malach. 2. 7. Rom. 10. 15. Quid intelligatur per pedes euangelizantium. Vit. S. Philip. Ner. l. 1. c. 15. num. 16. S. Maxim. h. 1. in Nat. S. Jo. Bapt. S. Paſch. l. 2. in Matt.

Tuba non per verba, ſed per flatum reſonat, & ſonitum edit.

8 *Quaſi tuba.* Interpres quidem notat, quòd *inſtrumentum hoc tubæ, non à loquente, ſed ab inſpirante imbuitur, halitu inflatur, & per cornu cavum ſpiramen ebibit, ut ſonitum edat.* Reſonantia enim tobæ à flatu procedit, ſine quo aures auditorum ab ejus ſtrepitu noo tangerentur. Idem quoque fieri debet à quolibet vero prædicatore Apoſtolico; dare enim debet *voci ſuæ vocem virtutis.* Porrò vita hominis in flatu, ſive reſpiratione conſiſtit, quæ ei à prima ejus nativitate per Dei inſpirationem communicata fuit, dicente ſacro textu: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem. Spiritus eſt, qui vivificat.* Per flatum quoque noſtrum Spiritus Sanctus ſymbolicè intelligitur; hic enim de cœlo deſcendit in ſpecie flatus, ſeu venti, aut ſpiritus vehementis: *Tanquam advenientis ſpiritus vehementis.* Quiſquis igitur vult, ut vox ſua inſtar tubæ euangelicæ in auribus auditorum reſonet, eandem per verum ſpiritum, vitamque perfectam, ſonoram reddere debet. Prædicare debet ex toto corde, & cum tali aviditate lucrandi animam, cui prædicat, ac ſi ei proprium anhelitum, id eſt, proprium ſpiritum infunderet: *Filioli mei, quos iterum parturio*, dicebat Sanctus Paulus, *donec formetur Chriſtus in vobis.* Abſalon Abbas de hac materia verbi Dei diſſerens, ait: *Hanc autem exhortationem facere debent illi, qui non ſolum per ſcientiam illuminati, ſed etiam per charitatem accenſi ſunt; quoniam prædicator primo debet filios parturire in viſceribus charitatis, poſtmodum parere verbo prædicationis: Unde Paulus ait: Filioli, quos iterum parturio.* In Manipulo exemplorum de S. Nonno Epiſcopo ſequentia leguntur: *Quadam vice ſancto viro Nonno Epiſcopo populo in Eccleſia prædicante, nihil in eo rhetoricum, aut humanæ ventoſitatis reſonabat; ſed in Spiritu Sancto corrigebat errantes, futurum judicium commemorans: cujus monitis ita ſunt populi corda compuncta, ut pavimentum Eccleſiæ lacrymis innundaret.* In eodem loco ad probandum, quantùm ad lucrandum animas bonitas vitæ efficacior ſit, quam doctrina, vel eloquentia, ſequentia ſubduntur: *Melius docet vita, quam littera: melius bona fama, quam lingua.* Unde Sanctus Bernardus, dum *apud Teutonicos latinè prædicaret, omnes ad lacrymas, licet non intelligerent, commovebat. Finito ſermone, quidam litteratus ſermonem expoſuit apertiſſimè, nec aliquos ad lacrymas movit.* Unde & huce temporibus Religioſi reformati, qui rudi veſte veſtiuntur, & in magna auſteritate vivunt, hac gaudent prærogativa, quòd ſolum in pulpitis comparendo, abſq; eo quòd os ſuum aperiant, medietatem prædicationis ſuæ abſolviſſe cenſeantur: *Solent complures ab eorum, qui loquuntur, exiſtimatione, de iis, quæ dicuntur, ſententiam ferre*, inquit in epiſtola quadam Sanctus Iſidorus Peluſiota. Manifeſtum eſt omnibus id, quod uni matrum illarum accidit, quæ coram Rege Salomone de filio vivente contendebant. Hanc autem hiſtoriam S. Gregorius Magnus ad propoſitum noſtrum adducit, dum præmiſſis hiſce S. Pauli verbis: *Tanquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi*; ita ſcribit: *Mulier filium, quem lactare conſueverat, dormiens interemit; quia nimirum Magiſtri vigilantes quidem ſcientia, ſed vita dormientes, auditores ſuos, quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum quod docent, facere negligunt, per ſomnum corporis occidunt, & negligendo opprimunt, quod alere verborum lacte videbantur.* Conſideratione digniſſima ſunt illa ab Increata Sapientia ad prædicatores, & doctores directa verba: *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.* Porrò per regnum cœlorum, præſentis temporis Eccleſia intelligitur: qui igitur in hac dignitatem, & meritum ſublimius ſanctè ambire contendit, ante omnia

Pſ. 67. 34. Gen. 2. Joan. 6. Act. Ap. 2. Gal. 4. 19. Abſalon. Abb. ſer. 9. in Qu. Manip. Exemp. ver. Prædicatio. Pulchrum exemplum efficaciæ prædicationis Verbi Dei. Bonitas vitæ efficacior eſt, quam doctrinæ. S. Iſid. Peluſ. l. 3. ep. 19. S. Greg. l. 21. mor. c. 9. Matt. 5.

tanquam vir perfectus, & ſanctus vitam virtuosè inſtituat, ac tunc demùm alios erudiat; certuſq; ſit, ut S. Cyprianus docet: *Doctorem eum maximum in regno cælorum vocari, qui fecerit, & ſic docuerit: tunc prædicanti profuturum, quod bene, atque utiliter prædicatum fuerit, ſi id quod ore promitur, factis ſequentibus impleatur.* In Religionibus in bona regulari obſervãtia viventibus hic communiter ſtylus obſervatur, quòd ad miniſterium prædicationis nemo exponatur, qui non ſit vir virtute, perfectione, & integritate vitæ conſpicuus. Et ratio eſt, quia *ſi ſal infatuatũ fuerit, in quo ſalietur? Ad nihilũ valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.*

S. Cypr. de zelo & liv.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

Bonum exemplum, & probitas prædicatoris, magnoperè ad pariendum in auditoribus fructum cooperantur.

THEMA.

Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt. Matth. 5. verſ. 16.

1 QUando Chriſtus Salvator noſter, poſt habitum in monte celeberrimum illum ſermonem, Apoſtolos ſuos in miniſterio prædicationis rectè obeundo erudivit, non dixit illis, ut elegantibus diſcurſibus formandis ſtuderent, vel ut rationes, & argumenta, quibus impii convincerentur, præpararent; ſed hoc tantùm illis injunxit: *Videant opera veſtra*, quia opere exercere id, quod prædicatur; vera eſt baſis, cui profectus prædicationis euangelicæ unicè innititur: *Luceat lux veſtra coram hominibus, &c.* Nam ut S. & Seraphicus Franciſcus Religioſos ſuos ſalubriter monuit, *officium prædicationis Patri miſericordiarum omni ſacrificio eſt acceptius, maximè ſi ſtudio fuerit charitatis impenſum, ut ad id laboret prædicator, ut magis exemplo, quàm verbo, magiſq; lacrymoſa prece, quàm loquaci ſermone doctor ſit.* Propheta Regius de hoc miniſterio in Pſ. 72. tractans, inquit: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam: ut annunciem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion.* Ubi, ut benè Hug. Card. notat: *Rectè poſt adhæſionem Deo, & ſpem, ſequitur aliis prædicare; prædicator enim præcipuè ad amorem Dei, & contemptum temporalium invitare debet.* Author Operis Imperfecti ſuper illa verba S. Matthæi: *Exinde cœpit Ieſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum*, ingenioſè conſiderat, ad quidnam ſeſe referat dictio illa: *Exinde*. Dicit enim: *Ex tunc cœpit Ieſus prædicare, ex quo tentatus eſt, famem vicit in deſerto, avaritiam ſprevit in monte, vanamgloriam repercuſſit ſuper templum, ut nobis oſtendat, quod qui ventri ſuo contradicere poteſt, qui ſæculi hujus bona contemnit, qui vanam gloriam non deſiderat, ille debet Chriſti vicarius factus juſtitiam prædicare.* Theodoricus Rex de Caſſiodoro honorificum quoddam teſtatum reliquit encomium, quod optimis prædicatoribus congruentiſſimè accommodatur; dicit enim de ipſo: *Vixit tanta continentia, ut æquitatem & inſtrueret monitis, & doceret exemplis; facilis enim recti perſuaſor eſt innocens judex, ſub cujus prædicabili converſatione pudet, mores probabiles non habere.* Porrò quales eſſe debeant Verbi Dei miniſtri, adhoc ut in auditoribus ſuis fructum faciant, Sanctus Paulus ad Philippenſes ſcribens, his verbis declarat: *Vt ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis pravæ, & perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* Etenim luminaria majora, & minora, cum adhoc creata ſint, ut omnes ab aliis tenebras depellant, nullas in ſemetipſis tenebras admittunt, imò nec minimam umbram, quia lux mera ſunt. Ita pariter prædicatores, quibus Chriſtus lucis titulum attribuit, & quos Apoſtolus luminaria mundi appellat, peccati tenebras ne quidem per umbram in ſe habere debent, *quantum tamen humana fragilitas patitur.* Mundus quippè faciliùs credit quod videt, quàm quod illi perſuadetur, quia ut S. Leo Magnus ait: *Plenius eſt, opere docere, quàm voce.*

Opere exercere quod prædicatur, eſt baſis cui profectus prædicationis Euangelicæ innititur.

S. Franc. opuſc. coll. 17.

Pſ. 72. 28.

Matt. 4. 17.

Caſſiod. l. 1. Ep. 4. var.

Quales debeant eſſe miniſtri Verbi Dei ut fructum faciant in auditoribus ſuis.

Phil. 2.

2 In Deuteronomio cap. 20. dicitur: *Appropinquante jam prælio, ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic loquetur ad populum.* Cujus ritus Beatus Petrus Damianus hanc rationem aſſignat, dicens: *Notandum, quod ſacerdos, qui imminente jam bello concionatur, non alibi, ſed ante aciem ſtare præcipitur, ut videlicet eos ad pugnam, quos adhortationibus provocat, ipſe quoque prævius antecedat, ne dum alios ad bellum impellere nititur, ipſe degeneri corporis otio per negligentiam reſolvatur; ſicut de quibuſdam, magna quidem prædicantibus, ſed deſidioſè viventibus, per Prophetam dicitur: Filii Ephrem intendentes arcum, & mittentes ſagittas ſuas, converſi ſunt in die belli.* In veridica quadam hiſtoria factum quoddam deſcriptum reperio, propoſito huic noſtro convenientiſſimum. Etenim *Didacus Hiſpanus, Oxomenſis Epiſcopus, duodecim Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis, quos Eccleſia Romana, ut ad Albigenſes in fide erudiendos ſe conferrent, elegerat, ſuaſit, ut ſi in demandata cura proficere, atque libenter à populis audiri cuperent, mollia indumenta, præterea argentum, deliciaſque omnes abjicerent, atque Apoſtolos imitati, pedibus iter facerent, ut diſciplinæ, quam aliis prædicarent, congruere ipſorum vita aſpiceretur; iſque ipſe primum egit, fructumq; ingentem ex negotio demandato peperit. Quod ſi plerique noſtris temporibus Eccleſiaſtici præſules ſervarent, non tanto riſu ſacerdotum monita exciperentur; ſed vitam eos à verbis diverſiſſimè agere conſpiciunt.*

Deut. 20.

B. Petr. Dam. de S. Anaſt. Sacerdotes & prædicatores debent præcedere caſtra imminente pugna.

Fulgoſ. l. 7. Notabilis hiſtoria.

3 Sanctus Carolus Borromæus in amplo illo volumine, quod Paulus Quintus Summus Pontifex meritò *Eccleſiaſticæ diſciplinæ theſaurum* appellavit, hæc verba poſt ſe ſcripta reliquit: *Eſt euangelium, doctrina, verbique Dei prædicatio, ignis ille ſemper in altari exardeſcens, cui perpetua ſolicitudine is miniſtrare debet ligna, nempè optima, præclaraq; vita ſua ſanctiſſimæ exempla, officia, atq; opera virtutum, quibus corda fidelium accendat ad ſanctè agendi ſtudium.* De hoc ſancto Cardinali, & Archipræſule in ejus vita per Giuſſani conſcripta legitur, quòd cum diœceſim ſuam actualiter viſitans, in vallem Canonicam, circa confinia comitatus Tyrolenſis ſituatam, quæ uſque ad regionem Griſonibus ſubjectam extenditur, perveniſſet, Veneti, quorum dominio populi prædicti ſubſunt, timentes ne hoc iter, à Sancto Carolo in propria perſona inſtitutum, inter homines regionis illius, qui quoad bonos mores, & religionem catholicam peſſimè ſe habebant, aliquam fortè ſeditionem excitaret, metu reformationis alicujus aſperæ, quam in ſalutem animarum illarum inſtituturus eſſet, inſtanter rogarunt illius temporis Summum Pontificem, ut ad periculum hoc declinandũ ſancto huic Archipræſuli præciperet, ut viſitationem illam per Vicarium ſuum Generalem abſolvi permitteret. At verò ſummus Pontifex has Reipublicæ Venetæ preces non admiſit, aſſerendo, idipſum prudentiæ Archiepiſcopi, qui in perſona propria illuc ſe receperat, magnoperè præjudicaturum. Quarè Sanctus Carolus cœptam viſitationem in regionibus illis proſequens, animas ſibi ſubditas per exhortationes ſpirituales, & ſermones, aliaque raræ virtutis edita præclara exempla, adeò ſuaviter lucrari novit, ut cum ingenti ipſorum admiratione inſignem inter illos diſciplinæ Chriſtianæ reformationem introduxerit. Cùmque nonnemo ſancta quadam curioſitate ductus, motivum ab illis exquireret, per quod ad illam vitæ emendationem, & mutationem, quæ quaſi miraculoſa erat, permoti fuiſſent, hoc ab illis retulit reſponſum; ſcilicet ſe ad hanc converſionem libenter inductos fuiſſe, eò quòd Pater quidam, & Paſtor tantæ miſericordiæ in regiones illas veniſſet ad eos illuminandos, & in viam ſalutis perducendos, qui nec marſupia illorum quæreret, nec lanam, nec lac, nec alia emolumenta, prout alii faciebant, ſed ſolam illorum ſalutem deſideraret. Nec ſolùm ibidem, ſed in multis aliis regionibus hæreticis, quarum incolæ anteà hæreſeos tenebris immerſi vivebant, numeroſas & admirabiles hominum inſtituit converſiones, eò quòd non tam linguam ejus, quæ balbutiens erat, quàm exemplaritatem, & ſummam ſanctitatem, qua coruſcabat, in ipſo conſiderarent. Beatus Laurentius Juſtinianus, qui Patriarcha Venetiarum exiſtens, in eadem cum Sancto Carolo dignitate conſtitutus erat, in libro *de regimine, & inſtitutione prælatorum*, ita ſcribit: *Vbi conveniunt ſanctitas vitæ, & veritatis prædicatio, ibi multiplex anima-*

Act. Eccl. Med. fol. 98. Eximia doctrina, & notabilius exemplum S. Caroli Borromæi quo ſtudio Verbum Dei ſit prædicandum.

Digitized by Google

S. Laur. Juſt. de Regim. & inſtit. Præl. cap. 7.
Prædicatio Verbi Dei comparatur aquis de Libano defluentibus.

marum exuberat fructus. Enimverò, ut quis amplam quandam planitiem, plurimis ſordibus, & immunditiis plenam, diluat & emundet, modica aqua ad hoc parùm conferet, ſed opus eſt valido quodam aquarum torrente, qui magno cum impetu per dictam planitiem decurrat. Sunt nonnunquam aliquæ civitates, & populi ad fauces uſque vitiis, & iniquitatibus peſſimis immerſi; & tamen ſæpè continget, quòd prædicatio Euangelica operetur, & obtineat illud, ad quod Iſaias Propheta hortabatur, dicens: *Lavamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum, quieſcite agere perverſè*. At verò, undenam hæc ablutio procedit? A verbo Dei per ſanctum quendam prædicatorem annunciato: Hoc enim *eſt fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.*

Iſa. 1. 16.

At verò, quænam ſunt hæ de Libano decurrentes aquæ? Rupertus Abbas inquit: *Euangelica prædicatio, quæ eſt fons hortorum, puteus aquarum viventium, non fluit impetu aliundè, niſi de Libano*. Porrò ut hæc aqua myſtica immunditias abluat, & è medio tollat, non ſufficit, quòd impetuosè deſcendat, verùm inſuper opus eſt, ut de monte Libano defluat, id eſt, non ſufficit in prædicatore doctrina, eloquentia ſacra, vis & energia dicentis, verùm etiam neceſſaria eſt bona fama virtutis, ſpiritus, & perfectionis: *De Libano, id eſt*, inquit Rupertus, *de corde caſto, & de ore candido, quia ſordes vitiorum, dum ſciẽtiam coarctant, os quoque anguſtant, ne aqua cum impetu fluant*. Etenim, qui in aliis virtutes Chriſtianas plantare cupit, huic neceſſum eſt, ut prius vitia, & affectus inordinatos in ſemetipſo extirpet: id quod Sanctus Gregorius Magnus conſiderans, ita ſcribit: *Pia eſſe ars docendi debet, ut in auditorum ſuorum mentibus prius ſtudeant perverſa deſtruere, & poſtmodum rectè prædicare, ut bonum ſanctæ prædicationis ſemen plena malis corda non capiant. Unde ad Ieremiam dicitur? Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & regna, ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes. Prius itaq; curetur, ut deſtruat, & poſtmodum ædificet; prius ut evellat, & poſtmodum plantet; quia nequaquam rectè veritatis fundamentum ponitur, niſi prius erroris fabrica deſtruatur.*

Cant. 4. 15.
Rup. Ab. l. 1. de div. off. cap. 36.
S. Greg. lib. mor. c. 18.

4 Aptè huic noſtro propoſito deſervit expoſitio quædam hujus ſancti Pontificis ſuper illa verba lib. 2. Regum cap. 3. *Et non cecidit ex omnibus verbis ejus in terra*. Ingens profectò eſt Prædicatoris alicujus prærogativa ſimul, & conſolatio, quando prædicando tam copioſum fructum producit, ut ne verbum quidem, ex omnibus quæ profert, incaſſum dicatur. Quonam verò modo idipſum contingere poſſit, ſanctus Pontifex in hæc verba declarat: *In terra quippè verbum prædicatoris cadit, cum ex reproba prædicatoris converſatione viluſcit; unde & Veritatis voce dicitur: Ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Quicquid agi prohibet, id profectò ſi agit, verbum in terram cadit, quia dum à loquente contemnitur, hoc audientes nequaquam venerantur*. Enimverò fructus arboris alicujus ex radice ſua dignoſcendus eſt, hæc enim in truncum, ramos, folia, flores, & fructus omnem neceſſarium humorem, & vigorem influit; & ideò ſi hæc verminoſa, & carioſa fuerit, tales quoq; fructus ejus ſint, neceſſum eſt: *Radix autem verbi virtus eſt operis*, (ut inquit S. Gregorius in homilia quadam ſuper Ezech.) *& ille ſermo libenter ab audiente accipitur, qui à prædicante cum compaſſione animi profertur*. Unde ſi indicium aliquod ſcire volueris, unde cognoſcere poſſis, an prædicatio tua fructum aliquem protulerit, examines in temetipſo, an opere perfeceris, quod perſuadere voluiſti aliis.

Greg. lib. 2. Reg.
Quomodo prædicandũ ſit ne verba incaſſum proferantur.
S. Gr. l. 1. h. 12. in Ezech.

5 Idem Sanctus Pontifex alia in occaſione ſuper illa verba Pſalmi: *Et ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque*, ita ſcribit: *Perpendit namq; quod omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore ſuo non auferri petiit, quid aliud, quam gratiam bonæ operationis quæſivit? Ac ſi apertè diceret: A bono opere errare me non ſinas, ne dum omitto ordinem bene vivendi, rectitudinem perdam loquendi. Et plerumque Doctor, qui docere audet, quod negligit opere, cum deſierit bona loqui, quæ operari contempſit, docere ſubjectos incipit prava, quæ egit*. Sanctus Hilarius prædictis Pſalmiſtæ verbis aliam quandam adhibet expoſitionem, à præcedenti parum diverſam; ait enim: *Omne oris officium cordis ſenſui, moribuſque famulatur. Et cur Propheta, ne ab ore ſibi verbum veritatis auferatur, oret, verſus iſtius conſequentia docent. Non enim metum hunc Prophetæ fuiſſe exiſtimandum eſt, ut ſibi veritatis verbum ex corde, ac ore vereatur auferri. Scit autem, quædam eſſe peccata, quæ ex ore verbum auferant veritatis. Peccatori enim dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas? Non enim ait: Quare memor es juſtitiarum mearum? Sed peccatorem monuit eum, qui in peccato manſiſſet, prædicationis officio abſtinere. Vult enim, liberum à crimine eſſe doctrinæ cæleſtis prædicatorem. Vult, eloquia ſua à caſti corporis caſto ore tractari.*

Pſal. 118. 43.
S. Greg. l. 12. mor. c. 9.
Os prædicatoris & vita conſentiant.
S. Hilar. lib.

6 Apud Sanctum Lucam cap. 5. legitur, Apoſtolos per totam noctem piſcando nullum genus piſcium cepiſſe. Unde Sanctus Petrus conquerendo dicebat: *Per totam noctem laborantes, nihil cepimus*. Per hanc porrò piſcationem in ſenſu morali prædicatio Euangelica præfigurabatur. Quodnam verò in eo fuerit myſterium, quòd tota nocte laborantes nihil ceperint, ex eodem Euangelio facilè colligitur; ſiquidem ibidem paulò ante dicitur: *Piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia*. Etenim hæc retium lotio manè facta fuit, non priuſquàm eadem in aquas conjeciſſent, ſed poſtquam ſe in vanum piſcatos fuiſſe viderunt. Peracta autem hac retium lotione, cœleſtis Magiſter præcepit eis, dicens: *Laxate retia veſtra in capturam: & cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam. Omnia autem in figura contingebant illis*: Etenim ut Albertus Magnus ait: *Piſcatores animarum ſunt prædicatores. Ierem. 16. Hi à navibus deſcendunt, cum ab utilitate proximi, cui per curam, & prædicationem intendunt, ad conſiderationem ſui humiliter redeunt*. Lucas Burgenſis quoad ſenſum moralem inquit: *Lavabant à limo, & à cæteris ſordibus, quas nocturno uſu contraxerant, ut mundata complicarent, & reponerent in aliud tempus*. Lotis autem hiſce retibus, eadem paulò poſt denuò ſe explicaturos, copioſamque multitudinem piſcium capturos eſſe ſpetabant: *Lota retia plicat*, inquit Gloſſa, *qui intermiſſo prædicandi officio, quod alios docuit, ille implere ſatagit*. Et verò certus ſit, quiſquis retia lavat, quiſquis conſcientia pura, vitaque innocente præfulget, illodq; quod prædicat, opere exequitur, quòd copioſiſſimum pariter habiturus ſit piſcationis ſuæ fructum. Sanctus Carolus Borromæus iis, quibus Verbum Dei prædicandi munus incumbit, hoc ſalutare monitum præſcribit: *Sciat ſe exiguum fructum ſpiritualem fidelibus allaturum, niſi verè ex animo, totoque ſpiritu dicat. Ita verò dicere is certè poteſt, qui verè ſpiritualis eſt, ſanctæque vitæ inſtitutis, atque uſui planè deditus*. Idem qooque ſanctus Cardinalis, quidnam vel maximè curandum ſit prædicatoribus, ad hoc ut auſcultatores illorum proficiant, his verbis exponit: *Hoc prætereà in animum inducet, ſe non poſſe vitiorum, nec verò virtutum vim, & naturam ſatis planè oſtendere, neque rurſum docere, quemadmodum hæ amplectendæ ſint, & illa fugienda (cum tamen in utroque eo tenore officium concionatoris maximè eluceat) niſi depulſis primum vitiis, & mundi hujus cupiditatibus abjectis maximarum virtutum præſidium, uſu atque exercitatione bene religioſeque agendi, ſibi comparaverit*. Hugo Card. ſuper illa verba Chriſti apud Sanctum Lucam: *Medice cura teipſum*; pulchram quandam in favorem noſtrum deducit moralitatem, inquiens: *Cura teipſum primo, quam alios: Rom. 2. Qui alium doces, teipſum non doces? Eccl. 38. Ab immundo quid mundabitur?* Sanctus Gregorius ait: *Sordes tergere manus non valent, quæ lutum tenent; ideòque dicitur Nehemiæ 12. Mundati ſunt ſacerdotes, & Levitæ, & mundaverunt populum.*

Prædicatio Euangelica comparatur piſcationi. Luc. 5.
Alb. Magn. in Luc.
Lucas Burg. Quænam & quomodo retia ſint lavanda.
Gloſſa.
Salutaria monita S. Caroli Borromæi pro concionatoribus. Act. Eccl. Med. fol. 471.
Hugo Card. in c. 4. Luc.

7 Porrò in eodem cap. 5. S. Lucæ ſupracitato, de Chriſto dicitur: *Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam*. Quando enim cœleſtis Magiſter ab annuntiando in propria perſona Euangelio ceſſavit, Petro, tanquam Collegii Apoſtolici capiti, ut retia prædicationis dilatans, in altum mare ſe reciperet, præcepit, ad hoc ut copioſiſſimam faceret animarum capturam. Albertus Magnus prædicta Chriſti verba: *Duc in altum*, hoc modo exponit: *Altum maris eſt altitudo dignitatis ſæcularis, in qua*

Luc. 5. 4.
Quomodo in altum ducendum & retia laxãda in capturã.
Alb. Magn.

ſunt Reges, duces, & principes, qui ſe Regi debent inclinare. Tali piſcatione capti ſunt Conſtantinus, & alii, qui Eccleſias fundaverunt. Hæc autem Regum, Imperatorum, & Monarcharum mundi hujus piſcatio, qua conſequenter ingens nationum, & populorum multitudo capta eſt, peracta fuit retia in altum jaciendo, id eſt, juxta aliã quandam ejuſdem Alberti interpretationem, ſublimi vitæ perfectioni ſtudendo: *Duc in altum, ut ſpiritus præcedat*, inquit Albertus. Eminens namq; virorum Apoſtolicorum ſanctitas, quæ quovis ſæculo floruit; hæc, inquã, illa fuit, quæ eoſdem, qui potentia ſua antea Eccleſiam perſequebantur, ad fidem noſtram veraciter convertit.

S. Thom. à Vill Conc. 2. de Pent. Pauci opere impleant quod prædicant.

S.Thomas autem de Villanova quoddam ſæculi ſui malum inſinuat, quod utinam etiam à diebus noſtris abeſſet; ait enim: *Defluxit populus in vitia, quia non eſt, qui coerceat*. Tametſi enim prima facie videri poſſit, idipſum hiſce temporibus noſtris nequaquam verificari, utpotè in quibus prædicatores, ad quos vitia reprehendere, & extirpare pertinet, in magno numero inveniuntur: at verò S. Archiprӕſul ad hoc optimè reſpondet, dicens: *Multi ſunt prædicatores, & pauci, qui prædicent, ut oportet. Non deſunt, qui prædicent verbo; ſed deſunt, qui opere impleant, quod aliis prædicant, & vivendo præcedant, quos loquendo dirigunt. Deeſt etiam ille ſpiritus, qui olim in ſanctis prædicatoribus elucebat*. Unus namq; prædicator, ſpiritu Apoſtolico plenus, ad convertendam integrã provinciam, imò integrum regnum, & ſæpè ad multa regna convertenda ſufficiebat, prout videre fuit in S. Franciſco Xaverio: cum econtra hodie in civitatibus populoſioribus quadraginta, vel quinquaginta prædicatores ad unicam duntaxat animam convertendam, & ad veram pœnitentiam permovendam minimè ſufficiant.

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

Idem argumentum continuatur.

THEMA.

Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto, & venit in omnem regionem Iordanis prædicans. Luc. 3. v. 2.

Luc. 4. 18. S. Joannes Bapt. primus euangelicæ legis prædicator, eſt norma prædicatorum.

1 VErbum increatum à ſinu Patris in terram deſcendens, noſtram carnem aſſumpſit, non ſolùm ut nos redimeret, verùm etiam, ut Euangelium ſuum nobis annunciaret: *Euangelizare miſit me*. Advertendum eſt autem, Deum ita diſpoſuiſſe, ut antequam Chriſtus prædicaret, Præcurſor ejus ante ipſum idem munus exerceret. Unde S.Lucas ait: *Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem, &c.* Ubi Salmeron ſpecialiter ly *factum eſt*, notat, utpotè myſteriis turgidum; agebatur enim de intimando Baptiſtæ prædicationis ſuæ exordio, per quam innumeras peccatrices animas ad pœnitentiam, & bonam frugem erat revocaturus. Ac proindè dicitur: *Factum eſt: Non dictum eſt. Innuitur enim, hanc prophetiam potiſſimum editam, non ut diſcamus tantum, loquamurve, at ut faciamus, & operemur. Ideo non ait: Dictum eſt verbũ Domini, ſed factum eſt*. Albertus Magnus in Gloſſa fundatus, hæc verba: *Factum eſt verbum Domini*; hunc ſenſum habere dicit, ut idem ſignificent, quod *vade, prædica*, Theophylactus per *verbum*, intelligit *Spiritum Sanctum*. Fuit autem S.Ioannes Bapt. primus novæ legis Euangelicæ prædicator, qui omnibus aliis prædicatoribus velut ſpeculum, & exemplar imitãdus proponitur: *Factum eſt*, inquit Albertus Magnus, *ut oſtendat, inſtructiones fidei, & morum plus eſſe in facto, quam in dicto. Et Paulus prædicator gentium futurus perficitur ad facere, Act. Apoſt. 9. Dicetur tibi, quid te oporteat facere, & Iac. 1. Eſtote factores verbi*. S.Bonaventura notat verba illa: *Factum eſt Verbum Domini ſuper Ioannem*; dicitque in ſenſu ſpirituali: *In quo eſt gratia*. Ad denotandum, quòd Miniſtri Euangelici, primi fundamenti loco gratiam divinam habere, & amici Dei eſſe debeant. Addit inſuper gloſſa, quòd quando facer textus ait: *Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem*, ſenſus ſit: *Factum eſt ad Ioannem, quod quidem eſt, deſuper ſola Dei gratia prius operatur verbum intus, & declarat homini, quæ velit ab ipſo proferri, poſtea profert Ioannes: ſequitur verbum intus operans, ſonus vocis exterius operans*.

Salm. t. 4. tract. 3.

Alb. Mag. in Luc. Theophyl.

S.Bonav. ib.

Gloſſ.

S. Joannes Bapt. ſuo exemplo docet prædicatorem debere eſſe irreprehenſibilem.

2 Sacer Euangeliſta, qui hanc hiſtoriam conſcripſit, utpotè qui pari arte calamum, & penicillum moderari noverat, hiſce verbis in primo prædicatore legis gratiæ virtutes, quæ in eo, qui ad digniſſimum hoc miniſterium eligitur, requiruntur, ad vivum delineare velle videtur. Ideò namq; nomen genitoris expreſſit, dicendo: *Zachariæ filium*, ut talem fructum ex tali arbore progerminaſſe declararet; de parentibus enim S. Joannis Bapt. ſcribitur: *Incedentes in omnibus mandatis Domini*. Addit quoq; aliam conſiderabilem circumſtantiam, dum ait: *In deſerto*. Priuſquam enim S. Joannes prædicare inciperet, triginta annis in horridiſſimis Judææ deſertis, velut ſocius ſcorpionum, & ferarum vitam duxit; unde Eccleſia canit: *Antra deſerti teneris ſub annis, civium turmas fugiens petiſti, ne levi ſaltem maculare vitam flamine poſſet*. S.Bonaventura, ut prædicatorem verum depingeret, textum illum commemorat Apoſtoli, dicentis: *Sollicite cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium irreprehenſibilem, recte tractantem verbum veritatis*. Ac proindè Verbum Incarnatum altiſſima ſua ſapientia diſpoſuit, ut primus, qui poſt ejus in terram adventum prędicavit, ſcilicet ſanctiſſimus ejus Præcurſor, irreprenſibilis, omniſque maculæ expers eſſet, ut omnes, quotquot idem munus adminiſtrare debent, erudiat, quam innocentem, & incontaminatam vitam ducere debeant.

Luc. 1. 6.

S. Bonav. in c. 2. 1. Tim. 2. 15.

B. Petr. Dam. opuſc. 11. c. 4. Applicatur prædicatoribus hiſtoria V. L.

3 B. Petrus Damianus ex libro Judicum hiſtoriam illam adducens, in qua dicitur, quòd Joathan filius Gedeonis impiam ſtragem, quæ circa fratres ejus peracta fuit, evaſerit; de quo ſacer textus illam memorat circumſtantiam: *Stetit Ioathan in vertice montis Garizin, elevataque voce clamavit, &c.* ita ſcribit: *Quid per Ioathan, qui interpretatur conſummatus, ſive perfectus, niſi ſanctum, & doctũ quempiã prædicatorem debemus accipere? Hic in montem Garizin aſcendit, & voce magna clamat. Prius aſcendit, & poſtmodum clamavit, ante conſurgit in montem, & ſic elevat vocem, quia niſi doctor virtutum prius culmen aſcendat, inaniter clamat; ſicut per Iſaiam dicitur: Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Ieruſalem*. Econtrà verò audacter, & imperterrita facie vitia reprehendit, quæ prius in ſemetipſo devicit, & ſuperavit. De S. Joanne Baptiſta dicitur: *Vox clamantis in deſerto*; hæc enim vox tantam habebat efficaciam, ut viperas in columbas, & milites in cœleſtes converteret angelos. Sanctus Carolus de inſtructione prædicatoris tractans, quoad virtutem ejus exteriorem ita ſcribit: *Perpetuam ſanctiſſimæ vitæ manſuetudinem ſervabit, in inceſſu, ſtatu, accubatione, dejectione vultus, oculorum demiſſione, capitis inclinatione, genuum inflexione; in omni denique motu corporis tenebit gravitatem, & decorem, à perſona quam ſuſtinet, non alienum. Erit in omni colloquio gravis, manſuetus, ac ſalutaris. In habitu, veſtituque Religioſo, ſacerdotalive modeſtus. In victu temperatus, & parcus, ac ciborum varietatem fugiens, ac frugalitatis, abſtinentiæque ſtudioſiſſimus*. Nimirùm Sanctus Archiepiſcopus volebat, ut quantùm fert humana fragilitas, ſanctiſſimum Chriſti præcurſorem, & Baptiſtam imitarentur. Inſuper requirebat, ut quoad ſtatum animæ interiorem, ad minus conſcientiam haberent ſemper ab omni culpa mortali liberam; cujus hanc reddebat rationem: *Cum prædicandi munus, non humana ſapientia, aut eloquentia, ſed divina virtuti, ac Spiritus Sancti gratia inniti concionator intelligat; diligentiſſimè ſibi cavendum exiſtimabit, ne mortali culpa affectus, Spiritum Sanctum contriſtet, & Apoſtolicum opus, atque adeo Domini noſtri Ieſu Chriſti munus attingat, &c. Graviſſimam illam Prophetæ objurgationem vehementer pertimeſcendam ducat: Peccatori dixit DEUS: Quare tu enarras, &c.*

Jud. 9.

Inſtructio S. Caroli Borromæi pro prædicatoribus. Act. Eccl. Med. fol. 478.

Ibid. fol. 479.

Illa prædicatio eſt fructuoſa cui Deus cooperatur.

4 Sanctus Joannes Bapt. priuſquam prædicationem ſuam exordiretur, divinas habuit revelationes, quibus ad prædicandum adactus fuit. Hoc enim indicant verba illa: *Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem, &c.* Per quod Deus docere nos voluit, quòd prædicatio tunc futura ſit fructuoſa, ſi Deus illi tanquam cauſæ ſuæ cooperatus fuerit: *Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa*. Poſtquam Chriſtus Apoſtolis ſuis dixiſſet: *Laxate retia veſtra in capturam*, ſicut textus ſubjungit: *Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam*. Quæ verba Albertus Ma-

Luc. 5.

Alb. Magn. in Joan.

Magnus explicans, ait: *Jam cordibus per auditum verbi ſui præparatis, quia fruſtra laborat extra lingua doctoris, niſi intus adſit gratia Salvatoris: & ideo piſces, qui ante ſermonem Domini, quaſi utique certatim venientes, reti ſe certatim injecerunt; & hoc notat, cum dicit: In verbo tuo laxabo rete.* Enimverò, quando Deus eſt in illo, qui prædicat, tunc unuſquiſque accurrit, quilibet proficit. Apud Sanctum Joannem cap. 6. legitur, quòd cum cœleſtis Magiſter in ultimis diebus ſolemnitatis tabernaculorum prædicaret, vocem ſuam extulerit, dicens: *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat: qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.*

Joan. 7. 37.

S. Cyr. Alex. l. 5. in Joan. c. 12. Eccl. 15. Quando prædicator interius ſentit quod prædicat, tunc ſermo ejus magnã habet energiam.

S. Cyrillus Alexandrinus myſterium declarat, cur Chriſtus dixerit *de ventre*, non *de ore*; quia per hoc flumen facundia ſacra denotabatur, quæ ſpecialis eſt Spiritus Sancti effectus: *Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum.* Sed dices, hunc effectum ori potius attribuendum videri, quàm ventri; os enim, non venter facundus eſt. Reſpondet S. Cyrillus: *De ventre, inquam, id eſt, de intimis animæ, ubi Deus interno ſentitur amore, &c. quod dum fit, multum differt ab eis, quorum ſolo ex ore verbotenus fluit ubertas doctrinæ, corde intrinſecus ſuimet oris verba per amorem non ſentiente.* Et verò, quando prædicator aliquis interiùs ſentit, quod ore dicit, tunc verbum quod annunciat, magnam in ſe habet energiam, animiſque auditorum tenaciter imprimitur, juxta illud: *Si vis me flere, flendum eſt tibi primo.* Sapiens monet: *Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras.*

Prov. 5. 15.

Quem textum Solonius ita explicat: *Eſt ſenſus, id eſt, ſerva, & opere imple doctrinam, quam aliis precaris: & fluenta putei, id eſt, abundantia ſermonis tui, ſeu ſcientiæ, affluenter in te redundet in operibus bonis.*

Solon.

S. Greg. 3. p. paſt. c. 25.

Sanctus Gregorius pariter favorabilem prædictis verbis adhibet expoſitionem: *Aquam de ciſterna ſua bibit prædicator, cum ad cor ſuum rediens, prius audit ipſe, quod dicit.*

S. Bern. ſ. 18 in Cant.

Celebre quoque eſt illud Sancti Bernardi monitum, dicentis: *Quamobrem ſi ſapis, concham te exhibebis, non canalem; hic ſiquidem ſimul & recipit, & refundit; illa vero donec impleatur, expectat, & ſic quod ſuperabundat, ſine ſuo damno communicat.* Enimverò hoc eſt in bonis ſpiritualibus eximium noſtrum emolumentum, quòd quantò plus illa aliis communicamus, tantò majori cum abundantia bonum illud in nobis excreſcat; adeòque non ſolùm nihil deperditur, verùm etiam magis, magiſque poſſeſſa in beneficium noſtrum augentur.

Præclarum monitum S. Franciſci. Luc. VVad. ann. 1220. n. 30.

Unde Sanctus & Seraphicus Franciſcus Religioſos ſuos monebat, dicens: *Volo, fratres chariſſimi, miniſtros Verbi Dei tales eſſe, ut ſtudiis intendentes ſpiritualibus, nullis aliis officiis impediantur. Hi enim a magno illo Rege electi ſunt, ad edicta, quæ ex ejus ore procedunt, populis dimandanda. Prius ergo prædicator haurire debet ſecretis orationibus, quod poſtea ſacris oſtendat ſermonibus: prius intus caleſcere, quam extra verba proferre.*

Quare Ezechieli & S. Joanni Apoſtolo liber datus fuerit devorandus potius quam legendus.

5 Sancto Prophetæ Ezechieli in veteri teſtamento à Deo præceptum fuit, ut populo Hebræorum prædicaret: S. Joanni Apoſtolo pariter in diviſione Apoſtolorum ſors illa obtigit, ut Aſiam, quæ ingens quædam mundi pars eſt, prædicatione ſua converteret: ambobus autem liber quidam devorandus à Deo datus fuit. Et quidem, ſi hi libri ſymbolicè doctrinam, dogmata, & inſtructiones, quibus erudiendi erant illi, ad quos mittebantur, ſignificabant, convenientius videri potuiſſet, ſi juſſi fuiſſent illos perlegere, non verò devorare: & tamen ſicuti cibus, qui manducatur, in ſubſtantiam comedentis convertitur, ita quoque Deus per illam librorum devorationē ſignificare voluit, quòd cũ tā Propheta, quā S. Joannes prædicaturi eſſent, per hoc prædicatoribus hanc legē præfigerent, ut ſcilicet prius ea, quę aliis imprimere volunt, ſibi ipſis quaſi inviſcerent, & opere adimpleant, ne ſint veluti pſitaci, qui verba, quæ edocti ſunt, nequaquam intelligunt. Et ideò ſi verbi divini fructuoſi prædicatores eſſe velint, priùs verbum illud à corde, quàm à lingua pronunciandum erit, dicente Pſalmiſta: *Os juſti meditabitur ſapientiam, & lingua ejus loquetur judicium*: quæ verba, ut Novarinus ſcribit, Beatus Laurentius Juſtinianus hoc ſenſu explicat: *Os cordis juſti meditabitur ſapientiam, quæ eſt de Deo, & propter aliorum inſtructionem lingua ejus loquetur judicium, id eſt, diſcernet, quod Deus fugere præcipit, vel tenere. Hæc autem ita loquetur, ut vita conſonet cordi, ne putetur eſſe de illis, de quibus ait Dominus: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt a me.*

Prædicator corde meditetur, ore promenda.

S. Carolus Borromæus præter id, quod paulò ante ex ipſo diximus, hanc quoque inſtructionem ſcriptam reliquit: *Illud ſibi maximè perſuadebit, qui concionem ſuſcepit, niſi rectè, & euangelii, quod prædicat, legibus congruenter dixerit, non magnam in audientium animis vim imprimere.*

Act. Eccl. Med. fol. 475.

Ac proindè paulò ante monuerat, ad hoc miniſterium nequaquam admittendos eſſe, qui negotiis, & rebus ſæcularibus totaliter ſunt immerſi; idque authoritate Nazianzeni confirmat. Denique ut hactenùs dicta paucis confirmemus, comparetis inter ſe, & ad invicem ex una parte patrata à ſanctis miracula, ex alia verò parte bona illorum exempla, & ab iiſdem in conſpectu mundi exercitas virtutes; ſine dubio enim haſce ad converſionem populi longè majorem efficaciam habere dicetis, quàm illa.

2. Cor. 12. S. Paulus plures convertit ſua patientia, quam prodigiis & verbis.

6 Examinemus nonnihil ſequentem Sancti Apoſtoli ad Corinthios exaratum textum: *Signa Apoſtolatus noſtri facta ſunt ſuper vos.* Texatis licet ingentem ſtupendorum prodigiorum, quæ Apoſtolatus patravit, catalogum, & haud dubiè dicetis, populos ad ſui converſionem longè magis commoviſſe invictam ejus patientiam, quàm prodigioſa ab eo patrata miracula. Et ideò ſubdit ibidem: *In omni patientia, in ſignis, & prodigiis, & virtutibus.* Ubi advertendum eſt, quòd patientiæ primatum detulerit, eandemq; cum aliis virtutibus, & miraculis ſimul conjunxerit, quaſi dicere vellet: hæc omnia ſine bonitate vitæ, & virtutum exemplaritate nihil valent. Apud Oſeam miniſter Euangelicus his verbis inſtruitur: *In gutture tuo ſit tuba.* At verò, nunquid tuba labiis admovetur ad hoc, ut reſonet: cur igitur ſuadet, dicendo: *In gutture tuo ſit tuba?* Albertus Magnus ait: *Tuba, hoc eſt ſonora prædicatio, juxta illud Iſa. 58. Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam: Dicit autem in gutture, quia guttur continuatio eſt oris ad intima, & notatur in gutture, quod ſermo ab intimis ſuſpiriis, & dolore procedat. Cant. 7. Guttur tuum ſicut vinum optimum, dignum &c. Sermo enim, qui ex intimis procedit, cor accendit, & lætificat ut vinum.*

Oſe. 8.

Alb. Magn.

De Propheta Regio ſacra Scriptura hoc perhibet teſtimonium: *Sedens in cathedra ſapientiſſimus.* Et quidem licèt paſtor ovium fuerit, priuſquam militiam adiret, in aula etiam regia aliquanto tempore moratus fuerit, & regnum adminiſtrarit; attamen de ſe gloriari non dubitat, dicendo: *Super ſenes intellexi.* Sciriſne cauſam? Ipſemet in alio quodam Pſalmo ait: *Intellectus bonus.* At verò, quibuſnam Deus hanc intelligentiam, hancque facundiam communicat? *Omnibus facientibus eum.* Quando enim prædicatores faciunt, & poſteà dicunt, tunc à Deo perſpicaciſſimo intellectu, & facundia admirabili donabuntur.

2. Reg. 23. 8. Unde, David hauſerit eminam ſapientiam ſuam. Pſ. 118. 100.

Pſ. 110. 10.

S. Gregorius verba illa Pſalmi explicans: *Ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaq;* dicit: *Perpendit namque, quod Omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore ſuo non auferri petiit, quid aliud, quam gratiam bonæ operationis quæſivit? Ac ſi aperto diceret: A bono opere errare me non ſinas, ne dum amitto ordinem bene vivendi, rectitudinem perdam loquendi.*

S. Greg. l. 10. mor. c. 9.

Ezech. 10. Verbum Dei comparatur carbonibus ignitis. Ezech. 48.

7 Deus olim Ezechieli Prophetæ præcepit: *Imple manus tuas prunis ignis, quæ ſunt inter cherubim, & effunde ſuper civitatem.* Quibus verbis Deus Prophetę præcepit, ut verbum ſuum divinum, ignis nomine appellatum (*ignitum eloquium tuum vehementer; verbum tuum quaſi facula ardens*) populo ſuo prædicaret. Unde idem erat, prunas ardentes ſuper civitatem effundere, & verbum Dei civitati annunciare. Id verò, quod vel maximè ad propoſitum noſtrum advertendum eſt, eſt modus, quo ei hanc commiſſionem impoſuit; ait enim: *Imple manus tuas prunis*; ubi per manum operatio intelligitur, ut ſenſus ſit: priuſquam dicas, facito quod dicis. Unde Hugo Card. ait: *Qui prius in ſanctorum exemplis prunas ignis ſumpſerit, id eſt ardorem charitatis conceperit, vel opera charitatis compleverit, talis poteſt poſtea ignem effundere ſuper civitatem, id eſt, ardenter prædicare ad plebem, & eam accendere ad amorem; qui enim non ardet, non accendit, inquit Bernardus.*

Hugo Card.

Prov. 16.22. Raban.l.2. Prov.c.16. Prædicator auditoribus vias vitæ aperit, qui exercet quæ prædicat.

8 Sapiens inquit: *Fons vitæ eruditio poſſidentis, doctrina ſtultorum fatuitas*. Quem textum Rabanus ad propoſitum noſtrum in hæc verba exponit: *Cum diceret, poſſidentis, non addidit, quid poſſidentis. Quid autem eum voluiſſe intelligi, niſi forte ipſam eruditionem, ut ſit plena ſententia: Fons vitæ poſſidentis ipſam eruditionem ſuam: quod eſt aperte dicere, quia ille prædicator vere ſuis auditoribus vias vitæ aperit, qui exercet ipſe, quæ prædicat, qui amorem verbi, quem alios erudit, fixo in corde poſſidet*. Sanctus Joannes Baptiſta iis temporibus, quibus in Judæa fides veri Dei quaſi agonizabat, admirabiles nihilominùs animarum converſiones inſtituit. Scitiſne cauſam? Hanc

Chryſ. ſ.167.

Divus Chryſologus hiſce verbis enuntiat: *Pœnitentiæ doctor, dicto factoque magiſter verus, quod verbo aſſerit, demonſtrat exemplo. Magiſterium ſtat de ſcientia, ſed Magiſterii authoritas conſtat ex vita: docenda faciens, obedientem perficit auditorem*: quæ verba de ſanctiſſimo CHRISTI præcurſore dixit, de quo eodem in progreſſu hujus ſermonis notat, quòd pœnitentiam ingenti cum fructu annunciarit, quia ad eandem *veſtitu, victu, loco, totus pœnitentia formatus*, exhortatus fuit. Rupertus Abbas ſuper illa à Jacob in Geneſi prolata verba ſcribens: *Date ante*

Gen. 29. 7. Rup. Ab. ib. lib. 7. c. 27.

potum ovibus, & ſic eas ad paſtum reducite, hanc inde deducit moralitatem: *Eſt dicere paſtoribus, quòd ſic dicant, ut prius faciant, id eſt, ut quod verbis prædicant, factorum ſuorum exemplo prædoceant*. Sanctus

Sanctitas prædicatoris, efficaciſſime trahit & convertit auditores.

Joannes Baptiſta in vaſta quadam ſolitudine viperis plena, atque à civitate procul remota, Verbum Dei prædicabat, & licèt ibi continuò jejunans, omnibus aëris injuriis expoſitus eſſet, ex omni tamen ſtatu homines ad ipſum certatim concurrebant, adeò etiam, ut de inceſtuoſo Herode Sanctus Euangeliſta ſcribat: *Libenter eum audiebat, eoque audito multa faciebat*; certum enim eſt, multas inſignes converſiones ibidem procuratas fuiſſe. Econtrà verò hiſce noſtris temporibus, experientia teſte, prædicatores facundiſſimi, & doctiſſimi, in civitatibus populoſiſſimis, tempore etiam maximè opportuno prædicantes, vix aliquos habent auditores, niſi fortè quorum audientiam emendicarint. At verò, undenam hæc procedit differentia? Nimirùm ſanctitas eſt, quæ auditores efficaciſſimè poſt ſe trahit, & allicit.

Aggæi 1.3. Oſeæ 12.10. Tunc Verbū Dei magnū fructum facit, quando primo eſt in manu annunciantis illud.

9 Uſitatiſſimus eſt ſacræ Scripturæ multis in locis loquendi modus, quo dicere ſolet, v. gr. *Factum eſt Verbum Domini in manu Aggæi*. Apud Oſeam pariter dicitur: *Locutus ſum per Prophetas, & ego viſionem multiplicavi, & in manu Prophetarum, &c.* Pagninus legit: *Per manum Prophetarum propoſui ſimilitudines*. Et licèt alicui videri poſſet, potiùs dicendum fuiſſe, *Per ora Prophetarum*; nihilominùs magno cum myſterio Spiritus Sanctus inquit, *in manu*, quia tunc Verbum Dei ingentem fructum parit, quando prius eſt in manu illud annunciantis, *quam in ore*. Unde apud

Caſſian. Coll. 1. 4. Chryſ. h. 19. in Acta.

Caſſianum legitur: *Nunquam erit efficax inſtituentis authoritas, niſi eam effectu operis ſui cordi infixerit audientis*. Et Divus Chryſoſtomus ait: *Perquam facile eſt philoſophari verbis, doce me vita tua: Hæc doctrina optima eſt. Melior ille, qui operibus docet: non enim ſic inſident animæ verba, ac opera*.

Prædicatores debent eſſe quaſi Angeli, cælitus à Deo miſſi.

10 Enimverò priuſquam hunc diſcurſum terminemus, conſiderandum eſt, quòd cum Incarnata Sapientia ſanctiſſimum Præcurſorem ſuum in primum legis novæ prædicatorem elegiſſet, ut ſupra diximus, eundem Angelum potiùs, quam hominem eſſe, coram omnibus teſtificatus fuerit: *Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto Angelum meum*. Per quod denotare nobis

Luc. 7. 27.

voluit, neceſſum eſſe, ut prædicatores eam apud auditores ſuos ſanctitatis habeant famam, ut Angeli potiùs eſſe credantur, quàm homines; tunc enim benè illis competit Eliæ ſpiritus. Sanctus Joannes Bapt. ab infantia ſua in horridum quoddam ſe deſertum recepit, unde poſt triginta annos, quos in auſteriſſimis rigoribus tranſegerat, egreſſus, tanquam homo de cœlo delapſus prædicavit, ſciens veriſſimum eſſe, quòd ut prædicatores fructum pariant in ſermonibus ſuis, meritò veluti cœlitus à Deo miſſi Angeli auditoribus ſuis in veneratione eſſe debeant. Sanctus Gregorius in ho-

S. Greg. lib. 1. h. 10. in Ezec.

milia quadam ſuper Ezechielem hoc tradit documentum: *Neceſſe eſt, ut qui Verbum Dei loquitur, prius ſtudeat, qualiter vivat, ut poſt ex vita colligat, quæ & qualiter dicat*. S. Iſidorus Peluſiota ad perſuadendum

S. Iſid. Pel. l. 2. ep. 171.

efficaciorem eſſe cenſet bonitatem vitæ cum ſilentio, quàm prædicationem virtutibus, & ſpiritu deſtitutam; ait enim: *Vita ſine ſermone magis prodeſſe ſolet, quam ſermo ſine vita; nam illa etiam tacens prodeſt, hæc autem etiam clamans moleſtiam affert*.

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

Prædicator priùs ſibimetipſi, & poſteà aliis prædicare debet, id eſt, immaculatam debet ducere vitam.

THEMA.

Qui alium doces, temetipſum non doces. Rom. 2. v. 21.

Prædicator primum locum debet dare bonis operibus, ſecundum verbis.

1 Textus hic Apoſtolicus erubeſcere facit illos prædicatores, qui rectè alios docent, ipſiſmet in peccatis ſuis pertinaciter obſordeſcentibus. Ad quorum proindè majorem confuſionem Apoſtolus ſubdit: *Qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum, mœcharis*. S. Bonaventura ſuper Pſal. 49. ſcribens,

S. Bonavent. in Pſ. 49.

verba illa: *Appropinquet &c.* hoc modo exponit: *Prædicator duo debet habere, ſcilicet ſcientiam, & mundam conſcientiam; & tunc ſecurè poteſt prædicare, ne ei dicatur: Peccatori dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas. Primum Propheta hic, ſcilicet: Da mihi intellectum: Secundum ibi: Eripe me: Poſt prædicat, dicens: Exultabunt labia mea juſtitiam, &c.* S. Bruno

Ad Tit. 2. Bruno.

conſilio ab Apoſtolo ad Titum transmiſſo adhæreſcens, ita ſcribit: *Ut omnes convenienter corrigas, præbe teipſum exemplum aliis bonorum operum, nec in quibuſdam, ſed in omnibus operibus: Præbe, inquam, te exemplum eis in doctrina, ut quod utile auditoribus ſit, doceas*. De cœleſti noſtro Magiſtro legitur, quòd fuerit *potens in*

Luc. 24. 19.

opere, & ſermone. Ubi tamen conſiderandum eſt, quòd operibus primum, verbis verò ſecundum locum tribuat.

Theophyl.

Id quod etiam Theophylactus notat, inquiens: *Primum opus, & deinde ſermo; nullus enim ſermo doctoris firmus eſt, niſi prius docens ſe factorem declaret. Potens igitur eſto primum in opere, deinde & verbi ſolicitudinem habeto: ſic & Deus cooperabitur tibi, &c. Oportet eſſe potentem in opere, & ſermone coram Deo, & tunc coram omni populo*. Sanctus Carolus in inſtructione, quam

Act. Eccl. Med. fol. 48.

pro iis, qui Verbum Dei adminiſtrant, compilavit, in hæc verba ſcribit: *Diſciplina cibus, qui populo proponitur, mente propria, quaſi ſtomacho concoctus, vires majores habet ad omnem ſanctam commotionem*. S. Gregorius Magnus ait: *Qui vitam ſuam interiùs penſat, &*

S. Greg. l. 1. h. 10. in Ezec.

exemplo ſuo foris admonendo alios ædificat, quaſi in corde linguæ calamum pingit, in eo, quod manna verbi proximis exteriùs ſcribit. Et quidem tametſi nonnunquam Verbum Dei portionis noſtræ inferioris palato amarum eſſe videatur, eò quòd à voluptatibus, deliciis, honoribus, cunctiſque aliis ſenſualitatis noſtræ lenociniis nos avocet; nihilominùs Gillibertus Abbas ait: *Dulcius fugitur, ubi vita venuſtat ſermonis virtutem*.

Gil. Ab. ſ. 31. in Cant.

S. Proſp. de vit. contempl. c. 25. In neutro Epiſcopo ſufficit doctrina ſine inculpata vita.

2 S. Proſper Epiſcopum illum inexcuſabilem eſſe cenſet, qui ſe ob ignorantiam ſuam à prædicandi officio ſubduceret, hancque aſſerti ſui reddit rationem: *Nec verò ſe per imperitiam Pontifex excuſabit, quaſi propterea docere non valeat, quod ei ſufficiens, & luculentus ſermo non ſuppetat, quod nulla alia ſacerdotis doctrina debet eſſe quam vita, ſatiſque auditores poſſint proficere, ſi a datoribus ſuis, quod viderint ſpiritualiter fieri, hoc ſibi etiam ſimpliciter audiant prædicari*. Apoſtoli ignorantes idiotæ erant, non enim ſtuduerant, aut litteris

Marc. 3. 14.

operam dederant; & per tres illos annos, quibus in ſchola Chriſti fuerunt, ſoli perfectioni, Chriſtianarumque virtutum ſtudio vacarant: & tamen quando in his ſufficienter fuerunt edocti, à cœleſti Magiſtro ſuo ad prædicandum in confinibus illis emiſſi fuerunt. Nam ut interpres quidam ait: *Diu cum Chriſto eſſe debet, qui Chriſtum aliis eſt prædicaturus*. Ecclesia ſanctum Norbertum Archiepiſcopum Magdeburgenſem, & candidi Ordinis Præmonſtratenſis Patriarcham, in oratione, quam in die ipſius recitat, ſupra modum quoad prædicationis prærogativam laudat, dicens: *Quem verbi tui præconem eximium effeciſti*: & Sanctus Bernardus

Adducitur in exemplū ſancta & inculpata vita S. Norberti. In feſt. S. Norb.

glo-

gloriatur, quòd *de ore ejus multa quaſi de cæleſti fiſtula meruerit audire* . At verò audite, quo modo ſibi hanc tam admirabilem dicendi efficaciam acquiſierit. Nimirùm *potens opere fuit*, & poſteà ſecundo loco, *potens & ſermone, atque Apoſtolico ſpiritu plenus, innumeros hæreticos ad fidem orthodoxam, peccatores ad pænitentiam, diſſidentes ad pacem, & concordiam traduxit*. Cum enim nobiliſſima eſſet ſtirpe progenitus, & in ſæculo opulentus, in aula quoque imperiali honoratus, *rejectis mollibus, ac ſplendidis veſtibus, ac pellicea melote indutus, prædicationi Verbi Dei ſe totum ex animo dedit; atque ut non tam verbo, quam exemplo alios excitaret, abdicatis Eccleſiaſticis proventibus, quibus abunde erat inſtructus, ipſo etiam patrimonio in pauperes erogato, mira auſteritatis vitam inſtituit*. Sanctus Carolus iis, quibus munus prædicandi incumbit, inculcare volens, quòd priùs ſoliciti eſſe debeant, ut ſibimetipſis prædicent, & propriæ converſioni & emendationi invigilent, authoritatem adducit S. Gregorii, dicentis: *Mundari prius oportet, quam mundare*.

Act. Eccl. Med. fol. 475.

3 Sanctus Franciſcus Saleſius, prædicator ſui temporis celeberrimus, in epiſtola quadam, in qua hac de materia ad longum diſſerit, in hæc verba ſcribit: Quod porrò doctrinam attinet, hæc ſufficiens ut ſit oportet, nec tamen eſt neceſſum, ut ſit excellens. S. Franciſcus doctus non erat, & tamen magnus fuit prædicator. Noſtris quoque temporibus Sanctus Carolus Borromæus ſcientia erat ſatis mediocri inſtructus, & tamen mirabilia operabatur quoad animas Chriſto lucrandas. Cujuſmodi centum alia addere poſſem exempla. Quando Doctor gentium Titum monuit, ut priùs doceret ſemetipſum, & poſteà alios, non tam de ſcientia loquebatur, quàm de optima conſcientia: *Erubeſcit enim quævis præclara doctrina*, ut S. Hieronymus ait, *quam propria reprehendit conſcientia*.

Sales p. 1. l. 1. Cum vita inculpata ſufficit doctrina mediocris, & non requiritur excellēs.

S. Hieron. ad principiam.

4 Quando Deus efficere voluit, ut petra copioſas ſcaturiret aquas, duobus fratribus præcepit, dicens: *Loquimini ad petram*. At verò obſervandum, commiſſionem illis inſuper hanc datam fuiſſe: *Virgam qua percuſſiſti fluvium, tolle in manu tua*. At verò, ex quo illis præceperat, ut loquerentur ad petram; ad quid opus erat, ut priùs virgam apprehenderent? Dimittamus litteram, & myſterium inquiramus: *Spiritus enim eſt, qui vivificat*. Etenim quando efficiendum eſt, ut petra aliqua aquas ſcaturiat, non ſufficiunt verba, non ſufficit loqui ad petram; ſed inſuper etiam requiruntur opera, per virgam ſignificata, utpotè quæ manu tractatur. Sanctus Franciſcus Xaverius, tametſi lingua ſua integrum convertiſſet mundum; attamen quando obſtinatum illum peccatorem reducere voluit ad pœnitentiam, proprium corpus ſuum aſperrimis flagellis atrociter dilaceravit. S. Bernardus, qui ob prodigioſã eloquentiam ſuam mellifluus appellatus fuit, lacunam quandam aqua gelida plenam ad collum uſque ingreſſus eſt nudus, ut in carnali quodam homine carnalis concupiſcentiæ ignem extingueret. Sanctus Gregorius Nyſſenus de fabrica hujus noſtri corporis diſſerens, de ſupremo illius artifice inquit: *Dedit homini manus, ut melius loqueretur*. At verùm, quonam modo quis manibus loqui poterit? Nùm fortè alludit ad geſtus, quibus prædicator utitur ad corroborandum meliùs ea, quæ dicit? Etenim per geſtum manus ſæpè homo meliùs, & efficaciùs ſe explicat, quàm per vocem. Ego tamen ſanctum hunc doctorem ad opera alludere voluiſſe exiſtimo; hæc enim ſignificantur, & exprimuntur per manus, quia verba operibus conjuncta, longè efficaciùs perſuadent, quàm ſi ſola verba adhibeantur. Unde commentator Nazianzeni inquit: *Nihil verbis, quæ operibus confirmantur, ad perſuadendum firmius, ac valentius*. Quando S. Carolus concionem illam ad Parochos, & Religioſos Mediolanenſes tempore peſtilentiæ inſtituit, ut illos ad inſerviendum peſtiferis etiam cum periculo vitæ induceret; quantumvis balbutiret, & de re adeò ardua, qualis eſt, mortis ſe periculo exponere, quod natura abhorret, tractaret, nihilominus ſuum aſſecutus eſt intentum, non tamen per ſuam Rhetoricam, ſed quia ipſemet primus fuit, qui peſtiferis cum vitæ, facultatum, & omnium virium ſuarum impendio, quantùm poterat, fideliſſimè inſerviret, adeò ut dicere potuerit: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*.

Moyſi mandatur ut locuturus ad petram virgam ſumeret in manu ſua. Exod. 17. 5.

Afferuntur exempla bene operātiū pro converſione peccatorum.

S. Greg. Nyſſ. de opi. hom. c. 8.

Elias Cret. in or. 19. Naz. S. Carolus Borromæus ſuo exemplo alios movit ad ſervitium peſtiferorū, plus quàm verbis.

Joan. 13.

5 Memorandum quoque hoc loco eſt, quòd quando Deus populum ſuum à Pharaonis tyrannide liberare, eumque ad terram promiſſionis introducere diſpoſuerat; ut induratum illum Regem (*induratum eſt cor Pharaonis*) ad dimittendum illum populum diſponeret, blæſum, balbumque ad illum miſerit Moyſen (*impeditioris, & tardioris linguæ ſum*,) qui illi hoc efficaciter perſuaderet. At verò, cur non potiùs virum eloquentem, & facundum ad hoc elegit? Nimirùm Deus per hoc nobis inſinuare voluit, quòd ad convertendos illos, qui ſilice duriores, & contumaciores ſunt, longè plus conducat, magiſque perſuadeat opus, quàm lingua; facere, quàm dicere. In cujus figuram, quod benè obſervandum, virgam illam portentoſam, quacum tot miracula patraverat, eidem in manus dedit; ad denotandum, quòd tunc vel maximè nobis miracula patrare liceat in convertendis animabus peccatricibus ad pœnitentiam, quando priùs operati fuerimus, quàm dicamus. Tunc enim tametſi tardiloqui, & balbi ſimus, actiones, exempla, virtuteſque, in quibus nos exercemus, loquacium & efficacium linguarum vices ſupplebunt. Quando S. Carolus Borromæus in ſolemni illa concione ad Clerum Mediolanenſem habita primus ſe obtulit ad moriendum pro peſtiferis, immediatè poſt viginti octo Religioſi ad idem charitatis officium ultrò ſe præſentarunt, & poſt hos plurimi alii.

Deus Moyſen balbutientem ad Pharaonem mittens, voluit manu ſumere virgam illam portentoſā. Exod. 4. 10.

6 Inter omnes totius Univerſi populos, nulli erant idololatriæ magis addicti ipſis Ægyptiis, de quibus Poeta canit: *O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis numina!* Ægyptii namque etiam porros, & cœpas in hortis ipſorum creſcentes Deorum loco adorabant. Nihilominùs iidem Ægyptii, inter omnes mundi nationes, hanc pariter habuere prærogativam, quòd ſcilicet omnium aliorum populorum ſanctiſſimi evaſerint, idque virtute prædicationis Sancti Marci. Quis enim neſcit, in Ægypto plantatas fuiſſe Thebaides, variaſque eremos ſanctificatas fuiſſe? Porrò Sanctus Hieronymus de primis fidelibus inquit: *Habitacula eorum monaſteria; ex quo apparet, talem primam Chriſto credentium fuiſſe Eccleſiam, quales nunc Monachi eſſe nituntur, & cupiunt*. Hæc autem Ægypti converſio opera Sancti Marci abſoluta fuit, cui S. M. Eccleſia in prima Collecta ad Miſſam ejus hoc laudis præconium attribuit: *Beatum Marcum Euangeliſtam Euangelicæ prædicationis gratia ſublimaſti*. In ſecunda Oratione, quæ Secreta dicitur, ſimiliter de eo Eccleſia dicit: *Quem prædicatio Euangelica fecit glorioſum*. B. Petr. Dam. in ſermone 2. de S. Marco, in ejus honorem ita ſcribit: *Cui nimirum Deus Omnipotens tantam verbi virtutem contulit, tantam prædicationis efficaciam prærogavit, ut omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam, ac ſanctæ converſationis inſtantiam, tanquam ad monaſticæ perfectionis faſtigium convolarent*. Vultiſne ſcire, quo modo S. hic Euangeliſta dederit voci ſuæ vocem virtutis? Nimirùm ex quo cœleſtis agricola jam olim illos, quos ad prædicandum Euangelium ſuum mittebat, hoc monito inſtruxerat: *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona*: ideò Procopius de hoc S. Evangeliſta ſcribit: *Inſtar ſplendidiſſimi Solis animas illuſtravit*. Meliùs tamen prædictum dubium S. Hieronymus ſolvit, oſtendendo videlicet, qua energia, & Rhetorica prædicationis ſuæ efficaciam exacuerit; ait enim: *Conſtituit Eccleſiam tanta doctrina, & vita continentia, ut omnes ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret*. Ubi benè ponderandum eſt verbum hoc, *cogeret*. Licèt enim dicere perſuadeat, facere tamen quandam quaſi violentiam, & coactionem infert.

S. Marcus Euangeliſta convertit Ægyptum non tam prædicatione, quàm vitæ continentia, & mortificatione.

S. Hier. de ſcrip. Eccl.

B. Petr. Dam. ſerm. 2. de S. Marco.

Matt. 5. Procop. in ſur.

S. Hier. ib.

7 In vitis Sanctorum Patrum de S. Abraha Eremita legitur, quòd cum diuturno tempore convertendis ad fidem obſtinatiſſimis quibuſdam paganis operam dediſſet, multaſque coram ipſis habuiſſet exhortationes; alium tamen inde fructum non retulerit, præterquàm injurias, & verbera crudeliſſima: *Cum aſpera omnia pateretur, magis ac magis amor ejus, & charitas augebatur*. Illudq; quod vir ſanctus aſſequi non poterat verbis, tandem admirabili patientia ſua efficaciter obtinuit; ſiquidem idololatræ illi die quadam congre-

Vit. Patr. l. 1. cap. 6. Mirabile patientiæ exemplum S. Abrahæ Eremitæ, prædicantis paganis.

gati, hæc inter ſe miſcuerunt colloquia : *Cernitis tam magnam patientiam viri, & ineffabilem circa nos charitatem, quomodo in tantis tribulationibus, quas ei intulimus, nunquam ex hoc loco diſceſſerit, neque alicui noſtrum malum verbum locutus ſit, neque averſus eſt à nobis, ſed cum gaudio magno ſuſtinuerit univerſa? Vnde niſi eſſet (ut aſſerit) Deus verus quem prædicat, & regnum, & paradiſus, ultio quoque malorum, non hanc tribulationem pateretur inaniter. Venite itaque credamus in Deum quem prædicat*. Nec mirum, infideles hoſce in hanc deſcendiſſe reſolutionem; nam ut

S. Greg. paſt. paſt. c. 13.

Sanctus Gregorius ait : *Illa vox libentius auditorum corda penetrat, quam dicentis vita commendat : quia dum quid loquendo imperat, oſtendendo adjuvat, ut fiat*.

2. Mach. 7. 10. Quare tertius Machabæus poſto latus porrigere linguã, ſimul etiam porrexerit manus.

8 Sacer textus martyrium ſeptem fratrum Machabæorum recenſens, dum ad tertium in ordine pervenit, ita ſcribit : *Linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter extendit*. Enimverò, ſi ſacri textus verba examinare velimus, inveniemus quidem, quòd ad linguam exporrigendam à carnifice coactus fuerit, non verò ad extendendas manus. Cur igitur ſine ulla à carnifice facta inſtantia manus ſimul cum lingua extendit? Si dicatur, quòd adeò fuerit patiendi avidus, ut non ſolùm linguam, ſed & manus protulerit; cur non pariter alias corporis partes ad patiendum obtulit? Cur non potiùs collum, pectus, pedes detruncandos, aut transfigendos obtulit? *Omnia in figura contingebant*. Hic enim generoſus Machabæus, ex inſtinctu utique Spiritus Sancti, omnibus ſæculis manifeſtum facere voluit, quòd lingua Deo conſecrata ad ejus ſervitium adhiberi non debeat, niſi etiam eodem tempore manus extendatur, id eſt, niſi operibus ſeſe conformet iis, quæ à lingua dicuntur : *Debilis enim eſt lingua, quam manus non adjuvat*. Sanctus Bernardus, qui ſumma cum ſanctitate vixit, de ſemetipſo hæc ſcripta reliquit: *Video Matthæum de telonio ad Apoſtolatus culmen aſſumptum, ſed hoc me rurſum conturbat, quod non prius audierit cum cæteris Coapoſtolis ſuis : Ite in orbem univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ, quam egerit pœnitentiam, multo tempore, ac labore ſequendo Dominum, permanens cum eo in omnibus tentationibus ſuis*. Hugo Cardin. ſuper cap. 1. S. Marci ita ſcribit : *Vox prædicator, vocans ad pœnitentiam vita & doctrina*. Ubi in ordine ad ſanctitatem vitam doctrinæ præmiſit. Sanctus Bernardus, à S. Bonaventura *in Pharetra ſalutis* citatus, ita in favorem noſtrum ſcribit : *Eſt funiculus triplex, qui difficile rumpitur, ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas poſt te ad cœleſtia regna. Si rectè ſentias, ſi dignè proloquaris, & ſi vivendo confirmes*. Ubi vitam virtuoſam ultimo loco collocat, ad inſinuandum, quòd bona doctrina, & eloquentia parùm valeant, niſi ab operibus bonis corroborentur, & authoricentur. Sanctus Auguſtinus ab eodem Seraphico Doctore citatus, in libro quarto *de doctrina Chriſtiana* hanc veritatem expreſſiùs ſequentibus verbis confirmat : *Qui dicendo nititur perſuadere quod bonum eſt, nihil horum trium ſpernens, ut ſcilicet doceat, & delectet, & flectat*. At verò, quonam modo hoſce fines conſequetur? *Oret, atq; agat, ut intelligenter, libenter, & obedienter audiatur*. Hugo de ſancto Victore multas enumerat virtutes, & conditiones, quæ ad verum quendam prædicatorem efficiendum concurrere debeant. At verò, quænam illarum prima eſt? *Prædicator*, inquit, *debet eſſe ſanctus*. Poſtquam verò hoc ſanctitatis fundamentum jecerit, ulterius ſubdit, quòd debeat eſſe : *Doctus, diſcretus, maturus, facundus, honeſtæ converſationis, conſtans, integra fama, humilis, affabilis, miſſus*.

Vita pura præmittẽda eſt doctrinæ. Hugo Card. in Marc. c. 1. S. Bern. ſ. 16. in Cant.

S. Aug. t. 3. l. 4. de doct. Chriſt. c. 17.

Hugo de S. Vict. tom. 1. Inſtit. Mon. cap. 14.

9 Egregiè propoſito noſtro deſervit quædam Sancti Gregorii, ſuper illa verba Ezechielis Prophetæ, inſtituta ponderatio, quibus dum à Deo ad prædicandum populo Hebræorum miſſus eſt, ita ait : *Et aſſumpſit me ſpiritus*. Circa hæc enim verba prædictus Pontifex ita ſcribit : *Prædicatorem ſpiritus aſſumit, cum ejus mentem in amorem Dei Omnipotentis elevatam, à terrenis jam deſideriis alienam reddit, ut nihil ei agere libeat, niſi ea, quibus lucra ſpiritualia congreget*. Enimverò prædicatores meritò merus, puruſque ſpiritus eſſe deberent, ſimiliſque cum Ezechiele Propheta conditionis, ut ſinguli ex ipſis verè dicere poſſent : *Aſſumpſit me ſpiritus*. Quonam putas fine Spiritus Sanctus ſuper Apoſtolos in ſpecie ignis, & linguarum deſcendit? Nimirùm : *Verbis ut eſſent profluì, & charitate fervidi* : Id eſt, ut per Verbum Dei totum converterent univerſum. Notandum verò, quòd Sanctus Lucas non ſine myſterio dicat : *Seditque ſupra ſingulos eorum*. Etenim Theophylactus quærit : *Cur ſuper caput Spiritus Sanctus deſcenderit?* Et reſpondet : *Quia orbis terrarum Doctores deſignabantur, & ordinabantur*. Aliàs quoque de eodem ejuſdem Spiritus Sancti in forma viſibili deſcenſu mentio quidem fit, non tamen dicitur, *Sedit*, niſi in prædicta occaſione. Alibi enim dicitur : *Cecidit Spiritus Sanctus : Venit Spiritus Sanctus* : Hic autem dicitur : *Seditque Spiritus Sanctus ſupra ſingulos eorum*. Cujus hæc poteſt eſſe ratio, quia in iis, quibus Evangelium annunciare incumbit, majorem denotat donorum Spiritus Sancti abundantiam, & plenitudinem. Et ideò *ſedit ſupra ipſos*, velut in propria reſidentia, ad inſinuandum ipſis, quòd contendere debeant, ut quoad fieri poteſt, merus ſint ſpiritus, ad hoc, ut tam ſublime miniſterium dignè exercere valeant. S. Antonius de Padua, prædicator adeò celebris, de hac materia diſſerens, filios Jacob in Ægyptum ad frumentum comparandum miſſos, prædicatores præfigurare, in hæc verba ſcribit : *Per fratres miſſos ſignificantur idonei ad prædicandum, qui debent deſcendere in Ægyptum, ſed non ſine pecunia, quæ ſignificatur per quinque talenta, quæ ſervo negotiatori commiſit Dominus Matth. 25. quæ ſunt : Religioſa vita, ſufficiens ſcientia, ſermonis elegantia, ætas matura, fortitudo corporis, &c. Frumentum ſunt animæ electorum, quas ab Ægyptiis, id eſt, à Dæmonibus emptas afferre debent*. Ubi obſervandum quòd *religioſam vitam* primo loco reponat.

S. Gregor. lib. 1. h. 10. in Ezech. Prædicatores debe ent eſſe meros ſpiritus.

Act. Ap. 2.

Theophyl.

Quare Spir. S. dicatur ſediſſe ſupra ſingulos Apoſtolos.

S. Anton. de Pad. ſer. de Apoſt.

DISCVRSVS XXXV.

ARGUMENTUM.

Hi qui benè prædicant, & improbè vivunt, perſtringuntur.

THEMA.

Vox quidem, vox Iacob eſt, ſed manus, manus ſunt Eſau. Gen. 27. verſ. 22.

1 APtiſſimè ad præſens propoſitum verba hæc accommodari poſſunt illis, qui Verbum Dei quidem dignè annunciant, quoad ſemetipſos tamen peſſimè vivunt. Apud hos namque vox eſt Jacob, quia vox ædificat, compungit, & ad devotionem movet eos, qui illam audiunt; at verò manus, id eſt, mores, & opera, ſunt Eſau, id eſt, vitioſa, & improba : *ſed manus, manus ſunt Eſau*. S. Bonaventura ſuper Pſal. 49. inquit : *Ne ſit vox Iacob, & manus Eſau*. Didacus Stella ſimiliter ſuper cap. 10. S. Lucæ ita ſcribit : *Cave, ne de te dici poſſit, quod dixit olim Iſaac : Vox quidem, vox Iacob eſt, manus autem Eſau : Bona, & recta prædicas, ac ſi eſſes Iacob; ſed opera ſunt impii Eſau, & peccatoris*.

Quid deſignet vox Jacob, & manus Eſau.

S. Bonavent. in Pſ. 49. Did. Stell. in c. 10. Luc.

2 In Pſalmo citato ſequens legitur exprobratio, quam Deus indigno cuidam divini verbi ſui miniſtro in hæc verba objicit : *Peccatori autem dixit DEVS : Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Neque hic ſiſtit injuria, qua Deus ſe affectum eſſe exiſtimat; ſed hanc inordinationem aggravando, ſequentia verba ſubjungit : *Tu verò odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum. Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas : Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos : Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris*. Poteſtne hac major dari inconvenientia, quòd ſcilicet is, qui paulò ante contra vitium, v. gr. detractionis graviter detonarat, paulò poſt ipſemet in diſcurſibus privatis famam proximorum ſuorum proſcindat? Quòd is, qui paulò ante pudicitiam, & caſtitatem aliis inculcarat, poſteà ipſemet cum gravi uniuſcujuſque ſcandalo luto ſe impudicitiæ, & luxuriæ, collo tenus turpiter immergat? Porrò in textu Hebræo verbum quoddam admirationis habetur; ita enim ibi legitur : *Quid tibi ad narrandum juſtitias meas?* Et meritò, quia ut Hugo Cardin. ſuper illa verba : *Vt videant opera veſtra bona*, notat : *Bonum opus, bona doctrina eſt*.

Prædicator debet eſſe immunis à vitiis quæ carpit. Pſ. 49. 16.

Hugo Card. Matth. 5.

Digitized by Google

Interl.

eſt. Et Interlinearis ait: *Bene docet, qui facit quod docet. Opus a Domino requiritur, ut doctrina confirmetur. Bernardus ait: Lingua magniloqua, manus otioſa; doctrina lucida, vita tenebroſa, eſt res monſtruoſa.* Author Operis Imperfecti ſequentem habet ingenioſam conſiderationem. *Quomodo fratri tuo dicis: Frater ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabs eſt in oculo tuo? Id eſt, putas ex charitate cordis, ut ſalves proximum tuum? Non; ſed ut te ſimules juſtum. Nunquid poſſibile eſt, ut benevolentior ſis alteri, quam tibi? Omnis Doctor qui alterum in qualicunque reprehendit delicto, & ipſe in eodem conſtitutus, non ſe prius expurgat, certum eſt, quia alloquens in Eccleſia, non alios vult ſalvare, ſed per bonam doctrinam malos actus ſuos celare, & ſcientia laudem ab hominibus quærit, non ædificationis mercedem a Deo. Et eſt hypocrita: ideo competenter addit, & dicit: Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui. Hypocrita eſt enim omnis Doctor, qui non prius facit bona, & poſtea docet.* Quæ major hac excogitari poteſt monſtruoſitas, quàm ſi aliquis trabem in oculis habens, ex oculis alterius ſubtiliſſimam feſtucam extrahere prætendat? Peccata verbum Dei annunciantium ſunt veluti ponderoſæ, & ingentes trabes, ſi comparentur cum peccatis ſæcularium: atque inſuper infixa ſunt in pupilla oculorum, hoc enim nomine Deus miniſtros ſuos appellat, dicens: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.*

Auct. Imperf. h. 17. Bene docens, & male vivens, hypocrita eſt.

Zach. 2. 8.

3 Sanctus Apoſtolus peſſimæ hujus indolis prædicatores hiſce verbis reprehendit: *Qui prædicas non furandum, furaris.* At verò quodnam eſt hoc furtum, quod à prædicatore committitur? Deus apud Jeremiam de Divino verbo ſuo loquens, ait: *Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petras?* Pergit ulterius conquerendo, & ait: *Propterea, ecce ego ad Prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea.* At verò quinam ſunt hi, qui verbum Dei annunciantes illud furantur? Nimirùm hi, de quibus Sanctus Auguſt. ait: *Eos dixit Deus furari verba ſua, qui boni volunt videri, loquendo quæ Dei ſunt, cum mali ſint, faciendo quæ ſua ſunt. Nec ſanè ipſi dicunt bona, quæ dicunt, ſi diligenter attendas: quomodo enim dicunt verbis, quod negant factis?* Si quis eodem tempore quo rem aliquam alteri perſuadet, in conſpectu eorundem, quibuſcum loquitur, operaretur omninò oppoſitum ejus quod dixit, nunquid tibi ingens hæc monſtruoſitas eſſe videretur? Si is qui in cathedra tamquam judex profert ſententiam condemnatoriam alicujus delicti, ipſemet illud ſtatim committeret, nunquid res monſtruoſa tibi eſſe videretur? *In quo enim judicas alium, ſeipſum condemnas.*

Rom. 2. 21. Quinam prædicatores furentur verba Dei. Jerem. 23. 30.

S. Aug. l. 4. de doct. Chriſt. c. 29.

4 *Vox quidem vox Jacob &c.* In Prato florido ex Eborano hiſtorico ſequens deſcripta reperitur hiſtoria. Cùm enim die quadam in una civitate Italiæ Prælatus quidam prædicaret, in tempore quo Otto quartus, & Fridericus ſecundus inter ſe de imperio concertabant, hicque Prælatus, utpotè ſumma præfulgens potentia, multoſque poſt ſe ſectatores trahens, magnam haberet in diſſenſionibus illis partem, utpotè qui nunc unius, mox verò alterius partem tuebatur: contigit quòd dum in ſermone ſuo ſolida, valdèque convincentia adduceret argumenta, ſinceraſque veritates, (erat enim vir eloquens, & doctus) peroraretque ad perſuadendum auditorio ſuo, quod numeroſiſſimum erat, ignis diſcordiæ illius extinctionem, unus de medio totius auditorii illius, cui nomen erat Joannes Capotius, è nobili illius civitatis familia oriundus, in pedes ſe erigens, vocem ſuam extulit, & dixit: *Verba tua verè ſunt verba Dei, de hoc nemo dubitare poteſt: opera autem tua, & facta, opera ſunt diaboli:* Hacque veritate & libertate ſuperbiam, & monſtruoſitatem prælati illius confudit. Idem ſcriptor refert, quòd poſtquam ſeptuaginta anni, quibus Summi Pontifices Avinione in Francia reſederant, effluxiſſent, tempore Gregorii undecimi acciderit, quòd cum ab eo Epiſcopus quidam reprehenderetur, cur ad ſuam ſe non reciperet reſidentiam, Eccleſiæ ſuæ debitam, hic auſu quodam temerario eidem reſponderit: Et tu Pater ſancte, qui mihi & aliis bono debes prælucere exemplo, cur cùm tam notabili Urbis Romanæ, & totius mundi damno ab Urbe Roma te abſentas? Quo audito, interiùs confuſus, ab eo momento ſibi Romam reverti propoſuit, quemadmodum & poſtea re ipſa fecit, quantumvis cum maxima Cardinalium Gallorum reſiſtentia. Sanctus Gregorius Magnus ſequentem Ezechielis textum adducens: *Cum ipſi limpidiſſimam aquam biberitis, reliquam pedibus veſtris turbabatis, & oves meæ, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur, & quæ pedes veſtri turbaverant, hæc bibebant;* ita ſcribit: *Aquam quippe limpidiſſimam Paſtores bibunt, cum fluenta veritatis rectè intelligentes hauriunt; ſed eandem aquam pedibus perturbare, eſt, ſancta meditationis ſtudia malè vivendo corrumpere. Aquam ſcilicet eorum turbatam pedibus, oves bibunt, cum ſubjecti quique non ſectantur verba quæ audiunt, ſed ſola quæ conſpiciunt opera pravitatis imitantur.* Idem Sanctus Pontifex alio in loco, ubi pariter de cura paſtorali tractat, hanc habet conſiderationem: *Improbus, & imperitus eſt medicus, qui alieno mederi appetit, & ipſe vulnus quod patitur, neſcit.*

Prat. flor. an. 1. l. 3. p. 2. c. 119. Quidam magnus prædicator publicè in Eccleſia arguitur quod benè prædicet, & diabolicè operetur.

Alia ſimilis hiſtoria notatu digna.

S. Greg. p. 2. Cur. Paſt. c. 2.

5 Author quidam fide digniſſimus ſequentem refert caſum, qui anno 1630. Mediolani accidit, eo tempore, quo prædicta civitas peſtilentiæ contagione infecta erat. Erat enim unus, qui librum quendam penès ſe habebat, in quo deſcripta erant plurima remedia, tam ad morbum contagioſum jam contractum curandum, quàm ad ſe præſervandum ab eodem morbo. Contigit igitur, quòd cum librum hunc penès ſe haberet, ipſeque pariter peſte correptus fuiſſet, liber quoque idem malum contraxerit, abſque eo quòd dominus illius id adverteret. Cumque ſe venenum illud contraxiſſe ignoraret, multòque minùs ſciret, librum prædictum ejuſdem veneni factum fuiſſe participem, eundem multis amicis, & notis legendum dedit, ut in eo contentis tempore opportuno uterentur remediis. At verò factum eſt, quòd eodem tempore, quo libro hoc utentes, peſtis ex eodem ediſcebant remedia, ſimul quoque contagionem imbiberent; adeoque quando ſe mediantibus antidotis in illo libro contentis, à malo præſervandos eſſe ſperabant, contagium vel maximè contrahebant; nimirùm doctrina libri bona erat, ſed liber venenatus. Idem quoque accidit in prædicatoribus, qui benè prædicant, & malè vivunt; hi enim ſemetipſos, ſimul & alios intoxicant: Hoſce quidem, quia plus factis, quàm verbis credunt; ſemetipſos verò, quia dum benè prædicantes malè vivunt, ſemetipſos ore proprio condemnant: Et hi quidem verè ſunt illi, de quibus in Pſalmo dicitur: *In cathedra peſtilentiæ ſedent:* Peſſimum namque illorum exemplum pernicioſiſſimum eſt, utpotè quod ſumma cum facilitate etiam transfunditur ad alios corrumpendos. *Grandis condemnatio eſt,* inquit D. Chryſoſtomus, *ſermonem quidem ſuum componenti, vitam verò ſuam, atque operam negligenti.* Ac proinde ſalutare eſt illud Magni Gregorii documentum, qui verba illa Ezechielis ponderans: *Tu autem fili hominis audi quæcunque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: id eſt,* inquit, *mala quæ fieri conſpicis, ipſe non facias, ne hoc quod prohibere niteris, ipſe committas. Omnis namque prædicator intenta ſemper debet mente penſare, ne qui miſſus eſt lapſos erigere, ipſe in pravitate operis cum lapſis cadat, & Pauli hunc ſententia feriat, dicentis: In quo alterum judicas, teipſum condemnas.*

S. Greg. 3. Part. adm. 25. Alia notabilis hiſtoria.

Applicatio ejuſdem hiſtoriæ.

Chryſ. l. 1. de compunct. cord.

S. Gr. l. 1. h. 9. in Ezech.

6 *Vox quidem vox Jacob.* Sententia eſt S. Iſidori, dicentis: *Sacerdotis prædicatio operibus comprobanda eſt, ita ut quod docet verbo, inſtruat exemplo: Vera eſt enim illa doctrina, quam vivendi ſequitur forma; nam nihil turpius eſt, quam ſi bonum, quod quiſque ſermone prædicat, explere opere negligat: tunc enim prædicatio utiliter profertur, quando efficaciter adimpletur.* Quid de illorum agricolarum dicturus eſſes ſtultitia, qui pro meſſe futura habenda ſudent, ut alios paſcant, ipſique ſponte propria fame mori præeligant? Quam ſimilitudinem S. Gregor. in hæc verba adducit: *Si negligis implere quod doces, aliis meſſem ſeminas, & ipſe à frumenti participatione jejunas: Unde ſcriptum eſt: Cujus meſſem famelicus comedit: meſſem quippe Doctoris, qui bona loquitur, ſed non operatur, famelicus comedit, quia is qui panem juſtitiæ eſurit, operatur mandata quæ audit; & ipſe fructum non habet, qui ſeminando*

S. Iſid. l. 3. ſent. A. tier vivens quam doces, alios parat Meſſem, & i. ſe fame perit.

S. Gr. l. 1. h. 11. in Ezech.

Digitized by Google

do laboravit. Hinc Salomon ait: Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad os ſuum porrigit eam. Nemo ita piger eſt, ut ad os manum comedendo reducere, laborem putet; ſed piger nec ad os manum ſuam porrigit, qui nec hoc vult operari, quod dicit. Hinc de bene docentibus, & male operantibus dicitur: Filii Ephrem intendentes, & mittentes arcum &c. Intendunt arcum, atque ſagittas mittunt, qui Scriptura ſacra ſententias proponunt, & verbis rectis auditorum vitia feriunt; ſed convertuntur in die belli, quia poſt ſemetipſos redeunt in tentationem vitiorum, & pectus opponere non volunt, quia in tentationum certamine non reſiſtunt. S. Iſid. in ſententiis ſuis ſequentem tangit ingenioſam ſimilitudinem, inquiens: *Qui bene docet, & male vivit, videtur ut cereus aliis, dum bona exponit, lucem præſtare, ſe verò in malis ſuis conſumere atque extinguere.* Did. Stella aliam quandam habet conſiderationem, qua apprimè exprimitur damnum, quod ſibi ipſi facit, qui benè dicit, & malè operatur: Ait enim: *Portat litteras propria damnationis, nam bene loqui, & male vivere, eſt ſeipſum voce ſua damnare. Talis opere deſtruit, quod ore ædificat. Vnde in Eccleſiaſtico habetur: Vnus ædificans, & alter deſtruens, quid prodeſt, niſi labor?* S. Greg. à S. Bon. relatus, ſummoperè dedecere dicit, quòd aliquis propria voluntate in foſſam illam incidat, unde alium relevare conatus fuit: *Turpe eſt nimis,* inquit, *ibi nos negligendo cadere, unde prædicando conati ſumus alios levare.*

Diverſæ ſimilitudines ad hoc propoſitum.

S. Iſid. Hiſp. l. 3. ſent. c. 37

Did. St. lib.

S. Gr. h. 18. in Ezech.

7 *Vox quidem, vox Iacob &c.* Lictores quidem in paſſione Redemptoris noſtri nonnullos erga ipſum adorationis actus, voceſque veri cultus, & reverentiæ expreſſivas ediſſe leguntur; verùm omnes in ludibrium, & deriſum ipſius directi erant: *Cœperunt ſalutare eum: Ave Rex Iudæorum: & percutiebant caput ejus arundine, & conſpuebant eum, & ponentes genua adorabant eum.* His ſimiles ſunt prædicatores malè viventes, qui una ex parte Euangelium, prout decet, annunciant, eidem verò per vitæ rectitudinem non correſpondent. Unde S. L. Juſtin. ait: *Spiritualiter conſpuitur Chriſtus, quando carnaliter intellecta, Divina in Eccleſiis prædicantur eloquia. Nempe Sapientia cœleſtis pulchritudinem fœdant, qui Verbum Dei annunciantes, carnaliter vivunt. Præconem veritatis audi: Caſtigo, inquit, corpus meum, & in ſervitutem redigo. Noverat, vitam laudabilem plurimum prædicationi conferre. Ne igitur contemneretur ſapientia verbi, ne Chriſti facies ſputis illuſionum ſpiritualiter turparetur, tanta ſe Paulus cæde mactabat. Timeant verbi Dei tractatores in vitæ ſua deordinatione illudere Chriſto. Studeant ſuum virtutibus decorare ſermonem, atque divino in morum probitate authoritatem præſtare eloquio. Æqualis periculi res eſt, Dei verbum malè vivendo proferre, & ſana Chriſti doctrina nequiter vivendo contradicere.* Propoſitio eſt quæ benè, & maturè ponderari meretur, quia dicitur, quòd doctrina malè ſana ſit inſtar cancri, ſive gangrænæ (*ſicut cancer ſerpit*) quæ carnem ſanam devorat, quaſi diceretur, doctrina non bene ſana ad tollendam ab anima fideli veram fidem, eandemque hæreſi inficiendam abundè ſufficit. Quis verò eſt adeò rerum neſcius, qui malam & ſcandaloſam Eccleſiaſticorum vitam idem prorsùs damnum intuliſſe ignoret, quando videlicèt benè prædicant, & malè vivunt? Salvianus accuſationum refert reatus, de quibus ab infidelibus mali Chriſtiani inſimulabantur, & ob quos in ſuis erroribus obſtinati ſæpè perſiſtebant. Eoſdem tamen reatus, mutatis mutandis, prædicatoribus quoque, quorum facta verbis non correſpondent, adaptare poſſumus, dicendo: *Vbi Catholica eſt lex quam credunt? Vbi pietatis & caſtitatis præcepta, quæ diſcunt? Euangelia legunt, & impudici ſunt; Apoſtolos audiunt, & inebriantur; Chriſtum ſequuntur, & rapiunt; vitam improbam agunt, & probam legem habere ſe dicunt.* S. Iſid. hanc habet ſententiam: *Chriſtianus malus, dum ſecundum Euangelii doctrinam non vivit, etiam ipſam fidem, quam verbo colit, oborta tentatione facile perdit.* Multis ſæpè accidit religioſis, quòd in malæ vitæ ſuæ pœnam, tametſi à principio benè prædicaverint, poſtea prævaricari cœperint. Idem quoque punctum Salm. his verbis tangit: *Eſt & alia ratio, cur neglectus bonæ vitæ ſit cauſa hæreſeos; nimirùm quia Deus in pœnam peccati hominem excæcat, & ſibi derelinquit.*

Concionatores, male viventes aſſimilantur lictoribus, Chriſtum torquentibus tempore Paſſionis ſuæ. Marc. 15. 19.

S. L. Juſt. de Triumph. Chr. agon. c. 14.

Doctrina male ſana comparantur gangrænæ.

Salv. l. 4. de Provid.

Invectiva in bene prædicantes, & male viventes.

S. Gr. l. 2. ſent. c. 2.

Salm. diſp. in 1. Tim.

DISCURSUS XXXVI.

ARGUMENTUM.

De damnis, quæ tam aliis, quàm ſibimetipſi infert, qui benè prædicat, & malè operatur.

THEMA.

Quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabs eſt in oculo tuo? Mat. 7. 4.

1 INcarnata Sapientia hac loquendi phraſi illos præcipuè erudire contendit, qui deputati ſunt mediante prædicatione Euangelica, vel correctione, alios in virtutibus inſtruere, & malos impiorum mores emendare. Ut autem inter peccata Eccleſiaſticorum, & religioſorum ex una, & peccata ſæcularium ex altera parte ſciant dignoſcere, tranſgreſſiones eorum, qui ad perfectiorem vitam obligantur, trabes, ſæcularium verò prævaricationes, feſtucas appellavit; Unde & Sanct. Bonaventura per hanc trabem *peccatum magnum* interpretatur, quia majoris ponderis ſunt peccata hominum ſpiritualium, eò quòd majus lumen, pluraque dona & auxilia, quàm ſæculares, à Deo acceperunt: *Servus* enim *qui cognovit voluntatem domini ſui, & non fecit, vapulabit multis.* Enim verò adversùs illos qui reprehendunt alios, & prædicant, iniquitates ipſorum eis improperando, cum ipſi iiſdem, vel aliis ſimilibus ſint coinquinati, ita ſcribit D. Chryſoſt. *Hinc ſibi congregant majus incendium, omnique ſemetipſos excuſatione denudant.* Non enim, ut Interlinearis ait, *eſt idoneus Doctor aliis mederi, niſi prius ſe ſanaverit.* Ac proindè cœleſtis Magiſter noſter eandem proſequens alluſionem, ſubjungit: *Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non videns?* Quaſi dicat, inquit S. Bonaventura: *Non potes hoc rationabiliter dicere; poteſt enim tibi dici: Qui alium judicas, teipſum non judicas? Et illud: Medice cura teipſum; unde talis monitio meritò potius deſpicitur, quam audiatur.* Expedientiſſimum foret, ſi omnes miniſtri Euangelici ad imitationem Samuelis Prophetæ imperterrita fronte dicere poſſent: *Loquimini de me coram Domino, utrum bovem cujuſpiam tulerim, aut aſinum. Si quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cujuſquam munus accepi.* Imò advertendum eſt, quòd in nova lege gratiæ non ſufficiat iis, quibus aliis prædicare incumbit, quòd non ſint reprehenſibiles; quin inſuper neceſſum eſt, ut ſint perfecti, ipſomet Chriſto dicente: *Videant opera veſtra bona.*

Peccata religioſorum & prædicatorum ſunt trabes, ſæcularium verò peccata in comparatione illorum, ſunt feſtucæ.

S. Bon. Luc. 6. 42. Luc. 12. 4.

Chr. h. 24. in Matt. Interl.

S. Bon.

1. Reg. 12.

2 Apud Jobum Prophetam quærit Spiritus Sanctus; Qua fronte verbis Dei, quæ ſacroſancta, & irreprehenſibilia ſunt, æternæque veritatis partus exiſtunt, detrahere præſumſiſtis? *Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis?* Sed dices: Quonam modo verbo Dei detrahere quis poteſt? Reſpondeo, quando prædicator auditoribus ſuis verbum Dei miniſtrat, ſimul tamen per perverſa opera ſua eidem ſe opponit, faciendo planè contrarium illius, quod verbum Dei præcipit, ſine dubio verbum Dei contemptibile reddit omnibus auditoribus ſuis, ſicut detractor contemptibilem facit eum, cui detrahit. Loquebatur Job cum quibuſdam amicis ſuis, qui venerant, ut ipſum nudum, omnique humano ſubſidio deſtitutum, in ſterquilinio ſedentem viſitarent, & conſolarentur; quibus meritò improperat, dicens: *Quare detraxiſtis &c.* quaſi diceret: Vos huc veniſtis ut in miſeriis meis me conſolaremini; ſcitis, & videtis, in quam paupertatem, & mendicitatem redactus ſim, utpotè qui ne vilem quidem panniculum, aut linteolum poſſideo, quo manantem ex laceris membris meis ſaniem abſtergere poſſim; cumque me in hac neceſſitate conſtitutum ſublevare poſſitis, hoc ipſum non ſolum non facitis, verùm etiam verbis veſtris mihi illuditis, facitiſque planè contrarium illius, quod dicitis. Idem prorsus eſt error multorum prædicatorum; cùm enim ad hos mortalia infirmarum animarum vulnera curare ſpectet, hocque ipſum virtutum, & bonorum exemplorum ſuorum ſubſidio facere poſſint, & debeant, bona duntaxat verba in medium producunt, quæ eadem eodem tempore ſuſpecta, & contem-

Qui prædicatores ſunt detractores verbi Dei. Job 6. 25.

Digitized by Google

S. Vigil. diſp. de Chriſto. Miniſterio verbi Dei debet eſſe annexa charitas. Joa.21.17.

temptibilia reddunt per malam vitam ſuam, & ſcandala. Sanctus Vigilius inquit: *Non eſt amor, nec benevolentia, ubi ſermone & non opere ſubvenitur.* Priuſquam Salvator noſter Sanctum Petrum ſummum ordinaret Pontificem, dicendo: *Paſce oves meas*, (in paſcuis ſcilicet Euangelicæ prædicationis) jam antea ipſum de charitate examinaverat, dicendo: *Petre amas me?* ut ex hoc intelligeremus, huic miniſterio annexam eſſe charitatem, quæ bonorum operum exemplo potiùs, quàm elegantia, & eloquentia nitidorum verborum animabus ſuccurrit. Sicut igitur peccatum detractionis eſt graviſſimum, ita quoque verbo Dei detrahere, & Euangelii prædicationem apud auditores contemptibilem efficere, in trutina illius, qui *ſpirituum ponderator eſt*, ſummoperè ponderatur. Et ideò Sanctus Petrus videns verborum Dei, pro quo Chriſtus tot modis, quoad uſque hìc in terris vixit, ſudavit, & laboravit, contemptui haberi, & derideri, ut eidem majorem fidem adhiberi faceret, dixit ad Chriſtum: *Verba vitæ æternæ habes.*

Joa. 6.

Deut.27. Prædicatores non tam verba, quàm opera quærant, ne auditores pervertant.

3 S. Stephanus Cantuarienſis in Allegoriis Titelmanni ſuper illa verba Deuter.cap.27. *Sit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum, & terra, quam calcas ferrea*; vel ut Chaldæus legit: *Et erunt cœli qui ſunt ſuper caput tuum, fortes quaſi ænei, ut non deducant pluviam: & terra quæ eſt ſubter te, erit fortis ſicut ferrum, ne faciat fructum.* Hæc, inquam, verba in ſenſum myſtico propoſito noſtro ita adaptat: *Cœlum eſt ſacra Scriptura, unde extendens cœlum ſicut pellem, ad cujus doctrinam vivere debemus, ſicut nauta, qui ſemper habet reſpectum ad ſtellam. Cœlum ergo æneum eſt, quando vita noſtra tantum eſt in ſono verborum, quando prædicatores verba quærunt, non opera. Sequitur: Et terram ferream. Terra ſunt corda auditorum, in quibus inſpergitur ſemen, id eſt verbum Dei, quæ ferrea eſt, cum dura eſt, & obſtinata, nec affert fructum in patientia: & hoc fit, quando cœlum eſt æneum, quoniam cujus vita deſpicitur, reſtat, ut ejus prædicatio contemnatur.* In libro tertio Regum cap. 13. quædam huic propoſito aptiſſima legitur hiſtoria. Deus enim Prophetam quendam ad Jeroboam ablegarat, cui præceperat, ut ex parte Dei huic ſacrilego impietatem & rebellionem, qua ſe erga Divinam ejus Majeſtatem ingratiſſimum exhibuerat, improperaret, utpotè qui ex ſtatu infimo ad regium thronum evectus, duo nihilominùs idola in Divini cultus ignominiam erigere præſumpſerat. Abiit igitur Propheta armatus Spiritu quodam, Eliano ſpiritui haud abſimili, huncque ſacrilegum Regem imperterrito pectore reprehendit, eique ſuam exprobrans apoſtaſiam, imminentia illi horrenda ſupplicia prædixit; nec non ſacerdotes idololatras aſperrimè redarguit: & ecce ad vocem Prophetæ, haud ſecùs, ac ſi fulmen quoddam fuiſſet, diſſiluit, & diviſum eſt altare, brachiumque regium, quod Prophetam apprehendere moliebatur, exaruit, idemque poſtea Propheta precante, primitivo ſuo vigori denuò reſtitutum fuit. Quid ampliùs fieri poterat? & nihilominus ad tam portentoſæ vocis tonitru, quod cum ſtupendis miraculis conjunctum fuit, nec non ad tam horribilium comminationum reſonantiam, obſtinatus ille Rex nequaquam reſipuit. Vultiſne hujus pertinaciæ intelligere cauſam? Textus in ſemetipſo clarus eſt & perſpicuus; dicitur enim: *Poſt hæc verba non eſt reverſus Ieroboam de via ſua peſſima, ſed è contrario fecit de noviſſimis populi ſacerdotes Excelſorum.* Adeoque longè deteriùs egit, quàm unquam ante. Joſephus Hebræus obſervat id, quod etiam ex Scriptura evidenter deducitur, ſcilicet quòd inobedientia illius Prophetæ, Jeroboamo deinceps manifeſtata, eundem in bonis propoſitis inſtituendæ emendationis, quæ ſibi forſitan à principio formarat, intepeſcere fecerit, quia per hanc etiam Sacerdotes idololatræ, aliique falſi prophetæ animati fuerunt, ut regi remonſtrarent, illum verum à Deo miſſum Prophetam eſſe non potuiſſe, ſed potiùs maleficum quendam; niſi enim talis fuiſſet, utique ab alio collega ſuo deceptus minimè fuiſſet, ſed potiùs Deus illi fraudem ejus quantocyùs revelaſſet; multòque minùs à Deo cum tanta ſeveritate fuiſſet punitus, quippè qui à leone in via occiſus fuit. Forſitan etiam iidem ſacrificuli Jeroboam perſuaſerint, altare ex violentia ignis fuiſſe diſruptum, brachium verò, & manum regiam ex labore, quem tot victimas ſuſtentando ſubierat, exaruiſſe. Ecce tibi igitur, qualem verbum Dei, & commiſſio huic Prophetæ à Deo impoſita per levem quandam culpam, venialem ſcilicet & involuntariam inobedientiam, paſſa fuerit jacturam, & præjudicium; ſiquidem ſacrilegus Rex ille non ſolùm non ſe emendavit, verum etiam in impietate ſua obſtinatior, & durior evaſit. Quid igitur de illis dicemus, qui vitam agentes ſcandaloſam, diſſolutiſque moribus imbuti, abſque eo quòd per miracula id quod dicunt, confirment, miniſterium quoddam *angelicis humeris formidandum* exercere præſumunt? Hæc porrò cauſa eſt, cur nullum pariant fructum, & in vitiis ſuis ſtabiliti, deteriores evadant, quàm antea fuerint, quia ſcilicet iiſdem vitiis eos coinquinatos videmus, quæ in aliis reprehendunt.

3.Reg.13. Applicatur ad propoſitum hiſtoria Vet. Teſtamenti.

Applicatio hiſtoriæ.

Mat 23.15. Auct. Imper. h.44 in Matt. Ratio quare malè vivens, alium corrigere non poſſit.

4 Author Operis Imperfecti in hom.44. verba illa explicans: *Circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ*, ita ſcribit: *Non propter gloriam Dei, neque de ignorantia hominum dolentes, ſed aut propter avaritiam, aut gloriam vanam, ut videantur aliquos potuiſſe corrigere: ſed qui propter Deum aliquem vult corrigere, aut qui propter vanitatem, ex ipſis factis docentis oſtenditur; quando enim ipſe in ſanctitate converſatur, cognoſce, quoniam errantem propter Deum corrigere vult; ſi autem ipſe in malis verſatur, quomodo alterum propter Deum corrigere valet ad bonum?* Ratio autem, quam adſert, cur prædicatio alicujus qui malè vivit, in aliis fructum parere non poſſit, hæc eſt, & quidem efficax: *Nunquid magis miſericors poteſt aliquis eſſe alteri, quam ſibi? Aut qui ſeipſum mergit in gurgitem peccatorum, quomodo alterum de peccatis valet eripere?* In Levitico Deus hoc præceptum condidit: *Agrum non ſeres diverſis hominibus.* Quod præceptum interpres quidam in ſenſu ſpirituali ita explicat: *Ager eſt ſancta Eccleſia, cui per Apoſtolum dicitur: Dei agricultura eſtis. Diverſum itaque ſemen in hoc agro ſeminat, qui ſuper cathedram Moyſi conſtitutus, dicit, & non facit; bona loquitur, & contraria operatur; verbo triticum ſpargit, exemplo autem ſuo peccati ſementem in diſcipulorum cordibus jacit.*

Levit. 19. Radolph. ib.

Audacter alium reprehendere de crimine nequit, qui ejuſdem reus eſt. Pſ.106.42. Job 5.16.

5 Non poſſunt alios audacter reprehendere, qui ſe iiſdem peccatis in ſemetipſis reprehenſibiles eſſe ſciunt. Ideoque David ait: *Omnis iniquitas oppilabit os ſuum*, & diu ante ipſum Job inquit: *Iniquitas contrahet os ſuum.* Enimverò exiguum damnum foret, quòd ejuſcemodi mali prædicatores in illis quos reprehendunt, nullum prorsùs fructum pariant; malum verò maximum eſt, quòd efficiant, quòd hi, qui Euangelicum illud debebant adimplere conſilium: *Quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite: ſecundum opera eorum nolite facere*; ejus loco ſine ullo reſpectu aut fræno mordaces linguas ſuas laxent, ut malos prædicatores mordeant, & malè de illis loquantur. Et ideò Sapiens ait: *Qui arguit impium, ipſe ſibi maculam generat*: Sicut enim ſpeculum maculas, & ſordes faciei illius, qui illud inſpicit, vivaciter exprimit, & repræſentat; eodem modo, inquit Salazar: *Qui ſceleratum, & procacem hominem incuſat, & carpit, eadem quæ illi objicit crimina, ſibi accerſit, & in ſe quodammodo exprimit: ejuſmodi enim petulantes homines objecta ſibi crimina reciprocare, & in eoſdem rejicere ſolent, a quibus commoniti ſunt.* Valdè conſiderabilis eſt illa D. Chryſoſtomi doctrina, dicentis: *Criminandi omnes ſunt, qui legem tranſgrediuntur; ſed maximè omnium, qui Doctoris funguntur authoritate. Dupliciter atque tripliciter jure condemnatur. Primum quia tranſgreditur. Deinde, cum in corrigendis aliis ipſe claudicat, propter dignitatem quam gerit, majori dignus ſupplicio eſt. Tertio, quia cum ceu Doctor præſideat, nequitia ſua facilè cæteros corrumpit.*

Matt.23.

Prov.9.

Salaz.ib.

Chr.h.73. in Matt.

1.Cor.3.9. Prædicator qui malo ſuo exemplo alios ſcandalizat, atrocius ſupplicium meretur. S. Iſid. l. 3. ſent.c.17.

6 Miniſtris Euangelicis benè adaptatur illud ab Apoſtolo traditum nobile epithetum: *Dei ædificatio eſtis.* Mali autem prædicatores, qui cum bono ſuo exemplo alios ædificare deberent, eoſdem potiùs ſcandalizant, eorumque animas deſtruunt, atrociùs merentur ſupplicium. *Arcus perverſus eſt lingua magiſtrorum docentium bene, & viventium male*, inquit Sanctus Iſidorus: *& ideo quaſi ex perverſo arcu ſagittam emittunt,*

dum

Digitized by Google

dum ſuam pravam vitam propria linguæ ictu confodiunt. Eſtque hæc prima ipſorum, quam referunt, pœna; ſcilicet, quòd dum alios reprehendunt, multò magis ſemetipſos vituperent, & infament. Cùm enim vitia ipſorum antea ſæpè occulta fuerint, aliiſque ignota, ipſis poſtea ſupra candelabrum conſtitutis, *ut luceant, & videantur opera eorum bona, & glorificent Patrem, qui in cœlis eſt*; ſæpè contingit, ut auditores non minus curioſi, quàm maligni, vitioſam quam prædicatores ducunt, vitam indagantes, non ſolùm, ob malum prædicatoris exemplum, ſibi in propria malitia perſeverare, licitum eſſe arbitrentur, verùm etiam ut eandem apud alios probent, per malam prædicantis vitam defendere conantur. Divus Chryſoſtomus ait: *Majus hoc damnum, quando bene quis docet verbis, & operibus doctrinam impugnat. Hoc multorum in Eccleſia malorum cauſa eſt.* Paulò ante verò dixerat: *Si non habueris opus bonum, non ſolum non proderis loquendo, ſed etiam plus nocebis, utiliuſque fuerit tacere.* Sanctus Bonaventura de Sancto Franciſco ſcribit, quòd de prædicatoribus vitioſis, aut vanæ gloriæ deditis dicere ſolitus fuerit: *Plangendum* ſcilicet *eſſe ejuſmodi prædicatorem, tamquam vera pietate privatum, ſive quia in prædicatione non animarum quærit ſalutem, ſed propriam laudem, ſive quia pravitate deſtruit vita, quod ædificat veritate doctrinæ.* De hoc Eccleſiaſticus ait: *Unus ædificans, & unus deſtruens: quid prodeſt illis, niſi labor? Unus orans, & unus maledicens: cujus vocem exaudiet Deus?* Malus prædicator, quantum bona, & ſana doctrina ædificat, quantum lucratur, & in auditoribus acquirit; tantundem poſtea, imò multò plus per malos mores ſuos perdit, & amittit, miniſterio ad quod eſt conſecratus, injuriam facit, Euangelio, ejuſque veritati fidem adimit, & efficaciam illius, quam aliàs in lucrandis Deo animabus habiturum fuiſſet, pariter inutilem reddit.

Chryſ. h. 3. in Acta.

S. Bon. c. 8. vit. S. Franc.

Eccl. 34. 28.

7 In annalibus S. Franciſci legitur, quòd Seraphicus hic vir à religioſo quodam Dominicano rogatus, ut ſequentem Ezechielis explicaret textum: *Si non annunciaveris impio, ut avertatur a via ſua impia, & vivat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram*; reſponderit: *Ego ita cenſeo declarandum: Quod ſervus Dei ſic debet vita & exemplo in ſe ipſo ardere, & fulgere, ut luce exempli, & lingua ſancta converſationis omnes impios reprehendas; ſic enim ſplendor vitæ ejus, & odor famæ ipſius, annunciabit omnibus iniquitates ſuas: cujus oppoſitum ſi fecerit, populos, aut proximos ſcandalizando, divinæ ultionis non evadet judicium.* Quàm erit ingens in noviſſimo judicii die prædicatorum confuſio, quando videbunt Angelos colligentes meſſem, & cœli granario inferentes, quam ipſi ſudoribus ſuis apud illos procurarunt, qui nullam de malis ipſorum moribus, & converſatione peſſima notitiam habebant; ſeque inſtar paleæ in flammas infernales conjici? Et quidem obſervandum, quòd licèt lingua ſit, quæ Euangelium annunciat, peccatores reprehendit, & corrigit, movet ad virtutes, perſuadet, & minatur; attamen Deus non de lingua, ſed de manu proteſtatur, dicens: *Sanguinem autem ejus de manu tua requiram*: non dicit *de ore*, ſed *de manu*, quia per manum opera intelliguntur; quaſi diceret, quòd ſi quis non magis bono exemplo, quàm voce prædicaverit, de ruina animarum gravem, & rigoroſam rationem reddere debebit, & tanquam reus mortis illarum, ad patibulum inferni condemnabitur. Unde S. Bernardus ait: *Et ſi doctus quidem fuerit, non ſit autem bonus, verendum, ne non tam nutriat doctrina verbi, quam ſterili vita noceat.* Et Sanctus Laurentius Juſtinianus inquit: *Ridiculum equidem ſe intuentibus facit, qui voluntariè delinquendo, aliorum conatur errata corrigere. Fit & hoc ſæpiſſime, ut in foveam cadens jacentes erigat, & damnando alios ipſe damnabilior exiſtat.* Sanctus Auguſtinus ſententiam quandam habet de Judæis, ad præſens propoſitum noſtrum facilè accommodabilem; ita enim ſcribit: *Significavit Divina providentia, apud Judæos ſolos Divinas litteras remanſuras, quibus gentes inſtruerentur, illi excæcarentur; quas portarent, non ad adjutorium ſalutis ſuæ, ſed ad teſtimonium ſalutis noſtræ: ſeu potius* (ſi contra malos prædicatores dictum eſſe velis) *in teſtimonium damnationis eorum.*

VVadding. an. 1216. Ezech. 3. 18. Doctrina S. Franciſc. ad hoc propoſitum.

Deus de manibus, & non de ore prædicatorum ſequitur ſanguinem pereuntium malo ipſorum exemplo.

S. Ber. ſ. 76. in Cant.

S. L. Juſt. c. 14 de Triumph. Chriſt. agon.

S. Aug. ſ. 30. de Temp.

8 Operarii illi, qui Noeticam fabricarunt arcam, multis quidem annis laborarunt, non tamen in utilitatem propriam, ſed in ſolius familiæ Noe commodum, utpotè quæ illis pereuntibus, in ea ſalvata fuit. Ita quoque multis prædicatoribus contingit, qui multis annis prædicando ſudant, ut alios ſalvent, ita tamen, ut per malam vitam ſuam ſemetipſos perdant. Unde author Operis Imperfecti in hæc verba ſcribit: *In judicio quidem, ſi bene vixeris, & bene docueris, omnium judex; ſi autem benè docueris, & malè vixeris, tui ſolius condemnator es: nam benè vivendo, & bene docendo, populum inſtruis, quomodo debeat vivere; bene autem docendo, & male vivendo, Deum inſtruis, quomodo te debeat condemnare.* Filii tribus Ruben, & Gad primi abierunt, ut terram promiſſionis aliis præpararent, quemadmodum etiam pars aliqua tribus Manaſſis; & tamen infauſta hæc illis ſors accidit, ut ab altera Jordanis ripa remanſerint, abſque eo quòd terræ promiſſionis pedem ſuum unquam intulerint. Ex qua hiſtoria Lyranus ſequentem deducit moralitatem; dicit enim, quòd *Ruben* interpretetur *viſio*, ac proindè Prælatum quendam Eccleſiaſticum denotet; *Gad* verò idem ſit quod *accinctus*, & ſæculares deſignet; *Manaſſes* autem idem ſonet, quod *oblivio*, & religioſos ſignificet. Ex omnibus autem hiſce vocationibus multos eſſe dicit, *qui laborant pro aliis, ut habeant terram promiſſionis; ipſi tamen hac ſalute privantur in perſonis propriis.* Sanctus Gregorius adducens verba illa: *Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus*, inquit: *Apud diſtrictum judicem cogitur tanta in opere exſolvere, quanta conſtat eum aliis voce præcepiſſe*: Ac proindè Sanctus Jacobus meritò hortabatur, dicens: *Nolite plures magiſtri fieri, ſcientes, quoniam majus judicium ſumitis.* Albertus Magnus ita ſcribit: *Vir pollutus labiis eſt prædicator, habitans in medio populi polluta labia habentis, ut exemplar perverſionis eorum, qui tot animarum, ut dicit Gregorius, rei ſunt, quot ad infernum perditionis exemplo tranſmittunt.* Sanctus Bonaventura ad hoc ipſum confirmandum authoritatem adducit S. Gregorii, dicentis: *Qui mandata Dei in memoria retinet, ſed nequaquam facit, is in doctrina ſua verbis ſententias quibus damnetur, tenet.* Idemque Seraphicus Doctor ſuper illa verba Pſalmi: *Maledicti qui declinant a mandatis tuis*, ſequentem Jeremiæ textum in medium adducens: *Maledictus, qui prohibet gladium ſuum a ſanguine*, ita ſcribit: *Gladius eſt verbum prædicationis, ſanguis contagium prævaricationis. Gladius ſanguinem effundit, cum verbum prædicationis contagium prævaricationis confundit.*

Tales prædicatores comparantur fabricatoribus arcæ Noe.

Auct. Imper. ho. 43.

Ex filiis Ruben, & Gad.

S. Gr. 3. p. paſt. adm. 5.

Alb. M. in 12. l. de mul. fort. c. 17. § 1.

S. Gr. cit. à S. Bon. in Pharetra cap. 15. S. Bon. in Pſ. 118 ac.

DISCURSUS XXXVII.

ARGUMENTUM.

Prædicationem Euangelicam longè efficaciorem, & & fructuoſiorem reddit Divina aſſiſtentia, quàm ſtudium, & eloquentia.

THEMA.

Non vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis. Matt. 10. v. 20.

1 Rupertus Abbas hanc Incarnati Verbi ſententiam prædicatoribus applicans, iiſdem ſalutare hoc tradit documentum: *Cum autem acceditis ad tractandum verbum Dei, tunc nolite præcogitare, qualiter verborum phaleris ſancta Scriptura ſenſum exornetis; dabuntur enim vobis ſponte venientia de Spiritu Patris veſtri, quæ utique, quanto magis ſponte venient, tantò & vobis minus fatigationis, & audientibus, ſive loquentibus plus afferet delectationis.* Hæc enim optima eſt prædicatio, ingentemque fructum parit, quæ à Spiritu ſancto dictatur, de quo Chriſtus Apoſtolos aſſecuraverat, dicens: *Ille vos docebit omnia, & ſuggeret.* Adeoque primo loco fundamentum ſuper Spiritum ſanctum jacere oportet, & credere, quòd hoc miniſterium potius opus ſit Dei, quàm ſtudii & ingenii noſtri. *O quam dulce, quam præclarum eſt, ea quæ loquimur, aut ſcribimus, talia eſſe, ut prudens auditor, ſive benevolus lector nequaquam dignetur aſcribere nobis, dicatque: Non enim vos eſtis qui loquimini!* Sanctus Bernardus, qui ob ſuam eloquentiam mellifluus appellatur, in hæc ver-

Optima prædicatio eſt quæ à Spir. S. dictatur. Rup. Ab. l. 8. in Matt.

Joa. 14. 26. S. Ber. ſ. 66. in patris.

Digitized by Google

verba ſcribit: *Poteſt prædicator monita ſalutis auribus circumſtantium inſonare, ſed nemo niſi ſolus Deus valet ſaporem charitatis palato cordis infundere. Unde Gregorius ait: Niſi ſit intus Spiritus qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat.* Porrò Spiritus Divinus tam in dicente, quàm in auſcultante requiritur, ut prædicatio Euangelica fructus ſalutares parere poſſit. Obſervaſtiſne, quibus verbis cœleſtis agricola prædicationem Euangelii deſcribat? *Semen*, inquit, *eſt verbum Dei*. Porrò ad ſeminandum labore opus eſt, ſudoribus, & induſtria agricolæ; at verò ut ſemen hoc in terram excultam diſperſum, fructum afferat, hæc omnia non ſufficiunt, niſi etiam cœlum per benignas influentias cooperetur. Eadem proportione de verbo Dei aſſerere poſſumus; is namque cui illius miniſtrandi cura, & officium incumbit, neceſſariò antecedenter per ſtudium, laborem, mentiſque applicationem ſe præparare debet, ut illud cum convenienti dignitate, ut par eſt, anounciare poſſit. At verò hoc totum parùm juvabit, niſi Divina gratia, & influxus superni tam prædicatori, quàm auditoribus pariter aſſiſtant: *Non enim vos eſtis qui loquimini*. Et quidem, niſi fallar, hoc idem Apoſtolus aſſerere voluit, quando ait: *Ego plantavi, Apollo rigavit, ſed DEUS incrementum dedit. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus*. Et paulò poſt idipſum confirmat, ſubjungendo; *Dei ſumus adjutores*; à manu namque Omnipotenti Incarnatæ Sapientiæ velut inſtrumenta adhibemur: *Dei agricultura eſtis*.

Spiritus divinus tam in dicente, quàm in auſcultante neceſſarius eſt.
Luc. 8. 11.
1. Cor. 3. 4.

2 Sanctus Bonaventura in ſerm. 2. de SS. Euangeliſtis ita ſcribit: *Dominus dabit verbum Euangelizantibus virtute multa. Divinum verbum frequentius prædicatum eſt valde virtuoſum, ſi ei aſſiſtat verbum Increatum, propter nos creatum, ſive incarnatum; nam præter Verbum Increatum, fruſtra impenditur verbum creatum prædicatum*. Et paulò poſt in progreſſu ejuſdem ſermonis inquit: *Bene dicit Dominus: Dabit verbum Euangelizantibus virtute multa, quia omnis virtus quæ eſt in verbo prædicato, eſt a Verbo propter nos creato, ſive Incarnato*. Propheta Euangelicus quærit, inquiens: *Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant?* Albertus Magnus ſuper cap. 4. Sanctæ Lucæ, textum illum Job c. 36. adducens: *Qui de nubibus pluunt*, inquit: *Nubes, hoc eſt, prædicatores*. Sanctus Cyrillus Alexandrinus de hac doctrinæ, & Sapientiæ Divinæ ſalutari pluvia exponit illud Eccl. c. 15. *Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum*; hæc autem aqua à miniſtris Euangelicis emanat. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 16. ſuper Leviticum ita ſcribit. *Quæramus in Scripturis, quæ ſit pluvia, quæ Sanctis eantummodo datur, & de qua mandatur nubibus, ne pluant pluviam iſtam ſuper injuſtos. Quæ ergo ſit iſta pluvia, ipſe Moyſes horum legislater nos edoceat; ipſe enim dicit in Deuteronomio: Attende cœlum, & loquar, audiat terra verba ex ore meo, expectetur ſicut pluvia eloquium*. S. Gregorius textum illum: *Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non erumpant pariter deorſum*, in favorem noſtrum ita exponit: *Quid hoc loco aquam, niſi ſcientiam, quid nubes, niſi prædicatores appellat?* Adducitque ſequentem Sapientis authoritatem, dicentis: *Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons ſapientiæ. Nubium nomine quid hoc in loco aliud, quam prædicatores ſancti, id eſt Apoſtoli, deſignantur, qui per mundi partes circumquaque tranſmiſſi, & verbis noverant pluere, & miraculis coruſcare? Quod Iſaias Propheta longè ante intuens, dixit: Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant? Quia igitur vir iſte prophetico plenus ſpiritu in hac locutione ſua ad laudem Dei initium naſcentis Eccleſiæ deſiderat exordiri, ſtudet ejus ordinem ab Apoſtolorum prædicatione narrare, qui curaverunt ſummopere rudibus populis prædicare*. Porrò quemadmodum nubes ad agros fœcundandos mira cum velocitate ab uno loco ad alterum vertuntur, ita quoque prædicatores Chriſtianiſmum percurrunt, ut varias civitates, & populos edoceant, juxta exemplum, quod cœleſtis Magiſter eis dedit apud S. Lucam c. 4. ubi ait: *Quia & aliis civitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideò miſſus ſum: & erat prædicans in ſynagogis Galilææ*. De diſcipulis, qui Magiſtri ſui ſectati ſunt veſtigia, S. Marcus pariter ſcribit: *Illi autem prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis*.

S. Bon. ſ. 2. de SS. Euang. A Verbo Incarnato pendet omnis vis verbi prædicati.
Iſa. 60. 8.
Alb. Mag. in c. 4 Luc.
Job 36. 28.
Verbum Dei comparatur ſalutari pluviæ, à nubibus deſcendenti.
S. Cyr. Alex. l. 16. in Lev.
S. Greg. l. 1. Moral. c. 14.
Luc. 4. 43.
Marc. 16.

3 Albertus Magnus circa prædicta verba ita ſcribit: *Reprehenduntur hoc exemplo in uno loco jacentes, non euangelizantes, ſed comedentes, & bibentes, quæ per Euangelium ſunt acquiſita*. Verùm enimverò ſunt & aliæ duæ rationes, ob quas meritò prædicatores per nubes deſignari dicuntur; quarum prima eſt, quia ſicut nubes cœlum verſus à terra ſunt elevatæ, & deſuper pluvias ſuas demittunt, abſque eo quòd in terras deſcendant, vel terram unquam contingant: eodem modo veri prædicatores Apoſtolici ab hiſce bonis terrenis totaliter alieni eſſe, & cum Apoſtolo dicere deberent: *Noſtra autem converſatio in cœlis eſt*. Altera ratio eſt, quia nubes auxiliante vento in varia loca devolvuntur, ac tandem reſolvuntur in aquas; per ventum porrò Spiritus Sanctus intelligitur, qui in forma viſibili deſcendens, *tamquam advenientis ſpiritus vehementis*, advenit, ut inſinuaret, quòd inſtinctus cœleſtis, & Spiritus Sanctus eſſe debeat, qui miniſtros Euangelicos in varia loca ad prædicandum deſtinet, & iiſdem Divinam ſuam aſſiſtentiam exhibeat: *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri &c*. S. Baſilius ex D. Chryſoſt. rem hanc ſimilitudine quadam à navi in mari poſita deſumpta explicare ſatagit, dicens: *Da mihi navim vacuam, gubernatorem, nautas, funes, anchoras, omnia diſpoſita, & nunquam eſſe ſpiritum venti; nonne ceſſat omnis qualiſcumque apparatus, ſi deſit operatio ſpiritus? Ita licèt ſit ſermonis ampla ſuppellex, mens profunda, & eloquentia, & intelligentia, ſi non adſit Spiritus S. qui vim ſuppeditet, otioſa ſunt omnia*.

S. Alb. M. Aliæ comparationes prædicatorum cum nubibus.
Phil. 3. 20.
Act. Ap. 2. Ventus Spir. S. deſtinat prædicatores per varia loca.
S. Baſil. l. de Spiritu S.

4 Apoſtoli aliquando per integram noctem in ejiciendis, & extrahendis retibus laborabant quidem, ſed ſine ullo prorſus fructu: *Per totam noctem laborantes nihil cepimus*: at verò quando hæc illis fortuna accidit, quòd concluſerint piſcium multitudinem copioſam? Tunc videlicet, quando Petrus Chriſto dixit: *In verbo tuo laxabo rete*, quia *Dominus dabit verbum virtute multa. Qui nihil ante ceperant*, inquit S. Ambroſius, *magnam in verbo Domini concludunt piſcium multitudinem. Non hoc humanæ facundiæ opus, ſed ſupernæ vocationis eſt munus*. Sanctus Antonius de Padua, qui Spiritum S. Magiſtri loco habuit, in prædicatione ſua inquit: *In verbo Chriſti laxat rete, qui nihil ſibi, ſed totum illi tribuit*. Non tamen excluditur labor, ſtudium, & applicatio mentis ipſius prædicatoris, quia hoc eſſet tentare Deum; in primo tamen loco confidentia in Deum, & Divini Spiritus ejus imploratio requiritur. Ac proindè celebris quidam Prædicator dicere ſolebat: pro prædicatione habenda tam ſeriò ſtudiis incumbo, & ex parte mea adeò laboro, ac ſi Deus omnem mihi aſſiſtentiam denegaturus eſſet: at verò poſtquam ex parte mea feci quod potui, ita me intra manus ipſius Dei conjicio, meque ab illo duci permitto, haud ſecùs ac ſi nullum prorſus ſtudium præmiſiſſem. Albertus Magnus eadem verba explicando, inquit: *Quia fruſtra laborat extra lingua doctoris, niſi intus adſit gratia Salvatoris: & ideo piſces, qui ante ſermonem Domini reti Simonis ſe ſubduxerant, modo poſt verbum Domini quaſi undique certatim venientes, reti ſeſe certatim injecerunt: & hoc notat, cum dicit: In verbo tuo laxabo rete*. Et quidem ut Salvator noſter hac in re ſalutari nos præiret exemplo, licèt æterni Patris Verbum, & Sapientia eſſet: attamen proteſtabatur, dicendo: *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me*. Et verò ut hæc veritas majori cum fructu nobis inſinuetur, notandum eſt inſuper, quòd idem Salvator noſter de Spiritu Sancto loquens, qui Apoſtolos pro hoc miniſterio Euangelico obeundo erudituras erat, dixit: *Cum autem venerit ille Spiritus, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur a ſemetipſo, ſed quæcumque audiet, loquetur*. Sanctus Paulus qui in academia cœli Empirei edoctus fuit, *ubi audivit arcana verba &c.* quique converſurus erat univerſum mundum pro ſe ferventes ad Deum orationes effundi petiit. Audite quibus verbis Epheſios precatus fuerit: *Ut detur mihi ſermo in apertione oris mei, cum fiducia notum facere myſterium Euangelii, pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui*. Cùm Moyſes apud Deum ſe excuſaret, dicendo: *Obſecro, Domine, non ſum eloquens*; ſiquidem balbus, & tardiloquus exiſtens, coram Pharaone in nomine Dei perorare non audebat; Deus iidem reſponſum quoddam dedit,

Prædicator in verbo Chriſti debet laxare rete prædicationis.
Luc. 5. 5.
S. Amb. l. 4. in Luc.
S. Ant. de Pad. ſ. in D. 5. poſt Trin.
Alb. M.
Joa. 7.
Joa. 16. 13.
Epheſ. 6. 19.
Exod. 4. 10.

Digitized by Google

dit, quod meritò omnes ſerventes conſolari deberet Prædicatores; Deus enim illi dixit: *Et ego ero in ore tuo, doceboque te, quid loquaris.* Veruntamen eidem inſuper etiam prodigioſam illam virgam in manus dedit, ad denotandum, quòd ubi lingua deficeret, manus linguæ officium ſuppletura eſſet, id eſt miraculoſa vitę ejus ſanctitas. Caſſianus de Abbate Moyſe refert, ab eodem obſervatum fuiſſe, quòd Deus Prædicatoribus Euangelicis verbum ſuum ſubminiſtraret cum majori vel minori virtute, pro majoribus vel minoribus meritis, vel demeritis eorum, qui auſcultabant.

Caſſ. coll. 1. c. ult.

3 Axioma eſt Sapienti à Spiritu S. dictatum: *Hominis eſt animam præparare, & Domini gubernare linguam.* At verò in quonam hæc animæ præparatio conſiſtit? Num fortè in eo, quòd anima ſanctificetur, & expietur ab omni peccato? Aut verò in ruminatione interiori illius, quod dicitur, cum ſervida quadam oratione conjuncta? Sanctus Antoninus ait: *Aliquando aptitudine naturali in Prædicatore exiſtente, & arte Rhetorica adjuncta, Spiritus operatur plenius, inducendo auditores ad faciendum quæ prædicat. Hominis ergo eſt, ut dicit Salomon, præparare ſe, ut ſcilicet bene dicat: Domini autem dirigere linguam.* Sanctus Aug. ſuper Pſ. 87. ſcribens, illaque verba explicans. *Nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo,* ſubdit: *Vt oſtenderet, eam ipſam fidem quæ credit, & ex morte ſui cordis reviviſcit anima, dari nobis à Deo. Quantumlibet ergo exiſtant excellentes verbi Dei Prædicatores, & veritatis, etiam per miracula ſua fortes, tamquam magni medici agunt cum hominibus: ſi mortui ſunt, & tua gratia non revixerint, nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici exſuſcitabunt, & hi quos exſuſcitabunt, confitebuntur tibi?*

Prov. 16. 1. Quantumvis prædicator ſit aptus ad loquendum, tamen abſque gratia Dei nihil proficiet. S. Ant. p. 3. ti. 18. c. 3. 2.

S. Aug. in pſ. 87.

6 Propheta Regius de lingua ſua dicebat: *Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis;* *id eſt*, ut Hugo Cardin. exponit, *Spiritus Sancti; quaſi dicat: Quod loquor, à meipſo non loquor, ſed à Spiritu.* Idque illis Chriſti verbis confirmat: *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus &c. Sicut enim calamus non ſcribit, quod vult: ſic homo non prædicat à ſe, ſed à Spiritu Sancto dictante, & ſcribente in corde Prædicatoris, & in cordibus audientium.* Ante omnes autem S. Aug. advertit, dicens: *Sonus verborum noſtrorum aures percutit, Magiſter intus eſt: admonere poſſumus per ſtrepitum vocis noſtræ, ſed ſi non ſit intus qui doceat, inanis fit ſtrepitus noſter: neque qui plantat, neque qui rigat, eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus.* Idem S. Doctor paulò poſt nobiliſſimam hanc tradit propoſitionem: *Cathedram in cœlo habet, qui corda docet.* Rup. Abb. ſub principio Prophetiæ Oſeæ notat Spiritum S. frequenter Prophetarum libros incipere: *Factum eſt verbum Domini ſuper &c. Vbicunque in ſacris legimus Scripturis, ad illum, vel ad illum factum eſſe verbum Dei, magnam ſonat beatitudinem hominis, quam & in David Veritas ipſa commendat, cum dicit: Beatus homo quem tu erudieris Domine.* Id quod cùm illo optimè concordat, quod apud S. Laur. Juſtinianum legimus, dicentem: *Prædicatorum autem lingua, ipſo Paraclite aſſiſtente, efficitur erudita in ſapientia ad loquendum verbum Dei.*

Lingua prædicatoris comparatur calamo ſcribentis Spiritus S. Pſ. 44. 41. C. ib.

S. Aug. tr. 3. in ep. Joan. verſ. fin.

Rup. Ab. l. 1. in Oſe.

S. L. Juſt. de inſtit. & Regim. Præl. c. 7.

7 Conſideratione quoque digna ſunt verba illa Salvatoris: *Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Quorum verborum myſterium Cardinalis Toletus in hæc verba declarat: *Vt ſignificaret, exteriorem cujuſcunque prædicationem verbi Dei non ſufficere ad intellectum, & mentem auditorum convertendam, & trahendam ad ſenſum, & intelligentiam, niſi interius Spiritu Sancto cooperante.* At verò dices fortaſſe: quid igitur in eo latet myſterii, quòd in principio ſermonis non invocetur Spiritus Sanctus, ſed paſſim uſitatum ſit, Salutationem dicere Angelicam? Cardinalis Bellarminus dubium hoc movet pariter, & reſolvit, dicens: Ob duplex fieri myſterium: primum enim eſt, quia munus concionatoris munus Angelicum eſt, & ſicut Archangelus Gabriel ad Virginem deſponſatam viro miſſus eſt, ut ea virtute Spiritus Sancti conciperet, & pareret Filium Dei: ita concionatores ad Eccleſiam mittuntur, quæ ſponſa eſt Chriſti, ut ea quoque Filium Dei fide concipiat, charitate pariat, bonis operibus nutriat. Aliud verò myſterium dicit eſſe, quia ſicut Virgo auditis Angeli verbis, Verbum illud, quod antea neque videri, neque audiri, neque capi poterat, humana carne veſtivit; ut proindè ſcriptum ſit: *Quod vidimus, quod audivimus, quod manus noſtræ contrectaverunt de Verbo vitæ:* ob hunc reſpectum Prædicator ſermonem ſuum à ſalutatione Angelica exorditur, ut Virgo per hanc implorata, talem ei impetret facilitatem, talemque facundiam, ut verbum DEI tanta cum claritate annunciare poſſit, ac ſi manibus tangeretur, aut viſibiliter conſpiceretur oculis.

Quare in initio ſermonis non invocetur Spiritus S. ſed dicatur Salutatio Angelica. Toletus.

Bellar. conc. 2. ſupermiſſus eſt.

1. Joan. 1.

DISCVRSVS XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Prædicandum eſt, ut extirpetur vitium, & fructus pariatur.

T H E M A.

Ecce dedi verba mea in ore tuo: Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, ut evellas, & deſtruas, & ædifices, & plantes. Jer. 1. v. 10.

1 PRopheta ille, qui coram Deo proteſtatus fuerat, dicens: *A, a, a, neſcio loqui,* electus à Deo fuit, ut provinciis, & regnis prædicaret. *Conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna.* Advertendum tamen eſt, Deum ſibi hoc munus reſpectu Prophetæ illius aſſumpſiſſe, ut linguam ejus erudiret, & facundam redderet; ac proindè ei dixit: *Dedi verba mea in ore tuo.* Neque enim ei juxta proprium ſenſum vel arbitrium prædicandum erat, ſed juxta Divinam inſpirationem, & motionem. Quonam verò fine Deus miniſtris Euangelicis verbum ſuum communicet, ex hoc textu aſſumpti thematis clarè ac perſpicuè deducitur. Porrò Salvator noſter prædicatoribus nobiliſſimum hoc attribuit epithetum: *Vos eſtis ſal terræ.* Quod profectò præ cunctis aliis ſibi commeruit S. Franciſcus Saleſius, qui lingua & calamo innumeras converſiones inſtituit, & abſolvit: *Septuaginta enim duo millia hæreticorum ad Catholicam fidem reduxiſſe dicitur.* Hic Sanctus Præſul in Epiſtolis ſuis, de finibus, propter quos prædicandum eſt, diſſerens, ita ſcribit: Quiſnam Prædicatoris in actu prædicandi debet eſſe finis? Finis & intentio ejus debet eſſe, ut ſcilicet id faciat ob id, propter quod Chriſtus in mundum hunc venit. Quiſnam verò Chriſti in hunc mundum venientis finis fuerit, ipſemet claris hiſce verbis edicit: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Finis itaque prædicatoris hic eſſe debet, ut ſcilicet peccatores per iniquitates ſuas mortuos, vivificet ad juſtitiam, & ut juſti, qui vita ſpirituali gaudent, illam abundantiùs poſſideant, magiſque perficiantur. Et ideò Jeremiæ dictum fuit: *Vt evellas & deſtruas,* vitia ſcilicet & peccata: *Et ædifices, & plantes,* virtutes nimirùm & perfectiones. Sanctus Carolus Borromæus pariter in inſtructione ad hunc effectum ſpecialiter data, utiliſſimum hoc documentum poſt ſe ſcriptum reliquit: *Quoniam animarum ſalus in eo poſita eſt, ut populus fidelis, quæ mala, peccataque ſunt, fugiat, & rurſum quæ bona, virtutumque officia, pietatis ſtudio conſectetur, ideo hæc genera aſſidue concionator urgeat, atque inſtet. Vniverſa peccata omni increpatione exagitet; cruciatus, tormentaque perennia, ac ſempiterna damnatorum exaggeret; ſæpe mundi res caducas, brevique interituras, & ejus infinita incommoda ad omnem exagitationem ſtudioſè proponat, ac recenſeat calamitates.* Longum quoque contexit execrandorum ſcelerum catalogum, pro quibus reſcindendis, & evellendis, prædicationis falcem evibrandam eſſe demonſtrat. Sanctus Laurentius Juſtinianus Prælatos Eccleſiaſticos quoad hoc miniſterium ſequenti doctrina inſtruit: *Studeant in prædicationibus ſuis annunciare Chriſtum, deteſtari vitia, commendare virtutes, malignorum ſpirituum detegere fraudes, & præſentis peregrinationis doceant evitare diſcrimina.*

Quis nam debeat eſſe finis, & intentio prædicatoris.

Matt. 5. Sales p. 1. l. 1. ep. S. Franciſcus Saleſius ad fidem convertit ſeptuaginta duo millia hæreticorū.

Act. Eccl. Med. fol. 484.

S. L. Juſt. de de inſt. & Regim. Prælat. c. 3.

2 Verbum Incarnatum de cœlo in terram deſcendens, ut ibidem Eccleſiam ſponſam ſuam, prædicatione Euangelica mediante, plantaret, primò ſuum miſit præcurſorem, ut operis illius faceret principium. Quodnam verò hic prædicationum ſuarum ſibi thema aſſumpſit? *Venit Joannes Baptiſta prædicans in deſerto Judææ,*

Quales materiæ prædicandæ ſint, patet ex exemplo Baptiſtæ, & ipſiuſmet Chriſti.

dææ,

Mat 1.1. Mat 4.17. H.C. Luc. 3.

dea, & dicens: Pœnitentiam agite. Eodem quoque exordio ipſamet Sapientia incarnata uſa fuit: *Cœpit Ieſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite.* Hug. Card. inquit: *Prædicatio Ioannis fuit vox Chriſti ſatis terribilis, quia terribilia prædicavit, quæ valde perterrent peccatores, ſcilicet mortis incertitudinem, judicii ſeveritatem, æternam damnationem. Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem.* Ecce tibi finem, ob quem ipſum ad hoc miniſterium miſerit, & deſtinarit, ut ſcilicet exemplo ſuo omnes alios doceret, quaſnam materias præcipuè prædicare debeant. Divus Chryſoſtomus, qui propter auream eloquentiam os aureum appellatus fuit, in homilia quadam proteſtatur, dicens:

Chr.h.54. in Gen.

Ea de cauſa quotidie vobis concionamur, ut aliquid lucri faciatis, & virtutes veſtræ creſcant, & nos lætemur, videntes veſtrum profectum. Nunquid enim temerè, & in vanum dicere volumus, ut à vobis laudum fructus recipiamus, & ut plaudentes manibus recedatis? Non hoc ſpectamus; abſit; ſed veſtram ſalutem. Mea maxima laus eſt, & ſummus plauſus, ſi quis à vitiis ad virtutem convertatur. Enim verò certiſſimum eſt, cœleſtem Magiſtrum noſtrum nullum unquam in Eccleſia ſua, in ordine ad hoc officium Euangelicum, reliquiſſe perfectius exemplar, quàm fuerit Doctor gentium; *quoniam ipſe erat dux verbi.* Hic igitur ad Corinthios ſcribens, inquit; *In Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruam.* Porrò S. Paulum munus Prædicatoris Apoſtolici excellentiùs & meliùs præ cunctis aliis exercere noviſſe, in dubium revocari penitùs nequit, utpotè qui *raptus in paradiſum audivit arcana verba*; adeoque non tam in ſchola Gamalielis, quàm in ipſiuſmet increatæ Sapientiæ gymnaſio eruditus fuit. Videamus igitur, quid dicere voluerit, quando ait: *Volo quinque verba ſenſu meo loqui? Quid eſt, ſenſu meo loqui,* quærit Divus Chryſoſtomus, *ut & alios inſtruam?* Reſpondet Sanctus Doctor: *Quod quæreret, quæ ſunt utiliora; erat enim liber ab omni inani gloria, & unum ſpectabat, ut meliores redderet auditores.* De quinque huſce verbis Hugo Cardin. ita ſcribit: *Quinque verba, ſecundum F. Iordanum Magiſtrum ordinis; quid credendum, ſcilicet duodecim articulos; quid faciendum, ſcilicet decem præcepta decalogi; quid fugiendum, ſcilicet peccata mortalia; quid appetendum, ſcilicet gaudia paradiſi; quid timendum, ſcilicet ſupplicia inferna; unde verſus quidam ſic habet: quid credam, faciam, fugiam, ſperabo, timebo.* Doctor Angelicus quinque hæc verba ſimili ferè modo exponit, dum ea quinque ſequentia eſſe dicit: *Agenda, timenda, vitanda, ſperanda, credenda.* Prædicationes porrò, per quas Sanctus Apoſtolus mundum hunc convertit (qui inſtar cujuſdam denſæ ſilvę erat; ut proindè Sanctus Leo Magnus de Roma, quæ mundi caput eſt, diſſerens, eandem appellarit *ſilvam iſtam*) non conſiſtebant in eruditionibus, nec in conceptibus peregrinis, neque in eloquentiæ & doctrinæ ſuæ oſtentatione, ſed in eradicandis vitiis, & inſerendis in auditorum mente Chriſtianis virtutibus. At proindè Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Prædicans baptiſmum pœnitentiæ,* in hæc verba ſcribit: *Hic autem ſuggillantur curioſi prædicatores, qui ponunt in cœlum os ſuum, loquentes de linguis Angelorum, & de differentia Hierarchiarum: iſte autem eximius Prædicator nihil tale prædicavit, ſed tantum quod formabat populum, quid fugiendum, & primum cum dicit: Pœnitentiam agite, fugiendo peccatum; quid eligendum cum ſubjungit: Appropinquavit enim regnum cœlorum: iſta enim duo prædicanda ſunt, ſcilicet declinare à malo, fugiendo peccatum, facere bonum, regno Dei appropinquando.* Et paulò poſt aliam quandam ſubnectit moralitatem, inquiens: *Si talis eſſet Prædicator, omnis Ieroſolyma, hoc eſt clauſtrales, omnis Iudæa, id eſt Clerici, omnis Regia ſæcularium baptizarentur, id eſt mundarentur.*

S.Paulus fuit perfectiſſimum exemplar Euangelici prædicatoris. Act. Apoſt. 14.11. 2Cor.12.4. Chr.h.35. ib. Hug. C. S.Th.ib. H.C. ib.

Prov. 10.17. Prædicator ante omnia conetur extirpare vitia, prædicando materias terribiles.

3 Sapiens in Proverbiis ait: *Via vitæ cuſtodienti diſciplinam: qui autem relinquit increpationes, errat.* Ubi Septuaginta melius ad propoſitum noſtrum legunt: *Diſciplina verò carens increpatione, errat.* Enim verò ſi in populo aliquo diſciplinam, timorem Dei, vitæ melioris directionem introductam deſideratis, neceſſum eſt, ut vitia extirpentur: quod maximè fit, tremendas & horribiles prædicando materias, verbi gratia, de morte, de judicio finali, de peccato; quemadmodum Sanctus Joannes Baptiſta fecit, dum auditoribus ſuis ſequentia frequenter inculcavit: *Securis ad radicem arboris poſita eſt: omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili.* Quid igitur mirum eſt, ſi in omni perſonarum ſtatu tanta poſt prædicationem ejus ſubſecuta eſt vitæ mutatio, & converſio? *Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Venerunt & publicani, ut baptizarentur. Interrogabant eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos?* Quiſnam, obſecro, finis præcipuus fuit, ob quem præcurſor ante Meſſiam à Deo fuit præmiſſus? Sacer textus ait: *Præibis ante faciem Domini parare vias ejus, ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, in remiſſionem peccatorum eorum.* Et ideò omnis doctrina, omnis ſcientia, omnis eloquentia, quantumcunque illa in prædicatore aliquo admirabilis ſit, prorsùs eſt inutilis, & infructuoſa, niſi ad ſalutem animarum, & peccatorum extirpationem tendat & collimet. Hæc igitur eſt vera ſcientia, quæ ſcientia eſt *ſalutis in remiſſionem peccatorum.* S. Petrus cœleſti Magiſtro ſuo dixit: *Verba vitæ æternæ habes,* ad inſinuandum, verbum Dei ad lucrum animarum eſſe directum. S. Paſchaſius in prologo libri 5. ſuper Matt. inquit: *In Dei verbis non humana ſapientia, ſed ſpiritus & vita lucet: & ideo ipſa verba jure verba vitæ dicuntur, quia non in his flos eloquentiæ redolet ſæcularis.*

Mat 3.10. Luc. 3.12. Luc.1. Joa.6.69. S.Paſch. Prologo in l.5. Matt.

Quare Deus prædicatori det linguam eruditam. Iſa.50.4. Interl.

4 Iſajas, qui per excellentiam Propheta Euangelicus appellatur, linguam eruditam à Deo ſibi communicatam fuiſſe dicit, utpotè quæ à Seraphinis purificata fuit: *Dominus,* inquit, *dedit mihi linguam eruditam*: id eſt, ut Interlinearis exponit, *ſcientiam, & ſapientiam.* At verò quo fine ipſum increata Sapientia modo tam prodigioſo erudivit? *Vt ſciam ſuſtentare eum qui lapſus eſt, verbo.* Hoc igitur fine prædicatoribus Deus talenta communicat, infundit ſapientiam, idiotas facundos, & eloquentes efficit, ut lapſos peccatores erigant, & eos qui in via Divinorum præceptorum ſuorum exactè ambulant, in juſtitia ſua conſervent. *Vt ſciam ſuſtentare humanum genus lapſum in peccatum, verbo prædicationis,* inquit Interlinearis: *Vt errantem populum ſuſtentet, & revocet ad ſalutem,* inquit Sanct. Hieronymus.

S.Hier.ib.

Mat.7.29. Vict. Antioc. in c.1. Marc. Prædicatores debent prædicare virtutes & vitia.

5 S. Matth. de Salvatore noſtro ait: *Erat docens ſicut poteſtatem habens*: quæ verba Victor Antiochenus in hunc ſenſum explicat: *Quia non loquebatur ad gratiam, nec auditorum laudes captabat, ſed erat ſermo ejus in poteſtate; hortabatur enim ad cœleſtia, & animæ ſalutaria, perfidiſque & obſtinatis peccatoribus imperterritè ſupplicia comminabatur.* Sanctus Franciſcus de Sales præclarè obſervat, Chriſtum, priuſquam Apoſtolos per mundum ad Euangelium annunciandum diſpergeret, primò eos catechizaſſe, & edocuiſſe, quoad ea, quæ ab ipſis prædicanda erant, idque breviſſimè duobus his verbis: *Prædicate Euangelium.* Sanctus & Seraphic. Franciſcus Aſſiſinas Religioſis ſuis ſenſum hujus præcepti, à Verbo incarnato Apoſtolis ſuis impoſiti, ſcilicet: *Prædicate Euangelium,* hunc eſſe declaravit, ſcilicet, prædicate virtutes, eradicate vitia, Paradiſum & Infernum Auditoribus veſtris annunciate. Prædicator quidam euangelicus valdè pius dicere ſolitus erat, unumquemque Prædicatorem in quolibet ſermone meritò eſſe debere ſolicitum, ut unam virtutem Chriſtianam auditoribus ſuis insereret, unumque vitium è contrà eradicaret. Chriſtus inſuper, prout apud Sanctum Joannem legitur, priuſquam Apoſtolos ſuos per mundum diſpergeret, iiſdem priùs Spiritum Sanctum in Magiſtrum deſtinavit: *Ille vos docebit omnia.* Petrus igitur ab hoc præceptore in die Pentecoſtes edoctus, quale ſibi in primo ſuo ſermone, quem habuit, thema aſſumpſerit, ex cap.2. Act. Apoſt. colligere licet. Nimirùm eodemmet uſus fuit themate, quo ante ipſum Joannes Bapt. & Chriſtus ipſemet uſi fuerant, ſcilicet: *Pœnitentiam agite.* Quid igitur mirum, ſi in unico duntaxat ſermone tria millia ex his, qui antea vociferati fue-

Joa.14.26. Act.Apoſt.2.

fuerant: *Tolle, tolle, crucifige eum*, ut Deum converterit? *Hi auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus?*

Alia inſtructio quæ, & qualiter, prædicanda ſit. S. Hier. ep. ad Nepot. S. Ber. ſ. 59. in C. S. Cypr. ep. 2. ad Donat.

6 Sanctus Hier. in Epiſtola ad Nepotianum ita ſcribit: *Docente te in Eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitentur: lacrymæ auditorum laudes tuæ ſint.* Apud Sanctum Bernardum ſimiliter in ſermone quodam dicitur: *Illius doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum moveat.* Sanctus Cyprianus, qui ſublimiſſimo ingenio, raraque eloquentia & doctrina à Deo dotatus fuit, Donatum ſuum monuit, quæ ab ipſo populo annuncianda eſſent, ad hoc ut ille fructum inde perciperet: En verba ipſius: *Accipe non diſerta, ſed fortia, nec ad audientiæ popularis illecebras culto ſermone fucata, ſed ad Divinam indulgentiam prædicandam rudi veritate ſimplicia.* Sanctus Carolus Borromæus præter id quod in principio bujus diſcurſus ex ipſo diximus, hanc quoque pro materiis prædicabilibus inſtructionem ſcriptam reliquit: *Locos omnes ſibi comparabit, quibus auditorum animi commoveri, atque excitari ſolent ad Dei amorem, ad cæleſtis patriæ deſiderium, ad pœnitentiam, ad ſcelerum deteſtationem, ad virtutum ſtudium, ad metum Divini judicii, ad ſpem miſericordiæ, ad miſericordiam charitatemque erga proximum, & ad cæteras præterea affectiones, quæ ad cœlum excitatæ, Chriſtianas virtutes pariunt.*

Act. Eccl. Med. fol. 476.

Apoc. 14. 8. De timore & honore Dei prædicandum eſt.

7 In Apocalypſi cap. 14. lapſus Babyloniæ his verbis innuitur: *Cecidit, cecidit Babylon magna.* Enimverò quoad ſenſum litteralem nequaquam conſtat, illam civitatem, eo tempore quo Sanctus Joannes hac viſione bonoratus fuit, verè fuiſſe collapſam. Alludit igitur Apoſtolus ad fructum ſpiritualem, in converſione impiorum peccatorum procuratum. At verò vultiſne ſcire modum, quo lapſus Babylonis, id eſt converſio impiorum hominum procurata fuerit? Sanctus Joann. Apoſtolus inquit: *Et vidi Angelum volantem per medium cœli, habentem Euangelium æternum.* Ecce tibi modum, quo prædicator fructus producit; quando ſcilicet Euangelium annunciat, inibique contentas æternas veritates inſinuat. Quodnam verò Angelicus hic pariter, & euangelicus nuncius ſibi ſermonis ſui thema elegit? Sacer textus ait: *Vt euangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum, dicens magna voce: Timete Dominum, & date illi honorem.* Quando enim hæc principalia puncta auditoribus prædicantur & inculcantur, tunc verè Babylonia in terram proſternitur, tunc quævis anima, quantumcumque ſit impia, ad Deum convertitur. In vita Vener. Matris Annæ Carmelitanæ diſcalceatæ, à P. Bartholomæo pariter diſcalceato conſcripta, legitur, quòd cum hæc ancilla Dei in octavo circiter vel nono ætatis anno conſtituta, in villa ſua, ubi habitabat, celebrem quendam auſcultaſſet prædicatorem, omnibus eidem applaudentibus, ſola ipſa lacrymata fuerit; atque à ſorore ſua natu majore de cauſa fletus interrogata, reſponderit: *Quia male prædicavit Pater.* *Cui illa: Et quid tu ſcis, ſi bene, an male prædicaverit?* ipſa verò ex cœleſti utique inſtinctu mox ſubjecerit: *Quia nihil dixit de Chriſto crucifixo, de ejus ſequela, de ejus virtutibus.* In Chronicis Sancti Franciſci legitur F. Cherubinum à Spoleto in præcipuis totius Chriſtianiſmi pulpitis magno cum applauſu prædicaſſe, oſtentando doctrinam ſuam, ingenium, eloquentiam, & ſtupendum talentum ſuum, ſed abſque ullo auditorum fructu. Cumque prædicationem ejus B. F. Joannes Bonviſius Lucenſis ejuſdem Ordinis auſcultaſſet, hic eundem Prædicatorem exhortatus fuit, ut ſtylum dicendi mutaret, ſeque totum ſpirituali vitæ, & lucro animarum comparando addiceret, extirpando vitia, virtuteſque auditoribus inſerendo. Cui cum Cherubinus aurem præbuiſſet, ejuſque conſilium fuiſſet executus, adeò abundantem meſſem cœleſti borreo intulit, ut in hora mortis ſuæ viſus fuerit Angelorum manibus in cœlum deferri, ſeptuaginta ſex millibus animarum, fructuoſarum prædicationum ſuarum ſubſidio ſalvatarum ſtipatus. In Exodo ornatus & gemmæ veſtium ſacerdotalium, quibus ſummus Pontifex induendus erat, in hæc verba deſcribuntur: *Et tintinnabula ex auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ.* At verò quis veſtrum mihi enodare poterit horum tintinnabulorum, in extrema parte tunicæ dependentium, myſterium? S. Iſidorus ab authore Catenæ citatus, dubium boc in hæc verba reſolvit: *Tintinnabula inter malogranata conſonantia Prophetæ intelliguntur, & doctores Sancti, in medio Eccleſiæ collocati, quorum lingua doctrina ſcientiam reſonans, tangit utraſque partes legis, & Euangelii. Hæc tintinnabula in extremo veſtimento idcirco ſunt poſita, ut de fine mundi, & de vita futura diſputantes, nunquam ſileant.* Hugo Cardin. ſuper cap. 1. S. Marci, qualiter præceptum illud Chriſti: *Prædicate Euangelium*, intelligendum ſit, his verbis exponit: *Euangelium bona annunciatio dicitur, quod propriè ad regnum Dei, & remiſſionem peccatorum pertinet.* Enimverò quænam fuerit prædicantis Jobi ſapientia, facundia, & energia dicendi, ex cap. 29. Prophetiæ ſuæ colligitur, ubi dicitur: *In platea parabant cathedram mihi. Videbant me juvenes, & abſcondebantur, & ſenes aſſurgentes ſtabant: divites ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo: vocem ſuam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi ſuo adhærebat: auris audiens beatificabat me.* At verò cuinam materiæ hoc tam excellens talentum, baneque tam prodigioſam dicendi efficaciam applicabat? Subdit ſacer textus: *Ecce docuiſti multos, & manus laſſas corroboraſti: vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti.* Ecce tibi, cuinam materiæ datum ſibi à Deo talentum adhibuerit, nimirum in erudiendos populos, in roborandos, & confirmandos debiles, in præcavendos eorundem infirmorum mortales lapſus &c.

Chronic. S. Franc. p. 3. l. 6. c. 1.

Aliud notabile exemplum pro prædicatoribus.

Quid deſignent tintinnabula in extremitate veſtis ſacerdotalis. Exod. 39. 23.

S. Iſid. in Cat. Lippoman.

H. C. in c. 1. Marc.

Job 29. 9.

Job 4. 3.

DISCVRSVS XXXIX.

ARGUMENTUM.

Prædicator in muneris ſui exercitio, ſoli animarum ſaluti intentus eſſe debet.

THEMA.

In labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui. Pſal. 118. v. 13.

Aſſeruntur evidentia ſigna, an prædicator miſſus ſit à Deo ad hoc officium exequendum. S. Bon. ib.

1 Regius Pſaltes paulò poſt principium Pſalmi 118. de verbo Dei tractare incipit, dicens: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi: Benedictus es Domine, doce me juſtificationes tuas.* Et confeſtim ſubdit: *In labiis meis pronunciavi &c.* quibus verbis modum indicare voluit, quo munus Divini verbi annunciandi adminiſtrarit; id eſt, ut S. Bonaventura ibidem exponit: *Ad utilitatem audientium eructavi.* Idem Seraphicus doctor alio in loco dixit: *Tria ſunt ſigna evidentia, quibus probatur, utrum prædicator à Domino ſit miſſus ad prædicandum Euangelium. Primum eſt authoritas mittentis. Secundum, zelus animarum in perſona quæ mittitur, quando ſcilicet principaliter quærit Dei honorem, & animarum ſalutem. Tertium eſt fructificatio, & converſio auditorum.* Ex hac tanti, tamque in Eccleſia inſignis, adeòque in miniſterio euangelico privilegiati doctoris declaratione colligitur, quòd nomen Prædicatoris non mereatur is, qui in prædicatione ſua principaliter ad ſalutem animarum, earumque utilitatem & fructum non collimat.

S. Bon. in c. 9. Luc.

Verbum Dei dirigi debet ad ædificandum proximum. Epheſ. 4. 29.

2 In Epiſtola, quam S. Paulus ad Epheſios tranſcripſit, ſequentia leguntur: *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus, ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Ecce tibi, quonam dirigendum ſit verbum Dei, nimirùm ad ædificandum, non verò ad deſtruendum. Ac proinde idem Apoſtolus alio in loco prædicatoribus dicit: *Dei ædificatio eſtis.* Communicanda quoque eſt Divina gratia auditoribus: *Vt det gratiam audientibus; id eſt*, ut Theophylactus inquit, *ſi ſermo ædificat proximum, qui ſibi neceſſarius eſt ob inſtantem neceſſitatem, illum, inquit, ſonemus, illum loquamur.* Sanctus Bernardinus ſuper illa verba Apoſtoli ad Timotheum: *Argue, obſecra, increpa &c.* ingenioſè obſervat, quòd *Apoſtolus ibi plus dicit contra vitia exprobranda, quam pro virtutibus extollendis, quia difficilius eſt corrigere vitia, quam virtutes operari; unde Iſa. 58. Clama, ne ceſſes, annuncia populo meo ſcelera eorum, & domus Iacob peccata eorum.* Etenim

1. Cor. 3. 9.

Theoph. ib.

S. Ber. to. 1. in Sexag. ar. 1. c. 1. 2. Tim. 4. 2.

prius

S. Bern. t. 2. in ſerm. Prov. Pœnitentia & ſalutaris admonitio S. Franciſci quænam ſint prædicanda.

prius extirpanda eſt mala herba, ſpinæ, ſentes, urticæ, quàm bonum ſemen terræ injiciatur. Idem Sanctus Bernardinus de Seraphico ſuo Patriarcha ita ſcribit: *Volens beatus Franciſcus ſe & ſuos, corde, ore, & opere DOMINO IESV CHRISTO, & Apoſtolis ejus, in fide & moribus eſſe conformes, divinitus inſpiratus in Regula ſuæ inquit: Moneo quoque & exhortor eoſdem fratres, ut in prædicatione quam faciunt, ſint examinata, & caſta eorum eloquia, ad utilitatem, & ædificationem populi, annunciando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriam.* Ubi Sanctus Bernardinus, qui adeò utilis in Eccleſia DEI prædicator extitit, in quonam ſubſtantia hujus miniſterii prædicationis conſiſtat, paucis indicat, dum ait, illud conſiſtere, *in his quatuor, quæ ſunt vitia, & virtutes, pœna, & gloria*: eſtque hoc conforme illi, quod à magno ſuo magiſtro & patre didicerat, dicente: *Hunc qui noſtris temporibus ſervaverunt modum, experientia teſte, maximum ultra alios prædicantes reportaverunt animarum profectum, licèt multi prædicationis ignari, hoc in principio non intellexerunt. Sed teſte Domino Matth. 7. à fructibus eorum cognoſcetis eos, & cogniti ſunt.*

Prædicator ſcopum collimare debet ad animarū utilitatem & converſionem.

3 Salvator noſter, qui de ſemetipſo ait: *Pater meus agricola eſt*, verbum ſuum ſemini aſſimilat, inquiens: *Semen eſt Verbum DEI.* Sicut ergo qui ſemen in terram jacit, non id facit, ut ſtramina & paleas tantùm demetat, ſed copioſam quandam & utilem meſſem prætendit: eodem modo qui prædicat, ad nihil aliud collimare debet, quàm ad animarum utilitatem, earumque converſionem: *Triticum autem congregate in horreum meum. Sicut colonus nihil aliud curat, præter ſemina, & ſegetes: ſic & dicens, audientes, & illorum profectum, ſicut & ego nunc dico.* Advertendum quoque eſt, quòd quando Apoſtolus, & Doctor gentium dilectum diſcipulum ſuum Sanctum Timotheum in hac profeſſione inſtruere voluit, his ad eum verbis ſcripſit: *Prædica verbum.* Sed cur *verbum* in numero ſingulari? Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam ait: *Solet Scriptura multa verba verbum appellare. Neque enim unum verbum locutus eſt quicunque Propheta, & tamen ſic legitur: Verbum quod factum eſt ad illum vel illum Prophetam. Et Apoſtolus: Presbyteri duplici honore honorentur, maximè qui laborant in verbo, & doctrina: non ait: In verbis, ſed in verbo. Et Sanctus Iacobus: Eſtote, inquit, factores verbi, & non auditores tantum: non ait & ipſe: Verborum: ſed verbi, quamvis tam multa verba de Scripturis ſanctis in Eccleſia celebriter dicantur, audiantur, legantur. Sicut ergo quantocunque tempore quiſque noſtrum in prædicando Evangelio laboraverit, non verborum, ſed verbi audiendi ſtudioſiſſimus nuncupatur: ita eo more, quo Scripturæ loquuntur, & quem novit eccleſiaſtica conſuetudo.* Quam doctrinam ſuam Sanctus Doctor propoſito quidem noſtro non applicat, nos tamen illam facilè adaptare poſſumus, dicendo, ideò Apoſtolum Sancto Timotheo ſcribere in numero ſingulari: *Prædica verbum*; ſicut & in multis aliis occaſionibus verbum DEI non in numero plurali, *verba*, ſed in ſingulari, *Verbum*, in Scripturis appellari, ut unusquiſque prædicator intelligat, quòd ſe in plura verba ſuperflua extendere nequaquam debeat, neque ab eo habendus ſit verborum elegantium à minùs elegantibus delectus, ſed conſiderandam illi ſolam eſſe ſubſtantiam, fructum, & utilitatem illius quod dicit, ita ut magis ſolicitus ſit quoad materiam, quàm quoad verba. In cujus probationem notandum eſt, quòd in quibuſdam ſacræ Scripturæ locis ly *Verbum*, non tam verbum, quàm factum exprimat; ſic enim Lucæ 1. dicitur: *Non eſt impoſſibile apud DEVM omne verbum*, & Luc. 2. *Videntes cognoverunt de verbo hoc.*

Chryſ. h. 9. ad Pop.

2. Tim. 4. 2.

S. Aug. ſ. 21. de ver. Dom. S. Paulus cur præcepit Timotheo prædicare verbum, & non verba.

Luc. 1. 37.
Luc. 2. 17.

Prædicatores comparantur fabris ferrariis.
Hugo Card. in 1. Reg. 13.

4 Hugo Cardinalis ſuper illa verba lib. 1. Reg. cap. 13. *Faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Iſrael*, hanc deducit moralitatem: *Id eſt, in Eccleſia non invenitur prædicator, aut doctor verbi Dei*: quod quidem tametſi temporibus noſtris dici non poſſe videatur, ſiquidem ſæpenumerò in una eademque civitate viginti & triginta prædicatores erunt, qui de concurſu auditorum conquirendo inter ſe mutuò certant; attamen jure merito dicere poſſumus, paucos in Eccleſia inveniri prædicatores, licèt abundare videantur: *Multi enim ſunt doctores, & multi prædicatores; ſed pauci fabri ferrarii, quia pauci ſunt, qui ob ſtudium, & amorem verbi ſuſtineant laborem, aut ardorem, ut faber ferrarius facit.* Vel etiam addere poſſumus, paucos eſſe, qui verbum Dei prædicent, quia multi ſunt, qui eo abutuntur ad prædicandum ſeipſos, vel ad ſui oſtentationem talenti, ſcientiæ, vel ingenii. *In verbo tuo laxabo rete*, inquit Petrus: *Et cum hoc feciſſet, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam*; per quam denotabatur numeroſa converſio infidelium per Apoſtolos inſtituenda. Didacus Stella ly, *in verbo tuo*, ita explicat: *Docet etiam prædicatores, ut laxent rete prædicationis in verbo Domini; non ad gloriam ſuam, neque ad quæſtum, nec ad aliquod humanum deſiderium, ſed ad ſalutem eorum qui capiuntur.* Notandum quoque eſt, quòd cœleſtis Magiſter in alia quadam piſcatione iiſdem Apoſtolis præceperit: *Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis: & jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.* Porrò per dexteram prædeſtinatio & ſalus æterna denotatur, in hanc igitur partem, id eſt, ad ſalutem æternam auditorum extendenda ſunt retia eloquentiæ, & doctrinæ, ad animas in vitam beatam comparandas: quod qui faciunt, in die finalis judicii benedici merentur, & ad dexteram judicis collocari. Sed ſicut multi ſunt, qui in mari piſcantur corallos, margaritas, vel divitias ab aliis in mare ad vitam ſalvandam projectas; ita quoque ex prædicatoribus aliqui ex motivo applauſus, alii propter lucrum, alii ad ingenii & ſcientiæ ſuæ oſtentationem, alii denique ob alios reſpectus humanos prædicationi vacant. Verus autem prædicator, ut hoc ſe titulo dignum efficiat, eo ſolùm fine prædicare debet, ut animas ſubmerſas ex fundo maris extrahat, & ab abyſſo infernali eripiat. Verus namque prædicator dicere meritò deberet: *Da mihi animas, cætera tolle tibi*; non verò de eorum numero eſſe, de quibus S. Paulus ad Philippenſes ait: *Omnes quæ ſua ſunt, quærunt, non quæ ſunt Ieſu Chriſti.*

Luc. 5. 5.
In verbo Chriſti rete prædicationis laxari debet, non ad vanam gloriam.
Didac. Stell.

Joan. 21. 6.

Gen. 14. 21.

Phil. 2. 21.

Ab ore prædicatorum pendet ſalus animarum.
Jud. 8. 21.

5 Spiritus Sanctus, qui dux & magiſter eſt prædicationis, pulchra hoc ori Judithæ verba inſeruit: *Et nunc fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo DEI, & ex vobis pendet anima illorum ad eloquium veſtrum, corda eorum erigite.* Enimverò is, *in quo ſunt omnes theſauri*, nullam habet in tota gaza ſua gemmam pluris à ſe æſtimatam, vel majori ſumptu comparatam, quàm animas hominum pretioſiſſimo ſanguine ſuo redemptas; harum igitur ſubſidio divinum verbum ſuum providit: *Pendet anima illorum ad eloquium noſtrum.* Et ideò væ nobis, ſi Evangelium in lucrum noſtrum convertentes, animarum negligamus ſalutem, noſtroq; miniſterio abutamur.

Comparatur prædicatio Verbi Dei, meſſi.
Cajetan. in Luc.

6 Cajetanus incarnatam Sapientiam verbum DEI quod à diſcipulis ſuis prædicandum erat, non ſine myſterio meſſis titulo honoraſſe, his verbis ponderat: *Meſſis quidem multa: Metaphorica eſt locutio, aſſimilans prædicationem Evangelicam meſſi, ratione fructus; non enim evangelizatur, niſi ad recipiendum fructum de fidelium fructibus, ſicut metitur ad referendum fructum granorum tritici, hordei, & ſimilium.* Sanctus Carolus in inſtructionibus ſuis ita ſcribit: *In concione, quam habiturus eſt, illud ſibi potiſſimum proponet, in quo omnes nervos, roburque induſtriæ ſuæ adhibeat, & in quo munus ſuum verſari cognoſcat, ut auditorum ſcilicet animos commoveat, cum præſertim peccent homines, non tam quia verum ignorent, quam quod male affecti ſint.* Ac proinde prædicatorem ferventi oratione hanc à Deo gratiam poſtulare debere dicit, ut auditorum animos dictione ſua commovere poſſit; ita enim ſubdit: *Cum bene appoſitèque dicere ſit omnium judicio vel maximè difficile, hujus ſane rei difficultatem aliquando, ac potiùs frequenter meditabitur, ut ardentiori ſtudio confugiat ad DEVM, qui divini ſui ſpiritus afflatu, omnia dicendi argumenta ſubminiſtrare poteſt.* Et paulò ante hæc verba habet: *Brevi oratione ad DEVM uſus, id omninò ſtudebit, ut quod in concione dicturus eſt, antea bene cognitum habeat: Vbi verò ex ſtudio, librorumque tractatione cognoverit, ac perceperit, quod concionaturus eſt, tunc ſingulas concionis partes, quas animo concepit, etiam atque etiam diligenter*

Act. Eccl. Med. fol. 476.
Notabilis inſtructio S. Caroli Borromæi pro prædicatoribus.

Ibid. 477.

Ibid. fol. 480.

Digitized by Google

genter & piè meditabitur; qua in meditatione ſeſe ita religioſe afficere conabitur, ut audientium animos menteſque ad illum ipſum pietatis affectum, ſanctèque agendi ardorem, quantum in ſe eſt, excitet. Conſideret, ſe piſcatorem hominum eſſe: ideo nervos omnes intendere debet, atque adeo expiſcari, ut ſagenam Euangelicam impleat, nempe animas pereuntium CHRISTO Domino lucrifaciat: quare videat, ne in prædicationis efficie langueſcat. Enimverò quando Salvator noſter Apoſtolis ſuis, & in illorum perſona eorundem ſucceſ-

Matt. 4. 19.

ſoribus dixit: *Faciam vos fieri piſcatores hominum*; utique ad piſcationem non corporum humanorum, ſed utique animarum alluſit, quæ in mari hujus mundi de ſubmerſione periclitantur.

Monitum S. Franciſci Saleſii.

Sanctus Franciſcus Saleſius in epiſtola illa, in qua circa hanc materiam multa tradit documenta, inquit: *Non ſectemur lenocinia rhetorum, ſed veritates piſcatorum.*

Saleſ. l. 1. p. 1. epiſt.

Sanctus Paulus valdè deteſtatur auditores *prurientes auribus*, & conſequenter prædicatores iiſdem complacere quærentes. Enimverò peſſimum ſignum eſt, quando auditores ex prædicatione vel ſermone egredientes, hiſce vel ſimilibus verbis ſeſe mutuò alloquuntur: Eſt concionator ille magnus orator, mira poller memoria, valdè doctus eſt, optimè dixit. Econtrà verò optimum ſignum eſt, quando in hoſce vel ſimiles prorumpunt ſingultus: O quàm pulchra, quàm neceſſaria eſt pœnitentia! O DEUS meus, quàm bonus, quàm juſtus tu es! vel alias ſimiles edunt aſpirationes; hæ enim indicant, corda auſcultantium ſermonis efficacia ſauciata fuiſſe. Hactenùs verba ſunt Sancti Franciſci de Sales.

S. Bern. lib. Prædicatio qua carpuntur vitia, utiliſſima eſt.

7 Sanctus Bernardinus, poſtquam oſtendiſſet, quanti referat utiles & fructuoſas in ſermonibus tractare materias, ita ſcribit: *Congruit animarum ſaluti. Cum enim populi multipliciter ſint vitiis involuti, & a virtutibus alieni, nec expaveſcant præparata eis judicia, atque pœnas, nec inardeſcant deſiderio æternorum, nullus excelſior modus, nulla materia præſtantior, nullumque remedium efficacius diverſis populis in hoc ſæculo, quam prædicatio ſupradicta (id eſt, quæ contra vitia eſt inſtituta) qua quidem uſi ſunt prædicator prædicatorum CHRISTUS, & Apoſtoli, & omnes eorum imitatores.*

Illo ſtylo utebatur S. Stephanus.

De Sancto Protomartyre ſcribitur: *Non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui loquebatur.* At verò quiſquam ejus, dum Judæos alloqueretur, ſtylus erat? *Dura cervice, & incircumciſis cordibus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*: Veritatem ſincerè docebat, liberè reprehendebat, puncta utilia tangebat; & ſi nonnunquam auditorum captabat benevolentiam, id eo fine faciebat, ut mentibus illorum imprimeret Salvatorem.

S. Aug. ſ. 1. de S. Steph. Rom. 1. 14.

Unde Sanctus Auguſtinus de ipſo ait: *Conciliabat auditorem, ut commendaret ſalvatorem*. Sanctus Paulus Apoſtolus Romanos hac phraſi alloquebatur: *Sæpe propoſui venire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc, ut aliquem fructum habeam & in vobis, ſicut & in cæteris gentibus.* Ecce tibi finem, quem Sanctus Paulus in promulgatione Euangelii, per quam totum mundum fidei Chriſtianæ comparavit, habebat præfixum; ſcilicet *ut aliquem fructum habeam in vobis &c. Fructus autem doctoris*, inquit

Ambr. Catar.

Ambroſius Catarinus, *non eſt propria gloria, ſed eſt profectus diſcipuli.* Sanctus Paulus in eadem epiſtola ad Romanos proteſtatur, dicens: *Accepimus gratiam,*

Rom. 1. 6.

& Apoſtolatum, ad obediendum fidei in omnibus gentibus in nomine ejus. Quibus verbis docere prædicatores voluit, in hoc miniſterio ad nihil aliud illis collimandum eſſe, quàm ad Euangelii propagationem, ad converſionem animarum, earundemque in fide ſtabilimentum, nec non ad procurandum ſanctiſſimi divini

Hugo Card. & Thom.

nominis honorem & gloriam. Unde Hugo Cardinalis notat illa verba: *Pro nomine ejus*, ſcilicet *dilatando, non pro fama propria.* Eodem modo Doctor Angelicus ait: *Pro nomine ejus dilatando, non pro aliquo terreno fructu quærendo.*

S. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 1. Prædicatores utiles & fructuoſas pro ſuis diſcurſibus ſeligant materias.

8 Sanctus Iſidorus punctum quoddam tangit, propoſito noſtro haud incommodum; ſcilicet, unde ruina animarum ſæpè procedat; ait enim: *Qui magiſterio nihil præter ſermonem ineſſe exiſtimant, & obtundunt, & riſum movent. At qui operibus emicant, etiamſi ſilentium colant, ſpectatorum tamen animos erudiunt. Atque illud eſt, quod ex me intelligere quæſivisti: Sacerdotes loquimini ad cor Ieruſalem; multi enim ſunt, qui loquendo moleſtiam exhibent, pauci autem, qui operibus doceant.* At verò quando ſimul cum operibus perfectis & ſanctis, utiles quoque & fructuoſæ materiæ adjunguntur, tunc verè ad cor prædicatur, animæque audientium DEO lucrantur. Ex ſemine illo, cujus in Parabola de ſeminatore apud Sanctum Lucam fit mentio, tres partes periere, ſine ullo inde ſubſecuto

Luc. 8. 9.

fructu. *Semen eſt Verbum DEI*; quid mirum igitur: quòd cœleſtis agricola quaſi dolens vocem extulerit: *Hæc dicens clamabat?* Clamavit dum exſpiraret in

Joan. 11. 41.

cruce; clamavit *quando turbavit ſemetipſum, & lacrymatus eſt*, in reſuſcitatione Lazari quatriduo mor-

Pſ. 68.

tui: *Laboravi clamans, rauca factæ ſunt fauces meæ*: clamat & lamentatur, quòd licèt in prædicatoribus prædicet, nullum tamen fructum faciat, eo quòd prædicatores utiles & fructuoſas pro diſcurſibus ſuis materias non ſeligant.

DISCURSUS XL.

ARGUMENTUM.

De doctrina, quam annunciare debet miniſter Euangelicus.

THEMA.

Prædicate Euangelium. Marc. 16. verſ. 15.

Marc. 16. 17. Chriſtus præſcripſit Apoſtolis & concionatoribus materiam prædicationum.

1 SAlvator noſter opere humanæ redemptionis conſummato, propter quod ab æterno Patre in terram miſſus fuerat, priuſquam in cœlum aſcenderet, Apoſtolos ſuos per mundum univerſum diſpergere volens, ut eundem ad novam legem gratiæ, prædicatione ſua mediante, converterent, prædicationis materiam iiſdem præſcribere voluit, dicendo: *Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Euangelium*, inquam, *& nihil aliud*, addit Albertus

Alb. M. ib.

Magnus. Et meritò, quia de hoc dicere poſſumus, quod, licèt ad aliud propoſitum, dicebat Sanctus Joannes Apoſtolus: *Præceptum Domini eſt; ſi hoc fiat, ſufficit.* Si enim Euangelium, & nihil aliud prædicetur, abundè id ſufficit. Albertus Magnus adducit textum il-

Alb. Magn. Job. 29. 22.

lum Jobi: *Verbis meis nihil aliud addere audebant, & ſtillabat ſuper eos eloquium meum*: Et Ezechieli dictum fuit: *Loqueris verba mea ad eos*. Super quæ verba S.

S. Greg. l. 1. h. 10. in Ezech.

Gregorius lib. 1. homilia 10. in Ezech. ita ſcribit: *Prophetæ falſi, ſua, & non Dei verba loquebantur, de quibus ſcriptum eſt: Nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos, viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Dominum. Et rurſum: Non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant. Qua ex re colligendum eſt, quia quiſquis expoſitor in explanatione ſacri eloquii, ut fortaſſe auditoribus placeat, aliquid mentiendo componit, ſua, & non Domini verba loquitur; ſi tamen placendi, vel ſeducendi ſtudio moveatur.*

Prædicator ſapientiã, & eloquentiam ſuam, non ſibi, ſed Deo ferat acceptam. Matt. 10. S. Anſelm. ib.

2 Ex quo Salvator noſter pro Collegii Apoſtolici, velut familiæ ſuæ, neceſſitatibus aliquam pecuniæ ſummam, quæ in manibus Judæ erat, conſervabat; cur, obſecro, Apoſtolis prohibuit, dicens: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum &c.* Prohibitionis hujus myſterium ex ore Sancti Anſelmi audire libeat, qui ait: *Myſticè; non licet Magiſtris Eccleſiæ aurum, & argentum, & pecuniam quæ in zonis eſt, poſſidere; ſcilicet non debent ſapientiam, quæ per aurum ſignificatur, & eloquentiam, quæ per argentum exprimitur, quaſi propria, vel ab alio, quam a Deo accepta poſſidere.* Enimverò quando Euangelium, aliæque Scripturæ ſacræ prædicantur, dubitare non licet, quin Deus vobis aſſiſtat, quia ipſe eſt, qui loquitur, & docet. *Prædicatorem idoneum* (verba ſunt Ruperti Abbatis) *qui non de corde ſuo,*

Rup. Ab. l. 2. in Deut. c. 7.

vel a ſemetipſo loquatur, ſed quod audivit, hoc teſtatur. At verò à quonam id, quod prædicare volumus, priùs hauriendum eſt? Subdit Rupertus: *Quod in Spiritu ſancto didicit, hoc annunciet, & loquatur.* At verò di-

Verbum Dei dicitur, quia doctrina divina, non humana per illud traditur.

ces fortaſſe: Quid audio? Ergone de novo expectare debemus deſcendentem ſupra nos in forma viſibili Spiritum ſanctum, qui nos edoceat, quid annunciari debeat? Nequaquam; neque enim hæc Ruperti mens eſt, ſed dicere vult, quòd ſi annunciaveris Euangelium,

vel

Digitized by Google

vel aliud quippiam, quod in ſacris litteris continetur, jam de facto loqueris ex directione, & inſtinctu Spiritus ſancti. Sanctus Auguſtinus adducit textum illum Sancti Pauli: *Cum accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis, non ut verbum hominum, ſed ſicuti eſt verè, verbum Dei.* Subditque idem Sanctus Doctor: *Innumerabilia ſimiliter in Scripturis dicuntur de DEI Verbo, quod in ſonis multarum diverſarumque linguarum, per corda, & ora diſſeminatur humana. Ideo autem Verbum Dei dicitur, quia doctrina divina traditur, non humana.* Ex qua hujus adeò magni Eccleſiæ æſtimati Doctoris doctrina colligi videtur, quòd quisquis aliam doctrinam prædicaverit, præter ſacram, & divinam, cui ſoli aſſiſtit Spiritus ſanctus, Verbum Dei non ſit annunciaturus; *quia Verbum Dei dicitur, quo doctrina divina traditur, non humana.*

S. Aug. tr. 15. de Tim. c. 18.

Sales p. 1. l. 1. S. Franciſcus Saleſius tradit quid prædicandū ſit.

3 Sanctus Franciſcus Saleſius in epiſtola illa ſæpiùs à nobis in diſcurſibus præcedentibus citata, capite 3. de eo quod prædicandum eſt à concionatoribus, fuſiùs diſſerit: ex quo ſequentia decerpſimus verba: Sanctus Paulus Timotheo unico quaſi verbo dicit: *Prædica verbum*, quaſi diceret: Prædica Verbum Dei; ſeu ut CHRISTUS dixit: *Prædicate Euangelium*: quod præceptum Sanctus Franciſcus præfatus, cujus hodie, dum hæc ſcribimus, feſtum celebramus, declarat, præcipiendo fratribus ſuis, ut de virtutibus, vitiis, inferno, paradiſo, continuò prædicarent; pro hiſce namque materiis in Scriptura ſacra ſufficientia reperiuntur, adeò ut alia materia non indigeant. Sed dices: Ergone forſitan non eſt opus doctores adhibere Chriſtianos, vel ſanctorum Patrum conſcripta volumina? Utique & illis opus eſt, ſed dicite ſodes, quidnam aliud eſt ſanctorum Patrum doctrina, quàm quædam Euangelii declaratio, & Scripturæ explicatio? Nulla enim alia inter Scripturam ſacram, & Sanctorum Patrum doctrinam eſt differentia, quàm quæ eſt inter amygdalum decorticatum, & alium integrum, quorum arborum nuclei ab unoquoque manducari poſſunt: vel quæ eſt inter panem integrum, & in plures partes diviſum. Adeoque omninò prædicatori opus eſt ſanctorum Patrum volumina pervolvere, hi enim ſunt inſtrumenta, quibus mediantibus, DEUS verum verbi ſui ſenſuum nobis declaravit. Hactenùs Sanctus Franciſcus Saleſius. Sanctus Antoninus de ſacra Scriptura ait: *Hæc Scriptura aptè dicitur verbum; Prædica verbum, ait Apoſtolus*; ſacra enim Scriptura ab increato Patris Verbo dictata eſt, & Euangelium idem Verbum incarnatum, noſtraque fragili carne indutum prædicat. Paulò poſt verò adducto illo Sancti Pauli teſtimonio, dicentis: *Nos autem, inquit Apoſtolus, prædicamus Chriſtum*; ſubjungit: *Prædica ergo verbum, id eſt, Chriſtum.*

S. Anton. p. 3. t. 18. c. 4. ſ. 2.

Quibus SS. PP. uti debeant prædicatores. Act. Eccl. Med. fol. 476.

4 Sanctus Carolus inter alias inſtructiones Prædicatoribus traditas, hanc quoque habet: *Maximè ſibi veteres Patres proponat, quorum in dicendo virtutes ſequatur, Gregorii Magni & Chryſoſtomi diſciplinæ moralis copiam, Leonis Magni & Baſilii gravitatem, Nazianzeni vim, Nyſſeni ſubtilitatem, Auguſtini acumen, Ambroſii temperatum dicendi genus, Bernardi dulcem devotamque orationem, atque omnino admirabilem, & divinam eloquentiam ſanctiſſimi Pauli Apoſtoli.* Enimverò hæc eſt eximia quædam ſacræ Scripturæ prærogativa, & excellentia, quòd immediatum & infallibilem Magiſtrum habeat Spiritum veritatis; & ideò huic præcunctis aliis Scripturis ſacris primatus ſemper debetur.

Joan. 7. 18. Prædicatores Verbum Dei, & non propriam doctrinam prædicent ſuam, quærendo gloriam.

5 Cœleſtis Magiſter noſter inquit: *Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit.* Quibus verbis perſtringuntur, qui ſacras litteras poſtbabentes, proprias adinveniunt doctrinas, veluti proprii ingenii partus, ab illis exinde magni æſtimari volentes: verùm ejuſmodi doctrinæ apud auditores communiter nec fidem inveniunt, nec vim aliquam obtinent. Unde Theophylactus ait: *Hoc eſt, qui vult propriam ſtatuere doctrinam, propter nihil aliud hoc facit, quam ut gloriam quandam inanem inde percipiat. Si autem ego, inquit, gloria propriæ fructum nolo, ſed gloriam ejus, qui me miſit, quæro; cujus gratia velim alia docere? Verax igitur ſum, & non eſt injuſtitia in me, hoc eſt, non rapio gloriam alteri debitam.* Sanct. Thomas prædictis CHRISTI verbis aliam adhibet expoſitionem, dicens: *A ſeipſo loquitur, qui ea quæ dicit, accipit de corde ſuo. Ierem. 23. Viſionem cordis ſui loquentur. Ezech. 13. Væ Prophetis inſipientibus, qui vaticinantur de corde ſuo. Sic ergo confingere aliquid à ſeipſo, eſt propter humanam gloriam, quia ut dicit Chryſoſtomus: Qui aliquam propriam vult inſtruere doctrinam, propter nihil aliud hoc vult, quam ut gloriam acquirat: & hoc eſt quod Dominus dicit, probans doctrinam ſuam à DEO eſſe.* Dionyſius Carthuſianus eodem modo ſcribit: *Qui à ſeipſo loquitur, hoc eſt proprias adinventiones, non veritates deſuper revelatas. Vel ſic: Qui à ſemetipſo loquitur, hoc eſt, ex proprio ſpiritu, non ex inſpiratione divina, propriam gloriam quærit, quamvis prædicet vera & ſancta.* Sanctus Proſper præmiſſo ſequenti textu: *Audiens ex ore meo ſermonem, annunciabis eis ex me*, ſubdit: *Ut hoc dicat ſacerdos, quod ex divina lectione didicerit, quod illi Deus inſpiraverit, non quod præſumptione humani ſenſus invenerit: Annunciabis eis, inquit, ex me; non ex te verba mea loqueris.* Et verò quando ſacris litteris utimur, tunc utique ex mente Dei, non verò noſtra loquimur. Sanctus Auguſtinus, licèt in omnibus ſtudiis fuerit egregiè verſatus, attamen quando in ſubſidium Valerii Epiſcopi miniſterium ſibi euangelicum aſſumpſit, doctrinæ ſuæ quaſi inſufficienti diffidens, tempus ſibi dari poſtulavit, priusquam miniſterium hoc exordiretur, ut hac ratione divinam Scripturam ſibi tantò redderet familiariorem, utpotè quam ſciebat principale eſſe prædicationis faciendæ fundamentum. Ecce igitur vir ille, jam antea tanta ſapientia præclarus, ut in defenſionem Religionis Chriſtianæ adversùs Philoſophos, qui dicebantur Academici, nec non contra Manichæos præter multa alia inſignia opera plures libros feliciter compilaverat, nihilominùs à ſuo paſtore, qui illum ad hoc munus promoverat, inducias ſibi dari poſtulavit, ut interea ſacrarum litterarum ſtudio gnaviter præincumberet; ſciebat namque, quantùm exacta ſacrarum litterarum notitia huic muneri cum profectu animarum obeundo conduceret. Sanctus Antoninus de hac materia diſſerens, hactenùs dicta ſequentibus verbis confirmat: *Prædicator præcipuè debet eſſe doctus in ſacra Scriptura, & ipſi vacare. Unde in hujuſmodi figura vectes, quibus arca portabatur, jugiter annulis erant inſerti, ut cum arca eſſet portanda, nulla fieret mora de intromittendis vectibus: quia prædicatores, per quos Eccleſia circumfertur, ſacris litteris debent inſiſtere ſemper, ne tunc cogantur diſcere, cum ex officio alios habent docere; ut exponit Gratianus diſtinct. 36. cap. Qui Eccleſiaſticis §. Ecce quod Salvator noſter prius in medio doctorum ſedit, audiens illos, & interrogans, & poſtea prædicare cœpit.* Et quidem ſpecialiter obſervandum, quòd tunc prædicationem ſuam exorſus fuerit (*Exinde cœpit prædicare*) quando ſe magna Scripturæ ſacræ intelligentia pollere demonſtravit, dum non ſemel, ſed ſæpiùs ſacra Scriptura utens, Luciferum in deſerto cum magna ipſius confuſione devicit. Subdit idem Sanctus Antoninus: *Apoſtolos prius docuit, poſtea ad prædicandum miſit; & poſt reſurrectionem prius aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scripturas, & poſtea dixit: Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium.*

Theophyl.

S. Thomas.

Dion. Carth.

S. Proſp. l. 1. de vit. contempl. c. 20.

Quando ſacris literis utimur, ex mente Dei loquimur. Baron. ann. 391.

S. Anton. ib.

Matt. 4. 17.

S. Anton. ib.

6 Porrò quanam in re poſita ſit hæc prædicatio euangelica, Sanctus Carolus Borromæus in hæc verba explicat: *Modo divini judicii terrore, ſuppliciique ſempiterni magnitudine concutientes, atque exagitantes, modò cœleſtis præmii ſpe excitantes, modò divinæ miſericordiæ fiducia lenientes, ſemper autem à morte peccati ad vitam ſpiritualem revocantes. Hinc fructus ille præſtantiſſimus ſalus animarum oritur, qui quidem quanti faciendus ſit, ex incredibili animarum ipſarum dignitate conjici, intelligive poteſt: quaſi cui fortè obſcura eſt, clariſſima IESU CHRISTI verba perpendat, animam unam toti mundo præferentis: Quid prodeſt, inquit, homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Ejuſdem præterea res geſtas omnes animadvertat, quid enim aliud ille voluit, cum è cœlo deſcendit, laborioſiſſimam vitam in terris duxit, acerbiſſimam*

Act. Eccl. Med. fol. 819. Pulchra inſtructio S. Caroli Borromæi pro prædicatoribus.

Digitized by Google

denique mortem ſubiit, quam hominum animas ab æterno periculo, & morte liberare? Hic certè laborum omnium ſuſceptorum ſcopus, hic ſanguinis effuſi, hic crucis, hic mortis fructus fuit. Et in hoc opere adjutores ſunt, qui verbi divini prædicationi operam navant. Quare cum eo officio fungantur divini verbi prædicatores, quo CHRISTVS ipſe perfunctus eſt, ab eodemque præſtantiſſimo munere animarum ſalus pendeat, illius dignitatem, præſtantiamque intuentes Oblati &c. (quibus ultimis verbis S. Cardinalis de Oblatis agere incipit, quos ipſe in animarum ſubſidium ampliſſimæ ſuæ Diæceſeos inſtituerat) Subdit verò ad idem propoſitum noſtrum: *Nihil eo neque utilius homini, neque DEO gratius, & acceptius a quovis homine præſtari poſſe pro certe habentes.* Et verò ut huic tam ſublimi muneri correſpondeatur, illeque animarum fructus reportetur, quem Salvator noſter à miniſtris euangelicis prætendit, neceſſum eſt, ut euangelium prædicetur, eaq; ingrediamur veſtigia, quæ Apoſtoli poſt ſe nobis reliquerunt.

Prædicator deſiderare debet fructū & profectum ſpiritualem auditorum ſuorum. Luc. 10. 4.

7 Quidnam, putas, cœleſtem Magiſtrum diſcipulis ſuis dicere voluiſſe, quando illis prohibuit, dicens: *Neminem per viam ſalutaveritis?* Certum eſt in primis, non interdixiſſe illis morum civilitatem, quia inſignis quidam, valdèque illuminatus Dei ſervus dicere ſolebat: *Quiſquis morum civilitate caret, & ſpiritu carebit.* Rupertus Abbas igitur inquit: *Revera quaſi per viam ſalutant, qui verbum DEI quod ore decantant, auditoribus proficere non deſiderant.*

Rup. Ab. l. 2. in Num. c. 19.

At verò quiſnam fuit finis, propter quem Salvator noſter diſcipulos ſuos ad prædicandum dimiſit? *Vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.*

Joan. 15. 16.

Sanctus Antonius de Padua ait: *Fructum facit, qui prædicando movet cor populi.* Et paulò poſt ſubdit: *Fructum docebat afferre Apoſtolus 1. Timoth. 4. dicens: Attende tibi, & doctrinæ, & inſta illis: hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos, qui te audiunt.*

S. Anton. de Pad. ſerm. 4. de Apoſt.

Beatus Laurentius Juſtinianus *in inſtructione Prælatorum* ſequens tradit documentum: *A prædicatoribus de regno Dei, & divinarum eruditionibus Scripturarum prædicandum eſt fidelibus populis, ut diſcant, quid credere, quid agere, quove tendere debeant, ne in hujus vitæ itinere laſſati deficiant, & errent per devia vitiorum, incidantque manus hoſtiles, & aereas poteſtates, quæ furantur, mactant, & perdunt.*

B. Laur. Juſt. de inſtit. & Regim. Præl. c. 7.

Beatus Alcuinus in epiſtola quadam hanc in favorem noſtrum habet conſiderationem: *DOMINVS IESVS CHRISTVS cum triumpho gloriæ ad paternam rediens ſedem, Apoſtolis ſuis præcepit, dicens: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine &c. docentes ſervare omnia, quæcunque mandavi vobis. Primò fides docenda eſt, & ſic baptiſmi percipienda ſunt ſacramenta, deinde Euangelica præcepta ſervanda ſunt. At ſi aliquid horum trium deerit, ſalutem animæ ſuæ auditor habere non poterit.* Porrò Verbum Dei eſca eſt, per quam piſcatores Apoſtolici in mari hujus mundi animas fidelium in æternæ retributionis retia attrahunt.

Alcuin. ep. 105.

S. Greg. l. 2 h. 10. in Ezech. Quando Spiritus aſſumat prædicatorem.

Sanctus Gregorius notat, quòd Sanctus Propheta Ezechiel de ſe ait: *Et aſſumpſit me ſpiritus,* ſubditque: *Prædicatorem ſpiritus aſſumit, cum ejus mentem in amore DEI omnipotentis elevatam, a terrenis jam deſideriis alienam reddit, ut nihil ei agere libeat, niſi ea, quibus lucra ſpiritualia congregat, & ad regna cœleſtia quotidiani ſui operis fructum portet.* Ecce tibi, quonam modo Prædicatorem quendam verè ſpiritualem nobis depingat.

Alb. Mag.

Albertus Magnus ſuper illa verba: *Illi autem profecti, prædicaverunt ubique,* ita ſcribit: *Non tam paſſibus pedum, quam paſſibus virtutum profecti, prædicaverunt intelligenda, credenda, agenda & appetenda. Intelligenda, quæ ſubnixa ſunt neceſſariæ veritati; credenda, quæ innituntur divinæ authoritati; agenda, quæ vel timore fugienda ſunt, vel ut honeſta, cum virtute complenda ſunt; appetenda, quæ beatos faciunt.*

S. Bonav. in Luc. c. 9.

Sanctus Bonaventura de panibus in deſerto multiplicatis, nec non de collectis ex iiſdem reliquiis differens, ſequentem adducit Apoſtoli textum: *In Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruam;* & ſubdit: *Ex quo datur forma prædicantibus, ut non nova de cordibus ſuis adinveniant, quia Dominus non creavit novos panes ad reficiendam turbam, ſed ſicut Dominus multiplicavit divina benedictione quinque panes hordeaceos, ſic omnis abundantia veræ doctrinæ ſumi debet ex fundamento ſacræ Scripturæ, multiplicandæ peroratione, qua in cœlum ſuſpicitur, & devotione, qua benedicitur, & meditatione qua frangitur, & prædicatione, qua diſtribuitur, & explicatur: doctrina enim catholica primo ſumenda eſt de ſacra Scriptura, per lectionem cujus verba ſunt panes: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore DEI: lectioni debet adjungi oratio: Petite & dabitur vobis, quærite, & invenietis. Quærimus legendo, petimus orando, pulſamus manu operando.*

DISCVRSVS XLI.

ARGUMENTUM.

Prædicator primo loco habere debet rationem Scripturæ ſacræ, utpotè quæ veritatem in ſe continet; unde reprehenduntur doctrinæ profanæ, & curioſæ.

THEMA.

Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Hebr. 13. verſ. 9.

Prædicator non debet doctrinis variis gentilium Philoſophorum, ſed ſacræ Scripturæ.

1 SAnctus Paulus, qui in cœlis in ſchola Sapientiæ increatæ edoctus fuit, quoad doctrinam in prædicatione Euangelica annunciandam opportunè nos monet, dicens: *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Principale nobis fundamentum collocandum eſt in veritatibus, quæ in ſacris litteris conſcriptæ reperiuntur. Unde Tertullianus contra Valentinianos ſcribens, ait: *Veritas docendo perſuadet, non ſuadendo docet.*

Tertull. cont. Valent. l. 1. c. 1.

Hæc autem veritas ubinam reperiri poterit? num fortè in argutis gentilium Philoſophorum doctrinis? vel in fabuloſis Poetarum figmentis? vel in rhetoricis oratorum coloribus? vel denique in claſſicis ſcriptorum hiſtoriis? Nequaquam, ſed ſolum in Scripturis ſacris eſt repetibilis: *Cum venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Neque enim infallibilior, aut certior veritas dari poteſt ea, quæ in divinis litteris à Spiritu Sancto dictatis reperitur.

Joan. 16. 13.

S. Bern. t. 3. l. de deſiderab. verit. a. 1. c. 3.

Sanctus Bernardinus in ſermone quodam *de deſiderabili veritate* inquit: *Advertendum eſt, quòd Verbum Dei verbum veritatis denominatur, quia eſt a veritate originaliter. Joan. 14. Ego ſum via, veritas & vita.*

B. Laur. Juſt. de inſtit. & Regim. Præl. c. 7. Varia documenta quæ & qualiter prædicandum ſit.

B. Laurentius Juſtinianus Prælatos (ad quos olim hoc munus propriè ſpectabat) in hæc verba monet: *Non ex proprio ſenſu ut hæretici, nec curioſè tanquam elati, neque temporali commodo, ſicut mercenarii, ſed ſanctarum ſuffultam authoritatibus Scripturarum, humiliter, plane efficaciter, & rectè, ſanam proferant doctrinam, quæ utique valeat promovere auditorum mentes ad amorem Dei, præbere intelligentiam Sacramentorum Chriſti, informare vitam ad imitationem Sanctorum, aperire ſenſum ad indaginem diſciplinæ ſpiritualis, erudireque fidem ad cognoſcendam veritatem eorum, quæ in futuro expectanda ſunt ſæculo. In his tota lex pendet, & Prophetæ, omniſque Eccleſiaſtica doctrina ſubſiſtit.*

Act. Eccl. Med. fol. 485.

Sanctus Carolus Borromæus pariter inſtructionem, quoad Verbum Dei prædicandum, præſcribens, inquit: *Cum nihil poſſit eſſe populo Chriſtiano utilius, quam ſcientia, & rectus uſus Sacramentorum, quam religioſè, quàm piè, quam humiliter ad illa accedendum ſit, prædicator accurate docebit.* Hoc autem per doctrinas varias, novas, ingenioſas, aliaſque ſimiles prædicando adimpleri nequit.

B. Laur. ib.

In cujus confirmationem ponderandus eſt ſequens Beati Laurentii Juſtiniani pro inſtructione prædicantium formatus diſcurſus; ita enim differit: *Prædicatorum autem lingua, ipſo Paraclete aſſiſtente, efficitur erudita in ſapientia ad loquendum Verbum DEI ſine fictione, & faſtu, cum omni modeſtia & gravitate, ſicut decet Sanctos, abdicando utique a ſe omne vaniloquium, & ſcurrilitatem, quæ colloquiis divinis prorſus miſceri non debent. Quæ, oro, conventio eſt lucis ad tenebras, veritatis ad levitatem, compunctionis ad riſum, Chriſti ad Belial? Sanè reprehenſibile valdè eſt in Eccleſiis Chriſti, & in ſanctorum locis, in quibus poſt ſudores negotiorum ſæcularium, poſt occupationes rei familiaris, poſt multifariam diſſipationem mentis, poſt tumultuoſam fluctuationem inutilium cogitationum, poſtque illecebras corporalium voluptatum, confluit multitudo fidelium ad per-*

ci-

Digitized by Google

cipiendum eccleſiaſtica Sacramenta, & audienda ſalutis monita, tanquam ad refectionem ſpiritualem, & ad portum pacatiſſimum, atque ad ſcholas diſciplinæ cæleſtis, ut ibi recitentur fabulæ Poetarum, geſta gentilium ac vaniloquia, quibus mediantibus aſtantes provocentur ad plauſum, nec non diſſolvantur in riſum. Hoc Apoſtolus Timotheo ſcribens, arguit, dicens: Solicitè cura te ipſum probabilem exhibere DEO operarium, inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis. Profana autem & inaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum ut cancer ſerpit.

Sales p. 1. l. 1. epiſt. Profana & præclara documenta S. Franciſci Saleſii de Ethnicorum fabulis & hiſtoriis non cuandis.

2 Sanctus Franciſcus de Sales in c. 3. Epiſtolæ, ad eruditionem prædicatorum exaratæ, ita ſcribit: Et de hiſtoriis profanis quid dicis? Bonæ ſunt. Sed illis uti oportet quemadmodum fungis, id eſt, rarò, & ſolummodò ad excitandum appetitum; & tunc quidem etiam neceſſum eſt, ut cautè, & benè proponantur, atque ut Sanctus Hieronymus ait: Ungues & capilli illis amputandi ſunt; quemadmodum Iſraelitæ mulieribus in ſervitute natis faciebant, quando illas ſibi deſpooſare parabant: id eſt, totaliter accommodandæ ſunt Euangelio, & vere virtuti Chriſtianæ, tollendo ab ipſis, quidquid eſt reprehenſibile actionum profanarum à gentilibus editarum; denique ut ſacer textus ait: *Separare pretioſum a vili oportet*. Dum de magnanimitate Cæſaris mentio incidit, nulla habenda eſt ambitionis illius commemoratio: & dum de Alexandro Magno ſermo eſt, abſit omnis memoria vanitatis, truculentiæ, & ſuperbiæ ipſius: de Caſtitate Lucretiæ diſſerens, mortem ejus deſperatam omninò ſileat. Sed de fabulis Poetarum quid agendum? Hæ prorsùs negligendæ ſunt, niſi fortè ornatus cauſa adhibeantur: id quod adeò breviter, & cum talibus circumſtantiis fieri debet, ut potiùs antidoti loco ſubſerviant, & ut unuſquiſque illas à prædicatore parvi fieri, facilè agnoſcat. Cæterùm antiqui, quantumcunque fuerint devoti, illas tamen nonnunquam uſurparunt; imò ipſemet Sanctus Bernardus earum nonnunquam meminit, licèt ubi illas didicerit, ignorem. Sanctus Paulus primus fuit, qui Aratum Menandrum citavit. Quod autem fabulas attinet, vix unquam earum vel minimam inveni in ſermonibus antiquorum memoriam, ſola excepta fabula Ulyſſis, & Sirenarum, cujus in operibus Sancti Ambroſii in ſermone quodam fit mentio. Ac proinde repeto, vel illis prorsùs utendum non eſſe, vel ita parum, ut negligi videantur; non enim benè convenit cum idolo Dagon arcæ Teſtamenti. Hactenus Saleſius, ex cujus verbis clarè conſpicitur, quàm neceſſum ſit, ut in prædicationibus eruditiones profanæ, multòque magis fabulæ Poeticæ circumſpectè adhibeantur.

Cum Moyſes inſtructus fuerit magna ſcientia cur dixit non ſum eloquens. Exod 4. 5. Act. Ap. 7. 22.

3 De Moyſe in Exodo legitur, quòd apud DEUM ſe velut minus eloquentem & tardiloquum excuſaverit: *Non ſum eloquens, tardioris linguæ ego ſum*; & tamen ipſum ſcientificum & eruditum fuiſſe, ex Scriptura ſacra conſtat: *Eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis*. Quonam igitur modo ipſemet ſalva veritate dicere potuit: *Non ſum eloquens*: quandoquidem Spiritus Sanctus ex alia parte dicat: *Erat potens in verbis*? Pro reſolutione obſervandum, quòd DEUS illum ad populum ſuum ablegarit, & ideò cognoſcebat, ſcientiam ſuam hactenus adhibitam, utpotè ſæcularem & profanam, parum ſibi profuturam. Verum quidem eſt, quòd Moyſes *eruditus fuerit omni ſapientia*, ſed *ſapientia Ægyptiorum*; quæ ad faciendum in populo electo fructum nihil proderat: non enim ſtudia & ſcientiæ profanæ Ægyptiorum, ſed ſcientia ſacra, & doctrina ſacra ad animarum converſionem requiritur: *Doctrinis variis nolite abduci &c.* Hunc porrò abuſum Sanctus Carolus Borromæus in hæc verba tetigit: *Ne facetias, ridiculève dicta afferas; ne res ineptas, vel ſupervacaneas, vel parum fructuoſas afferat: ſed illas tantum, quæ digne DEI templo, digne Chriſtianis moribus, & auribus, judicentur*. Audiamus Sanctum Bernardum, contrarium facientibus Prædicatoribus in hæc verba improperantem: *Conſecraſti os tuum Euangelio, talibus* (id eſt, rebus ridiculis & profanis) *aperire illicitum, aſſueſcere ſacrilegum. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent de ore ejus, non nugas profectò aut fabulas*. In Prato florido ſequens legitur hiſtoria. In Anglia celebris quidam Ordinis F.F. Minorum prædicator erat, qui præter ſcientiam talento quodam ornatus erat gratioſiſſimæ dictionis; erat enim in ſermone ſuo curioſus, utpotè quem ut plurimùm ornare ſolebat ſubtiliſſimis Philoſophiæ, aliarumque profanarum, novarumque & inſolitarum ſcientiarum conceptibus. Cumque die quadam concionem ſuam, quam coram populo ipſum audiendi cupidiſſimo habiturus erat, per conceptus gratiſſimos præparatam haberet, nocte præcedenti Chriſtus ei apparuit, in manu ſua librum tenens, in cujus medio characteres impreſſi erant aurei, & elegantiſſimi: margines autem ſordibus mirè erant conſpurcati, qui ſimul peſſimum exhalabant odorem, eratque liber ille deforis non minùs turpis. Cumque Prædicator Dominum rogaſſet, ut viſionis illius ſibi declarare dignaretur myſterium, ab eodem ſibi dici audivit: Literæ aureæ hujus libri, verba ſunt ſacræ Scripturæ, ſacræ Theologiæ, nec non ex doctrinis Sanctorum Patrum decerpta: ſordes autem graveolentes dicta repræſentant & ſententias Philoſophorum, quas tu in impertinentibus & vanis prædicationibus tuis ſemper interſeris; quæ proinde in conſpectu meo peſſimum ſpirant odorem. Deformitas exterior hujus libri apparentem denotat curioſitatem, per quam verba mea per vanas & infructuoſas garrulitates tuas diverſis modis obfuſcas, atque ab auditoribus calorem ſpiritualem, quem ſacræ doctrinæ meæ in ipſis generare ſolent, iniquè aufers. Et verò quidnam ad propoſitum noſtrum Salvatorem dicturum fuiſſe exiſtimatis, ſi hic religioſus narrationes fabuloſas, ridiculaſque facetias in medium adduxiſſet?

Facetiæ & ridicula in concionibus omittenda ſunt. Act. Eccl. Med. fol 481.

S. Bern. l. 2. de conſid.

Prat. florid. l. 4. c. 10. p. 2.

Oliva Præd. Apoſt. §. 56. p. 1. Severiſſime carpuntur prædicatorum nugæ & poetarum fabulæ concionibus intermiſcere, à P. Oliva.

4 Pater Oliva, digniſſimus Societatis Jeſu Generalis, & quatuor Summorum Pontificum ſibi invicem ſuccedentium prædicator Apoſtolicus, & verum hujus temporis oraculum, veræque prædicationis Euangelicæ ſpeculum, in uno ſermonum ſuorum ita ſcribit, ut ad teſtandam in pulpitis concionum ſcurrilitatem abundè ſufficiat. Verba autem ejus ſunt ſequentia: Ex quo corollæ ex floribus academicis contextæ, ſimul & Eccleſiam ſuo deſtituerunt diademate, eidemque penès populum omnem diripuerunt venerationem: Ex quo fabularum figmenta & ſubtilitates, olim à Romanis linguarum phreneticarum judicata fuere deliria; quæ non recipiet Hierarchia Eccleſiaſtica graviſſima præjudicia, quando Euangelii promulgatores, publicè in pulpitis facti hiſtriones, templum in theatrum commutant, nec alios ex ſemine euangelico referunt manipulos, præterquàm ſe auſcultantium cachinnos? O DEUM immortalem! Roma in tenebris gentilitatis excæcata, comicos etiam à militia excluſit, proſcripſit à tribubus, iiſque urnas textoribus conceſſas, piſtoribusq; minimè negatas, è manibus eripuit: Et Eccleſia catholica inter Prophetas, inque ſublimius divinitatis officium conſtituet, non jam dico comicos, ſed, ut ſincerè me explicerem, dico mimos: & quia nec hoc nomen indignitatem facti ſatis declarat, cogor dicere ſcurras? *Genus id hominum tribu movere voluerunt*, inquit Auguſtinus lib. 2. *de Civitate Dei*. Ergone apud idololatras hiſtriones infames erant, & apud Chriſtianos primarium prælatorum locum occupabunt; exercebuntque ſpectatiſſimum miniſterium non ſolùm Epiſcoporum & Apoſtolorum, verùm etiam Chriſti, inverecundi illi ſacerdotes, qui populum in Eccleſiis ad diſſolutiones theatrales permovere non erubeſcunt? In Moſchæis Mahometanorum nullus ingreditur Arabs, aut laſcivus, nec ullus adeò eſt temerarius, qui os ſuum præterquàm ad orandum aperire auſit. Et in Eccleſiis catholicis plebecula non ad lachrymandum, ſed ad ridendum concurret? Idque faciet, non inter ſe diſcurrendo, ſed ex pulpito Epiſcopali audiendo ſacerdotes in habitu ſancto interpretantes Scripturas, & Euangelia annunciantes? Eheu! inquit Chryſoſtomus: tantæ indignitates non jam ſacerdotium, ſed delirantium paraſitorum, & laſcivarum ſaltatricularum ſunt propriæ. *Exterminate, obſecro, ex animis veſtris ingratam iſtam gratiam. Paraſitorum res eſt illa, mimorum, ſaltatorum, fornicantium mulierum. Procul à*

Apud idololatras hiſtriones erãt infames, & apud Chriſtianos exercent munus ſanctiſſimũ prædicationis Verbi Dei.

Chryſ. h. 17. ad Ephes.

mente libera, procul ab ingenuo, procul etiam à ſervis. Et paulò poſt ſubdit: Clamat Chriſtus in Euangelio: *Væ vobis qui ridetis.* Et prædicatores Chriſti ex induſtria & propoſito pœnitentem Chriſtianitatem ad riſus in Eccleſia ſacrilegos movere procurabunt? Exclamat animoſus Chryſoſtomus: *Audi Paulum dicentem: Triennium, inquit, noctes & dies non deſtiti cum lacrymis monere unumquemque veſtrum. Si verò pro Mileſiis & Epheſiis tanta uſus eſt diligentia, non facetias loquens, ſed cum lacrymis admonitionem inferens, quid de aliis dici poterit? Audi verò quid & Corinthiis dicat: Ex multa tribulatione, & anxietate cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas.* Hic, hic eſt modus prædicandi, dum ſcilicet peroratur movendo ad lacrymas, ſimulquè lacrymando. Euangelizandi magiſterium, Seraphinorum ardentium eſt functio, non verò recreatio a Paraſitis jocantibus exhibita. *Illorum munus eſt,* inquit Clemens Alexandrinus, *verbum venerari: Prædicandi ſcientia quodammodo eſt angelica.* Interea verò nos patiemur, ut in ſacroſanctis Quadrageſimæ diebus dum populus Chriſtianus capite cinere conſperſo ſactis aſſiſtit luctibus, dum altaria luctuosè veſtita comparent, dum Johel Propheta per ora Diaconorum anguſtias & agonias pœnitentiæ intimat, dum ex omni templi latere hæc verba reſonant: *Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes, miniſtri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo;* in hoc, inquam, tam ſerio dolentis pœnitentiæ apparatu patiemur, ut loco Epiſcopi in pulpitum Epiſcopale aſcendens nugivendulus ſacerdos, ſanctitatem ſuſpiratæ illius compunctionis in execrandorum, adeoque deteſtabilium Bacchanalium transmutet ſacrilegium: ad quod in adulterorum Deorum Pantheo, à Sardanapalis crapulonibus utique fuiſſet execratum, & ab ipſis quoque effœminatis Caligulis punitum? Non eſt hoc prædicare, ſed potiùs Euangelium mactare, Prophetasque ad vulgi ſannas, & Chriſtum ad diſſolutorum deriſiones remittere: *Tradunt autem verbum veritatis,* inquit author Operis Imperfecti, *perverſis expoſitionibus ſuis ad deludendum, & crucifigendum.* Non eſt hoc interpretari, ſed potiùs dilaniare Prophetas, & ex ſcripturis ſanctorum macellum publicum inſtituere. Et paulò poſt ſubdit: Meritò cum Clemente Alexandrino exclamare poſſumus: *O impietatem! Scenam cœlum feciſtis, & Deus nobis factus eſt actus.* Ergone reperietur Prælatus adeò in cura officii ſui gelidus, & honoris divini ita incurius, ut ſacrilegium quoddam ne quidem in Oriente à Meletio, vel à Luthero in Septentrione attentatum, ſine ulla exemplari punitione præterire poſſit? Laqueis intercipiuntur fauces illius, qui verbo aliquo injurioſo civem offendit; caput detruncatur illi, qui principum honorem & reputationem, etiam per jocum, lædit: & impunè tranſibunt, qui ex uno pulpito ad aliud ſacrilegas nugas, & ſcurrilitates divendunt? in quorum ore quilibet Sanctus deridetur, & Chriſtus ipſe Chriſtianis in ſubſannationem exponitur? Ob reverentiam, quam conſeſſui huic Apoſtolico deferre debeo, ingenuè meam fateor debilitatem, qua capere nequeo, qua ratione fieri poſſit, quòd exemplariter puniantur etiam pœna capitali illi, qui libellos famoſos in Urbis Romæ angulis hinc inde adversùs homines mortales divulgant, aut affigunt, & impunè tranſeant, nec ergaſtulis includantur, aut ſilentium imponatur illis, qui Sanctos publicè in pulpitis derident, tamque ſublime miniſterium, quale eſt prædicationis officium, intolerabili cum temeritate diffamant. Quis non dicat cum S. Auguſtino, quòd major habeatur ratio famæ noſtræ, per libellos famoſos denigratæ, quàm habeantur circa ſanctitatem Beatorum, aut Chriſti divinitatem, utpotè quæ à linguis temerariis populi ludibrio exponitur?

Clem. Alex. l. 1. ſtrom.

Auct. Imp. hom. 45.

Clem. Al. or. ad gent. 1.

5 In eodem Tomo §. 582. poſtquam acriter perſtrinxiſſet illos, qui omnem artem & ſtudium ſuum in elegantiam, & ornamentum ſermonis procurandum reponunt, ſimulque oſtendiſſet damna, quæ exinde in animas redundant, ſubdit: Quale præjudicium omnis boni, qualem cujusvis mali inundationem in cordibus humanis cauſabit, qualia è Dei manibus extorquebit fulmina, quamque horrendas è nubibus furoris divini depromet tempeſtates, ſermo ridiculus, theatralis, mimicus, & ut proprium nomen exprimam, prorsùs ſcurrilis? Ingenuè fateor, quòd ut dignè promeritum huic tam pernicioſo contagio procurarem ignis ſupplicium, pervolverim Scripturas, Sanctos Patres legerim, & relegerim, conſideraverim uſquequaque Concilia; & nihilominùs inter omnia hæc volumina ne vel unum caput inveni, quod contra inordinatum & execrandum hoc dicendi genus vel verbum dicat, aut ſyllogiſmum efformet. Enimverò venerabiles Prælati, & honorandi Domini mei, ut ingenuè dicam, quod ſentio, probroſam illam & deteſtabilem monſtroſitatem, qua ex Eccleſia theatrum, ex ſacra concione ſcena mimica efficitur, nullus unquam ſcriptor catholicus vel per ſomnium aſſequi, aut tanquam poſſibilem ſibi imaginari ullatenùs potuit. Hæc ad terrorem uniuscujuſque, qui terminos decentiæ tam ſublimi miniſterio debitæ excedere auderet, ex præfato prædicatore Apoſtolico ad unguem retuliſſe ſufficiat. In multis porrò aliis locis idem author hoc punctum magno cum zelo perſtringit, prout videre licet in hoc paragrapho, & aliis, ſcilicet 583. 586. 587.

Olive lib. p. 1. §. 582. Continuatur eadem invectiva P. Olivæ.

DISCVRSVS XLII.

ARGUMENTUM.

Prædicatores, qui verum ſpiritum & fructum negligentes, omne ſtudium ſuum in comptis verbis, ornatuumque Rhetoricorum vanitate collocant, perſtringuntur.

THEMA.

Sermo meus, & prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, sed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis. 1. Cor. 2. v. 4.

1 SAnctus Paulus Apoſtolus à Chriſto, ut totum mundum converteret, electus, omnibus poſt ſe ſæculis teſtificari voluit, ſe non per verborum apparatum illis prædicaſſe, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis: *Sermo meus, & prædicatio &c.* Unde & D. Ambroſius ait: *DEVS prædicationem ſuam non teſtimonio verborum voluit commendari, ſed virtutis.* Porrò hæc eſt noſtrorum temporum miſeria, ſanguineis profectò lacrymis deploranda, quòd prædicatores Euangelici ſæpenumerò, omne ſtudium, & ingenii ſui vires in hoc ſolùm adhibent, ut diſcurſum per verba ſelecta, elegantia, & per regulas academicas expolita, per periodorum conſonantiam, perque florum Rhetoricorum ornatum deducant, & extendant, primarium negligentes finem; profectum ſcilicet animarum, qui in imprimendis in auditorum mentes veritatibus æternis, in extirpandis vitiis, virtutibusque Chriſtianis inſerendis, præcipuè conſiſtit.

Prædicatio non verbis, ſed virtutibus debet commẽdari. S. Ambr.

2 Inter alia Apoſtolis à CHRISTO impoſita præcepta, prout ex capite 10. S. Lucæ deducitur, unum hoc fuit: *Neminem per viam ſalutaveritis:* quod ſine dubio unumquemque in admirationem rapere poteſt; nunquid enim Apoſtolos ſuos omninò differenter dirigere voluit à more & conſuetudine, Sancto Paulo Apoſtolo in Epiſtolis ſuis planè familiari; ſiquidem vix ulla eſt Epiſtola inter eas, quas manu ſua ad varios direxit, in qua non varias variis ſalutationes tranſcribat? Quodnam igitur in hoc præcepto latet myſterium? Nazianzenus inquit: *Mandavit etiam hoc eis DOMINVS ad verbi gloriam, ne videretur in eis magis valere poſſe blanditias: voluit etiam eos non eſſe ſolicitos in verbis.* Sidonius Apollinaris in epiſtola quadam Severum Sulpitium hiſce verbis deprædicat: *Magis eum occupat medulla ſenſuum, quam Spuma verborum.* Enimverò aptior ſimilitudo adduci nequit, quàm ſit hæc verborum elegantium cum ſpuma comparatio. Videbitis nonnunquam in aquis ſummo cum impetu decurrentibus excitari bullas, tandem in candidam ſpumam concreſcentes; quæ tamen mox evaneſcunt, & in aerem reſolvuntur: Ita quoque contingit illis, qui in verborum, conſonantiumque periodorum pompa, ingentem faſtum conſtituunt; poſtquam enim verborum ſuorum elegantia auditorum ſuorum vellicarunt aures, tandem in earundem mente, aut memoria nullus remanet fructus,

Quomodo intelligendū ſit quod Chriſtus prohibuerit aliquẽ [illegible] in via ab Apoſtolis. Luc. 10. 4.

N. 2. in C[illegible]

Sidon. l. 3. ep. 13. Eleganda & affectata prædicãtū verba comparantur Spumæ.

ctus, ſed omnia in aerem & ventum evaneſcunt. Alius quidam author eadem utitur phraſi loquendi, dum ait: *Imperitas aures puerilium verborum ſpuma conſpuunt*. Ad idem propoſitum ingenioſam quandam apud eundem authorem inveni ſententiam, qua illi, qui majus ſtudium collocant in elegantiam verborum, quàm in colligendas rationes, doctrinas, ſeu materias ſpirituales, perſtringuntur; tales enim, dicit, *aures magis amant, quàm pectora*. Sanctus Gregorius Nyſſenus tales prædicatores dicit eſſe *laſcivientes ſono verbulorum, & petulanti quadam voluptate luxuriantes*.

Claud. Mamerc. l. 2. de ſtatu animæ cap. 8.

S. Greg. Nyſſ. or. 12.

3 Sanctus Franciſcus Saleſius in epiſtola ſæpiùs citata de eodem hoc puncto tractat ſequentibus verbis: Genus quoddam eſt delectationis, quæ non à docendo vel movendo dependet, ſed totaliter diverſa eſt; imò ſæpè impedit, quò minùs auditores doceantur, vel moveantur, eſtque certa quædam aurium vellicatio, quæ ab elegantia ſæculari, mundana, & profana, certiſque curioſitatibus, verborumque floribus provenit: & quoad hoc dicendi genus abſolutè dico, illud à prædicatore nequaquam uſurpandum eſſe, quia hic dicendi modus proprius eſt oratorum mundanorum, circulatorum &c. & qui hoc modo prædicat, non JESUM CHRISTUM crucifixum, ſed ſemetipſum prædicat. *Non ſectemur lenocinia rhetorum*, inquit in homilia quadam Divus Chryſoſtomus, *ſed veritates piſcatorum*; imò *hoc dicendi genus ſubvertit eccleſias*. Prout facilè videre licebit, ſi conſiderentur innumerabilium animarum ruinæ, cauſatæ à prædicatoribus, qui Verbo Dei abutuntur, ut videantur academici, & oratores, iiſdemque à quibus audiuntur, delectationem adferant, non verò fructum. *Hoc ſubvertit eccleſias*, inquit idem Chryſoſtomus, *quod & vos non quæritis ſermonem, qui compungere poſſit, ſed qui oblectet, & tinnulo ſtrepitu, & verborum compoſitione, quaſi cythar*œ*dos, & cantores audientes; & nos frigide, & miserè facimus, noſtras affectiones ſequentes, quas ejicere oportebat. Et idem fit, ac ſi pater videns puerum, quem ſupra modum tenerè amat, ægrotum, illi frigida, & quæcunque oblectant, porrigat; quæ autem utilia, minimè cures. Deinde quando objurgatur a Medico, rationem reddat dicens: Quid faciam? videns flentem puerum, ferre nequeo. Miſer, & ærumnoſe, ac proditor; neque enim talem patrem dixerim. Et quanto ſatius fuerit, parvo tempore triſtitia affectum perfectæ ſanitati reſtitui, quàm temporariam illam gratiam perpetuæ triſtitiæ cauſam fieri? Hoc etiam nobis accidit. Floſculos verborum, & compoſitionem, & harmoniam curioſius ſectamur, ut canamus, non ut proſimus, ut ſimus in admiratione, non ut doceamus, ut oblectemus, non ut compungamus, & plauſu & laudibus obtentis abeamus, non ut mores componamus*. Gillibertus Abbas in ſermone quodam ſuper Cantica ſequens tradit conſilium: *Angelus Dei es, qui ſacri profiteris verbi myſterium; labia enim ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt. Evangelicè ex toto loquere, qui vir evangelicus es*. Et paulò poſt ſubdit: *In labiis tuis ſit, non in foliis, verbum validum & efficax. Labia enim, non folia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam*. Quòd ſi domus filii tui igne conflagraret cum periculo incinerandi omnia quæ in illa ſunt, tu verò ad ignem illum extinguendum folia adferres, vel ad vicinum pharmacopolium accurrens, aquam tibi comparares roſaceam, nunquid manifeſtam committeres ſtultitiam? Miſerabiles peccatorum animæ in pernicioſis carnalis concupiſcentiæ flammis ardent, imò, *ſecundum præſentem juſtitiam*, ignem de facto conceperunt infernalem, utpotè à quo per unicam reſpirationem tantummodò abſunt; ad Prædicatorum autem munus pertinet, incendium hoc per prædicationem evangelicam extinguere: ſtultè igitur facimus, ſi ignem hunc per variorum verborum folia, per metaphoræ, aliorumque troporum flores, phraſium elegantias, alioſque ornatus academicos extinguere velimus. *O ſtulte!* (verba ſunt Sancti Thomæ de Villanova) *ardet domus tua, & ignis omnia devaſtat, & tu expectas compoſitam orationem?* Sola illa aqua, quæ ex oculis peccatoris dimanat, ignis ille extingui poteſt, non verò per illam, quæ è floribus per ſublimatorium

Saleſ. p. 1. l. 2. epiſt. Tales faſtuoſe prædicationes impediunt fructū, & ſubvertunt eccleſias.

Chryſ. h. 30. in Acta.

Gillib. Abb. ſ. 16. in Cant.

Apta ſimilitudo.

S. Th. à Vill. in Sexag.

elicitur, neque per elegantiam verborum, aut figurarum rethoricarum ornatum: *Deduc quaſi torrentem lachrymas per diem & noctem, non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui*. Ad hanc verò aquam lachrymarum ab auditoribus obtinendam, & eliciendam, ſermones elegantes, & expoliti minimè deſerviunt. Idem Sanctus Thomas poſt adductam ignis ſimilitudinem, ſubdit: *Intratur civitas ab inimicis, & jamjam es in periculo damnationis æternæ, & ſpectas ſuavia verba? In re tam ſeria pigmenta verborum requiris? Si quis rex in negotio arduo mitteret litteras procuratori ſuo, ut ſolicitè negotiaretur, & ille immemor negotii, laudaret characteres, admiraretur ornatum litterarum; quomodo ei ſuccenſeret rex? Sic omnium Dominus dedit nobis evangelium, & ſacras litteras, ad negotiandum regnum cœlorum: ſi tu ſolum Rhetoricam attendis, ſtultiſſimus es virorum*.

Thren. 2. 18.

S. Th. à Vill.

4 Audiamus, qualiter P. Oliva (qui meritò appellari poteſt *oliva fructifera in domo DEI*) hunc abuſum in quodam ſermone Apoſtolico deploret; dicit enim: Id quod animam meam transadigit (ut taceam inde provenientem offenſam Dei, ſubditorum diſſolutionem, & damnationem Prælatorum) eſt infamia, quæ in univerſam Italiam redundat; & contagium, quod ab Eccleſiis noſtris in omnes Europæ metropolitanas transfunditur. Cum enim antea in Septentrione, in Occidente, & in regionibus ultramarinis prædicare idem eſſet, quod fulminare; ſiquidem per Evangelium proſternebatur iniquitas, & innocentia è poſtliminio revocabatur, depravato hoc noſtro ſæculo in pluribus provinciis fervor prædicatorum evanuiſſe auditur, & paulatim eloquentia prophetica in garrulitatem academicam transmutata eſſe cernitur. Unde auditores à ſuavitate elegantium ſermonum impiè recreati, in fœtido peſtiferæ carnalitatis ſulphure ebullire incipiunt. Et quidem ſi quæſieritis, ubi & quomodo zeloſi illi (ſcilicet, ſacræ Scripturæ expoſitores) ardorem Apoſtolicum extinxerint, poeticamque levitatem didicerint, reſpondebunt vobis unanimiter, in Italia, imò fortaſſe hic Romæ, ubi extorto è labiis gladio Apocalyptico, ora prædicantium narciſſis Pieridis effloreſcunt; idque exemplo illorum, qui in famoſioribus ſanctæ hujus Civitatis Baſilicis prædicantes audiuntur. Et verò dum flagella è cœlo eccleſiaſtico contra ſacra Italiæ clauſtra evibrata (utpotè quibus divini verbi adeo à nonnullis per diſcurſus publicos, exiguum tamen, ſed potiùs nullum fructum afferentes, profanati, diſtributio totaliter commiſſa eſt) penitiùs conſidero, omninò mihi perſuaſum habeo, calicem iræ DEI meram eſſe illius injuriæ vindictam, quæ à prædicatore serioſitati & divinitati miniſterii ſui irrogatur. Idipſum namque DEUS per os Jeremiæ Prophetæ capite 23. comminari his verbis videtur: *Ecce ego cibabo eos abſynthio, & potabo eos felle: quia egreſſa eſt à Prophetis Ieruſalem pollutio in omnem terram. Hæc dicit Dominus exercituum: Viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini*. Hactenùs Pater Oliva.

Oliva p. 2. Præd. §. 38.
P. Oliva deplorat errorē vaniloquorū ſimilium prædicatorum.

5 Quòd ſi pro Oratorum Academicorum excuſatione reſpondeatur, neceſſum eſſe, ut prædicator ſe auditorum beneplacito accommodet, eò quòd tempus illud jam advenerit, de quo Sanctus Paulus prophetavit, dicens: *Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus: & a veritate quidem avertent, ad fabulas autem convertentur*: Reſpondeo per eundem Sancti Pauli textum, in quo hic Apoſtolus Epiſcopo, ad quem opus prædicationis præcipuè ſpectat, præcipit, ut diligenter attendat, quem in locum ſuum ſubſtituat; ait enim: *Tu vero vigila; opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple*. Neque enim tibi oratoris, vel academici, ſed potiùs miniſtri Evangelici incumbit officium; neque convenit, ut tu vano populorum prurititui te accommodes; *populus enim docendus, non ſequendus: Et ideo argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina*. Reprehenſiones autem nequaquam per floſculos oratorios conficiuntur, nec per argutias, vel ornatus poeticos, vel rhetoricos; ſed per ſacræ Scripturæ authoritatem, & veritatem, perque ful-

Fruſtra ſe excuſant tales prædicatores quod ſe debeant accommodare beneplacito auditorum.
2. Tim. 4.

Digitized by Google

mina ſententiarum, quæ ex doctoribus Eccleſiaſticis ſunt depromptæ. *Omne verbum quod non habet in ſe veritatem Dei*, inquit author Operis Imperfecti, *mortuum eſt, quemadmodum ſine ſanguine corpus: propterea omnia verba divina, quamvis ruſtica ſint, & incompoſita, viva ſunt, quoniam intus in ſenſibus ſuis habent poſitam veritatem Dei, quaſi ſanguinem in venis incluſum; & ideo vivificant audientem, ſicut teſtatur Petrus ad Chriſtum, dicens: Quo ibimus? Verba vivæ habes. Omnia autem verba ſæcularia, quoniam non habent in ſe virtutem Dei* (in margine, loco *virtutem*, ſubſtituitur *veritatem*) [quamvis ſint compoſita & ingenioſa, mortua ſunt, quoniam in venis ſenſuum ſuorum non habent veritatem Dei; propterea nec audientem ſalvant.]

Auct. Imp. hom. 46.

Quo fine permiſſum ſit prædicatori delectare auditores. S. Anton. p. 3. t. 18. c. 4. §. 2.

6 Sed audiatis velim, quo fine Sanctus Antoninus prædicatori, ut auditores delectare poſſit, permittat; in hæc namque verba dictus Archipræſul ſcribit: *Prædicator, quia ex ſua prædicatione debet quærere homines inducere ad faciendum quod prædicat, ideo ut efficaciter prædicet, debet clare loqui, ut inſtruat intellectum auditoris, & doceat. Secundo ſic debet loqui, ut delectet auditorem*. Sed quo fine delectatio illa curanda eſt? *Ut ſic moveat affectum, ut libenter audiat verbum. Tertiò, debet ſic loqui ut flectat, ſcilicet curando, ut quæ dicta ſunt, velit ea implere*. Ad hunc autem utiliſſimum finem aſſequendum, ob quem præcipuè Verbum DEI annunciatur, nihil juvant colores, & flores rhetorici, vel periodorum academicorum conſonantiæ: *Sermo meus non in perſuaſibilibus &c.* Imò ipſemet gentilis Seneca inquit: *Non delectent verba noſtra, ſed proſint*. Porrò delectatio à prædicatione non omninò excluditur, ſed ordinari debet ad faciendum fructum; ad eum ferè modum, quo arbor florem producens, in eo non ſubſiſtit, ſed eundem in fructum tranſmutat. Prædicetur eo modo, ut aures auditoris in eo quod audiunt, ſibi complaceant; at verò non ſit velut baliſta ſine globo exploſa, hoc enim modo nil aliud obtinetur, quam quòd pulvis nitratus inutiliter conſumatur: ſit igitur benè onuſta ſententiis validis & efficacibus, tanquam globis, ut ſtrages inter inimicos faciat, & turres ſubvertere, id eſt, obſtinatos peccatores ad pœnitentiam inducere queat. Quiſquis prædicat, ſolis ſtudendo verbis, non rationibus, nec authoritatibus, nec doctrinis, aut validis doctrinis, omne perdit meritum, omnem laborem, nec ullam Deo lucratur animam: cujus contrarium ſit in eo, qui prædicando, gloriam Dei, & ſalutem animarum tanquam objectum primarium ob oculos habet; huic enim *dabit Dominus verbum evangelizanti virtute multa*.

Jud. c. 4. 16.

Prædicatio Verbi Dei comparatur gladio Aod, & vomeri Samgar.

7 In libro Judicum capite 3. legitur de Aod, quòd *fecit ſibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus*; hocque gladio uni duntaxat necem intulit, ſcilicet *Eglon Regi Moab*; *nec eduxit gladium, ſed ita ut percuſſerat, reliquit in corpore*. Subdit autem ſacer textus, priuſquam hoc caput tertium finiat: *Poſt hunc fuit Samgar, qui percuſſit de Philiſthiim ſexcentos viros vomere: & ipſe quoque defendit Iſrael. Omnia* autem hæc *in figura contingebant illis*: Per enſem namque Verbum Dei intelligitur, de quo Sanctus Paulus ait: *Gladium Spiritus, quod eſt Verbum Dei*; per gladium Aod tanto cum ſtudio fabricato, elegans, & coloribus rhetoricis exornatus ſermo intelligi poteſt, qui uni duntaxat mortem infert, eidemque infixus manet; vomer autem Samgar, licèt rudis & impolitus, ſexcentorum Philiſthæorum ſtragem faciens, prædicationem ſimplicem, materias utiles, animabuſque proficuas tractantem denotat, dicente Stephano Cantuarienſi: *Ecce iſte plures occidit vomere, quam Aod gladio ſuo limato & acuto, quia ſæpè plus proficit ſimplex & rudis prædicatio, quam exquiſita atque polita*. In Pontificali Romano in conſecratione Epiſcopi (cujus muneri annexum eſt prædicandi paſtorale officium) conſecrator conferens conſecrando Verbum Dei annunciandi poteſtatem, hæc verba profert. *Sit ſermo ejus & prædicatio non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis*. Adeoque intentio Eccleſiæ (cui aſſiſtit Spiritus ſanctus, & à qua collatio hujus miniſterii prædicationis derivatur) huic abuſui proſpicit, eumque penitùs exſtirpare ſatagit; ſiquidem paſtoribus Eccleſiaſticis apertis verbis præcipit, ut Verbum Dei in ſpiritu, & cum fructu annuncient, non verò cum vana mundanæ eloquentiæ oſtentatione. P. Oliva in ſecunda parte concionum Apoſtolicarum valdè contra hunc abuſum ſequentibus verbis invehitur: Quis unquam annis ſuperioribus in Baſilicis Chriſtianis divinorum librorum explicationem ſine compunctione audivit? Nunc verò à cœlorum Apoſtolicorum tonitribus ad academicas prædicatores tranſiere corollas, omnis ſpiritus penitùs expertes, & tandem degenerarunt in theatrales facetias. Unde hodierno tempore publicorum diſcurſuum non pauci, vel inutiles ſunt garulitatum juvenilium vanitates, vel ſacrilegæ profanitates ex ſcenis condemnatis traductæ.

Ephes. 6. 17.

Steph. Cant. apud Godefrid.

Oliva p. 2. c. 49.

DISCURSUS XLIII.

ARGUMENTUM.

Eadem materia continuatur.

THEMA.

Non ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur. 2. Cor. 2. v. 17.

Quidam prædicatores adulterant Verbum Dei.

1 TAmetſi Apoſtolus cœleſti quadam & à Deo ſibi infuſa ſcientia fuerit dotatus, præter eam, quam per ſublime ingenium ſuum acquiſierat; nihilominùs proteſtatur, ſe Verbum Dei in omni ſimplicitate & ſinceritate annunciaſſe, ut in mentibus auditorum efficaciam haberet: *Ex ſinceritate &c.* Quorum verborum ſenſum interpres quidam hunc in modum declarat: *Adulterare Verbum Dei, eſt, fictis coloribus orationem pingere, audientium ſenſibus blandiri; non ex ſinceritate loqui, & veritatis manifeſtatione, ſed gloriæ exſtruendæ ſtudentes, non ædificandæ conſcientiæ*. Idem Apoſtolus in capite 4. ejuſdem epiſtolæ inquit: *Neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis, commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram DEO*. Etenim Evangelium annunciandum eſt, ut veritas manifeſtetur, fideliumque mentibus imprimatur, non verò ad propriæ vanitatis oſtentationem per diſcurſus academicos, eloquentiæ & troporum floribus exornatos; per hos namque Verbum Dei adulteratur. Imò ipſemet Seneca in epiſtola quadam hoc tradit documentum: *Quæ veritati operam dat oratio, incompoſita debet eſſe & ſimplex*. Rupertus Abbas in capite *de qualitate elocutionis ejus, quod more adulterantium Verbum Dei ſui ſuaviter lenocinetur*, hiſtoriam illam explicans, in qua Balaam abiiſſe dicitur, ut populo DEI electo malediceret, cum tamen cogeretur talia proferre verba, quæ deſiderio Balac conformia non erant, ſed prout ei DEUS ipſe ſuggeſſerat, ad propoſitum noſtrum in hæc verba ſcribit: *Benè ergo & ipſo locutionis modo formam illorum exprimit, qui Verbum Dei adulterant, qui dum benedictione cantitant, de virtute verborum non curant, magiſque voculæ ſuæ tripudium, quam divinorum majeſtatem attendunt ſenſuum. Quod Dominus graviſſimè interdicens prædicatoribus Evangelii: Et neminem, inquit, per viam ſalutaveritis*.

2. Cor. 4. 2.

Senec. ep. 40.

Rup. Ab. l. 2. in Num. c. 19.

Verbum Dei non floribus, ſed ſemini comparatur.

2 Cœleſtis agricola, qui dixit: *Pater meus agricola eſt*, divinum verbum ſuum ſemini, non autem floribus comparavit. Enimverò qui loco ſeminis flores quantumcunque pulchros, elegantes, & odoriferos ſubtus terram ſeminaret, flores illi utique ſub terra confeſtim emarceſcerent, nec ullum fructum producerent. Idem quoque accidit iis, qui venuſtorum verborum, vanarumque elegantiarum flores diligunt; hi enim nullum animabus fructum afferunt, ſed potiùs irreparabile damnum: ſiquidem *qui in ſordibus eſt, ſordeſcet adhuc*. Opus itaque eſt ſemine, quod fructificandi virtutem habeat; tale autem eſt verbum non Demoſthenis, non Ciceronis, nec aliorum ſimilium Oratorum profanorum, ſed Dei illius, qui Verbum & Sapientia eſt æterni Patris.

3 Ne-

Quæ Chriſtus prædicaturus diſceſſerit ex patria ſua Nazareth. Math. 4.

3 Neſcio, an ad hoc aliquando vos reflexeritis, quòd S. Matthæus, priuſquam Chriſtum nobis tanquam prædicatorem exhibeat, hæc verba præmittat: *Et relicta civitate Nazareth, venit, & habitavit in Capharnaum.* Circa quæ verba conſiderationem meretur, quod author quidam notat; *Nazareth* enim, inquit, *idem eſt, quod floridus.* Priuſquam igitur Chriſtus divinum verbum ſuum annunciaret, non ſine myſterio è Nazareth patria ſua receſſit, ſed per hoc omnibus illis, quibus hoc miniſterium exercendi munus incumbit, inſinuare voluit, quòd à ſtylo dicendi florido, id eſt vano, ſemper ſint alieni; nam ut Iſaias ait: *Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos, verbum autem Domini manet in æternum.* Flores quippè citò evaneſcunt, ſic quoque elegantium verborum flores citò languent, exareſcunt, & deficiunt; veritates autem æternæ auſcultantium animis tenaciter impreſſæ remanent.

Iſa. 40. 8.

Iſa. 5. 6. S. Bern. ſ. 58. in Cant. Prædicatores quærentes populi applauſum per compoſita verba, graviter perſtringuntur.

4 S. Bernardus illam obſervat comminationem propheticam: *Mandabo nubibus, ne pluant ſuper eam imbrem.* Enimverò ſæpè Deus juſto ſuo judicio populos prædicatoribus deſtituit. Et quidem licèt non nemini videri poſſit, hiſce noſtris ſæculis flagellum iſtud nequaquam eſſe formidandum, ſiquidem in omnibus locis ingens prædicatorum numerus reperiatur: veruntamen advertendus eſt modus loquendi ipſius Dei; dicit enim: *Nubibus meis:* ubi mellifluus Doctor ly *meis* adjungit, quod aliàs in Vulgata non reperitur. Etenim multi ſunt qui prædicant, ſed ad hoc munus à Deo miſſi non ſunt, nec Deus illis aſſiſtit, nec impulſum aliquem tribuit; ſed prodeunt in medium, ſeque huic miniſterio intrudunt, non in animarum ſubſidium, ſed ad propriæ ſcientiæ oſtentationem, ut videantur eloquentes, & doctrinæ ſibi nomen acquirant: *Væ nubibus pluentibus iſtiuſmodi imbrem ſuper eos qui lutum faciunt, fructum non afferunt. Cur putas adjunxiſſe ſignanter, meis, niſi quia ſunt & malæ nubes, quæ non ſunt ejus? Quid Euangelio cum academia?* inquit Tertullianus. S. Hieronymus hunc abuſum, qui etiam in nonnullis ſui temporis Eccleſiis reperiebatur, in hæc verba perſtringit: *Iam in Eccleſiis iſta quæruntur, omiſſa apoſtolicarum ſententiarum puritate, & ſimplicitate verborum, quaſi ad Athenæum, & ad auditoria convenitur, ut plauſus circumſtantium ſuſcitentur, ut oratio rhetoricæ artis fucata mendacio, quaſi quædam meretricula procedat in publicum, non tam eruditura populos, quàm favorem populi quæſitura.* Enimverò D. Chryſoſtomus, licèt admirabili eſſet eloquentia præditus, ab eaque *os aureum* paſſim appellaretur; populares tamen nequaquam venabatur applauſus, quamvis illos vel invitus ſæpè habuerit, ſed ſoli erat animarum lucro intentus. Cæterum eloquentiam ſuam reprimere, & moderari noverat, ne forte ad plauſum, & oſtentationem videretur ordinata: Ac proinde nunquam illa utebatur, niſi ſolùm, ut veritates æternas tantò validiori cum energia imprimeret, auditoreſque ſuos ad compunctionem permoveret. Aptiſſimè huic noſtro propoſito congruit ſequens doctrina Senecæ Philoſophi moralis, dicentis: *Nimis anxium eſſe te circa verba, & compoſitionem, mi Lucili, nolo: habeo majora quæ cures. Quære quid ſcribas, non quemadmodum, & hoc ipſum, non ut ſcribas, ſed ut ſentias: ut illa quæ ſenſeris, magis applices tibi, & veluti ſignes. Cujuſcunque orationem videris ſolicitam, & politam, ſcito, animum quoque non minus eſſe puſillis occupatum.* Quiſquis in ſua prædicatione pulchris, & venuſtis verbis adinveniendis intentus eſt, per hoc evidenter, ſe hominem ex verbis, non verò ex factis fictum eſſe, deſignat; quòdque magis reſpiciat elegantiæ vanitatem, quàm ſoliditatem virtutis, & ſpiritus. Subdit idem Seneca in eadem epiſtola: *Noſti complures juvenes, barba, & coma nitidos, de capſula totos: nihil ab illis ſperaveris forte, nihil ſolidum. Oratio vultus animi eſt: ſi circumtonſa eſt, & fucata, & manufacta, oſtendit illum quoque non eſſe ſincerum, & habere aliquid fracti. Non eſt ornamentum virile, concinnitas.* Idem gentilis Philoſophus in alia quadam epiſtola aliud quoddam non minus utile punctum his verbis tangit: *Plurimum profuit ſermo, qui minutatim irrepſerit animo. Diſputationes præparatæ, & effuſæ, audiente populo, plus habent ſtrepitus, minus familiaritatis.* Adde: *Et minus utilitatis.* Porrò ut ars oratoria in aures ſuaviter influat, diſcurſum fluidum, currentem, & impetuoſum, ad facundiam oſtentandam componit: Inde verò inconveniens haud modicum ſequitur, ab eodem Seneca in Epiſtola 40. his verbis notatum: *Quid, quod hæc oratio, quæ ſanandis mentibus adhibetur, deſcendere in nos debet? Remedia non proſunt, niſi immorentur. Multum præterea habet inanitatis, & vani: plus ſonat, quàm valet. Lenienda ſunt quæ me exterrent, compeſcenda quæ irritant, diſcutienda quæ fallunt, inhibenda luxuria, corripienda avaritia. Quid horum raptim poteſt fieri? Quis medicus ægros in tranſitu curat?* In eadem Epiſtola paulò ante ſequentia verba leguntur: *Sic habe, iſtam vim dicendi rapidam, atque abundantem, aptiorem eſſe circulanti, quàm agenti rem magnam, ac ſeriam, docentique: aquè ſtillare eam nolo, quàm currere: nec extendat aures, nec obruat. Nam illa quoque inopia, & exilitas minus intentum auditorem habet, tædio interruptæ tarditatis.*

S. Hieron. in Proœm. l. 3. ad Gal.

Senec. Epiſt. 115. Quid Seneca ſenſerit de talibus prædicatoribus.

Senec. Epiſt. 38.

Senec. Epiſt. 40.

Taxantur prædicatores ſtudêtes floſculis poeticis, & elegantiis Rhetoricis. S. Proſper. de vit. contemp. lib. 1. c. 23.

5 Sed quid opus eſt ad probandum intentum noſtrum authoribus profanis? Ad ſanctos patres tranſeamus. S. Proſper miniſtro Euangelico ſequens ſuggerit conſilium: *Non in verborum ſplendore, ſed in opere, & virtute totam prædicandi fiduciam ponat: non vocibus delectetur populi acclamantis ſibi, ſed fletibus; nec plauſum à populo ſtudeat expectare, ſed gemitum.* Hunc autem fletum, & gemitum nemo ex oculis, multò minùs ex cordibus auſcultantium eliciet per flores poeticos, & elegãtias rhetoricas, ſed per veritatum efficaciam, quæ cum ſpiritu, energia, & pectore apoſtolico auditoribus imprimuntur: *Illi plauſibiliter dicunt, & nihil auditoribus ſuis declamando proficiunt: iſti uſitatis ſermonibus docent, & imitatores ſuos inſtituunt.* S. Carolus in inſtructione prædicatoris de hac materia diſſerens, in hæc verba ſcribit: *Exornet, non verborum vel lectiſſimorum inani ſonitu, & ſermone nimis elaborato, & pene calamiſtrato, ac fucato, quo nihil poteſt eſſe infructuoſius: ſed gravi, plenoque ſancta doctrina, ac referto diſciplina, quæ verè Chriſtiana, præſtanſque ſit ad ſalutem.* Et paulò poſt idem ſequentibus verbis inculcat: *Elocutionis genus exquiſitum ne affectet, fucum omnem fugiat, imperitæ multitudinis loquendi conſuetudinem ne ſequatur, cum in ea ſint multa abſurda, multaque indigna concionantis gravitate.* Advertendum tamen eſt, tenendam eſſe in modo loquendi viam quandam mediam, id eſt non indaganda, & trutinanda verba nimis elegantia, valdèque recondita, ſed nec uſurpanda eſſe verba plebeja, & rancida, ne tam ſublimis miniſterii dignitas deriſui exponatur, & vileſcat.

Act. Eccl. Med. Lugd.

Continuatur eadem invectiva.

6 In libro ſecundo Paralipomenon de Seſac Rege Ægypti legitur, quòd inter alias prædas, quas è templo ſuſtulit, etiam ſcuta aurea, quæ Salomon fabricari curaverat, rapuerit: *Tulit & clypeos aureos, quos fecerat Salomon, pro quibus fecit rex æneos.* Circa quæ verba Gloſſa in ſenſu morali ita in favorem noſtrum ſcribit: *Hæc antiquus hoſtis per incuriam Rectorum abſtulit in prædicatoribus, tales verò cum ſe ſpiritu privatos vident, per eloquentiam verborum copiam quærunt, quorum ſonoritatem, velut ſcutorum æneorum firmitatem, contra hoſtes opponunt: ſed quantò æs eſt auro vilius, tanto eſt eloquentia inferior veræ ſapientiæ fructu; unde ubi plurima verba, ibi frequenter egeſtas.* In libro Numerorum dicitur: *Quando autem congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clangor erit.* Quæ verba Rabanus ita exponit: *Quia qui multitudini verbum Dei prædicat, ſimpliciter, & apertè debet loqui, ut multi intelligant, & ædificentur.* Et paulò poſt ſubdit: *Qui ergo docet, vitet omnia verba, quæ non docent. Eſt autem optimus docendi modus, quo fit, ut qui audivit veritatem, audiat, & intelligat, bonique ingenii inſignis indoles in verbis eorum amare, non verba. Quid enim prodeſt clavis aurea, ſi non aperiat? Et quid obeſt lignea, ſi aperiat?*

2. Paralip. 12. v. 9.

Gloſſa.

Num. 10.

Raban. ibi.

7 S. Mater Eccleſia in ſacroſancto feſto Natalitio Verbi incarnati ita canit: *Omnipotens ſermo tuus, Domine, à regalibus ſedibus venit.* Et tamen ſanctiſſima ejus mater, quæ ab eadem Eccleſia *ſedes ſapientiæ* appellatur, ſe partui vicinam eſſe ſciens, quanam lintea ſuppellectile proviſa fuit, ut filiolum ſuum recèns natum faſciis involveret? Sacer Euangeliſta ait: *Et pannis eum involvit.* Unde Albertus Magnus pro inſtructione prædicatorum

Alb. Magn. in Luc.

Digitized by Google

Graviter peccant vaniloqui prædicatores. Origenes. Orig. H. 1. in cap. 13. Ezech.

torum ſequentem deducit moralitatem, dum ex Richardo de S. Victore ita ſcribit: *Mater Virgo verbum Patris pannis involvit, ſignificans, verbum Dei magis ſimplicibus ſonis indui in prædicatione, quam phaleris rhetoricis.* Origenes ſuper illa verba Ezechielis: *Fili hominis obfirma faciem tuam ſuper filios, &c.* ita ſcribit: *Cum aliquis aptus moribus populi, ut placeat eis, quibus aures pruriunt, loquitur quæ, gratanter accipiant, loquitur, quæ vicina ſint voluptati, talis magiſter conſuit cervicalia ſub omni cubito manus. Sequitur: hoc peccatum habentem, ut faciat etiam amictus ad velandum caput omnis ætatis. Cujus autem rei figura ſit etiam velamen, cautius conſideremus. Qui fiduciam habet, & vere vir eſt, velamen non habet ſuper caput ſuum; ſed intecto capite orat Dominum, intecto capite prophetat, per ſignum corporalis rei etiam ſpiritualem latenter oſtendens, ut quomodo non habet velamen ſuper caput carnis ſuæ, ita non habeat velamẽ ſuper principale cordis ſui. Si quis vero confuſionis velamen gerit, & peccat ille quaſi muliebria velamina habet ſuper caput ſuum. Itaque cum aliquis docuerit ea, quæ aurem populi mulceant, & gemitum potius laudatorum, quam genium moveant, ſi blandus inimicus palpaverit potius quam ſecuerit vulnera, talis homo amictus contexit in capite. Cum autem in luxurioſam orationem dicentis ſe ſermo fuderit, & in laſcivum perſultaverit eloquium, contexit velamen ſuper caput omnis ætatis, &c. Hi qui ad voluptatem meditata deportant, & illa potius inquirunt, quæ delectant potius audientes, quam convertunt à vitiis, faciunt velamina ſuper caput, non modò puerorum, & juvenum, verum & ſenum, &c. Et potuit quidem dicere Propheta: Super filios populi tui qui prophetant, ſed quaſi omnes qui velamina contexant, & cervicalia conſuant ſub omni cubito manus, mulieres ſint, & nullus inter eos viri nomine dignus habeatur, ait Propheta: In filias populi quæ prophetant de corde ſuo, & ea faciunt quæ ſequuntur. Effœminata quippe ſunt eorum magiſtrorum, & animæ, & voluntates, qui ſemper ſonantia, ſemper canora componunt, & (ut quod verum eſt, dicam) nihil virile, nihil forte, nihil Deo dignum eſt, in his, qui juxta gratiam, & voluntatem audientium prædicant; idcirco omnes filias potius quàm filios dixit, aſſuentes cervicalia.*

Prædicatio ſit ſimplex, & ſolidæ veritati innixa.

8 Porrò una ex iis rationibus, quæ convincunt, verbum Dei inutile eſſe, quando plus elegantiis verborum exornatur, quàm ſolidis argumentis, & ſacræ Scripturæ authoritatibus, nec non ſanctorum Patrum ſententiis roboretur, hæc eſt, quòd ſcilicet cum prædicatores verbo Dei uti deberent tanquam gladio (*gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei*) gladius autem ferire aut transfodere nequeat, niſi nudus ſit, & evaginatus; ita quoque prædicatio euangelica corda fidelium penetrare nequit, niſi vera ſit, ſimplex, & ſolidæ veritati innixa, non autem verborum quiſquiliis vanè exornata. Iſaiæ, cujus labia à Seraphinis fuere purificata, à Deo præceptum fuit: *Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis; id eſt,* ut Cornelius à Lapide exponit, *litteris apud homines uſitatis.* Ex quibus verbis colligitur, quòd licèt hic Propheta ab ipſiſmet Seraphinis fuerit in imperſcrutabili ſanctiſſimæ Triados myſterio eruditus, nihilominùs quia omnibus prædicatoribus euangelicis velut norma prædicandi ſervire debuit, Deus illi, ut juxta ſtylum conſuetum prædicaret, præcepit. Chaldæus legit: *Et ſcribe in eo ſcripturam claram: id eſt,* ut S. Hieronymus ait: *Humanis verbis, & ſtylo, quo homines ſcribere conſueverunt, Dei ſacramenta comprehendat.*

Epheſ. 6. 17.

Iſai. 8. Cornel. à Lap. ibid.

Taxantur curioſi auditores.

9 Quòd ſi tamen contingat, quòd auditores eloquentem aliquem, & academicum oratorem auſcultent, curandum eſt illis, ut granum è ſpica prudenter legere noverint, relinquendo paleam; accipiantque ex tali dictione, quod pro ſalute animæ ipſorum conducit, ornamenta verò inutilia poſthabeant, & contemnant. Nec ſint de numero eorum, de quibus S. Thomas de Villanova ita ſcribit: *Sunt qui audiunt libenter, ſed curioſe quærentes ſibi magiſtros prurientes auribus: hi delectationem quærunt, & non fructum, paleam, & non granum, verborum ornatum, & non ſenſum. Hi volunt audire elegantias, facetias, quæſtiones ſubtiles, & vanam rhetoricam, & non doctrinam.* S. Antoninus quoque reprehendit *nimium ornatum verborum, & ſuperfluitatem;* *nam ficum, quæ tantum folia habebat, non fructus, Chriſtus maledixit. Non delectent verba noſtra, ſed proſint. Oratio quæ veritati dat operam, incompoſita debet, & ſimplex eſſe; non tamen nimis ruſtica, ne contemnatur.* Impertinens igitur, & irrationabilis eſt illorum prætenſio, qui Eccleſiam in academiam, prædicatores verò in oratores transformare ſatagunt. Verùm enim verò tametſi etiam hi ex improbitate ſua tales eſſe ſtudeant, nihilominùs P. Rodriguez, magnus ille ſpiritualis vitæ director, quid in hoc caſu faciendum ſit auditoribus, optimè declarat: *Tolle quod tuum eſt, & vade.* Quòd ſi chirurgus aliquis ſanguinem è vena infirmi alicujus extracturus, eundem conveniret, hic autem ſolum in hoc pertinaciter perſiſteret, quòd ſcilicet videre velit inſtrumenta, an pulchra ſint, aureis, an argenteis manubriis exornata, & an thecæ cuidam deauratæ ſint incluſa, cæterùm verò putridum ſibi ſanguinem, qui infallibiliter ei eſſet mortem illaturus, ſibi extrahi minimè pati vellet, quid de hac talis infirmi ſtultitia diceres? Tales ſunt multi, qui verbum Dei, quod animarum medicina eſt, ideò audire renuunt, quia cum deſideratis verborum ornatibus non annunciatur. Verùm enim verò ex quo talium ingens eſt numerus, operæ pretium eſſe judico, ſi illis ſtultitiam ſuam per aliam quandam non minùs aptam ſimilitudinem declarem. Poſito enim caſu quòd aliquis ex pulpito Eccleſiæ in benè elaboratis, & phrygio opere contextis burſis aurum deorſum inter populum projiceret, quis pecuniarum adeò parùm cupidus futurus eſſet, ut ad ſolas accurreret burſas, ducatos verò aureos minimè curaret, ſed in terram cadere, & diſpergi permitteret? Hæc prorsùs eſt multorum Chriſtianorum ſtoliditas, qui dum ex pulpito Eccleſiæ verbum Dei multo pretioſius auro, & gemmis (*deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem pretioſum multum*) inter auditores diſpergitur, ipſi ad ſolos accurrunt troporum rhetoricorum flores, verborumque elegantias; doctrinam verò ſacram, veritateſque euangelicas, quæ nonnunquam ſub arte oratoria latent, prorsùs negligentes.

S. Thom. à Vill. in Serm.

S. Antonin. p. 3. c. 18. c. 4.

Curioſorum auditorum ſtultitia ſimilitudinibus declaratur.

DISCURSUS XLIV.

ARGUMENTUM.

Prædicator auditorum ſe capacitati accommodare debet, non verò propriam oſtentare ſcientiam.

THEMA.

Cum veniſſem ad vos fratres, veni non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientia, annuncians vobis teſtimonium Chriſti. 1. Cor. 2. verſ. 1.

1 TAmetſi S. Paulus in paradiſum evectus *audiverit arcana verba,* ibidemque expeditum in ærarium illud habuerit aditum, *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei;* denique licèt ſuperhumana quadam & infuſa locupletatus fuerit ſapientia (*Evangelium quod evangelizatum eſt à me, neque ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Ieſu Chriſti*) nihilominùs in præcitati thematis verbis proteſtatur, inquiens: *Cum veniſſem ad vos, veni non in ſublimitate ſermonis &c.*) Licèt, inquam, de ineffabilibus, & altiſſimis increatæ ſapientiæ myſteriis edoctus de cœlo deſcenderit; quia tamen ſciebat ſe in hac terra prædicaturum eſſe, eorum, quos inſtructurus, & catechizaturus erat, ignorantiæ, & incapacitati accommodare ſe voluit. Et ideò meritò ipſi glorioſus hic titulus aſcribitur, quo *dux verbi* appellatur, & Eccleſia mundi converſionem ipſi potiſſimùm aſcribit, idque ex ea præcipuè ratione, quia auditorum capacitati accommodare ſe novit, ipſomet dicente: *Factus ſum infirmus infirmis, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus, ut omnes facerem ſalvos.* Et in alio loco dicit: *Et ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tanquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam; nondum enim poteratis.*

S. Paulus ad exemplum aliorum prædicatorum accommodavit ſe capacitati auditorum. 2. Cor. 12. 4. Coloſſ. 2. 3. Gal. 1. 12.

Act. Apoſt. 14. v. 11.

1. Cor. 9.

1. Cor. 3. 12.

2 Hugo à S. Victore alludens ad regium Aſſueri convivium, verba illa: *Bibebant qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vaſis cibi inferebantur,* ad præſens propoſitum ita applicat: *Aurea pocula ſunt verba Evangelica, cæteris omnibus pretioſiora: Sapientia Dei,* quæ

Prædicatio temperanda eſt ſecundùm capacitatem & utilitatem auditorum.

Digitized by Google

Hug. à S. Vict. Tom. 2. Jer. 3. Eſther. 1. 7. S. Ambr. 1. Cor. 14. 17.

quæ Chriſtus eſt, velut auro fulgentia. Obſervandum verò, quòd ſacer textus dicat: *Vnuſquiſque ſecundum ſuam bibebat ætatem.* Nam ut idem author ſubjungit: *Secundum voluntatem, capacitatem, & utilitatem ſingulorum temperanda eſt prædicatio, ut omnibus utilis fiat.* S. Ambroſius ſuper illa verba: *Nam tu quidem benè gratias agis, ſed alter non ædificatur,* in hæc verba ſcribit: *De eo dicit, qui cognita ſibi loquitur, quia ſcit, quid dicat: (ſed alius non ædificatur) Si utique ad ædificandam Eccleſiam convenitis, ea debent dici, quæ intelligunt audientes. Nam quid prodeſt, ut quis lingua loquatur, quam ſolus ſcit, ſi qui audit, nihil proficiat? Ideò tacere debet in Eccleſia, ut ii loquantur, qui proſint audientibus.*

Concionator non quærat applauſum populi.

Porrò prędicatio Euangelica à Deo in Eccleſia eſt inſtituta, non ad emolumentum noſtrum, ut ſcilicet illud prædicantes videamur docti, popularemque nobis acquiramus applauſum; ſed in ſubſidium, & beneficium animarum, ſcilicet ut hæ ad veram pœnitentiam convertantur.

Pſ. 11. v. 3. S. Bernard. in Tom. 3. Sexag. art. 2. c. 12.

Unde S. Bernardinus verſum illum Pſalmi: *Vana locuti ſunt ad proximum ſuum, labia doloſa in corde & corde locuti ſunt, &c.* ita explicat: *Illi nempe linguam ſuam magnificant, qui ſubtilia, & inutilia verba prædicant, ut aliis videantur doctores; contra quos Hieronymus ait: Adducto ſupercilio grandia verba loquuntur, imo trutinantes, inter mulierculas de ſacris litteris prophetant, vel philoſophantur. Contra quos etiam Dominus per Iſaiam c. 19. ait: Confundantur, qui operantur linum, plectentes, & texentes ſubtilia. Et 1. Reg. 2. Nolite multiplicare loqui ſubtilia gloriantes. Vnde diſt. 45. c. Diſpenſatio, quod eſt ultimum, ſcriptum eſt: Qui enim ea docet, quæ ab auditoribus intelligi non valent, non ad eorum utilitatem, ſed ad ſui oſtentationem ſcit.*

Gillib. Abb. ſer. 27. in Cant.

Gillib. Abbas de hoc abuſu, qui hodie multis communis eſt, differens, ita ſcribit: *Student magis alta, quam apta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum ſui, non ipſorum ſalutem operantes.*

Alb. Mag. Marc. 10.

Albertus Magnus ſuper illa verba S. Marci c. 10. *Docebat illos,* ex D. Chryſoſtomo ita ſcribit: *Docere autem, ut dicit Chryſoſtomus, eſt id, quod ſuadetur, & proponitur, humanis exemplis & rationibus probare, & credibile facere. Vnde Iſaiæ 8. dicitur: Scribe in eo ſtylo hominis, hoc eſt, quod humanus poſſit accipere intellectus. Quidam hoc non faciunt, ſed alta docent, & dicunt, quæ docere ſimilitudinibus, & rationibus intelligibilibus, ſibi faſtum excitant, & non auditoribus utilitatem faciunt. Contra quos dicitur 2. Cor. 2. Non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis.* Citatque cap. 23. Iſaiæ, ubi dicitur: *Populum imprudentem non videbis ibi, populum alti ſermonis, cujus non poſſis intelligere linguam, in qua nulla eſt ſapientia.* Et paulò poſt ſubdit: *Verbum Dei modo hominis doceri debet, & digito Dei cordibus inſcribi modo hominis, ſicut dicitur 2. Eſdræ 8. Legerunt in libro Eſdras, & Nehemias, & Levitæ, diſtinctè, & apertè ad intelligendum: & intellexerunt audientes, cum legeretur.*

Alb. Mag. in Luc. 9. Alb. Mag. Luc. 8. Qua diverſitate utendum ſit concionatori pro diverſitate perſonarum.

3 Idem Albertus Magnus gloſſando verba illa: *Loquebatur illis de regno Dei,* inquit: *Hoc eſt poſſibilitati, & capacitati eorum.* Notat quoque idem auctor textum illum S. Lucæ: *Ibat Ieſus per civitates, & caſtella, prædicans & euangelizans.* Circa quem textum ita ſcribit: *Ecce eorum, quibus prædicandum eſt, diverſitas. In civitatibus enim ſunt perſonæ urbanæ, in caſtellis autem habitant humiles perſonæ; & hoc eſt quod dicit: Et caſtella. Rom. 1. Sapientibus & inſipientibus debitor ſum, ita (quod in me) promptum eſt. Cant. 7. Egrediamur in agrum, commoremur in villis. Vbi etiam notatur, quòd urbanis hominibus loquendum eſt de civilibus, & virtute; Caſtellanis autem de his quæ ſpectant ad militiam & culturam: ita quod cuilibet proponatur verbum ſecundum ſuam capacitatem, & inſtruatur ex his quæ magis novit, ut ſicut dicit Gregorius: Ex his quæ animus novit, ſurgat ad incognita, quæ non novit, & per ea quæ uſu didicit, noſcat ea quæ ignota audit; quia quilibet inſtruitur facilius per ea quæ uſitavit, quam per ea quæ non conſuevit.*

S. Greg. l. 17. Mor. c. 4. Prędicatores comparantur nubibus, & ſcientia illorum aquis.

S. Gregorius explicans textum illum Jobi: *Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non erumpant pariter deorſum,* per haſce aquas ſapientiam & ſcientiam ſacram; per nubes verò prædicatores intelligens, ad propoſitum noſtrum ait: *Quia igitur vir iſte propheticoplenus ſpiritu in hac locutione ſua ad laudem Dei initia naſcentis Eccleſiæ deſiderat exordiri, ſtudet ejus ordinem ab apoſtolorum prædicatione narrare, qui curaverunt ſummoperè rudibus populis plana, & capibilia, non ſumma atque ardua prædicare. Nam ſi ſcientiam ſanctam, quæ hic aquæ nomine deſignatur, ut hauriebant corde, ita ore funderent, immenſitate ejus auditores ſuos opprimerent potius, quam rigarent. Vnde religata intrinſecus ſcientia, ut non pariter deorſum erumperet, auditores ſuos diſtillatione verborum nutriens nubes illa loquebatur, dicens 1. Cor. 8. Non potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: Tanquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam. Quis enim ferre potuiſſet, ſi raptus ad tertium cœlum, raptus in paradiſum, etiam arcana verba audiens, quæ loqui homini non liceret, tam immenſos ſupernæ ſcientiæ ſinus aperiret?* Adducitque exemplum Chriſti, *qui rogavit Petrum à terra reducere puſillum, & ſic docebat turbas,* significans, *prædicatores ſuos rudibus debere populis, nec alta nimis de cœleſtibus, nec tamen terrena prædicare.*

Luc. 5. 3.

Gillib. Ab. ſer. 20. in Cant. Chriſtus prædicans uſus fuit varietate parabolarum, pro varietate auditorum.

4 Gillibertus Abbas miniſtros Euangelicos inſtruens inquit: *Ad omnia non poſſumus omnes attingere: ſublimia ſolis ſublimibus ſunt, humilia omnibus.* Habemus in hoc perſpicua Salvatoris noſtri documenta, qui, ut D. Chryſologus benè notat, ut proportionatum cujuslibet neceſſitati pabulum præberet, varietatem auditoribus ſuis proponere ſolebat parabolarum: *Et ſine parabolis non loquebatur eis. Bonus Dominus, amator ſuorum Chriſtus,* inquit præfatus Chryſologus, *regni ſui ſimilitudines iterat, variat comparationes, quas non de occulto ſumit, non captat de cœleſtibus, ſed profert de quotidiano uſu, de communi converſatione propouit, ut ad omne genus perveniat, quod eſt hominibus profuturum; juxta illud Prophetæ: Audite hoc omnes gentes, auribus percipite omnes, &c. Si quid de divinitatis occulto, ſi quid de ſecreto regali, ſi quid de penetralibus divitum afferret in medium, hoc neſciret pauper, non caperet mediocritas, notum ſimplicitas non haberet. Nunc verò loquitur nota diviti, uſitata pauperi, omnibus vitæ ipſius neceſſitate vernacula, quia homo in Dei vocatione quæritur, non diſcernitur in ejus vocatione perſona.*

Chryſol. ſ. 99.

S. Greg. 3 par. Paſt. in Prologo.

S. Gregorius in Prologo tertiæ partis curæ paſtoralis exemplum adducens Gregorii Nazianzeni, inquit: *Vt longè ante nos reverendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non una, eademque cunctis exhortatio congruit, quia non cunctos par morum qualitas aſtringit; ſæpè namque aliis officiunt, quæ aliis proſunt, quia & plerumque herbæ, quæ hæc animalia enutriunt, alia occidunt; & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat. Pro qualitate audientium formari debet ſermo doctorum, ut & ſua ſingulis congruant, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedant.*

Prædicator comparatur figulo. Eccl. 38. 32.

Eccleſiaſticus figuli adducit ſimilitudinem, qui ex luto diverſa vaſa efformat: *Sic figulus ſedens ad opus ſuum, convertens, &c.*

Raban. ib.

Quæ verba Rabanus in ſenſu morali interpretans, per hoſce figulos, miniſtros euangelicos intelligit: *Ipſi enim per diverſa officia gradus ſui miniſterium dignè agunt, & doctrinam ſuam ſecundum qualitatem auditorum temperāt: quia aliter admonendi ſunt ſapientes, aliter inſipientes aliter fortes, aliter infirmi, aliter juvenes, aliter ſenes, aliter viri, aliterque fœminæ.*

Exod. 25. S. Greg. h. 6.

S. Greg. alibi præceptum illud examinans, in Exodo his verbis præſcriptum: *Parabis & acetabula, & phialas, & thuribula;* illud in favorem noſtrum explicat, dicens: *Quid verò per phialas, & cyathos, niſi menſura prædicationis accipitur, ut ſingulis ſcilicet juxta capacitatem ingenii conferatur? Debet enim ſubtiliter qui docet, proſpicere, ne plus ſtudeat, quam ab auditore capiatur, prædicare. Debet enim infirmitati audientium ſe contrahere, ne dum parvis ſublimia, & ideò non profutura loquitur, ſe magis curet oſtendere, quam auditoribus prodeſſe.*

Matth. 13. 41. Continuatur idem propoſitum de prędicatione Chriſti.

5 S. Matthæus poſt enarratas multas ab incarnata Sapientia prædicatas parabolas, tandem ſubjungit: *Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas, & ſine parabolis non loquebatur eis.* Ubi benè obſervandum eſt, quòd Euangeliſta dicat, *ad turbas;* quia cum populus ut plurimùm ignorans, & altioris doctrinæ incapax ſit, modicæ ipſius intelligentiæ ſe accommodans, uſitatis ſemper utebatur ſimilitudinibus: At verò cum Sacerdotibus, Scribis, Phariſæis, & legis doctoribus, utpotè in Scriptura ſacra verſatis, ſtylum loquendi variando, de altioribus loquebatur. S. Marcus finem, ob quem Chriſtus parabolis uſus fuerit, apertiùs indicat, dicens: *Talibus*

Marc. 4. 13.

Digitized by Google

libus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire. Cornelius Janſenius in Concordantiis ſuis euangelicis inquit: *Quo ſignificat, Dominum aptare voluiſſe ſuum ſermonem ad captum auditorum, & ob id locutum in parabolis, quod nudi ſermonis nondum eſſent capaces*. Et quidem quia à vulgo filius Joſephi, qui faber lignarius erat, reputabatur, ſimilitudines ſuas communiter ab aratro, vel agricultura, vel à mercatura, aliiſque ſimilibus deſumebat, ut cuilibet ſe profeſſioni intelligibiliorem efficeret. Apud S. Matthæum cap. 9. inquit: *Neque mittunt vinum novum in utres veteres*. Tametſi enim increata illa Sapientia eſſet, de qua ſcribitur: *Ego ex ore Altiſſimi prodivi*; nihilominus ad triviales ſe res demittebat, ut communi plebeculæ, & ruſticis ſeſe attemperaret. Unde Abulenſis ex D. Chryſoſtomo inquit: *Hinc nos docuit cauſam humilium verborum, quæ ad eos dicebat, propter imbecillitatem ipſorum*.

Janſen. c. 52. Concord. Euang.

Matth. 9.

Abul. q. 83.

6 Apud antiquum quendam authorem ſententiam quandam invenio, præſenti materiæ haud parùm opportunam. Macrobius enim in Saturnalibus inquit: *Nihil tam cognatum ſapientiæ, quam locis, & temporibus aptare ſermones, perſonarum, quæ aderunt, æſtimatione in medium vocata*. Et verò apud S. Joannem cap. 16. refertur, quòd duodecim illi piſcatores, & rudes idiotæ, quando nondum in die Pentecoſtes à Spiritu Sancto eruditi fuerant, cœleſti Magiſtro ſuo dixerint: *Dicunt ei diſcipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris*. At verò quemnam ſibi ex hoc tam aperto, & nullis parabolarum ambagibus involuto ſermone Chriſti ſibi formabant conceptum? Hunc videlicet: *Nunc ſcimus, quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo exiſti*. Videri quidem potuiſſet, ipſos ex hoc tam aperto loquendi modo aliud quoddam formare argumentum, aliamque diverſam deducere conſequentiam debuiſſe, quia ex eo, quòd quis obſcurè loquatur, profunditas ſapientiæ illius argui ſolet. Veruntamen optimè dixerunt, quia judicium, ſapientia, & prudentia alicujus, qui ſe ſuamque ſcientiam, capacitati illius, quem doctutus eſt, accommodare intendit, in hoc præcipuè conſiſtit, quòd ſecundùm hominum conditionem ſuum ſciat formare ſermonem: *Nunc ſcimus, quia ſcis omnia*. Sanctus Apoſtolus Paulus, qui in Academia cœleſti eruditionem ſuam acquiſierat, ubi *audivit arcana verba*; de ſe nihilominùs ſcribit: *Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes*.

Sapientiæ eſt aptare ſermonem ſui locis & temporibus. Macrob. in Saturn.

Joan. 16. 16.

Rom. 12. 16.

7 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd cum S. Joannes Chryſoſtomus (qui, ut in ejus lectionibus recitamus, *propter aureum eloquentiæ flumen, cognomento Chryſoſtomus* dicitur) in beneficium animarum perorandi muneri eſſet applicatus, jamque diſcurſus doctrina, eloquentia, & ſapientia plenos contexeret, nec tamen ſe populo intelligibilem redderet, vetula quædam mulier apud eum hac de re lamentans, eidem, quòd ſermones ejus omnis eſſent fructus expertes, improperavit: Qua percepta querela, mox ſanctus Doctor errorem ſuum emendans, loquendi ſtylum adeò mutatavit, ut unuſquiſque, quantumvis rudis, & idiota eſſet, eum facili negotio poſſet intelligere: propter quod cum publico applauſu *os aureum* denominatus fuit. Ipſemet quoque Salvator, *in quo erant omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei*, quando poſt longam, & laborioſam confectam viam, *fatigatus ex itinere ſedebat*, fornicariam illam mulierem Samaritanam ad ſui notitiam, & fidem perducturus, tanquam ſapiens magiſter hujus mulieris ignorantiæ, & ex ratione ſexus congenitæ incapacitati, & illiteraturæ ſe ſemper in diſcurſibus ſuis attemperavit; ideoque ut veritatem fidei ſenſim, & paulatim eidem manifeſtaret, nequaquam ingreſſus eſt materias capacitati ipſius ſuperiores, ſed illis eſt uſus motivis, quæ facili negotio capere poterat; atque ideò eam adeò in fide veri Meſſiæ erudivit, ut non minùs ipſa, quàm Apoſtoli, in hæc verba proruperit: *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci: numquid ipſe eſt Chriſtus?*

Baron. an. 396 n. 48. Notabile exemplum S. Joannis Chryſoſtomi.

Joan. 4.

Joan. 4. 40.

DISCVRSVS XLV.

ARGUMENTUM.

Prædicatio Euangelica ſphæræ, & capacitati auditorum eſt attemperanda.

THEMA.

Super illos ſtillabat eloquium meum. Job 29. verſ. 22.

1 Deus in perſona Jobi Prophetæ, digni cujuſdam prædicatoris prototypon, & exemplar nobis proponere voluiſſe videtur; is enim de ſemetipſo ait: *Qui me audiebant, expectabant ſententiam, & intenti tacebant ad conſilium meum: verbis meis addere non audebant*. Moxque ſubdit: *Et ſuper illos ſtillabat eloquium meum*. Circa quæ verba S. Gregorius ait: *In hac ſtillatione eloquii, quid aliud, quam menſura prædicationis accipitur? Quia oportet, ut exhortationis gratia ſingulis juxta capacitatem ingenii conferatur*. S. Carolus Borromæus, quando regulas prædicatori præſcribit, demum eundem circa modum quem tenere debet, in hæc verba inſtruit: *Præcepta rectè intelliget officiorum, quæ magiſtratuum, quæ civium, quæ ſeniorum, quæ adoleſcentium, quæ viri, quæ uxoris, quæ parentum, quæ liberorum, quæ dominorum, quæ ſervorum, quæ denique præcipua ſingulorum, ut ſi quando uſu venerit, è præcepto divinarum litterarum, ſanctorumque Patrum, quàm optimè concionetur*. Hactenùs Sanctus Carolus.

Job refert perſonam boni prædicatoris.

S. Greg. l. 20. Mor. c. 2.

Act. Eccl. Med. fol. 476.

2 Sapiens in Proverbiis inquit: *Sermo opportunus eſt optimus*. Enimverò quando veſtitus aliquis juxta menſuram proprii corporis ſcinditur, aptiſſimè eidem accommodatur: Ita quoque diſcurſus, qui ex propriis inſtituitur, magnam penès animum hominis energiam habet. Hugo Cardinalis, Sanctum Gregorium adducit, ſuper Pſalmi 44. ſequentia verba: *Lingua mea calamus Scribæ, &c.* in hunc modum ſcribentem: *Pro qualitate audientium debet formari ſermo Doctorum, ut vox ſua ſingulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedat*. Sanctus Paulus cum Theſſalonicenſibus per calamum loquens, in ſecunda epiſtola ſic eos affatur: *Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis, &c.* Et paulò poſt ſubdit: *Facti ſumus parvuli in medio veſtri, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos. Ita deſiderantes vos cupidè, volebamus tradere vobis non ſolum Euangelium Dei, ſed etiam animas noſtras*. Et verò quemadmodum nutrix infantis ſe capacitati accommodat, dum illum nunc lacte, nunc pane trito, quando illum hujus capacem eſſe videt, nutrit; propriumque ſanguinem, ut ita dicam, ad eum alendum ex uberibus exprimit: eodem modo Apoſtolus dicere vult, ſe proceſſiſſe cum illis, divini verbi nutrimentum eis ſubminiſtrando, quod ex intimioribus præcordiis ſuis in aures illorum ingeſſerat. S. Petrus Chryſ. eandem Apoſtoli doctrinam adducens, ſermonem ſuum 62. hoc modo exorditur: *Nutritor pius, niſi totus fuerit redactus in parvulum, nunquam parvulum perfectum perducit in virum. Denique tunc vocem tenuat, verba ponit, agit nutibus, ſenſus ſeponit, infirmat viſcera, abjicit vires, membra diſſolvit, greſſum tardat, geſtit non ambulare, ſed repere. Ridere ſimulat, timere fingit, flere mentitur, quia eſt in illo mendacium pietas, deſipuiſſe prudentia eſt, eſt infirmitas virtus. Hoc reor, B. Paulum feciſſe, cum dicit: Factus ſum parvulus in medio veſtri, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos. Sed fortè aliquis ſtupeat, cum videat nutriculum iſta facientem. Non irridet ſi eſt parens, ſi pater eſt, non miratur: Hoc ſtultitiam dicere non poteſt, qui ſcit amare. Unde vos jam patres, jam fortes, jam prudentes deprecor, ut me patiamini parvulis Domini mei dependere debita nutricionis obſequia, & blandimentis hodie magis congrua, quam peritia verba depromere: non quadrare, ſed liquare ſermones, & eos adhuc teneris faucibus in modum lactis effundere, dicente Apoſtolo: Lac vobis potum dedi, non eſcam, mutare voces, amare varios affectus: Et quid plura? Mente, corde, corpore, imbecillis parvulorum mentibus occupari*.

Sermonis prædicatoris debet eſſe opportunus, & pro qualitate audientium. Prov. 15. 23. S. Greg. cit. ab Hug. Car. in Pſ. 44.

Prædicator comparatur nutrici.

Chryſol. ſ. 62.

3 Idem

Digitized by Google

Luc 13. Chryſol. ſ. 106. Similitudines ſumantur à concionatoribus de generali, & quotidiano uſu rerum. Act. Eccl. Med. fol. 484.

3 Idem Divus Chryſologus ſermonem quendam conſcripſit ſuper parabolam ficus apud S. Lucam: *Arborem fici habebat quidam plantatam*, *&c.* textuque Euangelico recenſito, ſequentem ad propoſitum noſtrum deducit moralitatem: *Rogo, quid tam planum, quid tam lucidum, quid tam commune, quid ruſticis ſic vernaculum, quid proprium ſic peritis, quàm propoſitæ ſimilitudinis forma? Quæ de generali uſu veniens, omnes & verbo inſtruit, & convertit exemplo.* Sanctus Carolus Borromæus monet, dicens: *Subtiliores quæſtiones apud imperitam multitudinem ne attingat: Non autem ſic loquimur quoad ſimilitudines, & parabolas, quæ ut plurimum ab omnibus, & ſingulis ſunt intelligibiles.* Subdit quoque idem Sanctus Cardinalis: *Vim, & copiam habeat ſimilitudinum, quæ ab agricultura, vinea, ſemente, ſole, luna, aliiſque rebus ducuntur, quæ ſub ſenſum cadunt, atque intelligentiam, præſertim eorum rudium, ad quos concio habetur. Agricolis porrò ſi concionabitur, plurimum ad rem proderunt ſimilitudines ab agro, vinea, frumento, vitibus, lino, arboribus, ſtirpibus aliiſque agriculturæ partibus ductæ. Itidem eveniet, ſi alterius conditionis auditoribus aptè illas ita accommodabit, ut eorum ordo poſtulabit.* Divus Chryſologus ſermonem 43. in hæc verba incipit: *Populis populariter eſt loquendum, communio compellanda eſt ſermone communi, omnibus neceſſaria dicenda ſunt more omnium, naturalis lingua chara ſimplicibus, doctis dulcis, docens loquatur omnibus profutura. Ergo hodie imperito verbo veniam dent periti.*

Ibid fol. 476.

D Chryſol. ſ. 43.

Prædicatores comparantur fuſcinulis, quibus olim utebantur in ſacrificiis. Exod. 27. 3.

4 In Exodo, poſtquam Deus altaris meminiſſet, ſuper quo offerenda erant ſacrificia, mox Hebræorum legiſlatori in hæc verba præcepit: *Facieſque in uſus ejus lebetes ad ſuſcipiendos cineres, & forcipes, atque fuſcinulas, & ignium receptacula.* Videri non nemini potuiſſet, non adeò increatam æterni Patris Sapientiam decuiſſe, ut ſe ad res, & minutias tam exigui momenti diſponendas inclinaret; & tamen nequaquam dubitandum eſt, quin *omnia in ſapientia* diſpoſuerit. Audiamus igitur hujus præcepti myſterium à Petro Cellenſi in lib. 2. de antiquo Tabernaculo in hæc verba declaratum: *Fuſcinulæ quoque ſunt, quibus victimarum coctæ carnes ad eſum reficiendorum offeruntur. Harum uſus Prædicatoribus congruit, quia Doctorum eſt, cuique perſonæ myſterium cum diſcretione committere: & alia quidem omnibus edenda offerant, alia ignibus altaris conſumenda relinquant, quæ noſtram capacitatem tranſcendunt.* Porrò inter alias Sponſæ laudes, quibus à cœleſti Sponſo extollitur, una quoque hæc fuit: *Favus diſtillans labia tua Sponſa: mel, & lac ſub lingua tua.* Quidnam verò Sponſus per hunc favum mellis è labiis dilectæ ſuæ diſtillantem indicare voluerit, Gillibertus Abbas egregiè exponit: Cum enim indubitatum ſit, per Sponſam hanc ſanctam denotari Chriſti Eccleſiam, quæ ejus conjux eſt, hoc ſuppoſito, præfatus Abbas inquit: *Tria laus iſta complectitur; dulcedinem, plenitudinem, parcitatem: Dulcedo conſideratur in genere, plenitudo in copia, parcitas in effuſione. Quid effuſionem dico? Diſtillatio magis eſt, quam effuſio. Quid neceſſe eſt in aſſignandis ſingulis immorari, ipſi enim ſcitis, quia favus non niſi dulcedinem effundit, nec niſi de pleno effundit, & de plenitudine quidem ipſa, non totam ipſam? Eſt ergo in labiis ſponſæ dulcedo ſola, dulcedo plena, & dulcedo ſobria: plenè quidem poſſidetur, ſed non plenè effunditur, ſed prout auditorum capacitas exigit.*

Petr. Cell. l. de Tabern.

Cant. 4. 11. Item favo mellis.

Gillib. ſ. 34. in Cant.

Applicantur concionatoribus aliæ figuræ veteris teſtamenti.
Alb. Mag. in Marc. c. 10.
Exod. 21. 33.

5 Tabulæ legis, non illæ quidem, quibus Decalogus digito Dei inſcriptus fuit, ſed aliæ, quas Moyſes inſcripſit, illæſæ manentes, in Arca conſervatæ fuerunt. Cujus myſterium Albertus Magnus declarat, inquiens: *Deſcendit Moyſes de monte, populo, quem docturus erat, per modum docendi ſe coaptans.* Unde quoque populus Moyſi in hæc verba ſupplicavit: *Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus.* In eodem libro Exodi ſequens pariter præceptum legitur: *Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos, aut aſinus in eam, reddet dominus ciſternæ pretium jumentorum.* Quæ verba Sanctus Gregorius ad propoſitum noſtrum de auditoribus in hæc verba moralizat: *Si auditorum cor verbi immenſitate corrumpitur, lingua docentium indiſcretionis pœna mulctatur. Unde ſcriptum eſt: Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non cooperuerit eam, cecideritque bos vel aſinus in eam, dominus ciſternæ reddet pretium jumentorum. Quid enim eſt, aperire ciſternam, niſi intellectu valido Scripturæ ſacræ myſteria penetrare? Quid autem per bovem, & aſinum, mundum ſcilicet, & immundum animal, niſi fidelis quiſque, & infidelis accipitur? Qui ergo ciſternam fodit, cooperiat, ne illuc bos, vel aſinus ruat; id eſt, qui in ſacro eloquio jam alta intelligit, ſublimes ſenſus coram non capientibus per ſilentium tegat, ne per ſcandalum mentis, aut fidelem parvulum, aut infidelem qui credere potuiſſet, interimat.* Et paulò poſt hoc monitum ſubjungit: *Operienda eſt itaque ciſterna, quia coram parvulis mentibus tegenda eſt alta ſcientia, ne unde cor dicentium ad ſumma attollitur, inde infirmitas auditorum ad ima delabatur.*

S. Greg. l. 17. Mor. c. 14.

6 S. Propheta Job de ſapientia diſſerens, cap. 38. inquit: *Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam?* Mox aliam ſubnectit interrogationem, dicens: *Vel quis dedit gallo intelligentiam?* Quæ verba idem Sanctus Gregorius ita declarat: *Intelligentiam gallus accepit, ut prius nocturni temporis horas diſcutiat, & tunc demum voces excitationis emittat; quia videlicet ſanctus quiſque prædicator in auditoribus ſuis prius qualitatem vitæ conſiderat, & tunc demum ad erudiendum congruam vocem prædicationis format. Quaſi enim horas noctis diſcernere eſt, prædicatorum merita dijudicare. Quaſi horas noctis diſcernere eſt, actionum tenebras apta increpationis voce corripere. Gallo itaque intelligentia deſuper tribuitur, quia Doctori veritatis virtus diſcretionis, ut noverit, quid, quibus, quando, vel quomodo inferat, divinitus miniſtratur: Non enim una eademque exhortatio cunctis convenit, quia nec cunctos par morum qualitas aſtringit.* Idem Sanctus Doctor in progreſſu ejuſdem capitis ſequentem ab inſtrumento harmonico deſumptam adfert ſimilitudinem, inquiens: *Quid enim ſunt intentæ mentes auditorum, niſi quaſi quædam in cythara tenſiones ſtratæ chordarum? quas tangendi artifex, ut non ſibimetipſi diſſimile canticum faciat, diſſimiliter pulſat. Et idcirco chordæ conſonam modulationem reddunt, quia uno quidem plectro, ſed non uno impulſu feriuntur. Unde & Doctor quiſque, ut in una cunctos virtute charitatis ædificet ex una doctrina, non una eademque exhortatione tangere corda audientium debet. Aliter namque viri, aliter admonendæ ſunt fœminæ; aliter juvenes, aliter ſenes; aliter inopes, aliter locupletes; aliter læti, aliter triſtes; aliter ſubditi, aliter Prælati; aliter ſervi, aliter domini; aliter hujus mundi ſapientes, aliter hebetes; aliter impudentes, aliter verecundi; aliter protervi, aliter puſillanimes; aliter impatientes, aliter patientes.*

Job 38. 36. Prædicator comparatur Gallo.
S. Greg. l. 30. Mor. c. 4.

Adducitur ad propoſitum ſimilitudo cytharæ.

7 Ipſemet cœleſtis Magiſter noſter, de quo dicitur: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*, egregium in conformando ſe auditorum capacitati, omnibus miniſtris Euangelicis reliquit exemplum; ſiquidem tametſi Apoſtolis ſuis intellectum aperire potuerit, ut quid dicere ipſis vellet, perfectiſſimè intelligerent; hoc tamen ſine miracula patrare noluit, ſed expreſsè ſe coram illis declaravit, dicendo: *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo: Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Sanctus Antoninus ſequentem in hac materia tradit doctrinam: *De materia prædeſtinationis, vel præſcientia raro loquatur, quia populi male capiunt verbum, & potius diſturbium mentis, quam fructum referunt. Et ſi materia Euangelii cogat, ſemper oſtendatur libertas arbitrii ad bonum, & malum per exempla. Similiter de Sacramento Euchariſtiæ, vel de Trinitate coram ſimplicibus non prædicet ſubtilitates.* Idem Sanctus Archipræſul in decurſu ejuſdem capitis ſubjungit: *Indiſertè ſermonem non proferat, ne videlicet eandem materiam omnibus prædicet, ſed diverſa diverſis, ſecundum diverſitatem, & conditionem morum. Unde Hieronymus de Paulo prædicatore maximo: Nec ad inſtar imperiti medici uno collyrio vult curare, ſed per ſingulas Eccleſias vulneribus medetur* illa-

Joan. 16. 12. Chriſtus concionatoribus egregium reliquit exemplum in conformando ſe auditorum capacitati.

S. Antonin. p. 3. tit. 18. c. 4.

Digitized by Google

èllatis. Ita matrimonium laudet, cum de ipſo prædicat, quod tamen virginitatem, & viduitatem præferat: Ita virginitatem, ſeu caſtitatem extollat, ne conjugium videatur damnare; exinde enim, & caſti ſuperbire poſſent, & conjugati debitum ſibi invicem denegare. Idem quoque Sanctus Antoninus ſequentem habet reflexionem ſatis conſiderabilem: *Obſervare etiam debent prædicatores, & in prædicatione, & in privatis locutionibus cum perſonis, quod dicit Origenes Diſt. 43. cap. In mandatis. Noſſe oportet, quis & qualis ſit is, cui immortalitatis verba credenda ſunt; ſoliciti enim eſſe debemus, ne mittamus margaritas noſtras ante porcos.*

P. Rho hiſt. virt. lib. 1. c. 2. § 8.
Inſigne exemplum P. Joannis Gondino qualiter cum quibusvis hominibus converſandum ſit, ut convertantur.

8 In Hiſtoriis virtutum P. Rho de P. Joanne Gondino, Societatis JESU religioſo, ſequentia leguntur: *Nullum hominum genus erat, cum quo non opportuniſſime de Deo, deque rebus ad animarum ſalutem ſpectantibus non jucundiſſimè ageret. Vbicunque locorum eſſet, cum quibuſcumque ageret, ingrediebatur ſtatim in cauſam faciliter, atque authoritate quadam amabiliſſima; nam domeſticam ſibi exemplorum ſuppellectilem comparaverat, ut ad uniuſcujuſque ſenſum ac guſtum diceret. Nuſquam cum hominibus erat, cum de Deo loqueretur. Muliones, agaſones, nautas, tabernarios pari facilitate complectebatur. Muricam olim in itinere ad tabernam ſero divertit, in qua Rhedarii ad viginti convenerant, qui ſuper menſam, vino innatam inſolentiam incitante, in omni obſcænorum ſermonum cæno volutabantur. His medium ſe inſerens Gondinus, ſuaviſſimè colloquendo, quanquam primo reluctantes, ita mollivit, ac flexit, ut piandorum criminum vehementem conciperent voluntatem; quam ne paulò poſt abjicerent, totam illis noctem pervigil impendit, ac expiavit volentes.* Nimirùm bonus hic pater de eorum erat indole, de quibus Sanctus Gregorius in Homilia quadam ſuper Ezechielem in hæc verba ſcribit: *Neceſſe eſt, ut ſemper ſermo prædicantis cum auditorum debeat qualitate formari. Quid mirum, ſi hoc verbi Dei erogator faciat, cum & agricola, qui ſemina in terram mittit, prius terræ qualitatem prævidet, quibus ſeminibus apta videatur, & poſtquam qualitatem terræ viderit, tunc ſemina aſpergit?*

S. Greg. l. 1. hom. 11. in Ezech.

Concionatores diſcernere debent inter perſonas quibus prædicant, an ſint pauperes ruſtici, an divites, vel nobiles.

9 Quis eſt qui neſciat, quòd cœleſtis agricola divinum verbum ſuum ſemini aſſimilarit, dicendo: *Semen eſt verbum Dei?* Debet igitur quilibet prædicator, priuſquam pretioſum hoc ſemen in aures auditorum diſpergat, ne deperdatur, terræ cognoſcere qualitatem, id eſt perſonarum, quibus prædicat, conditionem, ſtatum, & profeſſionem diſcernere, an ruſtici ſint, an verò mechanici, vel pauperes, aut verò nobiles, divites, civitatum habitatores, &c. Nam ut Sanctus Carolus ait: *Nihil ineptius, & abſurdius dici, fingive poteſt, quam ſi in pauperrimo pago, apud ruſticos fame frigoreque confectos, ita concionetur, ut in opiparas menſas, ſplendidiſſimas veſtes, auro & argento intextas, quas homines indigniſſimi ne ſomniarunt quidem, perpetuò invehatur.* Sanctus Gregorius in alio quodam loco curæ Paſtoralis in hæc verba nos monet: *Sciendum eſt prædicatori, ut auditoris ſui animum ultra vires non trahat, ne, ut ita dicam, dum plus, quàm valet, tenditur mentis chorda, rumpatur. Alta enim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. Hinc namque per ſemetipſam Veritas dicit: Quis putas eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram? Per menſuram quippe tritici exponitur modus verbi, ne cum anguſto cordi incapibile aliquid tribuitur, extra fundatur. Hinc Paulus ait: Non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tanquam parvulis in CHRISTO lac vobis potum dedi, non eſcam. Hinc Moyſes à ſecreto DEI exiens, coruſcantem coram populo faciem velat, quia nimirum turbis claritatis intima arcana non indicat.*

Act. Eccl. Med. fol. 490.
S. Greg. cur. paſt. p. 3. c. 5.

DISCVRSVS XLVI.

ARGUMENTUM.

Prædicatori curandum eſt, ut tempore & loco congruis, nec non de materia opportuna coram auditoribus ſuis diſſerat, ut verbum Dei fructum facere poſſit.

THEMA.

Mala aurea in lectis argenteis, verbum dictum in tempore ſuo. Prov. 25. verſ. 11.

Verbum Dei loco & tempore opportuno prædicandum eſt.

1 SApiens ad exprimendam loci, & temporis, quo verbum Dei annunciandum eſt, opportunitatem, aptiſſima utitur ſimilitudine, inquiens: *Mala aurea, &c.* Continget nonnunquam, quòd gemmariorum ingredientes domos, in quibus gemmæ, & lapides pretioſi venum exponuntur, videatis, quòd ut gemmæ, & lapides pretioſi tantò vivaciùs ſcintillent, oculumque emptoris magis alliciant, illas in ſitum aliquem opportunum collocent, ut in parvulis lectulis argenteis velut ſtellæ reluceant. Eundem quoque effectum Euangelica prædicatio producit, ſi tempore, & loco opportuno annuncietur. De verbo enim Dei ſcribitur: *Eloquia Domini argentum, &c. deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem pretioſum multum.* Et Sanctus Hieronymus præcitatum Sapientis textum explicans ait: *Sacra eloquia rectiſſimè lectis comparantur argenteis, lectis videlicet, quia requiem præſtant animabus audientium, argenteis autem, quia ſplendida fulgent virtutibus Patrum. Vnde ſcriptum eſt: Eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum. Quorum ornatui lectorum mala ſuperaddita aurea, quiſquis eadem divina eloquia, & ſpiritualibus plena ſenſibus, & myſteriis exponenda demonſtrat; qui nimirum ſenſus aptè mala vocantur, quia de arbore vitæ, id eſt Dei patientia ſunt orti. Aptè aurea mala, quæ notitiam amoremque perpetuæ claritatis mentibus infundunt. Mala ergo aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo, quia qui verbum Dei opportunè novit juxta audientium capacitatem prædicare, modò exempla, ac dicta Patrum, per quorum cuſtodiam ad requiem perveniatur æternam, juxta litteram explicat; modo ſuaviores in his ſenſuum ſpiritualium fructus, quibus pia audientium deſideria paſcat, remoto litteræ velamine pandit.* Porrò ſicut lectus tempore, & loco debito uſurpari ſolet, non verò quovis tempore: ita quoque verbum Dei non quavis hora, ſed quando opportunum eſt, annunciari debet. Idem Sapiens alio in loco monet, dicens: *Sermo opportunus eſt optimus.* Ubi Beda ait: *Verus ſapiens non ſolum res quas loquatur, verùm etiam opportunitatem loci, vel temporis, vel perſonæ cui loquatur, diligenter inquirit.*

Pſal. 11. 7.
Pſ. 18. 11.
S. Hieron. ib.
Verbum Dei comparatur lectulo argenteo.

Prov. 15. 23.
Bed. ibi.

Eccl. 3. 7.

Cyrill. Alex. l. 5. in Joan. c. 10.
Chriſtus prædicationi ſuæ commodum elegit tempus.

2 Eccleſiaſtes varia diſtinguit tempora, inter hæc autem quoad diſcurſus de rebus divinis præclarum tradit monitum. Quod Sanctus Cyrillus Alexandrinus refert, & explicat, dum de Salvatore noſtro (qui dixerat, ſe Hieroſolymam ad feſtum tabernaculorum aſcendere nolle, & tamen poſteà feſtum illud frequentavit) ita ſcribit: *Rectè dicit Eccleſiaſtes: Omnia tempus habent; tempus enim tacendi, & tempus loquendi. Quam temporis opportunitatem commodè hic ſervavit Dominus. Nempe primus dies ſolemnitatis paucos adhuc habuit præſentes exteros, & infrequens auditorium: Medii dies feſti, voluptatibus, & mundi negotiis potius, quam Dei cultui adhibebantur: Noviſſimus autem dies, & majorem habuit præſentem auditorum numerum, & deliciis finem impoſuerat, cum jam de reditu foret cogitandum. Itaque eo die tanquam commodiore, ipſe fons vitæ exuberantiſſimus, omnes veram ſitientes doctrinam, & Dei cognitionem habere deſiderantes, dulciter invitat, ut ad ſe veniant, & bibant potum illum ſalutarem, qui animam reficiat, & omnem æſtum cupiditatum hujus mundi reſtinguat.* Porrò hiſtoria iſthæc Joan. cap. 7. his verbis deſcribitur: *Erat in proximo dies feſtus Judæorum, Scenopegia. Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Tranſi hinc, & vade in Judæam. Dixit eis Jeſus: Tempus meum nondum advenit. Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendo,*

Joan. 7. v. 2.

quia

quia meum tempus nondum impletum eſt. Verùm quodnam, obſecro, erat tempus illud, quod nondum impletum fuiſſe dicebat? Num fortè erat tempus Redemptionis, quam per mortem ſuam operaturus erat? Aut verò loquitur de tempore, quo ſe tanquam verum in lege promiſſum Meſſiam mundo manifeſtaturus erat? De neutro horum temporum loquebatur Dominus, ſed de tempore prædicationis, quam in illo die feſto in templo habere volebat, prout ex progreſſu ejuſdem capitis ſeptimi colligitur; ſubdit enim ſacer textus: *Vt autem aſcenderunt fratres ejus, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum*, idque ut Sanctus Auguſtinus dicit: *Ne à populo doctrinam ſalutis ſubtraheret, quam venerat docere*. Ad noſtram verò inſtructionem, occaſionem & tempus congruum prædicandi expectare noluit, ut fructum inde reportaret, prout jam ex Sancto Cyrillo audivimus. Theophylactus quoque tangens hunc loquendi modum Euangeliſtæ, dicentis: *Iam die feſto mediante aſcendit Ieſus, &c.* ita ſcribit: *Quare aſcendis, cum eſſet medium feſti? Vt majori attentione audirent ea, quæ ab ipſo dicebantur, ne feſti ſtrepitus illorum aures occluderet; nam in principio feſti, veroſimile eſt, eos in his quæ feſti erant, occupatos fuiſſe*.

S. Aug. tr. 28. in Joan.

Theophyl. ibi.

3 Eſt & alius in Proverbiis Sapientis textus, quem interpretes ad miniſtrorum euangelicorum inſtructionem exponere ſolent; dicit enim Sapiens: *Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas ſuas divide. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni partitipes tui*. Porrò Sanctus Gregorius in tertia parte Curæ Paſtoralis ita ſcribit: *Admoneri debent, ut conſiderent, ne à virtute dicendi, vivendique qualitate diſcordent, ne loquendo aliud, & oſtendendo aliud, prædicent. Audiant itaque, quod ſcriptum eſt: Sicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur. Ex Deo enim coram Deo loquitur, qui prædicationis verbum, & quia à Deo accepit, intelligit, & placere per illud Deo, non hominibus quærit. Audiant, quod prædicatori per Salomonem dicitur: Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta, &c. Aquam quippe prædicator de ciſterna ſua bibit, cum ad cor ſuum rediens, potius audit ipſe quod dicit. Bibit quidem ſui fluenta putei, ſi ſui irrigatione verbi infunditur. Vbi bene ſubjungitur: Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide: Rectum quippe eſt, ut ipſe prius bibat, & tunc prædicando aliis influat. Fontes quippe foras derivare, eſt exterius aliis vim prædicationis infundere: In plateis autem aquas dividere, eſt in magna auditorum amplitudine juxta uniuſcujuſque qualitatem divina eloquia diſpenſare. Et quia plerumque inanis gloriæ appetitus ſubrepit, dum ſermo DEI ad multorum notitiam currit, poſtquam dictum eſt: In plateis aquas divide, rectè ſubjungitur: Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Alienos quippe malignos ſpiritus vocat, de quibus per Prophetam tentati hominis voce dicitur: Alieni inſurrexerunt in me, & fortes, &c. Ait ergo: Aquas in plateis divide, & tamen ſolus habe; ac ſi apertiùs dicat: Si neceſſe eſt, ut prædicationi exterius ſervias, quatenus per elationem te immundis ſpiritibus non conjungas, ne in divini verbi miniſterio hoſtes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo, & in plateis dividimus, & tamen ſoli poſſidemus, quando & exterius latè prædicationem fundimus, & tamen per eam humanas laudes aſſequi non ambimus*. Et verò id quod propoſito noſtro in hac Sapientis doctrina quàm maximè deſervit, eſt quædam à me adinventa ponderatio, quam nuſquam apud interpretes traditam invenio, videlicet: rivuli, & canales aquæ non ſemper permittuntur per civitates, aut fora dimanare, ſed ſolùm tempore opportuno, nimirùm vel ad tollendas platearum immunditias, vel ad temperandum æſtum, prout in ardoribus æſtivis, aliiſque ſimilibus occurrentiis fieri ſolet. Eodem modo nos dicere poſſumus: *Tempus tacendi eſt, & tempus loquendi*. Chriſtus divinum verbum ſuum ſemini aſſimilavit: *Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum: Semen eſt verbum Dei*. Semen autem ſuum tempus opportunum habet, in quo ſolum ſeminatur; non enim quodvis tempus ſeminandi tempus eſt.

Prov. 5. 15. Prædicatores ipſimet prius bibant verbi divini aquas, & poſtea derivent illas foris.

S. Greg. p. 3. Cur. paſt. admon. 25.

Luc. 8. 5.

4 Theophylactus ſuper illa verba Apoſtoli: *Vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum DEI*; ita ſcribit: *Diſpenſatores autem myſteriorum nominans Apoſtolos, ac Doctores, monſtravit, quod non citra diſpenſationem oporteat verbum cunctis ſuppeditare, ſed quibus opus eſt, & quando convenit, & ut oportet*. Eodem quoque fine, trutinandi ſcilicet opportunitatem, & occaſionem temporis, inquit idem Chriſtus: *Quis putas eſt fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram?* Ubi obſervanda eſt dictio illa: *Prudens*, nec non & alia: *In tempore*.

Verbum Dei prudenter diſpenſari debet.

1. Cor. 4.

Theophyl. ibi.

5 P. Bollandus de S. Licinio Epiſcopo ita ſcribit: *Pedes ejus directi erant ad euangelizandum pacem. Prædicationi ſine intermiſſione vacabat, etiam ſicut fidelis ſervus, & prudens, à Domino conſtitutus, ut ejus familiæ tribuat in tempore opportuno. Sic ille populum ſibi commiſſum omnibus modis feſtinabat ſpirituali reficere cibo, &c.* Cibus autem non quibuſvis diei horis, ſed deputatis ſolùm, & congruis refectionis noſtræ temporibus ſumitur, ſcilicet in prandio, & in cœna. Origenes à S. Thoma in catena citatus inquit: *Sit & fidelis ſervus, & prudens, & non effundat rationabilem, & ſpiritualem cibum, quibus non oportet, volens ſe oſtendere eſſe prudentem; illis ſcilicet qui magis habent neceſſarium verbum, quod mores eorum ædificet, & vitam componat, quam quod illuminet ſcientiæ luce; aut ne eis qui poſſunt acutiùs audire, pigeat exponere altiora, ne exponentes vilia, contemnantur ab his, qui naturaliter ſunt ingenioſi, aut per exercitationem ſæcularis ſapientiæ acuti*. Doctor Angelicus ſuper illum S. Matthæi textum: *Vt det illis cibum in tempore*, ita ſcribit: *Si enim vult dicere verba, quando non competit, perdit*. Albertus Magnus, S. Thomæ Aquinatis præceptor, ante illum dixerat: *Opportunè diſtribuenda ſunt pabula pro congruentia perſonarum, & locorum, & temporum*: Idque probat ex textu illo Pſalm. 144. *Omnia à te expectant, ut des illis eſcam in tempore opportuno*. Eccl. 20. dicitur: *Ab ore fatui reprobabitur parabola, quia non dicis illam in tempore ſuo*. Divus Chryſoſtomus per ly *cibum*, interpretatur illum, de quo fuſiùs in diſcurſibus 2. 3. & 4. tractavimus, ſcilicet cibos ſpirituales. *Per cibum in tempore*, Hugo Card. intelligit *prædicationem habitam in temporis opportunitate. Hæc enim eſt prudentia, ut in tempore ſuo quilibet loquatur. Eſca extra tempus oblata nocet*. Petrus Cellenſis ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Qui dat eſcam pullis corvorum in tempore, &c.* ita ſcribit: *Qui librat ſenſum propoſitum, & utilitatem audientium, ſenſui aptans loquendi materiam, propoſito temperans modum, utilitati ſubminiſtrans congruum finem, & principium*.

Bolland. 13. Jan. fol. 680.

Verbum Dei comparatur cibo, pro ratione perſonarum proponendo.

Orig. in cat. D. Th.

Matth. 24. 25.

S. Thom. ibi.

Alb. Mag.

Pſ. 144.

Eccl. 20.

D. Chryſoſt. cit. ab Hug. Card.

Petr. Cell. l. de Tabern.

6 Sanctus Apoſtolus Epheſiis ſequens tradit conſilium: *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus*; id eſt, ut declarat Theophylactus: *Si ſermo ædificat proximum, qui ſibi neceſſarius eſt ob inſtantem neceſſitatem, illum, inquit, ſonemus, illum loquamur, non importunè, & incommodè, ut nobis gratias agant auditores, ut qui per nos adjuti ſint*. Ad prædicatores porrò illa incarnatæ Sapientiæ verba directa fuere: *Vos eſtis ſal terræ*. Sal autem magna cum diſcretione, & moderatione uſurpandum eſt, non ſemper, nec in quavis re comeſtibili. Imò ſæpè unum granum pro condimento ferculi ſufficit. Enimverò ut in Catechiſmo hiſtoriali ſcribitur: *Mulier quædam devota, & timens Deum, virum habens planè mundanum, & ſermonem de divinis rebus penitus averſantem, cum Religioſum ex Ordine Prædicatorum recepiſſet hoſpitio, eundem rogavit, quatenus aliquid ſpiritualis doctrinæ ſibi, ac præcipuè viro ſuo impertiretur. Promiſit ille facturum ſe, dummodo vir ejus aures ſibi præbere vellet. Annuente itaque viro, ſi brevis eſſet, hoc unum dixit: Scriptum eſt: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: hæc ſi ſervaveris, viam ſalutis tenebis. Hanc porrò ſententiam vir iſte tam altè animo infixit, ut non ſolùm omnia damna, quæ unquam aliis intulerat, reſarciret; ſed multa præterea charitatis officia in proximos exerceret. Accidit ſemel, ut men-*

Sermo prædicatoris debet eſſe ædificatorius.

Eph. 4. 29.

Matth. 5. Prædicatores debent eſſe ſal terræ.

Catech. Hiſt. c. 3. tit. 14. n. 2.

Notabile exemplum.

ut mendicum in domo receptum, in propria menſa refectum, & in proprio cubiculo, & lectulo ei poſito honoraret; cum nocte illa magna ſiti preſſus, aquæ hauſtum peteret, ivit dominus ipſe ad puteum aquam haurire; ſed cecidit in puteum, & ſubmerſus eſt. Vt vero multo poſt tempore a domeſticis inventus, & extractus eſt, catenam auream in collo appenſam habuit, in qua ſcriptum legebatur, quòd anima ejus in cælos eſſet portata.

S. Franc. in ſ. Proœm. S. Franciſcus præſcripſit fratribus ſuis materias prædicandi. S. Aug. 10. 8. lib. 4. de doct. Chriſt. c. 17.

7 De Sancto & Seraphico Franciſco legitur, quòd cum ſuis religioſis prædicatoribus materias præſcripſiſſet, de quibus ipſis prædicandum eſſet, ſcilicet de vitiis, & virtutibus, de pœna item, & gloria, mox ſubjunxerit: *Cum brevitate ſermonis, ut non veniat in nauſeam, & faſtidium verbum Dei.* Sanctus Auguſtinus in Libro 4. *De Doctrina Chriſtiana*, circa hanc materiam quandam tradit doctrinam, quæ reflexionem aliquam meretur; ait enim: *Qui dicendo nititur perſuadere, quod bonum eſt, nihil horum trium ſpernat, ut ſcilicet doceat, ut delectet, ut flectat, &c.* Quale verò illud ſermonis condimentum eſſe debeat, declarat dicens: *Quod cum aptè, & convenienter facit, non immeritò eloquens dici poteſt.* Ac proinde iis, quos incarnata Sapientia in ſchola ſua ad prædicationem Euangelicam adminiſtrandam inſtruendos habebat, frequenter dictum illud inculcare ſolebat: *Habete in vobis ſal.* Sanctus Antoninus ſuper illa verba Apoſtoli ad Timotheum: *Prædica verbum opportunè*, ita ſcribit: *Opportunitas debet attendi, quantum ad locum, tempus, & modum. Locus aptior ad prædicandum eſt Eccleſia. Vnde Chriſtus Ioan. 18. Ego ſemper docui in templo, & in Synagoga. Luc. 14. Erat quotidie docens in templo.*

Marc. 9. 49. S. Antonin. p. 3. t. 18. c. 3. §. 2.

Orig. H. 26. in Levit. Explicatur congruum prædicandi tempus.

8 Quoad tempus congruum, Origenes in favorem noſtrum explicat verba illa: *Dabo vobis pluviam in tempore, &c.* Per hanc namque pluviam doctrinam ſuam, divinumque verbum intelligens, inquit: *Neceſſariò addidit: & in tempore; ſicut enim imber iſte terrenus ſi importunè veniat, id eſt, cum meſſis colligitur, cum frumenta teruntur in areis, obeſſe magis quam prodeſſe videbitur; ita & ii quibus pluvia miniſtranda committitur verbi Dei, obſervare debent hoc, quod dicit Scriptura, ut in tempore præbeant, id eſt, ne crapulato, & ebrio verbum Dei ingerant, ne occupato in aliis animo, cum attentus eſſe non poteſt. Prudenter conjiciat, ubi poteſt vacare mens, ubi ſobrius, ubi vigilans, ubi intentus auditor eſt.* Author Operis Imperfecti verba illa: *Quod autem ſecus viam, &c.* hunc in modum exponit: *Homo ſecundum iſtum mundum vivens, qui omnia ea ſapit, quæ mundi ſunt, & nihil quod Dei eſt, ſed hoc ſolum diebus, & noctibus cogitat, hoc concupiſcit, quod pertinet ad benè manducandum, & bibendum, & ſpurcitiam corporis exercendam. Talibus ſi loqui volueris de ſpiritualibus rebus, non intelligunt verbum. Sicut in magno vaſe aceti, qui modicam guttam mellis immiſcet, etiam mel perdit, & acerbitas aceti non mutatur; ſic homini in hac malorum multitudine conſtituto ſi collocutus fueris juſtitiæ verbum, & verbum perdis, & ille non temperatur in concupiſcentia mundialium rerum.* Paulò poſt aliam ſubdit ſimilitudinem, inquiens: *Ecce ſi oſtendis leoni viridem herbam, aut campum benè florentem, non excitat eum in concupiſcentiam, quia non habet hoc in natura, ut herbas manducet. E contra, ſi oſtendis bovi carnes, non concupiſcit, quia non eſt bovis natura, ut carnes manducet: ſic & homini mundiali ſi de bono cæleſti loquaris, non excitatur in concupiſcentiam boni, ſed quemadmodum ſi pluvia ſuper lapidem cadat, deſuper quidem ſudat, ab intus autem ſiccus eſt, quia non deſcendit humor in eum; ſic & tali homini quando loqueris verbum Dei, tantummodo ſonus verbi deſuper percutit aures ejus carnales, in cor autem ejus nihil deſcendit.*

Auct. Imperf. H. 31.

DISCVRSVS XLVII.

ARGUMENTUM.

Prædicator nullo debet deterreri labore aut periculo, neque unquam à prædicanda veritate ſine adulatione, reprehendendiſque ſine formidine vitiis debet deſiſtere.

THEMA.

Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Iſai. 58. verſ. 1.

Animoſè contra vitia clamandum eſt.

1 DEus apud Euangelicum Prophetam Iſaiam, modum nos edocere volens, qui in miniſterio prædicationis eſt obſervandus, inquit: *Clama.* Quo verbo à nobis requirit, ut elata voce clamemus, vociferemur contra vitia, eademque cum omni animi contentione, & ſudore perſtringamus, haud ſecùs ac ſi tubam inſonaremus bellicam: quod ſine forti flatu, & labore tubicinis fieri non poteſt, quia per reſpirationem, & anhelitum (in quo noſtra vita conſiſtit) tubam clãgere facit.

Matth. 4. 19. Prædicatores ſunt piſcatores qui & retibus, & hamo uti debent.

2 Chriſtus ad diſcipulos ſuos dixit: *Faciam vos fieri piſcatores hominum.* At verò quodnam in eo latet myſterium, quòd incarnata Sapientia illos potiùs piſcatores, quàm cujuſcunque alterius opificii artifices appellet? Reſponderi poteſt, prædicationem piſcationi aſſimilari, quia hæc partim fit retibus, partim hamo inſtituitur; ex quibus hic ferit, & vulnerat, non illa: Ad denotandum quòd prædicator juxta diverſitatem auditorum nunc ferro uti debeat, id eſt, comminatione mortis, inferni, extremi judicii, quæ omnia expaveſcenda ſunt; nunc verò retibus, id eſt extimulationibus præmiorum cœleſtium, vel amicitiæ Dei, vel etiam bonorum temporalium promiſſione: *Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* Sanctus Bonaventura ſuper caput 8. S. Joannis ſcribens, illaque ponderans Chriſti verba: *Quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis;* ſequentem adducit S. Auguſtini authoritatem, dicentis: *Si ſermo meus caperetur, caperet: ſi caperemini intra retia fidei, tanquam piſces concluderemini.* Subdit verò ex ſententia propria S. Bonaventura: *Verbum eſt quaſi hamus, prædicatores quaſi piſcatores.* Citatque de novo Sanctum Auguſtinum, dicentem: *Sic debet eſſe ſermo Dei fidelibus, tanquam piſci hamus; tunc enim capit, quando capitur: & quia non recipiebatur ſermo DEI in corda eorum, ideò non capiebat corda eorum.* Piſcator ex parte quidem ſua hamos præparare, explicare retia, eademque ex aqua extrahere debet; quòd autem piſcis rete ingrediatur, ab ipſius induſtria nequaquam dependet, ſed mera ſors eſt: Idem quoque verum eſt in prædicatoribus, hi enim ex parte ſua ſtudere, laborare, omneque ſtudium ſuum in lucro animarum repoſitum habere debent; at verò ut animæ convertantur, ad ſolum Deum ſpectat: *Et ideò cum hæc omnia feceritis, dicite: ſervi inutiles ſumus.* Is qui tubam in factione aliqua bellica inflat, ſibi nec promittere, nec aſcribere poteſt victorias illorum, quos per clangorem tubæ excitavit, & animoſos reddidit: ita &c. S. Bernardinus in ſermone quodam ait: *Verbum Dei eſt hamus, quo capiuntur homines, & alliciuntur ad amorem Dei. Vnde Chriſtus Apoſtolis, quos prædeſtinavit prædicatores, ait: Faciam vos fieri piſcatores hominum; quia audientes dulce verbum Dei, capiuntur ab illa eſca.*

2. Tim. 4. 2. S. Bonav. Joan. 8.

Luc. 17. 10.

S. Bernar. in Tom. 4. ſ. 10. Dom. 1. Quadr.

Alb. Mag. Luc. 5. 4. Quid intelligatur per altum maris.

3 Albertus Magnus conſiderat, S. Petro tanquam piſcatori à Chriſto præceptum fuiſſe: *Duc in altum.* Aliis quoque ſimul junctis dictum fuiſſe: *Laxate retia veſtra in capturam.* Pauperes igitur piſcatores converterunt Imperatores: *Ecce, locus habitationis piſcium magnorum, quia ſicut dicitur in libro animalium: Magni piſces habitant in pelago. Vnde Ioannis 20. Traxerunt rete in terram plenum magnis piſcibus. Tangit autem altum quadruplex, in quod rete eſt ducendum. Altum maris, altum intelligentiæ ſpiritualis, altum converſationis, & altum contemplationis. In his enim latent piſces magni, in quibus eſt utilitas. Altum maris, eſt altitudo ſæcularis dignitatis, quæ ſe reti debet inclinare.* Adducitque exemplum Conſtantini Magni, aliorumque, qui Eccleſiæ columnæ fuerunt. *Altum intelligentiæ* illos ſignificat homines, qui ſapientia inſignes, & præſtantes

fuere,

fuere; cujuſmodi fuit S. Auguſtinus, per rete prædicationis S. Ambroſii captus, & Eccleſiæ comparatus. *Altum converſationis* illos ſignificat, qui aliqua quidem virtute morali conſpicui erant, quibus tamen veri Dei deerat notitia; qualis erat Cornelius Centurio: *Altum contemplationis*, *quia quidam ſunt*, *qui non deſiderant*, *niſi contemplationis ſtatum; & ſi illum inveniant*, *in verbo Dei capiuntur; ſi non inveniant*, *averſantur*.

Jerem. 16.
Prædicatores diverſimode comparantur piſcatoribus, & venatoribus.

4 Deus olim apud Jeremiam cap. 16. prædixit: *Ecce ego mittam piſcatores multos*, *& piſcabuntur eos*. *Et poſt hæc mittam eis multos venatores*, *& venabuntur eos*. At verò quonam ſpectat hæc inter piſcatores, & venatores ſimilitudinum varietas? Inter utroſque prædictos hæc eſt differentia, quòd piſcatores nonnunquam in unico duntaxat retium tractu ingentem capiant omnis generis piſcium multitudinem: Venatores autem unica ſclopeti exploſione unam tantùm, vel duas ad ſummum capient feras, vel laqueo aut viſco unam tantùm apprehendent aviculam. Vult igitur Deus prædictis verbis dicere, quòd prius miſſurus ſit Apoſtolos ſuos in primitiva Eccleſia velut piſcatores, qui in Eccleſiæ ſinum, & ad fidem integros protrahent populos, & regna: poſteà verò miſſurus ſit venatores, id eſt alios miniſtros Euangelicos, qui prædam tam copioſam non capient, ſed ad ſummum unam vel duas animas convertent.

Ratio cur comparetur piſcatoribus.

Verùm enim verò P. Hieronymus Narni Capuccinus, prædicator Apoſtolicus, præ cunctis aliis myſterium quoddam propoſito noſtro utiliſſimum adducit, propter quòd Apoſtoli piſcatores fuerunt appellati. Verba ipſius ſunt hæc ſequentia: Duo piſcatoribus ſunt neceſſaria, ne labor ipſorum fruſtra adhibeatur, ſcilicet ars, & laborandi ardor: Etenim piſces animalia ſunt lubrica, natatitia, & ad fugam capiendam velociſſima, lacunaſque ſuas in abyſſo maris adeò profundas, & abſconditas habent, ut niſi piſcator juvetur ab arte, & ab ardenti deſiderio, quod illum in laboribus indefeſſum reddat, extimuletur, de illis capiendis ſpem omnem deponere debeat. Hæc autem ars, & ardentiſſimum illud animas piſcandi deſiderium, à Chriſto Apoſtolis promittitur. Hactenùs verba ſont P. Narni. Porrò certum eſt, prout quotidiana demonſtrat experientia, quòd inter omnes profeſſiones quas homo exercet, profeſſio piſcatorum ſupra modum ſit laborioſa, quia qui huic profeſſioni eſt deditus, quovis anni tempore, id eſt tam in hyeme, quàm in æſtate, temporum injuriis debet eſſe expoſitus, vigilias agere in obſcuritate noctis *quaſi nudus*, ſudare debet in ejiciendis, & adducendis ad ſe retibus, ludibrium ſæpè fit ventorum, undarum, tempeſtatum, & continuò morti adeò eſt vicinus, quàm ſubtile eſt navigii lignum, quo ab aquis dividitur, famem patitur & ſitim, adversùs ſomnum continuò dimicat, frigore, & æſtu exercetur, & labore abſoluto, ob nimiam fatigationem vix pedibus inſiſtit. Per hanc igitur ſimilitudinem cœleſtis magiſter noſter nobis inſinuare intendit, quòd ut prædicator animas piſcetur, eaſque ad æternæ ſalutis portum perducat, neceſſariò multis magniſque laboribus expoſitus eſſe debeat. Talis piſcator fuit S. Paulus Apoſtolus, qui de ſemetipſo dicere non dubitavit: *Abundantius omnibus laboravi*; ac proinde mirum non eſt, quòd mundum univerſum Chriſto lucratus fuerit.

1. Cor. 10. 10.
Chryſoſt. ho. 6. de Laud. Pauli.

Unde D. Chryſoſtomus in ejus laudem ita ſcribit: *Nullus dignè inſtituitur prædicator*, *niſi qui paratur animam millies ponere pro auditoribus ſuis*. *Neque ſaltem attingere quiſquam debet præclaram hujus muneris functionem*, *niſi paratus ſit millies animam ſuam tradere in mortem*, *atque diſcrimina*.

Prædicator auditoribus ſuis inſpirare debet ſpiritum vivificantem.

5 Interpres quidam ſuper illa verba Iſaiæ: *Quaſi tuba exalta vocem tuam*, ita ſcribit: *Inſtrumentum hoc non à loquente*, *ſed ab inſpirante imbuitur*, *halitu inflatur*, *& per cornu cavum ſpiramen ebibit*, *ut ſonitum edat*. Unde ad eruditionem veri prædicatoris hoc deducit documentum, quòd ſcilicet prædicator *in auditorem animam halat*. Sicut enim per anhelitum vivimus, ita prædicator tanto cum ſpiritu pro alterius ſalute detonare debet, ac ſi ad illum ſpiritualiter vivificandum, qui eum auſcultat, extremum ſpiritum exhalaret: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*, *& factus eſt homo in animam viventem*. *Canet tuba*, *& mortui reſurgent &c.* Alius quidam facet interpres prædicta Iſaiæ verba hac gloſſa illuſtrat: *Jubetur vocem ſuam ſicut tuba exaltare*, *& futura nunciare bella: ut quomodo mortui ad vocem tubæ ſunt vivificandi*, *ſic Iſrael peccato mortuus audiat ſcelera ſua*.

1. Cor. 15.
Joſ. 3.
Sacerdotes olim primi fuerunt qui arcam portantes in Jordanem intrarunt, & ultimi exierunt.

Eo tempore, quo populus Dei electus Jordanem tranſibat, ut terræ promiſſionis tot retrò ſæculis deſideratæ tandem pedem inferre poſſent, ſacerdotes primi fuere, qui fluminis illius aquas ingredi, & in fundo aquarum cum arca, quam humeris portabant, fixi ſtare debuerunt: & quando Hebræi omnes jam tranſierant, ipſi pariter ultimi fuerunt, qui ex lecto Jordanis pedem ſuum efferrent; ac conſequenter humanitùs diſcurrendo, tam in principio, quàm in fine, in continuo fuerunt periculo, ne ab imminentibus aquis illis ſubmergerentur. At verò quonam exiſtimaris fine me hanc hiſtoriam in medium adducere?

Malach. 2. 7.
Hiſtoria illa applicatoribus.

Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam; ideòque prædicatores portant arcam, vel potiùs ipſimet ſunt arca Dei, quæ ſymbolum erat prædicatoris: Ut proinde S. Antonius de Padua, qui in prædicatione verbi Dei adeò celebris & eximius fuit, hoc titulo, *arca teſtamenti*, à ſummo Pontifice honorari meruerit. Neceſſum eſt igitur, ut omnes ſibi prædicatores firmiter perſuadeant, quòd ad hoc, ut fideles ad veram promiſſionis terram, quæ cœlum eſt, perducere poſſint, omnibus ſe periculis ſubjicere, & ob nullam ſibi imminentem quamcumque perſecutionem ab exercendo miniſterio ſuo deſiſtere debeant. Chriſtus Diſcipulos ſuos ad prædicandum emittens, eiſdem dixit: *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*.

Luc. 10. 3.
Cajet.

Quibus verbis, ut Cajetanus inquit, *declaravit*, *quod vorandos eos deſtinabat*. *Et verè præparatos ad Martyrium oportet eſſe eos*, *qui à Chriſto mittuntur ad prædicandum*.

Prædicatores debent eſſe in ſuo labore perſeverantes, & patientes.
Chryſoſt. ho. 6. in 2. ad Tim.

6 *Clama*, *ne ceſſes*. S. Propheta hiſce verbis nos monet, ne deſiſtamus, aut ſub laboribus, & ſudoribus corruamus: *Ne ceſſes*. Porrò quàm patiens, & perſeverans prædicator eſſe debeat, D. Chryſoſtomus ſequenti ſimilitudine demonſtrat, inquiens: *Si piſcatores cum ſæpè die tota fruſtra jactaverint retia*, *non tamen deſiſtunt*, *neque deſperant: multo magis nos id facere convenit*. *Et vide quam id utiliter fiat*. *Sæpe fit*, *ut dum aſſidua doctrina fructus illabitur animo*, *vitium quo ille perturbatur*, *excidat*. Verbum Dei à Chriſto ſemini aſſimilatur: *Semen eſt verbum Dei*: Agricola autem non ſtatim poſt ejectum ſemen in agrum, meſſem inde colligere prætendit; ſed in multos uſque menſes expectat, donec *fructum afferat in patientia*. Eodem igitur modo tametſi concio tua, ab auditoribus tuis auſcultata, tunc quando dicebatur, non attulit fructum; ſuo tamen tempore, & loco illius videbitur profectus, quando ſcilicet hoc, quod auſcultator tuus audivit, ſua illi ſuggeret memoria, & intellectus, ac tandem voluntas idem amplexabitur.

Chryſoſt. ho. 1. de Lazaro.

Unde D. Chryſoſtomus in alia quadam Homilia, ait: *Qui hodie quod audivit repulit*, *cras fortaſſe audiet*, *& recipiet*. In vitis Patrum ſequens refertur hiſtoria: *Venimus aliquando de Syria ad Abbatem Paſtorē*, *& volebamus interrogare eū de duritia cordis*. *Senex autem græcè neſciebat*, *neque interpres inveniebatur*. *Videns ergo nos ſenex tribulatos*, *cœpit lingua græca loqui*, *& dicere: Natura aquæ mollis eſt*, *lapidis autem dura eſt: & ſi vas aqua plenum pendeat ſupra lapidem*, *ex quo aſſiduè ſtillans gutta cadat in lapidem*, *perforat eum*. *Ita & ſermo divinus lenis eſt*, *cor autem noſtrum durum: audiens ergo homo frequenter divinum ſermonem*, *aperitur cor ejus ad timendum Deum*.

Vit. Patr. l. 5. libello 18. n. 16.
Pulchrum exemplum, & aptum ſimile.

Verùm enim verò tametſi etiam contingeret, auditores nullum ex labore prædicatoris reportare fructum; ipſemet tamen prædicator fructu ſuo nequaquam deſtituetur. Unde Divus Chryſoſtomus prædicatorem exhortatur, inquiens:

Chryſoſt. ibi.

Loquere, *& admone fratrem*. *Verum non audivit*. *Tu nihilo ſecius habes paratam mercedem: ne deſtiteris*, *priuſquam perſuadeas*, *donec ſpiritum efflaveris*. *Terminus monendi ſit obedientia monitionem tuam recipientis*. *Diabolus circumcurſat obſiſtere cupiens noſtræ ſaluti*, *non ſolum ipſe nihil hinc lucri reportans*, *verum etiam ſuo ſtudio graviſſima detrimenta ſibi concilians*. *Is tamen uſque adeo veſanus eſt*, *ut frequenter & illa tentet*, *quæ nequaquam fieri poſſunt*. Demum verò & illis reſpondet prædicatoribus, qui ſibimet, ſe nihil boni prædicare, perſuadent,

Digitized by Google

eo, quòd de facto multi ex iis, qui ejus concionem frequentant, perverſos mores ſuos exinde nequaquam emendent. Hos igitur in hæc verba alloquitur Chryſoſtomus: *Quid ais homo? Videlicet iſtud polliciti ſumus nos, uno die omnes illos reti capturos? Nam ſi decem modo perſuaſi fuerint, ſi quinque tantùm, ſi unus, nonne vobis hoc ſufficit ad conſolationem? Ego vero dicam quiddam hoc etiam vehementius. Pone, neminem noſtris dictis perſuaſum fuiſſe. Quamquam id fieri nunquam poteſt, nimirum, ut ſermo in tam multas aures diſſeminatus vacet omni fructu. Veruntamen pone iſtud eſſe: ne ſic quidem nobis nihil adfert lucri ſermo noſter? Nam etiamſi nonnulli ingreſſi ſunt cauponam, non tamen cum pari, qua ſolent, impudentia ſunt ingreſſi; ſed ad ipſam etiam menſam crebro noſtrorum verborum recordati ſunt: Subiit illos noſtra reprehenſio, rediit in memoriam noſtra objurgatio, ac recordantes rubore ſuffuſi ſunt: Erubuerunt tacita cogitatione, nec ſimili impudentia fecerunt ea, qua ſolebant.*

Prædicator non ſit adulator, & vitiorum palpator. S. Aug. ſerm. 67. de Temp.

7 *Exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.* Prædicator cavere debet, ne ſit adulator, ſed ut S. Auguſtinus in ſermone quoddam ait: *Sicut fortè diſpliceo, conſideret is periculum meum, & audiat Deum comminantem mihi: Si non annunciaveris impio iniquitatem ſuam, ſanguinem ejus de manu tua requiram.* Caveat etiam, ne det pruritum auribus mundanorum per verba terſa & polita, ſed reprehendat vitia, & ſcelera eorum. Victor Antiochenus ſuper illum S. Marci textum: *Stupebant ſuper doctrina ejus*, interrogat: *Cur ſtupebant? Quia non reſpondebat ad gratiam, neque ulli prorſus adulabatur, nec auditorum laudes captabat, ſed erat ſermo ejus in poteſtate: hortabatur enim non ad quævis promiſcuè, ſed ad cœleſtia, & animæ ſalutaria, perfidiſque & obſtinatis peccatoribus imperterrite ſupplicia comminabatur.* Quando in horto Gethſemani Redemptor noſter vinculis conſtringebatur, conqueſtus eſt, dicens: *Quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.* Imò non ſolùm eum ibi detinere auſi non fuere, ſed ne quidem lapides jam de facto de terra levatos, ut in eum conjicerent, è manibus ſuis in eum evibrare præſumpſerunt. Cujus myſterium à Simone de Caſſia audire libeat; ſic enim ait: *Sed non ceperunt docentem in templo quotidie: cepiſſent fortè, ſi pernoctantem, velut diem agentem reperiſſent. Altiori autem myſterio factum eſt, ne Chriſtus docens caperetur in templo, in quo nec potuit ligari. Libertas doctrinæ atque verborum Dei præfigitur, quod Chriſtus in templo docens non capitur; verbum enim Dei non eſt alligatum, neque concluſum fuit aliquando funibus tyrannorum.* S. Bernardinus notat, quòd Chriſtus in nocte paſſionis ſuæ, prinſquam mortis ſententiam exciperet, cauſam toti mundo patefacere voluerit, ob quam in terris natus fuerit: *Ego*, inquit, *ad hoc natus ſum, ut teſtimonium perhibeam veritati. Pro veritate igitur Chriſtus à populo Iudæorum crucifixus eſt.* Unica enim odii à Judæis adverſùs ipſum concepti cauſa fuit, quia ſcilicet illis adulari noluit, ſed vitia ipſorum acriter reprehendit, & manifeſtavit. Unde S. Bernardinus ita ſcribit: *Sicut Ambroſius ſuper Epiſtolam ad Corinthios ait: Libere, & ſine adulatione veritatem prædicantes, & geſta prava vitæ arguentes, gratiam apud homines non habent. Quod tamen de hominibus ſceleratis, & obſtinatis maximè verum eſt; nam & ego plerosque novi, qui veritatem audacter atque viriliter, & tamen diſcretè prædicantes populo, majorem gratiam apud homines incomparabiliter habuerunt, quam adulantes.*

Vict. Antiochenus in c. 1. Marc.

Matth. 26. 55.

Simon de Caſſia.

S. Bern. to. 3. ſer. de Deſiderab. veſit. art. 3. c. 3.

Eccl. 11. 4. S. Bonav. ibi. Continuatur materia de cavenda adulatione.

8 Eccleſiaſtes ſalubriter monet, inquiens: *Qui obſervat ventum, non ſeminat: & qui conſiderat nubes, nunquam metet.* Quæ verba S. Bonaventura ad propoſitum noſtrum hoc modo exponit: *Seminare eſt verbum Dei prædicare (Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Et poſt: Semen eſt verbum Dei) Ventus iſte eſt ventus detractionis: qui obſervat hunc ventum, nunquam ſeminat, quia qui timet verba hominum detrahentium, non prædicat ad fructum, imo agitatur ut arundo. Quid exiſtis videre? Arundinem vento agitatam? Et qui conſiderat nubes, nunquam metet. Nubes, ut dicit Gloſſa, eſt blandimentum adulationis, quod qui cupit habere, nunquam metet vitam æternam, quia receperunt mercedem ſuam.* Sanctus Apoſtolus totum mundum convertit, quia ab adulatione prorſùs alienus erat: *Neque enim aliquando fuimus*, inquit ipſemet, *in ſermone adulationis, ſicut ſcitis.* S. Cyrillus Alexandrinus in S. Iſaiam Prophetam ita ſcribit: *Non decet qui evangelizant omnibus undique gloriam, & ſalutem Dei, timidè & ſubmiſsè id facere, quaſi qui latere ſtudeant; ſed tanquam in excelſo poſitos, & omnibus conſpicuos, clara voce, quæ aures penetret, uti, & quæ ſit metu libera. Quod ut ſibi adſit, divini diſcipuli precabantur, dicentes univerſorum Dominatori Deo: Et nunc Domine inſpice minas eorum, videlicet Iudæorum, & da ſervis tuis cum fiducia liberè loqui ſermonem tuum.* Et quidem cæteros inter homines, mundi hujus Magnates & Potentatus opus habent, ut veritatem intelligant, quæ faciliùs ex pulpito, quàm ex anticameris ad eorum aures pertingere poteſt. Quando Præſes Judeæ Pilatus Chriſtum audivit dicentem: *Ego ad hoc natus ſum, ut teſtimonium perhibeam veritati*, haud ſecùs ac ſi incognitum aliquod, & peregrinum audiiſſet idioma, Chriſtum interrogavit: *Quid eſt veritas?* Seneca inquit: *Omnia ſane excluſerit opulenta felicitas, monſtrabo tibi, cujus rei inopia laborent magna faſtigia, quid omnia poſſidentibus deſit; ſcilicet ille, qui verum dicat.* Principes Synagogæ olim dicebant: *Nunquid ex Principibus aliquis credidit in eum?* At verò quænam erat illis non credendi cauſa? *Non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Veritati aures præbere detrectabant: *Qui autem ex Deo eſt, verba Dei audit.* S. Bernardinus hac de re ita ſcribit: *Væ prædicatori abſcondenti veritatem: quod intelligens Apoſtolus* 1. *Cor.* 9. *ait: Væ mihi, ſi non evangelizavero. Obligatur namque quilibet prædicator, ſi abſque rationabili cauſa præterit veritatem, reddere rationem, cum ſua culpa, & inſanæ ſilentio animæ redemptæ Chriſti ſanguine pretioſo periclitentur. Nec intelligunt quidam, quoniam & Pſalmiſta teſtatur: Veritatem requiret Deus, & retribuet abundanter facientibus ſuperbiam. Sic utique ſunt tales, de quibus Iſaias cap. 58. ait: Canes muti, non valentes latrare, ſive ex ignorantia, ſive ex iniqua vita, aut ex putrida fama, ſive ex aliqua alia rationabili cauſa.*

1. Theſſ. 2.

S. Cyrill. Alex. l. 3. in Iſa. c. 40.

Veritas prædicanda eſt etiam magnatibus. Joan. 18. 38.

Senec. lib. 6. de beneficiis cap. 30. Joan. 7.

Joan. 8. 47.

1. Cor. 9.

S. Bern. to. 1. ſer. 17.

DISCURSUS XLVIII.

ARGUMENTUM.

Hi qui concurſum, & applauſum hominum affectant, alioſque æmulantes, cum oſtentatione, & gloria humana ſemetipſos prædicant, perſtringuntur.

THEMA.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam. Phil. 2. verſ. 3.

Prædicatores caveant à vanagloria, & ab æmulatione, ac applauſu.

1 PRædicator gentium, qui omnibus aliis prædicatoribus velut norma, & ſpeculum proponitur, duo hæc urget utiliſſima puncta, ſcilicet primò, ut prædicatores ſe non ſinant ſeducti vana æmulatione; ſecundò, ut neque ab applauſibus, & gloria humana abripi ſe patiantur: *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam.* Unde S. Gregorius Magnus ait: *Egregius prædicator dicit Philip. 2. Neque quærentes ab hominibus gloriam, neque à nobis, neque ab aliis. De prædicationis etenim labore laudem tranſitoriam quærere, quid eſt aliud, quam rem magnam vili pretio venundare? Sed eſt in doctrinæ verbis grave periculum, quia ſæpè ſermonem docentium favores audientium ſequuntur: & cum Doctores ab eo, quod bene innotuerint, apparere jam minores in dictis nolunt, doctrinæ verbum, quod pro inquirendis animabus auditorum ex omnipotentis Dei amore inchoaverunt, in hoc potiſſimum pro acquirendis laudibus laborant; & qui in verbis Dei quærebant prius lucra ſpiritualia, temporales poſtmodum favores ſequuntur. Unde fit, ut ſive recta quælibet opera, ſeu ſancta doctrinæ verba in omnipotentis Dei judicio pereant, cum per hæc quiſque tranſitoriis favoribus anhelat.*

S. Greg. lib. 2. hom. 11. in Ezech.

2 *Ni-*

Digitized by Google

Æmulatio qua prædicatores aliis ſubtrahere nituntur auditores, tanquam mala, perſtringitur.

2 *Nihil per contentionem*. In praxi hæc multorum ſæpè videtur miſeria, qui ſtudent & laborant, non ex motivo ædificationis, ſed æmulationis; ſiquidem omnes alios prædicatores auditorum concurſu, & applauſu, & exiſtimationis præcellentia ſuperare cupiunt; & ideò de gloria Dei parum curantes, hoc ſolùm facere ſatagunt, ut auditorum numerum aliis collegis prædicatoribus diminuant, ut numerus auditorum ſuorum tantò magis augeſcat. Novarinus ad propoſitum noſtrum ſuper illa verba ſcribens: *Cum autem audiſſet Jeſus, quod Joannes traditus eſſet, &c.* obſervat, Chriſtum non priùs ad prædicandum egreſſum fuiſſe, quàm poſtquam Joannes præcurſor ejus ob captivitatem ſuam à prædicationis officio ceſſavit, ne videretur, quaſi populum Joanni ſubtrahere, & ſibi conciliare voluiſſe. S. Carolus unumquemque miniſtrum Evangelicum in hæc verba monet: *Nec propterea deſpondebit animum, ſi perpaucos auditores ad ſe convenire viderit, quoniam ſummus ille Magiſter vitæ Chriſtus Jeſus, cum Dei ſapientiam, vitamque æternam monſtraret mundo, paucitate diſcipulorum contentus fuit. Imo aliquando ſolam mulierem Samaritanam habuit, quæ illum & de divino cultu, & de cœleſti gratia loquentem audiret.*

Novarin. in c. 4. Matth.

Act. Eccl. Med. fol. 479.

Giarda l. 2. c. 10.

S. Franciſcus Saleſius cum pauciſſimis perſonis ſine tædio prædicavit.

3 In vita S. Franciſci Saleſii legitur, quòd Hæretici per varias impias impoſturas, & technas adeò auditorum S. Franciſci numerum diminuerint, ut octo vel novem tantùm perſonæ, ejus devotioni deditæ, ad verbum illius audiendum reſiduæ permanſerint. Quis autem eloquentiæ, & pietatis fons ad talis auditorii ſterilitatem non exſiccaretur? Et tamen ſanctiſſimus Dei ſervus à miniſterio ſuo Apoſtolico non ceſſavit, nec ullum ejus obeundi faſtidium ſenſit; imò huic adeò modico auditorum ſuorum numero quotidianum Verbi Dei panem tanta cum induſtria, ſolicitudine, apparatu, & aſſiduitate diſtribuere ſategit, ac ſi numeroſiſſimæ populi affluentiæ prædicare debuiſſet; idque non ſolùm paucis quibuſdam ſeptimanis vel menſibus, ſed tribus annis integris, talibus cum circumſtantiis loci, temporis, & modi præſtitit, ut quiſquis idipſum juſta conſiderationis trutina perpendit, huic illud mirabilius fuiſſe haud immeritò videatur, quàm ipſamet operis ſubſtantia. Siquidem quolibet die, nullum prorsùs omittendo, etiam in majoribus hyemis frigoribus, ſive in maximis æſtatis caloribus, ad quatuor vel quinque milliaria pedes profectus, celebrandi, & prædicandi functionem abſolvit, tametſi paucos, id eſt duos vel tres, ſæpè etiam unicam vetulam præſentem inveniſſet: omnibuſque perfectis, non minùs quoad ſpiritum contentus & hilaris redibat, quàm ſi numeroſæ cuidam multitudini prædicaſſet. Hactenus hiſtoria vitæ Sancti Franciſci Saleſii. Unde Deus in progreſſu annorum hanc ei gratiam præſtitit, ut copioſam ſeptuaginta duorum millium hæreticorum converſorum meſſem horreo Eccleſiæ intulerit, ut alibi diximus.

Chryſoſt. ho. 6. to. 5.

Quid. S. Chryſoſt. & alii viri ſancti ſenſerint de paucitate auditorum.

4 D. Chryſoſtomus hac de re in Homilia quadam ita ſcribit: *At enim mihi dices: quid dicendo proficis? Proficio, ſi quis me audiat, eo quod id, quod officium meum eſt, præſto: ſeminator ſeminat*. Et paulò poſt inquit: *Licet unus auditurus ſit, audiat; non enim exiguum eſt unam ovem ſervari, quandoquidem & paſtor ille, qui nonaginta novem reliquerat oves, ad unam cucurrit, quæ aberraverat. Hominem non contemno: licèt unus ſit homo, eſt animal Deo chariſſimum. Licet ſervus ſit, contemnendus mihi non videtur; non enim dignitatem quæro, ſed virtutem, non dominationem, aut ſervitutem, ſed animam. Licèt unus ſit, homo eſt propter quem cœlum extenſum eſt, & propter quem unigenitus Dei filius factus eſt homo*. Paulò poſt ſubdit exemplum ſuperiùs à S. Carolo adductum, loquens: *Nonne audiſtis Dominum cum Samaritana collocutum eſſe, ac ſexcentos impendiſſe ſermones; nec ideo quia Samaritana erat, contemptam fuiſſe, ſed quoniam animam habebat, in pretio habitam eſſe?* Tandem proteſtatur, dicens: *Equidem dicere non ceſſabo, licèt nullus ſit qui audiat*. S. Carolus Borromæus præter id, quod ſuperiùs retulimus, prædicatorem in hæc verba inſtruit: *Hoc ſupplex continenter petet, ut divino adjumento, propriæ laudis, aut gloriolæ non modo ſtudio, ſed ne opinione quidem efferatur. Fugiet tanquam peſtem omnem ambitionem, omnem illius ſuſpicionem. Nec loca inſigniora, ubi prædicationis ſuæ ſemen ſpargat, ambiat affectetve, memor Chriſti Domini, quem à Patre è cœlo demiſſum, ad erudiendum genus humanum, pagos, & vicos, & caſtella obiiſſe legimus. Nunquam in opinionem inducet, majori atque nobiliori ſuggeſtu ſe dignum eſſe. Fuit quondam hæc incredibilis ambitio Ethnicorum oratorum: Chriſtianus autem concionator ab iſtius ambitionis ſuſpicione alienus eſſe debet, qui ad prædicandum Chriſtum crucifixum, non ad ſui ingenii oſtentationem vocatus eſt.*

Act. Eccl. Med. fol. 478.

S. Proſp. l. 1. de vit. contempl. c. 4.

Cavendus prædicatori appetitus vanæ gloriæ.

5 *Neque per inanem gloriam*. S. Proſper lib. 1. *de vita contemplativa*, ſequentem S. Pauli authoritatem citans: *Etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia*, ita ſcribit: *Unde datur intelligi, quod non ſe debeat Eccleſiæ Doctor de accurati ſermonis oſtentatione jactare, ne videatur Eccleſiam Dei non velle ædificare. Non in verborum ſplendore, ſed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat; non vocibus delectetur populi acclamantis ſibi, ſed fletibus; nec plauſum à populo ſtudeat expectare, ſed gemitum*. Cœleſtis magiſter noſter, prout apud S. Joannem cap. 7. legitur, aliquando dixit: *Qui a ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit*. S. Auguſtinus à Gloſſa citatus ait: *Qui quærit gloriam propriam, Antichriſtus eſt. Dominus autem noſter magnum nobis exemplum præbuit humilitatis, dum habitu inventus ut homo, quærit gloriam patris, non ſuam*. Proximi quidem Chriſti conſanguinei ei perſuadebant, dicentes: *Manifeſta teipſum mundo*: at verò qui ejuſmodi ſenſibus ducitur, ut mundo tanquam inſignis orator innoteſcat, à concupiſcentia carnali ſe ſeduci ſinit: *Caro & ſanguis hoc perſuadent ei*. Dionyſius Carthuſianus verba illa: *Qui à ſemetipſo loquitur, propriam gloriam quærit*, ſic explicat: *Hoc eſt ex proprio ſpiritu, non ex inſpiratione divina propriam gloriam quærit, quamvis prædicet vera, & ſancta. Tales ſunt innumerabiles, qui quærunt videri, reputari, promoveri, & ad hæc obtinenda laborant, & ſtudendo, docendo, & multa ſpecietenus bona agendo*. In favorem prædicatorum ſuperiùs explicavimus monitum illud Sapientis: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide, habeto eas ſolus*. At verò cum hæ aquæ in emolumentum univerſale diffundendæ ſint, quomodo hic Sapiens ſuadet, ut prædicator eas ſolus in particulari habeat? Audiamus Salonium Epiſcopum Viennenſem, dicentem: *Soli aquas habemus, quando de prædicatione noſtra laudes humanas non quærimus*. Rabanus ſimiliter exponit, dicens: *Aquas, & in plateis dividimus, & tamen ſoli poſſidemus, quando & exterius latè prædicationem fundimus, & tamen per eam laudes humanas conſequi minimè ambimus*. S. Bernardus commentando verba illa Canticorum: *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*, inquit: *Illius Doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum moveat*. S. Hieronymus quoque ad Nepotianum ita ſcripſerat: *Docente te in Eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitentur: lacrymæ auditorum laudes tuæ ſint*. S. Bernardus in alio quodam ſermone ita ſcribit: *Væ, qui benè de Deo, & ſentire, & eloqui acceperunt, ſi quæſtum æſtiment pietatem, ſi convertant ad inanem gloriam, quod ad lucra Dei acceperant erogandum. Paveant, quod in Propheta legitur, dicente Domino: Dedi eis aurum meum, & argentum meum; ipſi autem de argento meo, & auro, operati ſunt Baal*. Hoc propriè faciunt vani prædicatores, qui ingenium, talenta, & arma, quibus illos Deus communierat ad debellandum infernum, in ejus adhibêt offenſam, à quo illa acceperunt, abutentes illis ad proprium intereſſe, propriamq; laudem, animas verò pretioſiſſimo Chriſti ſanguine redemptas perire ſinentes: *Plangendi ſunt* (ita Seraphicus Franciſcus ad ſuos ſcribit religioſos) *qui vendunt ſæpè quod faciunt, pro oleo vanæ laudis*. Et paulò poſt ſubdit: *Plangendus proinde prædicator, tanquam vera pietate privatus, qui in prædicatione, non animarum ſalutem, ſed propriam laudem quærit*. D. Chryſoſtomus, qui quoddam aureæ eloquentiæ flumen fuit, proteſtatur, dicens: *Credite mihi, quando inter dicendum plauſum excito, per illud quidem tempus humanum quiddam*

Joan. 7. v. 18.

S. Auguſt. in Gloſſa.

Joan. 7. 4.

Dion. Carth.

Prov. 5. 16.

Salonius.

Raban. ibid.

S. Bern. ſer. 59. in Cant.

S. Hieron. Epiſt. 2. ad Nepot.

S. Ber. ſer. 41. in Cant.

S. Franciſc. opuſc. collat. 17.

Chryſoſt. ho. 30. in Act.

mihi accidit, & diſtrabor, & diffundor. Vbi autem domum redeo, & intelligo, plaudentes ſine fructu abiiſſe, doleo, gemo, & lacrymor, & quaſi fruſtra omnia dixerim, ſic efficior, mihique ipſi dico: Quæ ſudorum meorum utilitas, ſi auditores a verbis meis nullum fructum accipere volunt?

Apoſtoli à Chriſto ad prædicandu vocati, relictis retibus ſecuti ſunt eum: & quo per ipſa intelligatur. Matth. 4. 20.

6 Quando incarnata Sapientia ad Apoſtolatum piſcatores vocavit, illos retia ſibi reſervaſſe minimè conſtat; imò ſacer textus maniſeſtè dicit: *Relictis retibus ſecuti ſunt eum.* Una autem ex rationibus, cur retia dimiſerint, eſt, quia Chriſtus ſcholæ ſuæ diſcipulos, utpote ad Euangelium prædicandum electos, animas retibus mediantibus, id eſt, per exquiſitorum verborum compoſitionem, ad excitandos apud populum applauſus, capi noluit; ſed potiùs ut verbum ſuum in ſimplicitate docerent, ne diceretur illud Prov. 7. *Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.* Retia igitur ingenioſos artis oratoriæ floſculos præfigurant, quibuſcum vani prædicatores popularem piſcantur applauſum. Hunc igitur abuſum Chriſtus à ſuis prædicatoribus prorſùs alienum eſſe voluit, quia hæc retia uſurpant prædicatores illi, qui ſacroſanctum hoc myſterium exercent propter lucrum, vel propriam laudem, alioſque fines humanos. Porrò quotidiana docet experientia, quòd dum ventus in mari dominatur, retia fruſtra aquis injiciantur: Ita quoque Deus efficit, ut ſine fructu prædicent illi, qui vento gloriæ mundanæ agitantur. Unde ſanctus Apoſtolus ad Theſſalonicenſes ita ſcribit: *Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque in vobis, neque in aliis.* Cæſarius Haiberſtadenſis exemplum quoddam refert cujuſdã prædicatoris, qui ex ambitione, & ob fines humanos Euangelium annuncians, juſto Dei judicio à dæmone obſeſſus, & intra quinque dierum ſpatium mortuus fuit: hujuſque pœnæ hanc reddit rationem: *Cum tales ſint hodie plures Sacerdotes Chriſti, ſacroſancta myſteria indigniſſimè tractantes, & tantum per occaſionem illum prædicantes.* Apud S. Matthæum c. 19. dicitur: *Oblati ſunt ei parvuli. Diſcipuli autem increpabant eos:* At verò quonam motivo innocentes parvulos à Chriſti conſpectu prohibuerunt? Theophylactus hanc aſſignat rationem: *Afferebant matres pueros, ut benedicerentur manuum contactu. Incompoſiti autem, & turbati accedebant ad eum, & propterea prohibebant diſcipuli, quod exiſtimarent, hoc derogare doctrinæ ejus authoritati, ſi offerrentur ei parvuli:* Benigniſſimus autem Dominus noſter, qui Sapientia Patris erat, eos ad ſe advocavit, oſtendens, quòd à faſtu alienos magis amat; & ideò dicit: *Sinite parvulos venire ad me,* volens per hoc erudire Prædicatores, quòd non debeant ambire auditores honoratos, ſcientificos, nobiles, aut principes, ſed & ſimplicibus prædicandum eſſe, imò & parvulis; quia tanti valet apud Deum anima parvuli, imò anima ſimpliciſſimi ruſtici, quanti valet anima viri potentis in ſæculo, & magnifici.

Prov. 7. 21.

2. Theſſ. 2. 5. Cæſar. lib. 4. c. 10. Ex vana gloria prædicans à dæmone obſeſſus.

Matth. 19. 13.

Theophyl.

1. Cor. 3. 2. Galfrid. Etiam parvuli nõ ſunt repellendi ab auditione Verbi Dei.

7 S. Apoſtolus, tametſi è cœlis deſcenderit, ubi *audivit arcana verba;* attamen de ſemetipſo gloriatur, dicens: *Tanquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi;* ubi Galfridus ait: *Quid iſtud eſt? Ideone conſediſti in medio cathedram tenens, ut ſcientiam jactes? An ut teneram ſubditorum lactes infantiam?* De S. Vincentio legitur, quòd innumerabili variorum populorum prædicando multitudini, ipſos quoque parvulos catechizare non fuerit dedignatus: *Neque duntaxat ætate provectas,* inquit de ipſo Surius, *ſublimium rerum capaces erudiebat; ſed etiam pueros certis ad ſe horis evocatos inſtituebat, docens eos, quemadmodum cruce ſe ſignarent, orationem Dominicam, & Angelicam ſalutationem, atque fidei ſymbolum denunciarent, Deum colerent, & amarent, Parentibus, & proximis quibuſque honorem haberent, & debita officia perſolverent.*

Sur. 5. April.

Præclarum exemplum S. Antonii de Padua, ejuſque monitũ de vitanda vana gloria.

8 *Neque per inanem gloriam.* S. Antonius de Padua eandem ſibi uſitatam habuit ſententiam, quam S. Philippus Nerius ſuis inſinuare ſolebat, ſcilicet: *Ama neſciri, & pro nihilo reputari:* diuturno enim tempore maxima talenta ſua, nec non & ſapientiam ſuam abſcondit. At verò *non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita,* ſiquidem adeò celebris factus eſt Prædicator, ut quoddam ſæculi ſui fuerit oraculum. Hic igitur in ſermone quoddam ita ſcribit: *Vanagloriæ inquiſitores, & propriæ laudis venatores, non attendunt quid ex hoc accidit Ezechiæ, theſauros ſuos Babyloniis incautè oſtendenti, imò oſtentanti. Dicebat Ioſeph Gen. 39. Adducite fratrem veſtrum minimum, ut poſſim veſtros probare ſermones, & ſciam, quòd non ſitis exploratores. Per fratrem minimum intelligitur humilitas, ſine qua infructuosè egreditur prædicator, nec ejus à Deo probantur ſermones: Et econtrario, qui Benjamin ſecum habet, multum fructum affert. Vnde adducto eo, dixit Ioſeph diſpenſatori: Imple ſaccus eorum frumento, quantum poſſunt capere, & in ore ſacci fratris minimi ponatur ſcyphus argenteus. Quia quanto quis humilior eſt, tanto ei Deus gratiam confert ampliorem. Prov. 3. Cum ſimplicibus ſermo ejus. Paulus, qui ſe minimum Apoſtolorum dicit, fructum cæteris attulit ampliorem, quia ab Ieruſalem uſque ad Illyricum mare replevit Euangelio Chriſti. Rom. 15. Benè autem deferentibus reponi jubetur pecunia in ſaccis, quia ſcientiam in prædicatione erogatam Dominus magis multiplicat; eadem enim pecunia ad eundem fructum redditur, quia eum ſermonem iterum facere, per quem alius fructus factus eſt, licitè permittitur: quod eſt contra eos, qui ad populum loquentes, ſemper volunt uti novis ſermonibus.* In progreſſu ejuſdem ſermonis idem ſanctus verba illa Chriſti ad miniſtros Euangelicos directa: *Fructus veſter maneat,* ita exponit: *Hoc dicitur contra illos, qui fructum quem fecerunt, ſtatim per oſtentationem, & vanam gloriam amittunt. Pſal. 77. Et dedit ærugini fructus eorum.* Apud Rupertum Abbatem doctrinam quandam reperio, huic à S. Antonio de Padua traditæ perſimilem; ait enim: *Apud Lucam convocatis ac denominatis duodecim Apoſtolis, miſſurus & alios ad prædicandum, Dominus hæc verba dicit, quæ hîc eum, antequam iſtos duodecim convocaret, dixiſſe legis: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci, &c. Cauſa iſta rectè animum quæſtione pulſaret, ſi prius conſtans exiſteret, quod Dominus prædicans Euangelium regni, nunquam, vel nuſquam unum eundemque ſermonem, niſi ſemel, & uno loco dicere debuiſſet. Sed quis hoc à prædicatore exigit, ut quod uno in loco, vel tempore dixit, non repetat, aut dicat locis, vel temporibus aliis; præſertim cum nec omnes uno in loco adeſſe, nec omnes æqualiter ſemel audita perpetuo memoria poſſint retinere?*

S. Ant. de Pad. ſerm. 4. de Apoſt.

Rup. Ab. lib. 8. in cap. 9. Matth.

9 *Neque per inanem gloriam.* Conſideratione digniſſima eſt illa S. Pauli proteſtatio, dicentis: *Non ſumus adulterantes verbum Dei, ſicut plurimi: ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.* Audiamus ſuper his verbis expoſitionem S. Anſelmi, dicentis: *Adulter in carnali coitu, non prolem, ſed voluptatem quærit. Et perverſus quiſque, ut vanagloriæ ſerviens, rectè adulterare verbum Dei dicitur, quia per ſacrum eloquium, non Deo filios gignere, ſed ſuam ſcientiam deſiderat oſtentare. Quem enim libido gloriæ ad loquendum trahit, voluptati magis, quàm generationi operam intendit; adulterare namque verbum Dei eſt, aut aliter de illo ſentire, quàm eſt, aut ex eo non ſpirituales fructus, ſed adulterinos fœtus quærere laudis humanæ. Ex ſinceritate vero loqui, eſt, nihil in eloquio, extra quod oportet, quærere. Sicut ex Deo autem loquitur, qui ſcit, non ſe à ſe habere, ſed ex Deo accepiſſe quod dicit. Coram Deo vero loquitur, qui in omni quod dicit, non humanos favores appetit, ſed omnipotentis Dei præſentiã intẽdit; nec ſuam, ſed Authoris gloriam requirit. Et in Chriſto loquitur, cujus ſermo totus in Chriſti veritate perſiſtit, ut nec mendax ſit, nec aliud quam Chriſtum prædicet. Qui autem ſcit quidem ex Deo ſe accepiſſe quod dicit, & tamen dicendo propriam gloriam quærit, ſicut ex Deo loquitur, ſed non coram Deo, quia eum, quem cordi ſuo non proponit cum prædicat, quaſi abſentem putat: ſed ſancti viri ex Deo loquuntur, & coram Deo, quia ab eo ſciunt ſe habere quod dicunt, & ipſum ſuis ſermonibus adeſſe judicem, auditoremque conſiderant.* S. Cyrillus Alexandrinus alios quoſdam Sancti Pauli textus his verbis tangit: *Paulus de ſeipſo dicebat: Si placere hominibus vellem, Chriſti ſervus non eſſem: Et ad Corinth. Si enim ego vos contriſto, & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me? Patet ergo non prodeſſe, ſed adulari auditoribus eum, qui non ad utilitatem, ſed ad voluptatem loquitur. Qui vero Salvatoris doctrinam ſequitur, Salvatori ſolummodo gratus eſſe ſtudebit; & odio haberi à vitioſis hominibus, ſpirituales divitias, nec parvas arbitrabitur.* Valdè igitur reprehenſibiles ſunt illi, qui prædicare ſeipſos intendunt, ad complacendum aliis, auramque popularem acquirendam. Divus Chryſoſtomus quoque partibus ſuis non defuit, qui

2. Cor. 2. 17. S. Anſel. ibi. Vanam captans gloriã, adulterat verbum Dei.

S. Cyrill. Alex. lib. 10. in Joan. c. 25.

illos,

illos, qui ad prædicationem auſcultandam hoc fine ſe recipiunt, ſequentibus verbis perſtringeret: *Non eſt theatrum Eccleſia, ut ad delectationem audiamus. Auditores hinc recedere oportet. Quæ mihi horum plauſum utilitas, quæ laudum & tumultuum? Laus mea eſt, ut per opera vos omnia, quæ dicuntur, exhibeatis. Tunc ego felix habendus, & beatus, non quando cum applauſu exceperitis, ſed quando omni cum alacritate feceritis, quæcunque à nobis audieritis.* P. Bollandus de magno illo Dei ſervo Hieronymo Æmiliano, Clericorum de Somaſchis fundatore, ita ſcribit: *Dimiſſa concione, è templo diſcedens, non luxuriabat in plauſus quoſdam vulgares, & inanes, ſed in uberrimam virtutis ſolidæ frugem matureſcebat: non levi quadam animi titillatione, aut aurium dulcedine delinitus, ſed corde compunctus, tacitus, ac meditabundus, ſanctioris vitæ conſilia ſequens abibat.* Porrò quid prædicatores abſoluta concione facere debeant, Albertus Magnus, adducto Apoſtolorum exemplo, demonſtrat. Siquidem hi poſt piſcationem *deſcenderunt, & lavabant retia*; per hoc oſtendentes, qua in re à prædicatoribus ſint imitandi: *Debet autem lotio iſta maximè eſſe de tribus, ſcilicet, à ſermone videlicet adulationis, à limo turpis quæſtus, & à turbatione inanis gloriæ.*

Chryſoſt. ho. 1. ad Pop.
Bolland. 8. Febr. f. 229.
Alb. Magn. Luc. 5.

DISCURSUS XLIX.

ARGUMENTUM.

Qui Euangelium propter lucrum temporale annunciant, hoc diſcurſu reprehenduntur.

THEMA.

Nihil tuleritis in via, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Luc. 9. v. 3.

Quare Chriſtus diſcipulis ad prædicandum miſſis, prohibuerit conferre pecunias. S. Bonav. in Luc.

1 Ex eo, quòd cœleſtis magiſter noſter diſcipulis ſuis, ad Dei verbum ſeminandum abeuntibus, pecunias in via portare vetuerit, Doctor Seraphicus hanc deducit conſequentiam, inquiens: *Literalis obſervantia hujus præcepti eſt exemplum perfectorum prædicatorum, perfectè Chriſtum imitantium. In quorum perſona Petrus dicit: Ecce nos reliquimus omnia. Sed ſpiritualis obſervantia ad omnes ſe extendit, ut prædicator veritatis ſit contemptor terrenitatis: alioquin ſi annunciant Verbum Dei cupiditate lucri, non ſunt diſcipuli, ſed Balaam arioli, ſecundum illud 2. Petri 2. Cor exercitatum in avaritia habentes, maledictionis filii, derelinquentes rectam viam. Prædicator veritatis ſuper omnia vitare debet vitium cupiditatis, alioquin non erit prædicator veritatis, ſed adulator; propter quod dicit Apoſtolus 1. Theſſal. 2. Neque aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis, neque in occaſione avaritiæ: Deus teſtis eſt. Sciebat enim, quod ex hoc iram Dei provocaret, ſicut dicitur Michea 3. Sacerdotes ejus in mercede, &c. & Prophetæ ejus in pecunia divinabant, &c. Et ob hanc cauſam ſubditur: Sion quaſi ager arabitur.*

Prædicatores ſunt piſcatores hominū, non verò illorum bonorum. 2. Tim. 2. Hug. de S. Vict. ibid.

2 Sanctus Paulus dilecto diſcipulo ſuo Timotheo, ordinato Epiſcopo Epheſino, in ordine ad benè adimplendas tam ſublimis miniſterii partes multa præcepta impoſuit, inter quæ unum hoc fuit: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Quæ verba Hugo de ſancto Victore de miniſtris Euangelicis interpretans, ait: *Militans Deo, non implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut prædicatione ſua negotietur, & vendat eam, requirens ideo pretium ab auditoribus.* Obſervandum quoque, quòd quando Chriſtus diſcipulos ſuos ad prædicandum deſtinavit, eiſdem dixerit: *Faciam vos fieri piſcatores hominum.* Simulque reflectendum eſt, quòd non abſolutè dixerit: *Piſcatores*, eò quòd major pars hominum in mari piſcationi operam dat propter lucrum, vel quod acquiritur ex piſcibus, vel ex corallis, vel ex margaritis, vel denique ex argento inde epiſcato, quod priùs cum naufragantibus navigiis perierat; nullus autem inter omnes reperitur, qui hominibus piſcandis invigilet. Unde Chriſtus dicens: *Faciam vos fieri piſcatores hominum*, inſinuare Apoſtolis ſuis voluit, piſcationem ipſorum futuram eſſe piſcationem ſpiritualem

Matth. 4. 19.

animarum; ac proinde S. Paulus dicebat: *Non enim quærimus, quæ veſtra ſunt, ſed vos*; ideòque Eccleſia in ejus præconium ita canit: *Univerſum mundum B. Pauli Apoſtoli prædicatione docuiſti.* Unde mirum non eſt, quòd S. Philippus Nerius, ſanctiſſimus, optimuſque Pater meus, dicere ſolitus fuerit: Dentur mihi decem viri ab omni lucro temporali prorſus alieni, & ego vobis polliceor, quòd horum opera mundum totum ſim converſurus.

2 Cor. 12. 14.

3 S. Gregorius Magnus Epiſcopum quendam (cujus præcipuum munus eſt, Verbum Dei annuntiare) hiſce verbis monet: *Non plus pecuniæ, quàm animabus ſtudeas: illud à latere reſpiciendum eſt, ad hoc autem tota mentis intentione laborandum, quia Redemptor noſter à Sacerdotis officio non quærit aurum, ſed animas.* Apud Iſaiam Prophetam vox prædicatoris tubæ aſſimilata fuit: *Quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum. Tuba autem, per quam deſignatur prædicator* (ut Hugo Cardinalis ait) *non reſonat, niſi vacua; & prædicator debet eſſe vacuus, per rerum terrenarum neglectum.* S. Carolus Borromæus, ut alibi diximus, ex regionum illarum (quæ intra Archidiœceſim ſuam ſituatæ, hæreſi tamen infectæ erant) viſitatione ingentem retulit fructum; ſiquidem omnes illarum provinciarum populi ad Eccleſiæ Catholicæ gremium, & obedientiam ab eo fuere reducti; impulſus autem quo homines illi ad fidem, & morum diſciplinam amplectendam fuere permoti, hic præcipuus erat, quia ſummoperè in eo admirabantur animum ab omni lucro temporali alienum. Unde ipſum non de illorum Paſtorum numero eſſe aſſerebant, qui gregis ſui lactis ſolùm & lanæ, aliiſque illius fructibus percipiendis inhiaret, ſed potiùs qui liberalibus eleemoſynis ſuis pauperum neceſſitatibus ſubveniret, atque inſuper ex cenſu proprio ſe ſuſtentaret.

Prædicator animas, non verò pecuniam quærat.
S. Greg. Epiſt. ad Martian.
Iſa. 58.
Hug. Card. in Pſ. 144.
Hoc fecit S. Carolus Borromæus.

4 *Nolite poſſidere aurum neque argentum.* Hoc præceptum, prout apud S. Matthæum legitur, Chriſtus eiſdem Apoſtolis tunc injunxit, quando illos ad prædicationem dimiſſurus erat; nam ut S. Anſelmus ait: *Quia alios ad contemptum ſæcularium debent invitare, præcepit, ut neque aurum, neque argentum, vel nummos in zonis poſſideant.* Quid igitur de illis dicturi ſumus, qui ex induſtria, eo præcipuè fine in hoc miniſterio laborant, ut lucrum aliquod temporale ſibi comparare poſſint; id quod alias facturi non eſſent? Unde illas ſibi ſtudioſè conquirunt cathedras, ubi pro laboribus major rependitur merces, cui poſtea honeſtatis cauſa eleemoſynæ titulum attribuunt? Et profectò hæc cauſa eſt, cur hiſce diebus noſtris decem, viginti, ſæpè etiam triginta prædicatores in una civitate per totam Quadrageſimam prædicantes, vix totidem animas convertant, quia *à populo non quærunt animas, ſed aurum.* S. Lucas in Actibus Apoſtolorum poſtquam dixiſſet, neminem ex primitivis credentibus quicquam tanquam proprium poſſediſſe, confeſtim ſubjungit: *Virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti.* Ubi notandum eſt, Euangeliſtam non ſine myſterio hanc feciſſe digreſſionem. Etenim modum enarrare cœperat, quo primitivi Chriſtiani in communi vivebant, dicendo: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*: quo dicto ſubitò adjunxit: *Virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium, &c.* Similiter immediatè ante dixerat: *Loquebantur verbum Dei cum fiducia.* At verò quænam erat hujus tam magni fructus, tamque generoſi animi, quo reſurrectioni Domini noſtri teſtimonium perhibebant, vera cauſa? Reſpondetur, quòd quando prædicator nullum ſibi propoſitum habet finem temporalem, plauſus v. g. vel exiſtimationis, nullamque ſperat, aut vult recompenſam, aut remunerationem, tunc cum libertate Apoſtolica, & imperterrito animo reprehendit vitia, & obſtinatos terrefacit: *Quid ſibi vult hujus ſacræ ſcriptor hiſtoriæ,* (inquit B. Petrus Damianus) *dum de continentia loquitur apoſtolica, & de communi vita, repentè tanquam mutato ſtylo proſilit, dicens: Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium? Cur uni materiæ aliam interpolat, qui cœptam*

Matth. 10. 9. Perſtringuntur concionatores mercenarii.
Anſel.
Act. 4. 32. Quando prædicator nullam ſperat recompenſam, tunc imperterritè carpit vitia.
B. Petr. Dam. opuſc. 24.

proſequi, & continuare debuerat, niſi ut patenter oſtendat, quia illi duntaxat idonei ſunt ad prædicationis officium, qui nullum terrenæ facultatis poſſident lucrum (liceat mihi hoc unicum verbum addere: *Nec ſperant lucrum*) *& dum aliquid ſingulare non habent, communiter omnia poſſident*. Ac proinde hactenùs à tot ſæculis vidimus in praxi, quòd in Religionibus pauperimis, quæ pecunias non contrectant, ſemper & illibatè conſervatus fuerit veræ prædicationis vigor, & verus fructus; ſiquidem ad nihil aliud, quàm ad animarum lucrum intentionem ſuam directam habent.

Hoc patet in Apoſtolis. Joan.2.25.

Joan.15.19. Quale viaticum Chriſtus aſſignaverit Apoſtolis prædicaturis. Matth.ult.

5 Chriſtus Redemptor noſter (de quo Euangeliſta ait: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*) in ſermone ultimæ cœnæ Apoſtolos ab omnibus mundi rebus alienos eſſe declaravit, inquiens: *Vos de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo:* ac proinde libertimè iiſdem præcepit: *Euntes in mundum univerſum prædicate Euangelium omni creaturæ*. At verò quodnam illis aſſignavit viaticum? Donum videlicet miraculorum: & quia cum capite ſuo dicere poterant: *Argentum, & aurum non eſt mihi*; ideò quoque non minus quàm S. Petrus ſtupenda operabantur prodigia, dicentes: *Quod autem habeo, hoc tibi do: in nomine IESV ſurge, & ambula*. Hodie verò, quia prædicatores ut plurimùm ſalva veritate dicere nequeunt: *Argentum, & aurum non eſt mihi*; ideò quoque non habent donum miraculorum; niſi miraculi loco interpretari velis, quòd aurum ex burſis pauperum hominum, quibus prædicant, expilare poſſint. Refert Cardinalis Baronius ex cap.18. Act. Apoſt. S. Paulum cum magna libertate animi proteſtatum fuiſſe, quòd ſudoribus ſuis victum ſibi comparaſſet, ſimul cum Aquila Pontico pelles elaborando; idque eo fine feciſſe, ne ulli occaſionem daret murmurandi, & dicendi, quòd Euangelium prædicaret, ut cum honeſto titulo mundum pervagari, genio indulgere, pecuniaſque ſibi coacervare poſſet. Hac autem hiſtoria præmiſſa, ſubdit Cardinalis Baronius in iiſdem annalibus: Quòd ſi antiqua lege Titia Romanis vetitum erat, pro tutela aut defenſione cauſarum pecunias, aut quævis munera accipere; quantò convenientius erit, ab illis abſtinere Euangelii prædicatores? Sanctus Anſelmus circa textum illum: *Non enim ſumus adulterantes verbum Dei, ſicut plurimi*; præter expoſitiones in diſcurſu præcedenti allatas, ita ſcribit: *Sicut qui corrumpunt admixtione falſitatis ſenſum divinæ prædicationis, vel ex ea quærunt voluptatem lucri carnalis: ſed ex ſinceritate, id eſt ex ſincera intentione, non præquæſtu loquimur*. Albertus Magnus ad illam ſe cœleſtis Magiſtri prohibitionem, Apoſtolis ad prædicationem abeuntibus factam, reflectens: *Non peram in via*, ita ſcribit: *Pera hic ſumitur pro inſtrumentis, in quibus eſculentum, vel poculentum in futurum præparatum deportatur. Vnde Iaſue 9. Gabaonitæ, qui in peris, & utribus eſculentum, & poculentum portaverunt, deceperunt filios Iſrael. Gabaonitæ, proclives iniquitatæ interpretantur, & ſignificant eos, qui ventri dediti, de officio prædicationis quærunt implere peras voluptatis, & utres vino, in quo eſt luxuria. Rom.16. Hujuſmodi Chriſto Domino non ſerviunt, ſed ſuo ventri, & per dulces ſermones, & benedictiones, ſeducunt corda innocentium*.

Baron.an.12. n.15. Paulus magnus prædicator vixit ex labore manuum ſuarum.

2.Cor.2.17. S. Anſel. ib.

Alb.Mag. in Matth.10.v.10. Joſ.9.

Act. Apoſt.3. v.6.

6 Idem Albertus Magnus in libro *de muliere forti* explicans verba illa: *Sindonem fecit, & vendidit &c.* exinde ad propoſitum noſtrum accommodam ſequentem deducit moralitatem: *Sindonem prædicationis verbi Dei facit quilibet, exhortando ad mores, annunciando fidem, arguendo malos, increpando duros, obſecrando reverendos, inſtruendo indoctos; ſicut dicit Apoſtolus 2.Tim.4. Argue, obſecra, increpa, &c. erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, &c. Hoc tempus heu modo eſt, quia ſecundum deſideria peccati, audiunt quæſtuarios prædicatores, qui centum dierum indulgentiam falſo mendacia computant obulo uno, & a veritate prædicationis pœnitentiæ avertunt auditum, & convertunt ad nugas quæſtuariarum, qui occaſione temporalis lucri annunciant, non Chriſtum, ſed fabulas*. Sanctus Ambroſius huic textui Apoſtoli 2.Cor.1.verſ.12. *Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*, ſequentem adnectit expoſitionem: *Hæc eſt gloria conſcientiæ, quam dixit ſimplicitas, & ſinceritas; & quia hæc de Dei doctrina ſunt, adjecit: Non in ſapientia, &c. ut oſtenderet, non humana ſapientia, ſed Euangelicæ prædicationis liberam ſe conſcientiam exhibuiſſe. Hoc ſignificat, quod in prima Epiſtola arguit fucatam prædicationem, juxta humanum ſenſum aptatam, cujus prædicatores duplici genere inſipientiæ carnalis accuſat, quia & juxta mundi ſenſum prædicabant, ne facilè offenderent homines, & quæſtus cauſa hoc agebant, propriis lucris carnalibus ſtudentes. Vnde Apoſtolus à Corinthiis numquam voluit ſumptus accipere, ne his occaſionem daret, ea quod ſimilis eis eſſet in hac re. Hinc eſt, quod dicit: Abundantius apud vos ſimpliciter converſati, quia cum ab aliis acceperit, ab his noluit, ne arguendi eas authoritatem amitteret*.

Alb.Mag.10. 12. de Mul. forti, cap.15. §.1. Perſtringuntur concionatores quæſtuarii.

S. Ambr.in 2. Cor.1.

Act.Ap.16.v. 16. Continuatio ejuſdem argumenti.

7 In Actibus Apoſtolorum ſequens legitur hiſtoria: *Factum eſt, euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum Pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando. Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat dicens: Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annunciant vobis viam ſalutis. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine IESV Chriſti, exire ab ea: & exiit eadem hora*. At verò quidnam poſteà ſancto Paulo, & Silæ accidit? Nimirùm aſperè flagellati, & in carceres conjecti fuere. Cujus unica hæc cauſa fuit: *Videntes domini ejus, quia exivit ſpes quæſtus, apprehendentes Paulum, & Silam &c.* Sed applicemus velim factum illud præſenti propoſito noſtro. *Prædicatores ſervi Dei ſunt, qui annunciant viam ſalutis*. Dæmones ab animabus expellunt. At verò ſi nonnunquam contingat, quòd ex una parte bilancis ponatur *amiſſio quæſtus*, & ex altera parte vitiorum reprehenſio, & improperium (*annuncia populo meo ſcelera eorum*) ne lucrum perdatur, hoc maximè præponderat: *Loquuntur* enim tunc *placentia*, parum curantes, quòd dæmon in hominibus remaneat.

Antequam concionatoris officiũ exerceat, cupiditatem bonorũ tẽporalium exemplo Chriſti abjiciat. Luc.4.16. Matth.4.17.

8 Salvator noſter ſe ab æterno Patre ſuo hunc præcipuè in finem miſſum fuiſſe dicit, ut Euangelium annunciaret: *Euangelizare miſit me*. Et tamen officium hoc in triginta annos diſtulit. At verò quandonam illud poſt annum trigeſimum incepit? Sacer textus dicit: *Exinde cœpit Ieſus prædicare*: ly autem *exinde*, relationem dicit ad id, quod ſanctus Matthæus antecedenter narraverat; prout optimè author Operis Imperfecti advertit. Paulò autem ante, ut idem author ait, *avaritiam ſprevit in monte*, & poſt hanc omnium mundi regnorum ſibi oblatorum repudiationem, exinde prædicare cœpit, ut doceret omnes illos, qui poſt ipſum miniſterium hoc adituri eſſent, quòd antequam prædicare incipiant, bonorum temporalium cupiditatem in ſe vincere debeant. M. Marulus ſequentem adducit reflexionem: *Ne quis lucri, & non tantum hominum cauſa prædicationis opus ſibi vendicet, ait: Gratis accepiſtis, gratis date*. S. Thadæus in Epiſtola ſua comminatur, dicens: *Væ illis, qui errore Balaam mercede effuſi ſunt*. Quæ verba obſcura cum ſint, audiamus, obſecro, Origenem ea hoc ſenſu explicantem: *Dicitur à Deo: Verbum quodcumque dedero in ore tuo, hoc loqueris. Si dignus fuiſſet Balaam, verbum ſuum Deus non in ore ejus, ſed in cor depoſuiſſet. Nunc quoniam in corde ejus deſiderium mercedis erat, & cupiditas pecuniæ, verbum Dei non in corde, ſed in ore ejus ponitur*. Idem Balaam populum Iſrael conſiderans, inquit: *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob!* ſimulque petiit, ſibique optavit, dicens: *Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia:* & tamen poſt piiſſimas haſce optimaſque affectiones mentis, quia nihilominus cor ejus auri cupiditate agitabatur, ad complendam impii regis voluntatem ſeduci ſe permiſit. Enimverò inter homines quibus prædicatur, ut plurimùm ſunt concubinarii, homicidæ, ſimoniaci, uſurarii &c. qui ſæpè à veritate verbi Dei convincuntur, ſeque emendare, & ſalutis ſuæ ſecuritati conſulere quidem vellent, & tamen in peccatis ſuis habituati, obſtinatique perſiſtunt. Scitiſne, quænam hujus ſit cauſa? Nimirùm ſciunt, quòd etiam prædicator ſibi lucrum do-

Auct. Imperf.

Marul.10.1. lib.3.c.4.

Judæ.11.

Orig.ho.14. in Num. Quæſtuarii concionatores ſunt imitatores Balaam. Num.24.

Digitized by Google

dominari permittat, ejuſque pravum exemplum ad alios impios in ſua impietate confirmandos efficaciter tranſmittitur. Unde ſaluberrimè monet S. Antoninus, inquiens: *Non ſolum in charitate, ſed ex charitate debent prædicare, non ex cupiditate, vel vanitate. Qui propter cupiditatem prædicant, figurantur per Balaam, de quibus dicit Petrus in ſecunda Epiſtola: Secuti ſunt viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit, correctionem vero habuit ſuæ veſaniæ, ſubjugale mutum, &c. Balaam interpretatur, præcipitans eos, quia in præcipitium ſuos mergunt auditores, quibus non ſalutaria quæ corrigant, ſed quæ illos delectent, erronea prædicant. Hæc Beda, 2. qu. 72.*

S. Antonin. p. 3. t. 18. c. 3. §. 2.

9 Verumtamen eſt, quod M. Marulus ait: *At verò ne in quærendis vitæ neceſſariis rebus occupatus animus, docendi ſtudium remitteret, dignus eſt, inquit, operarius cibo ſuo.* Sanctus Bonaventura quoque dicit: *Prædicator Euangelicus accipere ſtipendium poteſt, juxta illud 1. Cor. 9. Dominus ordinavit his qui euangelizant, de Euangelio vivere: ſed non debet prædicare propter illud, ſed propter ſalutem populi.* Notandum tamen eſt, quòd dicat, quòd prædicator *poſſit de Euangelio vivere*, non verò dicit, *luxuriari*, nec *accumulare divitias*. Chriſtus quoque apud ſanctum Lucam cap. 10. præcepit, *ut ederent, & biberent, quæ apud illos ſunt*, ſcilicet, quibus prædicant. Vult igitur, quòd per victum neceſſarium vitam ſuſtentare poſſint, non verò delitiandi poteſtatem concedit.

Quis debeat eſſe ſcopus prædicatoris circa ſtipendium laboris ſui. Marul. ibid. S. Bonav. Luc. 8.

DISCVRSVS L.

ARGUMENTUM.

Nonnullæ adducuntur pro miniſtris Euangelicis conditiones, & documenta.

THEMA.

Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium! Rom. 10. v. 15.

1 VEriſſimum eſt, quòd greſſus miniſtrorum Euangelicorum, qui ad annunciandum Verbum Dei, ſalutemque animarum procurandam, per varia loca diſcurrunt, ſigillatim accuratiſſimè numerentur, ſuoque tempore à Salvatore remunerabuntur; maximè cum ipſemet dixerit: *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt.* Meritò igitur Apoſtolus pedes Euangelizantium ſpecioſos appellat, dicens: *Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium!* Doctor Angelicus tamen hunc textum in alio ſenſu exponit, dum ait: *Commendatur in his verbis proceſſus prædicatorum, ut per pedes intelligantur eorum proceſſus, quia ſcilicet ordinatè procedunt.* Ac proinde ut omnes prædicatores illud mereantur laudis præconium, quod S. Paulus in prædictis verbis illis attribuit, in hoc ultimo diſcurſu ſtatui varias examinare conditiones, quæ in prædicatoribus requiruntur.

Adducuntur in hoc diſcurſu conditiones quæ in bonis prædicatoribus requiruntur. S. Thom. ibi.

2 Eſt igitur prima conditio, quam S. Thomas his verbis tangit: *Non uſurpantes ſibi prædicationis officium;* ideò S. Lucas ait: *Et miſit illos prædicare regnum Dei.* Ubi S. Bonaventura ait: *In miſſione authoritas deſignatur, ſine qua nullus debet prædicare. Vnde Apoſtolus ait: Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? Vnde & Iſaias non audebat prædicare, niſi mitteretur: Ecce ego, mitte me. Et dixit Dominus: Vade, & dices populo huic, &c. Econtra de Prophetis: Non mittebam Prophetas, & ipſi currebant.* S. Baſilius Magnus egregiè ponderat, quòd Iſaias Propheta *duobus propoſitis ſermonibus, una ſatisfacit reſponſione. Quem mittam, & quis ibit? inquit Deus. Ecce ego ſum, mitte me, inquit Propheta. Non jam adjecit: Et ego ibo. Siquidem ſuſceptio iſtius Apoſtolicæ legationis penes nos ſita eſt, & à noſtro pendet arbitrio; confirmare autem ad profectionem, ejus eſt, qui infuſione gratiæ nos corroborat, Dei. Itaque Iſaias per id, quod electivæ, & liberæ erat voluntatis, reſpondit: Ecce ego ſum, mitte me. Quod autem erat gratiæ, reliquit Domino.* S. Hieronymus circa eadem Iſaiæ verba aliam habet reflectionem, dum ait: *Non ſuo merito, ſed Domini gratia, qua purgatus eſt, offert ſe ad miniſterium.* Quando enim quis à ſuis Prælatis ad hoc munus deſtinatur, non convenit, ut illum ſub titulo humilitatis defraudet, aut ſub prætextu privati commodi, ut ſe à labore, vel à periculis eximat: *Sicut enim eſt magnum peccatum,* inquit S. Bonaventura, *cum indigenti dives non dat eleemoſynam; ita majus eſt peccatum, cum ſciens non communicat doctrinam. Vnde qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis.* Idem Seraphicus Doctor ſe reflectens ad illum textum Luc. 10. *Ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario,* ita ſcribit: *Pecuniam reponit in ſudario, qui ad prædicandum idoneus, officium prædicandi vel ſuſcipere renuit, vel ſuſceptum verbum negligenter gerit, & percepta dona ſub torpore corporis abſcondit, dicens: Sufficit mihi, ut de me rationem reddam: cur aliis prædicem, ut de aliis cogar reddere rationem? Talis eſt meritò maledicendus, quia qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis.* S. Iſidorus authoritatem adducit S. Bernardi, dicentis: *Rem profectò proximi retines, ſi plenus virtutibus cum ſis, foriſque nihilominus donis ſcientiæ, & eloquentiæ adornatus, metu fortè aut ſegnitie, aut minus diſcreta humilitate, verbum bonum, quod poſſet prodeſſe multis, inutili, imò & damnabili ligas ſilentio.* B. Petrus Damianus ſimiliter neceſſitatem miſſionis à ſuperioribus factæ confirmat, dum ſuper illum textum Sapientis: *Qui mittit verba per nuncium ſtultum;* ita ſcribit: *Quibus nimirum verbis, quid aliud videtur expreſſum, niſi ut carnaliter ſapienti, ac per hoc ſtulto cuilibet non committatur prædicationis officium? De ſanctis enim prædicatoribus dicitur: Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona! Itaque quilibet ordinator Eccleſiæ, ſi dignos, & idoneos in dignitate conſtituit, quaſi pedibus rectis incedit, per eos enim verbum ſpargendo circumquaque diſcurrit; & quod per ſemetipſum non valet agere, per illos ſatagit efficaciter adimplere. Sin autem carnales quoque ac reprobos ordinare præſumat, hic claudis pedibus ambulat, &c. Quaſi pulchras habet tibias ad videndum, ſed non utiles ad gradiendum, qui podagricis vitiorum laqueis innodatus, ipſe quidem turpiter claudicat, dum alios ut agiliter gradiantur, invitat.* S. Bernardinus textum illum Canticorum: *Egredere, & abi poſt veſtigia gregum,* prædicatoribus applicat, dicens: *Hoc eſt hædos ſuos juxta tabernacula paſtorum paſcere, officium prædicationis ſuæ in gratia ſibi data circa populos, & peccatores, in hac gratia exercere. Hoc idem Gregorius in Paſtorali teſtatur dicens: Qui magnis muneribus ditati parere utilitati proximorum in prædicatione refugiunt, ſi diſtrictè judicentur, tantis procul dubio rei ſunt, quantis prodeſſe potuerunt.* Conſiderabilis eſt illa Alberti Magni ſuper cap. 8. Luc. tradita doctrina, dicentis: *Dominus injungit officium prædicationis Prælatis, & tacet de aliis.* Cum enim ſtatus Epiſcopalis, ſtatus ſit perfectionis, Dominus officium prædicationis Epiſcopis injungens, indicare voluit, perfectos eſſe debere illos, quibus munus prædicandi incumbit: *Hæc autem nunc commixta ſunt, quia de principali, nulla, vel modica cura: de ſecundariis autem propter lucrum annexum, totum inſumitur tempus. Secundum eſt, quod ad hoc officium per conteſtationem extremi judicii Eccleſiæ paſtores obligantur, & non ad aliud. 2. Tim. 4. Teſtificor coram Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos, & mortuos, per adventum ipſius, & regnum ejus, prædica verbum, inſta, &c.* S. Antonius de Padua ordinem obſervat Apoſtolis à Chriſto his verbis præſcriptum: *Poſui vos ut eatis, &c. quod eſt contra eos, qui ad Officium prædicationis ſe ingerunt, & ſibi imponunt, nec expectant ut à Deo, aut Prælatis imponatur. Vt eatis: eſt contra eos, qui tantum in locis, & civitatibus, unde ſunt, aut ubi noti ſunt, prædicare volunt, non extra procul. Contra quos Matth. 9. dicitur: Circuibat Ieſus civitates & caſtella. Ier. 31. Annunciate in inſulis quæ procul ſunt.* S. Antoninus dubium quoddam circa Jeremiam, qui prædicare renuebat, & Iſaiam, qui ad prædicandum ſe obtulit, in hæc verba proponit pariter, & reſolvit: *Quod Iſaias non vocatus ſe obtulit ad prædicandum, cum dixit: Ecce ego, mitte me. Iſa. 6. Et econtra, cum Ieremias mitteretur à Deo, ſe excuſavit, dicens, A, a, a, Domine Deus neſcio loqui: Etſi diverſa vox extra prodiit, non tamen à diverſo fonte dilectionis emanavit. Duo quippe ſunt præcepta dilectionis, ut ait Gregorius, amor Dei, & proximi. Per activam vitam proximis prodeſſe*

Prima conditio eſt, ut hoc officium non uſurpent. Luc. 9. S. Bonav. ibi.

S. Baſil. ibid.

S. Hieron. ib.

S. Bonav. ib.

S. Bonav. in Luc. 10.

S. Ber. ſer. 19. in Cant.

B. Petr. Dam. fol. 81. collect.

S. Ber. tom. 1. ſer. de deſiderab. vetit. art. 1. c. 3.

Alb. Mag. in Luc. 8.

S. Anton. de Pad ſer. 4. de Apoſt.

S. Anton. p. 3. tom. 18. c. 3. § 1.

cupiens Iſaias, officium prædicationis appetiit. Per contemplativam vero Ieremias ſedulo amori Conditoris inhærere deſiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod laudabiliter unus appetiit, hoc laudabiliter alter expavit; iſte ne tacita contemplationis lucrum perderet, ille ne damna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. S. Auguſtinus ſuper Pſalmum 41. ita ſcribit:

S. Aug. in Pſ. 41.

Omnis homo, licet ſanctus, licet juſtus, licet in multis proficiens, abyſſus eſt, & abyſſum invocat, quando homini aliquid veritatis propter vitam æternam prædicat. Sed tunc eſt utilis abyſſus, abyſſo invocante, quando fit in voce cataractarum tuarum. Abyſſus abyſſum invocat, homo hominem lucratur, non tamen in voce ſua, ſed in voce cataractarum tuarum. Thomas Cantipratenſis ſupplicium quoddam refert cuidam illatum, qui legato Apoſtolico contra Albigenſes in Flandria electo ſuppetias prædicando ferre, obſtinatè renuit. Cum enim poſt iteratas preces, & præcepta, in repulſa legato data perſiſteret, legatus iram Dei implorans, dixit: *Rogo tamen Deum, qui omnium cordium eſt inſpector, quatenus reddat vos, non ſolum ad iſtud quod ſpernitis, ſed prorſus ad omne opus inutilem. Mira res! Mox ad hæc verba quartana febris eum cum fluxu ventris invaſit, & uſque ad finem vitæ ſuæ per viginti quatuor annos irremediabiliter fatigavit.* S. Gregorius in Paſtorali ſuo ita ſcribit: *Sunt nonnulli, qui ex ſola humilitate refugiunt, ne eis, quibus impares ſe æſtimant, præferantur. Quorum profectò humilitas, ſi cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante Dei oculos vera eſt, cum ad reſpuendum hoc, quod utiliter ſubire præcipitur, pertinax non eſt. Neque enim verè humilis eſt, qui ſuperni nutus arbitrio, ut debeat præeſſe, intelligit, & tamen præeſſe contemnit; ſed divinis diſpoſitionibus ſubditus, atque à vitio obſtinationis alienus, cum ſibi regiminis culmen imperatur, ſi jam donis præventus eſt, quibus & aliis proſit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire.* Porrò primus legis Euangelicæ prædicator Joannes Baptiſta fuit (*factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem, &c.*) ac proinde S. Cyrillus Alexandrinus notat, quòd S. Joannes Apoſtolus de ipſo dicat: *Fuit homo miſſus à Deo. Ne quid à Deo, qui miſit, alienum nunciaſſe illum exiſtimes; verum enim eſt teſtimonium ejus, qui, quæ à Deo didicit (id enim à Deo miſſum eſſe ſignificat) ea prædicavit.*

Thom. Cantiprat. l. 2. Apum c. 22. Notabile exemplum puniti, qui aptus recuſavit prædicare.

S. Greg. 1. p. Paſt. cap. 6.

S. Cyrill. Alex. lib. 1. in Joan. c. 7.

Secunda conditio. A ſuperioribus miſſi ad prædicandũ habent Divinam aſſiſtentiam. Joan. 17.

3 *Ordinatè procedunt.* Ab hac miſſione à ſuperioribus facta, tanquam locum tenentibus Dei, ſequitur, quòd divinam ejus in hoc miniſterio habeant aſſiſtentiam. Unde Chriſtus nos docuit, ut omne talentum noſtrum, omnemque fructum laboris noſtri, bonumque illius exitum, Deo in acceptis referamus. Siquidem poſtquam triennio integro prædicaſſet, ad æternum Patrem ſuum converſus, eidem dixit: *Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo: tui erant, & eos mihi dediſti, & ſermonem tuum ſervaverunt: verba quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt.* Ubi, ut videtis, tametſi ipſe Verbum increatum, & æterni Patris Sapientia eſſet; fructum tamen prædicationis ſuæ non ſibi, ſed Patri ſuo æterno totaliter attribuebat. Cùm in civitate Philippenſi Lydia opera S. Pauli converteretur, S. Lucas hiſtoriam illam deſcribens, omnibus notum eſſe voluit, quòd tametſi S. Paulus verbum Dei annunciarit, ipſe tamen manus operatricis Dei inſtrumentum duntaxat fuerit. Ideòque Sanctus Euangeliſta ait: *Cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.* Hic quoque finis eſt, propter quem prædicationi brevis illa oratio ſalutationis Angelicæ præmittitur. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Nil fructus capi ex homilia poteſt, niſi oratio adjungatur. Porro ſermoni oratio debet anteire. Sic Apoſtoli dicunt: Nos in oratione, ac ſermonis doctrina perſeverabimus. Sic Paulus facit, cum in exordiis ſuarum Epiſtolarum orat, ut perinde quaſi lumen lucernæ lux ipſa orationis regat ſermonem, ac dirigat.* Apud alium quoque ſcriptorem ſequentia verba ſcripta reperio: *Præmittitur ſalutatio Angelica, ut quemadmodum Angelico nuncio mediante, Chriſtus in utero Virginis conceptus eſt, ita & mediante nuntio concionatoris (qui tunc Angeli officium gerit) Chriſtus generetur in cordibus auditorum, atque Deipara intervenientibus precibus, & ipſi auditores concipiant Chriſtum in animo, quem ipſa concepit in utero.* S. Bonaventura verba illa Lucæ cap. 5. *Et ſedens docebat de navicula turbas,* ad noſtram eruditionem ſic explicat: *Moraliter notandum eſt, quod in Chriſto docente datur forma prædicatori. Introducitur enim ut ſtans, ut videns, ut aſcendens, & ut ſedens. Veri enim, & boni prædicatoris eſt, ſtare per rectitudinem intentionis. Ideo dictum eſt Ezechieli in perſona prædicatoris: Sta ſuper pedes tuos, & loquar tecum. Secundò prædicatoris eſt, videre per certitudinem diſcretionis; ſic enim dicitur: Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera. Tertiò prædicatoris eſt, aſcendere per exercitium perfectæ actionis. Unde Iſaias ait: Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion. Quartò, prædicatoris eſt ſedere per otium contemplationis: Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe.* Rabanus ait: *Priuſquam exerat proferentem linguam, ad Deum levet animam, ut ructet quod biberit, vel quod impleverit, fundat: cum enim de unaquaque re, quæ ſecundum fidem, dilectionemque tractanda ſunt, multa ſint, quæ dicantur, & multi modi, quibus dicantur eis, qui hæc ſciunt; quis novit, quid ad præſens tempus, vel nobis dicere, vel per nos expediat audiri, niſi qui corda omnium videt? Et quis facit, ut quod oportet, & quemadmodum oportet, dicatur à nobis, niſi in cujus manu ſunt, & nos, & ſermones noſtri?*

Chryſoſt. to. 9. hom. 3. de incomprehenſib. Dei nat.

Act. 16. 14.

S. Bonav. in Luc. 5.

Raban. to. 6. c. 19. de inſtit. Cleric.

4 Chriſtus prædicatores ſalis titulo inſignivit, dicendo: *Vos eſtis ſal terræ:* quibus verbis ad diſcretionem alluſit, quæ in eo prælucere debet, à quo Verbum Dei annunciandum venit. Nam ut S. Carolus Borromæus ait: *Concionatori hæc erunt cogitanda omnia, non ſolum ſcilicet auditorum ſtatus, ſed etiam locus, tempus, res de qua dicturus eſt, & perſonæ ſuæ authoritas, & vitæ genus, ut aptè, decorè, convenienter, & cum dignitate concionetur.*

Tertia conditio. Diſcretio. Matth. 5. Act. Eccl. Med. fol. 491.

5 Requiritur etiam in prædicante maturitas, experientia, intelligentia, & ætas conveniens. Unde S. Bonaventura ſuper illa verba: *Quaſi annorum triginta,* ita fatur: *In quo probet exemplum, ut nullus debeat docere ante ætatem adultam, quantamcunque habeat ſapientiam; unde homo ſapiens tacebit uſque ad tempus.* Et verò quamnam exiſtimas fuiſſe cauſam, quòd Chriſtus, qui in terram venerat, ut Euangelium annunciaret, ante trigeſimum ætatis annum Euangelii annunciandi non fecerit initium, cum tamen in ætate duodecim annorum ſuam in templo publicè probarit ſapientiam? Reſpondetur, id factum fuiſſe, ut doceremur, omnem in hoc miniſterio fugere oſtentationem, & populi admirationem, dicente S. Gregorio Nazianzeno: *Trigeſimo anno, & non prius, ſeſe indicavit, partim ne oſtentationis cujuſpiam opinionem præberet, partim quia hæc ætas plenum virtutis argumentum, docendique maturitatem debet.*

Quarta conditio. Maturitas & experientia. S. Bonav. Luc. 3.

Nazianz. Orat. 40.

6 Prædicatori inſuper curandum eſt, ut in externa ſpecie & habitu, rudem potiùs, & pœnitentem, quàm politum & ornatum veſtitum præſeferat. In cujus confirmationem Humbertus ſequens factum recenſet: *Contigit Pariſiis, ut quidam Magiſter Theologiæ ſæcularis prædicaret in univerſitate, indutus optima veſte, vel cappa nova in principio hyemis. Cum autem tenuiter verba ſua imprimeret in cordibus auditorum, quidam fatuus, qui erat in medio ſcholarium, ſurrexit, & dixit: Tace tu, illa veſtis pretioſa quam habes, non permittit, te audacter dicere veritatem: quare fecit ei mirabilem confuſionem.* In hoc valdè excelluit S. Joannes Baptiſta, qui nudam carnem ſuam pilis cameli, id eſt, hiſpido cilicio contexit. Etenim ſanctitas vitæ, optima eſt prædicatio. Unde author Operis Imperfecti ita ſcribit: *Prius vocavit eos ſal, poſtea lux, quia prius eſt bene vivere, ſecundum autem bene docere; nam per bonam converſationem aſcenditur ſine dubio ad ſcientiam, à ſcientia autem neſcio ſi ad bonam converſationem omnimodo venìatur.* Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique;* adjungit: *Virtute confirmati, ſapientia eruditi, igne zeli inflammati, eloquentia prædìti, à ſuperiore miſſi; aliter enim non poſſent, quia ſine virtute eſſent infirmi, ſine ſapientia ſtulti, ſine zelo tepidi, ſine miſſione præſumptuoſi.* S. Carolus virtutes præcipuas, quibus prædicator inſignitus eſſe debet, indicat, dum ait: *Dei timore, terrenarum rerum deſpicientia, animarum ſalutis zelo, humilitate, manſuetudine, patientia, charitate, cæteriſque religioſæ diſciplinæ ornamentis benè munitus ſit.*

Quinta conditio cavet nimis ornatum, & politum veſtitũ. Humbert. in c. 70. regul. S. Aug. Mirabilis hujus hiſtoria.

Auct. Imperf. ho. 10.

Hug. Card.

Act. Eccl. Med. fol. 475.

7 Præ-

Sexta conditio prædicēt etiam vili plebeculæ. Act. 10. 12.

7 Præterea quando Deus S.Petro in extaſi conſtituto linteum omnis generis deformibus animalibus plenum oſtendit, ſimulque dixit: *Macta, & manduca*; per hoc illum docere voluit, quòd etiam ad convertendam vilis plebeculæ fæcem, in minutis & abominandis animalibus denotatam, demittere & inclinare ſe debeat, eo quòd omnes animæ eodem prorſus pretio ſint redemptæ.

Septima conditio eandē doctrinam ſæpiùs inculcent. Rom. 1. 16.

8 Super omnia autem miniſter Euangelicus præcipuum Euangelii finem conſiderare debet, à Doctore gentium his verbis manifeſtatum: *Euangelium virtus DEI eſt, in ſalutem omni credenti.* Ad pariendum autem per prædicationem in animabus fructum, nequaquàm diſconvenit, ut eadem doctrina ſæpiùs, ſæpiùſque inculcetur, & repetatur. Quæ doctrina licèt à multis confirmetur, ipſius tamen Verbi Incarnati potiſſimùm comprobatur exemplo; nam Marc. c.9.v.43.45.&47. trina vice repetuntur hæc verba: *Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Quis unquam ſapientior inventus eſt S.Joanne Apoſtolo, de quo Eccleſia canit: *Fluenta Euangelii de ipſo ſacro Dominici pectoris fonte potavit?* Et tamen in fine annorum ſuorum, quando ſapientiæ ſuæ apicem attigit, idem documentum ſæpiùs, etiam ad nauſeam, repetivit: *Filioli diligite alterutrum*: quod documentum S.Hieronymus dignam Joanne ſententiam appellavit: cumque diſcipuli ejus ſuper hac identidem repetita ſententia conquererentur, reſpondit eis: *Præceptum Domini eſt, ſi hoc fiat, ſufficit.* S. Paulus qui in ſecretorum cœleſtium penetralia admiſſus, audivit arcana verba, nihilominùs ſcribere non dubitavit: *Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.* Credebat enim, ſe per hæc fructum in iis, quæ ſcribebat, pariturum; ac proinde eadem ſæpiùs repetere non dedignabatur. S. Cyrillus Alex. ſuper illa verba:

Jo 1. S Cyr. Alex. l. 2. in Joan. c. 1.

Altera die iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo & reſpiciens Ieſum ambulantem dicit: Ecce Agnus Dei, &c. ſequentem habet obſervationem: *Oſtendit iam pridem eum, & filium Dei verè, ac propriè, adiectione articuli appellavit: nunc quoque diſcipulis ſuis ipſum monſtrat & Agnum Dei nominans, eum eſſe affirmat, qui tollit peccata mundi. Ita eadem ſæpius de Salvatore prædicans, optimi doctoris officio fungitur. Opus enim certe docentis eſt, quod adhuc non rectè intellexerunt auditores, diligenter repetere. Propterea S. quoque Paulus ſcribit: Eadem vobis dicere, tum mihi moleſtum non eſt, tum vobis tutum.*

Octava conditio diligēter evolvat S Scr. & SS. Patres. Conc. Mogunt. in præf. Conc. Tur. 3. Can. 3.

9 Concilium Moguntinum prædicationis præſcribit materiam, ſeu libros, unde ſermo eſt deſumendus; ait enim: *Conſederunt Epiſcopi, legentes atque tractantes S.Euangelium, nec non epiſtolas, & Act. Apoſt. Paſtoralemque librum S.Gregorii.* Conc. quoque Turonenſe III. ita decrevit: *Nulli Epiſcopo liceat Canones, aut librum paſtoralem a S.Gregorio Papa editum, ſi fieri poteſt, ignorare; in quibus ſe debet unuſquiſque, quaſi in quodam ſpeculo, aſſiduè conſiderare.* S.Franciſcus de Sales de hac ma-

Sales p. 2. l. 1. epiſt.

teria differens, inquit: Prima pars hujus materiæ ſunt loca Sacræ Scripturę, quæ veraciter primum locum obtinent, & totius fabricæ quaſi ſunt fundamentum, quia reverà Verbum Dei prædicamus, noſtraque doctrina divinam authoritatem requirit. Unde omnes Prophetæ communiter ita ſcribunt: *Ipſe dicit*; vel: *Hæc dicit Dominus &c.* & ipſemet Chriſtus ait: *Doctrina mea non eſt mea, ſed eius qui miſit me.*

10 Neque ſub ſilentio prætereundum eſt, quod de V. P. Magiſtro Jo. de Avila, prædicatore ſui temporis celeberrimo, & ſacræ ſapientiæ, & perfectionis oraculo, legitur. Cum enim is aſſiduis, & urgentibus precibus ab alio quodam prędicatore, pariter Apoſtolico, ſcilicet P. Ludovico Gran. interrogaretur, quid ſibi de ejus prędicandi modo videretur, reſpondit ei: *Antequam ad ſuggeſtum aſcendas, ſe veſtra temperet Paternitas. At verò quid per temperare intelligis? ſubintulit Granatenſis. Cui Avila reſpondit: Antequam venatores accipitres aſſumant ad venandum, tentant eos, an digeſto cibo ſint famelici; nam tum eos temperatos dicunt, & ad venandum aptos. Sic Pater prædicator, ſi fructum velit ex prædicatione accipere animarum, ſe temperet, hoc eſt ſitiat, & zelo ardeat animarum.*

Nona conditio ſitiat, & ardeat zelo animarum.

Vita S.Tho. Aquin. l. 3. c. 5. per Paulum Friger. Concluditur hic Tractatus necessariis conditionibus quas in prædicatore requiſiit S.Thomas de Aquino.

11 Tandem ut digno fine hunc tractatum concludamus, referam, quod P.Paulus Frigerius (qui vitam S.Tho. de Aquino exquiſita cum diligentia noviſſimè compilavit) de hoc Angelico Doctore quoad ejus documenta in hac materia ſcripſit. Solebat enim S.Thomas dicere, in prædicatore Euangelico ſpecialiter hæc tria requiri: *Vt doceat, ut delectet, & flectat.* Præterea aſſerebat, ſe nunquam aliquid prædicaſſe, quod antea ipſemet opere non fuiſſet executus: *Neque enim alios facere docebat, niſi quæ Deus per eum faceret.* Tertiò ſcopus, in quem omnes ejus prædicationes collimabant, hic erat, ut ſcilicet in mentes auditorum veracem rerum mundanarum contemptum, ſanctumque timorem, & amorem Dei infereret; hocque fine quæſtiones ſublimes, & obſcuras Scholæ cathedris reſervando, auſcultantium ſe capacitati accommodabat, dicereque ſolitus erat: *Tam apertus debet eſſe ſermo docentis, ut ab intelligentia ſua nullos quamvis imperitos excludat.* Quartò commendabat eloquentiam, nec non litteras, & ſapientiam humanam, præcipuè quando hæc in ſacræ Scripturæ obſequium, & auditorum utilitatem adhibebantur: econtrà verò deteſtabatur, ſi quis eloquentia, aut litteris, vel ſapientia humana uteretur ad vanitatem, & oſtentationem, prędicationemque ſui ipſius. Quintò dicebat, neminem ſe huic miniſterio applicare debere, niſi qui ab omni ſęculari negotio eſt ſolutus, ſuaſque paſſiones, per virtutum Chriſtianarum ſtudium, perfectè ſubjugavit. Pro qua re adducebat ipſiuſmet Chriſti exemplum, qui nonniſi poſt 40. dierum toleratum in deſerto auſteriſſimum jejunium prędicare cœpit, *ut doceret, poſt carnem edomitam oportere alios ad prædicationis officium tranſire.* Sextò dicere ſolebat, hunc zelum juvandi animas in conſpectu DEI melius, pręſtantiuſque eſſe ſacrificium, quod illi poteſt offerri, dummodò primo loco propriæ ſtudeat ſaluti, & poſtea aliorum ſaluti operam navet. Septimò, nullum concionatorem dedignari debere conceptus ab aliis uſurpatos, ſiquidem ipſemet Redemptor in Capharnaum de pœnitentia differens, iiſdem uſus ſit verbis, quibus Prçcurſor ſuus antea uſus fuerat. Octavò, neceſſum eſſe, ut prędicator peritus, & in ſacris litteris benè verſatus ſit, priuſque prçmeditetur (ſi ad hoc ei tempus ſuppetat) de eo, quod in ſermone ſuo docere ſtatuit. Nonò ſciat ſe omni generi, & conditioni perſonarum debitorem eſſe, ſive auditorum numerus frequens, ſive rarus fuerit. Ettametſi ab omnibus prędicator valdè honorari cenſeatur, dum ab ingenti auditorum multitudine cernitur eſſe circumdatus; ſancti tamen prędicatores proprii honoris aucupandi nunquam fuere ſtudioſi, ſed ſolùm ſectati ſunt Dei honorem, ad exemplum, & imitationem ejus, qui ſępiùs dixit: *Ego non quæro gloriam meam, ſed Patris mei*; cui gloria ingens acceſſit, dum unicam duntaxat vilem fœminam Samaritanam ad ſalutem erudiens, ſubitò ſanctam effecit.

Digitized by Google

TRACTATUS LXXXIV.

DE PRÆSENTIA DIVINA.

DISCURSUS OCTO.

DIſcurſus I. De præſentia Dei in omni loco, & quovis tempore præſentis, qui nos & actiones noſtras conſiderat, & à quo nos abſcondere non valemus.

II. Ex neglectu conſiderationis præſentiæ Dei derivatur omne malum.

III. Per divinæ præſentiæ exercitium dæmon ejuſque tentationes facilè vincuntur.

IV. Exercitium præſentiæ Dei frænum eſt, quo concupiſcentia carnalis à nobis coercetur.

V. Præſentia Dei à nobis conſiderata, ad nos ab omni peccato refrænandos multùm conducit.

VI. Conſideratio divinæ præſentiæ ad perfectionem cooperatur.

VII. Exercitium præſentiæ Dei ad vitam immaculatam agendam valdè efficax eſt inſtrumentum.

VIII. Alia bona conſiderantur, quæ præſentiam Dei exercendo recipimus.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De præſentia Dei in omni loco, & quovis tempore præſentis, qui nos & actiones noſtras conſiderat, & à quo nos abſcondere non valemus.

THEMA.

En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Cantic. cap. ſecundo verſ. 9.

Deus ubique præſens, omnia videt.

1 SPiritus Sanctus per hanc ſimilitudinem in Sacris Canticis actualem nobis expreſſit præſentiam Dei, in quovis loco, & tempore nos inceſſanter aſpicientis, & obſervantis. Porrò per experientiam videmus, quòd ad feneſtras collocentur tranſennæ, per quas qui proſpiciunt, vident, nec tamen videntur. Ad ejuſmodi tranſennas Sponſa alludere videtur, quando ait: *Proſpiciens per cancellos*, quia tametſi nos Deum præſentem non videamus, quia inviſibilis eſt, non tamen ob id ipſe nos videre ſemper, & conſiderare deſinit: *Reſpiciens per feneſtras, &c.* Obſervandum verò eſt, quòd Sponſa non dicat, hanc Dei præſentiam, ejuſdemque in nos proſpectum, opera creaturarum factum fuiſſe, ſed directè, & immediatè nominat ipſummet Creatorem: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens, proſpiciens*; ipſe inquam, & non alius, ſiquidem ipſe, ut Theologi aſſerunt, ubique præſens eſt, *per eſſentiam, præſentiam, & potentiam*. *Præſto eſt oculus, cui omnia patent*, inquit S. Bernardus, *etſi non patet ipſe. Vereor aſpectum exploratoris illius, qui poſt parietem ſtat, quem pro acumine viſus capreæ aſſimilavit Scriptura. Hunc ego vereor occultum exploratorem.*

S. Ber. ſer. 55. in Cant.

Stulti peccatores putant ſe in tenebris à Deo non videri. Eccl. 23. 26.

2 *Reſpiciens*. Eccleſiaſticus virum quendam introducit carnalem, hiſce verbis intra ſemetipſum loquentem: *Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me. Quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus. Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius.* Enim verò tametſi parietes omni careant feneſtra, vel apertura, cameræ quoque craſſiſſimis muris circumquaque ſint concluſæ, tametſi etiam nullum eò penetret lucis, ſive Solis, Lunæ, vel lucernæ ſpiraculum aut radius: *Tenebræ circumdant me, parietes cooperiunt me*: attamen indubitata veritas eſt, quòd *ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens, proſpiciens*. Quòd ſi enim verum eſt, quòd, ut Scriptores nonnulli aſſerunt, lupus cervarius viſus ſui perſpicaciſſimi acumine ipſos quoque montes penetret, evidenter utique hinc patet, quòd longè magis penetrativi ſint Creatoris oculi, adeò ut muros, & abditiſſima quævis penetralia, omniaque in illis latentia, inter denſiſſimas quoque tenebras poſita, acutiſſimè perſpiciant; ac proinde Eccleſiaſticus ſubdit: *Oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper Solem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes. Domino enim Deo antequam crearentur, omnia ſunt agnita: ſic & poſt perfectum reſpicit omnia.* Porrò radii Solis cavernas ſubterraneas, & recondiſſima terræ viſcera nequaquam penetrant, aut illuminant, benè tamen oculus Dei ad ea, haud ſecùs ac ſi in luce poſita eſſent, perfectiſſimè videnda pertingit; & ideò *oculi DOMINI multo plus lucidiores ſunt ſuper Solem*. Super quæ verba Lyranus ſcribens, de luce ſolari, quæ totum illuminat Univerſum, lucemque ſuam Lunæ, ſtellis, aliiſque planetis communicat, ita loquitur: *Claritas enim Solis non eſt, niſi quidam effectus, & modica ſcintilla divinæ claritatis.* Porrò in Græco legitur: *Infinities ſunt Sole clariores*: Cujus ratio eſt evidens, quia inter creatorem, & creaturam nulla datur proportio, ſicut *finiti ad infinitum nulla eſt proportio*. Fuit olim non nemo, qui loco emblematis depingi curavit aquilam, in altiſſima maris rupe poſitam, quæ acutiſſima oculorum ſuorum acie in fundum uſque profundiſſimarum aquarum pertingens, ibidem natantes minutiſſimos numerabat piſciculos; cui hanc ſubjecerat epigraphen: *Profundiſſima quæque.* Quis autem eſt hominum, qui neſciat, Deum in pluribus Sacræ Scripturæ locis per aquilam volucrum reginam ſymbolycè ſignificari: *Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuo?* Hæc autem divina aquila in mari hujus mundi perſpicaciſſima oculorum ſuorum virtute minutiſſima quæque videt, & diſcernit: *Profundum abyſſi, & hominum corda intuentes.* Unde de hiſce oculis divinis verificatur id, quod S. Job ait: *De longe oculi eius proſpiciunt.* Tametſi enim Deus in Cœlo altiſſimo ſupremæ majeſtatis throno inſideat, ad ipſum nihilominùs terræ centrum uſque acutiſſimè proſpicit. Abulenſis in Paradoxo quinto, cui hic titulus præfigitur: *Quomodo Chriſtus aquila dici poſſit*, hanc aquilæ quoad perſpicacitatem viſus ipſius refert proprietatem: *Viſivam potentiam, & oculos convenientius ad acutè videndum diſpoſitos, quam omnia animalia, habet; nam etſi quis cuncta animantia inquiſierit, nullum tam acuti contuitus reperire valebit.* Quid igitur mirum, quòd Sponſa de dilecto ſuo dicat: *Reſpiciens, proſpiciens?* Quid mirum, ſi Job de perſpicacitate viſus divini dicat: *De longè oculi eius proſpiciunt?* Jeremias pariter, licèt de inſcrutabili cordium humanorum profunditate aſſerat: *Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud?* attamen immediatè ſubjungit: *Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes*: Oculus enim divinus in profunda cordium noſtrorum abyſſo cogitationes, & imaginationes noſtras diſtinctiſſimè perſpicit, non ſolùm præſentes, verùm etiam futuras, idque

cum

Oculi Dei penetrant abditiſſima terræ viſcera utpote Sole lucidiores. Lyran.

Oculi Dei infinitè perſpicaciores ſunt oculis aquilarum.

Deut. 32. 11.

Job. 39. 29.

Abul. Parad. 5. c. 2.

Jerem. 17. 9.

Digitized by Google

cum omnibus minutiſſimis circumſtantiis, quia *profundiſſima quæque; Deo enim antequam crearentur, omnia ſunt agnita. Quicquid ſemper operor*, inquit S. Auguſtinus, *tu pariter ſemper præſens ades, utpote perpetuus inſpector omnium cogitationum, intentionum, delectationum, & operationum mearum*. Cornelius à Lapide in expoſitione prædictorum verborum Eccleſiaſtici: *Oculi Domini plus lucidiores ſunt ſuper Solem*, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Sol centies, & ſexagies maior eſt globo terræ; adeoque in ſe contineret centum, & ſexaginta globos terræ, ſi exiſterent. Cogita ergo, quam magnus ſit DEI oculus, ac quoties maior ſit tota terra. Quid ergo eum latere queat, quod non videat? Unde Tygurina legit: Nec intelligit oculos Domini Sole infinitis partibus perſpicaciores, vias hominum omnes, ac profundum maris inſpicere, atque abſtruſiſſima quæque perluſtrare.*

S. Aug. Soliloq. c. 14.
Corn. à Lap. in Eccl.

3 *Reſpiciens per feneſtras*. Sciendum eſt, Ægyptios Deum appellare ſolitos fuiſſe *Oculum mundi*. Multo melius apud Zachariam dicitur: *Domini eſt oculus hominis*; ubi verſio Septuaginta legit: *Dominus reſpicit homines*: Chaldæus vertit: *Coram Domino manifeſta ſunt opera hominis*. Idem Zacharias in alio loco antecedenter ſcripſerat: *Super lapidem unum ſeptem oculi ſunt*. Etenim tametſi lapis incapax videri poſſit facultatis videndi, nihilominùs cum Paulus dicat: *Petra autem erat Chriſtus*, Zacharias in prædictis verbis prædicere voluit perſpicaciam oculi divini in filio Dei, utpotè cui omnia erant, & ſunt manifeſta, & clara. Imò Seneca moralis, modico naturæ lumine illuſtratus, Euangelicam nobis inſinuat veritatem, dicens: *Prope eſt à te Deus, tecum eſt, intus eſt. Ita dico Lucili: ſacer intra nos ſpiritus ſedet, malorum, bonorumque noſtrorum obſervator & cuſtos*. Et paulò poſt ſubjungit: *Bonus vir ſine DEO nemo eſt*. Intelligebat igitur & ipſe, oculum Dei unicuique noſtrum continuò eſſe præſentem. Enim verò gentiles adeò Deos ſuos formidabant, ut ſi quando peccarent, qui Lunam adorabant, ipſa nocturno tempore ſplendente, peccare non fuerint auſi, ſed diem præſtolabantur, in quo à Luna videri non poterant: qui verò Solem adorabant, ut ab eo abſconderentur, noctis expectabant tenebras, credentes, ſe à radiis ſolaribus nocturno tempore conſpici non poſſe. Verùm enim verò ad veritates noſtras probandas quid opus eſt, errores in medium producere gentilium? In parabola etenim quam Incarnata Sapientia ipſamet de filio prodigo concinnavit, ſatis clarè liquet, impoſſibile eſſe, quòd homo ſe ab oculis Dei ſubducere poſſit. Quando enim diſſolutus ille adoleſcens in corde ſuo compunctus, ad patris ſui pedes ſe proſternere decreverat, ut veniam ab eo depoſceret, jamque de forma verborum meditaretur, quibus patrem ſuum alloqui decreverat, hæc inter alia dicere ſtatuit: *Pater peccavi in cælum, & coram te*. Cujus propoſitionis prima verba haud difficulter intelliguntur; at verò ſecunda verba, ſcilicet: *Peccavi coram te*, aliquam in ſe difficultatem continere videntur: quomodo enim ſalva veritate aſſerere poterat, ſe coram patre ſuo peccaſſe, qui adeò procul à patre aberat; *abiit* enim *in regionem longinquam*? Sanctus Petrus Chryſologus ad hoc dubium reſpondet, conſiderando, quòd per hunc patrem ſpiritualiter intelligatur ille, quem in oratione quotidiana his verbis invocamus: *Pater noſter qui es in cælis*. En verba Chryſologi: *Cui peccatur in cælo, non terrenus Pater eſt, ſed Cæleſtis; ideo adiecit: Coram te. Peregrè profectus eſt iſte, & in regionem longinquam fugit; ſed teſtes ſuos, ſed accuſatores ſuos, oculos Patris divini non refugit. Hoc David clarius aperit, ſic dicendo: Quo ibo à ſpiritu tuo? Et à facie tua quo fugiam? Si aſcendero in cælum, tu illic es. Si deſcendero in infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris: etenim illuc deducet me manus tua, & tenebit me dextera tua. Videt iſte, per totum mundum nuda Dei oculis delicta conſiſtere. Non cælum, non terram, non maria, non abyſſum, non ipſam noctem Deo velare poſſe peccata*. Clarum hac de re in cap. 34. S. Jobi Prophetæ habemus teſtimonium; ait enim: *Oculi eius ſuper vias hominum, & omnes greſſus conſiderat: non ſunt tenebræ, & non eſt umbra mortis, ut abſcondantur ibi, qui operantur iniquitatem*. Obſervandum namque eſt, quòd Deus *omnes greſſus* noſtros conſideret; imò paulò ante dixerat idem Propheta Job, Deum greſſus noſtros dinumerare: *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti*. Ac proinde dic ſodes, quales ſunt greſſus tui? quales ſunt viæ, per quas ingrederis? *Pedes eorum ad malum currunt*. Nimirùm per ſcalas incedunt, per portas ſecretas, per vias contectas, ſemitas ab aliis minimè tritas, & ſub noctis ambulant obſcuritatem. Sed advertant, quòd *oculi eius ſuper vias hominum. Non ſunt tenebræ ut abſcondantur, qui operantur iniquitatem. Lux æterna, quæ Deus eſt*, inquit S. Gregorius, *quantò immutabiliter fulget, tantò penetrabiliter videt, & neque occulta neſcit, quia occulta penetrat, neque penetrata obliviſcitur, quia incommutabiliter durat: proinde quoties indignum aliquod mente concipimus, toties in hunc peccamus, quia ipſe nobis, & non ſibi præſentibus præſto eſt*. S. Auguſtinus in ſermone 46. de Verbis Domini de hoc puncto diſſerens, verba quædam habet, quæ attentam merentur reflexionem; ait enim: *Ipſe timendus eſt in publico, ipſe in ſecreto. Procedis? Videris. Lucerna ardet? Videt te. Lucerna extincta eſt? Videt te. In cubiles intras? Videt te. In corde verſaris? Videt te. Si peccare vis, quære ubi te non videat, & fac quod vis*. Ergone igitur S. Auguſtinus nobis permittit, ut ſecundùm genium noſtrum vivamus, noſtriſque indulgeamus inordinatis appetitibus? Imo verò, *fac quod vis*. Sed conditionatè: nimirùm cum hoc pacto, ut inveniamus locum, ubi nos ab oculis, & præſentia Dei abſcondere valeamus: hoc autem eſt impoſſibile. Idem prorſus eſt, quod S. Bernardus dicere voluit, quando ſorori ſuæ hoc conſilium ſuggeſſit, dicendo: *Ibi pecca, ubi Deus non eſt*. Quaſi diceret: contentus ſum, ut offendas DEUM; ſed cave, ne illum offendas in alio loco, quàm ubi DEUS non reperitur. At verò inquies: nullus uſpiam eſt locus reperibilis, ubi Deus præſens non adſit, & conſequenter nunquam illum offendere licebit. Ita omninò ſe res habet, quia enim Deus ubique eſt, ubique homo à peccatis ſibi cavere debebit.

Aſſeritur ſumma perſpicacitas oculorum Dei.
Zach. 9. 1.
Zach. 3. 9.
Sen. ep. 41.
Impoſſibile eſt ut homo ſe ſubducat oculis Dei.
Luc. 15. 18.
Chryſ. ſer. 2.
Job 34. 21.
Job 14. 16.
S. Greg.
S. Aug. ſer. 46. de v. Do.

4 Inter alias miſerias, à peccato originali in genus humanum transfuſas, una hæc eſt, quòd homo ſibi perſuadere auſit, quòd ab oculis divinis ſeſe abſcondere poſſit. Hoc enim primi parentes noſtri poſt peccatum commiſſum ſibi perſuaſere, dicente ſacro textu: *Abſcondit ſe Adam, & uxor eius à facie Domini*: ſed valdè decepti fuerunt. Unde meritò exclamat D. Chryſoſtomus, dicens: *Vide quàm inſipientem faciat peccatum, abſcondere ſe tentat à Deo, qui ubique præſens eſt*. Unde Deus, ut hunc errorem, in materia tanti momenti, qualis eſt punctus divinæ præſentiæ, à qua innumera bona in animas redundant, à nobis averteret, apud Jeremiam Prophetam in hæc verba hominem alloquitur: *Putaſne Deus è vicino ego ſum, dicit Dominus, & non Deus de longe? Nunquid non cælum, & terram ego impleo, dicit Dominus? Audivi, quæ dixerunt Prophetæ, &c.* Unde D. Chryſoſtomus, in Catena Græca citatus, ſequens format argumentum: *Nam ſi Prophetis non præſentibus dat ſæpe ipſe, ut ſciant quæ ubique aguntur, multò magis ipſe ſcit. At non dicit hoc, ſed, Deus appropinquans ego ſum, ubique præſens ſum: quod indubitatum eſt indicium, nihil illum neſcire*. Ingenioſos & vetuſtiſſimus Tertullianus, de immenſitate, ſeu potiùs ubiquitate Dei, in libro primo *contra Marcionem* ita ſcribit: *Plena & occupata ſunt omnia ſuo Auctore*. Et hoc forſitan eſt motivum, cur Sanctus Auguſtinus ad Fortunatum in hæc verba ſcripſerit: *Ego dico, quod Deus totus oculus eſt, totus manus, & totus pes, quia omnia videt, omnia operatur, & ubique eſt*. Et verò præter ſupradictos ex Jobo Propheta adductos textus, alius quidam locus eſt, in quo idem Propheta Deum his verbis affatur: *Obſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti*. Quæ verba Dydimus ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Veſtigia pedum meorum circumſcribis*. Polychronius quoque eadem verba ſic explicat: *Nihil eſt in meis actionibus, quod non curioſius perſcruteris. Tum cauſas, tum initia, tum fibrias eorum, quæ à me in vita aguntur, obſervas, & tenuiſſima quæque itineris mei veſtigia indagas*. Unde Sanctus Auguſtinus in Soliloquiis tale cum Deo miſcet alloquium: *Greſſus meos, ſemitaſque conſideras, & die noctuque ſuper cuſtodiam meam vigilas, omnes ſemitas meas*

dili-

A primis parentibus hauſimus hoc malum quod putemus nos ab oculis Dei abſcondi poſſe.
Gen. 3.
Chr. ho. 17. in Gen.
Jer. 23. 23.
Tertull. l. 1. cont. Marc.
S. Aug. ep. 1.
Job 13. 27.
S. Aug. Soliloq. c. 14.

Digitized by Google

diligenter notans. Speculator perpetuus, velutiſi totius creatura tua, cœli, & terræ oblitus, tantùm me ſolum conſideres.

Doctrina gentilium de perſpicacitate, & præſentia Dei. Abul.q.23. in c.3.Jud.

5 *Reſpiciens &c.* Notanda hoc loco eſt quædam ab Ahulenſe qûoad Deos gentilium tradita doctrina; ita enim ſcribit: *Eſt opinio multorum Poetarum, quod unicus erat Deus, qui vocabatur Iuppiter; & iſte propter diverſas proprietates varia nomina accipiebat, ut aliquando vocaretur Iuppiter, aliqnando Phœbus, aliquando Mars; & interdum nomine viri, & interdum fœmina, ut Diana, Minerva, Veſta; & non ſolum nomina multiplicarentur, ſed etiam diverſa ſortiretur ſimulachra, repræſentantia eundem Iovem ſub diverſis neminibus, & ſignis: & non ſolum putabant, illum ſolum eſſe Deum ſed etiam iſtum eſſe ubique.* Thales Mileſius, qui unus fuit ex ſeptem Sapientibus Græciæ, interrogatus aliquando, *lateretne Deos homo male agens?* io hæc memorabilia verba liberè reſpondit: *Ne cogitans quidem.* S. Samuelis mater in Caotico ſuo ait: *Recedant vetera de ere veſtro, quia Deus ſcientiarum Dominus eſt, & ipſi præparantur cogitationes.* In Hebræo habetur: *Quia Deus ſcientiſſimus eſt.* Theodoretus legit: *Deus cogitationum.* Nec ſolùm cogitationes illi ſunt manifeſtæ, verùm etiam imaginationes noſtræ omoes, pręſentes, præteritæ, & futuræ. Unde S. Leo Magnus in ſerm.5. de Quadr. ita ſcribit: *Oculos Dei ſimul univerſa cernentis, non abdita locorum, non parietum ſepta ſecludunt: nec ſolum ei acta, & cogitata, verùm & agenda, & cogitanda ſunt cognita. Iſta ergo ſcientia ſummi Iudicis eſt, iſte eſt tremendus aſpectus, cui pervium eſt omne ſolidum, & apertum omne ſecretum; cui obſcura clarent, muta reſpondent, ſilentium confitetur, & ſine voce mens loquitur.*

1.Reg.2.3.

S.Leo ſer.5. de Quadr.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Ex neglectu conſiderationis præſentię Dei omnia mala derivantur.

THEMA.

A facie tua abſcondar, & ero vagus, & profugus in terra. Gen.4.16.

Reprobus Cain omnibus flagitiis ſe dedit eo quod æſtimaret ſe abſcondi poſſe à Deo.

1 PRæcipitium, in quod primus reprobus, Cain videlicet, miſerabiliter corruit, non tam fuit fratricidium innocentis Abélis, quàm quòd ſe obſtinatè io deſperationis barathrum deturbarit, penitùſque in reprobum ſe ſenſum conjecerit. Multa quidem benigniſſimus Deus ei obtulit auxilia, ut reſipiſceret; ipſe tamen ſemper magis magiſque rebellis, omnibus divinæ clementiæ demonſtrationibus recalcitravit. Ultimus verò ſcopulus, per quem io pręcipitium hoc tam grande corruit, hoc fuit, quòd ſcilicet cordi ſuo, Deum procul à ſe abeſſe, ſeque à divina ejus præſentia ſubduci, & abſcondi poſſe, tenaciter impreſſerit; unde ait: *A facie tua abſcondar.* Et paulò poſt Sacer Chroniſta ſubdit: *Egreſſus Cain a facie Domini, habitavit profugus in terra ad Orientalem plagam Eden*, id eſt deliciarum; ſic enim communiter expoſitores ly *Eden* interpretantur. Joſephus Hebræus aperti hujus inimici Dei malignitatem his verbis inſinuat: *Suis voluptatibus vel cum aliorum iniuria indulgens, & facultates domeſticas per vim latrociniorum congregans, nequitia conſociis magiſter ad facinoroſam vitam eſt effectus.* Adeoque conſideraodum eſt, primum totius generis humani præſcitum ideò deſperaſſe, ideoque in extrema quadam malitia obſtinatè permanſiſſe, quia præſentiam D E I penitùs à memoria ſua excluſit: *Egreſſus Cain à facie DOMINI, &c.*

Joſeph Heb. lib.1. antiq. c.3.

Oblivio divinæ præſentiæ Dei, omnia generat praviſſima crimina. Pſal 9.

2 In Pſalmo oono Regius Pſaltes integrum quendam contexuit iniquitatum catalogum; ait enim: *Superbit impius. Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ. Exacerbavit Dominum peccator. Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore. Cuius maledictione os plenum eſt, & amaritudine, & dolo. Sedet in inſidiis cum divitibus, ut interficiat innocentem, &c.* At verò vultiſne ſcire, cuinam innitatur hæc tot enormium ſcelerum congeries? Huic nimirùm, quia Deus à mente ipſorum excluſus erat, ſibique perſuadebant, quòd ab oculis ejus ſubducere ſe poſſent. Non eſt hoc à me excogitatum ſomnium, ſed ipſiuſmet Spiritus Sancti oraculum, qui per os Davidis inquit: *Vt quid Domine receſſiſti longe? Non eſt Deus in conſpectu eius. Dixit in corde ſuo: Oblitus eſt Deus, avertit faciem ſuam, ne videat.* Alter huic non diſſimilis, nec inferior catalogus, à Jobo io capite 22. his verbis conſtruitur: *Nunquid timens arguet te, & veniet tecum in iudicium? Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas? Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus. Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſubtraxiſti panem. Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pupillorum comminuiſti.* Undenam verò tot ſcelera ſuam habuere originem? Subjungit idem Propheta: *An non cogitas, quod Deus excelſior cœlis ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? & quaſi per caliginem iudicat: nubes latibulum eius, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cœli perambulat.*

Job 22. 4.

3 Vultiſne ſcire, undenam derivata ſit infinita illa Judęorum malitia, qua verum Meſſiam crucifixerunt, ſemperque in eo abnegando obſtinati fuerunt? Inde videlicet, quia ſcilicet ſe à Chriſto, dum oculos ejus obvelarunt, minimè videri crediderunt; ait enim ſacer textus: *Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes: & velaverunt eum, & percutiebant faciem eius, & interrogabant eum, dicentes: Prophetiza quis eſt, qui te percuſſit?* Unde Simon de Caſſia egregiè ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Hæ ſententiæ ſe verſa vice reſpiciunt, cum dicitur: Non videbit Dominus, Pſ. 26. Et, Prophetiza nobis quis eſt, qui te percuſſit; ut in utroque ignorantia prætendatur, ut malefactorum impunitas ſubſequatur. Contra hos vere tam nequiter opinantes, ipſe Pſalmiſta ſubiungit: Qui plantavit aurem, non audiet? Aut qui finxit oculum, non conſiderat? Qui corripit gentes, non arguet, aut qui docet hominem ſcientiam? & indecisè contra ignorantiam in Chriſto ponentes, adiunxit: Dominus ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Si novit cogitationes, novit & actiones. Si cogitationes varias hominum ſcit, & eum qui percuſſit, agnovit; æquali enim notitia male cogitantem, & prava agentem de alio cognoſcit. Præſcivit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Quid enim vanius in cogitationibus hominum, quam Chriſtum credere aliquid ignorare?* Pergit idem author ulteriùs ad ponderandam actionem illam, qua Judæi Chriſti oculos obvelarunt; ait enim: *Credunt nonnulli, velut infrunitum conſilium Iudæorum, oculos Domini faſciolis ignorantiæ obvelaſſe, ut nec ipſe ſpeculator deſuper aſtet, atque conſideret facta malorum, atque pro tempore impunitas inde proveniat, quod velut D E V S velata facie reproborum mala non videat: ſed mentita eſt iniquitas ſibi, aliter dicente Pſalmiſta contra illos, qui propriè, aut ænigmaticè talia crediderunt, & dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. Quid enim eſt dicere, Non videbit Dominus, niſi, quia mala quæ facimus, aut ignorat, aut non conſiderat omnino?*

Vnde derivata fuerit extrema Judæorum malitia Chriſti obſtinatè abnegandi & crucifigendi. Luc.22.64. Simon de Caſſ.l.13.

4 Ex homilia quadam D. Chryſoſtomi ſatis clarè deducitur, quòd uxor Putipharis, impudica, adultera, ideò continuò caſtiſſimum Joſephum ad laſcivos amplexus ſolicitarit, quia in reprobum ſenſum data, Deum præſentem eſſe, & obſcœnitates ſuas conſpicere, minimè credebat. Poſtquam enim Sanctus Doctor verba retuliſſet Joſephi, quibus ſcelus, ad quod committendum ſolicitabatur, abnuerat, dicendo: *Quomodo faciam hoc malum verbum, & peccabo coram Deo?* mox hæc verba ſubinfert: *Quoniam enim illa ſolitudinem obſervabat,*

Uxor Putipharis putabat Deum non videre illam adulterantem. Chr.ho.63. in Gen.

&

Digitized by Google

& tempus expectabat, quo latere poterat virum, & omnes qui in domo erant, dicit: Quomodo potero facere malum hoc, & peccare coram Deo? Quid enim putas? Etiamſi fecerimus, ut res clam ſit omnibus; oculum tamen illum, qui dormitare nequit, latere non poterimus. Illum ſolum oportet timere, & tremere, ac pavere, ut ne in conſpectu eius malè quippiam faciamus. Quęnam, obſecro, cauſa eſt, cur Atheiſtę hodie ad omnem impietatem committendam ſibi laxent habenas? Nulla certè alia, quàm quia ſibi nullum protsùs Deum eſſe, ſtultè perſuadent. Ab hoc enim peſſimo principio omnia inter ipſos commiſſa ſcelera proficiſcuntur: *Dixit inſipiens in corde ſuo*, inquit Pſaltes: *Non eſt Deus*. Et quid inde ſecutum fuit? *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* S.Auguſtinus hanc de divina præſentia irrefragabilem veritatem in variis operum ſuorum locis perſpicuè tradit. Et quidem in lib.14. de Trinitate ait: *Quid non eſt in ipſo, de quo divinè ſcriptum eſt: Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia? proinde ſi in ipſo ſunt omnia, in quo tandem poſſunt vivere, qui vivunt?* In alio pariter loco ſequentia verba habet: *Qui es ubique totus, qui ſentiri potes, & videri non potes, qui nuſquam dees.* Et paulò poſt ſubjungit: *Qui ubique præſens es, & inveniri vix potes.* Enim verò hominum carnalium oculi, ſunt veluti oculi talpę; non verò ſic ſpiritualium virorum oculi. Hi enim luce ſupernaturali illuminati, in Deum continuò defiguntur, divinamque ejus conſiderant præſentiam: impii verò Deum ignorantem, & procul à ſe poſitum optarent. De his reprobis, qui in infernum deſcenderunt, eo quòd in hac vita ſuum ſibi fabricare voluerint paradiſum, S.Propheta Job ait: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt: qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus: quis eſt omnipotens?*

Hæc eſt etiã opinio Atheiſtarum.
Pſ.13.1.
S.Aug. l.3.l.14.de Trinit. c.12.
S.Aug.in Spec. c.4.
Job 21.14.

5 Ad pręſens propoſitum conſideratione digna eſt illa ab Incarnata Sapientia de debitore, decem millia talenta domino ſuo debente, compoſita parabola. Huic enim qui à Rege ſolutionis poſtulaverat moram, ingens hæc ſumma remiſſa, & condonata fuit. Et tamen eundem priuſquam parabola terminetur, condemnatum fuiſſe legimus; ait enim ſacer textus: *Vocavit illum Dominus ſuus, & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me: nonne ergo oportuit, & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadùſque redderet univerſum debitum.* At verò ſcire hoc loco percuperem, qua ratione factum ſit, quòd infelix ille ſervus, qui antea adeò humilis, & venerabundus fuerat, tam ſubitò adeò factus ſit arrogans, & elatus, ut conſervum ſuum ſuffocare tentaverit: *Tenens ſuffocabat eum?* Imò talem mutationem ſubiit, ut ſervus nequam à domino ſuo appellari meruerit: *Servus nequam.* Alteri pariter infelici homini, qui veſte nuptiali carens ad nuptias ſe ingeſſerat, ſimilis quidem accidit cõdemnatio; ſed Rex illum condemnans, mitiori eum nomine amicum compellavit: *Amice, quomodo huc intraſti?* At verò hic ingratus, temerarius, & crudelis ſervus à domino ſuo ſervus nequam eſt vocitatus. Vultiſne hujus tam admirandæ metamorphoſeos cauſam intelligere? Sacer textus ait: *Egreſſus ſervus à facie domini.* Ubi Albertus Magnus ait: *Egreſſus à facie Dei, cui ſemper aſtare, & gratias agere debuit.* Hic igitur infelix ſervus ſymbolicè talem ſignificat hominem, qui memorię, & pręſentiæ Dei benefactoris ſui penitùs oblitus innumerabilium ſcelerum ſeſe reum conſtituit. Divus Chryſoſtomus optimè conſiderat hujus ſervi virtutem, quę effulſit, quamdiù in præſentia domini ſui commoratus fuit; ait enim: *Confeſſus eſt, & ſe redditurum promiſit debitum, & procidit, & ſupplicavit, propriaque damnavit peccata, & debiti magnitudinem agnovit.* Theophylactus perverſionis ſervi hujus cauſam in hæc verba exponit: *Nullus qui in Deo manet, compaſſionis expers eſt: ſed ille egreſſus erat, & à Deo nunc alienus erat.*

Unde debitor 10000. talentorum, antea humilis, poſtea tã crudelis factus ſit in conſervum ſuum.
Quia egreſſus fuerat à facie Domini ſui. Alb. M.
Chr. h.20. ex var. in Matt. loc.
Theoph. ib.

6 Quodnam in eo latet myſterium, quòd Spiritus S. exponere volens, qualiter Sathanas Jobum, & univerſam familiam ejus multis, magniſque damnis affecerit, pręmittat, eundem Sathanam à conſpectu Dei fuiſſe egreſſum: *Egreſſus eſt Sathan à facie Domini.* Quaſi dicere vellet, ipſummet quoque Dæmonem, quoadùſq; in conſpectu Dei ſtetit, nullum præſumpſiſſe machinari malum, tametſi ad illud inferendum inflexibiliter obſtinatus perſiſtat. Olympiodorus in Catena Græca citatus ait: *Sathan eſt egreſſus à facie Domini, quia omne malum eſt extra Dominum.*

Hoc ipſum fecit dæmon afflicturus S. Job.
Job 1.12.
Olympiod. in cat. græc.

7 Duo Apoſtoli in ſchola Cœleſtis Magiſtri eruditi, graviſſimè pręvaricati fuere. Quorum tamen unus reſipiſcens, errorem ſuum amaris lacrymis deflevit: alter verò in deſperationis barathrum ſe præcipitem egit. Sciſne hujus differentiæ cauſam? S. Petrus Dominum ſuum tunc abnegavit, quando extra Domini ſui conſpectum poſitus fuit: *Sequebatur eum à longè.* Circa quæ verba S.Ambroſius ait: *Bene à longè ſequebatur eum, proximè negaturus: neque enim negaviſſet, ſi Chriſto proximus adhæſiſſet.* At verò qua occaſione demum errorem ſuum inconſolabiliter deflens, & deteſtans, ſe emendavit? Nimirùm quando Chriſtus fixis eum oculis aſpexit: *Reſpexit Petrum, & flevit amarè.* Judas verò econtrà eodem tempore, quo Dominum ſuum tradere machinabatur, tergum eidem obvertit, dicente Scriptura: *Tunc abiit unus è duodecim:* Nec ampliùs coram facie Chriſti apparuit, præterquam quando traditionis promiſſæ machinam in ſocietate armatorum militum eſt executus; cæterùm verò in totius paſſionis ſuæ decurſu, priuſquam laqueo ſe ſuſpenderet, benigniſſimi Redemptoris fugit præſentiam, & beneficos oculos, quos Rupp. Abbas *feneſtras ſalutis, & patentes miſericordiæ ianuas* appellavit.

Unde factum ſit quod Petrus poſt abnegationem Chriſti converſus fuerit, Judas autem deſperans, damnatus ſit.
S.Amb. ib.
Rup. Abb. in c.6. Joan.

8 Deus olim in Deuteronomio cum Moyſe de populo ſuo colloquens, eidem dixit: *Iraſcetur furor meus contra eum in die illo, & derelinquam eum, & abſcondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem, & invenient eum omnia mala, & afflictiones, ita ut &c.* At verò culnam crimini tot ruinæ attribuentur? Undenam tot pœnæ innumerabilium culparum correlativę derivabuntur? Dicit ſacer textus: *Verè quia non eſt Deus mecum, invenerunt me hæc mala.* Mala enim pœnæ, ex malis culpæ provenientia, eorum ſunt ſupplicia, qui pręſentiæ Dei penitùs obliviſcuntur. Unde S.Auguſtinus ait: *Magna hominis miſeria eſt, cum illo non eſſe, ſine quo non poteſt eſſe. In quo enim eſt, proculdubio ſine illo non eſt; & tamen ſi eius non meminit, eumque non intelligit, nec diligit, cum illo non eſt.* At verò quidnam ex hac ęterni Solis longinquitate ſubſequitur? Nimirùm gelu, & glacies in cordibus noſtris: *Abundabit iniquitas*, cujus ratio eſt, *quia refrigeſcet charitas.* Qui enim verè amat, objectum amatum coram ſe ſemper habere deſiderat. Ac proinde evidens deficientis amoris ſignum eſt, quando homo Deum ſibi pręſentem eſſe non conſiderat.

Ex oblivione divinæ præſentiæ, proveniunt graviſſima mala.
Deut.31.17.
S.Aug. ib. c.12. de Trin. l.14.
Matt.24.12.

9 Propheta Regius in Pſ.53. ait: *Alieni inſurrexerunt adverſum me, & fortes quæſierunt animam meam.* At verò quinam hi erant, qui virum adeò innocentem, & ſanctum perſequebantur? Homines nimirùm perditæ ſalutis, qui Deum ſibi præſentem non conſiderabant: *Non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum.* Idem Regius Vates in alio quodam Pſalmo Deum his verbis affatur: *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum: uſquequo peccatores gloriabuntur? effabuntur, & loquentur iniquitatem? populum tuum Domine humiliaverunt, & hæreditatem tuam vexaverunt: viduam, & advenam interfecerunt, & pupillos occiderunt.* Sed quænam tot deteſtabilium exceſſuum cauſa erat? *Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* In Pſal. 58. dicitur: *Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum.* Vultiſne petulantis hujus detractionis originem noſſe? Sacer textus mox ſubjungit: *Quoniam quis audivit? Et tu Domine deridebis eos.* Theodoretus cum Symmacho his verbis hanc addit paraphraſim: *Velut nemine proſpiciente, nec audiente, nec pœnas exigente, hæc patrare audent.* Deus quondam iratus Ezechieli dixit: *Vides fili hominis, quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in tenebris, unuſquiſque in abſcondito cubilis ſui? Dicunt enim: Non videbit Dominus nos.* Meritò igitur S.Hieronymus inquit: *Si quando peccamus, cogitaremus Deum videre, & eſſe præſentem, nunquam quod ei diſplicet, faceremus.* Baſilius Imperator in exhortatione ad Leonem filium ſuum, hoc ei ſuggeſſit conſilium: *Nullius unquam peccati reprehenſionem ſuſtinebis, ſi Deum in omni actione inſpectorem, & cognitorem, ſicuti eſt, eſſe tibi perſuaſeris,* nun-

Pſ.53.5. Continuatio ejuſdem materiæ.
Pſ.93.
Pſ.58.8.
Ezech.8.12.
S.Hier. ib. Biblioth. vet. PP.t.5. c.424.

nunquam, neque palam, neque clam peccabis: nam etſi alios latere videberis, quæ ſecretò facies; at conſcientiam certè tuam, & Deum ipſum, qui uſque in abditos animi ſinus ac receſſus intuetur, revereberis.

Eclypſatio lunæ comparatur peccatoribus Dei præſentiam non cogitantibus.

10 Reflexiſtiſne vos aliquando ad cauſam, propter quam luminare minus, id eſt, luna, eclypſetur, & obſcuritati involvatur? Ideò nimirùm, quia globo terræ ſe inter Solem, & Lunam interponente, Luna Solem non reſpicit. At verò quidnam hoc exemplum in ſenſu morali nobis indicat? Videlicet peccata tenebrarum nomine appellantur, dicente Scriptura: *Abiiciamus opera tenebrarum*: Et iterùm: *Qui malè agit, odit lucem.* Undenam verò fit, quòd anima tot peccatorum obſcura involvatur caligine? Quia nimirùm oculos ſuos in verum juſtitiæ Solem defixos non habet: *Non eſt Deus in conſpectu eius, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore.* S.Paulus copioſam meſſem, quam per prædicationem ſuam inter fideles Galathas collegerat, deficere videns, hiſce verbis de iiſdem lamentatur: *O inſenſati Galathæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati?* Ubi ſpecialiter Galatharum perverſio notatur hac dictione: *Inſenſati:* hæc enim indicat, illos ſaxorum inſtar divinas voces ſurdis excepiſſe auribus, ſeque veritatibus Euangelicis manifeſtè declaraſſe rebelles. Notandum quoque eſt verbum illud: *Faſcinavit*; per hoc enim inſinuatur, illos fuiſſe veluti incantatos, & veneficio irretitos. Undenam verò procedebat hæc tam pernicioſa mutatio? Originem illius S. Apoſtolus ſequentibus ſubindicat verbis: *Ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt.* Nimirùm à corde, & memoria ſua Chriſti præſentiam penitùs profligaverant. Et ideò Palladius in Lauſiaca refert, ſe à viro quodam magna ſapientia, & perfectione prædito intellexiſſe, hanc Apoſtoli propoſitionem ſubindicare, quòd quiſquis divinam præſentiam à mente ſua proſcripſerit, tandem in beſtiam quandam, ſeu potiùs dæmonem degenerabit.

Ob hunc defectum reprehendit S. Paul. Galat. Galat. 3. 1.

Pallad. c. 98.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Per divinæ præſentiæ exercitium dæmon, ejuſque tentationes facilè vincuntur.

THEMA.

Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus. Pſal. 14. v. 4.

Qui Deum ſemper cogitat præſentē, facile fugabit tentationem cum ſuis ſuggeſtionibus.

1 PRopheta Regius ſciens, quòd inimicus infernalis lateribus noſtris, quamdiù vivimus, inceſſanter aſſiſtat, ut nobis inſidietur, noſque impugnet, facillimum quendam nobis modum præſcribit, quo eum à nobis profligare valemus; nimirùm ſi in mente noſtra divinam ejus recolamus præſentiam. Et ideò ait: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus.* D. Chryſ. in homilia quadam heroicam conſiderans Joſephi adversùs impudicas dominæ ſuæ ſolicitationes adhibitam reſiſtentiam, ex illis prædicti Joſephi verbis: *Quomodo faciam verbum hoc malum, & peccabo coram Deo?* ſequens eruit documentum: *Itaque ſive quis corporum concupiſcentia capiatur, ſive pecuniarum amore, ſive alia quadam abſurda voluptate, ſtatim hoc verbum cogitet, quod illud eſt, qui non contemnet, a quo non eſt poſſibile nos occultare, etiam quæ in mente noſtra verſentur; & omnino effugiemus etiam Diabolicas machinationes, magnoque adiutorio ſuperno iuvabimur: quo nobis frui contingat gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Ubi conſiderationem meretur dictio illa *omnino*, utpotè quæ certiſſimæ promiſſionis vim obtinet.

Chr. ho. 62. in Gen.

Hoc manifeſtiſſimè patet exemplo & doctrina S. Anton. M. Vit. S. Anton. c. 8.

2 Inter omnes ſacros heroes difficulter poſt Chriſti adventum aliquem reperiemus, qui atrociora ab inferno ſuſtinuerit certamina, quàm S. Antonius M. cujus ſi legatur vita, invenietur, quòd adverſus ipſum omnes ſe congregarint maligni ſpiritus, ut tantò validiorem ei impetum inferrent. Quibus tandem ſuperatis, hiſce Dei ſervus Dominum ſuum alloquebatur devotiſſimis verbis: *Vbi eras bone Ieſu?* Quibus verbis clarè ſatis ſubindicat, quòd in omnibus adverſus dæmonum phalanges habitis prælijs alio armorum genere uſus non fuerit, quàm vivaci divinæ præſentiæ memoria: *Et ideò flagellatus, confoſſus, ſentiebat quidem aſperiores corporis dolores, ſed imperterritus durabat mente pervigili; & licèt gemitum vulnera carnis exprimerent, ſenſu tamen idem permanens, quaſi de inimicis luderet, loquebatur: Si virium aliquid haberetis, ſufficeret unus ad prælium.* Cum pluribus ergo ſolus ipſe dimicans, tot reportavit victorias, quot dæmones ſuperavit. Ac proinde S. Athan. qui vitam ejus conſcripſit, meritò magnum hunc virum hoc titulo condecoravit: *Tantarum victoriarum homo.* Porrò quantum tentationes ejus, ab ipſo glorioſè devictæ, & ſuperatæ, omnibus fidelibus attulerint commodum, & utilitatem, idem author hiſce verbis teſtificatur: *Factum eſt, ut poſt eius doctrinam, omnes diaboli panderentur inſidiæ.* Hic quoque Sanctiſs. Abbas hoc nobis ad debellandum infernum, omneſque ſpiritus rebelles detriumphandos, ſcriptum reliquit primum, & fundamentale documentum: *Vna eſt ratio vincendi inimicum, animæ Dominum ſemper cogitantis iugis recordatio.* Unde ipſemet, poſtquam à Deo audiviſſet, quòd omnibus ſuis cum Dæmone habitis prælijs præſens extitiſſet ſpectator, deinceps in ſequentibus conflictibus adverſus dæmonem generoſiùs dimicavit. Ex quo enim invictum animi robur militi ingeritur, cui in conſpectu ducis ſui pugnare contingit; longè majus percipiet ille, qui novit, in conſpectu Principis illius certamen ſe gerere, à quo generoſitatem ſuam novit eſſe præmiandam. S. Apoſtolus ad Corinth. ita ſcribit: *Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus*; quaſi diceret: Chriſtianæ militiæ noſtræ arma in conſpectu totius Cœleſtis curiæ, ipſiuſmet Dei, Angelorum & hominum vibramus, & ſtringimus: ac proinde generoſè nobis pugnandum erit, ut coronam gloriæ accipere mereamur: *Non enim coronabitur, niſi qui legitimè certaverit.* In Deuter. dicitur: *Si exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus, & currus, & maiorem quàm tu habeas, adverſarii exercitus multitudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum eſt. Nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia Dominus Deus veſter in medio veſtri eſt, & pro vobis contra adverſarios dimicabit.* Utatur igitur quilibet Chriſtianus frequenter hoc ſancto præſentiæ Dei exercitio, nec habebit, quod timere poſſit. Dicat cum S. Job adverſus hoſtes inviſibiles: *Libera me Domine, & pone me iuxta te, & cuiuſvis manus pugnet contra me.*

Ib. c. 27.

Ib. c. 31.

Ib. c. 10.

1. Cor. 4. 9.

Deut. 20.

Job 17. 3.

3 Apud Jeremiam legitur textus, propoſito noſtro perquàm opportunus: *Dominus autem mecum eſt, quaſi bellator fortis: idcirco qui perſequuntur me, cadent, & infirmi erunt, confundentur vehementer.* Similiter in l. 2. Machab. legitur, quòd tametſi pro defenſione honoris, & cultus divini, ab infidelibus contumeliati, manu ſua enſem ſtrinxerint, & in hoſtes vibrarint, ſimul tamen eodem tempore divinam mente ſua recoluerint præſentiã: *Manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes proſtraverunt non minus triginta quinque millia, præſentia Dei magnificè delectati.* In alio quoque ejuſdem libri loco ita ſcribitur: *Timor hoſtibus incuſſus eſt ex præſentia Dei, qui univerſa conſpicit, & in fugam verſi ſunt alius ab alio, ita ut magis a ſuis deiicerentur, & gladiorum ſuorum ictibus debilitarentur. Iudas autem vehementer inſtabat, uniens profanos, & proſtravit ex eis triginta millia virorum. Omnia* autem *hæc in figura contingebant illis*: Per haſce namque adverſus inimicos viſibiles per præſentiam Dei reportatas victorias, Spir. S. nobis indicare contendit, eandem pariter Dei præſentiam nobis adverſus hoſtes inviſibiles dimicaturis validiſſimorum armorum loco eſſe futuram: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus.*

Jer. 20. 11. Applicatur ad propoſit. hiſtoria Machabæorum.

2. Machab. 15. 27.

Ibid. c. 12. 22.

4 Advertiſtis aliquando id, quod idolo Dagon accidit? Simulacrum illud in terram corruens, in aliquot partes confractum fuit, idque in virtute arcæ ibidem præſentis. Per hoc autem falſi Numinis ſimulacrum dæmon repræſentabatur, qui ſuis viribus ex Dei præſentia deſtituitur, omniſq; ejus aſtutia exinde infatuatur. Unde quando arca Domini circumferebatur, hic Pſal. cantari ſolebat: *Exurgat Deus, & diſſipẽtur inimici eius, & fugiãt, qui oderunt eum, a facie eius: ſicut deficit fumus, deficiant; ſicut fluit cera a facie ignis, ſic pereãt peccatores à facie Dei.* Non dubito, quin omnibus nota ſit illa S. Antonii Magni viſio, quando univerſum aerem ex omni parte plenum

1 Reg. 5. Idolum Dagon coram arca Domini conſiſtere nequibat.

Pſal. 67. 2.

vidit

Modus evadendi laqueos maligni ſpiritus, docetur.

vidit laqueis, quos tetenderant ſpiritus maligni, à S.Paulo *ſpiritualia nequitia in cœleſtibus appellati*. Cumque ſciſcitatus fuiſſet modum, quo laqueos illos evadere poſſet, vocem ſibi dicentem audivit: *Humilitate declinantur*. At verò ſi mihi ex ſententia animi loquendum eſſet, dicerem utique, quòd non ſolùm humilitate, verùm etiam præſentia Dei à nobis exercita dictos laqueus infallibiliter evadere poſſumus. Unde Pſalmiſta, poſtquam dixiſſet: *Oculi mei ſemper ad Dominum*, mox fructū ſubjecit, quem inde conſecutus erat, dicendo: *Quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos, reſpice in me, & miſerere mei.* In virtute igitur hujus ſancti exercitii, confidat unuſquiſque in divina miſericordia, credatque infallibiliter Deum vota ſua ſecundaturum eſſe. Ac proinde Pſaltes Deo confidenter dicit: *Reſpice in me*. At verò dicet forſſis aliquis: Quotidiana nos experientia docet, quòd quando quis oculis ſurſum in cœlos elevatis ambulat, dū nō conſiderat, facillimo negotio in foveas, vel tenſos ſibi laqueos incidere ſoleat. Reſpondeo igitur, verè ita eſſe, ſi ſermo ſit de laqueis, quos homines ſibi invicem tendūt: At David ſenſu nobiliori loquebatur de laqueis, quos aſtutus ſerpens nobis continuò, & ubique tendit; hi enim fugiuntur per hoc, quia oculos mentis ad Deum elevatos habemus. Salomon David filius inter alias parabolas hanc quoque nobis ſcriptam reliquit: *Fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum*. Qui enim agiles habet alas ad expeditè volandum, quando retia ſibi extenſa videt, non facilè iis irretitur: id eſt, qui occaſiones, & pericula ſcit declinare, in retia Dæmonis non facilè incidit. Multò tamen meliùs inquit Gloſſa: *Laqueos diaboli facile evadit in terris, qui ſemper oculos habet in cœlis*. At verò dices, Davidem hiſce retibus diabolicis fuiſſe irretitum, quando in adulterio cum Berſabea commiſſo, & conſequenter in homicidio, & ſcandalo publico illaqueatus fuit. Cujus cauſam ſacer textus hiſce verbis exprimit: *Accidit, ut ſurgeret David de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regia, viditque mulierem ſe lavantem ex adverſo ſuper ſolarium ſuum: erat autem mulier pulchra valde.* Reſpondeo igitur, verè ſanctum hunc regem dæmonis laqueis miſerè fuiſſe irretitum; ſed præcitata Scripturę verba ſatis indicant, id et ob nullam aliam cauſam accidiſſe, quàm quia ſe à Dei præſentia, quam antea mente ſua continuò recolebat, divertit: *Viditque mulierem*; hęc enim oculorum à Deo averſio, unica & ſola cauſa fuit, quòd ſpiritus fornicationis illum ſuperarit. Ac proinde experientia damni inde ſubſecuti edoctus, ſe emendavit, dicendo: *Oculi mei ſemper ad Dominum. Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper.*

Pſ.24.15.

Prov.1.17.

Gloſſa.

2.Reg.11.

5 S.Thomas à Villanova hanc Dei præſentiam ſummo in pretio habebat; unde in ſermone quodam de S. Michaele inquit: *Unde tanta tepiditas in orando, tanta negligentia in operando, tam modica reſiſtentia in reſiſtendo, niſi ex hac Dei oblivione?* Apud S.Matth. c. 8. legitur, quòd poſtquam Salvator noſter magnam illam maris tēpeſtatem compeſcuiſſet, & in regionem Geraſenorum fuiſſet ingreſſus, duo illi occurrerint viri à Dæmonibus obſeſſi. Qui rebelles ſpiritus ſe ad corpora illa deſerenda adigendos eſſe videntes, hanc Chriſto propoſuere petitionem: *Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis, ite. At illi exeuntes, abierunt in porcos: & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.* Cumque id vix etiamnum in civitate innotuiſſet, *ecce tota civitas exiit coram Ieſu*: ut Euangeliſta inquit. At verò cur Chriſto obviam proceſſere? Num fortè ut pro patrato in liberandis illis à Dęmone obſeſſis miraculo debitas agerent gratias? Aut verò ut ipſum tanquam verum Dei filium, & promiſſum mundi Salvatorē adorarent? Vel denique adeò illum beneficum eſſe videntes: (*Quia pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes:*) aliquā fortè ab eo gratiam poſtulare voluerunt? Nihil horum illos ad occurrendum Jeſu permovit, ſed veram hujus occurſus cauſam Euangeliſta inſinuat, dicens: *Viſo eo, rogabant, ut tranſiret a finibus eorum*. Nolebant igitur Chriſtum ſibi habere pręſentem, non obſtante, quòd probè ſcire potuerint id, quod David ait: *Ecce qui elongant ſe a te, peribunt*. Et iterum: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt*. At verò ſcitiſne cauſam, cur Chriſtum ſibi præſentem eſſe noluerunt? Nimirùm ad hoc à dęmone fuere inſtigati; hic enim metuebat, ne per diuturniorem Chriſti cum illis converſationem, ipſi ad veri Dei deduceren-

S.Tho. à Vil. ſer. de S. Mich.

Quare Dæmones ab duobus viris ejecti petierint ingredi gregem porcorum.

Pſ.72.27.

tur notitiam. At verò dic ſodes, quænam fuit ratio, quòd ſagaces illi ſpiritus potiùs in immunda illa animalia, quā in armenta, vel gregem ovium ingredi petierint? Plutarchus hanc recenſet porcorum proprietatem; *nimirum oculorum porcorum ita inflexam eſſe aciem, atque deiectam ut nunquam ſuperna proſpiciant, neque ſuſpiciant cœlum*. Ecce tibi adamuſſim, & accuratè declaratum, quænam ſint animæ illæ, in quas dæmon libenter divertit, ut illas in abyſſum perditionis demergat; illæ videlicet, quæ oculos ſuos ad cœlum nunquam levant, & non ſolùm Deum ſibi ipſis præſentem eſſe, non cogitant, ſed ne quidem, an Deus aliquis verè exiſtat, unquam conſiderāt: *Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus*. S.Auguſtin. piè meditatur emolumenta, quibus gaudemus, cum à Deo defendimur, eumque in noſtrum præſidium aſſiſtentem habemus; ait enim: *Tentator defuit, & ut deeſſet, tu feciſti. Locus & tempus defuit, & ut hæc deeſſent, tu feciſti. Affuit tentator, non defuit locus, ſed nec defuit tempus, ſed ut non conſentirem, tu me tenuiſti. Venit tentator tenebroſus, ut eſt, & ut eum deſpicerem, tu me confortaſti. Venit tentator armatus, & fortis, & ut me non vinceret, tu eum refrenaſti & me roboraſti. Venit tentator transfiguratus in Angelum lucis, & ut me non deciperet, tu eum increpaſti; & ut eum cognoſcerem, tu me illuminaſti.*

Quare dæmones potius petierint ingredi porcos, quam alia animalia.

Plutarch. de qq.conviv. l.5.c.5.

S.Aug. ſolilo.1.c.16.

6 In Pſal.31. ſequens legitur petitio: *Erue me à circumdantibus me. Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos*. S. Aug. hunc Pſalmum exponens, animum nobis addit, ne inimici timore percellamur; dicit enim: *Sed quid times, ne cum habes oculos, Deum offendas, ne non reſpicias ante te, & fortè incurras in laqueum? Noli timere, ibi enim ſunt oculi ipſius, quos obfirmat ſuper te.* Et paulò poſt, ut Deum nobis ſemper cogitemus pręſentem, his verbis ſuadet: *Tu oculos tuos in illum erige, & non timeas, ut laqueum incurras.* Pſ.24.15. David ait: *Oculi mei ſemper ad Dominum quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.* Nec dicas, impoſſibile eſſe, quòd quis oculos ſuos ſemper, & ſine ulla intermiſſione in Deum defixos habeat; optimè enim ad hoc Hugo Card. reſpondet, dicens: *Oculos interiores, ſcilicet intellectus, & affectus à Davide intelligi; ſed & poteſt dici, ſi ſemper habeas oculos in cœlis, potes illaqueari. Ad quod reſpondet dicens: Nequaquam, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.* Carthuſianus quoq; per hoſce oculos meditationem, & intentionem noſtram intelligit, dicens: *Intentio & contemplatio cordis mei ad ipſum erecta eſt ſemper, i deſt, in omni tempore debito; vel ſemper, actu vel habitu, &c. liberabit te de inſidiis inimici, de omni tentatione, & vitio, quibus anima captivantur.* Sanctus Thomas quoque per hoſce oculos, oculos cordis interpretatur, juxta illud Apoſtoli: *Illuminatos habentes oculos cordis noſtri.*

Dirigamus oculos ſemper in Deum & non erit quem timeamus.

S.Aug. in Pſ. 31.6.

Hug.Card. in Pſ.24.

Nimirum oculos interiores animi.

Dio.Cart.ib.

Epheſ.4.

S.Thom.

7 David ſibimetipſi animum ſuggerebat magnanimū dicens: *Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum: ſi exurgat adverſum me prælium, in hoc ego ſperabo.* Sciebat namque, ſpiritum malignum in conſpectu, & pręſentia Dei omnem ſuum perdere vigorem. Cur, obſecro, aſtutus ille ſerpens filio Dei in deſerto, poſt 40. dierum jejunium famelico, non pręſentavit pulchrum aliquod oculiſque gratum pomum, vel lautum aliquod ferculū? Cur inquam, lapides in durum panem convertendos, Redēptori obtulit? S.Maximus inquit: *Errabundus & anceps tentator, mollia ſuſpenſaque tentamenta rimatur, quia licèt carnalis viri ſpeciem contemplaretur in Chriſto, præſentia tamen divinitatis eius concitatus, ſuſpicabatur eum plus eſſe, quam hominem.* Omnes enim dæmonis inſidiæ, quas contra nos machinatur, in conſpectu Dei diſparent, & evaneſcunt. Unde Regius Propheta David, poſtquam in Pſ.15. dixiſſet: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper*, mox quoque fructum inde perceptum exponit, dicens: *Quoniam a dextris eſt mihi, ne commovear.* Hugo Card. hoc loco ex libro Numerorum illam adducit hiſtoriam, in qua Deus Hebræis, quos ſerpentes momorderāt, præcepiſſe dicitur, ut ſerpentem æneum erigerent, cumque continuò ob oculos defixum haberent, ut priſtinæ denuò corporis integritati reſtituerētur: Subditq; *Ad aſpectū ſerpētis ænei in palo levati, id eſt Chriſti in cruce affixi, ſanabātur qui percuſſi erāt in deſerto a ſerpentibus, id eſt à carnis delectationibus. Et ne vincamur tentationibus debemus Dominum providere tanquam inſpectorem omnium quæ facimus, & cogitamus, ut erubeſcamus.*

Pſ.26. 3.

Omnes inſidiæ dæmonis in conſpectu Dei facilè evaneſcunt.

S.Max.h.1.

Pſ.15. 8.

Hug.Car.ib.

8 Deus

Digitized by Google

Multum animatur miles, pugnans præſente, & adjuvante ipſo Rege. S. Aug. ſer. 125. de temp.

8 Deus olim, ut à principio hujus diſcurſus diximus, S. Antonio Magno ingentem addidit generoſitatem, quando, poſtquam in fine certaminis cum dæmone habiti dixiſſet: *Vbi eras o bone Ieſu?* Dominum ſibi reſpondentem audivit: *Hic eram, ſed expectabam videre certamen tuum.* Nec mirum, quòd S. Antonius inde animoſior factus fuerit. Nam ut S. Auguſt. conſiderat, magnus præliandi additur animus, quando Princeps, in cujus obſequium præliator vitam ſuam diſcrimini exponit, ipſemet perſonaliter præſens aſſiſtit: *Adiuvat enim certantem, qui certamen indixit.* Et paulò poſt ſubdit: *Non te ſic ſpectat Deus in agone certantem, ut populus aurigam: clamare enim novit, adiuvare non novit, vires ſubminiſtrare non poteſt; homo enim eſt, non Deus. Hic enim forte dum ſpectat, plus laborat ſedendo, quàm ille luctando. Deus quando ſpectat certatores ſuos, adiuvat eos invocantes, nam vox Athletæ illius eſt Pſal. 93. Si dicebam: motus eſt pes meus, miſericordia tua Domine adiuvabat me.* S. Hieron. ſuper illa verba ſpirituum infernalium, Chriſto apud Matthæum dicentium: *Veniſti huc ante tempus torquere nos*, ita ſcribit: *Præſentia Salvatoris tormenta ſunt dæmonum.* Quòd ſi enim dæmones in præſentia ſervorum Dei contremiſcunt, & debilitantur: quantò magis ex præſentia ipſiuſmet Dei idipſum illis continget, coram quo etiam cœleſtes poteſtates præ reverentia contremiſcunt? *Ad nihilum &c.* De Antigono Demetrii Macedoniæ Regis filio narratur, quòd cum à Duce Generali exercitus ſui multò majorem eſſe navium numerum audiſſet, quas Rex Ptolomæus adverſus patrem ſuum armaverat, mox eidem reſponderit: *Me vero ipſum præſentem quàm multis navibus hoſtium comparas?* Eodem modo tametſi totus infernus adverſum nos obarmetur, nihilominùs omnibus poteſtatibus infernalibus ſuperiores ſemper erimus, dummodò oculos noſtros in Deum nobis præſentem defigamus: *Si videmus mente ſemper Deum*, inquit D. Chryſoſtomus, *ſi ſemper in recordationem eius convertimus mentem noſtram, omnia nobis facilia apparebunt, omnia portabilia, omnia ſuſtinebimus, omnibus ſuperiores efficiemur.*

Matt. 8. 30. S. Hier. ib. Pulchra hiſtoria.

Chr. h. 26. ad Hebr.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Exercitium præſentiæ Dei frænum eſt, quo concupiſcentia carnalis à nobis coercetur.

THEMA.

Quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Gen. 39. 9.

Exemplo Joſephi patet memoriam divinæ præſentiæ potentiſſimè refrænare concupiſcentias carnales. Chr. h. 61. in Gen.

1 CUm Joſeph in flore ætatis conſtitutus, & à natura rara pulchritudine (quæ ut plurimùm carnalis concupiſcentiæ ſolet eſſe ſpeciale incentivum) exornatus, & in Ægypto tanquam ſervus emptitius exiſtens, à domina ſua vehementer ad præſtandum impudicis deſideriis ſuis conſenſum ſollicitaretur: (*Per ſingulos enim dies moleſta erat adoleſcenti.* Et ut D. Chryſoſt. ait: *Aſſilit in iuvenem, ſicut beſtia dentibus frendens, & apprehenſis veſtimentis, tenuit eum*:) ipſe quidem dominam ſuam ſui amore tam fortiter ardentem videns, ab ea non ſolùm à duris ſervitutis compedibus libertatem, verùm etiam abſolutum in illam dominium ſperare potuiſſet, dummodò ſollicitanti conſenſiſſet; ad quod etiam à loco ſecreto, & ab hominum conſpectu procul remoto induci poterat; præterquam quòd veriſimile ſit, ardorem illius juvenilem ab innatæ concupiſcentiæ fomite ad conſenſum præbendum fuiſſe inſtigandũ: Et tamen ſacer Chroniſta ipſum dominæ ſuæ preces obſtinatè à ſe repuliſſe teſtatur; dicebat enim: *Quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Circa quæ verba D. Chryſoſtomus ita ſcribit: *Non ſimpliciter hoc prætereamus, ſed cogitemus, quantum certamen ſuſtinuerit iuſtus ille. Non enim erat tam admirabile, ut mihi videtur, in fornace Babylonis verſari tres pueros, & illaſos permanere, & nihil ab igne pati, ut admirabile hoc, & rarum fuit.* Veriſimile etenim eſt, quòd hæc Joſephi domina illis Proverbiorum verbis eundem *procaci vultu blandiẽs*, affata fuerit: *Intexui funibus lectulum meum, ſtravi tapetibus pictis Ægypto. Veni, inebriemur uberibus, & fruamur capitis amplexibus: non eſt enim vir in domo mea, abiit via longiſſima. Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.* Et tamen inter omnes haſce blandimentorum illecebras caſtus juvenis conſtans, & immobilis permanſit. Vultiſne, ut dicam, unde hæc tam heroica virtus, hæcque tam valida reſiſtentia ſuam deſumpſerit originem? Septuaginta adducti thematis verba ita leguut: *Quomodo faciam verbum malum hoc, & peccabo coram Deo?* Nimirùm ſanctus hic juvenis continuò mente ſua divinam recolebat præſentiam, hæcque illi fræni loco erat, ne Deum offenderet, aut caſtitatem ſuam macularet. Unde non ſine myſterio de ipſo in lib. Sapientiæ dicitur: *Deus venditum iuſtum non dereliquit, deſcenditque cum illo in foveam*: Deum enim ſemper & ubique in corde, & mente ſua præſentem habuit, in eumque omnem ſpem, & fiduciam ſuam collocavit. Obſervandum porrò eſt, quòd de hac precum dominæ ſuæ repulſa, in virtute divinæ præſentiæ à Joſeph generosè exercita, D. Chryſ. in hæc verba ſcribit: *Recte Ioſeph hoc dicit: Nam etiamſi fecerimus, ut res clam ſit omnibus; ab oculo tamen illo, qui dormire nequit, latere non poterimus. Quando igitur nos perturbat cogitatio, hoc in mente verſemus verbum: Quomodo poſſum, hoc malum facere, & peccare in DEVM? Et ſtatim effugiet omnis illicita concupiſcentia.*

Prov. 7. 13.

Sap. 10. 13.

D. Chryſoſt.

2 In ſeculo illo, quod Deus univerſali mulctavit diluvio, in *quo cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore, Noe invenit gratiam coram Domino.* Conſideretis licèt tot generis humani per totum mundum diſperſi milliones, nec tamen vel palmum terræ illo tempore mundum fuiſſe reperietis: *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam, & cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore. Corrupta erat terra coram Deo, & repleta erat iniquitate.* Et tamen licèt omnes carnis voluptatibus tunc deditι fuerint, ſanctus tamen ille Senecio per quingentorum annorum ſpatium adeò ſe caſtum cõſervavit, ut etiam à conſortio conjugali ſe continuerit. At verò quonam modo Sanctus hic vir idipſum obtinuit quòd ſcilicet in communi totius humani generis incendio, abominabili concupiſcentiæ igne non conflagraret? Deus ipſe hujus privilegii declarat originem, cum ipſum nobiliſſimo hoc condecorat elogio, dicens: *Noe vir juſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit. Te vidi juſtum coram me in generatione hac.* Ubi notandum, quòd Deus non ſine myſterio frequenter repetat verba illa: *Coram me*, quaſi dicere vellet, quòd in præſentia Dei ſemper ambularit. Unde Pererius verba illa: *Cum Deo ambulavit*, hoc ſenſu interpretatur: *Deum ſemper intuebatur quaſi præſentem ſibi, quam ob rem cautiſſimus, modeſtiſſimus, & devotiſſimus ſemper incedebat.* S. Ephrem ſequenti ſimilitudine exponit, qualiter conſideratione præſentiæ Dei paſſiones animæ refrenentur; ait enim: *Continua Dei recordatione turpes animæ paſſiones recedere, inſtar maleficorũ prætore accedente.*

Per cogitatus divinæ præſentiæ Noe juſtus & caſtus factus eſt.

Gen. 6.

Gen. 6. 9. lib. c. 7. 1.

Pererius.

S. Ephr. t. 2. ſer. de vit. c. 10.

3 Porrò vehementes inſultus, quibus duo illi ſeniores populi judices caſtiſſimam Suſannam ſunt aggreſſi, tantò credi poterant ad obtinendum intentum efficaciores, magiſque idonei, quantò cum majori dignitatis, quam ſuſtinebant, authoritate, cumque atrocioribus calumniarum comminationibus erant conjuncti, quibus proteſtabantur, quòd niſi in turpia ipſorum conſentiret deſideria eandem per univerſam Babyloniæ civitatem diffamaturi eſſent. At verò quamnam generoſa hæc mulier in hiſce anguſtiis conſtituta iniit reſolutionem? Nimirùm ut honeſtatem, & pudicitiam ſuam conſervaret, evidens, & manifeſtum bonam famam: (quę ab hoc ſexu permaximè æſtimatur) ſimulque vitam, omneſque facultates, quas utpotè viri opulentiſſimi conjux, ampliſſimas poſſidebat, perdendi periculum ſubire contempſit. Sed undenã fortis hæc mulier tantam virtutem, tantamque in defendenda pudicitia ſua, in propria vita poſthabenda, in adimplendis divinis legibus conſtantiam didicit? Audite ipſammet ad hoc reſpondentem: *Melius eſt mihi incidere abſq; opere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.* Ecce tibi, qualiter præſentiam Dei in mente ſua vivaciter recoluerit; agnoſcebat enim, ſe peccare nõ poſſe, eo quòd ante oculos divinæ majeſtatis poſita eſſet. Optimè igitur illam promeretur laudem, quam S. Baſ. Sel. Epiſc. Joſue in hæc verba attribuit: *Verum qui tot undique iaculis petebatur, unum contra omnia telum, memoriam tenuit creatoris.* In ipſa igitur verificatum fuit, quod Regius Propheta olim dixerat: *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Neque ab hac fiducia

Dan. 13. 23. Caſtiſſima Suſanna recordatione divinæ præſentiæ vicit impudicum aſſultum duorum ſenum.

S. Baſ. Sel. or. de Joſeph.

ſua,

Memoria divinæ præſentiæ caſtiſſimam Judith in ipſis hoſtium caſtris conſervabat ab omni carnali inquinamento.

ſua, quam in Deo collocaverat, defraudata fuit, quippè qui pudicitiam, honeſtatem, & innocentiam ejus tanta cum gloria ipſius toti mundo manifeſtam fecit.

4 Quiſnam, obſecro, unquam in majori pudicitiæ ſuæ perdendæ periculo fuit Juditha vidua, utpotè quæ in floridiſſima annorum ſuorum ætate cõſtituta, raraque pulchritudine decora (*Cui etiam Dominus contulit ſplendorem*) ſub nocturnis tenebris unica, duntaxat ancilla aſſociata, militum ſeſe manibus commiſit, de quibus Poeta canit: *Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur?* Quiſnam eo in ſæculo impudicitiæ magis immerſus erat Holoferne, ad cujus ipſa tentorium penetravit, quique, ut ſacer textus ait: *Statim captus eſt in oculis ſuis?* Dicet: ſufficiat, quòd pluribus diebus cum manifeſto honeſtatis ſuæ diſcrimine cum Holoferne morata fuerit, donec tandem ei in lecto jacenti caput detruncavit. Et tamen quẽadmodum ipſamet universæ Bethuliæ manifeſtum fecit: *Non permiſit me Dominus ancillã ſuam coinquinari*. Unde S. Fulgentius in teſtimoniũ continentiæ ipſius ita ſcribit: *Teſtimonio tam præclari operis apparuit, quantum Deo dilecta ſit continentia. Et tamen ſi pulchritudo concupiſcentiæ fomentum eſſe ſolet, & ſtimulus; hæc eſt illa Judith, quæ cum eſſet formæ prodigium, extitit nihilominus miraculũ caſtitatis.* At verò vultiſne ſcire, qua cuſtodia caſtiſſima hæc matrona hunc theſaurum conſervarit, de quo Apoſtolus ait: *Habemus theſaurũ iſtum in vaſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis?* Nimirũ præſentiam Dei præſenti ſẽper memoria recolebat, hæcque ei contra tentationem ſcuti loco ſemper ſervivit. Unde ipſamet quoad hoc ſeſe juſtificando, magna cum animi anxietate dixit: *Vivit ipſe Dominus, quoniã cuſtodivit me angelus ejus, & hinc euntem, & ibi cõmorantem, & inde huc revertentem: & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari.* Præterea ut S. Ambr. à Gloſſa ſuper illa verba: *Veſtem jucũditatis aſſumpſit, &c.* citatus, inquit: *Veſtẽ jucunditatis, quã vivẽte viro veſtiri ſolebat, induit, quaſi placitura viro, ſi patriã liberaret: ſed virũ alium videbat, cui placere quærebat, illum, de quo dictum eſt: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt.*

S. Fulg. Ep. 2. de ſtat. vidu. Salian. an. 3418. n. 11.

2. Cor. 4. 7.

Judith. 13. 20.

S. Ambr. in Gloſſ. lib. de viduis.

Memoria hujus præſentiæ convertit prodigum ab impudica vita ſua. Luc. 15.

5 Quis unquã luto carnalitatis profundiùs immerſus fuit filio prodigo? *Adoleſcẽtior filius* vocatur ab Euangeliſta, ideòque ætas illũ ad laſciviam ſollicitabat; libertas quoque poſt ruptũm obedientiæ paternæ vinculum adepta, ad eandẽ ſtimulos addidit; prõpta quoque pecuniæ occaſio ad laſciviã omnẽ aditum ipſi patefecit: *Da mihi portionẽ ſubſtantiæ, quæ me cõtingit. Diſſipavit ſubſtantiã ſuam vivẽdo luxurioſè.* Et tamen tandẽ reſipuit, & emendatus cũ lacrymis ad pedes patris ſui recurrit, ab eoque audire meruit: *Citò proferte ſtolã primam*; quaſi jam certo quodã modo per emendationem & pœnitentiam priſtinam ſuam innocentiã denuò recuperaſſet. Quiſnam verò ei ad hanc perfectam converſionem, & luxurioſæ vitæ ſuæ deteſtationẽ alius ſtimulus fuit, quàm præſentiæ divinæ inchoatum exercitium? dixit enim: *Surgam, & ibo ad patrẽ meum, & dicam: Pater peccavi in cœlũ, & corã te, id eſt, in divini Patris oculis,* prout S. Petrus Chryſol. exponit. Quonã modo famoſa illa, ſeu potiùs infamis meretrix Thais, quæ in urbe Alexandrina impudicitiæ ſuæ retibus innumeros illaqueabat; quonã, inquam, modo hæc à S. Paphnutio converſa, & ad talẽ pœnitentiam reducta fuit, ut omnia, quæ per abominabilẽ mercatum illum lucrata fuerat, in medio civitatis illius in rogũ ingentẽ injecerit, & incinerarit? Nullo alio medio S. Paphnutius hoc ab ipſa obtinuit, quàm divinam mẽti ejus præſentiã imprimendo. Etenim ſanctus hic Eremita ſub ficto colore, & prætextu, ac ſi cũ illa peccare vellet, domum ejus ingreſſus, ab ea in cameram ſecretiſſimã, maximèque remotam deduci petiit; cumque ad aliam ſecretiorẽ deductus fuiſſet, nec hæc ei placuiſſet, eo quòd à nemine videri vellet Thais ei reſpondit: Hoc in loco certo certiùs à nullo hominũ videri poteris: quòd ſi autem te ab oculis divinis ſubducere velis, nullus in tota hac domo reperietur angulus, hunc in finem ſatis occultus; Deus enim ubique eſt, & ubique videt. Cui Paphnutius ſubintulit: Quòd ſi Deus te ubique videt. qua fronte corã puriſſimis ejus oculis peccare audebis? Pergenſque ulteriùs, demonſtrando ei obſcœnitatum ſuarum coram oculis Dei commiſſarum enormitatem, tandem illam ad veram ſeriamque pœnitentiam, omnibus diebus vitæ ſuæ agendam, comparavit, & induxit.

Chryſol. ſer. 2.

Sicut etiam Thais meretricem.

Luc. 14.

6 Apud S. Lucã c. 14. hæc verba leguntur: *Ecce homo quidã hydropicus erat ante illũ, ipſe verò apprehenſum ſanavit eum.* Myſticè autem per hunc hydropicum ſacri interpretes varias infirmitates ſpirituales intelligũt; Beda autẽ aptiùs ad præſens propoſitum per hominẽ illum hydropicum, virũ carnalem & ſenſualem intelligit: *Propriũ enim eſt*, inquit, *hydropici, quantò magis abundat humore inordinato, tantò amplius ſitire; & ideo rectè cõparatur ei, quẽ fluxus carnalium voluptatũ exuberans aggravat.* Gloſſa hydropiſis etymologiam ſequentibus verbis inſinuat: *Hydor aqua, inde hydropis, morbus aquoſus, ſubcutaneus, de vitio veſicæ natus, cũ inflatione turgente, & anhelitu fœtido.* Hydropicus quantò plus bibit, tantò ampliùs ſitit: idẽ quoque accidit luxurioſis. De his enim Oſeas inquit: *Comedẽt, & non ſaturabuntur: fornicati ſũt, & non ceſſaverunt*: ubi Gloſſa interlinearis clariùs inquit: *Vires fornicationũ deficiunt, ſed deſideriũ ardeſcit.* Poeta quoq; ille de fornicariis ita canit: *Quò plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.* Quonã verò modo Salvator noſter miſerum hunc hominẽ carnalis peccatoris typum ſanare decreverat? Euangeliſta ait: *Erat ante illũ.* Sed audiamus Theophylactũ dicentem: *Hydropicus eſt omnis, qui per diſſolutã vitam, & lubricam, in anima ſua graviter ægrotat, qui & Chriſto indiget. Sanabitur planè, ſi ante Chriſtũ fuerit, nam cogitans ſemper quomodo ab ipſo videatur, minimè peccabit.* S. Carolus Borromæus, dũ adhuc in ſtudio Ticinenſi, ſeu Papienſi juvenis exiſtens, ſtudiis operam daret, nec non poſtea quando Papæ regnantis ſecũdum carnem nepos erat, in flore ætatis ſuæ vehementibus carnalis delectationis ſtimulis impugnatus; fuit quẽadmodũ S. Thomas de Aquino, S. Bernardus, & S. Philippus Nerius. Unde in ejus lectionibus dicitur: *Impudicas etiam mulieres ad labefactandam ejus pudicitiam pluries immiſſas invicta cõſtantia fugavit. Purpura* enim, ut S. Bernardus ait, *non propulſat libidinẽ.* Et ſi verũ eſt, quod S. Hieron. ſcribit, ſcilicet quòd *in ſerico, & in pannis eadem libido dominatur*; quis majus libidinis incentivũ habuit, quàm S. Carolus, utpotè qui in dignitate quadam majoribus cum deliciis quàm quælibet alia conſtitutus erat? Et tamen Vicarius Chriſti in Bulla Canonizationis ejus ad perpetuã memoriam hæc verba ſcripta reliquit: *Has omnes & ſequentes virtutes exornavit mirũ in modum caſtitate & pudicitia, quam in florenti etiã ætate, quamquam non leviter tentatus, illæſam fortiter defendit, ac diligentiſſimè ſemper cuſtodivit.* Huic autem ſanctiſſimo Cardinali ſanctum hoc & utiliſſimum præſẽtiæ divinæ exercitium adeò familiare fuit, ut nũquam illud intermiſerit, & ut ſuo loco dicemus, illud ipſum aliis quoque perſuadere ſategerit. Ac proinde mirum non eſt, quod cum tam efficaci antidoto à tam blando veneno, quod etiam viros perfectiſſimos, niſi diligenter ſibi caveant, perſæpè contaminat, ſeſe præſervarit. Proto-Martyr Stephanus ex ſpeciali Dei privilegio ſpecie, & vultu angelico fuit decoratus: *Viderunt faciem ejus tanquam faciem angeli*: nemini autem ignota eſt ratio, quam S. Auguſtinus perhibet, dicens: *Propoſitus fœminis teſtimonium meruit ſinceriſſimæ caſtitatis.* Advertendum eſt autem hoc loco, quòd tametſi ſanctus hic protomartyr *faciebat prodigia, & ſigna magna in populo*; inter ſtupendiora nihilominus miracula, quæ patravit, hoc quoque recenſeri meretur, quòd in florida ætate conſtitutus, cum ſexu adeò lubrico converſando, virginitatem ſuam illibatam conſervarit. *Majus enim miraculum eſt*, inquit S. Bernardus, *inter vehementes occaſiones non cadere, quàm mortuos ſuſcitare.* De S. Stephano teſtatur S. Auguſtinus inquiens: *Stephano & pulchritudo erat corporis, & flos ætatis*; & tamen Laurentius Juſtinianus hac eum laude deprædicat: *Angeli meritò ſpeciem portendebat in facie, qui illorum puritatem geſtabat in corde.* Vultiſne autem ſcire, quonam modo lilium hoc virginitatis illibatum ſemper cõſervarit? Nimirùm continuò oculos ſuos in Deum defixos habebat, divinamque mente ſua ſemper recolebat præſentiam; ac proindè jure meruit, ut tandem ei Chriſtus in limine paradiſi viſibiliter appareret: *Ecce video cœlos apertos, & Jeſum ſtantem.*

Impudici hydropico comparati, curantur ſi ſe ſtatuant coram Jeſu. Beda Hom. 1. poſt Trin.

Gloſſ. ibid.

Oſ. 4. 10.

Interl.

Theophyl. ibid.

Varii recenſentur viri ſancti qui per memoriam divinæ præſentiæ ſtimulos carnis ſuppreſſerunt. S. Bernard. ep. 2.

S. Hieron. epiſt. 9.

Bulla Canon. §. 23.

Hoc ipſum aſſeritur de S. Stephano Protomartyre. Act. Apoſt. 6. 15.

S. Bern. ſer. 65. in Cant.

B. Laur. Juſtin.

7 Enim verò quòd exercitũ præſentiæ divinæ adverſus concupiſcentiam carnalem potentiſſimum frænum ſit, ſequens convincet argumentum. Nullus enim quantumvis impius, adeò eſt impudens & inverecundus, ut peccata obſcœna in præſentia aliorũ cõmittere audeat, multo minus igitur idipſum audebit, qui ſupremã Altiſſimi Majeſtatẽ ex induſtria per lumẽ vivæ fidei præſẽtẽ agnoverit. S. Ephrẽ Syr. in cella ſua herbas quaſdã legẽs,

Exercitium divinæ præſentiæ carnalem concupiſcentiã reprimere probatur inſigni exemplo.

Digitized by Google

& mundans, vidit laſcivam quandam fœminam, per feneſtram cellam ſuam introſpicientem; quæ ut illum ad illicita permoveret, interrogavit eum, an quippiam ei deeſſet: qui reſpondit illi, calcem ſibi deeſſe, & lapides, quibus feneſtram illam obturare & claudere poſſet. Petulans verò mulier non ceſſabat verborum blanditie illũ ad illicita ſolicitare, proteſtando, quòd inde receſſura non eſſet, niſi ejus obtinuiſſet conſenſum. Cui Ephrem reſpondit: Agedum igitur contentus ſum, & condeſcendo ad tecum peccandum, cum hac tamen conditione, ut in poteſtate mea ſit eligere locum, ubi peſſimę tuæ concupiſcentiæ ſatisfacere poſſim: locus autem hic alius non erit, præterquam urbis Edeſſæ publicum forum. Cũque illa hunc locum repudiaret, eo quòd tantam nollet ſubire confuſionem, in conſpectu omnium hominũ peccando, S. Ephrem confeſtim ſubjunxit: Tu hominum times præſentiam, nec tamen in conſpectu Angelorum, imò ipſiuſmet Dei peccare verecundaris? An ignoras, Deum ubique locorum præſentem, cunctorumque operũ tuorum ſpectatorem eſſe? Quæ verba, impellente cor ejus Spiritu Sancto, eam ad compunctionem, veramque perduxerunt pœnitentiam, adeò ut deinceps caſtã omnino & ſanctã egerit vitam. Optimè igitur monet Chryſoſtomus, inquiens: *Ne majoris faciamus timorem hominum, quam indignationem Dei, ſed memores ſimus ſemper verborum Ioſeph dicentis: Quomodo faciam verbum hoc malum, & peccabo coram DEO?* S. Caroli Borromæi in urbe Ferrarienſi præſentia effecit, ut tempore bacchanaliorũ, quando homines per diſſolutiones, & inſolentias quam maximè evaneſcunt, cuncti ad modeſtiam & pietatẽ ſe receperint, ingenſque bacchanaliorum vexillum, quod pro indicendis bacchanalibus Ferrariæ erigi ſolet, è medio foro ſubmotum fuerit. Idem quoque Venetiis præſtiterit, ubi feria quinta Dominicam Quinquageſimæ antecedente homines in tanta frequentia ad peccatorũ exomologeſin, ac Sacræ Eucbariſtiæ communionem accipiendam permovit, ac ſi communio generalis ſub præcepto indicta fuiſſet; totoq; die illo, quo S. Carolus ibidẽ cõmoratus fuit, ſumma fuit in univerſa urbe modeſtia, adeò ut ne vel unicus larvatus, aut larva in vaſta illa civitate viſa fuerit. Quòd ſi verò hoc efficere potuit præſentia hominis alicujus, ut ſcilicet integri alicujus & numeroſiſſimi populi coerceretur petulãtia, vanitas & diſſolutio: quantò efficaciùs idipſum meritò præſtare deberet divinæ præſentiæ conſideratio mente agitata? Ingenioſa pariter & utilis eſt illa à S. Ambr. ſuper illa verba: *Non eſt enim vir in domo mea*, facta conſideratio; ait enim: *Merito virum ſuum dicit abſentem, quoniam non poteſt adultera omnis Chriſtum habere præſentem.* Apud S. Jobum dicitur: *Oculus adulteri obſervat caliginem, dicens: Non me videbit oculus.* Cui conſonat textus ille Eccleſiaſtici, dicentis: *Omnis homo qui tranſgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuam, & dicens: Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me: quem vereor?* Ex quo loquendi modo evidenter deducitur, nullum libidinoſum adeò ſummum eſſe procacem, & inverecundum, ut in conſpectu aliorum hominum brutalibus voluptatibus vacare præſumeret. Unde ſequens *à minori ad majus* formare licet argumentum: Si præſentia hominum inverecundos peccatores à peccato coercet, quantò magis ab eodem nos refrænabit, ſi cogitemus, cuncta opera noſtra ab Angelis curiæ cœleſtis, imò & ipſomet Deo perfectè & accuratè ſpectari, & obſervari;

Chryſoſt. Hom. 62. in Gen.
Quid præſentia.
S. Caroli Borro. effecerit Ferrariæ & Venetiis tempore bacchanaliorum.
S. Ambr. l. 2. Apolog. David.
Job. 24. 15.
Eccl. 23. 24.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Præſentia Dei à nobis conſiderata, ad nos ab omni peccato refrænandos multùm conducit.

THEMA.

Deus in medio ejus, non commovebitur. Pſal. 45. v. 6.

1 INnumera quidem à præſentiæ divinæ exercitio derivantur bona, ſpecialiter autem proficuum eſt hoc exercitium, ut hominem à divinis offenſis coerceat. Ac proinde Pſalmiſta de anima quadam, cui ſanctum hoc exercitium familiare eſt, loquens, ait: *Deus in medio ejus, non commovebitur.* Et ſubdit: *Adjuvabit eam Deus.* Apud S. Joannem c. 6. procelloſa quædam in mari exorta fuiſſe tempeſtas legitur: *Mare, vento magno flante, exurgebat.* At verò quonam modo procelloſum hoc pelagus tranquillitati ſuæ priſtinæ reſtitutum fuit? Nimirùm *vident Ieſum ambulantem ſupra mare, & proximum navi fieri. Dicit eis: Ego ſum.* Circa quæ verba S. Cyrillus Alexand. ita ſcribit: *Conturbabat tenebrarum multitudo, & conturbabat nimia vis ventorum, & quod plus timoris inferebat, Chriſtus non aderat.* Enim verò præſens hæc vita in Scriptura ſacra mari aſſimilatur: *Hoc mare magnum, & ſpatioſum.* Porrò ſyrtes, ſcopuli, venti contrarii, procelloſæ tempeſtates, naufragia, monſtraque marina myſtici hujus maris, inordinatæ noſtræ ſunt paſſiones, vitia & peccata noſtra, quæ mare præſentis vitæ omninò conturbant, & ſuſque deque vertunt. Ad tranquillandum verò mare iſtud nihil aliud, quàm præſentia Dei ſeriò recogitata exigitur. S. Cyrillus præfatus ait: *Quàm utiliſſima diſpenſatione ad idem omnia concurrunt, quibus compelluntur Diſcipuli ardentius Salvatorem invocare.* Apud eundem S. Joannem in eodem capite 6. v. 21. dicitur: *Voluerunt ergo accipere eum in navim*, ſcilicet, ne à cõnſpectu ipſorum fugeret; ſciebant enim inſtabile illud elementum per cœleſtis magiſtri ſui præſentiam ſubitò tranquillandum eſſe. Unde & Seneca moralis in epiſtola quadam ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat.* Longè autem magis omnis legem Dei tranſgrediendi amputabitur occaſio, ſi Deum nobis conſideraverimus aſſiſtentem, qui ſuo tempore nõ ſolùm tranſgreſſionum noſtrarum oculatus teſtis, verùm etiam inexorabilis judex futurus erit.

Exercitium præſentiæ divinæ potenter coercet nos à peccando.
Joan. 6. 18.
S. Cyrill. Alex. lib. 3. cap. 11. in Joan.
Senec. Epiſt.

2 Apud S. Matthæum de S. Petro legitur, quòd viſo Chriſto animosè è navi exiliens, ſuper maris undas gradiendo ad Chriſtum properarit; & in principio quidem animosè progreſſus, mox verò à procelloſo pelago perterritus, animo deſponderit: *Videns vero ventum validum, timuit: & cum cœpiſſet mergi, clamavit, dicens: Domine ſalvum me fac, & continuo extendens manum ſuam apprehendit eum.* At verò quænam eſt cauſa, quòd elementum iſtud, quod antea S. Petrum vorticibus ſuis inambulantem ſuſtinuerat, poſtea eidem rebellarit? Pro reſponſione obſervandum, quòd quamdiù oculos ſuos in Chriſtum defixos habuit, extra omnem periculum poſitus fuerit, dicente S. Ambroſio: *Dum Chriſtum reſpicit, non reſpicit elementum.* At verò poſtquam oculos ſuos à divino Magiſtro ſuo avertens, in ventos defixit, ſubitò cor ejus timore perculſum fuit: *Videns vero ventum validum, timuit.* Antea imperterritus, omniſque timoris expers fuit, tunc videlicet, quando *non videbat, ubi pedum veſtigia poneret; videbat autem, ubi poneret veſtigium charitatis.* De impiis S. Job ait: *Bibunt quaſi aquam iniquitatem*; ac ſi diceret: in aquis iniquitatum ſuarum ad fauces uſque ſubmerguntur. At verò quonam remedio hæc adeo damnoſa in peccatis ſubmerſio averti poterit? Si nimirum ſeriæ meditationis oculos in Deum defigamus, eumque nobis præſentem eſſe conſideremus. P. Alvarez *de vita ſpirituali & ejus perfectione* ſcribens, authoritatem adducit Caſſiani collat. 9. cap. 3. de ſancto & utiliſſimo hoc exercitio ita ſcribentis: *Iugulum eſt omnis peccati, fons univerſæ virtutis.* S. Ignat. Martyr. in Epiſtola quadam ad *Heronem* ait: *Memento Dei, & non peccabis.* Præ cunctis verò aliis S. Hieron. clarioribus verbis indicat, quòd Deum omnibus operibus noſtris præſentẽ cogitare, efficaciſſimum adverſus omnia peccata frænum exiſtat: ait enim: *Memoria Dei excludit omnia flagitia.*

S. Petrus ſupra mare ambulans ſubmergi non timebat quãdiu oculos defixos habebat in Chriſtum. Matth. 14.
S. Ambr. ſer. 47.
Job. 15. 16.
Alvarez. P. 2. l. 5. c. 19.
S. Ignat. Mart. ad Her. Epiſt.
S. Hier. l. 7. in Ezech. cap. 22.

3 In diſcurſu præcedenti hydropicum illum, qui ante Salvatorem noſtrum collocatus fuerat (*Homo quidam hydropicus erat ante illum*) hominem carnalem & luxurioſum ſymbolicè præfiguraſſe diximus. Dionyſius Carthuſianus autem in hac hydropiſis infirmitate ſeptem notat peccata & vitia capitalia, dicens: *Septem ponuntur proprietates hydropici, per quas ſeptẽ peccata mortalia denotãtur. Prima eſt tumor corporis, & mẽbrorum, per quem ſignificatur ſuperbia, juxta illud Iob: Quid tumet contra eum ſpiritus tuus? Secunda eſt compreſſio ſpirituum, per quam ſignificatur invidia, quæ aliorum laudabilia comprimit, ne pendantur. Tertia eſt ardor ſitis, quæ ſignificat avaritiam. Quarta eſt indigeſtio humorum, quæ iram ſignificat. Quinta eſt pigritia, ſeu tarditas pedum, per* quam

In hydropico ſeptem notãtur proprietates 7. peccatorum capitalium. Luc. 14.
Dion. Carth.

Digitized by Google

Quomodo hydropicus evangelicus ſanatus fuerit.

quam notatur acedia. Sexta eſt genitalium inflatio, qua ſignificatur luxuria. Septima in authore non reperitur, idque, ut credibile eſt, per errorem typographi. Obſervandus verò eſt modus, quo hæc hydropis, quæ omnium præfigurabat vitiorum congeriem, ſanata fuerit. Dicit enim ſacer Evangeliſta: *Erat ante illum*, id eſt, ut ex ſententia Theophylacti diximus: *Qui ante Chriſtum fuerit, cogitans ſemper, quomodo ab ipſo videatur, minime peccabit*. S. Baſilius Magnus ait: *Quiſnunquam eorum, qui credunt Deum omni in loco eſſe, & rebus quæ fiunt, intereſſe, ac adeſſe unicuique actioni, voluntateſq; cordium perſpicere, aut cogitationē pravam ſuſcipiet, aut ſcelera patrabit?* Unde Epicuræi Dei negabant præſentiam, & providentiam, ne ejus qui omnia videt, omniaque ad ſe, utpotè qui totum Univerſum gubernat, & judicat, pertinere arbitratur, diu noctuque formidare cogantur. Marcus Tullius in libro primo *de natura Deorum*, ita ſcribit: *Quis enim non timeat omnia providentem, & cogitantem, & animadvertentem, & omnia ad ſe pertinere putantem, curioſum & plenum negotii Deum?* Hoc verò quod Tullius de falſis Deorum numinibus ſcripſit, multò magis de Deo noſtro, vivo, & vero dicendum venit, utpotè qui propter immenſitatis ſuæ attributum, in omni loco neceſſariò præſens exiſtit. Verum quidem eſt, quòd ſi Deus ſe aliquo attributorum ſuorum exuere poſſet, utique ſe hoc immenſitatis, & ubiquitatis attributo privaret, quando peccamus, ne præſens eſſe cogatur injuriis, quibus à nobis afficitur, & ſordibus, quibus (quantùm eſt ex parte noſtra) illum contaminamus, de quo Sapiens ait: *Candor eſt lucis æternæ, ſpeculum ſine macula*. Felices profectò futuri eſſemus, ſi ſalubertimo obtemperaremus S. Paſchaſii conſilio, dicentis: *Si vis ſalvari, velim ſic te agas, ut Deum præſentem ſemper, ubique intelligas; & ſic coram ipſo verſeris, ut in nullo majeſtatis ejus oculos offendas.*

S. Baſil. de peccat. orat. 1.

Cic. l. 1. de Nat. Deor.

Sap. 7, 26.

S Paſchaſ. l. de Corp. & Sang. Chr. c. 21.

Pſ. 93. 3.

Impii ut liberius peccent, credūt ſe à Deo non videri.

4 Regius Propheta interrogat: *Uſquequo peccatores Domine, uſquequo peccatores gloriabuntur? Effabuntur & loquētur iniquitatē, loquentur omnes qui operātur injuſtitiā? Populū tuum Domine humiliaverunt, & hereditatē tuam vexaverunt, viduam, & advenam interfecerunt, & pupillos occiderunt.* At verò ſcitiſne, quonam aſylo protecti hæc omnia committere auſi fuerint? *Et dixerunt: Nō videbit Dominus*. Audiamus hac de re S. Auguſtinum, ita ſcribentem: *Reſpondent, & loquentur iniquitatem, loquentur omnes qui operantur injuſtitiam. Quid loquetur, niſi contra Deum, qui dicunt: Quid nobis prodeſt, quia ſic vivimus? Quid dicturus es? Vere curat iſta quæ facimus, Deus? Quia enim vivunt, putant Deum neſcire, quod faciūt. Vide quid mali illis contingat: quia ſi ſtationarius ſciret, teneret illos, & ideo vitant oculos ſtationarii, ne ſtatim teneantur; oculos enim Dei vitare nemo poteſt, quia non ſolum in cubiculo videt, ſed & intima cordis tui. Cogitent & ipſi, quia non poteſt latere Deum.* Idque adeò verum eſt, ut Doctor gentium in Athenarum Areopago, ubi plures degebant Græciæ ſapientes, Deum in omni loco præſentem eſſe magna cum energia prædicans, celeberrimam hanc ſtatuerit concluſionem: *In ipſo vivimus, movemur, & ſumus.* Qua de re S. Gregorium audiamus ita ſcribentē: *Cælum palmo metiens, & terrā pugillo cōcludens, oſtendit, quòd ipſe ſit circumquaq; in cunctis rebus, quas creavit. Ipſe manet intra omnia, ipſe extra omnia, ipſe ſupra omnia, ipſe infra omnia. Et ſuperior eſt per potentiā, & inferior per ſuſtentationē, exterior per magnitudinem, interior per ſubtilitatem. Surſum regens, deorsū continens, extra circūdans, interius penetrans.* Enim verò omnes, quotquot ſumus homines, non ſolùm in Deo ſumus, ſicut piſces ſunt in aqua; verū etiam ipſe in nobis eſt, quēmadmodum intra corpus hoc noſtrū anima noſtra: *In ipſo vivimus*, quia ipſe vitam, motum, calorem, omnemque aliam operationem nobis ſubminiſtrat; *In ipſo movemur, & ſumus*; non enim ſubſiſterent, aut conſervarentur creaturæ, niſi Deus illis præſens adeſſet. S. Dionyſius Areopagita, qui audito prędicto S. Pauli Apoſtoli axiomate, relicto gentilitatis errore ad Deum ſe cōvertit, de hac immenſitate, & præſentia Dei in cunctis creaturis viſibilibus, & inviſibilibus diſſerens, inquit: *Collocat, fundat, & circumſtringit omnia in ſeipſo.* Quòd ſi igitur quis ſeriò cogitaret, quòd Deus ipſum videat, & auſcultet ubique, atque non ſolùm in cūctas ejus operationes, verùm etiam cogitationes, maximèque intimas imaginationes ipſemet pręſens interveniat; qua ratione adeò temerarius eſſe poterit, ut eum in faciē mortaliter offendere, & injuria afficere præſumat? *Tunc demū*, inquit Baſilius Magnus, *homines ad ſcelera agenda deſcēdunt, cum aut Deum non inſpicere, aut illi curæ non eſſe ea, quæ hic geruntur, autumant.* S. Auguſt. in Soliloquiis ſuis his Deum verbis affatur: *Ubicunque fuero, non recedis, quoniam ubique es, ut quocunque iero, inveniam te.*

S Aug. ibid.

Act. Apoſt. 17

S. Greg. l. 2. Mor. c. 8.

Nos ſumus in Deo, & ipſe eſt in nobis.

S Dion. Areop. de div. nom. cap. 13.

S. Baſil. ibid.

S. Aug. ſoliloq. c. 14.

Virtus modeſtiæ & cōpoſitio morum comparatur per hoc exercitium præſentiæ Dei.

5 Ad virtutem modeſtiæ pertinet, motus noſtros interiores & exteriores componere & regulare; ac proinde hac virtute caret, quiſquis in cujuſvis ſceleris barathrum ſeſe præcipitem agit; hic enim efficitur impudēs, omniq; amiſſa verecundia omne frænum dirūpit, juxta illud: *Cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.* At verò quonam modo hæc virtus conſervari poterit? Modum hunc S. Paulus inſinuat, dicens: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, Dominus enim prope eſt:* Modeſtia igitur, recolendo Dei præſentiam, conſervatur. Unde S. Baſilius Magnus alio in loco ſequentem movet quæſtionem: *Quomodo poterit aliquis non iraſci?* Et reſpondet: *Nempe ſi illud exiſtimet, Deum quæ agat, omnia animadvertere, eumque aſſidue ob oculos habeat, & tanquā in ſpeculo contempletur. Quis eſt enim alterius poteſtati ſubjectus, qui in oculis principis ſui aliquid auſurus ſit unquam eorum, quæ ipſi non placent?* Hugo Card. ſuper illum Pſalmiſtæ textum: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper &c.* ſequentem adducens Proverbiorum locum: *Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus illius conſiderat;* ſubjungit: *Et hoc retrahit à peccato;* moxque illud ſubnectit Diſtichum;

Prov. 18. 3.

Phil. 4.

S. Baſil. in reg. brev. Interrog. 29.

Hug. Card. in Pſ. 15. 8.

Cum quid turpe facis, quod me ſpectante ruberes.
Cur ſpectante Deo, non magis ipſe rubes?

Nos in domibus noſtris Deum in præſentia domeſticorum noſtrorum, etiā ſervorum, offendere erubeſcimus; & idipſum in oculis ipſiuſmet Dei facere non verecundabimur? *Oportet domi parentum, & famulorum pudore affici*, inquit in Pædagogo ſuo Clemens Alexandrinus: *in viis autem eorum qui fiunt obviam, in ſolitudine ſui ipſius, ubique autem Verbi, quod eſt ubique.* S. Ambroſius hominem quendam, qui in procinctu eſt, ut voluptatē carnalem admittat, ſeque à nemine videri contendit, conſiderat, inquiens: *Erubeſcit teſtimoniū erroris, qui nō erubeſcit errorem, ac ſi quem forte ſpectatorem cognoverit, facinoris ſui verecundia ſequeſtrat intemperantiam.* Id verò quod ſequitur, meritò vultū noſtrū rubore verecundiæ, cor verò confuſione replere deberet; mox enim ſubnectit: *Quanto magis ſi quis allevet mentis oculos, & conſideret, plena eſſe angelorum omnia, aera, terras, mare, eccleſias, concepto poteſt renunciare peccato?* Moxque ſequens ſubdit irrefragabile argumentum: *Hominem vereris præſentem, Dei Patris, & Filii non vereris præſentiā? Sed non vis credere, ne poſſis cavere. Non vis audire, cum legitur, quia Deus novit occulta hominum, ne incipias ſcire quod timeas, & timere ne pecces.*

Clem. Alex. l. 3. Pædag. cap. 5.

S. Ambr. in Pſ. 118. Oct. 4.

Notabile exemplum ad hoc propoſitum faciens.

6 S. Gregorius Nazianzenus de adoleſcente quodā refert, quòd cum in domum ſuam fœminam quandā admiſiſſet laſcivam, hæc in cubilis ingreſſu oculos elevās, ſuper oſtio quodam collocatam obſervavit Polemonis viri ſerii, modeſti, & gravis effigiē; unde ſuſpicata, adoleſcentē illum dicti Polemonis profiteri academiam, ſtatim ex reſpectu, & veneratione Philoſophi illius pedem retulit, nullâque corporis ſui fruendi poteſtatem diſſoluto illi adoleſcenti indulgens, in domum ſuam ſe cōtulit. Eheu quot Chriſtianos hujus meretricis actio in die judicii condemnabit? *Hominem vereris præſentē, Dei Patris & Filii non vereris præſentiam?* Si porrò meretrix, quæ omnē amiſit & depoſuit erubeſcentiam, ſolùm in mente vel memoria hominem recolendo mortalem & gentilem, nec tamen actualiter præſentem, à peccato deſtitit; quam à peccato hominem fidelem frænandi efficaciam habitura erit vera divinæ & ſupremæ majeſtatis, menti noſtri obverſans, præſentia?

S. Ambr. in Pſ. 118. 64.

Sen. Ep. 25.

Capiuntur qui erubeſcunt peccare coram hominibus & non coram Deo.

7 S. Ambr. ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Qui timent te, videbūt me, & lætabūtur*, ita ſcribit: *Pleriſque enim juſti aſpectus admonitio correctionis eſt, perfectioribus vero lætitia eſt.* Audiamus cōſilium Senecę dicētis: *Sic fac omnia tāquā ſpectet aliquis. Prodeſt ſine dubio cuſtodē ſibi impoſuiſſe, & habere quē reſpicias, quem intereſſe cogitationibus tuis judices. Hoc ſiquidem lōgè magnificentius eſt, ſic vivere, tanquam ſub alicujus boni viri, ac ſemper præſentis* ocu-

oculis. Sed ego etiam hoc contentus ſum, ut ſic facias quæcunque facies, tanquam ſpectes aliquis. Huc quoque ſpectant ſequentia D. Chryſoſtomi verba, conſideratione digniſſima; ait enim: *Hoc univerſum orbem conturbat, quod ad homines reſpicientes omnia agimus, & deſpecto Deo homines formidamus. Præſente quidem homine nemo voluerit ſcortari, vincitur tyrannis vitii à pudore hominum. Deo autem vidente non ſolum adulterium admittitur, & ſcortatur; ſed etiam multa alia graviora multi admittere auſi ſunt, & audent.* Cajetanus ſuper illa Dei verba ad Abraham pronunciata: *Ambula coram me, & eſto perfectus*; ita ſcribit: *Cum nulla ſit efficacior ratio componendi geſtus, motus, verba, actioneſque hominis, quam ambulare ante faciem ſummi Principis.* Propheta regius dum interiori lumine à Deo illuſtratus, peccati ſui agnovit gravitatem, pœnitenti animo in hæc verba prorupit: *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.* Nimitùm tunc, & non antea, hanc veritatem agnovit, ſeu, ut meliùs dicam, exercuit; ac proinde adeò vehementer de commiſſo ſcelere lamentatus fuit, prout D. Chryſologus in hæc verba conſiderat: *Sentit, quantum ſit ſceleris, mali quantum, in ipſo Dei peccare conſpectu; & ideo clamat: Tibi ſoli peccavi, & malū coram te feci. Vnde & iſte adoleſcentior* (de filio prodigo loquitur:) *vociferat, & clamat: Peccavi in cœlum, & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus.*

Chryſoſt. Hom. 15. in 1. ad Cor.

Cajet. in Gen. 17. 1.

Pſal. 50. 6.

Chryſ. ſer. 2.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Conſideratio divinæ præſentiæ ad perfectionem cooperatur.

THEMA.

Ambula coram me, & eſto perfectus. Gen. 17. v. 1.

Conſideratio divinæ præſentiæ ſtimulat ad perfectionē.

1 CUm increata Sapientia Abrahamum toti mundo, cunctiſque futuris ſeculis, tanquam primum credentium Patrem, ſimulque toti generi humano eundem velut omnis veræ virtutis & perfectionis prototypum & exemplar ab omnibus imitandum proponere & conſtituere decreviſſet, modum eidem inſinuavit, quo ingentem hanc dignitatem comparare ſibi poſſet; ait enim: *Ambula coram me, & eſto perfectus.* Ubi Septuaginta legunt: *Complace coram me.* Chaldæus vertit: *Servias coram me.* Cajetanus exponit: *Profice in ſtudio, ac actionibus tuis, tanquam ambulans ante oculos meos.* P. Franciſcus Arias è Societate Jeſu devotiſſimus Scriptor, vitæque ſpiritualis magnus director, in libro *de profectu ſpirituali* circa finem, in Proœmio Tractatus *de præſentia Dei*, ita ſcribit. Quemadmodum dominus aliquis, qui omnium facultatum ſuarum rationes examinat, & perquirit, ut eaſdem benè & fructuosè pervidere queat, poſt diſtinctè recenſita varia magni valoris & pretii puncta, quodlibet latus ſeorſim ſummatim complectitur, in fine autem ſummam quandam generalem, quam ſummam ſummarum vocant, conficit, in quam ſolam laterales ſummæ omnes compendiosè reſtringuntur: Ita quoque nos poſtquā in hoc libro multa & varia ad progreſſum ſpiritualem ordinata media deſcripſimus, diſtinctèque & copiosè expoſuimus, tandem in fine libri exercitium quoddam reponimus, quod veluti ſumma eſt omnium aliorum; in quo, velut in brevi quodam epilogo, omnia alia comprehenduntur. Hocque exercitium in eo conſiſtit, quòd per illud Deum nobis ſemper præſentem firmiter apprehendamus, oculis animæ ipſum reſpiciendo, & advertendo, qualiter ipſemet nos quoque ſibi præſentes habeat, noſque per hoc, quòd omnia cordis noſtri deſideria & affectus ad ipſum deligamus pater, tanquam cuſtodiat. Hactenus Arias.

Cajet.

Abraham docetur quo medio ad perfectionē perveniat per exercitium præſentiæ divinæ. S. Bern. 36. in Cant.

2 S. Bernardus illum Canticorum textum exponens: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens &c.*, oſtendit qualiter obtutus ille, quem Deus ſuper nos conſtanter defixum habet, ad noſtram quoque perfectionem plurimum cooperetur; ait enim: *Reſpectus ejus profectus tuus.* Notandū quoq; eſt, quòd ipſemet Deus immediatè, non verò mediantibus hominibus, vel Angelis Abrahamum hunc perfectionis acquirendæ modum docuerit; ait enim ſacer textus: *Poſtquam vero nonaginta & novem annorum eſſe cœperat, apparuit ei Dominus, & ait ad eum: Ego Deus omnipotens, ambula coram me, & eſto perfectus.* Porrò *ambulare* juxta ſignificatum linguæ Hebraicæ idem eſt, quod *vivere*; ſiquidē via noſtra nihil eſt aliud, quàm continua quædam ad mortem tendentia; ac proinde viatores appellamur; unde *ambula coram me*, idem ſignificat, ac ſi diceret: *vivas in præſentia mea*, me ſemper tibi præſentem conſiderando. Quòd verò Abraham idipſum fideliter executus fuerit, certiſſimum eſt; ſiquidem cum die quadam ſeniorem numeroſiſſimæ familiæ ſuæ ſervum in Meſopotamiā ad ſeligendam Iſaac filio ſuo ſponſam decreviſſet mittere, eidem inter cætera dixit: *Vivit Dominus, in cujus conſpectu ambulo.* Hoc idem actualis præſentiæ Dei exercitium Iſaac filio ſuo velut opulentam quandam hæreditatem poſt ſe reliquit; qui idem exercitium in Jacob tranſmiſit, prout ex c. 48. Geneſis clarè deducitur: cum enim benedictionem filiis ſuis impertiturus eſſet, hęc inter alia verba protulit: *Deus in cujus conſpectu ambulaverunt Patres noſtri Abraham, & Iſaac.* Gen. 48.

Hoc exercitio uſi fuerunt ad eundem ſiſtem varii ſancti viri V. T. Joſep. Hebr. l. 1. antiq. c. 4. Gen. 5. v. 22.

3 Verùm enim verò poſſumus & alios Veteris Teſtamenti Sanctos in medium adducere, qui per eandem viam, eminentiſſimam aſſecuti ſunt ſanctitatem. Etenim Joſephus Hebræus de innocente Abel hoc perhibet teſtimonium: *Quod in omnibus, quæcunque regebat, Deum cenſebat eſſe præſentem.* De Henoch Spiritus veritatis non ſemel, ſed ſæpiùs hæc verba repetit: *Ambulavit Henoch cum Deo: Ambulavitque cum Deo &c. Et non apparuit, quia tulit eum Deus.* De Noe idem in diſcurſu quarto fuſiùs probavimus. Et verò, ex quo ly *ambulare* idem in Scriptura ſignificat, quod *greſſus facere*, certum eſt, quòd unuſquiſque greſſus ſuos regulariſſimè menſuraturus ſit, ſi Deum ipſum conſiderare, obſervare, greſſuſque illius dinumerare, firmiter ſibi perſuaſerit; ac proinde de viro juſto ſcribitur: *Rectus callis juſti ad ambulandum.* Job, ipſiuſmet Dei teſtimonio, neminem in toto Univerſo ſibi in innocentia & ſanctitate parem habuit: *Nunquid conſideraſti ſervum meum Iob*, inquit Deus, *quod nō ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam?* At verò vultiſne ſcire, quanam via & modo hic Propheta perfectionem adeò raram, nec hactenùs unquam in ſacris litteris lectam vel auditam ſibi comparaverit? Loquatur ipſemet, veritatique teſtimonium perhibeat. Etenim in c. 31. de ſe inquit: *Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat?* Audiamus verba hæc exponentem S. Gregorium, & dicentem: *Quid viarum nomine, niſi actiones denunciat? Hinc enim per Ieremiam dicitur: Bonas facite vias veſtras & ſtudia veſtra. Quid vero greſſuum appellatione, niſi vel motus mentium, vel profectus accipimus meritorum?* Hujus autem augmenti meritorum, hujuſque in virtutibus progreſſus, divina præſentia à S. Job ſeriò recogitata unicum inſtrumentum erat. Ac proinde prædictus ſanctus Pontifex ſubjungit: *Sancti viri tanto ſe ſubtilius in cogitatione conſtringunt, quanto ſe a ſuperno judice diſtrictius conſiderari conſpiciunt.*

Iſa. 26. 7.

Job. 2. 3.

Job. 31. 4. S. Greg. l. 21. Moc. c. 4.

Hoc ipſum exercitium ſuadet S. Paulus ſuo Timotheo. 1. Tim. 4. 7.

4 S. Paulus Diſcipulo ſuo ſancto Timotheo Epiſcopo Epheſino ſequens tranſcripſit documentum: *Exerce te ipſum ad pietatem; nam exercitatio corporalis ad modicum utilis eſt, pietas autem ad omnia utilis eſt.* S. Bernardus *ad fratres de Monte Dei*, per ly *Pietas* actualem *Dei præſentiam* intelligit, utpotè quæ omnibus aliis operibus virtuoſis, in quibus unquam exerceri poſſumus, æquivalet. Hicque fortſitan eſt notabilis illius propoſitionis, a Clemente Alexandrino in Pædagogo ſuo dictatæ, ſenſus, dum ait: *Hac ſolum ratione fit, ut quis nunquam labatur, ſi Deum ſibi ipſi ſemper adeſſe exiſtimet.* Frequentia quidem Sacramentorum, nec non verbum Dei, oratio, eleemoſynæ, macerationes corporales, jejunia, mortificationes, cunctique alii pœnitentiæ actus, optima ſunt ad perfectionem acquirendā & conſervandam media: at verò Deum ſibi ſemper præſentem habere, in comparatione aliorum, omnibus quaſi præponderat: Etenim auſteritates corporales corpus quidem refrænant, & coercent; at verò divinæ præſentiæ conſideratio frænum quoque eſt animæ, quæ primum mobile eſt, à quo cunctæ operationes noſtræ, tam internæ, quàm externæ, dependent.

Clem. Alex. Pædag. l. 3. cap. 5.

Ex hoc exercitio pullulant variæ virtutes.

5 Hoc quoque ſanctum exercitium conſequi ſolet praxis multorum actuum amoris Dei, reverentiæ, obedientiæ, conformitatis, modeſtiæ, patientiæ, aliique ſimiles permulti. Unde *ambula coram me, & eſto perfectus*,

Digitized by Google

ctus, idem ſignificat, ac ſi diceretur: *& eris perfectus*. M. Tullius de Thalete Mileſio, qui unus ex ſeptem Sapientibus Græciæ fuit, diſſerens, illum dicere ſolitum fuiſſe, inquit: *Homines exiſtimare oportere, Deos omnia cernere, & Deorum eſſe plena omnia; & ita fore omnes meliores, ſi Deo teſte & ſpećtatore, ſe agere omnia cenſerent. Omnem virtutis Philoſophiam hoc uno verbo ſapientiſſimus vir complexus eſt*. Seneca quoque, ſolo naturali lumine colluſtratus, ſui temporis gentiles ſequenti catholica veritate inſtruebat: *Quid enim prodeſt ab homine aliquod eſſe ſecretum? Nihil Deo clauſum eſt: Intereſt animis noſtris, & cogitationibus medius intervenit*. Et quidem ſi ipſemet Seneca doctrinam hanc, quam aliis inſinuabat, operibus eſt executus, nil mirum eſt, ſi vir tam raris virtutibus decoratus evaſerit, prouti ex ejus libris clarè ſatis apparet.

Senec. Ep. 83.

Notabile exemplum de S. Dorotheo & Doſitheo.

6 De S. Dorotheo legitur, quòd cum Doſitheum adoleſcentulum nobilem, qui antea vitam egerat diſſolutam & militarem, in diſciplinam ſuam aſſumpſiſſet, ut eundem in via perfectionis expeditè gradiendi modum doceret, ſequens ei præcripſerit documentum: *Nunquã corde tuo Deus excidat: cogita ſemper Deum tibi præſentem, & te coram illo ſtare*. Per cujus doctrinæ praxin prædictus Doſitheus intra quinquennium tales in ſpirituali vita progreſſus edidit, ut poſt mortem ſuam à quibuſdam monachis in paradiſo cœleſti viſus fuerit tam præſtanti diademate coronatus, ut auſteriſſimis quibuſcumque anachoretis, qui ad illud uſque tempus in Thebaide vixerant, nequaquam inferior videretur. M. Tullius in Epiſtola quadam ad Q. Ciceronem fratrem ſuum tranſmiſſa, eidem modum tradit, quo in virtutibus egregiè proficere poſſit; hunc nimirùm, ut ſe ſemper in oculis Tullii ſtare, & operari crederet: *Id facillimè facies*, inquit, *ſi me, cui ſemper unicè placere voluiſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus rebus quas dices, & facies, intereſſe*. Quòd ſi igitur præſentia Magiſtri alicujus qui timetur, vel ſuperioris cujuſdam vigilantis, aut alicujus ſervi Dei magna exemplaritate conſpicui, ſæpè ſtimulũ in virtutibus proficiendi hominibus addit; quantò majus ad perfectionem acquirendam ſubſidium conferet præſentia Dei ſeriò recogitata? Philo de Eſſæis ita ſcribit: *Perpetuam habent Dei memoriam, ut ne in ſomnis quidem aliud eis obverſetur, quàm imagines divinarum pulchritudinum, & ſunt in his qui ſomniando produnt præclaras ſacræ Philoſophiæ ſententias*. Michæas Propheta pariter modum indicat, quem Deus ab illis obſervari volebat, qui in via perfectionis ulteriùs proficere deſiderabant; ait enim: *Indicabo tibi o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te. Utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo*. Propheta regius, ipſomet Deo teſte, *vir ſecundum cor Dei* fuit: *inveni hominem ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*: Hic, inquam, de ſe gloriatur, dicens: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*. At verò vultiſne videre, qualiter ad hunc finem aſſequendum præſentia Dei tanquam medio uſus fuerit? In Pſalmo quinto ait: *Dirige in conſpectu tuo viam meam*. Salomon filius ejus, qui diuturno tempore adeò ſapiens, adeòque à Deo dilectus & privilegiatus extitit, eò quòd cor ſuum ſemper ad eundem direxerat, hiſce Deum verbis affatur: *Tu feciſti cum ſervo tuo David patre meo miſericordiam magnam, ſicut ambulavit in conſpectu tuo in veritate, & juſtitia, & recto corde tecum*: quod teſtimonium Davidi patri ſuo meritò perhibuit, ſiquidem hic dicere ſolitus fuerat: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper*. Huicque divinæ præſentiæ exercitio Davidem toto pectore incubuiſſe, ex multis aliis Sacræ Scripturæ locis clarè colligitur: *Oculi mei ſemper ad Dominum. Effundo in conſpectu ejus orationem meam. Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Servavi mandata tua, & teſtimonia tua*. Cujus ratio eſt: *Quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo*.

Philo de vit. contempl.
Mich. 6. 8.
David homo ſecundum cor Dei, ſemper ambulavit in conſpectu Dei.
Act. Ap. 13. 22.
Pſ. 100. 2.
Pſ. 5. 9.
3. Reg. 3.

Documentum S. Caroli Borromæi ad ſtabilem ſanctitatem perveniendi.
Rom. 8. 29.

7 Celebre eſt illud à S. Carolo ad veram & ſtabilem ſanctitatem fundandam traditum documentum, videlicet: Qui in via Dei continuos vult facere progreſſus, ſemper debet incipere, id eſt, cum illo fervore Deo debet ſervire, ac ſi quolibet die primò inciperet: debet item ambulare in actuali præſentia Dei, Deumque ſolum omnibus operibus ſuis præfigere finem. S. Apoſtolus Romanis declarare volens, cujus indolis eſſe debeant in hac præſenti vita, qui ad gloriam ſunt prædeſtinati, eoſdem adeò perfectos eſſe volebat, ut vel ipſimet æterni Patris Unigenito ſimiles eſſent; dicit enim: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui*. At verò quonam modo electi hoc Apoſtoli intentum cum facilitate aſſequi poterunt? *Reſpice in faciem Chriſti tui*, ſuadebat David: *Inſpice & fac ſecundum exemplar, quod tibi monſtratum eſt in monte*, ut in Exodo dicitur. Porrò pictor vel ſculptor aliquis, poſtquam ob oculos ſuos prototypon quoddam ſtatuit, juxta quod ſuam debet effigiare imaginem, in illud continuò ſuos defigere oculos non deſiſtit, ut tantò perfectiùs illud imitetur. Idẽ quoque facere debet Chriſtianus: *A Chriſto enim dicti ſumus Chriſtiani*, ut inquit S. Bernardus: *nonne igitur ea via qua Chriſtus ambulavit, & nos debemus ambulare? Quid proprium Chriſtiani?* interrogat Baſilius Magnus: & reſpondet: *Providere Deum in conſpectu ſuo ſemper*. In Exodo præceptum quoddam populo Hebræorum (in cujus locum populus Chriſti fidelis ſubſtitutus fuit) impoſitum fuiſſe legitur; hoc videlicet: *Pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper*. In Hebræo dicitur, *panes facierum*. Et hoc quidem nomioe, juxta opinionem Cajetani, appellabantur dicti panes, quia multas habebant facies, nec non in tali oumero erant, quòd omnes præfigurarint duodecim Iſraeliticas tribus; quaſi Deus per hoc inſinuare voluiſſet, quòd Deum continuò cogitare debeant præſentem, ac ſi viſibiliter ab illo viderentur. En verba Cajetani: *Juxta Hebræum habetur: Et dabis ſuper menſam panes facierum, faciebus meis duodecim panes juxta numerum filiorum Iſrael, ſingulis Sabbathis renovati. Quare appellentur panes facierum, non facile patet. Fortè notati erant faciebus, ſeu characteribus duodecim filiorum Iſrael, ita ut jugis eſſet quaſi aſſiſtentia filiorum Iſrael coram Deo, & ita denominatione extrinſeca denominarentur panes facierum à divina facie; erant enim ſemper tanquam ante faciem Dei. Omnia in figura contingebant illis*: Tametſi enim verum ſit, quòd in nova lege gratiæ duodecim hi panes in menſa propoſitionis non ampliùs exponantur; attamen exponitur quotidiè in menſa altaris panis ille, qui de cœlo deſcendit, qui & de ſeipſo ait: *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi*. Exponitur aotem hic panis ideò præcipuè, ut populus Chriſtianus divioam præſentiam tantò vivaciùs apprehendere, & mente recolere poſſit. Regius Pſalres in ſpiritu prophetico de electis ita canit: *Hæc eſt generatio quærentiũ eum, quærentium faciẽ Dei Jacob*: Hæc autẽ dictio *Jacob* eundem ſenſum ſignificat, quem dictio *Iſrael*, quæ *videns Deum* interpretatur. Diſpoſuit quoque Deus, ut populus ille, quem ex omnibus mundi natiooibus, quæ idola adorabant, ſpecialiter ad ſui notitiam elegerat, Iſrael appellaretur, ut oculos & mentẽ ſuam in præſentiam Dei defigeret, juxta id quod primo ſtipiti & patri illius intimatum fuerat: *Ambula coram me & eſto perfectus*. At verò quia Iſraelitæ *ſtatuerunt oculos ſuos declinare in terram*, nos in locũ ipſorum ſucceſſimus; qui tametſi *videamus nunc per ſpeculum in ænigmate*, tempore tamen ſuo, eò quòd in ipſius continua præſentia in hac vita ambulavimus, in altera vita *videbimus eum facie ad faciem, ſicuti eſt*.

Pſ. 83. 10.
Exod. 25. 40.
S. Bern.
S. Baſil. Mor. c. 41.
Exod. 25. 30.
Quare panes propoſitionis dicti quoque fuerint Panes facierum. Cajet.
Pſ. 23. 6.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Exercitium præſentiæ Dei ad vitam immaculatam agendam valdè efficax eſt inſtrumentum.

THEMA.

Beatus vir qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei. Eccl. 14. v. 22.

1 Eccleſiaſticus eum, qui Deum ſibi præſentem eſſe continuò recolit, beatum appellat, dicens: *Beatus vir qui cogitabit circumſpectionẽ Dei*. Quiſquis enim hoc infiniti profectus exercitiũ familiare ſibi reddet, vitam ſuã ſemper in ſumma innocentia tranſiget; quia *in ſapientia morabitur*, quæ, ut S. Job ſcribit, in timore Domini, & receſſu ab omni malo præcipuè cõſiſtit: *Ecce timor Domini, ipſa eſt ſapiẽtia, & recedere à malo, intelligentia*.

Exercitium præſentiæ Dei conducit ad vitam innocenter tranſigendã.
Job. 28. 28.

Superiùs autē præſentiam Dei ad omnē culpā reprimendā efficax frænum eſſe probavimus. Præterea Pſalmiſta (qui de ſe gloriari non dubitat, dicendo: *Super ſenes intellexi*, utpotè *ſedens in cathedra ſapientiſſimus*) in Pſalmo 15. ait: *Benedicam Dominum in omni tempore, qui tribuit mihi intellectum*; vel ut S. Hieronymus legit: *Qui dedit mihi conſilium: Inſuper & uſque ad noctem increpuerunt me renes mei*: S. Hieronymus vertit: *Erudierunt me renes mei*. Ubi per renes inferior animæ noſtræ portio ſignificatur. At verò undenam hanc intelligentiam, hancque eruditionem perdidicit? Ex eo nimirùm, quod immediatè ante dixerat: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper*. Porrò quantùm S. Franciſco Xaverio practicum hoc præſentiæ divinæ exercitium, quod illi valdè domeſticum & familiare erat, ad ſemper in ſpiritu, ſapientia, & innocentia proficiendum contulerit, ex eo clarè ſatis colligitur, quia ſcilicet dicere ſolitus erat: *Vbicunque fuero, meminero me in orbis terræ theatro, in cæleſtis Regis, ac ſuperum oculis verſari*. S. Joannes Damaſcenus pariter promittere audet, quòd ſi divinam hanc ubiquitatem in omni loco vigentem viva mente conſideraverimus, puri ſemper & immaculati manſuri ſimus: *Si Deum*, inquit, *non ſolum ſecretorum actuum noſtrorum, verum etiam cogitationum internarum, diurnum pariter nocturnumque inſpectorem eſſe, & conſcium cogitemus, ſancti erimus*. S. Tobias ſenior filio ſuo hæreditatem relinquere volens meliorem illa, quam parentes ut plurimùm filiis ſuis relinquere conſueverunt, eidem hoc unicè inculcavit, ut in timore Dei viveret; ad hunc verò acquirendum, ſubjunxit: *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum*. Audite autem, quam ex his præmiſſis deduxit conſequentiam: *Et cave, ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei tui*; hoc enim ſemper ex continuò recogitata Dei præſentia neceſſariò conſequitur. Ac proindè David dicebat: *Teſtimonia tua intellexi. Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis; Quomodo dilexi legem tuam Domine?* Modumque quo id aſſecutus fuerat, mox ſubjungit, dicens: *Tota die meditatio mea eſt*.

Pſ. 15. 7.
Vit. S. Franc. Xaver.
S. Joan. Dam. l. 4. de ſpir. fornic. c. 24.
Tob. 4. 7.
Pſ. 118. 95.

2 Nemini ignotum eſt præceptum illud, quod Moyſes ſpeciali Dei juſſu populo electo impoſuit, ſcilicet: *Vt faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hiacynthinas: quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec ſequantur cogitationes ſuas & oculos per res varias fornicantes, ſed magis memores præceptorum Domini faciant ea, ſintque ſancti Deo ſuo*. S. Hieronymus inſuper addit, nonnullos Hebræorum divinæ legis exactiores obſervatores, fimbriis hiſce hinc inde permiſcuiſſe ſpinas, ut hæ tibias in greſſu ipſorum pungentes, iiſdem fræni loco eſſent, efficerentque, ut in omnibus actionibus ſuis circumſpectiores ambularent. Porrò quòd Moyſes, qui vitam ſuam rariſſima cum innocentia tranſegit, divinam præſentiam mente ſua continuò recoluerit, hujus multa facilè adducere poſſemus argumenta. Hoc tamen loco ſufficiet, ſi conſideremus hiſtoriam Exod. c. 18. à Spiritu Sancto deſcriptam: Cum enim per deſertum tanquam totius populi gubernator ad terram promiſſionis contenderet, Jethro ſocer ejus eum convenit, ut illum viſitaret, *obtulitque holocauſta & hoſtias Deo, veneruntque Aaron, & omnes ſeniores domus Iſrael, ut comederent panem cum eo coram Deo*. Enim verò quo modo verba illa, *coram Deo*, intelligenda ſint, controverſum eſt inter ſacros interpretes. S. Auguſtinus hac de re ita ſcribit: *Quæritur ubi ante Deum, quando nec tabernaculum fuit, nec arca teſtamenti, quæ poſtea ſunt inſtituta. Ergo ante Deum id accipere debemus factum, quod in honorem Dei factum eſt. Vbi enim non Deus?* Cajetanus ly *coram Deo* exponit, *perinde ac prope locum ſacrificii*. Abulenſis ad propoſitum noſtrum meliùs explicat, dicens: *Deus ubique eſt: ideo ubicunque aliquid fiat, coram Domino fit*. Quidam noſtri temporis Interpres ait: *Coram Deo idem interpretantur, ac piè, & religioſè, quaſi in conſpectu Domini, ſicut cum dicitur: Ambula coram me, & eſto perfectus*. In cujus confirmationem regius Pſaltes ait: *Et juſti epulentur, & exultent*: ſed quo modo? *In conſpectu Dei*. Origenes quoque circa hoc apud Dionyſium Carthuſianum loquitur, dicens: *Non omnes qui manducant, coram Domino manducant; ſed perfecti, qui ſive comedant, ſive bibant, ad gloriam Dei hoc faciunt*. Moyſes igitur licèt menſæ accubuerit, ut neceſſariam corpori refectionem miniſtraret, Deum tamen à conſpectu ſuo non dimiſit, divinamque ejus præſentiam recogitare non deſtitit; ſed tot ante ſæcula illud Apoſtoli documentum executioni mandavit, dicentis: *Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*.

Num. 15. 38. & 39.
Moyſes divinam præſentiam ſemper mente recolens, ad rariſſimam pervenit innocentiam.
Exod. 18. 12.
S. Aug. q. 66. l. 2. in Exod.
Caj. Abul. Hayn.
Pſ. 67. 4.
Orig. cit. à Dion. Cart.
1. Cor. 10. 31.

3 Vtinā Deus indelebiliter cordibus noſtris illud ſculperent Sapientis documentū: *Omnes viæ hominis patent oculis ejus: Spirituū ponderator eſt Dominus*. Neque enim ſolùm oculis Dei greſſus & viæ noſtræ ſunt manifeſtæ, verùm inſuper uniuſcujuſque hominis in particulari ſingulas cogitationes & imaginationes adeò accuratè bilancis ſuæ trutina ponderat, ac ſi non niſi unicus duntaxat homo in mundo eſſet. Quòd ſi igitur in omnimoda innocentia vivere deſideres, *revela Domino opera tua*. Non quia Deus hac revelatione indigeat, ſed ut per hoc firmiter te credere oſtendas, quòd omnes viæ & cogitationes tuæ Deo perfectiſſimè ſint notæ. Hoc enim firma fide apprehenſum, ſæpiùſque à nobis recogitatum, in maximam noſtram redundabit utilitatem & commodum; fiet enim tunc, quod ſequitur, videlicet: *Et dirigentur cogitationes tuæ*. S. Propheta Elias, qui ad tam eminentem raramque evectus eſt ſanctitatem & perfectionem, dicere ſolebat, prout in lib. 3. Reg. c. 17. legitur: *Vivit Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto*. Quibus verbis ſe inceſſanter præſentiam Dei ob oculos habuiſſe indicabat. Gloſſa ex Rabano deſumpta circa prædicta Eliæ verba ita ſcribit: *In conſpectu Domini ſtat juſtus modo, ſtabit & in futuro: modo ut conditoris potentiam ad ſenſum reducat, & ſic fideliter vivat; in futuro, ut veraciter coronam vitæ accipiat*.

Prov. 16. 2.
Semper cogitandum vias noſtras Deo perfectiſſimè eſſe notas, ex quo magnā cōſequimur utilitatem.
3. Reg. 17. 1.
Gloſ. Raban.

4 In ſacris Canticis inquit Sponſa: *Per noctes quæſivi quem diligit anima mea*. At verò quodnam in eo putas latere myſterium, quòd Sponſa in noctis caligine, non verò in clara meridiani Solis luce ſponſum ſuum ſe quæſiſſe dicat? Porrò nemini ignotum eſt, quòd per hanc cœleſtem Sponſum anima immaculata & innocens ſymbolicè ſignificetur. Hæc igitur præeunte vera luce, id eſt viva fide, ſub obſcuritate hujus vitæ, in qua *videmus per ſpeculum in ænigmate*, quærit, inveſtigat, explorat, totaque mente defixa eſt in Deum præſentem. Gillibertus Abbas circa prædicta Sponſæ verba ita ſcribit: *Noctes ejus frequenter interpolantur abſentia ſponſi: cum adeſt, lux eſt, cum abeſt, nox eſt. Beata planè quæ dilecto adhæret tota die, & quærit totis noctibus*. Obſervaſtiſne aliquando petitionem illam, quam Eliſæus Eliæ patri ſuo priuſquam per currum igneum ab eo ſepararetur, in hæc verba propoſuit: *Oro, ut fiat in me ſpiritus tuus duplex?* Cui porrò petitioni Elias quidem conſenſit, ſed conditionatè; ait enim: *Si videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petiiſti*. Enimverò credere quis poſſet, quòd Eliſæus gratiam hanc potiùs ſperare potuiſſet, quando Magiſtro ſuo conjunctus & præſens, non verò quando ab eo ſublatus erat. Quando ille ad portam ſpecioſam templi Hieroſolymitani continuò cubans claudus à Sāctis Petro & Joanne eleemoſynam poſtulabat, ſibi dici audiebat: *Reſpice in nos. At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis*: quod & reverà accidit, dum miraculosè reſtitutam ſibi ſanitatem recepit. At verò Eliſæo contrarium accidit, ſiquidem Elias ſpiritum ſuum duplicem diſcipulo ſuo infundi voluit, ſi ipſum primò præſentem, & poſteà abſentem videret, ut per hoc omnes doceret fideles (ſiquidem *omnia in figura contingebant illis*,) quòd qui abundantiam ſpiritus concipere volunt, oculum fidei in Deum quoad corpus abſentem, quoad animam verò & intellectum, præſentem, defixum habere debeant.

Quomodo ſpiritualis anima ſponſum quærat per noctes.
Cant. 3. 1.
Gillib. Abb. ſ. 1. in Cant.
4. Reg. 2. 2.
Act. Ap. 3. 4.

5 Seneca moralis Philoſophus pro vita virtuosè inſtituenda, varia in epiſtolis ſuis documenta poſt ſe ſcripta reliquit. Et quidem in Epiſtola 11. dicit: *Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, ut ſic tanquam illo ſpectante vivamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus*. Et paulò poſt ſubdit: *Aliquem habeat animus, quem vereatur, cujus auctoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat*. In progreſſu quoque ejuſdem Epiſtolæ dicit: *O felicem illum, qui ſic aliquem vereri poteſt, ut ad memoriam quoque ejus ſe componat, & ordinet! Qui ſic aliquem vereri poteſt, citò erit verendus. Elige itaque Catonem*.

Quid de hac re ſenſerit Seneca.
Senec. Ep. 11.

At

Digitized by Google

At verò dic ſodes, quænam eſſe poteſt comparatio inter Catonem quendam, & ipſummet Deum? Utique anima Chriſtiana majorem percipiet fructum, ſi illud ſibi ſpeculum ſemper ob oculos poſitum habeat, de quo dicitur: *Speculum ſine macula*, ut in illud cõtinuò reſpiciens, proprias maculas emendet, vitamque immaculatam agat. Apud S. Joannem Scribæ videntes, quòd Phariſæi & S. Joannis Baptiſtæ diſcipuli longa & rigoroſa inſtituerent jejunia, Chriſtum interrogarunt: *Quare diſcipuli Ioannis & Phariſæorum jejunant, tui autem Diſcipuli non jejunant? Et ait illis Ieſus: Nunquid poſſunt filii nuptiarum quamdiu ſponſus cum illis eſt, jejunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.* Quem textum interpres quidam ad propoſitum noſtrum ſic exponit: *Plus nimirum ſponſi præſentia proficiunt, quam jejuniis. Supplet ſponſus abundè cum præſens eſt, quicquid conſequi abſtinentia aliquis poſſit.* Contingit enim perſæpè, quòd anima Deo devota per macerationes corporis, cilicia videlicèt, diſciplinas, & jejunia, non tantùm in ſpiritu, devotione, & unione cum Deo proficiat, quantùm per exercitium continuum divinæ præſentiæ viva fide recogitatæ. Hæc enim utiliſſima & faciliima praxis hanc habet prærogativam & excellentiam præ cunctis aliis piis exercitiis, quòd in omni loco, tempore & occaſione illam exercere, magnumque inde meritum acquirere valeamus. Quod nonnunquam non æquè faciliter fieri poteſt per eleemoſynas, ob defectum nimirùm pecuniæ, vel pauperum: nec per orationem, eo quòd per occupationes diſtracti mentem noſtram ad eandem ſaciendam applicare nequeamus: nec per jejunium, ob complexionis debilitatem: nec per auſcultationem verbi Dei, vel ob temporis penuriam, vel ob prædicatoris defectum: & ſic de omnibus aliis ſimilibus devotionis exercitiis diſcurrere licet. At verò quod exercitium præſentiæ attinet, *non eſt qui ſe abſcondat a calore ejus.* Siquidem unuſquiſque hominum illius capax exiſtit, ſanus & infirmus, dives & pauper, dominus & ſervus, princeps & ſubditus, doctus & ignorans, vir & mulier; nec eſt qui ſe valeat excuſare.

Sap. 7. 26.

Plus proficit anima devota per hoc exercitium, quam per varias corporis macerationes.

Marc. 2. 19.

6 Nemo eſt qui ignoret, omnes actiones, & deſideria noſtra amore Dei ſuper omnia meritorias, Deoque acceptas effici; adeòque ſine hoc nullum opus, quantumcunque in ſemetipſo bonum ſit, ullius apud Deum eſſe pretii aut valoris; dicente Apoſtolo: *Si linguis hominũ loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, nihil ſum*: hic enim amor lapis eſt lydius, unde innocentia & ſanctitas animæ explorari poſſit. Unde S. Bernardus dicere ſolebat: *Quantitas cujuſcunque æſtimatur ex menſura charitatis quam habet, ut quæ multum habet charitatis, magna ſit, quæ parum, parva.* Quis autem eſt qui neſciat, quòd divinæ præſentiæ exercitium ſemper continuare, ſibique familiare reddere, eſca ſit & fomes ad accendendum hoc divini amoris incendium? Cajetanus de S. Maria Magdalena à Chriſto prima vice à pedibus ſuis his verbis: *Vade in pace*, dimiſſa, ita ſcribit: *Sentiebat intus mulier fructum magnum ex præſentia Ieſu, & propterea percepta venia peccatorum, & commendata ejus fide, non recedebat, niſi Ieſus ſuavi præcepto receſſum imperaſſet.* Obſervandum quoque, quòd S. Lucas de eadem Magdalena pœnitente, priuſquam ad Chriſtum acceſſiſſet, loquens, dicat: *Ecce mulier in civitate peccatrix.* Paulò poſt verò, poſtquam in conſpectum & præſentiam Salvatoris noſtri venit, proximaque pedibus ipſius aſſedit, ab eodem Salvatore de ſe dici audivit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Unde S. Petrus Chryſologus ait: *Conſpicimus, non ſolum caruiſſe peccatis, ſed ad totum ſanctitatis verticem perveniſſe.* Unde poſtquam ex præſentia Chriſti illam conceptiſſet ardentiſſimæ charitatis flammam, difficulter ſe ab eo divelli patiebatur. Imò, ut idem præfatus Chryſologus ait: *Adſtare non timet cruci, ſepulchro inhæret anxia, truces nec horret milites, quia pellit timorem charitas.* Qui enim verè & ardenter amat, objectum amatum ante oculos ſemper habere deſiderat. S. Martha Chriſtum domi ſuę hoſpitem habens, ſororem ſuam adiit, eique, quòd à Chriſto vocata eſſet, annunciavit: *Abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.* Veruntamen ſi totum pervolvatis Evangelium, nullibi hanc Marthæ commiſſionem à Chriſto datam fuiſſe invenietis: qua igitur ratione Martha dicere

Amor Dei omnia bona opera facit eſſe meritoria.

Hunc amorem accendit exercitium divinæ præſentiæ.

Cajet. in Luc.

potuit: *Magiſter vocat te?* Angelicus Doctor, per adductam Theophylacti authoritatem, difficultatem hanc ſolvit, dicens: *Ipſam Chriſti præſentiam vocationem reputavit.*

S. Th. in cat. ex Theoph.

7 Caſſianus, magnus ille vitæ ſpiritualis præceptor dicere non dubitat, quòd quando Deum nobis videamus præſentem: *Deus cunctis momentis nos conſervat, & quaſi manu præit noſtras omnes actiones, & opera.* P. Alvarez de perfectione diffusè diſſerens, inter alia præcipua perfectionis acquirendæ media, divinæ quoque præſentiæ exercitium connumerat, dicens: *Hæc tandem ſit omnibus quæ egeris, tua ſolicita cura, tua jugis occupatio, Deum aut extra teipſum, aut intra teipſum præſentem intueri, & puriſſimis deſideriis, ſanctiſſimis colloquiis & ignitis amoris affectibus, ad divinam, & incomprehenſibilem ejus bonitatem aſpirare: nihil enim efficacius eſt ad peccata delenda, imperfectiones extirpandas, proterviam humanæ naturæ molliendam, virtutes acquirendas, & noſtram mentem in Deum transformandam, quam hoc amoris exercitium, ſive cum voluntate, ſive cum mentis ariditate præſtitum, quo potentiſſimè terrena fugimus, & in carne mortali quodammodo impaſſibiles & cœleſtes efficimur.*

Per hoc exercitium acquiritur perfectio.

Caſſian. coll. 12. c. 5.

Alvarez. l. 5. p. 3. c. 39. n. 12.

8 *Inter natos mulierum*, ipſamet æterna Veritate teſte, *nullus ſurrexit major Ioanne Baptiſta.* Hæc autem majoritas non intelligitur *de quantitate molis*, ſed *de quantitate virtutis*, innocentiæ, & ſanctitatis ipſius; ſiquidem de ipſo ſancta Eccleſia canit: *Ne levi ſaltem maculare vitam flamine poſſes.* De ipſo quoque manifeſtè intelligitur propheticum hoc oraculum: *Ecce ego mitto Angelũ meum ante faciem meam.* At verò dices: cur Salvator noſter, *qui ſpirituum ponderator eſt*, glorioſum hoc epithetum aliis quoque Sanctis non attribuit: *Quomodo de ſolo Ioanne? Quaſi gratiæ ſingularis eſt indicium*, inquit author Operis imperfecti: *Ecce ego mitto Angelum meũ ante faciem tuam: Omnes quidem Prophetæ ante faciem Chriſti tranſmiſſi ſunt, ſolus autem Ioannes ſic miſſus eſt ante faciem Chriſti, ut penè cum ipſo Chriſto veniret.* Meritò igitur Baptiſta Angelus poteſt appellari, quia licèt triginta annis in eadem Judæa, in qua Chriſtus erat, permanſerit, & converſatus fuerit, abſque eo quòd Chriſtum oculo corporis aſpexerit; in eum tamen ſemper direxit oculum mentis & ſpiritus, prout Angeli faciunt, *qui ſemper vident faciem Patris.* Unde cum illi præclarum illud attribuatur encomium, *quo magnus corã Domino* appellatur, nil mirum, ſi tam prodigioſa & perpetua ejus fuerit innocentia. In Actibus Apoſtolorum de Sancto Protomartyre Stephano dicitur: *Viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli. Stephanus autem plenus gratia.* Nec mirum, ſiquidem hoc divinæ præſentiæ exercitium ei valdè familiare fuit, & domeſticum. Euſebius Emiſſenus rationem aſſignat, cur idem S. Joannes tanta cum animoſitate ſanguinem ſuum profuderit; ait enim: *Iuſte incunctanter offert ſanguinem ſuum, qui præ oculis habet Regem ſuum.* Philo Hebræus dum ly *Iſrael*, à quo Hebræorum populus ſuam ſortitus eſt appellationem, interpretatur, divinæ præſentiæ exercitium in hæc verba commendat: *Res, ut mihi videtur, pluris æſtimanda, quam ulla opes, vel privata, vel publica; nam ſi ſeniorum, aut præceptorum, aut magiſtratuum, vel parentum aſpectus movet ad reverentiam, & modeſtiam, & ſua præſentia vitam, moreſque corrigit: quantum putamus ad honeſtatem, virtutemque præſidium contingere animæ, ſi emergens ſuper omnes creaturas, Deum increatum ſpectare didicerit?* Conſideraſtiſne aliquando pretioſiſſimum illum Phrygio opere elaboratum, gemmis, aliiſque pretioſis ornamentis diſtinctum, ſummi Sacerdotis ornatum? inter alia verò ornamenta unum eſt, propoſito noſtro valdè congruum, videlicet: *Facies & laminam de auro puriſſimo, in qua ſculpes opere cælatoris: Sanctum Domino: ligabiſque eam vitta hyacinthina, & erit ſuper Tiaram, imminens fronti Pontificis.* Nimirùm Deus diſpoſuit, ut quia ſummus Sacerdos omnibus aliis in innocentia morum, pietate, & devotione dux eſſe debebat, ſanctiſſimum Dei nomen ſemper ob oculos præſens haberet.

S. Joannes Bapt. quantumvis abſens, ſemper oculos mentis direxit in Chriſtum.

Propterea vocatur Angelus.

Auth. Imperf. ho. 17.

Sicut etiam S. Stephanus. Act. Apoſt.

Philo Hebr. l. de virt.

Exod. 28. 36.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Alia bona, quæ præſentiam Dei recogitando recipimus, conſiderantur,

THEMA.

Quærite faciem ejus ſemper. Pſ.104. v.4.

Quomodo facies Dei ſemper quæri poſſit.

1 OPtimè regius Propheta monet, ut Dei faciem ſemper requiramus: *Quærite faciem ejus ſemper.* At verò dubium hoc loco ſubnaſcitur, quonam modo nos, qui ad faciem Dei inceſſanter inquirendam invitamur, eandem invenire valeamus: *Sed quid eſt, quærite faciem ejus ſemper?* quærit Aug. *Scio quidem, quia mihi adhærere Deo bonum eſt; ſed ſi ſemper quæritur, quomodo invenitur?* Hanc difficultatem idem S. Doctor paulò ante ſolverat, dicendo: *Quæ eſt facies Domini, niſi præſentia Dei?* Hæc igitur præſentia Dei ſemper ob oculos habenda, nec unquam oblivioni tradenda eſt: *Quærite præſentiam Dei ſemper;* ſiquidem, ut audiſtis, *adhærere Deo bonum eſt.* Non declarat, neque ſpecificat, quale bonum illud ſit, quod ab hoc ſancto exercitio derivatur, quia bona hæc multa ſunt, eaque magnum in ſe pondus, & momentum continentia.

S. Auguſt.

Exercitium præſentiæ Dei confert perſeverantiam in ſervitio Dei. Hug. Card.

2 *Quærite Dominum, & confirmamini,* dixerat regius Pſaltes, priuſquam ſubjungeret: *Quærite faciem ejus ſemper,* id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit: *In quærendo eum, eſtote firmi & ferventes per amorem, &c. Sunt aliqui in principio ferventes, ſed refrigeſcit charitas eorum, & quærere deſinunt; propter quod bene ſequitur: Quærite faciem ejus ſemper, non ad horam.* Porrò hæc divinæ præſentiæ conſideratio ad donum perſeverantiæ & ſtabilitatis in divino ſervitio promerendum mirabiliter juvat. In Pſ. 31. Deus nobis promittit, inquiens: *Inſtruam te in via hac qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos.* At verò ſcitiſne modum, quo ſummam hanc & incomparabilem prærogativam promereri poſſiunus? S. Auguſt. idipſum declarat, dicens: *Obſirmabo ſuper te oculos meos, non a te auferam oculos meos, quia & tu non auferes à me oculos tuos. Ergo & tu leva jam oculos tuos ſemper ad Deum, ut firmet ſuper te oculos ſuos.* Tertullianus Henoch & Eliam nobiliſſimo compellans epitheto, vocat *æternitatis candidatos.* Etenim hi per multa annorum millia etiamnum viatores exiſtentes, in gratia Dei innocentes permanſerunt, & deinceps uſque ad noviſſimum judicii diem permanebunt. Sciendum verò eſt, eoſdem, quamdiu hic in terris vixerunt, cor & mentem ſuam in divinam præſentiam ſemper habuiſſe defixam; ſic enim de Henoch in Geneſi dicitur: *Ambulavit Henoch cum Deo. Ambulavit cum Deo & non apparuit.* De Elia pariter ſcribitur: *Vivit Dominus Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto.* Deus quoque populo Hebræorum per multos annos velut dux prævivit, dum ad terram promiſſionis contenderent; prævivit autem in figura columnæ, quæ ſtabilitatem denotat, ut exindè intelligerent, quòd ſi in cultu, fide, obſequio, ſuaque in Deum religione continuare vellent, Deum ab oculis non deponere, ſed eum ſemper præſentem eſſe, recolere deberent.

Pſ.31.8.

S. Auguſt.

Tert. l. de Reſur. carn. c.58.

Gen.5.22. 3.Reg.17.1.

Aufert etiā omnem tepiditatem in divino ſervitio.

3 *Adhærere Deo bonum eſt.* Ab hac recogitata Dei præſentia, aliud quoque bonum naſcitur, ſcilicet, quòd in divini ſervitu curriculo omnis tepiditas à nobis depellatur. Porrò S. Iſidorus ſe capere non poſſe fatetur, qualiter homines adeò ſint ferventes & ſoliciti in conſectandis hujus mundi bonis, genio ipſorum præcipuè arridentibus; & tamen ex altera parte in conſecutione bonorum æternorum adeò ſint tepidi, ſeu potiùs gelidi: *Omnis ars ſæculi hujus,* inquit Iſidorus, *ſtrenuos amatores habet, & ad exequēdum promptiſſimos.* At verò quodnam eſt calcar illud, quod latera ipſorum exſtimulans, ad hanc illos promptitudinem impellit? Nimirùm quia *præſentem habet operis ſui remuneratorem.* Non verò ita ſe res habet quoad illos, qui pro honore Dei operantur; Deus enim *plerumque habet ſectatores languidos, tepidos, pigritia inertia congelatos: hoc proinde fit, quod labor eorū non pro præſenti, ſed pro futura remuneratione defertur.* Quòd ſi autem mihi dederis quempiam, qui vivæ fidei oculo Deum præſentem conſpiciat, illum ſubitò videbis in divino ſervitiu ſervidum, & flagranti zelo ardentem.

S. Iſid. l.2. de ſummo bono c.10.

Quatuor illa myſtica animalia alas ſuas ad volandum extendebant: *Pennæ eorum recta alterius ad alterum; unumquodque duabus alis velabat corpus ſuum.* Quod quidem de Aquila facilè intelligitur, cum hæc, utpotè avium Regina, natura ſua alis inſtructa eſſe noſcatur: at verò unde homini, bovi, & leoni alæ proveniunt? Omnem deponatis velim admirationem, ſiquidem Propheta ait: *Firmamentum erat ſuper caput eorum. Aperti ſunt cœli. Totum corpus oculis plenum in circuitu.* Cum igitur cœlum ſuſpexerint, ſuoſque in Deum oculos defixerint, mirum non eſt, quòd alas ad volandum habuerint: *Vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur, cum ambularent.* S. Thomas de Villanova ait: *Vbi illius beatitudinis oblivio inciderit:* (mutemus verba illa, & dicamus: *Vbi præſentia Dei oblivio inciderit*) *& manus hæret, lingua balbutit; illius quippe memoria, & operi ſolertiam, & verbo facundiam præſtat.* Laſciva illa mulier Samaritana à principio nullam Filii Dei notitiam habens, eundem contempſit, dicendo: *Quomodo tu, Iudæus cum ſis, bibere a me poſcis:* mox verò ut lux divinitatis Chriſti in mentem dictæ mulieris transfuſa fuit, ipſaque Divinitatis ejus præſentiam guſtare cœpit, in hæc verba ſubitò prorupit: *Domine, ut video, Propheta es tu;* ejuſque amore accenſa, ipſum verum in lege promiſſum Meſſiam eſſe agnovit, & ab eo divelli non potuit. Revertens autem in Samariam, non ſolùm aquam hauſtam, ſed & hydriam, in qua aqua hauſta fuerat, deſeruit: *Reliquit hydriam,* ut per hoc nobis inſinuaretur, prouti in hujus ejuſdem diſcurſus progreſſu dicemus, quòd præſentia Dei nauſeam nobis ingerat bonorum temporalium, etiam illorum, quibus vel maximè anteà addicti fueramus. D. Chryſoſtomus hanc proponit interrogationem: *Quando erit puſillo, & abjecto animo?* Et ſubdit: *Omnia nobis videntur difficilia, quod Dei nullam habemus memoriam, ut habere oportet, quod non eum in cogitatione perpetuo circumferimus. Merito enim nobis dixerit: Oblitus es mei, ego quoque obliviſcar tui.* Confirmat idipſum S. Bernardus, dum in ſermone quodam ita ſcribit: *Quomodo enim negligens poterit inveniri, qui intuentem ſe Deum nunquam deſinit intueri? Qui ſic eum ſuper ſe videt intentum, ut omnia interiora ejus, & exteriora, omni hora conſiderare non ceſſes, omneſque non ſolum actus, ſed etiam ipſos ſubtiliſſimos animæ motus perſcrutetur, atque dijudicet.* Præclarus Chryſoſtomus in eadem homilia hanc quoque adducit conſiderationem: *Magnam rem facit Dei memoria, magnam etiam & quod nos eum habeamus in memoria. Hoc bona facit eligere, illud perficere, & ad finem perducere.*

Ezech.1.23.

S.Th. à Vill. in conc. fun.

Adducuntur varia bona, ex Dei præſentia cauſata. Joan. 4.

Chryſoſt. 26. ad hebr.

S.Bern. ſer.1. in Pſ.90.

Chryſoſt. ib.

4 *Adhærere Deo bonum eſt.* Ab eo quòd Deum ob oculos noſtros ſemper præſentem habeamus, aliud quoque naſcitur conſiderabile bonum; videlicet bonorum præſentium contemptus, quantumvis illa copioſa ſint, & proſpero quovis in ſtatu conſiſtentia. Enim verò Moyſes egregie ſe alienū ab iſtis terrenis bonis omnibus cōprobavit, quando ſceptrum cum virga paſtorali, populorum gubernationem cum ovium cuſtodia, paludamentum regium cum ſacco cilicino, imperium cum ſervitute commutavit: *Negavit enim ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo ſuo, quam temporalis peccati habere jucunditatem: majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti.* Hanc illius Prophetæ magnanimitatem conſiderans Chryſoſtomus, inquit: *Odit, averſatus eſt, ſcilicet ſe eſſe filium filiæ Pharaonis:* & paulò poſt ſubjungit: *Hæc omnia facta ſunt, quod ita tolerabat, tanquam videns eum, qui non cadit ſub aſpectū.* Hoc enim inſinuare videntur illa S. Pauli myſtica verba: *Aſpiciebat enim in remunerationem,* id eſt, æternum remuneratorē ſemper ob oculos habebat. Dignitas illa, ad quam Daniel evectus fuit, adeò ſublimis erat, ut apud potentiſſimum illum Monarcham, qui dominabatur ſuper centum & viginti ſeptem provincias, major dari non potuerit. Idem quoque Daniel in tali apud eundem Monarcham honore & favore poſitus erat, ut licet textus dicat: *Cogitabat conſtituere eum ſuper omne Regnum.* Et tamen cum apud ſe deliberaret, an potius defendenda eſſet obedientia edicto Regio, pro cujus adimpletione adeò fortiter apud Regem æmuli ipſius inſtabant, an verò in cultu vero Deo ſuo ab ipſo præſtari ſolito remanendum eſſet; elegit potiùs amittere gratiam Regis, theſauros, honores, vitam, & a

Ex pio exercitio divinæ præſentiæ naſcitur contemptus præſentium bonorum.

Patet exemplo Moyſis. Hebr.11.26.

Chryſoſt. ib.

Danielis.

Dan.6.9.

leo-

leonibus devorari, quàm ab oratione ad Deum fundendam deſiſtere. At verò dicite ſodes: undenam Daniel tantam aſſecutus eſt animoſitatem, ut tam heroicè cuncta, quæ mundus amare, & æſtimare ſolet, contempſerit? S. Hieronymus inquit: *Daniel Regis juſſa contemnens, & in Deo habens fiduciam, non erat in humili loco, ſed in excelſo, & feneſtras aperuit contra Jeruſalem.* Nimirùm oculum ſuum verſus templum Hieroſolymitanum dirigebat, & conſequenter divinam præſentiam menti ſuæ habebat impreſſam. Hicque eſt modus ille, à potentatibus ſæculi hujus ſeriò obſervandus, niſi ab humanæ magnificentiæ ſplendore faſcinari, & ſeduci velint; oculos enim ſuos in ſublime, & cœlum verſus erigant, Deumque ipſis ubique præſentem eſſe conſiderent. Judith in flore ætatis ſuæ conſtituta, tametſi maritus ejus moriens ampliſſimas ei reliquiſſet divitias & facultates, in ſtatu nihilominùs viduitatis permanere elegit. Et licèt Holofernes, prouti nonnulli ſacri Scriptores arbitrantur, amores illius furtivos ab illa deprædari non cogitarit, ſed potiùs nexu conjugali illam ſibi, qui multorum regnorum, & invicti cujuſdam, numeroſiſſimique exercitus imperium, & Generalatum tenebat, adſtringere meditaretur; attamen in viduitatis conſervandæ propoſito ſemper firma permanſit; idque ope divinæ præſentiæ, quam ſolita erat continuò meditari & recolere, prout ex illis verbis capitis undecimi colligitur: *Ego ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te.* Tametſi enim in conſpectu Holofernis, ac numeroſiſſimi ipſius exercitus, qui ex meris idololatris, & Dei inimicis conſtabat, conſtituta eſſet; non tamen ideò divinam præſentiam è mente ſua unquam depoſuit, hæcque illi ad theſauros, coronas, & ſceptra contemnenda virtutem ſuggeſſit.

S. Hier. ib.

Et Judith.

Judith. 11.

5 *Adhærere Deo bonum eſt.* Dei præſentiam animo ſuo firmiter infixam habere, adeò ingens bonum eſt ut nos omne bonum conſequi faciat; ſcilicet æternam beatitudinem, quæ definitur, quòd *ſit ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus*: is enim, qui Deum ſibi ſemper præſentem eſſe recogitat, beatos imitatur, de quibus Chriſtus ait: *Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt.* Unde illis, qui exercitio divinæ præſentiæ incumbunt, adaptare poſſumus, quod Regina Saba de ſervis Salomonis Regis edixit: *Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper: coram te*, inquam, *qui es plus, quam Salomon hic.* Spiritus angelici tametſi hic in terris in noſtri cuſtodia planè ſint occupati, tametſi illis provinciarum & regnorum commiſſa ſit tutela, licèt etiam primum mobile continuò volvant, & revolvant; non tamen ob id Deum facie ad faciem intueri deſinunt, ubicunque locorum exiſtant: & hoc idem eſt, quod ſervi Dei practicant, dum in quovis loco, tempore, & occaſione divinam recolere præſentiam non deſinunt.

Exercitium hoc confert omne bonum hoc eſt æternà beatitudinem. Matt. 18. 10.

3 Reg. 10. 8.

6 *Adhærere Deo bonum eſt.* Ex ſancto hoc præſentiæ Dei exercitio illud quoque promanat conſiderabile beneficium, quòd ſcilicet nos a Dei offenſa veluti fræno retrahat, dum conſideramus, quòd is qui judex noſter futurus eſt, futurus quoque ſit actionum noſtrarum oculatus teſtis. Præterea per continuam cum ipſo converſationem facile nobis erit, eum quoque in beneficiū noſtrum mitem nobis reddere & propitium. Boetius *in fine de conſolatione Philoſophiæ*, inquit: *Magna nobis indicta neceſſitas eſt rectè vivendi, qui omnia facimus ante oculos judicis cuncta cernentis.* Ecquis adeò futurus eſſet audax & temerarius, qui in ipſiuſmet judicis oculis, qui eum eſt condemnaturus, capitale committere crimen non dubitaret? S. Bernardus ad illa ſe reflectens verba perverſorum illorum, *quorum ſunt in tenebris opera*, & dicunt: *Quis nos videt, & quis novit nos?* Eorum inſaniam ſequentibus verbis refutat: *Eſto nullus te videat, non tamen nullus. Videt te angelus malus, videt te angelus bonus, videt te & bonis & malis angelis major Deus. Videt accuſator, videt teſtium multitudo, videt & ipſe judex, cujus te aſſiſtere oportet tribunali: ſub cujus ſanè oculis velle delinquere, tam inſanum eſt, quàm horrendum incidere in manus Dei viventis.* Audiamus, quid Sanct. Leo Magnus in ſermone quodam hac de re prædicet. Ait enim: *Iſta ergo ſcientia ſummi judicis, iſte eſt tremendus aſpectus, cui pervium eſt omne ſolidum.* Eodem quoque argumento Baſilius Magnus utitur, inquiens: *Quis in oculis principis ſui audeat, quod diſpliceat principi ipſi?* Inſignis quidam valdeque a Deo illuminatus ſervus Dei divinæ præſentiæ praxin hoc epithето deſcribit: *Brevis morum pædagogia eſt, vitiorum cohibitio, & moralis diſciplinæ compendium.* Enim verò præceptor aliquis, vel educator, apud ſuum diſcipulum, vel clientem in eo eſt reſpectu & authoritate, ut in conſpectu ejus nullus ipſum contumeliare, aut injuriis afficere auſit, tametſi ſit perſona illuſtribus natalibus oriunda: quantò igitur efficacius erit hoc exercitium recogitatæ præſentiæ Dei, *quem tremunt poteſtates*? quantò fortiùs hoc à peccatis nos coercebit?

Retrahit etiam nos ab offenſa Dei.

S. Leo f. 5. de Quad.

S. Baſil. interrog. 29. in reg. brev.

7 *Adhærere Deo bonum eſt.* S. Bernardus illa explicans Pſalmiſtæ verba: *Suſceptor meus es tu*, obſervat Pſalmiſtam mox addidiſſe: *Et Deus meus*; ac ſubdit: *Cur non Deus noſter? Quia in creatione, in redemptione, cæteriſque communibus beneficiis eſt Deus omnium; ſed in tentationibus ſuis tanquam proprium eum habent ſinguli electorum: ſic enim paratus eſt ſuſcipere cadentem, & erigere fugientem, ut videri poſſit, relictis omnibus aliis, ei ſoli operam dare.* Mox verò idipſum conſequendi modum nos docet, inquiens: *Propterea expedit omni animæ Deum ſemper attendere tanquam proprium, non modo adjutorem, ſed etiam inſpectorem.* In illa maris tempeſtate, in qua Apoſtoli tantoperè periclitabantur, mox ut Chriſtus eis præſens adfuit, omne periculum protinùs ceſſavit. Dicit autem ſacer textus: *Voluerunt tenere eum*; ex quibus verbis Sanctus Cyrillus Alexandrinus ſequentem deducit moralitatem, dicens: *Non dubitemus multo majora, quam ſperavimus, præſtantioraque bona ex Chriſti præſentia nos conſecuturos: & qui abſente ipſo laboramus, præſente eo ſine opera noſtra quieſcemus; ſic enim omnium periculorum Chriſtus ſolutio eſt.*

S. Bern ſer. 2. ſuper Pſ. Qui habitat.

Chriſti præſentia tollit omnia pericula.

Joan. 6. 17. S. Cyril. Alex. l. 3. in Joan. c. 22.

8 *Adhærere Deo bonum eſt.* Porro præſentia Dei à nobis ſeriò recogitata, vigorem & robur animi nobis communicat, ut in adverſitatibus conſtantes & magnanimi eſſe valeamus. Quot non ſuſtinuit Joſeph filius Jacob contradictiones? Nimirum reprehenſiones patris, quando eidem ſomnium ſuum detexit; invidiam, & odium fratrum ſuorum, ſervitutem, calumniam à domina ſua ſibi impoſitam, ob quam demum in vincula & compedes carcerum conjectus fuit. At verò hæc omnia generoſo animo toleravit, eo quòd Deum ſibi præſentem oculo vivæ fidei, & confidentiæ apprehendit: dicit enim Scriptura: *Deſcenditque cum illo in foveam.* Hoc namque exercitium præſentiæ divinæ, ut ſuo loco diximus, perquàm familiare ei fuit. Tertullianus quoque de Martyribus, qui tormento ſubjecti, quaſi inſenſibiles ſe exhibebant, diſſerens, inquit: *Nihil crus ſentit in nervo, dum animus eſt in cœlo.* Idem quoque dicere poſſumus de illis, qui Deum ſibi præſentem eſſe recogitant, proque ejus amore omnia adverſa libenter tolerant; hi enim dolorem non ſentiunt; quia *qui amat, non laborat.*

Hoc exercitium facit nos conſtantes in adverſis.

Tertul. l. ad Mart. c. 2.

TRA-

TRACTATUS LXXXV.

DE PROVIDENTIA DEI,

Et fiducia in ipſum.

DISCURSUS TREDECIM.

DISC. I. De providentia divina in productione creaturarum, quas in beneficium noſtrum creavit.

II. Eadem providentia non ſolùm quoad corvos, verùm etiam quoad res minimas conſideratur.

III. Ad Deum ſpectat abundanter nobis proſpicere, id quod in ſpecie in perſona Jacob probatur.

IV. Habemus jus expectandi alimenta à Deo, utpotè qui à nobis tanquam patrem noſtrum invocari voluit. Et quidem qui omnia animalia paſcit, multò magis filios ſuos ſuſtentabit.

V. Varia adducuntur argumenta, à Chriſto, ad condemnandam noſtram, de divina ipſius providentia, diffidentiam, in medium adducta.

VI. Oſtenditur, qualis ſit illa ſolicitudo, quam Chriſtus condemnat; non enim Chriſtus noſtram ſecundùm ſtatum uniuſcujuſque diligentiam & laborem excludit, ſed potiùs requiſit à nobis.

VII. Deus nobis providet, non ſolùm tanquam nutrix, ſed tanquam mater; habetque talem uniuſcujuſque in ſingulari providentiam, qualem univerſim habet de omnibus.

VIII. De providentia, qua Deus invigilat ſoper illos, qui ipſum timent, eique ſerviunt.

IX. Author eandem materiam proſeqoitur, ſimulque explicat verba illa Chriſti: *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum.*

X. Fiducia, quæ in Deum potiùs, quàm in induſtriam noſtram habetur, à Deo liberaliter compenſatur, maximè quoad illos, qui hanc fiduciam cum bona conſcientia habent conjunctam.

XI. Ad hoc ut fiducia noſtra efficax ſit, viva eſse debet, magnamque habet prærogativam, quando in Deum, non verò in mundum collocatur, diligentiaſque bumanas, noſtramque cooperationem minimè excludit.

XII. Quædam ex ſacta Scriptura, aliiſque hiſtoriis recenſentur ſacta, quæ Divinæ Providentiæ periodos mirum in modum nobis manifeſtant.

XIII. Deus ſuam perſæpè erga nos oſtendit providentiam, dum nobis non providet, idque in majus bonum noſtrum operatur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De providentia divina in productione creaturarum, quas in beneficium noſtrum creavit.

THEMA.

Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum, omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. Pſal. 8. v. 8.

Providentia Dei circa homines enarratur.

1 PRopheta Regius exaltationem hominis in Pſalmo octavo conſiderans, ſtupefactus exclamat: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* At verò nimis parcè de hominis dignitate Pſalmiſta locutus videtur, utpotè qui dicere poterat: Exaltaſti eum etiam ſupra naturam Angelicam; ſiquidem Chriſtus ipſe ſe cœlum pro nobis fabricaſſe declarat, inquiens: *Poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi*: Præterquam quòd nobiliſſimos illos beatos ſpiritus, veluti miniſtros ad noſtram deſtinavit cuſtodiam. Verùm de his aliàs, in præſenti ſolùm divinæ providentiæ ſuæ in beneficium noſtrum adhibitæ periodos conſiderare decrevimus.

Matth. 25.

2 Deus porrò in Deuteronomio gloriatur, dicens: *En Domini Dei tui cœlum eſt, & cœlum cœli, terra, & omnia quæ in ea ſunt.* Id quod eruditiſſimus & acutiſſimus Oleaſter ſummoperè admiratur, dicens: *Ad quid, bone Deus, te divitem jactas? Ad quid Dominum cœli & terræ te eſſe dicis?* Tu unico verbo ampliſſimas cœlorum ſphæras extendiſti: *Verbo Domini cœli firmati ſunt.* Tu per unicum verbum, *dixit*, vaſtiſſimam hanc Univerſi machinam fabricaſti: *Dixit, & facta ſunt.* Quo igitur fine, ò increata Sapientia, hanc gloriationem: *En Domini Dei tui cœlum eſt &c.* æternitatis annalibus ad perpetuam memoriam inſcribi voluiſti? Et confeſtim dubium reſolvit ſequentibus verbis: *Ut oſtendas, te omnia hac ſervis tuis præſtare poſſe, ut reverà præſtas.* Enim verò cœlum & terra omnipotentiæ & ſapientiæ Altiſſimi ſunt opera. At verò in quorum beneficium hæc ſunt fabricata, præterquam in commodum & utilitatem hominis? *Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum, omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.*

Deut. 10. 14.

Oleaſt. ib. Deus cœli & terram creavit, ut daret ſervis ſuis.

3 Spiritus S. primum Geneſeos & totius Sacræ ſcripturæ caput ab his verbis exorditur: *In principio creavit Deus cœlum & terram: terra autem erat inanis, & vacua.* At verò ſi ejuſdem primi capitis Geneſeos lectionem proſecuti fueritis, reperietis utique, quàm provida & induſtria fuerit divina manus in terra hac adornanda, & fœcundanda herbis, floribus, mineralibus, plantis, arboribus, fructibus, & fontibus. Similiter reperietis, qualiter firmamentum cœli ſtabiliverit, ſtelliſque diſtinxerit, & majoribus luminaribus, majori ſcilicet & minori, illuſtraverit, ut per beneficos influxus ſuos mundum locupletarent. Videbitis, qualiter aëra replevit volucribus, aquas piſcibus, terram quoque innumeris variiſque animalibus: *Et hæc omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi, volucres cœli, & piſces maris.* Eaque omnia anticipatè præparavit, priuſquam crearet hominem, ut hic immediatè poſt ſui creationem ſubitò menſam inveniret opiparè inſtructam, & præparatam: *Quicquid cœli micat, radiat & ſplendet ornatus; quicquid terra fragrat in floribus, ſapit in fructibus, in animantibus gaudet, noſtro amore factum, noſtra addictum eſt ſervituti*, inquit D. Chryſologus. Hæc autem omnia ad ſolius corporis noſtri proviſionem ordinata fuere. Majoris tamen æſtimandum eſt, velut longè nobilius, id quod idem Chryſologus ſtatim ſubjungit, dicens: *Nobis principatus cœlorum, nobis æthereæ poteſtates, nobis æternæ dominationes, nobis angelorum officia excubiis militant indefeſſis.* Angeli etenim tanquam indefeſſi operarii in beneficium noſtrum cœlum quotidie volvunt, & revolvunt, provinciarumque & regnorum tutelæ vigilanter aſſiſtunt. Imò ipſemet cœli terræque Monarcha, ante cujus thronum *tremunt poteſtates*, in beneficium uniuſcujuſque hominis in particulari adeò ſolicitè invigilat, ac ſi nullæ eſſent aliæ creaturæ, quibus ab illo proſpiciendum eſſet: *Sapientia ædificavit ſibi domum*, inquit Sapiens in Proverbiis, *excidit columnas ſeptem, immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam.* Æterna namque Sapientia, divinæ providentiæ ſodalis individua, in ſeptem dierum ſpatio ſublime hoc totius Univerſi palatium erexit, cœlorum fornices extendit, terræ fundamenta jecit, profundas marium piſcinas effodit, & adaquavit, ſingulis elementis

Omnes creaturas tam cœleſtes, quàm terreſtres creavit Deus amore hominis.

Chryſol. ſerm. 69.

Imò ipſemet ſummã noſtri gerit curam.

Prov. 9.

locum

locum ſuum aſſignavit, cunctiſque animalibus de paſcuis ſuis proſpexit, ac tandem alterius minoris mundi, id eſt hominis, fabricam meditatus fuit. Quemadmodum enim (ita Nyſſenus diſcurrit) nemo hoſpitem aliquem in menſa ſua excipit, niſi priùs appoſitæ ſint epulæ, ſitque præparatum & adornatum triclinium, in quo hoſpes recipiendus eſt: eodem modo Creator noſter, priuſquam hominem crearet, amplam hanc mundi molem eidem præparavit, ſtellatos ſphærarum cœleſtium fornices elegantiſſimè exornavit, menſamque et adeò abundantem, & lautam præparavit, qualis eſt tot creaturarum infinita quaſi congeries: *Nam quicquid terra ſapit in fructibus, fragrat in floribus, noſtra additum eſt refectioni & ſervituti. Vnde vis affluis amænitas exuberans deliciarum*, inquit Baſilius Magnus, *omni nos obvallante creatura, obvallante per luculentam ac prædivitem erga nos beneficentiſſimam Dei gratiam.*

Pulchrum ſimile. S. Greg. Nyſſ. de opiſic. hominis c. 2.

S. Baſil. hom. in laudem.

4 Quæri hoc loco poſſet, quo fine Deus tantam rerum commeſtibilium multitudinem, varietatemque immenſam palato & guſtui noſtro providerit, quandoquidem ad eum in ſtatu innocentiæ ſuſtentandum nullo alio cibo indiguerit, præterquam fructu arboris vitæ? Reſpondetur autem, quòd quia Deus hominem ex illius ſtatus dignitate infeliciter culpa ſua lapſurum eſſe prævidit, voluit, ut idem homo poſt lapſum ejus agnoſceret ſolicitudinem, qua ejus neceſſitatibus proſpexit. Sanctus Junilius Epiſcopus Africanus Deum tot homini fercula, aliaque neceſſaria præparaſſe ſcribit, *quibus ſuam mortalitatem fragilis poſſet tueri, vel alimentum videlicet ex his, vel indumentum, vel laborum vel itineris haberet adjumentum*. Creavit homini boves, ut in aranda & excolenda terra eidem auxilio ſuo ſubvenirent. Creavit equos, ad moderandam quæ ex itineribus facilè ei obvenire poſſet, laſſitudinem. Creavit greges, ut eum fructibus & partubus ſuis paſcerent, lanaque ſua contegerent. Varios quoque creavit fructus, herbas, altilia, quadrupedia, piſces, totque alia delicata alimenta, ne deliciæ nobis deeſſent, quibus honeſtè refocillaremur. Seneca inquit: *Vnde hæc innumerabilia, oculos, aures, animum mulcentia? Vnde illa luxuriam quoque inſtruens copia? Neque enim neceſſitatibus tantummodo noſtris proviſum eſt: uſque in delicias amamur. Tot arbuſta non uno modo frugifera, tot herbæ ſalutares, tot varietates ciborum per totum annum digeſta, ut inerti quoque fortuita terra alimenta præberent. Animalia omnis generis, alia in ſicco, ſolidoque, alia in humido innaſcentia, alia per ſublime dimiſſa: ut omnis rerum natura pars aliquod tributum nobis conferret*. S. Baſilius Magnus alio in loco myſterium quoque explicat, ob quod Deus priùs ingentem hanc mundi machinam, tandem verò ultimo loco hominem creaverit. Ait enim: *Neque enim ante omnia fecit Deus hominem, ne pauper, inopſque foret*. S. Gregorius Nyſſenus intra ſemetipſum hunc in modum diſcurrit: *Quis mihi terram ſubſtravit? Quis pervium ſolertia atque induſtria naturam humanam fecit? Quis fixit mihi cælum tanquam cameram? Quis præſtat mihi facem Solis? Quis emittit fontem in convallibus? Quis mihi brutorum animalium miniſterium ſubjecit? Quonam fine Deus hominis luminaria majus & minus creavit, niſi ad utilitatem ejus? Cui putas? Nulli niſi ſibi*, inquit S. Bernardus: *Cætera ſiquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea.*

Deus tot innumerabilia commeſtibilia creavit propter hominem.

S. Junilius in Catena.

Seneca l. 4. de ben. c. 5.

S. Baſil. hom. 91. in aliqua ſcript. loca.

S. Greg. Nyſſ. or. 1. in O. at. Domin.

S. Ber. ſer. 14. ſuper Pſ. Qui habitat.

5 Apud Jobum cap. 12. dicitur: *Interroga jumenta, & docebunt te, & volatilia cæli, & indicabunt tibi: Loquere terræ, & reſpondebit tibi, & narrabunt piſces maris. Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit?* Illa namque provida manus omnibus rebus creatis eſſe ſuum contulit, de qua Pſalmiſta ait: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*. Nazianzenus cœleſtes fornices, tot pulchris ornamentis decoros, cunctaſque alias creaturas admirando conſiderans, inquit: *Vnde tibi hæc omnia, & a quo? Aut parva hæc oculiſque ſubjecta dicam, cujus munere ac beneficio cæli pulchritudinem cernis, ſolis curſum, lunæ orbem, ſyderum multitudinem, eamque quæ in his omnibus, velut in lyra elucet, concinnitatem, atque ordinem ſemper eodem modo ſe habentem, partium annui viciſſitudines, temporum mutationes, annorum converſiones, diei, noctiſque æquas portiones, terræ productiones, aeris fuſionem, maris fluxi ſimul ac ſtabilis immenſam latitudinem, fluminum profunditatem, ventorum profluvia?* Sphæræ cœleſtes tot ſtellis elegantiſſimè ſunt exornatæ, ut non ſolùm oculos noſtros rapiant, verùm etiam ſalutares nobis influxus communicent. Sol non ſolùm ad hominis concurrit generationem, verum etiam omnibus aliis creaturis cooperatur; illuminat ſtellas, planetas, ſuiſque motibus & continuis circumagitationibus, in Zodiaci ſignis diſtinguit tempora, annos, menſes, ſeptimanas, dies, horas, imò & minuta indiviſibilia.

Job 12. 7. Provida Dei manus omnibus creatis contulit ſuum eſſe.

6 *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*. Enim verò ab illo momento, quo Deus terræ præcepit: *Germinet herbam virentem*, deinceps à ſexies mille, ſexcentis, & ampliùs annis, tot produxit herbas, tot arbores, cum tot fructuum varietate, pro temporum diverſitate, non ſolùm victui noſtro utilium, verùm etiam appetitui & guſtui noſtro, ſeu palato complacentium, ut verè dicere poſſimus, quod *uſque in delicias amamur*. Verùm enim verò quia non omnia mundi climata, nec omnis terra ad illa producenda apta eſt, & idonea, quibus indigemus; ideò hominis ingenium erudit ad commercium ex uno polo ad alterum tranſigendum, idque per hoc quod mare navigabile reddiderit; unde pretioſiſſima merces ab Indis ad nos, & viceverſa à nobis ad Indos, nec non varia pro variis infirmitatibus noſtris tranſportantur ab ipſis Antipodis potentiſſima remedia. Navigationi quoque de magnete proſpexit, quo mediante, naucleri ex uno regno ad aliud, imò ex uno mundo ad alium ſecurè diſcurrunt, adeò ut permutando merces noſtras cum alterius mundi mercibus nobis incognitis, optimè verificari poſſit illud Pſalmiſtæ: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.*

A principio creationis mundi Deus nobis providit de omnibus neceſſariis, uſque ad ipſas delitias.

Nazianz. orat. 16.

7 Stupenda quoque eſt divina providentia in hoc, quòd ventos crearit: *Qui producit ventos de theſauris ſuis*: Per hos enim aer purificatur, per quem vivimus, & ex quo reſpiramus; Solis temperantur ardores, agitationes navium in mari promoventur; aquæ ſimiliter agitantur, quæ ſi ſtagnarent, marceſcerent utique, locaque vicina peſtifera contagione inficerent. Ejuſdem quoque providentiæ effectus ſunt ſalinæ, quæ modo quodam admirabili naturaliter, ſimulque per artem productæ, tantæ ſunt neceſſitatis ad vitam humanam tranſigendam, ut ſine ipſis homo ſubſiſtere non poſſit. Ab hac quoque providentia tot aquæ minerales, variis infirmitatibus pellendis proficuæ, tot plantæ medicinales, lapides & gemmæ, non ſolùm pretioſæ, ſed & ſalutares proficiſcuntur.

A providentia divina producti ſunt venti. Pſ. 134. 7.

Salinæ.

Mineralia & plantæ medicinales.

8 Conſiderandum quoque eſt aliud ejuſdem providentiæ ſpecimen. Etenim quia terra rore, pluviis, & nivibus indiget, ut ſuos poſſit nutrire, & ad augmentum perducere fructus; ideò hunc rorem ex vaporibus generari facit, quos Sol ex eadem terra, & aquis, elicit, & attrahit. Quia verò hi vapores ventis indigent, quibus ex mari in aera deportentur, ibidemque ſimul condenſentur; ideò ab exhalationibus terreſtribus generari facit ventos. Et ut hæ exhalationes generentur, diſponit, ut ſtellarum, planetarum, & præcipuè Solis influxus cœleſtes ad hunc finem, opportunum terræ conferant ſubſidium, ad effectus illos producendos. Quia verò cœli nequaquam ſint animati, & conſequenter ex ſeipſis per rationem & diſcurſum tempore opportuno operari nequeunt: ideò ſupremus rerum omnium artifex cœlis de intelligentia quadam angelica proſpexit, quæ primum mobile indefeſsè agitat, & voluit, quod ſuo motu omnes alias ſphæras, dependenter à primo mobili influentes, intra viginti quatuor horarum ſpatium quotidie ſecum rapit: *Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit.*

Ros, pluviæ & nives.

Pſ. 134. 7.

9 *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi, volucres cæli, & piſces maris, &c.* Inſuper neceſſum eſt admirari continuam, nec unquam intermiſſam Dei providentiam, quam ſe circa omnia animalia ad noſtrum ſervitium deputata habere oſtendit; quibuſdam enim illorum in proprium ſitum terram aſſignavit, aliis aquam, aerem aliis, nonnullis etiam pro alimento aſſignavit carnes, aliis vermes, multis herbas; homini verò tanquam

Recenſetur providentia Dei circa animalia ad noſtrum ſervitium deputata.

omni-

omnibus creaturis ſuperiori, fructum nobiliſſimum, id eſt frumentum indulſit, præter tot alios cibos ſapidos, & delicatos. Omnibus quoque viventibus de inſtinctibus proſpexit, ad victum neceſſarium conquirendum proportionatis. Quibuſdam arma defenſiva, & offenſiva impertitus eſt; hiſce videlicet cornua, illis ungues, aliis dentes. Animalia verò inermia & timida ſagacitate & aſtutia communivit, ut ferocium animalium ſylveſtrium violentiam evadere poſſint; ut patet in vulpe, & lepore. Imbellibus damis magnam indidit ad currendum agilitatem, & velocitatem, ut fuga ſibi conſulere poſſint. Inſuper ſciendum eſt, quòd unumquodque animalium naturaliter agnoſcat cibum ſibi ſalutiferum, nec non & illum, qui illis nocivus eſt, hancque notitiam habent ab herbarum odoratu, qui in ipſis vivacior eſſe ſolet, quàm in nobis. Obſervandum quoque, quòd quia animalibus ad noſtrum ſervitium deputatis ratio deeſt, ſeu diſcurſus rationalis, ad proſpiciendum ſibi de veſtimentis, prout nos per ingenium noſtrum nobis conſulere conſuevimus: ideò Deus aliqua animalia pellibus, alia ſetis, alia lanis, alia plumis, alia ſpinis, alia ſquamis induta, alia conchis incluſa naſci voluit, juxta propriam uniuſcujuſque naturam.

Flores, & arbores.

10 *Omnia ſubjeciſti*. Videri quidem nonnemini poſſet, pulchritudinem florum ſolùm ad delectationem noſtram à Deo ordinatam eſſe, ſcilicet, ut oculus & odoratus ſuas inde habeant illecebras. Veruntamen quis eſt qui neſciat, multos ex ipſis medicinales eſſe, noſtræque ſanitati corporali valde ſalutiferos? Quot in ſe roſa virtutes continet beneficas? Ex arboribus multæ deſtinatæ ſunt, non ſolùm ad varia poma producenda, verùm etiam ad ſubminiſtrandum igni ſuum alimentum, ad ſuppeditandum ligna pro trabibus, tabulis, aliiſque uſibus neceſſariis, vel utilibus; & ſpecialiter ad fabricandas naves, triremes, ut inde faciliùs pro omnium mercium proviſione comparanda reddatur commercium: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*. Omnia creata fuerunt, ut noſtro uſui, & ſervitio ſubjiciantur.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Eadem providentia non ſolùm quoad corvos, verùm etiam quoad res minimas conſideratur.

THEMA.

Conſiderate corvos, quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cellarium, neque horreum, & Deus paſcit illos. Luc. 12. v. 24.

Divina providentia expenditur erga corvos, & alias minimas res. Eccl. 24. 5. Matt. 13. 35.

1 INcarnata Sapientia, quæ de ſemetipſa dicit: *Ego ex ore Altiſſimi prodivi*: Et alibi: *Eructabo abſcondita à conſtitutione mundi*: Hæc, inquam, vide quìn nos invitet, audi lectionem, quam nobis tradit: *Conſiderate corvos*. Quòd ſi nos remiſiſſet ad ſpirituum angelicorum hierarchias, rem quidem ſe dignam præſtitiſſet; hoc autem non facit, ſed dicit: *Conſiderate corvos*; cum tamen hi aves ſint turpes, deformes, & rapaces. Quòd ſi dixiſſet: conſiderate aquilas, vel conſiderate phœnices, non adeò admirarer; corvus autem aliis quoque volatilibus eſt abominabilis, & tamen altiſſimus Deus illius nutriendi, ipſique proſpiciendi curam habet: *Et Deus paſcit illos*. Porrò corvi non ſolùm non ſeminant, ſed neque colligunt ab aliis ſeminata, ut formicæ faciunt, nec granarium habent, nec cellam vinariam.

Pſ. 103. 16. Continuatur divina providentia quoad corvos.

2 Pſalmiſta Regius inquit: *Saturabuntur ligna campi, & Cedri Libani, quas plantavit: illic paſſeres nidificabunt*. Quaſi dicere vellet: cœlum curam habet, ut pluviis ſuis, tam modica camporum arbuſta, quam altiſſimas Libani Cedros, in quibus paſſeres nidificabunt, humectet, & irriget. Hebræus legit: *Saturabuntur ligna Dei*: Et ideò per hæc ligna Dei homines ad beatificam viſionem Dei creati, ſuique filii inæſtimabili ſanguine irrigati intelliguntur, qui hoc ſanguine irrigantur, ut in fertili Eccleſiæ agro creſcant in virtutibus, bonorumque operum fructus producant: Per Cedros verò Libani, Spiritus beati intelliguntur. Et verò quòd divina providentia tam hominibus, quàm angelis invigilet, quid mirum? At verò quòd etiam de corvis ſolicitudinem habeat, quis hoc non obſtupeſcat? Ariſtoteles corvos naturaliter rapaces & voraces eſſe refert, ſiquidem non uno genere paſtus, ſed diverſis comeſtibilium rerum ſpeciebus utuntur; quod aliæ volucres nequaquam facere ſolent. Corvus enim præterquam quòd carnibus ſeſe nutriat, inſuper etiam ſeminibus, fructibus, vermibus, aliiſque cibis paſcitur. Cum igitur corvus non quemadmodum alia animalia ſolertia & induſtria prædita, repoſitoria aliqua habeat, in quibus alimenta ſua recondat; cadavera quoque continuò difficulter inveniat, ut guloſitatem ſuam ſatiare poſſit; Deus tamen illius ſatiandi curam ſibi vendicat, tametſi pro vita longæva benefactoribus ſuis ingrati ſint, & inutiles. Porrò luſciniæ, & aliæ ſimiles aviculæ, eos à quibus paſcuntur, cantu ſuo exhilarant: falcones dominis ſuis utiliſſimas prædas adferunt. At verò corvus ingratiſſimus eſt, & ad aliud nihil, quàm ad morticinia devoranda idoneus. Corvus diuturno tempore in arca Noe à diluvio univerſali vivus præſervatus fuit; cumque poſtea à Noe emitteretur, ut reverſus deſideratum ceſſantis diluvii afferret nuncium, ingratus & arcæ oblitus cadaveribus depaſcendis incubuit. Aliæ volucres cantum aliquem edunt, vel valdè gratum, vel ſaltem non totaliter diſplicentem: Corvus autem continuò *cras, cras*, crocitando exoſus eſt, idque tantò magis, quia typus eſt peccatoris, nigri & deformis propter culpam, & de die in diem ſuam procraſtinantis pœnitentiam. Et tamen Chriſtus de æterno Patre ſuo dicit: *Et Deus paſcit illos*. D. Chryſoſtomus inquit: *Et nos quidem magnis exemplis tibi ſuperna cogitanti, carnalia non defutura probare contendimus; Deum autem pro ſuæ Maieſtatis inſignibus, de ſuis dubitantem promiſſis ad vilia & extrema remittit exempla. Conſiderate, inquit, corvos &c. Dubium merito infidelem ad avem mittit, amicam belli, furoris ſociam, inſatiatam ſanguine, & in ipſos mortuos ferro gravius ſævientem. Namque ceſſante gladio, carnifex improbiſſimus exanime graſſatur in corpus, laniat, diſſipat, ſpargit, nequid funeris inventum cui &c. miſericors ſepultura commendet. Itaque Dominus exemplo tali exaggerat dubitantis inſaniam, qui putat hoc Deum piis filiis denegaturum, quod impiis avibus ſubminiſtrat.*

Ariſt. lib. 6. hiſt. anim. c. 6.

Chryſoſt. ſer. 163.

Deus providit corvis de acutiſſimo odoratu.

3 Singulari autem conſideratione dignum eſt myſticum illud verbum *conſiderate*, ſiquidem multæ ſunt conſiderationes, quæ de hac volucre inſtitui poſſunt, per quas cœleſtis Patris illam nutrientis providentia magnificatur. In primis namque quia corvi ut plurimùm carnibus veſcuntur, illis rapina victum ſibi acquirere non adeò eſt facile, quemadmodum aliis avibus rapacibus; hæ enim à natura armatæ ſunt vel roſtro, vel unguibus, vel dentibus, vel aliis ejuſcemodi armis, quibus alia volatilia deprædantur. Corvo autem quonam modo providit Deus? Nimirùm dedit ei odoratum adeò acutum, ut odorem ex uno monte ad alterum multis milliaribus diſtantem percipere, indeque cadavera ibidem jacentia odoratu aſſequi poſſit.

Providentia divina quomodo paſcat pullos corvorum. Job 39.

4 *Conſiderate corvos*. Sciendum eſt inſuper aliud ejuſdem providentiæ ſpecimen, quod verè ſummè eſt admirabile. Apud Jobum dicitur: *Quis præparat corvo eſcam, quando pulli ejus clamant ad Deum, eo quod non habeant cibos?* Pro cujus loci intelligentia notandum eſt, quòd patres & matres corvorum, videntes quòd, quamdiu parvuli ſunt, colorem nigrum in plumis ſuis nequaquam referant, ſed album, eos adulterinos exiſtimantes, planè deſerunt, nec pro filiis ſuis agnoſcant, niſi poſtquam in progreſſu temporis obſcuri, fuſci, & deformes evadant. Hæc autem corvorum, dum pulli etiamnum ſunt, proprietas verificat illud Chriſti: *Et Deus paſcit illos*, quia ut nonnulli Scriptores tradũt dum pulli corvorum crocitant, ſeque velut Deo recommendant, Deus abundantem è cœlo rorem ſuper illos mittit, quo pro eo tempore aluntur. Hoc indicant verba Pſalmiſtæ, dicentis: *Qui dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum*. Alii dicunt, Deum efficere, ut quo tempore pulli corvorum in nido hærent, in eodem nido parvuli quidam naſcantur vermes, unde ſuſtententur. Alii denique ſcribunt, quòd circa nidos illorum parvulæ quædam muſcæ circumvolitent, ut illas capientes, vitam ſuam ſuſtentent. Quicquid hac de re ſit, veriſſimum eſt, quòd *Deus paſcit illos*; ſuprema namque illa Majeſtas, & increa-

Pſal. 146.

Digitized by Google

creata Sapientia, quæ tribus digitis mundum ſuſtentat, pro pullis corvorum nutriendis ſolicitudinem habet. Sanctus Apoſtolus quidem interrogat: *Nunquid de bobus cura eſt Deo?* Veruntamen boves ad minùs terram arant, idque faciendo victum nobis procurant: at verò corvi omninò inutiles ſunt, & ad nihilum proficui.

1. Cor. 9. 9.

5 Nec ſolùm Deus curam de corvis ſuſtentandis habet, ſed ut ait S. Auguſtinus: *Videte, quia nec minima contemnit Deus*. Sanctus Ambroſius in ſuo Hexameron ita diſcurrit: *Et forte mirentur aliqui, quod prius pecori pabulum, quam cibus homini ſit creatus. In quo primum profundum Dei conſilium debemus advertere, quod etiam minima quæque non negligat, ſicut in Evangelio Sapientia Dei dicit: Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater veſter cæleſtis paſcit illa*. S. Auguſtinus alio in loco exemplum illud à cæleſti Magiſtro de liliis & avibus adductum conſiderans, inquit: *Ipſa autem documenta, non ſit allegoricè diſcutienda ſunt, ut quæramus quid ſignificent aves cæli, aut lilia agri: poſita ſunt enim, ut de rebus minoribus majora perſuadeantur*. Obſervandum verò eſt, quòd non ſolùm dixerit, *lilia*, verùm inſuper addiderit, *agri*, quia lilia hortenſia ab induſtria Hortulani manu, & exacta illius cultura exculta ſunt, non verò item illa, quæ in campis naſcuntur alpeſtribus; & tamen de hiſce liliis Deo ſpecialis eſt cura. Unde Lucas Burgenſis ait: *Agreſtia quæ paſſim in agris occurrunt lilia, hæc omnem decorem ſuum acceptum referunt uni Deo: Hortenſia videri poſſunt aliquid humanæ curæ debere*. Subdit Chriſtum: *Videte quomodo creſcunt, non laborant, neque nent; id eſt*, ut Lyranus exponit: *ſine ſollicitudine illorum, & ſecundum quantitatem ſuam à Deo veſtiuntur*: Deus enim author naturæ adeò eleganter illa exornat, ut ipſemet Chriſtus dicere non dubitarit: *Dico autem vobis, quod nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis*. Lucas Burgenſis inquit: *Rerum naturam, quæ à Dei providentia eſt, hominum cura, hominum induſtria imitari poteſt, aſſequi non poteſt*.

Providentia Dei etiam ſe extendit ad minima.
Aug. ſer. 6. de verb. Domini.
S. Ambr. Exam. l. 3. cap. 7.
S. Aug. de ſer. Dom. in monte. l. 2. cap. 22.
Luc. Burg. ibid.
Lyranus.
Luc. Burg.

6 Aliud exemplum à Chriſto adductum, hoc eſt: *Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater veſter cæleſtis paſcit illa*. Præcitatus Lucas Burgenſis circa illa verba acutè obſervat, Chriſtum noluiſſe adducere majoris molis animalia, cujuſmodi ſunt urſi, leones, elephantes; *ſed animalium minima, quæ cantui ferrè vacantia, & veluti obiter cibum ſumentia, maximè à ſollicitudine libera videntur*. Albertus Magnus rationem aſſignat, cur incarnata Sapientia inter animalia pro divinæ providentiæ ſuæ ſymbolo aves potius elegerit, dicitque, id factum eſſe: *Primò, quia cibus volatilium magis ſparſus eſt, & incertus, quam aliorum animalium: propter quod natura dedit eis alas ad volandum, & pedes ad ambulandum*. Præterea advertendum eſt, quòd avibus multæ à venatoribus & aucupibus ſtruantur inſidiæ ad capturam; &, ideò Deus illis agilem & velocem volatum attribuit, ut hominum inſidias evadere poſſint. S. Ambroſius providum conſiderat artificium, quo nonnulla volatilia creata fuerunt; ita enim ſcribit: *Inveniemus Cornicis pedes velut quibusdam digitis diſtantibus ſeparatos, atque diviſos; corvorum quoque, atque pullorum, aliter etiam formatos à natura pedes. Avium, quæ carne veſcuntur, quaſi incurvos, atque ſinuatos, velut ad prædam paratos. Ea verò, quæ natandi habent uſum, & conſuetudinem, latos habent pedes, & membrana quadam illos digitos pedum ſibi copulatos atque conjunctos. In quo admirabilis patet ratio naturæ, ut & illa ad volandum, vel rapiendum cibum uſu accommodo fulciantur, & iſta ad natandum adjumenta habeant competentia, quo melius poſſint aquis ſupernatare, & quaſi remis quibusdam, ita pedibus ſuis, membrana illius extenſione latioribus, aquarum fluenta propulſent. Cygnus quoque cur proceriori collo utatur, in promptu cauſa eſt, ut quia eſt paululum ſegnior corpore, nec facilè poteſt aquarum inferiora penetrare, cervicem extendat ad prædam*. De ciconiis, & gruibus pariter ſcriptum reperio, quòd quia breves habent tibias, ideò in creatione ſua collum longum acceperint, ut tantò faciliùs roſtro in terram pertingere poſſint. Cattis, ſeu felibus, quæ in obſcuritate noctis muribus capiendis invigilant, utpotè quæ hominibus damnum ingens, & moleſtiam conciliant, natura oculos dedit particulari quadam luce præditos, quæ multis aliis animalibus nequaquam eſt communis; ut hac ratione inter tenebras noctis inſtinctum illum, propter quem ſpecialiter generati fuere, adimplere valeant.

Ad aſtruendam divinam providentiam ſemittit nos Chriſtus ad volatilia, & minora animalia.
Alb. Mag. in Math.
Provido artificio nonnulli volatilia creata ſunt.
S. Ambroſ. l. 5. Hexam. cap. 22.

7 Rupertus Abbas obſervat, quòd quando Pater cæleſtis omnibus viventibus ſuum aſſignavit cibum, *ut ſint vobis in eſcam, cunctis animantibus terræ, omnique volucri cæli, & univerſis quæ moventur in terra*, inſuper addiderit: *Et in quibus eſt anima vivens*; hiſque ultimis verbis inſinuare voluerit, divinam curam ſuam etiam ad exigua illa & minuta animalia ſe extendere, quæ motum progreſſivum non habent, cujuſmodi ſunt aliqua, quæ ſaxis ſemper adhæreſcunt, vitamque habent, non verò motum; & de his dicit: *Nec iſta divinam excepiſſe providentiam, Scriptura indicat*. Notandum quoque eſt, quòd quando Deus terræ præcepit, dicens: *Germinet terra herbam virentem*, inſuper ſubjunxerit: *Et facientem ſemen*. Neque enim Deo ſufficiebat, quòd terra herbam germinaret, & fructus produceret; verùm inſuper diſpoſuit, ut ſemina ederentur, idq; non ſolùm, ut per hęc omnis herbarum ſpecies ſemper ſucceſſivè conſervarentur, verùm etiam ut multa horum ſeminum diverſis animalibus cederent in nutrimentum; ac proinde præcepit, ut hæc ſemina herbas & plantas in magna copia adducerent, ut hac ratione utrique fini ſervire poſſent. Sanctus Ambroſius varias conſiderat providentias, quibus Deus multis fructibus cautum & proſpectum eſſe voluit; ſic enim ſcribit: *Alia ſunt quæ coquuntur Sole, alia quæ teſtis, aut corticibus clauſa complentur. Mala, & pira, uvarum quoque genera omnia, nuda objecta ſunt Soli; nuces autem, nucleique fructus, & teſta opertus, & cortice alitur; tamen & ipſe calore Solis naſcitur atque nutritur, & quantum pinea denſitate nucleus abſconditur, tanta deinde Domini providentia, ut ubi mollior fructus, ibi foliis denſitudo validius tegumentum tuendo deferat pomo: quod videmus in fructu ficulneæ. Delicatiora itaque validioribus munienda ſunt*. Et paulò poſt ſubdit: *Ubi teneri fructus, ibi craſſiora tegmina, & munimenta foliorum. Contra autem ubi fructus validiores, ibi teneriora folia, ut Malus arbor docet. Fructus enim validus non multo indiget protectionis auxilio; nam ipſa protectionis craſſioris umbra pomo nocere plus poteſt*. Eandem quoque hanc providentiam idem ſanctus Doctor in pampinis in hæc verba conſiderat: *Denique doceat nos pampinus naturæ gratiam, & divinæ Sapientiæ interna myſteria. Videmus enim ita ſciſſum atque diviſum, ut trium foliorum ſpeciem videatur oſtendere. Ita pars media diſtincta eſt, ut niſi inferioribus hæreret, ſeparata ſpectantibus videretur. Ea autem ratio videtur ſervata naturæ, ut & Solem faciliùs admittat, & umbram obtexat. Denique proceriùs media pars ejus extenditur, ut plus pulchritudinis, quàm tegumenti præferat. Etenim bravii ſpeciem videtur effingere, ſignificans, quod uva inter pendentes cæteros fructus habeat principatum, cui tacito quodam judicio naturæ, ſed evidenti indicio innaſcitur ſpecies, & prærogativa victoriæ. Secum igitur habet bravium ſuum, quo & munimen ſibi præbetur adverſus injurias, atque aeris pariter, imbriumque violentiam, & impedimentum non affertur ad recipiendum Solis calorem, quo tepefacta alitur, coloratur, augetur*. Idem Sanctus Ambroſius pergit ulteriùs, & induſtriam divinæ providentiæ curam in producendis ficulneæ foliis hiſce verbis delineat: *Ficulnea quoque folium æquè propè ut pampinus quadrifida interſcinditur diviſione, quod eo clarius videtur, quo majus eſt folium. Sanè non ita ut pampinus, vel ora omni, vel ſummitate criſpanti. Sicut enim in ficulneæ folio craſſitudo validior, ita in pampino ſpecies elegantior. Craſſitudo igitur folii proficit ad tempeſtatis injuriam repellendam; interciſio ad fructus gratiam vaporandi. Denique hoc genus pomi grandinem non citò, maturitatem citò ſentit, quia & latere videtur adverſum injurias, & patere ad gratiam*. Meritò igitur verba illa S. Job: *Contra folium quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam*, mihi tantiſper variare liceat, &

Cura divina etiam ſe extendit ad illa viventia quæ motum progreſſivum non habent.
Rup. Abb. l. 2. in Gen. cap. 5.
Expenditur providentia Dei circa multos fructus & herbas.
S. Ambr. l. 3. Hexam. c. 14.
Job. 13. 25.

dece-

dicere: *In folio quod vento rapitur, oſtendis ſapientiam & providentiam tuam*. Tandem prædictus S. Archi-Epiſcopus ita concludit: *Quid ego foliorum deſcribam diverſitates, quemadmodum alia rotunda, alia longiora, alia flexibilia, alia rigidiora ſint, aliis nullis facilè ventis labentia, alia quæ levi motu decutiantur aurarum?*

Admirabilis providentia Dei conſideratur in granis.
S. Ambr. l. 3. Hexam. c. 8.

8 Verùm enim verò à foliis ad granum tranſeamus ſeminatum, in eoque pariter præeunte Sancto Ambroſio divinam à nobis parùm conſideratam Providentiam ſupra modum admiremur: Dicit enim San. Ambroſius: *Suſcipit granum tritici putris gleba, & ſparſum cohibet occatio, ac velut materno terra gremio fovet, & comprimit. Inde cum ſe granum illud reſolverit, herbam germinat, grata ipſa jam ſpecie herbeſcentis viriditatis, quæ ſtatim genus ſativi ſimilitudine ſui prodit, ut in ipſo ſuæ ſtirpis exordio, cujus generis herba ſit, recognoſcas, atque in herbis fructus appareat; paulatimque adoleſcit ut fœnum, culmoque pubeſcens erigitur, & aſſurgit. Aſt ubi ſe geniculata jam ſpica ſuſtulerit, vagina quædam futuræ frugi parantur, in quibus granum formatur interius, ne tenera ejus primordia aut frigus lædat, aut Solis æſtus exurat, aut ventorum inclementia, vel imbrium vis ſæva decutiat. Succedunt quidam ordines ſpicæ mirabili arte formati, vel ad ſpeciem grati, vel ad tutamen nexu quodam inter ſe naturalis colligationis aſtricti, quam providentia divina formavit: & ne frugis numeroſioris pondere, velut quædam cedat fultura culmorum, vaginis quibuſdam ipſe culmus includitur, ut geminatis viribus frugem poſſit multiplicem ſuſtinere, ne impar oneri curvetur in terram. Tunc ſupra ipſam ſpicam vallum ſtruitur ariſtarum, ut quaſi quadam in arce prætendat, ne avium minorum morſibus ſpica ſuis exuatur fructibus, aut veſtigiis proteratur.* Eadem quoque infallibilis Dei providentia ſtuduiſſe cernitur in formando ſtylo, cui ſpica frumenti innititur, qui adeò ſubtilis eſt & gracilis, ut nullæ ſuper illum aves grana ejus devoraturæ quieſcere poſſint. *Quid dicam, quemadmodum clementia Dei humanæ proſpexerit utilitati? fœneratum terra reſtituit, quod acceperit, & uſurarum cumulo multiplicatum.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Ad Deum ſpectat abundanter nobis proſpicere, id quod in ſpecie in perſona Jacob probatur.

THEMA.

Dat omnibus affluenter.
Iac. 1. v. 5.

Naturalis Dei proprietas eſt, creaturis ſuis benefacere.

1 NAturalis Dei proprietas eſt, quam erga creaturas exhibet, beneficentia. Unde meritò S. Jacobus Apoſtolus dicit: *Dat omnibus affluenter.* Enimverò imaginemini vobis ſylvam quandam ſpinis, tribulis, dumetis, & ſtirpibus undequaque obſitam, & in horum medio malum floridiſſimam, pomiſque copiosè, & abundanter onuſtam, quæ omnes tranſeuntes viatores ad illa decerpenda, & deguſtanda blandè invitet; cum tamen econtrà omnes aliæ plantæ ſolùm intentæ ſint, ut viatores hinc inde pungant, veſtibuſque implexæ, eaſdem lacerent. Et hoc eſt quod cœleſtis ſponſa de dilecto ſuo ſponſo, id eſt Deo, aſſerere voluit, dum ait: *Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios.* Porrò falſa paganorum numina ſunt veluti ſpinæ & dumeta, quæ aliud non cogitant, quàm ſibi bona attrahere aliena, dicuntque ſemper: *Affer, affer*: Hujus autem naturæ Deus noſter non eſt, ſed *dat omnibus affluenter*; nec de alia re æquè ſollicitè curat, quàm ut nobis benefaciat, nobiſque proſpiciat, non ſolùm de bonis neceſſariis, verùm etiam utilibus, & ad delicias ſpectantibus; ac proinde manum ſemper habet apertam, dicente Pſalmiſta: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.*

Pſal. 144. 16.
Olim ſymbolum divinæ providentiæ fuit manus, in cujus vola depictus erat oculus.
Pier. Val. l. 4 v. Manus.
Pl. 32. 19.

2 Antiqui gentiles in multis rebus myſteria fidei noſtræ ſpectantibus, ſacris utebantur literis, earumque ducatu procedebant. Unde Ægyptii, referente Pierio Valeriano, in ſuis Hieroglyphicis ſub ſymbolo manus, in cujus vola oculus apertus & vigil exprimebatur, divinam repræſentabant providentiam, hac ſubjuncta epigraphe: *Oculata manus.* Hoc autem quod gentiles de falſis fingebant numinibus, in Deo noſtro *ad unguem* adimpletur; ſiquidem de eo dicitur: *Aperis tu manũ tuam &c. Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus, ut alat eos in fame.* Quamvis Pſalmiſta hiſce verbis parcè nimis loquatur, ſiquidem ille ipſe, qui nos ſic orare docuit: *Pater noſter qui es in cœlis: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*; ille, inquam, apertè teſtatur, quòd Pater ejus cœleſtis pari beneficientia benedictiones ſuas temporalem concernentes proviſionem ſuper reprobos depluat, qua fidelibus ſuis benedicere ſolet: *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos: pluit ſuper juſtos & injuſtos.* Unde per experientiam videmus, quòd etiam in regionibus Turcarum, aliorumque populorum, qui veri Dei inimici ſunt, bona terrena abundent, haud ſecùs ac in fidelium provinciis; ac proinde S. Jacobus meritò dicit, quòd Deus *dat omnibus affluenter*. Matth. 5. 45.

Dei providentia erga nos excellitur nunquam ipſi connaturalis & intrinſeca.
Dan. 14. 2.

3 Dii gentilium mendaces nunquam ſatiantur; unde idolum Bel, quod in Babylonia adorabatur, quotidie ingentem ſibi annonæ proviſionem depoſcebat, dicente Scriptura: *Impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, vinique amphoræ ſex.* Non verò hæc eſt Dei noſtri indoles, utpotè cui proprium eſt, ſuam creaturis communicare beneficentiam, adeò, ut ſi ab hac deſiſteret, Deus, ut ita dicam, eſſe desineret. Unde Alexander ab Alexandro inquit: *Ita Deus curam hominum cum Deitate copulavit, ut poſt orbem conditum Deus eſſe non poſſit, ſi noſtri curam non habeat.* Audiatis velim quid Sponſa in Canticis de cœleſtis Sponſi, & proviſoris noſtri manibus dicat: *Manus illius*, inquit, *tornatiles, aureæ, plenæ hiacynthis*; ubi alii legunt: *Manus ejus ſicut cauda pavonis*: Etenim cauda pavonis, ut omnibus conſtat, plena eſt oculis; ac proinde cum oculus, ut diximus, vigilantis cujuſdam providentiæ ſit ſymbolum, Sponſa dicere voluit, Deum oculos ſuos in omnes mundi partes habere directos, ut omnium neceſſitatibus invigilet; eodemque tempore manus ſuas extendere, ut hæc bona temporalia, ad noſtrum uſum creata, nobis afluenter communicet. At verò quinam ſunt hujus manus digiti, de quibus apud Iſaiam dicitur: *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* Reſponden igitur: Hi tres digiti ſunt Bonitas, Sapientia, & Omnipotentia, quibus providentia divina innititur. Et quidem bonitas eſt, quæ bona ſua vult communicare creaturis; ſapientia ordinat & diſponit, quo modo idipſum exequendum ſit; omnipotentia denique idipſum, quod vult bonitas, & ſapientia diſpoſuit, adimplet, & exequitur. Unde Enodius ita ſcribit: *Largis meatibus cœleſtium munerum unda procurrit, tranſeunt haurientis ambitum, quæ a Chriſto veniunt fluenta donorum: ſola vena eſt, quæ maciem neſcit, & defectus abjurat.*

Alex. Alen. 1. part. q. 26. Memb. 5. Art. 1.
Cant. 5. 14.
Iſa. 40. 12.
Ennod. l. 3 Epiſt. 12.

Gentiles attribuebant Jovi omnia beneficia hominibus præſtita.
S. Aug. l. 4 de Civit. Dei cap. 11.

4 Antiqui gentiles, ut S. Auguſtinus notat, in ea fuerunt opinione, quòd ſolus Juppiter mortalibus ſubveniat, idemque ex effectuum beneficiorum ab ipſo redundantium varietate, à Divinitatis ſuæ cultoribus diverſimodè appelletur: Adeò ut ſicut ait: *Ipſe in æthere ſit Juppiter, ipſe in aere Iuno, ipſe in mari Neptunus, in inferioribus etiam maris ipſe Salaria, in terra Pluto, in terra inferiore Proſerpina, in locis domeſticis Veſta, in fabrorum fornace Vulcanus, in ſyderibus Sol, Luna, & Stella, in divinantibus Apollo, in merce Mercurius, in initio Initiator, in termino terminator, Saturnus in tempore, Mars & Bellona in bellis, Liber in vineis, Ceres in frumentis, Diana in ſylvis, Minerva in ingeniis*; Adeoque omnes ſalutares effectus Jovi attribuebant, utpotè qui à juvando ſuam ſortiebatur nomenclaturam; ad denotandum, quàm ſpeciale divinitatis attributum ſit, creaturis proſpicere, & benefacere. Imò Deus ad benefaciendum tantò eſt promptior, & velocior, quantò omnibus rebus creatis eſt intimior; ac proinde Sanctus Auguſtinus in Epiſtola quadam ad Dardanum ita ſcribit: *Sic eſt Deus per cuncta diffuſus, ut non ſit qualitas mundi, ſed ſubſtantia creatrix mundi, ſine labore regens, & ſine onere continens mundum.* Porrò Pſalmiſta de hoc attributo beneficentiæ diſſerens, non ſine cauſa in hæc verba prorumpit:

Deus promptiſſimus eſt ad benefaciendum nobis.
S. Auguſt. Epiſt. 57 ad Dardan. Q. 1.

Digitized by Google

pit: *Beatus, cujus Deum Iacob adjutor ejus, ſpes ejus in Domino Deo ipſius, qui fecit cœlum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt*. Circa hæc enim verba Theodoretus obſervat, quòd poſtquam David dixiſſet: *Spes ejus in Domino Deo ipſius*, confeſtim ſubjungat: *Qui fecit cœlum & terram, mare &c.* Demum verò poſtquam hujus Creatoris, in tot creaturis, per cœlum, terram, aëra, & aquas diſperſis, indicaſſet omnipotentiam, ſubjungit: *Talis univerſitatis Conditoris eſt potentia. Cernis igitur, quantum differunt caduci Principes à rerum omnium opifice? Sic cum oſtendiſſet rerum omnium conditorem, demonſtrat, ipſum curam gerere eorum quæ fecit*. S. Gregor. Nazianzen. ait: *Omnia facit Deus, atque immutat, & veluti per circulum univerſum hunc mundum gubernat; ita ut ex aëre aqua, ex aqua terra, ex terra ignis producatur*. Et verò omnes creaturæ, tam ſenſibiles, quàm inſenſatæ, ad exequendam in providendo homini communis Creatoris voluntatem omninò ſunt promptiſſimæ: Ac proinde inter Deum, & principem quendam terrenum hæc intercedit differentia, quòd dum hic numeroſæ aulicorum ſuorum familiæ vigilanter vult proſpicere, multos miniſtros ſub promiſſis ſtipendiis cogatur conducere, inter quos unus ſit promuſcondus, alter cellarius, tertius veſtimentorum cuſtos, quartus triclinii præfectus, & ſic deinceps de aliis officiis. At verò cœleſti Patri pro bono totius generis humani regimine, & ſuſtentatione abundè ſufficit, quòd manum ſuam aperiat, ſeu quod idem eſt dicere, velit; volendo enim ſuſcitat ventum, qui pernices in abundantia ſubminiſtret, præcipit, & per ſpatium quadraginta annorum cœli angelica replentur annona. Ordinat nubibus, ut agros fœcundent ventis, ut favorabiles zephyros edant, plantis, ut fructibus ſeſe onerent, denique terræ, ut partus ſuos progerminet: *Aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione. Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate*.

Theodoret. ibid. Pſal. 145.

Nazian. Orat. 1. Apolog.

Pſal. 144. 16. Pſal. 103. 28. Quare David vocaverit Deum Deum Jacob, & non Deũ Abrahæ vel Iſaac.

5 Quæri hoc loco poſſet, cur David de confidentia à nobis in Deum habenda differens, eundem potius *Deum Iacob* appellet, dicendo: *Beatus, cujus Deus Iacob adjutor ejus*, quàm *Deum Abraha*, vel *Iſaac*, quemadmodum in pluribus ſacræ Scripturæ locis ſæpè appellatur? Pro reſponſione notandum, quòd quando Jacob relicta domo paterna ivit in Meſopotamiam, ut Eſau fratris ſui odium & perſecutionem evaderet, adeò fuerit omnium rerum neceſſariarum expers, & inops, ut primo veſpere ſub dio ſuper nudam terram ſomnum capere coactus fuerit; adeòque famelicus extiterit ut ſummæ felicitatis loco æſtimarit: ſi vel fruſtum panis, ad ſedandam famem haberet, ac proinde hoc votum Deo nuncupavit: *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, erit mihi Dominus in Deum*. Videns itaque Deus, quòd Jacob in ſupremæ providentiæ ſuæ ulnas ſe conjiceret, admirabili hac viſione illum honoravit, qua vidit cœlos apertos; ſcalam quoque myſticam à cœlorum vertice ad terram uſque protendentem, per quam Angeli deſcendentes aſcendenteſque cernebantur; pariterque conſolatus eſt eum, efficiendo, ut ipſum quoque *Dominum innixum ſcalæ* conſpiceret; adeoque abundanter illum protexit, & in locis peregrinis locupletavit, ut meritò ex Meſopotamia reverſus dixerit: *In baculo meo tranſivi Iordanem iſtum, & nunc cum duabus turmis regredior. Deum Iacob igitur non temere vocavit*, inquit Theodoretus, *ſed admonens nos, quantam opem conſecutus fuerit, cum in Deo ſpem ſuam conſtituiſſet, & quot fructus ſpei percepit, ut in Deo hujus ſperemus, commonefacit*. Multi porrò ſunt ſacri interpretes, qui ſcalam iſtam divinæ providentiæ ſymbolum fuiſſe, ac proinde Deum innixum ſcalæ à Jacob viſum eſſe aſſerunt, quia providentia divina omnium cauſarum ſecundarum cauſa eſt, norma, ac primum mobile, dicente Poeta: *Qui tempus ab ævo, ire jubet, ſtabiliſque manens dat cuncta moveri*. Nos quidem multa caſualiter & fortuitò contingere credimus, quæ tamen ab infallibili Altiſſimi providentia verè ſunt, ordinata. Sic in libro Ruth dicitur: *Accidit autem, ut ager ille haberet dominum nomine Booz*. Vatablus legit: *Forte fortuna in agrum venerat Booz*. Nos enim, utpotè quorum oculi penetralia arcana Dei permeare nequeunt: (de quibus Apoſtolus ait: *O altitudo divitiarum Sapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!*) fortuitò id contingere credimus, quod reverà divina diſpoſitione fit. Pro cujus intelligentia notanda eſt doctrina quædam philoſophica, à S. Auguſtino adducta; priùs tamen ab Ariſtotele lib. 2. *de Eruditione*, & ab Alexandro Aphrodiſæo his verbis tradita: *Fortuitò venire ea, quorum finis non eſt agentis intentione præſtitutus*. Id quod ſequenti poteſt ſimilitudine clariùs explicari: Si enim aliquis agrum ſuum fodiens, ut fructum redderet copioſiorem, theſaurum quendam in agro olim ſepultum reperiret, hæc theſauri inventio fortuna appellaretur. In hoc autem caſu veritas quædam notanda eſt, in qua maximum momentum conſiſtit; nimirùm quòd iſta quæ fortuitò eveniunt reſpectu illius perſonæ, quæ tam felicem foſſionis ſuæ exitum non ſperabat, nec expectabat, non tam ſunt fortuita reſpectu Dei, utpotè qui ſciebat, quòd tale quid ordinaſſet ob fines nobis occultos. Qua doctrina ſuppoſita, verba illa, quæ in libro Ruth dicuntur: *Accidit autem &c.* primo quidem intuitu caſum fortuitum indicare videntur, cum tamen ipſiſſima veritas ſit, quòd Deus per infinitam ſuam ſapientiam, fortunam ſapientis hujus mulieris ita expreſſa intentione ordinarit, dando ei optimum maritum, ex cujus progenie Deus Davidem, & ex ejus proſapia, poſt multa ſæcula elapſa, proprium unigenitum filium ſuum naſciturum, & carnem aſſumpturum eſſe ſciebat.

Gen. 28. 20.

Scala Jacob fuit ſymbolum providentiæ divinæ.

Gen. 5. 2. 10.

Theodor. ib.

Ruth. 2. 3.

Rom. 11. 33.

6 S. Auguſtinus in libris *de Civitate Dei*, in capite, cujus hic eſt titulus: *Cauſam Romani Imperii, omniumque regnorum, non fortuitatem eſſe, nec in ſtellarum poſitione conſiſtere*; de hac materia fuſiùs tractat, ubi inter cætera oſtendit, quòd quando agri ſunt fertiles, vineæ uvis copioſè onuſtæ, poma naſcuntur in abundantia, hanc fertilitatem nequaquam propriæ induſtriæ adſcribere debeamus; ſiquidem *neque qui plantat, neque qui rigat, eſt aliquid, ſed qui incrementum dat, Deus*. Primo igitur & præcipuo loco omnis fertilitas in accepta referenda eſt Deo, *qui dat omnibus affluenter*. Porrò ſcala Jacob, quæ, ut dictum eſt, divinæ providentiæ eſt ſymbolum, una extremitate cœlum, altera verò terram tangebat, ad denotandum, ſupremam illam providentiam ad omnes creaturas intellectuales, ſive cœleſtes, ſive humanas, ſe extendere; atque inſuper ad omnia creata, omniaque viventia. Deus in vertice ſcalæ conſiſtebat, dum miniſtri angelici per illam aſcendebant, ut per hoc mendaces efficiantur perverſi illi, qui Deum blaſphemabant, dicentes: *Circa cardines cœli perambulat, & noſtra non conſiderat*. Contra quos S. M. Eccleſia in Collecta quadam hunc in modum orat: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui cœleſtia ſimul & terrena moderaris*. Huic quoque ſcalæ accommodari poſſunt verba illa: *Attingit à fine uſque ad finem, & diſponit omnia*; hoc enim ineffabili huic proprium eſt providentiæ. In authore quodam moderno ſuper illa verba: *A fine uſque ad finem &c.* citatam invenio ſequentem S. Auguſtini doctrinam: *Attingit à fine uſque ad finem, id eſt, à cœlo uſque ad inferiores partes terræ, à maximo Angelo uſque ad minimum vermiculum*. Obſervandum quoque eſt, quòd hæc ſcala videbatur à cœlo deſcendere, ac tum demum poſtea terræ inniti: Nos verò per ſcalas omninò oppoſitum facimus, priùs enim ſcalam ſuper terram collocamus, eandemque poſtea in altum erigimus, ac tunc per ſcalam ad illam partem acceditur, quam volumus. Cujus differentiæ myſterium hoc eſſe exiſtimo: Cum enim hæc ſcala Dei providentiam ſignificet, conveniens eſt, ut primo à cœlo eandem promanare agnoſcamus: *quæ deſurſum eſt ſapientia*. Unde Clemens Alexandrin. ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Sicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron*, inquit: *Quia divina providentia deſuper ex iis quæ ſunt principaliter, tanquam ex capite pervadit ad omnia*. Priùs enim altiſſima illa Sapientia in cœlo diſponit, prævidet, & proſpicit omne illud, quod in beneficium noſtrum in terra futurum eſt. Præterea conſiderandum eſt, quòd ſicuti ſcala duo habet latera, quibus gradus ſcalæ innguntur; ita providentia Dei ſtipata eſt fortitudine & ſua-

S. Aug. lib. 5. De Civit. Dei c. 5. Omnis fertilitas agrorum & fructuum Deo, non humanæ induſtriæ aſcribenda eſt.

1. Cor. 3. 7. Ulterius deducitur myſterium ſcalæ Jacob.

Job. 22. 14.

Sap. 8.

Clem. Alexandr. lib. 4. ſtromat.

Digitized by Google

ſuavitate, propter quod dicitur: *Attingit à fine uſque ad finem fortiter:* Ecce fortitudinem. Et poſtea ſubditur: *Et diſponit omnia ſuaviter:* Ecce ſuavitatem, per quam Deus operatur, dum fines à ſe intentos abſque ulla voluntati noſtræ illata violentia aſſequitur. Gradus verò hujus ſcalæ, ſive providentiæ divinæ, ſunt varii modi, quibus Deus in mundi hujus diſpoſitione & regimine utitur. Unde cum Deus ſceptrum imperii moderetur, de ejus providentia dicere poſſumus: *Aſtitit regina à dextris tuis, circumdata varietate,* ſcilicet modorum, ſeu mediorum, quibus utitur.

Pſ. 44. 10.

Deus ipſemet voluit eſſe cuſtos Jacob, in omnibus eventibus. Malach. 1. 2.

7 Verùm enim verò ut diſcurſus noſter ad Jacob denuò revertatur, tantoperè à Deo amatum, juxta illud: *Jacob dilexi, Eſau odio habui;* Jacob meritò de Deo lamentari potuiſſet, quòd ſe à domus paternæ commoditatibus, & à parentibus ſuis, à quibus tenerè amabatur, avulſum, inter medias collocaſſet anguſtias: atque ideò ut illum conſolaretur, non dixit: Deputabo tibi angelum quendam in cuſtodem; ſed ut efficaciùs illum conſolaretur, ſemetipſum illius ſe cuſtodem futurum promiſit, dicendo: *Ero cuſtos tuus.* Idque non ſolùm in eventibus periculoſis, ſibique incognitis, quæ in illo itinere ei occurrere poterant, ſed in omnibus, & quibuſcunque eventibus, quos ubique ſibi obvios habere poterat; ideò dixit: *Ero cuſtos tuus, quocunque perrexeris.* Poterat inſuper lamentari Jacob, quòd patrem, matrem, cognatos, patriam, amicos, vitæ commoditatem, divitias, primogenituram deſerere cogeretur, & tanquam advena & peregrinus ſub climate quodam ſibi ignoto, inter homines idololatras circumvagari, & in manifeſtum conſtitui periculum, ut in duram quandam ſervitutem redigeretur; ideo Deus, ut illum animaret, eidem angelicos oſtendit exercitus, in ejus ſervitium, & protectionem præparatos. Et quia domum propriam deſerebat, ideò æternæ Veritatis promiſſione illum remunerabat, dicendo: *Terram in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo.* Anguſtias etiam, per quas ejus experiri voluit virtutem, abundanter præmiavit, dicendo: *Dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem.* D. Chryſoſtomus obſervat quòd quando Jacob dixit: *Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via &c.* id non dixerit, quaſi divinis promiſſionibus non adbibuiſſet fidem: *non enim erant verba ſolicitudinem gerentis, ſed à Deo cuncta quærentis.* Si enim omnes vitæ Jacob periodos examinaveritis, invenietis, quàm abundanter ipſe præ cunctis aliis admirabiles providæ aſſiſtentiæ Dei effectus expertus fuerit.

Chryſoſt. Hom. 22. in Matth.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Habemus jus expectandi alimenta à Deo, utpotè qui à nobis tanquam pater noſter invocari voluit. Et quidem qui omnia animalia paſcit, multò magis filios ſuos ſuſtentabit.

THEMA.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Matt. 6. v. 11.

Legitima in re poſtulamus à Deo panem quotidianum.

1 Salvator noſter in ea, quam nos docuit, oratione quotidiana, voluit, ut æternum Patrem ſuum, noſtrum quoque patrem compellaremus: *Cum oratis, dicite: Pater noſter;* quia ad patrem pertinet ſuis providere filiis, eoſque ſuſtentare. Nec hoc contentus, inter alias prædictæ orationis petitiones voluit, ut modo quodam imperativo, non verò deprecativo, panem peteremus, dicendo: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* Ubi obſervandum, quòd panem illum *noſtrum* vocemus, quia tametſi panis ille à Deo proveniat, nos tamen jus & legitimam prætenſionem habemus, ut eo nutriamur. In Exodo hoc à Deo præceptum impoſitum fuiſſe legitur: *Pones ſuper menſam meam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.* At verò quo fine Deus hoſce panes in conſpectu ſuo continuò poſitos eſſe voluit? *Quid tibi, & panibus Domine?* quærit Oleaſter: *Nunquid manducabis carnes taurorum, aut panibus facierum veſceris?* Et quidem tametſi dictus Oleaſter ſubjungat: *Conſidera, qualiter miniſtros ſuos cibet Deus;* paulò poſt tamen ad propoſitum noſtrum aliam congruentiorem hujus aſſignat rationem, dicens: *Voluit etiam ſemper coram ſe panes habere, ut continuò noſtra indigentia memor eſſet: quemadmodum pia mater ante ſe panis fruſta ponit, ut parvulis panem petentibus frequenter ſubveniat.* Inter alias quoque rationes, ob quas æternum Patrem ſuum à nobis quoque patrem noſtrum appellari voluit, una hæc eſt, quia ly *pater* etymologiam ſuam à *paſcendo* deducit.

Exod. 25. 30.

Oleaſter.

2 In vita Magni illius ſervi Dei Joannis Baptiſtæ Vitelli de Fulginio (qui etiamnum vivens beatus vocabatur) legitur, quòd omnes indifferenter etiam Religioſi, Prælati, & Cardinales ipſum patris nomine appellare ſoliti fuerint, tametſi Presbyter ſæcularis eſſet, quos dominos, non verò patres appellare conſuevimus. Hunc etiam titulum merebatur, eo quòd erga pauperes ſupra modū charitativus eſſet, iiſque haud ſecus, ac ſi pater illorum fuiſſet, abundanter proſpiceret. Chriſtus apud Matthæum Apoſtolis ſuis dixit: *Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum cælorum.* Quam quidem ſententiam licèt expoſitores multifariàm interpretentur, nos tamen illam ad noſtrum quoque propoſitum adaptare poſſumus: Parvuli enim cibum & potum, ſomnum, luſum, ambulationem à parentibus expectant; non cogitant, aut ſoliciti ſunt pro victu, ſed patris, & matris curæ ſe totaliter committunt. Si quempiam illorum interrogaveris: quis, ubi hæc veſtis trita fuerit, de novo te veſtiet? Quis merendam, prandium, cœnam dabit? Quis de lecto tibi providebit; reſpondebit utique: non eſt meum hac de re cogitare, aut ſolicitum eſſe, ſed hoc ad parentes pertinet. Videtur igitur, Salvatorem noſtrum ab Apoſtolis ſuis exegiſſe id, quod hodie à Religioſis magis reformatè viventibus fieri videmus; hi enim in divinam providentiam ſe totaliter committunt, ad eum modum, quo parvuli parentum ſe ſolicitudini credunt, nec ullam habent circa hoc ſollicitudinem, vel curam, ſed ſoli divino ſervitio ſunt intenti: *Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis.* Circa quæ verba Euthymius ita ſcribit: *Non dixit autem: Scit Deus, ſed: Scit Pater veſter; quo maximam habeant fiduciam. Ex quo enim pater eſt, & talis pater, filios deſpicere non poterit, & pati, ut rerum neceſſariarum indigentia deficiant, cum neque terreni patres id ſuſtineant: & quia omnibus his ſcit vos indigere, dabit utique.* Cornelius Janſenius circa eadem verba ita ſcribit: *Quæ certe ſententia magnam habet energiam; nam ad hoc ut quis poſita ſolicitudine totum ſe alicujus providentiæ committat, nihil aliud requiritur, quam ut certus ſit de illius providentia, & poteſtate, & ſcire illum ſuas neceſſitates.* Deus autem egeſtatem noſtram novit, quia *ipſe ſcit figmentum noſtrum:* cum nos creaverit ad ſuſtentandam vitam alimenti omninò indigos, *ſcit, quia his omnibus indigemus.* De ejus itaque providentia & omnipotentia planè certiſſimi ſimus, ſciamuſque quòd ab eo veluti à patre tenerrimè amemur; ideò namque patris nomine à nobis appellari voluit, dum noſtrum ab eo panem depoſcimus. Nam ut D. Chryſoſtomus parùm ab Euthymio differens, inquit: *Non dixit: Novit Deus, ſed Pater veſter, ut eos profectò ad ſpem certiorem vocaret. Si ergo eſt pater veſter, & pater talis, nequaquam profectò patietur deſpici à ſe filios.* Videri quidem poſſet nonnemini, inquit D. Chryſologus, quòd neceſſitas victus quam patimur, nobis motivum præbere debeat ſollicitudinis: ſed revera non eſt ita, imò potiùs verum eſt omninò oppoſitum, ſiquidem tunc pater vel maximè filios ſuſtentare tenetur, *quando non habent aliunde.* Unde idem D. Chryſolog. ſuper prædicta verba ita ſcribit: *Qui patrem ſe nobis dedit, qui ſibi nos adoptavit in filios, qui rerum nos fecit hæredes, qui nos in nomine hoc ſublimavit: qui nos ſuo & honore donavit, & regno, ipſe nos, ut panem quotidianum poſtulemus, urget.* Idem ſanctus Doctor ſuper illa verba: *Conſiderate corvos: Deus paſcit illos,* tale format argumentum: *Exemplo tali exaggerat dubitantis inſaniam, qui putat, Deum hoc piis filiis denegaturum, quod impiis avibus ſubminiſtrat.*

Pulchrum exemplum.

Matth. 18. 3.

Quare Chriſtus juſſerit nos effici ſicut parvulos.

Matth. 6. 32. Euthym. ib.

Corn. Janſen. cap. 42. Concord.

D. Chryſ. Hom. 23. in Matth.

D. Chryſol. ſer. 67.

D. Chryſol. ſerm. 161.

3 *Panem noſtrum.* Interrogare nonnemo poſſet, quonam myſterio Chriſtus nos juſſerit dicere: *Panem noſtrum,* & non potiùs: *Panem tuum?* Dubium hoc

Quare jubeamur dicere panem noſtrum & non potius panem tuum.

movet

Digitized by Google

S. Gr. l. 14. mor. c. 1.

movet pariter & ſolvit S. Gr. Magnus, dicens: *Ecce & noſtrum dicimus, & tamen ut detur, oramus*. Obſervandum eſt igitur, quòd licèt res aliqua, quæ noſtra eſt, in manu ſit alterius; jurè tamen à nobis tamquam noſtra poſtuletur. Panis tamen cùm in poteſtate noſtra non ſit poſitus, ſed eum nobis dare ad Deum pertineat, juxta illud: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*; quomodo igitur illum noſtrum vocare poterimus, priuſquam illum habeamus? Subdit Sanctus Gregorius: *Noſter quippe fit cum accipitur, qui tamen Dei eſt, quia ab illo datur. Et Dei ergo eſt ex munere, & noſter fit veraciter per acceptionem*. Poſſumus tamen hujus aliam aſſignare rationem, cur ſcilicet *panem noſtrum* dicamus; nimirùm quia ad prætendendum hunc panem jus habemus, quando ipſe voluit, ut patrem illum vocaremus; hoc enim titulo ad paternam erga nos filios ſuos obligatur providentiam. Dici quoque poteſt, quòd quis rem aliquam ſuam nominare ſoleat, cujus habet uſum; uſus autem panis, aliarumque rerum comeſtibilium ad nos pertinet, non verò ad Deum: Sic pariter omnia alia bona terrena ſupremus artifex ad noſtrum ſervitium creavit. His adde, quòd Divina liberalitas in beneficium noſtrum adeò ſit prodiga, ut libenter permittat, quòd noſtrum appellemus id, quod reverà eſt ſuum. Hic igitur panis partim ſuus eſt, & partim noſter: ſuus quidem, quia illum creavit, illum conſervat, nobiſque illum paternè ſubminiſtrat, ideòque eundem per ſupplicam ab illo poſtulamus, ab eoque expectamus, juxta illud: *Omnia a te expectant, ut det illis eſcam in tempore*: noſter verò dici poteſt, non ſolùm quia illum, ut diximus, in beneficium noſtrum creavit, cùm ipſe eo non indigeat, nec incolæ cœleſtes; verùm etiam, quia reverà omnes creaturæ, multò verò magis panis, qui ad noſtram ſuſtentationem eſt neceſſarius, ad uſum noſtrum eſt deputatus.

Pſ. 103. 27.

Deus titulum patris nobis præ aliis creaturis indulget. Mat. 6. 26.

4 Increata Sapientia ad idem intentum probandum efficax valdèque ſtringens adducit argumentum, dum ait: *Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater veſter cœleſtis paſcit illa: nonne magis vos pluris eſtis illis?* Ubi benè notandum, quòd Salvator noſter hunc titulum patris aliis viventibus non indulgeat, tametſi & ipſa ab æterno ſuo Patre ſuſtententur: (*Omnia a te expectant, ut des illis eſcam. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal*) ſed ſoli homini dixerit: *Pater veſter*. Unde Janſ. ait: *Non enim dicit: Et Deus Pater paſcit ea, ſed Pater veſter, & cœleſtis. Cùm dicit: Et Pater veſter, ſignificat Deum, qui volatilia paſcit, cum illorum tantum ſit Dominus, non pater: Multo magis nos, quorum etiam Pater eſt, paſturus eſt, cum proprium patris officium ſit, filiis alimenta proſpicere*. Nec eſt, quòd dicat aliquis, quòd ex quo nominatur Pater cœleſtis, nullam ſit habiturus curam de nobis, qui ſumus in terra, juxta illud: *Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum: Circa cardines cœli perambulat, & noſtra non conſiderat*: Sed turpiter decipitur, quiſquis ita arbitratur, quia Deus alta à longè cognoſcit, nec avium curam habere dedignatur, quia *Pater veſter cœleſtis paſcit illa*: Quantò ergo minus dedignabitur nos? *Cum nec indignum ſe putet, providentiam ſuam extendi ad volatilia?* Alb. Magnus ſimiliter notat, quòd Chriſtus æternum Patrem ſuum patrem avium non appellarit; unde ait: *Pater veſter, non illorum, quia non ſunt ad imaginem ejus, neque habent Spiritum adoptionis filiorum: & ideò minor cura eſt ei de eis*. Lyr. argumentum illud, ſeu ut meliùs dicam, illam quam Chriſtus ex prædictis præmiſſis deducit conſequentiam, ſcilicet: *Nonne magis vos pluris eſtis illis?* conſiderans, inquit: Axioma eſt philoſophicum: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*. Quòd ſi igitur Deus creaturarum etiam minimarum curam habet, illas ſuſtentando, idque facit ob ſervitium, quod homini præſtare debent; quantò magis credendum eſt, Deum ſpecialem hominis curam habiturum? *Nonne vos, id eſt, nonne natura humana*, inquit Lyranus, *eſt majoris ponderis coram DEO? Quia animalia facta ſunt propter hominem*. Sanctus Apoſtolus in 1. ad Corinth. ait: *Scriptum eſt in lege Moyſi: Non alligabis os bovi trituranti*: Moxque ſubjungit: *Numquid de bobus cura eſt Deo?* Quibus

Janſ. ib.

Alb. M. ib.

Lyr.

1. Cor. 9. 9.

postremis verbis non vult negare, quòd Deus boum, vel aliorum animalium, etiam quoad molem corporis minorum, curam non habeat; ſed vult dicere, quòd ſollicitudo illa, qua Deus animalia ſuſtentat, exiguæ, ſeu potiùs nullius ſit conſiderationis, comparativè ad illam quam de hominibus habet. Unde S. Hieron. ſuper illum Habacuc textum: *Facies homines quaſi piſces maris*, inquit: *Non ſimus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipſos injurioſi ſimus, eandem rationabilium, quam irrationabilium curam eſſe dicentes*. Potiùs igitur cum incarnata Sapientia argumentemur *à minori ad majus*, dicendo: *Nonnè vos magis pluris eſtis illis?*

Habac. 1. 14. S. Hier. ib.

5 *Omnia à te expectant, ut des illis eſcam in tempore*. Vermes viliſſimi, omniaque viventia, quantumcumque ſint infirma, & modica, proprium à Deo alimentum expectant: quantò igitur magis idem jus homo habebit, ut illud prætendere poſſit, tamquam Patris cœleſtis filius? Quòd ſi hominem quendam videres divitem, cujus unica eſſet recreatio, rapaces propria manu paſcere aves (cujuſmodi ſunt falcones) canes item venaticos, & equos ad equitandum, feras quoque ſeptis ſuis incluſas, demum & volucres ſuaviter cantillantes; idemque dives eo præcipuè fine id faceret, ut recreationem quandam, & complacentiam præberet filio ſuo, utpotè quem tenerrimè amat; poſſeſne hoc videns, aliqua ratione imaginari tibi, eundem divitem panem denegaturum eſſe tali filio à ſe unicè dilecto, & immenſarum divitiarum ſuarum hæredi unico? Porrò certum eſt, quòd omnia animalia ad hominis ſervitium ſint deſtinata, juxta illud: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves &c.* imò multa illorum pro ſola recreatione homini ſerviunt: qua igitur ratione homo ſuſpicari poterit, ſibi defuturum eſſe alimentum illud, quod etiam canibus abundè ſubminiſtratur? D. Chryſoſt. ab Hugone Cardin. citatus tale format argumentum: *Animalia omnia fecit Deus propter hominem, hominem autem propter ſeipſum: ſi ergo animalibus miniſtrat propter hominem, quomodo hominibus non miniſtrabit propter ſeipſum?* Audiamus D. Chryſol. dicentem: *O miſerum! O tota infelicitate digniſſimum! cui cum detur regnum, ſuſpirat panem, cum perpetuitatem donet, deflet potum, cum immerſalitatis gloria induatur, plangit corporis indumentum*.

Cum vermes & viliſſima animalia à Deo proprium accipiant alimentum, quantò magis homo. Apta ſimilitudo.

D. Chryſoſt. cit. ab Hugone in c. 6. S. Matth.

D. Chr. ſ. 163.

6 Meliùs idipſum ſequenti ſimilitudine declarabimus. Quòd ſi enim Rex aliquis unicum habens Filium Regni ſui hæredem, eumque velut oculorum ſuorum pupillam diligens, ſumptuoſum & elegantiſſimis marmoribus incruſtatum, picturis & ſtatuis exquiſitiſſimis exornatum, hortis amœniſſimis, piſcinis, lacubus, ſylvis, & aliis ſimilibus deliciis circumdatum ei fabricaret palatium; idemque filius, non obſtante hac paterni amoris demonſtratione, adhuc ſe victu neceſſario deſtituendum eſſe metueret, nunquid talem delirare diceres? Aut verò ſi ratione deſtitutus non eſſet, fatereris utique, talem Filium tam exiguum de patre ſuo, adeò ergo ſe benefico & liberali, formantem conceptum, graviſſimè eundem offenſurum eſſe; ac proinde à patre hoc vel ſimile objici poſſe improperium: Tunc fruſtum panis tibi defuturum eſſe times, pro cujus commoda, & delicata ſuſtentatione plantatæ ſunt tot innumeræ arbores pomis onuſtæ, pro quo hæ uvæ in torcularibus exprimuntur, pro quo tot piſces hiſce natant in aquis, tot aves in illis circumvolant ſeptis, tot feræ in hiſce muro cinctis ſylvulis aberrant, cui demum quotidie lautiſſimam, & ſumptuoſiſſimam menſam præparare ſatago? Dicite auditores: pro quo Deus ampliſſimum hoc mundi palatium fabricavit? Nunquid pro homine? Idipſum vel gentilis Seneca agnovit, qui Deum hominem in hoc mundo *tamquam in pulcherrimo domicilio* collocaſſe dicit. Pro quo hoſce cœli ſtellatos fornices extendit? Pro quo illas marium tot piſcibus redundantium piſcinas effodit? Pro quo aera tot avibus, terram tot aliis animalibus adimplevit? nunquid pro homine? *Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum, oves, & boves univerſas, inſuper & pecora campi*: Ut ſint nobis in eſcam, non Angelis, qui cibi incapaces ſunt, & puri ſpiritus, è quibus Raphael dicere non dubitavit: *Ego cibo inviſibili utor*. Quòd ſi igitur hæc omnia in noſtrum beneficium fuere creata,

Aliud pulchrum & accommodum ſimile.

Sen. de Benefic. l. 4. c. 19.

Tob. 12. 19.

ta, ut quid diffidimus nos a Deo fore ſuſtentandos?

S. Cypr. Lib. de oper. & Eleem. Chriſtus reprehendit Apoſtolos providentiæ ſuæ nimium diffidentes.

7 S. Cyprianus hac de re hunc in modum diſcurrit: *Quod ſi Deus providet paſſeribus, ſi tot paſcit aves, quæ ſtrictam adeo cum Deo conjunctionem non habent, ſicut habet homo: quanto magis manus ipſius erga nos provida erit, & ſolicita? Tu Chriſtiano, tu Dei ſervo, tu operibus bonis dedito, tu Domino tuo adeo charo aliquid exiſtimas defuturum?* Conſiderate, obſecro, qualiter cœleſtis magiſter ſuos reprehenderit Apoſtolos, quando Divinam ejus providentiam ſibi defuturam eſſe monſtrabant. Refert enim S. Marcus, quòd cum Salvator noſter unà cum diſcipulis ſuis navem conſcendiſſet, hique recordarentur, ſe oblitos fuiſſe panis ſecum in navim aſportandi (*Et obliti ſunt panes ſumere, & niſi unum panem non habebant ſecum in navi*) tunc Chriſtus illis prædicare cœpit, & dicere: *Videte & cavete a fermento Phariſæorum*. Cognovit enim, quòd circa victum, & proviſionem corporalem anxiis & ſolicitis diſtraherentur cogitationibus, dicente Scriptura: *Cogitabant ad alterutrum dicentes: Quia panes non habemus:* Quo cognito, ait illis Jeſus: *Quid? Cogitatis quia panes non habetis? Nondum cognoſcitis nec intelligitis? Adhuc cæcatum habetis cor veſtrum? Nec recordamini, quando quinque panes fregi in quinque millia? Quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei, Duodecim: Quando & ſeptem panes in quatuor millia, quot ſportas fragmentorum tuliſtis? Et dicunt ei, Septem. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?* Ex quo diſcurſu & improperiis, chariſſimis & immediatis ſcholæ ſuæ diſcipulis objectis, clarè deducitur, quantùm Deus offendatur, quando in ordine ad victum neceſſarium de Divina ejus providentia diffidimus.

Marc. 8. 16.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur argumenta à Chriſto, ad condemnandam noſtram de Divina ejus providentia diffidentiam, in medium adducta.

THEMA.

Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini. Nonne anima plus eſt, quam eſca? Et corpus plus, quam veſtimentum? Matt. 6. v. 25.

Cum Deus nobis dederit nobilem animam & corpus etiam induere dabit minora ad illorum ſuſtentationem neceſſaria.
S. Ant. de Pad. in Dom. 15. poſt Trin.
D. Chryſol. ſ. 69.

1 Salvator noſter ad eradicandam è cordibus noſtris de Divina erga nos providentia diffidentiam, ſequens in medium adducit valdè fortiter concludens argumentum: *Nonne anima plus eſt, quam eſca?* &c. quaſi diceret, ut Doctor Angelicus exponit: *Qui dedit majora, dabit minora: ſed Deus dedit animam, & corpus, ergo qui dedit hæc, ſervabit ea?* S. Ant. de Pad. in ſerm. quodam ſimiliter ita ſcribit: *Formavit carnem alimentis egentem, quomodo non etiam alimenta præſtabit?* D. Chryſol. poſtquam oſtendiſſet, quòd quicquid Deus creavit, hoc totum in noſtram deputarit utilitatem, ſubjungit: *Sed quamvis magna hæc ſint, parva tamen ſunt ad ſupernæ dilectionis in nos indicium*. Deus nobis hoc corpus donavit, quod eſt veluti parvus quidam mundus; unde Sanctus Baſilius ait, quòd verba illa Pſalmiſtæ: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me*, de admirabili illa intelligantur ſymmetria & artificio, quo cum homo formatus fuit. Donavit quoque Deus nobis animam, quæ cum ipſo indiſſolubiliter conjungatur, quæque majoris eſt valoris & pretii, quam ſint omnia creata; ac proindè S. Auguſtinus ait: *Meminerimus multo amplius nobis Deum dediſſe, quando nos fecit, & compoſuit ex anima & corpore, quam eſt alimentum, atque tegumentum, quorum cura nos duplicare cor non vult. Nonne, inquit, anima plus eſt, quam eſca? Et cur hoc dixit? Niſi ut tu intelligas, eum qui dedit animam, multo facilius eſcam eſſe daturum?* Author Operis Imperfecti ſimiliter hoc incarnatæ Sapientiæ argumentum ponderat, dicens: *Confirmat ſpem noſtram, primo de majoribus ad minus, niſi enim voluiſſet conſervare quod erat, non creaſſet; quod autem ſic creavit, ut per eſcam, ſervetur, neceſſ. eſt, ut det ei eſcam, quamdiu vult eſſe quod fecit*. S. Aug. in Pſ. 61. ſcribens, ita diſcurrit: *Paſcet te, qui fecit te. Qui paſcit latronem, non paſcet innocentem? Paſcet te, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper juſtos, & injuſtos. Si paſcit damnandos, non paſcet liberandos?* Enimverò per omnium ſæculorum experientiam clarè videmus, quòd Divina providentia ad hoc non reſpiciat, an ſcilicet in gratia & amicitia ſua conſtituti ſint omnes illi, ſuper quos ipſa diffunditur, quia *pluit ſuper juſtos & injuſtos*; tametſi, ut infra dicetur, ſuper ſervos ſuos longè benigniores immittat influxus, quia *oculi Domini ſuper metuentes eum*. Verùm enim verò ut quoad hanc providentiam Divinam verum formemus conceptum, operæ pretium erit, ſequentem conſiderare ſimilitudinem. Contingit enim, quòd Princeps aliquis pro familia filii ſui aliquot centenos ſtipendio ſervos conducat, eoſdemque opulentiſſimis linteis induat: quis in hoc caſu credere poterit, principem talem permiſſurum, ut filius, in cujus honorem, & utilitatem hæc omnia abundanter proſpexit, præ frigore contremiſcat, & fame enecetur? Albertus Magnus ſuper prædicta thematis noſtri verba inquit: *Ergo multo magis addet ea, quæ propter animam, & corpus creavit. Scit, quia ſine victu & veſtitu eſſe non poſſunt, & omnia propter hominem creavit.*

S. Aug. l. 2. de ſ. Dom. in monte c. 22.
Auth. op. Imperf.
S. Aug. in Pſ. 61.
S. Baſil.
Alb. M. in Matth.

Quare in oratione Dominica jubeamur petere panem pro hodie.

2 Neſcio, an aliquando obſervaveritis, quòd quando Salvator nos Orationem Dominicam perorare docuit, hanc quoque petitionem inter alias nobis inſinuarit: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*. At verò dic, obſecro, cur ly *hodie* adjunxit? Pro reſolutione obſervandum, quòd olim populus Iſraeliticus ſub ducatu, & regimine Moyſis ex Ægypto egreſſus, ſecundum veriorem computum numerum trium millionum adæquaverit, quia ſolum illi, qui enſe ad pugnandum accincti erant, ad ſexcenta millia aſcendebant; via autem, per quam ad terram promiſſionis tranſeundum illis erat, vaſta quædam, inculta, & ſterilis erat ſolitudo, ubi extrema erat penuria; & licèt ſecum farinam aſportaſſent ægyptiacam, hæc tamen ipſis ſubitò defecit: Ac proindè niſi Divina providentia miraculosè illis de annona proſpexiſſet, omnibus utique pereundum fuiſſet. Quid igitur hic fecit Deus? Nota eſt omnibus annona Angelica, quam per tot annos quotidie in deſerto ſuper illos depluit: *Panem de cœlo præſtitiſti eis*. Hanc autem annonam cum qua limitatione præſtitit? Nimirum voluit, ut de pane illo Angelorum pro uno duntaxat die colligerent, quantum pro illo die ſufficiebat, idque in menſura quadam ſtricta, & ſpecialiter nominata, excepto ſolo illo die, qui Sabbatum præcedebat: quòd ſi verò ordinem a Deo præſcriptum prætergreſſi fuiſſent, ultra menſuram præſcriptam colligendo, mox manna vermibus ſcaturiebat. Circa quam hiſtoriam Oleaſter ait: *Dignum inquiſitione eſt: cur Domino non dediſti eis panem ad menſem, aut quem ad hebdomadam ſaltem ſervare poſſent, ſed ad ſingulos dies?* Moxque ſolvit dubium, dicendo: Deum in hac occaſione demonſtrare voluiſſe, quòd quotidie ſine ulla hæſitatione à Divina ejus providentia dependere debeamus. *Vult Deus*, inquit, *nos ſemper ab ejus providentia pendere, quoniam novit, nos non adituros eum, niſi indigeremus: qua in re melior eſt pauperum, quam divitum conditio, ſunt enim ſingulis diebus pauperum oculi ad Deum, ut eorum miſereatur, & neceſſaria ſaltem ad illum tribuat diem*. Quam igitur nos meliorem viam ingredi poterimus, ſi ad veram terram promiſſionis pertingere velimus, quam fuerit illa, quam populus Iſraeliticus ingreſſus fuit: juſtum enim eſt, ut pro noſtro viatico adipiſcendo vivam ſpem concipiamus?

Oleaſt. in c. 16. Exod.

Solicitudo gentium eſt circa eſcam & veſtitum non credentium.

3 Advertendum quoque eſt, quòd in eodem capite ſexto S. Matthæi, in quo Chriſtus noſtram in ordine ad victum habendum condemnat diffidentiam, hanc conſeſtim ſubnectat rationem: *Hæc enim omnia gentes inquirunt*. Sed quid audio? Ergone Chriſtiani nunquam habebunt neceſſum, ut pro vita ſuſtentanda panem requirant? Nunquid Deus primò homini dixit: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua ſumptus es?* Rupertus Abbas hujus propoſitionis Chriſti ſenſum in hæc verba declarat: *Quid aliud eſt hoc dicere, niſi ac ſi dicatur: eritis enim gentibus ſimiles, quorum Deus venter eſt, ſi ſolicitudini huic, quam interdico, poſtponitis Deum?* Multi etenim ſunt, qui anxietatibus, & ſolicitudini circa hæc terrena bona immerſi, ne vel ſemel recordantur oculos ſuos levare in cœlum. Quando igitur Chriſtus dicit: Hæc

Gen. 1.
Rup. Abb. 6. in Matt.

om-

omnia gentes inquirunt, vult dicere, quòd gentiles paradiſum ſuum hìc in terris ſectentur; de quibus proindè dicitur: *Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud, oves eorum fœtoſæ, boves eorum craſſæ: non eſt ruina maceriæ, neque clamor in plateis eorum: beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt;* totum enim illorum ſtudium ad hoc contendit, ut hìc commodè vivant: Horum igitur comparatione pravam noſtram condemnat ſolicitudinem, qua principaliter de bonis terrenis cogitamus, cœleſtia negligentes. Cæterùm verò noſtram diligentiam, ad procurandam neceſſariam ſuſtentationem requiſitam, nequaquam prohibere intendit. Dici quoque poſſet, quòd Chriſtus hoc loquendi modo miſeriam indicare voluerit gentilium, utpotè qui magnam habent occaſionem, ut ſint anxii & ſoliciti ad ſibi de neceſſariis proſpiciendum, eò quòd Dii ipſorum ſurdi ſint, & muti: *Aures enim habent, & non audient, oculos habent, & non videbunt.* Cum enim vel lutei ſint, vel lapidei, vel lignei, vel metallini, nec audire, nec videre poſſunt; multò minus illis proſpicere, qui illorum ſe providentiæ commendant: Imò, ut ſuperiùs diximus, talis ſunt naturæ, ut à devotis ſuis neceſſaria poſtulent, & requirant, nulla verò ratione hæc illis tribuant: Soli enim Deo noſtro vivo, & vero proprium eſt benefacere, utpotè *qui dat omnibus affluenter*. Dion. Carth. ait: *Cum ſolicitudine animi gentiles inquirunt, qui Divinam Providentiam, vel non attendunt, vel negant, præſertim quantum ad hæc inferiora:* Sic enim Pſalmiſta illos loquentes introducit: *Quomodo ſcit Deus? Et: ſi eſt ſcientia in excelſo?* Unde Albertus Magnus ait: *Gentes quæ ignorant Deum, & putant hominem non ad aliud creatum, niſi ut ſua induſtria hìc ad tempus vivat.* Author Operis Imperfecti alium gentium ſubindicat errorem, dum ait: *In rebus humanis fortunam eſſe credunt, non providentiam; neque judicio Dei vitas ſuas gubernari æſtimant, ſed incerto duci eventu: ideo meritò timent.*

Pſ.143.13. — Jac.1.5. D.Cart. — Pſ.72.11. — Alb.M. — Auth.Imper. h.16.

Sine Dei providentia ſtaturam corporis nec in minimo augere poſſumus. Mat.6.27.

4 Idem cœleſtis Magiſter ad eandem noſtram condemnandam diffidentiam alio quodam utitur non minùs efficaci argumento, dicens: *Quis autem veſtrum cogitans poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?* Ubi ly *cogitans*, myſtica dictio eſt, conſideratione digniſſima, quæ, ut Interlinearis explicat, idem ſignificat, quod *ſua ſolicitudine, & ſagacitate:* Tametſi enim quiſpiam ſit potentiſſimus, ſanus, ſapiens, & ſagax mundi Monarcha, ſuam tamen ſtaturam adaugere non poterit, quantamcumque adhibeat induſtriam: Unde Lucas Burgenſis hanc deducit conſequentiam: *Si rem tantillam veſtra ſolicitudo non poteſt, ſcilicet augere nonnihil ſtaturam corporis: quomodo poterit corpus in vita ſervare, quantavis annona opumque congeſta copia, niſi adſpiret providentia Dei?* Unde neceſſariò credendum eſt, quod licèt quis per laborem, & diligentiam ſuam vitæ ſibi annonam accumulaverit; ſtaturam tamen altiorem independenter à Divina providentia ſibi promittere non poteſt, quia ut D. Chryſoſt. ait: *Corpus ipſum non tam alimonia ſui creſcit, quam providentia Conditoris.* Idem quoque de vitæ annona ſtudio noſtro comparata dicere poſſumus; non enim conſervabitur, niſi in providam Dei benedictionem ſperemus; quin potius frumentum tuum marceſcet; vinum tuum in acetum commutabitur, fructus verminoſi erunt, quia ut dicit Apoſtolus: *Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit.* Porrò quàm exquiſitam Deus curam, quoad augmentum, & conſervationem corporis, & multò magis quoad neceſſarium ejus nutrimentum adhibeat, author Operis Imperfecti his verbis exponit: *Deus eſt enim qui per ſingulos dies incrementa corporis tui facit, te non intelligente. Si ergo in teipſo quotidie Dei providentia operatur, quomodo in neceſſariis tuis ceſſabit? Si autem vos cogitando, modicam partem corpori veſtro addere non poteſtis: quomodo cogitando ſalvandi eſtis in toto?*

Luc.Burg.ib. — D.Chr. h.22. in Matt. — 1.Cor.3.6. — Auth.Imper. ib.

Taxatur inordinata cura veſtid, quæ & ipſa dependet de providentia Dei.

5 Utitur & alio argumento Chriſtus ad propulſandam à nobis omnem anxiam, & ab ipſo condemnatam ſolicitudinem: ait enim: *Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quod nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis. Si autem fœnum agri quod hodie hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos modicæ fidei?* Quorum verborum Chriſti ſenſum Lyranus ſic explicat: *Cum veſtimentum competat majus, vel minus homini ſecundum quantitatem corporalem, & quantitas datur ei ſine ſolicitudine ſua; per conſequens & veſtimentum conveniens abſque ſolicitudine ſuperflua.* Cùm enim Deus ſibi vendicet curam, tam elegantibus coloribus adornandi flores, quorum natura eſt, ut ex uno die in alterum marceſcant; quantò magis homo ſperare poterit, ſibi non defuturum eſſe neceſſarium veſtimentum? Theophylactus ait: *Non ſolum per aves ratione carentes, nos admonet, ſed & per lilia, quæ marceſcunt; nam ſi Deus illa ſic ornavit, quamvis nulla neceſſitas exigat, quanto magis penuriam noſtram in veſtibus ſupplebit?* Non poterat utique incarnata Sapientia veritatem hanc efficaciori, aut ſolidiori ratione convincere, noſtramque diffidentiam rationalibus nobis improperare, quàm per hoc adductum exemplum; nam ut S. Hieron. ait: *Revera quod ſericum, quæ Regum purpura, quæ pictura textricum poteſt floribus comparari? Quid ita rubet ut roſa? Quid ita candet ut lilium? Viola verò purpuram, nullo ſuperari murice, oculorum magis quàm ſermonum judicium eſt.* Cum igitur ipſemet Dei filius claris verbis edicat, quòd paterna genitoris ſui providentia curam habeat veſtiendi flores campi, nobiliori, & opulentiori veſte, quâm unquam Rex Salomon per exceſſivam ſuam pompam, & inauditam magnificentiam æmulari potuerit; quantò magis non contemnet homines, cœlo poſſidendo ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creatos, eoſdem in confuſibili nuditate ſua deſerendo? *Quantò magis vos?* Convincentior autem eſt ratio illa, quæ immediatè ſequitur: *Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit. quantò magis vos?* Flores quidem hortenſes aliquod ſolent oculis blandimentum, guſtui quoque odoratum adferre; multi etiam ſanitati acquirendæ, vel conſervandæ, ſunt ſalutares: At verò herbæ pratorum, quæ ad fœnum, beſtiarumque pabulum ſunt deſtinatæ, nihil horum habent: quonam igitur fine Divina providentia etiam haſce viriditate, variiſque coloribus veſtit & adornat? Nimirùm ut modicam nobis fidem noſtram, anxiamque ſolicitudinem improperet: *Quanto magis vos modicæ fidei? Hoc eſt, modicæ fiduciæ,* ut Albertus Magnus exponit, *qui parva de Patre cœleſti præſumitis.* Doctor Angelicus ſuper Matthæum ita ſcribit: *Hic commutat lilium in fœnum, & argumentatur, quia ſi minoribus providet, providebit & nobis, qui potiores ſumus quoad dignitatem ſubſtantiæ, qui æterni ſumus quoad animam: illud verò hodie eſt, & cras in clibanum mittitur.* Maldonatus circa hæc verba ingenioſam quandam habet reflexionem, quæ præteriri omninò non debet; dicit enim: *Hoc exemplo docere voluiſſe, Deum non ſolum neceſſitatis, ſed etiam elegantiæ & pulchritudinis noſtræ curam habere, ut ne ejus quidem cauſa ſolicitos nos eſſe oporteat; quemadmodum patres non ſolum provident, ne quid liberis ſuis ad vitam, & ſtudia, ſed etiam, ne quid ad uſitatam elegantiam, & honeſtam recreationem deſit.*

Mat.6.28. — Lyr.ib. — Theoph. ſimilitudo florum. — S.Hier. — Alb.M. S.Th.in Mat. Et herbarū. — Maldonatus.

Agitur de providentia Dei circa animam noſtram.

6 Verùm enim verò reſumamus ponderationem verborum illorum: *Nonne anima plus eſt, quam corpus?* Et quidem attentè, & in pondere ſanctarii trutinemus, quanti anima valeat, quantique ponderet, quam Deus ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam creatam nobis infudit, theſauriſque cœleſtibus locupletavit; ob quam Pſalmiſta ait: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis.* Hanc animæ in altera vita cœlum Empyreum pro domicilio aſſignavit: *Paratum vobis regnum a conſtitutione mundi.* In hujus cuſtodiam Angelos deſtinavit. Hanc ſanguine, & meritis inæſtimabilibus unigeniti filii ſui redemit; qui ut illam per gratiam ſuam ſanctificaret, Sacramenta inſtituit, ſanctamque Eccleſiam, *quam acquiſivit ſanguine ſuo*, in terra plantavit. Anima theſaurus ille eſt, de quo Apoſtolus loquitur, dicens: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, eſtque adeò digna, ut Rupertus Abbas de ea in hæc verba ſcripſerit: *Humana quippe creatura eſt illud opus, quod eadem beata Trinitas magna ſibi dignatione diviſit, ut Pater conderet, Filius redimeret, Spiritus ſanctus igniret.* Adeò, inquam digna, tantiſque meritis, & dotibus

Mat.25. — Rup.Ab. l.2. in Gen. c.1.

ſublimata, & inſignita, ut ipſemet Deus, qui illam creavit, poſt ſuam incarnationem digniori illam cibo nutrire neſciverit, quàm ipſomet ſacratiſſimo Corpore ſuo: *Nonne igitur anima plus eſt, quàm eſca?* Quòd ſi igitur huic corpori animam dedit pretio, & valore inæſtimabilem; qua ratione diffidere poterimus, quin pro conſervatione corporis, quod illa vivificat, nobis daturus ſit fruſtulum panis, quo etiam ipſimet canes abundant?

Deus nobis ſemper præparat prandium. D.Chr. ſ.163.

7 Valdè etiam conſolatoria ſunt, nobiſque ad confidendum in Deum animum generoſum ſuggerunt, ſequentia S. Chryſol. verba: ait enim Sanctus hic Doctor: *Prandii tui ſemper, & ubique Deus præparator aſſiſtit.* Poſſetiſne architriclinum hoc experientiorem, magiſque providum ac liberalem deſiderare? Et paulò poſt ſubdit: *Deus corpus ſicut ex diverſis voluit conſtare membris, ita variatis dapibus voluit, & juſſit enutriri. Superfluus eſt ò homo, iſte, qui te exagitat, timor: nam Creatoris ad prandium tota concurrit, & advolat creatura.*

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur, qualis ſit illa ſolicitudo, quam Chriſtus condemnat; non enim Chriſtus noſtram ſecundùm ſtatum uniuſcujuſque diligentiam, & laborem excludit, ſed potiùs hanc à nobis requirit.

THEMA.

Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini. Matt.6.25.

Qualis ſolicitudo circa corporis noſtri neceſſitates prohibeatur.

1 TAmetſi cœleſtis Magiſter noſter in prædicatione ſua Evangelica omnia vitia à nobis evellere ſategerit, nihilominùs benè conſideranti facilè patebit, quòd præ cunctis aliis anxietatem, & ſolicitudinem corporalem procurandi ſuſtenſtationem è cordibus humanis eradicare ſtuduerit, prouti præter alia loca in hoc capite 6. S. Matthæi liquidè patet. Scire tamen oportet, quòd poſtquam Deus hominem poſt Divini interdicti prævaricationem ad panem in ſudore vultus ſui manducandum condemnavit, decretum hoc ſemper firmum & immobile permanſerit: Ac proindè meritò quærendum venit, quænam ſit illa ſolicitudo, quam cœleſtis Magiſter noſter condemnavit. Audiamus Janſen. dicentem: *Non omnem ſolicitudinem prohibitam eſſe, multæ docent Scripturæ; nam & Paulus manibus laborabat, ut victum ſibi, & aliis præpararet; & Epheſiis ſcribens, præcepit, ut qui prius otioſi erant, laborarent, manibus operantes ut haberent, unde tribuerent neceſſitatem patienti: Et ad Galatas dicit, ſe ſolicitum fuiſſe, ut quod de proviſione pauperum, qui erant in Jeruſalem, Petrus & Iacobus, & Ioannes ei commendaverant, exequeretur.* Idem Janſenius conſiderat, Chriſtum ſpecificaſſe, ob quem finem ſolicitudinem prohibuerit: *Quid manducabimus? ſatis ſignificat, quam ſolicitudinem & curam prohibeat, videlicet, timidam, & anxiam, quæ hujuſmodi cogitationibus, ceu quibuſdam continuis æſtibus exagitat hominem.*

Corn.Janſ. Concord. Euang. c.41.

Utrum liceat eſſe ſolicitum de temporalibus rebus. S.Th.2.2.q.55 ar.6.

2 D. Thomas Aquinas Doctor Angelicus in articulo quodam quærit: *Vtrum licitum ſit ſolicitudinem habere de rebus temporalibus*: Et talem ſtatuit concluſionem: *Temporalium ſolicitudo illicita eſt, ſi ea ut ultimus finis quærantur: Et ſi ad ea inquirenda ſuperfluum ſtudium adhibeatur: Vel nimium in his timeamus, ne nobis in neceſſitate deficiant.* Cujus concluſionis hanc ſubnectit declarationem: *Solicitudo importat ſtudium quoddam adhibitum ad aliquid conſequendum. Manifeſtum autem, quod majus ſtudium adhibetur, ubi eſt timor deficiendi; & ideo ubi eſt ſecuritas conſequendi, minor intervenit ſolicitudo.* Tres autem obſervat vitioſos defectus; quorum primus eſt *ex parte ejus, ex quo ſolicitamur, ſi ſcilicet temporalia tamquam finem quæramus: Secundus propter ſuperfluum ſtudium quod apponitur ad temporalia procuranda, propter quod homo a ſpiritualibus, quibus principaliter inſervire debet, retrahitur: Tertius eſt ex parte timoris ſuperflui, quando aliquis timet, ne faciendo quod debet, neceſſaria ſibi deficiant: quod Dominus tripliciter excludit. Primo propter majora beneficia homini præſtita divinitus propter ſuam ſolicitudinem: Secundo propter ſubventionem, qua DEVS animalibus, & plantis ſubvenit abſque opere humano, ſecundum proportionem ſuæ naturæ: Tertiò ex Divina providentia, propter cujus ignorantiam gentiles circa temporalia bona quærenda principalius ſolicitantur.* Ex qua doctrina deducitur, quòd ſolicitudo, quæ interdicitur, non excludit laborem, & diligentiam noſtram; hoc enim eſſet tentare Deum.

Adducuntur tres vitioſi defectus ſolicitudinis.

Quæ ſolicitudo vetetur. Luc. Burg.

Porrò Lucas Burgenſis ſenſum verborum Chriſti literalem hoc modo declarat: *Solicitudinem vetat, immodicam illam, & anxiam, qua totus in hoc eſt homo, ut de rebus vitæ neceſſariis ſibi proſpiciat, nihilque Deo commendat, nihil Divinæ providentiæ relinquit, tamquam id ſolus ipſe curare & poſſit, & debeat.* Eſt quoque advertendum id, quod Sanctus Thomas ſuper illa verba S. Pauli ad Philippenſes: *Nihil ſoliciti ſitis*, ſcribit; ait enim: *Solicitudo quandoque importat diligentiam quærendi quod deeſt, & hoc eſt commendabile, & opponitur negligentiæ; quandoque anxietatem animi cum defectu ſpei, & timorem de non obtinendo id, circa quod ſolicitatur, & hanc prohibet.* Hanc autem de Divina providentia diffidentiam nobis inſinuat, & perſuadet avaritia, bonorumque terrenorum *per fas, & nefas* accumulatio immoderata; hæc enim cor nobis aufert, nec non affectum, & applicationem mentis, ad faciendum lucrum, & ad cogitandum de bonis ſpiritualibus & æternis. Dionyſius Carthuſianus verba Salvatoris: *Nolite ergo ſoliciti eſſe*, hunc in modum interpretatur: Scilicet *cum inquietudine mentis, impediente pacem internam, & libertatem cordis in Deum.* Paulus de Palatio Chriſtum hac interrogatione interpellat: *Quid Domine? Num providentiam damnas? Num prudentiam humanam a tuis expellis?* Et reſpondet, Chriſtum illis verbis locutum fuiſſe cum ſuis Apoſtolis, & diſcipulis, quos per mundum diſperſurus erat, ad prædicandum Euangelium: *Hi enim cum ſarcinam Verbi divini ubique ferre debeant, liberi à curis eſſe debent, ne penuriam timentes, ab officio prædicationis abſtineant:* Et ideò hiſce promiſiſſe omnem proviſionem neceſſariam: & tametſi S. Paulus pro victu lucrando laboraverit, id tamen faciebat ad effugiendum murmur illorum, qui miniſtros Euangelii arguebant, quòd Chriſtum annunciarent propter ſuum intereſſe, nt ſcilicet benè nutrirentur; ac proinde prædicatio merus eſſet prætextus ad ducendam vitam otioſam.

S.Th. ad Phil.4.

D.C. in Mat. Paul. Pal. in Matt.

Non labor, ſed immodica ſolicitudo prohibetur.

3 *Nolite ſoliciti eſſe.* Gloſſa horum verborum ſenſum egregiè declarat, dicens: *In ſudore vultus paratur panis, ſed labor eſt exercendus, ſolicitudo tollenda.* Author Operis Imperfecti ſimiliter inquit: *Soliciti eſſe vetamur, laborare autem jubemur. Sic enim & Dominus loquens ad Adam, non dixit: Cum ſolicitudine facies tibi panem, ſed cum labore, & ſudore faciei tuæ. Ergo non ſolicitudinibus ſpiritualibus, ſed laboribus corporalibus acquirendus eſt panis.* D. Chriſoſt. quorundam nititur extirpare errorem, in quem incidere potuiſſent homines otioſi, & inverecundi, negligendo ſeminationem; ſiquidem Chriſtus dicat: *Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſeminant &c.* En verba S. Doctoris: *Quid igitur? Non oportet, inquies, ſeminare. Non dixit, quod ſeminare non debeas, ſed quod ſolicitus hinc atque anxius eſſe non debeas; nec ait: Non oportet operari, ſed quod puſillanimum eſſe non oporteat, & curarum angore diſtendi.* Pſalmiſtæ oraculum eſt: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit.* Et meritò id dicit: nunquid enim forſitan providentia Dei in cultura agrorum, & in laboribus noſtris nullam habet partem? Imò multam & magnam, hæc enim eſt, quæ vires nobis ſubminiſtrat, vigorem, ſanitatem, ut laborare poſſimus, & ſuper agros benignos cœli immittit influxus; adeòque non ligones, aut aratra, ſed primo & præcipuo loco terram fœcundam, & fructuum feracem reddit bonitas, & liberalitas Divina; hæc enim eſt, quæ illos conſervat & ſuſtentat. Obſervandum eſt etiam modus, quo S. Petrus Chryſol. de Deo nobis providente loquitur, huic enim vult, ut conjugatur cooperatio noſtra, non verò vult, ut poſitis in ſinu manibus, expectemus aſſam columbam ori illabentem. En verba ipſius: *Quis Rex devotis militibus debitam non procurat annonam? Quis Dominus fidelibus ſervis juſta cibaria non miniſtrat?* Et tamen tam milites, quàm ſervi in ſudore vultus ſui panem ſuum lucrantur.

Gloſ. Amb. Imperf.h.16.

D.Chr. h.22. in Matt. Pl.117.2.

D.Chr.ſ.43.

4 Porrò certum eſt, quòd omnis Chriſti actio ad

no-

Chriſti exemplo inſtruimur quæ ſolicitudo licita ſit.

noſtram dirigatur inſtructionem. Quis autem eſt qui neſciat, quòd cum Apoſtoli illum ſortiti fuiſſent magiſtrum, de quo ſcriptum eſt: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*; hic autem ſine dubio modicam illam familiam ſuam ſine ullis mediis humanis ſuſtentare poterat? & tamen conſtat, quòd in manibus Judæ depoſitam habuerit pecuniam, qua mediante urgentibus Collegii Apoſtolici neceſſitatibus ſubveniretur: ac proindè ex eo quod divinus hic proviſor fecit, ſatis colligitur, quòd diligentiam & proviſionem circa ſuſtentationem noſtram, juxta humanam prudentiam regulatam, prorsùs excludere non voluerit. Interpres quidam circa illa verba Chriſti: *Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea*, ingenioſè obſervat, quòd non dixerit, *non volant, non canunt*, quia volatus, & cantus volatilium ſunt proprietates naturales; ſed *non ſeminant, neque metunt, neque congregant frumentum in horrea*: hoc enim non ad volatilia, ſed ad nos pertinet; ac proindè nuſquam invenietis, Deum primam illam hominis ad laborem condemnationem revocaſſe, ſcilicet, ut operaretur terram, de qua ſumptus eſt: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, &c.* naturalis enim hominis proprietas eſt laborare, ſiquidem ad laborem naſcitur: *Homo naſcitur ad laborem*, inquit Job, *& avis ad volatum*. Verum quidem eſt, quòd docuerit nos omnem à nobis deponere ſolicitudinem, quæ conſiſtit in timore, ne Deus deficiat, & deſit partibus ſuis ad providendum nobis, licèt ex parte noſtra omnem adhibeamus diligentiam, in ejuſque providentiam ſimul confidamus. S. Paulus ad Theſſalonic. ait: *Qui non vult operari, non manducet*; & tamen hic Apoſtolus in cœlo Euangelium edoctus fuerat; neque credendum eſt, ipſum quicquam præcipere voluiſſe ſenſui Chriſti contrarium.

Mat. 6.26.

Proprietas hominis eſt laborare.

Job 5.7.

2.Theſſ. 3.

5 Obſervat Lyranus, naturam homini de veſtitu, vel armis defenſivis nequaquam proſpicere voluiſſe, quemadmodum aliis animalibus providè proſpexit, quia avibus dedit plumas, ut ſe contegerent, quibuſdam dedit roſtrum, ut ſe defenderent, aliis quoque animalibus dedit pelles villoſas, dentes, cornua, aliaque ſimilia arma defenſiva, & offenſiva, quia in his nihil eſt aliud, præterquàm natura, quæ ſemper ad unum duntaxat eſt determinata, & ordinata. At verò cum homo rationalis ſit, & intellectu præditus cum hac ratione, & intellectu varios poteſt invenire modos, variaſque artes, quemadmodum hactenùs fecit, ad quærendum victum ſuum, ſeque ab omnibus ſiniſtris eventibus tuendum, & defendendum. Neque ſolum homini proviſum eſt de ingenio, verùm etiam de manibus ad laborandum, de pedibus ad ambulandum, & de vigore, & robore ad labores diù ſuſtinendos: *Et ideò oportet hominem de talibus ſolicitari. Quia tamen homo rationalis eſt, ideo iſta ſolicitudo debet eſſe moderata ſecundum regulam rationis rectæ: & talem ſolicitudinem non excludit Salvator, cum ſit pars prudentiæ: aliter ſequeretur, quod homo tentaret Deum, ſi expectaret ab eo omnia conſequi neceſſaria, omittendo, quod debet fieri circa hoc opera humana*. Cajet. dubium ſuperiùs motum, circa illa verba: *Reſpicite volatilia, quoniam non ſerunt &c.* in hæc verba reſolvit: *Quemadmodum volatilia paſcuntur a Deo, faciendo quod in ſe eſt, ſcilicet eundo ad locū, ubi cibus eſt, & omittendo officia incompetentia illis, & excedentia vires eorum, ut ſunt metere, & ſerere; ita homo faciat quod in ſe eſt ſua, exerceat officia, omittendo ſolicitudinem, utpote irrationabilem, & excedentem vires ejus, utpote de futurorum contingentium eventu, Divinæ proprio providentiæ*. Dionyſius Carthuſianus autem notat, multas aves ſolitas eſſe multa in nidis, ſeu latibulis ſuis ſibi congregare ſemina; ac proindè ſicut tales aves juxta proprium inſtinctum victum ſibi per diligentiam, & induſtriam acquirunt, *ita hominibus committitur labor, & providentia, non ſolicitudo inquieta, & avaritia*. Pro majori hujus quoque materiæ intelligentia advertendum eſt motivum quoddam Janſenii, dicentis, Chriſtum non voluiſſe prohibere culturam agrorum, ſed dicere tantùm, & monere voluiſſe, ut conſiderantes Dei providentiam in nutriendis avibus, anxiam deponeremus ſolicitudinem, & timorem, quoad neceſſitatem noſtram ſuſtentationem, perſuadendo nobis, quòd cùm Deus avium quidem ſit creator, noſter verò inſuper pater, & tamen illas ſine labore, & induſtria propria alit; multò magis nos ſperare poterimus, quòd nobis tamquam filiis ſuis abundè ſit proſpecturus, maximè ſi laboraverimus, noſtramque adhibuerimus diligentiam, & induſtriam: idque tanto firmiùs credendum eſt futurum eſſe, ſi divino ejus intenti fuerimus ſervitio.

Providentia divina circa nos, non excludit noſtrum laborem, & neceſſariam providentiam.

Lyr.

Cajet.

Dion. C.

6 Notanda quoque eſt alia S. Thomæ ratio, in ordine ad hanc à Chriſto interdictam ſolicitudinem: Ait enim Angelicus Doctor: *Quadruplex ordinatio ſolicitudinis vitandæ circa temporalia. Primò, ut in eis finem non conſtituamus, neque Deo ſerviamus propter neceſſaria victus & veſtitus. Secundò, ut non ſic ſolicitemur, ut de tēporalibus cum deſperatione divini auxilii anxii ſimus; unde Dominus dixit: Scit pater veſter &c. Tertiò, ne ſit ſolicitudo præſumptuoſa, ut ſcilicet homo confidat, ſe neceſſaria vitæ per ſuam ſolicitudinem poſſe procurare abſque divino auxilio, quod Dominus removet per hoc, quod homo non poteſt adjicere aliquid ad ſtaturam ſuam. Quarto per hoc, quod ſolicitudinis tempus præoccupat, quia ſcilicet de hoc ſolicitus eſt nunc, quod non pertinet ad curam præſentis temporis, ſed ad curam futuri; unde dicit: Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum*. Ex hac igitur, & omnibus aliis hactenùs adductis doctrinis evidenter deducitur, quòd labor, diligentia, & induſtria nequaquam ſit prohibita, ſed ſolum diffidentia timida, qua timemus, ne Deus nos in inopia noſtra deſerat, tametſi officium noſtrum integrè præſtemus. Verum quidem eſt, quòd in hac materia prudenter procedendum ſit cum diſtinctione, & ponderatione qualitatis vocationis ſingulorum. Etenim Religioſi, qui voto paupertatis obſtricti ſunt, divinoque ſunt ſervitio totaliter intenti, nequaquam timere debent, quòd victus neceſſarius ipſis ſit defuturus; cùm hoc tamen ſtat, quòd ab ipſis nequaquam intermittendæ ſint diligentiæ convenientes ad victum ſibi conquirendum.

Quatuor ſolicitudinis defectus vitandi proponuntur.
S.Th.2.2.q.55.art.6.ad 5.

7 Obſervanda eſt quædam differentia, quæ inter Apoſtolos, & Hebræos interceſſiſſe noſcitur. Cùm enim hi juſſu Dei ad terram profecturi eſſent promiſſionis, ab Ægyptiis ſibi mutuarunt argentum, & aurum, & aliam prædivitem ſuppellectilem: Econtrà verò Chriſtus Apoſtolos per univerſum mundum diſpergere volens ad novam Euangelii legem annunciandam, cunctoſque populos eidem ſubjiciendos, iiſdem, ne ſibi ullam de vitæ neceſſariis proviſionem facerent, præcepit. Neque id mirum fuit, inquit Tertullianus, quia Iſraelitæ per ſolitudines peregrinabantur, ubi nulla vitæ annona haberi poterat, & ideò proviſione facienda opus erat; Apoſtoli autem ècontra per regiones proficiſcebantur habitatas, in quibus facilè inveniri poterat, à quo ſuſtentarentur. Hebræis Deus in deſerto quidem de aqua, de carnibus, & de manna proſpexit; auri verò vel argenti fodinas illis nequaquam aperuit, quia jam aurum, & argentum ſecum ferebant: Apoſtoli ècontra auro, & argento non indigebant, quia primitivi fideles fide effervescentes, aurum & argentum ex venditione patrimoniorum ſuorum congregatum, ad pedes eorum deponebant; præterquam quòd cum extremam profeſſi fuiſſent paupertatem, divitiarum poſſeſſio ſtatui eorum nequaquam conveniſſet. His igitur, qui ad imitationem Apoſtolorum vitam agunt pauperem, ſuntque totaliter divino ſervitio dediti, cujuſmodi ſunt Religioſi, Deus nihil vult, nec patitur deeſſe; & ideò hiſce dicit: *Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis &c.* & ideò ab aratro, ligonibus, aliiſque laborum inſtrumentis, nec non ab agrorum cultura omnino ſunt exempti: *Quia non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea*. Verum tamen eſt, quòd nec ipſi in propria vocatione ſint otioſi, quin potiùs laborant, macerando corpora ſua ciliciis, diſciplinis, jejuniis, orationibus, vigiliis, aliiſque vitæ rigoribus; & ideò merentur, ut *oculi Domini ſint ſuper metuentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus, ut alat eos in fame*.

Tert. l.4. de cont. Marc.c.24.

Pſ.32.19.

8 Cœleſtis ſponſus S. Catharinæ Senenſi dixiſſe legitur: *Cogita tu de me, quia ego cogitabo, & ſolicitus ero pro te*; quod idem multis quoque accidit, qui ſervitio Dei totaliter ſunt dediti; ipſe enim ſolicitus eſt pro illis, ut ipſis de omnibus neceſſariis proſpiciat, eoſque ſuſtentet, quia *quis dominus fidelibus ſervis juſta cibaria non miniſtrat*? Econtra verò ſæculares, qui mundanam vitam agunt, neceſſariò vel per ſtudium,

Pro ſervitio Dei, Deus ipſis ſolicitus eſt.

vel agriculturam, vel per negotiationem, vel per opificium laborare, ſibique panem procurare neceſſariò debent; de quibus proindè dicitur; *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.* Enim verò in Deo, ut S. Aug. ait, duo genera providentiæ conſiderare poſſumus; unum videlicet, quo naturæ præcipit, ut effectus ſuos producat; alterum verò, quo diſponit, ut nos quoque pro victu habendo media humana, atq; diligentiam, & induſtriam noſtram adhibeamus; qua poſita, ipſe actiones noſtras proſperas facit, atque ad perfectionem perducit. Ipſe quoque pro hoc vel illo labore vires ſubminiſtrat; pro ſtudio proſequendo ingenium, ſagacitatem pro negotiatione, induſtriam pro exercendo opificio, atque inſuper beneficos à cœlo agris, & vineis, jam antea ſudoribus noſtris irrigatis, influxus immittit: Quia ſicut, *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam;* eodem modo niſi DEUS per ſuam providentiam actionibus noſtris aſſiſtat, omninò erunt inutiles, quia *neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Salvator noſter turbis ipſum ſequentibus binis tantùm vicibus pauculis panibus & piſcibus ad ſatietatem uſque miraculosè proſpexiſſe, in Euangelio legitur, idque ſemper in loco deſerto, & quando metus erat, ne ex diuturno jejunio deficerent. At verò cum Dei filius tanta cum facilitate, per eundem modum miraculoſum, in decurſu trium annorum prædicationis ſuæ homines paſcere potuerit, quonam myſterio idipſum non niſi binies, idque in extrema neceſſitate (*Si dimiſero eos jejunos, deficient in via*) præſtitit? Nimirùm nolebat, ut homines à laboribus, atque à pane propriis ſudoribus lucrando unquam deſiſterent.

S. Aug. l. 8. c. 9. de Geneſi ad Literam.

Duo genera providentiæ in Deo ſunt conſideranda.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Deus nobis providet, non ſolùm tamquam nutrix, ſed & tamquam mater; habetque talem uniuſcujuſque in ſingulari providentiam, qualem univerſim habet de omnibus.

THEMA.

Ad ubera portabimini. Iſa. 66. 12.

1 Propheta Euangelicus, qui omnes novę legis gratiæ eventus *ad unguem* prædixit, de providentia qua Deus ſuis abblandituras erat fidelibus, differens, in hæc amoris plena verba prorupit: *Ad ubera portabimini.* Quis unquam non jam deſiderare, ſed vel imaginari ſibi amplius quid potuiſſet, in ordine ad curam, quam cœleſtis Pater de nobis habet, de quo Tertullianus ait: *Tam pater nemo, tam pius nemo?* Ex patre namque in matrem, in nutricem transformatur: *Ad ubera portabimini.* Et David ad Deum ſe convertens, dicebat: *In te projectus ſum ex utero: de ventre matris meæ Deus meus es tu, ne diſceſſeris à me?* Enimverò quia infans ex utero materno egreſſus, ad alimentum ſibi conquirendum nondum pollet ingenio; ideò Deus hunc illi inſtinctum indidit, ut ad matris, vel nutricis ubera confugiat; eademque hoc fine lacte fœcundat. Porrò obſervandum eſt myſterium, quod in ly *projectus* latere videtur; alludit enim ad infantes expoſititios, qui in viam quandam publicam projiciuntur à parentibus totaliter deſerti; qui proindè ad hoſpitalia deportantur, quę Deus per infinitam ſuam providentiam inſpiravit, & ordinavit, ut ibidem ejuſdem projectorum infantium cura habeatur, & regimen. Vult igitur Pſalmiſta dicere, quòd licèt ab omnibus derelicti, atque inſuper à parentibus noſtris in vias publicas projecti eſſemus; Deus nihilominùs tunc vel maximè noſtri habiturus ſit curam & ſolicitudinem. In ſuperiorum ſæculorum hiſtoriis legitur, quòd cum vir quidam hanc accepiſſet mortis ſententiam, ut ſcilicet in carcere præ fame, & inedia moreretur; filia ipſius, quæ patrem quotidie viſitandi licentiam nacta fuerat, ab oculis ejus, qui carceri præerat, ſe ſubducens, patrem lacte uberum ſuorum clam alebat. Ad hanc uſque inauditam amoris inventionem Dei quoque noſtri providentia pervenit; ac proinde dicit: *Ad ubera portabimini:* continuò namque nobis indeficientis beneficentiæ ſuæ ubera ſugenda liberaliter porrigit; unde apud Oſeam Prophetam promittit, dicens: *Ecce ego lactabo eam.*

Deus noſtri curam gerit tamquam pia mater.

Pſal. 21.

Inſignis hiſtoria.

2 Ex lamentatione Moyſis, quem Deus in generalem populi ſui ducem elegerat, ſatis colligitur, Deum ſibi impoſuiſſe, ut officium nutricis obiret, & populum ſuum veluti ſolicita quædam mater porrecto lacte nutriret, ut hac ratione paternam, & maternam ſuam providentiam toti mundo manifeſtam faceret. Obſervetis autem, quænam fuerint lamentantis Moyſis verba: *Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo, ſicut ſolet portare nutrix infantulum ſuum?* Agar cum filio ſuo Iſmael, tenello etiamnum infantulo, ut Saræ dominæ ſuæ juſtum furorem evaderet, in ſolitudinem quandam ſe recepit; cùmque aquæ in utre defeciſſent, ita ut præ ſiti moritura videretur, in uberibus quoque lac exaruiſſet, ne filiolum ſuum morientem videret, oculos ſuos ab eo avertit. Dicit autem Sacer textus: *Exaudivit Dominus vocem pueri.* Ubi dubium exurgit, quo modo vox infantis audiri potuerit, quandoquidem loquendi impos erat? Forſitan ſuſpiria ejus, voces fuerunt in cœlum clamantes? At verò dici poſſet, Divinam providentiam tales habere aures, ad quas tametſi voces noſtræ non pertingant, ad illas tamen infallibiliter perveniunt noſtræ neceſſitates. Agar quippè mater ejus in Scriptura ſacra cęleſtis Patris bonitatem, & liberalitatem nuſquam legitur invocaſſe, ſed ipſe ſine ullo ſupplicationis interventu benignæ & providæ matris prętitit officium. Parcè enim nimis de Deo dicitur, quòd nutricis munere quoad nos fungatur; ſiquidem in alio quodam loco Iſaiæ Deus ipſe expreſsè dicit: *Audite me domus Iacob, qui portamini à meo utero, qui geſtamini à mea vulva.* Non dicit, quòd velut nutrix quædam nos in ſinu ſuo portet, ſed quòd tamquam mater quædam nos geſtet in utero; mater enim tametſi poſtquam puerum peperit, eundem à ſe abjicere, & deſerere poſſit; attamen quandiù in viſceribus ſuis eundem geſtat, eum ſanguinis ſui alimento non nutrire non poteſt, tametſi id facere nollet. Unde Deus in prædicto loco Iſajæ dicere velle videtur: Si contingeret, quòd à matre, & patre veſtro prorsùs dereremini, ego tamen vos nunquam deſolatos derelinquam. Unde Pſalmiſta audacter ait: *Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor.*

Oſee. 11. 14.
Ad aures Dei non ſemper pertingunt noſtræ voces, ſed etiam deſiderata & neceſſitates.
Num. 11. 12.

Gen. 21. 16.

Iſa. 46.

Pſ. 10. 14.

3 Apud Oſeam c. 11. Deus inquit: *Ego quaſi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis.* Longè tamen quid majus eſt id, quod apud Iſaiam alio in loco legitur, ubi Deus in hæc verba prorumpit: *Nunquid oblivisci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui?* Quaſi diceret: nunquam fiet, ut mater aliqua adeò ſit crudelis, ut filii ſui quem in utero portat, obliviſcatur, vel pro eo omnem ſolicitudinem deponat: Et tamen ſubdit: *Etſi illa oblita fuerit, ego non obliviſcar tui.* In principio c. 44. Iſaiæ Deus dixerat: *Et nunc audi Iacob ſerve meus, & Iſrael quem elegi.* Ubi de providentia Dei differens, non ſine myſterio Jacob nominat, utpotè qui, ut in diſcurſibus præcedentibus diximus, hanc Dei providentiam prę cunctis aliis multifariè expertus fuit. Subdit autem: *Hæc dicit Dominus faciens, & formans te ab utero auxiliator tuus: Noli timere ſerve mee Iacob.* Enim verò Pſalmiſta nimis parcè loquitur, dum in Pſ. 138. ait: *Suſcepiſti me de utero matris meæ;* longè enim quid majus eſt, quod Deus apud Iſaiam jam ſtatim dixit: *Formans te ab utero auxiliator tuus.* Quis enim animam creandi, corporique infundendi ſolicitudinem habet, niſi ſolus Deus? Quid mirum igitur, ſi poſtea ſolicitus ſit de nobis ſuſtentandis tam in utero materno, quàm poſtquam inde ad lucem egreſſi ſumus? *Nonne anima plus eſt, quam eſca?* Porrò amor parentum erga filios ſæpè per ætatem inveteraſcit, & refrigeſcit; non verò item amor Dei erga nos, utpotè qui per calamum ejuſdem Iſajæ nobis ſanctè promittit, dicens: *Uſque ad ſenectam ego ipſe, & uſque ad canos ego portabo. Ego feci, & ego feram, ego portabo, & ſalvabo.* Philo Hebræus ingenioſè quærit, cur ſupremus Artifex, de quo dicitur: *Ipſe fecit nos, & non ipſi nos,* homini in primis ſuis natalibus omnia membra ſua convenientia dederit, nec tamen dentes, quibus cibum maſticaret, contulerit. Dicitque, facilem eſſe hujus reſolutionem: Factum namque hoc eſt ex ſpeciali Dei providentia; ſiquidem cum infans diuturno tempore lac ex uberibus nutricis ſugere debeat, eandem utique dentis acumine offendiſſet, vulneraſſet, vel ſaltem dolenter pupugiſſet. Deus autem licèt à nobis frequenter tot culparum morſibus offendatur, non tamen ob hoc

Oſee. 11. 3.
Deus noſtri oblivisci non poteſt.
Iſa. 49. 15.

Iſa. 44.

Pſ. 138. 13.

Amor Dei erga nos nunquam inveteraſcit aut refrigeſcit.
Iſa. 46. 4.

Philo l. de Creatione. Legib.

Digitized by Google

hoc ſinum ſuum nobis pandere, paternæque providentiæ ſuæ ubera nobis porrigere deſinit; utpotè *qui ſolem ſuum oriri facit ſuper malos, & pluit ſuper injuſtos.*

Luc. 12. 7.

4 Adeò provida eſt Dei erga nos beneficentia, ut quemadmodum apud S. Lucam legitur, Salvator noſter dixerit: *Capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt.* Quæ quidem propoſitio licèt nonnemini hyperbolica videri poſſit, id tamen nequaquam verum eſt, prout Cajetan. in citato loco optimè probat, quia apud Deum non ſolùm exactè numerati ſunt capilli noſtri, ſed & omnes maris arenæ. In cujus confirmationem Euſeb. Gallic. ait: *Non eſt autem ei difficile capillos numerare, cui difficile non fuit illos creare.* S. Hier. ſuper c. 10. S. Matth. ſcribens, prædicta verba ad noſtrum propoſitum ſic explicat: *Quod autem ait: Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt, immenſam Dei erga homines oſtendit providentiam, & ineffabilem ſignat affectum, quod nihil noſtrum lateat Deum, etiam parva & otioſe dicta.* Tertul. conſiderans, quòd dæmones à Chriſto in porcos intrandi licentiam petierint, inquit: *Poſſum dicere, porcorum quoque tunc numeratas apud Deum fuiſſe ſetas, nedum capillos ſanctorum.* Ac proindè S. Aug. ut in Dei nos ulnas confidenter conjiciamus, in hæc verba nos exhortatur: *Omnem curam veſtram ſuper Dominum mittite. Prorſus vos ipſos totos projicite in illum. De ipſis capillis noſtris ſecuritatem nobis dedit. Amen dico vobis, inquit, & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Capilli noſtri numerati ſunt Deo, quanto magis mores noſtri, cui ſic noti ſunt capilli noſtri? Videte, quia nec minima noſtra contemnit Deus; nam ſi contemneret, non crearet. Nam & capillos noſtros ipſe utique creavit, & numeratos habet. Sed modò cum ſunt, inquis, fortè peribunt. Et hinc audi vocem ejus: Dico vobis, capillus capitis veſtri non peribit.* Mox verò in prædictorum verborum probationem ſubdit, dicens: *Ad ubera portabimini, quid times in ſinu Dei poſitus? Tu de illius ſinu noli cadere.*

Cajet. Qui habet curam noſtrorum capillorum, multo magis habebit curam noſtri.
Euſeb. Gall.
S. Hier. c. 10. in Matt.
Tert. de Fuga.
S. Aug. l. 4. de ver. Dom.

Mat. 6. Qualis ſit differentia inter curam Principis pro ſubditis & Patris pro filiis.

5 Infinitam nobis ſuggerunt confidentiam verba illa, quæ Dei filius de Dei erga nos providentia protulit, dicens: *Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.* Etenim æternus Pater nos omnes ſibi adoptavit in filios, idque jam ante fecerat, priuſquam nos doceret, ſic nobis orandum eſſe: *Cum oratis, dicite: Pater noſter.* Enim verò quænam eſt patrem inter & Principem differentia in modo providendi patris erga filios, & Principis erga ſubditos? Hæc nimirùm, quia prudens Princeps curam gerit, ut populus ſibi ſubditus in victu, pannis, linteis, ſericis, aliiſque rebus neceſſariis omnem habeat abundantiam; proſpicit illis de domibus ad habitandum, proſpicit infirmis de medicina, medicis, & hoſpitalibus; denique de omnibus aliis curam gerit, quibus homo ad vitam civilem, & politicam tranſigendam opus habet: non tamen ſolicitus eſt pro perſonis particularibus in individuo, quemadmodum pater facit; hic enim pro ſingulis filiorum ſuorum ſolicitus eſt, ut veſtiantur, ſuſtententur, & bonis imbuantur moribus &c. Et talis eſt Dei erga nos providentia; Deus enim non ſolum providentiam ſuam exercet in genere circa omnia creata, verum etiam ſpecialiter, imò & in individuo ſolicitus eſt pro utilitate ſingulorum, tamquam filiorum ſuorum. Unde S. Auguſt. ait: *O tu bone Omnipotens, qui ſic curas unumquemque noſtrum, tanquam ſolum cures; & ſic omnes, tanquam ſingulos.* Ideò quoque Pſalmiſta dicebat: *Ego autem mendicus ſum & pauper, Dominus ſolicitus eſt mei: adjutor meus, & protector meus tu es.* Non loquitur de ſolicitudine, protectione, & auxilio Dei *in numero plurali*, ſed *ſingulari*, quaſi adeò ſit intentus circa unumquemquem in individuo, ſicut eſt intentus circa omnes in univerſali. S. Auguſt. legit: *Dominus curam habet mei.* Idem S. Doctor idipſum in Soliloquiis ſuis expreſſius indicat, dicens: *In toto tempore totum me ſimul, ſemperque conſideras, ac ſi nihil aliud conſiderare habeas: ſic ſuper cuſtodiam meam ſtas, ſicut ſi omnium oblitus ſis, & mihi ſoli intendere velis.*

S. Aug. l. 3. confeſſ. c. 11.
Pſ. 39. 18.
S. Aug. l. ſoliloq. c. 14.

Ex parabola Samaritani vulnera obligantis illi, qui inciderat in latrones patet providentia Dei erga nos.
Luc. 10.

6 Cœleſtis Magiſter noſter apud S. Lucam cap. 10. parabolam illam proponit de infelici illo viatore, qui ab Jeruſalem deſcendens in Jericho, incidit in latrones, a quibus ſpoliatus, & mortaliter ſaucius & ſemivivus relictus fuit. Qui cum ab omnibus desereretur, ſolus ad illius compaſſionem commotus fuit charitativus ille Samaritanus, de quo Sacer textus ait: *Appropians alligavit vulnera ejus, infundens &c.* Circa quam parabolam ſequens moveri poteſt dubium: Ex quo enim Chriſtus de hoc Samaritano dicit, illum caſualiter & fortuitò funeſto huic ſpectaculo ſuperveniſſe (*Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum, & videns eum, miſericordia motus eſt*) quomodo ità ſubitò in promptu habere poterat faſcias, vinum & oleum, quibuſcum tanta cum promptitudine, & opportunitate vulnera miſerabilis hujus viri curaret? Diximus ſuperiùs, parabolam iſtam ab incarnata Sapientia ad noſtram inſtructionem fuiſſe compoſitam; ac proindè per hunc Samaritanum ſacri interpretes communiter Salvatorem noſtrum intelligunt, qui non caſualiter, ſed ex induſtria, & data opera in urgentibus neceſſitatibus noſtris nobis proſpicit: Unde Origenes ait: *Ut autem ſcias, quod juxta providentiam Dei Samarites ille deſcenderit, ut curaret eum, qui inciderat in latrones, manifeſte doceberis ex eo, quod ſecum habebat alligaturas, ſecum oleum, ſecum vinum.* Et quidem ſi parabolam illam hiſtoriam eſſe dicere velimus, prout ſatis eſt probabile, ecce tibi Divinam providentiam, quæ omnia prævidet, omnibuſque proſpicit; hæc enim interiùs bono huic Samaritano inſpiraverat, ut viam illam ingrederetur, ſecumque faſcias illas, aliaque vulneribus curandis congrua remedia deferret.

Orig. h. 34. in Luc.

Prov. 8. 26.
Deus eandem curam habet pro uno individuo, quam habet pro omnib.

7 *Quando præparabat cœlos, aderam.* Pro horum verborum expoſitione dici poteſt, quòd quando DEUS cœlos extendebat, coram ſe in mente ſua poſitum habuerit quemlibet noſtrum in individuo, præcipiendo ſtellis, ſphæriſque cœleſtibus, ut ad ſingulorum utilitatem benignos illis imprimerent influxus, ut deinceps in proſperitate, ſanitate, & gaudio vivere poſſent. *Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram,* id eſt, quando ſuper hac ampla mundi mole vobis providebam de ſublimibus illis, quæ inhabitatis, ædificiis, de fertilibus vicis, de locis delicioſis, de ſtatibus, & dominiis, quæ poſſidetis, de agris, & poſſeſſionibus, quibus ſaginamini, de amplis granariis, quæ vos ſuſtentant, de numeroſis armentis, de auri & argenti fodinis, quæ ſcrinia argento & auro adimplent; hoc enim eſt, fundamenta terræ appendere. Enim verò ſi unaquæque res attentè conſideretur, invenietur haud dubiè, quòd Deus ab ipſo mundi exordio creaverit vel illam plantam, aut arborem, ut fructum nobis adferret, vel illum ovium gregem, ut lanam nobis ſubminiſtraret, vel bombycem, ut ſericum largiretur, vel illam v. g. herbam, ut linum ſuppeditaret, vel hæc vel illa mineralia, ut pro variis infirmitatibus fugandis aquas haberemus ſalutiferas; & ſic conſequenter de multis aliis rebus ad commodum noſtrum creatis diſcurrere licet. Sanctus Aug. alio in loco pro Divini amoris motivo idipſum quaſi iiſdem verbis ſuggerit, quod paulò ante ex eodem adduximus; ait enim: *Sic certe mihi videtur, dum ejus miſerationes circa me attendo, quod, ſi fas eſt dicere, nihil aliud agit Deus, niſi ut meæ ſaluti provideat; & ita totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi omnium oblitus ſit, & mihi ſoli vacare velit.* Ex parabola paſtoris illius, qui relictis nonaginta novem ovibus, ſolam illam requiſivit, & quidem magnis cum ſudoribus, & laboribus, quę perdita erat; ex hac, inquam, evidenter cognoſcitur, Deum tantam habere curam de uno ſolo, quantam de omnibus. Nam ut Tertul. ait: *Erat una paſtoris ovicula, ſed grex una charior non eſt: una illa requiritur, præ omnibus deſideratur.* Conſiderabilia quoque ſunt illa Pſalmiſtæ verba, dicentis: *De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper omnes, qui habitant terram.* At verò dices: Fortaſſe hic Dei oculus adeò providus non reſpicit unumquemque in ſingulari, ſed ſolum in communi. Sed quiſquis es, qui id opinaris, audi Pſalmiſtam, dicentem: *Qui finxit ſigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.* Idque ſequenti confirmatur ponderatione S. Bernardi, dicentis: *Hoc habet in natura ſimpliciſſima ſponſi divinitas, quaſi unum reſpicere multos, & quaſi multos unum.*

S. Aug. l. de dilig. Deo c. 10.
Tert. l. de pœn. c. 8.
Pſ. 32. 14.
S. Ber. ſ. 69. in Cant.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De providentia qua Deus invigilat ſuper illos, qui ipſum timent, eique ſerviunt.

THEMA.

Junior fui, etenim ſenui: & non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem. Pſ. 36. v. 25.

Deus hominem virtuoſum non quam derelinquit. Gen. 26. 1.

1 SAnctus Propheta David veridico calamo ſuo hoc perhibet teſtimonium, quòd ſcilicet in longæva, quam devixit, ætate, nunquam hominem viderit virtuoſum, derelictum, nec deſolatos ejuſdem poſteros. Porrò in cap. 26. Gen. ſacer textus ait: *Orta autem fame ſuper terram, poſt eam ſterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Iſaac ad Abimelech regem Palæſtinorum in Gerara, apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra, quam dixero tibi.* Circa quæ verba exurgit quæſtio, ſcilicet quam ob cauſam Deus Iſaac præceperit, ne, ut ſibi ſuæque familiæ de vitæ annona provideret, in Ægyptum deſcenderet, cùm tamen Abrahæ patri ejus in ſimilibus anguſtiis poſito idipſum conceſſerit? Reſpondet verò Theodoretus, inquiens: *Dominus Deus per omnia demonſtrat ſapientiam ſuam, atque providentiam. Etenim permiſit, Patriarcham Abraham ingredi Ægyptum, non quod eum alere non poſſet, ſed ut Ægyptiis patefaceret viri pietatem, & religionem, & provocaret illos ad imitandam Patriarchæ virtutem; filium autem ejus manere juſſit, eique rerum neceſſariarum copiam ſuppeditavit, demonſtrans, quod hæc etiam patri largiri poterat, quæ filio abunde præbuit.* Deus igitur Iſaaco in magnam ejus utilitatem providentiam ſuam manifeſtavit, ſiquidem cum tota circumvicina regio ſterilis eſſet, diſpoſuit, ut terra, in qua ipſe demorabatur, copioſum fructum redderet: *Sevit Iſaac in terra illa, & invenit in ipſo anno centuplum, benedixitque ei Dominus, & locupletatus eſt.*

Patet in Iſaac.

Theod. q. 66. in Gen.

Jacob.

2 Enimverò ex quo Iſaac mentionem fecimus, Jacob quoque filius ejus minimè nobis eſt prætereundus. Hic igitur, quemadmodum ſuo loco notavimus, viſionem habuit ſcalæ illius, per quam Divina providentia ſymbolicè præfigurabatur. Obſervandum tamen eſt, quòd eandem in ſomno viderit. Unde meritò quæritur, cur Deus non potiùs eidem vigilanti ſcalam hanc videndam exhibuerit, cùm hac ratione diſtinctiùs hanc ipſi delineare potuiſſet? Richardus de S. Victore in ea eſt opinione, quòd Jacob oculis ſomnolentis, & dormitantibus ſcalam illam aſpiciens, illos præſignificarit, qui Deo fideliter ſerviunt, & clauſis quaſi oculis in Divinæ providentiæ ulnas ſeſe conjicientes, in ipſum confidunt, erga omnia terrena bona cæcos ſe exhibentes; hi enim ſunt, quorum Deus ſpecialem præ reliquis curam habet.

Rich. de S. Vict. de exterm. mal. l. 3. p. 1. c. 16.

Et Elia.

3 Cùm Elias Propheta Divinum cultum à gentilibus contumeliatum zelans, à perſecutione Jezabelis ſe ſubduceret, contigit, ut quotidie corvi Divino juſſu ad eum advolantes, carnem & panes optimè præparatos ad eum deferrent, ut haberet, unde fami ſuæ conſuleret: nec immeritò credendum eſt, ut Abulenſis ſcribit, carnes illas è regia Achabi menſa fuiſſe ſublatos. En verba prædicti authoris: *Dicendum, quod ſi iſti erant Angeli, qui portabant iſtos cibos in figura corvorum, quod facile erat eis ingredi in domum Achab, & capere de cibis regiis quotidie pro Elia.* Huc quoque ſpectat, quod in annalibus Religionis Dominicanæ de F. Petro Conſalvo ſanctitate conſpicuo viro legitur: Cum enim hic loca inculta, & ſterilia inhabitaret, quotieſcumque ei libebat, ad ripas fluminis Mignuli in Gallicia accedens, advocabat piſces; qui promptè comparentes, in prædam ſe ei obtulerunt, ex quibus, quantum ſatis erat, capiebat, cæteris in eodem loco remanentibus, nec recedere volentibus, donec ab ipſo benedictionem, & abeundi licentiam obtinuiſſent. Idem ſervus Dei cum die quadam per prærupta, & arduos montes ad viſitandum infirmum quendam præsbyterum abiiſſet, duobus aliis ſociis ſtipatus, hoſce defatigatos, & famelicos eſſe animadvertens, imò & de ſe conquerentes audiens, quòd de victu illis providendo non cogitaret, S. Vir Dei eiſdem dixit: Reſpicite poſt lapidem illum, qui ſecùs viam jacet: quod cum feciſſent, duos invenerunt candidiſſimos panes, mundæ cuidam mappulæ ex ſubtili lino contextæ involutos, nec non vaſculum vino delicatiſſimo refertum.

Abul. in l. 3. Reg. c. 17. q. 16.

Aliud memorabile exemplum.

4 Admirationem meretur perpetuam miraculoſa illa turbarum in deſerto à Chriſto procurata refectio. Cujus neceſſitas major eſſe non poterat, quia cum per tres dies & noctes non habuiſſent, quod manducarent, metus erat ipſimet Chriſto, *ne deficerent in via*; maximè quando ad famem ingens quædam acceſſerat laſſitudo membrorum. Nec tamen apud illum Evangeliſtam invenietis, quòd ex tot millibus omnis ætatis, ſexus, conditionis, & profeſſionis hominum, vel unicus ad poſtulandum cibum, vel ad manifeſtandam corporis laſſitudinem os ſuum aperuerit. Scitiſne, quoniam id myſterio non fecerint? Nimirùm nequaquam diffidebant, quin à Chriſto liberaliter paſcendi eſſent; ſciebant enim, quòd ſecum haberent manum illam, de qua ſcribitur: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.*

Adducitur miraculum Christi de ſatiata turba famelica.

5 A viro quodam fide digniſſimo me audiſſe memini, quòd P. Marcellini, qui ſonora Evangelii tuba exiſtens Romæ in Eccleſia Aracœlitana cum ſpiritu Apoſtolico prædicabat, tempore extremæ annonæ caritatis, quæ anno 1590. Italiam affligebat, publicè in pulpito confeſſus fuerit, quòd Conventus ille, in quo aliquot centeni Religioſi Deo ſerviebant, illo tempore plus, quàm aliis fertilioribus annis, pane candidiſſimo abundarit, cujus tunc penuriam patiebantur familiæ illius civitatis præcipuæ: nimirùm verificabatur tunc Propheticum illud oraculum: *Non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem.*

Memorabile exemplum providentiæ Dei in fratres S. Franciſci.

6 In vita ſervi Dei Camilli de Lellis, qui eodem ſæculo vivens, Religionem clericorum miniſtrantium infirmis fundavit, legitur, quòd cum die quadam fratres ejus ingenti premerentur penuria, jamque ex laboribus fatigati, & famelici, non haberent, quod manducarent, ipſe ad Crucifixum quendam ſe convertens, eidem dixerit: *Adjuva me, quia potens es hoc facere, ſuccurre pauperi huic familiæ.* Vix hæc dixerat, cum ſubitò audierunt ſonantem campanellam portæ, ubi vir quidam omnibus ignotus comparuit, qui trahens ad partem P. Camillum, ab eo petiit, an pecunia indigeret. Qui cum ei ſuam expoſuiſſet neceſſitatem, vir ille rurſum interrogavit, quantum pecuniæ vellet: cui cum Camillus dixiſſet, trecenta ſcuta, abiit vir ille, moxque rediens, petitam ei pecuniam numeravit, neque deinceps unquam ſciri potuit, quiſnam vir ille fuiſſet, vel unde veniſſet, aut à quo miſſus fuiſſet. Sanctus Hier. contra Vigilantium ita ſcribit: *Qui in lege Domini meditatur die ac nocte, patrem non habet in terra, niſi ſolum Deum: dignus igitur eſt, ut totius orbis miniſterio foveatur.* Verum quidem eſt, quòd Deus *implet omne animal benedictione*; hoc tamen ſpecialiter fieri ſolet à Deo circa Religioſos, alioſque Divino ſuo ſervitio totaliter conſecratos, juxta illud Pſalmiſtæ: *Oculi Domini ſuper metuentes eum, ut eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame.*

Vit. Camill. de Lellis l. 2. c. 11.

Aliud non minus notabile exemplum.

Pſ. 32. 19.

7 Apud S. Lucam Chriſtus ait: *Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis, & ipſe peregre fuit multis temporibus.* Ubi ſi per eum, qui plantavit vineam, Deus intelligatur, difficile eſt, ut de ipſo verificetur, quod dicitur: *Peregrè profectus eſt*, cùm non longè ſit ab unoquoque noſtrum; *in ipſo* enim *vivimus, movemur, & ſumus.* Sed reſpondet Sanctus Ambr. Deum dici peregrè profectum, *Non quia ex loco ad locum profectus eſt Dominus, qui ubique ſemper præſens adeſt; ſed quia præſentior eſt diligentibus, negligentibus abeſt.* Et verò in praxi ſemper reperietis, quòd Religioſi illi, qui votum paupertatis majori cum rigore adimplent, quique in obſervantia inſtituti proprii ferventiores exiſtunt, abundantiùs ſint proviſi, quàm qui negligentes ſunt, & parùm obſervantes. In Promptuarii ſacri tomo quarto inter ſeptemdecim diſcurſus, quos formavi de Sancto & Seraphico Franciſco Ordinis Minorum Patriarcha, diſcurſus quintus, qui circa illud verſatur thema: *Simul in unum dives & pauper*, de immenſis paupertatis ſuæ divitiis fuſiùs tractavit, ibidemque dixi, quòd in capitulo generali Anno 1650. (qui Annus San-

Deus ſingulariter providet religioſis ſtrictam paupertatem profeſſis. Luc. 20. 9. Act. Apoſt. 17. 27. S. Ambr. l. 9. in Luc.

Mirabile hujus exemplum in Franciſcanis obſervantibus.

Sanctus fuit) Romæ in Conventu Aracœlitano celebrato, facto computu omnium illorum fratrum, & ſanctimonialium, qui quotidie ex eleemoſynis fidelium ſuſtentabantur, numerus illorum aſcenderit ad ducenta octuaginta millia circiter; unde computato pro uniuscujuſque victu quotidiano uno duntaxat julio, ſeu ſchilingo, ſuperabat ſummam decem millionum ſcutorum annuorum.

Matt. 15. 26. Deus diligentes ſe nunquam deſerit.

8 *Non vidi juſtum derelictum*. Chriſtus Redemptor noſter olim Chananææ dixit: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus*. Ex quibus verbis ita arguo: Cum Deus ingentem variorum alimentorum habeat copiam, quam quotidie tot animalibus licèt ferocibus, & ſanguinolentis ſubminiſtrat, longè convenientius erit, ut abundare faciat illos, qui fideliter ipſum honorant, eique tanquam filii promptè obediunt: panem enim illis datum verè dicere poſſumus *panem filiorum*. Porrò in Daniele ad litteram adimpletum fuit illud Davidis oraculum: *Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus*: Divina namque Providentia fixos ſemper in hunc ſervum ſuum habuit oculos, utpotè qui ejus honorem zelaverit, eligendo potiùs ſe inter leones devorandum projici, quàm à præſtando Deo ſolito cultu unquam deſiſtere. Et ideò Deus *concluſit ora Leonum, eruit eum a morte, aluit in fame*, cœlitùs Angelum ad ipſum ablegando, qui apprehenſo in Judæa per capillum Abacuc, eundem ſuſpenſum tranſportaret in Babyloniæ lacum, ad miniſtrandum Danieli paratum meſſoribus prandium. Unde Sanctus Propheta exclamabat, dicens: *Recordatus es mei Domine, & non dereliquiſti diligentes te*. S. Baſilius notat, quòd *ne vir ſanctus inedia premeretur, temporis momento Abacuc tantùm penetravit, quantum à Babylone diſtat Iudæa*.

Pſ. 32. 18. Patet exemplo Danielis.

Continuatur idem propoſitum. S. Cypr. lib. de oper. & eleem. S. Greg. lib. 1. Dial. c. 17. Et probatur variis præclaris exemplis.

9 Sanctus Cyprianus ad depellendam à cordibus ſervorum Dei omnem diffidentiam, ſequenti utitur efficaci motivo, inquiens: *Quando factum eſt, ut juſto poſſent deeſſe ſubſidia vitæ, cum ſcriptum ſit: Non occidet Dominus fame animam juſti? Elias in ſolitudine corvis miniſtrantibus paſcitur: Danieli in lacu ad Leonum prædam juſſu Regis incluſo, prandium divinitùs apparatur: & tu metuis, ne operanti, & Dominum promerenti deſit alimentum?* Santolus, cum non haberet, unde multos operarios, Eccleſiam quandam Sancto Laurentio ſacram reſtaurantes, ſuſtentaret, ad furnos quoſdam acceſſit, in quorum uno panem invenit. Cumque omnem adhibuiſſet diligentiam ſciendi, cujus panis ille eſſet, nec illius inveniſſet dominum, eundem inter laborantes diviſit; ſed in ejus manibus adeò crevit, ut, teſte Magno Gregorio, per decem dierum ſpatium omnibus ſatiandis ſuffecerit. Nicephorus in hiſtoria Eccleſiaſtica refert, quòd cum anno 455. in Phrygia, Galatia, & Cappadocia ingens graſſaretur fames, homines diverſis infirmitatibus mortalibus fuerint afflicti: Deus igitur, ut vitam illorum conſervaret, liquorem quendam veluti manna de cœlo diſtillavit, quo aliti, & refecti, in vivis perdurabant. In vita Sancti Caroli Borromæi hac de re facta mirabilia leguntur. Et quidem inprimis cum familiares ſui tempore peſtis tota die in ejus ſocietate laboraſſent, veſpere autem fatigati, & famelici non haberent, quod manducarent, eò quòd ſolita proviſio inter pauperes fuiſſet diſtributa, ſanctus Cardinalis orationis faciendæ cauſa ſe ſubduxit. Cùmque domeſtici ejus in anticamera brachiis in formam crucis extenſis deſolati hærerent, præter omnem expectationem vir quidam nobilis comparuit, penès ſe habens bajulum mille ſcutis in ſimili moneta onuſtum; cùmque vir ille ad Cardinalis alloquium admitti peteret, introductus, dictam pecuniæ ſummam ei præſentavit. Alia quadam vice cum à Gregorio XIII. ad Jubilæum anni ſancti vocatus, iter à Mediolano Romam verſus inſtitueret, & ſub nocturnis tenebris ad duas, vel tres horas progreſſus fuiſſet, in locis quibuſdam alpeſtribus à via conſueta ſecedens, ad mediam uſque noctem hinc inde oberravit, abſq; eo, quòd ſciret, ubi eſſet. Ad Deum itaque recurrens, & gallum cantantem audiens, verſus eundem locum iter ſuum inſtituit; ac tandem domunculam quandam invenit, in qua quidem unà cum ſuis receptus fuit, nec tamen ſive pro ſe, ſive pro comitibus ſuis, quicquam ad manducandum invenit. Cùmque omnes præ fame ferè deficerent, ex improviſo quatuor advenerunt jumenta, rebus comeſtibilibus onuſta, ex quibus vir Sanctus ſumpſit, quantum ſibi & comitibus ſuis ſufficiebat, cæterum à ſe dimittens. Unde meritò S. Clemens Alexandrinus ait: *Deus quidem ut paſtor ſingularum ovium curam gerit, eos verò maximè providendi, ac viſendi tenet ſtudium, qui populo multum prodeſſe poſſunt; ii autem ſunt, qui ad regendum, & docendum ſunt apti*. Cujuſmodi ſunt Prælati Eccleſiaſtici, & Religioſi, qui ut Daniel inquit: *Ad juſtitiam erudiunt multos*.

Niceph. lib. 1. c. 19. Hiſt. Eccl.

Vit. S. Carol. lib. 4. c. 5.

Clem. Alex. lib. 6. Strom.

Pſ. 33. 10. Firma Dei promiſſio timentibus ſe providendi de neceſſariis ad ſuſtentationem vitæ. S. Auguſt. lib.

10 *Non vidi juſtum derelictum*. Ab æterna Veritate ſequens dimanavit promiſſio: *Timete Dominum omnes ſancti ejus, quoniam non eſt inopia timentibus eum: Divites eguerunt, & eſurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono*. Supra quæ verba Sanctus Auguſtinus hunc in modum diſcurrit: *Nolite fraudem facere, dicitur illis; ſed dicunt: Unde me paſcam? Non poteſt ars ſine impoſtura eſſe, non poteſt negotiatio ſine fraude fieri. Sed fraudem punit Deus, time Deum. Sed ſi timuero Deum, non habebo unde vivam. Paſcebat te Dominus contemnentem ſe, & deſeret timentem ſe?* Quod argumentum profectò eſt irrefragabile, ita ut ad illud reſponderi non poſſit. Abraham à Deo juſſus fuit relinquere patriam, parentes, domuſque paternæ commoditates, & divitias, & veluti advena in regiones longinquas peregrinari; & tamen valdè fuit à Deo locupletatus, quia *dives valde fuit in poſſeſſione auri*. Voluit itaque Deus tot accumulare divitias in domo illius, qui eas non ambiebat, imò verò aſpernabatur. Scitiſne cauſam? Div. Chryſoſtomus reſpondet: *Quotquot viderant eum, quando deſcendit fame coactus cum timore, & tremore*, (id eſt, quando deſcendit juſſu Dei in Ægyptum:) *nunc vero redeuntem eum tanta claritate, & facultatibus, & divitiis, diſcebant virtutem providentiæ Dei erga illum*. Quis unquam inveniri poterit vir, honoris & conſcientiæ illibatę ſervandę cupidus, qui ſervum quendam habens, à diluculo matutino in ſeram uſque noctem in ejus ſervitium fideliter, & amabiliter laborantem, obſequioſum, & obedientem, eundem victus neceſſarii penuriam pati ſinat, quam canibus prodiga manu miniſtrat? *Omnia* enim *a te expectant, ut des illis eſcam in tempore*. Multò magis igitur divina Providentia, quæ non ſolùm canes, ſed tot alia viliora animalia nutrit, nequaquàm permittet, ut amici ſui, divino ſervitio ejus intenti, fame pereant. Rupertus Abbas illud à Chriſto Salvatore noſtro Matth. 9. Apoſtolis illis impoſitum præceptum conſiderans: *Nolite poſſidere aurum, neq; argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, non peram in via, &c.* ita diſcurrit: Prohibet quidem illis, ne pecuniam penès ſe portent, neque quodvis ad fruſtum panis recondendum idoneum inſtrumentum, zonam vel peram. At verò cum dictis Apoſtolis per loca deſerta peregrinandum fuerit, & cum gente barbara, legis Euangelicæ, quam annunciabant, inimica, qua ratione ſine pecunia, aut pane vivere poterant? Reſpondetque ſibi ipſi præfatus Rupertus, dicens: *Si totus ferè mundus aliquando eſuriat, & pane indigeat, juſtum illum, cujus in corde domeſticum, ejus in ore familiare eſt verbum Dei, non videbis derelictum: Et verum eſt quod Scriptura dicit: Non interficiet Dominus animam juſti*. Beatus Alferius in vitis Patrum Occidentalium quondam ſuo Monaſterio hanc legem præſcripſerat, ſcilicet quòd numerus Religioſorum illius loci duodenarium nequaquam tranſcendere poſſet; hujusque legis hanc reddidit rationem: *Ne ſi numerum excederent, ſuſtentari de rebus monaſterii non poſſent*. At verò vicinus morti factus, dictam legem retractavit, inquiens: *Ego quod de numero fratrum conſtitui, ſecundum hominem dixi; nam quod mihi Dominus revelare dignatus eſt, in hoc monaſterio innumerabilis multitudo ad ejus ſervitium colligenda eſt, atque qui eos ad regnum ſuum congregat, temporales etiam ſumptus miniſtrabit*.

Exemplum Abrahæ.

Gen. 13. 2.

Simile.

Rup. Ab. l. 8. in Matt. c. 10.

DIS-

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eadem materia continuatur, ſimulque explicantur verba illa Chriſti: *Nolite ſolciti eſſe in craſtinum.*

THEMA.

Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quia ipſi eſt cura de vobis. 1. Petr. 5. v. 7.

Solicitudo nimia temporalium abſorbet cor & mentem hominis. Luc. 8. 15.

1 SAlvator noſter in parabola ſeminis, per quod divinum Verbum ſignificari dixit: (*Semen eſt Verbum Dei*) pariter indicat, cœleſte hoc ſemen à ſpinis ſuffocari: *Spinæ ſuffocaverunt illud*; ſimulq; quænam illæ ſpinæ ſint, de quibus loquitur, his verbis declarat: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui a ſolicitudinibus ſuffocantur, & non referunt fructum.* Quemadmodum enim ſpinæ noſtras ad ſe veſtes rapiunt, eaſq; firmiter tenent; ita cogitationes de hiſce bonis terrenis anxiæ, & ſolicitæ, & cum timore, & diffidentia conjunctæ, mentem & cor noſtrum adeò abſorbent, ut ſe de Deo cogitando applicare non poſſint. Dives ille Euangelicus, poſtquàm copioſam horreis ſuis intulerat meſſem, anxius factus eſt, & ſomni expers, aliud nihil cogitabat, quam de dilatandis granariis, & vita proſpera in longævum uſque tempus tranſigenda. Nec mirum, nam ut S. Ambroſius ait: *Anguſtatur ex abundantia,*

S. Amb. l. 81.

conſtringitur, & coarctatur ex opulentia: ager ei non tam redditus largiores, quam gemitus attulit graviores: terra ei non tam fructuum copiam, quàm curarum moleſtiam germinavit. Unde non immeritò Sanctus Petrus haſce ſpinas à fidelium cordibus extirpare volens, eoſdem hortatus eſt, inquiens: *Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quia ipſi eſt cura de vobis.* Ubi myſterio non caret dictio illa: *Projicientes.* Non enim

Omnis cura ſuadetur projicienda in Deum.

dixit: *Reponentes*; quia inter rem, quæ reponitur, & aliam quæ projicitur, hæc intercedit differentia, quòd illa reſervetur, quia magni æſtimatur, non verò iſta quæ projicitur. Sanctus Petrus igitur vult dicere, omnem de bonis temporalibus anxiam cogitationem, & ſolicitudinem à nobis arcendam, & ad tempus in manus Dei projiciendam eſſe; utpotè ad quem ſpectat de nobis curam habere. Idipſum Regius Propheta David diù ante dixerat, quando ait:

Pſ. 54. 23.

Jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem juſto. Chriſtus Dominus, ut Apoſtolos ſuos ad confidendum in ejus providentiam animaret, iiſdem promiſit, dicens:

Matt. 10.

Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit. Deus quoque quoad hanc ſequacium ſuorum proviſionem apud Iſaiam prædixerat, dicens: *Super vias paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum: non eſurient,*

Iſa. 49. 9.

neque ſitient, quia miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. At verò dicet fortaſsè aliquis: qua ratione fieri poterit, ut quis in viis publicis, ubi non ſeminatur, & ſi ſeminaretur, granum ſeminatum à tranſeuntibus conculcaretur, ſuum inveniat alimentum? Dubium hoc Oleaſter in ſenſu myſtico ſol-

Oleaſter. ib.

vit, inquiens: *Ubicunque ſunt ſervi Dei, ibi quæ ſibi ſunt neceſſaria, habent. Ne ergo timeas, in via Dei aliquid tibi deficere, quoniam viæ, & montes alimenta tibi miniſtrabunt.*

Vit. Patr. Stu endum exemplum providentiæ Dei circa Eremicolas, cibo neceſſario deſtitutos.

2 In vitis Patrum Eremi de Abbate Frontonio legitur, quòd cum ſe unà cum ſeptuaginta aliis Monachis in ſteriliſſimam quandam recepiſſet ſolitudinem, ibidemque omnes contemplationi dediti, ingentes in ſpiritu facerent progreſſûs, Deus fiduciam illorum experiri volens, diſpoſuit, ut panis, & quævis alia ſuſtentatio iiſdem deficeret: Monachi igitur ad imitationem populi Hebræi Abbati detrahere cœperunt, & contra illum murmurare, eò quòd illos è civitatibus eductos, in vaſtam illam ſecum conduxiſſet ſolitudinem; quia ut Pſalmiſta ait: *Si non fuerint ſaturati, murmurabunt.* Unde jam omninò ad redeundum in civitatem ſeſe reſolverant. Sanctus quidem Prælatus ſæpiùs eos ad ſperandum in divinam providentiam animare contendit, ſed quia *jejunus venter non audit verba libenter*, in propoſito deſerendi locum perſiſtebant. Deus igitur ut illis, quam ſit liberalis, & provida manus ejus erga illos, qui fideliter ipſi ſerviunt, oſtenderet, Angelum quendam ad virum divitem expedivit, qui ei in ſomno conſtituto diceret: *Tu epularis in divitiis ſplendide, & ſervi mei in eremo indigent pane?* Hic igitur divitem hunc à ſomno excitatum monuit, ut divitiarum ſuarum partem ſervis Dei impertiretur. Qui expergefactus, viſionem habitam cum nonnullis amicorum ſuorum communicavit, ab iiſque de eo, quod facto ſibi opus eſſet, conſilium expetiit; quale tamen nullus illorum ſuggerere ei potuit. Nocte autem conſequente Angelus reverſus, propter moram exequendi illud, quod ei impoſitum fuerat, illum reprehendit, pariterque percuſſit. Unde amicis ſuis de novo conſultis, ſuaſum ei fuit, ut ſi hæc ab Angelo ei inſinuata commiſſio à Deo procederet, hunc in modum eandem exequeretur. Nimirùm ſeptuaginta camelos ſuos, quos ad manum habebat, annona ſufficienti onuſtos, ſine ullo hominum duce in deſertum ageret; futurum enim fore, ut ipſemet Deus dux eorum eſſet. Dictum, factum; nam ſexaginta quinque mulos variis rebus comeſtibilibus onuſtos, & quinque alios fœno, & ſtramentis pro eorundem jumentorum pabulo benè proviſos deſtinavit, & in deſertum agi curavit, qui intra ſpatium quatridui ſub horam nonam ad Monaſterium ſancti illius Abbatis feliciter pervenerunt. Ubi, ut quilibet ſibi facilè imaginari poteſt, maximus fuit Religioſorum illorum jubilus, adeò liberalem in ſe divinam providentiam videntium, quæ puſillanimitatem illorum condemnavit.

Auth. Imp. h. 13. Deus providet malis propter merita bonorum.

3 Author Operis Imperfecti obſervat, quòd primò cœleſtis proviſor Chriſtus de æterno Patre ſuo dixerit: *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos*, poſteà verò ſecundo loco ſubjunxerit: *Super malos*, ſicut & primò dixit: *Pluit ſuper juſtos*, & poſteà addidit: *Super injuſtos: Quia omnia bona Deus, non propter omnes homines dat ſuper terram, ſed propter paucos ſanctos; contentus eſt enim magis, ut peccatores contra meritum ſuum bonis Dei fruantur, quam ut juſti contra meritum ſuum a Dei bonis fraudentur.* Unde clarè deducitur, quòd mali provideantur propter merita bonorum. Id quod etiam Seneca ſolo naturæ lumine adjutus agnovit, dum

Senec. lib. 4. de benef. Luc. 14.

ait: *Dii multa ingratis tribuunt, ſed & illa bonis paraverunt.* Apud Sanctum Lucam cap. 14. Chriſtus ait: *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, &c.* Ubi ſatis patet, quòd de illis fuerit locutus, qui ſe Dei ſervitio, præcipuè autem vitæ Religioſæ dedicarunt. Subdit autem Incarnata Sapientia: *Quis ex vobis volens turrim ædificare, non prius ſedens computat, &c. Quis Rex iturus committere bellum adverſus alium Regem, non prius cogitat, &c.* Ex quibus

Explicatur parabola de ædificatione turris, & congregatione exercitus.

præmiſſis quandam deducit conſequentiam, quæ nullam cum anteà dictis habere videtur connexionem; ait enim: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Porrò ad turrim aliquam erigendam ingenti opus eſt pecunia. Similiter ad integros armandos exercitus, neceſſum eſt, ut quantumvis opulenta evacuentur æraria. Quorſum igitur Chriſtus ſuadet, ut Religioſi, aliique divino ſervitio dediti, *renuncient omnibus, quæ poſſident?* potiùs omninò oppoſitum dicendum videbatur. Et tamen quemadmodum Pſalmiſta de DEO ait: *Omnia in ſapientia feciſti*; ita quoque de DEI filio dici debet: *Omnia in ſapientia dixiſti.* Memorandum eſt igitur, quòd Chriſtus per parabolas adductas multas nobis inſinuare voluerit veritates; & quidem in hac parabola inſinuare nobis voluit, quòd baſis, & columna Religionum, quæ ſunt veluti totidem Eccleſiæ turres, & potentes exercitus, quibus infernus debellatur, in eo præcipuè conſiſtat, quòd in paupertate viventes nihil poſſideant, ſed à divina providentia to-

Exemplum S. Franciſci.

taliter dependeant. Si Sanctus Franciſcus pauper, & nudus, quando ſuam fundavit Religionem, cogitaſſet, & ſolicitudinem habuiſſet, quomodo ducentis, & octuaginta Religioſorum ſuorum millibus de cibo, potu, habitatione, aliiſque neceſſariis provideret, ut tot innumera Monaſteria, & Eccleſias ædificaret, eiſdemque de neceſſaria ſupellectile ſacra proſpiceret, abſq; eo quòd vel minimum obulum in pecunia poſſideret; nunquam profectò ad ſimile opus inchoandum animum applicare auſus fuiſſet, niſi pro fundamento ulius fuiſſet illius Sancta

Digitized by Google

ĉti Petri verbis : *Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quia ipſi eſt cura de vobis* . S. Cajetanus Theatinorum fundator adeò magnanimiter in huſce verbis confiſus eſt, ut ſuos ne quidem eleemoſynam à fidelibus poſtulare voluerit, prout aliàs tot aliæ Religiones mendicantes faciunt: & tamen hactenus à tot annis in omni loco, non ſolùm ſufficienter, ſed & abundanter fuerunt, & de facto ſunt proviſi. Meritò igitur Hugo Cardinalis verba illa : *Reſpicite volatilia cæli*, interpretans, ait : *Veriſimiliter poſſunt hæc exponi de Religioſis, qui nec ſerunt, neque metunt, & nihil in terra quærunt, & ab omni mundana ſolicitudine ſemoti, ſola contemplatione in cœlo degunt*. De his igitur potiùs, quàm de aliis Chriſtus dicit : *Et pater veſter cæleſtis paſcit illa: Ipſi eſt cura de vobis*.

Et S. Cajet.

Hugo Card. Matt. 6.

4 Deus, ut ſuo loco probavimus, nequaquam diligentiam, laborem, & induſtriam noſtram reprobat; ſed ſolam ſolicitudinem anxiam, & vitioſam condemnat. Unde ſicut in præcedentibus diſcurſibus vidimus, in cap. 6. Sancti Matthæi, ubi de hac materia ſuſius diſſeritur, Chriſtus nos monet, dicens : *Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum*. Veruntamen videamus, quisnam ex variorum interpretum mente hujus propoſitionis fuerit ſenſus. Porrò author Operis Imperfecti inquit : *Iam diximus, quoniam quod dicit, hoc ſolum, ſignificat, quo opus habemus in vita noſtra præſenti: Quod autem dicit, cras, per hoc id quod ſuperfluum eſt, ſupra neceſſitatem oſtenditur. Nihil ergo curetis ſuperfluum habere, quàm neceſſarium eſt vobis in vita præſenti ad victum quotidianum. Quod autem ſuperfluum fuerit, curabit ipſe*. Idem quoque author verborum illorum: *Sufficit diei malitia ſua*, hunc ſenſum eſſe aſſerit, ac ſi dicat : *Sufficit tibi labor, & miſeria, quam pateris in vita propter uſus quotidianos, quos neceſſarios habes. Noli ſuperfluè pro ſuperfluis laborare, ne labor quidem fiat tuus, fruitio autem alterius*. Sanctus Cyprianus conſiderat, quòd Chriſtus in eodem cap. 6. nos docuerit, ut in oratione quotidiana æternum Patrem ſuum, & noſtrum rogaremus, ut regnum ſuum nobis impertiatur : *Adveniat regnum tuum*; paulò poſt verò nos inſtruxerit, ut victum noſtrum ab eodem poſtularemus; cum hac tamen limitatione, quæ ex ſequentibus verbis unicuique eſt manifeſta: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie* : ubi obſervandum eſt ly *quotidianum*, & ly *hodie*. Hujuſque petitionis hanc reddit rationem : Quia *diſcipulus Chriſti diurnum debet cibum petere, nec in longum deſideria petitionis extendere*. Et ratio eſt evidens, quia cum paulò ante à Patre cœleſti regnum cœlorum peteremus, meritò unusquiſque noſtrum cum Propheta Regio dicere deberet: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt! Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Hujus enim regni conſequendi impatientes eſſe deberemus, ac proindè non deſiderare hanc vitam, ſed in ea demorari de die in diem: *Hodie &c. Contrarium ſibi ſit, & repugnans, ut quæramus in ſæculo diu vivere, qui petimus regnum Dei velociter advenire*. Deus hominem ad vitam æternam poſſidendam creavit, ac proindè ut ad hanc aſpiret, eamque deſideret, providè diſpoſuit, ut hæc vita ſubtiliſſimo innitatur filo, ſcilicet unico anhelitui, vel reſpirationi, ne affectu noſtro eidem adhæreſcamus. Ac proindè *nolite ſoliciti eſſe in craſtinum*; de hodierno ſolùm die ſoliciti ſitis, quia quis ſcit, an craſtinum ſit ſuperventurum? *Quis ſcit, an adjiciant hodiernæ craſtina ſummæ tempora dii ſuperi?*

Deus non damnat noſtrum laborem & induſtriam, ſed anxiam & vitioſam ſolicitudinem. Matt. 6. 34. Auth. imp. hom. 16.

Panis quotidianus ſolù eſt petẽdus.

Pſ. 119. 5.

5 Sanctus Auguſtinus notat, quòd vel ſola dictio *panis*, ad rememorandam vitæ noſtræ fugacitatem ſufficiat, utpotè quæ per ſingula momenta defluit: *Panis*, inquit, *coquitur, cinis relinquitur: qui mortalitatis nos admonet, mortis memoriam ingerit. Nutrit ergo panis, dum editur, vitamque producit, ſed mortis memoriam excitat, dum cinis relinquitur*. Quis non facilè concedat, manna, quod tot annis per manus Angelorum populo electo de cœlo depluit, celeberrimum fuiſſe divinæ providentiæ miraculum? Hoc autem manna ſolùm pro die præſenti, non verò pro ſequenti Deus ab Iſraelitis colligi voluit, ſolo excepto ſabbato; & ſi quis hunc Dei ordinem transgrediebatur, ſubitò manna putreſiebat, & ſcaturiebat vermes. Unde quærendum venit, cur Deus manna præter ordinem collectum in vermes, & non potiùs in ſaxum, in lignum, in terram, vel aliam ſimilem materiam transmutari voluerit? Quodnam, obſecro, myſterium in vermibus huſce latet? Obſervandum, quòd hi ex cadaveribus ſcaturire ſoleant, dicente Jobo : *Putredini dixi : Pater meus es, mater mea, & ſoror mea vermibus*. Deus igitur è corde populi ſui timorem eradicare volens, quo metuebat, ne ſibi quotidie provideretur, per hoſce vermes vicinæ mortis memoriam ei imprimere voluit, ne pro die ſequenti adeò eſſent anxii, & ſoliciti: *Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum*. Nemo poteſt credere, quantùm Deus per hanc de providentia ſua diffidentiam offendatur. Unde memorandum nobis eſt, quanta cum ſeveritate Deus duos fratres, Moyſen, & Aaron, dilectos amicos ſuos, & ſpeciatim Moyſen, caſtigarit, utrumq; ab ingreſſu terræ promiſſionis arcendo, ad quam tantis cum laboribus populum Dei deduxerant. Et quidem dum pœnæ hujus cauſam inquiro, affirmari poſſe exiſtimo, illos per hoc divinam exaſperaſſe bonitatem; quia videlicet de ejus erga illos ingratos, & rebelles providentia diffidebant. Etenim quando aqua in deſerto defecerat, jamque omnes ad detrahendum Deo linguas ſuas laxaverant, inquit ſacer textus : *Apparuit gloria Domini ſuper eos, locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Tolle virgam, & congrega populum, tu & Aaron, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas*. Ex quibus verbis aliqualem in Moyſe diffidentiam fuiſſe, clarè deducitur, idque ex duobus capitibus : Quorum unum eſt, quia cum Deus illis dixiſſet, *loquimini ad petram*, Moyſes non ſemel, ſed ſæpiùs petram virga percuſſit, quaſi ſuſpiciendo, quòd ſolis verbis aqua ex petra elici non poſſet : Alterum verò caput, quod majoris eſt evidentiæ, hoc fuit, quia ſcilicet ſequentia protulit verba : *Audite rebelles, & increduli : numquid de petra hac vobis aquam poterit ejicere?* Verum quidem eſt, Hebræos, utpotè pro tot receptis beneficiis ingratos, hoc fuiſſe miraculo indignos; at verò hi duo fratres, quantumvis aliàs adeò illuminati, neſciebant, quòd cum de divina providentia agitur, hæc *pluat ſuper juſtos, & injuſtos*; & ideò DEUM eo tempore in hæc verba prorupiſſe exiſtimo : Ego ad aperiendam huic populo in medio mari ſecuram ſemitam, per quam tranſiret in Palæſtinam, multas illi in mari dilatavi vias floridas, & vireſcentes: Ego, aquas ſalſas pariter per immiſſum lignum indulcoravi : Ego tot annis cibum cœleſtem de cœlo dimiſi : Qua igitur ratione fieri poterit, ut quis ex vobis hunc de me formet conceptum, quòd non obſtante ingratitudine, & rebellione veſtra, paſſurus ſim, ut moriamini ſiti? Ex qua porrò hiſtoria idoneum propoſito noſtro deducere poſſumus argumentum; nimirùm, quòd ſi Deus Hebræis per tam ſtupendum prodigium eo tempore, quando actualiter murmurabant, & de ipſo diffidebant, de aquæ neceſſariæ potu proſpexit; quis credere poterit, quòd idem Deus permiſſurus ſit, ut aliquid neceſſarium deſit illis, qui quotidie Deo, ſepties illum per diem, ac noctem in choro laudando, intenti exiſtunt: *Qui in lege Domini meditantur die, ac nocte?*

Manna ſolù colligebatur pro una die. S. Aug. l. 3. in Pſ. 36.

Cur manna ſuperfluum in una die converſum fuerit in vermes, & non in aliam rem.

Job 17. 14.

Deus ſeverè punit diffidentiam Moyſis & Aaronis, de ſua providentia.

Num. 20. 10.

6 Ecce tibi aliam rationem, ob quam Chriſtus prohibuit, dicendo: *Nolite ergo ſoliciti eſſe de craſtino*? Chriſtus enim cum ſuis loquebatur Apoſtolis, & diſcipulis, qui futuri erant norma verorum Religioſorum, qui votum paupertatis edunt, illudque punctualiter obſervant; hi enim nequaquam ſoliciti eſſe debent pro die craſtino : *Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quia ipſi eſt cura de vobis*. Porrò pœna, qua Sanctus Petrus (cujus hæc ſunt verba) in Ananiam, & Saphiram animadvertit, valdè memorabilis fuit. Hi etenim alios fervidos fideles æmolantes, poſſeſſiones ſuas vendiderant, illarumque pretium, non totum, ſed illius partem, ad pedes Apoſtolorum deportarant, aliquam ſibi inde portionem furtivè reſervando; & ideò morte repentina extincti fuerunt. Sed meritò hic quærendum venit, quamnam hi commiſerint culpam, quòd tam rigoroſa repentinæ mortis pœna ambobus inflicta fuerit? Nunquid facultates illæ ipſorum propriæ erant? Sed reſpondetur, verum quidem eſſe; quòd propriæ illorum fuerint, earumq; habuerint dominium, priuſquàm votum paupertatis Evangelicæ ederent : At verò poſteà, quàm ſub vexillo Crucifixi in numerum pau-

Votum paupertatis emittentes & punctualiter ſervantes, non ſint ſoliciti de victu & veſtitu.

Ananias & Saphira repentina morte puniti propter diffidentiam de divina providentia.

pe-

Digitized by Google

perum Euangelicorum ſe conſcribi fecerant, diffidebant de divina providentia, quaſi ab hac in ſuis neceſſitatibus deſerendi eſſent. Unde graviter offenſus eſt Sanctus Petrus, quòd ſub ſuis ſtipendiis militantes, cor illorum hæc ingredi potuerit diffidentia, quòd à Deo in ſuis neceſſitatibus nullum habituri eſſent ſubſidium; ac proindè in exemplum, & terrorem illorum, qui Deo inſerviunt, & de ejus providentia diffidunt, tanto cum rigore eoſdem punivit. Unde Sanctus Hieronymus ad Demetriadem ita ſcribit: *Ananias, & Saphira diſpenſatores timidi, ideò condemnati, quia partem ſubſtantiæ reſervarunt, metuentes famem, quam vera fides non timet; præſentem meruere vindictam, non crudelitate ſententiæ, ſed correctionis exemplo.*

S. Hier. ep. 8.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Fiducia, quæ in Deum potiùs, quàm in induſtriam noſtram habetur, à Deo liberaliter compenſatur, maximè quoad illos, qui hanc fiduciam cum bona conſcientia habent conjunctam.

THEMA.

Inquirentes Dominum non minuentur omni bono. Pſalm. 33. verſ. 11.

Act. Apoſt. 13. 22. David docuit filios omnem fiduciam habere in Dei providentiâ.

1 QUia Propheta Regius (de quo æterna Veritas hoc perhibet teſtimonium: *Inveni virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*) variis in occaſionibus divinæ providentiæ expertus fuit effectus; ideò in Pſalmo 33. cecinit: *Beatus vir, qui ſperat in eo: Timete Dominum omnes ſancti ejus, quoniam non eſt inopia timentibus eum: Divites eguerunt, & eſurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono;* hiſque dictis, David ſuos ad ſe accerſivit filios, eoſq; modum edocuit, quo ſe à Deo ſemper benè providendos eſſe ſperare poterant: *Venite filii*, inquit, *audite me, timorem Domini docebo vos.* Et paulò poſt ſcribit: *Oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum.* Sanctus Joannes in epiſtola prima ait: *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, ut quicquid petierimus, accipiamus ab eo.* De provida Dei manu Regius Pſaltes quidem ait: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione;* harum tamen benedictionum copioſiùs participes fiunt illi, qui ad eaſdem ſe per bonam conſcientiam diſponunt. Jeremias inquit: *Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus:* Ubi is, qui hanc vivam in Deum fidem, ſeu fiduciam habet, viri nomine appellatur, quia *vir à virtute: Benedictus* quoque dicitur, quia ut idem Propheta paulò poſt ſubjungit: *Erit quaſi lignum, quod transplantatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas: & non timebit cum venerit æſtus, & erit folium ejus viride, nec aliquando deſinet facere fructum.* Quæ verba quaſi coincidunt cum illis primi Pſalmi verbis: *Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo, & folium ejus non defluet, & omnia quæcunque faciet, proſperabuntur: Non ſic impii, non ſic.* Verum quidem eſt, quòd *Deus pluit ſuper juſtos, & ſolem ſuum oriri facit ſuper malos;* attamen ſpecialiùs directi ſunt *oculi Domini ſuper metuentes eum;* divinaque beneficentia copioſior, & abundantior eſt erga illos, qui ipſum timent, & amant.

1. Jo. 3. 21.

Jerem. 17. 7. Qui Deum timent & amant eo profiorem merentur benedictionem.

Pſal. 1.

Pſal. 33. 91. Quomodo divites egeant & eſuriant.

2 Prima quidem facie paradoxum eſſe videtur, quod Pſalmiſta ait: *Divites eguerunt, & eſurierunt.* Quomodo enim is, qui dives eſt, egenus eſſe, & eſurire poteſt? Nunquid *pecuniæ obediunt omnia*? Sed reſpondetur, quòd ſæpè tempore famis, & caritatis annonæ contingat, quòd ad ſui ſuſtentationem nec pecunia juvet, nec hominis induſtria; tunc enim Deus ſolus eſt proviſor, tuncq; *inquirentes Dominum, non minuentur omni bono*, quia Deus ſolo flatu venti alicujus integros venire facit ad ſuſtentationem hominis coturnicum exercitus, dicente Pſalmiſta: *Miſit ſicut arenam maris volatilia pennata, pluit ſicut pulverem carnes.* Apud Sanctum Lucam legitur, quòd cœleſtis Magiſter in ultima cœna ſuos interrogarit Apoſtolos: *Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil.* Moxque eiſdem præcepit, dicens: *Sed nunc, qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram:* Id eſt, ut expoſitores interpretantur, *ſacculum, quo portatur pecunia, pera, qua portantur cibaria.* Quis autem hanc Apoſtolis hiſce verbis datam commiſſionem non admiretur? Siquidem valdè differt ab illa paulò ante in ultima cœna facta interrogatione; quando enim ſine omni proviſione iter fecerant, ſibi prorsùs nihil defuiſſe reſponderunt; cur igitur nunc ſacculum pro pecunia, & peram pro cibariis accipiendis ſibi procurare jubentur? Cur non potiùs illos in priori reliquit pecuniarum, & ciborum inopia? Sanctus Chryſoſtomus, & ejus authoritatem adducens Hugo Cardin. reſpondent: *Quando nec zonam habebant, neq; æs, nullius paſſi ſunt penuriam: ut autem marſupium conceſſit eis, & peram, eſurire videntur, & nuditatem pati; ac ſi eis diceret: Hactenùs cuncta vobis uberrimè affluebant, nunc autem volo vos & inopiam experiri.* Nimirùm Chriſtus, non ſolùm ſuis Apoſtolis, ſed etiam ſucceſſivè illis, qui ad ipſorum imitationem vitam acturi eſſent Apoſtolicam, inſinuare voluit, quòd plenè in ipſum confidendo, copioſiorem erga ſe experturi eſſent providentiam, quam ſi in propriam confiderent induſtriam. Unde David ait: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit;* & in alio Pſalmo proteſtatur, dicens: *In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem ſicut paſſer?* Quibus verbis Pſalmiſta vult dicere: vos mihi perſuadere conamini, quòd tempore perſecutionis, quam ab inimicis meis patior, in montes confugere, eòque proviſiones meas conferre mecum debeam, quemadmodum paſſeres faciunt, qui ex valle ad montem evolantes, ſpicam ore ſuo ſæpè deferunt; at verò, nequaquam veſtrum mihi placet conſilium, quin potiùs in Domino confido. Quòd ſi Nabal annonam mihi, & militi meo neceſſariam ſubminiſtrare noluerit, Deus Abigail conjugi ejus inſpirabit, ut mihi abundanter proſpiciat.

Pſ. 77. 27.

Luc. 22. 35.

Quare Chriſtus Apoſtolis habere ſacculum & peram proſiberit.

Chryſoſt. ab Hug. Car. cit.

Pſ. 22. 1.

Pſ. 10. 2.

3 Notum eſt miraculum illud, quod Salvator noſter in refectione devotarum turbarum illarum, ipſum per tres dies, & noctes ſine ullo cibo indefeſsè ſequentium, patravit. Porrò Euangeliſta dicit: *Loquebatur illis de regno Dei. Dies autem cœperat declinare, & accedentes duodecim, dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in caſtella, villaſq; quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas, quia hic in loco deſerto ſumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non ſunt nobis plus, quam quinque panes, & duo piſces. Erant autem ferè viri quinque millia.* Mirum verò non erat, quòd Chriſtus erga haſce devotas turbas, adeò ſe beneficum exhiberet; ſiquidem hæ turbæ Chriſto devotè inſervierant, in ejus ſequela perſeveraverant, prædicationem ejus aſſiduè auſcultarant, perque laſſitudinem, vigilias, & famem ſeſe erga illum devotas eſſe probaverant; ac proindè Chriſtus oſtendere voluit, eas, ipſiſque ſimiles paterna ſua providentia nequaquam fore defraudandas.

Chriſtus turbis illum conſtanter ſequentibus, abundanter providet de alimentis. Luc. 9. 11.

4 Regius Propheta David modum nos docet, noſtram in Deum exercendi fiduciam, dum ait: *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ:* Id eſt, eſtote homines virtuoſi, bonitati & perfectioni vitæ dediti, Deoque veraciter inſervite, & tunc *ſperate in Domino.* Enimverò videbitis aliquando nonneminem, qui meliorem copioſarum facultatum ſuarum partem menſę concredat collybiſticæ, quæ fallere poteſt. Ultimas voluntates noſtras, res tanti momenti in ſe comprehendentes, contractus item, & alia inſtrumenta in manus conſignamus Notarii, qui fortè eſt traditor. Lites, ingens intereſſe noſtrum concernentes, in manus ponimus Procuratorum, & Advocatorum, qui cauſas noſtras poſſunt negligere. Vitam noſtram Medico confidimus, nonnunquam ignoranti, & modica experientia prædito. Quæro igitur, ex quo in ſervitio Dei ſumus vigilantes, & in via præceptorum divinorum exactè ambulamus, cur percellemur metu, & diffidentia, ne fortè nos panis neceſſarius deficiat? Filius ille prodigus, ut apud Sanctum Lucam legitur, in extrema neceſſitate conſtitutus, ſuamque miſeriam conſiderans, in hæc prorupit lamentabilia verba: *Quanti mercena-*

Homines boni & perfectioni vitæ dediti confidant de providentia Dei. Pſ. 4. 6.

Luc. 15. 17.

rii

rii in domo Patris mei abundant panibus? Ego autem hic fame pereo. Eodem prorsùs modo dicere poſſum: Quot ſunt in clauſtris Regularibus in magno numero Religioſi, votum paupertatis punctualiter obſervantes, & in continua cum Deo unione viventes, quibus adeò copiosè proſpicitur, ut de reliquiis menſæ ipſorum multi ſatientur pauperes; cum tamen econtrà tot homines mundani, qui ſine timore Dei vivunt, & nonniſi in propriam induſtriam, Deo prorsus a mente ipſorum excluſo, confidentes, in extrema mendacitate, & miſeria vitam agunt?

Religioſi in locis rigidis viventes, comparantur liliis agri.

5 Conſideratione digniſſima eſt illa circumſtantia, quam Incarnata Sapientia de ſua providentia diſſerens, non ſine myſterio adjunxit, dicens: *Conſiderate lilia agri*, non dicit, *lilia abſolutè*, ſed, *lilia agri*. Et verò præter conſiderationes alibi factas ſuper hoc, quòd ſpecificè loquatur de liliis agri, hoc loco mihi perſuadeo, quòd Chriſtus indicare voluerit differentiam, qua providetur illis, qui in locis alpeſtribus, ab hominum incolatu procul remotis, vivunt, & qua aliis proſpicitur, qui in civitatibus, aliiſque locis populoſis habitant. Inter eos, qui in locis ſolitariis vivunt, comprehenduntur Monachi, & tot alii Religioſi, in quibus vel maximè paterna Dei providentia reſplendet. Lilia hortorum, quæ diligenter, & induſtriè excoluntur, facilè ad venti flatum congelantur, & areſcunt; non verò item lilia, quæ in montibus, & alpibus creſcunt. Ita quoque faciliùs ad egeſtatem devolventur illi, qui divitiis copioſis proviſi, commodiſſimè vivunt, quàm qui vitam rigoroſam, & auſteram agunt. Hi enim omnibus rigoribus quos patiuntur, libenter ſe ſubjiciunt, rebuſque neceſſariis magis ſunt proviſi, quàm plures alii, qui in ingenium, & induſtriam ſuam omnem ſuam habent fiduciam collocatam.

B. Petr. Dam. l. 6. ep. 15. Mirabile exemplum de devota confidentia in providentiam Dei.

6 *Inquirentes Dominum, non minuentur omni bono*. Beatus Petrus Damianus narrat, virum quendam è Lombardia oriundum, unà cum conjuge ſua, ex devotionis inſtinctu Romam ad loca ſancta veneranda proficiſcentem, cum ad lacum perveniſſet, ingreſſum fuiſſe in navim, pro comparando ſibi piſce, ſerotino tempore manducando: Piſce autem comparato, è navi egreſſus, marſupium ſibi cecidiſſe deprehendit. Unde conjux ejus graviter afflicta fuit; ipſe verò divinæ ſe voluntati conformans, non dolebat. Porrò remanſerant ei in ſacculo ſex libræ monetæ Lucenſis. Unde omnem ſuam confidentiam in Deum reponens, largiflue ab eodem fuit remuneratus, juxta illud Apoſtoli: *Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem*. Etenim cum circa veſperam hoſpitium ſuum non procul à lacu illo accepiſſet, itineris ſui comites affatus, dixit: Quia hic lacus tam notabile damnum nobis intulit, convenit omninò, ut pro noſtro ſolatio cœna ſolito lautiori potiamur: *Cœpit gratulabundus ſociis dicere: Quia lacus iſte, fratres, nobis intulit damnum, dignum profectò eſt, ut auxiliante Deo ad propria repedantibus, lætum præbeat, ac ſolemne convivium. Et converſus ad accolas: Quis, ait, mihi diſtracturus eſt duodecim numiſmatum piſcem? Cui piſcator aſſiſtens, præſto reſpondit: Venalem profectò piſcem optimum habeo, ſed quindecim proculdubio mihi denarios numerabis, ſi eum tibi vendicare volueris. Quam ille ſummam non cunctatus exſolvit, emptumque piſcem uxori, ut eſculentius pararet, injunxit: quem mulier ut exenteravit, in inteſtino ejus ſolliculum cum viginti quatuor Papienſis monetæ ſolidis reperit. Tunc omnes, qui aderant, in commune gratias conferunt, & in ſuccedentibus ſibi jacturis ſemper in Deo ſpem eſſe ponendam indubitanter agnoſcunt*. Enimverò vir ille ex devotione, non verò ex curioſitate Romam adhibat, eumque virum virtuoſum fuiſſe, ex ſacro illo deducitur aphoriſmo: *Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit*. Deus igitur fiduciam viri illius experiri volens, eamque perfectam inveniens, incunctanter remuneravit, quia *inquirentes Dominum, non minuentur omni bono*.

Hebr. 10. 35.

Prov. 12. 21.

2. Paral. 13. 11. Applicatur ad propoſitū hiſtoria V. T.

7 In libro ſecundo Paralip. de Abia Rege Juda ſcribitur, quòd magnam de victoria adverſus inimicum exercitum reportanda ſpem conceperit, licèt exercitus ille Jeroboam ſuo longè potentior eſſet. At verò, quanam in re ſuam habebat repoſitam fiduciam? *Nos cuſtodimus præcepta Domini Dei noſtri*, inquit, *quem vos reliquiſtis: ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt*. Ac proindè huic innixi fiduciæ, inimicos ad arma deponenda his verbis exhortabantur: *Nolite pugnare contra Dominum Patrum veſtrorum, quia non vobis expedit*. Verum quidem eſt, quòd Abias quadringentis militum millibus communitus erat; at verò Jeroboam octingenta millia virorum numerabat, *quia & ipſi electi erant, & ad bella fortiſſimi*. Abias porrò ſacrilego Regi Jeroboam, qui idola colebat, ſuoſq; ſubditos ad vitulorum adorationem adſtringebat, perſuadere ſatagebat, ne prælium ſecum iniret, utpotè qui Jeroſolymis vivum, verumque Deum adoraret: *Hæc illo loquente, Jeroboam retro moliebatur inſidias; cumque ex adverſo hoſtium ſtaret, ignorantem Judam ſuo ambiebat exercitu*. At verò, quodnam Abias in hoc tam evidenti periculo, ne unà cum omnibus ſuis inimico in prædam cederet, habuit refugium? *Clamavit ad Dominum*: Deuſque exercituum voces illius exaudiens, confidentiæ ipſius plenè correſpondit, cor leoninum omnibus militibus ſuis ſuggerendo, qui in ore gladii quingenta millia hoſtium, veroque Deo rebellium ceciderunt. Unde Lyranus ait: *Hic conſequenter ponitur ipſius Abiæ victoria, quia cum videret ſe, & exercitum ſuum prædicto modo incluſum, clamavit ad Dominum, confidens de ejus auxilio*. Veri namque Dei Sacerdotes levaverunt voces ſuas, quæ animatæ erant cordibus vera fiducia plenis; ac proindè *perterruit Deus Jeroboam, & omnem Iſrael*. Unde meritò Sanctus Auguſtinus ait: *Conſtanter Deo crede, eiq; te totum committe, quantum potes; ipſe enim te ad ſe ſublevare non deſinet, nihilque tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit; etiamſi neſcias*.

Lyran.

S. Auguſt. ſoliloq. c. 15.

Confidens de providentia Dei, non indiget auxilio alieno. 1. Eſdr. 8. 22.

8 In libro primo Eſdræ cap. 8. obſervandum, quòd Eſdras in patrocinium, & tutelam Dei confiſus dixerit: *Erubui petere à Rege auxilium, & equites, qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeramus Regi: Manus Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium ejus, & fortitudo ejus, & furor ſuper omnes, qui derelinquunt eum*. Apud Iſaiam dicitur: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ*. At verò quis unquam audivit, quòd fiducia pro ſua habitatione tabernacula habeat? Pro reſponſione conſiderandum, quòd duces in bello experti erigere ſoleant ex tempore hoſpitia in locis ſecurioribus, ut exercitus militum minori cum formidine requieſcere poſſit. Vult igitur Iſaias dicere: qui in Deum confidit, talem experietur ſecuritatem, ut etiam in mediis periculis, & inter truculentiores inimicos quietè ſe requieſcere poſſe videat.

Iſai. 32. 18.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Ad hoc, ut fiducia noſtra efficax ſit, viva eſſe debet, magnamque habet prærogativam, quando in Deum, non verò in mundum collocatur, atque inſuper diligentias humanas, noſtramque cooperationem minimè excludit.

THEMA.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo. Prov. 3. verſ. 5.

Toto corde confidendū eſt de providentia Dei. Eccl. 2. 11.

1 SUadet his verbis Sapiens, ut confidentiam noſtram in Deum reponamus, non indefinitè, ſed *ex toto corde, & animo: Ex toto corde tuo*; adeòque nequaquam vacillet. Neque enim in dubium revocari poteſt illud Eccleſiaſtici oraculum: *Scitote, quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt*. Syriaca legit: *Intelligite, & videte: quis credidit in eum, & dereliquit eum? vel quis confidit in eo, & abjecit eum?* Propheta Regius in Pſalm. 117. inquit: *Bonum eſt confidere in Domino, quam confidere in homine: Bonum eſt ſperare in Domino, quam ſperare in principibus*, Divus Chryſoſtomus hunc Pſalmum commentando ita ſcribit: *Dices: ego ſperavi, ſum pudore affectus. Bona verba quæſo, ò homo: ne divina Scriptura obloquaris; nam ſi pudore affectus es, ideo affectus es, quod non ut opor-*

Pſ. 117. 8.

Chryſoſt. ib.

Digitized by Google

oportuit, ſperaveris, ex eo quod ceſſeris, ex eo quod finem non expectaveris, ex eo quod puſillo, & anguſto animo fueris: Hoc enim vel maxime eſt ſperare: quando in media mala, & pericula fueris conjectus, tunc erigi. Fiducia enim indubitata debet eſſe, & viva: *Poſtulet in fide nihil hæſitans*, ut ait Sanctus Jacobus.

Jac. 1. 6.

Deus à nobis exigit vivam fidem & fiduciam. Matt. 14. 12.

2 Quando Apoſtoli à maris tempeſtate conquaſſati, timore percellebantur, his verbis à Chriſto fuere reprehenſi: *Quid timidi eſtis modicæ fidei? Quare dubitaſtis?* Quando Ozias ſacerdos, & alii Bethuliam inimico cedere decreverant, niſi Deus intra certum tempus illis mitteret ſubſidium, ſancta & invicta Bethuliæ vidua Juditha, in hæc verba eos increpavit: *Qui eſtis vos, qui tentatis Dominum? Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potius, qui iram excitet, & furorem accendat. Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum conſtituiſtis*: quaſi diceret: non eſt hoc modo cum Deo procedendum, ſed animoſè confidendum in ipſum; ut enim Deus urgentibus periculis noſtris proſpiciat, noſtram à nobis vivam fidem, & fiduciam expoſcit. Cur, obſecro, cœleſtis Magiſter Sancto Petro in illa maris exorta tempeſtate, quando è navi exiliens ad ipſum ſuper maris vortices properavit, timebat, ne ſubmergeretur: cur, inquam, elementum illud furibundum vocis ſuæ imperio non tranquillavit, ſed per manum Petrum apprehendit? Reſpondet Chryſoſtomus: *Quia videlicet fide ipſius opus eſſet: cum enim nos ipſi deficimus, tunc Dei patrocinia retardantur*. Sapiens eum, qui veram in Deum fiduciam habet, leoni aſſimilans, inquit: *Juſtus quaſi leo confidens abſque terrore erit*. Quam ſimilitudinem Gregorius Magnus conſiderans ait: *Juſti viri ſecuritas rectè leoni comparatur, quia contra ſecum quoslibet inſurgere conſpicit, ad mentis ſuæ confidentiam redit, & ſcit, quia cunctos adverſantes ſuperat*.

Judith. 8. 12.

Chryſ. h. 51. in Matt.

Prov. 28. 1.

S. Greg. l. 31. mor. c. 63.

Vit. Patr. l. 5. c. 7. n. 6. Notabilia fiduciæ in Deum exempla.

3 Legitur in vitis Patrum, quòd Theodorus hanc à Deo gratiam poſtularit, ut propulſato à corde ſuo omni timore, pleniſſimè in Deum fiduciam conceperit, ut dicere non dubitarit: *Si cœlum terræ adhæreat, Theodorus non formidat*. In eodem libro de ſancto quodam ſene narratur, quod cum ſpeluncam quandam ingreſſus eſſet leonem invenit, qui fremebat; quem proindè interrogavit? *Quid anguſtias? Eſt locus, qui capiat te, & me: Si vero non vis, ſurgens egredere hinc*: moxque Leo egreſſus ſpeluncam ſuam ſervo Dei ultrò ceſſit. Regius Pſalmiſta ait: *Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum refugii, ut ſalvum me facias: Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu*. Sanctus Hieronymus legit: *Quoniam munitio, & fiducia mea es tu*. Propheta igitur Regius non in benè armatos exercitus ſuos, neque in millionibus auri referta æraria, nec in experientiam, & generoſitatem ſuam; ſed in Deum ſuam reponebat fiduciam, hancque fiduciam munitionem, & armamentarium ſuum appellabat: *Quoniam munitio, & fiducia mea es tu*. Deus de cœleſti Sponſa ſua, per quam anima electa præfiguratur, ita fatur: *In curribus Pharaonis aſſimilavi te amica mea*. At verò, quis unquam legit, vel audivit, Iſraelitas ex Ægypto egredientes curribus, ſeu equitatu uſos fuiſſe? Et ſi uſi his non fuerunt, qua ratione Sponſus, per quem Deus intelligitur, dicere poteſt: *In curribus Pharaonis aſſimilavi te? &c.* Forſitan dubium hoc David pater Salomonis in hæc verba ſolvit: *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei noſtri invocabimus: Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt, nos autem ſurreximus, & erecti ſumus*. Porrò Pharao in fortitudine Ægypti ſpem ſuam habebat repoſitam, nam: *Tulit ſexcentos currus electos, & quicquid in Ægypto curruum fuit*. At verò, in quonam Moyſes fiduciam ſuam collocavit? Sacer textus inquit: *Ait ad populum: Nolite timere: State, & videte magnalia Dei, quæ facturus eſt hodie: Ægyptios enim quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis*. Euangelicum eſt oraculum, quo dicitur: *Amen dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis*. In Græco habetur: *Si habeatis fiduciam*. At verò, quodnam in eo eſt myſterium, quòd fiducia grano ſinapis aſſimiletur? Pro reſponſione notanda eſt hæc ſinapis proprietas, quòd ſcilicet quantò magis contunditur, & in pulverem redigitur, tantò ſuam acrimoniam vehementiùs exhalet. Eodem modo animæ electæ contingit, quæ ſuam in Deum habet confidentiam: Quantò enim magis ſe deſolatam, omnique auxilii humani ſpe deſtitutam deprehendit, quantòque magis contradictionibus infeſtatur, tantò magis ſuam exercet fiduciam: Mulier Chananæa filiam habens à dæmone poſſeſſam Salvatorem adiit, ut ejus ope liberaretur: qui tametſi ei diceret: *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*; ipſa tamen animo non deſpondit, ſed majori cum fervore ſupplicationem ſuam replicavit. Et licèt Chriſtus ei diceret: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus*; ipſa tamen repulſam hanc denuò retudit, dicendo: *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum*. Sed quisnam fuit hujus tam vivæ, tàmq; conſtantis fiduciæ exitus? Nimirum confeſtim Dominum dicentem audivit: *O mulier, magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis: & ſanata eſt filia ejus ex illa hora*. Ubi obſervandum, quòd licèt hæc mulier in hac occaſione poſita multarum ediderit ſpecimina virtutum, humilitatis ſcilicet, patientiæ, charitatis, prudentiæ, perſeverantiæ, orationis, &c. Chriſtus tamen ſpecialiſſimè ejus fiduciam deprædicavit; idq; eo fine, ut exiſtimo, ut per hoc nobis inſinuaret, quòd licèt omnes virtutes in ordine ad noſtras orationes exaudiendas ei ſint gratiſſimæ, primo tamen loco vivam à nobis fidem, & confidentiam depoſcat. Sanctus Baſilius Magnus obſervat, quòd eo tempore, quo aves, Alcyones appellatæ, nidos ſuos in littore maris ædificant, pelagus tempeſtatibus conturbatum, ad tranquillitatem ſuam redeat, ventique favorabiles naucleris ſecuriorem, quàm aliis anni temporibus, navigationem ſuam efficiant. Unde ad noſtrum intentum ſequens elicit documentum: Quòd ſi Deus author, & dominus omnium creaturarum, in harum avium obſequium, ut ſcilicet ova ſua quietè excludere poſſint, maria tranquillat; homo utiq; qui ad Dei imaginem, & ſimilitudinem creatus eſt, de auxilio divino, à tam benefico Deo ſibi ſubminiſtrando, diffidere nequaquam poterit.

Deus cœleſtem ſponſā aſſimilavit curribus Pharaonis.

Pſ. 31. 3.

Cant. 1. 8.

Pſ. 19. 8.

Exod. 14.

Luc. 17. 6. Vera fiducia comparatur grano ſinapis.

Matt. 15. 24. Extollitur fiducia mulieris Chananææ.

S. Baſil. h. 8. in Hexam.

4 Qui in Deum animoſè confidit, hanc habet prærogativam, quòd nihil unquam ex neceſſariis ei deeſſe poſſit; cum econtrà ſubſidia collata ab hominibus, qui inſtabiles ſunt, ſæpè deficiant. Apud Michæam ſacer textus inquit: *Nos autem ambulavimus in nomine Dei noſtri in æternum*. Ubi Chaldæus legit: *Nos verò fiduciam collocavimus in nomine Domini Dei noſtri in ſæculum*. Sanctus Auguſtinus conſiderans, quàm ſit fallax confidentia, quæ auxiliis humanis innititur, hunc in modum diſſerit: *Heu ſpes caduca mortalium! Speras in pecunia? Speras in honore, & ſublimitate aliqua poteſtatis humanæ? Speras in aliquo amico potente? In his omnibus cum ſperas, aut tu expiras, aut cum vivis, omnia pereunt, & in ſpe tua tu & ipſe deficis, ac cadis*. Baſilius Magnus in epiſtola quadam ad Nazianzenum inquit: *Beatus qui omni ſpe rerum hujus mundi ſeipſum orbavit (Spes mortalium ſunt ſomnia vigilantium) ac in ſolo Deo omnem ſpem fixit, atque locavit ſuam: ſicut enim execrabilis eſt, qui ſpem ponit in homine, ita omni laude dignus, qui ex Deo totus pendet*. Porrò qui in Deum confidit, quietè dormit, dicereque poteſt: *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam: quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me*. Unde quidam ex ſanctis eremi patribus dicere ſolebat: *Si non dixerit homo in corde ſuo: Ego ſolus, & Deus, ſumus in hoc mundo, non habet requiem*. Et Sapiens ait: *Qui confidunt in Domino, intelligent veritatem, & fideles in dilectione acquieſcent illi*.

Animosè confidenti in Deum, neceſſaria deeſſe non poſſunt. Mich. 4. 5.

S. Auguſt. in Pſ. 36.

S. Baſil. ep. 19. Vit. Pat. ſent. 71. P. Ægypt.

Sap. 3. 9.

5 Inter alios ad manducandum agnum paſchalem præſcriptos ritus, unus fuit, quòd ſcilicet manducantes, *debebant tenere baculos in manibus*. Cujus quidem ritus ſenſus litteralis hic eſt, quia ſcilicet ad proficiſcendum accincti eſſe debebant. Senſum verò ſpiritualem Sanctus Cyrillus Alexandrinus indicat, dicens: *Virga autem, & baculus in manibus ſignificat ſpem, quæ nos confirmat, aut ſuſtentat, ſecundum illud, quod in Prophetis habetur: Sperate in Domino, & fulcite vos in Deo*. Quæ verba ad illum Iſaiæ textum alludunt,

Quid deſignent baculi in manibus manducantium agnum paſchalem. Exod. 12. 11. S. Cyrill. Alex. lib. 2. glaphyr. in Exod.

Iſa. 50. 10.

ludunt, ubi dicitur: *Speret in nomine Domini, & innitatur ſuper Deum ſuum*. Septuagiota legunt: *Confidite in nomine Domini, & innitimini ſuper Deo*. Econtrà verò fulcimenta humana vacuæ appellantur arundines: Baculus enim arundioeus extrinſecùs pulcher videtur eſſe, & fortis; quòd ſi tamen illi innixus fueris, rumpetur, quando nunis putabis, & penetrabit manum tuam. Unde in libris Regum dicitur: *An ſperas in baculo arundineo, atque confracto, ſuper quem ſi incubueris homo, comminutus ingredietur manum ejus, & perforabit eam?* Vatablus legit: *Homines, quibus fidimus, ſunt ſimiles fragili arundini, cujus, cum frangitur, fragmenta acuta ſolent lædere innitentem ipſi. Sic homines plus nobis tandem incommodi afferunt, quam commodi*. Hugo Cardinalis rationem aſſignat, quare David dixerit: *Nolite confidere in principibus, in filiis hominum*; hi enim ſolent eſſe fallaces; & cum verborum ſuorum fidem non ſervaverint, nullus ſupereſt modus, quo ad illam ſervandam cogi poſſint. Præterea quia præ cunctis aliis vitæ brevitati ſunt ſubjecti, juxtà illud Eccleſ. *Omnis potentatus vita brevis*. Deindè quia in neceſſitatibus urgentioribus clientes ſuos derelinquunt; unde io Deuteronomio dicitur: *Surgant, & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant*. Deniq; quia facilè mutant affectum, & iraſcuntur, cum alta ſemper prætendant: Deus verò non item: *Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur, neq; ut filius hominis, ut mutetur*. S. Job lamentabatur, dicens: *Fratres mei præterierunt me ſicut torrens*. Pro cujus dicti intelligentia notandum, quòd tempore hyberno, quando viatores aqua minimè indigent, torrentes adeò aquis abundent, ut omnes agri in aquis ſtagnent, evellant arbores, domus diruant, aliaq; irreparabilia damna cauſent: In æſtate verò, quando terra arida eſt, & ſicca, & præ nimiis ſolis ardoribus mundus quaſi ardet, iidem torrentes ſicci ſunt, & exhauſti. Tales ſe Job ſuos expertum fuiſſe amicos lamentatur, in quibus antea habuerat fiduciam: Siquidem proſperitatis tempore magna ſe in ipſius favorem facere velle promiſerant, & tamen in majori oeceſſitate illum deſeruerant.

Spes in hominum auxilium, eſt baculus arundineus. 4 Reg. 18. 21. Hug. Car. ib. Eccl. 10. 11. Deut. 32. 38. Num. 23. 19. Job 6. 15.

6 Advertendum tamen eſt, quòd licèt fortiter, & conſtanter in Deum confidamus, media tamen, & induſtria humana nequaquam excludi debeant; hoc enim eſſet Deum tentare, ſi quis in ipſius auxilium, & providentiam confiſus, manibus ſinui impoſitis omnem ex parte ſua cooperatiooem negligere vellet. Jacob, ut ſuo loco diximus, divinæ providentiæ peculiaris fuit ſcopus, nec tamen induſtriam, & ſudores ſuos ad res à Deo proviſas adhibere intermiſit: *Nocte, & die urebar æſtu, & gelu, fugiebatq; ſomnus ab oculis meis*. Eidem in ſuo ad domum paternam reditu trementi, eò quòd obviaturus erat fratri ſuo Eſau, qui indignans, & vindicativus illum adoriri parabat, *fuerunt ei obviam Angeli Dei: quos cum vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc*. At verò dices fortè: ex quo cœlum in ipſius favorem pugnabat, quo fine omnes ad numeroſiſſimam familiam ſuam pertinentes in certas turmas, ordines, & phalanges diſtribuit? David olim dicebat: *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adjutor, & ego deſpiciam inimicos meos*. Et tamen *Iacob diviſit populum, qui ſecum erat, in duas turmas, &c.* Munera quoq; Eſau fratri ſuo miſit, ut illum placaret, ſicut & ad illum mitigandum, ſibique recooeiliandum ſagaces miſit nuncios. Quònam hæc induſtriæ hominis, qui omnem fiduciam ſuam in Deũ collocaverat, & cujus Deus defenſor erat? Nimirùm prudens Jacob per hoc nobis indicare voluit, quòd providentia Dei humana media non excludat, dũmodò hęc dependenter à Deo adhibeantur: Quia *niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam*. Vult enim, ut poſtquam ex parte ooſtra omnem adhibuerimus induſtriam, & diligentiam, in ipſum præcipuè tanquam in primam cauſam confidamus. Unde Baſilius inquit: *Ad perfectum virtutis cumulum conjuncta ſimul eſſe utraq; hæc oportet, & humanum ſtudium, & auxilium cæleſte, fidei opera adſcitum, & comparatum*.

Confidentia in Deum nõ excludit induſtriam humanam. Patet exemplo Jacob. Gen. 31. 40. Gen. 32. Pſ. 117. 6. S. Baſil. Conſtit. Monaſt. c. 16.

7 Deus in mundi exordio terræ præcepit, dicens: *Germinet terram herbam virentem*; moxque hæc morem geſſit, & à tot ſæculis hactenùs promptè obedivit, ut homini, & animalibus ad noſtram utilitatem creatis provideat. Veruntamen advertendum eſt, quòd idem Deus à nobis requirat, ut eandem terram excolamus. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Admonendi ſumus, ut quamvis credamus in Deum, faciamus tamen, quæ facienda ſunt ab hominibus in præſidium ſalutis, ne prætermittentes ea, Deum tentare videamur*. Hebræi maximam in Arca habebant fiduciam, utpotè qui ſæpiùs experti fuerant, quòd eandem ſolùm in conſpectum inimicorum ſuorum portando, obtinuiſſent victoriam: Et tamen, quia ex parte ipſorum aliquando ſtrenuè non præliabantur, arca in poteſtatem inimici redacta, & capta fuit, ipſique Hebræi ingentem perpeſſi ſunt ſtragem. Theodoretus inquit: *Vir juſtus ſpem in Deo fixam habet, & per illam laborare, & laborioſos virtutis fructus producere non recuſat*. Porrò videri poterat, quòd poſtquam Deus Abrahæ ingentem hanc, & magnificam promiſſionem fecit, dicendo: *Protector tuus ſum*, omnem à ſe timorem deponere debuiſſet: Et tamen quando in Ægyptum venit, ob pulchritudinem Saræ ſibi valdè timuit; dubitabat enim, ne fortè propter illam ſibi oecem inferrent, & Saram raperent. Ac proindè eidem Saræ conjugi ſuæ dixit: *Dic, obſecro, quod ſoror mea ſis*. Id quod S. Auguſtinus prudenter ab eo factum fuiſſe dicit: *Quia ſi periculum, quantum cavere poterat, non caveret, magis tentaret Deum, quam ſperaret in eundem*. Aſa, ut in libro ſecundo Paralip. legitur, io campum cum exercitu trecentorum millium armatorum egreſſus eſt, pugnaturus contra Zaram Æthiopem (qui integrum militum millionem congregatum habebat, dicente ſacro textu: *Egreſſus eſt autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu ſuo, decies centena millia*.) In aſſiſtentiam Altiſſimi confidit, atque ideò victor evaſit: *Quia inimici ruerunt uſque ad internecionem*. Vultiſne cauſam ſcire? Hanc ſacer textus ſubjunxit, dum ait, Aſa dixiſſe: *In tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem: Domine Deus noſter tu es, non prævaleat contra te homo*. Verùm enim verò, ut nos quoque intelligeremus, neceſſarium eſſe ex parte noſtra, ut præter vivam fiduciam, quam in Deum habemus, etiam cooperari debeamus, ſacer textus in hęc verba concludit: *Domino cadente contriti ſunt, & exercitu illius præliante*. DEUS quoque olim populo ſuo dixerat, quòd ad clangorem tubarum muri civitatis Jericho ſubvertendi eſſent; & tamen totum exercitum eandem urbem circumdare, & arcam circumportari juſſit. Circa quam hiſtoriam D. Chryſoſtomus ait: *Si mœnia erant caſura, cur nam armis induuntur? ideo ſcilicet, quia Deus noſtram quoque vult adhiberi diligentiam, & induſtriam*.

Gen. 1. S. Aug. q. 102. in Gen. 1. Reg. 4. 5. Theodor. Gen. 15. 1. c. 12. 19. S. Aug. l. 10. de Civit. Dei c. 19. 2. Paral. 14. 9. Chryſoſt. in Pſ. 43.

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

Quædam ex Sacra Scriptura, aliiſque hiſtoriis recenſentur facta, quæ divinæ providentiæ periodos mirum in modum nobis manifeſtant.

THEMA.

Attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia. Sap. 8. v. 1.

1 DIvina Sapientia ſupremæ providentiæ ſuę periodos miris modis ordinat, atq; diſponit; multas ſimul combinando cauſas, varioſque effectus, veluti totidem lineas, quæ in finium ſuorum centro terminantur: *Attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia*. Celebris admodum eſt illa Joſephi Patriarchæ hiſtoria, io cujus perſona varii, iique ſtupendi modi mirabiliter relucent, quibus eundem è vinculis eductum, ad Regium Ægypti ſolium evexit, ut ibidem populus ejus reciperetur, & multiplicaretur, donec poſt aliquot ſæcula eundem ad terram promiſſionis tranſmitteret. Odium quoque fratrum ſuorum, ſicut & veuditionem ipſius, per quam Iſmaelitis venundatus fuit tanquam mancipium, Deus ad majorem ipſius gloriam ordinavit. Denique calumnia a domina ſua ipſi inuſta, carcer & vincula, in quæ conjectus fuit, ad ejus ad ſolium regium exaltationem fuere cooperata, quia cum Deus ipſi ſomnia interpretandi donum contuliſ-

Varia præclara divinæ providentiæ exempla ex ſacra Scriptura deſumpta. Joſephi.

Digitized by Google

tuliſſet, hoc viam ei aperuit, ut Pharaoni innoteſceret, ab eoque accerſeretur ad explicandum ſomnium ejus, quod non intelligebat, edendaque ſapientiæ ſuæ ſpecimina. Imò divina providentia ne quidem per unicum momentum illum deſeruit, dicente ſacro textu: *De-*

Sap. 10. 13.

ſcendit cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi ſceptrum. Moyſes tametſi

Moyſis.

cum aliis Hebræorum infantibus ſubmerſus non fuerit, in fiſcella tamen ſcirpea ſuper aquas Nili expoſitus cum fuiſſet, divina providentia eidem de optima nutrice proſpexit: Siquidem filiæ ejuſdem impii Regis, & crudelis infanticidæ inſpiravit, ut animi cauſa ad Nili ripas ſe conferret; ubi oculos ſuos in prædictam fiſcellam conjiciens, infantis in ea jacentis capta fuit amore, atque ex compaſſione erga eundem, non ſolùm illum à communi infantum ſubmerſione ſubtraxit, verùm etiam tanquam filium in curia ſua regia illum educavit, nequaquam intelligens, quòd, ut communi proverbio dici ſolet: Serpentem in ſinu foveret; ſiquidem in progreſſu temporis, per Moyſen Pharao unà cum exercitu ſuo in aquis maris Erythræi ſubmergendus erat. Nimirùm *attingit a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia.*

Davidis.

David ab Iſai patre ſuo adeò contemptus fuit, ut quando Samuel in domum ipſius venit, quendam filiorum ſuorum juſſu Dei in Regem uncturus, omnes alios ſeptem filios ad eum adduxerit, præter ſolum Davidem. Cùmque Propheta eum interrogaſſet, an non ſupereſſet alius, per vilipendium eidem reſpondit: *Adhuc reli-*

1 Reg. 16. 11.

quus eſt parvulus, qui paſcit oves. Deus autem ſuper hac ovium cuſtodia divinæ providentiæ ſuæ oculos defixos habebat, ut tandem illum ovium paſtorem in ſolium regium eveheret, efficeretq; ut ex regia ejus ſtirpe in progreſſu ſæculorum Unigenitus Dei naſceretur filius. Nimirùm *infirma mundi elegit Deus, ut confun-*

1. Cor. 1. 27.

dat fortia. Per altiſſimam quoque ſapientiam ſuam diſpoſuit duellum illud, ſive ſingulare certamen, ad quod Goliath filios Iſrael provocaverat. Voluit quoque, ut David in ea occaſione adeſſet, non caſualiter, ſed ex ſpeciali divinæ, & infallibilis providentiæ ordinatione, ut in Deo confiſus, celeberrimam illam reportaret victoriam, meritumque ſibi penès univerſum Iſraelem acquireret, adhoc ut tandem gener regius fieret, omnibuſq; inſidiis, & perſecutionibus ingrati Saulis ſuperior factus, ſumma cum gloria ad thronum regium aſſumeretur: *Attingit ad fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia.*

2 Admirabilis pariter divina providentia tempore

Ezechiæ.

Ezechiæ Regis fuit. Etenim cum Jeroſolyma à formidabili Sennacherib Regis exercitu obſidione cingeretur, eidemque ultimum immineret exterminium, Deus ſub noctem Angelum quendam cœlitus miſit, à quo centum octuaginta quinque millia inimicorum miſerabili ſtrage cæſa fuerunt. Demùm verò Sedecia Rege regnante, eadem civitas deſtructa, templum devaſtatum, & ſpoliatum, Rex deniq; in Babyloniam captivus abductus fuit. At verò dicite, obſecro, nunquid urbs illa in utroque caſu eadem erat Jeroſolyma, æquè validè munita, & fortificata tempore Sedeciæ, quàm Ezechiæ Regis temporibus? Nunquid Deus ſuper illam civitatem ſanctam eodem modo invigilabat, tam ſecunda, quàm prima vice? Reſpondeo, conſiderabilem eſſe in utroque caſu differentiam. Etenim Ezechias Rex non recurrit primo loco ad armamentaria, ad fortificationes, ad munitiones bellicas, ad militum robur; ſed ad imitationem Davidis, ante omnia dixit intra ſe: *Si conſiſtant adverſus me caſtra, non timebit cor meum: Si exurgat adverſum me prælium, in hoc ego ſperabo.* Auxilia porrò, & præſidia militaria non excluſit: ſed quid ante omnia fecit? Sacer textus ait: *Quæ cum audiſſet Rex Ezechias, ſcidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco, ingreſſuſque eſt domum Domini. Hæc, inquam, Ezechias ille fecit, magna alioquin potentia cinctus*, inquit Nazianzenus: *ille, in-*

Naz. or. 4.

quam, Rex magna Jeruſalem, qui ſuiſmet quoque fortaſſe viribus hoſtem propulſaſſet. Per hanc autem, quam primo omnium loco in Deum repoſuit fiduciam, admirabilem illam ſibi promeruit aſſiſtentiam, qua Sedècias Dei oblitus, & cœlo rebellis, indignus fuit.

3 Conſiderandum quoque in caſtæ Suſannæ hiſto-

Suſannæ.

ria, quàm opportunè Deus huic matronæ in ſe confidenti aſtiterit, eamque protexerit. Porrò Deus Prophetæ Habacuc die quadam præcepit, ut arrepto calamo, quandam deſcriberet à ſe habitam viſionem: *Scri-*

Habac. 2. 2.

be, inquit, *viſum, & explana eum ſuper tabulas, ut percurrat, qui legerit eum.* Hanc autem viſionem Propheta non revelavit, ſed ſolùm hæc verba ſubjunxit: *Quia adhuc viſus procul, & apparebit in finem, & non mentietur: ſi moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.* Quòd ſi verò nonnunquam divinum ſubſidium ſuum mittere tardaverit, non diffidamus, quia licèt tardet, opportuno tamen tempore adveniet. Enimverò Suſanna accuſata, proceſſata, & condemnata fuerat ab illis ipſis, qui accuſatores pariter & rei erant; licèt apud populum Hebræorum ob dignitatem, in qua poſiti erant, in veneratione fuerint. Cùmq; lapidanda educeretur, jamque multitudo plebis nimium credula lapidibus ſuas armaſſet manus, ut illam impeteret: *Flens ſuſpexit ad cœlum: Erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.* Et quid tandem accidit? Hoc nimirùm,

Pſ. 9. 10.

quod Regius Pſalmiſta cecinit: *Et factus eſt Dominus refugium pauperi, adjutor in opportunitatibus, in tribulatione: & ſperent in te, qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquiſti quærentes te Domine.* Etenim Daniel, licèt etiamnum adoleſcentulus eſſet, à Deo tamen ad opus tam heroicum, ut Sacra Scriptura teſtatur, exequendum prædeſtinatus erat; idemq; in hac occaſione Spiritu Sancto perfuſus exequi cœpit: *Nam cum duceretur ad mortem*, inquit ſacer textus, *ſuſci-*

Dan. 13.

tavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel, & exclamavit voce magna: Mundus ego ſum à ſanguine hujus, caſtæq; Suſannæ honeſtatem, & innocentiam, necnon effrænem judicum concupiſcentiam, & calumnias detexit, quibus ſanctam hanc, & innocentem mulierem injuſtè condemnaverant.

Stupenda alia exempla divinæ providentiæ in illis qui Deum verè timent.

4 P. Cæſar Franciotti, Religionis Matris Dei Lucenſis ſacerdos, in libro, quem de corporibus ſanctis, quæ in Civitate Lucenſi patria mea requieſcunt, in annotationibus de Beata Sita vidua ſequens narrat factum, quod ſuo tempore anno 1605. Neapoli accidiſſe ſcribit. Erat enim mater quædam, quæ filiam habebat nobilem, ſed ad extremam uſque paupertatem redactam. Cùmque nihil ad laborandum habentes, per proprios ſudores vitam ſuſtentare non poſſent, præ fame ferè mori cogebantur; jam enim omnia uſque ad telam, qua culcitra ſtraminea, in qua per noctem decumbere ſolebant, obtegebatur, divendita erant. Unde tam mater, quàm filia ad divendendam quoque honeſtatem, & pudicitiam ſuam vehementer inſtigabantur. Sed obſtitit timor Dei, in quem toto corde confidebant; jam enim fame potiùs mori, quàm propriam conſcientiam quovis etiam impudicitię, vel cujuſvis alterius culpæ nęvo maculari ſinere decreverant. Porrò filia, aliqua a matre diffidentiæ verba pronunciari audiens, graviter affligebatur, adeò ut animam ipſius penetrare viderentur; ſeque per orationem ferventem Deo unicè recommendans, ſæpiùs vocem quandam cordi ſuo acclamantem, & hæc verba ſuggerentem audivit: Præſcinde capillos tuos, eoſque vænum expone; hi enim ad minùs per aliquot dies victum tibi ſubminiſtrabunt (Erant enim capilli ejus coloris aurei, & raræ pulchritudinis) At verò, prout ſuo loco diximus, Incarnata Sapientia per capillos providentiam ſuam denotavit, inquiens: *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt, multis paſſeribus pluris eſtis vos.* Quòd ſi enim Deus pro paſſeribus paſcendis curam habet, multò magis pro illis ſolicitus erit, qui in ipſum confidunt: *Capillus de capite veſtro non peribit: In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Huic autem voci, & impulſibus internis paupercula virgo promptè obtemperans, omnes ſibi capillos præſcidit; tametſi à matre ſua ob id acerbè reprehenderetur, quæ eos præciſos ad forum tulit vendendos. Cùmque in foro capillamentam filiæ in manibus tenens ſtaret, non caſualiter, ſed ex divinæ providentiæ diſpoſitione ſervus cujuſdam magni viri nobilis pertranſiit, qui ejuſmodi capillos quærebat; hoſque in hujus mulieris manu videns, pariterque admirans, eandem ad domum prædicti nobilis ſecum conduxit; qui ex curioſitate, cujusnam hi capilli eſſent, requiſivit; quæ reſpondit: Filiæ meæ capillatura eſt. Cui ſubintulit nobilis: Ergonè facta eſt monialis? Nequaquam, reſpon-

Digitized by Google

pondit mater; ſed ex eo motivo ab illa ſunt præciſi, quia nec ipſa, nec ego panem habebamus, quo veſceremur. Dedit igitur nobilis pactum pro capillis matri pretium, ſimulque cum illa ſervum ſuum miſit, ut is videret, ſi reverà tali mendicitate gravarentur. Cumque ſervus ad dominum reverſus, miſerum domus illius ſtatum retuliſſet, ſimulque dixiſſet, filiam illam ipſiſſimam eſſe modeſtiæ, honeſtatis & pudicitiæ effigiem; nobilis quoque ad eandem pauperem domum ſe contulit, divinæque providentiæ periodos ſtupefactus intuens, filię congruam conſignavit dotem, ut honeſtum inire matrimonium poſſet. Cumque ſæpè dictus nobilis reverſus caſum hunc multis nobilibus aliis retuliſſet, hi ſimul congregati Fraternitatem quandam, quæ à pietate nomen habet, inſtituerunt, cujus præcipuum inſtitutum hoc eſt, quòd ſcilicet puellis in ſimili neceſſitate de pudicitia ſua periclitantibus, honeſtæ dotis ſubminiſtratione ſubveniant; & ſpatio duorum dierum hunc in finem duo millia ſcutorum congregarunt. Videſne, quomodo divina providentia: *Attingit à fine uſque ad finem, & diſponit omnia*? Hæc enim eo fine virtuoſam hanc filiam in extremas permiſit redigi anguſtias, ut infallibilis ejus providentia tantò magis eluceſceret.

Barthol. l. 2. lib. Exemplum S. Ignatii Lojolæ. 5 *Attingit a fine uſque ad finem, &c.* In vita Sancti Ignatii de Lojola admirabile quoddam, noſtroque propoſito conveniens factum legitur. Hic enim vir ſanctus Romæ apud Gubernatorem delatus fuit, tanquam ſi in Arcala, Pariſiis, & Venetiis manifeſtæ hæreſeos, aliorumque atrocium ſcelerum cauſa ad mortem condemnatus, per fugam ſe a debito ſibi ſupplicio exemiſſet, tametſi etiamnum in prædictorum criminum contumacia continuaret. Ut autem Deus per altiſſimam ſuâ providentiam S. Ignatii innocentiam omnibus faceret ſequentibus ſæculis manifeſtam, audite, quid fecerit: *Attingit à fine uſque ad finem, & diſpoſuit omnia*. Quia enim hæ calumniæ à Venetiis, Arcala, & Pariſiis Romam ad ſanctum hunc virum accuſandum venerant, voluit Deus, ut ab iiſdem locis veniret facti veritas ad abſolvendum innocentem. Qua autem ratione id factum fuerit, nemo non cenſebit eſſe miraculum; ſiquidem eodem tempore, quo vir Dei accuſabatur, ſimul concurrerunt in urbe Romana tres judices, qui in illis tribus civitatibus, in quibus accuſator ſub juramento Ignatium tanquam reum convictum, & condemnatum fuiſſe aſſeruerat, abſolverant tanquam verè innocentem. Unde Deus privatis motivis, ob quæ tres illi viri Romam venerant, ad majorem Sancti Ignatii gloriam uti voluit; ſiquidem illos ſimul congregavit, & qui antea fuerant judices, tunc fecit eſſe teſtes, ut in primo mundi tribunali innocentiæ Sancti Ignatii concors, indubitata, & publica perhiberetur fides.

S. Petri Apoſtoli. 6 *Attingit a fine, &c.* Cum Chriſtus Sanctum Petrum in locum ſui Eccleſiæ ſponſæ ſuæ dediſſet paſtorem, mox idem per Herodis tyrannidem in vincula conjectus, & forti militum turma cuſtoditus fuit, ut ſequenti die morte afficeretur: at verò *oratio fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo. Et ecce Angelus Domini, &c.* Paucis ergo horis, priuſquam Sanctus Petrus crudelitatis, & barbariei impiorum, & ſacrilegorum illorum fieret ſpectaculum, Deus opportunè Angelum ad eum miſit, qui ipſum à vinculis eximeret.

S. Euſtachii. 7 *Attingit a fine, &c.* In vita S. Euſtachii, potiùs quàm in quacunque alterius ſancti vita, admiranda cernuntur divinæ providentiæ ſpecimina: Siquidem cum conjux ipſius per illatam a nautis violentiam ei erepta, & peregrè abducta fuiſſet, filii quoque ejus à duarum ferarum dentibus apprehenſi, ſeparatim abducti fuerunt: Cumq; ipſe prorſus ignotus apud ruſticum quendam latitaret, ut ejus agros excoleret, Deus ipſum denuò Imperatori Romanorum manifeſtavit; à quo anxiè quæſitus, ac tandem inventus, in priſtinam ducis generalis militiæ ſuæ ſublimem dignitatē reſtitutus fuit. Cumq; Euſtachius imperatorē per glorioſas victorias, & triumphos condecoraret, contigit, quòd uxor ejus, nec nō filii ipſius eodem tempore redierint; hi quidem ſani, ſalvi, & incolumes, illa verò ab omni pudicitiæ ſuæ periculo illæſa, & immunis conſervata: qui omnes tandem cū S. Euſtachio martyrio coronati fuerūt.

S. Felicis Presbyteri. 8 *Attingit à fine, &c.* In vita Sancti Felicis Presbyteri Nolani ſcribitur, quòd dum perſecutores ipſum ad pęnas, & tormenta quærerent, hi ipſum in foro obvium habentes, nec tamen cognoſcentes, interrogarunt, an Felicem Presbyterum cognoſceret? Qui ſeipſum ex facie non cognoſcere, veraciter reſpondit, quia nullus hominum ſemetipſum in facie aſpicere poteſt. Ab illis itaque recedens, in locum quendam abditum vetuſtorum, & ruinoſorum murorum ſeſe abſcondit. Quia verò miniſtri Sathanæ tandem intellexerant, illum ipſum Felicem eſſe, quem in foro allocuti fuerant, eundem quaquaverſum ſtudioſè requirentes, tandem maceriam illam, in qua S. Felix abſconditus latebat, ingreſſi ſunt: Deus autem, ut, quàm in defendendo ſervo ſuo providus eſſet, perſpicuè oſtenderet, ſubitò fecit ab araneis telam quandam contexi adeò denſam, ut ipſum locum illum ingreſſum fuiſſe, minimè ſuſpicari potuerint; ac proinde ipſis retrogredientibus, S. Felix ſalvus evaſit.

9 *Attingit a fine, &c.* In vita S. Gregorii Epiſcopi Agrigentini legitur, quòd ejus æmuli, qui in clero ipſius primariam obtinebant dignitatem, ut prædicto Epiſcopo calumniam ſtruerent, impudicam quandam convenerint mulierem, eamque pretio dato eò induxerint, ut Epiſcopo nocturno tempore ad Eccleſiam pro Matutino cum aliis cantando diſcedente, ipſa in Epiſcopi lectum ſe reciperet; demum verò Officio divino abſoluto, cum æmuli ipſius unà cum aliis Epiſcopum ad cubile ſuum redeuntem aſſociarent, mulier hæc conformiter pacto ſtatim a lecto exiliens, Epiſcopum tanquam virum carnalem, ſacrilegum, & ſcandaloſum accuſavit. Qua fama non ſolùm impleta eſt tota civitas Agrigentina, verùm etiam accuſatio ipſius huc Romam ad Papam pro tempore ſedentem delata fuit; à quo proinde velut reus in vincula, & catenas conjiciebatur. Sed ecce Dei providentia ejus manifeſtavit innocentiam: ſiquidem Sanct. Apoſtoli Petrus, & Paulus eidem S. Gregorio nocturno tempore in carcere apparentes, ejus ruperunt vincula, & catenas, ibidemque frequentibus viſionibus cœleſtibus conſolatus plurima patravit miracula. Dæmon verò impudicam illam fœminam ingreſſus eſt, eamq; tenaciter poſſedit; quæ tandem in Concilio centum, & quinquaginta Epiſcoporum calumniam Sancto Epiſcopo factam, falſam eſſe confeſſa, tandem per orationem S. Gregorii liberata fuit. Impoſtores autem juxta vaticinium Jeremiæ, dicentis: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*, acerbis pœnis fuere plexi, & S. Gregorius cum ſumma gloria ſua à ſummo Pontifice fuit abſolutus, ejuſque ſumma virtus, & ſanctitas toti mundo fuit manifeſtata. S. Gregorii Epiſcopi Agrigentini. Sur. 23. Novemb.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Deus ſuam perſæpè erga nos oſtendit providentiam, dum nobis non providet; idque in majus bonum noſtrum operatur.

THEMA.

Omnes viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti. Judith. 9. v. 5.

1 URbs Bethulia Deo devota ab impio, & ſacrilego tyranno Holoferne, qui ultimum ei minabatur exterminiū, arcta fuit obſidione cincta. Porrò quòd aliæ gentes idololatræ ejus furori in prædam ceſſerint, jurè id ipſum merebantur, poteratq; de illis verè dici: *Ubi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? Surgant, & opitulētur vobis, & in neceſſitate vos protegant*. At verò hic populus electus, cultui veri Dei addictus erat, veramque ardenter zelabat religionem: Cur igitur divina providentia cum permiſit in haſce anguſtias devolvi? Aliud hic dicere non poſſumus, quàm quod Judith ait: *Omnes viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti.* Etenim veriſſimum eſt axioma illud ſacrum Apoſtoli: *Diligentibus Deū omnia cooperantur in bonum*: Deus enim per ſuā providentiam adeò ſuis fidelibus, & ſequacibus invigilat, ut quod oculis noſtris malum, & infauſtum videtur, in bonū & gloriam ipſorum cōvertat. Porrò Deus Bethulienſium exercere volebat confidentiam, eorumq; vivæ fidei exſpectabat ſpecimina; & ideò quādo tēpus opportunū adeſſe cognovit, generoſo Judithæ viduæ pectori magnanimos, viriles, & heroicos inſeruit ſpiritus, eandē ad detrūcādum caput illius animādo, qui tot provinciis, populis, & formidabilioribus mundi regnis interitum attulerat. Exemplum obſidionis urbis Bethuliæ. Deut. 32. 38. Rom. 8. 28.

2 Quòd ſi quis tres totius Hebraiſmi milliones ad maris erythræi ripas conſiſtentes, atq; à furibundi Pharaonis inevitabilibus armis ſine ulla evadendi ſpe infeſtatos vidiſſet, utique populum illum à Deo totaliter derelictum, & de-

& deſolatum crediдиſſet: *Et tamen diviſit mare rubrum in diviſiones: Campus germinans de profundo*: Duodecim namque vias illis aperuit, in fundo floridas, & herbis veſtitas. Unde Hugo Cardinalis ait: *Hoc dixit Deus, in diviſiones, quia facit de mundo tranſire ad cœlum, diverſis & variis modis. Omnia igitur in figura contingebant illis*: Hic enim populus, novæ legis Euangelicæ denotabat fideles, utpotè qui in locum ipſorum ſubſtituti fuimus: terra autem promiſſionis vitam præfigurabat beatam, ad quam divina providentia nos per varias vias introducit; & illa via, quam nos à cœleſti Hieroſolyma deviare credimus; hæc, inquam, ſecundùm providentiæ periodos, quam minimè intelligimus, ſecuto nos ad illam itinere perducit: *Omnes viæ tuæ paratæ ſunt*, *&c.* Quoties contingit, quòd videamus nonnullos neceſſariis victus, & veſtitus ſubſidiis deſtitutos; quibus proinde Deum per ſuam providentiam minimè aſſiſtere, eorumque extremam penuriam oculo ſuo minimè conſiderare credimus? ſed graviter hallucinamur, quia *oculi Domini ſuper metuentes eum*. At verò dices, cur igitur illos fame perire permittit? Cur efficit, *ut famem patiantur ut canes*? Nimirum per hanc miſeriam, & paupertatem ab ipſis patienter toleratam, eoſdem ad æternæ gloriæ convivium introducit: *Beatus autem qui manducabit panem in regno Dei; & quia vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, ideo & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*. Quot ſunt, qui potiùs à paupertate vexati ſalvantur, quàm ſi in ſtatu proſpero fuiſſent conſtituti? *Beati pauperes, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Theodoretus in hoc etiam divinam mirabiliter relucere providentiam dicit, quando nonnunquam juſti bonis hiſce exuuntur temporalibus, *ut nullus in eis ſit mundi amor*. Quia enim, ut per experientiam videmus, & ut S. Philippus Nerius dicere ſolebat, quantum amoris creaturis attribuimus, tantum creatori ſurripimus: Ita Deus data opera juſtos in bonis hiſce temporalibus vult eſſe egenos, quia, ut S. Gregorius dicebat: *Mala quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt*. Hic igitur eſt præcipuus finis, quem providentia Patris ſibi habet propoſitũ juſtos paupertati, anguſtiæ & penuriæ vult eſſe ſubjectos, ut eos faciat tanquam filios cœleſtis regni hæredes, quod longè excellentius eſt, quàm ſi ad libitum noſtrum panis nobis copia adeſſet. Chriſtus Apoſtolis ſuis promiſerat, quòd ſpecialem ipſorum curam habiturus, iiſque de neceſſariis abundè proſpecturus eſſet; & tamen ipſos nonnunquam famem, & ſitim paſſos fuiſſe conſtat: *Cum autem legamus*, inquit S. Auguſtinus, *in fame, & ſiti Apoſtolos laboraſſe, non exiſtimemus hic Domini promiſſa titubare, quandoquidem iſta ſunt adjutoria. Medicus iſte, cui nos totos commiſimus, novit, quando apponat, & quando detrahat; ſicut nobis judicat expedire: ſi enim nobis aliquando defuerint (quod plerumque per noſtram exercitationem Deus ſinit) non debilitat propoſitum noſtrum, ſed examinatum confirmat*. Poſſumus idipſum magis declarare per ſequentem aptiſſimam ſimilitudinem. Stat filius quidam, & ex fruſto panis manducat, quod ipſi per totum diem ſufficere poſſet. Si hic talis majorem à Patre ſuo quantitatem peteret, ſe utique voracem nimis eſſe oſtenderet, eique reſponderi poſſet, ſufficere illi datam quantitatem pro toto die; pro die verò ſequenti dandam eſſe aliam æquè magnam. Eſt igitur providentia paterna, quòd pater filio ſuo plus panis non tribuat, quàm qui ejus ſuſtentationi ſufficit, quia ſi plus manducaret, quàm neceſſitas ejus exigit, cauſa futurus eſſet indigeſtionis, cum notabili ſanitatis detrimento: Nam ut habet Medicorum aphoriſmus: *Omnis repletio mala, panis autem peſſima*. Præterea ſi filius ille majorem haberet panis quantitatem, quàm conſumere poſſet, illum forſitan projiceret canibus, vel malè diſperderet: Hoc igitur diſpendium prævidens pater, parcè illi panem diſpenſat, non ex providentiæ defectu, ſed ex motivo paterni affectus, & curæ, quam de bono filii ſui habet, & quia ſubſtantias ſuas prudenter conſervare ſatagit. Hæc eadem eſt ſupremæ providentiæ cœleſtis patris noſtri intentio: quando bona hujus vitæ nobis parcè diſpenſat, & penuriam pati facit, videri quidem poſſet, quòd Deus nos deſolatos relinquat, vel quòd de nobis non cogitet; at verò reverà res ita ſe non habet, quia tunc vel maximè Deus pro nobis eſt ſolicitus, quando ſecundùm noſtram opinionem nos derelinquit; hoc enim facit, ut bonis cœleſtibus abundemus: *Quia incraſſatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem ſuum*. Quot ſunt, qui copiam bonorum temporalium habentes, cum ingenti animæ propriæ præjudicio leges tranſgrediuntur euangelicas, & potiùs canibus, equis, aliiſque animalibus ſuſtentandis ſunt intenti, quàm ut aliquam ſubſtantiæ ſuæ portionem inter pauperes diſpenſent? Una ex communioribus vulgi querelis, quæque inter parùm timoratos Chriſtianos quotidie fortiùs figit pedem, hæc eſt, quòd providentiam Dei accuſent, quòd ſcilicet non reguletur ſecundum illa dictamina, de quibus Sapiens in hæc verba ſcribit: *Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti*; ſiquidem quotidie clarè videmus, quòd *unus eſurit, alius autem ebrius eſt*. Dives ille ſtabulum aliquod habebit auro incruſtatum, cujus præſepia ex eleganti nuce ſunt elaborata: domum habebit plenam canibus, ſimiis, pſittacis; ſtabulum plenum equis benè paſtis, & ſaginatis. Econtra verò tot homines honeſtis natalibus oriundi, ſtudioſi, & Deum timentes, panis patiuntur penuriam, ut ne vel famem depellere poſſint. Perſona aliqua illuſtris procedit in rheda, cujus valor nonnunquam ingens aliquod adæquabit palatium, ſtipatus multis famulis, & ephebis ſuperbè veſtitis; alius autem homo pauper, non ſolùm cogitur currere, ſed & quaſi volare, ut equorũ curſum adæquet. Princeps aliquis habebit veſtimentarium, in quo tineæ devorant pannos ex lana puriſſima contextos, muros periſtromatibus veſtit ex auro & ſerico eleganter elaboratis, & tot pauperes nudi præ frigore moriuntur. Princeps aliquis unico verbo alicui ſubditorum ſuorum caput amputari faciet, cui nec os aperire permittitur, ut adductis in medium rationibus ſe defendat: mittet aliquot centena millia ſuorum vaſallorum ad prælii macellum, facultates & poſſeſſiones ipſorum *per fas & nefas* diripiet; Deus autem hæc omnia novit, & tamen permittit, neque caſtigat. Ubi igitur eſt (dicunt ipſi) Dei providentia? Nunquid unius, & ejuſdem patris poſteri ſumus? Nunquid ex eadem ſimilitudine creati, & iniſgniti vivificamur? Nunquid eodem baptiſmatis lavacro regeneramur, iiſdemque ſanctificamur Sacramentis? Quonã igitur ſpectat hæc tã notabilis inter homines differẽtia? Quid ſibi vult hæc tam inæqualis bonorũ temporalium diſtributio? Reſpondetur iiſdem verbis, quæ in diſcurſibus præcedentibus ponderavimus, ſcilicet: *Nonne anima plus eſt, quam eſca*? Deus nos cœlo poſſidendo creavit, ac proinde ejus erga nos providentia magis ſolicita eſt de ſalute noſtra æterna, quàm de hac mortali vita, vel de bonis hiſce terrenis: Et ideò ait: *Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus*. Omnibus proſpicit de mediis ad ultimi finis conſecutionem neceſſariis: Quòd ſi verò permittat, tibi deeſſe panem vel veſtitum, teque in miſeria defixum relinquat, ſignum eſt, quòd hanc cognoſcat eſſe viam tuam, qua gloriam cœleſtem ſis comparaturus: *Bene omnia fecit*. Proſpexit nobis de pluribus, quæ neſcimus: Hoc enim certum eſt, quòd pater noſter ſit, qui nos diligit, quemque proinde ut talem invocamus, dicentes: *Pater noſter qui es in cœlis*. Qui proinde, cum adeò liberaliter panem diſpenſet canibus, id eſt Turcis, & idololatris, panem utique non ſineret deeſſe filiis, niſi id eis ad majus ipſorum bonum expedire cognoſceret. Ac proinde paternæ ipſius diſpoſitioni acquieſcendum nobis eſt, & cogitandum, quòd *anima plus eſt, quam eſca*. Quòd ſi tibi Deus deſideratas concederet divitias, tu forſitan illis abutereris, quia *prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum*. Si te, qui ſervus es, feciſſet dominum, forſitan ſuperbires, cum tamen per humilitatem, & labores, quos modò facis, ſalutem conſequaris æternam: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*. Hæc lamenta, quibus nobis de vitæ neceſſariis proviſum non eſſe conquerimur, Deũ graviter offendunt, & exaſperant, dicente Malachia Propheta: *Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare?* Ubi Propheta de illo Deo loquitur, qui tribus digitis totum ſuſtinet Univerſum; & tamen eundem Deũ ſub laboribus fatiſcere dicit, quãdo tales adverſus infallibilem ejus providentiam audit blaſphemias, cujuſmodi ſunt hæ ſequentes: *In eo quod dicitis: Qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent. Aut certè ubi eſt Deus judicii?* Continget etiam ſæpenumerò, quòd puellæ timentes Deum, dum laſcivas fœminas in lacu quodam butyrum, & lac manante natitantes vident, cum tamen econtrà

Hug. Card.

Theodoret. q. 11. in Exod.

S. Aug. de ſ. Doct.

Illuſtratur propoſitum apto ſimili.

Micus timorati accuſant providentiam Dei quod omnia non ſint æqualiter diviſa. Sap. 11. 21.

Reſpondetur iſti murmurationi.

Malac. 2. 17.

tra ipſæ in timore Dei viventes, extrema opprimantur paupertate, in hæc querulosa verba prorumpant: Quid eſt hoc, ò Deus, quòd qui malè agit, benè habeat, econtrà verò qui benè agit, peſſimè tractetur? Sed oportet hic benè diſtinguere, & nequaquam decipi. Quodnam enim eſt illud bonũ, quod tales laſcivæ mulieres malè agendo reportant? Utique non aliud, quàm in recreationibus, in gaudiis, in conviviis, in tripudiis, aliiſque vanitatibus genio ſuo indulgere. Hæccine autem vos bona appellare audetis? Audite, qualia hæc bona ſint: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Non eſt regnum Dei eſca, & potus: ſed charitas, gaudium, & pax in Spiritu Sancto.* Incomparabile profectò bonum eſt, lucrum meritorum pro acquirenda vita æterna: Hæc autem non aliter, quàm famem, ſitim, frigus, & nuditatem patiendo, aliaſque adverſitates ſuſtinendo acquiruntur.

Deus nobis maxime providet, quando ab ipſo nos derelictos putamus.

3 *Tua judicia in tua providentia poſuiſti.* Impoſſibile eſt, quòd curto nimis, & exiguo intellectu noſtro Dei judicia penetrare valeamus. Sæpè enim tunc vel maximè nobis providet, noſtrique curam habet, quando neceſſaria proviſione deſtituimur, & à Deo derelicti eſſe videmur. Unde Pſalmiſta ait: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Etenim Deus ſæpè permittet, quòd calumniis impetamur, & injuſtis perſecutionibus opprimamur, nec tamen nos deſeret. Permittet, ut vel per iniquã ſentẽtiã, vel per latrociniũ, vel aliud quodvis infortuniũ facultates noſtræ ditipiãtur; ſed tamẽ in hac permiſſione hũc ſibi finẽ præfixũ habet, ut ſcilicet per hanc gravem jacturam à mundo avulſi, ad veram convertamur pœnitentiam. Et nunquid vobis videtur, quòd hoc curando, providi, & amantiſſimi patris erga nos officium exerceat? Negabit aliquando opulentus pater aliquis filio ſuo, quem tenerè amat, petitum panem, non quia in eo ſibi complaceat, quòd illum penuriam pati videat, ſed quia deſiderat, ut filius ſuus panem non contemnat, non diſpergat, aut canibus projiciat, aut verò ut panem lachrymantibus oculis à ſe depoſcat. Eodem modo homines Deum timentes ſæpè in extremis neceſſitatibus poſitos eſſe videmus, ut deinceps facultates ſuas in vanitates ſuperfluas non expendant; bona quoque temporalia Deo in acceptis referant, & pro iis gratias agant, vel denique per ferventem orationem eadem à Deo poſtulent: *Cum oratis, dicite: Pater noſter, &c.* Vult enim Deus orationes noſtras in noſtrum beneficium, & utilitatem: Hæcque pariter ingenioſa quædam eſt ſuæ providentiæ inventio. Filium prodigum Deus in tantas adegit anguſtias, *ut cupiverit ſaturari ſiliquis porcorum, & nemo illi dabat: ego autem hic fame pereo.* At verò undenam hoc ei evenit? num fortè Deus illum dereliquerat? Nequaquam, quin imò tunc Deus de bono ipſius magis induſtriam curam gerebat; inde namque factum: *Quod in ſe reverſus dixerit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus? Surgam, & ibi ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccavi in cœlum, & coram te.* Igitur quando illum in neceſſitate poſitum reliquit, tunc vel maximè ei proſpexit, non ſolùm quoad proviſionem corporalem, ſed & ſpiritualem, quæ majoris eſt momenti, dum in amantiſſimas patris ulnas ſe denuò conjecit. S. Auguſtinus ait: *Sicut medicus abſtrahit ab infirmo cibum, & potum, ut curet eum: ſic Dominus qui habet providere, permittit hominem pati, ut curetur.*

Apta ſimilitudo.

Patet in filio prodigo.

4 *Tua judicia in tua providentia poſuiſti.* Providentiſſimus Deus benè meritos, & unicè charos ſervos ſuos, teſte omnium ſæculorum experientia, in faucibus ferarum, vel in fornacium ardoribus, vel in atrociſſimorum tormentorum carnificina relinquit; prout hiſce diebus noſtris apud antipodas contingit. Qua igitur ratione illa verificabitur promiſſio, qua Chriſtus ait: *Capillus de capite veſtro non peribit?* Reſpondeo, recolendum eſſe, quòd Chriſtus dixerit: *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum.* Agnis enim generoſitatem communicat leonum, eoſque tali modo protegit, & defendit, ut ipſis inter flammas conſtitutis ne vel minimus capillus amburatur, omneſque illæſi maneant, tanquam reliquiæ ſumma veneratione dignæ: aut ſi ſub tyranno furibundo moriendum illis eſt, id eo fine permittitur, ut velut glorioſiſſimi Martyres in cœli empyrei capitolio coronentur. Et nunquid hæc eſt ingens Dei erga nos providentia, & beneficentia?

Conſideratur convivium quod Chriſtus turbis in deſerto præparavit.

5 *Tua judicia in tua providentia poſuiſti.* Conſideraſtiſne unquam lautam illam refectionem, quam Chriſtus turbis illis in deſerto ex pane bordeaceo, & pauculis piſciculis præparavit? Hordeum equis dari ſolet, piſcis autem cibus eſt abſtinentiæ, & jejunio deſtinatus. Et tamen *ſaturati ſunt*; imò ingens reliquiarum quantitas omnibus plenè ſaturatis, ſuperfuit. At verò quorſum hoc adfertur exemplum? Nimirùm eſt hoc quidam divinæ providentiæ effectus, qui quotidie in pauperibus cernitur familiis, & ſpecialiter in ruſticorum tuguriis. Hiſce enim magis proficit fruſtum panis bordeacei, vel alterius panis ex fabis, piſis, milio, ſeù caſtaneis confectus, quàm perſonis divitibus, & nobilibus lauta, & delicata convivia; ſemper enim verum eſſe videmus, quòd *Deus det nivem ſicut lanam.* Quibus enim non largitur panem, patientiam donat, & lætitiam internam, ad famem libenter, & cum gaudio tolerandam.

6 *Tua judicia in tua providentia poſuiſti.* Pro hujus meliori intelligentia neceſſum eſt, ut hoc certè nobis perſuaſum ſit principium, quod ex textu quodam Jobi eruitur, ſcilicet quòd *nihil in terra ſine cauſa* fiat. Neque enim folium movetur ſine divina voluntate. Et tametſi homini dederit liberum arbitrium, ipſe tamen ſcit invenire modum, quo idem homo *non poſſit ſuæ reſiſtere voluntati.* Theophylactus de Jona, qui ſe Deo inobedientem exhibuit, differens, ita ſcribit: *Videnda eſt divina diſpenſatio hic, & conſiliũ. Miſſus fuit Ionas, ne ſerventur Ninivitæ, & ecce ſervantur & nautæ, deinde & ipſe, atque ita exuberantius bonum perficitur. Sic & noſtris divina providentia interdum ſceleribus ad bonum uſa eſt*, juxta illud *Pſalm.* 118. *Priuſquam humiliarer, ego deliqui: propterea eloquium tuum cuſtodivi.* Enimverò quidquid accidit, ſive bonum, ſive malum, hoc totum ab infallibili, & à nobis minimè intellecta Dei providentia eſt ordinatum. *Quis eſt iſte*, inquit Jeremias in Threnis ſuis, *qui dixit, ut fieret, Domino non jubente?* Acoſta ex Hebræo legit: *Quis eſt iſte, qui dixit: fuit hoc, & Dominus non præcepit?* Quando fratres Joſephi ſe viderunt detectos, & ſupplicium metuebant, ipſe eos conſolatus eſt, dicendo: *Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum. Nolite timere: num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* Circa quæ verba S. Ambroſius ita ſcribit: *Fraterna charitate conatus eſt peccatum illorum excuſare, cauſam ingreſſus ſui in Ægyptum tribuens non illorum impietati, ſed Dei providentia, qui mala convertit in bonum.*

Theopeyl.

Thren. 3. 37.

S. Ambr. l. de Joſeph c. 11.

Digitized by Google

TRACTATUS LXXXVI.

DE PURGATORIO,

Et ſuffragiis animabus in eo contentis à nobis impendendis.

DISCURSUS DUODECIM.

DIſcurſus I. Daniel inter Leones, & Cherubinus ad paradiſum terreſtrem collocatus, animarum purgantium figuræ fuerunt. Adducuntur etiam nonnullæ locorum Scripturæ ad purgatorium alludentium authoritates, nec non convenientiæ, ob quas animæ priùs purgari debent, quàm cœlum ingrediantur.

II. De Purgatorio, & fumi, aliarumque pœnarum illius atrocitate.

III. Alia conſiderantur animarum purgantium tormenta, & ſpecialiter pœna damni, licèt hæc temporalis exiſtat.

IV. Quædam adducuntur motiva, quibus ad auxilia animabus illis ferenda inſtigamur; & ſpecialiter hoc, quia omnes ejuſdem corporis ſumus membra.

V. Eccleſia pro defunctis ordinat ſuffragia, idque nos ad illis auxiliandum movere debet, quia hoc faciendo rem Deo gratiſſimam præſtamus, præterquam quòd animæ illæ in flammis purgantibus etiam pro nobis Deum exorent.

VI. De lucro quod ſibi comparat, qui animabus illis ſuffragatur, quæ ex gratitudine nos quoque adjuvant.

VII. De præmio, quod à Deo, & animabus illis, noſtris ſuffragiis à dictis pœnis liberatis, in nos redundat.

VIII. Suffragari debemus animabus illis ex motivo compaſſionis, & amicitiæ, & ſpeciatim ſi animæ illæ ſint cognatorum noſtrorum, vel ſi ab illis beneficia accepimus.

IX. Oratio ad ſuffragandum animabus Purgatorii, efficax eſt: ſanctiſſima quoque virgo Maria, & omnes cælites, imò & Angeli Dei liberationem illarum ſolicitant.

X. Examinatur, an ſit neceſſum, ut qui animabus purgantibus porrigunt ſuffragia, in gratia Dei ſint conſtituti; & an auxilia uni animæ in particulari adhibita, etiam aliis proſint.

XI. Varia conſiderantur, quæ pro animabus illis offerre poſſumus, ſuffragia, eorumque nonnulla adducuntur exempla.

XII. De ſummo ſacrificii Miſſæ valore ad animas illas liberandas.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

Daniel inter leones, & Cherubinus ad paradiſum terreſtrem collocatus, animarum purgantium figuræ fuerunt. Adducuntur etiam nonnullæ locorum Scripturæ ad purgatorium alludentium authoritates, nec non convenientiæ, ob quas animæ priùs purgari debent, quàm cœlum ingrediantur.

THEMA.

Domine Ieſu Chriſte Rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de profundo lacu.

Lacus leonũ in quem Daniel projectus fuit, figura purgatorii.

1 IN Offertorio Miſſæ, quæ pro animabus defunctorum celebratur, lacus cujuſdam fit mentio, qui ad lacum Leonum, in quem Daniel projectus fuit, alludit; dicitur enim: *Libera eas de ore Leonis, & de profundo lacu.* Et certè ex omnibus ſacræ Scripturæ locis, ad vivaciter nobis deſcribendum animæ alicujus in flammis illis purgantibus detentæ ſtatum, aptior, magiſque propria hac lacus figura alia ſeligi non poterat. Enimverò Rex ille Babyloniæ permiſit, ut Propheta Daniel, licèt ipſi ſummo amore deditus eſſet, in prædictum lacum projiceretur, avidis ferarum illarum faucibus exponendus, atque ab iiſdem devorandus; permiſit inquam, vel invitus, prout ex verbis illis colligitur: *Abiit Rex in domum ſuam, & dormivit incœnatus, cibique non ſunt allati coram eo: inſuper & ſomnus receſſit ab eo.* Permiſit verò idipſum, ut Medorum atque Perſarum legibus ſatisfaceret, ſecundùm quas Regi in hac pœna diſpenſandi facultas non erat. Eadem quoque ratione Deus (licèt animæ purgantes in gratia, & amicitia ipſius conſtitutæ ſint, & de ſua æterna gloria ſecuræ, licèt etiam illas ſummoperè diligat, utpotè ipſi deinceps per omnem æternitatem conjungendas) his non obſtantibus, in communibus inviolabilis juſtitiæ ſuæ legibus nequaquam diſpenſar, ſiquidem ſemel ſtatuit, quòd *nil coinquinatum intret in regnum cœlorum*; ac proinde fit, quòd priuſquam in regnum cœlorum aditum habere poſſint, purificari debeant ab omnibus ſordibus peccatorum ſuorum contractis.

Dan. 6. 18.

2 Septem Leones ad dilacerandum Prophetam deſtinati, ſeptem præfigurabant vitia capitalia, reatus item, & reliquias peccatorum, à quibus in myſtico hoc lacu expurgantur. Dan. 14. 31.

3 In Leonibus adeò exceſſivus prædominatur calor, ut ſemper ob eundem febri laborent; unde meritò, non ſolùm propter truculentiam, verùm etiam ob ignem, quem ſibi congenitum habent, flammas illas purgantes aptiſſimè præfigurant.

4 Obſervanda quoque in hac hiſtoria eſt notabilis quædam circumſtantia. Sicut enim Rex nihil adeò deſiderabat; quàm condemnati Danielis liberationem, prouti ex jubili, & lætitiæ demonſtrationibus, quas poſt Danielem liberatum edidit, manifeſtè deducitur: Ita quoque Deus nihil adeò vehementer deſiderat, quàm ut animæ illæ ex hoc pœnoſo carcere liberentur, divinæque ſuæ juſtitiæ debita ſolvatur ſatisfactio. In cujus figuram motus eſt Deus, ut Angelum quendam è cœlo in Judæam amandaret, ut per apprehenſum, & ex capillo ſuſpenſum Abacuc, Prophetæ famelico in lacu ſuo prandium deportaret: quod præfigurabat ſuffragia, quæ Deo inſpirante à devotis fidelibus, in utilitatem, & ſubſidium animarum illarum offeruntur, & ſpecialiter incruentum Miſſæ ſacrificium, quod ut ſuo loco dicemus, præ cunctis aliis efficax eſt, & ſatisfactorium.

5 Obſervandum tamen hoc loco eſt, quòd Angelus ille Danieli cibum hunc non immediatè attulerit, ſed Abacuc induxerit, ut prandium hoc illi miniſtraret: ipſe quidem ad hoc multum contulit, dum Abacuc in breviſſimo tempore in regionem adeò procul diſſitam, quemadmodum Judæa à Babylonia diſtat, deportavit. Per quod Deus indicare voluit, quòd Angeli, utpotè qui non ſunt viatores, nec in ſtatu merendi conſtituti, opera ſatisfactoria pro illis animabus offerre nequaquam poſſint, cùm hoc ſolùm ad nos pertineat; ipſi tamen partibus ſuis non deſint, utpotè qui in beneficium illarum animarum corda fidelium ad hæc ſuffragia ferenda pro virium ſuarum poſſibilitate movent, & inſpirant.

Angeli movent homines ad ferenda ſuffragia animabus in purgatorio.

6 Verùm enimverò Rupertus Abbas præ quavis alia figura cherubinum conſiderat, ad ingreſſum terreſtris paradiſi collocatum, à quo gladio flammeo, & verſatili homines arcebat, dicente ſacro textu: *Collocavit ante Paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem*: dicitque prædictus Rupertus Abbas: *Flammeum gladium, atque verſatilem ante paradiſum eſſe collocatum, ut quicunque deinceps admittendi ſunt illuc, tranſeant per examinatorium ignem.* Obſervandum porrò eſt, hunc Cherubinum cum gladio illo flammeo ibidem non fuiſſe collocatum ad arcendum ab ingreſſu paradiſi homines, niſi poſt perpeſſam innocentiæ, & juſtitiæ originalis jacturam; ut per hoc inſinuetur, quòd pariter ignis purgatorii nos ab aditu in paradiſum cœleſtem excludere nequeat, niſi quando noſtra culpa innocentiam amiſimus baptiſmalem.

Gen. 3. 24.

Rup. Ab. l. 3. in Gen. c. 32.

7 Quærendum porrò occurrit hoc loco, quo myſterio Deus ex omnibus novem Angelorum choris potiùs Cherubinum elegerit, & non aliquem ex Poteſtatibus, vel Dominationibus, vel Seraphinis, qui ad hoc munus magis apti fuiſſe videbãtur, eò quòd præ nimio amoris incẽdio ſcintillarent, & arderent? Reſpondet Rupertus: *Rectè Angeli, qui hujuſmodi præſunt, Cherubim, id eſt plenitudo ſcientiæ vocantur; ipſi namque judicandi plenam habent*

Quare Deus ad hoc elegerit Cherubinum & nõ aliquem ex aliis Angelis.

ſcien-

Digitized by Google

ſcientiam; ſciunt enim, quid in libro cujuſque noſtrum ſcriptum ſit, & in noviſſimo recitaturi ſunt libros illos, de quibus in Daniele ſcriptum eſt: Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Benè etiam habent memoriæ traditum, quid boni aut mali geſſerit quiſque noſtrum.

Quare fuerit flammeus gladius.

8 *Flammeum, &c.* Per ignem tribulatio, & ærumnæ hujus vitæ denotantur, quia Deus *tanquam aurum in fornace probavit electos*. Qui autem peccata per adverſitates patienter toleratas non purgant, neque ullos cõtritionis, & amoris Dei ſuper omnia actus, (qui pariter per ignem figurantur, de quo dicitur: *Ignem veni mittere in terram*) in hac vita excitant, illis opus eſt, ut per flammas purgantes pertranſeant.

Luc. 12. 49. Quare gladius.

9 *Gladium*. Porrò gladius juſtitiæ ſignum eſt: *Iuſtus Dominus, & juſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*: & ideò Deus indiſpenſabilem condidit legem, quòd nulla anima vera filiorum libertate perfrui poſſit, niſi priùs debitis in hac præſenti vita contractis plenè ſatisfecerit.

10 *Verſatilem*. Per hoc, quòd enſis hic flammeus verſatilis ſit, Deus indicare voluit, pœnam purgatorii amovibilem eſſe, non verò item pœnam inferni, *ubi nulla eſt redemptio*.

Quare verſatilis.

11 Advertenda quoque eſt alia quædam notabilis circumſtantia, ſcilicet quòd ſacer textus non dicat, hunc gladium, huncque ignem in manibus Cherubini fuiſſe poſitum, ſed potiùs ita habeat: *Collocavit ante paradiſum Cherubim*; & poſtea ſeparatim ſubdat: *Et flammeum gladium atque verſatilem*. Quia Angeli nequaquam pœnarum noſtrarum miniſtri ſunt, quin potiùs in utilitatem noſtram fideles devotos inſtigant, ut animabus ſuffragia porrigant, quamdiù ibi ſunt detentæ. Et ideò antiquus

Strabo Fulg.

quidam interpres ly *verſatilem* conſiderans, inquit: *Gladius verſatilis dicitur, quia poteſt removeri*.

1. Reg. 2. 6.

12 Sacræ literæ variis plenæ ſunt teſtimoniis, flammas haſce purgantes inſinuantibus. Et quidem inprimis in Cantico Annæ matris Samuelis dicitur: *Quæ multos habebat filios, infirmata eſt*. Quibus verbis alludit ad Eccleſiam, fœcundam fidelium matrem, quæ ob filiorum ſuorum tranſgreſſiones infirmatur quidem, veruntamen *Dominus mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit*. Ad hoſce autẽ infirmos curãdos, & ſanandos, in ordine ad vitam ęternam, igneis utitur cucurbitulis, balneis adhibito calido hypocauſto ſiccis, ferri inciſionibus, eoſque in ignem projicit, & ab illo ſpecu ſubterraneo ad cœlum empyreum tandem evolare facit: *Pauperem facit & ditat, humiliat & ſublevat, ut ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat*. Abulenſis inquit:

Abul. ib.

Poteſt accipi infernus pro loco gehennali, quia etiam Deus ad locum illum hominem ducit, & inde reducit: Omnes enim qui deſcendunt ad inferos, ſcilicet ad purgatorias ſedes, reducuntur inde.

Pſ. 141. 8. Teſtimoniũ Davidis.

13 Propheta quoque regius de hoc carcere locutus fuit, quando hiſce verbis Deum rogavit: *Educ de cuſtodia animam meam*. Ubi S. Auguſtinus, Caſſiodorus, Arnobius, legunt: *De carcere*. Pſalterium antiquum loco ly: *Educ*, legit: *Erue*: verſiones à Lorino relatæ legunt:

Lorin.

De occaſione, de anguſtia. Ex verbis quoque ſequentibus ſatis liquet, Davidem de carcere purgante fuiſſe locutum; ſiquidem rationem reddens, cur ab hoc carcere eximi deſiderarit, inquit: *Ad confitendum nomini tuo, me expectant juſti, donec retribuas mihi*. Et verò ſi expoſitionem Genebrardi conſideremus, ex eadem haud obſcurè colligitur, ſanctos quoque Angelos non ceſſare à continuis interventionibus, quas pro illis animabus exequuntur; ait enim: *Cingunt, ſtipant, circumſtant: ſoliciti de mea ſalute, & liberatione avidè præſtolantur, ut me liberes.*

Genebr.

Iſa. 24. 22. Iſaiæ.

14 Apud Iſai. c. 24. dicitur: *In die illa viſitabit Dominus ſuper Reges terræ, qui ſunt ſuper terrã: & congregabuntur in congregatione unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & poſt multos dies viſitabuntur*. Ratio autem ob quam animæ purgatorii reges appellantur, hæc eſſe poteſt, quia animæ purgantes *de regno* beato adipiſcendo omnimodam ſecuritatem habent; ideoque dicere poſſunt: *Feciſti nos Deo noſtro regnum, & regnabimus*. Oleaſter, poſtquam varias hujus textus adduxiſſet expoſitiones, tandem ſubdit: *Videtur melius hæc intelligere de purgatorio*. Erunt igitur in hoc carcere electi, qui in veros Reges ſunt creandi, priùs quidem incarcerati, ſed ad tempus limitatum: *Viſitabuntur, ac liberabuntur inde*

Oleaſt. ib.

poſt multos dies, qui ſcilicet pœnitentes vita exceſſerunt.

Malach.

15 Apud Malachiam pariter harum flammarum purgantium aliud quoddam habemus expreſſum teſtimonium; ait enim: *Ipſe quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum, & ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi. Et colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Domino offerentes ſacrificia in juſtitia*. Quæ verba S. Bonaventura in ſermone quodam de S. Laurentio in favorem noſtrum exponit, dicens: *Ignis enim in conflatorio uſque ad minima penetrat omne metallum. Et herba fullonum, quia ſi carbo cadit in panno, etiam minimum pilum conſumit: quia nullum erit tam parvum peccatum, quod ab illo pertranſeat igne non tactum, & totaliter non excoctum,*

Malach. 3. 2.

S. Bonav. ſer. de Laurentio.

S. Bernard. ſ. c. 4. ſ. 15. extrav.

16 S. Bernardinus de hac materia differens, ad comprobandum purgatorium, ſequentia Pſalmiſtæ verba adducit: *Miſericordiam & judicium cantabo: In quo ſacro eloquio, ſecundum iſta tria verba, notatres ſtatus animarum, quæ ſunt in purgatorio*. In ſecunda parte principali ejuſdem ſermonis declarat, quo modo ad propoſitum noſtrum ſimul combinanda ſint hæc verba, quæ videntur eſſe contradictoria, ſcilicet miſericordia, & judicium: *Miſericordiam & judicium cantabo; nam animæ poſitæ in purgatorio, licet torqueantur, tamen cantant, & plangunt: quod eſt mirabile.*

1. Cor. 3. 11.

17 In novo quoq; Teſtamento aliqua ad purgatorium adſtruendum reperiuntur teſtimonia: Et quidem Apoſtolus, priuſquam de hiſce flammis purgantibus mentionem faciat, hanc proteſtationem præmittit: *Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus*. Moxque ſubjungit: *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam: uniuſcujuſque opus manifeſtum erit*. Porrò per argentum, aurum, & lapides pretioſos, opera virtuoſa, & vitæ æternæ meritoria denotantur. Sicut enim hæc metalla, & gemmas ignis non conſumit, ita quoque prædicta opera igni purganti non ſubjacebunt; benè tamen lignum, fœnum, & ſtipula, per quæ opera imperfecta, peccata venialia, nec non peccatorum graviorum reliquiæ denotantur, quorum reatus, & obligatio præſtandæ ſatisfactionis remanet: *Vniuſcujuſque opus, quale ſit, ignis probabit*. S. Auguſtinus in ſuo *Enchiridio*, poſt diverſas hujus textus Apoſtolici adductas expoſitiones, eundem quoque de Igne purgatorio explicat, utpotè cui proprium eſt, explorare opera in hac præſenti vita à nobis facta: *Opus quale fuerit, ignis probabit.*

S. Auguſt. Enchirid. c. 69.

Ex S. Matthæo. Matth. 5. 25.

18 Apud S. Matthæum cœleſtis Magiſter noſter hanc nobis tradiderat inſtructionem: *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo, ne fortè tradat te adverſarius judici, & judex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris: Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*. Porrò hic adverſarius, cum quo Chriſtus monet, ut conſentiamus, quamdiù ſumus viatores, divina lex eſt, ut notat S. Auguſtinus; hæc enim eſt inordinatis appetitibus noſtris, noſtræque ſenſualitati contraria: Per judicem verò intelligitur Chriſtus, per carcerem verò purgatorium denotatur, quia ab inferno anima egredi nequit, neque ibidem ulla ratione poteſt ſatisfacere; miniſtri autem ſunt Angeli: pecunia autem quæ uſque ad ultimum quadrantem ſolvenda eſt, ſunt noſtra peccata; unde S. Hieronymus ait: *Non egredieris ex carcere, donec etiam minima peccata perſolvas.*

S. Hieron. ib.

Multis rationibus conveniens eſt ut anima purgetur, antequam ad gloriam cœleſtem admittantur.

19 Enimverò multis ex capitibus conveniens eſt, ut priuſquam animæ ex hac vita decedentes, conjungantur cum illo, qui dicitur *candor lucis æternæ*, flammas purgantes pertranſeant, in iiſque purificentur ab omni quantumvis minimo culpæ nævo. David Rex legatis illis, qui ab Ammonitis adeò indignè tractati fuerãt, præcepit, ne coram facie ſua apparerent in regia, ſed manerent in Jericho, *donec creſceret barba eorum: id eſt*, ut Gloſſa exponit, *donec digni habeantur præſentia ſui regis*. Quòd ſi igitur hi legati, citra ullam ipſorum culpam tam indignè tractati, aliquamdiu expectare debuerunt, donec conſpectu regio digni efficerentur: quantò convenientius eſt, ut anima mundetur, & purificetur, ut ſit *non habens maculam, neque rugam*, priuſquam in conſpectu Regis gloriæ compareat? In libro ſecũdo Paralip. dicitur de Achaz: *Luſtravit filios ſuos in igne juxta ritum gentium*. Et quidẽ credibile eſt, quòd tametſi filios ſuos per ignẽ tranſire

1. Paral. 19. 6. Gloſſ. ord. ib.

2. Paral. 28. 3.

fecerit, non tamen ob id illos ſuffocarit; aliàs enim aliquam hujus facti ex ſacro textu haberemus notitiam. Unde Lyranus ait: *Poteſt hoc intelligi ſine morte filiorum, ex eo quod ignis habet virtutem purgativam; unde uſque hodie Tartari tranſire faciunt extraneos per ignem hinc inde poſitum, ut ante Imperatorem ſuum purificati appareant.* Quòd ſi igitur Tartari ab iis qui coram Imperatore ipſorum compariturí ſunt, hanc exigunt purificationem externam, quid mirum, ſi Deus (in cujus femore ſcriptum legitur: *Rex Regum: quem adorant dominationes, tremunt poteſtates*) in electis ſuis, priuſquam eoſdem per æternam ſuam viſionem beatificet, requirat, ut ab omni etiam minima labe mundi ſint, & puri? Regius Propheta in Pſalmo 41. dicit: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Sed audiatis velim, quonam ſe modo diſpoſuerit, ut hac viſione beatifica dignus efficeretur; ait enim: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi eſt Deus tuus? Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei.* Per fletum igitur, & lacrymas, perque actus amoris, & pœnitentiæ animam ſuam lavare ſatagebat. Qui autem idipſum in hac vita non adimplet, huic neceſſum eſt, ut in flammis purgantibus purificetur.

Lyran.

Mos Tartarorum.

Pſ. 41. 3.

20 Refert Bloſius, olim in monaſterio S. Gertrudis ſanctimonialem quandam in flore juventutis ſuæ, quam in ſanctis exercitiis totaliter tranſegerat, fuiſſe mortuam. Quam S. Gertrudis ſplendidiſſimè veſtitam in conſpectu Chriſti ſtare conſpexit: at verò tanquam honeſta ſponſa vultum demittens, ſe occultare quærebat. Sancta igitur Gertrudis Chriſtum in hæc verba affata fuit: *Cur benè filiam tuam ad tuos amplexus non admittis, quin potius velut alienigenam coram te ſtare ſinis?* Ad quæ verba Dominus videbatur blandiſſima ſerenitate extendere dexteram ſuam, tanquam amplexaturus animam. At illa cum delicata quadam reverentia ſubtrahebat ſe. Quod multùm admirans Gertrudis, ait animæ: *Quare ſubducis te ab amplexibus ſponſi tam amabilis?* Cui illa: *Quia nondum plenè purgata ſum, ſed adhuc maculæ aliquæ me incompoſitam reddunt. Etiamſi omnino liber ad cœlum acceſſus mihi pateret, ego tamen, dictante juſtitia, memetipſam ſponte ſubtraherem, cum ſciam, me tam glorioſo ſponſo nondum convenire.* Tum Gertrudis: *Et tamen videris jam quaſi glorificata.* Ad quod anima: *Illam*, inquit, *beatitudinis gloriam, quam ſancti ex viſione & fruitione divinitatis cum plena remuneratione obtinent, nulla anima meretur accipere, donec ab omni macula perfectè purgata, intret in gaudium Domini ſui.*

Bloſii hiſtoria de S. Gertrude Mirabile exemplum de purgatione animæ.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De Purgatorio, & fumi, aliarumque pœnarum illius atrocitate.

THEMA.

Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus, in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris. Iſai. 4. v. 4.

1. NEmo quidem dubitare poteſt, quin per filias Sion animæ in gratia, & amicitia Dei conſtitutæ intelligantur, quæ tamen maculam aliquam, cujus facilis ſit abſterſio, contraxerint. Per ſanguinem pariter Hieroſolymæ civitatis ſanctæ peccatum à juſtis contractum, ſed condonatum, licèt non totaliter expiatum, intelligitur. Hic autem ſanguis, inquit Propheta Evangelicus, neceſſariò abſtergendus eſt, & purificandæ hæ maculæ per ignem purgantem, *in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris.* S. Auguſtinus in libro 20. de Civitate Dei c. 25. poſtquam textum Malachię de purgatorio loquentem, ut in diſcurſu præcedenti vidimus, explicaſſet, mox ſubjungit: *Dicit tale aliquid & Iſaias: Lavabit Dominus ſordes filiorum, & filiarum Sion, & ſanguinem mundabit de medio eorum, ſpiritu judicii, & ſpiritu combuſtionis.*

Maculæ animarum, plene non expiatæ, per ignem purgatorii mundari debent.

S. Aug. l. 20. de Civ. Dei c. 25.

2 Porrò ut communiter ſacri Doctores conſentiunt, purgatorium eſt locus quidam, à divina juſtitia in viſceribus terræ deſtinatus ad purgandum fidelium defunctorum animas, in gratia Dei conſtitutas, nondum tamen ſatis integrè à culpis expiatas; idque per ignem, & alias pœnas, donec noviſſimum quadrantem exſolverint. S. Bernardinus Senenſis inquit: *Deſcribunt Doctores, quod quatuor ſunt Purgatoria. De primo in quarto Dialogorum Gregor. mentionem facit, dicens: Quod eſt in Sicilia in monte de Bectena, ubi navigantes ſæpe audivere voces petentes eleemoſynas ſpirituales, & temporales: & qui fuerunt ibi, dicunt, quod in illo monte ſemper eſt magnus ignis, & ſemper projicit cinerem; ſicut dicit Auguſtinus de Civitate Dei, quia ſemper ardet. Secundum Purgatorium ſtat in centro terræ, in loco arcto, & privato, quia qui habuerunt proprium, arctum, & privatum amorem in hoc mundo plus quam in Deo, dabitur illis locus arctus in centro terræ. Tertium purgatorium reperitur eſſe in hoc mundo. Quartum eſt ignis.* Idem quoque ſanctus Pater, quinam in hiſce purgatoriis torqueantur, in hæc verba declarat: *Prima veritas eſt, quod nullus vadit in purgatorium, qui moritur in peccato originali. Secunda veritas eſt, quod illi vadunt in purgatorium, qui ſunt in aliquo peccato veniali; vel qui non fecerunt debitam pœnitentiam in hoc mundo pro ſuis peccatis.* Demum verò monet omnes, quod quando confeſſarii in pœnitentiis, & ſatisfactionibus pœnitentibus injunctis manum aggravant, pœnitentes certò ſibi perſuadere debeant, hoc illos facere, quia inde majus illorum bonum ſecuturum ſperant. En verba S. Bernardini: *Si datur major pœnitentia, quam ſit condigna, & expedient tuis peccatis, tunc anima illa ſalit in paradiſum cum majori gloria; ideo gaudeatis, quando datur vobis magna pœnitentia. Unde Prov. 25. de animabus iſto modo purgatis dicitur: Leva rubiginem de argento, & erit vas puriſſimum. Ita accidit in anima purgata, quæ relucet abſque ulla macula.* Mox pergit ad oſtendendum pœnarum illarum atrocitatem, & diverſitatem, dum ait: *Quærunt Doctores, quæ pœnæ, & quanta ſunt in Purgatorio. Et dicunt, quod animæ dupliciter tormentantur in purgatorio. Uno modo, quia ſunt privatæ, ſeu ſemotæ à conſolatione Dei; ſecundo modo, quia habent pœnas ſimiles pœnis infernalibus; ſed differunt ab animabus, quæ ſepultæ ſunt in inferno, in hoc, quia damnati ſunt in æternum, æternaque gloria paradiſi privati, & ſentiunt æternam pœnam ſine ſpe redemptionis, quia in inferno nulla eſt redemptio.* Cumque pęnas purgatorii infernalibus ſimiles eſſe dixiſſet, ſubdit: *Auguſtinus dicit, quod eſt tanta damnatorum pœna ſenſitiva, purgativa, & dolor, & ſenſus omnis generis tormentorum, quod in hoc mundo cogitari non poteſt, nec probari, nec aliter conſiderari, quia omnes pœnæ quæ poſſunt excogitari in hoc mundo, & pœna Chriſti, & omnium Martyrum, cæterarumque perſonarum, & creaturarum, nihil ſunt reſpectu pœnæ Purgatorii; & tantum intereſt inter ignem noſtrum naturalem ab igne Purgatorii, quantum differt ignis pictus à vero igne naturali.* Sanctus Bonaventura quoque hac de re ita ſcribit: *De pœna purgatorii hoc tenendum eſt, quod ignis purgatorius eſt ignis corporalis, quo tantum ſpiritus juſtorum, qui in hac vita non impleverunt pœnitentiam, & ſatisfactionem condignam, affliguntur ſecundum plus, & minus, ſecundum quod vel plus, vel minus de cremabili ſecum ex hac vita traxerunt. Affliguntur autem minus graviter, quam in inferno, & gravius, quam in hoc mundo. Non tamen ita graviter, quin ſemper ſperent, & ſciant, ſe in inferno non eſſe, licèt fortè pro pœnarum magnitudine hoc aliquoties non advertant. Hac autem afflictione ab igne corporali inflicta, ſpiritus à reatibus, & ſcoriis, & etiam reliquiis peccatorum depurantur; quibus ſufficienter expurgatis, immediatè evolant, & introducuntur in gloriam paradiſi.*

Deſcribitur locus purgatorii, & probatur eſſe quadruplex.

S. Bernardin. Sen. t. c. q. 1. 15. extrav.

Pœnitentiæ graviores à confeſſariis injunctæ, cedunt in majus bonum pœnitentium.

Quæ ſit atrocitas, & diverſitas pœnarum purgatorii.

S. Bonav. lib. vil. p. 74. c. 1.

3 Idem Sanctus Bonaventura alio in loco in capite: *De acerbitate pœnæ Purgatorii*, inquit: *In purgatorio duplex eſt pœna. Una eſt damni de carentia divinæ viſionis; alia ſenſus, de afflictione ignis: & quantum ad utrumque, minima pœna purgatorii major eſt maxima pœna mundi. Iſtud patet de pœna damni, quia affectus, quo deſideratur ſummum bonum poſt hanc vitam ab omnibus ſanctis, intenſior eſt, quam aliquis affectus rei temporalis in vita, maximè cum jam tempus habendi advenerit; ideo carentia ejus moleſtius toleratur. Iſtud etiam patet de pœna ſenſus, quia cum dolor non ſit eſſentialiter læſio, ſed læſionis ſenſus, tanto magis dolet anima, quanto magis ſentit ſenſitivum aliquod; ideò ab igne ipſum agente maximè affligitur. Ratio acerbitatis pœnæ purgatorii hæc eſt, quia cum Deus magis quærat emendam, quam pœnam, plus ponderat in pœnitentia virtutem bonæ voluntatis, quam pœnam afflictionis. Unde plus ponderat Deus modicam pœnam voluntariam in*

S. Bonav. l. 7. Comp. Theol. verit. lib. 7. c. 5. Pœna purgatorii eſt duplex.

præ-

Digitized by Google

præſenti, quam multò majorem non ita voluntariam in futuro, ſicut plus valet modicum auri, quam multum plumbi. Vnde oportet, ut quod ibi deficie in voluntate, hic ſuppleatur in acerbitate. Idem Sanctus Bernardinus paulò poſt hoc dubium, quo ſcilicet modo ignis torquere poſſit animam, quæ purus eſt ſpiritus, ſequentibus verbis reſolvit: *Ignis ille, prout inſtrumentum divinæ juſtitiæ, ſic agit in animam, imprimendo illi ſpeciem ſuam, per quam affligitur, quia violenter illa ſpecie informatur. Sicut enim anima ſecundum ordinem naturæ unitur corpori, ut inſtituat vitam, ſic meritò ſecundum ordinem juſtitiæ unitur igni, à quo ſuſcipiat pœnam.*

Ventilatur quæſtio, an ignis purgatorii non ſit pœnoſior igne damnatorum.

4 Neſcio profectò, an paradoxum ſit dicere, ignem purgatorii pœnoſiorem eſſe igne illo, quo puniuntur damnati. Porrò Ariſtoteles in ea eſt opinione, quòd flamma activior, & voracior ſit in ſummitate, quàm in fundo. Cujus dicti veritate ſuppoſita, dici poſſet, ignem Purgatorii acerbiorem eſſe igne inferni; hic enim eſt infimus, id eſt in centro, ille verò altior eſt circa vaſtam illius globi terreſtris ſuperficiem. Ad idem probandum alia quoque adduci poſſet melior ratio, quia juſtitia Dei reprobos punit *citra condignum*; at verò ab animabus purgantibus eadem Dei juſtitia ſummo cum rigore, & punctualitate ſatisfactionem exigit: *Non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*, quia *ex toto rigore juſtitiæ* in purgatorio ſecundùm menſuram præſcriptam ſatisfacere debemus. S. Bonaventura in ſermone quodam de S. Laurentio ſuper illa verba Malachiæ: *Quis ſtabit ad videndum eum, ipſe enim quaſi ignis conflans, &c.* interrogat, dicens: *Quis illam examinationem poterit ſuſtinere? Quis poterit illud tam grave incendium tolerare? Et tamen quis ignem illum poterit declinare?* Conſiderat inſuper emolumentum, quod hìc ex pœnoſitatibus percipimus; ait enim: *Plus ſatisfacit hìc homo Deo valde modica pœna voluntariè pro peccatis aſſumpta, quam ibi per maxima, ſive quia ibi eſt involuntaria, ſive quia, ſi ibi eſt voluntaria, eſt tamen ratione ſtatus immeritoria, nulla laude vel præmio digna. Timeant igitur peccatores hunc ignem, qui nihil relinquit intactum, vel nihil penitus impunitum, ſive verbum fuerit permodicum, ſive opus inutile, factum, ſive quid modicum in corde peccatum. Vnde dicitur: Quis ſtabit ad videndum eum?*

Malach. 3. 2. S. Bonav. ſ. 1. de S. Laur.

Ignis purgatorii incomparabiliter activior eſt noſtro igne elementari.

5 Alius quidam author de hac materia hunc in modum diſcurrit: Ad dolorem tria concurrunt, & ſimul uniuntur, ſcilicet potentia, objectum, & utriuſque unio. Quod attinet ad potentiam, clarum eſt, potentiam animæ capaciorem eſſe potentia corporis; ac proinde animam acerbioris doloris eſſe receptivam. Quod verò ſpectat ad ſubjectum, pœna ſenſus atrociſſima eſt, quia infligitur per ignem realem, ſine ulla comparatione activiorem igne noſtro elementari; hic enim in comparatione illius eſt quaſi eſſet depictus; eſtque ad hoc ordinatus, ut tanquam inſtrumentum divinæ juſtitiæ, eidem rigorosè ſatisfaciat, nec non ut rigor ille, ejuſque incrementum animas magis magiſque purificet, & emundet. Quod verò attinet ad unionem potentiæ cum objecto, pœna quoque intenſiſſima eſt, quia ſi demus exemplum corporis alicujus, quod in medias flammas ſit projectum, carbonibuſque accenſis copiosè contectum, hoc certè nullam habet proportionem, ſi comparetur cum anima in eundem ignem conjecta, quia unio quæ fit inter corpus, & ignem, fit per extremas utriuſque partes, & ſuperficies, adeò, ut quamprimùm corpus ad ignem acceſſerit, ignis oſſa illius, omneſque corporis partes penetret, ita tamen quòd cautim & paulatim idipſum faciat: At verò cum anima voraciſſimo igni integrè, & totaliter ſit alligata, ab eodem penetrata, cincta, atque ab ejus activitate abſorpta, utpotè qui *ad gradus fortè ut octo* aſcendit, ab acerbiſſimo illo dolore nunquam deſiſtere poterit: & ideò quis exceſſivum hunc ardorem, ejuſve intenſiſſimam activitatem aſſequi valebit?

Suarez. t. 4. de purgat. diſp. 46. ſect. 3. n. 1. pœnæ purgatorii à pœnis inferni ſolum differunt perpetuitate.

6 Suarez adductis multorum ſanctorum Patrum, aliorumque claſſicorum Doctorum authoritatibus, pœnas purgatorii à pœnis inferni ſola perpetuitate diſcrepare aſſerit. Cujus rationem à priori ab ordinatione divinæ juſtitiæ deſumendam eſſe dicit, nec non ab offenſæ quantumvis minimæ adverſus ipſum commiſſæ gravitate: *Quæ altioris rationis eſt, quam omne malum creaturæ: Et ideo licet non ſemper æternam mereatur, meretur tamen pœnam graviorem, & quaſi altioris rationis: quam Deus in vita futura cum rigore exigit, quia homo in hac vita tempore ſibi conceſſo uſus non eſt ad benigniorem compenſationem faciendam.* Notandum quippè eſt, quòd quantò res aliqua eſt magis ſenſitiva, tantò quoque vehementiorem dolorem ſentiat, quemadmodū in nervis, digitis, & tibiis experimur, quia nervi ſunt ſenſus tactus inſtrumenta. Anima igitur, quæ in flammis purgantibus patitur, in gradu ſuperlativo ſenſitiva exiſtit, utpotè quæ primum mobile, & prima cauſa eſt omnium ſenſuum: Nam ut habet axioma illud Philoſophicum: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis.* Ideò author quidam ſcribit: *Cum agit in ipſam aliquod agens læſivum, ipſam maximè lædit, & tanto magis, quanto læſivum eſt magis activum; ignis autem inter omnia elementa eſt magis activus.*

Omnia tormenta, & dolores martyrum, & aliorum ſanctorum, nihil ſunt ad ignem purgatorii ejuſque pœnas.

7 Dies ille, in quo commemoratio defunctorum ſuum ſumit exordium, à noſtro propoſito alieno non caret myſterio. Merita enim omnium ſanctorum Apoſtolorum, Martyrum, Eremitarum, Virginum, omniumque aliorum cęlituum juxta commemorationem fideliū animarum in purgatorio exiſtentium collocata, hanc meritò unicuique ingerere debent conſiderationem; videlicet quòd ſi omnia ſimul adhiberentur carnificinæ inſtrumenta, quibus dilaniata fuere omnium martyrum membra, item omnes vitæ rigores, ſolitudines, jejunia, vigiliæ, orationes, corporis caſtigationes, quibus omnes ſe confecerunt pœnitentes eremitæ, omneſque quoque ærumnæ, quas à principio mundi uſque ad finem paſſi ſunt omnes electi Dei, ſine dubio hæc omnia ne minimam quidem haberent proportionem cū unica duntaxat ignis purgatorii favilla, quia finiti ad infinitum nulla eſt proportio. Audiamus, quid hac de re Vener. Beda ſuper Pſ. 37. ſcribens dicat: *Sciendum eſt*, inquit, *quòd quidam in furore a Domino arguentur, quidam verò in ira corripientur: Illi enim in furore arguentur, qui vel Chriſtum fundamentum non habuerunt, de quo Apoſtolus ait: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, quam quod poſitum eſt, id eſt, Chriſtus; vel ſi habuerunt, nihil boni ſuperædificaverunt.* Et paulò poſt ſubdit: *Futurum quoque eſt, ut quidam corripiantur in ira tua; & ideò Domine flagella, ſeca, ure, purgatum me hìc redde, ut non corripias me tunc in ira tua. Corripiuntur in ira Dei, qui Chriſtum fundamentum habent, ſed non tantùm aurum, argentum, lapides pretioſos ſuperædificant, ſed etiam intermiſcent lignum, fœnum, ſtipulas; id eſt, committunt quædam venialia peccata graviora, & leviora: & ideò neceſſe eſt, ut hi tales in ira corripiantur, id eſt in purgatorio igne nunc interim ante diem judicii ponantur, ut quæ in eis immunda ſunt, per illum exurantur.* Demum verò pœnarum illarum acerbitatem aggravans, ſubjungit: *Nec immeritò tantum timet iſte hanc correctionem, quia attendit eam eſſe graviorem, quàm quidquid unquam paſſi ſunt latrones vel ſancti martyres, vel quidquid gravius homo poſſet excogitare.*

Beda in Pſ. 37.

Acerbitas pœnarum purgatorii deſignatur per tactum manus Domini.

8 Conſideratione dignum eſt miſerum illud lamentum, quod in Officio defunctorum in perſona animę purgantis in hæc verba effertur: *Manus Domini tetigit me.* Etenim ſi in brevem quandam epitomen compendiaveritis omnes illas decem horribiles plagas, quibus vindicativa Altiſſimi juſtitia Ægyptum afflixit, ſalva veritate dicere poteritis, omnes illas plagas quantumvis atrociſſimas ſimul collectas aliud nihil, quàm opus digiti DEI fuiſſe; unde dicebant: *Digitus Dei eſt hìc.* Duo inviſibilis cujuſdam manus digiti oculos potentiſſimi alicujus Regis, qualis Balthaſar fuit, adeò perterruerunt, ut ſacer textus dicat: *Facies Regis commutata eſt, & compages renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad ſe invicem collidebantur.* Sanct. Job autem integram Dei ſupra ſe manum ſenſit: *Manus Domini tetigit me*; id eſt, univerſus infernus conjuravit contra me, eripiendo mihi omnes facultates, omnes filios, cunctaque membra atrociſſimis transfigendo doloribus, utpotè qui ſupra ſterquilinium ſedens, à vermibus devoror. At verò obſervandum eſt, has Jobo illatas ærumnas, quibus per manum Dei onerabatur, nullum dixiſſe ordinem ad culpam, ſed eò duntaxat fuiſſe ordinatas, ut Jobum in cœlo pariter, & in terra multò glorioſiorem efficerent; & ideò *ſi hæc in viridi, quid in arido fiet?* Id eſt, quid dicemus de manu Dei, animabus purgantibus ſuperincumbente, ut eaſdem animas immediatè per ſeipſam purget: *Manus Domini tetigit me?* Quis eſt, qui ignoret, quòd *horrendum ſit in-*

Exod. 8. 19.

Dan. 5. v. 6.

Job 2. 7.

Hebr. 10. 31.

cidere in manus Dei viventis, tunc vel maximè, quando caſtigant pro peccatis, pœnaſque culpis proportionatas infligunt? Bellovacenſis refert, Angelum quendam viro cuidam apparuiſſe, eique dixiſſe, quòd ſi tunc mori vellet, unico tantùm die in purgatorio moraturus eſſet, ſecus autem longam, & doloroſiſſimam toleraturus eſſet infirmitatem. Elegit igitur ſtatim ex hac vita migrare. Sed audite, quid tandem contigerit. Cum idem Angelus paulò poſt mortem ad animam intra flammas purgatorii hærentem, eandem conſulaturus acceſſiſſet, anima ſe ab ipſo graviter deceptam fuiſſe, conqueſta fuit, eò quòd jam non una die, ſicut Angelus promiſerat, ſed multis annis in iiſdem derelictus fuiſſet. Cui angelus reſpondit; Ita quidem tibi videtur ob tormentorum acerbitatem, cæterùm verò ex viginti quatuor horis, quibus in hiſce pœnis commorari debes, non niſi una ſolùm hora præterit. Tunc anima Angelum inſtanter rogavit, ut ſe apud Deum precibus ſuis interponeret, ut denuò in hanc vitam redire poſſet, promptam ſe offerens ad omnium atrociſſimorum tormentorum carnificinam toto futuræ vitæ tempore pro divinæ voluntatis arbitrio tolerandam.

Bellov. ſpec. Mor. l. 2. p. 1. diſt. 10. Notabile exemplum.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Alia conſiderantur animarum purgantium tormenta, & ſpecialiter pœna damni, licèt hæc temporalis exiſtat.

THEMA.

Mementote vinctorum, tanquam & ipſi vincti. Ad Hebr. ult. v. 3.

Nulla anima habens aliquid purgandum, intrabit in cœlū. S. Bonav.

1 SAnct. Bonaventura hiſce verbis utitur pro themate, dum de animabus Purgatorii in hæc verba diſſerit: *Omnes aſtricti tenentur ex decreto divinæ juſtitiæ, donec reddiderint noviſſimum quadrantem. Cujus ratio eſt, quia in ſupernam Ieruſalem nihil inquinatum intrare poteſt. Impoſſibile eſt, animam intrare regnum gloriæ, quamdiu habet aliquid purgandum. Hoc figuratum eſt in libris Regum, ubi dicitur: Malleus & ſecuris non ſunt audita in ædificatione templi; prius enim quadrabantur, & dolabantur lapides, & ligna in Libano, & poſtea collocabantur in templo. Sic lapides vivi neceſſario in hac vita quadrantur, & poliuntur merito, vel poſt hanc vitam igne purgatorio, antequam ſuperædificentur in cœlo.* Porrò quinam ſint hi miniſtri, qui lapides, & ligna quadrant, & dolant, omnemque æruginem à metallis hiſce maculatis depellunt, non eſt apud ſacros interpretes ſatis perſpicuum; dicente S. Bernardino: *Dubium eſt, à quibus animæ tormententur in purgatorio. Aliqui dicunt quod ſint dæmoneſmet, qui fecerunt illas peccare, quia boni angeli non torquent. Aliqui dicunt, quod dæmones non poſſunt tormentare animas purgatorii, niſi per viſum, quia animæ videndo terribilitatem dæmonum, terrentur, & dæmones ipſi incutiunt terrorem.* S. Bonaventura in alio loco (ſeu potiùs Albertus Magnus, apud quem eadem verba ad unguem ſcripta habentur) dubium hoc reſolvit, aſſerendo: *Nota, quod dæmones non puniunt animas in purgatorio, ſed illuc eas adducunt, vel etiam aſſiſtunt, ut communiter dicitur.* Apud Dionyſium Carthuſianum nihilominùs nonnullas inveni viſiones, ex quibus planè contrarium deducitur; dicit enim: *Miles, nomine Egneius, purgatorium illud ingreſſus, primò à dæmonibus in ignem validiſſimum eſt projectus, ſed nomine Ieſu Chriſti invocato, protinus eſt ereptus. Deinde à dæmonibus tractus fuit ad campum latiſſimum, omni dolore, atque miſeriis plenum, in quo erant innumerabiles homines utriuſque ſexus, ac diverſæ ætatis, nudi, & in terram proſtrati, ventre humo adhærente: qui omnes clavis ferreis, & ignitis in terram transfixi extendebantur, inter quos, & ſuper quos dæmones percurrebant, & flagris acerrimis miſeros lacerabant.* Ex qua viſione deduci poſſe videtur, quòd dæmones in carcere purgatorii animarum purgantium futuri ſint carnifices. Verum enim verò quemadmodum certum eſt, in purgatorio ſolas detineri animas, non verò corpora, ita aſſerere poſſumus, has aliaſque ſimiles viſiones eo ſolum fine factas fuiſſe, ut nobis pœnarum illarum exprimerent atrocitatem.

Quinam ſint tortores animarum in purgatorio. S. Bernardin. to. 4. ſ. 1. in Exod. p. 1. Princip.

S. Bonav. Comp. Theol. verit. lib. 7. c. 3.

Mirabile exemplum. Dion. Carth. de 4. noviſſ. 3. p. art. 4.

Dion. Carth. ibid. art. 19.

2 Idem Carthuſianus refert id, quod ſanctus Cyrillus S. Auguſtino de miraculis S. Hieronymi poſt mortem patratis ſcripſit. Per hujus etenim ſancti Doctoris merita tres reſuſcitati fuere mortui, qui omnes ab eo ad ſpectandas inferni, & purgatorii pœnas fuere conducti. S. Cyrillus, ſe ab uno illorum viva voce dici audiſſe ſcribit, quod ſequitur: *Quales credis eſſe pœnas paratas, non ſolum damnatis, ſed etiam in purgatorio exiſtentibus? Ad quod ego. Puto, quod majores ſunt pœnis præſentis vitæ. Et ille: Si omnes quæ in mundo ſunt pœnæ, tormenta, & afflictiones, comparentur minori pœnæ quæ illic habetur, velut ſolatia apparebunt. Mallet namque viventium quilibet, ſi illas per experientiam noſceret, omnibus pœnis his ſimul line remedio cruciari uſque ad finem mundi, quas omnes homines ab Adam uſque in præſens ſigillatim perpeſſi ſunt, quam uno die in inferno, aut purgatorio affligi minori pœna, quæ ibi habetur.* Et paulò poſt acerbiſſimum quoddam indicat tormentum, dicens: *Tanta pœna eſt dæmones intueri, quod unuſquiſque mortalium potius ſe præberet ardentibus flammis arſurum, quam in ictu oculi formas illorum vellet inſpicere; quorum formis nihil pœnoſius, nihil horribilius poteſt excogitari.*

Horribilis Viſio de pœnis purgatorii.

3 Paulò ante aliam quandam recenſuerat viſionem à Petro Abbate Cluniacenſi hiſce verbis narratam: *Pervenimus in regionem ſpatioſam, viſu valde horrendam, in qua fuit multitudo innumerabilis, inenarrabilibus ſuppliciorum immanitatibus expoſita. Innumerabiles pœnarum ſpecies vidi ibi. Hi enim torquebantur. Hi in ſartagine frigebantur. Hi omnibus ſulcabantur, uſque ad diſſolutionem compagum. Alii puniebantur in balneis confectis ex pice, & ſulphure, aliiſque liquaminibus ex ære, plumbo, aliiſque metallis, cum fœtore horrendo. Quoſdam vermes monſtroſi dentibus venenatis rodebant.* Et hæc quidem omnia in primo purgatorio ipſum vidiſſe ſcribit; de ſecundo verò purgatorio in hunc modum refert: *Vidimus profundiſſimam vallem, in qua erat flumen altiſſimum, quod nebulam indicibilis exhalabat fœtoris. Erat quoque in ea ignis, qui videbatur uſque ad cœlum pertingere. Atque ex alia parte fuit tanta immanitas frigoris, ut nihil pœnalius ea me conſpexiſſe putaverim. Ibi erant innumerabiles animæ, quæ nunc in flumen illud fœtidiſſimum mergebantur, nunc inde erumpentes, ignibus involvebantur, ac inde exeuntes, aſperrimis frigoribus tradebantur.* Tandem ad tertium deſcendit purgatorium, de quo ſequentia refert: *Poſt hæc venimus ad tertium purgatorii locum, qui ultra, quam mente concipi poteſt, horribilis extitit, & pœnalis; imò nulla lingua exprimere poſſet minima loci illius ſupplicia. Venimus ergo ad maximum campum, quem operiebat chaos horrendum, cui admixtus fuit fluvius ſulphureus immenſi fœtoris. Nebula quoque, & flamma, inſtar picis nigerrima, ſpargebatur confuſe per campum. Planities campi ſcatebat multitudine vermium. Vermes illi ſuper omnem æſtimationem erant horribiles, monſtroſi, deformes, rictu pavendi, & naribus ignem execrabilem ſpirantes; qui turmas miſerorum voracitate inſatiabili lacerabant, & ſuper miſeros illos dæmones curſitabant, ac more inſanientium, ſæviebant in eos, atque per ferramenta ignita eos fruſtatim per ſingula membra truncabant: nunc omnem carnem uſque ad oſſa funditus abradebant, nunc igni injectos liquefecerunt velut metalla. Parum eſt hoc, teſtor Deum, imò tanquam nihil quidquid dicere nitimur de pœnis loci illius. In breviſſimo enim temporis ſpatio intuebar eos, centum, vel amplius pœnarum diverſitatibus quaſi annihilatos, & mox reſtauratos, & iterum ferè in nihilum redactos.* Has aliaſque ſimiles viſiones, & revelationes diſpoſuit Deus exhibere, ut aliquem ex iis, licèt terribilitate ſuppliciorum illorum longè inferiorem, formaremus conceptum.

Alia terribilis Viſio triplicis purgatorii. Ibid. art. 19.

4 In Promptuario exemplorum ſcribitur, quòd cum ex duobus Religioſis, qui familiares invicem amici erant, uni morti vicino revelatum fuiſſet, quòd in purgatorio eò uſque moraturus eſſet, donec pro ipſo aliquod Miſſæ ſacrificium offerretur, alterum Religioſum amicum rogarit, ut poſtquam animam exhalaſſet, ſubitò pro ſe Miſſam celebraret. Quod cum is punctualiter adimpleſſet, anima per illud Sacrificium liberata, priuſquam in cœlum conſcenderet, eidem amico apparens, de dilata nimiùm Miſſæ celebratione graviter lamentata fuit; credebat enim, ſe viginti annis intra purgatorii flammas fuiſſe commoratā, cum tamen non niſi illo tēporis ſpatio in eo fuiſſet, intra quod Miſſa de requiē abſolvi poterat.

Prompt. Exemp. Pœna purgatorii, licet breviſſimi temporis, graviſſima eſt.

5 Verum

Digitized by Google

S. Bonav. lib. c. 3.
Pœna damni in purgatorio multò atrocior eſt pœna ſenſus & in quo illa conſiſtat.

5 Verùm enimverò longè atrocior quavis alia pœna eſt illa, quæ pœna damni dicitur; nam ut idem Sanctus Bonaventura ſcribit: *In purgatorio duplex eſt pœna; una eſt damni, ſcilicet carentia divinæ viſionis, alia ſenſus, de afflictione ignis*. Mox verò de pœna damni ſubjungit: *Affectus quo deſideratur ſummum bonum poſt hanc vitam ab omnibus ſanctis, intenſior eſt, quàm aliquis affectus rei temporalis in vita, maximè cum jam tẽpus habendi advenerit; ideo carentia ejus cum moleſtia toleratur*. Unde Job lamentabatur dicens: *Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?* Enimverò in anima juſta Dei amore ſuccenſa nullum excogitari poteſt acerbius tormentum, quàm quòd ſe videat à Deo tractatam velut animam reprobam, ejusque inimicam; tormentum enim infernale ab igne purgante quoad pœnam non differt, niſi ſola duratione. DEUS igitur etiam ab animabus juſtis in purgatorio conſtitutis divinam faciem ſuam, quæ univerſum vivificat paradiſum, abſcondit. P. Suarez hanc ſtatuit concluſionem: *Dicendum eſt, animas purgatorii pœnam damni pati, imo hanc eſſe præcipuam pœnam, quam ibi patiuntur*. Sacer textus de Abſalone refert, quòd cum Abſalon interveniente Joab in gratiam Davidis Patris ſui reſtitutus eſſet, jamque eum ab exilio revocari juſſiſſet, cum hoc tamen pacto, ne ante faciem ſuam compareret (*Revertatur in domum ſuam, faciem autem meam non videat*) adeò contriſtatus fuerit ex eo, quòd patris quem exaſperaverat, faciem videre prohiberetur, ut pœnam hanc veluti clavum cordi ſuo infixum ſenſerit; unde in haſce prorupit voces: *Obſecro ergo, ut videam faciem Regis: quod ſi memor eſt iniquitatis meæ, occidat me.* Videre igitur faciem Davidis, potiorem æſtimabat gratiam, quàm vitam commodam agere. At verò *finiti ad infinitum nulla eſt proportio*: Facies etenim Dei glorificat, omnesque animas quæ in cœlo ſunt, beatas efficit, & bonum quoddam infinitum conciliat, cum beatitudo ſit *ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus*. Econtrà verò in Purgatorio degere, non ſolum eſt pati pœnas inferni quoad ſenſum, verùm etiam pœnam damni ſuſtinere, licèt ſolùm ad tempus. At verò ex alia parte quia animæ illæ ſecuræ ſunt, quòd tandem aliquando coram facie Dei ſint comparituræ, hæc tam immenſi boni dilatio tantò plus illas cruciat, quantò boni hujus infiniti conſecutionem ardentiùs ſuſpirant; nam *ſpes quæ differtur, affligit animam*. Unde ſicut juxta proportionem ſpei creſcit & augetur afflictio, conſequens eſt, quòd cum animæ purgatorii pro objecto ſpei ſuæ bonum aliquod habeāt infinitum, de quo aliquando conſequendo ſecuræ exiſtunt, infinitam pariter ſuſtineant pœnam ex dilatione conſecutionis. Iſraelitæ, qui in Babylonia detinebantur captivi, lamentabantur, dicentes: *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus.* At verò cur juxta flumina illa ſedentes plorabant? Num fortè quia luto immerſi erant? Vel quia in cavernis ſubterraneis detinebantur? Aut verò quia pedes eorum compedibus, manus verò catenis vinctæ erant? Vel denique quia humeris ſuis immenſa cogebantur portare pondera, ad muros Babyloniæ reſtaurandos? Nihil horum illos ad fletum permovebat. Quid ergo? Hoc ſolùm: *Cum recordaremur tui Sion. Omnia in figura contingebant illis:* Cuncta namque exceſſiva tormenta corporalia tanti non faciebant, quanti hoc unicum, quòd ſcilicet ſe tam procul ab Jeroſolyma poſitos eſſe recordarentur. At verò quænam terrenam inter & cœleſtem Jeroſolymam eſt proportio? Ad hanc Propheta regius ſuſpirabat, dum inquit: *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes dies ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Vbi eſt Deus tuus?*

Job. 13.

Suarez t. 4. de Purg. diſput. 44. ſect. 1.
2. Reg. 14.
Abſalom maluit mori, quam faciẽ patris non videre.

Prov. 13. 12.

Pſ. 136. 1.

Pſ. 41. 3.

Supplem. 3. q. 69. a. 2. ad 3.
Unde augeatur dolor pœnæ damni.

6 Doctor Angelicus in articulo quodam quærit, quarè Deus tanto tempore, ſcilicet uſque ad judicium finale, gloriam corporum, non verò animarum diſtulerit? Et reſpondet, inquiens: *Gloria corporis non eſt ita eſſentialis, ſicut gloria animæ; unde majus detrimentum eſſet ſanctis, ſi gloria animæ differretur, quam de hoc ſi gloria corporis differatur*. Augetur quoque hæc pœna damni ex eo motivo, quia ſcilicet, cum poſt hanc vitam majus ſibi acquiſierint lumen, & notitiam, vivaciùs apprehendant culparum commiſſarum gravitatem, hæcque apprehenſio illas intenſiùs, & acerbius cruciat, dum ſimul conſiderant, quòd à Deo, dum viverent, affectæ fuerint beneficiis; ac proinde obligatæ fuerint, divinas ejus leges exactiſſimè adimplere. *Spes quæ differtur, affligit animam*; per experientiam enim videmus, quòd cujuscunque boni etiam mediocris concepta ſpes certa, mentem & cor noſtrum affligat, & impatienter expectetur objectum, quod adeò vehementer deſideratur. At verò ſpes animarum Purgatorii hanc habet præcellentiam, quòd de conſecutione omnium bonorum, quæ ſunt in Deo, & in regno cœlorum, ſecura ſit & certa, & conſequenter ab hac ſpe animæ illæ incredibiliter torquebuntur. S. Thomas in quarto ſententiarum ita ſcribit: *Hic ignis, etſi æternus non ſit, miro modo gravis eſt; excellit enim omnem pœnam*. Inter omnes enim pœnas poſſibiles & imaginabiles nulla eſt proportio ad unicam ignis illius favillam.

S. Thom. in 4. diſt. 20. q. 1. art. 2.

7 Obſervaſtisne aliquando, quòd Eccleſia in Officio defunctorum ſpecialiùs utatur hiſtoria Jobi, quàm aliorum? Nimirum hic meta & ſcopus fuit omnium tormentorum, quæ homo aliquis in hac vita tolerare poſſit; *tentatus* nimirùm *per omnia abſque peccato*, ipſomet Deo teſte, qui ait: *In omnibus his non peccavit Iob*. Sed tamen licèt in quacunque alia re patientem ſe probarit, attamen de unica vehementer nimis conqueſtus fuiſſe videtur; ait enim: *In amaritudinibus moratur oculus meus. De oculo queritur*, inquit Tertullianus, *qui totus in tormentis poſitus eſt*. At verò ex quo totum ipſius corpus vulneribus à vermibus exeſis faucium fuerit, mirum eſt, quare de ſolo oculo fuerit conqueſtus. *Omnia in figura:* Repræſentabat namque Job quandam in Purgatorio conſtitutam animam, quæ tametſi atrociſſimis & innumeris abſorbeatur doloribus, ſpecialiùs tamen ex oculo affligitur, id eſt, ex eo, quia Deum videre non poſſit; unde continuò ait: *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Omnes quidem aliæ pœnæ tolerabiles ſunt, at verò pœna damni omnes alias excedit: tametſi enim anima purgans de gloria, quæ in clara Dei viſione conſiſtit, certiſſima ſit, & ſecura; attamen ex illa gloriæ dilatione longum quendam & pœnoſiſſimum ſuſtinet infernum. Nam ut S. Antoninus ait: *Anima à corporis gravamine ſeparata, tunc intelligit Deum ſummum bonum, & quod ad illud adipiſcendum eſt creata, & quia immediatè ipſum ſummum bonum poſſideret, ſi non eſſet in ea impedimentum*. Duplex igitur tormentum animam cruciabit, ſcilicet hæc dilatio impatientiſſima ſe cum Deo uniendi, innumeris aliis purgantis ignis pœnis conjuncta; & remorſus vermis voraciſſimi, quo cor illius continuò rodetur, eo quòd Deum adeò erga ſe beneficum offenderit: id quod tunc per lumen ſibi infuſum, perque vivacem apprehenſionem evidentius cognoſcet.

Quare in officio defunctorum Eccleſia utatur hiſtoria Job.
Job. 2.

Job 17.
Tertull. de Patien.

S. Antonin. ſum. 4. p. tit. 14. c. 5. §. 10.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Quædam adducuntur motiva, quibus ad auxilia animabus illis ferenda inſtigamur; & ſpecialiter hoc, quia omnes ejuſdem corporis ſumus membra.

THEMA.

Mortuo non prohibeas gratiam, non deſis plorantibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula. Eccl. 7. verſ. 37.

1 FIdelium auribus, animarum purgantium lamentabiles continuò inſonant ſtridores, ſingultus, & ſuſpiria, ſuppliciter ab iiſdem depoſcentium auxilia & ſuffragia, ut tandem aliquando ex pœnoſiſſimo illo carcere eximantur; clamant enim ſemper: *Miſeremini mei, miſeremini mei*. Ac proinde Eccleſiaſticus unumquemque noſtrum hortatur, & exſtimulat, ne aures noſtras obturemus, ne ſubtrahamus manum auxiliatricem, & pietatis greſſus revocemus: *Mortuo non prohibeas gratiam, non deſis plorantibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula*. Quodnam in eo latere exiſtimatis myſterium, quòd Eccleſiaſticus ſuffragia, quæ animabus purgatorii porriguntur, gratiæ nomine appellet: *Mortuo ne prohibeas gratiam?* Num forſitan ideò hoc præcipit, eo quòd animabus ſuffragari actum gratiæ, non verò juſtitiæ eſſe credit? Aut verò quia noſtra auxilia, noſtrosque, quos ad illorum petitionem eis deferimus favores, ſummæ gratiæ attribuunt?

Cum animæ purgantium continuò noſtrum implorent auxilium, hoc illis ſine mora impendendum eſt.

Quo ſenſu ſuffragia noſtra pro animabus purgantibus, vocentur gratia.

Vel

Vel denique quia in virtute ſatisfactionum, quas pro illis offerimus, dum illas bonorum & in gratia Dei factorum operum participes efficimus, eo ipſo gratiæ & amicitiæ Dei fructibus gaudere facimus? Quamdiù enim anima purgans intra flammas ignis purgantis exercetur, & expiatur, Deo inimica eſſe videtur (*Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?*) At verò mox ut ab hoc carcere liberata eſt, gratiæ effectus participat. Et quidem tametſi hæc non ineptè dicta ſint, ego tamen aſſeri poſſe exiſtimo, quòd potiùs in hoc verbo, *gratia*, aliud quoddam reconditum ſit myſterium; neque enim ulla anima ad gloriam aditum habere poteſt, niſi ſummum animæ bonum ſibi adnectere poſſit, & in gratia Dei conſtituta ſit; ac proinde Theologi gratiam, gloriam inchoatam, gloriam verò, gratiam conſummatam appellare conſueverunt. Anima igitur purgans, tametſi in amicitia Dei poſita ſit, quamdiu eſt in purgatorio, adeò eſt à paradiſo procul remota, tamque atrocibus tormentis afficitur, ac ſi reproba eſſet: *Arbitraris me inimicum tuum?* Quis verò tali animæ patulum ad gloriam, quæ idem eſt, *ac gratia conſummata*, aditum præſtat, præterquam is, qui ſuffragia pro illis offert, eaſque ex obſcuro illo carcere liberat? Quis illas gratia & amicitia Dei gaudere facit, præterquam is, qui debita, quæ penès divinam juſtitiam contraxerant, exſolvit, iiſque ſatisfacit? Itaq; *mortuo ne prohibeas gratiam. Non deſis plorantibus in conſolatione.*

Gaudemus cum animabus gaudentibus cum illas noſtris ſuffragiis ad cœlū tranſmittimus. Rom. 12. 15. Pſ. 93. 19.

2 Sanctus Paulus Apoſtolus omnibus legis Euangelicæ ſequacibus hoc ſuggerit conſilium, ſcilicet *flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus*; hoc autem ſecundum tunc adimplemus, quando animas illas virtute ſuffragiorum noſtrorum ad cœlos tranſmittimus, *quando intrant in gaudium Domini ſui*. Tunc enim talis anima liberata ad nos ſe convertens, hiſce Pſalmiſtæ verbis nobis gratias referre videtur, dicendo: *Secundum multitudinem dolorum meorum, conſolationes tua lætificaverunt animam meam. Non deſis plorantibus*: Opus enim ſummæ pietatis, & miſericordiæ eſt, lacrymas ab oculis afflictorum abſtergere, eoſque conſulari. Quænam verò major dari poteſt afflictio, quàm videre quòd anima, quæ jus habet cum Deo inter Angelorum hierarchias gaudendi in cœlis, in pœnis parùm à cruciatibus infernalibus differentibus conſtitutam conſpicere? *Cum lugentibus ambula*. Porrò ly *ambulare* in multis ſacræ Scripturæ locis opera exprimit perfectionis & meritoria, quæ Deus Abrahæ præcipere volens, eidem dixit: *Ambula coram me, & eſto perfectus*; & ſacer Chroniſta de Henoch inquit: *Cum Deo ambulavit*; de Noe quoque dicit: *Ambulavit cum Deo*. Unde dum Eccleſiaſticus ait: *Cum lugentibus ambula*, clarioribus verbis vult dicere: miſerere animarum lugentium, fletum illorum, & lachrymas operibus perfectis, meritoriis, & ſatisfactoriis abſterge, eadem in ipſorum utilitatem Deo offerendo. Porrò in hac præſenti vita variis in occaſionibus parentes, cognatos, alioſque amicos conſolari & adjuvare conati ſumus, eoſdem in neceſſitatibus ſuis ſublevando, pro qua humanitate ſuam quoque nobis exhibuerunt gratitudinem. Quanto verò rationabilius eſt, ut iiſdem in tam extremis anguſtiis ſubſidia exhibeamus, maximè dum ſecuri ſumus, quòd nobis cum ſumma utilitate noſtra futuræ ſint gratæ, poſtquam in virtute ſuffragiorum noſtrorum hæc illis feliciſſima ſors obtigerit, ut à carceris illius anguſtiis liberatæ, ſubitò in cœlis regnare poſſint?

Gen. 17. 1. Gen. 5. 22. Gen. 6. 9.

Animabus purgantibus ex eo vel maximè ſuccurrendum eſt quod ſint nobiſcum ejuſdem corporis membra. 1. Cor. 12. 25.

3 Huic præſenti propoſito aptiſſimè congruit illa Sancti Pauli Apoſtoli à membris corporis noſtri deſumpta ſimilitudo, dicentis: *Idipſum pro invicem ſolicita ſunt membra, & ſiquid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*. Enimverò omnes animæ fideles, non ſolùm illæ, quæ corporibus unitæ ſunt, verùm etiam quæ ab iiſdem ſunt ſeparatæ, id eſt, in purgatorio conſtitutæ, utpotè quæ in gratia Dei conſiſtunt, membra ſunt unius ejuſdemque corporis, id eſt, Eccleſiæ, cujus caput Chriſtus eſt, quæque animas illas membra ſua eſſe agnoſcit, dum immediatè poſt feſtum omnium Sanctorum, commemorationem dictarum animarum conſtituit. Unde ſicut membra unius & ejuſdem corporis quando infirmantur, & patiuntur, ſeſe mutuò adjuvant; ita juſtum eſt, ut fideles ſibi invicem ſubveniant. Nunquid nobis meritò dici poſſe videtur de anima purgante: *Si quid patitur unum membrum*; maximè cùm, ut in diſcurſibus præcedentibus vidimus, pœnæ purgatorii, ſola duratione excepta, infernalibus non ſint abſimiles? Ac proinde cum nos in beneficium proximorum, ſæpè etiam proximo nobiſcum ſanguine conjunctorum, flammas magna cum facilitate extinguere poſſimus, hoccine facere prætcribimus? Natura ad opera gratiæ efficienda ducatum nobis præſtat, imò & ſtimulum addit; ſiquidem quando pes ad lapidem offendens vulneratur, ſubitò manus ad eum curandum, & ligandum occurrit; oculus illum diligenter conſiderat; corpus totum, quod illi innititur, ne ullum ei gravamen adferat, requieſcit; cor denique erga eum compaſſione afficitur: *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*. Quantò magis igitur charitas, & divina gratia in animabus noſtris reſidens idipſum operari deberet, defunctis, qui proximi noſtri, ejuſdem corporis myſtica membra ſunt, compatiendo, & debita ferendo ſuffragia? *Nunquid quia in corpore pes*, inquit S. Auguſtinus, *quia longè videtur ab oculis, quando fortè pes ſpinam calcaverit, deſerunt illum oculi? Et non ſicut videmus, totum corpus contrahitur, & ſedet homo curvatus ſpina dorſi, ut quæratur ſpina, quæ hæſit in planta? Omnia membra, quicquid poſſunt, faciunt, ut de infimo & exiguo loco, ſpina quæ inhæſerat, educatur*. Terra corporis humani, *ſpinas & tribulos germinavit nobis*, id eſt, peccata noſtra & tranſgreſſiones, quæ tametſi in hac vita quoad culpam remiſſæ ſint, reliquum tamen eſt, ut etiam quoad pœnam in purgatorio ardeant & conſumantur; hoc autem animæ illæ à ſemetipſis exequi nequeunt, ſicut nec pes ſemetipſum curare poteſt. Et ideò opus habent ſubſidio manuum, id eſt, operum noſtrorum ſatisfactoriorum ſuffragio: *Pro invicem ſolicita ſunt membra*. Ergone à reciproca membrorum noſtrorum charitate nos ſuperari ſinemus? *Sanè videmus etiam in beſtiis, aliquo membro malè affecto, ſtatim cætera non ſolum moveri naturali ſolicitudine, pro medela & ſalute illius membri; verum etiam communem inde paſſionem ac dolorem contrahere, ſicut uno membro dolente, totum corpus ægrè ſeſe habeat. Ad hunc modum & in corpore miſtico ſingulorum membrorum paſſiones & infirmitates, per affectum charitatis, & miſericordia, debent omnibus eſſe communes*, inquit doctiſſimus Eſtius: qui idem paulò poſt ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Ex hoc loco, ubi docet Apoſtolus, ejuſdem corporis membra invicem eſſe ſolicita, & uno patiente cætera compati, bene colligunt catholici Doctores, ſanctorum animas cum Chriſto regnantes ſuis orationibus nos adjuvare, & nos itidem noſtris ſuffragiis, animas quæ ſunt in pœnis purgatoriis, adjuvare debere, ut qui tam cum illis, quam cum his ſub uno capite Chriſto ſimus ejuſdem corporis, id eſt, Eccleſiæ membra*. Cardinalis Bellarminus, qui ſuo ſæculo fortiſſima fidei catholicæ columna fuit, de eadem ſimilitudine ita ſcribit: *Eccleſia tota eſt unum corpus, cujus caput eſt Chriſtus; ergo debet habere communicationem tam capitis cum membris, quam membrorum inter ſe. Nam ut dicitur, 1. Cor. 12. Pro invicem ſolicita ſunt membra, & ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: ſed juſti defuncti ſunt membra hujus corporis, nam ſunt colligati nobiſcum, & cum Deo, in fide, ſpe, & charitate*. Adducitque ſequentem S. Auguſtini authoritatem, dicentis: *Neque enim piorum animæ defunctorum ab Eccleſia ſeparantur, quæ eſt regnum Chriſti*. Unde hanc deducit concluſionem: *Igitur viventes poſſunt ac debent juvare defunctos ut membra ejuſdem corporis*. S. Auguſtinus ad Italicam ita ſcribit: *Neſcio quomodo minus ſit, quod patitur unum membrum, ſi compatiuntur alia membra. Nec ipſa mali relevatio fit per communionem cladis, ſed per ſolatium charitatis*. Quemadmodum igitur anima unit in corpore omnia membra, cujus ſignum eſt, quia hac deficiente, omnia quoque membra deficiunt, & deſtruuntur: ita quoque charitas in corpore myſtico, quod eſt Eccleſia, omnes fideles tanquam membra unius duntaxat corporis inter ſe unit. Hunc verò charitatis in nobis vigentem verum ſpiritum demonſtrabimus, ſi animabus illis, quæ ejuſdem corporis ſunt partes, compatientes, auxiliatrices porrexerimus manus, maximè cum hæ alios non habeant,

Declaratur apta ſimilitudine membrorum corporis, ſibi invicem ſuccurrendi neceſſitas.

S. Auguſt. in Pſ. 140.

Gen. 3.

Eſtius ib.

Bellarm. l. 2. c. 15. de Purg.

S. Auguſt. ep. 113.

Digitized by Google

beant, quàm nos, quorum ſuffragiis ab igne illo liberari poſſint, quia ſolùm illi qui mereri poſſunt, poſſunt & ſatisfacere; mereri autem ad ſolos pertinet viatores.

Membra ejuſdem corporis ſe invicem defendunt & tuentur.

4 Videmus per experientiam, quòd quando pars aliqua corporis principalior offenditur, pars alia minùs principalis pro illius ſalute læſionis periculo exponatur. V.G. Quando capiti ictus gladii intentatur, brachium & manus ad capitis defenſionem ultrò ſeſe extendunt. Similiter dum brachium, vel manus infirmatur, pro ſalute illorum totum corpus ſervat diætam, purgationes recipit, aliiſque exercetur medicinis. Juſtum igitur eſt, quòd in corpore myſtico eadem ſervetur proportio, quæ in corpore naturali; ſcilicet, quòd ſicut pars ſani corporis dolorem alterius membri infirmi, & ſaucii ſuſtinet, ita pariter unus homo ex motivo charitatis pondus alterius portare, expiare pœnas, illiuſque exſolvere debita conetur: quod fit, offerendo macerationes corporales, V.G. ſacras peregrinationes, vigilias, jejunia, eleemoſynas, orationes, aliaque opera afflictiva, per quæ conſecutio æternæ ſalutis animarum illarum, quæ ejuſdem corporis membra ſunt, acceleratur: *Pro invicem ſolicita ſunt membra.*

Deus benigne ſuſcipit noſtras ſatisfactiones pro animabus purgantibus.

5 Parùm intereſt creditoris, quis ei creditum ſuum exſolvat, an ſcilicet debitor, vel alius ipſius loco; creditor enim hoc ſolum curat, ut quod alteri credidit, ſibi exactè ſolvatur. Multò autem benignior, & liberalior eſt Deus in recipiendis ſatisfactionibus, quàm eſſe poſſit unus homo erga alterum; ac proinde Deo ſufficit, imò vehementer ei placet, dum reciprocam hanc inter homines videt charitatem & compaſſionem; imò hanc ipſe homini inſpirat, hanc promovet & remunerat, quia in hoc non modicum ipſe quoque intereſſe habet, quòd animæ illæ in cœlum quantocyùs evolantes, laudem ipſi exſolvant, & gloriam. S. Joannes Damaſcenus in oratione quadam de defunctis ita ſcribit: *Divinus præco Chryſoſtomus clara voce docet, ac vociferatur, atque ut præclariſſima, ac prorſus aurea ipſius verba rurſus uſurpem: Si, inquit, cum adhuc ſuperſtes eſſes, non eo progreſſus es, ut animam tuam omni ex parte probè compoſitam haberes, ſaltem illud in vitæ calce tuis manda, atque impera, ut poſt obitum tuum facultates tuas ad te transmittant, ac per opera bona, hoc eſt eleemoſynas & oblationes tibi ſubſidium ferant. Hinc enim quoque fiet, ut cum Redemptore in gratiam redeas; hæc enim ipſi grata ſunt, & accommodata.* Imò hæc ſolutio, & ſatisfactio, licèt aliena manu facta, ipſi eſt gratiſſima.

S. Jo. Damaſc. or. de fidel defunct.

Monemur ut ferenda ſuffragia animabus purgantibus. S. Bonav. ſ. de animabus.

6 Sanctus Bonaventura ait: *Attendendum, quòd ſedentes in tenebris purgatorii non poſſunt mereri, poſſunt tamen per merita juvari; membra enim vincta cum non ſint mortua, ſicca, vel paralytica, poſſunt recipere corporis influentiam, licet non poſſint rependere adminiſtrationis officium. Hoc autem fit, juſtitia Dei benignitatem reſpiciente, quia deceſſerunt in gratia; & miſericordia indulgente, quia non poſſunt ſe juvare per propria.* Moxque in hæc verba exclamat: *O negligentia noſtra! Videmus nos incarcerari, & negligimus operari, ut poſſimus per opera liberari.* Paulò poſt illos, qui hiſce animabus ſuffragantur, ſequentibus verbis alloquitur: *Licèt ſuffragia omnibus juſtis indigentibus proſint, maximè tamen his, pro quibus ſpecialiter fiunt. Si enim charitas gradus habens opus informat, & intentio ordinat, certum eſt, quod non fruſtratur intentio & devotio ſatagentis.* Enimverò brachium quamdiù ligatū eſt, ſe quidem movere nequit, at verò ſi opera tua illud à funibus, & catenis eximas, jam liberatum movere ſe poterit ad tui defenſionem, ut pro liberatione ſua ſe gratum erga te exhibeat. Eodem modo ſi verum eſt, quòd animæ illæ quamdiu in flammis purgantibus ligatæ exiſtunt, pro te nihil poſſint impetrare; certum tamen eſt, quòd poſtquam ab illis ſolutæ ſunt, & liberatæ, ſe erga te gratas exhibere poſſint, tibi benefaciendo, ſuiſque è cœlo miſſis auxiliis potenter te protegendo.

Animæ noſtris ſuffragiis liberatæ, reddunt ſe gratas erga nos.

Lex Charitatis novæ legis nos obligat ad ſuccurrendū animabus purgantibus.

7 Quòd ſi fortè ſuſciteris, cur in antiqua lege pro adjuvandis defunctorum animabus adeò ſoliciti non fuerint, reſponderi poteſt, quòd in antiqua lege adeò claram & diſtinctam purgatorii notitiam non habuerint, quemadmodum nos in nova lege habemus. Præterea in nova lege baſis præceptorum, quæ adimplere debemus, fundata eſt ſuper charitate erga proximos, dicente Scriptura: *Qui diligit proximum, legem implevit. Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* Meritò igitur Sanctus Bernardus inquit: *Tranſeamus per compaſſionem ad illos, quibus juncti fuimus per humanitatem. Vadam in iſtam regionem, & videbo viſionem hanc grandem, quomodo pius Pater glorificandos filios in manu tentatoris relinquat, non ad occiſionem, ſed purgationem; non ad iram, ſed ad miſericordiam; non ad deſtructionem, ſed ad inſtructionem; ut jam non ſint vaſa iræ apta in interitum, ſed vaſa miſericordiæ præparata ad regnum. Surgam ergo in adjutorium illis, interpellabo gemitibus, implorabo ſuſpiriis, orationibus intercedam, ſatisfaciam ſacrificio ſingulari, ſi fortè videat Dominus, & judicet, ut laborem convertat in requiem, miſeriam in gloriam, verbera in coronam. His enim hujuſmodi officiis poteſt eorum pœnitentia reſecari, finiri labor, deſtrui pœna. Percurre ergo, quæcunque es, fidelis anima, regionem expiationis, & vide, quid in ea fiat, & in nundinis iſtis fac ſarcinam tuam affectum compatiendi.* Ubi ſpecialiter notandum, quòd mellifluus Doctor compaſſionem, quæ per effectus & opera charitatis in defunctorum beneficium exhibentur, nundinarum, & mercatus nomine appellet. Unde & D. Chryſoſtomus de eleemoſyna ita ſcribit: *Non fruſtra eleemoſyna. Hæc omnia ſpiritus diſpoſuit, volens, ut nos mutuò juvemus. Vide enim: Utilitatem accipiet ille per te, & tu ſuper illum: Tu illi ſalutis, ille verò tibi eleemoſynæ factus eſt author. Ne dubita, quia erit fructus aliquis ſuavis. Non ſimpliciter miniſter clamat pro his qui defuncti ſunt in Chriſto & pro his qui illorum memoriam faciunt.*

S. Bern. de quinque negotiat. & quinque region.

Chryſ. h. 21. in Act. Ap.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Eccleſia pro defunctis ordinat ſuffragia, idque nos ad illis auxiliandum movere debet, quia hoc faciendo rem Deo gratiſſimam præſtamus. Præterquam quòd animæ illæ in flammis purgantibus etiam pro nobis Deum exorent.

THEMA.

Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare. 2. Machab. c. 12. v. 46.

Eccleſia tanquam pia mater ſolicita eſt ut fiant ſuffragia pro defunctis. 2. Petr. 1. 19.

1 Quòd ſi quis reperiretur, qui temerè, & per hæreticam contumaciam animabus in purgatorio detentis ſuffragia adhibenda eſſe negaret, is talis confundi, & confutari poſſet per id, quod Sanctus Petrus primitivis fidelibus in hæc verba ſcribit: *Habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat.* Nec non per illud Spiritus S. primæ & æternæ veritatis oraculum, quod ſancta mater Eccleſia Chriſtianis intimat, in quo dicitur: *Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare.* Hoc enim vel ſolum ſufficere deberet, ut ad ſuffragandum animabus illis exſtimularemur. Sanctus Bonaventura ait: *De ſuffragiis eccleſiaſticis hoc tenendum eſt, quod ſuffragia Eccleſiæ proſunt mortuis: ſuffragia dico, quæ pro mortuis Eccleſia facit, ſicut ſunt ſacrificia, jejunia, eleemoſynæ, & aliæ orationes, & pœna voluntaria, aſſumpta pro earum culpis celeriùs, & facilius expiandis.* Imò ex ritibus, ceremoniis, officiis divinis, miſſis, aliiſque ſuffragiis, ab Eccleſia in beneficium animarum inſtitutis, clarè deducitur ardentiſſimum, quo Eccleſia tanquam pia, & compaſſiva mater erga dictas animas flagrat. Idem Seraphicus Doctor in ſermone quodam de defunctis in hæc verba ſcribit: *Animabus purgandorum defunctorum proſunt ſuffragia: De iſtis quaſi in proximo regnaturis poſt feſtum Sanctorum omnium feliciter regnantium Eccleſia ſolemnizat hodie.* Idem Seraphicus in progreſſu ejuſdem ſermonis authoritatem adducit Sancti Auguſtini, dicentis: *Curatio funeris, conditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis ſunt vivorum ſolatia, quàm ſubſidia defunctorum.* Moxque ſubdit Sanctus Bonaventura: *Et tamen ſecundum Auguſtinum ibidem, Tobiam ſepeliendo mortuos Deum promeruiſſe, teſte angelo, demonſtratur. Si igitur curam ſepulturis impendis, quæ in quantum hujuſmodi parum poteſt prodeſſe defunctis; eſt tamen tanti meriti, quantum meritoria eſt illa pietas, illos juvare, qui ſe juvare non poſſunt, ut illos expeditos à vinculis poſtmodum habeamus interceſſores in cœlis.* Ejuſdem

S. Bonavent. brevil. p. 7. c. 3.

S. Bonav. ſ. de animab.

San-

S. Auguſt. de cura pro mort. c. 4.

S. Auguſtini doctrina eſt, quæ ſequitur: *Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana ſocietate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcunque, ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia, ut quibus ad iſta deſunt parentes, filii, aut quicunque cognati, vel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi.*

Gratiſſimum Deo obſequium exhibemus, dum noſtris ſuffragiis animam ex purgatorio liberamus.

2 *Sancta cogitatio eſt pro defunctis exorare.* Deo ſummoperè gratum, & acceptum eſt, quòd divinæ ſatisfaciamus juſtitiæ pro illis animabus, quia hæ in ipſius gratia & amicitia ſunt conſtitutæ. Quòd ſi princeps aliquis quendam haberet amicum, qui captivus teneretur ob civile debitum, quo Cameræ regiæ obſtringitur; eſſetq; lex inviolabilis & indiſpenſabilis, ut ab unoquoque quantumvis ille privilegiatus & in curia principis honoratus exiſtat, tali debito ſatisfiat, uſq; ad noviſſimum quadrantem; huicque principi ſupra modum gratum foret, ſi quis reperiretur, qui debitum iſtud pro amico principis, qui ſolvendi impos eſt, charitativè perſolvere, ad hoc, ut miniſtro ſuo ſibi quàm maximè dilecto, ejusque obſequio uti poſſet: ita quoque eſt in præſenti; unde author quidam antiquus de purgatorio diffusè diſſerens, inter alia motiva animabus illis ſuffragandi etiam adducit, quod ſequitur: *Primum inductivum eſt,* inquit, *quia hoc Deo, ſummæ ſcilicet & individuæ Trinitati, placet; nam dum animabus ſubvenimus, Deum honoramus, & gratiſſimum obſequium facimus; Dei cooperatores ſumus, juvando, ut ſic Patris prædeſtinatio citius adimpleatur, Filii redemptio effectum ſortiatur, Spiritus Sancti electio, & voluntas compleatur. O quantum eum Dominus diliget, qui & theſaurum gratiſſimum, erga quem cor ſuum appoſuit, pro quo omnia dedit (animam loquor Chriſtianam) ex tormentis liberabit!* Enimverò neſcio, an ardentius ſit deſiderium, quo anima Deo uniri cupit, an verò deſiderium Dei (ut ita loquar) impatientis, remunerandi eandem animam per gloriam ſuam, quamvis ex altera parte priùs neceſſarium eſſe videat, ut divinæ ſuæ ſatisfiat juſtitiæ. Dionyſius Carthuſianus in libro *de agonizantibus* ait: *Valdè gratum eſt Deo, prout ipſe devotæ Virgini Gertrudæ revelare dignatus eſt, ut animas electorum ſuorum, orationibus, Miſſis, jejuniis, eleemoſynis, & aliis exercitiis à pœnis liberemus, in quibus exigente juſtitia ejus eas detinere cogitur. Unde quoties aliquam animam liberamus, hoc adeo acceptum eſt illi, quaſi ipſum Dominum ex captivitate redemiſſemus; & hoc integrè reſtituet nobis tempore opportuno, quando in ſinum noſtrum oratio noſtra convertetur.* Quonam putas myſterio factum, quòd filius Dei, poſtquam debitum noſtrum in cruce per hominis redemptionem exſolvit (*conſummatum eſt*) non ſtatim à mortuis reſurrexerit, ſed priùs ad ſinum Abrahæ, & pariter ad purgatorium deſcenderit? Nimirùm per hoc ſummam ſuam denotare voluit ſolicitudinem, qua deſiderat conſolari & ſuffragari animabus ſibi dilectis & electis, quarum plurimas ex illis flammis eripuit. Apud Danielem ſcribitur: *Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: veſtimentum ejus candidum quaſi nix, & capilli ejus quaſi lana munda, thronus ejus flammæ ignis, & rota ejus ignis accenſus.* Quæ verba Hugo Cardinalis exponens, inquit: *Per albedinem veſtis ſignificatur gloria majeſtatis.* Lyranus quoque ait: *In hoc notatur excellentia Deitatis, quæ eſt lux inacceſſibilis, quia candor inter alios colores plus habet de luce.* Thronus autem à rotis ſuſtentabatur, propter quod currus triumphalis nominari poterat; unde Hugo Cardinalis ait: *Alii dicunt: Currus ejus ignis accenſus.* Sed quænam eſt ratio, quòd throno huic rotæ appoſitæ fuerint, cum thronus regius firmus & fixus ſtare ſolear, rotæ autem in continuo motu conſiſtant? Hector Pintus inquit: *Alludit ad ſolia regum, quæ erant verſatilia inſtar curruum triumphalium.* At verò alia difficultas in eo conſiſtit, ut noſcamus myſteriom, cur in capite hujus regis, in tam magnifico Majeſtatis throno conſidentis, nullum diadema, vel corona viſa fuerit; cum tamen corona præcipuum ſit regis ornamentum, & ſignum, per quod ab aliis diſtinguitur; unde, ut Pagninus notat, Deus apud Ezechielem regi Iſrael comminari volens, quòd eum à regno deturbaturus eſſet, eidem hæc verba intimavit: *Removebo cidarim, & tollam coronam.* Inſuper S. Joannes in Apocalypſi in capite Regis gloriæ multa diademata conſpexit: *In capite ejus diademata multa.* Cur igitur in hac occaſione ne vel unica corona redimitus viſus fuit? Nimirùm thronus ille igneus purgatorium præfigurabat, in quo Deus ſceptro juſtitiæ punitivæ erga animas utitur, quas vult ſatisfacere *uſque ad ultimum quadrantem*: Ac proinde ſuper throno illo ſedens Deus, coronam in capite non defert, quia diſplicet illi, videre animas illas tam atroces pœnas ſuſtinentes; unde ſe Regem paradiſi eſſe nequaquam exiſtimat, quamdiù animæ in purgatorio detinentur captivæ.

Ioan. Manburn. de Regione Purgatoria tit. 1 c. 5.

Revelatio facta S. Gertrudæ.

Dan. 7. 9.

Hugo Card.

Lyran.

Hector. Pintus.

Per ſuffragia defunctorum, exhibemus opera miſericordiæ. Deo acceptiſſima.

Manburn. ibid. § 1. c. 5.

3 *Sancta cogitatio eſt pro defunctis exorare.* Per hoc enim quis ſe exercet in operibus miſericordiæ Deo tantoperè acceptis, quando quis ſuffragiis animabus impendendis aſſiduam dat operam. Idem ſupradictus author Joannes Manburnus, qui hac de materia librum quendam compoſuit, hac de re ad propoſitum noſtrum ita diſcurrit: *Qui pro defunctis orat, ſeptem miſericordiæ opera eis impendit; unde & ejus miſerebitur DEUS. Cibat eſurientes pane angelorum, dum eas precibus deducit ad regna cœlorum. Secundò potamus ſitientes; dicunt enim: Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum. Tertiò veſtimus nudos nuptiali veſte, veſtitu deaurato; dum enim charitatem noſtram conſiderant, charitatem in nos actuant. Quartò peregrinos & exules hoſpitamur, dum in domum Domini lætantes precibus deducimus. Quintò captivos è carcere educimus, dum infirmos illos & amore languentes viſitamus. In terra tandem viventium in Domino beatos ſepelimus.* Unde idem author, ut ad idem opus exhibendum nos exſtimulet, ſubjungit: *Quiſquis cupis, ut tui miſereatur Deus, fac per hæc proximo miſerearis.* Enimverò certum eſt, quòd quotiescunque aliquem ex proximis noſtris in hac vita afflictionibus ſubjectum adjuvamus, plurimùm apud Deum mereamur; hoc tamen meritum ad tam excellentem gradum non pertingit, quàm dum animæ in purgatorio patienti ſuffragamur, quia incomparabiliter majus eſt tormentum, & pœna, à qua eandem eripimus & ſalvamus, ipſaque auxilium noſtrum magis meretur, cum in gratia & amicitia Dei ſit conſtituta.

4 *Sancta ergo cogitatio eſt pro defunctis exorare.* Quia poſtquam ab hiſce flammis ſunt ereptæ, in gloriam cœleſtem ſuſcipiuntur, ut cum ſanctis conregnent: Imò de quibuſdam ſumma ſanctitate conſpicuis legimus, quòd priuſquam in paradiſum reciperentur, per aliquod temporis ſpatium in purgatorio fuerint detenti; prout in ſpecie liquet de S. Severino Colonienſi Archiepiſcopo. Sanctus Bernardinus in ſermone quodam ita ſcribit: *Secunda veritas eſt: quoties tu facis aliquod bonum pro anima exiſtente in purgatorio, tibi magis prodes, & plus mereris, quam ſi faceres decem tantundem pro uno exiſtente in hoc mundo, etiamſi eſſet incarceratus, infirmus, nudus, & famelicus; nam quantò magis egenti hoc facis, tanto magis eſt bonum.*

S. Bern. t. 4. ſ. 13. p. 2. princ.

5 *Salubris eſt cogitatio pro defunctis exorare.* Ratio eſt, quia eodem tempore, quo illis animabus benefacimus, ipſæ quoque in igne illo poſitæ, ut authores doctiſſimi tradunt, pro benefactoribus ſuis (qui ipſis ab Angelis revelantur, & ſpecialiter ab Angelo cuſtode, qui ipſis continuò aſſiſtit, velut impatiens moræ, ut ad cœlum ipſas perducat) gratias ab ipſis maximè deſideratas à Deo exorant, & impetrant. Et quidem licèt tales illarum preces, quas ad cœlum pro benefactoribus ſuis tranſmittunt, ipſiſmet animabus infructuoſæ ſint (quia *non exient inde, donec reddant noviſſimum quadrantem,* eò quòd non ſint in ſtatu merendi) attamen quia Deus illarum liberationem ardenter deſiderat, eaſdem pro ſuffragantibus ſibi precari, & impetrare permittit, ut tales ſuffragatores ad auxiliandum ipſis tantò magis diſpoſiti, tantòque liberaliores reddantur. Plenæ ſunt hiſtoriæ miraculorum & gratiarum, quas fideles per animarum in purgatorio exiſtentium interceſſionem receperunt. Continget nonnunquam hic caſus, quòd quis propter debitum, quo ærario publico obſtringitur, ſit incarceratus; qui tamen utpotè apud principem benè meritus, eidemque ſtricta familiaritate conjunctus, ſine ulla difficultate pro amico, & ſpecialiter pro illis, qui talem incarceratum in ſolutione debiti ſui adjuvant, gratias, & favores apud principem impetrare poterit. Unde Suarez inquit: *Quia illæ animæ ſunt ſanctæ, &*

Similitudine declaratur.

Suarez t. 4. diſput. 47. ſect. 1. n. 4.

charæ

Digitized by Google

chare Deo, noſque ex charitate diligunt, & noſtri recordantur, noruntque, ſaltem generaliter, ea pericula in quibus verſamur, & quantum indigeamus divina ope, & auxilio: Cur ergo non orabunt, etiamſi alias ſuis pœnis ſolvant quod debent? Nam etiam nos in hac vita, qui debitores ſumus, pro aliis oramus; & patres, qui erant in ſinu Abrahæ, pro viventibus orabant, ut de Onia, & Ieremia refertur.

Gen. 4.

Deus quondam Cain primo reprobo dixit: *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra:*

S. Ambr. lib. de Cain & Abel c. 9.

Qualis autem hæc vox, ſive clamor fuerit, S. Ambroſius indicat, dicens: *Benè ait, clamat de terra, non dixit de fratris corpore, ſed de terra clamat.* Et paulò poſt ſubdit: *Non mediocre etiam dogma in hoc conſiſtit, quia Deus juſtos ſuos audit, etiam mortuos, quoniam Deo vivunt.* Animæ autem purgantes juſtæ ſunt, & in gratia, & amicitia Dei conſiſtunt, ideòque jus habent, ut audiantur, & exaudiantur, ſi non pro ſe, ſaltem pro aliis: Hunc enim aditum illis præcluſum eſſe non conſtat, imò quotidiana experientia docet, quòd impetrent pro illis, qui eas adjuvant; & ideò dicitur: *Miſericordes miſericordiam conſequentur.*

Baruch. c. 3.

Baruch nobis ob oculos ponit animam in magnis anguſtiis conſtitutam, & dicit: *Anima in anguſtiis, & ſpiritus anxius clamat ad te: audi Domine, & miſerere.* Et paulò poſt quaſi probare volens, quòd etiam in illis flammis hærentes pro nobis orent, in perſona illarum ſubjungit: *Domine omnipotens Deus Iſrael, audi nunc orationem mortuorum Iſrael.*

Bellarm. q. 1. c. 15. de Purg.

Cardinalis Bellarminus magna cum modeſtia, abſque eo quòd ſe authoribus contrariam opinionem tenentibus opponat, ita ſcribit: *Non eſt incredibile, animas Purgatorii pro nobis orare, & impetrare.*

Luc. 16.

Apud S. Lucam legitur, quòd dives Epulo ab Abrahamo petierit, ut Lazarus in domum fratrum ſuorum mitteretur, moniturus illos, ne ſimul cum ipſo damnarentur. At verò unde hic damnatus, inimicus, & rebellis Dei, ſimilem poſtulationem Abrahæ proponere præſumpſit? *Oratio ejus fiebat in peccatum, & Diabolus ſtabat a dextris ejus.*

Pſ. 108. 7.

Nihilominùs Petrus Cluniacenſis hanc inde deducit concluſionem, inquiens: *Ardebat ille flammis infernalibus, & pro parentibus, qui adhuc in mundo erant, orabat; & licèt dignus non fuerit exaudiri, potuit tamen pro eorum ſalute Abraham deprecari.* Moxque cauſam ſubjungens, propter quam ejus preces rejectæ fuerunt, ſequens ad propoſitum noſtrum eruit documentum: ait enim: *Quod aliquando pro viventibus exaudiri poſſint mortui, indicavit.*

S. Greg. l. 4. dial. c. 40.

S. Gregorius de Paſchaſio refert, quòd tametſi in purgatorio degeter, eodem tamen tempore hìc in mundo patrarit miracula.

Bellarm.

6 Cardinalis Bellarminus opinionem contrariam, quæ utique eſt S. Thomæ, examinans, ſequentes ad noſtrum propoſitum adducit rationes: *Si animæ illa non orant pro nobis, vel cauſa eſt, quia non vident DEVM, vel quia ſunt in maximis tormentis, vel quia ſunt nobis inferiores. Sed nihil horum dici poteſt. Non primum, quia tempore veteris teſtamenti orabant ſancti defuncti pro vivis, ut patet ex lib. 2. Machab. cap. ult. cum tamen nec illi viderent Deum. Non ſecundum, quia dives in inferno orabat pro fratribus ſuis, cum eſſet tamen in majoribus tormentis, quam ſint animæ in purgatorio. Præterea Martyres in hoc mundo in tormentis conſtituti, orabant pro ſe, & aliis, ut patet de S. Stephano. Non etiam tertium, quia in hoc mundo nos oramus pro Epiſcopis, & ſummis Pontificibus, qui ſunt nobis ſuperiores, & etiam oramus pro illis, quos non dubitamus nobis eſſe ſanctiores; ſicut orabant Chriſtiani olim pro Apoſtolo Paulo, qui eorum orationes petebat, Rom. 15. Præterea animæ purgatorii etiamſi nobis ſunt inferiores ratione pœnarum, tamen ſuperiores ſunt ratione gratiæ, & charitatis, in qua jam confirmatæ ſunt.*

Hoc propoſitum probatur notabili exemplo.

7 In ſcriptore quodam fide digno me legiſſe memini, quòd cum vir quidam, qui in vita ſua erga animas purgatorii valdè devotus fuerat, in ultima ſua infirmitate pro Viatico communicatus fuiſſet, ſacerdos cum redeundo ad Eccleſiæ cæmeterium perveniſſet, adeò fortiter ſe retineri ſenſit, ut ne greſſum quidem ulteriùs facere poſſet, nec tamen ullum, à quo detineretur, videre poterat. Vidit quoque apertam Eccleſiam, quam abiens clauſam reliquerat, auditque vocem dicentem: *Eheu mortuus eſt devotus noſter amicus, qui quoties hunc locum tranſibat, pro animabus illorum defunctorum, quorum oſſa hic ſepulta quieſcunt, Deum precari ſolitus erat: Surgite quotquot in hoc loco requieſcitis, oremus viciſſim ex gratitudine erga preces, quas pro nobis toties ad Deum effudit.* Hiſque dictis, presbyter ille ſtrepitum & rumorem percepit veluti oſſium è ſepulchris egredientium, ſimulq; Eccleſiam introeuntium, quæ plena facibus ardentibus erat, ubi Officium defunctorum celebrarunt, quo terminato, ſinguli ad ſua ſe denuò ſepulchra receperunt; tuncque Presbyter ſine ullo impedimento Eccleſiam ingredi potuit. Ex hac autem viſione attonitus, ſtatum ſuum mutare, & monachum induere decrevit, atque in progreſſu temporis factus eſt Prior monaſterii, Turonibus à S. Martino fundati, ſemperque erga illas animas devotiſſimus permanſit. Verùm enimverò daro etiam quòd ab illis animabus nullas immediatè reciperemus gratias, attamen dubium non eſt, quin illas recipiamus vel ab Angelis illis aſſiſtentibus, earumque ſpecialibus amicis, aut verò immediatè ab ipſo Deo, qui valdè deſiderat, nos in hoc opere eſſe ferventes, ut eas ab ignibus liberare, & in æternam beatitudinem recipere poſſit. Et ideò quomodocunque gratias pro impenſis animabus ſuffragiis impetremus, *dummodo nos habeamus intentum, non curemus de modo.* De facto enim videmus, quòd ſpe ſua non defraudentur, qui illis ſuffragantur.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

De lucro quod ſibi comparat, qui animabus illis ſuffragatur, quæ ex gratitudine nos quoque adjuvant.

THEMA.

Salubris eſt cogitatio pro defunctis exorare. 2. Machab. c. 12. v. 46.

Cum ingenti noſtro lucro oramus pro animabus defunctorũ.

1 SAnctus Bernardus in ſermone quodam *de quinque negotiationibus, & quinque regionibus*, docet, ut in præcedenti diſcurſu diximus, quòd orare pro animabus Purgatorii, cum ingenti lucro, & merito ſit conjunctum, ad eum modum, quo in nundinis lucrari ſolemus; ait enim: *In nundinis iſtis fac ſarcinam tuam affectu compatiendi.* Mercatores enim induſtrii merces ſuas ad nundinas deferre, eaſque cum melioribus, & pretioſioribus commutare, indeque meliori, quo poſſunt, modo comparatum lucrum domum ſecum deferre ſatagunt. Eadem quoque proportione mellifluus Doctor intendit dicere, quòd qui animabus illis per ſua charitatis opera beneficium præſtat, licèt pro aliis ſolvat, nihilominùs etiam in ipſum ingens lucrum redundet.

S. Paulin. ad Alethium.

S. Paulinus in Epiſtola quadam ad Alethium ſcripta eleemoſynas, quas & ipſe in ſubſidium defunctę conjugis ſuę facere ſolebat, commendans, ejus pietatem hac phraſi exponit, dicens: *Egena corpora fovens, redeuntibus in meliorem tui partem operibus tuis, retributione divina tuum potius ſpiritum ſaginaſti, & benedicta conjugis animam refeciſti, in illam transfundente Chriſti manu, quæ tua pauperibus erogabantur, cum in ictu oculi permutata, in cœleſtes cibos carnalis eſca tranſiret.* Unde dum quis in beneficium animarum illarum diſciplinam faciens, eam in dictarum animarum ſatisfactionem applicat, præter fructum, qui inde in ipſarum beneficium reſultat, incomparabilis inſuper in benefactorem reſultat fructus: Siquidem eodem tempore per ejuſmodi emacerationem corporis ſuos quoque refrænat ſenſuales appetitus, eoſdemque ſpiritui ſubjectos eſſe facit: Unde ubi nos legimus: *Apprehendite diſciplinam*, S. Hieronymus vertit: *Adorate purè:* Alii verè legunt: *Adorate puritatem.*

Lorin.

Similiter dum quis orationes ſuas pro animabus defunctorum ad Deum dirigit, eodem tempore & ipſe immenſa bona ab eadem oratione reſultantia participat, ut verificetur illud: *Oratio ejus in ſinu ejus convertetur.*

S. Thom. ſup. ſent. 3. p. q. 71. a. 4.

2 Doctor Angelicus ait: *Opus ſuffragii poteſt conſiderari, in quantum eſt meritorium vitæ æternæ, quod habet in quantum procedit ex radice charitatis; & per hoc non ſolum prodeſt ei, pro quo fit, ſed etiam facienti magis.* Unde in Actibus Apoſtolorum legitur, quòd cum mulier quædam multa perfectione prædita, Tabita nomine, in Joppe commorans, quæ *plena erat operibus bonis, & eleemoſynis, quas faciebat*, poſt mortalem infirmitatem tandem ex hac vita migraſſet, Chriſti fideles, qui ejus beneficiis ſæpiùs fruiti fuerant, expoſito in cœnaculum ipſius cadavere, ſanctum Petrum, qui non procul inde,

Act. Apoſt. 9.

ſci-

ſcilicet in Lydda, degebat, ad ſe accerſiverint, dicentes: *Ne pigriteris venire uſque ad nos*. Cumque S. Apoſtolus eò adveniſſet: *Circumſteterunt omnes viduæ flentes, oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis.* Unde S. Apoſtolus precibus eorum, qui à Tabitha beneficia eadem acceperant, permotus, mortuam reſuſcitavit. Quis autem in hoc facto expreſſam non videt defunctorum erga benefactores ſuos recompenſationem, quam facere ſolent, mox ut ad paradiſum cœleſtem ſunt introducti? Enimverò valdè eſt veriſimile, quòd dum in periculis, ſive corporalibus, ſive ſpiritualibus irretiti hæremus, animæ per noſtra ſuffragia è purgatorio ereptæ, ut nos in ſimilibus periculis conſtitutos adjuvent, defendant, & efficaciter eripiant, Deo beneficia à nobis in flammis purgantibus recepta ferventer repræſentent, ſeque erga nos hac ratione gratas exhibeant. Sanctus Bernardinus quoque eandem à S. Thoma traditam doctrinam tangit inquiens: *Secunda veritas eſt, quod quoties tu facis aliquod bonum pro anima exiſtente in purgatorio, tibi magis prodeſt.* Cujus hæc poteſt eſſe ratio, quia cum opera in gratia facta, vitæ æternæ ſint meritoria, hoc meritum nobis remanet; quia verò inſuper ſunt ſatisfactoria, hac nos ſatisfactione privamus, ut inde animarum purgantium debita diluantur.

S. Bern. t. 4. ſ. 15. extrav. 4. p. princ.

3 At verò inquies: quomodo, & quot modis prædictæ animæ ſuffragia à nobis accepta recompenſant? Reperio citatam authoritatem quandam S. Ambroſii dicentis: *Omne quod defunctis cauſa pietatis impenditur, in noſtrum tandem meritum commutatur, & illud poſt mortem in centuplum inveniemus duplicatum.* Apud Oſeam Deus promittit, dicens: *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua ò mors, morſus tuus ero inferne.* Et paulò poſt ſubdit: *Et ipſe diripiet theſaurum omnis vaſis deſiderabilis.* Quæ verba interpres quidam ſic explicat: *Redimam eos, qui ſunt in purgatorio.* Unde deducitur, quòd eripere animas purgantes orationum, & ſatisfactionum noſtrarum ſubſidio, eaſque ad cœlum introducere, nihil ſit aliud, quàm ingentibus nos theſauris locupletare. Unde apud Jobum dicitur: *Sicut effodientes theſaurum, gaudentque cum invenerint ſepulchrum.* Quibus verbis Propheta alludit ad uſum quorundam veterum, qui mortuos cum rebus valdè pretioſis, magnique valoris ſepelire ſolebant; quæ ab iis, qui ſepulchra effodiebant, inventæ, foſſores magnoperè ditabant. Quoad ſenſum ſpiritualem verò alludit ad illos, qui ſepulchra videntes, illarumque animarum, quarum corpora ibidem quieſcebant, facti memores, ſuffragia pro illis exſolvunt, eaſque à pœnis purgantibus liberant; hi enim inæſtimabilibus ditantur theſauris, id eſt, lucris ſpiritualibus, quæ in ipſorum beneficium redundant, quia animabus prædictis beneficia præſtiterunt. Hæcq; lucra à dictis animabus illis procurantur, non ſolùm dum in pœnis torquentur, verùm etiam, & multò magis dum in cœlis glorificatæ cum Deo, & electis cæteris regnant. Cui accedit & aliud præmium à Deo illis collatum, utpotè cui gratiſſimum eſt, quòd talibus animabus à Chriſti fidelibus viventibus conferatur ſubſidium.

Oſe 13. 4.

Illumin.

Job. 3. 22.

4 Apud S. Matthæum dicitur: *Emerunt agrum figuli in ſepulturam peregrinorum.* Pretium verò quo hic ager emptus eſt, ſanguis Redemptoris noſtri fuit, qui pretioſior, quàm ſive in terra, ſive in cœlo inveniri poſſit, eſt theſaurus, quia per hunc theſaurum divinæ juſtitiæ ex toto rigore ſatisfactum fuit. Circa prædicta autem verba certus quidam author ita ſcribit: *Agrum figuli, id eſt, Purgatorium, in ſepulturam peregrinorum, quia ibi ſepeliuntur, qui fuerunt peregrini in hoc mundo, utentes eo tanquam advena & peregrinus.* S. Vincentius Ferrerius in ſermone ſecundo de biſce animabus, de Purgatorio ita ſcribit: *Iſte locus dicitur ſepulchrum animarum; authoritas allegoricè: Emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinorum.* In hoc autem agro theſaurus ſanguinis Chriſti eſt reconditus, quia ipſius in terris Vicarius ejus merita, & ſanguinem applicat indulgentiis, quas in beneficium animarum illarum *per modum ſuffragii* attribuit; qui verò illas applicat, in eodem tempore & ipſe hujus theſauri particeps efficitur, quia fideles, ut baſce indulgentias promereantur, confitentur, communicant, orant, aliaque opera pia illis injuncta adimplent, indeque fit, quòd *ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare.* Porrò qui pecuniam ad uſuram exponunt, quotannis fructum inde percipiunt, capitali ſemper ſtabiliter remanente: Ejuſcemodi ſancta uſura eſt pro animabus illis piè & meritoriè operari, quia capitale meriti nobis ſemper immobiliter remanet, nec ulla ratione perditur. Et ideò dum animabus illis ſatisfactiones noſtræ à nobis communicantur, immenſum inde fructum percipiemus: Et *ideo ſalubris eſt cogitatio &c.* S. Joannes Damaſcenus in oratione quadam de defunctis idem nobis indicat emolumentum, inquiens: *Nunc opis ferendæ tempus eſt, & tempus negotiandi. Ac beatus quidem ille, qui ſpe minimè titubarit, atque elanguerit; beatior autem, qui & ſua & proximi cauſa laborarit. Nam hoc etiam miſericordem Dominum impenſius oblectat, & exhilarat, cum quiſque ad proximum juvandum celeri curſu contendit. Hoc, inquam, miſericors ille vult, gratumque habet, ut nos omnes tum in vita, tum poſt confectum vitæ curriculum mutuò alii ab aliis juvemur.* Verùm dictus S. Pater de hac ſancta uſura, cujus paulò ante mentionem fecimus, parùm nimis dixerat; ideoque ſubjungit: *Divinæ revelationes liquidè comprobant, mortuis prodeſſe oblatas pro iis preces, ſacrificia, & eleemoſynas. Nihil enim deperit eorum, quæ Deo mutuò dantur.* Ubi obſervandus eſt modus ille loquendi: *Nihil deperit eorum, quæ Deo mutuò dantur:* Deus enim eſt, qui hæc defunctis impenſa ſuffragia acceptat, utpotè ad ipſius gloriam, & obſequium exhibita: Et ideò *magno cum fœnore nobis retribuuntur.*

Matt. 27. 7. Petr. Jerem. ſ. 11. die mort.

S. Vinc. Fer. ſerm. 2. in die anim.

Suffragia pro defunctis ſunt ſancta quædam uſura.

S. Jo. Damaſ. or. de fidel. defunct.

5 *Salubris eſt cogitatio pro defunctis exorare.* Neſcio an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quòd in cap. 12. Machabæorum, ex quo præſentis thematis verba ſunt deſumpta, inter cætera dicatur: *Collatione facta, duodecim millia drachmas argenti miſit Ieroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium &c.* At verò quamnam Judas ex hac erga animas liberalitate & munificentia retulit retributionem; ſiquidem hanc inde deducit conſequentiam: *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare?* Nimirùm pro hac liberalitate ei datus eſt ab Jeremia gladius ille aureus, qui pluris, quàm qualiſcunque etiam ditiſſimus theſaurus valebat; dicit enim ſacer textus: *Extendiſſe Ieremiam dexteram, & dediſſe Iudæ gladium aureum, dicendo: Accipe ſanctum gladium, munus à Deo, in quo dejicies adverſarios populi mei Iſrael.* Hoc enim gladio accinctus Judas, modico militum numero adversùs numeroſiſſimos & potentiſſimos inimicorum ſuorum exercitus, glorioſiſſimas obtinuit victorias. Simile quid de Euſebio Sardiniæ duce legitur, qui præter omnium redituum ſuorum decimas, quas in eleemoſynas erogabat, ut pro illis in ſubſidium defunctorum Miſſæ celebrarentur, aliaque opera pia & ſatisfactoria fierent, inſuper meliorem Inſulæ illius civitatem in eundem effectum deputaverat; quam civitatem Dei appellaverat, ſimulq; præceperat, ut omnia, quæ à dicta civitate ſibi proveniebant emolumenta, in utilitatem animarum illarum erogarentur. Accidit autem, quòd dum cum Oſtorgio Siciliæ duce prælium inire cogeretur, iſque potentiorem illo habens exercitum, de facto ſtatis, & dominia ſua occupare cœpiſſet, Euſebius in ſui defenſionem illam, quam brevi illo tempore poterat, congregabat militum copiam, ſeque præparabat, ut cum debili illo exercitu cum inimico ſuo congrederetur. Cumq; ſui de victoria jam deſperarent, ecce qui in vigiliis excubabant, numeroſiſſimum equitum, & peditum à longè viderunt exercitum, cui candida præferebantur vexilla. Euſebius autem ignorans, an exercitus ille pro ſe, an verò pro adverſario adventaret, quoſdam è ſuis ad recognoſcendos illos emiſit; qui ſe in ſubſidium Euſebii veniſſe, expreſsè declararunt, eique dixerunt, ut milites ſuos in aciem educeret, ſecuruſq; eſſet, quòd non ſolùm ſuos recuperaturus eſſet ſtatus, verùm inſuper inimicum exercitum in ſuam accepturus eſſet poteſtatem. Oſtorgius verò eodem viſo exercitu exterritus, ſuos quoque emiſit, ut quisnam, & pro quibus exercitus ille eſſet, explorarent. Qui reſponderunt: milites ſumus militiæ Dei, cujus civitatem dux veſter Oſtorgius temerè ſibi & iniquè uſurpavit. Dicitote illi, ut civitatem illam domino ſuo ſubitò reſtituat; ſecus enim ſi fecerit, nos de ipſius perſona vindictam ſumemus. Conſilium hoc acceptavit Oſtorgius, & non ſolùm civitatem illam reſtituit, verùm etiam ſemetipſum, ſi ita Euſebio liberet, eidem captivum obtulit. Euſebius autem ab iiſdem inſperatis ſubſidiariis,

2. Mach. 15. 16.

Martin. de Roa c. III.

qui

Digitized by Google

qui ejus ſibi defenſionem vendicaverant, ſcire voluit, quinam eſſent; qui reſponderunt: Nos animæ illæ ſumus, quæ te mediante è purgatorio liberatæ ſumus, jamque Deo feliciter fruentes, in hujus immenſi boni recognitionem, in tui ſubſidium & auxilium adpropeꝛavimus. Quapropter ſuam deinceps proſecutus eſt devotionem, certus, quòd animæ illæ pro ſibi impenſis ſuffragiis ingratæ futuræ non eſſent, prout ex ſui ſtatuumque ſuorum felici liberatione manifeſtè expertus fuerat.

Aliud ſimile exemplum. Spec. Exemp. diſt. 2. c. 65.

6 Gerſon defunctorum animas benefactores ſuos hunc in modum introducit alloquentes: *Nos pariter pro vobis preces offerimus, & interceſſionem; pro illis ſcilicet, qui nos juverunt orationibus, & operibus bonis factis pro nobis. Bonitas una alteram expoſtulat, & qui dat, dabitur ei.* In Speculo exemplorum de milite quodam ſcribitur, quòd cum inimicos ſuos, ad necem ſibi inferendam ipſum inſequentes, fugiendo, ad cœmeterium quoddam perveniſſet, in quo, quotieſcunque illud pertranſibat, pro oratione facienda paululùm ſubſiſtere ſolebat, orando pro animabus Purgatorii, quarum ibi oſſa jacebant; in curſu quantumvis veloci piæ ſuæ conſuetudinis factus memor, greſſum firmavit, quamvis periculum eſſet, ne inimici poſt ipſum currentes, eum aſſequerentur; In oratione autem, quam ibi ad Deum effundebat, ſibi adverſus perſecutores ſuos popoſcit auxilium; qui ipſum in cœmeterio ſubſiſtentem videntes, greſſum accelerarunt: cumque ad idem perveniſſent cœmeterium, ex improviſo multi viri armati illis occurrerunt ad militem illum ſalvandum: quod, ut viderunt, timore nimio perculſi, fuga ſibi conſuluerunt. Miles autem ſolitam ſuam terminavit orationem, cumq; cauſam neſciret, ob quam inimici ſui retroceſſiſſent, à quibus ſe apprehendendum metuebat, ſummoperè fugam illorum admirabatur: poſt aliquot verò dies, cum prædictis inimicis ſuis reconciliatus, ab iiſdem de eo quod acciderat, certior factus, retributionem agnovit, quam gratæ animæ conſuetis ſuis ſuffragiis tempore opportuno rependebant.

Quomodo & quo modo animabus purgatorii noſtræ neceſſitates innoteſcant.

7 Opponi quidem poſſet, quòd cum beatarum duntaxat animarum hæc ſit prærogativa, quòd in verbo videant id, quod illis expedit, non verò animarum purgantium, in purgatorii ergaſtulo detentarum, utpotè quæ nondum pervenerunt ad gloriam: qua igitur ratione urgentium neceſſitatum noſtrarum aliquam poſſunt habere notitiam, iiſdemque ſuccurrere? Ad hoc verò ſacri interpretes multifariam reſpondent: Et primò quidem dicunt nonnulli, quòd Angeli ipſorum cuſtodes, nec non alii, qui ipſas conſolantur, & quaſi impatienter eas expectant, ut ſecum regnent in cœlis; quòd, inquam, hi Angeli neceſſitates noſtras ipſi revelent, & manifeſtent, ut oratione ſua, ſi non in quantum meritoria & ſatisfactoria eſt, ſaltem ad minùs in quantum eſt impetratoria, illis ſubvenire poſſint, prout jam ſupra probavimus. Secundò dici poteſt, animas illas hanc revelationem ab illis habere poſſe animabus, quæ ex hac vita recenter deceſſerunt. Tertiò dici poteſt, quòd neceſſitates noſtras cognoſcant per experientiam, qua in ſe illa percipiunt ſuffragia, quæ illis impendimus; quibus ſine mora ut per gratitudinem illis correſpondeant, ſe obligatas eſſe arbitrantur. Denique affirmari poteſt, quòd cum ſint in gratia & amicitia Dei conſtitutæ, ipſeque Deus illarum liberationem ſupra modum deſideret, noſtras neceſſitates illis revelet, ut illarum conſciæ deſideratas à nobis gratias apud eum ſubitò impetrent, ut hac ratione tantò magis efferveſcamus ad offerendum in beneficium ipſarum noſtras ſatisfactiones, utpotè quas tam abundanter, & ſine mora remunerari videmus. Meritò igitur Lucas Tudenſis ſequens nobis ſuggerit conſilium: *Studeamus defunctis exhibere ſtudia charitatis, & ſacrificiis, orationibus, eleemoſynis, eorum temporalem miſeriam relevemus, ut cum defecerimus morte corporis, dum illi a malis liberi inter filios Dei fuerint computati, recipiant nos in æterna tabernacula.* Dionyſius Carthuſianus de agonizantibus differens, ait: *Quicunque pro defunctis oraverit, fit particeps eorum bonorum, quæ fiunt per Eccleſiam pro ipſo defuncto.* Et paulò poſt ſubdit: *Et talis homo non amittit quod offert, ſed pro charitate duplicatum illud recipit cum benedictione.*

Luc. Tud. c. 6.

Dion. Carth. de agoniz.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

De præmio, quod à Deo, & animabus illis, noſtris ſuffragiis à dictis pœnis liberatis, in nos redundat.

THEMA.

Faciat vobiſcum Dominus miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis. Ruth. 1. v. 8.

1 NEmini ignota eſt pollicitatio illa Euangelica: *In qua menſura menſi fueritis, remetietur & vobis.* Unde nullum eſt dubium, quin juxta proportionem auxiliorum & ſuffragiorum, quæ animabus purgantibus ſubminiſtraverimus, Deus diſpoſiturus ſit, ut paria quoque nobis ſuffragia impendantur, quando aliquando in purgatorium venerimus. Et hunc credo eſſe ſenſum verborum, quæ ſapiens illa mulier Ruth protulit, dicendo: *Faciat vobiſcum Dominus miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis.* Obſervandum verò eſt, quòd non dicat: *Faciant animæ*, quia ſi contingeret, quòd hæ, poſtquam noſtris ſuffragiis fuerint liberatæ, ad imitationem pincernæ Pharaonis noſtrum obliviſcerentur, non tamen noſtri obliviſcetur Deus, qui fidejuſſor noſter eſt: *Faciat vobiſcum Dominus miſericordiam &c.* Ipſe enim ſuo tempore fidelibus ſuis inſpirabit, ut pro nobis ſuas offerant ſatisfactiones. Unde antiquus quidam author, qui de hac materia diffusè tractat, in hæc verba ſcribit: *Sic enim Deus ſæpè diſponit, quod tantum quis recipiat in alia vita, quantum facit libenter in hac vita; nam juxta Bedam, indignus erit omni ſuffragio, qui defunctorum immemor fuit in hoc ſæculo.* P. Martinus de Roa in brevi quodam tractatu *de Purgatorio* hunc in modum diſcurrit: Qui benefacit animabus purgantibus, bonam ſibi procurat uſuram, quia opera noſtra meliùs collocare, & aſſecurare non poſſumus, quàm ſi illa defunctorum animabus applicemus. Qui verò dat ſatisfactiones ſuas etiamnum viventibus, idem facit, ac ſi merces ſuas periculoſiſſimo itinere transmitteret in Indias; viatores enim in mari toto tempore navigant, quo vivunt. Contingere autem poſſet, quòd per tentationis alicujus tempeſtatem ſubmergerentur, omniaque abirent in diſperſionem, quia per peccatum amittitur omne id, quod aliàs lucrati fuimus. Qui autem bona opera ſua defunctorum animabus impendit, ea ad cenſum erogat, ſuper bonis ſtabilibus fundatum; ſiquidem nunquam amitti poteſt, quod pro ipſis offertur, præterquam quòd noſmetipſi eorundem bonorum reddamur participes. Animæ purgantes per noſtrum creditum, ſive ſatisfactiones, debita ſua non infallibiliter in paratis ſolvunt, donec egrediantur ex illo carcere in paradiſum ad fruendum Deo; nos verò econtrà tot apud Deum nobis acquirimus interceſſores, quot ſunt eorum, qui noſtris ſuffragiis evecti ſunt in cœlum. Imò non ſolùm fruimur cenſu interceſſionis ipſorum pro eo tempore, quo in cœlis exiſtunt; verùm etiam pro eo tempore, quando etiamnùm detinentur in purgatorio, ubi intercedere & precari pro nobis poſſunt, non verò pro ſe ipſis.

Joan. Mauburn. de rogiere Purg. tit. 17. c. 1. §.

Martin. de Roa.

2 In hiſtoria S. Dominici quidam narratur eventus, qui hactenùs dicta ſolidè confirmat. Etenim magnus ille Dei ſervus S. Ludovicus Beltrandus Religioſus Dominicanus, vir eminentiſſimæ perfectionis, ſpecialem habebat curam Sacrificium incruentum offerendi pro peccatoribus, ut Deus ipſorum compaſſione commotus, ad veram illos perduceret pœnitentiam; rarò verò pro animabus Purgatorii idem ſacrificium offerebat. Interrogatus autem à Religioſo quodam ejuſdem Ordinis, cur hoc faceret, reſpondit: Animæ quæ ſunt in Purgatorio de æterna ſua ſalute de facto ſunt ſecuræ; at verò peccatores in continuo ſunt illam non conſequendi periculo. At verò bonus ille pater congruam illi oppoſuit ſimilitudinem, dicens: Quid ſi videres duos pauperes, quorum unus quoad omnia membra ſua ſanus eſſet, alter verò totaliter claudus, & uſus membrorum ſuorum impos, ideoque ſemetipſum juvare non poſſet; utri horum manum præberes auxiliatricem? Reſpondit Beltrandus: Succurrerem illi, qui ſe juvare nequiret. At verò, ſubdidit Religioſus ille, tales ſunt animæ Purgatorii; hæ enim linguam non habent, ut poſtulare poſſint, nec manus, ut operari queant: Vivi autem os habent, ut ſua confiteri poſſint peccata, habent & manus, ut illa expiare, & pœni-

Hiſt. S. Dominici p. 1. l. 1. c. 27. Notabilis eventus quo lo emat defunctos adjuvare.

Digitized by Google

pœnitentiam agere valeant. Cum verò S. Ludovicus hiſce rationibus non acquieſceret, nec à ſuo propoſito dimoveri poſſet, apparuit illi nocte ſequenti defunctus quidam horribili aſpectu, qui virgarum faſcem in manu habens, ſanctum virum malè tractavit, adeò ut quietem nocturnam capere non potuerit, ſed plus quàm decies fuerit expergefactus. Mane ſequenti prædicto Religioſo omnia, quæ ei acciderant, per ordinem recenſuit, atque deinceps cum lachrymis & extraordinaria devotione Miſſam, & alia opera bona pro illis animabus offerre continuavit. Subdit verò idem antiquus author: *Hoc exigit ordo, & lex naturalis: juxta illud: Quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, vos eadem facite illis; nam & ſic irrationabilia ſibi invicem ſuccurrunt, ut ait Albertus, cervi, elephantes &c. Et nos alter alterius onera portare debemus; nam & itidem ordo exigit, & lex charitatis, ut omni tempore diligat, qui verus eſt amicus.* Idem author verba adducit S. Joannis, efficacem ad hæc ſuffragia offerenda ſtimulum addentia, ſcilicer: *Qui viderit fratrem ſuum neceſſitatem patientem, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Patris manet in eo?* Quænam excogitari poſſunt miſerabiliores anguſtiæ, quàm pati in flammis iſtis (quæ ſola duratione à flammis infernalibus differunt) nec ullo modo ſe ab illis per ſemetipſum eripere, aut juvare poſſe? Quænam inveniri poteſt rationabilior charitas, illiſque animabus pariter & nobis utilior, quàm illis ſubvenire, quæ ſibimetipſis auxiliari non poſſunt?

Manburn, ib.

3 Supradictus Pater de Roa nonnullos deteſtatur, qui adeò proprio emolumento adhæreſcunt, ut adimpletis obligationibus ſuis, totum reſiduum ſatisfactionum ſuarum ſibimetipſis applicent; creduntque, quòd minima ſatisfactio, quam pro alio offerunt, ipſis ſit defutura, ad eum ferè modum, ac ſi ſibi ipſis panem ex ore proprio ademptum aliis darent. Objectio hæc, inquit ipſe, indigna eſt pectore Chriſtiano & nobili, cui incumbit Chriſtum imitari, de quo ſcribitur: *Languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.* Porrò Deus injuſtum ipſorum ſupplicium permittit, ut hi tales eadem remunerentur moneta, diſponendo, ut, ſi quando ipſi in flammis illis fuerint conſtituti, nullus inveniatur, qui pro ipſis Deum roget, vel ſuffragia offerat; quia *in qua menſura menſi eſtis, remetietur & vobis.* In hiſtoriis Franciſcanorum de Religioſo quodam ſcribitur, qui eo quòd dum viveret, orationes pro defunctis ex Regula ſua ordinatas neglexiſſet, poſt mortem alteri cuidam Religioſo ejuſdem Ordinis apparuit, eique dixit, horribiles ſe in purgatorio tolerare pœnas, Deumque omnia ſacrificia, aliaque ſuffragia pro ipſo oblata aliis applicaſſe; idque in pœnam ſuæ negligentiæ, qua dum viveret, pro illis animabus Deum precari omiſit: veruntamen Deum ordinaſſe, ut quicquid deinceps boni pro ipſius anima offeretur, id in ejus cederet expiationem.

Idem p. 2. l. 9. c. 11.

4 At verò opponere quis poterit, & dicere: quòd ſi ego me propriis ſatisfactionibus, quibus ipſemet pro me indigeo, privavero, quomodo mihimetipſi in majoribus neceſſitatibus conſtituto ſubvenire potero? nunquid *prima charitas incipit à ſeipſo?* Si quis pecuniam ſuam qua ſuſtentare familiam ſuam debet, exponeret pro ſolvendis aliorum debitis, quomodo talis propriis neceſſitatibus ſuccurrere poterit? Quòd ſi de hac materia ſecundum terminos humanæ providentiæ diſcurrere velimus, fatendum eſt, priùs ſuccurrendum eſſe propriis neceſſitatibus: *Quod ſupereſt, date pauperibus.* At verò in caſu noſtro non currit proportio, quia agimus cum Deo, cujus amore propriis ſatisfactionibus nos privamus, ſcientes, ipſum liberaliſſimum eſſe remuneratorem. Ipſe eſt, qui illas nomine animarum illarum ſibi dilectiſſimarum acceptat. Quapropter nolite timere; *faciet vobiſcum Dominus miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis.* S. Gertrudis omnia opera ſua bona quæ faciebat, illis applicabat animabus, quæ acerbiora patiebantur tormenta, idque ut cœleſti ſponſo ſuo per hoc placeret; Deus autem opera ejus animabus aliorum magis egenis aſſignabat. Cumq; ad ultimam uſque vitæ ætatem perveniſſet, inimicus infernalis aliquam ei ſuggeſſit de DEO diffidentiam, dicendo, quòd nunc ſibi nulla reliqua eſſent pro anima propria merita, & ſatisfactiones, utpotè quæ ſe illis omnibus in aliorum utilitatem exuiſſet. Unde eidem, ob vehementiam pœnarum, quas in purgatorio toleratura eſſet, anxiæ apparuit Chriſtus, eique dixit: *Vt videas, quam mihi grata & accepta fuerit ingens illa tua erga animas exhibita charitas, in illius remunerationem omnes tibi condono pœnas, quarum debitrix eſſe potueris; cumque centum pro uno promiſerim, dilatabo manum, teque ampliori præmio remunerabo, tibique gradus gloriæ in mea beatitudine adaugebo, & multiplicabo, atque inſuper efficiam, ut omnes animæ ſuffragiis tuis mediantibus liberatæ, in hora mortis tuæ te recipiant, & ad cœlum uſque te comitantes perducant.*

Solvitur objectio contrarium aſſerens.

Deus copioſiſſime remuneravit S. Gertrudi bona opera defunctis applicata.

5 Omnes ſancti, qui in hac vita à Deo fuere illuminati, optimè intelligebant id, quod S. Auguſtinus in hæc verba ſcribit: *Vnum ex ſanctioribus exercitiis, & una ex magis piis curis, in quibus homo ſe exercere poteſt in hac vita, eſt, offerre ſacrificia, eleemoſynas, & orationes, & orare pro defunctis, qui ſunt in purgatorio, quia fratres noſtri ſunt.* Quidam animabus illis devotus, in favorem illorum, qui illis ſuffragantur, ſequentem exponit Pſal. 40. verſum: *Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus: Dominus conſervet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animas inimicorum ejus: Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris ejus, univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus.* Enimverò gratias, quas mediante animarum illarum gratitudine recipimus, & experimur, eò quòd in virtute noſtrorum ſuffragiorum è purgatorio fuerint liberatæ; has, inquam, experimur non ſolùm per hoc, quia in hac vita eorum interventu multas evaſimus adverſitates, & ærumnas, vel quia copioſis cumulati ſumus bonis temporalibus, & ſpiritualibus; verùm etiam in ultimo vitæ noſtræ articulo efficaciter intercedunt pro nobis. Porrò ſimilitudo, qua Pſalmiſta in prædictis verbis utitur, dum ait: *Vniverſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus;* ab infirmo quodam deſumpta eſt, cui lectus, qui antea durus erat, volvendo & revolvendo, & plumas interiores extricando mollis efficitur, & delicatus. Deus itaq; in ultima infirmitate ſuffragia animabus illis ſibi dilectis impenſa remuneraturus, ſuavem nobis reddit mortis agoniam, noſtrum cum divina ſua voluntate conformat arbitrium, ad reſiſtendum, & vincendum tentationes, vires tribuit, ſpiritum compunctionis communicat, actus amoris Dei ſuper omnia inſpirat, facitque, ut ex corde dicant: *Ego dixi: Domine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi.* Nam ut S. Hieronymus ait: *Quantam conſolationẽ defunctis impẽdimus, tantam vice verſa recipimus.* At verò ſanctus hic Doctor parùm nimis dicit, quia quiſquis miracula, & innumeras, quas fideles ab hiſce animabus recipiunt gratias, legerit; fatebitur utique, plura eſſe beneficia, quę ab illis in nos redundant, quàm fuerint ſuffragia noſtra, illis à nobis applicata. *Date, & dabitur vobis,* inquit Salvator noſter: *menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Ex quo enim per opera noſtra ab ignis illius vinculis exemptæ, & ad gloriam cœleſtem receptæ fuerunt, è cœlis noſtras conſpicientes miſerias, liberales ſe exhibebunt, innumeras nobis obtinendo gratias: *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, &c.*

S. Aug. l. 50. hom. 16.

Pſal. 40. 2.

Luc. 6. 38.

6 Habent quoque in ipſarum liberatione ſpeciale ſuum emolumentum omnes Angeli, omneſque paradiſi cœlites; quia cum de illis Chriſtus dixerit: *Gaudium eſt coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente,* longè magis lætificabuntur, quando omnes illæ replebuntur ſedes, & ruinæ Angelorum reſtaurabuntur? Augetur quoque omnibus gloria accidentalis, quia ut ait S. Auguſtinus: *Tantum unuſquiſque gaudebit de beatitudine alterius, quantum de ſuo ineffabili gaudio. Quot ſocios habebit in gloria, tot habebit gaudia.* Cum igitur univerſum cœlum ſuffragiorum noſtrorum fructum participet, conſequens eſt, quòd omnes cœlites ſe erga nos exhibituri ſint gratos, utpotè qui ad majorem ipſorum gloriam cooperati fuimus.

7 Illud Chriſti conſilium: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula;* etiam illis accommodari poteſt, qui animabus purgantibus porrigunt ſuffragia; ſiquidem & hæc eleemoſyna quædam ſunt, & quidem una ex melioribus, quæ erogari poſſunt; nulla enim dari poteſt major neceſſitas, quia deſolatæ animæ ſemetipſas adjuvare non poſſunt. Cum igitur ipſas noſtras facimus

Sanctis Angelis gratiſſima ſuffragia defunctorũ.

eſſe

Digitized by Google

eſſe amicas, illas pariter obligamus, utpoſtea ſuo tempore nos adjuvent, & in paradiſum introducant. S. Paulinus ad Alethium ſcribens (qui valdè erga pauperes liberalis erat, multiſque ſubſidiis animæ conjugis ſuæ ſubvenerat) eidem lucrum, quod per hæc pietatis opera ſibi comparaverat, hiſce verbis exponit: *Habes iam in Chriſto magnum tui pignus, & ambitioſum ſuffragium, coniugem, qui tibi tantum gratiæ parat in cœleſtibus, quantum tu illi à terrenis opulentia tribuis*. S. Paulus nobis promittit, dicens: *Si compatimur, & conglorificabimur*. Porrò animæ nunquam deſiount ſe nobis recommendare, ut nos ad compaſſionem commoveant, dicentes: *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei:* ac proinde ſi illorum paſſionibus compaſſi fuerimus, eaſdemque noſtris ſuffragiis mitigaverimus, & ab iiſdem illas liberaverimus, in retributionem æternam ſperare gloriam nobis licebit; quia *ſi compatimur, & conglorificabimur*. Hoc loco inſeri meretur ſequentis textus Apocalyptici expoſitio: *Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem. Sederunt ſacerdotes Dei, & Chriſti, & regnabunt cum ille mille annis*. Enim verò quemadmodum duæ ſepulturæ conſiderari poſſunt, ſcilicet prima animæ, quę dividitur à corpore; ſecunda corporis, quod projicitur in ſepulchrum, ita quoque duæ ſunt reſurrectiones, una animæ, quæ fit per viam ſuffragiorum; altera corporis, quæ in judicio finali ſubſequetur. Quiſquis igitur applicat ſacrificia, eleemoſynas, aliaque opera ſatisfactoria, ut animæ in prima reſurrectione locum habere, id eſt à purgatorio liberari poſſint, in ipſo ſecunda mors poteſtatem non habebit, id eſt æterna damnatio; ſed regnabit cum Altiſſimo; animæ enim illæ ſe pro viribus gratas oſtendere volentes, noſtram utique operabuntur ſalutem.

S. Paul. ep. ad Alethium.

Rom. 8, 17.

Apoc. 20. 6.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Suffragari debemus animabus illis ex motivo compaſſionis, & amicitiæ; & ſpeciatim ſi animæ illæ cognatorum noſtrorum fuerint, vel ſi ab illis beneficia acceperimus.

THEMA.

Miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Job 19. 21.

Duriſſimi cordis eſt qui animabus purgatorii neceſſ. noſtrum auxilium implorantibus, non ſuccurrit.

1 ANimę Purgatorii fletibus queruloſis iteratiſque lamentis compaſſioni, & miſericordiæ noſtræ ſe inceſſanter recommendant, dicentes: *Miſeremini mei, miſeremini mei*. Quis, obſecro, adeò duri cordis inveniri poterit, qui hominem in ardenti fornace conflagrantem videns, & aquam ad flammas illas extinguendas apportare valens, manus in ſinu complicitas teneat, & proximum ſuum ab illo igne extrahere non curet? Nos multas animas oculo fidei intra flammas purgantes videmus, quas certò beatas futuras, & cum ſanctis in cœlo regnaturas eſſe ſcimus: qua igitur ratione adeò duri eſſe poſſumus, ut erga illas nulla moveamur compaſſione; cum tamen per aquam lacrymarum noſtrarum, vel per alia operum ſatisfactoriorum ſuffragia ignem illum extinguere valeamus? S. Junilius in libro *de utilitate conditionis humanæ* dicit: *Cuius pectus tam ferreum, cuius cor lapideum, ut gemitus non exprimat, lacrymas non effundat, cum proximi, vel amici morbum, vel interitum intuetur, ut patientibus non compatiatur, & dolentibus non condoleat? Ipſe Ieſus cum vidiſſet Mariam, & Iudæos plorantes, infremuit ſpiritu, turbavit ſemetipſum, & lacrymatus eſt*. Cor humanum à ſupremo artifice non ex ſilice, ſed ex carne formatum fuit; unde Deus apud Ezechielem dicit: *Dabo eis cor carneum*: cur igitur homo, qui in omnibus aliis compaſſione movetur, deſolatis illis animabus non compatitur? Joannes Mauburous, qui de Purgatorio integrum volumen conſcripſit, hac de re ita diſcurrit: *Sunt in duriſſimis pœnis, unde valde eſt durus, qui non miſeretur, & ſubvenit illis, dum poteſt; nam tanta acerbitate affliguntur, ut nullus tam durus eſſet in mundo tyrannus, qui eis non ſuccurreret, ſi hoc plane neſciret*. Sicut unius, & ejuſdem corporis membra, ut ſuo loco vidimus, ſibi mutuò compatiuntur, & auxilium ferunt, licèt uſus rationis, & diſcurſus ſint expertia: ita quoque cum omnes fideles unius, & ejuſdem corporis, quod eſt Eccleſia, cujus caput Chriſtus eſt, membra exiſtant, juſtum eſt, ut unus alteri compatiatur. Sanctus Bernardin. idipſum ſequenti exponit ſimilitudine, inquiens: *Quemadmodum natura ſuccurrit loco debiliori, providendo illi, ſicut quando incidis tibi digitum, immediatè natura impellit ſanguinem, ſuccurrendo illi: ſic fit animabus purgatorii, quia eleemoſyna magis confert animæ egenti, quam non egenti, quia propter connexionem membrorum, & charitatis, quam habent ad invicem, illud provenit, quia reputant, bonum unius fore alterius: quemadmodum cum homo dolet pedem, vel manum, aut oculum, cætera membra languent; ita debet eſſe, aut fieri circa animas purgatorii*.

Ezech. 11. 19.

Maubur. de regione Purgat. c. 5. §. 2.

S. Bern. t. 4. ſer. 13. extrav. 2. par.

2 *Saltem vos amici mei*. Inveniuntur nonnunquam homines tam arcto amicitiæ vinculo ad ſe invicem adſtricti, qui non curant proſtituere vitam, imò ſæpè dum in peccato mortali exiſtunt, ipſam quoque animam, ut amicum ab adverſariis ſuis defendere, & tueri valeant. Certum eſt autem, quòd major ſit neceſſitas amicorum noſtrorum in illis flammis: cur igitur nulla illis ſubſidia præſtatis? Cur vos non exponitis quibuſcunque periculis, ut illis auxiliari valeatis? maximè cum ſecuri ſitis, quòd per eorum interceſſiones, ut in præcedentibus diſcurſibus diximus, non ſolùm à multis ſitis eripiendi periculis, & miſeriis, verùm etiam ab ipſis ſperare vobis liceat ſalutem animę æternam. Abraham ſibi procurare volens ſepulturam, dixit: *Advena ego ſum, & peregrinus: date mihi ius ſepulchri apud vos, ut ſepeliam mortuum meum*. At verò obſervandum, quo modo huic ejus petitioni reſponſum fuerit; ait enim ſacer textus: *Reſponderunt filii Heth, dicentes: Audi nos domine, princeps Dei es apud nos, in electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum*. Ex quibus verbis tale à minori ad majus formari poteſt argumentum: Quòd ſi Abraham ex eo ſolùm, quòd oſſibus ſuorum convenientem dari locum petiit, in quo quieſcerent, à filiis Heth habitus fuit non in gradu amici, ſed domini: *Audi domine*; imò eum venerati fuerunt velut ſpeciale Dei inſtrumentum: *Princeps DEI es*: quantò majores merebitur honores, laudes, & remunerationem, qui animabus de æterna gloria ſecuris, & erga nos gratitudinem exhibituris, ſuffragari ſatagit?

Gen. 23.

3 Quod quis amicis benefaciat, eoſdem ex vitæ hujus præſentis periculis ſubtrahendo, vel illos ad honores promovendo, nullam prorsùs habet proportionem cum beneficio quodam, quod in ſe infinitatem continet, & de quo dici poteſt id, quod Eccleſiaſtes ait, ſcilicet, *quod de carcere cateniſque quis egrediatur ad regnum*. Ex quo hic mundus in omnibus actionibus ſuis per lucrum, & intereſſe, tanquam per primum mobile, moveatur, ſcire percuperem, quid facturus eſſes, ſi quidam amicorum tuorum, qui alicujus potentis regis valdè familiaris, & dilectus etiam amicus foret, pro debitis civilibus in carcere detineretur, quique ſubitò ut ex carcere evaderet, regni prædicti regis futurus eſſet particeps: nunquid talem non ſolùm ex motivo amicitiæ, verùm etiam ex motivo emolumenti, quod inde ſperares, pro viribus adjuturus eſſes, ut ſoluto debito ipſius, à vinculis eum liberares? De hoc minimè dubito, quia hoc faciendo alter obſtringeretur ex titulo gratitudinis, ut in remunerationem hujus beneficii, te opera ſua ad honorifica, & utiliſſima regni illius officia promoveret. Ecce hic tibi *caſum in terminis* expreſſum: Animæ enim defunctorum in pœnoſo illo detinentur carcere, idque donec divinę juſtitiæ debitum ſuum exſolverint: Tu verò pro ipſis ſolvis, quantum ſufficit, & animæ illæ ab hiſce igneis catenis ſolutæ, ad regnum cœlorum evolant, ut ibi regio coronentur diademate, & cum Rege gloriæ in ſempiternum regnent: cumque illæ in cœlis exiſtentes, ad benefaciendum nobis, & impetrandum, quod nobis pro ęterna ſalute adipiſcenda expedientius futurum eſt, omnipotentes ſint; quid utilius in hac terra facere poſſumus, quàm quòd talibus animabus in carcere Purgatorii detentis pro viribus ſubveniamus? Joan. Gerſon de oratione, quæ pro illis animabus inſtituitur, diſſerens inquit: *Hæc oratio obligat exiſtentes in Purgatorio ad partem*

Eccl. 4. 18. Noſtra utilitas ex ſuffragiis defunctorum proveniens, declaratur apto ſimili.

Gerſon. ſer. 1. de defunc.

ferendum, poſteaquam fuerint in paradiſo, & oratio eorum multum accepta erit Deo, & multum valet, licet non per meritum novum, tamen erit per præcedentia merita, & per virtutem amoris, qui facit, quod amantes unum habeant velle, & unus aliquid faciat pro alio, quemadmodum Deus ſuos amat ſanctos.

4 Videmus per experientiam, quòd dum domus vicini noſtri incipit ardere, omnes accurrant, ut erumpentes ignis flammas extinguant, vicinumque adjuvent; & quidem idipſum cum longè majore ſtudio faciunt, quando domus ardentis incola ipſorum eſt amicus. Nos autem oculo fidei multas amicorum, parentum, & cognatorum animas in igne illo extinguibili àrdere videmus; quomodo igitur ad compaſſionem non commovemur? Et quidem tantò in hoc inexcuſabiliores ſumus, quantò verius eſt, ut idem Gerſon advertit: *Nullum eſſe cujuſcunque ſtatus hominem, qui ſe excuſare poſſit, quo minus juvet mortuos. Nec eſt qui verè dicere poſſit: plorare non poſſum pro defunctis, non poſſum pœnitentiam agere, devote pro eis lamentando. In quocunque enim loco fueris, & quacunque premaris paupertate, potes, quod prædictum eſt, facere: haurire potes, & trahere ex cordis tui puteo (qui intra te eſt) puram aquam, & mundam, ut extinguas ignem, qui in purgatorio tuos adurit amicos, quod verum eſt, quantum ad eos, te ſcilicet poſſe extinguere.* Et paulò poſt ſubjungit: *Vis adjuvare amicum tuum, tu qui hic es? Reſpondebis: Volo. Accipe cor lugens:* Habeamus cor compaſſivum, hoc enim animæ illæ ſuppliciter poſtulant dicentes: *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei.* Revocemus in memoriam tenerum illum affectum quo nos dum viverent, proſecuti fuere: recordemur amoris illius, quo nobis toties benefecerunt, & per dignam gratitudinem illos remuneremus; per hoc namque illos magis obligabimus ad continuandam, dum in cœlis ſunt, erga nos amicitiam, ubi eorum interceſſiones valdè futuræ ſunt potentes, & efficaces. Idem Gerſon omnes qui illum pro animabus illis perorantem auſcultabant, hiſce verbis affatus fuit: *Vos (Deo laus) devoti homines, qui huc veniſtis, ſignificatis per veſtram præſentiam, & veſtrum intentum demonſtratis, ſcilicet vos non omnino oblitos eſſe defunctorum veſtrorum amicorum: qui in vita vere amavit, in morte oblivioni illum non dabit.* Et paulò poſt illos invitat, dicens: *Aperite aures ſpirituales cordis veſtri, erigite eas in altum, & audite humiles preces, & gemebundum earum planctum, ut eas juvetis, ſuccurratis, ac liberetis. Intelligite, quid dicat mater filio ſuo, aut unuſquiſque mortuus heredi ſuo, aut executori, vel illis qui erant ei amici, vel benevoli in mundo. Chare fili, ait mater, quæ eſt in affligente carcere Purgatorii, in pœnis, & tormentis. Chare fili mi, cogita de me, intuere me, audi me, ſicut manus, & juſtitia Dei eſt ſupra me poſita, quæ jure me tenet in hoc igne, & in hac flamma, & in amariſſima afflictione; feſtina ſuccurrere mihi: non poſtulo, ut corporaliter advenias, hoc fieri non poteſt, bene ſcio; ſed advenire potes per bonam cogitationem. Si quæras, quo pacto me liberare debeas, dico, quod erit, faciendo pœnitentiam pro me, orando DEUM pro me in corde humili, & lugenti. Plora pro me chare mi fili, plora in devota oratione, & tibi aſſero, quod aqua lacrymarum (ſi pura ſit, & munda, ſine immunditia peccati mortalis) omnino extinguet, vel magna ex parte, magnum ignem quem ſuſtineo. Heu dulcis mi fili, poteriſne denegare afflictæ huic matri unam guttam aquæ, unicam lacrymam, quæ in tantum ei prodeſſe poteſt, doloremque ejus alleviare? Ego ſuſtinui tantos dolores, & mala pro te, te pariendo, & nutriendo.* Et reverà motivum valdè efficax eſt, ſi filii recogitent, quantum pater, & mater paſſi fuerint, ut nos educarent, & alerent, noſtriſque malis moribus, & diſſolutionibus compaterentur. Pro quibus omnibus acceptis beneficiis tunc, cum in purgatorio ſunt, tempus eſt retribuendi.

Gerſ. lib. ſer. 2.

Motivum Amicitiæ.

Gerſ. ib. ſer. 2.

5 *Saltem vos amici mei. In neceſſitate probatur amicus*, & ut Poeta canit: *Tempore felici multi numerantur amici: cum fortuna perit, nullus amicus erit.* Et quidem in praxi videmus, quòd qui in deliciis, dignitatibus, & proſperitatibus vivunt, multos habeant amicos, qui tamen omnes deficiunt, mox ut in ſtatum miſerabilem corruere incipiunt. Verum quidem eſt, quod etiam in anguſtiis amici noſtri in Purgatorio reperiãtur, non tamẽ per hoc quoad nos ſunt in miſeria, quia etiam ibidem orationes ipſorũ ſunt impetratoriæ pro nobis, cum in gratia, & amicitia Dei exiſtant. Præterquam quòd certi ſumus, quòd animæ illæ per noſtra ſuffragia ab illo carcere liberatæ, benefactrices noſtræ erunt, pro nobis in Cœlis intercedendo.

Gerſon. ib.

6 Sed quid de illis dicemus, qui cum à defunctis tot ſint cumulati beneficiis, illorum tamen penitùs obliti vivunt, ut mirum non ſit, quòd ſæpè in purgatorio doleant, quòd tam ingratis ſuas adeò ingentes reliquerint facultates? *Quare perſequimini me ſicut Deus? Et carnibus meis ſaturamini?* Clamant deſolatæ animæ contra ejuſmodi ingratos, quos nomine perſecutorum appellant, quia illas juſta ſpe ſua defraudant, quam in ipſis collocaverant. Enim verò quòd in illis flammis crucientur, ac ſi Deus illas perſequeretur, hoc ſe bene meruiſſe agnoſcunt propter debitum penès divinam juſtitiam contractum: At verò non ita ſe res habeat quoad illos, qui ipſorum remanſerunt hæredes; ſiquidem non ſolùm nullo illis debito adſtringuntur, ſed potiùs illos magno ſibi gratitudinis debito obſtrinxerunt, per hoc quòd illos ad tantas divitias, & vitæ commoditates promoverint. Plutarchus de Cimone Athenienſi refert, quòd cum mortuus pater ejus foro ceſſiſſet, ejuſque creditores cadaver illius in domo ſequeſtraſſent, donec debitis ſatisfieret, filius in carceres ſe conjici fecerit, ut corpus patris ſui liberaret, eique de ſepultura proſpiceretur. Quod factum utique multos ingratos inexcuſabiles efficit, qui defunctorum ſuorum beneficentiæ minimè correſpondent. Cimon paganus erat, & tamen oſſa Patris ſui, id eſt putredinem, cinerem, vermes (in hæc namque cadaver reſolvitur) hancque redemptionem diuturno, & aſpero carcere, compedibus, & catenis procurabat; cum tamen nulla à Patre hæreditaſſet bona patrimonialia, ſed ingentia duntaxat debita. Quid igitur de illis dicemus fidelibus, qui opulentorum patrimoniorum facti ſunt hæredes, à talibus inſtituti, quorum animæ in purgatorio cruciantur; pro quibus tamen juvandis, & liberandis, ne minimam divitiarum ſuarum partem in eleemoſynam diſtribuunt? Si filius ille patrem, & matrem habuiſſet, in dura ſervitute velut mancipia poſitos, quot non facturus fuiſſet ſumptus ad illos redimendos? Jam verò, & patrem, & matrem in purgatorio, ut credibile eſt, habemus miſerè captivos, nec tamen de illis à tali captivitate liberandis vel minimùm cogitamus, licèt illos minori ſumptu liberare poſſimus, quàm hodie impenditur ad liberanda tunetana mancipia. Hi tales de illorum amicorum ſunt numero, de quibus Eccleſiaſt. ait: *Eſt amicus ſocius menſæ, non permanebit in die neceſſitatis.* Sunt enim amici, quando de alienis facultatibus acquirendis agitur: *Eſt amicus ſocius menſæ:* at verò quando per eaſdem facultates, & emolumenta ſuccurrendum eſt benefactoribus, nulla ampliùs ſupereſt beneficiorum memoria.

Perſtringuntur ingrati filii & hæredes defunctorum.

Job 19.22.

Thren.

Eccl. 6.10.

7 Author quidam in favorem animarum illarum ſequentia explicat verba: *Stabunt juſti in magna conſtantia adverſus eos qui ſe anguſtiaverunt, & abſtulerunt labores eorum: Videntes turbabuntur timore horribili:* in hunc namque modum illa exponit: *Ipſos pauperes in purgatorio exiſtentes conſtituet Deus judices talium executorum. Unde Job ait: Pauperibus judicium tribuet.* S. Bernardinus de Buſtis in quodam ſermone multas recenſet adverſitates, quæ illi evenire ſolent juſto divinæ juſtitiæ judicio, qui erga haſce animas crudelis exiſtit; ita enim ſcribit: *Quare ille redactus eſt ad miſeriam, licet dives? Reſpondet anima: Hoc ideo procedit, quia Pater eorum ſciens ſe remanere in purgatorio, quia ipſi non ſatisfaciunt legatis, & reſtitutionibus per ipſum ordinatis, omni die dat ipſi maledictionem: & cum ſit in gratia Dei, exauditur ab eo, & veniunt dictæ maledictiones ſuper filios; & tandem venient ad nihilum, niſi ſatisfaciant.* Examinetis velim ſequentes Pſalmi 108. maledictiones: *Fiant dies ejus pauci. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: nutantes transferantur filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus ſuis, &c.* At verò undenam tam deplorandæ calamitates procedebant? Sacer textus ait: *Pro eo quod non eſt recordatus facere miſericordiam.* Author quidam in favorem

S. Ber. de buſtis ſer. in Do. Paſ.

Pſ. 108.

Pelbart. de trip. regione.

rem

rem noſtrum ita ſcribit: *Duram Deus vindictam contra tales exercet, caſtigando paupertate & filios, & poſteritatem egeſtate, ut ita nutantes transferantur filii eius, & mendicent.*

Luc. 18. Applicatur ad propoſitũ parabola viduæ, judicem interpellãtis pro vindicta.

8 Legatur apud Sanctum Lucam parabola illa de vidua, judicem pro vindicta contra adverſarium ſuum exequenda interpellante, qui tandem hujus importunitate victus, precibus ejus acquievit. Unde Salvator noſter hanc deducit conſequentiam: *Audite, quid Iudex iniquitatis dicat. Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte?* Porrò hæc vidua luctuosè veſtita, & à ſponſo ſuo derelicta, animam denotat purgantem, quę à Deo derelicta videtur, & luctuosè, id eſt carbonibus contecta degit. Hæc autem apud Chriſtum, qui judex noſter eſt, ſnos accuſat hæredes, filios, parentes vel amicos, qui ſe illi exhibent contrarios. Unde dum pro ſuppliciis eiſdem inferendis judicem hunc invocat, is eam facilè exaudit: ut videre eſt ex plurimis, quæ quotidie accidunt, exemplis.

Notabile exemplum puniti hæredis. Tho. Cantip. l. 2. Apum c. 53. n. 23.

Thomas Cantipratenſis de quodam refert, qui multis annis ſub Carolo Magno militaverat. Qui cum aliud præter unicum duntaxat equum non haberet, hunc moriens nepoti ſuo reliquit, cum hac ab eodem nepote ſtipulata promiſſione, quòd equum venderet, & comparatam ex illius venditione pecuniam in Miſſas, & alia opera ſatisfactoria pro anima ipſius impenderet. Cumque hic mortuo prędicto milite, ſuis non ſtaret promiſſis, defunctus ille miles ſex menſibus in purgatorio hærere coactus eſt; quo tempore expleto, apparuit nepoti, dolens, & dicens ei: *Ecce nunc iudicium dedit operum ponderator omnipotens, & omnes eius aſſeſſores Angeli iuſtum eſſe decreverunt, ut anima mea ad requiem tranſeat, & anima tua pœnas excipiat, quas exacturus adhuc fueram in tormentis. His dictis, repente diſparuit, & mox ſatelles graviſſimam infirmitatem incurrens, quæ geſta erant, confeſſus eſt ſacerdoti, & non multò poſt mortuus, pœnas quas merebatur, exſolvit.* Subdit verò idem Pręſul hęc verba: *Vide ergo lector, quantum peccatum ſit, & delictum, amicorum aut parentum retardare, vel negligere teſtamenta, quibus, ſi effectum haberent, accelerarentur ad gloriam, at ſi non habeant, a gloria differuntur.* Sanctus Bernardinus Senenſis ſcribit, duos conjuges inter ſe conveniſſe, ut qui illorum

S. Bern. 4. ſer. 15. extrav. 3. par. princ. Aliud ſimile exemplum.

altero moriente ſuperviveret, omne id, quod reliquum eſſet, pauperibus ob amorem Dei erogaret. Primò igitur mortuus eſt maritus, cujus tamen conjux pactam promiſſionem minimè adimplevit. Accidit autem, quòd poſt aliquod tempus viſum fuerit aviæ huius viduę ſe in ſomno videre animam defuncti ingredientem in Eccleſiam, ubi ſepultus erat, & coram Crucifixo eandem animam audire clamantem: *Iuſtitia, iuſtitia:* poſtea verò ad illam ſe vertens, inſtanter ab ea poſtulavit, ut ſuam adiret conjugem, eique ex parte Dei comminaretur grave ſupplicium, niſi promiſſum adimpleret: *Niſi fecerit eleemoſynam de patrimonio quod ſibi reliqui, ſicut mihi promiſit, hinc ad triginta dies, futurum eſt, quod in fine triginta dierum ſubito morietur.* Quod cum impia mulier audiviſſet, eidem reſpondit: Credo te eſſe ebriam, quæ ita ſomnias: *Tranſactis autem triginta diebus, dum lavaret vas aliquod, & vellet proiicere aquam infra feneſtram, præcipitavit ſe, & mortua eſt.*

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Oratio ad ſuffragandum animabus Purgatorii efficax eſt; ſanctiſſima quoque Virgo Maria, & omnes cœlites, imò & Angeli DEI liberationem illarum ſolicitant.

THEMA.

Fili in mortuum produc lacrymas, & quaſi dira paſſus, incipe plorare. Eccl. 38. v. 16.

Tria ſunt genera ſuffragiorum pro mortuis. Bellar. l. 2. de Purg. c. 16.

1 SPiritus Sanctus unumquemque devotum fidelem, ut ſe pro animabus in flammis purgantibus detentis affligat, hiſce Eccleſiaſtici verbis exhortatur: *Fili in mortuum produc lacrymas, &c.* Bellarminus de ſuffragiis diſſerens, inquit: *Tria ſunt genera ſuffragiorum, ſacrificium Miſſæ, orationes, & opera quælibet pœnalia,*

& ſatisfactoria, ut eleemoſynæ, ieiunia, peregrinationes, & ſimilia. Paulò poſt verò oſtendere volens orationis efficaciam, hac utitur diſtinctione: *Porrò diſtinguimus orationem ab operibus ſatisfactoriis, cum tamen etiam ipſa ſit ſatisfactoria, quia oratio duobus modis iuvat defunctorum animas. Vno modo, ut opus quoddam pœnale, & laborioſum, & hoc modo poterat comprehendi ſub opere ſatisfactorio: Alio modo iuvat, ut eſt impetratoria, quod eſt ipſi orationi proprium; quo modo etiam beatorum orationes proſunt nobis, & animabus purgatorii, licèt ſatisfactoriæ non ſint.* Gerſon in ſermone primo de defunctis, de fructibus orationis ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Hæc enim oratio ſemper habet ſuum effectum, quando fit pro illo qui eſt in gratia, & eget ſatisfactione. Hæc enim ex maiori procedit fide, quam ea quæ fit pro viventibus. Hæc oratio meretur, quod is qui eam facit, pariformiter poſt hanc vitam iuvetur oratione aliorum.* Idem quoque pius ſcriptor motivum quoddam paulò poſt ſubdit, ex quo deducitur, quòd per orationem una ſolutione ſolvamus, & extinguamus duo debita. Quorum unum, illudque pręcipuum, eſt debitum pœnarum, & tormentorum, quorum defuncti in obſcuro illo carcere conſtricti debitores exiſtunt: Alterum verò debitum eſt gratiarum actionis erga eum, qui nobis benefecit: quod utrumque debitum per orationem diluitur; ait enim: *Hæc oratio ſatisfacit obligationibus magnis, quibus vivi devincti ſunt mortuis, ob diverſa ab eis recepta bona, ſive naturæ, ſive fortunæ.*

Gerſon. ſer. 1. de defunc.

Novar. Aqum. nupt. l. 6. c. 126. n. 196. Deus libẽter acceptat preces pro mortuis fuſas.

2 Aloyſius Novarinus de Epiſcopo quodam refert, quòd in ſomno puerum quendam viderit, qui virga aurea, & filo argenteo in puteo quodam piſcando, mulierem quandam extrahebat. Qui poſtea excitatus, eundem puerum in proximo cæmeterio conſpexit ferventer pro matre defuncta orantem; recitabat enim *Pater noſter, Ave Maria, & Pſalmum miſerere.* Fuitque dicto Epiſcopo revelatum, orationem hujus innocentis pueri adeò fuiſſe Deo acceptam, ut ea mediante, animam genitricis ſuæ è profundo illo Purgatorii puteo extraxerit, ad eum modum, quo per hamum aquis immiſſum piſcis ad littus deducitur. Porrò quanta ſit orationis efficacia ad ſuffragandum mortuis, ex eo facilè intelligitur, quod Sancta, & Seraphica Mater, & Virgo Thereſia ſcribit; hæc enim apertè fatetur, quòd quotieſcunque ſe accingebat ad orandum pro illis animabus, Dęmon libro, ex quo ſancta in hunc finem legebat, ſe ſuperimpoſuerit, ut illam à recitatione Officii, aliarumque precum impediret, adeoque neceſſum illi fuerit, ut aqua benedicta librum illum conſpergeret ad Dæmonem inde pellendum. Sæpè etiam Deus illi vocaliter pro animabus oranti, viſibiliter multas oſtendit animas è flammis illis liberè ad Cœlum aſcendentes. Quonam putatis fine incenſantur fidelium cadavera, cum tamen incenſi fragrantia à defunctorum naribus percipi nequeat; unde ortum eſt vulgare illud proverbium, quo dum aliquem fruſtra laborare dicere volumus, dicere ſolemus: Mortuis exhibet incenſum? Reſpondetur, quòd per hoc incenſum oratio denotatur, (*Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo*) hæc enim animabus illis ingens præſtat refrigerium. Diſtinguendum tamen eſt inter orationem, quæ à fidelibus viatoribus offertur, & illam quæ offertur à beatis Cœleſtis paradiſi incolis: Illa namque quæ à nobis offertur, ſimul eſt ſatisfactoria pro mortuis, & meritoria pro nobis; illa verò quam Sancti in Cœlo ad Deum dirigunt, non eſt meritoria pro ipſis, quia cum ſint comprehenſores, non ſunt ampliùs in ſtatu merendi, nec ſatisfaciendi pro aliis; eſt tamen oratio illorum impetratoria. Iidem quoque beati cœlites ſuis inſpirationibus movent fideles viatores ad orandum pro illis animabus, divinæque ſupplicant pietati, ut noſtra ſuffragia accepta habere, tempuſque captivitatis illius abbreviare dignetur. Excitant item in cordibus noſtris actus compaſſionis, & charitatis erga defunctos; atque inſuper, ut multi exiſtimant, Sancti Deum enixè rogant, ut ex ſatisfactionibus, quibus pro ſemetipſis expiandis non indiguerunt, quæque proinde in theſauro Eccleſiæ depoſitatæ aſſervantur, quantùm ad animas illas expiandas ſufficit, applicare libeat. Et quidem quod de ſanctis pro animarum illarũ expia-

Vit. S. Ther. c. 38. Exemplum S. Thereſ.

Adducitur differentia inter orationes viatorũ & beatorum pro defunctis.

piatione Deum deprecantibus diximus, ex illa omnibus nota oratione, qua ſancta Eccleſia pro defunctis orans communiter utitur, efficaciter confirmatur: Ita enim orat: *Quæſumus clementiam tuam, ut fratres, propinquos, familiares, & benefactores noſtros, qui ex hoc ſæculo tranſierunt, B. Maria ſemper Virgine intercedente cum omnibus Sanctis tuis, ad perpetuæ beatitudinis conſortium pervenire concedas*, Ipſamet namque Regina cœlorum ſanctiſſimam Triadem pro defunctis exorare non dedignatur; ac proinde Sanctus Bernardinus in ſermone quodam ita ſcribit: *Beata Virgo in regno purgatorii dominium tenet, propterea, ut inquit Eccleſiaſticus capite 24. dicit: Et in fluctibus maris ambulavi; pœna enim purgatorii ideo dicitur fluctus, quia tranſitoria eſt, ſed additur, maris, quia eſt amara; ab his tormentis liberat Beata Virgo maximè devotos ſuos, & hoc eſt quod ait: Et in fluctibus maris ambulavi, viſitans, & ſubveniens neceſſitatibus devotorum meorum; imo & omnium qui ibi exiſtunt, quia qui ibi ſunt, filii ſunt, cum ſine filii gratia.* Dionyſius Carthuſ. Beatam Virginem ad conſolationem illarum animarum, in hæc verba introducit loquentem: *Qui in purgatorio ſunt, gaudent nomine meo audito, quemadmodum æger iacens in lecto, cum audit verbum ſolatii.*

S. Bern. ſer. 3. de glor. nom. Mariæ ar. 2. c. 3.

Dio. Car. l. 2. laud. Virg.

3 Refert Thomas Cantipratenſis, ſe quendam noviſſe Canonicum, qui poſtea Ordinis ſui S. Dominici aſſumpſit habitum, eratque S. Joanni Apoſtolo plurimùm devotus. Hic igitur, cum alius quidam Canonicus ex hac vita migraſſet, vidit in ſpiritu S. Joannem ad B. Virginem præmiſſa humili ſubmiſſione propiùs accedentem eique dicentem: O Domina, anima amici noſtri in purgatorio acerba ſuſtinet tormenta, te rogo, ut illam liberare digneris. Quæ ſine mora preces ejus exaudiens ſimulque cum S. Joanne in pœnoſum illum carcerem deſcendens, animam illam purgantem inde extractam perduxerunt ad paradiſum. In revelationibus S. Birgittę legitur, quòd dum hæc S. matrona in oratione occuparetur, Beata Virgo eidem dixerit: *Sum mater omnium, qui ſunt in purgatorio, quia omnes pœnæ, quæ debentur purgandis pro peccatis ſuis, in qualibet hora propter preces meas quodammodo mitigantur. Ita placet DEO, ut aliqua ex his pœnis, quæ debentur eis ex rigore juſtitiæ, minuatur.* Gerſon exiſtimat, in Aſſumptione Virg. Mariæ multas animas è purgatorio fuiſſe liberatas; ita enim ſcribit: *Piè creditur, Dei privilegio in Virginis aſſumptione evacuatum eſſe purgatorium, cum enim princeps coronatur, aperiuntur carceres. Quantò magis in coronatione Deiparæ?* Imò credibile eſt, in eodem Beatæ Virginis feſto multas quoque alias animas per merita interceſſionis adeò potentis à B. Virgine liberari. In epiſtola quadam S. Petri Damiani legitur, quòd ſanctus hic vir à viro religioſo ſequentem, qui hic Romæ in hoc eodem feſto, ſæculo ſuo contigit, audierit eventum. Nam in Eccleſia Aracœlitana mulier quædam quandam ſuam obſervavit commatrem, præcedenti anno mortuam; ac proinde obſtupefacta, per denſam populi multitudinem ad eam approperans, bis eam verbis eſt affata: Non, inquit, tu commater mea es, Marozia videlicet, quæ dudum defuncta es? (hoc illi vocabulum fuerat, dum viveret) Qua reſpondente: Ipſa ſum? Et quomodo, inquit, tibi nunc eſt? Ait: Uſque hodie non levis me pœna conſtrinxit, quia videlicet per laſciviæ petulantis illecebras cum coætaneis puellis me in tenera adhuc ætate fœdavi, & hoc ipſum, proh dolor! oblivioni quodammodo tradens, ſacerdoti quidem confeſſa fui, ſed judicium non accepi. Verùm hodie Regina mundi pro nobis preces fudit, meque cum multis aliis de locis pęnalibus liberavit, tantaque multitudo per interventionem ejus hodie eſt de tormentis erepta, ut numerum totius Romanæ plebis excedat. Unde ſacra eidem Dominę noſtræ glorioſæ dicata paſſim loca viſitamus, actioneſque ſibi gratiarum pro tantis miſericordiæ beneficiis alacres exhibemus. Cumque ſuper hoc commater illius ambigeret, nec fidem facilè ſermonibus adhiberet, ſubjunxit: Ut experiaris, inquit, pro certo verum eſſe quod loquor, ſcias te tranſacto hoc anno, in hac eadem feſtivitate proculdubio morituram. Quòd ſi, quod fieri non poteſt, ulteriùs vixeris, me protuliſſe mendacium, liquidò comprobabis. His dictis ab oculis ejus evanuit. Mox illa cilicium induit, & de obitu ſuo ſolicita, vivere cautiùs cœpit. Quid plura? Peracto ferè anno, pridianis cœpit ægrotare vigiliis, in ipſo verò feſtivitatis die vitam, ſicut ei demonſtratum fuerat, terminavit. Ubi notandum, & non leviter expaveſcendum, quia de peracta culpa, quam præfata mulier oblivioni tradiderat, uſque ad interventum intemeratæ Dei genitricis ſupplicia perferebat.

To. Cantip. l. 2. Apum c. 53. n. 22. B. Virgo eſt ſingularis patrona animarum in purgatorio exiſtentium.

Revel. S. Birgit. l. 4. c. 138. In aſſumpt. B. V. creditur purgatorium fuiſſe evacuatum. Gerſon. ſuper Magnif.

S. Pet. Dam. l. 3. ep. 10. Notabile hujus exemplū contigit in eodem B. V. feſto.

4 Et quidem quod orationem ſanctorum impetratoriam attinet, de hac S. Bernardinus in hæc verba ſcribit: *Omnes de Paradiſo, videntes ipſas animas purgatorii futuras eorum ſocias, & debere replere ſedes paradiſi, cum Beata Virgine matre Dei orant Dominum Ieſum CHRISTUM pro eis, quia deſiderant ipſas animas aſcendere in Paradiſum.* Addit idem Sanctus prætereà, animas in purgantibus illis flammis, tam ab Angelis, quàm à reliquis Sanctis frequentes recipere conſolationes; ait enim: *Et ſæpè ſancti, & angeli vadunt in purgatorium ad confortandum animas, & maximè angeli, qui fuerunt deputati ad cuſtodiam illarum animarum.* Abulenſis poſtquam oſtendiſſet, ſpiritus Angelicos nequaquam eſſe pœnarum illarum miniſtros, mox ſubjungit: *Ipſi angeli boni ex Dei voluntate aliquando veniunt ad eos, qui purgatorio igne affliguntur, & conſolantur eos, tolerabilia cruciamina facientes, & revelant eis aliqua de bonis quæ fiunt in hoc ſæculo pro eis, ut inde citiùs liberentur.* Ludovicus Bloſius de Sancta Gertrude refert, quòd animam quandam purgantem in manibus dæmonis conſpexerit (id quod fortè divina diſpenſatione factum eſt, cum aliàs dæmones ordinarii animarum illarum carnifices non ſint) qui illam flagellabat; & tamen prædicta anima in illo ſupplicio ſe nullam inde ſentire pœnam oſtendebat, quia ad quemlibet ictum aſſiſtentem ſibi Angelum quendam aſpexit. En verba Bloſii: *Anima pro qualibet pœna elevabat oculos ad Angelum, nihil dicens, ſed geſtu ſuo indicans, ſe conſolationem ab eo recipere, ac citiùs fore liberandam.* Et quidem pro certo credi poteſt, quòd Angelici ſpiritus ſint illi, qui animas purgantes à flammis illis liberatas in cœlum uſque aſſociant, & in conſpectu Dei præſentant; unde S. Mater E. in offertorio Miſſę defunctorum dicit: *Signifer S. Michael repræſentet eas in lucem ſanctam. Ubi oſtenditur*, inquit S. Antoninus, *quomodo animæ educantur de purgatorio, videlicet per angelos ſanctos, eas repræſentantes archangelo Michaeli, qui cum maximo tripudio, & gaudio totius curiæ Cœleſtis ante conſpectum Dei ſtatuit eas. Quod patet per parabolam ovis ad ovile reportatæ, cum magno gaudio amicorum, & vicinorum, id eſt, ſanctarum virtutum, ſeu angelorum, & animarum de introductione eius. Unde canit Eccleſia: Archangele Michael conſtitui te principem ſuper omnes animas ſuſcipiendas.*

S. Bern. t. 4. ſer. 13. extra vag. 2. par. Omnes Sancti cum B. V. orant pro animabus purgantibus. Angeli cuſtodes illas ſæpe viſitant & conſolantur.

Abul. in c. 12. Exod. q. 46.

Bloſ. in mon. ſpir. Notabile hujus exemplum.

5 Motivum porrò, quo fideles extimulantur ad eligendam ſibi in Eccleſiis celebrioribus ſepulturam, ad quas major eſt populi concurſus, ſine dubio hoc eſt, quia ſcilicet ſe orationum plurium fidelium, qui per aſpectum monumentorum, quæ in talibus Eccleſiis in majori ſunt numero, ad habendam defunctorum memoriam, offerendaque ſuffragia excitantur, ſe participes forè ſperant. Vel etiam quia cum in ſimilibus Eccleſiis plures celebrentur Miſſæ, omnium ſacrificiorum partem aliquam animas ſuas habituras eſſe confidunt. Sanctus Anſelmus ait: *Cum autem in pœnis ſunt, eis prodeſt, quod corpora in ſacris locis ſepeliantur, quia eorum precibus adiuvantur, quibus per ſepulturam ſociantur.* Euſebius in vita Conſtantini ſcribit, ipſum diſpoſuiſſe, ut corpus ſuum in inſigni quadam Eccleſia ſepeliretur, ut anima ipſius adjuvaretur per orationes fidelium, qui ibidem in majori numero ſolent concurrere.

Quare eligantur ſepulturæ in celebrioribus eccleſiis.

S. Anſel. in Elucid.

Euſeb. l. 4.

6 Enim verò quanta ſit orationis in animarum utilitate procuranda efficacia, clarè ex eo convincitur exemplo, quod Thomas Cantipratenſis in hæc verba enarrat: Otthone Imperatore mortuo, quædam cognata ejus monaſterio virginum præerat, quæ zelo caſtimonię circa ſubditas mirè fervebat. Obſervans ergo die quadam feneſtram locutorii ſummo mane, quendam leniter pulſantem audivit. Qua aperta, Imperator apparens materteræ dixit: Defunctus ego ſum, & in purgatorio pœnis excrucior. Dirigas ergo nuncios ad diverſa, & devota cœnobia, & decies mille Pſalteria pro

Tho. Cantip. l. 2. Apum c. 53. n. 15. Notabile exemplum de Otthone Imper.

me

me legi facias, itaut ad ſingulos Pſalmos decem ictuum diſciplina, & ad unomquemque verſum addatur ſalutatio Angelica Ave Maria, & oratio Dominica Pater noſter: Pſalmus verò De profundis, quando accipitur diſciplina, dicatur. Talibus remediis poſt mortem vivens merui liberari. Et nota, quòd idem Otho benigniſſimus Imperator, anno præcedente mortem ſuam, infinitam annonam tempore chariſtiæ diverſis monaſteriis, & pauperibus diviſerat. Nec mora, miſſis nunciis, ut præcepit materteræ, negotium ejus ab omnibus ſumma cum devotione ſuſceptum eſt. Apparens ergo eidem materteræ ad eundem locum feneſtræ in aurora, tanta claritate circumdatus eſt, ut nullo modo eum cerneret, ſed audivit: Gratias reddo tibi, & pro me miſericordiſſimo Deo gratias age, quia jam à pœnis ereptus, ad gloriam tranſeo ſempiternam. Nec mireris lector, quia ab illis audivi, qui interfuerunt diutino languori ejus, & morti, quòd omni die ſacerdotibus CHRISTI dorſum ſuum tradidit flagellandum, & ejus contritio tanta fuit, ut ille, cujus ſuperiùs fecimus mentionem, verè dignus Conradus Hildeſheimenſis Epiſcopus teſtaretur, vix ſe poſſe credere, quòd Otho Imperator, poſt tantam contritionis pœnitentiam verè completam, poſt mortem purgatorium ſuſtineret.

Gerſon. ſer. 1. de def. nc. Enumerantur multiplicia emolumenta precum pro defunctis.

7 Gerſon in ſermone primo de defunctis, orationis quæ pro defunctis effunditur, multa hiſce verbis indicat emolumenta: *Talis oratio ſemper ſuum habet effectum; quia fit pro illo, qui eſt in gratia, & qui ſatisfactione eget, nec eam pro ſeipſo facere poteſt, &c. Talis oratio ex maiori procedit fide, quàm ea, quæ fit pro viventibus; eſt enim neceſſe cogitationem elevari ad purgatorium credendum, & quaſi ipſum per fidem videndum. Hæc oratio obligat æqualiter in purgatorio exiſtentes ad par referendum, poſtquam fuerint in paradiſo; & oratio eorum multum accepta erit Deo, & multum valens, &c. Hæc oratio eſt maioris neceſſitatis, & feſtinationis, &c. Meretur, quod is, qui eam facit, pariformiter poſt hanc vitam juvetur oratione aliorum, & Eccleſia &c. Hæc oratio ex maiori emanat charitate, quando fit pro illis potius, qui magis elongati ſunt à nobis, non expectando par, nec gratiam, quam nobis agant, &c. Hæc oratio ſatisfacit obligationibus magnis, quibus vivi devincti ſunt mortuis, ob diverſa ab eis recepta bona, ſive natura, ſive fortuna &c. Talis oratio conſolationem dat, vel gaudium aliquo modo angelis, qui defunctos cuſtodiebant: & facile eſt creditu, revelare illis, & conſolari eos, pro quibus huiuſmodi fiunt orationes: & ſic cognoſcunt illud, quod vivi faciunt eis. Talis oratio inducit hunc qui eam facit, cavere à peccatis, & citius pœnitentiam agere, atque conſiderare, ne quicquam committat, propter quod talem incurrat afflictionem, &c. Talis oratio, quando fit manifeſtè, melius exemplum dat aliis credendi vitam futuram. Hæc oratio perſolvit multo maiorem pœnam, & prolixiorem, quam ſit ea pœna, à qua talis fit oratio, & eſt ac ſi aſſe uno redimeretur Francus &c. Hæc oratio inducit potius illum qui orat, ad hanc vitam contemnendam, & ad aliam tendendum; memorando ſtatum illorum, qui paulo ante vivebant.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Examinatur, an ſit neceſſum, ut qui animabus purgantibus porrigunt ſuffragia, in Dei gratia ſint conſtituti; & an auxilia uni animæ in particulari adhibita etiam aliis proſint.

THEMA.

Cum vidiſſet IESUS fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua. Marc. cap. 2. verſ. 5.

Per paralyticum, ab aliis Chriſto oblatum, deſignantur animæ purgantes.

1 PEr hunc Paralyticum, à devotis illis turbis Salvatori præſentatum, propriè animam purgantem intelligere poſſumus. Sicut enim ille propter paralyſin ſe movere, aut à ſe ipſo Chriſtum convenire non poterat, ſed alieno adjutorio, & charitate opus habebat: Ita pariter defuncti in purgatorio conſtituti in eodem prorſus ſunt ſtatu, cum à ſeipſis ſe juvare, vel ab igne illo ſe prorumpere nequeant, ſed ſuffragiis noſtris indigeant.

Turbæ autem paralyticum hunc coram Chriſto adducentes, pios præfigurabant Chriſtianos, qui pro animabus purgantibus è carcere illo extrahendis apud Deum ſe interponunt: *Intuendum ſanè*, inquit Beda, *quantum propria cuiuſcunque fides apud Deum valeat, ubi tantum valuit aliena, ut totus homo repentè interius, exteriuſque ſanatus exſurgeret. Aliorum merito aliis relaxantur errata.* Ex quibus ultimis verbis dubium ſequens enaſcitur, an ſcilicet neceſſarium ſit, ut fideles, qui per orationes, jejunia, eleemoſynas, aliaque ſimilia opera bona, & ſatisfactoria animabus purgantibus ſuffragantur, in gratia Dei ſint conſtituti: quod dubium in præſenti diſcurſu expediemus.

Beda.

An neceſſe ſit ut pro defunctis orantes ſint in ſtatu gratiæ.

2 *Videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: Remittuntur tibi peccata tua.* Ex his verbis deduci poſſe videtur, quòd Chriſtus in iis, qui orant, & ſatisfacere intendunt pro aliis, fidem in charitate formatam requirat. Ratio eſt, quia nullum opus, quantumvis in ſe bonum ſit, meritorium eſſe poteſt illi, pro quo offertur, ſi offerens inimicus ſit Dei; dicit enim Apoſtolus: *Si linguis hominum loquar, &c. charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo*, inquit David, *non exaudiet Dominus.* In Speculo exemplorum inter alia legitur, quòd cum filius quidam quotidie per triginta duorum annorum ſpatium pro anima defuncti patris ſui oraſſet, tandem Pater ei apparens dixit, ſe etiamnùm eandem tormentorum atrocitate cruciari, qua in principio; ſeque nequicquam in tanto tempore ex fuſis pro ſe ad Deum orationibus accepiſſe ſolatii, eò quòd peccato mortali eſſet obnoxius; & licèt in Paſchate confeſſus fuiſſet, nunquam tamen per illam confeſſionem in gratiam Dei redierit, ob defectum propoſiti de vita emendanda concepti. Sanctus Bonaventura, vel ut alii putant, Albertus Magnus (quod eſt veriſimilius, cum hic ante doctorem Seraphicum vixerit) in Compendio Theologicæ veritatis dubium hoc reſolvit, dicens: *Ex parte agentis requiritur, quod ſit in charitate.* Neque in controverſiam vocari poteſt, quin hæc opinio ſit ſecurior, & animabus purgantibus fructuoſior: Nam ut Sanctus Bernardinus ait: *Quanto magis ille qui facit aliquod bonum, eſt in maiori gratia Dei, tanto magis placet Deo, & animæ recipiunt maiorem conſolationem, & præmium; quia quanto eſt magis iuſtus, plus valet, & prodeſt animabus, quia Deus eſt magis conformis, & gratus ſuæ orationi, quàm alterius non iuſti. Quemadmodum ſi amicus dominationis peteret aliquam gratiam pro aliquo, magis exaudiret eum, quàm ſi foret ſuus inimicus. Secunda veritas eſt, quod eleemoſyna facta à iuſto pro defunctis, plus placet animæ in purgatorio exiſtenti, & maiorem illi conſolationem affert, quàm facta ab uno peccatore. Ratio eſt, quia ex quo illa anima in purgatorio exiſtens eſt in gratia, fit conformis voluntati divinæ, & placet ſibi quod placet Deo, & diſplicet ſibi quod diſplicet Deo; & ſicut Deus magis exaudit orationem iuſti, & accipit eleemoſynam ipſius potius, quàm peccatoris, ita accidit in animabus purgatorii, quia magis placent eis bona iuſti, quàm peccatoris.*

Spec. exemp. diſt. 6. c. 148. Notabile exemplum pro parte affirmativa.

S. Bon. comp. theol. verit. l. 7. c. 5.

S. Ber. t. 4. ſer. 13. extrer. 3. par. princ.

Gerſ. ſer. 1. de defunct. Opinio Gerſonis circa hoc dubium.

3 Joannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis, in ſermone primo de defunctis, hanc quoque tangit difficultatem, inquiens: *Sciendi deſiderium inveſtigat, & quærit, ſi oratio peccatorum proſit. Reſpondeo per conſiderationem, cogitationemque ſanctam, & ſalutarem. Oratio peccatoris mortalis (de illo enim hic intelligo) non prodeſt ſibi, aut mortuis de condigno meriti, ſed ſecundum iuſtitiæ rigorem ad malum vertitur. Oratio eius fiat in peccatum, dicit Propheta, & Sanctus Gregorius ait: Cum is qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati iudicis animus ad deteriora provocatur.* Subdit tamen: *Oratio peccatoris proficit uno modo de congruo, aut à Dei miſericordia, qui non nobis reddit ſecundum noſtra demerita, ſed facit abundare gratiam ſuam, quoniam ipſe cognovit figmentum noſtrum, naturam ſcilicet noſtram, ac fragilitatem. Oratio peccatoris non eſt reconcilians, ſed poteſt eſſe ſimiliter ſatisfaciens, aut oranti, aut abſolventi quoad pœnam temporalem.* Tandem in favorem animarum ſtatum in hæc verba concludit: *Oratio peccatoris quantum ad valorem, quem habet, interdum ut opus privilegiatum prodeſt: Exemplum de Baptiſmate, & aliis Sacramen-*

Quod oratio facta in ſtatu diſgratiæ, proſit animabus defunctorum.

mentis, de exorciſmis, & coniurationibus &c. Oratio peccatoris facta principaliter authoritate alterius qui eſt in gratia, ut per modum miniſterii, aut obedientiæ, valet illi qui mittitur. Sequitur ergo, quod valet pro mortuis, qui nos rogant, & mittant. S. Bonaventura in eodem loco inquit:

S. Bonav. ib. S. Bonav. hoc ipſum docet.

Diſtinguendum eſt tamen, quod ſuffragia per malum poſſunt fieri dupliciter, vel ut per auctorem, & ſic non poſſunt, niſi forte per accidens, ſcilicet in quantum per eleemoſynam mali hominis excitantur boni pauperes ad orandum pro defunctis. Vel ut per miniſtrum, & hoc dupliciter, quia vel facit ea miniſter publicus DEI, & Eccleſiæ, ſicut quando ſacerdos malus celebrat Miſſam, vel agit exequias mortuorum; & talia ſemper proſunt, quia malitia miniſtri non nocet operi boni authoris, ſicut patet in domino iuſto dante eleemoſynam per ſervum malum. Si vero facit ea ut miniſter privatæ perſonæ, exiſtentis tamen in charitate, ſive defuncti, ſive alterius, etiam talia proſunt, quia opus illud licet ſit mortuum quoad miniſtrum, non tamen quoad authorem.

Sicut & S. Bern. S. Bern. ib.

4 Sanctus Bernardinus poſt doctrinas ſuperiùs allegatas, ſubdit, dicens: *Tertia veritas eſt, quod etiam licèt homo ſit peccator, & faciat aliquod bonum pro animabus Purgatorii, tamen illud bonum poteſt valere ipſis animabus. Et mihi placet quidem, quia eſt magna confortatio peccatoribus, quod bona quæ peccator facit in peccato mortali non valent ſibi, ſed animabus. Sed quomodo valebit animabus in purgatorio exiſtentibus, quia videtur quod non plus poteſt conferre aliis, quam in ſe habeat? Et ſi bene recordaris, ubi tetigi de iſta materia, ego dixi, quod Deus confert peccatori bonum, quia facit habere bonā fortunam in hoc mundo, & valet ſibi Ribalzo ad conſequendum propter illud gratiam Dei, & contritionem peccatorum ſuorum: & ſic huiuſmodi valet exiſtenti in Purgatorio, quia exiſtens in purgatorio habet pœnas temporales.* Paulò poſt verò hanc ſubnectit exhortationem: *Quamvis ſis in peccato, non ceſſes orare pro defunctis, & facere eleemoſynas, & alia bona pro eorum animabus, quia etiam orabunt pro te, quod Deus det tibi gratiam pœnitendi.* Idem S. Bernardinus in tom. 2. ubi de ſtatu

S. Bern. t. 2. ſerm. 45. a. 3. c. 1.

purgatorii diſſerit, in hæc verba ſcripſerat: *Talis hominis* (de homine in peccato mortali conſtituto loquitur) *ſuffragia, & cætera eius bona, nec ſunt utilia ad gloriam ſempiternam, eo quod mortua ſunt; tamen defunctis dupliciter prodeſſe poſſunt. Primo, quia opera mortua ſecundum omnes proficiunt ad temporalia bona obtinenda; ſed talia bona ſunt, quæ acquiruntur per talia ſuffragia ſupradicta, cum purgatorii pœna ſit temporalis. Secundo, quia opera mortua ſatisfactoria ſunt, cum homo exiſtens in mortali culpa poſſit ſatisfacere pro ſeipſo, licet non ſint meritoria ad æternam vitam, ſicut dicit Scotus in 4. diſt. 15. quæſt. 1.* S. Bonaventura in 4. Sent. diſt. 45. q. 2. ar. 2. idem

S. Bon. in 4. ſent. diſt. 45. ar. 2. q. 2.

hoc punctum diſcutit, & pro noſtra parte ſequentes reddit rationes: *Sacramenta Eccleſiæ æquè bona ſunt, cum diſpenſantur per bonos, & malos, ergo Miſſa mali ſacerdotis ita prodeſt ut boni. Item quando ſervus exiſtens extra charitatem dat eleemoſynam ad imperium domini, meretur dominus, ac ſi ſervus bene daret. Ergo ſimiliter in propoſito, cum ille pro quo fit, ſit in charitate, valet ei. Item ratione videtur, quia Dominus ſua largitate reputat opus factum ab alio, ac ſi fiat ab eo pro quo fit. Sed ille eſt in charitate, ergo, &c. Item quando aliquis facit alicui eleemoſynam, etſi dans ſit extra charitatem, tamen recipiens poteſt mereri in recipiendo, ſi recipit ex charitate: ſed iſte mortuus ſuffragia vivorum recipit ex charitate, ergo.* Paulò poſt rationes, ob quas hæc opinio à multis ſuſtineatur, ſubdens, inquit: *Suffragia Eccleſiæ proſunt, ſive a bonis ſive a malis fiant. Ratio huius eſt, quia tam boni, quam mali faciunt ſecundum doctrinam Eccleſiæ, & faciunt pro eo qui eſt in charitate; & ubi deficit charitas facientis, ſupplet charitas Eccleſiæ dictantis, & mortui ſuſcipientis.*

Santarel. de Iub. 9. c. 3. An indulgentiæ à talibus defunctis applicatæ, valeant? Probat.

5 An verò indulgentiæ animabus illis ab eo, qui non eſt in gratia Dei, applicatæ validæ ſint, quoad hoc Santarellus affirmativè reſpondet, & probat, quia ſi v. gr. Papa concedat, quòd qui talem Eccleſiam viſitat, animam aliquam ex purgatorio liberare poſſit, non eſt neceſſum, ut is qui hanc viſitationem adimplet, ſit in gratia: & ratio eſt; quia hæc indulgentia data eſt in favorem animarum purgantium, quæ ſunt in gratia, & conſequenter diſpoſitæ, & capaces ad acquirendum ſanguinis & meritorum Chriſti, ac aliorum ſanctorum, in ærario Eccleſiæ depoſitum theſaurum.

6 Sanctus Bonaventura quærit: An ſuffragia magis proſint illis, pro quibus fiunt, vel aliis? Citatque S. Auguſtinum dicentem:

S. Bonav. ib. q. 4. Quibus ſuffragia magis proſint, an pro quibus fiunt, vel aliis.

Ideo proſunt, quia meruit ut prodeſſent: ergo ſi magis meruit, magis proſunt; quia in per ſe prædicatis talis conſequentia tenet. Item profectus ſuffragiorum eſt ſecundum Dei diſtributionem, ergo ſi ipſe non eſt acceptor perſonarum, videtur, quod magis debet diſtribuere ei, qui magis eſt dignus. Item hoc oſtenditur per impoſſibile, quia qui meruit, ut prodeſſent, citius meruit liberari; ſed ſi non magis proſunt ei, non citius liberatur: ſed hoc eſt contra iuſtitiam Dei, ergo &c. Ultimum denique argumentum quod adfert, hoc eſt: Oblatio pretii in cruce æqualiter profuit, ac ſi eſſet oblata pro quolibet pro ſe, & tantum prodeſt cuilibet, quantum meruit. Ergo oblatio ſacrificii in altari pari ratione, cum ſit iſtius oblationis memoriale. Seraphicus Doctor tamen pro contraria opinione concludit, ſequentibus rationibus innixus: *Cum Deus exaudit nos, quodammodo conformat voluntatem ſuam nobis, quia obedit Deus voci hominis. Ergo ſi aliquis habeat charitatem, & oret ſpecialiter pro aliquo, videtur, quod Deus ſpecialiter accipit pro illo: ergo videtur, quod magis proſint illis, pro quibus ſpecialius fiunt. Item ſi in vita iſta aliquis daret eleemoſynam, magis ſibi prodeſſet, quàm aliis: ergo ſi ad eius imperium detur poſt mortem, cum pro tali habeat Deus, ac ſi impenderet, magis ergo prodeſt ſibi quam aliis. Item Deus acceptat opus ſecundum intentionem, ſed intentio facientis eſt, quod ſpecialius, & magis proſit illi, pro quo facit. Item per impoſſibile oſtenditur, quia ſi non poteſt magis, ergo non oportet ſpecialiter rogare pro aliquo, ergo movetur ſtulte tota Eccleſia, quæ ſpecialiter orat.*

Solutio quæſtionis.

Tandem verò dubium hoc ſequenti concluſione ſolvit, & explicat, inquiens: *Suffragia mortuorum, ſi fiant in communi, proſunt magis ei qui magis meruit: quod ſi in ſpeciali, magis proſunt ei, pro quo fiunt.* Adducit paulò poſt quaſdam ſimilitudines, quæ opinionem illorum, qui ſuffragia particularia, etiam in genere aliis animabus prodeſſe crediderunt, pro quibus non fuerunt oblata, confirmare videntur: *Hi enim ponunt exemplum. Si candela accenditur coram divite, hæc non tantùm præbet ſibi lumen, ſed etiam aliis, & eis qui melius vident, maius lumen præbet. Exemplum etiam patet in lectione, quæ tantum valet, ſi legatur omnibus in communi, quantum ſi cuilibet alii in ſpeciali, & plus valet aſſiſtenti, qui melius intelligit, etiamſi pro alio legatur, qui minus intelligit, licet etiam pro ipſo legatur ſpecialiter. Si ergo ita eſt in lumine creato, magis in lumine increato, magis in ſacramento. Si ita eſt in lectione, quomodo non in oratione?* Verùm ad utramque hanc ſimilitudinem Seraphicus Doctor reſpondet: Et quidem ad primam dicit: *De illuminatione non eſt ſimile, quia illuminatio totam ſpeciem rei viſæ defert ad oculum, & ſimiliter lectio totam ſimilitudinem vocis: ſed non eſt ſic in ſolutione, ſicut eſt in aſpectu, & conſideratione. Quamvis enim duo creditores æqualiter, & ſimul poſſint videre unum aureum, non tamen poteſt æqualiter ſolui unus aureus: ſic intelligendum eſt in propoſito, quod per ſuffragia fiat.* Solvit pariter primas objectiones ſequentibus reſponſis. Et quidem ad primam, & ſecundam, quòd ſcilicet ſuffragia magis juvent illum, qui majoris eſt meriti, reſpondet, hoc eſſe verum *ex ſe, niſi aliud reformet pactum, hoc eſt intentio facientis. DEUS diſtribuit ſecundum intentionem illius, qui offert ſuffragium. Ad illud quod obiicitur, quod citius meruit liberari, dicendum, quod verum eſt cæteris paribus: & quia iſte, qui minus meruit, maiores habuit adiutores, & plures, hinc eſt, quod citius liberatur ratione auxilii alieni.* Ad ultimam objectionem reſpondet aſſignando diverſitatem: *Illa enim pro omnibus eſt oblata* (ſcilicet hoſtia in cruce immolata) *hæc autem ſpecialiter poteſt fieri.*

7 Verùm enim verò quid dicturi ſumus quoad illas animas, quæ noſtra ſuffragia recipiunt? S. Bonaventura in Compendio Theologicæ veritatis hac de re ita ſcribit:

Continuat S. Bonav. idem propoſitum.

Nota, quod ſuffragia proſunt defunctis, ſed magis, & minus, pro diverſitate meritorum in mortuis, vel charitate vivorum, qui magis ſolicitantur pro aliquibus,

quam

quàm pro aliis. Illa enim ſuffragia, quæ ſpecialiter fiunt pro aliquibus, plus valent illis, quàm aliis, licet etiam aliis aliquo modo communicentur. Suffragia verò quæ communiter pro defunctis fiunt, quamvis pro modulo ſuo omnibus proſint, illis tamen amplius, qui dum eſſent in via, magis meruerunt, ut ſibi prodeſſent. Porrò ut nos omnes ad hæc ſuffragia tantò efficaciùs permoveat, ſequentem ſubnectit notatu dignam conſiderationem, inquiens: *Quamvis ſuffragia non proſint his, qui ſunt in cœlo, nec illis qui ſunt in inferno; tamen aliquo modo proſunt etiam illis. Vnde nota, quod valent illis qui ſunt in purgatorio, per modum purgationis, valent ſalvatis qui ſunt in cœlo, per modum coniunctionis, quia multiplicatio ſalvandorum augmentat gloriam accidentalem; valent & damnatis in inferno per modum diminutionis, quanto enim plures ſalvantur per meritum Eccleſiæ, tanto pauciores damnabuntur, & ita minor erit pœna per ſubtractionem conſortii illorum.*

DISCVRSVS XI.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur, quæ pro animabus illis offerre poſſumus ſuffragia, eorumque nonnulla adducuntur exempla.

THEMA.

Benedicti vos à Domino, qui feciſtis miſericordiam hanc cum Domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum. 2. Reg. 2. verſ. 5.

Animabus purgantibus quibus ſuffragiis ſuccurrere poſſumus.

1 PRopheta Regius populis Jabes Galaad cœleſtium apprecatur benedictionum copiam, eo quòd oſſa reprobi Saul, licèt perſecutoris ſui, & manifeſti inimici Dei, ſepeliſſent. Quantò igitur in comparatione illorum in gratiis, & cœleſtibus benedictionibus promerendis potior erit ille, qui animas purgantes, quæ ſunt in gratia & amicitia Dei, qui illas beatificare impatienter (ut ita dicam) deſiderat, æterna faciet requie gaudere?

S. Bon. compend. theol. ver. l. 7. c. 4.

2 Porrò quænam ſint illa ſuffragia, quæ animabus illis utilia eſſe poſſunt, Sanctus Bonaventura his verbis indicat: *Sunt quatuor modi ſuffragiorum generales, ad quos omnes alii reducuntur, ſcilicet: Oratio, ieiunium, eleemoſyna, & Sacramentum altaris; quorum numerus ſic accipitur, quoniam defuncti à pœna abſolvi poſſunt duobus modis, ſcilicet per viam gratiæ, & per viam iuſtitiæ. Per viam gratiæ dupliciter: Primò per interceſſionem publicam capitis, quæ in oblatione Sacramenti Altaris: Secundò per interceſſionem quaſi privatam membrorum, ſcilicet per orationes iuſtorum. Similiter per viam iuſtitiæ dupliciter: Primò per modum Redemptionis pœnæ, ſcilicet in eleemoſynarum largitione: Secundò per modum ſolutionis pœnæ, ſcilicet in ieiuniorum afflictione.* Sanctus Bernardinus tom. 2. ubi de ſtatu Purgatorii tractat, ita ſcribit: *Conſideremus, quæ ſuffragia, ſeu bona ſint eis grata. Circa quod advertendum eſt, quod* 13. *quæſt. 2. cap. Animæ defunctorum, Gregorius ad Bonifacium ait: Animæ defunctorum quatuor modis ſolvuntur: Aut oratione ſacerdotum, aut precibus ſanctorum, aut charorum eleemoſynis, aut ieiunio cognatorum. Eiuſdem ſententiæ eſt Auguſtinus in cap. Non æſtimemus. Ad hæc quatuor cuncta alia bona, quæ pro mortuis fiunt, vel fieri poſſunt, generaliter reducuntur; ſicut ſunt Suffragia communis Eccleſiæ, bona facta proeis, pœnitentia, peregrinatio, reſtitutio alienorum.* Quorum ultimorum verborum occaſione acerbiſſimè invehitur contra illos, qui reſtitutionem, vel ſatisfactionem legatorum piorum, quæ illis ad ſuffragandum animabus relicta fuerunt, retardant, & de anno in annum differunt; ait enim: *Cum quis promiſit reſtituere, vel aliter obligatus eſt, ſed non ſervat, hic furtum committit, retinendo aliena invito domino, & proditer eſt illius, cui obligatus eſt, qui forte eſt eius pater, mater, maritus, aut uxor, vel alius quicunque conſanguineus, vel amicus. Poſt prædictos profectò culpabiles ſunt hi, qui cupidine, vel avaritia, vel aliàs non ſatisfaciunt, vel differunt ſatisfacere ea, quæ Eccleſiæ, hoſpitalibus, religioſis, pauperibus & pro aliis piis cauſis relicta ſunt, cum impii prædones, & ſacrilegi à ſacris Conciliis iudicentur. Vnde* 13. *quæſt. 2. cap. Qui oblationes, id eſt legata ad pias cauſas, ſecundum Gloſſam, defunctorum retinent, & Eccleſiis tradere demorantur, ut infideles ſunt ab Eccleſia eiiciendi, quia uſque ad exinanitionem fidei pervenire certum eſt, ac pietatis divinæ exacerbationem; quia & fideles de corpore recedentes votorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimoniæ, & neceſſaria ſuſtentatione fraudantur. Hi igitur tales, quaſi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi ſunt. Vnde & quidam Patrum, ſcilicet Hieron. in ſcriptis ſuis inſeruit congruentem ſententiam, quæ ait: Amico quippe rapere, furtum eſt; Eccleſias verò fraudare, ſacrilegium.*

S. Bern. t. 2. ſer. 63. a. 3. c. 1.

Tho. Cantip. l. 2. Apum c. 53. n. 15. 1. Mach. 13. Adducuntur ſeptem modi iuvandi animas purgantes.

3 Verùm ut ad valorem ſuffragiorum revertamur, Thom. Cantiprat. ad textum quendam Machabæorum ſe reflectens, in hæc verba ſcribit: *Septem autem modis ſuffragiorum iuvari animas in purgatorio, liber Machabæorum primus oſtendit, ubi Simon ſeptem Pyramides circa ſepulchrum parentum ſuorum, & fratrum, legitur ſtatuiſſe. Et poſſunt ſumi hæc ſeptem Pyramidum ſuffragia in uno verſu:*

Fle, pete, ieiuna, vigila, da, redde, celebra.

Quod verò fletum attinet, ſubjungit: *Plora, non ſicut cæteri, qui ſpem non habent, ſed ſecundum Eccleſiaſticum, in mortuum produc lacrymas, id eſt, in altum duc ad DEVM; lacrymæ enim temperant calorem ignis Purgatorii. Si autem lacrymas aliàs immoderatas pro mortuo fleveris, inanes ſunt, & nullum refrigerium præſtant. Secundum, ſcilicet, pete, in quo oratio denotatur. Pete, id eſt ora, quia ut in ſecundo libro Machabæorum cap. 12. dicitur: Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur. Tertium ſuffragium eſt ieiunium. Sic David ieiunavit uſque ad occaſum ſolis mortuo Abner; & tu ſimiliter ſuper mortuum tuum, quouſque fervorem vindictæ Dei, qui ſol iuſtitiæ dicitur, ſenſeris mitigatum. Quartum ſuffragium eſt, vigila. Satisfacit enim vigilia, vel labor alius in afflictione tui corporis. Vnde lib. 2. Regum dicitur, quod Reſpha filia Haia, concubina Saul, ab initio meſſis ſubſtravit ſibi cilicium ſuper terram, & non permiſit aves, & beſtias lacerare corpora ſuſpenſorum, donec ſtillaret aqua de cœlo ſuper interfectos. Quid per ſuſpenſos, niſi excruciatæ in purgatorio animæ deſignantur? Has Reſpha, id eſt fidelis amicus iuvare debet vigiliis, vel labore ab initio meſſis, hoc eſt defectus vitæ in morientibus, ſecundum quod in Eccleſiaſtico dicitur: Super mortuum plora, defecit enim lux eius. Has aves, & beſtias, hoc eſt tortores dæmones lacerare non ſinas, Dominum ſuppliciter exorando. Ne à labore ceſſes, donec ſtillet aqua de cœlo ſuper interfectos, & pietate divina eas confidas, & conſideres liberatas.* De quinto ſuffragio, eleemoſynæ videlicet, idem Epiſcopus diſſerens, ad illam ſe reflectit à Juda Machabæo factam collectam, de qua dicitur: *Collatione facta duodecim millia drachmas argenti &c. Nec mirum, cum in Eccleſiaſtico dicatur: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum. Sextum remedium defunctorum eſt, reddere, ſi quid iniuſtè habuerint, vel rapuerint; teſte enim veridico Auguſtino: Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Et illud terribiliſſimum, quod dicitur in Scripturis: Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis? Septimum, & ultimum remedium eſt, celebratio Miſſarum; oblatio enim Corporis Chriſti abſolvit à debito culpæ, & pœnæ. Vnde in Ægypto poſt comeſtionem, & eſum agni, populus Iſraeliticus liberatur, & ſanguis agni Paſchalis in ſuperliminaribus ponebatur cōtra Angelum vaſtatorem, & ſerpens æneus in palo erectus eſt contra morſum ſerpentum.*

Hug. Æther. de regreſſ. an.

Eleemoſyna pro defunctis data, redit in bonum dantis.

4 Hugo Ætherianus inquit: *Donabit eleemoſyna veſtra, quam deſtinaverat ardentis ſtagni ſulphuribus. Hac igitur de cauſa Iudas argentum collegit, & Ieroſolymam afferri mandavit, memor illius: Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum.* Pergit ulteriùs commendare illos, qui animabus illis ſuffragantur; eoſque ad perſeverantiam his verbis exſtimulat: *Egentibus eleemoſynas porrigite, his divitiis, his petitionibus, his largitionibus vorago inferni captivos reddit, & abſolvit, & in viam abire permittit.*

Eccl. 11.

5 Reflexiſtiſne vos aliquando ad illud ab Eccleſiaſtico traditum conſilium: *Mitte panem tuum ſuper tranſcun-*

Digitized by Google

ſeuntes aquas, & poſt tempora multa invenies illum? Ubi per aquas acerbiſſima denotantur tormenta, de quibus Redemptor noſter lamentabatur, dicens: *Intraverunt aquæ uſque ad animam meam: Infixus ſum in limo profundi.* Ille igitur mittit panem ſuum ſuper aquas, qui liberaliter de facultatibus ſuis iis, qui in pœnis ſunt, cujuſmodi ſunt animæ defunctorum, ſubvenit; eundemque poſt tempus aliquod iterùm reinveniet, quia ut alibi diximus, animæ à nobis redemptæ ſe erga nos gratas demonſtrabunt, multa in utilitatem noſtram impetrando bona ſpiritualia, & temporalia, ſi quando hæc nobis expedierint. Trithemius in Chronico ſuo ſcribit, quòd haud procul à Vvormatia per multas noctes ingens apparuerit militum armatorum, tam equitum, quàm peditum, multitudo, quæ in certas phalanges diſtributæ, circa nonam noctis horam procedebant verſus montem quendam, è quo egredi ſolebant. Cumque non procul inde quoddã ſituatum eſſet Religioſorum monaſterium unus ex hiſce Religioſis animoſior factus, ſigno crucis ſe communiens, phalangibus illis obviam proceſſit, illaſque in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis adjuravit, ut faterentur, quinam eſſent. Quæ dixerunt: nos non ſumus phantaſmata, nec militum vivorum cohortes, ſed animæ militum defunctorum, qui in prælio in ſervitium Principis noſtri habito hoc in loco occubuimus; arma autem, & equi, qui nobis viventibus culpæ inſtrumenta fuerunt, nunc nobis inſtrumenta facta ſunt pœnarum, ſiquidem quicquid hic videtis, merus eſt ignis, quamvis vobis tale quid non appareat. Interrogavit igitur Religioſus iſte, an aliquod illis adferre poſſet ſubſidium? Imo verò reſponderunt illi, ſi nimirùm tu, & alii monachi in beneficium noſtrum eleemoſynas, jejunia, orationes, aliaſque pœnitentias, ſpecialiter verò Miſſas applicaveritis. Quo dicto, trina voce repentes: Orate pro nobis, confeſtim diſparuerunt.

Tritem. Chron. an. Notabile exemplum.

6 Scriptor quidam ſapienter notat, quòd tametſi Beda, S. Gregorius, & alii ſacri Doctores ſolùm inter ſuffragia eleemoſynas, orationes, jejunia, & ſacrificia, & nihil aliud enumerent; ſciendum tamen ſit, quòd ſub nomine eleemoſynarum, jejuniorum &c. multa quoque alia opera afflictiva, & pœnitentialia indirectè comprehendantur; cujuſmodi ſunt mortificationes externæ, & internæ, peregrinationes ſacræ, opera miſericordiæ, omniaque alia, quibus Eccleſia ritu Eccleſiaſtico in obſequium defunctorum uti ſolet; cujuſmodi ſunt cerei ardentes circa funus, comitatus ſacerdotum, vel aliæ ſimiles ceremoniæ ad hunc cultum ordinatæ. In vita B. Gelaſii Abb. Ciſtercienſis ſcribitur: *Aliquando nobilis quidam dives ſummam argenti S. Abbati per modum eleemoſynæ tradi curavit, orans, ut vellet animas parentum ſuorum Domino commendare:* Abbas autem recepta hac oblatione, ſubitò genuflexus Pſal. *De profundis* recitavit: quod cum ſervus, qui argentum hoc attulerat, & Abbati oranti præſens aſtabat, modicum nimis eſſe exiſtimaret; ac proinde ſubridendo diceret: *Non ſemel certè, ſed millies pro tanta argenti ſumma Pſalmum repeterem*; S. vir Dei reſpondit: Credine frater mi argentum huic Pſalmo præponderare? Ne igitur à me ſcandalizatus recedas, curabo, ut quia lumine interno cares, ſaltem ad minùs oculo corporis tui veritatem illius, quod dixi, clarè conſpicias. Hunc igitur Pſal. *De profundis* modicæ chartæ inſcriptum, uni parti bilancis impoſuit, ex alia verò parte ponderoſam argenti ſummam collocavit. Moxque *carta illa inſtar ferri ponderoſa, cum impetu ad terram deſcendens, argentum, quod mole & numero multum erat, quaſi leviſſimam paleam elevavit, & ſic omnibus videntibus, & admirantibus remanſit.* In ejuſdem Religionis Ciſtercienſis Chronicis legitur, quòd dum vir quidam nobilis in eadem Religione poſt aliquantum tempus in Superiorem electus, nimis erga ſubditos rigidus evaſiſſet, poſt ejus mortem S. Lutgardis orationes, aliaſque auſteritates corporales pro ipſius ſalute inſtitueret, inſuperque Deum rogaret, ut omnes ſibi auferret conſolationes ſpirituales, quas illi abundanter communicare ſolebat. Inter orandum verò vocem quandam audiit ſibi dicentem: *Bono animo eſto, tua cauſa benignè faciam ei, pro quo oras. At illa vehementius inſtans, propediem audivit, eum liberatum iri.* Poſtquam verò per aliquod tempus afflicta fuiſſet, Deus eam conſolari volens, effecit, ut animam illam ad paradiſum tranſmigrantem videret; nec hoc tantùm, verùm inſuper actis illi devotè gratiis dicentem audivit: Per undecim annos in hiſce flammis commoraturus eram, niſi per tua opera pœnalia mihi ſuffraga fuiſſes.

Sequuntur varia & ſatis notabilia liberatarum animarum exempla.

Menolog. Ciſterc. 10. Martii.

Catech. hiſt. t. 4. c. 8.

7 Thomas Cantipratenſis immenſas, & aſperrimas, quibus S. Chriſtina pro liberatione Ludovici Comitis Loſſienſis ſe exercuit, auſteritates in hæc verba recenſet: Ludovicus Comes Loſſienſis, nobiliſſimus inter Teutonicos, erat vir ſagax ingenio, & in armis exercitatus, ac ſtrenuus. Hic virginem Chriſti Chriſtinam miro complectebatur affectu; qui cum in extremis ageret, Chriſtinam vocari fecit ad ſe, & in conclavi ſecum recedentibus omnibus remanere. Nec mora: Comes virtute qua potuit, erexit ſe, & ſupplex ante pedes Chriſtinæ toto corpore proſtratus, ei omnia peccata ſua cum maximis lacrymis recitavit; ſed hoc non pro indulgentia, quam dare non potuit, ſed ut magis ad orandum pro ſe tali piaculo moveretur, hoc fecit. Mortuus ergo Comes, eidem Chriſtinæ manifeſtè apparuit, & ſe traditum acerbiſſimis in purgatorio tormentis oſtendit. Cui pia mulier non modicè miſerata reſpondit: Age nunc, & vade hinc, & ſecundùm divinam miſericordiam pœnas pro peccatis exſolve; ego verò in meo corpore exactura ſupplicia, dimidiam Purgatorii tui partem excipio. His itaque geſtis, videres Chriſtinam multo poſt tempore certis horis ſecundùm quòd anima Comitis alternis doloribus torquebatur, flammeis vaporibus, interdum verò frigorum algoribus cruciari. Loca verò in quibus Comes peccare, vel inſaniis falſis gaudere ſolebat, lacrymis irremediabilibus irrigat. Longo igitur poſt tempore, ante mortem ſuam idem Comes ei apparuit, & gratias agens illi, eaque contemplante, ad Superna tranſivit.

Tho. Cant. ibid. n. 4. Exemplum de S. Chriſt. Virg.

8 In hiſtoriis Carmelitarum diſcalceatorum legitur, Religioſum quendam probè cognoviſſe certum aliquẽ pictorem, virum virtuoſum, & timoratum, qui in diverſis dicti ordinis Monaſteriis multas depinxerat imagines, & ſpeciatim in illo, in quo ſepeliri voluit; in cujus Eccleſia diſpoſuerat, ut pro quantitate ſibi à dicto Conventu debitæ pecuniæ, poſt mortem ejus totidem celebrarentur ſacrificia & Miſſæ. Subſecuta igitur illius morte, Religioſus quidam illius Cõventus paucis poſt illam diebus in oratione conſtitutus, dictum pictorem flammis cinctum ſibi apparentem vidit; à quo cum harum pœnarum cauſam ſciſcitatus fuiſſet, is ei reſpondit, quòd ſupremus judex, ante cujus conſpectum poſt mortem præſentatus fuit, multarum animarum querelas ei expoſuiſſet, eò quòd laſcivam quandam effigiaſſet picturam, quæ multis animabus cauſa fuiſſet, quòd ad infernum condemnatæ fuerint. Cumque in ejus defenſionem multæ prodiiſſent animæ beatæ, eum excuſantes, dicendo, eam picturã ab eo etiamnum juvene fuiſſe delineatam, eumque non ſolùm ea de cauſa condignam feciſſe pœnitentiam, verùm multas inſuper depinxiſſe ſanctorum imagines, pretiumque inde comparatum inter pauperes diſtribuiſſe, ac tandem pecuniam ſibi debitam in celebrandas pro animæ ſuæ ſalute Miſſas adhiberi voluiſſe: unde judicem rogabant, ut ei compati dignaretur. Judex igitur partim quidem in illorum preces condeſcendit, cum hac tamen conditione, ut in purgatorio remaneret, donec laſciva illa pictura abolita fuiſſet. Quapropter Religioſus ille rogavit, ut nobilis ille, apud quem pictura illa aſſervabatur, de ea abolenda moneretur, eique à monitore diceretur, quòd in ſignum veritatis hujus apparitionis, ſimul redderetur certior, quòd intra duos menſes duo filiorum ſuorum morituri eſſent; & niſi picturam illam igne aboleret, ipſe quoque mortis pœnas eſſet luiturus. Monitus itaque nobilis imaginem illam igne conflagravit, mortuique ſolùm ſunt duo filii; ipſe verò pœnitentiam agens, imagines ſanctorum eo fine depingi fecit, ut hi ſui apud Deum eſſent interceſſores.

Tom. 1. 4. c. 33. hiſt. Carmel. diſcalceat. Aliud exemplum valdè notabile.

DIS-

Digitized by Google

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

De ſummo ſacrificii Miſſæ valore ad animas illas liberandas.

THEMA.

Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue. Tob.4.v.18.

Sacrificium Miſſæ eſt præcipuum ſuffragium pro animabus defunctorum.

1 TObias ſenior, qui tanta cum charitate in defunctorum ſepultura aſſiduè ſe exercuit, filio Tobiæ juniori pretioſiſſimæ hæreditatis loco hoc reliquit conſilium: *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue:* quibus verbis quoad ſenſu literalem ad ſubſtantias, & bona temporalia alludit, quæ in hoc miſericordiæ opus applicari ſuadebat. At verò in ſenſu myſtico nobiliori (ſiquidem *omnia in figura contingebant illis*) oblationem præfigurabat, & prædicebat panis, & vini, ſub quorum ſpeciebus incruentum Miſſæ ſacrificium pro animabus purgatorii expiandis conſecratur, & offertur; hoc enim unum eſt ex præcipuis ſuffragiis, quæ pro ipſis offerri poſſunt. Unde S. Ambroſius ad ſuffragandum animæ mortui Imperatoris ſuadebat, dicens: *Date manibus ſacra myſteria, pio requiem ejus quæramus affectu, date manibus ſacramenta cœleſtia, extollite populi mecum manus in ſancta, ut eo ſaltem munere vicem ejus meritis rependamus.* S. Monica, S. Auguſtini mater, nullum ſibi aliud adbiberi ſuffragium petiit, quàm hoc, dicente filio ejus S. Auguſtino: *Tantummodo memoriam ſui ad Altare fieri deſideravit, cui nullius diei prætermiſſione ſervierat. Unde ſciret, diſpenſari victimam ſacram, qua deletum eſt chirographum, quod erat contrarium nobis.* S. Bernardus in vita S. Malachiæ Epiſcopi Hyberniæ refert, eum nonnullas de ſorore ſua defuncta habuiſſe viſiones: Cujus malos mores adeò exhorruerat, ut nequidem illam ex facie videre ſuſtineret. Hæc autem poſt mortem hunc in modum ſe illi repræſentavit. Nocte quadam vocem ſibi dicentem audivit: Soror tua, quæ per quadraginta dies non manducavit, ſtat foris in atrio expectans te. Cumque S. Epiſcopus tempus computaret, quo pro ea Miſſam non dixerat, invenit, illam triginta tantùm diebus inediam toleraſſe, & exinde quonam hæc fames reſpiceret, clarè cognovit; unde ſine mora ad offerendum pro anima ipſius panem divinum, ſeſe iterùm accinxit. Paulò poſt verò aliam habuit viſionem, in qua ei notificatum fuit, ſororem ſuam ad limen Eccleſiæ uſque pertigiſſe, luctuosè veſtitam; ulteriùs autem progredi non poſſe. Malachia autem cœptam Miſſarum celebrationem proſequente, ſoror ſine ulla difficultate in veſte candida Eccleſiam intrare potuit; ad altare autem pertingere, illudque tangere nequivit. Unde Malachias Miſſæ ſacrificia ulteriùs continuavit, ac tandem ſoror ejus in multarum beatarum animarum ſocietate gaudenter ad altare acceſſit. S. Ambroſius ſuper præcitati thematis verbis ita ſcribit: *Eſt & illa prophetica ſepultura juſtarum, ſi ponamus quadam, non quo cibus imperetur, aut potus, ſed ſacræ oblationis veneranda communio.*

S. Ambr. de obitu Theod.

Probatur nobili exemplo.

S. Ambr. in Tob.

Tertull. ad uxorem. Sacrificium Miſſæ eſt ſingulare refrigerium defunctorum.

2 S. M. Eccleſia defunctis apprecatur *refrigerii ſedem:* Hoc autem refrigerium ſpecialiùs per hoc ſacrificium percipiunt. Unde Tertullianus lib. 2. *ad uxorem* ad ſacramentum Altaris alludens, illud appellat: *Spiritus refrigerium.* Lucas Tudenſis de miraculis S. Iſidori cap.31. refert, animam quandam purgatorii Novato monacho in monaſterio S. Iſidori ſæpiùs apparuiſſe, dicentem, plures animas in diebus Dominicis, & principalibus feſtis anni, eo tempore quo Miſſa celebratur, nullam ſentire pœnam. En verba ipſiſſima: *Quando pro nobis immolatur hoſtia ſalutaris, multi noſtrum nulla pœna afficiuntur. Ad locum, ubi jacent corpora noſtra, pervenire permittuntur, quaſi incenſo, vel aqua benedicta veniant aſperſa, nobis fere paradiſiaca requies videtur.* Hugo Ætherianus *de regreſſu animarum* in perſona animarum purgantium ſacerdotes bis verbis affatur: *Veſtro adjutorio nunc opus eſt, ut pro nobis paſchalem victimam offeratis, agnum ſalutarem, qui tollit peccata mundi: ſic verè nos de barathro inferni educere poteſtis.*

Hug. Ætherian.

Pſ. 77. 23. Hug. Card. Continuatur idem propoſitum.

3 Inter alias interpretationes, quas Hugo Cardinalis illis adhibet Pſalmi ſeptuageſimi ſeptimi verbis: *Mandavit nubibus deſuper, & januas cœli aperuit,* una, & quidem noſtro propoſito percommoda, hæc eſt: Per nubes intelliguntur miniſtri ſacri, & Eccleſiaſtici; ut ſenſus ſit: *Mandavit nubibus, id eſt prædicatoribus, & doctoribus ſpiritualibus,* qui ut plurimùm ſunt ſacerdotes, ad quos pertinet animabus cœli portas aperire, Chriſti corpus pro ipſis offerendo: *Janua enim eſt corpus Chriſti.* Joan.10. *Ego ſum oſtium.* S. Joan. Damaſcenus obſervat, ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſiam derivatum eſſe hunc ritum, ut fidelibus in gratia defunctis, ex omnibus ſacrificiis quæ offeruntur, pars quædam attribuatur: *Myſteriorum diſcipuli Salvatoris,* inquit prædictus Damaſcenus, *& ſacri Apoſtoli ſanxerunt, in vivificis, & tremendis ſacrificiis, & myſteriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt.* Advertendum quoque eſt, quòd in Euangelio Miſſæ de requiem ſpecificata corporis Chriſti fiat mentio: *Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi;* ut videlicet intelligamus, corpus Chriſti oblatum, præcipuum eſſe animarum purgatorii ſuffragium. Quod quidem ſuffragium, ni fallor, apud Zachariam his verbis prædictum fuit: *In ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu.* Hujus enim ſanguinis teſtamenti in forma conſecrationis calicis expreſſa fit mentio, cum dicitur: *Hic eſt calix ſanguinis mei, novi & æterni teſtamenti.* Lacus autem mentio fit in Offertorio Miſſæ defunctorum, ubi purgatorium *profundus lacus* appellatur: Adeò ut dubitari non poſſe videatur, quin Propheta ad hoc ſacrificium incruentum alluſerit, in virtute cujus defuncti à profundo illo lacu liberantur.

S. Joan. Damaſc. Suff. mort.

Zach. 9. 11.

4 Notanda quoque eſt hujus ſuffragii prærogativa: Quia licèt is qui procurat Miſſam, & alius qui eandem celebrat, ſint extra gratiam Dei conſtituti; valor tamen illius in animarum illarum præjudicium non amittitur, quia ſacerdos in perſona Chriſti ſuffragium illud offert. S. Bonaventura in præparatione ad Miſſam prædicto Zachariæ textu utitur, ut nobis hoſtiæ illius in beneficium animarum illarum inſinuet omnipotentiam. Porrò regius Pſaltes diù ante cecinerat, dicendo: *Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.* In libro Levitici Deus populo ſuo proteſtatur, dicens: *Dedi vobis ſanguinem, ut ſuper altari meo expietis pro animabus veſtris:* quis autem eſt, qui hunc ſanguinem ab animalibus hauſtum, in Dei tamen honorem effuſum fuiſſe ignoret? & tamen hunc aliqua ex parte in peccatorum expiationem adhiberi volebat; quidnam igitur de ſanguine agni illius dicemus, de quo ſacerdos trina vice repetit: *Agnus Dei, qui tollit peccata mundi?* ubi agitur de expiandis, & abolendis non culpis, ſed earum reliquiis, id eſt pœnis temporalibus in illum ignem ad purificandum reſervatis? Doctor Angelicus ait: *In hoc figuratum eſt, quod ſacrificium carnis, & ſanguinis Chriſti valet animabus in pœna Purgatorii.*

Licet dicens, & procurans miſſam ſint in ſtatu diſgratiæ, valor tamen animabus illis non amittitur.

Lev. 6. 30.

S. Th. opuſc. 58.

5 Meminimus in diſcurſu primo, Danielis in lacu leonum poſiti, quem S. M. Eccleſia velut quandam animæ defunctæ figuram ob oculos ſtatuit: Porrò S. Bonaventura id, quod ſacer textus quoad prandium Danieli ab Habacuc miniſtratum dicit, conſiderans, inquit: *Panes quos Habacuc contriverat in alveolo, ductu angelico tranſmittuntur Danieli in lacum leonum. Hic eſt panis corporis Chriſti, qui cum pro defunctis offertur, tunc in lacum purgatorii tranſmittitur per effectum.* Idem Seraphicus Doctor mentionem faciens verborum illorum Canonis: *Jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui;* ait: *Innuitur purgatoriæ pœna ſævitia in leonibus, qui erant in lacu; unde bene canit Eccleſia: Libera eas de ore Leonis, &c.* Enim verò inter alias Sapientis parabolas hæc quoque legitur: *Munus abſconditum extinguit iras;* ubi per munus abſconditum, ſanctiſſimum præfiguratur Eucharistiæ ſacramentum, quia in illo filius Dei ſub ſpeciebus Sacramentalibus occultatur: Unde Angelicus Doctor de Euchariſtia differens, prædicta Sapientis verba in favorem noſtrum ſic explicat, dicens: *Munus abſconditum extinguit iras, ſcilicet Dei: id eſt pœnas Purgatorii quantum ad animas innocentes.*

Prandium Habacuc Danieli delatū, ſignabat ſacrificium miſſæ pro defunctis oblatum. S. Bonav. ſer. 6. in Cœn. Dom.

Prov. 21. 14.

S. Th. Opuſc. 58. c. 25.

6 Animam quoque purgantem in Jona in mare præcipitato delineatam invenio. Hic enim limitato trium dierum, & noctium tempore in ventre ceti, velut in obſcuro carcere, ſine ullo cibo delituit; quemadmodum anima purgans pariter pœnam limitatam ſuſtinet, non verò æternam. Idem Jonas in ventre ceti Deum oravit,

Applicatur ad idem propoſitum hiſtoria Jonæ in mare dejecti, & in ventre ceti delitescēis.

ur

ut de obſcuro illo carcere liberaretur; ita & animæ inter illas flammas conſtitutæ, Deo & hominibus ſe recommendant, dicentes : *Miſeremini mei &c. Omnes fluctus tui, & gurgites tui ſuper me tranſierunt* ; verè enim de illis dici poteſt : *Magna eſt velut mare contritio tua*. Conſideraſtiſne aliquando modum, quo Deus Jonam è ventre ceti liberum exire fecit? Numquid enim Deus ad hanc Jonæ liberationem fortè permotus fuit per triduanum Jonæ jejunium? aut verò, per orationis ejus efficaciam? vel propter bona propoſita, deinceps divinis præceptis promptè obediendi? Nequaquam hæc omnia ad liberationem Jonæ Deum permoverunt, ſed tunc Deus ceto præcepit, ut ex apertis faucibus ſuis Jonam ad littora Ninivitana ſanum, & incolumem evomeret, quando Propheta ſe in templo ſacrificium oblaturum eſſe promiſit; quando enim dixit: *Immolabo tibi, tunc dixit Dominus piſci, & evomuit Jonam in aridam.* Jejunia quidem, orationes, vigiliæ, dolores patienter tolerati, interni compunctionis actus &c. bona & ſalutaria ſunt opera, nec non ad ſuffragium animabus illis media convenientia: at verò ſacrificium incruentum ceti, id eſt Purgatorii januam aperit, & animam ad cœli littora feliciter appellere facit. Unde Sanctus Bernardinus de Miſſa defunctorum diſſerens, ita ſcribit : *Miſſa eſt majus bonum, quod poſſit fieri pro animabus, propter communicationem corporis Chriſti. Nam una Miſſa eſt ſufficiens evellere omnes animas de Purgatorio.* S. Antoninus de F. Joanne de Aluernia Franciſcano refert, quòd cum in die cõmemorationis fidelium defunctorum cũ fervore exceſſivo celebraret, poſt conſecrationẽ panis, & vini Deũ inſtanter rogaverit, ut per amorem quo filium ſuum unigenitum dilexit, animas Purgatorii ex illis flammis eripere dignaretur; eoque fine Deo Patri ſanguinem, & Paſſionis filii ſui merita obtulerit, ac ſtatim gratiam deſideratam impetrarit; ſiquidem Deus innumerabiles ei animas oſtendit, quæ velut totidem ignis ſcintillæ è furno egredientes, è Purgatorio prodibant, mox elevandæ in cœlum. Neſcio, an aliquando ſequentem Miſſæ prærogativam obſervaveritis, ſcilicet, quòd ſit valoris infiniti quoad munus in eadem oblatum, ſcilicet quoad ſacratiſſimum Chriſti corpus; at verò quoad efficaciam valorem habeat limitatum. Unde ſequitur, quòd Miſſa v. g. pro Petro dicta, eidem proſit quoad hunc effectum limitatum, ſimul tamen etiam utilis eſt generaliter omnibus aliis, ob valorem infinitum. Id quod ſequenti ſimilitudine meliùs poterit declarari. Si enim nobilis aliquis decem millia ſcutorum annui reditus habens, ex his quolibet anno cuidam ſervo ſuo aſſignaret ducenta ſcuta; hic utique tali reditu ſecurè gauderet, reliquam verò pecuniam dictus nobilis pro ſuo libito expendere poſſet pro ſe & pro aliis, quibuſdam plus, quibuſdam minus largiendo. Idem prorſus de Miſſa dici poteſt : Hæc enim pro Petro v. g. oblata, quoad applicationem, & valorem limitatum eſt Petri : at verò de valore ipſius infinito reliquo vivi pariter, & defuncti participant, tametſi celebrans nullam illorum ſpecialem faciat mentionem.

Jonæ 2. 10.

S. Bern. t. 4. ſer. 15. extran. 2. p. eſt prim.

S. Anton. 3. p. t. 24 c. 8. §. 15.

Exemplum effectus ſacrificii miſſæ.

Apta ſimilitudo.

7 Thomas Cantipratenſis refert, ſe à quodam Ordinis ſui Religioſo, qui mundum paſſim peragrarat, audiviſſe, quòd magnum quendam dominum cognoverit, qui in vita ſua gaudiis quidem mundanis deditus, ſed poſteà ad pœnitentiam converſus, familiares ſuos ad ſe accerſivit, iiſque dixit, propoſitum ſibi eſſe deinceps domus ſuæ moderandi ſumptus, & pro faciendis reſtitutionibus, & erogandis in expiationem peccatorum ſuorum eleemoſynis, ſuam reformandi familiam; id quod poſteà reipſa eſt executus: demum verò multas inſtituit capellanias pro Miſſis defunctorum celebrandis. Quod cum dæmon ferre non poſſet, ſubditos ſuos adversùs ipſum ſuſcitavit, qui ſe cum Rege quodam prædicti domini inimico conjunxerunt, promittentes ſe illi auxiliaturos, ut Principem & dominum ſuum opprimere poſſent, utpotè adverſus quem juſtè eſſent exaſperati, eò quòd omnia bona ſua in Presbyteros expenderet. Rex igitur quoſdam ſuorum ad dictum principẽ ablegavit, nuncians, tempus adveniſſe, quo ab eo de injuriis ſibi factis rationes reddendæ eſſent; omninò enim ſibi decretum eſſe, juſtam de ipſo vindictam ſumere: quem in finem diem præfixum ei determinavit. Princeps igitur, poſtquam nobiles, & ducatus ſui primates hac de re certiores feciſſet, ſequens ab illis retulit reſponſum: *Hactenus nos ut ſervos, & fatuos reputaſti, ſolis mundi ſeductoribus Clericis adhæſiſti, nunc te juvent illi, & conſulant in adverſis; tibi autem ſuccurrere nec volumus, nec valemus. Hæc ut vidit dux vehementer expavit, & mox ſe conferens ad caſtrum munitiſſimum, ſolius Dei auxilium imploravit. Medio autem tempore condicti diei proſpectans dux per propugnacula cum quibuſdam, vidit ingentem exercitum albatorum in equis albis, clypeis cruce rubea conſignatis, eminus venientem; & mox ſtupens dixit ſuis : Nunquid videtis, ait, illa quæ video? Et illi: Nihil, inquiunt. Et mox omnes cum duce ſupplices preces dantes ad Dominum, viderunt innumerabilem exercitum albatorum. Tunc dux cum quibuſdam ex ſuis exiens, curvavit genua. Cui unus obvius ex multis millibus, elevavit eum, dicens : Ne verearis, fideliſſime Princeps, venturi Regis adventum : Adſunt iſti divino juſſu parati juvare te, quos eleemoſynis, & Miſſarum ſuffragiis de Purgatorio liberaſti. Medio autem tempore condicti diei liberabuntur & alii, qui nobiſcum in tuum adjutorium ſunt venturi. Et hoc dicto, omnis illa albatorum turba diſparuit, dux vero reverſus in caſtrum cum ſuis omnibus Dominum benedixit. Ad diem ergo ſtatutum Rex cum infinita multitudine ſuorum, & aliorum nobilium, qui contra ducem dominum ſuum totum terræ populum adduxerant, quaſi de victoria certus advenit, & in planitiem prope caſtrum cum mira multitudine ſe diffudit. Venit & illi obvius dux, nimirum alacer vultu, & animo inconcuſſus, ſtatimque ubi caſtrum cum paucis exivit, illa tanta & tam inenarrabilis multitudo cœleſtis exercitus ei eſt conjuncta, ut ex adverſo caſtrorum cœleſtium multitudine Regis turba quaſi modica videretur. Quod ut vidit Rex, & omnes qui ſecum erant, validiſſimo pavore concuſſi ſunt; & advertentes magnalia ſummi Dei, projectis armis, obviis manibus in terram proſtrati ſunt, & ad voluntatem ducis cum ipſa vita, & rebus, totaliter ſe dederunt.*

Thom. Cantip. l. 2. Apum c. 53. n. 30.

Hiſtoria valdè notabilis.

8 In vita S. Philippi Nerii legitur, quòd cum mortuus eſſet Joannes Animuccius, Muſices in Vaticano præfectus, qui ad Oratorium quotidie accedens, completis ad populum ſermonibus, muſicum inſtituebat concentum, acciderit, ut is tribus jam annis è vivis ſublatus, die quoddam ſolitis expletis quatuor ſermonibus, Alphonſo cuidam Luſitano apparuerit, atque inter eundum ſic illum interrogaverit : Jamne dimiſſum eſt oratorium? Dimiſſum, reſpondet Alphonſus. Iterat ille : Meis quæſo verbis Philippum roga, ut pro me apud Dominum orationibus inſtet; hiſque dictis evanuit. Tum Alphonſus ſecum reputans, Joannem Animuccium jam dudum vita perſunctum, revocat gradum, ut hominem reviſat; inventoque nemine, pavidus, ac tremens, Philippum adit, eique rem omnem enarrat: Qui præcipit, ut die poſtero facti ſeriem in Oratorio ipſe adamuſſim ediſſerat. Deinde mandat, ut Miſſas in diverſis Urbis Eccleſiis pro defuncto celebrandas curent: Præter quas in Eccleſia S. Joannis nationis Florentinæ Miſſam quandam de requie pro eodem defuncto cantari fecit. His omnibus peractis, cunctis fratribus Oratorii palam Philippus edixit: Animuccius noſter jam pervenit: ſignificans à Purgatorio ad cœleſte regnum evolaſſe.

Lib. 3. c. 2. n. 11.

Aliud exemplum.

TRA-

TRACTATUS LXXXVII.

DE RELIQUIIS SACRIS, Earumque Cultu, & Veneratione.

DISCURSUS UNDECIM.

Diſcurſus I. Ex veteri Teſtamento deducitur ſacrarum reliquiarum cultus, & veneratio.

II. Idem ex novo pariter Teſtamento, in primo præſertim ſæculo Eccleſiæ deducitur.

III. Varia allegantur miracula in conſervatione reliquiarum patrata, ſicut etiam nonnullæ punitiones Divinæ in earundem prophanatores fulminatæ: unde, quantam Deus ſacrarum reliquiarum habuerit curam, & æſtimationem, dilucidè innoteſcit.

IV. De honorificentia, qua Reges & Imperatores etiam infideles ſacras appretiati fuere reliquias.

V. In quanta quoque æſtimatione ab Eccleſia ſummiſque Pontificibus ſacræ reliquiæ habitæ fuerint, conſequenter demonſtratur.

VI. Ex antiquo, & pervetuſto uſu dandi vela, brandea aut pulveres ſacrorum ſepulchrorum, aliiſque ſignis exercitiiſque devotionis erga Sanctos demonſtratis, ſacrarum reliquiarum confirmatur cultus, & veneratio.

VII. Sacræ Reliquiæ turres ſunt, & propugnacula urbium, quibus populi ab hoſtibus, & ſiniſtris caſibus defenduntur, & proteguntur.

VIII. Varia conſiderationi ſubjiciuntur bona, & beneficia, quæ ex cultu reliquiarum in noſtram redundant utilitatem, & commodum.

IX. Oſtenditur adhuc & probatur, cultum ſacrarum reliquiarum cooperari, & conducere ad acquirendas virtutes: veluti è contra earum deſpectum, & contemptum eſſe indicium, & ſignum impietatis, & iniquitatis. Ubi inſuper agitur de benedictionibus eorum, qui illas venerantur, ac debito proſequuntur honore.

X. De ſanctitate corporum, & reliquiis Sanctorum, ac de cultu eiſdem ab Eccleſia exhibito. Denique quanti Deus eas æſtimet, & appretietur.

XI. Variæ ſupra eandem materiam inſtituuntur conſiderationes.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Ex veteri Teſtamento deducitur ſacrarum reliquiarum cultus, & veneratio.

THEMA.

Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum. Pſalm. 33. v. 21.

In V. T. in veneratione habuerunt oſſa ſanctiorum cadaverum.

1 INter alios Divinæ aſſiſtentiæ effectus, quibus Deus aſſiſtit Sanctis, recenſuit Propheta regius etiam curam illam, qua invigilat oſſibus, & cineribus eorum poſt mortem: *Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum:* quod *Poteſt exponi de oſſibus corporis*, ait Dionyſius

Dion. Carth.

Cartuſianus, *quæ licet in paſſione, vel poſt mortem conterantur, & corrumpantur; cuſtodiuntur tamen à Domino.* In omnibus ſæculis experientia docuit, quanta cum veneratione, æſtimatione, & honorificentia ſint cuſtodita non oſſa dumtaxat, ſed etiam atomi minuti, & imperceptibiles ſacrorum illorum cinerum. Verùm quod in hoc primo diſcurſu nobis jam examinandum, ac exponendum venit, illud nimirùm eſt, quòd veteris etiam legis zelatores appretiabantur, reverebantur, ac cuſtodiebant ſanctiorum reliquias cadaverum, uti

Eccl. 44. 14.

ait Pſalmiſta. Eccleſiaſticus cap. 44. Poſtquam ſacrorum heroum, ac glorioſorum virorum expoſuiſſet laudum encomia, ſubdit: *Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum vivit in generationem, & generationem.* Hunc textum Pigna, fuſiſſimus libri hujus Commentator, ita exponit: *Nonnulli exponunt in ſe-*

Pigna in hunc locum.

pulchro magnifico, & ſummo artificio elaborato; nam vox Pax juxta Hebræos omne bonum ſignificat; vel certè quia Hebræi magnam vim pecuniarum inferebant in ſepulchrum cum mortuo corpore. Hiſce conformiter Cor-

Cornel. à Lap. ib.

nelius à Lapide exponit dictionem illam: *In pace*, inquit, *id eſt, in honore, decore & ſplendore, ſive opulenter, ſplendide & magnifice; pax enim Hebræis opes omneque bonum ſignificat.*

2 Ab exordio Mundi hujus ſuprema altiſſimi Dei Majeſtas vigilantem adhibuit oculum, & curam in charorum amicorum ſuorum corpora demortua:

Deus ſingularem curam geſſit ab initio corporū charorum amicorum ſuorū mortuorum. Gen. c. 4. 10.

unde eſt, quòd dixerit fratricidæ Caino, vocem ſanguinis profuſi innocentis Abel devenìſſe ad aures ſuas, & clamaſſe in empyreum uſque: *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Ex quo eruitur, Deum animarum non ſolùm eſſe remuneratorem in altera vita, verùm & corporum etiam, minimarumque partium ſpecialem habere curam: *Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur.* At quia Abelis jam mentionem fecimus, à propoſito noſtro non deviabimus, ſi & pro confirmatione antiquiſſimi illius uſus, quo corpora, & reliquiæ amicorum Dei, qui ex hac vita migraverant, cuſtodiebantur, & in veneratione habebantur, Adamum parentem ſuum adducamus. Sa-

Salian. ann. 3009. n. 3. & 4. 2. Reg. 15. 7.

lianus referens hiſtoriam Abſalonis, ejuſque ſimulatum animum, quo patri ſuo dixerat, & fingendo perſuaſerat, ſe iturum in Hebron, ut ibidem vota ſua perſolveret: *Vadam, & reddam vota mea, quæ vovi Domino in Hebron*, ita ſcribit præfatus Hiſtoricus: *Quod apertè oſtendit, etiam Davidis tempore religiosè coli ſolita monumenta Sanctorum, votaque Deo ſub eorum patrocinio facta fuiſſe perſoluta; re enim dubia vel inſolenti non benè texiſſet mendacium ſuum Abſalon, nec habuiſſet ejus prætextus ullam apud Davidem probabilitatem.* Peregrinabantur Hebræi in Hebron, ut ibidem venerarentur oſſa ſacra Patriarcharum. Unde Lyranus

Lyran. ib.

ſcripſit: *Locus enim ille*, inquiens, *ſanctus reputabatur, eo quod quatuor Patriarchæ principales ſunt ibi ſepulti cum ſuis conjugibus; ſcilicet, Adam, & Eva; Abraham, & Sara; Iſaac, & Rebecca; Iacob, & Lia, ſicut dictum eſt Gen. 32. & ideò Abſalon fingebat illuc ire ex devotione.*

3 Verùm non deſunt alia teſtimonia ad elucidandam hanc veritatem. S. Hieronymus Epiſt. 53. ſcripta Ri-

S. Hieron. Epiſt. 53. Patet in corpore Joſeph, ex Ægypto, in terram promiſſionis tranſlato.

pario eum in finem, ut refutaret temeritatem Vigilantii, qui ſacrarum reliquiarum cultui ſe opponebat, ſcripſit: *Ioſeph, qui in typo præceſſit Domini Salvatoris noſtri, ſceleratus fuit, qui tanta ambitione Iacob in Hebron oſſa portavit, ut immundum patrem avo, & atavo ſociaret immundis, & mortuum mortuis copularet?* Annon conſtat, Moyſen, qui præ omnibus aliis cum ſtupore dotatus fuit ſapientia, & ſpiritu Dei, cuique facie ad faciem Deus loquebatur, corpus Joſephi in ſummo habuiſſe honore, & veneratione, cum illud veluti inæſtimabilis pretii theſaurum ad terram promiſſionis ſecum deferret? *Tulit quoque Moyſes oſſa Ioſeph ſe-*

Exod. 13. 19. Et corpore Moyſis.

cum. Et verò ex eo, quod in ſepultura corporis ipſiuſmet Moyſis contigit, apertè colligitur, & deducitur cultus, quo illis etiam temporibus cineres, & oſſa Servorum Dei honorabantur. Deut. c. ultimo legimus hæc verba: *Et non cognovit homo ſepulchrum ejus uſque*

Deut. 34. 6.

in præſentem diem. Creditiſnè fortaſſis, quòd Deus abſconderit corpus Moyſis, volens cum hoc improbare venerationem & cultum, quem populus Sanctorum exhibet ſepulchris? Toto aberratis cœlo. Audiamus S.

S. Epiph. t. 2. l. 2. Hæreſ. 64.

Epiphanium: *Sacræ litteræ ſignificant, non eſſe ab homi-*

nibus

Digitized by Google

nibus Moyſis corpus ſepultum, ſed ab Angelis videlicet; quod verba ipſa tacitè intelligentia noſtra ſubjiciunt: Igitur Deus noſter vel maximè honorat etiam poſt mortem electorum ſuorum corpora. Quod igitur fuit myſterium illud, ob quod Dominus Deus abſconderit corpus Moyſis, quo facto reliquiarum venerationi videtur ſe opponere? In Epiſtola Canonica S. Thaddæi Apoſtoli legitur: *Cum Michael Archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, &c.* S. Michael, veluti nunc Eccleſiæ, ita tempore illo Synagogæ agebat protectorem; cum igitur illius indemnitati invigilaret, id effecit, ne populus ille in idololatriam degeneraret, corpori Moyſis exhibendo cultum latriæ; quemadmodum aſtutus ſerpens rudi huic populo inſinuare ſatagebat. Cardinalis Bellarminus hanc tractando materiam, ita ſcripſit: *Populus*, inquit, *Iudæorum eo tempore propenſiſſimus erat ad idololatriam, ita ut etiam vitulos aureos coleret; unde poſt captivitatem Babylonicam, quia populus ille non amplius coluit idola, videmus Deum illuſtraſſe ſepulchrum Iſaiæ, Ezechielis, Ieremiæ, Eliſæi, Abdiæ, & aliorum multis miraculis, & gratum habuiſſe cultum, qui oſſibus eorum exhibebatur; ut Epiphanius, & Hieronymus tradunt.* Voluntas Dei noſtri eſt, ut Sanctis ſuis debitus ac conveniens exhibeatur cultus, & reverentia: quod & S. Hieronymus in eadem epiſtola ad Riparium declarat expreſſis verbis: *Honoramus autem*, inquit, *Reliquias martyrum, ut eum, cujus ſunt Martyres, adoremus, Honoramus Servos, ut honor ſervorum redundet ad dominum, qui ait: Qui vos ſuſcipit, me ſuſcipit.*

Judæ Ep. 9.

Bellar. de Reliquiis c. 4.

S. Hier. ib.

4 Reſpectus ac reverentia hominum ſanctorum exhibenda ſepulchris poteſt etiam deduci ex facto quodam relato cap. 23. libri 4. Reg. Ubi Rex Joſias, poſtquam oſſa Sacerdotum idololatrarum falſorumque Prophetarum in pulverem comminui, diſpergi, eorumque monumenta deſtrui ac demoliri juſſiſſet, tandem oculos in aliquam inſcriptionem conjiciens, inquiſivit: *Et ait: Quis eſt titulus ille, quem video? Reſponderuntque cives urbis illius: Sepulchrum eſt hominis Dei, qui venit de Iuda, & prædixit verba hæc, quæ feciſti ſuper altare Bethel.* Et ecce providentiam non errantem, de qua cecinit Pſalmiſta: *Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum.* Inſpiravit Deus Joſiæ, ut in communi exterminio omnium illorum ſepulchrorum, quorum magnus erat numerus, hoc unicum haberet præ oculis, & cuſtodiret: *Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat oſſa ejus: & intacta manſerunt oſſa illius cum oſſibus Prophetæ, qui venerat de Samaria.* Factum hoc benè obſervat Bellarminus, dicens: *Cum Joſias delubra idolorum everteret, & omnem idololatriam delere vellet, tantum abeſt, ut reliquias Sanctorum delendas eſſe æſtimaret, ut cum aliorum mortuorum oſſa effudiſſet, & in cineres redegiſſet, oſſa tamen ſancti Prophetæ ibidem reperta aſſervari juſſerit.* Aſt unum hic inquirendum: annon ſanctus hic Rex fortaſſe legerat, quòd propheta ille, eſto à Deo miſſus ad corripiendum Jeroboam, eſto etiam prodigioſa operatus fuiſſet miracula, juxta Dei ordinationem, quia nimirùm Divino haud paruerat præcepto, à leone oppreſſus, & interfectus fuerit? Cor igitur hæc illi præſtita gratia, ut cineres ipſius præſervati fuerint, & cuſtoditi? Obſervetur, quàm appoſitè caſus iſta occaſione ſecutus cuſtodiæ cooperabatur & curæ, quam Deus gerit de ſervorum ſuorum reliquiis: *Invenit eum Leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere. Aſinus autem ſtabat juxta illum, & Leo ſtabat juxta cadaver.* Nunc pero ego: cur Leo aliàs vorax nimis, & carnis humanæ avidus, ne quidem digitum illius cadaveris attingere auſus fuerit, imò vigilem potius illius egerit cuſtodem? Cur inſuper ad explendam famem neque aſtans jumentum devorare attentavit, ſed ambo ibidem ſtabant quaſi attoniti aſpicientes, imò reverentes ſacrum illud cadaver, quouſque erat ſepulturæ datum? Reſpondetur, prophetam hunc alium non commiſiſſe errorem, niſi quòd nimis facilè crediderit alteri falſo Prophetæ, qui ei dixerat, à Deo ſibi revelatum fuiſſe, quòd in domo ſua ſe reficere, & panem comedere poſſet: ſed hanc culpam venialem morte jam expiaverat, ac propterea corporis illius exuviæ erant reliquiæ ſacræ veneratione dignæ, ad quarum cuſtodiam Deus adhibuit ipſummet Leonem, qui ei intulerat mortem; diſpoſuit inſuper, inhibens Leoni, ne minimùm læderet, imò nec etiam tangeret jumentum, hunc enim merebatur reſpectum propter antecedentem contactum tanti Prophetæ. *Leo ſtabat* (ſic diſcurrit Dionyſius Carthuſianus) *cuſtodiens corpus exanime: in quo facto conſiderantur multa miracula; quod, ſcilicet, leo nec defunctum, nec aſinum laniavit, aut manducavit, nec facto commiſſo receſſit, ut ſua natura eſt; & inſtar rationalis creaturæ cuſtodivit occiſum, ne à beſtiis aut avibus tangeretur.* Adnotandum eſt, quòd Propheta ſeductor, poſtquam ſepeliiſſet corpus occiſi Prophetæ in proprio monumento, ex inſtinctu devotionis à filiis ſuis petierit ſepeliri in eodem ſepulchro, & apponi oſſibus defuncti, tanquam hominis ſancti: *Iuxta oſſa ejus ponite oſſa mea.* Unde dicere poſſumus, quod Plutarchus ad propoſitum ſcripſit de Scipione Africano, cujus tumulus à prædonibus etiam viſitatus fuit: *Tanta eſt enim vis virtutis, ut non ſolum probos, ſed etiam improbos ad ſe amandum alliciat.* Quod de occiſo Propheta hucuſque dictum eſt, confirmat tandem S. Gregorius hac ſua ponderatione: *Qui occidendi auſum habuit, de occiſi cadavere comedendi licentiam non accepit: quia is qui culpabilis in vita fuerat, punita inobedientia erat jam juſtus ex morte. Leo ergo, qui prius peccatoris vitam necaverat, cuſtodivit poſtmodum cadaver juſti.*

3. Reg. 13. 24. Voraciſſimus Leo pepercit cadaveri, à ſe occiſi, ejuſque aſino, quia fuerat Propheta.

Dion. Cart.

S. Greg. 4. Dialog. cap.

5 Aliud argumentum probans ſacrarum reliquiarum æſtimationem, & venerationem, deſumi poteſt ex c. 19. lib. 4. Reg. quando urbs Hieroſolymitana à Sennacherib obſidione cincta, & jam vicina erat ultimo exterminio: *Protegam urbem hanc*, dixit Deus, *& ſalvabo eam propter me, & propter David ſervum meum:* Quieſcebat nimirum corpus David in Jeruſalem valli inſtar inſuperabilis contra inimicos: *Licet hinc intelligere* (pono verba Gloſſæ) *juſtos homines etiam vita viventium patronos agere.* S. Hieronymus tom. 9. ſuorum operum *de viro perfecto*, in impios invehitur ſacrilegos, qui ſanctorum corporum venerationi ſe opponunt; & tali utitur argumento: *Negat fidem, qui quaſi tentator inquirit: Unde hæc poteſtas? Quaſi non manifeſtum ſit, in ea ſanctos Martyres nunc in ſpiritu miracula facere, in qua poteſtate adverſarios ſuos prius in carne, & in paſſione vicerunt.* In cujus fidem S. Doctor adducit celebre quoddam miraculum, quod alii etiam ſacri Doctores allegarunt: *Eliſæus*, inquit, *jam mortuus applicatis oſſibus ejus mortuum (quem juxta corpus ejus, pyratarum fugiens adventum, ſupremi officii deferens munus cursa projecerat) exanimis animavit: & de frigidis oſſibus, atque exangui corpore alienum cadaver vitali calore perfudit, nec quod habuit dedit, ſed alii, quod ipſe tunc non habebat, indulſit.* Abſque eo, quòd ſupplices ad Prophetam funderentur preces, frigidi illi cineres, oſſa illa arida virtutem habebant, ſolo contacto vivificandi cadaver illud, Divina ita diſponente providentia, & prodigioſum hunc effectum cauſante eum in finem, ut eò magis confunderetur incredulitas illius, qui ſacras reliquias nihil æſtimat, nec veneratur: *Eliſæus mortuus* (ita loquitur S. Ambroſius) *defunctum cadaver hominis tacta ſui corporis ſuſcitavit.* Verba S. Scripturæ ſunt ſequentia: *Mortuus eſt ergo Eliſæus, & ſepelierunt eum. Latrunculi autem Moab venerunt in terram in ipſo anno. Quidam autem ſepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerunt cadaver in ſepulchrum Eliſei; quod cum tetigiſſet oſſa Eliſæi, revixit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos.* Si Prophetæ hujus oſſa tantam habuere virtutem communicandi vitam ei, qui illam non expetiit: quantò magis hanc potuiſſet ſperare gratiam, qui viva fide ardentique devotione pro illa ſupplicaſſet? Verùm cum jam Eliſæi fecerimus mentionem, prætetire vix poterimus ſummam illam venerationem, qua pallium Eliæ magiſtri ſui proſecutus fuit; quando enim Elias curru igneo vehebatur in cœlum, demiſit pallium ſuum; quod ſapiens ac cautus diſcipulus tanquam pretioſiſſimas reliquias excepit, eoque miraculorum veluti inſtrumento uſus fuit, dum eodem aquas præſertim diviſit Jordanis, ut ſiccis illas tranſiret pedibus. Sed non mirum, ſiquidem in Eliſæo jam jam ſecuturo Eliam, mira, & ſtupenda jam patraverat: *Profectus eſt inde Elias, & reperit*

4. Reg. c. 19. 14. Deus protexit Hieroſolymam propter oſſa Davidis in ea tumulata.

Gloſſa.

S. Hier. t. 9.

Adducitur miraculum quo oſſa Eliſæi excitarunt mortuum ad vitam.

S. Ambr. l. 2. in Luc. c. 2.

4. Reg. 13. 21.

Quare virtuti ſuæ pallium Eliæ.

3. Reg. 19. 19. & 20.

rit

rit Eliſæum filium Saphat arantem in duodecim jugis boum; cumque veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuum ſuper illum. Vultiſne hujus veſtis ab Elia ſanctificatæ intelligere virtutem? Auditeillam in effectibus: *Qui ſtatim relictis bobus eucurrit poſt Eliam.* Communicavit ei donum Prophetiæ, ſpiritum ſuum infudit, & breviſſimo temporis ſpatio ipſum effecit ſanctum. S. Chryſoſtomus in quadam Homilia compendioſè recenſet miracula plurima, quæ in veteri etiam teſtamento contigere; non quidem oſſium, & cinetum ſacrorum corporum ſuffragio, ſed aliarum rerum inanimatarum adminiculo patrata à ſervis Dei: *Calceamenta*, inquit, *trium puerorum ignem conculcaverunt. Eliſæi lignum aquas mutavit, &, ut ferrum in ſuperficiem portarent, effecit. Moyſis virga mare rubrum diviſit, petram ſcidit. Pauli veſtimenta languores expulerunt; umbra Petri mortem fugavit; ſanctorum Martyrum ſavilla malignos expellit dæmones.*

Chryſoſt. hom. 8. ad pop.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Antiquus uſus, & veneratio ſacrarum Reliquiarum ex novo pariter Teſtamento probatur à primo præſertim Eccleſiæ ſæculo.

THEMA.

Et tetigit fimbriam veſtimenti ejus; dicebat enim intra ſe: ſi tetigero tantum veſtimentum ejus, ſalva ero. Matth. 9. v. 21.

Hæmorrhoiſſa tactu veſtis Chriſti in nova lege, oſtendit venerationem reliquiarum fundari eſſe piam, & ſalutarem.

1 PEr hanc devotam Hæmorrhoiſſam, quæ ſanguinis profluvio affligebatur, anhelanſque accedebat ad contactum veſtimentorum Chriſti, Lyranus intelligit Eccleſiam, utpotè quæ ex gentilibus vitam, & ſanguinem ſuum in tormentis, & martyriis profundentibus congregata, & coadunata fuit: *Fœdata fuit effuſione ſanguinis martyrum temporibus duodecim Imperatorum; hæc autem fimbriam veſtimenti Chriſti tetigit, quando Conſtantinus fidem Incarnationis credidit.* Huic etiam noſtro propoſito conformiter aſſerere poſſumus, quòd à primordio novæ legis gratiæ hoc facto docere nos voluit Sapientia Incarnata, quòd iidem illi gentiles, qui profudiſſent Chriſtianorum ſanguinem, converſi poſteà ad veram fidem, ſacras Reliquias profuſumque ſanguinem eorundem Martyrum debita veneratione coluiſſent, cum quo & corporis, & animæ ſalutem ſibi comparaſſent: *Tetigit fimbriam, &c.* Doctrina eſt doctiſſimi Salmeronis: *Inſtruimur, quod Deus miraculis ſubſcribit virtuti corporum Sanctorum vel Reliquiarum, teſte Bernardo ſuper his verbis. Neque mirum eſt, nam ſi Dei bonitas per quamvis creaturam ſe effundit ad dona ſua communicanda; quantò magis per reliquias, & corpora Sanctorum, quibus Deus ſingulares virtutes, quibus noſtram excitaret fidem, & erigeret imbecillitatem, videtur contuliſſe?* Ab hac igitur ſalutari Chriſti veſte, confidente & devota manu tacta, efficacem ac miraculoſam virtutem veſtium Sanctorum, & multò magis cinetum, & oſſium beatorum corporum deducere poſſumus. Vivificam hanc veſtimentorum virtutem Salvator noſter ad Apoſtolos ſuos etiam transferre voluit: quapropter in Actis Apoſtol. legimus: *Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore ejus ſudaria vel ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.* Cardinalis Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis hunc textum uti & Hæmorrhoiſſæ hiſtoriam aſſumit ad demonſtrandum antiquiſſimum uſum, ſummamque venerationem veſtium ſanctorum hominum, quæ in primo etiam Eccleſiæ ſæculo viguit: unde, inqnit ille, clarè conſpicitur in Eccleſia jamdudum inſtitutus, ſtabilitus, ac miraculis approbatus, & confirmatus ſacrarum reliquiarum cultus contra hæreticos earumdem impugnatores, quorum primus fuit Eunomius, quem poſteà ſecuti ſunt Vigilantius, Claudius Taurinenſis, & alii. Unde bene dixit Gennadius: *Si quis contra hanc ſententiam venerit, non Chriſtianus, ſed Eunomianus, & Vigilantianus creditur.* Superiùs cap. 5. refert Lucas de S. Petro: *Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum, ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus ſuis.* Si ſola umbra ſui mortalis corporis curabat infirmos, quantò magis rationi congruum erat, ut oſſa, & cineres corporis ſui ſaluciferam hanc imbiberent efficaciam, & virtutem?

Sal. t. 6. tract. 15.

De virtutibus veſtimentorum S. Pauli.

Act. Ap. c. 19. 11.

Baron. an. 34. n. 3.

Gennad.

Act. Ap. c. 5. 15.

2 In Apocalypſi, quæ meras continet revelationes Divinas, S. Joanni factas in primo illo ſæculo, legitur: *Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter Verbum Dei, & propter teſtimonium, quod habebant.* Ex quo Cardinalis Bellarminus colligit uſum ponendi reliquias ſub Altari ab ipſo etiam tempore Apoſtolorum: *Videtur iſta conſuetudo Apoſtolorum tempore cœpiſſe; nam ideò Ioanni Apoc. 6. oſtenſæ ſunt in cœlo animæ Martyrum ſub altari, quia corpora eorum in terris ſub altaribus requieſcunt.* S. Hieronymus notat ſummam Apoſtolorum anxietatem, qua honorarunt, & venerati ſunt corpus Protomartyris: unde ſcribendo Ripario contra Vigilantium ei improperat: *Ergo*, inquit, *Martyrum immunda ſunt reliquiæ? Et quid paſſi ſunt Apoſtoli, ut immundum Stephani corpus tanta funeris ambitione præcederent, & facerent ei planctum magnum?* Si vivus adhuc in gratiam, & emolumentum fidelium operabatur miracula: *Faciebat prodigia, & ſigna magna in populo*; rationi planè conforme erat, ut corpus illud in veneratione haberetur, quod aliorum recipiendorum, uti ſui loco dicetur, inſtrumentum extitit.

Apoc. 6. 9. Teſtimonia Apocalypſis de veneratione reliquiarum. Bellarm. c. 3. de Reliq.

S. Hier. Epiſt. 53.

3 *Objiciunt hæretici* (inquit Salmeron) *Quorſum iſta mortuorum oſſa, & cineres? Quibus reſpondendum eſt: Quorſum ſudaria, & ſemicinctia Pauli? & quare umbra Petri ſanabat infirmos?* Narrat deinde id, quod in Euſebio legitur de Hæmorrhoiſſa: *Scribit Euſebius, quod hæc mulier, poſtquam ſanata fuerat, in Cæſarea Philippi, unde erat oriunda, fecerit æream ſtatuam in domo ſua in beneficii recepti monumentum, quæ Chriſtum cum fimbriis, ut viderat, repræſentabat; & effigiem ſui ipſius velut genibus provolutæ, palmaſque ſuppliciter tendentis ad Chriſtum. Hujus ad pedes ſtatuæ è baſi herba quadam novæ ſpeciei naſcitur, quæ cum exorta fuerit, excreſcere uſque ad ſtolæ illius ærei indumenti fimbriam ſolet; quam cum ſummo vertice creſcens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoreſque conquirit, ita ut quæcumque illa fuerit infirmitas corporis, hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis depellatur, nihil omninò virium gerens, ſi, antequam æreæ fimbriæ ſummitatem creſcendo contigerit, decerpatur.* Hæc ibi. Argumentum nunc conficiamus à minori ad majus: Si Incarnatæ Sapientiæ Chriſto D. N. cui meritò dicendum: *Omnia in ſapientia feciſti*, complacuit herbis illis, quæ tangebant fimbriam unius ſtatuæ, miraculoſam communicare virtutem, ut ſummam illius devotæ mulieris fidem, ſimulque illius gratitudinem teſtificarentur: quantò magis rationabile eſt, ut donum hoc miraculorum conferat cineribus, & oſſibus eorum, qui vivum exiſtentes Dei templum ad gloriam ejus, macerationibus, jejuniis, vigiliis, aliiſque auſteris exercitiis corpus ſuum in ſervitutem redegerunt, toto vitæ tempore Divino incumbentes ſervitio?

Salm. ib. Refellitur objectio hæreticorum miraculo Hæmorrhoiſſæ.

4 In Conciliis legi ſequentia: *Probat reliquiarum antiquiſſimum cultum S. Clemens lib. 6. Conſtitut. Apoſt. cap. 29. ex contactu cadaveris Eliſæi Prophetæ mortuum ſuſcitantis.* Sed audiamus, quid in depoſitione ſui tabernaculi contigerit, idque in primo ſæculo naſcentis Eccleſiæ. Refert Gregorius Turonenſis, quòd cùm præfatus S. Pontifex in inſulam Cherſonenſem relegatus eſſet, corpus illius alligata ad collum ejus anchora in profundum maris projectum fuerit; at mare, ut abſolutæ Creatoris ſui potentiæ, cui & reliquæ creaturæ ſua tenentur præſtare obſequia, obſecundaret, ex inſtinctu reverentiæ ad tria receſſerit milliaria, ibidemque comparuerit templum marmoreum, in quo S. Pontificis corpus ſumma cum veneratione reconditum erat. Ecce probatam habes venerationem, qua in primis ſæculis novæ legis gratiæ Deo placuit honorare reliquias ſervorum ſuorum. Quia inſuper S. Ignatius martyr, qui S. Petro ſucceſſit in regimine Eccleſiæ Antiochenſis, ſanctè ambivit, corpus ſuum in honorem Chriſti conteri, & moli dentibus leonum: *Frumen-*

Tom. 2. Concil. fol. 1107. Quantum in initio Eccleſiæ æſtimatæ fuerint reliquiæ ſanctorum. S. Greg. Tur. de glor. Mar. c. 35. 36. Patet ex reliquiis S. Clementis Papæ.

S. Ignatii Epiſcopi, & Martyris.

Digitized by Google

mentum, inquiens: *Chriſti ſum, dentibus beſtiarum molar, ut panis mundus inveniar.* Diſpoſuit Deus ipſum honorare hoc miraculo, quòd ipſius oſſa inſtar panis apparuerint: ſiquidem Romæ in Eccleſia noſtra, cujus titulus eſt Sancta Maria in Vallicella (communiter tamen denominata Eccleſia nova) à S. Philippo Nerio noſtro inſtitutore à fundamentis erecta, conſervatur frustulum oſſis S. Ignatii, quod in ejuſdem Martyris die feſtivo exponitur, non aliter, ac ſi eſſet fruſtum panis cum ſua convexa cruſta. Refert præterea in annalibus ſuis Cardinalis Baronius, quòd ſacræ Martyris hujus reliquiæ Antiochiam delatæ fuerint à Sorianis, qui ipſum Romam comitati fuerant, & in omnibus urbibus, oppidis, & quacumque patebat tranſitus, magno cum jubilo, & applauſu exceptæ fuerint; veluti latius deſcripſit S. Joan. Chryſoſtomus. Deinde collocatæ fuerunt in ſuburbio Antiochiæ juxta portam Daphniticam, ubi Deus illas multis illuſtravit miraculis. De hac translatione celebratur annua memoria die 17. Decembris. Addit Baronius, quòd quamvis ſecundùm antiquas Romanorum leges reliquiæ defunctorum transferri non potuerint, & Plinius ſcribat, quòd temporibus Trajani imperatoris idipſum nonniſi cum ſolito recurſu ad collegium Pontificum fieri poſſet; impetrarunt tamen, & hujuſmodi licentiam obtinuerunt fideles, ſed vi magnæ ſũmæ pecuniæ: unde liquet, quãti reliquias Martyrũ æſtimaverint Chriſtiani illi, omnes ſine dubio Apoſtolorum diſcipuli: etenim tametſi undique ſæviret perſecutio, attamen nihil prorsùs gentilium formidantes feritatem, ſacro illi pignori, nulla habita ratione expenſarum, maximos exhibuerunt honores.

Baron. ann. 110. n. 1.

S. Polycarpi. Euſeb. Bell. de Reliq. c. 2.

5 De S. Polycarpo Martyre, diſcipulo S. Joannis Apoſtoli, & coætaneo S. Ignatii, legitur in Euſebio lib. 4. cap. 15. & ex eo à Cardinali Bellarmino adducitur, *Epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis de Martyrio Polycarpi, in qua Epiſtola narratur: Chriſtianis cupientibus reliquias Martyris, & Iudæis pertinaciſſimè reſiſtentibus, judicem ethnicum voluiſſe corpus in medio poſitum cremari uſque ad cineres; & tamen Chriſtianos collegiſſe incredibili aviditate reliquias illas.* Sed quid opus eſt indagare alias rationes, oſtendentes immenſam iſtius primi ſæculi curam, & ſolicitudinem in ordine ad hanc venerationem? Audiamus adhuc eundem Bellarminum: *Beatus Gregorius lib. 3. Epiſt. 30. ſcribit, ipſo tempore, quo Petrus, & Paulus paſſi ſunt, veniſſe fideles ab oriente, qui eorum reliquias tanquam ſuorum civium peterent; ſed cum eas detuliſſent uſque ad ſecundum lapidem ab Vrbe, Divino miraculo impeditos non potuiſſe ulterius eas deferre; tum verò à Romanis fidelibus apud Catacumbas reconditas fuiſſe. Non multo poſteà Cornelius Papa (ut in Pontificali Damaſus refert) tranſtulit ad ea loca, ubi nunc jacent.* Baronius in annalibus ſuis Eccleſiaſticis refert authorem quendam gentilem, nomine Eunapium Sardianum, noſtræ ſanctæ fidei inimicum, qui tempore ſuo, in primo nimirùm ſæculo, valdè deteſtabatur, & indignabatur, quòd Chriſtiani in Alexandria Ægypti aſſervarent capita Martyrum, & coram ſepulchris eorum genu flecterent, arbitrantes hos Martyres apud Deum ſuos eſſe interceſſores. Sub Imperio Trajani, veluti in iiſdem legitur annalibus, juſſu hujus Imperatoris quinque virgines Chriſtianæ igne abſumptæ fuerunt: & quia hos cineres liquefacto commiſceri fecit metallo, quo vaſa nonnulla in uſum thermarum publicarum fundi juſſerat, contigit, quòd quicumque thermas illas intrabant, ſeſeque lavabant, caligine quadam opprimerentur, exeuntes verò è thermis ſubitò proruerent in terram. Inſoliti hujus accidentis cauſam ſtatim intellexit Trajanus; unde, aliis vaſis ex ære fuſis, præcepit de iſtis quinque confici ac formari ſtatuas repræſentantes quinque illas virgines, non alium in finem, niſi ut ibidem honorarentur. Ex quo facto colligi poteſt, quantam Deus geſſerit curam ſacrorum cinerum, eorum videlicet, qui pro ipſo, & fide Chriſti moriebantur.

SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Baron. an. 55. n. 18.

Alia duo exempla venerationem reliquiarum probantia. Baron. ann. 118. n. 1.

In initio Eccleſiæ etiam ſuppellectili ſanctorum exhibitus fuit honor.

6 Invincibile quoque argumentum eſt, quòd Eccleſia primis iſtis annis ſumma cum reverentia, & devotione conſervaret, non ſolùm oſſa Martyrum, & aliorum Sanctorum, verùm etiam eorum ſuppellectilem, uti eſt cathedra S. Petri; quæ licèt ex fragili ligno confecta, ac temporum injuriæ, præſertim incendio ſubjecta; attamen ab illo tempore huc uſque tanquam pretioſus reliquiarum theſaurus cuſtodita fuit. S. Carolus Borromæus, quia optimè noverat, cultum, quem Catholici deferunt ſacris reliquiis, ipſis hæreticis eſſe ſpinæ inſtar in oculis, & inſtar clavi ſeu cultri eorum penetrare corda, obſervavit, quòd in diverſis temporibus ab Eccleſia celebrata fuerint undecim Concilia, quorum ſanctionibus, & decretis cultus tam imaginibus, quàm reliquiis debitus confirmatus, & approbatus fuit. Unde & ipſe Sanctus ſpeciali illas proſecutus eſt honore, ſumma cum celebritate inſtituendo earum translationes; veluti refertur in amplo illo volumine, cui titulus eſt, *Acta Eccleſiæ Mediolanſis*, & in hiſtoria vitæ S. Caroli Borromæi. Aliud adhuc argumentum ex antiqua veneratione, pietatiſque exercitio Conſtantini Magni, qui coram ſepulchris, & Sanctorum reliquiis (veluti legitur tom. 1. Conciliorum in vita S. Silveſtri Papæ) curavit accendi luminaria, deprompſit inquiens: *Inter alia dona, quæ obtulit ſacris reliquiis Petri, & Pauli, Laurentii, & ſanctæ Crucis, multa numerantur candelabra, multæ lucernæ, quæ perpetuò ardere deberent: nec eſt credibile, Conſtantinum aliquid obtuliſſe, quod non eſſet in uſu antea in Eccleſia.* Citat S. Paulinum in natali feſto S. Fœlicis, cujus ſunt verſus ſequentes:

Acta Eccl. Mediol. fol. 1103. Cultus reliquiarum, & S. imaginum ab undecim Conciliis approbatus fuit.

Borrom. ibid. c. 5.

Aurea nunc niveis ornantur lumina velis.
Clara coronantur denſis altaria Lychnis.
Limina ceratis adolentur odora papyris.
Nocte dieque micant, ſic nox ſplendorque diei
Fulget, & ipſa dies cæleſti illuſtris honore
Plus micat innumeris lucem geminata lucernis.

Omninò voluit Deus, ut corpora Sanctorum debito excipiantur honore, & hinc nobis innoteſceret, quòd in altera vita gloria eorum æterna aliqua ex parte in vitam hanc præſentem redundaret: *Tranſeuntes ex hoc Mundo ad Patrem* (ita loquitur S. Bernardus) *ſancta nobis pignora reliquerunt; apud nos ſiquidem corpora eorum in pace ſepulta ſunt, quorum nomina vivent in ſæculum, id eſt, quorum nunquam gloria ſepelitur.* Ad extremum uſque judicii diem Deus diſpoſuit, & voluit, ut cineres, & oſſa eorum glorificentur, & mediante devotione, pioque fidelium obſequio; & interveniente beneficentia (quæ ab ipſis plerumque redundat) multarum gratiarum ac miraculorum: *quorum nunquam gloria ſepelitur.*

S. Bern. ſer. 5. in feſto omnium SS.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Varia producuntur miracula in conſervatione Reliquiarum patrata, ſicut etiam nonnullæ punitiones Divinæ in earundem prophanatores fulminatæ; unde, quantam Deus ſacrarum reliquiarum habuerit curam, & æſtimationem, facilè innoteſcit.

THEMA.

Mortuus eſt ibi Moyſes ſervus Domini in terra Moab jubente Domino: & ſepelivit eum in valle terræ Moab. Deut. 34. v. 6.

1 AD exprimendam immenſam illam, quam Deus de cineribus, & oſſibus ſervorum ſuorum defunctorum habet, æſtimationem, ampla ſacrarum litterarum volumina percurramus, minimè neceſſe eſt; ſiquidem efficacius nihil produci poteſt, & evidentius eo, quod nobis manifeſtat Spiritus ſanctus; nimirùm quòd Altiſſimus haud dedignatus fuerit ſepelire corpus Moyſis: *Mortuus eſt ibi Moyſes, &c.* Quòd ſi mihi objiciatis, interveniente Angelorum miniſterio hoc factum eſſe, opponam ego authoritatem S. Hieronymi contra Vigilantium, & propria ipſius verba, quæ in epiſtola quadam Ripario inſcripta habet, adducam; ubi ſic ſcribit: *Moyſi corpuſculum, juxta Hebraicam veritatem, ab ipſo ſepultum eſt Domino.* Quo facto Deus cunctis ſæculis in Annalibus æternitatis manifeſtare voluit magnam illam curam, & exiſtimationem, qua fertur etiam poſt mortem in cineres, & oſſa ſervorum ſuorum ſibi dilectorum: *Et ſepelivit eum.* Plenæ ſunt hiſtoriæ, tum antiquæ, tum recentiores, viſionibus & revelationibus,

Deus ipſemet ſepelivit corpus Moyſi mortui.

S. Hier. Ep. 53. ad Ripar.

Digitized by Google

bus, quæ Deo operante, pluribus fidelibus omni tempore exhibitæ fuerunt iſtum in finem, ut, nimirùm, abſconditi theſauri ſanctorum corporum pateſiant, & lucem aſpiciant: ex quo Dei pateſcit providentia, qua ſacris iſtis invigilat reliquiis. Scribit Ruffinus, quòd cum imperante Juliano Apoſtata, gentiles apud Sebaſten oſſa Sancti Præcurſoris Chriſti jam jam intenderent comburere, Divinæ providentiæ cura ſpecialis ibidem enituit: *Quidam enim, cum tantum nefas humanis quidem manibus, ſed mente ferina fieri viderent, mori gratius habentes, quàm hujuſcemodi piaculo funeſtari, inter eos, qui oſſa ad exurendum legebant, mixti, diligentius ac religioſius congregantes, furtim ſe vel ſtupentibus, vel inſanientibus ſubtraxere, & ad religioſum Patrem Philippum venerandas reliquias pertulere.* In Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd cum populi Lituaniæ numeroſo exercitu magnam partem Poloniæ infeſtarent ac deprædarentur: *Inter alias prædas lignum Crucis, vivificum ex Calvo monte receptum abducebant: & cum eſſent in finibus Poloniæ, currus, in quo vehebatur lignum Crucis, repentè ſubſtitit, nec ullo modo moveri potuit. Flamen autem Lituanicus dixit, currum moveri non poſſe, niſi crux in locum ſuum redderetur: mexque in Calvum montem per unum nobilem captivum Polonum, Rumbolam dictum, ubi id libertate donatum, remiſſa eſt.* In ſacroſancti ligni hujus honorem innumerabilia contigerunt miracula, & quidem ſpecialia ea ſunt, quæ in illius inventione, opera S. Helenæ Imperatricis, & Conſtantini Magni matris patrata ſunt; at ea diffusè referuntur in Promptuario ſacro.

Ruffin. l. 11. 28.

Oſſa S. Joannis Baptiſtæ miraculosè conſervàtur ab igne.

Rayn. ann. 1171. n. 47. Miraculū de S. Cruce.

2 Nullum fortaſſis hæc ingerunt hæreticis ſtuporem, eò quòd de reliquiis Redemptorem duntaxat noſtrum reſpicientibus agatur; ſed quid dicent de ſumma Dei æſtimatione, & providentia, quam demonſtravit circa tot tantoſque cineres, & oſſa innumerabilium aliorum Sanctorum? In iiſdem Annalibus Eccleſiaſticis Cardinalis Baronius refert ſingulare aliquid, quod evenit ann. 290. Chriſtianorum perſecutor corpora, & oſſa SS. Martyrum, & gladiatorum commiſceri juſſerat, volens unum cum alio confundere, ſimulque impedire, ne ab invicem diſcerni, nec unum ab altero ſeligi poſſet. Hoc executioni mandato, quid fit? Omnes impii miniſtri fugæ ſe dederunt, quia cœlitùs territi fuerunt fulgure, tonitru, copioſo aquarum imbre, ac terræ motibus, apparueruntque ſupra Martyrum oſſa tres faculæ inſtar ſtellarum, quibus ſacra cadavera ab aliis prophanis ſecernebantur, quarumque luce comitante, à fidelibus ſumma cum devotione, & honore ſepulta ſunt in aliqua exciſa petra, quam evaneſcente poſteà lumine illo miraculoſo non ſine admiratione ibidem invenerunt fuiſſe præparatam. Non minùs ſtupendus eſt alius caſus occurrens ann. 362. Gentiles ex Gaza ſummo odio perſequebantur Euſebium, Neſtabum, & Zenonem fratres, eò quòd divino armati zelo, acriter in eorum ſuperſtitiones inveherentur. Quapropter tres viros ſanctos carcere diris verberibus, & fuſtibus exceperunt, deinde concitato in eos populi furore, corpora eorum in terra proſtrata per urbis plateas crudeliter, & ignominiosè raptarunt, ac tandem interemerunt: & quia timebant, ſeu potiùs invidebant gloriæ, quæ ex oſſibus illis ſacris, ſi conſervarentur, reſultare poſſet; ideò ſacroſancta illa corpora combuſſerunt, & in cineres redacta aliorum animalium cineribus permiſcuerunt. Aſt quia ſemper verum eſt illud: *Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur;* Deus cuidam Chriſtianæ mulieri apparuit in ſomno, & monſtrando ei, quænam eſſent Martyrum oſſa, juſſit ea colligi: quod & pia mulier executa fuit, & collecta alteri cuidam Zenoni SS. Martyrum nepoti obtulit. Contigit inſuper, Reliquias S. Andreæ Apoſtoli, ac ſancti Saturnini, evidenti incendii expoſitas eſſe periculo; ſiquidem Eccleſia, in qua aſſervabantur, jam jam igne conflagrabat: at Deus devoto ac fideli cuidam viro inſpiravit, ut per medias irruens flammas Eccleſiam ingrederetur, ac theſaurum iſtum ab incendio eriperet: quod & ſtrenuè peregit, nihil prorſus à flamma correptus; ſed illæſus evaſit: unde benè propoſito huic congruunt verba Doctor. Chryſoſtomi: *Quorum animæ in cœlis ſunt, eorum neque corpora ex propinquitate lædi poſſunt: quorum animæ in manu Dei ſunt, neque Reliquiæ eorum ex loco, in quo recondita ſunt, quid pati poterant; nihil enim antehac detrimentum acceſſit.*

Sanctorum oſſa miraculosè diſcernuntur ab oſſibus infidelium.
Baron. ann. 290. 30.

Baron. ann. 362. n. 316. Hoc ipſum factum eſt oſſibus triū fratrū Martyrum.

Baron. ann. 526 n. 47. Reliquiæ S. Andreæ, & S. Saturnini conſervàtur ab igne.

D. Chryſoſt. to. 5. ſer. 15. de Aſcenſ. Chriſti.

3 Admirabilior apparebit hæc Dei Providentia in reliquiis S. Euphemiæ tranſlatis Conſtantinopolim. Ubi cum innumerabilia operarentur miracula, Leo Iſauricus, qui tunc imperabat, clam illas loco ſuo amoveri, in earumque locum oſſa alia prophana ſubſtitui, tumbam verò ſeu ciſtam, unà cum ſacro incluſo corpore in mare projici, peſſimè mandavit. His ita peractis, de Chriſtianis loqui cœpit, arguendo illos, quòd in cultu reliquiarum plurimas committerent fraudes & dolos, ſimulque eis improperando, aſſerebat ſe: *Inſpexiſſe oſſa arida, & fœtentia in arca. Accedunt homines, & rem vident. Accidit interim, ut nautæ quidam factum ignorantes, in navim ſuam loculum ſuſceperint, putantes aliquid opulenti in illo haberi: aperiunt, ac mirifico odore, qui inde exhalavit, perfuſi, cognoverunt eſſe ſacras reliquias, ignari quanam forent. Eadem nocte viderunt lumina, & cereoſque vireſque candidiſſimos Deum laudantes: cumque appuliſſent Lemnum, & ſomno ſe dediſſent, viderunt in quiete Glyceriam Martyrem occurrere Euphemiæ virgini, amplecti illam, adventumque gratulari: ex eo cognoverunt, cujus eſſent reliquiæ. Ter inde ſolventes, ter ventis reflantibus eodem rejecti ſunt. Denique Euphemia adſtitit illis in ſomnis, & quæ foret, edocuit; ac ſe ibi velle ſubſiſtere edixit, ex quo fuerat ab impio Leone in mare projecta. Latenter itaque repoſitæ fuerunt ob Imperatoris metum reliquiæ in inſula Lemno, donec mirabili quodam modo Conſtantinopolim reductæ fuerunt, imperantibus Irene & Conſtantino. Hæc illius temporis æqualis Epiſcopus Conſtantinus, qui ſe adfuiſſe his rebus teſtatur, eaque, uti narravimus, ſcriptis mandavit.* Mirum & illud: Poſtquam Boleſlaus rex Poloniæ S. Stanislaum Cracovienſem Epiſcopum in ipſo actu, quo incruentum Deo offerebat ſacrificium, manu ſua crudeliſſimè obtruncaſſet, ſacrum deinde corpus in plures partes à Satellitibus conciſum, per agros fruſtatim mandavit projici, in prædam, & eſcam volucrum rapacium, canum & ferarum. Verùm *Cuſtodit Dominus oſſa eorum*, dum ſacrum viri corpus quatuor tradidit grandiorum Aquilarum cuſtodiæ, quæ illud à quatuor partibus in circuitu incredibili cura, & valore per duos integros dies defenderunt & protexerunt: nocte inſuper ſupra ſacras illas reliquias de cœlo ſplendentia viſa fuere lumina; quorum indicio moti nonnulli ſacerdotes cum aliis piis perſonis, ſparſa membra collegerunt, ſuiſque locis aptè diſpoſuerunt: quæ novo prodigioſo miraculo, Deo ita diſponente, ſubitò inter ſe ita connexa, & copulata ſunt, ac ſi nunquam abinvicem fuiſſent ſejuncta, nullo vulnerum remanente veſtigio.

Tho. Boz. de ſig. Eccl. Dei l. 15. c. 16. Stupenda conſervatio reliquiarum S. Euphemiæ.

Et S. Stanislai Epiſcopi.

4 Audiamus modò D. Auguſtinum, quid in duobus ſermonibus ſcribat de Sancto Vincentio Martyre: *Quod tanta cura*, inquit, *ſervavit Dominus Martyris corpus, quid aliud demonſtravit, niſi gubernaſſe ſe viventem, quem non reliquit exanimem? Vicit Dacianum vivens Vincentius, vicit & mortuus.* Pergit deinde in ſermone ſecundo demonſtrando, quòd tyrannus, quia in vita ab invincibili Vincentii conſtantia turpiter victus fuit, poſt mortem ejus ſaltem ſperabat ſe victorem, ſi de ſancto Martyre ſe vindicaret, & in cadaver illius impiè ſæviret: *Illius*, ait, *ſibi promittit cadaveris expoſitione vindictam, cujus gemit ex virtute victoriam; feris namque, & canibus decepta furoris ſuperbia abſumendum projici mandat lictoribus; ut tali paſtu eorum impleret ventrem, quorum ipſe gerebat mentem. Sed ut divinis excreſcentibus beneficiis, majoris victoriæ Vincentio gratia conferatur, mittitur ad corpus avis inimica cadaveribus, expoſitas corporibus dapes ſervatura jejuna, &c. Qui ut cælitus ſe cuſtodem deſignatum oſtenderet, adventantes reliquias aves eminus non ſegni impetu perturbabat; inter quas immanem quoque lupum propius accedentem, veluti qui commiſſum theſaurum ſacrilega audacia attaminare præſumeret, pennis & alis diverberans procul abegit. Sed ille, quòd non tam ad inferendam veniſſet injuriam, quam ad augendam miraculi pompam, quadam ſui habitudine ſtupidus indicabat. O impudens furor, & ſtulta veſania! Corvus obſequitur, lupus veneratur, Dacianus perſequitur, nec erubeſcit velle ſe adhuc ferox* per-

S. Aug. ſer. de S. Vinc.
S. Vincentii Martyris.

Ibid. ſer. 2.

Digitized by Google

perdere , quem manſuefacta beſtialis feritas ſatagebat protegere.

Rayn. ann. 311. n. 11. Graviter puniuntur prophanatores SS. reliquiarum.

5 Ea pœnis quoque & ſuppliciis , quibus Divina juſtitia affecit ſacrarum reliquiarum prophanatores , facilè quis devenire poteſt in cognitionem ſummæ æſtimationis & curæ, quam Deus gerit de ſacris reliquiis . In Annalibus Eccleſiaſticis legimus : *Vnus (nimirum Vaſco) arcam argento figuris atque variis imaginibus egregie ſculpto , in qua Ravennatum aliquot Archiepiſcoporum, & aliorum virorum Sanctorum oſſa ſervabantur incluſa , dejectis in terram ſacris oſſibus , deprædatus , ingenti miraculo feras nequaquam pœnas luit ; nam vix portam Vrſianæ ædis majoris egreſſus , aliquantulum ad lævam proceſſerat , cum eadem natione occurrens alius , ſive veteris ſimultatis, ſive occulto divino conſilio , eum in capite vulneratum trucidavit , nulla deinde arcæ habita ratione : quam arcam Petrus Ghiradellus aurifex , qui militem inſequebatur illam ab eo ſuppliciter petiturus, arreptam denuò ſanctis eiſdem oſſibus replevit.* Celebris eſt funeſtus ille caſus ,

Baron. ann. 1061. n. 17.

de quo fit mentio in Annalibus Eccleſiaſticis ; verba verò , quibus ille compendio vulgari, quo & ego ſoleo , deſcribitur , ſunt ſequentia: Sedes Apoſtolica in regno ſeu ditione Babyloniæ nonnulla poſſidebat bona , quæ ſingulis annis pro cenſu annuo tantum referebant balſami, quantum ſufficiens erat pro nutriendo fovendoque lumine unius lampadis pendentis ante altare S. Petri . Dicta verò bona per quendam Pontificem divendita fuere; unde & defecit annuus cenſus balſami, ſimulque contigit , quòd dum idem Pontifex coram memorato altari preces funderet, apparuerit ei vir ſenex grandævæ ætatis, aſpectu non minus terribilis,quàm venerabilis qui brachio elevato , magna vi dedit ei alapam, hæc addens verba : *Tu extinxiſti lucernam meam ante me , & ego extinguam lucernam tuam ante Dominum*. Hoc dicto, diſparuit ; at Pontifex in terram procidit, & vitæ terminum complevit .

In notis Martyrol. Rom. 18 Mart. Aliæ tres notabiles puniſiones prophanatorum ſacrarum reliquiarum.

6 In annotationibus Martyrologii Romani alterius cujuſdam inſignis miraculi , quod juxta ſepulchrum S. Narciſſi Epiſcopi accidit, fit mentio : *Illuſtratur tumulus ejus multis miraculis ; quorum illud eſt celeberrimum ſub Petro Rege Aragonum,quando capta Gerunda per Carolum Siciliæ, & Philippum Francorum reges , ex ſepulchro S. Narciſſi , quod violare attentarunt milites , muſcarum examen egreſſum, in exercitum infeſto agmine irruens , ingentem cladem intulit , & in fugam egit , à cœptiſque deſiſtere coegit . Contigerunt hæc 8. Septembris anno Domini 1286. Ex his apud eos in proverbium*

Jurita lib. 4. cap. 49.

abierunt : Muſca S. Narciſſi. Recenſet quidam Hiſtoricus , muſcas has miræ magnitudinis prodiiſſe ex ſacris illis cineribus, ac inſolentia, & irreverentia illorum militum irritatas, venenoſo adeò illos momordiſſe dente, ut paucos infra dies ultra quadraginta millia peditum & viginti quatuor millia equitum miſerè perierint. De Cloduvæo Francorum rege legitur , quòd cùm de ſe-

Bellefor. in Clodovæo 2.

pulchro S. Dionyſii argentum tollere tentaret , non quidem in harum reliquiarum ſacrarum deſpectum, neque ex aviditate aliqua , ſed pro alendis pauperibus tempore annonæ caritatis , hujus nihilominùs facti

Laziar. lib. 3. Hiſt. c. 50.

luit pœnam; *Sancti illius oſſa minus reverenter contrectans, brachium avulſit ; mox mente captus eſt, & tanta aeris obſcuritas in templo ſecuta, ut qui illic præſentes erant, omnes conſternati fugerent ; ac licet Rex gemmis & auro condecoratum reſtitui juſſerit, nunquam tamen ab inſania prorſus liberatus eſt*. Diſcurſu præcedéti mentionem fecimus ſtatuæ ab Hæmorrhoiſſa, ob recuperatam ſanitatem, & liberationem a fluxu ſanguinis, gratitudinis ergò erectæ; quæ quia in civitate Cæſareæ herbarum illarum interventu plurima operabatur miracula , Julianus apoſtata Chriſtianorum inimicus, præſertim verò implacabilis cultus ſacrarum reliquiarum hoſtis

Salmer. t. 6. tract. 15.

eam è medio tolli juſſit : *Hæc cum a fidelibus frequentaretur, ut dicitur in libro Hiſt. tripart. a Iuliano Imperatore apoſtata ablata eſt imago Chriſti, & ſua ſuppoſita; quæ non multo poſt fulminis ictu eſt in pulverem reverſa.*

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

De veneratione & honorificentia, qua Reges , & Imperatores etiam infideles ſacras appretiati fuere reliquias.

THEMA.

Nimis honorati ſunt amici tui Deus. Pſal. 138. v. 17.

1 HOnorificentia & gloria, qua Magnates, & Principes Mundi hujus in omnibus ſæculis honorarunt Sanctorum corpora, eorumque ſepulchra, evidens, & indubitatum teſtimonium eſt cultus, & venerationis oſſibus ſacris debitæ : *Nimis honorati ſunt amici tui Deus* . Obeliſci , pyramides , mauſolæa , arcus triumphales aliaque glorioſa monumenta Cæſarum inſigniorumque aliorum Heroum , cum tempore defecerunt ; at non ita ſepulchra , & corpora Servorum Dei : *Corpora Sanctorum in pace ſepulta ſunt , & nomen eorum vivet in generationem , & generationem* . Ubinam invenieris Reges, Imperatores, Monarchas , qui proſtrati in terram humillimè venerati ſint cineres vel oſſa alterius cujuſdam Regis, etiam potentiſſimi , eſto etiam Alexandri Magni : veluti è contra in omnibus ſæculis honorarunt ſanctorum Heroum reliquias ? S. Auguſtinus in Epiſtola ad Madaurenſes ita ſcribit : *Videtis , imperii nobiliſſimi eminentiſſimum culmen ad ſepulchrum piſcatoris Petri ſubmiſſo diademate ſupplicare* . Celebris eſt proteſtatio illa S. Hieronymi , quando in fine vitæ S. Pauli primi eremitæ mentionem facit tunicæ ejus , relictæ S. Antonio, cujus poſtea hæres remanſit S. Athanaſius Patriarcha Alexandrinus, fulgentiſſimum Eccleſiæ Catholicæ lumen ; præfatam igitur vitam concludit S. Hieronymus hiſce verbis : *Obſecro , ut quicumque hæc legis, Hieronymi peccatoris memineris : cui ſi Dominus optionem daret , multo magis eligeret tunicam Pauli, quam Regum purpuras* . Hujus prærogativæ intelligentia facilis eſt , quia purpuræ , diademata , & ſceptra imperialia, humillima non oſſibus duntaxat, verùm etiam ipſis veſtibus ſanctorum hominum gloriantur deferre obſequia : *Illic Rex, & Imperator* (ſic loquitur S. Chryſoſtomus de Martyrum ſepulchris) *diadema regium abjicit, atque in Martyris ſepulchro permanet orans & rogans, ut ſibi a periculis liberatio concedatur , & contra hoſtes victoria* . Idem oſtendit in alia Homilia, quæ eſt 66. ad populum, ad ſublimandam ſacrarum reliquiarum gloriam : *Chriſtus,* ait, *tunc omnem terrarum orbem ad ſe traxit adorandum, cum mortuus fuit . Et quid de Chriſto loquor , cum & diſcipulos , poſtquam obierunt, tunc effulgere fecerit ? Quid dico diſcipulos ? Nam & eorum loca , & ſepulchra, ſimul & tempora perenni memoria celebrari curavit . Tu vero mihi oſtendas ſepulchrum Alexandri , & profer diem , quo vitam finivit . Sed nihil horum inſigne ; ſed omnia deſtructa ſunt, & exterminata . Chriſti vero ſervorum & ſepulchra clara ſunt , regiam aſſecuta dignitatem , & dies notiſſimi Mundo feſtam afferentes lætitiam . Et illius quidem loculum & proprii neſciunt; horum autem ſciunt & barbari . Et ſervorum Crucifixi ſepulchra regiis aulis ſunt clariora , non magnitudine , & ædificiorum pulchritudine (nam & in hoc quidem ſuperant) ſed quod multo majus eſt, convenientium ſtudio.*

Reges & Imperatores venerantur ſacras ſanctorum reliquias.

S. Auguſt. Epiſt. 42.

S. Hieron. in vita S. Pauli primi Erem.

S. Chryſoſt. hom. in Pſ. 48.

S. Chryſ. ho. 66. ad pop.

2 Hæc tamen os aureum ſcripſit de temporibus ſuis ; quòd ſi ad hæc uſque vixiſſet tempora, ſimulque ſumptuoſiſſima illa templa in honorem Sanctorum jam erecta cum ſtupore ſpectaſſet , mentem ſuam retractaret , aut aliter ſcriberet. Ubi enim reperietur ædificium adeò opulentum & ſublime, ſicuti eſt Eccleſia & turris S. Petri in Vaticano, ubi meritò intonatur illud : *Nimis honorati ſunt amici tui Deus , nimis confortatus eſt principatus eorum;* dum & Reges, & Imperatores venerantes eorum reliquias, reverenter depoſuerunt ſceptra, & coronas ſuas ? Pergit nunc S. Chryſoſtomus in eadem citata Homilia : *Nam & ipſe, qui purpura indutus eſt, accedit illa complexurus ſepulchra, & faſtu depoſito, ſtat ſanctis ſupplicaturus , ut pro ſe apud eum intercedant ; & ſcenarum fabrum , & piſcatorem vilem etiam mortuos ut protectores orat, qui diademate redimitus incedit . Audebis igitur horum Dominum nun-*

Deducitur ulterius honor, & veneratio quam Reges exhibent ſepulchris Apoſtolorum.

cupa-

Digitized by Google

cupare mortuum, cujus ſervi vel mortui terrarum orbis reges ſunt protectores? Nec hoc tantùm quis Romæ fieri viderit, verùm & Conſtantinopoli; nam & hic Conſtantinum Magnum ipſius filius Conſtantinus honore cenſuit haberi, ſi pro foribus piſcatoris paternum corpus collocaret: & quod in regnis ſunt janitores regibus, hoc ſunt in monumento piſcatoribus reges: & illi quidem, ut domini, loca tenent interiora; hi verò tanquam inquilini, & vicini aulæ, januam ſibi gratum habuere deputari, & infidelibus ex his oſtendentes, quod in reſurrectione major erit piſcatoribus dignitas, &c.

Job 3. 14. Continuatur idem propoſitum.

3 In Propheta Job 3. legitur: *Somno meo requieſcerem cum regibus, & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines*. Certum eſt, ſanctum Prophetam loqui de monumentis, & mauſolæis, quæ ad cooperienda ſua cadavera erigunt. Et verò juſta cum ratione ea denominat ſolitudines, quia ad ſepulturam uſque ingenti ſtipantur comitatu ſubditorum, ſervorumq; at hic ſitus pompæ illorum. Sed quæ horum comparatio cum Sanctorum cineribus? Honor iſtis exhibitus corporibus, ne quidem comparatione dignus eſt cum eo, qui Sanctorum defertur oſſibus, & reliquiis: in harum namque venerationem, & honorem Reges, & Monarchæ laborioſas inſtituunt peregrinationes: *Multò cæteris regalibus ſepulchris monumenta ſunt clariora* (adhuc ſermocinatur S. Chryſoſtomus de ſepulchris SS. Martyrum) *nam illic quidem magna ſolitudo, hic autem magnus concurſus. Quod ſi velis & regalibus aulis monumenta comparare, rurſum & hic victoria. Nam illic quidem multi deterrentes, hic verò multi vocantes, & attrahentes, divites, pauperes, viros, mulieres, ſervos, liberos, &c. Et hic quidem regnans alicui ſubjecto præcipit, ut hunc quidem ſolvat, illum verò liget: Sanctorum verò oſſa non hanc habent miſerabilem, & abjectam poteſtatem, ſed illa multò majorem: dæmones enim ſiſtunt, & torquent, & vinctos ab illis ſolvunt ſæviſſimis vinculis*. Paulò poſt recenſet, nullum regem inſtituiſſe peregrinationem ad honoranda mauſolæa aliorum Monarcharum: *Multi verò reges, plerumque peregrinati ſunt* (loquitur de ſepulchris ſacris.)

S. Chr. h. 66.

Mira devotio Caroli M. erga ſacras reliquias SS. Petri, & Pauli.

Carolus Magnus Imperator non ſemel, ſed quatuor vicibus hoc ſacræ peregrinationis iter ingreſſus fuit, ſacras Apoſtolorum Petri, & Pauli reliquias veneraturus; & quando jam attigerat Montem Vaticano vicinum, dictum, Montem Marium, è quo Baſilica S. Petri ſpectari poteſt, ſubitò deſiliens ex equo, reliquum, quod ſupererat, iter abſolvit pedeſter; nec eo contentus, voluit inſuper flexis genibus ſcalam, qua ad ſacras itur reliquias, aſcendere, ſingulos gradus reverenter oſculando.

Baron. ann. 391. n. 8. Et Serenæ Auguſtæ erga S. Suſannæ martyrem.

4 *Nimis honorati ſunt amici tui Deus*. Refert Cardinalis Baronius de Serena Auguſta, quòd in propria perſona iverit collectum ſanguinem ſanctæ Suſannæ capite jam plexæ, & corpus ejus ſummo cum honore ſepeliri curaverit, conſervans velum ejus in ſumptuoſiſſimo aliquo reliquiario. Uſuardus in Martyrologio 1. Julii ſcribit, quod defuncto Theodorico Abbate, qui fuit diſcipulus S. Remigii, & vivens reſuſcitaverat filiam regis Theodorici filii Clodovæi regis Franciæ, ipſemet Rex ad Monaſterium proceſſerit, ac propriis humeris ſacrum illud cadaver ad ſepulchrum deferre voluerit. In Annalibus Eccleſiaſticis legitur de Carolo, cognomine, Simplici, Rege Franciæ, quòd ſolemnem deſtinaverit legationem ad Henricum Saxoniæ regem, eique ſimul, tanquam perpetuæ confœderationis pignus, tranſmiſerit manum S. Dionyſii pretioſo reliquiario gemmis exornato incluſam: quo ſolemni dono indicare voluit, quòd cum eo regnum etiam cum reliquis omnibus bonis Francorum transferret in Saxones; unde inter alia Legatus Henrico retulit, quòd poſt factam tranſlationem corporis S. Viti martyris ex Francia in Saxoniam, nunquam in regno illo commotiones civiles, ac bella extranea ceſſaverint: è contra verò res Saxoniæ benè, ac proſperè ſucceſſerint. In Concilio aliquo deſcriptum invenio obſequium ab Arcadio Imperatore (de quo mox dicemus) præſtitum corpori Samuelis Prophetæ; cujus etiam mentionem facit S. Hieronymus, ſubdens: *Poſſumus nos, quod ille de Arcadio Imperatore dixit, de Philippo Hiſpaniæ Rege Catholico, & piiſſimo dicere adverſus hæreticos hujus ſæculi; Sacrilegus & nunc dicendus eſt Philippus, qui reliquias beatæ Eugeniæ, & Leocadiæ humeris impoſitas piè, & religioſè in Eccleſiam Toletanam Philippo filio, & aliis principibus ſociatus immiſit, & in cœnobio S. Laurentii, ab ipſo mira ſtructura exædificato, conquiſitis ex omni chriſtiano orbe Sanctorum beatas reliquias vaſis, auro & gemmis clariſſimis, & fulgentibus, & cælatis diſtinctis magno cultu, & religione colit, & veneratur, ita ut Philippus natu maximus, adoleſcens ſummæ ſpei, ſoleat detecto capite, genibus flexis eiſque innixus pulverem vaſorum abſtergere?*

Alia varia hujus venerationis exempla in Regibus & magnatibus Clodovæi & Caroli Simplicis, Regū Franciæ.

Baron. anno 920. n. 4.

Tom. 2. Conc. f. 1207. Arcadii Imperatoris.

Hic eſt S. Franciſcus Seraphicus.

5 *Nimis honorati ſunt amici tui Deus*. Filius Bernardoni Aſſiſinatis, qui euſque ſe abjecerat, ut ſub pedibus vixerit omnium, poſt mortem adeò honoratus fuit, ut Magnates, & Principes res illas, quas vel manu contrectaverat, quibusvè uſus fuerat, in magna habuerint veneratione. Unde cervical ejus Regi Franciæ dono exhibitum, Rex ipſe pluris æſtimavit, quàm ſuum Reges Perſiæ, qui ad caput lecti aliquot milliones auri aſſervare ſolebant: *Nimis honorati ſunt amici tui Deus*. Nicephorus Calixtus ſcribit de Conſtantino: *Quatuor ſolidis, firmiſque abſidibus pulchrè circumcirca baſi columna fundata, ſub ea ipſa baſi duodecim cophinos, & ſeptem ſportas, nec non reliquias ſeptem panum, quibus benedictione conſecratis Chriſtus multitudinem pavit: præterea dolabram Noe, qua ille arcam conſtruxit, manibus ipſe ſuis Imperator ſigillo ſuo ea omnia obſignata repoſuit*; quæ ad noſtra uſque tempora etiam nunc Urbi intactus, inviolatuſque theſaurus permanent. Excellentior adhuc fuit honor ille, quem idem Imperaror exhibuit corporibus SS. Petri, & Pauli, dum in honorem primi extruxit Baſilicam valdè ſublimem, & ſolemnem, & duodecim cophinos terra è fundamentis ibidem eruta plenos humeris propriis inde detulit. S. Hieronymus in Vigilantium, qui ſacrarum reliquiarum veneratores appellabat ſacrilegos, invehendo, eique improperando, hiſce concludit verbis: *Ergo ſacrilegi ſumus, quando Apoſtolorum Baſilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui ſacras reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei Conſtantinopolim tranſtulit, apud quas dæmones fugiunt, & inhabitatores Vigilantii illarum ſe ſentire præſentiam confitentur? Sacrilegus & nunc dicendus eſt Auguſtus Arcadius, qui oſſa S. Samuelis longo poſt tempore de Iudæa tranſtulit in Thraciam?* In Annalibus Eccleſiaſticis leguntur ſequentia: *Cœleſtis gratiæ donis Pariſienſis Eccleſia Philippo Suevo Imperatorem agenti egregiam partem elargita eſt* (nempè de reliquiis ſacris) *tabulam, videlicet, ineſtimabilis fere pretii, auro gemmiſq; diſtinctam, permulta Sanctorum reliquiarum genera continentem: quam aurea alligatam catena Græcorum Principes diebus maximè feſtis velut certum imperii pignus collo appenſam ſoliti erant circumferre*. Non minùs, quàm regna ſua propria, Catholici & pii Imperatores appretiabantur ſacra Sanctorum corpora; undè cum Otto de monte Gargano rediret, diſcedens Benevento, tulit ſecum corpora Sancti Bartholomæi Apoſtoli, & Sancti Paulini Nolæ Epiſcopi, eaque quaſi in triumpho ſecum conduxit Romam. Ex eo quoque quod Theodoſius Imperator geſſit in ordine ad corpus Sancti Joannis Chryſoſtomi, erui poteſt honor & veneratio, quam Chriſtiani Monarchæ ſacris hiſce theſauris exhibuere. Igitur poſtquàm dictus Imperator plurimos ex primariis Senatoribus deſtinaſſet, qui in urbem Conſtantinopolitanam ſacrum illud corpus tranſportarent; hi verò quacunque etiam vi adhibita, loco illud dimovere nequirent, piiſſimus Princeps propria manu humillimas ei ſcripſit litteras, quibus omnium injuriarum ac deſpectuum, quos Majores ſui in Sanctum adhuc viventem commiſerant, ſumma cum animi ſubmiſſione petiit veniam, præſertim verò illius, quòd ſanctum virum in exilium proſcripſerint: & cum hoc libello ſupplici ſimul alios ablegaverat Senatores & legatos, qui quamprimùm ſacro cadaveri ſupplices haſce litteras debita cum cæremonia appoſuerunt, abſque omni difficultate tumbam cum ſacro pignore elevarunt, ac Conſtantinopolim uſque cum ſolemni pompa & triumpho comportarunt.

Conſtant. M. Niceph. Calix. l. 7. cap. 49.

S. Hieron. lib. contra Vigilant.

Ann. 1205. num. 41.

Othonis Imperatoris. Baron. ann. 1000. n. 6. Theodoſii Imperatoris. Rader. in aula ſancta cap. 15.

6 Verùm quid dicemus, ſi non ſolùm Principes

Ipſi Turcæ & infideles venerati loca ſacra & reliquias. Novarin agnus Euchar. l. 5. ex quiſ. 6. n. 42.

Catholici, ſed etiam ipſimet Turcæ, ac infideles ſacras venerati ſunt reliquias? Novarinus memorat, & ſcribit, epiſtolam ſe legiſſe ſcriptam 1583. in qua referebatur, Turcas cœnaculum Sion intraturos, toties quoties calceis exutis, nudis illud intrare pedibus, ipſiſque prohibitum eſſe ibidem expuere: & hanc reverentiam derivaſſe exiſtimant ex traditione, quæ inter eos vigebat, quòd in hoc loco Chriſtus magnus Propheta cum Apoſtolis ſuis magnum illud inſtituerit myſterium. Quis ignorat, Coſdroam Perſarum Regem lignum Crucis repoſuiſſe in locum honorificentiſſimum, magiſque conſpicuum throni ſui regalis, pretioſiſſimis undequaq; gemmis exornati? Quis neſcit, Heraclium Imperatorem, ut ditiones ſuas non recuperaret duntaxat, verùm etiam ut ante omnia magnus ille theſaurus S. Crucis reſtitueretur, totum ſuum imperium non exiguo expoſuiſſe periculo, & tandem victorem inter primas conditiones pacis initæ urſiſſe hujus ſacri ligni reſtitutionem, omnia mundi regna pretio ſuperantis? In Annalibus Eccleſiaſticis ſub Innocentio VIII. *Die ultimo menſis Maii, die Aſcenſionis, intravit urbem magni Turca, qui donavit lanceam, vel ferrum lanceæ Longini, cum quo fodit latus Domini noſtri Ieſu Chriſti in Cruce: & fuit recepta à Pontifice, & toto Clero proceſſionaliter ab Eccleſia S. Mariæ de Populo uſque ad S. Petrum, & erat incluſum dictum ferrum in quodam tabernaculo chryſtalli cum pede, & aliis ornamentis puri auri: & fuit res magnæ æſtimationis. Cuſpis ejus eſt apud Regem Franciæ, prout ipſemet Turca nunciavit Papæ per ſuum Oratorem.* Paulò ſuperiùs legitur eodem anno: *Perlatas ad Pontificem una cum ferro lanceæ Dominicæ plures reliquias, atque una cum iis ſpongiam, & cannam Paſſione Chriſti conſecratas.* Porrò in quem finem Turcarum Imperator inæſtimabilem hunc theſaurum Summo Pontifici dono obtulerit, eadem manifeſtat hiſtoria, ſubdens: *His muneribus conciliare ſibi Innocentium ſtudebat Bajazethes, ne Occidentales Principes in eum concitaret.* Ecce quanti & ipſe infidelis Princeps appretiabatur ſacras has reliquias!

Rayn. ann. 1492. n. 8.

Ibid. n. 17.

DISCVRSVS V.
ARGUMENTUM.

In quanta quoque æſtimatione ab Eccleſia, ſummiſq; Pontificibus ſacræ reliquiæ habitæ fuerint, conſequenter demonſtratur.

THEMA.

Nimis confortatus eſt principatus eorum. Pſ. 138. v. 17.

Quantam Venerationē SS. Reliquiis ſemper exhibuerint ſummi Pontifices.

1 OStendimus diſcurſu præcedenti magnificentiam, & venerationem, qua mundi hujus potentiores Reges, Imperatores, & Monarchæ Sanctorum appretiati fuerint reliquias: quæ gloria, & honorificentia haud exiguum aſſequetur augmentum: *Nimis confortatus eſt principatus eorum*, ſi jam demonſtrabimus, qualem eiſdem venerationem, honorem & obſequia Summi Pontifices, Chriſti Vicarii, quovis ſemper tempore exhibuerint. Ac primò quis, & qualis eſt locus ille deſignatus ab illis, unde Sanctorum cultus, & veneratio incrementum capere valeat? Audiamus deſuper S. Auguſtinum: *Magnificamus Martyres: videte quem locum apud homines mereantur, qui apud Deum locum ſub throno meruerunt; dicit enim Scriptura Sancta: Vidi ſub ara Dei animas occiſorum. Quid reverentius, quid honorabilius dici poteſt, quam ſub illa ara requieſcere, in qua Deo ſacrificium celebratur, in qua offeruntur hoſtiæ, in qua Dominus eſt ſacerdos? Rectè ſub altari juſtorum animæ requieſcunt, quia ſuper altare Corpus Domini inſertur.* Ordinarunt Summi Pontifices, ut lapidi conſecrato, ſine quo nullum offertur incruentum Sacrificium, ſacræ reliquiæ includantur tanquam inæſtimabiles margaritæ: ergo dignior illis aſſignatur altaris locus, in quem de cœlo deſcendit Sanctus Sanctorum. Proſequitur deindè diſcurſum ſuum S. Auguſtinus: *Convenienter, & quaſi pro quodam conſortio ibi Martyribus ſepultura decreta eſt, ubi mors Domini quotidie celebratur, ut qui propter mortem ejus mortui fuerant, ſub Sacramenti ejus myſterio requieſcant. Non immeritò conſortio quodam illic occiſis tumulus conſtituitur, ubi occiſionis Dominicæ membra ponuntur, ut quos cum Chriſto unius paſſionis cauſa devinxerat, unius etiam loci religio copularet.* Neque ſolùm ſacri hujus theſauri æſtimatio deducitur ex loco competentiori, & digniori, ſacris reliquiis aſſignato; verùm etiam ex ipſa appretiatione, in qua apud Summos Pontifices omni tempore extitere. S. Carolus, qui Pii IV. nepos fuit, ſacras reliquias in ſumma habuit veneratione, & honore; quemadmodum ex decretis ab ipſo emanatis, ſimulque ex honorificentiſſimis earumdem tranſlationibus, in variis occaſionibus celebratis, ſatis liquet. Plurima circa ſacras reliquias ordinavit, & ordinata ſcripto mandari curavit; ſic enim habetur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis: *Eccleſia Catholica à Spiritu Sancto gubernata ſacris reliquiis perpetuam exhibuit reverentiam, & venerationem, variis Chriſtianæ Religionis officiis: hinc eſt, quod Eccleſiæ, & altaria ipſarum reliquiarum interventu conſecrentur; hinc eſt, quod Sacrificium Miſſæ ſupra illas celebretur; hinc eſt, quod à principio Evangelii Sanctorum celebrentur feſta, canticis, hymnis, jejuniis, & vigiliis; hinc eſt, quod eiſdem dona, vota, eleemoſynæ ſemper oblata fuerint à Regibus, Principibus, & populis cum perpetuo chriſtianæ liberalitatis teſtimonio; hinc eſt, quod omni tempore auguſtiſſima in honorem eorum conſtructa ſint templa. Hujus cultus, horumque obſequiorum authores, & promotores fuerunt Summi Pontifices.*

S. Aug. ſ. 71 in append.

Acta Eccl. Mediol. [illegible]

2 Obſervat Cardinalis Baronius paternam Gregorii Magni providentiam, circa hanc urbem Romanam habitam, dum magna ſolicitudine, cura & ſtudio conatus eſt impedire, ne Roma ſpoliaretur ſacris reliquiis. S. Hieronymus, qui & erga ſacras reliquias devotiſſimus fuit, eaſque magno devotionis affectu, & ſpiritu ſæpè venerabatur, ſingularem in populo Romano affectum erga S. Reliquias obſervavit, cum ait: *Romanæ plebis laudatur fides: ubi alibi tanto ſtudio, & frequentia ad Eccleſias, & Martyrum ſepulchra concurritur?* Mandavit Deus famulæ ſuæ S. Brigidæ, ut ad loca hæc ſancta peregrinationem inſtitueret, dicens ei: *Illic enim plateæ ſunt auro ſtratæ, & Sanctorum ſanguine rubricatæ.*

Baron. ann. 544. n. 10. S. Hieron. erga ſacras reliquias fuit devotiſſimus.

S. Hieron. in proœm. ad Galat.

3 Tametſi Gregorius Magnus, ſapiens & piiſſimus Pontifex, innumerabilibus Romam ſciret abundare SS. Martyrum oſſibus, & corporibus; nihilominus obſervatum fuit, quòd ſummè eadem appretiatus, & in eiſdem diſtribuendis valdè parcus fuerit, uti patet ex caſu ſequenti: Poſtquam enim Conſtantina Auguſta in palatio ſuo ad honorem Sancti Pauli Apoſtoli ædificaſſet Eccleſiam, ſcripſit dicto Pontifici, & ab eodem petiit caput ejuſdem Apoſtoli, aut ſaltem partem aliquam corporis illius mandari ſibi petiit Conſtantinopolim: at ſanctiſſimus Dominus honeſtiſſimè ſe excuſando, ſe non poſſe ei in hoc gratificari reſcripſit; & præter rationes ad ipſam ab hac cogitatione abſtrahendam, varia etiam, & terribilia exempla, quæ circa eos, qui Sanctorum reliquias tetigerant, & viderunt contigere, adduxit, addens inter alia, prædeceſſorem ſuum, quòd ornatum argenteum de corpore S. Petri quindecim pedibus etiam diſſitum deponere, ac mutare voluerit, haud exigui correptum fuiſſe terroris indicio. (Addunt Annales, quòd dum S. Gregorius ſepulchrum S. Petri ad meliorem intenderet reducere formam, loci illius Præpoſitus nonnulla ibidem invenerit oſſa, ad idem ſepulchrum quaſi non pertinentia, nec cum eodem quaſi conjuncta; & quia inde ea tollere, aliòque comportare auſus eſt, quibuſdam ibidem territus ſpectris, mortuus fuerit.) Pergit jam S. Pontifex in epiſtola ſua ad Auguſtam: Sciat tranquilliſſima domina, hunc eſſe Romanis morem, ac conſuetudinem, quòd quando Sanctorum elargiuntur reliquias, nihil de ſacro corpore tangere audeant, ſed brandeum duntaxat pixidi incluſum tranſmittant, quod ſacratis priùs applicatum corporibus, ac poſteà inde ſublatum, in Eccleſia dedicanda debita cum veneratione collocatur, eoque mediante tot, & tanta fiunt miracula, ac ſi ipſamet ſancta corpora ibidem eſſent præſentia. De quo cum nonnulli Græci dubitarent tempore Leonis Papæ beatæ memoriæ, idem Pontifex brandeum aliquarum reliquiarum, de quibus erat dubium, forcipe ſcidit, & ſanguis inde ſubitò promanavit. Quid dicam de corporibus Beatiſſimorum Apoſtolorum? Notum eſt, & manifeſtum omnibus, quod nonnulli fideles ex Oriente, eo tempore, quo patiebantur certas anguſtias, pete-

Surius in vita ejus. In quanta veneratione S. Greg. M. habuerit ſacras Reliquias maximè S. Pauli.

Literæ S. Gregorii ad Conſtantinā Auguſtam, quæ petierat partem reliquiarum S. Pauli.

Digitized by Google

peterent, hinc ſibi tranſmitti ſacra quædam corpora, quæ & illis donata fuere. At quid contigit? Cum illa detuliſſent non procul ab Urbe ad locum duobus milliaribus diſtantem, dictum, Ad catacumbas, inde ea dimovere non potuerunt, horrendo deterriti tonitru, & fulgure; quapropter Romani præfatas reliquias eo loco, quo modò reſident, repoſuerunt. Quoad ſudarium S. Pauli, quod ſibi pariter mandari jubet, illud unà cum corpore ſacro conſervatur ſuo loco, nec illud tangere, nec ad corpus Sancti accedere licitum eſt. Nihilominùs cum minimè decens ſit, ut devotiſſimum deſiderium Sereniſſimæ ſuæ Perſonæ abhinc recedat vacuum, prima data occaſione partem quandam catenarum, quas S. Paulus ad collum, manuſque geſtavit, quibuſcum etiam multa patrantur miracula, tranſmittam, modò limando eam tollere poſſim. Multi ſiquidem petunt iſtius limaturæ particulas, & ut petentibus ſatisfiat, adeſt ſacerdos limam adhibens catenæ, & limando ad quorundam petitionem, ſubitò inde excidunt particulæ limaturæ; verùm id ſi faciat ad aliorum inſtantiam, diù lima laboratur, & vix aliquod fragmentum, aut particula abſtrahitur, ac decidit. Hucuſque S. Gregorius.

In quanta veneratione habita fuerit catena S. Petri.

4 Facta jam mentione catenarum S. Pauli, ecquis ignorat, quanta cum reverentia, & honore S. Eccleſia excipiat & illas S. Petri catenas, dum in earum honorem, & memoriam primo die Auguſti feſtū, & Officium ſolemne inſtituit, & ad earundem gloriam ſumptuoſiſſimum erexit templum, dictum, S. Petri ad vincula? *Merito per omnes Chriſti Eccleſias*, inquit S. Auguſtinus, *auro pretioſius habetur ferrum illud.... vinculorum*. Argentum, quod Rex David præparaverat pro ædificando templo Jeroſolymitano, ad valorem noſtri ſcuti reductum, & computatum, importabat 1440. milliones, & 1683. milliones auri; at quæ proportio eſt inter vaſtum adeò montem auri, & argenti, ac minutiſſimum fragmentum harum catenarum, à Summis Pontificibus, ac Univerſi hujus Monarchis tanti æſtimatum? Ecce quem dignitatis gradum conſcendit reliquiarum ſacrarum gloria: *Nimis confortatus eſt principatus eorum*. Cum mediante catena S. Petri, celebre illud patratum fuerit miraculum, de quo fit mentio in lectionibus iſtius feſti, ſcribit Cardinalis Baronius: *Qua catena Theodoricus Epiſcopus Metenſis arrepta, cum diceret, ſe eam, niſi manu ejus abſciſſa, non dimiſſurum, tandem Imperator, ſedato litigio, a Papa Ioanne obtinuit, ut annulum hujus catenæ excuſſum Epiſcopus mereretur*. In iiſdem Annalibus in earundem catenarum honorem leguntur ſequentia: *Ex illis tenuia ramenta Chriſtianiſſimos Principes ad collum religionis cauſa geſtare conſueviſſe*. Huic propoſito conformiter in mentem revocare poſſumus verba Jeremiæ Prophetæ, cum ait: *Fac tibi vincula, & catenas, & pones eas in collo tuo: & mittes eas ad Regem, &c.*

1. Paralip. 29. — *Bar. ann. 969.* — *An. 69. n. 30.* — *Jerem. 27. 2.*

Baron. ann. 519. n. 93. Exemplum Juſtiniani Imperatoris.

5 Alio tempore (veluti idem Cardinalis Baronius ſcribit) Juſtinianus Imperator inſtanter petiit à Papa Hormiſda quaſdam reliquias SS. Petri, & Pauli, eò quòd ad eorum honorem in palatio ſuo conſtruxiſſet Eccleſiam, ſive Baſilicam: petiit inſuper eorundem Sanctorum Sanctuarium, per interceſſionem S. Germani in hunc modum: *Vnde ſi Beatitudini veſtræ videtur, Sanctuaria Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli ſecundum morem ei largiri præcipite; & ſi fieri poteſt, ad ſecundam cataractam ipſa deponere, veſtrum eſt deliberare*. Ex quo patet, quantæ in hoc ſæculo æſtimationis fuerit cultus ſacrarum reliquiarum, præſertim apud Juſtinianum Imperatorem, qui, ut jam ex allegatis conſtat, tanquam pretioſiſſimum honorarium ſibi donari petiit, non corpora, vel oſſa Sanctorum, ſed velum aliquod, quod ſecundam cataractam, ſeu foramen ſepulchri Apoſtolorum tetigit, & tranſivit; quem in finem manu propria Summo Pontifici ſcripſit, & litteras per Eulogium ſpectabilem virum exhiberi juſſit.

Tom. 2. Conc. fol. 874. Alia ſimilia exempla.

6 In Conciliis reperitur epiſtola quædam Gregorii I. Papæ, & eſt epiſt. 128. inſcripta: *Recharedo Regi Viſigothorum. Clavim parvulam à ſacratiſſimo B. Petri Apoſtoli corpore vobis pro ejus benedictione tranſmiſimus, in qua ineſt ferrum de catenis ejus incluſum, ut quod collum illius ad martyrium ligaverat, veſtrum ab omnibus peccatis ſolvat*. Paulò ſuperiùs legitur de dono aliquo, à Gregorio VII. exhibito Alphonſo Regi Hiſpaniæ: *Ex more Sanctorum miſimus vobis claviculam auream, in qua de catenis B. Petri benedictio continetur, quatenus per ejus præſentiam patrocinia uberiora ejus erga vos beneficio ſentiatis, & in amorem ipſius de die in diem ferventes accendamini*. Tomo 3. eorundem Conciliorum in notis Gregorii III. honoratiſſima fit memoria cujuſdam Oratorii, quod ipſe ſumma cum honorificentia ædificavit eum in finem, ut cultum ſacrarum reliquiarum ab Iconoclaſtis prophanatum reſarciret: *Pontifex Sanctorum omnium reliquias, quas toto orbe Chriſtiano colligere poterat, honorificè collocavit; idque ideò, quod à Leone Iconoclaſta Sanctorum reliquiæ contemnerentur*. Tomo 2. eorundemmet Conciliorum habetur epiſtola alia Gregorii I. & eſt epiſt. 62. cui titulus eſt: *Adeodatæ illuſtri fœminæ*; in qua Pontifex ob dilationem tranſmiſſionis quarundam reliquiarum ſe excuſat, ita ſcribens: *Vt moram in dandis Reliquiis, quas gloria veſtra petit, faceremus, non voluntate diſtulimus, ſed præcedentis rei nos caſus fecit ambigere: Deus autem omnipotens cordis veſtri devotionem intuens, miraculorum ſignis admonentibus, a veſtra vos intentione fraudari non pertulit; ſed ideò deſiderium veſtrum modica voluit dilatione differri, ut docentibus miraculis, & amor vobis creſceret in veneratione Sanctorum, & major fieret exultatione gaudiorum. Quia ergo in affectu poſtulatæ rei gloria veſtra vota completa ſunt, hortamur, ut cujus prædicatores colitis, ejus ſolicitè mandata ſervetis; & ſicut religioſa devotione terrena Sanctorum honoribus loca conſtruitis, ſic quoq; cum eis manſionem vobis procurare in cœleſtibus feſtinetis; quatenus & hic illos in omnibus adjutores, & in futura mereamini habere vitæ conſortes*. Adhæc elapſo ſæculo novimus, Gregorium XIII. ad S. Petrum in Vaticano magnis ſumptibus nobiliſſimum extruxiſſe ſacellum, idque in honorem S. Gregorii Nazianzeni, ubi ſumma cum pompa, & magnificentia nunquam viſa, illius corpus collocatum fuit.

Tom. 3. Conc. fol. 191. — *Tom. 2. Conc. fol. 890.*

Sacræ reliquiæ præferuntur theſauris pecuniarum. S. Chryſ. t. 1. ſerm. 65.

7 Ut Reliquiis debitus impendatur honor, cultus & veneratio, integri expenduntur theſauri, quia, ut atteſtatur S. Chryſoſtomus: *Theſauris longe ſunt potiores; ſiquidem pecuniarum theſauri multa illis, à quibus inventi fuerint, creant pericula, cumque multa diviſa in partes fuerint, diviſione minuuntur; hic vero nihil tale eſt, ſed expers periculi eſt inventio, neq; diminutionem affert diviſio; planèque contrarium evenit, quod ſenſibilium rerum theſauris. Nam illi quidem, ut ante dixi, ſi multas diſſecti in partes fuerint, minores fiunt; iſti vero, cum in multis fuerint diſtributi, tum ſuam magis opulentiam oſtendunt*. Poſtquàm, ut recenſet Euſebius, iniquiſſimus judex oſſa S. Polycarpi comburi juſſiſſet, fideles Chriſtiani certatim ſacros illos cineres collegerunt: *Chriſtianos collegiſſe incredibili aviditate reliquias illas, ac ſi eſſent (inquit epiſtola) lapidibus pretioſiſſimis pretioſiores, & auro probatiſſimo probatiores*. De Adriano VI. Papa refert hiſtoria Eccleſiaſtica: *Cæſaream Auguſtam ſe contuliſſe, ac ſolemni ubique pompa exceptum; in hac vero urbe ſanctiſſimorum Martyrum ipſum reliquias veneratum; cumque ſancti Lamberti ſepulchrum aperuiſſet, atq; aliquas reliquias abſcinderet, recentem & purpureum cruorem ex iis fluxiſſe, qui vaſe chryſtallino incluſus, adhuc in eo templo ſervatur*. De eodem iidem referunt Annales, quòd paulò ante intimationem electionis, qua perſona ſua jam ad Papatum aſſumpta erat, dixerit: *Si vera ſunt, quæ nuntiantur mihi, profectò plurimum eſt dolendum. Ac tum Cæſarauguſtani denegatam antea S. Lamberti Martyris ex ea urbe oriundi maxillam dono tranſmiſere: quod ſacrum pignus ſancto pietatis ſenſu delibutus excepit, ut maximum adepti Pontificatus fructum percepiſſe diceret, quod tam pretioſo munere frueretur*. Quantam igitur hic Pontifex de ſacris reliquiis conceperit exiſtimationem, iſtæ circumſtantiæ, in quibus iſta locutus fuit, evidentiſſimè indicant.

Euſeb. l. 4. c. 15. Hiſt. — *Rayn. ann. 1522. n. 7.* — *Ibid. n. 3.*

S. Gaudent. orat. in die dedicat. Sanctorum reliquiæ ſunt divina munera.

8 Sanctus Gaudentius Epiſcopus Brixienſis orationis ſuæ, quam habuit in ſolemni dedicatione Baſilicæ recenter erectæ in honorem Reliquiarum 40. Martyrum, hiſce verbis fecit exordium: *Divinis muneribus, & cœleſtibus beneficiis condignas referre gratias puſillitas noſtra non prævalet; nam ut venerandas Sancto-*

Manſi Bibl. Præd. Tom. II. Xx 2 *rum*

Digitized by Google

rum reliquias haberemus, Deus noſter tribuit. Denique ut hanc honori eorum fundare Baſilicam valeremus, ipſe largitus eſt. Et poſtquam gloriatus eſſet de adepto theſauro reliquiarum ſanctorum Martyrum, proſequitur: *Cum cineres exuſtorum corporum mandato perſecutoris in fluvium jacerentur, non defuerunt religioſa manus, qua partem cinerum vel furte eriperent, vel precio compararent. Hinc & Eccleſia Cæſarienſis exultat, & noſtra fraternitas non immerito gloriatur, reſervatum ſibi providentia Dei iſtud ſalutare munus intelligens. Portionem reliquiarum ſumpſimus, & nihil nos minus poſſidere confidimus, dum totos quadraginta in ſuis favillis honorantes ampleƈtimur: ſicut illa in Evangelio fidelis mulier, qua per fimbriam Chriſti ſalvata eſt, oram tenuit veſtimenti, & virtutem Divinitatis exegit; attactu fimbria medelam credenti fides traxit, & ſalutem, quam præſumpſerat, acquiſivit.*

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Ex antiquo, & pervetuſto uſo dandi vela, brandea, aut pulveres ſacrorum ſepulchrorum, aliiſque ſignis, exercitiiſque devotionis erga Sanctos demonſtratis, ſacrarum reliquiarum confirmatur cultus, & veneratio.

THEMA.

Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt. Matth. 10. v. 30.

Deus etiam capillorum & minutiſſimarum reliquiarum curam gerit.

1 AD divinam qui ſe reflectit providentiam, reliquiarum ſacrarum etiam minutiſſimarum curæ intentam, oraculum Chriſti ad diſcipulos ſuos olim directum reperit verificatum: *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt*. Unius etiam capilli ſervorum DEI magna habetur ratio, cura & æſtimatio: *Capillus de capite veſtro non peribit*. In primis ſæculis ſacroſanctus hic theſaurus in tali, ac tanta erat æſtimatione, & veneratione, ut quemadmodum referunt Annales Eccleſiaſtici, fideles Chriſtiani, quia corpora Sanctorum ſepulchris incluſa attingere non poterant, ſupra eorum ſepulchra poſuerint ſudaria, aut aliud quoddam velum, quod appellabatur ſanctuarium, vel certè brandeum; quantamque virtutem imbiberint hæc vela, optimè declarat S. Gregorius, ſcribens, quòd infirmorum, ac defunctorum veſtimenta poſita ſupra altaria, in quibus Martyrum erant reliquiæ, virtutem recipiebant ſanitatem communicandi infirmis, & mortuis vitam. Uti etiam refert D. Auguſtinus, qui, ut gentilium convinceret impietatem, multa congeſſit miracula, quæ ſuo tempore in Africa contigerunt, multiſque exemplis demonſtrat, eandem virtutem, & gratiam communicatam fuiſſe floribus, qui Sanctorum ſepulchra tetigerant. Imò eandem vim, & virtutem habebant pulveres, qui aut ſepulchris adhærebant, aut deſuper diſpergebantur, aut etiam quodcunque aliud apponebatur ſacris ſepulchris: cujus omnes quaſi Patres fidem plenam faciunt, præſertim verò Sanctus Gregorius Nyſſenus, de pulvere loquens ſepulchrorum SS. Martyrum. Qualia etiam quantaq; miracula, mediante tali pulvere, Deus patrare conſueverit, evidens ſubminiſtrat teſtimonium Sanctus Gregorius Papa, referens, mortuum quendam pulveris hujus ſuffragio reſuſcitatum. Plura ſimilia ab experientia confirmata ſcripſit Gregorius Turonenſis. Eadem virtute pottebatur oleum lampadarum, quæ juxta antiquum uſum circa Martyrum ſepulchra ardebant. Ad cujus propoſitum ſanctus Auguſtinus adducit exemplum de defuncto aliquo, certi cujuſdam Irenæi filio, qui dicto unctus oleo, de morte redit ad vitam. Theodoretus pariter receoſet maxima hujus rei miracula.

Luc. 21. 18.

Baron. ann. 55. n. 6.

Eadem virtus ineſt minimæ particulæ reliquiarum corporis alicujus Sancti, quæ toto corpori.

2 Ne inſuper omittam, quod ſæpè verum eſſe docuit experientia, eandem nimirùm minimæ parti reliquiarum ineſſe virtutem, quæ Martyris toti ineſt corpori, hoc nonnunquam in plures partes dividi, ac diverſis altaribus, quæ Martyrum ſepulchra ſunt, imponi ſolebat, ut ex inſcriptione apparet. Hinc fortè contigit, quòd quia tales reliquiæ eoſdem operabantur miraculoſos effectus (ac ſi in ſingulis locis integrum fuiſſet corpus) unius etiam, & ejuſdem Martyris corpus in pluribus locis eſſe dicatur. Tolerabilis hic error eſt, cui non dolus, ant fraus humana, ſed ingens Dei liberalitas dedit occaſionem. Huc uſque Baronius. Qui inſuper in annotationibus ad Martyrologium Romanum 15. Junii refert petitionem à Juſtiniano Imperatore exhibitam Papæ Hormiſdæ, cujus in diſcurſu præcedenti fecimus mentionem: refert, inquam, quòd ad inſtantiam, & juſſum Juſtiniani ſanctus Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus præfato Pontifici ſcripſerit his verbis: *Iuſtinianus filius veſter magnificus, res convenientes fidei ſuæ faciens, Baſilicam Apoſtolorum, in qua deſiderat Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac Beati Laurentii reliquias eſſe, conſtituit. Sperat per parvitatem noſtram, ut prædictorum Sanctorum reliquias celeriter concedatis. Habuit quidem petitio prædicti viri ſecundum morem Græcorum, & nos contra conſuetudinem Sedis Apoſtolicæ expoſuimus.*

Sedes Apoſtolica in erogandis reliquiis ſuis ſemper valdè parca.

3 Græci in erogandis, & concedendis reliquiis liberaliores, & indulgentiores erant: non ita Sedes Apoſtolica, de qua in eadem annotatione legimus: *Vetus Romana Eccleſia conſuetudo non tantum abhorruit, ut corpora Sanctorum Romæ transferri pateretur; verum nec tenues reliquias ex eis detrahi quoquo modo permiſit*. Sicque adimplebatur oraculum Evangelicum: *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt: Capillus de capite veſtro non peribit*. Citat authoritatem S. Gregorii ad Conſtantiam Auguſtã, in diſcurſu præcedenti allegatam. Pergit deindè in ſua epiſtola ſanctus Germanus, quòd Juſtinianus *accepit rationem. Et quia talis eſt ejus fervor fidei, qui meretur, quidquid de Sede Apoſtolica depopoſcerit; & talis eſt, qui ſperat, unde & ſalus animæ, & fidei accreſcat: talibus deſideriis poſtulata competit non negare. Vnde ſi Beatitudini veſtræ videtur, Sanctuaria Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli ſecundum morem ei largiri, præcipite, & ſi fieri poteſt, ad ſecundam cataractam ipſa Sanctuaria deponite, &c. Extant ad eoſdem Legatos Hormiſdæ Papæ de eadem reſcriptæ litteræ, aliæ itidẽ ad Iuſtinianũ, ſignificantis ſe tantũ ſanctuaria mittere; extãt dictæ litteræ apud nos manuſcriptæ ex codice Vaticano acceptæ. Per ſanctuarium autem, velum intelligere debemus, quod S. Gregorius in nuper citata ad Conſtantiam epiſtola Brandeum appellat, ex quo ſanguis effluxit, cum a ſancto Leone Papa forcipibus incideretur. Alibi autem idem appellat velamen, quod admoveri ſolitũ erat ſanctis Martyrum corporibus, ut l. 4. ep. 44. ex Synodo Romana, & lib. 12. decr. 4. Brandeum item appellat velum illud Ioannes Diaconus in vita S. Gregor. l. 2. c. 42. cum ingens ea de re miraculum narrat. Ex quibus omnibus liquet, non corpora, non fragmina oſſium, nec tenuem raſuram illorum; ſed tantum velum ſacris admotum reliquiis pro magno munere conſueviſſe Romanos Pontifices ad clariſſimas perſonas, illas cupientes, tranſmittere.*

Baron. ann. 416. n. 21. Reliquiæ Sanctorum reponuntur ſub altare.

4 In progreſſu eorundem Annalium Eccleſiaſticorum anno 416. legitur, quòd priuſquam ſub altari reponerentur ſacræ reliquiæ, in eodem conficiebatur feneſtella, qua intromittebantur vela ad contactum ciſtulæ, ſacras reliquias comprehendentis, per quæ Deus plurima operari ſolebat miracula. Quod author hic nominat feneſtellam, alii appellant foramen, veluti alibi dicetur. Adhæc legitur ibidem ſcriptum, quòd à Chriſtiana pietate colligi ſolebant pulveres reliquiarum loco vicini, quibus curabantur infirmi. Anno 1212. mirabilis Aſſiſii contigit caſus, cujus mentionem faciunt iidem Annales hiſce verbis: *Aſſiſii ſancti Ruffini Epiſcopi, & Martyris celebranda tranſlatio incidit, qui velut redivivus præclaris tum miraculis coruſcavit; ex quibus unum in medium adducemus, unde percipi liceat, quanta providentia cuſtodiat Dominus non ſolum (quod teſtatur Pſalmographus) omnia oſſa Sanctorum, verum etiam ſepulchralem pulverem. Inter alias igitur res admirandas hæc memoriæ produntur. Cum reliquiæ ſancti Ruffini martyris de more tranſlatæ fuiſſent, populo tunc ad Eccleſiam ipſius de diverſis partibus veniente, quamplures ad ſepulchrum, de quo ſanctus Martyr tranſlatus fuerat, accedentes, de pulvere, qui poſt reliquias extractas remanſerat, aſſumebant, ut illũ in honorem ejuſdem ſancti Martyris ad propria reportarent. Sed cum ab Aſſiſio per milliare, vel non multo amplius revertentes diſtarent, tunc quidam morbo angariati, ita quod ulterius progredi non valerent; quidam viarum notitia amiſſa, per vias erroneas gyro vagantes, tamdiu ſic* im-

Rayn. ann. 1212. n. 19. Puniuntur qui pulverē ſepulcri reliquiarum furtivè ſuſtulerant.

impediti detinebantur, quo ad pœnitentia ducti, ad Eccleſiam ſancti Ruffini martyris redirent, & ipſum pulverem de loco in quo aſſumpſerant, poſtulantes ab eo veniam, obſignarent. Ex hoc ſucceſſu propoſitorum verborum arguitur veritas, nimirum, quòd Deus non ſolùm capillorum Sanctorum ſuorum, verùm etiam, quod plus eſt, pulveris, qui eorum tetigit ſepulchra, gerat curam.

Veneratio magna S. reliquiarum colligitur, ex obſequiis fidelium illis præſtitis. In actis SS. Marcellini & Petri.

5 Quouſque antiqua ſacrarum Reliquiarum ſeſe extenderit veneratio, ex variis deduci poteſt obſequiis, quę devoti fideles iiſdem promptiſſimè præſtiterunt. In actis SS. Marcellini, & Petri ſequens reperio ſcriptum: *Petiit & obtinuit Georgius Presbyter, Aquiſgrani Palatii Præfectus, ab Einbardo Abbate reliquias beatorum Chriſti martyrum Marcellini, & Petri, quorum corpora ipſe de Roma, per homines ſuos nuper allata acceperat, eaſque in capſa, quam auro, & gemmis decenter ornaverat, reconditas per Diaconum ſuum ad Baſilicam ſancti Salvii martyris, quam ipſe tunc temporis per beneficium Regis tenebat, dirigere curavit.* Porrò notandum eſt, quòd licèt aliis temporibus Summi Pontifices valdè parci fuerint in diſtribuendo fidelibus cineres, & oſſa Sanctorum; nihilominùs propter dignos reſpectus, ut Sanctorum hominum meritis ſatisfacerent, aut certè propter cauſas nobis ignotas, de urbe Romana translata fuerunt integra etiam ſanctorum Martyrum corpora; in hiſce tamè translationibus ſemper cum ſtupore emicuit Chriſtianorum Catholicorum devotio, & cultus, quo reliquias illas exceperunt, & honorarunt. Sanctus Chryſoſtomus in ſublimi illa Patriarchatus Conſtantinopolitani conſtitutus dignitate, beatum ſe reputaſſet, ſi ſolum pulverem conſpexiſſet, qui SS. Petri, & Pauli pedibus adhæſit:

S. Chr. h. 32. in epiſt. ad Rom.

Vellem, inquit, *& pedum illorum videre pulverem, qui per orbem currentes non laborarunt, qui ligati erant in ligno, quando noctu conquatiebatur carcer. Et quid opus eſt ſingula recenſere? Vellem videre ſepulchrum, quo recondita ſunt arma illa juſtitiæ, arma lucis, membra nunc viventia, tunc vero, cum in hac vita eſſent, emortua, in quibus omnibus vivebat Chriſtus, quæ mundo fuerant crucifixa membra Chriſti, quæ Chriſtum induerant, quæ templum Spiritus Sancti, ſanctaque fuerunt ædificatio, quæ ligata erant ſpiritui, confixa timore Dei, habentia ſtigmata Chriſti.*

Bellarm. de reliq. c. 3. Pulvis recondsiorii martyrum quanti æſtimatus fuerit.

6 Bellarminus allegat authoritatem ſancti Gregorii Nyſſeni, ex oratione quadam de ſancto Theodoro Martyre: *Narrat multis verbis, eos qui templa martyrum ingrediuntur,* (ita loquitur celeberrimus ille Cardinalis) *primo mirari molem ædificii, deinde parietes, & pavimenta pulchre ornata, tum ſtatuas, & picturas varias; & ſubjungit tandem: Ubi his oculos oblectavit, cupit deinceps ipſi condiſtorio appropinquare, ſanctificationem ac benedictionem, contrectationem ejus eſſe credens. Quòd ſi quis etiam pulverem, quo condiſtorium, ubi martyris corpus requieſcit, obſitum eſt, auferre permittat, pro munere pulvis accipitur, ac res tanquam magni pretii condenda terra colligitur; nam ipſas attingere reliquias, ſi quando aliqua ejuſmodi proſpera fortuna contingat, ut id facere liceat, quod id ſit multum deſiderandum, & optandum, ac ſummarum precum donum, ſciunt experti, & ejus deſiderii compotes facti.*

Quanti æſtimata fuerit tunica S. Pauli primi Eremitæ.

Quanta inſuper veneratione digna ſint, non oſſa ſanctorum duntaxat, verùm etiam res ipſæ, quarum uſum habuerunt, indubitatam fidem faciunt verba Divi Hieronymi, in vita ſancti Pauli Primi Eremitæ; atteſtatur enim, Magnum Antonium ſanctitate quoque celebrem in tanta habuiſſe ęſtimatione tunicam ex foliis palmæ contextam, quam receperat ab eodem ſancto Paulo, ut illam in primariis ſolemnitatibus Paſchæ, & Pentecoſtes duntaxat pro ſumma reverentia geſtaverit. Concludit deindè Sanctus Hieronymus: *Ne quid pius heres ex inteſtati bonis non poſſideret, tunicam ejus ſibi vindicavit, quam in ſportæ modum de palmæ foliis ipſe ſibi contexuerat; ac ſic ad Monaſterium reverſus, diebus ſolemnibus Paſchæ, & Pentecoſtes ſemper Pauli tunica veſtitus.* Pretioſiſſimo hoc indumento in ſignum ſummæ reverentiæ veſtivit ſe ſanctus Athanaſius, qui & illius remanſerat hæres.

S. Hier. c. 40. in Ezech.

7 Quia Sancti Hieronymi jam fecimus mentionem, non abs re erit illud referre, quod nobis manifeſtat, ſcribens in cap. 40. Ezechielis Prophetæ: *Cum eſſem*, inquit, *Romæ puer, & liberalibus ſtudiis erudirer, ſolebam cum cæteris ejuſdem ætatis, & propoſiti diebus*

Manſi Bibl. Præd. Tom. IV.

Dominicis ſepulchra Apoſtolorum, & Martyrum circumire, crebroque cryptas ingredi, quæ in terrarum profunda defoſſa ex utraque parte ingredientium per parietes habent ſepultorum corpora. Obſcura ſunt omnia, ut propemodum illud propheticum compleatur: Deſcendant in infernum viventes; & rarò deſuper lumen admiſſum terrorem temperet tenebrarum. Cardinalis Baronius ad perpetuam memoriam in hiſtoria Eccleſiaſtica recenſet ſummam magni hujus Doctoris venerationem, quando agit de hæreſi à Vigilantio excitata contra reliquias, ab eodem impugnata, & refutata. Vigilantius eos, qui ſacras venerabantur reliquias, appellabat cinerarios: & Sanctus Hieronymus hæreſiarcham nominabat irriſoriè dormitantium. Reprehendebat ille, ad imitationem Joviniani, virginitatem, pudicitiam, jejunia: aſſerebat præterea, miracula, quæ reliquiarum virtute fiebant, nonniſi dæmonum eſſe præſtigia. Poſtquàm Sanctus Hieronymus impia hæc dogmata enarravit, diſcurſum ſuum proſequitur: *Quando mentem meam, aut ira, aut mala invaſit cogitatio, aut illuſionem aliquam nocturnam paſſus ſum, Baſilicas Martyrum intrare non audeo.*

Baron. ann. 406. n. 44.

Surius t. 4. 23. Julii. Alia præclara exempla de veneratione & conſervatione ſacrarum reliquiarum idem.

8 De ſancta Brigida, quæ cœleſtis ſponſi ſui juſſu Romam venerat veneratum reliquias ſacras, ſcribit Surius, quòd adeò recollecta gradiebatur ſupra terram, ſub qua jacebant ſanctorum Martyrum oſſa, ut in extaſin rapta videretur: *Cum ſumma devotione viſitabat loca ſancta, nec facilè colloquia miſcens inter eundum, niſi fortè interrogata eſſet, & tunc verbis pauciſſimis ſciſcitanti ſatisfaciebat.* De ſancto Eduardo Angliæ Rege ſcribit idem Surius, quòd anno trigeſimo ſexto poſt mortem ejus corpus illius inventum fuerit adhuc integrum, humoribus plenum, flexibile, ac ſi fuiſſet vivum; neque ſolùm in carne, & oſſibus illæſum, ſed neque etiam capilli capitis, nec crines barbæ exciderant. Majus adhuc miraculum fuit illud, quòd contigit circa corpora SS. Euſtachii, ſuæque uxoris, & filiorum, quæ æneo tauro ſubjectis flammis candenti incluſa, nulla proſùs ex parte læſa fuerunt, & capilli omninò intacti conſervati fuere. Econtrà horrendus eſt caſus iſte, qui de quodam prophanatore ſacrarum reliquiarum recenſetur à Novarino in libro, cui titulus eſt Schediaſmata ſacra, lib. 2. cap. 13. *Dignum illud eſt, quod hic recenſetur, quod de ſancto Gerardo Sagredo legitur: Poſt ejus mortem impius quidam in convivio ſedens, pilos ex marſupio extraxit illudens, & dicens: Hi ſunt pili illius raſæ barbæ, qui nos avertere à paternis traditionibus ſe poſſe exiſtimabat. Sed is protinus à dæmone arreptus, carnem propriis dentibus mordens, vitam exhalavit. Habetur in ejus vita cap. 21. Tanti illi conſtitit in re tantilla ſanctum irridere.*

Novarinus ſched. ſac. l. 2. c. 13. Horrendè punitur irriſor S. reliquiarum.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Sacræ Reliquiæ turres ſunt, & propugnacula urbium, quibus populi ab hoſtibus, & ſiniſtris caſibus defenduntur, & proteguntur.

THEMA.

Tulit quoque Moyſes oſſa Ioſeph ſecum. Exod. 13. verſ. 19.

Moyſes ex Ægypto exiens pro maxima ſua tutela contra hoſtes, ſecum tulit oſſa Joſeph.

1 ELecto jam Moyſe à Deo exercituum in ducem generalem, qui numeroſiſſimo ſuo exercitui ſexcentorum millium, ac plurium militum imperare debebat, eodemq; ſimul exiſtente Chronico, & hujus hiſtoriæ Scriptore, crediidiſſem, ipſum unà relaturum, quòd Ægyptum relicturus providiſſet ſibi de ſufficienti commeatu, de omnibus ad prælia committenda neceſſariis, de equitatu, de machinis bellicis, de ſtreniis, expertiſq; belli ducibus, & capitaneis, denique de omni armorum apparatu; at nihil horum commemorat, & nihil aliud ſecum tuliſſe reperimus, præter oſſa Joſeph: *Tulit quoque Moyſes oſſa Ioſeph ſecum.* Nolite mirari deſuper; etenim Deus noſter ſua non errante providentia populos, urbes, provincia, & regna, mediantibus Reliquiis corporum Sanctorum, quæ ſunt veluti turres, & propugnacula, protegere diſpoſuerat. Pro quo dubium hic oriri poſſet, quale ſit illud myſterium, quòd remunerator, cœleſtis glorificatis electorum ſuorum animabus, ad extremum uſque judicii diem, cor-

Digitized by Google

Quare Deus glorificationem corporum Sanctorum ſuorum differat uſque in diem judicii.

porum eorundem diſtulerit glorificationem ? Nonnulli cauſam hujus rimantes, exiſtimant, quòd, quia nos in hac præſenti vita, in tali vivimus caligine, de qua Eccleſiaſtes ait : *Neſcit homo, utrùm amore, vel odio dignus ſit* ; ſi Deus unà cum animabus ſtatim glorificaret corpora, cuilibet ſubitò innoteſceret, quinam eſſent electi, & qui reprobi; idque cum perpetua horum infamia. Alii dixerunt, hanc prorogationem fieri propterea,quòd animæ beatæ, impatientes (ut ita loquar) moræ, ratione unionis cum corporibus faciendę in extremo judicii die, tantò nunc ferventiores eſſent in promovenda ſalute noſtra æterna, ut eò citiùs ruinæ angelicæ reſtaurarentur. Nihilominùs propoſito noſtro conformiter aſſerere quoque poſſumus, Divina id fieri providentia, quæ optimo mundi hujus regimini invigilat. Væ nobis, ſi ſanctorum corporum reliquiis orbati fuiſſemus ; ſiquidem fortiſſimæ, ac ſolidiſſimæ nobis defuiſſent munitiones, & præſidia, quibus ab hoſtium inſultibus,& quocunque alio ſiniſtro eventu protegeremur.

Acta Eccl. Med. f.1162. Sacræ reliquiæ ſunt turres & propugnacula fideliũ à quibus honorantur & coluntur. Panormum per S. Roſaliam liberatur à peſte.

2 S.Carolus, ut horum ſacrorum theſaurorum venerationem, ac cultum imprimeret firmiùs animis clientum ſuorum, hiſce aut ſimilibus eos alloquebatur verbis: Sacræ Reliquiæ(ut S.Baſilii verbis utar) ſunt veluti turres; imò propugnacula, & præſidia firmiſſima civitatum,provinciarum, omniumque,in quibus aſſervantur,& honorantur, locorum ; quæ propterea à pluribus, & infinitis calamitatibus præſervata fuerunt. Anno ſancto milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo quinto, cum civitas Panormitana lue peſtifera infecta eſſet, ac plurimi eadem correpti ex hac vita migrarent, poſt adhibita cuncta humana remedia fit recurſus ad Deum, qui toti urbi oſtendit propoſiti noſtri veritatem ; nimirùm, quòd corpora, & reliquiæ ſacræ protegant, ac defendant urbes, & provincias ; oſtenſo namq; corpore ſanctæ Roſaliæ manifeſtavit contagium illius interceſſione, & ſuffragii ſublatum eſſe, & penitus extinctum, uti reverà contigit. Proſequitur S. Carolus loco ſupra citato diſcurſum ſuum his aliis verbis: Annon, ò Civitas Mediolanenſis,agnoſcis, quòd ſuffragante ſacro clavo Jeſu Chriſti, quem devotiſſimè conſervas, & adoras, libera evaſeris à peſte atrociſſimè graſſante? Annon divino inſtrumento ceu clavo confixa fuit peſtifera illa contagio, quæ in te, quinque jam ſunt anni, adeò crudeliter ſæviebat? Fœlices populi, qui ſanctis hiſce muniti ſunt præſidiis: beatæ illæ provinciæ, quæ habent hæc pignora charitatis, ſimulq; religioſè ea conſervare norunt: hucuſque S. Carolus. In vita ſancti Simeonis Stylitæ legimus, quòd quando altæ inſiſtens columnæ animam Deo Creatori ſuo jam reddiderat, populi vicini armati diù, noctuq; excubias egerint, attentè advigilantes, ne hic theſaurus, & ſacrum propugnaculum illis inde ſurriperetur. Unde corpus illius delatum fuit ad urbem Antiochenam ; inde verò Leo Imperator aliò transferre illud ſatagebat ; quapropter hæc civitas ſtrenuè ſe oppoſuit, hanc inter cæteras allegans rationem, quòd, quia civitas non eſſet cincta muris, nec aliis munita propugnaculis, minimè conveniens eſſet, ut privaretur ſacro hoc corpore, quo ab omni hoſtili incurſu ſecura, & tuta eſſet. Hac ratione convictus Imperator, ſacrum ibidem reliquit corpus, ſumptuoſiſſimumq; in ejuſdem honorem conſtruxit templum. Sanctus Chryſoſtomus inter encomia ſancti Pauli Apoſtoli, cui ille valdè intimus fuit, habet hæc ſequentia : *Hoc corpus urbem hanc munit, quod quavis turri, innumeriſque mœnibus, & vallis eſt tutius, & cum iſto corpus etiam B. Petri.*

Mediolanum fit ertis clavi Jeſu Chriſti.

Cõtroverſia oritur circa corpus S. Simeonis Stylitæ.

S. Chryſ. h. 32. ad Rom.

S. Petrus eſt protector potẽtiſſimus urbis Romanæ cum S. Paulo.

3 Confeſſioni ſancti Petri in Vaticano affixa eſt parva tabula, in qua leguntur hæc verba: *Gregem tuum paſtor æterne non deſeras, ſed per Beatos Apoſtolos tuos continua protectione cuſtodias: præſta quæſumus, nullis nos perturbationibus concuti, quos in Apoſtolicæ confeſſionis petra ſolidaſti.* Ulteriùs legitur : *Aſpiciens ſepulchrum veſtrum nunquam defuturum, & quæ libenter propter me geritis ſtygmata, iram miſericordia vincam, & ob hanc percipiam veſtram interceſſionem; etenim quando ſacerdotium video lacrymari, ſtatim quaſi compatiens ad miſericordiam flector, & illius mea vocis reminiſcor: Protegam urbem hanc propter David ſervum meum, & Aaron ſanctum meum.* Sanctus Gregorius Magnus in quadam epiſtola ſua haud exiguam nobis addit confidentiam, in calamitatibus, & infortuniis publicis habendam : *Si gladios Italia,* inquit, *& bella formidatis, ſolicite debetis aſpicere, quanta Beati Petri Apoſtolorum Principis in hac urbe protectio eſt; in qua ſine magnitudine populi, & adjutoriis militum, tot annos inter gladios illæſi Deo auctore ſervamur.* In Chronicis Flandriæ legitur : *Dum ſuper mœnia pugnabatur, proceſſio circa ipſa agebatur, & Cruces, ac reliquiæ deferebantur.* Non tantam conſtituebant ſpem in experientia, & fortitudine militum, & in directione eorum, qui præerant militiæ, neq; etiam in tormentis bellicis, quantam habebant fiduciam in ſacrarum reliquiarum præſidio. Neq; id vobis videatur mirum, quia ex apparitione quadam à Sancto Bartholomæo Apoſtolo facta Anaſtaſio Imperatori clarè deducitur, quantùm in ſimilibus caſibus valeant corpora ſancta : *Anaſtaſius Imperator condidit Daras, & cum condidiſſet, vidit in ſomnis Bartholomæum Apoſtolum, dicentem, ſubvertiſſe ipſum civitatis cuſtodiam, quod reliquias ſuas illo miſſas ſubvertiſſet.*

S. Greg. l. 2. ep. 1.

Chron. Belg. lib. 15. c. 9.

Theod. lect. collec. l. 2.

4 Sanctus Carolus convertens ſermonem ſuum ad urbem Mediolanenſem, hunc in finem, ut eidem ſacrorum oſſium Martyrum, aliorumq; Sanctorum inſinuaret venerationem, ait : Quanta non fuit gratia iſta tunc exhibita? Ex urbe pugnabatur contra Imperatorem Fridericum Barbaroſſam, capitalem ejus inimicum ; & quando illa credebatur ultimæ ruinæ expoſita, jamjam tradenda, per trecentos adoleſcentes Mediolanenſes reportavit victoriam ; idque ſcriptus communitum eſt, quòd eam victoriam miraculosè obtinuerint ſuffragio, ac interceſſione ſanctorum Martyrum, Siſinii, Martyrii, & Alexandri, quorum oſſa quieſcunt in Eccleſia ſancti Simpliciani; obtenta verò fuit hæc victoria 29. Maii, ipſo feſto dictorum Martyrum. Pro majori dictorum evidentia, Alexandrum Magnum totius orbis dominatorem conferamus cum infinito valore, & robore ſanctorum corporum, atq; ex D. Chryſoſtomo audiamus, cui major ſit tribuenda potentia. Ita ſermocinatur ille ad populum Antiochenum : *Alexander quidem poſt mortem ſuam diſſipatum imperium ſuum, & penitus exterminatum non reparavit, neque aliud ceſſit, neque magnum, neque parvum; quomodo namque facturus erat mortuus?* At Sancti non modò viventes patrocinio, & precibus ſuis imminentem à populis averterunt Dei indignationem, & iram ; verùm etiam mortui oſſibus ſuis, eſto aridis, & ſacris cineribus tanquam vallis, & propugnaculis hoſtium fregerunt impetus.

Acta Eccl. Med. ib. Trecenti adoleſcentes Mediolanenſes Fridericum Barbaroſſam ſuffragio ſanctorum Martyrum vincunt.

Robur ſanctorum corporum major eſt potentia Alexandri M. S. Chryſ. h. 66. ad pop.

5 S. Baſilius Magnus in orat. quadam de 40. Martyribus reductis in cineres, per varias illius provinciæ loca diſperſos, ſcribens, ait : *Hi ſunt, qui noſtram regionem adminiſtrant, & veluti turres quædam cohærentes ſecuritatem ab hoſtium incurſu exhibent, non uno loco ſeipſos includentes, ſed multis jam locis hoſpites facti, & multas patrias exornantes.* Poſtquam tyrannus, horum martyrum corpora igne abſumi, cinereſque in fluvium projici juſſiſſet, ut ſic & eorum memoria, & cum eorum memoria omnes perirent reliquiæ, voluit Deus oſtendere, vero verius eſſe id, quod ait per Prophetam Regium : *Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur;* nam effecit Deus, quòd combuſtorum corporum cineres projecti in profluentem mirabiliter in unum confluxerint, & ſalvi ad littus redierint, ſtellarum inſtar refulgentes : de quo in ſomno admonitus fuit Petrus Epiſcopus, qui reliquias illas collegit, variorumque locorum incolis diſtribuit, tanquam fortiſſima contra hoſtes tam viſibiles, quàm inviſibiles munimenta, utpotè quarum virtute plurima patrantur miracula. Moyſes Barcepha, & Jacobus Edeſſenus de Syria Magiſter ſancti Ephrem, teſtantur, quòd quando Noe ſe, ſuoſque jubebatur recipere in arcam, ſecum contulerit oſſa Adami : *Arcam Noe cum eſſet cum liberis ſuis conſcenſurus impendente diluvio, ſecum in eam intulit oſſa Adam.* Et quid aliud hoc myſterio innuere voluit, niſi quòd reliquiis ſacris illius, quem gratia, & amicitia Dei condecoratum benè noverat, Divinam à ſe propulſaret iram? Si prætereà verum eſt, quod alibi legi, nempè, ſanctum hunc ſenem, quando poſt diluvium filios ſuos in varias mundi partes ad propagandum genus humanum ablegavit, cuilibet eorum conſignaſſe partem aliquam dictorum oſſium ; quis non aſſeverabit, id propterea factum, ut ſinguli harum reliquiarum muniti præſidiis, ab omni malorum incurſu protegerentur?

S. Baſil. in. in 40. Mart. laus SS. 40. Martyrum in quietgendis fidelibus cultoribus.

Surius.

Noe oſſa Adami ſecum tulit in arcam. Moyſes Barc l. c. de parad. p. 1. c. 14.

6 In

Tom. 3. Côc. fol. 1146. Literæ Gregorii VII. ad Regem Hiſpaniæ.

6 In epiſtola quadam Gregorii VII. tertio tomo Conciliorum inſerta, Alphonſo Regi Hiſpaniæ, ſcribitur in hunc modum : *Sicut chariſſimum filium vos admonemus, ut hæc ſedulò vobiscum cogitantes, coram illo vos exhibeatis humilem, qui vos conſtituit valde ſublimem : & inter omnia, & præ omnibus Deo placere ſtudentes, commiſſa vobis regni gubernacula ita adminiſtrare cum Dei adjutorio procuretis, quatenus veſtra eminentia nullum futuræ abjectionis, aut infortunii caſum ſentiat; ſed ad coronam incorruptibilis regni, & ſolium æternæ gloriæ tranſeat*. Ut verò iſtius, quod ſanctus Pater illi inſinuat, ac cordiali affectu annunciat, aſſequatur effectum, audite, quale ei proponat medium : in hunc effectum tranſmiſit ei ſacrum quendam theſaurum : *Ut autem noſtra*, inquit, *exhortatio cordi veſtro altius imprimatur, ex more Sanctorum miſimus vobis claviculam auream, in qua de catenis ſancti Petri benedictio continetur*. In epiſtola ſancti Simmaci, quæ tomo 2. eorundem Conciliorum habetur, leguntur ſequentia : *Quod directis ad filium noſtrum Ennodium Diaconum litteris ſperaſtis, Beatorum Nazarii, & Romani benedictionem poſcentes, fidelibus non negamus. Accipite veneranda patrocinia invictorum militum* : Ubi Sanctorum horum Reliquias titulo nuncupat patrocinii, indeque argumentum convincens eruitur, quòd ſi Sancti adhuc vivi precibus ſuis mitigarunt Divinæ Juſtitiæ indignationem, & in populi favorem, ac commodum ſuas interpoſuere preces in cœlo, ubi illorum animæ perfectè ſunt unitæ Deo, eorumque proindè orationes efficaciores ſunt, ac potentiores, neque in hoc unquam defecit, ſed potiùs crevit eorum charitas; num de eorum poſt mortem etiam protectione, & tutela diffidere poterimus, præſertim ubi à fidelibus eorum Reliquiæ in maxima habentur veneratione, & honore ?

Et S. Simmaci. Tom. 2. Côc. fol. 178. ep. 8.

S. Franciſcus ſuis humeris ſuſtentavit Eccleſiam Lateranenſem. Et etiamnum ſtans erecto corpore, dicitur Chriſtiani orbis fulcimentum. D. Hieron. in Job c. 9.

Quòd ſi Seraphicus Franciſcus humeris ſuis Lateranenſem Eccleſiam, ruinam minitantem, ſuſtentare viſus fuit a Summo Pontifice, dubitabamusne fortaſis, è corpore ſuo hic in terris relicto, poſt mortem etiam eandem tranſmitti virtutem ? Non dubitavit ſanè D. Hieronymus interpretando textum hunc Prophetæ Job : *Sub quo curvantur, qui portant orbem*, cap. 9. verſ. 13. quando ait : *Ita Sancti portant mundum, dum eum, ne ruat, ac pereat, orationum fortitudine ſuſtinent*. Quare Seraphicus Pater mundo oſtendere velle videtur, illum ſe non ſolùm orationibus, verùm etiam corpore ſuo Atlantis inſtar ſuſtentare, dum jam mortuus, totus erecto corpore ſtat poſt tot centenos etiam annos; & quamvis ædificia etiam ſolidiſſima cum temporis edacitate corruant, ipſius tamen corpus eò firmiùs ſubſiſtit, firmiterque erectum manet : idque Bozius de ſignis Eccleſiæ Dei ſcribens, teſtatur his verbis : *Nullis humanæ induſtriæ fulcris ſubnixum, facie tota, oculis, & manibus junctis in cœlum ſemper intentus, ſupplicantis in modum*.

Thom. Boz. de ſign. Eccl. ſig. 63. c. 9.

Ideòq; quod noſtro propoſito conformiter obſervandum eſt, non ſine myſterio monumento ejus inciſa ſunt hæc verba : CHRISTIANI ORBIS FULCIMENTO. Ecce igitur corpus, quod orbis Chriſtiani ſuſtentaculum eſt.

Oſſa ſanctorum, licet arida clamāt tamen in cœlum.

7 Quòd ſacri cineres, & oſſa Sanctorum, eſto ſicca, & arida, voce ſonora gaudeant, ipſos etiam cælos penetrante, probatur (veluti jam alibi inſinuatum eſt) ex eo, quod Deus fratricidæ de innocentis fratris ſui profuſo ſanguine dixit : *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra*. Gen. 4. v. 10. S. Chryſoſtomus diſcurrendo de S. Babyla, rationem adducit, ob quam Deus corpus ejus reliquerit in terra, inquiens : *Atqui poterat Babylas, vel exemplo Enoch transferri, vel Elia modo rapi, ut qui utrinſque æmulator fuerat. At Deus, qua eſt in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis ſalutis noſtræ occaſiones dedit, & hanc quoque viam nobis a ſe munitam eſſe voluit, idoneum ad virtutem capeſſendam ſtimulum, relictis ſcilicet apud nos interim Sanctorum reliquiis*. Ubi obſervo verba illa : *Salutis noſtræ occaſiones dedit*; ſiquidem reliquiæ titulo ſalutarium fontium inſcriptæ ſunt. Inter notas Concilii Toletani 12. tom. 2. Conciliorum invenio ſequentia : *Reliquias Sanctorum debito honore eſſe venerandas, decretum eſt Concilio Niceno 2. act. 1. in confeſſ. cath. act. 3. Servator*, inquit, *noſter Chriſtus fontes ſalutares Sanctorum reliquias nobis reliquit*. Factum refert Baſilius Magnus, quod occurrit circa reliquias S. Julittæ : cum enim iis in locis, ubi magna aderat aquarum penuria, circumferrentur, ſubitò in terra illa arida fontem vivum dulciſſimarum aquarum viderunt ſcaturientem. Verùm de beneficentia hujus theſauri, diſcurſu ſeq. venti latiùs.

Tom. 2. Côc. fol. 1207.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur bona, & beneficia, quæ ex cultu Reliqoiarum in noſtram redundant utilitatem, & commodum.

THEMA.

Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus. Pſal. 115. verſ. 15.

Mors ſanctorum, quare dicatur pretioſa in conſpectu Domini.

1 NOn ſine myſterio S. Mater Eccleſia inſtituit, & ordinavit, ut ſingulis diebus manè in Prima præfata recitemus verba; ſanè haud alium in finem, niſi ut debitam æſtimationem, devotionemque erga ſanctorum corporum cineres, & oſſa nobis inculcet, tunc vel maximè, cum legitur Martyrologium, in quo tot ſanctorum Heroum fit commemoratio. Pretioſa eſt, ac inæſtimabilis valoris mors eorum, eò quòd hic in terris nobis ſua reliquerint ſpolia, è quibus innumerabilia in noſtrum favorem, & emolumentum redundant bona : *Qui contingit oſſa Martyris* (verba ſunt Baſilii Magni) *quandam ſanctificationis ſocietatem, & eam gratiam, quæ corpori inſidet, aſſumere putatur; pretioſa enim eſt coram Domino mors Sanctorum ejus*. Idem ſanctus Doctor commentando in propoſitum verſiculum hanc fecerat reflexionem : *Pro legis Iudaicæ ritu ſi quis moriebatur, horum morticinia habebantur abominationi; contra, mors ſi cuipiam irrogatur pro Chriſti nomine, pretioſa cenſentur Reliquiæ Sanctorum ejus. In priori lege dicebatur Sacerdotibus, & Nazaræis illud : Non contaminabitur ſuper ullo mortuo, & ſi quis tetigerit cadaver, immundus erit, & lavabit veſtimenta ſua. Nunc è diverſo martyris oſſa quisquis attigerit, ob gratiam corpori inſidentem fit quadantenus ſanctificationis particeps*. Sanctus Joannes Damaſcenus rationem adducit diſparitatis, uſum & ritum antiquæ legis Moſaicæ, quæ prohibebat mortuorum attactum, intercedentis, & ſingularem hanc prærogativam tangendi cineres, & oſſa ſacroſancta Servorum Dei, dicens : *Veteri lege comparatum erat, ut quisquis mortuum contigiſſet, immundus cenſeretur; verùm hi in mortuorum numero minimè habendi ſunt, ex quo enim ipſamet vita, ac vitæ auctor inter mortuos adſcriptus eſt, eos, qui in ſpe reſurrectionis, fideque erga eum diem extremum clauſerunt, mortuos haudquaquam appellamus*.

S. Baſil. or. 24. de mort.

S. Baſil. ſin Pſ. 115. Olim immundi erant tangentes mortuum, nunc tangentes ſanctorum reliquias mundantur.

S. Jo. Dam. de fide orthod. l. 4. c. 16.

Reliquiæ ſanctorum non ſunt minoris virtutis & valoris poſt mortem, quā fuerint in vita.

2 Spolia mortalitatis in Sanctis non ſunt minoris æſtimationis, & valoris poſt mortem, quàm cum eſſent adhuc in vivis, teſte D. Chryſoſtomo, ita diſcurrente : *Multam poſſunt virtutem capſulæ Martyrum obtinere, quemadmodum & oſſa martyrum vim magnam habent*. Et poſt pauca : *Multam fiduciam obtinent non viventes modo, ſed & mortuæ, multòq; magis cum ſunt mortuæ. Iam enim ſtigmata ferunt Chriſti, cum autem ſtigmata hæc oſtenderint, omnia Regi poſſunt perſuadere. Quando igitur tanta illæ virtute pollent, tantaque apud Deum amicitia; cum continua velut obſeſſione, ac perpetua illarum viſitatione, in familiaritatem nos illarū inſinuaverimus, ipſarum opera Dei miſericordiam impetramus*.

S. Chryſ. t. 2. hom. 31. de S. Bernice & Prosdoc.

Adducitur in exemplum pallium Eliæ. 4. Reg. 2. 9.

Quando Elias Propheta in procinctu ſtabat curru igneo aſcendendi ad cœlum, converſus ad Eliſæum dixit : *Poſtula, quod vis, ut faciam tibi, antequam tollar a te; dixitque Eliſæus : Obſecro, ut fiat in me duplex ſpiritus tuus*. At quo modo petitionis ſuæ obtinuit effectum ? *Levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei*. Pallium, quod dimiſit, & reliquit, denotabat reliquias corporis, quod hic in mundo remanet, quando anima volat ad cœlum; in virtute cujus multa contingunt, & fiunt miracula, multæ obtinentur gratiæ. Intra ſedecim, & ultrà, quæ jam elapſa ſunt, ſæcula, Eccleſia hactenus experimento didicit, devotos fideles Sanctorum viſitaſſe ſepulchra, eorumque apud Deum in urgentibus neceſſitatibus ſollicitaſſe interceſſionem, neque ſpe ſua defraudatos eſſe; licèt enim non habebat oculos, aures, linguam, ſed ſint oſſa arida, & ſicca; nihilominùs *os non habent, & loquuntur; oculos non habent, & vident; aures non habent, & audiant*,

dium; & quis eſt, qui interceſſioni eorum negare poſſit efficaciam?

S. Amb. ſ. 77. de nat. SS. ſeſtae. & ſervat. Hoſtiantur maxima beneficia quæ in nos redundant ex veneratione ſacrarum reliquiarum.

3 Sanctus Ambroſius hortaturus nos ad cultum Sanctorum Martyrum, hoc poſteritati reliquit documentum: *Cuncti Martyres devotiſſime percolendi ſunt; ſed ſpecialiter hi venerandi ſunt a nobis, quorum reliquias poſſidemus; illi enim oratione nos adjuvant, iſti adjuvant paſſione. Cum his enim nobis familiaritas eſt, ſemper enim nobiſcum ſunt, hoc eſt, & in corpore nos viventes cuſtodiunt, & de corpore recedentes excipiunt: hic ne peccatorum labes abſumat, ibi ne inferni horror invadat. Vt dum illos tartarus metuit, nos pœna non tangat; dum illos Chriſtus illuminat, nos tenebrarum caligo diffugiat*. Beneficium ſingulariſſimum è ſacris reliquiis in noſtrum redundans emolumentum eſt, quòd hoſtem infernalem in fugam convertant:

S. Reliquiæ fugant hoſtes infernales.

Vt audaces latronum duces (& eſt ſimilitudo D. Chryſoſtomi) *ſive impii ſepulchrorum effoſſores, ſi fortè dum prædas agunt, aut ſpolia capienda conquirunt, in arma, loricam, clypeum, galeam auro tota fulgentia, vel ornamenta Imperatoris incurrerint, quomodolibet cupidi prædarum, tamen ita agnitis regiis inſignibus deterrentur, ut fugiant, neque cominus accedere, vel attingere audeant; unde ſibi non compendium procedere, ſed periculum prævident imminere, ſi quid inde audeant uſurpare. Ita profectò & dæmones, qui verè latronum, & principes, & magiſtri ſunt, ubi coronatorum martyrum corpora viderint poſita, longe illico a conſpectu eorum pavidi fugiunt, & abſiliunt*.

S. Chryſ. t. 1. hom. de nat. ſeptem Machab.

Idem lib. cont. Gent. Oſſa S. Babylæ mutum reddiderunt dæmonem.

Idem S. Doctor in libro, quem ſcripſit contra Gentiles, refert, quòd oſſa Sancti Babylæ martyris dæmonem, qui ex ſimulacro Apollinis varia dictabat oracula, effecerint mutum, ita ſcribens: *Illi os ita obſtruxit, ut vel lapidibus ipſis magis mutus redderetur, & quod manentem inibi dæmonem ſuperaviſſet, non minus fuit, quam ſi eundem de loco ejeciſſet, cum qui omnibus ubique fucum prius faceret, ne extincti quidem Babylæ cineres contueri ſuſtineret. Ea eſt enim Sanctorum poteſtas, ut illorum ſuperſtitum dæmones ne umbras quidem, aut veſtes ferre poſſint*. Quod confirmat in homilia quadam ad populum Antiochenum, quem ad corporum ſanctorum venerationem excitabat hiſce verbis: *Cinis & oſſa, & favilla inviſibiles illas poteſtates dilaniant*.

Idem h. 66. ad pop.

Et nos, ne in ſimili pietatis exercitio ſocordes eſſemus, hiſce hortatur verbis commentans in Pſalm. 115. *Contemplare civitates ad martyrum ſepulchra concurrentes, & populos amore eorum inflammatos. Deus plurimi facit, magnam curam gerit vel ipſius mortis Sanctorum*.

Idem in Pſ. 115.

Unde nec ſine lucro eſt hujuſmodi devotionis obſequium, quod ſacris populus exhibet ſepulchris; ſiquidem ab iis continua quædam, & nunquam interrupta in devotos ſuos promanat beneficentia; quemadmodum manifeſtum huic perhibent teſtimonium vota, ac tabellæ iis appenſæ. Pamelius in Commentarium Tertulliani, ſcribens de ſacris reliquiis, hæc tradit: *Quas omnes cum ſummo gaudio circumſtant benedici cupientes, ac ſecum referre animæ, corporiſque remedia, & perinde, ac viva eſſent, amplectuntur*.

Pamel. l. 2. ad uxor. n. 29.

S. Jo. Dam. de fid. ort. l. 4. cap. 16. in Commen.

In Commentario pariter S. Joannis Damaſceni legimus: *In teſtimonium virtutis, & ſanctitatis anteacta ipſorum Deus pro ſua benignitate præſtitit reliquias Sanctorum, tanquam fontes quoſdam vivos, multimoda ſanitatis beneficia ægrotis ſcaturientes, & unguentum ſanitatis emanantes. Quod quidem poſtremum non ſolum de unguento ſpirituali emanante ex reliquiis Sanctorum intelligendum eſt, ſcilicet, virtute curativa quorumvis morborum; ſed etiam corporali, atque materiali: quemadmodum ex Sancti Nicolai tumba, & B. Catharinæ oleum largiter emanare traditur, quod omnimodam ægrotis medelam confert, cæcis viſum, ſurdis auditum, claudis greſſum*.

4 Audiamus, quod narratur de Henrico Imperatore, denominato, Pio: *Henricus Imperator cognomento Pius, permittente ſive diſponente Deo, in morbum incidit phreneſis, & multa medicorum ſolicitudine curari non poterat. Multorum etiam Sanctorum liminibus uſitatis tandem ad tumbam Sanctæ Erendrudis pervenit, & optata ſanitatis ſortitus effectum, reliquias ejuſdem glorioſæ Virginis impertiri ſibi petivit, & eaſdem annulo aureo recludi fecit, collo ſuo jugiter portavit, & interim motum, ſive rabiem dictæ infirmitatis nunquam ſenſit*.

In actis S. Erendrudis Virg. Henricus Pius Imperator ad tumbam S. Erendrudis liberatur à phreneſi.

Animæ Sanctorum in cœlis gaudent, ac quælibet earum in choro aliquo particulari Angelorum reſidet; at cineres, & oſſa corporum, quæ priùs fuerant animata, in varia regna diffuſa, undequaq; diffundunt gratiarum, ac beneficentiæ dona: *Animæ quidem triumphatorum martyrum in cœleſti nunc patria vitam agunt Angelorum choris interſitæ; eorum vero corpora, non ſingula; ſiquidem ſingulis monumentis conduntur, ſed civitates, oppida, paganique conventus hæc inter ſe partiti ſunt, laborantibus animis, ac ægrotis corporibus ſalutaria ea conferre non ceſſant*.

Theodor. l. 8. ad Græc. de martyr. Oſſa ſicca Sanctorum ſunt ſalutares fontes gratiarum. S. Jo. Dam. loco cit.

Sanctus Joannes Damaſcenus ſacra hæc corpora, eſto ſicca, & arida, ac in cineres, pulvereſq; redacta, appellabat fontes ſalutares: *Hi*, inquit, *cum hujuſce vitæ uſura fruerentur, Deo fidenti animo adſtiterunt: Chriſtus Dominus Sanctorum reliquias velut ſalutiferos fontes præbuit, quibus plurima ad nos beneficia manant, ſuaviſſimumq; unguentum profluunt*. Commentator ejus referens verba S. Hieronymi contra Vigilantium, ait: *Conſtantinus Imperator ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei tranſtulit Conſtantinopolim, apud quas dæmones fugiunt*.

S. Chryſoſt. de S. Ignat.

Sic ſanctus Chryſoſtomus, cum diffunderet ſe in laudes S. Jgnatii Martyris, ait: *Eam ob cauſam reliquias Sanctorum nobis conceſſit Deus, ut nos ad eorum imitationem perducat, & ſint nobis portus quidam, & idoneum ſolatium eorum malorum, quæ aſſidue nos affligunt. Quamobrem vos omnes cohortor fratres, ſi quis veſtrum ægritudine animi, vel corporis morbo, vel alia quavis calamitate premitur, cum fide huc accedat, & a malis omnibus liberatus, magna cum lætitia revertetur, & aſpectu ſolo conſcientiam leviorem, & tranquilliorem reportabit*.

5 In Concilio quodam Epheſino œcumenico leguntur hæc verba: *Adoro item, & exoſculor venerandas illorum reliquias, quippè quæ certam animorum, corporumque morbis ſalutem, medicinamque conferant*.

tom. 1. Conc. fol. Rep. th. fol. 1107. Reliquiæ SS. non ſolum morbos curant, ſed etiam ad ſalutem ſpiritualem & æternam cooperantur.

In eodem tomo inter notas Concilii Toletani 12. dum exponuntur hæc verba: *Fontes ſalutares*, hæc leguntur: *Vt inquit magnus Doctor, cui ab immortalitate nomen eſt, martyrum oſſa morbos fugant, infirmis medicantur, cæcis viſum impartiunt, lepras mundant, tentationes & mœrores ſolvunt*. Incomparabile etiam bonum, quod è ſacris reliquiis derivatur, & ſupra omnia bona æſtimandum, eſt, quòd ſaluti noſtræ ſpirituali, & æternæ cooperentur, veluti docet Sanctus Chryſoſtomus in propoſito de S. Babyla martyre, cum ait: *Capſulæ aſpectus in animam invadens, ipſam percellit, & exſuſcitat, & perinde efficit, quaſi qui illic mortuus jacet, preces ſimul fundat, præſenſque adeſſe cernatur. Deinde ſic, ut dum ſe ſic affectum ſentit, mira alacritate geſtiens, aliuſq; prorſus quodammodo effectus, ita ex eo loco decedat*.

S. Chryſ. t. 1. de S. Babyla.

Veneratio Reliquiarum mores & vitam mutant. S. Chryſ. t. 1. hom. 73. de S. Barlaam.

Experientia inſuper docet, plurimos mediante Reliquiarum veneratione, ſepulchrorumque ſanctorum viſitatione mores mutaſſe, & vitam. In una homilia de S. Barlaam ita os aureum peroravit: *Idcirco ad ſanctorum Martyrum loculos adduximus, ut ipſe vos conſpectus ad virtutem quodammodo excitet, & ad eundem vos zelum accingatis; nam militem quidem præſtantiſſimi cujuſpiam bellatoris excitat etiam fama, multo autem vehementius intuitus, & aſpectus; ac præſertim, ſi ipſum fortiſſimi bellatoris tentorium ingreſſus, ſanguinolentum enſem viderit, caput hoſtis jacens, ſpolia ſublime pendentia, recentem cruorem ex manibus ejus ſtillantem, qui trophæum erexit, ubique lanceas, & clypeos, & arcus, & omnem aliam armaturam jacentem. Idcirco nos etiam hic convenimus: Tentorium enim militare, martyrum tumulus; ac ſi fidei oculos aperueris, hic juſtitiæ loricam jacentem intuebere, ſcutum fidei, galeam ſalutis, ocreas Evangelii, gladium ſpiritus, ipſum diaboli caput in terram projectum. Cum enim hominem arreptum a dæmone juxta Martyris ſepulchrum videris ſupinum jacentem, ac ſeipſum perſæpè laniantem, nihil aliud, niſi mali caput amputatum vides*.

6 Capite ult. Deuteronomii, veluti etiam ſupra innuimus, ſcribitur de corpore Moyſis: *Non cognovit homo ſepulchrum ejus*. Varia ex hoc loco ſacri expoſitores depromunt myſteria; at quod noſtrum concernit propoſitum, inquirenda eſt cauſa, quarè nimirum, veluti in epiſtola canonica S. Thadæi legimus, diabolus cum S. Michaele, ratione ſacri hujus cadaveris, altercatus fuerit: *Cum Michael Archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de corpore Moyſi*. Cor-

Deut. c. ult. Quare diabolus contenderit ut corpus Moyſis deponeretur in terram promiſſionis. Epiſt. Judæ 9.

ne-

Com. à Lap. ib.

nelius à Lapide citando authoritatem Serarii ſolvit difficultatem, aſſerens: *Contendiſſe diabolum, ut corpus Moyſis inferretur in terram promiſſionis, nec extra eam in Moab, utpotè regione ſibi in idolorum cultu addicta ſepeliretur, ne ab eo aliquod damnum acciperet, uti accepiſſe à S. Babyla ſepulchro in Daphne queſtus eſt; ſicut habet vita S. Babylæ & Baronius tom. 4. Qua de cauſa ipſe ubique per hæreticos Sanctorum Reliquias comburere vel abolere ſatagit. Porro perperam hæretici hanc abſconſionem corporis Moyſis torquent contra oſtenſionem & cultum ſanctarum reliquiarum. Nec enim Chriſtiani adorant cultu latriæ reliquias, uti Hebræi adoraſſent corpus Moyſis; nec ex reliquiis apud Chriſtianos periculum eſt idololatriæ, uti erat ex corpore Moyſis apud Hebræos.* Argumentum hoc eſt, cui reſponderi non poteſt; ſi enim dæmon ſerpens ſagaciſſimus omni ſtudio, & conatu ſacras perſequitur reliquias, ac quovis tempore gentiles ac hæreticos ad eas diſperdendas extimulavit, ſignum manifeſtum eſt, Sanctorum Reliquias cooperari animabus devotorum fidelium, quorum ille irreconciliabilis inimicus eſt.

Bar. an. 277. n. 16. Hæretici calumniantur Reliquiarū ſacrarum cultum. Baron. an. 360. n. 59.

7 Quando Annales Eccleſiaſtici agunt de hæreticis Manichæis, inter alia eorum impia dogmata hoc etiam inſinuant, nempè Reliquiarum contemptum: etenim tolerare nequeunt, quòd Catholici eas venerentur, Sanctorumque feſta celebrent. Hiſce variis temporibus acceſſere alii Novatores, qui hoc idem præſtiterunt. Anno 360. Cardinalis Baronius adducit S. Auguſtinum, referentem Eunomii hæreſim: docebat iſte, fidem à ſe prædicatam ſufficere ad ſalutem, licèt quis enormia committeret ſcelera, & in iis etiam perſeveraret. En, cujus ille erat authoritatis, inquit Baronius, ut ejuſmodi hæreſi fidem faceret: ecce, quaſi glorientur magiſtro hæretici moderni: blaterant cultum reliquiis præſtitum præſtigium eſſe Satanæ, eoque decipi illos, qui earum adhibent fidem miraculis. Verùm liberrimè nos aſſerere poſſumus, ſtratagema illud eſſe aſtutiſſimi ſerpentis, quo hunc cultum & venerationem abolere ſatagit, non alium in finem, niſi ut gratiis cœleſtibus, virtutibus, innumerabilibuſque aliis bonis, ex hac devotione promanantibus, ponat obicem.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur adhuc & probatur, cultum ſacrarum Reliquiarum cooperari & conducere ad acquirendas virtutes: veluti è contrà earum deſpectum, & contemptum eſſe indicium impietatis, & iniquitatis. Ubi inſuper agitur de benedictionibus eorum, qui illas honorant, & venerantur.

THEMA.

Salutant vos omnes Sancti. 2. Cor. 13. v. 12.

Sancti Dei per Reliquias hic relictas, promovent æternam noſtram ſalutem. S. Th. in hunc locum. S. Bern. in in vig. Apoſt. Petri & Pauli.

1 QUod Apoſtolus ſcripſit Corinthiis, id propoſito noſtro adaptare poſſumus, aſſerendo, quòd Sancti, reliquiis corporum ſuorum hìc in terra relictis, æternam noſtram ſalutem, quantum in ipſis eſt, adjuvent ac promoveant. *Salutant*, nimirùm (uti exponit Sanctus Thomas Angelicus Doctor) *omnes Sancti ſperant ac deſiderant, & orationibus procurant ſalutem noſtram.* Uti etiam obſervat S. Bernard. *Beata patria*, inquit, *charitatem non immutat, ſed augmentat*, quia in cœlis ardor amoris, & charitatis Sanctorum erga nos eſt ferventior; hic tamen ferventior ignis ſub ſacris illis cineribus, quos religioſa devotione reveremur & honoramus, fovetur, dum ipſi beneficentia ſua noſtris obſequiis ac cultui noſtro correſpondent: *Propterea nobis illorum corpora dereliquit Deus* (ita diſcurrit D. Chryſoſtomus) *propterea cum olim vicerint, necdum tamen reſurrexerunt, ſed certamina quidem à multo tempore ſubierunt; reſurrectionem vero non ſunt conſecuti nondum propter te ac propter tuam utilitatem, ut cum athletam tibi ante oculos poſueris, ad eundem curſum exciteris. Nam iſti quidem nullum detrimentum ex dilatione patiuntur, & tibi maximam hæc occaſio utilitatem parit. Siquidem illi poſtea recipient, licet nunc non recipiant. Quod ſi nunc de medio eos abripuiſſet Deus, multa nos cohortatione, ſolatioque privaſſet, quod ex Sanctorum iſtorum ſepulchris ab hominibus cunctis percipitur.*

S. Chr. to. 5. f. 63.

Qui piè venerantur Reliquias fouentur & adjuvantur à Deo ut ſanctè vivant. Pſ. 36. 37.

2 Feciſtiſnè unquam reflexionem ad Pſalmi 36. verſiculum: *Cuſtodi innocentiam & vide æquitatem?* Chaldæus legit: *Serva integritatem, reſpice iter rectum.* Alii legunt: *Obſerva virum innocentem, & conſidera æquum virum.* Aſt edicite: unde hæc innocentia & rectitudo ſuam habet originem & cauſam? Proſequitur Pſalmiſta: *Quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.* Si intelligatur, veluti ſonat littera, dicere poſſumus, eum, qui devotè colit ac veneratur Sanctorum Reliquias, foveri & adjuvari à Deo, ut vitam ducat puram & immaculatam. Notanda eſt dictio illa, *pacifico*, quæ exprimit Divinam filiationem: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Matth. 5. v. 9. Qui non ſuperficiali, ſed vera ac ſolida devotione veneratur Reliquias, ei conſequenter virtus & ſpiritus intimabitur.

Mat. 5. 9.

Deus tamquam rem utiliſſimam nobis reliquit SS. Reliquias. Bellar. c. 3. de Relig.

3 Cardinalis Bellarminus teſtimonio D. Chryſoſtomi in lib. de S. Babyla martyre probat utilitatem ex his ſacroſanctis theſauris redundantem: *Deus*, inquit, *nihil fere utilius nobis reliquit ad ſalutem, Sanctorum reliquiis; nihil enim efficacius repreſentat & infigit in animo memoriam Sanctorum, quam ſepulchrum ipſorum; ſtatim enim atque videmus ſepulchrum Sancti alicujus, recordamur illius, & virtutum ejus, patientiæ, charitatis, caſtitatis, pietatis; & ſimul cogitamus, quanta gloria fruatur in cœlis pro labore breviſſimo hujus vitæ.* Legimus in S. Joa. Damaſceno diverſas cauſas circa devotionem ac laudabilem conſuetudinem ferendi, ac venerandi Reliquias: *Hæc pura*, ait, *& ſancta oſſa idcircò circumferimus, ut admirabilium virorum, quorum ipſa ſunt, deſideria utcumque leniamus, eorumque religioſam exercitationem, Deoque charam vitam, nobis in memoriam revocemus, atque ad ejuſdem vitæ ſtudium nos ipſos excitemus. Ac requiem eam & delicias eas, in quibus nunc verſantur, ob oculos nobis proponentes, ipſos quidem beatos prædicamus, nos autem ad ſequenda eorum veſtigia nos ipſos mutuò acuimus. Quin etiam mortis memoriam, quæ permagnam utilitatem affert, atque ad religioſæ vitæ certamina promptos nos ac velut pennatos reddit, nobis hinc comparamus; ac præterea ex eorum contactu ſanitatem haurimus.* Hæretici, qui ſe opponunt laudabili huic venerationi, & cultui adeò decenti, debito, & in Eccleſia etiam adeò pervetuſto, omnes ſemper fuerunt & etiamnum ſunt peſſimæ vitæ, iodolis, & deperditæ ſalutis; nec mirum, quia *contrariorum eadem diſciplina.* Qui vera devotione honorat, & reveretur ſacros hos theſauros, is ſimul etiam, quantum in eo eſt, virtutes eorundem SS. imitari ſtudet: at hæretici oſſa & corpora eorum deſtruere ac diſperdere conantur, quia bonarum ſanctarumque operationum eorum ſimul hoſtes ſunt, & inimici. De Eunomio, qui fuit primus, qui Sacras Reliquias impugnavit, jam in diſcurſu præcedenti diximus, ejuſque iniquitates & blaſphemias retulimus. In Vigilantio obſervavit S. Hier. quòd contradicebat cælibatui, aſſerens, eum non decere, neque convenientem eſſe Sacerdotio; negabat pariter dandam eſſe eleemoſynam; cavillabatur & reprehendebat monachos, quòd habitarent in locis ſolitariis. Hujus ſacrilegi verba deinde refert: *Pulviſculum neſcio quod in modico vaſculo &c. Quid eſt illud, neſcio quod? ſcire deſidero. Dolet, Martyrum Reliquias pretioſo operi velamine, & non vel pannis, vel cilicio colligari, vel projici in ſterquilinium.* Poſt Vigilantium prohibuit inſuper hunc cultum ſub graviſſimis pœnis Conſtantinus Copronymus, præcipiens, reliquias diſſipari & diſperdi; ſed quid mirum? & iſte ſacrilegus, impius, & vitioſus erat. De Vigilantio ſcripſit S. Hieronymus Ripario: *Ais, os fœtidum rurſum aperire, & putorem ſpurciſſimum contra ſanctorum Martyrum proferre Reliquias, & nos, qui eas ſuſpicimus, appellare cinerarios & idololatras, qui mortuorum hominum oſſa veneramur.*

Hæretici qui ſe opponunt venerationi S. Reliquiarū fuerunt ſemper peſſimæ vitæ, & indolis.

Patet in Eunomio.

Vigilantio.

S. Hier. contra Vigil.

Conſtantino Copronymo.

S. Hier. ep. 53

Juliano Apoſtata.

4 Qualis fuerit Julianus Apoſtata, ſufficienter depingunt, ac deſcribunt eum Hiſtoriæ ſacræ & prophanæ; nimirùm, monſtrum ſacrilegæ impietatis, & malitiæ. Nazianzenus hæc ei improperabat: *Non victimas pro Chriſto cæſas reveritus es, &c. Quorum vel ſola corpora idem poſſunt, quod anima ſancta, ſive manibus contrectentur, ſive honorentur, quorum vel ſolæ ſanguinis*

Naz. orat. 3. in Jul.

nis guttæ, atque exigua paſſionis ſigna idem poſſunt, quod corpora. Hæc non colis, ſed contemnis, ſed aſpernaris, qui Herculis rogum ex calamitate injuriiſque mulieribus illatis excitatum admiraris. S. Hieronym. commentando in c. 65. Iſa. ſcribit de Judæis & Hæreticis, peſſimi talenti hominibus, & ſacri Euangelii hoſtibus: *Baſilicas Martyrum declinantes, nos, qui ibi orationes ex more celebramus, quaſi immundos fugiunt. Hoc tamen non tam illi faciunt, quam habitantes in eis dæmones, fortitudinem & flagella ſancti cineris non ferentes.* Card. Bellarm. dùm temporis ſui hæreticos in hoc puncto confutat, ſcribit: *Calviniſta, ubicumque poſſunt, Reliquias Sanctorum exurunt, & cineres in flumen abjiciunt:* Cognoſcentes, quòd ſacri hi cineres in devotos ſuos ſpirituales influant influxus, Chriſtianarumque virtutum lucro & acquiſitioni cooperentur, omni conatu eos diſperdunt & annihilant. *Notandum* (ſic rurſum loquitur Bellarm.) *An. 1562. a Calviniſtis corpora Sanctorum Irenai, Hilarii & Martini effoſſa, & cremata, & in profluentem projecta fuiſſe, ut refert Surius: quod idem eodem in loco corporibus aliorum Sanctorum fecerunt Ethnici ante ante annos 1400. nam, ut ſcribit Euſebius lib. 5. Hiſtor. c. 3. Ethnici martyrum Reliquias igne abſumptas in Rhodanum abjecerunt, ut hinc nimirum intelligamus, quanta ſit Calviniſtarum cum Ethnicis cognatio ſacrilegiorum, atque perfidia.*

S. Hier. in c. 65. Iſa. Judæis & aliis hæreticis.

Card. Bellar. l. de Reliq. c. 1.

5 Verùm ut noſtri diſcurſus reſumamus filum, cultum hunc ad animarum noſtrarum profectum ſalutares in nobis operari effectus, omninò certum eſt; ſic enim diſcurrit Sanctus Chryſoſtomus: *Poterit & menſa, in qua comedit Sanctus, & cathedra, in qua ſedit, & lectus, in quo jacuit, etiam digreſſo illo, ſuſceptorem illius compungere. Quomodo putas, Sunamitidem illam compungi, in conclave illud ſuperius, ubi manſerat Eliſæus, ingreſſam, menſamque & lectum, in quo ſanctus ille jacuerat, videntem? Quantam indè pietatem concipit? Neque enim, niſi hoc fuiſſet, puerum projeciſſet mortuum, ſi non multum utilitatis indè tuliſſet. Si enim nos poſt tantum tempus illuc ingreſſi, ubi Paulus manſit aliquando, ubi vinctus fuit, ubi conſedit & diſſeruit, alacres quodammodò reddimur, & ob memoriam diei ab ipſis locis mittimur: quid non patientur rebus adhuc recentibus, qui cum pietate ſanctos hoſpitio recipiunt?* Lætantur & gaudent, gratumque habent Sancti, quòd oſſa & corpora ſua, utpotè futuræ glorificationis beatificæ participia, quandiù hìc requieſcunt, à nobis ad majorem Dei gloriam honorentur; ac proptereà in diſtribuendis ſuis gratiis erga eos, qui illos venerantur, benefici ſunt & liberales. In vita S. Philippi Nerii fundatoris noſtri legitur de Stephano Calcinardi, qui cum die quodam Romam obambulando, ab aliqua muliere ex eadem patria oriunda ad actum illicitum provocatus eſſet, & in procinctu ſtaret paratus illam adire, geſtans in pectore nonnullos capillos illius Sancti, & fruſtula quædam panni ſanguine illius tincti, in pectore, cui appenſæ erant ejuſmodi reliquiæ, ictum ſenſerit quaſi unius mallei; ex quo paſſus animi deliquium procidit in terram, ſimulque vocem, ut videbatur, illius Sancti audivit ſibi dicentem: Cave, nè facias: ſurge hinc & fuge peccatum. In ſe ergò reverſus, illinc diſceſſit.

S. Chr. to. 4. h. 30. ad Rom. Cultus S. Reliquiarum ſalutares operatur in animabus noſtris effectus.

Mirabile exemplum. L. 2. c. 4. vita S. Phil. Ner. n. 1.

6 Oſtendimus diſcurſibus præcedentibus, cultum, & venerationem ſacrarum Reliquiarum cooperari animarum ſanctificationi; quod præter exemplum jam adductum alio quodam celebriori cunctiſque manifeſto confirmare poſſumus. Aglae nobiliſſima matrona Romana, at vita & moribus ignobilis, vitio carnali tota dedita erat. Inter alios domeſticos famulos, cujuſdam civis Romani, nomine Bonifacii, utpotè negotiorum ſuorum procuratoris utebatur opera, qui, quia adoleſcens erat raræ pulchritudinis, affabiliſque converſationis, unicè ab illa adamabatur. Pluribus annis perſeverarunt in offenſa Dei, & quidem magna cum diſſolutione, & peſſimo exemplo, donec ambo Divina gratia tacti & compuncti fuerint. At quo modo id factum? Refert Cardinalis Baronius anno 305. Inter macella Martyrum, quæ provinciarum Præſides ſub Galerio Maximiano inſtituerant, valdè famoſum & celebre erat, quod erexerat Simplicius Proconſul in Tharſo; hic enim cum incomparabili ſua crudelitate inſatiabilem quandam conjunxerat avaritiam; & quamvis reliquos omnes Præſides crudelitate ſuperaret, in hoc tamen videbatur cæteris benignior, quòd Martyrum oſſa & cineres non projiciebat in fluvium, neque, ut reliqui faciebant, vento eos diſpergebat, ſed corpora omnia excruciata divendebat; ſicque Tharſus publicum erat emporium Chriſtianorum ſupplicio affectorum, ubi ex Italia, & Africa pii mercatores concurrebant emptum ſacras Reliquias. Eodem ergò tempore Aglae ad idem emporium cum bona ſumma pecuniæ mandavit Bonifacium, corpora quædam martyrio affecta ibidem comparatum, tum ut honeſtè ſepelirentur, & ſepulturæ datis debitus cultus, & honor exhiberetur; tum vel maximè, ut ambo per ſanctorum horum Martyrum interceſſionem, ob vitam peſſimè, & lubricè tranſactam, veram compunctionem vitæque emendationem impetrarent. Eadem ex hiſtoria pariter infertur, ſecurius fuiſſe in illo ſæculo accipere Reliquias in partibus remotis, quàm eaſdem quærere & procurare in patria. Sed mirabilem nunc audite virtutem, quæ in animas illas ante carnali vitio ſordidas ſeſe transfundit, mediante hoc obſequio, ſacrorumque cinerum, & oſſium veneratione. Multum auri ſecum contulerat Bonif. Tharſum profectus, ubi appulſus, intellexit, jamjam in theatro viginti Martyres tormentis expoſitos; undè ſine mora accurrit: at non ſine compaſſione conſpexit Martyres illos crudeli ſubjectos torturæ, tantaque Divini ſpiritus abundantia repletus fuit, & commotus, ut impatiens moræ martyrii, proſilierit in theatrum, ſanctoſque Martyres amplectendo & oſculando, fortunatos beatoſque proclamaverit. Quapropter ad Præſidem conductus fuit, qui illum duriſſimis flagellis cædi, ungues à carne dividi, nudo corpori plumbum liquefactum affundi, deindè pice accenſa aduri juſſit: quæ omnia tormenta magna animi conſtantia ſufferens, tandem capite plexus fuit. Portò ſocii ejuſdem Bonifacii, qui ab ipſo ſe ſeparaverant, hoc intelligentes, compararunt illius corpus; nec de aliis Reliquiis ampliùs ſoliciti, ſed cum hoc corpore ſolo redierunt Romam. Interea Angelus quidam ipſi Aglae totius rei ſucceſſum revelavit, quæ ſummo cum gaudio & jubilo Martyris hujus corpori obviam proceſſit, illudque maxima cum pietate ac devotione excepit. Refert Ribadeneira in vita hujus Martyris, quòd ejus martyrio adfuerint quingenti quinquaginta gentiles, omneſque efficacia orationis hujus Martyris ad fidem Chriſtianam converſi fuerint. Eidem Martyri Aglae ſumptuoſam Eccleſiam, quæ jam Sancti Alexii gaudet titulo, erexit, & mundo huic renuncians, monaſterio ſe incluſit, ubi auſteram egit pœnitentiam ac ſanctè obiit. En effectum devotionis erga Reliquias.

Quo medio Aglae, & Bonifacius à turpi & carnali vita converſi fuerint, & ad magnam ſanctitatem devenerint.

Baron. An. 305. n. 11.

7 Arca Veteris Teſtamenti benedictionum cœleſtium, quibus illius cuſtodem Deus ditabat, & beabat inſtrumentum fuit: *Habitavit arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus menſibus: & benedixit Dominus Obededom, & omnem domum ejus. Nunciatumque eſt Regi David, quod benedixiſſet Dominus Obededom, & omnia ejus propter Arcam Dei. Abiit ergo David, & adduxit Arcam Dei &c. Omnia in figuris contingebant illis:* Voluit Deus per hoc ſacrum lignum cunctis ſæculis manifeſtare benedictiones, & bona immenſa, quæ à fidelibus ſacros hos theſauros venerantibus percipiuntur. Quot & quantas benedictiones per totam Chriſtianitatem domus ſacra Lauretana, Sanctum Sepulchrum Chriſti, Reliquiæ SS. Petri & Pauli devotis Fidelibus piè illas venerantibus communicarunt? Sanctus Ambroſ. in ſermone quodam alibi citato exiſtimat, verba hæc, quæ Chriſtus Sancto Petro dixit: *Et porta inferi non prævalebunt adverſus eam*, intelligi etiam de ſacris Reliquiis: *Cum Sanctis ergo Martyribus quieſcentibus evadimus inferi tenebras, eorum propriis meritis; attamen conſocii ſanctitate. Ait Dominus Petro: Tu es Petrus, & ſupra hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Sic ergo Apoſtolo & Martyri Petro inferni porta non prævalet: quiſquis ſociatur Martyri, tartaro non tenetur.*

Per arcam Dei benedixit Deus Obededom. 2. Reg. 6.

Hoc applicatur ſacris Reliquiis.

S. Amb. ſ. 93.

8 Hæc tamen devotio debet eſſe benè regulata: *Conſocii ſanctitate.* Quando adhuc vivebat Sanct. protomartyr Stephanus, prædicabat Judæis, cuiuſque admi-

Devotio ad ſacras Reliquias debet eſſe benè regulata.

Ta-

Act. Apoſt. c. 6. 10.

rabili ſua eloquentia confundebat: *Non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui loquebatur*; & doctrinam ſuam confirmabat miraculis: *Faciebat prodigia & ſigna magna in populo: viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli*. Permanſerunt nihilominùs in ſua cœcitate, & obſtinatione: *Dura cervice & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*. Vultiſnè intelligere, quantæ majoris efficaciæ & virtutis fuerint ipſius Reliquiæ, quando fuerunt inventæ, de qua inventione Sancta Eccleſia particulare inſtituit feſtum 3. Auguſti? Converſi nimirum fuerunt ad fidem Chriſti innumeri Hebræi. Et unde hæc differentia? In urbe Jeroſolymitana *continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt in eum*. Non ita fecerunt in inventione ſacrarum Reliquiarum ejus, tunc enim cordis aperuerunt aures, & in eis reſonabant voces illorum oſſium, quorum virtute illi credebant, compungebantur, & convertebantur.

Act. Apoſt. 6. c. 6. 51. Per Reliquias S. Stephani plurimi Judæi fuerunt converſi in illarum inventione.

9 Legitur hiſtoria in Greg. Nazianz. citata à Bellarmino caſui noſtro valdè appoſita: *Duos adoleſcentes nepotes Conſtantii Imperatoris, Gallum, & Julianum, volentes extruere inſignem Eccleſiam ſupra tumulum Mamantis martyris, inter ſe diviſiſſe opus; ſed partem illam, quæ extruebatur a Gallo vere pio & fideli, fœliciſſime proceſſiſſe; partem autem, quæ extruebatur à Juliano, qui apoſtata futurus jam mente corruptus erat, non potuiſſe unquam coaleſcere, quod terra inſolito more contremiſcens, continuo quaſi evomeret, quicquid Juliani ſumptibus in fundamentis projiceretur. Cauſam hujus miraculi Nazianzenus dicit fuiſſe, quod Sancti Martyres inter ſe mirificè diligant; ideo enim Martyrem, cui templum extruebatur, honorem illum recuſaſſe, quod nollet ab eo honorari, a quo collegas ſuos contumelia afficiendos prævidebat; & ipſum etiam Deum, qui corda intuetur, opus Galli tamquam Abelis ſacrificium admiſiſſe, opus Juliani tamquam ſacrificium Cain abjeciſſe.*

Bellar. citat. Gr. Nazian. or. 1. in Julian. Notabilis hiſtoria.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

De ſanctitate corporum, & Reliquiis Sanctorum, nec non de cultu eiſdem ab Eccleſia exhibito. Denique quanti Deus eas æſtimet, & appretietur.

THEMA.

An neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? 1. Cor. c. 6. v. 15.

Corpora Sanctorum martyrum & aliorum ſanctorum honoranda ſunt tanquã Sanctuaria Spir. S. & membra Chriſti. Hoc teſtantur varii SS. Doctores, & Concilia.

1 SAnctus Apoſt. variis in locis epiſtolarum ſuarum corpora fidelium compellat membra Chriſti, & templa Spirtus Sancti. Conficiamus nunc argumentum, quod efficaciter concludit: ſi corpora noſtra culpæ ſubjecta, in baptiſmali lavacro conſecrato uncta chriſmate appellantur membra Chriſti: quantò magis oſſa & cineres Sanctorum, in quibus longo tempore cum abundantia donorum, & gratiarum ſuarum habitavit Spir. ſanctus, ſanctuaria Chriſti ſuique ſanctiſſimi Spiritus nuncupanda ſunt? Audiamus, quibus honorum titulis Reliquias honorent, & condecorent S. Doctores Eccleſiæ. S. Pius Papa & martyr hæc ſcribit Juſto Viennenſi Epiſcopo: *Cura ſanctorum Martyrum corpora ſicut membra Dei, quemadmodum curaverunt Apoſtoli Stephanum*. Verba conſideratione digna: *Sicut membra Dei*, ex cathedra Petri in honorem Reliquiarum dictata. Inter notas pariter Conc. Toletani 12. nonnulla verba, quæ noſtrum probant aſſumptum, legimus; poſtquam enim præfatum Concilium multos bonos effectus, qui ex hoc cultu ac virtute corporum ſanctorum procedunt, enumeraſſet, ſubdit: *Atque id per Chriſtum, qui in ipſis habitat. Hæc Nicæna Synodus adverſus Iconoclaſtas*. At deciſio Concilii Trid. clara eſt: *Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum cum Chriſto viventium ſancta corpora, quæ viva fuerunt membra Chriſti, & templum Spiritus S. ab ipſo ad æternam vitam ſuſcitanda, & glorificanda, a fidelibus veneranda eſſe, per quæ multa beneficia a Deo hominibus præſtantur*. Jamdudum priùs in Concilio provinciali Moguntiæ congregato decretum fuerat: *Reliquias Sanctorum, velut Divinæ gratiæ olim receptacula, & veriſſima Chriſti membra, & pura Spiritus S. domicilia, monemus in Eccleſiis noſtris, vel ob id proponendas, & religioſa pietate venerandas, ut per eas fideles commoniti diſcant virtutem, & fidem Sanctorum imitari. Et alicubi in iis ſanguinolenta, & pro fide Chriſti tolerati martyrii veſtigia cernentes, admoneantur, ſpem fidei noſtræ non eſſe inanem, pro qua omnia dira pati ſancti Martyres in animum ſibi induxerunt. Quorum exemplo ipſi etiam ad adverſitatum omnium tolerantiam animentur*. Eodem tomo habetur Concilium Aquilejenſe, ubi circa hunc cultum referuntur ſequentia: *Sanctorum Reliquias in cœlo regnantium, quæ viva fuerunt membra Chriſti Domini, & Spiritus Sancti templum, in honore haberi pietas præcipit, Chriſtiana ratio ſuadet*.

S. Pius Papa to. 2. Conc. fol. 1107.

Conc. 12. Tolet.

Conc. Trid. ſeſſ. 25. Conc. Trid.

Tom. 4. Conc. fol. 776 Conc. Moguntinum.

Conc. Aquil. ib. fol. 1105.

2 S. Joannes Damaſc. ut ad vivum exprimat ſanctitatem ſacris his theſauris annexam, hac utitur metaphora: *Dei promptuaria* (loquitur de ſacris corporibus) *& pura domicilia extiterunt*; quaſi vellet inferre: in hiſce cineribus, & oſſibus, cùm erant adhuc vivificata, non ſolùm Deus morabatur, & habitabat, verum etiam iis tamquam abundantibus cœleſtium gratiarum rivulis, quas in nos derivabat, utebatur. Pergit idem Damaſcenus: *Quod autem Deus etiam permanentem in ipſorum quoque corporibus ſedem ac domicilium habuerit, his verbis Apoſtolus teſtatur: Neſcitis, quod corpora veſtra templum ſunt Sp. Sancti, qui habitat in nobis? Dominus autem ſpiritus eſt, & ſi quis templum Dei violaverit, diſperdet eum Deus. Quid igitur adferri poteſt, quin animatis Dei templis, & vivis Dei tabernaculis honor ſit adhibendus?* In commentario ejuſdem Sancti legimus: *Id magnopere nos debet in Sanctis promovere venerationem, quod cum adhuc præſentem agerent vitam, habitaculum fuerint Deitatis, inhabitaveritque Deus non ſolum animas eorum, ut templum ſuæ Majeſtatis, ſed & ipſorum ſancta corpora. Quemadmodum ait Apoſtolus 1. ad Cor. 3. Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Ejuſdem epiſt. c. 6. An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis a Deo?*

S. Joa. Damaſc. l. 4. de fide orthod. c. 16.

Ib. in comment.

3 Tomo 2. Conciliorum doctrinam noſtro propoſito accommodam invenio, adductam à D. Ambr. ſerm. 92. *Honoremus*, inquit, *beatos Martyres, principes fidei, interceſſores Mundi, præcones regni, cohæredes Dei. Quod ſi dicas mihi: Quid honoras in carne jam reſoluta atque conſummata, de qua jam Deo nulla cura eſt? Et ubi eſt illud, chariſſimi, quod ipſa veritas loquitur per Prophetam: Pretioſa, inquit, eſt in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus?* Et paulò poſt: *Honoro ergo in carne Martyris exceptas pro Chriſti nomine cicatrices, honoro viventis memoriam, perennitatem virtutis; honoro per confeſſionem Domini ſacros cineres. Rurſum: cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reverentur dæmones, quod afflixerunt in ſupplicio, ſed glorificant in ſepulchro? Honoro itaque corpus, quod Chriſtus honoravit in gladio, quod cum Chriſto regnabit in cælo*. Cardinalis Bellarm. ut hæreticos, qui ſacrorum horum cinerum venerationi ſe opponunt, convincat, hæc ſcribit: *Corpora Sanctorum fuerunt organa animarum ad omne opus bonum. Fuerunt & ſunt inſtrumenta Dei ad miracula; ſunt pignora patronorum; ſunt exuviæ chariſſimorum; ſunt trophæa triumphantium. Deſignata ſunt ad gloriam incredibilem, nimirum, ut ſint poſt reſurrectionem corpora Sole clariora, & uſque adeo corporibus omnibus præſtent, ut ſuper omnia meritò collocentur*. Tert. lib. 2. ad uxorem quærebat: *Quis in carcerem ad oſculanda vincula Martyris reptare patietur?* Pamelius exponit hæc verba circa ſacrarũ Reliquiarum venerationem, dicens: *Quas qui ornant, tuentur, venerantur, propinqui Sanctorum dicuntur a Gregorio Nyſſeno orat. in Theod. quas attingere hujuſmodi donum, ut ſupremo voto nihil magis optari poſſit*.

Tom. 2. Concil. fol. 1107. S. Ambr.

Bellar. c. 3. de reliq.

Pamel. l. 2. ad uxor. n. 19.

4 Audiamus S. Hieron. Eccleſiæ Doctorem, dictum Maximum, quę de ſeipſo ſcribat: *Ego*, inquit, *confiteor timorem meum, ne forte de ſuperſtitione deſcendat. Quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo cogitavero, & me nocturnum phantaſma deluſerit, Baſilicas martyrum intrare non audeo: ita totus & corpore, & animo pertremiſco*. Idem S. Doctor, poſtquam Vigilantii hæreſes impugnaſſet, de ſumma inæſtimabilis theſauri hujus ſanctitate majorem etiam conceperat opinionem; de quo theſauro ſcribit etiam D. Auguſt. *Sanctorum corpora*, inquiens, *& præcipue beatorum Martyrum Reliquias, ac ſi Chriſti membra, ſynceriſſime honoranda, & Baſilicas eorum nominibus appellatas, velut loca ſancta Divino cultui mancipata, affectu piiſſimo, & devotione fideliſſima adeundas credimus. Si quis contra hanc ſententiam venerit,*

S. Hier. l. c. ut. Vig.

S. Aug. c. 1. de Ec. dog. c. 71

rit, non Chriſtianus, ſed Eunomianus & Vigilantianus credatur. Obſervate hæc verba: *Membra Chriſti*; hac enim de cauſa ſummi Pontifices, & Vicarii Chriſti præſcripſerunt ſemper, ut fideles ſumma cum devotione Reliquias venerentur. Tom. 2. Conciliorum habetur ſequens decretum, factum ſub Simmaco: *Sanctorum reliquia in Oratoriis villaribus non ponantur, niſi forſitan Clericos cujuſcumque Parochia vicinos eſſe contingat, qui ſacris cineribus pſallendi frequentia famulentur.* Tom. 4. Conc. Aquilejenſis leguntur hęc alia decreta: *Reliquias Sanctorum, qui fulgent ſicut Sol, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrunt, oſtendi populo luminaribus accenſis, convenit ac decet. Vt enim quod debetur Sanctorum gloriæ, obſequio religioſo præſtatur; ita etiam ſit, ut piorum excitetur devotio, & eorundem ſupplicationes in Sanctorum invocationem ad humanarum imbecillitatum ſubſidia ardentius intendantur.*

Conc. ſub Simmaco, to. 2. Conc. f. 143

Conc. Aquil. to. 4. Conc. fol. 1103.

An liceat cereos accendere ad Sanctorum ſepulchra, & quare accendantur. Bellarm. loc. cit. ſup. c. 4.

5 Card. Bellarminus contra hæreticos ſui temporis, aſſerentes accendere faces, ſeu intortitia coram ſanctorum ſepulchris, eſſe cultum adorationis latriæ, docet & tradit ſequentia: *Dico, cereos accenſos coram tumulis Martyrum non eſſe ſignum adorationis Deo debitæ; nam non offeruntur cerei martyribus tamquam ſacrificia, ſed accenduntur in ſignum lætitiæ; ignis enim accendi ſolet ad lætitiam ſignificandam, etiam in rebus prophanis. Præterea ignis ſignum eſt gloriæ: unde Imperatoribus Romanis, & Imperatricibus ubique ignis præferebatur, teſte Herodiano lib. 1. Sancti autem vera gloria nunc fruuntur, & cum Chriſto regnant, atque imperant in cœlo, ut merito illorum memoria ignis accendi poſſit. Denique ignis ſignum eſt vita, proinde cereis proteſtamur, vivere Sanctorum animas, & ipſa corpora ſuo tempore victura.* Scripſerat jam capite 3. præcedente: *Vſu cereorum & lampadum honorantur ſacra reliquia; nam quod lumen ſit honoris ſignum etiam Sole lucente, patet ex candelabro, quod ſemper lucebat ante Arcam teſtimonii, Exod. 25.*

Idem c. 3.

Adducuntur varia exempla, quibus oſtendit, quanti faciat reliquias SS. Dominus Deus. Bar. an. 605. n. 1. De quodam S. Abbate.

6 Quovis tempore voluit Deus nobis eſſe notum, & manifeſtum, quod multum ipſe appretietur cineres, & oſſa arida ſuorum, qui jampridem fuerunt ipſius membra. Unde in Annalibus Eccleſiaſticis narratur, quod cùm nonnulli populi ſanctum quemdam Abbatem, cujus ſanctitas ipſis ignota erat, defunctum nullis adhibitis ceremoniis, vixque ullo exhibito honore tradidiſſent ſepulturæ, ſingulis noctibus ſupra tumulum ejus ſplendens lumen Deus apparere fecit, donec vicini adverterent luminis hujus ſignificatum, & defunctum Abbatem majori cum honore, debitaque ceremoniarum adhibita ſolemnitate, rursùm ſepeliiſſent. In iiſdem Annalibus paulò ſupra anno 1210. de Comite Fuxenſe ſcriptum invenio: *Id memorabile aliquando contigit, ut dum ſolemnem ſupplicationem, in qua S. Antonini lipſana ſumma religione deferebantur, nullo culto exhibito, faſtu ſuperbiens præteriret, Ciſtercienſis Abbas de monte ſancta Mariæ Comiti zelo pio æſtuans inclamaret: Nullum ſic Sancto Martyri honorem defers? at ſcias te hujus urbis dominii honore in pœnam aliquando exuendum. Nec a dictis fides abfuit, cum Divina tamdem ira ipſum a ſua ditione ejecerit.*

Rayn. an. 1210. n. 16 Punitur qui honorem non detulit reliquiis S. Antonini.

Sozom. l. 7. c. ult. Varia Sanctorum corpora per revelationem inventa, & honorificentius collocata fuerunt. Prophetarum Micheæ, Habacuc. Zachariæ. Caput S. Joa. Baptiſtæ.

7 Refert Sozomenus, Epiſcopo Sebenno, nocte in ſomno apparuiſſe Micheam, & Habacuc Prophetas, qui, ut dicto Epiſcopo aperuerunt, quinam eſſent, inſtruxerunt eundem, ubi corpora ſua quieſcerent, & quid ulterius circa ea agendum eſſet; nimirum, ut iis inventis, & manifeſtatis debitus à devotis fidelibus impenderetur cultus & veneratio. Idem, ait idem author, fecit Zacharias Propheta, qui clara ipſa diei luce Calamero apparuit, mandans eidem, ac dicens: *Hic fodito*. Mirabile & illud, quod de capite S. Joan. Baptiſtæ refertur, ac certum eſt; quia enim miniſtri Herodis valdè profundè illud ſepelierant, ideò hic Sanctus duobus monachis apparuit plenè eos inſtruens, ubi caput ſepultum eſſet. Quod cùm & alia vice ſub Imperatoribus Valentiniano & Marciano abſconditum eſſet, idem Sanctus cuidam alteri monacho, nomine Marcello, hoc manifeſtavit. Poſtea ſucceſſu temporis Romam delatum fuit, ubi in Eccleſia S. Sylveſtri ſumma cum reverentia, & devotione aſſervatur, ac venerationi exponitur omninò illæſum, poſt ſedecim ſæcula, & ultra, poſt tot tantaſque perſecutiones. Nec mirum, ſi enim ab infallibili æternaque Veritate facta eſt illa promiſſio: *Et capillus de capite veſtro non peribit*, quantò magis id adimplebitur, ac verificabitur de capite Sanctorum?

Boz. de ſig. Eccl. l. 13. L. 5. c. 16.

Alia notabilia exempla.

8 Cùm corpus Sancti Luciani martyris projectum eſſet in mare, accurrerunt Delphini, illudque tergo ſuo imponentes, ad littus comportarunt intactum & illęſum: quod cùm recepiſſent Chriſtiani, honeſtè illud ſepelierunt. De corpore S. Anaſtaſii Martyris extat pariter illud memorabile: Projectum hoc erat ante canes, ut illud devorarent; at hi devorantes alias carnes, illud magno zelo cuſtodiebant. Supra hoc idem corpus ſtellam fulgentem cum admiratione ſpectaverat quidam ex Perſia oriundus, & huic quidam alter narraverat, ſe vidiſſe, nimirum, reſpectum illum, quem canes ſacro huic corpori deferebant; quod audiens quidam Chriſtianus, qui erat mancipium, & in ſomnis unà cum nonnullis aliis à præfato Sancto admonitus, in loco ſecuro pretioſum hunc theſaurum repoſuit.

Sur. 16. Apr.

Th. Bozius de ſignis Eccleſię multa adducit miracula, quib. Deus mundo oſtendere voluit, in qua æſtimatione apud eum exiſtant Sanctorum reliquię: *Baſilea Amaſca Epiſcopo caput eſt obtruncatum, & projectus in mare truncus; haud multo poſt integrum eſt cadaver inventum: adnatavit ad truncum caput, mirabiliter illi eſt adglutinatum.*

Boz. lib. 5. c. ſig. 64.

Conſideratione item digna eſt prærogativa, qua Deus honoravit ſanctos illos Epiſcopos, qui Concilio Niceno interfuere, & reliquiarum venerationem defenderunt, ac promoverunt; cuncti namque privilegiati, ac dotati fuerunt corporum ſuorum incorruptibilitate: cujus memorabilis rei Eccleſia Orientalis die 28. Maji peragit commemorationem.

Bar. An. 325. n. 185.

Anno 592. cùm in Hiſpania ſecundum Concilium Cæſaraugustanum celebraretur, hoc in eo prodiit decretum, ut reliquiæ Arianorum in Eccleſiis inventæ igne probarentur: quòd ſi igni reſiſterent, tanquam veræ colerentur, ſecùs diſperderentur. *Tanquam aurum, quod per ignem probatur, purgatum ſeptuplum.*

An. 592. n. 15.

DISCVRSVS XI.

ARGUMENTUM.

Varię circa ſacras Reliquias, earumque debitam venerationem, inſtituuntur conſiderationes.

THEMA.

Mirabilis Deus in Sanctis ſuis, Deus Iſrael ipſe dabit virtutem, Pſ. 67. 36.

1 QUando à ſacris cineribus gratias, & miracula recipimus, & ab oſſibus, eſto frigidis, & aridis, quandam expetimur beneficentiam nunquam interruptam, rationi planè congruum eſt, ut oculum fidei attollamus in altum, & cum Propheta dicamus: *Mirabilis Deus in Sanctis ſuis, Deus Iſrael ipſe dabit virtutem.* Audiamus Chryſoſt. *Non attendas cinerem Sanctorum corporum, nec favillam reliquiarum carnis, omniaque oſſa conſumpta temporibus; ſed aperi oculos fidei, & vide eos Divina virtute & gratia Spiritus Sancti amictos, & Divini luminis claritate radiantes.* S. Hier. qui hæreſin Vigilantii, cultum reliquiarum negantis, confutaverat, hæc poſteritati ſcribens, ait: *Negat fidem, qui quaſi tentator inquirit, unde hæc poteſtas? Quaſi non manifeſtum ſit in ea ſanctos Martyres in ſpiritu miracula facere, in qua poteſtate adverſarios ſuos prius in carne, & in paſſione vicerunt.* In Reſponſorio quodam Officii Divini, quod in honorem Martyrum recitamus, cantamus: *Sancti tui, Domine, mirabile conſecuti ſunt iter, ſervientes præceptis tuis, ut invenirentur illæſi in aquis validis.* Si Sancti pro gloria & honore Dei fuerunt cum ſtupore zeloſi, & cum inoffenſo pede in via Divinorum ſuorum præceptorum ambularunt: quis mirabitur igitur, illos a Deo beneficentiſſimo omnium retributore cum tanta honorificentia poſt mortem etiam fuiſſe remuneratos?

Deus eſt mirabilis in SS. Reliquiis, quæ debet colendo, eorum beneficentiam experimur. S. Chr. to. 1. & de Nat. ſep. Machab.

D. Hier. cap. de vito perfecto.

4 Divus Chryſoſtom. laudando S. Ignatium Martyrem, argumentum, quod ſtringit, format hoc modo: *Iam ſi in Eliſæo id contigit, ut ſepulchrum ejus attingens mortis vincula diſſolverit, & ad vitam rurſus redierit; multò magis id fiet hoc tempore, quo gratia uberior fluit, quo ſpiritus major eſt vis, ut ſi cum fide aliquis arcam attingat, magnam inde virtutem hauriat.* Hanc virtutem nobis inſinuant Sancti, quorum animæ ſunt in cœlo, quorum corpora hic in terris devotè veneramur. In memoriam nobis revocat S. Auguſt. miracula, quæ umbra

S. Chryſ. A corpore [illegible] argumentum ad reliquias Sanctorum.

cor-

Digitized by Google

S Augu. l.19. de ſanctis.

corporis S. Petri operabatur; ex quo hanc elicit conſequentiam: *Si opem ferre poterat umbra corporis Petri, quanto magis nunc plenitudo virtutis? Si tunc ſupplicantibus proderat aura quadam pertranſeuntis, quantò magis nunc gratia permanentis?* Sanctorum interceſſionibus accepit virtus, & efficacia ſacrarum Reliquiarum eorundem, in quibus Divina Omnipotentia innumerabilia operata fuit miracula; ac propterea ſi umbra illius corporis adeò ſalutifera fuit, & benefica, quid dicemus de ipſomet corpore? *Propter quod unumquodque tale, & illud magis:* philoſophicum axioma eſt.

Judic. 15. 10. Hiſtoria aquæ ſalientis ex ſolida rupe, & maxilla aſini applicatur ad propoſitum.

S Jo. Damaſ. l. 4. de fide orth c. 16.

3 Fortis & invictus Samſon, poſtquam ſolus totum Philiſtæorum exercitum in confuſionem redigiſſet, adeò ſiti exarſit, ut oculis in cœlum ſublatis, Deo dixerit: *Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem hanc maximam atque victoriam, & en ſiti morior, incidamque in manus incircumciſorum. Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla aſini, & egreſſa ſunt ex eo aqua.* D. Joa. Damaſcenus de fide orthodoxa, tractans de cultu corporibus Sanctorum debito, ſcribit: *Si aqua in deſerto ex aſpera, & ſolida rupe, atque ex aſini maxilla ad ſedandam Samſonis ſitim, Deo ita volente, proſiliit: eritne, cur cuiquam incredibile videatur, ex Martyrum reliquiis ſuave unguentum ſcaturire?* Bozius de ſignis Eccleſiæ Dei miraculum perenne refert, quod videtur in patria ſua: *Eugubii*, inquit, *vidi corpus integrum atque incorruptum Ianuariæ Virginis, quæ ante annos trecentos evolavit in cœlum, & illud in monaſterio ſancti Spiritus; indutumque eſt ad carnem linea veſte, quæ paſſim ſanguineis quibuſdam maculis eſt aſperſa. Hanc abluunt virgines, quibus id eſt cura, & aqua hujuſmodi mirificè valet adverſus omne morborum genus.* Manna ſcaturiens in tanta copia ex aridis oſſibus S. Nicolai Barrenſis annon continuus ſtupor eſt & prodigium, vel eò maximè, quòd per omnes orbis Chriſtiani partes, cum ſalutari infirmorum beneficentia, diſtribuatur? *E cadavere Margaritæ Ravennatis, ut Hieronymus Rubeus ſcripſit*, (ſic refert idem Bozius) *ſudor quidam ſuaviſſimus effluxit.* Recenſet deinde multos effectus miraculoſos reliquiarum in hoc eodem genere; & paulò ſuperius c. 8. jam examinaverat ſuaviſſimam odoris fragrantiam, è pluribus Sanctorum corporibus redundantem.

Tho. Boz. de ſign. eccl. lib. 15. c. 10. Varia miracula variarum SS. reliquiarum.

Idem ſign. 66

Idem ſign. 66. c. 8.

Corpora Sanctorum ſuaviſſimum efflant odorem, & medicinalem diffundunt liquorem.

4 In vita S. Phil. Nerii legitur, plurimos, cum ad locum, quo corpus hujus Sancti aliquandiu primò aſſervabatur depoſitum, uſque ad ejuſdem translationem ad ſacellum, ubi nunc quieſcit, tranſirent vicini, ſuavem liliorum ac roſarum inſtar percepiſſe odorem. Experientia oſtendit, eſſe verum oraculum illud: *Homo putredo & vermis:* Aperiantur namque ſepulchra, & videbimus, cadavera ſcatere bufonibus, ſcorpionibus, vermibus, ſæpè etiam ſerpentibus: ſileo abominabilem fœtorem. Verùm non ita accidit oſſibus, & cineribus Martyrum aliorumque ſanctorum: cùm enim Deus hæc corpora ſuo tempore glorificare ac dotare intendat glorioſis quatuor dotibus, anticipatè diſponit, ut ex ſe, aut gratiſſimum odorem, aut ſuavem ac medicinalem diffundant liquorem. De magno illo Indiarum Apoſtolo S. Franciſco Xaverio ſcribit idem Bozius: *Vectores ejus corpus in foveam calcis condiderunt, eo conſilio, ut ardore calcis abſumeretur caro, atque ubi redirent, oſſa poſſent aſportari. Poſt multos menſes eo reverſi, viderunt integrum cadaver, nulla parte, quod maximè illi fuit admirationi, exeſum. Et quia nonnulli ſancto Viro, dum vixit, parum fuerunt æqui, dum conderetur, malleo contuderant ſuper aggeſtam carnem, quo confringerentur oſſa & artus; inſpexere in aliquibus membrorum locis carnem leviter contuſam, & e cicatricibus extremis ſanguinem recentem profluxiſſe: in reliquis corpus intactum.* Romæ in noſtra Eccleſiæ S. Mariæ in Vallicella ipſo feſto S. Pantaleonis exponitur ampulla vitrea plena Martyris hujus ſanguine liquido, & tranſlucido inſtar pretioſi lapidis, eſto à tot centenis annis jam fuerit profuſus. Quid dicemus de ſanguine S. Januarii in urbe Neapolitana, qui in ampulla vitrea concretus aſſervatur? Hic cùm in conſpectu capitis ejuſdem Martyris ponitur, admirandum in modum colliqueſcit & ebullit, perinde ac ſi recèns effuſus eſſet. Miraculum hoc eſt, quod oculis corporis ad hæc uſque tempora conſpicitur, idque in authenticum teſtimonium æſtimationis, & venerationis, qua Deus ſervos ſuos vult honorari poſt mortem. Ubi etiam notandum, quòd quando ſanguinis hujus oſtenſioni præſens eſt aliquis hæreticus, aut infidelis, nihil prorſus ſe movet, non liqueſcit, nec ebullit, nullum operatur miraculum. In Annalibus Eccleſiaſticis refertur etiam id, quod contigit in Germania: *Sanctum oleum, quod ex ſancta Virginis ſepulchro ſtillare conſueverat, exaruiſſe 11. Kalend. Aprilis, ob quorundam furum flagitium, qui adituum adorti, ut trucidarent, aliquot cum vulneribus ſauciarunt; ſed poſtea imminente ejuſdem Virginis feſto, ubertim profluxiſſe.* In urbe quoque Tolentina celebre eſt miraculum, quod contingit mediante brachio S. Nicolai; nam cùm ſit protector Eccleſiæ, aliquot jam vicibus ex eo profluxit ſanguis: quæ ſcaturigo eſt præludium imminentium infortuniorum; velut aliquoties obſervatum fuit.

Boz. l. 15. c. 6. Miraculosè conſervatū fuit corpus S. Franciſci Xaverii.

De ſanguine S. Pantaleonis.

Et S. Januar.

Manat oleū ex corpore cujuſdam S. Virginis. Rayn. Anno 1359. n. 14.

Rup. Abbas l. 2. in Judic. c. 20. Reſumitur comparatio SS. Reliquiarum ad maxillam aſini Samſonis.

5 Sed ad præfatam Samſonis hiſtoriam revertamur, in quam Rupertus Abbas ita ſcribit: *Quomodo verus Samſon Chriſtus Dominus illam de manu ſua projecit maxillam, ſive mandibulam, in qua tantam ſalutem, tantamque fecit victoriam? Nunquid illos deſeruit, aut dereliquit, per quos pugnavit & vicit? Non utique deſeruit aut projecit, ſed tamen occidi permiſit atque proſterni, & viſi ſunt oculis inſipientium mori. Projecit ergo illos de manu ſua, non invitos, ſed ſpontaneos, tradentes corpora ſua propter Deum ad ſupplicia. Clamavitq; & ait: En ſiti morior &c. grandis enim illi cura fuit, imo Eccleſiæ ejus, quæ eſt corpus ejus, magna ſolicitudo & grandis erat metus, ne occidentibus Apoſtolis, quorum meritis, & virtutibus innitebatur, pariter religio fidei infirmaretur, & ad delendum Chriſtianum nomen manus incircumciſorum, manus infidelium, & impiorum roborarentur. Sed quid? aperuit Dominus molarem dentem in maxilla aſini, & egreſſa ſunt aquæ ex eo. Nihil verius, nihil manifeſtius; proſtratis enim in morte, ſcilicet, Apoſtolis & Martyribus, ſepulchra eorum vivas aquas emanaverunt, corpora illorum miraculorum gratiam profuderunt. Hoc omnibus membris Chriſti dulce fuit; nam omnibus fidelibus ejus deſudantibus in agone Chriſtiano, tale fuit, quale quies laſſo, quale per æſtum dulcis aqua properante ſitim reſtinguere rivo; nam exinde crevit fides, roborata eſt ſpes, charitas magis ac magis invaluit.*

S. Gr. Nyſſ. in Theo. mart. Afferuntur convenientiæ quare reliquiæ Sanctorum ſint venerandæ.

6 S. Greg. Nyſſenus diſcurrens de corporibus Sanctorum Martyrum, ſcribit ſequentia: *Anima quidem, ex quo ſublimis abiit, in ſuo loco requieſcit, & corpore ſoluta cum ſui ſimilibus una vivit: Corpus vero venerandum, & immaculatum ipſius inſtrumentum, cum multo honore & cultu compoſitum, atque ornatum, in auguſto ſacroque loco ſitum eſt.* Plurimæ adſunt convenientiæ, ob quas ſacroſancta & pretioſa illa ſpolia honorantur; at ratio convenientiſſima iſta eſt, quòd ſacra illa corpora in præſenti vita ad meliorem Dei gloriam afflicta, & emacerata fuerint. Quales corporis cruciatus, & afflictiones non ſuſcepit S. Carolus Borromæus in viſitationibus ſuæ diœceſis? nunc enim pedes incedebat, nunc famem patiebatur, nunc Solis æſtum, & ex eo ſudorem patienti animo ſufferebat; adeò ut cum Patriarcha Jacob, ſed verius ipſe potuerit dicere: *Urebar æſtu & gelu, fugiebatq; ſomnus ab oculis meis.* Si corpus reficiendum eſſet, famem repellebat caſtaneis; ſi decumbendum, diſtendebat ſe ſupra arborum folia; denique, ut paucis plura complectar, nulla erat via adeò aſpera, nullus mons adeò excelſus & arduus, nulla hyems adeò rigida, nullus æſtus æſtatis adeò intenſus, qui eum à viſitatione gregis ſui, ejuſdemque ſalutis promotione deterrere potuerit: & propter hujuſmodi & plures alias corporis macerationes, in viſitationibus ſponte & patienti animo ſuſceptas, diſpoſuit Deus remunerare ipſius labores, fecitque, ut ex ipſiſmet Alpibus, quos toties pertranſiit, cryſtalla montana miræ, & nunquam viſæ magnitudinis excidantur & excaventur: quæ cum civitas Mediolanenſis dono quaſi ſpeciali Regi Hiſpaniæ, utpote duci ſuo, quondam offerret, pius princeps ſubitò ordinavit, ut ex illis ac puro auro, quo innecterentur, conficeretur ciſta ſeu arca tota translucida, cui imponeretur corpus S. Caroli. In hac igitur perficienda plurium annorum ſpatio laboratum eſt, & tandem corpus ſacri Paſtoris cum ſumma pompa, & applauſu ibi repoſitum fuit. *Nequaquam nos* (ſic invitat nos D. Chr.) *umbra hæc fugitiva ſeducat: largiſſimam profectò mercedem pro contempta corporali voluptate capiemus. Atque ipſe ad tuam animam loquere: Triſtaris, quia te corporis voluptate defraudo? ſed lætare potius, quia tibi cœlorum regna provideo.*

Enumerantur mortificationes vi[æ] S. Car. Bor.

Remuneratio laborum ejus poſt mortem.

S. Chr. h. 6. in Matt.

Digitized by Google

Idem to. 1. de Nat. ſept. Machab.

debo. Et in alia hom. de ſeptem Machabæis idem S. Doctor ait: *Sicut corona regalis undique decorata fulgores varios emittit, ita & Sanctorum Martyrum corpora, ſicut pretioſis lapidibus, acceptis pro Chriſto vulneribus diſtincta, omnique Regum diademate pretioſiora, & ſpectabiliora redduntur.*

Idem to. 1. ho. 47. Dæmones contremiſcunt ad ſepulchra & reliquias Sanctorum.

7 Quanta reverentia, & honore excipiuntur ſtigmata S. Franciſci, S. Catharinæ Senenſis, aliorumque ſanctorum? D. Chryſoſt. in alia quadam hom. de S. Juliano ità ſermocinabatur: *Non ita cœlum aſtrorum chori ſplendidum reddunt, ut Martyris corpus ſplendidius vulnerum ſanies reddit. Atque ut Martyris vulnera cœlo infixis aſtris ſplendidiora eſſe diſcatis, advertite. Ad illud quidem cœlum ac ſtellas cum homines reſpiciunt, tum dæmones, ſed ad hujus etiam vulnera homines quidem reſpiciunt fideles, dæmones autem oculos contra non audent attollere; quin etiam ſi ſpectare conentur, continuò luminibus orbantur, nec poſſunt exilientem indè fulgorem ſuſtinere. Hoc ego non ex iis tantùm, quæ olim acciderunt; ſed ex iis etiam, quæ hodie fiunt, comprobabo. Sume enim quempiam à dæmone correptum, & ad ſanctum illud ſepulchrum deduc, quo reliquiæ Martyrum continentur, tum reſilientem plane, atque fugientem videbis.* Eſt de fide, quòd Martyrum aliorumque Sanctorum corpora ab Eccleſia approbata, & honore digna exiſtimata, volabunt in cęlum quatuor glorioſis prædita dotibus, ac per totam æternitatem Deo gaudebunt; non ſic eſt cum aliis corporibus, de quibus nobis non conſtat, an eorum animæ informatrices ſalvę ſint & beatæ. Quid mirum igitur, quòd Deus tantis gratiis, miraculis, votis, piiſque fidelium obſequiis Sanctorum corpora honoret? S. Hieron. in vita S. Hilar. refert, corpus illius intactum poſt decem menſes ab obitu inventum fuiſſe, cum ſuaviſſimo odore: & tamen quis neſcit, illud idem adhuc vivens eſcam fuiſſe vermium, & à ſqualore ſordidi ſui cilicii abſumptum? Verum eſt, ut propterea dicere potuerit: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia.* Scribit Sulpitius de S. Martino, eum poſt mortem apparuiſſe, ac ſi corpus ſuum glorificatum fuiſſet; ſiquidem lucidum erat, inſtar vitri tranſparens, lacte candidius, carne unius pueri mollius.

Quomodo Deus in extremo die honoraturus ſit corpora Sanctorum.

Sulpit. ad Baſſulam.

InComment. S. Jo. Damaſ. ib.
Cum reliquiæ SS. operantur miracula, non debent cenſeri corpora mortua.

8 In Commentario S. Joa. Damaſceni legitur: *Mortuum corpus miracula operari quoquo pacto non poteſt, cùm ſit prorſus virtute vivifica deſtitutum. Atqui SS. corpora & Reliquiæ miracula, Dei cooperante gratia, faciunt, dæmoniacos liberant, mortuos ſuſcitant, ægrotos ſanant.* Quo verò modo id, quod dixerat Damaſcenus, intelligi debeat, explicat Commentator; nempè ſacras illas Reliquias non eſſe nuncupandas corpora mortua: *Abnuit*, inquit, *ſacra ipſorum corpora mortua appellari, quod ipſis adeſt virtus quædam vivifica, miracula operans, vitamque mortuis reſtituens, & quovis morbo laborantibus ægrotis levamen præſtans: quod teſtatur Divinam quandam virtutem, venialemque efficaciam ipſis Reliquiis.* Quæſierat S. Doctor: *Qui enim mortuum corpus miracula edere queat? Quonam itaque modo per ea dæmones expelluntur, morbi profligantur, ægroti ſanantur, cæci proſpiciunt, leproſi mundantur, tentationes ac mærores diſcutiuntur; ac denique omne donum optimum à Patre luminum, eorum opera ad eos, qui fide minime dubia poſtulant, deſcendit?*

S. Jo. Damaſ. ibid.

D. Chr. h. 8 ad pop. to. Comparatur pallium Eliæ, cum Purpura regali, illique præfertur.

9 D. Chryſoſt. comparando melotem Eliæ Prophetæ cum amictu regali, exiſtimat, unicam illius particulam pluris æſtimandam eſſe, quàm omnes purpuras regias: *Purpuram*, inquit, *habet ille, ſed hic melotem: habebat indumentum purpura illa venerabilius; purpura enim illa peperit famem difficilem, melotes autem hæc calamitates diſcuſſit. Hæc Iordanem diviſit, hæc Eliſæum duplicem Eliam fecit. O quãta Sanctorũ virtus! Non ſolum ipſorum verba & corpora, ſed & ipſa indumenta creatura omni perpetuo ſunt venerabilia.* Hac veſte Elias tot tantiſque annis maceraverat corpus ſuum, ac propterea ſummam hanc promeruit gloriam; quantò convenientiùs igitur hæc gloria ipſimet competet corpori, eſto in cineres reducto? S. Hier. contra Vigilantium ſcribens, ait: *Paulus Apoſtolus ducentas ſeptuaginta ſex ſibi dicit in navi animas condonatas, & poſtquam reſolutus eſſe cœperit cum Chriſto, tunc ora clauſurus eſt, & pro his, qui in toto orbe ad ſuum Evangelium crediderunt, mutire non poterit?* Proſequitur idem Sanctus cum hac interrogatione facta hæretico: *Reſponde, quomodo in viliſſimo pulvere, & favilla, neſcio qua, tanta ſit ſignorum virtutumque præſentia:* (per riſum hæreticus Reliquias vocabat vilem pulverem; ideòque S. Hier. pergit, dicendo) *Sentio, ſentio, infœliciſſime mortalium, quid doleas, quid timeas: Spiritus iſte immundus, qui hæc te cogit ſcribere, ſæpè hoc viliſſimo tortus eſt pulvere, imò hodieque torquetur.*

S. Hier. lib. contra Vig.

Dæmones torquentur ad præſentiam ſanctorum reliquiarum.

10 In Homilia quadam jam adducta rurſùm ſcribit, ac ſermocinatur S. Chryſoſt. in hunc modum de ſacris Reliquiis: *Non tales de ſuperno Solis circulo in terram radii jaciuntur, quales à corporibus eorum proſiliunt coruſca luce fulgores, & ipſos diaboli oculos invidentis obcæcant.* Evidens demonſtratio, qua Sanctorum corporibus in ſepulchris latentibus vivax inſit Divina gratia, eſt, quòd in dies dæmonia ibidem ſubjiciantur torturæ. In progreſſu Homiliæ hujus reddit rationem, cùm ait: *Non ad naturam eorum hic interim mortalem intendunt, ſed ad arcanam dignitatem, & gloriam Chriſti, qui in agone certantium induta corpora martyrum ſuorum ſicut arma portavit. Hujuſmodi enim arma, non Angelus, non Archangelus, non ulla alia creatura virtus induta eſt; ſed ipſe Dominus Virtutum & Angelorum, ſicut Paulus clamat, dicens: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? Sic & iſti clamare poſſunt & dicere: An experimentum quæritis ejus, qui in nobis certavit, Chriſti? Pretioſa enim ſunt corpora Martyrum, quoniam plagas pro ſuo Domino ſuſceperunt, & quia ſtigmata propter Chriſtum membris ſuis impreſſa fuerunt.*

D. Chr. h. de Nat. ſept. Machab.

11 *Mirabilis Deus in Sanctis ſuis.* In ſermone quodam tomi quinti oſtendit idem S. Doctor, quòd hæc ſacra corpora Deo acceptum referant omne donum, ac virtutem ſuam: *Corpora*, inquiens, *donis ſpiritualibus affluentia contemplemur.* Jam nos exhortatus fuerat ſer. 59. *Loculum amplectere, capſulæ reliquiarum affixus eſto, non oſſa Martyrum tantum, ſed & ipſorum ſepulchra & capſulæ benedictionibus ſcatent. Sanctum oleum ſume, totumque corpus tuum inunge; linguam, labia, cervicem, oculos, nec unquam in ebrietatis naufragium incides; ſiquidem oleum odoris ſuavitate martyrum tibi certamina in memoriam revocat, & omnem laſciviam refrænat, atque in multa detinet patientia, animique morbos expugnat.* Et ſerm. 67. ſup. cit. ſcribens de ſepulchris Martyrum in Eccleſia veneratis, ait: *Neque vero mediocriter nobis prodeſt ad inſerendam animis noſtris modeſtiam, ac Philoſophiam hoc ſpectaculum tumulorum. Animus enim ſive ſegnis ſit, hoc aſpectu commotus, ſtatim percellitur; ſive diligens ſit, & excitatus, diligentior redditur; ſive paupertate quis lamentetur, ex hoc ſtatim aſpectu conſolationem percipit; ſive divitiis intumeſcat, humilis ſit & contrahitur.* Certum eſt, S. Joa. Chryſoſtomum ſtupenda dotatum fuiſſe eloquentia, ideòque nuncupatum Chryſoſtomum, idem ſonans, quod os aureum; in honorem nihilominùs ſacrarum Reliquiarum concludamus hanc materiam iiſdem verbis, quæ habet in ſermone proximè citato: *Sæpe quantumvis minaremur, blandiremur, terreremus, cohortaremur, non tanta eſtis ad orandum animi alacritate commoti, nec excitati; cùm verò ad martyrum Eccleſias vos contuliſtis, nemine conſulente, ſolo ſanctorum conſpecto ſepulchro, copioſos lacrymarum fontes effudiſtis, & inter orandum fervore non mediocri exarſiſtis. Atqui mutus cum ſilentio jacet Martyr; quid ergo tandem eſt, quod conſcientiam pungit?* Reſponſum dari nequit adæquatius oraculo illo prophetico: *Mirabilis DEUS in Sanctis ſuis, ipſe dat virtutem.*

Cum corpora Sanctorum affluant ſpiritualibus donis, omnem merentur honorẽ.
S. Chr. to. 5. ſ. 64.
Idem ſ. 59.

Idem ſ. 67. cit.
Quæ utilitates nobis proveniant ex veneratione SS. reliquiarum.

Serm. cit.

TRA-

TRACTATUS LXXXVIII.

DE SILENTIO,

Sive Linguæ cuſtodia.

DISCURSUS DECEM.

Diſcurſus I. Cuſtodia linguæ cooperatur æternæ ſaluti animæ noſtræ.

II. Silentium eſt medium ad acquirendam perfectionem; plurimos virtutum actus, multaque alia bona ſpiritualia producit.

III. Religioſorum, religioſæque vitæ fundamentalis petra eſt cuſtodia linguæ, ſive ſilentium.

IV. Silentium ſuffragatur orationi, nutrit devotionem, conducit ad lucrandum ſpiritum.

V. Commendatur ſilentium exemplo Chriſti, cui eſt gratiſſimum.

VI. Silentio cultus Deo exhibendus eſt in ſacris templis, eò quòd ſanctiſſima Virgo Deipara, myſticum Dei templum, ſilentii ſui nobis dederit, ac reliquerit exemplum.

VII. Omnem dæmon adhibet curam, & diligentiam, nè cuſtodiamus ſilentium, quod utpotè reprimit ejus vires & inſidias.

VIII. Difficilis notitia, qua quis ſilentio, veluti virtutis indicio, linguam ſuam frænare ac comprimere novit. Tacendo quilibet benè loqui diſcit.

IX. Variæ conſiderationes ad injiciendum nobis frænum linguæ, amoremque ſilentii.

X. Ex diſcreto, & prudenti ſilentio procedere debent ſermones opportuni, & proficui.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Cuſtodia linguæ cooperatur æternæ ſaluti animæ noſtræ.

THEMA.

Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam. Prov. 13. v. 3.

Per ſilentii cavet homo peccatum, & diſponitur ad gratiam.

1 QUamvis tom. præced. per plures diſcurſus mala ac incommoda ex linguę lubricitate promanantia demonſtraverimus, hunc tamen mihi reſervavi locum, quo bona & commoda exponam Silentii; è quo juxta Sapientem, tale percipimus emolumentum, quo majus nec nobis imaginari, nec conſequi poſſumus, æternam, puta, animæ ſalutem; ac propterea: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam.* De Arſenio refert Bellovacenſ. quod & legitur in Vitis Patrum Eremi: *Cum Arſenius adhuc eſſet in palatio, rogavit Dominum, dicens: Dirige me ad ſalutem; & vox ad eum: Fuge homines, & ſalvaberis. Item cum adhuc in ſolitudine oraret, vox facta eſt iterum ad eum: Fuge, tace, & quieſce; hæ enim ſunt radices non peccandi.* Quòd præſens Mundus tempeſtuoſi ſit inſtar maris, in quo, quandiù cœleſtis patriæ non attingerimus portum, navigamus cum periculo naufragii, nemo eſt, qui neget, aut dubitet: *Hoc mare magnum.* Spes tamen indè evadendi adeſt non exigua. Et qui ſunt illi, qui ſpem aliquam concipere poſſunt, nè ſubmergantur in aquis illis, de quibus Job cap. 15. ait: *Bibit quaſi aquam iniquitatem?* Quis portum Paradiſi fœliciter ſe ſubintraturum credere poterit? Illi qui os tenent occluſum, nempè qui ſunt amici ſilentii, & lingua cuſtodiunt: idque probo oraculo Davidico: *Et lætati ſunt, quia ſiluerunt, & deduxit eos in portum. Dat æternum bravium,* ſubdit Bellovacenſis in laudem ſilentii: quod præter teſtimonium Pſalmiſtæ adductum, probat ex Jeremiæ lamentis: *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei.* Gratia eſt ſemen & pignus gloriæ, quæ à Scholaſticis dicitur gloria inchoata, veluti è contrà gloria dicitur gratia conſummata: jam verò annon ſilentium diſpoſitio eſt ad recipiendam gratiam? Quandò S. Zacharias ab Angelo fœlix illud fauſtumque recepit Evangelium de nativitate Joannis Baptiſtæ, ſilentium ſimul eidem intimatum fuit: *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui.* Et cur in ſummo gaudiorum apice bonus & ſanctus hic ſenex affligitur, privatur uſu loquelæ, ac mutus efficitur? *Omnia in figura contingebant illis:* Partus in lucem edendus qualis erat? *Vocabis nomen ejus Ioannem,* quod interpretatur *gratia*: ad hanc aſſequendam optima diſpoſitio ſilentium eſt, de quo S. Antoninus diſcurrit in hunc modum: *Gratiam poſitivè gignis; in cujus figuram Zacharias tacens Ioannem, qui interpretatur, gratia, genuit.*

Bellov. ſpec. mor. p. 2. l. 3. diſt. 4.

Job c. 15. 16.

Pſ. 106. 30.

Bellovac. ib.

Luc. 1. 20.

S. Anton. p. 3. t. 19. c. 8. 7.

2 In S. Joanne Climaco inter gradus ſcalæ Paradiſi hæc lego verba: *Si tuam linguam cuſtodieris, dabitur tibi à Deo gratia, compunctio nempè cordis, in qua videbis animam tuam, & in hac ingredieris in gaudium ſpiritus.* Abbati Siſoi quidam exponebat ardens deſiderium ſalvandi animam ſuam; quale verò huic ille dederit reſponſum, patet ex ſequentibus, quę leguntur in vitis SS. Patrum: *Cum quidam frater Abbati Siſoi dixiſſet: Volo animam ſalvare, reſpondit: Qua ratione poſſumus animam noſtram ſalvare, cum lingua noſtra aperto oſtio ſæpe proſiliat?* Ex quo reſponſo evidenter pateſcit difficultas, ubivis obvia, ſalvandi animam, niſi lingua refrænetur, & cuſtodiatur. Undè in Iſaia hoc invenio oraculum: *Hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſrael: Si revertamini, ut quieſcatis, ſalvi eritis.* Ut autem ſciamus modum, quo hunc finem adeò nobis neceſſarium & utilem aſſequi valeamus, protinùs addit: *In ſilentio & ſpe erit fortitudo veſtra.* Sed quale myſterium illud, quod Propheta ſpem jungat cum ſilentio; Illa enim ad conſecutionem æternæ beatitudinis ordinata eſt, ac proindè non videtur poſſe habere relationem cum taciturnitate? Fallimur: axioma namque indubitatum eſt: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam.* Quemadmodum aqua contra naturalem ſuum curſum, & propenſionem erigitur cœlum verſus, quando nimirùm conductus, per quem defluit, os & foramen clauditur; ad eundem modum anima noſtra tunc ad contemplationem cœlique poſſeſſionem erigitur, quamprimùm labiorum conductus obſtruitur, quando mens noſtra non ſe diffundit, nec declinat ad affectus, & deſideria terrena.

Joan. Clim. Scal. Parad. gra. in ſcholio 1.

Cuſtodia linguæ plurimum conducit ad conſequendam ſalutem.

In vitis SS. Patrum l. 7. c. 32.

Iſa. c. 30. 15.

3 Gloriabatur regius Propheta, dicens: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.* At qua ratione & modo is, qui inter aulæ ſtrepitus, inter tot & tanta regni negotia, curas, & alloquia, in tam tędioſo populi accurſu & tumultu vivebat, irreprehenſibilem ſeſe ac immaculatum conſervare potuit? Obſervetur, quem habuerit ſcopum; collimabat, nimirùm, in linguæ ſuæ cuſtodiam, quem in finem ſuæ Divinæ Majeſtati ſupplicans, dicebat: *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Quia neminem ſciebat, caſtum os ſervare poſſe* (ait S. Ambroſius) *ab immunditia ſermonis, ipſe ſibi ſilentio legem impoſuit innocentia, ut tacendo culpam declinaret, quam vix effugere poſſet loquendo.* Dubium hìc moveri poſſet, quid cæteris paribus ſaluti ac defenſioni animæ noſtrę magis expediat, an cuſtodire linguam, vel refrænare oculos? De lingua ait S. Jacobus Apoſtolus: *Univerſitas iniquitatis;* de oculo loquitur Spiritus Sanctus per os Eccleſiaſtici, aſſerens: *Nequius oculo quid creatum eſt?* Difficultatem ſolvit S. Eccleſia in Hymno, quem recitamus in Prima, ſiquidem primarum attribuit cuſtodiæ linguę, dum cantat:

Pſ. 100. 3.

David per cuſtodiam linguæ, conſervavit innocentiam vitæ.

Pſ. 38. 1.

S. Ambr. l. de offic. c. 3.

Jac. 3. 6.

Eccl. 31. 15.

Iam

Digitized by Google

Iam lucis orto ſidere, DEVM precemur ſupplices,
Vt in diurnis actibus, nos ſervet à nocentibus.

Ut præſervemur ab omni offenſa, & præcipitio, nè præcipites ruamus ambulantes in via præceptorum Divinorum, à quorum obſervantia dependet animæ noſtræ ſalus, primò à Deo petitur:

Linguam refrænans temperet, nè litis horror inſonet,

& poſteà in ſecundo loco:

Viſum fovendo contegat, nè vanitates hauriat.

Mors per os Hevæ, fracto ſilentio, introivit in mundum.

4 Creaverat ſupremus rerum omnium artifex Deus primos parentes noſtros in ſtatu innocentiæ, inſuper & prædivite veſte juſtitiæ originalis induerat; quamobtem ex paradiſo terreſtri tranſiiſſent ad cœleſtem, niſi Divinum præceptum prævaricati fuiſſent. Verùm aſtutiſſimus ſerpens infernalis qualem invenit modum, quo eos de fœlici illo, & optatiſſimo ſtatu præcipites dedit? *Ideò Heva lapſa eſt*, (pono verba S. Ambroſii) *quia locuta eſt viro, quod non audierat à Domino Deo ſuo*. Obtinuit dæmon intentum ſuum per diſcurſum, quem cœpit cum Heva. Quàm fœlix illa fuiſſet, ſi ſervaſſet ſilentium! *O validum ſcutum circumſpectæ munitionis ſilentium!* ita ſcribit S. Ambroſius ſup. Pſal. 38. *O fidiſſimum ſtabilitatis fundamentum, in quo ſi quis potuerit ſtare, lubricum verbi timere non poſſit; multi enim etiam ſtabili corde firmati, incauti tamen ſermonis fluctuantis errore ſæpe ceciderunt*. Creatus erat homo propter æternam vitam; at *Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum*. Et quem tenuit modum, ut æternæ morti daret aditum? *Mors intrat per feneſtras*; per feneſtram, inquam, intravit, apertam à prima matre, ſeu potiùs noverca noſtra: *Cito inſidiator pudoris obrepit* (eſt doctrina ejuſdem S. Doctoris) *cito verbum excipit, quod revocare deſideres. Si Heva clauſa fuiſſet janua, nec Adam deceptus fuiſſet, nec reſpondiſſet interrogata ſerpenti. Introivit mors per feneſtram, hoc eſt, per Hevæ oſtium.*

S. Amb. loc. cit.

S. Amb. in pſ. 38.

S. Amb. l. 3. de Virg.

Exemplo ſuo docuit nos Chriſtus obſervare ſilentium.

5 Deſcendit in terram Filius Dei, ut has ruinas noſtrorum protoparentum repararet, noſtramque operaretur redemptionem: & quem ille tenuit modum? Reſpondebitis mihi, nos per eum redemptos eſſe, quòd noſtra ſit indutus carne: *Habitu inventus ut homo*, natus in extrema mendicitate: prædicando Euangelium, fundando Eccleſiam ſupra duodecim fundamenta Apoſtolorum ſuorum, profundendo ſanguinem ſuum ſupra montem Calvariæ; glorioſo à mortuis reſurgendo corpore, aſcendendo ad cœlum, & indè Mundo mittendo ſanctiſſimum ſuum Spiritum: totum id verum eſt; aſt audiamus ipſummet D. Ambroſium: *Dominus in Euangelio tacens operabatur ſalutem hominum*. Ergo ſi omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio, voluit ſua illa actione nos inſtruere, ut ad ejus imitationem huic noſtræ ſaluti cooperemur cuſtodia, & fræno linguæ. Obſervetur ſupplicatio illa: *Nos ſervet à nocentibus*, quam Deo præſentamus in Prima. Author quidam gentilis cuſtodiam linguæ nuncupat titulo antidoti, & medicinæ contra omnes morbos animæ. Stobæus in ſermone, cui titulus eſt de taciturnitate, ita habet: *Multis hominibus pharmacum malorum eſt taciturnitas, quæ peculiaris eſt frugi moribus*. Scribit S. Hieronymus Celantiæ, monens ipſam his verbis: *Sit intentus ac vigilans & adverſus peccata ſemper armatus animus tuus*. Qua verò ratione id conſequi poſſet, docuit ſequentibus: *Sermo in omnibus moderatus ac parcus, & qui neceſſitatem magis loquendi indicet, quam voluntatem.*

D. Amb. l. 2. de offic. c. 3.

Stobæus f. 33.

S. Hier. ep. ad Celant.

S. Chr. h. 51. in Matt.

Recta ratio debet eſſe clavis linguæ.

6 Conſilium, quod D. Chryſoſtomus in hac materia valdè utili, & neceſſaria poſteritati conſecravit, fuit illud: *Magis quam pupillam oculi, linguam tuam cuſtodias*. Ecquis ignorat, oculi pupillam obfuſcari, & obtenebrari quocumque etiam minuto pulveris atomo? Ad eundem modum, inquit & refert S. Doctor, puritas animæ, & conſcientia noſtra, unico ſolo verbo malitioſo, aut malitioſè prolato maculari poteſt. Adhæc notetur dictio illa: *Magis*; etenim ſi obſcuretur oculi pupilla, deperditur lux corporalis; at ſi obtenebretur lux animæ, nempè gratia, amittitur æterna ſalus: *Ecce quantus ignis quam magnam ſylvam incendit. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna*, ait S. Jacobus. Quandò operamur juxta rationis rectitudinem, nunquam errare poſſumus, quia omne peccatum eſt rectæ rationis deordinatio. Conſilium aliud D. Chryſoſtomi eſt: *Os noſtrum perpetuò cuſtodiamus, ei rationem tamquam clavem adhibentes*. Quemadmodùm ſine clave aperiri nequit janua occluſa, ita oris noſtri oſtium nunquàm aperire poterimus ſine clave rectæ rationis: ſi illud ſervaverimus occluſum, muniti hac clave, nunquàm errabimus.

Jacob. c. 3. 6.

S. Chryſ. in pſ. 140.

Oſtium oris claudendum eſt, ſi theſaurum animæ cuſtodire velit.

S. Ber. ſ. 1. in die Cin. ar. 1.

Petr. Dam. ſ. 74.

7 Pretioſiorem ipſa anima non habemus theſaurum, ac proindè ſedulò cuſtodiendus eſt theſaurus iſte: at quomodò? pulchrè id nobis inſinuat S. Bernardinus: *Qui theſaurum ſuum*, inquit, *cuſtodire cupit, oſtium claudit; ſic qui cupit animam ſuam cuſtodire, os ſuum claudere debet*. S. Petrus Damianus agens de anima noſtra ſub ſponſæ metaphora, oſtendit, quàm conveniens ei ſit linguæ cuſtodia, dum ita diſcurrit: *Anima noſtra ſuperni Regis eſt ſponſa, cui accepto pignore ſancti Spiritus, ſignaculo fidei eſt dotata. Maneat ergo in ſuis penetralibus virgo, non indecenter in publicum prodeat, non per oris limen egreſſa, in ſupervacua verba, ac ſæcularia ſe fundat, nè ſi deviare eam Sponſus à modeſta ſua pudicitia gravitate conſpexerit, quandoque objurgans dicat: Si ignoras te, inquiens, ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigium gregum. In cubiculo igitur ſuo, virginali more, reſideat, oris oſtium clauſum teneat, & nunquam, niſi quæ ad expectandum pertinent Sponſi cœleſtis adventum, locutura procedat, ſub umbra ſilentii ſe reprimat*. Mox erat & conſuetudo antiqua, liminibus ſacrorum templorum imprimere oſcula: alii tamen manu eadem tangebant, manumque in ſignum reverentiæ oſculabantur; quambrobrem S. Chryſoſtomus in quadam hom. ait: *Templum Chriſti ſumus, igitur veſtibula templi, & ingreſſum oſculamur, illi quidem flectentes, alii autem manu contingentes, & ori manum admoventes*. Ab Apoſtolo vocamur templa Dei; *Templum Dei, quod eſtis vos*: Si ergò tempore ſuo transferri deſideramus ad templum gloriæ, manum admoveamus veſtibulis, puta, labiis noſtris, neceſſe eſt. Undè & S. M. Eccleſia, ut fidelium ſuorum operationes, ducè timore Divino, dirigeret ad bonum finem, ordinavit, ut ſub initium diei Matutinum exordiamur hiſce verbis: *Domine, labia mea aperies*; quibus à Deo petimus noſtra aperiri labia.

D. Chr. h. 30. in 2. ad Cor.

1. Cor. 3. 17.

Th. à Kemp. p. 1. ſ. 13. ad Novit.

Silentium conſ. ri pace & quietem animæ.

8 Celebris ille Magiſter ſpiritus Th. de Kempis docet: *Beatus*, inquiens, *qui os ſuum ſtrictè cuſtodit: talis magnam pacem habebit*; de illa pace, ni fallor, loquitur, de qua cantavit Pſalmiſta, dicens: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum*: pergit deinde: *Habebit bonam conſcientiam*. De quodam Philoſopho, nomine Carillo, legitur, quòd propoſita hac interrogatione, cur Lycurgus, cæteroqui bonus legiſlator, paucas leges præſcripſiſſet Lacedæmoniis, hoc receperit reſponſum, eos, qui parcè loquuntur, veluti ſunt Lacedæmonii, vix indigere legibus. Concludamus hunc diſcurſum verbis D. Bernardi, qui ait: *Silentium, docente Iſaia, cultus juſtitiæ eſt: & bonum eſt expectare, ut docet Ieremias, ſalutare Dei cum ſilentio. Ad hunc ergo juſtitiæ cultum, ad hanc omnium virtutum matrem, nutricem, cuſtodem, & te, & alios, quicumque tui ſimiles proficere cupiunt in virtutibus, invito, & provoco.*

S. Ber. ep. 89.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Silentium eſt medium ad acquirendam perfectionem; plurimos virtutum actus, multaque alia bona ſpiritualia progenerat.

THEMA.

Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir. Jacob. 3. v. 2.

Chriſtianæ vitæ perfectio, conſiſtit in cuſtodia ſilentii.

S. Bon. l. 7. de perf. vit. c. 4.

1 Vitæ Chriſtianæ perfectionem S. Jacobus Apoſtolus conſtituit in cuſtodia linguæ; idque ex verbis propoſitis evidenter deduci poteſt, ut patebit conſideranti. S. Bonaventura, qui in ſeipſo & in multis animabus verum probavit ſpiritum, exercuit perfectionem, To. 7. libro, cui titulus eſt, de perfectione

ne vitæ ad ſorores, ità in laudem ſilentii ſcribit: *Tanta virtutis eſt ſilentium, quod in homine conſervat Dei juſtitiam*. Pluribus in locis ſacræ Scripturæ nomine juſtitiæ intelligitur perfectio, & cumulus omnium virtutum; undè Chryſoſtomus in expoſitione hujus textus:

Ma. 5. 20.

Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, ait: *Juſtitia eſt omnis virtus*. Jam Propheta Iſajas pro cultu, pro ornamento & veſte perfectionis aſſignavit ſilentium: *Et cultus juſtitiæ ſilentium*; quem textum allegat quoque Sanctus Bernardus c. 30. de modo benè vivendi: *Iſajas Propheta dicit: Cultus juſtitiæ eſt ſilentium*.

S Greg. 3. p. paſtor. admon. 15. Petr. Dam.

Adjungit S. Gregorius in ſuo Paſtorali: *Ut videlicet indicaret, quia mens à juſtitia deſolatur, quando ab immoderata locutione non parcitur*. B. Petrus Damianus cuidam ſermoni ſuo hoc idem præfixerat thema, ex S. Jacobo propoſitum: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir*; & ex eo hanc deducebat conſequentiam: *Si viri perfectio in verbi cuſtodia ponitur, profectò patet, quia per effrænatæ loquacitatis incuriam, omnis etiam perfecta compoſitio diſſipatur*.

Stob. ſer. 33. Ethnici Philoſophi plurimum recommendarunt ſilentium.

2 Stobæus author antiquus in ſermone de taciturnitate inter alia narrat ſequentia: *Diogenes ad quendam, qui ſe contentiosè Philoſophum profitebatur: Vah miſer, inquit, cum id, quod optimum eſt in vita Philoſophi, corrumpas, verbis tamen audes te Philoſophum jactare; eſt autem Philoſophi etiam munus tacere, cum res reſponſione digna non eſt*. Refert inſuper Plutarchus in vita Alexandri Magni de Ariſtotele homine ſapientiſſimo: *Calliſthenem auditorem ſuum ad Alexandrum mittens, monuit, ut cum eo quam rariſſimè, aut quam jucundiſſimè loqueretur, quo, ſcilicet, apud regias aures, vel ſilentio tutior, vel ſermone eſſet acceptior*. Aliam quoque rationem, quam hic author non tetigit, adducere poſſumus, nimirùm, quòd ſilentio commonſtraret ſe hominem ſapientem & virtute prædirum, quia, *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir*. Socrates, qui in virtutibus moralibus valdè celebris fuit, diſcipulis ſuis inculcare ſolebat hæc tria: *Ut tria præcipuè in omni vita haberent; in animo prudentiam, in vultu verecundiam, & in lingua ſilentium*. Qui ſervat ſilentium, conſequenter habet verecundiam, ac prudens exiſtimatur: ſapientis & prudentis enim eſt parùm loqui, idque diſcretè & opportuno tempore:

Prov. 10. 19. Stobæus ſ. 34.

Qui moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt, inquit Sapiens. De Æſchino refert Stobæus: *Æſchines Socraticus reprehenſus de ſilentio, cum Socratem præceptorem habuiſſet, non loqui ſolum (dixit) à Socrate, ſed etiam ſilere didici*. In eodem ſermone recenſet, quod occurrit Soloni, homini pariter ſapienti: *Solon inter pocula tacitus interroganti Periandro, an propter inopiam verborum, aut ob ſtultitiam taceret, reſpondit: Atqui nullus ſtultorum in convivio ſilentium præſtare poteſt*. Ex hiſce veterum Philoſophorum, aliisque ſimilibus, quæ referre poſſem, reſponſis, apertè colligitur, ipſos etiam majorem partem perfectionis collocaſſe in cuſtodia linguæ.

Quales fructus & virtutes naſcantur ex ſilentio. S. Ambr. l. 3. de Virg. S. Bonavent. loc. ſup. cit.

3 *Perfectus eſt vir*. Non dixit, *perfectus eſt*, duntaxat; ſed hanc aliam vocem adjunxit, *vir*; ſiquidem vir à virtute dicitur: *Maxima* autem *eſt virtus tacendi*, ait Ambroſius. Ubi obſervetur, virtutem taciturnitatis dici maximam. S. Bonaventura cap. cit. ait: *Ex ſilentio nutritur juſtitia, ex qua velut ex quadam arbore colligitur fructus pacis*; neque hic fructus duntaxat, ſed plures alii ex iſta radice proſiliunt: omnium namque virtutum matrem ſilentium eſſe, diximus in ſententia Sancti Bernardi diſcurſu præcedenti.

Bellov. ſpec. mor. lib. 3. diſt. 4. p. 6.

Bellovacenſis inter alios fructus ſilentii enumerat etiam puritatem: *Amor puritatis, ad quam ſervandam multum valet ſilentium; propter quod ait Pſalmiſta: Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea*. Verba blanda ſcintillarum inſtar concupiſcentiæ ignem accendere ſolent.

S. Ambr. ſ. 2. in Pſ. 118.

S. Ambroſius commentando in hunc textum Threnorum: *Sedebit ſolitarius & tacebit*, ait: *Adhuc junior ſegregans ſe à colloquiis æqualium (quæ plerumque corrumpunt bonos mores) & contagia volens fugere peccantium, ita intelligit ſingulariter ſedere & ſilere, nè rudis ætatis facilitate labatur*.

Jac. 1. 4. Silentium eſt indicium & nutrimentum patientiæ. S. M. Eccl.

4 Sententia pariter Sancti Jacobi eſt: *Patientia opus perfectum habet*; hujus virtutis indicium & nutrimentum eſt ſilentium: Legimus in hymno ab Eccleſia adaptato ſanctorum Martyrum feſto:

Caduntur gladiis more bidentium, non murmur reſonat, non querimonia;
Sed corde tacito mens bene conſcia conſervat patientiam.

Bellov. loco ſupra cit. Patet in Chriſto & S. Maria Magdalena.

Bellovacenſis docet & probat, ſilentium eſſe indicium patientiæ, hiſce verbis: *Signum eſt patientiæ; unde Chriſtus & coram Pilato & coram Herode tacuit in ſignum patientiæ: item colaphis cæſus, conſputus, illuſus, flagellatus, coronatus, crucifixus*.

Luc. 7. 37.

S. Lucas Evangeliſta Evangelico ſuo penicillo Mariam Magdalenam in domo Simonis Phariſæi depinxerat initio peccatricem: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*; ſurrexit illa nihilominùs à pedibus Salvatoris munda & ſancta, & quidem ſanctitate eminentis perfectionis: *Dilexit multum*. Scitisne cauſam?

Luc. 7. 47.

Charitas patiens eſt. Et in qua re eluxit hæc charitas patientiæ? Quando audivit improperia & opprobria Phariſæi, non aperuit os ſuum, nec minimùm defendit ſe, imò cauſam ſuam ad pedes Salvatoris peroravit ſilentio. In alia pariter occaſione, quando in Bethania Martha ſoror ejus ipſam reprehendit, quòd non ſe occuparet quoque in parando convivio, ſed tacita ad pedes ſui cœleſtis Magiſtri ſederet; ipſa nec verbulum reſpondit, ac propterea Chriſtum habuit ſui defenſorem, ipſam hiſce laudantem verbis: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*. Alia quadam vice quando pretioſiſſimum illud profudit unguentum ſupra caput Chriſti, de quo ſtrenuè contra ipſam murmurabat Judas, nullum prorsùs legimus prolatum ab ipſa verbum; & totum hoc ſingularis ſuæ virtutis ac perfectionis erat indicium.

Stob. ſer. 33. Utilitates ſilentii afferuntur. Seneca ep. 16.

5 Pervetuſtus etiam Philoſophus quidam in laudem ſilentii ſcribens: *Nihil*, inquit, *utilius eſt quicquam ſilentio. Nihil eſt quicquam præſtantius, quàm tacere*. Cum quo concordat, quod in epiſtola quadam moralis Senecæ legitur: *Nihil æquè proderit, quàm quieſcere, & minimum cum aliis loqui, & plurimum ſecum*.

Valer. h. e. de oris inſol.

S. Valer. in hom. aliqua, cui titulus, de oris inſolentia, nos omnes invitabat, quando ſermocinabatur: *Audite Prophetam dicentem: Pone, Domine, cuſtodiam ori meo. Hæc eſt utilis cuſtodia oris noſtri, ut non facilè declinet cor noſtrum in verba quæcunque ad expugnanda pacis ſtudia, quæ aut turpis ſermo profert, aut vilis actus perſonæ confingit. Inter confuſos autem linguæ ſonos neminem pœnituit tacuiſſe*.

Caſta Suſanna laudatur de ſilentio.

Caſtiſſimam Suſannam non conſtat aperuiſſe os ſuum, ut coram judicibus, aut in conſpectu populi innocentiam ſuam juſtificaret; benè quidem illud aperuit Deo ſe commendans: quod benè notavit S. Ambroſius, dicens:

S. Ambr. l. 1. de off. c. 3.

Eſt magnum & negotioſum ſilentium, ut erat Suſannæ, quæ plus egit tacendo, quàm ſi eſſet locuta; tacendo enim apud homines locuta eſt Deo; nec ullum majus indicium ſuæ caſtitatis invenit, quàm ſilentium. In eodem capite proſequendo ſilentii laudem, ait: *Et cui niſi unicuique noſtrum ſcriptum eſt: Sepi poſſeſſionem tuam ſpinis, & aurum & argentum tuum alliga, & ori tuo fac oſtium & vectem, & verbis tuis jugum & ſtateram? Poſſeſſio tua mens tua eſt; aurum tuum, cor tuum eſt; argentum tuum, eloquium tuum eſt. Eloquia Domini, argentum igne examinatum. Bona etiam poſſeſſio, mens bona. Denique poſſeſſio pretioſa, homo mundus. Sepi ergò hanc poſſeſſionem & circumvallato*. Quando ager aliquis, hortus, vel pomarium ſepe aut muro circumdatum eſt, adeſt ſpes colligendi fructus; non ita, quando cujusvis tranſeuntis rapinæ expoſitum eſt. Hoc idem accidit in cuſtodia linguæ; ſi refrænetur, ſi reprimatur diſcreto decentique ſilentio, copioſi inde ſperari poſſunt virtutum ac meritorum fructus.

D. Ambr. in Pſ. 38. Silentium Job & amicorum ejus.

6 Idem S. Ambroſius in Pſalm. 38. ejuſdem ſilentii commendans utilitatem, ait: *Ad omnia utile ſilentium*. Poſtquam Job omnibus ſuis exutus eſſet bonis, quorum non ſciebatur finis, cunctis etiam orbatus filiis ſub domus ſuæ ruina ſepultis; poſtquam denique ſedens in ſterquilinio, ulcere peſſimo, ac fœtentibus plagis à capite ad plantam pedis uſque percuſſus eſſet à Sathana; quale, quæsò, rapido huic adverſitatum torrenti oppoſuit obſtaculum?

Idem in Pſ. 37.

Septem diebus tacuit Job (ait Sanctus Ambroſius,) *tacuerunt amici, nec locuti eſſent, niſi Job dolore prorupiſſet in vocem. Taciturnitas ipſa medicina eſt*. Notanda ſunt illa D. Jacobi verba: *Si quis in verbo non offendit*: Pleræque enim injuriæ, rixæ ac diſſenſiones originem ſuam ducunt à lingua re-

Digitized by Google

ctæ rationis regulis difformi; ac propterea præſtat tacere, quàm loqui: *Quantò rarius & brevius loquimini hominibus* (ita exhortatur nos Thomas à Kempis) *tantò ſecurius eſt pro cuſtodia cordis & oris*. In quodam alio ſermone, qui eſt 13. hoc idem tetigit punctum, nempè, ſilentium cooperari paci & quieti, cunctasque abrumpere rixas & diſcordias: *Multa jurgia ceſſare facit, qui tacet*. Cui conformiter propoſito Drexelius facetam refert hiſtoriam: Mulier quædam Confeſſario ſuo dolenter exponebat multa jurgia & rixas, quas cum marito ſuo frequenter habebat, eò quòd hic domum rediret ſemper ebrius, & quotieſcunque ab ipſa reprehenderetur, toties ille majori accenſus ira, peſſime ipſam tractaret. Confeſſarius tales excipiens querelas, pro remedio ſuggeſſit mulieri, ut aquam videlicet ex certo quodam fonte hauſtam tamdiù in ore teneret, donec maritus, ebrius domum rediturus, obdormiviſſet. Obedivit illa, cumque aliquot vicibus eo remedio uſa fuiſſet, bonum ceſſantis litis effectum, quem inde experiebatur, acceptum referebat virtuti talis aquæ, non reflectens ſe ad ſilentium, à quo procedebat. Quàm opportunè & appoſitè ei dici poterat: *Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum!*

Th. à Kemp. ſerm. 4. p. 1. Silentium cooperatur paci & quieti.

Idem ſ. 13. Lepidum hujus exemplum.

Prov. 17. 14.

7 Sanctus Valerianus Homilia de bono conſervandæ pacis hunc reperit effectum bonum ſilentii: *Si non vis injuriam pati, religa plectrum oris tui, & obtura aures tuas, ne ad te iraſcentis fratris tui verba perveniant, aut certè ſi pervenerint, ſilentio deputentur.* Obſervaſtisnè, in Canticis labia Sponſæ aſſimilari vittæ? *Sicut vitta coccinea labia tua*. Richardus de Sancto Victore exponit myſterium: *Labia Sponſæ*, inquit, *vittæ comparantur; quia ſicut vitta conſtringit crines, ne diſſolute defluant, ita devota anima labia ſua ligat, & cohibet, ne mala vel inutilia loquatur.* Verùm advertendum, Sponſum non dixiſſe duntaxat: *Sicut vitta*; ſed adjunxiſſe: *Coccinea*, alludendo ad charitatem, quæ exprimitur colore rubeo: quo voluit nobis ſimul indicare, quòd ſilentium alicujus animæ perfectæ virtuteque præditæ procedere debeat ex motivo charitatis, non ex quadam cauſa politica: debeat habere pro objecto amorem Dei & proximi, ad hoc ut ſit actus virtutis & meriti; ac propterea addit idem Richardus: *Quæ vitta coccinea dicitur, quia per coccinum charitas intelligitur, quo labia hæc ligantur.* Huic noſtro propoſito inſervit quoque textus ille Apoſtoli ad Theſſalonicenſes: *Iis autem, qui ejuſmodi ſunt, denunciamus & obſecramus in DOMINO IESV CHRISTO, ut cum ſilentio operantes ſuum panem manducent.* In Græco textu loco dictionis hujus, *ſilentio*, legitur, *cum quiete operantes ſuum ipſorum panem edant*. Ex quo colligitur relatio, quæ eſt inter ſilentium & pacem & quietem.

S. Valerian. h. 12 de bono conſ. pacis. Silentium debet procedere ex motivo charitatis, non ex cauſa politica.

Cant. 4. 3. Richard. in hunc locum.

2. Theſſ. 3. 12.

8 De David ſcribit Ambroſius in Pſalm. 38. *Videns*, inquit, *inſidiis & vano concertantium ſtrepitu ſe Prophetam tentari, intra ſe ipſe tacitus conferebat, legem ſibi taciturnitatis imponens.* Et in Pſalmo eodem legitur: *Opprobrium inſipientis dediſti me*. Et quid fecit ſanctus ille vir, ut pacem & charitatem conſervaret, & non accenderet in inimicis ſuis majorem iracundiæ & furoris ignem? *Obmutui, & non aperui os meum*. Et quandonam exiſtimatis, majorem ipſum demonſtraſſe virtutis actum, tacendo, aut veſtiendo ſe cilicio? veluti alia quadam vice ſe feciſſe dixit: *Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ; ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio: humiliabam in jejunio animam meam, & oratio mea in ſinu meo convertetur.* Pro reſponſione audite, quod legitur in Theatro vitæ humanæ: *Quidam à quo cùm adoleſcens quiſpiam ſæcularis cilicium peteret, tale reſponſum accepit: Verè, fili me, optimum cilicium eſt, bonam habere curam, quid per hoc oſtium* (alludebat autem ad linguam & oris oſtium) *egrediatur.* Magna pollet virtute, qui novit reprimere linguam, qui poteſt retundere injuriam, ſe defendere & juſtificare, qui poteſt recipere laudem & applauſum referendo prægnantes rationes & ſententias, & ſimul ſilentio ſe mortificare eſt actus magni meriti. Sanctus Ephrem de timore Dei ſcribens, hanc reliquit nobis doctrinam: *Paradiſus ſepimento carens, dum calcatur, deſolatur: & qui non cuſtodit os ſuum, deperdit fructus ſuos.*

D. Ambr. in Pſ. 38. David per ſilentium declinavit perſecutiones hoſtium. Pſ. 38. 9.

Pſ. 34. 12.

Theat. vitæ humanæ verb. Taciturnitas.

S. Ephrem de timore Dei.

9 Ingenioſa eſt, veluti etiam diximus diſcurſu præcedenti, ſimilitudo illa D. Chryſoſtomi, qua ſilentio clavis attribuit titulum & officium. Clavis enim intra ſcrinia cuſtodit gemmas, intra æraria tutum conſervat theſaurum; hoc idem in anima perfecta & ſancta operatur ſilentium: conſervat aurum & gemmas donorum, gratiarum ac meritorum; ne à prædone infernali ſurripiantur. *Verè magnus theſaurus in ore ſapientis* (ait in laudem ſilentii Thomas à Kempis) *ſed non minor in corde tacentis*. Aſtutus namque ſerpens per viam jactantiæ & vanæ gloriæ meritorum bonorumque operum theſaurum nobis eripere ſatagit; ut verò ab hoc præſervemur periculo, multùm conducit taciturnitas. Audiamus Joannem Climacum: *Quies*, ait, *à ſermone, vanæ gloriæ nervos incidit*.

D. Chryſ. in Pſ. 140. Silentium comparatur clavi.

Th. à Kemp. ſerm. 15.

Climac in ſcal. grad.

10 Aliud denique bonum, promanans è cuſtodia linguæ, inſinuat nobis Sapiens hiſce verbis: *Qui cuſtodit os ſuum & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtiis animam ſuam.* Multos alios ſalutares effectus tetigit S. Joannes Climacus: *Silentium*, inquiens, *prudens eſt parens orationis; à captivitate liberatio; ardoris Divini cuſtodia; obſervatio cogitationum; ſpeculator hoſtium; luctus carcer; amans lachrymarum; aſſidua mortis memoriæ effector; ſuppliciorum æternorum pictor; curioſus judicii obſervator; miniſter ſalutaris triſtitiæ; hoſtis nimiæ confidentiæ; religioſa quietis conjux; ambitioſæ doctrinæ oppugnator; ſcientiæ augmentum; contemplationis informator; occultus in virtutibus profectus; arcanus in Deum aſcenſus.*

Præclara encomia ſilentii. Prov. 21. 23. Clim. ibid. grad. 11.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Religionum religioſæque vitæ fundamentalis petra eſt ſilentium, ſive cuſtodia linguæ.

THEMA.

Si quis putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio. Jac. 1. v. 26.

1 ARgumentum evidens & probans hanc S. Jacobi propoſitionem, eſt, quòd ſacrarum Religionum, in quibus accuratiſſima viget regularis obſervantia, Inſtitutores ſilentii maximam habuerint rationem & curam, & ad illud tanquam ad petram fundamentalem vitæ religioſæ reſpexerint. Inter alios id obſervavit Bellovacenſis in ſuo Speculo morali, cùm ait: *Eſt regularis inſtitutio, videlicet, Benedicti, Auguſtini, Franciſci, & hujuſmodi, qui quaſi cuſtodem religionis ſilentium poſuerunt in clauſtro, oratorio, dormitorio, & aliis officinis.* Cornelius à Lapide in Oſeam Prophetam refert teſtimonium unius authoris, nomine Joannis Mauburni, Abbatis Liuriacenſis, Roſeto 1. c. 3. qui varias allegat cauſas, cur nonnullæ Religiones declinaverint à primo ſui inſtituti fervore, & laxiorem vitæ rationem amplexatæ fuerint; quando deinde venit ad Carthuſianos, ita de eis ſcribit: *Addit, præ cæteris in ſuo vigore & nitore ſtetiſſe Carthuſienſes ob ſtudium ſolitudinis & ſilentii, ac ob ſtrenuam obſervantiam viſitationum; unde hæc tria carmine complexus, ait:*

Per tria, Si, So, Vi, Carthuſia permanet in vi.

Per primam ſyllabam, Si, quæ ponitur primo loco, intelligitur ſilentium; per ſecundam, So, ſolitudo; & per tertiam, Vi, viſitatio. Sanctus Ambroſius de ſervis Dei, qui valdè illuminati & ſanctitate celebres fuere, ſcribit: *Sancti Domini, qui ſciebant, quia vox hominis plerumque peccato adjuncta eſt, ut initium erroris humani ſermo eſt hominis, amabant tacere.* Sanctus Bruno, ut hoc fundamentum ſilentii in Religione ſua eò firmius & ſtabilius eſſet, ac perſiſteret, ſtabilivit illud ſolitudine, quæ ad linguæ cuſtodiam valdè conducit; unde monaſteria ſua in locis à converſatione & commercio populi diſſitis ædificari juſſit. Monachi etiam Sancti Benedicti ab initio, veluti & Ciſtercienſes, ac alii obſervantiores, plerumque in locis ſolitariis habitare ſolebant.

Silentium eſt fundamentalis petra vitæ religioſæ.

Bellov. ſpec. mor. p. 1. l. 4. diſt. 4.

S. Ambr. l. 1. de off. c. 2.

2 Pulchra eſt illa exhortatio, quam quondam Beatus Petrus Damianus ad religioſos ſuos dirigebat, ita diſcurrens: *Portatis fratres mei vobiſcum, portatis clavem cellulæ, portate & clavem linguæ; opponitis peſſulum oſtio, adhibete retinacula ſalubriter ori veſtro.* Paulò ante in confirmationem ſui propoſiti adduxerat verba

B. Pet. Dam. ſerm. 74. Pax & religioſa diſciplina in clauſtro ſtare non poſſunt ubi deeſt ſilentium.

ba ſuprà allegata ex Apoſtolo: *Si quis putat ſe religioſum eſſe non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio*. Unde ſtatim ſubdit: *Quibus nimirum verbis luce clarius conſtat, quia in nihilum omnis noſtra religio redigitur, niſi ſolerter immoderatæ linguæ laſcivia compeſcatur*. Thomas à Kempis in quodam ſermone habito pro inſtructione Novitiorum obligavit illos ad ſervandum ſilentium, hiſce verbis valdè notandis: *In nullo ſtatu & ordine ſtabit pax & diſciplina, ſi non adeſt cenſura ſilentii quietis amica, quæ eſt devotionis nutrimentum & contentionis obturatio*.

Th. à Kempis ſerm. 4. ad Novit. p. 1.

Bellovacenſis item refert, quod & legitur in vitis Patrum: *Abbas Paſtor quæſivit ab Abbate Veſtorio, unde tantam acquiſiverat virtutem, ut quando Abbas aliquid injungeret in monaſterio, ipſe non loqueretur. Ait adjuratus: Quando intravi in monaſterium, dixi: Tu & aſinus unum eſtote, ut ſicut aſinus verberatur, & non loquitur, injuriam patitur, & non reſpondet, ſic & tu ſicut in Pſalmo legitur: Ut jumentum factus ſum apud te*. Homo quidam magnæ experientiæ & ſpiritus dicere ſolebat, quòd ad Reformandam religionem aliquam ſufficeret, eandem reformare in ſilentio; quia tunc quilibet ſibi attendit, ceſſant lamentationes & murmurationes, ceſſant circuli, converſationes, familiaritates & amicitiæ particulares, ac tempus utiliter impenditur orationibus & ſtudiis.

Bellov. l. c.

3 S. Bernardus vehementer linguæ cuſtodiam commendat verbis ſequentibus: *Cui omnes boni tanto magis ſtudent, quanto virtutum culturæ viciniores exiſtunt; unde de fratre quodam, qui diſcere volebat, & quaſi in uſum reducere linguæ correctionem, legitur, quod per triennium quendam lapidem portabat in ore: de alio verò, quod triginta annos non fuerit locutus quicquam*. Proſequitur in eodem loco hunc diſcurſum valdè accommodatum authoritati ex Divo Jacobo ſuprà adductæ, cùm ait: *Nemo de Religionis habitu ſibi blandiatur, qui adhuc linguam ſuam non didicit religare. Religa tuam linguam, ſi vis eſſe religioſus, quia ſine linguæ religatione religio vana eſt; unde Patres ſanctiſſimi Religionis inſtitutores, & eorum ſequaces ſapientiſſimè (ſicut à ſpiritu ſapientiæ docti fuerant) diſtrictè inſtituerunt obſervationem ſilentii, non ignorantes, quia ſicut urbs patens & abſque murorum ambitu; ita vir qui non poteſt in loquendo ſpiritum cohibere*. Modeſtia & verecundia virtutes ſunt Religioſis propriæ, at hæ à cuſtodia linguæ adjuvantur. Quapropter Sanctus Ambroſius agens de virginibus ſcribit: *Deeſſe ſermonem virgini, quam ſupereſſe, malo; nam ſi mulieres etiam de rebus Divinis in Eccleſia jubentur tacere, domi viros ſuos interogare; de virginibus quid cautum putamus, in quibus pudor ornat ætatem, taciturnitas commendat pudorem?* Ludovicus Bloſius monachus Sancti Benedicti, cujus vitam cum aliorum Sanctorum vitis deſcripſit Bollandus, documentorum ſpiritualium inſignis extitit Magiſter, veluti ex amplo operum ſuorum volumine Theologia myſtica referto, quod ſcripſit de inſtructione vitæ aſceticæ, deducitur: is igitur inter alia hoc reliquit nobis documentum: *Solitudinem, ſilentium & taciturnitatem præcipuè dilige: ſemper paratior ad ſermonem audiendum, quàm ad proferendum eſto*.

S. Bern. de paſſ. c. 27. Religioſus debet religare linguam.

S. Ambr. de Virg. l. 3.

Bloſius de inſtr. vitæ aſcet. diviſ. 7. n. 4.

4 In annalibus Eccleſiaſticis de Sancto Gregorio Nazianzeno narratur, eum valdè ſolicitum fuiſſe de diſciplina & obſervantia monaſtica; cùm igitur linguam ſuam in loquacitatem declinaſſe advertiſſet, ut illam ad rectam viam reduceret, mortificavit illam continuo quadraginta dierum ſpatio. Refert quoque Joannes Caſſianus ſummam curam & ſolicitudinem, quam antiqui illi Patres habuerunt in hac materia adeò neceſſaria pro conſervatione ſpiritus: *Obſervate igitur imprimis, & maximè tu Joannes, cui magis ad cuſtodienda hæc, quæ dicturus ſum, ætas adhuc adoleſcentior ſuffragatur; ne ſtudium lectionis ac deſiderii tui labor vana elatione caſſetur, ut indicas ſummum ori tuo ſilentium. Hic eſt enim primus diſciplinæ actualis ingreſſus; omnis quippe labor hominis in ore ipſius; & ut omnium ſeniorum inſtituta atque ſententias intento corde & quaſi muto ore ſuſcipias, ac diligenter in pectore tuo condas, ad perficienda ea potius, quàm ad docenda feſtines*. Oſtendit deinde, quàm accuratam monachus habere debeat rationem & curam ſilentii, præſcribendo eidem, qua occaſione illud abrumpere, & loqui poſſit: *Nihil in collatione ſeniorum proferre audeas, niſi quod interrogare te, aut ignoratio nocitura, aut ratio neceſſaria cognitionis impulerit*.

Baron. ann. 389. n. 5. Antiqui Patres ſummam habuerunt rationē ſilentii.

Caſſian. coll. 4. c. 9.

5 Cùm jam Caſſiani fecerimus mentionem, referemus aliqua ex epiſtola aliqua, quam Sanctus Iſidorus Peluſiota alicui monacho, dicto etiam Caſſiano, ſcripſit; non credo tamen, eſſe eundem illum, cujus ſupra adduximus doctrinam, eſto eodem vixerint tempore; etenim veriſimile non eſt, illi neceſſariam fuiſſe eam reprehenſionem, qua Sanctus Iſidorus hunc perſtringit, ſcribens: *Te caducam & corruptioni obnoxiam vitam fugiſſe, atque ad monaſticum ſtudium contendiſſe audio; atque interim tamen procacem & petulantem linguam habere, ac temerè loqui. Quod quidem nihil aliud eſt, quam murum firmum atque hoſtibus inacceſſum extruere, ipſiſque portam ad ingreſſum relinquere. Quod ſi & murum ab omni periculo liberum ſervare cupis, atque hoſtibus firmum ac robuſtum oſtendere, linguam, quam maximè poteris, in poteſtate tene*. Quid prodeſt, urbem habere omni ex parte benè munitam, fortificatam, cuſtoditam militibus, ſi poſteà relinquatur porta aperta? Multorum hic error eſt, qui frequenter carnem macerant ciliciis, jejuniis, diſciplinis; mortificant ſe, varias ſubtrahendo ſibi voluptates & recreationes; propriam voluntatem abnegant, optimo voluntatis & cordis affectu remittunt injurias, valdè dediti ac intenti ſunt fundendis precibus, ſpernunt ſeipſos; aſt inimico infernali portam oris tenent apertam, non refrænant linguam: *Conceptum ſermonem retinere quis poterit?* linguam, inquam, non ſolum loquacitatis, verùm etiam murmurationis. Ait Sanctus Hieronymus: *Tanto hujus mali libido mentes hominum invaſit, ut etiam, qui procul ab aliis vitiis receſſerunt, in iſtud tamen quaſi in extremum laquei diabolum incidant*.

S. Iſid. Pel. l. 1. ep. 109. Parum eſt urbem eſſe munitam, ſi pateant portæ.

S. Hieron. ad Celant.

6 Sanctus Ephrem valdè appoſita utitur ſimilitudine, quando agit de malis & incommodis linguæ: Nonnunquam, inquit, videbitis avem ſolo pedis ungue illaqueatam, corpus tamen totum cum alis habebit liberum; at hoc quid prodeſt ei? Nihil prorſus, inquit Sanctus: *Cum totum ſit corpus extra laqueum, totum tamen corpus retinetur*. Quamvis religioſus reliquos omnes aſtuti ſerpentis fugiat laqueos, niſi tamen omni diligentia ſimul cuſtodierit linguam, *ſeducit cor ſuum*; niſi refrænaverit linguam ſuam, *hujus vana eſt religio*. Salmeronis doctrina hæc eſt: *Adeò frequens eſt hoc vitium etiam apud pios & religioſos, ut nomen quinti elementi, ſine quo vivi non poteſt, apud quoſdam obtinuerit*. Alvarez, qui eſſentialia religioſæ perfectæque vitæ enucleavit puncta, in ſuis exercitiis ſpiritualibus hoc reliquit documentum: *Silentium eſt veluti ſtatus religioſi forma atque ſubſtantia, non quia in illo ſitus ſit, ſed quia ſine illo penitus ejus profectus evaneſcit & perit*. Hiſce accedit, quod habet Joannes Monachus in vita Sancti Odonis Abbatis Cluniacenſis: *Quia de ſilentio ſermo incidit, ſine cujus cultu pro nihilo ſanè ducenda eſt vita monaſtica, operæ pretium erit in eo commendando non nihil immorari. Vita enim monachi tantiſper aliquid eſt, donec ſe intra ſilentium continet; eo verò neglecto, quicquid rectè & benè ſe agere exiſtimarit, ut Sancti Patres docent, id pro nihilo putandum eſt*.

S. Ephrem de mala ling. Neceſſitas ſilentii declaratur apta ſimilitudine.

Salm. t. 16. d. ſp. 5.

Alvar. l. 2. p. 1. exercit. ſpirit.

Surius.

7 In vitis Patrum de Sancto Pachomio referuntur ſequentia: *Cognovit in ſpiritu, unum de mandatis, quæ præfixerat in monaſterio, fuiſſe neglectum. Præceperat enim fratribus, qui in piſtoria arte laborabant, ut ſi quando facerent oblationes, nihil loquerentur ſupervacuum, ſed apud ſemetipſos ſalutaria meditarentur eloquia. Vocavit ergo Theodorum, qui ipſius monaſterii curam gerebat, & dicit ei: Vade ſecretò, & ſollicitius inquire, quid fratres ſerò, cum oblationes facerent, ſunt locuti, & quicquid deprehenderis, ad me referre curabis. Qui pergens, diligenter inveſtigavit omnia, & ea quæ didicit S. Pachomio nunciavit; qui dixit: Num exiſtimarent fratres, quod traditiones, quas eis dedimus ſervandas, humana ſint; & neſciunt, quod pro contemptu etiam minimi mandati magna pericula negligentes maneant? Nonne ſeptem diebus Ioſue ſilentium circa Ierichuntinam civitatem concorditer tenuit, deinde tempore conſtituto totus populus exclamans, civitatem protinus cœpit; & ita præceptum Dei, quanquam datum per hominem, nulla diſſimulatione contempſit? Nunc ergo vel deinceps monachi præ-*

S. Pachom. fuit rigidus ſilentii exactor.

Vitæ Patrum lib. 1. c. 40.

Digitized by Google

cepta noſtra cuſtodiant, nec hoc peccatum negligentiæ remittatur; ſiquidem & nos ipſi, quæ aliis interdicimus, omni ſolicitudine cuſtodimus. Ibidem legimus aliud factum, huic noſtro propoſito accommodum: *Duo Philoſophi venerunt ad ſenem, & rogabant eum, ut eis verbum ædificationis diceret; ſenex vero tacebat. Rurſum Philoſophi dixerunt: Nihil reſpondes nobis Pater? Tunc ſenex dixit eis: Quod ſtudioſi quidem ſitis eloquentiæ, ſcio; quod autem non veri ſitis Philoſophi, affirmo. Quamdiu enim loqui diſcitis, quaſi loqui neſciatis? ſit ergo Philoſophiæ veſtra opus, ſemper meditari mortem, ſilentioque & quieti vos aſſueſacite.*

Vit. Pat. l. 10. c. 156.

Gerſ. t. 2. fol. 360. Ubi ſilentiū arctè ſervatur, ibi viget religio perfectius.

8 Gerſon varia eaque utiliſſima in ſuis operibus poſteritati conſecravit documenta, & in uno, quod de moderatione ac temperantia linguæ ſcripſit, hanc eandem, quam ex aliis jam dedimus, instituit conſiderationem: *Religionum*, inquit, *fundatores, conſiderantes multiplex in linguæ vitio pendere animæ periculum, ſanxerunt providentiſſime pro ſummo remedio juge pro loco & tempore ſuis ſequacibus ſilentium, certas pœnas in robur ſanctionum ſuarum contra transgreſſores adjicientes. Et clarum eſt, experientia docente, quod, ubi cenſura hæc ſilentii ſervatur arctius, ibi religio viget laudabilius & perfectius*. Beatus Laurentius Juſtinianus librum compoſuit de diſciplina & perfectione monaſticæ converſationis, ubi inter alia documenta ſequens etiam in medium profert: *Qui DEO vacare*, inquit, *& inhærere elegit, linguam regat & refrænet; hanc ſub rationis dominium ſubigere conetur. Hanc ſi moderetur, reddit hominem moribus ornatum, mente tranquillum, conſcientia ſincerum, & cunctis amabilem*. Clarius in confirmationem textus, ex Sancto Jacobo Apoſtolo adducti, in ſermone quodam diſcurrit Sanctus Bernardus, inquiens: *Silentium cuſtos religionis, in quo eſt fortitudo noſtra*. In linguæ igitur cuſtodia conſtituit Sanctus Bernardus robur & fortitudinem Religionum. Idem Sanctus Doctor laudando Sanctum Malachiam, cujus ſcripſit vitam, dixit in ejus laudem: *Habuit conſilium a Propheta, qui ait: Bonum eſt homini, ſi portaverit jugum ab adoleſcentia; & addit: Sedebit ſolitarius & tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe*. Denique multum conducit ſilentium ad contemplationem bonorum cœleſtium, & ad unionem cum Deo, uti videbimus ſequenti diſcurſu.

Laur. Juſtin. c. 15. de diſc. & perf. mon.

D. Bern. ſ. 4. in Dom. 1. poſt Epiph.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Silentium ſuffragatur orationi, nutrit devotionem & conducit ad lucrandum ſpiritum.

THEMA.

Tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe. Thren. 3. v. 28.

Rigida ſilentii cuſtodia plurimum ſuffragatur orationi.

1 QUòd orationis vel effectus vel cauſa ſit ſilentium, videtur mihi id ſatis poſſe deduci ex hoc textu Jeremiæ; etenim experientia docet, cuſtodiam linguæ, recollectionem, taciturnitatem valdè cooperari & ſuffragari orationi. *Levavit ſe ſuper ſe: Se elevat ſupra ſe* (ait Baſilius Magnus) *qui Deum eſuriens anima a terrenis ſe rerum obtutibus erigit, & in Divinæ contemplationis arce ſuſpendit*. Huic conformis eſt doctrina Sancti Bernardi: *Eſt fructuoſum*, inquit, *& negotioſum ſilentium; tacendo enim apud homines, melius loquimur Deo; multæ enim contemplationes ſunt, quibus anima devota DEO tacendo mirabiliter paſcitur*. Contemplativi ferventiùs Deo vacabant in ſolitudinibus, quam in aliis locis Thebaidis: ubi rigoroſum conſervatur ſilentium, ibi frequentiora cum Deo colloquia. Unde Sanctus Auguſtinus tractando de ſolitariis, ſcribit: *Deſertiſſimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſerunt*. Beatus Laurentius Juſtinianus, agens de perfectione monaſtica, hoc idem tetigit punctum, dicens: *Pacifica mens cultrix Dei, & virtutum amatrix, atque in oratione purè ardenterque Domino adſtare deſiderans, provida gubernatione intra clauſtra ſilentii cohibet linguam*. Non decet, nec convenit, linguam illam, quæ Deo loquitur in oratione, ſæcularibus prophanari diſcurſibus. Quapropter Moyſes, verum ſervorum Dei prototypon, poſtquam S. D. Majeſtatem allocutus fuiſſet, linguæ ſuæ operam aliis rebus à Deo alienis minimè impendendam eſſe exiſtimabat: *Obſecro, Domine, non ſum eloquens ab heri & nudius tertius, & ex quo locutus es ad ſervum tuum, impeditioris & tardioris linguæ ſum*. Ut Beatus Laurentius nobis exprimat, quantum emolumenti orationi conferat ſilentium, hac utitur ſimilitudine: *Quemadmodum ignis quantò magis in unum colligitur, tanto amplius nutritur, & flammas evaporans ſurſum impetuoſius erumpit; ita & mens, cum diutius intra ſe commorata fuerit, & ardentius per amoris incendium uritur in ſe, & per deſiderium elevatur in Deum. Sed ſi tunc verba quædam protulerit, tota ignita, ſapientiæ nectare condita, veritatis ſplendore irradiata, & divinarum laudum ſuavitate plena erunt*. Pro hujus confirmatione, mirabile idem author adducit exemplum ſanctiſſimæ Virginis Deiparæ, quæ, ut ſuo loco dicetur, ſilentii valdè amica fuit: *Sic*, inquit, *Matrem Domini glorioſam egiſſe legitur; nam poſt ſpiritualem & angelicam ſalutationem, poſt Verbi ineffabilem ex ſe incarnationem, poſt deſideriorum humilium ardorem, & innumerabilium gratiarum exhibitam Deo actionem, poſt Eliſabeth tacitam ſalutationem, tanquam pleniſſimum vas odoramentorum cœleſtium, in ſe nimia ardens charitate, cum os ſanctiſſimum aperire cœpit, eructavit Canticorum illud eximium Canticum, æternis jubilationibus plenum, & ſacramentis multis refertum, & ait: Magnificat anima mea Dominum, &c.*

S. Baſil tract. de laude vitæ ſolit.

S. Bern. de ord. vitæ.

S. Aug. l. 1. de mor. Eccl.

B. Laur. Juſt. de diſcip. mon. converſ. c. 13.

Exod. 4. 10.

B. Laur. Juſt. loco cit.

Exemplum in B.V.

2 Quantum econtrà damni & detrimenti in præjudicium orationis conferat animæ dicacitas & lubricitas linguæ, oſtendit nobis Sanctus Bernardus hac alia ſimilitudine: *Sciunt homines ſpirituales, qui hoc experti ſunt, quantum auferat devotionis, quantum afferat diſſolutionis intrinſecus, frequens linguæ reſolutio. Nam ſicut fornax, cujus os ſemper apertum eſt, non poteſt in ſe retinere fervorem: ſic nec cor devotionis in ſe poterit gratiam conſervare, cujus os non fuerit gratia ſilentii reclusum*. Eandem hanc ſimilitudinem in alio quodam authore expreſſam reperio hiſce verbis: *Sicut clibani ore obſtructo, labor intrinſecus confovetur: ita ſervato ſilentio, gratia Spiritus ſancti in anima conſervatur*. Sanctus Joannes Climacus gradu undecimo ſcalæ Paradiſi hoc reliquit documentum: *Silentium prudens eſt parens orationis*. Sub initium hujus diſcurſus dubitavimus, an ſilentium ſit effectus vel cauſa orationis; verùm hic ſanctus, utpotè qui habuit notitiam diſcretionis ſpirituum, ab omni nos eximit dubio, aſſerens, ſilentium eſſe parentem orationis; & paulò infrà ait: *Contemplationis informatur* (loquitur de ſilentio) *arcanus in DEUM aſcenſus*. Circumſcribitur oratio: *Elevatio mentis in Deum*. Definitur etiam juxta doctrinam D. Gregorii Nyſſeni: *Oratio eſt converſatio & ſermocinatio cum Deo*. Qui gaudet alloquio unius principis, & cum eodem diſcurrit de negotiis alicujus momenti, vel etiam familiariter cum eo converſatur, is aliis loqui, aut principis alloquium declinare non audet; ſumma enim ea eſſet inurbanitas. Idem dici poteſt in caſu noſtro. Qui Dei lumine præditus eſt, intelligitque, quòd orare eſt tractare cum ſuprema illa Majeſtate, quam adorant dominationes, tremunt poteſtates, is ad aliorum ſe non convertet colloquia.

S. Bern. de ord. vitæ. Dicacitas linguæ multum nocet.

Clim. gr. 11. ſcal. parad. Silentium eſt parens orationis.

S. Greg. Nyſſ. de Or. Dom.

3 Aliam Sanctus Ambroſius in medium profert ſimilitudinem: *Januam tuam*, ait, *diſce temporibus obſerare nocturnis: non facilè quiſquam patentem reperiat; ſponſus ipſe vult clauſam eſſe, cum pulſat*. Hoc verbo, pulſare, uſus eſt Chriſtus, faciens mentionem orationis: *Omnis qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur*. Per hanc portam ſeu januam clauſam intelligitur cuſtodia linguæ: hanc januam ſponſus cœleſtis deſiderat benè cuſtodiri & obſerari: *Janua noſtra os noſtrum eſt*, pergit S. Ambroſius, *Chriſto propemodum ſoli debet aperiri, nec aperiatur, niſi ante pulſaverit Dei Verbum. Denique ideò ſcriptum eſt: Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, fons ſignatus, ne facile aperiat os ſuum, nec vulgari reſignet alloquio*. Omninò conveniens eſt, ut illa lingua, quæ Deo conſecrata eſt, tanquàm res ſacra cuſtodiatur, & non prophanetur.

S. Ambr. l. 3. de Virg. Janua linguæ noſtræ teneatur clauſa.

Matt. 7. 8.

4 *Tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe*. Bellovacenſis inter alia emolumenta ſilētii illud quoque recenſet: *Prodeſt ad devotionem. Thren. 3. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe*. Conſideratione digna eſt reflexio illa, quam fecit D. Chryſoſtomus, ut nos ipſos ad ſilentii obſer-

Silentium prodeſt ad devotionem. Bellov. ſpec. mor. lib. 3. diſt. 4. pa. 13. Chr. h. 10. in 2. ad Cor.

obſervantiam exciter, dicens: *Per has januas ac portas & ingreſſus eſt, & ingreditur ad nos Chriſtus, quando communicamus. Scitis, qui myſteriorum eſtis participes, quid dicatur: etenim non vulgarem honorem conſecutum eſt os noſtrum accipiens corpus Domini.* Cùm optimè noverimus, quantum Chriſtus Dominus noſter urgeat hanc linguæ cuſtodiam, potentiſſimum reflexioni noſtræ addere deberet ſtimulum, ut in ſacra Communione ei per hanc portam concederemus aditum; ac propterea eam diligenter cuſtodire deberemus: *Tacentes & orantes Dominus ut plurimum viſitare dignatur.* Subdit B. Juſtinianus, ſimulque ſilentium & orationem combinat, aſſerens: *Non autem tantum devotione viſitat, ſed etiam ſapientia imbuit, & diſcretione erudit, ut ſciant, quid eos oporteat loqui.* Iſaac presbyter libro, cui titulus, de mundi contemptu, hanc tradit ſimilitudinem: *Nubes operit Solem, & multa verba operiunt animum incipientem illuminari in contemplatione orationis.* Lamentabantur nonnulli de Deo apud Jeremiam Prophetam, dicentes: *Opposuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio*; at qui non refrænat linguam, de ſeipſo doleat & lamentetur, ſi non exaudiatur, nec in ſe devotionem experiatur. Dæmon præſtolatur nos orantes, & in oratione omnium verborum, quæ aut incautè aut malitioſè ore prolata ſunt, nos memores reddit, & à debita applicatione divertit.

Adducitur ratio quare oſtium oris ſollicitè ſit cuſtodiendum.

B. Laur. Juſt. loco cit.

Iſaac presb. l. 1 de mundi contemp.

Thren. 3. 44.

5 Quòd ſilentium haud mediocri nobis ſit auxilio tùm ad devotionem, tùm ad acquirendum ſpiritum, vel maximè ex ſumma æſtimatione, in qua ſemper extitit apud illuminatiſſimos Dei ſervos, erui poteſt. Sanctus Hieronymus, ubi de Regulis agit monachos concernentibus, ſcribit: *Plures me reperiſſe non ambigo, qui per ſeptennium nullum prorſus verbum alteri emiſerant.* Magnæ quoque efficaciæ ſunt verba illa S. Joannis Climaci: *Qui excelſum vitæ ſemper ſolicitè meditatur, linguam jam truncavit.* Cultro, nimirùm, mortificationis illi linguam detruncant, qui bona alterius vitæ meditantur. In vitis SS. Patrum leguntur de Abbate Theona ſequentia: *Vidimus alium non procul à civitate in ſolitudine, nomine Theona, virum ſanctum, in domuncula ſeorſum incluſum, qui tempore viginti annorum ſilentium exercuerat. Is cum plurimas virtutes perageret, habebatur ab eis pro Propheta. Exibant enim ad ipſum multitudo ægrotantium, quibus manus imponens per feneſtram, dimittebat eos abire ſalvos. Licebat videre ipſum habentem vultum Angeli, lætis oculis, & totum plenum maxima gratia.* Cum in ſexu imperfecto adeò difficile ſit ſilentium, eò etiam majoris erit admirationis & meriti, quandò in eo ſilentium habebit locum; velut lib. 8. cap. 85. ibidem mentio fit *alicujus virginis ſilentis & quieſcentis, quæ jam viginti quinque annis in cella erat incluſa: cum neminem unquam colloquebatur.* In eadem hiſtoria lib. 7. refertur hæc inſtantia, ſancto cuidam ſeni facta: *Quidam frater interrogavit ſenem: Uſquequo ſervandum eſt ſilentium, pater? Reſpondit ſenex: Uſquequo interrogeris; in omni enim loco ſi taciturnus fueris, requiem poſſidebis.*

Silentium ſemper in æſtimatione ſumma fuit apud viros illuminatiſſimos.

S. Hieron. in reg. mon. cap. 22.

Climac. l. c.

In vit. Patr. l. 8. c. 2.
Duo ſtupenda ſilentii exempla.

Idem l. 8. c. 85.

Ibid l. 7. c. 32.

6 *Tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe.* Ubi obſervandum, Prophetam præmittere: *Sedebit*, & ſubdere ſtatim: *Tacebit*; etenim ſedere denotat quietem, tranquillitatem & pacem, & hæc conquiritur amando ſilentium, ex quo deindè ſequitur contemplatio bonorum cœleſtium: *Levavit ſe ſuper ſe.* In hiſtoria tripartita de Pambo Abbate legitur, quòd priùs didicerit tacere quàm loqui; undè cum legeret Pſalmum 38. & hunc attigiſſet verſum: *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea*; ſubſtitit ibidem nec ulterius progreſſus; ſed: *Sat eſt*, inquit, *reliqua audiam, cum illud opere implevero.* Rationem reddit Sanctus Hieronymus, cur iſti Patres eremi tanti æſtimaverint linguæ refrænationem & cuſtodiam: *Ex hoc enim*, inquit, *ſancti Patres in eremo edocti, ſumma cum diligentia obſervant ſancta ſilentia, tanquam ſancta contemplationis cauſam.* Quid inſuper de ſilentio ſentiat Diadocus Epiſcopus, qui vixit Anno 390. ac inſignem ſcripſit librum de perfectione, inſinuat nobis c. 70. dicens: *Præclara ergò res eſt ſilentium, nihilque aliud, quam mater ſapientiſſimorum cogitatuum.* In ſententia igitur ſancti hujus Epiſcopi repetimus, taciturnitatem eſſe matrem ſanctarum cogitationum, quemadmodum ſuprà diximus cum S. Climaco, eſſe patrem orationis. Quicunque ergo mentem ſuam ſanctis ac ſalutaribus fulciri deſiderat cogitationibus, diligat ſilentium; cùm enim Deus loquetur cordibus noſtris in quiete ſilentii, diſponere nos poterimus ad recipiendas divinas ſuas inſpirationes. Pulchra eſt ſimilitudo illa, quam pro dictorum confirmatione àdducit: Quemadmodum ſi balnei aut hypocauſti alicujus aperitur janua, confeſtim exindè erumpit & excedit calor; ita quoque quando unus eſt loquax, garrulus, ac totum, quod illi cor & mens vagabunda ſuggerit, aperto ore effutit, omnis ſimul excedit & diſperditur calor devotionis & fervor ſpiritus; ad eum etiam modum, quo ex vitrea ampulla, elizirio vitæ referta, at diſcooperta, evaneſcit & diſſipatur omnis ſpiritus.

Amantes ſilentium acquirunt tranquillitatem & pacē.

Hiſtor. trip. l. 8. c. 1.

S. Hieron. loco cit.

Diadocus Epiſc. c. 70. de perſ.
Silentium eſt mater ſanctiſſimarum cogitationum.

7 P. Alphonſus Rodriquez hanc pertractans materiam, quærit cum Thoma de Kempis lib. 1. cap. 20. Quare tam libenter loquimur, & invicem fabulamur; cum tamen rarò ſine læſione conſcientiæ ad ſilentium redimus? Cauſam reddit: Quia per mutuas locutiones ab invicem conſolari quærimus, & cor diverſis cogitationibus fatigatum optamus relevare, & multùm libenter de his, quę multùm diligimus, vel cupimus, vel quę nobis contraria ſentimus, libet loqui & cogitare: ſine delectatione & recreatione aliqua vivere non poſſumus, & quia intùs in corde nullam cum Deo habemus, ideò illas in exterioribus quæritamus. Hæc etiam eſt ratio, cur in Religione hi & ſimiles defectus exteriores tanti fiant, tamque ſeverè caſtigentur, quamvis ex ſe minuti videantur; nam defectus hi exteriores, ut ſunt, ſilentium frangere, tempus inutiliter inſumere & ſimilia, ſigna ſunt exigui profectus, & parvæ virtutis intùs latentis. Hoc enim ipſo oſtendit quis, quòd nondum ad ſpiritum intrarit, nec cum Deo oblectari cœperit, cùm ſecum & cum Deo in ſolitudine intra cellulam ſuam agere neſciat, nec ſecum in cella habitare. Cùm arca ſeram non habet, vel hinc colligas, nullum ibi theſaurum, nec quid pretioſum aſſervari. Hucuſque Rodriquez. Res ſanè valdè deploranda in nobis eſt, qui aurum, argentum, gemmas, aliaque pretioſa pluribus ſeris & clavibus occluſa tenemus, tanti illa appretiamur; theſauros verò donorum ac gratiarum ſpiritualium parvi facimus, neque illos cuſtodire dignamur, ſub clave ſapientis ac diſcreti ſilentii occluſos.

Rodriq. p. 2. tract. 2. c. 5.
Th. a Kemp. l. 1. c. 26.
Indagatur ratio cur tam libenter confabulemus.

8 Non abs re erit huic in loco inſerere factum aliquod, quod refert Bellovacenſis in ſuo Speculo hiſtoriali: Tempore Adriani Imperatoris floruit Philoſophus ſectæ Pythagoricæ, nomine Secundus; hic perpetuum ſervabat ſilentium, ad quod ſeipſum aſtrinxit & condemnavit propterea, quòd ſua loquela mortis matris ſuæ extiterit cauſa; indirectè tamen & ſine voluntatis ſuæ conſenſu. Adrianus Imperator hunc ad ſe accerſiri juſſit & accerſitum priùs ſalutavit; at Philoſophus nec reſpondit, nec correſpondit. Mandavit ei Imperator, ut loqueretur, ab eoque reciperet documenta aliqua Philoſopho digna; verùm Secundus magis mutus quàm piſcis, continuabat ſilentium. Ordinavit igitur Imperator, ut, niſi loqueretur, plecteretur capite; committens tamen ſecretò miniſtris juſtitiæ; ut, ſi in propoſito ſuo ſilendi firmus & conſtans perſiſteret, vitam ipſius conſervarent; capitis verò pœna mulctarent, ſi loqueretur. Quapropter Secundus ad locum ſupplicii ducebatur: in via plurimi ſapientes eum exhortabantur ad loquendum: ſed fruſtrà: nequidem verbulum pronunciare voluit, adeò conſtans & immobilis in tacendi perſtitit propoſito. Jam pervenerat ad locum ſupplicii, & adhuc magis mutus, quàm piſcis, potiùs caput & collum voluit ſubjicere gladio, quàm linguæ ſolvere nodum & taciturnitatem infringere: undè & taciturnitatis merito liberatus, reductus fuit ad Adrianum Imperatorem, qui eum rogavit, ut ſi non ore, ſaltem calamo nonnulla ſolveret dubia: cujus acquieſcens petitioni, primum omnium, quod ſcripſit, fuit: *Ego quidem, ò Adriane, nihil te timeo, quia princeps hujus temporis videris exiſtere: me quidem occidere potes, ſed vocis meæ proferendæ nulla tibi datur poteſtas.* Conſiderabat, nimirùm, in ſuo ſilentio, quàm vana ſit terrenorum Principum authoritas; & quia ſub Pythagora philoſophabatur, dignum ſe illius monſtrabat diſcipulum, quaſi juraſſet in verba Magiſtri quoad obſervationem ſilentii. Præterea quia loquela ſua tam grave matri intulit dam-

Bellov. l. 11. ſpec. hiſt. c. 70.
Stupendum ſilentii exēplum in Philoſopho ethnico.

Digitized by Google

num, errorem hunc, eſto involuntarium, corrigere, tantaque cum ſeveritate caſtigare voluit. Gentilis hic Philoſophus, lumine veri Dei & fidei deſtitutus, quot & quantos propter loquacitatem, animæ adeò nocivam & nunquam refrænatam, in die judicii condemnabit, quamvis non proprium duntaxat damnum cognoſcant, ſed etiam aliorum quamplurium, qui Deum petulanti ſua lingua offendunt?

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Quam gratum ſit Deo ſilentium, Chriſti Domini demonſtratur exemplo nobis exhibito.

THEMA.

Cum quietum ſilentium contineret omnia, omnipotens ſermo tuus de cælo a regalibus ſedibus venit. Sap. 18. v. 14.

Exemplo Chriſti docemur amare ſilentium.

1 IN natalitiis Verbi incarnati canit S. Mater Eccleſia verba hæc, deprompta ex cap. 18. Sapientiæ, è quibus elucet, quanti Salvator noſter æſtimaverit ſilentium; ſiquidem tunc Verbum caro factum eſt, quando Mundus totus quieto ſepultus erat ſilentio: *Dum quietum ſilentium contineret omnia &c.* Guerricus Abbas dignus Sancti Bernardi diſcipulus, ſermone quinto ſupra Adventum, in hæc verba ità ſermocinabatur: *Quid æquè mores ædificat, ſpem roborat, charitatem inflammat? Omnino fidelis ſermo, & omni acceptione dignus: Omnipotens ſermo tuus, Domine, qui tam alto ſilentio a regalibus Patris ſedibus, animalium illapſus præſepibus melius interim ſuo nobis ſilentio ſermocinatur. Qui habet aures audiendi, audiat, quid nobis hoc pium & myſticum æterni Verbi loquatur ſilentium, quoniam (niſi me fallat auditus) loquitur pacem in plebem Sanctorum, quibus reverentia ipſius & exemplum religioſum impoſuit ſilentium, & rectiſſimè quidem impoſuit. Quid enim tanto pondere, tantaque auctoritate diſciplinam commendat ſilentii, quid tanto terrore compeſcit inquietum malum linguarum, procellaſque verborum, ſicut ſermo Dei ſilens in medio hominum? Non eſt ſermo in lingua mea, confiteri videtur omnipotens ſermo, dum Matri ſubditus eſt. Et nos qua dementia dicemus: linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra a nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt? Liberet mihi, ſi liceret, obmuteſcere, & humiliari, & ſilere etiam a bonis, ut attentius & diligentius aurem noſſem adhibere vocibus arcanis, ſacriſque ſenſibus hujus divini ſilentii, & vel tanto tempore ſub ſilentio diſcere in ſchola Verbi, quantum Verbum ipſum ſub diſciplina ſiluit matris.* Idem author ſermone 3. de Annunciatione B. Virginis rurſum tangit hoc punctum tacendi in perſona Verbi incarnati: ecce ipſius verba: *Verbum æternum ſub ſilentio ſe premit.* Dirigit deindè ſermonem ad Religioſos ſuos, utque eos ad linguæ cuſtodiam excitet, ait: *Vobis tamen, fratres, illud ſilentium Verbi loquitur, vobis clamat, vobis utique diſciplinam ſilentii commendat. In ſilentio enim & ſpe erit fortitudo veſtra, ſicut Iſajas promittit, qui cultum juſtitiæ ſilentium definivit; ſicut namque puer ille conceptus in utero ad maturitatem partus ſub alto & diuturno profecit ſilentio, ſic ſpiritum hominis diſciplina ſilentii nutrit, format & roborat; & quantò occultius, tanto tutius & ſalubrius incrementum præſtat. Neſcit homo animalis, qui non percipit, quæ ſunt ſpiritus Dei, quæ ſit via ſpiritus, & quomodo compingantur oſſa in ventre prægnantis; ſed non eſt occultatum os meum a te, ait ſanctus Deo, quod feciſti mihi in occulto mentis ſub ſecreto ſilentii. Sed nec a vobis occultatum eſt hoc myſterium, fratres mei, quorum experientia & confeſſio teſtis mihi eſt, quomodo quietus & modeſtus ſpiritus ſub ſilentio roboretur, pingueſcat & floreat; quomodo è contrario per verba, velut quadam paralyſi diſſolvatur & defluat, quomodo macreſcat & marceſcat, & aridus decidat. Deniq; ſi in ſilentio fortitudo non eſſet, Salomon nequaquam dixiſſet: Sicut urbs patens & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt cohibere ſpiritum ſuum.*

Guer. Ab. ſ. 5. de Adventu.

Idem ſer. 3. de Annunc.

Prima lectio quam nobis dedit Chriſtus fuit refrænatio linguæ.

2 Argumentum eſt, quod convincit omnem intellectum: ſi enim increata Sapientia de cœlo deſcendit non propter redemptionem duntaxat, verum etiam ob inſtructionem humani generis, & idem Verbum, de quo ſcriptum eſt: *Dixit, & facta ſunt: Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum;* expectavit nihilominùs tempus incarnationis quo volens incarnari, ante omnia elegit ſibi ſilentium: *Dum medium ſilentium &c.* apertè & conſequenter hinc ſequitur, primam lectionem, quam nobis incarnata communicavit Sapientia, datam fuiſſe in ordine ad linguam noſtram cuſtodiendam & refrænandam. Sancta Martha, veluti legitur Joannis cap. 11. indicare volebat ſorori adventum Chriſti Domini occaſione mortis Lazari: at modus notandus eſt, quo illum inſinuavit: *Abiit & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio dicens: Magiſter adeſt, & vocat te. Præcipuè ædes illas Chriſtus incolit* (interpretis alicujus reflexio hæc eſt) *in quibus ob Chriſtum ſilentium colitur. Adeſſe Chriſtum inclamat, qui Chriſti amore ſilet.* Gentiles, tametſi verò lumine fidei noſtræ deſtituti, ità tamen appretiati ſunt ſilentium, ut ei Divinitatis attribuerint titulum: ſiquidem Harpocratem tanquam Deum ſilentii adorabant. D. Bernardi propoſitio hæc eſt: *Qui Deo placere cupit, taciturnus erit.* Sacrificium offerri nequit Deo gratius ſilentio: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies;* at hoc ſacrificium plerumque in ſilentio offertur. Sancta Maria Magdalena prima omnium extitit, quæ non verbis, ſed factis proteſtata ac profeſſa fuit Chriſti Divinitatem, quia ad ipſum recurrit pro remiſſione peccatorum: *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Verùm quia cœlitùs illuſtrata intellexit *(ut cognovit)* quòd ſilentium aliquid Divini haberet, Deoque eſſet acceptiſſimum, cauſam ſuam ad pedes cœleſtis ſui Magiſtri abſque ullius verbi prolatione peroravit. Eundem pariter modum ſervavit alia vice, veluti diſcurſibus præcedentibus notavimus, & nobiſcum advertit Seraphicus Bonaventura ſequentibus verbis: *Maria peccatrix veniens ad pedes Domini in domo Simonis nihil dixiſſe refertur, ſed lachrymis cœpit rigare pedes ejus. Similiter de ipſa ſorori conquerenti nihil reſpondit: rurſum indignè ferentibus effuſionem unguenti, & in eam frementibus, nihil dixit. Quod autem benè tacuit, Dominus pro ea reſpondit, & eam ubique defendit.* Neque ipſam defendit duntaxat, ſed etiam prima vice ab ejus modeſto ſilentio quaſi raptus, commendavit ipſam hiſce verbis notatu dignis: *Dilexit multum.* Secunda vice ipſam ad ſtellas uſque exaltavit hoc ſingulariſſimo encomio. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Tertia vice: *Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me &c. Amen dico vobis: ubicunque prædicatum fuerit hoc evangelium, in toto Mundo dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus.*

Joan. 11. 28.

S. Bern. ſ. 2. in Dom. 1. poſt Epiph. Extollitur Mariæ Magdalenæ ſilen.

S. Bonav. in Bibl. paup. cap. 91.

Matt. 26. 10. & 13.

3 Neſcio, an unquam animum veſtrum reflexeritis ad certa quædam indicia Divinitatis Chriſti, quæ quondam præſagiit Iſajas Propheta, per antonomaſiam dictus Evangelicus, eò quòd ipſi revelata fuerint principaliora myſteria novæ legis gratiæ. Audiamus igitur, quid prædixerit de Verbo aſſumpturo naturam humanam. Cap. 53. illud ad vivum depingit: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os.* Hunc ovis naturæ inſtinctum habet: non obſtrepit, non balat, non clamat, quando vadit ad macellum. Combinetur hic textus cum quodam alio cap. 42. ejuſdem Prophetiæ, ubi Iſajas expoſiturus Dei patientiam, ſic eum introducit loquentem: *Tacui ſemper, ſilui & patiens fui.* Quando innumeris oneratus fuit impoſturis & calumniis, quandò tot tantiſque injurioſis affectus fuit opprobriis, & improperiis, nunquam aperuit os ſuum, ut ſe juſtificaret, vel injurias retorqueret: *Ego autem tanquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum.* Quod & benè notavit Divus Chryſoſtomus, cum ait: *Dicentibus maleficum eſſe, & quo eum arguerent, non habentibus, tacuit tamen. Cum de regno interrogatus, tunc locutus eſt ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigens.* Omninò veriſimile eſt, quòd Pilatus veluti Præſes Judææ ſæpè intellexerit miracula & prodigia à Chriſto patrata, ut quòd paucis panibus aliquot vicibus ſaturaverit immenſam hominum multitudinem, reſtituerit ſurdis auditum, mutis loquelam, viſum cœcis, mortuis vitam. Probabile etiam eſt, ad ejuſdem Pilati deveniſſe notitiam triumphum palmarum, quem paulò ante celebraverat

Chriſtus Dominus ad ſtuporem coluit ſilentium.

Iſ. 53. 7.

Idem cap. 42. 14.

S. Chr. h. 83. in Joan.

Google

verat ingrediendo Jeroſolymas, & in quo jam proclamatus erat tanquam promiſſus Meſſias, omnia hæc præceſſerant, utpotè evidentia Divinitatis Chriſti ſigna & indicia, nullum tamen ipſum Pilatum duxit in admirationem & ſtuporem, niſi ſola ejus taciturnitas; *Dicit ei Pilatus: Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit ei ad ullum verbum, itàut miraretur Præſes vehementer*. Noverat enim, in conciliabulo antelucano, habito in præſentia Caiphæ Pontificis, omniumque Sacerdotum ac Principum Synagogæ Chriſtum jam dixiſſe ſe eſſe filium Dei; cum hac confeſſione combinabat & conferebat Pilatus ejus ſilentium, ideoque concludebat, Chriſto ineſſe aliquid plùs Divini, quàm humani; quam ob cauſam modum adinvenit ipſum liberandi proponendo Barrabam. Audite qua ratione S. Ambroſius deſcribat Redemptoris ſilentium: *Chriſtus calumniis appetitus, ſilentium detulit triumphale*. Et Angelicus Doctor conſiderans admirationem Præſidis, ait: *Miratur, quod audiebat eum facundiſſimum vehementer; quod autem aliquis ſapiens nihil reſpondeat, mirum eſt. Sed quod in tali cauſa, ubi adjudicatur morti, non reſpondeat, hoc vehementer eſt admirandum*. Quòd nullum timorem mortis habeat, ſed ſpontè morti ſe offerat, quæ alia indè deduci poteſt conſequentia, quàm quòd Deus morte ſuperior eſſet? Quando Redemptor perfecit opus redemptionis noſtræ, ut manifeſtaret ſe æterni Patris ſui filium, voluit æterno Patri ſuo hoc ſacrificium & holocauſtum ſilentio reddere gratiſſimum; veluti idem Sanctus Thomas obſervat ſequentibus verbis: *Quando voluit crucifigi, tacuit*.

Matt. 27. 12.
S. Amb. l. 17. in Pſ. 38.
S. Thom.
S. Thomas in c. 8. Joan.

4 Sanctus Joannes Climacus, gradu undecimo ſuæ ſcalæ paradiſi, laudibus aliis ſilentii inſerit quoque hanc: *Silentium IESVS Pilatum ad reverentiam ejus commovit*. Pſalmiſta Pſalm. 21. CHRISTUM introducit loquentem, ſeſeque vermem nuncupantem: *Ego autem ſum vermis & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis*. Quæ cauſa hujus myſterii, quòd incarnata Sapientia adeò ſe abjiciat & vilipendat, nuncupando ſe vermem? *Magna continet ſacramenta myſterii*, reſpondet Caſſiodorus; & inter alia, quæ ibidem tangit, hoc inſervit noſtro propoſito, quod ait de verme: *Movetur ſine ſonitu*; idque applicat Chriſto, hanc reddens rationem: *Via illius ſilentioſa & humiles extiterunt*. Ex ſacris Euangeliſtis nobis minimè innoteſcit, Chriſtum Dominum ad duodecimum uſque annum locutum fuiſſe, niſi tunc quando matri dolenti ob amiſſionem ſuam in templo, reſpondit. Scimus benè, quod auſcultaverit Doctores, quòd ſi eoſdem interrogaverit, id ſolùm factum, ut exequeretur diſpoſitionem Patris ſui: *In his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe*. Cæterùm ab anno duodecimo uſque ad trigeſimum, quo prædicationi Euangelii dedit initium, aliud de ipſo non ſcitur, niſi: *Et erat ſubditus illis*. Quemadmodum etiam hoc idem obſervans ſcribit doctiſſimus Salmeron: *Multi hoc deſiderio ſciendi, quid ab anno undecimo uſque ad trigeſimum fecerit CHRISTVS, diſcruciantur; quibus hoc verbo Lucas ſatisfacit: & erat Ieſus ſubditus illis. Orabat, jejunabat, ſilebat, pauperibus parentibus collaborabat*.

Clim. gr. 11. ſcal. parad. Continuatur materia de ſilentio Chriſti.
Pſal. 21.
Caſſiod. ib.
Salm. tr. 47.

5 Indicia Divinitatis Chriſti ſpiritu Prophetico prædixit quoque Jeremias Propheta, & inter principalia hoc etiam repoſuit: *Ponet in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes*. Ubi Sanctus Ambroſius legit: *Dabit in ſepulturam os ſuum. Oſtendit quandam ſupra modum patientia taciturnitatem, ut tanquam ſepeliat os proprium, ne loquatur*. Notatu inſuper digna ſunt verba illa, quibus in alio loco exhortatur virgines ad diligendam taciturnitatem: *Clauſæ*, inquit, *ſint labiorum fores tuorum, & obſeratum maneat vocis veſtibulum, tunc fortaſſe reſerandum, cum audieris Dei vocem*. In vita S. Gertrudis legitur, hęc ſibi à Sponſo ſuo fuiſſe intimata: *ut poſt communionem linguam ab inanibus cuſtodiret; alioquin qui nimio verborum fuſu ad ſacram ſynaxin ſe parat, idem eſt, ac ſi amicum ad menſam invitatum, oſtium domus ingreſſurum, collectis lapidibus ex alto dejectis obrueret*. Sanctus Joannes Climacus efficax pro ſervando ſilentio nobis reliquit motivum: *Studioſus ſilentii eſt familiaris Deo, & arcano quodammodo, dum cum illo familiariter colloquitur, a Deo illuſtratur*. Moyſes facie ad faciem Deo loqui non auſus fuit, veluti amicus loquitur alteri amico, quouſque priùs practicè non didiciſſet documentum illud S. Jacobi Apoſtoli: *Tardus ad loquendum*; uti jam priùs ſe declaraverat: *Non ſum eloquens, tardioris linguæ ſum*.

Thren. 3. 29.
S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 10. Virgines monentur ad cuſtodiam oris.
Idem lib. 3. ad Virg.
Vit. S. Gertr. l. 3. c. 18.
Climac. loc. cit.

6 Sanctus Bonaventura inter alia documenta nobis reliquit ſequens: *Silentii amicus appropinquat Deo, & latenter colloquens, a Deo illuminatur*. Jam ſcripſerat in libro de perfectione vitæ ad ſorores: *Alta utilitas eſt ſilentii, quia demonſtrat hominem cæleſtem eſſe*; quod probat hoc argumento: *Argumentum quaſi infallibile eſt, ut ſit homo in Theutonica, & non loquatur Theutonicè, videtur, quòd non ſit Theutonicus; ſic qui eſt in mundo, & mundana non loquitur, evidenter demonſtrat ſe in mundo non eſſe*. Qui non diſcurrit de rebus Mundi hujus, indicium manifeſtum eſt, totam ipſius mentem in Deum, ac in deſideria cœleſtia abſorptam eſſe. Guerricus Abbas eodem ſerm. 3. de Annunciatione diſcurrebat: *Cæterum ſi quæris, quo negotio ſit occupanda mens in ſilentio, nihil tibi imponimus oneroſum: comede panem tuum, ſicut & ipſe Dominus conceptus ſuo tibi monſtrat exemplo. Quid enim Propheta de eo dixit, cùm loqueretur de porta Orientali ſemper clauſa in domo Domini, quæ tamen Deum Iſrael admiſit & emiſit? Princeps ipſe, inquit, ſedebit in ea, ut comedat panem coram Domino. Sedebit, inquit, in ea tanquam in throno grandi, quem, ſicut alias dixi, Salomon Rex ſibi de ebore fecit*.

S. Bonav. t. 7. collec. Silentium demonſtrat hominem eſſe cæleſtē.
Idem de perfect. vit. ad ſoror. c. 4.
Guer. Ab. C. 3. de Annunc.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Silentio cultus Deo exhibendus eſt in ſacris templis, eò quòd ſanctiſſima Virgo Deipara, myſticum DEI templum, ſilentii ſui dederit ac reliquerit nobis exemplum.

THEMA.

Te decet hymnus Deus in Sion. Pſ. 64. v. 2.

1 IN Bibliis regiis, juxta verſionem Sancti Hieronymi, principium hujus Pſalmi legimus hoc modo: *Tibi ſilentium laus, Deus in Sion, & tibi reddetur votum*. In Sion ædificatum erat templum, in quo S.D. Majeſtati cultus exhibebatur; igitur Pſalmiſta videtur voluiſſe inferre, Deum meliori modo coli & honorari non poſſe niſi ſilentio. Gentiles, uti ex pluribus locis deducitur, ſummam habebant curam, ut in templis Deorum ſuorum ſervaretur ſilentium. Refert Sanctus Ambroſius celebre illud factum unius ephebi Alexandri Magni: *Alexandro ſacrificante Macedonum Rege, puerulum barbarum, qui ei lumen accenderet, excepiſſe ignem brachio, atque aduſto corpore manſiſſe immobilem, nec dolorem prodidiſſe gemitu*. Sciebat namque, quàm rigorosè ſervaretur ſilentium illud, quo prophanos illos Deos ſtolidè venerabantur; ac propterea conſtanter potiùs ſufferre voluit acerbiſſimos cruciatus, ex aduſtione cauſatos in brachio, quàm vocibus clamoroſis vel lamentis aut minimo geſtu vel motu inquietudinis turbare ſilentium. Divus Chryſoſtomus in homilia quadam de Paganis eorumque templis aſſerit: *In templis ſuperne ſilentium ſcriptum eſt, continebatque digito os, & labia comprimebat, prætereuntes omnes ſilentii admonens*. Unde in comparatione horum idololatrarum, idem S. Doctor improperat nobis Chriſtianis, quòd in Eccleſiis ſimus immodeſti & loquaces: *An vero illa*, inquit, *honeſtiora, quam noſtra ſunt, ut in illorum comparatione ridicula eſſe noſtra putentur?* Sanctus Auguſtinus, qui in eodem vixit ſæculo, hiſce ſcripſit conformia: *Ferè in omnibus templis, ubi colebatur Iſis & Serapis, erat etiam ſimulacrum, quod digito labiis impreſſo admonere videretur, ut ſilentium fieret*. Jamdudum ante hos ſcripſerat antiquus Tertullianus contra Valentinianos de ſacrificiis Eleuſini: *Sequitur jam ſilentii officium; attente cuſtoditur, quod tardè invenitur. Cæterum tota in adytis Divinitas, tota ſiparia portarum, totum ſignaculum linguæ ſimulacrum membri virilis revelatur*. Unde conſideratione digna, quæ S. Ambroſ. nobis improperando dicit: *An quicquam eſt indignius, quam oracula divina circumſtrepi, ne audiantur, ne credantur, ne revelentur; circumvolare ſacramenta confuſis vocibus, ut impediatur oratio pro ſalute deprompta omnium, cum gentiles idolis ſuis reverentiam tacendo deferunt?* Hiſce ſubdit exemplum illius ephebi ſupra adductum.

Deus optimè colitur ſilentio.
S. Ambr. l. 3. de Virg. In Phanis filiorum Deorum ſummum colebatur ſilentium.
D. Chryſoſt. h. 1. in epiſt. ad Timoth.
S. Aug. l. 18. de Civ. Dei. c. 5.
Tertull. adverſ. Valentin. n. 7.
D. Ambr. l. 3. de Virg.

Digitized by Google

3. Reg. 5. 16. Templum Sal... onis in ſummo ſilentio fuit ædificatum.

2 Neſcio, an vos reflexeritis ad hiſtoriam, capite 5. lib. 3. Regum deſcriptam, de ſtructura vaſtiſſimi illius templi Salomonis, in qua admirandum & ſtupendum erat videre maximam illam operariorum multitudinem & varietatem, quam cum ſtupore refert ſacer textus hiſce verbis: *Fueruntque Salomoni ſeptuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte: abſque Præpoſitis*, ſeu Magiſtris operariorum, *qui præerant ſingulis operibus, numero trium millium & trecentorum, præcipientium populo, & his qui faciebant opus*; quorum plurimos hunc in finem in Jeruſalem deſtinaverāt Reges Tyri & Ægypti. Jam vellem ſcire, quomodo fuerit poſſibile, quòd in tanta non ſolùm multitudine operariorum, ſed etiam diverſitate fabrorum & opificum, uti & in actuali uſu malleorum, cuneorum, ſcalprorum, aſciarum, ſerrarum, aliorumque diverſorum inſtrumentorum, nullus unquam fuerit auditus ſtrepitus etiam minimus, nullus ſtridor aut fragor, ſed omnia conſtructa fuerint in ſumma modeſtia & ſilentio? *Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cum ædificaretur*. Aliud reſponderi non poteſt, niſi quòd *non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum*; qui ſtructuræ illius templi, quod ſibi in domum ſuam elegerat, ſpeciali gratia aſſiſtebat; & non ſine myſterio altiſſima ſua ſapientia diſponebat, ut tot annorum decurſu in ſummo ſilentio ſemper ædificaretur, ad indicandum ſuis fidelibus (ſiquidem *omnia in figura contingebant illis*) quantùm ipſi in cultu & obſequio ſuo placeat linguæ cuſtodia: *Tibi ſilentium laus, Deus in Sion*. Tradit Seneca gentiles in ingreſſu templorum ſuorum hanc adhibuiſſe diligentiam: publicè, nimirum, curabant proclamari & divulgari ſilentium, acclamando: *Favete linguis, ſilentium obſervate*.

3. Reg. 6. 7.

Seneca de vita beata.

S. Baſil. in Pſ. 28. In templo ſervari debet ſilentium, & fabulæ cavendæ.

3 Sanctus Baſilius Magnus exponendo hunc Pſalmi verſum: *Et in templo ejus omnes dicent gloriam*; ad eos, qui DEUM in domo ſua præſertim non venerantur ſilentio, ſermonem convertit cum tali improperio: *Audiant hæc Pſalmi verba, & ſuffuſi ſuppudeſcant ii, qui in templo prolixa intertexunt colloquia. Quid dicit Pſalmus? In templo ejus omnes dicent gloriam*. Lingua divinis duntaxat laudibus impendenda & ſolvenda eſt; cæterum DEO placet ſilentium noſtrum: *Domum orationis in locum vertunt effuſiſſimæ loquacitatis minus obtemperantes pſalmo huic conteſtanti ac dicenti: In templo ejus omnes dicent gloriam*. Eccleſia eſt locus orationis, adorationis, religionis, cultus divini: ibi Deus loquitur noſtris cordibus, & nos converſamur cum eo. *Sancti Patres ſumma cum vigilantia ſilentium cuſtodientes* (ita ſermocinatur Sanctus Bernardus) *ſtuduerunt vacare & videre, quam dulcis & ſuavis eſt Dominus*. Et Sanctus Ambroſius petulantiæ temeritatiſque nos arguit, niſi DEUM in domo ſua, præſertim eo tempore, quo in honorem Dei divina celebrantur Officia, veneremur tacendo: *Frequens ſermo eſt, cum plurima ranarum murmura religioſæ auribus plebis obſtreperent, ſacerdotem DEI præcepiſſe, ut conticeſcerent, ac reverentiam ſacræ deferrent orationi: tunc ſubitò circumfuſos ſtrepitus quieviſſe. Silent igitur paludes, homines non ſilebunt?* Ranæ, paludes, in majorem honorem & reverentiam cultus divini tacent & obmuteſcunt, nec minimum audent excitare ſtrepitum: & nos Chriſtiani non poſſemus refrænare linguam, ut DEUM honoraremus, eique placeremus? *Tibi ſilentium laus, DEVS in Sion. Irrationale animal per reverentiam recognoſcit, quod per naturam ignorat*, ſubdit Sanctus Ambroſius: & nos ita erimus ingrati ignorantesque, ut debito ſilentio non veneremur Deum, cujus ex omni lege, non ſolùm naturæ, ſed etiam gratiæ debitores ſumus?

S. Bern. de modo bene viv. c. 30.

S. Ambr. l. 3. de Virg.

B. V. tenaciſſima fuit ſilentii.

4 Diſcurſu præcedenti diximus de ſilentio, ſumpto motivo ab exemplo à CHRISTO nobis dato, qui magni fecit illud; examinemus modò, quantum illius etiam habuerit zelum ſanctiſſima CHRISTI Mater, cui ſancta Eccleſia nobiliſſimum hoc attribuit epitheton: *Templum Domini*. Sanctus Bonaventura ad imitationem hujus exempli ſic exhortatur ſacras virgines ſorores ſuas: *O IESVS CHRISTI Sponſæ, intuemini virtutum ſpeculum MARIAM, & diſcite ab ea ſilentii diſciplinam. Quantæ maturitatis fuerit Beatiſſima Virgo, ſatis patet: ſi enim percurratis Evangelium, perpauca & cum paucis eam locutam invenimus. Cum quatuor tantum perſonis legimus eam habuiſſe ſermonem, & nonniſi ſeptem verba eam locutam fuiſſe. Cum Angelo duo; cum filio ſuo duo; cum Eliſabeth duo; cum miniſtris in nuptiis unum. In hoc confunditur noſtra loquacitas, qua proni ſumus ad multiplicationem verborum, cùm tamen magna ſit utilitas ſilentii*. Sanctiſſimam Virginem invocamus hoc titulo: *Sedes ſapientiæ*; & certum eſt, quòd filius eam in terra reliquerit aliquo temporis ſpatio poſt Aſcenſionem ſuam, hunc in finem, ut inſtrueret Apoſtolos, doceretq; Eccleſiam tunc primò naſcentem: Nihilominùs Spiritus Sanctus, qui Evangeliſtarum direxit pennam, diſpoſuit, ut ex ſacris Evangeliis nobis innoteſceret, ſeptem ſolùm vicibus Mariam locutam fuiſſe. Septem quoque verba & non plura è cathedra crucis protulit Filius ejus. Aſt quale illius ſeptenarii numeri myſterium? Conſidera, ait quidam ſpeculativus, Mariam fuiſſe ſponſam Spiritus Sancti, qui ipſam divino ſuo fœcundavit conceptu: *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*: quia igitur ipſam ſeptem ſuis ditavit donis, in hujus myſterii ſignificationem toties & non pluries ipſa locuta fuit: & cum hoc ſimul nobis indicavit, quòd, quoties rupit ſilentium, ſemper id factum ſit per motionem & impulſum particularem ejuſdem ſanctiſſimi Spiritus, cujus illa erat ſanctuarium: *Templum Domini, ſacrarium Spiritus ſancti*.

S. Bonav. t. 7. de perf. vitæ ad ſoror. c. 4.

B. V. ſepties tantum legitur fuiſſe locuta.

Luc. 1. 35.

5 Richardus à Sancto Laurentio de laudibus Virginis, invitat nos ad ejuſdem imitationem quoad diligentem linguæ cuſtodiam, & ita diſcurrit: *Convenit ſervis ejus illud Ieremiæ 8. Convenite, & ingrediamur civitatem munitam, quæ eſt MARIA, munita omni genere virtutum; de qua dicitur in Pſalm. 30. Benedictus Dominus, quoniam mirificavit miſericordiam ſuam mihi in civitate munita. Sequitur: Et ſileamus ibi, id eſt, exemplo illius ab omni pravo ſermone*. Unaquæque anima aſpirans ad perfectionem, Virginem Deiparam ſancta quadam invidia æmulari deberet, quòd fuerit genitrix Dei, & conceperit Verbum æternum: Aſt hoc jam ab ipſo Verbo incarnato deciſum eſt, quis præter MARIAM Matrem ſuam poſſit eſſe quoque Mater ipſius: *Qui fecerit voluntatem Patris mei, ipſe mea mater eſt*. Matth. 12. Poſtquam devota illa mulier Domino inclamaſſet: *Beatus venter qui te portavit, & ubera, quæ ſuxiſti: Quinimò*, reſpondit ille, *beati qui audiunt Verbum DEI, & cuſtodiunt illud*. Luc. 11. De Maria Virgine legimus: *Maria autem conſervabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo*: Quicunque igitur ad exemplum illius deſiderat ſpiritualiter in anima ſua concipere Chriſtum, amet ſilentium & linguam ſuam refrænet.

Invitamur ad ejus ſilentii imitationem.

Richard. à S. Laur. lib. 2. part. 6.

Jerem. 8. 14.

Pſ. 30. 22.

Jer. v. cit.

Luc. 2. 19.

6 De hac ſpirituali conceptione valdè benè diſcurrit Guerricus Abbas, ſermone 2. de Annunciatione B. Virginis, dicens: *Quam beati qui dicere poſſunt: A timore tuo, Domine, concepimus & parturivimus ſpiritum ſalutis, qui nimirum non eſt alius, quam ſpiritus Salvatoris, quam veritas IESV CHRISTI. Vide ineffabilem dignationem Dei, ſimulque virtutem incomprehenſibilis myſterii. Qui creavit te, creatur in te, & quaſi parum eſſet ipſum habere patrem, vult etiam te ſibi fieri matrem: Quicunque, inquit, fecerit voluntatem patris mei, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt. O fidelis anima, expande ſinus, dilata affectus, ne anguſtieris in viſceribus tuis, concipe, quem creatura non capit. Aperi Verbo Dei aurem audiendi, hæc eſt ad uterum cordis via ſpiritus concipiendi: hac ratione compinguntur oſſa CHRISTI, id eſt, virtutes in ventre prægnantis*. Sequitur poſteà: *Vos o matres beatæ tam glorioſæ prolis, attendite vobis ipſis, donec formetur Chriſtus in vobis; attendite, ne quid ingeratis ventri, id eſt, menti, quod ſpiritum, quem concepiſtis, extinguat*. Vultiſne ſcire modum, quo finis hic obtinetur? refrænatione linguæ. *Parcite ſi non vobis, certè filio Dei in vobis: parcite, inquam, à ſermonibus malis*. Quàm appoſitè ſuprà allegata replicare poſſumus verba: *Sileamus exemplo illius ab omni pravo ſermone!*

Guerr. Ab. l. 2. de Annunc. Quomodo poſſimus fieri Mater Chriſti.

7 Quamvis benedicta Virgo utero ſuo ſacratiſſimo Verbum geſtaret incluſum, non legimus tamen poſt Canticum

Continuatur materia de taciturnitate B. V. M.

ticum Magnificat, locutam fuiſſe uſque ad duodecimum annum ætatis filii ſui, quando ei dixit: *Fili, quid feciſti nobis ſic? Ego & pater tuus dolentes quærebamus te.* Luc. 2. Ecce, quàm paucis verbis immenſum cordis ſui expreſſit dolorem, triduo illo conceptum propter amiſſionem dilectiſſimi ſui unigeniti. Unde propoſito huic conformiter refert Dionyſius Carthuſianus ſerm. 2. de concept. Beatiſſimæ Virginis: *Legitur*, inquit, *in revelationibus ſanctæ viduæ Brigittæ, quod quamvis Beatiſſima Maria fuerit eloquens valdè, rarò tamen ac parciſſimè loquebatur; ſed taciturnitati ac ſanctis meditationibus fuit intenta.* In hujus confirmationem docet Beatus Petrus Damianus: *Illa*, inquiens, *virginitas perfecta eſt, quæ reliquis virtutibus cingitur, quæ vera mentis humilitate conditur, quæ non ſolum illibatam ſe ſervat in carne, ſed etiam pudicam conſervat in ore.* In ſexu debiliori ſilentium difficile eſt, cum ex hæreditate primæ matris Evæ ei adnaſcatur loquacitas; ac propterea tantò majoris meriti mulieri eſt frænum linguæ. Quamobrem ſcribit Plutarchus lib. de præceptis connubialibus: *Eliorum Phidias Venerem teſtudini inſiſtentem finxit, domi manendum ſignificans, & ſilendum fœminis.*

Dion. Carth. l. 2. de Concept. B. Mariæ.
B. Petrus Dam. h. de Nat. Virg.
Plutarch. de præcept. connub.

Continuatur alterius.

8 Verùm proſequamur priorem diſcurſum Beati Petri Damiani: *Beata Virgo Maria*, inquit, *audito angelicæ legationis myſterio, ſolitum modeſti ſilentii rigorem tenuit. Etſi enim intra ſe diſcutere non poſſet, qualis eſſet iſta ſalutatio; verbis tamen inquirere ſuperfluum reputavit. Sed tacendo audire meruit, quod interrogando inquirere non præſumpſit; ait enim Angelus ei: Ne timeas Maria, &c.* Cum magnum ferret amorem erga ſilentium, nec verbum proferre auſa fuit, eſto in negotio tanti momenti, & conſiderationis: ac propterea accurrit Gabriel ad declarandum ſuæ legationis, & ſalutationis myſterium. Richardus à ſancto Laurentio notavit quoque ejus turbationem: *Turbata fuit in ſalutatione angelica, quia ſilentium ſuum, quod valde amabat, reſpondendo infringere cogebatur.* Adſtipulatur huic ſententiæ ſanctus Gregorius Thaumaturgus, ſerm. 2. de Annunciat. ita ſcribens: *In hoc turbata eſt verbo, nam ſilentium amplectebatur, ut continentiæ, & caſtitatis matrem.* Bina vice locutus fuit Archangelus, priuſquam ipſa (convenienter, & neceſſariò) illum interrogaret, eique reſponderet. Salutatur, & tacet; deinde audiens contentum legationis, turbatur, & intra ſeipſam meditatur: *Turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat*: nihil prorſus dixit, niſi quando judicavit eſſe neceſſarium. Unde benè figuratur per Sponſam in Canticis, quæ non loquebatur, niſi audita voce Sponſi, quo nobis inſinuavit tempus diſpenſandi de ſilentio: *Fac me audire vocem tuam*; nempè, tunc loquendum eſt, quando auditur vox Dei. Quando audivit ab Archangelo, Deum eſſe, qui ipſum è cœlo miſiſſet ad terram in negotio, & cauſa tanti momenti, videlicet, redemptionis generis humani, tunc cœpit loqui, & non priùs. Obſervetur inſuper, quòd *cogitabat*, ut nos doceret, quòd priùs in noſtra diſcreta, & prudenti taciturnitate ponderandum, ac ſeriò reflectendum ſit, quid & quomodo loqui debeamus; & poſteà linguæ habenæ laxandæ ſint.

Richard. à S. Laurent. lib. 4.
S. Greg. Thau. l. 2. de Annunc.
Cant. 8. 13.

DISCURSUS VII.
ARGUMENTUM.

Omnimodam Dæmon adhibet curam, & diligentiam, ne cuſtodiamus linguam; ſiquidem cunctas vires ejus, & inſidias, quas nobis ſtruit, reprimit ſilentium.

THEMA.

Sicut urbs patens, & abſque murorum ambitu; ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum. Prov. 25. verſ. 28.

Malignus ſpiritus conatur omni modo munitionem noſtri ſilentii infringere.

1 Vera ac propria ſimilitudo eſt, nec poteſt eſſe magis propria, & genuina, quàm quæ jam adducta eſt à Sapiente, qua nobis declarat pericula inſidiaſque hoſtium infernalium, quibus expoſita eſt anima, quando non eſt communita, nec fortificata ſilentii munimentis: *Sicut urbs patens, & abſque murorum, &c.* Quaſi benè munita civitas erat innocentia, & juſtitia originalis protoparentum noſtrorum; aſt corruere muri ejus, & ad eam patuit aditus, quando Eva linguam ſuam frænare nequivit, loquendo aſtuto ſerpenti: *Præceptum* (ſic ſentit Doctor Seraphicus Bonaventura) *dedit Dominus Adæ, non Evæ, niſi per Adam, ut mulier minus haberet occaſionem loquendi.* DEI igitur eò collimabat intentio, ne mulier loquendi haberet occaſionem, ſed cuſtodiendo linguam, ſimul cuſtodiret juſtitiam, & innocentiam originalem: id tamen non præſtitit, ſiquidem *Serpens erat callidior, &c.* Hic ad diſcurſum cœpit provocare Evam, & quia ipſa non valuit ſervare ſilentium, ideò in laqueos ejus incidit.

S. Bonavent. Bibl. paup. c. 91.

2 Totus quaſi infernus catenis ſolutus conjuraverat in ruinam, & perditionem ſancti viri Job: Sathan, ut fortiſſimam hanc patientiæ arcem demoliretur, omnem adhibuit conatum, nullis pepercit laboribus, tentavit extrema; totam ei ſurripuit ſubſtantiam unà cum filiis, ad ſterquilinium eum reduxit nudum, percuſſit ulcere peſſimo à capite ad plantam pedis uſque; ſolam ei reliquit uxorem unà cum labiis illæſam: *Derelicta ſunt tantummodo labia circa dentes meos.* Quæro ego: cur toto corpore plagis, & vulneribus ſauciato, labia reſervata fuerunt intacta, & illæſa? Ob eandem rationem reliquit ei os, & labia illæſa, ob quam reliquit uxorem in vita; etenim quia loquax, & petulans mulier erat, ſanctum virum omni conatu invitabat, & provocabat ad blaſphemandum, & maledicendum Deo: *Benedic Deo, & morere.* Deinde labia locutionis ſunt inſtrumenta: ſperabat igitur aſtutiſſimus ſerpens, quòd, quando devictus ſancti viri virtute patientiæ, & conformitatis cum divina voluntate, nihil effeciſſet, damnum ſuum reparare poſſet, & aliud ſibi ſupereſſet medium ipſum præcipitandi, & inſtigandi ad peccatum linguæ. Verùm deceptus, & deluſus abiit; ſiquidem, ut benè ait Divus Ambroſius: *Job plagam ſuam ſilentio vicit, & tolerantiam ſuam taciturnitate ſuperavit.* Proſequitur deinde idem ſanctus Doctor, confirmando hoc, quod aſſeruimus de Eva, ſequentibus verbis: *Viciſſemus, ſi Eva tacuiſſet. Ergo primum illud proceſſit ex voce peccatum, & ſerpens ille nequiſſimus, atque verſutus, per vocem nos ante tentavit: atque utinam aut Adam ſurdus fuiſſet, aut Eva obmutuiſſet, ille, ne vocem ſuæ uxoris audiret, iſta, ne loqueretur marito, & lubrica vocis miniſterio, ſerpentis in virum venena transfunderet.* Quot & quanta machinamenta fortis hic inimicus (de quo ſcriptum eſt: *Non eſt poteſtas, quæ comparetur ei*) adinvenire, & huic civitati admovere poterat, ut eam demoliretur? Quot & quanta excogitare poterat ſtratagemata: *Serpens erat callidior*? Aſt novit optimè, quòd ad illius invaſionem ac poſſeſſionem capiendam ſufficiebat ejuſdem diruere, & demoliri mœnia, & efficere, ut ad eam pateret aditus; nempè, ut lingua effrænis facta frangeret ſilentium.

Quare diabolus Job ſolâ reliquerit intactam linguam, & uxorem.
S. Ambr. in Pſ. 38.

3 Alberti Magni ſententia eſt: *Ubi non eſt taciturnitas, ibi homo de facili ab adverſario ſuperatur.* Quod confirmat verbis à Sapiente propoſitis: *Sicut urbs patens, &c.* Notat ſanctus Hieronymus, quòd ſicut civitas deſtituta mœnibus, cunctis hoſtibus, quotquot eam adire, & deprædari cupiunt, expoſita eſt; ad eundem modum ſilentii deſtitutus muris, & munimentis, in magno verſatur periculo, ut inimici infernalis ſubdatur poteſtati. Quid, amabo, hoc declaratur myſterio, quòd, priuſquam ſacra Sponſa dixiſſet in Canticis: *Fac me audire vocem tuam*, præmittantur hæc verba: *Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea?* Et ipſa reſpondet, veluti legitur in alio loco Canticorum: *Ego murus, & ubera mea ſicut turris?* Facilè enodatur hæc difficultas, ſi præfata conſideretur connexio, quæ eſt inter murum, & ſilentium; hoc etenim ſolidi, alti ac impenetrabilis muri inſtar eſt, quo defenditur anima ab omni communis inimici aſſultu. Si linguam cuſtodiamus, tanquam turrim, & propugnaculum erigimus contra poteſtates infernales.

Albert. M. l. de virt. c. 31. Silentio deſtitutus verſatur in periculo cadendi in poteſtate dæmonis.
Cant. 8. 13.
v. 9.

4 Sanctus Gregorius textum Scripturæ ex Proverbiis adductum, conformiter propoſito noſtro explanat, dicens: *Quia enim murum ſilentii non habet, patet inimici jaculis civitas mentis, & cum ſe per verba extra ſemetipſam ejicit, apertam ſe adverſario oſtendit: quam tantò ille ſine labore ſuperat, quantò & ipſa, quæ vincitur, contra ſemetipſam per multiloquium pugnat.* Notanda ſunt verba illa Jeremiæ Prophetæ c. 8. *Ingrediamur civitatem*

S. Greg. 3. p. paſt. admonit. 15. Silentium comparatur civitati munitæ.
Jer. 8. v. 14.

tatem munitam, & ſileamus ibi. Quæ comparatio inter ſilentium, & civitatem munitam? Si dixiſſet: dormiamus ſine periculo, ſine timore vivamus, tranſire poſſet; at, ſileamus, cum quo hoc concordat? In ſenſu myſtico ſi intelligamus verba Prophetæ, alludit ad animam, quæ benè cuſtodit linguam; quamdiù hæc taciturna eſt, non eſt, quòd vereatur inſidias, aut aſſultus antiqui adverſarii, ſecura vivit, ac ſi munitam inhabitaret arcem. Celebre eſt illud Agathonis Abbatis exemplum in Vitis Patrum. Tribus annis ille geſtavit in ore lapillum, ut ſilentii, & cuſtodiæ linguæ acquireret habitum. Quæro, cur in hunc effectum elegerit ſibi lapidem potius, quàm lignum, vitrum, aut ferrum aliquod, vel plumbum, aut aliud quod ſimile? Omninò mihi imaginor, & credo, eum alludere voluiſſe ad myſterium muri reprimentis hoſtis aſſultus, puta, ad taciturnitatem, & ſilentium. Quis ignorat, murum ædificari ex lapidibus? ergò *ſi murus eſt*, videlicet ſilentium, *ædificemus*, in ſeipſo ſanctus ille ſenex dicere poterat.

Agathon Abbas tribus annis geſtavit lapidem in ore, ut aſſueſceret ſilentio.

5 Regius Propheta quadam vice à ſuo inimico patiebatur perſecutionem; unde dicebat: *Cum conſiſteret peccator adverſum me*. Didimus, Chryſoſtomus, Hieronymus, & plures alii citati à Lorino, per hunc peccatorem intelligunt dæmonem, qui eſt primus author, & indefeſſus inſtigator omnis peccati. Ecquid fecit David, maxima pollens experientia in arte militari? Quid fecit, inquam, ut à ſuo perſecutore ſe defenderet? fortè conſcripſit exercitum, paravit commeatum, exſtruxit aggeres, aut refugiit ad turrim? Minimè. Quid ergo? *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: poſui ori meo cuſtodiam*. Excubias poſuit ad portam, nimirùm, ad os ſuum: *Obmutui, & ſilui*. Hoc ſatis erat, ut ab omnibus inſidiis, & aſſultibus inferni ſe defenderet. Sanctus Ambroſius ſupra hunc Pſalmum ſcribit hoc idem, quod jam ab initio diximus de Job Propheta, qui Sathanam vicit ſuo ſilentio; verùm audiamus etiam pervetuſtum aliquem interpretem: ita ille diſcurrit: *Hoc agere videtur Dæmon qui ingrediendi in illum non acceperat poteſtatem: cum jam illum totum variis cruciatibus conſumpſiſſet, dentes, linguam, & labia, quæ ſunt vaſa verborum, reſervavit; ex his enim forinſecus cordis promptuarium demonſtratur, dum nobis ſenſus intrinſecus conſtitutos diſtinctionis ſuæ miniſterio proferunt. Hæc ergo, inquam, diabolus in eo reſervat, ut blaſphemiam prolatam ejus ore cognoſcat; ſed audi Scripturam dicentem: In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis*.

Pſal. 38. David & Job vicerunt diaboli inſultus ſilentio.

Philippus presbyter l. 3. in Job.

6 In ſancto Joanne Climaco legimus: *Silentium cum prudentia ſeu ſcientia conjunctum, non ſolum animam ab hoſtibus defendit, ſed hoſtes nec accedere quidem propius permittit*. Filii Iſrael in Ægypto duro ſervitutis ac tyrannidis jugo oppreſſi à Pharaone, typus erant fidelium, qui vivunt ſub ſervitute, & mancipatu Pharaonis infernalis; ſed quando illi à dura illa ſervitute conabantur ſe eximere, Rex Pharao eos perſequebatur. Annon recordamini modi illius, quem Moyſes ex Dei ordinatione ſervavit in devincendo, & expugnando atheo illo Rege, cæteriſque Ægyptiis, qui Sathanam cum omnibus ſpiritibus rebellibus figurabant? Audite: cùm Pharao ſpirans minarum, & cædis innumerabili, & furioſo cum exercitu Hebræos inſequeretur, hi verò fuga elabi nequirent, ante ſe habentes mare rubrum, à tergo verò hoſtem perſecutorem; dixit Moyſes filiis Iſrael: *Nolite timere, ſtate & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie. Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis*. Quid, amabò, in hoc caſu faciendum erat filiis Iſrael? an hic pugnandum, an otiandum? Aliud in mandatis non habebant, niſi ut intra dentes linguam continerent, & tacerent: *Et vos tacebitis*. Deus in favorem illorum pugnare volebat; at ſimul ab ipſis exigebat cooperationem ſilentii: *Et vos tacebitis. Omnia in figura contingebant illis:* Ut proinde ex hoc facto intelligeremus, DEUM nobis daturum vires ad ſuperandos hoſtes noſtros, ſi ori noſtro frænum imponemus, & ſilentium, quod à nobis viciſſim exigit, ſervabimus. Populo huic Iſraelitico adaptari poterat textus ille Iſaiæ: *In ſilentio, & ſpe erit fortitudo veſtra*. 4. Regum capite 18. legitur, quòd Rabſaces copioſiſſimo inſtructus exercitu caſtrametatus fuerit propè mœnia civitatis Hieroſolymitanæ, & huic urbi ultimum exterminium, extremamque populo minatus fuerit perditionem, niſi ſuæ ſe ſubjiceret poteſtati. Quale fuit remedium, quod Deus ſancto Regi Ezechiæ tunc regnanti inſpiravit? *Tacuit populus, & non reſpondit ei quidquam: ſiquidem præceptum Regis acceperant, ut non reſponderent ei*. Correſpondit Deus huic ſilentio, Angelum mittens de cœlo, qui una nocte horrendam fecit ſtragem centum octuaginta millium Aſſyriorum.

Filii Iſrael tacendo vicerunt Pharaonem, & totum ejus exercitum.

Exodc. 14. 13.

Iſa c. 36. 4. Reg. 18. Similiter Rabſacem obſidentem Jeruſalem.

7 Sanctus Iſidorus Peluſiota reprehenſurus Caſſianum monachum ob linguæ ſuæ petulantiam, ea, quam de muro ſuprà allegavimus, uſus eſt ſimilitudine: *Audio*, inquiens, *te procacem, & petulantem linguam habere: quod quidem nihil aliud eſt, quam murum firmum atque hoſtibus inacceſſum exſtruere, ipſiſque portam ad ingreſſum relinquere. Quod ſi & murum ab omni periculo liberum ſervare cupis, atque hoſtibus firmum ac robuſtum oſtendere, linguam, quàm maximè poteris, in poteſtate tene*. Ælianus hanc refert proprietatem anſerum, quòd, quotieſcunque montem Taurum tranſire, ſeu potius tranſvolare debent, timeant ſemper, nè videantur ab aquilis, earumque cedant prædæ; nè igitur ab illis ſpectentur, & prodantur, quilibet ore geſtat lapidem, *ut ne clangorem fundant, tanquam ſilentii frænos ſibi injicientes*. Hæc animalia multos fideles timoratæ conſcientiæ docent modum præſervandi ſe ab inimicis infernalibus; ſi, nimirùm, linguam refrænent, ſi in ore, plus verò in corde, portaverint lapidem, ſive petram myſticam, de qua dicebat Apoſtolus: *Petra autem erat Chriſtus*.

S. Iſid. Pel. l. 1. epiſt. 309. Carpitur monachus loquax.

Ælian. lib. 5. c. 28. Mirabilis anſerum proprietas.

8 Sanctus Bonaventura Regulis Novitiorum hæc etiam adjunxit: *Sicut dicit Gregorius, mens quæ non habet murum ſilentii, de facili penetratur jaculis inimici; & ideo dicit Auguſtinus: Mutum debet eſſe os hominis, niſi ad tria, ſcilicet, ad laudem Dei, & accuſationem ſui, & utilitatem proximi*. Gerſon ſuprà Canticum B. Virginis, quod indies recitamus in Veſperis, inter alia documenta hoc quoque poſteritati conſecravit, dicens: *In ſilentio, & in ſpe erit fortitudo noſtra. Obſervatio ſilentii quā neceſſaria ſit, notavit Rex pœnitens, cum inquit: Sicut ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum. Vulgata veritas eſt: fœmina quæ auſcultat, & caſtrum quod loquitur, neſciunt diu ſtare*. Audiamus etiam David loquentem Pſal. 37. *Adverſum me appropinquaverunt, & ſteterunt, & vim faciebant, qui quærebant animam meam: dolos tota die meditabantur*: ubi non ſolùm exprimit aſſultus, & violentias adverſariorum ſuorum, ſed etiam ſtratagemata, inſidias, technas, & dolos. Aſt qua via, & modo ab hiſce incommodis exoneravit ſe ſapiens, vigilans Rex? qua ratione evaſit? Jam diximus: *Ego autem tanquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum*.

S. Bonav. t. 7. in reg. Novit. c. 25. In tribus nō debet eſſe mutum os hominis. Gerſon. to. 3. fol. 854.

Pſ. 37. v. 12.

9 Sanctus Ambroſius de inimicis noſtris aſſerit: *Criminantur, ut crimen retorqueamus; convitiantur, ut excitent nos ad viciſſitudinem contumeliæ. Sed juſtus accuſatus tacet, læſus remittit, diſſimulat laceſſitus*. At non ſolùm inimici viſibiles, verùm etiam inviſibiles taciturnitate vincuntur. Varia in medium produci poſſent exempla, quibus experientia docuit, ſilentium in occaſionibus belli fuiſſe inſtrumentum victoriæ, præſertim quando intercepta fuerunt fortalitia. Refert Jovius in vita Solimanni Turcarum Imperatoris, quòd ipſo ingrediente Rhodos urbem principalem Liciæ cum exercitu triginta millium militum, nec unus ex illis loqui auſus fuerit ob prohibitionem ab Imperatore factam; unde hoſtiliter quidem currebant per urbem, at ſicuti monachi ſilentium tenentes. Denique cordi nobis ſit monitum illud, quod recenſet Joannes Caſſianus de ſancto Abbate Machete, qui monachos, ut abſtinerent ab omni verbo, & diſcurſu otioſo, ſeriò exhortabatur, ſolitus dicere: *Otioſarum fabularum diabolum eſſe factorem, ac ſpiritualium collationum impugnatorem ſemper exiſtere*.

S. Ambr. in Pſ. cit. Etiam hoſtes viſibiles vincuntur ſilentio.

Notabile exemplum Solimanni Turcarum Imperatoris.

Caſſian. l. 5. inſtit. c. 31.

DIS-

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Praxis difficilis, ut quis ſilentio, veluti virtutis indicio, linguam frænet, ac comprimat. Tacendo quilibet benè loqui diſcit.

THEMA.

Conceptum ſermonem tenere quis poterit? Job 4. v. 2.

Praxis ſilentii difficillima eſt.

1 QUando patientiſſimus Job deſolatus ſedebat in ſterquilinio, atrociſſimis afflictatus cruciatibus, & doloribus, ipſum conſolandi ergò acceſſit Eliphaz Themanites; qui poſtquam aliquandiù tacuiſſet, diutiùs tamen ſe continere nequivit, ſed in hæc prorupit verba, loquens etiam nomine ſociorum ſuorum: *Si cœperimus loqui tibi, forſitan moleſte accipies.* At ſi pro præſtando ſolatio acceſſerant, cur igitur hujuſmodi cauſabant et moleſtiam, contra illud: *Afflicto non eſt addenda afflictio?* Prætereà eſto hi eſſent potentes, ſubordinati tamen erant ipſi Job, qui in Oriente magnus Princeps erat: *Eratque vir ille magnus inter omnes orientales:* Omnem igitur ei deferrent reſpectum, oportebat. Ceſſabit omne dubium, ſi conſideretur ratio, quam Eliphaz ſimul ſubdit: *Sed conceptum ſermonem tenere quis poterit?* Nobis impreſſus eſt pruritus loquendi cum tali propenſione, ut faciliùs ſit, ignitum in ore geſtare carbonem, quam frænare linguam, & retinere mente id, quod proferre, & dicere volumus; cujus opinionis jamdudum fuit *Ariſtoteles*: etenim *interrogatus a quodam, quis arcanum ſermonem retinere poſſet? reſpondit, qui carbonem quoque ignitum lingua retinere poteſt.*

Job c. 4. 2.

Job c. 1. 3.

Anton. in Meliſſa p. 1. ſ. 71.

Job c. 32. v. 18. 19. 20. Probatur aptiſſima ſimilitudine muſti carentis ſpiraculo.

2 Elihu, veluti legitur capite 32. ejuſdem libri Job, in ſimili propoſito dixit: *Plenus ſum ſermonibus, & coarctat me ſpiritus uteri mei. En venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod laguncúlas novas diſrumpit. Loquar, & reſpirabo paululum, aperiam labia mea.* Similitudo hæc nequit eſſe magis appoſita; tempore enim vindemiæ, ſi vaſi infundatur muſtum, & illud ita claudatur, ut nullum habeat ſpiraculum, ſed ſpiritus, & vapores muſti ſecludantur prorſus ab aere extrinſeco, experiemur, muſtum bulliendo tantum excitare ſtrepitum, tantamque vim, & violentiam inferre vaſi, ut niſi ſuperiùs aperiatur vel conficiatur ſpiraculum, magna vi ac impetu erumpat, etiam cum crepatione, & diffractione vaſis. Et hoc eſt, quod Elihu comparatione iſta inferre voluit, quòd, nimirùm, certo quodam modo crepaſſet, & diruptus fuiſſet, niſi ſolviſſet linguam, & quod mente conceperat, protuliſſet. Simili phraſi uſus fuit Eccleſiaſticus, admonendo aliquem, nè quæ de proximo ſuo mala audiverat, ei referret, ſed taceret: *Audiſti verbum adverſus proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te dirumpet.* Notentur verba ipſius Elihu: *Loquar & reſpirabo*, quaotam in ſe contineant emphaſin; quaſi velit dicere, quòd crepare, & non poſſe attrahere ſpiritum, idem ſit, ac non poſſe ſuo modo uſurpare linguam: *Chion rogatus* (ſic legitur in Laertio) *quid eſſet difficile? Arcanum, inquit, reticere; tanta eſt linguæ maximè volubilis incontinentia, cum alloqui videatur facilius, quam ſilere.*

Eccl. c. 21. 10.

Laertius.

Gen. c. 2. 8. Pruritus loquendi eſt nobis connaturalis à primis parentibus.

3 Hic pruritus loquendi nobis impreſſus eſt, & omnibus hominibus ad protoparentes noſtros uſque; hinc eſt, quòd ubi Vulgata noſtra legit: *Factus eſt homo in animam viventem*, Chaldaica verſio habet: *Fuit homo in ſpiritum loquentem*; quaſi eſſe loquax non minùs eſſet proprietas hominis, quam eſſe rationabile, & riſibile; & quaſi locutio, & diſcurſus naturæ humanæ competeret inſtar prædicati neceſſarii. S. Euangeliſta Lucas ad vivum depinxit reſuſcitationem adoleſcentis, à Chriſto Domino noſtro reſuſcitati in urbe Naim: in qua obſervatione dignum occurrit, ſignum, & indicium illud, ex quo cognoſcere poterant aut debebant, corpus hujus defuncti rurſum ab anima eſſe informatum, ac proindè adoleſcentem illum verè revixiſſe; tale, inquam, ſignum non aſſignari, quòd reſpiraverit, vel viderit, vel ſe moverit, vel ambulaverit, aut denique quòd calor aut color priſtinus redierit; ſed ſolùm ipſum locutum eſſe: *Et cœpit loqui.*

S. Aug. ſ. 3. ad fr. 21. Extollitur cuſtodia linguæ Davidis Regis.

4 Quod Sanctus Auguſtinus in præſenti nobis reliquit materia, videtur mihi paradoxon potius, quàm propoſitio quædam; aſſerit namque, plùs eſſe continere linguam intra dentes, & tacere, quàm urbem aliquam ſuæ ſubjicere poteſtati; & hujus reddit rationem, quæ & conformis eſt illi, quam ad propoſitum noſtrum adducit S. Gregorius Magnus de David, de quo ſcribit: *Quid de ejus factis ab aliis ſentiatur, ignoro: ego David plus ſaltantem ſtupeo, quam pugnantem. Pugnando quippe hoſtes ſubdidit, ſaltando autem ſemetipſum vicit.* Hoc idem dicti ſui motivum adfert etiam D. Auguſtinus, dicens: *Majus eſt linguam refrænare, quam capere civitatem; quia illud inſultat exteriùs, ſed iſtud interiùs.* Ut vi capiatur, & occupetur aliqua civitas, neceſſariæ ſunt vires externæ militum, munitiones, machinæ bellicæ, quæ reſpectu noſtri externæ ſunt; verùm ut nos ipſos ſuperemus, & poſſideamus, magnam adhibeamus virtutem, neceſſe eſt: *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.* Quamvis Dei famuli in perfectione exercitati pluribus fuerint præditi, & muniti virtutibus, ſemper nihilominùs timuerunt linguam. S. Ambroſius obſervat Pſalmiſtam, quanto fervore ſe Deo commendabat, quò ad hanc cuſtodiam: *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Audiamus cautionis magiſtrum*, inquit S. Doctor: *Dixi cuſtodiam vias meas, hoc eſt, tacito cogitationis præcepto indixi mihi, ut cuſtodirem vias meas.* Paulò antè dixerat: *Sciebat enim, & legerat, Divinæ eſſe protectionis, ut homo à lingua ſua flagello abſconderetur, & a conſcientia ſua teſtimonio.* Nun fidebat propriæ virtuti, ſed à Deo præſtolabatur vires, quibus linguam ſuam frænare poſſet.

S. Greg.

Prov. 16. 32.

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 2.

In ſilentio diſcimus, in loquacitate erramus.

S. Bonav. to. 7. de perfect. vit. ad ſor. c. 4.

5 Quilibet homo meritò capere deberet, majus ſibi conferre emolumentum tacere, quàm loqui, quia in ſilentio homo diſcit, at in loquacitate plerumque ceſpitat & errat. S. Bonaventura, poſtquam retuliſſet (veluti diſcurſu præcedenti dictum eſt) ſanctiſſimam Dei matrem nonniſi ſeptem vicibus (prout ex ſacris eruitur Euangeliſtis) locutam fuiſſe, pro noſtra inſtructione ſubdit ſequentia: *In hoc confunditur noſtra loquacitas, qua proni ſumus ad multiplicationem verborum; cum tamen magna ſit utilitas ſilentii. Vna utilitas eſt, quia inducit compunctionem: homo cum tacet, cogitat vias ſuas, & locum habet cogitandi, quam multiplex ſit ſuus defectus, & ex hoc ſurgit compunctio.* Divus Ambroſius in eam ivit ſententiam, ut crediderit, Pythagoram à David Rege accepiſſe, & didiciſſe cuſtodiam linguæ, quàm ita exactè, diſcipulis ſuis obſervari voluit: *Vnde puto, & Pythagoram illum Philoſophum imitatorem juvenis hujus Prophetici inſtituiſſe ſectam, ut diſcipuli ſui quinquennio non loquentes, tanto ſilentio loqui diſcerent: cum præſertim & David ſuperioris ætatis quam Pythagoram fuiſſe, non dubium ſit, qui ait: Dixi cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: poſui ori meo cuſtodiam. Et quia forte aliquando aliquid locutus eſſet incautus, ideo poſtea à Deo poni ori ſuo cuſtodiam poſtulavit.* In ejuſdem Regii Prophetæ laudem hoc ſcribitur: *Sedens in cathedra ſapientiſſimus: ſuper ſenes intellexi*; neque id mirum vobis videatur, ſiquidem ab incunabulis amans fuit ſilentii: *Cum conſiſteret peccator adverſum me, obmutui, & non aperui os meum.* Etenim cùm à patre ſuo Iſai mitteretur ad campum militiæ, ubi morabantur fratres ſui, eſto illuc miſſus eſſet pro victu ſubminiſtrando fratribus ſuis, hi tamen durè ipſum increparunt; præcipuè verò *Eliab frater ejus major iratus eſt contra David, & ait: Quare veniſti, & quare dereliquiſti paucúlas oves illas in deſerto? Ego novi ſuperbiam tuam, & nequitiam cordis tui, quia, ut videres prælium, deſcendiſti.* Quis non videt, meras has eſſe calumnias, & impoſturas, quòdque David facilè ſe juſtificare poterat? Audite tamen, quam paucis verbis rem ſuam egerit: *Quid feci? Nunquid non verbum eſt? Et declinavit paululum ab eo ad alium.* Magnam oſtendit prudentiam in proſternendo gigante Goliath; unde meritò de ipſo aſſerere poſſumus hoc idem, quod Sanctus Antoninus ſcripſit in laudem ſilentii: *Fortitudinem ſpiritus addit*: quod probat ex textu Iſaiæ c. 30. *In ſilentio, & ſpe erit fortitudo veſtra.*

S. Ambr. ſ. 2. in Pſ. 118. Extollitur eterum ſilentium, & taciturnitas Davidis.

1. Reg. c. 17. v. 28.

S. Anton. in 3. p. t. 16. c. 3. §. 7.

Variis authoritatibus probantur ſilentii ſalutares effectus.

6 Ut inſuper perſpiceremus ſalutares ſilentii effectus, nonnullas Bellovacenſis profert authoritates, & citat Senecam moralem, qui ait: *Primum argumentum compoſitæ mentis eſt, in ſe poſſe conſiſtere, ſecumque morari. Levitas quippe mentium perpenditur ex levitate verborum.*

Bellov. ſpec. mor. l. 3. diſt. 4. p. 1.

ſtum. *Silentium valet ad inſtructionem*: cui ſubdit Bellovacenſis: *Eccleſ.* 12. *Audi tacens & pro reverentia accedet tibi bona gratia.* Unde Chriſtus in medio Doctorum audit, & tacet. Sanctus Antoninus de Pythagora diſcurrens, & examinans, qualem ſibi præſcripſerit finem in inſtruendis ſuis diſcipulis circa linguæ cuſtodiam ait: Pythagoras diſcipulis per quinquennium ſilentium imperabat, ut tacendo, diſcerent poſteà loqui: verbis contumelioſis agitabantur, opprobriis provocabantur, ut retorquerent opprobria, & contumelias; & eas ipſi reprimebant ſilentio: quo & ſtupendio ſolvebant illos, qui illos vituperabant, & injuriis afficiebant. Ad hoc propoſitum D. Baſilius Magnus pulchram adſert ſimilitudinem, & dicit: Quando duæ portæ ſeu januæ juxta ſe poſitæ, apertæ ſunt, & ſpirat ventus, magnum iſte excitat ſtrepitum; pugnant enim ibi inter ſe duo venti ſibi contrarii: non ſic res ſe habet, quando ventus non reperit alium ſibi adverſantem, & quando aut feneſtra aut janua una clauſa eſt; tunc enim ibi moritur ac omnem ſuum amittit vigorem. Ita ei accidit, qui oris januam tenet occluſam, non reſpondet, nec injuriam retorquet, ſed modeſta quadam taciturnitate reprimit; tunc namque omnis injuria manet ibi ſuffocata: *Vim faciebant, qui quærebant animam meam*, ait regius Propheta: *& qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates. Ego autem ſicut mutus non aperiens os ſuum, & factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.* Audite jam verba D. Baſilii: *Contumeliam tibi impoſuit iratus? Siſte ſilentio malum, & nè ventos imiteris, qui per reflatum id, quod appulſum eſt, repellunt.* S. Bernardus libro de ordine vitę ita ſcribit: [Quid magis poteſt verecundiæ bonum, quàm ut juniorum ætas magis debeat diſcere ac tacere? Pythagoras quidem legem dedit ſilentii diſcipulis ſuis, ut tacentes per quinquennium, loqui diſcerent: & tu non vis tacere, cui virtus ſilentii propria eſt?] Proteſtatur deinde mellifluus Doctor, ſe experientia didiciſſe, & vidiſſe, paucos fuiſſe, qui linguam fræno continuerint; ratio, quam adducere poſſumus, eſt, quia pauci etiam ſunt, qui ambulant per viam aſperam, & difficilem conſiliorum, & perfectionis: *Rarum eſt, tacere quenquam, cum ſibi loqui nihil proſit.* Paulò antè jam dixerat: *Quamplures vidi loquendo incidiſſe in peccatum, vix quemquam tacendo; ideoque tacere poſſe, quam loqui, difficilius eſt.* Mox ſequitur: *Sapiens eſt, qui novit tacere. Alliga, moneo, ſermonem tuum, ne luxuriet, nè laſciviat, & in multiloquio peccata tibi colligat: ſit reſtrictior, & ripis ipſius coerceatur. Cito lutum colligit omnis exundans.*

S. Antonin. loc. cit.

S. Baſilius h. 9. de ira. Pulchra ſimilitudo.

Pſ. 37. 13.

S. Bern. l. de ordine vitæ. Difficilius eſt tacere, quam loqui.

7 Jamdudum ante S. Bernardum hoc punctum tetigit D. Ambroſius, etenim lib. 1. de Offic. cap. 2. eadem repetiuntur verba: *Rarum eſt tacere, &c.* & in progreſſu hujus capitis tangit illum verſiculum Prophetæ David: *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Aliæ ſunt viæ, quas debemus ſequi*, ait S. Doctor, *aliæ quas cuſtodire; ſequi vias Domini, cuſtodire noſtras, ne in culpam dirigantur. Potes autem cuſtodire, ſi non cito loquaris.* Sub initium hoc dederat monitum: *Quid autem præ cæteris debemus diſcere, quàm tacere, ut poſſimus loqui: ne prius me vox condemnet mea, quam abſolvat aliena? Scriptum eſt enim: Ex verbis tuis condemnaberis. Quid opus eſt igitur, ut propercs periculum ſuſcipere condemnationis loquendo, cum tacendo poſſis eſſe tutior?* Stobæus ſermone de taciturnitate citat dictum aliquod Demoſthenis: *Ne me exiſtimetis Athenienſes ignorare, quam tutum ſit ſilentium.* Proſequitur Sanctus Ambroſius iiſdem verbis, quæ ſup. ex D. Bernardo citavimus: *Complures vidi loquendo, &c. Continentia linguæ* (inquit Stobæus) *non exigua virtutis pars: orationi ſubjici, & morigera fieri non poteſt, niſi quis multo ſtudio, cura & induſtria peſſimos affectus, qualis ira eſt, devicerit.* Refert deindè id, quod occurrit Zenoni, magno Sapienti Græciæ: *Zenon ab Antigoni Legatis Athenas miſſus, una cum aliis Philoſophis ad convivium vocatus eſt: & cum reliqui inter pocula ſuam quiſque eruditionem oſtentarent, ipſe tacebat. Cum autem Legati interrogarent, quid Antigono deberent de ipſo renunciare: Hoc ipſum, dixit, quod videtis; oratio enim omnium eſt difficillima moderatu.* Conſilium fuit moralis Senecæ: *In hoc incumbe, ut libentius audias, quam loquaris: quod tacitum velis, nemini dixeris; auribus frequentius, quàm lingua utere; quidquid dicturus es, antequam aliis, tibi dixeris.*

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 2. Tacendo tutiores ſumus à periculis.

Stobæus ſ. 11.

Senec. de moribus.

8 Thomas à Kempis in ſermone quodam ad Novitios habito, hoc eis dedit documentum: *In ſilentio diſcatis, qualiter & cui loqui debeatis.* In Theatro vitæ humanæ hanc invenio obſervantiam practicam: *Quicunque in ſacrum ſenatum purpuratorum Patrum a Pontifice cooptantur, iis primo conſeſſu Pontifex os claudit, ut muto ſilentio Patres audire diſcant. Altero vel tertio, ex Patrum ſententia os illis aperit, & poteſtatem dat in ſenatu ea, quæ ex dignitate Eccleſiæ videntur eſſe, modeſte & ſincere proferendi.* B. Petrus Damianus prudentiæ aſcribit, ſi præmittatur ſilentio id, quod proferendum eſt: *Prudens, quæ dicenda ſunt, ponderat.* Obſervaſſimè, quòd, quando Sapiens opportunum aſſignat tempus tacendi vel loquendi, præmittat tempus tacendi, & poſtea addat tempus loquendi? Voluit nos docere, ut prævio ſilentio nos diſponamus ad benè loquendum; ſiquidem *Prudens, quæ dicenda ſunt, ponderat. Non ait Salomon* (& eſt obſervatio Hug. de S. Vict.) *tempus loquendi, & tempus tacendi: ſed tempus tacendi, & tempus loquendi, quia prius in ſilentio forma loquendi ſumitur, quæ poſtmodum tempore loquendi in voce teneatur.* Quandò Zacharias parens Præcurſoris certam accepit informationem de nativitate Baptiſtæ (veluti alibi etiam tetigimus) factus eſt mutus; & tamen debebat eſſe parens illius, qui totus debebat eſſe vox: *Ego vox clamantis.* Quale illud myſterium? Gualfredus in Allegoriis ſupra Lucam exponit illud, inquiens: *Non vacat a myſterio, quod mutus pater Ioannem genuit, qui vox clamantis fuit; ſemper enim melius vox in ſilentio generatur.*

Thomas à Kempis l. 4. ad Nov. p. 1. Theatrum vit. hum. Prævio ſilentio diſponimur ad benè loquendum.

Petrus Dam. l. 6. epiſt. 17.

Eccleſ. 3. 7. Hugo de S. Vict. inſt. mon. c. 10.

Gualfred. in alleg. in Lucam.

9 Eſt doctrina S. Ambr. *Silentium, & tutum eſt, & decorum, quod ſervat cum gratia cautelam. Quid enim labia noſtra, niſi quædam noſtra vincula ſunt? Denique vinculis labiorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur. Ideo Sapiens in tempore tacet, & ſecum ipſe conſiderat, quo tempore loqui debeat; de quo præclarè ipſe Salomon: Labia ſapientis, alligata ſunt intellectui.* Beatus Laurent. Juſtinianus tractans de diſciplina, & perfectione monaſticæ converſationis ita ſcribit: *Ante Chriſti reſurrectionem rudes ingenio, litteris inexpertos, mente timidos, carnales ſenſu, & Divinæ legis ignaros fuiſſe cognoſcimus:* (loquitur de Apoſtolis) *At ubi Dominus cœlos aſcendit, poſtquam in ſilentio orationi vacare cœperunt, Spiritus ſanctus ſuper illos deſcendit abunde, omniumque linguarum ſcientiam, omnium dogmatum diſciplinam ipſis tribuere dignatus eſt.* Adducit deindè exemplum ex Scriptura, quo confirmat utilitatem, & neceſſitatem ſilentii, ut ſciamus, & poſſimus tempore ſuo benè loqui: *Ezechiel Propheta, antequam prædicationis officium ſumeret, revelationum myſteria vidit, & Dominum audivit ad ſe loquentem verba hæc: Fili hominis, omnes ſermones meos, quos loquar ad te, aſſume in corde tuo, & auribus meis audi, & vade, ingredere ad tranſmigrationem ad filios Iſrael, & loqueris ad eos, &c. Propterea quicunque ſapientia verba utiliter fari deſiderat, in ſilentio prius diſcat intus, quod poſtmodum viva voce foris loquatur. Re quippe vera nullus ſcit fructuosè loqui, qui ignorat prudenter tacere; taciturnitas namque bene loquendi principium eſt.*

S. Ambroſ. in Pſal. 38. Loquacitate conſtringimur labiis noſtris quaſi vinculis.

B. Laur. Juſt. c. 19. de perf. & diſcip. mon. converſ.

Silendo diſcimus bene loqui.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Variæ inſtituuntur conſiderationes ad injiciendum nobis frænum linguæ, amoremque ſilentii.

THEMA.

Manum meam ponam ſuper os meum. Vnum locutus ſum, quod utinam non dixiſſem. Job 39. v. 34. 35.

1 EX hiſce verbis ſancti Job deducere poſſumus, quantum præjudicium ac detrimentum nobis conferat fractio ſilentii etiam in rebus exigui momenti, cum de ſemetipſo fateatur: *Vnum locutus ſum, &c.* non obſtante in contrarium teſtimonio æternæ ac infallibilis Veritatis ſibi favente: *In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis.* Una ſtilla veneni infuſa vaſi pretioſo liquore referto ſufficiens eſt, ut illum inficiat, & bibenti mortem inferat. S. Jacobus Apoſtolus utitur ſimilitudine ignis, cujus unica favilla ſufficit ad excitandum magnum incen-

Quandoque unicum inconſideratè verbum multa cauſat mala. Job c. 1. v. 22.

Digitized by Google

incendium : *Vnum locutus ſum, &c.* Unicum verbum pungens, immodeſtum, æquivocum, injurioſum ſufficit ad concitandas rixas, & inimicitias fatales, ad exponendam urbem periculis extremæ ruinæ. B. Jordanus totius Ordinis S. Dominici digniſſimus Generalis, ſolebat Religioſis ſuis (veluti legitur in vitis Patrum inſignicrum dicti Ordinis) hanc inculcare rationem circa obſervantiam ſilentii : *Videtis chariſſimi, quod imperceptibiliter quantumcunque altè incipiatur Pſalmus, paulatim vox cantantium frangitur, & cadit; ſic quantacunque bona verba incipiamus dicere, vel ad alterutrum conferre, paulatim ex humana corruptione ad vana prolabimur.* Quapropter utiliſſimum eſt conſilium, quod B. Petrus Damianus nobis reliquit: *Nunquid non laborioſius eſt linguam per tot prolixæ loquacitatis verba diſcurrere, quam in ſuo quietam ſilentio permanere? Vnde non immerito de quibuſdam per Ieremiam dicitur : Docuerunt linguam ſuam loqui mendacium : ut iniquè agerent, laboraverunt; laboraſſe namque dicuntur, ut nequiter agerent, qui tacendo, ſine peccato utique melius quieviſſent.*

Vit. Patr. ord. Præd. 1. p. c. 45. Apta ſimilitudo.

Petr. Dam. t. 74.

2 Aptiſſima eſt ſimilitudo illa, quam idem Apoſtolus ſumit à fræno, quod equorum ori injicitur, ut nos illos ducamus ad nutum noſtrum, & ab illis non ducamur in præcipitium : *Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.* Si equum indomitum ſine fræno abire permitteremus, non ſolùm ut nos morderet, verùm etiam ut per præcipitia nos raptaret, periculum incurrere poſſemus: ſic lingua effrænata quantorum malorum inſtrumentum eſt? *Vniverſitas iniquitatis.* Ecquod illud frænum ori, & linguæ noſtræ injiciendum, ne præcipitemur ab ea? ſilentium: *Fælices planè illos, quorum ora, ne multiloquio ſolverentur, verbi cœleſtis habena reſtrinxit* (ait S. Ambroſius) *Quæ eſt iſta habena fratres? Quis me doceat, quemadmodum ora hominum aut reſtringat, aut ſolvat? Monſtravit mihi habenam ille, qui dixit : Vt detur mihi ſermo in apertione oris mei; ſermo ergo habena eſt.* Eadem metaphora hoc idem propoſitum proſequitur S. Doctor, inquiens: *Doceat & alius linguæ retinacula pati; rarior enim tacendi virtus eſt, quam loquendi. Doceat planè ille, qui velut mutus adverſus dolum non aperuit os ſuum.* Commentando deinde in verſum illum Pſal. 38. *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea*, exhortatur nos hiſce verbis : *Teneamus animæ conſtantiam noſtræ, ne in offenſionem labia loquendi feſtina prorumpant.* Denique argumentum ponit valdè ſtringens, quo nobis inſinuare intendit, quanto conatu linguam noſtram cuſtodire, & tacere debeamus: *Si hoc cavet Propheta, tu non caves? ſi hoc metuit, in quo Dei gratia loquebatur, tu non metuis, qui erroris verba non refugis, & theatralibus ſermonibus delectaris?* Et lib. 3. de virginibus hoc dedit nobis conſilium : *Nullum ex ore verbum, quod revocare velis, proferas; ſed parcior loquendi fiducia ſit.*

Iac. 3. v. 3. Silentio coercenda eſt lingua effrænata.

S. Ambr. l. 9. in Luc.

Idem in Pſ. 38.

Idem de Virg. l. 3.

3 S. Bonaventura lib. de perfectione vitæ ad ſorores, valdè iiſdem commendat ſilentium, ſimulque, quantam ex illius tranſgreſſione patiantur jacturam, propoſuit : *Niſi homo diligentem ori ſuo adhibeat cuſtodiam, & bona gratuita, quæ habet, citò diſſipat, & etiam in multa mala corruit.* Inter alia hoc vel maximè notandum eſt damnum, ex loquacitate conſurgens, quòd, nimirùm, loquax inſtar rei rigoroſo ſupremi judicis tribunali ſiſtendus ſit: *Conſidera te redditurum rationem* (inquit Sanctus Auguſtinus) *de omni verbo otioſo.* Conſulebat propterea Novitiis ſuis Thomas à Kempis: *Pauci ſint ſermones veſtri, utiles & circumſpecti, quia verbum otioſum non erit impunitum apud Deum. Pro hoc cavendo ſilentium eſt amandum, & ſervandum.* Quodnam verò ſit verbum otioſum, nos reddens culpabiles, docet S. Gregorius ex cap. 12. S. Matthæi, ubi Chriſtus ait : *Omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii. Otioſum quippe verbum eſt, quod aut ratione juſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ utilitatis caret.* Taciturnitas dirigit ad præmeditandum, quomodo loquendum ſit, ne impingamus : *Bona mens, & verecunda* (inquit S. Bernardus) *ut loquatur, prius multa conſiderat; quid dicat, aut cui dicat, quo loco, & quo tempore. Meritò ſapiens dicendus eſt, qui novit tempus loquendi; unde bene ait Scriptura : Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus.* Poſſumus hic etiam adducere monitum D. Gregorii Nyſſeni, ſeriò nos exhortantis, ne prorumpamus in diſcurſus otioſos : *Timor Dei*, ait, *erudiat linguam ea, quæ decet loqui, tacere contraria.*

S. Bonav. de perfect. vit. ad ſor. c. 4. De verbis otioſis in extremo judicio reddēda ratio debeſet coercere linguam noſtram.

S. Aug. l. 3. ad ſrat.

Thom. à Kemp. l. 4. ad Nov. p. 1.

S. Greg. 3. p. paſt. admon. 15. Quodnam cenſeatur verbum otioſum eſſe.

S. Bernard. de ord. vitæ.

S. Greg. Nyſſ. orat. de pau. amand.

4 In Collationibus SS. Patrum, quas collegit Joannes Caſſianus, digeſta ſunt omnia puncta eſſentialia perfectionis; unde quādo author citatus hanc pertractat materiam, illud etiam exhibet conſilium: *Eſto per omnia citus ad audiendum, tardus autem ad loquendum, ne cadat in te illud, quod notatur a Salomone : Si videris virum velocem in verbis, ſcito, quia ſpem habet inſipiens magis, quam ille.* Eſt Proverbium Sapientis: *Vbi verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.* Qui loquax eſt, exiguum oſtendit ſpiritum, exiguam virtutem, exilem prudentiam. Num. lib. cap. 19. legitur: *Vas quod non habet operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit*; expoſitum eſt immundis muſcis, veſpis, aliiſque animalibus ſordidis: hoc idem ei accidit, qui non cuſtodit linguam: nidus fit multarum cogitationum, & tentationum impurarum, & aditum præbet pluribus immunditiis, & inquinamentis. Dixerat Salomon capite præcedenti : *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam, qui autem inconſideratus eſt, ſentiet mala:* ubi notetur hæc dictio, *mala*, quæ eſt indifferens, & generica, quia qui non eſt amicus ſilentii, ſentiet mala non ſolùm culpæ, ſed ſæpè etiam pœnæ. Jam audiamus doctrinam Belluacenſis, allegantis præfatum textum cit. ex cap. 19. lib. Num. *Nota*, inquit, *ſecundum legem : Vas non habens operculum, id eſt, ſilentii, immundum eſt; propter quod Ambroſius: Alliga ſermonem tuum, ne laſciviat, & multiloquio peccata tibi colligat; lutum enim colligit animus verbis exundans.* Subdit in progreſſu ejuſdem diſcurſus: *Verè in magno periculo ſunt homines ſine ſilentio, ut equitantes equum rabidum ſine fræno; in domo ſuccenſa ſunt ſine obſtaculo; in via, in qua eſt fovea abyſſalis ſine operculo; ſunt ut caſtrum ſine clauſula; ſunt ut urbs ſine porta; ut navis ſine anchora; ut vinea ſine ſepe.*

Caſſia. coll. 14. c. 9. Loquaces exiguam habent virtutem, & prudentiam.

Prov. 14. 21.

Num. c. 19. Garruli fit nidus multarum impurarum, & tentationū.

Prov. 13.

Bellua. ſpec. mor. lib. 3. diſt. 4. p. 1.

5 Habet quis theſaurum inæſtimabilis valoris, & ærarii, cui illum impoſuit, januam relinquit apertam: quid mirum, ſi indè ſurripiatur? *Non advertunt, quam pretioſum theſaurum continent in ſe* (ajebat idem Belluacenſis paulò ante) *qui ubique ſilentium projiciunt, ſicut dicitur Amos 8. Vbi projicietur ſilentium?* Quarè benè monet D. Chryſoſt. *Os noſtrum perpetuò cuſtodiamus, ei rationem tanquam clavem adhibentes.* Ubi ſilentio diſcreto, & ratione gubernato, imponit nomen clavis. Econtra Regius Propheta tribuit ei nomen oſtii, ſeu portæ: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis*; hæc porta omni diligentia cuſtodienda eſt. In ſactis Canticis animæ amantis, per quam figuratur anima electa, leguntur hæc verba : *Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo;* ſed quid contigit? *At ille declinaverat, atque tranſierat.* Hunc locum D. Auguſtinus intelligendum exiſtimat de lingua, undè ait : *Per temperantiam refræna* linguam, *appone ei peſſulum rationis, circumcide eam maturitate diſcretionis.* Quando ab oſtio amovetur ſera vel peſſulum, quando videlicet non cuſtoditur ſilentium, Deus à nobis recedit cum certis auxiliis gratiæ, quæ aliàs nobis communicaſſet: *At ille declinat.* De Dione Philoſopho hæc referuntur: *Dion naturam probè egiſſe diſcebat, quæ geminas aures, & linguam unicam nobis fabricavit, quo ad audiendum eſſemus, quam ad loquendum promptiores.*

Oſtium oris ſedulo claudendum eſt, ne theſaurus interior ſurripiatur.

S. Chryſoſt. in Pſ. 140.

Pſ. 140.

Cant. 5. 6. Deus à nobis diſcedit non cuſtodimus ſilentium.

S. Aug. in Cant.

Ant. in Meliſſa p. 2. ſ. 71.

6 D. Ambroſius commentando in hunc verſum David: *Dormitavit anima mea præ tædio*, ut nobis oſtendat, quàm facilè diſſipetur ac perdatur ſpiritus per nimiam loquacitatem, & linguæ diſſolutionem, accommodam hanc adfert ſimilitudinem: *Quicunque*, inquit, *eſt facilis in verbis, velut plenus rimarum hac atque illac effluens, interiora evacuat ſua, tegere ſe neſciens, nec tenere quod acceperit; ſicut ſancta Maria, quæ conſervabat omnia verba in corde ſuo, ne quod ex ejus ore deflueret.* Propoſito huic conformiter benè obſervat Thomas à Kempis acta Samſonis, de quo ſacer textus frequenter hoc reddit teſtimonium : *Spiritus Domini irruit in Samſon. Quia Samſon ſecretum ſuum mulieri retulit, & parabolam mellis non abſcondit, poſtea ab hoſtibus captus, & deluſus eſt.* Idem reliquit nobis hoc documentum: *Qui ſilentium benè ſervat, quaſi ſacculum pecuniæ plenum*

S. Ambr. oct. 4. in Pſ. 118. Spiritus facilè diſſipatur per nimiam loquacitatem.

Thomas à Kemp. loco ſup. cit.

Digitized by Google

plenum ſecum ad domum mentis portat. Refert inſuper exemplum, quod confirmat, in quanta apud antiquos ſanctos Patres æſtimatione fuerit ſilentium: *Fuit in partibus ſuperioribus Monachus quidam Ordinis Ciſtercienſis, ſolicitus cuſtos oris ſui: Hic zelo devotionis accenſus vix unicum verbum in hebdomada loquebatur; cui Abbas cauſa ſolatii ait: Frater, do tibi licentiam quandoque loquendi cum fratribus. Qui reſpondit: Pater, non deſidero talem licentiam habere. Quod audiens Pater, ædificatus eſt in reſponſo fratris libenter tacentis*. Paulò ſuperiùs jam retulerat, quod ſequitur: *Dixit quidam expertus: Quidquid boni tacendo colligo, hoc ferè totum loquendo cum hominibus diſpergo*. Docet experientia, quòd in domibus Religioſorum, in quibus regularis viget obſervantia, ſilentium excitet ſpiritum devotionis, virtutis, perfectionis, & ædificationis, adeò ut, quia nullus ibi ſtrepitus, ſed magna quies, & mentis recollectio advertitur, de iiſdem verificari poſſit: *Verè Dominus eſt in loco iſto: non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cæli*.

Gen. c. 28.

Pſ. 139. Loquax non erit particeps cœleſtiũ benedictionum,

7 Contrarium ſentiendum eſt de loquacibus, & garrulis, quòd ſint exigui ſpiritus: *Vir linguoſus non dirigetur in terra*, inquit Regius Propheta: Non habebit bonam directionem, nec particeps erit cœleſtium benedictionum. Timendum, nè idem ipſi dicatur, quod prædixit Jacob: *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas*; effuſus, inquam, & diffuſus inſtar aquæ in ſenſus exteriores, in loquacitatem, & colloquia vana, nunquam proficies, imò ſemper in ſpiritu deficies: *Bibes ſicut aquam iniquitatem*. Eſt ſententia Spiritus veritatis: *In multis ſermonibus invenietur ſtultitia*. Qui proclivis eſt ad multiloquium, facilè & frequenter impinget: *Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam*, ait Eccleſiaſticus. Contingit aliquando, nos inchoare diſcurſum de rebus animę ſaluti proficuis, & bonum finem ſpectantibus; at vix terminatur colloquium, quin lædamus charitatem, aut incidamus in verbum aliquod otioſum, aut jocoſum, aut pungens, vel minùs decens. Quamobrem idem Eccleſiaſticus, eſto præclara virtute ac perfectione præditus, Deum exorabat: *Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me?* Poſtulabat ſigillum, quo labia ſua clauderet, & obſignaret, nè, quando eſſent aperta, ipſum condemnarent; & tamen, ut patet ex hoc libro, ex ore ejus prodierunt *tot ſacramenta, quot verba*. Ecce timorem, quem habebant Dei ſervi, etiam illuminatiſſimi.

Gen. c. 49.

Eccl. 5. 2.

Eccl. 20. 8.

Eccl. 22. 33.

S. Valerian. h. 5. de oris inſolen. Si omnino loqui volumus proferamus verba modeſta, & laude digna.

8 S. Valerianus in Homilia quadam, cui titulus, de oris inſolentia, ſcribit in hunc modum: *Audite Dominum dicentem: Facito ori tuo oſtia, & ſeras: & verbis tuis facito ſtateram*. Quis in virtutibus adeò perfectus reperietur, qui omnia verba, quæ profert, pondere ſanctuarii ponderabit? Cunctis notum, & manifeſtum eſt illud monitum S. Auguſtini: *Omne verbum prius veniat ad limam, quam ad linguam*. At ubi is invenietur, qui fabri inſtar lima perpolientis ferrum, verba omnia lima primò expoliat? Ac propterea rarus eſt, qui aliquando lingua non ceſpitet, aut in ſcopulum non impingat: *Ad hac fortè reſpondeas* (ſubdit S. Valerianus): *Quis poſſit in tantum oris ſuis labia continere, ut tacitus diem tranſeat? Non hac ſententia honeſta lingua vinculum taciturnitatis inducit. Vult planè loqui hominem, ſed honeſta proferentem*. Verùm in hoc conſiſtit difficultas, ut ſemper verba proferamus modeſta, honeſta, laude & commendatione digna, nec unquam declinemus in vana, & otioſa. Simonidis dictum eſt: *Nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum*. Stobæus ſerm. de taciturniate refert: *Cum quidam ad tacentem Cleanthem dixiſſet: tu quid taces? atqui jucundum eſt cum amicis confabulari. Jucundum quidem, reſpondit Cleanthes, ſed quod jucundius eſt, eo magis in hoc amicis oportet concedere*. Angelicus Doctor, celeberrimum illud Eccleſiæ oraculum, ſilentii valdè amans erat, adeò ut ſodales ejus ipſum, tum ob corporis craſſitiem, tum etiam ob continuum ſilentium, quod ex ignorantia, & ſtupiditate derivari autumabant, ludibrio & riſui exponerent, & bovem mutum nuncuparent; at juſtè correpti ab Alberto Magno magiſtro ſuo, qui ut illis oſtenderet, ſilentium ejus non ſtupiditatis, ſed perfectionis potius eſſe effectum, præſagiit, talem eum tandem editurum mugitum, quo totum mundum repleret, redderetque attonitum. Ecce, quantùm ad veram perfectamque conducat ſapientiam, ſi quis tacere noverit, ut tempore opportuno benè loquatur.

Stobæ. ſ. 33.

DISCVRSVS. X.

ARGUMENTUM.

Ex diſcreto, & prudenti ſilentio procedere debent ſermones opportuni, & proficui.

THEMA.

Tempus tacendi, & tempus loquendi. Eccleſ. c. 3. v. 7.

S. Greg. 3 p. paſtoral. admonit. 15. Cum diſcretione, & opportuno tempore loquendum eſt.

1 INgenioſam in hæc verba inſtituit conſiderationem Gregorius Magnus, obſervavit nimirum Sapientem non interdicere uſum linguæ; ſed intentionem ejus eſſe, ut nos doceat, quomodo & quando nobis loquendum ſit; videlicet cum diſcretione ac tempore opportuno: *Diſcretè quippè*, inquit Sanctus Pontifex, *viciſſitudinem penſanda ſunt tempora, ne aut cum reſtringi lingua debet, per verba inutiliter defluat; aut cum loqui utiliter poteſt, ſemetipſam pigrè reſtringat*. Idque illuſtrat aliqua ſimilitudine allegata ex Pſalmiſta, deſumpta à janua ſeu oſtio, quod non ſemper tenetur clauſum; ſed tempore convenienti aperitur, & clauditur: *Quod benè Pſalmiſta conſiderans, dicit: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantia labiis meis; non enim poni ori ſuo parietem, ſed oſtium petit, quod, videlicet, aperitur, & clauditur; unde & nobis cautè dicendum eſt, quatenus & os diſcretè, & congruenti tempore vox aperiat, & rurſum congruo tempore taciturnitas claudat*. Tetigit quoque hoc punctum S. Ambroſius cum ait: *Quid igitur? Mutos nos eſſe oportet? Minimè; eſt enim tempus tacendi, & tempus loquendi. Deinde ſi pro otioſo verbo reddemus rationem, videamus, ne reddamus & pro otioſo ſilentio* Jam capite antecedenti aſſeveratat: *Sapientia Dei dixit: Dominus dedit mihi linguam eruditionis, ut ſciam, quando oporteat ſermonem dicere: meritò ergo ſapiens, qui à Domino accipit, quo tempore ſibi loquendum ſit; unde benè ait Scriptura: Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus*.

David non parietem vel murum, ſed oſtium petiit apponi ori ſuo.

D. Ambroſ. l. 1. de offic. c. 1.

Idem loc. cit. c. 2.

S. Bernard. Congruo tempore loqui debemus.

2 *Tempus tacendi, & tempus loquendi*. Hunc textum allegat quoque ſanctus Bernardinus tom. 3. ſerm. de ſacrificio Aarahami artic. 1. c. 1. *Silentium*, inquiens, *eſt laudabile, quia virtus eſt: quod ex parte temporis patet; nam ſicut Eccleſiaſtes cap. 3. patet, tempus tacendi, & tempus loquendi. Quod exponens Greg. 7. mor. ait: Os diſcretum congruo tempore vocem aperit, & rurſum congruo tempore taciturnitas claudit. Et Hieronymus quadam epiſtola ait: Diu conſidera, quod loquendum ſit, & adhuc tacens provide, ne quid pœniteat. Sapiens enim ut loquatur, multa prius conſiderat, & quid alicui, & quo loco vel tempore dicat*. Idem S. Hieron. præfata verb. Eccl. exponit modo ſequenti: *Pythagoricos reor, quorum diſciplina eſt tacere per quinquennium, & poſtea eruditos loqui: hinc originem ſui traxiſſe decreti. Diſcamus itaque & nos prius non loqui, ut poſtea ad loquendum ora reſeremus. Sileamus certo tempore, & ad præceptoris eloquia pendeamus. Nihil nobis videatur rectum eſſe, niſi quod diſcimus, ut poſt multum ſilentium de diſcipulis efficiamur Magiſtri*. Quod D. Gregorius de David conſideravit, tetigit quoque ſanctus Ambroſius, aſſerens: *Rectè David, non ſilentium ſibi indixit perpetuum, ſed cuſtodiam*.

S. Hier. in Eccl. c. 3.

S. Ambroſ. loc. cit.

S. Baſil. reg. brev. inter. 208. Silendum noſtrum debet regulari prudentia, ut non taceamus utilia. Plutarch.

3 D. Baſilius M. movet hoc dubium: *Nunquid rectum in univerſum ſit, ubique ſilentium ſervare?* Reſp. *Silentii decorum ex temporis opportunitate, & perſona ſpectatur, quemadmodum ex ſacris literis docemur: ac temporis quidem opportunitate, veluti cum dicit: Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt; & alio in loco: Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me*. Refert Plut. à Catone dictum: *Improbant iſtam tuam taciturnitatem?* ſapienter conformiterque propoſito noſtro reſpondit: *Dummodo vitam non improbent. Ego verò tunc demum taciturnitatem meam abrumpam, cum talia dicere valebo, quæ non ſunt digna taciturnitate*. S. Bernard. tractans de modo benè vivendi, inter alia hoc quoque tradit documentum: *Tace uſquequo interrogeris; interrogatio os tuum aperiat; ſint verba tua pauca, non tranſeas menſuram loquendi*. Cui conformis eſt doctrina B. Laurent. Juſt. de diſciplina, & perfectione monaſticæ converſationis: *Silentii*, ait, *virtus hæc eſt*,

S. Bern. de modo bene viv. c. 50.

B. Laur. Juſt. c. 15. de perf. mon. Converſ.

eſt, non ſemper tacere, ſed illa ſola, qua loqui non licet. Hanc namq; diſcretionis regulam multi ignorantes, graviter delinquunt. Quidam enim ipſorum extremo ſe reſtringunt ſilentio, & ſolam taciturnitatem virtutem eſſe putant. Tacent utilia proferre iis, quibus proferre valerent, & interdum neceſſaria proximis interrogantibus reſpondere neligunt. Regium ſilentii iter patefacit ſanctus Propheta, cum dicit in Pſalmo: Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea; non ut taceam, inquit, ſed ut non delinquam.

D. Chryſoſt. h. in Pſ. 38. Quale ſilentium ſit pulchrum, & utile.

4 Merentur quoque conſiderationem verba illa Chryſoſt. in Pſ. 38. *Poſui ori meo cuſtodiam: Non eſt*, inquit, *omne ſilentium pulchrum, ſed id ſolum, quod à mala abducit oratione, quod juſti à Deo precibus poſtulant; quemadmodum ipſe quoque David, dicens: Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & portam attentionis circa labia mea; oſtendens autem ſe oraſſe ſilentium à dictis nefariis, ſtatim ſubjunxit: Ne inclines cor meum in verba malitiæ.* Eccleſiaſticus diſcurrendo de cuſtodia linguæ, duas adhibet ſimilitudines, aſſerens: *Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me?* Petit nimirùm cuſtodiam, ſive excubias, & præthereà ſigillum ſuper labia ſua, idque in hunc effectum, & finem, ne labia ipſum condemnent. Excubiæ exponuntur, & amoventur; ſigillo pariter non ſemper utimur: eodem modo diſcurrere poſſumus de ſilentio, quod non ſemper, ſed juxta circunſtantias, & occaſiones occurrentes, juxta diſcretionem opportunam obſervandum eſt: *Omni rei tempus* (ita docet S. Ambr.) *tempus tacendi, & tempus loquendi; tacendum eſt, quando paratum non invenis auditorem; loquendum, quando Dominus linguam eruditionis indulget, ut ſermo tuus operetur in affectibus audientium.* Ita nos quoque monet S. Valer. Hom. de oris inſolentia hiſce verbis: *Aliquoties nimia taciturnitas ſtultitiæ adſcribitur, ſicut & verborum nimietas ad furorem refertur: de qua re ſi noſtri ſententiam requiras arbitrii, jam malo, aliquis tacendo ſtultus, quam nimium loquendo judicetur inſanus.*

Eccl. 22. 33.

S. Ambr. in Pſ. 45.

Tunc tacere quando ad Dei gloriam loquendum eſt, eſt vitioſum.
S. Bernard. loc. cit. c. 2.

5 Omnia extrema ſunt vitioſa: ſemper tacere, & nunquam aperire os, ne tunc quidem, quando id aut in proximorum noſtrorum utilitatem, aut in Dei gloriam cedere poteſt, vitioſa id eſſet deordinatio. S. Bern. citat authoritatem S. Greg. cum ait: *Diſcretè viciſſitudinum penſanda ſunt tempora, ne aut cum reſtringi lingua debet, ad perverſa ſe inutiliter ſolvat, aut cum loqui utilius valet, ſemetipſam per triſtitiam reſtringat: & hoc modo tacere vel loqui vitium eſt. Et alibi idem: Sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiſcretum ſilentium eos, qui erudiri poterant, in errore relinquit; proinde Iob c. 16. inquit: Si locutus fuero, non quieſcet dolor meus, & ſi tacuero, non recedet à me. Vbi Gloſſa: Congruit hoc verbum perſonæ Iob vel Eccleſiæ, quæ cum loquitur, dolor ejus minime requieſcit, quando locutione ſua perverſos corrigi minime conſpicit; & hoc ipſum amplius, quod tacet, gemit, quia ſe tacente, perverſorum culpas excreſcere inſpicit. Tacere igitur tempore quo homo tenetur, & poteſt loqui, peccatum eſt.* Hucuſque S. Bernard. Cui accedit doctrina Baſilii M. *Eſt autem quando etiam iis, qui lingua petulantiores ſunt, atque illud ſervare non valent*; quod aſſerit pro reſponſione propoſiti quæſiti: *Nunquid rectum in univerſum ſit ubique ſilentium ſervare?* Proſequitur deinde Sanctus diſcurſum ſuum: *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat; ſed ſi quis bonus, ad ædificationem fidei. Neceſſarium eſt perpetuum ſilentium, quouſque in eo, & vitio petulantiæ in dicendo ſanentur, & in otio diſcere potuerint, quando, & quid, & quomodo loqui oporteat; ut quemadmodum ſcriptum eſt, det gratiam audientibus.*

S. Baſil. reg. brev. inter. 208.

Tempus tacendi, & loquendi regulari debet ex prudentiam.
Eccl. c. 20. 7.

6 Magiſtri ſpirituales tempus, quo loquendum eſt, diligenter obſervant; quod & ad prudentiam pertinet; unde Eccleſiaſticus ait: *Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus: laſcivus autem & imprudens non ſervabunt tempus.* Multi ſunt, qui loquuntur abſque ullo reſpectu, vel perſonæ, vel temporis, aut loci, contra documentum illius etiam gentilis, nempe Macrobii in Saturnalibus: *Nil tam cognatum ſapientiæ, quam locis, & temporibus aptare ſermones, perſonarum, quæ aderunt, æſtimatione in medium vocata.* D. Ambroſius in expoſitione Pſalmi 58. quandonam tempus ſit tacendi, quod prudentiæ

S. Ambr. in Pſ. 58.

attribuitur, nobis inſinuat hiſce verbis: *Quando vides illudentibus protervis ſapientem tacere, dic: ligavit iſte intellectu labia ſua, hoc eſt, prudenter tacet, ne labiorum ſuorum vinculis alligetur. Poſuit ori ſuo cuſtodiam, ſepſit aurem ſuam ſpinis, vectem adhibuit foribus oris ſui; ſervat theſaurum cordis ſui, & argentum eloquii ſui, ut examinatum, & purgatum, quando oportet, proferat.* Quadrat hic optimè ſimilitudo illa Platonis, ſcribentis Theophani: *Navigamus aliquando velis navem explicantes, aliquando anchoris frænantes retinemus. Eadem gubernatio ad linguam adhibenda eſt, ut aliquando eam verbis armemus, aliquando ſilentio reprimamus.* Meliùs tamen quadrat, eſtque majoris authoritatis ſimilitudo illa, quam nobis inſinuat Sapiens: *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo.* In officinis aurifabrorum videmus gemmas lectis holoſericis affixas diſtincto ordine proportionataque diſtantia collocatas, quæ miram oculis noſtris conferunt voluptatem; ad eundem modum loqui ſuo loco, & tempore convenienti, indicium eſt magnæ diſcretionis, & ſapientiæ. Stobæi verba ſunt: *Aut dic aliquid ſilentio melius, aut ſile. Pythagoras dicere ſolebat: Aut oportet ſilere, aut afferre meliora ſilentio. Aut ſilentium tempeſtivum, aut orationem utilem habeas.*

Plato. Propoſitum declaratur ſimilitudinibus.

Prov. 25. 11.

Stob. ſ. 34.

7 Ingenioſa quoque eſt ſimilitudo ea, quam ſanctus Chryſoſtomus deſumpſit à clave: *Os noſtrum*, ait, *perpetuò cuſtodiamus, ei rationem quaſi clavem adhibentes.* Clave utimur non ſolùm, & ſemper pro claudendo; ſed etiam pro aperiendo oſtio: eodem modo ratio, dicta prudentia, non tenet os occluſum duntaxat, verùm etiam ſuo tempore aperit. Quando ſanctus Jacobus cuſtodiæ linguæ præſcribit præcepta, non prohibet locutionem, ſed, ut cum maturitate loquamur, conſulit, dicens: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Hanc veritatem nobis quoque inſinuavit Origenes: *Proprium eſt juſti tacere, non obmuteſcere.* Solùm mari tempeſtuoſo præcepit Chriſtus, inquiens: *Obmuteſce*; cæterùm nulli unquam, quantùm nobis conſtat, prohibuit, ne loqueretur, imò pluribus mutis reddidit loquelam: *Lingua diſcretè frænanda eſt* (ait Divus Gregorius) *non inſolubiliter obliganda; ſcriptum namque eſt: Sapiens tacebit uſque ad tempus, ut nimirum cum opportunum conſiderat, poſtpoſita cenſura ſilentii, loquendo quæ congruunt, in uſum ſe utilitatis impendat.* Cujus præclarum ac manifeſtum nobis dedit exemplum Sapientia incarnata in paſſione ſua; ſiquidem pluribus affectus contumeliis, calumniis, & ludibriis, exceptus etiam flagellis innumeriſque tormentis, prorſus tacuit: at opportuna data occaſione, locutus fuit: *Dicentibus maleficum eſſe, & quo eum arguerent non habentibus, tacuit tamen*, ait S. Chryſoſtomus: *cum de regno interrogatus, tunc locutus eſt ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigens.* Job ſeptem diebus fuit ſine loquela; at poſteà locutus fuit, quia conveniens exiſtimabat proferre id, quod in ſacro textu diffusè legitur. Indiſcretum prima fronte videtur hoc Sapientis conſilium: *Quando ſederis, ut comedas cum principe, ſtatue cultrum in gutture tuo.* At quo modo quis ſibi ipſi mortem inferre poteſt? Qua ratione quis menſæ accumbens comedere poterit, ſi ſeipſum jugulet? Moralem hujus ſenſum, & expoſitionem dabit nobis ſanctus Hieronymus, aut quicunque ſit illius author: *Pro gutture locutionem, pro cultro diſcretionem accipe.* Culter carnes in varias ſcindit, & dividit partes; diſcretio quoque partiri debet, & diſtribuere nunc ſilentium, mox loquelam: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.*

S. Joann. Chryſoſt. in Pſ. 140. Recta ratio debet eſſe clavis oris noſtri.

Iac. 1. 19.

Orig. tr. 23. in Matth.

D. Greg. 3. p. Paſt. adm. 15. Exemplum Chriſti.

D. Chryſoſt. h. 88. in Joa.

Job c. 3.

Prov. 23.

S. Hieron. cit. ſup.

8 Conſideraſtiſne unquam laudem illam Sponſæ, qua perfecta ſignificatur anima, attributam: *Sicut fragmen mali punici gena tua?* Quænam intercedit comparatio inter genas alicujus facientis profeſſionem virtutis & vitæ ſpiritualis, & pomum punicum? Obſervandum eſt hunc fructum, unà cum ſuo colore purpureo, eſſe ſymbolum verecundiæ, cujus partus eſt modeſtum, & diſcretum ſilentium. Verùm quale illud myſterium, quòd Deus jam ordinaverat, ut hæc poma veſti ſummi Sacerdotis in extremitate appenderentur, tintinnabulis permixta? *Quis nexus verecundiæ, & ſilentii cum clamore? An tacitè hoc nexu monemur, ſilentium ipſum prædicationis loco eſſe, & plerumque modeſta taciturnitate ad virtutem homines flecti?* Tritum eſt illud, quod narratur

Cant. 4. 3. Verecundia parit diſcretum ſilentiu.

Exod. 28.

de

Digitized by Google

Pulchrum exemplum de S. Seraphico Franciſco.

de ſancto Seraphico Franciſco: Hic egreſſurum ſe è conventu perſuadebat ſuo ſocio ad concionandum, & ad convertendas animas: conuratur ſocius, ambo egrediuntur per urbis plateas ſumma cum modeſtia, humilitate religioſaque corporis compoſitione; at eo modo, quo exeunt, ad clauſtra redeunt, nullo habito extra ſermone; & ſocio apud Sanctum conquerenti, cur promiſſis non ſtaret, reſpondit ille: Mox videbis effectum prædicationis noſtræ, & concionis jam habitæ. Et ſic evenit: plurimi enim corde compuncti, qui religioſam ſancti viri modeſtiam, humilemque inceſſum ſpectaverant, ad Sanctum confeſtim acceſſerunt, petentes admitti ad ſacrum Ordinem Religioſumque habitum: *Gena tua ſicut fragmen mali punici; id eſt, verecunda es* (ſic exponit hunc textum Rupertus Abbas) *& multis bono exemplo proficis. Tua verecundia quid eſt, niſi religioſitas ſumma? & hæc virtus ſine dubio malo punico debuit aſſimilari, quia gratioſa eſt intuentium oculis, & interdum ſuo ſilentio non minus ædificat, quam ſermo prædicationis. Unde in tunica Pontificis deorſum ad pedes ejuſdem tunicæ, facies, inquit Dominus ad Moyſen, per circuitum quaſi mala punica, ex hyacintho, purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum ſit aureum, & malum punicum; rurſum tintinnabulum aureum, & aliud malum punicum: & veſtietur ea Aaron in officio miniſterii, ut audiatur ſonus, quando ingredietur, & egredietur ſanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur. Malum quippe punicum in medio tintinnabulorum, religioſum atque operoſum eſt ſilentium, maximè ſexus fœminei, in ſocietate fidei vel doctrina prædicatorum, qualis tu fuiſti Virgo virginum in adjutorio, vel etiam regimine prædicantium Apoſtolorum: cujus etſi verba non leguntur, vel audiuntur, ubi prædicaverunt; opera tamen vel merita non ignorantur, non minora, imò majora tinnitu prædicantium.*

Rupert. Ab. l. 1. in Cant. c. 4.

Quòd denique mala punica ſint permixta tintinnabulis, aliud per hoc etiam inſinuari poteſt myſterium, ad denotandum ſcilicet, quòd non ſemper tacendum ſit, ſed poſt ſilentium loquendum, prout opportunitas exigit, & prudentia. In ſancto Ambroſio legimus de Suſanna: *Plurima presbyteri loquebantur, qui laborabant verborum fuco obducere veritatem; ſed tunc filia Iudæ tacuit apud homines.* Hæc taciturnitas manifeſtum erat indicium honeſtatis ſuæ, veluti alibi idem S. Doctor notavit: *Silentium*, inquiens, *in quo eſt reliquarum virtutum otium, maximus actus verecundiæ eſt.* Non ſiluit tamen; poſtquam enim Sanctus Ambr. aſſeruiſſet: *Tacuit apud homines*, ſubjunxit: *Locuta eſt Deo*, cui & ſumma cum fidelitate ſe commendavit.

S. Ambr. in Tob. c. 11.

S. Ambr. l. de offic. c. ...

TRACTATUS LXXXIX.

DE SOLITUDINE.

DISCURSUS DUODECIM.

DISCURSUS I. Solitudo cooperatur noſtræ ſaluti.

II. Ad obſervantiam Divinæ legis, & ſuffocanda vitia, multùm conducit, ut quis ſe à conſortio humano ſequeſtret.

III. Plurimùm etiam juvat ſolitudo, & ſequeſtratio ad conſervandam continentiam, fugiendumque ſenſualitatis vitium.

IV. Dæmon pro viribus ſuis nos tentat in ſolitudine; etenim in hac ipſum cum tentationibus ſuis expugnamus, & ſuperamus.

V. Solitudo, & ſequeſtratio multùm ſuffragantur orationi.

VI. Solitudo cooperatur quoque virtutum, & ſpiritus adeptioni.

VII. Quies, nec non conſolationes ſpirituales, ut plurimùm, inveniuntur in ſolitudine.

VIII. Demonſtratur, vitam ſolitariam piè ſanctèque inſtitutam eſſe viam, quæ ducit ad cœlum.

IX. Oſtenditur, quantùm Deus amet ſolitudinem, quantùmque Deo placeat, & gratus ſit, qui in illa ipſum imitatur.

X. In ſolitudine ſolet Deus converſari cum animabus, communicando ipſis viſiones, revelationes, & plura alia gratiarum dona; ibidemque vera acquiri ſolet ſapientia.

XI. Solitudo eſt inſtrumentum perfectionis, aſt eam ſpiritus virtutumque exercitium præcedat, oportet.

XII. Examinatur ac diſcutitur ſpiritualis ac interior ſolitudo, adaptanda cuilibet ſtatui, & vocationi.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Solitudo cooperatur noſtræ ſaluti.

THEMA.

Elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine: expectabam eum, qui ſalvum me fecit. Pſ. 54. v. 8.

David ſummam habuit ſolitudinis curam, quia in illa quærebat ſalutẽ ſuam.

1 INſigne ſalutis animæ noſtræ adjumentum Regius Propheta nobis commonſtrat verbis jam propoſitis, ex quibus pariter infertur, quantam & ipſe ſolitudinis habuerit curam, quantamque in ea poſuerit fiduciam: *Elongavi*, inquiens, *fugiens, & manſi in ſolitudine.* Et ecce fructum, quem inde percepit: *Expectabam eum, qui ſalvum me fecit.* Et verò B. Laurentius Juſtinianus, Prophetam in perſona eorum etiam, qui ſolitariam ducunt vitam, exiſtimat locutum: *In eorum perſona Propheta ait: Elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine: expectabam eum, qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate. Eſt itaque fuga eorum commendabilis, dum declinant noxia, pericula prævident, delictorum evitant cauſas, æterna deſiderant, Deoque inſeparabiliter adhærere concupiſcunt.* Certum eſt Deum noſtrum conſtituiſſe nos in præſenti vita tempore duntaxat limitato, ipſi ſoli cognito; idque in hunc finem, ut hic negotiemur, & lucremur vitam æternam: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas; inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Sed hæc ineſtimabilis valoris margarita, qua denotatur ſalus animæ noſtræ, ubi invenitur? ubinam comparatur pretioſus hic theſaurus: *Negotiamini dum venio*? In ſolitudine, in locis ſequeſtratis, & ſolitariis. Audiamus tamen S. Bernardum Homilia in præfata Evangelii verba: *O ſolitudo negotiorum cœleſtium apotheca! in te tranſitoria, & terrena mutantur in cœleſtia, & æterna.*

B. Laur. Juſt. de vit. ſolit. in prologo.

Matt. 13. 45.

S. Bernard. in cit. loc.

2 Notandum eſt, David Prophetam petiiſſe pennas, & alas, ut volaret ad loca deſerta, & ſolitaria; ſed quales petiit alas? an aquilæ, aut alterius avis agilioris & velocioris? minimè; columbæ petiit pennas: *Et dixi: quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam?* Eccur columbæ potiùs, quàm alterius volucris poſtulavit pennas, quibus ſe transferret in ſolitudinem? Obſervate in ſacris Canticis Sponſum cœleſtem alloquentem Sponſam ſuam hiſce verbis: *Columba mea, immaculata mea*; columbam conjungit cum puritate immaculata. Voluit propterea David inferre, animam vita pura, & irreprehenſibili vivere, & morari in ſolitudine. Gaudebat Arſenius mundi hujus deliciis, ſummiſque honoribus, Imperatori acceptiſſimus erat; & tamen conſiſtens in hoc portu fœlicitatis terrenæ, timebat tempeſtatem, nec immeritò, quia, ut benè advertit ſanctus Auguſtinus: *Mundus iſte periculoſior eſt blandus, quam moleſtus: & magis cavendus cum illicit diligi, quam cum admonet cogitque contemni.* Quare Arſenius die quodam in ferventia hæc ad Deum proruṗit ſuſpiria: *Domine, dirige me ad ſalutem: & venit ei vox dicens: Arſeni, fuge homines, & ſalvaberis. Idem ipſe diſcedens ad monachalem vitam, rurſum oravit eundem ſermonem; audivitque vocem dicentem ſibi: Arſeni fuge, tace, quieſce; hæc enim ſunt radices non peccandi.* Unde B. Laurentius Juſtinianus ſolitudi-

Quales pennas ſibi optaverit David ut volaret in ſolitudinem. Pſ. 54. v. 7.

Cant. 5. 2.

S. Auguſtin. epiſt. 144.

Exemplum Arſenii de fugiendo in ſolitud. ... Vit. Pat. ... 5.

B. Laur. Juſt. loc. cit. c. 2.

nes

Digitized by Google

nes vocat turres, & refugii loca: *Equidem nil aliud dixerim monaſteria in ſolitudinis remotione Deo dicata quam caſtra Dei, & refugia munitiſſima, ab incurſibus intellectualium beſtiarum valdè ſecura. Ad iſta, ut plurimùm, adulti confugiunt, qui ſaeculi oblectamenta deſpiciunt, carnis abhorrent lenocinia, facultatibus renunciant temporalibus, cœleſtium amore flagrantes.* Alludens deinde ad parabolam Euangelicam de pretioſa margarita, cujus ſupra fecimus mentionem, ſubdit: *Solitudinis ſeceſſus quærunt, quatenùs margaritam pretioſam, cœleſtemque valeant aptiùs cuſtodire theſaurum.* Veritatem hujus & ipſemet moralis Seneca agnovit, quapropter exiſtimat, evidenti nos expoſitos eſſe periculo bonorum morum, niſi fugiamus hominum turbam: *Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut allinit; utique quo major eſt populus, cui commiſcemur, hoc periculi plus eſt.*

Senec. epiſt. 7.

3 Lucæ cap. 15. mentio fit parabolæ de paſtore, qui relictis nonaginta novem ovibus, unam illam ſequebatur, & quærebat, quæ erat perdita: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam?* Quæro nunc, qua ratione hic paſtor, tantò licèt feratur amore erga ſalutem unius ovis, licitum tamen ſibi exiſtimat, ut reliquas omnes oves omni inſpectore, & cuſtode orbatas deſerat? Reſpondetur, reliquas eſſe extra omne periculum, quia relictæ erant in loco ſecuro: *Dimittit nonaginta novem in deſerto:* In locis ſolitariis, in eremo & ſolitudine quotquot electi, per oves figurati, ex inſtinctu Spiritus Sancti vitam ducunt religioſam, docuit experientia in omni ſæculo, eos ſecuros ibidem vivere de ſalute æterna: *Deſertum eſt* (ait Albertus Magnus) *ubicumque mundi frequentia non eſt, in eis qui dicere poſſunt Philip. 3. Noſtra converſatio in cœlis eſt.* Matth. 18. ubi eadem adducitur parabola, legimus: *Nonne relinquit nonaginta novem in montibus? hoc eſt, in cœleſtibus,* ſic exponit S. Anſelmus; quia qui ſolitariam, angelicam potiùs, quàm humanam ducit vitam.

Bonus paſtor oves 99. relinquit in ſolitudine. Luc. 15.

Albert. Mag. lib. de virt. c. 31.

Matth. 18. 12.

S. Anſelm.

3. Reg. 19.

4 Poſtquam Elias Propheta falſos illos Prophetas Baal gladio è medio ſuſtuliſſet, ſummè indignata Jezabel mortem ei minata fuit: aſt quam fecit reſolutionem ſapiens Propheta, quò ſe vertit? *Timuit Elias, & ſurgens abiit, quocumque eum ferebat voluntas.* At quò fugit? *Perrexit in deſertum. Omnia in figura contingebant illis:* Per hanc Jezabel figuratur concupiſcentia carnalis, quæ mortem machinatur animæ zelanti honorem Dei, ejuſque ſanctas leges; unde qui inſidias aſſultuſque hujus iniquæ Jezabelis fugere intendit, *pergat in deſertum.* Verùm ſi Elias imperabat elementis, ſi in illius poteſtate erat reſuſcitare mortuos ad vitam, ſi à Deo impetrabat, quidquid poſtulabat; cur timebat impiam fœminam, eſt. reginam? *Cor regis in manu Domini, quocumque voluerit, vertet illud.* Totum id verum eſt; Verùm quia Elias primus omnium loca ſolitaria ſanctificare debebat (unde ipſum tanquam primum vitæ eremiticæ fundatorem venerantur omnes) voluit nobis hoc relinquere documentum, non eſſe remedium ſecurius ſolitudine ad ſuperandas ſenſus, & mundi illecebras: Qua ſuper re audiamus ſanctum Ambroſium de fuga ſæculi: *Non mulierem fugiebat Propheta tantus, ſed ſæculum; nec mortem timebat, ſed fugiebat ſæcularem illecebram, & converſationis miraculoſa contagionem.* Et ſtatim ſubjungit myſterium, ob quod ſpecialiter fugit ad montem Oreb, vicinaſque ſylvas: *Elias*, inquit, *fugit ad montem Oreb, quod ſignificat exſiccationem, ut ſiccaretur in eo profluvium carnalis vanitatis.*

Ad ſuperandas carnales ſenſualitates, ſecurum remedium præbent ſolitudines.

S. Amb. de fuga ſæc. c. 6.

5 Hieremiæ c. 35. legitur mandatum eidem à Deo traditum, domui Rechabitarum inſinuandum, quo omnes invitabantur ad templum: *Introduces eos in domum Domini, in unam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum.* Executus fuit Jeremias hanc commiſſionem, totamque progeniem Jonadab introduxit offerens eis *ſcyphos plenos vino, & calices. Qui reſponderunt: non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noſter præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filii veſtri uſque in ſempiternum.* Vultiſne ſcire cauſam hujus obſervantiæ, quam ita exactè adimpleverunt hi Rechabitæ? Audite illam: *Domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis; ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris.* Ecce fructum, qui ab iis percipitur, qui ſe à tumultu populari, & à voluptatibus deliciiſque mundanis ſequeſtrant. Quòd ſi ulteriùs me interrogaveritis, cur & ipſi etiam in ſervitutem abducti fuerint, quemadmodum colligitur ex titulo Pſalm. 70. *Pſalmus David filiorum Ionadab, & priorum captivorum?* Reſpondet S. Hieronymus, aſſerens, id factum eſſe in pœnam, quòd progreſſu temporis, eſto urgentiſſima adfuerit cauſa, urbem Hieroſolymitanam inhabitaverint: *Filii Ionadab, qui in tabernaculis ſemper habitabant, ad extremum propter irruptionem Chaldaici exercitus Hieroſolymam intrare compulſi, hanc primi captivitatem ſuſtinuiſſe dicuntur, quod poſt ſolitudinis libertatem urbe quaſi carcere ſunt recluſi.*

Jer. 35. 5. 6. 7. Rechabitæ juſſi ſunt abſtinere à vino, & habitare in ſolitudine.

D. Hieron. epiſt. 13. ad Paulin.

6 Idem S. Doctor ſcribendo contra Jovinianum, rationem reddit, cur multi Philoſophi, virtutis zelantes exercitium, à conſortio hominum ſe ſequeſtraverint: *His*, inquit, *rationibus invitati, multi Philoſophorum frequentias urbium, & hortulos ſuburbanos declinarunt, ubi ager irriguus, & arborum coma, & ſuſurrus avium, fontis ſpeculum, rivus immurmurans, & multa oculorum auriumque illecebra; ne per luxum & abundantiam copiarum animæ fortitudo molleſceret, & ejus pudicitia conſtupraretur. Inutile quippe eſt, crebrò videre, per quæ aliquando captus ſis, & eorum te experimento committere, quibus difficulter careas. Nam & Pythagorici hujuſcemodi frequentiam declinantes, in ſolitudine & deſertis locis habitare conſueverunt.* Sub initium lib. 2. de Vit. SS. PP. legimus in prologo hæc Ruffini verba: *Benedictus Deus, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; qui etiam noſtrum iter direxit ad Ægyptum, & oſtendit nobis mirabilia magna, ad poſteritatis memoriam profutura, ex quibus non ſolum nobis cauſa ſalutis oriretur, verùm ex hiſtoria exemplum ſalutis, atque doctrina pietatis aptiſſima conderetur, qua virtutis iter agere volentibus, geſtorum præcedentium fide, ampliſſimum tramitem pandat.* Ubi obſervate verba illa: *Vult omnes ſalvos fieri, &c.* quaſi ingreſſus in ſolitudinem ad piam ibidem ducendam vitam, ſit veluti certioratio quædam æternæ ſalutis. In progreſſu ejuſdem prologi de ſolitariis illis, qui tempore illo vivebant in deſerto, refert ſequentia: *Nonnullos eorum ita ab omni malitiæ cogitatione ac ſuſpicione vidimus defæcatos, ut nec, ſi aliquid mali adhuc ageretur in ſæculo, meminiſſent. Tanta in eis inerat tranquillitas animi, tantuſque inoleverat eis bonitatis affectus, ut meritò de eis dictum ſit: Pax multa diligentibus legem tuam Domine.*

Idem lib. 2. in Jovin. Multi Philoſophi ſectati ſunt ſolitudines, virtutes zelantes.

Vit. SS. PP. lib. 2. in prol. Ingreſſus in ſolitudinem reddit hominem quaſi certum de ſua ſalute.

7 Certum eſt, & extra omne dubium, ſenſus noſtros, niſi cuſtodiantur ac refrænentur, indomiti & effrænis inſtar equi nos ducere ac præcipitare in varia peccata, & in animæ perditionem. Porrò hac in parte non exigua gaudent prærogativa, quotquot amori & ſequeſtrati vivunt à conſortio humano; à pluribus enim incentivis liberi evadunt: unde Arſenius, qui, ut dictum eſt ſuprà, aliquo tempore vixit in aula Imperatoris inter mundanos ſtrepitus, dicere ſolebat: *Dixit: qui ſedet in ſolitudine, quieſcit, & à tribus bellis eripitur, id eſt, auditus, locutionis & viſus; & contra unum tantummodo habebit pugnam, id eſt, cordis.* Libro 6. Vit. PP. libello 3. referuntur ſequentia: *Narraverunt de quodam ſolitario, qui exiit in eremum veſtitus lineo ſacco tantùm: cumque perambulaſſet tres dies, aſcendit ſupra petram, & vidit ſub ipſa viridem herbam, & hominem paſcentem tanquam beſtiam: deſcendens autem occultè tenuit eum; ſenex autem ille cum eſſet nudus, nec ferre poſſet odorem hominum, anguſtiatus vix potuit evadere de manibus ejus, & fugiebat. Ille quoque frater exiit poſt ipſum currens, & clamans: expecta me, quia propter Deum te ſequor; at ille converſus dixit ei: & ego propter Deum fugio abs te. Frater autem ille poſt hæc projecit levitionem, qua erat indutus, & ſequebatur eum: quem cùm vidiſſet ſenex, quia jactaverat indumentum ſuum, ſuſtinuit eum. Et cum appropinquaſſet ad eum, dixit ad illum ſenex: quando projeciſti materiam mundi abs te, & ego te expectavi. Rogabat autem frater ille dicens: Pater dic mihi verbum, quo ſalvus efficiar; qui dixit ei: fuge homines, tace, & ſalvus eris.* Feris & avibus venatores, & aucupes ſtruunt laqueos, non in urbibus & locis inhabitatis, ſed in campis,

Qui ſequeſtratus vivit à conſortio hominum, à tribus bellis eripitur.

Vit. Pat. lib. 5.

Vit. Pat. lib. 6. libello 3. n. 10. Mirabilis hiſtoria alicujus ſolitarii.

pis, ſylvis & locis ſolitariis; at infernalis venator inſidias & laqueos ſuos inviſibiles expandit, & tendit in civitatibus: quod cum David ſuperno illuſtratus lumine videret: *Ecce elongavi fugiens*, ait Gerſon, *& manſi in ſolitudine, expectans eum, qui ſalvum ſe fecit à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate: Quoniam vidit iniquitatem, & contradictionem in civitate, evolavit, ſicut paſſer erepta de laqueo venantium.*

Gerſon l.3. ſol.10.

Quare divitiæ, ſpinis à Chriſto comparatæ, non nocuerint SS. Patriarchis Abrahã, Iſaac, & Jacob.

Stob. ſer 46. Luc.8. 14.

8 Stobæus inter alias ſuas propoſitiones hanc quoque exhibet: *Annon aurea res eſt ſolitudo? Vrbs planè theatrum eſt infœlicitate palam ſcatens.* In dubium planè revocari nequit, quin divitiæ ſint veluti incentiva vitiorum; unde non ſine myſterio pientiſſimus Salvator comparavit eas ſentibus, & ſpinis, dicens: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui à divitiis, &c.* Quemadmodum ſub ſpinis, & ſentibus latent ſerpentes, buſones & alia animalia venenoſa; ad eundem modum in divitibus hærent abſconditi mortiferi ſerpentes innumerabilium peccatorum: *Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias.* Nihilominùs notum eſt omnibus, in veteri lege multos Patriarchas, Abraham, Iſaac, & Jacob, bonis abundaſſe terrenis; in ſumma tamen innocentia ſe conſervaſſe, Deoque adeò gratos, & acceptos fuiſſe, ut non dedignatus fuerit nuncupari: *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob.* Cui reſpondetur, quòd divitiæ nullum ipſis ſuppeditabant offendiculum, quia ab humano conſortio ſequeſtrati, vivebant in campis & agris, ovium paſcentes greges.

Pſ.72.12.

Alia encomia ſolitudinis.

Stob.ſer.28.

9 Stobæus in quodam alio ſermone ita ſcribit: *Quam jucunda res eſt ei, qui malos mores odit, ſolitudo: & cogitanti nihil mali ſatis magna poſſeſſio eſt ager bene nutriens.* Quæ omnia hucuſque dicta, & probata, Plutarchus author gentilis lib. de tranquillitate confirmat hiſce verbis: *Solitudo gymnaſium exiſtens ſapientiæ, bene inſtituit mores, format & dirigit hominum animos. Nihil enim impedimenti habent, quo minus promoveant; neque ad leges multas, & parvas offendentes à rectitudine inflectuntur, ut animi civitatibus incluſi; ſed in aere puro, & ut plurimum extra hominum conſuetudinem agentes, in rectum ſurgunt.* Concludo S. Joannis Damaſceni verbis: *Solitudo animæ puritatem inchoat: quemadmodum enim feræ blanda contrectatione cicurantur, ſic etiam cupiditates, ira, mærores, timores, peſtifera animæ mala per ſolitudinem conſopita, ac non aſſiduis irritamentis efferata, faciliùs poſtea vi rationis ſuperantur.*

Plutarch. de tranq.

S. Joan. Dam. lib.2. Parol. cap. 36.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Ad obſervandam Dei legem, & ſuffocanda vitia, plurimùm conducit ſolitudo, & humani conſortii fuga.

THEMA.

Pergemus in ſolitudinem, & ſacrificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis. Exod.9.v.27.

Quam Deus legem Decalogi filiis Iſrael per Moyſen dederit in ſolitudine.

1 Placuit tandem Deo ter Opt. Max. ut in executionem inviolabilis iſtius promiſſionis, quam primo patri credentium jamdudum dederat, populum Hebræum ex Ægypto conduceret ad obtinendam poſſidendamque promiſſionis terram. Verùm cum iter hoc adeò prolixum abbreviare, & populum via compendiaria deducere potuerit, ut citiùs, & breviori tempore Canaam attigiſſet; quid, amabo, per hoc indicare voluit, quòd tot, & tantis annis diſpoſuerit populum detinere in deſerto illo & ſolitudine? *Pergemus in ſolitudinem, &c.* Reſponſum, quod dari poteſt juxta ſenſum ſpiritualem, eſt, quòd cum Hebræi figurarent Chriſti fideles, qui tendunt ad terram veram promiſſionis, videlicet, ad cœleſtem beatitudinem, voluit Deus nobis notificare, ad hunc finem & ſcopum aſſequendum ſecuriſſimum medium eſſe ipſam ſolitudinem, & ſequeſtrationem ab omnibus occaſionibus, & impedimentis, quæ nobis inter tumultus, & ſtrepitus mundanos frequenter occurrere ſolent. Quot annis hic populus hæſit in Geſſen? quot ſæculis poſteà moratus fuit in Palæſtina? Cum nihilominùs Increata Dei Sapientia vellet ei præſcribere ſuas leges, expectavit, quouſque habitaret in deſerto; voluit in vertice montis quadraginta diebus ſolus cum ſolo Moyſe ſua conferre conſilia; unde B. Petr. Damian. (ſive S. Baſil. qui ante ipſum vixit) in laudem vitæ ſolitariæ ſcripſit: *Tibi Moyſes debet bis accepta legis decalogum.* Sanè obſervantia decalogi non erat adeò facilis in Ægypto, ubi *ſedebant ſuper ollas carnium*, multò minùs in terra promiſſionis fluente lacte & melle. *Deliciæ janua ſunt peccati*, ſcribit S. Ambroſius; ideòque Deus legem ſuam dedit, & promulgavit in ſolitudine, in deſerto, ſciens, quanta majori facilitate ibidem obſervari poſſit.

Petr. Dam. opuſc. 11. c 19.

Exod. 19. Oleaſter.

2 Doctiſſimus Oleaſter in verba illa Exodi: *Venerunt in ſolitudinem Sinai*, ait: *Iudæos in deſertum locum induxit, ubi expeditiores ab omnibus facti, cœleſtis doctrinæ eſſent capaciores.* Aſt noſtro propoſito conformiùs loquitur Philo Hebræus: *Quòd ad ſacras leges recipiendas animus purificatus requiritur, elutis maculis quæ hærent, ex miſcellaneæ turbæ in civitatibus degentis contagio. Id verò non eſt poſſibile aliter quàm in ſeceſſu efficere.* Deus primo parenti noſtro præſcripſit præceptum illud: *De omni ligno, &c.* deſideratiſne ſcire, quouſque, & quamdiù illud obſervaverit? Quamdiù moratus fuit in Paradiſo. Conſideratio hæc eſt S. Ambroſii ſcribentis Sabino Epiſcopo in hunc modum: *Solus erat Adam, & non erat prævaricatus, quia mens ejus adhærebat Deo; poſtquam verò ei mulier adjuncta eſt, non potuit inhærere mandatis cœleſtibus, & ideo ſe abſcondebat, quando Deus ambulabat in Paradiſo.* Gerſon, magnus Cancellarius Pariſienſis, in tract. aliquo ſuper Magnificat, id quod ſcribit in laudẽ vitæ ſolitariæ, ex S. Ambroſio hauſiſſe videtur, cum diſcurrit, & introducit vitam ſolitariam, ita loquentem: *Quid de primo illo formato Adam dicturus ſum, qui tamdiu ſalvus manſit, quamdiu ſolus? Data fuit mulier in auxilium, mox iſtum detraxit in exilium.*

Philo Hebr.

Quamdiu Adam ſolus in Paradiſo fuit, non peccavit. S. Ambr. lib. 4. Epiſt. 51.

3 Cum jam protoparentis noſtri fecerimus mentionem, aliud circa ipſum occurrit inquirendum myſterium; cur, nimirùm, Divinus artifex, à quo tam nobilem accepit ſubſtantiam & vitam: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ:* cur, inquam, in faciem potiùs, quam in aliam partem corporis inſpiravit? Audiamus S. Ambroſium epiſt. ad Sabinian. *Ibi ſedes*, inquit, *& illecebra delectationis, in oculis, auribus, naribus, & ore; ut ſenſus noſtros adverſus delectationes faceret fortiores, & eos ſanctificaret, ne aliquod prophanum in animam deferrent.* Qui vivit in locis remotis, ab illecebris & irritamentis vitiorum amotis, minorem habet peccandi occaſionem, eique facilius eſt cuſtodire ſenſus, quàm in locis frequentatis à populo: *Minus voluptatibus ſtimulatur* (verba ſunt D. Auguſt.) *qui non eſt, ubi frequentia voluptatum.* In lamentis Jerem. repræſentantur nobis quædam animæ immaculatæ, & irreprehenſibiles: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores.* Nihilominùs immediatè poſt Propheta ſtupendam nobis proponit metamorphoſin: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum.* Sed unde provenit hæc vultus deformitas, per quam intelligitur prava conſcientia, prævaricatione divinarum legum contaminata? *Faciem tuam lava*, Chriſti conſilium eſt, quod auctor Imperfecti Operis ita exponit: *Facies animæ conſcientia intelligitur.* Et quo modo lavatur facies? *Projice abs te avaritiæ ſordes, perjurii ſtercora, malitiæque putredinem, & lavaſti faciem, id eſt, conſcientiam tuam aqua Prophetica, de qua dicit Iſaias: Lavamini, & mundi eſtote, auferte nequitiam ab animabus veſtris.* Porrò hæ ſordes contrahuntur in plateis, in foro, in circulis, in converſationibus, in negotiationibus, in multitudine populi; quapropter proſequitur Jeremias: *Non ſunt cogniti in plateis. Multitudines hominum* (& eſt conſilium S. Hieronymi) *& officia, & ſalutationes, & convivia, velut quaſdam catenas fugias voluptatum.*

Gerſ. tom. 3. fol. 48.

Quare Deus Adæ in faciẽ inſpiraverit ſpiraculum vitæ.

S. Ambr. Epiſt. ad Sabin.

Viventes in locis remotis, minorem habent peccandi occaſionem.

S. Auguſt. de ſingular.

Thren.4. 8.

Matth.6.17.

Auct. Imper. op. ho. 15.

D. Hieron. lib.2. epiſt. 14. ad Paulin.

Senec. ep. 7. Quantũ damna contrahantur ex converſatione & converſatione hominũ.

4 Audiamus etiam, quid ſcribat Seneca epiſt.7. *Quid tibi vitandum præcipuè exiſtimes, quæris? Turbam; nondum enim illi te tutè commiſeris. Ego certè confiteor imbecillitatem meam: nunquam mores, quos extuli, refero. Aliquid ex eo, quod compoſui, turbatur; aliquid ex his, quæ fugavi, redit.* In ejuſdem epiſtolæ progreſſu oſtendit, quantam paſſus fuerit jacturam in converſationibus: *Quid me*, inquit, *exiſtimas dicere? avarior redeo, ambitioſior, luxurioſior; imo vero crudelior & inhumanior, quia inter homines fui.* Adducit inſuper rationes, quæ evidenter probant ejuſmodi detrimentum: *Vnum exemplum aut luxuriæ aut avaritiæ, multum mali facit; con-*

victor

Digitized by Google

victor delicatus paulatim enervat & emollit; vicinus dives cupiditate irritat; malignus comes quamvis candido & ſimplici rubiginem ſuam affricuit. Quid tu accidere his credis, in quos publicè ſaltus eſt impetus? Neceſſe eſt, aut imiteris, aut oderis. Vtrumque autem devitandum eſt, ne vel ſimilis malis fias, quia multi ſunt; neve inimicus multis, quia diſſimiles ſunt. Recede in teipſum, quantum potes: cum his verſare, qui te meliorem facturi ſunt. Refert Laertius, quòd Pitius inventus ſolus fuerit interrogatus, quid in ſeipſo collegiſſet? ſapienter reſpondit: *Meditor eſſe probus, ſentiens, ad id utiles eſſe ſolitudines, inutilem turbam.*

Laert. lib. 4. cap. 16.

Quare Deus Abraham è domo paterna ad loca deſerta, & ſolitaria juſſerit ſecedere. Gen. 12.

5 Reflexiſtiſne vos ad primam illam inſtaotiam, à Deo propoſitam Abrahamo, quando ipſum invitavit ad ſui ſequelam, omniumque credentium patrem elegit? *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtravero tibi: faciamque te in gentem magnum, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum.* Eccur Deus diſponit ipſum evocare & abſtrahere à patriæ deliciis, à domo paterna, ac peregrinari jubet in regiones deſertas, & ſolitarias? Reſpondetur, quòd, quia ſanctus Patriarcha mundo huic natus fuit, ut in omnibus ſæculis exhiberetur tanquam verum exemplar perfectionis, exactæque obſervantiæ legum Divinarum, voluit Deus cunctis manifeſtare, quantùm huic fini inſerviat coopereturque vita ſolitaria ſequeſtrata à commoditatibus propriæ domus, ſeparata à tumultibus, & converſationibus popularibus. Quantùm verò ipſe Abraham amaverit ſolitudinem, declarat S. Chryſoſtomus hom. 33. in Gen. hiſce verbis: *Venit in ſolitudinem uſque ad locum, ubi prius fuit tabernaculum ejus, ad locum altaris, quod fecit ibi principio, & invocavit nomen Domini Dei. Cogita, obſecro, quantus erat quietis, & tranquillitatis amator, & in divino cultu quam ſedulus. Ad eum enim locum, inquit, acceſſit, quem prius ædificaverat, & in quo nomen Domini invocaverat. Ecce jam multis antea ſæculis implevit hoc, quod poſtea à David dictum eſt: Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Solitudo enim propter invocationem nominis Domini Dei gratior ei erat, quam civitates; ſciebat enim, ſciebat clare, quod civitatis magnitudinem non facit ædificiorum pulchritudo, neque inquilinorum multitudo; ſed in habitantium virtus; propter quod & ſolitudo civitatibus dignior eſt, quæ virtute juſti ornatur, & orbe toto fit fulgidior.*

Abraham amator fuit ſolitudinis. D. Chryſoſt. h. 33. in Gen.

6 Marci 7. legitur de quodam ſurdo, & muto, oblato Salvatori noſtro, ut eum curaret: *Adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.* De hac ſurditate ait Albertus Magnus: *Quia aures arma iniquitatis peccato exhibuerat, ideo diabolus in auribus fecerat ſurditatem, & maximè à verbo Dei audiendo.* Quis verò per mutum intelligatur, ibidem exponit: *Mutus eſt etiam peccator, quia non invocat Deum cum affectu, quamdiu delectatur in peccatis; os enim habent multi peccatores, & tamen raro loquuntur bonum, ſed malum.* Verùm ut miſerabilem hunc hominem ad ſtatum ſalutis reducat Redemptor noſter, quem tenuit modum? *Apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus, &c.* Fortè operando hoc miraculum applauſum populi evitare, & miraculum abſcondere intendebat? At difficile id erat, ſiquidem mutus prodibat in publicum, ſoluto linguæ vinculo, ut Deo ageret gratias, ejuſque omnipotentiam ac beneficentiam magnificaret. Textus Græcus habet: *Cum ſeduxiſſet eum de turba ſeorſum.* Dionyſius aliam aſſignat rationem: *Quia turba fuit indigna videre iſtud miraculum.* Divus Chryſoſtomus citatus ab Angelico Doctore in Catena ratiocinatur hoc modo: *Vt divina miracula non faceret manifeſtè, inſtruens nos vanam gloriam ejicere.* Communior nihilominus expoſitio noſtro favet propoſito; unde Beda in hunc locum ſeu Euangelium ait: *Prima ſalutis ſpes eſt, quemlibet aſſuetos vitiorum tumultus, turbaſque deſerere.* Gloſſa Interlin. *Apprehendens eum de turba, id eſt, de ſtrepitu mundi.* Hugo Cardinalis: *Qui vult ſanari à peccatis, debet tumultum mundi evitare, quia corrumpunt bonos mores colloquia prava.* Dionyſius Carthuſianus Sermone 2. ſuper hanc hiſtoriam Euangelicam, diſcurrit in hunc modum: *In hoc datur intelligi, quod eos, quos Deus à vitiis curat, & ſal-*

Marc. 7. 32. Chriſtus mutum, & ſurdû ſanaturus, ſeducit eum à turba. Albert. Mag. ſer. 66.

Dion. Carth. Enarrat. in Euang. Chryſoſt. in catena.

Ven. Beda.

Gloſ. interl.

Hug. Card.

Dion. Carth. ſer. 2.

vat, oportet prava vitare conſortia, atque à communi hominum, per latam perditionis viam ambulantium, converſatione diſcedere. Hos fines aſſequimur per ſolitariam vitam, & ſequeſtratam à ſtrepitu mundano.

7 Pientiſſimus igitur Salvator miſſurus digitos ſuos in auriculas hujus ſurdi (quod idem facit ſpiritualiter, quando cordi peccatoris, ad vocem Dei priùs ſurdo) inſinuat ſuas inſpirationes, & gratias ſanctiſſimi ſui Spiritus (*Digitus Dei eſt hic*) voluit ipſum ſemovere à turba, ad denotandum, quantùm peccatori ſuffragetur ſolitudo, ut ei aperiatur cor ad recipiendas inſpirationes Dei. Multorum annorum ſpatio S. Auguſtinus vocationi Dei ſurdas præbuerat aures; quando igitur illi paruit? quando influentiis cœleſtibus ſinum ſuum aperuit? *Solitudo mihi ad negotium flendi aptior ſuggerebatur*, ſic ſcribit in ſuis Confeſſionibus. Attenta percurrite lectione converſionem ejus, & invenietis, quòd, ut vehementibus, & abundantibus divinarum gratiarum impulſibus cooperaretur, ac Deo cor ſuum aperiret, in agrum receſſit ſolus, ibique ſub ficu ſedens, ac cœlum ſuſpiciens, poſt iterata effuſa ſuſpiria & gemitus, illam de cœlo inaudivit vocem: *Tolle, lege:* librum excepit, eumque intelligens cœlitùs miſſum, aperuit, legit primum caput, quod iſtud S. Pauli Apoſtoli continebat monitum: *Non in comeſſationibus, &c.* Sicque verificabatur ad unguem illud oraculum Prophetæ Oſeæ: *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus.* Quamdiù enim ipſe non ſe ſequeſtravit à cõcurſu mũdano, tamdiù nec à lepra inveteratorum vitiorum ſuorum mundatus fuit: *Probus quietæ vitæ amator* (verba hæc ſunt Philonis Hebræi) *ſeceſſum, & ſolitudinem diligit, latere ignotus cupiens, non ſocietatis humanæ odio; eſt enim cumprimis amans hominum; ſed quia fugiebat vitia, quibus vulgus delectatur.*

Deus peccatorem converſurus ſequeſtrat illû à turba hominum.

Patet in converſione S. Auguſtini. S. Aug. lib. 8. confeſſ. c. 12.

Oſeæ 2. v. 14.

Philo Hebr. lib. de Abrah.

8 Conſortium humanum eſt nidus vitiorum: *Mundus in maligno poſitus eſt, id eſt, in malo igne.* Qui in ſolitudinem ſe recipit, de eo verificari poteſt, quòd ſit & vivat extra mundum. S. Bernardus Homilia quadam, exponens illa verba: *Simile eſt Regnum Cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas,* in laudem ſolitudinis exclamat: *O ereme, mors vitiorum!* Cui adnecti poſſunt, quæ S. Joannes Climacus ſcribit: *Eorum*, inquiens, *qui in hoc profundo ſolitudinis, tanquam pelago, verſantur, alii vitioſos affectus ſenſim imminuunt.* Experientia docet, quòd ubi non occurrunt objecta incentiva vitiorum, ibi etiam deficiant ſuggeſtiones, & tentationes ſenſuales: *Nihil in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu.* Senſus noſtri facilè, mox dixiſſem, neceſſariò, in ſolitudine cuſtodiuntur. Qui legit hiſtorias, reperiet, eos etiam, qui diuturnum in vitiis acquiſiverant habitum, quando acturi pœnitentiam petierunt loca abſtruſa, ſolitaria & deſerta, in quibus viget, & floret diſciplina monaſtica, perfectè mundatos eſſe. Unde conſideratione digna eſt propoſitio illa Caſſiodori, citati à D. Bonaventura lib. 4. Pharetræ cap. 18. *Nimia turba vitiorum ſine certamine vincitur, quando ſolitudo gratiæ ſuffragatur.*

Solitudo eſt mors vitiorû, conſortium verò humanum, eorum nidus. S. Bern. hom. Simile eſt regnum cœl. hom. negot.

Caſſiod lib. de anima, c. 18.

9 Cum ſtupore S. Ambroſius conſiderat David fugientem regem Saulem 1. Reg. 20. eſto alias nihil timendum ſibi eſſet; Deum quippè ſui defenſorem habebat, à quo certò noverat ſe electum ad regendum populum Iſrael. Cur igitur iſtam oſtendebat ignaviam, & puſillanimitatem, qui urſos dilaniaverat, diſcerpſerat leones, gigantes proſtraverat? *Fugiebat David ſanctus à facie Saul*, reſpondet S. Ambroſius, *non utique ut terras relinqueret, ſed ut immitis, & inobſervantis, & perfidi declinaret contagium. Fugiebat autem adhærens Deo, ſicut & ipſe ait Pſal. 62. Adhæſit anima mea poſt te. Abducebat ſe, & abalienabat à vitiis ſæculi hujus, elevabat animam ſuam, ſicut Iſaac in campo.* De Eremitis Lyrinenſibus laudabilius dare non poterat teſtimonium S. Eucherius, dicens: *In ſolitudinibus errantes, in ſpeluncis, & cavernis terræ, alieni à tumultu Reipublicæ humanæ, ſepoſiti, quieti, ſilentes & liberi, qui nec magis abſunt à voluntate peccandi, quàm à facultate.*

1. Reg. 20. S. Ambr. lib. de Iſaac, & anima c. 3.

Quare David fugerit præſentiam Saulis.

S. Euchet.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Plurimùm etiam juvat ſolitudo ad conſervandam continentiam, fugiendumque ſenſualitatis vitium.

THEMA.

In monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas. Gen. 19. verſ. 17.

Solitudo eſt efficax remedium ad evitandum concupiſcentiæ ignem, patet exemplo Loth.

1 POſtquam Loth, Deo ita diſponente, ab incendio infamium illarum civitatum præſervatus, & illæſus abiiſſet, Angeli, ut refert ſacer textus, *Eduxerunt eum, & poſuerunt extra civitatem, ibique locuti ſunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam, noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa regione; ſed in monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas.* Non deerant alia loca extra Pentapolim, in quibus Deus ſervum ſuum præſervare potuiſſet: cur igitur aſſignavit ei montem: *In monte ſalvum te fac? Omnia in figura contingebant illis.* Voluit, prout ego credo, Deus noſter hoc exemplo nobis indicare, quàm efficax ad evitandum ignem concupiſcentiæ carnalis remedium ſit ſolitudo, & ſequeſtratio à vitiorum irritamentis, & illecebris. Unde S. Joannes Damaſcenus inter alia emolumenta, quæ in aliorum ſententia refert, conſurguntque ex ſolitudine, unum eſt cuſtodia continentiæ: *Ei, qui qui continentia ſtudium profitetur, turbas quoque fugere convenit, ut mentem ab omni diſtractione liberam, ac pectus ab omni perturbatione purum habeat.* B. Petrus Damianus (ſeu potiùs Magnus Baſilius) inter alia plurima encomia vitæ ſolitariæ, hoc quoque recenſet: *Tu luxurioſis renibus nitida caſtitatis adhibes cingulum.* Inter prodigia & miracula, quæ in veteri lege enarrantur, illud quoque meritò recenſendum eſt, quod legitur de tribus pueris in fornace Babylonica præſervatis: *Et non tetigit eos omninò ignis, neque contriſtavit, nec quicquam moleſtiæ intulit.* Si veſtimenta eorum flamma redegiſſet in cineres, fortè contriſtaſſet eos propterea, quòd nudi remanſiſſent cum damno verecundiæ; at *non tetigit eos omninò ignis, neque contriſtavit.* Non immeritò huic fornaci comparat Petrus Damianus ſolitudinem, quia, ut plurimùm, non tantùm nos liberat ab incendio, & igne Babyloniæ, id eſt, carnalis concupiſcentiæ; verùm etiam mentem, & cor puris, & mundis replet cogitationibus, velut etiam interno jubilo, & lætitia: *Tu caminus ille Chaldaicus, ubi ſancti pueri furentis incendii vires orationibus reprimunt, & ardore fidei crepitantium contra ſe flammarum globos extinguunt.*

S. Jo. Damaſc. lib. 1. Parall. c. 36.

B. Pet. Dam. opuſc. 11. c. 19.

Solitudo comparatur fornaci Babylonicæ.

Dan. 3. 50.

2 Solitudo verecundiæ centrum eſt, ait S. Ambroſius exhortatione ad virgines: *Decet,* inquit, *ſolitudo verecundiam, & gymnaſium pudoris ſecretum eſt.* Author quidam ſcribens de expeditione Chriſtiana apud Sinas, refert, quòd *Magnam partem muliebris elegantiæ ſtatuunt in pedum parvitate: qua ex cauſa à prima pueritia pedes arctiſſime faſciis obvolvunt, ne ſuccreſcant liberè, atque ideo in inceſſu truncas propè judicares. Has faſcias per univerſam vitam adhibent. Id videtur ſapientis alicujus inventum fuiſſe, ut eas domi contineret, ne facilè per vicos curſarent: quod fœminas decet in primis.* D. Hieronymus virgini Euſtochio hoc dedit conſilium: *Cave, ne domum exeas, & velis videri filia regionis alienæ. Dina egreſſa corrumpitur. Nolo te ſponſum quærere per plateas.*

S. Ambr. exhort. ad Virg. Solitudo verecundiæ centrum, maximè decet Virgines.

Nicol. Trigaut lib. 1. c. 8.

S. Hieron. ad Euſt. Epiſt. 22.

3 Nulla fuit inter omnes animas creatas, quæ ita rapuit cor Dei, ſicut Beatiſſima Maria virgo, Dei mater jam electa; grata enim ei fuit ſpecialiter virginitas ſua: *Virginitate placuit,* verba ſunt S. Bernardi omnibus nota. Vultiſne ſcire, quanta cura, & circumſpectione cuſtodierit, ac conſervarit hunc theſaurum? Ecce invenietis in ea intenſiſſimum ſemper ſolitudinis amorem, de quo Sanctus Ambroſius ſcribens Sabino Epiſcopo ita diſcurrit: *Sola erat Maria, & loquebatur cum Angelo; ſola erat, quando ſupervenit in eam Spiritus ſanctus, & virtus Altiſſimi obumbravit eam.* Hiſce conformia ſunt, quæ ſcribit S. Eucherius Homilia de feſto Annuntiationis: *Ingreſſus eſt Angelus ad eam: non enim virgo in plateis erat, non in publico morabatur, intus erat in penetralibus, ſola ſedebat.* Legationes Magnatum celebriores ad alios principes deſtinatæ pro expediendis magni momenti negotiis, prima vice ad miniis, ſumma cum pompa, & applauſu publico præſentibus regni primatibus excipiuntur; in hac verò legatione longè alius ſtylus obſervatus fuit: *Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolus Angelus reperiret* (ait S. Ambroſius) *ſola ſine comite, ſola ſine teſte.* Nec aliud myſterium erat, quàm quia *miſſus eſt Gabriel Angelus ad Mariam Virginem.* Virginitas amat ſolitudinem, & ſequeſtrationem.

B. Virgo amantiſſima fuit ſolitudinis.

S. Ambr. lib. 4. Epiſt. 31. ad Sabin.

S. Eucher. ho. ſuper miſſus eſt.

S. Greg. Nazianz.

4 Nimis durum, & rigoroſum videtur fuiſſe conſilium illud, quod S. Gregorius Nazianzenus cuidam virgini, ut eam ad theſauri ſui cuſtodiam excitaret, dedit, dicens: *Mortua ſis cunctis aliis, velutique ſepulta.* Satis videbatur dixiſſe: *Mortua ſis;* quia in morte extinguitur omnis calor concupiſcentiæ illius, qui moritur, non audit, non videt, non loquitur, non ambulat, non movetur: cur igitur ſimul addit: *Velutique ſepulta?* Reſponſio ſatisfacit: ſi mortuus aliquis non eſt ſepultus, nec terra coopertus, ſed in feretro expoſitus eſt, vel circumfertur omnibus ſpectandus, quamvis ipſe non videat, omnium nihilominùs ſpectatorum oculos ad ſe attrahere poteſt; non ita, quando ſepultus eſt: pari ratione, ut majori cum cautela, & ſecuritate puritas virginalis cuſtodiatur, & conſervetur, haud ſufficit, virgo refrænet viſum, auditum, linguam, non vagetur per urbem, & plateas: etenim licèt nullas contrahat ſordes & ſpurcitias, quibus candorem ſuum contaminet, ſpectata nihilominùs poteſt aliis eſſe offendiculum, & præbere occaſionem peccandi; & ideò ſuadetur ipſi ſequeſtratio ac ſolitudo, corpori mortuo, & ſepulto ſimilis. Unde Tertullianus lib. de velandis virginibus ſcribit: *Statuendum eſſe ſacris virginibus pudoris murum, qui nec proprios emittat oculos, nec admittat alienos.*

Ut virgo ſecurius cuſtodiat theſaurum virginitatis, debet quaſi mortua, & ſepulta eſſe.

Tertull. cap. 6. de veland. Virg.

5 Nix eſt ſymbolum puritatis: conſervatur autem candida, & illæſa in ſolitudine, non in plateis urbium, aliiſque locis inhabitatis: *Tenera res in fœminis fama pudicitiæ,* ait S. Hieronymus, *quaſi flos pulcherrimus citò ad levem marceſcit auram.* Diſcrimen, quod flores hortorum inter, & montium camporumque eſt, quaſi manibus palpatur; illi enim ita delicati ſunt, ut ad omnem flatum venti aquilonaris exſiccentur, & langueſcant expoſiti ardentibus ſolis radiis: id verò non accidit floribus campeſtribus; his enim nulla nocet aeris intemperies, ſed omnes eludunt adverſos inſultus: Hoc idem prorſus de virginalibus, & caſtis animabus aſſerere poſſumus, quæ in conſortio, & converſatione hominum intra urbem, inter recreationes, & incentiva civitatum, ad omnem flatum venti, ad omnem occaſionem tametſi levem intuitus, auditus & tactus, magnum ſubeunt periculum, quoad florem pudicitiæ; hic tamen in clauſtris, & locis ſolitariis, in ſolitudine conſervatur vegetior, illæſus & intactus. Hac de cauſa cœleſtis Sponſus invitat puram, & virginalem animam ſub nomine, & titulo columbæ: *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni columba mea.* Aſt quorſum eam invitat? *In foraminibus petræ, in caverna maceriæ:* in locis, nimirùm, ab hominum conſortio, & ſtrepitu populari diſſitis. Et eodem tempore Divinus Sponſus deſiderabat intueri ipſius vultum: *Oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis, & facies tua decora.*

Diſcrimen inter nives, & flores ſolitudinis, & civitatum.

S. Hieron. lib. 3. ad Sal.

Applicatur hoc diſcrimẽ ad noſtrum propoſitum.

Cant. 2. 14.

6 Vix ſanctiſſima Virgo conceperat Verbum æternum, cùm migravit, inquit S. Euangeliſta Lucas, extemplò ad montes: *Et diſceſſit Angelus ab ea. Exurgens autem Maria in diebus illis abiit ad montana cum feſtinatione.* Voluit, videlicet, hoc exemplum relinquere debili & fœmineo ſexui, eumque docere modum cuſtodiendi, & zelandi puritatem, ſequeſtrando ſe à mundanis converſationibus, fugiendo ſtrepitus ſæculares. Idem hic Euangeliſta in deſcribendo hiſtoriam converſionis S. Mariæ Magdalenæ, non ſine myſterio, texendo telam lubricæ ſuæ vitæ, duxit hanc lineam: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix;* quaſi inferre vellet: non mirum, quòd perdiderit honeſtatem ſuam, quia habitabat in civitate, non convivebat ſuæ ſorori Marthæ in Bethania extra mœnia Hieroſolymitana. At poſt converſionem reperimus eam veſtigiis Chriſti inhærentem, & in locis ſolitariis.

B. Virgo concepto verbo æterno, ſtatim abiit in montana. Luc. 1. 39.

Luc. 7.

7 Moyſes deſcribendo univerſale mundi diluvium ait: *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam:* & rationem ejus reddit, dicens: *Videntes filii Dei filias hominum,*

Gen. c. 6. Univerſale diluvii una de cauſarum & accelerarum fuerit.

quod

quod eſſent pulchræ, &c. Per hos filios Dei, nonnulli intelligunt filios deſcendentes à Seth: certum eſt, eos priùs fuiſſe perſonas timoratas, ac propterea meritò hac phraſi deſcribuntur; at quis fuit ſcopulus ille, cui alliſi naufragium paſſi ſunt, & interierunt? *Videntes Filii Dei filias hominum, &c.* Sexus ille blandiloquus & fallax, quia ubique vagabatur, hominum etiam ſanctiſſimorum illius ſæculi honorem in periculum traxit, & præcipitium; ſi fœminæ ædibus ſuis manſiſſent incluſæ, neque ſancti illi viri prophanati, neque tot laqueis impurorum ac laſcivorum aſpectuum, & deſideriorum irretiti fuiſſent. Doctrina eſt S. Joannis Climaci, magni magiſtri Spiritus: *Signa, & exercitationes, & argumenta eorum, qui non ſine ratione ſolitudinem ſequuntur, hæc ſunt: Mens nullis perturbationum fluctibus agitata, cogitationes caſtæ, raptus in Deum, ſuppliciorum æternorum præſens ſemper memoria, mortis inſtantis conſideratio, inexplebile precandi ſtudium, cuſtodia ſui inexpugnabilis, Veneris extinctio, appetitionum ignoratio, mundi mors, nullum cibi deſiderium, rerum divinarum cognoſcendarum materia, fons diſcretionis, lacrymarum facultas, loquacitatis exterminatio.* Obſervate, hoc diſcurſu bis tangi punctum caſtitatis: *Cogitationes caſtæ, Veneris extinctio*, quia in ſolitudine ſpecialiter acquiritur pudicitia, & extinguitur ignis ſenſualitatis, & concupiſcentiæ.

Signa amantium ſolitudinem. Climac. gr. 13.

8 *Hortus concluſus ſoror mea Sponſa* (cœleſtis Sponſi verba ſunt) *hortus concluſus*. Bina vice nominat Sponſam ſuam hortum concluſum; cur verò Sponſus petierit illam eſſe inſtar horti concluſi, non caret myſterio. quod exponit Doctor Seraphicus hiſce verbis: *Caſtitas debet clauſuram ſtudioſam; nam dicitur: Hortus concluſus, ſoror mea ſponſa*; & pro majori declaratione dedit hanc ſimilitudinem: Quemadmodum hortum concluſum undequaque nullus intrare poteſt, & nulli ad eum patet aditus, niſi muros tranſcendat: *Sic in homine caſto, qui habet clauſuram continentiæ, nullum deſiderium debet intrare, niſi cœleſte tantum.* Vox *cœlebs* etymologiam ſuam derivat à cœlo, *cœlebs à cœlo*. Hortum hunc myſticum elucidat quoque S. Gregorius hiſce verbis: *Hortus quidem, quia eximiæ virtute caſtitatis floridus: concluſus autem, quia per continentiam munitus*: addere quoque poſſumus, *per ſolitudinem munitus*. Trita eſt propoſitio illa S. Cypriani (ſive alterius authoris, quicunque ille ſit) de ſingularitate Clericorum: *Lubrica eſt illa ſpes, quæ inter fomenta peccati ſalvari ſe ſperat.* Hiſce fomentis, & illecebris, ut plurimùm, abundare ſolent loca frequentata; in locis verò deſertis, & ſolitariis ea deficiunt. Similiter blanditiæ, riſus, obtutus, diſcurſus obſcœni, geſtus, prava aliorum exempla & correſpondentiæ, locum non habent in ſolitudine; & quamvis à ſpiritu fornicationis perſæpè tentemur, efficaciori tamen gratiæ auxilio Deus nobis aſſiſtit, noſque defendit.

Cant. 4. 12. Sponſus cœleſtis ſponſã ſuam bis nominat hortũ concluſum. S. Bonav. diæta Salut. tit. 4. c. 4.

S. Greg. lib. 1. cap. 4. in lib. Reg.

S. Cyprian. de ſing. Cler.

9 Inter alios ritus in veteri lege Levitis præſcriptos, unus quoque circa victimas, quæ offerebatur, datus fuit: *Pellem vero, & omnes carnes cum capite, & pedibus & inteſtinis, & fimo & reliquo corpore, efferet extra caſtra in locum mundum.* Morale legis hujus myſterium quicumque intelligere deſiderat, adeat vel audiat Lyranum: *Quia peccator*, inquit, *debet eſſe elongatus de cætero non ſolùm à peccato, ſed etiam ab occaſionibus ejus.* Scribit Cœlius Rodiginus: *Heliensibus Phidias Venerem fecit, quæ teſtudinem calcaret.* Teſtudines in ſummo gradu ſolent eſſe frigidæ, è contra Venus in nobis excitat concupiſcentiæ flammam & ardorem: quomodo igitur hoc concordabat, quòd Venus poneretur ſupra teſtudinem? Audite hujus myſterium: *Commonſtrans eſſe muliebris decoris, ædes cuſtodire.* Hinc S. Hieronymus virgines illas ſtultas dicit, quæ non vivunt ſequeſtratæ ab hominum familiaritate, & conſortio: *Foris vagentur ſtultæ, tu intrinſecus eſto cum ſponſo.* Cauſam libenter ſcirem, & à vobis inſtitui peto, cur columbæ, quæ altiùs volandi agilitate longè ſuperant rapaces aves, ſive accipitres, ab iis tamen frequenter capiantur, eiſque cedant in prædam & eſcam? Ecce, experientia docemur, quòd columbæ ductum propriæ vanitatis ſequendo, & quaſi ſuperbiendo, per aërem vagentur & circumvolent: id dum faciunt, accipitres eas obſervant explorantque, tempus commodum expectant, quo uno impetu eas impetunt, involant, & prædã aliquam capiunt. Quot quantæque exiſtunt animæ puræ innocenteſque? at veluti columbæ de ſeipſis præſumentes, occaſiones & offendicula non fugiunt, & propriis confidentes viribus, infernali accipitri in prædam cedunt, propterea, quia non ſtudent ſolitudini, nec ab humano ſe abſtrahunt conſortio: *Dum liberius evagari virgines volunt* (ait S. Cyprianus) *eſſe virgines deſierunt, furtivo dedecore corruptæ.* Huic conformis eſt propoſitio illa conſideratione digna, quam adducit Tertullianus, diſcurrens de velo Virginum: *Omnis*, inquit, *publicatio virginis bonæ, ſtupri paſſio eſt.*

Levit. 4. 12. Sexus mulieris ſingulariter commendatur cuſtodia domus, ſi caſtæ eſſe velint cenſetur. Lyran. Cœlius Rod. lib. 30. lect. antiq. c. 1.

S. Hieron. epiſt. 22. ad Euſtoch. Cur Columbæ volandi agilitate ſuperantes accipitres, ab iis tamen ſæpè capiantur.

S. Cyprian. de habitu Virg.

Tertull. de velo Virg.

10 In vita S. Philippi Nerii plurimùm commendatur Martha Spoletana, quæ à directione ſancti hujus viri in omnibus obſervantiæ actibus planè dependebat, ideòque Sanctus eam magnifaciebat; interrogatus verò cur tanti eam æſtimaret, reſpondit: Quia filat. Fortis illa mulier multis deprædicatur laudum encomiis à Rege Salomone: *Manum ſuam miſit ad fortia.* Fortè unius inſtar Amazonum ſtricto gladio invaſit hoſtem? Fortè ſicut una Debora hoſtiles diſſipavit exercitus? Fortè ipſiùs Judith ſecuta exemplum, alicujus generoſi belli ducis detruncavit caput? Nihil horum: *Digiti ejus apprehenderunt fuſum.* Domui ſemper incluſa manebat, & ſolitaria ſolita penſa trahebat. Caſus Adami protoparentis noſtri unde cauſatus fuit? *Ne contriſtaret delicias ſuas.* Audite ſanctum Ambroſium: *Potuerat Adam inter illas Paradiſi inconcuſſus ſtare delicias, ſi Eva ibi cum illecebris diabolicis non fuiſſet.* Et qualem inde pro noſtro documento deducit conſequentiam? *Conveniens ergo eſt deſertum ſaluti, ubi non eſt Eva, quæ perſuadet, ubi non eſt mulier, quæ blanditur.* Vultiſne intelligere modum, quo cœleſtis Sponſus fatetur ſe raptum voce, & vultu animæ ſibi dilectæ? In ſacris Canticis eum reperiemus: *Quæ habitas in hortis, fac me audire vocem tuam.* Ab illis, nimirùm, animabus, quæ zelant honeſtatem, & pudicitiam, exigit, ut demorentur & ſubſiſtant in locis ſequeſtratis & ſolitariis; optimè namque novit, faciliùs ibidem conſervari illibatum virginitatis lilium. Debora mulier virilis fuit tantæ ſapientiæ, prudentiæ & experientiæ, ut ei conceſſa fuerit in Hebraiſmo ſuprema dignitas judicandi populum; ſed qua arte & modo uſa fuit, ut inter tribunalis ſtrepitus, & tumultus, honeſtam ſe conſervaret, & pudicam? *Judicabat populum, ſedebat ſub palma, & aſcendebant ad eam filii Iſrael in omne judicium:* Ex civitatibus & oppidis exibant, aſcendebantque loca campeſtria, in quibus ipſa morabatur, cognoſcens, quantæ utilitatis eſſet ſolitudo. Sub palma in campo reportavit palmam ſuæ ſemper caſtæ ac pudicæ converſationis.

Sexus muliebris laudatur de fortitudine, quia apprehēdit fuſum ad filãdum.

S. Ambr. ſer. 39.

Locus deſerti conveniens eſt ſaluti.

Cant. c. 8. 13.

1. Reg. 7. 16.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Dæmon pro viribus ſuis nos tentat in ſolitudine; ſiquidem in hac eum unà cum tentationibus ſuis expugnamus, & ſuperamus.

THEMA.

Sub umbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus: protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum ſalices torrentis. Job. 40 v. 16.

1 DEſcribit Propheta Job hoſtem infernalem, per Behemoth figuratum, inter ſalices torrentis hærentem in ſecreto calami, & in campis ſilveſtribus: *Sub umbra dormit, &c.* Videtur prima fronte, ex hoc textu deducendum, quòd inſidiæ & aſſultus diabolici plus vigeant in locis ſolitariis & campeſtribus, quàm in urbibus, oppidis aliiſque locis inhabitatis. Reſpondeo, verum eſſe, Dæmonem majus adhibere ſtudium majoremque conatum in ſolitudine, quàm in ſolo ab hominibus trito & frequentato; non tamen illic plus prævalere. Pro cujus veritate advertendum, non dicere Job, quòd Dæmon animas vincat, & deprædetur; imò potiùs dicit: *Sub umbra dormit.* Non habet vires, quibus nos ſuperet, ſibique ſubjiciat, niſi eas nos illi ſubminiſtremus negligentia, & incuria noſtra. Cœleſtis Magiſter noſter plerumque loquens in parabolis, parabolam & de zizaniis propoſuit, ad indicandas nobis tentationes, aſſultus & inſidias antiqui adverſarii: *Venit inimicus, & ſuperſeminavit zizania.*

Diabolus ſolitarios graviter quidẽ tentat, ſed rarius proſternit.

Matth. 13. 25.

Bellov. ſpec. mor. l.3.diſt. 4. p. 1.

tum. *Silentium valet ad inſtructionem*: cui ſubdit Bellovacenſis; *Eccleſ. 12. Audi tacens & pro reverentia accedet tibi bona gratia.* Unde Chriſtus in medio Doctorum audit, & tacet. Sanctus Antoninus de Pythagora diſcurrens, & examinans, qualem ſibi præſcripſerit finem in inſtruendis ſuis diſcipulis circa linguæ cuſtodiam ait: Pythagoras diſcipulis per quinquennium ſilentium imperabat, ut tacendo, diſcerent poſteà loqui: verbis contumelioſis agitabantur, opprobriis provocabantur, ut retorquerent opprobria, & contumelias; & eas ipſi reprimebant ſilentio: quo & ſtipendio ſolvebant illos, qui illos vituperabant, & injuriis afficiebant. Ad hoc propoſitum D. Baſilius Magnus pulchram adſert ſimilitudinem, & dicit: Quando duæ portæ ſeu januæ juxta ſe poſitæ, apertæ ſunt, & ſpirat ventus, magnum iſte excitat ſtrepitum; pugnant enim ibi inter ſe duo venti ſibi contrarii: non ſic res ſe habet, quando ventus non reperit alium ſibi adverſantem, & quando aut feneſtra aut janua una clauſa eſt; tunc enim ibi moritur ac omnem ſuum amittit vigorem. Ita ei accidit, qui oris januam tenet occluſam, non reſpondet, nec injuriam retorquet, ſed modeſta quadam taciturnitate reprimit; tunc namque omnis injuria manet ibi ſuffocata: *Vim faciebant, qui quærebant animam meam*, ait regius Propheta: *& qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates. Ego autem ſicut mutus non aperiens os ſuum, & factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.* Audite jam verba D. Baſilii: *Contumeliam tibi impoſuit iratus? Siſte ſilentio malum, & nè ventos imiteris, qui per reflatum id, quod appulſum eſt, repellunt.* S. Bernardus libro de ordine vitæ ita ſcribit: [Quid magis poteſt verecundiæ bonum, quam ut juniorum ætas magis debeat diſcere ac tacere? Pythagoras quidem legem dedit ſilentii diſcipulis ſuis, ut tacentes per quinquennium, loqui diſcerent: & tu non vis tacere, cui virtus ſilentii propria eſt?] Proteſtatur deinde mellifluus Doctor, ſe experientia didiciſſe, & vidiſſe, paucos fuiſſe, qui linguam fræno continuerint; ratio, quam adducere poſſumus, eſt, quia pauci etiam ſunt, qui ambulant per viam aſperam, & difficilem conſiliorum, & perfectionis: *Rarum eſt, tacere quenquam, cum ſibi loqui nihil proſit.* Paulò antè jam dixerat: *Quamplures vidi loquendo incidiſſe in peccatum, vix quemquam tacendo; ideoque tacere poſſe, quam loqui, difficilius eſt.* Mox ſequitur: *Sapiens eſt, qui novit tacere. Alliga, moneo, ſermonem tuum, ne luxuriet, nè laſciviat, & in multiloquio peccata tibi colligat: ſit reſtrictior, & ripis ipſius coerceatur. Cito lutum colligit omnis exundans.*

S. Antonin. loc. cit.

S. Baſilius h. 9. de ira. Pulchra ſimilitudo.

Pſ. 37. 13.

S. Bern. l. de ordine vitæ. Difficilius eſt tacere, quam loqui.

7 Jamdudum ante S. Bernardum hoc punctum tetigit D. Ambroſius, etenim lib. 1. de Offic. cap. 2. eadem reperiuntur verba: *Rarum eſt tacere, &c.* & in progreſſu hujus capitis tangit illum verſiculum Prophetæ David: *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Aliæ ſunt viæ, quas debemus ſequi*, ait S. Doctor, *aliæ quas cuſtodire; ſequi vias Domini, cuſtodire noſtras, ne in culpam dirigantur. Potes autem cuſtodire, ſi non citò loquaris.* Sub initium hoc dederat monitum: *Quid autem præ cæteris debemus diſcere, quam tacere, ut poſſimus loqui: ne prius me vox condemnet mea, quam abſolvat aliena? Scriptum eſt enim: Ex verbis tuis condemnaberis. Quid opus eſt igitur, ut properes periculum ſuſcipere condemnationis loquendo, cum tacendo poſſis eſſe tutior?* Stobæus ſermone de taciturnitate citat dictum aliquod Demoſthenis: *Ne me exiſtimetis Athenienſes ignorare, quam tutum ſit ſilentium.* Proſequitur Sanctus Ambroſius iiſdem verbis, quæ ſup. ex D. Bernardo citavimus: *Complures vidi loquendo, &c. Continentia linguæ* (inquit Stobæus) *non exigua virtutis pars: orationi ſubjici, & morigera fieri non poteſt, niſi quis multo ſtudio, cura & induſtria peſſimos affectus, qualis ira eſt, devicerit.* Refert deindè id, quod occurrit Zenoni, magno Sapienti Græciæ: *Zenon ab Antigoni Legatis Athenas miſſus, una cum aliis Philoſophis ad convivium vocatus eſt: & cum reliqui inter pocula ſuam quiſque eruditionem oſtentarent, ipſe tacebat. Cum autem Legati interrogarent, quid Antigono deberent de ipſo renunciare: Hoc ipſum, dixit, quod videtis; oratio enim omnium eſt difficillima moderatu.* Conſilium fuit moralis Senecæ: *In hoc incumbe, ut libentius audias, quam loquaris: quod tacitum velis, nemini dixeris; auribus frequentius, quàm lingua utere; quidquid dicturus es, antequam aliis, tibi dixeris.*

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 2. Tacendo tutiores ſumus à periculis.

Stobæus ſ. 31.

Seneca de moribus.

8 Thomas à Kempis in ſermone quodam ad Novitios habito, hoc eis dedit documentum: *In ſilentio diſcatis, qualiter & cui loqui debeatis.* In Theatro vitæ humanæ hanc invenio obſervantiam practicam: *Quicunque in ſacrum ſenatum purpuratorum Patrum à Pontifice cooptantur, iis primo conſeſſu Pontifex os claudit, ut muto ſilentio Patres audire diſcant. Altero vel tertio, ex Patrum ſententia os illis aperit, & poteſtatem dat in ſenatu ea, quæ ex dignitate Eccleſiæ videntur eſſe, modeſte & ſincere proferendi.* B. Petrus Damianus prudentiæ aſcribit, ſi præmittatur ſilentio id, quod proferendum eſt: *Prudens, quæ dicenda ſunt, ponderat.* Obſervaſtiſnè, quòd, quando Sapiens opportunum aſſignat tempus tacendi vel loquendi, præmittat tempus tacendi, & poſtea addat tempus loquendi? Voluit nos docere, ut prævio ſilentio nos diſponamus ad benè loquendum; ſiquidem *Prudens, quæ dicenda ſunt, ponderat. Non ait Salomon* (& eſt obſervatio Hug. de S. Vict.) *tempus loquendi, & tempus tacendi: ſed tempus tacendi, & tempus loquendi, quia prius in ſilentio forma loquendi ſumitur, quæ poſtmodum tempore loquendi in voce teneatur.* Quandò Zacharias parens Præcurſoris certam accepit informationem de nativitate Baptiſtæ (veluti alibi etiam tetigimus) factus eſt mutus; & tamen debebat eſſe parens illius, qui totus debebat eſſe vox: *Ego vox clamantis.* Quale illud myſterium? Gualfredus in Allegoriis ſupra Lucam exponit illud, inquiens: *Non vacat à myſterio, quod mutus pater Ioannem genuit, qui vox clamantis fuit; ſemper enim melius vox in ſilentio generatur.*

Thomas à Kempis l. 4. ad Nov. p. 1. Theatrum vit. hum. Prævio ſilentio diſponimur ad bene loquendum.

Petrus Dam. l. 6. epiſt. 27.

Eccleſ. 3. 7. Hugo de S. Vict. inſt. mon. c. 10.

Gualfred. in alleg. in Lucam.

9 Eſt doctrina S. Ambr. *Silentium, & tutum eſt, & decorum, quod ſervat cum gratia cautelam. Quid enim labia noſtra, niſi quædam noſtra vincula ſunt? Denique vinculis labiorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur. Ideò Sapiens in tempore tacet, & ſecum ipſe conſiderat, quo tempore loqui debeat; de quo præclarè ipſe Salomon: Labia ſapientis, alligata ſunt intellectui.* Beatus Laurent. Juſtinianus tractans de diſciplina, & perfectione monaſticæ converſationis ita ſcribit: *Ante Chriſti reſurrectionem rudes ingenio, litteris inexpertos, mente timidos, carnales ſenſu, & Divinæ legis ignaros fuiſſe cognoſcimus:* (loquitur de Apoſtolis) *At ubi Dominus cælos aſcendit, poſtquam in ſilentio orationi vacare cœperunt, Spiritus ſanctus ſuper illos deſcendit abunde, omniumque linguarum ſcientiam, omnium dogmatum diſciplinam ipſis tribuere dignatus eſt.* Adducit deindè exemplum ex Scriptura, quo confirmat utilitatem, & neceſſitatem ſilentii, ut ſciamus, & poſſimus tempore ſuo benè loqui: *Ezechiel Propheta, antequam prædicationis officium ſumeret, revelationum myſteria vidit, & Dominum audivit ad ſe loquentem verba hæc: Fili hominis, omnes ſermones meos, quos loquar ad te, aſſume in corde tuo, & auribus meis audi, & vade, ingredere ad tranſmigrationem ad filios Iſrael, & loqueris ad eos, &c. Propterea quicunque ſapientiæ verba utiliter fari deſiderat, in ſilentio prius diſcat intus, quod poſtmodum viva voce foris loquatur. Re quippe vera nullus ſcit fructuosè loqui, qui ignorat prudenter tacere; taciturnitas namque bene loquendi principium eſt.*

S. Ambroſ. in Pſal. 38. Loquacitate conſtringimur labiis noſtris quaſi vinculis.

B. Laur. Juſt. c. 15. de perf. & diſcip. mon. converſ.

Silendo diſcimus bene loqui.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Variæ inſtituuntur conſiderationes ad injiciendum nobis frænum linguæ, amoremque ſilentii.

THEMA.

Manum meam ponam ſuper os meum. Vnum locutus ſum, quod utinam non dixiſſem. Job 39. v. 34. 35.

1 EX hiſce verbis ſancti Job deducere poſſumus, quantum præjudicium ac detrimentum nobis conferat fractio ſilentii etiam in rebus exigui momenti, cum de ſemetipſo fateatur: *Vnum locutus ſum, &c.* non obſtante in contrarium teſtimonio æternæ ac infallibilis Veritatis ſibi favente: *In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis.* Una ſtilla veneni infuſa vaſi pretioſo liquore referto ſufficiens eſt, ut illum inficiat, & bibenti mortem inferat. S. Jacobus Apoſtolus utitur ſimilitudine ignis, cujus unica favilla ſufficit ad excitandum magnum incen-

Quandoque unicum inconſideratū verbum multa cauſat mala. Job c. 1. v. 22.

Digitized by Google

incendium : *Vnum locutus ſum, &c.* Unicum verbum pungens, immodeſtum, æquivocum, injurioſum ſufficit ad concitandas rixas, & inimicitias fatales, ad exponendam urbem periculis extremæ ruinæ. B. Jordanus totius Ordinis S. Dominici digniſſimus Generalis, ſolebat Religioſis ſuis (veluti legitur in vitis Patrum inſignium dicti Ordinis) hanc inculcare rationem circa obſervantiam ſilentii : *Videtis chariſſimi, quod imperceptibiliter quantumcunque altè incipiatur Pſalmus, paulatim vox cantantium frangitur, & cadit; ſic quantacunque bona verba incipiamus dicere, vel ad alterutrum conferre, paulatim ex humana corruptione ad vana prolabimur.* Quapropter utiliſſimum eſt conſilium, quod B. Petrus Damianus nobis reliquit: *Nunquid non laborioſius eſt linguam per tot prolixæ loquacitatis verba diſcurrere, quam in ſuo quietam ſilentio permanere? Vnde non immerito de quibuſdam per Ieremiam dicitur : Docuerunt linguam ſuam loqui mendacium : ut iniquè agerent, laboraverunt; laboraſſe namque dicuntur, ut nequiter agerent, qui tacendo, ſine peccato utique melius quieviſſent.*

Vit. Patr. ord. Præd. 4. p. c. 45. Apta ſimilitudo.

Petr. Dam. l. 74.

2 Aptiſſima eſt ſimilitudo illa, quam idem Apoſtolus ſumit à fræno, quod equorum ori injicitur, ut nos illos ducamus ad nutum noſtrum, & ab illis non ducamur in præcipitium : *Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.* Si equum indomitum ſine fræno abire permitteremus, non ſolùm ut nos morderet, verùm etiam ut per præcipitia nos raptaret, periculum incurrere poſſemus : ſic lingua effrænata quantorum malorum inſtrumentum eſt? *Vniverſitas iniquitatis.* Ecquod illud frænum ori, & linguæ noſtræ injiciendum, ne præcipitemur ab ea? ſilentium : *Fœlices planè illos, quorum ora, ne multiloquio ſolverentur, verbi cæleſtis habena reſtrinxit* (ait S. Ambroſius) *Quæ eſt iſta habena fratres? Quis me doceat, quemadmodùm ora hominum aut reſtringat, aut ſolvat? Monſtravit mihi habenam ille, qui dixit : Vt detur mihi ſermo in apertione oris mei; ſermo ergo habena eſt.* Eadem metaphora hoc idem propoſitum proſequitur S. Doctor, inquiens : *Doceat & alius linguæ retinacula pati; rarior enim tacendi virtus eſt, quam loquendi. Doceat planè ille, qui velut mutus adverſus dolum non aperuit os ſuum.* Commentando deinde in verſum illum Pſal. 38. *Dixi : cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea,* exhortatur nos hiſce verbis : *Teneamus animæ conſtantiam noſtra, ne in offenſionem labia loquendi feſtina prorumpant.* Denique argumentum ponit valdè ſtringens, quo nobis inſinuare, intendit, quanto conatu linguam noſtram cuſtodire, & tacere debeamus : *Si hoc cavet Propheta, tu non caves? ſi hoc metuit, in quo Dei gratia loquebatur, tu non metuis, qui erroris verba non refugis, & theatralibus ſermonibus delectaris?* Et lib. 3. de virginibus hoc dedit nobis conſilium : *Nullum ex ore verbum, quod revocare velis, proferas; ſed parcior loquendi fiducia ſit.*

Iac. 3. v. 3. Silentio coercenda eſt lingua effrænata.

S. Ambr. l. 9. in Luc.

Idem in Pſ. 38.

Idem de Virg. l. 3.

3 S. Bonaventura lib. de perfectione vitæ ad ſorores, valdè iiſdem commendat ſilentium, ſimulque, quantam ex illius tranſgreſſione patiantur jacturam, proponit : *Niſi homo diligentem ori ſuo adhibeat cuſtodiam, & bona gratuita, quæ habet, citò diſſipat, & etiam in multa mala corruit.* Inter alia hoc vel maximè notandum eſt damnum, ex loquacitate conſurgens, quòd, nimirùm, loquax inſtar rei rigoroſo ſupremi judicis tribunali ſiſtendus ſit : *Conſidera te redditurum rationem* (inquit Sanctus Auguſtinus) *de omni verbo otioſo.* Conſulebat propterea Novitiis ſuis Thomas à Kempis : *Pauci ſint ſermones veſtri, utiles & circumſpecti, quia verbum otioſum non erit impunitum apud Deum. Pro hoc cavendo ſilentium eſt amandum, & ſervandum.* Quodnam verò ſit verbum otioſum, nos reddens culpabiles, docet S. Gregorius ex cap. 12. S. Matthæi, ubi Chriſtus ait : *Omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii. Otioſum quippe verbum eſt, quod aut ratione juſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ utilitatis caret.* Taciturnitas dirigit ad præmeditandum, quomodo loquendum ſit, ne impingamus : *Bona mens, & verecunda* (inquit S. Bernardus) *ut loquatur, prius multa conſiderat; quid dicat, aut cui dicat, quo loco, & quo tempore. Meritò ſapiens dicendus eſt, qui novit tempus loquendi; unde benè ait Scriptura : Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus.* Poſſumus hic etiam adducere monitum D. Gregorii Nyſſeni, ſeriò nos exhortantis, ne prorumpamus in diſcurſus otioſos : *Timor Dei,* ait, *erudiat linguam ea, quæ decet loqui, tacere contraria.*

S. Bonav. de perfect. vit. ad ſor. c. 4. De verbis otioſis in extremo judicio reddẽda ratio debeat coercere linguam noſtram.

S. Aug. l. 5. ad Irat. Thom. à Kemp. l. 4. ad Nov. p. 1.

S. Greg. 3. p. paſt. admon. 15. Quodnam cenſeatur verbum otioſum eſſe.

S. Bernard. de ord. vitæ.

S. Greg. Nyſſ. orat. de pau. aman.

4 In Collationibus SS. Patrum, quas collegit Joannes Caſſianus, digeſta ſunt omnia puncta eſſentialia perfectionis; unde quãdo author citatus hanc pertractat materiam, illud etiam exhibet conſilium : *Eſto per omnia citus ad audiendum, tardus autem ad loquendum, ne cadat in te illud, quod notatur a Salomone : Si videris virum velocem in verbis, ſcito, quia ſpem habet inſipiens magis, quam ille.* Eſt Proverbium Sapientis : *Vbi verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.* Qui loquax eſt, exiguum oſtendit ſpiritum, exiguam virtutem, exilem prudentiam. Num. lib. cap. 19. legitur : *Vas quod non habet operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit;* expoſitum eſt immundis muſcis, veſpis, aliiſque animalibus ſordidis : hoc idem ei accidit, qui non cuſtodit linguam : nidus ſit multarum cogitationum, & tentationum impurarum, & aditum præbet pluribus immunditiis, & inquinamentis. Dixerat Salomon capite præcedenti : *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam, qui autem inconſideratus eſt, ſentiet mala :* ubi notetur hæc dictio, *mala*, quæ eſt indifferens, & generica, quia qui non eſt amicus ſilentii, ſentiet mala non ſolùm culpæ, ſed ſæpè etiam pœnæ. Jam audiamus doctrinam Belluacenſis, allegantis præfatum textum cit. ex cap. 19. lib. Num. *Nota,* inquit, *ſecundum legem : Vas non habens operculum, id eſt, ſilentii, immundum eſt; propter quod Ambroſius : Alliga ſermonem tuum, ne laſciviat, & multiloquio peccata tibi colligat; lutum enim colligit animus verbis exundans.* Subdit in progreſſu ejuſdem diſcurſus : *Verè in magno periculo ſunt homines ſine ſilentio, ut equitantes equum rabidum ſine fræno; in domo ſuccenſa ſunt ſine obſtaculo; in via, in qua eſt fovea abyſſalis ſine operculo; ſunt ut caſtrum ſine clauſula; ſunt ut urbs ſine porta; ut navis ſine anchora; ut vinea ſine ſepe.*

Caſſia. coll. 14. c. 9. Loquaces exiguam habent virtutem, & prudentiam.

Prov. 14. 23.

Num. c. 19. Garruli ſit nidus multarum impurarum, & tentationũ.

Prov. 13.

Bellua. ſpec. mor. lib. 3. diſt. 4. p. 1.

5 Habet quis theſaurum inæſtimabilis valoris, & ærarii, cui illum impoſuit, januam relinquit apertam : quid mirum, ſi indè ſurripiatur? *Non advertunt, quam pretioſum theſaurum continent in ſe* (ajebat idem Belluacenſis paulò ante) *qui ubique ſilentium projiciunt, ſicut dicitur Amos 8. Vbi projicietur ſilentium?* Quarè benè monet D. Chryſoſt. *Os noſtrum perpetuò cuſtodiamus, ei rationem tanquam clavem adhibentes.* Ubi ſilentio diſcreto, & ratione gubernato, imponit nomen clavis. Econtra Regius Propheta tribuit ei nomen oſtii, ſeu portæ : *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis;* hæc porta omni diligentia cuſtodienda eſt. In ſacris Canticis animæ amantis, per quam figuratur anima electa, leguntur hæc verba : *Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo;* ſed quid contigit? *At ille declinaverat, atque tranſierat.* Hunc locum D. Auguſtinus intelligendum exiſtimat de lingua, undè ait : *Per temperantiam refræna* linguam, *appone ei peſſulum rationis, circumcide eam maturitate diſcretionis.* Quando ab oſtio amovetur ſera vel peſſulum, quando videlicet non cuſtoditur ſilentium, Deus à nobis recedit cum certis auxiliis gratiæ, quæ alias nobis communicaſſet : *At ille declinat.* De Dione Philoſopho hæc referuntur : *Dion naturam probè egiſſe diſcebat, quæ geminas aures, & linguam unicam nobis fabricavit, quo ad audiendum eſſemus, quam ad loquendum promptiores.*

Oſtium oris ſedulò claudendum eſt, ne theſaurus interior ſurripiatur.

S. Chryſoſt. in Pſ. 140.

Pſ. 140.

Cant. 5. 6. Deus à nobis diſcedit non cuſtodimus ſilentium.

S. Aug. in Cant.

Ant. in Meliſſa p. 1. ſ. 71.

6 D. Ambroſius commentando in hunc verſum David : *Dormitavit anima mea præ tædio,* ut nobis oſtendat, quàm facilè diſſipetur ac perdatur ſpiritus per nimiam loquacitatem, & linguæ diſſolutionem, accommodam hanc adfert ſimilitudinem : *Quicunque,* inquit, *eſt facilis in verbis, velut plenus rimarum hac atque illac effluens, interiora evacuat ſua, tegere ſe neſciens, nec tenere quod acceperit; ſicut ſancta Maria, quæ conſervabat omnia verba in corde ſuo, ne quod ex ejus ore deflueret.* Propoſito huic conformiter benè obſervat Thomas à Kempis acta Samſonis, de quo ſacer textus frequenter hoc reddit teſtimonium : *Spiritus Domini irruit in Samſon. Quia Samſon ſecretum ſuum mulieri retulit, & parabolam mellis non abſcondit, poſtea ab hoſtibus captus, & deluſus eſt.* Idem reliquit nobis hoc documentum : *Qui ſilentium benè ſervat, quaſi ſacculum pecunia*

S. Ambr. oct. 4. in Pſ. 118. Spiritus facilè diſſipatur per nimiam loquacitatem.

Thomas à Kemp. loco ſup. cit.

plenum

plenum ſecum ad domum mentis portat. Refert inſuper exemplum, quod confirmat, in quanta apud antiquos ſanctos Patres æſtimatione fuerit ſilentium: *Fuit in partibus ſuperioribus Monachus quidam Ordinis Ciſtercienſis, ſolicitus cuſtos oris ſui: Hic zelo devotionis accenſus vix unicum verbum in hebdomada loquebatur; cui Abbas cauſa ſolatii ait: Frater, do tibi licentiam quandoque loquendi cum fratribus. Qui reſpondit: Pater, non deſidero talem licentiam habere. Quod audiens Pater, ædificatus eſt in reſponſo fratris libenter tacentis*. Paulò ſuperiùs jam retulerat, quod ſequitur: *Dixit quidam expertus: Quidquid boni tacendo collige, hoc ferè totum loquendo cum hominibus diſpergo*. Docet experientia, quòd in domibus Religioſorum, in quibus regularis viget obſervantia, ſilentium excitet ſpiritum devotionis, virtutis, perfectionis, & ædificationis, adeò ut, quia nullus ibi ſtrepitus, ſed magna quies, & mentis recollectio advertitur, de iiſdem verificari poſſit: *Verè Dominus eſt in loco iſto: non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cœli*.

Gen. c. 28.

Pſ. 139. Loquax non erit particeps cœleſtiũ benedictionum.

7 Contrarium ſentiendum eſt de loquacibus, & garrulis, quòd ſint exigui ſpiritus: *Vir linguoſus non dirigetur in terra*, inquit Regius Propheta: Non habebit bonam directionem, nec particeps erit cœleſtium benedictionum. Timendum, nè idem ipſi dicatur, quod prædixit Jacob: *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas*; effuſus, inquam, & diffuſus inſtar aquæ in ſenſus exteriores, in loquacitatem, & colloquia vana, nunquam proficies, imò ſemper in ſpiritu deficies: *Bibes ſicut aquam iniquitatem*. Eſt ſententia Spiritus veritatis: *In multis ſermonibus invenietur ſtultitia*. Qui proclivis eſt ad multiloquium, facilè & frequenter impinget: *Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam*, ait Eccleſiaſticus. Contingit aliquando, nos inchoare diſcurſum de rebus animę ſaluti proficuis, & bonum finem ſpectantibus; at vix terminatur colloquium, quin lædamus charitatem, aut incidamus in verbum aliquod otioſum, aut jocoſum, aut pungens, vel minùs decens. Quamobrem idem Eccleſiaſticus, eſto præclara virtute ac perfectione præditus, Deum exorabat: *Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me?* Poſtulabat ſigillum, quo labia ſua clauderet, & obſignaret, nè, quando eſſent aperta, ipſum condemnarent; & tamen, ut patet ex hoc libro, ex ore ejus prodierunt *tot ſacramenta, quot verba*. Ecce timorem, quem habebant Dei ſervi, etiam illuminatiſſimi.

Gen. c. 49.

Eccl. 5. 2.

Eccl. 20. 8.

Eccl. 22. 23.

S. Valerian. h. 5. de oris inſolen. Si omnino loqui velimus proferamus verba modeſta, & laude digna.

8 S. Valerianus in Homilia quadam, cui titulus, de oris inſolentia, ſcribit in hunc modum: *Audite Dominum dicentem: Facito ori tuo oſtia, & ſeras: & verbis tuis facito ſtateram*. Quis in virtutibus adeò perfectus reperietur, qui omnia verba, quæ profert, pondere ſanctuarii ponderabit? Cunctis notum, & manifeſtum eſt illud monitum S. Auguſtini: *Omne verbum prius veniat ad limam, quam ad linguam*. At ubi is invenietur, qui fabri inſtar lima perpolientis ferrum, verba omnia lima primò expoliat? Ac propterea rarus eſt, qui aliquando lingua non ceſpitet, aut in ſcopulum non impingat: *Ad hæc fortè reſpondeas* (ſubdit S. Valerianus): *Quis poſſit in tantum oris ſuis labia continere, ut tacitus diem tranſeat? Non hæc ſententia honeſtæ linguæ vinculum taciturnitatis inducit. Vult planè loqui hominem, ſed honeſta proferentem*. Verùm in hoc conſiſtit difficultas, ut ſemper verba proferamus modeſta, honeſta, laude & commendatione digna, nec unquam declinemus in vana, & otioſa. Simonidis dictum eſt: *Nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum*. Stobæus ſerm. de taciturniate refert: *Cum quidam ad tacentem Cleanthem dixiſſet: tu quid taces? atqui jucundum eſt cum amicis confabulari. Jucundum quidem, reſpondit Cleanthes, ſed quod jucundius eſt, eo magis in hoc amicis oportet concedere*. Angelicus Doctor, celeberrimum illud Eccleſiæ oraculum, ſilentii valdè amans erat, adeò ut ſodales ejus ipſum, tum ob corporis craſſitiem, tum etiam ob continuum ſilentium, quod ex ignorantia, & ſtupiditate derivari autumabant, ludibrio & riſui exponerent, & bovem mutum nuncuparent; at juſtè correpti ab Alberto Magno magiſtro ſuo, qui ut illis oſtenderet, ſilentium ejus non ſtupiditatis, ſed perfectionis potiùs eſſe effectum, præſagiit, talem eum tandem editurum mugitum, quo totum mundum repleret, redderetque attonitum. Ecce, quantùm ad veram perfectamque conducat ſapientiam, ſi quis tacere noverit, ut tempore opportuno benè loquatur.

Stobæ. f. 33.

DISCVRSVS. X.

ARGUMENTUM.

Ex diſcreto, & prudenti ſilentio procedere debent ſermones opportuni, & proficui.

THEMA.

Tempus tacendi, & tempus loquendi. Eccleſ. c. 3. v. 7.

1 INgenioſam in hæc verba inſtituit conſiderationem Gregorius Magnus, obſervavit nimirum Sapientem non interdicere uſum linguæ; ſed intentionem ejus eſſe, ut nos doceat, quomodo & quando nobis loquendum ſit; videlicet cum diſcretione ac tempore opportuno: *Diſcretè quippè*, inquit Sanctus Pontifex, *viciſſitudinum penſanda ſunt tempora, ne aut cum reſtringi lingua debet, per verba inutiliter defluat; aut cum loqui utiliter poteſt, ſemetipſam pigrè reſtringat*. Idque illuſtrat aliqua ſimilitudine allegata ex Pſalmiſta, deſumpta à janua ſeu oſtio, quod non ſemper tenetur clauſum; ſed tempore convenienti aperitur, & clauditur: *Quod benè Pſalmiſta conſiderans, dicit: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis; non enim poni ori ſuo parietem, ſed oſtium petit, quod, videlicet, aperitur, & clauditur; unde & nobis cautè dicendum eſt, quatenus & os diſcretè, & congruenti tempore vox aperiat, & rurſum congruo tempore taciturnitas claudat*. Tetigit quoque hoc punctum S. Ambroſius cum ait: *Quid igitur? Mutos nos eſſe oportet? Minimè; eſt enim tempus tacendi, & tempus loquendi. Deinde ſi pro otioſo verbo reddemus rationem, videamus, ne reddamus & pro otioſo ſilentio*. Jam capite antecedenti aſſeverarat: *Sapientia Dei dixit: Dominus dedit mihi linguam eruditionis, ut ſciam, quando oporteat ſermonem dicere: meritò ergo ſapiens, qui à Domino accipit, quo tempore ſibi loquendum ſit; unde benè ait Scriptura: Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus*.

S. Greg. 3. p. paſtoral. admonit. 15. Cum diſcretione, & opportuno tẽpore loquẽdum eſt.

David non parietem vel murum, ſed oſtium petiit apponi ori ſuo.

D. Ambroſ. l. 1. de offic. c. 3.

Idem loc. cit. c. 2.

2 *Tempus tacendi, & tempus loquendi*. Hunc textum allegat quoque ſanctus Bernardinus tom. 3. ſerm. de ſacrificio Aarahan artic. 1. c. 1. *Silentium*, inquiens, *eſt laudabile, quia virtus eſt: quod ex parte temporis patet; nam ſicut Eccleſiaſtes cap. 3. patet, tempus tacendi, & tempus loquendi. Quod exponens Greg. 7. mor. ait: Os diſcretum congruo tempore vocem aperit, & rurſum congruo tempore taciturnitas claudit. Et Hieronymus quadam epiſtola ait: Diu conſidera, quod loquendum ſit, & adhuc tacens provide, ne quid pœniteat. Sapiens enim ut loquatur, multa prius conſiderat, & quid alicui, & quo loco vel tempore dicat*. Idem S. Hieron. præfata verb. Eccl. exponit modo ſequenti: *Pythagoricos reor, quorum diſciplina eſt tacere per quinquennium, & poſtea eruditos loqui: hinc originem ſui traxiſſe decreti. Diſcamus itaque & nos prius non loqui, ut poſtea ad loquendum ora reſeremus. Sileamus certo tempore, & ad præceptoris eloquia pendeamus. Nihil nobis videatur rectum eſſe, niſi quod diſcimus, ut poſt multum ſilentium de diſcipulis efficiamur Magiſtri*. Quod D. Gregorius de David conſideravit, tetigit quoque ſanctus Ambroſius, aſſerens: *Rectè David, non ſilentium ſibi indixit perpetuum, ſed cuſtodiam*.

S. Bernard. Congruo tempore loqui debemus.

S. Hier. in Eccl. c. 3.

S. Ambroſ. loc. cit.

3 D. Baſilius M. movet hoc dubium: *Nunquid rectum in univerſum ſit, ubique ſilentium ſervare?* Reſp. *Silentii decorum ex temporis opportunitate, & perſona ſpectatur, quemadmodum ex ſacris literis docemur; ac temporis quidem opportunitate, veluti cum dicit: Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt; & alio in loco: Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me*. Refert Plut. à Catone dictum: *Improbant iſtam tuam taciturnitatem?* ſapienter conformiterque propoſito noſtro reſpondit: *Dummodo vitam non improbent. Ego verò tunc demum taciturnitatem meam abrumpam, cum talia dicere valebo, quæ non ſunt digna taciturnitate*. S. Bernard. tractans de modo benè vivendi, inter alia hoc quoque tradit documentum: *Tace uſquequo interrogeris; interrogatio os tuum aperiat; ſint verba tua pauca, non tranſeas menſuram loquendi*. Cui conformis eſt doctrina B. Laurent. Juſt. de diſciplina, & perfectione monaſticæ converſationis: *Silentii, ait, virtus hæc eſt*,

S. Baſil. reg. brev. inter. 208. Silentium noſtrum debet regulari prudentia, ut non taceamus utilia. Plutarch.

S. Bern. de modo bene viv. c. 30.

B. Laur. Juſt. c. 25. de perf. mon. Converſ.

Digitized by Google

eſt, non ſemper tacere, ſed illa ſola, quæ loqui non licet. Hanc namq; diſcretionis regulam multi ignorantes, graviter delinquunt. Quidam enim ipſorum extremo ſe reſtringunt ſilentio, & ſolam taciturnitatem virtutem eſſe putant. Tacent utilia proferre iis, quibus proferre valerent, & interdum neceſſaria proximis interrogantibus reſpondere negligunt. Regium ſilentii iter patefacit ſanctus Propheta, cum dicit in Pſalmo: Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea; non ut taceam, inquit, ſed ut non delinquam.

D. Chryſoſt. h. in Pſ. 38. Quale ſilentium ſit pulchrum, & utile.

4 Merentur quoque conſiderationem verba illa Chryſoſt. in Pſ. 38. *Poſui ori meo cuſtodiam: Non eſt*, inquit, *omne ſilentium pulchrum, ſed id ſolum, quod à mala abducit oratione, quod juſti à Deo precibus poſtulant; quemadmodum ipſe quoque David, dicens: Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & portam attentionis circa labia mea; oſtendens autem ſe oraſſe ſilentium à dictis nefariis, ſtatim ſubjunxit: Ne inclines cor meum in verba malitiæ.* Eccleſiaſticus diſcurrendo de cuſtodia linguæ, duas adhibet ſimilitudines, aſſerens: *Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me?* Petit nimirùm cuſtodiam, ſive excubias, & prætereà ſigillum ſuper labia ſua, idque in hunc effectum, & finem, ne labia ipſum condemnent. Excubiæ exponuntur, & amoventur; ſigillo pariter non ſemper utimur: eodem modo diſcurrere poſſumus de ſilentio, quod non ſemper, ſed juxta circunſtantias, & occaſiones occurrentes, juxta diſcretionem opportunam obſervandum eſt: *Omni rei tempus* (ita docet S. Ambr.) *tempus tacendi, & tempus loquendi; tacendum eſt, quando paratum non invenis auditorem; loquendum, quando Dominus linguam eruditionis indulget, ut ſermo tuus operetur in affectibus audientium.* Ita nos quoque monet S. Valer. Hom. de oris inſolentia hiſce verbis: *Aliquoties nimia taciturnitas ſtultitia adſcribitur, ſicut & verborum nimietas ad furorem refertur: de qua re ſi noſtri ſententiam requiras arbitrii, jam malo, aliquis tacendo ſtultus, quam nimium loquendo judicetur inſanus.*

Eccl. 22. 33.

S. Ambr. in Pſ. 45.

Tunc tacere quando ad Dei gloriam loquendum eſt, eſt vitiolum.
S. Bernard. loc. cit. c. 2.

5 Omnia extrema ſunt vitioſa: ſemper tacere, & nunquam aperire os, ne tunc quidem, quando id aut in proximorum noſtrorum utilitatem, aut in Dei gloriam cedere poteſt, vitioſa id eſſet deordinatio. S. Bern. citat authoritatem S. Greg. cùm ait: *Diſcretè viciſſitudinum penſanda ſunt tempora, ne aut cum reſtringi lingua debet, ad perverſa ſe inutiliter ſolvat, aut cum loqui utilius valet, ſemetipſam per triſtitiam reſtringat: & hoc modo tacere vel loqui vitium eſt. Et alibi idem: Sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiſcretum ſilentium eos, qui erudiri poterant, in errore relinquit; proinde Iob c. 16. inquit: Si locutus fuero, non quieſcet dolor meus, & ſi tacuero, non recedet à me. Vbi Gloſſa: Congruit hoc verbum perſonæ Iob vel Eccleſiæ, quæ cum loquitur, dolor ejus minimè requieſcit, quando locutione ſua perverſos corrigi minime conſpicit; & hoc ipſum amplius, quod tacet, gemit, quia ſe tacente, perverſorum culpas exceſcere inſpicit. Tacere igitur tempore quo homo tenetur, & poteſt loqui, peccatum eſt.* Hucuſque S. Bernard. Cui accedit doctrina Baſilii M. *Eſt autem quando etiam iis, qui lingua petulantiores ſunt, atque illud ſervare non valent*; quod aſſerit pro reſponſione propoſiti quæſiti: *Nunquid rectum in univerſum ſit ubique ſilentium ſervare?* Proſequitur deinde Sanctus diſcurſum ſuum: *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat; ſed ſi quis bonus, ad ædificationem fidei. Neceſſarium eſt perpetuum ſilentium, quouſque in eo, & vitio petulantiæ in dicendo ſanentur, & in otio diſcere potuerint, quando, & quid, & quomodo loqui oporteat; ut quemadmodum ſcriptum eſt, det gratiam audientibus.*

S. Baſil. reg. brev. interr. 208.

Tempus tacendi, & loquendi regulari debet per prudentiam.
Eccl. c. 20. 7.

6 Magiſtri ſpirituales tempus, quo loquendum eſt, diligenter obſervant; quod & ad prudentiam pertinet; unde Eccleſiaſticus ait: *Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus: laſcivus autem & imprudens non ſervabunt tempus.* Multi ſunt, qui loquuntur abſque ullo reſpectu, vel perſonæ, vel temporis, aut loci, contra documentum illius etiam gentilis, nempe Macrobii in Saturnalibus: *Nil tam cognatum ſapientiæ, quam locis, & temporibus aptare ſermones, perſonarum, quæ aderunt, æſtimatione in medium vocata.* D. Ambroſius in expoſitione Pſalmi 58. quandonam tempus ſit tacendi, quod prudentiæ attribuitur, nobis inſinuat hiſce verbis: *Quando vides illudentibus protervis ſapientem tacere, dic: ligavit iſte intellectu labia ſua, hoc eſt, prudenter tacet, ne labiorum ſuorum vinculis alligetur. Poſuit ori ſuo cuſtodiam, ſepſit aurem ſuam ſpinis, vectem adhibuit foribus oris ſui; ſervat theſaurum cordis ſui, & argentum eloquii ſui, ut examinatum, & purgatum, quando oportet, proferat.* Quadrat hic optimè ſimilitudo illa Platonis, ſcribentis Theophani: *Navigamus aliquando velis navem explicantes, aliquando anchoris frænantes retinemus. Eadem gubernatio ad linguam adhibenda eſt, ut aliquando eam verbis armemus, aliquando ſilentio reprimamus.* Meliùs tamen quadrat, eſtque majoris authoritatis ſimilitudo illa, quam nobis inſinuat Sapiens: *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo.* In officinis aurifabrorum videmus gemmas lectis holoſericis affixas diſtincto ordine proportionataque diſtantia collocatas, quæ miram oculis noſtris conferunt voluptatem; ad eundem modum loqui ſuo loco, & tempore convenienti, indicium eſt magnæ diſcretionis, & ſapientiæ. Stobæi verba ſunt: *Aut dic aliquid ſilentio melius, aut ſile. Pythagoras dicere ſolebat: Aut oportet ſilere, aut afferre meliora ſilentio. Aut ſilentium tempeſtivum, aut orationem utilem habeas.*

S. Ambr. in Pſ. 58.

Plato. Propoſitum declaratur ſimilitudinibus.

Prov. 25. 11.

Stob. c. 34.

S. Joann. Chryſoſt. in Pſ. 140. Recta ratio debet eſſe clavis oris noſtri.

7 Ingenioſa quoque eſt ſimilitudo ea, quam ſanctus Chryſoſtomus deſumpſit à clave: *Os noſtrum*, ait, *perpetuò cuſtodiamus, ei rationem quaſi clavem adhibentes.* Clave utimur non ſolùm, & ſemper pro claudendo; ſed etiam pro aperiendo oſtio: eodem modo ratio, dicta prudentia, non tenet os occluſum duntaxat, verùm etiam ſuo tempore aperit. Quando ſanctus Jacobus cuſtodiæ linguæ præſcribit præcepta, non prohibet locutionem, ſed, ut cum maturitate loquamur, conſulit, dicens: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Hanc veritatem nobis quoque inſinuavit Origenes: *Proprium eſt juſti tacere, non obmuteſcere.* Solùm mari tempeſtuoſo præcepit Chriſtus, inquiens: *Obmuteſce*; cæterùm nulli unquam, quantùm nobis conſtat, prohibuit, ne loqueretur, imò pluribus mutis reddidit loquelam: *Lingua diſcretè frænanda eſt* (ait Divus Gregorius) *non inſolubiliter obliganda; ſcriptum namque eſt: Sapiens tacebit uſque ad tempus; ut nimirum cum opportunum conſiderat, poſtpoſita cenſura ſilentii, loquendo quæ congruunt, in uſum ſe utilitatis impendat.* Cujus præclarum ac manifeſtum nobis dedit exemplum Sapientia incarnata in paſſione ſua; ſiquidem pluribus affectus contumeliis, calumniis, & ludibriis, exceptus etiam flagellis innumeriſque tormentis, prorſus tacuit: at opportuna data occaſione, locutus fuit: *Dicentibus maleficum eſſe, & quo eum arguerent non habentibus, tacuit tamen*, ait S. Chryſoſtomus: *cum de regno interrogatus, tunc locutus eſt ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigens.* Job ſeptem diebus fuit ſine loquela; at poſteà locutus fuit, quia conveniens exiſtimabat proferre id, quod in ſacro textu diffusè legitur. Indiſcretum prima fronte videtur hoc Sapientis conſilium: *Quando ſederis, ut comedas cum principe, ſtatue cultrum in gutture tuo.* At quo modo quis ſibi ipſi mortem inferre poteſt? Qua ratione quis menſæ accumbens comedere poterit, ſi ſeipſum juguler? Moralem hujus ſenſum, & expoſitionem dabit nobis ſanctus Hieronymus, aut quicunque ſit illius author: *Pro gutture locutionem, pro cultro diſcretionem accipe.* Culter carnes in varias ſcindit, & dividit partes; diſcretio quoque partiri debet, & diſtribuere nunc ſilentium, mox loquelam: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.*

Jac. 1. 19.

Orig. tr. 33. in Matth.

D. Greg. 3. p. Paſt. adm. 15. Exemplum Chriſti.

D. Chryſoſt. h. 88. in Joa.

Job c. 3.

Prov. 23.

S. Hieron. cit. ſup.

Cant. 4. 3. Verecundia parit diſcretum ſilentiũ.

8 Conſideraſtiſne unquam laudem illam Sponſæ, quâ perfecta ſignificatur anima, attributam: *Sicut fragmen mali punici gena tua?* Quænam intercedit comparatio inter genas alicujus facientis profeſſionem virtutis & vitæ ſpiritualis, & pomum punicum? Obſervandum eſt hunc fructum, unà cum ſuo colore purpureo, eſſe ſymbolum verecundiæ, cujus partus eſt modeſtum, & diſcretum ſilentium. Verùm quale illud myſterium, quòd Deus jam ordinaverat, ut hæc poma veſti ſummi Sacerdotis in extremitate appenderentur, tintinnabulis permixta? *Quis nexus verecundiæ, & ſilentii cum clamore? An tacitè hoc nexu monemur, ſilentium ipſum prædicationis loco eſſe, & plerumque modeſta taciturnitate ad virtutem homines flecti?* Tritum eſt illud, quod narratur

Exod. 28.

Pulchrum exemplum de S. Seraphico Francisco.

de ſancto Seraphico Franciſco: Hic egreſſurum ſe è conventu perſuadebat ſuo ſocio ad concionandum, & ad convertendas animas comitatur ſocius, ambo egrediuntur per urbis plateas ſumma cum modeſtia, humilitate religioſaque corporis compoſitione; at eo modo, quo exeunt, ad clauſtra redeunt, nullo habito extra ſermone; & ſocio apud Sanctum conquerenti, cur promiſſis non ſtaret, reſpondit ille: Mox videbis effectum prædicationis noſtræ, & concionis jam habitæ. Et ſic evenit: plurimi enim corde compuncti, qui religioſam ſancti viri modeſtiam, humilemque inceſſum ſpectaverant, ad Sanctum confeſtim acceſſerunt, petentes admitti ad ſacrum Ordinem Religioſumque habitum: *Genæ tuæ ſicut fragmen mali punici; id eſt, verecunda es* (ſic exponit

Rupert. Ab. l. 1. in Cant. c. 4.

hunc textum Rupertus Abbas) *& multis bono exemplo proficis. Tua verecundia quid eſt, niſi religioſitas ſumma? & hæc virtus ſine dubio malo punico debuit aſſimilari, quia gratioſa eſt intuentium oculis, & interdum ſuo ſilentio non minus ædificat, quam ſermo prædicationis. Unde in tunica Pontificis deorſum ad pedes ejuſdem tunicæ, facies, inquit Dominus ad Moyſen, per circuitum quaſi mala punica, ex hyacintho, purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum ſit aureum, & malum punicum; rurſum tintinnabulum aureum, & aliud malum punicum: & veſtietur ea Aaron in officio miniſterii, ut audiatur ſonus, quando ingredietur, & egredietur ſanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur. Malum quippe punicum in medio tintinnabulorum, religioſum atque operoſum eſt ſilentium, maximè ſexus fœminei, in ſocietate fidei vel doctrinæ prædicatorum, qualis tu fuiſti Virgo virginum in adjutorio, vel etiam regimine prædicantium Apoſtolorum: cujus etſi verba non leguntur, vel audiuntur, ubi prædicaverunt; opera tamen vel merita non ignorantur, non minora, imò majora tinnitu prædicantium.* Quòd denique mala punica ſint permixta tintinnabulis, aliud per hoc etiam inſinuari poteſt myſterium, ad denotandum ſcilicet, quòd non ſemper tacendum ſit, ſed poſt ſilentium loquendum, prout opportunitas exigit, & prudentia. In ſancto Ambroſio legimus de Suſanna: *Plurima presbyteri loquebantur, qui laborabant verborum fuco obducere veritatem; ſed tunc filia Iuda tacuit apud homines.* Hæc taciturnitas manifeſtum erat indicium honeſtatis ſuæ, veluti alibi idem S. Doctor notavit: *Silentium*, inquiens, *in quo eſt reliquarum virtutum otium, maximus actus verecundiæ eſt.* Non ſiluit tamen; poſtquam enim Sanctus Ambr. aſſeruiſſet: *Tacuit apud homines*, ſubjunxit: *Locuta eſt Deo*, cui & ſumma cum fidelitate ſe commendavit.

S. Ambr. in Tob. c. 20.

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 8.

TRACTATUS LXXXIX.

DE SOLITUDINE.

DISCURSUS DUODECIM.

DISCURSUS I. Solitudo cooperatur noſtræ ſaluti.

II. Ad obſervantiam Divinæ legis, & ſuffocanda vitia, multùm conducit, ut quis ſe à conſortio humano ſequeſtret.

III. Plurimùm etiam juvat ſolitudo, & ſequeſtratio ad conſervandam continentiam, fugiendumque ſenſualitatis vitium.

IV. Dæmon pro viribus ſuis nos tentat in ſolitudine; etenim in hac ipſum cum tentationibus ſuis expugnamus, & ſuperamus.

V. Solitudo, & ſequeſtratio multùm ſuffragantur orationi.

VI. Solitudo cooperatur quoque virtutum, & ſpiritus adeptioni.

VII. Quies, nec non conſolationes ſpirituales, ut plurimùm, inveniuntur in ſolitudine.

VIII. Demonſtratur, vitam ſolitariam piè ſanctèque inſtitutam eſſe viam, quæ ducit ad cœlum.

IX. Oſtenditur, quantùm Deus amet ſolitudinem, quantùmque Deo placeat, & gratus ſit, qui in illa ipſum imitatur.

X. In ſolitudine ſolet Deus converſari cum animabus, communicando ipſis viſiones, revelationes, & plura alia gratiarum dona; ibidemque vera acquiri ſolet ſapientia.

XI. Solitudo eſt inſtrumentum perfectionis, aſt eam ſpiritus virtutumque exercitium præcedat, oportet.

XII. Examinatur ac diſcutitur ſpiritualis ac interior ſolitudo, adaptanda cuilibet ſtatui, & vocationi.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Solitudo cooperatur noſtræ ſaluti.

THEMA.

Elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine: expectabam eum, qui ſalvum me fecit. Pſ. 54. v. 8.

David ſummam habuit ſolitudinis curam, quia in illa quærebat ſalutē ſuam.

1 INſigne ſalutis animæ noſtræ adjumentum Regius Propheta nobis commonſtrat verbis jam propoſitis, ex quibus pariter infertur, quantam & ipſe ſolitudinis habuerit curam, quantamque in ea poſuerit fiduciam: *Elongavi*, inquiens, *fugiens, & manſi in ſolitudine.* Et ecce fructum, quem inde percepit: *Expectabam eum, qui ſalvum me fecit.* Et verò B. Laurentius

B. Laur. Juſt. de vit. ſolit. in prologo.

Juſtinianus, Prophetam in perſona eorum etiam, qui ſolitariam ducunt vitam, exiſtimat locutum: *In eorum perſona Propheta ait: Elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine: expectabam eum, qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate. Eſt itaque fuga eorum commendabilis, dum declinant noxia, pericula prævident, delictorum evitant cauſas, æterna deſiderant, Deoque inſeparabiliter adhærere concupiſcunt.* Certum eſt Deum noſtrum conſtituiſſe nos in præſenti vita tempore duntaxat limitato, ipſi ſoli cognito; idque in hunc finem, ut hic negotiemur, & lucremur vitam æternam: *Simile eſt regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas; inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Sed hæc inæſtimabilis valoris margarita, qua denotatur ſalus animæ noſtræ, ubi invenitur? ubinam comparatur pretioſus hic theſaurus: *Negotiamini dum venio?* In ſolitudine, in locis ſequeſtratis, & ſolitariis. Audiamus tamen S. Bernardum Homilia in præfata Euangelii verba: *O ſolitudo negotiorum cæleſtium apotheca! in te tranſitoria, & terrena mutantur in cæleſtia, & æterna.*

Matt. 13. 45.

S. Bernard. in cit. loc.

Quales pennas ſibi optaverit David ut volaret in ſolitudinem. Pſ. 54. v. 7.

2 Notandum eſt, David Prophetam petiiſſe pennas, & alas, ut volaret ad loca deſerta, & ſolitaria; ſed quales petiit alas? an aquilæ, aut alterius avis agilioris & velocioris? minimè; columbæ petiit pennas: *Et dixi: quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam?* Eccur columbæ potiùs, quàm alterius volucris poſtulavit pennas, quibus ſe transferret in ſolitudinem? Obſervate in ſacris Canticis Sponſum cœleſtem alloquentem Sponſam ſuam hiſce verbis: *Columba mea, immaculata mea;* columbam conjungit cum puritate immaculata. Voluit propterea David inferre, animam vita pura, & irreprehenſibili vivere, & morari in ſolitudine. Gaudebat Arſenius mundi hujus deliciis, ſummiſque honoribus, Imperatori acceptiſſimus erat; & tamen conſiſtens in hoc portu fœlicitatis terrenæ, timebat tempeſtatem, nec immeritò, quia, ut benè advertit ſanctus Auguſtinus: *Mundus iſte periculoſior eſt blandus, quam moleſtus: & magis cavendus cum illicit diligi, quam cum admonet cogitque contemni.* Quare Arſenius die quodam in ferventia hæc ad Deum prorupit ſuſpiria: *Domine, dirige me ad ſalutem: & venit ei vox dicens: Arſeni, fuge homines, & ſalvaberis. Idem ipſe diſcedens ad monachalem vitam, rurſum oravit eundem ſermonem; audivitque vocem dicentem ſibi: Arſeni fuge, tace, quieſce; hæc enim ſunt radices non peccandi.* Unde B. Laurentius Juſtinianus ſolitudines

Cant. 5. 2.

S. Auguſtin. epiſt. 144.

Exemplum Arſenii de fugiendo in ſolitudinem. Vit. Pat. 5.

B. Laur. Juſt. loc. cit. c. 1.

Digitized by Google

nes vocat turres, & refugii loca: *Equidem nil aliud dixerim monaſteria in ſolitudinis remotione Deo dicata quam caſtra Dei, & refugia munitiſſima, ab incurſibus intellectualium beſtiarum valdè ſecura. Ad iſta, ut plurimum, adulti confugiunt, qui ſæculi oblectamenta deſpiciunt, carnis abhorrent lenocinia, facultatibus renunciant temporalibus, cœleſtium amore flagrantes*. Alludens deinde ad parabolam Euangelicam de pretioſa margarita, cujus ſupra fecimus mentionem, ſubdit: *Solitudinis receſſus quærunt, quatenus margaritam pretioſam, cœleſtemque valeant aptius cuſtodire theſaurum*. Veritatem hujus & ipſemet moralis Seneca agnovit, quapropter exiſtimat, evidenti nos expoſitos eſſe periculo bonorum morum, niſi fugiamus hominum turbam: *Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut allinit; utique quo major eſt populus, cui commiſcemur, hoc periculi plus eſt*.

Senec. epiſt. 7.

3 Lucæ cap. 15. mentio fit parabolæ de paſtore, qui relictis nonaginta novem ovibus, unam illam ſequebatur, & quærebat, quæ erat perdita: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam?* Quæro nunc, qua ratione hic paſtor, tantò licèt feratur amore erga ſalutem unius ovis, licitum tamen ſibi exiſtimat, ut reliquas omnes oves omni inſpectore, & cuſtode orbatas deſerat? Reſpondetur, reliquas eſſe extra omne periculum, quia relictæ erant in loco ſecuro: *Dimittit nonaginta novem in deſerto:* In locis ſolitariis, in eremo & ſolitudine quotquot electi, per oves figurati, ex inſtinctu Spiritus Sancti vitam ducunt religioſam, docuit experientia in omni ſæculo, eos ſecuros ibidem vivere de ſalute æterna: *Deſertum eſt* (ait Albertus Magnus) *ubicumque mundi frequentia non eſt, in eis qui dicere poſſunt Philip. 3. Noſtra converſatio in cœlis eſt*. Matth. 18. ubi eadem adducitur parabola, legimus: *Nonne relinquit nonaginta novem in montibus? hoc eſt, in cœleſtibus*, ſic exponit S. Anſelmus; quia qui ſolitariam, angelicam potiùs, quàm humanam ducit vitam.

Bonus paſtor oves 99. relinquit in ſolitudine. Luc. 15.

Albert. Mag. lib. de virt. c. 11.
Matth. 18. 12.

S. Anſelm. 3. Reg. 19.

4 Poſtquam Elias Propheta falſos illos Prophetas Baal gladio è medio ſuſtuliſſet, ſummè indignata Jezabel mortem ei minata fuit: aſt quam fecit reſolutionem ſapiens Propheta, quò ſe vertit? *Timuit Elias, & ſurgens abiit, quocumque eum ferebat voluntas*. At quò fugiit? *Perrexit in deſertum. Omnia in figura contingebant illis:* Per hanc Jezabel figuratur concupiſcentia carnalis, quæ mortem machinatur animæ zelanti honorem Dei, ejuſque ſanctas leges; unde qui inſidias aſſultuſque hujus iniquæ Jezabelis fugere intendit, *pergat in deſertum*. Verùm ſi Elias imperabat elementis, ſi in illius poteſtate erat reſuſcitare mortuos ad vitam, ſi à Deo impetrabat, quidquid poſtulabat; cur timebat impiam fœminam, eſtò reginam? *Cor regis in manu Domini, quocumque voluerit, vertet illud*. Totum id verum eſt; Verùm quia Elias primus omnium loca ſolitaria ſanctificare debebat (unde ipſum tanquam primum vitæ eremiticæ fundatorem venerantur omnes) voluit nobis hoc relinquere documentum, non eſſe remedium ſecurius ſolitudine ad ſuperandas ſenſus, & mundi illecebras: Qua ſuper re audiamus ſanctum Ambroſium de fuga ſæculi: *Non mulierem fugiebat Propheta tantus, ſed ſæculum; nec mortem timebat, ſed fugiebat ſæcularem illecebram, & converſationis miraculoſa contagionem*. Et ſtatim ſubjungit myſterium, ob quod ſpecialiter fugit ad montem Oreb, vicinaſque ſylvas: *Elias*, inquit, *fugit ad montem Oreb, quod ſignificat exſiccationem, ut ſiccaretur in eo profluvium carnalis vanitatis*.

Ad ſuperandas carnales ſenſualitates, ſecurum remedium præbent ſolitudines.

S. Amb. de fuga ſæc. c. 6.

5 Hieremiæ c. 35. legitur mandatum eidem à Deo traditum, domui Rechabitarum inſinuandum, quo omnes invitabantur ad templum: *Introduces eos in domum Domini, in unam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum*. Executus fuit Jeremias hanc commiſſionem, totamque progeniem Jonadab introduxit offerens eis *ſcyphos plenos vino, & calices. Qui reſponderunt: non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noſter præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filii veſtri uſque in ſempiternum*. Vultiſne ſcire cauſam hujus obſervantiæ, quam ita exactè adimpleverunt hi Rechabitæ? Audite illam: *Domum non ædificabitis, & ſementem non feretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis; ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris*. Ecce fructum, qui ab iis percipitur, qui ſe à tumultu populari, & à voluptatibus deliciiſque mundanis ſequeſtrant. Quòd ſi ulteriùs me interrogaveritis, cur & ipſi etiam in ſervitutem abducti fuerint, quemadmodum colligitur ex titulo Pſalm. 70. *Pſalmus David filiorum Ionadab, & priorum captivorum?* Reſpondet S. Hieronymus, aſſerens, id factum eſſe in pœnam, quòd progreſſu temporis, eſtò urgentiſſima adfuerit cauſa, urbem Hieroſolymitanam inhabitaverint: *Filii Ionadab, qui in tabernaculis ſemper habitabant, ad extremum propter irruptionem Chaldaici exercitus Hieroſolymam intrare compulſi, hanc primi captivitatem ſuſtinuiſſe dicuntur, quòd poſt ſolitudinis libertatem urbe quaſi carcere ſunt recluſi*.

Jer. 35. v. 6. 7. Rechabitæ juſſi ſunt abſtinere à vino, & habitare in ſolitudine.

S. Hieron. epiſt. 13. ad Paulin.

6 Idem S. Doctor ſcribendo contra Jovinianum, rationem reddit, cur multi Philoſophi, virtutis zelantes exercitium, à conſortio hominum ſe ſequeſtraverint: *His*, inquit, *rationibus invitati, multi Philoſophorum frequentias urbium, & hortulos ſuburbanos declinarunt, ubi ager irriguus, & arborum coma, & ſuſurrus avium, fontis ſpeculum, rivus immurmurans, & multa oculorum auriumque illecebra; ne per luxum & abundantiam copiarum animæ fortitudo molleſceret, & ejus pudicitia conſtupraretur. Inutile quippè eſt, crebrò videre, per quæ aliquando captus ſis, & eorum te experimento committere, quibus difficulter careas. Nam & Pythagorici hujuſcemodi frequentiam declinantes, in ſolitudine & deſertis locis habitare conſueverunt*. Sub initium lib. 2. de Vit. SS. PP. legimus in prologo hæc Ruffini verba: *Benedictus Deus, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; qui etiam noſtrum iter direxit ad Ægyptum, & oſtendit nobis mirabilia magna, ad poſteritatis memoriam profutura, ex quibus non ſolum nobis cauſa ſalutis oriretur, verum ex hiſtoria exemplum ſalutis, atque doctrina pietatis aptiſſima conderetur, quæ virtutis iter agere volentibus, geſtorum præcedentium fide, ampliſſimum tramitem pandat*. Ubi obſervate verba illa: *Vult omnes ſalvos fieri, &c.* quaſi ingreſſus in ſolitudinem ad piam ibidem docendam vitam, ſit veluti certioratio quædam æternæ ſalutis. In progreſſu ejuſdem prologi de ſolitariis illis, qui tempore illo vivebant in deſerto, refert ſequentia: *Nonnullos eorum ita ab omni malitiæ cogitatione ac ſuſpicione vidimus defæcatos, ut nec, ſi aliquid mali adhuc ageretur in ſæculo, meminiſſent. Tanta in eis inerat tranquillitas animi, tantuſque inoleverat eis bonitatis affectus, ut meritò de eis dictum ſit: Pax multa diligentibus legem tuam Domine*.

Idem lib. 1. in Jovin. Multi Philoſophi ſectati ſunt ſolitudines, virtutes zelantes.

Vit. SS. PP. lib. 2. in prol. Ingreſſus in ſolitudinem reddit hominem quaſi certum de ſua ſalute.

7 Certum eſt, & extra omne dubium, ſenſus noſtros, niſi cuſtodiantur ac refrænentur, indomiti & effrænis inſtar equi nos ducere ac præcipitare in varia peccata, & in animæ perditionem. Porrò hac in parte non exigua gaudent prærogativa, quotquot amoti & ſequeſtrati vivunt à conſortio humano; à pluribus etenim incentivis liberi evadunt: unde Arſenius, qui, ut dictum eſt ſuprà, aliquo tempore vixit in aula Imperatoris inter mundanos ſtrepitus, dicere ſolebat: *Dixit: qui ſedet in ſolitudine, quieſcit, & à tribus bellis eripitur, id eſt, auditus, locutionis & viſus; & contra unum tantummodo habebit pugnam, id eſt, cordis*. Libro 6. Vit. PP. libello 3. referuntur ſequentia: *Narraverunt de quodam ſolitario, qui exiit in eremum veſtitus lineo ſacco tantùm: cumque perambulaſſet tres dies, aſcendit ſupra petram, & vidit ſub ipſa viridem herbam, & hominem paſcentem tanquam beſtiam: deſcendens autem occultè tenuit eum; ſenex autem ille cum eſſet nudus, nec ferre poſſet odorem hominum, anguſtiatus vix potuit evadere de manibus ejus, & fugiebat. Ille quoque frater exiit poſt ipſum currens, & clamans: expecta me, quia propter Deum te ſequor; at ille converſus dixit ei: & ego propter Deum fugio abs te. Frater autem ille poſt hæc projecit levitionem, qua erat indutus, & ſequebatur eum: quem cùm vidiſſet ſenex, quia jactaverat indumentum ſuum, ſuſtinuit eum. Et cum appropinquaſſet ad eum, dixit ad illum ſenex: quando projeciſti materiam mundi abs te, & ego te expectavi. Rogabat autem frater ille dicens: Pater dic mihi verbum, quo ſalvus efficiar; qui dixit ei: fuge homines, tace, & ſalvus eris*. Feris & avibus venatores, & aucupes ſtruunt laqueos, non in urbibus & locis inhabitatis, ſed in campis,

Qui ſequeſtratus vivit à conſortio hominum, à tribus bellis eripitur.

Vit. Pat. lib. 5.

Vit. Pat. lib. 6. libello 3. n. 10. Mirabilis hiſtoria alicujus ſolitarii.

Digitized by Google

pis, ſylvis & locis ſolitariis; at infernalis venator inſidias & laqueos ſuos inviſibiles expandit, & tendit in civitatibus: quod cum David ſuperno illuſtratus lumine videret: *Ecce elongavit fugiens*, ait Gerſon, *& manſit in ſolitudine, expectans eum, qui ſalvum ſe fecit a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate: Quoniam vidit iniquitatem, & contradictionem in civitate, evolavit, ſicut paſſer erepta de laqueo venantium.*

[Gerſon 1.3. fol.10.]

[Quare divitiæ, ſpinis à Chriſto comparatæ, non nocuerint SS. Patriarchis Abraham, Iſaac, & Jacob. Stob. ſer 46. Luc.8. 14.]

8 Stobæus inter alias ſuas propoſitiones hanc quoque exhibet: *Annon aurea res eſt ſolitudo? Urbs planè theatrum eſt infælicitate palam ſcatens*. In dubium planè revocari nequit, quin divitiæ ſint veluti incentiva vitiorum; unde non ſine myſterio pientiſſimus Salvator comparavit eas ſentibus, & ſpinis, dicens: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui à divitiis, &c.* Quemadmodum ſub ſpinis, & ſentibus latent ſerpentes, bufones & alia animalia venenoſa; ad eundem modum in divitibus hærent abſconditi mortiferi ſerpentes innumerabilium peccatorum: *Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſeculo, obtinuerunt divitias*. Nihilominùs notum eſt omnibus, in veteri lege multos Patriarchas, Abraham, Iſaac, & Jacob, bonis abundaſſe terrenis; in ſumma tamen innocentia ſe conſervaſſe, Deoque adeò gratos, & acceptos fuiſſe, ut non dedignatus fuerit nuncupari: *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob*. Cui reſpondetur, quòd divitiæ nullum ipſis ſuppeditabant offendiculum, quia ab humano conſortio ſequeſtrati, vivebant in campis & agris, ovium paſcentes greges.

[Pſ.72.12.]

[Alia encomia ſolitudinis. Stob. ſer.18.]

9 Stobæus in quodam alio ſermone ita ſcribit: *Quàm jucunda res eſt ei, qui malos mores odit, ſolitudo: & cogitanti nihil mali ſatis magna poſſeſſio eſt ager benè nutriens.* Quæ omnia hucuſque dicta, & probata, Plutarchus author gentilis lib. de tranquillitate confirmat hiſce verbis: *Solitudo gymnaſium exiſtens ſapientiæ, bene inſtituit mores, firmat & dirigit hominum animos. Nihil enim impedimenti habent, quo minus promoveant; neque ad leges multas, & parvas offendentes a rectitudine inflectuntur, ut animi civitatibus incluſi; ſed in aere puro, & ut plurimum extra hominum conſuetudinem agentes, in rectum ſurgunt.* Concludo S. Joannis Damaſceni verbis: *Solitudo animæ puritatem inchoat: quemadmodum enim feræ blanda contrectatione cicurantur, ſic etiam cupiditates, ira, mœrores, timores, peſtifera animæ mala per ſolitudinem conſopita, ac non aſſiduis irritamentis efferata, faciliùs poſtea vi rationis ſuperantur.*

[Plutarch. de tranq.]

[S. Joan Dam. lib.2. Paral. cap. 36.]

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ad obſervandam Dei legem, & ſuffocanda vitia, plurimùm conducit ſolitudo, & humani conſortii fuga.

THEMA.

Pergemus in ſolitudinem, & ſacrificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis. Exod.9.v.27.

[Quare Deus legem Decalogi filiis Iſrael per Moyſen dederit in ſolitudine.]

1 PLacuit tandem Deo ter Opt. Max. ut in executionem inviolabilis iſtius promiſſionis, quam primo patri credentium jamdudum dederat, populum Hebræum ex Ægypto conduceret ad obtinendam poſſidendamque promiſſionis terram. Verùm cum iter hoc adeò prolixum abbreviare, & populum via compendiaria deducere potuerit, ut citiùs, & breviori tempore Canaam attigiſſet; quid, amabo, per hoc indicare voluit, quòd tot, & tantis annis diſpoſuerit populum detinere in deſerto illo & ſolitudine? *Pergemus in ſolitudinem, &c.* Reſponſum, quod dari poteſt juxta ſenſum ſpiritualem, eſt, quòd cum Hebræi figurarent Chriſti fideles, qui tendunt ad terram veram promiſſionis, videlicet, ad cœleſtem beatitudinem, voluit Deus nobis notificare, ad hunc finem & ſcopum aſſequendum ſecuriſſimum medium eſſe ipſam ſolitudinem, & ſequeſtrationem ab omnibus occaſionibus, & impedimentis, quæ nobis inter tumultus, & ſtrepitus mundanos frequenter occurrere ſolent. Quot annis hic populus hæſit in Geſſen? quot ſeculis poſteà moratus fuit in Palæſtina? Cum nihilominùs increata Dei Sapientia vellet ei præſcribere ſuas leges, expectavit, quouſque habitaret in deſerto; voluit in vertice montis quadraginta diebus ſolus cum ſolo Moyſe ſua conferre conſilia; unde B. Petr. Damian. (ſive S. Baſil. qui ante ipſum vixit) in laudem vitæ ſolitariæ ſcripſit: *Tibi Moyſes debet bis accepta legis decalogum.* Sanè obſervantia decalogi non erat adeò facilis in Ægypto, ubi *ſedebant ſuper ollas carnium*, multò minùs in terra promiſſionis fluente lacte & melle. *Deliciæ janua ſunt peccati*, ſcribit S. Ambroſius; ideòque Deus legem ſuam dedit, & promulgavit in ſolitudine, in deſerto, ſciens, quanta majori facilitate ibidem obſervari poſſit.

[Petr. Dam. opuſc. 11. c 19.]

[Exod. 19. Oleaſter.]

2 Doctiſſimus Oleaſter in verba illa Exodi: *Venerunt in ſolitudinem Sinai*, ait: *Iudæos in deſertum locum induxit, ubi expeditiores ab omnibus facti, cœleſtis doctrinæ eſſent capaciores.* Aſt noſtro propoſito conformiùs loquitur Philo Hebræus: *Quòd ad ſacras leges recipiendas animus purificatus requiritur, elutis maculis quæ hærent, ex miſcellaneæ turbæ in civitatibus degentis contagio. Id verò non eſt poſſibile aliter quàm in ſeceſſu efficere.* Deus primo parenti noſtro præſcripſit præceptum illud: *De omni ligno, &c.* deſideratiſne ſcire, quouſque, & quamdiù illud obſervaverit? Quamdiù moratus fuit in Paradiſo. Conſideratio hæc eſt S. Ambroſii ſcribentis Sabino Epiſcopo in hunc modum: *Solus erat Adam, & non erat prævaricatus, quia mens ejus adhærebat Deo; poſtquam verò ei mulier adjuncta eſt, non potuit inhærere mandatis cœleſtibus, & ideo ſe abſcondebat, quando Deus ambulabat in Paradiſo.* Gerſon, magnus Cancellarius Pariſienſis, in tract. aliquo ſuper Magnificat, id quod ſcribit in laudē vitæ ſolitariæ, ex S. Ambroſio hauſiſſe videtur, cum diſcurrit, & introducit vitam ſolitariam, ita loquentem: *Quid de primo illo formato Adam dicturus ſum, qui tamdiu ſalvus manſit, quamdiu ſolus? Data fuit mulier in auxilium, mox iſtum detraxit in exilium.*

[Philo Hebr.]

[Quamdiu Adam ſolus in Paradiſo fuit, non peccavit. S. Amb. lib. 4. Epiſt. 31.]

3 Cum jam protoparentis noſtri fecerimus mentionem, aliud circa ipſum occurrit inquirendum myſterium; cur, nimirùm, Divinus artifex, à quo tam nobilem accepit ſubſtantiam & vitam: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ:* cur, inquam, in faciem potiùs, quàm in aliam partem corporis inſpiravit? Audiamus S. Ambroſium epiſt. ad Sabinian. *Ibi ſedes*, inquit, *& illecebra delectationis, in oculis, auribus, naribus, & ore; ut ſenſus noſtros adverſus delectationes faceret fortiores, & eos ſanctificaret, ne aliquod prophanum in animam deferrent.* Qui vivit in locis remotis, ab illecebris & irritamentis vitiorum amotis, minorem habet peccandi occaſionem, eique facilius eſt cuſtodire ſenſus, quàm in locis frequentatis à populo: *Minus voluptatibus ſtimulatur* (verba ſunt D. Auguſt.) *qui non eſt, ubi frequentia voluptatum.* In lamentis Jerem. repræſentantur nobis quædam animæ immaculatæ, & irreprehenſibiles: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores.* Nihilominus immediatè poſt Propheta ſtupendam nobis proponit metamorphoſin: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum.* Sed unde provenit hæc vultus deformitas, per quam intelligitur prava conſcientia, prævaricatione divinarum legum contaminata? *Faciem tuam lava*, Chriſti conſilium eſt, quod auctor Imperfecti Operis ita exponit: *Facies animæ conſcientia intelligitur. Et quo modo lavatur facies? Projice abs te avaritiæ ſordes, perjurii ſtercora, malitiæque putredinem, & lavaſti faciem, id eſt, conſcientiam tuam aqua Prophetica, de qua dicit Iſaias: Lavamini, & mundi eſtote, auferte nequitiam ab animabus veſtris.* Portò hæ ſordes contrahuntur in plateis, in foro, in circulis, in converſationibus, in negotiationibus, in multitudine populi; quapropter proſequitur Jeremias: *Non ſunt cogniti in plateis. Moltitudines hominum* (& eſt conſilium S. Hieronymi) *& officia, & ſalutationes, & convivia, velut quaſdam catenas fugias voluptatum.*

[Gerſ. tom. 3. fol. 487. Quare Deus Adæ in faciē inſpiraverit ſpiraculum vitæ. S. Amb. Epiſt. ad Sabin.]

[Viventes in locis remotis, minorem habent peccandi occaſionem. S. Auguſt. de ſingular.]

[Thren. 4. 5.]

[Matth. 6. 17.]

[Auct. Imper. op. ho. 15.]

[D. Hieron. lib. 2. epiſt. 14. ad Paulin.]

4 Audiamus etiam, quid ſcribat Seneca epiſt. 7. *Quid tibi vitandum præcipue exiſtimes, quæris? Turbam; nondum enim illi te tuto commiſeris. Ego certè confiteor imbecillitatem meam: nunquam mores, quos extuli, refero. Aliquid ex eo, quod compoſui, turbatur; aliquid ex his, quæ fugavi, redit.* In ejuſdem epiſtolæ progreſſu oſtendit, quantam paſſus fuerit jacturam in converſationibus: *Quid me*, inquit, *exiſtimas dicere? avarior redeo, ambitioſior, luxurioſior; imò verò crudelior & inhumanior, quia inter homines fui.* Adducit inſuper rationes, quæ evidenter probant ejuſmodi detrimentum: *Unum exemplum aut luxuriæ aut avaritiæ, multum mali facit; convictor*

[Senec. ep. 7. Quanta damna contrahantur ex conſortio, & converſatione hominū.]

Digitized by Google

victor delicatus paulatim enervat & emollit; vicinus dives cupiditate irritat; malignus comes quamvis candido & ſimplici rubiginem ſuam affricuit. Quid tu accidere his credis, in quos publicè factus eſt impetus? Neceſſe eſt, aut imiteris, aut oderis. Vtrumque autem devitandum eſt, ne vel ſimilis malis fias, quia multi ſunt; neve inimicus multis, quia diſſimiles ſunt. Recede in te ipſum, quantum potes: cum his verſare, qui te meliorem facturi ſunt. Refert Laertius, quòd Pirrus inventus ſolus fuerit interrogatus, quid in ſeipſo collegiſſet? ſapienter reſpondit: *Meditor eſſe probus, ſentiens, ad id utiles eſſe ſolitudines, inutilem turbam.*

Laert. lib. 9. cap. 11.

Quare Deus Abraham è domo paterna ad loca deſerta, & ſolitaria juſſerit ſecedere. Gen. 12.

5 Reflexiſtiſne vos ad primam illam inſtantiam, à Deo propoſitam Abrahamo, quando ipſum invitavit ad ſui ſequelam, omniumque credentium patrem elegit? *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtravero tibi: faciamque te in gentem magnum, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum.* Eccur Deus diſponit ipſum evocare & abſtrahere à patriæ deliciis, à domo paterna, ac peregrinari jubet in regiones deſertas, & ſolitarias? Reſpondetur, quòd, quia ſanctus Patriarcha mundo huic natus fuit, ut in omnibus ſæculis exhiberetur tanquam verum exemplar perfectionis, exactæque obſervantiæ legum Divinarum, voluit Deus cunctis manifeſtare, quantùm huic fini inſerviat cooperetur que vita ſolitaria ſequeſtrata à commoditatibus propriæ domus, ſeparata à tumultibus, & converſationibus popularibus. Quantùm verò ipſe Abraham amaverit ſolitudinem, declarat S. Chryſoſtomus hom. 33. in Gen. hiſce verbis: *Venit in ſolitudinem uſque ad locum, ubi prius fuit tabernaculum ejus, ad locum altaris, quod fecit ibi principio, & invocavit nomen Domini Dei. Cogita, obſecro, quantus erat quietis, & tranquillitatis amator, & in divino cultu quam ſedulus. Ad eum enim locum, inquit, acceſſit, quem prius ædificaverat, & in quo nomen Domini invocaverat. Ecce jam multis antea ſæculis implevit hoc, quod poſtea à David dictum eſt: Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Solitudo enim propter invocationem nominis Domini Dei gratiores erat, quam civitates; ſciebat enim, ſciebat clarè, quod civitatis magnitudinem non facit ædificiorum pulchritudo, neque inquilinorum multitudo; ſed in habitantium virtus; propter quod & ſolitudo civitatibus dignior eſt, qua virtute juſti ornatur, & orbe toto fit fulgidior.*

Abraham amator fuit ſolitudinis. D. Chryſoſt. h. 33. in Gen.

6 Marci 7. legitur de quodam ſurdo, & muto, oblato Salvatori noſtro, ut eum curaret: *Adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.* De hac ſurditate ait Albertus Magnus: *Quia aures arma iniquitatis peccato exhibuerat, ideo diabolus in auribus fecerat ſurditatem, & maximè à verbo Dei audiendo.* Quis verò per mutum intelligatur, ibidem exponit: *Mutus eſt etiam peccator, quia non invocat Deum cum affectu, quamdiu delectatur in peccatis; os enim habent multi peccatores, & tamen raro loquuntur bonum, ſed malum.* Verùm ut miſerabilem hunc hominem ad ſtatum ſalutis reducat Redemptor noſter, quem tenuit modum? *Apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus, &c.* Fortè operando hoc miraculum applauſum populi evitare, & miraculum abſcondere intendebat? At difficile id erat, ſiquidem mutus prodibat in publicum, ſoluto linguæ vinculo, ut Deo ageret gratias, ejuſque omnipotentiam ac beneficentiam magnificaret. Textus Græcus habet: *Cum ſeduxiſſet eum de turba ſeorſum.* Dionyſius aliam aſſignat rationem: *Quia turba fuit indigna videre iſtud miraculum.* Divus Chryſoſtomus citatus ab Angelico Doctore in Catena ratiocinatur hoc modo: *Vt divina miracula non faceret manifeſtè, inſtruens nos vanam gloriam ejicere.* Communior nihilominùs expoſitio noſtro favet propoſito; unde Beda in hunc locum ſeu Euangelium ait: *Prima ſalutis ſpes eſt, quemlibet aſſuetos vitiorum tumultus, turbaſque deſerere.* Gloſſa Interlin. *Apprehendens eum de turba, id eſt, de ſtrepitu mundi.* Hugo Cardinalis: *Qui vult ſanari à peccatis, debet tumultum mundi evitare, quia corrumpunt bonos mores colloquia prava.* Dionyſius Carthuſianus Sermone 2. ſuper hanc hiſtoriam Euangelicam, diſcurrit in hunc modum: *In hoc datur intelligi, quod eos, quos Deus à vitiis curat, & ſal-*

Marc. 7. 32. Chriſtus mutum, & ſurdū ſanaturus, ſeducit eum à turba. Albert. Mag. ſer. 66.

Dion. Carth. Enarrat. in Euang. Chryſoſt. in catena.

Ven. Beda.

Gloſ. interl.

Hug. Card.

Dion. Carth. ſer. 2.

vat, oportet prava vitare conſortia, atque à communi hominum, per latam perditionis viam ambulantium, converſatione diſcedere. Hus fines aſſequimur per ſolitariam vitam, & ſequeſtratam à ſtrepitu mundano.

7 Pientiſſimus igitur Salvator miſſurus digitos ſuos in auriculas hujus ſurdi (quod idem facit ſpiritualiter, quando cordi peccatoris, ad vocem Dei priùs ſurdo) inſinuat ſuas inſpirationes, & gratias ſanctiſſimi ſui Spiritus (*Digitus Dei eſt hic*) voluit ipſum ſemovere à turba, ad denotandum, quantùm peccatori ſuffragetur ſolitudo, ut ei aperiatur cor ad recipiendas inſpirationes Dei. Multorum annorum ſpatio S. Auguſtinus vocationi Dei ſurdas præbuerat aures; quando igitur illi paruit? quando influentiis cœleſtibus ſinum ſuum aperuit? *Solitudo mihi ad negotium flendi aptior ſuggerebatur*, ſic ſcribit in ſuis Confeſſionibus. Attenta percurrite lectione converſionem ejus, & invenietis, quòd, ut vehementibus, & abundantibus divinarum gratiarum impulſibus cooperaretur, ac Deo cor ſuum aperiret, in agrum ſeceſſit ſolus, ibique ſub ficu ſedens, ac cœlum ſuſpiciens, poſt iterata effuſa ſuſpiria & gemitus, illam de cœlo inaudivit vocem: *Tolle, lege:* librum excepit, eumque intelligens cœlitùs miſſum, aperuit, legit primum caput, quod illud S. Pauli Apoſtoli continebat monitum: *Non in comeſſationibus, &c.* Sicque verificabatur ad unguem illud oraculum Prophetæ Oſeæ: *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus.* Quamdiù enim ipſe non ſe ſequeſtravit à cōcurſu mūdano, tamdiù nec à lepra inveteratorum vitiorum ſuorum mundatus fuit: *Probus quietæ vitæ amator* (verba hæc ſunt Philonis Hebræi) *ſeceſſum, & ſolitudinem diligit, latere ignotus cupiens, non ſocietatis humanæ odio; eſt enim cumprimis amans hominum; ſed quia fugiebat vitia, quibus vulgus delectatur.*

Deus peccatorem converſurus ſequeſtrat illū à turba hominum.

Pater in converſione S. Auguſtini. S. Aug. lib. 8. confeſſ. c. 12.

Oſeæ 2. v. 14.

Philo Hebr. lib. de Abrah.

8 Conſortium humanum eſt nidus vitiorum: *Mundus in maligno poſitus eſt, id eſt, in malo igne.* Qui in ſolitudinem ſe recipit, de eo verificari poteſt, quòd ſit & vivat extra mundum. S. Bernardus Homilia quadam, exponens illa verba: *Simile eſt Regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas*, in laudem ſolitudinis exclamat: *O ereme, mors vitiorum!* Cui adnecti poſſunt, quæ S. Joannes Climacus ſcribit: *Eorum*, inquiens, *qui in hoc profundo ſolitudinis, tanquam pelago, verſantur, alii vitioſos affectus ſenſim imminuunt.* Experientia docet, quòd ubi non occurrunt objecta incentiva vitiorum, ibi etiam deficiant ſuggeſtiones, & tentationes ſenſuales: *Nihil in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu.* Senſus noſtri facilè, mox dixiſſem, neceſſariò, in ſolitudine cuſtodiuntur. Qui legit hiſtorias, reperiet, eos etiam, qui diuturnum in vitiis acquiſiverant habitum, quando acturi pœnitentiam petierunt loca abſtruſa, ſolitaria & deſerta, in quibus viget, & floret diſciplina monaſtica, perfectè mundatos eſſe. Unde conſideratione digna eſt propoſitio illa Caſſiodori, citati à D. Bonaventura lib. 4. Pharetræ cap. 18. *Nimia turba vitiorum ſine certamine vincitur, quando ſolitudo gratiæ ſuffragatur.*

Solitudo eſt mors vitiorū, conſortium verò humanum, eorum nidus. S. Bern. hom. Simile eſt regnum cœl. hom. negot.

Caſſiod. lib. de anima, c. 18.

9 Cum ſtupore S. Ambroſius conſiderat David fugientem regem Saulem 1. Reg. 20. eſto aliàs nihil timendum ſibi eſſet; Deum quippè ſui defenſorem habebat, à quo certò noverat ſe electum ad regendum populum Iſrael. Cur igitur iſtam oſtendebat ignaviam, & puſillanimitatem, qui urſos dilaniaverat, diſcerpſerat leones, gigantes proſtraverat? *Fugiebat David ſanctus à facie Saul*, reſpondet S. Ambroſius, *non utique ut terras relinqueret, ſed ut immitis, & inobſervantis, & perfidi declinaret contagium. Fugiebat autem adhærens Deo, ſicut & ipſe ait Pſal. 62. Adhæſit anima mea poſt te. Abducebat ſe, & abalienabat à vitiis ſæculi hujus, elevabat animam ſuam, ſicut Iſaac in campo.* De Eremitis Lyrinenſibus laudabilius dare non poterat teſtimonium S. Eucherius, dicens: *In ſolitudinibus errantes, in ſpeluncis, & cavernis terræ, alieni à tumultu Reipublicæ humanæ, ſepoſiti, quieti, ſilentes & liberi, qui nec magis abſunt à voluntate peccandi, quàm à facultate.*

1. Reg. 20. S. Ambr. lib. de Iſaac, & anima c. 3.

Quare David fugerit præſentiam Saulis.

S. Eucher.

Digitized by Google

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Plurimùm etiam juvat ſolitudo ad conſervandam continentiam, fugiendumque ſenſualitatis vitium.

THEMA.

In monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas. Gen. 19. verſ. 17.

Solitudo eſt efficax remedium ad evitandum concupiſcentiæ ignem, patet exemplo Loth.

1 POſtquam Loth, Deo ita diſponente, ab incendio infamium illarum civitatum præſervatus, & illæſus abiiſſet, Angeli, ut refert ſacer textus, *Eduxerunt eum, & poſuerunt extra civitatem, ibique locuti ſunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam, noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa regione; ſed in monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas.* Non deerant alia loca extra Pentapolim, in quibus Deus ſervum ſuum præſervare potuiſſet: cur igitur aſſignavit ei montem: *In monte ſalvum te fac? Omnia in figura contingebant illis.* Voluit, prout ego credo, Deus noſter hoc exemplo nobis indicare, quàm efficax ad evitandum ignem concupiſcentiæ carnalis remedium ſit ſolitudo, & ſequeſtratio à vitiorum irritamentis, & illecebris. Unde S. Joannes Damaſcenus inter alia emolumenta, quæ in aliorum ſententia refert, conſurguntque ex ſolitudine, unum eſt cuſtodia continentiæ: *Et, qui qui continentia ſtudium profitetur, turbas quoque fugere convenit, ut mentem ab omni diſtractione liberam, ac pectus ab omni perturbatione purum habeat.* B. Petrus Damianus (ſeu potiùs Magnus Baſilius) inter alia plurima encomia vitæ ſolitariæ, hoc quoque recenſet: *Tu luxurioſis renibus nitida caſtitatis adhibes cingulum.* Inter prodigia & miracula, quæ in veteri lege enarrantur, illud quoque meritò recenſendum eſt, quod legitur de tribus pueris in fornace Babylonica præſervatis: *Et non tetigit eos omninò ignis, neque contriſtavit, nec quicquam moleſtiæ intulit.* Si veſtimenta eorum flamma redegiſſet in cineres, fortè contriſtaſſet eos propterea, quòd nudi remanſiſſent cum damno verecundiæ; at *non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit.* Non immeritò huic fornaci comparat Petrus Damianus ſolitudinem, quia, ut plurimùm, non tantum nos liberat ab incendio, & igne Babyloniæ, id eſt, carnalis concupiſcentiæ; verùm etiam mentem, & corpus, & mundis replet cogitationibus, velut etiam interno jubilo, & lætitia: *Tu caminus ille Chaldaicus, ubi ſancti pueri furentis incendii vires orationibus reprimunt, & ardore fidei crepitantium contra ſe flammarum globos extinguunt.*

S. Jo. Damaſc. lib. 1. Parall. c. 38.

B. Pet. Dam. opuſc. 11. c. 19.

Solitudo comparatur fornaci Babylonicæ.

Dan. 3. 50.

2 Solitudo verecundiæ centrum eſt, ait S. Ambroſius exhortatione ad virgines: *Decet*, inquit, *ſolitudo verecundiam, & gymnaſium pudoris ſecretum eſt.* Author quidam ſcribens de expeditione Chriſtiana apud Sinas, refert, quòd *Magnam partem muliebris elegantiæ ſtatuunt in pedum parvitate: qua ex cauſa à prima pueritia pedes arctiſſimè faſciis obvolvunt, ne ſuccreſcant liberè, atque ideo in inceſſu truncas propè judicares. Has faſcias per univerſam vitam adhibent. Id videtur ſapientis alicujus inventum fuiſſe, ut eas domi contineret, ne facile per vicos curſarent: quod fœminas decet inprimis.* D. Hieronymus virgini Euſtochio hoc dedit conſilium: *Cave, ne domum exeas, & velis videri filia regionis alienæ. Dina egreſſa corrumpitur. Nolo te ſponſum quærere per plateas.*

S. Ambr. exhort. ad Virg. Solitudo verecundiæ centrum, maxima decet Virgines.

Nicol. Trigaut lib. 1. c. 8.

S. Hieron. ad Euſt. Epiſt. 22.

3 Nulla fuit inter omnes animas creatas, quæ ita rapuit cor Dei, ſicut Beatiſſima Maria virgo, Dei mater jam electa; grata enim ei fuit ſpecialiter virginitas ſua: *Virginitate placuit*, verba ſunt S. Bernardi omnibus nota. Vultiſne ſcire, quanta cura, & circumſpectione cuſtodierit, ac conſervarit hunc theſaurum? Ecce invenietis in ea intenſiſſimum ſemper ſolitudinis amorem, de quo Sanctus Ambroſius ſcribens Sabino Epiſcopo ita diſcurrit: *Sola erat Maria, & loquebatur cum Angelo; ſola erat, quando ſupervenit in eam Spiritus ſanctus, & virtus Altiſſimi obumbravit eam.* Hiſce conformia ſunt, quæ ſcribit S. Eucherius Homilia de feſto Annuntiationis: *Ingreſſus eſt Angelus ad eam: non enim virgo in plateis erat, non in publico morabatur, intus erat in penetralibus, ſola ſedebat.* Legationes Magnatum celebriores ad alios principes deſtinatæ pro expediendis magni momenti negotiis, prima vice ad minùs, ſumma cum pompa, & applauſu publico præſentibus regni primatibus excipiuntur; in hac verò legatione longè alius ſtylus obſervatus fuit: *Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolus Angelus reperiret* (ait S. Ambroſius) *ſola ſine comite, ſola ſine teſte.* Nec aliud myſterium erat, quam quia *miſſus eſt Gabriel Angelus ad Mariam Virginem.* Virginitas amat ſolitudinem, & ſequeſtrationem.

B. Virgo amantiſſima fuit ſolitudinis.

S. Ambr. lib. 4. Epiſt. 31. ad Sabin.

S. Eucher. ho. ſuper miſſus eſt.

S. Greg. Nazianz.

4 Nimis durum, & rigoroſum videtur fuiſſe conſilium illud, quod S. Gregorius Nazianzenus cuidam virgini, ut eam ad theſauri ſui cuſtodiam excitaret, dedit, dicens: *Mortua ſis cunctis aliis, velutique ſepulta.* Satis videbatur dixiſſe: *Mortua ſis*; quia in morte extinguitur omnis calor concupiſcentiæ illius, qui moritur, non audit, non videt, non loquitur, non ambulat, non movetur: cur igitur ſimul addit: *Velutique ſepulta?* Reſponſio ſatisfacit: ſi mortuus aliquis non eſt ſepultus, nec terra coopertus, ſed in feretro expoſitus eſt, vel circumfertur omnibus ſpectandus, quamvis ipſe non videat, omnium nihilominùs ſpectatorum oculos ad ſe attrahere poteſt; non ita, quando ſepultus eſt: pari ratione, ut majori cum cautela, & ſecuritate puritas virginalis cuſtodiatur, & conſervetur, haud ſufficit, virgo refrænet viſum, auditum, linguam, non vagetur per urbem, & plateas: etenim licèt nullas contrahat ſordes & ſpurcitias, quibus candorem ſuum contaminet, ſpectata nihilominùs poteſt aliis eſſe offendiculum, & præbere occaſionem peccandi; & ideò ſuadetur ipſi ſequeſtratio ac ſolitudo, corpori mortuo, & ſepulto ſimilis. Unde Tertullianus lib. de velandis virginibus ſcribit: *Statuendum eſſe ſacris virginibus pudoris murum, qui nec proprios emittat oculos, nec admittat alienos.*

Ut virgo ſecurius cuſtodiat theſaurum virginitatis, debet quaſi mortua, & ſepulta eſſe.

Tertull. cap. 6. de veland. Virg.

5 Nix eſt ſymbolum puritatis: conſervatur autem candida, & illæſa in ſolitudine, non in plateis urbium, aliiſque locis inhabitatis: *Tenera res in fœminis fama pudicitiæ*, ait S. Hieronymus, *quaſi flos pulcherrimus citò ad levem marceſcit auram.* Diſcrimen, quod flores hortorum inter, & montium camporumque eſt, quaſi manibus palpatur; illi enim ita delicati ſunt, ut ad omnem flatum venti aquilonaris exſiccentur, & langueſcant expoſiti ardentibus ſolis radiis: id verò non accidit floribus campeſtribus; his enim nulla nocet aëris intemperies, ſed omnes eludunt adverſos inſultus: Hoc idem prorſus de virginalibus, & caſtis animabus aſſerere poſſumus, quæ in conſortio, & converſatione hominum intra urbem, inter recreationes, & incentiva civitatum, ad omnem flatum venti, ad omnem occaſionem tametſi levem intuitus, auditus & tactus, magnum ſubeunt periculum, quoad florem pudicitiæ; hic tamen in clauſtris, & locis ſolitariis, in ſolitudine conſervatur vegetior, illæſus & intactus. Hac de cauſa cœleſtis Sponſus invitat putam, & virginalem animam ſub nomine, & titulo columbæ: *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni columba mea.* Aſt quorſum eam invitat? *In foraminibus petræ, in caverna maceriæ:* in locis, nimirùm, ab hominum conſortio, & ſtrepitu populari diſſitis. Et eodem tempore Divinus Sponſus deſiderabat intueri ipſius vultum: *Oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis, & facies tua decora.*

Diſcrimen inter nives, & flores ſolitudinis, & civitatum.

S. Hieron. lib. 3. ad Sal.

Applicatur hoc diſcrimē ad noſtrum propoſitum.

Cant. 2. 14.

6 Vix ſanctiſſima Virgo conceperat Verbum æternum, cùm migravit, inquit S. Euangeliſta Lucas, extemplò ad montes: *Et diſceſſit Angelus ab ea. Exurgens autem Maria in diebus illis abiit ad montana cum feſtinatione.* Voluit, videlicet, hoc exemplum relinquere debili & fœmineo ſexui, eumque docere modum cuſtodiendi, & zelandi puritatem, ſequeſtrando ſe à mundanis converſationibus, fugiendo ſtrepitus ſæculares. Idem hic Euangeliſta in deſcribendo hiſtoriam converſionis S. Mariæ Magdalenæ, non ſine myſterio, texendo telam lubricæ ſuæ vitæ, duxit hanc lineam: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix;* quaſi inferre vellet: non mirum, quòd perdiderit honeſtatem ſuam, quia habitabat in civitate, non convivebat ſuæ ſorori Marthæ in Bethania extra mœnia Hieroſolymitana. At poſt converſionem reperimus eam veſtigiis Chriſti inhærentem, & in locis ſolitariis.

S. Virgo concepto verbo æterno, ſtatim abiit in montana. Luc. 1. 39.

Luc. 7.

7 Moyſes deſcribendo univerſale mundi diluvium ait: *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam:* & rationem ejus reddit, dicens: *Videntes filii Dei filias hominum,*

Gen. c. 6. Univerſale diluvii unde cauſarum & acceleratum fuerit.

quod

Digitized by Google

quod eſſent pulchræ, &c. Per hos filios Dei, nonnulli intelligunt filios deſcendentes à Seth: certum eſt, eos prius fuiſſe perſonas timoratas, ac propterea meritò hac phraſi deſcribuntur; at quis fuit ſcopulus ille, cui alliſi naufragium paſſi ſunt, & interierunt? *Videntes Filii Dei filias hominum, &c.* Sexus ille blandiloquus & fallax, quia ubique vagabatur, hominum etiam ſanctiſſimorum illius ſæculi honorem in periculum traxit, & præcipitium; ſi fœminæ ædibus ſuis manſiſſent incluſæ, neque ſancti illi viri propbanati, neque tot laqueis impurorum ac laſcivorum aſpectuum, & deſideriorum irretiti fuiſſent. Doctrina eſt S. Joannis Climaci, magni magiſtri Spiritus: *Signa, & exercitationes, & argumenta eorum, qui non ſine ratione ſolitudinem ſequuntur, hæc ſunt: Mens nullis perturbationum fluctibus agitata, cogitationes caſtæ, raptus in Deum, ſuppliciorum æternorum præſens ſemper memoria, mortis inſtantis conſideratio, inexplebile precandi ſtudium, cuſtodia ſui inexpugnabilis, Veneris extinctio, appetitionum ignoratio, mundi mors, nullum cibi deſiderium, rerum divinarum cognoſcendarum materia, fons diſcretionis, lacrymarum facultas, loquacitatis exterminatio.* Obſervate, hoc diſcurſu bis tangi punctum caſtitatis: *Cogitationes caſtæ, Veneris extinctio*, quia in ſolitudine ſpecialiter acquiritur pudicitia, & extinguitur ignis ſenſualitatis, & concupiſcentiæ.

Signa amantium ſolitudinem. Climac. gr. 13.

8 *Hortus concluſus ſoror mea Sponſa* (cœleſtis Sponſi verba ſunt) *hortus concluſus*. Bina vice nominat Sponſam ſuam hortum concluſum; cur verò Sponſus petierit illam eſſe inſtar horti concluſi, non caret myſterio. quod exponit Doctor Seraphicus hiſce verbis: *Caſtitas debet clauſuram ſtudioſam; nam dicitur: Hortus concluſus, ſoror mea ſponſa*; & pro majori declaratione dedit hanc ſimilitudinem: Quemadmodum hortum concluſum undequaque nullus intrare poteſt, & nulli ad eum patet aditus, niſi muros tranſcendat: *Sic in homine caſto, qui habet clauſuram continentiæ, nullum deſiderium debet intrare, niſi cœleſte tantum.* Vox *cœlebs* etymologiam ſuam derivat à cœlo, *cœlebs à cœlo*. Hortum hunc myſticum elucidat quoque S. Gregorius hiſce verbis: *Hortus quidem, quia eximia virtute caſtitatis floridus: concluſus autem, quia per continentiam munitus*: addere quoque poſſumus, *per ſolitudinem munitus*. Trita eſt propoſitio illa S. Cypriani (ſive alterius authoris, quicunque ille ſit) de ſingularitate Clericorum: *Lubrica eſt illa ſpes, quæ inter fomenta peccati ſalvari ſe ſperat.* Hiſce fomentis, & illecebris, ut plurimum, abundare ſolent loca frequentata; in locis verò deſertis, & ſolitariis ea deficiunt. Similiter blanditiæ, riſus, obtutus, diſcurſus obſcœni, geſtus, prava aliorum exempla & correſpondentiæ, locum non habent in ſolitudine; & quamvis a ſpiritu fornicationis perſæpè tentemur, efficaciori tamen gratiæ auxilio Deus nobis aſſiſtit, noſque defendit.

Cant. 4. 12. Sponſus cœleſtis ſponſã ſuam bis nominat hortũ concluſum. S. Bonav. diæta Salut. tit. 4. c. 4.

S. Greg. lib. 3. cap. 4. in lib. Reg.

S. Cyprian. de ſing. Cler.

9 Inter alios ritus in veteri lege Levitis præſcriptos, unus quoque circa victimas, quæ offerebatur, datus fuit: *Pellem vero, & omnes carnes cum capite, & pedibus & inteſtinis, & fimo & reliquo corpore, efferet extra caſtra in locum mundum.* Morale legis hujus myſterium quicumque intelligere deſiderat, adeat vel audiat Lyranum: *Quia peccator*, inquit, *debet eſſe elongatus de cætero non ſolum a peccato, ſed etiam ab occaſionibus ejus.* Scribit Cœlius Rodiginus: *Helienſibus Phidias Venerem fecit, quæ teſtudinem calcaret.* Teſtudines in ſummo gradu ſolent eſſe frigidæ, è contra Venus in nobis excitat concupiſcentiæ flammam & ardorem: quomodo igitur hoc concordabat, quòd Venus poneretur ſupra teſtudinem? Audite hujus myſterium: *Commonſtrant eſſe muliebris decoris, ades cuſtodire.* Hinc S. Hieronymus virgines illas ſtultas dicit, quæ non vivunt ſequeſtratæ ab huminum familiaritate, & conſortio: *Foris vagentur ſtultæ, tu intrinſecus eſto cum ſponſo.* Cauſam libenter ſcirem, & a vobis inſtrui peto, cur columbæ, quæ aliàs volandi agilitate longè ſuperant rapaces aves, ſive accipitres, ab his tamen frequenter capiantur, eiſque cedant in prædam & eſcam? Ecce, experientia docemur, quòd columbæ ductum propriæ vanitatis ſequendo, & quaſi ſuperbiendo, per aerem vagentur & circumvolent: id dum faciunt, accipitres eas obſervant explorantque, tempus commodum expectant, quo uno impetu eas impetunt, involant, & prædã aliquam capiunt. Quot quantæque exiſtunt animæ puræ innocenteſque? at veluti columbæ de ſeipſis præſumentes, occaſiones & offendicula non fugiunt, & propriis confidentes viribus, infernali accipitri in prædam cedunt, propterea, quia non ſtudent ſolitudini, nec ab humano ſe abſtrahunt conſortio: *Dum liberius evagari virgines volunt* (ait S. Cyprianus) *eſſe virgines deſierunt, furtivo dedecore corruptæ.* Huic conformis eſt propoſitio illa conſideratione digna, quam adducit Tertullianus, diſcurrens de velo Virginum: *Omnis*, inquit, *publicatio virginis bonæ, ſtupri paſſio eſt.*

Levit. 4. 11. Sexui mulierbri ſingulariter commendatur cuſtodia domus, ſi caſtæ velint cenſeri. Lyran. Cœlius Rod. lib. 10. lect. antiq. c. 3.

D. Hieron. epiſt. 22. ad Euſtoch. Cur Columbæ volandi agilitate ſuperantes accipitres, ab his attamen ſæpè capiantur.

S. Cyprian. de habitu Virg.

Tertull. de velo Virg.

10 In vita S. Philippi Nerii plurimùm commendatur Martha Spoletana, quæ à directione ſancti hujus viri in omnibus obſervantiæ actibus planè dependebat, ideòque Sanctus eam magnifaciebat; interrogatus verò cur tanti eam æſtimaret, reſpondit: Quia filat. Fortis illa mulier multis deprædicatur laudum encomiis à Rege Salomone: *Manum ſuam miſit ad fortia.* Fortè unius inſtar Amazonum ſtricto gladio invaſit hoſtem? Fortè ſicut una Debora hoſtiles diſſipavit exercitus? Fortè ipſius Judith ſecuta exemplum, alicujus generoſi belli ducis detruncavit caput? Nihil horum: *Digiti ejus apprehenderunt fuſum.* Domui ſemper incluſa manebat, & ſolitaria ſolita penſa trahebat. Caſus Adami protoparentis noſtri unde cauſatus fuit? *Ne contriſtaret delicias ſuas.* Audite ſanctum Ambroſium: *Potuerat Adam inter illas Paradiſi inconcuſſus ſtare delicias, ſi Eva ibi cum illecebris diabolicis non fuiſſet.* Et qualem inde pro noſtro documento deducit conſequentiam? *Conveniens ergo eſt deſertum ſaluti, ubi non eſt Eva, quæ perſuadet, ubi non eſt mulier, quæ blanditur.* Vultiſne intelligere modum, quo cœleſtis Sponſus fatetur ſe raptum voce, & vultu animæ ſibi dilectæ? In ſacris Canticis eum reperiemus: *Quæ habitas in hortis, fac me audire vocem tuam.* Ab illis, nimirùm, animabus, quæ zelant honeſtatem, & pudicitiam, exigit, ut demorentur & ſubſiſtant in locis ſequeſtratis & ſolitariis; optimè namque novit, facilius ibidem conſervari illibatum virginitatis lilium. Debora mulier virilis fuit tantæ ſapientiæ, prudentiæ & experientiæ, ut ei conceſſa fuerit in Hebraiſmo ſuprema dignitas judicandi populum; ſed qua arte & modo uſa fuit, ut inter tribunalis ſtrepitus, & tumultus, honeſtam ſe conſervaret, & pudicam? *Judicabat populum, ſedebat ſub palma, & aſcendebant ad eam filii Iſrael in omne judicium:* Ex civitatibus & oppidis exibant, aſcendebantque loca campeſtria, in quibus ipſa morabatur, cognoſcens, quantæ utilitatis eſſet ſolitudo. Sub palma in campo reportavit palmam ſuæ ſemper caſtæ ac pudicæ converſationis.

Sexus muliebris laudatur de fortitudine, quia apprehẽdit fuſum ad filãdum.

S. Ambr. ſer. 39.

Locus deſerti conveniens eſt ſaluti.

Cant. c. 8. 13.

1. Reg. 7. 16.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Dæmon pro viribus ſuis nos tentat in ſolitudine; ſiquidem in hac eum unà cum tentationibus ſuis expugnamus, & ſuperamus.

THEMA.

Sub umbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus: protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum ſalices torrentis. Job. 40 v. 16.

1 DEſcribit Propheta Job hoſtem infernalem, per Behemoth figuratum, inter ſalices torrentis hærentem in ſecreto calami, & in campis ſilveſtribus: *Sub umbra dormit, &c.* Videtur prima fronte, ex hoc textu deducendum, quòd inſidiæ & aſſultus diabolici plus vigeant in locis ſolitariis & campeſtribus, quàm in urbibus, oppidis aliiſque locis inhabitatis. Reſpondeo, verum eſſe, Dæmonem majus adhibere ſtudium majoremque conatum in ſolitudine, quàm in ſolo ab hominibus trito & frequentato; non tamen illic plus prævalere. Pro cujus veritate advertendum, non dicere Job, quòd Dæmon animas vincat, & deprædetur; imò potius dicit: *Sub umbra dormit.* Non habet vires, quibus nos ſuperet, ſibique ſubjiciat, niſi eas nos illi ſubminiſtremus negligentia, & incuria noſtra. Cœleſtis Magiſter noſter plerumque loquens in parabolis, parabolam & de zizaniis propoſuit, ad indicandas nobis tentationes, aſſultus & inſidias antiqui adverſarii: *Venit inimicus, & ſuperſeminavit zizania.*

Diabolus ſolitarios graviter quidẽ tentat, ſed rarius proſternit.

Matth. 13. 25.

Google

Zania. Ubi? fortaſſis in foro? in theatris? in plateis? ubi major eſt concurſus populi? Nequaquam. *In medio tritici*, in campis & agris; eos enim, qui toti vivunt, & ſerviunt Deo, qui ſunt electum frumentum evehendum ad granarium cœleſte, tentare ſtudet vel maximè, quando ab aliis ſequeſtrati vivunt in ſolitudine. Aperuit Deus quadam vice oculos mentis cuidam famulo ſuo valdè illuminato, hunc in finem, ut inter tentationes vehementes, quas Satan parat religioſis vitæ ſolitariæ deditis, & inter alias quoque, quibus homines mundanos aggreditur, diſcerneret. Vidit ergo hic Dei ſervus juxta portam urbis Dæmonem, & hunc non ſedentem duntaxat, verum etiam totum veluti ſomnolentum; è contra innumerabiles ei repræſentabantur Dæmones ſub ſpecie militum, qui parati erant ad pugnandum, & concertandum in eremis & ſolitudine, ubi multi perfecti, & ſancti degebant eremitæ. Obſtupuit ille ſummoperè hoc diſcrimine dæmonum; at mox omne cum admiratione ceſſavit dubium, quando intellexit, in urbe vix alicujus tentatoris dæmonis neceſſariam eſſe operam; ſiquidem omnes ibi ſenſibus ac appetitibus ſuis laxarent habenas: eſſe verò è re Satanæ, & neceſſarium, ut omnes adhibeat vires, cunctam impendat operam, & induſtriam, probet ac tentet omnia, ſi forte ſanctos illos ſervos Dei à ſuis ſanctis propoſitis, ab exercitiis orationis & perfectionis abſtrahere, & è ſolitudine ad mundum retrahere poſſit.

Probatur in ſigni viſione.

Job loc. cit. Per Jordanẽ, quem diabolus vellet deglutire, intelliguntur perfecti ſolitarii.

2 Poſtquam Job nobis commonſtraſſet dæmonem in locis deſertis & ſolitariis, ſtatim ſubdit: *Habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus*. Non dicit, ſe certiorem factum, ſed confidere ſe; nec ſibi planè perſuadet, quòd degluttiet, & exhauriet Jordanem, ſed ſperare ſe ait, quòd ille ex ſeipſo in fauces ſuas influat. Per Jordanem (fluvium primò ſanctificatum ex contactu Arcæ teſtamenti: poſt centenos aliquot annos ex præſentia ſancti Joannis Baptiſtæ, qui in eo baptizabat: denique ab ipſomet Dei Filio, qui in eodem baptizari voluit, ſupra quem cœli aperti ſunt, & vox Patris æterni audita eſt, & Spiritus Sanctus in ſpecie, & forma columbæ viſus fuit) intelliguntur homines ſancti & perfecti, qui vitam ſolitariam ducere ſolent. Verum eſt, & negari non poteſt, hos præ aliis infeſtari, & moleſtari à Dæmone; at nunquam cedent ipſi in prædam, nunquam in ejus incident laqueum, niſi ipſimet ſe præcipitent, eique occurrant faucibus ſuis degluttiendi. Nullos magis timet & formidat Dæmon, quàm illos, qui pœnitentiam agunt in eremo, & ſolitudine: *Nihil timet, nil odit* (inquit Petrus Cellenſis) *nil refugit ſic diabolus, quomodo ſolitudinem clauſtri*. Ratio eſſe poteſt, quia plerumque videt experiturque ſe devictum, & confuſum in locis deſertis.

Petr. Cell. lib. 4. epiſt. 32.

Petr. Dam. opuſc. 11. c. 19. Varia encomia cellæ & ſolitudinis.

3 B. Petrus Damianus (aut ſit Baſilius Magnus, ut alibi diximus) vitæ ſolitariæ aſcribit hæc epitheta: *O cella ſacræ militiæ, tabernaculum procinctus, triũphatoris exercitus, caſtra Dei, turris David, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, Tu campus Divini prælii, ſpiritualis arena certaminis, Angelorum ſpectaculum, palæſtra fortiter dimicantium. Tu munitio fortium, tu præſidium cedere neſcientium pugnatorum*. Petrus Cellenſis in eadem Epiſtola ſcribit: *Caſtra Domini exercituum eſt ſolitudo*. Verùm idem Damianus, poſtquam longam ſeriem emolumentorum è vita ſolitaria redundantium contexuiſſet, concludit: *O eremus terribile malignis ſpiritibus habitaculum, ubi cellæ monachorum velut tentoria ordinata caſtrorum, quaſi turres Sion, & quaſi propugnacula Jeruſalem eriguntur adverſus Aſſyrios, & contra faciem Damaſci!* Et paulò poſt ſubdit: *Unum pro certo ſcio, o vita benedicta, quod de te indubitanter affirmo, quia quiſquis in amoris tui deſiderio perſeverare ſtuduerit, ipſe quidem habitator eſt tuus, ſed ejus inhabitator eſt Deus*. Quis erit fructus, quem ex hac ſacroſancta & divina habitatione reportabit? *Diabolus illi ſuis tentationibus ſervit, atque illuc cum tendere, unde ipſe dejectus eſt, gemit.*

Petr. Cell. ubi ſup.

Quare Chriſtus tentari voluerit in deſerto.

4 Certum eſt, quòd omnis Chriſti actio ad noſtram ordinata fuerit inſtructionem. Quæ ergo cauſa fuit, quòd Salvator noſter, qui circa trigeſimum ætatis annũ à Lucifero tentari volebat, hanc tentationem præſtolatus fuerit in deſerto? Profectò id non contigit caſu: *Omnia in ſapientia feciſti*, cecinit Pſalmiſta; & devota illa turba mota à Spiritu ſancto ei quoque acclamaverat: *Benè omnia fecit*: caſu igitur non contigit, ſed Deo ita diſponente: & quare? Didacus Stella ingenioſè obſervat in Lucam, & in hunc locum, ſtyli & moris eſſe ſolere, quòd provocans alium ad duellum, locum eligat; quòd provocatus verò habeat armorum electionem. Chriſtus Dominus dimicaturus cum Satana in locum certaminis elegit deſertum: *Ductus eſt in deſertum à ſpiritu, ut tentaretur à diabolo*: Dæmon è contra elegit arma, quæ fuerunt tres illæ diverſæ ſuggeſtiones. At Chriſtus Dominus fortiter ſtetit in ſuo agone, videlicet in deſerto, ſupra pinnaculum templi, deinde ſupra montem: loca ecce omnia ſequeſtrata, & ab hominum turba ſemota: *Ubi dæmonis vires, & potentia franguntur*, ait Albertus Magnus in Matthæum: *ſubtrahit arma diabolo ad pugnandum*. Qui inſuper declarat, eadem hæc eſſe arma, de quibus mentionem facit ſanctus Joannes Epiſtola prima: *Omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ; hoc eſt, deliciæ, divitiæ & honores*, ita exponit hic author. Cumque in eremo, & ſolitudine deficiant deliciæ, divitiæ, & quodcumque aliud illectamentum, quo utitur aſtutus tentator, conſequenter ei deficiunt arma; quare facilè expugnatur, & devincitur.

Did. Stella in cap. 4. Luc. Applicatur ad propoſitũ mos duellantium.

Alb. Mag. in Matth.

1. Joan. 2.

5 Libro 3. Reg. cap. 20. legitur, quòd, poſtquam Benadad Rex Syriæ memorabilem potentiſſimi exercitus ſui paſſus fuiſſet ſtragem, ſui belli duces ei dixerint: *Dii montium ſunt Dii eorum, ideo ſuperaverunt nos; ſed melius eſt, ut pugnemus contra eos in campeſtribus, & obtinebimus eos*. Aſſyrii idololatræ, & inimici populi electi repræſentabant ſpiritus infernales & rebelles, qui in montibus, deſertis & ſolitudinibus ſervorum Dei quærunt perditionem, quia ibidem vera agitur pœnitentia; aſt in planitie, nempè, in locis à populo frequentatis, inter delicias & converſationes ſperant victoriam: *Pugnemus contra eos in campeſtribus, &c.* Legentes inſuper cap. 14. Geneſis, reperietis, novem Reges ſimul pugnaſſe, quinque contra quatuor; & quatuor hoſce, eſto viribus inferiores, victores tamen evaſiſſe, & triumphaſſe de quinque, qui & numero, & viribus ſuperabant quatuor. Petitiſne ſcire cauſam? *Direxerunt aciem contra eos in valle ſylveſtri; vallis autem ſylveſtris habebat puteos multos bituminis*. Profligati ſunt hi exercitus, licèr numeroſi fuerint, & armis muniti, quia pugnabant in valle, ubi plurimi aderant putei bituminis; unde terra illa valdè tenax erat, & propterea equi, quorum pedes bitumini firmiter adhærebant, difficulter regi poterant. *Omnia in figura, &c.* Per vallem intelliguntur commoditates, quibus gaudemus in domibus; per bitumen verò figurantur illecebræ deliciarum, divitiarum, aliorumque bonorum temporalium, quibus adhæremus: quid igitur mirum, ſi in hac pugna ab iis vincamur, & perdamur? *Militia eſt vita hominis ſuper terram*. Non ſic contingit, quando concertamus in montibus, in ſolitudinibus, in locis cãpeſtribus, ubi nulla ſunt illectamẽta, & occaſiones peccandi neque per umbram. Dæmon, qui eſt ſagaciſſimus, novit uti occaſionibus tentandi nos, ubi plurima præſertim occurrunt offendicula; veluti in locis à populo frequentatis, veluti in circulis & conventionibus, ubi dilaceratur fama proximi; in proſtibulis, ubi honeſtas, & pudicitia manifeſto exponitur periculo; in theatris, ubi omni licentiæ, & libertati laxantur habenæ; in tabernis & hoſpitiis publicis, ubi Deus offenditur luſibus prohibitis, fraudibus, blaſphemiis; in pluribus aliis locis, ubi triumphat vanitas, injuſtitia, proprium commodum, & omne denique ſcandalum.

3. Reg. 20. 23. Docetur duabus hiſtoriis V. T. dæmonum impugnationes ſuperari in locis deſertis & ſolitudinibus.

Gen. 14.

Pſal. 120. Deus ſingularem gerit protectionẽ, & curã illorum, qui cõfugiunt ad loca ſolitaria.

6 Optimè hæc noverat David Propheta, dicens: *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi; auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram: non det in commotionem pedem tuum, neque dormitet, qui cuſtodit te*. Proſequimini reliqua, quæ ſequuntur in hoc Pſalmo, & ſummam deprehendetis cuſtodiam, protectionem ac curam, quam Deus habet de illis, qui ab occaſionibus, & periculis urbium ſemoti, fugiunt ad loca ſolitaria, acturi ibidem pœnitentiam: non eſt, quòd hi timeant offendere Deum: *Non det in commotionem pedem tuum*. Aſt dubium hic occurrit,

cum

Digitized by Google

Chriſtus ſuo exemplo nobis oſtendit aptum locũ pugnandi contra diabolum.

cum Chriſtus Dominns deſcenderit in terram, ſanctiſſimis ſuis exemplis nos inſtructurus, & inſuper benè noverit, qoòd *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*; cur in urbe Hieroſolymitana io conſpectn omnium non commiſit duellum cum Luciſero, ut ſic illius intuentes exemplum & pugnandi artem, eandem ab ipſo didiciſſemus? Reſpondetur, majorem Chriſto Domino fuiſſe curam inſinuandi nobis agonem, ſeu locum certaminis, qui eſt ſolitudo, & deſertum; non in alium finem, niſi ut vinceremus tentationes mundi, carnis & dæmonis:

Prov. c. 1.

Fili mine ambules cum eis, conſulebat Salomon: noli ſeduci à communi hominum converſatione: *Prohibe pedem tuum a ſemitis eorum; pedes enim illorum ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem. Fruſtra autem jacitur rete ante oculos pennatorum.* Si per hos pennatos intelligantur volatilia, docet frequenter experientia, hæc ſæpè irretiri, & cedere in prædam aucupis; quomodo ergo dicitur: *Fruſtra jacitur rete, &c.* Reſpondetur, Sapientem in ſenſu morali inferre velle, quòd Diabolus fruſtra expandat retia ad capiendos illos, qui inſtar avium avolant, videlicet, omni conatu fugiunt, & evitant laqoeos, & pericula peccatorum. Nec ſine myſterio ſignificantur per aves, quia iſtæ ad cavendos, & evitandos laqueos, aliaſque inſidias aucupum, & venatorum, avolant in ſylvas & campos, in montes & ſolitudines, ubi ibi vivant ſecuriores:

Pſal. 10. 2.

Quomodo dicitis animæ meæ: tranſmigra in montem, ſicut paſſer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt ſagittas ſuas in pharetra. Non eſt ita facile capere aut ferire paſſeres, in montibus aut rupibus conſidentes.

Pſal. 141.

Quomodo David evaſerit laqueos hoſtium ſuorum, cuſtodiens ſolitudinem.

7 Sub initium Pſalm. 141. Pſalmiſta Deo ſe commendat, dicens: *Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus ſum: effundo in conſpectu ejus orationem meam, & tribulationem meam ante ipſum pronuntio.* Multos contra regium Prophetam inimicus infernalis ſuſcitaverat malevolos, & perſecutores, qui ei ſtruebant inſidias: *In via hac qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi.* Et in hoc certamine duplicat preces: *Intende ad deprecationem meam, libera me a perſequentibus me.* Deſideratiſne ſcire, quo modo liber ab his laqueis evaſerit? In fine Pſalmi præcedentis id notum facit:

Pſal. 140. 9.

Cuſtodi me a laqueo, quem ſtatuerunt mihi, & à ſcandalis operantium iniquitatem: cadent in retiaculo ejus peccatores, ſingulariter ſum ego, donec tranſeam.

D. Chryſoſt. in hunc loc.

Ubi ex Septuaginta ſubdit Divus Chryſoſtomus: *Liberatus a malis, purus ab illorum congreſſione, & tanquam ſolus habitans; quod quidem eſt maximum genus virtutis: Non uno autem, aut duobus tribuſve diebus hoc fecit, ſed per totam vitam. Hoc eſt murus, hoc propugnaculum, hoc virtutis incrementum, malos fugere, coactum & conſtipatum apud ſe conſiſtere toto vitæ tempore, & ab iis, qui corrumpunt, ſejunctum habitare.* Idem ſanctus Doctor aliam ejuſdem verſiculi jam dederat interpretationem, in qua hoc ipſum demonſtrat, quod ſæpè docet experientia, videlicet, quod multi è retibus dæmonis erumpant, excedant, & Dei ſubintrantes retia, ſe emendent & corrigant, dum in ſolitudinem ſe recipiunt: *Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus.* Verba Divi Chryſoſtomi ſunt hæc: *In cujuſnam cadent retiaculum Dei? Hoc eſt, vincentur, capientur; tenentur enim, ut corrigantur.*

S. Petr. Dam. opuſc. 12. c. 17.

Moyſes à populo ſemotus, in monte orans, obtinet populo ſuo victoriam de Amalechitis.

8 B. Petrus Damianus conſiderat hiſtoriam illam omnibus notam, quando Moyſes aſcendit montem ſeparans ſe à populo, ut à Deo impetraret victoriam contra Amalecitas. Videbatur enim tunc vel maximè ejus præſentia neceſſaria, ut tanquam ſupremus belli dux populo puſillanimi addidiſſet animum ad ſtrenuè pugnandum: id tamen non fecit, ſed ſemotus à populo, & in vertice montis ſubſiſtens, Deum expanſis brachiis oravit pro populo, & pro obtinenda victoria: *In vertice montis Raphidim Moyſes orabat, & duce Joſue, Iſrael in convalle pugnabat. Sed ſi Moyſes in adjutorium populi ſui ad campeſtria deſcendiſſet, Amalech procul dubio Iſraelitarum terga cedentium percuteret. Si ille manus ad corripienda arma deponeret, facta ſuorum ſtrage facile victoriam adverſariis triumphantibus præbuiſſet. Quod nimirum patenter agnoſcitur, ſi ipſa ſacra hiſtoriæ ſeries ſubtiliter attendatur, ubi dicitur, quia cum levaret Moyſes manus, vincebat Iſrael; ſi autem paululum demiſiſſet, ſuperabat Amalech. Omnia in figura contingebant illis:*

Applicatio hiſtoriæ.

Amalecitæ infernales tunc diſſipantur & vincuntur, quando orationes ſervorum Dei ſunt valdè frequentes, & ferventes; at in montibus, in ſolitudine, in locis à populo ſemotis, non in planitie, nempè in locis delicioſis; veluti in deſerto ſanctus Antonius, & plures alii infernum expugnarunt, & fugarunt. Philo Hebræus dum tranſlationem Enoch factam à Deo ſeparante illum ab hoc mundo, humanaque converſatione, deſcribit, & commendat, ſubjungit: *Nam apud exteros præſto ſunt laquei, in quos neceſſe eſt incidere, ſi quis ſit improvidus, & delectetur multorum conſuetudine.*

S. Antonius in ſolitudine vicit omnes inſultus dæmonum.

9 Cùm ſerpens aſtutus adverteret, quòd ſanctus Antonius ſuo exemplo repleret deſerta anachoretis, iiſque viam ſterneret, & januam aperiret ad vitam cœleſtem incboandam, omniſque ſanctitatis perfectionem conquirendam, omnem mox adhibuit conatum & vires, cuncta excogitavit ſtratagemata, ut eum è medio tolleret; ſed fruſtra omnia ejus machinamenta; oleum & operam perdidit.

Carioſo ſtratagemate vicit Horatius tres hoſtes.

Curioſum ſanè ac dignum conſideratione eſt ſtratagema illud, quo uſus fuit Horatius dimicando contra tres fratres Curiatios: Cum enim ambo fratres ſui in prælio jam occubuiſſent, & ſolus ipſe ſuperſtes remanſiſſet in campo, aut moriendum ſibi, aut vincendum erat; ut ergo de tribus Curiatiis, quibuſcum ipſe ſolus in arenam deſcendere debebat, reportaret victoriam, finxit fugam, & cum fuga inertiam: fugientem inſequuntur Curiatii, non ſimul, ſed unus poſt alium: unde & ſolus cum ſolo proximiori ſe inſequente verſa facie pugnabat, & unum poſt alium gladio transfodiebat, ac in terram proſternebat; ſicque victor evaſit, & de tribus Curiatiis ſolus triumphavit. Tres habemus hoſtes, in perditionem animæ noſtræ conſpirantes, mundum, carnem & dæmonem; quiſquis igitur cum hiſce congredi, & victoriam reportare deſiderat, ſolus cum ſolo pugnet, ac prælietur, neceſſe eſt; vitam, nimirùm, ducat ſolitariam, & ſequeſtratam. Hunc in finem ſanctus Ambroſius compoſuit librum de fuga ſæculi.

10 Poſtquam Deus Abrahamo ſervo ſuo juſſiſſet, ut egrederetur de domo ſua, patria, cognatione, deque omnibus commoditatibus & deliciis, quibus gaudebat in Ur Chaldæorum, ait ſacer textus:

Gen. 12. 8.

Tranſgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel. Ubi ſanctus Chryſoſtomus legit: *Caſtrametatus eſt in ſolitudine.* Mirum, quomodo ſacer Chroniſta in hanc devenerit phraſin, cum ſanctus Patriarcha Abraham nunquam toto tempore vitæ ſuæ militem egerit, nec unquam ad illam uſque horam armis uſus fuerit: deinde dicit, illum caſtrametatum fuiſſe: & ubi erant milites? ubi commeatus? ubi arma & apparatus ad pugnam neceſſarii? ubi denique locus certaminis?

In ſolitudine præliantur viri [illegible] cum hoſte inferni.

Reſpondetur, quòd exiſtentes in ſolitudine, ſumus quaſi in campo, & loco prælii, præliantes, & concertantes cum hoſtibus infernalibus; in ſolitudine ſumus, ac ſi eſſemus in fortalitio quodam vel propugnaculo. Quod benè notavit Divus Chryſoſtomus, cum ait:

S. Chryſoſt. hom. 17. ad pop.

Cella Abraha vilis, & parva, & nullum habens munimen. Sed exorto bello barbarico, urbes quidem mœnibus munitas ſuffoderunt, & ceperunt barbari, ſolitudinis autem civem Abraham non perculerunt. Prætereà in hiſtoriis legitur, quòd hoſtiles exercitus nullum damnum Religioſis intulerint in ſolitudine habitantibus. Denique inter alia emolumenta è vita ſolitaria promanantia, Beatus Laurentius Juſtinianus tangit etiam illud:

B. Laur. Juſt. de vit. ſolit. cap. 3.

Spirituales debellare nequitias. Pro coronide, obſervate modum, quem mulier illa Apocalypſeos tenuit, ſalvandi partum, cui draco inſidias ſtruebat: *Et mulier fugit in ſolitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo.*

Apoc. 12. 6. Anshert. in hunc loc.

Audiamus hujus loci expoſitorem: *Solitudo, ad quam mulier fugiens, locum a Deo præparatum invenit, eſt quies mentis, quæ inordinatos motus deſideriorum à ſecreto cordis ejiciens, ſolatium in Deo invenit. Sancti etenim viri, quia alibi Draconis inſidias evadere non poſſunt, ſeipſos deſertum quietis faciunt, ut habeant, quo ſalubriter fugere poſſint.* Hunc finem plerumque in locis ſolitariis aſſequimur.

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Solitudo plurimùm ſuffragatur Orationi, & Contemplationi.

THEMA.

Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in abſcondito; & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi, Matth.6. verſ.6.

Monet Chriſtus ut oraturi in ſolitudinem ſecedamus. Pet. Bleſen. Epiſt.56.

1 INdicat nobis Salvator noſter, quantùm ſibi, dum preces ad ipſum fundimus, placeat ſolitudo, & ſequeſtratio noſtra; ſiquidem nobis conſulit: *Tu autem cum oraveris, &c.* Cui conformiter propoſito Petrus Bleſenſis in Epiſtola quadam diſcurrit in hunc modum: *Solitudinem hujus cellulæ Propheta elegerat, qui ſicut ipſe commemorat, ſimilis factus eſt pellicanu ſolitudinis, & ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Elongavi, inquit, fugiens, & manſi in ſolitudine. Qui Rachelis amplexus, & delicias contemplationis affectat, juxta verbum Iob contemnit multitudinem civitatis, & vocem exactoris non audit; unde & Ieremias: Quis dabit me in ſolitudinem?* Oratio, veluti omnibus notum eſt, eſt elevatio mentis noſtræ in Deum, & figuratur per incenſum: *Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo.* Igitur notandum eſt, quòd, quando in ſacris Canticis hujus fit mentio, eodem tempore fiat etiam commemoratio collium, montium, aliorumque deſertorum locorum: *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Præterea quando in multis locis repræſentatur anima contemplativa elevata in Deum, eodem tempore indicatur, quòd aſcendat de deſerto: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* In Oſea quoque legitur: *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus. Quid eſt* (quærit Hugo de ſancto Victore) *quod ſemper loquitur in ſecreto Deus, niſi quod nos ad ſecretum vocat?* Divus Auguſtinus cauſam hujus attribuit unioni, quam cum Deo antiqui eremitæ acquiſivere, mediante vita contemplativa: *Deſertiſſimas terras incolunt:* & quid inde ſequebatur? *Perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſerunt.*

Cant.4. v.6.

Cant.8.v.5.

Oſee 2. v.14.

Hugo de S. Vict. de Arca Noe lib.4. c. 4.

S.Aug. lib.1. de mor.Eccl.

Solitarii levant animã ſuper ſe in Deum. Thren.3.28. B.Pet. Dam. opuſc. 11. c. 19. Cant.3. 11.

2 Inter lamentationes Hieremiæ hancquoque reperio: *Sedebit ſolitarius & tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe.* B. Petrus Damianus tractando de laudibus vitæ ſolitariæ, ſcribit: *Se elevat ſuper ſe, quia Deum eſuriens anima, a terrenis ſe rerum obtutibus erigit, & in Divina contemplationis arce ſuſpendit, atque ſe in altum cœleſtis deſiderii pennis librat.* Cant.cap.3. obſervate, quæſo, modum, quo invitatæ ſint filiæ Sion: *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater ſua, in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis ſui.* Vocantur, nimirùm, ad meditandum myſterium Incarnationis Verbi, quando ejus genitrix ipſum noſtra veſtivit carne, noſtræque humanitati ipſe ſe deſponſavit. Videntur hæc verba prima fronte diſcrepare ab iis, quæ Salvator noſter ſub initium propoſuit; ſiquidem ibi dicitur: *Intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, &c.* Audite nihilominùs Gillibertum Abbatem: *Illi habentur digni hac læta viſione, qui ſe quadam pœnitentia lege concluſerint, & diſciplina coarctaverint cuſtodia, quorum renuit anima conſolari. Vis noſſe, quam bona ſit concluſio? Hortus concluſus, fons ſignatus: ſurge, propera, amica mea, & veni. Vides jam, quomodo illam invitat, & amicam vocat, quæ ſeipſam concludere novit.*

Gill. Abb. ſer. 20. in Cant.

Job 3.14. In ſolitudine apti ſumus loqui cum Deo.

3 Sanctus Propheta Job ſupplicans S. D. Majeſtati hæc in verba prorumpebat: *Requieſcerem cum regibus, & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines.* At quomodo ædificant ſolitudines, cum experientia doceat, reges & conſules in medio civitatum celebriorum ac regni ſui metropoli ſuperba erigere ædificia? Hugo Cardinalis hunc textum non intelligit juxta ſenſum litteralem de regibus & conſulibus, qui gubernant aliquam Rempublicam; ſed de cœleſtibus ſpiritibus, *qui conſules dicuntur, quia nobis voluntatem Dei nuntiando conſulunt.* Sed audite etiam ſanctum Gregorium, de qua ſolitudine ipſe allegatum textum intelligat: *Ædificant ſolitudines, id eſt, de corde ſuo terrena deſideria expellunt, & ſeipſos à tumultu mundi, quantum poſſunt, elongant, ut ſoli ſint, & idonei loqui cum Deo.* Ecquis ita cæcutit, ut non videat, quòd ad hanc myſticam ſolitudinem vehementer juvet ſolitudo etiam exterior? *Vt ſoli ſint, & idonei loqui cum Deo.* In ſermone quodam ita loquitur ſanctus Bernardus: *Verè enim ſolus eſt, cum quo Deus non eſt; verè recluſus eſt, qui in Deo liber non eſt. Cum quo Deus eſt, nunquam minus ſolus, quam cum ſolus eſt: tunc enim liberè fruitur gaudio ſuo, tunc in ſe ſuus eſt ſibi, ut fruatur Deo in ſe, & ſe in Deo.* Idem ſanctus Doctor in alio loco de interiori domo meliùs ſe declarat: *Vtinam nullus homo mecum eſſet exterius, ut familiarius loqui poſſem cum eo interius; ipſe enim & ſecretum quærit, & ſolitarium locum diligit. Fugiam ergo hominum ſolatia & colloquia, ut in ſecreto cordis mei Deum habitatorem habere poſſim.*

Hugo Card.

S. Gregor.

S.Bern. ad frat.de monte Dei.

Idem de inter. domo c. 66.

Gen.15. 5. Paul. Burg. add.1. Varia exempla ſanctorũ qui oraturi, loca ſolitaria elegerunt.

4 Quando Deus promiſit Abrahamo Iſaacum hæredem, in quo populus electus propagandus erat, obſervetur modus, quo eum obtinuit: *Eduxit eum foras, & ait illi: Suſpice cælum, & numera ſtellas, ſi potes.* Cur juſſit eum domo exire? Rationem reddit Burg. *Quia oportebat eum ſupra ſe & extra ſe educi, nempè, ut ea quæ ſupra ſe erant, liberius contemplaretur: neceſſe enim eſt, ut de corporis ergaſtulo exeat, qui ad theatrum cæleſtium arcanorum invitatur.* Iſaac filius ejus & ipſe uſum habebat meditandi, & orandi in aperto campo; quando enim Eliezer ex Meſopotamia ſecum adduxerat ſponſam ejus Rebeccam: *Egreſſus erat ad meditandum in agro.* Difficile eſt in turba videre Chriſtum (ſcribit S. Auguſtinus) ſolitudo quædam neceſſaria eſt menti noſtræ. S. Ambroſius lib. de Iſaac, & anima, diſcurrens de hoc magno Patriarcha, ait: *Abalienabat, ſive abducebat ſe*, & ſequeſtrabat ſe à domeſticis negotiis & tumultibus, ut eò meliùs meditari poſſet. Unde B.Laurentius Juſtinianus lib. de vita ſolitaria docet: *Solitudo ab his, qui contemplationi vacare deſiderant, maximè eſt amplectenda cum ſtudio, atque indefeſſa ſtabilitate ſervanda, quoniam tranquillitatis eſt portus a ſæculi fragoribus alienus, delictorum fuga, gratiarum nutrix, cœli janua, orationis locus, compunctionis mater, diſcretionis cathedra, meditationis incentivum, & contemplationis ſanctæ auxilium ſingulare.* Exemplis id confirmat ſanctus Gregorius Nazianzenus de Elia ſcribens: *Elias libenter in Carmelo philoſophabatur, & Ioannes in deſerto, & IESVS ipſe, ut actiones multitudini hominumque frequentiæ, ita preces quieti, locisque ab hominum commercio ſemotis ferè tribuebat; per hoc ſanciens, ac velut lata lege ſtatuens, nempe nobis quoque nonnihil quieſcendum eſſe, ut animo minimè turbido cum Deo verſemur.* Hæc mentis ſerenitas acquiritur in ſolitudine, per ſequeſtrationem à negotiis mundanis, & per ſeparationem à nimia converſatione hominum.

Gen.24.63.

S.Aug. tract. 17. in Joan. S.Amb. lib. de Iſaac, & anim.c.3.

B.Laur. Juſt. de vit. ſolit. c.1.

Nazianz. orat.28.

D. Cyrillus Alex. lib. de Trin. circa princ.

5 Hoc idem punctum tetigit quoque ſanctus Cyrillus Alexandrinus: *Vacate*, inquit, *& ſcitote, quia ego ſum Deus. Nam oculus quidem corporalis a pulvere, & fumo, & aliis, quæ obturbare poſſunt, liber, in objecta ſua ſubtilem minimèque impeditam efficaciam habet; at ſi affectione quapiam offendatur, viſibilibus minus, quam res poſtulat, intentus erit, aberrabitque, quamvis & de diligentia ejus nihil deſideretur. Humana quoque mens, ſi quieta fuerit, & ſecum habitans, atque a phantaſiis frivolis, & abominabilibus abſcedere ſolita, acutè & perſpicuè aſpiciet, citraque errorem rerum cognitionem perſpiciet. Quod ſi perturbationibus craſſior facta fuerit, nunquam divinam pulchritudinem intuebitur.*

Solitudo eſt ſpeculum animarum. B.Pet.Dam. loc.

6 Inter alia laudum encomia, quæ vitæ ſolitariæ attribuuntur à ſanctis Patribus, apprimè ei competit, quod B. Petrus Damianus, in aliqua apoſtrophe ad vitam ſolitariam, poſteritati conſecravit, dicens: *Tu es ſpeculum animarum.* Qui inſpicit aquas unius lacus vel fluvii, ſuam in ea faciem, qualiter ſit conſtituta, ſpectabit, ſi tamen fuerit clara aqua & limpida; quòd ſi turbida fuerit, vel à ventis agitata, non poterit ea uti tanquam ſpeculo: In oratione & contemplatione ſpeculamur, & intuemur animæ noſtræ defectus, & errores commiſſos: hujus ſpeculationis adminiculo, quilibet venit in cognitionem ſui ipſius; mens tamen ab objectorum ſenſibilium phantaſmatibus depurata ſit, oportet; hæc verò in locis ſolitariis minimè nos moleſtant; corde

pla-

planè tranquillo, & quieto ad contemplandum ſummum bonum ibidem gaudere poſſumus. Quapropter ſancti viri contemplationi dediti, veluti in omnibus ſæculis experientia docuit, vixerunt in locis ab urbibus diſſitis, in eremis, in monaſteriis inter ſylvas aut in montibus ſitis. De quo Gerſon ſermone 2. de Spiritu Sancto ſermocinator in hunc modum: *Acceptabilis plurimùm eſt oratio ſolitariorum in deſerto, ubi dicente Hieron. neſcio quid ſerenius emicat, & liberius mens evolat ad penetrandum cæleſtia.* Quodam alio loco petit: *Vis ſcire, quantum ſegregatus, & orans ſit utilis? Moyſen orantem in monte, dum pugnaret Iſrael, inſpicito; denique quis neſciat vitia efficacius oratione, quam per occupationem vinci? Solitarius autem liberius orat, quàm occupatus.*

Gerſon. t. 2. ſer. de Spir. S. fol. 771.

Idem to. 3. fol. 416.

7 Quando divina juſtitia miſit in Ægyptum flagellum grandinis, tonitru, fulminis & tempeſtatis; & Pharao ſupplicavit Moyſi, ut preces ad Deum funderet ad avertenda illa mala pœnæ, hic reſpondit ei: *Cum egreſſus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum.* Non poterat Moyſes orare in civitate? nom deerant loca ſeparata in vaſtiſſima illa aula, quibus locis ſe recollegiſſet, Deumque exoraſſet? Chaldæus legit: *Extendam manus meas in orationem ad Dominum.* Reſpondetur, Moyſen optimè intellexiſſe, quantùm ſeparatio ab humano conſortio, & ſtrepitu aulico conducebat ad fundendas preces ferventiores efficacioreſque. Docendo interrogat S. Athanaſ. *Quinam ſunt illi veri adoratores, qui neque in hoc monte, neque in Ieroſolymis, ſed in ſpiritu adorant Deum, & in veritate? Reſpondeo,* inquit: *Iſti ſunt, qui in deſertis montibus, & in ſpeluncis, & cavernis terræ habitant, qui circa congregationem Eccleſiæ per opera bona, Dei Spiritu illuminati, in ſpiritu, & veritate adorant Deum.* Nazianz. allegatus à S. Jo. Dam. l. 1. de Parallel. c. 37. nobis quoque conſuluit, & ſuadet ſolitudinem in orationis ſubſidium, quam ipſemet in praxim cum ſummo ſuo profectu reduxerat. Bloſius textus illius Job ſupra examinati: *Qui ædificant ſibi ſolitudines*, mentionem faciens, de ſervis Dei aſſerit: *Quia nulla hujus mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur: unde & rectè dicitur, quod ædificant ſibi ſolitudines; ſolitudines quippe ædificare eſt, a ſecreto cordis terrenorum deſideriorum tumultus expellere, & una intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare.*

Moyſes orationem ut plaga grandinis & tonitrui ceſſaret, egreditur urbem. Exod. 9.

S. Athan. q. 39. ad Antioch.

Naz. or. de ſeipſo.

Bloſ. Pſychagog. l. 4. c. 1. n. 4.

8 Ut Deo gratiores ſint preces noſtræ, ac cum majori fiant animi recollectione, hanc quoque nos inculcat ſolitudinem S. Jo. Dam. hiſce verbis: *Mens in mundum minimè diffuſa, in ſe redit, ac per ſe poſtea ad Dei notionem aſſurgit. Ac tunc nec ad cibi curam, nec ad indumentorum ſolicitudinem ſeſe detorquet; ſed ab omnibus terrenis curis feriata, ſtudium omne ſuum ad æternorum bonorum adeptionem transfert.* Loquitur ſanctus vir de antiquis illis anachoretis, qui in eremis quaſi ſepulti, & ſanctis abſorpti contemplationibus, ſui ipſius obliviſcebantur. Quando doctiſs. Alvarez hanc pertractat materiam, adducit ex Pſalmiſta hunc verſum: *Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine. Sed ad quid fugiens te elongaſti?* quærit hic magiſter ſpiritus: *Cujus cauſa in ſolitudine manſiſti? Expectabam eum, inquit, qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate. Ad hoc ſane in ſolitudinem ſeceſſit, ut Domini adventum expectaret, ut lumbos ſuos omnia mundana contemnendo præcingeret, contemplationis lucernam in manibus teneret, & ſic eſſet ſimilis hominibus expectantibus &c. Hæc expectatio Domini, qui ſolitarios a puſillanimitate liberat, ut magna optare audeant; & a ſolicitudinum tempeſtate eripit, ne eos a quiete contemplationis impediat.* De anima contemplativa legimus in ſacris Canticis: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris?* Per incenſum denotatur oratio, per myrrham mortificatio, quę animę orantis magnum ſubſidium eſt. Obſervandum verò, non dicere ſacrum textum, quòd aſcenderet ſicut fumus, ſed ſicut *virgula fumi*; etenim fumus diffundi, & diſpergi poteſt: aſt dicendo, quòd erat ſicut virgula fumi, quæ eſt directa, inſinuabat nobis ſummam animæ hujus contemplativę recollectionem. Vultiſne intelligere, unde ea procederet? *Aſcendebat de deſerto:* loca deſerta, & ſolitaria magno ſunt auxilio fervori orationis.

S. Jo. Dam. l. 1. Par. c. 36. Loca deſerta & ſolitaria aptiora ſunt ad orationem.

Alvar. l. 2. p. 4. c. 32. Quare David fugiens ſe conſerit in ſolitudine.

Cant. 3. 6.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Solitudo eſt centrum virtutis, ſpiritus, & perfectionis.

THEMA.

In terra deſerta, & invia, & inaquoſa: ſic in ſancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam. Pſal. 62. v. 3.

1 Virtus, & perfectio unius animę à Deo dilectæ, theſauris cœleſtibuſque ditatæ, probatur, invenitur que, ut plurimùm, in locis deſertis, & ſolitariis: *In terra deſerta, & invia &c. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens?* Verùm ſi ſolitudines, & loca deſerta excludant amœnitatem deliciarum, quę plerumque in locis planis inveniri ſolent; quomodo ergo dicit: *deliciis affluens*, eo ipſo, quo hæc anima aſcendit de deſerto? Reſpondetur, id intelligendum eſſe de abundantia, & affluentia deliciarum ſpiritualium, puræ, gratiarum, donorum & meritorum, quæ animæ religioſæ in locis ſolitariis Deo viventes, & ſervientes lucrari ſolent. Vultiſne videre, quòd inter urticas etiam, ſentes & dumeta ſylveſtria, floreant roſæ, ac lilia odorifera? Audiamus Sanctum Bernardum, ex incultis ſylvis Claravallenſibus nobis inclamantem: *Ubi ſunt roſæ charitatis, quæ ſemper flammeſcunt, quæ ſemper in ſancto odore vivunt; ubi mira perfectio mortificatorum, & gratiarum actio, ſcilicet, conſiderare, quæ & quanta ſint, quæ nobis promittuntur in cœlis, & vileſcere faciunt omnia, quæ habentur in terris.* Sanctus Laurentius Juſtinianus in eo libro, quem compoſuit in laudem vitæ ſolitariæ, paucis verbis expreſſit immenſum cumulum meritorum ſolitudinis, cum ait: *Solitudinis locus ſanctitate affluit, & cœleſtibus exuberat donis.* Et quia amor Dei, ſanctitatis inſtrumentum eſt (ad hujus enim menſuram menſuratur quoque perfectio animæ) ideò idem beatus paulò poſt de illis, qui laudabiliter vitam vivunt ſolitaria, aſſerit: *Deo per amoris vinculum propinquiores fiunt, ſe namque abunde communicat degentibus in ſolitudine.*

Animæ Deo dilectæ inveniuntur in ſolitudine. Cant. 8. 5.

Quales ſint ſolitudinis deliciæ. S. Ber. h. ſimile eſt reg. hom. negot.

S. Laur. Juſt. c. 2. de vita ſolit.

2 Ruffinus in prologo præfixo libro ſecundo de Vitis Patrum, referens virtutes antiquorum Anachoretarum, ait: *Sunt ornati moribus, quieti, lenes, tranquilli, & charitatis vinculo, velut quadam germanitate conſtricti. Ad æmulationem verò virtutum certamen ingens exercent, & agunt; ſtudet enim unuſquiſque clementior altero, benignior, humilior & patientior inveniri.* S. Laurentius Juſtinianus de vita ſolit. cap. 3. commendavit ſolitudinem hiſce verbis: *Reddit hominem ſibi, ac libertati donat ingenita, ut valeat, prout expedit, Deum quærere, paſſionibus repugnare.* Cap. 2. præcedenti in laudem Monachiſmi, in primis ſæculis jam plantati remotis in locis, ſcripſerat ſequentia: *Completum quidem eſt, quod Propheta longè ante prophetaverat: Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accingentur. In ipſis memoratis patribus quàm locuples extiterit gratia, ſpiritus multiplex, fœcunda virtutes, præclara ſcientia, vita probata, celebris eorum fama pronuntiat. Lucebant in ſolitudinis firmamento tanquam conſpicua luminaria, adeo ut opacam laudabilium operum ſuorum ſplendore ſæculi hujus irradiarent noctem.* Ipſe etiam Stobęus in vita ſolitaria magiſterium virtutum moralium conſervari, faſſus eſt; ita enim ſermone 56. de ſolitudine ſcribit: *Eſt ſanè virtutis, & vitæ magiſter ingenua.*

Vitæ PP. l. 2. de prologo. Enarrantur virtutes Anachoretarum.

S. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 3. Idem c. 2.

Stob. ſer. 56.

3 Sanctus Petrus Damianus (ſive Sanctus Baſilius Magnus) motus fragrantia virtutum, quas Patres antiqui in eremo exercuerant, in has laudes, & verba prorupit: *Eremus eſt Paradiſus deliciarum, ubi tanquam redolentium ſpecies pigmentorum, vel rutilantes flores aromatum, ſic fragrantiā ſpirant odoramenta virtutum.* Quænam verò ſint illa virtutum odoramenta, quæ ſolitarii, & eremitæ ſpirabant; ſic etiam quanta virtutum in eis ſpectabatur varietas, & pulchritudo, declarat, dicens: *Ibi roſa charitatis igneo rubore flammeſcunt, ibi lilia caſtitatis niveo decore candeſcunt, cum quibus etiam humilitatis violæ, dum imis contentæ ſunt, nullis flatibus impelluntur. Ibi myrrha perfecta mortifica-*

S. Pet. Dam. ep. 2. c. 19. Eremus eſt Paradiſus deliciarum.

Quales in illo naſcantur flores.

catio-

Digitized by Google

cationis exſudat, & thus aſſidua orationis indeficienter emanat. Illic omnia ſanctarum virtutum germina diverſis venuſta coloribus rutilant, & perpetua viriditatis gratia incomparabiliter vernant. Meritò igitur, & rationabiliter Pſalmiſta cecinit: *In terra deſerta, & invia &c. ut viderem virtutem tuam;* veriſſimè etenim virtus centrum ſuum habet in locis ſolitariis, & deſertis. Quapropter ſancti Brunonis, cum intenderet ſuam fundare Religionem, & Ordinem eo fine, ut ſemper in Eccleſia cæteris omnibus religioſis veræ, ac ſolidæ perfectionis aliquod extaret ſpeculum, primus omnium, in quem collimavit, ſcopus fuit ſitus locorum; curam, nimirùm, habuit ante omnia, ut monaſteria ſua ædificarentur in locis ab urbibus ſemotis, ſolitariis, & deſertis. Recurrit propterea ad Sanctum Hugonem, tum temporis Gratianopolitanum Epiſcopum, humillimè ei ſupplicans, quatenus in diœceſi ſua montes aliquos aſperos, incultos, & ab hominum conſortio ſemotos, quales ibidem adeſſe noverat, pro ædificando monaſterio ſibi aſſignare dignaretur; quibus obtentis, fundavit ibi primam Carthuſiam: & non ſine myſterio Religioni huic, & Ordini datum fuit initium in feſto Sancti Joannis Baptiſtæ, qui tantus extitit eremi amator. Huice ergo conformiter Petrus Bleſenſis in epiſtola quadam ſcribit: *Domus Carthuſienſis, & locus habitationis illius ſitus eſt in montibus, & ſcopulis, & in petris, ut ſit potius habitatio Angelorum, quam hominum, ad dandam Altiſſimo vocem confeſſionis, & laudis ſicut ſcriptum eſt: Super ea volucres cæli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces; ſed & columba nidificat in foraminibus petræ, & vir prudens ædificat domum ſuam ſupra petram, ubi nec maris fluctus, nec ventus turbinis, nec pluviarum inundatio, nec alluvio formidatur. Verè terribilis eſt locus iſte, nec eſt hic aliud, niſi domus DEI, & porta cæli; & licet domus illa ſit in terra horroris, & vaſtæ ſolitudinis, nominatiſſima tamen eſt in obſervantia Religionis, & Ordinis.* Plurimi aliorum Ordinum cum temporis progreſſu à primævo defecere ſpiritu, & obſervantia, & ideò reformatione indiguerunt; at hic Ordo ſemper perſtitit in flore ſuæ primæ inſtitutionis, nec unquam reformatione indiguit. Unde Eccleſia hunc Ordinem in tanta ſemper habuit æſtimatione, & veneratione, ut omnes Religioſi aliorum Ordinum tranſire poſſint ad Carthuſienſem, tanquam ad Religionem ſtrictiorem, & majoris perfectionis; ſed ab hac non detur regreſſus. Hinc etiam Cornelius à Lapide in textum illum Oſeæ Prophetæ: *Ducam eam in ſolitudinem*, rationes aliquas Abbatis Lytienſis producit, ob quas primus vigor in multis Religionibus defecerit, ſed non in Ordine Carthuſienſi:

S. Bruno curā habuit ut monaſteria ſua ædificarentur in locis ab urbibus ſemotis, & ſolitariis.

Pet. Bleſ. ep. 86.

Per tria ſi, ſo, vi, Carthuſia permanet in vi.

Propter tria, nimirùm, Religio hæc conſervata fuit, & perſtitit in prima ſua obſervantia, propter ſilentium, ſolitudinem, & viſitationes frequentes Superiorum, bono regimini invigilantium.

4 *In terra deſerta, & invia, & inaquoſa; ſic in ſancto apparui tibi.* Qui verum ac ſolidum intendit acquirere ſpiritum, amet ſolitudinem. Pulchrum hujus rei exemplum reliquit nobis CHRISTUS Dominus, de quo ſcribit Sanctus Matthæus: *IESVS ductus eſt in deſertum à ſpiritu.* Sanctus Lucas ſignificantiùs exprimit augmentum hoc ſpiritus, quod CHRISTUS oſtendit ſe acquiſiviſſe in locis ſolitariis, qualia erant circa Jordanem: *IESVS autem plenus Spiritu Sancto, regreſſus eſt à Iordane, & agebatur à Spiritu in deſertum.* Ubi Divus Chryſoſtomus in Homilia quadam ait: *Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum, &c. Spiritus Sanctus non libenter habitat, ubi turba, & frequentia, & diſſenſiones, & rixæ ſunt; ſed Spiritus Sanctus propriè ſedem habet in ſolitudine. Denique Dominus noſter atque Salvator, quando orare volebat, ſolus recedebat in montem, & ibi tota nocte orabat.* Quando Spiritus Sanctus apparuit in forma viſibili, id factum fuit ſupra Jordanem, & ſupra montem Thabor; & uterque locus ſolitarius, & ab hominibus ſequeſtratus erat. Quando item pientiſſimus Salvator noſter poſt reſurrectionem Apoſtolis ſuis communicavit Spiritum Sanctum: *Accipite*, inquiens, *Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: pariter inſtruit nos Evangeliſta, id factum eſſe, *cum fores eſſent clauſæ.* Si præterea in die Pentecoſtes deſcendit Spir. S. ſupra ſanctum iſtum conventum, & congregationem, conſtat quoque, omnes illos aliquamdiù cœnaculo fuiſſe incluſos.

Verus, & ſolidus ſpiritus acquiritur in ſolitudine.
Matth. 4.
Luc. 4.

Exemplum Chriſti.

D. Chr. t. 5. h. 5.

5 Memorabile eſt illud, quod legitur de Propheta Eliſæo: etenim quando hic pauperi iſti viduæ ejuſque familiæ provideret de ſufficienti oleo, quo ipſa creditoribus ſuis ſatisfacere poterat: *Vade* (ſic jubebat deſolatæ viduæ) *pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua non pauca, & ingredere, & claude oſtium tuum.* Quid opus erat claudere oſtium, ut oleum in vaſis illis abundaret? Annon in majorem Dei ceſſiſſet gloriam, ſi Propheta miraculosè multiplicaſſet oleum in conſpectu totius populi? Id quidem verum eſt, at nobis utiliſſimum hoc defuiſſet documentum, videlicet, abundantem ſpiritus unctionem recepturis neceſſariam eſſe ſolitudinem: *Oleum eſt gratia Spiritus Sancti*, inquit Sanctus Bonaventura. Inter alia epitheta, quibus veneramur feſtum ejus, hoc quoque legitur, & cantatur: *Spiritualis unctio.* Vaſa vacua ſunt corda noſtra, quæ oportet depurare, & evacuare ab omnibus terrenis affectibus, quem in finem ſummoperè cooperatur ſolitudo: *Oſtia ſunt noſtri ſenſus* (ſic monet nos idem Seraphicus) *viſus, guſtus, auditus, tactus, olfactus, & os tuum eſt oſtium. Hæ fores, niſi ab illicitis cogitationibus clauſæ fuerint, oleum gratiæ in domum mentis tuæ in vaſis non multiplicabitur.*

4. Reg. 4.
Ad recipiendam abundantem ſpiritus unctionem, neceſſaria eſt ſolitudo.

S. Bon. ſe. 5. in Do. in Albis.

6 Quæ est illud myſterium, quærit Divus Ambroſius, quòd ſupremus Artifex, & rerum Conditor Deus, poſt creationem hominis inſpiraverit in faciem ejus potiùs, quàm in pectus, vel aliam corporis partem? *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ?* & reſpondet: *Ibi ſedes & illecebra delectationis, in oculis, auribus, naribus & ore, ut ſenſus noſtros adverſus delectationes faceret fortiores, & eos ſanctificaret, ne aliquid prophanum, aut falſum in animam inferrent.* Ad recipiendum ſpiritum multùm conducit ſolitudo, & cuſtodia ſenſuum; hæc verò facilior eſt in ſolitudine, quàm in loco inhabitato. Quando Propheta Elias curru igneo vectus in cœlum permiſit cadere pallium ſuum, eum in finem, ut ſpiritus ſuus duplicaretur in Eliſæo, veluti hic ei ſupplicaverat: *Oro, ut fiat in me duplex ſpiritus tuus:* ubi tunc morabatur Eliſæus? in quo loco fuit? fortè inter ſtrepitus, & tumultus Samariæ? fortè in aula aliqua regali? Nullo modo, ſed in ſylva: *Eliſæus duplicem magiſtri ſui ſortitus eſt ſpiritum*, ait Sanctus Petrus Damianus de ſolitudine. Unde Gerſon vitam ſolitariam introducit loquentem hoc modo: *Ego illa ſum vita ſolitaria, quæ de terrenis hominibus cæleſtes, de carnalibus ſpirituales conſtituo.*

S. Ambr. ad Sabin.
Eliſæus duplicem Eliæ ſpiritum accepit in loco ſylveſtri.

Pet. Dam. loſ. cit.
Gerſon. c. 5. fol. 927.

7 De ſancto Pachomio legimus in Vitis Patrum ſequentia: *Quodam verò tempore contigit, ut Pachomius procul à cella ſua progreſſus veniret ad quendam vicum, cui nomen eſt Tabennenſe, in quo tunc nullus penitus habitator exiſtebat; ubi cum pro more diutius orationibus perduraret, vox ad eum cœlitus delata eſt dicens: Mane hic Pachomi, & monaſterium conſtrue, venturi ſunt enim ad te complurimi, tua cupientes inſtitutione proficere, quibus ducatum præſtabis iuxta regulam, quam moſtravero tibi. Et protinus apparuit Angelus Domini deferens ei tabulam, in qua erat omnis forma inſtitutionis. Os meum aperui, & attraxi ſpiritum*, dixit Pſalmiſta: veriſimile eſt, ipſum tunc fuiſſe ſequeſtratum à ſtrepitu mundano in eo loco, de quo alibi: *Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine.* Obſervat tamen Divus Chryſoſtomus in Pſal. 9. alium uſum ſolitudinis, dicens: *Eſt etiam alius uſus ſolitudinis; eſt enim aptior ad ſanitatem corporis, ut quæ præbet puriorem inſpirandum aerem.* Nihilominùs in ſenſu ſpirituali dicere poſſumus, quòd ſicut in montibus purior attrahitur aer, ita in eis major acquiratur ſpiritus & devotio.

Vit. Pat. l. 1. c. 19.
S. Pach. monetur cœlitus ut in loco inhabitato conſtruat monaſterium.

D. Chr. in Pſ. 9.

8 Ingenioſa eſt comparatio, & ſimilitudo illa, quam proferre ſolebat Magnus Sanctus Antonius, de monachis, qui extra ſuas cellas vagabantur: *Dixit Abbas Antonius: Sicut piſces ſi tardaverint in ſicco, moriuntur: ita & monachi tardantes extra cellam, aut cum*

Quid ſentiendum de monachis vagātibus extra ſolitudinem cellarum.
Vit. Pat. l. 5. libel. 2.

viris

Digitized by Google

viris ſecularibus immorantes, à quietis propoſito reſolvuntur. Quando ampulla vitrea, continens elixirium vitæ, diſcooperta eſt, totum, quod intus latet, evaneſcit & reſolvitur in aerem; idem eſt effectus ſpiritus & devotionis: planè evaneſcunt, & in nihilum redeunt, niſi nos ipſos cuſtodiamus in ſolitudine. Hanc ſpiritus diminutionem, quam cauſat nimia converſatio cum ſæcularibus, optimè intelligebat Arſenius, de quo legimus: Cum ad Arſenium Theophilus Archiepiſcopus veniſſet, aliquem ab eo ſentire ſermonem ædificationis tunc Sanctus Arſenius ait cunctis, qui aderant: ſi dixero vobis aliquid, cuſtodietis? Quod cum illi gratanter promiſiſſent, addidit ille: Quocunque loco audieritis Arſenium, illuc ulteriùs non accedatis. Item eum cum vellet Archiepiſcopus videre, miſit primò videre, ſi aperiret ei; at ille remandavit ei, dicens: Si ſolus veneris, aperio tibi; ſi autem cum pluribus, ultra hic non ſedebit Arſenius. Quod cum audiſſet Archiepiſcopus, cœptum distulit iter, ne propter ſe loco illo eremita diſcederet. Inter ſcalę ſuæ gradus Sanctus Joannes Climacus poſuit quoque hunc: *Qui per Spiritum Sanctum animi tranquillitatem adeptus eſt, &c.* (hiſce terminis deſcribit ſerenitatem eorum, qui vitam profitentur ſolitariam, aſſeritque eſſe opus Spiritus Sancti) *Princeps quieta ſolitudinis ſtudium eſt, ut ſolitudinis cultor omnibus curis, quæ negotia præcedunt, ſive illa rationis ſint, ſive non ſint, vacet.*

Vit. Pat. l. 3. n. 191. Quantus fuerit Arſenius ſolitudinis amator.

Clim. gr. 27. Scal. Par.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Quies & conſolationes ſpirituales, ut plurimùm, inveniuntur in ſolitudine.

THEMA.

Lætabitur deſerta, & invia, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. Germinans germinabit, & exultabit lætabunda, & laudans. Iſajæ capite 35. verſ. 1.

In Ægypti deſertis ferme tot habitarunt monachi, quot in urbibus populi.

1 ISajas, per antonomaſiam dictus Prophera Euangelicus, futuros prædixit eventus novæ legis gratiæ, inter quos facilè principem locum obtinet perfectio religioſa, qua ſingulis ſuccedentibus ſeculis fideles Dei famuli Eccleſiam illuſtriorem reddituri eſſent, præſertim verò illi, qui in locis ſolitariis, & deſertis eremiticam vitam agentes, internaque quiete gaudentes, Deum certatim laudaturi eſſent, & glorificaturi. Huc reſpexit Ruffinus libro ſecundo de Vitis Patrum, quando (ut refert Cornelius à Lapide, exponendo hunc textum) ſcribit ſequentia: *Quamvis hæc de Eccleſia dicta ſint, tamen in Ægyptiis deſertis hæc etiam hiſtorica relatione completa ſunt; ubi tantæ per urbes multitudines veniunt ad ſalutem, quantas Ægypti deſerta pertulerunt. Quanti populi habentur in urbibus, tantæ penè habentur in deſertis multitudines Monachorum Lætabitur deſerta, &c.* Non vult quidem inferre, deſertum, & ſolitudinem eſſe capacem jubili, & gaudii interni; ſed alludit ad quietem, & ſerenitatem internam ſolitariorum, qui ex inſtinctu Spiritus Sancti ibidem habitant.

Ruff. l. 2. c. 7.

2 Magnus Sanctus Antonius poſtquam viginti annis latitaſſet in ſpelunca aliqua, plurimi ex devotis ſuis ipſum videre, ejuſque directioni ſeſe ſubiicere deſiderabant; alii pariter ſpetabant ab eo curari, & liberari ab infirmitatibus ſuis: ipſo verò tardante, vi perruperunt oſtium: *Per vim foribus evulſis, quaſi ex aliquo ſecreto aditu conſecratus apparuit. Obſtupuerunt univerſi & oris gratiam, & corporis dignitatem.* Hugo Cardinalis illum textum Oſee: *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor eius,* ſic exponit: *id eſt, conſolationes dabo in anima eius.* Si verum eſt, quòd ex abundantia cordis os loquitur, ex affabiliſſimo, & ſuaviſſimo ejus colloquio, & ex hilari, ac læto vultu ejus deduci poterat, quanta illi inerat dulcedo ſpiritus, redundans in animam: *Neque enim ut in ſolitudine, & montibus verſatus, atque omnem ibidem erigens vitam, agreſtis & rigidus erat; ſed iucundus atque affabilis.*

S. Ant. poſt 20. annos quibus in ſpelunca latuerat, gratia oris & corporis dignitate apparuit.

Oſee c. 2. Hug. Card. in hunc loc.

S. Ath. c. 41.

3 Ubi & quo loco pluit manna, quod in ſe omnem continebat ſuavitatem? Non in Ægypto, quando ſedebant ſuper ollas carnium; non in Palæſtina; ſed in deſerto, & ſolitudine: quapropter ait Philo Hebræus: *Non ubique apparet, ſed ubi deſertum eſt.* Unde & benè prophetavit Iſajas: *Ponet deſertum eius quaſi delicias, & ſolitudinem quaſi hortum DOMINI.* At ſi in locis ſylveſtribus, & deſertis adeſt penuria deliciarum, amœnitatis, & hortorum; quomodo ergo Propheta ſimilia promittere poteſt? Dubium hoc ſolvunt verba, quæ ſequuntur: *Gaudium & lætitia invenietur in ea.* Alludebat ad jubilum, & ad conſolationes ſpirituales, quas in ſe experti fuiſſent anachoretæ, & cæteri omnes, quotquot in deſertis monaſticam duxiſſent vitam. In alio propoſito legimus Matth. capite ſeptimo: *Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?* Videtur velle inferre, quòd dulcedo uvarum, ficuumque ſuavitas non guſtetur in locis ſylveſtribus, & deſertis; at fallit regula in ſenſu myſtico, & caſu noſtro, quia ex ſpinis, ſentibus & dumetis nemorum, ex aſperitate, & auſteritate deſertorum, Deus in animabus devotis ſcaturire facit, & elicere novit conſolationum cœleſtium ſuavitatem: *Mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.* Apes cœleſtes infundunt etiam mel ſuum in ſaxa, & ſpeluncas abſtruſiſſimas: *Per uvas, ex quibus fit vinum,* (ait Sanctus Thomas in hunc locum) *intelligitur ſpiritualis lætitia, quia vinum lætificat cor hominis: per ficus dulcedo pacis, quæ eſt charitas.*

In deſertis invenitur gaudium, & conſolatio ſpiritualis. Philo Heb. l. 1. Alleg. Iſa. 51.

Matt. 7. 16.

S. Thom. in Matt.

4 *Exultabit ſolitudo, & florebit,* &c. Ubi obſervandum, quòd poſtquam Pſalmiſta ceciniſſet: *In terra deſerta, & invia, & inaquoſa, &c.* proſequitur ſtatim: *Labia mea laudabunt te, ſic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas;* quia in hujuſmodi locis nonniſi ad pſallendum, benedicendum, & laudandum Deum attenditur, vel in choro, vel in privatis cellis. At quis eſt fructus ex eo redundans? *Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum.* Philo Hebræus libro de vita contemplativa ſcripſit de ſolitariis incolis deſertorum ſequentia: *Perpetuam habent Dei memoriam, ut ne in ſomniis quidem aliud eis obverſetur, quam imagines divinarum pulchritudinum, & ſunt in his, qui ſomniando præclaras ſacræ Philoſophiæ ſententias produnt.* Quando cor, & mens noſtra Dei recordantur, quiete & pace imperturbabili gaudent: *Memor fui Dei, & delectatus ſum.* Accommoda valdè phraſis eſt, qua Sanctus Laurentius Juſtinianus depingit ſolitudinem, dicens: *Eſt plane ſolitudo pacatiſſimus timentium DEUM portus.* In prologo, quem præmittit libro de vita ſolitaria, ſcribit de illis, qui ex pietatis inſtinctu ſolitudines inhabitant: *Hos,* inquit, *peramplius quàm cæteros Spiritualibus conſolationibus viſitari credendum eſt, utpote qui pro Divinitatis amore contempſerunt humanas.* Omninò rationabile eſt, ut, qui pro Dei amore ſe privarunt conſolationibus, recreationibus, & gaudiis temporalibus, quę in propriis abundant ædibus, tantò magis à Deo reficiantur conſolationibus Cœleſtibus in præmium ſuæ mortificationis. Unde Sanctus Bernardus homilia, cui titulus: *Simile eſt regnum cælorum homini negotiatori,* in laudem ſolitudinis ait: *In te lacrymæ mutantur in riſum, & gaudium pariunt ſempiternum.*

In ſolitudinibus ſolum intendunt ad benedicendū & laudandum Deum. Pſ. 62. 3.

Philo l. de vita cont.

S. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 1.

Idem in prologo.

S. Bern.

5 Sanctus Joannes Climacus in ſcala Paradiſi inter alios gradus deſcribit etiam iſtum, loquens de illis, qui totos ſe dant ſolitudini: *Alii denique (ſi tamen ullos eiuſmodi filius hominis, ubi venerit, in terra reperturus eſt) propter delicias Cæleſtes, & ſitim Divinæ charitatis, & dulcedinis, cum hac ſe ſanctiſſima quiete, velut coniuge devinxerunt.* Cum ſolitudine conjungit Sanctus Auguſtinus ſuavitatem ſpiritus: *Introducis* (ita alloquitur Deum) *me Domine in ſolitudinem, & dulcedinem, quæ ſi perficiatur in me, ſi illa non eſt vita æterna, neſcio quid aliud ſit vita beata.* Albertus Magnus tractans de Eucharistia, & alludens ad manna, ita diſcurrit: *Non dabatur manna, niſi in deſerto, ubi aliud delectabile, & reficiens ad eſum non erat; & ſic non ſentitur dulcedo gratiæ, niſi ab his, qui ſe in deſertum corde transferunt, ut mundanas non ſentiant dele-*

Clim. gr. 27. Manna ſpiritualis dulcedinis non datur niſi in ſolitudine. S. Aug. l. 2. de moribus Ecc.

Alb. Mag. de Euch. ſacr. tr. 1. diſt. 3. c. 1.

cta-

ctationes. Quantò magis igitur hoc manna abundabit in illis, qui non mente duntaxat, ſed etiam corpore ad deſertum ſe conferunt?

In deſerto ſaginatur mens pinguedine divinæ gratiæ.

6 Sanctus Petrus Damianus in opuſculo illo, quod ex Sancto Baſilio deſumpſit, inter alia encomia cellæ, in qua anima ſola cum Deo converſatur, ait: *Tu das ut mens divina gratia ſit pinguedine ſaginata*. Dudum ante Pſalmiſta cantaverat: *Pingueſcent ſpecioſa deſerti*: Hæc pinguedo impropriè convenit deſertis, utpotè quæ ſterilia ſunt; propriè tamen deſertorum incolis, qui Spiritu Dei replentur, competere poteſt. Quamvis credere poſſimus, Spiritus Angelicos certatim Salvatori noſtro ſua exhibuiſſe obſequia; attamen quòd in forma viſibili eidem miniſtraverint, neſcitur, niſi in caſu illo, quo duellum habuit cum Luciſero, eumque in tribus ferociſſimis aſſultibus devicit, & ſuperavit: *Ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei: viſibili, humanaque ſpecie* (ſubdit Cornelius Janſenius) *id enim vox acceſſerunt, intelligendum dat*. At quale illud myſterium, quod ſpatio 30. annorum ſemel tantùm hoc viſibile miniſterium Angelicum, & hac quidem ſola occaſione, recipere voluerit? Cauſam fuiſſe exiſtimo, ut nobis commendaret ſpeciales prærogativas ſolitudinum, in quibus, & obſequia, & conſolationes ſpirituales ab Angelis recipimus: *Et tu ergo, ſi vis habere miniſterium Angelorum* (ait S. Bernardus) *fuge conſolationes ſæculi: renuat conſolari anima tua in aliis, ſi vis in Dei memoria delectari*.

Matt. 4. 11.

Janſenius in hunc locum.

S. Bern. ſer. 4. ſuper Pſ. Qui habitat.

7 Revocare in memoriam, qua ratione panis Angelicus cibus, ille cœleſtis, qui primò tanta cum providentia pluviæ inſtar è cœlo miſſus fuit, poſtea defecerit: *Defecitque manna, poſtquam comederunt de frugibus terra*. Hoc idem contingit pluribus animabus, quæ priùs in recollectione ſolitudinis ſpirituales guſtaverant conſolationes, poſtea diſtractæ, & diſtentæ negotiis hujus ſæculi, nullum prorſus ſpiritus, & quietis internæ percipiunt ſaporem: *Defecitque manna*, &c. *Errat omnino, ſi quis cœleſtem illam dulcedinem* (mellifluí Doctoris verba ſunt) *miſceri poſſe hujuſmodi illecebris arbitratur*. Minando Salvator dicebat Lucæ cap. 6. *Væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem*. Ubi Hugo Cardinalis hanc adducit Sancti Bernardi ſententiam: *Delicata eſt divina conſolatio, nec conceditur admittentibus alienam*. Qui vivit in ſolitudine, liber eſt à ſæculi illecebris cor noſtrum obcæcantibus, majorque ei adeſt facilitas elevandi mentem ſuam ad DEUM: *Delicata eſt conſolatio divina*: Scitiſne in quibus, & quando? *Ubi non admittitur aliena*. Non habent ſolitarii objecta, quibus eorum affectus, & amor alliciatur, & rapiatur. Sanctus Eucherius myſticam dedit rationem, cur DEUS in antiquis ſacrificiis prohibuerit ſibi offerri mel: *Nec quicquam mellis adolebitur in ſacrificio DOMINI: quia reſoluti blandimentis deliciarum, aut dulcedine voluptatum, non poſſunt myſteriorum Dei eſſe participes*.

Joſ. 5. 12. Quando Iſraelitis defecerit manna.

S. Bern. ſer. 6. de Aſcenſ.

Luc. 6. 24. Divinæ conſolationi non debent admisceri aliena.

Levit. 2. 11. S. Eucher. in hunc loc.

8 Iſaac ſignificat riſum: *Riſum fecit mihi Dominus*; ac proinde gaudii ſpiritualis ſymbolum erat: ſed obſervaſtiſne, ubi tres Angeli hunc filium promiſerint Abrahamo? *Ad ilicem Mambre*, in domuncula portatili, ſive tabernaculo in campo plantato, extra urbem, & domum ſuæ habitationis: Audiatur Gerſon: *Stabat Abraham ſolus ſubter ilicem Mambre, quando tres vidit, & unum adoravit*. Etenim in locis ſolitariis, & ſeparatis plerumque ſolidiores ſpiritus conſolationes guſtamus. Dolebat SALVATOR noſter, quando dicebat: *Conſolantem me quæſivi, & non inveni*. Inſerre voluit de genere humano, non de Angelis; ſiquidem præter obſequium, & miniſterium, quod Angeli ei præſtiterunt in deſerto (veluti ſupra jam dictum eſt) adhuc *Apparuit illi Angelus de cœlo confortans eum*. At ubi diſpoſuit hanc recipere confortationem? non in domo Annæ, vel Caiphæ; non in aula Herodis, nec in Prætorio Pilati; ſed in monte, in loco ſequeſtrato à ſtrepitu mundano: *Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudinem in montem Olivarum*.

In quo loco Angeli promiſerint Abrahæ filium Iſaac.

Gerſon to. 3. fol. 987.

Luc. 22. 43.

9 Judicum capite decimoquarto refertur hiſtoria omnibus nota de Samſone, qui diſcerpto, & dilaniato Leone, poſt aliquod tempus rediit viſum cadaver illius: *Declinavit, ut videret cadaver Leonis: & ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis*. Quis non dicet, hunc favum mellis eſſe ſymbolum conſolationis, & ſuavitatis ſpiritualis, quam Deus communicat devotis animabus? Hugo Cardinalis in capite ſecundo Apocal. exponendo hæc verba: *Vincenti dabo manna abſconditum*, profert & hunc textum, invitatque nos hiſce verbis: *Cum lingua ſancti deſiderii mel de petra, & favum mellis de leonis cadavere ſumentes in manibus, comedamus in via. Sic legitur Judic. cap. 14.* Quod noſtro propoſito inſervit, eſt, Samſonem hoc mel non reperiſſe in Gaza, neque in Tamnata, vel in alio loco habitato, ſed in ſolitudine; ſiquidem in hac abundant ſuavitates cœleſtes. Petrus, *in montem excelſum ſeorſum*, ſupra Thabor guſtavit dulcedinem Paradiſi: *Hanc dulcedinem prægustaverat. Petrus, & in tantum inebriatus in ſe erat, & factus temulentus, quod de loco, ubi eam ſenſerat, nec etiam removere ſe volebat, dicens Matth. capite 17. Bonum eſt nos hic eſſe, &c. Sic quod poſt ſex dies, id eſt, poſt perfectionem boni operis* (*per ſenarium enim ſignificatur perfectio; ipſe enim eſt numerus perfectus: per diem vero bonum opus*) *aſcenderet cum DOMINO in montem contemplationis, unde venit illuminatio mentis. Unde & mons iſte fuit Thabor, qui interpretatur, veniet lux: Segregatus à ſæcularibus per deſiderium collium æternorum, & receptus in cubiculo cordis per devotionem puræ intentionis, & orationis, proculdubio potaretur iſte frequenter vino dulci, & optimo, digno dilecto Cantic. capite ſeptimo, & inebriaretur ab ubertate Domus DEI, id eſt, dulcedine Spiritus Sancti, & inebriatus libenter reſideret in Eccleſia, vel in cella, donec indueretur virtute ex alto: Lucæ capite ultimo. Non quæreret curiosè medias plateas, vel domos alienas circuire, nec collocutiones inutiles facere*. Hucuſque Hugo Card. cit.

Jud. 14. Favus mellis repertus in ore Leonis, fuit ſymbolum conſolationis ſpir.

Hugo Car. in c. 2. Apoc. Ubi Samſon invenerit favum mellis.

Idem Card. l. c.

10 Ipſimet etiam authores gentiles iſtius fuere opinionis, ſolitudinem, videlicet, ſummoperè promovere quietem, & ſerenitatem animi: *O quam ſuavis eſt ſolitudo ei, qui malos odio habet!* inquit Stobæus. Paulò ante dixerat: *Dum pacis amans intueor agrum, ædificationem & rus meum deſidero*. Plutarchus inſuper lib. de tranquillitate ſcribit: *Limpidiſſimo & leviſſimo liquore tranquillitatis irrigati, in quo diviniores mentis diſciplinæ, & puriores conſpiciuntur. Hanc ob cauſam Deorum quoque delubra antiquitus conſecrata in locis maxime ſolitariis primi homines conſtituerunt*. Quando Chriſtus Dominus devotas illas turbas ſaturavit in deſerto, dicit ſacer textus: *Manducaverunt, & ſaturati ſunt*. Hæc abundans refectio in ſenſu ſpirituali alludit ad internam quietem, & gaudium illatum animarum, quæ fugientes ſæculi hujus voluptates, amplectuntur ſolitudinem, ut Chriſtum ſequantur. Audiamus S. Ambroſium: *Cæleſtis gratia impartitur alimentum, non in civitate reſidentibus, ſed inter deſerta quærentibus Chriſtum*. Concludamus tandem S. Petri Dam. verbis hiſce: *O eremus, ſanctarum mentium delectatio, & intimi guſtus inexhauſta dulcedo!*

Etiam gentiles ſenſerunt ſolitudinem promovere quietem animi.

Plut. l. de tranq.

Ambroſ.

Pet. Dam. l. c.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Demonſtratur, vitam ſolitariam, piè ſanctèque peractam, eſſe viam, quæ ducit ad cęlum.

THEMA.

Vidit ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum. Gen. 28. 12.

1 Celebris eſt viſio illa, quæ obtigit Patriarchæ Jacob, quando in ſomno ei repræſentata fuit ſcala illa, qua aſcendebant deſcendebantque Angeli: *Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam*. Per hanc ſcalam, quæ fuit ei repræſentata de Cœlo deſcendens, juxta opinionem Sancti Petri Damiani, ſeu potiùs Sancti Baſilii Magni, intelligere poſſumus ſolitudinem: *Tu ſcala illa Jacob, quæ homines vehis ad cœlum* (inquit alloquens vitam ſolitariam) *& Angelos ad humanum deponis auxilium*. Quando Jacob ex ſomno excitatus ad habitam ſe reflexit viſionem, dixit: *Verè non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta Cœli*. Non hac fuit viſione Cœleſti beatus in domo paterna; non in Meſopotamia

Per ſcalam Jacob fuit figurata ſolitudo.

Pet. Dam. op. 11. c. 19.

Digitized by Google

in domo ſoceri Labao, neque in Ægypto in Geſſen. Ubi ergo, & quando? *Egreſſus Iacob de Berſabee pergebat Haran, cumque veniſſet ad quendam locum, & vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum, tulit de lapidibus, qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormivit in eodem loco.* Oſtenſa fuit ei hæc ſcala, quando erat in campo, & proſtratus humi cubabat, ſub capite loco pulvinaris habens lapidem; ut hinc intelligamus (ſiquidem *omnia in figura contingebant illis*) quòd inter rigores agreſtes, inter auſteritates ſolitudinum plerumque invenianius ſcalam, qua conſcendamus cœlum, quamque certatim calcant Angeli.

Solitudo eſt quaſi certa arrha viſio nis beatificæ. Iſa. 35.1.

2 Diſcurſu precedenti examinavimus textum hunc Iſajæ: *Lætabitur deſerta, & invia, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. Germinans germinabit, & exultabit lætabunda, & laudans. Gloria Libani data eſt ei, decor Carmeli & Saron.* At quæ ſequuntur, verba ſunt conſideratione digna: *Ipſi videbunt gloriam Domini.* Plenum myſterio eſt encomium illud, quod Divus Chryſoſtomus attribuit Sancto Antonio, agens de Monachis deſerta Ægypti inhabitantibus, aſſerentque: *Si habitacula illa nondum novit, conſideret virum per cunctorum uſque hodie ora volantium, quem Apoſtolis proximum Ægyptus protulit: beatum dico, & magnum illum, de quo ſæpè audiſtis, Antonium: viſione Dei dignus eſt habitus.* Ecce ſpecialiſſimam laudem, qua eum honoret, quaſi ſolitudo certa ſit arrha viſionis beatificæ. Elias Propheta jam dudum anhelaverat videre DEUM; at quando ei præſtita fuit hæc gratia? *Angelus Domini dixit illi: Surge, grandis tibi reſtat via. Qui cum ſurrexiſſet, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius uſque ad montem DEI Horeb! cumque veniſſet illuc, manſit in ſpelunca:* & hoc in loco Deum cognovit, & vidit *per modum tranſeuntis.*

D. Chr. h. 12. in Matt.

3. Reg. 19. 7.

S. Hier. ep. 4. ad Ruſt. Quanti S. Hier. fecerit ſolitudinem.

3 Sanctus Hieronymus in hac Univerſi metropoli unicum tanquam oraculum ſapientiæ, & prudentiæ ſuſpiciebatur; prætereà in eximio conſtitutus erat ſanctitatis ſtatu: ſuſpiravit nihilominùs, & anhelavit ſummoperè ad eremum, & ſolitudinem, qua & latuit immenſo cum gaudio; unde Ruſtico ſcribens, ait: *Viderint alii, quid ſentiant; unuſquiſque enim ſuo ſenſu ducitur: mihi oppidum carcer, & ſolitudo paradiſus eſt.* Ad Marcellam pariter miſit literas hujus tenoris: *Habeat Roma ſuos tumultus, arena ſæviat, circus inſaniat, theatra luxurient; nobis adhærere Domino bonum eſt, & ponere in DOMINO ſpem noſtram, ut cum tanta reperiamus in cœlo, parva & caduca nos quæſiſſe doleamus in terra.* Porrò cum jam Prophetæ Eliæ fecerimus mentionem, ex omnibus Sanctis tam antiqui, quàm N. Teſtamenti unicum mihi oſtendite, qui in hanc uſque horam tali condecoratus fuerit honore, & gloria, ut igneo ac veluti triumphali curru, eoque cælitus miſſo ex hoc mundo translatus fuerit ad paradiſum. Neque id videatur mirum: nullus enim ab eo tempore, & tamdiù, tantaque cum auſteritate, & rigore vitę deſertum, ſive ſolitudinem incoluit; ut propterea meritò cenſeatur primus author, & Patriarcha vitę ſolitariæ, & eremiticæ. Voluit ergo Deus hac ſpeciali prærogativa, & honore ei exhibito nobis demonſtrare, quàm vicini ſint Regno Cœlorum, qui Prophetæ illius ſequuntur veſtigia. Enoch quoque admirabili modo è terra raptus fuit ad Paradiſum terreſtrem, quemadmodum notavit Gerſon: *Raptus eſt*, inquiens, *Enoch in ſolitudinem Paradiſi terreſtris, ut malitia immutaret, & ſubverteret cor ipſius; placita enim erat Deo anima illius.*

Idem ep. 18.

Elias primus vitæ ſolitariæ cultor, igneo curru tranſlatus fuit in paradiſum.

Gerſon l. c.

4 Sanctus Joannes Climacus pertractans hanc materiam ſolitudinis, cujus valdè amans, & devotus fuit, inſtar ſchalæ eam nobis exhibet, unde & ſcala paradiſi inſcribitur; & ſcribit: *Ego velut non ſapiens architectus pro tenui cognitione mihi data, ſcalam hanc aſcenſus exſtruxi.* Ruffinus in prologo libri ſecundi de Vitis Patrum, de ſolitariis, & eremitis, quos ibidem in Ægypto viderat, ita ſcribit: Vidi & verè vidi theſaurum Chriſti in humanis abſconditum vaſculis, quemque theſaurum repertum nolui tanquam invidus occultare, ſed quaſi pro multis inventum proferre in medium. Vidimus multos fratres cœleſtem vitam, in terra poſitos, agentes, & novos quoſdam Prophetas, tam virtutibus

Clim. gr. 27. Laudes Eremicolarum Ægypti. Vit. Pat. l. 2. in prologo.

animi, quàm vaticinandi officio ſuſcitatos, quibus ad teſtimonium meritorum, nec ſignorum quidem ac prodigiorum deerat efficacia. Et meritò: cur enim hi, qui nihil terrenum, nihil carnale cupiunt, non accipiant cœleſtium poteſtatem? *In templo eius omnes dicent gloriam*, cecinit Pſalmiſta: & quidem in Apocalypſi gloria paradiſi figuratur per urbem Jeruſalem: *Vidi Jeruſalem novam deſcendentem de cælo &c.* Porrò ſive ſit inſtar templi, ſive ſublimis inſtar urbis magnificæ, in utroque caſu lapides neceſſarii ſunt; hi verò unde excipiuntur, & exciduntur, niſi ex montibus, ex locis incultis, deſertis & ſylveſtribus? Volo inferre hoc ipſum, quod in Hymno pro feſto Dedicationis Eccleſiæ legitur, & canitur: *Urs beata Jeruſalem, dicta pacis viſio, quæ conſtruitur in Cælis vivis ex lapidibus.* Myſtici hi lapides, ut plurimùm, excipiuntur ex monaſteriis in ſolitudine, & deſerto ſitis, ubi viget obſervantia regularis, ubi religioſa, & ſolitaria ducitur vita. *O deſertum Chriſti floribus vernans!* (ſcribit S. Hieronymus ad Heliodorum) *O ſolitudo, in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi civitas magni Regis extruitur!*

Ex eremis colliguntur lapides vivi, quibus ædificatur cæleſtis urbs Jeruſalem.

S. Hier. ep. ad Heliod. 1.

5 De Bonoſo monacho ſcribit Ruffinus, quòd pertexerit in inſulam quandam, ut ibidem eò meliùs totus contemplationi vacare poſſet: *Quaſi quidam novos paradiſi colonus incedit. Nullus ibi agricolarum, nullus monachorum adhæret lateri comes. Solus ibi; imò iam Chriſto comitante non ſolus videt gloriam DEI, quam etiam Apoſtoli niſi in deſerto non viderant.* In laudem ſolitudinis Sanctus Bernardus compoſuit integram homiliam, commentando in parabolam illam: *Simile eſt regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas:* Ubi ſic exclamat: *O ſolitudo beata! quicunque ad perfectionem venerunt, per te in paradiſum intruierunt. O beata vita ſolitaria, & contemplativa! quid ultra de te loquar?* Beatam dicit ſolitudinem, & meritò quia ex ea innumerabiles animæ exeunt beatæ, quæ murorum cœleſtium reſtaurant ruinam. Sanctus Laurentius Juſtinianus cap. 1. de vita ſolitaria, varia ei attribuit laudum encomia, & inter alia hoc quoque: *Cæli ianua.* Deinde cap. 2. benè obſervavit in Elia, è quo ſitu loci raptus, & curru vectus fuerit ad cœlum: *Cum vehiculo*, inquit, *igneo eſſet transferendus de ſeculo, non in urbibus, ſed cum diſcipulo degebat in eremo. Diſce, qui ſolitudinem habitas, quanta in eadem exuberent beneficia. Diſce etiam, quàm facilè ex eremo tranſitur ad Cælum. Prorſus impoſſibile eſt, quempiam poſſe perire, qui, eo quo debet modo, ſolitudinis habitator exiſtat.*

Solitudo dicitur beata, & janua cæli, in illa videtur Deus. Idem ep. 42.

S. Ber. ho. Simile eſt reg. cæl. h. neg.

S. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 2.

6 Tritum eſt axioma: Omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio, ſive ad noſtram inſtructionem ordinata. Anima ejus à primo creationis inſtanti fuit beata, unde & meritò corpori, cui unita fuit, quatuor dotes glorioſas communicare debebat; has tamen per continuum miraculum in portione ſuperiori, quamdiù humanitas paſſibilis extitit, ſuſpendit & ſuſpenſas tenuit. Una ſola vice, priuſquam moreretur, in ipſo curſu anni 33. eas transfudit ad corpus, nimirùm in transfiguratione: *Transfiguratus eſt ante eos, & reſplenduit facies eius ſicut ſol, veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.* Finis hujus transfigurationis (cum aliàs Dominus noſter eſſet humillimus: *Habitu inventus ut homo, formam ſervi accipiens*) fuit, ut manifeſtaret ſe, ac declararet Filium Dei, & promiſſum Meſſiam, & inde ſequacibus ſuis adderet animum. Quapropter Sanctus Petrus epiſtola ſecunda ait: *Non enim doctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri IESV CHRISTI virtutem, & præſentiam; ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis.* Quid verò Sanctum Petrum moverit ad perhibendum huic transfigurationi teſtimonium, declarat Cornelius Janſenius, hanc reddens rationem: *Unde Divus Petrus huius transfigurationis meminit, nimirùm, quod ſciret, quantum per hanc fides noſtra confirmaretur. Dominus inſolita claritate ſuam Maieſtatem prodit; accedunt teſtes omnium graviſſimi, qui mortis modum, & rationem teſtantur; poſtremò accedit & Pater ipſe, ſe verè præſentem declarans, & omnium maximum de filio ſuo teſtimonium præbens.* Cum igitur Chriſtus Dominus venerit in hunc mundum, ut in eo plantaret fidem, ſeque declararet, manifeſtaretque verum DEI filium,

Chriſtus transfigurari noluit in civitate vel templo, ſed in ſolitudine montis Thabor.

Matt. 17. 1. & 2.

2. Pet. 1. 16.

Janſ. c. 67. Concord. Euang.

ac

ac ſalvaret animas: *Vult omnes ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Scire cuperem, cur pro hoc ſpectaculo elegerit montem, locum ab urbibus aliiſque locis habitatis ſequeſtratum? Cur non potiùs ad majorem ſui gloriam, utilitatem quoque noſtram, ſe transfiguravit in templo, veluti loco ſibi magis proprio: *In templo eius omnes dicent gloriam?* Aliud reſpondere neſcio, niſi eum nobis intimare voluiſſe, quòd ſolitudo ſit via ad æternam gloriam. Idipſum etiam ex duobus ſociis ſuis, quos elegerat, Moyſe videlicet, & Elia confirmari poteſt: ſiquidem primus ſpatio quadraginta annorum moratus fuit in Madian in ſylvis, & poſtea aliis 40. annis unà cum populo itineratus fuit per deſertum; ſecundus etiam totam, ut ſupra diximus, vitam ſuam tranſegit in eremis. Propter idem myſterium credere poſſumus, quòd aſcenſurus ad cœlum, elegerit ſibi montem Oliveti, ut ſciremus, ſolitudinem eſſe viam ad paradiſum.

Bar. an. 64. Vi a ſolitaria dicitur vita Angelica, & ſancta.

7 Quando Annales Eccleſiaſtici mentionem faciunt illorum fidelium, qui in nova lege Evangelica vivere cœperunt in eremis, in laudem eorundem & gloriam tradunt hæc ſequentia: *Angelis vitam ſimilem ducebant; vitæ beatæ, & Angelicæ arrham habebant in terris.* De Monachis, qui ſub diſciplina Magni Antonii vivebant inter nemora, & ſylvas, ita diſcurrit Sanctus Athanaſius: *Quis tantum monachorum agmen aſpiciens, quis virilem illum concordiæ cœtum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio, ſed multitudo abſtinentium, & certamen officiorum erat; non in hanc ſtatim erumperet vocem? Quam bona domus tua, Iacob, tabernacula tua Iſrael, tanquam nemora obumbrantia, tanquam paradiſus!* Quarè omnes ad ſolitudinem, cui beatitudinis attribuebat titulum, hiſce exhortabatur verbis: *Remotioris vitæ beatitudinem appeterent.* Quando Moyſes prima vice ex rubo vocatus fuit à Deo, & dignus factus Divina præſentia, audite Sanctum Laurentium Juſtinianum, quantos inde reportaverit honores: *Sanctus ſolitudinis locus eſſe perhibetur, in quo Propheta oraculum cœleſte ad ſe factum excepit, principatum populi, faciendorum ſignorum virtutem, præcepta legalia, ceremoniarum ſcientiam, decreta iudiciorum, futurorum notitiam, familiaritatem Dei, atque beatificæ viſionis promeruit donum.* Notate hæc ultima verba; quaſi inferre vellet: quia Moyſes regiam Ægypti aulam deſeruit, & deſerta Madian per 40. annos incoluit, ideò viſione Dei, licèt per modum tranſeuntis, dignatus fuit, quando vidit eum facie ad faciem, eique locutus fuit, veluti amicus loquitur amico.

S. Athan. c. 21 in vit. S. Ant.

Ibid. c. 55.

S. Laur. Juſt. c. 2.

In eremo expoliuntur animæ, ut fiant apta vaſa Dei.

8 Quis primus omnium in adventu Chriſti vicinum annuntiavit regnum cœlorum? Sanctus Joannes Baptiſta ſuæ prædicationi hoc dedit principium: *Appropinquavit regnum cœlorum;* & licà teneris annis ſe incluſit deſerto Judeææ, è quo non exivit, niſi profundendo ſanguinem, & vitam pro defenſione honoris Dei; & prædicendo, cœlum vicinum fore aperiendum, ſuo nos exemplo viam ad illud docere voluit. Sanctus Petrus Damianus, ſive Sanctus Baſilius Magnus, inter alia vitæ ſolitariæ encomia, producit etiam ſequentia, propoſito noſtro inſervientia: *Tu fornax, ubi ſupremi Regis vaſa formantur, & ad perpetuum nitorem malleo pœnitentiæ percuſſa, ac lima ſalutifera correctionis eraſa, perveniunt; in qua nimirum obſoleta animæ rubigo conſumitur, & ſcabra peccatorum ſcoriæ deponuntur.* Et poſt pauca: *Fœlix commercium, ubi pro terrenis cœleſtia, in tranſitoriis commutantur æterna. Fœlices nundinæ, ubi venalis æterna vita proponitur.* Sanctus Anton. viſo, & viſitato Paulo primo eremita, veluti fidem facit Divus Hieronymus, reverſus ad monachos ſuos dixit eis: *Vidi Paulum in Paradiſo.* Efficaciſſimum motivum, quo S. Hieronymus perſeverantiam in vita ſolitaria ad finem uſque perſuadebat, fuit illud, quod Heliodoro ſcripſit: *Infinita eremi vaſtitas te terret? ſed Paradiſum mente deambula: quotieſcunque illuc mente conſcenderis, toties in eremo non eris.* Voluit, nimirùm, inferre, quòd pro habitatione ſua non eremum, ſed paradiſum ſortiretur.

S. Pet. Dam. loc.

S. Hier. ad Heliodor.

Chriſtus octo beatitudines docturus, cur aſcenderit in montem. Matt. 5. Pet. Dam. loc.

9 Cui hæc obtinget ſors videndi Deum facie ad faciem, docet nos ille, qui eſt cœli oſtium: *Ego ſum oſtium: per me ſi quis introierit, ſalvabitur.* Inter octo beatitudines enumerat etiam hanc: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Sanctus Petrus Damianus in laudem vitæ ſolitariæ adhuc ſuperaddit, alloquendo illam: *Tu das, ut homo corde mundo Deum conſpiciat.* Obſervaſtiſne ceremoniam, quam pientiſſimus SALVATOR ſervavit, quando annuntiavit has beatitudines? *Aſcendit in montem.* Si jam mihi dicatis, id propterea factum à Domino, ut à tota multitudine audiretur, & intelligeretur; reſpondebo vobis, quòd in pluribus aliis occaſionibus turbis prædicaverit Evangelium abſque eo, quòd montem conſcenderit, aut ad campos vel agros exierit. Sermocinaturus igitur de gloria Paradiſi, voluit, meo judicio, nobis indicare, viam ad conſequendam illam eſſe ſequeſtrationem à periculis peccandi, & ab omni ſtrepitu ſæculari. Unde Theophylactus: *Docuit nos à media turba recedere.* Si adhuc alia vitæ ſolitariæ encomia deſideretis, audite: *Tu via aurea, qua homines reducis ad patriam.* Et paulò infra: *Tu hominem facis lapidem quadrum, conſtruendis videlicet Cœleſtis Ieruſalem mœnibus aptum.* De eo, qui agit in eremo pœnitentiam, recitari poteſt verſiculus iſte: *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis;* ſiquidem Sanctus Laurentius Juſtinianus inter alia eorum merita recenſet etiam iſtud: *Futura fœlicitatis corde deguſtare primitias.* Pro coronide ergo hæc adhuc ſubnectamus ex Sancto Petro Damiano: *O vita eremitica, vita benedicta, viridarium animarum, vita ſancta, vita Angelica, exedra gemmarum cœleſtium, curia ſpiritualium ſenatorum!*

Theoph in hunc loc. Alia vitæ ſolitariæ encomia. Pet. Dam. cit. ſup.

S. Laur. Juſt. ib. c. 1.

Pet. Dam.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur, quantùm Deus amet ſolitudinem, quantùmque Deo placeat, & gratus ſit, qui in illa ipſum imitatur.

THEMA.

Verè tu es Deus abſconditus. Iſa. 45. 15.

Deus eſt ſolitudinis amantiſſimus. Pſ. 17. 12.

1 INter alia laudum encomia, quibus Iſajas intendit honorare Deum, illud quoque eſt, quòd ſit Deus abſconditus: *Vere tu es Deus abſconditus.* Et concordat cum verbis illis Pſalmiſtę: *Poſuit tenebras latibulum ſuum;* quo loquendi modo David inſinuare videtur, ſupremam Dei Majeſtatem abditiſſimis etiam ſpeluncis incluſam eſſe; volens fortaſſis cum hoc pariter commendare latebras ſolitudinis, quas incolunt devoti ejus famuli in eremis. Quòd Deus amet ſolitudinem, adeò verum eſt, ut in tantùm ſit Deus, in quantum eſt ſolus: *Unus Deus, ſolus Dominus.* Quamobrem Tertullianus, intendens confutare Marcionem hæreticum, ſcripſit: *Veritas Chriſtiana diſtrictè pronunciavit: DEUS ſi non unus eſt, DEUS non eſt.* Aſtutiſſimus ſerpens, ut in protoparentibus noſtris fidem unitatis Divinæ eſſentiæ planè deſtrueret, & eradicaret, perſuaſit ipſis Deorum multiplicitatem: *Eritis ſicut Dii.* In mundum quoque introduxit idololatriam, cujus innumeri extiterunt cultores, & ſequaces uſque ad adventum CHRISTI: *Volens ut inſueſcerent,* ait Procopius, *nihil magni ſentire de DEO, & ut exiſtimarent, non ſolum eum Deum, ſed & poſſe & alios eſſe tales.*

Tertul. cont. Marc. l. 1. c. 3.

Procop. ib.

2 Gerſon introducit vitam ſolitariam loquentem hoc modo: *Ego illa ſum vita ſolitaria, per quam omnia facta ſunt, & in qua, omne quod factum eſt, nihilominus vita erat, ſed non altera, & altera vita.* De Præcurſore Chriſti inquit ſacer textus: *Præibis ante Dominum parare vias eius.* Et ubi has præparavit vias? fortè in Jeruſalem? in Galilæa? in Judæa? Audite Sanctam Eccleſiam: *Antra deſerti teneris ſub annis, civium turbas fugiens, petiſti:* Ut Chriſto Domino ſe conformaret, & placeret, horrida petiit deſerta Paleſtinæ: *Dixi nuper* (inquit Origenes) *quod & conceptus Ioannis ſtupendum quid habuerit, quando exultavit infans in utero, & ſuum, necdum genitus, Dominum recognovit: & nativitas non impar miraculum. Dignè igitur qui ſic conceptus fuerat, & natus, non expectavit, ut a patre nutriretur uſque ad diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael, ſed receſſit fugiens tumultum urbium, populi frequentiam, viciniam civitatum, ac abiit in deſertum, ubi purior aer erat, & Cœlum apertius, & familiarior Deus.*

Gerſon c. 1. fol. 987. S. Jo. Bapt. viã Domini præparavit in eremo, in quã totus juvenis diſceſſit quæſiturus Deũ.

Orig. h. 11. in Luc.

Pro-

Proſequendo deinde diſcurſum ſuum, oſtendit, finem Baptiſtę, quo ductus fuit in deſertum, fuiſſe illum, ut ibidem inveniret Deum. Verùm annon ſciebat, Filium Dei morari in Nazareth apud cognatam ejus Eliſabetham matrem ſuam? cur igitur infantem adhuc tenellum trahebat ad eremum? Ita aſſerit Origenes, Baptiſtam in vaſtam illam contendiſſe ſolitudinem, *ut appellaret Dominum, & illum audiret reſpondentem, atque dicentem: Ecce adſum. Sicut enim Moyſes loquebatur, & Deus reſpondebat ei: ſic puto, quod Ioannes locutus fuerit in deſerto, & Dominus reſponderit ei. Hoc arbitror, certa de Scripturis ratione commotus. Si enim maior in natis mulierum Ioanne Baptiſta fuit nemo, Moyſi autem reſpondit Deus; conſequenter & reſpondit Ioanni, qui maior Moyſe fuit, qui eſt nutritus in eremo.* Aliam hujus allegat rationem Sanctus Petrus Damianus, dicens: *Salvator mundi in ipſo redemptionis humanæ primordio præcunem ſuum tui accolam fecit* (ſic ipſam alloquitur ſolitudinem) *quatenus ſub ipſa iam ſæculi venientis aurora ex te Lucifer veritatis erumperet.* Pluribus honorum titulis Filius Dei recenter natum condecorandum fore docuit Sanctus Matthæus: inter alios: *Dictum eſt per Prophetam, quoniam Nazaræus vocabitur.* Hujus vocis ſignificatio importat ſequeſtrationem, ſolitudinem; in lingua Hebraica idem ſonat, quod ſeparatus, ſegregatus & ſanctus, pari namque paſſu ambulant ſanctitas, & ſolitudo. Igitur non ſine myſterio Sanctus Baptiſta, ut ſe conformaret judicio, & voluntati Sancti Sanctorum, continuam elegit habitationem in eremo.

Pet. Dam. op. 11. c. 19.

Matt. 2. 23. Mendoza in c. 1. Reg. 1. annot. 10. n. 11.

B. Virgo erat ſolitaria quando concepit Filium Dei.

3 At penitiùs examinemus, quantùm DEUS noſter amaverit ſolitudinem. Poſt quinque decreverat annorum millia, totum redempturus genus humanum, humanam aſſumere naturam: *Poſt hæc in terris viſus eſt.* Verùm ſolitariam adeò amavit vitam, ut mellifluus Doctor Homilia quadam, cui titulus eſt: *Simile eſt Regnum cœlorum homini negotiatori,* in hæc proruperit verba: *O beatiſſima vita ſolitaria, vita contemplativa! quando in ſolitudine contemplabatur Virgo Maria, tunc veniſti, & in ea, & de ea carnem aſſumpſiſti.* Richardus a Sancto Laurentio examine dignam exhibet propoſitionem in laudem, & gloriam ſolitudinis: Ponderat verba illa, quæ Gabriel Archangelus, annuntiando Verbi Divini Incarnationem, dixit: *Dominus tecum. Merito ſolitudinis, quam ſummè diligebat; unde ab Angelo ſola inventa eſt in conclavi, quando ingreſſus eſt ad eam.* Unde Maria placuit Altiſſimo, ut ipſam elegerit in matrem ſuam? *Virginitate placuit,* ait Sanctus Bernardus. Hæc Virginitas Mariæ pluribus ante ſęculis figurata fuit per rubum Hebræo Legiſlatori repræſentatum, de quo cantat Sancta Mater Eccleſia: *Rubum quem viderat Moyſes incombuſtum, conſervatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem.* Advertiſne, quo in loco Moyſi obtigerit hæc viſio: *Cum minaſſet gregem ad interiora deſerti.* Obſervat pariter Sanctus Ambroſius in quadam epiſtola, quam ſcribit Sabino Epiſcopo: *Sola,* inquiens, *erat, quando ſupervenit in eam Spiritus Sanctus, & virtus Altiſſimi obumbravit eam. Sola erat, & operata eſt mundi ſalutem, & concepit Redemptorem univerſorum.*

S. Ber. ho. ſignum, eſt reg. cæl.

Rich. à S. Lau. de laud. Virg. l. 1. c. 6.

S. Amb. l. 4. ep. 31.

4 Sed nunquid obſervaſtis, quòd præcelſa hæc Mater, & Virgo ſit partus ſolitudinis? Tot ſæculis Redemptor noſter præſtolatus eſt incarnationem ſuam, quouſque Joachim, & Anna nati eſſent; ambo hi conjuges longo tempore ſimul habitarunt, at extra hominum conſortium, in campis, aut ſylvis ſolitariam agentes vitam, in qua tandem ſterilitatem ſuam digniſſimo fœcundarunt partu. De qua re audiamus Sanctum Epiphanium tractatu de laudibus Virginis: *Ioachim precabatur in monte, & Anna in horto ſuo.* Sanctus Euſtatius in ſua Hexamerone expreſſius loquitur de hiſce conjugibus, & in ſpecie de Sancto Joachimo: *Deſerta petiit, ibique tabernaculo extructo, ſupplicibus votis DEUM orabat, ut & ſibi, quemadmodum Abrahæ legitimæ prolis concederet fœcunditatem.* Vix conceptus erat Dei Filius, & in utero virginali ſanctificavit ſolitudinem, ſeu vitam ſolitariam, idque pluribus modis: Minimè legibus communibus aliorum infantium ſubjectus erat: *Fœmina circumdabit virum,* à primo inſtanti creationis anima non ſolùm beata fuit, verùm etiam pleniſſimum habuit rationis uſum; novem nihilominus menſium ſpatio, anguſto clauſtro virginali incluſus manere voluit, aliorum inſtar infantium. Inde infra pauciores menſes, imò dies, cum ſumma perfectione totius corporis egredi potuiſſet abſque ullo abortus periculo; at voluit cum hoc conſecrare vitam ſolitariam: & cum in Nazareth, ubi conceptus fuerat, naſci potuiſſet, diſpoſuit, ut Mater ſua unà cum Sancto Joſepho conceſſerit Bethlehem, ut omni ibidem excluſus hoſpitio prodiret in hanc lucem in quodam tugurio communi vitę expoſito, ibidemque deinde ab Angelis invitarentur, non Sacerdotes templi, nec Synagogę Principes, non Scribæ, & Phariſæi, nec alii urbis incolę, ſed ſolùm paſtores, homines agreſtes, & campeſtres; & quamvis ſtella duce ab Oriente tres advocaret Reges, illos tamen, niſi jacens in præſepio, excipere noluit, ut demonſtraret, quantùm amaret vitam ſolitariam, & à populi ſtrepitu ſequeſtratam. Reges ingreſſi urbem Jeroſolymitanam amiſerunt ſtellam, ut eos doceret, Filium Dei inter commoditates, delicias, tumultuſque urbium aularumque haud potuiſſe naſci; nec ſtella rurſùs ſe ſpectandam præbuit, niſi quando per loca ſolitaria iter agebat.

B. Virgo concepta & nata fuit in loco ſolitario.

S. Epiph. de laud. Virg. S. Euſtat. in Hexam.

Chriſtus in utero matris ſanctificavit ſolitud.

5 Gerſon introducit vitam ſolitariam loquentem hiſce verbis: *Ego vitam iſtam, dum caro facta eſt, feci ſeorſim à turbis pernoctare plurics ſolam in oratione DEI. Multiplicavit in ſolitudine panes; ſuperavit in deſerto diabolum; ſolus cum feris habitans, nihilominus Angeli fuerunt comites miniſtrantes, dum humano carebat conſortio. Transfigurationis oſtendit gloriam ſeorſum, tres tantummodo duxit in montem, ubi tandem oculos levantes neminem viderunt, niſi ſolum IESUM. Solus & avulſus a ſecretiſſimis etiam Apoſtolis oravit ter Patrem, & factus in agonia prolixius, quando ſudavit rorem ſanguineum.* Ab infantia ad duodecimum uſque annum aliud de CHRISTO non habemus niſi exitum, & aditum ad templum Jeroſolymitanum, quando Virgo eum amiſerat; à duodecimo ad trigeſimum uſque hoc ſolum: *Et erat ſubditus illis.* Ex quo facilè colligi poteſt, quantùm recollectioni, & ſolitudini fuerit addictus: *Ipſe Redemptor hominum in exordio* (ſic Sanctus Petrus Damianus, aut potiùs Sanctus Baſilius Magnus alloquitur vitam ſolitariam) *te ſua manifeſtationis inviſere, ac propria te dignatus eſt habitatione ſacrare. Poſtquam enim Baptiſmatis aquam, qua lotus eſt, lavit, ut Evangeliſta teſtatur, ſtatim ſpiritus expulit eum in deſertum.* Trigeſimum attingens ætatis annum, & promulgaturus Evangelium, ſimulque toti humano generi daturus exemplum, quo certam facerent vocationem, & ſalutem ſuam, ac redemptioni ſuæ cooperarentur, ante omnia à Sancto Joanne Baptiſta baptizandus juxta fluenta Jordanis, à ſanctiſſimo ſuo Spiritu ductus, ſe recepit in deſertum: *O beata vita ſolitaria, & contemplativa,* ait Sanctus Bernardus, *quid ultra de te loquar? Ipſe Dei Filius Salvator, & magiſter noſter, exemplum dedit nobis fugiens in deſertum, & manſit in ſolitudine.* Conformia ſunt huic noſtro propoſito, quæ Sanctus Iſidorus Peluſiota in quadam Epiſtola ſcribit: *Uſque adeò ad ſalutem conducit ſeceſſus ab urbanis tumultibus, ut etiam Dei Filius relictis urbibus, eos qui cum puritate vivunt in montis cacumine beatos prædicarit. In quo per ea quæ faciebat, illud oſtendebat fieri non poſſe, ut qui ab inferis rebus minimè ſe abſtraxiſſet, uſque ad virtutis faſtigium aſcendiſſet, beatus Deo conſeretur, aut futura bona conſequeretur. Nam qui ſuperna ſapit, illic habitat, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens.*

Gerſon. l. c. Quanti Chriſtus ſemper amaverit ſolitudinem.

Pet. Dam. l. c.

S. Bern. l. cit.

S. Iſid. Pel. l. 1. ep. 77.

6 Quamvis Salvator noſter, quò magis intentus eſſet orationi faciendę, non indiguerit loco ſequeſtrato, & ſolitario; ſiquidem anima ejus Æterno ſuo Patri inſeparabiliter unita erat: *Ego & Pater unum ſumus;* ſæpè tamen ſequeſtravit ſe quærens ſolitudinem ad fundendas preces in monte Oliveti; cujus mentionem faciens Nazianzenus, ait: *Pulchra res ſolitudo, & quies, idque me docet Elia Carmelus, Ioannis deſertum, ac mons denique ille, in quem Ieſum ſæpè deceſſiſſe, ſecum animo quieto verſatum eſſe conſtat.* Principium paſſionis, & effuſionis ſacratiſſimi ſui ſanguinis ubi facere conſtituit, niſi

Continuatio ejuſdem.

Naz. or. 16.

in

Digitized by Google

In ſolitudine Getſemani ? & ubi illam terminavit, & complevit, niſi in monte extra urbem Jeroſolymitanam? *Solus erat Dominus IESVS, quando mundum redemit*, ait Sanctus Ambroſius. Suum quoque ſepulchrum elegit in loco ſolitario, in horto. Quis inſuper ille, quem fecit participem ligni ſanctæ crucis, quæ æquiparatur regno Cœlorum, cujuſque figuram Reges, & Monarchæ ſumma cum gloria deferunt ſupra ſua diademata? Eum, nimirùm, effecit participem, qui vitam agebat ruſticanam: *Venientem de Villa*. Villicum ergo pondere illo ſimul onerare voluit, de quo Sanctus Paulus: *Æternum gloriæ pondus operatur in nobis*; ut nobis inſinuaret, credo ego, eò magis illos effici participes paſſionis ſuę, quò magis ſe ſequeſtrant à tumultibus ſæculi. Turba clamabat: *Tolle, tolle, crucifige*, quia plus abundat peccatum in urbe, & locis à populo inhabitatis; & hæc eſt crucifixio ſpiritualis Chriſti: *Rurſum ſibi crucifigentes Filium Dei, & oſtentui habentes*. In locis ſolitariis plerumque attenditur contemplationi, excitamur ad pſallendum, & laudandum Deum. In ſolitudine denique pientiſſimus Redemptor noſter inſtituit electionem duodecim Apoſtolorum, ſupra quos Eccleſiam fundare volebat: *Iſti ſunt, qui viventes in carne, plantaverunt Eccleſiam*.

S.Amb. l.cit.

Quo magis intenti fuimus ſolitudini, eò Deo erimus viciniores.

S.Baſil.M. de laud. erem.

7 Ex hucuſque dictis hæc deducitur conſequentia, quòd quò magis fuerimus intenti ſolitudini, eò erimus Deo viciniores, ejuſque ferventiùs ſequemur veſtigia. Unde Sanctus Baſilius Magnus de vita ſolitaria ſcribit: *Solitaria vita cæleſtis doctrinæ ſchola eſt, ac divinarum artium diſciplina. Illic Deus eſt totum quod diſcitur, via qua tenditur, totum per quod ad ſummæ veritatis notitiam pervenitur*. Non errarem, ſi dicerem, ſolitudinem eſſe centrum divinæ præſentiæ, quia licèt anima includatur rupibus, collibus, ſpeluncis, vel clauſtris, nihilominùs juxta opinionem Petri Cellenſis, per vaſtiſſimum exſpiratur cœli campum: *Deambulatorium Dei eſt ſolitudo*. Sanctus Petrus Damianus exiſtimat, vitam ſolitariam ſingulariſſima hac præditam eſſe virtute, reformandi nimirùm in nobis imaginem & ſimilitudinem, quam geſtamus, Creatoris noſtri: *O cella*, inquit, *ſpiritualis exercitii mirabilis officina, in qua certè humana anima Creatoris ſui in ſe reſtaurat imaginem, & ad ſuæ redit originis puritatem!* Plutarchus etiam libro, quem compoſuit, de tranquillitate, neſcio quid divini attribuit ſolitudini: *Commodiſſima eſt, cum ad alia, tum ad ſcientiæ & prudentiæ exercitationem, non cauponariam, & forenſem dico, ſed magnam illam, quæ Deo ſimilem reddit ſui participem; exercitia enim quæ in civitatibus, & inter hominum turbas fiunt, dicendi facultatem acriorem, quæ nihil aliud eſt, quam calliditas, augent &c.*

Pet.Cell. l.4. ep. 12.

Pet.Dam.

Plut. l.de tranq.

S.Amb. l.4. ep. 11.

Varia ſolitudinis encomia.

8 Sanctus Ambroſius diſcurrendo de laudibus, & prærogativis ſolitudinis, inter alias adducit ſequentes: *Liquet, quia ſoli cum ſumus, tunc nos offerimus DEO, tunc mentem ei noſtram aperimus, tunc amictum fraudis exuimus. Solus erat Adam, quando in paradiſo conſtitutus eſt*. Subdit deinde hanc admonitionem: *Soli ſimus, ut Dominus nobiſcum ſit*. Hiſce accedit doctrina Sancti Laurentii Juſtiniani, de vita ſolitaria ita ſermocinantis: *Hinc ſolitudinis ſecreta perluſtrant, ut Deo vacantes, ab humanis conturbationibus divina ſint protectione ſecuri*. Audite inſuper definitionem vitæ ſolitariæ, quam tradit Sanctus Joannes Climacus hiſce verbis: *Vita ſolitaria eſt Deo per indiſſolubilem cultum perpetuò aſſiſtere*. Denique Hugo Cardinalis ex annuntiatione S.Gabrielis Archangeli hanc deducit moralitatem, propoſito noſtro aptiſſimam: *Ingreſſus Angelus ad eam &c. Ubi eam invenit, demonſtrat; non foris in plateis civitatis vagabundam, ſed intus in domo ſolitariam; illi enim qui foris ſunt, id eſt, in publico, non merentur à Deo per Angelum ſalutari*.

S.Laur. Juſt. lib. in prol.

Clim. gr. 17.

Hug.Card. in Luc.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

In ſolitudine DEUS cum animabus converſari ſolet, communicando eis viſiones, revelationes, ac plura alia gratiarum dona; ibidemque vera acquiritur ſapientia, & ſcientia.

THEMA.

Ecce ego lactabo eam, & ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor eius. Oſe. c.2.14.

Deus ſuo alloquio dignatur commorantes in ſolitudine.

S.Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 1.

1 EXponit Deus, & declarat ſe per Oſeam Prophetam, quòd animam ſanctam gratiarum ſuarum cœleſtiumque conſolationum lacte nutrire, eamque colloquiis divinis dignam velit efficere, at in clauſtris, & remotis locis ſolitudinis: *Ecce ego lactabo &c.* Sanct. Laurentius Juſtinianus in laudem vitæ ſolitariæ inter alia ſcribit: *Quis, quæſo à te, novit arcana cælorum? Quis adeptus eſt prudentiam ſpiritus? Hæc ſanè, te præparante, te ſuſcipiente, ſempiternum verbum revelare dignatur; quemadmodum per Prophetam teſtatur, dicens: Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor eius*. In hujus rei probationem cap. 1. jam adduxerat exemplum Moyſis, qui prima vice ad alloquium Dei admiſſus fuit, non in aula Pharaonis, non in domo ſui ſoceri Jethro in Madian; ſed hærens in latebris deſerti. Ubi divinam allocutionem primùm audire promeruit? Nunquid in Ægypto, aut in regalibus ædibus? Minimè, ſed prorſus in eremo, quò hominum deerat acceſſus; ſic enim legitur: *Cum autem Moyſes minaſſet gregem ad interiora deſerti, videretque quòd arderet rubus, & non combureretur, admirans ait: Vadam &c.* Cùm autem pergeret illuc, ſe Dominum ex nomine proprio vocantem audivit. Ad eadem ſe reflexit Gerſon, magnus Cancellarius Pariſienſis, ſuper Magnificat, cum ait: *Moyſes magnus legiſlator didicit in ſolitudine viſionem magnam rubi ardentis, patrationem miraculorum accepit, populi liberator, & Deus Pharaonis inſtituitur*. Neque hac apparitione Dei duntaxat honoratus, verùm etiam nonnullæ revelationes Divinę ei communicatæ fuere. Ardens ille rubus ſecreti inſtar conclavis extitit, è quo ineffabile incarnationis Verbi Divini, quod in utero virginali concipiendum erat, percepit myſterium; unde cantat S.M.E. *Rubum quem viderat Moyſes incombuſtum &c.* Ipſi quoque manifeſtati fuerunt futuri eventus circa populum electum, uti & virga generalis regiminis in totum populum electum conſignata; denique ad præcelſam illam dignitatem promotus fuit: *Conſtitui te Deum Pharaonis*.

Idem c. 1.

Exod. 3. 2.

Patet exemplo Moyſis.

Gerſon tr. 3. fol. 389.

Moyſes ſolus exiſtens accepit à Deo tabulas legis.

2 Huic propoſito conformiter conſiderat, & benè notat Gerſon, quòd Dominus Deus ſuffragante Moyſe populo Iſraelitico legem ſuam traditurus, converſaturuſque cum eodem Moyſe 40. dierum ſpatio, ipſum ab omni humano conſortio ſequeſtraverit, & ad montis verticem vocaverit: *Poſtmodum ſolus cum ſolo Deo vocatus ab eo, de medio caliginis loquens ſicut amicus ad amicum, tabulas legis accepit*. In decurſu deinde 40. annorum, quibus populum deduxit ad terram promiſſionis, quantas viſiones, apparitiones, revelationes & oracula, quibus quatuor ultimi libri Moyſis abundant, à Deo accepit? Ad notandum, quòd omnia iſta fuerint partus deſerti, & ſolitudinis, cujus adeò amans fuit, ut regiam Ægypti aulam mutaverit in villam, & tugurium: *Scrutemur Scripturas* (inquit Hugo de S. Victore) *& inveniemus, vix unquam Deum in multitudine locutum; ſed quotieſcunque hominibus innoteſcere voluit, non gentibus, nec populis, ſed vel ſingulis, vel admodum paucis, & à communi frequentia ſegregatis, vel per nocturna ſilentia, vel in campis, vel in ſolitudinibus, & in montibus ſe manifeſtavit*. Hunc ſtylum ſervavit cum Noe, Abrahamo, Iſaac, Jacob, cum Moyſe, & Samuele, cum cæteris omnibus Prophetis: *Quid eſt quod ſemper loquitur in ſecreto Deus, niſi quod nos ad ſecretum vocat?* Unde idem Gerſon in ponderatione vitæ Abrahami ait: *Sedebat Abraham ſolus ſubter ilicem Mambre, quando tres vidit, & unum adoravit. Poſtmodum gradiens ſolus audivit ab eis myſteria. Solus erat, dum ritum Circumciſionis*

Hugo de S. Vict. l.4. de Arca c.4. Deus ſuis amicis vix unquam locutus fuit in multitudine.

Gerſon. l.cit. fol. 987.

Solitudo eſt aptus locus ad auſcultandum Deū.

ſionis accepit à Domino. *Vidit Agar in ſolitudine Angelum, qui de puteo viſionis refocillavit puerum morientem. Jacob ſolus primò vidit ſcalam cum Angelis deſcendentibus & adſcendentibus, & typum domus Dei; ſolus cum Angelo luctatur, & meretur benedies.*

Oleaſt. in cap. 18. Exod.

S. Bernard. ſerm. 40. in Cant.

3 Poſtquam Oleaſter conſideraſſet loci ſolitarii aptitudinem ad auſcultandum Deum, ſcribit ſequentia: *Diſcimus hic, quàm accomodus ſit ſolitudinis locus ad divinas locutiones & viſiones.* S. Bernardus rationem reddit, cur Deus delectetur loqui devotis animabus in locis ſequeſtratis, dicens: *An neſcis te verecundum habere Sponſum, & qui nequaquam ſuam velit tibi indulgere præſentiam præſentibus cæteris? Secede ergo, ſed mente, non corpore; ſed intentione, ſed devotione, ſed ſpiritu.* Qui ſuæ vocationis ergo corpore ſecedere nequit in ſolitudinem, ad exemplum & imitationem Catharinæ Senenſis conſtruat in corde ſuo cellam ſolitudinis: *Secede mente, intentione, ſpiritu, devotione.* Edocta fuit hæc ſancta virgo, ut quia à cella ſua abeſſe cogebatur, in mente ſibi erigeret ſolitariam cellulam, è qua nunquam egrederetur, ſed ibidem ſemper cum ſuo cœleſti ſponſo ſecretò converſaretur. Extruxit igitur in corde ſibi cellulam, cujus ipſemet Dominus architectus fuit: hæc verò, uti ipſa dicebat, nil aliud erat quàm cognitio Dei & ſui ipſius, & ad hoc idem cordis conclave ipſa frequenter Confeſſarium ſuum Raymundum exhortabatur; quando enim ipſum aut exterioribus occupatum, aut itineri neceſſario accinctum videbat: in mente, dicebat illi, cellam vobis conſtruite, è qua nunquam diſcedendum. Quid igitur mirum, ſanctam hanc virginem à Deo ditatam fuiſſe tot & tantis innumeris viſionibus, apparitionibus, revelationibus & oraculis, quæ etiam inter tumultus & ſtrepitus urbis domuſque paternæ ſola vivere noverat, ſolitudine gaudebat? *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus.*

Vita S. Cathar. Senenſ. lib. 1. c. 6. S. Catharina Senenſ. conſtruxit ſibi cellulam ſolitariam in corde ſuo.

Ut cor noſtrû repleatur divinis conſolationibus, evacuetur ab affectibus mûdanis, ad hoc conducit locus ſolitarius.

4 Illuminatus quidam Dei famulus imaginabatur ſibi, ac ſi nullus, niſi Deus & ipſe, mundum hunc inhabitaret; & propterea in meditatione ſibi loquens dicebat: Deus & ego: Hæc meditatio id effecit, ut cor ſuum de nulla alia re cogitaret, niſi de Creatore ſuo & ſeipſo, & cum eo ſolo ageret & converſaretur. Unde, quæſo, oritur, quòd aqua contra naturalem ſuam propenſionem per tubum aſcendat? non aliunde certè niſi ne, exeunte aere, detur vacuum, ad quod præcavendum ipſū aquæ elementum etiam aſcendit. Quid exiſtimatis, me velle inferre hac ſimilitudine? Impoſſibile eſt, cor humanum reſpiret & vivat ſine aliquo amore & affectu. Si igitur illud evacuari contingat omnibus affectibus mundanis & amore creaturarum, Deus Creator replebit illud donis ſuis gratiarum cœleſtiumque conſolationum. Ad hoc verò multùm conducit ſolitudo & locus ſolitarius; ibi enim deſunt illecebræ vanitatum & peccandi occaſiones, unde cor noſtrum ab omni amore terreno facilè depurari poteſt, ut tantò faciliùs adimpleatur Deo.

Myſteria divina communicantur in ſolitudine. Patet in S. Joanne Evangeliſta. Apoc. 1. 9. Seraphico S. Franciſco.

5 Voluit cœleſtis Magiſter inſtruere dilectum ſuum diſcipulum circa ineffabilia myſteria noſtræ fidei, eique revelare omnia ſecreta cœleſtis terreſtriſque Jeruſalem: quamobrem ablegavit eum in inſulam Pathmos, ubi longo tempore manſit, ſcripſitque Apocalypſin, plura ſacramenta, quàm verba comprehendentem: *Fuit in inſula, quæ appellatur Pathmos, propter verbū Dei & teſtimonium IESU.* Ubi S. Seraphicus P. Franciſcus pro ſua Religione accepit Regulam? Ubinam tanto tempore ſolus cum Deo converſatus, totque viſionibus & revelationibus dotatus fuit, niſi in monte Alverniæ? Quando S. Gabriel Altiſſimi legatus B. Virgini expoſuit legationem ſuam, tempus noctis erat, expectavitque, quouſque altæ contemplationi dedita eſſet; unde audiamus Gerſonem ſuper canticum Magnificat, ubi vitam ſolitariam introducit in hunc modum loquentem: *Ego diſperſiones Iſraelis congregabo, propter quas Dei filius ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus, deſcendit in aulam ſecretam & clauſam uteri virginalis. Concluſerat in oratorio cubiculi matrem ejus ſolitariam, quando ſalutata eſt ab Angelo, quando reſpondens, Fiat mihi ſecundum verbum tuum, concepit mox æternum verbum caro factum.*

B. Virgine Maria.

Gerſon. l. c. pol. 987.

Abrahamo.

6 Abrahamo, ut dictum eſt, multæ exhibitæ revelationes, plurimaque ſecreta manifeſtata fuerunt, hac de cauſa, quia ſupra modum ſolitudinis amans erat. De eo legimus c. 13. Gen. *Aſcendit Abram de Ægypto, ipſe & uxor ejus, & omnia quæ habebat, & Loth cum eo.* Atquo ſe recepit? *Reverſuſque eſt per iter quo venerat, à meridie in Bethel, uſque ad locum ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai: in loco altaris quod fecerat prius, & invocavit ibi nomen Domini.* Septuaginta legunt: *Et egreſſus eſt in deſertum.* Quod benè notat D. Chryſoſtomus, ideoque Homilia 33. in Gen. nobis inſinuat: *Cogita, obſecro, quantus erat quietis & tranquillitatis amator, & in divino cultu quàm ſedulus; ſolitudo enim propter invocationem nominis Domini Dei gratior ei erat, quàm civitates.* Ubi S. Romualdo, Religionis Camaldulenſis Patriarchæ, oſtenſa fuit illa myſtica ſcala, Religioſorum ſuorum progreſſum præſagiens niſi in ſylva? ubi tot habuit viſiones & revelationes, niſi in deſertis? In ſacris Canticis inter Sponſum & Sponſam reciprocam & mutuam reperimus invitationem: Invitat primò ſponſus: *Quæ habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuam.* Ubi obſerventur Sponſi verba: *Quæ habitas in hortis.* Ipſa deinde invitat viciſſim dilectum ſuum, dicens: *Fuge dilecte mi, & aſſimilare capreæ, hinnuloque cervorum, ſuper montes aromatum.* Oraculum Pſalmiſtæ eſt: *In terra deſerta & invia & inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi.* Ecce ubi invenimus apparitiones cœleſtes.

Gen. 13. 1. 2.

D. Chryſoſt. Hom. 33. in Gen.

S. Romualdo.

Sponſa in Canticis Cant. 8. 13.

S. Petro.

7 Salvator noſter inſtructurus Petrum, ut gentilibus fidei aperiret portam, ipſique amplecterentur noſtram ſanctam fidem, oſtendit ei ſtupendum illud linteum, hac ei inclamans voce: *Occide & manduca.* At ubi Petro hoc oſtendit & inclamavit? in loco illo ſequeſtrato, quē referunt Acta Apoſt. & de quo S. Ambroſius ſcribit Sabino Epiſcopo: *Solus erat Petrus, & totum per orbem conſecrandarum gentium cognovit myſteria.* Placidus nobiliſſimus Romanus, & Imperatoris locum tenens generalis, at gentilis erat; unde Chriſtus Dominus, volens eum ad agnitionem veri Dei reducere, documenta fidei noſtræ Chriſtianæ eidem manifeſtare, futuroſque omnes eventus prædicere, in forma Crucifixi inter duo cornua proceri cujuſdam cervi hærentis apparuit; adeoque in ſylva abſtruſa apparuit ei: *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus.* Quamvis Baptiſta fuerit præcurſor Chriſti, & materno clauſtro incluſus, antequam prodiret in hanc lucem, Dominum ſalutaverit: *Exultavit infans in utero meo*: attamen triginta annorum ſpatio in deſerto hæſit quaſi ſepultus, priuſquam Dominum cognoſceret, & monſtraret præſentem: tunc ex inſtinctu Spiritus ſancti venit in ejus notitiam, ipſumque allocutus fuit, non quando ab Herode in Jeruſalem carceri mancipatus fuit, ſed in ſolitudine juxta ripam Jordanis.

Acta Apoſt. cap. 10. S. Ambr. l. 4. ad Sab. c. 31.

S. Placido.

S. Joanne Baptiſta.

S. Bernard. ep. 107. Sapientia ſacra, eſt fructus ſolitariæ vitæ.

8 *Et ibi loquar ad cor ejus.* S. Bernardus epiſt. 107. alludendo ad hunc textum Prophetæ, ſubdit: *Loquar ad cor ejus. Vox hæc*, inquit, *non ſonat in foro, ſed nec auditur in publico: ſecretum conſilium ſecretum quærit auditum. Et ibi loquar ad cor ejus.* Sapientia ſacra ut plurimùm eſt fructus vitæ ſolitariæ; quare ſi operum ſacrorum inſigniorū, quæ cōſcripſerunt & in lucem ediderunt Theologi aliique ſacri Doctores, ſeriem texere velimus, reperiemus, majorem illorū partem elaboratam eſſe in clauſtris, ac locis ab humano commercio ſemotis. B. Petrus Damian. ſive Baſilius Magnus, ait: *Solitaria vita cœleſtis doctrinæ ſchola eſt, ac divinarum artium diſciplina. Illic enim Deus eſt totum quod diſcitur, via qua tenditur, per quem ad ſummæ veritatis notitiam pervenitur.* Sacra ſciētia denotatur per lac, ideoque dicebat Apoſtolus: *Tanquā parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi*; intelligendo hoc de ſuis inſtructionibus & documentis datis: & ex capite illius, utpotè, Doctoris gentium, cum ſanguine emanavit lac. Cum quo unà obſervetur, quod legitur in ſacris Canticis c. 8. *Quis mihi det te fratrem meū ſugentē ubera matris meæ, ut inveniā te foris?* foris, inquam, extra urbes & oppida oportet, ſit ille, qui inſtruendus eſt in divina Sapientia: *Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ, ibi me docebis.* Ecce, qua ratione inſtructioni neceſſaria eſt ſequeſtratio. *Si affectares vacare tibi* (verba ſunt Petri Bleſenſis) *& appeteres ſcribere, orare, legere, meditari, & pſallere, nunquam civitatem eremo, nunquam ſolicitudinem ſolitudini prætuliſſes.*

Pet. Dam. opuſc. 11. c. 19.

Cant. 8. 1. cap. 19.

Pet. Bleſenſis ep. 86.

Digitized by Google

Moyſes omnem ſapientiam acquiſivit in ſolitudine Madian.

9 De Moyſe legimus: *Eruditus omni ſapientia Ægyptiorum*. Sed ubinam? an in aula Pharaonis? Aſt veram ſapientiam, qua *negavit, ſe eſſe filium filiæ Pharaonis*, quaque tot & tantis annis rexit populum, ubi accepit? in ſolitudine Madian, ubi quadraginta annis moratus fuit. Qui legit annales Eccleſiaſticos, eos, qui in deſertis Deo ac ſacris ſtudiis intenti vixerunt, plurimùm in regimine, in prælaturis profuiſſe, nec non Chriſtianæ reipublicæ haud exiguum emolumentum attuliſſe reperiet. Concludamus hac admonitione S. Hieronymi: *Si quis exiſtimat, & abundantia ciborum potionumque ſe perfrui, & vacare poſſe ſapientiæ, hoc eſt, verſari in deliciis, & deliciarum vitiis non teneri, ſeipſum decipit. Cum enim ab his remoti ſæpe capiamur naturæ illecebris, & cogamur ea cupere, quorum copiam non habemus; quantò magis ſi circumdati retibus voluptatum eſſe nos liberos arbitremur? Senſus noſter illud cogitat, quod videt, audit, odoratur, guſtat, attrectat; & ad ejus rei trahitur appetitum, cujus capitur voluptate*. In locis ſolitariis deſunt hæc incentiva & illecebræ, ideoque applicatio ad ſtudia longè facilior eſt.

S. Hieron. lib. 2. cont. Jovin.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Solitudo eſt inſtrumentum perfectionis; aſt eam fervor ſpiritus, virtutumque exercitium præcedat, neceſſe eſt.

THEMA.

In ſolitudinibus errantes, in montibus & ſpeluncis, & in cavernis terræ. Hebr. 11. v. 38.

Solitudo magnum præſtat ſubſidium ad adipiſcendam perfectionem.

1 INter Heroes ſanctitate inſigniores Apoſtolus ſcribens Hebræis enumerat illos, qui errarunt (abſque tamen omni errore, imò cum magno merito) in ſolitudinibus; ſequitur enim: *Et hi teſtimonio fidei probati*. Nazianzenus Oratione, cui titulus eſt, *de ſeipſo*, quam etiam refert S. Joan. Damaſc. lib. 1. de Parall. c. 3. concluſionem hanc ſtabilivit: *Ad perfectionem adipiſcendam ingens in receſſu ſubſidium poſitum eſt*. B. Petr. Dam. ſive ſit Baſilius Magnus, exclamat: *O eremus mundi perſequentis effugium, laborantium quies, ab æſtu ſæculi refrigerium, peccandi repudium!* Illud in ſpeculo reperimus emolumentum, ut noſtri vultus exhibeat defectus & maculas, hunc in finem vel maximè, ut illas abſtergere & corrigere, & faciem polire priſtinoque decori ac venuſtati reſtituere poſſimus: eadem proportione in vita ſolitaria, ſuffragante vera pœnitentia, defectus noſtros commiſſos agnoſcimus & emendamus, ſanctiſque virtutibus animam adornamus: *Tu es ſpeculum animarum* (ait idem Damianus) *ubi ſe mens humana perſpicaciter intuens, quod minus eſt, impleat, quod ſuperfluum, reprimat, quod obliquum eſt, dirigat, quod deforme, componat*. Paulò ſuperiùs alio quodam epitheto deſcripſerat vitam ſolitariam, dicens: *Purgatorium ſordidorum, tu mentium ſecreta purificas, ſqualores diluis ſcelerum, & ad angelica nitorem munditiæ pervenire animas facis*.

Nazianzen. orat. de ſeipſo.

Pet. Dam. opuſc. 11. c. p. 19.

Comparatur ſpeculo.

Ubinam ſpiritualis ſponſa invenerit ſponſum ſuum. Cant. 3. 1.

2 Valdè difficile eſt, in commoditatibus & deliciis ſtringere & amplexari Sponſum cœleſtem, qui caput ſpinis cinctum habet & coronatum: *In lectulo meo per noctes quæſivi, quem diligit anima mea: quæſivi illum & non inveni; ſurgam & circuibo civitatem, per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea*. Et quomodo ſucceſſit hæc inquiſitio? *Quæſivi illum & non inveni*. Non dubito tamen, quin poſt diligentem inquiſitionem dilectum ſuum Sponſum tandem invenerit, & in divinos ejus amplexus ruerit: ſed quando id contigit? *Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem: Num quem diligit anima mea, vidiſtis? Paululum cum pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam*. Quando receſſit à ſtrepitu & tumultu mundano, & ſequeſtravit ſe à commercio humano, tunc invenit ipſum; ac propterea cœleſtis Sponſus inſtanter petebat à filiis Jeruſalem: *Adjuro vos filiæ Jeruſalem per capreas cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam*; quieſcebat namque in extaſi altiſſimæ contemplationis: unde ſequitur: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi &c.* Docet experientia, aquam turbidam, ſi ſeparetur & abſtrahatur, purificari & clareſcere: ita anima ab urbium tumultibus & à populi frequentia ſequeſtrata, purificatur & mundatur ab omnibus ſæcularibus & terrenis affectibus, ac ſanctis ſe applicat meditationibus.

3 Fructus arborum viis publicis expoſiti communiter non attingunt ſuam maturitatem, quia adhuc acerbi tolluntur, & colliguntur à tranſeuntibus; hoc idem plerumque contingit animæ, quæ aſſimilatur arbori: *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*: quamdiù namque hæret inter ſtrepitus & negotia ſæcularia, converſatur cum hominibus, difficulter exequetur bona propoſita devotionis, ſpiritus & perfectionis; hi namque fructus tolluntur à mundanis converſationibus, & recreationibus; unde de illuminatis Dei ſervis ſcribit M. Marulus: *Plerique cum feris beſtiis in ſolitudine vivere ſibi ſatius duxerunt, ne in cœtu hominum mentem, quam in ſola Dei contemplatione fixam, & locatam habere vellent, diverſis cogitationibus diffundere atque diſtrahere cogerentur*. In vita S. Hilarionis oſtendit D. Hieronymus, quantum huic viro ſancto id addiderit ſtimulum, quòd receſſerit in deſertum viſitandi cauſa S. Antonium, & cum eodem brevi temporis ſpatio converſatus fuerit: *Hilarion*, inquit, *viſendi Antonii cupiditate ardens, eremum adiit, ac ſtatim ut illum vidit, habitum mutavit, religionis propoſitum ſuſcepit, duobus ferè menſibus apud eum manſit, contemplans ordinem vitæ ejus, morumque gravitatem, quàm creber in oratione, quàm humilis ſuſcipiendis fratribus, ſeverus in corripiendis, alacer in exhortandis, & ut continentiam cibique ejus auſteritatem nulla unquam infirmitas frangeret. His imbutus exemplis, in ſolitudinem ſeceſſit, tantaque præſtitit ſanctitate, ut ubique latebras quæritans nunquam latere potuerit, miraculis eum ſemper prodentibus. Uſque adeo adiiſſe aliquando Antonium, & cum Antonio fuiſſe juvit*.

Quamdiu hæremus inter ſtrepitus mundanos propoſita bona executioni vix mandamus.

Marul. lib. 3. cap. 7.

S. Hieron. in vita S. Hilar.

Exemplum S. Hilarionis.

4 B. Petrus Damianus opuſc. 12. hoc nobis ſuggerit conſilium: *Si vis animam tuam in ſuæ virginitatis integritate perſiſtere, ſecretum appete, receſſum ſingularitatis inquire*. Quamvis Præcurſor Domini in ventre materno ſanctificatus, & in gratia confirmatus, nullum haberet, quod timeret, periculum peccandi & cespitandi in ſua ſanctitate; attamen, *Antra deſerti teneris ſub annis, civium turmas &c.* Voluit exemplo ſuo oſtendere, quantum auxilii conferat ſolitudo ad conſervandam vitæ innocentiam, & perfectionem acquirendam. Unde de eodem ſancto S. Hieronymus Ruſtico ſcribit: *Vivebat Ioannes in eremo, & oculis deſiderantibus Chriſtum nihil aliud dignabatur aſpicere*. Oculos ſuos continuit in deſerto Judææ triginta annorum ſpatio nunquam interrupto, ut cum iiſdem dignior redderetur ad intuendum filium Dei, cujus erat præcurſor. S. Chryſoſtomus, ſive ſit alius author, Homilia prima in Marcum optimè ad propoſitum diſcurrit: *Fœlix iſta converſatio, deſpicere homines, Angelos quærere, urbes deſerere, & in ſolitudine invenire Chriſtum*. Mirum, quàm amans ſolitudinis extiterit D. Nazianzenus, & ideò obſervate, quo modo de ea diſcurrat: *Ad vim afferendam, noſque ab arce noſtra extrahendos, hoc eſt, à ſolitudine quam ex omnibus rebus maximè complexus eram, ac veluti ſociam & adminiſtram, divinæque aſcenſionis matrem ac Deum ex homine efficientem, totiuſque vitæ ducem mihi ſtatueram, prompti celereſque fuiſtis*.

B. Pet. Dam. opuſc. 12. cap. 10.

S. Joan. Bapt. ſuo exemplo oſtendit quantum auxilii conferat ſolitudo ad innocentiam vitæ conſervandam.

S. Hieron. ad Ruſt.

D. Chryſoſt. To. 2. Hom. 1. in Marc.

Nazianzen. orat. 1.

5 Ipſimet gentiles etiam Philoſophi morales optimè agnoverunt utilitatem illam, quam confert ſolitudo ad virtutis acquiſitionem: quod teſtatur D. Hieron. lib. contra Jovin. cum ait: *Sed & ipſe Plato cum eſſet dives, & thoros ejus Diogenes lutatis pedibus conculcaret, ut poſſet vacare Philoſophiæ, elegit Academiam illam ab urbe procul, non ſolum deſertam, ſed & peſtilentem, ut cura & aſſiduitate morborum libidinis impetus frangerentur, diſcipulique ſui nullam aliam ſentirent voluptatem niſi earum rerum, quas diſcerent*. S. M. Eccleſia in proceſſibus, quos circa vitas Sanctorum ante canonizationem inſtituit, valdè cautè & magna cum circumſpectione procedit; nihilominùs S. Paulus primus eremita catalogo Sanctorum inſcriptus fuit, nulla alia de eodem habita notitia & inſtructione, niſi ea, quam dedit alius quidam eremita, nempè S. Antonius, qui breviſſimo temporis ſpatio ipſum priùs viſitaverat, ac viderat vivum, & poſtea mortuum ſepeliverat. Sufficiens, nimirum, fuit hæc notitia, quòd centum annis ſolitarius in eremo vixe-

Etiam Philoſophi gentiles agnoverunt utilitatem ſolitudinis.

S. Hier. lib. 2. cont. Jovin.

S. Paulus primus Eremita ſine ullo conſueti proceſſus inſtitutione catalogo ſanctorũ inſcriptus fuit.

S. Bonav. l. 4. phar. c. 18.

vixerit. S. Bonav. lib. 4. pharetræ cap. 18. S. Bernardum de uno, qui ſolitariè vivit, diſcurrentem citat hiſce verbis: *Tunc in luce veritatis & in ſereno mundi cordis ultro patet ſibi pura conſcientia, & liberè ſe infundit de Deo memoria, & illuminatur intellectus, & bono ſuo fruitur affectus, vel liberè ſeipſum deflet humana fragilitatis defectus.* In laudem quoque ſervorum Dei ſylvas & deſerta inhabitantium, ſcribit S. Ambr. *Hinc illi,* inquiens, *preceſſerunt viri, Elias, Eliſeus, Joannes, qui pelliceis tunicis & caprinis exuviis induti, inopes atque egentes, & doloribus afflicti, in ſolitudinibus errabunt inter alta & condenſa montium, en via rupium, ſpeluncarum horrida, fovearum undoſa, quorum converſatione dignus non erat orbis terrarum.*

S. Ambr. l. 5. epiſt. 25.

Petr. Damian. opuſc. 12. c. 10.

6 B. Petrus Damian. inſtruendo monachos, valdè illis inculcabat ſolitudinem: *Noverit,* inquit, *monachus vitio vagationis addictus, quia niſi à ſeculo pedem retrahat, & ad ſerviendum Deo in loco remotionis ſe perſeveranter accingat, nec perfectionis culmen attingere, nec Ordinis ſui dignè poterit munia cuſtodire. Dina quippe Jacob filia quamdiu ſe intra tabernacula paterna cohibuit, illibata virginitatis jura ſervavit; poſtquam verò ad videndas mulieres regionis illius egreſſa publicum petiit, hoſtem protinus virginitas protulit, & aliena libidini turpiter proſtituta ſervivit.*

Moyſes in ſolitudine conſtitutus fit Deus Pharaonis.

7 Tritum adagium eſt: Homo ſolitarius, aut Deus, aut beſtia. Qui non intrat ſolitudinem nec in ea vivit (ut mox dicemus) munitus virtutibus, ſpiritu devotionis roboratus, degenerat in beſtiam; aſt qui virtutum incumbit exercitio, ac religioſam ducit vitam, is Deo appropinquat & unitur. Obſervaſtiſne, quo tempore quove loco Deus noſter dixerit Moyſi: *Conſtitui te Deum Pharaonis?* In ſolitudine Madian. Unde Rupertus Abbas benè notavit inſtructionem acceptam pro illa aula: *Tu Deus Pharaonis conſtitutus, cui ego Deus Deorum loquor facie ad faciem, ut loqui ſolet homo ad amicum ſuum; non dignaberis multa loqui, vel orationem protelare cum rege Ægypti, vel faciem aperire popularibus ineruditis: ſed loqueris Prophetæ tuo Aaron, & contra Pharaonem ad populum tuum, exemplo meo, qui nec paſſim viſibiliter appareo.* Verùm redeamus ad B. Petrum Damianum, in alio loco exclamantem: *O eremus, mors vitiorum, & procul dubio fomes & vita virtutum! Quicunque ad perfectionis cumulum pervenerunt, tuum novere preconium.* Deſertum optimum refugium eſt ad deploranda peccata: *Plorabo die ac nocte,* inquit Jeremias: at in quo loco plorabit? fortè in Jeruſalem? non ſanè: *Quis dabit me in ſolitudinem? Solitudinem amplectitur* (ſic ſubdit Nazianzenus) *ut ab interna plaga levetur.* Paſtor ille in nullo alio loco, quàm in deſerto quæſivit & invenit ovem perditam, & ſalvam reduxit ad ovile humeris ſuis impoſitam.

Rup. Abbas l. 1. in Exod. cap. 26.

Petr. Damian. opuſc. 11. c. 19.

Jerem. 9. 1.

Nazianzen. orat. 17.

Ad vitam ſolitariam nemo ſe conferat, niſi prius ſtraverit viam ad perfectionem & verum Spiritum.

Clim. grad. 2.

8 Verùm hic advertendum, quòd licèt vita ſolitaria proſit multùm perfectioni acquirendæ; attamen niſi quis priùs viam ſtraverit ad perfectionem & verum ſpiritum, ad illam ſe conferre non debet; conferat autem ſe prævio ſemper accepto conſilio; unde nos monet S. Joannes Climacus: *Qui Deum nondum novit, ad ſolitudinem ineptus eſt, ſeſeque multis periculis exponit. Solitudo imperitos ſuffocat, cœleſtium enim conſolationum delicias non guſtant, & tempus in captivitate diſtractionum, ſeu mœroris, mentis deſidia & animi defatigatione abſumunt.* Jam priùs vitam ſolitariam ejuſque profeſſores laudaverat, dicens: *Cum hac ſe ſanctiſſima quiete velut conjuge devinxerunt, quod tamen non ante fecerunt, quàm libellum repudii deſidia & accedia dederunt.* Quando Salvator noſter ivit in deſertum, per ſuos Euangeliſtas nobis manifeſtare voluit, quo fine illuc acceſſerit: *Jeſus ductus eſt in deſertum a ſpiritu;* ad inſinuandum nobis, quàm neceſſarium ſit prævium virtutum exercitium & fervor ſpiritus. Unde docet Bloſius celebris magiſter ſpiritus: *Quis dimiſit onagrum liberum?* ſubaudi, *niſi ego. Onager qui in ſolitudine commoratur, non incongrue vitam illorum ſignificat, qui remoti a turbis ſæcularibus converſantur.* Ubi notetur, *niſi ego,* id eſt, Deus qui loquitur: ergo qui volunt ſe conſecrare & dare ſolitudini, id non ex proprio judicio, propriæque voluntatis impetu, ſed ex impulſu & inſtinctu ſpiritus facere debent. Quare in hac materia notan-

Matth. 4. 1.

Job. 39.

Bloſ. l. 4. c. 13. Hychag.

da quoque eſt doctrina Abulenſis: *Solitudo omnimoda non eſt niſi pro viris perfectis, minores non poſſunt illam ſuſtinere, & incidunt in multa pericula; & ſic rectè dixit Ariſtoteles 1. Politic. ad homines agentes vitam ſolitariam: Aut ſunt Dii, aut ſunt beſtiæ, id eſt, aut ſunt omnino perfecti, accedentes ad naturam Dei imitationem; aut ſunt omnino beſtiales, periculorum ignari, & ſeveri in ſeipſos, bonorum inſenſibiles. Sũt autem in hoc multa damna, & iſta caventes Patres antiqui non permittebant aliquis tenere vitam eremiticam omnino ſolitariam, niſi prius virtus ejus cœnobiis probata exiſteret; & tunc de mandato & licentia majoris deſignabantur, qui in ſolitudinem irent, ſive ad tempus, ſive in perpetuum.*

Abulen. q. 5. in cap. 4. Matth.

Apoc. 12. 6. Hoc docetur exemplo mulieris apocalypticæ in deſerto parientis filium ſuum.

9 In Apocalypſi legimus: *Et mulier fugit in ſolitudinem.* Haud ſatis fuit S. Joanni dixiſſe, quòd fugerit in ſolitudinem; ſed immediatè adjungit: *ibi habebat locum paratum à Deo.* Jam præmiſerat ſub capitis hujus initium: *Signum magnum apparuit in cœlo: mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim.* Hinc ergo datur intelligi, magnam illam fuiſſe mulierem reſplendentem multis virtutibus, & veluti prodigium cœleſtis ſanctitatis. Moyſes progreſſus in deſertum: *Cum minaſſet gregem ad interiora deſerti,* audivit vocem Dei ſe vocantem, ſibique eodem tempore inclamantem: *Solve calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. Dominum ex ore proprio vocantem audivit; cumque reſpondiſſet, Adſum, intulit: Solve calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. Meritò Prophetæ à Domino myſticè mandatur, ut pedum calceamenta deponat, tacitè innuens, ut quicunque ſolitudinis locum habitare deſiderat, immoderato temporalium rerum ſe privet affectu, quatenus mortuorum operibus nequaquam terram polluat ſanctam:* ita diſcurit B. Laur. Juſtinianus.

Et Moyſes.

B. Laur. Juſt. de vita ſolit. cap. 2.

10 Quæſtionem hâc movet Doctor Angelicus: *Utrum perfectior ſit religio in ſocietate viventium, quàm agentium ſolitariam vitam.* Et concludit: *Perfectior eſt religio ſolitariam vitam ducentium, ſi debitè aſſumatur:* & rationem ſubdit: *Solitudo, ſicut & paupertas, non eſt ipſa eſſentia perfectionis, ſed perfectionis inſtrumentum; unde & in collationibus Patrum dicit Abbas Moyſes, quod pro puritate cordis ſolitudo ſectanda eſt, ſicut & jejunia & alia hujuſmodi.* Sequitur poſtea: *Conſiderandum eſt, quod id, quod eſt ſolitarium, debet eſſe ſibi per ſe ſufficiens. Hoc autem eſt, cui nihil deeſt, quod pertinet ad rationem perfecti; & ideò ſolitudo competit contemplanti, qui jam ad perfectum pervenit. Quod quidem contingit dupliciter: Uno modo ex ſolo divino munere, ſicut patet de Joanne Baptiſta, qui fuit repletus Spiritu ſancto adhuc ex utero matris ſuæ; unde cum adhuc puer eſſet, erat in deſertis. Alio modo per exercitium virtuoſi actus, ſecundum illud ad Hebr. 5. Perfectorum eſt ſolidus cibus, eorum qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni & mali.* In progreſſu ejuſdem articuli, poſtquam determinavit, ſolitudinem eſſe pro hominibus perfectis, probat idipſum authoritate S. Hieronymi hiſce verbis: *Solitariam vitam comprehendimus minimè, quippe quam ſæpe laudavimus; ſed de ludo monaſteriorum hujuſcemodi volumus egredi milites, quos eremi rudimenta dura non terreant, qui ſpecimen converſationis ſuæ multo tempore didicerunt. Sicut ergo id, quod jam perfectum eſt, præeminet ei, quod ad perfectionem exercetur: ita vita ſolitariorum, ſi debitè aſſumatur, præeminet vitæ ſociali. Si autem abſque præcedenti exercitio talis vita aſſumatur, eſt periculoſiſſima, niſi per divinam gratiam ſuppleatur, quod in aliis per exercitium acquiritur.*

S. Thom. 2. 2. q. 188. art. 8.

Diſcutitur quæſtio quæ vita præferenda ſit, ſolitaria, vel in cõgregatione viventiũ.

11 Opponi poſſet textus aliquis Micheæ Prophetæ cap. 7. cui tamen reſpondit S. Hieronymus: *Paſce populum tuum in virga tua, gregem hæreditatis tuæ, habitantes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli.* Ubi prælatus S. Doctor dubium hoc ſolvit: *Propterea,* inquiens, *percutientur, & paſcentur in virga, quia habitaverunt ſoli in ſaltu.* Quid verò eos induxerit ad hanc vitam ſolitariam, declarat, dicens: *Odio generis humani vitam appetunt ſolitariam, qualem Timonem fuiſſe Athenis legimus: non quod ſolitaria vita & Prophetica, quam habuerunt Elias & Joannes, condemnanda ſit; ſed quia ſi cæteros deſpiciens ipſe ſuperbiat, & habitet in ſaltu vitio-*

Quare appetenda ſit vita ſolitaria.

Digitized by Google

rum, virga corripienda ſit. Qui ſolus habitat, & non habitat in ſaltu, iſte in laude virtutum eſt; qui autem ſolus eſt, & non facit opera juſtitiæ & quietis, tantum fruitur voluptate, & non in Chriſti opere & labore deſudat, nec propriis manibus quærit cibum, quod Apoſtolus jubet, & in ſuperbiam erigitur, habitat in ſaltu, & inter infructuoſa ligna verſatur.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Examinatur & diſcutitur ſpiritualis & interior ſolitudo, cuilibet ſtatui & vocationi adaptanda.

THEMA.

In ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur, Judith. cap. 8. verſ. 4.

Judith docuit nos ſuo exemplo conſtruere ſolitudinem interiorem & ſpiritualem.

1 SAcra hæc Heroiſſa Judith docet nos magni meriti ſolitudinem, omnique ſtatui & profeſſioni facilem, interiorem, videlicet, ſolitudinem; ſiquidem ut recollectioni ſuæ eò ferventiùs vacaret, oratorio, quod in ſublimiori habitationis ſuæ loco conſtruxerat, ſe includebat: *In ſuperioribus domus ſuæ &c. Camerula illa fuit etiam oratorium ejus:* (ita exponit hunc locum

Dion. Carth.

Carthuſianus) *Rarò exivit domum, ſoli Deo vacans in loco abſtracto, & virorum vitans aſpectus, familiaritatem, colloquia, convivia, & cæteras laſciviæ occaſiones, non ſolùm ne ipſa ad carnalia incitaretur, ſed ne appeteretur ab aliis.*

Philo Hebr. tom. 3 lib. de pœn. & præm.

Philo Hebræus, cum agit de tranſlatione Enoch, qua Deus ipſum à conſortio humano abſtraxit, reddit rationem illius, propoſito noſtro valde accommodam: *Apud exteros,* inquit, *præſto ſunt laquei, in quos neceſſe eſt incidere, ſi quis ſit improvidus, & delectetur multorum conſuetudine; vulgus enim eſt enorme, inconditum, immodicum, culpabile, cum quo verſari tendenti ad virtutem non expedit.*

Quid nobis agendum ſit, cum cogamur cum hominibus converſari.

2 Verùm qui à Deo ad talem vocatus eſt ſtatum, in quo humanum conſortium & ſtrepitus ſæculi fugere aut evitare nequit, ſed cum hominibus converſari cogitur: quid huic, ne ceſpitet aut impingat, faciendum eſt? *In ſuperioribus animæ ſuæ faciat ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum cogitationibus ſuis clauſus moretur.* Annon unquam audiſtis vel vidiſtis delineationem montis Olympi cum hoc appoſito ſymbolo: *Nubes excedit Olympus?*

Simile montis Olympi.

Montis hujus conſtitutio talis eſt: in vertice ejus ſumma eſt ſerenitas, & imperturbabili gaudet quiete; ſolùm in latera ejus ſæviunt & impetum faciunt venti, tempeſtates, turbines, & nubes grandine, tonitru & fulmine gravidæ. Quid inferre volo hac ſimilitudine? Mundus annexos habet ſtrepitus, adhærent ei curæ, ſolicitudines, inquietudines; aſt anima electa, quæ tendit ad perfectionem, nihil horum percipit, nihil ſentit, niſi in parte ſeu portione inferiori; in ſuperiori namque manet ſemper unita Deo, quiete gaudet & conformitate imperturbata.

Senec. ep. 16.

Quod confirmat etiam ipſe Seneca, de ſeipſo ſcribens: *Animum cogo ſibi intentum eſſe, nec avocari ad externa omnia, licet foris reſonent, dum intus nihil tumultus ſit.*

S. Greg. cit. à D. Bonav.

Unde S. Gregorius allegatus à D. Bonaventura lib. 4. Pharetræ cap. 18. nos certiores reddit, parùm prodeſſe eſſe ſolitarium & eremis etiam remotiſſimis incluſum, niſi nobis ſpiritualem etiam in mente & corde conſtruamus ſolitudinem: *Prodeſt ſolitudo corporis, ſi ſolitudo eſt mentis. Quid prodeſt ſolitudo corporis, ſi ſolitudo defuerit mentis? Qui enim corpore remotus vivit, ſed tumultibus converſationis humanæ terrenorum deſideriorum cogitatione ſe inſerit, non eſt in ſolitudine. Si verò prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullos ſæculares tumultus in corde patiatur, non eſt in urbe.*

Rup. Abb. l. 3. in Cant. B. Virgo ſpiritualem maximè ſect. ſolitudinē.

3 Rupertus Abbas verba hæc Cant. 3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum &c.* applicat B. Virgini, alloquendo eam hiſce verbis: *Talis aſcendiſti per deſertum, id eſt, animam habens ſolitariam.* Non conſtat nobis, ſanctiſſimam Virginem ſe recepiſſe in ſolitudinem, ſiquidem multis annis cum ſancto Joſepho & filio ſuo habitavit & converſata fuit, deinde cum ſancto Joanne Apoſtolo: *Accepit eam diſcipulus in ſua;* quo exiſtente in inſula Pathmos, ipſa jam ad cœlum aſſumpta erat. Sicque nomine deſerti intelligitur ejus ſolitudo interna: *Si enim vera cujuſque animæ humilitas* (proſequitur idem author) *etiam inter turbas poteſt eſſe ſolitaria, ita, videlicet, ut in nullo alio præterquam in Deo ſpem habeat, quemadmodum Eſther cum eſſet regina, veraciter tum dicebat: Domine mi, qui Rex noſter es ſolus, adjuva me ſolitariam, & cujus præter te nullus auxiliator eſt alius; quanto magis tu verè ſolitaria, & quaſi in deſerto eras, quæ virum non cognoſcebas, nec cognoſcere cupiebas, & ab illo, cui deſponſata fueras, penè fuiſti deſerta, non quia ſanctus Angelus, qui te ſolitariam invenerat, te commendat?*

Daniel etiā ſibi fecerat ſecretum cubiculum.

Tametſi Daniel Regi gratiſſimus vaſtiſſimi regni negotia, quæ maximi etiam momenti erant, pertractaret, adeoque inter ſtrepitus & tumultus Babyloniæ viveret, quamvis etiam nullæ ei deeſſent deliciæ, & obſequia aulica; attamen *In ſuperioribus domus ſuæ fecerat ſibi ſecretum cubiculum;* ſolitarium, nimirùm, locum inter aulæ conclavia ſibi elegerat, ut ibidem oraret, altiſſimæ vacans contemplationi, & mentem ſuam dirigens ad civitatem ſanctam Jeruſalem & ad templum, adorans verum Deum Iſrael: *Feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Jeruſalem, tribus temporibus in die flectebat genua ſua & adorabat, confitebaturque coram Deo ſuo, ſicut & ante facere conſueverat.* Dan. 6. 10.

David in Regem electus, ſpiritualis ſolitudinis exercitium non neglexit. Bloſ. Pſych. l. 4. c. 1. n. 4.

4 Jam in juventute ſua David probaverat ſolitudinem, quando gregem patris ſui Iſai paſcebat; poſtea verò ad thronum regni Iſraelitici evectus, publico regimini conſecratum ſe agnoſcebat; ac propterea omnium ſubditorum cauſas excipere ac dijudicare debebat: Solitudinis tamen hujus ſpiritualis haud dimittebat praxin, veluti Bloſ. teſtatur hiſce verbis: *A tumultu rerum corporalium* (loquitur de David) *magnum quendam ſeceſſum petierat, quietam mentem, in qua tanto purius Deum cerneret, quanto hunc cum ſe ſolo ſolum cerneret.* Obſervaſtiſne verſum illius Pſalmi: *In ſalicibus in medio ejus ſuſpendimus organa noſtra?* Ps. 136. Genebrardus legit: *In deſertis, in medio ejus.* Corpore morabantur in media civitate Babyloniæ, aut circa illius confinia, laborantes juxta flumina: *Super flumina Babylonis illic ſedimus;* at mente & corde ſanctis dediti erant contemplationibus, imaginantes ſe eſſe in Jeruſalem, quæ erat deſerta & derelicta.

Inſignis admonitio invitans ad ſolitudinem ſpiritualem. Alvarez l. 2. part. 4. c. 10.

5 Huic propoſito, & vitam ſolitariam amanti plurimùm inſervit hæc doctrina, quæ eſt ipſius Alvarez: *Cuſtodiat,* inquit, *illud Domini præceptum, quod Iſaiæ voce dilecto ſibi populo ſervandum propoſuit: Vade populus meus, intra cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio. It populus Dei, cum a turbis & negotiis ſæcularibus in abdita monaſterii diſcedit; intrat in cubicula ſua, cum cellam a turbine curarum ſeparatam colit; claudit oſtium, cum cogitationes & deſideria mundana nequaquam intrare permittit.* Pro cujus confirmatione profert authoritatem S. Gregorii 4. mor. 24. *Cubicula ingredimur, cum ſecreta mentis noſtræ intramus; oſtia autem claudimus, cum deſideria illicita coercemus.* Oſtendit deinde, quàm ſit utilis ſolitudo exterior; at longè utilior ſolitudo interior, quæ non eſt limitata ad locum; pro quo citat textum ipſius Job: *In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies. Nam revera dies cellæ multiplicantur, cum utiliter in cultu Dei, in emendatione propria, in ædificatione proximi, & non in rebus inutilibus conſumuntur. Hæc exterior ſolitudo animi candorem, munditiemque conſervat, quæ inter occaſiones videndi, audiendi & loquendi innumeris periculis eſt expoſita. Mentis tranquillitatem efficit, dum curas & diſtractiones amandat; cor noſtrum corroborat, dum a multis negotiis, in quibus erat diviſum, recolligit, & uni, ſcilicet, contemplationi & amori Dei, totum tribuit, & idoneum reddit, ut vocem Domini audire valeat.* Audiamus inſuper, quid idem author ſentiat de ſolitudine interna: *Interior ſolitudo, quæ multo magis eſt neceſſaria, & omnibus viris ſpiritualibus obſervanda proponitur, in hoc ſita eſt, ſi contemplativus inanes cogitationes abjiciat, inutilia deſideria repellat, & omnem amorem creaturarum deſerat, & diſcat interius ſilere, & ſe mundum & illibatum à rebus viſibilibus cuſtodire.*

6 Jam

Digitized by Google

Clem. Alex. lib. 7 ſtrom. Oſtenditur quomodo vir ſæcularibus rebus implicatus poſſit agere ſpiritualiter vitam ſolitariam.

6 Jam pridem Clemens Alexandrinus tradiderat nobis hanc doctrinam: *Revera*, inquiens, *is eſt, totus hoſpes & peregrinus in tota, terra qui in civitate habitans, contemnit ea, quæ in civitate ſunt, & quæ aliis miratur, vivitque in civitate tanquam in ſolitudine, ut non locus eum cogat, ſed liberum eligendi arbitrium eum juſtum oſtendat.* Sequitur deinde pro conſolatione eorum, qui ratione ſtatus ſui coguntur ducere vitam civilem, & converſari cum aliis: *Revera*, ait, *vir probatur, non in eo quod vitam elegerit ſolitariam, verum ille viros vincit, qui in matrimonio & liberorum procreatione, & domus cura ac providentia, citra voluptatem & dolorem ſe exercet, & cum in familiæ verſetur curatione, indivulſus tamen eſt à Dei charitate, inſurgitque adverſus omnem tentationem, quæ affertur per filios, uxorem, famulos & poſſeſſiones.*

Gerſon to. 1 de monte contempl. cap. 13. Quomodo hoc practicaverit Gerſon.

Joannes Gerſon magnus Cancellarius Pariſienſis, immenſa occurrente negotiorum publicorum mole, modum optimum noverat, quo ſolitudini vacaret, audite illum: *Principale ſecretum & ſilentium haberi debet ad intra, in anima magis, quàm ab extra: hoc eſt, quod anima excludat à ſe & habitatione ſua omnem curam humanam, mundanam omnemque cogitationem vanam vel nocivam, & quæcunque eam impedire poſſunt ad illuc perveniendum quò tendit. Accidit enim, quod aliquis ſæpè corpore ſolum ſit ab hominibus ſegregatus, nihilominus tamen per phantaſias, cogitationes & melancholias patitur, & ſuffert graviſſimam oneroſamque ſocietatem in ſemetipſo.*

S. Bern. ſer. 40. in Cant. Quæ ſolitudo ſectanda ſit.

7 S. Bernardus poſt datum illud conſilium: *Secede, ſed mente, non corpore; ſed intentione, ſed devotione, ſed ſpiritu*, reddit hujus rationem: *Spiritus enim ante faciem tuam Chriſtus Dominus, ſpirituſque requirit non corporis ſolitudinem; quanquam & corpore interdum non otioſe te ſeparas, cum opportunè potes, præſertim in tempore orationis.* Quamvis locus ſequeſtratus magno ſit auxilio recollectioni mentali in oratione, idque

Pſal. 102. 22.

Propheta regalis expertus eſſet, nihilominùs Pſalm. 102. cecinit: *In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino.* Multa contulerat Samaritana cum

Joan. 4. 20.

Chriſto, & inter alia dicebat: *Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet.* Et quale Chriſtus dedit ei reſponſum? *Dicit ei Ieſus: Mulier crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis adorabitis Patrem.*

S. Bonav.

Sanctus Bonaventura in ſenſu morali ſcripſit: *Si quæris altum locum, intus exhibe templum Deo. In templo vis orare? in te ora; ſed prius eſto templum.* Idem de ſolitudine dicere poſſumus: ſi amatis deſertum ſeu locum ſolitarium, at iſtum vocatio veſtra non compatitur: intra cor veſtrum ſpiritualem vobis conſtruite ſolitudinem, quemadmodum Chriſtus Dominus inſtruxerat Catharinam Senenſem.

Schol. 50. ad St. 15. Clim. Spiritualis & interior ſolitudo ubique erigi & coli poteſt.

8 S. Joannes Climacus ingenioſè conſiderat, qua ratione Moyſes, non obſtante, quòd juxta mare rubrum populum numeroſiſſimum audiret ejulantem, gementem, & murmurantem, eò quòd Pharaonis, qui extremam illi minabatur ruinam & perditionem, ſpectaret perſecutionem; non propterea tamen animum deſponderit, intermiſeritque mentem elevare ad Deum per altam piamque contemplationem: *Moyſi in mari dixit Deus: Quid clamas ad me? ergo & tu, ubicunque fueris, pura conſcientia precare, & Deus audit; ipſius eſt enim terra & plenitudo ejus.* In margine leguntur hæc alia verba: *Prodigus ex hara porcorum fecit aram.*

Exemplum S. Philippi Nerii.

Sanctus Philippus Nerius, noſtræ Congregationis Oratorii inſtitutor, ſpatio 60. annorum Romæ converſatus fuit, & moratus inter medios aularum ſtrepitus, nec exinde diſceſſit unquam, niſi quando viſitabat ſeptem Eccleſias; & tamen ſuo tempore & loco perfectiſſimi inſtar anachoretæ ſtudebat ſolitudini. Unde monet ſanctus Chryſoſtomus: *Solitudo non facit eſſe ſolum, ſed mens quæ tenetur amore & ſtudio ſapientiæ. Ita etiam qui habitant in mediis urbibus, foris, & ſtrepitibus, poterunt eſſe ſingulares homines, dum corruptos cœtus fugiant, & ſe juſtorum conciliis adjungant. Hæc eſt via ſecura.*

Ex eremis monaſteria tranſlata fuerunt ad civitates, attamen ſine jactura vitæ ſolitariæ.

9 Ex ſylvis & nemoribus progreſſu temporis monaſteria monachorum ad civitates tranſlata fuerunt, abſque tamen jactura & damno meriti è vita ſolitaria emergentis; unde ſanctus Ambroſius in epiſtola quadam ſcribit: *Hæc primus in Occidentis partibus diverſa inter ſe Euſebius ſanctæ memoriæ conjunxit, ut & in civitate poſitus inſtituta monachorum teneret, & Eccleſiam regeret jejunii ſobrietate. Multum enim emolumenti accedit ad ſacerdotis gratiam, ſi ad ſtudium abſtinentiæ & normam integritatis juventutem aſtringat, & verſantes intra urbem abdicet uſu urbis & converſatione.* Sanctus Bernardus, citatus à Divo Bonaventura lib. 4. Pharetræ cap. 18. modum nos docet, quo fructus ſolitudinis promereri poſſimus, eſto ſæcularibus convivamus in civitatibus: *Solus es, ſi non communia cogites, ſi non affectes præſentia, ſi deſpicias, quod multi ſuſpiciunt, ſi faſtidias, quod omnes deſiderant, ſi jurgia devites, ſi damna non ſentias, ſi non recorderis injuriarum; alioquin nec ſi ſolus corpore es, ſolus es.*

Vindicantur ſolitarii à calumniis & cavillationibus obtrectatorum.

10 Supereſt, ut ſolitarios juſtificemus, eoſque vindicemus à calumniis & cavillationibus multorum, qui in rebus ſpiritualibus parùm verſati ſunt, & tamen eremitas piè ſanctèque viventes taxant ac reprehendunt, quaſi Eccleſiæ parùm ſint utiles. Qua ſuper re audiamus B. Laurentium Juſtinianum in prologo libri de vita ſolitaria: *Quamvis*, inquit, *videantur ignoti, & per exteriorem exercitationem corpori Eccleſiæ minus proficui, illi tamen multifariè proſunt. Ipſam quippe continuis orationibus vegetant, à tentationibus defendunt, pro delinquentibus deprecantur, ſuiſque exemplis temporalia docent eſſe contemnenda.* Audiamus inſuper magni Cancellarii Pariſienſis judicium, qui Serm. 2. de ſancto Antonio ita ſcribit de ſolitariis & eremi incolis: *Satis eſt, ſeipſum ſolum ſalvare; ſecundò, tales multò plus proſunt, quàm mundani, tum oratione, tum vitæ exemplo: hoc apparuit de ſancto Antonio. Tertio, melius eſt non uti mundo, quàm eo abuti. Quartò, non eſt ſtolidum ſeipſum ad bene agendum compellere; peſſima eſt libertas fatui aut ebrii, cum ſeipſum interrimit.* Denique Deus erga ſolitarios & eremi incolas, qui propter amorem ſuum ab omni ſe ſequeſtrarunt conſortio & ſolatio humano, ſpecialem ſuam exhibuit providentiam & aſſiſtentiam per miraculoſos eventus; veluti amplam hujus rei fidem faciunt Vitæ ſanctorum Patrum, & plures aliæ hiſtoriæ ſacræ.

TRACTATUS XC.

DE SUPERBIA.

DISCURSUS QUINDECIM.

DISCURSUS I. Nonnullæ conſiderantur qualitates ſuperbiæ, erigentis ſe ſupra omnes alios, imò & ſupra Deum, cum cæteris proprietatibus ſuis.

II. Superbia, utpotè ortum ſuum ducens à Lucifero, eſt vitium diabolicum, eaque Dæmon plurium animarum prædam agit.

III. Superbia, quia protoparentes noſtros dedit præcipites, perfectos quoque alios homines ad eandem ruinam & caſum pertrahere nititur.

IV. Cunctis opponitur ſuperbia virtutibus, cunctorumque bonorum operum merita enervat redditque inutilia.

V. Superbia ſterilem efficit ſpiritum ac devotionem noſtram, nec non Divinas in nobis exſiccat gratias.

VI. Dicitur delictum maximum, quia Deo adverſatur directè, arma contra eum capiens, eundemque conculcans impietate & hæreſi.

VII. Superbia omnis peccati principium eſt, tum quòd reperiatur in omnibus, tum etiam quia eſt primum peccatum & origo omnium, tum denique quia eſt graviſſimum.

VIII. Superbia cunctorum aliorum vitiorum & peccatorum annexam habet congeriem.

IX. Deus ſuperbis reſiſtit, eoſque deprimit & deteſtatur, idque exemplo Luciferi comprobatur.

X. De averſione, quam Deus habet à ſuperbis, & de pœnis, quibus illos caſtigat & punit, quorum nonnulla adducuntur exempla.

XI. Oſtenditur, ſuperbiam eſſe ſignum reprobationis & excluſionis à regno cœlorum.

XII. Superbia eſt ſpecies dementiæ; ſolent ſuperbi degenerare in bruta, ſimulque orbari judicio & diſcurſu.

XIII. Variæ conſiderationes & commendationes adducuntur in verſum illum Pſal. 33. *Non veniat mihi pes ſuperbiæ.*

XIV. Nonnullæ in conſiderationem adducuntur rationes & motiva ad reprimendam noſtram ſuperbiam.

XV. Adducuntur adhuc alia motiva ad reprimendum ac deteſtandum idem vitium.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Nonnullæ conſiderantur qualitates ſuperbiæ, erigentis ſe ſupra omnes alios, imò & ſupra Deum, cum cæteris proprietatibus ſuis.

THEMA.

Superbiam nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas, Tob. c. 4. v. 14.

Definitio ſuperbiæ.

1 INter alia monita, quæ ſenior Tobias juniori filio ſuo ſeriò commendavit, unum fuit ei valdè utile & neceſſarium; nimirum, ne ſibi permitteret dominari ſuperbiam: *Superbia nominatur ex hoc*, ait D. Angelicus, *quod aliquis per voluntatem tendit ſupra id, quod eſt; unde dicit Iſidorus in lib. Etymolog. Superbus dictus eſt, quia ſuper vult videri, quam eſt. Qui enim vult ſupergredi quod eſt, ſuperbus eſt; habet enim hoc ratio recta, ut voluntas uniuſcujuſque feratur in id, quod eſt proportionatum ſibi: & ideo manifeſtum eſt, quod ſuperbia importat aliquid, quod adverſatur rationi rectæ.* Quid eſt homo, niſi pauxillum terræ & luti, *putredo & vermis?* quid igitur indecentius, quam quòd prætendat ſe ſupra omnes alios efferre, ſimulque rebellis exiſtat ſupremæ illi Majeſtati: *Quam adorant dominationes, tremunt poteſtates? Quid ſuperbis terra & cinis?* Quæ major excogitari poteſt præſumptio temeraria, quam quòd ſuperbiat pulvis & cinis? Peſſimum ſignum eſt, quando in corpore humano præter conſuetudinem apparet aliquis tumor: *Eſt ſuperbia, non magnitudo, ſed tumor*, ait D. Auguſtinus: *quod autem tumet, videtur magnum, ſed non ſanum.* Eodem modo diſcurrere poſſumus de eo, qui intumeſcit, ſeu corde tumidus eſt, ac de ſe multum præſumit: eſt, nimirùm, indicium malignitatis & malæ diſpoſitionis, quòd appetitus ſuos non habeat ſedatos, ſitque anima infirmus.

S. Thom. 2. 2. q. 162. art. 1.

Superbia adverſatur rectæ rationi.

S. Aug. ſerm. 30. de temp.

Malitia ſuperbiæ innoteſcit ex progenitoribus ſuis.

S. Bern. ſerm. 2. in oct. Paſch.

2 Ex progenitoribus ſuperbiæ facilè in notitiam ejusdem malitiæ devenire poſſumus, veluti optimè eam cognovit S. Bernardus, notando & obſervando præſumptionem & arrogantiam primi ſuperbi: *Sedebo in monte teſtamenti, ſuper aſtra cæli exaltabo ſolium meum, ero ſimilis Altiſſimo. Siccine*, ſubdit ſanctus Bernardus, *ubi ſtant omnes, univerſi miniſtrant, tu pacis inimicæ ſedebis?* Origenes quoque notavit tumidum, & arrogans reſponſum Satanæ, quod Deo interroganti: *Vnde venis?* dedit, dicens: *Circuivi terram & perambulavi eam. Iob c. 1. Magniloquio*, alloquitur Satanam, *atque arrogantia uteris, o miſerrime diabole, ut ita appareat, quod omnes magniloqui & arrogantes tua nequitiæ ſint diſcipuli.* Deſideratiſne ſcire, quod qualeve ſuperborum ſit idioma? Audite Pſalmiſtam: *Linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra a nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt?* Nihil Deum æſtimant ſuperbi, ſed eum ſpernunt & deſpiciunt adeò, ut illum optarent ſibi æqualem: hinc illa Luciferi jactantia: *Super aſtra Dei exaltabo ſolium meum.* Abulenſis definivit ſuperbiam hiſce terminis: *Superbia eſt appetitus immoderatus honoris, quo homo contra Deum extollitur nolendo ei ſubjici, vel nolendo confiteri, quod ab eo aliquid recipit; aut contra proximum extollitur, injuſte nocere volendo.*

Job 1. 7. Origenes hic.

Pſal. 11. 5.

Abul. q. 13. in c. 5. Math.

Hugo Card. in Pſ. 54. Prima platea civitatis diaboli eſt ſuperbia.

3 Hugo Cardinalis exponendo hunc verſum Pſal. 54. *Quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate; ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine*, diſcurrit in hunc modum: *Ideo elongavi, quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate diaboli, quæ eſt mundus; quaſi dicat: Qui viderit mundi mala, fugiat mundum. Hæc autem civitas habet ſeptem vicos: Primus & quaſi principalis eſt iniquitas, id eſt, ſuperbia:* & in quo hæc conſiſtat, ſtatim declarat: *Iniquitas, quæ eſt non æquitas, quia ſuperbus neminem coæquat ſibi, ſed omnibus vult præeſſe, etiam majoribus; unde de ſuperbia dicitur Ezech. 21. Nonnè hæc eſt, quæ humilem ſublevavit, & ſublimem humiliavit? Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam; ſuperbia enim hominem humilem, id eſt, abjectum, & vilem ſublevat per præſumptionem, & in corde ipſius ſublimem humiliat, quia etiam venerabiles perſonas contemnere eum facit.* Huic noſtro propoſito valdè adaptatur obſervatio Divi Gregorii in Geneſin, quando Deus ipſi Noe, ſuiſque filiis, à quibus totum genus humanum propagandum erat, poſt diluvium dixit: *Et terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ; non enim ait: ſit ſuper homines, qui futuri ſunt, ſed, ſit ſuper cuncta animalia terræ. Homo quippe animalibus irrationabilibus, non autem cæteris hominibus natura prælatus eſt; & idcirco ei dicitur, ut ab animalibus; & non ab hominibus timeatur, quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri.*

S. Greg. l. 21. mor. cap. 10. Gen. c. 9.

Superbus nō ſolum vult eſſe ſupra homines, ſed & ſuper Deum, ejuſque legem.

4 Verùm parùm eſt ſuperbo, quòd nolit hominem aliquem ſibi æqualem, ſed ſupra illum eſſe appetat; parum, inquam eſt, quia ſuperbus vult quoque eſſe ſupra Deum, & ab ejus obedientia, uti & à Divinarum legum ſubjectione ſe ſubtrahere. Non mea, ſed Bellovacenſis doctrina hæc eſt, ita ſcribentis: *Superbus dictus eſt, quia ſuper vult videri, quàm eſt, ſicut dicit Iſidorus; & ſuperbire dicitur quaſi ſuper ire.* Proſequendo deinde diſcurſum ſuum ait: *Superbia facit hominem*

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 3. diſt. 1.

mon-

monſtruoſum, videlicet, in altitudine, dum vult omnibus ſuperbire, quod eſt ſoper ire; cujus altitudo pertingit uſque ad Deum, imo ſupra Deum, dum vult eum pedibus conculcare. Tametſi non defuerit credens, Gygantes erexiſſe turrim Babylonicam hunc in finem, ut dilovium, caſu quo iteratò rediiſſet, evadere poſſent; nihilominus veritati conformius videtur, quòd ſuperbiſſimi iſti mortales prætenderint eſſe æquales Deo, aut cum eodem contendere: *Superbia eſt quaſi turris Babel*, ait ſanctus Bonaventura: qui in progreſſu ejuſdem capitis addit: *Deum impugnat, quia vexillum inimici ſui, id eſt, diaboli ponit in caſtro ſuo, & deponit vexillum Chriſti, ſcilicet crucem, quam ſemper homo debet portare.* Nequit tolerare ſuperbos, quòd aliquis ſit major ipſo & excellentior; ac propterea ſemper eſt contrarius Deo, qui, ſive velit, nolitve, tanquam Creator omnes creaturas præcedat, neceſſe eſt.

S. Bonav. comp. Theol. verit. l.3. c.15.

Idem tom.7. de prof. Relig. l.1. c.9. In quo conſiſtat malitia ſuperbiæ.

5 Idem S. Bonaventura, quando tractat de profectu Religioſorum, tangit hujus vitii malitiam, quam in eo conſiſtere aſſerit, videlicet, in *Ambire, alios praire, & ſub ſe velle eos eſſe. Sic decepta eſt ſuperbia, & vult alios ſecum decipi, dum cupit ſe majorem putari, quam ſit; ſicut magus decipit garſionem, ut putet ſe in equo ſedere, & ſedet tanquam ſtultus ſuper faſciculum palea. In hoc autem contrariatur Deo, quia cum omnia ſubjecta ſunt ei, ipſa vult eſſe ſui juris, & ſpoliat eum debito honore ſuo, id eſt, univerſali dominio, quantum eſt in ſe.* Et in alio quodam loco, ubi agit de amore Dei, ſuperbum hiſce alloquitur verbis: *O ſuperbe, o Luciferi immitator immunde, nunquid te cogitas Deum eſſe, an omnia eſſe a Deo ignoras? Si ergo à te aliquid eſſe proteſtaris, certè Deum te eſſe fateris.* Et verò adeò ebrius, faſcinatus & ambitione regnandi captus eſt ſuperbus, ut ſibi illam tribuat gloriam, quæ ſoli Deo debetur. Unde ſanctus Antonius de Padua declarando hunc textum Euangelii: *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris*, ingenioſam noſtroque propoſito conformem habet obſervationem, dicens: *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. Magna gloria eſt ſequi Deum, dicit Sapiens; & ſingulariter dicit, ſequitur, quia ſuperbus vult Deum pracedere, ut praſumptuoſus & arrogans, cui dicitur: Vade retro Satanas, id eſt, adverſarie, quia non ſapis, qua Dei ſunt; tales enim qui hanc lucem non ſequi, ſed pracedere volunt, in manus incident inimici.*

Idem ſtim. amor. p.1. cap.10.

S. Ant. de Pad ſerm. in Sabb. hebd. 4. Quadr.

B. Laur. Juſt. c. 8. de Juſt. & reg. Prael. Omnes creaturæ intellectuales gloriantur ſe ſubjectas eſſe Deo, excepto ſuperbo.

6 Notat B. Laurentius Juſtinianus, omnes creaturas etiam Angelicas intellectuales gloriari, ſe eſſe Deo ſubjectas eique famulari, ac debitam præſtare obedientiam & reverentiam; non ita ſuperbum, hic enim, inquit: *A propria cognitione, & a laudabili virtutum ſtudio, communique deviat lege natura, quicunque ſuperbia inflatus ſpiritu, renuit humiliare ſe Deo, ipſiuſque pracepta ſervare, cui profectò cuncta qua facta ſunt, ſive ſuper cœleſtes ſpiritus, ſive throni, ſcilicet, & dominationes, principatus, poteſtates atque virtutes; ſeu cœleſtia corpora, Sol, Luna, & Stella; ſive qua vegetantur in terra, aut gradiuntur ſuper terram, vel removentur in aquis, obtemperant; quibus omnibus, perhibente Propheta, praceptum poſuit, & non preteribunt. Hinc hominum contumacia, hinc merito inobedientium redarguitur ſuperbia vitium, dum creaturis cateris proprio authori famulantibus, ipſi ſe extollentes, eidem negligunt eſſe ſubjecti.* Nec deeſt doctrina D. Auguſtini, è qua deducitur elatio ſuperbi: *Pia, inquit, humilitas facit ſubditum ſuperiori; nihil eſt autem ſuperius Deo, & ideo exaltat humilitas, qua facit ſubditum Deo. Elatio autem qua in vitio eſt, eo ipſo quo reſpuit ſubjectionem, & cadit ab illo, quo non eſt quicquam ſuperius, & ex hoc erit inferius, & fit quod ſcriptum eſt: Dejeciſti eos, dum extollerentur. Non enim ait, cum elati fuiſſent, ut prius extollerentur, & poſtea dejicerentur; ſed cum extollerentur, tunc dejecti ſunt: ipſum quippe extolli jam dejici eſt.* Ex quibus verbis eruitur natura & proprietas ſuperbiæ, conſiſtentis in eo, quod nolit aliquem ſe ſuperiorem, neque in terra, neque in cœlo, *reſpuit ſubjectionem.*

D. Aug. l.14. de Civit. Dei c.13.

Superbia ex genere ſuo eſt peccatum mortale.

7. Etymologiam hujus vitii ab anthore aliquo reperio deſcriptam hoc modo: *Dicitur autem ſuperbia à verbo, ſuper ea; nam idem eſt ſuperbire, ac ſupra ſe, aut ſupra alios ire.* Addamus inſuper, quòd ſuperbi prætendant præeſſe ipſimet etiam Deo. Sanctus Thomas loco citato proponit hoc dubium: *Utrum ſuperbia ſit peccatum mortale?* Et concludit: *Superbia eſt ex genere ſuo peccatum mortale, quo quis Deo rebellis ſit.* Rationem aſſignat: *Superbia humilitati opponitur; humilitas autem proprie reſpicit ſubjectionem hominis ad Deum. Unde è contrario ſuperbia proprie reſpicit defectum hujus ſubjectionis, ſecundum ſcilicet quod aliquis ſe extolit ſupra id, quod eſt ſibi praſixum ſecundum divinam regulam vel menſuram: contra id quod Apoſtolus dicit. 2. Cor. 13. Nos autem non in immenſum gloriabimur, ſed ſecundum menſuram, quam menſus eſt nobis Deus: & ideò dicitur Eccleſ. 10. quod initium ſuperbia hominis eſt apoſtatare a Deo, quia ſcilicet in hoc radix ſuperbia conſideratur, quod homo aliqualiter non ſubjicitur Deo & regula ipſius. Manifeſtum eſt autem, quod hoc ipſum, quod eſt non ſubjici Deo, habet rationem peccati mortalis. Hoc enim eſt averti a Deo.*

S. Thom. 2.2. q.162. art.5.

S. Bern. in vigil. Nat. Dom. ſer.4. Proponuntur nobis progenitores ſuperbiæ ut illam deteſtemur.

8 S. Bernardus, ut ſuperbiam nobis redderet magis exoſam, deteſtando ſuperbos, infauſti illius monſtri progenitores nobis reducit in memoriam, dicens: *Ille primus ſuperbus, qui ſecundum Scripturam rex eſt ſuper omnes filios ſuperbia, dixiſſe non legitur, altior, ſed ero, inquit, ſimilis Altiſſimo. Attamen non mentitor Apoſtolus, quoniam ille extollitur ſupra omne quod creditur, aut quod colitur Deus. Horret humanus auditus verbum, ſed utinam horreat ſimiliter animus cogitatum malignum pariter & affectum. Dico enim vobis, quod non tantum dæmon, ſed & omnis ſuperbus extollitur ſupra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem ſuam, & ſuperbus vult fieri ſuam; jam videtur aqualitas, ſed attende malè congruam proportionem. Deus quidem in hiſtantum, qua ratio approbat, ſuam vult fieri voluntatem; ſuperbus vero & cum ratione & contra rationem.* Hæc mellifluus Bernardus ſerm. 4. in vigilia Nat. D. N. at ſermone pariter quarto in ipſo feſto Nativitatis Chriſti format hunc diſcurſum: *Qui fornicatur, peccat in corpus ſuum; qui injurioſus eſt, in proximum; qui extollitur & inflatur, in Deum. Fornicator ſemetipſum dehoneſtat; injurioſus moleſtat proximum; elatus, quod in ſe eſt, Deum inhonorat. Gloriam meam, Dominus ait, alteri non dabo; & ſuperbus, Ego, inquit, mihi eam (licèt non dederis) uſurpabo. Non colit Deum, ſed adverſus eum extollitur, impius planè & infidelis. Qua eſt enim pietas, niſi cultus Dei? Quis vero eum colit, niſi qui voluntariè ei ſubjectus eſt, & ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ſic oculi cordis ejus ad Dominum Deum ſuum?* Experientia docet, cætera vitia, ut plurimùm, fugere, & quaſi abſcondere ſeſe, quantùm poſſunt, ab oculis Dei; at ſuperbia in Dei conſpectum pariter & deſpectum prodit, flocci faciens, imò conculcans mandata ejus: *Tetendit adverſus Deum manum ſuam, & contra Omnipotentem roboratus eſt: cucurrit adverſus eum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt.*

Idem in feſto Nat. Dom. ſer. 4.

Job. 15. 16.

Aliæ definitiones ſuperbiæ.

S. Bonav. Centiloq. p.1. Sect.17.

9 Solent à ſacris Doctoribus tradi aliæ adhuc definitiones hujus vitii minores cum nonnullis diſtinctionibus; ac primò S. Bonaventura in Centiloquio ſcribit: *Superbia ſic definitur à Bernardo: Eſt propria excellentia appetitus. Ab Auguſtino: Superbia eſt amor propria excellentia. Item ab eodem: Superbia eſt perverſa celſitudinis appetitus.* Allegans deinde anthoritatem Gregorii Magni, proſequitur: *Superbia habet quatuor differentias. Prima eſt, quando homo attribuit ſibi bonum, quod habet. Secunda eſt, quando, etſi non ſibi, tamen ſuis meritis. Tertia eſt, quando jactat ſe habere, & non habet. Quarta, quando ſe exiſtimat aliis pravalere.* D. Thomas quatuor pariter aſſignat differentias ſuperbiæ, quas præfata quæſt. art. 4. una concluſione comprehendit, dicens: *Æſtimare bonum à ſeipſo habere; deſuper ſibi datum pro ſuis ſuſcepiſſe meritis credere; gloriari ſe habere, quod non habet; & cateris deſpectis, ſingulariter videri appetere habere quod habetur, quatuor ſunt ſuperbia ſpecies.*

S. Thom. q. cit. art.4.

D. Bonavent. loc. cit. Afferuntur 4. ſpecies exaltationis ſive ſuperbiæ

10 Seraphicus Doctor Bonaventura ex authoritate D. Anſelmi depromit ſequentem doctrinam: *Secundum Anſelmum quatuor ſunt exaltationis ſpecies. Quadam eſt exaltatio in opinione; quadam in voluntate; quadam in ſermone; quadam in opere. Exaltatio in opinione eſt, cum quis reputat ſe dignum Epiſcopatu, vel aliqua dignitate; tamen nollet eam habere. Exaltatio in voluntate eſt, cum quis vellet habere Epiſcopatum,*

tamen non reputat ſe dignum, vel etiam opinatur. Exaltatio in ſermone eſt, quando nec ſe dignum reputat, nec vellet habere; tamen loquitur ampulloſa de aliqua ſcientia, ut magis appareat. Exaltatio in opere eſt, quando aliquis nec ſe dignum reputat, nec vellet habere, nec loquitur magna; tamen exaltatur in opere: ut quando vocatur ad conſilia & hujuſmodi. Idem Seraphicus Doctor, lib. de pugna ſpirit. nonnulla nobis communicat ſigna & indicia, ex quibus poſſimus cognoſcere ſuperbiam, tam ſpiritualem, quàm carnalem: de prima, ait illam conſiſtere; *In corde ſuo magna merita ſibi depingere, ſpiritualem gratiam attribuere ſibi, quantum Deus eum diligat, cogitare; mirari quod non faciat mirabilia; turbari quod Deus non det ſibi quid ſpeciale, & alios velut carnales deſpicere.* Proſequitur deinde: *Carnalis ſuperbia his indiciis demonſtratur. Eſt clamoſa cum tacet; amara & indignabunda, & diſſoluta in lætitia; riſus irrationabilis & ſine cauſa; in triſtitia ſua eſt ſevera; dura reprehendit cum rancore, non ex compaſſione; verba profert paſſim ſine aliqua cordis gravitate vel ponderatione; expers patientiæ & charitatis; aliena audacter injuriat, ſed puſillanimiter injuriam patitur; difficulter aliis obedit, exhortationem recipere ſpernit; in propria voluntate permanens, non vult conſilium ab aliquo recipere, magis ſibi credens, quam ſapientibus.*

Idem de pugna Spirit. cap. 7. Signa ex quibus cognoſcitur ſuperbia tam ſpiritualis quā carnalis.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Superbia, utpotè ortum ſuum ducens à Lucifero, eſt vitium diabolicum, eaque dæmon plurium animarum prædam agit.

THEMA.

Dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum. Iſaiæ c. 14. v. 13.

Superbia eſt vitium diabolicum.

1. AD deteſtationem ſuperbiæ ſufficiens mihi videtur, quòd quis ſe reflectat ad illius primum parentem, qui fuit Lucifer; ac propterea inter reliqua omnia peccata hoc ſpecialiſſimè denominari poteſt diabolicum. Vivis illud depinxit coloribus Propheta Iſajas, cum ait: *Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris? Corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ero ſimilis Altiſſimo.* Cætera vitia naturæ humanæ lutum contaminant; at ſuperbia in cœlum aſcendit, & in ipſiusmet Altiſſimi conſpectu naturam Angelicam inficere, tertiam partem ſtellarum à cœleſti firmamento abſtrahere, eamque in imum inferni barathrum præcipitare auſa fuit. Hæc ipſius S. Nili, quando de ſuperbia tractat, conſideratio eſt: *Cæteri*, inquit, *affectus circa humanam naturam verſantur; at ſuperbia Angelicam etiam potentiam fregit ac ſuperavit.* Quibus conformis eſt doctrina S. Ambroſii aſſerentis: *Diabolus per ſuperbiam naturæ ſuæ amiſit gratiam.* Et paulò poſt: *Quid hoc peccato poteſt eſſe deterius, quod à Deo cœpit injuria?* Creatus erat diabolus in ſtatu valdè eminenti, cujus etiam meminit Propheta Ezechiel: *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in deliciis Paradiſi Dei fuiſti, omnis lapis pretioſus operimentum tuum &c.* Legite quod ſequitur, & fatebimini, quòd Deus noſter certo quodam modo *fecit potentiam in brachio ſuo*; ſubintravit tamen ſuperbia, ingrata, temeraria, & præſumptuoſa: *Super aſtra conſcendam, ero ſimilis Altiſſimo. Quid hoc peccato poteſt eſſe deterius, quod à Deo cœpit injuria?* Fusè in hoc vitium ſuperbiæ invehitur Joannes Caſſianus, ſed ad propoſitum de Lucifero ſcribit: *Ut graviſſimæ tyrannidis ejus potentiam agnoſcamus; Angelum illum, qui præminentiate ſplendoris ac decoris ſui Lucifer nuncupatus eſt, nullo alio quam hoc vitio dejectum cœlitus invenimus, & ex illa beata ſublimique Angelorum ſtatione telo ſuperbiæ vulneratum ad inferna fuiſſe collapſum.*

S. Nilus de oct. Vit. cogitat.

S. Ambroſ. ſerm. 7. in Pſ. c. 8.

Ezech. c. 28 v. 12.

Caſſian. l. 12. cap. 4.

2. S. Auguſtinus quorundam producit opinionem ex illuminantium ſcopulum, ad quem alliſit Satan, fuiſſe invidiam. *Nonnulli dicunt, eò fuiſſe caſum à ſupernis ſedibus, quod inviderit homini facto ad imaginem Dei.* Verum oſtendit ibidem S. Doctor, radicem hujus invidiæ ortum quoque habuiſſe à ſuperbia: *Porrò hæc invidia ſequitur ſuperbiam, non præcedit; non enim cauſa ſuperbiendi eſt invidentia, ſed cauſa invidendi ſuperbia. Cum igitur ſuperbia ſit amor excellentiæ propriæ, invidia verò ſit odium fœlicitatis alienæ, quod, unde naſcatur, ſatis in promptu eſt. Amando enim quiſque excellentiam ſuam, vel paribus invidet, quod ei coæquantur; vel inferioribus, ne ſibi coæquentur; vel ſuperioribus, quod ei non coæquentur.* Huic ſententiæ ſubſcribit quoque Baſilius Magnus, ſcribens: *Diabolus elatus ſuperbia pro expletione bonorum, quibus cumulatiſſime affluebat, deſcivit à Deo, ſecumque ad defectionem ſollicitavit, & abduxit adverſarias poteſtates, dicens: Super aſtra ponam ſolium meum.*

D. Auguſt. l. 11. de Gen. ad lit. c. 14.

Diaboli peccatum fuit invidia orta ex ſuperbia.

S. Baſil. in cap. 2. Iſa.

3 S. Thomas 1. p. hanc inſtituit quæſtionem: *Utrum in Angelis poſſit eſſe tantum peccatum ſuperbiæ & invidiæ?* ubi allegat S. Auguſtinum lib. 14. de civit. Dei aſſerentem: *quod Angelus non eſt fornicator, aut ebrioſus, neque aliquid hujuſmodi; eſt tamen ſuperbus & invidus.* Concluſio Doctoris Angelici eſt: *Quævis peccata in Angelis eſſe poſſunt ſecundum reatum; ſecundum affectum autem primum peccatum aliud eſſe non potuit, quam ſuperbia, quod conſequi potuit in illis aliquod invidiæ peccatum.* In progreſſu hujus articuli probat: *Peccatum primum Angeli non poteſt eſſe aliud, quam ſuperbia.* Articulo ſequenti, qui eſt tertius, proponit hoc dubium: *Utrum diabolus appetierit eſſe, ut DEUS?* & reſpondet affirmativè, idque probat præfata authoritate Iſajæ, & D. Auguſtini lib. qq. Veteris Teſtamenti, ubi ait: *Elatione inflatus, voluit dici DEUS.* Verba concluſionis ab Angelico formatæ ſunt ſequentia: *Peccavit Angelus appetendo eſſe ut DEUS, non quidem per æqualitatem, ſed appetendo ut ultimum finem, quod virtute ſuæ naturæ conſequi poterat; vel appetendo aſſequi beatitudinem propriis viribus, abſque divinæ gratiæ auxilio.* Hoc ergo jacto fundamento, quod primum peccatum (de quo certum eſt, primum illius authorem inventoremque extitiſſe Luciferum) fuerit ſuperbia, neceſſariò hinc ſequitur, ſuperbiam dicendam ac æſtimandam eſſe vitium diabolicum.

S. Thom. 1. p. q. 63 art. 2. An in Angelo mali alia peccata eſſe potuerint præter ſuperbiam & invidiam.

S. Thom. ib. art. 3.

4 Neſcio, an vos reflexeritis ad exhortationem illam ſive epiſtolam, quam S. Apoſtolus ſcribit Corinthiis hiſce verbis: *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana.* Quid voluit Apoſtolus inferre dicendo, ne ſe permittant ſeduci tentatione, quæ non ſit humana? loquebatur de illis, qui de ſeipſis præſumunt: *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat*: & deinde ſequitur: *Tentatio &c.* Obſervetur, ſuperbiam eſſe tentationem illam, quæ homini omninò impropria eſt, minùs ei quadrat; quadrat autem, & propria eſt diabolo: *Non eſt creata hominibus ſuperbia*: nimis improprium eſt & improportionatum homini ſuperbire, cum ſit lutum, pulvis & cinis: *Cæteri affectus circa humanam naturam verſantur.* Ex ſancto Nilo percepimus, indignationem, odium, libidinem, cupiditatem, gulam, ſimileſque alios affectus & paſſiones pravas & inordinatas, conformes eſſe humanæ naturæ & miſeriæ; at animi elationem ei eſſe impropriam, quia eſt peccatum diabolicum: *Meritò ſuperbia diabolos* (S. Iſidori verba ſunt) *à ſuperna beatitudine corruit. Qui ergo de virtutibus attolluntur, diabolum imitantur.* Ait evidentius Doctor Seraphicus loquitur, diſcurrens de hoc vitio: *Diabolo hominem aſſimilat, ipſe eſt enim Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ; unde ſicut Dominus ait de charitate: In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eritis, ſi dilectionem habueritis ad invicem; ita poteſt diabolus dicere de ſuperbia.* Ubinam Lucifer poſuit ac plantavit metropolin ſuæ tyrannidis? Quis ita ignarus, ut hoc neſciat? In Babylonia, quæ, ut diximus, fuit ſuperbiæ ſymbolum, & conſtructa fuit à gigantibus, qui ex turris illius altitudine cum Deo contendere, & dimicare intendebant.

1. Cor. 10. 13. Superbia eſt peccatum homini planè improprium.

Eccl. 10. 22.

S. Iſidor. l. 2. ſent. c. 38.

D. Bonavent. compen. Theolog. verit. lib. 3. cap. 13.

5 Notatu dignum eſt diſcrimen illud, quod aſſignat D. Auguſtinus inter civitatem Dei & Diaboli: *Quapropter*, ait, *quod nunc in civitate Dei, & civitate Dei in hoc ſæculo peregrinanti maxime commendatur humilitas, & in ejus ſponſo, qui eſt Chriſtus, maxime prædicatur, contrariumque huic virtuti elationis vitium in ejus adverſario, qui eſt Diabolus, maxime dominari ſacris litteris*

Quale ſit diſcrimen inter Civitatē Dei & Diaboli. S. Aug. l. 14. de civit. Dei cap. 13.

Digitized by Google

ris docetur : profectò iſta eſt magna differentia , qua civitas, unde loquimur, utraque diſcernitur; una ſcilicet ſocietas piorum hominum , altera impiorum ; ſingula quæque cum Angelis ad ſe pertinentibus, in quibus præceſſit, hac amor Dei , hac amor ſui. Digna quoque notatu eſt ponderatio, ſive expoſitio illa , quam S. Anton. de Padua adhibet huic textui Eccleſ. *Non ventiles te in omnem ventum , & non eas in omnem viam , quæ eſt* (ita declarat Sanctus) *ſuperbia , à qua omnes viæ diaboli procedunt . Iob 48. Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.*

S. Anton. de Pad. ſerm. in Dom. 10. poſt Trinit. Eccl. c.5. 11.

6 Vidiſtiſne unquam greſſum ſerpentis , quo tanquam fraudis & deceptionis ſui inſtrumento uſus fuit Lucifer ? Via rectâ , aliorum inſtar animalium , non progreditur ; ſed ſerpendo incedit , ac ſi per omnem viam prorepere velit : *Superbia , à qua omnes viæ diaboli* . Hoc inſuper obſervetur in ſerpente , quòd nec pedes, nec tibias habeat , ſed condemnatus fuit, ut ſuper pectus graderetur : *Super pectus tuum gradieris* . Et cur tali mulctatur pœna , quæ primâ fronte nullam videtur habere connexionem cum culpa ? Reſp. Abulenſis : *Pectus, ut ait Auguſtinus , ſuperbiam notat . Diabolus ſupra pectus graditur , quia omnem ſuam operationem à ſuperbia incipit* . Fortaſſis primi actus, quos immediatè poſt creationem elicuit Lucifer, fuerunt actus amoris erga Creatorem ſuum , vel gratiarum actionis & laudis ? Non ſanè : *Superbia à diabolo ſumpſit exordium* (ait S. Ambroſius) *qui ſua , quam à Creatore acceperat , potentia & dignitate ſibi placuit* . Et in alio loco ait idem S. Doctor : *Quid vitii habeat ſuperbia, hinc æſtimare poſſumus , cujus author diabolus eſt* . Nil aliud in ore ejus reperietis, niſi verba arrogantiæ , faſtus & elationis ; cor ejus vanitate , præſumptione, ac ſuperbiæ tumore repletum erat . Sed redeat Abulenſis , ut clariùs adhuc intelligamus pœnam ſerpenti impoſitam : *Diabolus , inquit, ſuper pectus graditur, id eſt, ſuper ſuperbiam : incipit operationes à ſuperbia , quibus nos peccare facit, nam conatur inducere nos ad peccatum, quod non poteſt fieri , niſi ſubducendo homines jugo legis Dei; quia omne peccatum eſt contra Dei præceptum : ſed quod homo velit non eſſe ſubditus divino præcepto, ſuperbia eſt, cum uſurpetur ibi, quod ſolius Dei eſt, id eſt, eſſe liberum ab omni ſubjectione ; ideo in omni peccato ſuperbia eſt, & à ſuperbia incipit .*

Quid deſignet quod ſerpens graditur ſuper pectus ſuum.
Gen. 3.14.
Abulenſ. in hunc locum.
Superbia à diabolo ſumpſit exordium.
S. Ambr. of. lib. 1. ep. 84. Idē ſerm. 5. in Pſ. 118.
Abulenſ. q. 691 in c. 3. Gen.

7 Sed ulteriùs ſcitu nobis neceſſaria eſt alia veritas, quam nobis inſinuat D. Auguſtinus in epiſtolam primam S. Joannis, cum ait : *Sed quid dicit eis , qui cives ſunt illius patriæ, cui ſuſpiramus ? Viciſtis eum . Et unde vicerunt ? Quia major eſt qui eſt in vobis , quàm qui in hoc mundo . Ne victoriam ſuis viribus tribuerent , & arrogantia ſuperbiæ vincerentur* . Quæ ſequuntur, bonam merentur reflexionem: *Quemcunque enim diabolus ſuperbum fecerit, vincit* . Ecce ſtratagema , quo utitur aſtutus ſerpens , ut nos proſternat , & ſuperbire faciat. Et in alio loco , nempè ſerm. 53. de verbis Domini hanc eandem reperimus propoſitionem : *Ubi , inquit : inflatio eſt , inanitas eſt . Diabolus ubi inane invenerit, nidum & laqueum deceptionis ſuæ facere molitur* . In ſuperbia ſerpens hic habet ſuum nidum; in ſuperbia pariter diſtendit ſuos laqueos . Unde S. Bernardus de ordine vitæ : *Superbis , inquit, & libidinoſis plus dominatur diabolus .* Hunc laqueum diabolicum exponit D. Chryſoſtomus Homilia quadam, ex Apoſtolo dicens : *Quod enim ſuperbus eodem, quo diabolus, cruciatu damnetur, audi Paulum : Ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat, & in laqueum Diaboli . In quod judicium ? in quem laqueum ? In eandem damnationem , & in idem ſupplicium .*

Diabolus in ſuperbia habet nidum ſuum & per illam nos vincit.
S. Aug. tract. 7. in epiſt. 1. Joan.
Idem ſerm. 53. de verb. Dom. c. 8.
S. Bernard. de ord. vitæ.
Chryſ. Hom. 8. in Joan.

8 S. Joannes Climacus introducit unum ex ſenioribus Eremi narrantem ſequentia : *Cum ſederem in cœtu quodam , advenientes ad me Kenodoxia , & ſuperbia dæmones, juxta me ex utraque parte ſederunt , & ex his quidam digito ſuo illo noviſſimo pulſavit latus meum, hortans , ut aliquid, quod ad contemplationem pertineret, ſive opus quodlibet in deſerto à me geſtum loquerer ; quem cum à me expulliſſem, dicens : Convertantur retrorſum , & erubeſcant, qui mala cogitant mihi; protinus is , qui à ſiniſtris erat , ad aurem mihi dixit : Eja , bene feciſti , magnuſque effectus es , quippe qui impudentiſſimam matrem meam viceris . Ad quem ego ſequentes verſus aſſumens, dixi : Avertantur ſtatim erubeſcentes , qui dicunt mihi: eja, bene feciſti* . Quapropter non ſine cauſa monet nos S. Bernardus, ut ſimus cauti & circumſpecti, ne in eandem cum Lucifero cadamus foveam : *Lata fovea hic*, inquit melliſluus Doctor , *quæ nolo vos lateat , de qua is ipſe ſuperbiæ ſpiritus tanto periculoſius , quanto occultius (ſicut habetis in Pſalmo) inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua . Nam ſi impedire non prævalet actionem , tentat intentionem , ſuggerens & ſuadens, quatenus affectum gratiæ arroges tibi : quod quidem ſuperbiæ genus longè illo priore intolerabilius eſſe non ambigas .*

Climac. gr. 22. Quomodo diabolus tentaverit Eremitam peccato ſuperbiæ.
S. Bernard. ſerm. 54. in cant.

9 Job cap. 40. repræſentatur nobis Lucifer ſub titulo & nomine Behemoth, magnæ molis beſtiæ; de illo namque Job manifeſtè jam dixerat : *Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fecit eum* . Expoſiturus ergo quænam ſint beſtiæ hujus paſcua , ait : *Huic montes herbam ferunt* . Scitu curioſum eſt , cur ei deſignentur herbæ montium potiùs , quàm vallium, vel camporum, ſive pratorum in planitie ſitorum, ubi herbæ in majori abundantia creſcere ſolent ? Reſpondetur, per montes, qui ſunt eminentes, denotari ſuperbos, quorum paſtu præ cæteris vitioſis gaudet & delectatur diabolus ; unde non tam facilè hominem è ſtatu innocentiæ dediſſet præcipitem , niſi in eo præceſſiſſet motus quidam ſuperbiæ : *Nec arbitrandum eſt*, ait S. Auguſtinus, *quod eſſet hominem dejecturus tentator , niſi præceſſiſſet in homine quædam elatio comprimenda* . Exercitati ac dextri prædones & fures, per foramen puerum priùs in domum intromittunt , qui domus aperiat oſtium, per quod ipſi poſtea intrent, domum ſpoliaturi : eodem utitur artificio ſagax ſerpens infernalis ; tentavit primò protoparentes noſtros vanitate , præſumptione & arrogantia , & poſtea in illos intravit cum tota peccati malitia ſpolians illos innocentia & juſtitia originali .

Superbi ſunt ſpecialis cibus diaboli. Job. c. 40.
S. Aug. l. 11. de gen. ad lit.
Simile prædonum.

10 Benè propterea conſulit S. Ephrem de recta vivendi ratione, aſſerens : *Humilitatem diligito, & nunquam laqueis diaboli capieris : velociſſimis enim humilitatis alis ſemper ſublevatus, ſublimior eris , quam ut inimici retibus capi poſſis* . Varia retium genera Albertus Magnus Serm. de S. Petro diſtinguit, dicens : *Simonis imitatione triplex rete relinquere debemus . Primum eſt rete ſuperbiæ ; de hoc dicitur Habacuc. 1. Quare Domine taces, devorante impio juſtiorem ſe ? Totum in hamo ſublevavit , traxit illud in ſagena ſua , & congregavit in rete ſuum . Superbia enim rete eſt diaboli , per quam tamen ipſe primum cecidit ; & licet per eam ceciderit , tamen adhuc per ipſam trahit in ſublimi reſidentes* . In S. Joanne Climaco legimus : *Stimulus ſuperbi ſeu palus dæmon eſt* . Et alibi idem author aſſerit : *Si ſuperbia ex Angelis dæmones efficit, haud dubiè humilitas dæmones etiam ex dæmonibus Angelos facere poterit* . Aphoriſmus medicinæ eſt : *Contraria contrariis curantur* : Superbia ad caſum & ruinam traxit hominem & Angelum ; Chriſtus docuit, humilitatem eſſe unicum remedium curandi hunc morbum : *Satanas ex Archangelico faſtigio non aliam ob cauſam, niſi ob contrariam humilitati ſuperbiam ruit* . Eadem eſt conſideratio S. Bernardi, ita diſcurrentis : *Diabolus per ſuperbiam & cupiditatem dixit : In cœlum aſcendam ; Chriſtus cum humilitate dixit : Humiliata eſt in pulvere anima mea . Diabolus per ſuperbiam & cupiditatem dixit : ero ſimilis Altiſſimo; Chriſtus per humilitatem factus eſt obediens Patri uſque ad mortem . Ad ultimum diabolus per ſuperbiam præcipitatur in infernum ; Chriſtus verò per humilitatem ad cœlos elevatur .*

S. Ephrem. 40. 1. de recta viven. rat. cap. 91.
Veri humiles evadunt laqueos diaboli.
Albert. Mag. ſerm. 12.
Habacuc. cap. 1.
Climac. gr. 23.
Idem gr. 25.
S. Hieron. epiſt. 41.
D. Bernard. ſerm. 37. de modo bene viv.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Superbia uti protoparentes noſtros duxit in præcipitium & ruinam, ita & perfectos alios præcipitare nititur.

THEMA.

Eritis ſicut Dii , ſcientes bonum & malum . Gen. c. 3. v. 5.

1 QUemadmodum ſuperbia Angelum dedit præcipitem in Paradiſo cœleſti; ita tentavit, nec fruſtra paravit homini præcipitium & ruinam in Paradiſo terreſtri : ille peccavit vana animi elatione & ſu-

Superbia ejecit Angelum è Paradiſo cœleſti, & hominem è terreſtri.

per-

Digitized by Google

perbia: *Similis ero Altiſſimo*; hic verò ſe faſcinari, ac decipi permiſit eſca divinitatis & ſcientiæ boni & mali: *Eritis ſicuti Dii, ſcientes bonum & malum*; hac enim fraudulenta promiſſione Eva illecta, manum extendit ad pomum: ac propterea immediatè ſubdit ſacer Chroniſta: *Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro ſuo*. Quærit S. Thomas, *utrum ſuperbia primi hominis fuerit in hoc, quod appetierit divinam ſimilitudinem?* & in favorem ſuæ concluſionis ponendæ adducit authoritatem D. Auguſt. in Pſalm. 68. *Quæ non rapui, tunc exſolvebam. Adam & Eva rapere voluerunt divinitatem, & perdiderunt fœlicitatem*. Concludit igitur Doctor Angelicus, aſſerens: *Peccavit primus homo per ſuperbiam, inordinatè appetendo divinam ſimilitudinem, non modo quantum ad ſcientiam boni & mali, quam principaliter appetiit; ſed etiam quantum ad propriam operandi poteſtatem, appetendo propriis viribus conſequi divinam fœlicitatem; nullo autem modo natura divina ſimilitudinem appetiit*. Pro meliori intelligentia ſubdit: *Duplex eſt ſimilitudo, una omnimoda æquiparantia, & hanc ſimilitudinem primi parentes non appetierunt, quia talis ſimilitudo ad Deum non cadit in apprehenſione, præcipue ſapientis. Alia autem eſt ſimilitudo imitationis, qualis poſſibilis eſt creaturæ ad Deum, in quantum videlicet participat aliquid de ſimilitudine ipſius ſecundum ſuum modum. Dionyſius enim dicit in 9. cap. de divin. nomin. Eadem ſimilia ſunt Deo & diſſimilia; illud quidem ſecundum contingentem imitationem, hoc autem ſecundum, quod cauſata minus habent à cauſa. Quodlibet autem bonum in creatura exiſtens eſt quædam participata ſimilitudo primi boni, & ideo ex hoc ipſo, quod homo appetit aliquod ſpirituale bonum ſupra ſuam menſuram, ut dictum eſt, conſequens eſt, quod appetierit divinam ſimilitudinem inordinatè*.

S. Th. 22. q. 163. art. 2.

2. S. Auguſtinus lib. 14. de Civit. Dei, cap. 13. probat, quòd prævaricationem Adami præceſſerit aliqua deordinatio, dùm exorditur hiſce verbis: *In occulto autē mali eſſe cœperunt, ut in apertam inobedientiam laberentur; non enim ad malum opus perveniretur, niſi præceſſiſſet mala voluntas*. In quo verò hæc mala voluntas conſiſtat, etiam declarat: *Porrò malæ voluntatis initium quod potuit eſſe, niſi ſuperbia? Initium enim omnis peccati ſuperbia eſt. Quid eſt autem ſuperbia, niſi perverſæ celſitudinis appetitus?* In progreſſu hujus capitis, poſt aſſignatam differentiam, quæ eſt inter civitatem à Deo erectam, nempè Eccleſiam, & aliam diaboli, nempè Babyloniam, concludit: *Manifeſto ergo apertoque peccato ubi factum eſt, quod DEUS fieri prohibuerat, diabolus hominem non cœpiſſet, niſi jam ille ſibi ipſi placere cœpiſſet*. Permiſerunt ſe decipi ſono arrogantis illius promiſſionis Divinitatis & ſcientiæ divinæ, abſque eo, quòd fraudem ſub promiſſione latentem examinarent; unde S. Antonius Paduanus ait de Adamo: *Falſæ promiſſioni de facili acquievit: Eritis ſicut Dii. O quanta vanitas credere ſe poſſe fieri Deum! O miſer, in altum levaris ſuper te, & ideo miſerabiliter corrues ſubter te*. Inter alia motiva, quæ S. Chryſoſtomus ad deteſtandam ſuperbiam adducit, unum eſt: *Per hanc primus homo à beata illa Paradiſi ſede dejectus eſt: per hanc, qui eum decepit diabolus, à tanta dignitatis faſtigio decidit*.

Lapſum Adami præceſſit aliqua deordinatio. S. Aug. lib. 14 de Civit. Dei cap. 13.

S. Anton. de Pad. Serm. in Dom. 3. Quadr.

D. Chryſ. ho. 8. in Joan.

3 Superbi obedientiam & ſubjectionem tolerare nequeunt; unde Bellovacenſis ſcripſit de quodam ſuperbo: *Eſt impatiens ſubjectionis, intolerabilis ſuppoſitionis*. Prohibitio jam emanaverat: *Ex omni ligno Paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas*; jam verò protoparentes noſtri ægrè admodùm ferebant hoc interdictum, quod eruitur vel maximè ex eo; hærentes namque circa arborem pomi vetiti, inde non ſe muvebant, quam tamen omni conatu fugere debebant. Eva indignatione percita indolere videbatur, quod ſibi ac maritò ſuo non modò eſus, ſed & tactus pomi, quod non erat verum, prohibitus eſſet; at damno ſuo indoluit. Quapropter in majorem hujus vitii execrationem utiliſſima nobis eſſet hæc conſideratio: Angeli in cœlo tot tantiſque dotati fuerunt donis ac gratiis: de protoparentibus noſtris ait Propheta: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum*: ambo ceciderunt tamen; ergo de hoc monſtro ſibi timeant etiam perfectiſſimi, neceſſe eſt. Hildeberti namque ſententia eſt: *Superbia natione cæleſtis, ſublimes appetit mentes, & velut ad proprios evolans ortus, in gloriam & puritatem irrumpit hominum, quæ à gloria & puritate prorupit Angelorum*.

Superbi non poſſunt tolerare obedientiam. Bellov. ſpec. mor. lib. 3. p. 3. diſt. 2.

Hildeberti epiſt. 51.

4 S. Bernardus, Magiſter ſpiritus valdè expertus, rationem reddens, cur tam pauci religioſi perfectionis attingant portum, diſcurrit in hunc modum: *Hinc eſt, quod ex horum magna multitudine, qui ſeculum deſerunt, rari valdè inveniuntur, qui mortificatis vitiis aſcendere contendant ad perfectionem virtutum. Hæc autem ſignificant illa ſexcenta millia armatorum, qui de terra Ægypti educti ſunt. Duo autem ſolummodo homines, id eſt, Joſue & Caleb, ex illis omnibus terram promiſſionis ingreſſi ſunt. Regredi autem volentes in Ægyptum, proſtrati in deſerto, diverſis generibus mortium interierunt. Per Ægyptum intellige mundum, per Pharaonem diabolum, qui eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ; per mare rubrum ablutionem peccatorum omnium; per Ægyptios in eo mortuos ipſa peccata, quæ ſunt exercitus Pharaonis. Tu quidem jam Ægyptum deſeruiſti, Pharaonem fugiſti, & lotus à ſorde tua, ſubmerſis curribus, canticum lætitiæ Domino cecinisti*. Tandem ſalutare hoc relinquit monitum: *Deteſtare ſuperbiam*; hæc enim, ut diximus, *ſublimes appetit mentes*; ac prædonis inſtar naves ditiores mercibus onuſtas invadit.

S. Bernard. de ord. vitæ. Ratio cur pauci religioſi attingant ad perfectionem.

5 Diſcurſu præcedenti mentionem fecimus inexhauſti theſauri gratiarum donorumque cœleſtium, quibus Angelorum pulcherrimus & præcipuus ditatus fuit: *Si igitur* (& eſt argumentum Caſſiani) *tantam virtutem, & tantæ potentiæ prærogativa decoratam, una elatio cordis potuit de cœleſtibus ad terrena devolvere: quâ nos obſervantia carnis fragilitate circundatos cavere oporteat, ipſius ruinæ magnitudo demonſtrat*. In idem collimat hoc monitum D. Auguſtini: *Si eſt*, inquit, *in vobis ſanctitas, timete, ne perdatis eam. Unde? per ſuperbiam. Aliter perit ſanctitas caſti, ſi adulter fuerit, aliter perit, ſi ſuperbus fiat*. Spiritus rebelles eadem, qua ipſi ceciderunt & perierunt, via nos præcipitare conantur. Idem S. Doctor alio in loco ita ſcribit: *Quid enim dicit Apoſtolus? Ne quis incidat in judicium diaboli. Videmus ergo, quoniam quicunque inflatur, in judicium diaboli incidit*. Sanctus inſuper Bernardinus to. 3. ſermone de ſocietate bona & mala, malitia 3. cap. 2. ſcribit pro noſtro documento ſequentia: *Per laqueum propriè ſuperbia indicatur, quâ aves, id eſt, pennatos virtutibus quandoque capit, quia, ut ait Auguſtinus, ſuperbia bonis operibus inſidiatur*. Quàm periculoſum ſit hoc præcipitium ex alto, exemplum nobis ob oculos ponit D. Chryſoſtomus; ipſum, nimirùm, Regem Oziam, qui priùſquam veniret in præſumptionem & arrogantiam, benè ſanctèque vivebat: *Ozias Rex erat ac vir juſtus, multis florens egregiis factis. Verum poſtea tandem ad ſuperbiam venit, ad ſuperbiam, inquam, malorum matrem, ad arrogantiam tumultibus plenam, ad elationem, quâ diabolus in exitium ruit*.

Diabolus per ſuam viam quâ præcipitatus fuit, nos perdere conatur. Jo. Caſſian. lib. 12. c. 4.

S. Aug. ſerm. 53. de Verb. Dom. c. 4.

Idem tom. 9. ſer. de obed. & humilit.

S. Bern. to. 3. ſerm. de ſoc. bona & mala.

S. Chryſoſt. ho. 4. de Ver. Iſa.

6 Aphoriſmus medicinæ eſt: *Corruptio optimi peſſima*. Alia peccata annexas habent ſordes & inquinamenta ſua, nempè uſuræ, vel extorſionum, aut inceſtus, aut vindictæ, aut ebrietatis, aut proditionis, aut blaſphemiæ, vel perjurii, vel impietatis, vel hæreſis, aut aliarum ſimilium abominationum; non ſic eſt de ſuperbia, quæ plerumque ex præſumptione & vana gloria, de bonis operibus, de cœleſtium gratiarum donis & meritis derivatur: *Vitia cætera* (ait S. Auguſtinus) *in peccatis; ſuperbia vero etiam in rectè factis timenda eſt, ne illa, quæ laudabiliter facta ſunt, ipſius laudis cupiditate amittantur*. Nobilis animus cavet ſibi, dedignatur, vitat & abhorret vilitatem peccatorum carnalium, videlicet, avaritiæ, crapulæ, vindictæ, & aliorum ſimilium; non ita ſe res habet in complacentia ſui ipſius & arrogantia, ſeu præſumptione, quæ etiam ex ipſo virtutum exercitio progeneratur. Vaterrimus ſerpens tunc vel maximè Chriſtum Dominum aggreſſus eſt tentationibus vanitatis & præſumptionis: *Mitte te deorſū, &c. Angelis ſuis Deus mādavit de te &c.* poſtquam ſuperaſſet primum aſſultum, inhabitaſſet deſertum, auſterum in eo ſervaſſet jejunium, poſtquam etiam baptizatus in Jordane, & vox æterni Patris

Unde oriatur ſuperbia.

D. Aug. ep. 56.

fuiſſet

fuiſſet audita: *Hic eſt filius meus dilectus. Ipſa eſt* (ait Bleſenſis de ſuperbia) *quæ poſt omnes virtutes ſævit, quæ, quia natione cœleſtis eſt, mentes ſublimium inhabitat.* Optimè novit aſtutiſſimus ſerpens, quàm facile ſit præſumere de cumulo donorum & meritorum; quapropter Richardus de S. Victore in Canticum Habacuc aſſerit: *Cum mens ſe in ſuperbiam erigit, quæ ſe ad virtutis culmen excreviſſe perſpexerit; ſed quanto quis altius ſuper ſe per ſuperbiam erigitur, tanto inferius ſub ſe deſerente Deo per culpam dejicitur; ſicut ſcriptum eſt: Aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad abyſſos.*

Petr. Bleſ. ſer. 11. in Quad.

Richard. de S. Vict. in c. 3. Habac.

Etiam virtuoſis & juſtis metuenda eſt ſuperbia. S. Nilus.

7 S. Nilus tractatu de octo vitioſis cogitationibus diſcurrens de ſuperbia, hanc quoque inſtituit reflexionem: *Cætera vitia ignavis duntaxat, ac deſidia languentibus hominibus inſidias moliuntur; ſuperbia autem ſtudioſis potius atque induſtriis.* Homines vitioſi humiliandi ſeſe cauſam habent; at eos, qui virtute ac merito præditi ſunt, niſi ſint cauti, invadet contemptus & deſpectus aliorum ac ſui ipſius æſtimatio & præſumptio: *Juſte potius metuenda eſt ſuperbia* (ait S. Nilus) *nam eum quidem, qui in peccatis volutatur, conſcientia ſua deprimit, ut quæ eum nunquam accuſare intermittat, nec caput attollere ſinat: at juſtum, niſi attentum animum habeat, virtutes attollunt. Et quemadmodum prædones in eam potiſſimum navem, quæ mercibus onuſta eſt, impetum faciunt: eodem quoque modo diabolus peccatoribus non admodum infeſtus hoſtis eſt, verum juſtis acerrimum bellum indicit.* Gloriabatur Propheta regius, cum ait: *Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum.* Ponderate benè verbum hoc, *abundantia*: inſinuare volebat, animam ſuam abundare conſolationibus cœleſtibus, quaſi attigiſſet ſuburbium Paradiſi, quaſi, ut ita dicam, confirmatus eſſet in gratia, & ad divina ſecreta admiſſus; *Incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.* Verùm audiamus S. Ambroſium: *David præſumptione virtutis elatus dixerat, Non movebor in æternum: ſtatim inſolentiæ hujus pœnam ſubiiſſe memoravit, dicens: Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Si ipſe Dominici generis auctor inſolentiæ excepit offenſam, quanto magis nos peccatores quibus nulla ſuffragatur prærogativa meritorum, inſolentiæ ſcopulum timere debemus, in quo naufragium ſit bonorum?*

Pſ. 29. 7.

S. Ambr. lib. de Joſep. c. 1.

Diabolus maxime ſtudet ſupplantare intentos boni operibus. Idem ſerm. 3. in Pſ. 118.

8 Inſtituto huic optimè inſerviunt, quæ idem S. Ambroſius ſcribit alio in loco, cum ita diſcurrit: *Studet ſupplantare diabolus bonis operibus intentos. Quantum laboravit Phariſæus ille, ne raperet aliena, ne injuſtus eſſet, ne adulteraret? Quantum laboravit, ne peccaret, ſicut peccarat publicanus? Quantum laboravit, ut bis in Sabbatho jejunaret? Quantum laboravit, ut decimam daret omnium, quæ acquiſierat? Quis noſtrum hæc facit? Quanti habent poſſeſſiones, & ſolis incumbunt fructibus, & ſolis ſibi meſſes recondunt? Advertit hoc diabolus, & perfudit eum ulcere gravi, ut non teneret caput mente carnis inflatus; & in eo, in quo laudabilis fore crederetur, ibi reprehenſibilior judicaretur. Agebat enim gratias DEO, quod non eſſet raptor, adulter, injuſtus. Quam noxio ei luctatus eſt ſerpens, & gravibus eum ſpiris ligavit? Superiorem fecit, ut de altiore loco dejiceret; inferiorem ſe præbuit, ut ſublimiorem caſu graviore proſterneret. Mala ruina eſt arrogantia, ſuperiores obruit.* Unde etiam benè obſervat Sanctus Joannes Climacus in hoc ſuo diſcurſu: *Advertamus omnes, qui ſerobem hanc altam evadere cupimus, hoc vitium ſæpe ab initio vires ſumere, & augeri & gratiarum actione ſolet; nam ſtatim à principio tam impudenter Deum negandum, non audet ſuggerere. Vidi ego, qui Deo ore grates dicerent, & mente ſuperbè gloriarentur: quod aperte Phariſæus ille teſtatur.* Hiſtoria omnibus nota eſt: Superbæ ſuæ & arrogantis orationis in templo hoc fuit exordium: *Deus gratias ago tibi.* Quæ verba exponens Lucas Burgenſis ait: *Verbis agnoſcens Dei dona & gratiam, re ipſa placet ſibi in illis, non tam Deum laudans, quam ſeipſum ſpecie gratiarum actionis ad ſe laudandum abutens, idque cum aliorum contumelia.*

Clim. gr. 23.

Luc. 18. 11.

Dion. Carth. in hunc loc. Varii actus ſuperbiæ Phariſæi adducuntur.

9 In hoc Phariſæo Dionyſius Carthuſianus nonnullos recenſet actus ſuperbiæ: *Multiplici*, inquit, *laboravit ſuperbia. Primo, quia etſi omne bonum cognovit eſſe a Deo, bona tamen ſua ſibi a Deo præſtita exiſtimavit, non ſolum ex divina clementia, ſed etiam pro ſua induſtria, ſive juſtitia. Secundò, quia etſi verbis gratias egit, tamen mente ad ſeipſum reflectebatur, videri cupiens & laudari, imo de ſua gratiarum actione vanitatem concepit. Tertio, quia de bonis ſuis ſuper alios inſipienter ſe extulit. Quarto, quoniam alios temere judicavit & ſprevit.* Revertamur ad Sanctum Ambroſium, qui loco præfato proſequens diſcurſum ſuum, ait: *Mala hæc lucta ſerpentis, quæ ſe in plurimos torquet anfractus. Inflare volebat & Paulum. Quem Paulum? Illum utique Apoſtolum, non ab hominibus, neque per hominem, ſed per IESVM Chriſtum; & pene deceperat, ita ut ſtimulum carnis ſuæ, qui ſe humiliabat, rogaret auferri. Sed bonus Dominus, qui Paulum infirmitatibus vellet facere fortiorem, adhibuit ei Angelum Satanæ, ut ſuis artibus Diabolus vinceretur. Non mentiebatur Phariſæus, imò etiam vera dicebat; ſed omnis qui ſe exaltat, etiamſi vera dicat, offendit. Denique probabilior Phariſæus ingreſſus eſt templum, quam publicanus, & condemnatus exivit.* Jejunia, orationes, eleemoſynæ, cæteraque omnia bona ſua opera fuere ei veluti ligna ignis infernalis, quia fœtore temerariæ ſuæ arrogantiæ Deo abominabilia ea fecit.

S. Ambr. l. c.

Unde ortus fuerit lapſus S. Petri.

10 Cuncta ſua nequitiæ machinamenta malignus Satan direxerat in Collegium Apoſtolicum, veluti manifeſtavit Chriſtus Dominus, dicens: *Satanas expetivit, ut cribraret vos ſicut triticum*; unde ſpecialiter dicebat Petro: *Rogavi pro te Petre*; qui tamen poſteà turpiter cecidit: nec mirum, quia vafri ſerpentis aſtu inſtinctuque extulit ſe ſupra omnes alios diſcipulos & de ſe nimiùm præſumens, dicebat: *Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.* Et quidem hæc ejus præſumptio & arrogantia adeò in ipſo invaluit, ut nec Chriſto Magiſtro ſuo, præſagienti negationem ſuam, fidem adhibere voluerit: *At ille amplius loquebatur.*

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Cunctis opponitur ſuperbia virtutibus, cunctorumque bonorum operum merita enervat redditque inutilia.

THEMA.

Deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo. Luc. 18. v. 14.

1 PArabola hæc, quam ipſamet incarnata Sapientia de Phariſæo & Publicano propoſuit & adinvenit, docet nos, ſuperbiam, ſi prædominetur animæ, tanti valoris eſſe & efficaciæ, ut omnes virtutes bonorumque operum merita enervet & annihilet; ſiquidem Publicanus comparatione Phariſæi, ac virtute humilitatis ſuæ, è templo deſcendit juſtificatus; Phariſæus verò in pœnam præſumptionis & arrogantiæ ſuæ reprobatus: *Remanente in fæcibus ſuis*, exponit Lyranus. At S. Bonaventura hoc inde eruit documentum: *Dominus plus penſat unam humilem ſupplicationem peccatoris pœnitentis, quam innumerabiles actiones alicujus juſti de ſe præſumentis.*

Superbia enervat & annihilat omnes virtutes & bonorum operum merita.

Lyranus in hunc loc. S. Bonav. in Lucam.

Patet exemplo Phariſæi.

2 Duobus hiſce polis tota divinarum legum nititur obſervantia: *Declina a malo, & fac bonum*; jam verò Phariſæus, ſi verbis ejus credere velimus, utrumque accuratè obſervabat: *Declinabat a malo.* Etenim proteſtabatur: *Non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, injuſti, adulteri*; inſuper *faciebat bonum*; ſequitur enim: *Jejuno bis in Sabbatho, decimas do omnium, quæ poſſideo*; frequentabat templum, orabat: *Aſcendit in templum, ut oraret*; ſequeſtrabat ſe à communi mundi curſu: *Non ſum ſicut cæteri hominum.* Quid ampliùs deſiderares in tali homine in ordine ad perfectionem? Nihilominùs, *deſcendit hic &c. remanente* Phariſæo *in fæcibus ſuis.* Ut ſuæ reprobationis cauſam intelligamus, ſufficiant hæc pauca verba Sancti Paulini: *Quod juſtitia*, inquit, *ædificabat, ſuperbia deſtruebat.* Et paulò poſt: *Reportante ſarcinam peccatorum de jactantia ſanctitatis.* Sanctus Nilus lib. de octo vitioſis cogitationibus, tetigit quoque hunc Phariſæi errorem: *Illum quidem tot tantiſque virtutibus ornatum ſuperbiæ ſpiritus exſufflavit, ac per ipſius linguam tanquam per feneſtram reconditas omnes opes excuſſit.*

S. Paulin. ep. 18.

S. Nilus de oct. vit. cog.

3 Non-

Digitized by Google

Vitiorum virium arrogantiæ & jactantiæ omnes perdat & inficit virtutes, quod probatur apta ſimilitudine.

3 Nonnunquam quiſpiam reperietur, qui immenſo labore, & quidem plurium annorum ſpatio, vaſtiſſimum maris oceanum de uno ad alium pertranſiens polum, ſulcabit, magnas ut ſibi accumulet divitias: accumulat, & poſt varias ſuperatas tempeſtates, eas ad patriam & ad tutum conducit portum; quia verò vana inductus gloria, theſaurum ſuum oſtentat, contingit illum à ſicariis & prædonibus obrui, & ſpoliari non modò congregatis illis opibus, verùm etiam & propria vita. Hoc idem plurimis, poſtquam mare præſentis vitæ tranſierunt, multa ſuperarunt pericula tentationumque tempeſtates, poſtquam ſalvi & incolumes magnum meritorum ſibi congregarunt theſaurum, frequenter accidit; quòd ſuperbia in corde ipſorum prædominante, non tantùm merita, quæ Dei opitulante gratia aggregarunt, verùm etiam æternam perdant vitam. Hanc jacturam deplorat Sanctus Ambroſius in pluribus locis: *Nihil ei*, inquit, *tot genera virtutum uno vitio decolorata prodeſſe potuerunt*. Ubi idem Sanctus Doctor pariter conſiderat, qua ratione Phariſæus omnibus illis vitiis, à quibus ſe gloriabatur exemptum, publicanum oneraverit; quorum nihilominùs comparatione arrogantia iſtius Phariſæi alteri parti bilancis appoſita multùm præponderabat: *O quantum crimen ſuperbia, ut ei etiam adulteria præferantur*. Jam Sermone 20. cit. cuncta ipſius bona opera ponderaverat: *Cum abſtinens & parcus eſſet alieni, liberalis ſui, non refugus jejunii; tamen propter jactantiam, etiam illa, quæ habere poterat, amiſit*. Huic conformis eſt doctrina Divi Chryſoſtomi: *Etſi quis innumera bona fecerit, virtutemque omnem abſolverit; ſi tamen magnum quid de ſe ſentit, maximè omnium miſerabilis eſt & miſer*. Abundabat publicanus auro & argento multiſque redditibus; ſed multa etiam peccatorum contraxerat debita cum divina juſtitia (*maximo peccatori*) ſicque nullum ei erat capitale virtutum, meritorum, bonorumque operum; inæſtimabilem nihilominùs domum retulit theſaurum, videlicet, amicitiam & gratiam Dei, juſtificationem & ſanctificationem animæ ſuæ: *Deſcendit hic juſtificatus*. Totum hoc lucrum acquiſivit per humilitatem ſuam, ubi Phariſæus omnium meritorum fecit jacturam per ſuam ſuperbiam.

S. Ambr. ſer. 20. in Pſ. 118.

Ibid. ſer. 4.

Idem ſer. 20. cit.

S. Chryſoſt. ho. 31. in Gen.

Diabolum in barathrum detrufit ſola ſuperbia.

D. Aug. ſer. 41. de Verb. Dom. c. 4.

4 Quapropter D. Auguſtinus, diſcurrendo de primo angelo, hæc nobis ob oculos mentis ſtatuit: *Conſideret*, ait, *Charitas veſtra quod dico. Diabolum attendite; nunquid ei in judicio Dei objiciendum eſt adulterium, aut fornicatio? Nihil horum facit, qui non habet carnem. Sola eum ſuperbia & invidia miſit in ignem æternum*. Nulla Phariſæus commiſerat adulteria, nullas iniquas extorſiones fecerat, crapulæ & gulæ non indulſerat, nec per ullam malam viam ambulaverat: *Non ſum ſicut cæteri hominum &c.* Nihilominùs *deſcendit hic &c. Sola eum ſuperbia miſit in ignem æternum*. *Nullum eſt vitium aliud* (Joannis Caſſiani verba ſunt) *quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaque juſtitia & ſanctitate hominem ſpoliet ac denudet, ut ſuperbiæ malum, tanquam generalis quidam ac peſtifer morbus: non enim unum membrum partemve ejus debilitare contentus, ſed totum corpus lethali corrumpit exitio, & in virtutum jam faſtigio collocatos graviſſima ruina dejicere ac trucidare conatur*.

Joan. Caſſ. l. 12. c. 3.

Nullū opus bonum cum ſuperbia factum placet Deo.

5 Celeberrima ſunt illa Apoſtoli verba: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam &c.* Ex his, inquam, aliiſque ſubſequentibus arguitur, nullum opus bonum, quantumcunque etiam fuerit heroicum, alicujus eſſe valoris & meriti apud Deum ſine charitate; & idem affirmare poſſumus de ſuperbia. Quemadmodum aſſerit Sanctus Auguſtinus: *Non erit*, inquit, *gratum Deo, quicquid homo facit cum ſuperbia*. Videbitis interdum hominem vegetum, robuſtum, qui comedit, dormit, ambulat, reliquaſque ſani inſtar peragit vitæ operationes; nihilominùs quia peſtifera lue correptus eſt, ubi inſenſibile hoc venenum cor ejus attigerit, mortem ei ſubitò inferet. Nonnullis hoc idem pariter accidit frequentiſſimè, quos cenſetis homines ſpirituales, virtutibus præditos, donis & gratiis cœleſtibus ditatos: In orationibus, eleemoſynis, in ſolitudine aliiſque exercitiis ſpiritualibus videntur eſſe homines ſummæ perfectionis; at ſi contigerit eos inficí hac interna peſte arrogantiæ, præſumptionis & ſuperbiæ, hæcque cor eorum invaſerit, indubiè mortem animæ & gratiæ inferet, omnibuſque bonorum operum meritis deſtituet. Porrò experientia conſtat, dari quaſdam peſtiferæ contagionis ſpecies, quæ foris non erumpunt nec apparent, ſed intùs ſuum operantur effectum; hoc idem multis contingit ſuperbis, qui in verba jactantiæ ſeu arrogantiæ, veluti fecit Phariſæus, non prorumpunt; ſed totum eorum malum intùs latet. Inſignis quidam artifex, imperante Tiberio Cæſare, vitrum confecerat, cujus materiam talibus ſecretis naturæ qualitatibus ſibi ſoli notis temperaverat, ut in terram ſeu corruens, ſeu projectum non frangeretur. Timens ergo Imperator, ne propterea aurum vileſceret, vitri hujus authori exiguam retribuit mercedem, cum illum morte mulctari juſſit, prohibuitque ſimul hujus ſecreti notitiam & praxim. Aſtutus ſerpens: *Serpens erat callidior, &c.* adinvenit ſuperbiam, quæ vitri inſtar lucidi ſplendorem ſolùm, & fulgorem habet exteriorem; at quale damnum confert animabus fidelibus? viles efficit ac nullius valoris gemmas, quibus coronæ æternæ gloriæ concinnantur, id eſt, virtutes ac merita bonorum operum diſperdit: *Multorum temporum labores, & orationes, & eleemoſyna, & jejunia, & vigiliæ, ſi cum ſuperbia finem habuerint, pro nihilo apud Deum computantur*; ait S. Aug. loc. cit. B. Petrus Damianus, cujus hactenùs exhibuimus eruditionem moralem, refert cauſam finalem, ob quam Tiberius vitri illius authorem vita privaverit: *Reputans, quia ſi hujus artis exquiſita ſubtilitas in communem hominum notitiam deveniret, aurum conſpueretur ut lutum, omnimque vileſceret ſpecies metallorum*. Hanc hiſtoriam applicat deindè morali materiæ, & noſtro quoque propoſito adaptari poteſt: *Sicut vitrum fragilis natura depretiat, & ſoliditatis robur cætera metalla commendat: ita per iracundiam* (nos dicere poſſumus, per ſuperbiam) *tota virtutum ſtructura collabitur*. Convenienter inſuper vitro ejuſque fulgori, qui apparentia ſua oculos decipit, adaptari & comparari poteſt ſuperbia, quæ nidum ſuum habet in homine apparenter ſolùm, non re ipſa bono. Unde Sanctus Auguſtinus: *Qui ſuperbiam habet, ſine cauſa habet alias virtutes, imò eas non habet, ſed videtur habere; qui enim hoc habet, quod Deo contrarium eſt, quomodo poteſt habere, quod Deo amicum eſt?*

S. Aug. To. 4. c. 31. l. de ſalut. docum.

Probatur ſimilitudine.

Pulchra hiſtoria applicatur ad idē propoſitum.

S. Aug. l. c.

B. Pet. Dam. l. 5. Epiſt. 17.

S. Aug. To. 9. ſer. de obed. & humil.

Superbia comparatur fulmini.

Alb. M. ſer. 4. in Dom. 4. Advent.

6 Ingenioſam aliam audiamus ſimilitudinem: *Superbia eſt quaſi quoddam fulmen*, ait Albertus Magnus: & cur hoc? fulmen talis naturæ & virtutis eſt, ut interdum abſorbeat & conſumat aurum intra marſupium, vinum intra dolium, utroque remanente illæſo, eademque manente figura & apparentia marſupii & dolii: Hoc idem nonnunquam contingit ſuperbo, in quo peccatum omnia abſorbet & conſumit merita, gratias & dona cœleſtia, quibus anima dotata erat; at miſerabilis ille exteriùs manebit hypocrita, & in eadem exiſtimatione apud homines. Illud inſuper benè advertendum eſt, quod notat Sanctus Nilus, dicens: *Alii omnes affectus, etſi mentem turbant, tamen eam duntaxat virtutem, quæcuique adverſatur, labefactare conantur; gula, nimirum, continentiam, fornicatio pudicitiam, avaritia paupertatem, ira lenitatem, ac denique cætera vitii genera virtutes eas, quæ vitiis opponuntur. At ſuperbia cum anima principatum obtinuerit, eam prorſus evertit, non ſecus atque ingentem civitatem acerbiſſimus tyrannus; nam & diabolum ipſa e cœlo præcipitem ejecit*. Ezech. cap. 32. legitur: *Quo pulchrior es, deſcende*. Quò ornatior eſt anima meritis & dotibus cœleſtibus, eò humilior eſſe, ac ſeipſam eò magis deſpicere ac ſpernere deberet; ſed D. Gregorius Magnus aliam inde eruit moralem doctrinam: *Ac ſi apertè diceretur*, ait: *Quia ex virtutum decore te elevas, ipſa tua pulchritudine impelleris, ut cadas*. Idem S. Doctor documentum alibi allegatum à Sancto Nilo, jam notaverat; unde dicebat: *Alia vitia illas ſolummodo virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur; ut videlicet ira patientiam, gaſtrimargia abſtinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam unius virtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra ſe erigit; & quaſi generalis ac peſtifer morbus corpus omne corrumpit, ut quidquid illa invadente agitur, etiamſi eſſe virtus oſtendatur, non per hoc Deo, ſed*

S. Nilus l. c.

Ezech. 32. 19.

S. Greg. l. 4. Paſtor. c. 1.

Id. S. Greg. l. 34. mor. c. 18.

ſoli

Digitized by Google

ſoli vanæ gloriæ ſerviatur. Quaſi tyrannus quidam obſeſſam civitatem intercipit, cum mentem ſuperbia irrumpit, & quò ditiorem quemque cœperit, eò in dominio durior exurgit.

Caſſian. loc. ſup. cit. Superbia eſt omnium virtutum tyrannis & vaſtator.

7 Caſſianus, qui diffusè contra hoc vitium ſcripſit, vixitque in eodem ſæculo S.Nili, quaſi eadem cum ipſo & S.Greg. ſcribit: *Omne vitium ſuis eſt terminis & fine contentum, & licèt contriſtet alias quoque virtutes, contra unam tamen principaliter tendit, eamque specialiter opprimit & impugnat: & ut hoc, quod diximus, clarius poſſit intelligi, gaſtrimargia, id eſt appetitus ventris, ſeu concupiſcentia gulæ, temperantiæ rigorem corrumpit, caſtitatem libido contaminat, ira patientiam vaſtat, ut nonnunquam uni quis deditus vitio, aliis virtutibus non penitus deſtituatur; ſed illa tantum virtute truncata, quæ è diverſo æmulo ſibi vitio repugnante ſuccumbit, reliquas poſſit vel ex parte retinere. Hæc verò cũ infelicem poſſederit mentem, ut quidam ſæviſſimus tyrannus, ſublimiſſima capta arce virtutum, univerſam funditus civitatem diruit, atque ſubvertit.* Hucuſque ſacri Doctores inter ſe concordant & conſentiunt, nec ab eis diſſentit S.Bern. de ordine vitæ, dum hoc tradit conſilium: *Contra luxuriam adhibeatur cordis munditia; contra odium dilectio; contra iracundiam patientia; contra timorem fiducia virtus; contra torporem fervor boni ſtudii. Opponatur triſtitiæ gaudium; acediæ fortitudo; avaritiæ largitas; ſuperbiæ humilitas. Principalior ſeptem vitiorum regina & mater eſt ſuperbia, quæ, omnium deterior, tanta in imo jacet, quantum in altum ſe erigit. Septem principalium pariunt de ſe multa vitia, quæ ita ſibimet quadam cognatione junguntur, ut ex altero alterum oriatur. Superbia ſicut eſt origo omnium criminum, ita ruina cunctarum virtutum.* Satagite, ſudate, quantumvis omnem adhibueritis laborem & diligentiam, ac multos annos inſumpſeritis in adornanda anima virtutibus, in accumulandis meritis, niſi ſuperbiæ hoſtes effecti, eam proſtraveritis, totus labor erit fruſtratorius; unicus namque ſuperbiæ actus ſufficiens erit ad truncandas enervandaſque omnes virtutes, ad diſſipandas cunctas divitias ſpirituales, longo tempore accumulatas.

S. Bern. de ord. vit.

Superbia ſpoliat nos virtutibus & meritis.

S. Proſp. l. 3. de vit. contempl. c. 8.

B. Laur. Juſt. de compunct.

8 Audiamus nunc Sanctum Proſperum: *Superbia*, inquit, *virtutibus exarmat, quos ſemel invaſerit. Ipſa quicquid in eis remanſerit, quod vitiis poſſit obniti, ne contra ſe fortè convaleſcat, interimit.* Hanc jacturam tangit quoque B.Laurentius Juſtinianus, dicens: *Præſtitit tibi divina bonitas gratis dona naturæ, ut illis utaris pro inſtrumento virtutum & augmento meritorum. Cave autem, ne elatione tua auferantur à te talenta gratiæ, & in egeſtate deficias. Sic enim definivit Dominus: Omni habenti humilitatem dabitur, & abundabit; ei autem quod non habet, etiam quod videtur habere, auferetur ab eo.* In pluribus locis hanc veritatem confirmatam reperio à S. Bonaventura, aſſerente: *Superbia perdit in nobis merita bonorum operum*: idque dixit, quando agit de profectu religioſorum. Porrò in ejuſdem pugna ſpirituali cap. 9. hæc alia legimus verba: *Superbia*, ait, *vitiorum regina, vitiorum radix, virtutum omnium devoratrix, quæ tanta eſt fortitudinis, ut Luciferum ejiceret de cœlo.* Subſcribit Baſilius Magnus, poſtquam ſuperbiam & arrogantiam Phariſæi deteſtatus eſſet: *Juſtitiæ gloriationem ſuperbiæ vitio perdidit. Vide igitur & obſerva exemplum gravis nocumenti, quod adfert ſuperbia. Juſtificationem amiſit per ſuperbiam elatus, mercedem perdidit per confidentiam temerarius.*

S. Bonav. t. 7. de profect. relig. l. 2. c. 9. Idem de pugna ſpir. c. 9.

Baſil. M. Homil. 22.

9 Rem hanc appoſita & valdè propria ex D. Gregorio Magno illuſtrat ſimilitudine S.Bernardus, inquiens: *Qui ſine humilitate virtutes congregat, eſt quaſi qui in ventum pulverem portat; ſicut enim pulvis venti validi flatu diſpergitur, ſic omne bonum ſine humilitate inanis vento gloriæ rapitur.* Fuſiùs cap. 40. de interiori domo ad noſtrum propoſitum diſcurrit: *Superbia ſicut eſt origo omnium criminum, ita eſt ruina omnium virtutum. Ipſa enim eſt in peccato prima, in conflictu poſtrema. Ipſa aut in exordio mentem per peccatum proſternit, aut in fine de virtutibus dejicit. Idcirco eſt omnium peccatorum peſſima, quia tam per virtutes, quam per vitia humanam mentem exterminat. Cætera vitia ſolas illas virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur, ut luxuria pudicitiam, ira patientiam, &c. Sola ſuperbia contra cunctas animi virtutes ſe erigit, & quaſi generalis ac peſtifer morbus eas corrumpit.* Quapropter pro noſtro documento concludit hiſce verbis: *Idcirco niſi omnia opera noſtra humilitas præceſſerit, comitata & conſecuta fuerit, propoſita quam intueamur, appoſita cui adhæreamus, interpoſita quâ reprimamur, totum de manu extorquet ſuperbia. Quãtalibet ſit juſtitia operis apud internum judicem, nulla eſt, ſi hanc elevet tumor mentis.* Idem mellifluus Doctor Serm. 37. de modo bene vivendi, tradit ſequentia: *Soror chariſſima crede mihi, quod multorum temporum vigiliæ, orationes, jejunia, eleemoſynæ & labores, ſi cum ſuperbia finem habuerint, pro nihilo reputantur apud Deũ.* Et in alio loco nobis inſinuat: *Multæ virgines excludentur, quia ſuperbarum nulla ingreditur.*

Pulverem in ventũ ſpargit, qui ſine humilitate virtutes congregat.

D. Bern. in flor. c. 203.

Idem Bern. de inter. domo c. 40.

S. Bern. Ser. 37. de modo bene viv.

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Superbia ſterilem efficit ſpiritum ac devotionem noſtram, nec non divinas in nobis exſiccat gratias.

THEMA.

Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Jac. 4. v. 6.

Superbi ſimiles ſunt ſterili ſolitudini.

1 IRrefragabile ex D.Jacobo Apoſtolo habemus teſtimonium, quo dilucidè probatur, Deum humilibus ſuas communicare gratias, divinoſque ſuos favores, hiſce verò privare ſuperbos & elatos: *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Experientia ipſa quovis tempore edocti ſumus, eos, qui in vilipendio & contemptu ſui ipſius minùs benè fundati ſunt, omni exhauſtos evacuatoſque fuiſſe devotione & ſpiritu. Unde S.Bernardus, quem in hujus rei teſtem producit Hugo Cardinalis in cap. 21. Geneſ. exponens iſtum Pſalmi verſum: *Erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo*, applicat hoc ſuperborum vitio: *Hæc ſolitudo ſuperborum*: & cauſam indicat, ob quam ſterilis ſit & ſine aquis, nimirùm myſtica hæc ſolitudo divinarum gratiarum veræque devotionis parit penuriam; aqua enim, veluti Chriſtus exponebat Samaritanæ, gratiæ divinæ ſymbolum eſt. Comparatur verò ſuperbia ſolitudini, quia ſuperbi ſoli dominari deſiderant, ſoli æſtimari & honorari cupiunt: *Et bene dicitur hæc ſolitudo inaquoſa, ſuperbia enim devotionis fontem exſiccat.* Quemadmodum naturalis proprietas aquæ eſt deſcendere, & in humilibus vallibus locíſque demiſſis ac infimis, tanquam in centro ſuo, quieſcere; ita Deus noſter pariter *ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.*

S. Bern. cit. apud Hug. Card. in c. 21. Gen.

2 S. Auguſtinus contra hæreticos Manichæos exponendo hunc textum Geneſis: *Fons aſcendebat è terra irrigans omnem faciem terræ*, in ſenſu ſpirituali ſubdit: *De quâ dicitur: ſpes mea es tu, portio mea in terra viventium. Quando autem anima tali fonte irrigabatur, nondum per ſuperbiam projecerat intima ſua; initium enim ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo.* Protoparentes noſtri aquis divinarum gratiarum irrigati fuere, quamdiù non ſuperbierunt; quamprimùm verò aurem ſuam præbuerunt ſerpenti, inventi ſunt ſine aquis, *in inaquoſo*: ſpiritu devotionis & pietatis, quo in priori ſtatu innocentiæ gaudebant, deſtituti ſunt. Quis neſcit, amorem Dei devotionis eſſe nutrimentum? idque titulo fontis vivi denotatum eſt: *Fons vivus, ignis charitas, & ſpiritualis unctio*: hæc unctio ſpiritualis ad conſolationes internas, quas Deus animabus ſibi dilectis infundere ſolet, alludit. Sciendum igitur & notandum, quod D. Chryſoſtomus in ſuperbiæ deteſtationem ait: *Nihil tam alienum à divino amore hominem reddit*; & ratio evidens eſt, quia Deus amat humiles & ſimplices, abhorret & odio habet ſuperbos.

Quamdiu Protoparentes non ſuperbierunt, irrigati fuerunt aquis divinarum gratiarum.

S. Aug. l. 2. in Gen. cont. Manich. c. 5.

D. Chryſoſt. ho. 8. in Joan.

3 S.Bern. in Serm. quodam citat authoritatem D.Auguſtini in ſuis Confeſſionibus, cum deplorat vanitatem & ſuperbiam ſuam, quâ ante converſionem ſuam animo efferebatur, aliiſque præeſſe nitebatur, avidus mundanæ gloriæ: *Tumore meo ſeparabar à te, & nimis inflata facies claudebat oculos meos.* Citat pariter authoritatem S.Bern. ſcribentis: *Superbo oculo veritas non videtur.* Idem S. Bern. Tom. 3. Ser. de deſiderabili veritate ſub initium declarat: *Eſt ſuperbia animæ lippitudo,* quæ

Superbi veritatē agnoſcere nequeunt.

S. Bern. to. 1. ſer. 27. a. 1. c. 4.

Idem To. 3. de deſid. ver.

quæ obſiſtit, ne lux veritatis fulgeat in oculo mentis; hinc Gregorius ait: Tumor mentis eſt obſtaculum veritatis.

Superbia comparatur vento propter tria. S. Bonav. diæta ſalut. tit. 1. c. 3.

4 Sanctus Bonaventura multas exhibet de hoc vitio ſimilitudines, quarum nonnullæ ad noſtrum alludunt propoſitum; una eſt de vento: *Comparatur vento propter tria, quia ventus extinguit lucem, & exſiccat rorem, & ſufflat pulverem: ſic ſuperbia extinguit lumen ſapientiæ, exſiccat rorem gratiæ, exſufflat pulverem vanitatis mundanæ.* Ubi obſervetur hoc: *Exſiccat rorem gratiæ.* Nomine roris S.M. Eccleſia intelligit Spiritum Sanctum, authorem donorum, gratiarum, veræque devotionis: *Sui roris intima aſperſione fœcundet*; ventus ergo ſuperbiæ exſiccat hunc rorem & aridum efficit. Occurrat memoriæ veſtræ maledictio illa, quam Propheta Regius fulminat in montes Gelboe: *Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniat ſuper vos.* Per hos montes, qui erant altiſſimi, denotabantur ſuperbi, in quos Deus non influit, nec infundit rorem gratiarum ſuarum; ſupra hos montes meritò fuit extinctus Saul, ſiquidem cum in primo regni ſui ingreſſu valdè humilis eſſet; abſcondebat namque ſe, ne inveniretur; adeò ſuperbus evaſit poſtmodum, & Deo rebellis, ut propter ſuperbiam cum ſui maxima confuſione (veluti ei per Prophetam Samuelem Deus ſignificari juſſit) regno exutus fuerit.

2. Reg. 1. 21.

S. Bonav. l. c. Superbi comparantur araneæ.

5 Superbia, & eſt altera comparatio propriiſſima, *comparatur araneæ, quia ſicut aranea ſe eviſcerat texendo telam, ut muſcas capiat; ſic ſuperbus perdit animam, ut capiat laudem humanam.* Aranea eviſcerando ſe quid facit? ſe exſiccat & areſacit: hunc eundem effectum operatur ſuperbia, aridam efficit devotionem, & animæ viſcera ab omni humore ſpirituali exſiccat. In progreſſu ejuſdem capitis ſic loquitur: *Hominem areſacit, ut melius accendatur, id eſt, illum ſine humore gratiæ & ſine compaſſione efficit.* Et in D. Joan. Chryſoſtomo legimus: *Nihil ſanè ita charitati opponitur, ſicut ſuperbia & mentis elatio.* Hoc igitur ſuppoſito principio, neceſſariò ſequitur, ſuperbos eſſe ſteriles, nulloſque producere charitatis fructus, nobis aliàs valdè proficuos: *Charitas patiens eſt, benigna &c.* Proſequitur deindè S. Bonaventura ſermonem hiſce verbis: *Hominem conſumit, id eſt, omne bonum hominis annihilat & perdit, juxta illud: Conſumit brachia ipſius, id eſt, hominis ſuperbi, primogenita mors, id eſt, ſuperbia, quæ eſt primogenita filia peccati, vel Diaboli.*

S. Chryſoſt. Hom. 60. in Matth.

Superbia comparatur fumo. S. Bonav. l. c. Hugo Card. in Ep. 1. Tim. 6.

6 Tertia ſuperbiæ ſimilitudo ſeu comparatio, quam adducit S. Bonaventura, eſt de fumo, digna ſanè matura conſideratione: *Comparatur ſuperbia fumo.* Hugo Cardinalis in Epiſt. Pauli 1. Timoth. 6. ſuperbum nominat hominem fumigatum: *Superbus eſt fumigatus ſecundum Chryſoſtomum.* Sed hæc propoſitio prima facie non videtur eſſe vera, etenim de homine plebejo & vili dici ſolet, quòd ſit fumigatus; minimè verò de homine potenti, qui aliis præeſt & dominatur. Verum nihilominus eſt, quod aſſerit: *Quia ſuperbia eſt fumus.* Idque ampliùs in hunc verſum Pſal. 36. *Quemadmodum fumus deficient,* exponit idem Hugo, dicens: *Congrua eſt ſimilitudo, fumus enim quantò magis aſcendit, tantò magis evaneſcit: ſicut & ipſi quantò altius extolluntur in ſæculo, tantò profundius demerguntur in inferno.* Eandem hanc proportionem jam pridem adinvenerat Seraphicus Doctor: *Sicut fumus,* inquit, *magis aſcendendo deficit, ſic ſuperbus plus exaltatus plus evaneſcit, juxta illud: Mox ut honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient.* Audiamus quoque S. Auguſtinum: *Fumus a loco ignis erumpens, in altum extollitur, & ipſa elatione in globum erumpens intumeſcit; ſed quantò fuerit ille globus grandior, tantò fit vanior, ut videas ipſam ei obfuiſſe magnitudinem.* Ipſa experientia hoc idipſum verum eſſe comprobat, quòd fumus tantò citiùs evaneſcit, quantò altius exaltatur; idem accidit ſuperbis, qui, quando ſunt in apice ſuæ arrogantiæ, cum ſint exoſi, non Deo duntaxat, ſed & ipſis hominibus, caſui tunc ſunt viciniores: *Tolluntur in altum, ut lapſu graviore ruant.* Fumus inſuper nuncupatur ſuperbus, quia dum aſcendit in altum, & in camino ventum obvium habet ſibi obſiſtentem, qui eum repellat & redire cogat, totam adimplet ſua caligine domum, ut omnes, ne cæcutiant & offendantur oculi, domo cogantur exire. Idem planè eſt cum arrogantibus & ſuperbis: prorumpunt in actus iracundiæ, indignationis, improperii, clamoris & inſolentiæ; ac propterea, quia redduntur intolerabiles, neceſſe eſt, illos declinemus & fugiamus, niſi velimus incurrere periculum rixandi cum illis, & frangendi pacem & charitatem. Neque ſolùm fumus ſuperbiæ fugat homines, ſed etiam ipſum Deum à nobis recedere facit. Unde D. Chryſoſtomus: *Ne extollaris in ſpecie tua, ne fortè propter ſuperbiam tuã avertatur Deus.* Fumus præterea eſt effectus & certiſſimum ſignum ignis; ſuperbia pariter, quemadmodum ſuo probabitur loco, magnam habet connexionem cum igne infernali; quamvis enim peccatum accenderit infernum, ſuperbia tamen principalis extitit cauſa, quæ incendit & aperuit fornacem illam inextinguibilem. Superbia quoque fumus appellatur ſpecialiter, hic enim caligine ſua privat nos lumine & ſplendore, oculorumque obtenebrat lucem: idem pariter effectus eſt, quem ſuperbia operatur in anima noſtra: lumen, quod quis primò à Deo obtinuerat, diſperdit, divinaque gratia, quæ eſt *lux vera quæ illuminat*, nos privat: *Ut tenebræ alienæ ſunt à luce* (inquit Climacus) *ita ſuperbus ab omni virtute eſt alienus.* Sed de hoc fumo clariùs S. Bonaventura: *Gratia,* inquit, *Dei hominem denudat, ſuperbis Deus reſiſtit*, alludens ad montes Gelboe, de quibus ſupra jam mentionem fecimus: *Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia ſuper vos.* Et in alio loco jacturam cœleſtis hujus lucis declarat ſequentibus verbis: *Nullum vitium eſt, quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaque juſtitia & ſanctitate hominem ſpoliet, quemadmodum hujus ſuperbiæ malum.* Tandem Sanctus Bernardinus advertens quoque hunc fumum ſuperbiæ, ne recederet ab hac metaphora, in deteſtationem hujus peccati ita ſcribit: *Hic eſt fumus, de quo Apoc. 9. Ioannes ait: Aſcendit fumus de puteo abyſſi, ſicut fumus fornacis magnæ, & obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei abyſſi. In quacunque enim mente ſuperbia Diaboli viget, radios ſolis divinæ ſapientiæ ab ea præſcindit & puritatem ejus.*

Id. in Pſ. 36.

D. Bonav. cit.

S. Auguſt. in hunc verſ. Pſal.

S. Chryſoſt. T. 1. hom. 77.

Clim. gr. 23.

S. Bonavent. comp. Theol. verit. l. 3. c. 15.

Idem de pugna ſpir. ſer. 53. a. 1. c. 1.

S. Bern. To. 1. ſer. 53. a. 1. c. 1

Superbia comparatur ſolitudini inaquoſæ. D. Bern. de nimia fallac. præſ. vitæ.

7 Hæc ſterilitas ſpiritus & devotionis & gratiarum divinarum nobis quoque manifeſtata fuit à Divo Bernardo, quando Sermone de nimia fallacia præſentis vitæ, exponendo hunc verſum Pſal. *Erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo, viam civitatis habitaculi non invenerunt*, ita diſcurrit, ſubdens: *Solitudo hæc ſuperborum eſt, quia ſolos ſeſe reputant, ſolos appetunt reputari. Literatus eſt, odit ſocium. Aſtutus in negotiis ſæcularibus, neminem vellet ſibi ſimilem inveniri. Pecunioſus eſt, ſi diteſcere viderit alterum, cruciatur. Solitarius eſt, ſed erroneus, errat in ſolitudine ſua; non enim ſolus habitare poterit ſuper terram. Nec mirum, quod ſolitudini huic inaquoſum additur, ut dicatur in ſolitudine, in inaquoſo, ſicut enim in ſolitudinibus aqua deeſſe ſolent, & loca deſerta ſterilia quoque & arida eſſe conſueverunt; ſic ſuperbiã impœnitentia comitatur, elatum enim cor durum & expers eſt pietatis, ignarum compunctionis, ſiccum ab omni rore gratiæ ſpiritualis, quia ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Idem Sanctus & mellifluus Doctor Serm. de donis Spiritus S. confirmat hanc veritatem ſequentibus verbis: *Scriptum eſt: quando magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. Contrariorum eadẽ eſt diſciplina*; neceſſariò igitur ſequitur, quòd quantò quis erit ſuperbioris & elatioris animi, tantò magis privabitur cœleſti gratia; ac propterea apertè dixit S. Jacobus: *Deus ſuperbis reſiſtit.*

S. Bern. de donis Sp. S.

Humiliantes ſe bibunt de fluvio gratiarum Sp. S. S. Cæſar. Arel. Hom. 39.

8 Ingenioſa quoque eſt ſimilitudo illa, quam tangit S. Cæſarius Arelatenſis: *Sicut,* inquit, *de fonte terreno & corporali fluvio non poteſt aliquis bibere, niſi ſe voluerit inclinare: ita & de vivo fonte Chriſto, & S. Spiritus fluvio non poteſt aliquis bibere, niſi ſe voluerit inclinare.* In hiſtoria Euangelica de Samaritana, veluti jam dictum eſt, divinam gratiam per aquam ſignificari invenimus: *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* In quæ verba ait Hugo Cardinalis. *Quia per gratiam venitur ad gloriam.* At S. Cæſarius hanc aliam facit reflexionem: *Optime,* inquit, *noſtis, quia pluvia, ſi montem nimis erectum invenerit, citò in vallem decurrit; & ideo qui ſe ad accipiendam benedictionem humiliter inclinantes quaſi valles faciunt, ipſi pluviam divinæ benedictionis accipiunt, & impletur in eis illud, quod ſcriptum eſt: Omnis vallis implebitur, &*

Joan. 4. 13. Hugo Card. in hunc loc. S. Cæſar. l. c.

omnis

Digitized by Google

omnis mons & collis humiliabitur. Quid eſt omnis vallis implebitur, niſi, Omnis qui ſe humiliat, exaltabitur? Cum hoc jam ſimul notetur doctrina Venerabilis Bedæ: *Montis nomine nonnunquam Diabolus ſignificatur, videlicet propter ſuperbiam, qua ſe contra Deum erigit, & eſſe vult ſimilis Altiſſimo.* Ab hoc monte deſcenderunt & ſimul diceſſerunt aquæ omnes divinarum gratiarum, ipſo remanente ſterili & arido, & ad illius pariter exemplum omnes ſuperbi experiuntur eandem ariditatem, quia *humilibus dat gratiam*, veluti cecinit Pſalmiſta: *Qui emiteis fontes in convallibus.*

Beda in c. 13. Mar.

9 In ſacris Canticis legimus de cœleſti Sponſo: *Deſcendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium.* Fortè in collibus, in montibus nullæ frugiferæ erant arbores? cur potiùs divinos ſuos oculos conjecit in fructus vallium? Videtur exindè velle inferre, quòd in diſtribuendis gratiarum ſuarum donis liberaliſſimus ſit erga humiles animas, denotatas per valles; eaſque reſpiciat oculo benigno ac benefico: *Quid eſt, quod non poma montis,* (verba ſunt S. Gregorii) *ſed poma convallis, ut videat, deſcendit, niſi quod illis reſpectum ſuæ miſerationis tribuit, quos in humilitate perſiſtere cognoſcit? De quo per Pſalmiſtam dicitur: Quoniam excelſus Dominus, & humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit.* Alludens denique D. Auguſtinus ad aquam, utpotè divinæ gratiæ ſymbolum, pulchrè ad noſtrum propoſitum dicebat: *Colles aquam repellunt, valles implentur.* Nec mirum, ſuperbos eſſe incapaces donorum Dei & gratiarum, quia illa non Deo, ſed propriis meritis accepta referunt; ac propterea illis minimè digni ſunt, ac privantur.

Cant. 6. 10. Deus gratiarum ſuarum dona liberaliter communicat humilibus.

S. Gregor.

S. Aug. ſer. 14. de temp.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Superbia dicitur delictum maximum, quia directè Deo adverſatur, & contra eum arma capit, Deum conculcando impietate & hæreſi.

THEMA.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor a delicto maximo. Pſ. 18. v. 14.

1 NOmine delicti maximi Pſalmiſta vocat ſuperbiam: *Dicitur delictum* (ita exponit Hugo Card.) *quaſi a delinquento factum. Dicitur maximum, quia directè opponitur Deo.* Idque probat ex textu illo Iſaiæ: *Gloriam meam alteri non dabo: Superbia autem ſibi vendicat gloriam & honorem Dei.* Origo, prima causa, ac noverca peſſima ſuperbiæ fuit præſumptuoſa illa prætenſio, qua Lucifer thronum ſuum ſupra thronum Altiſſimi exaltare & elevare tentavit: *Super aſtra cœli exaltabo ſolium meum.* S. Antonius de Padua poſt ſpecificationem variorum peccatorum malè tractantiū & perſequentium filium Dei, procedens ad ſuperbos aſſerit, eos tantæ eſſe audaciæ & protervìæ, ut Filium Dei etiam præcipitent: *Quidam eum præcipitant deorſum, & iſti ſunt ſuperbi.* S. Bonaventura inter alia damna graviſſima ex hoc vitio reſultantia, hoc quoque recenſet: *Hominem Deo privat.* Hugo de S. Victore: *Superbia,* inquit, *aufert mihi Deum; invidia proximum; ira meipſum. Superbia Deo eſt odibilis.* Et quidem præ cæteris hoc peccatum Deo exoſum eſt, non quia Deus a nobis recedit, ſed quia Deum ſuperbia noſtra ſpernimus & conculcamus. Audite modum loquendi ſuperbi: *Qui dixerunt Deo, Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Quis eſt omnipotens, ut ſerviamus ei?* Job c. 21. v. 14. Et c. 31. unius peccati, quod definivit eſſe maximum, mentionem facit, & ait: *Si oſculatus ſum manum meam ore meo, quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum altiſſimum.* Duas hiſce verbis exprimit malitias: Prima eſt oſculari propriam manum: Secunda negare Deum: ambæ ad ſuperbiam alludūt: circa primam D. Gregorius notat & obſervat, dicens: *Manum oſculatur ore ſuo, qui laudat quod facit, & teſtimonio propriæ locutionis ſibi virtutem tribuit operis. Qua in re quis deſpicitur, niſi is qui ipſa operandi munera largitur? Auctoris ſui gratiam negare convincitur, quiſquis ſibi tribuit, quod operatur.* Verùm annon gravior erit ille peccati exceſſus, quando Dei dona & bona, quæ

Hug. Card. in hunc loc. Superbia vocatur delictum maximum.

S. Ant. de Padua ſer. in feria 4. Dom. Paſſ.

S. Bonavent. comp. Theo. verit. l. 3. c. 15. Aliqua damna ſuperbiæ adducuntur.

Job 21. 14.

Job 31. 27.

S. Gregor. in hunc locum.

nobis communicat, non agnoſcimus dontaxat, ſed eò uſque pertingit arrogantia noſtra, ut cum ſua Divina Majeſtate contendere, omnemque reſpectum ac ſubjectionem, quam ei debemus, pedibus conculcare non verecundemur?

2 Doctrina S. Ambroſii eſt: *Inter omnes lapſus hominum, inter omnia commiſſa peccantium, nulla eſt gravior, quam ſuperborum ruina.* Et exceſſivæ hujus gravitatis rationem reddit: *Maxime,* inquiens, *cum iſta elatio in Dei tendat injuriam.* Hugo Cardinalis cum verſum hunc Pſalm. 118. *Superbi inique agebant uſquequaque,* exponit, optimè declarat, in quo effrænis hæc uſquequaque prævaricatio conſiſtat, dicens: *Iniquè agunt non parum, ſed uſquequaque, cum non eis ſufficit eſſe impios, niſi & pios ad impietatem trahere procurent. Hic notandum, quod in Gloſſa dicitur, quod peccatum maximum eſt ſuperbia.* S. Gregorius exiſtimat, ſuperbiam eſſe centrum impietatis; ratio eſſe poteſt, quia directè contra Deum, cui ſummam debemos pietatem, arma capit: *Impiorum,* ait, *locus ipſa ſuperbia eſt, quia cum ſcriptum ſit, Initium omnis peccati ſuperbia, unde oritur impietas, ibi continetur: quamvis nec quicquam a ſuperbia diſtet impietas; valde enim ſuperbire eſt impiè de auctore ſentire.* Quando congeriem omnis vitii, omnis ſceleris, omniſque impietatis exprimere volumus, dicere ſolemus: Eſt una Babylonia. Hujus architectus fuit Nembroth gigas, homo ſuperbiſſimus; unde ſcribit D. Auguſtinus: *Iſta civitas, quæ appellata eſt confuſio, ipſa eſt Babylon, cujus mirabilem conſtructionem gentium etiam commendat hiſtoria; Babylon quippe interpretatur confuſio; unde colligitur, gigantem illum Nembroth fuiſſe illius conditorem. Initium regni ejus fuit Babylon, quamvis perfecta non fuerit uſque in tantum modum, quantum ſuperba cogitabat impietas.* Superbi iſti gigantes, quia exceſſiva corporum mole reliquos ſuperabant homines, Deum ipſum etiam ſuperare & cum eo concertare prætendebant: *Contra omnipotentem roborati.*

S. Ambr. l. 5. ep. 81. In quo conſiſtat gravitas peccati ſuperbiæ.

Hug. Card. in Pſ. 118.

D. Greg. l. 34. mor. c. 7.

S. Aug. l. 16. de Civ. Dei c. 4.

3 S. Bernardus inſuper oſtendit, quantùm Deus vilipendatur & offendatur ab hoc vitio, ſcribens de ejus filiu: *Nihil ita oculos ejus offendit, ſicut ſuperbia, quæ angelum de cœlo, & hominem expulit de Paradiſo. Meritò hæc oculos Chriſti offendit, quæ pulcherrimum opus ejus in cœlo & in Paradiſo fœdavit, quæ fecit de angelo diabolum, & de homine nuper creatu juſto perfidum. Quæ ſicut & peccatorum primum & maximum, ſic & omnium regina & mater vitiorum.* Conſideratione quoque dignum eſt argumentum illud, quod Caſſianus contra hoc vitium inſtituit, dicens: *Quantum eſt malum ſuperbia, ut non angelum, non alias virtutes ſibi contrarias, ſed ipſum Deum adverſarium habere mereatur? Notandum ſiquidem eſt, quod nequaquam dixerit ſuperbis, qui cæteris ſunt, vitiis involuti, quod habeant ſibi Deum reſiſtentem, id eſt, Deus gaſtrimargiis, fornicariis, iracundis, ſeu philargyris adverſatur, ſed ſolis ſuperbis. Illa namque vitia vel in unumquemque delinquentium tantummodo retorquentur, vel in ſuos participes, id eſt, in alios homines videntur admitti; hæc vero propriè pertingit ad Deum, & idcirco eum ſpecialiter digna eſt habere contrarium.* Huic propoſito noſtro omninò conforme eſt, quod S. Aug. Tom. 9. aut quicunque ſit author alius, ſcribit, diſcurrens in hunc modum: *Simpliciter dico vobis: omnia peccata odio habet Deus, mendacium, perjurium, furtum & cætera, in quibus ſi quis deprehenſus fuerit, non poteſt oculos levare; ſed ſic eum habemus quaſi execrabilem. Si quis ſuperbus eſt, multu pejus facit, quam adulterium, & tamen loquimur cum eo. Qui fornicator eſt, poteſt aliquid dicere: Vicit me caro mea, ſuperavit me adoleſcentia mea. Non dico, quod ſibi hoc facere liceat, aut quod ſe excuſare debeat, ſiquidem & hoc odio habet Deus; ſed in comparatione mali dico. Quicunque aliud peccatum fecerit, v. g. ſi furtum, ſe excuſare poteſt; quid enim dicit? Propterea furtum feci, quia algebam, quia fame moriebar, quia ægrotabam. Superbus quid dicere poteſt? Ideò ſuperbia majus malum eſt, quia excuſationem non habet.* Aliud non habet, quod dicat, niſi, volo concertare & contendere cum Deo, pedibus meis ipſum ſubjicere volo: *Tetendit adverſus Deum manum ſuam, & contra Omnipotentem roboratus eſt: cucurrit adverſus eum erecto collo, & pingui cervice arma-*

Deus vilipenditur & graviter offenditur per ſuperbiam.

S. Bern. ſer. in die Purific.

Caſſian. l. 12. c. 7.

D. Aug. to. 9. de obed. & humil. c. 2.

Job. 15. 26.

Digitized by Google

armatus eſt. Reliqua vitia indirectè pugnant & arma capiunt contra Deum; at ſuperbia immediatè & directè Deum offendit & contemnit.

Superbia eſt iniquitas maxima. S. Auguſt. in Pſ. 18.

4 Obſervandum, Prophetam Job, poſtquam dixiſſet: *Quæ eſt iniquitas maxima*; ſubjungere: *Et negatio contra Deum altiſſimum*. S. Auguſtinus in textum Thematis diſcurſus hujus: *Si mei non fuerint dominati, emundabor a delicto magno*, quærit: *Quo putamus delicto? Quod illud eſt delictum magnum? Fortè aliud ſit quam dicturus ſum, non tamen celabo, quod ſentio: Delictum magnum arbitror eſſe ſuperbiam. Hoc fortaſſe & aliter ſignificatum eſt in eo, quod ait: Et emundabor à delicto magno. Quæritis, quàm magnum ſit hoc delictum, quod dejecit Angelum, quod ex Angelo fecit Diabolum, eique in æternum interclusit regnum cælorum? Magnum hoc delictum eſt, & caput atque cauſa omnium delictorum; ſcriptum eſt enim: Initium omnis peccati ſuperbia*. Proſequitur deindè oſtendendo, apoſtaſiam à Deo deteſtabilis monſtri hujus eſſe partum, inquiens: *Magnum hoc delictum eſt & caput, atque cauſa omnium delictorum, caput omnium vitiorum, quia inde cætera vitia nata ſunt, & facta eſt apoſtaſia à Deo*.

Bern. Tom. 1. ſer. 27. a. 2. c. 4 Hæreſes oriuntur ex ſuperbia, non ex ignorantia.

5 Pro majori hujus declaratione profert S. Bernardinus authoritatem S. Bernardi, ſcribentis: *Superbo oculo veritas non videtur*. Citat quoque textum Jer. cap. 49. *Superbia tua & arrogantia cordis tui decepit te*. Ubi Gloſſa: *Omnis hæreticus arrogans, quia ſuperbia facit hæreticum, non ignorantia*. Confirmat quoque teſtimonio Gregorii Magni: *Tanto à Dei luce longè ſunt, quanto apud ſe humiles non ſunt*. Benè tangit hanc materiam Bloſius Append. 4. Inſtit. Spirit. cap. 7. hiſce verbis ex Taulero relatis: *His, qui humiles & parvi non fuerint, Pſeudodoctores perſuadere nitentur ea omnia, quæ a veritatis Magiſtris unquam tradita fuerunt, non eſſe vera. Unde & multi ex eis, qui in vana complacentia ſuique æſtimatione permanſerint, laqueis deceptionis involventur, adeout ipſis omnia ſancta Eccleſiæ inſtituta, ceremoniæ ac ritus videantur errori falſitatique obnoxia*. Hoc idem in alio loco confirmat, dicens: *Hæreſes non aliundè ſumunt originem, quam ex ſuperbia & inobedientia. Quid enim faciunt hæretici? Simplicitatem, quæ eſt in Chriſto, ſubſannant, ſanctas Eccleſiæ conſuetudines, atque traditiones contemnunt*. Librum deindè de defenſione fidei hiſce exorditur verbis: *Non aliundè ſumunt originem hæreſes, quàm ex ſuperbia & inobedientia. Hæretici enim ſuum ſenſum protervè defendunt, ea quæ adinveniunt, obſtinata mente ſequuntur, decretis Eccleſiæ Apoſtolicæ ejuſque Antiſtitibus parere nolunt*. S. Philippus Nerius, ut Hæreſiarcham illum dictum Paleologum induceret ad abjurandam hæreſin, veræque fidei agnitionem, multis & variis uſus fuit mediis; inter quæ ad deponendam contumacis illius hominis jam jam comburendi ſuperbiam & obſtinationem, efficaciora erant illa, quæ ad humilitatem ordinata erant: *Superbia quippe* (S. Auguſtini ſententia eſt) *cunctas hæreſes genuit*.

Bloſ. Append. 4. Inſt. ſp. c. 7.

Idem parad. animæ c. 17. n. 1.

Bloſ. l. de defenſ. fid. c. 1.

S. Aug. ad Paſt. c. 8. Hoc patet in variis hæreſiarchis. Baron. ann. 145. n. 1. Valentino.

6 In annalibus Eccleſiaſticis mentio fit hæreſiarchæ Valentini, qui primò profeſſione fuerat Philoſophus Platonicus. Hic poſtquam tum in Ægypto, tum Romæ promulgaſſet Euangelium & fidem Catholicam, ac propterea non eſſet promotus, uti prætendebat, ad Epiſcopatum, (alius enim propter prærogativam, quam habebat, martyrii ei prælatus fuit) tanta exarſit ira, ut fidem illam, quam anteà prædicaverat, acerrimè impugnare & dilacerare cœperit. Carpocrates, à Baronio dictus fæx omnium hæreticorum, & Baſilidis pariter hæreſiarchæ patriota, firmiter & obſtinatè aſſerebat, mundum hunc productum fuiſſe ab Angelis, & Chriſtum Dominum à Joſepho generatum communi generationis via. Et quid mirum? Impius ille cum ſuis ſequacibus attendebat & ſtudebat Magiæ, & quia promptos ad ſua obſequia habebat Dæmones, gloriabatur in iiſdem veluti ſibi ſubjectis. Superbia verò hujus ſuorumque aſſeclarum conſiſtebat in eo, quòd Chriſto ſe ſimiles eſſe dicebant. Montanus peſſimarum hæreſium author, cum ſuis ſeveriſſimè à Deo caſtigatus fuit, dum ope Diaboli interiit. Præcipua cauſa errorum ipſius extitit arrogans ſuperbia; etenim nominabat, exiſtimabatque ſe eſſe Paracletum; quo nomine & titulo illum quoque citat Tertullianus: Aſſerebat, quòd à Chriſto recepiſſet Spiritum Paracletum, eundemque conferret aliis majori cum plenitudine, quàm fecerunt Apoſtoli, eò quòd in majori abundantia illum recepiſſet. Annales iidem de Origene hoc referunt teſtimonium, quòd fuerit vir ſummæ honeſtatis, patientiæ, filius martyris, propter amorem Chriſti omnibus ſe ſpoliaverit bonis & divitiis, aliquoties propter fidei confeſſionem martyrio affectus, ſummo dotatus ingenio, magiſter innumerabilium Doctorum, Sacerdotum, Confeſſorum & Martyrum. Aſt quis fuit ille ſcopulus, ad quem alliſit & naufragium paſſa fuit navis tam opulentis onuſta mercibus? Donis Dei & gratiis ſibi communicatis bonis ille vir abuſus fuit, quia nimiùm proprio fidit judicio; ſibi quoque nimiùm credidit, plus reliquis omnibus præſumpſit ſcire & ſapere, Majorum doctrinam ac traditiones Eccleſiaſticas ſprevit & contempſit. Idque, uti aſſerit Baronius, refert & ſcribit Vincentius Lyrinenſis, S. Auguſtini coætaneus.

Carpocrate. Baſilide.

Baron. ann. 173. num. 10. Montano.

Baron. ann. 216. nu. 41. Origene.

Eunomio. Baron. ann. 160. n. 13.

7 De Eunomio hæretico Galata legimus, eum in tantam elatum fuiſſe ſuperbiam, ut, quemadmodum ſcribit Theodor. aſſeruerit, nihil eſſe in Divinis, quod ipſum lateret, eò quòd Divinam comprehenderet ſubſtantiam, eandemque cum Deo, qua cognoſcit ſeipſum, haberet cognitionem; unde hæretici hujus aſſeclæ dicere ſolebant, ita ſe cognoſcere Deum, ſicut Deus cognoſcit ſeipſum. Eodem tempore plura alia impietatis monſtra, quæ ſub ovina pelle lupi rapacitatem abſcondebant, & vocabantur Euphemiti, Eccleſiam infeſtabant & affligebant; ſiquidem dediti orationi, nihili faciebant Sacramenta, nec ulla alia virtutum opera; adeò verò ſuperbia illis dominabatur, ut affirmarent, oculis corporeis ſe poſſe videre SS. Trinitatem, dicebantque, frequentes ſe habere viſiones, perfectos ſe eſſe non ſolùm, verùm etiam Angelorum, Prophetarum, imò & Chriſti attingere perfectionem, & quoſvis alios nomine Chriſtiano aſſerebant eſſe indignos. Plurimas hoc ſæculum ſuſtinuit perſecutiones ab hæreticis; ſiquidem anno ſequenti, ut refert eadem hiſtoria, Hilarius Eccleſiæ Romanæ Diaconus non ſe ſeparavit duntaxat ab Eccleſia Catholica, verùm etiam eandem hæreſi infecit, aſſerens, baptiſmum hæreticorum non eſſe admittendum. Miſſus erat hic Hilarius à Liberio Papa ad Conſtantium unà cum Luciſero legato, & poſt verbera & carceres perpeſſos, tandem cum Luciſero relegatus fuit in exilium; at infelix homo actus in ſuperbiam propter gloriam nobilis ſuæ confeſſionis, deſpiciendo cæteros, non ſchiſmaticus ſolùm, ſed etiam hæreticus factus eſt. Pelagium inſuper legimus jactitantem ſe & gloriantem, quòd fœminarum cinctus caterva ne minimum infeſtaretur aut moleſtaretur à concupiſcentia, multò minùs ei ſubjectus eſſet: etenim de me dictum eſt (ſic jactanter de ſeipſo loquebatur) *lapides ſancti volvuntur ſuper terram*; ac propter eà ſimiles haud ſentio moleſtias, utpotè qui virtute liberi arbitrii circumfero trophæum Chriſti.

Idem an. 361. n. 36. Euphemitis.

Idem an. 362. n. 224. Hilario Diacono.

Pelagio.

Baron. ann. 411. n. 28.

Bl. Pſychag. l. 1. c. 9. Antichriſtus ex ſuperbia extollet ſe ſuper Deum. Daniel. 7. 8.

8 Præterire nequeo hoc loco, quod docet Bloſius in alio loco: *Qui inde lapſus eſt, in veritate non ſtetit. Quicunque non ſunt lapſi, in veritate ſtant, & ille ſtat, qui Deo fruitur; qui autem ſe frui voluerit, cadit. Quis vero ſe frui vult? Qui ſuperbus eſt. Ideo ille qui ſemper ſtare volebat in atriis Jeruſalem: In lumine, inquit, tuo videbimus lumen, non in lumine noſtro. Item apud te, inquit, fons vitæ, non apud me*. Cum Daniel ſpiritu prophetico prævideret adventū Antichriſti, & calamitoſos eventus illius tēporis, deſcripturus ipſum ex inſtinctu Spiritus S. quo regebatur ipſius calamus, deſcripſitne ipſum fortaſſis perſecutorem fidei? blaſphematorem? tyrannum? idololatram? atheum? hæreticum? Dei ac Filii Dei fatalē inimicum? Audire, ut totum hoc uno complecteretur verbo, ſatis ipſi fuit dicere, quòd erit ſuperbus: *Os loquēs ingentia*. Sed clariùs hoc impietatis monſtrum deſcribit S. Paulus ad Theſſalon. *Homo peccati, filius perditionis, qui adverſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe, tanquam ſit Deus*. Dignus quoque conſideratione eſt textus ille ad Rom. c. 1. *Revelatur ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent, quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis: Deus enim in illis manifeſtavit*.

2. Theſſ. 2. 4.

Rom. 1. 18.

ſtavit. Inviſibilia enim ipſius, à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta, conſpiciuntur: ſempiterna quoque ejus virtus & divinitas. Verùm ſi per creaturas, aut ex creaturarum cognitione, ſuffragante lumine naturæ, quod à Deo receperunt, in notitiam veri Dei devenire potuerunt: cur igitur in ſua idololatria adeò remanſerunt obcæcati? Cauſa fuit eorum ſuperbia, & arrogantia: *Ita ut ſint inexcuſabiles, quia cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt*. Ecce in quem impegerint ſcopulum: *Evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt*.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Superbia omnis peccati principium eſt, tum quòd inveniatur in omnibus, tum etiam quia fuit primum peccatum & origo omnium, tum denique quia eſt graviſſimum.

THEMA.

Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Eccl. 10. 15.

Superbia eſt primum omnium peccatorum principium.

1 QUàm fœlix ac beata fuiſſet vita hominis creati in innocentia, & juſtitia originali, ſi non comparuiſſet in mundo deteſtandum illud peccati monſtrum! Quòd ſi pariter cœleſtem non penetraſſet Paradiſum, neque ſuperna illa Jeruſalem magna ex parte evacuata & ſpoliata, neque infernus fuiſſet, neque commiſſa fuiſſent tot ſcelera, & iniquitates, quibus terra poſtea inundavit, & ad finem uſque mundi hujus inundabit. At quis hoc monſtrum progeneravit, niſi ſuperbia? *Initium omnis peccati eſt ſuperbia*, ait Eccleſiaſtic. Dubium movet D. Angelicus: *Vtrum ſuperbia ſit primum omnium peccatorum*? Et reſpondet affirmativè, inhærens authoritati præfati textus, ſubditque hanc concluſionem: *Superbia, per quam maximè à Deo avertimur, eſt primum & principium omnium peccatorum*. Ratio, quam aſſignat, eſt: *Dicendum quod illud quod eſt per ſe, eſt primum in quolibet genere; dictum eſt autem, quod averſio à Deo, quæ formaliter complet rationem peccati, pertinet ad ſuperbiam per ſe, ad alia autem peccata ex conſequenti; & inde eſt, quod ſuperbia habeat rationem primi, & eſt etiam principium omnium peccatorum*. Nullum dari poteſt peccatum, quod non includat contemptum Dei divinarumque legum. Unde docet S. Auguſtinus: *Omnium peccatorum initium & finis & cauſa* (loquitur de ſuperbia) *quia non ſolum peccatum eſt ipſa ſuperbia, ſed etiam nullum peccatum eſſe potuit, aut poteſt, aut poterit ſine ſuperbia; ſiquidem nihil aliud omne peccatum eſt, niſi Dei contemptus, quo ejus præcepta contemnimus; & hoc nulla res alia perſuadet homini, niſi ſuperbia*. Quemadmodum in alio propoſito jam dixerat S. Bernardus: *Ibi pecca, ubi DEVS non eſt*: ita pari proportione videtur poſſe dici: *Ibi pecca, ubi ſuperbia non ſit*: ſed ecce quàm conformiter propoſito noſtro loquitur S. Iſidorus: *Omnis peccans ſuperbus eſt, eo quod faciendo vetita, contemptui habeat Divina præcepta. Rectè ergo initium omnis peccati ſuperbia eſt, quia niſi præceſſerit mandatorum Dei inobedientia, tranſgreſſionis non ſequitur culpa*. D. Thomas art. citat. propoſuerat ſimul argumenta aliqua, & ad ſecundum, quod tale erat: *Initium ſuperbiæ eſt apoſtatare à Deo, Eccl. 10. ergo apoſtaſia à Deo eſt prius quam ſuperbia*, ac proinde ſuperbia non eſt primum peccatorum: reſpondet S. Doctor: *Dicendum, quod apoſtatare à DEO dicitur eſſe ſuperbiæ humanæ initium, non quaſi aliquod aliud peccatum à ſuperbia exiſtens, ſed quia eſt prima ſuperbiæ pars; dictum eſt enim, quod ſuperbia principaliter reſpicit ſubjectionem divinam, quam contemnit. Ex conſequenti autem contemnit ſubjici creaturæ propter Deum*. In reſponſione ad primum jam dixerat: *Quodlibet genus peccati natum eſt ex ſuperbia oriri*.

S. Th. 2. 2. q. 162. a. 7.

D. Aug. to. 4. l. de ſalut. docum. c. 19.

S. Iſid. l. 2. ſent. c. 38.

S. Th. l. c.

2 Docet nos S. Bonaventura, in quo ſuperbia opponatur Deo: *In hoc*, ait, *contrariatur Deo, quia cum omnia ſubjecta ſint ei, ipſa vult eſſe ſui juris, & ſpoliat eum debito honore ſuo, id eſt, univerſali dominio, quantum eſt in ſe*. Hac ſuppoſita doctrina, quòd ſuperbus nolit eſſe ſubjectus, ſequitur, quòd tranſgrediatur & prævaricetur omnem legem, omniſque prævaricatio imbibat ſuperbiam. Alio in loco idem Seraphicus Doct. cum diſtinctione declarat, quomodo ſuperbia ſit principium omnis peccati: *Superbia dicitur initium omnis peccati triplici ratione. Primò propter cauſam quæ invenitur in omni peccato, quia in omni peccato invenitur contemptus Dei, qui eſt quædam cauſa peccati; iſte autem contemptus eſt averſio à Creatore, quæ in omni peccato eſt, ubi præponitur bonum commutabile bono incommutabili, quia ſicut ſine charitate aliæ virtutes nihil ſunt, ita ſine ſuperbia alia vitia nihil ſunt*. Secunda ratio, quam adducit, eſt: *Quia primum peccatum fuit, hoc enim genere peccavit diabolus in cœlo, & homo in Paradiſo*. Tertia ratio: *Quia ex ea naſcuntur alia vitia ſecundum prius, & poſterius*. Abulenſis, ubi tractat de malignitate hujus vitii, aſſerit, peccatores Divinarum legum tranſgreſſores nonniſi uno moveri paſſu: *Mali ab uno capite movent greſſus ſuos, ſcilicet à ſuperbia*. Eadem fuit obſervatio Bellovacenſis: *Notandum*, ait, *quod ſuperbia eſt prima, & præcipua in contemptu, & offenſa Dei, in perpetratione omnium vitiorum; imò ipſa eſt prima omnium vitiorum origine cœleſti, in qua maxima Dei offenſa & implacabiliter, apparet, quod tam nobilem, & tam ſublimem, & tam pulchram, & præſtabilem, & honorabilem creaturam propter ſolam ſuperbiam cogitationis, quâ dicebat in corde ſuo: Iſajæ 14. In cœlum conſcendam, de tanta nobilitate præcipitavit ad tantam vilitatem*.

S. Bon. de perf. relig. l. 1. c. 9.

Superbia triplici ratione dicitur initium eſſe omnis peccati.

Idem in compend. Theol. verit. l. 3. c. 15.

Abul q. 53. in c. 15. Matt.

Bell. ſpec. mor. l. 3. p. 3. diſt. 2.

Superbus ſubtrahit ſe ab obſervantia divinarũ legum.

3 Jeremiæ 2. hiſce ſuperbus depingitur verbis: *Confregiſti jugum, rupiſti vincula, dixiſti, Non ſerviam*. E contrario præcipit nobis Apoſtolus: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*. Ubi nota, Apoſtolum dicere: *Omnis anima*; ſuperbus non vult ſe ſubmittere; quicumque à jugo divinarum legum ſe ſubtrahit, ſe declarat ſuperbum. Hæc eſt ratio, quam reddit S. Auguſtinus, docens nos modum eradicandi peccatum, ſimulque conſulens, ut primò extirpemus ſuperbiam, ſi finem hunc aſſequi velimus: *Caput omnium morborum ſuperbia, quia caput omnium peccatorum ſuperbia. Medicus quando ægritudinem diſcutit, ſicut quod per aliquam cauſam factum eſt, & ipſam cauſam, per quam factum eſt, non curet, ad tempus videtur mederi: cauſa manente, morbus repetitur; v. g. apertius hoc dicam. Humor in corpore ſcabiem vel ulcera gignit; in corpore fit magna febris, & non parvus dolor. Exhibentur quædam medicamenta, quæ ſcabiem compeſcant, & fervorem illum ulceris ſedent; & adhibentur, & proficiunt. Vides hominem, qui fuit ulceroſus vel ſcabioſus, ſanatum, ſed quia humor ille non ejectus eſt, rurſus ad ulcus redditur. Cognoſcens hoc Medicus, purgat humorem, detrahit cauſam, & nulla erunt ulcera*. Hanc ſimilitudinem S. Doctor caſui noſtro applicat, pariterque inſinuat, tunc nos detruncaturos omnis peccati radicem, quotieſcumque è medio ſuſtulerimus ſuperbiam: *Vnde ergo abundat iniquitas? Per ſuperbiam. Cura ſuperbiam, & nulla erit iniquitas*.

Jer. 2. 20.

Rom. 13. 1.

S. Aug. tr. 25. in Joa.

Superbia ſublata tollitur radix omnis peccati, quod probatur ſimilitudine.

4 *Initium omnis peccati*. In quem locum S. Bernardus hanc inſtituit conſiderationem: *Initium omnis peccati ſuperbia, quæ tam velociter ipſum quoque ſideribus cunctis clarius micantem æterna caligine obtenebravit Luciferum; quæ non modo angelum, ſed angelorum primum in diabolum commutavit*. Inter omnia alia vitia ſuperbia ipſa contra Deum armis ſe munire, ipſum infeſtare, & impugnare, ac ſupremam illam & infinitam Majeſtatem, *quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*, vilipendere, & deſpicere auſa fuit. Priuſquam in cœlo compareret hoc monſtrum ſuperbiæ, peccatum ignotum erat; ſuperbia reliquis omnibus vitiis viam ſtravit, & aperuit, ac pulcherrimum angelorum commutavit in dæmonem cum omnibus ſuis aſſeclis, qui nil aliud moliuntur, niſi ut tentent & inſtigent humanum genus ad offenſas & injurias Deo Creatori noſtro inferendas: *Hæc eſt primæ ruinæ cauſa, & origo principalis morbi* (ſcribit Caſſianus de ſuperbia) *qui rurſum per illum, qui fuerat à ſe dejectus in protoplaſtum ſerpens, infirmitates omnium vitiorum, & materiam germinavit*. Hugo Card. in verſum illum Pſ. 118. *Superbi inique agebant uſquequaque*, commentans, ait: *Hic notandum, quod in Gloſſa dicitur, quod peccatum maximum eſt ſuperbia: & poſſumus dicere, quod hoc eſt quadrupliciter, ſcilicet, origine, genere, numeroſitate, temporis antiquitate. Origine dico, quia ut dicitur Eccl. 10. Initium*,

S. Ber. Ser. c. 103.

Antequam in cœlo appareret monſtrum ſuperbiæ, peccatum erat ignotũ.

Caſſian. l. 12. c. 1.

H. C. in Pſ. 118.

Digitized by Google

tium omnis peccati ſuperbia: *Genere*, *quia ut dicitur in Gloſſa*: *Superbia natione cæleſtis, ſublimium mentes inhabitat*. In cujus rei probationem adeſt authoritas S.Nili de octo vitioſis cogitationibus, ubi ait: *Superbia graviſſimus atque omnium truculentiſſimus eſt affectus, ac perfectos potiſſimum oppugnat, eoſque qui ad virtutum faſtigium evecti ſunt, dejicere contendit. Numeroſitate* (pergit Hugo Cardinalis) *quia ferè omnes ſuperbi ſunt, unde & in Gloſſa additur*: *Sub cinere latitans & cilicio*; innuere volens, ſubtiliſſimum & ſelectiſſimum genus ſuperbiæ latere frequenter ſub ſaccis, & ciliciis. Denique *temporis antiquitate, quia hoc fuit primum peccatum in diabolo & in homine*.

S.Nilus.

Continuatio ejuſdem. Ezech. c.21. 37.

5 Si conſideremus Prophetam Ezechielem cap. 21. veriſſimum reperiemus oraculum illud Davidicum: *Superbi iniquè agebant uſquequaque*; aſſerit enim Propheta dicto capite: *Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem*. Tribus immediatè vicibus mentionem facit iniquitatis, per quam, uti ex antecedentibus deducitur, intelligitur ſuperbia: *Nonnè hæc eſt, quæ humilem ſublevavit, & ſublimem humiliavit?* Hugo Cardinalis in Pſal. 54. *Superbia enim*, inquit, *hominem humilem, id eſt abjectum & vilem, ſublevat per præſumptionem, & in corde ipſius ſublimem humiliat, quia etiam venerabiles perſonas contemnere eum facit; hoc iniquitas magna, & ter dicit, iniquitatem*. Porrò aſſerere poſſumus, Prophetam tertiò repetiiſſe *iniquitatem*, quia *initium omnis peccati ſuperbia eſt*; primò in Lucifero, & aſſeclis ejus; ſecundò in Adamo & Heva; tertiò in tota horum poſteritate.

H.Card. in pſ.54.

Superbia comparatur radici. H.C. in pſ.7. v.1.

6 Idem Hugo Cardinalis in expoſitione Pſalm. 7. & hujus verſus: *Domine Deus meus, ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis*, ait: *Si feci iſtud, id eſt peccatum ſuperbiæ, quia eſt maximum. Dicitur radix omnium malorum, quia ſicut radix difficile evellitur, ita etiam hoc vitium*. Præterea quemadmodum omnes flores, fructus, imò & frondes, rami, truncus, & medulla arboris proveniunt ex radice: ita pariter omnia peccata cujuſcunque ſpeciei derivantur ex ſuperbia. Unde docet S. Ambroſius Serm. 7. in Pſalm. 118. *Multiplicis culpæ materiem eſſe ſuperbiam, declaravit, dicens de hæretico: quia ei quæ ſecundum pietatem eſt, doctrinæ ſuperbit, nihil ſciens, ſed langueſcens circa quæſtiones, & pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidia, contentiones, ſacrilegia, ſuſpiciones malæ, conflictiones hominum mente corruptorum, & à veritate alienorum, æſtimantium quæſtum eſſe pietatem. Quantorum itaque expreſſit cauſam eſſe delictorum ſuperbiam? Vnde David commendare volens devotionem ſuam, nulla ſuperborum iniquitate attentata ait: Superbi iniquè agebant nimis. Non ſolum iniquitatem agentium, ſed etiam nimiam iniquitatem pariter declaravit, quæ conveniret ſuperbis, quorum ne aliquo tentaretur contagio, audi alibi dicentem: Superbo oculo & inſatiabili corde cum hoc non edebam*.

S. Ambr.ſ.7. in pſ.118.

Peſtis ſuperbiæ ſuo veneno inficit omnes virtutes.

7 Quid de maligna tali cenſeres febre, quæ cuncta remedia converteret in peſtiferum, & mortale venenum? Talis eſt malitia morbi hujus contagioſi, & peſtilentis ſuperbiæ; virtutes, opera bona, Sacramenta, Orationes, eleemoſynas, imò ipſos etiam abjectiſſimos & profundiſſimos humilitatis actus, veluti ſuipſius contemptum, ſuperbia convertit in venenum, & in mortem animæ; ſiquidem, ut advertit S. Bernardus tract. de interiori domo: *Idcirco eſt omnium peccatorum peſſima, quia tam per virtutes, quam per vitia humanam mentem exterminat. Cætera vitia ſolas illas virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur: ſola ſuperbia contra cunctas animi virtutes ſe erigit*. Jampridem punctum hoc tetigerat S. Iſidorus Hiſpalenſis: *Inde*, inquiens, *omnium peccatorum eſt maxima, quia tam per virtutes, quam per vitia humanam mentem exterminat*. Veriſimile eſt, ex eo, utpotè antiquiori, hoc hauſiſſe S. Bernardum. S. Joannes Climacus hanc quoque ſtabilivit propoſitionem: *Impurus eſt omnis apud Deum, quiſquis ſuperbo eſt corde*. At majoris eſt ponderis, quod jam paulò ante dixerat: *Vbicumque lapſus contigit, ibi jam ante ſuperbia nidificarat*. Exiſtimabat nimirùm, non poſſe dari tranſgreſſionem aliquam, quæ ortum ſuum non haberet à ſuperbia.

S.Ber.de inter.dom.c. 40.

S. Iſid.l.2. ſent.c.38.

Clim. gr.23.

Per ſuperbiã aggravantur omnia alia peccata. D.Th.l.c.

8 S. Thomas art. ſup. cit. in reſponſione ad 4. arg. ſcribit: *Superbia dicitur eſſe graviſſimum peccatorũ ex eo, quod per ſe competit principio, ex quo attenditur gravitas in peccato. Et ideo ſuperbia cauſat gravitatem aliorum peccatorum. Inter graviora peccata primum eſt ſuperbia, ſicut cauſa, per quam alia peccata aggravantur. Et id, quod eſt primum in cauſando peccata, eſt etiam ultimum in recedendo; ideo ſuper illud Pſal. Emundabor à delicto maximo, dicit Gloſſa: hoc eſt, à delicto ſuperbiæ, quod eſt ultimum redeuntibus ad Deum, & primum recedentibus*. Quapropter benè obſervat S. Joa. Clim. *Priora*, inquiens, *quidem hominum vitia ſæpe ab hominibus curata ſunt: Extremum verò ſeu ſtupor* (loquitur de ſuperbia) *à nullo mortalium curari poteſt*. Et S. Aug. aut quicunque alius author ſit, ſequentem nobis reliquit doctrinam: *Quicumque ſuperbus eſt, melius eſſet ei, (& hoc ad comparationem mali dico,) ut omnia alia vitia haberet, & ex malis ſuis inclinaretur ad pœnitentiam, & non omnes deſpiceret; ſi autem poſt peccata ageret pœnitentiam, utique Dei miſericordiam mereretur. Qui autẽ ſuperbus eſt, omnium malorum habet principium, & non agit pœnitentiam, quaſi juſtus ſit. Propterea ſuperbia contraria eſt Deo, quia Deo non ſubjicitur; ſic enim ſe habet quaſi juſtus. Superbus non agit pœnitentiam pro malis, & gloriatur quaſi pro bonis*.

Climac. l.c.

D.Aug. to.9. l. de obed. & hum.c.3.

9 De hac ſuperbi impœnitentia evidens habemus argumentum in Phariſæo, qui minimè reprobatus fuit propter adulteria, homicidia, iniquas extorſiones, vel ob ſimilia peccata; ſed propterea reprobus abivit, quia in orationibus ſuis, eleemoſynis, jejuniis, aliiſque bonis operibus inſuperbivit, ſeipſum extulit & alios deſpexit. Nullus peccator adeò firmiter & tenaciter attinetur à diabolo, ſicuti ſuperbus. Audiamus deciſionem S. Aug. *Nullum vitium eſt, cui magis Divinæ lege reſiſtatur, & in quod magis accipiat dominandi jus ille ſuperbiſſimus ſpiritus*. De valore & efficacia medicamenti devenitur in notitiam malignitatis morbi, cui applicatur. Hinc idem S. Aug. eſto in alio loco, benè obſervat, dicens: *Propter hoc vitium, propter hoc magnum ſuperbiæ peccatum, Deus humilis venit. Hæc cauſa, hoc peccatum magnum, iſte ingens morbus animarum Omnipotentem Medicum de cœlo deduxit, uſque ad formam ſervi humiliavit, contumeliis egit, ligno ſuſpendit, ut per ſalutem tantæ medicinæ curetur hic tumor. Iam tandem erubeſcat homo eſſe ſuperbus, propter quem factus eſt humilis Deus*. Nolo hìc præterire quandam S. Bernardi ſententiam: *Sicut initium ſapientiæ timor Domini, ſic initium omnis peccati ſuperbia; & quomodo perfectionem ſibi ſapientiæ vindicat amor Dei, ita deſperatio ſibi omnem malitiæ conſummationem*.

Superbi ſunt impœnitentes.

D.Aug. to.3. l.4. de Trin. c.15.

Idem in pſ. 18.

S.Ber.ſ.17. in Cant.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Superbia aliorum omnium peccatorum, vitiorumque annexam habet congeriem.

THEMA.

In ipſa initium ſumpſit omnis perditio. Tob. 4. verſic.14.

1 DOcumentum inter alia utiliſſimum, ac maximè neceſſarium, quod ſenior Tobias juniori filio ſeriò commendatum volebat, erat illud: *Superbiam nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas*: rationem protinùs ſubdit: *In ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio*. S. Ambroſii hęc eſt ſententia: *Maximum peccatum in homine ſuperbia eſt, quandoquidem inde manavit noſtri origo delicti. Hoc telo nos primum diabolus vulneravit & perculit. Nam niſi homo ſerpentis perſuaſione deceptus eſſet, Deus eſſe noluiſſet*. Opere ipſo docuit magnus hic S. Doctor, qualis quantuſque ſuperbiæ inimicus, quantuſque è contra humilitatis amicus fuerit; tunc nimirùm, quando omni conatu Mediolanenſem reſpuit Archiepiſcopatum. Jam pariter ſcripſerat in Epiſtola quadam in deteſtationem hujus vitii: *Sive in lapſu diaboli, ſive in prævaricatione hominis, initium peccati ſuperbia eſt*. Quemadmodum radix non eſt principium duntaxat arboris, ſed ſimul cauſa principalis eſt omnium ſurculorum & frondium, ac germinum: ad eundem modum ſuperbia in homine (*video homines quaſi arbores ambulantes*) eſt prima origo, & cauſa omnis peccati; unde S. Bernardus ſermone de modo

Superbia eſt radix & prima origo omnis peccati.

S Amb. l. 7. in pſ.118.

Idem l.5. ep. 84.

Digitized by Google

S. Ber. ſ. 17. de modo bene viv.

do benè vivendi ait: *Superbia eſt radix omnium malorum*. Nec eſt, quòd mihi opponatis, S. Apoſtolum hunc effectum attribuiſſe cupiditati: *Radix omnium malorum cupiditas*, 1. ad Timoth. 6. v. 10. Reſpondeo enim cum S. Auguſtino: *Superbia & cupiditas in tantum unum eſt malum, ut nec ſuperbus ſine cupiditate, nec ſine ſuperbia poſſit cupidus inveniri; de ſuperbia namque naſcuntur hæreſes, ſchiſmata, detractiones, invidiæ, iræ, rixæ, diſſenſiones, contentiones, animoſitates, ambitiones, elationes, præſumptiones, jactantia, verboſitas, vanitas, inquietudo, mendacium, perjurium; & cætera hujuſmodi, quæ dinumerari per ſingula longum eſſet.*

S. Aug. l. 4. de ſalu. doc. c. 19.

Superbia virtualiter includit omnia peccata. Abul. in c. 3. Gen.

2 Poſtquam Abulenſis in deſpectum ſuperbi expoſuiſſet pœnam datam ſerpenti: *Super pectus tuum gradieris*, veluti ſuo loco jam diximus; proſequitur in ſerpente infernali: *Intendit homines perſuaſionibus ad peccata pertrahere, & in quolibet peccato ſuperbia tanquam prima origo includitur, cum in quolibet peccato repugnemus Deo, & ſimus inobedientes.* Audiamus Pſalmiſtam ore Dei loquentem: *Confundantur ſuperbi, quia injuſte iniquitatem fecerunt in me*; non exponit, qualis hæc ſit ſpecies peccati, ſolùm in genere dicit, *iniquitatem*, quia ſuperbia virtualiter omnia includit peccata. Baſilius Magnus commentando in cap. 13. Iſaiæ, hanc nobis reliquit propoſitionem obſervatu dignam: *Intelligere convenit, extensè ab uno hoc ſuperbiæ peccato ſpecies malitiæ cæteras omnes derivari.* S. Bonav. in Diæta ſalutis ſuperbiam appellat: *Primum & principale ac capitale vitium.* Accedit S. Joa. Clim. aſſerens: *Cogita tu mihi duodecim eſſe vitia ignominiæ. Audivi ego à viro valde honorato, qui dixit: Si unum ex his (elationem animi dico) voluntate tua complexus fueris, illud unum vicem undecim reliquorum ſupplebit.* De ſuperbia ſcribens S. Iſidor. Hiſpalenſis hæc tradit: *Mater & regina ſeptem principalium vitiorum ſuperbia non ingrediatur, nec requieſcat in domicilio cordis mei; neque ſoboles ejus mihi adhæreat, id eſt gula, concupiſcentia, fornicatio, avaritia, ira, triſtitia, vana gloria.*

Pſal. 118. 78.

Baſil. M. in c. 13. Iſa.

S. Bon. in diæt. ſalut. l. c. 3.

Clim. gr. 23.

S. Iſid. Hiſp. exhort. ad pœnit.

Superbia comparatur Hydræ.

3 Non immeritò ſuperbiæ attribui poteſt titulus Hydræ. Hanc fingunt Poetæ capita ſeptem habuiſſe, quorum aliquo exciſo, ſeptem alia ſuboaſcebantur: pari ratione ſuperbia hydra dici poteſt, quia eſt mater ſeptem vitiorum capitalium. Quòd ſi ſuperbus unum, aut alterum truncaverit vitium, & deſuper glorietur, ac ſuperbiat, reum ſe faciet, ac culpabilem inſtar tranſgreſſoris omnis legis, quia juxta regulam, *qui in uno deficit, factus eſt omnium reus*. Ingenioſa valdè hæc eſt reflexio D. Chryſoſtomi, aſſerentis: *Nutrix dilectionis humilitas eſt, & totius mali odii mater ſuperbia.* Charitas eſt regina omnium virtutum: eadem proportione dicere poſſumus, ſuperbiam eſſe reginam omnium peccatorum. Audiamus, quo eam epitheto paulò poſt deſcribat idem Sanctus: *Hanc eſſe conſtat arcem malorum, & radicem, fontemque peccati.*

S. Chr. h. 4. de ver. Iſa.

Superbia eſt regina & mater omnium vitiorum.

4 Quantùm S. Gregorius Magnus amaverit humilitatem, declaravit ipſius fuga, qua reſpuebat ſummum Pontificatum: & quamvis contra ſuam voluntatem ad illum divinitùs, & miraculosè poſtea fuerit elevatus, in eo tamen vixit cum continuo ſui ipſius contemptu; unde ſuperbiam veluti omnium vitiorum cauſam deteſtabatur verbis ſequentibus, citatis à Caſſiano lib. 12. cap. 1. de ſpiritu ſuperbiæ: *Ipſa vitiorum regina ſuperbia cum devictum plane cor ceperit, mox illud ſeptem principalibus vitiis quaſi quibuſdam ſuis ducibus devaſtandum tradit, ex quibus vitiorum multitudines oriuntur.* Quærit S. Thomas: *Utrum ſuperbia debeat poni vitium capitale?* & hanc ponit concluſionem: *Superbia non capitale vitium, ſed omnium vitiorum regina & mater eſt.* Procedit deinde cum hac diſtinctione: *Superbia dupliciter conſiderari poteſt: uno modo ſecundum ſe, prout, ſcilicet, eſt quoddam ſpeciale peccatum: alio modo ſecundum quod habet quandam influentiam in omnia peccata. Capitalia autem vitia ponuntur quædam ſpecialia peccata, ex quibus multa genera peccatorum oriuntur. Et ideo quidam conſiderantes ſuperbiam, ſecundum quod eſt quoddam ſpeciale peccatum, connumeraverunt eam aliis vitiis capitalibus. Gregorius verò conſiderans univerſalem ejus influentiam, quam habet in omnia vitia, non connumeravit eam aliis capitalibus vitiis, ſed poſuit eam reginam omnium vitiorum, & matrem.* Et ſtatim hic ſubdit S. Doctor authoritatē D. Gr. l. 31. mor. c. 31. ex Caſſian. ſup. adduct.

Joa. Caſſian. l. 12. c. 1.

D. Th. 2. 2. q. 162. ar. 8.

Clim. l. cit. Enumerantur germina, filiæ & gradus ſuperbiæ.

5 Multa peſſima germina ſuperbiæ enumerat S. Joa. Climacus, loco ſupra citato, dicens: *Superbia eſt negatio Dei, inventum diaboli, deſpectus hominum, parens temerarii judicii, ſeu condemnationis alienæ; mala progenies laudum, ſterilitatis argumentum, auxilii divini obſtaculum, lapſuum procuratrix, fons furoris, ſimulationis ſeu hypocriſis janua, propugnaculum dæmonium, cuſtos peccatorum, immanitatis ſeu immiſericordiæ cauſa, commiſerationis ignoratio, hoſtie Dei, blaſphemiæ radix, divini auxilii negatio.* Quid ulteriùs in deteſtationem hujus peſſimi vitii dici poteſt? Finxerunt Poetæ, ex vaſe Pandoræ omnes ſuper terram profluxiſſe calamitates & infortunia, omnia promanaſſe mala culpæ & pœnæ. Fabula ſit hæc, veritas tamen Catholica eſt, ſuperbiam & fuiſſe, & eſſe originem, & cauſam omnium malorum. De filiabus hujus abominandæ matris ait Doctor Seraphicus: *Filiæ ſuperbiæ ſunt ſeptem, ſcilicet, præſumptio, ambitio, inobedientia, irreverentia, erubeſcentia boni, & irriſio bonorum vel ſimplicium, vanagloria & hypocriſis.* In ſuo Centiloquio ſcribit deinde de gradibus hujus: *Gradus ſuperbiæ ſecundum Bernardum ſunt duodecim, ſcilicet, curioſitas, levitas mentis, inepta lætitia, jactantia, ſingularitas, arrogantia, præſumptio, defenſio peccatorum, ſimulata confeſſio, rebellio, libertas peccandi, conſuetudo.* Omnes & ſinguli hi gradus ibidem fusè declarantur.

S. Bon. l. c.

Idem in centiloq. p. 1. Sect. 17.

S. Ber. de vit. ſolitar. Comparatur peſti.

6 Audiamus etiam ipſum Sanctum Bernardum, quid ſcribat *ad fratres de monte Dei: Superba*, inquit, *ex uſu voluntas in magna ſæpè cordis inopia tumentem efficit animum; unde procedunt vana gloria, fiducia ſui, negligentia Dei, jactantia, inobedientia, contemptus, præſumptio & cætera animæ peſtes, quæ profluere ſolent ex tumore, & uſu ſuperbiæ.* Peſtis in hoc differt ab aliis morbis, & infirmitatibus corporis particularibus, quòd iſtæ reſidere ſoleant in una parte corporis; at lues contagioſa, ſeu peſtifera inficit, & contaminat totum corpus, imò veſtes etiam ipſas inficit, eſto nonnunquam ſigno externo in una duntaxat corporis parte manifeſtetur. Eundem hunc effectum operatur ſuperbia, quæ peſtis inſtar cunctas animæ potentias contaminat inficitque; unde & Sanctus Nilus diſcurrendo de octo vitioſis cogitationibus, hac utitur ſimilitudine: *Ut contagioſus morbus in totum corpus: ſic ipſa quoque* (nempè ſuperbia; de hac enim loquitur) *in totam animam ſerpit.*

S. Nilus.

Superbia eſt immanis & crudelis. S. Aug. l. 1. c. 8. con. Acad.

7 Quòd verò ſuperbia alia plura, quæ ex illa promanant, habeat annexa vitia, haud difficile erit oſtendere, ſi ſingula ſeparatim perſtringamus. Ac primò, quod ait S. Auguſtinus: *Superbia nihil eſt immanius*, patet in Jona Propheta, qui urbis Ninive exterminium videre maluiſſet, non zelo Divinæ juſtitiæ, juxta quam debitam promeruerat punitionem; ſed ne fidem ſuam proſtitueret, & mendax reputaretur. Superbi ambiunt honores, dignitates, aliiſque dominari appetunt; ideoque injuſto bello patriam opprimunt, civitates evertunt, ſolo æquant vicos, & oppida, campos & agros humano faciunt inundare ſanguine. Sermocinabatur propterea benè S. Bernardinus his verbis: *Primum vitium increpandum eſt ſuperbia; unde Dominus præcepit: Increpa feras arundinis, id eſt, mentes ſuperbas, quæ feræ dicuntur, quia ſunt ſylveſtres ad Deum, & feræ, id eſt, crudeles ad proximum; feræque arundinis dicuntur, quia vacui ſunt ſuperbi ad ſe, & ſteriles quoad proximum.* Idem to. 1. ſerm. 22. hanc rurſus notavit crudelitatem: *Primum radicale peccatum, ex quo detractio generatur, eſt crudelis ſuperbia.* Neque ferrea duntaxat viſcera habet ſuperbus, ſævum, & crudelem in alios ſe oſtendens; verùm etiam odio habet, & malè tractat humiles & manſuetos: ita teſtatur S. Joa. Climacus: *Ut Solem fur averſatur, ita ſuperbus manſuetos contemnit.* Experientia compertum eſt, quòd homines arrogantes, & ſuperbi duris, & aſperis verbis non ſolùm, ſed etiam factis aggrediantur humiles, dando illis occaſionem benefaciendi, ut nimirùm eò magis in amorem Dei, & proximi accendantur; juxta quem ſenſum Hugo Card. exponit illum verſum: *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper*; nempè *amore Dei*.

S. Ber. to. 2. ſ. 18. ar. 2.

Idem to. 1. ſ. 23. ar. 1. c. 1.

Clim. l. c.

Pſ. 9.

Vindicativus. S. Aug. ſ. 41. de verb. Do.

8 D. Auguſtini ſententia eſt: *Ut velint homines vindicari, quando læduntur, ſuperbia facit, cum humiliari*

Digitized by Google

ri dedignantur, vindicari volunt; hanc feritatem & appetitum vindicativum ſequuntur ira & indignatio. Et quia ſuperbus magnam de ſe habet præſumptionem, ac proinde majorem, quàm competat, cupit ſibi deferri honorem; contra illum, qui eum non adorat, ita accenditur, rabiem concipit, injuriis illum onerat, & improperiis. *Vbi fuerit ſuperbia* (ſunt verba Salomonis) *ibi erit & contumelia*. Arrogantes & tumidi corde ſemper injurioſa in ore parata habent verba. Addit Climacus: *In corde ſuperborum naſcuntur blaſphema verba.*

Prov. 11.2. — Climac. l. c.

Inſtabilis in operibus bonis. — S. Aug. to. 4. de ſalut. docum. c. 18. Idem ſ. 3. de verb. Do. c. 5.

9 Sunt inſuper in bonis operibus inſtabiles: *Sicut navis eſt abſque gubernatore, cum jactatur à fluctibus* (& eſt ſimilitudo Divi Auguſtini) *ita & ſuperbus levis circumfertur, inſtabilis per omnes actus ſuos.* Et in alio loco ac ſermone depingit ſuperbum invidum: *Servo Dei*, inquit, *cui ſurrepſerit ſuperbia, continuo ibi eſt & invidia: non poteſt ſuperbus eſſe non invidus. Invidia filia eſt ſuperbia, ſed iſta mater neſcit eſſe ſterilis: ubi fuerit, continuò parit.*

Luxuriæ deditus.

10 Verùm inter reliqua omnia vitia nullum eſt, quod ſit partus adeò proprius ſuperbiæ, uti eſt vitium ſenſualitatis ſeu luxuriæ. Patet hoc primò ex Apoſtolo, qui poſtquam Philoſophos, & ſapientes illus gentiles exhibuiſſet vanitate, & tumore ſuperbiæ prægnantes: *Evanuerunt in cogitationibus ſuis*, addit: *Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemet ipſis.* Et verò unde prodiit nefaria illa libido infamium illarum civitatum, cujus horrendus fœtor ipſos etiam attigerat cœlos, indeque iræ Divinæ fulmina evocaverat? Audiamus, quod Deus ipſemet revelavit Prophetæ ſuo Ezechieli: *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia.* Tetigit hoc idem punctum Gregorius M. proferens exempla, quæ ipſe oculis conſpexit circa hanc deordinationem: *Multis ſæpè ſuperbia luxuriæ ſeminarium fuit, quia dum eos ſpiritus quaſi in altum erexit, caro in infimis merſit.*

Ad Rom. c. 1. 21. — Ezech. 16. 49. D. Gr. l. 26. mor. c. 13.

Patebit in Antichriſto.

11 Supra jam fecimus mentionem plurium hæreſiarcharum, qui in arrogantiæ, & ſuperbiæ pœnam proni corruere in cœnum impudicitiæ, & hæreſis. Daniel ſpiritu Prophetico illuſtratus, præſagiendo Antichriſti adventum in fine ſæculorum, ait: *Faciet juxta voluntatem ſuam rex, & elevabitur, & magnificabitur adverſus omnem deum, & adverſum Deum deorum loquetur magnifica &c. Et Deum patrum ſuorum non reputabit.* Prius depinxerat illum ſuperbiſſimum, poſtea deſcribit, & oſtendit eundem libidinoſiſſimum, dicens: *Et erit in concupiſcentiis fœminarum, nec quemquam deorum curabit, quia adverſum univerſa conſurget.* Obſervaſtiſne, quo tempore protoparentes noſtri in ſeipſis experti fuerint rebellionem carnis & ſenſus? Quando, nimirùm, mendacem illam ſerpentis promiſſionem: *Eritis ſicut dii*, verificatum iri ſperarunt, & præſumpſerunt.

Dan. 11. 37.

Bar. An 253. n. 41.

12 Legitur in Annalibus Eccleſiaſticis, quòd S. Cypr. inceſſanter deploraverit quorundam miſeriam, qui poſt emiſſam fidei confeſſionem, & poſt acceptam etiam priſtinam libertatem, qua à carceribus liberabantur ab ipſiſmet perſecutoribus (qui tot tantorumque concivium mortem, & necem indolebant) ſtultè gloriabantur in confeſſione ſua, & tamen continentiam non ſervabant, ſed luxurioſè vivebant in carnis deliciis, & voluptatibus: de quo pariter lamentatur libro de ſingularitate Clericorum.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Deus ſuperbis reſiſtit, eoſque deprimit & deteſtatur; idque exemplo Luciferi comprobatur.

THEMA.

Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Luc. 1. 51.

Quantum Deus deteſtetur, & quam graviter puniat ſuperbiam, patet in Lucifero & ſociis ejus.

1 CUm ſanctiſſima, & præcelſa Dei Mater (cui S. M. Eccleſ. glorioſiſſimum attribuit titulum ſedis ſapientiæ (*ſedes ſapientiæ*) à prædicto filio ſuo deſtinata eſſet ad inſtruendos fideles in nova lege Euangelica, quamvis ſacri Euangeliſtæ eam nonniſi ſeptem vicibus in toto vitę ſuę decurſu locutā fuiſſe commemorent; nihilominùs vix in utero ſuo virginali Verbum ęternum conceperat, cùm in Cantico ſuo ſpeciatim in ſuperbię deteſtationem prorupit in hæc verba jam propoſita, quæ in dies in Veſperis recitamus: *Fecit potentiam &c.* Voluit, videlicet, nobis notum eſſe, quòd Deus ſua (ut ita loquar) extenderit brachia ad diſperdendos ſuperbos; quo modo loquendi intendit ſimul exprimere infinitam averſionem & odium, quo Deus perſequitur ſuperbiam. *Depoſuit potentes de ſede*; nobiliſſimos, nimirùm, illos ſpiritus, Angelos, Archangelos, Thronos, Principatus, Dominationes, Poteſtates, Cherubim, Seraphim: omnes, quotquot in ſuperbiam elati fuere, depoſuit, & extruſit è ſublimibus & cœleſtibus illis ſedibus in imum inferni barathrum, & ad illas è contra exaltavit humiles, id eſt, nos mortales. Spiritus illi ſuperni, creati & adornati ſunt tanta tamque mira & rara pulchritudine ac decore, ut in cœlis Solis inſtar reſplendeant, ita ut ſi Sol deficeret ad illuminandam terram, unicus ſolus ſufficeret Angelus ad illuminationem hujus Univerſi: *Vidi alium Angelum deſcendentem de cœlo* (ait Sanctus Joannes in Apocalypſi) *habentem poteſtatem magnam, & terra illuminata eſt à gloria ejus.* Oporteret hìc conficere ſeriem prærogativarum, donorum, gratiarum, ac theſaurorum, qui ex inexhauſto illo S. Triadis ærario in nobiles illos, & ſublimes ſpiritus, præcipuè in pulcherrimum Angelorum, diſtributi ſunt; verùm ut eò clariùs ſummam illam averſionem, qua Deus abominatur, & averſatur ſuperbos ſpiritus, conciperemus, oporteret oculos mentis, & intellectus convertere ad horribilem, ac monſtroſam formam dæmonis, in quam ex angelo transformatus eſt: magnam ſanè conſpiceremus metamorphoſin, quæ aliundè non fuit cauſata, niſi à ſuperbia: *Fecit potentiam in brachio &c. Horribilia monſtra*, ait S. Bernardinus de dæmonibus. S. Antoninus fuſiùs de hac monſtroſitate diſcurrens, ait, in dæmonibus reperiri horrorem, & deformitatem; ac propterea ſubjungit, quòd Sanctus Sebaſtianus eos delineaverit in hanc formam: *Quorum brachia capita draconum ſunt; quorum dentes ſicut elephantis prominent; cauda ut ſcorpionum; voces ut fremitus leonis; aſpectus timorem, dolorem, & mortem incutiunt.* Quæ ſequuntur, conſideratione digna ſunt: *Quidam Patrum dixit, quod ſi quis videret dæmones in illa deformitate, in qua vident damnati, non poſſet vivere.* Hunc horrorem cauſavit ſola ſuperbiæ cogitatio, ſive arrogans conſideratio interna: *Dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam*: hæc ſola ſufficiens fuit ad præcipitandum angelum, & angelum tranſmutandum in diabolum.

Apoc. 18. 1. — S. Ber. to. 4. ſ. 18. extr. S. Ant. p. 4. ti. 14. c. 5. § 8. — Iſa. 14. 13.

2 *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* S. Hieronym. quem refert & citat Cornelius à Lapide, explicans, quo modo inſuperbuerit Angelus, dicendo: *In cœlum conſcendam*; ſic diſcurrit: *Vel antequam de cœlo corrueret, iſta dicebat, vel poſtquam de cœlo corruit; ſi adhuc in cœlo poſitus, quomodo dixit: Aſcendam in cœlum? Sed quia legimus, Cœlum cœli Domino, cum eſſet in cœlo, id eſt in firmamento, in cœlum, ubi ſolium Dei eſt, cupiebat aſcendere, non humilitate, ſed ſuperbia. Sin autem poſtquam de cœlo corruit, loquitur iſta verba, arrogantiam debemus intelligere, quod nec præcipitatus quieſcat, ſed adhuc ſibi grandia repromittat, non ut inter aſtra, ſed ſuper aſtra Dei ſit.* De hac ſuperbia pulcherrimi Angeli ſcribit quoque S. Bern. *Quid feſtinas mane oriri ut Lucifer? Quid gloriaris ſuper ſidera, quibus aliquando clarius rutilare videris? Brevis omnino erit gloriatio tua. Sequitur ſol juſtitiæ, quem te eſſe vana ſimulatione jactabas, cujus fervore pariter & ſplendore in nihilum redactus omnino diſpereas. Quam melius Ioannes Baptiſta Lucifer fuit, qui ſolem juſtitiæ Chriſtum præcurrens, magis fervere ſtuduit, quam lucere? Bonum erat tibi, ſi ignifer magis eſſes, quam Lucifer.* Corn. à Lapide ingenioſè diſcurrit improperando Lucifero: *Quomodo*, inquit, *o Lucifer factus es nocti fer, imo furcifer? Quomodo de cœlo in cœnum, de ſummo in imum, de vita in mortem, de gloria in gehennam corruiſti?* Ecce, quales ſaltus facit ſuperbia; quando in cœlum uſque aſcendiſſe creditur, tunc iræ Divinæ icta fulmine, præceps agitur in profundiſſimam inferni abyſſum.

S. Hier. in hunc locum. Quando & quomodo inſuperbierit Lucifer. — S. Ber. ſ. 3. de ver. Iſa. c. 5. — Corn. à Lap.

3 In Iſaia legimus cap. 2. *Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt, & incurvabitur altitudo virorum, exalta-*

Iſa. c. 2. 11. Oculi & cor a erecta ſunt indicia ſuperbiæ.

bi-

Digitized by Google

bitur autem Dominus ſolus in die illa. Oculus, uti & frons erecta ſive elata, ſignum, & indicium eſt ſuperbiæ; quapropter Eccleſiaſticus S. D. Majeſtatem exoraturus, ut ab hoc eximeretur vitio ſuperbiæ, hac illam expreſſit phraſi: *Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi.*

Eccl. 23. 5.

Sic etiam D. Gregorius, ubi tractat de ſuperbis, exponens textum illum: *Facies eorum demerge in foveam*; aſſerit: *Juſto namque judicio ſuperborum facies Dominus in foveam mergit, quia intentionem cordis eorum ſeſe ultra hominis erigentem, inferius dejicit; ima enim reſpicit, cujus facies foveam attendit. Et bene de ſuperbia dicitur, quod eorum facies in foveam demerguntur, quia ima petunt, dum ſuperbiendo altiora appetunt; & quo magis ſe extollendo erigunt, eo magis ruendo inferius tendunt. Terrenam namque gloriam quærunt, & infima ſunt, quæ proſpiciunt, dum ſuperbiendo alta ſequuntur.* Idem explanando illam imprecationem Prophetæ Job: *Contere impios in loco ſuo*, ait: *Impius in loco ſuo conteritur, quia ipſa ſuperbia, qua elevatur, opprimitur.*

D. Gr. l. 32. mor. c. 7. Job 40. 8.

Job l. cit. v. 7.

Pallad. in Lauſiaca c. 44. Exemplum Monachi in pœnam ſuperbiæ graviſſimè lapſi.

S. Joannes Abbas, qui Theodoſio Imp. celebrem illam prædixit victoriam, refert de quodam monacho, quòd in pœnam vanę ſuæ præſumptionis & ſuperbiæ, qua priùs peccaverat, à dæmone tentatus, turpiter lapſus fuerit. Etenim malignus ſpiritus mulieris aſſumens formam, incitavit ipſum ad peccatum carnale, & habito cum ipſo commercio, evanuit; quapropter monachus non ſe ab uno dæmone deceptum duntaxat agnovit & vidit, ſed & alios dæmones in aere ridentes, ſibique illudentes, & ſubſannantes audivit. Totus turbatus & contriſtatus, quid facit miſer? ad vilem ſe reductum advertens ſtatum, ſæculum repetiit factus apoſtata. Voces in aere auditæ fuerunt iſtæ: *Qui ſe exaltat, humiliabitur: tu autem ad cœlos quidem exaltatus es, humiliatus verò es uſque ad abyſſos.*

Deo proprium eſt proſternere ſuperbos. Iſa. c. 2. 11. cit. ſup. Pſ. 63. 8.

4 Quem exiſtimatis eſſe ſenſum verborum illorum: *Exaltabitur Dominus ſolus in die illa?* Hujus intelligentia dependet ex conſideratione illius verſus Pſ. 63. *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus*: nimirùm qualis eſt Deus, talem ſe manifeſtabit, & per id, quod eſt, notum ſe faciet, diſperdendo vana ſuperborum molimina. Deus ſuperbis reſiſtit, ei igitur proprium eſt, proſternere, & humiliare ſuperbos; veluti legimus in Propheta Job: *Circunda tibi decorem* (loquitur Deo) *& in ſublime erigere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere veſtibus. Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpiciens omnem arrogantem humilia. Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde eos, & contere impios in loco ſuo.* Legito verſum 4. *Tunc confitebor, te habere brachium ſicut Deum, & ſimili voce tonare.*

Job 40. 5.

S. Ambr. ſ. 7. in pſ. 118. Superbia incepit ab injuria Deo illata.

5 Doctrina eſt S. Ambroſii: *Quid hoc peccato*, inquit, *poteſt eſſe deterius, quod à Dei cœpit injuria? Ideoque Scriptura dicit: Dominus ſuperbis reſiſtit. Tamquam ſuæ contumeliæ propulſator, veluti quoddam ſuſcepit adverſus ſuperbiam ſpeciale certamen; tanquam dicat: Meus iſte adverſarius eſt, qui me laceſſit: mihi debetur iſta congreſſio.* Ubi noſtra Vulgata legit in Iſaia: *Væ coronæ ſuperbiæ*, legunt Septuaginta: *Corona injuriæ*, quia ſuperbi Deo inferunt injurias, & malè quoque tractant homines; ideòque Deus illos deprimit, & humiliat. In campo Sennaar conventio fuit ſuperborum illorum gigantum, ut turrim Babel erigerent & ædificarent; at quanta cum facilitate Deus eorum confudit ſuperbiam? *Confuſi ſunt* (ſic loquitur Epiſcopus Bellovacenſis) *quoniam DEUS ſprevit eos, ſicut illi qui volebant contra Deum aſcendere, ædificantes turrim Babyloniæ.* Et Hugo Card. *Turris Babel*, inquit, *ſuperbia mundi, quæ contra Deum erigitur, ſed confuſa dejicitur.*

Iſa. 28. 1.

Gen. 11.

Bell. ſpec. mor. l. 3. p. 3. diſt. 1. H. C. in Gen. 11.

Propter tria peccata exterminabitur mundus. S. Ber. to. 1. ſ. 11. ar. 1.

6 Legimus in Sancto Bernardino Senenſi ſerm. 11. artic. 1. cui titulus, de peccatis propter quæ exterminabitur mundus, ſequentia: *Tria ſunt peccata*, ait Sanctus ille, *Deo horrenda, propter quæ contra rationalem creaturam iraſcitur Deus; ſuperbia ſcilicet, qua offenditur Deus per ſpiritum; luxuria, qua offenditur Deus per corpus; avaritia, qua offenditur Deus per temporalem ſubſtantiam. De his peccatis 1. Joan. 2. Omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ.* Et S. Auguſtinus de ſuperbo ſcribit: *Superbus Deo eſt odibilis, & diabolo ſimilis.* Quid cenſeres dicendum de lapide illo, qui, dum in publica platea tranſeuntium calcatur pedibus, à celebri ſculptore aſſumitur, ſpeciali artis ſuæ induſtria dolatur, politur, politus ex exquiſita Imperatoris figura eidem inſculpta inſignitur: ſuo tamen ille artifici, qui tam nobili eum inſignivit forma, ingratus, non modò contra ipſum intumeſcit & inſurgit, verùm etiam ut pedum ſuorum ſcabellum ipſum eſſe, & ponere præſumit ac prætendit? Talis eſt ſuperbia & præſumptio viliſſimæ creaturæ, quæ nihil aliud eſt, niſi lutum, vermis & pulvis, dum præſumit ſibi Deum ſubjicere, diviniſque ſuis legibus refragari, adverſari, eique præeſſe & dominari.

D. Aug. to. 4. l. de ſalut. docum. c. 32. Superbus vult Deum ſibi ſubjici.

7 Deo quoque exoſus eſt ſuperbus ex alio capite, quia benefactori ſuo ingratus eſt. Ignis ſuperborum ſymbolum & ſignum eſt, quia ſicut ignis natura ſua ſemper aſcendit in altum, ita de hoc vitio cecinit Propheta: *Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper.* Ignis quoque ingratitudinis idæa eſt, etenim ligna, oleum, ceram & quodcunque aliud ei ſubminiſtrat alimentum, ſuſtentationem, ac ſplendorem & lucem aut in cineres, aut in fumum redigit, conſumit, ac planè in nihilum reducit. Eodem modo de ſuperbo, & arrogante homine diſcurrere poſſumus; ſive enim in vanitatem & ſuperbiam extollitur propter dona naturæ vel gratiæ, ſive propter pulchritudinem, & decorem, ſive propter ingenium, ſive propter divitias vel honores, ſive propter virtutem vel ſanctitatem, Deo, à quo omne bonum deſcendit, ingratus eſt. Qui ſuperbit, mortaliter offendit benefactorem ſuum donis per ipſum receptis, & quantum eſt in ſuperbiente, Deum annihilare vellet: *Superbia eorum, qui te oderunt, &c.* Nullum vellet ſupra ſe, neque etiam ipſum Deum; nunquam ſua ſorte contentus eſt: *Aſcendit ſemper.* Ad eum planè modum, quo ignis nunquam ſaturatur quacumque materia combuſtibili; ita ſuperbus nunquam ſatiatur: *Superbo oculo & inſatiabili corde.* Et quare Propheta ſuperbiam comparat oculo? Ratio eſſe poteſt, quia ſenſus hic nunquam ſatiatur: *Non ſaturatur oculus viſu.* Quid mirum igitur, quòd ſuperbus, qui Deum ſpernit, deſpicit, & odio habet, Deo pariter odioſus, & execrabilis, ac deteſtabilis ſit, ac proinde conſtringatur Deus ipſum deprimere, & humiliare?

Superbus Deo exoſus eſt propter ſuam ingratitudinem. Pſ. 73. 23.

Pſ. 100. 5.

Eccl. 1. 8.

Stob. ſ. 22. Alias turres & arbores ordinariè proſternunt fulmina.

8 Stobæus Serm. 22. hanc facit reflexionem: *Vides eximia animalia ut fulminet Deus, neque ſuis operationibus uti ſinat; exigua verò facilè fert. Vides etiam, ut in ædificia maxima ſemper, & celſiſſimas arbores cœleſtia tela ingruant; ſolet enim Deus eminentia quævis caſtigare.* Annon venti perflant & impetu ſuo impellunt eminentiorum turrium, ac montium apices? *Qui producit ventos de theſauris ſuis*, ait Pſalmiſta: ventis ille, videlicet pœnis & flagellis, impetit, ac deprimit ſuperbos, per montes denotatos: *Deus ſuperbis reſiſtit.* Idem eodem ſermone paulò ante ſcripſerat: *Jupiter nimis ſuperbos caſtigat.* Accinit quoque Poeta ille: *Feriunt altos fulmina montes.* Unde & in Habacuc Propheta legitur: *Ipſe de Regibus triumphabit, & tyranni ridiculi ejus erunt: ipſe ſuper omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eam.* Eandem veritatem inſinuaverat Regius Propheta Pſal. 106. *Effuſa eſt contemptio ſuper principes*; nimirùm, uti exponit Theodoretus: *Qui principes ampliſſimi erant, ab illis ipſis, nempe ſubditis, deſpiciuntur.* Veluti in rebellione ſive ſeditione Neapolitana, authore & duce Maſſaniello excitata multæ Barooes, & domini ſtatuum, at ſuperbi & arrogantes, ſubditos ſuos peſſimè habuerant, & tractaverant; ſed ab iiſdem viciſſim deſpecti, ignominia & opprobrio affecti, ac morti dati ſunt. *Cum videris in ſublime quempiam elatum* (Stobæi verba ſunt ſermone citato) *ſplendidis gloriantem opibus ac genere, ſuperciliòque ſupra ſortem ſuam faſtuoſum, illius celerem divinitus expecta brevi vindictam.* De pœnis, quas Deus juſtus judex in ſuperbos fulminabit, agetur diſcurſu ſequenti. Interea audiamus argumentum illud, quod S. Bernardus cudit contra arrogantes & ſuperbos, dicens: *Quid ſuperbis terra & cinis? Si ſuperbientibus angelis Deus non pepercit, quantò magis tibi, putredo & vermis? Nihil ille fecit, nihil operatus eſt, tantum cogitavit ſuperbiam, & in momento, in ictu oculi irreparabiliter præcipitatus eſt, quia in veritate non ſtetit.* Hinc etiam S. Iſidorus Peluſiota ſcribit Epiſtola 164. *Superbis Deus reſiſtit, quan-*

Idem Stob. l. cit.

Habac. 1. 10.

Pſ. 106. 40.

Theod. in hunc loc.

Stob. l. c.

S. Ber. in flor. c. 203.

S. Iſid. Pel. l. 1. ep. 164.

Digitized by Google

doquidem etiam ipſorum principi ab initio ſeſe oppoſuit. Conſidera igitur, quantum eſt, & Deum hoſtem atque adverſarium habere, & veterem hoſtem ſocium. Digna quoque conſideratione ſunt, quæ tradit Sanctus Auguſtinus contra hoc vitium: *Nulla fere eſt pagina ſanctorum librorum, in qua non ſonet, quòd Deus ſuperbis reſiſtit.*

D. Aug. l. 3. de doctr. Chr.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

De averſione & odio, quo Deus ſuperbos perſequitur, ac de pœnis, quibus illos caſtigat & punit; quorum nonnulla adducuntur exempla.

THEMA.

Domum ſuperborum demolietur Dominus. Proverb. 15. verſ. 25.

Superbia comparatur fulmini.

1 Sapiens ex inſtinctu Spiritus veritatis poſteritati hoc reliquit ſcriptum, Deum noſtrum demoliturum ædes ſuperborum: *Domum ſuperborum demolietur Dominus.* Ipſi etiam gentiles effingentes Jovem, ut Deorum caput, fulmen manibus ejus conſignabant: & quis illud in loca celſiora ſemper collimare ac tendere ignorat? At veritas Euangelica eſt, quòd Deus ſeveriſſimè in ſuperbos animadvertat. Sermonem inſtituit Alb. M. hiſce verbis: *Superbia eſt quaſi quoddam fulmen excæcans oculos animæ; ſicut enim fulmen quandam brevem claritatem habet, ſed tamen teneris creaturis valde nocuam: ita etiam eſt de ſuperbia, quia lucere volunt in hoc ſæculo per elatam ſuperbiam, per quam tamen pauperes incenduntur; dicitur enim in Pſ. 9. Dum ſuperbit impius, incenditur pauper.* Verùm quod propoſito noſtro magis congruit, illud eſt, quod jam tetigimus, videlicet, fulmen demoliri, ferire & conquatere loca eminentiora: *Deus ſuperbis reſiſtit.* Unde Petrus Bleſ. in Epiſtola quadam ſcribit: *Ille qui in altis habitat, & humilia reſpicit, ſuperbiam ſuper omnia deteſtatur.* Sapiens Prov. c. 6. hæc refert verba: *Sex ſunt, quæ odit Dominus:* ac primo & principali loco ponit ſuperbos: *Oculos ſublimes.* Proſequitur Bleſenſis in contemptum ſuperbiæ, dicens: *Hæc eſt illa ſanguinaria meretrix, quæ de calice Babylonis aureo propinat hominibus ſpiritum vertiginis.*

Alb. M. ſer. in Do. 3. Adv.

Nabal. Petr. Bl. ep. 3.

Prov. 6. 16. Superbi dejiciuntur antequam elevati ſint.

2 Gregorius Magnus reddendo rationem ruinæ ſuperborum, hunc adducit Pſal. 72. verſum: *Dejeciſti eos, dum allevarentur. Non ait: Dejeciſti eos, poſtquam elevati ſunt, ſed, dum allevarentur: quia hoc ipſum ſit ſuperbis interius dejici, quod eis falſa contingit gloria exterius elevari.* Poſtquam in progreſſu ejuſdem capitis dixiſſet: *Valde ſuperbire eſt, impia de authore ſentire,* aſſerit: *Impius in loco ſuo conteritur, quia ipſa ſuperbia, quâ elevatur, opprimitur.* Et lib. 1. Epiſt. 5. ait: *Elevatio ipſa, ruina eſt, quia dum gloria falſa ſubnixi ſunt, à gloria vera evacuantur.* Vera propterea, ac propria eſt ſimilitudo illa, quam adducit S. Chryſoſtomus: *Quemadmodum aquatica ampulla facilè rumpuntur, ita & illi facile pereunt.* Quando videtis ſuperbos maximè tumidos, tunc ſcitote, eos protinus diſrumpendos.

D. Gr. l. 32. m. c. 7. Pſ. 72.

Idem l. 1. ep. 5.

D. Chr. h. 2. in Ep. ad Rom.

Superbia eſt deteſtabilis peſtis, cui Deus nunquam pepercit.

3 Annis præteritis hujus ſæculi aliquot vicibus lues peſtifera plurimas invaſit Italiæ urbes, ac contagio ſuo magnam inter mortales fecit ſtragem: cujus cum Medici, Philoſophi, cæterique homines ſcientia præditi cauſam inveſtigare nequirent, concluſerunt eam, Divinæ juſtitiæ immediatum extitiſſe flagellum. Hoc dico, ut declarem proprietatem unius epitheti, quod S. L. Juſtinianus ſuperbiæ attribuit, vocando eam peſtem: *Deteſtabilis eſt Deo hæc peſtis ſuperbia.* Peſtis eſt, cui imminet flagellum Divinæ vindictæ: *Nulli unquam pepercit ſuperbienti, ſive in cœlo, ſive in terra: quod Propheta conſiderans, Dominum deprecatur, dicens: Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat me. Ibi prorſus ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare. Quamobrem diligenter conſideret peccator homo: ſi angelis ſuperbientibus non pepercit Deus, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit, in judicium cruciandos reſervari; quid perpeſſurus eſt ipſe, ſi adverſus Conditorem cordis ſui cervicem levaverit?*

B. L. Juſt. de compunct.

David quantumvis manſuetus, petit à Deo puniri ſuperbos.

4 Regius Propheta David, non obſtante, quòd alibi dixiſſet: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus;* hunc tamen S. D. Majeſt. exhibuit libellum ſupplicem, dicens: *Redde retributionem ſuperbis.* Hug. Cardinalis in hunc textum citat illud Iſaiæ: *Dies Domini ſuper omnem ſuperbiam, & ſuper omnem arrogantem.* Adducit pariter Joelem c. 3. *Cito, velociter reddam viciſſitudinem vobis;* & illud Pſ. *Retribuet abundanter facientibus ſuperbiam.* Quòd ſi petatis, cur ſuperbos duntaxat nominaverit? reſpondet Hugo: *Nota, quod cum dicit, ſuperbis, omnem peccatorem includit, quia omne peccatum ortum habet à ſuperbia.*

H. Card. in pſ. 93.

Varia exempla ſuperborum punitorum.

5 Innumeræ extant pœnæ & flagella, quibus Divina juſtitia rigidè animadvertit in ſuperbos: quòd ſi tam ſacras, quàm prophanas velimus percurrere hiſtorias, quàm plurimos ſuperbia tumidos deprehendemus à Deo caſtigatos. Abſalon ingratus pariter & impius, dominandi cupiditate poſſeſſus, at moræ impatiens, David patri ſuo & ſceptrum, & vitam eripere tentavit; verum debitam ſubitò reportavit pœnam: *Reddidit retributionem ſuperbo;* triplici namque ictu lanceæ pectus ejus à Joab ſauciatum, & cadaver ſub cumulo lapidum in ſylvis infeliciter ſepultum fuit: *Projecerunt eum in ſaltu in foveam grandem, & comportaverunt ſuper eum acervum lapidum magnum nimis.* Superbus ille, ſtimulante ſuperbia, priùs erexerat ſibi aliquod mauſolæum: *Erexerat ſibi, cum adhuc viveret, titulum;* at Deus confudit arrogantem ejus deſignationem. Quid contigit ſuperbo Nabal, qui tanta cum arrogantia ipſi David denegaverat neceſſaria vitæ alimenta, & vilipendens eundem, dixerat: *Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai?* Non tardavit ſanè vindicta divina: *Cum pertranſiiſſent decem dies, percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt.* Ozias Rex elatus in ſuperbiam, *cum roboratus eſſet, elevatum eſt cor ejus in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum: & ingreſſus templum, adolere voluit incenſum ſuper altare. Statim orta eſt lepra in fronte ejus coram ſacerdotibus in domo Domini ſuper altare thymiamatis.* Aman ſpeciali Regis Aſſueri gaudens favore, quid prætendebat? non obſequia, ſed cultum adorationis, quem conſtanter ei denegabat Mardochæus. Illo igitur in eminentiſſimo ſuperbiæ gradu conſtituto, veluti ex ejus præſumptuoſis, & jactabundis prætenſionibus libro Eſther relatis diffusè deducitur, illud hic obſervandum eſt, quòd dum in alto credebat ſe firmatum gradu, nec altiùs aſcendere poſſe, ex alto illo patibulo, quod æmulo ſuo paraverat, præceps corruit; ſicque *incidit in foveam, quam fecit.*

Abſalon.

2. Reg. 18. 17.

Nabalis.

1. Reg. 25. 10. Oziæ Regis. 2. Paral. 26. 16

Aman.

6 In quantam ſuperbiam aſcenderit Antiochus, quia *ex abundantia cordis os loquitur,* ex verbis ejus id intelligemus: *Qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere.* Paulò ante ſacer textus, qualis priùs erat, jam indicaverat, nempè, *ſuperbia repletus, ignem ſpirans;* at ſubitò, quando jam in ſupremo elationis, & ſuperbiæ gradu conſtitutus erat, obruit eum, ac tetigit ira Divina: *Humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans, ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur: & qui paulo ante ſidera cœli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare. Hinc cœpit ex gravi ſuperbia deductus ad agnitionem ſui venire, divina admonitus plaga.* Perſuaſerant adulatores Alexandro Magno, ipſum eſſe filium Jovis Ammonis; aſt quando ſagitta ſauciatus ſanguinem ex vulnere profluentem ſpectabat, deceptum ſe & hominem aliis parem agnoſcebat. Lectione percurrite vota, juramenta, promiſſiones, oblationes, humiliationes, compunctiones, & quoſcumque alios pœnitentiæ actus Antiochi, & omnes reperietis inutiles: *Juſtum eſt,* dicebat, *ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.* Nihilominùs *orabat ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus. Peſſimè percuſſus, peregrè in montibus miſerabili obitu vita functus eſt.* Non ſine myſterio additur hoc vocabulum, *in montibus;* quia, ut alibi dictum eſt, montes alti & præcelſi ſunt, & repræſentant ſuperbos.

Antiochi. 2. Mach. 9. v. 8. 9. 10. 11.

7 Epiſcopus Bellovacenſis profert exemplum Sennacherib, regi Antiocho non abſimilis: *Contra Deum ſuperbierat,* ut legitur 4. Reg. cap. 18. *quem ut*

Sennacher. Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 3. d. 1.

ma-

Digitized by Google

magis confunderet, noluit eum occidere cum ſuo exercitu. Una ſiquidem nocte Angelus de cœlo veniens magnam in exercitu fecit ſtragem, occidendo centum octuaginta millia hominum; ipſum verò Sennacherib reſervavit vivum, ut ſolus rediret confuſus, & reverſus trucidaretur à filiis: *Sed in terram ſuam cum confuſione reverſus, coram Deo ſuo in templo ejus, ubi adorabat, ad majorem ſuam confuſionem a filiis ſuis occiſus eſt.* Priùs idem Author attulerat exemplum ipſius Nabuchodonoſoris: *Superbia*, inquiens, *ipſum ſuperbum*

Idem l. c. Nabuchod.

exterminat & obruit; exterminat quidem ſæpè temporaliter, ſed ſemper æternaliter. Eccleſ. 10. *Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus; per ſuperbiam Nabuchodonoſor regno ejectus eſt.* Subſiſtamus hìc nonnihil in conſideranda juſtiſſima, & ſeveriſſima illa pœna, quam ſuperbiſſimo huic Lucifero DEUS inflixit. Poſtquam hic ſuperbus Rex, ſomnio de magnæ illius molis ſtatua, quæ cunctas Univerſi bujus repræſentabat Monarchias, correptus, ex Daniele percepiſſet: *Tu es caput aureum*, talem de ſeipſo concepit opinionem, & præſumptionem, ut vaſtiſſimam fundi juſſerit ſtatuam, non cum pectore argenteo, neque cum brachiis, ventre, tibiis, aliiſque corporis partibus ex diverſis metallis conſtantibus, veluti in ſomno viderat; ſed totam ſtatuam ex puro auro confici, & in campo Dura collocari juſſit, hunc in finem, ut omnes ampliſſimi regni ſui ſubditi ac ſatrapę ſub pœna mortis in terram proſtrati, cultu latriæ adorarent auream hanc ſtatuam; & in ea, certum eſt, ſeipſum tamquam Deum adorari intendebat. Vanam hujus ſuperbi gloriam ac temerarium auſum, & præſumptionem exponit Propheta Iſaias: *In fortitudine manus*

Iſa. 10, 13.

mea feci, & in ſapientia mea intellexi, & abſtuli terminos populorum, & principes eorum depradatus ſum, & dextraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes. De ſuperbo Nabuchodonoſor Rege Daniel ait: (verba ſunt B. Petri

S. Pet. Dam. ep. 9.

Damiani) *reſpondenſque Rex ait, nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cui, rogo, ventoſus, & arrogans iſte reſpondit per verba prolata ſuperbiæ niſi tumidæ cogitationi, quæ ante jam vociferabatur in mente? Nam & perditionis ille ſpiritus, qui dixiſſe legitur: In cœlum conſcendam, ſupra aſtra cœli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ſimilis ero Altiſſimo, nequam hæc labiis protulit, nimirum, qui carne non tegitur, ſed in cogitationem ſacrilegam tyrannus erupit.* Verùm ſuperbum hunc regem bovis inſtar ſylveſtris Deus remiſit ad nemora, ubi unà cum aliis beſtiis herbas comederet, aeris expoſitus injuriis, aliquot annorum ſpatio, donec ſuperbiam ſuam deteſtaretur & abjuraret.

8 Quis in mundo ipſo Holoferne fuit ſuperbior

Holofernis.

& arrogantior? Expoſuerat ei Achior potentiam, qua Deus Iſrael protegeret populum ſibi ſubjectum, & fidelem; quo audito, non quidem ipſe Holofernes, ſed illius ſubditi duces valdè indignabantur, ſermonem iſtum ægrè ferentes: *Cum ceſſaſſet loqui Achior verba hæc, irati ſunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum.* Qua de cauſa? fortè quia eum deprehenderunt rebellem? aut quia fortè contra bonum publicum aliquid locutus & molitus fuit? quam quæſo illis dedit indignationis anſam, ut eum cogitaverint interficere? Audite hominis arrogantis loquelam: *Ut oſtendam tibi, quoniam non eſt Deus, niſi Nabuchodonoſor, cum percuſſerimus eos omnes, ſicut hominem unum &c.* At *Deus judex juſtus, fortis & patiens*, ut hanc temerariam & audacem ſuperbiam deprimeret, diſpoſuit, ut ille per manum unius fœminæ prorsùs imbellis capite plecteretur, totuſque ille potentiſſimus exercitus unà cum morte hujus ſuperbi interiret & periret. Sic quoque

Abimelech.

Rex Abimelech, filius naturalis Hedeonis, regnandi avidus, crudelem inter fratres ſuos fecerat ſtragem, borum namque ſeptuaginta ſuper unum lapidem interfecerat. At quis hujus finis? una fœmina tegula caput ejus percuſſit, & ne diceretur, ipſum periiſſe manu mulieris, mandatum fuit ejus armigero, ut prorsùs eum interficeret.

9 S. Euangeliſta Lucas in Actis Apoſtol. exhibet Herodem in throno ſedentem, ſuperbia tumidum: *Herodes veſtitus veſte regia ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos; populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.* Sed audite, quàm prompta fuerit juſtitia vindicativa Dei, de qua Scriptura ait: *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* Subdit immediatè Sanctus Lucas: *Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eo quod non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus, expiravit.* Porrò quid iſtis indicari exiſtimatis vermibus, quibus tam Herodes, quàm Antiochus puniti & conſumpti ſunt? cur non potiùs ab urſis aut leonibus ex ſylvis accitis dilaniati? cur non fulmine ex cœli armamentario miſſo percuſſi fuere? Myſterium eſt illud, ni fallor, ut ſuperbi, qui re ipſa nil aliud ſunt, niſi vermes: *Homo putredo & vermis*, cognoſcant in pœna, quam reportant; quales ſint, ac ſuperbiam & arrogantiam deponant, cum tanta haud polleant potentia, ut etiam vermibus reſiſtere, vel eos abigere poſſint. Immenſa illa ſtatua, quam vidit Nabuchodonoſor, ſuperbiæ typus, quo modo redacta fuit in terram, in cinerem, imò in fumum? Unicus lapillus, qui deſcendit de monte, ſufficiens fuit ad eam proſternendam. Unica reſpiratio retenta aut impedita à morte: *Auferes ſpiritum eorum & deficient, & in pulverem ſuum revertentur: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.*

10 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur notabilis punitio à Deo facta, non propter actum poſitivum ſuperbiæ, ſed ſolùm quia noluerunt, vel, ut meliùs dicam, non ſtuduerunt Deo referre victoriam, ſed propriis viribus, quam etiam in defenſionem ipſiuſmet honoris Dei ſperabant. Anno 1130. Principes Chriſtiani junctis viribus & armis navigaverant in Occidentem, & Damaſcum urbem validiſſimam obſidione cinxerant, propriis confiſi viribus, gloriantes in magno apparatu. Quid actum? Cœlitùs contra illos pugnatum fuit ab eo, cui proprium eſt exaltare humiles, & confundere, ac diſperdere ſuperbos. Noſtri victi fuere propter nebulas, pluvias, ventorumque tempeſtates, & Deus favebat inimicis fidei adeò, ut noſtri abſque ullo fructu domum redire coacti fuerint. Sic concludit hiſtoria. Narrat, & deplorat infortunatos hos ſucceſſus Guilielmus Tirius attribuens illos arrogantiæ, & inordinatæ confidentiæ, qua Chriſtiani nimium propriis fidebant viribus.

Act. Apoſt. c. 12. 21. Herodis. Baron. an. 1130 n. 67. Chriſtianus exercitus ſuis viribus fidens, à Deo ſumitus profligatur.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur, ſuperbiam eſſe ſignum reprobationis, & excluſionis à regno cœlorum.

THEMA.

Ad infernum detraheris in profundum laci. Iſai. 14. verſic. 15.

1 AXioma indubitatum eſt, Deum in creatione hujus Univerſi non feciſſe infernum: *Deus mortem non fecit*; in profundo abyſſi jecit ejus fundamenta ſuperbia, ac propterea ante ſuperbiam Luciferi nulla erat notitia illius barathri æternæ perditionis: aſt quando Lucifer vana gloria correptus jactanter dixit: *In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum*; tunc ſuperbia hujus inſani aperuit carcerem æternæ damnationis, abyſſum miſeriarum ſempiternarum: *Ad infernum detraheris &c. Infernus ſubter conturbatus eſt in occurſum adventus tui: detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum: ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Apoc. c. 8. dicitur: *Secundus Angelus tuba cecinit, & tamquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis, & mortua eſt tertia pars creaturæ eorum.* Vener. Beda in homilia, quam legimus in Matutino feſti S. Gr. Taumaturgi, ait: *Montis nomine nonnunquam diabolus ſignificatur, videlicet propter ſuperbiam, qua ſe contra Deum erigit, & eſſe vult ſimilis Altiſſimo.* Hic mons projectus fuit in mare, nempè in centrum terræ, quæ à Pſalmiſta dicitur: *Hoc mare magnum, & ſpatioſum, illic reptilia &c.* & ſimul cum eo præcipitata fuit tertia pars naturæ Angelicæ, quæ Deo rebellis extitit: *Mons magnus igne ardens*; hic enim mons ibi accendit fornacem illam inextinguibilem.

Deus ab initio infernum non creavit, ſed ejus fundamenta poſuit, Lucifer illum aperuit. Sap. 1. 13.

Apoc. 8. 8.

Ven. Beda l. 7. c. 11. in Marc.

2 Obſervandum hìc, quòd, poſtquam Sapiens dixit: *Quoniam Deus mortem non fecit*, ſtatim ſubdit: *Nec lætatur in perditione vivorum.* Cur igitur ita diſpoſuit, ut eſſet profunda illa abyſſus æternæ perditio-

Sap. 1. 13. Infernus magis eſt centrum ſuperborum quam cæterorum reproborum.

nis? Dubium hoc Sanctus Tobias ſolvit: inter alia documenta, quæ dedit filio ſuo, unum valdè ſalutare fuit, & eſt illud: *Superbiam nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas; ab ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio*. Quaſi inferre vellet, æternam mortem & infernum, qui eſt locus perditionis, habere originem & principium ſuum à ſuperbia. Notate modum illum, quo Propheta Iſaias loquitur de profunda illa, & tartarea voragine: *Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino*. Nota hanc vocem, *propterea*. In quem finem apertus eſt infernus? Ideò ſanè, quia carcer eſt, quo Divina juſtitia punit, & caſtigat delicta, ne tranſeant impunita. Verum advertite, ex inſtinctu Spiritus Sancti Iſaiam facere mentionem non impiorum in genere, ſed arrogantium, & ſuperborum, quos ſpecialiter nominat: *Et deſcendent ſublimes glorioſique ad eum, & incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur*. Nec eſt ſine myſterio verbum illud: *Dilatavit*; quia cum ſit carcer anguſtus, nihilominùs hac phraſi uſus eſt Propheta, ut, meo judicio, denotaret infernum eſſe centrum ſuperborum potiùs, quàm aliorum reproborum. Quapropter notandum, quòd, quando pientiſſimus Salvator noſter voluit exprimere, & nominare ſuperbos, uſus eſt iſtis verbis: *Dilatant phylacteria ſua, & magnificant fimbrias*.

Tob.4.14.

Iſa.5.14.

Mat.23.5.

Habac.2.5. Superbia comparatur inferno & igni.

3 In Propheta Habacuc legimus: *Quomodo vinum potantem decipit, ſic erit vir ſuperbus, & non decorabitur: qui dilatavit quaſi infernus animam ſuam, & ipſe quaſi mors, & non adimpletur, & congregabit ad ſe omnes gentes, & coacervabit ad ſe omnes populos*. Quemadmodum infernus nunquam ſatiatur attractu reproborum, ita ſuperbus nunquam ſua ſorte contentus eſt: *Superbo oculo, & inſatiabili corde; ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper*. Valdè accommoda eſt propterea comparatio illa, quæ eſt inter ignem, & ſuperbum. Elementum ignis innatam ſibi habet proprietatem, ut ſemper aſcendat; ita ſuperbia, veluti ſupra jam dictum eſt, *aſcendit ſemper*. Ignis nunquam ſatiatur quacumque materia combuſtibili, ſuperbus etiam nunquam ſua ſorte contentus eſt: *Inſatiabili corde*. Ignis vult eſſe ſuperior & eminere ſupra alia elementa; talis pariter ſuperborum natura eſt, ambiunt ſemper præeſſe aliis. Ignis lucet, & reſplendet, at generat fumum, qui obcæcat, aut ad minùs obfuſcat lumen oculi; ſuperbus quoque in honoribus, obſequiis, in imperio & regimine ſuo, verum eſt, timetur, reſpicitur, honoratur; at eodem tempore amittit lumen divinum, intellectus & judicii ſui lux manet obfuſcata, uti ſuo loco dicetur. Ignis ſubjectum fomentum, quo conſervatur & alitur, conſumit; ſuperbus pariter bona opera & merita vitæ æternæ diſperdit, & deſtruit ſuperbiendo.

Et fumo.

S. Aug. in Pſ.36.20.

4 Divus Auguſtinus ſupra illum Pſalmi verſum: *Quemadmodum fumus deficient*, ſcribit: *Fumus à loco ignis erumpens intumeſcit, ſed quanto fuerit ille globus grandior, tanto fit vanior, ut videas, ipſam ei obfuiſſe magnitudinem*. Chaldæus legit: *Et in fumo gehennæ conſumentur*; ratio evidens eſt, quia ignis ille eſt caliginoſus, obſcurus, ſine luce, & nil aliud eſt, niſi fumus ignitus: & non ſine myſterio infernus plenus eſt, non tam igne, quàm fumo, quia infernus eſt partus, & fructus ſuperbiæ, vel dicamus, fumi: *Non eſt creata hominibus ſuperbia*.

Certum eſt quod infernus non eſſet, ſi ſuperbia non fuiſſet vel feciſſet.

5 Veriſſimum eſt, quòd non eſſet infernus, ſi non fuiſſet, vel feciſſet ſuperbia: & quidem adeò verum eſt hoc, ut nulla alia adferri poſſit ratio, & probatio, propter quam abyſſus inferni ab initio fuerit aperta & reſerata, niſi ad puniendam & caſtigandam ſuperbiam. S. Hieronymus in cap.4. Iſa. conſiderando hoc ipſum, quod ſcribit Apoſtolus: *Ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidas diaboli*, ſubdit: *Iudicium autem diaboli nullum eſt aliud, niſi ſuperbia ejus, propter quam de cœleſtibus cecidit*. Ad hoc propoſitum accedit doctrina Theophylacti, commentantis in hunc textum Joannis: *Sciens quoniam à Deo exivit, & ad Deum vadit*, ubi ſic diſcurrit: *Cum ſciret, quod omnia tradidiſſet ei Pater, & quod à Deo exiſſet, & ad Deum iret, non timebat minui gloriam ſuam lavans pedes diſcipulorum; non enim rapuerat gloriam, ut timeret ab illa excidere: & propterea non dignantur humile quiddam facere, qui generoſi non ſunt, quoniam gloriam rapiunt, nolentes ullo modo humiliari, ne perdant, quod rapuerant. At Chriſtus omnium Rex erat & Dei Filius &c. Conſidera, quod humiliari opus eſt ejus, qui à Deo egreſſus eſt, & ad Deum vadit; ſuperbire & faſtuoſum eſſe, opus eſt ejus, qui à dæmonibus exivit, & ad dæmones vadit*. Ponderate hæc ultima verba. Eſt collega diaboli, & vadit ad domum diaboli, qui eſt elatus, tumidus, & ſuperbus.

2.Tim.3. S.Hieron. in c.4.Iſa. Theoph.in c.13.Joa.

1.Reg.2.4. D.Greg. in hunc locum. Superbus comparatur calamo arundinis.

6 S. Gregorius commentando in hæc Scripturæ verba: *Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore*, ait de angelis apoſtatis: *Quos Deus de cælo præcipitavit, ut in lapſis angelis diſceret homo, quid timeret; nam quid de æreo vaſe fiet, ſi Deus nec aureis, ſuperbia fœtore plenis, ignoſcit?* Propoſito noſtro valdè appoſita eſt ſimilitudo illa, quam producit Bellovacenſis, diſſerens de ſuperbo: *Similis eſt calamo arundinis; ſunt ſicci intus & vacui*. Superbi ſunt aridi inſtar arundinis, & vacui intus; etenim hoc vitium, veluti ſuo loco probavimus, abſorbet ſpiritum & devotionem. Ariditas calamum arundinis ad ignem magis diſpoſitum reddit; ac propterea author hic de ſuperbis dixit: *Sunt ad combuſtionem infernalem apti*. De ſiccitate & vacuitate horum calamorum ſcribit quoque Bleſenſis, invehendo in ſuperbos: *Hæc eſt ærugo*, inquit, *& tinea, quæ omnem mentis ornatum depravando conſumit*.

Bell. ſpec. mor.l.3. p.3. diſt.1.

Pet. Bleſ.ep. 8.

Dathan & Abiron vivi deſcenderūt in infernum propter ſuperbiam.

7 Obſervaſtiſne, quinam juxta S. Scripturæ teſtimonium fuerint illi, quos infernus vivos corpore & anima abſorpſit? fortè adulteri, inceſtuoſi, ſimoniaci, ſacrilegi, malefici, homicidæ, blaſphemi, athei? Quamvis & hi etiam ab infernali deglutiantur abyſſo, nihilominùs Spiritus Sanctus, mediante ſacro Chronico Moyſe, ſpeciatim nobis declarare, & manifeſtare voluit, quod profunda illa vorago apertis faucibus vivos devoraverit ſuperbos & elatos, quales erant Dathan & Abiron, qui Moyſis prætendentes officium, hoc illi invidebant. Audiamus Moyſis proteſtationem: *In hoc ſcietis, quod Dominus miſerit me &c. Si conſueta hominum morte interierint, & viſitaverit eos plaga, qua & cæteri viſitari ſolent, non miſit me Dominus; ſin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os ſuum, deglutiat eos, & omnia quæ ad iſtos pertinent, deſcenderintque viventes in infernum, ſcietis, quod blaſphemaverint Dominum. Confeſtim igitur ut ceſſavit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum: & aperiens os ſuum, devoravit illos cum tabernaculis ſuis, & univerſa ſubſtantia eorum: deſcenderuntque vivi in infernum operti humo, & perierunt*. Petrus Bleſenſis, tractando de pœnis ſuperborum, in Epiſtola quadam hæc ſcribit: *Terra Dathan & Abiron abſorbuit vivos, qui contra Moyſen & Aaron ſe in ſuperbiam erexerunt: complices etiam eorum pœnalis flamma combuſſit*.

Num. 16.p.

Pet. Bleſ.ep. 90.

Superbia præſcindit omnem viā ad cœlum. S. Nilus de octo vit.cog.

8 Sanctus Nilus de octo vitioſis cogitationibus propoſitionem aliquam ſuperbis valdè infauſtam tradidit, dicens: *Fugienda eſt ſuperbia non ſecus ac profundum quoddam præcipitium, omnem ad cœlum aſcenſum præcidens*. Aſt de Religioſo ſuperbo ſubdit ſequentia: *Superbus monachus, remoto etiam dæmone, ad exitium ſibi ipſi ſufficit*. Ratio verò, propter quam S. Nilus ſuperbo præſcindit omnem ſpem ſalutis æternæ, poteſt eſſe, quia, ut plurimùm, moritur impœnitens in ſua obſtinatione. Superbia primam ſuam originem, & ortum habet ab angelis, qui fuerunt, & erunt ſemper inflexibiles: *Superbia aſcendit ſemper*. Si nonnunquam ſuperbus ſe humiliat, id eo fine facit, ut vanæ gloriæ capiat auram, æſtimeturque tamquam humilis & virtute præditus. Hujuſmodi honoris avidum & ſuperbum ritè aggreditur S. Bernardus hiſce verbis: *Longe es a regno Dei, & firmiſſimum videris ſanſiſſe cum morte fœdus, pactum cum inferno*: notate vocabulum illud, *firmiſſimum*. Idem mellifluus Doctor de Adventu Domini Ser. 1. aſſerebat de Deo noſtro: *Sciebat nullam Angelis patere redeundi viam, nempè novit ſuperbiam Moab quod ſuperbus eſt valde, & ſuperbia ejus pœnitentiæ remedium non admittit, per hoc nec veniæ*. In alio loco idem S. Doctor profert in medium aliud motivum, & cauſam, cur ſuperbus indignus ſit regno cœlorum, & ab illa ſuperna Jeruſalem maneat excluſus; etenim quando urbs illa cœleſtis ab initio fabricata, & extructa fuit, ſuperbia tertiam partem murorum urbis illius au-

S.Ber.de nimia fallac. vitæ præſent.

Idem de Adv. Do.ſ.1.

auſa fuit diruere, ac demoliri: *Semel*, ait S. Doctor, *turbavit ſuperbia regnum illud, concuſſit muros, etiam proſtravit in parte, & parte non modica. Quid ergo? Facilene deinceps admittenda videtur? Nunquid non odit civitas illa, & vehementer hujuſmodi peſtem abominatur?* Igitur ad deterrendum nos melliſluus Doctor hoc conficit argumentum, hancque ex eo deducit conſequentiam: *Superbo angelo horrenda, & formidoloſa maledictio intorquetur, quoniam in veritate non ſtetit: ſic actum eſt cum angelo; quid de te fiet terra, & cinere? Ille in cœlo intumuit, ego in ſterquilinio.* Adhuc clariùs, & expreſſiùs ſcribit D. Gregorius, aſſerens: *Apertè cognoſcitur, quod evidentiſſimum reproborum ſignum ſuperbia eſt, & contra humilitas electorum.*

Idem 1. de verb. Iſa.

Idem in flor. c. 103.

S. Greg. l. 34. mor. c. ult.

Superbus non poteſt intrare cœlũ ex triplici ratione.

S. Bern. t. 3. ſerm. de reg. cœlor. c. 5.

9 Notatu digna eſt doctrina illa, quam tradit Sanctus Bernardinus ſerm. de regno cœlorum: *Profundiſſima*, ait, *humilitas eſt nobis neceſſaria ad intrandum regnum Dei; unde Dominus Matth. 18. Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Superbus non poteſt regnum Dei intrare*; quod probat ex illo Pſalmi verſu: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam: & ratio triplex eſt. Prima, quia in regno Dei eſt omnimoda ſubjectio quoad Deum; ſuperbus autem non vult ſubjici Deo, nec poteſt, quia ſubjectus eſt Diabolo, qui eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Secunda ratio, quia in regno Dei eſt omnimoda pax, & concordia quoad proximum, juxta Pſalmiſtam: Pax multa diligentibus legem tuam, &c. Superbus autem non poteſt eſſe in pace, ſed diſcordat cum aliis. Proverb. 13. Inter ſuperbos ſemper jurgia. Tertia ratio, in regno Dei eſt omnimoda quietatio quoad ſeipſum; quilibet enim eſt contentus eo, quod habet, ſuperbus verò non, ſed ſemper extendit ſe ſuper terminos per appetitum voluntatis; unde dicit Anſelmus in lib. de ſimilitud. quod ſuperbia dicitur, quia ſuper ea, quam debet, graditur.*

Superbia levat hominẽ in altum, ut lapſus ſit gravior.

S. Bonav. dieta ſalut. tit. 1. c. 3.

10 Caſum illum conſiderat Sanctus Bonaventura, qui fit ex loco, & ſitu alto, & ſublimi; & illum exiſtimat eſſe majorem, & graviorem: undè de ſuperbia ait: *Hominem præcipitat, & ideo hominem ad alta levat, ut major & gravior ſit ruina.* Paulò ante jam deſcripſerat hoc vitium, dicens: *Hominem areſacit, ut melius accendatur, id eſt, illum ſine humore gratiæ, & ſine compaſſione efficit; unde dicitur: Non te extollas in cogitatione animæ tuæ; & ſequitur: Ut non derelinquaris, ut lignum aridum in eremo, id eſt, in inferno, ubi concremabuntur arbores infructuoſæ, id eſt, peccatores.* S. Ephrem ſimilitudine intellectu facili hoc idem illuſtrat, cum ait: *Superbia arbori excelſiſſimæ, ſed putridæ, ſimilis eſt, cujus undique facilè confringuntur rami; in quam ſi quis aſcenderit, celeriter in profundum corruet.* Rami hi infructuoſi, putridi, corrupti, & fragiles igni inſervient pro pabulo, & nutrimento: *Omnis arbor, quæ non facit fructum, excidetur, & in ignem mittetur.* Sequitur ex eodem Sancto: *Initium deſertionis hominis eſt receſſus ab humilitate. Qui autem à Deo deſeritur, ab improbo ſpiritu præfocabitur, ſicut Saul.*

S. Ephrem t. 1. de recta vivend. ratione.

Cum porta cœli arcta & humilis ſit, ſuperbus erectus non intrabit illã. Matt. 7. 13.

11 Hactenùs dictis utiliſſimum æternæ Veritatis ſubnectamus monitum: *Intrate per anguſtam portam, quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem. Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam!* Si igitur porta, ſeu janua cœli humilis, demiſſa & anguſta eſt, quo modo ſuperbus, qui in ſublime erigit, & erectum tenet caput, intumeſcitq; per eam intrare poterit? Benè propterea ait Sanctus Bernardus: *Arcta eſt janua regni cœlorum, nec recipit, niſi parvos: tumidi repelluntur.* Conſideratione inſuper digna ſunt, quæ habet Beatus Petrus Damianus, in hunc diſcurrens modum: *Si ſublimis ille angelus idcircò irrecuperabiliter periit, non quia contra univerſitatis auctorem protulit qualibet prava, vel fecit, ſed tantum, quia per nequitiam cogitationis intumuit; quid nobis prodeſt, in veſtimento, vel verbo, nos veluti homines dejici, intus verò de proavorum titulis, vel faſtu ſapientiæ ſingularis ſuper cæteros arroganter extolli?* Acutè & ingenioſè in Job obſervat Origenes dæmonis reſponſum Deo datum: *Circuivi terram*, ſubdens: *Sed male gloriaris; terram circuis, ſed ad cœlum non reverteris; ea quæ ſub cœlo ſunt, peragras, ſed illa quæ in excelſis ſunt, non poſſidebis.* Denique ex acerbitate, æternitate, & inevitabilitate pœnarum infernalium, juſtiſſimè Lucifero, & aſſeclis ejus inflictarum, devenitur, inquit Bellovacenſis, in notitiam gravitatis culpæ peccati hujus, quæ in divina bilance infiniti ponderis eſt: *De tanta pulchritudine ad tantam turpitudinem, de tanta altitudine ad tantam inferni profunditatem.*

S Bern. de Paſſ. Dom. c. 17.

B. Petr. Dam. ep. 9.

Job c. 1. Orig. in hunc locum.

Bellov. l. c.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Superbia eſt ſpecies dementiæ: ſolent ſuperbi degenerare in bruta, ſimulque orbari judicio, & diſcurſu.

THEMA.

In ore ſtulti virga ſuperbiæ. Prov. 14. verſ. 3.

Superbi ſunt veri ſtulti.

1 Sapiens Increata montis Sapientia ſuperbum nuncupat ſtultum: *In ore ſtulti virga ſuperbiæ*; neq; ſolùm loci hujus, ſed & plurium aliorum locorum Scripturæ ducitur teſtimonio; unde evidenter apparet ſuperbiam eſſe quandam ſtultitiæ ſpeciem: *Naturà ſtultum eſſe, nihil habet criminis* (verba ſunt S. Chryſoſtomi) *magnificè verò de ſe ſentiendo ſtultum fieri, venia caret, & majus adfert ſupplicium. Tales ſunt, qui in ſapientia ſuperbiunt, inque extremam incidunt arrogantiam; nihil enim adeo ſtultum facit, quemadmodum arrogantia; unde & Propheta barbarum ita vocabat, dicens: Stultus autem ſtulta loquetur. Ut autem, & ab ipſis verbis ſtultitiam illius diſcas, audi, quid dicat: Supra aſtra cœli ponam, inquit, thronum meum, eroque ſimilis Altiſſimo. Apprehendam manu mea orbem, ſicut aviculæ pullum, & ſicut ova relicta tollam illum. His itaque verbis quidnam poterit fieri ſtultius? ſi ſingula arrogantium verba in medium adduxero, cognoſci non poterit, verbane ſint arrogantis, an ſtulti, ita unum eſt, atque idem in utroque vitium. Nam & alius item barbarus dicit: Ego ſum Deus, & non homo. Rurſum & alius: Non poterit Deus ſalvare vos, aut eripere ex manibus meis. Et Ægyptius ille: Dominum, inquit, non novi; & ſtultus ille apud Prophetam talis eſt, dicens in corde ſuo: Non eſt Deus.* Lib. Sapientiæ cap. 15. dicitur: *Omnes inſipientes, & infelices ſupra modum animæ ſuperbi, ſunt inimici populi ſui*; cum ſuperbia jungit ſimul ſtultitiam. Caſum demus, quo hydropicus gloriaretur de ventris, ac pedum tumore, & inflatione, hanc exiſtimans eſſe pinguedinem vigoroſam, ac ſalubrem; annon illum fatuum, ac delirare diceres? Audite, quo epitheto Sanctus Nilus deſcribat ſuperbiam: *Superbia eſt animæ tumor, ſanie plenus.* Qui propter opera bona ſuperbit, & intumeſcit, nec dona, & bona ſpiritualia, aut etiam temporalia Deo accepta refert, ac de ſeipſo præſumens, alios ſpernit, & contemnit, ille *pœnam de pretio ſalutis miſer mercatur æternam*, ait Beda in alio quodam propoſito; ille medicinam convertit in venenum: ecquis non fatebitur hanc dementiam?

D. Chr. h. 20. ad Rom.

Sap. 15. 14.

Superbus ſimilis eſt hydropico glorianti de ventris & pedum tumore.

S. Nilus de octo vit. cog.

2 Hanc fatuitatem ipſe etiam Stobæus agnovit, ſerm. quodam aſſerens: *Omnis inſipiens arrogantia, & plauſibus capitur.* Ubi noſtra Vulgata in Job legit: *Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit*; Theodocion legit: *Infatuatur.* LXX. Interpretes: *In ſolicitudine.* Aquila: *In dolore*; verùm nec hoc à ſtultitia, & amentia excuſari poteſt, quòd aliquis ambiat, & inſequatur anguſtias, dolores, anxietates, & inquietudines. Horum dementiam S. Chryſoſtomus in homilia quadam repræſentat hac ſimilitudine: *Si quis cum ſtatura cubitum non ſuperet, inſtar montium, imò altiorem ſe putet, ac ideo ſe quaſi montes exceſſurus erigat, nullum aliud argumentum ſuæ inſaniæ quærimus; ſic cum inflatum viderit hominem, qui meliorem ſe cæteris arbitretur, contemnique opinetur, ſi cæteris hominibus conferatur, nullum jam aliud ſignum vecordiæ hominis exquiras. Tanto quippe ridiculoſior hic eſt, qui natura inſanit, quanto ipſe ſponte hunc ſibi morbum injecit.* Idem in alia homilia, quæ eſt 15. in Joan. ſuperbiam deſcribit titulo phreneſis: *Superbia*, inquiens, *nihil eſt aliud, quam depravatio animi, & morbus graviſſimus, non aliunde, quàm ex inſania ortum ducens; nihil enim ſuperbo homine inſanius.* Veritas infallibilis eſt: *Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi à nobis, ſed*

Stob ſer. 21. Job 15. 20.

Superbia ortum ducit ex inſania.

D. Chr. h. 53. in Matt.

Idem hom. in Joan.

2. Cor. 3. 5.

Digitized by Google

ſed ſufficiētia noſtra ex Deo eſt. Epiſtola prima ad eoſdem Corinth. ſcripſerat: *Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Stultitia & arrogantia ſuperbi omnia, quæ habet, dona & bona, propriæ adſcribit induſtriæ, propriiſque meritis.

1. Cor. 4. 7.

S. Bern. ſ. 13. in Cant.

Audiamus Sanctum Bernardum: *Quidquid ſapientiæ, quicquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti, & Dei ſapientiæ deputa. Et quis tam inſanus, ut aliunde præſumat?*

Matth. 20. Examinatur & exploditur ambitioſa petitio matris filiorum Zebedæi.

3 Matth. cap. 20. legitur hiſtoria quædam omnibus nota, è qua apertè deducitur, quòd ſuperbia nos privet judicio, & diſcurſu. Chriſto Domino prædicente, & prædicante vicinam ſuam paſſionem: *Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi, &c. Dic, ut ſedeant hi duo filii mei, unus &c.* Si Chriſtus prædicit, ſe Cruci affigendum, quomodo cohæret huic, quòd illa petat regnum: *Dic, ut ſedeant in regno tuo?* Inter alias febres, quæ in nobis cauſant delirium, enumerat quoque Sanctus Ambroſius ambitionem, quæ non differt à ſuperbia: *Febris noſtra, ambitio eſt.* Quot hæc mater dixit verba, tot protulit deliramenta.

S. Ambr. l. 4. in Luc. c. 4.

Dic: Volebat & petebat à Chriſto ordinari, & mandari deſpoticè, ut filii primum regiminis locum occuparent in regno ſuo, nulla habita conſideratione, & reſpectu, nulloque ſervato ordine ad habilitatem, capacitatem, aut meritum, quæ tamen neceſſaria ſunt: ut enim quis capax ſit honoris, & dignitatis, non petuntur, aut ſufficiunt verba; ſed virtus, & ſufficientia requiritur, ſecùs non eſſent dignitates, ſed indignitates. *Vt ſedeant*: Ecce impertinens ſecundum: Officia publica, ac regiminis, dignitatiſque munia non diſtribuuntur, & conferuntur, ut quis quieſcat, & ſedeat; ſed ut ſudet, & laboret in beneficium univerſale, & bonum commune reipublicæ. *Hi duo*: Ecce tertium impertinens, ſeu potiùs deliramentum: Experientia compertum eſt in omni ſæculo, ſanguine etiam conjunctiſſimos ſtrenuè concertare, cùm agitur de acquirendo aliquo honore, vel dominio: unuſquiſque prætendit, nec unus vult cedere alteri in ætate, nec in quacunque alia prærogativa. Eva erat, & debebat eſſe ſubjecta marito: *Sub viri poteſtate eris*; quocunque igitur titulo decens, & juſtum erat, ipſa etiam honeſtatis cauſa, & recta ratio exigebat, ut pomum ex arbore abreptum Adamo priùs dediſſet ad guſtandum; at non fecit, ſed primum, mihi, cogitavit illa, & priùs comedere voluit, ſperans juxta promiſſionem ſerpentis, ſe ut Deam prælatum iri marito; at nullo ſecutó effectu, videns ſe ſpe ſua deceptam, & deluſam, Adamo poſtmodùm pomum porrexit. *Filii mei*: En alium errorem, quaſi verò juxta affectum conſanguinitatis diſtribuendi ſint ſupremi honores Hierarchiæ Eccleſiaſticæ. *Vnus ad dextram, & alius ad ſiniſtram*: Inde quoq; vel maximè pateſcit hujus prætenſionis ſtultitia, quòd nullus illorum iviſſet, ſtetiſſet, aut ſediſſet ad ſiniſtram, quæ pars eſt locus reproborum. Optimè noverat illa, quòd cœleſtis Magiſter ſemper deteſtatus fuerit ſiniſtram; at ambitio ſurripuit ei judicium. *In regno tuo*: Stolida & ſtulta pariter fuit hæc petitio, quia ex prædicatione Euangelica, quam à longo tempore jam auſcultaverat, facilè intelligere poterat, Chriſtum non regnaturum temporaliter; veluti coram Pilato etiam ſe declaravit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo.*

Nihil ſuperbo homine inſanius.
S. Aug. t. 10. frag. 5. ſerm.
D. Chr. h. 16. in Joan.

4 Legi in S. Auguſtino tom. 10. fragmento 5. ſermonum: *Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Quo merito, niſi ſuperbiæ? Nam vide ſequentia: Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, ſuperbia erat in eis.* Accedit quoque S. Chryſoſtomus, hæc ſcribens: *Nihil ſuperbo homine inſanius, quamvis ditiſſimus ſit, quamvis multa hac exteriori ſapientia præditus, quamvis potens, quamvis omnia, quæ homini exoptanda videntur, in illum congerantur. Quippè qui in revera bonis ſuperbit, miſer eſt, & infelix, & illorum omnium mercedem amittit.*

Idem h. 8. in Joan.

Idem hom. 8. pariter in Joan. in deteſtationem ſuperbiæ diſcurrit hoc modo: *Nihil tam alienum a divino amore hominem reddit, nihil tam facile in gehennam intrudit, quam ſuperbia inſania, ſub qua omnis noſtra vita immunda eſt, quamvis pudicitia, virginitate, jejunio, orationibus, eleemoſyna, quamvis omni denique virtute præſtemus.*

Taxatur ſtultitia illorum qui propter bonorum operum merita ſuperbiunt.

Si quis plurium annorum decurſu percurriſſet maria, magnamque accumulaſſet pecuniæ ſummam, prædivitem congregaſſet theſaurum; hunc verò ſpontè prædæ exponeret piratarum, annon amentem illum, & fatuum pronuntiares? Talis eſt ſuperbus, qui dum propter operum bonorum merita ſuperbit, & intumeſcit, cunctorum facit jacturam meritorum, æternamque amittit mercedem: *Multæ virgines excludentur* (ait Sanctus Bernardus) *quia ſuperbarum nulla ingredietur.*

D. Bern. de Paſſ. Dom. c. 17.

Anima in pœnam ſuæ ſuperbiæ omnibus exuitur divitiis, & theſauris ſpiritualibus, & ad extremam redigitur inopiam.

Clim. gr. 24.

Unde Sanctus Joannes Climacus ait: *Superbia eſt extrema animæ inopia, quæ ſibi divitias in tenebris fingit; adeoque execrata illa peſtis non ſolum progredi non ſinit adſcendentem, ſed ex alto etiam deturbat.* Et in progreſſu ejuſdem gradus de hoc præcipitio ita diſcurrit: *Qui a ſuperbia occupatus eſt, & captus, auxilio divino indiget; vana enim apud hujuſmodi ſalus hominum*; quod idem eſt dicere, ſalutem æternam ſuperborum eſſe difficilem.

Clim. gr. xit.

Tangit ibidem diſcurſum, ſeu potiùs fabulam de Cornice, quæ ab omnibus, & ſingulis avibus aliis unam mutuo acceperat pennam; ac propterea pulchra, ac ſpecioſa quadam vice coram omnibus comparebat, & de ſua formoſitate non parùm glorians, & ſuperbiens, credebat ſe cæteris formoſiorem: at ſingulis avibus propriam ex ea recipientibus pennam, remanſit cornix cum priſtina ſua deformitate deluſa, & riſui expoſita: *Turpe eſt alienis plumis ſuperbire; ſed extremæ dementiæ ob cœleſtia dona extolli, eaque ſibi arrogare.* Deus noſter ſuperbis reſiſtit: ſi ſuperbus extollitur propter dona a Deo illi conceſſa, ſubitò Deus illa tollit à ſuperbo, qui tum riſui, & prædæ exponitur dæmonis.

Cavendum ne extollamur de donis ſpiritualibus.
B. Laur. Juſt. de comp.

5 Quapropter monet Beatus Laurentius Juſtinianus: *Noli*, inquit, *te extollere de bonis ſpiritualibus, quibus fortè proximos tuos carere noſcis. Noli te de naturalibus dotibus inflare, ne amittas, quod accepiſti, & velut inſipiens, proprio mucrone te perimas.* Idem dicendum de bonis ſpiritualibus gratiæ, de quibus ſi quis extollitur, perdit illa: *Homines infatuat* (ſcribit de ſuperbia Sanctus Bonaventura) *& decipit; cujus ſignum eſt, quia ſuperbus pretioſa vilipendit, id eſt, gratiam, & gloriam; & vilia carè emit, id eſt, gloriam tranſitoriam, juxta illud: Arrogantia, & ſuperbia cordis tui decepit te.*

S. Bonaven. diæta ſalut. tit. 1. c. 13.

Supra ſuperbum aſſimilaverat paleæ. Comparatur paleæ propter levitatem, inconſtantiam & defectum valoris, quia ſicut torrens trahit paleas, & iſta levia ad Oceanum; ſic torrens tentationis trahit ſecum vanos, non humiles, ad Oceanum inferni.

Superbia mutat hominem in naturam brutorum.

6 Alius ramus ſtultitiæ eſt: cognoſcit ſuperbus, caſum ſuum fore profundiorem, magiſq; irreparabilem, & tamen aſcendit in altum, & extollitur quantum poteſt. Tritum eſt illud adagium: *Tolluntur in altum, ut lapſu graviore ruant.* Primus ſuperbus tulit, & duxit Filium Dei in montem altiſſimum, ut oſtenderet illi omnia regna, & dominia mundi, & ille ea omnia ſpectaret: ſed in quem finem? *Si cadens adoraveris me.* Primus homo altiùs aſcendere non poterat: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore, &c. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, &c.* Sed caſus ſecutus fuit: *Cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*; quia in tantam devenit dementiam, ut crediderit, Creatori poſſe creaturam fieri æqualem: *Omnis ſuperbia velut inſania habetur*, dixit Sanctus Ambroſius.

D. Ambr. in 1. Cor. 5.
Patet in Nabuchodonoſore.

Non deerant aliæ pœnæ, puniendique modi, quibus Deus ſuperbiam, & arrogantiam Nabuchodonoſoris humiliare poterat, qui præter ſe nullum credebat eſſe alium Deum; unde in illa occaſione, qua tres illos pueros aſtringere, & cogere volebat ad adorandam ſuam ſtatuam, dicebat illis:

Dan. 3. 15.

Et quis eſt Deus, qui eripiet vos de manu mea? Eccur Deus inſolitam adeò cauſavit metamorphoſin in potentiſſimo illo totius mundi Monarcha, mutando ipſum in beſtiam: *Fœnum quaſi bos comedet?* Ut nobis indicaretur, & innoteſceret, quòd ſuperbia nos transformet in bruta, nobiſque ſurripiat diſcurſum, & rationem: *Mutatur in diverſa monſtra brutorum* (ſic de ſuperbo diſcur-

Digitized by Google

Bellov. ſpec. mor. l. 1. p. 3. diſt. 2.

Pulchra hiſtoria.

ſcurrit Epiſcopus Bellovacenſis) *ſicut Nabuchodonoſor Dan. 4. quaſi in tot beſtias mutator, quot beſtiarum mores beſtialiter vivendo imitatur. Hoc vitium Angelum mutavit in brutum, dum Luciferum in Behemoth mutavit, & Leviathan. Natura ejus ſpiritualem ſubtilitatem quaſi mutavit in brutalitatem, ſicut improperavit ei Datius Mediolanenſis Epiſcopus 3. Dial. 4. qui cum pro negotio fidei iret Conſtantinopolim, veniens Corinthum cum multa ſocietate, recepit ſe in quadam domo, quam dæmones inhabitantes alienam faciebant ab habitatione hominum. Cum autem media nocte ibi quieſceret, antiquus hoſtis cœpit ibi fingere rugitus leonum, ſibilos ſerpentum, grunnitus porcorum, & voces diverſorum animalium; cui Epiſcopus alta voce ait: Bene tibi contingit miſer, qui dicebas: In cœlum conſcendam, &c. Ecce per ſuperbiam tuam porcis, & ſerpentibus ſimilis factus es, & ſic per ſuperbiam, ut dignus es, imitaris beſtias; ad quam vocem ſic Diabolus erubuit, quod a dicta domo ſic receſſit, quod eam ulteriùs non intravit.*

Quare Deus protoparentes lapſos, veſtiverit pellibus beſtiarum.

7 Adamus perfectiſſima pollebat ſcientia, & notitia omnium animalium; nam ſingulis propriæ ſpeciei conforme impoſuit nomen: hac igitur ſuppoſita veritate, quo modo ſibi perſuaſit, quòd ſerpens æternam veritatem poſſet facere mendacem, eique tantum manifeſtare myſterium: *Scit Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum, & malum?* Reſponſio eſt in promptu: Superbia tollit nobis diſcurſum, & rationem; *non intellexit*, & ideò *comparatus eſt jumentis inſipientibus*. Protoparentes noſtri vivere poterant ſine veſtibus, cum eſſent cooperti frondibus; nihilominus *fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos*. Et cur, decorticatis animalibus, horum illos veſtivit pellibus? Vultis ſcire cauſam? Ut experirentur, & ſcirent, quòd ſuperbia eos non ſolùm quoad interna, ſed etiam quoad externa brutis effeciſſet ſimiles.

Notabile exemplum.

8 Tomo primo lib. cui titulus eſt: *Peſſimæ mortes peccatorum*, lib. 1. cap. 1. num. 17. refertur hic caſus de Simone Chunoi, celebri Theologiæ profeſſore: *Cum Theologicis de rebus coram aliquando diſſereret, quæ de Chriſti gloria luculenter edixerat, a ſe contrariis omnino, ſi vellet, argumentis convelli, ac facillime retorqueri poſſe affirmavit. At ille impiam perſido vix ore vocem protulerat, cum ex ſapiente inſipiens, ex certiſſimo totus ignarus, ac ſciolus evadens, in apertamque reſolutus mentis caliginem, riſum adſtantibus movit, qui prius ſui admirationem cunctis pepererat.* Voluit, nimirùm, Deus, verificari hoc axioma: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*. Quia peccaverat ſuperbia, conveniens ei hæc correſpondebat pœna, ut inſipiens, ſtolidus remaneret, & ſine judicio.

DISCVRSVS XIII.
ARGUMENTUM.

Variæ adducuntur expoſitiones, & conſiderationes in hunc verſum Pſalm. 35. *Non veniat mihi pes ſuperbia*; cur, nimirùm, David ſuperbiam nuncupat pedem.

THEMA.

Non veniat mihi pes ſuperbia. Pſalm. 35. v. 12.

Quid intelligatur per pedem ſuperbiæ.

1 Regius Propheta ſupplicans S. D. Majeſtati, hanc quoque inſtanter petebat ſibi præſtari gratiam: *Non veniat*, inquiens, *mihi pes ſuperbia*. Quamvis jam alio in loco proteſtatus fuiſſet: *Ego autem humiliatus ſum nimis*; ſciens nihilominus, quòd ex virtute etiam, & humilitate progenerari poſſit præſumptio, & ſuperbia; ideò ad Deum efficaces fudit preces, ut ſibi aſſiſteret.

Lyran. in hunc loc.

Lyranus tamen in ſenſu litterali differentem tenet opinionem: *Non veniat mihi pes ſoperbia, id eſt, pes Saulis ſuperbi, & ſuorum ſatellitum ad me pro ſua voluntate conculcandum*. Adjungit quidem dictus Lyranus aliam expoſitionem, ſed de hac ſuo loco in progreſſu hujus diſcurſus mentionem faciemus.

Cavendum eſt animæ perfectæ ne cadat in ſuperbiam & vanam gloriam.

2 Pro majori igitur intelligentia ſenſus Regii Prophetæ obſervandum eſt id, quod antecedenter dixerat: *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabunt, inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, torrente voluptatis tuæ potabis eos: quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen: prætende miſericordiam tuam ſcientibus te, & juſtitiam tuam his, qui recto ſunt corde*. Quemadmodum Luna decreſcit, & deficit, quando jam eſt in conſummatione, & attigit luminis ſui plenitudinem, & perfectionem (loquor per reſpectum, & ordinem ad viſum noſtrum:) *Luminare quod minuitur in conſummatione*: ita animæ, quando eſt in plenitudine perfectionis, frequenter accidit, ut tunc vel maximè efferatur in vanam gloriam, & ſuperbiam, niſi ſibi proſpiciat, recurrendo ad auxilium Dei; ac propterea Pſalmiſta interno illuſtratus lumine, poſtquam dixit: *In lumine tuo videbimus lumen: Inebriabuntur, &c.* petiit: *Prætende miſericordiam tuam, &c. id eſt* (ut exponit Remigius) *Prior eſto ad ſubveniendum, ut non labamur a te pede ſuperbia, & demur in opus peccati: non ſit prior te iniquitas ad nocendum. Unde cum cautam Dominus faceret Eccleſiam, ait: Illa tuum obſervabit caput, tu autem ejus calcaneum; ſerpens obſervabit, quando veniat tibi pes ſuperbiæ, id eſt, amor apoſtatandi, ut te dejiciat; tu autem ejus caput ſerva: Initium omnis peccati ſuperbia.*

Eccl. 41. 7.

Remig. hic.

David cœleſti abundans favore, timebat ſibi à vana gloria.

3 Quando igitur Regius hic Propheta cœleſti abundabat favore, æternisque videbatur affluere deliciis, timebat ſibi de vana gloria, & ſuperbia occulta; ideòque ſupplex petiit: *Non veniat mihi pes ſuperbia*. Audiamus Sanctum Auguſtinum: *Certe jam dixit: Sub umbraculo alarum ejus ſperabunt filii hominum, & inebriabuntur ab ubertate domus tuæ. Cum cœperit quiſque iſto fonte uberius irrigari, caveat, ne ſuperbiat; non enim inerat Adæ primo homini, ſed venit illi pes ſuperbiæ, & movit illum manus peccatoris, id eſt, manus diaboli ſuperbi*. S. Bruno didicit, ut mihi videtur, à S. Auguſtino id, quod ſcribit in expoſitione hujus verſus; ſic enim per os Pſalmiſtæ loquitur: *Poſtquam recti corde erimus, non veniat mihi, nec illis pes, id eſt, affectio ſuperbiæ, ut in nobis ex rectitudine gloriando, corruamus. Pes pro affectione ponitur, eo quod animus affectionibus gradiatur.*

S. Auguſt. in hunc loc.

S. Bruno hic.

Albertus M. Per pedem ſignatur quia ... affectio, quæ ... eſt in affectu ſuperbiæ, quam aliis peccatis.

4 Hiſce conformiter ſcribit Albertus Magnus: *Affectio pes eſt, per ipſam enim eſt acceſſus ad Deum, & receſſus: ſed per ſuperbiæ affectionem longè itur, per affectionem humilitatis propinquatur*. Quod concordat cum eo, quod ſæpè replicavimus in ſententia S. Jacobi: *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. Audivimus Magiſtrum, audiamus quoq; digniſſimum ejus diſcipulum, commentantem in hunc verſum: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ, id eſt, affectus ſuperbiendi removeatur a me. Hic ponitur remotionis ratio, & eſt duplex. Primo, quia ex hoc pede eſt caſus, ſicut quando quis cadit propter pedem quem habet malum; & ideo dicit, ibi, id eſt, in pede ſuperbiæ ceciderunt; ecce initium omnis peccati ſuperbia. 1. Cor. 10. Qui ſe exiſtimat ſtare, id eſt, per ſuperbiam, videat, ne cadat; & dicit, qui operantur, non, qui operati ſunt, quia aliquis aliquando ex infirmitate peccat, vel ignorantia, & iſte non permanet; ſed qui peccat ex ſuperbia, iſte perſiſtit. Item alia cauſa eſt alieni impulſus; unde dicit, expulſi ſunt, id eſt, impulſi, dum inaniter ſe efferunt; ſicut Lucifer de cœlo, & homo per ſuperbiam de Paradiſo expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare. Ioan. 18. Expellet eum de luce in tenebras; ſed humilitas facit ſtare*. Sed ante omnes alios D. Auguſtinus jam expoſuerat hæc verba: *Ibi ceciderunt, &c.* dicens: *Quare autem contra ſuperbiam hoc dicit: Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem? Quia qui iniqui ſunt in ſuperbia, ceciderunt*. Proſequitur deindè verbis præfatis, & citatis à S. Remigio ex Gen. *Ideo cum cautam faceret Dominus Eccleſiam, &c.* Adducit exempla primorum ſuperborum: *Expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare. Primò ille, qui in veritate non ſtetit; deinde per eum illi, quos dimiſit Deus de Paradiſo. Unde ille humilis, qui non ſe dixit dignum ſolvere corrigiam calceamenti, non eſt expulſus, ſed ſtat, & audit eum, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi, & non propter ſuam; ne veniat illi pes ſuperbiæ, & expellatur, nec poſſit ſtare.*

1. Thomas Aquin. hic.

S. Aug. l. c.

Quare David dixerit pes ſuperbiæ, & non ſimpliciter ſuperbia.

5 *Non veniat mihi pes ſuperbia*. Nunquid Davidi Deum exoraturo ſatis eſſe videbatur, ſi dixiſſet: *Non veniat mihi ſuperbia*? Cui hic inſeritur pes? Quænam intercurrit proportio inter pedem, & ſuper-

perbiam, quæ potiùs alas, quibus volet in altum, habere videtur; quàm pedem, cui proprium eſt obambulare terram? Hac fortè utitur voce, ſeu nomine pedis, ad denotandum, quòd ſuperbia ſit deſtitura capite; imò ſit vitium capitale: *Caput omnis peccati ſuperbia*.

Ad Rom. 6. 6.

Apoſtolus Paulus, phraſi myſterio plena, peccato attribuit nomen corporis: *Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato*. Quemadmodum in corpore multa ſunt membra, & unum ab altero diſtinctum: eadem proportione peccatum in genere multas comprehendit ſpecies transgreſſionum, & offenſarum mortalium. Porrò magni hujus corporis caput, quod eſt pars principalis, è qua in omnia membra transmittuntur ſpiritus vitales, quis negare poterit eſſe ſuperbiam? *Initium omnis peccati ſuperbia*. Nihilominùs David vir tantæ ſapientiæ: *Super ſenes intellexi*; hoc vitium vult eſſe pedem, aut pedibus ſignificari: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*. Imaginemini vobis, linguam hujus myſtici corporis peccati eſſe murmurationem, detractionem, blaſphemiam; ipſius fauces eſſe gulam, & ebrietatem; oculum invidiam; aſpectum curioſitatem obſcœnam; brachia, ea peccata, & vitia, quę committuntur opere; cor illius eſſe cogitationes, deſideria & intentiones pravas, & perverſas: *De corde exeunt cogitationes malæ, adulteria &c.* pedes eſſe promptitudinem, & celeritatem, qua pręcipitanter currimus ad malum: *Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem*. Libenter nunc ſcirem, cur idem Propheta, qui jam unicam ſolam peccati ſpeciem pedibus indigitaverat, deſcribat ac ſignificet poſteà ſuperbiam, quæ eſt caput omnium, per pedem? Reſponſio facilis eſt, ſi conſideremus pedum functionem; illi enim ſunt, qui portant, & ſuſtentant, non caput duntaxat, ſed etiam cuncta alia corporis membra. Ad eundem modum, uti & ſuo loco probatum eſt, ſuperbia illa eſt, quæ cæteris omnibus vitiis, & peccatis addit calorem, & audaciam; ſiquidem nullum eſt peccatum, ad quod illa non concurrat; nulla eſt culpa, quæ illam, ut ſuam originem, non reſpiciat.

Superbus inſtar peſtis omnes vult conculcare. Deut. 11. 24.

6 *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*. Pes, veluti demonſtrat experientia, omnem locum, ubicunq; ponitur, calcat; & eſt ſignum acceptæ poſſeſſionis, & dominii hæc calcatio, ſeu occupatio: *Omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit*. *Poſſeſſio eſt pedum poſitio*. Proprium hoc quoque eſt ſuperbiæ: omnes vult ſubjicere pedibus ſuis, omnibus prædominari, ſpernit & deſpicit omnes, non ſolùm inferiores, ſed etiam æquales, quæcunque etiam bona temporalia appetit, & poſſidere cupit; magnum ſiquidem ſuperbiæ fomentum eſt felicitas, & abundantia terrena, uti latiùs ſuo loco dicemus.

Aves alis, homines pedibus levantur in altum.

7 *Non veniat mihi pes ſuperbia*. Quemadmodum avi natura dedit alas, ut poſſit volare in altum: ita homini dedit pedes, ut aſcendere valeat montes, colles, & loca eminentia; cum igitur proprium ſit ſuperbiæ, ſemper aſcendere: *Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper*; non immeritò Propheta Regius eam deſcripſit, & expoſuit nomine pedis.

1. Cor. 9. 25. Epheſ. 6. 12. Pulchra alluſio ad modum quo luctatores, adverſarium pede à terra levato, proſternunt.

8 *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*. Sanctus Apoſtolus vitam hominis Chriſtiani declarat eſſe inſtar luctæ: *Omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet*. *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem, ſed adverſus principes, & poteſtates tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*. Obſervaſtiſne, quo modo, & quo ſtratagemate peritus, & cautus luctator proſternat ſuum æmulum, & adverſarium? Non adhibet vires ſpeciales, ſed aſtutiam, & dexteritatem; ſuo namque pede æmuli pedem erigere, & à terra elevare ſatagit: quod dum facit, & manu adverſarium firmiter tenens protrudit, vel attrahit, facilè in terram præcipitem agit; tunc nimirum, quando pedem habet elevatum a terra. Obſervate modum loquendi Davidis: *Non veniat mihi pes ſuperbia. & manus peccatoris non moveat me: ibi ceciderunt, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare*. Quaſi vellet dicere: Noli permittere Domine, ut extollatur, aut elevetur pes ſuperbiæ, & manus, nempè, aſtutia Dæmonis me moveat, & inſtiget ad ſpiritum, vel affectum præſumptionis, & arrogantiæ: *Manus peccatoris, id eſt, Diaboli* (& eſt

Hugo Card.

interpretatio Hugonis Cardin.) *qui antonomaſticè dicitur peccator*. *Superbia eſt pes, quo receditur à Deo, & quo itur contra Deum; unde Iob 15. Cucurrit contra Deum erecto collo & habere pedem ſuperbiæ, eſt habere pedem inflatum, quod periculoſum eſt nobis peregrinis*. Hæc Hugo Cardinalis. Continuò nobis inſidiatur aſtutiſſimus tentator: *Serpens erat callidior*; qui novit nos ſupplantare, & ut dicitur communi, & trito proverbio, *sa farci la cavalletta*. Recordor, & mecum vos memores eſſe vellem acuti illius reſponſi Platonici. Quando Diogenes unà cum nonnullis aliis Philoſophis ad domum Platonis invitatus, pedibus in ea conculcabat aulæa pretioſa, in uno conclavi pomposè protenſa, interrogatus à Platone, cur id faceret, reſpondit Diogenes: *Calco Platonis faſtum*. Calcas & proteris, replicabat acutè, & ingenioſè Plato; *ſed majori faſtu*. Quot ſunt, qui occultis Dæmonis concitati inſidiis, applauſum, & æſtimationem ambiunt in exercitiis etiam humilitatis, & proprii contemptus? Pes eſt viliſſima pars corporis noſtri, quia ambulando terræ luto, & ſordibus innititur; nihilominùs intumeſcere poteſt *pes ſuperbiæ*. Quot inveniuntur Religioſi, qui exteriùs apparent humiles, mundique contemptui dediti; at in corde tectam gerunt ſubtilem ſuperbiam?

Exemplum faſtus Diogenis & Platonis.

Pedes tumidi & inflati, facilè impingunt, & hominem in lapſum impellunt. D. Auguſt. in Pſ. 35.

9 *Non veniat mihi pes ſuperbia*. Facillimè pedes impingunt, & exindè caſum accelerant toti corpori, quando ſunt inflati, & intumuerunt. Ruina quoque facillima, & frequentiſſima eſt ei, qui ſuperbit, animiq; elatione intumeſcit: *Ibi ceciderunt omnes, qui operantur iniquitatem*. *Vbi primo* (quærit Sanctus Auguſtinus) *ceciderunt? In pede ſuperbiæ*. *Audite pedem ſuperbiæ: Qui cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt*. *Venit illis pes ſuperbiæ, unde venerunt in profundum*. Et poſt pauca: *Radicem peccati, & caput peccati timuit, qui dixit: Non veniat mihi pes ſuperbia*. *Quare illum pedem dixit? Quia ſuperbiendo Deum deſeruit, & diſceſſit; pedemque ipſius affectum ipſius dixit: Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat me, ut imitari illos velim*. Sanctus Bernardus ſerm. de tribus ordinibus Eccleſiæ, hanc nobis ſuggerit ſupplicationem, ut eam ad exemplum Regis David Deo exhibeamus: *Oremus ſinguli cum Propheta, ne veniat nobis pes ſuperbia, quoniam ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem*. Quamdiù in præſenti moramur vita, viatores ſumus, & peregrini itinerantes: *Tanquam advenas, & peregrinos*. Itineraturo magnum eſt incommodum, impedimentum & damnum, ſi habeat pedes tumidos, videlicet, ſi permittat ſibi dominari præſumptionem, & ſuperbiam; ad omnem namque gradum, ſeu greſſum impinget, & offendet: *Initium omnis peccati ſuperbia*. Qua ſuper te audiamus quoque doctrinam Sancti Antonii de Padua, ita ſermocinantis: *Diabolus tanquam lupus, quicquid preſſerit pede ſuperbiæ, occidit*. *Vnde David Pſalm. 35. Non veniat mihi pes ſuperbiæ; ſicut enim omnia membra pedi innituntur, ſic omnia vitia ſuperbiæ, quia ipſa eſt initium omnis peccati*. Et in alio ſermone diſcurrit in hunc modum: *Secundum quod dicit Auguſtinus de verb. Dom. Omnis delectat celſitudo, ſed humilitas firmat gradus*. *Qui tendis pedem ultra te, cadere vis, non aſcendere*. *Patet autem hujuſmodi dicti Auguſtini veritas teſtimonio multiplici Scripturarum*. *In ſe namque Lucifer ruit, quia pedem ſui inordinati deſiderii ultra, imo ſupra ſe ponere, & erigere voluit; quod eſt monſtrum; inde etiam cecidit primus homo*. Similitudinis, quam ſupra adduximus de luctatore, mentionem jam fecerat D. Bonaventura his verbis: *Comparatur ſuperbus luctatori incauto; nam ſi in lucta unus de luctatoribus poſſit levare pedem alterius, dejicit ipſum: Sic ſi Dæmon poſſit levare pedem, id eſt, hominis affectionem per ſuperbiam, dejicit eum in damnationem æternam; unde dicitur: Dejeciſti eos, dum allevarentur*.

S. Bern. de tribus ord. Eccleſ.

S. Anton. de Pad. ſ. in D. 2. poſt Paſch.

Idem ſer. in fer. 3. poſt 2. Dom. Qu.

S. Bonav. diæta ſalut. tit. 1. c. 3.

Quare dicatur pes, & non pedes.

10 *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*. Meritò quis petere poſſet, quæ illius ſignificatio, quòd Pſalmiſta dicat in numero ſingulari, *Pes*, cum tamen duo ſint pedes, quibus corpus noſtrum innititur? *Omnia in Sapientia*; nihil profectò fortuitò, ſive à caſu dictum. Credo ego, Regium Prophetam hoc loquendi modo velle exprimere frequentes caſus, ſeu ruinas ſuperbiæ;

adeò-

ideòque ſubdidit: *Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem*. In praxi videtur, eum, qui duobus ambulat, & progreditur pedibus, minùs cadere; at eum, qui unico ſolo incedit pede, ad quemlibet paſſum periclitari caſu, & ruina. Superbi animo adeò elati ſunt, ut optarent ſibi alas, quibus aſcenderent, aut volarent in altum: terra pedibus incedere, & ambulare erubeſcunt. De primis Chriſtianis, qui mundo, & pompæ ejus nuntium miſerant, & valedixerant, legitur in Tertulliano: *Terram ſuſpenſo pede tenemus*; quaſi dicere, & inferre vellent, quòd pede claudicante incederent, denotantes per hoc averſionem, qua deteſtabantur vitæ hujus bona. Superbi nihilominùs vix uno pede terram tangunt, quia ad æmulationem, & exemplum Luciferi contendunt aſſimilari Deo. De Lucifero ait Sanctus Bernardus: *Ideo fortaſſis ſedere voluit, quia ſtare non valuit*. Nunquam ſtant, aut ſtare deſiderant ſuperbi; ac propterea ambiunt ſedes, thronos, &c. *Sedebo in lateribus, &c.* Ad vivum illos depingit Sanctus Chryſoſtomus hiſce coloribus: *Exoſi ſunt, non ſolum propter verba, ſed & per ipſam corporis figuram ridiculi. Quid enim, dic quæſo, cervicem in altum extendis? Quid ſummis pedum articulis incedis? Quid ſupercilia extollis? Quid pectus inflas? Capillum capitis tui non potes, vel album, vel nigrum facere, non aliter, quam ſi dominus eſſes omnium: elatus quaſi in aere incedis. Forſitan optares tibi, & pennas innaſci, ne ſuper terram incederes; forſitan prodigium eſſe deſideras. Iam verò num prodigium, ac monſtrum ex teipſo feciſti, qui, cum homo ſis, volare conaris? Imo & ab intus volas*. Annon igitur exiſtimabitis, David juſto motivo, & titulo inductum fuiſſe, ut unicum ſolùm ſuperbo aſſignaret pedem: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*; dum ſemper ſtat in præſumptione, & procinctu volandi?

Tertull.

Superbi ambiunt ſedere ad exemplū Luciferi, & non ſtare. D. Bern. ſ. 85. in Cant.

Chryſ. h. 20. ad Rom.

DISCVRSVS XIV.

ARGUMENTUM.

Nonnullæ in conſiderationem adducuntur rationes, & motiva ad reprimendam noſtram ſuperbiam.

THEMA.

Quid ſuperbit terra, & cinis? Eccleſ. 10. v. 9.

1 QUas homo habet rationes, & motiva, ut ſit humilis, & non efferatur in ſuperbiam, & arrogantiam, eſto eorum plurima ſint, & varia, hoc tamen, quod tetigit Eccleſiaſticus, eſt potentiſſimum: *Quid ſuperbit terra, & cinis?* Quænam arrogans iſta eſt prætenſio, quæ temeraria præſumptio, ut cinis, & lutum ſuperbire velit? Num fortaſſis ſupremo artifici, qui cœleſtium ſphærarum amplitudinem diſtenderat, pretioſiſſima in viſceribus terræ auri, argentique metalla procreaverat, inæſtimabilis pretii gemmas, & margaritas produxerat; num huic, inquam, omnipotenti architecto materia paulò nobilior deerat ad plaſmandum hominem, abſque eo, quòd manus ſuas luto applicaſſet? *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ*. Eccur hoſpiti adeò digno, & nobili, qualis eſt anima ad imaginem, & ſimilitudinem trium divinarum perſonarum creata, tam vilem, & abjectam parat domum? Obſtupeſcit & Divus Gregorius Nazianzenus: *Haud equidem ſcio*, inquit, *quo pacto ſimul, & imago Dei ſim, & cum cœno voluter?* Poſt diſcuſſionem tamen hujus dubii, concludit, quòd Deus infinita ſua ſapientia luto nos veſtiri diſpoſuerit, ne in ſuperbiam extolleremur: *Hæc noſtra temperatio eſt, ut cum imaginis dignitas animos extulerit, pulvis eoſdem deprimat, contrahatque*. Verba ſunt ex libro Sapientiæ deſumpta, quæ ſequuntur: *Cinis eſt cor ejus, & terra, ſupervacua ſpes illius, & luto vilior vita ejus, quoniam ignoravit, qui ſe finxit, & qui inſpiravit illi animam, quæ operatur, & qui ſufflavit ei ſpiritum vitalem*. In qua re DEUS noſter conſtituit, & poſuit vitam noſtram? In uno flatu, in una reſpiratione, in uno anhelitu, in attractione aeris. Ergonè homo ſuperbiam ſuam fundare vellet ſupra unum flatum, in quo conſiſtit, & fundata eſt vita?

Homo conſiderans ſe terram & lutum eſſe ſuperbiendi cauſam non inveniet.

Sap. 15. 10.

2 Mors reprimit, & compeſcit omnes ſuperbos: *Quid ſuperbit terra, & cinis?* Scribit Stobæus ſerm. 22. in deteſtationem ſuperbiæ, aſſerens: *Mortalem non decet altum ſapere*. Qui unum pedem ſemper habet in cymba Charontis, & mortis, & ab eadem non diſtat, niſi per pauxillum aeris, qua ratione convenientem ſibi cenſebit ſuperbiam? Sanè valdè inconveniens eſt, & damno ſuo confeſſus eſt ſuperbus Antiochus: *Iuſtum*, inquiens, *eſt, ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire*. Hæc eſt ſuperborum præſumptio, & arrogantia, nec Deo etiam velle ſe ſubjicere; & meritò hi confunduntur per ipſos gentiles, præcipuè Stobæum ſcribentem: *Mortalia ſapere oportet mortalem naturam: iſtud ſcientes, quod non eſt quiſquam præter Iovem*. Convertit idem deindè diſcurſum ſuum ad Regem quendam, & potentem mundi hujus Monarcham, hiſce eum alloquens verbis: *Homo cum ſis, fortunam memineris communem: quamvis Rex natus fueris, audi tamen, ut mortalis*. D. Chryſoſtomus repreſſurus alicujus arrogantiam, homilia quadam ita peroravit: *Qui te vocabo? Quomodo arrogantiam tuam dejiciam? Si cinerem te dixero, & pulverem, & humum, & cœnum, vilitatem quidem dixero; nondum tamen ſatis exactè ſimilitudinem eam, quam volebam, conſecutus fuero*.

Meditatio mortis cōpeſcit ſuperbos. Stobæus ſer. 22.

2. Mach. 9. 12.

Stobæus l. c.

Chryſ. h. 20. ad Rom.

3 Inter alia, quæ Bellovacenſis adducit motiva, ad reprimendam ſuperbiam, hoc quoque recenſetur: *Ab hujuſmodi appetitu debent nos retrahere vilitas humanæ conditionis, & fragilitas noſtræ corruptionis*. Terram Deus in ultimo, ac infimo totius Univerſi collocavit loco, inſtar centri; annon igitur inſtinctum ſuum naturalem inverteret, ſi prætenderet aſcendere in altum, & concertare vellet cum igne? Hujuſmodi eſt arrogans, & temeraria ſtoliditas alicujus ſuperbi, qui eſto ſit pulvis, terra & lutum; prætendit tamen elevari, & extolli. Si pulverem in alto collocetis loco, ventus illum diſſipabit, diſperdetque: *Exſufflat pulverem vanitatis mundanæ* (ait Sanctus Bonaventura) *& ideo cum homo ſit pulvis ex ſua conditione, juxta illud: Pulvis es, & in pulverem reverteris, magis timendus eſt ventus ſuperbiæ in alto ſtatu prælationis, quam ſubjectionis*. Sanctus Joannes Climacus ſcalam nobis ſubminiſtravit, qua poſſimus aſcendere in cœlum; & quinam ſint gradus illi, quibus aſcendendum, pariter nos docet; ſed in gradu 23. his nos monet verbis: *Noli elatis cervicibus incedendo cœlum tangere, cum ſis è cœno terra factus; multi enim è cœlo Sancti & corporis expertes deturbati ſunt*. Ceciderunt angeli propter ſuperbiam, & quia ſpiritus erant nobiliſſimi, majori concitabantur ſuperbiendi ſtimulo. Aſt homo, vermis, putredo, & lutum viliſſimum, quod pedibus proteritur, quale gloriandi, ſeſeque extollendi poterit habere motivum?

Superbus fruſtra ſe elevat in altum, cum ſit terra quā Deus locavit in imo. Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 3. diſt. 1.

Bonav. diæta ſalut. tit. 2. c. 3.

Clim. gr. 23.

4 *Quid ſuperbit terra, & cinis?* Sanctus Bernardus *de gradibus humilitatis*, in primo ſuperbiæ gradu ſcribit: *Vt quid audes oculos levare ad cœlum, qui peccaſti in cœlum? Terram intuere, ut cognoſcas teipſum; ipſa te tibi repræſentabit, quia terra es, & in terram ibis*. *Quid ſuperbit?* de quo ſuperbitis? Num de veſtris miſeriis; de veſtris expletis deſideriis, & appetitibus; de veſtris vindictis; de voluptatibus, & deliciis mundanis, quibus hactenùs gaviſi eſtis? Verùm hæc omnia ad humilitatem potiùs vos inducere deberent, quia ſunt offendicula, & cauſæ æterni veſtri præcipitii. Num vos extollitis, & ſuperbitis de bonis, & donis gratiæ, de virtutibus, de operum heroicorum meritis, de actibus, & exercitiis perfectionis? Sed *quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Nec minima quidem cogitatio, ac deſiderium bonum in nobis eſſe poteſt, quod non ſit à Deo; & de nobis præſumptionem concipiemus ad Dei etiam deſpectum? Hæc præſumptio aliundè non derivatur, niſi ex eo, quòd ferè nunquam nos reflectamus ad terram, & cinerem, quibus conſtamus. Audiamus Sanctum Bernardum: *Quomodo perfectionem ſibi ſapientia vendicat amor Dei, ita deſperatio ſibi omnem malitiæ conſummationem. Et quemadmodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia Dei itidem amor; ſic è contrario de ignorantia tui ſuperbia, ac de Dei ignorantia venit deſperatio.*

S. Bern. de gradu hum. Habemus potiorem cauſam nos humiliandi, quam ſuperbiendi.

1. Cor. 4. 7.

D. Bern. ſ. 37. in Cant.

Digitized by Google

tio . Sic autem ſuperbia parit tibi ignorantiam tui , cum meliorem , quam ſis , accepta & deceptrix tua cogitatio te eſſe mentitur . Audiamus inſuper documentum Joannis Caſſiani , excellentis illius Magiſtri vitæ ſpiritualis : *Itaque hunc nequiſſimi ſpiritus laqueum taliter poterimus evadere , ſi in ſingulis , quibus ſenſerimus nos virtutibus profeciſſe , illud Apoſtolicum dixerimus : Non ego , ſed gratia Dei mecum : & gratia Dei ſum id , quod ſum .* Eadem verba S. Bonaventura de pugna ſpirituali cap.9. in medium adducit , ſed addit : *Debet cogitare , Deum eſſe , qui operatur in nobis , & velle , & perficere pro bona voluntate .*

Caſſ. l.12. c.9.

S. Bonav. de pug. ſpir. c.9.

Taxantur qui ſuperbiunt de divitiis & pretioſis veſtibus . Act.12.21.

5 *Quid ſuperbit terra , & cinis ?* Multi ſunt , qui intumeſcunt , vanaque ducuntur gloria in divitiis , & pretioſis veſtibus . Actor.12. Sanctus Lucas obſervat in Herode : *Herodes veſtitus veſte regia ſedit pro tribunali , &c.* Et in pœnam ſuæ ſuperbiæ percuſſus fuit ab Angelo , & à vermibus conſumptus , ream expiravit animam . De divite Epulone ſepulto in inferno idem Sanctus Lucas ſcribit : *Induebatur purpura , & byſſo ; quæ veſtiebatur exterius* , ſubdit Dionyſius Carthuſianus , *ad oſtentationem inanem* . Meritò ac juſta de cauſa tales reprehendere poſſemus cum Sancto Bonaventura : *Valdè abſurdum eſt , putridum cadaver pretioſa veſte ornari* . Annon intolerabilis indecentia eſt adornare cinerem , lutum , putredinem ſuperbis , & pretioſis veſtibus auro intextis ? Auſcultet ſuperbus minas primo ſuperbo intimatas : *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua , concidit cadaver tuum , ſubter te ſternetur tinea , & operimentum tuum erunt vermes* . Verùm cum jam vermium fecerimus mentionem , quis non recogitat , veſtimenta eſſe excrementa vermium ? *Veſtem elegantem fers ?* (ita diſcurrit Stobæus) *At hanc ovicula prius habuit . Aurum geris ? Hæc fortunæ inconſtans eſt potentia . Opibus affluis ? Hæc vis eſt iniqua temporis . Superbis ? Hujuſmodi eſt ſtultitia jactantia .*

Dion. Carth in hunc loc. Luc. 16. S. Bonav. loc. ſup. cit.

Iſa.14.12.

Stobæus ſ.22.

Stobæus ib. Fœlicitas divitiarum excitat ſuperbiam.

6 *Quid ſuperbit terra , & cinis ?* De divitiis ſuperbitis ? *Fœlicitas ſolet excitare ſuperbiam* ; aſſerit idem author . *Socrates Alcibiadem intuitus ob divitias inflatum , & ſuperbientem opibus , prædiiſque , in quendam civitatis locum duxit illum , in quo ſuſpenſa erat tabula terræ circuitum complexa . Juſſit igitur , Alcibiadem Atticam in ea requirere ; quam ut invenit , ſua etiam prædia inſpicere præcepit : quæ cum Alcibiades nuſquam eſſe picta diceret : cur igitur , Socrates inquit , ob talia ſuperbis , quæ circa nullam terræ partem exiſtunt ?* Unde nos monet Sanctus Auguſtinus : *Vermis ,* inquiens , *divitiarum ſuperbia eſt . Difficile eſt , ut non ſit ſuperbus , qui dives eſt ; tolle ſuperbiam , & divitiæ non nocebunt* . Eandem doctrinam invenio in alio ſermone , cum ait : *Nihil tam timendum eſt in divitiis , quam ſuperbia . Denique Apoſtolus hoc admonet Timotheum : Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſuperbè ſapere . Non divitias expavit , ſed morbum divitiarum ; morbus enim divitiarum eſt ſuperbia magna ; nam grandis animus eſt , qui inter divitias iſto morbo non tentatur* . Præfatum Apoſtoli textum exponens S. Anſelmus , ait : *Sicut poma , vel arbores habent ſuos vermes , ita divitiæ ſuum vermem habent . Vermis divitiarum eſt ſuperbia ; ergo præcipitur divitibus , non ut divitias abjiciant , ſed ut ſuperbè non ſapiant ; vermis enim excluditur , uſus divitiarum permittitur . Inde autem ſuperbit dives , quia ſperat in incerto divitiarum ; nam ſi incerta divitiarum prudenter attenderet , nunquam ſuperbiret , ſed ſemper timeret .* In eadem verba Apoſtoli ad Timotheum ſcribit Sanctus Auguſtinus , ſerm.5. de verb. Dom. cap.9. aſſerens : *Præcipe : Quid ? Præcipe ante omnia , non ſuperbè ſapere . Nihil eſt enim , quod ſic generent divitiæ , quomodo ſuperbiam . Omne pomum , omne granum , omne frumentum , omne lignum habet vermem ſuum ; alius eſt vermis mali , alius pyri , alius fabæ , alius tritici ; vermis divitiarum ſuperbia* . Si verum eſt , quòd *ignis igni remedio eſt* , dicere etiam poſſumus , unum vermem poſſe eſſe remedium alteri : volo inferre , quòd conſideratione noſtri cineris , noſtræque naturæ , quæ reſolvitur in pulveres , & vermes , poſſimus dare mortem huic vermi ſuperbiæ , qui prodit ex ſuperfluo divitiarum amore .

S. Aug. h. 13.

Idem ſ. 212. de temp.

Vermis divitiarum eſt ſuperbia S. Anſelmus 1. Tim. 6.17

D. Aug. ſ. 5. de ver. Dom. c. 9.

Superbia comparatur vento.

7 In mare intrant innumerabilia , & navigabilia flumina : *Omnia flumina intrant in mare* ; illud tamen minimè intumeſcere faciunt , neque ſunt in cauſa , quòd mare tempeſtuoſas excitet , extollatque undas ad ſtellas uſque , & profunda abyſſo abſorbeat naves mercibus onuſtas , & prædivites ; ſiquidem *mare non redundat* . At quis cauſat tempeſtates ? Quis tumidum efficit Oceanum ? Quis navibus infert naufragia ? Ventus . Neque aquæ tribulationum in cauſa ſunt , ut in mari hujus vitæ animæ ſubmergantur , & deglutiantur à profunda inferni abyſſo ; benè quidem totum hoc malum cauſat ventus ſuperbiæ : *Omnia flumina intrant in mare* . Continget , quòd domus , aut familia aliqua plurimis opulentis gaudeat redditibus , & tamen *mare non redundat* ; nimirùm , non propterea dives ille ſuperbiat , quia mens illius non agitatur vento vanæ gloriæ , & arrogantiæ : & unde hoc procedit ? *Non ſuperbit terra , & cinis* ; fragilitatem & vilitatem naturæ ſuæ diligenter , & attentè conſiderat , ad ipſum nullum habet aditum ventus ſuperbiæ ex divitiis conceptus , ſed cogitat : *Sicut ventus eſt vita mea .*

8 Bellovacenſis ſcribit : *Tinea divitiarum eſt ſuperbia , quia videlicet , ſicut tinea naſcitur ex veſte , & ipſam corrodit , ſic ex divitiis plerumque naſcitur ſuperbia , & ipſa eas conſumit in equis , famulis , feſtis , conviviis , & hujuſmodi .* Div. Joannes Chryſoſtomus homilia ad populum , hunc inſtituit ſermonem : *Illud inquirere dignum eſt , quare non dixit : divitibus præſentis ſæculi præcipe non diteſcere , præcipe depauperari , præcipe quæ habent exhaurire ; ſed dixit : præcipe non ſublime ſapere . Novit , quod divitiarum radix , & materia eſt ſuperbia .* Qui ab arbore vult tollere flores , frondes , fructus , ad radicem ponat ſecurim , & illam ſuccidat ; qui pariter à divitiis , quæ generant ſuperbiam , tollere intendit vitioſam deordinationem , ad falcem mortis ſemper imminentis ſe reflectat .

Bellov. loco ſupra cit. Superbia eſt tinea divitiarum.

Chryſ. h.2. ad pop.

S. Dorothæus de renunciatione tr. 2. Intenta conſideratio divinæ majeſtatis , non ſinit noſ ſuperbire.

9 *Quid ſuperbit terra , & cinis ?* Sanctus Dorothæus de renuntiatione tract. 2. hanc impertitur nobis doctrinam : *Sancti viri quantò propius , & vicinius ad Deum accedunt , tantò viliores ſe aſpiciunt , & peccatis magis onuſtos . Sic Abraham cum videre Dominum meruiſſet , terram ſe vocavit , & cinerem . Iob. 42. Nunc oculos meus videt te , idcircò me reprehendo .* Angeli cum plus à Deo diſtent , quàm alii ſpiritus , Deum , uti in Præfatione canimus , laudant : *Quem laudant Angeli* ; at Dominationes , utpotè Deo viciniores , ipſum adorant : *Adorant Dominationes* : Poteſtates verò , quæ ſupremam illam Majeſtatem propiùs intuentur , coram Deo tremunt : *Tremunt Poteſtates* . Homo igitur , qui nil aliud , niſi cinis , pulvis & vermis eſt , ſi oculos mentis , ſive intellectus ſui conjecerit in immenſitatem , majeſtatem , & magnificentiam Altiſſimi , quid minùs facere poterit , quàm ut ſe humiliet , & Deo ſe ſubjiciat ? Angelica doctrina eſt , quam tradit Divus Thomas , de ſuperbia diſcurrens in hunc modum : *Poſtquam deprehenſus fuerit per rationem , facile evitatur , tum ex conſideratione propriæ infirmitatis , ſecundum illud Eccleſiaſtici : Quid ſuperbis pulvis , & cinis ? tum etiam ex conſideratione magnitudinis divinæ , ſecundum illud Iob. 15. Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus ? tum etiam ex imperfectione bonorum , de quibus ſuperbit homo , ſecundum illud Iſa. 40. Omnis caro fœnum , & omnis gloria ejus quaſi flos agri ; & infra 64. Quaſi pannus menſtruatæ univerſæ juſtitiæ noſtræ .* Cunctis nota eſt illa D. Auguſtini ſententia : *Deus coronat in nobis ſua dona , non noſtra merita* . Quid per ſeipſum poteſt cinis , & pulvis ? *Quid ſuperbit terra , & cinis ? Non nobis Domine , non nobis , ſed nomini tuo da gloriam .* Legimus in Iſaia : *Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ , & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt : Ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus . Quomodo* (ſic hunc textum exponit D. Hieronymus) *ſi a ſitula modica ſtilla fluat , à portante negligitur : ita univerſa gentium multitudo ſupernis miniſteriis comparata pro nihilo ducitur . Subſtantia mea tanquam nihilum ante te : Veruntamen univerſa vanitas omnis homo vivens .*

S. Th. 2. 2. qu. 162. a. 6. ad 1.

Iſa. 40. 15.

S. Hieron. in hunc loc.

DIS-

Digitized by Google

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Alia adhuc adducuntur motiva ad reprimendum, ac deteſtandum hoc idem vitium ſuperbiæ.

THEMA.

Noli altum ſapere, ſed time. Apoſt. ad Rom. 11. v. 20.

UT hoc Apoſtoli conſilium redigatur in praxin, multis indigemus remediis, vel maximè quia agitur de morbo in nobis radicato ab origine totius humani generis; unde præter illa motiva, quæ ad deſtruendum hoc vitium ſuperbiæ diſcurſu præcedenti adduximus, ſuperſuit quædam alia examinanda, ut ſic huic materiæ imponamus finem.

Deus præ omnibus vitiis deteſtatur ſuperbum. Prov. 8. 13.

1 *Noli altum ſapere.* Deus ter Opt. Max. omnia deteſtatur vitia, at præ cæteris irremiſſibiliter ipſam ſuperbiam; undè Sapiens: *Timor Domini odit malum; arrogantiam & ſuperbiam, & viam pravam deteſtor.* At non ſolùm Deus, ſed homines etiam deteſtantur ſuperbum, quia omnibus dedignatur eſſe æqualis: *Non ſum ſicut cæteri hominum, &c.* jactabat ſe ſuperbus Phariſæus. *Hominibus odibilis eſt, quia cæteros deſpicit, & contemnit, & opprimit*, ait Epiſcopus Bellovacenſis: *omnis ſuperbus intolerabilis eſt actu, ſuperbus habitu, pompoſus inceſſu, hujus cervix erecta, facies torva, truces oculi, de loco ſuperiori cernit, melioribus ſe præponit, affectans ſententias ſuas, verba & facta jactat, reverentiam non obſervat.* Adducit deindè authoritatem Sancti Gregorii: *Superbis tumor in cogitatione, clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in lætitia, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione.* Sanctus Bernardus ſerm. 37. de modo benè vivendi aſſerit: *Homo ſuperbus, Deo & hominibus eſt odibilis.* Pulcherrimum Angelorum, videlicet, pulcherrimam omnium, quas omnipotens, & ſapientiſſimus divinus artifex creavit, creaturarum, ſuperbia mutavit in abominabile, & horrendum monſtrum inferni. Quamobrem poſtquam Caſſianus protuliſſet aliqua remedia ad curandam hanc peſtilentem infirmitatem, dicebat: *Si principalis ruinæ cauſam, & ſalutis noſtræ fundamenta perſpeximus, à quo vel qualiter iſta facta ſint, vel iſta emerſerint, quemadmodum devitare tam atrocem mortem ſuperbiæ debeamus, vel illius ruina, vel hujus doceamur exemplo.*

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 3. diſt.
Eſt etiam hominibus odibilis.

S. Bern. ſ. 37. de modo bene viv.

Caſſian. l. 12. c. 1.

S. Baſil. in reg. brev. q. 15.
Quomodo ſanari poſſit morbus ſuperbiæ.

2 Baſilius Magnus interrogatus vice quadam: *Quomodo ſanari poſſit ſuperbus?* reſpondit: *Si fidem habeat ſententiæ illius, qui dixit: Dominus ſuperbis reſiſtit.* Contulerat Dominus Deus homini dominium in omnia animalia, unde leones inſtar agnorum fuiſſent humiles, & obedientes homini; aſt quando hic ſuperbivit, totum perdidit dominium: *Quia per peccatum homo deſeruit Deum* (ait S. Auguſt.) *ſub quo eſſe debuit, ſubditus eſt eis, ſupra quæ eſſe debuit. Intendite quid dicam. Deus, homo, pecora. Agnoſce eum, qui ſupra te eſt, ut agnoſcant te quæ intra te ſunt. Ideoque cum Daniel agnoviſſet ſupra ſe Deum, agnoverunt illum ſupra ſe leones. Si autem non agnoſcis illum, qui ſupra te eſt, ſuperiorem contemnis, ſubderis inferiori. Propterea ſuperbia Ægyptiorum unde domita eſt? De ranis, & muſcis. Poterat Deus & leones mittere, ſed aliquis magnus leone terrendus eſt. Quanto illi erant ſuperiores, tanto de contemptibilibus, & abjectis fracta eſt eorum cervix mala. Sed Danielem agnoverunt leones, quia ſubditus Deo erat.* Offerentibus in veteri lege prohibuit Deus fermentum, & alia occaſione noluit, ut illud apud ſe conſervarent: rationem hujus aſſignat Philo Hebræus, ubi tractat de offerentibus victimas, dicens: *Illud quod Legiſlator jubet, ſine fermento oblationem omnem fieri, propter tumiditatem, quam fermentum efficit, æquè figurato præcepto, ne quis elatus ad altare accedat, tumidus faſtu, & arrogantia; ſed aſpiciens Dei magnitudinem, ſuam mortalitatem agnoſcat, quantumvis cæteris fortunatior, & vera æſtimatione animos elatos reprimat, cavens inſidiatricem ſuperbiam.*

S. Aug. tr. 8. in Joann.

Philo Hebr. de vict. offer.

Indecens eſt hominem ſuperbire, cum Filius Dei ſe humiliaverit.

3 *Noli altum ſapere.* Aliud frænum eſt ad comprimendam ſuperbiam, ſi conſideremus, quàm indecens, & inconveniens ſit, quòd homo ſuperbiat, humiliante ſe Filio Dei ad curandam noſtram ſuperbiam. S. Thomas de Villanova ſermone de Aſcenſione Domini exclamans, ait: *O miſerandam ſtultorum hominum inſaniam, & phreneſin nimis dolendam! O mentis cæcitatem, nunquam pro merito deploratam! Qui Chriſtiano nomine cenſentur, qui fidem Chriſti, ejuſque doctrinam Evangelicam profitentur, quid dico profitentur? imo qui de populi Chriſtiani ducatu, magiſterioque gloriantur, hi ſuperbiæ facibus magis ardent, hi honoribus, & dignitatibus inſatiabilibus inhiant; horum omnis cura, & ſolicitudo eſt, qualiter inter homines magni, & honorati videantur. Quid delirius, quid inſanius, quam ſub humilitatis vexillo ambitioni militare? Et in magiſtri humilis ſchola ſuperbiam profiteri? Quomodo audierunt hi cæleſtis verba Magiſtri: Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde?* Bellovacenſis citat authoritatem D. Bernardi: *Quoties hominibus præeſſe cupio, Deum meum præire contendo; de ipſo namque ſcriptum eſt: Et erat ſubditus illis. Quis? Quibus? Deus hominibus. Imo in homine contra omne jus vule eſſe ſervus major Domino ſuo, qui hic voluit hominibus præeſſe.*

S. Thomas de Villan. ſ. de Aſcenſ.

Exemplum Chriſti retundit efficaciter ſuperbiam noſtram. Caſſian. c. 8.

4 Si ex valore pretioſo, & efficacia medicinæ devenire ſolemus in cognitionem malignitatis morbi, cui illa applicatur, uti benè obſervat Caſſianus; oculum mentis conjiciamus in Chriſtum: *Ideo univerſitatis Creator, & medicus Deus cauſam, principiumque morborum cognoſcens eſſe ſuperbiam, contrariis ſanare contraria procuravit; ut ea ſcilicet, quæ per ſuperbiam corruerant, per humilitatem reſurgerent. Ille namque dicit: In cœlum conſcendam; hic dicit: Humiliata eſt in terra anima mea. Ille dicit: Et ero ſimilis Altiſſimo, hic cum eſſet in forma Dei, exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens, humiliavitq; ſe factus obediens uſque ad mortem. Ille dicit: Super aſtra cœli exaltabo ſolium meum, iſte dicit: Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Ille dicit: Neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam, iſte dicit: Si dixero, quia non novi eum, ero ſimilis vobis mendax; ſed novi eum, & mandata ejus ſervo.* Et verò, quem in finem deſcendit Filius Dei de cœlis, aſſumens naturam noſtram humanam? Indubiè reſpondebitis mihi ipſiſmet Symboli verbis: *Propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt.* Aliud nihilominùs myſterium allegat D. Auguſtinus, dicens: *Etiam illud eſt, ut ſuperbia hominis, quæ maximo impedimento eſt, ne inhæreatur Deo, per tantam Dei humanitatem* (humilitatem) *redargui poſſet.* Notaſtis unquam Apoſtolicam illam invitationem? *Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo.* Ergonè ad abjectionem infinitæ illius Majeſtatis dari poterit caſus, quo homo intumeſcat, & ſuperbiat? Ponderetur hoc verbum: *Hoc ſentite in vobis*; quaſi vellet dicere, quòd attenta meditatione penetrare, & pēſitare debeamus hanc humiliationem Filii Dei ad curandam noſtram ſuperbiam. Verùm omnem ſuperat humanum intellectum illud, quod operatus eſt in ineffabili Euchariſtiæ Sacramento, inſtituto ad cibandum ſordidum terræ vermem ſacratiſſimo ſuo corpore, quod hunc in finem dignatus fuit reſtringere ad minimam etiam, & imperceptibilem hoſtiæ particulam; non obſtante eo, quod de ſeipſo aſſirmat: *Cælum, & terram ego impleo.* Annon hoc ipſum ſufficiens eſt ad deprimendam noſtram elationem, & ſuperbiam? *O ſtupenda* (exclamat Sanctus Bernardus) *Dei miſeratio! Verbum carnem, Deus cinerem, figulus lutum, vita morticinium induit, ut jumenta manducarent panem Angelorum.* Neque hic inutilis eſt ponderatio Div. Auguſtini in Pſalm. 33. dum quærit: *Vnde commendavit corpus, & ſanguinem ſuum? De humilitate ſua*, reſpondet; *niſi enim eſſet humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Reſpice altitudinem ipſius: in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & DEVS erat Verbum; ecce cibus ſempiternus, ſed manducant Angeli, manducant ſupernæ virtutes, manducans cæleſtes ſpiritus, & manducant, & ſaginantur.* Nihilominùs adeò ſe humiliavit, ut etiam ipſius hominis voluerit eſſe cibus: *Panem Angelorum manducavit homo;*

D. Aug. l. 13. de Trin. c. 17.

Ad Phil. 2. 6.

D. Bern. ſ. in Cœn. Dom.

S. Aug. in Pſ. 33.

in

Digitized by Google

in tantam ſe dejecit humilitatem, ut ad prolationem paucorum verborum è dextera Æterni Patris deſcendat (*obediente Deo voci hominis*) ad reſtringendam infinitam ſuam Majeſtatem ſub minima particula panis. Hoc exemplum, hunc ſtimulum profundiſſimæ humilitatis quotidiè habemus ante oculos noſtros, ut noſtrum deprimamus faſtum: at parùm deſuper cogitamus.

Superbiam noſtram deprimit quod ignoramus an odio, an amore digni ſimus.
Eccl 5. 5.
S. Nilus de octo vit. cog.

5 *Noli altum ſapere*. Ut humiles ſimus, & in humilitate vivamus, nihil de nobiſmetipſis præſumentes, multùm etiam nobis proderit, ſi conſideremus, quòd *nemo ſcit, an amore, an odio dignus ſit*. Quapropter nos monet Eccleſiaſticus: *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu*. S. Nilus de octo vitioſis cogitationibus, vitio ſuperbiæ dedito tale præbet conſilium: *Fac tibi prioris vitæ, ac veterum flagitiorum in mentem veniat, illudq; tecum reputes, quonam pacto te, cum talis eſſes, lucis hujus uſura frui Deus ſuſtinuerit; neq; eo contentus, etiam aluerit, atque conſervarit: ac tunc procul dubio humilitatem concipies*. Ad teprimendam ſuperbiam hoc aliud nobis ſuggerit remedium Epiſcopus Bellovacenſis, nempè, quòd non peccata jam commiſſa, ſed ea, quæ in dies committimus, ob oculos nobis ſtatuamus: *In multis offendimus omnes. Innumera peccata, quæ committimus, & damna maxima, quæ incurrimus*. Maxima verò damna patimur propter ſuperbiam; ſic enim loquitur D. Chryſoſtomus: *Mala maxima, & quæ fere toti orbi intulere perniciem, de ſuperbia mentis exorta ſunt*. Hiſce conformia ſunt, quæ ſcribit de Villanova: *Quid*, inquit, *mundum inquietat, niſi ſuperbia*? Et S. Bernardinus de multiplici luctu ſerm.4. art. 1. cap. 2. paria ſcribit, inquiens: *Cum homo conſiderat, quòd propter ſuperbiam primi hominis exul factus eſt in hac miſera vita, atq; tot, & tantas miſerias hic in ſe, & a ſe ſentit, magnam habet materiam, & occaſionem, imò neceſſitatem ſeipſum humiliandi; unde Eccleſ.10. Quid ſuperbit terra, & cinis? & alibi quidam ait: Unde ſuperbit homo, cujus conceptio culpa, naſci pœna, labor vita, neceſſe mori?*

Bellov. l.c.
Chryſ. h. 13. in Matt.
S. Thom. de Villanova loco cit.
S. Bern. t. 3.

Superbia merito fugienda eo quod illius author & centrum ſit Dæmon.
D. Chr. h. 60. in Matt.
Clim. gr. 23.

6 *Noli altum ſapere*. Aliud motivum fugiendi ſuperbiam eſt, quia illius author, & centrum eſt dæmon. Sanctus Chryſoſtomus facta reflexione ſuper verba Chriſti, quibus proteſtatur, eum, qui non fuerit humilis, & parvulus, non intraturum in regnum cœlorum, ait: *Minis illis intendit, nullum perventurum ad cœlos, qui non fuerit ſicut parvulus: & mola, & ſubmerſione tumorem protervorum hominum depreſſit*. Evidentiùs nos monet S. Joannes Climacus, dicens: *Si quis abſq; cæteris vitiis, & ob hoc ſolum, & unicum Lucifer è cœlo cecidit, quærendum eſt, an forſitan quiſpiam abſq; aliis virtutibus per ſolam humilitatem cœlum conſcendere poſſit? Superbia omnium laborum, & ſtudiorum opes perdit*. Quibus adſtipulatur S. Bernardinus de exercitu ſpirituum malignorum, aſſerens: *Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi; nam Iob c. 40. ad Dominum ait: Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde eos; ait enim: Reſpice non oculo miſericordiæ, confirmando illos; ſed oculo juſtitiæ, dejiciendo illos, & confundendo*. Et in S. Bernardo ſerm. præfato 37. de modo benè vivendi legimus: *Superbus homo ſimilis eſt Diabolo*.

S. Bern. t. 3. ſer. de exer. ſpir. mal.
D. Bern. ſ. 37. de modo bene viv.

Superbia in momento evaneſcit.

7 *Noli altum ſapere*. Superbia uno evaneſcit momento, quia non eſt fundata, niſi in noſtra præſumptione, & arrogantia. Mathathias, uti legitur primo lib. Machab. cap. 2. morti jam vicinus, poſt varia eaque præclara filiis ſuis data monita, voluit illos etiam monere, ut faſtum, & pompam mundi, utpotè ſuperbiæ fomentum, fugerent, hiſce verbis: *Gloria ejus ſtercus, & vermis eſt: hodie extollitur, & cras non invenietur, quia converſus eſt in terram ſuam, & cogitatio ejus periit*. Poſtquam oſtendit Chryſoſtomus, hominem nullam habere occaſionem ſuperbiendi, eò quòd ſit cinis, pulvis, & lutum, ſubjungit: *Nondum tamen ſatis exactè ſimilitudinem eam, quam volebam, conſecutus fuero; quam ergo ſimilitudinem reperiemus, quæ conveniat illis? Mihi videntur accenſæ ſtuppæ ſimiles eſſe; nam & illa poſt incendium tumidum quid eſſe, & in neſcio quid præcipui immutata videtur; modicum verò paſſa contactum, totum amiſit omni cinere vilior apparens*.

1. Mach. 2. 62.
D. Chr. h. 20. ad Rom.

Cur manus Moyſi prius infecta fuerit lepra, quam ei traderetur miraculoſa Virga.
Theod. q. 10. in Exod.

8 *Noli altum ſapere*. Cum Dominus Deus Moyſis manum vellet munire armis, & quidem portentoſa illa virga, qua mediante, tot prodigioſa patraturus erat miracula, juſſit, ut illam prius poneret intra ſinum ſuum, & inde extraheret infectam, & refertam fœtente lepra. Cujus myſterii ſi deſideretis expoſitionem, audite Theodoretum: *Legiſlatoris*, inquit, *manum infecit lepra, docens eos, qui pleniùs inſtructi ſunt, horum nihil eſſe immundum; nam dextera illa, quæ admiranda illa perpetrarat, cum prius fuiſſet leproſa, ſignis divinis inſervivit, & elementa mutavit. Quæ res Moyſen etiam admonuit, non ſuperbire debere, ſed agnoſcere naturam cum recordatione dexteræ lepra prius infectæ*. Magnus fuit Propheta Elias, & verè magnus, dum hic in terris Dei vicarium egiſſe, ac omnipotentiæ divinæ locum tenentem repræſentaſſe videatur; ſiquidem ad nutum ſuum claudebantur cœli; imperabat igni, ut è cœlo deſcenderet, & cultui divino rebelles devoraret; corvos ad ſuum obſequium, & miniſterium habebat paratiſſimos; potentiſſimos deterrebat reges ſuis reprehenſionibus; idololatrarum Sacerdotum magnam fecit ſtragem, authoritate deſpotica morti imperabat, nec non intima cum Deo gaudebat familiaritate. Nihilominùs unius duntaxat feminę minis territus, tãtum concepit timorem, ut quadraginta dierum, noctiumque ſpatio fugæ ſe dederit, volens effugere mortem, in quam prius habebat dominium, & imperium. Quo ſuper facto audiamus quoque Theodoretum: *Cur*, inquit, *cum tantas habeat vires, ſolam timuit Iezabel? Quoniam non ſolum erat Propheta, ſed etiam homo, & alioqui timor erat divinæ diſpenſationis. Nam ne miraculorum magnitudo ejus ſpiritum nimis attolleret, conceſſit gratia naturæ, ut timorem ſuſciperet, ut ſuam agnoſceret imbecillitatem*. Sanctus Paulus jam electus erat Apoſtolus ad convertendum mundum, admiſſus ad ſecreta conſilia S. Triadis, elevatus ad Paradiſum; ſed quid? *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet*.

Quare Elias fugerit Jezabelem.
Theod. q. 37. in l. 3. Reg.

Perfecti etiam timeant ſuperbiam.
D. Baſil. h. 12.

9 *Noli altum ſapere, ſed time*. Superbiam perfecti etiam timere debent, & iſtud potentiſſimum medium eſt, ut illam evitemus omni ſtudio, & induſtria: *Sicut Adam ejectus de Paradiſo* (verba ſunt S. Baſilii) *ſicut Saul deſtitutus ſpiritu Dei, ſicut Iſrael a ſancta radice reſectus. Fide, inquit, ſtas? Noli ſublime ſapere, ſed time*. Cum Saul optimus eſſet homo in Iſrael, & adeò humilis, ut fuerit aſinarius, ſeque occultaverit, ne acceptaret ſceptrum; nihilominùs primus ſuperbus (*ſpiritus malus exagitabat Saul*) eum incitavit ad ſuperbiam.

Digitized by Google

TRACTATUS XCI.

DE TEMPORE,

Et ejus Jactura, ſeu Otio.

DISCURSUS SEPTEMDECIM.

Diſcurſus I. De brevitate vitæ humanæ, ac temporis, quod elabitur, fugit, ac deficit, velocitate.

II. Cùm tempus non ſit in poteſtate noſtra, temeritatis incurrit notam volens de eodem diſponere, ſuamque converſionem procraſtinare.

III. Examinatur pretioſitas, & valor temporis, & quanti illud à nobis æſtimandum ſit.

IV. Tempus præſens à Deo nobis indultum eſt, ut æternam operemur ſalutem; ac propterea bonis operibus impendendum eſt.

V. De reddenda ratione temporis neglecti, ac malè impenſi; quantaque reprehenſione dignus, qui tempus inutiliter conſumit.

VI. Signum æternæ reprobationis eſt, ſine fructu tranſigere tempus, quod ipſa hora, & puncto mortis coram Deo nos accuſabit.

VII. De dominio, quod Dæmon acquirit in otioſos, in quibus non aliter ac in centro ſuo habitat.

VIII. Otium eſt fomentum, & incentivum tentationum, pravarumque cogitationum, præſertim verò venerearum ac immundarum.

IX. Otium ſolet eſſe cauſa, & centrum omnium vitiorum, cum ab illo omne malum ducat ſuam originem.

X. Bono publico otium valdè damnoſum, & pernicioſum eſt, ut propterea ab omni regimine benè ordinato meritò exterminentur otioſi.

XI. Otioſus ſibiipſi creat omnium bonorum tam ſpiritualium, quàm temporalium penuriam, gravamen & moleſtiam, nec non vitæ abbreviationem.

XII. Varia in conſiderationem ducuntur motiva, ut quis deteſtetur otium, ac tempus fructuosè impendat.

XIII. Varia etiam examinantur capita ſtultitiæ, quam incurrit otioſus, jacturam faciens temporis.

XIV. Diverſæ allegantur interpretationes, & expoſitiones morales textus hujus Apoſtoli: *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt*.

XV. Modus traditur, & methodus, qua tempus conſervemus, & expendamus cum noſtro emolumento, & innocentia Chriſtiana; item qua ratione tempus poſſimus facere noſtrum.

XVI. Oſtenditur, quantum utilitatis conferant occupationes, & labores ad fugiendum otium; ubi & laudantur, qui tempus benè impendunt.

XVII. De tempore, quod honeſtæ recreationi, vitiumque reſtaurationi impenditur; ſimulque commendatur otium, & quies vitæ contemplativæ.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De brevitate humanæ vitæ, ac temporis, quod elabitur, fugit, ac deficit, celeritate.

THEMA.

Hoc itaque dico fratres, tempus breve eſt. 1. Cor. 7. verſ. 29.

Tempus vitæ noſtræ breve eſt.

1 VAria, ſi ſacros inſpiciamus interpretes, verborum horum intelligentia eſt; nonnulli enim credunt, S. Paul. voluiſſe loqui de brevitate vitæ humanæ, quæ uno nititur anhelitu, una reſpiratione: *Tempus breve eſt peregrinationis noſtræ* (ſic commentatur Carthuſianus) *ſeu vitæ præſentis tempus breve eſt, prout Scriptura teſtatur: Dies noſtri ſicut umbra ſuper terram, & nulla eſt mora. Et Iacobus: Quæ eſt vita veſtra? Vapor eſt ad modicum parens, deinceps exterminabitur*. Ita pariter hunc textum explicat Cajetanus, dicens: *Tempus breviatum eſt, hoc eſt, tempus vitæ præſentis uniuſcujuſque decurtatum eſt, & mutilum à tempore ſperato vivere quod vivit*. Cornelius à Lapide refert opinionem Tertull. & ait: *Tempus, id eſt, vitæ noſtræ ſpatium contractum eſt, &, ut legit Tertullianus, in contracto eſt*. Exiſtimat nihilominùs ſanctus Ambroſius, citatum textum intelligendum eſſe de toto illo tempore, quod curſu ſuo ſe extendet ad mundi finem uſque: non legit ille *breve eſt*, ſed *breviatum eſt*: *Breviatum tempus, & reliquum dicens, finem mundi imminere ſignificavit, quamvis ſciret adhuc tempora ſupereſſe*. Quamvis igitur ſanctus Paulus ſpiritu Prophetico prævideret mundum multis ſæculis duraturum, totum tamen tempus illud dicit eſſe breve.

Dion. Carthuſ.

Cajetan. in hunc locum.

Tertull. à Corn. à Lap. relatus.

S. Ambr. hic.

2 In cujus majorem probationem Hugo Cardinalis adducit textum ex libro Deut. ubi legitur: *Iuxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora. Multum temporis fuit* (ſubdit Hugo) *ex quo hoc dixit Moyſes*; jam enim pluſquam tria millia tranſiere annorum. In ultimo ſermone, quem Chriſtus habuit ad diſcipulos in ultima cœna, dixit eis: *Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me*. Ubi Salvator noſter decurſum multorum centenorum, & fortè aliquot millium annorum appellavit ſpatium modicum, tempus breviſſimum, quo durabit mundus; unde ſanctus Auguſtinus in Homilia illa, quæ legitur in Matutino Dominicæ 3. poſt Paſcha, aſſerit: *Modicum eſt hoc totum ſpatium, quo præſens pervolat ſæculum; unde dicit idem ipſe Evangeliſta in Epiſtola ſua: Noviſſima hora eſt*. Et in progreſſu ejuſdem Homiliæ idem ait: *Hoc modicum longum nobis videtur, quoniam adhuc agitur; cum finitum fuerit, ſentiemus, quam modicum fuerit*. Idem ſanctus Doctor in Pſ. 36. exponens hunc verſum: *Adhuc puſillum, & non erit peccator*; talem format diſcurſum: *Recole annos ab Adam uſque in hodiernum diem; percurre Scripturas. Heri penè Adam ille paradiſo lapſus eſt, tot ſæcula emenſa voluta ſunt. Ubi ſunt præterita tempora? Sic pauca, quæ reſtant, utique pertranſibunt. Si toto illo tempore viveres, ex quo Adam de paradiſo dimiſſus eſt uſque in hodiernum diem, certe videres, vitam tuam non fuiſſe diuturnam, quæ ſic avolaſſet. Unius autem cujuſque hominis vita quanta eſt? Adde quantoslibet annos, duc longiſſimam ſenectutem, quid eſt? Nonnè aura eſt matutina?*

Spatium aliquot millium annorum modicum vocatur à Chriſto. Deut. 32. Joan. 16. 16.

S. Auguſt. tr. 101. in Joan.

Idem in Pſ. 36. 10.

3 Eadem Paſſionis nocte, qua Salvator noſter Apoſtolis ſuis dixerat: *Modicum, & jam non videbitis me*; interrogatus, an eſſet Filius Dei, reſpondit affirmativè; ac in teſtimonium illius, addens, quòd in judicio finali compariturus eſſet ſedens in throno Majeſtatis, hæc protulit verba: *Amodò videbitis Filium hominis ſedentem a dextris virtutis DEI, &c.* Aſt qua ratione in veritate dicere potuit, *amodò*, cui optimè notum, & manifeſtum erat, quòd ante finem mundi, & univerſale judicium tot adhuc eſſent evolvenda ſæcula? Reſponſio facilis eſt: *Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies heſterna, quæ præteriit*. Si cum æternitate conferamus totum decurſum præſentis vitæ, eſto hæc etiam duret centum millia annorum, comparatione tamen æternitatis non eſt, niſi unum momentum, ſeù unum inſtans imperceptibile. Benè propterea ſanctus Petrus, cum vela conſiderationis ſuæ in totam expanderet æternitatem, ac fideles in re adeò neceſſaria inſtruere vellet, ne tempori niderent, poſt mentionem extremi judicii factam, epiſtola 2. ſcripſit: *Unum vero hoc non lateat vos chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni*

Centū millia annorum cum æternitate comparata, non ſunt niſi momentum. Matt. 26. 64.

2. Pet. 3. 7.

Digitized by Google

ſicut dies unus. Axioma Philoſophicum eſt: *Magnum, & parvum non ſunt, niſi comparativè.* Equus magnus eſt, at comparatione unius leporis; eſt verò parvus, ſi conſeratur cum elephante. Centum anni longum nobis repræſentant tempus reſpectu vitæ præſentis, *In ipſis ſeptuaginta anni, &c.* non autem reſpectu vitæ æternæ: etenim conſiderans alterius vitæ æternitatem; agnoſcit inter tempus, & æternitatem nullam eſſe proportionem: *Finiti ad infinitum nulla eſt proportio.*

Gen. 5. 5. Etſi aliquis vixiſſet mille annis, moriens tempus breve illos reputaret.

4 Geneſ. cap. 5. Moyſes eorum texens, & referens ſeriem, qui mundum auxerunt populo, ac longævam duxerunt vitam, ait: *Factum eſt omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti-triginta, & mortuus eſt.* Conſequenter percurrite textum uſque ad finem, & reperietis, plurimos prolongaſſe dies vitæ ſuæ, alios ad 800. alios ad 900. annos, at nullum attigiſſe milleſimum: & dato etiam hoc caſu, quo aliquis mille viveret annis, adhuc certum eſt, de eo verificari poſſe, *tempus breve eſt*, quia ſemper verum eſt illud oraculum Propheticum: *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna.* Notate, Prophetam non dixiſſe duntaxat: *tanquam dies heſterna*, ſed adjunxiſſe inſuper: *quæ præteriit*; quia jam ab exordio mũdi prætericrunt ſex millia, octingenti, & ſeptuaginta anni, qui omnes evanuerunt; ſed æternitas eſt permanens, fixa, immobilis, tota ſimul, nunquam deficit.

S. Antonin. p. 1. t. 9. c. 14. §. 1.

Conſideratio ſancti Antonini eſt, aſſerentis: *Sane infinita eſt velocitas temporis: punctum eſt, quo vivimus, & puncto minus; eſt enim breviſſimum reſpectu futuri ſtatus, qui ſuccedit, qui eſt perpetuus, & nunquam deficit, Pſal. 89. Mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna, quæ præteriit. Brevius adhuc reſtat tempus, ſi dematur de eo tempus, quo dormimus, & alias neceſſitates ſumimus, quod eſt quaſi perditum.*

S. Aug. in Pſ. 101.

Huic quoque propoſito valdè accommoda eſt S. Auguſtini expoſitio verſus illius Pſal. 101. *Ne revoces me in dimidio dierum meorum. Quare de exiguitate dierum requiſiſti? Quare? Vis audire? In generatione generationum anni tui. Ideò ergo de diebus exiguis quæſivi, quia licèt uſque in finem ſæculi durent mecum iſti dies, exigui ſunt in comparatione dierum tuorum.* Aſſignat deindè diarium, ſeu dies illos, quos vocamus noſtros, eoſque diſtinguit ab illis, qui ſunt Dei: *Qui*, inquit, *anni tui? Qui, niſi qui non veniunt ut tranſeant? Qui, et ſi qui non ideò veniunt ut non ſint? Omnis enim dies in hoc tempore ideò venit, ut non ſit; omnis hora, omnis menſis, omnis annus, nihil horum ſtat; antequam veniat, non erit; cum venerit, non erit.*

S. Bern. to. 1. f. 14. art 3. Omnia tempora quæ effluxerunt, æternitati comparata, vix punctum ſunt.

5 Sanctus Bernardinus conformiter jam adductis adducit adhuc authoritatem ejuſdem Sancti Auguſtini: *Exclamans Auguſtinus ait: O vita præſens, quam multos decipis, quæ dum cognoſceris, nihil es, dum videris umbra es; qui te quærunt, non te cognoſcunt, & qui te cognoſcunt, non te quærunt; qui te fugiunt, ipſi te intelligunt. Vera non eſt via, quam tu oſtendis, fugitiva es velut ſomnium. Aliis oſtendis te longam, ut perdas in finem; aliis brevem, ut dum pœnitere volunt, non permittas; aliis largam, ut faciant, quæcunque volunt; aliis anguſtam, ut non faciant bonum; aliis triſtem, ut non conſolentur de bono. Hæc ſunt duodecim pericula, quibus Pſalmiſta in perſona hujuſmodi peccatoris dicit: Pericula inferni invenerunt me.*

S. Bernard. t. 3. f. 4. a. 2. c. 2.

Alibi idem Sanctus exponendo verba illa Job cap. 14. *Breves dies hominis ſunt*; ſubdit: *Tam utique breves, quod minus quam inſtans fuiſſe videtur in morte. Unde Auguſtinus: Omnia tempora æternitati comparata quaſi punctum ſunt.* Notate, & comparate hæc verba: *Omnia tempora*: non ſolùm 6800. anni qui à principio mundi jam effluxerunt, verùm etiam ſi adhuc ſupereſſent millia millium annorum, imò etiam ſæculorum, totum hoc tempus comparatione æternitatis punctum eſſet.

Accurata deſcriptio temporis.

6 *Tempus breve eſt.* Aretius in ſuis ſymbolis temporis naturam depinxit ſequentibus verbis: Peregrina, & miſerabilis eſt natura temporis; quamobrem neſcio qua ratione, vel quo modo illud uno eodemque momento naſcatur, & moriatur: fit præſens, & diſparet; ſemper fugit, & nunquam procul abeſt; omnia devorat, & devoratur ab omnibus; ſeipſum conſumit, & continuò generatur. Habet partes infinitas, at duas ſimul nunquam; ex futuro, & præterito ſolùm compoſitum eſt, & eſt ſemper præſens. Omnia ſua membra aut ſunt mortua, aut nondum nata, & ipſum tamen conſervatur, & vivit. Eſt proles cœli, at vivit ſuper terram; deregit, & aperit omnia, & omnia pariter cooperit, & regit; eſt ſenex, & decrepitum, at nunquam moritur. Minimam habet entitatem aovim ſeu virtutem nullus tamen eſt, qui illud aut retinere, aut ſolicitare poſſit. Uno ſemper paſſu ambulat, & modò pigrum, & claudicans eſt, modò velociſſimum, & volans. Hæc præfatus author.

Conſideratur velocitas temporis.

7 Conſideremus temporis duntaxat velocitatem ex mente aliorum Doctorum: *Tempus breve eſt.* Antiqui depingebant illud, & exprimebant hac figura: Stabat ſuper globum in actu ſemper circumvolutionis, pedibus alatum, ad denotandum, quòd ſemper volaret. Manu tenebat novaculam, quod omnia raderet, & conſumeret. Frontem duntaxat depingebant capillatam, pars ſiquidem poſterior capitis calva erat; quo alludebatur ad tempus, & occaſionem jam perditam, & fuga elapſam, quæ nunquam rediret aut revocari poſſet.

Bloſ. Pſych. l. 2. c. 17.

Ingenioſè quoque naturam temporis obſervat Bloſius, dicens: *Loquendo dicimus, Hoc anno; & quid tenemus de hoc anno præter unum diem, in quo ſumus? Nam ſuperiores dies anni hujus jam tranſierunt, nec tenentur; futuri autem nondum venerunt. In uno die ſumus, & dicimus, Hoc anno; imò dic, Hodie, ſi aliquid præſens vis dicere, nam de toto anno quid præſens tenes? Quidquid de illo præteritum eſt, jam non eſt; quidquid de illo futurum eſt; nondum eſt. Quomodo, Hoc anno? corrige locutionem: Hodie dic, & verum dicis.* Declarat deinde, quàm parum etiam diei præſentis ſit in poteſtate noſtra, cum ait: *Rurſum & hoc attende, quia cum dicis, Hodie, horæ matutinæ tranſierunt; quæ futura ſunt, nondum venerunt: & hoc ergo corrige: Hac hora dic, & de iſta hora quid tenes? Momenta ejus quædam jam tranſierunt, quæ futura ſunt, nondum venerunt. Hoc momento dic. Quo momento? Dum ſyllabas loquor, ſi duas ſyllabas dicam, altera non ſonat, niſi cum alia tranſierit. Ipſa denique una ſyllaba, ſi duas litteras habeat, non ſonat poſterior littera, niſi prior abierit.*

Continuatio ejuſdem D. Baſil. H. 1. in Hexam.

8 Doctrinam Magni Baſilii, quam tradit Homilia prima in Hexamerone, hiſce annecto: *Sane*, inquit, *& mundo huic, & iis quæ tum in mundo producta ſunt, animalibus, & plantis congener ſubſiſtit temporis curriculum, accedens ſemper, ac more fluentis aquæ recedens, nec unquam à cœpto curſu reſiſtans aut conquieſcens. Quid enim? Annon ejuſmodi eſt conditio temporis? quod enim ejus tranſactum jam eſt, utique in nihilum abiit; nondum adeſt, quod eſt affuturum; quin quod adeſt, prius ſenſum fugit tuum, quam cognoveris adeſſe.*

B. Laur. Juſt. de vita ſolit. c. 10.

Velociſſimam hanc temporis rapiditatem conſideravit quoque B. Laurentius Juſtinianus, dicens: *Labitur, & momentanea adeo defectione diſcurrit, ut nunquam præſens invenias. Præteritum autem reperies, & futurum. Quonam tamen modo præſens nuncupandum eſt tempus, cum id, quod præſens eſſe videtur, tam repentina volubilitate dilabatur, ut illud vel ad ictum oculi retinere non valeas? Tibi igitur quoaduſque mortali hoc peregrinaris in corpore, deſtruit præteritum, & futurum, teque ducit ad præſens.* Tempus præſens momentum quoddam imperceptibile eſt, quod noſtram præcurrit, & effugit imaginationem ac reflexionem.

D. Aug. l. 11. Confeſſ. c. 14.

Audiamus ad hæc celebrem illam eruditionem Sancti Auguſtini, quam tradit in ſuis Confeſſionibus, de tempore diſcurrens in hunc modum: *Quid eſt tempus? Quis hoc facile breviterque explicaverit? Si nemo ex me quærat, ſcio; ſi quærenti explicare velim, neſcio: fidenter tamen dico ſcire me, quod ſi nihil præteriret, non eſſet præteritum tempus; & ſi nihil adveniret, non eſſet futurum tempus; & ſi nihil eſſet, non eſſet præſens tempus. Duo ergo illa tempora præteritum, & futurum quomodo ſunt, quando & præteritum jam non eſt, & futurum nondum eſt? Præſens autem ſi ſemper eſſet præſens, nec in præteritum tranſiret, jam non eſſet tempus, ſed æternitas. Si ergo præſens, ut tempus ſit, ideo fit, quia in præteritum tranſit; quomodo & hoc eſſe dicimus, cui cauſa ut ſit, illa eſt, quia non erit, ut ſcilicet non verè dicatur tempus eſſe, niſi quia tendit ad non eſſe.*

Fugacitas temporis conſideranda proponitur. S. Bern. t. 1. f. 13. a. 3. c. 4.

9 Quapropter S. Bernardinus exhortatur nos ad conſiderationem hujus fugacitatis temporis hiſce verbis: *Vivens*

Vivens recogita temporis labilitatem: quid enim aliud eſt præſens tempus, niſi quidam continuus rerum fluxus, & velociſſimus curſus, in quo hominis vita quaſi currenti flumini ſimilatur, quod cum ad mare pervenerit, perdit nomen, juxta illud Pſal. 57. Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens, &c. Cum tempus in tres dividatur partes, videlicet, præteritum, præſens, & futurum, certum eſt, præteritum ampliùs non eſſe; minùs illud, quod eſt futurum; præſens verò quàm breve, & velox! inſtans eſt, & momentum unum indicibile, quod nequit eſſe tempus, quia hoc eſt ſucceſſivum, & habet partes, & major pars Philoſophorum negat indiviſibilia ejus habere aliquod eſſe, & exiſtere in rerum natura; ſicque non ſolùm eſſentia temporis, verùm etiam exiſtentia ejus incerta eſt. Audite, qua phraſi S. Zeno denominet tempus: *Etſi beata diverſis vita virtutibus quæritur, cujus cupidinem flagrans humanitas per momenta ſuſpirat.* Et moralis Seneca ſcribit: *Præſens tempus breviſſimum eſt, adeò quidem, ut quibuſdam nullum videatur; in curſu enim ſemper eſt, fluit, & præcipitatur: ante deſinit eſſe, quam venit.*

S. Zeno ſ. de patient.

Seneca de brevit. vitæ. c. 10.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Cum tempus non ſit in poteſtate noſtra, temeritatis incurrit notam volens de eodem diſponere, ſuamque converſionem procraſtinare.

THEMA.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. 2. Cor. 6. 3.

De tempore non habemus, niſi unicum Nunc, ſive momentum.

1 EX his verbis ſancti Pauli deducitur, nullam nobis eſſe facultatem diſponendi de tempore, niſi de unico duntaxat *Nunc: Ecce nunc tempus acceptabile.* Tanto cum præcipitio currit tempus, ut illud retinere nequeamus. Scripſerat Apoſtolus Corinthiis, eiſque opem, & auxilium promiſerat, modò non negligerent Divinam gratiam, ſed in ea proficere conarentur: *Adjuvantes autem exhortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis; ait enim: tempore accepto exaudivi te, & in die ſalutis adjuvi te.* Quando poſtea declarat quiſnam ſit dies, & tempus illud, quo æternæ ſuæ ſaluti cooperari deberent, totum reducit ad unum *Nunc: Ecce nunc, &c.* quaſi inferre vellet, tunc nos æternæ beatitudinis certitudinem ſore obtenturos, quando nos reflectemus ad vitam præſentem, conſiderantes, nimirùm, quòd nonniſi unicum illius inſtans, unicum *nunc* habeamus in manu, & poteſtate noſtra, veluti veriſſimum eſt; ſiquidem tempus per momenta avolat: *Ecce nunc.* In epiſtola prima ad Theſſalonicenſes non abſimilem adhibuit loquendi modum dicens: *De temporibus autem, & momentis, fratres, non indigetis, ut ſcribamus vobis;* ubi titulum momenti attribuit tempori curſuro ac duraturo ad extremum uſque judicii diem. Nec mirum, Apoſtolum hunc uſurpare loquendi modum: cum enim ab ipſa incarnata Sapientia ſit inſtructus in ſchola academiæ cœleſtis, ubi *audivit arcana verba*, eadem phraſi illa uti voluit, qua & Magiſter ſuus Divinus uſus & locutus fuit in monte Oliveti, jamjam ad cœlum aſcenſurus, ubi Chriſtus Dominus ab Apoſtolis interrogatus: *Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael?* reſpondit eis: *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.* Ergo ante S. Paulum æternum Verbum, Sapientia Patris, ſub cujus imperio tempus militat, tempori attribuit nomen momenti.

Act. Apoſt. c. 1. v. 7.

B. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 10.

Tempus non poteſt eſſe longum.

2 Idipſum in conſiderationem jam duxit B. Laurentius Juſtinianus, aſſerens: *Mira plana res eſt hæc, & prudenti conſideratione digniſſima, quo ordine vita noſtra præteriit tempus. Quod enim futurum eſt, nondum eſt; quod verò præteritum eſt, nuſquam eſt; quod autem præſens eſſe creditur, ſic infatigabili labitur motu, ut in eo momentum aliquod nequeat eſſe præſens. Vita igitur hujus decurſum Propheta contemplatus, ajebat: Veruntamen in imagine pertranſit homo.* Sic ſanctus Auguſtinus, dum tractat de natura temporis lib. 11. Confeſſ. cap. 14. eundem diſcurſum proſequitur cap. ſeq. his verbis: *Nec unus dies totus eſt præſens; nocturnis enim, & diurnis horis operibus viginti quatuor expletur, quarum prima cæteras futuras habet, noviſſima præteritas, aliqua verò interjectarum ante ſe præteritas, poſt ſe futuras. Et ipſa una hora fugitivis particulis agitatur. Quidquid ejus avolavit, præteritum eſt; quidquid ejus reſtat, futurum. Si quid intelligitur temporis, quod in nullas jam, vel in minutiſſimas momentorum partes dividi poſſit, id ſolum eſt, quod præſens dicatur. Quod tamen ita raptim à futuro in præteritum tranſvolat, ut nulla morula extendatur; nam ſi extenditur, dividitur in præteritum, & futurum, præſens autem nullum habet ſpatium. Vbi eſt ergo tempus, quod longum dicamus? An futurum? Non quidem dicimus, longum eſt, quia nondum eſt, quod longum ſit; ſed dicimus, longum erit. Quando igitur erit? Si enim tunc cum adhuc futurum erit, non erit longum, quia quod ſit longum, nondum erit. Si autem tunc erit longum, cum ex futuro, quod nondum eſt, eſſe jam cœperit, & præſens factum erit, ut poſſit eſſe, quod longum ſit, jam ſuperioribus vocibus clamat præſens tempus, longum ſe eſſe non poſſe.*

S. Aug. l. 11. Conf. c. 15.

3 *Ecce nunc tempus acceptabile.* Aſt *Tempus breviſſimum eſt* (ſubdit Sanctus Antoninus, pertractans hanc materiam) 1. *Cor. 7. Tempus breve eſt in ſe, quia nihil habemus de præterito, nec de futuro, nec de præſenti, niſi inſtans. 2. Corinth. 6. Ecce nunc tempus acceptabile: non enim de eo habemus niſi, nunc, in quo poſſumus accepti eſſe DEO, ſcilicet, benè operando.* Cum igitur pientiſſimus DEUS nobis indulſerit tempus ad æternæ ſalutis pertractanda negotia adeò neceſſaria, & ſummè proficua, minimè illud nobis negligendum eſt, nec differendum; temporis namque laboramus penuria: unde Apoſtolus illud reſtrinxit ad unum *nunc*. Ubi obſervetur, Apoſtolum non ſemel dicere, ſed bis repetere idem *nunc: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Illud igitur tempus, quod DEO noſtro acceptum, & gratum eſt, non eſt hora, non dies, non menſis, non annus, non ſæculum; quale igitur? Unum *nunc*: hoc Apoſtolus immediatè à Chriſto Domino inſtructus nominat acceptabile. Vultiſne ſcire, quàm utile ac proficuum ſit hoc *nunc*? operatur æternitatem omnis boni: *Ecce nunc dies ſalutis.* Sed qui fieri poteſt, quòd unum *nunc* ſit tanti valoris, & efficaciæ apud eum, qui *ſpirituum ponderator eſt*? Reſpondeo, breviſſimum aliquod temporis ſpatium benè impenſum tanti (ut ſuo dicetur loco) eſſe valoris, ut ſit ſufficiens medium, quo poſſimus lucrari gratiam, & gloriam. Addo inſuper, eſſe medium potentiſſimum ad acquirendam perfectionem; cogitandumque ſeriò, quòd præſentis vitæ, totiuſque temporis, quod Deus nobis hic conceſſit, nonniſi unum *nunc* habeamus in poteſtate noſtra. Unde fuit conſilium Senecæ in epiſtola quadam: *Singulos dies ſingulas vitas puta: qui hoc modo ſe aptabit, cui vita ſua quotidie fuit tota, ſecurus eſt.* Priùs in eadem epiſtola jam ſcripſerat, inquiens: *Sic formemus animum, tanquam ad extrema ventum ſit; nihil differamus, quotidie cum vita paria faciamus. Maximum vitæ vitium eſt, quòd imperfecta ſemper eſt, quòd etiam aliquid ex illa differtur. Qui quotidie vitæ ſuæ ſummam manum impoſuit, non indiget tempore.*

S. Antonin. Tempore à Deo nobis conceſſo, ad operandam ſalutem noſtram utendum eſt.

Seneca epiſt. 101.

Magna temeritas eſt ſibi promittere longum vitæ ſpatium.

4 *Ecce nunc tempus, &c.* Si nonniſi breviſſimum nobis conceſſum eſt tempus, & nonniſi de præſenti, quod volat, & ad velociſſima reducitur momenta, diſponere valemus; quænam igitur arrogantia iſta eſt & temeritas unius hujus hominis Chriſtiani, ut audeat ſibi promittere longum vitæ ſpatium, vitamque plurium menſium, & annorum? Hoc ipſum eſt, quod multis reprehendit ſanctus Jacobus Apoſtolus, dicens: *Ecce nunc qui dicitis: hodie aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus, qui ignoratis, quid erit in craſtino. Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.* Temeritas eorum, qui diſponunt ita de tempore futuro, conſiſtit in duabus deceptionibus, & illuſionibus: prima eſt, quòd fundent ſuam intentionem, & diſpoſitionem ſupra vitam, quæ unico flatui ſeu reſpirationi, quæ facilè ſuffocari poteſt, innititur; qui enim non reſpirat, ſubitò expiret, neceſſe eſt: altera illuſio eſt, quòd ſpem ſuam ſtabiliant ſupra tempus, cujus, ut dictum eſt, ne qui-

Jac. 4. 13.

In quo temeritas illa conſiſtat.

Digitized by Google

Gen. 2. 7.

quidem unum inſtans habemus in poteſtare noſtra: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem.* Eccur operi adeò nobili ac pulcherrimo, ab omnipotenti ſapientiſſimoque artifice producto, anima indita fuit non flatu, ſed anhelitu? Et tamen de hoc parvo mundo aſſeruit Tertullianus: *Homo cura divini ingenii.* Quamprimùm ipſum creavit, *requievit ab omni opere.* Procopius in cap. 2. Geneſ. videtur reſolvere præfatum dubium, cum ait: *Spiraculum ſub tempus cadit, ſpiritus vero æternus perhibetur. Spiraculum exiguo viget tempore, & deinde abit, adimens omnem ſpirandi ſeu reſpirandi vim ſeu potentiam corpori, in quo prius hærebat.* Cum DEUS hominem creaverit propter æternam beatitudinem, ſimulque diſpoſuerit, ut in hac vita per bona opera eam lucraretur, voluit illam commenſurare tempori, & altiſſima ſua ſapientia ordinavit, ut unà cum morte ori aſtaret, & homo neque unicam horam, aut etiam minutum temporis in ſua poteſtate haberet: idque non aliam ob cauſam, niſi ut ferventiùs eſſet ſolicitus, & cogitaret de æternitate: *Spiraculum exiguo viget tempore; ſpiritus vero qui intra, extraque hominem complectitur, ſtabilis manet, nec unquam hominem deſeret.* Hanc deceptionem, & errorem, quo nonnulli ſpem ſuam ſtabiliunt ſupra tempus, quod adeò labile, & fugax eſt, ac continuò deficit, pauci advertunt; ac propterea Dionyſius Carthuſianus in textum illum Jacobi ſcribit: *Sapientiſſimus Iacobus hiſce reprehendit incautam locutionem multorum: Ecce nunc, &c. id eſt, errorem veſtrum modo vos advertite, qui dicitis, Hodie vel craſtino ibimus, &c.* Citat locum illum ex Proverbiis: *Ne glorieris in craſtinum, ignorans, quid ſuperventura pariet dies.*

Procop. in c. 2. Gen.

Dion Carth. in epiſt. Jac.

Seneca de brevit. vit. c. 9. Maxima vitæ jactura eſt dilatio temporis.

5 Seneca agens de brevitate vitæ, exhortatur nos hiſce verbis: *Maxima porro vitæ jactura, dilatio eſt. Illa primum quemque extrahit diem, illa eripit præſentia, dum ulteriora promittit. Maximum vivendi impedimentum eſt expectatio, quæ pendet ex craſtino. Perdis hodiernum, quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſponis; quod in tua, dimittis. Quo ſpectas? quo te extendis? Omnia quæ ventura ſunt, in incerto jacent.* Et epiſt. 101. idem tangens punctum, ait: *Nihil ſibi quiſquam de futuro debet promittere: id quoque quod tenetur, per manus exit; & ipſam, quam premimus horam, caſus incidit.* Ruina multorum, æternaque eorum perditio non aliunde habet originem, niſi quòd ſibi certum vitæ tempus adpromittant, quaſi de eo eſſent ſecuri, non cognoſcentes ex una parte diaboli fraudem, & deceptionem, ex alia quoque parte injuriam graviſſimam, quæ Deo infertur, dum ponunt falcem in alienam meſſem, quia *tempora, & momenta Deus in ſua poſuit poteſtate.* Hanc injuriam maturo judicio conſiderabat Epiſcopus Bellovacenſis, quando aſſerebat: *Differens converti, Deum offendit, diſponens pro voluntate, & tempore, quod Pater poſuit in ſua poteſtate, Actor. 1. cujus diſpoſitionem non conceſſit Apoſtolis, aut alicui puræ creaturæ. Hoc faciunt, qui dicunt: Quando fecero hæc, & illa, tunc intrabo Religionem; vel primo faciam hoc, poſt illud; vel primo colligam meſſem, poſt vindemiam.* Hæc ſunt, quæ homines difformiter Chriſtianis legibus viventes edicere ſolent: nil frequentiùs pulſat aures noſtras quotidie, quàm, Hoc faciam, hæc expediam, præſtolabor, differam, diſponam, &c. ac ſi tempus ſui fuiſſet juris, & poteſtatis, ac ſi eſſet fruſtum telæ vel panni, quod ad votum, & libitum ſuum uſurpare, & diſcindere poſſent: *Quid tibi adhuc proferenda tam longa temporum promittis ſpatia?* (ait ſanctus Iſidorus) *Nunquid ſcis ſi craſtina vives die? Imo etiam ſi vel unam horam in hac vita facies? An fortè mente excidit, quod Salvator in Evangelio dicit, Vigilate, quia neſcitis diem neque horam? Quapropter diſcute torporis inertiam, ſemperque memento, quia regnum cœlorum non tepidi, non molles, non deſides, ſed violenti atque ferventes diripiunt.* Eundem hunc diſcurſum legimus in D. Auguſtin. to. 9. tract. 19. cap. 13.

Id. epiſt. 101.

Ruina æternæ ſalutis originem habet quod quis certum vitæ tempus ſibi promittat.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 1. diſt. 2.

S. Iſid. lib. de conflict. vitior. & virt.

S. Antonin. Perſtringuntur qui converſionem procraſtinant.

6 Sanctus Antoninus ſingulari ſtudio, & induſtria reprehendit illos, qui ſperando, vel ut meliùs dicam, temerariè de tempore futuro præſumendo, converſionem ſuam procraſtinant: & ſic diſcurrit: *De tali tardatione ad converſionem accuſabat ſe Auguſtinus in lib. de Confeſſ. dicens: Non erat quod reſponderem tibi, ſcilicet Deo dicenti mihi: Surge qui dormis, ſcilicet in peccatis, niſi verba ſomnolenta, & lento modo, cras, cras; ſine modo, ſine paululum; ſed illud modo non habebat modum, & illud paululum ibat in longum. Perieuloſa eſt illa procraſtinatio, non ſolum ex eo, quod dicit Ovidius: Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit; ſed quia dicitur in quadam auctoritate: Subitò veniet tibi ira illius, ſcilicet, mortis. Nullus enim ſecurus eſt de die craſtina.* Hunc diſcurſum proſequitur idem Sanctus, & hucuſque dicta confirmat verbis illis Eccl. *Dicitur Eccl. cap. 29. Repromiſſio nequiſſima multos perdidit. Repromiſſio, ſcilicet, cogitatio qua peccator pluries promittit ſibi longam vitam, tanquam eſſet de ea certus, & ea quæ diſponit multa facere in mundo, & propter mundum, & inter cætera etiam pœnitere: Iſta eſt nequam, nequior, & nequiſſima. Nequam ſiquidem eſt iſta promiſſio, quia ſibi uſurpat peccator, quod eſt proprium DEI, ſcilicet de futuro diſponere; nam dicit Chriſtus Actor. 1. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater, &c. Bernardus contra talem de futuro præſumentem ait: Quid de futuro miſer tam temerariè præſumis, tanquam Pater tempora, & momenta in tua, non in ſua poſuerit poteſtate? Nequior eſt iſta promiſſio, quia cum tempus infiniti valoris ſibi à DEO datum fatuè expendit, & cum hoc præſumit, quod adhuc plus ſit ei daturus. Unde filius poſſet ſperare, quod pater ſuus ſapiens dabit ſibi adhuc magnum theſaurum, cum illum, quem dedit, ſcit male conſumpſiſſe, & actum ad diem? Meminiſſe debet, quia cum Dominus promiſiſſet tempore Noe ſpatium centum viginti annorum ad convertendum ad pœnitentiam, quia non convertebatur, ſed male uſus eſt genus humanum, abſtulit viginti annos de promiſſis. Nequiſſima eſt, quia non ſolum tempus datum perdit, ſed in contumeliam Creatoris convertit.*

Eccl. 29.

7 Veriſſimum illud eſt, quòd, ut jam intellexiſtis, *tempora, & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate.* Potentiſſimus etiam mundi hujus monarcha nec longam vitam ſibi adpromittere, neque de una hora vel etiam minuto diſponere poteſt; ſed ipſe veluti, & reliqui homines, dependet ab uno nunc. Cum igitur neſciamus, quantum temporis nobis neceſſarium ſit ad acquirendam æternam beatitudinem, quodlibet momentum multùm æſtimare, & appretiari debemus, quia *ecce nunc dies ſalutis*: ad cujus executionem cordibus noſtris imprimamus verba illa Apocalyp. perſuadentes nobis firmiter, ac ſi cuilibet noſtrum ſingulis momentis intimaretur: *Quia tempus non amplius erit.*

Nullus de unico temporis momento diſponere poteſt.

Apoc. 10.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Examinatur pretioſitas, & valor temporis; & quanti hoc à nobis æſtimandum ſit.

THEMA.

Fili conſerva tempus. Eccl. 4. v. 23.

Quanta, & quam inæſtimabilis ſit temporis pretioſitas. Hugo Card. in hunc loc.

1 Eccleſiaſticus ſalutaribus ubique abundans documentis, hoc etiam, utpotè multùm conducens ad conſervandum, & æſtimandum tempus, poſteritati conſecravit. Hanc Hugo Cardinalis reddit cationem, dicens: *Conſerva tempus, ut donum pretioſum.* Iſtam pretioſitatem, quæ eſt inæſtimabilis, & ſine pretio, examinemus, oportet. Dixi, ſine pretio, & repeto, quia tametſi dederis totum aurum regni Peruenſis, cuncta etiam licèt expoſueris regna mundi ditiſſima, & potentiſſima; toto tamen iſto theſauro ne quidem unam temporis horam comparare, nec tempus perditum redimere poteris, quia in ejus poteſtate eſt, in quo ſunt omnes theſauri: *Tempora, & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate.* Quod etiam Eccleſiaſtes, qui fuit Rex Salomon, eo tempore quo argentum, & ſaxa pari æſtimabantur pretio in Jeruſalem, innuere voluit hiſce verbis: *Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis.* Poteſtiſne mihi dicere, quis ſit ille mundi princeps, qui aperiendo ætaria ſua, ſuoſque prodigendo theſauros, unico ſolo die aut una duntaxat hora vitam ſuam prolongare potuerit? Tanti valoris, & pretii eſt unum minutum temporis, ut eo benè impenſo regnum

Eccl. 8. 8.

æternæ

æternæ beatitudinis acquiri poſſit. Quid dico unum minutum? unum inſtans, unum momentum ad hoc ſufficit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.*

In breviſſimo, & momentaneo tempore operari poſſumus ſalutem noſtrã. 2. Cor. 4. 17. Seneca l. 6. nat. quæſt.

2 Idem Apoſtolus, qui aliquoties raptus fuit ad cœlum, alio in loco evidens hujus dedit teſtimonium expreſſioribus verbis: *Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Huic propoſito inſerviunt quoque hæc moralis Senecæ verba: *Nec quod futurum eſt, meum eſt, nec quod fuit; in puncto fugientis temporis pendeo, & magni eſt, modicum fuiſſe.* Hiſce ultimis verbis conformiter pari ratione dicere poſſumus: *Et magni eſt, modicum egiſſe.* Idem Seneca alio in loco, ubi tractat de brevitate vitæ noſtræ, tangit hanc temporis pretioſitatem, & ait: *Mirari ſoleo, cum video aliquos tempus petere, & eos qui rogantur, facillimos. Illud uterque ſpectat propter quod tempus petitum eſt, ipſum quidem neuter. Quaſi nihil petitur, quaſi nihil datur; re omnium pretioſiſſima luditur. Fallit autem illos, quia res incorporalis eſt, quæ ſub oculos non venit; ideoque viliſſima æſtimatur, imò penè nullum pretium ejus eſt.* Hæc dixit Philoſophus gentilis: quid non dixiſſet, ſi veræ fidei illuſtratus lumine, intellexiſſet ac ſciviſſet id, quod jam dixerat Apoſtolus: *Momentaneum hoc, &c.*

Idem de brevit. vitæ c. 8.

Deus creavit Solem Lunam, & Stellas ut diſtinguant temporis decurſum. Gen. c. 1. 14.

3 Tanti pretii, & valoris eſt tempus (inquit Aretius) ut magna illa cœli luminaria, Stellæ, Sol, & Luna, ſint veluti ipſius nuntii, & præcurſores. Pro quo obſervandum, primo die à Divino artifice creatam fuiſſe lucem: *Fiat lux, & facta eſt lux.* Ad quid ergo nova iſta productio Solis, Lunæ, aliorumque ſiderum in firmamento cœli, ſi mundus jam totus perfuſus, & illuſtratus erat luce creata? *Dixit autem Deus: fiant luminaria in firmamento cœli, & dividant diem ac noctem, & ſint in ſigna, & tempora, & dies & annos.* Ecce finem, ob quem Deus creavit ſolem, & lunam, & ſtellas, & cum hiſce primum mobile, quod continuò, & indefeſsè ab intelligentia angelica circumvolvitur, *ut ſint in tempora*; ut videlicet in obſequium, & miniſterium temporis militent. Idem author jam dixerat, leviſſimam, & minimam rem eſſe tempus in ſeipſo conſideratum; at pretioſiſſimam utiliſſimamque quoad nos: minimam, conſideratum quoad eſſe naturale, at pretioſiſſimam quoad eſſe morale; minimam comparatione præſentis, at reſpectu futuri pretioſiſſimam; minimam ei, qui nullam illius habet curam, & ſine fructu illud elabi permittit; pretioſiſſimam verò ei, qui illo benè utitur. Ulterius conſiderat idem author, quòd ipſemet Deus, tametſi ei ſubſit tempus: *Tempora & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate;* illud tamen obſervet, æſtimet, & reſpiciat. Etenim ſi agatur de cibo, *dat eſcam in tempore:* ſi noſtræ preces excipiendæ ſunt, temporis habet reſpectum: *Tempore accepto exaudivi te*: ſi de fructibus terræ, quibus ſuſtentamur, tractetur: *Ut reddant fructum temporibus ſuis*: ſi denique Deus ſuæ miſericordiæ velit nos eſſe participes: *Quia tempus miſerendi ejus.*

Tempus in ſe conſideratum eſt res leviſſima, ſed pretioſiſſima quoad eſſe morale.

Tempus eſt inæſtimabilis valoris.

4 *Conſerva tempus, ut donum pretioſum.* Nihil tam vile eſt, & exile, quod non vendi, & comparari poteſt. In quibuſdam Indiarum locis, ubi auri argentique abundantia eſt, magno ferrum æſtimatur pretio. Solum tempus, tametſi vilipendatur ab homine, inæſtimabilis valoris, & pretii eſt, quia nullus hactenùs inventus eſt, neque inveniri poterit, qui ditiſſimo etiam theſauro illud comparare aut divendere poſſit. Dixit idem Aretius: qui illud vendit, furatur; qui illud emit, decipitur. Qui deſuper facit contractum, eſt uſurarius; qui tempus promittit, mendax eſt; qui illud donat, eſt ſtolidus, & ſtupidus; qui illud acceptat, deluditur. Totum hoc ideò, quia tempus non habet pretium, neque eſt vendibile, neque ullius contractus poteſt eſſe materia: & tamen illud eſt, quod cæteris omnibus rebus confert, & aufert pretium.

S. Bernard. t. 1. ſ. 13. art. 3. c. 4. Modico temporis ſpatio lucrari poſſumus veniã, gratiam, & gloriam.

5 Ponderate hæc verba S. Bernardini, tota veſtra ſcientia examinate, ſi vobis eſt animus ponderandi unicum ſolum momentum temporis benè impenſi: *Vide peccator temporis pretioſitatem, quia modico tempore poteſt homo lucrari veniam, gratiam, gloriam.* Certum eſt, unumquemque indigere remiſſione: *Nemo mundus a ſorde; ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum.* Jam verò fructus temporis eſt remiſſio, cujus, quamdiù reſpiramus, duntaxat ſumus capaces: ſine gratia eam mereri non poſſumus: & ecce S. Bernardinus uni breviſſimo temporis ſpatio aſcribit veniam, gratiam & gloriam. Audiamus B. Laurentium Juſtinianum: *Unaquaque res,* inquit, *eo magis diligenda eſt, quo pluris eſſe cognoſcitur: præſtat quippe æſtimationem rei ipſius agnita virtus, quæ tunc apparet amabilis, cum primæ innititur Veritati, & quæſtu ſuo locupletes ſuos eſſe facit in cœlo. Hinc indulti temporis pretioſitas commendatur.* Plinius, eſto gentilis, dicere ſolebat: *Poteratis, ò deſidioſi, has horas non perdere. Omnes temporis particulæ, velut ramenta, aut fila aurea, ſtudioſiſſimè colligendæ.* Quidnam dixiſſet, ſi illum temporum ſuorum Apoſtolum è ſuggeſtu audiviſſet tonantem, & clamantem: *Vide temporis pretioſitatem, quia modico tempore, &c.*

Laur. Juſt. de vita ſolit. c. 10.

Idem l. c. Damnati nihil æquè deplorant quam jacturam temporis.

6 Idem Juſtinianus conſiderando, quanti valoris eſſe poſſit unica ſola hora temporis benè impenſi, in hæc verba prorumpit: *Illud optimè noverunt, qui eo carent. Omnem ſiquidem mundi ſubſtantiam, honores prælationum, ſæculi pompam, corporis voluptates, & quidquid ſub cœlo creatum eſt delectabile atque jucundum, pro unius horæ ſpatio, ſi poſſent, voluntariò commutarent. In ipſo ſiquidem temporis decurſu breviſſimo juſtitiam placarent divinam, lætificarent Angelos, horrendam damnationis æternæ evitarent ſententiam, proculque dubio adipiſcerentur regna cœlorum.* Quot & quanti ſunt, qui in extremis, poſt vitam malè tranſactam, aſpirante divina gratia, breviſſimo temporis ſpatio poſſent excitare actus contritionis, adeoque pedem retrahere à via æternæ perditionis, ſi adhuc pauxillum temporis vitæ ſupereſſet? At juſto Dei judicio *tempus non erit amplius.* Si natura angelica non eſſet inflexibilis, & ſpiritus illi rebelles unico duntaxat momento inſtantis illius angelici ab initio illis conceſſi gaudere poſſent, infernus ſanè evacuaretur: idem affirmare poſſemus de aliis damnatis, ſi unam temporis horam haberent, qua actus contritionis elicere, ſuamque obſtinationem deteſtari poſſent. Qua ſuper re audiamus documentum S. Bernardini, aſſerentis: *Diſſipat ſubſtantiam ſuam, ſcilicet tempus, quod eſt majoris pretii omnibus aliis rebus mundi, quia tempus tantum valet, quantum Deus: quia ſi diabolus haberet unum modicum tempus, in quo poſſet pœnitere ſicut nos, ipſe ſalvaretur, & acquireret Deum; & per conſequens tantum valet tempus, quantum Deus.* Tetigit hoc idem punctum S. Antoninus, dicens: *Tam pretioſum eſt tempus, quod damnati darent omnes theſauros mundi, ſi haberent in poteſtate ſua pro habendo momentum temporis, in quo poſſent pœnitere, & evadere tantas pœnas.* Refert Petrus Reginaldus de quodam ſanctitatis eximiæ viro, quòd precibus fundendis intentus, mœſtam ac lugubrem audierit vocem alicujus lamentantis: qui cum ab eodem interrogaretur, quis eſſet, & quam ob cauſam lamentaretur, reſpondit: Sum unus ex damnatis: omnes nil aliud amariſſimè deploramus, quàm tempus vitæ noſtræ perditum, & conſumptum in peccatis. Recenſet hanc eandem hiſtoriam author Speculi exemplorum his verbis: *Inter omnia tormenta, quæ patior, unum eſt, quod & alios damnatos maximè movet ad planctum, quando recordamur gratiæ Salvatoris nobis exhibitæ, & contemptæ; maximè quod tempus indultum nobis ad pœnitendum amiſimus, in cujus tam brevi horula Dei miſericordiam potuiſſemus conſecuti eſſe.*

S. Bernardin. to. 4. ſ. 18. 1. part. princip.

S. Antonin. p. 2. t. 9. c. 14. §. 1.

Reginald. Duo hujus exempla.

Spec. exempl. Ver. Tempus. exẽpl. 1. Bonav. l. 3. Pharet. c. 8. Tempus dependet à ſolo Deo.

7 *Conſerva tempus, ut donum pretioſum.* Sanctus Bonaventura, duce, & authore Divo Chryſoſtomo hoc nobis ſuggerit conſilium: *Omni rei magis parcere debes, quam tempori; aurum enim ſi contempſeris, poteris rurſum vel idipſum, vel aliud recuperare; tempus verò ſi perdideris, difficile id reſumes.* Cunctis, quas potentiſſimi etiam Monarchæ poſſident, divitiis, ne quidem unum minutum horæ præterlapſum reſtaurari, neque etiam de futuro diſponi poteſt. Recordor me legiſſe, quòd cum magnus aliquis princeps familiarem quendam benè de ſe meritum in infirmitate ſua viſitaret, infirmus verò oblata ſibi gratia, & favore à magnate illo inſtantiſſimè peteret primò, ut vitam ſibi prolongari curaret in ſequentem uſque diem, deinde ut primo veſpere de bono hoſpitio ſibi provideret; liberè reſponderit, ſe nec primæ, nec ſecundæ petitioni ſuæ favere poſſe. Tempus tanti pretii,

Notabile exemplum.

Digitized by Google

& valoris eſt, ut nulli Pontifices, nulli Imperatores, & Monarchæ, qui fuerunt, ſunt & erunt, in illud habeant dominium vel authoritatem, quia immediatè dependet à DEO, & ei ſoli præſtat obſequium, & homagium.

Hugo de S. Vict. h. 13 in Eccl. Tempus vocatur ſacrum, cujus etiam minima pars magni æſtimanda eſt.

8 Ingenioſum epithetum eſt, quod Hugo de S. Victore aſcribit tempori, dicens: *Atqui hæc eſt pars temporis noſtri ſacra, & dedicata*. Voluit fortaſſe inferre, quòd ſicut rei ſacræ, aut corporis ſancti, vel hoſtiæ conſecratæ minima pars multùm æſtimatur, & eſt in magna veneratione: *Fracto demum ſacramento, ne vacilles, ſed memento, tantum eſſe ſub fragmento, quantum toto tegitur*: Ita pariter ſpatium temporis etiam breviſſimum nobis eſt utiliſſimum ac ſufficiens, ut actu compunctionis cœlum lucrari poſſimus: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis*. Aut etiam fortaſſis inferre voluit, quòd tempus ſit ſacroſanctum, & conſecratum, quia Deo duntaxat dedicatum eſt, & in ejus poteſtate ſolùm conſtitutum: *Tempora & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate*. Ex quo facilè colligere poſſumus, quàm indecenter agant, qui inutiliter tempus impendunt; etenim ſi abominabile eſt, *miſcere ſacra prophanis*, cum tempus ſit res ſacra, non decet illud expendere in res prophanas. Quemadmodum homo fatuus eſſet, qui adamantem mille ſcutis valentem daret pro fruſtulo vitri: ita quoque ſtolidus, & fatuus cenſendus eſt, qui tempus, quod eſt pretioſum, & inæſtimabile, prodigeret, & in res inutiles, & vanas expenderet. Hanc ſtultitiam, quæ ſolet eſſe multis communis, deploravit quondam Theophraſtus hiſce verbis: *Nullum eſſe ſumptum pretioſiorem tempore, ſolum enim hoc recuperari non poteſt: & tamen vulgo nihil vilius habetur*.

Theophraſt.

Petrarcha. Tempus Deo reſtituendū eſt ex cujus mera liberalitate illud habemus.

9 Petrarcha poſt primos ætatis ſuæ juvenilis annos laudabili (uti ex pluribus operibus ejus deducitur) ſtuduit vitæ, & de tempore utiliter impendendo hæc ſcribit: *Si tempus Deo tuo, non dicam, donas, ſed reſtituis (quod ſine vera non geritur pietate) ingens atque inæſtimabile lucrum ſcito*. Verbum hoc, *reſtituis*, non caret myſterio; etenim totum vitæ hujus ſpatium, in quo reſpiramus, eſt mera Dei liberalitas: nullus meretur, nec uno vivere poteſt momento abſque Dei indulgentia: *Tempora, & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate*. Ex quo ſequitur, quòd, quando quis tempus benè impendit, faciat illius reſtitutionem, reſtituendo illud Domino. Lucri hujus reddit rationem citatus author: *Pro parvo enim temporis impendio æternitatem quæris. Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*.

Tempus pretioſum ſollicitè cuſtodiendum, illo enim lucrari poſſumus æternam beatitudinem.

10 *Fili conſerva tempus*, ait & conſulit nobis Eccleſiaſticus. Quemadmodum in ſcriniis, & ærariis cuſtodiuntur aurum, & gemmæ pretioſæ; aurum quidem, ut expendatur, & impendatur; gemmæ, ut commutentur in alias res, quæ pluris æſtimantur; ad eundem modum tempus, quod eſt infiniti valoris, cuſtodire, & conſervare debemus, ut illud expendamus in opera bona, & meritoria, in ſervitium, & obſequium Dei, in ſalutem animæ, & ut æternam lucremur beatitudinem. Unde Sanctus Bernardus valdè deplorabat illos, qui exiguam temporis habent rationem, quando dicebat: *Nihil pretioſius tempore, ſed heu nihil hodie vilius æſtimatur. Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat: nemo ſibi non peritura momenta periiſſe cauſatur*. Lamentabatur quoque regius Propheta, dicens: *Tempus faciendi Domino, diſſipaverunt legem tuam*. Juſtam hanc lamentationem ponderat S. Bonaventura, diſcurrens in hunc modum: *Ecce*, inquit, *tempus, quo nihil pretioſius; quapropter magnoperè penſandum, qualiter diſpenſandum, ne fortaſſis indecenter in defectibus expendatur. Et nota, quod tempus reputatur pretioſum triplici ratione potiſſimè, eo quod ſit tempus plangendi, tempus acquirendi, & tempus cuſtodiendi; quorum primo nihil pretioſius pœnitenti, ſecundo nihil pretioſius proficienti, tertio nihil pretioſius pervenienti*. Gemmæ pretioſæ, ut adamantis, imò & cujuslibet illius particulæ magna habetur ratio, & cura. Cum igitur nil pretioſius tempore reperiatur, audiamus id, quod ſapientiſſimus Nazianzenus nobis conſulit: *Præclarum eſt*, inquiens, *nos in hac opinione verſari, ut non modo ſermonis, aut actionis, ſed totius etiam temporis, atque adeo tenuiſſimi ac breviſſimi cujuſque horæ momenti rationem à nobis expoſci exiſtimemus*. Audiamus inſuper conſilium, & documentum S. Ambroſii: *Potes*, ait, *& hodiernum diem lucrari; cavendum eſt enim, ne & illum non teneas, & hunc amittas. Non exiguum detrimentum eſt vel hora unius, & una hora totius vitæ portio eſt*.

D. Bernar. in flor. c. 107.

Pſ. 118. 126.

S. Bonav. in hunc loc.

Tempus triplici ratione reputatur pretioſum.

S. Greg. Naz. orat. 28.

S. Ambr. l. 3. epiſt. 25.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Tempus nobis à Deo indultum eſt, ut æternam operemur ſalutem; ac propterea bonis operibus impendendum eſt.

THEMA.

Dum tempus habemus, operemur bonum. Gal. 6. verſicul. 10.

Deus nobis concedit tempus ut in eo tanquam boni arbores fructus bonorum operum feramus.

1 QUem in finem nobis in hac vita degentibus conceſſum fuerit tempus, cœleſtis Magiſter noſter nobis inſinuat hac parabola Luc. 13. *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: ecce anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio; ſuccide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* Quòd homo unius inſtar arboris ſit, quæ fructificare debet, ſatis conſtat, & elicitur à primo Pſalmo Davidico, cum ait: *Lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo*. Meritò igitur Apoſtolus nobis indicare voluit, qua ratione tempus utiliter impendere debeamus, dicendo: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum*. Ex teſtimonio ejuſdem Prophetæ nobis conſtat, Deum omnes creaturas in obſequium noſtrum productas noſtræ pariter ſubjeciſſe poteſtati: *Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum, omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*: unico tamen excepto tempore; hoc enim eſt proprium peculium Dei, de quo ipſe ſolus vult diſponere, ſibi immediatè illud reſervans: *Tempora, & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate*. Nihilominùs ex paterna, & Divina ſua benignitate temporis nos efficit participes, quantum tamen ipſi, non nobis, placet & probatur, & nihil ultra. Sed qua conditione facit nos illius participes? *Ut dum tempus habemus, operemur bonum*. Cum Deus nos condiderit, ut ei uniamur, & conjungamur in æterna beatitudine, tempus nobis aſſignavit, in quo eam bonis operibus lucrari, & promereri poſſimus; qui alio motus fine operatur, ſibi timere debet, ne tempore hoc privetur: *Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo*. Unde argumentatur Sanctus Bernardus hoc modo: *Quod ſi per bona opera quæritur DEUS, ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes: præſertim quia Dominus apertè prænuntiat venire noctem, quando nemo poterit operari, &c. Nunc tempus acceptabile, & aptum ad quærendum, in quo planè, qui quærit, invenit; ſi tamen ubi, & ubi oportet, quærit*.

Luc. 13. 7.

Pſ. 1. 3.

Pſ. 8. 7.

S. Bernar. in florib. c. 107.

Tempus quidem eſt Dei, ſed illud facimus noſtrum bona operādo. Idem Bern. in Evang. Matth. 19.

2 Veriſſimum eſt, non ob alium finem tempus nobis indultum eſſe, quàm ut illud in illius expendamus obſequium, qui illud nobis dedit (eſto totum poſtea redundet in noſtrum emolumentum): adeò, inquam hoc verum eſt, ut idem ſanctus, & mellifluus Doctor in illa celeberrima verba Petri: *Ecce nos reliquimus omnia*, prorumpat in hæc verba: *Omne tempus, in quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidiſſe. Omnis ſiquidem res aliena eſt à nobis, tempus autem tantum noſtrum eſt*. Verùm ſi diximus, tempus in Dei duntaxat eſſe poteſtate, quo igitur modo Sanctus Bernardus aſſerere poteſt, eſſe noſtrum? Reſpondetur, quòd illud faciamus noſtrum, *ſi dum tempus habemus, operamur bonum*; quia illud convertimus in beneficium noſtrum, dum eo ſuffragante Deum ac gloriæ æternitatem acquirimus. In meditationibus ejuſdem mellifluì Doctoris eadem prorsùs legimus verba, quæ in declamationibus: *Omnes tempus, in quo de Deo non cogitas, &c.* ſed hic adjungit: *Vaca ergo, & ubicunque fueris, tuus eſto. Noli te tradere, ſed commodare: quocunque loco conſiſtis, cogitationes tuas jacta in Deum, & aliquid ſalutare in animo tuo verſa*. Occupabitur quiſpiam ſuæ vocationis ergo aliquo negotio, ac tempus cogetur impendere alicui labori, ſtudio, frequentationi aulæ, piſcationi, agriculturæ, & ſic diſcurrite de variis profeſſionis functionibus: non propterea deerit illi occaſio

Idem in med. c. 1.

benè

Digitized by Google

benè operandi, & tempus utiliter impendendi, ſi Deum habeat ante mentis oculos, eumque toto corde diligat, quia *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; veluti latiùs ſuo loco dicemus, acturi de materia vocationum.

Tempus ad hoc ſolum nobis indultum eſt ut accumulemus merita vitæ æternæ. B. Laur. Juſt. de cõpunct. & compl. Chriſt. perfect.

3 Porrò quo modo tempus poſſimus facere noſtrum, manifeſtabit hæc doctrina B. Laurentii Juſtiniani: *In hac vita*, inquit, *quid pretioſius tempore? Nihil æquè tam noſtrum, tamque proficuum ad promerendum cœleſtia, quam tempus: miſericorditer nobis indultum eſt, quatenus per commendabilia opera, ipſo mediante, vitam mereamur æternam*. S. Antonius Paduanus ex conſideratione textus illius Apoſtoli: *Ecce nunc tempus acceptabile*, hanc deducit conſequentiam; tempus, nimirùm, ſolùm nobis indultum eſſe ad accumulanda alterius vitæ merita: quo fine utitur authoritate Gregorii Magni, & ait: *Licèt juxta ſententiam Gregorii libr. 9. mor. ſacra Scriptura vim inducentis, totum hujus vitæ labilis tempus ſit indultum ad meritorum opera cumulanda, quibus malorum ultricia fugere valeamus tormenta, & ſuperna patria poſſimus acquirere ſtipendia repromiſſa; tamen à multis negligitur, & ob hanc temporis amiſſionem otioſumque defluxum, qui ſic parvipenditur, devotus quidam in epiſtola ad ſcholares altius lamentatur, dicens: Fuit olim nihil pretioſius tempore, & heu nil hodie vilius reperitur. Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat: nemo ſibi periturum diem nunquam rediturum curat*. Regnum cœlorum, ſive gloria æterna inæſtimabilis ſunt valoris: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*. Tametſi jam nullum inter res creatas æquivalens detur pretium, quo cœleſtem gloriam lucrari, & comparare valeamus; attamen tempus benè impenſum, eſto etiam breviſſimum, & momentaneum, valet & ſufficiens eſt ad comparandam illam: *Ecce nunc dies ſalutis. Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*.

S. Antonius Pad. ſer. 3. in Dom. 1. Quadr.

S. Thom. de Villanov. in ſeptuag. Motivum ad fugiendũ otium, eſt conſideratio pretioſi temporis. Quatuor motiva ad vitandum otium.

4 Multa nobis ad fugiendum otium ſuggerit motiva de Villanova, inter quæ etiam eſt conſideratio temporis, quod nobis conceſſum eſt ad pertractandum negotium negotiorum, id eſt, æternæ ſalutis animæ noſtræ: *Vnde nobis fratres*, inquit, *iſta tepiditas, & otioſitas? nempè ex cæcitate, & ignorantia, quia non agnoſcimus, vel non advertimus periculum noſtrum, vitæ præſentis ſtatum non conſideramus, in quo poſiti ſumus, & quod ſumus operarii. Vnde quatuor ſunt, quæ nos movere debent ad vitandum otium. Primo, magnitudo negotii, quia regnum, & regnum cælorum perpetuum negotiamur; exemplum de illo, qui in Cancellaria litigat de dignitate, de bonis. Secundo, brevitas temporis, quia in ictu oculi, & momento vitæ præſentis negotianda eſt futura æternitas. Tertio, magnitudo periculi; nam ſi ita eſſet, quod perdentes regnum ſaltem manerent ut parvuli non baptizati in aliqua vita mediocri ſine pœna, ſatis magnum eſſet malum DEVM amittere, & gloriam; ſed non ſic eſt, ſed oportet vel regnare, vel ardere; vel in domo DEI eſſe, vel in carcere, & igne perpetuo. In tanto diſcrimine quis dormiat? Quartò, multitudo hoſtium circumſtantium, qui quotidie ædes noſtras expilaturi ſubeunt per feneſtras, & in nullo alio occupantur, niſi ut perdant nos*. Conſideremus primum motivum, quod habet relationem ad verba illa Salvatoris, pari conſideratione digniſſima: *Negotiamini, dum venio*. Seneca in epiſtola quadam ita ſcribit, ac ſi alterius vitæ notitia illuſtratus fuiſſet: *Nemo*, inquit, *quamvis paratos habeat colores, ſimilitudinem reddet, niſi jam conſtet, quid velit pingere. Ideò peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus, de tota nemo deliberat*. Videtur velle inferre cauſam, quare peccemus, ac tempus vitæ præſentis malè tranſigamus; quia, nimirum, non conſideramus vitam futuram: *De tota nemo deliberat*. Idque una alterave illuſtrat ſimilitudine, dicens: *Scire debet, quid petat ille, qui ſagittam vult mittere; & tunc dirigere, & moderari manu telum. Errant conſilia noſtra, quia non habent, quo dirigantur. Ignoranti quem portum petat, nullus ſuus portus eſt. Neceſſe eſt in vita noſtra multùm caſus poſſit, quia vivimus caſu*. Sanè ſi æternam beatamque vitam, ad quam fideles aſpirant, cognoviſſet, haud potuiſſet loqui meliùs.

Luc. 19. 13.

Senec. epiſt. 71.

Nunquam peccaremus, ſi ſemper conſideraremus finem ob quem Deus nobis indulſit tempus.

5 Quamdiù hic vivimus, viatores ſumus tendentes ad cœleſtem patriam: nunquam in via præſentis vitæ impingeremus, ſi ſemper reſpiceremus finem, ob quem DEUS nobis indulſit tempus. Vita noſtra benè comparatur alicui ſeminanti, ut metat, & colligat; ac proptereà quamdiù quis vivit, laboret, neceſſe eſt: *Qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam*. Feciſtiſne unquam reflexionem ad textum illum Eccl. 40. *Timor Domini ſicut Paradiſus benedictionis, & ſuper omnem gloriam operuerunt illum*? Facta deinde mentione benedictionum cœleſtium, hoc ſubdit documentum: *Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas, melius eſt enim mori, quàm indigere*. Verùm ſi paupertas adeò commendatur à Chriſto, ut inter beatitudines primum ei attribuerit locum; cur igitur idem Spiritus ſanctus procedens à Verbo nunc aliter dictavit Eccleſiaſtico? Rabanus citatus à Gloſſa hanc dat interpretationem: *Admonet nos Sapientia, ne per otioſitatem perdamus tempus nobis indultum, ſed magis laboremus, rectè credendo, legem DEI meditando, atque benè operando, ut ſic habeamus opes virtutum, & in futuro vitam æternam; melius eſt enim a præſenti vita citò decedere, quam hic diu inutiliter vivere, quia otioſitas diuturni temporis majorem in tormentis habebit vindictam*. Per hanc paupertatem, quæ culpatur, & reprehenditur, non intelligitur penuria bonorum temporalium, ſed ſpiritualium: *Stultum eſt otiari* (ſunt verba Gloſſæ) *& de alieno labore mercedem quærere; percipiet enim unuſquiſque ſecundum opera ſua*. Quicunque conſilium illud Apoſtoli: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum*, non fuerit executus, is ſe præparet ad minas illas à Pſalmiſta intimatas: *Famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem*.

Joan. 4. 36.

Eccl. 40. 28.

Gloſſa ib.

Adducitur ratio quare Deus tam multiplicia præcepta & leges ceremoniales dederit judæis.

6 Annon unquam in conſiderationem duxiſtis multitudinem ac varietatem illorum rituum, præceptorum, ceremoniarum, & legum, quibus Deus noſter populum ſuum in lege Moſaica adſtrinxit? *Jugum quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus*, dicebat Sanctus Petrus. Audite, quonam illud inſignivit titulo Sanctus Auguſtinus; appellat namque, *Sarcinam innumerabilium obſervationum*. Non deeſt, qui aſſerit, præceptorum ceremonialium, legalium & moralium fuiſſe ſexcenta tredecim. Alibi idem tractando de excellentia novæ legis, ſub qua nos militamus, ſcribit, addens: *Remotis innumerabilibus, & multiplicibus ſacramentis, quibus Judaicus populus premebatur*. Sed quod adhuc difficultatem adauget, illud eſt, quod notat S. Bernardus inquiens: *Grave jugum legis, quia vile præmium ejus, nempe, terra promiſſionis*. Dubitatum fuit aliquando, an quiſpiam unquam repertus fuerit, qui ad unguem omnia iſta præcepta adimpleverit? De parentibus Præcurſoris Domini teſtimonium habemus ex Euangelio: *Incedentes in omnibus mandatis Domini ſine querela*. Et Pſalmiſta de ſeipſo videtur aliquid inſinuare: *Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis*. Si igitur hæc multitudo, & varietas tantarum legum obſervatu adeò difficilis erat, quo fine DEUS hos libros Exodi, Levitici, & Numerorum tot tantiſque præceptis, & obſervantiis replere voluit? Difficultatem ſolvit Abulenſis in præfatione libri Levitici: *Vt per occupationes variorum ſacrificiorum, & ceremonialium obſervationum otioſitas tolleretur, quæ multis malis incrementum tribuit, & fomentum*. Populus ille electus eo tempore, quo recepit has leges, erat in via ad terram promiſſionis, quæ figura erat veræ terræ viventium; cum igitur *omnia in figura contingebant illis*, voluit Deus nobis inſinuare, ut, quamdiù ſumus viatores, tempus benè impendamus: *ergo dum tempus habemus, operemur bonum*. Illud enim non eſt indultum nobis, ut otiemur.

Act. 15. 10.

S. Aug. ſ. 9. de Vet. Dom.

D. Bernard. ſ. 30. ſ. Cant.

Abulenſis in Levit.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 6. diſt. 6. Tempus ſervitio Dei impendendum eſt.

7 Quapropter Epiſcopus Bellovacenſis, poſtquam agens de hac materia citavit Eccleſiaſticum: *Fili conſerva tempus, & declina à malo*; & pariter Eccleſiaſtem nos admonentem: *Omnia tempus habent*: ſubdit: *Et tu habe, & ne perdas illud, quia ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa; tempus autem totum ſervandum eſt, ut expendatur totum in DEI ſervitio, ne amittatur per abuſum, vel non uſum*. Apoſtolus epiſt. 2. ad Corinth. ſcribit: *Adjuvantes exhortamur, ne in vacuum DEI gratiam recipiatis; ait enim: Tempore accepto exaudivi te, & in die*

2. Cor. 6. 1.

Digitized by Google

ſalutis adjuvi te. Quomodo quis cooperatur divinæ gratiæ, quæ eſt pignus gloriæ? operando; etenim *facienti quod in ſe eſt, DEUS non denegat gratiam*. At quodnam illud tempus acceptum? *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum*. Joan. 9. invitat nos, qui tempus indulget, dicens: *Operamini dum venio, venit nox, quando nemo poteſt operari*. Ubi benè inſervit Bellovacenſis: *Ad hoc*, inquiens, *nobis DEUS gratiam ſuam confert, ut nos moveat, excitet, & adjuvet ad ſalubriter operandum*. Et citat textum Apoſtoli epiſt. 1. ad eoſdem Corinth. c. 15. *Gratia Dei in me vacua non fuit: vacua autem eſt, quando non operatur homo per eam, vel accidioſe operatur*. S. Antoninus exponendo hunc Pſal. 118. verſum: *Tempus faciendi Domine, diſſipaverunt legem tuam*; iis applicat, qui tempus diſſipant tranſgredientes leges divinas: *Id eſt, propter tempus, quod æſtimant omnes ſe habere ad faciendum bonum, diſſipant legem Dei facientes contra præceptum ejus*.

Joan. 9. 4.
Bellovac. ib. diſt. 1.
Antonin. p. 1. 2. 9. c. 13.

8 S. Auguſtinus epiſtolam ſcripſit ad Romanianum cum hoc titulo: *Hortans, ut otium datum benè collocet*. *Si ad melius cogitandum quies aliqua data eſt, utere divino beneficio*; deinde exhortatur eundem: *Laxatis curis mutabilium rerum, bona ſtabilia, & certa quæramus*. Si contingat aliquando manibus otiari, veluti frequenter accidere ſolet, non propterea mente otiari debemus, ſed bonis æternis eam teneamus affixam, oportet, cogitando, ad illa obtinenda tempus nobis indultum eſſe; & eò magis de hoc ſoliciti, & ſtudioſi ſimus, neceſſe eſt, quò ſumus incerti de longioris vitæ tempore.

Si quandoque manus otientur, mens otiari non debet à bono.
D. Auguſt. epiſt. 103.

9 Thomas de Villanova conſiderando illam exprobrationem patrisfamilias alloquentis alios ſtantes in foro: *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* notat vocem illam *hic*. *Quid ergo ſtatis hic tota die otioſi? Hic, ubi acquirenda felicitas; hic, ubi paranda corona; hic, ubi lucrandum ſtipendium; hic, ubi tantum animæ periculum; hic, non ad horam, ſed tota die otioſi perditis vitam, conſumitis tempus pretioſum?* Hanc reprehenſionem advertit quoque Hugo Cardinalis, aſſerens: *Quid, cum habetis conductores, collaboratores, temporis opportunitatem, mercedis ſaturitatem?* Mente recolite, Chriſto aſcendente ad cœlos, quid contigerit: deſcenderunt, nimirum, duo Angeli reprehendentes Apoſtolos, qui attoniti ibi ſtabant, & cœlum intuebantur: *Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum?* Annon juſtam habebant cauſam aſpiciendi cœleſtem Paradiſum, quem jam ſubintraverat divinus ſuus Magiſter? *Ubi eſt theſaurus veſter, ibi & cor veſtrum eſt*. DEUS ille, *in quo ſunt omnes theſauri*, jam ad cœlum aſcenderat, quid mirum igitur, quòd & cor & oculos cœlo affixos tenebant? Thomas de Villanova pro dubii hujus ſolutione notat, non ſatis eſſe, quòd quis ſit ſpectator gloriæ, niſi ſimul illi conformiter operetur, tempus nobis conceſſum impendendo bonis operibus: *Via cœlorum patet, janua Paradiſi porta aperta eſt, quid ergo ſtatis? tanta vobis gloria manet, & ſtatis?* Aſt inſuper dicere poſſumus: tempus nobis indultum ad lucrandum æternam gloriam currit, volat, eſt irrevocabile, eſt inæſtimabile; & nos illud perdimus, ac elabi permittimus abſque fructu bonorum operum? ergo dum tempus habemus, non operamur bonum?

Hic non debemus ſtare otioſi.
Matth. 20. 7.
Thomas de Villanov. in hunc loc.
Hugo Card.
Apoſtoli aſpicientes in cœlum poſtquam aſcendiſſet Chriſtus, reprehenſi fuerūt ab Angelis.
Thomas de Vill. conc. 1. de Aſcenſ.

10 Verùm illud obſervatione dignum, quòd non ſine myſterio beati illi Spiritus Apoſtolos nuncupaverint Galilæos; ut enim advertit idem S. Thomas de Villanova, Galilæi in lingua Latina idem ſonat, quod Tranſmigrantes, ſeu Viatores: *Ergo viri Galilæi quid ſtatis?* ac ſi voluiſſent dicere, ait de Villanova: *O viatores, o peregrini, an neſcitis, quia Galilæi eſtis? An ignoratis, quia ex præſenti ſæculo quam citiſſime tranſmigrabitis? Quid ergo ſtatis? quid ſtatis? ex hoc vitæ veſtræ momento omnis æternitas veſtra dependet, & ſtatis?* Neſcimus, quantum adhuc ſuperſit nobis temporis, quod Deus nobis aſſignavit; & tametſi nonniſi una ſupereſſet hora, cum ea, & in ea æternam beatitudinem acquirere debemus: *Omni momento*, dicebat ſanctus ille Archiepiſcopus Herbipolenſis, *ad oſtium æternitatis ſto*, Ergo *dum tempus habemus, operemur bonum*.

Quare Angeli illos nuncupaverint Galilæos.
Idem l. c.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Quànta reprehenſione digni, inutiliter conſumentes tempus; quàmque rigoroſam de eo teneantur reddere rationem.

THEMA.

Tempus faciendi Domine, diſſipaverunt legem tuam. Pſal. 118. v. 126.

1 Deplorandus ſanè plurimorum hominum ſtatus, qui tempus præſens, clementer nobis à Deo indultum ad acquirendam cœleſtem gloriam, operandamque ſalutem noſtram, diſperdunt, inſumuntque in peccatis ac divinarum legum tranſgreſſionibus. Hanc miſeriam multis communem ſanctus Propheta David deplorabat, dicens: *Tempus faciendi Domine, diſſipaverunt legem tuam*. Alii legunt: *Tempus faciendi Domino*. Nempe, quod tempus ejus, qui illud dedit, impendere deberent obſequio, impendunt illius offenſæ, aut illo abutuntur, vel in otio illud tranſigentes, aut nullam animæ curam habentes. Benè propterea aliquem, qui tempus dilapidabat, S. Bernard. perſtringebat hiſce verbis: *Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit inſipiens, quid amittat. Libet confabulari, ajunt, donec hora pertranſeat. O donec prætereat hora, donec prætereat tempus! Donec hora prætereat, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam miſeratio Conditoris indulget? Donec tranſeat tempus, quo divinam tibi repropitiare debueras pietatem, properare ad angelicam ſocietatem, ſuſpirare amiſſam hæreditatem, aſpirare ad promiſſam felicitatem, excitare remiſſam voluntatem, flere commiſſam iniquitatem?* Quis ſcit, annon hæc hora ſit ultima vitæ veſtræ? *Vigilate*, ſic monuit nos Salvator; & rationem illius reddens, ait: *Neſcitis diem, neque horam*.

Taxantur qui tempus malè, & inutiliter conſumunt.
S. Bernard. de tēpl. cuſtod.

2 Simon de Caſſia commentando in illa verba: *Venit hora, ecce filius hominis tradetur*; hoc tradit documentum: *Quaſi dicat Apoſtolis, Non illam prætereamus. Hic me paululum hominum incuria, & otioſitas, & inſolentia exclamare compellunt: Heu quam multi horam divinis actionibus aptam prætereunt, & eos incautos apta hora pertranſit, & in omni vita ipſorum non revocaverunt præteritum, nec illud bonum quod ſe agendum præbebat, in hora dimiſſum!* Eccleſiaſticus varia eaque ſalutaria nobis ſubminiſtrat conſilia pro bona directione alicujus timoratæ vitæ, inter alia ſuggerit etiam, ne de die in diem differamus bona propoſita: *Memor eſto*, inquit, *quoniam mors non tardat, & teſtamentum inferorum, quia demonſtratum eſt tibi. Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundum vires tuas exporrigens da pauperi*. Conferatur hoc cum monito Apoſtoli: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum*. Hortatur deinde Sapiens, ut curam habeamus temporis etiam breviſſimi, idque non expendamus ſine fructu: *Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat*. Quid non ſcripſiſſet Seneca de tempore, ſi ſciviſſet, illud nobis à Deo indulgeri, ut aſſequamur regnum cœlorum æternamque beatitudinem? Audite, quòd benè nobis conſulit, ut tempus ſemper habeamus in magno pretio, & æſtimatione: *Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, ut aliquid ab illo vacet perdere: & vide, quam multa etiam diligentiſſimis pereant. Aliud valetudo ſua cuique abſtulit, aliud ſuorum; aliud neceſſaria negotia, aliud publica occupaverunt. Vitam nobis cum dividit ſomnus. Ex hoc tempore tam anguſto, & rapido, & nos auferente, quid juvat majorem partem mittere in vanum?*

Sim. de Caſſ. l. 13.
Bona propoſita differri non debent de die in diem.
Eccl. 14. 13.
Seneca epiſt. 117.

3 Veritas catholica eſt, tempus præſentis vitæ eo fine nobis conceſſum eſſe à Deo, ut concurrentibus bonorum operum meritis negotiemur, & lucremur æternam beatitudinem, & gloriam; noſtra nihilominùs debilis natura magnam illius partem inſumit dormiendo, manducando, ambulando, laborando, ſtudendo, & alia ſimilia negotia ſæcularia exequendo; quàm parum remanet pro æterna ſalute, & hoc inutiliter etiam perdemus? Quid dico, inutiliter? imò

Tempus hujus vitæ nobis conceſſum eſt ut per merita bonorum operum negotiemur, & lucremur æternā gloriam.

cum

Digitized by Google

cum injuria & offenſa Dei, qui illud indulſit? *Tempus faciendi Domine, diſſipaverunt legem tuam.* Meretur conſiderationem, quod huic propoſito conformiter ſcribit Juſtus Lipſius:

Lipſius Phyſiolog. Stoic. diſſert. ult.

Quid patimur, ait, *elabi tempus? O theſaurum non ultra reperiendum! fluit aſſiduè, & nobis effluit, quod unum avariter habere debemus, & nulla merce aut pretio permutare. Illic otio, illic alea, illic conviviolo perdimus, & quantum in valetudine aut ſomno?* Jamdudum ante ipſum Seneca tetigerat hanc avaritiam,

Seneca de brev. vit. c. 3.

quæ ſola nobis deberet eſſe cordi, cum quæcunque alia ſit vitioſa: Audiamus quæ ſcribit cap. 3. de brevitate vitæ: *Omnia licet quæ unquam ingenia fulſerunt, in hoc unum conſentiant, nunquam ſatis hanc humanarum mentium caliginem mirabuntur. Prædia ſua occupari a nullo patiuntur, & ſi exigua contentio eſt de modo finium, ad lapides & arma diſcurrunt; in vitam ſuam incedere alios ſinunt, imo verò ipſi etiam poſſeſſores ejus futuros inducunt. Nemo invenitur qui pecuniam ſuam dividere velit; vitam unuſquiſque quam multis diſtribuit? Adſtricti ſunt in continendo patrimonio; ſi autem ad temporis jacturam ventum eſt, profuſiſſimi in eo, cujus unius honeſta avaritia eſt.* Una gemma pretioſa, vel notabilis ſumma pecuniæ, v. g. 1000. Imperialium, voluntariè non perditur aut amittitur, totum inſuper illud, quod æſtimatur & amatur, diligentiſſimè cuſtoditur; ſolum tempus, quod eſt valoris inæſtimabilis, cujuſque breviſſimum ſpatium benè impenſum valet ad acquirendum paradiſum: *Momentaneum hoc tribulationis noſtræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, non profunditur duntaxat & diſſipatur, verùm etiam major pars Chriſtianorum ſuæ id ſubjicere ſatagit diſpoſitioni, ac hilariter expendit in ludos, in theatra & ſpectacula, in diſſolutiones & offenſas Dei: aliud non cogitatur, non tractatur aliud, niſi de temporis diſpendio, otio, & recreatione (paſſa tempo.)

Perſtringuntur iterum dilapidatores temporis. D. Bern. c. 63. de inter. domo.

4 Sanctus Bernardus c. 63. de interiori domo, unumquemque noſtrum monens, ſcribit: *Conſidera, quam multi modo moriuntur, quibus ſi hæc hora ad agendam pœnitentiam concederetur, quæ tibi conceſſa eſt, quomodo per altaria & quam feſtinanter currerent, & ibi flexis genibus, vel certè toto corpore in terram proſtrato, tamdiu ſuſpirarent, plorarent, orarent, donec pleniſſimam peccatorum veniam a Domino conſequi mererentur. Tu verò comedendo, bibendo, jocando & ridendo tempus otiosè vivendo perdis, quod tibi indulſerat Deus ad acquirendam gratiam & promerendam gloriam.* Averſamur & deteſtamur Domitianum Imperatorem, quòd plurimos

Domitianus Imper. conſumebat tempus tranſfigendo muſcas.

dies vitæ ſuæ conſumpſerit muſcas pugione inſequendo & tranſadigendo; aſt quot & quanti hiſce repeeriuntur temporibus majori correpti dementia? Domitianus namque homo infidelis & gentilis, nec æternam gloriam, nec tempus datum eſſe ad illam promerendam credebat; at quot ſunt, qui Chriſtiani profeſſione cenſentur, & nonniſi muſcas capiendo tempus inſumunt? *Telas araneæ texuerunt.* Eviſcerat ſe aranea, ut telam conficiat ad capiendas muſcas; hoc idem multis contingit, qui magno cum ſudore annos vitæ ſuæ tranſigunt, at fini temporali & ſuis phantaſiis intenti, ut capiant muſcas. De Artabano Rege Hircaniæ legitur, quòd

Artabanus Rex capiendo talpas.

talpas capiebat, & de Biante rege Lydiæ, quòd filo inſerebat ranas: & quis hujuſmodi ſatuitatem & ſtultitiam in talibus hominibus, qui regnorum adminiſtrationi invigilare debebant, non abominaretur? Sed quid? annon quoque deteſtanda eſt multorum Chriſtianorum ſtultitia, qui à Deo creati ſunt & redempti propter regnum cœleſte, & tempus ad hoc conceſſum expendunt in capturam ranarum? annon ſunt talpis cæciores? Quot & quanti ſunt, qui totum tempus matutinum in poliendo ſeſe, comendo & fumificando conſumunt? quot ſunt, qui dies ſuos in jocos, ludos, venationes & ſimiles occupationes expendunt?

5 Cum ignis ſit elementum magnæ activitatis, benè ei aſſimilatur amor, qui nunquam eſt otioſus; unde

D. Bern. ſ. 51. de modo bene vivendi. Qui Deum verè amat, tempus otio non tranſigit.

Sanctus Bernardus ſerm. 51. *de modo bene vivendi*, tale nobis reliquit ſignum amoris noſtri in Deum: *Si verè Deum diligis, nulla hora otioſus eris; ſi Deum in veritate amas, pro amore illius otium recuſas; ſi ex toto corde diligis Deum, omni tempore contemnis otium.* Ex quo inferre licet, quòd qui otium ſectantur & amant, Deum ſi non odio habent, ſaltem non amant. Contra hos

B. Laur. Juſt. de vita ſolit. c. 10.

meritò exclamat B. Laurentius Juſtinianus, eoſque deplorat hiſce verbis: *Heu quàm mortalium eſt iſta plangenda conditio, deteſtanda cæcitas, infœlicitas fugienda! Abutuntur perverſi homines naturalibus bonis, veniæ tempus otiosè converſando conſumunt. O ſi agnoſcerent, quanti æſtimandum ſit, quod ſine conſideratione amittunt! Cæterum quid pretioſius tempore? quid quæſo illo fructuoſius? quid charius? quid excellentius? quidve amabilius? Sed pro dolor! pene ab omnibus nihil habetur vilius, nil tractatur inutilius, nil indignius poſſidetur.* Oſtendit deinde, quanti valoris ſit illud, cujus jacturam facimus: *Nullum temporis momentum præterit, in quo merita cumulari non valeant æterna.* Quamdiù durant nundinæ, in quibus negotiatores gaudent exemptionibus, & pulchræ præſentantur occaſiones opulenti lucri, cauti & ſeduli mercatores nequaquam tempus negligere ſolent. *Negotiamini dum venio*, inclamat nobis Salvator noſter; tempus, in quo vivimus, tempus nundinarum eſt, unde etiam minimæ illius partis curam habere, ac nundinas haſce magni æſtimare debemus; ſiquidem *nullum temporis momentum præterit, in quo merita &c.*

Deus de conceſſo nobis tempore rigidam exiget rationē. S. Bern. t. 1. ſ. 3. p. 3. c. 4.

6 S. Bernardinus, poſtquam de tempore malè conſumpto dixiſſet: *Male expenſum obligat ad tormentum æternum*, ſubjungit: *O ſi talis mercantia ad infernum portaretur, ſolum tempus diurnæ horæ ad pœnitendum, emerent illud pro mille mundis, ſi poſſent. Tantum eſt enim theſaurus temporis pretioſus, quod, ut ait Bernardus, non eſt tempus vitæ impenſum, quod non exigatur, qualiter ſit expenſum.* Hujus opinionis quoque eſt S. Ephrem,

S. Ephrem in prologo de vit.

nempè, quòd de tempore nobis indulto Deus rigoroſam à nobis exiget rationem: *Requiret*, inquit, *tempus in negligentia deperditum, & non inveniet. Ploremus igitur coram Domino Deo noſtro, ut miſerationes ab ipſo obtineamus: donec tempus habemus, temperemus nobis, & placare ſtudeamus Deum.*

Stultus eſt qui putat tempus hoc aſſignatum eſſe gaudiis & hilaritati. S. Bern. in declam.

7 Stultitia eſt, quam ingerit aſtutiſſimus ſerpens capiti noſtro, quaſi præſens vita & anni hujus vitæ nobis aſſignati ſint, ut ſemper gaudeamus & jucundi ac hilares ſimus: at decipimur: *Tempus hoc* (ait S. Bernardus) *animabus, non corporibus eſt aſſignatum; dies ſalutis utiq; non voluptatis. Omnia tempus habent; animabus nunc operam dare neceſſe eſt.* Refert Bellovacenſis caſum, qui

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 6. diſt. 6. Pulchrum exemplum.

Pariſiis contigit alicui Studioſo: *De velocitate, & levitate temporis Seneca: Infinita eſt velocitas temporis, punctum eſt in quo vivimus, & puncto minus. Cum quidam dives clericus vigilaret Pariſiis ad feneſtram ſtudens, & quidam cantaret in vico quandam cantilenam, quæ dicebat Gallicè: Tempus vadit, & ego nihil feci; tempus venit, & ego nihil operor; incepit recogitare circa dulcedinem cantus, & poſt circa verbi ſententiam, cogitans quod ſibi competeret, quaſi ſermonem a Deo ſibi miſſum illum recipiens, in mane omnia relinquens, Ordinem fratrum Prædicatorum intravit.*

S. Hier. t. 9. de Virgin. Tale eſt pretium temporis ut nec unicum ejus momentum ſit negligendum.

8 S. Hieronymus ad Demetriad. ſcribens de Virginitate, tale temporis exponit pretium, ut ne quidem unum momentum ſit negligendum aut perdendum: *Quanquam*, ait, *omne vitæ tuæ tempus divino debeas operi conſecrare, & nullam prorſus horam à ſpirituali profectu vacuam eſſe conveniat, cum tibi in lege Domini die ac nocte meditandum ſit; debet tamen aliquis eſſe determinatus & conſtitutus horarum numerus, quo plenius Deo vaces.* Seneca epiſt. 1. quærit: *Quem mihi dabis, qui aliquod pretium tempori imponat? qui diem æſtimet?*

Seneca ep. 1.

Docet namque experientia, tempus nihili æſtimari, quia major pars hominum nonniſi vitæ jucunditati & recreationibus corporis ſtudet. Ille cæteris cenſetur beatior & felicior, qui majori gaudet commoditate recreationum, & in majoribus deliciis tranſigit dies ſuos. Quòd ſi tempus vitæ hujus aſſimilatur ſemini & culturæ

Tempus aſſimilatur ſeminationi, & meſſis bonæ morti.

agri, & meſſis bonæ morti: *Quæ ſeminaverit homo, hæc & metet*; profectò qui ſeminaret ſtramen, fructum non colligeret, & qui fœnum ſeminaret, nonniſi fœnum colligeret; pari ratione qui in præſenti vita otiatur, nec operatur quicquam, ſed ſuis attendit & ſtudet corporis recreationibus & voluptatibus, non eſt quòd ſperet hora mortis audire illud: *Triticum autem congregate in horreum meum:* ſed potiùs illud: *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Quamobrem conſulebat nobis Apoſtolus

di-

Ad Gal.6.10.

dicens: *Bonum facientes non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficientes: ergo dum tempus habemus operemur bonum. Vltimum ſementis hoc tempus eſt* (ſubdit S.Hieronymus) *feſtinemus ergo campos omnes ſerere.* Qui vitam ſuam expoſuerit in jocos, ludos, ſpectacula, convivia, tripudia, ſimileſque alias levitates, pœnam promeritam tempore ſuo reportabit: *Quæ ſeminaverit homo, hæc & metet.*

S. Hieron.

Quid agendum in cogitationibus ab otio ſubminiſtratis. D. Bern. de inter. domo cap.63.

9 Quando mens noſtra pravis agitatur ac moleſtatur cogitationibus, ab otio ſubminiſtratis, optimum hoc S. Bernardus nobis ſuggerit conſilium & remedium: *Jacta*, inquiens, *cogitatum tuum in Domino, qui te fecit & refecit, & elegit, & vocabit, & judicabit, & ſalvabit. O quanti hac hora cum eo loquuntur, eumque in ſemetipſis amplexantur! Tu verò in his delectaris, quæ pereunt & tranſeunt & tecum manere non poſſunt?* Et hoc quidem punctum eſſentiale eſt, ac meditatione dignum, videlicet, quòd tempus inutiliter tranſigendo, nullum pro altera vita colligamus fructum, ſed ſolùm ſtramina & paleas, quibus accendatur & foveatur inextinguibilis ignis infernalis: non ſic autem, ſi executioni mandaverimus conſilium Apoſtoli: *ergo dum tempus habemus, operemur bonum*; bona ſiquidem opera nos ſequentur ad alteram vitam: *Opera enim illorum ſequuntur illos.*

Quidam devotus ad quemlibet horologii ſonitum, cur ſuſpiravit.

Magnus quidam vir toties ſuſpirabat, quoties audiebat ſigna ſonantis horologii: interrogatus, cur ſuſpiraret toties, ſapienter reſpondit, non parùm ſe inde affligi, quòd ſciret, ſe Deo redditurum rationem, quo, videlicet, modo tempus impendiſſet, nec non de omnibus defectibus ab eo tempore commiſſis, quo rationis uſum habere cœpiſſet. Demum memoratu dignum, quod Sanctus Bernardus ad Eugenium ſummum Pontificem, qui priùs fuerat religioſus Claravallenſis, ſcribit hiſce verbis: *Ex quo trahere te habent hæ occupationes maledictæ, ita dare te totum illis, nil tui tibi relinquens. Perdis tempus.* Sed quo modo, quo caſu in negotiis illius ſupremi & ſanctiſſimi officii tempus perdere poterat? Credi poteſt, ſanctum virum illius fuiſſe opinionis, quòd, cum ſummus Pontifex unà ſit princeps Eccleſiaſticus, omne illud tempus perderet, quod rebus merè temporalibus impenderet.

D. Bern. l. 2. de Conſid.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Signum æternæ reprobationis eſt, ſine fructu tranſigere tempus, quod ipſa hora & puncto mortis coram Deo nos accuſabit.

THEMA.

Vocavit adverſum me tempus. Thren.1.v.15.

Inter inimicos in hora mortis ſe nobis opponentes, erit tempus à nobis malè impenſum. Bloſ. Parad. anim. fid. c.30.

1 INter alios irreconciliabiles inimicos, qui in puncto mortis noſtræ nobis ſe opponent, ipſum etiam erit tempus à nobis ſpretum & malè tranſactum, quòd irreparabili noſtro damno improperabit & exprobrabit nobis prodigalitatem, qua illud in offenſam Dei, id benignè nobis indulgentis, perdidimus & diſſipavimus. Bloſius libro, cui titulus eſt: *Paradiſus animæ fidelis*, agens de otio, oſtendit, illud peſſimum eſſe reprobationis indicium: *Otium omnium malorum parentem, certiſſimumque animarum exitium perhorreſce.* Et alio in loco de inſtructione vitæ aſceticæ inſinuat nobis, temporis perditionem eſſe peſtem & animarum ruinam; unde ſuadet: *Nunquam vitioſo otio locum dederis, ipſum enim eſt, quod perimit animas.*

Idem de Inſt. vitæ aſcet. div. 3.

Pigri & otioſi tempus negligentes, remittuntur ad formicā. Prov.6.6.

2 Celebre eſt invitamentum, quo Sapiens hominem pigrum & otioſum invitat, dicens: *Vade ad formicam, ò piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam: quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe, quod comedat. Vſquequo piger dormies? Quando conſurges è ſomno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus, ut dormias: & veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus.* Ecquis erit armatus ille, qui ſe nobis opponet ſub ſpecie penuriæ & paupertatis, ubi fuerimus pigri, negligentes, ac annos noſtros infructuosè perdiderimus? Alius profectò non erit, niſi tempus perditum; pauper, quia bonorum operum meritis exhauſtum erit; idque adverſarius noſter erit: *Vocavit adverſum me tempus. Dormitat* (ita explicat Hugo Cardinalis) *qui quandoque peccat, quandoque pœnitet*; de iis nimirùm intelligi poteſt, qui tantillum boni, & parum mali agunt. Audite inſuper interpretationem alterius vocis, *egeſtas*, nempè, *æterna quoad animam.*

Hugo Card.

Eccl.2.14. Qui perdunt tempus impingunt in duos naufragii ſcopulos.

3 Dictio hæc, *Væ*, in multis locis ſacræ Scripturæ minarum æternæ damnationis indicium eſt; dico hoc, quia Eccleſiaſtici cap.2. legimus: *Væ duplici corde, & manibus malè facientibus.* Vatablus legit: *Manibus remiſſis*, quia qui ubique ſtant manibus cingulo accinctis, ſine fructu operationis, valdè evidens ſignum habent æternæ reprobationis. Qui perdit tempus, in duos, ubi patiatur naufragium & æternæ damnationis periculum, impingere ſolet ſcopulos; nempè, in duplex peccatum, unum, quod dicitur, commiſſionis, alterum omiſſionis. Unde S. Bernardus aſſerit: *Quis conſiderare valeat, quanta mala per momenta temporum perpetramus, & quanta bona facere negligimus? Sicut enim peccatum eſt perpetratio mali, ſic delictum eſt deſertio boni.* Et ſerm.51. *de modo bene vivendi*, hanc minacem tradit proteſtationem: *Regnum Dei non dabitur otioſis, ſed in ſervitute Dei ſtudioſis. Regnum Dei non dabitur vagantibus, ſed pro Deo dignè laborantibus. Qui in bonis operibus ſunt pigri & tepidi, non habebunt locum in regno Dei.*

D. Bern. c.2. medit.

Idem ſ.51. de modo bene vivendi.

Paterfamilias jubet operariis reddi mercedem.

4 In parabola operariorum, qui à Patre familias invitati erant ad fodiendam & colendam vineam, notandum eſt, eos ad recipiendam mercedem fuiſſe vocatos, qui laboraverant: *Voca operarios, & redde illis mercedem.* Matth.20. *Fideles qui operantur inſtanter* (ſic exponit Hugo Cardinalis) *ne tempus prætereat.* Quòd ſi me interrogetis, qui factum ſit, quòd qui ſtabant in foro otioſi, primi omnium mercede ſua donati fuerint: *Incipiens à noviſſimis?* Reſpondetur, eos brevi temporis ſpatio tanta cum ſolicitudine & fervore operatos fuiſſe, ut parem aliis promeriti fuerint mercedem; quapropter Cornelius Janſenius ſcribit: *Nulli merces datur, niſi qui operati ſunt.* Porta cœli eſt amor & charitas in Deum, quod adeò verum eſt, ut Apoſtolus, qui aliquot vicibus ocularem paradiſi accepit inſpectionem, teſtetur regnum Dei præparatum duntaxat eſſe Deum amantibus: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Otioſi, nimirum, qui perdunt & inutiliter conſumunt tempus, non amant Deum; ac propterea plerumque à cœlo excluduntur: *Qui divino amoris ardet incendio* (B. Laurentii Juſtiniani verba ſunt) *in bonis actibus ſemper occupari ſe cupit; nunc interius, nunc exercetur exterius; otium abhorret ſummopere, veluti charitatis inimicum.*

Matt. 20.

Hugo Card. in hunc loc.

Janſen. c.90. 101. concor. Evang.

1.Cor.2.9.

B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſt. agon. c.17.

Multi in fine vitæ primò ſentient jacturam temporis.

5 Quamdiù quis vivit, ac ſuis indulget voluptatibus & recreationibus, irreparabilem, quam facit, non agnoſcit temporis jacturam; aſt in fine poſtea, quando hanc ei opponet inimicus: *Vocavit adverſum me tempus*, tunc primùm, eſto ſine fructu, cognoſcet, & ſentiet, quid ſit abuti tempore. Qua ſuper re audiamus B. Laur. Juſtinianum pulchrè diſcurrentem in hunc modum: *Miſericorditer nobis indultum eſt, quatenus per commendabilia opera, ipſo mediante, vitam mereamur æternam. Hoc optimè noverunt, quicunque illud amiſerunt. Videmus nihilominus, apud univerſos nil tempore tractari pejus. Magni æſtimant homines, quando infructuosè illud valent amittere. Hinc eſt, quod vacant jocis, nugis & negotiis inutilibus. Vtinam ſaperent præterita, & præſentia intelligerent, ac noviſſima providerent. Veniet, veniet neceſſitatis hora, quando miſericordia claudetur fons, & operandi deerit facultas; veniet utique properè, nec tardabit. Tunc prorſus oculos aperiet pœna, quos nunc claudit culpa. Tunc quanti ſit præſens tempus, noſcetur, non ad meritum, ſed ad ſupplicium.*

Idem de compunct. & complanct. Chriſt. perf.

Invectiva in otioſos & temporis dilapidatores.

6 Sanctus Thomas de Villanova otioſos reprehendit hiſce verbis: *Homo otioſus inutilis, naſci non debuit. Fruſtra natus eſt, & ſtatua inanimata eſt; lapis marmoreus eſt, truncus arboris ſicut ſine flore & ſine fructu, ſolùm aptus ad ignem.* Et S. Anſelmus citatus à D. Bonaventura ſerm. 1. de Nativitate Chriſti contra temporis facientem jacturam exclamat: *O lignum aridum, & inutile, æternis ignibus dignum! quid reſpondebis in illa die cum exigetur à te uſque ad ictum oculi omne tempus vivendi tibi impenſum, qualiter ſuit expenſum? Omnis arbor quæ non facit fructum, excidetur, & in ignem mittetur.*

S. Thom. de Villanova in Septuag.

S. Anſelm. in meditat.

Recordatio jacturæ temporis, eſt atrociſſimū tormentum damnatorū.

tetur. Atrociſſimum tormentum damnatis erit, quotieſcunque hujus jacturæ temporis recordabuntur; veluti oſtendit exemplum relatum ex Prato florido part. 2. lib. 1. c. 44. cujus jam fecimus mentionem ſupra diſc. 3. num. 6. Sed & evidens illius teſtimonium habemus in lib. Sap. cap. 5. *Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanquam umbra*. Quamobrem S. Auguſt. ſermone ſuo eos, qui tempus inutiliter conſumunt in deliciis & recreationibus corporis, cum hac exprobratione alloquitur: *Vbi ſunt deliciæ veſtræ, propter quas ambulatis per vias pravas? Non dicimus, ubi erunt, cum hæc vita tranſierit, ſed modo ubi ſunt? cum heſternum diem hodiernus abſtulerit, & hodiernum craſtinus ablaturus ſit; quod eorum, quæ diligitis, non tranſcurrit, & transvolat? Quid non fugit penè antequam capiatur, cum ex ipſo hodierno die nulla poſſit vel hora retineri? ita etiam ſecunda excluditur a tertia, ſicut prima excluſa eſt a ſecunda: ipſius horæ unius, quæ præſens videtur, nihil eſt præſens; omnes enim partes ejus, & omnia momenta fugitiva ſunt.*

Sap. 5. 8.

D. Aug. ſ. 13. de verb. Ap.

Qui tempus otiosè tranſigunt, Deo ſtrictam de eo rationem reddent.

7 *Vocavit adverſum me tempus*. Id fiet in puncto mortis, quo Deus adverſùm nos advocabit tempus, & à nobis de omnibus momentis inutiliter conſumptis rigoroſam exiget rationem. S. Auguſt. ſer. 17. ad fratres, otium comparat lolio, ſive zizaniæ: *Seminans in eos zizaniam*. Peſſimum & inutile ſemen, conformiter parabola inſinuat, ſparſum & ſeminatum fuit juſtè eo tempore, quo dormiebant homines: *Cum autem dormirent homines, venit inimicus & ſuperſeminavit zizania*: alludens ad eos, qui otiosè vivunt. At quis ignorat, zizania ad ignem eſſe deſtinata? Unde D. Auguſt. proſequendo ſermonem ſuum ait: *Nunquam quis civis cælorum erit, ſi otioſitatem amaverit*. Et S. Antoninus in eadem verba propoſita: *Vocavit adverſum me tempus, ſcilicet, Deus &c.* ſubdit hanc doctrinam: *O quam male poterit rationem reddere de tempore otioſus, qui non ſolum momenta amiſit temporis, ſed horas integras, dies, menſes & annos?* Conſiderabat inſuper idem Sanctus, quòd, quia paradiſus terreſtris eſt veluti depoſitum cæleſtis paradiſi, noluit Deus, ut protoparens noſter in eo otiosè viveret, ſed *ut operaretur & cuſtodiret illum. In paradiſo terreſtri non recipietur* (ſic de otioſo loquitur S. Antoninus) *quia cum Deus tranſtulit Adam, poſuit illic, ut operaretur, non ut otiaretur*. Paulò ſuperiùs jam aſſeruerat & determinaverat, locum otioſo proprium eſſe infernum: *Ex otio generante plurima vitia ſequitur inferni cruciatio. Proprius locus otioſi eſt in inferno. Conſtat, quod otioſi in cælo non reperientur; nam cælum empyreum eſt locus eorum & merces, qui operati ſunt, ſecundum illud Matt. 20. Voca operarios & redde illis mercedem*; & *Sap. 3. Bonorum laborum glorioſus eſt fructus*. Rationem deinde adducit, qua probat, otioſos neque etiam in purgatorio habere locum: *In purgatorio*, ait, *non erunt, quia ibi flagellantur homines a Deo; ſed de his otioſis dicitur, quod cum hominibus non flagellabuntur*. Probat poſtea, otioſum inſuper indignum eſſe, ut exiſtat & vivat in mundo: *Mundi quoque loco indignus eſt, ſecundum parabolam Christi de ficulnea non faciente fructum, de qua dicit Dominus cultori vineæ: Succide illam, ut quid etiam terram occupat? id eſt, hunc mundum inutiliter. Et cum non ſit alius locus, reſtat, quod in inferno cum dæmonibus flagellentur; unde Salvator Matth. 7. Omnis arbor non faciens fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, ſcilicet, infernalem: & loquitur ibi expreſsè de arbore rationali, quæ non facit fructum bonum, cum non facit opera bona: excidetur per mortem. otioſus, in ignem æternum projicietur; unde Pſalm. 33. Quis eſt homo, qui vult vitam, ſcilicet, æternam? Declina a malo, & fac bonum, ſcilicet, fructum operum: non ſtes otioſus.*

Matt. 13.

S. Anton. p. 2. t. 9. c. 14. §. 1.

S. Antonin. ibid. §. 2.

Gen. 2. 15. Proprius otioſorum locus eſt infernus.

Matt. 20. 8. Sap. 3. 15.

Luc. 13. 8. Otioſus indignus eſt qui vivat.

Matt. 7. 19.

Pſ. 33. 13.

8 Pſal. 58. idem regius Propheta Deum exoraturus has ei exhibebat preces: *Non miſerearis omnibus, qui operantur iniquitatem*. At ſi & ipſe David gratia miſericordiæ indigebat, quia adulterium cum homicidio commiſerat: unde ſupplex orabat: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam*; cur modò dicit: *Non miſerearis &c.* Annon ſciebat fortaſſis, quòd Deus *omnipotentiam ſuam parcendo maximè & miſerando manifeſtat*? Pro ſolutione dubii obſervetur Pſalmiſtam loqui velle de iis, qui abutuntur tempore, ac de eodem, ac ſi haberent illud in ſua manu & poteſtate, diſponunt ſtatuentes primò circa finem vitæ ſuæ agere pœnitentiam & deteſtari peccata ſua: cujus veritas deducitur ex verbis ſeqq. quæ indicant ſenſum antecedentium; ſequitur enim immediatè: *Convertentur ad veſperam*. At promeritam inde recipient mercedem, ſiquidem *Famem patientur ut canes*.

Pſ. 58. 6. Pœnitentia non debet differri in finem vitæ.

9 Cum diſcurſu 3. pretioſitatem & valorem temporis examinaverimus, meritò cum indignationis & exprobrationis acerbitate tempus nos accuſabit coram tribunali Christi, quòd illud ſpreverimus, inutiliter inſumpſerimus, non ſolùm nullam illius habentes curam, ſed nec curantes offenſam ipſiusmet Judicis nos judicaturi: *Adverſum me tempus*. Lamentabitur, quòd prodigè conſumpſerimus in jocos, ludos, comœdias, tripudia, crapulas tempus illud, quod erat deſtinatum & datum ad ſerviendum Deo, ad accumulanda merita bonorum operum, ad obtinendam beatam æternitatem. Quid reſpondebimus, quando nobis exprobrabitur, quòd ipſemet Deus, qui eſt æternitatis Dominus, tanti æſtimet tempus, ut juxta declarationem incarnatæ Sapientiæ, nempè filii ſui, appretietur etiam momenta: *Tempora & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate*: & nos non menſes duntaxat, ſed annos & ſæcula vanè & malitiosè tranſigimus; ſiquidem *omnem malitiam docuit otioſitas*? Tunc adimplebitur comminatio illa Euangelica, quam refert S. Luc. c. 17. *Venient dies, quando deſiderabitis videre unum diem filii hominis, & non videbitis*. Nec eſt, quòd unicum ſperet momentum, quicunque tempore abuſus fuerit: *Tempus non erit amplius*. Non poteris ultra dicere: *Ecce nunc dies ſalutis*.

Graviter peccant qui tempore abutuntur ad offenſam Dei.

10 In parabola de operariis miſſis in vineam meritò notandus eſt modus loquendi Christi Salvatoris: Illis, qui laboraverant à tempore matutino ad veſperam uſque, & dixerant: *Portavimus pondus diei & æſtus*, quique figurabant fideles Chriſtianos, propriam ſalutem indefeſsè operantes, de primo ad ultimum uſque ætatis annum; illis, inquam, deeſſe nequit æterna retributio: *Conventione autem facta ex denario diurno*. Qui deinde vocati fuerunt hora tertia, ſexta, & nona, illos repræſentabant, qui aliquamdiu in flore ætatis indulſerunt inordinatis ſuis deſideriis, deliciis & voluptatibus; at errorem ſuum agnoſcentes, fervorem in Dei ſervitio reſumpſerunt: & hiſce datur quidem ſpes recipiendæ mercedis ſempiternæ, at non cum tanta ſecuritate: *Quod juſtum fuerit, dabo vobis*. Ultimi denique reprehenſi hiſce verbis: *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* eſto ad colendam vineam hora undecima miſſi fuerint, quia denotabant illos, qui in fine vitæ primum tempus benè impendere ſtatuunt & ſtudent; illi, inquam, ne quidem unicum à Patrefamilias audierunt verbum, ratione cujus ſpem aliquam remunerationis concipere poſſent: & quare hoc? ut hinc cognoſcatis, quàm arduum ac difficile opus ſit, circa finem vitæ agere pœnitentiam, pravam peccandi conſuetudinem deſerere, vitam depravatam corrigere, æternæ ſaluti attendere & unicè invigilare, &, ut paucis dicam, tempus benè impendere, qui malè illud impendit in flore ætatis & per totam vitam ſuam.

Matt. 20. 12. applicatur ad propoſitum parabola de operariis vineæ.

11 Sanctus Bernardus ſermone, cui titulus, de nimia quadam fallacia præſentis vitæ, hæc ſcribit: *Veſtri dies non minus utique quam capilli omnes numerati ſunt: & ſicut pilus de corpore, ſic & momentum de tempore non peribit*. Tempus igitur nobis improperabit non ſolùm annos, menſes, ſeptimanas, dies & horas malè & infructuosè impenſas; verùm etiam ipſa momenta, quibus fuimus abuſi. Ne in hunc impingamus ſcopulum, idem mellifluus Doctor ſequens nos docuit remedium: *Sedeat judicans juſtitia, ſtet rea, & ſemetipſam accuſans conſcientia. Mane præterita noctis fac a temetipſo exactionem, & venturæ diei tu tibi indicito cautionem; ſic diſtrictio nequaquam tibi aliquando laſcivire vacabit.*

S. Bernard. Tempus nos accuſabit apud Deum quod illud neglexerimus.

Idem S. Bern. de vit. ſolit. ad fratr. de monte Dei.

DI-

Digitized by Google

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

De dominio, quod dæmon acquirit in otioſos, in quibus non aliter ac in centro ſuo habitat.

THEMA.

Invenit eam vacantem, &c. Tunc & vadit aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi. Matt. 12. v. 45.

Otium eſt efficaciſſimum medium quo diabolus venatur animas.

1 LUcæ cap. 11. & Matth. cap. 12. pientiſſimus Salvator noſter notas ac manifeſtas nobis facit vires ac ſtratagemata hoſtis noſtri, quibus, poſtquam manus ejus evaſimus ad Deum converſi, animas noſtras deprædari & capere ſatagit: *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.* Ubi obſervetur, diabolum quoque animarum fidelium incumbere venationi, ſuffragante otio, veluti efficaciſſimo medio & inſtrumento, quo multa eis inſinuat & ſuggerit mala: *Quærens requiem*; neque modò duntaxat huic incumbit ſtudio, ſed & ab ortu ſuo, quo peccavit & dixit: *Sedebo in monte teſtamenti.* Verùm quia ad ignem, qui eſt activus, condemnatus fuit, *quærens requiem, & non invenit. Tunc dicit, Revertar in domum meam, unde exivi.* Ad corda, unde ejectus fuit, redire & ad priſtina peccata inſtigare conatur. At quo modo & via finem ſuum ac ſcopum aſſequitur? *Invenit eam vacantem*: omnem adhibet operam & laborem, ut anima otio ſe committat, & tempus perdat: hoc illi ſufficiens eſt, ut novum & iteratum ad illam habeat aditum: id ei ſufficit, ut illam vinciat, ac peccatis & vitiis ad fauces uſque immergat: *Aſſumit ſecum ſeptem, &c.* S. Gregorius in ſuo Paſtorali producendo dictum illud Salomonis: *In deſideriis eſt omnis otioſus*; ſubdit: *Hinc ipſa veritate prædicante, uno quidem exeunte ſpiritu, munda domus dicitur; ſed multiplicius redeunte, dum vacat, occupatur.* Hugo Card. in Matth. exponit hunc textum ad noſtrum propoſitum, etenim conſulit: *Nolite ſtare otioſi, quia ad domum vacantem, unde exivit, diabolus revertitur, & habitat cum ſeptem ſpiritibus nequioribus.* Didacus Stella in Lucam cit. hanc eandem inſtituit conſiderationem: *Hoc otium*, inquit, *audaciam tribuit dæmoni, ut redeat in domum, quam reliquerat.* Tangit quoque cauſam & impulſum hujus maligni ſpiritus, cur prævia non obſtante ejectione, revertatur; & ait: *Propter otium dæmon ſtatim revertitur, ideo Apoſtolus monet: nolite locum dare diabolo. Ille dat locum, qui non alicui rei ſtudioſè intentus eſt; nam in anima aliquibus ſanctis exercitiis implicita dæmon nullum habet locum.* S. Bernardus ſerm. 51. *de modo bene vivendi*, hoc ſuæ ſorori dedit conſilium: *Nunquam ſis otioſa, quia otium inimicum eſt animæ. Diabolus cito decipit eum, quem otioſum invenit. Diabolus quotidie in caſtra intrat, & ſi aliquem invenit otioſum, ſtatim accuſat. O ſponſa Chriſti, vide, ne cum diabolus in clauſtra intraverit, & uniuſcujuſque facta ſcrutatus fuerit, aliquid inveniat, unde te accuſare poſſit. Hac de cauſa te moneo, ſoror mihi in Chriſto dilecta, ut per amorem Ieſu Chriſti nunquam ſis otioſa.*

S. Greg. 1. p. paſtor. admon. 16.

Hugo Card. in hunc loc.

Didac. Stella in Luc.

D. Bern. ſ. 51. de modo bene vivendi.

2 S. Mater Eccleſia, à Spiritu ſancto directa, feria 4. poſt primam Dom. Quadrag. uti & tertia pariter Dom. Quadrag. allegatum textum proponit nobis legendum, ut nobis notificet, ac penitùs imprimat ſummum illud detrimentum ac præjudicium, quod ab otio recipimus. Unde S. Antonius de Padua hunc inſtituebat ſermonem: *Sed quia ex bonis operibus ſolet oriri ſecuritas vana & otioſitas, quæ eſt animæ inimica; ideo auditur in Euangelio Matth. 12. Invenit vacantem.* Adducit deinde pro majori hujus ſermonis elucidatione hiſtoriam ex 1. lib. Reg. *Dicitur* (ſic pergit) *quod Amalecitæ impetum fecerunt à parte auſtralis in Siceleg; & percuſſerunt Siceleg & ſuccenderunt eam igne, & captivas duxerunt mulierculas ex ea à minimo uſque ad magnum. Amalech interpretatur lingentem ſanguinem, & ſignificat dæmones, qui ſanguinem animarum, id eſt, compunctionem animarum lingere & devorare cupiunt. Iſti à parte auſtrali Siceleg invadunt. Auſter eſt ventus tepidus, de quo Iob 6. Conſiderate ſemitas Theman, itinera Sabba: Theman interpretatur Auſter tepidus. Hæc eſt fluxa & otioſa converſatio vivendi, per quam tentat diabolus; nam cum ſpiritus immundus domum invenerit remiſſam & otio vacantem, intrat in eam; unde quia David, ut dicitur 2. Reg. 11. remanſit in Ieruſalem, & non proceſſit ad bellum, marcens otio, punitur adulterii vitio. Sabba interpretatur rete, vel captiva, & ſignificat obligationem culpæ, quæ ſe bene tepiditati & otioſitati conjungit; nam qui non diſtricto judicio, ſed diſſolutis & remiſſis greſſibus vadit, & fluxis actibus implicatur, & ad ea, quæ Dei ſunt, impeditur. Siceleg verò, quæ interpretatur adductio vocis defæcatæ, id eſt, anima, quæ non balbutiendo, ſed rectè loquendo debet annuntiare peccatum ſuum, à parte auſtrali, id eſt, à tepiditate, & otioſitate ſuæ vitæ, à malignis ſpiritibus capitur, & igne iniquitatis ſuccenditur; & quicquid virtutis eſt intra animam, à minimo uſque ad magnum captivatur. Bene ergo dicitur: Invenit vacantem, & aſſumit ſeptem, &c.*

S. Anton. de Pad. in D. 3 Quadrag. Quale detrimentum & præjudicium accipiamus ab otio.

3 Obſervatio hæc eſt S. Antonini: *Nabuchodonoſor cum maneret in aula palatii ſui, in ſuperbiam elatus eſt, dicens: Nonne hæc eſt Babylon, quam ædificavi in fortitudine mea? Propter quod in beſtiam mutatus eſt ſecundum phantaſiam, Daniel 4. Filii quoque Dan venientes Lais ad populum quieſcentem atque ſecurum, percuſſerunt in ore gladii, urbemque incendio tradiderunt. Iud. 18. Ad figurandum, quod cum quis quieſcit otio, dæmones capiunt animam, atque diverſis vitiis incendunt; unde in Euangelio Luc. 11. & Matth. 12. Spiritus immundus exiens ab homine per pœnitentiam, tum poſtea revertitur, & invenit domum mentis vacantem, ſcilicet, otio, cum ſeptem ſpiritibus ingreditur, & habitat ibi cum univerſis peccatis.* Legitur in vitis Patrum, eremitam quendam ſanctæ vitæ divino hoc effulſiſſe dono, ut viſibili modo tam Angelos quàm dæmones conſpexerit; unde aliquot vicibus Angelos vidit monachis aſſiſtentes eo tempore, quo de rebus ſpiritualibus conferebant; at quando de rebus otioſis diſcurrebant, abeuntibus Angelis, accedebant dæmones.

D. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 14 §. 3. Damna otioſorum quibus aſſiſtunt dæmones.

Vit. Patr. l. 5. num. 16.

4 Eccleſiaſtici inſtructio eſt & monitum: *Servo malevolo tortura & compedes: mitte illum in operationem, ne vacet; multam enim malitiam docuit otioſitas.* Hunc textum exponit Hugo Cardinalis, ſubdens: *Id eſt, multorum malorum fuit occaſio; diabolus enim animam otioſam facile inclinat ad vanitatem cogitationum, de vanitate cogitationum ad voluptatem affectionum, & tandem ad conſenſum & operationem.* Conſideratione digna ſunt verba illa, quæ protulit ſpiritus immundus: *Revertar in domum meam.* Num fortaſſis ignorat, animam à Deo creatam eſſe, & illius eſſe habitaculum: *Templum Dei quod eſtis vos*, ſcribit Apoſtolus? Qua igitur audacia animam fidelem in ſuum habitationis locum adſciſcere audet, quæ Dei domus propria eſt & habitatio? Audiamus venerabilem Bedam: *Timendus eſt*, inquit, *iſte verſiculus, non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.* Ecce unde diabolus ſibi adpromittit perſuadetque, nos fore recidivos, nempè ex otio, pigritia & negligentia noſtra, *vacantes.* Quando id à nobis obtinet, ut otio nos tradamus, indulgeamusque deliciis & voluptatibus, quia, nimirùm, tempus vilipendimus; ideò toto illo tempore in deſidioſa anima, tanquam in centro ſuo, nidificare non dubitat. *Suam vocat domum* (ait Didacus Stella) *non quidem per creationem, quia ſolius Dei eſt, ſed per poſſeſſionem.* Otium, ut ſuo loco dicetur, eſt quaſi primum mobile, quo excitato & in motu poſito, excitantur & reliqua vitia.

Eccl. 3. 28.

Hugo Card. Diabolus animam otioſam vocat domum ſuam.

Luc. 11. 24.

Beda in Luc.

Didac. Stella in Luc.

5 Malignus ſpiritus in centro ſuo eſt, dum in otioſis habitat & moratur. Acerbitatem pœnarum tormentorumque, quam ſuſtinet, intellectus noſter vix capere ſufficit; nihilominùs unde ipſum exiſtimatis aliquam percipere relevationem? *Quærens requiem*, ait Chriſtus, ubinam eum refrigerium ſuum quærere imaginamini? Fortè quòd indies innumeras animas in abyſſum inferni præcipitari conſpiciat, de quibus gaudeat, quòd non impleant thronos illos cœleſtes, è quibus ille unà cum aliis apoſtatis exturbatus fuit? aſt hinc ei potiùs accreſcit accidentalis pœna: *Quærens requiem.* Fortè exinde, quòd ipſius opera & labore multæ perfectæ & ſanctæ animæ in peccata & ſcelera decidant, quarum caſus apud mundum doctrinæ Chriſtianæ & viæ Dei fidem multùm diminuit? *Eſca ejus electa; habet fiduciam quod influat Iordanis in os ejus. Quærens requiem.* Fortè in eo, quod

Anima otioſa eſt centrum diaboli, in illo enim quærit requiem.

ſemper

Digitized by Google

ſemper in optimè exculto campo Eccleſiæ Catholicæ ſeminet zizania errorum, hæreſium, ſchiſmatum, ſcandalorum? Nihil horum allegat incarnata Sapientia, quæ hanc compoſuit parabolam; ſed addit: *Et non inveniens*, nimirùm in locis deſertis, quia in eremis, clauſtris & monaſteriis reperit oppoſitionem & reſiſtentiam; ac propterea determinat: *Revertar in domum meam, unde exivi; & invenit vacantem, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi*. Ubi notetur hoc verbum, *habitare*, quod exprimit permanentiam & continuationem, ad denotandum, quòd in otioſis & negligentibus tanquam in centro ſuo moretur, in iſtis reperiat requiem & refrigerium, cum iſtus habeat ſuam delectationem, & eò magis, quò nullam inveniat in illis reſiſtentiam & obſtaculum, quo ſuæ impediantur arceanturque tentationes: etenim ad omnem iniquitatem, quæ eis ſuggeritur, prompti ſunt & faciles: *Omnem malitiam docuit otioſitas*.

Otium eſt academia diaboli, in qua docetur omne malum.

6 *Omnem malitiam docuit otioſitas*. Nonnullas civitates, principes & magnates determinare ſolent, in quibus Univerſitates ſive Academiæ erigantur, artium liberalium ſcientarumque lectiones publicæ tradantur, literarumque vigeant ac floreant ſtudia: ſic in ſtatu ac dominio Eccleſiæ determinata eſt urbs Bononienſis & Peruſienſis; in Ducatu Magni Ducis Hetruriæ urbs Senenſis; in ſtatu Reipublicæ Venetæ Padua, & idem eſt in aliis dominiis. Dæmon à Chriſto Salvatore noſtro dicitur: *Princeps mundi hujus*; Univerſitas, quam pro variis omniſque generis vitiorum lectionibus tradendis inſtituit, eſt otium, quia hoc docet omne malum: *Omnem malitiam docuit otioſitas*. Ponderate hoc verbum, *docuit*, quod non ſine myſterio ponitur. Angelicus Doctor (veluti legitur in ejus vita ultimò à P. Paulo Frigetio Congregationis noſtræ Sacerdote compoſita) dicere ſolebat, hamum, quo dæmon majorem animarum partem piſcaretur, eſſe otium.

In vita S. Thom. Aq. l. 1. c. 51. n. 7.

Quamdiu aves volant, ſunt ſecuræ; quieſcentes autem in ramis & in terris, jaculis trajiciuntur. S. Thom. de Villanova in Sept.

7 Experientia docet in avibus, quòd, dum per aerem volitant, non tam facilè globo jaculatorio tangantur aut trajiciantur à venatoribus, ac tunc quando in ramis arborum quieſcunt, aut terra ignavæ ſpatiantur; unde S. Thomas de Villanova ad textum illum, quem citat ex Apoſtolo: *Nolite locum dare diabolo*, ſubdit: *Avis, quamdiu volat, ſecura eſt; ſi ſedet & quieſcit ſagittariorum inſidiantium ſagitta perfoditur*. Malignus jaculator dæmon tantorum annorum ſpatio cor regis David nunquam tangere & ferire potuit, quamdiù, nimirùm, ipſum reperit occupatum vel regni negotiis, aut in fuga perſecutionis, aut in prælio contra hoſtes populi Dei, unica ſola excepta vice, qua quietem pauliſper capere volebat, (*eo tempore quo ſolent reges ad bella procedere, David remanſit in Ieruſalem*, exponit Gloſſa, *otioſus*) Iſto ergo tempore colliminans in eum jaculator infernalis tetigit eum, ſauciavit, præcipitemque dedit in adulterium & homicidium. Hiſtoria omnibus nota eſt: ſumpto namque lauto prandio, ſomnoque delicato & ſuavi tantiſper recreatus, ambulans in ſolario regiæ domus, è feneſtra proſpexit, *viditque mulierem lavantem ſe, &c.* Et hanc ob cauſam (ut hinc aliud detegatur myſterium) Deum ſupplex exorabat, ut liberaretur *ab incurſu & dæmonio meridiano*. Eccur à dæmonio meridiano? Fortaſſis ſerpens infernalis in nos non evomit venenum ſuum, aut nobis nocere & inſidiari non ſatagit ſingulis diei noctiſque horis? ſi ſic, cur igitur David ab inſultibus & tentamentis Sathanæ liberari petit ſub meridiem? Reſponderi poſſet, hora illa meridiana contigiſſe caſum ſuum: *Accidit, ut ſurgeret David de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ*. Verùm & dicere poſſumus, quòd tempus pomeridianum ſolemus impendere otio, ludis, jocis, murmurationibus, frequenter etiam obſcœnis actibus, quibus omnibus otium unà cum dæmone fomentum præbet. Annon recordamini, quo tempore noſtros protoparentes in paradiſo terreſtri induxit ad peccandum? circa meridiem: ita colligitur ex Moyſe, qui Deum refert comparuiſſe protoparentibus noſtris circa meridiem poſt guſtatum pomum vetitum: *Ambulabat ad auram poſt meridiem*. Ad illos igitur, eſto fuerint in ſtatu innocentiæ, & originali decorati juſtitia, dæmon reperit aditum, quando in paradiſo terreſtri negligentes, ignavi & otioſi erant; tunc enim & non antea aſtutus ſerpens auſus eſt aggredi mulierem, & in eam venenum diabolicæ ſuggeſtionis ſuæ evomuit.

David otioſus à diabolo fuit præcipitatus in adulterium & homicidium.

2. Reg. 11. 2.

Lapſus Luciferi ex eo provenit quod otioſus ſedere voluerit. Iſa. 14. 13.

8 Cauſa pariter, cur diabolus ex Empyreo præcipitatus, quænam fuit, niſi immoderatus affectus ad hoc vitium? *Sedebo in monte teſtamenti*; præſumebat, inquam, ſedere, ubi alii Spiritus Angelici, qui Deo Creatori ſuo permanſerunt fideles, ſtabant in pedes erecti, nempè in actu operandi occupati: *Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*. Unde Tobiæ dicebat Angelus Raphael: *Aſtamus ante Dominum*. De Seraphinis quoque dicitur in illa viſione Iſajæ: *Seraphim ſtabant ſuper illud*. Deinde conſideratione digna eſt vox illa, *teſtamenti*, qua alluditur ad hæreditatem ex teſtamento provenientem: *Sedebo in monte teſtamenti*; quaſi inferre vellet, quòd beatitudinem illam, quam appetebat, prætenderet poſſidere titulo hæreditatis, videlicet ſine labore, non intelligens id, quod poſtea dixit Pſalmiſta: *Qui dixerunt, Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti*. Neque caret myſterio circumſtantia illa: *In lateribus Aquilonis*, quia cum in partibus aquilonaribus & ſeptentrionalibus prævaleat gelu & frigus, quod manus præcipuè ad operandum inhabiles efficit; ita dæmon inſinuare volebat, quòd manus haberet congelatas, adeoquè magis ad otiandum, quàm ad operandum diſpoſitas. Hunc igitur ſpiritum negligentiæ, tepiditatis, deſidiæ & otii dæmon omni conatu fidelibus intimare nititur, ut ſuo ſtipendio eos militare faciat.

Dan. 7. 10. Tob. 12. 15.

Iſa. 6. 2.

Pſ. 82. 13.

S. Leo de jejun. Diabolus fideles à perſecutionibus ſecuros, pertrahere conatus ſuit ad otium.

9 S. Leo obſervat, quòd ceſſantibus perſecutionibus tyrrannorum, qui Chriſtianos in vigiliis & operationibus continebant, dæmon Chriſti fideles pertrahere ſtuduerit ad otium, ad delicias, ad recreationes & voluptates corporis, per quas majora, quàm per martyria & perſecutiones, damna intulit Eccleſiæ: *Fremit adverſarius, & cruentas inimicitias ad quietas convertit inſidias, ut quos vincere fame, gelu, flammis ferroque non poterat, otio tabeſcerent*. S. Bernardus verba illa Ezechiæ regis adaptat Eccleſiæ, quando jam poſt perſecutiones tyrannorum pace gaudebat optata: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima*; ea namque pace abutebantur per nimiam peccandi licentiam & otioſam vitam. Doctrina S. Bonaventuræ eſt: *Porcus mactandus permittitur in quiete pingueſcere: locum diabolo præparat, quia homo otioſus eſt quaſi pulvinar diaboli*. Legitur in Collationibus Patrum, *quod operantem dæmon unus pulſat, otioſum innumeri*. Quapropter S. Hieronymus hoc monitum dabat Ruſtico: *Facito ſemper aliquid operis, ut te ſemper diabolus inveniat occupatum*.

S. Bern. ſ. 33. in Cant.

Iſa. 38. 17.

S. Bonav. Cōp. Theol. ver. l. 3. c. 18.

S. Hieron. ad Ruſt.

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

Otium eſt fomentum & incentivum tentationum, pravarumque cogitationum; præſertim verò venerearum ac immundarum.

THEMA.

Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius, & filiarum ejus. Ezech. 16. v. 49.

Horrenda peccata Sodomitarum provenerunt ex otio.

1 INter alios ſcopulos, quibus alliſerunt, alliſique in abyſſum æternæ perditionis proruere infames illæ civitates Sodoma & Gomorrha, juxta revelationem à Deo factam Prophetæ Ezechieli, unus fuit otium, quod eſt eſca & incentivum tentationum, ſenſualitatis, & cujuſvis peſſimæ malitiæ. S. Bonaventura citans authoritatem S. Bernardi ait: *Omnium tentationum ſentina eſt otium, ipſum enim eſt occaſio luxuriæ*. Paulò ſuperiùs duas attulerat ſimilitudines, quarum prima hæc: *In olla tepida libenter muſca inſident, quæ ferventem fugiunt; mens otioſa tentationibus patet*. Altera ſimilitudo ſumitur ab urbe muris deſtituta: *Eſt*, inquit, *homo acedioſus quaſi urbs abſque murorum ambitu, & quaſi ſignum poſitum ad ſagittam*.

S. Bonavent. lib. 4. Theol. ver. l. 3. c. 18.

Judæorum Sabbatha ſunt diaboli quia otio illa tranſigunt.

2 Dominus Deus, in memoriam illius diei, *in quo requievit ab omni opere, quod patravit*, inſtituit ſabbathum, ut Hebræi die illo cultui divino intenti, feſtum operibus devotionis & pietatis ſanctificarent & ab opere ſervili duntaxat abſtinerent. Verum quia Hebraiſmus religionis cultuſque Deo debiti habebat nauſeam, abutebatur die

Sab-

Digitized by Google

Sabbathino, indulgendo voluptatibus, deambulationibus & recreationibus corporis; quamobrem Propheta Jeremias inter ſua lamenta hujus quoque mentionem faciens, ait: *Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbatha ejus. Eam* (exponit S. Bonaventura) *ſcilicet, Ieruſalem, id eſt, animam; hoſtes, id eſt, dæmones.* Pro cujus majori declaratione citat quoque expoſitionem Rabani: *Hoſtes videntes ſabbatha derident, cum maligni ſpiritus ipſa vacationis otia ad cogitationes illicitas pertrahunt; unaquæque enim anima, quo remota ab externis actionibus ſervire Deo creditur, eo magis cor tyrannidi illicita cogitando famulatur. Sancti enim viri, qui a mundi operibus, non corpore, ſed virtute ſapiunt, laborioſius dormiunt, qua vigilare potuerunt. Hæc Rabanus, & ſimiliter Gregorius ſuper illud Iob: Quando ſolet ſopor occupare homines, de deſidioſis dicit: Quibus plerumque contingit, ut quanto ſecurius ab externis actionibus ceſſant, tanto latius in ſe immunda cogitationis ſtrepitum, per otium omne congerant.*

Thren. 1. 7.

S. Bonavent.

3 Job c. 40. à Spiritu ſancto deſcribitur dæmon ſub titulo & figura monſtruoſæ beſtiæ Behemoth. Obſervate ubi eum exhibeat conſpiciendum: *Sub umbra dormit, in ſecreto calami, & in locis humentibus: protegunt umbra umbram ejus.* Cannæ, ſalices, facilè creſcunt & vigent in aquis mortuis & ſtagnantibus; ſic umbræ arborum, ſub quibus dormitur tempore æſtivo, exprimunt nobis & ſignificant otium, pigritiam ac temporis jacturam. Hiſce in locis moratur dæmon vehementibus inſtructus tentationibus, & prævalet: homines otioſi faciunt ipſi umbram, imò eum circundant: *Circundabunt eum ſalices torrentis:* ubi Dion. Carth. ait: *Per ſalices homines vitioſi intelliguntur, a bonis operibus ſteriles diabolo ſe adjungunt, & eum quaſi circundant.*

Job. 40. 16. Diabolus dormit in umbra otioſorum.

Dion. Carth.

4 In S. Joanne Climaco hæc legimus verba: *Otioſa relaxatio, exitium animæ eſt, & plus ipſis dæmonibus nocere ſolet.* Ponite in bilance ac ſanctuarii pondere librate innumerabilia & irreparabilia damna, quæ à malignis ſpiritibus continuò recipimus, alteri deinde bilancis parti apponatur otium cum temporis jactura, hanc præponderare, ac nobis magis præjudicare invenietis; unde Gillibertus Abbas cogitationes tentationesque, quas otium nobis ſuggerit, vocat venenoſas: *Si vacas, facile in vacuo animo cogitationes vana, & venenata erumpent conſilia. Denique ſicut habes: Agrum hominis pigri urtica & ſpinæ obſident; & Evangelia tibi dicunt: Quia duo erunt in lecto, unus aſſumetur, & alter relinquetur. Quaſi lectus quidam eſt otioſa vita, & quieta in Eccleſia gremio degentium eorum, qui nullo ſunt Eccleſiaſtici muneris onere occupati, nec providentia & diſpenſationis ſolicitudine diſtenti; ſed libero utuntur otio, ſub alieno regimine. Non tamen hoc otio omnes rite & debito jure fruuntur, ſed libertatem quam obtinent temporis, dant in occaſionem torporis.*

Climac. Scholion. 26. ad gr. 26. Otium plus nobis nocet quàm diabolus ipſemet.

Gill. Ab. ſ. 12. in Cant.

5 S. Bernardus octo nobis ſuggerit puncta, quorum ſuffragio ſpiritualem attingimus vitam: octavum hoc eſt: *Nunquam ſis otioſus, nam in deſideriis eſt omnis otioſus. Ama igitur ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis; nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ ſi pectori tuo inſederint, dominabuntur tui, & te ducent ad delictum maximum. Semper igitur legas, aut ores, aut aliquid de ſacris mediteris; multa enim mala docuit otioſitas, eſt enim mors animæ, & vivi hominis ſepultura & ſentina omnium malorum.* Ex S. Bernardo D. Seraphicus Franciſcus hoc, opinione mea, hauſit oraculum: *Otium omnium malarum cogitationum ſemina eſt; laborandum ergo, & cuique exercitandum in opere, ne otio deditus per illicita corde ac lingua vagetur.* Refert S. Thomas de Villanova: *Novi ego religioſam fœminam, quæ cum non haberet, quod faceret, ligna ex uno loco ad alium deferebat, ne otioſa eſſet: & verè omnium tentationum non ſolum præſervatio, ſed & optima medela eſt occupatio, ut docet experientia.* Unde S. Philippus Nerius inter alia monita & remedia ſpecialiter ſuggerebat adoleſcentibus, ut fugerent otium, ne ſordidis infeſtarentur tentationibus; odio enim habebat otium & otioſos: ideoq; hæc & ipſi erat conſuetudo, ut ſuos ſemper occuparet, utendo ipſorum opera etiam in rebus exigui momenti, & reſpiciendo non ad id quod faciebant, ſed finem, ob quem illos occupabat. Hinc frequentiſſimè quoque abſque ulla occaſione & neceſſitate ſuppellectilem in cubiculo ſuo de uno loco ad alium transferri mandavit. Proſequitur nunc diſcurſum ſuum Thomas de Villanova, & refert ulteriùs: *Religioſus quidam fodiebat arenam in fervore diei, ne otioſus eſſet: interrogatus quid ageret, reſpondit: occido illum, ne occidat me.*

S. Bern. Medium attingendi ad vitam ſpiritualem eſt vitatio otii.

Otium eſt ſentina malarum cogitationum. S. Franciſc. epiſt. 1. 5. otat 17.

S. Thom. de Villanova in Septuag.

In Vita S. Philip. Ner. L. 2. c. 13. n. 16.

6 Legimus in Eccleſiaſtico: *Servo malevolo tortura & compedes: mitte illum in operationem, ne vacet; multam enim malitiam docuit otioſitas.* Citat & illuſtrem hunc reddit textum Epiſcopus Bellovacenſis, & ſubdit: *Nota, quod ſicut paterfamilias operarios miſit in vineam ſuam, & quos invenit otioſos, arguens miſit in vineam, Matth. 20. Sic diabolus operarios ſuos mittit ad opus, & occupat, & ſi quem in divino opere non occupatum invenerit, occupat eum in ſuo.* Maximum negotium, quod habet diabolus, eſt otium, & in hoc ſequaces ſuos occupatos tenet; idque Bellovacenſis oſtendit exemplo practico: *Exemplum de molendino, quod inceſſanter volvitur, in quo ſi frumentum immittitur ad molendum, multum fructum affert patrifamilias; ſed æmulus ejus projicit in illud vel lutum ad inquinandum, vel picem ad inviſcandum, vel paleas ad illud inutiliter occupandum, vel lapides ad frangendum. Molendinum eſt cor humanum, quod inceſſanter volvitur de una cogitatione in aliam, nec poteſt eſſe penitùs otioſum, quin ſemper circa aliquod bonum vel malum occupetur: quod ſi circa bonum ſit intentum, bonum fructum domino ſuo reddit; ſed diabolus invidens bono noſtro, immittit cogitationes immundas ad inquietandum; vel picem, id eſt, amorem terrenorum, quæ ſunt viſcus animæ; vel paleas, id eſt, cogitationes vanas & frivolas, ſaltem ad tempus perdendum, & bonum impediendum; vel lapides, id eſt, motus iræ & impatientiæ ad frangendum.* Tritum adagium eſt: quando molendinum non molit frumentum, molit aliquid pejus; idem contingit menti noſtræ, quæ quando in virtutum exercitiis non eſt occupata, & otioſa eſt, immundis plerumque tunc agitatur cogitationibus, vel deſideriis & cupiditatibus honorum, divitiarum, deliciarum, aliarumque rerum terrenarum & prophanarum. Noſtra quidem depravata natura ſemper nos trahit & inclinat ad pejus.

Cor homini comparatur molendino. Eccl. 33. 28. Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 6. diſt. 6.

7 *Revertar in domum meam, unde exivi.* Inde malignus ſpiritus cum ſua confuſione jam expulſus erat, in quo ergo ſpem ſuam fundabat, dicendo: *Revertar in domum meam &c.* Quibusnam nitebatur ejus redeundi intentio? Reſpondetur, *Serpens erat callidior;* ſagacitate ſua ſciebat, hominem illum, à quo jam exiverat, otio eſſe deditum, ac fugere occupationes; & ideò facilem judicabat reditum, neque erravit: *Invenit vacantem &c.* Unde Cato dicere ſolebat: *Nihil agendo homines diſcunt malè agere.* Proverbium eſt: Qui benè ſedet, malè cogitat: illud: *Sedebo in lateribus Aquilonis,* aperuit præcipitium ad infernum.

In otioſum dæmon facilem habet ingreſſum. Luc. 11. 24.

Cato.

8 Verùm ſciendum, quòd tametſi otium ſit incentivũ & fomentum tentationum, cogitationumq; vitioſarum ac perverſarum; ſpeciali tamen ratione carnalis concupiſcentiæ centrum eſt. S. Hieronymus explicando verba propoſita Ezechielis: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, &c. Cujus ſeminarium* (ſubdit ille) *eſt ſaturitas panum, & rerum omnium abundantia, & otium: ſive, ut Septuaginta tranſtulerunt, deliciarum, luxuriæque opulentia.* Ubi ſunt divitiæ, voluptates, deliciæ, abundantia omnium bonorum terrenorum, ibi ſolet intervenire otium, ſimulque continua quædam cogitationum deſideriorumque laſcivorum agitatio. S. Bern. ſer. 51. *de modo benè vivendi,* benè nos monet: *Luxuria citò decipit homines otio deditos. Luxuria citò decipit hominem otioſum, decipit hominem vagantem; luxuria gravius urit, quem otioſum invenit. Libido cedit rebus, luxuria cedit operibus, luxuria cedit induſtriæ & labori.* S. Auguſtinus inter alia peſſima venenoſæ hujus plantæ germina hoc quoque refert: *Frequenter accendimur ad luxuriam.* In cujus ſermonis progreſſu exemplum adducit de Salomone: *Salomon,* inquiens, *dum occupatus eſt in ædificatione templi, non ſenſit luxuriam; ſed mox recedens ab opere, perſenſit inſultum luxuriæ, & deficiens, fœmina inſtigante ad idola, adoravit in thalamo vitulum aureum.* Priùs jam allegaverat exemplum Samſonis, dicens: *Samſon dum cum Philiſthæis pugnavit, non potuit capi ab hoſtibus; ſed poſtquam dormivit in ſinu fœminæ, & otioſe cum ea remanſit, mox capitur & cæcatur ab hoſtibus.*

Otium eſt ſpeciale incentivum carnalis concupiſcentiæ. S. Hier. c. 16. in Ezech.

D. Bern. ſ. 51. de modo benè viv.

S. Aug. ſ. 17. ad fratr.

9 S. An-

Digitized by Google

S. Anton. p. 4. t. 4. c. 6. § 1. Prima cauſa deſtructionis caſtitatis, eſt otiū.

9 S. Antonini doctrina eſt: *Prima cauſa deſtructiva caſtitatis eſt otium. Vbi ſciendum eſt, quod animus hominis ſemper in aliquo delectari appetit; cum autem ad opera virtutis non aſſueſcit, in eis minimè delectari poteſt, quia ubi non eſt operatio, non poteſt eſſe delectatio, cum delectatio operationem conſequatur; ſicut patet per Philoſophum 4. Ethic. Quapropter neceſſe eſt, ut dicit Gregorius, quod ad terrena flectatur, & in eis delectetur; ſenſibilia enim cum ſenſibilibus offeruntur, ſenſuales homines faciliùs ad ſui appetitum alliciunt, maximè quando operibus virtutum non vacant. Inter omnia autem ſenſibilia bona, ad quæ citò animus inclinatur, ſunt oblectamenta carnalia, quæ vehementer inclinant appetitum ad ea concupiſcenda. Cauſa verò oppoſita caſtitatis conſtructiva eſt occupatio circa aliquod opus virtutis.*

Quomodo Joseph illicitamenta Dominæ ſuæ ad luxuriam repulerit.

10 Vehemens, ac continua, nec unquam interrupta pugna fuit, quam habuit uxor Putipharis cum Joſepho, utpotè mancipio ſuo: *Per ſingulos dies moleſta erat adoleſcenti.* Eſto in flore ætatis, eximiæque ac raræ pulchritudinis eſſet adoleſcens (quæ circumſtantiæ ignem concupiſcentiæ accendere & adaugere ſolent) attamen heroicè ei reſtitit: *Quomodo poſſum hoc malum facere?* (Gen. 39. 9.) Vultisne ſcire, quo fuerit uſus medio? Nunquam vacavit otio: *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*; idque deducitur ex illis verbis: *Accidit, ut operis quidpiam faceret, &c.* Tritum eſt illud Poetæ dictum: *Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus.* Pro cujus confirmatione aliam ex D. Joanne proferam hiſtoriam. (Joan. 4. 7.) Difficilis in perſonis lubricis ad veram pœnitentiam datur aditus, unde Oſeæ c. 5. dicitur: (Oſeæ c. 5. 4.) *Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum, quia ſpiritus fornicationum in medio eorum:* Nihilominùs mulier Samaritana promptè paruit exhortationi Salvatoris, & agnoſcens culpam ſuam, egit pœnitentiam. Deſideratisne ſcire, quæ hujus emendationis fuerit cauſa impulſiva? Conſtituta in paupertate laborabat, otium fugiebat; ſiquidem ſub meridiem, quo tempore homines dormire ſolent, hydriam non argenteam, nec cupream, ſed terream capiti ferens impoſitam, extra urbem progrediebatur ad hauriendam aquam. Date mihi mulierem aut virum, qui cogitur panem ſuum lucrari & laborare, *otia ſi tollas &c. Opificium exercebat* (ait Chryſoſtomus) *hora verò ſexta, quo tempore quieti à labore vacabant omnes, tunc illa cum hydriam arripuiſſet, aquam advehebat. Noverat ergo qui ſciebat omnia Dominus, qua hora cæteri captandæ quieti vacabant, ſolere iſtam advehendæ aquæ vacare.*

Quo medio converſa fuerit Samaritana.

Chryſ. h. de de Samarit.

S. Nilus or. de gula. Exod. 17. 11. Moyſes elevans manus in oratione, vincebat Amalecitas.

11 S. Nilus ex hiſtoria illa, quæ refertur Exod. 17. elicit moralitatem aliquam propoſito noſtro accommodam. Quando Moyſes exiſtens in monte manus tenebat extenſas & elevatas, Iſrael vincebat Amalecitas, eoſque in fugam convertebat: at ſi incommodo & laſſitudine victus manus demittebat, confortabatur hoſtis & vires reſumebat contra populum electum. Audiamus Sancti hujus verba: *Manuum Moyſis ſublevatio Amalech in fugam convertit, & Monachi in rebus honeſtis occupatio* (adaptari poteſt hæc doctrina pluribus aliis) *carnis cupiditates expellit.* Pro quo S. Bernardinus adducit hiſtoriam relatam in Vitis Patrum de quodam adoleſcēte, qui in ſtatu Religioſo graviter adeò à ſordidis infeſtabatur tentationibus, ut nullam ei indulgerent quietem: *Cum eum periclitantem pater monaſterii videret, hanc artem ſervari imperavit cuidam viro, ut virgis atque convitiis eum inſectaretur, & poſt irrogatam injuriam primus veniret ad querimoniam, & vocati teſtes pro eo loquerentur, qui fecerat injuriam.* Poſtquam hoc modo aliquamdiù exercitatus fuiſſet, petiit ab eo magiſter ſuus: qui ſecum nunc ageretur, num adhuc à carnalibus moleſtaretur tentationibus? reſpondit: *Vivere mihi non licet, & quomodo fornicari libebit?*

Pulchrum exemplum.

S. Bern. t. 4. ſerm. 20.

B. Laur. Juſt. c. 5. de conv.

12 Hoc idem punctum tetigit quoque B. Laur. Juſtin. cum ait: *Otioſitas mater concupiſcentiarum, noverca virtutum. Ipſa eſt, quæ virum pudicum fortiſſimè præcipitat in omnem reatum laſciviæ, facit ſuffocare virtutem, nutrire libidinem, & conſtruere gehennam.* Quæ poſtrema verba conſideratione digna ſunt; ab otio, nimirùm, conſtructum fuiſſe infernum.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Otium ſolet eſſe cauſa & centrum omnium vitiorum, quia omne malum ab eo ſuam ducit originem.

THEMA.

Multam malitiam docuit otioſitas. Eccl. 33. v. 29.

1 Repræſentaturus Eccleſiaſticus malignitatem otii, hanc myſteriis refertam protulit ſententiam: non dixit, otium eſſe centrum & nidum omnis mali, aut eſſe cauſam impulſivam & fomentum omnis malitiæ; ſed eſſe illius doctorem & magiſtrum, ac profiteri & quaſi è cathedra docere omnem malitiam. Quando, exempli cauſa, inſinuare volumus, unum eſſe doctiorem altero, dicere ſolemus: Illius iſte poſſet eſſe magiſter: idem dici ſolet ad exprimendam excellentiam unius in quacunque alia re: Iſte poſſet eſſe cathedraticus: idem videtur velle dicere Eccleſiaſticus de otio: Otium poteſt eſſe magiſter omnium aliorum vitiorum, profitetur & docet omnem malitiam: *Multam*, alii legunt, *omnem, malitiam docuit otioſitas.*

Otium eſt auctor omnis malitiæ.

2 In S. Joanne Climaco hæc legimus verba, quæ & attentam merentur reflexionem: *Validum corpus, ſi otio & relaxationi dederis, omnem nequitiam exercebit in anima habitante in illo: & quamvis deſideret bonum, tamen paulatim poſt ipſam quoque boni cogitationem, quam habebat, tollit ab ipſa.* S. Bern. otio attribuit titulum ſummæ malitiæ: *Summa mentis malitia eſt otium.* Et dum l. 3. de Conſid. ſcribit ad Eugenium, denominat eam virtutum novercam: *Fugienda otioſitas, mater nugarum, noverca virtutum.* Otium inſuper capitalis virtutum hoſtis eſt, quia virtus continet ſe intra ſuam ſphæram activitatis & operationis, & naturæ noſtræ, quæ nos pertrahit ad vitia, ſuperat obſtacula: *virtus circa contraria verſatur*; at otium prædæ ſe exponit, imò omnis vitii parens eſt.

Climac. Schol. 26. ad gr. 18. Otium eſt noverca virtutum, & ſumma mentis malitia.

S. Bern. c. 57. in flor. Idem l. 3. de conſid. c. 13.

3 Confirmat S. Thomas de Villanova in Euangelium Domin. Septuageſimæ verba illa D. Bernardi: *Noverca virtutum*: at præmiſerat: *Otium eſt mater vitiorum, ſentina immunditiæ, fomentum peccatorum, janua inferni.* S. Auguſtin. ad eos, qui vitam agebant ſolitariam & eremiticam, in deteſtationem otii talem habuit ſermonem: *Per otioſitatem, rigorem ſanctæ ſolitariæ religionis faſtidimus; per hanc, eremum ſæpè exire tentamur; per hanc frequenter accendimur ad luxuriam; per hanc animamur ad ſuperbiam; per hanc ducimur ad mundi gloriam; per hanc tentamur delicatè paſci; per hanc ſuffocamur pretioſè veſtiri; per hanc ad ſuperfluam dormitionem trahimur; per hanc ad verba ſæcularia ducimur libenter audire.* Et quidem hi erant ſcopuli, in quos otii cauſa impingebant illi, qui in clauſtris vivebant ſolitarii: verùm quàm pernicioſi & nocivi ſunt illi ſcopuli, in quos incidunt otioſi viventes in mundo? Illud tamen etiam conſiderandum eſt, quòd otium in iis quoque, qui perfectam profitentur vitam, magnam cauſet ruinam & perniciem; unde idem S. Doctor proſequitur: *Hæc eſt illa vitioſitas peſſima, quæ frequenter Sanctorum conventus deſtruit, pariens in eis luxuriam, nutriens in eis gulam, ſeminans inter eos zizania, generans inter eos homicidia, & omnia quæ ſunt opera carnis.*

S. Thom. de Villanova in Sept. Ad quæ vitia ducat otium.

D. Aug. ſ. 17. ad fratres.

4 *Multam malitiam docuit otioſitas.* Dion. Carthuſ. exponens hæc verba Eccl. ſubdit: *Multorum vitiorum occaſio, nutrix, miniſtra eſt otioſitas*; idque probat iſtis Pſalmi verſibus: *In labore hominum non ſunt; ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua; prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis; cogitaverunt & locuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſo locuti ſunt, poſuerunt in cœlum os ſuum.* Audictis ſat frequenter homines otioſos, qui in circulis & congreſſu aliorum hominum non detrahunt duntaxat famæ proximorum ſuorum, idque magno cum eorum præjudicio; ſed adeò etiam protervi ſunt & temerarii ut in cœlum ponant os ſuum, non obſtante prohibitione jam facta: *Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Et qui fuerunt illi, qui in cœlum & in Deum evomuere blaſphemias ſuas, quaſi DEUS nullam noſtri gereret curam, nec quicquam de his, quæ ſub cœlo aguntur, cogitaret: *Circa cardines cœli ambulat, & noſtra non conſiderat?* Otioſus eſt, cui Spiritus S.

Continuatio ejuſdem. Dion. Carth. in Eccl. Pſ. 72. 5.

at-

Digitized by Google

attribuit titulum ſtultiſſimi: *Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt*. Hic otioſus hæreſis Illius, aut, ut meliùs dicam, illius atheiſmi author fuit, quòd non eſſet Deus: *Dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus*.

Otium aſſimilatur ſentinæ navis. Dion. Carth. in Proverb. 25. 11. D. Antonin. p. 4. tom. 9. c. 14. §. 1.

5 Idem Carthuſianus in c. 12. Proverb. ſcripſit: *Multam malitiam docuit otioſitas; ex ea namque ſequuntur diſtractio cordis, concupiſcentia motus, inordinata affectio, loquacitas, tadium boni, torpor, laſcivia*. S. Antoninus appoſitam adfert ſimilitudinem, ex D. Bernardo depromptam, qua exprimit multorum malorum congeriem ex otio redundantem; aſſimilat, nimirùm, otium navis ſentinæ: *Ex otio*, inquit, *ſequitur multiplex malum peccatorum*; & poſt pauca: *Omnium tentationum & cogitationum malarum & inutilium ſentina eſt otium: Sicut ſentina in navibus recipit omnes ſordes corporum, ita mens otioſi omnes ſordes vitiorum*.

Otium reddit hominem frigidum ad benè operandum.

6 Nullum eſt dubium, quin in fine mundi, quo tempore Antichriſtus venturus eſt, humana malignitas ſummum ſuum attinget gradum: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas*. Hoc ſuppoſito, notandum eſt, otium ad exprimendam multiplicitatem peccatorum vitiorumq; quæ ex eodem redundabunt, hoc eodem frigiditatis deſcribi nomine: *Contrahit hominem, & impedit a motu bonorum operum*: (ait S. Antoninus) *ſicut frigidam ciſterna facit aquam, ſic frigidam facit malitia animam ſuam; unde Chriſtus de ultimo tempore ait: Quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum: ex hoc efficiuntur homines pigri ad bene operandum; unde in Proverb. Propter frigus piger arare noluit, ideo mendicabit aſtate: ò contra amor Dei nunquam eſt otioſus*.

Idem ibid. c. 14. §. 1.

Otium eſt Breviarium omnium vitiorum. Tertul. Hier. Drex.

7 De Oratione Dominica ſcribit Tertullianus, quòd ſit *totius Evangelii Breviarium*; & de otio ſcribit Jeremias Drexelius, quòd ſit *omnium vitiorum Breviarium*. Ad otium, veluti ad centrum lineæ, cuncta, quotquot ſunt, reducuntur vitia. Breviarium eſt epitome ſacræ Scripturæ, tam Novi, quàm V. T. doctrinæ ſacrorum Doctorum, vitæ Sanctorum, conſtitutionum, rituum, & ceremoniarum Eccleſiaſticarum; eadem proportione idem de otio dici poſſe videtur: eſt epitome, ſive compendium omnium malorum, quibus præſens hæc abundat vita: *Omnem malitiam docuit otioſitas*. In vita S. Ignatii à Maphæo compoſita legimus: *Otium omnium vitiorum fomitem ac ſeminarium inprimis oderat; itaque duos treſve rei familiaris adjutores, cum ad januam alieno tempore confabulantes è ſuperiori loco aſpexiſſet, illicò juſſit, acervum lapidum in proximo ſitum in ſummam adium contignationem ſine cunctatione transferrent. Eoſdem tertio poſt menſe, cum ibidem iterum otiantes animadvertiſſet, illam ipſam lapidum congeriem, ut in eundem locum referrent, unde aſportaverant, imperavit, amico inſuper admonens, nihil in Dei famulatu periculoſius eſſe deſidia*.

Vit. S. Ignat. l. 5. c. 6.

In animam otioſam introducit diabolus ſeptem ſpiritus nequiores ſe.

8 Luc. 11. & Matth. 17. fit mentio parabolæ de ſpiritu illo immundo, qui ab homine ejectus, mira arte & induſtria ad eundem redire ſtuduit: & quidem aditum (veluti ex ſuperioribus patet diſcurſibus) paravit ei otium & negligentia infœlicis illius hominis: *Invenit vacantem*. Noſtrum jam eſt examinare myſterium illud, cur cœleſtis magiſter de ſpiritu illo immundo dixerit: *Tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi, & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Fortaſſis immundus ille ſpiritus non erat peſſimus? Quid opus erat ipſum redire comitantibus ſeptem aliis pejoribus, ut ſic animam illam majori adimpleret malitia, *pejora pejoribus*? *Omnia in ſapientia*: Summam & immenſam malignitatem, quæ ex otio contrahitur, Chriſtus Dominus nobis indicare voluit: priùs nulla otioſitatis facta erat mentio, ſed poſtquam dixit: *Veniens invenit eam vacantem, tunc vadit, & aſſumit, &c.* ut intelligamus, quòd otium præbeat aditum dæmonibus majoris malignitatis, & vitiis majoris malitiæ: *Omnem malitiam &c. Aſſumit nequiores*: quod exponit Gloſſa, dicens: *Quia non modò habet vitia, ſed bona ſimulat, tantò nequiores, quantò callidiores*. Septem ſunt, ad denotanda ſeptem vitia capitalia, quorum nidus & centrum eſt anima otio dedita. Ad hanc materiam ſpectat doctrina S. Chryſoſtomi, aſſerentis: *Qui eſt otioſus, multa magis temerè loquitur, & multa agit temere, & tota die nihil operatur, multo veterno & torpore repletus*. Experientia commonſtrat, otioſis eſſe malas linguas, linguamq; laxare habenas ad quamlibet temerariam loquacitatem; hoc idem de lingua, quod de otio, verificari & dici poteſt: *Multam malitiam docuit*; in illius ſiquidem deteſtationem ait S. Jacobus: *Univerſitas iniquitatis*.

Matt. 12. 44.

Gloſſ.

D. Chryſ. hom. 16. op. ad Cor.

Matt. 23. 27. Otium comparatur ſepulchro mortuorum.

9 Matth. c. 23. comminatoria illa refertur ſententia Chriſti Salvatoris noſtri: *Va vobis Scriba & Phariſai hypocrita, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis*. Sepulchra forinſecùs mundiſſimo marmore & auro incruſtata ſunt, magnificis inſcriptionibus inciſis exornata, & pretioſis ſtatuis condecorata; at intrinſecùs repleta cineribus, oſſibus, vermibus & bufonibus. Audite S. Auguſtinum, qualem otioſis attribuat titulum: *Quid eſt enim*, inquit, *otium, niſi vivi hominis ſepultura*? Extrinſecùs exiſtimatis jucundam, feſtivam beatamque eorum vitam, dum affluunt & indulgent corporis voluptatibus & deliciis, attendunt ludis, jocis & conviviis; at reipſa intùs à verme conſcientiæ, ab innumerabilibus curis & anxietatibus mordentur & corroduntur: *Contritio & infelicitas in viis eorum*; ab inordinatis moleſtantur appetitibus & deſideriis: *Juſſiſti Domine, & ſic eſt*, dicebat S. Auguſtinus, *ut omnis ſibi pœna ſit inordinatus amor*. S. Cyrillus de otio quoque ſcribit: *Procella vitioſitatis involvitur animus otioſus*. In capitis hujus progreſſu legitur: *Hinc gignit carnis deſidiam, parit ſuperbiam, accendit luxuriam, ſolvit linguam, nutrit indigentiam, & introducit rapinam*.

S. Aug. l. 107.

D. Cyrill. lib. 1. Apol. mor. c. 14.

Somno. Job 4. 14.

10 Job cap. 4. legimus: *Quando ſolet ſopor occupare homines, pavor*, inquit, *tenuit me & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt*. Somnus eſt figura otii; unde S. Greg. textus hunc exponit, dicens: *Sunt nonnulli, qui mundi quidem actiones fugiunt, ſed nullis virtutibus exercentur. Hi nimirum torpore non ſtudio dormiunt, & idcirco interna non conſpiciunt; quibus nimirum contingit, ut quantò ſecuriùs ab externis actionibus ceſſant, tantò latius immunda in ſe cogitationis ſtrepitum per otium congerant. Unde ſub Judaa ſpecie per Prophetam torpens otio anima defletur, cum dicitur: Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbatha ejus*. Timor & tremor exceſſivi frigoris effectus eſſe ſolet; voluit ergo S. Propheta Job inferre, quòd pigritia, negligentia, otium nobis in die judicii tremorem incutient, quia *abundabit iniquitas, quoniam refrigeſcet charitas*.

D. Greg. l. 5. mor. c. 12.

Aquæ paludoſæ.

11 Praxis & experientia docet, aquas paludoſas & ſtagnantes non ſolùm marceſcere & putrefieri, ac proinde generare vermes, rubetas, aliaque nociva animalia; verùm etiam vicinum inficere aerem: Non abſimilem in otioſis cauſari effectum aſſerere poſſemus; ſiquidem non ſolùm in ſeipſis replentur vitiis, pravis moribus, venenoſis peccatorum vermibus & remorſibus; verùm etiam peſſimum eorum exemplum ad alios transfunditur, ſicque inficiunt illos, quibuſcum converſantur. *Aqua limpidiſſima ſi ſtagnatur & immobilis torpet* (ait S. Thomas de Villanova) *ſtatim putreſcit & corrumpitur, & malè olet, & generat algas, & immunditias, & culices, & venenata animalia. Sic anima otioſa putreſcit, & generat turpes cogitationes, & appetitus, & mille malitias & nequitias ex mala inclinatione natura, ut agnoſcamus quales ſumus, quod oportet nos occupari, ne putreſiamus*. Populus electus quamdiù laboribus in Ægypto oppreſſus, & coactus fuit in deſerto geſtare arma, ut ad ingreſſum in terram Chanaan viam ſibi aperiret, non legitur adoraſſe Deos alienos; verùm quando longo tempore caſtrametatus fuit, & Moyſes aſcendit in montem Sinai, tunc *ſedit manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere*. In hoc otio cogitarunt & machinati ſunt fabricare & fundere falſa ſimulachra ad imitationem paganorum, quapropter tumultuati ſunt, facti Deo rebelles, atque Aaron conſtrinxerunt: *Fac nobis Deos, qui nos pracedant*. Quòd verò otium extiterit lapis offenſionis & præcipitii hujus, oſtenditur ex verbis ſacri textus: *Videns autem Moyſes populum, quod eſſet nudatus*, ubi Chaldæus legit: *Otioſus*.

Hebræi in deſerto otioſi lapſi ſunt in idololatriam.

Exod. 32. 6.

Vitioſi ludi proveniunt ex otio.

12 Angelicus Doctor Sanctus Thomas diſcurrendo de Behemoth, per quem intelligitur dæmon, cincto ſalicibus, quæ ſunt plantæ ſteriles, & creſcunt in aquis ſtagnantibus, ait: *Per quod deſignatur, quod gladius diaboli non ſolum effectum habet in montibus, id eſt, in ſuperbis; ſed etiam in hominibus, qui in otio quaſi in umbra vivunt, quam ipſi multipliciter continuò procurant*. Ludi vitioſi author extitit dæmon eum in finem, ut eo nos

occu-

occuparet in terendo tempore, quod Deus nobis aſſignavit ad vitam æternam bonis operibus obtinendam & lucrandam. Audiamus Baſilium Magnum, auditoribus ſuis annunciantem verbum Dei: ſic inter alia illos alloquebatur: *Si vos dimiſero, & concilium hoc diſſolvero, ſunt qui protinus ad teſſeras aleaſque ſeſe conferent. Spiritus malignus aſſiſtit, furorem punctis oſſibus illis ludentium, inſaniamque accendens.* Quis non aſſeret, infinita mala, quæ ex ludis proveniunt, generari ac oriri ab otio? Sub prætextu fallendi tempus, licitos facimus ludos, non reflectentes nos, quòd propter deordinationem, qua illos proſequimur, in millena degenerent mala. Qua de re audiamus Clementem Alexandrin. in ſuo Pædagogo: *Jam vero prohibendus quoque eſt teſſerarum ludus, & præterea ex talorum ludo lucri ſtudium, quod nonnulli acriter ſequuntur; talia enim inconſideratos luxuriæ amor otioſis oblectamina ſuppeditat, in cauſa enim eſt deſidies.*

S. Baſ. h. 8. in Hexam.

Clem. Alex. Pædag. l. 3.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Bono publico otium valdè damnoſum, & perniciosum eſt, ut propterea ab omni regimine bene ordinato meritò exterminentur otioſi.

THEMA.

Quid hic ſtatis tota die otioſi? Matth. capite 20. verſ. 6.

1 IN parabola operariorum, quos Paterfamilias ad colendam, & fodiendam vineam miſerat, reprehenſi fuerunt otio dediti, negligentia & torpore languentes: *Invenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hic ſtatis tota die otioſi?* Quamvis horum non indigeret opera, ſciens exiguum, nocte jam ingruente, ſupereſſe tempus exercendi laboris; nihilominùs ab otio eos eximere voluit, dicens: *Ite & vos in vineam meam.* Optimè ſiquidem noverat, quantum emolumentum non ſolùm bono publico, verùm etiam privato conferat occupatio, & fuga otioſitatis, & deſidiæ. In antiquis hiſtoriis Rom. Reipublicæ, & quidem pluribus in locis legitur, quantam Romani habuerint curam, & ſolicitudinem in expellendis illis vagabundis otio deditis: hunc eundem ſtylum, & modum ſervant Principes, & magnates, qui ſubjecti ſibi populi bono regimini attendunt. Annon recordamini, quando Jacob Patriarcha numeroſa ſua ſtipatus familia tranſiit in Ægypti regnum, quòd tempore illo gubernabatur à filio ſuo Joſeph? Sed cur patrem, & fratres ſuos non retinuit penès ſe in aula regia, ubi authoritatis ſuæ ac magnificentiæ fructibus gaudere, & inter regales delicias vivere potuiſſent? Obſervate Regem confeſſum fuiſſe, nullum ad regimen aptiorem eſſe ipſo Joſepho; ſciebat ergo quoque conſanguineos ejus magnum incurrere perſuaſionis periculum, ſi illus in aula retinuiſſet otioſos; ac propterea miſit illos in Geſſen, ut ibidem occuparentur in paſcendis gregibus: *Providit illis terram aptam nutriendis pecoribus*, ſcribit Lippom. Ubi in mentem quoque revocate, quòd quando poſt mortem Joſephi, tempore alterius regis athei, populus Hebræus in magnam jam excreverat multitudinem, & juſſu Dei ex Ægypto migraturus in deſertum ad offerendum ſacrificium, à rege petierat licentiam; reſponſum fuit: *Vacatis otio, & idcirco dicitis, Eamus, ut ſacrificemus Deo noſtro.* Videtur igitur otium aliquid deſiderabile, utpotè cum ſit cauſa movens, & impellens ad reddendum Deo cultum debitum. At reſpondetur, Pharaonem non habuiſſe veram fidem unius, veri & Dei, quem adorabat Hebraiſmus, veluti jam ſe declaraverat: *Neſcio Dominum*; imò odio illum habebat; & quia populi illius timebat rebellionem vel ſeditionem, judicabat illum nonniſi fuga otii frænari, & domari poſſe; unde tametſi ipſum labore priùs angariaverit, poſtea tamen duplicatum illi impoſuit laborem: *Opprimantur laboribus.* Ratio eſt; quia pullus equi laſſus, & fatigatus non recalcitrat, ſed totus obediens, & modeſtus permittit ſe duci, quocunque velimus.

Otium dānoſum bono publico potius profigendum. eſt.

Lippom.

2 Æneas Sylvius lib. 4. Commentariorum, quos ſcripſit de ſymbolis Regis Alphonſi, refert: Sigiſmundus Imperator, cum ignavus ac otioſus homo fœneratores eo nomine plurimùm laudaſſet, quòd dormientes etiam pararent ex rebus lucrum: at tu, inquit Imperator, vigilando omnia conſumis. Sic eum reprehendit, quia toto tempore rebus ludicris vacabat, negligens regni regimen; unde oriebatur, quòd & ſubditi ad illius imitationem vacarent otio, & conſequenter omni vitio. S. Carolus magna premebatur cura, ut diœceſin ſuam benè dirigeret; unde Concionatoribus ſpeciale injunxit mandatum, ut ſtuderent extirpando otio, ac pigros & negligentes acriter reprehenderent. In Conc. provinciali primo hanc ordinationem legitur datam fuiſſe Epiſcopis ſuæ provinciæ: *Maxime vero efficiant, ut bonis actibus, vel inſtituendis, vel renovandis, otia, quantum fieri poterit, à civitatibus tollantur.* In inſtructione prædicat. Intimavit: *Multorum otioſam vitam ac voluptuariam, ita facilè peccatis expoſitam, reprehendent quàm ſæpiſſimè.*

Sigiſm. Imp. hominem gnavum acutè reprehendit.

Act. Ec. Med. fol. 4.

3 Dion. Alicarnaſſ. de Tarquin. ſcribit: *Tarquinius operibus publicis plebem occupans æſtimabat, nihil monarcharum potentiæ periculoſius, quàm ſi prava & egena civium turba ſineretur in otio vivere.* Plato l. 8. de Republ. de otioſis hæc poſteritati reliquit: *In quacunque fuerint civitate, eam turbant; quemadmodum pituita, & bilis corpus. Quos oportet bonum medicum, & legum fundatorem, non minus quàm ſolertem apum cultorem, eminus præcavere, primùm quidem ne otientur in civitate, ac ſi otiantur, ut cum ipſis fucis protinus excidantur.* In vita Catonis deſcripta à Plutarcho legimus, Scipionem Naſicam, quando audivit poſt debellatam ac ſubjugatam Græciam deſtructamque Carthaginem, Rempublicam Roman. proſperum habituram ſucceſſum, reſpondiſſe: *Imo nunc ſummo ſumus in periculo, poſtquam non ſuperſunt, quos timeamus.* Et ita factum eſt, quia quando ſe tradiderunt otio, civilia ſuſcitata fuerunt bella, quæ Reipublicæ libertatem deſtruxerunt. Cujus mentionem faciens S. Auguſt. ait: *Unde & Naſica ille ad reprimendam nequitiam, ſervandoſque iſtos mores optimos, ut metu vitia cohiberentur, Carthaginem nolebat everti.* Refert quoque Valerius Max. de Q. Metello: *Q. Metelli, tum gravis, tum etiam alta in ſenatu ſententia: qui devicta Carthagine, neſcire ſe, illa victoria boni ne plus, an mali Reipublicæ attuliſſet, aſſeveravit: quoniam, ut pacem reſtituendo profuiſſet, ita Hannibalem ſubmovendo, nonnihil nocuiſſet. Ejus enim tranſitu in Italiam dormientem populi Romani virtutem excitatam dicebat, metuiq; debere, ne acri æmulo liberata, in eundem ſomnum reſolveretur. In æquo igitur malorum poſuit, uri tecta, vaſtari agros, exhauriri ærarium, & priſci roboris hebetari nervos.*

Plebs otioſa eſt civitati periculoſa & perniciosa. Dio. Alic. l. 4. c. 11. Plato l. 8. de Repub.

Plut. in vita Catonis.

S. Aug. l. 1. de civ. Dei c. 18.

Valer. Max. l. 7. c. 2.

4 Sæpè Deus omnipotentiam ſuam oſtendit, & manifeſtavit in profligandis hoſtibus populi electi, ut conſtat ex pluribus S. Scripturæ locis, præſertim Deuter. cap. 2. *Surgite & tranſite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Heſebon Amorrhæum, & terram ejus incipe poſſidere, & committe adverſus eum prælium. Hodie incipiam immittere terrorem atque formidinem tuā in populos, qui habitant ſub omni cælo: ut audito nomine tuo paveant, & in morem parturientium contremiſcant, & dolore teneantur.* Quando Pharaonem miſit in profundum maris rubri, dixit Moyſes populo: *Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.* Cecinit Pſalmiſta: *Domini eſt terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & univerſi qui habitant in eo.* Quòd ſi verum hoc, uti veriſſimum & infallibile eſt, cur Deus ita diſpoſuit, ut populus ſuus electus pedetentim, ſive, ut dici ſolet, per palmum acquireret, & lucraretur Palæſtinam? Audiamus Joſephum Hebræum: *Videns Hebræos otio, & egeſtate facile adduci poſſe, ut priſtinos tumultus, & ſeditiones renovarent, occaſionem illis adimere volens, conſuluit Deum, an bellare permitteret.* Ex quo deducitur, Hebræos otio valdè deditos fuiſſe, ideoque Deum voluiſſe illis injungere laborem. Quamvis poſtea poſt longum tempus invaſerint, & occupaverint terram illam, nihilominùs Dei ordinatione reſervati fuerunt nonnulli principes vicini, & inimici, quos nondum vicerant, ut ſic bello occuparentur, & otio non languerent.

Judæi jubentur pugnare contra regē Sehon, ne torpeſcerent otio. Deut. 2. 24.

Joſ. Heb. l. 4. antiq. c. 4.

5 Ex omnibus totius mundi populis hunc Deus ſelegerat, ut verum ei agnitionis ſuæ daret lumen, eumque

Judæi valdè addicti fuerunt otio.

dirigeret in viam ſalutis æternæ: *Notus in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen eius. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia ſua non manifeſtavit eis.* Quod dico, quia Propheta Iſajas, per antonomaſiam dictus Euangelicus, cum capite 9. deſcribit ac prędicit admirabiles effectus circa adventum Meſſię, ait: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam.* E contra Sanctus Matthæus capite 14. verſ. 16. referens hunc textum, legit: *Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam.* Magnum eſt diſcrimen inter ſedere, & ambulare; cur igitur Iſajas dixit: *Ambulabat*, & Euangeliſta ait: *Sedebat*, cum utriuſque penna ab eodem Spiritu ſancto dirigeretur? Certum eſt, utrumque textum non poſſe intelligi ſecundùm literam, nimirùm, quòd hic populus aut ambularet, aut ſederet; ſed eſſe phraſes diverſas ad denotandos varios effectus. Et quidem Iſajas dicendo *ambulabat*, dicere volebat: magnum faciebat progreſſum in peccato, figurato per tenebras; etenim *qui male agit, odit lucem*: populus verò iſte poſtea illuminatus fuit, quando CHRISTUS deſcendit in terram; tunc enim tenebræ multorum errorum ſublatæ fuerunt. Porrò Sanctus Matthæus ait *ſedebat*, ut verbo iſto exprimeret otioſitatem, cui populus ille deditus erat; in cujus remedium (quemadmodum ſupra in alio diſcurſu notatum fuit ex ſententia Abulenſis in præfat. in Levit.) Deus mediante Moyſe populo huic immenſam ac innumerabilem præſcripſit molem præceptorum, rituum, ceremoniarum, & legum, quas obſervaret.

Pigri & otioſi aſſimilantur fluxui, & refluxui maris.

6 Pigrum & otioſum nonnulli aſſimilarunt fluxui, & refluxui maris: quæ ſimilitudo conſiſtit in hoc, quòd licèt mare agitetur, & commoveatur, nunquam tamen deſerat lectum ſuum; eſto etiam deficiat, & creſcat: Sic homo negligens, & otioſus, quamvis extrinſecùs operans appareat, ſemper tamen reſpicit quietem, & fugam laboris appetit: *Vult & non vult piger*: *Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ſic piger in lectulo ſuo.* Aſſerunt naturæ interpretes, quòd ſi mare non agitaretur à ventis, neque occuparetur in continuo fluxu, & refluxu (*mare fervens, quod quieſcere non poteſt*) aer corruptionis ſubiret periculum: ad eundem modum dicere poſſumus de mari, cui aſſimilatur hæc vita noſtra (*Hoc mare magnum, & ſpatioſum*) niſi eſſet agitatio, & motus laboris, ſudoris, negotiorum, occupationum, ſi otio marceſceret, peſſimis corrumperetur moribus.

Adducuntur Ethnicorum leges latæ & pœnæ in otioſos.

7 Quando Argivi otioſum aliquem conſpiciebant, coram Magiſtratu ipſum urgebant ad reddendam rationem, quo modo victum ſibi compararet. Laertius refert, Solonem promulgaſſe legem, qua cuilibet concedebatur licentia accuſandi otioſum, eò quòd omnibus eſſet ſcandalum. Pœna ſtatuta pro otioſo condemnato juxta legem Dragonis erat perdere vitam; æquitati enim conſonum videbatur, ut ille tanquam planta ſterilis, & infructuoſa è mundo eradicaretur. Antiquitùs in Republica Hebræa nobiliſſimi etiam ditiſſimi, ut fugerent otium, labori ſe applicabant; unde Nicodemus princeps Synagogæ, qui corpus Salvatoris noſtri ſolvit, & depoſuit de cruce, ſculptor erat: etenim manibus ſuis incidit, & exculpſit faciem ſanctam Domini, quæ inæſtimabilis inſtar theſauri conſervatur in Luca patria mea. Inter Helvetios Catholicos ea pariter viget conſuetudo, ut nobiles exerceant aliquam artem; & ex his Romam veniunt Legati, ut ſanctæ ſedi præſtent obedientiam.

Otioſi ſunt arbores bis mortuæ. S. Anto. p. 2. t. 9. c. 14. § 2.

8 Sanctus Antoninus adducit authoritatem S. Thaddæi Apoſtoli in ſua Epiſtola Canonica: *Dicit Iudas de talibus otioſis, quod ſunt arbores autumnales, infructuoſa, bis mortua. Arbor in autumno plantata, ſi parum fructum facit, tarde facit: ſic otioſi aliquid boni faciunt, & illud volunt facere in fine, quando parum, vel nihil faciunt; & ſic ſunt bis mortui, quia hic morte peccati, & poſtea morte inferni.* Tales valdè nocent Reipublicæ, quia aliis malo ſuo exemplo dant audaciam diſſolutè vivendi, & nihil boni operandi, præſumentes converſionem vitæ in fine. Paulò ante idem S. Antoninus notaverat detestationem otioſi, qua tranſgreditur pręceptum à principio toti humano generi intimatum, citans authoritatem S. Pauli 2. Theſſ. 3. *Si quis non vult operari, non manducet: & meritò, quia dictum fuit primo parenti in perſona omnium: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Invenitur etiam a cunctis aliis creaturis diſcordans; nam omnis creatura aliquo modo operatur ſecundum modum ſuum, nulla eſt otioſa.*

Cur Deus diſtulerit creationem ſolis, & lunæ in quartum diem. Sever. in cat.

9 Inquirunt nonnulli ſacri interpretes cauſam, cur ſupremus, & divinus artiſex, cui meritò dicendum: *Benè omnia fecit*, tardaverit in quartum uſque diem producere nobiliſſimas illas creaturas, nempè luminare majus & minus, luce jam creata primo die? Reſpondet Severianus allegatus in Catena: *Quia nondum erant terra naſcentia, quæ luminarium calore foverentur.* Noluit Deus creaturas, præſertim utiliores, ne uno quidem momento, eſſe ſine opere, cum odio habeat otium; quia igitur nondum creaverat herbas, plantas, neque dilataverat maria, neque terram diſcooperuerat; ideò etiam benefici illi influxus luminarium in hæc ſublunaria nondum neceſſarii erant.

Salomon propter otiū lapſus fuit in graviſſima peccata. Vita S. Bern. l. 2. circa fin.

10 Efficax argumentum eſt, quod deduci poteſt ex Sancto Bernardo, qui cauſam, & culpam lapſus Regis Salomonis, qui ſapientiſſimus, & prudentiſſimus fuit totius mundi in regimine politico, attribuit otio; tametſi namque prudentia omnes ſuperaverit, ab otio tamen ſeductus fuit. In lib. de vita S. Bernardi legitur: *Oſtendit vir ſanctus, Salomonem peccaſſe in otio, & abuſum dono pacis, defluxiſſe in vitia, cum David pater eius Abſalone filio perſequente, & univerſo Iſraele adverſum eum animato permanſiſſet in gratia.* Oſtendit verò idipſum ſermone 51. de modo benè viv. *Salomon*, inquiens, *per otium ſemetipſum involvit in multis fornicationibus, & adoravit idola.*

S. Ber. ſer. 51. de modo bene viv.

Quare Chriſtus multiplicatis bis panibus ſe abſconderit cum illum vellent eligere in Regem.

11 Potuiſſet Salvator noſter, de quo ſcriptum eſt: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*; ſæpiùs multiplicare panes, & ſatiare populum, ut hic etiam frequentiùs auſcultaſſet ejus prędicationem; bina nihilominùs dūtaxat vice hoc patravit miraculum. Imò advertendum, quòd cum turba jam ſaturata vellet Chriſtum eligere in regem, ipſe ſe abſconderit. Turbam illam in tali, credo, fuiſſe perſuaſione, taliterque mihi perſuadeo ſecum ratiocinatam fuiſſe: Chriſtus ſua benedictione potuit multiplicare paucos panes, & piſces, indeque abundantiſſimè nos ſuſtentare; idem poterit, & noverit operari in veſtimentis, in panno, & lino, quibus nos veſtiamur: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus*, abſque eo quòd laboremus: nos igitur ipſum ſequemur, nec quicquam nobis deerit. Credere poſſumus, quòd cum turba eſſet in tali opinione, & perſuaſione, Chriſtus Dominus, refutando regnum, ab eis ſeceſſerit in montem: *Fugit in montem*; optimè namque ſciebat, quantum detrimentum Reipublicæ benè ordinatæ conferat otium; imò, ut benè obſervat S. Ambroſ. *Gratia cœleſtis impartitur alimentum, ſed quibus impartiatur, adverte, non otioſis, non in civitate quaſi in Synagoga vel ſeculari dignitate reſidentibus; ſed inter deſerta quærentibus Chriſtum*; qui ſe fatigarunt, tribus diebus ſequendo Salvatorem.

S. Amb. l. 6. in Luc. c. 9.

S. Ant. p. 2. t. 9. c. 14. Exemplo Chriſti otiū eſt fugiendum.

12 *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* Ubi notanda eſt vox illa, *hic*, quam bene obſervavit Sanctus Antoninus in hunc locum, dicens: *Otioſitas valde reprehenditur, præcipue tempore gratiæ; unde & ſpecialiter fuit dictum his, qui ad undecimam horam vocati ſunt ad colendam vineam, deſignantes eos, qui pertinent ad Novum Teſtamentum: Quid hic ſtatis tota die otioſi? Nec enim decet ſervum aut diſcipulum otiari, domino & magiſtro ſuo laborante uſque ad mortem. Chriſtus enim Dei filius, Dominus & magiſter laboravit pro nobis, laboravit ſuſtinens, ut ipſe per Iſaiam capite primo; diſcurrebat enim per civitates, & caſtella prædicans, & curans infirmos; fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem, & ne in illa refocillatione eſſet otioſus, mulierem Samaritanam inſtruxit, & illuminavit. Quid hic ſtatis, &c. Quid? cum habetis* (verba ſunt Hugonis Cardinalis) *conductores, collaboratores, temporis opportunitatem, laboris ſuavitatem, mercedis ſaturitatem?* Cunctis hiſce donis, & prærogativis gaudemus in lege Euangelica. Bellovacenſis Sancti Bernardi inſtructus authoritate propoſito noſtro conformiter ait: *Quæ eſt hæc fatuitas, inter frendentium undique hoſtium fulgurantes haſtas, circumvolitantia ſpicula, adverſario arma projicere? Quid*

Hugo Car. in hunc loc.

Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 6. diſt. 3.

igna-

Digitized by Google

ignavia eſt, ſociis in ſanguine, & cæde verſantibus, vos autem cibos diligitis delicatos, aut ſomnos capitis matutinos? Aliis, inquam, nocte & die cura pervigili feſtinantibus redimere tempus, quoniam dies mali ſunt; vos è converſo longas noctes dormiendo conſumitis, & breves dies fabulando ducitis otioſos? Libertas, cum ſit ſcopulus omnis licentię ac diſſolutionis, eſt partus otioſitatis: *Socrates dicebat, ſororem libertatis eſſe pigritiam, teſteſque hujus rei fortiſſimos, maximeque libertatis populos adducebat Indos, & Perſas, qui utrique ſegniſſimi eſſent ad laborandum.* De Lacedæmoniis legitur in Æliano: *Temporis parſimoniam magnopere putaverunt habendam, impendentes in quævis obvia negotia; neque cuiquam civium permittentes, ut vel in otio, vel in ludicris illud conſumerent.*

Lib. 10.
Ælian. l. 2.

DISCVRSVS XI.

ARGUMENTUM.

Otioſus ſibi ipſi omnium bonorum tam ſpiritualium, quàm temporalium creat penuriam, gravamen & moleſtiam, nec non vitæ abbreviationem.

THEMA.

Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus; qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate. Prov. c. 28. verſ. 19.

Homo piger & otioſus plerumque laborat penuria & paupertate. Prov. 24. 30.

1 PRæter damna illa, quæ reſultant ex otio, & hucuſque tetigimus, illud etiam conſideratione dignum eſt, & practicum, nempè quòd homo piger, & otioſus laboret penuria, & paupertate. Cap. 24. jam aſſeruerat idem Salomon: *Per agrum hominis pigri tranſivi, & per vineam viri ſtulti: & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus ſpinæ.* Si ager, ſi vinea illius, qui otiatur, & non colit illam, nonniſi urticas, & ſpinas producit, conſequenter ad paupertatem redigatur, ac penuria moriatur, neceſſe eſt: *Replebitur egeſtate;* unde cap. 6. idem Sapiens nobis inclamat: *Vſquequo piger dormies? Quando conſurges è ſomno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus, ut dormias, & veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies. Alludit ei* (ſic exponit Hugo Cardinalis) *qui ſolet reſpondere piger dormiens, cum excitatur: Dimitte me dormire paululum, & poſtea ſurgam.* Qui dormiunt ſomnum ſuum, & pigreſcunt, plerumque anguſtiantur, & affliguntur paupertate; quare Rabanus præfata Sapientis verba exponit, dicens: *Sive terram agri, ſive corpuſculi quis exercet, ſaturabitur ille frumento, iſte virtutibus; qui utraque ſpernit, replebitur egeſtate.*

Prov. 6. 9.
Hug. Card. in hunc loc.
Raban. l. 3. in Prov. c. 24.

2 Stobæus ſerm. 30. ſcribit: *Homo ſanus otioſus, quàm febricitans, multò miſerior eſt.* Ratio eſſe poteſt, quia febricitans vitæ corporalis duntaxat exponitur periculo; at otioſus in evidenti quoque verſatur periculo vitæ ſpiritualis, quia otium habet annexum vitium, & præter hoc plerumq; miſeriam & paupertatem: *Multa vir otioſus vana ſpe ductus* (ſic proſequitur idem author) *dum eget victu, mala ſecum ipſe meditatur.* Inter alia mala & damna otii, hoc quoque enumerat Sanctus Cyrillus Alexandrinus, dicens: *Egeſtatem operatur manus remiſſa.* In memoriam nobis quoque revocat, quod legitur Exodi cap. 16. *Sabbatizante Iſraele, cœlum non pluebat manna; quin & aqua putreſcit immobilis, & immotus enſis rubigine mox ſordeſcit; piſquietus obſtupeſcit, & veſtem depoſitam dirus tineæ dens corrodit. E contra cœlum continue currit, cor dum vivit, nunquam quieſcit, naturalis virtus non dormit.* Cœlum non deſinit benignos influxus ſuos tranſmittere in terram; at quæ hujus utilitas, ſi campos, & agros non reperiat cultos, & ſemine inſtructos? quod inde emolumentum, ſi nonniſi ſpinas, & urticas in eis inveniat? Frumento non adimplebitur granarium, ſpinas & urticas duntaxat colligemus pro alimento ignis.

Stob. ſer. 30. Homo ſanus otioſus, miſerior eſt febricitante.
S. Cyr. l. 1. Apmor. c. 14.

3 Eccleſiaſt. capite 40. hoc refertur documentum: *Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas.* Vellem intelligere & ſcire, qua ratione, & modo executioni mandari poſſit hoc conſilium, eo ipſo, quo præſens vita, ſive divitum, ſive pauperum, dependet à divina providentia. Audiamus Lyrani expoſitionem: *In tempore vitæ tuæ*, inquit, *id eſt, tempore vitæ præſentis, tibi conceſſæ ad bene operandum, ne indigeas, id eſt, ne ſis otioſus, quia ad otium ſequitur ſpiritualis & temporalis egeſtas.* Proſequitur Eccleſiaſticus: *Melius eſt enim mori, quam indigere:* nimirùm, ut explicat idem Lyranus, *melius eſt enim mori corporaliter, quam indigere, id eſt, otioſum eſſe, per quod quis moritur ſpiritualiter: Multam malitiam docuit otioſitas; & aliquando corporaliter, quia frequenter homo per otium convertitur ad latrocinium, propter quod ſuſpenditur.*

Tempus hujus vitæ operationi impendendum eſt.
Eccl. 40. 29.
Lyran. in hunc loc.

4 Ad proſcribendum otium accedit aliud motivum potentiſſimum, nempè quòd non ſolùm nobis non ſit ſublevamini, ſed magno ſit gravamini. Sedulii propoſitio hæc eſt: *Otium fons inquietudinis;* quod ait commentando in ep. 2. Pauli ad Theſſ. ubi legitur: *Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quam acceperunt à nobis.* Fratres appellabantur in illo ſæculo novelli Chriſtiani: quomodo igitur ambulabant inordinatè? Fortè propter non obſervantiam, ſive tranſgreſſionem legum Euangelicarum? Propter abuſum bonorum temporalium? Propter irreverentiam erga loca ſacra? Dando aliis mala exempla & ſcandala? Nullum horum dixit Apoſtolus; ſed ſolum tetigit otioſos: *Ipſi enim ſcitis, quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos.* Per hanc inquietudinem intelligit turbationem, & malas illas conſequentias, quas otioſi civitatibus benè ordinatis adferre ſolent; etenim ſolent eſſe inquieti, avidi novitatis, & machinari omne malum. Præterquam etiam voce illa, *inquieti*, intelligi poſſit inquietudo illa, quam probat & experitur otioſus in ſeipſo: *Vult & non vult piger.* Semen illud, quod cecidit inter ſpinas, non in terram excultam, veluti legitur in parabola de ſemine, denotabat malitiam otii, è quo producuntur urticæ, & ſpinæ anxietatis, inquietudinum & ſolicitudinum: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui à ſolicitudinibus ſuffocantur.* Dives ille Euangelicus, quo tempore ſe otio dare conſtituerat: *Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe & epulare;* eodem tempore in ſeipſo talem tamque moleſtam experiebatur inquietudinem, ut dormire nequiverit; unde mera in aere fabricabat caſtella, & granaria ſua demoliri penſitabat. Quod D. Chryſ. cuidam avaro prædicavit, id otioſo non incongruè applicare poſſumus: *Si intueri volueris animam hominis aurum amantis* (otium amantis, dicamus nos) *invenies eam ut veſtimentum à decem millibus vermium corroſam, ita eam perforatam utique à ſolicitudinibus.* Verùm S. Ambroſius ad propoſitum de divite iſto ait: *Quis talē non miſeratur? anguſtiatur ex abundantia, conſtringitur & coarctatur ex opulentia; ager ei non tam reddit us largiores, quam gemitus attulit graviores; terra ei non fructuum copiam, ſed curarum moleſtiam germinavit.*

Sedul. in ep. 2. Theſſ. 3. Otium homini eſt magno gravamini.
Semen quod cecidit inter ſpinas, deſignat malitiā otii.
Matt. 13.
Luc. 12. 14.
D. Chr. h. 47. in Matt.
S. Amb. ſer. 81.

5 S. Paulus, ut primos fideles doceret bonos, & Chriſtianos mores, eſto à Deo ad convertendum mundum per prædicationem Euangelii deſtinatus fuerit, attamen ait: *Non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo; ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes.* D. Chryſoſt. hom. 35. in Acta Apoſtol. rogat nos his verbis: *Obſecro, ne fluxam & remiſſam quæramus vitam; nam quemadmodum hic duplex bonum, quod & fortes fiunt, & magna ſunt præmia, ita illic duplex malum, & quod molliores efficiuntur, & quod in nullo bono, ſed in malo verſantur; nihil enim inutilius fuerit homine, qui omne tempus in deliciis, & remiſſione conſumit.* Stobæus ſerm. ſup. allegato ait: *Circuire in otio ferians, inſenſiſſimum eſt vitæ malum: multi mortalium hoc vitæ malum habent, ut quamvis mente ſapiant, nolint tamen obſequi animo ſuo.* Supra in deteſtationem otii dixerat: *In malis vitam agere, labor eſt ingens.*

S. Pauli exemplo continuo labore victus comparandus eſt.
D. Chr. h. 35. in Act. Apoſt.
Stob. cit. ſup.

6 Indubitata veritas eſt: *Multam malitiam docuit otioſitas;* conſequens ergo eſt, quòd eandem otioſitatem comitetur labor. D. Chryſoſtomus in Homil. citatę progreſſu, evidenti probat ratione, quòd qui ſe exercet in labore, ſaniorem & vegetiorem ducat vitam, quàm qui langueſcit, & marceſcit otio. Quare nos exhortabatur Sanct. Bernardus, dicens: *Tolle otium, exere*

Otioſitatem comitatur labor.
S. Bern. ep. 2.

vires, move brachia, compleſas explica manus, & exercitare in aliquo, & ſtatim ſenties, ſola te appetere, quæ famem tollant, non fauces demulceant. Reddet quippe ſaporem rebus exercitium, quos tulit inertia; multa quæ reſpuis otioſus poſt laborem, ſumes cum deſiderio; ſiquidem otium parit faſtidium. Sanctus Laurentius Juſtinian. depingens religioſi cujuſdam negligentiam, & pigritiam,

S. Laur. Juſt. de caſto connubio c. 7.

exiſtimat otium, cui deditus erat, magnam ei creaſſe moleſtiam: *Tempus*, inquit, *omne conſumit, nunc ſcurrilia loquendo, nunc pertractando inania, otio tabeſcit, vigilias abhorret, jejunia refugit, ſilentium non cuſtodit, diſciplinamorum ſubeſſe non patitur*. Creditis fortaſſis ejuſmodi Religioſum, qui nullam ſui inſtituti habet curam, nullam obſervat conſtitutionem ac regulam, ſed otioſam agit vitam, quietum eſſe & contentum? Toto erratis cœlo. Audite ejuſdem Sancti verba ſequentia: *Fit miro Dei judicio, ut dum nullis ſe vult pro acquirendis virtutibus dare laboribus, amplius otiando, & dormitando laboret.*

Diabolus ab otioſis accipit refrigerium.
S. Bon. in diæta ſalut. t. 1. c. 7.

7 Sanctus Bonaventura huic propoſito conformiter ex capite 40. Job, ubi Dæmon repræſentatur ſub ſpecie magnæ beſtiæ Behemoth, ſalicibus torrentis circundatæ: *Circumdabunt eum ſalices torrentis*, ingenioſè obſervat, dicens: *Comparatur acedia ſalicibus, quæ ſunt arbores infructuoſæ, & ſolum faciunt umbram; ſic acedioſi, & otioſi nullum faciunt fructum, ſed ſolum umbram Diabolo, & refrigerium; unde dicitur de Diabolo in Job: Circumdabunt eum, ſcilicet Diabolum, ſalices infructuoſæ.* Notare, quod ait Seraphicus Doctor, nempè, Diabolum recipere ab otioſis ſuum refrigerium; at non propterea hi quietem, & refrigerium recipiunt, *viam pacis non cognoverunt; pax pax, & non eſt pax*. Extrinſecùs videntur habere pacem, & quietem; at intùs res aliter conſtituta eſt: *Quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt. Otium fons inquietudinis*. In progreſſu ejuſdem capitis Sanctus Bonaventura varia tangit

Afferuntur varia damna otioſitatis. Idem l. c.

damna acediæ, & otioſitatis: *Primum eſt paupertas, quæ facit hominem egentem, tam corporaliter, quam ſpiritualiter; ideo dicitur in Proverb. Egeſtatem operata eſt manus remiſſa, & in Matth. dicitur de ſervo pigro Tollite ab eo talentum, quia vere talentum gratiæ meretur amittere, qui illud negligit multiplicare. Secundum eſt vilitas, facit enim acedia hominem vilem; unde dicitur in Eccleſiaſtico: In lapide luteo lapidabitur piger; lapis luteus poteſt dici peccatum immundum, ad quod acedia facit hominem pronum. Tertium eſt timor, vel puſillanimitas, Proverb. capite 18. Timor dejicit pigrum, ſcilicet de cacumine virtutis. Quartum eſt ſpiritualis corruptio, corrumpitur enim ad inſtar aquæ non motæ. Quintum eſt vitiorum accumulatio, replet enim acedia hominem univerſis vitiis; nam dicitur Proverb. capite 20. Per agrum hominis pigri tranſivi, & ecce totum repleverant urticæ. Recte urtica figurat acediam, nam urtica habet molle folium, ſed in folio habet aculeum pungitivum; ſic acedia ad modum urticæ habet in molitie remiſſionis pungitiva tentationis aculeum*. Poſſumus inſuper addere aculeum inquietudinis, moleſtiæ, ſolicitudinis: *Sextum exprobationis accuſatio, facit enim acedia hominem exprobatione dignum; ideo ad confuſionem ſuæ negligentiæ immittitur otioſus in ſcholam formicæ ad diſcendum.*

8 Accedit quoque Sanctus Bernardinus Senenſis ſermone quodam de acedia, ſive de otioſitate, diſcurrens

Otioſi non ſunt ſorte ſua contenti, ſed triſtes.
S. Bern. t. 3. ſer. de exerc. malig. ſpir. ar. 3. c. 3.

in hunc modum: *Eſt ibi converſio ad creaturam, ſcilicet ad quietem, quæ levis exiſtimatur, & ratione hujus acedia nuncupatur. Ex his patet, quod hoc vitium, prout triſtitia nominatur, opponitur lætitiæ ſpirituali, quæ habetur in exercitio ſpirituali, &c. Inclinat ad torporem circa præcepta injuncta, id eſt, ad quandam inſenſibilitatem, propter quam homo non poteſt duci ad executionem mandatorum DEI. Acedia in periculoſo ſtatu animam ponit. Porrò quiete corrumpitur anima, ut rubiginem contrahit ferrum*. Credimus & perſuademus nobis, otioſos ſorte ſua benè contentos eſſe; aſt decipimur, quia à continuo agitantur fluxu, & refluxu turbulentarum cogitationum, tentationum, inquietudinis & triſtitiæ: *Hoc vitium triſtitia nominatur*. Sanctus Iſidorus Peluſiota definivit, quo caſu

S. Iſid. Pel. l. 3. ep. 427.

quies in nobis habeat locum: *Quies*, inquit, *laborem non otium ſequitur, ſine quo labore delicias potius otium appellaveris; decet enim, qui laborare deſinunt, quieſcere. Qui verò otio indulgent, temporis prodigos, & ignavos merito nuncupes. Quamobrem tibi etiam, dum ſudare recuſas atque detrectas, a quietis eſt nomine abſtinendum*. Vera quies, quæ intrinſecè in anima noſtra conſiſtit, non ſeparatur à labore, cum otio incompatibilis eſt.

9 Adhæc, quod vel maximè notatu dignum eſt, otioſus ſibiipſi cauſat præjudicium, quòd

Otioſus ſibi ipſi cauſat præjudicium.

ubi credit otioſa temporis conſumptione prolongare vitæ ſuæ annos, diuturnamque ducere vitam, *comprehenditur in conſiliis, quibus cogitat*, totum ei ſuccedit oppoſitum, quia hac via eò magis vita ipſius abbreviatur: *Ducunt in bonis dies ſuos*, ait Propheta Job 21. 13.
Job: & immediatè ſubdit: *Et in puncto ad inferna deſcendunt*. At clariùs hanc veritatem exprimunt verba illa Apoſtoli: *Cum dixerint, pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus*. Multi ſunt, qui 1. Theſſ. 5. 3.
deſignant ſibi bonos dies, totumque, quod ſupereſt, vitæ ſuæ tempus, in bonis, & deliciis, in quiete, & otio tranſigere ſtatuunt, ſine ulla occupatione, & applicatione; at ſcire debent, tunc vel maximè ſe mortis falce demetendos. Dives ille, veluti ſupra dictum eſt, moleſta preſſus inquietudine, quæ eum non ſinebat dormire, dum cogitaret ac deſignaret vivere in otio:
Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe & epulare; eodem ipſo momento Luc. 12. 19.
ſibi intimari audivit: *Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam*. Titulus iſte, *ſtulte*, non vacat myſterio; etenim, veluti videbimus: *Qui ſectatur otium ſtultiſſimus eſt*. Audiamus Eccleſiaſticum, qui diù ante
CHRISTUM id jam docuerat cap. 11. *Inveni requiem* Eccl. 11. 18.
mihi, & nunc manducabo de bonis meis ſolus, & neſcit quod tempus præteriet. Qui ſtatuit vivere in otio, non intelligit, tunc vel maximè ſibi defuturum tempus; unde immediatè ſequitur: *Et mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur. Quid enim eſt otium*
(quærit S. Cyrillus) *niſi perditio irrevocabilis horæ, profuſio vitæ?* S. Cyr. l. 1. Apolog. c. 14.

10 Sanctus Bernardinus Senenſis hoc idem tetigit punctum; unde cum hanc materiam pertractat, ad textum quendam Evangelii omnibus notum ſimul ſe reflectit, quo reprehendit ſomnolentos, ſeu, quod idem eſt, otioſos hiſce verbis: *Si non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur; fur etenim ad hoc venit, ut theſaurum indiligenter cuſtoditum tollat. Theſaurus utique indiligenter cuſtoditus eſt pretioſiſſimum tempus, quod merito Dominus peccatori tollit, quia illud male vivendo in lucro non ponit; unde Matth. 13. inquit benedictus Jeſus: Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit; qui autem non habet, id quod videtur habere, auferetur ab eo. Habet utique juſtus tempus, quod bene expendit: huic tempus habenti tempus in fine datur, & ſpatium cogitandi, & etiam purgandi conſcientiam ſuam; & abundabit, ſcilicet, plenitudine vera, venia magna, gratia larga, & gloria infinita. Ille verò non habet, qui male vivendo amiſit pretioſiſſimum tempus, & Divino judicio, & Diabolico opere fit, ut ſicut peccator ſtultè tempus, cum viveret, amiſit; ſic ſtultiſſime in incerto tempore mortis ſperet ita, quod dum tempus pœnitendi in fine ſe ſperat habere, digno judicio Dei per inexpectatam vel ſubitaneam mortem ſpatium pœnitendi non valeat obtinere.* Qui prodigus fuit, ad extremam ſe reducit neceſſitatem; at impoſſibile ei non eſt, quin aliunde ex eleemoſyna aliam colligat pecuniam. Qui temporis facit jacturam, prodigus eſt theſauri infiniti valoris, & quia demum promeretur incurrere pœnam, de qua ſcriptum eſt: *Famem patientur ut canes*; non eſt, quòd unquam ſperet ſe reparaturum illius damnum, quia tempus eſt irrevocabile, & otioſus neutiquam ad illud regreſſum habere poteſt.

Carpuntur deſides & otioſi.
S. Bern. t. 1. ſer. 13. a. 3. c. 4.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Varia in conſiderationem ducuntur motiva, ut quis deteſtetur otium, ac tempus fructuosè impendat.

THEMA.

Panem otioſa non comedit. Prov.31.27.

Fortiſſime fortitudo mulieris ſedulo operantis.

1 PLuribus ſapientiſſimus Rex Salomon fortem hanc mulierem extulit virtutum, & laudum encomiis: inter alia illud etiam eſt, quòd panem non comederit otioſa: *Panem otioſa non comedit.* Die ac nocte non ceſſavit ab opere: *Quæſivit lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum: de nocte ſurrexit:* quid mirum igitur, quòd fuerit fortis, robuſta & vegeta, eſto imbecillis ſexus? *Mulierem fortem; accinxit fortitudine lumbos ſuos, roboravit brachium ſuum, manum ſuam miſit ad fortia; fortitudo & decor indumentum eius:* Hęc virtus habet exercitium, & laborem roborandi, & fortificandi, tam animæ ac ſpiritus, quàm corporis vires: *Non timebit domui ſuæ à frigoribus nivis.* Nix tempore hyemali manus frigore conſtringit, & pigreſcere facit in opere; frigus eſt ſymbolum iniquitatis: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas.* Qui jam abhorret otium, periculum hoc ſubire non poteſt, ut in divino ſervitio tepeſcat, & fræna laxet ſenſibus.

Otium eſt ſcopulus omnis lapſus.
S. Hier. ep. ad Demetriad.

2 Experientia docet, cujuſvis lapſus, & caſus cauſam, & ſcopulum eſſe otium, quod omnem nobis in bonis, & honeſtis operibus ſubtrahit vigorem, & ſpiritum; unde S. Hieronymus Epiſtola quadam monet Demetriadem hiſce verbis: *Habeto lanam ſemper in manibus, vel ſtaminis pollice fila deduce. Hæc obſervans, teipſam ſalvabis, & alias, eriſque magiſtra ſanctæ converſationis, multarumque caſtitatem lucrum tuum facies, dicente Scriptura: In deſideriis eſt omnis anima otioſa.* S. Ambroſ. quoque Vercellenſes exhortabatur, dicens: *Non otio, non ſomno merces paratur: Nullum opus dormientis eſt, nullus fructus otii, imò magis diſpendium. Otioſus Eſau amiſit primatus benedictionem, quia maluit cibum accipere, quàm quærere; laborioſus Iacob apud utrumque parentem invenit requiem.*

S. Amb. l. 9. ep. ad Verc.

3 Sanctus Paulus Epiſt. 1. ad Timotheum diſcipulum ſuum Epheſi Epiſcopum, poſtquam delineaſſet virtutes, & prærogativas alicujus viduæ, virtutibus ſummaq; perfectione præditæ, oſtendit deinde, quænam ex eodem ſexu ſint fugiendæ: *Adoleſcentiores autem viduas devita, cum enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Et quia otium omnis mali origo eſt, non ſine myſterio oſtendit illas otioſas, & negligentes: *Simul autem & otioſæ diſcurrunt circumire domos, non ſolum otioſæ ſed etiam verboſæ, loquentes quæ non oportet.* Otium comitari ſolet loquacitas, quam conſequenter ſequi ſolent murmurationes, detractiones, ſcurrilitates, diſcurſus obſcœni, & plurima alia colloquia vitioſa, & pernicioſa: *Qui multum loquitur* (ait Chryſoſtomus) *nihil operatur; ſicut qui multum operatur, nihil loquitur intempeſtivum: propterea dicebat Paulus loquens de viduis: Non ſolum otioſæ diſcunt circuire domos, ſed etiam verboſæ, nugaces & loquaces.*

A converſatione juvenis verboſæ & otioſæ viduæ cavendum eſt.
1. Tim. 5.11.

D. Chr. h. 19. in ep. Epheſ.

Suadetur labor ſectandus & fugiendum otium.
Tho. Cantip. l. 2. c. 10. §. 1.

4 Thomas Cantipratenſis libro ſecundo hunc appoſuit titulum: *Nullus, cum per cœlum licuerit, otio perit dies.* Quapropter nos admonuit: *Vide*, inquiens, *quanta diligentia laborem ſectandum, & otium fugiendum inculcat. In ſignificationem mali, quod eſt otium, cum miſiſſet Moyſes manum in ſinum ſuum, protulit leproſam; unde Salomon otii nocumentum inſinuans, dicit: Deſideria occidunt pigrum, id eſt, otioſum; & vide cauſam: Noluerunt manus eius quicquam operari. Nihil ſic timendum eſt otioſis, quam prolapſus in cœnum luxuriæ.* Petrus Bleſenſis epiſt. 9. ſcribit: *Qui curam carnis in deliciis agit, tormenta conſcientiæ accuſantis patitur, & ſemper hoſtem domeſticum ſecum gerit.* In cujus confirmationem adducit ex Sancto Evangel. Luc. capite 11. parabolam ab ipſa incarnata Sapientia compoſitam: *Ambulans per loca inaquoſa, quærens requiem, &c. apud quieſcentem in otio quietem invenit.* In lumbis ſedem ſuam tenet ſenſualis, & carnalis concupiſcentia; ac propterea de forti illa muliere, utpotè vero typo perfectæ, ac ſanctæ animæ, dicitur: *Accinxit fortitudine lumbos ſuos.* Et quem ſervavit modum? *Roboravit brachium ſuum; panem otioſa non comedit.* Sanctus Bonaventura lib. de pugna ſpirituali, exquiſita nobis exhibet arma, quorum uſu famoſa illa mulier vicit inimicum infernalem, cum ait: *Opus manuum, inſtabiles cordis pervagationes coercens.*

Pet. Bleſ. ep. 9.

Luc. 11. 24.

S. Bon. op. de pug. ſpir. c. 1.

Otioſi comparantur fucis.
Stob. ſer. de otio.

5 Refert Stobęus varias gentilium Philoſophorum ſententias contra hoc vitium: inter alias hanc contra otioſum legimus: *Illi pariter indignantur, & Dii, & homines: quiſquis otioſus vixerit, fucis abſque aculeis ſimilis ſtatuo, qui apum opus ſine labore comedunt. Nihil boni parit otium inane: DEUS enim otiantibus haud aſſiſtit.* Cauſa, cur Deus odio habeat otium, non ſolùm eſt, quia *multam malitiam docuit otioſitas*; verùm etiam quia, cum tempus nobis indulſerit eo fine, ut pro acquirenda æterna gloria cœleſtibus gratiis diviniſque auxiliis cooperemur, eo abutimur in ejus deſpectum & offenſam, viam nobis ſternentes ad infernum.

Anto. 4 p. t. 5. c. 12. §. 1.
Homo otioſus eſt incapax divini amoris.

6 Sancti Antonini doctrina eſt: *Dicitur tempus Novi Teſtamenti tempus gratiæ, quia ſuperabundavit multiplex gratia humano generi, collata poſt CHRISTI adventum. 2. Corint. capite 6. Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. In vacuum recipit, & fruſtra gratiam, qui non eam exercet multiplicando.* In alio loco idem Sanctus docet, hominem otioſum divini amoris eſſe incapacem, & per conſequens Deo gratum, & acceptum eſſe non poſſe: *Ex hoc efficiuntur homines pigri ad bene operandum; unde in Proverb. Propter frigus piger arare noluit, ideo mendicabit æſtate. E contra amor Dei nunquam eſt otioſus; operatur enim magna ſi eſt, ſcilicet operari facit: ſi operari renuit, amor non eſt. Amor enim Dei, qui eſt huic frigiditati contrarius, comparatur igni, qui nunquam dicit, ſufficit; ſic ignis divini amoris ſemper ad alia ſe extendit.* Non otium, ſed bona opera, activitas honeſtarum actionum, ſunt ligna, quæ nutriunt hunc ignem amoris Dei; *operatur enim magna, ſi eſt.* S. Auguſtinus inter alia damna, quæ derivantur ex otio, hoc quoque tangit: *Per otioſitatem, rigorem ſanctæ ſolitariæ religionis faſtidimus: per hanc ſæpe eremum exire tentamur.* Si igni non apponantur ligna, deficit & extinguitur; idem prorsùs contingit ſpiritui & devotioni noſtræ, uti & timori ac amori Dei, ſi otioſi vivamus, & nihil boni operemur.

Idem lib. 1. 14. c. 7.

S. Aug. ſer. 17. ad ſrat.

Quare Romani voluerint bellum contra Carthaginenſes continuari.

7 In hiſtoriis Reipublicæ Romanæ legimus: Carthaginenſibus contra Romanos implacabile gerentibus bellum, eiſque extremam ruinam minantibus, Hannibal eorum dux nonnunquam tales in bello hoc fecit progreſſus, obtinuit victorias, ut Romanos ferè ſuæ ſubjugaſſet poteſtati; nihilominùs Reſpublica Romana gubernante, & imperante Scipione, reſumens vires animumque, hoſtes ſuos Carthaginenſes ad tales viciſſim redegit anguſtias, eorumque ita confregit vires, ut arma reſumere vix auſi fuerint. Id advertentes nonnulli cauti, & experti Senatores (uti ſuperiori diſcurſu retulimus) hoc dabant conſilium, ut bellum illud non intermitteretur, ſed in ſuo conſervaretur flore, & vigore; idque non alium in finem, niſi ut juventus Romana continuum haberet exercitium, & per hoc aut evitaret otium, aut evitarentur bella civilia; veluti poſtea evenit. Conſilium hoc, uti docuit experientia, optimum fuit, quod hauſerant ex alieno inimici damno: *Felix ſapientia* (dixit Seneca) *quæ ex aliorum diſcitur inſipientia.* Rotam ſiquidem tot tantarumque glorioſiſſimarum victoriarum, quos Hannibal prius reportaverat, inverterat otium, & deliciæ patriç Capuanç, quibus milites ejus facti effœminati, ex leonibus transmutati fuerant in timidos lepores, ut propterea de illis verificatum fuerit, quod in alio propoſito ait S. Ambroſius: *Tentant otia, quos bella non fregerant.* Et Seneca ep. 51. *Indomitum nivibus, & alpibus virum enervarunt fomenta Campania.*

S. Amb. ſer. 21. in Pſ. 118.
Sen. ep. 51.

Otium perniciosiſſimum effectum habet.
S. Bern. t. de exerc. ſpir. malig. a. 3. c. 3.

8 Effectum otii pernicioſiſſimum tetigit Sanctus Bernardinus ſermone, cui titulus, de exercitu ſpirituum malignorum: *In hoc vitio*, inquit, *eſt averſio à ſpirituali bono, quod æſtimatur grave, ſicut ieiunare, vigilare & ſimilia.* Cum hac averſione maligni ſpiritus enervare ſtudent vires ſpiritus noſtri, ut iis debilitatis, faciliùs cedamus eorum aſſultibus. Quàm fortis extiterit David reſi-

reſiſtendo non ſolùm hoſtibus viſibilibus, ſed etiam invisibilibus, manifeſtant ipſius Pſalmi in pluribus locis. At quid profuit ſibi quaſi gloriianti, & dicenti: *Perambulabam in innocentia mea, in medio domus meæ?* Cecidit nihilominùs in adulterium, non alterius, niſi ſolius impulſu aſpectus, primò curioſi, at poſtea inordinati: *Viditque mulierem lavantem ſe*. Cupitiſne intelligere cauſam? Eo hæc contingebant tempore, quo erat otioſus: paulò ante ſub meridiem tantiſper quieverat, & dormierat. *David in bello ſanctus, in otio adulter, & homicida*, ait Sanctus Thomas de Villa nova.

S. Tho. Vill. in Septuag. Matt. 24. S. Ambr. l. 10. in Luc. c. 21. Cavendum eſt, ne nos Dominus veniens inveniat otioſos.

9 Sanctus Ambroſius allegando verba illa Chriſti: *Orate, ut non fiat fuga veſtra in hyeme, vel in ſabbatho;* ſimul monet nos: *Orandum, ne ſabbatho te, hoc eſt, ab operibus otiantem veniens Dominus deprehendat. Et ideo juxta legem operare de die in diem, & eſto ſpiritu ferventi, & labore pervigili. Tunc tibi emigrandum ex hac vita, quando virtutes vigent, vitia captiva ſunt; non quando captiva eſt anima, & vigor ejus, & virtus vacat.* Hiſce conformia ſunt, quæ ſcribit in Epiſtola quadam: *Non otio, non ſomno merces paratur, nullum opus dormientis eſt, nullus fructus otii, imo magis diſpendium.* Otium nonniſi ad hoc ordinatum eſt, ut cum abuſu jacturam faciamus temporis; ſed cujus temporis? vitæ præſentis, quod nobis indultum eſt, ut æternam, & beatam acquiramus gloriam: *Omni tempore reprobi per augmentum malitiæ* (ait Sanctus Gregorius) *contra ſe ictus ingeminant, quibus ſuccisi in profundum ruant; de quibus bene per Pſalmiſtam dicitur: Viri ſanguinum, & doloſi non dimidabunt dies ſuos.* Et in alio loco idem Sanctus exponit, quale ſit tempus illud, in quo nos vixiſſe gloriari poſſimus; nimirùm, eſſe duntaxat illud, quod benè impendimus, & impendemus: *Illo ſolum tempore nos vixiſſe gaudeamus, quo innocenter, & utiliter viximus; nam illa tempora, quæ in ſæculi vanitate, & fluxa carnis vita conſumpſimus, quaſi perdita, minime memorantur.*

Idem l. 5. ep. 25.

S. Greg. l. 5. c. 26.

S. Greg. l. 1. Reg. c. 12. l. 5. c. 3.

10 Patientiſſimus Propheta Job capite ſeptimo ita loquitur: *Sicut cervus deſiderat umbram, & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui: ſic & ego habui menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeravi mihi: ſi dormiero, dicam, Quando conſurgam?* At ſi Job quietè, & ſuaviter dormit, ſi in æſtivis ardoribus gaudet, & protegitur umbra, ſi inſuper à labore ceſſat, & quieſcit, cur ſe dies, & menſes vacuos ducere lamentatur? In Catena Græca legitur: *Sic ego ſuſtinui menſes vacuos;* ubi notandum, verbum hoc, *ſuſtinui*, eſſe expreſſivum laboris, ſudoris & doloris, in cujus probationem ſubjungit facta mentione ſomni, dicens: *Replebor doloribus.* Reſponſum igitur aliud dari non poteſt, niſi quòd ſomnolenti, puta, qui tempus inutiliter, & infructuosè expendunt in recreationes animique voluptates; hi, inquam, ac ſi non viverent, menſes & annos ducunt vacuos, quia non vivunt propter alteram æternam vitam, neque propter finem, ob quem DEUS illis conceſſit tempus: quæ ſanè miſeria deploranda eſt. Dicebat Imperator ille: *Bella gerimus, ut in pace ſine injuria vivamus. Militia eſt vita hominis ſuper terram;* quamdiù igitur durat hoc bellum, non otiari, ſed arma ſemper parata geſtare debemus, ſi æternam vitam ſperare, & pace ſupernæ Jeruſalem gaudere velimus.

Otioſi ducunt dies, & menſes vacuos, non enim vivunt propter vitã æternam. Job 7, 2.

11 Quapropter nos ſedulò exhortabatur S. Ephrem Paræn. 12. cui titulus, de animi promptitudine ad omne opus bonum: *Decerta*, inquiens, *frater, tanquam bonus miles CHRISTI, donec adhuc tempus ſuppetit, ut Dominus cernens animi tui promptitudinem, confirmet te in omni opere bono; vehementer porro ignaviam deteſtare.* Sequitur deinde: *Bonum certa certamen, conſcius ad quænam exieris: nunc enim tibi tempus commodum, aptumque eſt propoſitum congregandi divitias indeficientes.* Æternitas, quæ infinitam continet durationem, ad acquirendum meritum minimè idonea eſt: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Omnino neceſſe eſt, intelligamus hanc veritatem catholicam, quòd hîc & nunc, quamdiù reſpiramus, cœlum lucrari poſſumus, poſt hanc vitam nunquam; hoc igitur vitę præſentis tempus neutiquam inutiliter, & otiosè conſumendũ eſt, quia num aliud ſuperſit, & ſubſequatur, ignoramus.

Modernum, & non futurum tempus aptum eſt ad acquirendum meritum. S. Ephrem.

12 Dubium ſeu quæſtio aliqua occurrit mihi hîc proponenda, cur nimirùm Deus deſiderando ardenter animæ noſtræ ſalutem: *Vult omnes ſalvos fieri* (videlicet voluntate antecedenti, uti loquuntur & declarant Theologi) occultum nihilominus tenere voluerit tempus vitæ noſtrę, ſive ut clariùs dicam, finem vitæ noſtræ? Omni momento morti, à qua ſtatus, aut bonus, aut reus æternitatis dependet, voluit nos eſſe ſubjectos: & cur hoc? *Diem mortis incertum ſalubriter conſtituit Deus* (ſic reſpondet D. Auguſt.) *ut ultimum ſuum quiſque ſalubriter cogitet. Miſericordia Dei eſt, quia neſcit homo, quando moriatur: latet ultimus dies, ut obſerventur omnes dies.* Tempus vitæ nobis conceſſum Deo duntaxat notum eſt: conceſſit id nobis Deus, ut in ea vitam ſempiternam negotiemur, impendendo illud utiliter; noluit nos certam illius habere notitiam (*neſcit homo finem ſuum*) ne præſcientes horam ultimam vitæ noſtræ, & mortis, momentum aliquod deſinamus tranſire vacuum, in quo non operemur ſalutem animę noſtræ. Quid interea nobis agendum ſit, docet nos Philoſophus quidam gentilis: *Tota vita*, inquit, *diſcendum eſt: & quod magis fortaſſe miraberis, tota vita diſcendum eſt mori.* Quia omni hora, imò omni momento poteſt ſupervenire mors, non habemus tempus, quod inutiliter inſumamus. Familiare erat ipſi Prophetæ Job hoc exercitium cogitandi ſemper de fine ſuo; unde dicebat: *Cunctis diebus, quibus nunc milito* (miles omni hora exploſioni bombardæ expoſitus eſt) *expecto, donec veniat immutatio mea.* Idem dolebat: *Pereat dies, in qua natus ſum.* In quem finem tendebat hic dolor? Fortè remorſum ſentiebat, quòd minus benè impenderit tempus infantiæ? at ætas illa nullius meriti capax eſt, quemadmodum tenera plantula minùs apta eſt ad ferendum fructum. Communis expoſitio eſt, Prophetam doluiſſe de peccato originali, in quo quilibet homo conceptus, & natus eſt. Verùm Severian. in Catena hanc dat expoſitionem: *Dies pereat*, inquit, *quo à virtute ad ſcelus homo migravit, atque ad ærumnas, & interitum ruit.*

Quare Deus occultum nobis voluerit eſſe tempus vitæ noſtræ.

S. Aug. ho. 13. inter 50.

Senec. de brev. vit. c. 7. Omni hora diſcendum eſt mori.

Job 3, 3.

13 Audiamus denique reprehenſionem quandam ex Sancto Bernardo: *Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat: nemo ſibi non reditura momenta periiſſe cauſatur. Ne tardes converti ad Dominum; neſcis quid ſuperventura pariat dies. Quid enim cauſer de futuro tam temerariè præſumentis, quaſi vero tempora, & momenta pater in tua, & non magis in ſua poſuerit poteſtate?* Obſervetur vox illa, *momenta*, nam neque etiam momenta temporis, quæ ſunt indiviſibilia, DEUS noſtræ tradidit diſpoſitioni. In authore gentili invento hoc ſcriptum: *Non tam benignum, & liberale natura nobis tempus dedit, ut aliquid ex illo vacet perdere.*

Nec momentum temporis negligendum eſt. S. Bern. in declam.

Quint. Dec. 4.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Varia inſuper examinantur capita ſtultitiæ, quam incurrit otioſus, jacturam faciens temporis.

THEMA.

Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt. Proverb. cap. 12. verſ. 11.

1 REx ille, qui, teſte prima, & æterna Veritate, totius mundi ſapientiſſimus extitit, declarat nobis, quòd *qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt.* Cunctas jam expertus fuerat, & deguſtaverat voluptates, omnibus, quas unquam ſibi quiſpiam imaginari poteſt, potitus & gaviſus fuerat deliciis (*omnia quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis*) nihilominùs expreſſis verbis à Spiritu Sancto ſibi dictatis decidit, & reſolvit, quòd, qui otio deditus eſt, ſupra modum fatuus ſit, & ſtultus. Porrò variæ textus hujus à ſacris expoſitoribus exhibentur interpretationes. Sanctus Hieron. exponit: *Qui pro ſalute animæ ſuæ non laborare detrectat, tunc inter ſtultos reputabitur.* Lyrani Gloſſa eſt: *Quia per hoc incurrit defectum bonorum temporalium, & ſpiritualium.* Cajetanus ſcribit hoc modo: *Vacantes otio, ſine officio, ſine arte, ſine induſtria aliqua, quod ex defectu cordis, hoc eſt internæ virtutis evenire affirmat Salamon.*

Qualem & quantam ſibi attrahat ſtultitiam, qui tempus otio perdit.

S. Hier.

Lyran.

Cajet.

Hugo

Digitized by Google

Hugo Car.

Hugo Card. tamen tres diſtinxit gradus ſtultitiæ, quos incurrit temporis prodigus: *Primus gradus ſtultitiæ eſt, bonum non facere, dum licet. Secundus, malum facere. Tertius, in malo ſe aſſueſcere.*

Negotiandū eſt pro æterna ſalute dū tempus eſt.

2 Negotium negotiorum, propter quod à DEO creari, & poſtea ab ejus filio redempti ſumus, eſt negotiari, & lucrari, quamdiù minima nobis ineſt reſpiratio, vitæ beatæ æternitatem; neque ob alium finem nobis indulget tempus, niſi ob illum ultimum, præcipuum, & omnium excellentiſſimum, nobiſque utiliſſimum. Annon igitur ſumma hominis Chriſtiani dementia eſt, ut tempus ſibi indultum otiosè, & infructuosè terat ac conſumat, quod idem eſt dicere, ut præceps ruat in infernum, cum omninò indubitatum ſit, quòd *multam malitiam docuit otioſitas*? Pulchra ſimilitudo eſt, quam inſinuat Dion. Carthuſ. dicens:

Dio. Car.

Si mercator otio vacet, dum multum auri habet lucrari, nonne inſipiens putabitur? Quanto magis ſtulti, & fatui ſumus cenſendi, qui cum in pretioſiſſimis donis gratiæ, & gloriæ poſſemus valde proficere, hoc ipſum otiando negligimus?

Luc. 19. 13. Pro re exigua poſſumus lucrari æternā gloriam, ſi habeamus rationem temporis.

3 Luc. 19. jubet Redemptor noſter: *Negotiamini dum venio*. Qui negotiatur, & lucratur, merces exigui valoris commutare ſolet in alias majoris pretii, & valoris, conferens eas ſecum in regiones diſtantes: hoc idem immenſum lucrum eſt, quod & nos quoque, quamdiù præſentis vitæ hujus durant nundinæ, facere poſſumus: paucos menſes, & annos paucos benè impenſos tranſmutare poſſumus in æternitatem beatorum gaudiorum: *Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Deus nobis elargitur bonam ſummam, cum qua negotiari poſſumus, nempè, auxilia ſuæ gratiæ, tempus; noſtrum jam eſt, idque unicè neceſſarium, ne perdamus hanc occaſionem: *Dum tempus habemus, operemur bonum*. Stultus futurus eſſet, qui tempore nundinarum totum ſecum conferens peculium, ut eodem lucraretur, intermitteret negotiationem cum maximo ſuo detrimento, & dies illos expenderet in vanitates, conſumeret bibendo, epulando, ludendo. *Nonne inſipiens putabitur? Quanto magis, &c.* Nos ſumus ita fatui, & ſtulti, ut non ſolum omittamus æternam lucrari vitam; verùm etiam, ut idem Dionyſius Carthuſianus bene obſervat, *inſuper multa mala committimus*. Sanctus Bernardinus ſermone cui titulus eſt, de triplici cuſtodia manus, linguæ, & cordis, ſcribit: *Inſtantibus nundinis, inſtitores neſcere moras, occaſiones quærere ſolent, Si quem forte ſibi ex eis quæſtum provenire contingat*. Non ſumus negligentes, nec amentes, ubi agitur de lucro temporali; hæc ſtultitia, & negligentia ſolùm practicatur, & exhibetur à nobis, cum lucrum aliquod æternæ vitæ acquirendum eſt. Adhæc, conſideremus ſtultitiam iſtam, cujus jam ſtatim fecimus mentionem: *Inſuper multa mala committimus*. Quid dicendum cenſeres de eo, qui apud potentem aliquem regem eſt in magna gratia, & reſpectu? Quòd ſi hic illius uteretur authoritate, imperio, favore, & benevolentia, non in obſequium, & ſervitium principis ſui, ſed ſolùm ut hunc offenderet, ſperneret ac deſpiceret, ſimulque ſeipſum ultimæ exponeret ruinæ; annon iſtum ſtulti inſtar promereri catenas aſſereres? In quem finem Deus nobis conceſſit tempus? *Ut dum tempus habemus, operemur bonum*, & ſerviamus Deo, è quo ſervitio redundat bonum noſtrum, nempè, lucrum infiniti boni. Eſſemus ergo ita ſtolidi, & vecordes, ut tempus in damnum animæ noſtræ, & in offenſam Dei benefactoris noſtri impenderemus?

S. Bern. de tripl. cuſtod.

Magna ſtultitia eſt otiādo malum facere.

4 *Secundus gradus ſtultitiæ eſt, malum facere*, ait Hugo Cardinalis. Inveniuntur nonnulli ſtulti, privati judicio; at furioſi non ſunt, nec ulli malum, vel damnum inferunt: at otioſi non ad primam duntaxat, ſed & ad ſecundam ſtultorum pertinent claſſem; ſiquidem non ſolùm exiguam habent temporis rationem, & curam, verùm & in offenſam Dei illud inſumunt: *Secundus gradus ſtultitiæ eſt, malum facere*. Non eſt quòd otioſus ſe excuſet, dicendo, ſe nec bene, nec malè facere, quia oſtendet ſe orbatum judicio; magnum enim malum eſt non operari bene: *Servus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, vapulabit multis*. Verberibus, & fuſtibus inſtar ſtulti excipitur ſervus ille, qui, quando eſt deditus otio, ait ſe nihil mali facere; operari enim tenetur ſtipendio conductus. Similitudinem adducit D. Chryſoſtomus de operario, ſeu agricola, qui conduxit agrum, quem nec fodit, nec colit, ſed totaliter deſerit: eſto hic dicat, quòd agrum non deſtruat, perdat, aut malè habeat, deſerendo illum: attamen judicio prudentis viri, verum ſemper erit dicere, quòd agrum illum damnificet, quia ipſius negligentia, & otioſitate fit totus ſylveſtris, & permittit ipſum repleri urticis, vepribus & zizaniis, idque in præjudicium ſui domini, qui inde nullos percipit fructus: *Iniuriam committit, qui, quam debet, utilitatem non præſtat*. Tametſi manus (ait idem Sanctus Doctor) non percutiat corpus, non abſcindat linguam, non eruat oculum, nec aliud faciat malum; attamen ſi recuſet, & deneget aliis membris neceſſarium ſervitium, & obſequium, ſpecialiter ſubminiſtrationem debiti alimenti, certum eſt, ipſam gravis delicti ream eſſe: *Si tantum otioſa maneat, & miniſterium ſuum, quod debet, toto corpori non præſtet, an digna non eſſet, quæ amputaretur potius, quam circumferretur otioſa, toto corpori nociva?*

Chr. h. 16. ad Eph. Apta ſimilitudo.

In malo aſſueſcere.

5 *Tertius gradus ſtultitiæ eſt, in malo ſe aſſueſcere.* Cauſa ſtultitiæ eſt obtuſitas intellectus. Plutarchus ſcribit, quòd otium in mente humana generet certam rubiginem, ob quam intellectus remanet obfuſcatus: *Ingenium hominis ceu cariem, & ſenium in otio contrahit.* Quando quis, uti vulgato fertur proverbio Italico: *Hà fatto l'oſſo del poltrone*; nimirùm habitum jam acquiſivit in otio, difficile omninò eſt, ut is reducatur ad laborem: plerumque talis langueſcit, & marceſcit in ſuo pigritiæ, & otii vitio.

Dio. Cart. Stultum eſt tempus prodigere otio quo poſſemus ſpiritualia lucrari, & futura tormenta redimere.

6 *Stultiſſimus eſt.* Dionyſii Carthuſiani doctrina eſt: *Cum poſſemus omni hora in ſpiritualibus donis tam vehementer proficere, ac tantum nobis in cœlis theſaurum reponere, futura tormenta redimere, atque per opera virtuoſa non modò nobis ipſis ac proximis, ſed etiam in purgatorio exiſtentibus ſubvenire; nonne ſtultiſſimum eſt, otium ſequi, præſertim cum ignoremus diem, & horam?* Annon ſtultus eſſet, qui adamantem magni valoris commutaret cum vili, & fragili vitro? Hæc eſt multorum dementia: tempus, quod eſt infiniti valoris propter lucrum bonorum æternorum, permutant cum vitro fragili, uti ſunt ludi, joci, recreationeſque ſimiles. Quidam Dei ſervus dolenter conquerebatur: *Quis balſamum, vel aliud pretioſum unguentum, cujus ſola gutta vitæ conſervandæ ſufficiat, abiiciat in cloacam, vel calceis ungendis inſumat?* Tempuſne, cujus unicum momentum ſufficiens eſt ad lucrandum Regnum Cœlorum, inutiliter adeò conſumemus ludis, tripudiis, murmurationibus, ſcurrilitatibus? Qui ocreas ungeret balſamo, delirare eum certè cenſeres: *Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt*: tempus longè pretioſius eſt.

Tempore possumus ſatiſfacere Deo pro debitis noſtris. S. Ant. p. 2. t. 9. c. 14. §. 1.

7 Sanctus Antoninus cum citat hunc textum Eccleſiaſtici: *Fili conſerva tempus, & declina a malo*, diſcurrit in hunc modum: *Stultitia otioſi eſt, quia tempus amittit: debet diligenter conſervari, non perdi, ut otioſi faciunt; nam eſt pretioſiſſimum; eſt & breviſſimum; eſt eius uſus examen faciendum ſubtiliſſimum*. Sequitur poſtea: *Stultitia otioſi eſt, quia cum debeat in hac vita ſolvere, vel minuere debitum, ad quod tenetur, ipſe magis adauget; & ratio dictat: Redde, quod debes, Matth. cap. 18. ad Roman. cap. 13. Reddite omnibus debita; ſed multa ſunt debita noſtra. Sanctus Bernardus: O homo, ſi ſcires, quàm multa, & quàm multis debeas, videres, quod nihil eſt, quod facis; unde non eſſes otioſus.* Ex hoc & cum hoc pretioſo theſauro temporis ſatisfacere poſſumus debitis, quæ habemus cum Deo, cum proximis, & cum nobis ipſis; & nos inutiliter, imò ſtultiſſimè illud profundimus: *Stultitia otioſi eſt, quia cum poſſit ex ſe producere, & recipere multum fructum meritorū & præmiorum, vult remanere ſterilis. Poſui vos (ait Chriſtus Ioan. 15.) ut eatis & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.*

Stulti ſunt qui otiando ſibi bonos dies facere volunt.

8 *Stultiſſimus eſt.* Stultior ſanè, magiſque ridicula ac irrationabilis dari nequit propoſitio, quàm iſta: Capiamus nobis bonos dies: hæc frequenter in auribus noſtris reſonat, & majori hominum parti probatur.

Digitized by Google

Aſt quomodo, qua arte, aut qua induſtria retardari, aut etiam firmari poteſt tempus? *Breve eſt vitæ iſtius curriculum:* (ita lamentatur Divus Hieronymus) *hoc ipſum quod loquor, quod dicto, quod ſcribo, quod emendo, quod relego, de tempore meo mihi, aut creſcit, aut deperit.* Audiamus etiam Sanctum Laurentium Juſtinianum, in quo conſiſtat eſſentia temporis: *Nihil aliud*, inquit, *eſt tempus, quam menſura motus Cœlorum:* Sed hic motus eſt rapidiſſimus, & velocitas ejus intellectu noſtro apprehendi nequit. Tempus non tantùm rapidiſſimum eſt, idque nec ullus, niſi ſolus Deus, firmare poteſt; ſed etiam nullus ſibi promittere poteſt ne quidem minimum momentum propriæ vitæ, utpote quæ ſubtiliſſimo flamini, puta flatui, ſive reſpirationi innititur: *Sed & meritò vivens homo tranſire dicitur, quia nulla penitus temporis ſoliditate firmatur; hoc Iacobus Apoſtolus aſſeverans, ait: Quæ eſt vita veſtra? Vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Omnes morimur, & quaſi aqua dilabimur*, dicebat ſapiens illa Thecuites. Tempus itaque, in quo vivimus, aſſimilatur rapido flumini, cujus ripam circumſtant omnes mortales, avidi piſcandi in eo quodcunque capi poteſt. Sed quo inſtrumento? cribro: Etenim ſunt qui triginta, ſunt qui ſexaginta, ſunt etiam qui centum annos piſcati ſunt, neque unicum tamen illis remanet momentum, quia totum elapſum eſt: de præſenti nihil in cribro retinetur, ne quidem minima ſtilla: de futuro nihil certificari poteſt. Dicite ergo mihi: quòd ſi quis hoc inſtrumento ſperaret bonam facere piſcationem aquæ, multumque illius reportare domum, ut ea pro ſuo beneplacito uteretur; annon illum judicio orbatum judicaretis? *Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt.* Si nos tempus ſectari, illudque diſpoſitioni noſtræ ſubjectum eſſe credimus, ſtultiſſimi ſumus: *Tempus hujus vitæ velociter currit* (ait Alcuinus) *fugit, & non revertitur.* Vultiſne de eo, quod futurum eſt, diſponere? & quis unicam duntaxat horam ſibi promittere poteſt? De eo tamen, quod jam venit, nihil deſignare poteſtis, niſi quod ſcribit Divus Auguſtinus: *Quicquid temporis vivitur, de ſpatio vivendi demitur, & quotidie fit minus, minuſque quod reſtat, ut omnino nihil ſit amplius tempus vitæ hujus, quam curſus ad mortem.* De tempore futuro ita nobis cogitandum eſt, & calculus faciendus, ac ſi omni hora eſſemus in confinibus mortis.

S. Hier. in c. 6. ad Galat.

S. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 10. Tempus rapidiſſimum eſt.

Alcuin ep. 1.

S. Aug. de civ. Dei l. 12. c. 10.

9 *Stultiſſimus eſt.* Hugo Cardinalis præter præfatos tres gradus ſtultitiæ ipſius hominis otioſi, adhuc tres alios conſiderat: *Primus, vitæ propria neceſſaria non quærere:* Otioſus non habet tantum judicii, ut victum neceſſarium ſibi acquirere poſſit: otiando, fame potiùs perire vult, quàm laborare: *Secundus, ſeipſum hoſtibus indefenſum exponere;* veluti ſuo loco jam vidimus, quòd otioſitas ſit nidus ſuggeſtionum inſidiarumque Dæmonis: *Tertius, hoſtes ſuos, qui ipſum interficiant, in ipſo nutrire:* Otium fovet deſideria, & appetitus inordinatos, qui mortem animæ inferunt: *Non unam tantum, ſed multiplicem ſtultitiam facit otioſus* (ait S. Antoninus) *facit locum Diabolo, contra illud quod ait Apoſtolus: Nolite locum dare Diabolo. Maxima ſtultitia eſt locum dare vel vires inimico ſuo mortali, quod fit per otium. Dicitur enim extra. de vi. & hon. Cleric. in decretis: Otioſitas & voluptas ſunt arma hoſtis antiqui ad miſeras animas captivandas.* Tradit Vegetius pro illis, qui militiæ nomen dederunt, hoc documentum: *Multa ſunt diſcenda atque obſervanda pugnantibus; ſiquidem nulla fit negligentiæ venia, ubi de ſalute certatur.* Vita noſtra inſtar militiæ eſt: *Militia eſt vita hominis ſuper terram;* parata ſemper ad manum habeamus arma, neceſſe eſt, ut pugnemus, vincamus, coronamque æternæ ſalutis reportemus; ac propterea, cum agatur de anima, ejuſque æterna ſalute, ſummam incurrunt dementiæ notam, qui ſunt negligentes, deſides, otioſi, nec curam habent temporis, quod eſt unicum inſtrumentum ad promerendum cœlum: *Ut dum tempus habemus, operemur bonum.*

Hug. Card. Alii tres ſtultitiæ gradus hominis otioſi.

S. Anton. l. c.

Veget. l. 3. c. 5.

10 *Stultiſſimus eſt.* Quia otioſus ſibi ipſi damnum infert, dum credit gaudere quiete ſine labore: *Omnia ab otio damnum accipiunt* (ait Divus Chryſoſtomus) *etenim & oculus, & os, & venter, & unumquodque membrorum, niſi quod ſuum eſt, operetur, in extremum incidit morbum.* Valdè appoſitè diſcurrit quidam author: Quis hominum etiam ditiſſimus daret famulo pecunias dicendo ei: Vade & expende illas; hic verò ſi interrogaret, In quem uſum? reſponderet ille fortaſſis, in ea, quæcunque tibi placuerint; eſto etiam millena compares annorum mala, febrem, peſtem, mortem? Sanè omninò mente captum, & prodigum talem pronuntiares, nec ſtultior, & vecordior ſub ſole homo reperiretur; & tamen nos rem pretioſiſſimam, qua pretioſiorem non habemus, exponimus non ad comparanda mala temporanea, ſed æternitatem omnium malorum; veluti clarum hujus perhibet teſtimonium Propheta Job: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.*

Otioſus ſibi ipſi damnum infert maximum. Chr. h. 35. in Acta.

11 *Stultiſſimus eſt.* Stultus eſt, qui amat eſſe exoſus Deo, & hominibus; talis eſt otioſus, cui apertè minatur Deus: *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Otioſus cauſat Deo nauſeam & horrorem, veluti vomitus efficere ſolet. Divus Chryſoſtomus, poſtquam aliquem deditum otio, & voluptatibus ſuis depinxiſſet, ſubdit: *Quis autem non juſtus dicet; Unus eſt hic, terra fruſtra advenit in mundum iſtis; imo non fruſtra, ſed in malum ſui capitis, in damnum proprium, in detrimentum aliorum?* Admonitio eſt Epiſcopi Bellovacenſis, quæ ſequitur: *Ad vitandum otium movere nos debet bonorum amiſſio, otioſus enim perdit tempus ſuum, bona ſpiritualia, temporalia & æterna.* Adducit deinde alia motiva: *Temporis brevitas, velocitas, vel labilitas ejus, irremediabilitas, pretioſitas, quia eſt multum debitum vitæ noſtræ inſeparabiliter conjunctum, quia eſt noſtrum ſive nobis proprium, quia eſt rationis reddendæ obligatorium.* Annon igitur extrema dementia eſt, ſummam capitalem tanti pretii inutiliter profundere? Huic accedit, quòd cœli planetæ, omneſque aliæ creaturæ occupentur in continua operatione, & motu, influendo propria virtute in hæc ſublunaria; ſolus homo creatus ad operandum, *Homo naſcitur ad laborem*, ſtabit in otio? *Quomodo non odio proſequendum eſt otium*, dicebat Sanctus Baſilius Magnus, *quod formica, & ape pejorem efficit hominem?*

Otioſus eſt Deo, & hominibus odioſus.

Chryſ. l. cit.

Bellov. ſpec. mor. p. 6. l. 3. diſt. 6.

12 *Stultiſſimus eſt.* Sanctus Antoninus ob aliam rationem otioſum cenſet ſtultum, dicens: *Stultitia otioſi eſt, quia vult quieſcere in loco, ubi oportet laborare, ſcilicet, in vita præſenti. Chriſtus ait Ioan. cap. 9. Non veni vocare vos ad requiem, ſed ad laborem.* Citat poſtea ipſius Senecæ dictum: *A ſtultitia nemo emergit, niſi ad laborem manum porrigat; nam ſecundum Philoſophum: Virtus & ſcientia ſunt circa difficilia.* Sancta M. Eccleſia nullam nobis annuntiat quietem, niſi poſt mortem; tunc enim, & non ante illam intonat: *Requiem æternam, &c.*

Otioſus vult quieſcere ubi laborandum eſt. S. Anton. l. c.

13 *Stultiſſimus eſt.* Alium ſtultitiæ ramum nobis oſtendit Seneca in quadam Epiſtola, cum ait: *Stultum eſt ætatem diſponere; ne craſtino quidem dominamur. O quanta dementia eſt ſpes longas inchoantium! emam, ædificabo, credam, exigam, honores geram; tum demum laſſam & plenam ſenectutem in otium referam. Omnia, mihi crede, etiam felicibus dubia ſunt.* Inter omnia creata nihil incertius tempore.

Alius otioſi ſtultitiæ ramus. Sen. ep. 101.

14 *Stultiſſimus eſt.* Sanctus Bernardus aliam ad ſtoliditatem ejus, qui tempus infructuoſè tranſire permittit, facit reflexionem: *Volat*, inquit, *verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile; nec advertit inſipiens, quid amittat.* Amittit, inquam, & perdit theſaurum, quo ſuffragante Deus diſpoſuit, & voluit nos lucrari æternitatem regni; totum cor, & affectum ſuum occupatum habet in perdendo, & diſſipando illo, nec ſemel recogitat infinitam illius jacturam, quæ inde reſultat. Quare S. Bernard. ſerm. quodam nos exhortatur, dicens: *Recogita temporis irrevocabilitatem*, ſimulque adducit authoritatem S. Bernardi. Ut verò benè ponderetur ad propoſitum, quam jacturam faciat otioſus, ponantur in bilance verba hæc D. Auguſtini: *Quid amittis? Omnia ſæculorum ſpatia definita, ſi æternitati interminatæ comparentur, non exigua exiſtimanda, ſed nulla.* Pro mille pro decem millibus annorum, imò ſæculorum perdere beatam æternitatem, non eſt bonum cambium; & tamen quot ſtulti profundunt illam pro longè minori tempore: *Non exigua, ſed nulla;* quia *finiti ad infinitum nulla eſt proportio.*

Otioſus perdit theſaurum quo potuit lucrari æternam beatitudinem. S. Bern. ſup.

S. Ber. t. 1. ſer. 15. a. 3. c. 4.

S. Aug. l. 12. de civ. Dei c. 12.

15 *Stul-*

Pulchrum monitum Senecæ. Senec. Ep. 1.

15 *Stultiſſimus eſt.* Audiamus, quid ſcripſerit Seneca Lucilio: *Fac, mi Lucili, quod facere te ſcribis. Omnes horas complectere, ſic fiet, ut minus ex craſtino pendeas, ſi hodierno manum injeceris. Dum differtur vita, tranſcurrit. Omnia, mi Lucili, aliena ſunt: tempus tantum noſtrum eſt. In hujus rei unius fugacis ac lubricæ poſſeſſionem natura nos miſit, ex qua nos expellit quicumque vult. Sed tanta ſtultitia mortalium eſt, ut quæ minima, & viliſſima ſunt, certè reparabilia, imputari ſibi, cum impetravere, patiantur; nemo ſe judicet quicquam debere, qui tempus accepit: cum interim hoc unum eſt, quod ne gratus quidem poteſt reddere.* Juſtus Lipſius hac utitur ſimilitudine: *Vt in flumine unda undam trudit, nec unquam revocas elapſam: ſic in tempore aliis diem, nec reparas amiſſam.*

Juſt. Lip. cẽt. 1. Epiſt. 31.

DISCVRSVS XIV.

ARGUMENTUM.

Diverſæ allegantur interpretationes, & expoſitiones morales textus hujus Apoſtoli: *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.*

THEMA.

Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Ephel. 5. v. 16.

Quomodo tempus redimi poſſit.

1 NOn Sapiens duntaxat, verùm etiam Apoſtolus Paulus eum, qui perdit tempus, ſtultum & inſipientem cenſet: *Non quaſi inſipientes, ſed ſapientes.* At qua via, & modo ſapientia hæc in exercitium, & actum prodire poteſt? *Redimentes tempus,* tempus redimendo. Num fortaſſis tempus inſtar mancipii redimendum eſt, *redimentes*? Sed quomodo tempus redimi poteſt, quod non eſt reparabile, & de quo Poeta cecinit: *Fugit irrevocabile tempus?* Quæcumque aliæ res, ſi perdantur aut jacturam patiantur, reſtaurari, & quodammodo reſarciri poſſunt. Amicum ſi amittatis, reperietis alios; ſi perdatis ſummam aliquam pecuniæ, ſucceſſu temporis, proſpera favente fortuna, aliam acquirere poteritis; ſi perdatis villam, aliam jucundiorem magiſque frugiferam comparare poteſtis; verùm tempus elapſum, & præteritum nunquam per totam æternitatem redire poteſt. Quomodo igitur Apoſtolus tanta illuſtratus ſapientia, cæleſtique imbutus doctrina, ait: *Redimentes tempus?* Omnes creaturæ obedientiali (ut loquuntur Scholaſtici) potentia præditæ, obſequioſæ ſunt & paratæ ſemper ad exequenda juſſa Creatoris ſui: *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos: pluit ſuper juſtos, & injuſtos.* Certum quidem eſt & verum, quòd, quando in Dei offenſam ſervire debent, ſi rationalem haberent inſtinctum, illibenter homini præſtarent obſequium, & ſervitium; ad hoc fortè alluſit S. Paulus, quando ait, creaturas in fine mundi ab hoc intolerabili jugo fore eximendas: *Expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat; vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe; quia & ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis, in libertatem filiorum Dei: ſcimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.* Verùm ſi inter creaturas ulla eſt, quæ ingemiſcit, deplorat, & impatienter ſervit peccatori, illa ſanè eſt tempus, de quo Apoſtolus aſſeruit, & decidit, illud à Deo creatum eſſe, ut homini ſerviret ad exercenda bona opera: *Vt dum tempus habemus, operemur bonum.* Quia verò ſervit peccato, & offenſæ Dei Creatoris ſui, *ingemiſcit*, ac videtur ſibi eſſe captivum, imò mancipium catenis vinctum; ac proptereà quotieſcumque ei permiſſum eſt, ſe ſolvit, quantumque ei poſſibile eſt, à catenis ſe eximit. Hoc eſt, quòd Eccleſiaſticus monebat aliquem pravam vitam ducentem: *Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo.* Induſtriam peccator adhibet, ut tranſgrediendo divinas leges, jugum Dei excutiat, deſerat, & in libertatem ſe aſſerat: *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo:* & quid inde ſecutum? *Quoniam dies noſtri defecerunt.* At tempus tolerare non poteſt, ut captivum teneatur à barbaris: volo dicere, ut inutiliter expendatur, diſſipetur, & malè conſumatur ab inimicis Dei, quia creatum eſt ob finem totum contrarium.

Rom. 8. 19.

S. Antonin. 4 p. tit. 3. cap. 15.

2 S. Antoninus citando textum illum: *Benedicam Dominum in omni tempore,* ait: *Sicut Deus maledicitur malis factis hominum, ſic bonis factis benedicitur. Omni tempore Dominum benedicimus, & gratitudine ad eum utimur, cum omni tempore bene operamur.* Ecce finem, ob quem Deus dedit eſſe tempori, ut, nimirum, poſſimus habere ſpatium virtutum exercendi opera, benedicendo, & ſerviendo ſuæ Divinæ Majeſtati, & tandem beatifica ejus fruamur viſione. Qui jam operatur contrarium, ſibi timere debet, quòd tempus à catenis ſe eximat, & ſe à ſervitute dura liberet; idque frequenter demonſtrat experientia, quòd, quando reprobi ſunt in majori ardore peccandi, tunc tempus eos deſerat & deficiat: *Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.* Hugo Card. exponens conſilium illud Eccleſiaſtici: *Fili conſerva tempus: i.e.* inquit, & monet ille, *cave de tempore malè agendo, vel otioſus exiſtendo; unde Eph. 5. Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt; & devita a malo opere, vel a malo homine, vel a diabolo.* Tempus tunc eſt in ſuo centro, tunc ſua gaudet libertate, quando cooperatur gloriæ, & ſervitio Creatoris ſui, & quando ad finem, ob quem nobis indultum eſt, ordinatur; tunc inſuper cenſetur quaſi è catenis eductum, & liberatum à dura ſervitute, quando non ſervit impiè, & malè viventibus, quibus contra naturalem ſuum inſtinctum, ut Deo obediat, ſervitium præſter, oportet. Cæterùm *tempus habemus, ut operemur bonum.*

In quem finẽ Deus nobis conceſſerit tempus.

Eccl. 4. 23. Hug. Card. in hunc locum.

3 *Redimentes tempus:* Hæc verba Dionyſius Carthuſianus in hunc exponit modum: *Redimentes, i. e. ab infructuoſis occupationibus expedientes, tempus vitæ præſentis, i.e. certas horas ad vacandum Deo aptantes.* Circulatio diei naturalis conficitur, & abſolvitur 24. horis; quot quantaſque horas impendimus ſtudio, labori, ſomno, negotio, ſuſtentationi corporis? at in gratiam animæ novimuſne redimere tempus: *Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus?* Cum tempus Deus conceſſerit, ut negotiemur & operemur ſalutem æternam, illud expendamus in divinum ejus obſequium, & ſervitium; quis non videt, magnum eſſe inconveniens, totum ſi conſumatur in commodum corporis, & non animæ?

Plus temporis conſumimus in ſervitiũ corporis, quam animæ. Dion. Carth.

4 *Redimentes tempus.* Ratio ab Apoſtolo allegata conſideratione, & obſervatione digna eſt, quia ſubjungit: *Quoniam dies mali ſunt.* Gen. c. 1. reperiemus, quòd, poſtquam ſacer Chroniſta aliquoties replicaſſet: *Factum eſt veſpere & mane, dies unus, dies ſecundus, dies tertius, &c.* ſimul quoque repetierit: *Et vidit Deus, quod eſſet bonum.* Quomodo igitur dici poſſunt dies mali? Reſponderi poteſt, Apoſtolum hac uti denominatione, quia tempus ſerviebat pravam vitam ducentibus: quod paulò clariùs expreſſit Chryſoſtomus, dicendo: *Quomodo ergo dies vocas malos? Quomodo tempus malum? Non eſſentiam, neque res creatas, ſed propter ea quæ ſunt in ipſis. Sicut nos quoque ſolemus dicere: Tranſegi diem malum, & gravem. Atqui quomodo fuerit gravis, niſi ex iis, quæ in ipſo acciderunt? Quæ autem in eo accidunt, ſunt quidem bona à Deo, mala autem a malis hominibus. Malorum ergo quæ accidunt in temporibus, homines fabricatores ſunt, & propterea tempora dicuntur mala; ita nos quoque mala vocamus tempora. Propterea, inquit, nolite fieri imprudentes.* In quo verò conſiſtit hæc imprudentia, niſi quòd faciamus tempus ſervire malo, cum creatum ſit, ut cooperetur noſtro bono: *Tempus habemus, ut operemur bonum?* Jam illud redimamus. Dionyſius Carthuſianus hanc aliam dat expoſitionem: *Redimentes tempus, id eſt, tempora, quæ infructuoſè expendiſtis, reparantes per fructuoſiſſimam occupationem temporis præſentis atque reſtantis, quatenus priores negligentias, & impietates recompenſetis per ardentiſſimam converſationem temporis nondum elapſi, quo eſtis victuri, ne inter impios numeremini, de quibus canit Pſal. Viri ſanguinum, &c.* Interpretatur deinde ſequentia verba. *Dies mali ſunt; non quod dies in ſe mali ſint, ſed quia mala inſunt hominibus in diebus ſæculi hujus viventibus. Scriptura enim tempori ea adſcribit, quæ ſunt in tempore; quemadmodum 1. Mach. inducitur: Videns Ionathas, quia tempus eum juvat. Hinc enim Salvator: Sufficit, inquit, diei malitia ſua; & in Geneſi Iacob aſſeruit: Dies peregrinationis meæ mali, & parvi.*

Quare dicãtur dies mali.

D. Chryſoſt. ho. 19. in Ep. ad Eph.

Dion. Carth.

Igi-

Quomodo tempus perditum redimendum.

Igitur quo modo tempus redimi, & liberari poteſt à malitia, non ſua, ſed malè viventium culpa contracta? *Tempus redimimus, quando anteactam vitam, quam laſcivendo perdidimus, flendo reparamus: dum enim malè agimus, tempus, in quo benè operari deberemus, amittimus; ſed damnum temporis redimimus, ſi ita vitam commendamus, ut ea bona, quæ olim facere neglleximus, & ea quæ nunc facere debemus, faciamus.* Hæc D. Anſelmus. Ego addo, advertendum, bona hæc opera nō eſſe procraſtinanda: *Non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes.* In quo conſiſtit illa ſtultitia? S. Bernardi doctrina eſt: *Sede, computa, quid diebus ſingulis acquirere valeas, certus equidem, apud Deum nullum omnino bonum irremuneratum fore, & ſicut non capillum de corpore, ſic nec momentum de tempore periturum. Quid illud Sapientis conſilium ingeram: Ne tardes converti ad Dominum, neſcis quid ſuperventura pariat dies? Quid inſaniam cauſer de futuro tam temerariè præſumentis, quaſi verò tempora & momenta Pater in tua, & non magis in ſua poſuerit poteſtate, vel voluntate?* S. Iſidori Peluſiotæ monitum eſt: *Non eſt procraſtinandum, differendumque bone vir, ſed optima quæque agenda; neque enim finis tempus novimus, ac ne Dæmonis quidem malas artes, verſutiaſque quibus nos oppugnat, qui præſentibus nos exutiens, futurorum promiſſis erudit, &c. De futuris inani ſpe lactans, qui hodiernum diem ſemper præſentem arbitrantur, à ſe perſuaſos precipitat. Quapropter & rei gerendæ occaſionem in nihil agendo conſumentes, opportunitatem tempuſque negligunt.*

6. Anſelm.

S. Bern. in Rot. c. 307.

S. Iſid. Peluſ. l. 5. Epiſt. 369.

Tempus ad laudabiliter operandum valdè eſt exiguum. Senec. Epiſt. 1.

5 *Redimentes tempus.* Docet ipſamet experientia, quàm exiguum ſit tempus, de quo diſponere poſſimus ad benè laudabiliterque operandum: *Breves dies hominis ſunt, conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.* Moralis etiam Seneca Epiſt. 1. brevitatis hujus mentionem facit, cum ſcribit: *Quædam tempora eripiuntur nobis, quædam ſubducuntur, quædam effluunt; turpiſſima tamen eſt jactura, quæ per negligentiam venit: & ſi volueris attendere, magna vitæ pars elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus.* Legimus in S. Iſidoro Peluſiota: *Ne tempus abire ac fluere ignoremus, multis oſtenditur ſignis, & argumentis, puta, nocte, die, hebdomada, menſe, anno atque Olympiade, &c. Tempori velociſſimo, ac retineri vel reverti, aut etiam ſtare neſcio, poſſidentia bona opera poſſidentes, cum multis mercibus ad littora appellamus. Habeamus itaque inſtantis temporis rationem, nam tunc, & capi poteſt, & retineri. Præteritum elapſumque aſſequi non poſſumus. Alatum enim eſt, & velox, & longe à tergo relinquit inſequentes, quin etiam cominus prehendi nequit.*

S. Iſidor. Peluſ. Epiſt. 356.

Aſt ſi tempus alatum eſt, tantaque cum velocitate avolat, nec eſt qui illud retinere poſſit, quâ igitur ratione aut modo redimi poterit? S. Antoninus ſcribit: *Brevius adhuc reſtat tempus, ſi dematur de eo tempus, quo dormitur, & alias neceſſitates ſumimus, quod eſt quaſi perditum; & ideo Apoſtolus ait Epheſ. 5. Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt, id eſt, diligenter & utiliter expendentes ipſum, non otioſè.* Benè, & utiliter expendetur, & redimetur tempus, ſi impenderimus illud juxta conſilium S. Auguſtini: *Quis eſt homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? In hac autem vita jubet nos Apoſtolus redimere tempus, quoniam dies mali ſunt. Et quid eſt redimere tempus, niſi cum opus eſt, etiam detrimento temporalium commodorum ad æterne quærenda, & capeſſenda ſpatia temporis comparare?* Origenes conſiderat ſenſum, & mentem S. Pauli, quam nobis exprimere prætendit verbis iſtis: *Quoniam dies mali ſunt;* unde ſic diſcurrit: *Dies malos habemus, quando carnalia pro ſpiritualibus quærimus, terrena pro cœleſtibus, pro æternis caduca, præſentia pro futuris. Scitote vitā malā pro diebus malis ac peſſimis poſitam.* Hiſce cōformis eſt expoſitio, quā dat Theodoretus, inquiens: *Malos dies non vocat ipſum tempus, cujuſmodi enim improbitatem haberet tempus: Sed ſcelera, & flagitia, quæ in ipſo perpetrantur; & ideò dixit, redimentes tempus, hoc eſt, tempus non eſt veſtrum, inquilini enim eſtis, & viatores tranſeuntes.*

Cum tempus ſit alatum qua ratione tamen poſſit redimi. S. Antonin. p. 1. t. 9. c. 4. §. 1.

S. Aug. ho. 5. ex 50.

Orig. ho. 1. in lib. Judic.

Theodor. in hunc locū.

6 *Redimentes tempus.* Aliam reperi expoſitionem textus hujus in S. Epiphanio: *Apoſtolus dixit, redimentes tempus. Atqui neque dies emuntur à nobis, nec pro illis pretium ullum perſolvimus, ſed ad patientiam & tolerantiam, animique conſtantiam exprimendam, eam loquendi rationem adhibuit.* Totius mundi theſauris nec comparari, nec redimi poteſt unicum minutum temporis; aſt tunc illud redimere intelligimur, quando illud expendimus in exercitium virtutum bonorumque operum: *Dum tempus habemus, operemur bonum.*

S. Epiph. to. 3. advers. hæreſ. l. 2. Hær. 42.

Tēpus perditum redimunt, qui ad meliorē frugem cōverſi divinæ gratiæ ſervitio cooperantes, amiſſa recuperant brevi temporis ſpatio.

7 *Redimentes tempus.* Si conſideretur textus Græcus, idem eſt *redimentes*, quod *mercari tempus.* Nonnunquam continget, quòd mercator toto die, vel etiam tota ſeptimana ſtabit in ſua officina, & nullas prorsùs divendet merces; at talis poſteà poterit accidere etiam occaſio, quòd ſuffragante fortuna ac propria induſtria, tranſcendente lucro antecedens reſarciat damnum. Multi fortaſſis ſunt, qui vixerunt otioſi, diſſoluti, pigri in via Dei, & profectu animæ ſuæ; aſt cum poſteà ſe convertunt, tanto cum fervore ſpiritus cooperantur Divinæ gratiæ, tantaque cum virtute præteritæ negligentiæ excutiunt ſomnum, ut brevi temporis ſpatio plurimùm proficiant in ſpiritu, & perfectione, & proficiendo ſuperent multos, qui diuturno tempore in divino ſervitio fatigarunt. Parabola de operariis laborantibus in vinea hanc veritatem oſtendit eſſe evidentem, videlicet, quòd unus breviſſimo ſpatio mercedem mereri poſſit parem & æqualem ei, quam meretur, qui diù ſudavit, & laboravit: *Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei, & æſtus.* Legimus in Epiſtola S. Hieronymi: *Noli,* inquit, *fidem penſare temporibus;* & allegato deinde exemplo Sauli, qui ſubitò tranſmutatus fuit in Paulum, concludit, dicens: *Subitus calor longum vincit teporem.* Quemadmodum qui habet notitiam mercandi, & lucrandi, exiguis nummis multas comparare novit merces, è quibus in aliis locis mira, & magna elicit lucra; ita qui novit uſum temporis, ſubitò eminentes lucrabitur, & conquiret gradus æternæ beatitudinis. S. Bernardinus, poſtquam dixiſſet: *Vide peccator temporis pretioſitatem, quia modico tempore poteſt homo lucrari veniam, gratiam, & gloriam;* ſubjunxit: *O ſi talis mercantia ad infernum portaretur, ſolum tempus dimidia hora ad pœnitendum, emerent illud pro mille mundis ſi poſſent.* Ut perſiſtamus in hac metaphora nundinarum, volumus denique Nazianzeni audire monitum: *Vita noſtra,* inquit, *quaſi mercatus eſt: cujus tempus cum abierit, tempus non erit amplius emendi, quæ velis.* Non debemus perdere occaſionem redimendi tempus, quando nobis offertur, ſecùs incurremus periculum perdendi lucrum, quod facere poſſumus, quod eſt omnium maximum; ac proptereà *dum tempus habemus, operemur bonum.*

Matth. 20. 12.

S. Hieron. l. 2. Epiſt. 14.

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Modus traditur, & methodus, qua tempus conſervemus, & expendamus cum noſtro emolumento, & innocentia Chriſtiana; item qua ratione tempus poſſimus facere noſtrum.

THEMA.

In timore, incolatus veſtri tempore, converſamini. 1. Petr. 1. 17.

1 INvitaverat S. Petrus primos illos Chriſtianos, ac ſimul cum eis invitat reliquos omnes ad finem uſque ſæculorum, ut irreprehenſibilem ac timoratam ducant vitam: *In timore,* iſta utitur phraſi, *incolatus veſtri tempore.* In hoc vocabulo, *incolatus,* conſidero, quòd quamvis in hoc mundo conduxerimus domicilium; attamen definitum eſt, & circumſcriptum tempore, *incolatus tempore.* Id ſi ſtudio ante oculos mentis ſtatuamus, & ſeriò meditemur, nihil timendum erit, quin prævio duce timore ſemper vivamus. S. Hieronymi doctrina eſt: *Infamantur ſaltus, cum latrociniis pleni ſunt, non quo terra peccet, & ſylva, ſed quo infamiam homicidii loca quoque traxerunt. Deteſtamur & gladium, quo humanus effuſus eſt cruor; & calicem, in quo venenum temperatum eſt, non gladii calicisque peccato, ſed quod odium mereantur illi, qui his male uſi ſunt. Ita eſt ſæculum, quod eſt ſpatium temporum: non per ſemetipſum aut bonum, aut malum eſt; ſed per eos, qui in illo ſunt, aut bonum appellatur aut malum.* Si contingat, nos vivere in timore Dei, tempus, quod labitur, quo vitam præſen-

Tempus in ſe non eſt malum, ſed malè in illo operantes illud infamant.

S. Hieron. in c. 1. ad Gal.

Digitized by Google

ſentem ducimus, & menſuramus, etiam bonum eſt; at ſi aliter vivamus, cum Apoſtolo tunc dicere poterimus: *Dies mali ſunt*.

Herod. princ. l. 1. c. 11. Omnis dies nobis ſit ſuſpecta tanquam ultima.

2 De Biante ſcriptum reperio: *Bias quærenti, quid difficillimum eſſet menſuratu? Nihil, inquit, rerum omnium eſſe, quod tam accuratam deſideret, quam tempus, in metiendo diligentiam. Adeò quippè exactè metiendum tempus, ut neque rationi quicquam ad benè agendum deſit, neque libidini quicquam ad malè agendum ſuperſit*. Sententiam moralem legi in Stobæo, quæ, ſi à Doctore ſacro S. Eccleſiæ dictata eſſet, dignior eſſe non poſſet: *Non eſt*, inquit, *præſentem diem rectè tranſigere, niſi ſtatuis eam quaſi ultimam tranſigere*. Ipſiſſimum conſilium hoc eſt, quod dabat Magnus Antonius, ut quando quis manè è lecto ſurgeret, veſperi ſe feretro impoſitum ſibi perſuaderet, idemque lectus cubitum, & dormiturus crederet. Seneca moralis inter cætera exercitia, quibus in via virtutis multùm proficere ſe profitebatur, principaliſſimum, ut ipſemet in Epiſtola ſua, quæ eſt 93. fatetur, hoc erat: *Nec ideo mihi plures annos accedere recuſaverim, nihil tamen ad beatam vitam defuiſſe dicam, ſi ſpatium ejus inciditur. Non enim ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat, ſed nullum non tanquam ultimum aſpexi*.

Seneca Epiſt. 93.

Homo nec unicam horulam ſibi poteſt adpromittere.

3 Qui ſeriò ſe reflectit ad tempus nobis conceſſum, in veritate comperiet, quòd non unum diem, imò nec unicam horam nobis adpromittere valeamus: *Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam*. Quicumque hanc conſideratione͂ cordi habuerit impreſſam, innocentem profectò ducet vitam: *Ecce nunc dies ſalutis*: qui ſemper hanc veritatem omnibus & ſingulis momẽtis, quibus reſpirat, *ecce nunc*, recogitat, de ſalute ſua æterna certus & ſecurus erit. Reprobi perſuadent ſibi, in hac vita ſe perpetuandos fore, ac tempus habere in ſua voluntate poſitum: *Reproborum mens erga diet vitæ præſentis tanta amore conſtringitur, ut ſic ſemper hic appetant vivere, quatenus ſi valeant, vivendi curſum deſiderant nunquam finire*, ait D. Gregorius.

D. Greg. l. 8. mor. c. 7.

Job temporis conſiderans brevitatem primævam conſervavit innocentiam.

4 Unde innocentiam illam, in qua S. Job à primæva ætate vixit, ortum ſuum duxiſſe creditis? *Simplex, & rectus, & timens Deum, permanens in innocentia ſua, non eſt ei ſimilis in terra*. Conſtitutus erat à Deo in culmine ſupremo humanarum felicitatum, quæ ſcopulorum inſtar ſolent plerumque eſſe cauſa naufragii, æternæque perditionis: *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum*. Reſpondetur, quòd temporis, in quo vivitur, reſpiciebat brevitatem, & velocitatem: *Dies mei velociùs tranſierunt, quàm à texente tela ſucciditur. Breves dies hominis ſunt*. Pergit ulteriùs jungens ſimul cunas cum feretro ſeu tumulo: *De utero translatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi?* Trita eſt ſententia illa S. Hieronymi aſſerentis: *Facilè contemnit omnia, qui ſe cogitat quotidie moriturum*. Actus ſummæ prudentiæ eſt, qui ex neceſſitate novit facere virtutem. Singulorum, quotquot in hoc mundo naſcuntur, hominum vita neceſſariò innititur tempori; nec ullus novit, quantum temporis vitæ ſuæ Deus præſtituerit, an centum, vel octoginta, aut triginta, an decem, vel unum duntaxat annum: *Neſcit homo finem ſuum*. Faciamus igitur ex neceſſitate virtutem, credendo, omnem diem, omnem horam eſſe ultimam vitæ noſtræ; ſic enim eſſe poteſt: & quia tempus hoc nobis conceſſum eſt ad acquirendam beatam æternitatem, tempus, quod præterlabitur per momenta, laudabili quadam & fructuoſiſſima Alchimia tranſmutare debemus in æternitatem, impendendo illud ſervitio Dei & ſaluti animæ noſtræ.

Job 7. 6.

Alcuin. Epiſt. 1. Tẽpus gaudij futuræ vitæ æternũ eſt, tempus laborum hujus vitæ breve eſt.

5 B. Alcuinus Epiſt. 1. ad Divinam ſe reflectens miſericordiam, qua diſpoſuit, tempus gaudendi in futura vita eſſe æternum, in præſenti verò tempus laborandi eſſe breve, in hæc prorumpit verba: *Ineffabilis verò Dei pietas humano providebat generi breviter laborare, & æternaliter coronari: ideo pretioſa debent eſſe nobis tempora, ne perdamus per negligentiam, quod per bonæ vitæ exercitium habere poterimus æternum*. Ne quidem unicum temporis momentum negligendum eſt, quia non ſumus certi, & ſecuri habere aliud; unde ſanctus ille Prælatus, Epiſcopus Herbipolenſis, homo illuminatus, frequenter replicare ſolebat: *Omni momento ad oſtium æternitatis ſto*. Imaginabatur ſibi, ac perſuadebat pulſare oſtium æternitatis ſingulis horis ac momentis. S. Hieronymus interpretando verba hæc Aggæi Prophetæ: *Nunquid tempus vobis eſt, ut habitetis in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?* ſcribit hæc ad noſtrum propoſitum: *Omne tempus, quo habitatio vallis eligitur, vel ſervimus deliciis, importunum eſt; omne enim tempus, in quo non virtutibus, ſed vitiis deſervimus, perit, & quaſi non fuerit, reputatur in nihilum*. Qui vivit in peccato, non vivit: *anima quæ peccaverit, ipſa morietur*. Tempus nobis aſſignatum eſt, ut vivamus, & non moriamur.

S. Hieron. in c. 1. 4. Aggæi.

6 Recurrit Seneca ſubminiſtraturus etiam nobis conſilium ſuum, quomodo tempus poſſimus facere noſtrum: *Id agamus*, inquit, *ut tempus omne noſtrum ſit*. Neſciebat ille, quòd Filius Dei ante aſcenſum ſuum in cœlum aſſeruerat: *Tempora, & momenta Pater poſuit in ſua poteſtate*; intelligere nihilominùs poterat, quòd ob velociſſimam temporis rapiditatem, ejuſque irrevocabilitatem, illud retinere, & noſtrum facere, ac de eodem diſponere nequeamus. Cur ergo dixit: *Id agamus, ut tempus omne noſtrum ſit?* Notate hanc vocem, *omne*: totum & omne tempus, quod indulgetur ſomno, menſæ, recreationibus, & quodcumque aliud tempus, quod rebus impenditur indifferentibus, poteſt eſſe noſtrum, ſi praxin illam noverimus. Modum nos docuit idem Seneca, dicens: *Non erit autem, niſi prius nos noſtri eſſe cœperimus*. Quòd tempus poſſit eſſe noſtrum, expreſſam hujus rei veritatem oſtendit quoque nobis Salvator noſter, Joan. cap. 7. *Tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum*. Noſtrum eſt, quotieſcumque illud expenderimus in commodum, & beneficium animæ noſtræ. *Cætera* (verba ſunt B. Laurentii Juſtiniani) *quæ habemus in mundo, à nobis aliena ſunt; tempus autem proprium noſtrum eſt, ſi tamen illo utimur ad ſalutem. Illud ſiquidem divina nobis clementia contulit, ad plangendum errata, ad pœnitentiam faciendam, ad promerendam indulgentiam, ad virtutes acquirendas, ad multiplicanda merita, ad vindicandam gratiam, ad infernè ſupplicia evadenda, ad æternam gloriam conſequendam*. In alias res ſi quis expendit tempus, abutitur eo; ac propterea meritò illo privandus eſt, & tanquam uſurpator alienæ rei puniendus.

Quomodo tẽpus poſſimus facere noſtrum. Senec. Epiſt. 71.

Joan. 7. 6.

B. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 10.

7 Seneca Epiſt. 1. hæc ſcribebat Lucilio: *Ita fac mi Lucili, vindica te tibi, & tempus, quod adhuc, aut auferebatur, aut ſurripiebatur, aut excidebat, collige, & ſerva*. Intelligebat quoque lumine naturali inſtructus, quòd tempus retinere, ac proprium noſtrum facere poſſimus, tametſi volet, & præceps abeat, quamvis nullum in illud habeamus dominium: quod tunc fit, cum illud virtutum exercitio impendimus. Ubi inſuper idem Seneca tractat de brevitate vitæ noſtræ, hæc ſcribit: *Magni, mihi crede, & ſupra humanos errores eminentis viri eſt, nihil ex ſuo tempore dilabi ſinere: & ideo vita ejus longiſſima eſt, cui quantumcumque patuit, totum ipſi vacavit. Nihil inde occultum, otiaſumque jacuit, nihil ſub alio facit; neque enim quicquam reperit dignum, quod cum tempore ſuo permutaret, cuſtos ejus parciſſimus*.

Continuatur idem argumentum. Senec. Epiſt. 1.

Idem de brevit. vitæ c. 7.

6 Hugo de S. Victore hom. 13. in Eccl. hanc quoque tetigit materiam, cum ait: *Ille prudentiſſimus eſt, qui ſic ſcit tranſeuntia in uſum vertere, ut tamen non norit in eorum defectu mentem à ſua ſtabilitate inclinare; omnia enim ſuo tempore benè utenti bona ſunt*. Qui utitur tempore cum in finem, quem Deus ipſi aſſignavit, & hujus curam habet, totum hoc quod operatur, attribuitur, & accreſcit ejus merito, quamvis dormiat, manducet; tametſi rationabili ac honeſtæ interſit recreationi; eſto etiam laboret, ſtudeat, variiſque occupetur negotiis: cum enim omnia hæc ordinata ſint ad neceſſitatem hujus vitæ, vel ad propriæ vocationis convenientiam, totum, inquam, Deus adſcribit ejus merito. Cecinit Regius Propheta: *Ideo convertetur populus meus hic, & dies pleni invenientur in eis*. Ubi S. Chryſoſtomus, citatus ab Hugone Card. diſcurrit in hunc modum: *Si computet quis tempus ſuum, & diætas ſuas, quid omni tempore receperit à Domino, quid fecerit pro Deo, inveniet omni die Deum præſtitiſſe mercedem operis ſervo, ſcilicet, cibum, veſtem, ſanitatem, poteſtatem, facultatem, & hujuſmodi omnia; nos verò quantum temporis expendimus in rebus ſupervacuis?* Verùm

Hugo de S. Vict. ho. 13. in Eccl. Benè utenti tempore omnia ſunt bona.

Pſal. 72. 10. Quinam dicantur dies pleni. D. Chryſ. cit. ab Hug. Car. in hunc loc.

con-

Digitized by Google

conformiter noſtro propoſito, *Dies pleni*, dicuntur illi, qui inſumuntur utiliter: *Dies pleni, ſi illis utimur ad ſalutem*. Nec à propoſito diſcordat, quod ait Seneca Epiſt.93. *Non ut diu vivamus, curandum eſt; ſed ut ſatis; nam ut diu vivas, facto opus eſt, ut ſatis, animo. Longa eſt vita, ſi plena eſt; impletur autem, cum animus ſibi bonum ſuum reddidit, & ad ſe poteſtatem ſui tranſtulit*. Ad hoc quoque propoſitum accedit Thomas à Kempis, omnia bona nobis apprecans: *Utinam per unam diem bene eſſemus converſati in hoc mundo*.

Senec. Epiſt. 91.

Th. à Kemp.

9 Conſideraſtiſne unquam, unde Spiritus Sanctus incipiat computare ætatem, & vitam noſtram? Non ab annis, non à diuturnitate vitæ prolongatæ ad decrepitam uſque ætatem, ſed benè ab eo tempore, quod virtuoſè expenſum fuit: *Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata*. Et ſtatim ſequitur: *Conſummatus in brevi explevit tempora multa*. Ubi Hugo Cardin. exponendo, ſubdit: *Quaſi dicat, ſenectus juſti venerabilis eſt, non quia diuturna, ſed quia moribus comprobata. De malis ſupradictum eſt, quod ſi longa vita fuerint, in nihil computabuntur, & ſine honore erit noviſſima ſenectus illorum. Cani ſunt ſenſus hominis, &c. Senſus ſunt cani hominis interioris, quia ſicut cani corporis naſcuntur calore naturali frigeſcente; ita cani ſpirituales, qui ornant caput hominis interioris, id eſt, mentem, oriuntur incentivo vitiorum ceſſante*. Huc ſpectat quoque doctrina S. Ambroſii: *Verè ſenectus illa venerabilis, quæ non canis, ſed meritis albeſcit; ea enim eſt reverenda canities animæ in canis cogitationibus, & operationibus effulgens. Quæ eſt enim vera vita ſenectutis, niſi vita immaculata, quæ non diebus aut menſibus, ſed ſæculis propagatur, cujus ſine fine eſt diuturnitas, ſine debilitate longævitas?*

Ætas noſtra ab illo tempore computatur quo incepit eſſe virtuoſa. Sap.4.8.

Hugo Card.

S. Ambr. l.1. Epiſt.22.

10 1. Reg. cap.13. legimus de Saule: *Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet*; & tamen de fide conſtat, eum fuiſſe hominem ætatis conſiſtentis; ſiquidem aſinos paſcebat: quomodo ergo ſacer textus ait, eum nonniſi unius anni fuiſſe filium? Dubium hoc ampliùs creſcit propter verba, quæ ſequuntur: *Duobus tantum annis regnavit ſuper Iſrael*; cum tamen pariter certum ſit, quòd longo tempore regium occupaverit thronum? Dubia omnia ſolvit S. Gregorius, dicens: *Licet multis annis regnaverit, illos ſolos regnaſſe dicitur, in quibus innocens, & humilis fuiſſe perhibetur*. Hoc idem de eo, qui longo vixit tempore, aſſerere poſſumus. Hoc ſolum tempus ei computabitur in calendario cœli, quo vixit in Chriſtiana innocentia, *in timore incolatus ſui tempore converſatus eſt*; hunc etenim in finem, & non in alium, Deus nobis concedit donatque hunc pretioſiſſimum theſaurum.

1. Reg. 13. Hoc clarum eſt exemplo Regis Saulis.

D. Gregor. in hunc locum.

11 S. Bonaventura conſiderando verſiculum Pſ.118. *Tempus faciendi Domine, diſſipaverunt legem tuam*, hunc inſtituit diſcurſum: *Conſiderandum*, inquit, *quid expenditur; quis offenditur; quid magni penditur; & quid parvipenditur. Quoniam illud indecenter expenditur, quo nihil pretioſius; ille irreverenter offenditur, quo nihil gratioſius; illud impudenter magni penditur, quo nihil pernicioſius; illud imprudenter parvipenditur, quo nihil fructuoſius. Quid enim tempore pretioſius? Quid Domino gratioſius? Quid prævaricatione ſeu legis diſſipatione pernicioſius? Quid divina lege fructuoſius?* Appoſitam valdè, & accomodatiſſimam in B. Laur. Juſtiniano reperio doctrinam moralem, dùm ſic diſcurrit: *Pernicioſus eſt amor, dum temporalis vita diligitur velut perpetua. Prævalet tunc adverſarius, dominatur vitium, ſubvertitur intellectus, & pene omnis ſancta depravatur intentio. O quàm deteſtandum eſt, & ab humano ſenſu alienum, fluctibus ſuperædificare velle labentibus, & per momenta ſingula inhærere cadentibus. Quis in ſæcularibus negotiis, niſi infatuatus, & ſtolidus, hoc agere niteretur? Quis talia non argueret perpetrantem? Novit perſæpè qui rationis eſt capax, damnare in altero, quod abhorret à vero, & inconſultè perficitur. Novit, inquam, quiſque interdum prudentius aliena judicare, quàm ſua. Nemo laudaret inutiliter pecunias diſperdentem, ſed neque ultro preperantem ad interitum: & tamen pene omnes hoc faciunt, & nemo miratur, nec reperitur, qui cohibeat hujuſmodi, ſive redarguat. In hac vita quid pretioſius tempore? Nihil æque tam noſtrum, tamque proficuum ad promerendum cæleſtia, quàm tempus*: ergo ſequitur, illud non eſſe inſumendum ad acquirenda hæc bona mundana; ſecùs enim facientes, prodigi illius erimus diſſipatores.

Pſ.118. 126. S. Bonav. in hunc locum. Carpuntur tempus malè impendentes.

B. Laur. Juſt. de compunct. & compl. Chriſt. perf. Pernicioſum eſt hanc vitam diligere velut perpetuam.

12 *Fruſtra eſt triſtitia temporum labentium perditorum* (ita diſcurrit Simon de Caſſia): *reprehendi ſolum poſſunt, aut in tabula damnata depingi tempora vacua, quæ præteritum in ſuo jure ſuſcepit; corrigi autem nunquam, nec in charta ſatisfactoris adſcribi. Potius malè actum per pœnitentiam ſequentem diluitur, quam recuperari poſſit bonum, quod excidis ex incuria ſeu negligentia, vel quomodolibet prætermiſſum. Non ergo prætereamus horam noſtram, quia neſcimus horam divinam. Hora noſtra eſt actionis, dijudicationis eſt hora divina; ait enim ipſe Salvator: Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam*. In antiquo authore hoc ſcriptum invenio: *M. Varro dicere ſolebat, nullam jacturam eſſe graviorem, præſertim ſcienti, quàm temporis*. Homo Chriſtianus, ſi malè expendit, & inutiliter perdit tempus, magis reus & culpabilior eſt, quàm ſint ipſi infideles, quia ex fide novit, ſibi datum eſſe, ut *dum tempus habet, operetur bonum*. Experientia compertum eſt, nihil eſſe, quod vilius à nobis æſtimetur, cujuſque minorem habeamus curam, quàm ipſius temporis: cætera omnia magni facimus, tempus parvi: imò flocci pendimus: Unde dolenter conquerebatur S. Auguſtinus? *Si tibi*, inquiens, *vinum minuatur in utre, triſtaris; diem perdis, & gaudes?*

Triſtitia de perdito tempore fruſtranea eſt. Simon de Caſſia l.13.

S. Auguſt. ſerm. 17. de Ver. Dom.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur, quantum utilitatis conferant occupationes, & labores ad fugiendum otium; ubi & laudantur, qui tempus benè impendunt.

THEMA.

Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & fatigatione, nocte, & die operantes. 2. Theſſ. 3. verſ.8.

1 CUm DEUS Paulum Apoſtolum elegerit, ut prædicatione Euangelii mundum ad Chriſti fidem converteret, aliunde verò ipſe Apoſtolus bonis patrimonialibus abundaret, aut certè in ſuum favorem uti potuiſſet hac diſpenſatione: *Qui altari ſervit, de altari vivere debet*: meritò inquiri poteſt, cur voluerit potiùs laborare, victumque ac neceſſariam ſuſtentationem labore, & ſudore lucrari? Nonnullas reddit Apoſtolus ipſemet rationes: *Ne quem veſtrum gravaremus*, eſt prima: ſed altera magis eſſentialis eſt: *Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos*. Cognoſcebat optimè Apoſtolus, quantum vitæ unius hominis conferat ſublevamen & ſolatium, ſi fugiat otium, manuſque applicet labori; unde ſequitur in eadem Epiſtola: *Cum eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet. Audivimus enim inter vos quoſdam ambulare inquiete, nihil operantes, ſed curioſè agentes. Iis autem, qui ejuſmodi ſunt, denunciamus, & obſecramus in Domino Jeſu Chriſto, ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent*. Quod ut ardentiùs urgeret, ſubdit: *Vos autem fratres, nolite deficere benefacientes: quod ſi quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur*. In quæ verba ſcribit Sanctus Ambroſius, & ait: *Quem ſi Epiſtolæ authoritas non corrigit, notandum hunc, nec converſandum cum eo præcipit, ut confuſus, quia ab omnibus evitatur, ſubjiceret ſe præceptis Apoſtoli*.

Apoſtolus Paulus maluit labore ſuo comparare ſibi victum quam alio modo.

S. Ambr.

2 S. Bernardus examinando textum hunc Eccleſiaſtici: *De ſtercoribus boum lapidatus eſt piger*, obſervat: *Scriptura eſt, In deſideriis eſt omnis otioſus; & item, De ſtercoribus boum lapidabitur piger. Væ, væ miſero, dum ſtercoratur, putatur ornari. Boſorat Paulus, triturans in area Domini, & ſuum utique agnoſcens poſſeſſorem; unde & dicebat: Propter Chriſtum omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam. Hæc amplexatur ſtercora, etiamſi quondam nutritus fuerit in croceis. His lapidatur ſtercoribus piger, qui Chriſtum lucrifacere negligens, corde vacuo, & deſerto foras cogitur evagari*. Verùm cum me ad omnia

Pigri, & otioſi merentur lapidari ſtercore boum. Eccl.22.2. S. Bern. in declamat.

illa,

illa, quæ de S. Paulo diximus, reflecto, aſſerendum mihi videtur, quòd omnis Chriſtianus otioſus, & piget in ſervitio Dei, animæque ſuæ profectu, lapidari mereatur ſtercore bujus myſtici bovis: *Bos erat Paulus.* Etenim ſi tantus Apoſtolus manus applicat laboribus, eſto aliàs in converſione mundi adeò occupatus fuerit, quantò magis bonam merebitur reprehenſionem propter otioſitatem ſuam, qui ſimilibus, quibus Apoſtolus, non detinetur negotiis?

Homo inſtar vineæ ſemper debet excoli. S. Bern. ſerm. 63. in Cant.

3 Cœleſtis agricola, qui dicebat: *Pater meus agricola eſt*, vocavit ſe vitem: *Ego ſum vitis;* & fideles palmites: *Vos palmites.* Vinea continuò indiget labore, non ſic eſt de pratis, & ſylvis. S. Bernardi reflexio, & doctrina eſt: *Bona vinea juſti, imò bona vinea juſtus, cui virtus vitis, cui actio palmes, cui vinum teſtimonium conſcientiæ, cui lingua torcular expreſſionis. Vides apud Sapientem vacare nihil? Sermo, cogitatio, converſatio, & ſi quid aliud eſt ex eo, quicquid totum Dei agricultura, Dei ædificatio eſt, & vinea Domini Sabaoth.* Dignum obſervatione eſt, quòd in parabola illa ab Incarnata Sapientia compoſita nonnulli operarii proteſtati fuerint, non tantùm quòd laboraſſent; verùm etiam, ut exprimerent, quanta cum diligentia laboraſſent, dixerunt: *Portavimus pondus diei, & æſtus.* In Epiſtola quadam S. Franciſci de Sales: *Qui tanquam novellus noſtrorum temporum Apoſtolus ad veram fidem, & pœnitentiam convertit pluſquam ſeptuaginta animarum millia;* homillima hæc legitur ejuſdem lamentatio, & deploratio: Ah, quando conſidero, quibus hactenùs impenderim tempus Dei, magnis premor anguſtiis, timens, ne me velit excludere ab æterna gloria: hanc enim oonniſi tempus benè impendentibus communicare intendit. Ex quibus hoc jam conficio argumentum: quantò majorem illi habebunt occaſionem timendi Deum, qui tempus inutiliter profundunt in ludos, recreationes, coovivia ac ſimiles diſſolutiones, ſuntque hoſtes laboris?

Matth. 20. S. Franc. de Sales l. 7. Epiſt. 32.

Acta Eccl. Mediol. fol. 170. S. Carolus Borromæus otium omnino arceri voluit à Clericis.

4 In Concilio Provinciali quarto S. Carolus ordinavit, mandans ſuæ Provinciæ Epiſcopis: *Vnuſquiſque ſua Provinciæ Epiſcopus, atque alii item qui ipſius nomine & authoritate viſitationis munus obibunt, videant atque inquirant diligenter, quibus in rebus tempus Clerici conſumant, anque in iis potiſſimum, quæ ab illis agi, curarique debent, qui in Dei cultum ſe dediderunt. Quod ſi Clericos aliques otioſos eſſe compererint, inita aliqua ratione, ſalutaribus eos occupationibus, & Eccleſiaſtico Ordine dignis incumbere procurent, ac previdoant omninò, ne iſti ad ſuæ ſalutis diſcrimen, & aliorum offenſionem otio abutantur.* Alio quodam loco ejuſdem voluminis, ubi tractat de inſtitutionibus, & regulis Seminariorum, leguntur ſequentia: *Otium ac deſidiam fugiant, quæ cum Eccleſiaſtices omnes dedeceat, tum eos potiſſimum, quibus aliorum cura committenda eſt.* Domina de Cantal fuit primogenita ſpiritualis filia S. Franciſci de Sales, nec non prima petra fundamentalis, cujus opera ille inſtituit Ordinem Viſitationis; de iſta in vita ſua legitur lib. 1. pag. 28. quòd toto tempore viduitatis ſuæ numquam viſa aut inventa fuerit otioſa; in ipſiſmet converſationibus non abhorrebat laborem. Cuidam illam roganti, ut ſpiritum nonnihil relaxaret, & arcum nimia occupatione tenſum tantiſper remitteret, gratioſè replicans, dicebat: Si unicum temporis momentum perderem, furti me ream exiſtimarem; illud enim Eccleſiæ, & pauperibus totaliter dedicavi. In vita S. Pachomii, qui regulas monachiſini à ſe fundati ab ipſomet Deo excepit, legimus varia documenta Monachis ſuis tradita: præcipuum & majoris momenti fuit illud: *Non negligamus dies noſtros, quos nobis largitus eſt Dominus.*

Ibid. fol. 960.

Exempla otium fugientium. Vita Cantal. l. 1. pag. 28.

In vita S. Pachomii.

Cum ſimus ſervi empititii, ſemper operari debemus. S. Antonin. p. 2. t. 9. c. 14.

5 *In labore, & fatigatione operantes.* Ingenioſam conformemque huic propoſito conſiderationem facit S. Antoninus, aſſerens: *Sumus facti ſervi emptitii, empti enim eſtis pretio magno, ſcilicet, ſanguine Chriſti effuſo in cruce, ait Apoſtolus, 1. Cor. 6. & ideo glorificate, & portate Deum in corpore veſtro; ſcilicet laborando pro ipſo Domino, non otio torpendo.* Hugo Cardinalis expoſuit verba illa ejuſdem Apoſtoli alio in loco: *In labore, & ærumna; in labore manuum a mane, vel pullorum cantu uſque ad quintam horam labori manuum inſiſtebat, unde victum acquirebat.* Argumentum, quod valdè conſtringit, formavit Origenes in hunc modum: *Quare ægrè fers laborare, & per bona opera teipſum cauſam tuæ fieri ſalutis? An magis te delectabit, dormientem, & in otio conſtitutum, æterna proſperitate requieſcere? Pater meus, inquit Dominus Jeſus Chriſtus, uſque modo operatur, & ego operor, & tibi diſplicet operari, qui ad opera natus es?*

Hug. Card.

Orig. ho. 1. in Ezech.

Chriſtus à juventute ſua otium devitans, ſemper laboravit.

6 Voluit Filius Dei in domo fabri lignarii patris ſui putativi vivere, &, ut huic nodo ac vinculo conjugali juncta eſſet ſanctiſſima Mater ſua, diſpoſuit hunc in finem, ut & ipſe laborare ac ſudore ſuo victum lucrari poſſet, idque ad trigeſimum uſque annum executus fuit. Quapropter in parabolis, veluti nonnulli notarunt, ſimilitudines proferre ſolebat de aratris aliiſque ſimilibus inſtrumentis, quibus eum in labore uſum fuiſſe creditur, ac veriſimile eſt. Vix natus in Bethlehem quoſnam miniſterio Angelorum è cœlo deſcendentium invitavit? Non Scribas, non Synagogæ Principes, noo Sacerdotes & Pontifices, ſed pauperes, & labore feſſos paſtores, qui nocte dieque vigilant: *In laboribus à juventute mea:* & id intelligitur de Chriſto. Laboravit inſuper, & ſudavit poſt trigeſimum ætatis annum, diſcurrendo per Galilæam, & Judæam; ac ſpecialiter, ut refert de eo S. Joanoes, quando ivit in Samariam, *fatigatus ex itinere. Labore fatigatur, ut labori ſanctitatem afferat*, ſubdit Nazianzenus.

Nazianz. orat. 36.

Antiqui Monachi Chriſti exemplo, ſumma cura ſemper fugiebant otia. In Vit. Patr. l. 4. c. 10.

7 Antiqui illi Monachi, qui Chriſti Apoſtolorumque utpote viciniores temporibus, profitebantur Chriſti ſequelam, ſummam adhibebant curam, ut fugerent otium: ſic de illis refertur in Vitis Patrum: *Nullum tempus ab operis exercitatione vacuum tranſire concedunt, quia non ſolum ea quæ diei ſplendor emittit, omni inſtantia manibus exercere contendunt; ſed etiam illa operationum genera ſolicita mente perquirunt, quæ ne ipſius quidem noctis denſiſſimæ tenebræ valeant impedire, credentes ſe tantò ſpiritualium contemplationum puritatem mentis intuitu quæſituros, quantò diutius fuerint erga operis ſtudium ac laboris intenti.* Et cap. 30. expreſſiùs, & clariùs horum veritas ampliùs elucidatur: *Per totam itaque Ægyptum Monachi nullo modo patiuntur eſſe otioſi; ſed victum ſuum labore manuum conſequuntur, & non ſolum de laboribus ſuis peregrinos, & advenientes fratres ſecum reficiunt; ſed etiam per loca Lybiæ, quæ fame laborant, nec non etiam per civitates, his qui in carceribus, & diverſis vinculis tenentur, immanem conferunt alimoniæ ſubſtantiam, de fructu manuum ſuarum rationabile ſacrificium Domino tali oblatione ſe offerre credentes. Dicunt etiam, operantem monachum Dæmone uno pulſari ſemper, otioſum verò innumerabilibus ſpiritibus devaſtari.*

Ibid. c. 30.

S. Paſch. l. 9. in cap. 20. Matth.

Chriſtiani in vinea, cujus vitis Chriſtus eſt collocati, debent eſſe operarii.

8 S. Paſcbaſius tractando de præfata parabola vineæ ſcribit iſta: *Omnes ſimul qui vocantur ad vineam, una Eccleſia ſunt, unaque vinea de vite, quæ Chriſtus eſt, propaginata. In qua, & ad quam qui intrant, vel qui conducitur, nemo otioſus, ſed omnes operarii eſſe debent. Quia nemo eſt, & ſi non alius, qui ſeipſum exercere, & excolere non debeat, ut fructum ferat in Chriſto, & in vite maneat. Novit ergo quicumque manet in Chriſto, quantus qualiſve ſit hujus vineæ labor, qualiſve cultura, ne palmes luxuriet, & ne vitia ſubrepant.* Legite hiſtoriam relatam Lucæ 6. de homine illo, cujus manus dextera arida erat; præſentabatur ille Chriſto Domino in die Sabbathi, ut priſtinam ab eo reciperet ſanitatem; aſt Salvator noſter ſanaturus illum, priùs hoc propoſuit dubium: *Interrogo vos, an liceat Sabbathis benè facere, an male; animam ſalvam facere, an perdere? Et circumſpectis omnibus, dixit homini: Extende manum tuam: & extendit, & reſtituta eſt manus ejus.* Non immeritò quæſtionem hic movet S. Auguſtinus: *Quæritur, cum corpus curaverit, quare ſic interrogaverit, ſi liceat animam ſalvam facere, an perdere? Vel dixit hoc, quod illa miracula propter fidem faciebat, ubi ſalus eſt animæ; vel quod ipſa ſanatio manus dexteræ ſalutem animæ ſignificabat, quæ à bonis operibus ceſſans, aridam quodammodo dexteram habere videbatur.* Quo modo Incarnata Sapientia ſanavit illum? Jubendo illi: *Extende manum.* Qui æternam ſalutem obtinere deſiderat, manum extendat, operetur, neceſſe eſt, eſto in die Sabbathi. S. Petrus Chryſologus ingenioſam hanc fecit reflexionem ſupra iſta verba: *Veſpere autem Sabbathi, quæ luceſcit in prima Sabbathi. Sabbathum*

Luc. 6. 9.

S. Auguſt. t. 4. l. 4. Euang.

Extendas manum ad operandum, qui deſiderat æternam ſalutem.

Chryſol. ſer. 77.

ſe-

ſecundarium ſe lætatur effectum, quod juſſione legis torpebat in otio, & per diei Dominici primatum in divina virtutis opera mirabiliter excitatur, quod Judaicæ obſervationis inertia à virtute ſalutari reddebat extraneum, dicente Domino: Non licet ſabbathis ægris curam, afflictis opem, cæcis viſum, vitam mortuis condonare? Et interpretando taliter à Deo diem ſabbathi ſanctæ legis ſtudiis deputatum, miſera tantum ventris addixerat ſervituti.

Animæ, & corpora ſedulò operantium potiores ſunt, & vegetiores, quàm otioſorum. Chryſ. ho. 5. in 1. ad Cor.

9 *In labore, & fatigatione operantes.* Ubi S. Chryſoſtomus loquens ad propoſitum de S. Paulo, qui pro lucro victus ſe fatigabat: *Exercebat artem*, docet: *Nemo ergo erubeſcat ex iis, qui ſunt artifices; ſed ii qui nihil agentes aluntur, & ſunt otioſi. Perpetuò opus facientem alì, eſt genus Philoſophiæ. Eorum ſunt animæ puriores, eorum ſunt mentes robuſtiores ac firmiores; nam qui eſt otioſus, multa magis temerè loquitur, & multa agit temere, & tota die nil operatur, multo veterno & torpore repletus. Qui autem verſatur in operatione, nil citò admittit ſupervacaneum, neque in factis, neque in verbis, neque in cogitationibus: tota anima perpetuò eſt extenſa ad vitam laborioſam. Ne ergo eos contemnamus, qui aluntur manibus, imò verò propterea eos beemus.* Simon de Caſſia diffusè ſupra vitam Chriſti diſcurrit, & dum venit ad Nicodemum principem Synagogæ, qui nocte ad Chriſtum accedebat eidem locuturus, quærit, quodnam ſit diſcrimen inter Nicodemum, & Sponſam, cujus mentio fit in ſacris Canticis, quæque dolens conquerebatur: *Per noctes quæſivi, quem diligit anima mea: quæſivi illum, & non inveni.* Et ſolvit dubium ſequentibus verbis: *Mirum autem cum Sponſa quæſivit per noctem, quem diligit anima ſua, & non invenit, & iſte Nicodemus ad eum nocte venit. Sed illa quæſivit in lectulo ſuo, videlicet delectata quiete; iſte verò cum venit, jugum otioſitatis excuſſit, veniens, & inveniens.* Erat homo nobilis, dives & princeps; at labore occupatus: quod ex eo deducitur, quòd, ut alibi inſinuavi, excùlpſerit vultum ſanctum, quæ ſculptura adbuc conſervatur in urbe Lucenſi mea patria.

Simon de Caſſia l. 11. c. 6. Qui excutiunt otium, inveniunt Chriſtum.

Operatio conducit ad tuendam ſanitatem. Iſid. Peluſ. l. 5. Epiſt. 470.

10 Reprehendit S. Iſidorus Peluſiota Theodorum Scholaſticum: *Tu quidem opus omne, quod manibus elaboratur, turpe ac probroſum eſſe exiſtimas, cum alioqui utile ſit, atque ad tuendam vitam conducat.* Notetur hoc verbum, *tuendam*; quia dum labor nonnunquam debilitat corpus, eximit illud à vehementia motuum, & tentationum carnalium, quibus plerumque ſubjectum eſſe ſolet in deliciis & otio; prætèrquàm exercitium corporis plurimùm etiam conducit ad ſanitatem, ſicque utilis eſt labor tam animæ, quàm corporis ſaluti: *Mitylenæus Pittacus, quamvis rex eſſet, piſtrinum tamen manibus ſuis exſtruebat, ſimulque & actuosè ſe exercebat, & cibum operabatur.* De Alphonſo Rege Arragoniæ legitur, quòd frequenter manibus laborabat; unde vice quadam ab amico familiari ſuo interrogatus, cur id faceret; reſpondit: *Nunquid Deus, & natura Regibus fruſtra manus contulere?* Adamus totius Univerſi Monarcha erat, nulla in ſtatu innocentiæ adigebatur neceſſitate, ut in ſudore panem ſuum lucraretur; attamen Deus in paradiſo terreſtri poſuit illum, *ut operaretur*; cujus rationem reddit D. Chryſoſt. inquiens: *Nam cum omnibus deliciis potirentur, ibi vitam agentes, tam oblectamentis eorum quæ videbant, quam lætitia eorum, quibus fruebantur, ut ne immodica proſperitate homo inſoleſceret (omnem enim malitiam docuit otioſitas) propterea præcepit Deus, ut operaretur. Si laboris omnis fuiſſet expers, protinus ex multo otio in ignaviam prolapſus eſſet.* Non cecidiſſet Adamus, ſi manum adhibuiſſet operi; verùm quia unà cum ſua conſorte vagabatur otioſus per paradiſum, ideò contra eos prævaluit ſerpens.

Exempla regum manib. laborantium. Plutarch. l. 1. de reb. Alph. reg. Arrag.

Chryſ. ho. 14. in Gen.

11 *Deus qui præcinxit me virtute*, cantat Pſalmiſta, *& poſuit immaculatam viam meam: qui perfecit pedes meos tanquam cervorum, & ſuper excelſa ſtatuens me: qui docet manus meas ad prælium.* Modum hìc docet, quo ſe conſervabat irreprehenſibilem, vigoremque acquirebat ad reſiſtendum, & dimicandum cum inimico infernali: *Poſuiſti ut arcum æreum brachia mea:* Brachia ſua ad laborandum extenſa adeò robuſta erant, ac ſi fuiſſent ærea: arcu ſemper tenſo ad operandum paratus ſtabat. Scribit Seneca Epiſt. 93. *Laudemus, & in numero fælicium reputemus eum, cui quantulumcumque temporis contigit, bene collocatum eſt.* Paulò ſuperiùs dixerat: *Quid illū octoginta anni juvant, per inertiam exacti? Non vixit iſte, ſed in vita moratus eſt; nec ſerò mortuus eſt, ſed diu. Octoginta annis vixit. Intereſt mortem ejus ex quo die numeres. At ille obiit viridis; ſed officia boni civis, boni amici, boni filii executus eſt: in nulla parte ceſſavit; licèt ejus ætas imperfecta ſit, vita perfecta eſt. Octoginta annis vixit, imò octoginta annis fuit: niſi fortè ſic vixiſſe eum dicis, quomodo dicuntur arbores vivere. Obſecro te, mi Lucili, hoc agamus, ut quemadmodum pretioſa rerum, ſic vita noſtra non pateat multum, ſed multum pendat. Actu illam metiamur, non tempore.* In progreſſu ejuſdem Epiſtolæ ſcribit: *Quæris, quod ſit ampliſſimum vitæ ſpatium? uſque ad ſapientiam vivere. Qui ad illam pervenit, attigit non longiſſimum finem, ſed maximum.* Philonis Hebræi doctrina eſt: *Eorum qui nec diſciplinis imbuti ſunt, nec legibus; nec numerus initur, nec habetur ratio. Virtus, & honeſtas in qualitate conſiſtit, non in quantitate; unde vel unus dies ſine culpa tranſactus integra vita ſapientis æquiparatur.*

Pſal. 17. 33. David modò docet, quo ſe ſervavit irreprehenſibilem.

Senec. Ep. 93. Quæ vita judicetur longa.

Philo lib. de pœn. & præmiis ſub fin.

12 Inter omnes Religiones, quæ tempore noſtro florent in ſpiritu, doctrina & exemplari vita, Societas Jeſu mirum in modum excellit, quemadmodum per totam Chriſtianitatem idipſum experientia commonſtrat. Sciendum eſt, hanc inter alias ei præſcribi regulam: *Omnes, quamdiu corpore bene valent, in ſpiritualibus vel exterioribus rebus habeant, in quo occupentur, ne otium malorum omnium origo, quoad fieri poſſit, domi noſtræ locum habeat.* Servus Dei Juvenalis Ancina, dignus filius S. Philippi Nerii, de cujus beatificatione jam agitur in Congregatione Rituum, erat inimicus otii; unde in ejus vita legitur, quòd cum frater ejus illi ſcripſiſſet, ut inter domeſticos computus inquireret, & videret, quanta eſſet ſumma pecuniæ, quam quidam deberet, ut illam exigere poſſet, reſpondit: Sufficit, ego non habeo tempus inquirendi hujuſmodi quiſquilias: *malo fraudem pati, quam tempus pretioſiſſimum conterere.* Didicerat idipſum à D. Auguſtino alicui ſcribente hiſce verbis: *Sed mi frater, & tu, credo, quod noveris, quanta ſint in manibus meis, quibus ob diverſas curas, quas noſtra ſervitutis neceſſitas habet, vix mihi pauciſſimæ guttæ temporis ſtillantur; quas aliis rebus ſi impendero, contra officium meum mihi facere videor.*

Societas Jeſu commendatur ob continuas occupationes. Reg. 44. Sum. ſociet. Jeſu.

Vita Juven. Anc. l. 3. c. 14. Exemplum notabile.

DISCVRSVS XVII.

ARGUMENTUM.

De tempore, quod honeſtæ recreationi viriumque reſtaurationi impenditur; ſimulque commendatur otium, & quies vitæ contemplativæ.

THEMA.

Tempus flendi, & tempus ridendi. Eccleſ. 3. 4.

1 Eccleſiaſtes, qui fuit Rex Salomon, tempus non planctui duntaxat, ſed etiam riſui aſſignavit: *Tempus flendi, & tempus ridendi*; conſequens ergo eſt, quòd in honeſtas recreationes, in jucunda & licita animi corporiſque exercitia tempus expendi poſſit. Ita eſt; obſervandum tamen, Sapientem præmiſiſſe: *Tempus flendi*; adeòque recreatio debet eſſe reſtauratio ſive ſublevamen laborum, operumque pœnitentialium præcedentium, juxta tritam illam regulam: *Frangitur intenſus, niſi quando remittitur arcus.* Sancti Auguſtini doctrina eſt, allegata à D. Thoma, quando tractat de Eutrapelia: *Volo tandem tibi parcas; nam ſapientem decet interdum remittere aciem rebus gerendis intentam. Nunquid caro mea ænea eſt*, dicebat Job? Pro conſervatione ſanitatis corporalis (cui innititur virtutum ædificium: etenim quando quis infirmus eſt, nihil in Dei ſervitio præſtare poteſt) expedit, ut aliquando tantiſper nos recreemus, ad eum modum, quo facere ſolet magnum daturus ſaltum. Iſprùis aliquot paſſibus retrocedit, ut majori cum impetu tranſilire poſſit: pari ratione nonnumquam ſe recreet, jucundus ac hilaris ſit, oportet, qui hanc terram tranſire, ac tranſilire debet, ut deinde eò magis idoneus, & aptior fiat ad elevandam mentem ſuam in cœlum. Tetigit quoque hoc punctum moralis Seneca de tranquillitate, cum ait: *Danda eſt remiſſio animis: meliores acrioreſque requieti ſurgent.* Inutilis videtur ſomnus, & ſuperfluus, quia homo

S. Auguſt. Epiſt. 136. Jucunda, & hilaris recreatio viro prudenti permiſſa eſt.

Seneca eiſ. de tranq.

Digitized by Google

homo à ſomno abſorptus mortuo non abſimilis eſt; & verò magna pars ætatis, & vitæ per ſomnum conſumitur, dum homo tot tantiſque ſe privat operibus bonis, quibus animam ſuam, ſi vigilaret, ditare poſſet; nihilominùs certum eſt, ſomnum eſſe neceſſarium, eodemque reparari ac reſtaurari ſanitatem corporis, ut majori cum alacritate, ea quæ nobis incumbunt agenda, proſequi ac perficere poſſimus. Unde Ariſtot. in ſua morali Philoſophia conſulit nobis honeſtos ludos: an fortaſſis cum detrimento virtutis? imò cum augmento. *Lude: ſed in quem finem? ut res ſerias deinde agas.* Qui nullas habet occupationes, neque detinetur negotiis, nimimè indiget reſpiratione, & reſtauratione, quia non laborat.

Ariſt. l. 3. Ethic. c. 6.

2 In ſacris Canticis Sponſam invenio dixiſſe: *Poſuerunt me quaſi cuſtodem in vineis.* Econtra cap. ſequenti Sponſus apud filias Hieruſalem inſtat: *Adjuro vos filiæ Ieruſalem per capreas cervaſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* Ergone deputata ſponſa ad vigilantiam, & cuſtodiam vineæ, per quam intelligitur Eccleſia, quieſcere & ſomnum capere poterat? Audite, quid illa de Sponſo ſuo dixerit: *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi cubes in meridie?* Ipſa igitur ad imitationem Sponſi ſui quietem etiam capiebat, & non immeritò, quia qui ex officio invigilat, ac in gratiam, & beneficium alterius laborat, ſuo tempore, & loco convenienti, ſublevamine aliquo ac reſtauratione indiget: *Tempus flendi, & tempus ridendi.* Id conſulit quoque S. Bernardus, ſcribens: *Vt potita votis anima, aliquatenus tanto ardentius redeat in idipſum, quanto infructuoſius intermiſiſſe meminerit, & iterùm ſumpto contemplationis guſtu, valentius ad conquirenda lucra ſolita alacritate recurrat.* Obſervetur tamen, Sponſum loco ſupra allegato nolle, quòd Sponſa ſua ſomno pigreſcat; ſed poſtquam aliquantulum poſt labores ſe recreavit & reſpiravit, rurſum ſuſcitetur: ideòque notandum, Sponſum vix dixiſſe: *Ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis;* & ſubitò ſubjunxiſſe: *Vox dilecti mei pulſantis: en dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, & veni, &c.* Hoc idem ab eodem S. Bernardo ſermone ſequenti notatum fuit: *Vbi dilectam paululum in ſinum quieviſſe perſenſit, ad ea denuò, quæ utiliora viſa ſunt, trahere non cunctatur.*

Cant. 1. 6. Ecà ſomnus neceſſarius homini permiſſus eſt poſt labores. Cant. 2. 7.

S. Bern. ſerm. 52. in Cant.

Idem ſer. 58. in Cant.

3 Ut cum merito, & honeſtate recreationibus indulgeamus, Plato appoſitam nobis ſubminiſtrat ſimilitudinem, dicens: *Locus adhibendus eſt, obſervata uſus ejus occaſione, ut tanquam medicina loco adhibeatur.* Medicina ſumitur in remedium reſtituendæ ſanitatis per labores debilitatæ; ut nimirùm priſtinis recuperatis viribus, rurſum operari poſſimus; ita fiat in honeſtis recreationibus, omneſque, qui virtutem amant, ſemperque ſe fatigare conantur, cogitent, neceſſe eſt; etenim *ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.* Ut igitur in curſu perfectionis perſeverare, tentationibuſque reſiſtere, ac majori conatu in Divino ſervitio proficere valeant, refocillatione opus eſt: Verùm illud quoque obſervandum, quòd quemadmodum medicina nociva eſſet, niſi potio ſumenda ſit limitata, & moderata juxta morbum, & complexionem ſumentis; ad eundem modum recreationes, quibus timorati vacare cogitant, intra convenientes ſubſiſtant limites, oportet: *Attendendum* (ait S. Thomas) *Sicut & in omnibus humanis actibus, ut congruat perſonæ, tempori, & loco, & ſecundum alias circumſtantias debitè ordinetur; ut ſcilicet ſit tempore, & homine dignum.*

Honeſtæ, & moderatæ recreationes medicinæ comparantur. Plato l. 8. de Repub. c. 4.

4 Verùm aliud quoddam otium, quod habet pro objecto negotium, eſto oculis mundi apparentem repræſentet otioſitatem, pariter honeſtum, & virtuoſum eſt. Legitur in S. Cyrillo titulus unius capitis, talis nimirùm: *Quietem mentis dilige, & otium fuge.* Apologus hic eſt: *Hora veſpertina bovem jugo oneratum otioſus vaguſque lupus reperiens, quaſi compatiens illi, dixit: Quandonam ſolutus beata libertate vagaberis, & fatigatus grata quiete, refocillaberis otioſus? Cui ille reſpondit: Nimirum, quando ſapientia relinquet naturam; labores enim quamdiu ſuſtinebit membrorum ſocietas, nunquam me rapiet vagationis captiva libertas, aut otioſitas cordis, fluctuans tempeſtatibus. Nam vagatio mentis quædam eſt alienatio, & otium tempeſtas eſt cordis. Siquidem alienatus à virtute ſenſus, mox, ſicut Cain, Gen. 4. profugus, vaguſque diffunditur, & velut David, 2. Reg. 11. ſtatim procella vitioſitatis involvitur animus vitioſus. Ad hæc lupus adjunxit: Numquam ergo quieſcit ſapiens? Reſpondit bos: Imò poſſidet eum ſecura quies; nonne attendiſti, quod ſuperior mandibula, licet non moveatur, minimè ſit otioſa? Sic utique ſapiens etiam nunquam otioſus: continuè, aut mente exercitatur, aut corpore.* Eccleſia multas inſtituit Religiones, quæ videntur eſſe otioſæ, & inutiles auxilio animarum, veluti ſunt illæ, quæ profitentur rigoroſam ſequeſtrationem, & ſolitudinem; uti ſunt Camaldulenſes, Carthuſiani, & alii ſimiles. Operarii illi à S. Matthæo in parabola relati, qui dixerunt: *Portavimus pondus diei, & æſtus;* figurabant hos Religioſos: non videmus quidem illos fodientes, pala & harpagine evertentes campos & vineas; plus tamen laborant mente, intellectu, & contemplatione.

Quies mentis diligenda eſt, & otium fugiendum. D. Cyrill. l. 2. Apol. mor. c. 14. Apologus inter lupum otioſum, & bovem operantem.

Matth. 20. 5.

5 Petrus Bleſenſis in quadam Epiſtola ſua acriter reprehendit otium, ſed hoc addit: *Labor ſcholaſticus otium eſt, ſed otium negotioſum, ut quod animum reddat ad honeſta ſolicitum; unde & ſcriptum eſt: Sapientiam ſcribe in otio. Ideo diſcipuli eſurientes fricabant ſpicas in die Sabbathi, in quo notatur utilium ſententiarum diſcuſſio, quæ mente quieta diligentius procuratur.* Meditatio, ſtudia ſacra, diſciplina, & monaſtica obſervantia ſilentii, ſolitudinis, obedientiæ, mortificationis, humilitatis, abſtinentiæ, ſimiliumque perfectionis exercitiorum, non ſunt fructus otii, ſed negotii, & feriæ applicationis ad illum finem, de quo frequenter ſe interrogabat Sanctus Bernardus dicens: *Bernarde, Bernarde, ad quid veniſti?* Legitur in Speculo exemplorum, quòd ex tribus adoleſcentibus, qui jampridem ad Deum converſi vitam ſpiritualem religioſæ perfectionis amplexati fuerant, duo ex illis ſucceſſu temporis vitæ ſpirituali laxas dederint habenas, & ambo iverint viſitatum tertium ſocium continuum, & ferventiorem in dies in divino ſervitio: *Venerunt ad tertium de ſtatu quærentes ſuo, & invenerunt eum Deo ſervientem, hilarem, & devotum. Videns autem ille vultus eorum triſtes, dixit: Multo otio, & tædio eſtis triſtes, & ſegnes; mihi autem totum tempus breve videtur, quia ſemper occupor. Illis autem mirantibus, quibus ſtudiis, & occupationibus tempus impenderet, cum ſicut ipſi illiteratus eſſet, dixit: Tres litteras tantum inveni, quas docuit me magiſter meus in egreſſu meo, quas legens quotidie, nullo tanquam tædio afficior, ſed præ deſiderio legendi deficit mihi tempus. Vna ſcripta eſt nigro colore, quæ ſignificat peccata mea, quæ denigraverunt animam meam; & falſitatem, & inſtabilitatem mundi, & pœnas inferni; hanc lego à mane uſque ad Miſſam. Secunda ſcripta eſt colore rubeo, quæ ſignificat paſſionem Salvatoris noſtri, qui multa pro nobis ſuſtinuit; hanc lego à Miſſa uſque ad Nonam, quando emiſit ſpiritum. Tertia ſcripta eſt aureis literis; hæc eſt amœnitas gaudii cœleſtis; hanc lego uſque ad Completorium: & ſic expendo tempus meum ſine tædio.* Qui vidiſſet hunc ſanctum Monachum, exiſtimaſſet eum otioſum; at oculus nos decepiſſet: non eſt otium, quando interiùs mente laboratur, & meditatione.

Pet. Bleſenſ. Epiſt. 9. Deſcribitur otium vitæ, fructuoſum, & negotioſum.

Spec. exemp. var. ord. grat. exemp. XI. Notabile hujus otii exemplum.

6 S. Silveſter Papa inſtituit, ut Sabbathi, & Dominici diei nomine retento, cæteri hebdomadæ dies Feriarum nomine diſtincti appellarentur. Ergone intendit S. Pontifex, quòd Eccleſiaſtici continuò otiarentur, & feriarentur? Neutiquam hoc intendebat, benè quidem, quòd gauderent quiete, & abjecta cæterarum rerum cura, repudiatis occupationibus, & negotiis terrenis, uni Deo protsùs vacarent. Hebræi, quia prohibebantur laborare die Sabbathi, diem iſtum impendebant recreationibus, non autem ſanctificationi illius, ob quem finem inſtitutus erat; de quo Deus multùm conquerebatur apud Iſaiam cap. 1. indicando ſe habere in abominatione ſolemnitates, & feſta illa, quæ celebrarent, eſto aliàs ab ipſo præſcripta. Rationem reddit Baſilius Magnus: *Inter ea quæ odio proſequitur Dominus, unum hoc eſt, ſegne & iners otium, nimirum, ceſſatio ab his, quæ nos ex officio attinet facere. Proinde etium ejuſmodi in ſpecie videtur conſequi ex celebra-*

Quare excepto die Dominica, omnes hebdomadæ dies dicantur feriæ. Quare Deus odio habuerit Sabbatha Judæorum.

S. Baſil. in c. 1. Iſa.

bratione feſti omnis, quod ab operibus feriatio annexa ſit feſtis diebus; nam omne opus ſervile non facietis: quodque iſti vacantes inerti otio, ab his quæ præſentem conferunt vitam, diebus feſtis, nihil interim non perficiebant abſurdæ improbitatis, meritò prædicabātur vacare odibili otio.

1. Theſſ. 4. 11. Multi religioſi judicantur otioſi, cum tamen vel maximè laborent.

7 1. Theſſ. 4. hoc Apoſtoli refertur conſilium: *Rogamus autem vos fratres, ut abundetis magis, & operam detis, ut quieti ſitis.* Fortè quietem illis ſuadebat, ut otio vacarent? Non certè, imò totum oppoſitum; ſequitur enim: *Ut veſtrum negotium agatis, & operemini.* Quot & quanti ſunt in quiete ſolitudinis, quos, cum videmus ſine opere manuali, credimus eſſe otioſos; & tamen tunc vel maximè fatigantur, & laborant in ſuis contemplationibus, ſuiſque orationibus ſuſtentant Eccleſiam? Moyſes populo Iſraelitico pugnante contra Amalech, quamvis à Deo electus eſſet dux generalis totius populi, magnamque in arte militari haberet experientiam, ac plurimas reportaſſet victorias in Ægypto exiſtens; non tamen ipſe pugnabat, ſed ſupra montem ſtabat vacuis manibus, jam demiſſis, mox elevatis, idque in aliorum ſubſidium, & defenſionem. Credo, dici poſſe, quòd in hac occaſione figurabat plurimos Dei ſervos, qui dum ſuis incumbunt exercitiis ſpiritualis, videntur vacare otio; at tunc maximè per actus internos compunctionis, amoris DEI, & orationis expugnant Amalecbitas infernales: Unde S. Ambroſius: *Cum taceret, clamabat; cum otioſus eſſet, præliabatur; nec ſolum præliabatur, ſed etiam de hoſtibus, quos non contigerat, triumphabat.*

Exemplum Moyſis.

S. Ambr. l. 3. de offic. c. 3. Deſcribitur otium laudabile. Bloſ. in inſtruct. vitæ aſceticæ.

8 Doctrina Bloſii hæc eſt: *Otioſas occupationes fuge; otioſas appello, quæ prorſus inutiles ſunt; neque mireris, quod dixerim: Numquam vitioſo otio locum dederis, eſt enim otium laudabile; quando videlicet anima Deo dedita, ab omnium ſenſibilium rerum ſtrepitu, & imaginatione exempta, in interno ſilentio, & dilecti ſui beatiſſimo complexu, velut otioſa requieſcit. Si eò te deduxerit manus Domini, utiliter, feliciterque otioſus oris.* In Sabellico reperio ſcripta ſequentia: *Antiochi vox illa quietem, & otium quærentis, non eſt ſolertis & magnanimi regis; multo melius Aphricanus major, qui otium vertebat in negotium: una vox ejus, qui dicere ſolitus erat, numquam ſe minus otioſum eſſe, quam cum otioſus eſſet; nec minus ſolum, quam cum ſolus.*

M. Anton. Sabellic. l. 9.

Eccl. 38. 25. Qui occupationes ſæculi abjecerunt, plus proficiunt in ſacris literis.

9 Eccleſiaſtici ſententia eſt, ad noſtrum propoſitum conſideratione digna: *Sapientiam ſcribe in tempore vacuitatis, & qui minoratur actu, ſapientiam percipiet.* Voluit, nimirùm, inferre, quòd, qui curas & occupationes hujus ſæculi abjecerunt, & à vita activa magis ſoluti ſunt, plus etiam in ſacris litteris proficere poſſint; veluti innumeri facto ſuo comprobarunt Doctores & Theologi, qui ſeſe ad monaſteria recipientes ſtudiis ſuis ditarunt Eccleſiam. Optarem hic ſcire, in quo conſiſteret conſecutio vitæ beatæ? *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Ut hanc cognitionem, & ſcientiam altiſſimam, quæ nos ducit ad viſionem beatificam, attingere poſſimus, hoc ſanctum otium nobis neceſſarium eſt, quemadmodum Pſalmiſta nobis conſulebat, dicens: *Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus.* Ubi audiamus D. Auguſtinum, ſupra textum unum ex Canticis ſic diſcurrentem: *Quid eſt, Ego dormio, & cor meum vigilat, niſi ita quieſco, ut audiamus? Otium meum non impenditur nutrienda deſidiæ, ſed percipienda ſapientiæ; ego dormio, & cor meum vigilat, vaco, & video; quoniam tues Domine, qui ſapientiam ſcribis in tempore otii; & qui minoratur actu, ipſe percipiet eam. Ego dormio, & cor meum vigilat; ego requieſco à negotioſis actibus, & animus divinis ſe intendit affectibus.*

Pſal. 45. 11. S. Aug. tr. 57. in Joan.

10 Quod Regius Propheta dicebat: *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum*, conſiderabat S. Ambroſius, inquiens: *Nos vero otioſos nos putamus, ſi verba tantummodò ſtudere videamur, & pluris æſtimamus eos, qui operantur, quam eos qui ſtudium cognoſcendæ veritatis exercent. Dicunt enim plerique: Ecce homo, & opera ejus; quaſi qui verbo ſtudeat, non operetur, cum magis opus iſtud, quam cætera ſint.* Martha lamentabatur apud Chriſtum Dominum, quòd ſoror eſſet otioſa: at cauſam ejus juſtificans Dominus, ait: *Optimam partem elegit ſibi Maria.* Idem hoc D. Ambroſius in alio loco ſcribit: *Hoc enim majus*, inquit, *hoc perfectius opus, nec miniſterii cura à cognitione verbi cæleſtis avertat, neque arguat eos, & otioſos judices, quos videat ſtudere ſapientiæ.*

Qui contemplationi, & ſtudio ſapientiæ incumbunt, otioſi non ſunt. S. Ambr. in Pſ. 118. 81.

Idem l. 7. in Luc.

11 Illud autem advertendum eſt, quod Hugo Cardinalis conſiderat ſupra textum hunc Sapientis: *Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet.* Alludit, nimirùm, ad aliquos, qui cum ſint apti, & idonei ad convertendas animas prædicando Euangelium, adminiſtrando Sacramenta, & exercendo vitam activam; ac tamen deſerant vitam contemplativam, fructu, quem inde elicere poſſent, defraudant proximos: *Pigredo, i. e. pigritia, qua aliquis non vult ſuſtinere labores, & onera adminiſtrationis; immittit ſoporem, i. e. otium contemplationis; multi enim ſeipſos decipiunt, qui eſſent apti ad vineam Domini colendam, i. e. ad ſuſtinendos labores alicujus adminiſtrationis; palliantes ſuam pigritiam nomine contemplationis, otium petunt, quibus dicitur Matth 20. Quid hic ſtatis tota die otioſi? Ite & vos in vineam meam. Tales, niſi ſibi caveant, poterunt citò fraudari denario diurno; nam ut dicit Hieronymus, non mediocriter errat, qui minus bonum majori præfert.*

Hug. Card. Prov. 19. 15. Contemplativi ad convertendas animas apti, non ſane fugiant labores.

12 Concludamus, & terminemus hanc materiam doctrina S. Hieronymi: *Titus filius Veſpeſiani, qui in ultionem Dominici ſanguinis ſubvertit Ieroſolymam, Romam victor ingreſſus eſt: tanta dicitur fuiſſe bonitatis, ut cum quadam nocte ſerò recordaretur in cœna, quod nihil boni die illa feciſſet, dixerit amicis: Hodie diem perdidi. Nos putamus, non perire nobis horam, diem, momenta, tempus, ætates, cum otioſa verba loquimur, pro quo redditiuri ſumus rationem in die judicii? Quod ſi hoc ille ſine lege, ſine Euangelio, ſine Salvatoris, & Apoſtolorum doctrina naturaliter, & dixit, & fecit, quid nos oportet facere, in quorum condemnationem habet, & Iuno univiras, & Veſta virgines, & alia idola continentes?* Si ſperarem quempiam legendo hanc materiam exinde percipere fructum, ut majorem haberet temporis curam, profectò dicere non poſſem: *Diem perdidi:* quia nullius rei pretioſius ac notabilius poteſt fieri lucrum, quàm temporis benè impenſi, & in me quoque hic fructus ex parte redundaret.

Notabile dictum Titi Imperatoris. S. Hieron. in c. 6. ad Gal.

TRA-

TRACTATUS XCII.

DE TENTATIONE,

Et Suggeſtione Diabolica.

DISCURSUS OCTODECIM.

DISCURSUS I. Oſtenditur, humanam vitam eſſe continuam pugnam, & tentationem.

II. Variæ deteguntur technæ, fraudes & doli dæmonis, in Angelum lucis ſe transfigurantis.

III. Deus malitiam dæmonis, damnis noſtris inhiantis, in noſtram, cum ei reſiſtimus, convertit ſalutem.

IV. Demonſtratur ſimilitudine de frumento cribrato, à Chriſto Domino adinventa, tentationes profectui noſtro eſſe utiles.

V. Tentationes à Deo ordinatæ ſunt ad exercendam, ac perficiendam virtutem.

VI. Valdè expediunt, ſuntque neceſſariæ tentationes, quibus cum æternæ gloriæ lucramur coronam.

VII. Perfectiores ſerpens infernalis tentare ſtudet, uti & illos quos reperit devotioni magis intentos.

VIII. In noſtrum tentatio illa, quam vincimus, cedit emolumentum, cum per eam plurima alterius vitæ acquiramus merita.

IX. Plura alia examinantur emolumenta, & commoda, ex tentationibus promanantia.

X. Utiles ſunt tentationes, quia nos conſervant humiles: quod exemplo S. Pauli ſpecialiter probatur.

XI. Deus, qui ex malo novit elicere bonum, odium dæmonis, ejuſque tentationes ad majus bonum noſtrum ordinat, ut noſtram probet virtutem.

XII. De debilitate, & infirmitate dæmonis, quando non ſecundatur à noſtra voluntate, & conſenſu.

XIII. Deus non permittit, dæmonem prævalere, & ſuperiorem eſſe noſtris viribus, communicando nobis auxilia, quibus ei reſiſtere valeamus.

XIV. De auxilio, & tutela, quam à Deo recipimus in tentationibus hoſtis noſtri infernalis.

XV. Aſſiſtentia DEI, qua nos protegit, & defendit in tentationibus, cooperationem quoque exigit ex parte noſtra.

XVI. Remedia contra tentationes ſunt, diffidentia ſui, & confidentia in DEO, invocatio auxilii, & nominis ejus, actualis præſentiæ Dei memoria, Communio, Confeſſio, Paſſio Domini Noſtri, Sacra Scriptura, & Verbum Dei.

XVII. Potens motivum, ne dæmoni adhæreamus, debet eſſe notitia, quòd ſit noſter inimicus; unde generosè ei reſiſtere, at tentationes nulla ratione quærere debemus.

XVIII. Varii traduntur modi, quibus tentationibus reluctari, eaſque evincere, & ſuperare poſſimus.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

Oſtenditur, humanam vitam eſſe continuam pugnam, & tentationem.

THEMA.

Militia eſt vita hominis ſuper terram. Job 7. 1.

In militia vitæ humanæ ſemper contra tentationes pugnandum eſt.

S. Bern. ſer. de nim. fall. præſ. vit.

1 EX inſtinctu Spiritus Sancti Propheta Job titulum militię attribuit vitę humanę; ratio evidens eſt, quia ad mortem uſque in continua vivimus pugna, & lucta: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem*. In textu Græco ponitur, *tentatio*, loco vocabuli hujus, *militia*, & idem eſt. S. Bernardus ſerm. cui titulus eſt: *De nimia fallacia præſentis vitæ*, exorditur hiſce verbis: *Vera omnino ſententia, fratres, quoniam tentatio eſt vita hominis ſuper terram*. Et ſerm. 3. in Pſalm. *Qui habitat, &c.* reflectens ſe ad hoc verbum, *Circundabit*, exponit monitum illud à cœleſti Magiſtro datum diſcipulis ſuis: *Orate, ut non intretis in tentationem; quoniam undiq; circundati eſtis tentationibus, unde & legiſtis: Quia tentatio eſt vita hominis ſuper terram. Itaq; ſi tot tentationibus plena eſt vita noſtra, ut non immerito tota ipſa tentatio debeat appellari, pervigili circumſpectione opus eſt, & oratione, ne inducamur in eam*. Neq; Salvator noſter propter alium finem orationi quotidianæ addidit verba iſta: *Et ne nos inducas in tentationem*, niſi ut hac petitione nos muniret contra tentationes, quibus undique in hac vita infeſtamur.

Idem ſ. 3. in Pſalm. Qui habitat.

Cæſ. l. 4. c. 2.

Vita religioſorum eſt continua tentatio.

2 Conſideratione dignum eſt, quod ſcribit Cæſarius lib. 4. ſub initium, ubi tractat de hac materia: *Militia eſt vita hominis ſuper terram; alia translatio habet: Tentatio eſt. Et militia eſt, & tentatio; militia, propter exercitium; tentatio, propter laborem, & periculum. Et nota, quòd non dicitur tentatio eſt vita animalis, ſed hominis, id eſt, humanè, & rationabiliter viventis, qualis eſt vita Religioſorum, qui ſecundum ſpiritum vivunt, & carnis deſideria non perficiunt; ſæculares verò, atque carnales, qui ſecundum carnem ambulant, impropriè tentari dicuntur, quia mox, ut tentamenta ſentiunt, vel conſentiunt, vel tepide reſiſtunt: ſimiles ſunt equo, & mulo, quibus non eſt intellectus*. Seneca, ſolo naturæ inſtructus lumine, hanc quoque nobis inſinuavit veritatem: *Nobis*, inquiens, *quoque militandum eſt*. Quod dixit loquens de Hannibale, qui victor in armis permiſit, ſe vinci à vitiis; unde ſequitur: *Militandum genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur*. S. Hieronymus ſcribens Virgini Euſtochio: *Stadium*, ait, *eſt hac vita mortalibus: hic contendimus, ut alibi coronemur*.

Senec. ep. 51.

D. Hieron. ep. 22.

Impoſſibile eſt hanc vitam agere ſine tentationibus & pugnis.

Idem l. 4. in Matt. c. 26.

3 Tenendum eſt pro veritate indubitata, impoſſibile eſſe in hac vita, quin tentationibus, & colluctationibus non ſubdamur; undè idem S. Hieronymus in expoſitione horum verborum: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem*; profert hanc doctrinam: *Impoſſibile eſt, humanam animam non tentari; unde in oratione Dominica dicitur: Ne nos inducas in tentationem, quam ferre non poſſimus; non tentationem penitùs refutantes, ſed vires ſuſtinendi in tentationibus deprecantes. Ergo in præſentiarum non ait: Vigilate, & orate, ne tentemini, ſed ne intretis in tentationem; hoc eſt, ne tentatio vos ſuperet, & vincat, & vos intra caſſes teneat*. In Cathechiſmo exemplorum legitur in hujus confirmationem ſequens documentum: *Dixit quidam ſanctorum: Cum oramus ad Dominum, dicentes: Ne nos inducas in tentationem, non ut non tentemur, oramus, hoc enim poſſibile non eſt; ſed ne à tentatione abſorbeamur, ſi aliquid agamus, quod diſpliceat Chriſto: hoc enim eſt, non intrare in tentationem, neque enim intramus in paſſionem, niſi à paſſione ſuperemur*.

Flor. exemp. c. 17. exemp. 10.

Vita noſtra & mundus comparantur mari.

S. Hieron. in c. 6. ad Gal.

4 Hæc vita, hic mundus à Pſalmiſta denotatus fuit per mare: *Hoc mare magnum, &c.* Quis unquam, quamdiù navigabit in hoc mari, certò ſibi adpromittere poterit, ſe non agitandum à ventis? Poſtquàm S. Hieron. hoc, quod ſtringit, confecit argumentum: *Si Salvator tentatus eſt*, infert: *Quis poteſt eſſe ſecurus, intentatum ſe vitæ hujus maria tranſire?* At ſi de mari tranſire velimus ad terram firmam, monemur à S. Gregorio Magno: *Curſus noſtri itineris nequaquam peragitur ſine pulvere tentationis*. De hoc pulvere quoque legimus in ſermone quodam S. Leonis, aſſerentis: *Neceſſe eſt de mundano pulvere etiam religioſa corda ſordeſcere*. Difficultet quis hic in terris ambulare poterit, quin pedes ejus hoc pulvere ſordeſcant.

S. Greg. l. 24. mor. c. 13.

S. Leo ſer. 4. in Quadr.

Digitized by Google

Petr. Bleſ. ſ. 8. de S. Vinc. Tres hoſtes habemus cum quibus pugnare debemus, Carnem, Mundum, Diabolum.

5 *Tentatio eſt vita hominis*. Sermone 8. de S. Vincentio ſcribit Petrus Bleſenſis: *Tres habemus hoſtes, carnem, mundum, diabolum. Caro eſt hoſtis domeſticus, & ideo magis timendus; mundus hoſtis ſophiſticus, & ideò cavendus; diabolus hoſtis antiquus, & ideò magis odiendus. Caro ſuadet ſuavia; mundus inania; diabolus iniqua. Caro ligat; mundus nos ſuggillat; diabolus nos necat. Caro ſuggerit luxuriam; mundus avaritiam; diabolus ſuperbiam. Caro deprimit nos infra nos per luxuriam; mundus trahit nos extra nos per avaritiam; diabolus erigit nos ſupra nos per ſuperbiam*. Omnes hi inimici, quamdiù reſpiramus, lateri noſtro adhærent, indefeſſèque nos comitantur; ac propterea ſine ulla intermiſſione eos vincamus, expugnemuſq; neceſſe eſt. Interior pugna, de qua ſcribit Apoſtolus: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem*; nunquam nobis indulget quietem. Audite, quali ſignificante epitheto corpora noſtra deſcribat S. Bernardus explicando verba illa ſacrorum Canticorum: *Sicut tabernacula Cedar. Quid enim tabernacula, niſi noſtra ſunt corpora, in quibus peregrinamur? Sed & militamus in eis, tanquam in tabernaculis: Militia eſt vita hominis ſuper terram*. Tabernacula, uti omnibus notum eſt, ſunt tentoria bellica; & corpora noſtra juſta de cauſa hoc nomen ſibi vendicant, quia iiſdem concertemus, & pugnemus, neceſſe eſt.

D. Bern. ſ. 26. in Cant.

Tentationes carnales ſemper nos infeſtant. Euſeb. Emiſſ. h. 1. de Aſc.

6 *Tentatio eſt vita hominis*. Euſebius Emiſſenus ſerm. 1. de Aſcenſione hanc nobis tradit doctrinam propoſito noſtro accommodam: *Propterea itaque anima corpori ſociata, atque devincta eſt, ut per agones, & certamina, quæ ei in hoc mundo propoſita ſunt, pugnando adverſus ſacrilegas ſuperſtitiones, adverſus carnales oblectationes, & mortiferas cupiditates, pugnando contra iram, atque luxuriam, perennis gloriæ hæreditatem petat*. Sanctus Thomas de Villanova conc. 2. in Dom. 1. Quadrag. allegans authoritatem Sancti Bernardi, ita diſcurrit: *De carnis ſtimulis Bern. ait: Velimus, nolimus, Iebuſæus iſte habitat in finibus noſtris*. Paulò ante rationem attulerat valdè convincentem: *Poſt corruptam, & infectam noſtræ naturæ maſſam, poſt illam Domini maledictionem, qua dictum eſt Adæ: Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi; impoſſibile eſt homini, non pati ſtimulos, & concupiſcentias peccatorum; unde Iob: Ecce qui ſerviunt ei non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit pravitatem; quanto magis, qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea, id eſt, concupiſcentia, quæ de carne naſcitur, & ipſam corrodit?*

S. Thom. de Villanova Conc. 2. in Dom. 1. Qu.

7. *Tentatio eſt vita hominis*. Eccleſiaſtici monitum eſt: *Scito, quoniam in medio laqueorum ingrederis*. Non ſine myſterio eſt verbum hoc, *ſcito*: quod & benè advertit Chryſoſt. notat enim, Sapientem non dicere, *vide*, quia etiamſi tam aer, quàm terra laqueis repleti ſunt; attamen, quia hi ſunt inviſibiles oculus eos diſcernere nequit, ac propterea intellectus neceſſarius eſt. Laquei multi ſunt, quorum multitudinem ut exprimeret Pſalmiſta, hac utitur ſimilitudine: *Pluet ſuper peccatores laqueos*; quales verò ſint, detegit & manifeſtat S. Leo Magnus: *Inſidiæ*, inquiens, *ſunt in divitiarum amplitudine, inſidiæ in paupertatis anguſtiis. Illæ elevant ad ſuperbiam, hæ incitant ad querelam. Tentat ſanitas, tentas infirmitas, dum & illa materia eſt negligentiæ, & hæc cauſa triſtitiæ. Laqueus eſt in ſecuritate, laqueus eſt in timore, nec intereſt, utrum animus, qui terreno tenetur affectu, gaudiis occupetur, an curis, cum par morbus ſit, vel ſub vana delectatione languere, vel ſub anxia ſolicitudine laborare*. Ut mentis noſtræ oculos attollamus ad hos laqueos, monet S. Ambroſ. hiſce verbis: *Attolle animam tuam, ne illam illiciat eſca laqueorum. Voluptates ſæculi eſca ſunt, & quod pejus eſt, eſca malorum, eſca tentationum. Dum voluptatem quæris, laqueos incurris. Omne iter iſtius vitæ plenum laqueorum eſt, laquei in corpore, laquei in lege, laquei in pinnis templorum, in crepidinibus parietum tenduntur à laqueo. Laqueus in pecunia, laqueus in religione, laqueus in ſtudio caſtitatis*. Eodem ſermone præfatus Leo Magnus dixerat: *Quis in hujus vitæ conſtitutus incerto, aut immunis à tentatione, aut liber invenitur à culpa?*

Eccl. 9. 20.

Chryſ. h. 15. ad pop. Quibus laqueis mundus ſit plenus.

S. Leo ſ. 11. in Quadr.

D. Amb. l. de bono mort.

Diabolum nunquam nos deſerit, & deſinit tentare.

8 *Tentatio eſt vita hominis*. Et quidem talem habemus tentatorem, qui nunquam nos deſerit, individuus noſter comes eſt, ac continuò nobis machinatur malum. Audiamus Chryſologum, quantorum malorum ſit inſtrumentum: *Vnde malum*, inquit, *culpa unde, vitiorum vis unde, unde criminum furor, unde corporum bella, unde conflictus animæ, unde vitæ tempeſtas tanta, unde mortis naufragium tam crudele? neſciret homo, niſi Dei lex diabolum prodidiſſet. Diabolus mali auctor, nequitiæ origo, rerum hoſtis, ſecundi hominis ſemper inimicus, ille laqueos tendit, lapſus parat, foveas fodit, aptat ruinas, ſtimulat corpora, pungit animas, cogitationes ſuggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia dat amori, errores ſerit, diſcordias nutrit, pacem turbat, affectus diſſipat, conſcindit unitatem, ſapit malum ſatis, bonum nil, violat divina, humana tentat. Hinc uſque ad Chriſtum tetendiſſe tentator temerarius ſic refertur: Et cum jejunaſſet, &c.* Cum igitur quilibet noſtrum individuum habeat comitem, qui eſt hoſtis noſter tantæ malitiæ, & crudelitatis, quis negare poterit, militiam, & tentationem eſſe vitam noſtram ſuper terram? Nota eſt omnibus viſio illa revelata S. Antonio, quando Deus oſtendit illi aerem repletum laqueis, quos implacabiles inimici noſtri paraverant, de quibus ſcribit Apoſtolus: *Spiritualia nequitiæ in cœleſtibus*. Quamobrem Sanctus Auguſtinus ſic Deum ſupplex exorabat: *Libera nos ab adverſario noſtro quotidiano, qui, ſive dormiamus, ſive vigilemus, ſive comedamus, ſive bibamus, ſive quodcunque opus operemur, omnibus modis inſtat die, ac nocte, fraudibus & artibus, nunc palam, nunc occultè, ſagittas venenatas contra nos dirigens, ut interficiat animas noſtras: & tamen Domine, peſſima inſania noſtra, quia cum continuò videamus contra nos Draconem ore aperto paratum ad devorandum, nihilominus dormimus, & laſcivimus in pigritiis noſtris, tanquam ſecuri ante eum, qui nihil aliud deſiderat, quam ut nos perdat. Inimicus, ut occidat, ſemper ſine ſomno vigilat: & nos, ut cuſtodiamus nos, nolumus evigilare à ſomno?* Vita noſtra eſt continua quædam tentatio; continua, dico, quia etiam, quando dormimus, tunc vel maximè damno noſtro invigilat venenoſus ſerpens, & illuſionibus, & ſomniis obſcœnis cor noſtrum inficere ſatagit: ne quidem momento nos reſpirare permittit. Pergit jam D. Auguſtinus: *Tetendit ante pedes noſtros laqueos infinitos, & omnes vias noſtras variis replevit decipulis ad capiendas animas noſtras: & quis effugiet? Laqueos poſuit in divitiis, laqueos poſuit in paupertate, laqueos tetendit in cibo, in potu, in voluptate, in ſomno, & in vigilia; laqueos poſuit in verbo, & in opere, & in omni via noſtra*.

Petr. Chryſ. ſerm. 11.

S. Antonius vidit aerem plenum eſſe laqueis. S. Auguſt. ſolil. l. 16.

9 *Tentatio eſt vita hominis*. In Speculo exemplorum de Monacho quodam refertur, quòd cum vehementes pateretur tentationes, acceſſerit ac deſuper conſuluerit Abbatem Theodorum; qui illum exhortabatur, ut eſſet humilis, unicuique ſe ſubjiceret, & cum aliis Monachis converſaretur. Obedivit ille; at nullum inde expertus fuit ſublevamen, imò potiùs tentationis ſenſit augmentum. Quare de novo ad Abbatem recurrit, petens efficacius remedium; verum ſanctus vir, nonnihil fortè indignatus: ad quid, inquiebat, veniſti ad ſtatum Religioſum, ſi nolebas ſubjectus eſſe tentationibus? Interrogabat eum ulteriùs: quot anni jam ſunt, à quibus monaſticum hoc profeſſus es inſtitutum? Reſpondenti octo, ſubjunxit Theodorus: *Habeo in iſto habitu ſeptuaginta annos, & nec una die potui requiem habere*. Tetigit S. Bern. hoc idem punctum, quòd, nimirùm, non uno die duntaxat, ſed neque una hora à tentationibus poſſimus eſſe exempti, & liberi: *Sed & in quotidianis exercitiis, & bellis, quæ nulla hora in Chriſto piè viventibus deſunt à carne, à mundo, à diabolo, ſicut militiam eſſe vitam hominis ſuper terram inceſſanter experimini in vobiſmetipſis, quotidiana neceſſe eſt Cantica pro aſſecutis victoriis innovari*.

Spec. exemp. Verb. Mon. exemp. 2. Notabile exemplum patientiæ diuturnas & continuas tentationes.

S. Bern. ſer. 1. in Cant.

10 *Tentatio eſt vita hominis*. S. Thomæ de Villanova axioma eſt: *Militi Chriſtiano, quamdiu in hoc carnis tabernaculo eſt, tentationes deeſſe non poſſunt; quocunque te vertas, quocunque vadas, quomodocunq; vivas, ſine tentationibus eſſe non poteris; ſed una ſuperata, alia* for-

Sine tentationibus eſſe non poſſumus. S. Thom. de Villanova in hunc loc.

Digitized by Google

fortior orietur, & illa devicta expectabis aliam; neque dabitur tibi locus, ut glutias ſalivam tuam; ſiquidem ut ait Iob, militia eſt vita hominis ſuper terram. Nullus datur locus, non tempus, non ſtatus, & vocatio adeò ſancta, quæ ſit exempta ab hac colluctatione, & inſultu inimici infernalis; præterquàm etiam monet S. Jacobus Apoſtolus, dicens: *Vnde bella, & lites in vobis? Nonne ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant adverſum vos?* Has inſeparabiliter ad ultimum uſque halitum nobiſcum geſtamus: *Quia in hac vita adhuc homo poſitus* (ait S. Gregorius) *in cujuslibet ordinis loco, in cujuslibet ſecreti ſeceſſu vivere ſine tentatione nullatenus poteſt: plerumque in eo, quòd ad requiem conſtruitur, major dolor tentationis invenitur.*

Jac.4. 1.

D.Greg.l.23. mor. c.13.

11 *Tentatio eſt vita hominis.* Satis expreſsè ſe declaraverat, & proteſtatus fuerat Salvator noſter, dicendo: *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Chriſtus Dominus noſter non erat capax tentationis, veluti nos ſumus in hac corrupta noſtra natura; undè Beda ait: *Omnis illa diabolica tentatio non intus fuit, ſed foris.* Voluit igitur eſſe ſubjectus hiſce exterioribus aſſultibus ad noſtram inſtructionem, & conſolationem. Eccleſia hæc in terris degens, quæ eſt congregatio fidelium, dicitur militans; quemadmodum ea, quæ in cœlis eſt, nuncupatur triumphans; ut nobis innoteſceret, quòd, quamdiù hìc in terris vivimus, neceſſariò nobis pugnandum, & certandum ſit: *Terribilis, ut caſtrorum acies ordinata*; ita deſcribitur in ſacris Canticis: *Quid videbis in Sunamite, niſi choros caſtrorum?* S. Bernardus ſerm. 2. in dedicatione Eccleſiæ ait: *Hæc, inquam, eſt urbs fortitudinis noſtra, illa eſt civitas requiei noſtra; illa, nimirum, domus lætitia, hæc militia eſt.* Euchariſtia, quæ eſt victus, ſeu cibus Chriſtianorum militum, non ſine myſterio conſervatur in tabernaculis, quę repræſentant tentoria militaria. Obſervo in Joſue, & in populo Dei electo flumen Jordanis tranſituro, quòd quando prior pars exercitus, in qua erat arca Domini, jam tranſierat Jordanem, ſicque ab omni periculo, & impetu aquarum exempta, & libera erat, tunc poſterior exercitus pars, quæ inter medias aquas, & quidem in ipſo fluminis lecto adhuc hærebat, valdè ſibi timere poterat, & formidare curſum, & impetum aquarum; quæ tamen tunc miraculosè ſuſpenſæ erant. Quid volo hac hiſtoria inferre, & inſinuare? *Omnia in figura contingebant illis.* Repræſentabat Synagoga Eccleſiam militantem, & triumphantem; hæc in ſuperna illa Jeruſalem, *dicta pacis viſio*, ſumma cum quiete gaudet, & potitur victoriis ſuis: aſt militans hìc in terris, *tentatio, militia eſt*; continuis ſubeſt præliis, & certaminibus, quamdiu non trajecerimus, & attigerimus littora illius fluminis, de quo ſcriptum eſt: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Contra impetum, aut curſum paſſionum noſtrarum inordinatarum procedamus, neceſſe eſt: *Nullus mihi ad hoc, niſi per medios hoſtium cuneos patet acceſſus*; ait S. Bernardus.

Ipſum et Chriſtum fuit, ſed ſolum externum. Matt.10.34.

Eccleſia hìc in terris vocatur militans.

Cant. 6.3. Cant. 7. S.Bern. in Dedic. Eccl. ſerm. 2.

Pſ.45.

12 *Tentatio eſt vita hominis.* Non caret myſterio verbum illud, quo utitur S. Petrus exhortans nos ad agendas excubias: *Vigilate, quia adverſarius veſter diabolus circuit, quærens quem devoret.* Notate hoc verbum, *circuit*. Eadem loquendi phraſi uſus fuit dæmon apud Prophetam Job: *Circuivi terram*; ad denotandum, quòd ſe ſtatuat in medio, circundet nos ex omni parte, veluti contingit in obſidione urbis undique cinctæ; nulla ex parte homo tutus eſt, ſi quis pronus eſt ad iram, eum ſtimulat ad vindictam; ſanguineum excitat ad delectationes carnales; ſi quis eſt phlegmaticus, eum concitat ad otium; melancholicum ad deſperationem, pauperi promittit divitias, divitibus delicias & voluptates, ſuperbis honores; ſi non ſuccedat ei una doloſa praxis, non deeſt alia, qua tentet, donec miſerum hominem in ſua pertrahat retia: ſi quem conſpicit in proſpero, & felici ſtatu conſtitutum, eum præcipitem agit in vanitatem, arrogantiam & ſuperbiam; tribulatum & anguſtiatum redigit ad deſperationem. Eodem hoc idem ſignificante verbo utitur Apoſtolus Paulus agens de tentatione, & dicens: *Vt non circumveniamur a Satana: non enim ignoramus cogitationes ejus, &c.* Quapropter ſeriò nos monitos voluit Beatus Laurentius Juſtinianus, cum ait: *Vita hæc noſtra in medio inſidiarum, in medio præliorum eſt; ſi nolumus vinci, vigilandum eſt; ſi volumus ſuperare, pugnandum eſt.*

D.Bern.f.7. ſuper Pſal. Qui habit. Diabolus ſemper circuit ad nos tentandum. 1.Petr.5.8.

Job c.7.

2.Cor. 2.10.

B.Laur. Juſt. de ligno vitæ tr.7. 4. de ſancit.

Manſi Bibl. Præd. Tom. IV.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Variæ deteguntur technæ, doli & fraudes Dæmonis, in Angelum lucis ſe transfigurantis.

THEMA.

Ipſe Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis. 1. Cor. 11. verſ.14.

1 INfernalis, ac venenoſus ſerpens, qui primo intuitu terribilis eſt, ac nonniſi in damnum noſtrum merum evomit, & ſpirat toxicum, novit quoque in reſplendentem ſe transformare Angelum: *Ipſe Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* Quando animas, ſerpentis inſtar, inficere & damnificare nequit, figuram mutat, & Angeli induit faciem, ut vafritie, & aſtutia ſua illas lucretur. Obſervenir, Apoſtolum de hoc monſtro primò dicere: *Satanas*, deindè, *Angelum lucis*; quia ubi nihil ferocitate ſua efficere poteſt, ibi adhibere ſtudet meras aſtutias, fraudes & dolos. Beatus Laurentius Juſtinianus de hoc ſerpente ſcribit: *Quemadmodum ſi quis ſtellas cœli, aut pluviæ guttas, ſeu arenam maris dinumerare voluerit, caſſo conſumitur labore: ita & quicunque varias dæmonum fraudes ad plenum reſerare conatus fuerit, ſupervacuè deſudabit; nempè ipſorum venenata malitia inſcrutabilis eſt, & prorſus ignota mortalibus. Deo ſolum revelante, eorum poſſunt detegi inſidiæ. Tortuoſi namque cum ſint colubri, & anfractibus aſſueti plurimis, mox cum teneri putantur, è manibus effluunt; mille enim modis, inveſtigabilique arte, ac infatigabili circumventione ſimplicium animas decipere moliuntur: nunc blandis perſuaſionibus ignorantium mentes decipere ſtudent, atque quibuſdam rationibus fictis ad peccatum eos alliciunt: nunc callidis machinationibus, & aſtutiis eoſdem præcipitare contendunt.*

Quando Diabolus ferocitate ſua nihil in nos poteſt, mutat ſe in angelum lucis.

B.Laur. Juſt. de monaſt. conver.c.12.

2 Petrus Bleſenſis irreconciliabiles nobis repræſentat inimicos, quos dæmon aſſumit ſibi in ſocios, & ſunt amiciſſimi noſtri; videlicet, caro noſtra, & mundus: *Carnis ſuggeſtio valdè eſt timenda; ipſa enim ligat nos, quam interficere non audemus, ſed ei neceſſaria alimenta miniſtrare tenemur. De hac inquit Apoſtolus: Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et ille miles fortis Chriſti Iob: O cuſtos, inquit, hominum, quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi gravis? Senſerat enim inteſtinum bellum inter carnem, & ſpiritum. Hæc eſt Dalila Samſonis, de qua Salomon dicit: Ab illa, quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui.* De hoc inimico concupiſcentiæ nobis innatæ, quam nimis palpamus, magnus quidam Orator noſtri temporis, quid ſcribat, audite: Unà nobiſcum naſcitur, cum vita noſtra accreſcit, cum ſanguine noſtro nutritur, reſtauratur cum noſtro ſomno, cum quiete noſtra refocillatur & roboratur, armatur cum armis noſtris. Ille in laboribus noſtris comes eſt, in otio dominus, in negotiis teſtis, in converſatione frater, in diſcurſibus & colloquiis auditor, ſpectator in actionibus, adverſarius in bonis operibus, turbator in precibus, in publico inſidiator, in occulto ſolicitator, ubique importunus, ubique inimicus; at talis inimicus, qui blanditiis allectat, delectatione ferit, voluptate inficit, dulcedine devaſtat, deliciis interficit, & inſtar amaſii amando de ſuis triumphat. Et verò, cuinam ſtatui ſe exhibet miſericordem? Cui ætati parcit? Quem indemnem dimittit peſtilens ſuum talentum? Ille in molli, & regali quieſcit lecto, ac frequenter eos, qui aliis ſuperbo imperant ſceptro, ſuæ ſubjicit tyrannidi. Ille inter armatas militum phalanges, confuſo haud territus tympanorum, tubarumque clangore, & ſonitu, audax habitat, & impavidus; & potentes exercitus, qui alias domabant provincias, ſecreto veneno ad ſuum nuſetabilem conducit homagium. Ille de ſapientibus, & eruditiſſimis triumphat, dominatur diſcurſibus, titulis famoſis, ſapientiæ; ille in ruſticanis, & malè inſtructis tuguriis ſtabilis ſui imperii expandit inſignia; ille in ſacris clauſtris ſine verecundia ſe occultat, animaſque Deo devotas ſtimulis ſuis excitat. Quid vobis ergo

Quales ſocios aſſumat ſibi Diabolus nos impugnaturus. Pet.Bleſ. ſ.9. de S.Vinc.

Deſcribuntur proprietates peſſimæ noſtræ carnis.

videtur? Annon hic inimicus, vivis ita à Maſcardi depictus coloribus, ſe transfigurat in Angelum lucis, dum ei omni conatu blandimur, eumq; tanquam amicum, & amaſium palpamus?

Alter adverſarius noſter eſt mundus. Bleſenſ. ſup. cit.

3 Verùm audite, quis qualisve alter adverſarius ſit, cum quo Satanas facit pactum, quique pariter nos allicit, ac multum damni infert: *De ſecundo hoſte dicitur* (ſunt verba ipſius Bleſenſis) *Qui mundum diligit, inimicus eſt Deo. Hic eſt ille Nabuzardan, qui obſidens Jeruſalem, poſuit cuſtodes ad portas, ne liceret alicui civium exire. Hic eſt mundus, qui animæ portas obſidet, viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum. Cum anima quandoque exit per portas oculorum, videt mulierem ad concupiſcendam eam; videt vanam ſuppellectilis varietatem, & infinita pecunia allicientem. Quid per ſingula? Non poteſt egredi, niſi mundi milites inveniat. Si verè exit per portas aurium, objicit ei mundus inanes fabulas, mendacia palliata, & infinita perjuria. Si per portam exit narium, olfactoriæ muſco colorata prætendit ei mundus, aerem variis odoribus invenit vitiatum, pigmentis pretioſis ſpeciebus conditum. Si verò per portam guſtus exierit, objicit ei panem omni arte piſtoria compoſitum; vinum, odore, ſapore, colore, optimum: quicquid etiam terra, mare, aer habet delicatum cum ſalſamentis proportionabiliter compoſitis. Si verò per portas manuum, veſtis pretioſæ lenitatem invenit; unum non ſufficit pulpinar, cui incumbat, ſed ſimul diverſa coacervantur, ut in eis ſe totum immergat. Ad tactum aliena caruncula bilareſcit. Ecce quacunque porta egrediatur, ſophiſticè agit cum ea inimicus. Reſtat adhuc hoſtis antiquus, & ideo magis timendus, malleus univerſæ terræ.* Juxta doctrinam Apoſtoli divitiæ ſunt laquei, quos nobis tendit dæmon: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli.* Ecce igitur, quàm verum ſit, quòd ipſe *Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis;* etenim laqueos iſtos efficit nobis amabiles, deſiderabiles, & ſuaves. *Oſtendat nobis Apoſtolus laqueum iſtum* (ait Sanctus Bernardus) *dic nobis, quis ſit laqueus iſte diaboli, 1. Tim. 6. Omnes, qui volunt divites fieri, incidunt, &c. Ergone laqueus diaboli divitiæ ſunt hujus ſæculi? Heu quam paucos invenimus, qui ab hoc laqueo liberati exultent; quam multos, qui dolent, quod parum ſibi videntur irretiti, & ipſi, quantum poſſunt, ſe involvere, & intricare laborant!* Sanctus Antoninus inter multas difficultates, quas habemus, defendendi nos ab hoc inimico, conſideravit etiam hanc: *Mille namque nocendi habet artes, ſeu modos, nec ignoramus aſtutiam ejus.*

D. Bern. ſ. 3. in Pſ. 90.

S. Anton. p. 1. t. 6. c. 13. §. 1.

Ut nos diabolus circumveniat; ſimulat ſe nobiſcum habere pacem.

4 *Transfigurat ſe in Angelum lucis.* Nullus timet Angelum, quando eum de viſione pacis deſcendere exiſtimat; talem ſe fingit Satan, ut faciliùs nos ſuperet, vincat, ſibique ſubjiciat: ſimulat, ſe nobiſcum habere pacem, nec tentat nos, niſi ut indormiamus, & tunc vel maximè nobis ſtruit inſidias. Tritum eſt illud commune proverbium: aura nimis ſerena ingentem minatur tempeſtatem. Quare Seneca huic propoſito conſonniter nos hortatur hiſce verbis: *Noli huic tranquillitati confidere: momento mare vertitur: eodem loco ubi luſerunt navigia, ſorbentur.* S. Paulus portum ſe attigiſſe, & appuliſſe credebat: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ. Raptus ad Paradiſum, audivit arcana verba. Ego ſtigmata Domini mei Ieſu Chriſti porto in corpore meo;* & tamen tunc maximè in officina ſua acuebat ſpiritus fornicationis ſpicula, & ſtimulos, quibus Apoſtolum pungeret: *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet.*

Gerſon. t. 2. ſer. de verb. Dom. f. 823. Multa commoda proveniunt nobis ex tentationibus.

Laur. Juſtin. ſup. cit.

5 Gerſon, Magnus Cancellarius Pariſienſis, poſtquam multa commoda ex tentationibus provenientia conſideraſſet, addit ſequentia: *Hinc eſt, quod quidam perfectiores, diſcretione magiſtra, dolent, ſi vel ad modicum ſine quantulacunque tentatione ſint; videlicet, ne cum diutius in tranquillitate militant, ex ipſa tranquillitatis requie eò ſecuriùs torpeſcant.* Tetigit quoque hoc punctum idem Laurentius Juſtinianus, dicens: *Multos pejus ſua felicitas ſtravit, pluresque diuturna pax elatione proſtravit, eoque illos hoſtis graviùs percutit, quò longiore quietis uſu negligentes invenit; unde ſancti viri, cum multa ſe proficere virtutum proſperitate conſiderant, quodam ſuperna diſpenſationis moderamine exerceri ſe in tentationibus exultant, quia tanto robuſtiùs acceptam virtutum gloriam cuſtodiunt, quantò tentationis impulſu concuſſi, infirmitatem ſuam humiliùs agnoſcunt.* Quod hac illuſtrat ſimilitudine, ab aliis quoque tacta: *Sicut, inquit, caro, ſi ſale non aſpergitur, quamvis ſit magna, & præcipua, corrumpitur; ita & anima, niſi tentationibus aſſiduis ſaliatur, continuò reſolvitur, & relaxatur. Nempè, tentatio ab anima negligentiæ putredinem excutit, & in ſpiritus vivacitate conſervat. Ipſa virtutes perficit.*

6 *Transfigurat ſe in Angelum lucis.* Quemadmodum ad ſpiritus angelicos pertinet, ut ferveſcant in exercitiis devotionis, & ſpiritus; ad æmulationem horum idem operatur, & efficere conatur aſtutus ſerpens transformatus in angelum lucis: ſed habet finem totum contrarium; etenim inſinuat, & ſuggerit nobis rigores, auſteritates, & pœnitentias noſtræ fragilitatis complexionem tranſcendentes, non alium in finem, niſi ut natura noſtra debilitetur, & enervetur, & enervata minùs apta ſit, ut iter perfectæ vitæ, eſto moderatum, perficere poſſit. In vita Sancti Philippi Nerii legitur, quòd Cardinalis Tarugi, eo tempore adhuc Congregationis Sacerdos, ſine directione, & licentia illius ſancti viri nocte ad vacandum orationi mentali ſurgere ſtatuerit; qua ex devotione caput ipſius adeò indiſpoſitum, & turbatum fuit, ut longo tempore nihil præſtare potuerit: Conſilium propterea hoc dedit Apoſtolus: *Rationabile ſit obſequium veſtrum.* Dæmon ſuggerit abſtinentiam, cilicium, corporis macerationem, ſolitudinem; aſt operum horum bonum non intendit, ſed malum, quod inde indirectè conſurgere poteſt; ut, nimirùm, quis debilitetur, ſalus & ſanitas corporis enervetur, & ad alia opera devotionis, quæ ſunt majoris momenti, & emolumenti, inhabilis reddatur: homo quippè reſtauratione indiget: *Quid faciet dæmon, cum protectum à veritate Chriſtianum neque hoc tam crudeli incurſu à ſanctitate, & juſtitia potuerit ſeparare? Ad technas, & fraudes ſuas convertitur, ut quem violentia non dejecit, fraudulentia decipiat. Transfigurat ſe in Angelum lucis, ut ſub ſpecie pietatis, amatorem ſanctitatis, & probitatis deludat; & jejunantem magis, ac magis jejunare ſuadet; orantem, vigilantem, laborantemque ſimiliter, ut poſt triduum inutilem jejunio, & vigilia reddat. Excedere monet, ut deficiat, & currenti calcaria addit, ut cadat. Quis omnes ejus fallacias, & fraudes explicare ſufficiat? Religioſum, & modeſtum Monachum ſub charitatis prætextu ad pacem inter fratres componendam, ad ſolatium infirmis exhibendum, & alia pietatis opera exercenda extra cœnobium ducit, ut ſic per plateas vagantem libidine inficiat, curioſitate fauciet, ambitione inflet, curis ſæcularibus diſturbet, & à devotionis fervore diſtrahendo, tepefaciat & infrigidet. Similiter devotis matronis perſuadere ſolet plus nimio orationi vacare, ut familiæ curam negligentiùs agant, & dum ipſa in oratorio incluſa diutiùs manet, famula peccatis incumbat.* Hucuſque Sanctus Thomas de Villanova, cujus totus iſte diſcurſus eſt.

Diabolus nobis ſuggerit opera bona, ſed ad noſtram perditionem.

Exemplum hujus.

S. Thom. de Villanova Conc. 1. in Dom. 1. Qu.

7 Aliud adhuc eſt ſtratagema dæmonis, quod benè advertendum eſt, & locum habet in hominibus, qui ſunt perfectioris vitæ, magniſque paſſibus tendunt ad perfectionem, & vitæ ſanctitatem. Gaudet ergo, & cooperatur dæmon, ut tales applauſum habeant, & nomen ſanctitatis, vehementi accendantur Dei amore, ac inceſſanter, exceſſivaque auſteritate affligant ſua corpora; at in quem finem? Ut, nimirùm, præcipitentur & prolabantur in vanam gloriam, & præſumptionem: veluti contigit præſumptuoſo illi Phariſæo, qui dicebat: *Gratias tibi ago, quia non ſum ſicut cæteri hominum.* Non poteſt eſſe, quin & in admirationem, ac ſtuporem vos rapuerit hiſtoria illa exarata in Actis Apoſt. cap. 16. Invaſerat ſpiritus malignus mulierem quandam, & in honorem duorum Apoſtolorum Pauli, & Barnabæ non ceſſabat in dies inclamare: *Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.* Quod dicebat, verum erat; aſt cum id cederet in proprium damnum, cur hoc dicebat? *Hoc autem faciebat multis diebus.* Et quod majorem mihi confert admirationem,

Conatur dæmon homines perfectioni ſtudentes ad vanam gloriam incurrere.

Luc. 18. 11.

Acta Apoſt. 16. 18.

eſt:

Digitized by Google

eſt : *Dolens autem Paulus, & converſus ſpiritui, dixit: præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea*. Similiter in S. Marco legimus de ſpiritibus aliis infernalibus, qui proclamabant, Chriſtum eſſe Meſſiam in lege promiſſum : *Scio, qui ſis, ſanctus Dei*. Nihilominùs Salvator noſter impoſuit ipſis ſilentium : *Obmuteſce*. Quamvis unus, & alter pronuntiaverit veritatem utilem, & proficuam; attamen tam Chriſtus Dominus, quàm Apoſtolus benè capiebant aſtutiam, & fraudem dæmonum eò collimantium, ut dicendo unam veritatem, majorem apud homines acquirerent fidem in multis mendaciis, & erroribus, quos diſſeminare prætendebant : *Vix enim unum verum videtur ex iis* (ait S. Ambroſ.) *quæ promiſit : ſed qua de cauſa hoc unum verum adjunxit ? Ut non tanquam mendax omnino rejiciatur, & ut hac veritate alia mendacia ſuadeat*. Quod idem ſanctus ille Doctor confirmat in propoſito tentationis Evæ, in qua ſerpens fraudulentus intulit illam veritatem : *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno, &c.* & hanc aliam: *Aperientur oculi veſtri;* ſed non alium ob finem, niſi ut credatur ei in aliis ſuis ſuggeſtionibus. Portò ad propoſitum malignorum illorum ſpirituum, qui præfatis Apoſtolis acclamabant, hæc tradit Chryſoſt. *Ut oſtium aperirent ſuis fraudibus, poſſentque impoſterum mentiri confidentius, propterea vera quoq; nonnulla commiſcebant, non aliter, quam qui lethifera miſcent venena, os poculi melle circumlinientes, efficiunt, ut facilius accipiatur malum.*

Marc. 1. 24. Diabolus nihil veri promittit.

D. Ambr. l. de parad. c. 13.

D. Chryſ. ſer. h. 37. adv. Judæos.

8 *Transfigurat ſe in angelum lucis*. Nullum ponit obſtaculum, imò plurima promovet devotionis exercitia, ut decipiat multas animas in ſervitio DEI; at cauti inſtar venatoris (cui ſatis eſt, quòd aviculam capiat ungue, etſi toto corpore libera extra laqueum volitet) ſufficit ei, ut unicum duntaxat transgrediamur præceptum; novit etenim, quòd *qui in uno deficit, factus eſt omnium reus*. Gigas Goliath nudam, & diſcoopertam ſolum geſtabat frontem, & in hac percuſſit ipſum David, & proſtravit. Prudens & providus belli dux, quamvis noverit, urbem eſſe munitiſſimam; explorata tamen parte ejus debiliori, minimum ei ſufficit oſtium, per quod ad urbem capiendam pateat aditus : *Omnes ergo rimæ* (ſic conſulebat Sanctus Cyprianus) *ne dicam portæ, claudendæ ſunt, ne per unum foramen caſtra omnia penetrentur, & univerſa componenda ſunt munimenta, ne per modicum non munitum tota civitas ruat*. Phariſæus frequens erat in templo, faciebat orationem, eleemoſynas, jejunia, à vitiis abſtinebat, alienabat ſe à curſu mundi : *Non ſum ſicut cæteri hominum, &c.* Nihilominùs dæmon ſuum obtinuit intentum per viam præſumptionis, & ſuperbiæ, qua deſpiciebat alios, & ſeipſum extollebat : *Quid prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ defleat* (ait Beda) *& tamen adhuc avaritiæ æſtibus anhelet ? Aut quid prodeſt, ſi iræ culpas jam lugeat, & tamen adhuc invidiæ facibus tabeſcat ?*

Diabolus ut nos decipiat, multa nobis ſuggerit devotionis exercitia.

S. Cypr. de ſing. Cler.

Luc. 18.

Beda c. 15. in Luc.

9 Omnibus, & ſingulis notum eſt axioma illud : *Bonum ex integra cauſa, malum ex quocunque defectu*. Virgines illæ, quæ à nuptiis rejectæ fuerunt, atteſtante ſpiritu veritatis, virgines erant; & tamen dæmonis laqueis irretitæ ſunt, in ejuſque ceſſerunt prædam: error earum fuit, quòd non habuerint oleum in lampadibus: *Lampades noſtræ extinguuntur*. Vas eſt cor, oleum eſt ſpiritus veritatis, qui nutrit, & conſervat opera bona : & hic ſpiritus ille eſt, qui operatur in anima contemptum, & diſplicentiam ſuipſius, quòd quis ſe totum abominabilem æſtimet coram DEO. Quando exiſtimamus, nos eſſe acceptos DEO, noſtræque ſatisfacere vocationi, & obligationi, ſcire oportet, aſtutiam eſſe hujus ſerpentis; tunc enim in pejori ſtatu conſtituti ſumus : propria namque æſtimatio illa, & præſumptio totum illud diſſipabit meritum, quod aliàs anima noſtra lucraretur per ſua bona opera.

Propria ſui æſtimatio omnino vitanda.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Deus malitiam dæmonis damno noſtro inhiantis in noſtram convertit ſalutem, quando ei reſiſtimus.

THEMA.

Dixit Dominus ad Satan: Ecce in manu tua eſt, veruntamen animam illius ſerva. Job 2. v. 6.

1 INter ſacros Heroes, tam ab antiquo, quàm à novo Teſtamento decantatos, quis dubitat, Jobum præ cæteris omnibus reportaſſe palmam, eò quòd præ reliquis a dæmone, qui in ipſius ruinam, & perditionem conjuraverat, tentatus & infeſtatus fuerit ? Jam ex hac Dei proteſtatione videtur mihi evidenter deducendum, tentationes, earumque permiſſionem in hunc collimare ſcopum, & finem, ut illæ cooperentur animæ ſaluti : *Ecce in manu tua eſt;* quaſi Deus inferre vellet: tibi permitto, ut ſuffragantibus rebellibus ſpiritibus tuis, catenis ſolutis, & in auxilium tuum adductis, ſervum meum Job impugnes, at non expugnes: ut omnia ejuſdem bona temporalia diſperdas, illum affligas, excrucies, deſtruas etiam ejus ſalutem corporalem: *Veruntamen animam illius ſerva* : mando tamen, & præcipio tibi, ut animam illius ſalvam conſerves, & incolumem. In Epiſt. 1. ad Cor. ſcripta ſimilem legimus determinationem : *Omnino auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat : & vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit. Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu, tradere hujuſmodi Satanæ*. Hæc ipſiſſima præda eſt, ad quam anhelat malignus ſpiritus : ad aliud non ſuſpirat, niſi ad animarum perditionem. At hoc non dicit S. Apoſtolus, benè tamen aſſerit : *Tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis* : & inſuper : *Ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini*. Ecce, qua ratione Deus utatur Satanæ malitia, avida ruinæ, ac perditionis noſtræ æternæ, ut ſecuriorem, certioremque reddamus æternam noſtram ſalutem : *Ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini*.

Tentationes quæ nos Deo permittente infeſtant, cooperantur ſaluti animæ noſtræ, patet exemplo Job.

1. Cor. 5. 1.

2 *Veruntamen animam illius ſerva*. Contentus erat Deus, ut Satan greges & armenta Job incendio abſumeret, ut Sabæi ſervos ejus captivos ducerent, ut quatuor domus angulos conquaſſaret, & dirueret, & ſub diruta domo omnes filii ſepelirentur; ut ad tantam redigeretur paupertatem, ut non haberet, quo tegeret ſuam nuditatem : contentus erat Deus, ut Satan à planta pedis uſque ad verticem capitis percuteret ſervum ſuum ulcere peſſimo, eumque reduceret ad ſterquilinium, ubi teſta ſaniem & vermes raderet: contentus denique Deus erat, ut Job fieret opprobrium, ac ludibrium omnium ſuorum amicorum, & ſubditorum, & ipſamet uxor ejus ipſum inſtigaret ad blaſphemandum Deum : *Veruntamen animam illius ſerva*. Ita Deus limitavit hanc licentiam, ac tales inimico præſcripſit conditiones, ut ineſtimabilem illum theſaurum animæ cuſtodiret : *Veruntamen animam illius ſerva*. Pulchrè Beatus Laurentius Juſtinianus, ubi tractat de converſatione monaſtica, ſcribit ad præſens propoſitum : *Magnam de propria ſalute debet concipere ſpem, qui diverſis tentationibus agitatur : niſi enim ipſorum converſatio Deo acceptabilis, & inimicis eſſet onéroſa, nequaquam tanta illorum cor aggrederentur importunitate, atque conarentur evertere mentis domicilium a ſtabilitate ſancti propoſiti, quod arripuerunt. Dei autem clementia cunctam immundorum ſpirituum fraudem in ſuorum facit militare profectum ſervorum. Ex his quippè tentationibus, qui amoris Chriſti, & perfectionis fervent deſiderio, maximam ſumunt occaſionem tantarum fieri poſſeſſores virtutum, quantorum impugnantur ſuggeſtionibus vitiorum. Unde cum ſuperbiæ cogitationibus vexantur, ne in ipſum corruant vitium, humiliantur*. Jam pridem hanc doctrinam tetigerat S. Bernardus ſerm. quodam de modo benè vivendi, aſſerens : *Quando diabolus ſervos DEI tentat, eorum utilitatibus ſervit: cum eos per tenta-*

Deus in noſtris tentationibus ſolicitus eſt ut anima noſtra conſervetur & proficiamus in bono.

B. Laur. Juſt. de monaſt. converſ. c. 11.

D. Bern. ſ. 67. de modo bene viv.

tiones ſuas non decipit, ſed erudit; ſæpè tentationes, quas diabolus commovet ad interitum hominum, Deus convertit eas ad profectum animarum.

Deus fraudulenti ſerpentis aſtutiam utitur ad noſtram ſalutem, quod declaratur exemplo ſanguiſugæ.

3 Sanguiſuga prima facie videtur velle abſorbere totum veſtrum ſanguinem: hunc deglutit, & imbibit; undè cecinit Poeta: *Non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo*. Profectò, cum ſit inſatiabilis, nunquam deſiſteret à ſugendo ſanguinem ad minimam uſque ſtillam, niſi Chirurgus eam abſtraheret, judicans ſanitati infirmi, cui is invigilat, & attendit, ſufficere; intentio hujus eſt, ut extrahatur ſanguis putridus, indeque priſtinæ infirmus reſtituatur ſanitati. Salvator noſter medicum ſe nominat: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus*. Fraudulenti ſerpentis ad nos tentandum utitur malitias; at in commodum, & utilitatem noſtram, ut reſiſtentes diabolicis ejus ſuggeſtionibus, exercentes nos in virtutum operibus, cooperantes Dei, quæ nobis ſubminiſtrat, auxiliis & gratiis, deteſtantes vitium, abrenunciantes peccato, majora acquiramus merita æternæ beatitudinis, certamque ac ſecuram faciamus æternam noſtram ſalutem. Quando ergo cœleſtis hic protomedicus advertit, quòd inciſiones, amaræ potiones, aliæque medicinæ ſpirituales, putà, tentationes, habuerint ſuum effectum, & operationem in mortificanda malignitate febris, ſuſpendit manum ſuam: *non permittit tentari ſupra id, quod poſſumus, ſed facit de tentatione proventum*. Qui videt hominem aliàs mitem, diſcretum, timentem Deum, amicum ſuum, & nonnunquam ſanguine junctum, conſtitutum ſub manu, & poteſtate alterius, qui illum ferit, ſauciat, venam incidit, & extrahit ſanguinem, nec cauſam penetrat, cur id faciat, quid cogitat, quid dicit? Si ſuſpicetur, ac temerariè credat hunc ex odio alteri machinari mortem, ſanè aberrat, & decipitur, quia amoris ſignum eſt, & cauſa ſalutis: aliud non intendit, niſi ut corruptum extrahat ſanguinem, tollatque materiam peccantem. Qui patientem Job conſpexiſſet ad ſterquilinium redactam, tot tantiſque carnificibus, nempè ſpiritibus infernalibus, qui ſanguinem ei extrahebant, circundatum, nec intellexiſſet Dei diſpoſitionem: *Ecce in manu tua eſt*, quid dixiſſet? Certè ſubſcripſiſſet impoſturis aliorum aſſerentium, illum caſtigatum eſſe propter peccata ſua: & tamen aliud non intendebat Deus noſter, niſi ut ipſum, & in terra, & in cœlo glorioſiorem redderet, ac ſecurum de ſalute animæ ſuæ: *Veruntamen animam illius ſerva. Appendat me in ſtatera juſta*, ait idem Job, *& ſciat Deus ſimplicitatem meam*. In Hebræo legitur, *perfectionem meam*. Igitur ex inſtinctu Spiritus S. mundo patefacere voluit, quòd non in pœnam ſcelerum ſuorum, veluti maligni illi calumniabantur, à dæmone excruciatus fuerit.

Matt 9.12.

Job 31.6.

D.Greg l.2. mor. c.24. Per tentationem erudimur & mundamur.

4 D.Gregorii Magni doctrina eſt, cum ait: *Fit mira diſpenſatione pietatis, ut unde malignus hoſtis cor tentat, ut interimat, inde miſericors Dominus hoc erudiat, ut vivat*. In ignem projicitur ferrum, ſed ut à rubigine purificetur: idem fit cum auro, ſed ut mundetur. Audite Deum Iſa. cap. 1. loquentem: *Convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum. Ut tantò ſit copioſior*, ſubdit S. Pontifex, *fidelium gloria, quantò eis irrogata fuerint graviora prælia*. Magni momenti res eſt: *Veruntamen animam illius ſerva*. Nihil dæmon æſtimat cunctos theſauros, & regna terræ; ſiquidem obtulit illa Chriſto, ſolùm ut genufleceret: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*; quod à Job prætendebat, erat illud, ut animam ejus deprædaretur: *Da mihi animas, cætera tolle tibi*. Ergonè ei cum omnibus ſuis laborandum, & ſudandum erat contra Job, ut cuſtodiret animam ejus: *Veruntamen animam illius ſerva*? Audiamus S. Ambroſ. *Magna poteſtas, magna gratia, quæ imperat diabolo, ut ſeipſum deſtruat: ſe enim deſtruit, cum hominem, quem tentando ſupplantare ſtudet, ex infirmo fortiorem efficit, quia dum carnem debilitat, mentem ejus corroborat; illuditur ergo diabolus, ut ipſo mortis ſuæ vulnere contra ſe armet, quem debilitat.*

Iſa.1.25.

D.Amb.l.1. de pœn. 13

Pſ.103.26. S.Anton. p.4. tit.8.c.3.§.4.

Quomodo poſſimus draconi infernali illudere.

5 Explicat nobis S. Antonin. ſenſum illius verſus: *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei*. Quo modo poſſemus illudere Draconi, qui ſola cauda tertiam partem ſtellarum, videlicet, ſpirituum angelicorum, traxit è firmamento cœli? Quis unquam tantæ erit audaciæ, ut Draconi illudat, eumque irritare audeat? Reſpondet S. Antoninus: *Illuditur, cum ex ejus oppugnationibus, dum intendit bonum virtutis electis ſubtrahere, eis augetur; undè S. Ambroſius: Illuditur ergo diabolo, ut ſeipſum morſu ſuo vulneret, &c.* Sed ad propoſitum de Job ait D. Auguſt. *Permiſſus eſt ad eum probandum Satanas, & percuſſit eum vulnere, ut vermibus putreſceret; immundus enim permittebatur, & ſanctus probabatur. Neſcit diabolus, quanta bona de illo fiant, etiam cum ſævit; ſæviens intravit in cor Judæ, ſæviens tradidit Chriſtum, ſæviens crucifixit, & crucifixo Chriſto redemptus eſt orbis terrarum. Ecce ſævitia diaboli: diabolo obfuit, nobis profuit*. Et in alio loco hanc eandem refert veritatem: *Neſcit diabolus, quomodo illo, & inſidiante, & furente, utatur ad ſalutem fidelium ſuorum excelſiſſima Sapientia*. Quodnam venenum eſt magis lethiferum ipſius viperæ? Nihilominùs ars medicinæ utitur illius carne ad præparandam theriacam, quæ eſt potentiſſimum antidotum contra morſus illius. Verum eſt, odium Satanæ eſſe irreconciliabile, & impoſſibile, Satanam reconciliari poſſe cum animabus noſtris; aſt veluti benè obſervat, & notat Sanctus Gregorius Magnus: *Apoſtatæ quippe angeli perverſa voluntas eſt, ſed tamen a Deo mirabiliter ordinatur, ut ipſæ quoque inſidiæ utilitati bonorum ſerviant, quos purgant, dum tentant.*

S. Aug. in Pſ. 130.

Idem tom.4. lib.4. c.13.

S.Greg.Mag. l.16. mor. c.18.

Malitia diaboli nobis utilis eſt, ſi illa utamur ut oportet. D.Chryſ.t.1. hom.25.

6 Hoc emolumentum, quod in profectum animarum ex tentationibus redundat, obſervatum fuit quoque à Div. Chryſoſt. homilia de Diabolo tentatore: *Quandoquidem Diabolus*, inquit, *ſi noſſe velis, etiam utilis nobis eſt, ſi eo, prout oportet, utamur, magnamque nobis utilitatem parit. Hoc multoties ex Iob oſtendimus. Poteſt ex ipſo quoque Paulo intelligi, ſic enim ait de fornicatore, ſcribens: Tradidi hujuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit. Ecce etiam ſalutis auctor factus eſt diabolus, tametſi non ex ipſius mente, ſed ex artificio Apoſtoli*. Caſum primorum parentum noſtrorum, ad quem impulſum dedit mendax ſerpens, Deus ordinavit ad majus noſtrum bonum, & majorem ipſius ruinam: *Felix culpa* (cantat S.Eccleſia in Præfat. Paſchali) *quæ talem, ac tantum meruit habere Redemptorem*. Id S. Ambroſ. cujus hæc ſunt verba, alibi ſcripſit: *Ut ſciremus, etiam diaboli malitiam ad ſalutem prodeſſe hominibus, non quod diabolus prodeſſe velit, ſed quod malitiam ejus etiam repugnantis convertit nobis Dominus ad ſalutem. Hujus malitia Iob ſancti viri virtutem fecit eſſe, & patientiam clariorem.*

Ambro.de parad.c.2.

Quare Deus permiſerit lapſum primorum parentum. Procop.c.3. in Gen.

7 Propoſito huic inſervit diſcurſus Procopii in cap.3. Gen. ubi referuntur inſidiæ, & fraudulentæ machinæ, quas diabolus in noſtram parat ruinam, & perditionem: *Deus, qui per liberum arbitrium fortiter decertantibus coronas proponit, cum conſpexiſſet, diabolum obſervare hominem, & inſtituiſſet hunc fraude, doloque circumvenire, conceſſit ut, hoc faceret*. Verùm ſi Deus noverat hunc caſum ſecuturum cum tanto damno, & detrimento totius humanæ poſteritatis, quam in creatione adeò ſublimaverat, cur ſe non oppoſuit? Tantò magis id conveniens videbatur, eòquòd jam deſtinaverat homines ad reparandas illas ruinas ſupernæ Jeruſalem, ob rebellionem ejuſdem ſerpentis, ſuorumque ſequacium deſolatæ? Reſpondetur, Deum, qui jam tentationes dæmonis ordinaverat ad obtinendas, & acquirendas æternæ gloriæ coronas, indulſiſſe maligno ſpiritui, ut adhiberet ſuas fraudes, dolos, mille nocendi artes, uteretur que ſuis aſſultibus; quos tamen in progreſſu ſæculorum prævidebat magna ex parte retundendos, ſuperandos, ac glorioſè rejiciendos, ſimulque innumerabiles victores ſublimiores gradus beatitudinis conſcenſuros.

Tentatio valet ad exercitium virtutum & augmentum meritorum. S.Thom. de Villanova Conc.2. in Dom.1. Q.

8 S. Thomas de Villanova conc. 2. in Dom. 1. Quadrageſimæ, tentatos conſolatur, & monet hiſce verbis: *Tentatio ad exercitium virtutum, & augmentum meritorum plurimum valet; nam ſi anxietatem, & afflictionem tentationum auferas, ubi erit patientia, manſuetudo, fiducia, humilitas, conſtantia, fortitudo, & aliæ virtutes, quarum proprium munus eſt eas vincere, aut tolerare? Meritorum quoque immenſa ſeges amittetur, quæ in eis perferendis aggregatur*. Non

ſine

Digitized by Google

Pſ.125.6.

ſine myſterio loquebatur Regius Propheta Pſalm. 125. *Euntes ibant, & flebant mittentes ſemina ſua; venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos*. Hanc phraſin loquendi conſiderans S. Chryſoſt. ait: *Quemadmodum ſemina opus habent imbribus, ita nos etiam lacrymis: & quemadmodum terra opus habet, ut aretur, & proſcindatur, ita anima fidelis pro ligone indiget tentationibus, ne producat malas herbas, ut ejus molliatur durities*. Quando tractatur de prædeſtinatione ſalutis æternæ, Spiritus Sanctus cum electis jungit ſimul ignem tentationis: *Tanquam aurum in fornace probavit electos Dominus*. Si aurum firmiter ſubſiſtit in igne, per ignem purificatur, ex eoque conficiuntur diademata, & coronæ: idem contingit animabus juſtis: ſi ſuperant, ac evincunt tentationes Satanæ, in manu habent coronas æternæ beatitudinis: *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*.

D.Chryſ.t.1. in hunc loc.

Sap.3.6.

Tentatione probamur an ſimus filii Dei. Gen. 27.21.

9 Quando ſenex Iſaac morti vicinus erat, dixit filio ſuo Jacob (quod idem eſt, ac Iſrael, nempè, *videns Deum*) *Accede ad me, ut tangam te fili mi, & probem, utrum tu ſis filius meus*. Modus hic loquendi in Sac. Script. præſertim verò in Job, tentationis expreſſivus eſt: *Manus Domini tetigit me*; ubi Propheta alludebat ad dæmonis tentationem, qua eum aggrediebatur. Quia igitur verum eſt axioma illud: *Omnia in figura contingebant illis*; videtur mihi, Salvatorem noſtrum hoc tactu tentationis probare velle filiationem noſtram adoptivam: *Quoniam acceptus eras Deo* (dictum fuit ſancto ſeni Tobiæ) *neceſſe fuit, ut tentatio probaret te*.

Quænam differentia tentationis prædeſtinatorum & præſcitorum &c.

10 Qualis intercedit differentia inter prædeſtinatos, & præſcitos, quando probantur ab igne tentationis? Ignis, qui eſt ſupremum elementum, talis vigoris, & virtutis eſt, ut omnia, quæ in ſe recipit, devoret & conſumat, veluti ſunt ligna, linum, lana, paleæ; imò & lapides reducit in calcem: aſt ita non facit cum argento, & auro; hæc enim metalla purgat, mundat ac perfectiora reddit. *Deus ignis conſumens eſt*, quando reprobi, qui inſtar fœni, & ligni ſunt, tentantur, quia cedunt, conſentiuntque diabolicis ſuggeſtionibus, ignis infernalis præda fiunt; non ita electi, *tanquam aurum in fornace, &c.* tentationibus ſtrenuè reſiſtunt, ac in virtute purificantur: *Ipſe enim quaſi ignis conflans* (ait Propheta Malachias) *emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum*. Ex hoc auro pro ſervis Dei conficientur diademata gloriæ: *Cum probatus fuerit, &c.*

Malach. 3.3.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Demonſtratur ſimilitudine de frumento cribrato, à Chriſto Domino adinventa, tentationes profectui noſtro multùm prodeſſe.

THEMA.

Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum. Luc. 22. verſ. 31.

Utilitas tentationum docetur ſimilitudine cribrantis triticum.

1 Convenientior, magiſque appoſita ab Incarnata Sapientia adinveniri non poterat ſimilitudo, qua nobis exprimeret fructum, quem animæ noſtræ ex tentationibus referunt, quando tamen eas evincimus. Quale damnum illud, quod cribrum adfert frumento? Imò quale non confert ei emolumentum, dum illud mundat, à ſordibus purgat; eſto illud concutiat, agitet, vertat, & invertat, in altum projiciat, ac ſaltitare faciat? Totus hic motus ad hunc ordinatus eſt finem, ut melioretur, in granario reponatur, conſervetur, & non perdatur. *Ecce Satanas cribrat nos ſicut triticum*; omnis generis nobis molitur inſidias, cunctas ſuas movet machinas, ut in peccatum nos agat præcipites; cunctos ſuos tendit laqueos, exponit retia, ut nos capiat; inſtar cribri pluribus modis nos concutit, diſcutit, percutit, impetit multis aſſultibus; at quod ex cribro cadit, nihil aliud eſt, quàm pulvis, terra, ſordeſque ſimiles; frumentum verò intus remanet: *Triticum autem congregate in horreum meum*. Cum expurgatur frumentum in area, & palea projicitur in aerem, ac ventilatur, docet experientia, illud ex aere decidere purius, ac nitidius, quàm fuerit anteà, quia ventus purificat illud à pulveribus, paleis, aliaque minuta tritura, cui commixtum erat: hunc quoque fructum percipit homo juſtus ex tentationibus, quia cum ſit frumenti inſtar, purgatur, ac mundatur à vehementi, & impetuoſo vento inſidiarum, & aſſultuum dæmonis, ut purgatum ad granarium cœleſte attrahatur: *Cujus ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum; paleas autem comburet igni inextinguibili*. Porrò frumentum, non ſolùm teritur, & excutitur in area, verùm etiam in aere, ut dictum eſt, ventilatur & agitatur; concutitur inſuper, & agitatur in cribro, ut eò magis purificetur, ac reponatur deindè in granario, de quo ait cœleſtis agricola: *Triticum autem congregate in horreum meum*.

Matt. 13.

Matt.3.12.

Devictæ tentationes reddunt nos dignos Deo. Luc.22.30.

2 Obſervate: eodem tempore, quo Apoſtolis dictum fuit: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum*; audiverunt etiam: *Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*. Ventus ſecum tollit paleas, at non frumentum, ſeu triticum: *Tu qui vento tentationis foras volaſti* (ait S. Auguſtinus) *quis es? Triticum? Non id tolleret ventus ex area*. Nullus credat, aut ſperet, ſe eſſe inſtar frumenti, niſi priùs in area trituretur, jactetur, & cribretur. In opuſculo quodam de S. Franciſco legitur: *Quendam à fratribus præ nimia, & moleſta tentatione novit quaſi deſperatum iri, & timuiſſe, ne ſi pater fluctuantem illius animum detegeret, minus ſic tentatum diligeret: quem dæmon quaſi vacillare coegerat, afflictum charus pater accerſivit, & paterna conſolatus eſt voce: Ne timeas, nec contriſteris fili mi. Crede mihi, quod nunc plus ſolito te Dei ſervum judico, & quo magis tentatum te ſenſeris, magis mihi te noveris eſſe dilectum. Nullus, fili, ſe Dei ſervum reputare debet, quouſque per tentationem non tranſierit. Annulus eſt quodammodo victa tentatio, quo Dominus ſervi ſui animam ſibi deſponſat*. Qua ratione, quove modo hoc lutum adeò vile, loquor de homine, ſpem unquā concipere poterit, ſe eſſe in æſtimatione apud Deum creatorem ſuum, cum de ſe verificetur, & verum dici ſciat: *Tu ſcis figmentum meum*? Si Job. 4. dicitur: *Et in angelis ſuis reperit pravitatem*; quomodo igitur creatura cum Creatore comparari poterit? Audiamus increatam Sapientiam: *Deus tentavit eos*; & quis eſt fructus redundans ex hac tentatione, quam divina illis neutiquam errans providentia permiſit & ordinavit? *Et invenit illos dignos ſe*. Quid ampliùs dici poteſt? Ad hunc extollitur honorem, qui ſtrenuè reſiſtit tentationi, ut ſit dignus Deo: *Invenit illos dignos ſe*.

D Aug. in Pſ.16.

Opuſc. de S. Franciſc. colloq. 28. Quomodo S.Franciſcus tentatum graviter conſolatus fuerit.

Job 4. 18.

Sap.3.5.

Ideo diabolus relictus fuit ut ſua malitia hominem exerceat ad virtutem. Lact. Firm. l.3. de divin. inſtit. c.29. 1.Pet.5.8. Chryſ. t.4. l.1. de Prov.

3 Accommoda huic loco doctrina eſt, quam tradit Lactantius Firmianus, quando diſcurrit de ſpiritu maligno hoc modo: *Inſidiatur univerſis, & ſi dolo nihil profecerit, vi & violentia ejicere conatur. Idcirco enim in primordiis tranſgreſſionis non ſtatim ad pœnā detruſus à Deo eſt, ut hominem malitia ſua exerceat ad virtutem; quæ niſi agitetur, niſi aſſidua vexatione roboretur, non poteſt eſſe perfecta*. D. Chryſoſt. pro hujus confirmatione adducit textum Epiſt. 1. Petri cap. 5. *Vigilate, quia adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui reſiſtite fortes in fide: Scientes eandem paſſionem ei quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu, modicū paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque*. Quando ſolidi, firmi & patientes fuerimus in tentationibus, tunc inſeparabili unioni cum Deo ſtudere & attendere poterimus. Pergit jam Chryſoſtomus: *Promptiores profectò atque fortiores nos iſta faciunt, perſuadentque familiariſſimos Dei fieri. Qui enim imminere ſibi cernit inimicum, majori ad illum currit deſiderio, à quo defendi poſſit*. Notate hæc: *familiariſſimos Dei*. Si granum non excutitur & mundatur à pulvere, perditionis ſubit periculum; ideoque moveri & verti ſolet. Sermone alio, cui titulus eſt, contra ignaviam, monet nos idem Chryſoſt. *Hoc ſolum conſidera, quod ſolum propter hoc potiſſimum reliquit* (loquitur de communi tentatore) *ut timore compulſi, & hoſtis inſidias expectātes, ſimus perpetuo ſobrii & vigiles, laboremque virtutis non imminuamus, ſpe retributionū & expectatione ineffabilium illorum bonorum. Et quid miraris, ſi ob hanc cauſam reliquit diabolum Deus, cui tanta noſtra ſalutis*

Per tentationes ſimus Deo familiariſſimi.

Idem tom.2. ſerm. contr. ignaviam.

tis cura, & qui ita noſtram ſomnolentiam excutit, materiamque coronarum nobis præparat?

Illuminati Dei ſervi amant tentationes ut purificentur eorum corda.

4 Qui frumentum, quando eſt ſordidum, & nondum purgatum & politum, interrogaret, profectò ſi ſenſus ei eſſet, & ratio, cribrari appeteret, tametſi ſe ventilatum & agitatum iri ſciret. Illuminati ſervi Dei, cum optimè noverint, quantum producat fructum tentatio, Dei gratia conceſſa, divinoq; auxilio munita, & prætereà, quòd *nil coinquinatum intrabit in regnum cælorum*, amant tentationes, ut purificentur corda ſua. Quemadmodum notat S. Antonin. inquiens: *Qui certus eſt de victoria, debet bellum appetere; ſed Sancti ex perfecto Dei amore ſunt quaſi certi de victoria, dicitur enim Cant. c. 8. Multa aqua (tentationum) non potuerunt extinguere charitatem. Propter hæc David certus de patientia, inflammatus de corona, ſecurus de victoria, dicebat ad Dominum, Pſalm. 25. Tenta me, ure renes meos, & cor meum; ubi tria petit. Primò appetit prælia, dicens: Tenta me, id eſt, permitte me tentari, ut innoteſcam, qualis ſim in proſperis, & adverſis, in bonis, & malis. Sap. 3. Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe. Secundò petit gratiæ auxilium, dicens: Ure, igne ſcilicet gratiæ Spiritus S. qui corroborat mentes, ſicut ignis materialis vaſa teſtea; & perficit ſicut ignis aurum, ſecundùm illud Sap. 3. Tanquam aurum in fornace probavit electos Dominus: tanta enim virtutis eſt ignis gratiæ, ut minimus ſufficiat ad omnia tentamenta vincenda. Tertiò, mali incitamentum oſtendit, dicens: Renes meos, & cor meum, id eſt, delectationes concupiſcibiles per renes deſignatas, & perturbationes iraſcibiles per cor figuratas; ira enim eſt accenſio ſanguinis circa cor. Sed ignis Spiritus S. delectationes carnis, & turbationes cordis aufert, vel ſedat.*

S. Anton. p. 1. t. 6. c. 31. §. 5. David appetiit tentationes.

5 Indicat nobis, ac notum facit Salvator noſter: *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet; ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Quot quantiſque temporum injuriis, idque menſium aliquot ſpatio, frumentum expoſitum eſt, priuſquam reddat fructum, & in granario deponatur? Primò marceſcit, & corrumpitur ſub terra, ubi diuturna temporis mora hæret, nivibus & glacie coopertum; poſteà herbarum proferens germina, decerpitur ab animalibus, à ventorum agitatur impetu, expoſitum eſt ardentibus Solis radiis, pluviæ, nebulæ, pruinæ, & tempeſtatibus; falce deindè ſucciditur, exſiccatur, concutitur, teritur, & cribratur; tandem poſt omnes haſce agitationes defertur ad granarium, & priuſquam in menſa compareat, lapidi molari traditur, molitur, in minutiſſimam reducitur farinam, diſcernitur, cribratur, aqua & fermento commiſcetur, pinſitur, fornaci imponitur, ut coquatur, demùm aut cultro ſcinditur, aut dentibus teritur. Aptior igitur, & convenientior hac adduci nequit ſimilitudo, qua ad vivum repræſententur, exprimanturque tentationes, per quas tranſire debent electi, antequam in menſa cœleſtis Paradiſi compareant: *Alii diſtenti ſunt; alii vero ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres. Lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus; in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cavernis terræ.*

Joan. 12. 24. Anima tentationibus variis exagitata, comparatur grano frumenti.

Hebr. 11. 36.

6 Eccleſ. cap. 27. hanc aliam nobis inſinuat comparationem: *Vaſa*, ait, *figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio.* Si vaſa cretacea in fornace ardenti non crepent, ſed igni reſiſtant, bonitatis indicium eſt: ad eundem modum, quando anima diuturnis, ac continuis reſiſtit tentationibus, & nunquam ab inimico ſuperatur, ſignum eſt, eam eſſe magnæ virtutis, & meriti. Bloſius declarando verba illa Pſalmiſtæ: *Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum;* dubio ſibi propoſito: *Quid eſt introitum tuum? Quid eſt exitum?* reſpondet: *Quando tentamur, intramus, & quando vincimus tentationem, eximus. Audi introitum, audi exitum. Vaſa figuli probat fornax, ait Scriptura, & homines juſtos tentatio. Si ſic ſunt homines juſti, quomodo vaſa figuli, neceſſe eſt, ut vaſa figuli fornacem intrent, & non quando intrant, jam ſecurus eſt figulus, ſed cum exierint. Dominus autem ſecurus eſt, quia novit, qui ſunt ejus, & novit, qui in fornace non crepent. Illi non crepant, qui non habent ventum ſuperbiæ. Humilitas ergo cuſtodit in omni tentatione. Cuſtodit Dominus introitum, ut ſalvi intremus. Sana fide ſimus, quando accedit tentatio. Et cuſtodit exitum, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum: cum enim exierimus ab omni tentatione, jam in æternum nulla nos tentatio terrebit, nulla concupiſcentia ſaltem ſolicitabit. Audi Apoſtolum idipſum commemorantem: Fidelis Deus, qui non permittet vos tentari ſupra, quam poteſtis ferre. Ecce introitus tuus cuſtoditur, quando non ſinit tibi Deus accidere tentationem, quam non potes ferre.*

Eccl. 27. 6. Tentatio comparatur fornaci figuli.

Pſ. 120. 8. Bloſ. Pſych. l. 1. c. 18. n. 3.

7 Hugo Card. diſcurrendo de S. Paulo Apoſtolo, qui ab immundo ſpiritu magna vehementia anguſtiatus, & tentatus fuit, veluti deducitur ex verbo illo, *colaphizat me*, S. Apoſtolum ita alloquitur: *Igitur in Paradiſum duceris, & à Satana angelo tentaris?* Quaſi vellet dicere: Quæ proportio inter Paradiſum, & Satanam, qui ex eo præcipitatus fuit? Raperis ad cœlum, & eodem tempore te aggreditur hoſtis infernalis? Ecce modum, quo Deus homines juſtos facit, & ſanctos. Sed aliam iſtius reddit rationem: *Qui elatus*, inquit, *perire poterat, tentatus eſt, ne periret: Tentatio ergo illa non vorago vitiorum, ſed cuſtodia meritorum fuit.* Pro majori hujus robore adfert authoritatem Sancti Bernardi: *Jucundum Dei judicium eſt, quod ille antiquus malleator humilium coronas eis neſcius fabricat perpetuas.* Idemmet Cardin. in verſum hunc Pſalm. 24. *Cuſtodi animam meam, & erue me;* ſcribit: *Anima enim obſeſſa eſt undique à dæmonibus.* Citat textum Eccleſ. *Civitas parva, & pauci in ea viri; venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio: inventuſque eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberavit eam per ſapientiam ſuam. Civitas eſt anima*, inquit Hugo, *populi cogitationes, viri virtutes, Rex magnus diabolus. Non dicit: Cuſtodi corpus, ſed animam. Job. 2. Ecce in manu tua eſt, veruntamen animam ejus ſerva; & quid mirum, ſi petat vir juſtus animam cuſtodiri, quia ipſam ſolam petit diabolus? Gen. 14. Da mihi animas, cætera tolle tibi.* Pauper hic homo, qui hanc myſticam civitatem animæ, ab infernalibus inimicis obſeſſam, liberat, quis alius eſſe poteſt, niſi Salvator noſter, qui de ſe loquens, ait: *Ego autem mendicus ſum, & pauper? Per ſapientiam ſuam*, quia actus ſapientiæ eſt ſcire rem ita diſponere, ut odium inimici, quo nos tentat, & in peccatum inducere conatur, in majus bonum, ac profectum animarum tentatarum convertatur: *Facit cum tentatione proventum.*

Hugo Card. 2. Cor. 12. Ideo tentamur ne pereamus.

Idem in Pſ. 24. v. 20. Eccl. 9. 14.

Pſal. 9. 15.

8 Legimus in Bloſio de S. Gertruda: *Virgo Gertruda in ſpiritu aliquando clariſſimè cognovit, quomodo Deus nonnunquam permittat, hominem pluribus vitiis graviſſimè impugnari, ut is poſtea de triumpho felicius exultet, & majorem gloriam in cœlo obtineat. Cognovit pleroſque eſſe eximios caſtitatis, & puritatis ſectatores (quales fuerunt Apoſtoli Chriſti) qui ſuſpecta quidem omnia fugiunt; ſed ea, quæ ſuſpecta minimè ſunt, rationabiliter admittunt. Et hi, ſi interea tentatione aliqua pulſentur, viriliter certando (adjuvante gratia Dei) ipſam tentationem devincunt: Si verò interdum ex humana fragilitate aliquantulum ſuccumbant, ſtudent hoc dignis pœnitentiæ fructibus delere.* Quot Sancti cantare poterunt: *Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium, qui oderunt nos?* Ex odio, ex inſidiis, ex aſſultibus, ex dolis, & fraudibus ſpirituum infernalium tentantium Sancti evaſerunt vigilantiores, & in divino ſervitio ferventiores, excitati fuerunt ad frequentiora orationum exercitia, ad iteranda jejunia, ad frequentanda Sacramenta, ad ſolitudinem, & ſimilia, quibus tentatori reſtiterunt.

Bloſius in concl. anim. fidel. §. 4. num. 11. Conſolatoria revelatio facta S. Gertrudi pro tentatis.

9 Joſeph ad regale evectus ſolium, exprobravit fratribus, quòd ipſi machinati fuerint mortem, & poſteà tanquam mancipium eum vendiderint: *Vos cogitaſtis de me malum, ſed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis; & ſalvos faceret multos populos.* Tentationes, quas Job, Tobias, S. Antoninus, & innumeri alii ſacri Heroes ſuſtinuerunt, quot & quantos in progreſſu ſæculorum conſervarunt, qui alias ſine his exemplis ſuccubuiſſent, & dæmoni in prædam ceſſiſſent?

Exempla tentatorum multos conſervarunt à perditione. Gen. 50. 20.

10 Pro

Digitized by Google

Caſſian. coll. 4. c. 6. Deus in terra Chanaan multos permiſit habitare infideles, ut filios Iſrael exercerent in arte militari. Jud. 3. 1.

10 Pro majori horum illuſtratione Joannes Caſſianus adducit hiſtoriam, & textum ex libro Judicum c. 3. ubi legitur, quòd Dominus Deus in terra Chanaan multos habitare permiſerit inimicos populi Iſraelitici, nec eos proſcripſerit, aut exterminari juſſerit, ut populum hunc exercerent in arte militari, & ad vigilantiam excitarent, ne declinaret ad otium: *Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Iſraelem, & omnes qui non noverant bella Chananæorum: & poſtea diſcerent filii eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi.* Et poſt pauca: *Dimiſitque eos, ut in ipſis experiretur Iſraelem, utrum audiret mandata Domini, quæ præceperat patribus eorum per manum Moyſi, an non. Quam utique pugnam* (ſic ſubdit & proſequitur Caſſianus) *non invidens Deus quieti Iſraelis, nec male eiſdem conſulens, ſed ſciens eſſe utiliſſimam, reſervavit, ut dum gentium ſemper iſtarum impugnatione deprimeretur, nunquam ſe ſentiret auxilio Domini non egere; & ob id ſemper in ejus meditatione & invocatione perſiſtens, nec inertia ſolveretur, nec bellandi uſum, nec exercitia virtutis amitteret.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Tentationes à Deo ordinatæ ſunt ad exercitium virtutis, ejuſque perfectionem.

THEMA.

Virtus in infirmitate perficitur. 2. Cor. 12. 9.

In tentationibus perficitur virtus.

1 SAnctus Paulus, qui raptus ad Empyreum, divinorum ſecretorum particeps factus erat, & ab eo inſtructus, *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ*; utilem nobis & irrefragabilem revelavit veritatem, videlicet, virtutem perfici, & illuſtriorem effici per viam tentationis; neque hoc ex propria dixit ſententia, ſed per os ipſiuſmet DEI: *Scio hominem in CHRISTO ante annos quatuordecim, ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus neſcio, DEUS ſcit, quoniam raptus eſt in paradiſum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Pro hujuſmodi gloriabor; pro me autem nihil gloriabor, niſi in infirmitatibus meis. Ne magnitudo revellationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſatanæ qui me colaphizet; propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet à me.* Quia verò hic Apoſtolus tantam cum Deo habebat confidentiam, & aliàs etiam valdè potens erat in patrandis prodigiis, & miraculis, veluti conſtat ex Actis Apoſtolorum; poteſtatem namque habebat in ſpiritus infernales, quibus deſpoticè imperabat; meritò hic naſcitur dubium, cur repulſam paſſus fuerit, quando videbatur petere rem juſtiſſimam, nimirum, ut à ſordidis illis & lubricis ſatanæ tentationibus liber eſſet? *Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet a me*: at non fuit exauditus: *Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea.* Ecce hujus rationem: *Nam virtus in infirmitate perficitur*; perficitur, augetur, & illuſtrior redditur virtus in tentationibus, quas quis fortiter tolerat, & ſuſtinet, quibuſque viriliter reſiſtit. Quapropter concludit: *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.*

D. Aug. in Pſ. 60. Tentatio perficit virtutes.

2 Sancti Auguſtini ſententia & doctrina eſt: *Profectus noſter per tentationem noſtram fit, nec ſibi quiſquam innoteſcit, niſi tentatus, nec poteſt coronari, niſi vicerit, nec poteſt vincere, niſi certaverit, nec poteſt certare, niſi inimicum, & tentationem habuerit.* Hanc doctrinam D. Auguſtini allegat S. Laurent. Juſtin. de hac diſcurrens materia: *Ipſa*, inquit, *virtutes perficit; vita etenim noſtra non poteſt eſſe ſine peccato, nec ſine tentatione, quia profectus noſter per tentationem noſtram fit. Non enim poteſt abſque tentatione homo ad perfectionem pervenire, nec ſibi innoteſcit, niſi tentatus.* Quòd Dominus Deus vehementer amaverit S. Paulum, id in dubium revocari non poteſt: *Vas electionis eſt mihi iſte. Quis me ſeparabit a charitate Chriſti?* Cur igitur permittebat, ut continuò ejus adhæreret lateri monſtrum illud infernale, ſordidum, tetrum, inſatiabile, & implacabile, quod & ipſum etiam colaphizaret? Reſpondet per os Pauli S. Anſelmus: *Datus eſt mihi ad meam utilitatem, ut me in humilitate cuſtodiat.* Proſequitur deindè Sanctus hic Archiepiſcopus: *Tentatio, cui non conſentitur, non eſt peccatum, ſed materia exercendæ virtutis.*

S. L. Juſt. lign. vit. c. 4.

Anſelm in hunc loc.

Virtus non perficitur ſine pugna. Lact. Firm. de opif. Dei. c. 10.

3 Lactant. Firmian. de opificio Dei, vel de formatione hominis ſcribit: *Virtus eſſe non poteſt, niſi fuerit compar aliquis, in quo ſuperando vim ſuam vel exerceat, vel oſtendat. Nam ut victoria conſtare ſine certamine non poteſt, ſic nec virtus quidem ipſa ſine hoſte. Ita quoniam virtutem dedit homini, ſtatuit ei è contrario inimicum, ne virtus otio torpens naturam ſuam perderet. Cujus omnis ratio in eo eſt, ut concuſſa, & labefactata firmetur; nec aliter ad ſummum faſtigium poſſit pervenire, niſi trudenti manu ſemper agitata, ſe ad ſalutem ſuam dimicandi tenore ſudaverit. Noluit enim Deus hominem ad immortalem illam beatitudinem pervenire delicato itinere. Daturus ergo virtutem, dedit hoſtem prius, qui animis hominum cupiditates, & vitia immitteret.*

Proponitur cur Deus permiſerit lapſum hominis. Rup. Abb. l. 3. de div. offic. c. 14.

4 *Importuna plerumque a nonnullis hæc nobis impingitur quæſtio* (ita ſcribit Rupertus Abbas) *cur Deus lapſum hominis evenire permiſerit, cum utique ut omnipotens impedire potuerit, ſaltem ipſum tentatorem ab ingreſſu Paradiſi procul arcendo; malueritque ſuam incarnationem humano generi neceſſariam exiſtere, quam compendio ſerpentem ab hominis collocutione abigere.* Antiquus Tertullian. in laudem hujus microcoſmi aſſerit: *Homo cura divini ingenii.* Cum igitur DEUS creaverit hunc parvum mundum, hominem videlicet, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, cumque in ſtatu innocentiæ, & juſtitiæ originalis collocaverit, præterea inexhauſtos cœli theſauros eidem contulerit: cur ab eo triſaucem cerberum, ne ipſum morderet, non abegit & repulit? Difficultas hæc jam pridem mota fuit à D. Auguſtino: *Si ergo quæritur*, ait ille, *cur Deus tentari permiſerit hominem, quem tentatori conſenſurum eſſe præſciebat; altitudinem quidem conſilii ejus penetrare non poſſum, & longè ſuper vires meas hoc eſſe confiteor. Eſt ergo aliqua cauſa fortaſſis occultior, quæ melioribus, ſanctioribuſque reſervatur, illius gratia potius, quam meritis aliorum; ſed tamen quantum vel donat ſapere, vel ſinit dicere, non mihi videtur, magnæ laudis futurum fuiſſe hominem, ſi propterea poſſet bene vivere, quia nemo male vivere ſuaderet, cum in natura poſſe, & in poteſtate habeat velle, & non conſentire ſuadenti; adjuvante tamen illo, qui ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam. Cur itaque tentari non ſineret, quem conſenſurum eſſe ipſe præſciebat altitudine quidem conſilii ejus; cum id futurus eſſet propria voluntate per culpam, & ordinandus eſſet illius æquitate per pœnam, ut etiam ſic oſtenderet animæ ſuperbæ, ad eruditionem futurorum Sanctorum, quam rectè ipſe uteretur animarum voluntatibus etiam malis, cum illa perversè uterentur naturis bonis?*

S. Aug. to. 3. l. 11. de Gen. ad lit. c. 3.

Rup. Abb. ib. Cur Iſraelitæ fame coacti Ægyptum intrare debuerint antequam terram promiſſionis intrare potuerint, Abrahæ dudum promiſſam.

5 Quærit inſuper Rupertus Abbas, cur Deus, cum Abrahamo cunctiſque ab eo deſcendentibus promiſerit terram Chanaan, priuſquam ad hanc illis pararet viam, diſpoſuerit, ut fame coacti priùs intrarent Ægyptum, ex quo regno deinde poſteros tantis cum prodigiis, duce Moyſe, eduxit in deſertum, operando mirabilia nunquam priùs audita? *Hoc reſpondeat, qui altiora quærit, cur tantis morarum vel operum diſpendiis reducendos illuc intrare permiſerit.* Et ſapienter reſpondet: *Dicet fortaſſis, quod in promptu eſt, & quod verum eſt, quia ut notam faceret in gentibus virtutem ſuam, ut eſſent, quæ utiliter inter gentes annuntiari poſſent opera ejus, ut ſciremus, quia ipſe Dominus Deus noſter, & experimento probaremus, quia in univerſa terra judicia ejus: ut, inquam, notus fieret Deus, ſine cujus notitia non vivit omnis homo, idcirco quod ſupra dictum, fieri permiſit. Et rectè, bene, irreprehenſibiliter; ſi enim homo non debet oblata occaſione omittere, quin proferas, quod in ſe utile habes, pro eo quod ſcriptum eſt: Sapientia abſcondita, & theſaurus occultus, quæ utilitas in utriſque? Quantò magis benevolentia Dei oblatam ſibimet occaſionem debuit amplecti, id eſt, mittere in ſervum, venundari Ioſeph, ut ſapientiæ ſuæ theſauros utiles oſtenderet, quia videlicet illa venditio captivitatis illorum cauſa, vel initium fuit?* Cum hac hiſtoria deſcendit idem author ad oſtendendam imperſcrutabilem DEI ſapientiam, & providentiam, qua permiſit, tentari primos noſtros parentes: *Eadem ſimplicitate oculi, id eſt, intentione utilia faciendi permiſit Adam*

vo-

Digitized by Google

volentem deſcendere in hanc Ægyptum, ideſt, in tenebras peccati, cum poſuiſſet eum in amœnitate paradiſi, cujus illa terra typum geſſit, in qua Abraham & Iſaac & Iacob peregrinari juſſit, repromittens eam illis. Et cuncta utilitas quæ provenit ex eo, quod Iſrael in Ægyptum intrare permiſit, tanto minor eſt illa quæ de peccato Adæ provenit, quanto minor eſt figura veritate, ſimilitudo re, umbra corpore. Proſequitur deinde incomparabilia oſtendere bona, quæ humano generi obtigerunt propter verbi Incarnationem, cujus cauſa extitit invidi ſerpentis tentatio.

Ventilatur quæſtio utrum fuerit conveniens, ut homo tentaretur à diabolo. S.Th.2. 2. q. 165. Eccl.34.

6 Hanc protoparentum noſtrorum tentationem examinat quoque Angelicus Doctor, & quærit: *Vtrum fuerit conveniens, ut homo a diabolo tentaretur?* Et reſpondet affirmativè, ſtabiliens concluſionem axiomate & dicto Eccl. cap.34. *Qui tentatus non eſt, qualia ſcit?* Non eſt, quòd homo indoleat, ait Sanctus Doctor: *Conveniens fuit, ut Deus hominem in ſtatu innocentiæ, & tentari permitteret per malos angelos, & juvari eum faceret per bonos. Ex ſpeciali enim beneficio gratiæ hoc erat ei collatum, ut nulla creatura exterior ei poſſet nocere contra propriam voluntatem, per quam etiam tentationi dæmonum reſiſtere poterat.* Objectioni, quæ deindè fit, cur, nimirùm, Deus prævidendo caſum hominis, eum tentari permiſerit, reſpondet: *Sicut Deus ſciebat, quod homo per tentationem in peccatum eſſet dejiciendus; ita etiam ſciebat, quod per liberum arbitrium reſiſtere poterat tentatori. Hoc autem requirebat conditio naturæ ipſius, ut propriæ voluntati relinqueretur, ſecundum illud Eccleſ.15. Deus reliquit hominem in manu conſilii ſui.* Verum eſt, lapſi ſunt protoparentes noſtri propter tentationem, at quia reſipuerunt, egeruntque pœnitentiam, cunctis poſteris dederunt exemplum, & cautelam hanc, ne deinceps maligno ſerpenti credant, ſed fortiter ſuggeſtionibus ejus reſiſtant; & ex immenſa illa, quam ipſi fecerunt, jactura diſcant ſe conſervare: *Fœlix ſapientia, quæ ex aliorum diſcitur inſipientia*, ait Seneca.

Eccl.15.14.

Amor Dei & virtus creſcunt per tentationes. Eccl.34.9.

7 Ut Eccl. aſſeruit: *Qui non eſt tentatus, quid ſcit?* Subjungit: *Vir in multis expertus cogitabit multa*; & paulò poſt rursùm additur: *Qui tentatus non eſt, qualia ſcit?* Quis heroicam virtutem unius Job admiratus eſſet, niſi à toto inferno impugnatus, & infeſtatus fuiſſet? Quis agnoviſſet magnum illum virum Sanctum Antonium, niſi tentationibus generoſo, ac heroico animo ſuperatis, Deus in Annalibus æternitatis glorioſiſſimum ipſum reddidiſſet cunctis ſæculis? *Virtus languet* (verba ſunt Sancti Laurentii Juſtiniani) *niſi exerceatur; laceſſita autem creſcit.* Ignis tantò magis ardet, quantò magis ab impetuoſo agitatur vento: ad eundem modum eò magis proficit, & creſcit amor Dei, & virtus, quò vehementiores ſunt venti tentationum infernalium. Conſilium illius Politici, eſto non datum fuerit executioni, prudentiſſimum fuit, de non evertenda, ac deſtruenda Carthagine, ne juventus Romana ad otium, & cives ad ſeditiones, & bella inteſtina declinarent, ſed ampliùs in bellis externis exercerentur.

S.L. Juſt. de caſto connubio c.6.

8 *In multis docet & illuſtrat* (ſcribit Sanctus Antoninus de tentatione) *Eccl. 34. Qui tentatus non eſt, qualia cognoſcit? quaſi dicat, pauca; & in figura dicitur Iud. 2. Has igitur gentes Chananæorum reliquit Deus, ſcilicet in Iſrael, ut ex toto non delerentur, ſed aliquando impugnarent, ut erudiret Iſraelem in eis, ut ſciret artem pugnandi; dum enim tentatio inſtigat ad malum, docetur homo, quod ſi magna operatur, & ſuperat, hoc non a ſe, ſed Dei virtute agere, cum experiatur ſæpè in minimis quaſi deficere, etiamſi nolit; unde Greg. Tentari permittit Deus, ut dum per tentationem homo concutitur, imbecillitate cognita fortius ſolidetur. Poteſt etiam talis expertus alios docere, & cautos reddere; experientia enim eſt magiſtra. Omnia poſſum*, dicebat Apoſtolus, *in eo, qui me confortat.* Intellectu difficile prima fronte videtur, cur Sanctus Paulus non fuerit exauditus, rogans Deum, ut carnis hic ſtimulus ab eo amoveretur, præſertim cum deberet converſari cum ſexu valdè debili, & mundo annunciare non tantum Euangelium, ſed etiam virtutem honeſtatis, cujus erat zeloſiſſimus. Verum iiſdem verbis, quibus devota turba Salvatori acclamavit, reſpondetur: *Bene omnia fecit. Sufficit tibi gratia mea*, dixit ei Chriſtus; *nam virtus in infirmitate perficitur*: volebat, nimirùm, ut continuis actibus virtutis, & mortificationis continentiam, & honeſtatem lucraretur: *Nemo vires ſuas in pace cognoſcit* (ait Gregor. Magn.) *ſi enim bella deſunt, virtutum experimenta non prodeunt. Improvidus miles eſt, qui fortem ſe in pace gloriatur. Nemo ſcit, quantum profecerit niſi inter adverſa; cum enim adſunt proſpera, cerni virium documenta non poſſunt. Verſamur paternis perturbationibus, ut, quantum proficimus, agnoſcamus.*

S. Antonin. p.4.t.13. c.3. §.1.

Cur Deus permiſerit Chananæos habitare inter Iſraelitas.

Quare S. Paulus exauditus non fuerit rogans ut ſtimulus carnis auferretur ab eo.

D.Gr. l.45. mor.c.18.

9 Pulchram ad illuſtrandum hoc propoſitum adfert ſimilitudinem S. Auguſtin. *Et homo*, inquit, *& diabolus, & qualibet dæmonia nonniſi accepta poteſtate nocent, ſed proficientibus non nocent. Malis ita ſunt, ſicut ignis fœno.* Aſt electis & timoratis, audite quæſo, quale conferant emolumentum: *Bonis ita ſunt tamquam ignis auro. Manducatus eſt Iudas ut fœnum, probatus eſt Iob ut aurum.* Didacus St. in cap. 4. Lucæ ſcribit: *Cum tentatio & bellum cauſa ſit bonis augmenti gratiæ, non eſt dubium, quin ſi Deus per impoſſibile poſſet injuriam irrogare, irrogaret utique juſtis, ſi tentationem illis adimeret; ſiquidem cum illa multum merentur.* Baſil. M. Homilia, cui titulus, quòd Deus non ſit auctor malorum, utitur ſimilitudine ſequenti: *Ille ſapiens, & providentiſſimus rerum humanarum diſpenſator ejus utitur ad noſtram exercitationem malignitate; quemadmodum medicus viperæ veneno ad ſalutarem medicamentorum præparationem.* Deus altiſſima ſua providentia, eaque, qua erga nos fertur, benignitate, utitur veneno ſerpentis infernalis; ejus, inquam, Deus utitur odio, tentationibus ad lapſum noſtrum ab eo directis; at illas convertit in beneficium & utilitatem noſtram, dum nobis gratiam, qua tentatori reſiſtamus, ſubminiſtrat, & occaſionem exhibet noſtram oſtendendi virtutem, ac majora acquirendi merita. Quid fuiſſet Alexander M. niſi tot tantoſque habuiſſet hoſtes ſubjugandos? Qua ratione nomen, ac heroicam fortitudinem ſuam celebrem feciſſet, ſi in aula ſua regia otio negligentiæ deditus fuiſſet? *Marcet ſine adverſario virtus*, ait moralis Seneca: *tunc apparet, quanta ſit, quantum valeat, polleatque, dum quid poſſit patientia oſtendit.*

Tentationes hoc ſunt bonis, quod ignis auro. S. Aug. in pſ. 103.

D.d. St. in c. 4 Luc.

S. Baſil. h.9.

Sen. lib. de provid.c.1.

10 Cæſarius lib.4. ubi tractat de tentationibus, dum inſtituendo colloquium cum Apollonio, hic ei proponeret quæſtionem iſtam: *Cum vitiis tentamur, ſuntne in nobis, vel extra nos?* reſpondet Cæſarius: *Poſt ingreſſum virtutum non ſunt in nobis per habitum, & uſum, ſed ſecundum fomitem. Sicut in ingreſſu filiorum Iſrael ſeptem illæ gentes non ſunt omnino deletæ, ſed tributis ſubactæ; ſic ingreſſis virtutibus in terram cordis noſtri, vitia non prorſus extinguuntur, ſed reſtinguuntur: & ſicut poſtea filii Iſrael a reliquiis illarum gentium impugnabantur, ita per fomitem vitiorum frequenter virtutes noſtræ tentantur, & exercitantur.* Ad propoſitum noſtrum in laudem Sanctorum martyrum perorabat S. Chryſoſtomus his verbis: *Vt infirmatur peccator adverſis, ita juſtus tentationibus roboratur. Nullus athletes ſine certamine fortior dici, nullus ſine victoria poterit coronari. Nemo miles ſine prælio hoſtem ſubjecit, nemo ſine bello imperare promeruit.*

Juſti tentationibus roborantur. Cæſar. l.4.c.1.

D.Chr.to.3.ſ. de martyr.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Valdè expediunt, ſuntque neceſſariæ tentationes, quibuſcum æternæ gloriæ lucramur coronam.

THEMA.

Qui certat in agone, non coronabitur, niſi legitimè certaverit. 2.Tim.2.5.

Superando tentationes, acquirimus coronam gloriæ.

1 INter alia præmia, quæ generoſus miles Chriſti acquirit tentationes retundendo, ac ſuperando, decorabitur quoque corona, & diademate gloriæ: *Non coronabitur, niſi legitimè certaverit.* S. Paulus ſtimulis fornicationis conſtanter ſe oppoſuerat, veluti præcedenti diſcurſu oſtendimus, nihil prorsùs ceſſerat; ac proptereà meritò dicere poterat: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Do-*

nus-

minus in illa die juſtus judex. Tempus præſentis vitę, militiæ tempus eſt, quo cum noſtris inimicis decertandum eſt, & dimicandum, & ſuffragante Dei gratia, eos vincamus, oportet; in futura deindè vita tempus aderit gaudendi victoriarum noſtrarum fructibus: *Athleta* (ait S. Chryſoſtom.) *pugnat pulvere, oleo, ſolis ardore, ſudore largo, tribulatione, & anguſtia. Hoc eſt certaminis tempus, & pugna; igitur & vulnerum, & cruoris, & doloris. Audi, quid dicat B. Paulus: Ita pugno, non tamquam aerem cadens. Omnem vitam certamen eſſe putemus, nec unquam remiſſionem quæramus.*

Chr.h.67. ad pop.

2 Quòd ſi à me petatis, ob quem finem Deus (de quo ait Apoſtolus: *Vult omnes homines ſalvos fieri*) ſpiritui rebelli indulgeat tantam audaciam, & vim adverſus amicos ſuos? Cur, inquam, illi, qui (uti loco ſuo probabitur) præ cæteris plus à Deo diliguntur & foventur, ferocioribus infeſtentur tentationibus? Reſpondeo cum Sancto Leone Magno: *Dæmoni ob hoc aliquid audere permittitur, ut à fidelibus Chriſti gloria majori vincatur.* Hujuſmodi victoriæ non in terra duntaxat, ſed multò magis in cœlo nobis adciſcunt gloriam; unde Sancto Antonio manifeſtatum fuit, quòd ob merita tot tantarumque victoriarum, quas reportaverat, celebre nomen ſuum reddidiſſet per totum terrarum orbem. Quarè Rupertus Abbas convertendo ſermonem ſuum ad fraudulentum ſerpentem, eique exprobrando, ait: *Dum Deo volens adverſaris, Deo nolens cooperaris, & ita circulum habens in naribus tuis, ſuper pectus tuum graderis, quia miro modo & mala intēdis, & bona facis, dum perſequendo, hoc ipſum exaltas, quod ut deſtruas, perſequeris, dum quaſi malleolus aurum Dei nequiter affligis, & affligendo ad gloriam extendis.* Malleus percutit aurum, quantùm poteſt; at aurifaber omnes ictus ordinat ad fabricandam pulchram, & opulentam coronam, pretioſumque diadema. Dæmon, qui dicitur malleus univerſæ terræ, in ſuis tentationibus & aſſultibus nullum alium finem habet, quam ut iram ſuam effundat contra Deum, & contra nos, qui à Deo diligimur, & protegimur; in lapſum nos vellet præcipites, ut ſuarum pœnarum eſſemus conſortes: At Deus, tamquam aurifaber, Divina ſua auxiliante gratia, tentationes illius ad majorem noſtram dirigit gloriam, quotieſcumque de iis reportamus victoriam: *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Pro majori hujus elucidatione idem Rupertus, ſed alio in loco, adducit hiſtoriam de Joſeph, cujus exaltationi invidi ſui fratres contra ſuam voluntatem cooperati fuerunt: *De diabolo loquens ad B. Iob Dominus dicit inter cætera: Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſervum ſempiternum, ſubauditur, ut ego? Hoc quam veraciter dicat, præſens atteſtatus eſt Scriptura locus, ubi quod de B. Ioſeph in typum Chriſti filii ſui propoſuerat intus bonitas Dei, foris invidia diaboli per fratres ejus operante ad effectum pervenit. Nam & ille qui idcircò venditus eſt, ne ſicut ſomniarat, adoraretur a fratribus ſuis, idcirco adoratus eſt, quia venditus. Voluntate quidem adverſatur, & propterea Græco vocabulo dicitur Satanas, id eſt, adverſarius; actu autem ſervus eſt ſempiternus, & ſic ſervit tamquam ſit fidelis; ita cooperatur, & bonis proficit, tamquam adjuvare velit ſpiritum Domini.*

Cur Deus indulgeat dæmoni audaciam & vim contra amicos ſuos.

S.Leo ep. 36.

Rup. Abb.l. 3. in Gen. c. 18.

Deus tentationes diaboli dirigit ad noſtram majorem gloriam.

Probatur exemplo fratrum Joſeph. Rup.Ab. l. 9. de Trin. & oper. ejus c. 1.

3 Cujus creatura eſt dæmon? Audiamus Deum Creatorem noſtrum, quid dicat per Prophetam Iſaiam: *Ecce ego creavi fabrum ſufflantem in igne prunas.* Ecur illum, qui plurium malorum inſtrumentum eſt, creavit? *Poterat inimicum e medio tollere*, ait Chryſoſtom. *ſed ut gratiæ excellentiam, ac virtutis ſpiritualis, quam ex baptiſmate nactus es, magnitudinem diſcas, tecum illum congredi ſinit, ac multas tibi occaſiones ſuppeditat coronarum.* Job c. 41. legimus: *Corpus illius quaſi ſcuta.* Ecquæ proportio datur inter ſcuta, & corpus Satanæ? Jam diximus eum à Deo creatum fabrum; ſcuta ergo, ſive, quod idem eſt, diademata Sanctorum in cœlis illius ictibus, & opera ſunt elaborata & fabricata: *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit.* Antiquitùs ſcuta, quibus pugnabant, ad formam diadematum compoſita erant, uti referunt, & ſcribunt ſacri interpretes in hunc Pſalm. verſum: *Domine, ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos*; & corona, quæ victoris imponebatur capiti, inſtar ſcuti erat.

Ictibus tentationum fabricat diabolus diademata gloriæ.
Iſa. 54.16.
D. Chr. h. 5. & 34.
Job 41.6.
Pſ. 5.13.

4 Præterire nequeo hoc loco D. Hieronymi eruditionem: *Diabolum*, inquit, *vetus editio ſmaragdi lapidi aſſimilavit, qui natura aſper eſt, alia atterit levificans, ſed ipſe aſper eſſe non deſinens: cuncta comminuit, diminutionem ſui non ſentiens.* Dæmon comparatur ſmaragdo, quia angelica natura retinuit dona naturalia; & quamvis natura ſua ſit aſper, crudelis & implacabilis nobiſcum, attamen Deus illius opera utitur ad perpoliendas animas fidelium; utitur, inquam, ejus tentationibus, ut efficiamur, uno verbo, ſancti & beati. Hinc ſmaragdus ſervit pro expoliendis gemmis, ut coronis inſerantur æternæ beatitudinis. Legitur in Prato ſpirituali de ſancto quodam ſene, qui, priuſquam ad ſolitariam tranſiret vitam, ſequentem habuit viſionem. Vidit in raptu adoleſcentem luce Solis ſplendentem, & viventem, qui apprehenſa ejus manu dicebat illi: *Veni, quia luctari & pugnare te convenit*: quem in finem conducebat illum ad theatrum, ab una cujus parte multi ſtabant candidati, ab altera plurimi veſte induti lugubri. Unum inſuper altiſſimæ ſtaturæ conſpexit æthiopem, cujus caput nubes tegebant, & tenebant coopertum; audivitque ſibi dici, omninò neceſſarium eſſe, ut cum iſto concertaret, & pugnaret; Cumque ille ſe excuſaret, dicendo, nec totum genus humanum junctis etiam viribus ſufficiens eſſe ad dimicandum cum monſtro iſto, reſpondit ei adoleſcens: *Prorſus cum illo te luctari opus eſt; ingredere igitur cum omni alacritate & fiducia, mox enim ut illum adorſus fueris, ego adjutor ero, tibi victoriæ coronam reponam. Vt ergo ad certamen ſum ingreſſus, luctarique invicem cœpimus, continuo præclarus ille judex noſtri certaminis adfuit, mihique coronam dedit.* Quis igitur ita arrogans erit, ut ſine certamine prætendat coronam?

Dæmon comparatur ſmaragdo.

Sophron. prat. ſpir. c. 64.
Exemplum cujuſdam ſenis eremicolæ, cum dæmone pugnantis.

5 *Non coronabitur, niſi legitimè certaverit.* Conſiderate incommoda, labores, & ſudores, quos patitur miles in bello: hic continuò expoſitus eſt aeris injuriis, ictibus enſium, exploſionibus bombardarum, & tormentorum bellicorum, & non propter aliud, niſi ob vanam mundi gloriam: *Vt corruptibilem coronam accipiant. Omnis ars ſæculi hujus* (ſic diſcurrit Sanctus Iſidorus) *ſtrenuos amatores habet, & ad exequendum promptiſſimos, quia præſentem habet operis ſui remuneratorem.* Aſt ſic non agitur cum DEO (ait S. ille) *Pleroſque habet ſectatores languidos, tepidos, & pigritia inertia congelatos.* Et quæ hujus cauſa? *Hoc proinde fit, quod labor eorum non pro præſenti, ſed pro futura remuneratione defertur.* Fœlices nos, ſi in hac pugna, qua certamus cum Dæmone, Mundo, & Carne, oculos mentis noſtræ attolleremus ad æternum remuneratorem, qui noſtrę generoſitatis ſpectator eſt, & manu paratam tenet coronam: *Suſtine viriliter contraria* (exhortatio eſt Thomæ de Kempis): *digna eſt his omnibus majoribus præliis vita æterna: ſi quæris in hac vita requiem, quomodo pervenies ad æternam?* Quòd ſi fruſtum panni ſufficiens eſt ad impellendum equum, ut inſtar Pegaſi velociſſimè currat, & quaſi volet ad præmium: quantò magis hominem Chriſtianum, ut cum dæmone generosè pugnet, eumque vincat, extimulare debet conſideratio præmii talis, quod erit æternum? *Corona propoſita eſt*, (ſic loquitur Sanctus Ambroſius) *ſubeunda certamina ſunt; nemo poteſt, niſi vicerit, coronari; nemo poteſt vincere, niſi ante certaverit. Ipſius quoque coronæ major eſt fructus, ubi major eſt labor.* Quemadmodum magno propoſito præmio, is, cui pugnandum eſt, animum ſibi addit, omnem adhibet conatum, ut aſſequatur præmium; ita, ait Sanctus Ambroſius, *tentationem nunquam timere debemus; eſt enim cauſa victoriæ, materia triumphorum.*

In pugna tentationum oculi levandi ſunt ad æternum remuneratorē.

S.Iſid.l.3. de ſum.bono c. 10.

Th. de Kempis de imit. Chr. c. 47.

Ambr. l. 4. in Luc. c. 8.

6 Homo, velit nolit, tentationes ſuſtineat, neceſſe eſt: & hujus neceſſitatis rationem reddit Sanct. Bernardus, quia homo creatus ad cœleſtem gloriam, illam aſſequi nequit ſine tentatione: cujus ulterior ratio eſt, quòd per hujus merita acquiramus gloriam. Verba Apoſtoli ſatis evidentia ſunt, nec indigent alia Gloſſa: *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit.* Audire inſu-

Sine tentatione non poſſumus aſſequi cœleſtem gloriam.

D. Ber. l.64. in Cant.

ſuper verba Divi Bernardi, quæ etiam ſatis clara ſunt: *Neceſſe eſt, ut veniant tentationes: quis enim coronabitur, niſi qui legitime certaverit? Aut quomodo certabunt, ſi deſit, qui impugnet? Tu ergo accedens ad ſervitutem Dei, ſta in timore, præpara animam tuam ad tentationem, certus, omnes qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutiones paſſuros.* Idem mellifluus Doctor ſignum nobis exhibet æternæ, & cœleſtis noſtræ generationis, diſcurrens in hunc modum ſerm. 1. de oct. Paſchatis: *Bene quod natum eſt ex Deo, vincit mundum, ut ſit teſtimonium cœleſtis generationis victoria tentationis: & ſicut is qui filius eſt per naturam, mundum cum ſuo principe triumphavit, ſic & nos victores inveniamur, quotquot ſumus filii adoptionis. Victores ſanè, ſed in ipſo qui confortat nos, in quo & poſſumus omnia.*

Idem l.1. de oct. Paſch.

7 Tetigit quoque hoc idem punctum Sanctus Laurentius Juſtinianus, ſcribens de ſervis Dei: *Ipſi autem divino fulti præſidio quotidie robuſtiores fiunt, & ex uſu ad dimicandum aptiores, atque cœleſti igne accenſi, tanto acrius adverſarios proſternunt, quantò vehementius ab illis impelluntur. O mirandum DEO & Angelis tale ſpectaculum! videre, ſcilicet, ſpiritum fragili, & infirma carne veſtitum debellare, & vincere ſpiritum nullo carnis pondere prægravatum, ſpirituali aſſuetum certamini, naturali acumine perſpicuum, nec ullo locorum ſpatio incluſum.* P. Laurentius A Ponte in cap. 8. Matth. refert de perſona quadam ſanctæ vitæ, quæ ſummoperè admirabatur, cur DEUS, ſciens optime, nos eſſe ſua templa viva, tantam nihilominùs hiſce noſtris temporibus permittat audaciam, concedat licentiam dæmonibus, nos undique tentantibus, modiſque variis nos infeſtantibus, & impugnantibus. Rapta hæc anima in extaſin, audivit hanc vocem: In primitiva Eccleſia plurimas quidem animas lucratus ſum per viam martyrii, at tot alias etiam perdidi; eorum videlicet, qui perſecuti ſunt eoſdem martyres, & tormentis excruciatos morti tradiderunt: *Nunc volo & martyres efficere, & animas non perdere; ideò licentiam do inferni dæmonibus, ut inde exeuntes, corpora tormentantes, martyres efficiant.*

Continuatio ejuſdem materiæ. S. L. Juſt. de diſcip. & perf. monaſt. converſ. c. 11.

Laur. A Ponte in c. 8. Matt. n. 28. Oſtenditur viſione cur Deus permittat dæmonibus ut nos tentent.

8 Diſtinguit Doctor Angelicus Aureolam ab Aurea, quòd hæc eſt præmium eſſentiale conveniens omnibus Beatis; Aureola verò eſt corona ſpecialis, quæ non omnibus, & ſingulis indifferenter datur, ſed quibuſdam excellentioribus Chriſti militibus, qui heroicis virtutum actibus pugnando cum inimicis inviſibilibus, eos ſpeciali & generoſo certamine ſuperarunt. Aureola hac privati ſunt Angeli, quia hujus conflictus non ſunt capaces; nos ſolùm, qui hic in terris vivimus, continuiſque ſubjecti ſumus tentationibus, eam promereri valemus: *Coronabitur, qui legitimè certaverit.* Beati illi ſpiritus in ſuperna Jeruſalem, dicta viſione pacis, ab omnibus iſtis colluctationibus exempti ſunt & liberi. Cæterùm ex facto illo, quod in Vitis Patrum refertur, cunctiſque notum eſt, & manifeſtum, in notitiam devenire poſſumus, quales ſint coronæ illæ, quas generoſi Chriſti milites ex victoria vehementium tentationum reportant, dum coronas per actus mortificationum tentationumque ſuperatarum minùs notabiles acquiſitas Deus nonnunquam exhibuit conſpiciendas. Audiamus S. Antoninum, qui inter tentationum devictarum fructus hunc quoque recenſuit: *Præmiorum merita augmentat: non enim quis meretur ex hoc, quod quis non furatur, vel non mœchatur, vel non odit, cum ſuper his non impugnetur; ſed cum tentatur de his, & reſiſtit, tunc meritum augetur: Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.*

Quæ ſit Aureola qua decorantur qui tentationes fortiter devicerunt. S. Th. in add. q. 96. art. 1. 9. & 11.

S. Ant. p. 4. t. 13. c. 7. §. 5.

9 In Vitis Patrum legitur, quòd *cum quidam adoleſcens diſcipulus cujuſdam ſancti ſenis ſemel cum eo diceret Officium, & pater propter vigilias præcedentes dormitaſſet, præ reverentia non audebat eum excitare: ſed tentatio cogitationis irrepſit ei, ut recederet ad cellam ſuam, & poſt tempus aliquod rediret; ſed ſibi vim faciens, reſpondebat, quod licentiam non haberet à patre; ſicque ſepties ſuper hoc tentatus fuit. Exinde pater evigilans, illum videns adſtare miratus eſt, & poſt Officium dictum cum eo m. ſit ad cellam: poſt quod in Oratione ſe tradens, vidit in Cœlis ſedem paratam cum ſeptem coronis deſuper: & cum ille miraretur, & quæreret, cui illa parata ſedes eſſet, dictum eſt, diſcipulo ſuo: & cum interrogaret, quare ſeptem coronæ ſuper eam poſitæ erant, dictum eſt, quia ille nocte ſeptem vicibus reſtiterat tentationi inſtiganti eum ad recedendum; & ideò pro qualibet vice ſibi meruerat unam coronam.* Conficiamus jam argumentum à minori ad majus: Qui non una, ſed cunctis totius vitæ ſuæ noctibus reſiſtit inordinatis concupiſcentiis, quibus poſſet laxare habenas, & præter actus internos, quibus ſe opponit ſpiritui fornicationis, adhibet quoque jejunia, cilicia, diſciplinas, vigilias, Orationes, quot non ille lucrabitur, & reportabit coronas?

Pulchro exemplo docetur quomodo coronentur qui tentationes vincunt.

10 Quamobrem exhortatur nos S. Petr. Chryſolog. *Nemo concretis ſibi vitiis obſequatur, & quod eſt criminis, eſſe putet naturæ; ſed ſumat cum Chriſto arma jejunii, criminum propellat impetus, proſternat caſtra vitiorum, ut de ipſo victore mali, ſumat Chriſto dimicante victoriam; diabolo victo, vitia nihil valebunt. Vincenti dabo manna abſconditum:* Qui vicerit tentationes, non replebitur duntaxat cœlitùs inexplicabili cœleſtium conſolationum ſuavitate, verùm etiam remunerabitur manna æternæ beatitudinis. Qui à potente Rege rogaretur, ut in ſui gratiam, injuriam à ſuo inimico ſibi illatam remitteret, cum hac promiſſione, quòd recepturus eſſet centum ſcutorum millia, nec non primam regni ſui dignitatem, annon illum tentationem ſuam odii, & offenſam alteri remiſſurum exiſtimabitis? Rex gloriæ eſt ille, qui continuò inſtat, urget, ut vincamus, & ſuperemus tot tantaſque tentationes vindictæ, ſenſualis concupiſcentiæ, ambitionis, gulæ, & ſimilium, promittens nobis quoque vitæ hujus fœlicitatem, ac regni ſui participationem: & nos etimus negligentes, non curabimus tantam mercedem? Eligemuſne potiùs præcipitium noſtrum conſentientes tentationibus, quàm coronas paradiſi cœleſtis, quas victoria noſtra obtinere poſſumus?

Vincentib. tentationes datur manna æternæ beatitudinis. Chr. L. 11.

Apta ſimilitudo.

11 *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit.* In Vitis Patrum legitur de monacho, qui novem annorum ſpatio lubricis, & obſcœnis tentatus fuit cogitationibus: quibus quamvis reſiſteret, nullum tamen experiebatur ſublevamen, ſive tentationis remiſſionem; unde ſe credebat damnatum, & quidem in procinctu ſtabat redeundi ad ſæculum. Interea vocem è cœlo ſibi dicentem audivit: *Tentationes, quas in novem annis ſuſtinuiſti, coronæ tuæ erunt.* Joannes Junior in Scala cœli de alio quodam refert, qui cum eſſet in Eccleſia, pœnitentiam à Confeſſario ſibi injunctam adimpleturus, quatuor vicibus à dæmone inſtigatus fuit, ut pœnitentiam illam omitteret; at ſingulis vicibus evaſit victor. Quapropter uni ex ſanctis illis Patribus revelatum fuit, quòd per merita quatuor illarum tentationum ſuperatarum, quatuor in cœlis coronæ ei præparatæ eſſent.

Duo exempla docent tentationes ſuperatas in cœlis coronari.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Perfectiores ſerpens infernalis tentare ſtudet, vel eos maximè, quos reperit devotioni magis intentos.

THEMA.

Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te. Tob. 12. 13.

1 HÆc æterna veritas ipſi Eccleſiæ pro conſolatione fidelium ſuorum, quando tentantur, denuntiata fuit à quodam Archangelo de Cœlis deſcendente, dum Sanctus Raphael ſeniori Tobiæ cauſam revelavit, ob quam tempore adeò diuturno tentationibus ſubjectus fuiſſet: *Quia acceptus eras DEO, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te.* Etenim lapis lydius, quo probatur aurum veræ, videlicet, virtutis, eſt tentatio, & reſiſtentia. Ut Chriſtus Dominus oſtenderet ſe verum Dei filium, ſimulque electis normam exhiberet, & exemplum, diſpoſuit, ac voluit & ipſe tentari: *Tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.* Pro noſtra conſolatione, & inſtructione Filius Altiſſimi non dedignatus fuit ſuſtinere tentationes illius monſtri infernalis; idquè valdè benè ponderavit de Villa nova: *Non modica*, inquiens, *conſolatio eſt, quod Dominus noſter de-*

Quo Deo gratiores, eo magis tentationibus obnoxii ſumus.

Hebr. 4. 15. Chriſtus pro noſtra inſtructione & conſolatione voluit tentari. S. Th. de Vil. conc. 1. in Do. 1. Quadr.

Digitized by Google

Ieſus Chriſtus tentari voluit: ſi enim ipſe, cum eſſet Filius Dei, & Deus verus, ſine omni labe peccati, tentari per diabolum ſe permiſit, nos in peccatis concepti, in peccatis nati, in peccatis verſati, quid mirabimur, aut indignè feremus, ſi tentationes patimur? Si illum tam purum, & tam ſanctum aggredi auſus eſt dæmon, nos vermes & pulices terræ quare non aggredietur? Quis unquam Sanctorum ſine tentationibus vixit? Paulus ille vas electionis, per quem Dominus univerſum mundum ad fidem, & agnitionem ſuam convertit, poſt gloriam Domini perluſtratam, poſt Paradiſum circumgyratum, poſt penetratos, & calcatos cœlos, ſentit aliam legem in membris repugnantem legi mentis ſuæ, & duriſſimo illo tyranno preſſus, cogitur exclamare: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et tu pulex terræ, & vilis varimcula indignaris & moleſte fers, ſi aliqua carnis tentatione pulſaris? Nunquid tu melior, aut ſanctior Paulo? Perlege, ſi vis, omnium Sanctorum libros, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii, Bernardi, & aliorum omnium, & miras invenies paſſos tribulationum procellas.

Diabolus variis modis tentavit S. Anton. Vita S. Antonii c. 8.

2 Perfectio Sancti Antonii Magni eum attigerat ſublimitatis gradum, ut vulgò diceretur homo Dei. Audite, quales princeps tenebrarum moverit ei aſſultus: *Rugiebat leo occidere volens; taurus mugitu, & cornibus minabatur; ſerpens ſibilo perſonabat; luporum impetus ingerebantur; pardus diſcoloriter auctoris ſui calliditates varias indicabat; truces omnium vultus, & vocis horridæ dirus auditus.* Tentavit quoque alia ſtratagemata: *Aggreſſus eſt eum blanditiis.* Inter hæc & illud fuit: apparuit ei aſtutus dæmon in forma unius nigri juvenis ante ſe proſtrati cum hac proteſtatione: *Multos ſeduxi, plurimos decepi: nunc autem, ut a cæteris Sanctis, ita & tuo ſum labore ſuperatus.* Hoc artificium illius eſt, ut naves ditiſſimis mercibus oneratas perſequatur; inde enim bona præda expectanda eſt. Quærit Ludovicus Bloſius: *Quis pertinens ad Chriſtum non variis tentationibus agitatur? Quotidie agit cum illo diabolus & angeli ejus, ut eum, vel promiſſione vitæ, vel terrore mortis, aut alicujus potentis inimicitiis, aut alicujus potentis amicitiis decipiat. Omnibus modis inſtat diabolus, & pertentat, quemadmodum dejiciat. In perſecutionibus vivimus, & habemus perpetuos inimicos, & diabolum & angelos ejus.* Proſequitur hoc propoſitum lib. 3. cap. 8. *Sicut audiſtis, cum legeretur Apoſtolis, quia omnes qui volunt piè vivere in Chriſto, perſecutionem patientur. Non enim modo quia diabolus per reges non ſævit, ideò Chriſtiani non patiuntur perſecutiones: ſi mortuus eſt diabolus, mortuæ ſunt perſecutiones; ſi autem ille adverſarius noſter vivit, unde non tentationes ſuggerit? Unde non ſævit? Unde non minas, aut ſcandala procurat? O ſi incipias piè vivere, videbis, quia omnis qui piè vult vivere in Chriſto, perſecutionem patietur.*

[Omnes] pertinentes ad Chriſtum tentationib. exagitat. Bloſius Vey. ethg. l. 1. c. 3.

Idem l. 3. c. 8. n. 1.

Ferventes in ſervitio Dei majores patiuntur tentationes.

3 Serpens tempore hyemis cavernis incluſus hæret, non mutat pellem, nec in altum ſe erigit, ut virus ſuum evomat, & mordeat; benè quidem in æſtate, quando ab ardentibus Solis tangitur radiis. Quid cum hac reflexione inferre volo? Nihil proſùs molitur, & machinatur ſerpens infernalis durante hyeme, prædominante frigore, nempè quando *refrigeſcit charitas*, quia tunc *abundat iniquitas*; benè tamen tempore æſtivo & calido, nimirùm quando animæ ſunt ferventes in Divino ſervitio, ardentes in amore Dei, virulentum hunc ſerpentem pungunt, & provocant. *Neque enim ſi ſerpens punctus* (Sancti Chryſoſtomi verba ſunt) *continuo efferretur, & pungenti inſultaret, mirari oportet; quovis enim ſerpente gravius ſerpit diabolus, omnibus inſultans, & ſurgis ſicut ſcorpius in altum erecto ſtimulo. Ne hoc vos conturbet; eum enim qui a bello & victoria, & cæde revertitur, neceſſe eſt etiam fuiſſe cruentatum, ſæpè autem etiam habere vulnera. Et tu ergo cum videris aliquem eleemoſynas facientem, & innumerabilia alia bona operantem, & ſic vires diaboli frangentem, deinde incidere in tentationes & pericula, ne propterea conturberis. Ideò enim incidit in tentationes, quod diabolum vehementer ferierit. Et quomodo, inquis, permiſit Deus? Ut magis coronetur.* Filios Iſrael Deus continebat angariatos & occupatos *in operibus luti, & lateris*, quouſque ardentiori affectu ſuſpirarent, & anhelarent ad terram promiſſionis: idem Deus operatur nobiſcum, tentari nos permittit à dæmone, variiſque tentationibus infeſtari, ut huic vitæ non inhæreamus, ſed aſpiremus ad futuram. Aſt Pharao rex non movit arma contra hunc populum, niſi quando hic inſtabat pro egreſſu de Ægypto ad offerendum vero Deo ſacrificium: *Antequam ſermo Dei audiatur* (ait Origenes) *non eſt tentatio, quia niſi buccinet tuba, non committitur bellum.*

D. Chr. h. 43. in 1. ad Cor.

Orig. h. 3. in Exod.

4 Ingenioſè obſervat Rupertus Abbas, cur poſt Ruben ponatur Gad; ex quo hanc deducit moralitatem, propoſito noſtro accommodam: *Poſt Ruben*, ait, *ſequitur Gad, qui tentatus, vel accinctus interpretatur. Poſt inchoationem enim boni operis, majoribus neceſſe eſt hominem tentationibus probari, atque ad bella graviora ſuccingi, ut fidei illius fortitudo comprobetur.* Legitur lib. 2. Paralip. de copioſiſſimo exercitu Moabitarum, Ammonitarum, & Aſſyriorum, qui convenerant, ut impugnarent Regem Joſaphat: *Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare ſunt.* Lyranus notat modum, quo Spiritus Sanctus capitis hujus facit initium: *Poſt hæc congregati ſunt filii Moab, &c.* Poſtquam Rex Joſaphat humiliter Prophetæ ſuſcepiſſet correctionem, & omni conatu populum ſuum ſtuduiſſet reducere ad obedientiam, & cultum veri Dei, tunc contra eum mota ſunt bella, & inimici in magno numero inſurrexerunt: ad denotandum nobis, ſubdit idem Lyranus, quòd tunc vel maximè contra nos inſurgent tentationes, & aſſultus inimici infernalis, quando intimiùs Deo uniti, Divina ejus præcepta exactiùs adimplebimus.

Rup. Ab. 10. 3. l. 4. in Apoc. c. 7. Quando intimius Deo conjungimur, maximè infeſtamur tentationibus. 2. Paral. 20. 2.

5 Divus Auguſtinus finem nobis indicat, ob quem Chriſtiani à Deo privilegiati ſint, & honorati hoc charactere, & digniſſima hac vocatione: *Ad hoc ſunt Chriſtiani, ut præſentia ſeparent, futura ſperent.* Voluit, nimirùm, inferre, quòd, quia præſens vita eſt continua, & nunquam interrupta pugna, arma ſemper geſtemus parata ad evincendas tentationes, quia *ad hoc ſumus Chriſtiani*; & cum hoc nos tali nomine dignos eſſe probabimus. Ubi etiam obſervetur verſus 106. Pſal. 118. *Juravi, & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ*; & poſt propoſitum juramento firmatum, quo ſtatuerat eſſe exactus in obſervanda Divina lege, immediatè ſequitur: *Humiliatus ſum uſquequaque*: ecce ſubitò inſurgunt colluctationes, & tentationes. Refert Martinus Delrius, quòd anno 1566. nonnulli minùs timorati tentarint agere Exorciſtas, & ex muliere obſeſſa ejicere ſpiritus malignos; at dæmon, cunctis audientibus, alta voce clamans, dixit: *Nihil mihi a vobis metuo, amici ſumus & fœderati*: bellum dæmoni indicunt & movent ſervi Dei ſuis Orationibus, & operibus perfectionis & ſpiritus. Dux belli nunquam pugnat cum militibus ſibi ſubjectis, obedientibus & amicis, benè quidem cum hoſte ſuo: Ita facit dæmon contra peccatores, qui jam ſui ſunt obtemperantes famuli, ſua mancipia: nullas adhibet artes, vires, & fraudes; benè quidem contra Dei ſervos: *Sicut quilibet prœliator* (ait S. Ambroſius) *non contra eum, quem vinculis peccatorum conſtrictum tenet, dimicat; ſed potius contra eum, qui peccare deſiſtit, & ad Deum tota mente convertitur.*

S. Aug. in Pſ. 90. Quare vocentur Chriſtiani.

Pſ. 118. 106.

Mart. Delr. Diſquiſ. Mag. l. 3. p. 1. q. 7. Sect. 1. Diabolus nō metuit ſibi fœderatos.

D. Ambr. in c. 4. Apoc.

6 Plurimi conqueri ſolent, quòd tempore Orationis, quo vel maximè attenti & Deo uniti eſſe deberent, plus quàm alio tempore moleſtentur à tentationibus, ab imaginationibus, & phantaſiis obſcœnis: *Cum veniſſent filii Dei, ut aſſiſterent coram Deo, affuit inter eos etiam & Satan.* Audiamus, quid occurrerit Sancto Machario Alexandrino: Nocte quadam audiverat aliquem pulſantem fores ſuas, ac dicentem ſibi, quòd iret ad collectam Monachorum, nempè ad locum, in quo Pſalmos legere, aut cantare & orare ſolebant. Sanctus vir jam adverterat, eſſe fraudulentum ſerpentem: *Quid tibi conſortii*, inquit, *quid tibi ſocietatis eſt cum congregatione Sanctorum?* Veni mecum, & videbis, reſpondit Satan. Sanctus Macharius ſubitò ſe dedit Orationi, ac Deum exoravit, ut dæmonis fraudes ſibi manifeſtaret: & inter monachos vidit nonnullos pueros æthiopes jocantes, & ludificantes,

Dum Orationi incumbimus, plerumque infeſtamur tentationib. dæmonum. Hoc clarè patet ex viſione oſtenſa S. Machar.

qui

qui ſtudebant monachos reddere inquietos, diſtractos, & abſtrahere ab illa applicatione; apud aliquos binos digitos apponebant eorum oculis, ut eos dormitare facerent; apud alios digitos imponebant ori, ut hæſitarent; aliis obſcœnas repræſentabant formas & figuras, quibus ſe ad concupiſcentiam carnalem concitari ſentiebant. Idem planè hac occaſione adimpletum fuit, quod dicere ſolebat S. Joannes Climacus, quòd ſicut ad ſonitum campanæ congregantur fideles ad laudandum Deum, ita ſpiritus maligni congregantur, ut illos turbent, diſtrahant, & quantum poſſunt, impediant eorum recollectionem, ac devotionem, cauſantes ſimul, ut tædium, & nauſeam concipiant: *Injiciunt honoris appetentiam, poteſtates mundi, ut te extollas* (ſic advertit & monet S. Ambroſius) *Quoties in oratione nobis, qua maximè Deo appropinquamus, offunduntur cæqua plena ſunt opprobrii, aut ſceleris, quo nos a ſtudio deprecationis avertant? Quoties inimicus cordi noſtro conatur inſerere, quo nos reflectat a ſanctitatis propoſito, & piis votis? Quoties corporeos inflammat ardores? Quoties occurſare facit oculos meretricios, quibus caſtum juſti teneat affectum, ut improviſo amoris igniculo feriat imparatum? Quoties inſerit animæ tuo verbum iniquum, & cogitationes cordis abſconditas, de quo tibi dicit lex: Attende tibi, ne fiat verbum abſconditum in corde tuo iniquum, & dicat tibi Dominus: quid cogitas mala in corde tuo? Sed tu obluctare quaſi bonus miles Chriſti Jeſu, & inferiora obliviſcens, terrena deſpiciens, ad cæleſtia & æterna contende.*

D. Ambr. lib. de bono mort.

Diabolus omni modo conatur facere ut oratio noſtra nobis fiat in peccatū. Pſ. 108. 6. D. Gr.

7 Oratio inexpugnabile ſcutum eſt contra dæmonem, & ideò eam omni conatu poſſibili in nos retorquere ſatagit, ut adimpleatur illud: *Oratio ejus fiat in peccatum*; unde benè monemur à D. Gregorio Magno: *Plerumque noſtris bonis cogitationibus, quæ in corde noſtro, adventu Spiritus ſancti operante, ſeminantur, antiquus ille callidè interſerit inimicus, ut benè cogitata perturbet*. Sic Eccleſiaſtici illius cerebro inſerit promotionem ad altiorem dignitatis gradum ſub prætextu lucrandi animas; ſic & homini tali ſæculari ſuggerit ampliationem ſuæ familiæ: Studioſo ingerit ſcientiarum, quas acquiſivit, oſtentationem. Si ad Confeſſionem, aut ad ſacram etiam accedimus Communionem, mundi aut carnis nobis proponit illecebras. Si verbum Dei, & ſacras auſcultamus exhortationes, alias ipſe interſerit cogitationes, quò minùs verbi Dei percipiamus fructum: *Seminat zizania in medio tritici*. Quando Chriſtus Dominus elapſo trigeſimo ætatis ſuæ anno ſe recepit in deſertum, deditus ibidem ſanctis contemplationibus, & jejuniis; poſtquam eſſet baptizatus, vox de cœlo audita eſſet: *Hic eſt filius meus dilectus*, nec non cœli ſuper eum aperti fuiſſent; poſtquam inſuper Baptiſta digito eum monſtraſſet: *Ecce agnus Dei: tunc acceſſit tentator. In deſertum* (ſubdit S. Ambroſius) *tendit dæmon Chriſtum tentaturus, nam in plateis & locis publicis civitatis nihil illi eſt negotii, nihil eſt illi laboris; nam ea omnia tranquillè & quietè poſſidet, nec eos, qui ſui ſunt, tentat.*

D. Ambr. c. 4. in Luc.

Pſ. 90. 8. S. Ber. in hunc loc. Diabolus majorem impetum facit in robuſtiores & perfectiores.

8 Optimè notat S. Bernardus in expoſitione illius verſus: *Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis*; Prophetam voluiſſe alludere ad ſtyllum belli, in quo concertaturus cum hoſte, majori impetu cornu dexterum, ubi ſolet eſſe major & robuſtior nervus militiæ, invadere ſolet, haud alium in finem, niſi ut ſuperſtitem partem exercitus in meram redigat confuſionem, & turbationem. Manus dextera electorum ſymbolum eſt: *Militia, & tentatio eſt vita hominis*: in hac dextera malignus ſpiritus omnes ſuas vires, omnem adhibet conatum, & diligentiam: *Agit hoc ſanè ſuperba, & invidioſa malitia, perfectiores quoque vehementer pulſans, juxta illud: Eſca ejus electa*. Venatores laborant, ſudant, diſcurrunt per ſylvas, ut capiant apros, cervos, non jumenta, non equos, non aſinos, non oves & boves, quia hos ſemper habent ad manum, aut ſaltem habere poſſunt, quotieſcumque volunt; non ita cervos, qui in curſu agiles ſunt, & fugiunt ad excelſa montium cacumina. *Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum*, dicebat David: cervus animæ electæ a Deo dilectæ ſymbolum eſt: *Et ſuper excelſa ſtatuens me*. Jumenta verò, id eſt, homines vitioſi, & carnales ſemper ſunt parati ad obſequium dæmonis: *Hoſtis noſter* (ait D. Gregor.) *quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, tanto amplius expugnare contendit; eos enim pulſare negligit, quos quieto jure poſſidere ſe ſentit.*

Simile Venatorum.

9 Mitam nonnemo ex SS. Patribus quadam vice habuit viſionem. Vidit nimirùm eremitorium aliquod refertum dæmonibus; at juxta portam civitatis unicum ſolum dæmonem, & hunc quidem ſedentem, & ſomnolentum. Revelatum fuit eidem ſancto Viro, non debere ei videri mirum, quòd unum videret duntaxat diabolum juxta urbis portam ſedentem; plures enim non eſſent ibidem neceſſarii, eò quòd omnes ſponte ſe darent vitiis in prædam: at in eremo multorum dæmonum opera neceſſaria eſſet, eò quòd omnes ferventi ſpiritu tenderent ad ſanctitatem, & ſanctitatis perfectionem.

In vit. PP.

Mirabilis viſio hoc confirmat.

10 Non minùs utilis, quàm curioſa eſt conſideratio illa Oleaſtri, qua ſe reflectit ad tempus, quo populus Dei pervenit *ad aquas contradictionis*: Contigit enim hoc ipſum, quando terga vertens Ægypto, è dura Pharaonis ſervitute ereptus & liber erat, agno paſchali nutritus, quando ſub ducatu Angeli in columna nubis exiſtentis per deſertum ambulabat: tunc, inquam, *ad aquas contradictionis* devenit. *Oſtendit locus iſte* (ait Oleaſter) *ut quamprimum a Domino donum, aut beneficium acceperis, pares animam tuam ad tentationem*. Hugo Cardinalis obſervavit tempus, quo DEUS tentavit Abrahamum, poſtquam, videlicet, domo ſua ejeciſſet Agar & Iſmaelem: *Ejice ancillam, & filium ejus*; quando peregrinabatur in Gerari: *Sic quilibet juſtus cum incipit bonum, incipit tentatio.*

Oleaſter. Accipientes a Deo beneficium, paremus nos ad tentationem.

Hug. C.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

In noſtrum tentatio, quam vincimus, cedit emolumentum, cum per eam plurima alterius vitæ acquiramus merita.

THEMA.

Faciet cum tentatione proventum. 1. Corinth. 10. verſic. 13.

1 NOn ſine myſterio eſt verbum illud, quo utitur Sanctus Paulus tractans de commodis & emolumentis ex tentatione reſultantibus: *Faciet cum tentatione proventum*. Proventus dicitur certa quædam, & ſecura aſſignatio alicujus reditus fundati ſupra exactionem aliquam, quæ deficere nequit, quæque elocatur, & exigitur cum certitudine. Voluit ergo Apoſtolus, calculo meo, uti hac phraſi, ut fideles certificaret de emolumentis, quæ proveniunt ex tentationibus, quas divina auxiliante gratia ſuperamus, & evincimus: *Proventum* (exponit Hugo Cardinalis) *gratiæ augmentum*. Citat Gloſſam, quæ eſt D. Auguſt. *Qui dat tentanti diabolo licentiam, ipſe dat tentatis miſericordiam*. Præmittit Apoſtolus iſtam proteſtationem: *Fidelis autem DEUS eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis*. Non ſolùm ponderat vires noſtras: *Spirituum ponderator eſt*; neque permittit etiam, ut aſſultus dæmonis noſtras vires ſuperent; verùm inſuper cura ei eſt præcipuè de noſtro profectu.

Ex tentationibus ſuperatis magnū facimus proventum & gratiæ augmentum.

Hug. C.

Gloſ. D. Aug.

2 Quamobrem exhortatur nos Bloſius, eximius & magnus magiſter Spiritus, Ordinis Sancti Benedicti: *Nihil dubites: ſi tuæ ſaluti conducere, ſuoque honori congruere viderit, efficiet, ut vitiorum rubigines, quas in initiis melioris vitæ vix ferrea (ut ita dicam) lima eradis, poſtea etiam leviſſimo flatu decutiat atque propellas. Quod ſi voluerit, te gravi certamine exerceri, priuſquam ipſa vitia, efferatoſque animi motus perfectè in te poſſis ſubigere; ſi, inquam, etiam ad extremum vitæ terminum domeſticos illos hoſtes tibi moleſtos eſſe permiſerit, nequaquam mente conſterneris, ſed plenus fide patienter manum ejus ſuſtine, voluntatemque hilariter amplectere*. Ignoramus id, quod æternæ ſaluti noſtræ utile eſt, magiſque expedit; illud tamen Deum non latere, nobis ſciendum eſt, qui *faciet cum tentatione proventum*. In inſtitutionibus ſpiritualibus idem author nobis ſignificat, qua ratione, quantoque tempore Deus in nobis continuet bellum tentationum:

Tentationes conducunt noſtræ ſaluti.

Bloſ. Parad. animæ c. 3. n. 4.

Pro-

Digitized by Google

Id. in inſtit. ſpir. §. 3.

Propter tentationes occurrentes ipſe Aſceta non frangatur animo; nam virtutum perfectio ſtrenua decertatione comparatur. Utiliter in nobis DEUS relinquit propenſiones vitioſas; idcirco enim hoc facit, ut nos modo viriliter illis reſiſtentes, legitimeque pugnantes, glorioſè aliquando in cœlo coronet. Non expedit, ut omnes cito abſque tentationum impugnationibus ad perfectionem perveniant; neque enim ſolet ſeges eximium fructum proferre, niſi prius aſperitatem hyemis perſerat.

Adducuntur ſex utilitates tentationum. Gerſon. tr. 2. l. de verb. Do. l. & 3.

3 Gerſon magnus Cancellarius Pariſienſis refert in compendio nonnulla commoda utilitateſque ex tentationibus provenientes: *Sex nobis utilitates generat tentatio. Prima, ut reminiſcamur multimodæ noſtræ fragilitatis. Secunda, ut agnoſcamus, quod neceſſarium nobis ſit divinum auxilium. Tertia, ut appareat, ſi verè Deum diligamus, propter quem talia ſuperare contendimus. Quarta, ut occaſione hujus tentationis etiam alia vitia corrigamus, de quibus ante non multum curabamus. Quinta, ut modò ſit nobis pro pœna, & quaſi pro ſatisfactione, quod olim fuit in turpi delectatione. Sexta, ne de donis gratiæ, quæ accepimus, ſuperbiamus: quod forſitan accideret, ſi ſæpè ſine tentatione viveremus.* Divus Chryſoſtomus, ut nobis hæc emolumenta declaret, hac utitur ſimilitudine, ad perfectiores infeſtatos à dæmone directa: *Quomodo enim in artificibus, qui ſeipſos quidem alunt, majorem accipiunt mercedem; qui autem aluntur ab iis, qui conduxerunt, non parvam partem de mercede detrahunt: ita etiam in Sanctis: Qui bona quidem facit innumerabilia, & innumerabilia patitur mala, integram habet mercedem, & multo majorem remunerationem, non pro bonis ſolum quæ fecit, ſed etiam pro malis quæ paſſus eſt: Qui autem hic fruitur quiete, & deliciis, non tam præclaras illic habet coronas.*

Chr. h. 13 in 1. ad Cor.

Tentatio eſt opulenta aurifodina meritorum.

4 Apud omnes Magiſtros ſpirituales recepta eſt doctrina iſta, quòd multò major ſit gratia illa, qua Deus nos tentari permittit (ſubminiſtrando tamen nobis auxilia, quibus reſiſtamus) quàm ſi permitteret, nos vivere in magna pace, & tranquillitate: ratio, quam reddunt, conveniens eſt, quia privaret eos aurifodina meritorum valdè opulenta; præterea tolleretur nobis occaſio exercendi nos in virtute, virtutemque, qua præditi ſumus, uti & amorem noſtrum erga Deum, reddendi illuſtriorem. Sanè ingratus eſſet lapis rudis & ſcabroſus, qui priùs omnium conculcabatur pedibus, ſi pulchrè artificioſèque exculptus, ac tranſmutatus in ſtatuam Salvatoris, ut in Altari adoretur, lamentaretur de ſculptore, qui tam ſpecioſam ei incidit figuram, totam a priori differentem. Quot & quantos ex hoc fragili luto compoſitos evexit, & ſublimavit tentationis ſcalprum ad eminentes ſanctitatis grados? *Si recuſares tentationem* (ait S. Auguſtin.) *recuſares refectionem: ergo reficeris, & ſi reficeris, in manibus artificis es; aliquid tibi tollit, aliquid corrigit, aliquid complanat, aliquid mundat, agit quibuſdam ferramentis ſuis.* Qui recuſat & renuit tentationem, recuſat quoque, & non curat eſſe ſanctus, inquit idem Auguſtinus: *Non vult refici, non vult perfici, non conſummari, qui tentationes fugit.*

D. Aug. in pſ. 34.

Quotieſcumque tentationem ſuperamus, elevamur ad gloriam.

5 Quando uni parti bilancis pondus notabilis gravitatis apponitur, tantò altiùs altera pars attollitur, & erigitur cœlum versùs. Imaginamini vobis hoc pondus idem eſſe, quod tentari, & pati tot annorum ſpatio tentationes Satanæ; atqui ſimul intelligamus, & credamus, oportet, quòd eodem tempore DEUS tantò altiùs extollat animam ad gloriam, & cœleſtis paradiſi efficiat magis meritoriam. Tertullianus non legit: *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo;* benè quidem hoc modo: *Evehe nos a malo.* Ubi notandum eſt verbum illud, *evehe*, quod exprimit elevationem, ſive exaltationem, quia tentatio, quotieſcumque eam ſuperamus, elevat nos ad æternam beatitudinem. *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ*, dicebat Apoſtolus: omni conatu & ſtudio ſuo reſiſtebat: *Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet a me;* ſed hoc recepit reſponſum: *Sufficit tibi gratia mea.* Ecce reſiſtentiæ hujus retributionem, nempè, gratiam, quæ eſt ſemen, & pignus cœleſtis gloriæ in hac vita. Qua de cauſa aliquoties raptus fuit in cœlum: *Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: Omne gaudium,* quid aliud eſt, quàm fruitio beatifica? Nulli dubium, quin deciſio hæc prolata ore Tobiæ, qui pluribus annis tot tantiſque obrutus fuit tentationibus, dictata ei fuerit à Spiritu Sancto: *Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur.* Nota, *in probatione*, idem eſſe, quod, *in tentatione*, juxta illud, quod dicebat ei Raphael: *Quoniam acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te.* Unde Beatus Petrus Damianus: *Dum oppugnat*, inquit, *violentus hoſtis, & non expugnat, futura nobis retributionis pondus accumulat; & dum laborem certaminis irrogat, victoria nobis materiam ſubminiſtrat.* Et Dion. Carthuſ. propoſita exponens verba, ſubdit: *Tentatio ergo paſſiva non eſt in ſe mala, vel fugienda, niſi fortè imperfectis, cum ſit virtutis exercitium, atque materia triumphandi; nullus enim coronatur, niſi qui legitimè certaverit.*

Jac. 1. 2.

Tob. 3. 21.

S. Pet. Dam. opuſc. 13. c. 4.

D. Car. in 1. Cor. 10.

Siniſtre nil ſuſpicandum de religioſis ob primos paſſionum motus. Bloſ. Parad. animæ ib. n. 4.

6 Quando advertimos in Religioſis etiam regulari obſervantiæ deditis motus primos paſſionum, puta, iræ, ſenſualitatis, aut alterius vitii (quorum, cum ſint primò primi, non ſumus domini) non propterea ſiniſtrum de eorum ſanctitate & perfectione formare debemus conceptum; unde docet idem Bloſius: *Licèt is qui ad triſtitiam, indignationem, iram, & conſimiles animi paſſiones naturaliter proclivis eſt, magis angatur, quam is, qui animum habet naturaliter lætum, ac tranquillum; ſi tamen ſtrenue obſiſtit ſuis perturbationibus, & eas propter Deum æquanimiter tolerat, efficaciter purgatur à peccatis, & glorioſiorem coronam in Cœlis ſibi parat; nam carnis irritamenta & vitiorum inſultus, quibus impediti ſedulo renitimur, virtutem non adimunt, ſed perornant, meritumque adaugent.* In hujus confirmationem ſcribit pariter in ſuis inſtitutionibus ſpiritualibus, quod ſequitur: *Et quidem ſi aliquis eorum, qui ſtrenuè decertant, migret imperfectus ex hac vita, atque in purgatorio aliquamdiu retineatur, ubi ipſe jam plenè purgatus fuerit, gradum in regno cœlorum longe altiorem retinebit, quam obtineat is, qui non ita ſtrenuus, ac fervens fuit, licèt forte ſine aliqua purgatorii pœna ad Deum perveniat.*

Id. in inſtit. ſpir. § 3.

Tentationes materia ſunt præmiorum. O. Chr. h. 40. in Gen.

7 Tantum abeſt, quòd, quando ferociter à dæmone infeſtamur, de conſecutione cœleſtis paradiſi diffidere debeamus, ut potiùs tunc vel maximè vivaciorem debeamus ſpem concipere; quemadmodum nos monet Divus Chryſoſtomus: *Etſi aliqui*, inquit, *præditi virtute in tentationes incidant, ne turbentur, hinc meliorem ſpem concipiant, quia tentamenta præmiorum eis materia ſunt.* Et in alia homilia legimus: *In tentationibus juſti florebant; ita tres pueri, ita Daniel & Moyſes, & Ioſeph; hinc omnes magnis & ſplendidis ſunt habiti coronis digni, tunc enim & anima purgatur, cum propter Deum tribulatur; tunc majori potitur adjutorio, quando & majoris tunc indiget auxilii, majoriſque gratiæ.* Ad ſuperandum tentatorem Divina indigemus gratia: hæc eò celerior & abundantior eſt, quò vehementior eſt tentatio, ſiquidem *facit cum tentatione proventum*; unde ſequitur, quòd ad menſuram gratiæ creſcat ſimul gloria. Amor horum bonorum terrenorum ſolet eſſe ſcopulus cauſans naufragium & præcipitium in abyſſum æternæ perditionis; aſt tentationes hac gaudent prærogativa, ut nos excitent ad amorem bonorum cœleſtium, cum nimirùm conſideramus, quòd hæc vita *militia eſt, tentatio eſt*, innumeriſque ſemper ſimus expoſiti periculis: *Tuta habitatio Paradiſus*, dicebat Sanctus Bernardus.

Id. ho. 66. ad pop.

Tentatio eſt evidens ſignum divinæ dilectionis. S. Th. de Vil. conc. 2. in D. 1. Quadr.

8 Qua ſuper re audiamus quoque D. Thomam de Villanova, concionantem hiſce verbis: *Tentatio nos à mundi hujus gaudiis, & conſolationibus ſeparat, & cœlum deſiderare compellit. Si enim tot tentationibus preſſi, tot tribulationibus fatigati, miſeram hanc vitam ſic perditè amamus, quid eſſet, ſi tranquillam & ſecuram ſine moleſtia p[o]ſſideremus? Quis futura optaret? Quis ad aliam ſuſpiraret? Volens Deus parvulos ſuos ab hujus mundi ſolatiis ablactare, amarum tentationis aloes uberibus apponit, ut quos terrena amaritudo repellit, dulcedo cæleſtis vehementer alliciat.* Quando Sanctus

Pau-

Digitized by Google

Paulus de bonis & gaudiis cœleſtibus tractat, ſcribit, ea præparata eſſe amantibus Deum: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt illum*. Porrò certius evidentiuſque non datur Divinæ dilectionis ſignum, quàm cum quis tentatur: *Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te*. Magna conſideratione digna eſt hæc propoſitio Sancti Laurent. Juſtiniani: *Quotquot*, ait, *Deo placere meruerunt, tentati ſunt*. Similiter in tractatu de patientia, qui continetur in libro, cui titulus, *lignum vitæ*, legimus: *Evidens divinæ dilectionis ſignum eſt ipſa probatio tentationis*.

S.L. Juſt. de obed. c. 31. Id lig. vit. de patient. c. 4.

Chriſtus cum diſcipulis ſuis in eadem navi fuit, quæ impetuoſis agitabatur ventis. D. Amb. l. 6. in Luc. c. 8.

9 Salvator noſter unà cum Apoſtolis ſuis in eadem quoque voluit navigare navi, ab impetuoſis agitata ventis, figurantibus vitæ hujus tentationes; veluti conſiderat & notat D. Ambroſ. explicans illum textum Lucæ: *Et ipſe aſcendit in naviculam &c. Qui ſe intelligeret, propter divinum terras veniſſe myſterium &c. Neque enim quiſquam poterat hunc mundum navigare ſine Chriſto, quando eos quoque, quibus Dominus adeſt, tentationum ſæcularium ſæpe procella perturbat. Hæc œconomia ſervatur in Apoſtolis, ut advertas, ſine tentatione neminem poſſe ex hoc vitæ curriculo demigrare, quia exercitium fidei tentatio eſt. Subjecti igitur ſumus nequitiæ ſpiritualis procellis, ſed quaſi pervigiles nautæ gubernatorem excitemus*. Fragile hoc lignum attingere non poteſt littus cœli ſine vento tentationis; etenim *non coronatur, niſi qui legitimè certaverit*.

Jucunda viſione inſtruimur quod tentationes devictæ deſinant in magnum noſtrum bonum. Bolland. 21. Januar. f. 909

10 Tentatio, quam ſuſtinuit Chriſtus Dominus in horrido illo deſerto, ipſi S. Veronicæ jucunda viſione repreſentata fuit in ſpiritu, ad denotandum, quòd, quando tentationes vincuntur, in magnum deſinunt bonum. Prima Dominica Quadrageſimæ (veluti legitur in Bollando) ſequentem habuit viſionem: *Reliquit eum diabolus, horribiles dans ſonitus, ita ut mons igneus effectus funditus dilabi videretur, ac dirui. Et ecce Angelorum cœtu circumdatus Salvator, extemplò in locum ductus eſt miræ magnitudinis. Quis foret locus iſte, nuſquam Veronica dignoſcere potuit. Veſte præclara primum Angeli miniſtrantes circumdederunt Jeſum, cujus extrema circumtenebant veneranda Divinæ Majeſtatis gratiam. Concentus deinde varios prompſerunt, quos indefeſſi ſermonis externa ſeries axpiſcare nequiret. Menſam quoque parari, candidos afferri panes angelico miniſterio conſpexit*. Certum eſt, quòd anima Chriſti fruebatur æterna beatitudine, ideòque ejuſmodi refocillationes, lautæque menſæ, uti & harmonici illi concentus ſuperflui videbantur; aſt voluit incarnata Sapientia cum hoc inſtruere fideles, quòd poſt devictas tentationes adimpleatur hoc ipſum, quod Dominus noſter diſcipulis ſuis jam prædixerat: *Vos aſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis regnum, ut edatis, & bibatis, &c.* Victa hac Luciferi tentatione, ſcimus ex textu Euangelico, Angelos acceſſiſſe, & miniſtraſſe Chriſto Domino: *Ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei*. Sed nunquid beati illi ſpiritus ſemper, & quidem certatim Domino præſtabant obſequium? Omninò; at tunc in ſignum triumphi, in ſpecie viſibili, ſplendidis induti veſtibus (ut credibile eſt) apparuerunt, ut celeberrimæ iſti victoriæ applauderent: quemadmodum olim triumphantibus applaudẽtes, homines feſtivi & lętãtes omni ex parte accurrebant, ait Angelicus Doctor; *ita hic celebratur triumphus Chriſti ab Angelis*. Janſ. in Concord. ſua Euangelica ſcribit: *Gratulabundi redierũt*. Credibile eſt, quòd in omnibus tribus tentationibus Chriſti Domino aſtiterint, non tamquam adjutores, ſed ut ſpectatores adeò celebris certaminis & pugnæ; & poſt triumphum deindè redierint, ut jucundo, & feſtivo obſequio adaugerent ejus gloriam: *Redierunt autem viſibili, humanaque ſpecie* (*id enim vox, acceſſerunt, intelligendum dat*) *ut quem diabolus ea ſpecie concluſerat tentandum, ipſi eadem ſpecie honorem, officiumque ei omne præſtarent*.

S. Th. in Mat. Janſ. ib.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Plura alia examinantur emolumenta, & commoda ex tentationibus reſultantia.

THEMA.

Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. Jacob. 1. 2.

Ex tentationibus variæ nobis proveniunt utilitates.

1 VErba hæc Sancti Jacobi Apoſtoli infinita conſolatione referta ſunt, præcipuè verò illis inſerviunt, qui contra voluntatem ſuam tentantur: *Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis*. Magnum emolumentum & lucrum eſt, in præſenti vita tentari ab hoſtibus inviſibilibus; incomparabilia enim nobis conferunt emolumenta: *Sicut enim ab uno fonte* (& eſt Sancti Juſtiniani conſideratio) *plurimi emanant rivuli, ita & a tentationibus multifariæ utilitates proveniunt*. In alio quoque loco nonnullos fructus, qui à tentatione derivantur, enumerat: *Nemo cum tentatur, deſperet, & a propria ſalutis langueſcat fiducia. Tentatum nullus abhorreat, quoniam ex tentatione perficitur virtus, augetur merces, probatur anima, accreſcit ſcientia, magnanimitas exercetur, homo interior roboratur, purgantur vitia, & merita cumulantur*. Præcedenti diſcurſu jam oſtenſum fuit, quòd accumulemus merita regni cœleſtis reſiſtentes tentationibus; nunc probemus, quòd *purgantur vitia*: idque jampridem nos docuit Divus Chryſoſtomus, perorans hiſce verbis: *Juſtitia in tentationibus flores, in proſperitate autem marcida eſt. Quemadmodum focum ſi poſueris ſuper terram, comburis ipſas radices herbarum, ut in loco iſto jam non facile naſcatur herba: ſic & tentationis ignis poſitus ſuper carnem, comburit radices concupiſcentiarum in ea, ut non facile concupiſcat*. Verum eſt, quòd tentatio extimulet provocetque concupiſcentiam noſtram ſenſualem: *Stimulus carnis colaphizat me*, dicebat Apoſtolus, *video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ*; nihilominùs ſi aliundè ſtrenuè reſiſtamus, ſuffragante Dei gratia, ſtimulos iſtos ſuperare poſſumus. Quemadmodum illos ſuperarunt S. Thomas Aquinas, & S. Phil. Nerius, poſt glorioſam obtentam victoriam de infamibus illis mulieribus.

L. Juſt. in lig. vitæ de patient. c. 4.

Idem ſ. de S. Hug. Lincol.

S. Chr. h. 9. in Matt.

Tentatio purgat peccata. S. Ant. p. 4. tit. 14. c. 3. § 3.

o S. Antoninus inter alia emolumenta hujus materiæ, hoc quoque enumerat: *Tentatio peccata purgat, Sap. 3. Deus tentavit illos, ideſt, permiſit tentari, & invenit illos dignos ſe. Tamquam aurum in fornace probavit illos; aurum autem in fornace ignis purgatur à mixtura vili; hinc & B. Gregorius ait: Ab electis ſuis temporali afflictione maculas iniquitatum curat abſtergere, quas in eis in æternum non vult videre: de pœnit. diſ. 1. Si peccatum. In tentatione enim homo affligitur, dum ſibi vim infert, ne aſſentiat; in quo magis frequenter anxiatur, quam per afflictionem corporalem. Legitur in Vit. Patrum, quod cum quidam ſanctus Religioſus ad extrema veniens, timorem, & horrorem ex tentationibus, quas patiebatur, habuiſſet, defunctus apparuit cuidam ſibi familiari, in ſtatu gloriæ ſe eſſe affirmans; & cum ille quæreret, quare tantum horrorem, & afflictionem habuiſſet in fine, reſpondit: Neſcis ſcriptum eſſe, ſcilicet Job 41. quia territi purgabuntur?* Multi ſervi Dei in fine vitæ a tentationibus infeſtati fuerunt, ut hac via animæ eorum manerent purificatæ, etiam à peccatis venialibus. De hac materia tractat Cæſarius lib. 4. Dialogor. & obſervat, quòd qui tranſeunt ad Religionem, ſive ad Religioſum ſtatum, plerumque in ſæculo quadam divinarum legum tranſgreſſione ſe contaminaverint; ideòque neceſſe eſt, ſatisfaciant pro peccatis ſuis, qualia non ſolum expiant, emundantque exercitio diſciplinæ, & obſervantiæ monaſticæ; ſed multò magis ſufferentia tentionum, quæ ab iis, qui ad perfectionem tendunt, inſeparabiles ſunt: *Si tentatio eſt religioſorum vita, qui vigilando, jejunando, & orando, in proſperis & adverſis obediendo propter Chriſtum, nihil in hoc mundo terreni poſſidendo, ſemper vitiis & concupiſcentiis contradicunt, neceſſe eſt, ut ipſam tentationem concedas pro peccatis illorum ſatisfactionem. Venientibus ad Ordinem noſtrum, etiamſi innumera, &*

Exemplum hujus.

Cæſarius l. 4. c. 1.

gra-

Digitized by Google

graviſſima commiſerunt peccata, nihil eis aliud injungitur pro ſatisfactione, niſi ut Ordinem ſervent. Hinc eſt, quod Sanctus Bernardus cum tempore quodam quendam Regem Francorum in Ordinem recepiſſet, illi ſolummodo poſt Confeſſionem orationem Dominicam injunxit: quo turbato, putans ſibi à Sancto illudi, reſpondit Abbas: Tu tantum orationem hanc dicito, & Ordinem cuſtodi, & ego pro peccatis tuis rationem reddam in die judicii.

Viri etiam ſancti, in mortem cũ dæmone graves habuerunt pugnas. Bellov. ſpec. mor. lib. 2. p. 1. diſt. 3.

3 Plenæ ſunt hiſtoriæ ſacræ exemplis hominum ſanctitate inſignium, qui moriendo acerbiſſimam cum inimico habuerunt pugnam; ac propterea benè nos monet Bellovacenſis: *Non mirari debemus, ſi juſtos durè mori, & impios tranſire levius audiamus, quoniam juſto Dei judicio, juſti quandoque durè moriendo purgantur in hoc mundo, ne puniantur acrius in futuro.* Exhortatur nos quoque S. Petrus, ut dæmoni leonis inſtar rugienti reſiſtamus: *Tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui reſiſtite fortes, &c.* Potuit quidem leo Prophetæ, qui à Deo ad Jeroboam miſſus erat, mortem inferre corporalem, at non ſpiritualem; imò utilis ei fuit & proficua mors illa, hac enim pœna ſatisfecit pro culpa ſua, quam commiſerat, ut propterea anima illa magis purificata tranſierit ad ſinum Abrahæ. Ad eundem modum in præſenti noſtro propoſito diſcurrere poſſumus: quamvis leo infernalis, quantùm ſcit, & quantùm poteſt, nos tentet vel maximè extrema mortis hora, ut nos ad lapſum concitet; attamen Deus tentationes illas, quibus impetuntur juſti, in majus eorum dirigit bonum, dum per merita tentationis evictæ peccata purgantur, beatæque vitæ augentur merita.

Non deſunt aſſultus dæmonum illi qui vult pie vivere.

4 Regius Propheta proteſtando coram Deo, dicebat: *Anima mea in manibus meis ſemper, & legem tuam non ſum oblitus. Poſuerunt peccatores laqueum mihi.* Non deſunt aſſultus ei, qui vult vivere in timore Dei: *Accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem.* At non propterea amiſit vires, imò eas adhibuit contra inimicum: *De mandatis tuis non erravi. Declinate à me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei: ſuſcipe me ſecundum eloquium tuum & vivam; adjuva me & ſalvus ero.* S. Antoninus, ut animum nobis adderet ad ſtrenuè decertandum & vincendum, hanc profert doctrinam valdè proficuam: *Dicit Origenes, ut allegat Magiſter in 2. Sent. Quod viri ſancti bellantes cum dæmonibus, & ſuperantes in tentationibus, diminuunt numerum eorum, ut ſcilicet tales victi non valeant amplius tentare. Quod intelligit B. Thomas in ſcripto, quo ad illum, qui vicit, & perfectè vicit tentationes. Sed quomodocunque ſit, manifeſtum eſt, quod ſancti viri vincendo tentationes diaboli, aſſumunt magnas vires contra eos, ut eis illudãt, nec valeant aliis nocere ad petitionem eorum: Sic B. Margarita victo dæmone, qui apparuerat ei ſub ſpecie hominis compatientis ei de tormentis ſibi illatis, ad perſuadendum, ut aſſentiret Olibrio Præfecto, projecit eum ad terram, pede ſuo eum calcans & dicens: Sternere ſuperbe Dæmon ſub pedibus fœmina; cui ille: Dimitte me, obſecro, ſatis illuſiſti mihi.*

S. Antoninus ibid.

Exemplum B. Margaritæ.

Vit. Patr. lib. 5 libello 5. n. 20

Tentationes utiles eſſe, probatur exemplo.

5 *Omne gaudium exiſtimate &c.* Quòd tentatio ſit valdè utilis, deducitur ex quodam reſponſo dato in hac materia ab uno ex ſanctis illis eremitis: *Tentatus eſt aliquando diſcipulus ſenis magni à fornicatione. Senex verò cum videret eum laborantem, dixit ei: Vis, rogem Dominum, ut ſublevet à te moleſtiam iſtam? Ille autem dixit: Video Abba, quia etſi laboro, tamen ex pondere laboris hujus conſidero fructificare me. Sed hoc roga Deum in orationibus tuis, ut det mihi tolerantiam, per quam ſuſtineam. Dixit ei Abbas: Nunc agnovi, quia in magne profecisti, fili, & ſupergrederis me.* Triplicata inſtantia petiit S. Paulus liberari à motibus & ſtimulis carnis: *Ter Dominum rogavi; ſtimulus carnis colaphizat me:* aſt qui eum edocuerat in paradiſo, inſtruxit illum quoque hic in terris, ſignificans eidem propter augmentum perfectionis ſuæ non expedire ei, ut à ſpiritu fornicationis eximeretur, eo quòd tentatio iſta potiùs eſſet via ad majorem acquirendam perfectionem: *Virtus in infirmitate perficitur.*

In tentatione dicimus quid ſimus & nos ipſos cognoſcimus.

August. 10. 4. lib. 83. q. imp.

6 S. Auguſtinus doctrinam quoque nobis inſinuat valdè proficuam: *Tentatio, inquiens, probatio eſt, non ad peccatum ſeductio; nec ideò probatio ut Deus noverit, ſed ut ipſe ipſis hominibus oſtendat, quò humiliores fiant ad petendum adjutorium, & agnoſcendam gratiam. Neſcit ſe homo, niſi in tentatione diſcat ſe.* Nihil difficilius apprehenſioni hominis, quàm cognitio ſui ipſius; at hanc addiſcit, quando tentatur: *Qui non eſt tentatus, quid ſcit?* Hanc ſui ipſius inſtructionem & directionem addiſcit in ſchola tentationum: *Si Deus tentat, ut doceat, diabolus tentat, ut decipiat; cujus tamen, niſi ille qui tentatur, dederit locum, inanis tentatio, & irridenda repellitur.* S. Petrus præmiſſa celebri illa confeſſione Divinitatis Chriſti, reliquis omnibus ſe præferens, magnum de ſeipſo formaverat conceptum: *Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor: etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Verùm tentatio duxit illum in notitiam propriæ debilitatis: *Petrus qui ante tentationem præſumpſit de ſe, in tentatione didicit ſe.*

Exod. q. 58.

Eccl. 4. 18.

Fugaces ſufferendo tentationes, aliis damus bonum exemplum.

7 Audiamus commoda & bona alia, quæ ex tentationibus redundant, juxta Eccleſiaſticum: *Quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum.* Dæmon orditur telam ſuam, & unicè laborat, ut ſingulis paſſibus nos præcipitet; ideòque neceſſe eſt, anima eligat ſibi bonum ductorem, qui eſt timor & inſpiratio Dei: ne quidem unico paſſu diſcedat à Deo: Ecce lucrum, quod facit malignus. Sequitur in Eccleſiaſtico: *Timorem & metum & probationem inducet ſuper illum.* Non in noſtram duntaxat redundat utilitatem tentatio, quam nos vincimus; ſed etiam in commodum aliorum, qui noſtro moti exemplo, viriliter ſufferunt communis hoſtis aſſultus. Audiamus S. Antoninum: *Alios,* inquit, *confortat, unde dicitur Tobiæ 2. Hanc tentationem dedit illi Deus, ut poſteris daretur exemplum patientiæ ejus: ſicut & ſancti Iob: cum enim quis conſiderat Sanctos etiam tentatos, confortatur, & non deſperat, advertens, quod illi etiam homines erant, & tamen Dei adjutorio ſuperabant tentationes: inde etiam confortatur, animatur ad fortiter dimicandum, & ſi titubat, datur ſibi occaſio recognoſcendi debilitatem ſuam.*

S. Antonin. ibid.

Tentati aſſimilantur palmiti, qui putatur ut plus fructum afferat.

Joan. 15. 2.

Theophyl. in hunc loc.

8 Aſſimilavit ſe Salvator noſter viti, & fideles ſuos palmitibus: *Ego ſum vitis vera, vos palmites: omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.* Dixit Chriſtus quoque de æterno ſuo Patre: *Pater meus agricola eſt. Oſtendit diſcipulis Dominus* (ita exponit Theophylactus) *quod per afflictiones fertiliores erunt, ſicut per putationem palmites.* Declarat inſuper has afflictiones eſſe tentationes: *Tentationes enim eos fortiores declarabunt.* Ab hac expoſitione non multùm abſcedit S. Bernardus, hunc adducens textum Evangelicum: *Omnem palmitem in me facientem fructum Deus Pater purgabit eum, ut fructum plus afferat. Nam dum mens poſita in tentatione conſiderat, quod à virtutis ſuæ priſtina ſoliditate repellitur, tunc ſolicita trepidat, ne hoc quod durum eſſe cœperat, funditus amittat. Tunc qualiter reſiſtere poſſit tentationi, inquirit, & qualiter eam debellare jam valeat, elaborat. Tunc arripit gladium orationis, fletum compunctionis, & ſic eam debilitat, & de ea glorioſè triumphat.* Quando anima timorata ſe conſpicit redactam ad anguſtias tentationum cum periculo cedendi aut ſuccumbendi, tunc eò ardentiùs confugit ad diſciplinas, ad jejunia, ad orationes, & ad quævis devotionis exercitia: *Et ita fit* (pergit S. Bernardus) *ut mens quæ pigra & velut infœcunda in proſperitate jacebat, fortior & uberior ad fructificandum aſſurgat.* Erit nonnunquam quiſpiam, qui tepiditate & negligentia correptus vivet in ſervitio Dei: quòd ſi ab impetuoſo inimici aſſultu infeſtatus viderit ſe expoſitum lapſus periculo, excitatur ab iſto lethargo, inferveſcit, zelo accenditur, ac proſpicit æternæ ſuæ ſaluti, viriliter reſiſtendo; unde frequenter contingit dæmoni, quòd *comprehenditur in conſiliis, quibus cogitat.*

D. Bernard. ſerm. in cœn. Dom.

Diabolus tentavit quandam virginem, ut illam ſervaret virginẽ.

9 In vita S. Hilarionis legitur, & ſcribit S. Hieronymus, quòd, cum ſanctus ille eremita peteret à dæmone, cur auſus fuiſſet invadere aliquam virginem, reſponderit: *Ut ſervarem eam virginem.* Hoc idem frequenter accidit dæmoni, ut dum cunctas ſuas adhibet vires, omnemque conatum, ut Deo nos reddat odibiles & inimicos, nobis ipſe ſuppeditet anſam exercendi multa opera pietatis; unde contingit, quòd ipſum

Digitized by Google

auxiliante divina gratia ſuperemus, arctiorique amicitiæ vinculo Deo uniamur. Quamvis Job ante pugnam cum Satana habitam plurimis ſanctorum operum onuſtus fuerit meritis, plùs tamen poſteà apud Deum promeruit, longè glorioſiorem ſe reddidit in cœlo & in terra: *Cogitur autem & adverſarius ſanctos Domini ad ſua damna tentare* (ait S. Ambroſius:) *dum enim tentat, meliores reddit.*

Ambroſ. in Pſal. 41.

Tentationes reddunt nos honorabiliores, & nominatos.

10 Sed quia ſanctiſſimi viri Job jam fecimus mentionem, in eo quoque adimpleta fuit hæc alia utilitas, quam inſinuat pariter S. Antoninus: *Tentatio hominem honorabilem reddit; unde dicitur 1. Machab. 2. Abraham in tentatione ſua inventus eſt fidelis, & ideo reddidit ei Deus gloriam ingente ſua, &c. Daturus virtutem dedit Deus hoſtem*, dixit Lactantius Firmianus. Honor, gloria, triumphi non reportantur ſine certamine & victoria. Quid fuiſſet Scipio, niſi ſubjugaſſet Africam? Quàm celebrem ſe fecit Magnus Antonius, quòd tot annis cum dæmone concertaverit? *Hominem alio pœne orbe celatum, & inter tantas poſitum ſolitudines, Aphr.ca, Hiſpania, Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipſietiam, qua urbium caput eſt, Romæ demonſtravit.* Conſtantinus Magnus, uti & filii ſui, plurimùm ſe honorari exiſtimabant, recipientes à S. Antonio reſponſum ad humillimas illas literas, quas ei ſcribebant, quibuſque ei ſe commendabant, & ſalutaria illius petebant conſilia. Hæc magnificentia fuit meritum tentationum illarum, quas ſemper viriliter rejecit: *Quia dimicando viriliter non ceſſiſti*, dicebat ei Chriſtus, *ſemper auxiliabor tibi, & faciam te in omni orbe nominari.* Et ita contigit: *Totus orbis homines ad eum confluebant, & univerſarum gentium varietas bellicoſiſſimum contra dæmones virum conſpicere geſtiebat.*

S. Antonin. ibid. §. 5.

Vit. S. Anton. c. 61.

11 Aliud adhuc emolumentum ex tentatione reſultans tetigit S. Antoninus, dicens: *Bona multiplicat ſpiritualia & temporalia, facit cum tentatione proventum; in cujus figuram Iob multipliciter tentato adaucta ſunt ei & multiplicata bona ſua, ut patet cap. ult.* Hujus quoque mentionem facit Gerſon, de Deo diſcurrens: *Qui percuſſo cuncta, quæ abſtuleras, duplicata reddidit, aperte innotuit, quod tentatos nonnunquam uberius conſolatur, quam percuſſeris.*

Tentatio multiplicat bona omnia. S. Antonin. ibid.

Gerſon. t. 2. ſerm. de Ver. Dom. f. 82. 3.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Vtiles ſunt tentationes, quia nos conſervant humiles: quod exemplo S. Pauli ſpecialiter probatur.

THEMA.

Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet. 2. Cor. 12. 17.

Tentatio conſervat in nobis humilitatem.

1 CUm humilitas ſit fundamentum ædificii ſpiritualis, ne illud infirmetur, aut ruinam patiatur unà cum tota fabrica, ecce tentationem, quæ totam regit & ſuſtinet. Evidenter id conſpicitur in Apoſtolo: *Dum tentamur vitiis* (Gregorii M. verba ſunt) *pia diſpenſatione nobiſcum agitur, ne his virtutibus, quibus proficimus, extollamur.* S. Anſelmus loquitur per os S. Pauli in expoſitione hujus textus, & ait: *Non me extulit, ſed ne me extolleret, providit mihi Deus remedium, quod adverſus elationem, quæ evenire poterat, opponeret; valde enim cavenda eſt elatio de abundantia gratiarum, ne quis de dono Dei ſuperbiat, ſed magis ſervet humilitatem &c. Deus qui novit omnia, antequam fiant, appoſuit ei quendam admonitorem humanæ infirmitatis in ſimilitudinem triumphantium, quibus in curru retro comes adhærebat per ſingulas acclamationes civium, dicens: Hominem te memento.*

D. Greg. lib. 23. mo. c. 27.
D. Anſelm.

Ideò tentamur ut cum timore ſalutem noſtram operemur.

2 Verùm non immeritò hic oriri poſſet dubium, cur pientiſſimus Deus permittat, ut homines ex fragiliſſimo luto compoſiti, quamvis timorati & virtute præditi, à communi nihilominùs impugnentur inimico? Reſpondeo, id propterea fieri, ut *cum metu & tremore ſalutem ſuam operentur*; & ne, quamcunque etiam ſpiritus attigerint perfectionem, de ſe præſumant; ſed certam faciant vocationem ſuam per bona opera. Verùm audiamus etiam S. Leonem: *Donet*, inquit, *licet Sanctis ſuis quotidianam gratia divina victoriam, non aufert tamen dimicandi materiam, quia & hoc ipſum de miſericordia protegentis eſt, qui naturæ mutabili, ne de confecto prælio ſuperbiret, ſemper voluit ſupereſſe, quod vinceret.* Cum ex terra Deus nos formaverit, ſimul nobis aſſociavit inimicum implacabilem, qui ſine intermiſſione nos impugnat, & ad peccatum incitat; quamvis cum S. Paulo in tertium uſque cœlum rapti conſolationibus cœleſtibus paſceremur. Vultis ne ſcire cauſam? Voluit nos ſemper continere in timore, ut ſemper maneremus humiles.

3 In Oratione quotidiana, ab ipſa incarnata Sapientia compoſita, ex ejuſdem inſtructione agnoſcimus & invocamus Patrem æternum in cœlis regnantem: *Pater noſter, qui es in cœlis*; benedicimus & laudamus ſanctiſſimum ejus nomen, quemadmodum ſancti faciunt Angeli: *Sanctificetur nomen tuum*; audacter petimus regnum illud beatum, tanquam hæreditatem adoptivæ filiationi noſtræ debitam: *Adveniat regnum tuum*; adimplemus divinam voluntatem, quod eſt ſummæ perfectionis ſignum & indicium: *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra*; petimus inſuper neceſſariam duntaxat ſuſtentationem noſtram, quod eſt indicium magni amoris Dei, & contemptus mundi: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*: *Habentes alimenta, & quibus tegamur* (ecce characterem unius vitæ Apoſtolicæ) *his contenti ſimus*; imploramus pariter veniam & remiſſionem noſtrorum peccatorum, allegantes manſuetudinem noſtram in remittendis & condonandis injuriis nobis illatis: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Jam verò obſervandum eſt, poſt hæc teſtimonia perfectionis, virtutum, familiaritatis, & benevolentiæ Dei erga nos, diabolum tamen non intermittere, quin nos tentet & impugnet; cujus veritas ex eo vel maximè liquet, quòd cœleſtis Magiſter nos docuerit, ac voluerit, ut in ultimis petitionibus unicè Deum, ſuum & noſtrum Patrem, rogaremus, ut eximat nos à tentationibus, quibus à maligno ſpiritu impetimur, quando etiam advertit & videt, nos eſſe ſanctiſſimos & Deo acceptiſſimos: *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Pulchram quoque hujus adducit rationem author Operis Imperfecti: *Vt dum dicunt, Ne nos inducas in tentationem, cognoſcant ſe eſſe infirmos, & conſideratio infirmitatis cauſam gloriationis extinguat.*

In oratione Dominica ſpecialiter rogamus Deum Patrem ne nos inducat in tentationem.

4 Poſtquam Salomon ad thronum Iſrael ſublimatus eſſet, nocte quadam Deus ipſum honoravit viſione, unà cum tali exhibitione: *Poſtula, quodvis, ut dem tibi.* Nullos tamen ille petiit theſauros, non longioris vitæ proſperitatem, neque prolapiæ ſuæ propagationem & numeroſam ſucceſſionem, non victorias contra inimicos, neque etiam regni ſui dilatationem; ſed ſapientiam, qua ſciret, & juſtè regere ac gubernare poſſet populum ſuum; quam & in altiſſimo gradu conceſſit ei unà cum omni felicitate ac proſperitate deſiderabili. Excitatus ex ſomno, acceſſit arcam, ubi in ſignum gratitudinis, pietatis & devotionis erga Deum, obtulit holocauſta. Quid contigit? *Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem.* Obſervate vocem hanc, *tunc*, quæ non caret myſterio; & S. Gregorius exindè hanc excerpſit moralitatem: poſtquam Deus luce ſuæ cognitionis, quam communicat animæ, noſtræ ignorantiæ diſpellit tenebras, ſine dilatione viſitat nos tentatione; ſtatim ac amore ſuo corda noſtra accendit, & ad virtutem promovit, elongans ſe à nobis, permittit nos tentari; quia ſi poſt receptionem donorum gratiarumque cœleſtium anima non conquateretur vento tentationis, prolaberetur in præſumptionem. In cujus probationem producit id, quod jam dictum eſt, & concludit, quòd ſicut ante Salomonem poſt receptam illam ſupernaturalem ſapientiam ſubitò comparuerunt duæ meretrices, inter ſe litigantes & rixantes; ad eundem planè modum ſtatim ac anima noſtra cœleſtibus digna facta eſt illuſtrationibus, tunc permittit Deus, ut plus quàm aliàs

1. Reg. 3. 5. Acceptis donis & gratiis cœleſtibus anima concutitur tentationibus.

Patet exemplo Salomonis.
D. Greg. lib. 8 mor. c. 27.

a ſug-

à ſuggeſtionibus diabolicis impetatur, impugneturque etiam ab appetitibus ſuis inordinatis: *Vt quæ ſublevata immenſo lumine exultat, tentatione pulſata, quid ſit, inveniat.*

B. Davidis.

Pſ. 29. 7.

5 Regius Propheta, eſto eſſet modeſtiſſimus, humillimus, & homo ſecundùm cor Dei, nihilominus una vice abundans gratiarum conſolationumque cœleſtium donis, ſibi applaudendo dicebat: *Ego dixi in abundantia mea: non movebor in æternum.* Deus verò, qui ipſum amabat, quique, cum dilectos ſuos amicos caſui conſpicit vicinos, *ſupponit manum ſuam*, expoſuit ipſum tentationis prædæ: *Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.* Agnovit denique tentationem tanquam magnum beneficium ſibi præſtitum: *Bonum mihi, quia humiliaſti me.* Legimus in Bloſio: *Dixit Dominus ad Brigittam: Vt homo intelligat infirmitatem, quam habet à ſeipſo, & fortitudinem quam habet à me, neceſſe eſt, ut quandoque permittatur pulſari pravis cogitationibus; quibus ſi non conſentit, illa efficiuntur ei purgatio animæ, & cuſtodia virtutum. Et licèt valde amara ſint ad ferendum, ſanant tamen animam, & ducunt eam ad æternam vitam, quæ non poteſt haberi ſine amaritudinibus. Diligenter verò laborare debet anima, ne eis conſentiat, aut in eis delectetur.* Refert deindè colloquium, quod habuit Mater Dei cum hac Sancta in eodem propoſito: *Mater Dei eidem Brigittæ ait: Tu miraris cur in ſenectute tentationes tibi accreſcant, & eas modo ſentias, quas nec in juventute, nec in conjugio expertæ es. Hoc ideo fit, ut cognoſcas te nihil eſſe & nihil poſſe ſine filio meo; niſi enim ille te ſervaſſet, non eſt aliquod peccatum tam grave, quod non commiſiſſes.* Alia quoque adduci poſſet ratio, cur nimirum filius diſpoſuerit, ut S. Brigitta eo præſertim tempore, quo jam ſummum ſuæ ſanctitatis & perfectionis attigerat apicem, multis ſubjaceret tentationibus propter eandem; videlicet cauſam, quam de ſe allegat Apoſtolus: *Ne magnitudo revelationum extollat me*; ex ſpeciali namque privilegio & gratia Dei, plurimas (uti notum eſt omnibus, & ex utroque volumine relevationum ipſius conſtat) excepit revelationes cœleſtes.

Bloſ. in conclavi animæ fidel. c. 4. n. 9. Adducitur revelatio circa hoc facta B. Brigittæ.

Qui alios in vita ſpirituali inſtituunt, permittuntur etiam ſæpe obrui tentationibus ut diſcant aliis compati.

In vit. Patr. Exemplum hujus.

6 Qui jam in vita ſpirituali & virtutibus perfectionem adepti ſunt, ſolent inſtruere alios; ac propterea Deus frequenter permittit & illos nonnullis obrui tentationibus, ut alterius compati poſſint debilitati & fragilitati: *Non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.* Nota eſt hiſtoria relata in vitis Patrum: Cum monachus quidam adhuc juvenis vehementer impugnaretur à cogitationibus carnalis concupiſcentiæ, conſilii petendi cauſa quendam ex ſenioribus Patribus acceſſit, ut modum, quo ſe defenderet, intelligeret: qui ipſum non modò rejecit, ſed inſuper aſperis excepit verbis, ac objurgavit, quòd obſcœnis ejuſmodi imaginationibus ipſemet ſubminiſtraret fomitem: at Deus, ut ſeni huic oſtenderet, quòd non exequeretur Apoſtoli monitum: *Conſiderans teipſum, ne & tu tenteris*, ſimulque ipſum inſtrueret & humiliaret, permiſit, ut & ipſe ab ejuſmodi impuris cogitationibus infeſtaretur, ſicque hoc modo diſceret compati aliis.

Tentationes refrænant noſtram ſuperbiam.

Anaſt. Nicen. in ſcrip.

7 Quamvis, ut notat Cardinalis Bellarminus, magna cum circumſpectione legenda ſint opera Anaſtaſii Niceni; attamen ſana eſt doctrina illa, quam propoſito noſtro conformiter tradit: *Propterea*, inquit, *tentationes, & multi rerum caſus eveniunt, ut fræna innumerabilia circumponantur animæ, quæ facile extollitur in ſuperbiam.* Acuta eſt ſimilitudo illa de fræno: ſicut enim fræno reprimitur & domatur ſuperbia generoſi equi, ac dirigitur equus juxta equitantis nutum & voluntatem, ad eundem modum Deus uti ſolet tentatione ad refrænandas plurimas animas, quæ alias à ſuperbia & arrogantia ſeducerentur. D. Hieronymus conceptum moralem caſui noſtro accommodum elicit ex quodam textu Scripturæ: *In poſſeſſione Gad, de palmetis tranſimus ad aquas contradictionis uſque ad Gades, quæ interpretatur ſancta, ut intelligamus, nos etiam poſt victoriam mundi debere eſſe ſolicitos, & ſemper in metu:* cujus reddit hanc rationem conſideratione dignam: *Et recordari illius verſiculi: Tentatio eſt vita hominis ſuper terrã*; quaſi diceret vellet, quòd tametſi inimicus decies, quinquageſies, centies, milleſies vincatur; attamen ſemper nos in humilitate & timore continere debemus, eo quòd proni & faciles ſumus ad caſum ad ultimum uſque vitæ ſpiritum.

S. Hieron. in eult. kath.

8 Bloſius propterea voluit nos monitos: *Videtis, quia pugnæ non deſunt, & pugnamus cum concupiſcentiis noſtris; pugnamus foris cum infidelibus & inobedientibus hominibus, pugnamus intus cum ſuggeſtionibus & perturbationibus carnalibus. Vbique pugnamus adhuc. Bonum noſtrum, cum ſuſpiramus, pax erit.* Ut ſtantes nos & erectos conſervemus, neceſſe eſt, proſternamus nos in terram; hæc propoſitio videtur eſſe contradictoria; at talis non eſt, ſi diligenter eam examinaveritis: Volo dicere, quòd qui cupit ſtare corpore erectus, & non cadere, oportet, ſtet humilis, *terra, terra*; quia quamdiù quis vivit, cum continuò impetatur ab inimici aſſultibus, lapſui ſubjectus eſt; quando pervenerit ad cœleſtem Jeruſalem, tunc cum Pſalmiſta cantare poterit: *Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Jeruſalem.*

Intus & foris pugnamus contra tentationes.

Bloſ. Pſych. lib. 3. c. 8. n. 6.

9 Accedat quoque B. Laur. Juſtinianus, & quid hac ſuper re ſentiat, mentem ſuam exponat: *Humiliat*, ſcribit, *tentatio; dum etiam vitia tentant proficientes, diuturna pax elatione proſtravit, eoque illos hoſtis gravius percolit, quo longioris quietis uſu negligentes invenit.* Et in alio loco hiſce conformia ſcribit: *Optimum quidem humanæ infirmitatis medicamentum eſt tentatio. Ex impulſu tentationis humilitatis lux emicat, dum ſibi ipſi animus notus fit, qualis ſit. Ex cognitione ſui nutritur humilitas. Quo melius modo Apoſtolorum princeps ad ſui devenire notitiam potuiſſet, quàm ex tentatione? Stabat in ſe, confidens de ſe, & neſciens ſe; ſed tentatus per ancillam, mortis timens, negavit veritatem. Poſt autem perſpectus à Domino recepit à luce lumen, vidit, agnovit, erubuit, amare flevit: Flevit inquam, delictum ſuum, ignorantiam ſuam, infirmitatem ſuam, & longè ſalubrius profecit ex tentationis flagello, quàm ex eruditione Magiſtri, licèt tentatio Magiſtri fuerit admonitio. Bona tentatio, ſed melior tentationis inſtructio, quia gratiæ bona à muneribus naturæ diſcernere facit, oculos aperit, ut ſapientiæ lumen excipiant, ne in ſui ignorantia caligent.*

Tentatio humiliat.

B. Laur. Juſt. lign. vitæ c. 4.

Id. de juſtor. Connub. c. 6.

S. Petrus ex tentatione venit ad ſui ipſius notitiam.

10 Lapſus quarundam animarum etiam timoratarum ſæpè accidit ex propria confidentia, cum exiſtimant, ſufficientes ſe habere vires, ut propria induſtria hoſti reſiſtant. Verùm ejuſdem ſerpentis hæc deceptio eſt, qui ſe nobis inſinuat infirmum & debilem, ut noſtris ſolùm fidamus viribus, quibus ipſum repellere & ſuperare poſſimus. Hanc fraudem detexit S. Thom. de Villanova conc. 2. in Dom. 1. Quadrag. aſſerens: *Sunt quidam, qui in tentatione poſiti, Dei auxilium implorare non curant, ſed ad ſeipſos vertuntur, & ſuo conſilio & viribus innituntur, totumque pondus tentationis rationibus, & argumentis ſuperare ſatagunt, dicentes intra ſe: Non expedit hoc: Quomodo faciam rem tam fœdam? Si hoc perpetravero, ſtultus & reprobus ab omnibus reputabor, & ſimilia, quæ remedium afferre ſolent tentatis, ne tentationi ſuccumbant. Tamen cum in ſolo hoc nitantur, ſicut Propheta ait: Innituntur baculo arundineo, qui confractus innitentem deludet, & ejus manum perforabit. Nam quæ, obſecro, eſt virtus noſtra ad oppugnandam dæmonum fortitudinem? ſicut pygmæus ad gigantem; ſicut pulex ad elephantem; ſicut cyniphs ad aquilam; non eſt enim poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari. Vnde Iob: Non eſt mihi auxilium, in me deſperavi, ſcilicet de me.* Job à Deo laudatus fuit (*non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat*) tanquam ſanctiſſimus totius mundi; nihilominùs in conflictu illo, quem cum dæmone habuit, de ſe & propriis viribus ſuis diffidebat, divino deſtitutus auxilio: quantò magis nobis ſine auxilio Dei exiſtentibus, timere, ac tremere debemus?

In tentationibus propriis viribus nequaquam fidendũ eſt.

S. Th. de Villanova conc. 2. in Dom. 1. Quadr.

11 S. Antoninus inter alia remedia ad evincendas tentationes adhibenda retigit quoque illud, quod eſt *ſui humiliatio.* Pſalm. 114. *Cuſtodiens parvulos Dominus, humiliatus ſum, & liberavit me.* In cujus proba-

Anton. p. 1. t. 6. c. 13. §. 6. Sui humiliatione vincuntur tentationes.

tionem adſert pugnam, quam inivit David cum Goliath Satanæ typo, quem ictu lapidis ex funda projecti proſtravit in terram. *Figura* 1. *Reg.* 17. *in David, qui vicit Philiſthæum fortiſſimum, diabolum ſignantem, in funda id eſt, humilitate, & lapide reſiſtentiæ. Exemplum de B. Antonio, qui videns totum mundum plenum laqueis ſe innectentibus, id eſt, tentationibus, cum exclamaſſet: O quis iſtes evadet? audivit, ſola humilitas.* Unde enim Bloſius: *Sola humilitas apta eſt, cuncta hoſtium certamina diſſipare.*

Bloſ. in margarit. ſpir. §. 14.

Cæſarius lib. 4. c. 4. Mirabile exemplum ad confirmandum idem propoſitum.

12 Cæſarius lib. 4. ubi hanc materiam pertractat, refert exemplum de perſona aliqua nobili, cui poſt aſſumptum habitum Religioſum mandatum fuit, ut porcorum ageret curam. Quod cum aliquandiu, & quidem diuturno tempore executa fuiſſet, tandem in ſenectute ſua tentata fuit de apoſtaſia; etenim in maximum honoris & reputationis ſuæ detrimentum ac præjudicium id cedere credebat. Quadam ergo nocte apparuit ei dormienti vir gravis, vultu ſpectabilis & venerabilis, præcipiens, ut ipſum ſequeretur: *Ad oſtium dormitorii venit, quo cælitus patefacto, ſimul ad januam acceſſerunt Eccleſiæ; quam eadem potentia conſiderans apertam, ſimul ingreſſi ſunt. Ita ei ſignis erat importunus, ut non poſſet non ſequi præcedentem; cumque duceretur per medium chorum converſorum, & coram altari S. Baptiſtæ tranſiens profunde inclinaret, & ordinate, inclinavit & ille, dicens: Bene feciſti ſic profunde inclinando: venientesque ad meridionale oſtium Eccleſiæ, per quod itur in clauſtrum, viderunt oſtium ſimiliter apertum, quod ducit ad cæmeterium. Univerſa hæc oſtia clavibus firmantur. His viſis Fr. Liſſardus miratus eſt valde, nec tamen auſus eſt eum interrogare: tu qui es, vel quo me ducis? Ingreſſis eis cæmeterium, ſtatim aperta ſunt ſepulchra omnia mortuorum, & cum converſum duxiſſet ad mortuum recenter ſepultum, dicebat illi: Vides hunc hominem? Cito talis eris: quo vis ire? Quem cum adhuc ducere vellet ad alia corpora putrida, multumque fœtentia, cœpit converſus reniti & clamare: Parce mihi Domine, parce; non enim illa poſſum videre. Cui ductor reſpondit: ſi non potes hoc, quod cito eris, videre, ut quid propter modicam ſuperbiam vis de portu ſalutis recedere? Si ergo vis, ut parcam tibi, promitte mihi, quod non recedas ab hoc loco: & promiſit ei.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Deus, qui ex malis novit elicere bonum, odium dæmonis ejuſque tentationes ad majus noſtrum ordinat bonum, ut noſtram probet virtutem.

THEMA.

Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe. Sap. 3. 5.

Quomodo intelligendum ſit, quod Deus tentet hominem. Jac. 1. 13.

1 HÆc propoſitio ex libro Sapientiæ excerpta, prima fronte contradicere videtur iis, quæ S. Jacobus Apoſtolus ſcribit in ſua epiſtola, cum ait: *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt, ipſe autem neminem tentat.* Si idem ſpiritus Veritatis eſt, qui & Salomonis, & hujus Apoſtoli direxit pennam; quomodo igitur unus contradicit alteri? Reſpondetur verbis Sapientis: *Deus tentavit eos, id eſt, permiſſivè*; permittit, nimirum tentatori concedit licentiam, ut ſervos ſuos etiam ſibi chariſſimos impugnet & aggrediatur, non alium in finem, niſi ut magis eluceſcat & manifeſtetur gloria Dei, & ſervorum ejus virtus heroica. Præterea pro ſolutione iſtius dubii dici poteſt, quòd hoc verbum, *tentare*, apud Sapientem nil aliud ſignificet, quàm probare, ſive experiri: *Tentavit Deus Abraham*, videlicet voluit, ut cunctis ſæculis innoteſceret ejus fides & virtus; non quia non haberet perfectiſſimam illius notitiam; *ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*; ſed ut toti mundo manifeſtaretur.

Verum eſt, Deum poſſe opponere hoſti infernali eumque impedire, ne aggrediatur, infeſtetque famulos & ſequaces ſuos, cum nonnunquam quorundam ſequatur lapſus: attamen, ut benè notat D. Auguſtinus, *melius judicavit Deus de malis bona facere, quam mala nulla eſſe permittere.* Permiſit, David cadere in adulterium, homicidium & ſcandalum publicum, licèt potuiſſet & noviſſet eum præſervare, quia ex caſu iſto magnum intendebat elicere bonum, puta, pœnitentiam, quam egit, qua & omnes inſtruxit pœnitentes. Audiamus S. Ambroſium in Apologia 1. cap. 2. quæ legitur inter lectiones Matutini pro Dom. 6. poſt Pentecoſt. *Sancti autem Domini*, ait, *qui conſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi fortè ut homines corruerint, naturæ potius fragilitate, quàm peccandi libidine, acriores ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo majora reparantes certamina, ut non ſolum nullum attuliſſe æſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiam velocitatis incentiva cumulaſſe.* Procidit equus ille, & priuſquam ſuſtolleretur, peregrinus quidam à longè locutus progredi viſus eſt; at erubeſcens propter hunc caſum, celerrimè accurrit, & citiùs adeſt, quàm ſi equus non cecidiſſet: *Ut nullum attuliſſe æſtimetur lapſus impedimentum.* Nihil Davidi præjudicavit lapſus ille, imò pœnitentiæ ſuæ ſuffragio plus profecit in ſanctitate, quàm ſi manſiſſet in ſua innocentia; ſiquidem idem S. Ambroſius ait: *Plus acquiſivimus, qui plus perdidimus, quia beatiores facit tua gratia, quam noſtra innocentia.* Non recuſavit Deus huic magno ſervo ſuo tribuere illud eximiæ laudis encomium: *Inveni hominem ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.*

Quare Deus permittat infeſtari famulos ſuos, licet noverit quoſdam ſuccubituros tentationibus. S. Auguſt. Enchir. c. 27.

S. Ambr. in Apolog. 1. David. c. 2.

2 Aliam, quæ & noſtro videtur accommoda propoſito, doctrinam adhuc ſubminiſtrat D. Auguſtinus aſſerens: *Neque enim Deus omnipotens, cum ſummè bonus ſit, ullo modo ſineret mali eſſe aliquid in operibus ſuis, niſi uſque adeo eſſet omnipotens, & bonus, ut benè faceret etiam de malo.* Odium veteris hoſtis contra fideles, uti & tentationes à Deo permiſſæ, quibus illos impetit, eorum ſpirans ruinam & perditionem, offendicula ſunt & lapſuum irritamenta; at omnipotentia & ſapientia Dei illas plerumque, & ad majorem ſuam ordinat gloriam, & in noſtrum convertit beneficium & commodum. Scripſit S. Paulus epiſtolam ad Philemonem, in qua efficaciter commendat huic domino Oneſimum, qui primò fuerat ſervus ejus, ſed ab eo fugerat ut fur & latro, in quibus vitiis etiam aliquandiù vixit. Verùm veniens deindè Romam, & Apoſtolum in vinculis conſtitutum reperiens, ejuſdemque uſus converſatione, tandem converſus fuit adeò, ut Apoſtolus ſtatuerit illum adhibere veluti Evangelii inſtrumentum ad alios reducendos ad ſtatum ſalutis: *Tu autem illum, ut mea viſcera ſuſcipe, quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelii.* Et verò adeò mutatus fuit Oneſimus, ut Epheſi electus fuerit Epiſcopus poſt S. Timotheum, ſimulque calamo S. Ignatii martyris collaudatus, ac demum Romæ ſub Trajano coronam martyrii promeruerit. Qui ſacras legit hiſtorias, plurimos ab infernali inimico tentatos reperiet turpiter cecidiſſe, quorum caſus Divina miſericordia convertit in majorem eorum perfectionem & virtutem, reducendo eos ad veram pœnitentiam, ardentiorique accendendo amore in ſervitio Dei.

S. Aug. lib. 14. de Civ. Dei. c. 11. Tentationes, lapſuum irritamenta, Deus plerumque ordinat ad ſuam gloriam, & noſtrum commodum.

Apoſt. Epiſt. ad Philem. v. 12.

3 Rex David ex caſu ſuo tantam deinceps didicit temperantiam, ut, cum in obſidione, qua cingebat Bethlehem, magna laboraret ſiti, ac milites regem ſuum tantillæ aquæ ex ciſterna ibidem exiſtente avidum intellexiſſent, ideòque contempto manifeſto etiam vitæ periculo, per medias hoſtium acies irrumpentes, aquam ex ciſterna illa hauſiſſent, hauſtam ſitienti regi ſuo obtuliſſent, Rex generoſiori animo carum hunc aquæ hauſtum recuſaverit, ac bibere noluerit; ſed Deo illum offerens in ſacrificium, dixerit: *Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hoc: num ſanguinem hominum iſtorũ, qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam?* Ecce emolumentum, quod ex lapſu ſuo percepit; priùs bibit *ſicut aquam iniquitatem*: tanta cum facilitate bibit, ut ita loquar, ſanguinem innocentem Uriæ, ut audiens mortem illius à ſe imperatam, joco dixerit: *Non te frangat iſta res*: tanti fecit vitam fideliſſimi illius militis, quanti æſtimatur aqua in terram profuſa. Verú poſteà ad

David ex ſuo caſu magnã didicit temperantiam.

2 Reg. 23. 17.

enor-

Digitized by Google

enormem ſuum ſe reflectens lapſum, quia milites ſuos tanto cum vitæ periculo aquam ex ciſterna hauſiſſe advertit, ut ſimul ſe mortificaret, aquam illam tanquam ſanguinem humanum in horrore habuit, noluit bibere, eſto ardenti laboraret ſiti.

Quare Eccleſia nobis non ſolum manifeſtet bonorum virtutes ſed etiã eorum lapſus.

4 Cantus ille pictor depicturus Regem monoculum, ne quis hunc defectum adverteret, hoc uſus fuit artificio; nimirùm, cum tali poſitione vultus depinxit eum, ut nonniſi illum ſpectantibus exhiberet oculum, cujus opera & lumine utebatur vivus, alterum verò deformem ſeu defectivum occultaret. Non utitur hac arte Spiritus Sanctus, neque cautelam hanc adhibet Eccleſia, veluti benè obſervat D. Gregorius, cum ita diſcurrit: *Non ſolum nobis eorum virtutes aſſerit* (videlicet Sanctorum) *ſed etiam caſus innoteſcit, ut & in victoria fortium, quid imitando carpere, & rurſum videamus in lapſibus, quid debeamus timere.* Quàm magnum bonum Deus excerpſit ex caſu & incredulitate S. Thomæ? *Quam bona ignorantia quæ erudivit ignaros* (dicit Sanctus Auguſtinus) *quæ inſtruxit incredulos! Quam bona infidelitas, quæ ſæculorum fidei militavit!* Permiſit ſimiliter S. Auguſtini lapſum in hæreſin Manichæorum, ut poſteà factus Catholicus, eorum errores majori cum evidentia detegere & convincere poſſet. Duo Apoſtoli Paulus & Barnabas contenderunt propter Marcum diſcipulum ſuum: *Barnabas volebat ſecum aſſumere & Ioannem, qui cognominabatur Marcus; Paulus autem rogabat eum (ut qui diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & non iviſſet cum eis in opus) non debere recipi. Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſcederent ab invicem.* Permiſit igitur Deus, ut etiam inter hos duos Apoſtolos orirentur diſſenſiones & contentiones; at ſine læſione charitatis. Audiamus B. Petrum Damianum: *Nonnulli planè cum per impatientiæ fomitem a fratrum charitate reſiliant, hoc quod Paulus & Barnabas propter Marcum diſcipulum ab invicem diſceſſerunt, in defenſionis ſuæ teſtimonium vertunt: quod utique conſtat non diſcordiæ vitio, ſed divinæ diſpenſationis factum eſſe judicio, ut nimirum ſancti Apoſtoli tanquam grana tritici eò ſpargendæ fidei uberiorem meſſem redderent, quò procul eos ab invicem diſſenſionis aura perflaret.*

D. Gregor.

S. Aug. ferm. 34. in app. de diver.

Act. Apoſt. 15. 37.

B. Petr. Dam. lib. 2. ep. 12.

Diabolus elicit ex bono malum: Deus verò ex malo bonū.

5 Quòd ex bono eliciatur malum, diaboli opus eſt, qui ad inhoneſtas illas diſtractiones, quando auſcultatur ſacrum Miſſæ ſacrificium, inſtigat, & collaborat, ut eleemoſyna, ab initio ex motivo charitatis exhibita, ordinetur poſteà ad incontinentiam; & ſic de aliis diſcurrendum: verùm quis alius præter Deum ex malis bonum elicere poteſt? *Indicavit de malis bona facere.* Unde ait citatus Petrus Damianus: *Eccleſia Catholica per totum orbem valdè latéque diffuſa omnibus errantibus utitur ad profectus ſuos; gentibus ſcilicet ad operationis ſuæ materiam; hæreticis ad probationem doctrinæ ſuæ; ſchiſmaticis ad documentum ſtabilitatis ſuæ; Iudæis ad comparationem pulchritudinis ſuæ.*

Idem l. c.

Laude ex præmio digni ſunt qui dæmonis aſſultibus animoſè reſiſtunt.

6 *Et invenit illos dignos ſe.* Digni ſunt omni laude & præmio, quotcunque tyranni infernalis reſiſtunt aſſultibus; præſertim verò ſi conſideretur, nil aliud nos eſſe, niſi terram & lutum: *Tu ſcis figmentum noſtrum;* præterquam etiam Dei gloria accreſcit, quæ tentatis pro obtinenda victoria vires ſubminiſtrat & fortitudinem. In vitis Patrum inter alia documenta hoc quoque ſpecialelegimus: *Si ferrum es, per adhibitum tibi ignem amittes æruginem; quod ſi juſtus es, & hæc pateris, de magno ad majorem promoveberis. Aurum es, ſed per ignem probatior eris; datus enim eſt tibi Angelus Satanæ ſtimulus carnis tuæ. Exulta videas, cui ſimilis factus es: Pauli enim ſimile donum meruiſti accipere.* Quamvis modò tempus non adſit ſubeundi martyrium niſi in Indiis, & in fornaces non projiciantur, niſi in confeſſione fidei conſtantiſſimi; nihilominùs *tanquam aurum in fornace probat electos Dominus*, & apparere ac ſplendeſcere facit aurum amoris ſui in igne tentationis. Legi hanc ſimilitudinem, quæ propoſitum noſtrum multùm illuſtrat. Si quis duobus famulis v. g. mille commendaret oves cum hac conditione & proteſtatione, quòd minutiſſimam de eis cuperet ſibi reddi rationem; uni verò horum famulorum mandaret, ut oves ſibi commiſſas duceret ad ſylvas repletas urſis, lupis, aliiſque rapacibus feris & beſtiis; alteri imponeret & aſſignaret paſcua in loco ſecuro & verè exempto ab omni periculo deprædationis; quis non aſſereret primum famulum majus apud dominum ſuum reportaſſe meritum, audacioremque altero oſtendiſſe animum, tunc vel maximè, quando oves ſuas defendit, protexit, & à ferarum faucibus prorsùs conſervavit illæſas? Simile ſtratagema & heroicum facinus de David duntaxat referunt ſacræ literæ: *Paſcebat ſervus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo vel urſus, & tollebat arietem de medio gregis, & perſequebar eos, & percutiebam, eruebamq; de ore eorum.* David typus fuit Chriſti Domini: fuit hic paſtor adeò generoſus, ut ex faucibus luporum infernalium infinitas erueret animas, de quibus exactiſſimam æterno ſuo Patri reddidit rationem: *Quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam:* tanquam oves electas eas prædeſtinavit ad ovile Chriſti: *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*, ait Apoſtolis ſuis. Non quidem ſe temerariè tentationibus expoſuerunt, ſed à divina providentia non errante ad hoc ordinati fuerunt, ut cunctis ſæculis heroica eorum virtus & fortitodo in majorem fidei roborationem pateret & innoteſceret.

Vit. Patr. lib. 5. libello 7. n. 16.

Pulchra ſimilitudo.

1. Reg. 17. 34.

Joan. 14. 9.

Tentare, eſt probare.

7 Doctor Angelicus opuſculo de Oratione Dominica docet: *Tentare nihil eſt aliud, quàm experiri & probare; tentare hominem eſt probare virtutem ejus.* D. Chryſoſtomus explanando Pſalmi verſiculum iſtum: *Aſcendunt uſque ad cælos, & deſcendunt uſque ad abyſſos*, ſubdit: *Tentationes intelligit, quas ſpiritus procellæ, hoc eſt adverſarius ſpiritus, Dei permiſſu ad exercendos & declarandos vires juſtes excitat. Hoc autem Dominus ipſe indicavit, cum diabolo tentandi Iob poteſtatem fecit, his ad Iob verbis utens: An putas, me aliam ob cauſam tibi oraculum edidiſſe, quam ut juſtus appareas? Nam quod auro ignis eſt, hoc animis tentationes ſunt; eos, nimirum, liquefacientes, non ut intereant, ſed ut, quo ſplendore ſint, perſpicuum fiat.* Sic lib. 1. de providentia Dei, de S. Paulo ſcribit: *B. Paulus qui tanto munere gratiæ cæleſtis effulſit, tantumque naturam excelluit humanam, boni tamen hujus utilitate indigebat; quocirca etiam dicebat: Datus eſt mihi ſtimulus, &c.*

S. Th. opuſc. de or. Dom.

D. Chryſoſt. in Pſ. 106.

Idem lib. 1. de provid.

Diabolus viros perfectos plus aliis tentando, moleſtus eſt illis.

8 Experientia compertum eſt, verum eſſe quovis tempore id, quod legitur in B. Laurentio Juſtiniano de diſciplina & perfect. monaſticæ Converſ. cap. 12. *Viros perfectos ad ſpiritualia aſſuetos certamina, callidè ſemper obſervat:* loquitur de tentatore, quia ſancti & juſti ipſi videntur eſſe inſtar clavi in cor adacti, etenim ex ejus tentationibus, quibus illos perdère ſatagir, opulentum cœli norunt elicere lucrum. Quamobrem S. Antoninus nos exhortatur: *Perfecti & experti debent appetere tentari, tum propter ſapientiam, tum propter coronam, tum propter victoriam. In tentatione relucet virtus.* Quando B. Laurentius Juſtinianus in laudem eorum, qui tentantur, agit de patientia, ſcribit: *Nulla ſunt ſine tentationum experimentis opera virtutum, nullum ſine hoſte certamen, nulla ſine aggreſſione victoria.* Sequitur deindè in eodem capite: *Quoties eis reſiſtimus* (diabolicis nempè tentationibus) *toties ſuperamus, Angelos glorificamus, Deum honoramus, qui mandat, ut pugnemus; adjuvat, ut vincamus; conſolidat, ne deficiamus.* Paulò poſt indicat nobis, ſervos Dei amare hanc dimicandi occaſionem: *Sancti viri cum multa ſe proficere virtutum proſperitate conſiderant, quodam ſupernæ diſpenſationis moderamine exerceri ſe in tentationibus exultant, quia tanto robuſtius acceptam virtutum gloriam cuſtodiunt, quanto tentationis impulſu concuſſi, infirmitatem ſuam facilius agnoſcunt.*

Laur. Juſtin.

Antonin. p. 1. t. 6. c. 13. §. 5.

B. Laur. Juſt. lig. vit. de pat. c. 4.

Tentatio eſt ſtimulus nos impellens ad virtutem.

9 Annon obſervaſtis, quo nomine Doctor gentium in cœlo & in ſchola Chriſti inſtructus, deſcripſerit tentationem? Eam ſtimulum eſſe aſſerit: *Stimulus carnis colaphizat me.* Stimulus eſt inſtrumentum, quo utuntur bubulci ad pungendos boves, ut celeriùs incedant & progrediantur, ſulcantes & parantes agros pro excipiendo ſemine. Ad eundem planè modum tentatio ſervit electis ad eos ſtimulandos excitandoſque magis ad virtutem, utque ſint fertiliores & feraciores bonorum operũ. Meretur ſanè reflexionẽ, quod legitur in S. Th. de Villanova conc. 2. in Dom. 1. Quadr. *Honorat*, inquit, *te Deus, o piger, cum te iſtis tentationibus pulſat; ſi enim nõ agnoſceret*

S. Th. de Vill. nov. conc. 2. in Dom. 1. Quadr.

in te virtutem, non immitteret tentationem. Neſcis quia diabolus compenſato nobiſcum agone luctatur? Expecta Dominum, viriliter age, conſortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Noli diffidere; nam qui probat, ipſe juvabit.

Magna eſt utilitas tentationum. S. Profp. lib. 3. de Voc. Gent. c. 8.

10 S. Proſper cum hanc pertractat materiam, oſtendit nobis utilitatem, quam ex tentationibus percipere poſſumus, dicens: *Ad magnam utilitatem fidelium materia eſt certaminis, ut non ſuperbiat ſanctitas, dum pulſatur infirmitas. Nemo tam perfectus & ſanctus, qui non habeat aliquando tentationes: & plane eis carere non poſſumus. Sunt tamen tentationes homini ſæpe valde utiles, licet moleſta ſint & graves, quia in illis homo humiliatur, purgatur, & eruditur. Neſcimus ſæpe, quid poſſumus; ſed tentatio aperit, quid ſumus.* Cardinalis Tolet. interpretatur Orationem quotidianam hoc modo: *Ne nos inducas in tentationem. Non petimus, ne tentemur, ſed ne tentationi ſuccumbamus; tentatione enim probamur, exercemur, certamus, proficimus ac perficimur.* Conſideratione quoque dignum, quod legimus in B. Laurentio Juſtiniano: *Procul dubio, ait, tentatio via eſt, qua non ſolum hominem perficit, verum etiam divina providentia theſauros patefacit. Ignis, quo plus agitatur, plus ſerpit. Quis ſufficienter narrabit, ad quantum perfectionis culmen ſanctum Iob evexerit tentatio?*

Card. Tolet.

B. Laur. Juſt. de caſto connubio c. 6.

DISCVRSVS XII.

ARGUMENTUM.

De debilitate & infirmitate dæmonis, quando non ſecundatur à voluntate & conſenſu noſtro.

THEMA.

Vade Satana: tunc reliquit eum diabolus. Matth. 4. v. 10.

Diabolus in ſuis tentationibus debilis eſt, ſi ipſi deſit noſter conſenſus.

1 POſteaquam Lucifer totum à vinculis & catenis ſolverat infernum, ut vires ſuas probaret & tentaret contra Dei Filium; poſtquam hic etiam dæmonis aſſultus pro inſtructione & conſolatione fidelium ſuorum ſuſtinuerat, docuit & oſtendit Salvator noſter, quanta cum facilitate tentator ſuperari & repelli poſſit; etenim abſque eo, quòd Angelicæ è cœlo deſcenderent legiones, abſque eo etiam, quòd ex armamentario cœli dejicerentur fulmina, unico ſolo verbo illum repulit, & in abyſſum inferni relegavit: *Vade Satana: & reliquit eum diabolus.* Baſilius M. hoc agitat dubium: *Nunquid alicujus ſancti propoſitum impedire Satanas poſſit, quoniam ſcriptum eſt. 1. Theſſ. 2. Quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, & ſemel & iterum: ſed impedivit nos Satanas:* Sanctus vir ſolvit hanc difficultatem cum diſtinctione, aſſerens: *Eorum quæ in Domino ſunt recte factorum, alia ſola voluntate ac deliberatione animi efficiuntur, alia ad hoc ut efficiantur, indigent etiam opera corporis, adhibendis videlicet vel ſtudio, vel tolerantia. Ac quæcunque quidem ſunt ejus generis, quæ in ſola animi voluntate poſita ſunt, hæc nullo modo impedire Satanas poteſt: quæ verò ejuſmodi, ad quæ conſequenda neceſſaria eſt etiam opera corporis, in his plerumque etiam Deus naſci impedimenta permittit, vel probandi, vel detegendi cauſa illius, qui impediatur, ut vel ſi à recto propoſito deſtiterit, convictus qualis ſit, detegatur; ut hi qui ſupra petram fuerant ſeminati, qui ad modicum tempus ſuſceperunt quidem verbum cum gaudio, exorta autem tribulatione ſtatim receſſerunt. Vel ſi in recto perſeveraverit, clarius appareat ſtudium ipſius in recte factis, ut ipſius Apoſtoli, qui cum ſæpe Romam petere decreviſſet, & prohibitus eſſet, ut ipſe faſſus eſt, tamen cæterùm in ea voluntate permanere non deſtitit, quoad etiam effecit, quod ſtatuerat.*

Quæritur an Dæmon alicujus ſancti propoſitum poſſit impedire. 1. Theſſ. 2. 18. S. Baſil. in reg. brev. interrog. 272.

In Vit. Patr. lib. 1. Ipſimet dæmones confeſſi fuerunt ſuam impotentiam.

2 In vita S. Pachomii legimus, qua ratione ipſimet dæmones propriam confeſſi fuerint impotentiam; etenim ſanctus ille diabolicam beſtiam hiſce interrogabat verbis: *Si, ut dicis, magnos viros tentare non deſinis, propriumque opus tuum animarum perditionem eſſe profeſſa es, utpote, quæ cunctos excellis in malitia dæmones, dic, quomodo nunc adverſus Dei famulos non potes prævalere? At ille: jam tibi, inquit, ante prædixi, ex quo mirabilis incarnatio Chriſti facta eſt in terris, nos ſine viribus prorſus exiſtere cœpimus, ita ut ab his qui credunt in nomine ejus, illudamur ut paſſeres.* Scire optarem, quæ & qualia ſint arma, quibus, poſtquam à Chriſto Domino ſunt devicti & expugnati: *Nunc princeps mundi hujus ejicietur foras;* adversùs nos armentur & roborentur? Annon ſunt ſuggeſtiones, cogitationes, & imaginationes inordinatæ & impuræ, quas nobis inſinuat? *Nunquam quieſcimus* (ita fatebantur ipſimet Pachomio) *adverſarii generi veſtro, ferentes malas cogitationes in animabus eorum, qui contra nos decertare contendunt: & ſi nobis titillantibus annuere eos ex parte aliqua ſenſerimus, tunc amplius nequiſſimas cogitationes immittimus, & diverſarum voluptatum incendia miniſtramus; & ita prævalentes acerrime ſubintramus eos, noſtræque plenius poteſtati ſubjicimus. Si vero viderimus ea quæ ſuggeruntur à nobis, eos à contrario non ſolum non ſuſcipere, verum nec libenter attendere, fideque quæ in Chriſto eſt, vigilanter, & ſobriè ſe munire, ſicut fumus diſſipatur in aere, ſic ab eorum cordibus pellimur & fugamur.* Obſervaſtiſne verba illa: *Si nobis annuere eos ex parte aliqua ſenſerimus?* Ergo ſe declarant, quòd ex parte ſua nihil poſſint ſine noſtra acceptatione & conſenſu.

3 Quæſtio agitatur, velut jam tetigimus in prioribus diſcurſibus, cur Deus, qui valdè diligit hominem, cum poterat iniqua aſtuti ſerpentis machinamenta impedire, non ſe iis oppoſuerit, conſervando protoparentes noſtros in ſtatu fœlicitatis; ſed permiſerit ſerpentem evomere venenum ſuum in eorum & noſtrum ſimul damnum? Reſponſio eſt in promptu: *Deus ab initio creavit hominem, & reliquit eum in manu conſilii ſui;* dotavit hominem libero arbitrio, quo mediante poſſet mereri & demereri, ita ut ſi fortiter reſtiterit, gradum majorem gloriæ lucraretur. Hæc igitur libertas arbitrii juncta cum divina gratia tanti vigoris eſt, ut nec totus infernus minimum ei poſſit inferre damnum, ſi ipſa non velit, vel non conſentiat: *Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* Quis unquam crederet, quòd homo apprehenderet pejus, ac ſponte, propriæque voluntatis ductu ſeipſum præcipitaret in barathrum ſempiternæ perditionis: *Deus appoſuit tibi aquam & ignem:* & homo præceps currit ad tale incendium, ubi æternùm ardeat? *Male ponderas* (ait S. Baſilius) *mala bonis præferens, vana veris potiora ducens, temporalia æternis præponens, prætereuntem voluptatem pro indeficiente lætitia eligens.*

Totus infernus liberum arbitrium divinæ gratiæ junctum cogere non poteſt.

S. Baſil. ho. 13. in Pſ. 61.

4 Figulus varia conficit efformatque vaſa ex luto, cuncta eadem conſtant materia, at non forma eadem; ſi nonnulla in fornace crepent & diffrangantur, ſanè artifici non eſt imputanda culpa. In igne tentationis plurimi probantur, ſi nonnulli cedant tentationi, & permittant ſe ſuperari à dæmone, pravæ eorum voluntati aſcribendum eſt; quia viriliter noluerunt reſiſtere, cum tamen potuerint divino muniti auxilio: *Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio.* Audite diſcurſum, quem inſtituit Didacus Stella in cap. 4. Lucæ, duce & directore D. Chryſoſtomo, qui probat, Deum non permittere tentationem ex defectu amoris, ſed potiùs in noſtram utilitatem & commodum: ita diſcurrit cit. author: *Si dæmon coactos nos vinceret, utique merito de Deo nos conqueri deberemus, quando dæmoni poteſtatem dederat, ut nos vinceret. At vincit nos ſpontaneos, & non invitos; nam ſi nos conſentiremus, fragiles ſunt ejus vires.* Probat deindè, minimè nos dignos eſſe excuſatione, quando peccamus: *Cum diabolus neminem cogat, non eſt ſufficiens excuſatio dicere: dæmon me peccare fecit; quod dictum apertiſſimum mendacium eſt, nam benè poſſes teipſum à peccato abſtinere, niſi tua voluntate conſenſum illi dediſſes.* Adducit præterea quandam ſimilitudinem valdè appoſitam, & intellectu facilem: *Si velis claré videre, quomodo qui peccant, peccent ob defectum virtutis, non autem ob virium defectum, audi: ſi adeſſent hic duo homines æqualibus viribus pollentes, alter vero magnum lapidem revolveret, alter vero non; qui lapidem non levavit, clarum eſt id feciſſe cum nollet; ſiquidem æquales vires cum altero habebat. Omnes homines eadem natura conſtamus, & æquales vires habemus naturales; Deus* autem

Probantur ut vaſa figuli in fornace tentationum.

Did. Stell. in c. 4. Luc.

Dæmon tentando non cogit nos, ſed allicit, & ſi non conſentimus nihil in nos poteſt.

Pulchrum ſimile.

Digitized by Google

autem paratus eſt nobis omnibus favere, ſi æqualiter ſumus diſpoſiti; cum autem multi probi ac ſanctiſſimi viri nos præceſſerint, argumentum eſt, quod nobiſcum eadem fuerit natura; quod ſi mali ſumus, non eſt quod aliter non poſſimus, ſed quod non velimus.

Dæmones comparantur muſcis.

5 Alia hic agitatur quæſtio, quo nomine, videlicet, ſeu titulo à malignis Phariſæi Lucifer appellatus fuerit: *In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*; ergo vocarunt eum Beelzebub, quod idem ſonat, quod Deus muſca. Verum eſt, quòd rebelles & maligni hi ſpiritus ſint inquieti & importuni, noſque muſcarum inſtar mordeant; attandem meræ muſcæ ſunt, quas à naſo abigere poſſumus: non ſunt tigrides, non leones. Locum hic habet Gloſſa ordinaria in cap. Judic. his nos exhortans verbis: *Non vos terreat iſta malitia, quæ facile fideliter militantibus impletur: ſolent in his caſtris mulieres vincere, non corporis robore, ſed fidei virtute*. Et paulò poſt: *In his ergo qui militant Deo, non corporis, ſed animæ fortitudo quæritur, quia non jaculis ferreis, ſed orationum telis victoria acquiritur, & fides in certamine tolerantiam præbet*. Ad propoſitum refert Bloſius, quod occurrit S. Catharinæ: *Sancta Virgo Catharina Dei permiſſione pluribus diebus acerrimè divexata fuit carnalibus tentationibus: nam maligni ſpiritus eam non ſolum per obſcænarum cogitationum immiſſiones, & ſomniorum illuſiones; ſed etiam per manifeſtas apparitiones ſeſe oculis & auribus ejus ingerebant. Effingebant imagines virorum, & mulierum, in conſpectu ejus ſe mutuò turpiſſimè amplexantium, illamque verbis, geſtibus & actibus valdè inhoneſtis provocantium ad libidinem atque luxuriam. Ad hunc modum honeſtiſſima Virgo cogebatur videre atque audire id, quod maximè horrebat; & licet oculos clauderet, nihilominus durabant ſpurciſſimæ & abominandæ illæ imagines. Inter hæc etiam ſpiritualibus conſolationibus deſtituta erat, & ſolitum devotionis fervorem minimè ſentiebat*. Vultiſne audire, quo modo graviſſimam hanc tentationem, impetuoſumque dæmonis aſſultum ſuperaverit & rejecerit? *Attamen non omiſit ſua pia exercitia, ſed diligentiſſimè inſtabat orationibus, ſicut poterat, ac ſeipſam ſic alloquebatur: Tu viliſſima peccatrix nullis conſolationibus digna es. Quid enim? Nonnè tibi fuerit ſatis, ſi non damneris, etiamſi tote vitæ tuæ tempore has cruces & tenebras ferre deberes? Certè non ideo elegiſti ſervire Deo, ut hic conſolationes à Deo accipias, ſed ut in cœlo illo fruaris in æternum. Surge igitur, & conſueta exercitia proſequere, Dominoque tuo fidelis permane. Poſtea cum unus dæmon protervitèr illi diceret: Non deſiſtemus, ſed ad mortem uſque moleſti tibi erimus, niſi nobis conſentias; reſpondit illa: Ego afflictionem elegi pro refrigerio, nec difficile imo jucundum mihi erit, & has & alias pœnas pro honore Domini mei Ieſu Chriſti ſuſtinere, quamdiù ei placuerit*. Utra adverſantium harum partium plus valuit? an hæc virguncula ſua patientia & conformitate cum divino beneplacito, aut obſtinata illa totius inferni conjuratio in damnum & perditionem hujus virginis? *Ad quæ verba tota cohors malignorum ſpirituum confuſa diſceſſit, & lux ingens locum, in quo ſancta virgo erat, illuſtravit.*

Bloſ. in conclavi animæ c. 4. n. 10.
Quo medio S. Catharina fœdiſſimas vicerit tentationes.

Bolland. 13. Jan. fol. 759.
Debilitas dæmonis inſigni exemplo probatur.

6 Refert Bollandus in vita S. Potiti, quòd, poſtquam dæmon huic Sancto in forma & ſpecie Chriſti Domini apparuiſſet, hic verò aſtum & fraudem dæmonis advertiſſet, genuflexus dederit ſe orationi: *Factus eſt adverſarius ille ſtatura procerus, & mugiens dedit vocem adverſus tyrunculum Chriſti: contra quem ipſe ſigno crucis munitus, Deſine, inquit, maligne ſpiritus tentare milites Chriſti, quia non terrere valebis, quem ipſe jam ſigno crucis ſuæ paſſionis redemit. Ad hanc juſſionem ſtatim quaſi fumus evanuit. Vox inimici articulata audiebatur proclamans: O quæ infantia me exuperat! Væ mihi, ubi ſagittas meas jaciam? Ubi quieſcam? Si provectioris ætatis hominem adiero, non multo facilius vincar, quam ab hoc puero victus ſum. Niſi fortè ingredi potuiſſem in Antonini Imperatoris filiam, quam unicam habet, & in eam prævalens, aliquo modo victor extitiſſem*. Idem Bollandus vitam referens S. Antonii Magni, multa ejuſdem ex S. Athanaſio excerpta documenta huic materiæ conformia recenſet, & inter alia hæc: *Quid tam charum tibi eſſe poteſt* (ita Sanctus loquebatur dæmoni) *quàm lædere maximè eos, qui tuis ſceleribus viriliter repugnant, ſecundum quod ſcriptum eſt, Quia abominatio eſt pietas peccatori? Quis tam fœcundum ad malitiam poſſidet pectus? Quis tam meditatas complere conatur inſidias? Scimus te impuriſſimum cadaver, ſcimus quia idcircò vivimus Chriſtiani, & contra te nobis eſt ſecura congreſſio, quia infirmatus es à Domino.* Cum inimicis viſibilibus non habemus hanc prærogativam, ut ſimus certi de victoria, quia præliator & coronas & triumphos reportaret ſine fine. Interim S. Antonius impotentiam & debilitatem hujus tyranni declarabat hoc argumento: *Numquid vetus ille Angelus contra Aſſyrios miſſus à Domino, aut populorum eguit ſocietate, aut ſonitus quæſivit, aut plauſus, & non potius tacitam exercens poteſtatem, centum octoginta quinque millia hoſtium, ſermone velocius, juxta jubentis Domini proſtravit imperium? Vos ergo cum fragiles ſitis viribus, perpetuus vos conſequitur interitus*. Sancti Job hiſtoria confirmat, quàm penè nihil poſſit & valeat totus infernus, eò quòd cunctis & junctis ſuis viribus eum neque in peccatum veniale inducere potuerit: *In omnibus his non peccavit Iob. Qui hoc opponit, audiat è diverſo, non diabolum hoc potuiſſe, ſed Dominum, à quo poteſtas adverſum nos dupliciter datur, vel ad gloriam ſi probamur, vel ad pœnam ſi delinquimus. Quin potius animadvertat, ne contra quidem unum quicquam diabolum potuiſſe, ſi non poteſtatem accepiſſet à Domino; nullus enim quod ſuæ ditionis eſt, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quem nec expetitum potuit vincere? Sed nec & contra jumenta quidem ejus, nec contra ſues in Evangelio ſine conceſſu Dei proprium robur exercuit, ſicut ſcriptum eſt: Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Quemadmodum igitur qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei, hominem & tam charum conditori ſuo valebunt jure pervertere?*

Idem Bollan. 17. Jan. f. 127.

Diabolus in nos nihil poteſt ſine permiſſione Dei.

7 Lactantii Firmiani de opificio Dei, vel de formatione hominis cap. 20. doctrina eſt: *Vexat, interficit, & tamen, ut proſternit multos, ſic à multis victus proſtratuſque diſcedit. Magna eſt enim vis hominis, magna ratio, magnum Sacramentum, à quo ſi quis non defecerit, nec fidem ſuam devotionemque prodiderit, hic beatus, hunc denique (ut breviter finiam) ſimilis Deo ſit, neceſſe eſt*. In Catechiſmo exemplorum legitur, nocte quadam eremitæ Abrahamo viſibilem ſe exhibuiſſe Satanam, qui manu tenens ſecurim, cellam ejus diſſolvere ac diruere nitebatur; ad quem actum alios pariter ſpiritus invitabat, inclamans eis: *Feſtinate celeriter, ô amici mei feſtinate, & introeuntes cito eum ſuffocate*. At quorſum hæc oſtentatio, quem ſortita eſt terminum iſta faſtuoſa jactantia? *Beatus autem vir Dei contra ad illum: Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine Domini ultus ſum in eos. Hac voce audita, evanuit.*

Probatur iterum diaboli debilitas.
Lact. Firm. de format. hom. cap. 20.
Flor. exempl. tit. 27. exempl. 32

8 B. Laurentius Juſtinianus agens de hac materia, ne tentati conquerantur, hiſce nos exhortatur verbis: *Nullus, quia tentatur, conqueratur; nulli niſi ignavo, & tepido, & reſiſtere nolenti tentatio nocet. Fervens & pugnans militat ad ſalutem. Quoſdam ſupra communem modum, & ultra humanas vires Dei ſapientia tentari permittit, ut illos continua & acerrima pugna præ cæteris glorioſiores faciat; neque ad momentum permittuntur quieſcere, ut devicto triumphatoque hoſte jucundiùs in perpetuas gaudeant æternitates*. Idem Sanctus de diſciplina & perfectione monaſticæ converſationis, comparando hominem inermem terræque vermem cum poteſtate infernali, adeò tamen, inquit, dæmon debilis eſt, ut à verme & luto terræ vincatur: *Nunc in ſuæ opprobrium elationis à fragili ſuperatur homunculo*. Hic homúculus, hic pygmæus, ut proſternat gigantem illum, aliis non indiget armis, niſi uno nolo; quamdiù enim uni non, ſive negationi inſiſtet, nunquam ſuperari poterit.

Unico nolo, ſive non, vincitur diabolus.
B. Laur. Juſt. de caſto connubio c. 7.

Idem de diſc. & perf. mon. Con. cap. 12.

DISCVRSVS XIII.

ARGUMENTUM.

Deus non permittit, dæmonem prævalere, & ſuperiorem eſſe noſtris viribus, communicando nobis auxilia, quibus illi reſiſtere valeamus.

THEMA.

Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis. 1. Cor. 10. 13.

Diabolus nō permittitur pro libito ſuo exercere contra nos rabiem ſuā.

1 QUòd ſi hoſtis infernalis adverſùm nos poſſet explere rabiem ſuam, certum eſt, *quod non eſſet ſuper terram poteſtas, quæ compararetur ei*, ait Propheta Job, & nos pluribus diſcurſibus tomo primo id oſtendimus: at Deus, qui eſt fidelis amicus noſter, hunc trifaucem cerberum vinculis alligavit & vinxit catenis, ut non poſſit, uti vellet, nos mordere & dilacerare: *Poſſet quis dicere* (ait Hugo Cardinalis) *Non poſſumus, quin nos apprehendat alia tentatio, quam humana: imo dicit, poteris, quia fidelis Deus eſt in promiſſione, quam promiſit per Pſalmiſtam Pſalm. 90. Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum &c.* Cornelius à Lapide horum verborum ſenſum mirum in modum declarat: *Sequitur*, inquiens, *in Chriſtiani cujuſque poteſtate eſſe, habere auxilium ſufficiens ad vincendas omnes tentationes & peccata. Deus enim ad hoc, quaſi fidelis, ſuis fidem ſuam obligat, ut docet hic Apoſtolus, quaſi dicat: Tentatio vos non apprehendat ex parte & negligentia veſtra, niſi humana; nam ex parte Dei ſpondeo, quòd Deus qui fidelis eſt, ſicut promiſit, ſic & præſtabit, ut non patiatur vos tentari ſupra id, quod poteſtis.*

Hugo Card.

Corn. à Lap.

Diabolus nihil poteſt ultra Permiſſionem Dei.
Job 38. 10. 11.

2 Job 38. legitur, & intelligitur de mari: *Circumdedi illud terminis meis, & poſui vectem & oſtia, & dixi: Vſque huc venies: & non procedes amplius, hic confringes tumentes fluctus tuos.* Idem frænum Deum impoſuiſſe huic monſtro infernali aſſerere poſſumus: *Vſque huc venies:* Deus etenim cujuslibet hominis ponderat vires (*ſpirituum ponderator eſt*) nec permittit, ut illas excedat. Quando dixit Job: *Factus eſt, ut nullum timeret;* ſine dubio intelligitur, Deo excepto.

Job 41. 24.

D. Anton. de Pad. ſer. 2. in Do. 3 Quadr.
Ingenioſa comparatio tentationum diaboli, cum textura aranearum.

Ingenioſa eſt, nec non conformis propoſito noſtro reflexio illa, quam facit S. Antonius Paduanus de Goliath, qui fuit typus & figura Satanæ: *Haſtile ejus haſta erat quaſi liciatorium texentium. Liciatorii adjutorio fit tela* (ait Sanctus ille) *Hæc eſt*, inquit, *tentatio, cujus adminiculo diabolus telam texit iniquitatis. Diabolus enim texit telam ſicut aranea, de qua libro naturalium ſic ſcribitur: Aranea prius fila extendit textura, & ponit ipſa in terminis, deinde texit in medio; inter iſtas extremitates etiam imponit texturam ſufficientem, & præparat locum convenientem venationi, & ipſa venit ad medium, quaſi ſpeculator alicujus beſtiolæ. Et ſi aliqua beſtiola, vel aliquid tale, ut muſca, ceciderit, ſubito movetur aranea, & de loco ſuo exit, & incipit ligare, & involvere illam textura, quouſque perveniat, quod captum eſt, ad debilitatem. Deinde fert ipſam ad locum, in quo deponit, quod deprehendit; & cum patitur ſitim, ſugit ejus ſanguinem, vel humiditatem, & vita ejus non eſt, niſi in illa humiditate. Sic diabolus cum hominem vult capere, prius extendit quædam fila ſubtilium cogitationum, & ipſa ponit in terminis, id eſt, in ſenſibus corporis, per quos ſubtiliter poteſt cognoſcere, cui vitio ſit magis applicabilis. Deinde texit in medio, id eſt, in corde; & ibi ponit texturam ſufficientem, id eſt, tentationem majorem, & in ipſo præparat ſibi locum tentationi convenientem. Et tunc ipſa venit ad medium quaſi ſpeculator alicujus beſtiolæ. Diabolus in toto corpore hominis nullum membrum ita conveniens ad venandum, ad ſpeculandum, ad decipiendum invenit, ſicut cor hominis, quoniam ex ipſo vita procedit. Et ſi aliquam muſcam, id eſt, ſi aliquem carnalem (qui verè muſca dicendus eſt) viderit cadere in texturam ſuæ ſuggeſtionis per cordis conſenſum, ſtatim incipit eum ligare tentationibus diverſis, & involvere tenebris, quoadusque perveniat ad debilitatem, id eſt effœminationem mentis; & ſic fert ipſam muſcam, id eſt peccatorem, ad locum, in quo deponit, quod deprehendit. Locus proprius diaboli eſt perpetratio malæ operationis, in quo deponit, quod textura ſuggeſtionis deprehendit; & ita ſugit humiditatem, id eſt, compunctionem animæ, quam dum anima habet, diabolus ei nocere non poteſt. Bene ergo dicitur: haſtile autem haſtæ ejus erat quaſi liciatorium texentium. Ecce habes, quibus armis armatur diabolus.* Ex toto hoc diſcurſu, quem vir ſanctus tanto illuſtratus lumine inſtituit, clarè deducitur, quòd Deus rabioſum hunc cerberum continet in fræno; & quamvis *non ſit ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei*, nihilominùs Deus noſter *non patitur nos tentari ſupra id, quod poſſumus.* Similis eſt giganti Goliath, at eum inermis & juvenilis paſtor proſternit una funda; haſtam geſtat terribilem; ad inſtrumenti inſtar ea eſt, quo texitur tela; ſed quæ tela iſta? quænam illius fila ſunt? Araneæ. Quis irretitur, & capitur hiſce retibus? muſca. Summa, non draco, non tygris, ſed veluti aranea eſt: adeò facilis ejus interitus.

S. Ephrem de patient.
Deus ſciens figmentū noſtrum non patitur nos tentari ſupra vires noſtras.

3 S. Ephrem tractatu de patientia rem hanc declarat bina ſimilitudine, una deducta à jumentis, altera à vaſis, quæ imponuntur fornaci. Primò itaque dominus jumentorum non imponit illis, puta, aſinis, gravius onus ſive ponderoſiorem ſarcinam, quàm ferre poſſint; multò minùs Deus, qui *ſcit figmentum noſtrum*, permittet nos tentari ſupra vires noſtras: *Onus meum leve*, ait Chriſtus: *Vt jumentum factus ſum apud te, & ero ſemper tecum.* Secundò figulus, quæ ſunt ſuæ artis & induſtriæ, exequitur; unde vaſa ex luto compoſita & jam formata imponit fornaci, ut coquantur igne, ſed temperato; & quidem eouſque committit illa fornaci, quouſq; benè excoquantur, ita tamen & tamdiù, ut non comburantur: *Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio.* Sic quia ſupernus artifex fragili nos donavit natura, optimè novit, quantùm ſufferre, & quamdiù tentationem ſuſtinere poſſimus: *Non patietur nos tentari ſupra id, quod poſſumus*, ne vas ardore ſuperflui ignis crepet. Si lutum hoc non imponeretur fornaci, maneret lutum, pedibuſque ſemper conculcaretur; at quia redactum eſt ad formam vaſis, ideò locum habet in menſis, nonnunquam regalibus. Si Deus pariter non permitteret tentationem, *qui non eſt tentatus, quid ſcit?* Quis beatitudinem ſperare poterit? *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Audiamus S. Auguſtinum: *Non dixit*, inquit, *non tentemini. Qui enim non tentatur, non probatur; ſed qui non probatur, non proficit. Quid ergo optavit? Fidelis Deus, qui non vos ſinit tentari ſupra quam poteſtis.* Alludit D. Chryſoſt. ad metaphoram vaſis: *Tu de manu artificis noli cadere: nihil tentationis accidet ultra vires tuas; hoc permittit ad utilitatem tuam, unde tu poſſis proficere.* Magna eſt conſolatio, quam nobis exhibet S. Auguſtinus, ſcribens in Pſ. 61. *Noli*, ait, *timere permiſſum aliquid facere tentatorem, habes enim miſericordiſſimum Salvatorem. Tantum permittitur ille tentare, quantum tibi prodeſt, ut exercearis, ut, proberis, ut, qui te neſciebas, a teipſo invenîaris.*

D. Aug. in Pſ. 69.

Chryſoſt. in Pſ. 94.

Auguſt. in Pſ. 61.

Quare Deus filios Iſrael recta via nō duxerit ex Ægypto in terram Promiſſionis.

4 Dubium occurrit, quod hoc loco poſtulat diſcuſſionem; cur, nimirùm, Deus, qui ſummoperè electum ſuum diligebat populum, promiſſionem ſuam, ante plurima ſæcula Abrahamo factam, circa terram promiſſionis adimpleturus, & hunc in effectum populum iſtum ex AEgypto educturus, non illum ſubitò & recta via, ſed duce Angelo in columna nubis, idque per deſertum, ubi tam longo ac diuturno tempore morari coactus fuit, direxerit in terram Chanaan? Audite hanc difficultatem ſolutam à Thoma de Villanova: *Grandis Deo cura eſt de militibus ſuis, atque adeo tyronibus & novitiis militiam temperat, ne ſuccumbant. Nam ſi, cum viam perfectionis ingrediuntur, grave aliquid eis a fronte occurreret, ſtatim verterentur in fugam; unde filiis Iſrael in ipſo egreſſu de AEgypto, non ſtatim Chananæorum, Amorrhæorum & Iebuſæorum certamina oppoſuit, ſed prius pavit eos in deſerto manna, & circumduxit, & legem dedit, & in columna nubis præceſſit, ac veluti pullos ſub alis ſuis protexit & fovit. Ita nunc, qui Dei ſuavitatem guſtavit, qui manna ſuaviſſimo ſpiritu paſtus eſt, qui mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo ſuxit, ſi poſtmodum tentationibus probatur,*

S. Th. de Villanov. conc. 1. in Dom. 1. Quadr.

non

Digitized by Google

non facilè ſedit, quia eum ſuavitas explorata validiſſimè ſolidavit. Experientia in omnibus ſæculis, veluti tum ex ſacris literis, tum ex aliis hiſtoriis deducitur, compertum eſt, quòd Deus durum tentationis panem illis ſolùm ad manducandum porrexerit, qui dentes habebant robuſtos & firmos; nempè, ſervis ſuis longo tempore jam exercitatis in virtute, ejuſdemque perfectione, in orationibus ferventibus, & in vita ſpirituali inſignem habentibus praxim & experientiam.

S. Chryſoſt. hom. 4. ad pop. Tentationibus purgamur ſicut aurum in igne.

5 Ingenioſam pariter comparationem adhibet S. Chryſoſtomus, at paulò differentem ab ea, quæ ſupra adducta eſt de figulo: Aurifaber, ait, non recipit aurum ex igne, donec per illum ſufficienter fuerit purgatum; & eundem Deus ſervat ſtylum cum animabus electis: deſerit illas in incendio tentationum, donec eum, quem intendit, hauſerint profectum ſpiritualem. Poſt verba illa à D. Paulo propoſita: *Facit cum tentatione proventum*, ſequitur: *Qui enim tentationem permiſit, ipſe novit & tentationis ſolvendæ tempus*. Tot tantiſque annis populus Hebræus in Ægypto jam uſurpaverat palas, ligones; nullos verò enſes aut arma alia ad dimicandum apta, cum ibidem eſſent mancipia: ac proptereà quia armata manu Palæſtinam invadere & occupare debebant, noluit Deus illos tanquam inexpertos & minùs exercitatos mittere ad populos & gentes illas bellicoſas; ſed ut priùs in itinere concertarent cum nonnullis aliis gentibus, & ſic paulatim artem addiſcerent militarem. Philiſthæi erant bellicoſi, uti colligitur ex variis bellis, quæ geſſernot tempore Judicum, Saulis, Davidis & aliorum; noluit, inquam, ut ſubitò ex mancipatu & ſervitute educti, cum hiſce congrederentur & pugnarent: *Igitur cum emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philiſthiim, quæ vicina eſt, reputans, ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet adverſum ſe bella conſurgere, & reverteretur in Ægyptum: ſed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt circa mare rubrum. Omnia in figura contigebant illis*, & per hoc voluit nobis Deus oſtendere, quòd noſtras reſpiciat vires, eaſque benè ponderet, ſi ſunt habiles & ſufficientes ad ſuſtinendum tentationis impetum.

Exod. 13. 17. Deus in tentationibus conſiderat vires noſtras.

D. Bernard. ſerm. 67. de modo benè vivendi. Deus coercet malam voluntatem Satanæ nos tentantis.

6 Audiamus doctrinam S. Bernardi ſerm. 67. de modo benè vivendi: *Nunquam ſervi Dei tentationes diaboli ſuſtinere potuiſſent, ſi nequitias eorum pietas Dei non temperaret, non refrænaret*. Oſtendit deinde, quale ſit frænum illud, quod omnipotentia Dei voracibus eorum faucibus imponit: *Omnis voluntas diaboli ſemper eſt injuſta, ſed tamen permittente Deo juſta eſt poteſtas ejus. Diabolus ex ſemetipſo injuſtè quærit tentare ſervos Dei; ſed eos, qui tentandi ſunt, tentare non poterit, niſi ei Deus licentiam dederit. Vnde & in 1. Reg. de diabolo ſcriptum eſt, quia Spiritus Domini malus exagitabat Saul. Vbi juſtè quaſi Spiritus Domini erat: Sed cur malus erat? Et ſi malus erat, cur Domini erat? Sed in hoc loco comprehenſa eſt duobus verbis, & Dei poteſtas juſta & diaboli voluntas injuſta. Nam ſpiritus malus erat per malam voluntatem, & idem ſpiritus Domini erat per acceptam juſtiſſimam poteſtatem*.

An dici poſſet Deum nos tentare, quando licentiã tentandi nos dat diabolo. Jac. 1. 13.

7 Sed dubium hic oritur: etenim ſi Deus ille eſt, qui dæmoni licentiam concedit ac poteſtatem tentandi nos, ergo videtur poſſe dici, quòd Deus nos tentet; nam juxta tritam regulam: *Qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur*; quomodo igitur ait S. Jacobus: *Deus intentator malorum eſt, ipſe autem neminem tentat*? Reſpondetur, quòd eo ipſo, quo Deus ordinat & convertit tentationem in beneficium & emolumentum noſtrum, *facit cum tentatione proventum*: & dum ponderat vires noſtras, ac neceſſaria ſubminiſtrat auxilia, ut poſſimus tentationi reſiſtere, verificatur, quòd *intentator malorum eſt*, quia ordinat tentationem ad majus bonum noſtrum, præterquam *non patietur tentari nos ſupra, &c.* Probatur quoque verum eſſe, quòd Deus refrænet Satanam petitione illa, quam docuit in Oratione quotidiana, quæ à S. Chryſoſtomo his verbis exponitur: *Ne patiaris nos induci in tentationem, ſed libera nos à malo. Quæ eſt iſta tentatio, niſi illa de qua rogat Apoſtolus dicens: Fidelis eſt Deus, qui non vos patietur tentari ſupra quam poteſtis ferre, ſed faciet tentationem etiam cum exitu, ut poſſitis ſuſtinere?*

S. Chryſoſt. to. 5. ſerm. de gratiis reddendis.

Quid intelligatur per tentationem humanam.

8 Sciendum, quòd, priuſquam Apoſtolus nos certiores redderet, nos non eſſe tentandos ſupra vires noſtras, jam præmiſerat: *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana*. Num fortè datur aliqua tentatio, quæ non ſit humana? Ita eſt: ſuperbia non eſt tentatio humana, ſed diabolica, cum ſit dæmoni connaturalis. Noluit tamen id inferre Apoſtolus, ſed illud, quod eſt juxta communiorem expoſitionem: *Niſi humana*, videlicet, non excedat malitiam venialem: *Humanum dico propter infirmitatem carnis noſtræ*: quia licèt omnes etiam leves tranſgreſſiones in genere evitare poſſimus, in individuo tamen impoſſibile eſt, quin aliquas incurramus, niſi adeſſet ſpecialiſſimum Dei privilegium. Nulla peccati dilectio vos apprehendat (ait S. Thomas) niſi fortè de malis, ſine quibus, vita humana non ducitur; non enim eſt homo, qui ſemper faciat bonum, & non peccet. Et quamvis Deus nonnunquam permittat, nos frequenter labi in negligentiam aut pigritiam aliquam, cum tentationibus reſiſtimus; nihilominùs quando videbit vehementem harum impetum, & quòd propter fragilitatem noſtram, conſenſus alicujus ſubeamus periculum, tunc auxilio ſuo accurret, nobiſque aderit: *Non patietur tentari ſupra, &c.* In quem finem omnibus indifferenter aſſignavit Angelum tutelarem, qui nos cuſtodiat, & protegat, niſi ut vires maligni ſerpentis diminuat & enervet, ut *non patiatur nos tentari ſupra id quod poſſumus*? De auxilio, quod Angeli nobis in tentationibus ſubminiſtrant, primo tomo, cum de Angelis, fuſiùs egimus.

Chriſtus mare hujus mũdi & tentationum dæmonis, prior calcavit, & nobis calcabile præbuit.

9 Neſcio, utrum obſervaveritis, quòd nullus hominum, quantùm nobis conſtat ex ſacris literis, ante adventum Chriſti ambulaverit ſupra aquas. Mare rubrum apertum & in multas vias diviſum fuit, ut populus Iſraeliticus ſiccis pedibus lectum illius tranſire potuerit; idem beneficium eidem populo tranſituro Jordanis fluvium præſtitum fuit, quem nec Eliſæus, eſto inſignium miraculorum patrator, calcare auſus fuit, ſed aquas illas pallio Eliæ diviſit. Primus igitur, qui liquidum hoc elementum pedibus calcavit, fuit Chriſtus Dominus, ad & illius imitationem S. Petrus, ac poſt illos ſucceſſivè multi alii Sancti. Cauſam hujus differentiæ libenter intelligerem, poſſeſne illam mihi aſſignare? *Hoc mare magnum*, hic mundus, præſens hæc vita eſt inſtar maris, continuo tentationum fluxui & refluxui ſubjecti. Priuſquam Chriſtus hoc mare calcaret, quilibet ſibi timebat, & meritò; verùm pientiſſimus Salvator noſter cum noſtro emolumento de Lucifero triumphavit, adeò quidem ut poſt ipſum cum dracone infernali concertaverint, in faciem ei reſtiterint, illum devicerint & illuſum dimiſerint etiam tenerrimæ virgines. Quod autem hiſce audacem, impavidum & generoſum addidit animum, hoc erat, quia inter dogmata noſtra fidei Doctor gentium hoc quoque tradiderat: *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis. Mare illi calcabile ſe præbuit* (ſcribit S. Paſchaſius) *juxta debitum naturæ quaſi Domino, & Petro ſecundum jubentis imperium admodum ſerviens. In hoc Chriſtus inſinuat, quod ipſe ſit ſolus, qui omnes elationes præſentis ſæculi, & omnes fluctus ſua virtute calcat & comprimit. Ideo debuit in Petro monſtrari: In uno ac ſingulari quidem in omnibus agit, qui ſuum requirunt auxilium, dum præſens vertitur ſæculum, quia in hoc ſæculo, tanquam in aliquo mari, poſiti ſumus, in quo utique quotidie ſpiritualium nequitiarum turbines ſuſtineamus*.

S. Paſchaſ. l. 7. in Matth.

In tentationibus invocare debemus auxiliũ Dei.

10 Quando S. Petrus vidit ſe impetitum à tempeſtate, timens periculum ſubmerſionis, Chriſti invocavit auxilium, & periculum evaſit: in hoc facto cunctos inſtruxit fideles documento illo Angelici Doctoris in expoſitione hujus textus: *Fidelis Deus, qui dat poteſtatem, ne vincamur, gratiam, ut mereamur, conſtantiam, ut vincamus*. Sciendum tamen illud, quod ſubjungit Cornelius à Lapide: *Intellige, ſi ejus gratiam & opem, uti par eſt, imploretis, eique cooperemini*. Citat quoquo authoritatem S. Auguſtini lib. de nat. & gratia, c. 43. & Concilium Tridentinum Seſſ. 6. c. 11. *Deus impoſſibilia non jubet* (quod exemplis demonſtrat in tentationibus) *ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis*.

S. Thomas.

Cornelius à Lap. ibidem.

Salmer. tom. 14. diſp. 17.

11 Salmeron interpretatur hunc textum valdè benè & conformiter propoſito noſtro, eademque occaſione ſolvit aliquod dubium: *Tentatio*, inquit, *humana eſt, in qua non ſinit, nos tentari ſupra vires ex gratia acceptas,*

& fide-

Digitized by Google

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Deus non permittit, dæmonem prævalere, & ſuperiorem eſſe noſtris viribus, communicàndo nobis auxilia, quibus illi reſiſtere valeamus.

THEMA.

Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis. 1. Cor. 10. 13.

Diabolus nõ permittitur pro libito ſuo exercere contra nos rabiem ſuã.

1 QUòd ſi hoſtis infernalis adverſùm nos poſſet explere rabiem ſuam, certum eſt, *quod non eſſet ſuper terram poteſtas, quæ compararetur ei*, ait Propheta Job, & nos pluribus diſcurſibus tomo primo id oſtendimus: at Deus, qui eſt fidelis amicus noſter, hunc triſaucem cerberum vinculis alligavit & vinxit catenis, ut non poſſit, uti vellet, nos mordere & dilacerare: *Poſſet quis dicere* (ait Hugo Cardinalis) *Non poſſumus, quin nos apprehendat alia tentatio, quam humana: imò dicit, poteris, quia fidelis Deus eſt in promiſſione, quam promiſit per Pſalmiſtam Pſalm. 90. Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum &c.* Cornelius à Lapide horum verborum ſenſum mirum in modum declarat: *Sequitur*, inquiens, *in Chriſtiani cujuſque poteſtate eſſe, habere auxilium ſufficiens ad vincendas omnes tentationes & peccata. Deus enim ad hoc, quaſi fidelis, iis fidem ſuam obligat, ut docet hic Apoſtolus, quaſi dicat: Tentatio vos non apprehendat ex parte & negligentia veſtra, niſi humana; nam ex parte Dei ſpondeo, quod Deus qui fidelis eſt, ſicut promiſit, ſic & præſtabit, ut non patiatur vos tentari ſupra id, quod poteſtis.*

Hugo Card.

Corn. à Lap.

Diabolus nihil poteſt ultra Permiſſionem Dei. Job 38. 10. 11.

2 Job 38. legitur, & intelligitur de mari: *Circundedi illud terminis meis, & poſui vectem & oſtia, & dixi: Uſque huc venies: & non procedes amplius, hic confringes tumentes fluctus tuos.* Idem frænum Deum impoſuiſſe huic monſtro infernali aſſerere poſſumus: *Uſque huc venies:* Deus etenim cujuslibet hominis ponderat vires (*ſpirituum ponderator eſt*) nec permittit, ut illas excedat. Quando dixit Job: *Factus eſt, ut nullum timeret;* ſine dubio intelligitur, Deo excepto.

Job 41. 24.

D. Anton. de Pad. ſer. 2. in Do. 3. Quadr. Ingenioſa comparatio tentationum diaboli, cum textura aranearum.

Ingenioſa eſt, nec non conformis propoſito noſtro reflexio illa, quam facit S. Antonius Paduanus de Goliath, qui fuit typus & figura Satanæ: *Haſtile ejus haſta erat quaſi liciatorium texentium. Liciatorii adjutorio fit tela* (ait Sanctus ille) *Hoc eſt*, inquit, *tentatio, cujus adminiculo diabolus telam texit iniquitatis. Diabolus enim texit telam ſicut aranea, de qua libro naturalium ſic ſcribitur: Aranea prius fila extendit textura, & ponit ipſa in terminis, deinde texit in medio; inter iſtas extremitates etiam imponit texturam ſufficientem, & præparat locum convenientem venationi, & ipſa venit ad medium, quaſi ſpeculator alicujus beſtiolæ. Et ſi aliqua beſtiola, vel aliquid tale, ut muſca, ceciderit, ſubitò movetur aranea, & de loco ſuo exit, & incipit ligare, & involvere illam textura, quouſque perveniat, quod captum eſt, ad debilitatem. Deinde fert ipſam ad locum, in quo deponit, quod deprehendit; & cum patitur ſitim, ſugit ejus ſanguinem, vel humiditatem, & vita ejus non eſt, niſi in illa humiditate. Sic diabolus cum hominem vult capere, prius extendit quædam fila ſubtilium cogitationum, & ipſa ponit in terminis, id eſt, in ſenſibus corporis, per quos ſubtiliter poteſt cognoſcere, cui vitio ſit magis applicabilis. Deinde texit in medio, id eſt, in corde; & ibi ponit texturam ſufficientem, id eſt, tentationem majorem, & in ipſo præparat ſibi locum tentationi convenientem. Et tunc ipſa venit ad medium quaſi ſpeculator alicujus beſtiolæ. Diabolus in toto corpore hominis nullum membrum ita conveniens ad venandum, ad ſpeculandum, ad decipiendum invenit, ſicut cor hominis, quoniam ex ipſo vita procedit. Et ſi aliquam muſcam, id eſt, ſi aliquem carnalem (qui verè muſca dicendus eſt) viderit cadere in texturam ſuæ ſuggeſtionis per cordis conſenſum, ſtatim incipit eum ligare tentationibus diverſis, & involvere tenebris, quoaduſque perveniat ad debilitatem, id eſt effæminationem mentis; & ſic fert ipſam muſcam, id eſt peccatorem, ad locum, in quo deponit, quod deprehendit. Locus proprius diaboli eſt perpetratio malæ operationis, in quo deponit, quod textura ſuggeſtionis deprehendit; & ita ſugit humiditatem, id eſt, compunctionem animæ, quam dum anima habet, diabolus ei nocere non poteſt. Bene ergo dicitur: haſtile autem haſtæ ejus erat quaſi liciatorium texentium. Ecce habes, quibus armis armatur diabolus.* Ex toto hoc diſcurſu, quem vir ſanctus tanto illuſtratus lumine inſtituit, clarè deducitur, quòd Deus rabioſum hunc cerberum continet in fræno; & quamvis *non ſit ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei*, nihilominùs Deus noſter *non patitur nos tentari ſupra id, quod poſſumus.* Similis eſt giganti Goliath, at eum inermis & juvenilis paſtor proſternit una funda; haſtam geſtat terribilem; ad inſtrumenti inſtar ea eſt, quo texitur tela; ſed quæ tela iſta? quænam illius fila ſunt? Araneæ. Quis irretitur, & capitur hiſce retibus? muſca. Summa, non draco, non tygris, ſed veluti aranea eſt: adeò facilis ejus interitus.

3 S. Ephrem tractatu de patientia rem hanc declarat bina ſimilitudine, una deducta à jumentis, altera à vaſis, quæ imponuntur fornaci. Primò itaque dominus jumentorum non imponit illis, puta, aſinis, gravius onus ſive ponderoſiorem ſarcinam, quàm ferre poſſint; multò minùs Deus, qui *ſcit figmentum noſtrum*, permittet nos tentari ſupra vires noſtras: *Onus meum leve*, ait Chriſtus: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ero ſemper tecum.* Secundò figulus, quæ ſunt ſuæ artis & induſtriæ, exequitur; unde vaſa ex luto compoſita & jam formata imponit fornaci, ut coquantur igne, ſed temperato; & quidem eouſque committit illa fornaci, quouſq; benè excoquantur, ita tamen & tamdiù, ut non comburantur: *Vaſa figuli probat furnax, & homines juſtos tentatio.* Sic quia ſupernus artifex fragili nos donavit natura, optimè novit, quantùm ſufferre, & quamdiù tentationem ſuſtinere poſſimus: *Non patietur nos tentari ſupra id, quod poſſumus*, ne vas ardore ſuperflui ignis crepet. Si lutum hoc non imponeretur fornaci, maneret lutum, pedibuſque ſemper conculcaretur; at quia redactum eſt ad formam vaſis, ideò locum habet in menſis, nonnunquam regalibus. Si Deus pariter non permitteret tentationem, *qui non eſt tentatus, quid ſcit?* Quis beatitudinem ſperare poterit? *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Audiamus S. Auguſtinum: *Non dixit*, inquit, *non tentemini. Qui enim non tentatur, non probatur; ſed qui non probatur, non proficit. Quid ergo optavit? Fidelis Deus, qui non vos ſinit tentari ſupra quam poteſtis.* Alludit D. Chryſoſt. ad metaphoram vaſis: *Tu de manu artificis noli cadere: nihil tentationis accidet ultra vires tuas; hoc permittit ad utilitatem tuam, unde tu poſſis proficere.* Magna eſt conſolatio, quam nobis exhibet S. Auguſtinus, ſcribens in Pſ. 61. *Noli*, ait, *timere permiſſum aliquid facere tentatorem, habes enim miſericordiſſimum Salvatorem. Tantum permittitur ille tentare, quantum tibi prodeſt, ut exercearis, ut probêris, ut, qui te neſciebas, a teipſo invenîaris.*

S. Ephrem de Patient. Deus ſciens figmentũ noſtrum non patitur nos tentari ſupra vires noſtras.

D. Aug. in Pſ. 69.

Chryſoſt. in Pſ. 94.

Auguſt. in Pſ. 61.

4 Dubium occurrit, quod hoc loco poſtulat diſcuſſionem; cur, nimirùm, Deus, qui ſummoperè electum ſuum diligebat populum, promiſſionem ſuam, ante plurima ſæcula Abrahamo factam, circa terram promiſſionis adimpleturus, & hunc in effectum populum iſtum ex Ægypto educturus, non illum ſubitò & recta via, ſed duce Angelo in columna nubis, idque per deſertum, ubi tam longo ac diuturno tempore morari coactus fuit, direxerit in terram Chanaan? Audite hanc difficultatem ſolutam à Thoma de Villanova: *Grandis Deo cura eſt de militibus ſuis, atque ideo tyronibus & novitiis militiam temperat, ne ſuccumbant. Nam ſi, cum viam perfectionis ingrediuntur, grave aliquid eis a fronte occurreret, ſtatim verterentur in fugam; unde filiis Iſrael in ipſo egreſſu de Ægypto, non ſtatim Chananæorum, Amorrhæorum & Jebuſæorum certamina oppoſuit, ſed prius pavit eos in deſerto manna, & circumduxit, & legem dedit, & in columna nubis præceſſit, ac veluti pullos ſub alis ſuis protexit & fovit. Ita nunc, qui Dei ſuavitatem guſtavit, qui manna ſuaviſſimo ſpiritu paſtus eſt, qui mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo ſuxit, ſi poſtmodum tentationibus probatur,*

Quare Deus filios Iſrael recta via nõ duxerit ex Ægypto in terram Promiſſionis.

S. Th. de Vill. nov. conc. 1. in Dom. 1. Quadr.

non

non facilè cedit, quia cum ſuavitas explorata validiſſime ſolidavit. Experientia in omnibus ſæculis, veluti tum ex ſacris literis, tum ex aliis hiſtoriis deducitur, compertum eſt, quòd Deus durum tentationis panem illis ſolùm ad manducandum porrexerit, qui dentes habebant robuſtos & firmos; nempè, ſervis ſuis longo tempore jam exercitatis in virtute, ejuſdemque perfectione, in orationibus ferventibus, & in vita ſpirituali inſignem habentibus praxim & experientiam.

S. Chryſoſt. hom. 4. ad pop. Tentationibus purgamur ſicut aurum in igne.

5 Ingenioſam pariter comparationem adhibet S. Chryſoſtomus, at paulò differentem ab ea, quæ ſupra adducta eſt de figulo: Aurifaber, ait, non recipit aurum ex igne, donec per illum ſufficienter fuerit purgatum; & eundem Deus ſervat ſtylum cum animabus electis: deſerit illas in incendio tentationum, donec eum, quem intendit, hauſerint profectum ſpiritualem. Poſt verba illa à D. Paulo propoſita: *Facit cum tentatione proventum*, ſequitur: *Qui enim tentationem permiſit, ipſe novit & tentationis ſolvendæ tempus.* Tot tantiſque annis populus Hebræus in Ægypto jam uſurpaverat palas, ligones; nullos verò enſes aut arma alia ad dimicandum apta, cum ibidem eſſent mancipia: ac propterea quia armata manu Palæſtinam invadere & occupare debebant, noluit Deus illos tanquam inexpertos & minùs exercitatos mittere ad populos & gentes illas bellicoſas; ſed ut priùs in itinere concertarent cum nonnullis aliis gentibus, & ſic paulatim artem addiſcerent militarem. Philiſthæi erant bellicoſi, uti colligitur ex variis bellis, quæ geſſerunt tempore Judicum, Saulis, Davidis & aliorum; noluit, inquam, ut ſubitò ex mancipatu & ſervitute educti, cum hiſce congrederentur & pugnarent: *Igitur cum emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philiſthiim, quæ vicina eſt, reputans, ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet adverſum ſe bella conſurgere, & reverteretur in Ægyptum: ſed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt circa mare rubrum. Omnia in figura contigebant illis*, & per hoc voluit nobis Deus oſtendere, quòd noſtras reſpiciat vires, eaſque benè ponderet, ſi ſunt habiles & ſufficientes ad ſuſtinendum tentationis impetum.

Exod. 13. 17. Deus in tentationibus conſiderat vires noſtras.

D. Bernard. ſerm 67. de modo benè vivendi. Deus coercet malam voluntatem Satanæ nos tentantis.

6 Audiamus doctrinam S. Bernardi ſerm. 67. de modo benè vivendi: *Nunquam ſervi Dei tentationes diaboli ſuſtinere potuiſſent, ſi nequitias eorum pietas Dei non temperaret, non refrænaret.* Oſtendit deinde, quale ſit frænum illud, quod omnipotentia Dei voracibus eorum faucibus imponit: *Omnis voluntas diaboli ſemper eſt injuſta, ſed tamen permittente Deo juſta eſt poteſtas ejus. Diabolus ex ſemetipſo injuſtè quærit tentare ſervos Dei; ſed eos, qui tentandi ſunt, tentare non poterit, niſi ei Deus licentiam dederit. Vnde & in 1. Reg. de diabolo ſcriptum eſt, quia Spiritus Domini malus exagitabat Saul. Vbi juſtè quaſi Spiritus Domini erat: Sed cur malus erat? Et ſi malus erat, cur Domini erat? Sed in hoc loco comprehenſa eſt duobus verbis, & Dei poteſtas juſta & diaboli voluntas injuſta. Nam ſpiritus malus erat per malam voluntatem, & idem ſpiritus Domini erat per acceptam juſtiſſimam poteſtatem.*

An dici poſſet Deum nos tentare, quando licentiã tentandi nos dat diabolo. Jac. 1. 13.

7 Sed dubium hic oritur: etenim ſi Deus ille eſt, qui dæmoni licentiam concedit ac poteſtatem tentandi nos, ergo videtur poſſe dici, quòd Deus nos tentet; nam juxta tritam regulam: *Qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur*; quomodo igitur ait S. Jacobus: *Deus intentator malorum eſt, ipſe autem neminem tentat?* Reſpondetur, quòd eo ipſo, quo Deus ordinat & convertit tentationem in beneficium & emolumentum noſtrum, *facit cum tentatione proventum*: & dum ponderat vires noſtras, ac neceſſaria ſubminiſtrat auxilia, ut poſſimus tentationi reſiſtere, verificatur, quòd *intentator malorum eſt*, quia ordinat tentationem ad majus bonum noſtrum, præterquam *non patietur tentari nos ſupra, &c.* Probatur quoque verum eſſe, quòd Deus reſtrænet Satanam petitione illa, quam docuit in Oratione quotidiana, quæ à S. Chryſoſtomo his verbis exponitur: *Ne patiaris nos induci in tentationem, ſed libera nos à malo. Quæ eſt iſta tentatio, niſi illa de qua rogat Apoſtolus dicens: Fidelis eſt Deus, qui non vos patietur tentari ſupra quàm poteſtis ferre, ſed faciet tentationem etiam cum exitu, ut poſſitis ſuſtinere?*

S. Chryſoſt. to. 5. ſerm. de gratiis reddendis.

Quid intelligatur per tentationem humanam.

8 Sciendum, quòd, priuſquam Apoſtolus nos certiores redderet, nos non eſſe tentandos ſupra vires noſtras, jam præmiſerat: *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana.* Num fortè datur aliqua tentatio, quæ non ſit humana? Ita eſt: ſuperbia non eſt tentatio humana, ſed diabolica, cum ſit dæmoni connaturalis. Noluit tamen id inferre Apoſtolus, ſed illud, quod eſt juxta communiorem expoſitionem: *Niſi humana*, videlicet, non excedat malitiam venialem: *Humanum dico propter infirmitatem carnis noſtræ*: quia licèt omnes etiam leves transgreſſiones in genere evitare poſſimus, in individuo tamen impoſſibile eſt, quin aliquas incurramus, niſi adeſſet ſpecialiſſimum Dei privilegium. Nulla peccati dilectio vos apprehendat (ait S. Thomas) niſi fortè de malis, ſine quibus, vita humana non ducitur; non enim eſt homo, qui ſemper faciat bonum, & non peccet. Et quamvis Deus nonnunquam permittat, nos frequenter labi in negligentiam aut pigritiam aliquam, cum tentationibus reſiſtimus; nihilominùs quando videbit vehementem harum impetum, & quòd propter fragilitatem noſtram, conſenſos alicujus ſubeamus periculum, tunc auxilio ſuo accurret, nobiſque aderit: *Non patietur tentari ſupra, &c.* In quem finem omnibus indifferenter aſſignavit Angelum tutelarem, qui nos cuſtodiat, & protegat, niſi ut vires maligni ſerpentis diminuat & enervet, ut *non patiatur nos tentari ſupra id quod poſſumus*? De auxilio, quod Angeli nobis in tentationibus ſubminiſtrant, primo tomo, cum de Angelis, fuſiùs egimus.

Chriſtus mare hujus mũdi & tentationum dæmonis, prius calcavit, & nobis calcabile præbuit.

9 Neſcio, utrum obſervaveritis, quòd nullus hominum, quantùm nobis conſtat ex ſacris literis, ante adventum Chriſti ambulaverit ſupra aquas. Mare rubrum apertum & in multas vias diviſum fuit, ut populus Iſraeliticus ſiccis pedibus lectum illius tranſire potuerit; idem beneficium eidem populo tranſituro Jordanis fluvium præſtitum fuit, quem nec Eliſæus, iſto inſignium miraculorum patrator, calcare auſus fuit, ſed aquas illas pallio Eliæ diviſit. Primus igitur, qui liquidum hoc elementum pedibus calcavit, fuit Chriſtus Dominus, ad & illius imitationem S. Petrus, ac poſt illos ſucceſſivè multi alii Sancti. Cauſam hujus differentiæ libenter intelligerem, poſſeſne illam mihi aſſignare? *Hoc mare magnum*, hic mundus, præſens hæc vita eſt inſtar maris, continuo tentationum fluxui & refluxui ſubjecti. Priuſquam Chriſtus hoc mare calcaret, quilibet ſibi timebat, & meritò; verùm pientiſſimus Salvator noſter cum noſtro emolumento de Lucifero triumphavit, adeò quidem ut poſt ipſum cum dracone infernali concertaverint, in faciem ei reſtiterint, illum devicerint & illuſum dimiſerint etiam teneritimæ virgines. Quod autem hiſce audacem, impavidum & generoſum addidit animum, hoc erat, quia inter dogmata noſtra fidei Doctor gentium hoc quoque tradiderat: *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis. Mare illi calcabile ſe præbuit* (ſcribit S. Paſchaſius) *juxta debitum naturæ quaſi Domino, & Petro ſecundum jubentis imperium admodum ſerviens. In hoc Chriſtus inſinuat, quod ipſe ſit ſolus, qui omnes elationes præſentis ſæculi, & omnes fluctus ſua virtute calcat & comprimit. Ideo debuit in Petro monſtrari: In uno ac ſingulari quidem in omnibus agit, qui ſuum requirunt auxilium, dum præſens vertitur ſæculum, quia in hoc ſæculo, tanquam in aliquo mari, poſiti ſumus, in quo utique quotidie ſpiritualium nequitiarum turbines ſuſtineamus.*

S. Paſchaſ. l. 7. in Matth.

In tentationibus invocare debemus auxiliũ Dei.

10 Quando S. Petrus vidit ſe impetitum à tempeſtate, timens periculum ſubmerſionis, Chriſti invocavit auxilium, & periculum evaſit: in hoc facto cunctos inſtruxit fideles documento illo Angelici Doctoris in expoſitione hujus textus: *Fidelis Deus, qui dat potentiam, ne vincamur, gratiam, ut mereamur, conſtantiam, ut vincamus.* Sciendum tamen illud, quod ſubjungit Cornelius à Lapide: *Intellige, ſi ejus gratiam & opem, uti par eſt, imploretis, eique cooperemini.* Citat quoque authoritatem S. Auguſtini lib. de nat. & gratia, c. 43. & Concilium Tridentinum Seſſ. 6. c. 11. *Deus impoſſibilia non jubet* (quod exemplis demonſtrat in tentationibus) *ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.*

S. Thomas.

Cornelius à Lap. ibidem.

Salmer. tom. 14. diſp 17.

11 Salmeron interpretatur hunc textum valdè benè & conformiter propoſito noſtro, eademque occaſione ſolvit aliquod dubium: *Tentatio*, inquit, *humana eſt, in qua non ſinit, nos tentari ſupra vires ex gratia acceptas,*

& fide-

Digitized by Google

Deus nunquam ſubtrahit promiſſam gratiam in tentationibus

& fidelis dicitur, quia non deficit à promiſſa gratia ad vincendam tentationem, & omne peccatum. Quod ſi objicias, interdum nos tentari ſupra id quod poſſumus, juxta illud poſterioris epiſt. c. 1. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere: ſupra modum, inquit, & ſupra virtutem, id eſt, ſupra vires humanas; ſed non ſupra vires & facultates à Deo ſuppeditatas, quoniam tandem Paulus vicit illam tentationem, & ſuperavit diabolum. Quod verò aliqui tentati tentationi ſuccumbant, non eſt ex defectu divinæ gratiæ, ſed ex noſtra voluntate nolente amplecti divinum favorem, & ſinente ſe trahi in voluptates carnis, & in voluntates dæmonis.

DISCVRSVS XIV.

ARGUMENTUM.

De auxilio & tutela, quam à Deo accipimus in tentationibus hoſtis noſtri infernalis.

THEMA.

In quo paſſus eſt ipſe, & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari. Hebr. 2. v. 18.

Chriſtus paratus nobis auxiliari in tentationibus, ſi ad illum confugiamus.

1 SApoſtolus, qui & ipſe tentationi ſubjectus fuit, inſinuat nobis, Chriſtum Dominum potentem eſſe ad ferendum nobis ſuppetias in tentationibus, quia & ipſe tentatus fuit: pugnam ſuam, quam habuit cum Lucifero ad noſtram ordinavit inſtructionem & confortationem: *Vt poſſit compati infirmitatibus noſtris, tentatum per omnia abſque peccato.*

Apta hujus ſimilitudo. S. Chryſoſt. lib. de providen. & orat.

Potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari. Pro cujus majori elucidatione D. Chryſoſtomus ingenioſam ſanè cunctiſque notam adducit ſimilitudinem de pueris & infantibus, qui cum homines larvatos aſpiciunt, iis territi, ad ſinum matrum ſuarum fugiunt: *Videbis matres ut parvulos ſecum adhærentes retineant, larvas agere aut phantaſmata quædam repræſentare: & tempore quo civitates larvis replentur, pueri à matrum lateribus non diſcedunt, ſemper attendentes, neceſſarium ſibi eſſe matris præſidium, ſi hac, vel illac larvæ occurrant. Propterea Deus mundum dæmonibus quaſi larvis replevit, qui phantaſmata agant, ut nunquam ab ejus latere ſeparemur, & timentes eos ubique poſſe nobis occurrere, ubique nobis eſſe neceſſarium divinum patrocinium, intelligamus.*

Pſal. 60. 4. Hugo Card. S. Antonius illudebat dæmonibus, exprobrādo illis imbecillitates illorum.

2 Hugo Card. in verſum hunc Pſal. 60. *Turris fortitudinis à facie inimici*, valde benè obſervat, Pſalmiſtam non dicere: *A machinis inimici*, ſed *à facie*; quia diabolus plures decipit blanditiis, quàm terroribus; at contra inſidias & ſtratagemata ejus divinum adeſt præſidium inſtar turris fortiſſimæ: *Potens eſt auxiliari.* S. Athanaſius refert de S. Antonio, quòd poſt horrendas metamorphoſes, quibus diabolica illa monſtra ipſum impugnaverant, & verberibus peſſimè exceperant, ut ſuggeſtionibus, quibus ipſum impetebant, conſentiret, generoſus hic Chriſti miles non modò conſtantem ſe exhibuerit, verùm etiam malignos ſpiritus riſui & ludibrio exceperit: *Quaſi de inimicis luderet, loquebatur: ſi virium aliquid haberetis, ſufficeret unus ad prælium; ſed quoniam Domino vos enervante frangimini, multitudine tentatis inferre terrores. Si quid valetis, ecce præſto ſum, devorate; ſi vero non poteſtis, cur fruſtra nitimini?* Cunctas adhibuerunt vires dæmones, ut conſtantiſſimum Chiſtum heroem in nihilum redigerent: *Agregatis ſatellitibus ſuis cæde laceravit, ut doloris magnitudo & motum auferret & vocem; nam & ipſe poſtea ſæpe referebat, vulnera fuiſſe tam gravia, ut univerſa hominum tormenta ſuperarent.* Ergo, ſubinferretis, multùm valet dæmon adverſus Dei ſervos. Reſpondeo dicto & ſcripto illius generoſi Philoſophi: *Tunde, tunde, Anaxarcum non tundis:* cum Deus permittat ad majus meriti augmentum, ut dæmones ſoluti à catenis damnificent corpora percutiendo, veluti pluribus aliis contigit; aſt invicta cordis conſtantia majorem recipit vigorem, dum tentationibus reſiſtit: *Major eſt Dominus ad protegendum*, ait S. Cyprianus, *quam diabolus ad impugnandum; ideoque Sanctus pſallebat, dicens; Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum. Dominus mihi adjutor, & exultabo ſuper inimicos meos.*

S. Cyprian. de exhort. ad martyr.

3 Docet nos Bloſius in hac materia expertus, quòd videntes nos in anguſtiis tentationum conſtitutos, adeò etiam, ac ſi Deus nollet nobis aſſiſtere; non tamen animum deſpondere debeamus, quia tunc vel maximè Deus nos protegit, ac defendit: *Licet fortè uſque adeo ſe derelictum ſentiat, ut Deus ei dicere videatur: Recede à me, non novi te, non places mihi, nequaquam tamen ob id ſpem abjiciat, ſed fide plenus cum B. Iob dicat: Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo; etſi in profundum inferni demerſus fuero, inde me liberabit.* In vita S. Catharinæ Senenſis legitur, quòd, poſtquam aſtutus ſerpens poſt innumera ferociſſima certamina eam tentaſſet per deſperationem, ac diù cum dæmone deſuper luctata fuiſſet, tandem cœleſtis Sponſus diſſipatis harum deſolationum tenebris, & fugatis dæmonibus, ſanctæ Virgini apparuerit, quemadmodum nubibus evaneſcentibus lux ſolis comparere ſolet; unde S. Virgo in pias effuſa lachrymas, præ dulcedine & calore amoris minimè ſe valens continere, dicebat: O dulcis & bone JESU, ubi eras, quando anima mea in tanta conſtituta erat afflictione? Reſpondit ei Dominus: Ego præſens tibi aderam, immobilis namque ſum, & nunquam à creatura recedo, niſi illa priùs à me recedat per peccatū mortale. Et illa dulci hoc fruens alloquio, reſumebat: Si mecum eras, quomodo te non audivi aut vidi, vel quicquam adverti aut ſenſi? qui fieri poteſt, ut igni proxima non ſentiam ejus calorem? & tamen ita eſt, nonniſi meram triſtitiæ & amaritudinis ſenſi glaciem, exiſtimans, me repletam eſſe peccatis mortalibus. Aſt ille aliter, ſed ſuaviter illam inſtruebat, dicens: Vis ut tibi oſtendam, filia mea, qua ratione in certamine illo non cadebas in peccatum, & quomodo tibi aderam? dic mihi, unde oritur peccatum mortale? certè non aliundè, niſi ex mala voluntate, ideoque peccatum & virtus conſiſtunt in voluntatis conſenſu; ſecùs nullum eſt peccatum, nec ullus virtutis actus, niſi illa liberè conſentiat. Hæc igitur mala voluntas nullum in te habuit locum, nam ſi illa adfuiſſet, delectationem habuiſſes in ſuggeſtione dæmonis; tu verò quia ex timore me offendendi ſuſtinebas pœnam, bonam habebas voluntatem, quæ ſanè indicium erat, quòd in te habitarem. Verùm ſcire ne deſideras, qua ratione tunc animæ tuæ aſſiſtebam? juſtè eo modo, quo ſteti in ligno crucis, & eum vobiſcum teneo modum, quem Pater meus mecum ſervavit &c. In progreſſu hujus diſcurſus inſuper dicebat, animam tempore colluctationis ex timore inimicorum eſſe attentiorem & vigilantiorem in munienda & cuſtodienda arce mentis ſuæ, dum recurrit ad Sponſum ſuum, qui ipſius robur & fortitudo eſt. Similiter cum S. Antonius poſt atrociſſimam illam pugnam, quam habuit cum toto ferè inferno, vice quadam conquereretur Chriſto: *Bone Ieſu*, inquiens, *ubi eras?* audivit reſponſum: *Hic eram, expectabam videre certamen tuum.* Præſentia regis, ſive imperatoris animum & vigorem addit militi pugnanti & ſcienti, quod *coronabitur, ſi legitimè certabit.*

Bloſ. in Inſtruct. Spir. c. 3. Deus in graviſſimis tentationibus nos defendit & protegit. Vita S. Cathar. Senēſ. l. 1. c. 17.

Exemplum S. Catharinæ Senenſis.

4 Bloſius in Conclavi animæ fidelis idem refert certamen de S. Catharina, & in compendio recenſet verba Chriſti Domini, ſanctæ huic Virgini dicta: *Quando cor tuum ſordidis cogitationibus abundabat, ego intus in medio ejus latebam, & efficiebam, ne illis conſentires, aut delectareris: permittebam te tentari, quantum ſaluti tuæ expediebat, ut me adjuvante vinceres.* Et in alio loco operum ſuorum profert ſimilitudinem valdè accomodam: *In perſecutionibus vivimus, & habemus perpetuos inimicos diabolum & angelos ejus; ſed non timeamus, ſic ſunt diabolus & angeli ejus quaſi milvi. Sub illius gallinæ alis ſimus, & non poteſt contingere; gallina enim, quæ nos protegit, fortis eſt. Infirmata eſt propter nos, ſed fortis eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ipſa ſapientia Dei.*

Bloſius in conclavi c. 4. n. 10. Chriſtus latet in corde tentati uti illi protegat.

Idem Pſychago. l. 1. c. 13. n. 4.

5 S. Bernardus multos compoſuit ſermones in Pſalmum: *Qui habitat &c.* & S. Eccleſia Pſalmum hunc recitat in Completorio, ut nos eò magis excitet ad implorandum Dei auxilium contra tentationes, quæ noctè plus quàm alio tempore prævalere ſolent. Idem ſanctus Doctor ſermone quinto obſervat hunc verſum: *Scuto circumdabit te veritas ejus: Vt quemadmodum undique bella, undique ſint & præſidia; in quo & omnino illud manifeſtum eſt, ſpirituale ſcutum eſſe oportere, quod* cir-

S. Bernard. in Pſal. Qui habit. ſer. 5. Victoriam tētationum non noſtris viribus, ſed ſcuto divinæ protectionis aſcribere debemus.

Digitized by Google

circundare poteſt: Veritas autem circundat, quia verax qui promittit, & ſic exhibet ut promittit. Salvator noſter dæmonē deſcribit hoc titulo: *Fortis armatus.* Certum eſt, quòd Lucifer tertiam partem angelorum rebellium, quorum ſunt innumeri, ſecum habeat; ſed quomodo unus vilis vermis, qualis eſt homo, ei reſiſtere ſeſeque opponere poſſet, niſi à potenti Dei manu auxilium haberet & aſſiſtentiam? Benè propterea monebat S. Bernardus, dicens: *Quoties tentationi reſiſtis, quoties vincis malignum, noli propriis tribuere viribus, noli in te, ſed magis in Domino gloriari.* Ejuſdem eſt conſilium, quod in alto loco ſubminiſtrat, dicens: *Dum tentationis impetum ſentimus in cogitatione, ſtatim fugiamus ad ipſum, & humiliter poſtulemus auxilium: homines enim aliquando cadere neceſſe eſt, dum in hoc ſæculo detinentur. Alii colliduntur, ſed non, quia Dominus ſupponit manū ſuam.*

Idem in oct. Paſch. ſer. 1.

Idem c. 110. in florib.

6 Inter Collationes antiquorum Patrum, qui omnes in vita ſpirituali experti fuere magiſtri, hæc quoque, uti manifeſtat Joannes Caſſianus, facta fuit deciſio: *Nulla virtus humana, ſi diutius in tentatione tuo deſeratur auxilio, in ſua poterit conſtantia perdurare; & non protinus adverſarii vel potentia, vel fallacia ſuccumbere, niſi tu ipſe, qui es humanarum virium conſcius, ac luctaminum moderator, non permiſeris tentari nos ſupra id, quod poſſumus, ſed feceris cum tentatione etiam exitum, ut poſſimus ſuſtinere.* S. Auguſtin. in epiſtola quadam refutat Pelagium hæreticum, ſignificans eidem, quòd adverſus Satanæ aſſultus non tam voluntas noſtra, quàm gratiæ divinæ auxilium nos corroboret: *Fateatur Pelagius, quando contra tentationes, concupiſcentiaſque illicitas dimicamus, quamvis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, ſed ex adjutorio Dei noſtram provenire victoriam. Omnia poſſum,* dicebat S. Paulus: at quo modo? *In eo, qui me confortat; non ego, ſed gratia Dei mecum.* Magna cum vehementia tentabatur à ſpiritu fornicationis: *Stimulus carnis colaphizat me.* Num fortè, ut ab illo eximeretur, fiduciam ſuam ponebat in ſuis extaſibus, in revelationibus, in miraculis, in ſapientia, qua dotatus erat, ad detegendas inimici inſidias? Nequaquam: *propter quod ter Dominum rogavi:* ad Dei recurrit auxilium, & quia conſtans perſtitit, reportavit hoc reſcriptum: *Sufficit tibi gratia mea. Tentatio unit nos Deo* (ita nos monet S. Thomas de Villa nova) *& quaſi vellendo nos amplius conjūgit. Ipſa quippe neceſſitas urget divinum efflagitare ſubſidium, & illius quærere & inveſtigare refugium, & dum avelli timemus, ei fortius inhæremus.*

Et noſtris viribus ſine Dei auxilio tentationibus finaliter reſiſtere non poſſumus. Caſſian. collat. 4. c. 6.

Aug. ep. 106.

Thom. de Vil. nov. conc. 2. in Dom. 1. Quadr.

7 Audite, quo modo idem S. Thomas declaret hunc verſum: *Sicut pullus hirundinis ſic clamabo. Quid enim faciet pullus hirundinis coram ſerpente devorature, niſi clamare? Unde Propheta: Quoniam a te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.* Oſtendit deinde, quàm conveniens & prompta ſit defenſio Dei erga illum, qui ejus patrocinio ſe conſecrat & confidit: *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi in protectione Dei cæli commorabitur. Dicet Domino, Suſceptor meus es tu. Decet quippe hoc divinam Majeſtatem & celſitudinem, ut fugientes ad ſe non deſerat, & ſperantes in ſe non confundat; ſed protegat & defendat. Si enim hoc faciunt principes terræ, quanto magis hoc faciet cælorum Rex? Ac propterea quicunque ad Deum confugerit, in veritate dicet domino, Suſceptor meus es tu, & refugium meum. Sed ſperandi & confidendi rationem attende: Deus meus ſperabo in eum; ad quem enim recurret opus, niſi ad factorem ſuum? Aut in quo confidet creatura, niſi in Deo Creatore ſuo? Non deſeret, quia Deus eſt, non confundet, quia creator eſt: Deus meus ſperabo in eum. Sequitur, Quoniam ipſe liberabit me de laqueo venantium.*

Deus promptus eſt ad defendendū illos qui in ipſius patrocinio confidunt.

8 In vitis Patrum à Pelagio ſcriptum reperio Abbatem Moyſen ferociter à dæmone infeſtatum è cella ſua migraſſe ad Abbatem Iſidorū, ut ab eo caperet cōſilium, ac de periculis & anguſtiis, quibus expoſitus erat, cum eodem conferret. Conſuluerat hic hoſpiti ſuo tentato, ut ad locum pugnæ rediret, ac ſtrenuè reſiſteret, Dei confiſus auxilio; at ille recuſabat conſilium, ſuis diffidens viribus. Duxit ergo tentatum ad locum eminentem; dixitque, ut oculos ſuos converteret ad occaſum ſolis: fecit & vidit innumerabilem dæmonum multitudinem. Juſſit deinde, ut inſpiceret quoque orientem: inſpexit, & vidit Angelorum multitudinem longè majorem. Tunc ſubjunxit Abbas Iſidorus: Ecce auxilia, quæ Deus ſubminiſtrat nobis, multò plura & majora ſunt; & qui nobis ſuccurrunt, fortiores ſunt iis, qui nos infeſtant & impugnant. Quare optimè aſſerit Chryſologus, Patrem æternum hunc in finem miſiſſe filium ſuum in terram, ut nos defendat & protegat ab inſultibus inimici infernalis: aſſerit, inquam, idipſum, exponendo petitionem illam: *Sed libera nos à malo; hoc eſt, à diabolo, qui totius mali eſt auctor & origo. Diabolus natura cæleſtis fuit, nunc eſt nequitia ſpiritualis, ætate major ſæculo, nocendi uſu tritus, lædendi arte periti ſſimus; unde non jam malus, ſed malum dicitur, a quo eſt omne, quod malum eſt. Hinc eſt, quod propriis viribus liberari homo non poteſt, carnalibus vinculis illigatus. Petendum nobis eſt ergo, ut Deus nos à diabolo liberet, qui Chriſtum terris, ut Diabolum vinceret, commodavit.* Et quamvis interdum Deus permittat, ut ab hoc feroci monſtro infeſtemur & affligamur; non tamen nos deſerit, & relinquit ſine protectione & tutela, veluti patet in Job: *Ecce permiſſionem verberis comitatur cuſtodia protectionis* (ait D. Gregorius) *& electum ſuum divina diſpenſatio cuſtodiendo deſerit, deſerendo cuſtodit; alia illius prodit, alia protegit. Si enim totum Iob desereret in manu tanti adverſarii, homo quid eſſet? In ipſa ergo juſtitia permiſſionis permiſcetur quædam libra pietatis, quatenus in uno eodemque certamine, & ſervus humilis ex oppreſſione proficiat, & hoſtis ſuperbiens ex permiſſione ſuccumbat.*

In vit. Patr. lib. 18. n. 12. Oſtenditur in viſione multo plures SS. Angelos ſtare paratos ad nos defendendos, quam dæmones ad impugnandos.

Chryſolog. ſerm. 170. Deus Pater filium ſuum in hunc mundum miſit ut nos defendat ab inſultibus infernalis inimici.

9 Nihil ergo effecerunt eviceruntque dæmones in Job, ſed proditi & confuſi abierunt; veluti benè quoque advertit B. Laurentius Juſtinianus: *Fefellit diabolum ipſius doloſa temeritas; dum enim patientiſſimum virum impetendo curavit evertere, eundem juſto Dei judicio glorioſiſſime coronavit. Hinc antiqui hoſtis impotentia patenter oſtenditur; hinc etiam apertè colligitur, quod dum facinus aliquod mali contra Dominum perpetrare conantur, ipſius nolenter obſequuntur imperio, qui ſecreto ſuo conſilio de commiſſis exceſſibus bonum dignatur efficere.*

Diabolus nihil potuit contra S. Job, Deo illum protegente.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Aſſiſtentia Dei, qua in tentationibus protegimur & defendimur, cooperationem quoque ex parte noſtra exigit.

THEMA.

Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum: clamabit ad me, & ego exaudiam eum. Pſal. 90. v. 14.

1 Regius Propheta in hoc Pſalmo 90. diligentem adhibuit operam, ut de aſſiſtentia & adjutorio divino adverſus tartareos hoſtes nos certificet & ſecuros reddat: *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione, &c.* Verùm in fine deinde notum nobis eſſe voluit, quòd tunc de Dei adjumentis & fulcimentis poterimus eſſe ſecuri, quotieſcunque ex parte noſtra cooperabimur, convenientibus modis implorando cæleſte auxilium, & diſponendo ac reddendo nos capaces & dignos ad illud recipiendum: *Protegam eum, quoniam &c.* In antiquis hiſtoriis legitur de quodam milite, qui nomen daturus militiæ, priùs oraculum Minervæ, ut ſciret, qualem inſtans pugna & expeditio ſortitura eſſet exitum, conſulere voluit, & hoc excepit reſponſum: *Hilari animo ens, victoriam conſequeris.* Hac inductus promiſſione, contentus abiit, militiæ nomen dedit, pugnæ campum ingreſſus eſt, munitus ſcuto, gladio accinctus & indutus galea. Verùm provocatus & impetitus ab hoſte, non ſe defendebat, ſed totus immobilis ſtabat; ictum adverſarius iterabat, & quidem fortiorem & vehementiorem, nec illum reparare, nec adhuc ſe defendere ſtudebat. Lethali tandem ſauciatus vulnere, ſuſpiciens & gemens inclamavit Minervæ: *Ubi eſt Deorum fides? Nonne mihi victoriam Minerva promiſit?* At vocem, qua monebatur, ſubitò replicantem audivit: *Tu quoque cum Minerva manum adhibe: dii enim facientes adjuvant.* De promiſſionibus æternæ Veritatis ne quidem dubitare licet: verum eſt: *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis;* ſed advertamus, quòd ſi Pſalmiſta ore Dei loquens

Ex parte noſtra cooperandum eſt adjutorio Dei in tentationibus.

Probatur inſigni hiſtoria.

dicat:

Digitized by Google

dicat: *Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis:* intelligamus quoque neceſſe eſt, ſcutum è tali armorum eſſe genere, quod ex ſe & per ſe nihil prorsùs præſtare poteſt, niſi quis eodem brachium communiat, ſimulque omni dexteritate & experientia militari utatur, retondendo hoſtium ictus, impetus & aſſultus. Eadem proportione diſcurrendum eſt de auxilio divinæ gratiæ, quod ad repellendas tentationes ordinariè ex ſe inſufficiens eſt, & nihil præſtat, & poteſt, niſi voluntatis noſtræ adſit cooperatio, noſtrorumque concurſus operum: *Dii facientes adjuvant. Reliquit eum in manu conſilii ſui.*

Gratia Dei in tentationibus utendum. 2. Cor. 6. 2.

2 Conſulebat propterea nobis S. Apoſtolus, dicens: *Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*, ait enim: *Tempore accepto exaudivi te.* Ecce verbum hoc, *exaudivi*, ſupponit animam prius ad Deum fudiſſe preces, eique ſe commendaſſe: *Quis tam immanem pugnam* (ſunt verba S. Thomæ de Villanova) *tot laqueos, tot inſidias vincere aut declinare poterit, niſi Dei fuerit protectione munitus? Quid faciet homuncio fragilis & ignorans, tot venenatorum ſerpentium cuneis circumvallatus? unicum ei ſupereſt remedium, divinum implorare ſubſidium, cæleſtem invocare tutelam.* Ex parte igitur noſtra ſuccurſus divinus poſtulandus eſt, quia *Dii facientes adjuvant. Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum: clamabit ad me, & ego exaudiam eum.* Oſtendit deinde idem de Villanova, Deum ex parte ſua non deeſſe, ut nobis ſuccurrat: at nos eum non invocamus: *Nulla eſt tibi excuſatio, ſi cadis, nulla querelæ ratio, ſi lapſus in peccato damnaris. Noli cauſari, noli allegare, quod fragilis & cæcus cum aſtutiſſimo & fortiſſimo ſerpente conflixiſti. Quid mirum, ſi cado, ſi ſuperor, ſi proſternor? Quis ego eram, ut cum tanto gigante confligerem? Non æquo marte pugnabam, non cum æquali decertabam. Quæ eſt hæc juſtitia, ut cum impari certamine victus perpetua damner abyſſo, & ſupplicio deputer ſempiterno? Audi peccator: aderat tibi Deus a latere, Angelorum ſubſidium tibi paratum erat. Quare non clamaſti? Quare non invocaſti? Cur de tuis viribus confidiſti? Cur ſolus cum multis certare præſumpſiſti? Cur paratos Angelos tecum in prælium advocare neglexiſti? Tua culpa, tua ſuperbia, tua inertia victus es; ac propterea juſtiſſimas pœnas victus lues.*

S. Thom. de Vill. in con. 2. in Dom. 1. Quadr.

B. Laur. Juſt. de lig. vitæ, cap. 4. de patien. Chriſtus nobis in exemplum permiſit ſe tentari a diabolo.

3 Aperit nobis myſterium B. Laurentius Juſtinianus, cur, nimirùm, Salvator noſter à communi inimico tentari voluerit: *Fortior eſt, qui in nobis eſt, quàm qui adverſum nos eſt; & per ipſum validi ſumus, in cujus virtute confidimus. Ob hoc Dominus Ieſus tentari a tentatore permiſit, ut cujus munimur auxilio, ejuſdem muniamur exemplo.* Verùm quale illud exemplum, quod nobis dedit in ſua tentatione? Defendit ſe quidem allegatis ſacræ Scripturæ textibus, adeoque verbis: at præter illa adhibuit etiam opera, etenim quadraginta diebus jejunavit, in deſertum ſe recepit, altiſſimæ intentus contemplationi; non quia hæc arma neceſſaria ei erant ad ſuperandum tentatorem, ſed ad inſtruendum fideles ſuos, ut, nimirum, ſcirent, quòd in hujuſmodi congreſſu ac certamine cum dæmone non debeant otiari, & divinum ſperare duntaxat ſuccurſum, ſed ei quoque cooperari teneantur: *Dii facientes adjuvant.*

S. Anto. p. 4. tit. 15. c. 3. § 4. Docetur exemplo unde veniat quod tentationes diutius nos infeſtent.

4 Pro hujus confirmatione S. Antonin. hiſtoriam refert ex Vitis Patrum. Sancto cuidam ſeni commendaverat ſe quidam vehementer tentatus, & in effectum liberationis ille quoque iteratas Deo obtulerat ſuas preces; at tentatio non ſolùm ceſſabat, ſed indies accreſcebat: Tandem ſenex Deum exorabat, ut cauſam hujus ſibi revelare dignaretur: *Oſtenſum eſt illi divinitus, quod ille erat in cauſa; quia non ſubito immundis cogitationibus reſiſtebat, ſed in eis moram faciebat, & jocabatur cum eis. Vnde revertentem ad eum admonuit, oſtendens ei defectum ſuum per exemplum; poſuit enim ſuper humerum ejus inclinatum ſaccum plenum terra, ut portaret, & cum ſurgere vellet, ille pater deprimebat, & retinebat ex parte poſteriori; cui pater ait: Quare non ſurgis, ut portes? Reſpondit ille: non valeo, quia tu impedis, & deorſum trahis. Sic & tu, inquit pater, negligentia & deſidia tua impedis effectum orationis meæ pro te. Exinde ſenex cum non deorſum traheret, ſed juvaret ſurſum elevari, de facili ſurgebat & portabat.*

Quomodo diabolus in nobis excitat cogitationes, & imaginationes execrabiles.

5 Bellum admodùm ferox & inquietum, quod ab initio tentator adversùs nos ſuſcitat, eſt de cogitationibus & imaginationibus peccaminoſis; idque patet experientia: *Vnde moventur in corde* (quærit S. Athanaſ.) *cogitationes execrabiles atque nefariæ, quæ ſæpius in Dei injuriam tendunt, & quas nec anima vellet proferre, nec hominis lingua dominari?* Reſpondet: *Hujus auctor eſt & operator diabolus. Ille iſta nefanda in hominis animam ſubminiſtrat.* De hoc ſuggeſtionum fluxu & refluxu ſcribit Didac. Stella: *Nec ſcit*, ait, *quid habeamus in intellectu, aut voluntate noſtra; poteſt tamen operari circa phantaſmata, indirectè & mediatè mittens impias cogitationes: omnia perturbat, uſquequò voluntas volens & liberè conſentiat peccatis. Audi, quid fecerit Iacob, ut boves & capræ conciperent fœtus maculoſos. Poſuit ante oculos gregis, quoties aquatũ iret, virgas populeas, & amygdaleas, cortice partim erepto, partim retento; quo pacto virgæ diſcolores effectæ, & in perſpicua ſublucẽtes aqua, Veneris tempore matrum per defixos ſenſus fœtus in utero maculabantur. Ita & dæmon ſenſibus noſtris vana deliramenta objicit, ſi qua poſſit animum labe peccati maculare; cum enim optime noverit tempora, quibus nos quaſi quadam Venere libidinum furore rapimur, quando majorem in modum ardeſcimus in aqua noſtra voluptatis, talia objicit phantaſia oblectamenta, tantis diſtincta pietatis coloribus & ſimulationibus, ut nemo niſi caſtiſſimus ab omni culpa conſcientiam non maculatam ferè poſſit ſervare.*

S. Athanaſ. ex quæſt. ad Antioch. 15.

Didac. Stella in c. 8. Luc.

Quale medium adhibendum ne maculemur ab immundis cogitationibus.

6 Quale igitur adhiberi poterit remedium, ne ab hujuſmodi imaginationibus, ſuggeſtionibus, & cogitationibus ſordidis commaculemur ac inficiamur? Non ſufficit cœleſte implorare auxilium: *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo*; ſed inſuper, ad eas repellendas, ex parte noſtra omni ntamur induſtria, cunctaſque amoveamus occaſiones & incentiva, neceſſe eſt. Qua ſuper re S. Auguſtinũ auſcultemus concionãtem: *Si ſemel aut ſecundò nequitias, quas diabolus immiſerit, tota fide contempſeritis, ita ipſum diabolum poſtea a veſtra infeſtatione Deus dignabitur repellere, ut nunquam vos poſſit ſua calliditate decipere.* Meretur reflexionem doctrina Bloſii, quam tradit libro, cui titulus: *Sacellum animæ fidelis. Humiliter dicit Deo: Domine immundus ſum, & omni conſolatione, quam boni homines in te experiuntur, indignus. Quapropter gemendum mihi eſt, & firma fide ambulandum in conſpectu tuo; licet vero pauper & deſolatus ſim, te tamen nequaquam derelinquam. Hi milites Chriſti, tametſi infirmi ſint, & variis tentationibus divexentur; attamen in ſpiritu pleni ſunt fide, & amore divino, placentque Deo.*

S. Aug. ſerm. 68. in append. de div.

Bloſ. in ſacel. animæ fid. cap. 18.

7 Iſaiæ c. 26. legitur: *Vrbs fortitudinis noſtræ Sion Salvator, ponetur in ea murus & antemurale.* Hic Propheta, per antonomaſiam dicitur Euangelicus, quia prædixit ac providit ſucceſſum novæ legis gratiæ. Deſideratiſſime cum S. Hieronymo intelligere, quænam ſit iſta urbs fortitudinis, quis murus, quale antemurale, quo cincti & fortificati ſimus? *Vrbs hæc Eccleſia eſt, murus bonorum operum, antemurale rectæ fidei, ut duplici ſepta ſit muro: non enim ſufficit murum habere fidei, niſi ipſa fides bonis operibus confirmetur.* Tunc ſperare poterimus, Deum eſſe propugnaculum noſtrum adversùs inferni inimicos, quando ex parte noſtra ſcuto fidei, ac operibus ſulcito, nos communiverimus; *In omnibus ſumentes ſcutum fidei* (ſic Epheſios exhortabatur Apoſtolus) *in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere.*

Iſa. c. 26. 1. Scuto fidei, munito bonis operibus uti debemus contra inſultus tentationum. D. Hier. hic.

Eph. 6. 16. Hoc docet S. Petrus 1. Pet. 5. 8.

8 S. Petrus quoque depingendo Satanam leonis inſtar rugientis: *Tanquam leo rugiens*, modum nos docuit, quo eum non timeamus, cum ait: *Cui reſiſtite fortes in fide.* Ubi notate, Apoſtolum non dicere ſolùm: *Reſiſtite in fide*, ſed *fortes*; videlicet, munire nos debemus bonis operibus, quia *fides ſine operibus mortua eſt.* Hiſce conformiter in medium profert S. Bernardin. hiſtoriam de Moyſe, quando ad ſuperandum Amalec manus tenebat elevatas in altum: *Aaron & Hur ſuſtentabant manus ejus ex utraque parte, & factum eſt, ut manus illius non laſſarentur; fugavitque Joſue Amalec.* Hanc hiſtoriam noſtro applicat propoſito hoc, modo: *Fides in ſemetipſa mortua eſt, niſi ſint opera; in hujus myſterium, Exod. 17. cum Amalec pugnaret contra Iſrael, id eſt, mundus contra fidelem animam, ſuppoſuerunt Moyſi lapidem, ut ſederet, & ex utraque parte manus ejus ſuſtentabant, & tunc prævalebat populus Iſrael.* Textum quoque adducit ex S. Joanne:

Hiſtoria Moyſi orantis dum pugnaretur contra Amalech.

Exod. 17. 11.

1. Joan. 5. 4.

Digitized by Google

ne: *Hac eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra, ſcilicet operoſa.*

Quonam diabolus in nobis pertimeſcat. In vita S. Antonii c. 17.

9 Inter alia documenta, quæ huc ſpectant, & poſteris reliquit S. Antonius, valdè utile eſt illud: *Magna adverſus dæmones arma ſunt, vita ſincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto: pertimeſcit Satanas rectè viventium vigilias, orationes, jejunia, manſuetudinem, voluntariam paupertatem, vanægloriæ contemptum, humilitatem, miſericordiam, iræ dominatum, & præcipuè purum cor erga Chriſti amorem.* Obſervate hæc verba: *Rectè viventium*, quia ſperare patrocinium Dei adverſum tentatores inimicos noſtros, cum vivimus in peccato mortali, adeoque in ejus offenſa, & ſumus illius inimici, nimis magna temeritas eſt. Qui ad bellum procederet abſque præparatione, non ferens ſecum gladium, non galeam, non loricam, ſciens tamen ſe cum hoſte concertaturum, annon illum cenſeres temerarium? Quòd ſi diceret: ab hoſte ſecurus ſum, quia tali inſervio principi, ſub tali militio Imperatore, qui me tuebitur ac defendet: annon fatuum illum catenis vinciendum judicares? Defendet, tuebiturque illum Princeps ſuus, ubi & ille ſeipſum juvabit, armabit, obedientiæ militari ſe ſubjiciet, ubi intra limites valli ſe continebit, ubi pari paſſu cum aliis ordine ſuo procedet, cæteraſque militiæ regulas cunctis communes obſervabit. *Præpara animam tuam ad tentationem*, dicit Dominus Deus exercituum, nos monens per Eccleſiaſticū, quaſi dicat: Sumite arma huic certamini propria & convenientia, orationē, abſtinentiam, corporis macerationem, vigilias, ſequeſtrationem ab occaſionibus peccandi, Chriſtianarum virtutum exercitium; tunc enim Dei aſſiſtentiam & tutelam vobis adpromittere poteritis: *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.*

Stultum eſt ſine armis contra hoſtē procedere.

Eccl. 2. 1.

Quomodo primi filii S. Franciſci tentationes mundi, carnis ac dæmonis vicerint.

10 Ex documentis à primis filiis S. Seraphici P. Franciſci traditis deducitur, quòd luctantes cum mundo, carne ac dæmone, non confidebant duntaxat in divina protectione, ſine cooperatione ex parte ſua. De modo, quem ſervabant in repellendis tentationibus, die quodam inter ſe conferebant: Dixit F. Ruffinus: Humi me abjicio, Deum rogo, nec priùs ab oratione ſurgo, dum ſolatii aliquid & præſidii obtineo. F. Simon: Ego conſidero, quàm fœdum & abominandum ſit vitium, quod lucem refugit, & modis omnibus abſconditur coram Deo & Angelis ejus, quod coram orbe univerſo pudori eſt. F. Juniperus: Cum ſentio incurſionem hoſtilem, mox portas claudo, & pii aliquid cogitare incipio: hæ meæ ſunt excubiæ. Si acrior inſiſtat hoſtis, & fores minetur effringere, ego vi alia non utor, hoc unum proclamo: abi cum tuis miſer, abi, jam prævenerunt alii, huic perditiſſimæ inferorum fæci oſtium non pando, ingreſſum non permitto: Ita riſu & pudore obrutus cedit. Ad quæ F. Ægidius: Cum iſto ait, ſentio; optimum eſt hujuſcemodi cogitationibus omnem aditum obſerare, aut ingreſſas quamprimùm ejicere.

Tentationes carnis fuga vincuntur.

11 Diximus, S. Petrum Apoſtolum nos admonuiſſe, ut dæmoni reſiſtamus fortiter: *Reſiſtite fortes*: idem quoque nobis S. Jacobus Apoſtol. inculcat, dicens: *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.* Ergo ſanè non otiandum, ſed pugnandum eſt, nec deſerenda eſt ſtatio, multò minùs nobis fugiendum eſt, excepto tamen ſolo illo certamine circa tentationes carnis: *Fugite fornicationem*, dicebat Apoſtolus: & S. Philippus Nerius dicere ſolebat, quòd in pugna carnis ſive ſenſus vincant ſocordes & pigri. Illud tamen benè notandum eſt, quod admonitionis loco ſcribat B. Bernard. ſermone quodam: *Vitia, inquiens, diabolicarum tentationum fragilia ſunt; ſed ſi non caveantur, & per uſum in conſuetudinem tranſeant, in noviſſimis fortiter convaleſcunt, ita ut nunquam, aut cum difficultate vincantur.*

Jac. 4.

Bern. ſer. 67. de modo benè vivendi.

Vit. Patr. l. 5. libell. 5. n. 16. Docetur ſimilitudine quomodo contra cogitationes immundas agendum ſit.

12 Quidam eremi ſenex hac utebatur ſimilitudine: *De cogitatione fornicationis dixit Senex: Eſto velut qui tranſit in platea, aut per tabernam, & capit cujuſcunque cocturæ odorem, aut alicujus aſſaturæ, & qui vult ingreditur, & manducat; qui autem non vult, odoratus eſt tantum, ac præterit: ita & tu, excute à te fœtorem; ſurge, & ora, dicens: Domine fili Dei adjuva me. Hoc autem fac etiam adverſus alias cogitationes, neque enim eradicatores ſumus cogitationum, ſed luctatores adverſus eaſdem cogitationes.* Qui ad luctam accedit, ſudet, laboret, ac dextrè agat, oportet; pariformem operam ac diligentiam adhibeat, neceſſe eſt, qui vult vincere tentationes. Salvator noſter in horto accinxit ſe duello cum Satana: *Factus in agonia.* Paulò antè prædixerat victoriam, quam inde in commodum noſtrum reportaturus eſſet: *Nunc princeps mundi hujus ejicitur foras.* Hoc tamen non attento, monuit Apoſtolos: *Vigilate*, inquit, *& orate, ut non intretis in tentationem.* Sed nunquid tunc Chriſtus Dominus præſens erat, & aſſiſtebat Apoſtolis? Imò præſens erat, & præſens iiſdem dæmonis machinamenta detexerat: *Ecce*, inquiens, *Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum.* At ſi præſens erat, ergo divina ejus præſentia non videtur fuiſſe ſufficiens ad eos protegendos: Reſpondeo, id non ſequi, quia exhortando illos ad vigilandum & orandum, voluit illos ſimul exhortari ad cooperandum Chriſto protectori ſuo, per vigilias, & orationes: quod ex parte eorum erat neceſſarium ad hoc, ut protegerentur; quia verò in hoc fuerunt negligentes: *Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum*, vires non habuerunt, quibus tentationi reſiſterent: ſiquidem *omnes relicto eo, fugerunt*: & Petrus, qui priùs cum tanta jactantia dixerat ſe pro illo moriturum, turpiter ipſum negavit.

Proponitur exemplum Chriſti.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Remedia contra tentationes ſunt diffidentia ſui, & confidentia in Deo, invocatio auxilii & nominis ejus, actualis præſentiæ Dei memoria, Communio, Confeſſio, Paſſio D. N. ſacra Scriptura, ſeu verbum Dei.

THEMA.

In te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum. Pſal. 17. 30.

1 QUamvis DEUS vitam humanam deſtinaverit ac determinaverit pro palæſtra, ſeu loco pugnæ & certaminis: *Militia, tentatio eſt vita hominis ſuper terram;* non tamen omnibus nos præmunivit armis & remediis, quibus ſtrenuè viriliterque dimicare ac vincere poſſimus: *Sicut diabolus habet multos modos ad tentandum* (ait S. Antoninus) *ita & gratia Dei & Eccleſia docet multos modos ad illudendum ei, & ſuperandum.* Primum remedium eſt, Deo pura intentione referre acceptam omnem virtutem & vigorem, quem habemus in reſiſtendo, tametſi etiam faciamus, quod in nobis eſt, & operam ex parte noſtra requiſitam impendamus, quia veriſſimum eſt illud: *Non quod ſimus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Quamvis Propheta regius diſcerpſerit leones, mactando dilaniaverit urſos, gigantes proſtraverit; attamen quando agebatur de certamine inſtituendo cum hoſte infernali, quaſi proteſtando dicebat: *In te eripiar à tentatione, & in DEO meo transgrediar murum.*

Varia adducuntur remedia contra tentationes. S. Anto. p. 4. t. 15. c. 3. § 4. Primum eſt diffidentia de propriis viribus.

2 Abbas Iſaac tanquam armaturam exquiſitiſſimam dixit eſſe verſiculum illum: *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina. Valet ſiquidem adverſus univerſa diſcrimina invocatio Dei. Habet humilitatem piæ confeſſionis; habet ſollicitudinis ac perpetui timoris vigilantiam; habet conſiderationem fragilitatis ſuæ; exauditionis fiduciam; confidentiam præſentis ſemper adſtantis præſidii. Hic verſiculus omnibus infeſtatione dæmonum laborantibus inexpugnabilis murus eſt, & impenetrabilis lorica, ac munitiſſimus clypeus.* Conſideratione quoque dignum eſt monitum illud S. Abbatis Serapionis, cujus meminit idem Joan. Caſſianus: *Impoſſibile namque eſt* (ait S. Serapion) *de qualibet paſſione triumphum quempiam promereri, priuſquam intellexerit induſtria vel labore proprii certaminis ſemet obtinere non poſſe.* Stipulata promiſſio fuit æternæ Veritatis, quæ nec decipere, nec mentiri poteſt: *Protegam eum*: at in cujus virtute? *Quoniam cognovit nomen meum. Turris fortiſſima nomen Domini.*

Caſſianus collat. 10. Pſalm. 69. 2. Secundum remedium eſt invocatio.

Idem Caſſ. collat. 5.

Prov. 18. 10.

3 Repræſentaturus S. Petrus Chryſolog. debilitatem rebellium & damnatorum ſpirituum, Evangelicam illam producit hiſtoriam, Marc. 5. & Luc. 8. ubi Chriſto Domino interroganti dæmoniacum, ſeu potius dæmonem: *Quod eſt tibi nomen?* reſpondit ille: *Legio, quia multi ſumus. Chriſti interrogatio noſtram ignorantiam ſic depellit: nobis aperit, quod latebat: ad unum legio. Evidens eſt deſidia militis, ſi deſerat aciem; ſi greſ-*

Maligni ſpiritus debiles ſunt. Chryſ. ſe. 17. Marc. 5. Luc. 8.

ſus

ſus retrahat, ſi confligere pertimeſcat, ubi unum numeroſo hoſte fortiorem pervidet eſſe captivum. Ad præſentiam regis iſti quid ſunt, qui, ut unum, & necdum tyronem caperent, toto cohortis ſuæ agmine convenerunt? Age Chriſtiane, incede ſecurus: manus tanta, & tam multa quæ ſic metuit inermem, procul fugiet, ſi videat, ſi ſentiat, ſi agnoſcat armatum. Hæc Chryſologus.

Tertium remedium invocatio SS. nominis Jeſu.

4 Non præſentia duntaxat, ſed & invocatio nominis JESU ſufficiens eſt ad incutiendum timorem dæmonibus, & ad fugandum totum infernum: *Quemadmodum fluit cera à facie ignis* (ſic diſcurrit B. Laurentius Juſtinianus de interiori conflictu) *ſic dæmonum argumenta pereunt ab invocatione nominis JESU, & Mediatoris noſtri.* Gravibus oppreſſo tentationibus tale Bloſius dedit conſilium: *Si vehementius importuniuſque infeſtatur, ſigno crucis edito invocet Deum, & dicat: Domine conſerva me immaculatum coram te; ego mori vellem millies, quam huic iniquitati, huic peſſimæ ſuggeſtioni conſentire.* Gloriabantur diſcipuli Domini, quòd dæmones ad imperium ſuum fugam caperent, ſuæque ſubjicerentur poteſtati & imperio: *Ecce dæmonia ſubjiciuntur nobis:* quibus tunc Chriſtus dicebat: *Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.* S. Bernardinus exiſtimat, ſpiritus rebelles in virtute nominis JESU è cœlo præcipitatos & fugatos eſſe; quaſi cœleſtis magiſter vellet dicere: *Nolite mirari, ſi nomen meum diaboli expaveſcant, cum virtute ejus Satanas cum omnibus angelis ſuis de cœlo expulſus ceciderit ſicut fulgur.* Reflectebat ſe author hic ad milites in prælio victores, qui poſt victoriam feliciter obtentam ſuo Imperatori acclamant: *Vivat, vivat &c.* Ita Angeli boni in cœlo acclamabant: *Vivat Jeſus: & ad vocem hujus nominis dæmones reſiſtere non potuerunt, quin de paradiſi apice in abyſſum non caderent.*

B. Laur. Juſt. lib. de int. confl.
Bloſ. in inſtit. ſpirit. § 4.
Luc. 10.
S. Bernardin. in 1. ſerm. 40

Etiam invocatio nominis Mariæ optimum eſt remedium.
Gen. 3. 15.

5 Non ſolùm hoc ſanctiſſimum nomen JESU, verùm etiam ſuæ ſanctiſſimæ Matris valde potens eſt ad repellendum & fugandum monſtrum infernale: *Ipſa conteret caput tuum*: ita de illa prædictum fuit. S. M. Eccleſia modum nos docet invocandi illam: *Maria mater gratiæ, mater miſericordiæ, tu nos ab hoſte protege.* Refert S. Antoninus: *Orante B. Petro Martyre, cum tentaretur de fide, fuit ſibi dictum a Virgine Maria: Ego pro te oravi, ut non deficiat fides tua.* At non ſolùm invocatio nominis Mariæ, ſed etiam quorundam aliorum Sanctorum ſpecialem habuit gratiam fugandi dæmonia, eò quòd per invocationem eorum nominum nonnulli devoti à variis liberati fuerint tentationibus; & quidem de S. Antonio certum habemus teſtimonium in lectionibus feſti ejuſdem. Sed ut reliquos ſilentio involvam, S. Philippus Nerius, cujus profiteor me eſſe filium, quot quantoſque à vehementibus dæmonis liberavit inſultibus, ſolùm quia illis impoſitum erat, ut ipſum invocarent in auxilium? Tiberius Ricciardelli Canonicus S. Petri ab impuritate tentatus, vidit Sanctum pectori ſuo aſſiſtentem poſt devotam illius invocationem, & ſubitò tentatio ceſſavit. Medicus quidam, qui ex officio profeſſionis ſuæ, carnalis concupiſcentiæ ſtimulum patiebatur, ac propterea artem medicam deſerere cogitabat; cum ligulam in honorem Sancti hujus benedictam recepiſſet, ea ſibi alligata tanquam fræno ligavit quoque ſpiritum fornicationis, ad modum illius catenæ, qua in Apocalypſi vinctus fuit Draco infernalis. Cuidam pœnitenti datum fuit hoc remedium: dices, nimirum, dæmoni: accuſabo te apud Philippum. Quidam alius in magna quadam contentione & pugna ſe defendit, dicendo ſolum: *Appello Philippum.* Plurima extant exempla de multis aliis, qui ſola prolatione nominis hujus Sancti liberi à tentationibus evaſerunt.

S. Antonin. p. 3. t. 6. c. 13. § 6.
Siena & S. Antonii. Eſt Philippi Nerii.
Vita S. Philip. Ner. l. 1. c. 6. n. 6.
L. 2. c. 9. n. 7.

Quartum remedium imaginatio præſentiæ divinæ.
Vita S. Antonii, c. 10.
Exod. 4. 2. 3. 4.

6 *In te eripiar a tentatione.* Deum imaginari ſibi præſentem, unicum & potentiſſimum remedium eſt, quo dæmoni reſiſtamos: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus.* Inter alia documenta à S. Antonio tradita celebre & proficuũ eſt illud: *Una eſt ratio vincendi inimicum, lætitia ſpiritualis, & Dominum ſemper cogitantis jugis recordatio, dæmones quaſi fumum expellens.* Quando Deus, ut legitur in Exodo, tractabat cum Moyſi de populi ad terram promiſſionis deducendi regimine ei committendo, interrogavit eum, quid hoc eſſet, quod in manu haberet: *Quid eſt quod tenes in manu tua?* reſpondit: *Virga. Dixitque Dominus: Projice eam in terram.* Executus eſt, & ſubitò virga tranſmutata fuit in ſerpentem, ut propterea Moyſes ceperit fugam: *Verſa eſt in colubrum, ita ut fugeret Moyſes.* At Deus illum retardavit, juſſitque: *Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus.* Verùm ſi ſerpens in cauda geſtat venenum, & cauda ſua inſuper ferit, cur præcepit ei, ut parte illa apprehenderet ſerpentem? *Omnia in figura contingebant illis.* Serpens eſt ſymbolum diaboli: Voluit ergo Deus nobis demonſtrare, quid, quando ipſe eſt præſens, nobiſque aſſiſtit, nequaquam nobis timere debeamus: *Apprehende caudam ejus: Extendit & tenuit, verſaque eſt in virgam.* Virga eſt ſymbolum imperii & regiminis, inſuper & punitionis inſtrumentum eſt; qui Deum recordatur eſſe præſentem, imperat dæmoni, ne faciat, quod ſibi libet: *Quoniam in te eripiar à tentatione. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes.* Hanc promiſſionem habemus in S. Evangeliſta Luca.

Luc. 10. 19.

Quintum remedium frequentatio SS. Sacramenti altaris.
Pſal. 15. 8.
Pſal. 22. 4.

7 Jam facta eſt proteſtatio hæc à Regio Propheta: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris eſt mihi, ne commovear.* Et Pſal. 22. legimus de eodem Propheta: *Et ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala:* & rationem reddit: *quoniam tu mecum es*; at ſubjungit: *Paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos, qui tribulant me:* Ecce aliud remedium, videlicet, frequentia S. Sacramenti altaris. Hæc fortaſſis cauſa eſt, veluti alibi etiam notatum fuit, quòd hoc Sacramentum conſervetur in tabernaculis, quæ ſunt tentoria militaria, ad denotandum & inſinuandum nobis, quòd ab inimicis inviſibilibus nos protegat & defendat: *Hoc Sacramentum firmamentum eſt* (ait Hugo de S. Victore) *contra hoſtes, de quo Propheta: Paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos, qui tribulant me.* Legitur in Deuter. *Manus ejus pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adverſarios ejus erit*: quod dixit Moyſes de tribu Juda. Quærit Albertus Magnus: *Unde iſta confidentia fortitudinis ſibi evenerit?* & reſpondet, eam proceſſiſſe ex benedictione huic tribui jam data à Patriarcha Jacob: *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.* Per hoc vinum intelligit vinum Eucbariſticum: *Niſi enim ſtolam converſationis in vino Sacramenti ſibi ſpiritualiter infuſo laviſſet, hoc eſt, niſi ſanguine benedicti Jeſu Chriſti pallium charitatis intinxiſſet, profectò tantam confidentiam in Deo contra inimicos non habuiſſet.*

Hugo de S. Vict. tom. 3. in ſpec. Eccl. erud. Theol. cap 7.
Deut. 33. 7.
Alb. M. de Eucha. diſt. 3. tract. 1. c. 1.

Sextum remedium Confeſſio Sacramentalis.
Apoc. 15. 2.

8 Remedium quoque efficaciſſimum contra tentationes eſt Confeſſio ſacramentalis. In Apoc. legitur hæc viſio: *Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igne, & eos qui vicerunt beſtiam.* Quæ connexio iſta maris vitrei & igniti cum victoria unius beſtiæ? Per mare denotatur contritio: *Magna velut mare contritio*: mare hoc vitreum eſt, quia in confeſſione tanquam in vitro diaphano ſive tranſparente manifeſtantur & apparent peccata noſtra: ignis indicat actus igneos amoris Dei, qui excitantur in pœnitentiæ Sacramento: totum hoc ordinatum eſt ad reportandam victoriam de infernali illa beſtia, à Propheta Job deſcripta cap. 40. *Idcirco mare vitreum dictum eſſe intelligitur* (verba ſunt Ruperti Abbatis) *ut cognoſcat, quia omnes, qui accedunt, debent eſſe vitrei, id eſt, ſimplices per veritatem puræ confeſſionis.* Huc pertinet S. Bonaventuræ ſententia: *Per confeſſionem adjuvamur in tentatione ad triumphandum*; & citat authoritatem S. Auguſtini: *Neque vehementius eum proſternimus, quam cum humilitate Deum conſequimur: neque ei dolores acriores infligimus, quam cum plagas peccatorum noſtrorum confitendo & pœnitendo ſanamus.*

Rup. Abbat. l. 9. in Apoc.
S. Bonavent. ſerm. 3. in Rogat.

Continuatio ejuſdem remedii.

9 Conjuraverat in damnum & perditionem ipſius Job totus infernus, à catenis ſolutus, habens tamen a Deo licentiam; & poſtquam omnia ei eripuiſſet, totam ſubſtantiam, filios & filias, univerſamque familiam, tandem *percuſſit Job ulcere peſſimo.* Sed qua ſe munivit armatura invictiſſimus hic miles, ut de rebellibus hiſce & infernalibus inimicis triumpharet, eoſque confuſus in in imam inferni abyſſum repelleret & fugaret? *Teſta ſaniem radebat.* Et quæ arma iſta ad expugnandum convincendumque talem inimicum, de quo ipſemet atteſtatur: *Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei; qui factus eſt, ut nullum timeret?* Audiamus S. Gregoriũ, qui per hoc inſtrumentum, quo radebat ſaniem, exiſtimat,

Job. 2. 8.
Job. 41. 24.
S. Greg. l. 3. mor. c 17.

Digitized by Google

mat, aſſeritque, intelligendam eſſe confeſſionem, quæ nos emundat à putredine peccati: *Quid per teſtam, niſi vigor diſcretionis? quid per ſaniem, niſi fluctus illicitæ cogitationis accipitur? Percuſſi ergo teſtâ ſaniem radimus, cum noſmetipſos asperè dijudicando mundamus.*

Septimum remedium meditatio pia Dominicæ paſſionis. S. Antonin. p. 1. t. 6. c. 13. § 6. Thren. 3. 65.

10 *Quoniam in te eripiar à tentatione.* Medium quoque ſecurum & efficax eſt recurſus ad paſſionem Redemptoris noſtri; ſive, ut ait S. Antoninus: *Paſſionis Chriſti pia meditatio. Unde dicitur* (ſubdit ille) *Thren. 3. Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum, ſcilicet paſſionis, ad defendendum ſe contra tela inimici tentationum. Hebr. 12. Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit, &c.* Idem revocat nobis in memoriam figuram illius, nempè ſerpentem æneum deſerti: *Figura, quando ad aſpectum ſerpentis ænei in palo erecti homines aſpicientes ſanabantur à morſibus ſerpentum, id eſt, dæmonum: præſervantur, ne occidantur homines, aſpiciendo ad Crucifixum mente figuratum in ſerpente æneo. Num. 21.* In probationem hujus conſideranda ſunt verba illa Apoſtoli ad Coloſſ. ſcripta: *Delens, quod adverſum nos erat chirographum, affigens illud cruci;* quo fructu? *Expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Quamvis ſerpens infernalis poſt ejectionem è cœlo venenum ſuum in bonos evomere ſemper conatus fuerit, in primo tamen ſæculo naſcentis Eccleſiæ longè majorem impendit induſtriam & laborem, ut Chriſtianos toxico ſuo inficeret. Quapropter S. Petrus ſuis exhortationibus & epiſtolis aliquod antidotum nos docere voluit, cum ait: *Chriſto paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Ubi obſervandum, Apoſtolum non dicere: *eadem cruce;* ſed: *cogitatione*, quia, ut notat Hugo Cardinalis: *Sola memoria & cogitatio paſſionis & crucis Chriſti maxima eſt fortitudo & arma contra dæmonis potentiam.*

Ad Coloſſ. 2. 15.

1. Pet. 4. 1.

Hug. Card.

Octavum remedium ſacra Scriptura.

11 *Quoniam in te eripiar à tentatione.* Efficax quoque remedium eſt ſacra Scriptura; huic enim, utpotè quæ à ſuo ſanctiſſimo fuit dictata ſpiritu, communicavit eandem prærogativam, ut validiſſimi inſtar ſcuti retorqueret aſſultus quoſvis diabolicos: cujus pientiſſimus Salvator noſter manifeſtum dedit exemplum in deſerto, quando S. Scripturæ clypeo trinum Luciferi retudit aſſultum, & tentationis impetum. Qualem vim & efficaciam habeat ſacra Scriptura, pulchrè id docet D. Gregorius hiſce verbis: *Scriptura ſacra mentis noſtræ oculis quaſi quoddam ſpeculum opponitur, ut interna noſtra facies in ipſa videatur; ibi enim fœda, ibi pulchra noſtra cognoſcimus. Ibi ſentimus, quantum proficimus, ibi à profectu quam longè diſtamus. Narrat autem geſta Sanctorum, & ad imitationem corda provocat infirmorum; dumque illorum victricia facta commemorat, contra vitiorum prælia debilia noſtra confirmat; ſitque verbis illius, ut eò mens minus inter certamina trepidet, quò ante ſe poſitos tot virorum fortium triumphos videt.* Hunc quoque effectum advertit S. Antoninus, ac propterea inter alia remedia contra tentationes ab eodem quoque recenſetur: *Sacra lectio, vel lecta, vel audita. Hebr. 4. Vivus eſt ſermo Dei & penetrabilior omni gladio ancipiti, ſcilicet, ad debilitandum & vulnerandum inimicos. Figura 2. Mach. in gladio, quem dedit in viſione Onias Judæ Machabæo, dicens, In hoc dejicies inimicos; & ibidem de ipſo Juda dicitur, quod munivit exercitum ſuum, non lancea & clypeo, ſed ſermonibus optimis, referendo geſta Sanctorum, quibus confortati, victoriam contra inimicos habuerunt.*

D. Greg. l. 2. mor. c. 1.

S. Antonin. lib. 6.

Caſſian. collat. 22. c. 10. Continuatio ejuſdem remedii.

12 Poſtquam Caſſianus victoriam, quam Chriſtus S. Scripturæ munitus clypeo reportaverat, ponderavit, addit ſequentia: *His teſtimoniis edocemur, ut fraudulentis ſuggeſtionibus inimici nos quoq; ſimiliter auctoritate Scripturarum debeamus obſiſtere.* Cum hoc confert quoque conſilium, ab Apoſtolo nobis ſubminiſtratum: *Galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei.* Huc ſpectant verba D. Gregorii: *Reſiſtere tentationibus omnino non ſufficis, qui hunc verbi Dei tenere gladium malè vivendo poſtponis.* Hoc idem punctum tangit quoque B. Laurentius Juſtinianus, *de interiori conflictu*, dicens: *Hunc prorſus habeto gladium in ſpirituali tuo certamine. Gladius iſte divina eloquia ſunt, quibus adverſarii noſtri concitantur in fugam, & uſque ad internecionem ſternuntur:* (loquitur de gladio verbi Dei) *Nulla fraudi diabolicæ decipula eſt, nullus tentationis inſultus, qui ad Divini eloquii meditationem non vincatur, dicente Propheta: Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo, quia in æternum mihi eſt.*

S. Greg. l. 19. mor. c. ult.

B. Laur. Juſt. c. 12. de inter. confl.

13 De Sancta Paula refert S. Hieronymus: *Siquando procacior fuiſſet inimicus, & uſque ad verborum jurgia proſiliiſſet, illud Pſalterii decantabat: Cum conſiſteret adverſum me peccator, obmutui, & ſilui à bonis; & rurſum: Ego autem quaſi ſurdus non audiebam, & quaſi mutus non aperiens os ſuum. In tentationibus verba Deuteronomii volvebat: Tentat vos Dominus Deus veſter, ut ſciat, ſi diligatis Dominum Deum veſtrum de toto corde veſtro, & de tota anima veſtra.* Gloſſa tractando in præfatione de efficacia ſacrorum librorum, memorabilia hæc tradit verba: *Horum lectio, vel minus à nobis intellecta, inquit Magnus Adamantius, Angelicos etiam ſpiritus ad nos allicit; malignarum autem virtutum inſidias, & teterrimorum dæmonum incurſiones procul repellit.* Denique S. Thomas de Villanova textum hunc ſacrorum Canticorum: *Hæc eſt illa turris David, quæ ædificata eſt cum propugnaculis,* interpretatur & intelligit de ſacra Scriptura, aſſerens: *Hæc eſt illa turris David, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium; nulla eſt enim tentatio, nulla adverſitas, nullum infortunium, cui ſacra Scriptura non medeatur, & ſuccurrat.*

D. Hieron. l. 1. c. 17.

Gloſſa in præfat.

Cant. 4. 4. S. Thom. de Vill. in conc. 1. in Dom. 1. Quadr.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Potens motivum, ne conſentiamus dæmoni, eſt ſcire, eum eſſe inimicum noſtrum: unde generosè ei reſiſtere, at tentationes nulla ratione quærere debemus.

THEMA.

Adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret. 1. Pet. 5. 8.

Optimum remedium contra tentationes eſt ſcire quod diabolus ſit irreconciliabilis noſter inimicus.

1 UT tentationes ſuperemus, medium profectò potentiſſimum erit, ſi seriò recogitemus, eas procedere ab inimico noſtro implacabili & irreconciliabili, qui inceſſanter ad æternam animarum noſtrarum perditionem anhelat: *Adverſarius veſter diabolus tanquam &c.* Cum enim à Deo creati ſimus, ut in cœleſti Paradiſo adimpleamus ſedes illas, è quibus ille unà cum aſſeclis ſuis præcipitatus fuit, ideò non niſi noſtram molitur ruinam. Neque duntaxat noſter inimicus eſt, ſed Dei etiam, imò cunctorum bonorum Angelorum, omnium quoque Sanctorum cœli; omnis boni adverſarius eſt, & omnis mali inſtrumentum: & nos adeò fatui & ſtulti erimus, ut ejus ſuggeſtionibus adhæreamus? *Huic inimico ſemper inimicus eſto* (ita conſulit D. Chryſoſtomus) *Sic abjectus erit, & captu facilis: ſævus, ſi nos in eum ſævierimus, non futurus; ſævus contra, ſi manſueti fuerimus.* Homo ratione dotatus eſt, qua prærogativa non potiuntur cætera animalia; hiſce tamen Creator conceſſit arma, quibus ſe defendant; quibuſdam dedit acuta roſtra, aliis cornua, aliis dentes, aliis ungues, nonnullis venenum, aut aliud inſtrumentum defenſivum & offenſivum, idque tam animantibus terreſtribus, quàm aquaticis & volatilibus. Homini verò communicavit intellectum, diſcurſum, ingenium & voluntatem, ut ſciat & poſſit reſiſtere inimicis inviſibilibus, à quibus certum eſt eum ſuperari non poſſe, niſi ſuo conſenſu iis adhæreat.

Chryſoſt. Hom. 22. ad Epheſ.

Magna noſtra ſtoliditas eſt ſi patiamur nos ſeduci à diabolo.

2 Evidens igitur erit ſtoliditas noſtra, ſi nos à dæmone ſeduci permittamus, ſcientes, non fidei duntaxat lumine, verùm etiam ipſa experientia, quòd ab exordio mundi in præſentem uſque diem, à ſex millibus, inquam, ſexcentis & pluribus annis, noſter ſit inimicus & adverſarius juratus. Quando Eva ſibi perſuaſit & planè credidit divinam lucrari ſcientiam, tunc vel maximè judicium & rationis perdidit uſum; unde ſumma cum providentia Deus diſpoſuit, ut dæmon ſerpentis indueret veſtem & formam: etenim qualem poterat adhibere fidem tali animali, præſertim ſi cum illo conferatur tanta prohibitio, à Deo, utpotè prima & infallibili veritate jam promulgata? Prætterquàm, uti benè advertit & notat Moyſes Barcephas, hujuſmodi formare debebat argumentum: *Si vera narras, o ſerpens, abito, & prior de illa veſcere, ut aperiantur oculi tui, ſiaſque Deus ſciens boni & mali tu, deinde ego quoque accedens veſcar.*

3 Te-

Digitized by Google

Diabolus ab initio creationis fuit juratus noſter hoſtis & inſidiator.

3 Teſtantur omnes hiſtoriæ, tam ſacræ, quàm prophanæ, quæ hucuſque in omnibus contigere ſæculis, cunctiſque notum & manifeſtum eſt, pervetuſtum hunc hoſtem & adverſarium in omnes indifferenter ſuum ejeciſſe venenum, omniſque generis aſtus & dolos exercuiſſe, ſingulos quoque crudeliſſimo ac implacabili proſecutum fuiſſe odio: & cum tali nos fidemus, ejuſque inſidias & tentationes non habebimus ſuſpectas? Quis unquam ſe fidit manibus unius homicidæ, unius latronis, qui pluriũ annorũ ſpatio expoliavit, occidit & mactavit innumeros homines? *Ille homicida erat ab initio*, ait Deus de Diabolo: *Qui factus eſt, ut nullũ timeret*, ait Job expertos ejus nequitiã & malitiã. *Videte genus homicidii fratres* (Alcuini verba ſunt) *homicida dicitur diabolus, non gladio armatus, non ferro accinctus. Ad hominem venit, verbum malum ſeminavit, & occidit.* Quod paulò ante inſinuavimus punctum, tangit quoque S. Bonaventura: *Quod in tentando*, inquit, *ſpeciem ſerpentis aſſumpſit, hoc diſpenſationis divina fuit, ut non ſolum deprehendi ejus verſutia poſſet, verum etiam ut ex illa effigie verſutia diabolica in tentando cunctis filiis Adæ innoteſcere poſſet.*

Joan. 8. 44.
Job. 41. 24.
Alcuin. l. 4. in Joan. c. 22.
S. Bonav. in Breviloq. p. 3. c. 5.

Eccl. 17. 5. Primi parentes noſtri defectu ratiocinationis cōſenſerunt diabolo tentanti.

4 Eccleſ. cap. 17. ſtatim ſub initium recenſet & ponderat Sapiens multa & immenſa bona, quibus Deus Creator protoparentes noſtros in ortu ſuo ditaverat; inter quæ numerat etiam illud: *Conſilium & linguam, & oculos & aures, & cor dedit illis excogitandi.* Ergo benè examinare poterant, ſeſeque reflectere debebant, quis eſſet ille, qui tale ſibi ſuggereret conſilium, præcepto divino contrarium; ſi ſerpens, intelligere poterant, illum uſu rationis deſtitutum eſſe; ſi dæmon, illum eſſe inimicum, invidum, malignum, mendacem & communi Creatori rebellem conſiderare debebant: ſola hæc conſideratio ſufficiens erat ad abſtrahendam manum à pomo. S. Antonii Magni documentum eſt: *Si diaboli fuerit oblata tentatio, fidelis animæ percunctationibus evaneſcet, quia maximum eſt ſecuritatis indicium interrogare: quiſnam eſt, & unde.* Si tentatio, ſi inſtigatio ad peccatum oritur à noſtris inordinatis appetitibus (*unde bella & lites in vobis? nonne ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris*) oportet cogitare, motus hoſce inordinatos animæ noſtræ eſſe inimicos: *Quod nolo malum, hoc ago. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati.* Si verò hæc ſuggeſtio à dæmone procedit, ergo conſilium eſt ex abyſſo inferni proveniens; quis igitur tantus ſui ipſius inimicus & hoſtis eſt, ut ei credat? *Adverſarius veſter diabolus.* Quis ille eſt, qui legem & conſilium ab inimico ſuo capere velit? Refert Henricus Caterinus Abulenſis in ſua hiſtoria de bellis civilibus Franciæ, quòd, cum Henricus Quartus ad hoſtem miſiſſet tibicinem, ut illi offerret pugnam, cujus eventu decideretur, cui competeret victoria, Dux Parmenſis Alexander Farneſius, qui tum primùm juſſu Regis Catholici cum toto ſuo exercitu, in ſuccurſum Ducis Menæ, ad partes illas tranſierat, cuique reſponſum incumbebat, ſubridens, dixerit: Sibi optimè eſſe perſpectum, quid hìc & nunc agendum eſſet pro bono communi, cui proſpicere teneretur, nec ſe adveniſſe, ut ab hoſte ſuo caperet conſilium; optimè etiam ſibi conſtare modum illius procedendi Regi ſuo exoſum; aſt ſi tantus eſſet belli dux ac generoſus miles, adigeret ipſum ad tales anguſtias, ut pugnare cogeretur: cæterùm nondum ſibi voluntatem eſſe, ut in arbitrio fortunæ conſtitueret id, quod certum ac ſecurum haberet in manu & poteſtate ſua. Hiſtoriam hanc applicemus caſui noſtro: ſecuram in manibus noſtris tenemus victoriam adversùs dæmonem, quia ſine conſenſu noſtro nos ſuperare, ſibique ſubjicere nequit; annon igitur manifeſta illa erit dementia, legem capere à dæmone, qui eſt monſtrum iniquitatis, rebellis Deo, & adverſarius æternæ noſtræ ſalutis?

Vita S. Antoni. c. 20.
Hiſt. Henr. 4 auct. l. 11. Pulchra hiſtoria docemur conſilium diaboli nos tentantis rejiciendum eſſe.

S. Baſil. Hom. 9. Diabolus eſt inimicus Dei & hominum.

5 S. Baſilius homilia cui titulus eſt: *Quod Deus non eſt auctor malorum*, ſcribit ſequentia: *Utinam quidem non eſſet factus diabolus, ſed in eo ordine, quo ab initio conſtitutus fuit, remanſiſſet. Poſtquam verò ab authore ſuo defecit, inimicus Dei, inimicus item hominis ad ipſius imaginem conſtituti, factus eſt.* Eſt inimicus Dei, ſimulque inimicus noſter irreconciliabilis; & ſi interdum *transfigurat ſe in Angelum lucis*, id eo fine facit, ut ſuo nos ſtratagemate lucretur. *Quis illo eſt inimicitior Sanctis?* ait S. Auguſtinus: *Quis adverſus eos contentioſior & animoſior, & magis æmulus, atque invidus invenitur?* Illis, qui jam ei ſubjecti ſunt, ejuſque ſequuntur veſtigia, non eſt moleſtus; benè tamen aliis, qui ſe ei opponunt: *Malos, luxurioſos, cupidos & ſuperbos perſequi diabolus non conſuevit; amici enim ſui ſunt, & voluntates ſemper illius faciunt, & in tantum eos non perſequitur, ut etiam per illos, alios perſequatur;* ſcribit idem S. Auguſtinus. In clauſuris, quibus detinentur feræ, ſive animalia ferocia captiva, conſtitutus eſt aliquis continuam eorundem habens curam. Contigit Florentiæ, quòd unus ex leonibus cuſtodi, qui feris illis alimenta in dies ſubminiſtrat, factus fuerit familiarior, adeò ut quotidie nutritori ſuo actibus externis blandiretur, idque à longo tempore duraverat; uno tamen die mane, dum cuſtos cum leone ſuo jocaretur, eumque fruſto carnis, quod pro jentaculo porrigere volebat, leviter percuteret, adeò beſtia illa excanduit, ut in cuſtodem inſilierit, eumque dilaniaverit. *Adverſarius veſter diabolus tanquam leo &c.* quamcunque vobis offerat pacem, nolite unquam ei fidere: *Auſculta, quando dicere poſſis: Vox dilecti pulſantis* (inquit Gillibert. Abbas): *hoſtis primo aggreſſu timido agit, tentantis modo deprehendi timens, palpat, nõ pulſat: dilectus tuus innoteſcere volens, pulſat audacter.* Frequenter non inimicum, ſed amicum ſe exhibet, ut cũ de nobis ſecurus eſt, ſecuriùs nos in lapſum propellere poſſit: non vult, ut eum tanquam inimicum noſtrum apprehendamus, ne ipſum timeamus ac fugiamus.

S. Aug. l. 14. de civit. Dei. Non moleſtat illos qui ipſi voluntati obſequuntur. Idem ſer. 51. de temp.
Hiſtoria ferocientis Leonis in nutritorem ſuum.
Gillibert. ſer. 45. in Cant.

Diabolus eſt etiā ſuipſius hoſtis, & cōparatur fulguri.

6 *Adverſarius veſter diabolus, &c.* Non tantùm noſter, ſed & ſui ipſius inimicus eſt; unde juſta de cauſa per ſerpentem figuratus fuit, quia ſecum fert toxicum & venenum in propriis faucibus, & lingua ſua. Quænam fuit ſimilitudo illa cœleſtis magiſtri: *Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem?* Deſideratiſne ſcire, quomodo generentur fulmina & fulgura? Terra ſurſum in aerem ſuas tranſmittit exhalationes & vapores, è quibus deinde fabricantur ſagittæ in terram recidentes: voluit igitur Chriſtus Dominus inferre, dæmonem eſſe inſtar fulguris, quia tentationibus ſuis quodcunque damnum poſſibile nobis inferre ſatagit; ſed ut plurimum in ipſum omne malum recidit, dum victus & confuſus abire cogitur: *Non fulgor, inquit, ſed ſicut fulgur, quia ſuum lumen amiſit, quod habebat* (verba ſunt D. Ambroſii) *antequã tibi tuum lumen valeat auferre.* Sed quamvis etiam tentationis remaneret victor, pœna tamen accidentalis ei accreſceret propter damnatorum multiplicationem; quemadmodum propter augmentum animarum beatarum cœleſtis gloria accidentalis beatis accreſcit. Efficax nobis ſubminiſtrat motivum S. Iſidor. Peluſ. ut hujus beſtiæ horrorem concipiamus, cum ait: *Si nec regnum te incitat, & cohortatur, nec gehenna rurſum terret, non advertimus nos, cum feram & indomitam belluam incantamus, cum improbo dæmone humana forma cōtecto luctari?*

Luc. 10. 18.
S. Ambroſ. lib. de fuga ſæc. c. 7.
S. Iſidor. Pelut. lib. 2. epiſt. 134.

Diabolo fortiter inſtar Leonis, Leones reſiſtere debemus.

7 *Tanquam leo.* Si diabolus nonnunquam nos accedat inſtar leonis, ne in illius incidamus laqueum & prædam, tanquam leones ei reſiſtamus, oportet: *Cui reſiſtite fortes in fide.* Fides nos docet, quòd abſque conſenſu noſtro nequeat nos ſuperare; cum generoſitate igitur demus illi repulsã: *Juſtus ut leo confidens, abſque terrore erit.* De Sigiſmundo Cæſare narrat Æneas Silvius, quòd nonnulli conjurati Hungari quodam die conclave ſuũ tumultuosè ingreſſi fuerint ipſum occiſuri; at ille generoſo animo tumultuantibus obviam proceſſerit, manibus & pugnis pugnaturus, dicens: Quis veſtrum Principi ſuo manus injicere audebit? Si quis id attentare auſus fuerit, prodeat ille ſolus cum ſolo. Cunctis his verbis deterriti, retrocesserunt, in fugam elapſi. *Juſtus ut leo confidens.* Quem timet? inimicũ, qui nihil poteſt ſine nobis? *Reſiſtite fortes*, conſtantes eſtote, nullum dando conſenſum.

Æneas Silv. lib. 3. de reb. geſt. Alphon. n. 39. Inſignis hiſtoria.

Auguſt. l. de nat. & grat. tom. 7. Si fortiter reſiſtemus diabolo fugiet a nobis.

8 Scribit S. Auguſt. contra Pelagium: *Dicunt aliqui: diabolus nobis adverſatur. Prorſus huic objectioni ad illa verba reſpondemus, quæ B. Iacobus dicit, Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis; unde animadvertendũ eſt, quòd nõ poſſit iis nocere quos fugit; vel quantam virtutem habere intelligendus ſit, qui ſolis prævalere non reſiſtentibus poteſt.* S. Jacobus, tanquam caput & Epiſcopus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, & S. Petrus paſtor univerſalis, unanimi conſenſu idem nobis reliquerunt remedium *ad unguem*. Et

verò

Digitized by Google

verò Salvator noſter inſigne nobis dedit exemplum generoſiori ſemper animo dimicandi adversùm Satanam, eſto acriùs nos infeſtet tentatio; nam primo aſſultui ſe oppoſuit: *Non in ſolo pane, &c.* ſecundo: *Scriptum eſt, Non tentabis Dominum, &c.* & tertium, qui duobus prioribus acrior fuit & vehementior, retorſit his verbis: *Vade retro Satana, &c.* Quò plus ei nos opponemus, eò magis deficient ipſius vires; unde docet S. Ambroſius: *Vides diabolum ipſum non eſſe in ſtudio pertinacem, cedere ſolere veræ virtuti: etſi invidere non deſinat, tamen infeſtare formidat, quia frequentiùs refugit triumphari.* Documentum quoque eſt B. Laurentii Juſtiniani: *Tentationes diaboli, quamvis laborioſæ ſint, magno cum animo ſuſtinendæ ſunt. Inprimis gravis & dirus eſt impetus diaboli: quod ſi quis forti animo ſuſtinuerit eum, ſemper inveniet infirmiorem; validi ſumus in cujus virtute confidimus.*

S. Ambr. l. 4. in Luc.

Laur. Juſtin. lign. vitæ de patient. c. 4.

9 Quòd ſi obtineamus victoriam, ultra coronam quam lucramur in cœlis: *Coronabitur, qui legitime certaverit*, hanc quoque in præſenti vita habemus promiſſionem: *Vincenti dabo manna abſconditum.* S. Antoninus inter alios tentationis devictæ fructus hunc quoque exhibet: *Conſolationem & refectionem ſpiritualem cauſat; in cujus rei exemplum poſtquam Chriſtus tentationes ſuperavit in deſerto, ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei. Hieronymus ad Euſtochium de ſe ait, cum tentaretur tentatione luxuriæ: Ipſam quoque cellulam meam quaſi cogitationum conſciam pertimeſcebam, & mihi iratus & rigidus ſolus deſerta penetrabam; & ut mihi teſtis Deus eſt, poſt multas lathrymas nonnunquam mihi videbar intereſſe agminibus Angelorum. Hinc & Sara uxor Tobiæ junioris ajebat: Non delectaris Deus in perditionibus noſtris, ſed poſt tempeſtatem tranquillum facis; id eſt, poſt tentationem quietem mentis, poſt lathrymationem & fletum exultationem infundis. Dicitur a naturalibus de cervo, quod prælians cum dracone vel ſerpente, poſtquam occiderit, quaſi infectus ex flatu ejus, ad fontem currens, in aquam ſe projiciens, totus refrigeratur & juveneſcit: ſic ſervus Dei præliatus cum Dracone infernali, & quaſi infectus ex tentatione mala, ad fluvium paradiſi recurrens, totus confortatur & vigoratur.* Aliud in Samſone habemus exemplum, propoſito noſtro conformius: *Spiritus Domini irruit in Samſon, & dilaceravit Leonem:* & poſt pauca ſequitur in ſacro textu: *Ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis: quem cum ſumpſiſſet in manibus, comedebat.* Qui infernalem hunc leonem dilaniat, repletur à Deo cœleſti ſuavitate.

Vincenti diabolum præter præmium cœleſte, promittitur etiam in hac vita manna divinarum conſolationum. S. Antonin. p. 4. tit. 13. c. 3. §. 5.

Judic. 14. 6.

10 *Circuit, quærens quem devoret.* Advertendum eſt, quòd tunc feræ evadunt & effugiunt fauces leonis, ſi fugæ ſe committant; ſicque ſeriò nobis cavendum eſt, ne quæramus tentationes, & leonis hujus fauces incurramus; ſed tentanti & infeſtanti ſolùm reſiſtere oportet. Salvator noſter ivit in deſertum, non provocaturus dæmonem, ſed ex impulſu Spiritus S. *Ductus in deſertum a Spiritu;* ubi ſubdit Theophylactus: *Ducitur a Spiritu, nihil enim ſine Spiritu fecit.* Conſilium eſt Thnmæ de Villanova: *Non eſt à nobis optanda, aut procuranda tentatio. Chriſtus Jeſus, quia filius Dei erat, & peccare non poterat, per Spiritum ſanctum ſe obtulit tentatori; nobis caducis & fragilibus alia ratio eſt: ſatis eſt, ſi viriliter perferamus.* Hujus quoque opinionis eſt S. Joannes Climacus, loquens pariter in ſententia D. Chryſoſtomi: *Neque detrectanda ſunt certamina, neque temerè ad illa proſiliendum; ita enim & victoria nobis illuſtrior erit, & victi dæmonis ignominia majori riſu digna, cum compulſi & protracti ad pugnam generosè in illa conſtiterimus.* Hoc idem monitum legitur Homilia ad populum: *Precemini Deum, ne intretis in tentationem, inducti generosè feramus; nam illud quidem eſt modeſtorum virorum ſe periculis non ingerere, hoc autem generoſorum atque ſapientum. Nec itaque nos geramus temerariè, audacis enim eſt.* Quòd Sanctus Antonius aliique eminentis ſanctitatis, magnæque experientiæ viri, ad pugnam provocaverint dæmonem, exempla ſunt potiùs miranda, quàm imitanda, niſi ab hominibus eminentis & probatæ perfectionis ac virtutis.

Tentationū occaſiones non quærendæ, ſed fugiendæ ſunt.

Theophyl.

S. Thom. de Villanova Conc. 1. in Dom. 1. Qu.

Schol. 23. ad gr. 26. Clim.

Chryſ. h. 67. ad pop.

DISCVRSVS XVIII.

ARGUMENTUM.

Varii tanguntur modi, quibus tentationibus reſiſtere, eaſque evincere ac ſuperare poſſimus.

THEMA.

Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis. Jac. 4. v. 6.

1 SAnctus Jacobus Apoſtolus conſulit nobis, ut hoſti infernali reſiſtamus, idque hunc in finem & effectum, ut à nobis fugiat; modum tamen, quem ad ludificandas ipſius artes, dolos & aſtutias, & ad evincendos aſſultus ejus tenere debeamus, non ſuggerit. Erit igitur operæ pretium, priuſquam huic materiæ finem imponamus, ut nonnullos alios, præter illos ſupra jam inſinuatos, declaremus modos, quibus hujuſmodi reſiſtentia facilior reddatur.

Quibus modis diaboli tentationibus ſit reſiſtendum.

Reſiſtite. Et quidem ſtatim ſub initium ſuggeſtiones diabolicæ ſunt repellendæ, priuſquam figant pedem: *Nolite locum dare Diabolo.* In vitis Patrum legimus: *Pater ſemper docebat eos, ut quotidie proficerent in virtutibus, & inſidias Diaboli, quas per cogitationes inferret hominibus, in initiis ſtatim retunderent; ſic enim ajebat: Confringatur caput ſerpentis, & omne ejus corpus emortuum reddetur; ob id enim mandat nobis Deum obſervare caput ſerpentis, ut omnino ſtatim ab initio non recipiamus malas & ſordidas cogitationes.* Eſt doctrina Ariſtotelis: *Principium rei cujuſque maximum eſt, quippe quod rei dimidium ſit.* In principio, quando adhuc debilis eſt inimicus, facilior eſt victoria; & quamvis ſerpenti, quantumvis exiguo, ſuum non deſit venenum; attamen faciliùs caput, quando adhuc eſt tenellum, conculcari & conteri poteſt, ac quando jam excrevit, factum formidabile.

Diabolicis ſuggeſtionibus in initio reſiſtendum eſt.

Vita Patrum l. 2. c. 6.

Ariſtot. t. 7. ſect. 10. Problem. q. 15.

2 S. Thomas de Villanova, quando tractat de modo, quo adversùs tentationes nos fortificare debemus, hoc quoque inſinuat documentum in propoſito illius textus: *Intravit Jeſus in quoddam caſtellum. Habeat vigiliam diligentiſſimam ſuper cor, ſicut ſcriptum eſt: Omni cuſtodia ſerva cor ſuum, quia ex ipſo vita & mors.* Sequitur poſtea: *Ad modum caſtrorum arcem noſtram defendamus. Si quis a longe apparuerit hoſtis, id eſt, carnalis appetitus, illico rationis telo confodiatur; & ſi coacto agmine malarum cogitationum & ſtultorum deſideriorum acies violenta irruerit, tolle pontem, diverte cogitationem, occupato imaginationem, & fruſtrata reſidebit. Nihil enim utilius, nihil melius ad vitandos irruentium tentationum conflictus, quàm occupare animum, & in aliud ipſam cogitationem divertere. Hunc imaginationis pontem ſi quàm celeriter levaveris, omnis tentationum impetus fruſtratus evaneſcet.* Monet nos quoque moralis Seneca: *Non obtinebis, ut deſinat, ſi incipere permiſeris. Imbecillis eſt primo omnis affectus, deinde ipſe ſe concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur faciliùs, quam expellitur.* Et in primo libro, ubi agit de ira, hoc aſſignat exemplum: *Optimum eſt primum irritamentum iræ protinus ſpernere, ipſiſque repugnare ſeminibus, & dare operam, ne incidamus in iram; nam ſi cœperit ferre transverſos, difficilis ad ſalutē recurſus eſt. In primis finibus hoſtis arcendus eſt, non cum intravit, & portis ſe intulit: modum à captivis non accipit.*

Continuatio ejuſdem.

S. Thom. de Villanova Conc. 4. de Aſſumpt.

Seneca mori Pl. 116.

Idem l. 1. de ira c. 7.

3 *Reſiſtite.* Infernalis hic inimicus eſt magnæ experientiæ: *Serpens erat callidior*; ſagaciſſimus eſt, ſitum explorat deciliorem, ibidemque exſtruit propugnaculum, & ſperat irruptionem: quævis minima apertura ei ſufficit. Huic ergo hoſti ſi velimus efficaciter reſiſtere, omninò convenit expeditque illum fortificare ſitum & locum, qui captu facilior eſt, & ubi facilè contingere poteſt irruptio. *Omnes ergo portæ* (ait S. Cyprianus) *ne dicam rimæ, claudendæ ſunt, ne per modicum non munitum tota civitas ruat.* Si proclives ſitis ad lubricum carnis vitium, minimè negligenda eſt cuſtodia occaſionum ac periculorum, etiam remotorum: cum tali perſona non tantùm non converſari, ſed, quantùm fieri poteſt, ne quidem eam aſpicere debetis; non obambulare talem plateam, neque etiam in phantaſia hoſti concedendus eſt locus ullus: *Omnes ergo portæ &c.* Solent belli duces practici munitum præoccupare locum; hoc idem militi Chriſtiano faciendum eſt, in ſolitudinem, inquam, locum utpotè tutiſſimum, ſe recipere debet. Preterea ſi miles armis impetatur curtis, nec ita oblongis, hoſtem repellere & vincere poteſt lancea, aliiſve armis: Idem nobis agendum eſt, Dæmoni opponenda ſunt arma omninò contraria; ſi gula nos tentet, adhibeamus jeju-

Omnes vitæ, & rimæ tentationibus præcludendæ ſunt.

S. Cyprian.

Digitized by Google

Diabolus ab initio creationis fuit jutatus noſter hoſtis & inſidiator.

3 Teſtantur omnes hiſtoriæ, tam ſacræ, quàm prophanæ, quæ hucuſque in omnibus contigere ſæculis, cunctiſque notum & manifeſtum eſt, pervetuſtum hunc hoſtem & adverſarium in omnes indifferenter ſuum ejeciſſe venenum, omniſque generis aſtus & dolos exercuiſſe, ſingulos quoque crudeliſſimo ac implacabili proſecutum fuiſſe odio: & cum tali nos fidemus, ejuſque inſidias & tentationes non habebimus ſuſpectas? Quis unquam ſe fidit manibus unius homicidæ, unius latronis, qui pluriũ annorũ ſpatio expoliavit, occidit & mactavit innumeros homines? *Ille homicida erat ab initio*, ait Deus de Diabolo: *Qui factus eſt, ut nullũ timeret*, ait Job expertus ejus nequitiã & malitiã. *Videte genus homicidii fratres* (Alcuini verba ſunt) *homicida dicitur diabolus, non gladio armatus, non ferro accinctus. Ad hominem venit, verbum malum ſeminavit, & occidit.* Quod paulò ante inſinuavimus punctum, tangit quoque S. Bonaventura: *Quod in tentando*, inquit, *ſpeciem ſerpentis aſſumpſit, hoc diſpenſationis divinæ fuit, ut non ſolum deprehendi ejus verſutia poſſet, verum etiam ut ex illa effigie verſutia diabolica in tentando cunctis filiis Adæ innoteſcere poſſet.*

Joan. 8. 44.
Job. 41. 24.
Alcuin. l. 4. in Joan. c. 21.
S. Bonav. in Brevilog. p. 3. c. 2.

Eccl. 17. 5. Protoparentes noſtri defectu ratiocinationis cõtenſerunt diabolo tentanti.

4 Eccleſ. cap. 17. ſtatim ſub initium recenſet & ponderat Sapiens multa & immenſa bona, quibus Deus Creator protoparentes noſtros in ortu ſuo ditaverat; inter quæ numerat etiam illud: *Conſilium & linguam, & oculos & aures, & cor dedit illis excogitandi*. Ergo benè examinare poterant, ſeſeque reflectere debebant, quis eſſet ille, qui tale ſibi ſuggereret conſilium, præcepto divino contrarium; ſi ſerpens, intelligere poterant, illum uſu rationis deſtitutum eſſe; ſi dæmon, illum eſſe inimicum, invidum, malignum, mendacem & communi Creatori rebellem conſiderare debebant: ſola hæc conſideratio ſufficiens erat ad abſtrahendam manum à pomo. S. Antonii Magni documentum eſt: *Si diaboli fuerit oblata tentatio, fidelis anima percunctationibus evaneſcet, quia maximum eſt ſecuritatis indicium interrogare: quiſnam eſt, & unde.* Si tentatio, ſi inſtigatio ad peccatum oritur à noſtris inordinatis appetitibus (*unde bella & lites in vobis? nonne ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris*) oportet cogitare, motus hoſce inordinatos animæ noſtræ eſſe inimicos: *Quod nolo malum, hoc ago. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati.* Si verò hæc ſuggeſtio à dæmone procedit, ergo conſilium eſt ex abyſſo inferni proveniens; quis igitur tantus ſui ipſius inimicus & hoſtis eſt, ut ei credat? *Adverſarius veſter diabolus.* Quis ille eſt, qui legem & conſilium ab inimico ſuo capere velit? Refert Henricus Caterinus Abulenſis in ſua hiſtoria de bellis civilibus Franciæ, quòd, cum Henricus Quartus ad hoſtem miſiſſet tibicinem, ut illi offerret pugnam, cujus eventu decideretur, cui competeret victoria, Dux Parmenſis Alexander Farneſius, qui tum primùm juſſu Regis Catholici cum toto ſuo exercitu, in ſuccurſum Ducis Menæ, ad partes illas tranſierat, cuique reſponſum incumbebat, ſubridens, dixerit: Sibi optimè eſſe perſpectum, quid hìc & nunc agendum eſſet pro bono communi, cui proſpicere teneretur, nec ſe adveniſſe, ut ab hoſte ſuo caperet conſilium; optimè etiam ſibi conſtare modum illius procedendi Regi ſuo exoſum; aſt ſi tantus eſſet belli dux ac generoſus miles, adigeret ipſum ad tales anguſtias, ut pugnare cogeretur: cæterùm nondum ſibi voluntatem eſſe, ut in arbitrio fortunæ conſtitueret id, quod certum ac ſecurum haberet in manu & poteſtate ſua. Hiſtoriam hanc applicemus caſui noſtro: ſecuram in manibus noſtris tenemus victoriam adverſùs dæmonem, quia ſine conſenſu noſtro nos ſuperare, ſibique ſubjicere nequit; annon igitur manifeſta illa erit dementia, legem capere à dæmone, qui eſt monſtrum iniquitatis, rebellis Deo, & adverſarius æternæ noſtræ ſalutis?

Vita S. Antoni. c. 20.

Hiſt. Henr. Cater. l. 11. Pulchra hiſtoria docemus conſilium diaboli nos ſemper reſpiciendum eſſe.

S. Baſil. Hom. 9. Diabolus eſt inimicus Dei & hominum.

5 S. Baſilius homilia cui titulus eſt: *Quod Deus non eſt auctor malorum*, ſcribit ſequentia: *Utinam quidem non eſſet factus diabolus, ſed in eo ordine, quo ab initio conſtitutus fuit, remanſiſſet. Poſtquam vero ab authore ſuo defecit, inimicus Dei, inimicus item hominis ad ipſius imaginem conſtituti, factus eſt.* Eſt inimicus Dei, ſimulque inimicus noſter irreconciliabilis; & ſi interdum *transfigurat ſe in Angelum lucis*, id eo fine facit, ut ſuo nos ſtratagemate lucretur. *Quis illo eſt inimicitior Sanctis?* ait S. Auguſtinus: *Quis adverſus eos contentioſior & animoſior, & magis æmulus, atque invidus invenitur?* Illis, qui jam ei ſubjecti ſunt, ejuſque ſequuntur veſtigia, non eſt moleſtus; benè tamen aliis, qui ſe ei opponunt: *Malos, luxurioſos, cupidos & ſuperbos perſequi diabolus non conſuevit; amici enim ſui ſunt, & voluntates ſemper illius faciunt, & in tantum eos non perſequitur, ut etiam per illos, alios perſequatur*; ſcribit idem S. Auguſtinus. In clauſuris, quibus detinentur feræ, ſive animalia ferocia captiva, conſtitutus eſt aliquis continuam eorundem habens curam. Contigit Florentiæ, quòd unus ex leonibus cuſtodi, qui feris illis alimenta in dies ſubminiſtrat, factus fuerit familiarior, adeò ut quotidie nutritori ſuo actibus externis blandiretur, idque à longo tempore duraverat; uno tamen die mane, dum cuſtos cum leone ſuo jocaretur, eumque fruſto carnis, quod pro jentaculo porrigere volebat, leviter percuteret, adeò beſtia illa excanduit, ut in cuſtodem inſilierit, eumque dilaniaverit. *Adverſarius veſter diabolus tanquam leo &c.* quamcunque vobis offerat pacem, nolite unquam ei fidere: *Auſculta, quando dicere poſſis: Vox dilecti pulſantis* (inquit Gilliberti Abbas): *hoſtis primo aggreſſu timido agit, tentantis modo deprehendi timens, palpat, nõ pulſat: dilectus tuus innoteſcere volens, pulſat audacter.* Frequenter non inimicum, ſed amicum ſe exhibet, ut cũ de nobis ſecurus eſt, ſecuriùs nos in lapſum propellere poſſit: non vult, ut eum tanquam inimicum noſtrum apprehendamus, ne ipſum timeamus ac fugiamus.

S. Aug. l. 14. de civit. Dei
Non moleſtat illos qui ipſi involuntatis obſequuntur.
Idem ſer. 85. de temp.

Hiſtoria ferocientis Leonis in nutritorem ſuum.

Gillibert. ſer. 41. in Cant.

Diabolus eſt etiã ſuipſius hoſtis, & cõparatur fulguri.

6 *Adverſarius veſter diabolus, &c.* Non tantùm noſter, ſed & ſui ipſius inimicus eſt; unde juſta de cauſa per ſerpentem figuratus fuit, quia ſecum fert toxicum & venenum in propriis faucibus, & lingua ſua. Quænam fuit ſimilitudo illa cœleſtis magiſtri: *Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem?* Deſideratis ne ſcire, quomodo generentur fulmina & fulgura? Terra ſurſum in aerem ſuas tranſmittit exhalationes & vapores, è quibus deinde fabricantur ſagittæ in terram recidentes: voluit igitur Chriſtus Dominus inferre, dæmonem eſſe inſtar fulguris, quia tentationibus ſuis quodcunque damnum poſſibile nobis inferre ſatagit; ſed ut plurimùm in ipſum omne malum recidit, dum victus & confuſus abire cogitur: *Non fulgor, inquit, ſed ſicut fulgur, quia ſuum lumen amiſit, quod habebat* (verba ſunt D. Ambroſii) *antequã tibi tuum lumen valeat auferre.* Sed quamvis etiam tentationis remaneret victor, pœna tamen accidentalis ei accreſceret propter damnatorum multiplicationem; quemadmodum propter augmentum animarum beatarum cœleſtis gloria accidentalis beatis accreſcit. Efficax nobis ſubminiſtrat motivum S. Iſidor. Peluſ. ut hujus beſtiæ horrorem concipiamus, cum ait: *Si nec regnum te incitat, & cohortatur, nec gehenna rurſum terret, non advertimus nos, cum feram & indomitam belluam incantamus, cum improbo dæmone humana forma cõtecto luctari?*

Luc. 10. 18.

S. Ambroſ. lib. de fuga ſæc. c. 7.

S. Iſidor. Peluſ. lib. 2. epiſt. 134.

Diabolo fortiter inſtar Leonis, Leoni reſiſtere debemus.

7 *Tanquam leo.* Si diabolus nonnunquam nos accedat inſtar leonis, ne in illius incidamus laqueum & prædam, tanquam leones ei reſiſtamus, oportet: *Cui reſiſtite fortes in fide.* Fides nos docet, quòd abſque conſenſu noſtro nequeat nos ſuperare; cum generoſitate igitur demus illi repulsã: *Juſtus ut leo confidens, abſque terrore erit.* De Sigiſmundo Cæſare narrat Æneas Silvius, quòd nonnulli conjurati Hungari quodam die conclave ſuũ tumultuosè ingreſſi fuerint ipſum occiſuri; at ille generoſo animo tumultuantibus obviam proceſſerit, manibus & pugnis pugnaturus, dicens: Quis veſtrum Principi ſuo manus injicere audebit? Si quis id attentare auſus fuerit, prodeat ille ſolus cum ſolo. Cunctis his verbis deterriti, retroceſſerunt, in fugam elapſi. *Juſtus ut leo confidens.* Quem timet? inimicũ, qui nihil poteſt ſine nobis? *Reſiſtite fortes*, conſtantes eſtote, nullum dando conſenſum.

Æneas Silv. lib. 3. de reb. geſt. Alphon. n. 19. Inſignis hiſtoria.

August. l. de nat. & grat. cont. 7. Si fortiter reſtiterimus diabolo fugiet a nobis.

8 Scribit S. Auguſt. contra Pelagium: *Dicunt aliqui: diabolus nobis adverſatur. Prorſus huic objectioni ad illa verba reſpondemus, quæ B. Iacobus dicit, Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis; unde animadvertendũ eſt, quòd nõ poſſit iis nocere quos fugit; vel quantam virtutem habere intelligendus ſit, qui ſolis prævalere non reſiſtentibus poteſt.* S. Jacobus, tanquam caput & Epiſcopus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, & S. Petrus paſtor univerſalis, unanimi conſenſu idem nobis reliquerunt remedium *ad unguem*. Et

verò

Digitized by Google

verò Salvator noſter inſigne nobis dedit exemplum generoſiori ſemper animo dimicandi adverſùm Satanam, eſto acriùs nos infeſtet tentatio; nam primo aſſultui ſe oppoſuit: *Non in ſolo pane, &c.* ſecundo: *Scriptum eſt, Non tentabis Dominum, &c.* & tertium, qui duobus prioribus acrior fuit & vehementior, retorſit his verbis: *Vade retro Satana, &c.* Quò plus ei nos opponemus, eò

S. Ambr. l. 4. in Luc.

magis deficient ipſius vires; unde docet S. Ambroſius: *Vides diabolum ipſum non eſſe in ſtudio pertinacem, cedere ſolere veræ virtuti: etſi invidere non deſinat, tamen infeſtare formidat, quia frequentius refugit triumphari.*

Laur. Juſtin. lign. vitæ de patient. c. 4.

Documentum quoque eſt B. Laurentii Juſtiniani: *Tentationes diaboli, quamvis laborioſæ ſint, magno cum animo ſuſtinendæ ſunt. Inprimis gravis & dirus eſt impetus diaboli: quod ſi quis forti animo ſuſtinuerit eum, ſemper inveniet infirmiorem; validi ſumus in cujus virtute confidimus.*

Vincenti diabolum præter præmium cœleſte, promittitur etiam in hac vita manna divinarum conſolationum. S. Antonin. p. 4. tit. 15. c. 3. §. 1.

9 Quòd ſi obtineamus victoriam, ultra coronam, quam lucramur in cœlis: *Coronabitur, qui legitime certaverit*, hanc quoque in præſenti vita habemus promiſſionem: *Vincenti dabo manna abſconditum.* S. Antoninus inter alios tentationis devictæ fructus huoc quoque exhibet: *Conſolationem & refectionem ſpiritualem cauſat; in cujus rei exemplum poſtquam Chriſtus tentationes ſuperavit in deſerto, ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei. Hieronymus ad Euſtochium de ſe ait, cum tentaretur tentatione luxuriæ: Ipſam quoque cellulam meam quaſi cogitationum conſciam pertimeſcebam, & mihi iratus & rigidus ſolus deſerta penetrabam; & ut mihi teſtis Deus eſt, poſt multas lachrymas nonnunquam mihi videbar intereſſe agminibus Angelorum. Hinc & Sara uxor Tobiæ junioris ajebat: Non delectaris Deus in perditionibus noſtris, ſed poſt tempeſtatem tranquillum facis; id eſt, poſt tentationem quietem mentis, poſt lachrymationem & fletum exultationem infundis. Dicitur a naturalibus de cervo, quod prælians cum dracone vel ſerpente, poſtquam occiderit, quaſi infectus ex flatu ejus, ad fontem currens, in aquam ſe projiciens, totus refrigeratur & juveneſcit: ſic ſervus Dei præliatus cum Dracone infernali, & quaſi infectus ex tentatione mala, ad fluvium paradiſi recurrens, totus confortatur & vigoratur.* Aliud in Samſone habe-

Judic. 14. 6.

mus exemplum, propoſito noſtro conformius: *Spiritus Domini irruit in Samſon, & dilaceravit Leonem*: & poſt pauca ſequitur in ſacro textu: *Ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis: quem cum ſumpſiſſet in manibus, comedebat.* Qui infernalem hunc leonem dilaniat, repletur à Deo cœleſti ſuavitate.

Tentationū occaſiones non quærendæ, ſed fugiendæ ſunt.

10 *Circuit, quærens quem devoret.* Advertendum eſt, quòd tunc feræ evadunt & effugiunt fauces leonis, ſi fugæ ſe committant; ſicque ſeriò nobis cavendum eſt, ne quæramus tentationes, & leonis hujus fauces incurramus; ſed tentanti & infeſtanti ſolùm reſiſtere oportet. Salvator noſter ivit in deſertum, non provocaturus dæmonem, ſed ex impulſu Spiritus S. *Ductus in deſertum*

Theophyl. S. Thom. de Villanova Conc. 2. in Dom. 1. Qu.

à Spiritu; ubi ſubdit Theophylactus: *Ducitur à Spiritu, nihil enim ſine Spiritu fecit.* Conſilium eſt Thomæ de Villanova: *Non eſt a nobis optanda, aut procuranda tentatio. Chriſtus Ieſus, quia filius Dei erat, & peccare non poterat, per Spiritum ſanctum ſe obtulit tentatori; nobis caducis & fragilibus alia ratio eſt: ſatis eſt, ſi viriliter perferamus.* Hujus quoque opinionis eſt S. Joan-

Schol. 23. ad gr. 26. Clim.

nes Climacus, loquens pariter in ſententia D. Chryſoſtomi: *Neque detrectanda ſunt certamina, neque temerè ad illa proſiliendum; ita enim & victoria nobis illuſtrior erit, & victi dæmonis ignominia majori riſu digna, cum compulſi & protracti ad pugnam generoſe in illa conſtiterimus.*

Chryſ. h. 67. ad pop.

Hoc idem monitum legitur Homilia ad populum: *Precemini Deum, ne intretis in tentationem, inducti generosè feramus; nam illud quidem eſt modeſtorum virorum ſe periculis non ingerere, hoc autem generoſorum atque ſapientum. Nec itaque nos geramus temerariè, audacis enim eſt.* Quòd Sanctus Antonius aliique eminentis ſanctitatis, magnæque experientiæ viri, ad pugnam provocaverint dæmonem, exempla ſunt potiùs miranda, quàm imitanda, niſi ab hominibus eminentis & probatæ perfectionis ac virtutis.

DISCVRSVS XVIII.

ARGUMENTUM.

Varii tanguntur modi, quibus tentationibus reſiſtere, eaſque evincere ac ſuperare poſſimus.

THEMA.

Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis. Jac. 4. v. 6.

Quibus modis diaboli tentationibus ſit reſiſtendum.

1 SAnctus Jacobus Apoſtolus conſulit nobis, ut hoſti infernali reſiſtamus, idque hunc in finem & effectum, ut à nobis fugiat; modum tamen, quem ad ludificandas ipſius artes, dolos & aſtutias, & ad evincendos aſſultus ejus tenere debeamus, non ſuggerit. Erit igitur operæ pretium, priusquam huic materiæ finem imponamus, ut nonnullos alios, præter illos ſupra jam inſinuatos, declaremus modos, quibus hujuſmodi reſiſtentia facilior reddatur.

Diabolicis ſuggeſtionibus in initio reſiſtendum eſt. Vita Patrum l. 2. c. 6.

Reſiſtite. Et quidem ſtatim ſnb initium ſuggeſtiones diabolicæ ſunt repellendæ, priusquam figant pedem: *Nolite locum dare Diabolo.* In vitis Patrum legimus: *Pater ſemper docebat eos, ut quotidie proficerent in virtutibus, & inſidias Diaboli, quas per cogitationes inferret hominibus, in initiis ſtatim retunderent; ſic enim ajebat: Confringatur caput ſerpentis, & omne ejus corpus emortuum reddetur; ob id enim mandat nobis Deum obſervare caput ſerpentis, ut omnino ſtatim ab initio non recipiamus malas & ſordidas cogitationes.* Eſt doctrina Ariſtotelis: *Principium rei cujusque maximum eſt, quippe quod rei dimidium ſit.*

Ariſtot. t. 7. ſect. 10. Problem. q. 15.

In principio, quando adhuc debilis eſt inimicus, facilior eſt victoria; & quamvis ſerpenti, quantumvis exiguo, ſuum nnn deſit venenum; attamen faciliùs caput, quando adhuc eſt tenellum, conculcari & conteri poteſt, ac quando jam excrevit, factum formidabile.

Continuatio ejuſdem. S. Thom. de Villanova Conc. 4. de Aſſumpt.

2 S. Thomas de Villanova, quando tractat de modo, quo adverſùs tentationes nos fortificare debemus, hoc quoque inſinuat documentum in propoſito illius textus: *Intravit Ieſus in quoddam caſtellum. Habeat vigiliam diligentiſſimam ſuper cor, ſicut ſcriptum eſt: Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita & mors.* Sequitur poſtea: *Ad modum caſtrorum arcem noſtram defendamus. Si quis a longe apparuerit hoſtis, id eſt, carnalis appetitus, illico rationis telo confodiatur; & ſi coacto agmine malarum cogitationum & ſtultorum deſideriorum acies violenta irruerit, tolle pontem, diverte cogitationem, occupato imaginationem, & fruſtrata reſidebit. Nihil enim utilius, nihil melius ad vitandos irruentium tentationum conflictus, quam occupare animum, & in aliud ipſam cogitationem divertere. Hunc imaginationis pontem ſi quam celeriter levaveris, omnis tentationum impetus fruſtratus evaneſcet.*

Seneca mor. l. 116.

Monet nos quoque moralis Seneca: *Non obtinebis, ut deſinat, ſi incipere permiſeris. Imbecillis eſt primo omnis affectus, deinde ipſe ſe concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur faciliùs, quam expellitur.* Et in primo li-

Idem l. 1. de ira c. 7.

bro, ubi agit de ira, hoc aſſignat exemplum: *Optimum eſt primum irritamentum iræ protinus ſpernere, ipſisque repugnare ſeminibus, & dare operam, ne incidamus in iram; nam ſi cœperit ferre tranſverſos, difficilis ad ſalutē recurſus eſt. In primis finibus hoſtis arcendus eſt, non cum intravit, & portis ſe intulit: modum a captivis non accipit.*

Omnes viæ, & rimæ tentationibus præcludendæ ſunt.

3 *Reſiſtite.* Infernalis hic inimicus eſt magnæ experientiæ: *Serpens erat callidior*; ſagaciſſimus eſt, ſitum explorat debiliorem, ibidemque exſtruit propugnaculum, & ſperat irruptionem: quævis minima apertura ei ſufficit. Huic ergo hoſti ſi velimus efficaciter reſiſtere, omninò convenit expeditque illum fortificare ſitum & locum, qui captu facilior eſt, & ubi facilè contingere po-

S. Cyprian.

teſt irruptio. *Omnes ergo portæ* (ait S. Cyptianus) *ne dicam rimæ, claudendæ ſunt, ne per modicum non munitum tota civitas ruat.* Si proclives ſitis ad lubricum carnis vitium, minimè negligenda eſt cuſtodia occaſionum ac periculorum, etiam remotorum: cum tali perſona non tantùm non converſari, ſed, quantùm fieri poteſt, ne quidem eam aſpicere debetis; oon obambulare talem plateam, neque etiam in phantaſia hoſti concedendus eſt locus ullus: *Omnes ergo portæ &c.* Solent belli duces practici munitum præoccupare locum; hoc idem militi Chriſtiano faciendum eſt, in ſolitudinem, inquam, locum utpotè tutiſſimum, ſe recipere debet. Prætereà ſi miles armis impetatur curtis, nec ita oblongis, hoſtem repellere & vincere poteſt lancea, aliiſve armis: Idem nobis agendum eſt, Dæmoni opponenda ſunt arma omninò contraria; ſi gula nos tentet, adhibeamus jeju-

nla, abſtinentiam; ſi motibus & cogitationibus carnalibus, carnem maceremus & caſtigemus diſciplinis: *Apprehendite diſciplinam &c.* Alia lectio habet: *Adorate puritatem*. Infeſtamur odio & vindicta? opponamus manſuetudinem: *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto; ſed è contrario benedicentes*. Scribit in noſtram conſolationem B. Laur. Juſtin. *Quicquid adverſi foris pulſet, ſeu obſtrepat, intus obeſſe nil poteſt, dummodo divinus timor, non dormitans intentio proficiendi ſtudium, innocentiæ guſtus, puritatis ac munditiæ zelus, atque internæ pacis affectio, cordis poſſideat penetralia. Re namque vera nemo læditur, niſi à ſeipſo. Quiſque igitur fit robuſtior, quo erga ſe vigilantior.*

1. Petr. 3. 9. B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſt. agon. c. 6.

4 *Reſiſtite*. Reſiſtemus, fugientes occaſiones; in quo pulchrè nos docet S. Antonin. verbis ſequentibus: *Dicit Magiſter ſent. in 4. diſt. 1. Non facilè capitur à tentatore, qui alicui bono vacat exercitio. Cum quidam ſanctus vir tranſiret ante cellam cujuſdam Anachoretæ, vidit Diabolum aliquando intrantem, & aliquando exeuntem: & ingreſſus ad illum, quæſivit ab eo opera ſua, quæ agebat tunc, & invenit quod cum ſtabat bene occupatus, Diabolus recedebat à tentatione ejus, & foris extra cellam manebat; cum autem ſtaret otioſus, tunc Diabolus intrabat, & eum tētabat*. Solebat dicere S. Anton. *Quales nos & noſtras repererint cogitationes, tales ſe nobis præſtare conſueverunt*. Si data opera immundas in mente revolvamus cogitationes, ſi inhæreamus feneſtris, ſi in tali domo converſemur, ex una ſcintilla magnum Dæmon excitabit incendium.

Reſiſtere debemus fuga occaſionum. S. Anton. p. 4. tit. 13. c. 3. §. 4.

Vita S. Anton. c. 10.

5 *Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo*, quærit Eccleſiaſt. *& omnibus qui appropiant beſtiis? Sic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus eſt in peccatis ejus*. Si ſuperari nolitis à pruritu murmurationis & detractionis, fugite circulos & colloquia illa, ubi aliàs vos impegiſſe noviſtis. Refert Bolland. de S. Catharina Sueca, filia S. Brigidæ, quòd cum ipſa unà cum nonnullis aliis matronis Romanis matrem ſuam, Eccleſiam S. Sebaſtiani extra muros viſitaturam, comitaretur, comes quidam inſidias ei ſtruens, illamque rapturus, urbe quoque armatis ſuis ſtipatus militibus exierit; at Deus ſpeciali miraculo quendam cervum intercurrentem immiſerit, qui iniquum ac perverſum hujus inſidiatoris propoſitum turbavit & diſſipavit, modumque effugiendi ſanctæ virgini ſuppeditavit. Obſervat inſuper idem Hiſtoricus, quòd, quotieſcunque ſancta ejus mater deinceps domo egrediebatur Miſſam auditura, cum magna cautela & circumſpectione proceſſerit.

Eccl. 12. 13. Etiam loca ſuſpecta ſunt fugienda.

Bolland. 14. Mart. 11. 503. Exemplum.

6 *Reſiſtite Diabolo*. Humilitas quoq; veluti oſtendit S. Anton. optimum remedium & medium eſt ad evincendas tentationes. Legimus in S. Iſid. *Luxurioſis atque ſuperbis Dæmones plus fautores exiſtunt, dumque in cæteris vitiis ſpiritus maligni deſerviunt, his tamen majori familiaritate junguntur, eiſque amplius juxta deſiderium famulantur. Principaliter his duobus vitiis Diabolus humano generi dominatur, ſuperbia mentis, & luxuria carnis; unde & Dominus in Iob loquitur de Diabolo, dicens: Sub umbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus. Per calamum inanis ſuperbia; per loca vero humecta, carnis demonſtratur luxuria, per hæc enim duo vitia Diabolus humanum poſſidet genus*. Et quia propter ſuperbiam lapſus eſt, ideò humilitas ei eſt inſtar cultri aut clavi cordi infixi.

Humilitas optimum eſt remediū ad vincendas tentationes. S. Iſidor. l. 2. ſent. c. 32.

7 De noſtro protoparente aſſerit S. Auguſt. *Nec arbitrandum eſt, quod eſſet hominem dejecturus iſte tentator, niſi præceſſiſſet in anima hominis quædam elatio comprimenda*. Unde affirmare poſſumus, quòd Deus permittat nos tentari, ut humiliando nos, ampliùs roboremur ad vincendas tentationes in majus noſtrum commodum & lucrum. Hinc etiam ait S. Antoninus: *Tentatio humiliat, ſeu ab elatione præſervat*. Citat authoritatem S. Gregor. *Dum vitia nos tentant, proficientes in nobis virtutes humiliant. Hinc eſt, quod Iſrael Iebuſæum tolerat, ut humana mens de ſe humilia ſentiat. In vitis Patrum: Quidam ad hoc dabat exemplum, dicens, quod niſi velaret piſtor oculos animalis molentis ad molam, verteret ſe animal, & comederet ſuos labores. Sic Deus permittit cogitationes ſordidas in mente noſtra exurgere, & tentationes quæ mentem noſtram obnubilant, ne bona noſtra videamus, & ea per ſuperbiam comedamus. Legitur in vitis Patrum: Interrogatus ſenex, quare ita impugnaremur à Dæmonibus; reſpondit: Quia arma noſtra abjicimus, humilitatem & paupertatem & patientiam*. Non ſine cauſa nominavit paupertatem, quia aviditas bonorum temporalium eſt laqueus Diaboli: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli*: quapropter qui pauperem agit vitam, vel etiam animum gerit à divitiis abſtractum, facilè Dæmoni reſiſtit, nec in ejus incidit laqueos.

S. Auguſt. 3. de Gen. ad lit. l. 11. c. 5. Ideo tentamur ut humiliemur & confortemur.

S. Antonin. ubi ſup. § 5

Vit. Patr. l. 5. n. 38.

8 *Reſiſtite*. Quod inſuper fræni inſtar infernali cerbero occludit fauces, ne nos mordere poſſit, eſt obedientia, quam præſtamus Patribus noſtris ſpiritualibus & ſuperioribus; uti etiam manifeſtatio & detectio tentationum: *Vir obediens loquetur victorias*. Diabolus tolerare nequit, ut aliis nos ſubjiciamus, & noſtram voluntatem abnegemus; quod ille poſt rebellionem ſuam nunquam præſtitit, neque præſtabit. Ars militaris, ut ſortiatur effectum ſuum & finem, & de inimicis reportet victoriam, exactiſſimam requirit obedientiam: *Militia, tentatio, eſt vita hominis ſuper terram*. Neceſſaria eſt rigoroſa obedientia ad ludificandum antiquum adverſarium. In vitis Patrum de quodam legitur, quòd ſæpè tentatus à ſpiritu fornicationis, ſæpè etiam acceſſerit ſanctum aliquem ſenem, ut cum eo deſuper conferret, & remedium reciperet; cui dixit ſanctus vir: *Non concedas Diabolo, nec relaxes animum tuum, ſed magis quoties moleſtus eſt Dæmon, veni ad me, & increpatus abſcedet; nihil enim ſic extædet Dæmonem fornicationis, quomodo ſi revelentur ſtimulationes ejus; & nihil eum ſic lætificat, quomodo ſi abſcondantur cogitationes*. Audite documentum hoc Joan. Caſſiani, magni magiſtri vitæ ſpiritualis: *Vera diſcretio nonniſi vera humilitate acquiritur, cujus humilitatis hæc erit vera probatio, ſi univerſa, non ſolum quæ agenda ſunt, ſed etiam quæ cogitantur, ſeniorum reſerventur examini, ut nihil quis ſuo judicio credens, illorum per omnia definitionibus acquieſcat. Quæ inſtitutio cunctis fraudibus & inſidiis inimici ſervabit illæſum; nullatenus enim decipi poterit quiſque, ſi non ſuo judicio, ſed majorum vivit; nec valebit ignorationi ejus callidus hoſtis illudere, qui univerſas cogitationes in corde naſcentes pernicioſa verecundia neſcit obtegere, ſed eas maturo examine ſeniorū vel reprobat, vel admittit. Illicò enim ut patefacta fuerit cogitatio maligna, marceſcit, & antequam diſcretionis judicium auferatur, ſerpens teterrimus velut è tenebroſo ac ſubterraneo ſpecu, virtute confeſſionis protractus ad lucem, & traductus quoddamodo ac dehoneſtatus abſcedit*. In alio loco hiſce ſcribit conformia: *Tamdiu ſuggeſtiones ejus noxiæ dominantur in nobis, quamdiu celantur in corde*. Idem l. c.

Per obedientiam, patri ſpirituali præſtitam, vincimus tentationes.

Vit. Patr. l. 5. libell. 5. n. 13.

Sicuti etiam revelando illis tentationes.

Caſſian. collat. de diſcr. c. 10.

9 *Reſiſtite*. Referunt Hiſtorici de Agide Rege Lacedæmoniorum, quòd, cum quis ei nuntiaret exercitum inimicum adeſſe numeroſiſſimum, adeoq; benè adverteret, ſibique caveret, ne cum eo committeret pugnam, reſponderit: *Neceſſe eſt, contra multos pugnet, qui multis vult imperare*. Firmiter animo imprimamus oportet illam remunerationis magnificentiam, quam ex reſiſtentia reportabimus. Dicebat S. Hieronymus: *Durum, grande, difficile; ſed magna ſunt præmia*. Qui impiè vivunt, ſudant, laborant & multa perferunt, euntes ad infernum: *Contritio & infelicitas in viis eorum: laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles*: & ad præcavendum hoc malum inordinatas noſtras paſſiones & appetitus non mortificabimus, non ſubjugabimus, ut æternam lucremur gloriam? *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Verùm quia jam mentionem fecimus paradiſi, motivum etiam potentiſſimum, ut tentationibus reſiſtamus, eſt ſcire, quòd pugnemus & decertemus in conſpectu inferni, mundi, cœli, Angelorum, Sanctorum: *Spectaculum facti ſumus mundo, & angelis & hominibus*: & quidem angeli ſancti ſua nobis offerunt auxilia, exhortantur nos ad ſtrenuam pugnam, impetrant nobis vires, ne cedamus, aut ſuccumbamus; unde tota cœleſtis lætatur curia, quòd ad deſpectum angelorum rebellium vincamus, cœleſtiſque Jeruſalem reſtauremus ruinas. Dicite mihi, ſi magnus aliquis Princeps inveniretur, cui deberetis centum millia imperialiū, vobis verò hanc ei ſummam reddentibus reſtitueret totum hoc capitale, ac inſuper vos remuneraret ſuo principatu & dominio, quale non eſſet lucrum? Homo Chriſtianus, niſi velit damnari, vincat tentationē, neceſſe eſt; at vincentem Deus remunerat præmio maximo: *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ &c. Quamvis auxilio Dei ſteterint* (ait S. Proſper) *tamen quia in ſe habebant, unde caderent, ipſorum eſt meritum, quo ſteterunt*. Eſto vincamus in vir-

Fortiter contra tentationes pugnando, proponamus nobis præmium de victoria proveniens.

Angeli ſancti nobis adſunt, & auxilium præſtant in tentationibus.

D. Proſp. l. de vocat. gent. c. 28.

ture

ente divinorum auxiliorum, victoria tamen noſtro aſcribitur merito. Adamas geſtatur in digito, annulo inſeritur, eodemque regalia diademata ditantur & ornantur; at priùs pluribus mallei ictibus tunditur & aptatur, quàm ad illum decorem & pretium inæſtimabile reducatur: tentationes in continuo nos continent periculo, inquietant, affligunt; at illis ſuperatis & devictis, æternam lucramur beatitudinem.

S. Bern. ſ. 67. de modo benè viv. In tentationibus cogitandum eſt de morte, judicio futuro, & inferni tormentis.

10 *Reſiſtite*. S.Bern. monitum eſt: *Si ſentis moleſtiam carnis, ſi tangeris ſtimulis carnis, ſi memoria libidinis adhuc titillat animum tuum, ſi caro tua adhuc te impugnat, objice tibi memoriam mortis tuæ, propone tibi futurum judicium, reduc ad memoriam æterna tormenta.* Hoc idem pro fræno cujusvis alterius tentationis inſervire poteſt. Doctrina S. Ambroſii eſt: *Vides magnificentiam Chriſtiani viri, qui certat cum rectoribus mundi, & licèt conſiſtimus in terris, adverſus ſpiritualia nequitiæ, quæ ſunt in cœleſtibus, animi virtute decernit? Non enim de terrenis contendimus, ut dimicemus in terra; ſed ſpiritualibus propoſitis præmiis, de regno Dei & Chriſti hæreditate.* Quàm celebres ſunt victoriæ, quas Sancti in præſenti vita de

D.Ambr. l. 4. in Luc. c. 8.

Diabolo reportarunt, quantoque honore poſt mortem in quovis etiam ſæculo compenſantur? Locum illum, ubi S.Benedictus ſe in vepribus volutavit, ut ſpiritum fornicationis ſuperaret, tantis Deus illuſtravit miraculis, ut poſt tot centenos annos conſervetur in pari cum quocunque glorioſiſſimo monumento, ſive ſacro, ſive prophano, veneratione & magnificentia.

11 Audiamus denique S.Bern. ſerm. de S. Bened. *Diſce, quantumcunque acerba tentatio ſæviat, non cedere, nec credere propterea, derelictum te eſſe à Domino; ſed memineris ſcriptum eſſe: Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me.* Summa hominis, qui nonniſi merum lutum eſt, gloria eſt, quòd poſſit eſſe inſtrumentum divinæ gloriæ: *Honorificabis me*. Quot virgines in tentationibus & aſſultibus Dæmonis conſtantes, Deo dederunt ſummum honorem, ut benè propterea dicere potuerint: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis?* Translucet omnipotentia & virtus Altiſſimi in fortificando fragili homine adverſùs Dæmonem. Pro fine advertendum, quòd de hac materia fuſiùs tractetur t. 1. per 18. diſcurſus.

S Bern. Summa hominis gloria eſt dæmonû tentationes vincere.

TRACTATUS XCIII.

DE TIMORE DEI.

DISCURSUS QUINDECIM.

DISCURSUS I. Ad bonam directionem & obſervantiam Divinarum legum, ante omnia neceſſarium eſt prædicare timorem Dei.

II. Timor DEI eſt ſtimulus ad pœnitentiam, cooperatur quippè non tantùm in abolendo peccato præterito, verùm etiam præſervat nos à futuro.

III. Improbatur timor humanus & mundanus, paritérque oſtenditur, qua ratione bonus ſit timor, dictus, ſervilis.

IV. Demonſtratur, timorem filialem eſſe compatibilem cum amore Dei, & ſervilem cum filiali.

V. Semper nobis timendum eſt in negotio æternæ noſtræ ſalutis.

VI. Timor DEI eſt pignus & ſignum æternæ beatitudinis.

VII. In via Dei nunquam debemus eſſe ſecuri, at ſemper timere.

VIII. Qui majori præditus eſt ſpiritu, plus timoris habere: nullus ab hoc ſe eximere, nec ſecurus vivere debet.

IX. Origo & principium æternæ noſtræ ſalutis ſolet eſſe timor DEI; ubi variæ conſiderationes ſuper illa verba: *Initium ſapientiæ timor Domini*.

X. Oſtenditur, timorem Dei eſſe radicem & fundamentum ſapientiæ.

XI. Timenti Deum non deſunt bona ſpiritualia pariter & temporalia.

XII. Timor Dei animabus timentibus confert conſolationes & gaudia.

XIII. Varia conſiderantur bona, quæ à timore Dei derivantur.

XIV. Examinantur adhuc alia emolumenta, quæ proveniunt à timore Dei.

XV. Nonnulla tanguntur motiva, quibus ſtimulemur ad concipiendum hunc ſanctum timorem.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Ad bonam directionem & obſervantiam Divinarum legum, ante omnia neceſſarium eſt prædicare timorem Dei.

THEMA.

Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos. Pſal. 33. v. 12.

1 Regius Propheta ſapientiſſimus erat, *Sedens in cathedra ſapientiſſimus*, utpotè qui in vanum non gloriabatur: *Incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi: Super ſenes intellexi*. Quodam die ſolicitè ſuos ad auſcultandum ſermonem prædicationis ſuæ invitabat: *Venite filii, audite me:* & quid eis prædicaturus eſt? timorem Dei: *Timorem Domini docebo vos*. Ad inſinuandum cunctis fidelibus in ſæculis ſubſequentibus, quantæ utilitatis ſit docere animas timorem Dei. *Quid tandem*, inquit Baſilius Magnus, *pater hic filios ſpirituales docturus eſt? Timorem, inquit, docebo vos*. Salomon filius ejus, cui Deus talem infudit ſapientiam, qualem non habuit, nec habiturus eſt homo in præſenti vita, cum finem imponeret libro Eccleſiaſtis, decidit: *Faciendi plures libros nullus eſt finis. Finem loquendi pariter omnes audiamus*. Cunctos ſermones, cunctoſque libros, quotquot ſcribendi erant, hoc exiguo reſtrinxit compendio: *Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt enim omnis homo*. Audiamus D. Hieronym. in hunc textum ſcribentem: *Ajunt Hebræi: cum inter cætera ſcripta Salomonis, quæ antiquata ſunt, nec in memoria duraverunt, & hic liber oblitterandus videretur, eo quod vanas aſſerat Dei creaturas, & totum putaret eſſe pro nihilo, & cibum, & potum, & delicias tranſeuntes præferret omnibus, ex hoc uno capite meruiſſe auctoritatem, ut in divinorum voluminum numero poneretur, quòd totam diſputationem ſuam, & omnem catalogum ſuum, hac quaſi coarctaverit, & dixerit, finem ſermonum ſuorum auditu eſſe promptiſſimum, nec aliquid in ſe habere difficile, ut ſcilicet Deum timeamus, & ejus præcepta faciamus: ad hoc enim natum eſſe hominem, ut Creatorem ſuum intelligens veneretur, cum metuat honore, & opere mandatorum.*

Neceſſitas timoris Dei aſſeritur.

S. Baſil. in hunc loc.

Eccl. 12. 13.

S.Hieron. ib.

2 Pientiſſimus Salvator noſter miſit Baptiſtam, ut corda hominum in peccatis inveterata ſua prædicatione præpararet, & ad Deum converteret: *Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus;* ad aſſequendum hunc finem: *Erunt prava indirecta, & aſpera in vias planas*. Aſt qualem ſervavit modum? Incepit à timore Dei: *Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem. Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt*. Multi, qui annunciant verbum Dei, in hoc errant, quòd ut plurimùm de ſublimibus altiſq; myſteriis diſcurrant, contra illud Apoſtoli conſiliū:

S. Joannes Baptiſta incepit prædicationem ſuam à timore Dei.

Luc. 3. 9.

Digitized by Google

Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes, ſuamque oſtentent ſcientiam & ingenium, animarum profectum minimè reſpicientes; nam ait Propheta: *Audite me, timorem Domini docebo vos*. Ad hanc invitationem reflectebat ſe B. Laurentius Juſtinianus, quando dicebat: *Venite, & audite me, quia timorem Domini docebo vos; non curſus ſiderum, non rerum naturas, neque cœlorum ſecreta; ſed Domini timorem docebo vos. Horum ſcientia ſine timore inflat, timor autem Domini abſque ſcientia illorum ſalvat*. Conſiderat deinde, quodnam ſit principium ſapientiæ ordinatæ ad inſtructionem & eruditionem eorum, qui alios futuris temporibus docere deberent: *Non aliunde*, ait, *debuit ipſa ſapientia ſuæ doctrinæ exordium ſumere, quam à timore Domini; nam & ipſius ſapientiæ initium eſt timor Domini*. Solebat quidam ſervus Dei admodùm illuminatus dicere, quòd pro themate concionum nulla alia materia accipienda eſſet, niſi ea de peccato, eo quòd ad extirpandum peccatum prædicationes ſive conciones inſtitutæ eſſent; quod fuſius ſupra probatum fuit, cum de verbo Dei.

3 Timor Dei, uti ſuo loco dicemus, non ſolùm ab anima extirpat peccatum, verùm etiam omni eam replet virtute & bono: *Si Dei timorem habeamus, nihil nobis eſt opus*, ait S. Chryſoſt. *ſi vero hunc non habeamus, etſi regnum ipſum poſſideamus, ſumus omnium pauperrimi; nihil æquale Deum timenti*. In alia quoq; Homilia eidem populo hæc prædicabat: *Niſi bonum eſſet timor, non multos impendiſſet Chriſtus ſermones & longos, de pœna & ſupplicio loquens*. Oſtendit deinde, timorem Dei eſſe inexpugnabilis inſtar propugnaculi contra inimicos noſtros, mundum, carnem & Dæmonem: *Timor nil aliud eſt, quam murus & munimentum ac turris inexpugnabilis; etenim multa nobis munitione opus eſt, quia multæ ſunt undique inſidiæ*. Infinita ex inferno prodeunt mala in perditionem & ruinam humani generis, idque ex defectu timoris Dei, quo iſtis omnibus obviare poſſemus & deberemus. *Vnde tanta mala in mundo?* quærit S. Thom. de Villanova, *niſi quia non eſt timor Dei?* Timor ille eſt, qui continet in fræno populos, ut legibus conformiter vivant; hic tamen timor ad dirigendam conſcientiam non ſufficit: *De corde exeunt cogitationes malæ &c.* neceſſarius nobis eſt timor Dei, ac propterea, *timorem Domini docebo vos*. Euangelii & verbi Divini præconibus incumbit, ut imprimant hunc timorem *Domini*, *non mundi*, uti exponit Hugo Card. *non hominum*.

4 Pro majori hujus declaratione adducit idem Hugo textum illum ex S. Matth. c. 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potius eum timete, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam*. Ad hæc obſervat Albertus Magnus myſterium aliquod in vocabulo illo, *Filii*, ſubdens: *Nec mirum; in his enim verbis omnium hominum pater loquebatur*; David enim loquebatur nomine Chriſti, qui eſt communis omnium pater; pro quo citat Caſſiodorum: *Vox paterna ſonat, ut ultro dicentem audiamus, quem tacentem exquirere deberemus*. Et textum quoque illum adducit: *Audiſe filii diſciplinam patris; ſed quid docebis? Docebo vos filios rem utilem, quia pater ſum, & vos filii*. Prædicatores & miniſtri Euangelii honorantur hoc titulo patrum, quia ipſorum eſt inſtruere & docere populos tanquam filios; at quid eos primo loco docebunt? *Docebo vos filios rem utilem: Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos*. Iſajæ c. 48. legitur: *Eſt Deus tuus docens te utilia*, quibus verbis Albertus M. ſubdit hæc alia: *Primum autem eorum timor*.

5 *Audite me, timorem Domini docebo vos*. Cum Prædicator teneatur eſſe pater communis & popularis, ut cujusvis capacitati ſe accommodet, & ſinguli fructum percipiant, nec commodiorem, nec utiliorem tractare poteſt materiam, quàm de timore divino. Unde benè docet D. Chryſoſt. in illum verſum: *Beati omnes qui timent Dominum*, ſubdens: *Rectè dixit, omnes, ſignificans quod ſive ſit ſervus, ſive dominus, ſive pauper, ſive mancus & mutilus corpore, ac deníque quicunque ſit, nihil eorum vetat, quo minus habeat hanc, quam ipſe dicit, beatitudinem*. Timor Dei, veluti etiam amor, cuicunque ſtatui, conditioni & profeſſioni perſonę competit & accommodatur: *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus*. Illi etiam qui armorum ſuorum potentia toti mundo timorem & tremorem incutiunt, indigent ſancto timore. Apoc. 19. de throno illius altiſſimæ & ſupremæ Majeſtatis, *quam tremunt Poteſtates*, audiebatur vox illa: *Qui timetis eum puſilli & magni*. Magnates quoque hunc concipiant timorem, neceſſe eſt, ne in eis adimpleatur, quod ait S. Hieronymus: *Formidabiles quondam Reges nudo latere palpitabunt*. Popoli ſubjecti ſunt legibus Principum, qui timore pœnarum eos in fræno continent; aſt quia ipſi legibus, quas promulgant, minimè adſtricti ſunt, utpote nulli ſuperiori, niſi Deo, ſubduntur, omninò neceſſarium eſt, ſibimetipſis divini timoris præſcribant legem.

Timor Dei extimulat ad ſervandam legem humanam & divinam.

6 Timor, dictus mundanus (veluti dicetur ſuo loco) non eſt ſufficiens, ut mundam ſervet rempublicam à veptibus vitiorum & criminum, quæ pacem communem perturbant: neceſſarius eſt timor Dei, qui eſt ſtimulus & calcar impellens ad adimplendas non humanas duntaxat, ſed multò magis leges divinas, ejus defectu quiſque ruet in magnum præcipitium: *Non ſufficit ad vitam credere* (inquit S. Thom. de Villanova) *ſed oportet ſervare mandata: hoc fit per timorem Dei, nam per timorem Dei declinat omnis à malo. Hic reprimit prava deſideria, & malos appetitus, & coercet manum de pravis operibus, & retrahit hominem ab iniquitate*. Legimus *in enumeratione graduum ſcalæ paradiſi* Joan. Climaci circa finem: *Timor parit Divinorum & humanorum præceptorū obſervantiam*. Hanc obſervantiam reſpiciebat regius Propheta, quando Pſ. 18. ad vivum expreſſit effectus timoris Dei, inquiens: *Lex Domini immaculata, convertens animas, teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans parvulis: juſtitia Domini recta lætificantes corda, præceptum Domini lucidum illuminans oculos*. Deſideratisne cognoſcere, è qua radice conſurgant hi fructus ſalutares? *Timor Domini ſanctus, permanens in ſæculum ſæculi*.

S. Thomas de Villan. — Climacus. — Pſal. 18. 8.

Exod. 19. 16. Quare Deus præmiſerit tonitru priuſquam daret tabulas Legis.

7 Annon obſervaſtis: quando Deus populo ſuo electo tradidit tabulas legis ſuæ, leges nimirùm Decalogi, quas & nos obſervare tenemur, & cæteri omnes, qui volunt ſalvari; promulgavit obſtrepente tonitru, tubarumque reſonante clangore? quando in extremo judicii die à toto humano genere ſtrictiſſimam circa legis ſuæ adimpletionem exiget rationem, audietur pariter horrendus tubæ ſonitus: *In noviſſima tuba &c.* Et homines præ timore & tremore animo concident: *Areſcentibus hominibus præ timore &c.* Jam quæro ego, ſi hæc eſt lex amoris: *Plenitudo legis eſt dilectio*; cur præmittitur timor? Cauſa hæc eſt, ut intelligamus, timorem eſſe medium efficaciſſimum ad hoc, ut lex Dei mandetur executioni; qui verò nullum mundus conceperit timorem, tremet & areſcet in extremo judicii die.

Timor Dei retrahit à malo.

8 Poſtquam David nos invitavit verbis iſtis: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos*, oſtendit deinde bona illa, quæ ex concepto divino timore in nos derivantur: *Declina à malo, & fac bonum*; quibus veluti duobus polis innitatur totum illud, quod ad noſtram ſalutem neceſſarium eſt. In alio quoque Pſalmo, quem frequenter recitamus in Veſperis, ſpecialiter diebus Dominicæ, ait: *Beatus vir, qui timet Dominum*. Quid hominem beatum abſtrahet ab hoc timore? *In mandatis ejus volet nimis*; ubi Hugo Cardinalis: *De timore venitur ad dilectionem, & de declinatione mali ad executionem boni; unde addit: In mandatis ejus volet nimis. Benè dicit, volet, quia ubi non poteſt homo plus facere, ſufficit bona voluntas. Benè dicitur, volet nimis, quia plus debemus velle, quam poſſumus facere; & talis viri, ſcilicet, timentis & volentis, potens in terra erit ſemen ejus, quia Prov. 14. In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit ſpes*. Idem Propheta regius gloriabatur, dicens: *Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua*. Magna ſanè proteſtatio, ſiquidem ait: *Ab omni via mala*; at ceſſat omnis admiratio, ſi conſideretur medium, quod adhibebat, nempè timor Dei; hic enim exactam ſanctæ legis Dei operabatur cuſtodiam: *A judiciis tuis non declinavi, quia tu legem poſuiſti mihi*: vivam gerebat memoriam divini judicii, quod erit ſeveriſſimum.

Pſ. 111. 1. — Hugo Card. — Pſ. 118. 101.

Timor Dei eſt director vitæ noſtræ. Lact. Firm. l. de ira Dei c. 12.

9 Digna conſideratione ſunt nonnulla verba Lactantii Firmiani, aſſerentis: *Timor DEI ſolus eſt, per quem vita ipſa ſuſtinetur, munitur, gubernatur*. Profectò tametſi nullus alius ex timore Dei perciperetur fructus, quis non videt, hunc eſſe utiliſſimum, dum unicus exiſtit vitæ noſtræ director? Hoc deficiente, timenda eſt omnis deſolatio. *Dixit inſipiens in corde ſuo: non eſt Deus*. Ecce verba unius athei, non abſimilis Pharaoni,

Pſ. 13. 1.

qui

qui pariter proteſtando ſimilia loquebatur: *Neſcio Dominum.* At quid ex iſto defectu veræ fidei ſecutum fuit? *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum; omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum; ſepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.* Vultiſne intelligeret, unde torrentes iniquitatis adeò abominandæ profluxerint? *Non eſt timor Dei ante oculos eorum.*

Quanta mala proveniant ex defectu timoris Dei. Pſ. 13. 1.

10 Hoc idem confirmat Propheta Pſalm. 35. cum ait: *Dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo: non eſt timor DEI ante oculos ejus: quoniam doloſè egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium: verba oris ejus, iniquitas, & dolus; noluit intelligere ut bene ageret; iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo.* Ex hiſce ultimis verbis colligitur ſatis, iniquitatem hujus impiè viventis non fuiſſe effectum ignorantiæ, vel fragilitatis, ſed puræ malitiæ, *excogitato conſilio, ſciens & volens:* proſequitur Pſalmiſta: *Adſtitit omni viæ non bonæ.* Cauſa inundationis tantorum malorum erat, quia deſeruerat timorem Dei: *Non eſt timor Dei ante oculos ejus,* dixerat jam ſub initium. Quare benè & optimè aſſerit Sanctus Iſidorus: *Ubi timor non eſt, ibi perditio eſt morum. Ubi timor non eſt, ibi diſſolutio eſt vitæ. Ubi timor non eſt, ibi ſcelerum abundantia eſt.*

S. Iſid. Synonym. l. 2. c. 6.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Timor Dei noſtræ cooperatur converſioni, expellendo à nobis peccatum commiſſum, & præſervaodo nos à futuro.

THEMA.

Timor Domini expellit peccatum. Eccl. 1. v. 27.

Duobus modis per timorem operari poſſumus.

1 HÆc propoſitio, ſi abſolutè conſideretur, non videtur poſſe ſubſiſtere in bona & ſana Theologia, quia per infuſionem gratiæ ſanctificantis duntaxat expellitur peccatum ab anima; & tamen Spiritus S. cui proprium eſt abolere culpas: *Ipſe eſt remiſſio peccatorum,* per os Eccleſiaſtici, cujus & pennam direxit, loquens ait: *Timor Domini expellit peccatum.* Doctiſſimus Suarez Tom. 4. p. 3. q. 83. art. 1. diſp. 5. ſect. 1. notat, duobus modis aliquem per timorem operari poſſe; primò, quando nos provocat ad ponderandum malum nobis obvium, pro quo adducit textum illum Iſajæ: *Vexatio dat intellectum;* ſecundò, poteſt conſiderari timor per modum finis. Primo modo, ait Suarez, contingere ſolet, quòd Deus attrabat peccatorem ad pœnitentiam; & in hoc ſenſu intelligitur illud: *Initium ſapientiæ timor Domini.* Timor eſt occaſio, qua inducimur ad veram compunctionem & deteſtationem peccati. Ad hoc alluſit S. Ambroſius, dicens: *Ante dolorem autem eſt timor.* In cujus confirmationem adducere poſſumus ſacrum Concilium Tridentinum, quod ita diſcurrit: *Dum peccatores ſe eſſe intelligentes, a divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumq; tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per pœnitentiam.*

Iſa. 28. 19.

S. Ambr. l. de Jacob & vita beata l. 1. c. 1. Conc. Trid. Seſſ. 5. c. 6.

Timor Dei duplici modo expellit peccatum, pœnitendo & reſiſtēdo. Chryſ. in Pſ. 117.

2 S. Joannes Chryſoſtomus hoc ipſum illuſtrat ſimilitudine omnibus nota, dicens: *Nullum eſt malum, quod non extinguat Dei metus. Quemadmodum ignis quodcunq; ferrum ceperit contortum, vel rubigine confectum, clarum reddit ac pulchrum, ferruginem abſtergens, & quod in eo erat perverſum & inflexum, perfectiſſimè corrigit; ita Dei timor vel exiguo tempore facit omnia.* Illud quoque hic advertendum eſt, quod prædicavit S. Bern. ſermone, cui titulus, *de diverſis affectionibus animæ,* dicens: *Timor Domini expellit peccatum, ſive quod jam admiſſum eſt, ſive quod tentat intrare; expellit ſane illud quidem pœnitendo, hoc reſiſtendo. Expellit pœnitendo.* Primus, qui poſt adventum Salvatoris in hunc mundum prædicavit pœnitentiam, fuit S. Joannes Baptiſta: *Facite,* inquiens, *fructum dignum pœnitentiæ.* Accurrebant peccatores indurati, ſerpentes, viperæ, *genimina viperarum,* abominabilis fæx peccatorum; at qualem is ſervabat modum, quo eos ad veram pœnitentiam, innumerabiliumq; ſcelerum deteſtationem induceret? *Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.* Similitudo hæc de ſecuri poſita ad radicem arboris, non videtur prima fronte apta & appoſita, nec cum eo, quod exprimere intendebat, concordare; etenim quando ab arbore aliqua multos expectamus deſideramuſque fructus, radici apponimus fimum, & circa radicem terra foditur, adaquatur, putantur rami inutiles, radix manet ſemper intacta, nunquam inciditur: quo igitur modo S. Joannes hoc: *Facite fructum,* cum altero: *Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt,* concordabat? Reſponſio facilis eſt: S. Præcurſor non intendebat loqui de plantis & arboribus naturalibus, ſed de hominibus, qui in ſacris literis, aliiſq; locis, denominantur arbores; ut hos ergo induceret ad ferendos fructus veræ pœnitentiæ, bonorumque operum, non occurrebat medium efficacius & ſecurius, quàm ut eis incuteret conceptum timoris Dei: *Timor Domini expellit peccatum pœnitendo.* Unde benè aſſerit author Imperfecti Operis: *Rationales ſunt arbores, & in poteſtate habent facere bonum, aut non facere, ut videntes ad radices ſuas poſitam eſſe ſecurim, timeant præciſionem ſuam, & faciant fructum.*

S. Bern. de diverſis affect. anim.

Matt. 3. 10.

Auct. Imp. operis h. 3.

Timor Dei expellit peccata præterita. Tertull. l. de pœnit. c. 2. Joan. 5.

3 Hic fructus debet eſſe fructus pœnitentię, videlicet, debet abigere & propulſare peccata præterita. Tertulliani ſententia eſt: *Ubi metus nullus, emendatio proinde nulla.* Cunctis innotuit probatica illa piſcina, quæ erat in Jeruſalem, repleta claudis, ſurdis, cæcis, aridis, paralyticis, aliiſque ſimilibus in magno numero: & hi, uti benè advertunt interpretes ſacri, figurabant omnis generis vitioſos homines. Quemadmodum igitur præſati infirmi tunc recipiebant ſanitatem, quando intrabant aquas illas primùm agitatas & conturbatas; ad eundem modum peccatores & impiè viventes tunc æternam recipiunt ſalutem, quando eorum corda conturbata fuerint timore: *Turbari autem aquam piſcinæ ſignificat* (ſubdit Theophylactus) *quod in ipſa turbentur ſpiritus malitiæ, contriti & ſuffocati gratia Spiritus. Hanc autem piſcinam pœnitentiæ Angelus turbat: qualis? Ille magni conſilii Patris Chriſtus & Salvator; nam niſi tetigerit cor noſtrum Divinum Verbum, & turbationem fecerit in illo propter memoriam futurorum ſuppliciorum, nunquam efficax erit piſcina iſta, neque ſanitas erit animæ diſſoluta.* In quadam Epiſtola ſcribit S. Auguſtinus: *Sicut meliores ſunt, quos dirigit amor, ita plures ſunt, quos corrigit timor.* Neque à veritate aberravit Poeta ille canens: *Oderunt peccare boni virtutis amore: Oderunt peccare mali formidine pœnæ.*

Theophyl.

S. Auguſt. ep. 30.

Optimum remedium ad purificādas animas, eſt timor Dei. Eccl. 1. 15. S. Greg. h. 34. in Evang. D. Aug. l. de Catech. rud. c. 6.

4 Certum eſt, quòd mali numero excedant bonos: *Stultorum infinitus eſt numerus.* Certum quoque eſt, quòd *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus;* ſicque non moventur ab initio ad deteſtanda peccata ex motivo ſpiritus & amoris, ſed timoris: *Prava mens* (ait D. Greg.) *ſi non prius per timorem evertitur, ab aſſuetis vitiis non emendatur.* Ejuſdem ſententiæ eſt D. Auguſtinus: *Rariſſimè accidit,* inquiens, *imo verò nunquam, ut quiſquam veniat volens fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo timore perculſus.* Pauci frequentant ſcholam Dei, niſi primò virgis timoris fuerint cæſi: *Initium ſapientiæ timor Domini.* Lex illa, quæ in Levitico præſcribit matribus purificationem poſt partum, conſideratione digna eſt: *Sumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccato.* Turtures, uti & columbæ, ſunt aves timidæ, & iſtæ præcipiuntur offerri Deo in holocauſtum & pro peccato, quia ad purificandas animas noſtras à peccato, timor optimum & efficaciſſimum medium eſt. Joannis Caſſiani doctrina eſt: *Principium noſtræ ſalutis ejuſdemque cuſtodia timor Domini eſt; per hunc enim, & initium converſionis, & vitiorum purgatio, & virtutum cuſtodia, his qui imbuuntur ad viam perfectionis, acquiritur.*

Levit. 12. 8.

Caſſian. Inſt. l. 4. c. 39.

Patet exemplo boni latronis. Matt. 27. 44.

5 Quis in peccatis magis obduratus ac pervicacior erat bono latrone, qui etiam in monte Calvariæ unà cum reprobo latrone ſocio Chriſtum calumniabatur: *Idipſum & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.* Nihilominus ſubitò ſe convertit adeò, ut ex præmio ei promiſſo ac ſoluto benè deduci poſſit, quàm accepta & grata fuerit Redemptori noſtro ejus compunctio: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo;* non attenta alia prævia ſupplicatione, niſi hac: *Memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Ecce cauſam impulſivam ſuæ mutationis: *Timor Domini expellit peccatum, quod jam admiſſū eſt, pœnitendo. Nil coinquinatum intrat in regnum cælorum;* & tamen eodem ipſo die mundus ab omnibus ſuis

peccatis intravit bonus latro, quia jam conceperat ſanctum hunc & divinum timorem; veluti colligi poteſt ex reprehenſione illa, qua corripuit reprobum latronem, dicens: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es? Hinc eſt, quod uterque latro* (ait S. Gregorius) *& eandem & ſuæ morti ſimilem mortem Redemptoris vidit, ſed eum ſuperbiendo alter contumeliis laceſſere non timuit, quem timendo alter honoravit.* Ubi in noſtra Vulgata legimus: *Iraſcimini & nolite peccare*; legitur in Hebræo textu: *Contremiſcite, & nolite peccare.*

S. Greg. l. 17. mor. c. 15.

6 *Expellit peccatum, quod tentat intrare.* Timor Dei præſervat nos inſuper à peccato; pro quo S. Baſilius hanc profert ſimilitudinem: *Sicut cruci affixus movere nec manus poteſt, nec pedes; ſic qui timore Domini configitur, extra illius nutum nequaquam movetur.* Ex hiſce verbis D. Baſilii, P. Cornelius à Lapide hanc elicit conſequentiam: *Timor ergo Dei eſt crux vitiorum.* Regius Propheta, ne unquam deinceps Dei incurreret offenſam, hanc ab eo petiit gratiam: *Confige timore tuo carnes meas*; optimè namque ſciebat, quòd, quotieſcunque ſancti timoris eſſet confixus clavis, nunquam à Deo ſepararetur: *A judiciis enim tuis timui. Feci judicium & juſtitiam.* S. Ambroſius ſcribit quoque: *Qui timet Dominum, declinat errorem, & ad virtutis ſemitam vias ſuas dirigit; niſi enim quis timuerit Deum, non poteſt renuntiare peccato.* Cauſa, cur multi ruant in præcipitia, & per vias peſſimas ambulent, eſt, quia non ducuntur, nec duci volunt timore Dei: *Contritio & infelicitas in viis eorum & viam pacis non cognoverunt*; & hujus rationem reddit, dicens: *Non eſt timor Dei ante oculos eorum.* Quando peccatum conſcientiæ noſtræ pulſat fores, ſtatim prodit timor, qui domeſtici canis inſtar latrat, opponit ſe, internoque remorſu reſiſtit, & ſubitò fugam arripit peccatum, ſeu potiùs ejus ſuggeſtio, nec ullum reperit aditum.

Timor Dei etiam præſervat à peccato. S. Baſil. in Prov. init.

Corn. à Lap. in Eccl.

S. Ambr. l. 1. Hexam. c. 9.

7 Definitio Sapientis eſt: *In timore Domini declinatur à malo.* Armis accinctus erat contra Job totus infernus, ut eum in peccatum daret præcipitem; verùm in laudem ejus toti mundo notum eſſe voluit æterna Veritas: *In omnibus his non peccavit Job*; quia à Deo declaratus fuerat: *Vir timens Deum.* B. Laurentius Juſtin. cùm tractat de morte ſpirituali animæ, inter alias rationes adducit quoque defectum ſancti hujus timoris: *Si Deum*, inquit, *metueret, illiusq; beata viſione privari expaveſceret, nequaquam tam impudicè peccare præſumeret. Nam ubi adeſt timor Dei, abeſt proculdubio delinquendi voluntas, legis prævaricatio, dominandi ambitio, præſidendi amor, odium proximorum, terrenarum facultatum immoderata cupido, & quicquid divinæ adverſum eſt voluntati.* Propriiſſima eſt ſimilitudo, qua utitur D. Chryſoſt. timorem Dei nominando frænum; etenim equi indomiti multa incurrerent præcipitia, & nos ſecum præcipitarent, niſi fræno coercerentur. Eodem proportionali modo aſſerere poſſumus, quòd in curſu vitæ noſtræ adeò difficilis & laborioſæ omni paſſu prolaberemur, niſi timoris frænum dirigeret ac repprimeret effrænem equum appetitus noſtri ſenſitivi.

Prov. 16.6. Adducuntur aliæ utilitates timoris Dei.

Job 1. 22. B. Laur. Juſt. l. 1. de ſpir. animæ interitu.

Chryſ. h. 2. ad pop.

8 B. Laurentius Juſtinianus alio in loco, ubi tractat de hac materia, de hoc timore aſſerit: *Rivos concupiſcentiarum reſtinguit, reptilia vitiorum de terra corporis humani exterminat.* Paulò ante pulchram produxerat ſimilitudinem, qua denotaret fructum ex timore divino procedentem, nempè fugam malignarum cogitationum quæ ſunt veluti peſtifera ſemina, è quibus producitur peccatum: *Nubes carnalium cogitationum, & affectionum fugat; nam ſi ad momentum à domo mentis diſcedat timor, quaſi abſente domina, cogitationum ſe clamor, veluti ancillarum garrula turba, multiplicat, & affectionum carnalium ignis accenditur. Ut verò ad mentem timor redierit, mox confuſio tumultuoſa compeſcitur, & more ancillarum ſe ad injunctum opus mens ipſa tacitè reprimit.* Eodem capite dixerat, quòd timor à lapſu nos præſervet & abſtrahat: *Sicut ſecuritas eſt ad lapſum facilis, ita timor à lapſu protegit, quia odit vitia.*

Timor Domini fugat malignas cogitationes, ſemina peccati. B. Laur. Juſt. lign. vitæ c. 2. de tim. Dei.

9 Si per aquam denotatur iniquitas: *Bibit quaſi aquam iniquitatem*; non ſine myſterio S. Bonaventura hac utitur metaphora: *Timor Domini diſſipat pluvias carnalium delectationum, fugat nubes carnalium imaginationum.* Sequitur deinde: *Timor Domini cuſtodit hominem à culpa futura*: & citat textum Exod. c. 20. *Ut probaret vos venit Dominus, & ut timor illius eſſet in vobis, & non peccaretis.* Varios D. Auguſtinus refert effectus ab hoc timore derivatos, & inter alios hunc: *Magna eſt cautela peccati, Dei ſemper præſentiam timere. Qui perfectè Deum timet, diligenter ſe à peccatis cuſtodit.* In progreſſu ejuſdem ſermonis addit hæc ſequentia: *Timor Dei repellit peccata & adjicit virtutes. Timor cautum facit hominem & ſolicitum, ne peccet. Ubi verò timor Dei non eſt, ibi diſſoluta vita eſt.*

Timor Domini diſſipat carnales imaginationes. S. Bonavent. 6. dist. ſal. tit. 16. c. 1.

S. Aug. ſer. de temp.

10 Hanc expulſionem à peccato in timentibus Deum D. Bonavent. bina exprimit & declarat ſimilitudine. Prima eſt de medicina: *Sicut medicina bene temperata repellit omnes morbos nocivos, & omnes nocivos humores; ſic timor Dei omne peccatum, & omnes peccati occaſiones.* Medicamentum ab experto medico ordinatum non ſolùm malos corporis humores, qui cauſant infirmitatem, evacuare, verùm etiam extirpare ſolet radicem mali, ne repullulet. Hunc effectum operatur quoq; verus timor Dei: non tantùm peccatum, quod reipſa inficit animam, abigit, ſed etiam viam præſcindere ſolet, ne in futurum redeat. Altera ſimilitudo propriè competit Religioſis, qui optimam habent notitiam fructus, qui percipitur ex capitulis culparum frequentari ſolitis in Religionibus, in quibus viget regularis obſervantia: ſic diſcurrit: *Timor Domini eſt ſicut officina religioſorum, maximè eſt ſicut quoddam capitulum, quod eſt factum præcipuè ad culparum correctionem. Nam ſicut in capitulo increpatur, & recognoſcitur, & punitur culpa; ita in hoc capitulo timoris Dei corriguntur peccata, quia ut dicitur in Prov. Timor Domini odit malum; & ſicut Religio nulla eſſet, ſi correctio capituli deficeret; ſic ſi timor in capitulo cordis non eſſet, totum veritatis ædificium deperiret.*

Expulſio peccati per timorem Dei declaratur bina ſimilitudine. S. Bonavent. ubi ſup.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Improbatur timor humanus & mundanus, pariterque oſtenditur, qua ratione timor, dictus ſervilis, bonus ſit.

THEMA.

Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius, quid faciant. Luc. 12. v. 4.

1 Ex hac admonitione à cœleſti Magiſtro noſtro facta evidenter colligitur, non omnem timorem dignum eſſe laude & merito; ſiquidem humanus & mundanus hic nobis diſſuadetur: *Ne terreamini ab his &c.* Angelici Doctoris doctrina eſt in compendium reducta: *Quilibet timor aut filialis, aut initialis, aut ſervilis, aut mundanus. Hic eſt ſermo de timore, ut per ipſum homo à Deo avertitur, & ad eum convertitur; ſi avertitur à Deo propter mala, quæ ab eo timet, dicitur timor mundanus; ſi autem ad Deum convertatur, & ei inhæreat propter timorem pœnæ, eſt ſervilis; ſi ob timorem culpæ, eſt filialis, quia filius timet offenſam patris; ſi propter utrumq; eſt initialis.* Art. 3. ſequenti, ubi & citat textum Matth. c. 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus*, decidit, timorem mundanum ſemper eſſe reprehenſibilem; idq; probat verbis ſequentibus: *Nihil enim divinitus prohibetur, niſi malum.* Confirmat quoque hanc concluſionem, inquiens: *Cum timor mundanus à mala ſit radice, ſcilicet ab amore mundi, ſemper malus neceſſariò eſt. Cum timor ex Auguſtino ab amore ſemper cauſetur, oportet, ut timor mundanus cauſetur ab amore mundano. At amor mundanus eſt ſemper malus, quia innititur mundo, tanquam fini, in quem appetitus fertur, & à quo ſpecificatur.*

Aſſeruntur variæ ſpecies timoris, & reprobatur timor humanus. S. Thom. 2. 2. q. 19. art. 2.

Ibid. art. 3.

2 B. Laur. Juſt. tangit malitiam illius, qui magis timet homines, quam Deum, dicens: *Timor hominum peccandi differt facultatem & operationem, non autem aufert, ſed retinet voluntatem, donec habeat opportunitatem, vel occaſionem; unde & quos ſuſpendit à crimine, avidiores reddit ad crimen, & æſtuat animo, quouſque perficiat, quod malum cogitat. Solus Dei timor eſt, qui nocentes corrigit, fugat crimina, & perpetem confert bene agendi voluntatem.* Timor mundanus cauſa extitit talis execrabilis criminis, quale nunquam adhuc commiſit humana malitia, dum turbavit & invertit bilancem juſtitiæ, condemnando Chriſtum ad mortem: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris.* Quamvis in diſcuſſione cauſæ Chriſti aliquoties faſſus fuiſſet, ſe nullam in eo invenire cauſam mortis, ipſumque innocentem declaraſſet; nihilominùs ex timore amittendi amicitiam Cæſaris condemnavit ipſum crucis patibulo.

Timoris humani malitia taxatur. B. Laur. Juſt. lign. vitæ c. 1. de tim. Dei.

Joan. 19. 12.

3 Al-

Digitized by Google

S.Thom. ib. art. 9. Timor humanus non reprimit, ſed differt executionem malæ intentionis.

3 Allegat D. Thom. authoritatem S. Auguſtini, lib. *de gratia & libero arbitrio*, qui dixit: *Timor humanus non eſt donum Dei (hoc enim timore Petrus negavit Chriſtum) ſed ille timor, de quo dictum eſt: Illum timete, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam.* Timor humanus differt, non reprimit perverſam ſuam intentionem & propoſitum, opportunius expectans tempus. Anhelabat Herodes ad impiam ac crudelem mortem S. Joannis Baptiſtæ, ſiquidem illius reprehenſionem, qua ſe opponebat inceſtui, quem cum Herodiade committebat, ſufferre non poterat; ſed quid? *Volens illum occidere, timuit populum, quia ſicut Prophetam illum habebant:* hic timor pro eo tempore continuit & ſuſpendit ipſius iram & crudelitatem, at non extinxit. Unde bene Chryſologus: *Facilè deviat à juſtitia, qui in cauſis non Deum, ſed hominem pertimeſcit. Hic timor peccandi facultatem differre poteſt, auferre non poteſt voluntatem; unde etiam quos ſuſpenderit à crimine, avidiores reddit ad crimen &c.* Quod etiam ſupra retulimus; at ex eo hauſerat B.Laurentius Juſtinianus.

Matt.14.5.

Chryſ. ſ.127.

Adam plus timuit propter ſuam nuditatem, quàm tranſgreſſionem divini præcepti.

4 Indignum Adamus ſe reddiderat indulgentia plenaria in ſua tranſgreſſione, quia timore humano correptum ſe prodiderat; etenim quamvis confeſſus fuerit: *Timui*, ſubjungit tamen: *Eo quod nudus eſſem*. Non timuit propterea, quòd inobedientia ſua Deum Creatorem ſuum offenderit; ſed quia ſe conſpexit nudum & planè ſpoliatum prædivite veſte juſtitiæ originalis, & plurimis aliis donis: *Notandum, quod culpam ſuam tacuit, & nudum ſe eſſe queſtus eſt*, inquit Rupertus Abbas; *non enim dixit timui, eo quod præceptum tuum prævaricatus eſſem, ſed eo quod nudus eſſem. Quam perverſus hic timor, qui non facti ſui gerere pœnitudinem, ſed ſolum pœna ſua fatetur habere confuſionem!* Meritò propterea reprehendimur à D.Chryſoſt. h.5. ad Rom. ubi tamen primò exponit, quo qualive timore cor noſtrum configendum ſit: *Si quis eſt, qui ſenſu ac mente præditus ſit, is certè gehennæ pœnam tolerare malit, quàm adverſo Deo ſtare.* Proſequitur deinde hiſce verbis notatu dignis: *Si nullam aliam ob cauſam certè ob hanc unam gehenna digni ſumus, quod videlicet plus gehennam, quam ipſum Chriſtum timemus.*

Rup. Ab. l. 3. in Gen. c. 14.

Chryſ. h. 5. ad Rom.

Patres plus timent latrantes canes, quam Deum.

S.Cyp. ep 56. Clim gr 2. ſcal. parad.

5 Monet nos Salvator noſter expreſſis verbis: *Potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.* Quod cum conſideraret S.Cyprianus, ſcripſit in quadam Epiſtola: *Magis autem timete eum.* S.Joannes Climacus id, quod ipſemet vidit, narrat: *Vidi viros furari cupientes, qui cum Dei metu à ſcelere non revocarentur, canum latratibus perterriti, ſtatim reverſi ſunt; quodque Dei timor non fecerat, id canum motus effecit.* Annon meretur ille millenas inferni pœnas, qui deſiſtit à peccato plus ex timore unius canis, quàm Dei, cui tot tantisq; obligati ſumus titulis, & quem juſtiſſima de cauſa timere deberemus, utpotè, qui talis eſt, *quem tremunt Poteſtates*, nos verò viliſſimi vermes?

Exod.3.18. Seniores Iſrael cum Moyſe non intrarunt ad Pharaonem ex timore humano. Exod.5.1. Exod.24.2.

6 Exod. cap.3. legimus hoc mandatum à Deo datum Moyſi: *Ingredieris tu, & ſeniores Iſrael ad Regem Ægypti.* Legatur ſimul caput quintum, non invenietis ibidem, ſeniores comparuiſſe coram Rege illo, benè quidem: *Ingreſſi ſunt Moyſes & Aaron, & dixerunt Pharaoni &c.* Et cur non paruere mandato Divino? Timor indignati illius Regis illos detinuit; at tempore debito puniti fuere: etenim quando Deus in monte Sinai populo promulgavit legem ſuam, noluit, etiam illos comparere in monte illo: *Solus Moyſes aſcendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt.* Ubi Lyranus: *Æquum enim erat, ut qui humano timore ſuccubuerunt, à divino conſpectu arcerentur.* Eodem illo tempore, quo Moyſes demorabatur in monte Sinai, quia major pars populi adoraverat vitulum, zelo armatus Moyſes, ut deſcendit de monte, magnam inter idololatras fecit ſtragem; qua edita, multos adhuc vidit ſuperſtites, quibus, ne unà cum cæteris perirent & à Deo punirentur, exhibuit ſuam operam, promiſitque, divinam ſe imploraturum clementiam in favorem ipſorum. Audiamus ipſius verba: *Peccaſtis peccatum maximum, aſcendam ad Dominum, ſi quo modo quivero eum deprecari pro ſcelere veſtro.* Si hi peccaverant cum aliis, & genuflexi adoraverant vitulum, conſequenter ejuſdem conſortes & participes fuerunt culpæ; videbantur igitur eadem pœna digni ac proinde puniendi; niſi fortè dicatur, hos non fuiſſe reos idololatriæ. At tunc meritò dubitatur & quæritur, in quo conſiſtebat illud crimen & peccatum aliorum, quod Moyſes dixit eſſe maximum: *Peccaſtis peccatum maximum?* Reſpondetur, quòd, tametſi non fuerint rei idololatriæ, maximè tamen culpabiles erant in omiſſione correctionis, dehortationis à tanto ſcelere; omni enim conatu impios illos & ſacrilegos ab indigno iſto cultu deterrere & abſtrahere debebant: hoc autem non fecerunt, ſed victi timore humano timebant ſacrilegorum iſtorum offenſam, & non zelabant timorem & honorem Dei, idque Moyſes volebat ac dicebat eſſe *peccatum maximum*. Pro multis aliis, qui adoraverant vitulum, impetravit & reperit veniam: *Placatusque eſt Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adverſus populum ſuum*; verùm quando ſupplicavit pro iis, qui permiſerant, ſe ſuperari & ſeduci à timore mundano, neceſſe fuit, multiplicaret orationes, Deoque, quem valdè difficilem ac renitentem videbat, bipartitam hanc proponeret petitionem, & cum tali energia: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro, quem ſcripſiſti.* Quale à Deo recepit reſponſum? *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo: ego autem in die ultionis viſitabo & hoc peccatum eorum.*

Lyranus in hunc loc.

Exod.32.30. Timor humanus impedivit Hebræos qui non adorabant vitulum, ne culparent & impedirent illum adorantes.

Exod.32.14.

Primum reprobum imitantur qui plus timent pœnam temporalem quam æternam.

7 Quàm exiguum in mundo habuiſſet incrementum fides Chriſtiana, ſi martyres Chriſti plus timuiſſent perſecutores, quàm Deum? *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem &c.* Primi reprobi imitatores ſunt, qui pœnæ duntaxat, & non culpæ habent timorem; nullum ſiquidem oſtendit dolorem propter crimen & offenſam execrabilem in fratrem ſuum innocentem ac Deum commiſſam; ſed ſolùm propter pœnam, quam timebat, ac tum primò in ſe experiri cœperat: *Omnis qui invenerit me, occidet me. Anguſtæ mentis homo* (ſubdit S. Ambroſius) *præſentem mortem veretur, perpetuam negligit, & Divinum judicium non reformidat, interitum ſolum corporis deprecatur.* Annon hæc evidentiſſima injuria eſt, qua Deus laceſſitur; lædunt, juſtiſſimaque timetur pœna inde proveniens, & nullus DEI, nec timor nec reſpectus habetur? Memores eſtote afflictionis illius Ægyptiacæ, quando Deus totam Ægyptum ingenti plagarum obruebat tempeſtate. Pharao rogavit Moyſen, ut apud Deum deprecaretur ærumnas illas & calamitates ſibi immiſſas, aſſerens, ſe jam agnoſcere iniquitatem & obſtinationem ſuam; quid reſpondit Moyſes? *Moyſes ei dicit* (inquit Sanctus Auguſtinus, allegans Scripturæ textum): *Et tu, & ſervi tui, ſcio quod nondum timetis Deum. Qualem timorem quærebat, cui timor iſte nondum erat ei timor Domini? facile eſt enim pœnam timere, ſed non hoc eſt Deum timere.*

Gen.4.14.

S.Ambr. l. 2. de Cain & Abel c.9.

Exod.9.30. S.Aug.q.31. in Exod.

Timor humanus excludit timorem Dei. Eccl.23.27.

8 Eccleſiaſticus repræſentando nobis hominem perditæ ſalutis, cui prædominatur timor mundanus, loquentem illum introducit hiſce verbis: *Quis me videt? tenebræ circundant me, parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus. Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à ſe timorem Dei hujuſmodi hominis timor.* In quem textum Paul. de Pal. ita ſcribit: *Solos homines timere, & eorum ſolum periculum vereri, timorem Dei expellit; & oculi hominum illum timorem ſolum timentes timorem Dei expellunt.*

Paul. de Pal. ibid.

Deſcribitur timor ſervilis bonus. S.Thom. l. c. art. 4.

9 Hujus characteris & impreſſionis non eſt timor ſervilis, qui Deo ſemper gratus eſt & acceptus, veluti decidit Angelicus Doctor; at ſpecificat qualis ſit, aſſerens: *Quanquam timoris ſervilitas mala ſit, ipſe tamen ſervilis timor, charitate ordinatus, ſecundùm ſuam ſubſtantiam bonus eſt.* Paulò ante determinaverat: *Nullum malum eſt à Spiritu S. ſed timor ſervilis eſt à Spiritu S. quia ſuper illud Rom.1. Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis &c. dicit Gloſſa: Unus ſpiritus eſt, qui facit duos timores, ſcilicet, ſervilem & caſtum: ergo timor ſervilis non eſt malus.* Ponit & declarat magis diſtinctè concluſionem ſequentibus verbis: *Dicendum, quod timor ſervilis ex parte ſervilitatis habet: quod ſit malus; ſervitus enim libertati opponitur; unde cum liber ſit, qui cauſa ſui eſt, ut dicitur in 1. Metaph. ſervus eſt, qui non cauſa ſui operatur, ſed quaſi ab extrinſeco motus. Quicunque autem ex amore aliquid facit, quaſi ex ſeipſo operatur, quia ex propria inclinatione movetur ad operandum. Et ideo contra rationem ſervilitatis eſt, quod aliquis ex amore operetur. Sic ergo timor ſervilis, in quantū ſervilis eſt, charitati contra-*

Digitized by Google

riatur. Si ergo ſervilitas eſſet de ratione timoris ſervilis, oporteret, quòd timor ſervilis ſimpliciter eſſet malus: Sicut adulterium ſimpliciter eſt malum, quia id ex quo eſt, contrariatur charitati, & pertinet ad adulterii ſpeciem. Sed prædicta ſervilitas non pertinet ad ſpeciem timoris ſervilis, ſicut nec informitas ad ſpeciem fidei informis; ſpecies enim moralis habitus, vel actus ex objecto accipitur; objectum autem timoris ſervilis eſt pœna, cui accidit, quod bonum, cui contrariatur pœna, ametur tanquam finis ultimus, & per conſequens pœna timeatur tanquam principale malum; quod non contingit in non habente charitatem: vel quod non ordinetur in Deum ſicut in finem, & per conſequens pœna non timeatur tanquam principale malum; quod contingit in habente charitatem. Non enim tollitur ſpecies habitus per hoc, quod ejus objectum vel finis ordinatur ad ulteriorem finem. Et ideo timor ſervilis ſecundum ſuam ſubſtantiam bonus eſt, ſed ſervilitas ejus eſt mala. Totus hic diſcurſus eſt D. Thomæ ad unguem.

10 S. Bonaventura, cum tractat de donis Spiritus S. hoc determinat de timore ſervili: *Timor ſervilis*, inquit, *quo quis magis timet pœnam, quam culpam.* In quibus verbis notandum eſt, non excludi timorem culpæ, eſto ſimul annexus ſit timor pœnæ. S. Bernardus in ſermone quodam tres diſtinguit perſonarum ſpecies: Nonnulli à culpa abſtinent propter ſpem præmii, alii propter timorem pœnæ; & de hiſce aſſerit: *Qui non expaveſcit ad vultus hominum, ſed ad memoriam gehennalium tormentorum, & hic quidem peccare non metuit, ſed ardere.* Alii ſunt, qui nec quæſtu ſeu lucro præmii, nec timore pœnæ duci ſe permittunt; ſed offenſam Dei in re etiam minima plus horrent & timent, quàm omnes pœnas infernales. Timor purè ſervilis, qui nullum aliud habet objectum, niſi pœnam, & ibi etiam ſiſtit, malus eſt & vitioſus; at quando cum timore pœnæ ultra progreditur ad deteſtationem peccati & amorem DEI, tunc eſt bonus, & dici poteſt initium ſapientiæ, quia eſt cauſa, ut quis benè operari incipiat.

11 Benè S. Gregorius M. conſiderat connexionem horum verborum: *Si timueritis Dominum, & ſervieritis ei*; & ſubdit: *Plerique divinæ diſtrictionis judicia metuunt, & tamen prava agere non deſiſtunt*; cujus rationem reddit: *Paventi quidem corde futura judicia cogitant, ſed præſenti voluptate devicti, mala committere nequaquam vitant. Bene ergo poſt timorem Domini ejus ſervitia memorantur, quia ille ſolus timor probabilis eſt, qui dum mentem concutit, ad boni operis ſtudium trahit.* Tunc timor ſervilis eſt laudabilis & bonus, quando eſt ſtimulus ad exercenda virtutum opera, etſi ab improbo & malo parente ſortiatur originem. Sed de timore ſervili latius in diſcurſu ſequenti, ubi de filiali tractabitur.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Demonſtratur, timorem filialem compatibilem eſſe cum amore Dei, & ſervilem cum filiali.

THEMA.

Timete Dominum omnes Sancti ejus. Pſ. 33. v. 10.

1 Dubium hic oritur, qua ratione & modo regalis Propheta ſanctis animabus intimet timorem Dei, cum ſanctitas ſit effectus charitatis, ac certum ſit axioma illud: *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Ceſſat omnis difficultas, ſi conſideretur, cum amore Dei compatibilem eſſe timorem, non ſervilem, ſed reverentialem & filialem. Experientia commonſtrat, quòd filius tenerrimè etiam amando patrem ſuum, eodem tempore eum ſimul timeat: *Quem tremunt poteſtates*, ſic loquimur de poteſtatibus cœleſtibus, quæ tamen Divino æſtuant amore. Quidam vitæ ſpiritualis Magiſter dicere ſolebat, timorem filialem eſſe illum, quo anima inſtructa fugit peccatum, quia eſt offenſa Dei; & reverentialem eſſe illum, quo reveretur Deum, & coram eo ſe humiliat, adimplendo Divinam ejus voluntatem. Timor hic ſi jam comparetur cum amore Dei, eſt exercitium non minùs Deo gratum & meritorium, quàm ſit amor DEI, quia generatur ex amore, qui illum amplectitur tanquam à ſe derivatum; ex eo enim, quòd quis amat DEUM, procedit timor, quem anima amans concipit, ne eum offendat; & ex eo, quòd quis æſtimat DEUM ſuper omnia, procedit timor reverentialis.

2 De hoc timore filiali legimus in S. Thoma hanc concluſionem: *Timor Domini Dei caſtus vel filialis donum eſt Spir. S. quo nos voluntariè Deum reveremur, & nos ipſi ſubducere refugimus.* Inter Collationes Patrum refert Joan. Caſſianus ventilata fuiſſe potiora & ſolidiora puncta, ad verum ſpiritum & perfectionem ſpectantia; cum ergo hanc pertractat materiam, ſcribit quoque deciſum fuiſſe: *Quisquis in hujus fuerit charitatis perfectione fundatus, neceſſe eſt, ut ad illum ſublimiorem timorem gradu excellentiore conſcendat, quem non pœnarum terror, non cupido præmiorum, ſed amoris generat magnitudo; quo vel filius indulgentiſſimum patrem, vel frater fratrem, vel amicum amicus, vel conjugem conjux ſolicito reveretur affectu, dum ejus non verbera, neque convitia, ſed vel tenuem amoris formidat offenſam; atq; in omnibus non ſolum actibus, verum etiam verbis attonita ſemper pietate diſtenditur, ne erga ſe quantulumcunque fervor dilectionis illius intepeſcat.* Cum timor ſit donum Spiritus S. qui totus eſt charitas & amor, quis in dubium revocare poteſt, eum non facere unionem cum amore Dei? Doctoris Seraphici doctrina eſt: *Per ipſum anima redditur bene mobilis ab inſpirationibus Spiritus S. & quaſi per talem timorem ſe Spiritui ſancto omnino ſubjicit, & in nullo repugnat, prout poſſibile eſt in via; unde Gilbertus Porretanus dicit, quod timor ille filialis quid niſi amor eſſe conatur, quia jam neſcit officium timoris, & pene timor eſſe deſiit? Hunc timorem ſibi charitas perfecte collaterat indiviſibiliter.*

S. Thom. 2. 2. q. 19. a. 9. In charitate tendentis ad ſublimiorem timoris filialis gradum aſcendit.
Caſſian. collat. 11. c. 13.
S. Bonaven. t. 6. l. de ſept. don. Spir. S. c. 1.

3 Quærit Angelicus Doctor art. 10. *Vtrum creſcente charitate diminuatur timor?* Citat quidem ſententiam in contrarium ex D. Auguſt. aſſerente: *Quantum charitas creſcit, tantum timor decreſcit*; at reſpondet S. Doctor D. Auguſt. id intelligere de timore pœnæ, non filiali; pro quo allegat in contrarium doctrinam ejuſdem Auguſt. l. 83. quæſt. ubi aſſerit, *quod Dei timor non ſolum inchoat, ſed etiam perficit ſapientiam, id eſt, qua ſummè diligit Deum, & proximum tanquam ſeipſum.* Quare ponit concluſionem: *Creſcente charitate, creſcit filialis ac caſtus timor, & diminuitur is, qui ſervilis eſt.* Qualis verò ſit hic timor, declarat ſequentibus verbis: *Dicendum, quod duplex eſt timor Dei, unus quidem filialis, quo quis timet offenſam patris, vel ſeparationem ab ipſo; alius autem ſervilis, quo quis timet pœnam. Timor autem filialis neceſſe eſt, quod creſcat creſcente charitate, ſicut effectus creſcit creſcente cauſa; quantò enim aliquis magis diligit aliquẽ, tantò magis timet eum offendere, & ab eo ſeparari. Sed timor ſervilis quantum ad ſervilitatẽ totaliter tollitur adveniente charitate, remanet autem ſecundum ſubſtantiã timor pœnæ & iſte timor diminuitur charitate creſcente, maximè quãtum ad actum, quia quanto aliquis magis diligit Deũ, tantò minus timet pœnam; primo quidem, quia minus attẽdit ad proprium bonum, cui contrariatur pœna; ſecundo, quia firmius inhærens, magis confidit de præmio, & per conſequens minus timet de pœna.* Huc uſque Doctor Angelicus.

S. Thom. l. c. art. 10. Creſcente charitate, creſcit filialis, & decreſcit ſervilis timor.

4 Seraphicus Doctor tractat quoque de timore filiali ſequentibus verbis: *Sicut filius ſuper omnia timet offenſam patris, etiamſi pater non intenderet eum percutere; ſic qui habet timorem Domini filialem, inſtar boni filii timet, & cavet offenſam patris cœleſtis, etiamſi ex offenſa illa nihil mali deberet ſibi accidere. De hoc etiam timore dicitur in Pſal. Timor Domini ſanctus permanet in ſeculum ſeculi. Iſte timor à ſanctis Doctoribus vocatur caſtus timor. Sine hoc timore verecundia nihil rectum eſſe poterit, nihil honeſtum, ut dicit Tullius.* Si timor iſte, de quo loquitur Pſalmiſta, permanet in ſæcula ſæculorum, ergo neceſſariò ſequitur, eum inſeparabilem eſſe à charitate, quæ confertur in paradiſo cœleſti. Movet hoc dubium S. Thomas: *Vtrum timor remaneat in patria*, occaſione iſtius verſus; & concludit diſtinguendo, qualis ſit timor ille, qui cum ſtatu beatifico incompoſſibilis erit: *Nullo modo ſervilis ſeu pœnæ timor erit in patria, cum ibi ſit ſecura & æterna beatitudinis participatio.* De timore filiali tamen aſſerit: *Timor filialis ſicut augetur augmentata charitate, ita charitate perfecta, perficietur.* Et poſt pauca adducit doctrinam Gregorii M. in illum textum Job: *Columnæ cœli contremiſcunt, & pavent ad nutum ejus. Ipſæ, inquit, virtutes cœleſtium, quæ hunc ſine ceſſatione conſpiciunt, in ipſa contemplatione contremiſcunt. Sed idem tremor, ne eis*

S. Bonav. diæta ſalut. tit. 6. c. 1. Caſtus & ſanctus timor filialis manet in cœleſti patria.
S. Thom l. c. art. 11.

pœ-

Digitized by Google

pœnalis ſit, non timoris eſt, ſed admirationis; quia, ſcilicet, admirantur Deum ut ſupra ſe exiſtentem, & eis incomprehenſibilem. Citat quoque D. Auguſtinum lib. 14. de Civit. Dei: *Timor, inquit, ille caſtus permanens in ſæculum ſæculi, ſi erit in futuro ſæculo, non erit timor exiens a malo, quod accidere poteſt, ſed tenens in bono, quod amitti non poteſt*. Certum eſt, ex inſtructione S. M. Eccleſiæ ejuſque ordinatione quotidie in Præfatione nos recitare verba illa ſupra etiam allegata: *Quem adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*; ergo in cœlis non deeſt timor reverentialis, juxta illam Pſalmiſtæ invitationem ab initio propoſitam: *Timete Dominum omnes Sancti ejus*.

1. Joan. 4. 18. Oſtenditur timorem ſervilem conducere ad charitatem, & cum illa compatibilem eſſe.

5 Verùm quomodo hueuſque dicta cohærere poterunt cum celebri illo textu S. Joannis: *Timor in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem*? Reſponſio facilis eſt, quia cum in cœlo non habeat locum timor ſervilis; ibi enim timor pœnæ eſſe nequit; intelligitur de reverentiali. Præterea loquendo etiam de timore ſervili, quamdiù ſumus viatores, frequenter eum ex parte aliqua charitas perfecta à ſe propulſat. Verùm videamus ea, quæ de amore Dei fusè ſcribit S. Franciſcus de Sales 2. p. l. 5. c. 17. Probat Sanctus ille, timorem ſervilem morari cum amore Dei, ſimilitudine acus, quam hauſit ex D. Auguſtino, de quo infra. Dicit, Quemadmodum non ſemper acus operi perfecto, & completo infixa relinqui ſolet, niſi quando operans ob urgentia aliqua negotia ab opere ſe divertere cogatur; tunc enim acum operi, quod habet præ manibus, ſinit inhærere, & abit: eodem modo quando Deus nobis intexit virtutes, præcipuè verò ſanctum ſuum amorem, imprimendo illum cordi noſtro, ibidem relinquit timorem ſervilem, & mercenarium, quouſque in nobis perficiat charitatem, qua perfecta, acum pungentem tollit; ſicque in hac vita, in qua nunquam charitas adeò perfecta erit, ut ab omni periculo exiſtat libera, ſemper indigemus timore. Dimiſerat Patriarcha Abraham Eliezerum ſervum ſuum, ut unigenito filio ſuo Iſaac proſpiceret uxorem; abiit promptiſſimè ſervus, & ex Divina inſpiratione caſtam ſelegit Rebeccam, quam & ſecum domum conduxit. Quamprimùm hæc oculos conjecerat in ſponſum, deſeruit ſervum. Ad eum modum, inquit Sales, Deus ſæpè mittit timorem ſervilem, tanquam alterum Eliezerum, ut ſpiritualia contrahat ſponſalia inter Deum, & animam: hæc ſi ad Deum venit ſub directione ſervi, videlicet, timoris, hoc non fit, quòd illa velit ei nubere, ſed quia diſponit illam, & ſternit viam ad connubium; aſt quamprimùm obvium habet amorem, amplexatur illum. Et quemadmodum ſervus Abrahami domum rediens exhibuit ſervitium, & obſequium ſuum Iſaaco, & Rebeccæ; ita timor, poſtquam nos conduxit ad amorem, moratur nobiſcum, ut occurrente occaſione oobis inſerviat, quia ſæpè, eſto amore Dei æſtuantes, cinctos nos videmus pluribus tentationibus, ut propterea indigeamus timore, ot ab iis nos eximamus ac defendamus. Jonathas cum nocte procederet invaſurus hoſtem, conduxit ſecum armigerum ſuum, & quos non proſtravit, & mactavit manus Jonathæ, interfecit ejus ſervus; eodem modo amor egregium, & heroicum patraturus facinus, aut hoſtem aggreſſurus, oon proprios duntaxat adhibet motus, verùm etiam timorem ſervilem & mercenarium, & quas tentationes non fugat amor, repellit & diſſipat timor; cujus exemplum ponit in tentatione v. g. ſuperbiæ, avaritiæ, & carnalis concupiſcentiæ. Repræſentat deinde animam Divino accenſam amore, ſibiipſi loquentem: Ergone poſſibile erit, quòd propter hæc vana, & caduca gratiam amantiſſimi tui ſponſi, & ſummi boni deſerere velis? At ſi hoc motivum non erit ſufficiens ad faciendam reſiſtentiam, amor addet ſtimulum, & in auxilium advocabit timorem, dicetque: Annon vides miſera, & miſerabilis, quòd hanc tentationem te ſecundantem horrendæ præſtolentur flammæ inferni, regnique cœleſtis amittas hæreditatem? Quemadmodum naucleri, dum ſecundo vento, & aura propitia è portu, ſoluto fune, recedunt, non obliviſcuntur funium, anchoræ, aliorumque, quibus tempeſtatis tempore indigent; ita anima, quantumvis Divini amoris ſudo gaudeat, conſcientiæque ſerenitate potiatur, non propterea tamen obliviſci, & ab animo menteque ſua eliminare debet timorem Divini judicii, & mortis, & inferni, ut vehementioris tentationis tempore ſe defendere ac tueri poſſit. Hucuſque S. Franciſcus de Sales, hujus ſæculi magnus ſpiritualis magiſter; ex cujus diſcurſu apertè deducitur, timorem compatibilem eſſe cum amore, & charitate.

S. Franc. de Sal. l. 5. p. 2. c. 17.

6 Sanctus Bernardus Sermone quodam hanc tradit doctrinam: *In corde hominis prius venit timor: & quare venit? ut locum charitati præparet; quantò autem magis charitas cœperit habitare in corde hominis, tantò magis timor decreſcit. Quantò major eſt charitas in corde hominis, tanto minor eſt ibi timor: quare? Quia charitas mittit eum foras*. Idque illuſtrat ſimilitudine, quam etiam refert D. Auguſtinus tract. 9. in Epiſtolam S. Joannis, & egregiè ac pulchrè exponit citatus Sales loco ſup. allegato cap. 16. ubi diſcurrit de amore ſervili, & mercenario, quem non ab amore Dei procedere, ſed inſtar prodromi præcedere aſſerit. Sicut domicella, inquit, ne panem otioſa comedat, inſtar mulieris commendatæ à Salomone, ſemper eſt intenta labori ſuo, telam acu pingit, inducendoque diverſi coloris fila ſerica, aurum argentumque, varios intexit flores, totumque hoc opus acu perficit ac perforat, ubicunque vel fila ſerica, vel aurum, aut argentum innectere cogitat; aſt acum telæ non infigit, ut ibi maneat ſemper hærens, ſed ut introducat duntaxat aut fila ſerica, vel argentea, vel aurea, poſt quorum introductionem acus extrahitur: Ad eundem modum cum Divina Bonitas varias animæ noſtræ virtutes inſerere, eamque ſpeciali ſancti ſui amoris auro contexere intendit, adhibet acum timoris ſervilis, qua pungit corda noſtra; at non ſemper ibi remanet: *Initium Sapientiæ timor Domini. Quia timor locum præparat charitati* (ſic poſt præfatam ſimilitudinem exponit Sanctus Auguſtinus) *Cum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparavit locum; quantum enim illa creſcit, ille decreſcit; & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Major charitas, minor timor; minor charitas, major timor; ſi autem nullus timor, non eſt, qua intret charitas*.

S. Bernard. l. 4. de modo bene vivendi. Timor ſervilis eſt prodromus charitatis, illamque introducit. Sales c. 16.

S. Aug. tr. 9. in Epiſt. S. Joan.

7 Ex hucuſque dictis concludi poteſt, quòd ubi eſt major amor, & charitas, ibi pariter ſit minor timor; timor, videlicet, ſervilis, non filialis, & reverentialis: hi namque nunquam ſe ſeparant ab anima DEI amore ſuccenſa; filialis, quamdiù ſumus viatores, indiviſibilis eſt ab anima, quantumcunque ſancta; reverentialis, *timor Domini ſanctus permanet in ſæculum ſæculi, quia & tremunt Poteſtates*. Scribit inſuper S. Auguſtinus Serm. 213. de tempore: *Timeamus eum, ut diligamus eum, quia perfecta charitas foras mittit timorem ſervilem, atque ita abundantiam habere poſſumus ſecuritatis*. Verùm in alio loco expreſſiùs nos inſtruit S. Doctor, aſſerens: *Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem, ſed timorem hominum, non Dei; timorem temporalium malorum, non divini in fine judicii*. Subdit deinde hoc ſalutare documentum: *Noli altum ſapere, ſed time. Ama Dei bonitatem, time ſeveritatem; utrumque te ſuperbum eſſe non ſinit; amando enim times, ne amatum, & amantem graviter offendas*.

Vbi major eſt charitas, ibi minor eſt timor.

Idem ſ. 213. de temp. Idem tr. 6. de ſancta Virginit. c. 38.

8 Notanda eſt expoſitio Baſilii Magni in hunc verſum: *Timeat Dominum omnis terra, &c. Iam quando timor initium eſt ſapientiæ, qui terrena ſapiunt, per timorem erudiuntur. Timor enim quaſi quidam introductorius neceſſario ad pietatem condiſcendam aſſumitur. Charitas vero a timore inſtructivo exercitatos ſuſcipiens, perficere ſolet*; noo dicit, quòd eos privet timore, ſed perficiat in amore. S. Auguſtinus exponendo verſum illum Pſalmi: *Statue ſervo tuo eloquium tuum in timore tuo*; ſpecificat, de quo timore hoc ſit intelligendum: *Timoris*, inquiens, *non illius de quo dicit Apoſtolus: Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, hunc enim conſummata charitas foras mittit timorem; ſed illius timoris, quem dicit Propheta: Spiritum timoris Dei, timoris utique caſti, permanentis in ſæculum ſæculi; timore quo timetur offendi qui amatur. Aliter quippe timet adultera virum ſuum, aliter caſta; adultera ne veniat, caſta ne deſerat*.

S. Baſil. in Pſ. 32. Timor perficit amorē.

D. Aug. in Pſ. 118.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Semper nobis timendum eſt in negotio ſalutis noſtræ æternæ.

THEMA.

Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini. Philip. 2. v. 12.

1 ADmonuit Apoſtolus Philippenſes, & cum iis pariter fideles omnes, ut cum timore ſuam operentur ſalutem, nec unquam vivant ſecuri: *Audi vocem Apoſtoli* (notat S. Auguſtinus): *Cum timore, inquit, & tremore veſtram ſalutem operamini:* Tametſi æternam Veritatem de perſona ſua pronuntiaſſe ſciret: *Vas electionis eſt mihi iſte*, non tamen de ſalute ſua timere deſiit; unde proteſtabatur: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Scripſit S. Hieronymus Salvinæ: *Si ille timet, quis noſtrum poterit eſſe ſecurus?* S. Paulus ardebat amore, & charitate perfecta: *Quis nos ſeparabis a charitate Chriſti? Tribulatio, &c.* Cum igitur cor ſuum ſentiret timore perculſum, minimè incompatibilis erat timor Dei cum amore Dei. Audiamus, quid circa hanc materiam decidat Concilium Tridentinum fideles monens his verbis: *Videant, ne cadant, & cum metu, & tremore ſuam ſalutem operentur, in laboribus, & vigiliis, & eleemoſynis, & orationibus.* Quemadmodū experiētia demōſtrat, naves ditioribus onuſtę mercibus, inſtruuntur armis propter timorē deprædationis; ad eundem modum animæ illæ, quæ plura conquiſiverunt merita, majoribuſque à Deo ditatæ ſunt gratiarum donis, plus timent communis inimici inſidias, pluribuſque, quàm alii, impetuntur tentationibus.

2 Documentum antiquum eſt, quod nobis reliquit Tertull. aſſerens: *Qui præſumit, minus veretur, minus præcavet, plus periclitatur. Timor fundamentum ſalutis eſt, præſumptio impedimentum timoris; utilius ergo ſi ſperemus, nos poſſe delinquere; ſperando enim timebimus, timendo pavebimus, cavendo ſalvi erimus. Qui ſecurus agit, non ſolicitus eſt, non poſſidet tutam, & firmam ſecuritatem; at qui ſolicitus eſt, is vere poterit eſſe ſecurus.* Sit quiſpiam perfectus, & ſanctior omnibus, non proptereà debet excutere timorem Dei: quamdiù viator eſt, ſemper habet, quod timeat. Una vice Davidem hæc arripuit tentatio: *Ego dixi in abundantia mea, Non movebor in æternum*; at quamprimùm etiam condignam luit pœnam præſumptionis ſuæ: *Avertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus.* De Patria, ad quam tendimus, aſſerit S. Bernardus: *Tuta habitatio paradiſus*; ſed in hoc exilio, *dum peregrinamur a Domino*, plurima per aſperam anguſtamque hujus vitæ viam invenire poſſumus offendicula.

3 S. Bonav. in verſum illum Pſal. 2. *Servite ei cum timore*, ſcribit: *Omnis perfectus debet eum timere propter tria. Propter culpam occultam, unde hoc: Delicta quis intelligit? & Apoſtolus: Nil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum. Propter ſui inſufficientiam, unde hoc: Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram, &c. Et propter futuram ruinam, ſcilicet, ne peccet in futuro; unde hoc: Beatus homo qui ſemper eſt pavidus.* Hunc ſanctum timorem indiſſolubili nodo conjunxit S. Chryſoſt. cum eminenti quadam perfectione, & ſanctitate; ſiquidem prætacta verba ponderando, ita ſcribit Ser. 8. ad Philip. *Dic rogo Paule, quid tibi vis? Non ut me audiatis, ſed ut cum timore, & tremore veſtram ſalutem operemini. Nefas eſt enim, eum, qui ſine timore vivit, præclarum quippiam, & admirandum edere. Neque tantum dixit, timore, ſed addidit, & tremore, qui major quidam, & vehementior timor eſt; nimirum id ſtudens, ut illos attentiores reddat. Hunc habebat timorem Paulus, propterea etiam dicebat: Timeo, ne quomodo cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar. Nam quæ ad vitam hanc pertinent, ſine timore rectè acquiri non poſſunt, multò minus ſpiritualia. Quis literas ſine timore didicit? Quis artem tenuit ſine timore? Quod ſi ubi non imminet Diabolus, ſed ſola negligentia impedimento eſt, tanto opus eſt labore, ut ſolam illam naturalem negligentiam vincamus; ubi tantum impendet bellum, tantis impedimenta, qui fieri unquam poteſt, ut ſine timore ſalutem conſequamur?* Argumentum eſt, quod convincit; quamdiù vivimus in bello (*militia, tentatio eſt vita hominis ſuper terram*) cum timore ſtare debemus.

4 Pro majori hujus declaratione S. Bonav. hanc affert ſimilitudinem: *Timor Domini eſt ſicut bonus ferrarius, vel ſpeculator. Sicut tempore belli maxime non ſinit dormire milites, ſic timor Domini, cum ſit modo tempus belli contra carnem, mundum, & Diabolum, non permittit dormire ſpiritum per delectationem, vel conſenſum unde dicitur: Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus. Non ſolum autem tempore belli debet homo eſſe pavidus, imò etiam tempore pacis debet eſſe timoroſus, ſicut videmus, quod magni Reges, & Sapientes, quamvis actu non ſit guerra, muniunt tamen caſtra ſua. De incautis dicit Apoſtolus: Cum dixerint, pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus. Et Eccleſiaſtes: Qui timet Deum, nihil negligit, quia nec bonum, nec malum, tanquam nocivum, & bonum, formidat, & neſcit ſi eſt gratum; unde dicit Iob: Verebar omnia opera, ſciens quia non parceres delinquenti.* Attribuit deinde timori Dei titulum cuſtodis ſeu vigilis, qui in turris cacumine agit excubias, & hoſti invigilat: *Iſte vigil*, inquit, *vel ſpeculator mandat cuſtodiri portas ſenſuum, quia ibi eſt quaſi totum periculum: ſicut ad litteram, illi qui ſunt in munitione, ſummè cuſtodiunt portas, cum vident caſtrum ab hoſtibus obſeſſum; ſic ſpirituales viri qui habent timorem Dei, cuſtodiunt portas, ſcilicet, quinque ſenſuum, ne intrent inimici, timentes quod dicitur: Aſcendit mors per feneſtras noſtras.*

S. Bonav. dicta ſol. tit. 6. c. 1.
Timor Dei aſſimilatur ſpeculatori, ſive vigili.

5 Quando ab omni periculo credimus nos eſſe exemptos, tunc vel maximè nobis timeamus, oportet: *Per bonam vitam bona conſcientia comparatur* (inquit S. Auguſtinus) *ut per bonam conſcientiam nulla pœna timeatur.* Non proptereà tamen omnis timor eliminandus eſt: *Quapropter diſcat timere, qui non vult timere; diſcat ad tempus eſſe ſolicitus, qui ſemper vult eſſe ſecurus.* Paulò poſt oſtendit, quo tempore hic timor diminui poſſit: *Tanto minor ſit timor, quantò patria, quò tendimus, propior. Major enim timor debet eſſe peregrinantium.* Viator interdum ex hoſpitio ſummo mane recedet, auram ſperans ſibi faventem, & toto die fore propitiam; aſt ſub meridiem, dum minùs credit aut cogitat, validus excitatur ventus, qui intra breviſſimam temporis moram nubes condenſat, horrendam excitat tempeſtatem, imbrem, tonitrua, fulgura, & quidem vehementem adeò pluviam, ut aqua ubique inundet campos, & agros, manifeſtumque adſit ſubmerſionis periculum: *Apoſtolus dicit, Cum timore, & tremore veſtram ipſorum ſalutem operamini* (ait D. Auguſtinus) *Deus enim eſt qui operatur in vobis. Quidquid ergo proſperum venit, fratres, magis metuendum eſt: quæ putatis proſpera, magis tentationes ſunt.* Naves ditiores, & onuſtiores faciliùs incurrunt, ac proinde magis timere debent periculum ſubmerſionis in aquis dulcibus fluminis, quàm in aquis ſalſis, & tempeſtuoſis maris; hæ namque validiores ſunt, & majoris virtutis ad ſuſtentandum navis onus: *Quod proſperum venit, magis metuendum eſt.*

In proſperitate majori opus eſt timore.
S. Aug. l. 14. de civit. Dei c. 5.
Idem in Pſ. 65.

6 Minimè contentus fuit S. Apoſtolus nuda illa exhortatione: *Cum metu, & tremore, &c.* ſed cauſam inſuper ſubjunxit: *Deus eſt enim qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Ex quo S. Auguſtinus, ut in timore nos magis ſtabiliat, hoc eruit documentum: *Subjecit*, inquiens, *cauſam; Deus enim eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Si ergo Deus operatur in te, gratia Dei bene operaris, non viribus tuis; ergo ſi gaudes, & time, ne forte quod datum eſt humili, auferatur ſuperbo.* Deus non exigit duntaxat à nobis, ut eum amemus; ſed etiam ut ipſum timeamus: *Si pater ego ſum, ubi eſt timor meus?* Idem S. Doctor in alio loco: *Ideo cum tremore, quia Deus operatur, quia ipſe dedit: non ex te eſt, quod habes: cum timore, & tremore operaberis, nam ſi non tremueris, auferet quod dedit.*

Cum timore ſalutem noſtram operari debemus quam ſimul nobiſcum operatur Deus.
S. Auguſtin. in Pſ. 4.
Idem in Pſ. 103.

7 Negotium æternæ noſtræ ſalutis unicè præ cæteris curandum, non à voluntate noſtra duntaxat, ſed etiam à Deo, & quidem ab eo præcipuè dependet: *Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei. Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* A Deo igitur ſi optemus hoc obtinere auxilium, ſancto ſuo timore nos armemus,

Negotium noſtræ ſalutis præcipuè dependet à Deo.
Rom. 9. 16.
2. Cor. 4.

mus, neceſſe eſt: *Cum metu, & tremore ſalutem, &c.* Dionyſius Carthuſianus procedit cum diſtinctione: *Cum metu filiali quantum ad perfectos, & timore initiali quantum ad proficientes, & tremore corporis ex interiori timore progenito.* Quævis anima quantacunque ſanctitate conſpicua ſibi ſemper timere debet de vana gloria, & præſumptione ſuipſius, quando ſingulari eum providentia non invigilat huic inimico non ſolum occulto, verum etiam blandis concupiſcentiis.

Dion. Carth.

8 *Deus eſt enim, qui operatur in nobis velle, &c.* Quæ verba addidit Apoſtolus, ut cautiores nos faceret. *Certum eſt nos mandata ſervare, ſi volumus* (S. Auguſt. verba ſunt) *ſed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum eſt, ut tantum velimus, quantum ſufficit, ut volendo faciamus. Certum eſt, nos velle cum volumus, ſed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum eſt: A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet; de quo dictum eſt: Deus eſt qui operatur in nobis & velle. Certum eſt, nos facere cum facimus, ſed ille facit ut faciamus præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, ut in juſtificationibus meis ambuletis, & judicia mea obſervetis, & facietis.* Jam homo, de quo dixit Chriſtus: *Sine me nihil poteſtis facere*, poteſt & debet ſemper ſe reputare indignum hiſce auxiliis; & conveniens quoque eſt, ut dubitet ſe iiſdem cooperari cum plenitudine voluntatis debitæ.

Quod operati velimus, à Dei gratia provenit. S. Aug. l. de grat. & lib. arbit. c. 10.

9 Proſequitur idem S. Doctor declarationem horum verborum Apoſtoli: *Cum metu, & tremore, &c.* quo ſenſu ea intelligere debeamus, aſſerens: *Ne illud tibi timorem incutiat, quod dixi: Cum timore, & tremore; non enim ideò dixi, ut deſperes, ut virtutem rem hujuſmodi eſſe putes, quam conſequi nullo pacto queas; ſed ut mentem adhibeas, nec teipſum remittas, & quaſi fatiſcas: ſi hoc attuleris, Deus omnia operabitur. Tu confidite, Deus enim eſt, qui operatur in nobis; ergo ſi ipſe operatur, nos voluntatem ipſam penitus obſecundantem non remiſſam, ſed contentam, atque in ſe collectam exhibeamus, oportet.* Reſpondet deinde S. Doct. alicui objectioni non ſpernendæ, quæ moveri poteſt, nimirùm, noſtram operam non eſſe neceſſariam, ſi Deus ille eſt, qui operatur: *Si Deus eſt qui in nobis hoc operatur, ut velimus, cur nos cohortaris? Nam ſi ipſe eſt, qui ut velimus facit, fruſtra nobis dicis obedite; non enim nos ſumus, qui obedimus. Fruſtra dicis: In timore, & tremore, totum enim Dei eſt.* Reſpondet autem verbis ſequentibus: *Minimè verò huc ſpectans, iſta verba protulit: Deus eſt qui operatur, & velle, & operari; ſed ea, ut veſtram ſolicitudinem ſedarem.* Evidentibus oſtendit rationibus, Deum, etſi operetur in nobis velle, ſuppeditando nobis ſua auxilia, noſtram tamen exigere cooperationem. Ubi obſervandum, quòd, quamvis de gratia, & auxilio Dei nobis præſtando certitudinem habeamus; nobis tamen ſemper in ſpe, & timore vivendum ſit, eò quòd ſecuri ac certi eſſe nequeamus, utrum ſufficienter cooperemur ac correſpondeamus divinorum auxiliorum exhibitioni: *Nulla te res de peccato ſecurum faciat* (inquit S. Iſidorus) *nulla tibi ſecuritatis deceptio blandiatur, nulla ſecuritas deceptum à pœnitentia intentione ſuſpendat. Inceſſanter in corde tuo ſpes, & formido conſiſtat; pariter ſint in te timor atque fiducia, pariter ſpes & metus; ſic ſpera miſericordiam, ut juſtitiam metuas; ſic ſpes indulgentiæ erigat, ut metus gehennæ ſemper affligat.*

Gratiæ operanti in nobis, cooperari debemus.

Reſpondetur notabili objectioni contra operationem Dei in nobis.

S. Iſid. l. 2. c. 5. Synon. Quamvis à peccatis ſacramentaliter abſoluti ſimus, tamē adhuc de illis timere debemus.

10 *Cum metu, & tremore, &c.* Quamvis ſacramentalem à peccatis veſtris receperitis abſolutionem, neceſſariaſque, & convenientes, veſtro judicio, & calculo, habeatis diſpoſitiones; attamen, veluti nos monet Eccleſiaſticus: *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu;* quod intelligi poteſt tam de peccatis præteritis, quàm de aliis, quæ in futurum committi poſſunt. Omnibus quoque notum eſt illud oraculum Spiritus ſancti: *Neſcit homo utrum amore vel odio dignus ſit.* Quis poteſt eſſe certus, quòd ſacramentum pœnitentiæ debitum ſuum obtinuerit complementum? Multi inveniuntur, qui temerariè de Divina præſumunt miſericordia, audacioreſque evadunt, relaxantes habenas peccatis. Quapropter proſequitur Eccleſiaſticus: *Ne dicas miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum, Miſerebitur;* quæ Paulus de Palatio interpretatur hoc modo: *Miſeratio Domini magna eſt, non ut adjicias peccata, ſed ut remittenda credas, ſi ampliùs ea non committere decernas.* Multi ſunt, qui quia non ſunt benè fundati in timore Dei, non ſtabiliunt firma, & ſolida propoſita non repetendi priora peccata, aut certè parùm perſiſtunt ſtabiles in bono propoſito facto; unde non ſine myſterio in tempore præſenti nos exhortatur S. Paulus, ut ſemper ante oculos noſtros habeamus Divinum timorem: *Cum metu, & tremore ſalutem operamini.*

Eccl. 5. 5.

Eccl. 9. 1.

Paulus de Palatio.

11 Hiſce conformiter rurſùm monemur ab Eccleſiaſtico ſub initium capitis 21. *Fili peccaſti? ne adjicias iterum, ſed & de priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur.* Ubi Sapiens duplicem à nobis requirit timorem, unum propter adeptam remiſſionem, & veniam peccatorum commiſſorum; alterum propter periculum committendi alia in futurum. Hiſce accedit, quòd omni culpæ debeatur ſua pœna: quod & notat Gregorius Magnus: *Nullum*, inquit, *peccatum Dominus multum relaxat, aut enim nos flendo inſequimur, aut ipſe judicando reſervat.* Alibi pariter proponens verba illa Job: *Sciens, quod non parceret delinquenti*, ſcribit: *Deliquenti Dominus non parcit, quia delictum ſine ultione non deſerit. Aut enim ipſe hoc homo in ſe pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans punit.*

Duplex timor requiritur à nobis. Eccl. 21. 1.

S. Greg. l. 4. mor. c. 17.

Idem lib. 9. mor. c. 17.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Timor Dei eſt pignus, & ſignum æternæ beatitudinis.

THEMA.

Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus. Prov. 28. v. 14.

1 CUm timor Dei ſit frænum peccati, meritò Sapiens judicat beatum illum, qui vivit ſemper in timore: *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus; ne in aliquo offendat Deum*, ſubdit & exponit Lyranus. Verùm ſi timor exulat ab æterna beatitudine, quia nihil mali ibi eſt, quod timeat beatus; quomodo ergo dicit Sapiens: *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus? Beatus eſt in ſpe*, exponit Cajetanus, *qui jugiter timet à divinis judiciis; magni pendit enim divinam juſtitiam, & ſuorum merita peccatorum.* Hugo Cardinalis ingenioſam inſtituit conſiderationem ſuper iſta verba, dicens, quòd, qui conſiderat ac intuetur timorem Dei, fixo pariter oculo intueatur gloriam ejus; & pro ſe allegat teſtimonium Gloſſæ: *Pavidus pro pœna futura, ad quam initialis timor unum habet oculum, & alium ad gloriam, propter quam, et ſi ſecurus eſſet à pœna, nullo modo peccaret. Beatus autem dicitur pavidus. Primò, quia quantò plus timetur pœna, tantò ſolicitiùs cavetur culpa; & quantò minus timetur, tantò diſtrictior portabitur ira judicii. Secundò, quia per timorem firmiter ſtat homo; unde Eccleſiaſtici 27. Niſi tenueris te inſtanter in timore Domini, citò ſubvertetur domus tua. Tertiò, quia lætificat animam, Eccl. 1. cap. Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium in longitudinem dierum. Quartò, quia timor eſt theſaurus Domini; Iſaiæ 33. Divitiæ ſalutis ſapientia, & ſcientia: timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus. Quartò, quia timor eſt fidelis janitor animæ. Sextò, timor abundantiam ſive plenitudinem bonorum operum tribuit: Timor Domini ad vitam, & in plenitudine coronabitur.*

Quomodo homo pavidus dicatur eſſe beatus & quot modis. Lyran.

Cajet.

Hugo Card.

2 *Beatus vir, qui ſemper eſt pavidus.* Dionyſius Carthuſianus intelligit hoc de timore filiali, in virtute cujus anima conſervatur illæſa ab offenſa Dei: *Pavidus filiali timore; cum enim in actibus humanis ex deliberatione procedentibus dicatur non eſſe indifferens, ſed omnis hujuſcemodi actus ſit moraliter bonus aut malus, atque communiter meritorius aut demeritorius, debemus eſſe jugiter timorati, ne Deum in aliquo offendamus; ideò ſanctus Iob faſſus eſt: Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum.* Advertendum, quod in Hebræo legitur: *Beatitudines ſunt homini paventi ſemper.* Septuaginta legunt: *Beatus vir, qui omnia timet ob pietatem, metum, & reverentiam Dei.* S. Bernardus in quadam Epiſtola ſcribit: *Vides certè, quem timorem tibi incutere nitor, non qui tibi ſit laqueus deſperationis, ſed qui ſpem acquirat beatitudinis.*

Dion. Carth. Per timorem filialem anima præſervatur illæſa ab offenſa Dei.

S. Bernard. Epiſt. 87.

3 Cùm manna ſit ſymbolum gloriæ, non ſolùm propter ſuavitatem, ſed etiam propter multiplicitatem ſaporum, obſervetur, populum electum Dei priùs guſtaſſe amaritudinem aquę Mara, quàm comederit ſuaviſſimum illum cibum: *Ne ſpes præſumptione corrumpatur* (ita diſcurrit S. Antonius de Padua) *debet timor coniungi, qui eſt initium ſapientiæ; ad cujus ſaporis dulcedinem nullus poteſt pervenire, niſi priùs deguſtet timoris amaritudi-*

Timor filialis debet eſſe conjunctus ſpei.

S. Anton. de Padua Dom. inf. oct. Epiphan.

nem;

Digitized by Google

nem; unde Exod. 15. dicitur, quod filii Iſrael, antequam venirent ad mannæ dulcedinem, invenerunt in Marath aquæ amaritudinem. Rabanus ad noſtrum propoſitum exponit ſequentem textum Eccl. 1. *Initium ſapientiæ timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus eſt: cum electis fœminis graditur, & cum juſtis, & fidelibus agnoſcitur.* Expoſitio ejus hæc eſt: *Timor Domini cum fidelibus in vulva matris Eccleſiæ renatus atque nutritus eſt.* Et quæ ſunt illius domicellæ, & famulæ, quæ illi obſequuntur? *Et cum electis fœminis graditur, quia ſanctis animabus ſociatur; & cum juſtis fidelibus agnoſcitur, quando in die noviſſima cum cæteris ſanctis a dextris judicis collocatus, ab ipſo Domino audiet: Euge ſerve bone, & fidelis: quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.*

4 Homo timens Deum adeò cœlo propinquus eſt, ut Eccleſiaſticus eum appellet paradiſum: *Timor Domini ſicut paradiſus benedictionis.* Quid excellentius in ejus laudem pronuntiari poſſet? *Similis eſt paradiſo* (ita exponit Dionyſius Carthuſianus) *quoniam ſicut in paradiſo eſt affluentia amœnitatis, & miri decoris arborum, & herbarum, fluminum, & gemmarum; ſic timori filiali annexæ ſunt virtutes, & dona, fructus, & beatitudines, conſolationes ac merita.* Sequitur in Eccleſiaſtico: *Et ſuper omnem gloriam operuerunt eum;* voluit nimirum juxta eundem Carthuſianum inferre: *id eſt, præfata gratiarum chariſmata, & poſt vitam hanc æterna præmia ornant, & complent ſanctum timorem.* Ad eandem conformitatem interpretatur hunc textum Hug. Card. *Benedictiones Domini, & æterna præmia, quaſi dicat: timentem Dominum circumſtant, & ornant benedictiones Domini, & æterna præmia, pluſquam aliqua gloria temporalis.*

5 Seriam meretur reflexionem commentatio P. Cornelii à Lapide, quam in eundem textum jam citatum paravit, dum ait: *Sicut paradiſum omni fructuum, ſic timentem ſe omni virtutum genere cumulat, ac præſertim paſcit eum ligno vitæ, id eſt, Euchariſtia, quaſi pane immortalitatis, qui ſcilicet veram, & beatam immortalitatem conciliat; uti promiſit Chriſtus Ioan. 6. 52. Simili modo verſ. 17. gratiam, id eſt, beneficentiam comparavit paradiſo benedictionis. Sicut ergo infernus eſt, ubi peccatum mortale eſt; ita paradiſus, & cœlum eſt, ubi gratia & timor Dei eſt; ubi ſcilicet nullius criminis reatus conſcientiam mordet. Timor enim Dei beatam facit animam.*

6 Idem Eccleſiaſt. cap. 34. ait: *Spiritus timentium Deum quæritur, & in reſpectu illius benedicetur: ſpes enim illorum in ſalvantem illos, & oculi Dei in diligentes ſe. Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pavebit, quoniam ipſe eſt ſpes ejus: timentis Dominum beata eſt anima ejus.* Qui timet Deum, eſt in ſpe, & expectatione certiſſima gloriæ, ad eum prorsùs modum, quo primogenitus unius Regis certus, & ſecurus eſt de regni dominio ac regimine; imò & in hac vita fruitur aliquali beatitudine, dum gaudet amicitia, gratia, & filiatione Dei, & prævenitur *in benedictionibus dulcedinis.* Idem Sapiens ſub initium capitis primi honoraverat timorem Dei aliis epithetis exprimentibus hanc beatitudinem: *Timor Domini, gloria & gloratio, & lætitia, & corona exultationis;* quod exponens Dionyſius Carthoſianus, ait: *Eſt corona exultationis, quia æternam meretur ſalutem, & perducit ad eam; ſiquidem beati omnes, qui timent Dominum.* Quia eodem capite dixerat Sapiens: *Corona ſapientiæ timor Domini, replens pacem, & ſalutis fructum;* ideò ſubdit idem Carthuſianus: *Fructus ſalutis poteſt dici puritas mentis, cui beatifica viſio a Chriſto promittitur, juxta illud: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt: de quo fructu ait Apoſtolus Rom. 6. Habetis fructum veſtrum in ſanctificatione, finem verò vitam æternam; hunc fructum replet, cuſtodit, ac perficit timor, dum omnem culpæ maculam facit vitari.*

7 Obſervaſtiſne unquam, quòd ex tot tantiſque millibus Hebræorum, qui ex Ægypto exierant ituri ad terram promiſſionis, duo ſolùm hanc obtinuerint gratiam, & terram illam intraverint, reliqui omnes in deſerto mortui fuerint? Et quinam illi duo? Fortè ambo fratres Moyſes, & Aaron, qui ab obſtinato Pharaone diſcedendi ex regno illo urſerunt licentiam? Fortè Phinees, qui cum vitæ ſuæ periculo læſum Dei honorem zelaverat? Non: Joſue & Caleb, ſoli hi duo intrarunt terram Chanaan: *Servum meum Caleb, qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, inducam in terram hanc.* Quòd Joſue hanc ſortitus fuerit gratiam, & privilegium, quid mirum; Num. 14. 24. quia illius gerebat nomen, qui in nova lege Salvator mundi futurus erat, & Deus ipſum in locum Moyſis ſubſtituerat, & multa per eum portenta operaturus erat? aſt Caleb quodnam habebat meritum? Sciendum, Chaldæum legere hoc modo: *Fuit cum eo alius ſpiritus, & perfectè ſecutus eſt timorem meum.* Certum eſt, terram promiſſionis figuraſſe terram viventium, ſeu patriam cœleſtem; cum igitur *omnia in figura contingebant illis,* voluit Deus cunctis notum eſſe ſæculis, quòd qui cor ſuum vero munierint timore Dei, certi & ſecuri cœleſtem intraturi ſint patriam: *Beatus qui ſemper eſt pavidus.*

8 Convocaverat die quodam Pſalmiſta filios ſuos ad auſcultandum: *Venite filii, audite me.* Quale fuit thema prædicationis ſuæ? *Timorem Domini docebo vos.* Quis fructus promiſſus proficientibus in ſuis documentis? Poſſeſſio beatæ, & æternæ vitæ: *Quis eſt homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos?* Hîc in terris nulli dies boni, *dies mali ſunt;* benè quidem in futura vita. *Audite me* (ſic reſumit hunc textum Dionyſius Carthuſian.) *quoniam inſtructio mea valet ad obtinendam vitam æternam, quam quia diligitis, expedit vobis acquieſcere mihi. Quis eſt, qui cupit acquirere vitam æternam?* Quare Sapiens hoc nobis ſuggerit conſilium: *Non æmuletur cor tuum peccatores, ſed in timore Domini eſto tota die, quia habebis ſpem in noviſſimo, & præſtolatio tua non auferetur.* Ubi Hugo Cardinalis illud, *tota die,* exponit, *toto tempore vitæ;* ac inſuper fructum, quem ex vita timorata quis percepturus eſt, ſubdit, dicens: *Si hoc feceris, habebit ſpem futuræ beatitudinis in fine hujus vitæ conſequendæ; & expectatio, qua expectas coronam vitæ poſt hanc vitam, non auferetur, non fruſtrabitur; quis enim ſperavit in Domino, & deceptus eſt? nullus.* Adjungit Dionyſius Carthuſianus: *Habebis ſpem efficacem in fine vitæ præſentis; & expectatio, qua beatitudinem præſtolaris, non privabitur ſuo effectu.* Proſequitur deinde Sapiens conſilium ſuum: *Audi fili mi, & eſto ſapiens.* At quo modo poteſt quis evadere ſapiẽs? *Initium ſapientiæ timor Domini. Dirige in via,* id eſt, ut exponit Carthuſianus, *gratiæ ac ſalutis. Eſto ſapiens, & dirige in via animum tuum.* Vatablus legit: *Erit tibi revera finis, id eſt, præmium; præmium enim cenſetur nomine finis, quod detur in fine operum.*

Timor Dei valet ad obtinendam æternam vitam. Pſ. 33. 12.

Dion. Carth.

Prov. 23. 18.

Hugo Card.

Dion. Carth.

9 Sed clariùs id inſinuat Eccleſiaſticus cap. 1. dicens: *Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ejus benedicetur.* Unde S. Bernardus primus S. Franciſci ſocius moriens dicebat: *Nunc ſentio, quid ſit in Dei timore vixiſſe; nunc enim pro toto mundo nollem me aliam vitam inſtituiſſe. Nunc gaudeo, & exulto, quod mundum ſpreverim, quod in humilitate, & paupertate Deo ſervierim.* Verſio Tigurina habet: *In die obitus ſui beabitur.* Non ſine myſterio ſapiens illa mulier ſignificatura mortem noſtram, illam aſſimilavit aquæ decurrenti ſuper terram: *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram.* Obſervate proprietatem hanc aquæ: eſt elementum ex ſe fluidum, at inſipidum, & ſine ullo ſapore, nihilominùs imbibit ſaporem illius terræ, quam pertranſit, & alluit; ſi tranſit, & currit per venas ſulphureas, imbibit & attrahit ſaporem ſulphuris; ſi pertranſit lutum aut fimum, hujus quoque imbibit fœtorem, & ſic de reliquis diſcurrite. Ad eundem modum mors talis eveniet homini, qualem tranſiget vitam; ſi vitam tranſegerit in timore Dei: *Timenti Dominum benè erit in extremis. Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit: ſed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte.* Et quid inde ſequetur? *Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, folium ejus non defluet.* Non erit lignum aridum, igni æterno adjiciendum, veluti eveniet impiè, & malè viventibus: *Non ſic impii, non ſic, ſed tanquam pulvis, &c.*

Qui in timore vivit, exultabit hora mortis. Eccl. c. 1. 13.

2. Reg. 14.

10 Non tanquam mali aut reprobi cenſendi ſunt, qui vivunt in timore Dei, & cum hoc in præſenti vita premuntur adverſitatibus, & tribulationibus; ſiquidem, ut vaticinatur Regius Propheta: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Ubi Aquila, & Symmacus legunt: *Quam repoſitam ti-*

Timentes Deum malis premuntur adverſitatibus. Pſ. 30. 20.

menti-

mentibus te occultaſti. Quem textum mirùm in modum elucidat Theodoretus, aſſerens: *Timentium te, Domine, mercedes, & præmia occulta, & hæc quidem multa, & magna, & admirabilia; cum ſudoribus tamen, & miſeriis colluctari ſinis, veruntamen aliquando victoria præmia oſtendis, athletas bene ſperare jubens*. Job retulit, & manifeſtavit Dominus Deus ab initio: *Vir timens Deum, recedens à malo, permanens in innocentia*; aſt in progreſſu iſtius libri exhibet nobis ferocem luctam, & pugnam, quam habuit conſtantiſſimus luctator cum adverſitatibus, quippè *cum ſudoribus & miſeriis colluctari permiſit*. Quis tandem fuit finis? *Dominus benedixit noviſſimis Job magis quàm principiis*.

Theodoret.

11 Eodem c. 1. Eccleſiaſticus timenti Deum aliam exhibet promiſſionem priori ſimilem: *Timenti Deum bene erit, & in diebus conſummationis illius benedicetur*. Syriaca lectio habet: *Qui timet Deum, bonus fiet finis ejus. Conſummationis, id eſt, mortis* (ſic exponit Hugo) *quando magis neceſſaria eſt, & jucundior conſolatio, benedicetur benedictione dextera*. Verùm ſi Eccleſiaſticus ſemel jam promulgaverat hoc oraculum aliis verbis, cur nunc eodem capite hoc repetit alia phraſi? Non ille, ſed Spiritus Sanctus hoc facit, qui ait: *Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis*. *Hoc idem jam dixerat author ſupra, ſed repetit ad majorem certitudinem*. Iſaiæ c. 26. legitur: *A facie tua Domine concepimus, & quaſi parturivimus, & peperimus Spiritum ſanctum ſalutis*; ubi Septuaginta loco hujus: *A facie tua*, legunt: *Per timorem tuum*.

Timentes Deum in die mortis benedicentis. Eccl. 1. 19.

Hugo Card.

Iſa. 26.

12 B. Laurentii Juſtiniani doctrina eſt: *Quicunque deſiderat ſapientia, & ſcientia repleri; & qui ſalutari ſpiritu munitus, anhelat ad culmen pertingere virtutum, non aliunde incipiat, quàm à timore Domini; nam ipſe timor eſt robur animæ, lumen intelligentiæ, & ſpes ſalutis; hoc teſtatur Iſaias, dicens: A timore tuo, &c.* Cap. 25. Eccleſiaſticus timentem Deum beatum deprædicat: *Quam magnus qui invenit ſapientiam, & ſcientiam, ſed non eſt ſuper timentem Dominum. Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit. Beatus homo, cui donatum eſt habere timorem Dei*. Quamvis cecinerit Poeta ille: *Dicique beatus ante obitum nemo, ſupremaque funera debet*; attamen authoritate Spiritus veritatis timens Deum dicitur etiam beatus. S. Bonav. inter multos effectus Divini timoris hunc quoque recenſet: *Timor Domini ſuper omnia facit fugere, & evadere ſupplicium gehennæ. Vadit enim ad infernum in dimidio dierum, ut non vadat in fine dierum; ſicut Ezechias, qui dicebat: Ego dixi: in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi; facit enim alas ad malum fugiendum, ut dicit Poeta: Pedibus timor addidit alas*.

B. Laur. Juſt. lig. vit. c. 1. de tim. Dom. Timens Deû etiam adhuc vivens dicitur beatus. Eccl. 25. 13.

S. Bonav. t. 2. diæta ſalut. tit. 6. c. 1.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

In via Dei nunquam debemus eſſe ſecuri, at ſemper timere.

THEMA.

Verebar omnia opera mea. Job 9. v. 28.

1 SAnctus Job in conſpectu cœli, & inferni à Deo commendatus fuerat (*Non enim qui ſeipſum commendat ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat*) *Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & rectus ac timens Deum?* Cunctis etiam ſpoliatus bonis, variiſque afflictus miſeriis, nec in minimo offenderat Deum: *In omnibus his non peccavit Job*. Nihilominùs ingenuè confeſſus, de ſeipſo aſſerebat: *Verebar omnia opera mea*. In continuo vivebat timore: operationes ſuas, etſi ſanctiſſimas, nullius timebat eſſe valoris. Ipſe fuit, qui vitam noſtram aſſimilavit pugnæ, & militiæ: *Militia eſt vita hominis*: quod tamen in corporali pugna neceſſarium, non requiritur in militia, & pugna ſpirituali, ſed totum oppoſitum; quia ſi in illa pugnaturus vult vincere, omnem à corde amoveat timorem, neceſſe eſt; at in ſpirituali ſemper oportet timere: *In timore Domini fiduciam fortitudinis*. Ubi S. Hieron. *Timor Domini fiduciam fortitudinis præſtat, quia nimirum mens noſtra tanto valentius terrores rerum temporalium deſpicit, quanto ſe auctori earum veracius per formidinem ſubditur. Filii autem timoris Domini dicuntur, qui divino tempore reguntur*. Qui cautè, & circumſpectè ambulat, ſemperque in hac ſpirituali pugna timet, ſecurus eſſe poteſt de victoria. Audiamus S. Cyprianum: *Magna compendia providentiæ, ut aliquando fiat virtus*

Homo quantumvis perfectus ſemper debet vivere in timore.

Prov. 14. 26. D. Hieron.

S. Cyprian. de ung. Chri.

& victoria per timorem: magna remedia contulit Dominus ad ſalutem, ut habeat & timidus laudem, ſicut Salomon repetit, dicens: Beatus vir, qui veretur omnia per metum.

2 S. Bonav. to. 7. collat. 2. allegat authoritatem S. Bernardi, quæ in præſenti materia valdè celebris eſt: *In veritate didici, nil tam efficax ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quam ſi omni tempore coram Deo inveniaris, non altum ſapere, ſed timere. Beatus es, ſi cor tuum triplici timore repleveris, ut timeas quidem pro accepta gratia, longè amplius pro amiſſa, longè plus pro recuperanda. Time ergo, cum arriſerit gratia, time cum abierit, time cum denuo revertitur. Cum adeſt, time, ne indignè operis ex ea; ſi receſſerit, multo magis timendum, quia ubi tibi deficit gratia, ibi deficis & tu. Time ergo ſubtracta gratia tanquam mox caſurus. Time, quia reliquit te cuſtodia tua. Pro omni tẽpore time Deũ, & ex omni corde tuo. Tũc demũ, ſi plenè, ſi perfectè timueris, dabit tibi ſaporem charitatis*.

S. Bonav. S. Bernard ſe. 54. in Cant. Timor Dei efficax remedium eſt ad acquirendam, & conſervandam gratiam Dei.

3 Diſcurſibus præcedentibus fulciti authoritate S. Scripturæ aſſeruimus, timorem Dei eſſe theſaurum. Qui in domo ſua theſaurum habet, in continuo verſatur timore, ne ei ſurripiatur; quapropter proſpicit ſibi, & procurat ærarium, cui theſaurum includat, eique adhibet firmum validumque oſtium, ac vigilantem cuſtodem: *Eſt timor Domini* (ait S. Bonav.) *ſicut oſtiarius cuſtodiens ingreſſum*: paulò poſt repetit: *Eſt ſicut bonus oſtiarius, qui diligenter cuſtodit oſtium cordis, ne intret inimicus*. S. Gregor. Nyſſenus inter alia epitheta, quibus deſcribit divinum timorem, hoc etiam, utpotè propriiſſimum adducit: *Cuſtodiam bonorum*. Qui agit excubias, in continuo vivit timore.

Timor Dei eſt oſtiarius cordis fidelis.

S. Bonav. diæta ſal. to. 6. c. 1. D. Nyſſen. tr. in Pſal. c. 6.

4 Enumerat Propheta Iſaias c. 11. ſeptem dona Spiritus ſancti, ac ultimo loco ponit timorem: *Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientiæ, & intellectus, Spiritus conſilii, & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini*. Verùm ſi timor Dei ædificii ſpiritualis animæ fundamentum eſt, veluti ſuo loco dicetur, & hunc in finem illud primò jaciendum; & inſuper certum eſt, quòd *initium ſapientiæ timor Domini*: cur igitur Propheta ultimum ei aſſignavit locum? Reſpondet Petrus Cellenſis: *Quaſi cuſtos ſuper innumerabiles gazas, ſic timor in ultimo charismatum ponitur ad conſervandas incomparabiles gratias*. Inſtar cuſtodis eſt timor Dei: cuſtodit dona, gratias, merita, cœleſteſque theſauros, quibus ditatur anima; ut enim theſauri iſti cuſtodiantur, & conſerventur, neceſſaria eſt humilitas; neceſſe eſt, de nobiſmetipſis diffidamus, ac propriam debilitatem timeamus. Spiritus S. utpotè cœleſtium opum divitiarumque theſaurarius, quem ditat? *Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem, & trementem? Magna ſalutis ſpes* (ſunt verba B. Laur. Juſt.) *& maxima in profectu virtutum cauſa eſt timor Domini, quia ſe poſſidentem ſolicitum reddis ad peragenda, quæ Dei ſunt, ne incurras malum pœnæ, quod peccantibus minatur, aut amittat bonum virtutis, gratiæ & gloriæ, quod deſiderat*.

Quare inter 7. dona ſpiritus S. timoris ſpiritus ponatur ultimo loco. Iſa. 11. 2.

Petr. Cell. l. de pan. c. 14.

B. Laur. Juſt. lig. vit. c. 1. de tim. Dn. Timor Dei comparatur radici, conſervat nos in humilitate. Eccl. c. 1. 25. Hugo Card.

5 Eccleſiaſticus hanc inſinuat ſimilitudinem: *Radix ſapientiæ eſt timere Dominum*. Quænam proportio inter timorem Dei, & radicem? Audite Hug. Card. *Sicut radix in profundo terræ eſt, ſic timor Domini in profundo humilitatis tenet hominem*. Quantò altiùs creſcit arbor, & ramos ſuos attollit verſus cœlum, quò plures etiam profert fructus, tantò profundiores jacit radices ſub terra; & hoc Eccleſiaſticus nobis inſinuare intendebat, quòd nimirum ſimus tanquam arbores: *Lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum*. Quò altiùs conſurgimus cœlum verſus meritis ac fructibus bonorum operum præditi, tantò magis nos deprimamus, oportet, abjiciamus, vilipendamus, ſemper timeamus ac tremamus, neceſſe eſt. Quamobrem S. Hieron. Monachos exhortabatur hiſce verbis: *Nunquam tuta eſt humana fragilitas, & quantò magis virtutibus creſcimus, tantò magis timere debemus, ne de ſublimibus corruamus*. Unde & ſententia S. Paſchaſii propoſito noſtro accommoda eſt: *Tunc maximè pertimeſcendum eſt, cum virtutibus, & miraculis ſupra nos elevamur*. Tunc vel maximè nobis timendum eſt, quando ſecundùm diſcurſum humanum non videtur aliquid inſtare, quod timendum ſit; tunc videmus inſtare lunæ mutationem, quando eſt in ſua plenitudine: *Luminare quod minuitur in conſummatione. Tunc maximè, &c.*

S. Hieron. in reg. Monach.

S. Paſch. l. 7. in Matth.

6 Tom. 9. operum S. Hieron. ubi tractat de morte S. Euſebii, ſic ſcribit: *Qui ſanctior, & ſapientior eſt, plus ſemper timeat; nam qui altior eſt, cadens majores caſus recipit*.

Quo quis ſanctior eſt, magis opus eſt ut timeat. S. Hieron. to. 9.

Eſca

Eſca Diaboli electa eſt: de malis non curat, quia ſui ſunt. Cecidit ille ſapiens Salomon, cecidit & ejus genitor David, electus ſecundum cor Dei. Timeatis fratres, iterum rogo, unaque timeatis, quia beatus eſt vir timens Dominum.

S. Leo ſer. 8. ad Epiph.

S. Leo ſermone quodam nos exhortatur, ut cum timore operemur, eò quòd bonum illud, quod agimus, non à nobis, ſed à Deo proveniat: *Dicente*, inquit, *diſcipulis ſuis Domino, Sine me nihil poteſtis facere, dubium non eſt hominem bona agentem, a Deo habere, & effectum operis, & initium voluntatis. Unde & Apoſtolus copioſiſſimus fidelium cohortator, Cum timore, inquit, & tremore veſtram ſalutem operamini; Deus eſt enim qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate. Et hæc ſanctis cauſa eſt tremendi atque metuendi, ne ipſis operibus pietatis elati, deſerantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ.*

Quare Chriſtus permiſerit lapſum S. Petri.

7 Præviderat Salvator noſter caſum S. Petri, quem, non obſtante hoc dicto: *Rogavi pro te Petre*, benè judicavit non impedire. *Benè omnia fecit*: cum hoc Apoſtolo, qui cunctorum fidelium magiſter, & norma eſſe debebat, nos inſtruere voluit, quòd in via ſpiritus, & ſalutis ſemper timere, nunquam ſecuri eſſe debeamus. S. Petrus nimis glorioſè oſtentaverat ſuas vires: *Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor. Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo*: quamvis cœleſtis Magiſter aliquot vicibus ei prædixiſſet negationem ſuam: *At ille amplius loquebatur.* S. Leo pulchrè declarat cauſam, & finem, ob quem Chriſtus Dominus permiſit lapſum Petri, dicens: *Ut nemo auderet de ſua virtute confidere, quando mutabilitatis periculum nec Petrus potuiſſet evadere.*

Matth. 26. 33.

S. Leo ſ. 9. de Paſſ.

Cajetan. in Matth.

Quando Cajetan. commentando in Matth. venit ad hanc negationem, alloquitur lectorem, inquiens: *Conſidera, & treme vir juſte.* Conſiderata inſuper inſigni charitate, qua Petrus ferebatur in Chriſtum, proſequitur deinde hiſce verbis: *Quia magna eſt differentia inter charitatis gratiam habitualem, & uſum illius, quia non ſumus ſufficientes ex nobis ad uſum charitatis, & gratiæ, quam habemus in anima infuſam; ſed egemus ad utendum continuo gratuito Dei auxilio, quo quia Petrus caruit tunc, ideo cecidit.* Ecquis de ſpeciali hoc, & gratuito Dei auxilio, eoque continuo, ſe certificabit? Voluntas noſtra ex ſe inſufficiés eſt: *Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum.* Quoties, ſi non propter mortalia, ſaltem propter venialia peccata, quæ frequenter committimus, indignos nos reddimus continua hac aſſiſtentia? *Noſtra vis, niſi divinitus ſuſtentetur* (ait S. Cyrill. Alex.) *nulla penitus eſt; quid ſumus, ſi a Conditoris noſtri protectione deſeramur?* Et S. Aug. ad propoſitum de S. Petro ait: *Ideo B. Petrum paululum Dominus ſubdeſeruit, ut in illo totum humanum genus poſſet agnoſcere, nihil ſe ſine Dei gratia prævalere.* Ut audierunt Apoſtoli veridicum Magiſtrum ſuum dicentem: *Unus veſtrum me traditurus eſt*, quilibet illorum timore repletus fuit: *Nunquid ego ſum Domine?* & tamen unuſquiſq; ſibi benè conſcius erat, ſe non eſſe traditorem illum. Audite S. Leonem: *Contriſtati ſunt nõ de conſcientiæ reatu, ſed de humanæ mutabilitatis incerto, timẽtes, ne minus verũ eſſet, quod in ſe quiſq; noverat, quã quod ipſa Veritas prævidebat.*

D. Cyrill. Alex. l. 11. in Ioan. c. 18.
D. Aug. ſ. 10 fer. 4. Paſſ.

S. Leo ſ. 7. de Paſſ.
Nemo juſtus ſit ſine timore, nullus peccator deſperet de auxilio divino.

8 Verùm cum jam mentionem fecerimus proditoris illius diſcipuli, qui ex ſchola Chriſti præcipitatus fuit in barathrum deſperationis, conſideremus quoque ex alia parte publicam peccatricem Magdalenam, de vaſe contumeliæ in vas tranſlatam gloriæ: *Quando proſtituta lupanar exivit* (inquit S. Chryſ.) *tunc diſcipulus gehennam intravit; quando illa mercedem ſui corporis abdicabat, tunc iſte pretium Magiſtri ſanguinis poſtulabat.* Judas deſperat, & Saulus Apoſtolorum perſecutor fit vas electionis, Doctor gentium, & Apoſtolus: *Quas ob res ſemper illud mihi dicendum eſſe video* (ait Chryſoſt.) *nec illi qui vixit in ſcena, deſperandum; nec huic qui verſatur in Eccleſia, omnino confidendum.* Vidit S. Joan. in ſua Apocalypſi caſum ſtellarum ex firmamento cœli, quem Draco cauda ſua cauſaverat: *Cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram.* Formemus modò argumentum, quod convincit: Si fixæ de cœlo cadunt ſtellæ, quantò magis errantes ſibi timere debebunt? Si angeli mutantur in Dæmones, quãtò magis pervertẽtur illi, quos notat Apoſt. *Lutea vaſa portantes*, & de quibus pariter loquitur Job: *Homo natus de muliere, nunquã in eodem ſtatu permanet?*

D. Chryſ. ho. de prod. Judæ.

Apoc. 12. 4.

S. Aug. l. Soliloq. c. 29.
Quantumvis quis ſit ſanctus, tamen cum timore non eſt, aſcendiſſe primitùs quodammodo uſque

9 D. Aug. verba ſunt ex Soliloquiis deprompta: *Vidimus enim multos Domine, & audivimus a patribus noſtris, quod utique ſine magno tremore non recolo, ſine multo timore non confiteor, aſcendiſſe primitùs quodammodo uſque ad cœlos, & inter ſidera nidum ſuum collocaſſe; poſtmodum autem cecidiſſe uſque ad abyſſos, & animas eorum in malis obſtupuiſſe. Vidimus, ſtellas de cœlis cecidiſſe ab impetu ferientis caudæ Draconis.* Quantumvis Job à Deo declaratus fuiſſet ſanctus, nihilominùs dicebat: *Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum.* Ergone unus Job ſereno etiam tempore timebat? Ita eſt, *ſemper*: non fecit diſtinctionem temporis, quia quãdo arbitramur nos eſſe ſecuriores, tunc plus nobis diffidere debemus: *Noli huic tranquillitati confidere* (moralis Senecæ monitum eſt) *momento mare vertitur, eodem die ubi luſerunt navigia, ſorbentur.* Unde etiam ſcribit S. Hieron. ad Heliodorum: *Nolite*, inquit, *eſſe ſecuri: tranquillitas iſta tempeſtas eſt.*

S. Job ſemper vivere debet in timore.
Job 31. 23.

Seneca Epiſt. 4.

S. Hieron. Epiſt. 1. ad Heliodor.
Job 29. 24.
Continuatur idem argumentum.

10 Job 29. legitur: *Si ridebam cum ſervo meo, non credebat.* Quid exiſtimatis, ſanctum virum tali modo loquendi voluiſſe inferre? Interrogemus D. Gregor. qui fuit fideliſſimus hujus libri interpres: *Ridere etenim Dei eſt*, reſpondet ille, *ſanctorum vias proſequenti favore proſperari, ſicut de iis quoque per riſum dicitur, quos in hoc ſeculo felicitatis blandimenta comitantur, Arriſit illis tempus: ſed electi quique, quamdiu in hac vita ſunt, ſecuritatis ſibi confidentiam non promittunt; horis enim omnibus contra tentamenta ſuſpecti, occulti hoſtis inſidias metuunt; nam ſæpe multis grave periculum incauta ſecuritas facit.* In exemplum producit S. Paulum: Quis non crediſſet, eum in portu tunc extitiſſe ſecurum, quando aliquoties jam attigerat littora cœli? *Raptus in paradiſum: Vas electionis eſt mihi iſte?* Timebat tamen, & tremebat: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum. Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar. Ecce arridenti ſibi Divina gratia* (verba ſunt Gregorii M.) *jam credit per ſpem, & necdum tamen credit per ſecuritatem.* Conſilium hoc nobis ſuggeſſit S. Aug. libro, cui titulus, de ſancta Virginitate: *Noli*, inquit, *altum ſapere, ſed time, ut homo nec de ſuorũ peccatorũ defenſione, nec de juſtitia præſumptione ſe extollat. Nam & ipſe Paulus qui dixit: Non enim accepiſtis ſpiritũ ſervitutis iterũ in timore; tamen timore comite charitatis ait: Cũ timore & tremore multo fui apud vos.*

S. Aug. to. 6. de ſancta Virg. c. 38.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Qui majori præditus eſt ſpiritu, plus timoris conſequenter habere: nullus ab hoc ſe eximere, nec ſecurus vivere debet.

THEMA.

Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilii, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. Iſa. 11. v. 3.

Qui quis majori præditus eſt ſpiritu caritatis, eo magis timeat.
Guilielmus Pariſ. l. de moribus.

1 DOnis Spiritus Sancti ita ordine ſuo collocatis, uti ipſemet Propheta dictavit, cuperem ſcire cauſam, & myſterium, cur ultimum locum aſſignaverit timori, cum potiùs primo loco videatur eſſe recenſendus; ſiquidem *initium ſapientiæ timor Domini?* Speculatio hæc fuit Guilielmi Pariſienſis, cum tractat de hiſce donis, qui ait, Iſaiam voluiſſe nobis indicare, quòd Spiritus ſanctus timore repleat animam Chriſti: *Replebit eum ſpiritus timoris Domini.* Si ita eſt, propono hoc dubium: quomodo anima inæſtimabilibus cœli repleta theſauris, alia adhuc dona in ſe capere poſſit; inſuper qua ratione timor comparabilis ſit cum perfectione, & ſanctitate eminente? Reſponſio facilis eſt, ſi conſideretur, quòd, ſicut quò quis eſt ditior, eò magis timet ſpoliari, & privari bonis ſuis; ita quoque quò pluribus quis abundat cœli theſauris, eò cautior, circumſpectior, & timidior eſſe debeat, ne illos amittat, & perdat. Præterea anima noſtra haud adeò anguſta eſt, ut mediante charitate non dilatetur: *Quæ multum habet charitatis, magna eſt*, ait S. Bernard. Dei timor neceſſarius eſt pro cuſtodia: *Pone tibi virilem* (ita conſulit Guerricus Abbas, *& fidelem cuſtodiam, quæ omni cuſtodia ſervet cor tuum; dico autem timorem Domini, qui nihil negligit, qui nullum indiſcuſſum intrare permittit, ſæpiùs interrogans etiam Angelum lucis: noſter es, an adverſariorum?*

Guerr. Abb. Ser. de S. Benedicto.

Qui de ſeipſo nimium confidit, lapſum non evadit.
Prov. 14. 16.

2 Inter Proverbia Salomonis hoc quoque inſinuatur: *Sapiens timet, & declinat a malo: ſtultus tranſilit, & confidit.* Quantò magis in anima crevit lumen, & cognitio Dei, tantò plus etiam in ea proficere debet timor

reve-

reverentialis. Septuaginta legunt: *Imprudens autem ſibi fidens miſeretur iniquo*. Scribit S. Cypr. *Magnum ſapientiæ Divinæ conſilium inventum eſt, ubi timoris auxilio liberemur*. Valde benè declarat Salvianus pericula, quæ ab hac ſecuritate proveniunt, cum ait: *Pœnalis eſt homini, & pernicioſa ſecuritas: præſumptæ ſpes ſarcina ſunt reatus, uſurpata abſolutio damnationem parit*: ſequitur poſtea: *Nemini itaque facilis ſua cauſa ſit: nullus difficilius evadit, quam qui ſe evaſurum eſſe præſumpſerit*.

S. Cypr. de ſing. Cler. Salvian. l. 4. ad Eccl.

Patet in S. Petro.

3 Obſervat Salmeron, quòd, quia S. Petrus tribus vicibus jactaverat ſe non negaturum Chriſtum, bis in cœnaculo, ſemel in itinere verſus Gethſemani, trina pariter vice in pœnam ſuæ præſumptionis Deus permiſerit, eum labi in negationem: *Hæc autem ideò ſcripta ſunt* (ait S. Ambr.) *ut ſciamus, neminem jactare ſe debere: nam ſi Petrus lapſus eſt, quia dixit: Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor: quis alius jure de ſe præſumat?* Et Theophylactus tractando de hoc caſu ait: *Idcirco permiſit illum Chriſtus cadere, ut doceat, ne quis in ſeipſo confidat, ſed in Deo; & fide exiſtimanda verba Chriſti, quam noſtram conſcientiam*. Quapropter hoc nobis reliquit monitum Apoſtolus: *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat*; non dixit, *qui ſtat*, ſed *qui ſe exiſtimat ſtare*: ubi reprehenditur vana confidentia, ſecuritas, & vana præſumptio; tunc enim vel maximè cadendi periculo expoſiti ſumus, quando minùs timemus caſum.

S. Ambr.

Theophyl.

Pſ. 2. 11. S. Hilar. Quo quis in lumine, & notitia Dei magis accreverit, eo magis timere debet.

4 S. Hilar. interpretando hunc verſum Pſ. 2. *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*, ita diſcurrit: *Non ſecurum patitur aut negligens ſervitium: vult in omni ſervitutis officio admiſceri timorem; ut enim metuentes ſervi diligentius dominis carnalibus ſerviunt, cum voluntatem ſolertioris obſequii metus obſequela admixtus eliciat; ita & Deo ſervientes, ſi timeant per imminentem tremorem, non negligentes in ea erunt, quam ſuſceperint, ſervitute*. Introducit Guilielm. Pariſ. timorem hoc modo loquentem: *Nec mirum, cum ego plenitudo ſapientiæ ſim, cum ſit ipſe Dei theſaurus, quid ergo decuit magis implere illum, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei?* Omnibus innotuerunt verba illa Præfationis? *Majeſtatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*. Totum oppoſitum videbatur aſſerendum, videlicet, quòd Angeli (qui ſunt ſervi infimi ordinis) deberent tremere, & non poteſtates; quæ ſunt ſpiritus ſublimioris ordinis, majorique gaudent lumine ac cognitione Dei. Experientia compertum eſt, hic in mundo famulos, & ſervos inferioris conditionis, majorem habere timorem, quàm alios principi familiariſſimos: ita eſt; at in Deo non militat hæc regula, quia quò plus aliquis proficit in lumine, & notitia Dei Divinorumque attributorum, tantò magis etiam, quia cognoſcit illum omni ſervitio, & obſequio dignum, creſcit in eodem timor, ne illum offendat, creſcit timor reverentialis; ideoque Dominationes, quæ Angelos ſuperant in lumine, & cognitione Dei, dicuntur adorare Deum; Poteſtates verò, quæ in eadem cognitione excellentiores adhuc ſunt, & ſuperant Dominationes, dicuntur tremere.

Guilielm. Pariſ. ibi.

Patet exemplo SS. Angelorum.

Luc. 5. 8. S. Petrus quadam vice clarius cognoſcens divinitatem Chriſti, magis timebat.

5 Lucæ c. 5. refertur profunda quædam humilitas, quam S. Petrus exhibuit occaſione copioſæ cujuſdam ac miraculoſæ piſcationis: *Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens: Exi a me, quia homo peccator ſum Domine*. At ſi provolutus, & proſtratus ante pedes Domini, amplectebatur & ſtringebat pedes, cur ab ipſo Domino petiit ſeparari? verba videntur operi, & actui eſſe contraria. Audiamus S. Ambroſium: *Admirabatur Petrus dona Divina, & quo plus metuerat, præſumebat magis*. Hæc ultima verba novam ſuſcitant difficultatem; etenim timor non eſt cauſa confidentiæ. Audiamus nihilominus D. Bernardum: *Anima ſecum referat impreſſa divina veſtigia, ipſa ſunt timor, & ſpes, iſta miſericordiæ repræſentant imaginem: meritò beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus*. Quia S. Petrus propè cognoverat Divinitatem Chriſti, timorem concepit, ac propterea dixit: *Exi a me, quia homo peccator ſum*: at cum ſimul inſpiceret Divinam ejus bonitatem, & in ea confideret, *procidit ad genua Ieſu*; unde extat doctrina Gregorii Magni: *Sancti quanto magis Divinitatis interna conſpiciunt, tantò magis ſe nihil eſſe cognoſcunt*. S. Philippus Nerius, magnus pater meus, quando jam erat in maxima exiſtimatione ſanctitatis, ditatus extaſibus, revelationibus, viſionibus, donis miraculorum, & Prophetiæ; quando penetrabat ſecreta cordium, oracula ſummorum Pontificum, & apud omnes in ſumma veneratione, ſolitus tamen erat dicere Deo: Domine, noli mihi fidere, quia ego te tradam, & prodam. Mirus eſt Luca Burgenſis in expoſitione ſenſus literalis, unde propoſito noſtro de S. Petro conformiter ſcribit: *Meam agnoſco vilitatem, dum tua ſe mihi manifeſtat celſitudo. Quamvis Dei præſentiam aſſiduis votis expectent homines, quod eo abſente miſeros ſe eſſe ſentire cogantur; neceſſe eſt tamen, ſimulatque apparet Deus, eos formidine percelli, imo exanimari metu, ac pavore, donec ſolatium adhibeat, quia tunc ſentire incipiunt, quam nihil ſint, quam viles, & peccatis a Deo alieni; ac metuere proinde ne ipſius ſanctitas præſens conſumat pravitatem illorum*.

D. Ambr. in cat. D. Th.

D. Bern. ſ. 6. in Cant.

S. Greg. l. 18. mor. c. 17.

Exemplum S. Philippi Nerii.

Luc. Burg. in Luc. c. 5.

6 Appoſita ſimilitudo eſt, quam allegat S. Propheta Job, dicens: *Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum*. Quemadmodum ſudum magnam minatur tempeſtatem, ut proptereà nobis timendum ſit: ita, ut Nazianzenus: *Dum ſecundo vento navigas, naufragium time, & tutior a naufragio eris, adjutorium ac ſocium timorem adſciſcens*. Undæ marinæ modò navem attollunt, & elevant in altum, modò eam præcipitem agunt in abyſſum. Quot & quanti ſunt, qui primò eminebant in perfectione, & digito, ut ita loquar, cœlum contingere videbantur, & poſtea miſerè ceciderunt? Quot & quanti econtrà ex abyſſo malitiæ emerſerunt, veramque agentes pœnitentiam, ad cœlum elevati ſunt? Intra paucas horas unus Apoſtolus præceps corruit in barathrum deſperationis, & eodem die poſt quinque annorum millia cœlum reſeratum patuit uni latroni; quis igitur poterit eſſe ſecurus, quis ſibi fidere, & de ſe præſumere audebit? Quis hujuſmodi conſiderans exempla, non tremet? *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini*.

Job 31. 23. Tranquillo mari timenda tempeſtas eſt. Nazianz. orat. 46. in S. Baptiſt.

7 Inſinuaturus nobis S. Antonius de Padua, qua ratione ſemper inter ſpem, & metum vivere debeamus, appoſitam hanc moralitatem deprompſit ex libro Ruth. diſcurrens in hunc modum: *Ruth eſt anima, quæ hujus mundi miſeriam, Diaboli fallaciam, carnis concupiſcentiam videns, feſtinat ad vitæ æternæ gloriam. Hæc pallium extendit, cum caſtitatem, & humilitatem non ſibi, ſed Deo attribuit, & ad ædificationem proximi oſtendit; utraque manu timoris, & amoris, ne perdat tenet. Manus dicta, eo quod hominem muniat, vel eo quod ſit totius corporis munus. Ipſa etiam cibum ori miniſtrat, & omnia operatur. Sic timor & amor Dei hominem muniunt, ne cadat, munus gratiæ conferunt, ut perſeveret*. Supra tetigimus myſterium, cur Deus, de quo dicitur: *Omnia in ſapientia feciſti*; ex innumerabili populo Hebræorum duobus duntaxat, nempè, Joſue, & Caleb, indulſerit ingreſſum in terram promiſſionis; & præter illa ſuperiùs dicta, S. Antonius Paduanus hanc quoque adducit rationem: *Caleb, id eſt, timor, & Joſue, id eſt, ſpes*; volens alludere (*quia omnia in figura contingebant illis*) ad homines inter metum, & ſpem viventes, hos nimirùm introducendos eſſe in terram promiſſionis, id eſt, ſanctæ & perfectæ vitæ. *Quis poteſt dicere* (ait S. Bernard.) *ego de electis ſum, ego de prædeſtinatis ad vitam, ego de numero filiorum? Quis hæc, inquam, dicere poteſt, reclamante Scriptura: Neſcit homo, utrum odio vel amore dignus ſit?*

Quomodo ſemper inter ſpem, & metum vivere debeamus. Anton. de Pad. in Dom. 2. poſt Paſch.

S. Anton. Pad. ſerm. in ram. palm.

S. Bernard. ſ. 1. in Septuag.

8 S. Proſperi doctrina eſt: *Et de nullo ante ipſius finem pronunciari poteſt, quod in electorum gloria ſit futurus*. Eutychius Patriarcha Conſtantinopolitanus vitæ ſanctæ ſplendore multis præluxerat, plurima quoque pro fide Catholica ſuſtinuerat, multa inſuper patraverat miracula; & tamen in hunc prolapſus fuit errorem, exiſtimans corpora noſtra non in ea, qua viverent, carne reſurrectura. Sed contigit, quòd, cum S. Gregorius Roma miſſus Conſtantinopolim, Eutychium evidentibus rationibus convinceret, & contrarium verum oſtenderet, ad ſaniorem hic redierit mentem, errorem ſuum agnoverit, & inſtante morte pellem manus ſuæ tenens, multis præſentibus dixerit: *Confiteor, quia omnes in hac carne reſurgemus*. Quòdſi igitur vacillarunt Cedri Libani, annon meritò ſibi timere debent vacuæ arundines paludum? Hebræi egreſſi ex mari rubro omninò illæſi, *viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris, timuitque populus*. Videtur rationi congruentius fuiſſe, ſi populus Hebræus affectum jubili, & triumphi excitaſſet, videns ſe è manibus inimici ereptum, à dura ſervitute liberatum, hoſtem verò & perſecutorem ſuum divinitùs extinctum, deni-

S. Proſper. l. 2. de vocat. gent. c. ult. Nemo gloriari poteſt ante mortem quod futurus ſit de numero electorum.

Exod. 14. 31.

que

Digitized by Google

que juſtiſſimam vindictam injuriæ Deo illatæ à Pharaone. Cur igitur *timuit populus*? Reſpondetur, quòd anima, quò pluribus agnoſcit ſe à Deo dotatam eſſe beneficiis, eò magis ſemper ſibi timere debeat, ne ingratitudinis incurrat notam. Præterea *timuerunt*, quia videntes divinam punitionem iſtorum rebellium, timere poterant ſeverio- ri ſe fore mulctandos pœna, ſi Deum offenderent.

9 Quocunque nos vertimus, ſemper adeſt nobis cauſa timendi: *Militia eſt vita hominis.* Si pugnatur, arma ſemper habeamus parata, mortemque ante mentis oculos ſtatuamus, oportet: ſi ſilent arma, & pacis cauſa ſunt fœdera, pacis tamen haud adeſſe tempus cogitandum eſt: hæc non promulgatur, non denunciatur fidelibus, niſi in morte; tunc enim ſolùm cantatur: *Requieſcat in pace.* Timebat S. Hieronymus, & nos, qui non habemus ejus ſpiritum & ſanctitatem, ſine timore ſecuri vivemus? *Ego*, inquit, *peccatorum ſordibus inquinatus, diebus & noctibus operor cum timore reddere noviſſimum quadrantem, & quod mihi dicatur: Hieronyme, veni foras.* Qualem ſenſum exiſtimatis habere verſum illum Pſ. 118. *Anima mea in manibus meis ſemper?* Nonnulli conſiderant, cenſentque, Pſalmiſtam velle indicare, quod ſicut res pretioſa, v. g. gemma, aut alia res nobis gratiſſima, geſtatur manu concluſa, ut eam præ oculis habeamus; ita apud ſe pretioſiſſimam exiſtimaret eſſe animam. Verum verſio Chaldaica noſtro propoſito convenientior eſt: *Anima mea periclitatur, ac ſi in ſuperficie manus meæ eſſet. Quotidie periclitor* (ſic dolenter ingemiſcebat S. Hieronymus) *& quaſi in manibus ſanguinem meum porto.*

10 Hiſce conforme eſt monitum D. Gregorii M. *Væ miſeris nobis*, inquit, *qui de electione noſtra nullam adhuc Dei vocem cognoſcimus, & jam in otio quaſi de ſecuritate torpemus. Debet profectò, debet non ſolum in ſpe eſſe ſecuritas, ſed etiam timor in converſatione, ut & illa certantes foveat, & iſte torpentes pungat.* Omnes, quotquot ſumus, occultum habemus inimicum, quem nutrimus neceſſariò, & fovemus: *Nemo carnem ſuam odio habet, ſed nutrit, & fovet eam.* Quinimò & ipſe Apoſtolus dolens conquerebatur: *Habitat in me peccatum: non enim quod volo bonum, hoc ago, ſed quod odi malum, illud facio.* Qui in domo ſua habet inimicum vitæ ſuæ inſidiantem, cui tamen neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem ſubminiſtrare tenetur, profectò aliter eſſe non poteſt, quin talis in continuo vivat timore: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum: corpus quod corrumpitur, aggravat animam.*

11 In libro Levit. legitur de oblatione, ſive holocauſto, quod offerebatur pro expiando peccato: *Non mittet in eam oleum, neque thuris aliquid imponat, quia pro peccato eſt.* Videbatur potiùs adhibendum incenſum, ad tollendum vel ad mitigandum fœtorem, qui ex ſordibus peccati prodire ſolet; cur igitur prohibitum fuit incenſum? Rationem hujus reddit Abulenſis: *Cauſa eſt*, ait, *quod thus, quia boni odoris eſt, ſignificat acceptationem divinam; & qui pro peccato ſacrificium offert, non debet ſecurus eſſe de acceptatione.* Quamvis interdum exiſtimemus, noſtræ parti, & officio noſtro nos ſatisfeciſſe pro peccati deteſtatione; attamen nequaquam ſecuri eſſe debemus: *Nihil mihi conſcius ſum*, dicebat S. Paulus, *ſed non in hoc juſtificatus ſum*: & qualem hujus adducebat cauſam? *Qui judicat me, Dominus eſt*: neſcimus, an Deus acceptet hoc ſacrificium.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Origo, & principium æternæ noſtræ ſalutis ſolet eſſe timor Dei; ubi variæ conſiderationes ſuper ſequentia verba.

THEMA.

Initium ſapientiæ timor Domini. Eccl. 1. v. 16.

1 OMnium prærogativarum, & laudum, quas Eccleſiaſticus tribuit timori Dei, principaliſſima eſt, quòd ſit initium ſapientiæ. Hunc textum primò exponit Dion. Carthuſian. aſſerens: *Timor filialis, & item initialis, ſecundum quod tales ſemper conjuncti ſunt charitati, & per conſequens dono ſapientiæ. Timor verò purè ſervilis non ſtat cum charitate, & ſapientia dono.* Declarat nihilominus, quo modo verificari poſſit etiam de timore ſervili, quòd ſit initium ſapientiæ: *Ideo timor ſervilis eſt principium ſapientiæ, quaſi extrinſecum, & ſeparatum principium ſapientiæ, quia in tantum diſponit ad eam, in quantum facit hominem a peccatis recedere, ſaltem horrore pœnarum.*

2 Sanctus Thomas hanc proponit quæſtionem: *Utrum timor ſit initium ſapientiæ?* Pro parte affirmativa adducit teſtimonium Pſalmiſtæ Pſ. 110. *Initium ſapientiæ timor Domini.* Majoris tamen elucidationis gratia utitur hac diſtinctione: Initium ſapientiæ poteſt aliquid dici dupliciter: Uno modo quia eſt initium ipſius ſapientiæ, quantùm ad ejus eſſentiam; alio modo quantum ad ejus effectum; ſicut initium artis ſecundùm ejus eſſentiam ſunt principia, ex quibus procedit ars, initium autem artis ſecundùm ejus effectum, eſt, unde incipiat ars operari; ſicut ſi dicamus, quòd principium artis ædificativæ eſt fundamentum, quia ibi incipit ædificator operari. Cum autem ſapientia ſit cognitio divinorum, aliter conſideratur à nobis, & aliter à Philoſophis. Quia enim vita noſtra ad divinam fruitionem ordinatur, & dirigitur ſecundùm quandam participationem divinæ naturæ, quæ eſt per gratiam, ſapientia ſecundùm nos, non ſolum conſideratur, ut eſt cognoſcitiva Dei, ſicut apud Philoſophos; ſed etiam ut eſt directiva humanæ vitæ, quæ non ſolum dirigitur ſecundùm rationes humanas, ſed etiam ſecundùm rationes divinas. Sic ergo timor ſapientiæ ſecundùm ejus eſſentiam ſunt prima principia ſapientiæ, quæ ſunt articuli fidei; & ſecundùm hoc fides dicitur ſapientiæ initium. Sed quantum ad effectum, initium ſapientiæ eſt, unde ſapientia incipit operari; & hoc modo timor eſt initium ſapientiæ. Aliter tamen timor ſervilis, & aliter timor filialis; timor enim ſervilis eſt, ſicut principium extra diſponens ad ſapientiam, in quantum aliquis timore pœnæ diſcedit à peccato, & habilitatur per hoc ad ſapientiæ effectum, ſecundum illud Eccl. 1. Timor Domini expellit peccatum. Hucuſque Sanctus Thomas. Plurimos eorum, qui ad Deum converſi, ac divinæ ſapientiæ effecti ſunt diſcipuli, reperiemus, qui ab initio converſionis ad eam inducti fuerunt à timore, ſimulatque ab horrore, & terrore pœnarum divinarum.

S. Thom. 2. 2. q. 19. art. 7. Declaratur quomodo timor, tam filialis, quam ſervilis, ſit initium ſapientiæ.

3 *Initium ſapientiæ timor Domini.* Paulus de Palatio declarando hunc textum, ſcribit: *Placuit Doctoribus noſtris hoc loco mentionem eſſe de timore ſervili, quia pœnam a Deo timens, ceſſat à culpa. Hic timor licèt non ſit ſapientiæ comes, eſt tamen ejus initium; quia eſt veluti acus ingerens ſapientiæ filum. At nimis credibile eſt, Eccleſiaſticum ſuum non variaſſe ſermonem, ſed quod, ut cœperat timorem filialem (qui ex reverentia Dei abhorret à culpa) laudare ita nunc proſequatur. Tunc ſenſus eſt: Initium, caput, fundamentum, ſumma ſapientiæ eſt timor ille; nam Hebreis initium expreſſit, quod caput, & ſummam ſignificat. Et plane reverentia erga Deum, cujus cauſa culpam horremus, eſt fundamentum, & initium vitæ Chriſtianæ; ea enim cauſatur ex notitia, & dilectione divina. En majeſtatem, quam offendere pertimeſcimus.*

Diſcutitur de quo timore verba ſapientiæ initium ſapientiæ intelligenda ſint. Paulus de Palatio.

4 *Initium ſapientiæ timor Domini.* Conſideratione quoque digna eſt utilis & popularis expoſitio illa P. Cornelii à Lapide, qui ait: *Sapientia hæc practica intelligitur, quæ in actione ſita eſt, eamque imperat, & complectitur, quaſi dicat: Si vis honeſtam vitam inſtituere, incipe à timore.* Quomodo Job definivit timorem Domini? *Et dixit homini* (utique Deus, addit S. Hieronymus) *Ecce timor Domini ipſa eſt ſapientia, & recedere à malo intelligentia.* Duobus hiſce polis innititur tota ſumma legis, quam obſervare debemus: *Declina à malo, & fac bonum.* Timor eſt unicum inſtrumentum ac primum principium ad fugiendum peccatum: *Timor Domini odit malum.* Idem ſimul ad exercenda bona opera ſtimulus eſt. Audiamus etiam B. Laurentium Juſtinianum, quibus terminis definiat timorem Dei: ſic philoſophatur: *Timere Deum nil aliud eſt, quam nulla, quæ facienda ſunt, bona præterire.* Concedit inſuper Lyranus, timorem etiam ſervilem cooperari principio noſtræ converſionis: *Licèt*, inquit, *timor ſervilis diſponat aliqualiter ad ſapientiam, in quantum retrahit a peccato propter offenſam, & ſic eſt aliquo modo principium ſapientiæ; tamen iſtud principium eſt extrinſecum à ſapientia, ſicut & a charitate: ſed timor initialis eſt principium intrinſecum, ſicut fundamentum eſt primum principium domus intrinſecum,*

Honeſtam vitam inſtituere volens incipiat à timore Dei. Corn. à Lap. hic.

Job 28. 28. B. Laur. Juſt. lign. vitæ c. 1. de tim. Dom. Lyran. ib.

Digitized by Google

ſecum, & ſimiliter Domini timor eſt principium intrinſecum ſpiritualis ædificationis.

Magni æſtimandus eſt effectus timoris, expellentis peccatum.

5 Magni æſtimandus eſt hic effectus, quem timor Dei, eſto ſervilis, operatur; qualis eſt, expellere peccatum ab anima: primus enim hic lapis eſt, ſuper quem ædificatur, erigiturque ſpirituale ædificium ſalutis noſtræ æternæ: *Timor Domini expellit peccatum*. Idipſum declarat S. Bernard. Evangelica hiſtoria: quando Chriſtus Dominus imperavit febri, qua laborabat ſocrus Petri, ſubitò ab ea receſſit: *Stans ſuper illam imperavit febri. Per timorem imperat febri, id eſt, criminibus & peccatis, quæ per veram contritionem dimittunt illam.* Et quia febris jam fecimus mentionem, quæ ſolet frequenter eſſe putrida, nō abs re erit adducere ſimilitudinem illam, cujus meminit S. Auguſtinus, dicens: *Timor Dei ſic vulnerat, quomodo Medici ferramentum putredinem tollit, & quaſi videtur vulnus augere. Ecce putredo, quando erat in corpore, minus erat vulnus, ſed periculoſum; accedit ferramentum Medici: minus dolebat illud vulnus, quàm dolet modo, cum ſecatur; plus dolet cum curatur, quam ſi curaretur; ſed ideo plus dolet accedente medicina, ut nunquam doleat ſuccedente ſalute.* Concludit deinde S. Doctor ad noſtrum propoſitum: *Occupet ergo cor tuum timor, & inducta charitate ſuccedat cicatrix ferramenti Medici.*

S. Bern. to. 1. ſer. 10. art. 1.

S. Aug. tr. 9. in 1. Joan.

Prov. 15. 27. Timor Domini etiam facit ut abhorreamus peccata.

6 Sapientis ſententia eſt: *Per timorem Domini declinat omnis à malo.* Alia verſio (Tigurina) habet: *Timor Domini odium mali eſt.* Non tantùm efficit timor ut expellamus peccatum; verùm etiã ut illud abhorreamus, qui eſt actus majoris virtutis. Ubi nos legimus in Vulgata: *Iraſcimini, & nolite peccare*, habetur in Hebræo verbum idem ſonans, quod *Contremiſcite*; ac proinde ſequitur: *Et nolite peccare*. Vener. Bedæ doctrina eſt: *Ubi non eſt timor Dei, ibi regnum eſt peccati; ubi verò eſt timor Dei, ibi eſt regnum Dei, & ſanctitatis.* Propheta Jerem. cap. 2. lamentatur de quodam homine perdito, dicens: *Arguet te malitia tua, & averſio tua increpabit te. Scito & vide, quia malum & amarum eſt reliquiſſe tè Dominum Deum tuum.* Vultiſnè ſcire cauſam, cur is ſe averterit à Deo? *Et non eſſe timorem mei apud te dicit Dominus Deus exercituum.*

Bed. in Prov.

Jer. 2. 10.

Confixi timore Dei, vitam ducimus immaculatam. S. Aug. ſer. 16. de diverſ.

7 Hoc timore fulcitus Regius Propheta ſperabat ſe ducturum vitam immaculatam, ideò ſupplicans Deo dicebat: *Confige timore tuo carnes meas, à mandatis enim tuis timui.* Quæ verba optimè explanat D. Auguſt. cum ait: *Carnes ſunt carnales concupiſcentiæ, clavi ſunt præcepta juſtitiæ, his illas timor Dei configit.* Hoc tamen non tam intelligitur de timore ſervili, quàm de filiali, veluti deducitur ex verbis ſequentibus: *Timor Dei configit, hoc eſt, non timor pœnæ temporalis, vel etiam æternæ, ſed ipſius Dei, id eſt, timor offendendi Deum.* Quapropter notandum eſt, quòd David petendo à Deo: *Confige timore tuo*, non dixit abſolutè: *timore*; ſed addidit: *tuo*; quia perfectus timor eſt filialis.

Timor Dei facit vitare peccata. D. Greg. lib. 2. Mor. c. 11.

8 Ingenioſè obſervat Gregor. Magn. elogium illud, quod Increata Sapientia in honorem Job dixit: *Timens Deum, & recedens à malo*; ubi timorem Dei conjunxit cum fuga peccati: *Rectè eum timere Deum Job dicitur, recedere etiam à malo perhibetur, quia dum metum charitas ſequitur, ea quæ metu relinquitur, etiam per cogitationis propoſitum culpa calcatur.* Concludit tandem hiſce memorandis verbis: *Timore unumquodque vitium premitur.* Quando navis tempeſtate concutitur, agitaturque à vento boreali, anchora projicitur, quâ attinetur firma & ſtabilis: ne inter continuas tentationes, inter inimici infernalis aſſultus, inter vehementes effrænium noſtrorum appetituum ſtimulos, inter blanda propitii mundi oblectamenta patiamur naufragium, quale ſupererit unicum remedium? Ut nimirùm jactamus anchoram timoris Dei: *Timorem meum dabo in corde eorum*, (ita promittit Deus per Jerem.) *ut non recedant à me*. S. Bonav. tom. 6. ubi tractat de 7. donis Spiritus Sancti c. 1. agens de timore, varios ejus enumerat effectus, & hunc inter alios: *Prius metuere facit, ne pro peccatis ſuis à Deo ſeparetur.* Sic etiam Baſil. Mag. in Pſ. 33. ad propoſitum illius verſus: *Timete Dominum omnes Sancti ejus*, docet: *Niſi timor inſtituendæ vitæ noſtræ rudimenta jaciat, impoſſibile fuerit, caſtitatem ſanctimoniamque legitimè obſervari. Confige, inquit, timore tuo carnes meas; nam quemadmodum qui habent corporis membra clavis transfixa, ad actionem quamlibet immobilia retinent; ſic ii quorū animā*

Jer. 32. 40.

S. Bonav. t. 6. de ſept. don. Sp. Sanct. c. 1. Baſil. M. in Pſ. 33.

occupavit Dei timor, omnem prorſus importunā peccati, & obſtreperam occaſionem vitant. Hiſce conforme eſt, quod ſcribit S. Ephr. Syrus diſcipulus ejus, & familiariſſimus: *Fornax aurum probat atque argentum, timor autem Dei cogitationes hominū. Ut faber apud incudē vaſa utilia perficit; ita timor Domini cor expiat, impuris cogitationibus ejectis.*

S. Ephr. in prolog. ad imitat. prov.

Timor Dei eſt Schola animæ. Idem ſer. ad imitat. prov.

9 *Initium ſapientiæ timor Domini.* Epitheto valdè appoſito denominat idem S. Ephrem timorem divinum: *Timor Dei*, inquiens, *animæ ſchola eſt, & ſpē et bonam annūciat.* Quando quis incipit frequentare ſcholas, rudis eſt & ignorans; at ſi ſtudiis incumbat, perceitus timore magiſtri, ſemper proficit in litteris. Audiamus S. Fulg. *Initium ſapientiæ timor Dei, quia & magiſtri timore ſapientia creſcit.* Non ſolùm docet nos *declinare à malo*, ſed ſtimulat nos inſuper, ut operemur bonum. Legimus in S. Aug. *Cum timetur pœna, quam minatur, diſcitur amari præmium, quod pollicetur; ac ſic per timorem pœnæ bona vita retinetur, per bonam vitam bona conſcientia comparatur, ut per bonam conſcientiam nulla pœna timeatur.*

S. Fulgen. lib. 3. Mythol.

D. Aug. ſer. 214. de temp.

Luc. 13. 6. Timore Dei eſtimulamur ut ferventiores ſimus in ſervitio Dei.

10 Nulli dubium, quin Salvator noſter per arborē fici (Luc. 13.) quæ nullū reddebat fructū, denotare intenderit hominē Chriſtianum operibus bonis ſterilem. At quē tenuit modum, ut eam efficeret frugiferam? *Succide illā; ut quid etiam terrā occupat?* Timor, quo percellimur, ne ex hac vita tollamur ſine bonis operibus (*opera enim illorum ſequuntur illos*) ſufficiens ſtimulus eſt, ut nos ferventiores faciat in divino ſervitio: *Dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam; id eſt, horrorem perpetuæ damnationis incutiam*; ſic ſubdit, & exponit Venerabilis Bed. Exemplo unius convertendi ad Deum id demonſtrat D. Auguſt. hiſce verbis: *Cœpit ergo timere diē judicii, timēdo corrigit ſe, vigilat adverſus hoſtes ſuos, id eſt, peccata ſua.* Verba Joan. Caſſiani ſunt, quæ ſequuntur: *Eſt gradus cujuſdam profectus, ut dum vel pœnarum metu, vel præmiorum ſpe incipimus vitia declinare, ad charitatis gradum tranſire poſſimus.*

Beda hic.

Aug. tract. 9. in Joan. Caſſian. coll. 11. c. 18.

Quare Chriſtus in nuptiis Canæ daturus generoſum vinum, prius mandaverit hydrias aqua impleri. S. Bern. ſer. 2. in Nupt.

11 Juſſerat pientiſſimus Salvator noſter ſervis, & famulis illis, qui miniſtrabant conviviis in nuptiis Canæ Galilææ: *Implete hydrias aqua.* Intendebat, nimirùm, Dominus hydrias has adimplere generoſo vino, at diſpoſuit, & juſſit eas priùs repleri aqua, per quam S. Bern. intelligit timorem Dei, & per vinum amorem. Quidnam verò hoc indicetur myſterio, ſtatim declarat, dicens: *Incutite metū, & ſpiritu timoris non tam vaſa, quàm corda replete, quia ut ad charitatem perveniant, initiādi ſunt à timore, ut dicant & ipſi: A timore tuo concepimus, & parturivimus ſpiritum ſalutis.* D. Chryſ. h. 55. in Gen. conſiderādo, ſuper quas animas Spiritus ſanct. diffundat gratiarū ſuarum dona, hunc inſtituit diſcurſū: *Super quem aliū reſpiciam, quàm ſuper manſuetū, & quietū, & trementem ſermones meos? Vidiſti quomodo nos docuit omnes colores, quibus anima pulchritudo poteſt decorari? Super manſuetum, inquit, & quietum, & humilem; deinde quod hæc omnis efficit, addidit, tremētem ſermones meos. Quid eſt trementem ſermones meos? Obedientiam operibus implentem, quod & alibi dicit: Beatus qui timet omnia propter pietatem. Nam ſi nos qui videmus famulum, qui mandata noſtra cum diligentia timoreque multo implere curat, majorem erga eum declaramus benevolentiam; multò magis bonus Dominus propter hos dicebat: Super illum reſpiciam, qui tremit ſermones meos.*

D. Chryſoſt. h. 55. in Gen.

S. Baſil. in Pſ. 32. Timor eſt introductorius ad pietatem.

12 In verſ. Pſal. 32. *Timeat Dominum omnis terra*, ſcribit ſanctus & Magnus Baſilius hiſce verbis: *Iam quando timor Domini initium eſt ſapientiæ, qui terrena ſapiunt, per timorem erudiuntur. Timor enim quaſi quidam introductorius neceſſariò ad pietatem condiſcendam aſſumitur.* Dum Iſaias Propheta tempus legis Evangelicæ denunciat & prædicit, quo impiè viventes ad Deum convertendi eſſent, modum & medium ſimul inſinuat, quo infallibilis Dei providentia idipſum executioni mandare voluerit: *Egredientur*, inquit, *& videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me: vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Quæro ergo, quo fine eis, quos ad Majeſtatis ſuæ agnitionem, & notitiam reducere volebat, infernum potiùs exhibet ſpectandum, quàm paradiſum apertum? Reſp. Oleaſter: *Non minus utile eſt iis, qui ad Deum aſcendunt, videre damnatorum ſupplicia, quàm præclara præmia beatorum, quoniam per timorem Domini recedit omnis à malo.* Benè propterea conſulebat David, dicens: *Deſcendant in infernum viventes*, videlicet (ut ex-

Iſa. 66. 24.

Oleaſter ibi.

ponit Gloſſa) *ne deſcendant morientes.* Illuminatus quidam Dei ſervus dicere ſolebat: ſi Deus, uti condidit paradiſum, non procreaſſet quoque inferni abyſſum, pauciſſimi invenirentur, qui propter æternam gloriam, & cœleſtem patriam Deo ſervirent, pauciſſimi divinam adimplerent legem, laxatis habenis Deum offenderent; quod tamen indies faciunt, tametſi ſub pedibus inſpiciant æternæ damnationis incendium.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur, timorem Dei radicem, & fundamentum eſſe ſapientiæ.

THEMA.

Radix ſapientiæ eſt timere Dominum. Eccl. c. 25.

Singularis effectus timoris Dei eſt quod diſponat animam ad intelligendas res ſacras. Sap. 1. 4. Job 28. 12.

1 Singulariſſimus divini timoris effectus eſt, diſponere intellectum noſtrum ad ſacrarum ſcientiarum intelligentiam: *Radix ſapientiæ eſt timere Dominum* Sancti Spiritus, qui veræ ſapientiæ eſt magiſter, monitum pariter, & documentum eſt: *In malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.* Quæſtionem hanc proponit S. Job: *Sapientia ubi invenitur, & quis eſt locus intelligentiæ?* Reſpondet: *Nec invenitur in terra ſuaviter viventium.* Experientia compertum eſt, & jam à multis ſæculis conſtat, ſtudium & intelligentiam ſacrarum litterarum, uti & notitiam imperſcrutabilium myſteriorum Theologiæ reperiri & vigere in clauſtris, & ſacris religioſis Ordinibus; in iis præſertim, qui vivunt in timore Dei, ferventique conatu ad perfectionem tendunt, rigoroſam auſteramque ducentes vitam, ſemper mortificationem Jeſu in corpore ſuo circumferentes.

Per bona opera acquiritur cognitio divinorum myſteriorum. D. Greg. ho. 23.

2 Conſiderat D. Gregorius ambos diſcipulos euntes in Emaus; ſimulque advertit, tunc illos cognoviſſe Chriſtum, ac myſticum ſacræ Scripturæ intellexiſſe ſenſum, quando Magiſtrum ſuum invitarunt ad hoſpitium, miſericordiæ corporalis exhibentes ei opera: *Quia ſæpius contingit, ut major lux, & cognitio Dei reperiatur in bonorum operum exercitio, quam in ſacrarum Scripturarum ſcrutinio, ſicut ſcriptum eſt: A mandatis tuis intellexi; & iterum: Super ſenes intellexi, quia mandata tua exquiſivi.* Exhortabatur Propheta Iſaias animam ad opera charitatis & pietatis, quando dicebat: *Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris.* Aſt quem fructum hinc anima percipiet? *Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, implebit ſplendoribus animam tuam.* Hom. 10. in Evang. obſervat Gregorius Magnus, quòd tres Reges unà cum auro Domino obtulerint myrrham: *Aurum offerimus, ſi ſapientiæ lumine ſplendemus.* Porrò myrrha figurat mortificationem, & compunctionem: *Ad hujus ſcientiæ plenitudinem opus eſt intima compunctione.*

Iſa. 58. 7.

Idem S. Greg. hom. 10. in Evang.

Dum replemur ſpiritu timoris Domini, acquirimus veram ſapientiam.

3 Advertendum, quòd Propheta Iſaias faciens mentionem ſeptem donorum Spiritus ſancti, & inter ea enumerans donum intellectus, ſapientiæ, & ſcientiæ, ultimo loco nominet timorem Domini, dicens: *Et replebit eum ſpiritus timoris Domini;* ac ſi hoc ſufficiens ſit, ut eodem ſuffragante ſacram ſcientiam ac veram ſapientiam comprehendere valeamus. Unde Chryſoſtomus hom. 1. in Matthæum ſcribit: *Oportuerat quidem, nihil nos indigere auxilio litterarum, ſed tam mundam in nobis exhibere vitam, ut librorum vice gratia Spiritus ſancti uteremur; & ſicut atramento illi, ita corda noſtra inſcriberentur à Spiritu.* Notat inſuper Angelicus Doctor, quòd, cum S. Joannes requieſceret ſupra pectus Domini, & ad Petri inſtantiam ſecretò peteret, quis eſſet proditor: *Myſtice per hoc datur intelligi, quod quantò magis homo vult divinæ ſapientiæ ſecreta capere, tantò magis conari debet, ut propinquior fiat Jeſu, ſecundum illud Pſal. 33. Accedite ad eum, & illuminamini; nam divinæ ſapientiæ ſecreta illis præcipuè revelantur, qui Deo juncti ſunt per amorem.*

Chryſoſt. ho. 1. in Matth.

S. Th. in Joa.

Timor Dei ſternit viam ad amorem Dei.

4 Porrò ad obtinendum hunc amorem vel maximè (uti alibi probatum eſt) viam nobis ſternit timor. Unde propoſito noſtro valdè accommoda eſt doctrina hæc S. Bernardi: *Aliud*, ait ille, *eſt multas divitias ſcire, aliud eſt poſſidere; nec notitia divitem facit, ſed poſſeſſio. Sic prorſus aliud eſt noſſe Deum, & aliud timere; nec cognitio ſapientem, ſed timor facit, qui & afficit; & bene initium ſapientiæ timor Domini, quia tunc primùm Deus animæ ſapit, cum eam afficit ad timendum, non cum inſtruit ad ſciendum. Times Dei juſtitiam, times potentiam, & ſapit tibi juſtus, potens Deus, quia timor ſapor eſt. Porrò ſapor ſapientem facit, ſicut ſcientia ſcientem, ſicut divitiæ divitem.*

S. Ber. ſer. 23. in Cant.

In quo conſiſtat metaphora radicis, & timoris Dei. Hug. Card.

5 *Radix ſapientiæ, &c.* In quo conſiſtit hæc metaphora, quam adducit Eccleſiaſticus, & deſumpſit à radice? Prætendit, nimirùm, hac ſimilitudine denotare (ſcribit Hugo Cardinalis) effectum principaliſſimum timoris Domini: *Dicitur timor eſſe radix ſapientiæ ad ſimilitudinem, quia ſicut radix initium eſt arboris, ita timor initium eſt ſapientiæ.* Quod dilucidiùs indicat Sapiens in Prov. *Timor Domini, principium ſapientiæ.* Principium arboris non deſumitur à frondibus, à fructibus, à ramis, à trunco; ſed à radice, quæ degit ſub terra, nec videtur: eadem proportione dicere poſſumus, in hac myſtica arbore, nimirùm homine, quicquid boni producitur, & conſpicitur, cum videlicet flores odoramus multorum bonorum propoſitorum, cum multorum operum virtutis guſtamus fructus, cum trunci admiramur ſoliditatem, id eſt, certitudinem, & ſtabilitatem in bono, totum hoc eſſe effectum timoris Dei, qui veluti originale principium, in quodcumque, quod agimus, opus bonum ſuum transfundit vigorem.

Prov. 1. 7.

Timor Dei præbet, & eſt ingreſſus ad ſapientiam, & gloriam. S. Bonav. de ſept. donis Spir. Sanct. cap. 1.

6 D. Bonaventura, ubi tractat de ſeptem donis Spiritus ſancti, & conſequenter de timore, citat Gloſſam in illa verba: *Perfecta charitas foras mittit timorem. Timorem illum emittit, qui dicitur initium ſapientiæ; illo enim timore ſe cohibet homo à peccato, principaliter propter Deum, ſecundario verò propter pœnam æternam. De timore iſto Bernardus dicit ſic: Non immeritò hic timor initium dicitur ſapientiæ, qui ſæpe ſe inſipientiæ primus opponit. Hic timor quidam ingreſſus eſt ad ſapientiam. Planè domus Dei eſt, & porta cœli, & tanquam ingreſſus gloriæ.* Et in alio loco idem D. Bernardus diſcurrens de donis Spiritus ſancti, ſcribit: *Sine hac gratia prima gratiarum, quæ totius religionis exordium eſt, nullum bonum pullulare vel manare poteſt.* Praxis idipſum demonſtrat: radice ab arbore præciſa, quid ſequitur? Siccatur truncus, exſiccantur rami, deficiunt fructus, langueſcunt frondes; quia è radice conſurgit, & transfunditur tota virtus, ſuccus & vigor, quo mediante ſuſtentabatur arbor in ſua viriditate, & fertilitate. Pari ratione ſi in anima defecerit timor Dei, quamprimùm in ea deficient actus virtutum, veræ charitatis, humilitatis, mortificationis, obedientiæ, manſuetudinis, & reliqua bona, tametſi interdum aliquid bonorum remaneat apparenter duntaxat: *Sicut enim* (ait S. Bernardus) *ſecuritas vel deſidia cauſa eſt, & mater omnium delictorum; ſic timor Domini radix eſt, & cuſtos omnium bonorum; unde ſcriptum eſt Eccl. 27. Si non in timore tenueris te inſtanter, citò ſubvertetur domus tua; omne namque virtutum ædificium illico verget in præcipitium, ſi hujus gratiæ amiſerit præſidium.* Ecce aliam, quæ tangitur, utiliſſimam ſimilitudinem de timore Dei, quòd nimirùm ſit inſtar fundamenti in ædificio ſpirituali.

D. Bern. ſer. de don. Spir. Sanct.

Deficiente in anima timore Dei, deficiunt omnes virtutes.

Eccl. 1. 16. Timor Domini comparatur fundamento domus.

7 Poſtquam Eccleſiaſticus dixit: *Initium ſapientiæ timor Domini*, ſubjungit ſtatim: *Et cum fidelibus in vulva concreatus eſt, & cum electis fœminis graditur.* Una verſio (Complutenſis) noſtro conformiter propoſito habet: *Cum hominibus fundamentum ſæculi ædificavit.* Aquila, Simmacus, Theodotion legunt: *Iuſtus autem & fundamentum æternum ædificavit.* Lyranus in hunc textum paulò clariùs ſcribit: *Sicut fundamentum*, inquit, *eſt primum principium domus intrinſecum, & ſimiliter Domini timor eſt principium intrinſecum ſpiritualis ædificationis.* S. Bonaventura, quando tractat de donis Spiritus ſancti, citat D. Anſelmum lib. de ſimilitudinibus, & ait: *Horum donorum primum eſt timor Dei, veluti aliorum quoddam fundamentum. Hunc namque Spiritus ſanctus in campo mentis ſupponit, aliaque dona in ſuo ordine, veluti in ædificationem ſuperimponit.* Fortunatus in vita S. Hilarii Paſcentio Epiſcopo ſcripſit ſequentia: *Culmen fabricæ cœleſtis continuare feſtinas non ſine timore divino.* Tectum unius fabricæ, fornices, frontiſpicium, ac reliqua ad ædificium ſpectantia, ſicuti innituntur fundamento; ita virtutes, merita, omniaque bona opera huic fundamento, & baſi divini timoris innituntur, iiſque nixa ſuſtentantur.

Lyran. ibid.

D. Anſel. de ſimilit. c. 130.

8 *Sta-*

Digitized by Google

S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 5. Comparatur Baſi, in qua collocatur ſtatua, ut accipiat firmitatem.

8 *Statue ſervo tuo eloquium tuum in timore tuo*, ita Pſalmiſta ſupplicabat Deo. *Vera ſapientia à timore Dei incipit* (ſubdit S. Ambroſius) *nec eſt ſapientia ſpiritualis ſine timore Dei: ita timor ſine ſapientia eſſe non debet. Baſis quædam verbi eſt timor ſanctus; ſicut enim ſimulacrum aliquod in baſi ſtatuitur, & tunc majorem habet gratiam, cum in baſi ſtatua fuerit collocata, ſtandique accipit firmitatem: ita verbum Dei in timore ſancto melius ſtatuitur, fortius radicatur in pectore timentis Dominum, ne labatur verbum de corde viri. Plenus diſciplina timor non nutat ad lapſum.* Utinam noſtri protoparentes diſpoſiti fuiſſent ad recipiendam hanc diſciplinam timoris Dei: præceptum divinum haud prævaricati fuiſſent. Pluribus homo in prima ſua creatione à Deo ditatus fuit donis, quæ enumerat Eccleſiaſticus cap. 17. & inter ea etiam donum timoris, ut fugeret peccatum; ac ſi timor iſte eſſet fundamentum, & ſuſtentaculum innocentiæ, & juſtitiæ originalis: at minimè ei cooperatus fuit: *Diſciplina intellectus replevit illos.* Quæ verba Hugo Card. exponit de timore, aſſerens: *Diſciplina intellectus dicitur timor, quoniam diſciplinat, & reprimit intellectum, ne in nimis alta aſcendat; unde Auguſtinus in lib. de doctrina Chriſtiana: Ante omnia opus eſt timore Dei ad cognoſcendam ejus voluntatem, quid nobis appetendum, fugiendumque præcipiat: & hoc concordat ei, quod dicitur Iſaiæ 11. Replebit eum ſpiritus timoris Domini.*

Eccl. 17. 5. Hug. Card.

Habens verò timorem Dei, non labetur in peccatum. S. Baſil. in Pſ. 33. S. Hilar. in Pſ. 118. 38.

9 S. Baſilius in Pſal. 33. diſcutiendo hanc materiam de timore ſcribit: *Qui hunc in ſe recepit perfectum timorem, nihilque non veretur tuendæ pietatis gratia, in nullum prolabetur peccatum.* S. Hilarius ſcribendo in eundem verſum, à D. Ambroſio ſopra expoſitum: *Statue ſervo tuo, &c.* & alludendo ad Iſaiam, appoſitè diſcurrit: *Novit, initium ſapientiæ Dei eſſe timorem; novit in illa ſeptiformis ſpiritus gratia timorem in poſtremo, tamquam firmamentum eorum, quæ ſuperius ſunt dicta, numerari.* Hugo Card. commentando in textum hunc Prov. *Timor Domini principium ſapientiæ*, ſcribit: *Eſt quaſi columna ſuſtinens totam fabricam ſpiritualis ædificii.* S. Baſilius tractando de timore reverentiali, hæc addit: *Eſt enim hic reverentia erga Deum timor ad perfectionem contendenti velut fundamentum.*

Hug. Card. in 1. Prov.

D. Baſil. ho. 1. Hexam.

Primitiva Eccleſia fuit constructa ſuper timorem Dei. Act. Apoſt. 9. 31.

10 Quando S. Lucas in Act. Apoſt. agit de admirabili progreſſu in ſpiritu, deque ſtupendo profectu in virtutibus, quem faciebant primi Chriſtiani, in quorum cordibus adhuc bulliebat ſanguis immaculati agni recentiſſimè profuſus, ita ſcribit: *Eccleſia quidem per totam Iudæam, & Galilæam, & Samariam habebat pacem, & ædificabatur.* Hoc ædificium adeò ſublime, ſi dicere liceat, cœlum ipſum tangebat; ſiquidem Chriſtiani illi ſumma præditi perfectione, & ſanguinem ſuum pro Chriſto profundere parati erant. At cui innitebantur ſuſtentaculo, quale jecerant fundamentum? Fortè illud, de quo ſcriptum eſt: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus?* Fortè ipſum collegium Apoſtolicum: *Superædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu?* Non dixit hoc S. Lucas, ſed ſtatim ſubdit: *Et ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione ſancti Spiritus replebatur.* Ergo ſupra timorem Dei ſublime illud primitivæ Eccleſiæ ædificium erectum, & conſtructum erat.

Timor Dei non eſt otioſus, ſed replet animam virtutibus. Eccl. 1. 20. Rabanus in hunc loc.

11 *Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum* (ait Eccleſiaſticus) *& plenitudo à fructibus illius.* Ubi Rabanus aſſerit: *Quantò quis magis Deum timet, tantò ſapientior apparet, & quantò ſapientior, tantò plenior fructibus bonorum operum; non enim timor Dei eſt otioſus, ſed donis virtutum replet vitam hominis, & theſauris ſcientiæ ſpiritualis cor ejus illuſtrat.* Meretur reflexionem id, quod ſcribit Gregorius Magnus ſupra textum illum: *Ubi eras, quando ponebam fundamenta terræ? Si peccatoris animus pulvis eſt, quia in ſuperficie attollitur, & tentationis auraraptatur, unde ſcriptum eſt: Non ſic impii, non ſic, ſed tanquam pulvis quem projicit ventus à facie terræ; nil obſtat terram intelligi animam juſti, de qua ſcriptum eſt: Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrē, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem; ſed hujus terræ fundamentum fides eſt. Hujus terræ fundamentum jacitur, quando in occultis cordis prima ſoliditatis cauſa divinus timor inſpiratur. Iſte nec dum credit æterna quæ audit: Huic cum fides datur, ad ædificium ſubſequentis operis jam fundamentum ponitur. Ille æterna jam credit, nec tamen metuit, venturi judicii terrorem deſpicit, peccatis ſe carnis, & ſpiritus audenter involvit: Huic repente cum futurorum timor infunditur, ut bona vita ſurgat ædificium, jam fundamenta conſtruuntur.*

Joh 38. 4. S. Greg. lib. 28. mor. c. 6.

Alia comparationes timoris Dei, cum radice. Dion. Carth.

12 *Radix ſapientiæ, &c.* Dionyſius Carthuſianus ſalutarem hunc exhibet fructum timoris Dei, videlicet, quòd vivam in animabus noſtris conſervet foveatque ſapientiam: *Sicut*, inquit, *radix arborem nutrit, conſervat, & auget: ſic timor ſapientiam, per hoc quod ſolicitum reddit hominem ad vitandum peccata, atque ad exequendum opera bona, quia veretur Deum offendere.*

Hug. Card.

Radix ſapientiæ, &c. Hugo Cardinalis hanc aliam notat comparationem: *Sicut radix amara eſt, ſed fructus arboris dulcis, ſicut patet in palma: ſic timor amaritudinem pœnæ habet, ſed generat dulcedinem ſapientiæ.*

Cor. à Lapid.

Radix ſapientiæ, &c. In hanc aliam deſcendit conſiderationem P. Cornelius à Lapide, aſſerens: *Sicut agricolæ dum arborem excolere volunt, excolunt ejus radicem ſtercorando, & irrigando; ex radice enim pendet tota arboris fertilitas: ita pariter ſi ſapientiam, omnemque virtutem vis excolere & augere, excole & auge timorem Domini: hic tibi dabit omnem fertilitatem ſpiritualem.*

Radix ſapientiæ, &c. S. Thomas aliam inſtituit comparationem, cum ait: *Timor Domini comparatur ad totam vitam humanam per ſapientiam Dei regulatam, ſicut radix ad arborem; unde dicitur Eccl. 1. Radix ſapientiæ eſt timere Dominum; & ideo ſicut radix virtute dicitur eſſe tota arbor, ita timor dicitur eſſe ſapientia.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Timenti Deum non deſunt bona ſpiritualia, uti nec temporalia.

THEMA.

Non eſt inopia timentibus eum. Pſal. 33. v. 10.

Quomodo non ſit inopia timentibus Deum.

1 Regius Propheta David, qui fuit vir ſecundùm cor Dei, & ut dictum eſt, panegyricus præco ac prædicator divini timoris, omnique ſpiritu in eodem ſe exercuit, non immeritò dixit: *Non eſt inopia timentibus eum*; ſiquidem ex ovili evectus ad thronum regalem Iſrael, proſperum habuit ſucceſſum in omnibus bonis, tum ſpiritualibus, tum temporalibus. Verùm quia oracula cœleſtia à Spiritu ſancto dictata variarum capacia ſunt interpretationum, nonnullas producemus; quas tamen omnes ad laudem, & majorem exiſtimationem hujus ſancti ac ſalutaris timoris directas reperiemus.

S. Baſil. ib. Anima habens timorē Domini feliciſſima eſt in hac lacrymarū valle. S. Ephr. ſer. ad imit. prov. de timore Dei.

2 *Non eſt inopia timentibus eum. Non eſt inopia, hoc eſt, nulla ad complectendam virtutem deeſt facultas* (ait S. Baſilius) *cum per timorem ab indecora omni, & abſurda actione revocatur, & impeditur; ſed perfectus eſt, nullo bonorum, quod humanæ conveniat naturæ, deſtitutus.* Incomparabile hoc donum quanti æſtimaverit S. Ephrem, dilectiſſimus S. Baſilii diſcipulus, colligi poteſt ex ſequentibus magni momenti verbis: *Animam Spiritu ſancta intelligentia replebit, ſceptrumque cœleſtis regni tradet ipſi: non eſt inter homines illo major, qui timet Dominum, & anima timens Dominum feliciſſima eſt.* Quid amplius deſiderari poſſet, quàm ducere vitam in hac lacrymarum valle feliciſſimam? Hæc obtinetur ſuffragante timore Dei. Exponit quoque hunc textum S. Thomas, & quidem in ordine ad abundantem ſpiritualium bonorum copiam: *Hoc primo*, inquit, *exponitur de inopia ſpiritualium bonorum.* Probat ex Iſaia, quòd, quia timor Dei dicitur theſaurus, timorato nullum bonum deficere poſſit: *Divitiæ ſalutis, Iſaia 33. ſapientia, & ſcientia: timor Domini, ipſe theſaurus ejus; ſi ergo timor Dei theſaurus eſt, non eſt inopia timentibus eum.* Qui in ſua poteſtate habet theſaurum, habet omnia; qui timet Deum, inæſtimabilem poſſidet theſaurum: *Nihil deeſt* (explicat S. Hieronymus) *quorum Deus eſt Chriſtus; nihil deeſt eis, id eſt, nihil boni deeſt eis.*

S. Tho. in Pſ. 33.

Iſa. 33. 6.

S. Hieron. ib.

Timor Dei eſt verus theſaurus. Lyran. ibid.

Dion Carth. ibid.

Expoſitio literalis hujus textus Iſaiæ concernit Ezechiam, qui timorem Dei cunctis antepoſuerat theſauris: *Timor Domini, ipſe eſt theſaurus ejus, ſcilicet Ezechiæ* (ſic exponit Lyranus) *qui præpoſuit iſta omnibus bonis temporalibus.* Dionyſius Carthuſianus aliam dedit

rationem, cur timor Dei ab Iſaia denominetur theſaurus, dicens: *Theſaurus interdum vocatur repoſitorium, quo divitiæ continentur: interdum verò theſaurus pro divitiis ſumitur, & utroque modo timor Domini filialis, caſtus & ſanctus, qui permanet in ſæculum ſæculi, eſt theſaurus ſalutis; per timorem enim ſalus conſervatur, quoniam timor Domini expellit peccatum, quod ſolum aufert ſalutem. Timor etiam in tantum ornat, perficitque ſalutem, & ſapientiam, ut in libro Iob dicatur: Ecce timor Domini ipſa eſt ſapientia: & Eccl. 25. Beatus, cui datum eſt habere timorem Dei. Itemque Pſal. 33. Timete Dominum omnes Sancti ejus, quoniam nihil deeſt timentibus eum. Quod autem timor Domini ſit theſaurus ſalutem cuſtodiens, maximè conſtat ex eo, quod ſcriptum eſt, Eccl. 27. Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubvertetur domus tua: ideò cum Pſalmiſta dixiſſet: Beatus, vir qui timet Dominum, poſt pauca adjecit: Gloria, & divitiæ in domo ejus, hoc eſt, in corde ejus: per gloriam intelligens ſalutem, per divitias ſapientiam atque ſcientiam.* Sed Hugo Card. aliud adducit myſterium: *Dicitur autem timor theſaurus Domini, quia omnia bona, & dona Domini conſervat.*

Hug. Car. ib.

3 *Non eſt inopia, &c.* Ubi advertendum, Spiritum ſanctum, qui loquitur per calamum Pſalmiſtæ, indifferenter locutum eſſe: *Non eſt inopia timentibus eum;* non ſpecificè, ſed abſolutè dixit: *Inopia. Veri boni inopia non eſt* (ait Remigius) *timentibus eum, quia habet eum, in quo ſunt omnia bona: etſi pauperes videantur non habentes hæc falſa bona, tamen divites intus ſunt, & quandoque feris indigentia ſupplebitur.*

Timens Deū veri boni inopiam non patitur. S. Remig. ib.

Conſiderat, & admiratur D. Chryſoſtomus ſummam providentiam ipſius Job; quamvis enim inter omnes Orientales ditiſſimus eſſet, flocci tamen faciebat divitias, neque ſolicitus erat pro filiis ſuis, ut opulentia eos ditaret hæreditate; ſed eò collimabat tota ipſius intentio, qua ratione patrimonium longè opulentius ac ditius filiis ſuis relinqueret, videlicet timorem Dei: *Job pro filiis hoſtias offerebat, & eos à peccatis abſolvebat, ne forte cogitaſſent aliquid in corde ſuo: ita de filiis curam gerit. Non dixit, ut hominum plurimi, relinquam eis patrimonia, non dixit, gloriam eis conferam, non ait, principatum emam. Sed quid? Ne fortè cogitaverint aliquid in corde ſuo. Quænam illorum utilitas nihil hic manentium? Omnium, inquit, Regem eis reddam propitium, & nihil eis amplius deerit. Dominus enim paſcit me, & nihil mihi deerit. Hæ magnæ ſunt opes, theſaurus magnus: ſi Dei timorem habeamus, nihil nobis eſt opus.*

Job pro filiis obtulit hoſtias ut illis acquireret timorē Dei.

D. Chryſoſt. to. 5 hom. 35. ad pop.

Salutare fuit conſilium illud, quod ſenior Tobias dedit filio ſuo: *Pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* In Hebræo legitur: *Dabit tibi Deus divitias magnas, ſi requiſieris eum in toto corde tuo, & tota mente tua.* Quinimò unus gentilis, nempè Marcus Tullius, in ſuis paradoxis ſcribit: *Quis dubitet, quin in virtute divitiæ poſitæ ſint, quoniam nulla poſſeſſio, nulla vis auri, & argenti pluris, quam virtus æſtimanda eſt?* Virtutes Chriſtianæ ſunt veræ divitiæ, ſunt proventus & lucra, quæ depromuntur ex timore Dei. Apoc. c. 2. legitur: *Scio paupertatem tuam; ſed dives es:* quæ propoſitiones videntur eſſe contradictoriæ; at æternæ Veritatis ſunt: *Pauper, videlicet rebus* (exponit Gloſſa) *ſed dives virtutibus.* Unde etiam S. Bonav. cum tractat de timore Dei, magni illum æſtimat, dicens: *Timor Domini eſt pretioſus ſicut theſaurus: nam ſicut theſaurus, qui eſt res pretioſa, facit hominem ſemper ſolicitum de cuſtodia; ſic timor Dei de ſe, & de virtutibus ſemper eſt ſolicitus, & de Dei gratia cum habetur, de perdita, ut recuperetur, & de recuperata, ut à recidivo conſervetur.*

Virtutes Chriſtianæ ſunt divitiæ, quæ depromuntur ex timore Dei. Tob. 4. 23.

Cicero parad. 6.

Apoc. 2. 9.

Gloſ. Ord.

S. Bonav. 4. diæta ſalut. tit. 6. c. 1.

4 *Non eſt inopia timentibus eum.* Neſcio, utrum advertetitis, quòd, poſtquam David invitavit (ut diſcurſu primo notatum fuit) auditores ſuos ad auſcultandum ſermonem ſuum de hac materia: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos;* & primo Pſalmo ſui Pſalterii exponeret immenſa bona in timoratos redundantia: *Beatus vir, qui non abiit, &c.* in progreſſu ejuſdem Pſalmi dicat: *Et omnia, quæcumque faciet, proſperabuntur. Non ſic impii, non ſic: id eſt* (declarat Dionyſius Carthuſianus) *omnes operationes ſuæ proficient ſibi ad veram beatitudinem.* Pſalmo 24. petit idem Propheta: *Quis eſt homo, qui timet Dominum? Legem ſtatuit ei in via quam elegit, anima ejus in bonis demorabitur.* Quæ verò ſint hæc bona, quæ animæ ingerent conſolationem, declarat Lyranus: *In bonis, inquiens, divinæ gratiæ, & conſolationis, à quibus per peccatum mortale non amovebitur.* Io Pſ. 33. pari conformitate ſcribit, interpretando hæc verba: *Non minuentur omni bono, videlicet animæ timoratæ; quia abundant in bonis ſpiritualibus; temporalia verè quantumvis modica eis ſufficiunt, imo pro divitiis computantur, unde dicit Apoſtolus 1. Tim. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.*

Timentes Deum proſperantur in omnibus bonis.

Pſal. 1. 1. Dion. Carth.

Pſal. 24. 12.

Lyranus. Idem in Pſ. 33.

Legimus in Sapiente: *Melius eſt parum cum timore Domini, quam theſauri magni, & inſatiabiles;* nimirùm, *melius eſt* (ita exponit Carthuſianus) *parum de temporalibus, ſcilicet, ſimplicem victum, & veſtitum habere cum timore Domini filiali, quam theſauri, &c. Imo timor Dei per ſe incomparabiliter cunctis terrenis opibus extat præſtantior: utilius quoque eſt ad bene vivendum neceſſaria ſola habere, quam temporalibus abundare, quoniam multa vitia aſſequuntur divitias.* Citat authoritatem Senecæ Epiſt. 2. ad Lucilium: *Honeſta res eſt, læta paupertas: imo jam non eſt paupertas, ſed opulentia cordis, ſi læta eſt; denique non qui parum habet, ſed qui plus cupit, pauper eſt.* Poſt pauca ſubdit idem Seneca: *Quis ſit divitiarum modus, quæris? Primus, habere quæ neceſſe eſt: ſecundus, quod ſatis eſt.*

Præſtat parū habere cum timore Dei, quam multa ſine illo.

Prov. 15. 16.

Dion. Carth. ibid.

Seneca.

5 *Non eſt inopia timentibus eum.* Non defuerunt interpretes S. qui hunc expoſuerunt verſum in ordine ad proviſionem bonorum etiam temporalium. Cajetanus ſcribit: *David affirmat, quod timentibus Deum nihil deficit: quod intellige juxta promiſſiones in Deuteronomio factas; totus enim iſte Pſalmus plenus eſt promiſſionibus temporalium bonorum.* Cap. ſexto hujus libri Deus huic populo dixit: *Timeas Dominum Deum tuum, &c. ut prolongentur dies tui. Benè ſit tibi, & multiplliceris amplius, &c. Domos plenas cūctarum opum, vineta, & oliveta, &c. Præcepit nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dominum Deum noſtrum, ut bene ſit nobis cūctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt hodie.* Et capite ſeptimo ſequenti hoc idem æterna Veritas confirmat, poſtquam præmiſerat: *Si poſtquam audieris hæc judicia, cuſtodieris ea, & feceris, cuſtodiet & Dominus Deus tuus pactum tibi, diliget te, ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui & fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armentis, gregibus ovium tuarum, &c.* Ubi conſequenter prolixū texit catalogum benedictionum temporalium, quas Deus populo ſuo electo contuliſſet, ſi in ſancto ejus timore vixiſſet: quod totum confirmat diſcurſus Achior principis Ammonitarum, quem habuit ad Holofernem, & magnates ejus; ut habetur Judith. cap. 5.

Timentes Deum non patientur inopiam terum temporalium. Cajet. in Pſ. 34.

Deut. 6. 2.

Deut. 7. 12.

6 *Firmamentum eſt Dominus timentibus eum, & teſtamentum ipſius, ut manifeſtetur illis,* ait Pſalmiſta Pſ. 24. Priùs dixerat: *Semen ejus hereditabit terram.* Ubi S. Thomas ſubdit: *Voluntas hominis ad duo refertur in iſto mundo. Primo, ut bona poſſideat; ſecundo, quod illa bona filiis ſuis dimittat, & in hoc etiam Deus temporaliter timentibus eum ſatisfacit.* Gloſſa Interlin. expreſsè declarat, quòd timentes Deum ne quidem bonorum temporalium patiantur penuriam: *Non eſt inopia temporalium: alii aliquo indigent, ſed non ſui, quibus ait: Quærite primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Non deſunt Scripturæ, & hiſtoriæ Sanctorum, atteſtantes liberalem, & miraculoſam providentiam, qua Deus correſpondit pietati, & devotioni ſuorum ſequacium ipſum timentium: *Non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem.* S. Auguſtinus citatus à Gloſſa tale conficit argumentum: *Paſcebat Dominus contemnentem ſe, & deſeret timentem ſe?* Turcæ degunt in patria abundantiori, & fertiliori, quali non gaudent Chriſtiani: quis ergo dubitare poterit, Deum timentibus defuturum id, quo abundant rebelles, & impii? *Promittit autem non ſuperflua, ſed neceſſaria. In præſenti habent, quantum exigit natura.*

Pſ. 24. 14. Continuatio ejuſdem. S. Tho. ibid.

Pſ. 36. 25.

S. Aug. l. cit. à Gloſ.

7 *Non eſt inopia timentibus eum.* Hunc textum exponit quoque Dionyſius Carthuſianus, dicens: *Nam in ſpiritualibus & corporalibus bonis providet eis Dominus ſufficienter.* Supra, ubi egimus de divina Providentia, diffusè oſtendimus, quam beneficus ſit Deus erga illos ſpecialiter, qui vivunt in ſancto ejus timore. Satan, mendaciorum licèt pater, protulit veritatem

Providet Deus timentibus ſe in ſpiritualibus & temporalibus.

præ-

practicam; nimirùm, quòd Deus bonis etiam temporalibus ditet accumuletque eos, qui verè timent ipſum: *Numquid Iob fruſtra timet Deum? nonne tu vallaſti eum, & domum ejus?* Obſervate nihilominùs, veros timentes neque etiam in adverſitatibus deſiſtere à timore Dei: *Omnia quæcumque faciet, proſperabuntur; ſive in ſe, ſive in ſuis* (exponit Sanctus Remigius) *in ſe, ſive in dictis, ſive in factis; in ſuis, ſive ſint proſpera, ſive adverſa: in hoc eſt Dei providentia mirabilis, quia etiam malis ſuorum utitur ad bonum.* Majus elicuit bonum ex Job, quando omnibus eum exuit ſpoliavitque bonis terrenis, ac quando ipſe eadem, eſto cum merito, poſſidebat. Albertus Magnus citat S. Auguſtinum ſupra verba propoſita, & ait: *Auguſtinus ſic continuat: ſi timens non fraudor, ſi nec fraudo, certus ſum, quoniam vivam. Timete ſecurè, quoniam non eſt inopia timentibus eum.* Allegat inſuper textum illum Eccl.40. *In timore Domini non eſt minoratio. Nota, quod non dicit, quod ſit illius nimia copia; ſed quod non ſit illis defectus neceſſariorum.*

Job c.1. 10.

S.Remigius.

Albert.Mag. in Pſ. 33.

8 *Non eſt inopia timentibus eum.* Experientia multarum occaſionum docuit, quòd plurimi Deum timentium, bonorum ad propriam ſuſtentationem neceſſariorum paſſi fuerint defectum ac penuriam; ergo non videtur ſubſiſtere, ſed vacillare propoſitio iſta Pſalmiſtæ, ſaltem aliqua ex parte. Reſpondet S. Thomas: *Contingit aliquando, timentem Deum parum habere, ſed non contingit, eum eſſe inopem; inops eſt, qui ſe deficientem reputat: qui timent Deum, his contenti ſunt, quæ habent. Philip.4. Vbique & in omnibus conſtitutus ſum, &c.* Obſervat S. Auguſtinus alium Apoſtoli text. 1. Cor. 4. *Vſque in hanc horam eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus. Quomodo ergo non eſt inopia timentibus eum? Et dicit, quod Deus eſt nutritor & medicus; medicus autem ſubtrahit nutrimentum infirmo, & facit eſurire & ſitire, quia expedit ſanitati. Ita Deus ſecundùm, quod expedit ſaluti noſtræ; quandoque inopiam immittit, quandoque divitias confert, quandoque longitudinem dierum concedit, quandoque brevitatem adducit.* Verùm reſponderi poteſt adhuc alio modo: *Non eſt inopia timentibus eum.* Quis poteſt eſſe certus, aut ſecurum ſe reddere, quòd verum habeat timorem? *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum.*

Proponitur circa hoc propoſitum objectio, & ſolvitur eam.

S.Thom. ubi ſup.

S. Aug. ſer. Dom. in monte.

9 Albertus Magnus in verſum illum Pſalm. 24. *Quis eſt homo, qui timet Dominum? Sed heu*, inquit, *quis eſt homo, qui timet Dominum? Quam pauci ſunt, qui veraciter timent! tamen neceſſarius eſt valde timor. Eccl.25. Qui timet Dominum, cui aſſimilabitur? Et ſubdit: Quam magnus, id eſt, valde magnus, qui invenit ſapientiam, ſed non eſt ſuper timentem Deum. Hunc etiam Dominus exigit, & requirit per Prophetam Malachiam cap.1. Si ego Dominus, ubi eſt timor meus?* S. Remigius hoc idem tetigit punctum: *Quis eſt homo, qui timet Dominum? Quia autem multi ſunt*, inquit ille, *qui dicunt ſe timere Dominum, & non timent timore perpetuo, quia qui dicit ſe timere Dominum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, juxta illud: Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis; ideò ſubjungit certa ſigna, quibus cognoſcitur timens Dominum caſto timore, ſcilicet, legem ſtatuit ei, id eſt, ſtabile propoſitum, non declinans neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.*

Albert.Mag. in Pſ.24. Quinam verè timeant Dominum.

S.Remig. in Pſ.24.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Timor Dei animabus timentibus confert conſolationes, delectationes, & gaudia.

THEMA.

Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam. Eccl.1. verſ.12.

1 PRopoſitio hæc ex Eccleſiaſtico deprompta, prima facie videtur eſſe paradoxon aliquod; etenim cor perculſum timore, qua via, quove modo, locum date poteſt lætitiæ, & gaudio? Et tamen Spiritus ſanctus eſt, qui pennam direxit Eccleſiaſtici, pariterque Spiritus ſancti donum eſt timor Dei; & inter fructus hujus ſanctiſſimi Spiritus enumerat S. Paulus gaudium: *Fructus autem Spiritus, gaudium.* Idem movit dubium D. Auguſtinus ad verſum hunc Pſalmiſtæ: *Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum*, ſe reflectens, & dicens: *Ergò timor in jucunditate eſt: & quomodo jucunditas, ſi timor? Nonne timor amarus eſſe ſolet?* Et reſpondet S. Doctor: *Erit ergo aliquando jucunditas ſine timore, modo jucunditas cum timore; nondum eſt enim plena ſecuritas, &c. Ita jucundatur cor noſtrum, ut timeat nomen Domini, ne aliunde jucundetur, aliunde feriatur.*

Jucunditas, & timor poſſunt ſimul eſſe in animа.

S.Aug. in Pſ. 85.

2 *Timor Domini delectabit, &c.* Hæc verba declarat Dionyſius Carthuſianus in ſequenti ſenſu: *Delectabit cor, quia conſcientiæ remorſum tollit per hoc, quod facit hominem vivere virtuose: & tantò copioſius meretur conſolationem divinam, quantò plus fugit delectationem inanem, carnalem, mundanam.* Certum eſt, quòd ubi locum habet vermis malæ conſcientiæ, ibi nidificare nequeat gaudiũ & pax interna; unde dicebat S. Auguſtinus: *Quale gaudium poteſt habere conſcientia illa, in cujus anima multis vitiis occupata potiùs Diabolus probatur habitare, quàm Chriſtus?* Timor Dei diſpellit à corde noſtro vitium, & iniquitatem: *Timor Domini expellit peccatum.*

Quando timor Domini delectet cor. D.Carth. ibi.

S.Auguſt. Delectatio cordis conſiſtit in bona conſcientia.

3 *Timor Domini delectabit, &c.* In quem textum Paulus de Palatio benè inſtituit diſcurſum: *Timor eſt lætitia, quia ut nihil hominis animum magis debet contriſtare (intelligentibus loquor) quam peccatum, ita nihil magis exhilarare, quàm carere peccato; at timor Dei expellit non admittit peccatum. Probate* (inquit S. Thomas de Villanova) *obſecro, & videbitis, quanta ſit animæ conſolatio, quanta conſcientiæ ſecuritas, & tranquillitas.* Quod dixit vel maximè ratione Confeſſionis ſacramentalis, qua mediante deponitur peccatum, quæque ſolet eſſe effectus, & partus timoris Dei. Audiamus quoque alium Thomam Cantipratenſem: *Teſtimonio*, inquit, *conſcientiæ bonæ nihil lætius credo, nihil gaudioſius in hac vita: teſtimonio verò conſcientiæ malæ nihil credo triſtius, nihil horribilius in terrenis. De hoc gaudio non ſolum ſpiritus, verum etiam participat caro, juxta illud Pſalmiſtæ: Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.*

Paulus de Palat. ib.

S.Th. de Vill. Nov. conc. in Do.4 Quadr.

Th. Cantipr. lib.2. c.30.

4 *Timor Domini delectabit cor.* Ubi obſervetur, Eccleſiaſticum dicere: *Delectabit cor*, quia delectatio eſt interna, non eſt ſenſibilis oculis noſtris, quamvis interdum etiam extrinſecùs appareat. *De corde exeunt cogitationes malæ*, ait Chriſtus, *adulteria, fornicationes, &c.* & impetuoſo huic curſui iniquitatis muri inſtar opponitur timor Dei, qui cor occupat, idque ſacroſancta adimplet lætitia: *Timor Domini expellit peccatum.* D. Bernardus indicibilem lætitiam animæ, quæ à peccato exempta eſt, ac ſeſe exonerat, ſi eodem gravata eſt, meditatur hiſce verbis: *Conſcientia mundatur, amaritudo tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas redit, ſpes reviviſcit, animus hilareſcit.* Totum hoc timoris effectus eſt, de quo Carthuſianus ſcribit: *Facit hominem vitare peccata, ſicque parit conſcientiæ ſerenitatem.* De hac ſerenitate, & tranquillitate, quam operatur hic ſanctus timor, dicere poſſumus, quod in laudem ſacramentalis abſolutionis ſcribit B. Laurentius Juſtinianus: *Conciliat pœnitentem, cælum aperit, mundat cor, onus aufert, mentem lætificat.* Non immeritò hic mundus, & vita præſens comparatur mari: *Hoc mare magnum, & ſpatioſum*; etenim à tot tantiſque continuò agitamur impetuoſis ventis, quot in nobis dantur inordinati appetitus, tentationes & aſſultus hoſtium infernalium, qui indeſeſsè nos impetunt. At magna navigantium conſolatio eſt, ubi portum habent vicinum in quem ſe recipere poſſunt. Timor ſinus & portus talis eſt, qui nos inducit ad deponendum onus peccati, quod periculo naufragii nos exponebat: *Confeſſionis ſacramentum veluti ſinus pacatiſſimus eſt, in quo hominum conſcientiæ religantur, ne à procellis abſorbeantur delictorum. Dejecta eriguntur, amiſſa reparantur, & quicquid immunditiæ inundantibus tentationum tempeſtatibus, aut operante malitia, in navim conſcientiæ perfuſum eſt, ejicitur & purgatur.*

Per timorem Dei mundatur conſcientia, & vitantur peccata. Matth.15.19.

S.Ber. in medit. c.37.

Dion. Carth.

B. Laur. Juſt. de caſto connub. c.13.

Idem de perfect. mon. converſ. c.19.

5 Iſaiæ cap. ultimo promittitur animabus tale gaudium & jubilum, quale vix quiſpiam ſibi imaginari poſſit: *Lætamini cum Ieruſalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam; gaudete cum ea gaudio, ut ſugatis, & repleamini ab uberibus conſolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus. Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis.* Vultiſne intelligere, qua ratione anima ſe diſponat ad recipiendas has conſolationes ſpiritua-

Summum gaudiũ promittitur timentibus Deum. Iſa.66.10.

verſ.5.

Digitized by Google

tuales ? Legantur verba antecedentia : *Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus*. Cuinam Deus promiſerat ſanctiſſimum ſuum Spiritum cum affluentia theſaurorum ſuorum ? *Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper trementem ſermones meos* ? Verùm conſideratione digna ſunt verba illa: *Fluvium pacis*; quod denotat immenſam, & imperturbabilem pacem, qualem deſcribit S. Chryſoſtomus, à timore Dei provenientem : *Adſit timor Dei, & nihil erit moleſtum, ſive dixeris paupertatem, ſive morbum, ſive captivitatem, ſive ſervitutem, ſive quidvis aliud moleſtum; ſed & ipſa nobis opem afferent ad contraria*. Probat deinde, quòd Dei timore fulciti, in ipſis etiam tribulationibus quietem, & gaudium experturi ſimus: *Scilicet, paupertas divitiis honeſtior, morbus ſanitate firmior, captivitas denique, & ſervitus libertate glorioſior, ac potior erit*. Hujus verò virtutis, quæ in ſe comprehendit timorem Dei, noſtroſque affectus ita transformat & mutat, rationem ibidem reddidit.

S. Chryſ. hom. 34. ad Hebr.

6 *Replens pacem*, ait idem Eccleſiaſticus cap. 1. de timore Dei ; pace, nimirùm, cor noſtrum implet, & conformitate voluntatis noſtræ cum divina, ratione cujus gaudemus, & exultamus etiam in ipſis adverſitatibus. Egregiè hic Dionyſius Carthuſianus: *Replens pacem, id eſt in præſenti pacem pectoris, & in futuro pacem æternitatis perficiens, per hoc quod facit, inquietudinem vitiorum vitari, & per hoc pacem illam ſupernam, quæ exuperat omnem ſenſum, adipiſci; ideò ſcriptum eſt Pſalm. 33. Nihil deeſt timentibus eum*. Verùm ſi vera pax & gaudium animæ, atteſtante alibi eodem Propheta, conſiſtat in adimpletione divinæ legis : *Pax multa diligentibus legem tuam*; quis ignorat, timorem Dei eſſe ducem, & ſtimulum ad hanc obſervantiam ? *Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui*; & quid inde ſequitur ? *Feci judicium, & juſtitiam*. Doctoris melliflui doctrina eſt : *Nihil eſt jucundius, nihil eſt ſecurius bona conſcientia. Premat mundus, trahat mundus, frendeat Diabolus, illa erit ſecura*.

Eccl. 1. 22. Timor Dei animam replet pace, etiam in adverſitatibus. Dion. Carth.

S. Bernard de conſid. c. 8.

7 S. Bonav. exponendo verſum illum: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*, adducit aliquam proprietatem, quam experiuntur in ſe homines ebrioſi; eamque ſpiritualiter ei, qui vivit in timore Dei, adaptat: *Ebrietas corporalis*, inquit, *aufert officium membrorum, uſum ſenſuum; ſic ebrietas ſpiritualis : unde confige timore tuo carnes meas, ut ſenſus mei non habeant poteſtatem, niſi ad Deum*. D. Chryſoſtomus de hoc timore aſſerit : *Extirpat concupiſcentias*: cunctos appetitus noſtros tenet ligatos & ſopitos, veluti vinum intemperanter ſumptum *aufert uſum ſenſuum*; aſt quemadmodum de vino ſcriptum eſt: *Vinum lætificat cor*, eodem modo *timor Domini delectat cor*. Sapiens bonam, & rectam conſcientiam aſſimilat continuo convivio : *Secura mens quaſi juge convivium*. *Delectabiliter vivit* (ait Lyranus de anima timorata) *ſicut homines in convivio*. Ubi obſervate Sapientem, qui immediatè ſubdit : *Melius eſt parum cum timore Domini, quam theſauri magni & inſatiabiles*; cunctis nimirùm mundi theſauris præponit timorem Dei. Aſt ego conſidero, quòd ſi celeberrimum illud convivium Aſſueri adornatum fuit *in veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cultu, & manu conſitum erat*; de hoc pariter Hugo Cardinalis in hæc verba, *Juge convivium*, aſſerit : *Viri ſancti ſunt quaſi paradiſus, locus ſcilicet amœnitatis, imo amœniſſimus locus ad Dei inhabitationem propriè deputatus*. Deus animam timoratam eligit in ſuum paradiſum: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*: Et ſi Moyſes paradiſum terreſtrem appellet *paradiſum voluptatis*; Spiritus ſanctus pariter, mediante calamo Eccleſiaſtici, timori Dei paradiſi aſcribit titulum: *Timor Domini ſicut paradiſus*. S. Bonaventura in Diæta ſalutis agens de hoc dono timoris Dei, ſcribit : *Habet amœnitatem, ſicut paradiſus dulcedinem, & delectationem, unde in Pſalmo: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* ubi notate hæc ultima verba cum Angelico Doctore, qui addit : *Ut timentes te habeant*; & Albertus Magnus, dum eundem interpretatur verſum, hanc aſſignat differentiam : *Temporales dulcedines omnibus ſunt communes, bonis & malis; ſed iſta reſervantur ſolis bonis*.

S. Bonav. in Pſal. 9. Inſtituitur comparatio inter ebrietatem corporalem, & ſpiritualem.

Chryſoſt. ib.

Prov. 15. 15. Lyranus.

Eſther 1. 5.

Hugo Car. in Prov.

Anima timorata eſt paradiſus Dei.

Eccl. 40. 28. S. Bonav. in. 6. diæt. ſalut. c. 1.

S. Thom. Albert. Mag.

8 Mentionem jam fecimus vini ſpiritualis gaudii, quod cor noſtrum exhilarat, cui propoſito conformiter, & ingenioſè obſervat S. Bernardus in nuptiis Canæ Galilææ celebratis vinum miraculosè à Chriſto Domino procreatum, quod præfigurabat internam animæ timentis lætitiam; hoc enim vinum ita diſpoſuit Dominus, ut hauriretur ex hydriis purificationis: *Bonum vinum non ex vinea impuritatis, ſed ex hydria purificationis hauritur*. Quò magis mundabitur, & purificabitur vas conſcientiæ, eò plus etiam accreſcet vinum ſpiritus, & jubili interni. Notat idem Sanctus ſerm. ſequenti, S. Paulum priùs dixiſſe : *Juſtitia & pax*, & poſtea ſubjungere: *Gaudium : Attendis, & intendis, quia gaudium in fine eſt*. Proſequitur deinde ſermonem : *Prius eſt juſtitiam facere, inquirere pacem, & perſequi eam, & ſic demum apprehendere gaudium, imo à gaudio comprehendi*. Cum jam meminerimus purificationis, occurrit mihi ſanctus ſenex Simeon, cujus fit mentio, & feſtiva memoria in feſto Purificationis B. Virginis. Quantùm ex ſacra Scriptura deducitur, omnium primus ille fuit, qui Chriſtum Dominum infinito jubilo excepit, & brachiis ſuis amplexatus fuit : *Accepit eum in ulnas ſuas, quem cœli capere non poſſunt*. Cor ejus ſummo repletum fuit gaudio; unde totus contentus exclamavit : *Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace*. Scitiſne, unde ſanctus ille ſenex excellentem adeò promeruerit prærogativam ? *Homo iſte juſtus, & timoratus, expectabat conſolationem Iſrael*. Obſervetur hoc: poſtquam S. Lucas dixit: *Timoratus*, ſequitur : *Expectabat conſolationem*.

Vinum ſpiritualis gaudii exhilarat cor.

S. Bern. ſer. 1. de ver. apoſt. ad Rom.

Patet in S. ſene Simeone.

Luc. 2. 25.

9 *Delectabit cor*. Adhuc eſt alius fructus, qui colligitur ex arbore timoris Dei, & eſt gaudium in adverſitatibus; etenim timens Deum non contriſtatur propter ſiniſtros ſibi occurrentes caſus, ſed potiùs exultat, & lætatur in adverſitatibus : *Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur*. Num fortè timorati lætabuntur duntaxat in proſperitate ? Audite, quod ſequitur : *Cognovi Domine, quia æquitas judicia tua, & in veritate tua humiliaſti me. Fiat miſericordia tua, ut conſoletur me*. Quamvis timens Deum humilietur ac vilipendatur, non propterea internam amittit lætitiam, quæ à divino timore inſeparabilis eſt. Hujus veritatis probationem legimus in libro Tobiæ : *Cum ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quod plaga cæcitatis evenerit ei, ſed immobilis in Dei timore permanſit, gratias agens Deo omnibus diebus vitæ ſuæ*.

Timor Domini præſtat gaudium in adverſitatibus. Pſ. 118. 74.

Tob. 2. 14.

10 *Delectabit cor*. Legimus in Geneſi mandatum Dei datum Abrahamo, ut in holocauſtum offerret Deo unicum ſuum filium : indicavit inſuper ei locum, ad quem tendere deberet : *Vade in terram viſionis*. Quid hoc indicatur myſterio, quòd ei præſcribatur ac limitetur ſitus, & locus ſacrificii ? Annon ſufficiebat ſacrificium ? Ad quid hæc circumſtantia ? *Vade in terram timoris*, reſpondet, & exponit Oleaſter: ut Abrahamum ſtimularet ad ejuſmodi opus heroicum, appoſuit ei ſanctum ſuum timorem. Verùm poſſes mihi objicere: Iſaac idem eſt, & ſonat, quod riſus: *Riſum fecit mihi Deus*; quòd ſi igitur hic mactandus eſt, timor repellet riſum, & omne gaudium. Reſpondetur : Deum non voluiſſe eum mactari & offerri, ſed diſpoſuiſſe, ut vivus remaneat cum majori Abrahami gaudio & jubilo, veluti poſteà declaravit : *Nunc cognovi quod timeas Deum*. Quotieſcumque nos Dei timore ſtimulati, diſpoſiti ſumus ad ſacrificandum arietem, nimirùm ad mortificandos ac reprimendos effrænes inordinatoſque appetitus noſtros, noſtriſque nos privamus deliciis, & mundanis illecebris, Deus corda noſtra vera ſolidaque replet lætitia : *Timor Domini delectabit cor*. Vivus remanet Iſaac, nec non verus à Deo nobis communicatur ſpiritus, & devotionis gaudium.

Quem mandaverit immolare Iſaac in terra viſionis. Gen. 22. 2.

Oleaſter ib.

Gen. 21. 6.

D I-

Digitized by Google

DISCVRSVS XIII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur bona, quæ à timore Dei derivantur.

THEMA.

Qui timet Deum, faciet bona. Eccl.15.v.1.

Innumerabilia emolumenta provenient ex timore Dei. Dion. Carth. in c.1. Eccl.

1 POſtquam Eccleſiaſticus, dictante Spiritus ſancti calamo, multa ac varia compilaverat oracula, & documenta verè cœleſtia, ac cap. primo ſui libri valdè fusè ſcripſerat in laudem timoris Dei, uti benè obſervat Dionyſius Carthuſianus, dicens: *Auctor in libro iſto timorem Dei valde extollit, copioſè commendat, potiſſimum docet:* in progreſſu hujus libri frequenter timoris extollit prærogativas; at ſpecialiter c.15. enarraturus bona & emolumenta, quæ à Dei timore dimanant, caput iſtud exorditur hiſce verbis: *Qui timet Deum, faciet bona:* non ſpecificat, quænam ſint bona illa, ſiquidem innumerabilia ſunt emolumenta illa à timore Dei promanantia.

Verecundia dignoſcitur ex timore Dei, & ex illo generatur. B. Laur. Juſt. lig. vitæ de tim. Dom. c. 1. S. Bonav. diæta ſal. c. 1.

2 *Faciet bona.* Sancti Patres timorem Dei nobiliſſimis condecorarunt laudum encomiis. B. Laurentius Juſtinianus, poſtquam dixit: *Beatus vir, non qui multa novit, ſed qui Dominum timet*, ſubdit deinde: *Quicumque deſiderat ſapientia, & ſcientia repleri, & qui ſalutari ſpiritu munitus anhelat ad culmen pertingere virtutum, non aliunde incipiat, quam à timore Domini.* S. Bonaventura, cum agit de verecundia, quæ teneram adornat ætatem, aſſerit, eam dignoſci ex timore Dei; pro quo adducit authoritatem S. Bernardi, ac ita diſcurrit: *Sine hoc timore verecundia nihil rectum eſſe poterit, nihil honeſtum, ut dicit Tullius. De hoc timore verecundo dicit Bernardus mirabilia ſuper Cantica: Timor, inquit, verecundus, & caſtus, & omnium ætatum ornatus; ſed in juvenili ætate amplius eniteſcit. Quid enim amabilius verecundo adoleſcente? Quam pulchra hæc, & ſplendida gemma morum in vultu adoleſcentis! Quam vera, & minimè dubia bonæ nuncia ſpei, bonæ indolis index, ſoror continentiæ eſt? Nullum æque manifeſtum ſignum columbinæ ſimplicitatis, teſtis innocentiæ, lampas pudicæ mentis, ſpecialis gloria conſcientiæ, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, inſigne totius honeſtatis. Meritò igitur iſte timor caſtus dicitur, quia qui timorem iſtum habet, inſtar Virginis Mariæ ante partum ſuorum operum, & poſt partum ſemper manet incorruptus.*

Munditia cordis acquiritur per timorem Dei. B. Laur. Juſt. l.c. cap. 2.

3 Idem Laurentius Juſtinianus cap.2. de timore Dei ſcribit: *Odit vitia, virtutes cuſtodit, cor ſedula vigilantia obſervat, ab ingreſſu ejus noxias cogitationes repellens clava terribili, videlicet memoria æternæ pœnæ.* Centrum & meta perfectionis in eo conſiſtit, quòd aliquis habeat cor mundum & purificatum; unde regius Propheta, vir utpotè ſecundum cor Dei, Deo ſupplicans petebat: *Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis;* & hæc munditiès acquiritur per viam timoris Dei, qui habet virtutem fugandi, & repellendi cogitationes, & imaginationes prophanas mundanaſque: *Ab ingreſſu ejus noxias, &c.* S. Thomas de Villanova ſermone de Purificatione B. Virginis Mariæ hos notat effectus divini timoris: *Reprimit prava deſideria; unde Auguſtinus de matre ſua Monica: Erat, inquit, timor caſtus in corde ejus, tanquam faſcia pectoralis, quæ cogitationes aſtringeret; in ore tanquam frænum, quo linguam reprimeret; in opere tanquam ſtimulus, ne pigritia torperet; in cunctis tanquam regula, ne modum excederet.*

S. Th. de Vill. Nov. ſer. de Purif.

Timor Dei reddit hominem pronum ad benè agendum. Hug. Card. in c. 1. Eccl.

4 Hugo Cardinalis in expoſitione capit. 1. Eccl. præcipuè horum verborum, quibus dicitur timor Dei *gloria, & gloriatio*, ſcribit: *Gloria dicit cordis munditiam, quam timor operatur in præſenti. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Experientia noſtram teſtatur commonſtratque difficultatem, & repugnantiam, quam in noſtra depravata, & corrupta natura habemus, ad exercenda virtutum opera; ut propterea & ipſemet Apoſtolus dolens ingemuerit: *Quod nolo malum, hoc ago.* Verùm Hugo Cardinalis in Pſal.33. recenſendo varios effectus timoris Dei, inter alios hunc quoque, quo, ad bonum diſponamur, nobis indicat; ac propterea Pſalmiſta, poſtquam dixit: *Timorem Domini docebo vos*, ſubjungit poſtea: *Diverte à malo, & fac bonum. Reddit hominem pronum ad benè agendum;* quod optimè concordat cum themate noſtro: *Qui timet Deum, faciet bona.*

Idem in Pſ. 33.

Timor Dei introducit charitatem, & ſapientiã. B. Laur. Juſt. l.c. ſup.

5 Seriam merentur reflexionem ſequentia verba B. Laurentii Juſtiniani: *Introducit*, inquit, *timor charitatem, & eſt principium ſapientiæ; nam priuſquam anima Deus ſapiat, eam afficit ad timendum, & eam inſtruit ad ſcientiam. Timet Dei juſtitiam, timet Dei potentiam, & tunc ſapit ei Deus juſtus, & potens, quia timor ſapor eſt.* S. Ambroſius citat illum textum: *Beatus, cui donatum eſt habere timorem Dei: quid enim tam beatificum, quam hic timor, qui genitor creditur ſapientiæ? In cujus utique devotione devota eſt & voluntas, quæ auctore gratia eodem proficit timore, quo cœpit.* S. Bonaventura ex ſermone D. Bernardi hæc adducit: *Qui timorem Domini ſemper habet præ oculis, viæ ejus pulchræ, & omnes ſemitæ ejus pacificæ.* Qui eſt timoratæ conſcientiæ, ambulat per viam planam, non laborat, nec fatigatur in via mandatorum Dei. Alibi etiam idem Seraphicus Doctor nos informat, dicens: *Timor Domini gratiam, & bona opera introducit: ſicut enim ſeta introducit filum, ſic timor Domini gratiam, & omne bonum.*

S. Amb. to. 4. l. 2. de vocat. gen. c. 9.

S. Bonav. t. 7. collat. 2.

Idem in diæta ſal. tit. 6. c. 1.

Timor Dei noſtram promovet ſalutem. B. Laur. Juſt. cit. c. 1.

6 *Faciet bona.* Majus, ad quod homo tenetur, bonum, eſt bonum æternæ ſuæ ſalutis: *Dum tempus habemus, operemur bonum;* timor Dei ille ipſe eſt, qui noſtram promovet ſalutem. B. Laurentius Juſtinianus timori aſcribit ſequentia epitheta: *Robur animæ, lumen intelligentiæ, & ſalutis ſpes. Hoc teſtatur Iſaias, dicens: A timore tuo Domine concepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis. Alibi etiam dicit Dominus: Corona ſapientiæ timor Domini, replens pace, & ſalutis dono.*

Deo gratias agere debemus tam de creato inferno quam paradiſo.

7 Deo ter Opt. Max. non minùs tenemur agere gratias, quòd procreaverit infernum, quàm quòd condiderit paradiſum cœleſtem; etenim, ut alibi jam dictum eſt, pauci curam, & ſolicitudinem cœleſtis patriæ, ſuæque ſalutis habuiſſent, niſi æternæ perditionis timuiſſent abyſſum: *Quis bonum appeteret, quod impunè contemneret*, ſcribit Tertullianus? *Quis cuſtodiret, quod ſine periculo amitteret? Legis Matth.7.13. mali latam viam eſſe, & multò frequentiorem; nonne omnes illaberentur, niſi nihil in illo timeretur? Horremus horribiles minas creatoris, & vix à malo avellimur: quid ſi nihil minaretur?* Benè propterea nos monet S. Bernardus: *Vbi timor non eſt, ibi perditio eſt animæ.* Si anima, ut Deum videat, neceſſariò priùs debet purificari, & mundari (*mundi corde ipſi Deum videbunt*) hanc purificationem operatur timor Dei: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.* B. Laurentii Juſtiniani doctrinam rurſus audiamus: *De timore Domini compunctio naſcitur ſalutaris, de compunctione cordis nuditas, & contemptus omnium, de nuditate humilitas procreatur, de humilitate mortificatio voluntatum generatur, de mortificatione voluntatum extirpantur atque marceſcunt vitia, de expulſione vitiorum virtutes ſuccreſcunt, de virtutum pullulatione puritas acquiritur, & per cordis puritatem Apoſtolicæ charitatis perfectio poſſidetur.*

Tertull. l. 2. con. Marcio. c. 13.

S. Bern. ſerm. 4. de modo benè viv.

2. Cor. 7. 1.

B. Laur. Juſt. c. 1.

Hug. Card. in c. 1. Eccl. Quia Judith & Suſanna habuerunt timorẽ Dei, vicerunt hoſtes ſuos.

8 Hugo Cardinalis interpretando verba iſta: *Sapientia, & diſciplina timor Domini: id eſt*, exponit, *timor Domini confert ſapientiam de divinis, & diſciplinam de moribus.* Qui timet Deum, ab eo illuminatur, & illuſtratur ſancta ejus notitia, boniſque informatur moribus. Duæ mulieres, ambæ unius debilis ſexus, exercuerunt actus virtutis heroicæ. Judith mulier miræ, & raræ pulchritudinis, illæſam intactamque ſuam conſervavit honeſtatem toto illo tempore, quo apud Holofernem in tentorio demorata fuit, ſimulque memorabilem de eodem reportavit victoriam: & unde hoc? Quia, ut ait ſacer textus, *timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.* Suſanna vehementiſſimè à judicibus illius populi tentata, nullo modo eorumdem iniquæ voluntati conſentire voluit; & quamvis illi minarentur, quòd, niſi conſentiret, tanquam adulteram calumniari vellent, manſit illa nihilominùs conſtans, parata potiùs, ut innocens, perdere vitam, quàm defœdare ſuam pudicitiam: *Pulchram nimis, & timentem Deum:* (ait ſacer textus in ejus laudem) *parentes enim illius cum eſſent juſti, erudierunt filiam ſuam ſecundum legem Moyſis.* Ecce, quid non operatur timor Dei: neque etiam ipſi aſſultui peccati cedit: *Habet ſecuritatem* (ait de hoc timore S.

Judith. 8. 8.

Dan. 13. 2.

S. Bonavent. diæta ſal. cap. 1.

Digitized by Google

Bonaventura) *unde dicitur in Eccleſiaſtico: Qui timet Deum, nihil trepidabit.* Tametſi Suſanna lapides jam paratos, quibus tanquam adultera lapidanda erat, conſpiceret: *Erat* tamen *cor ejus fiduciam habens in Domino.*

Adducuntur alii preclari fructus timoris Dei. B. Laur. Juſt. lib. 2. de ſpir. animæ reſur.

9 B. Laorentius Juſtinianus lib. 2. de ſpirituali animæ reſurrectione diſcurrit io hunc modum: *Hujuſmodi timoris eruditione correcti u quam ſalutaria concipiunt deſideria, conſilia provida, ſanctos cogitatus, affectus pios vota caſtiſſima, ex quibus pariunt laudabilia opera virtutum, germina morum, fragrantiſſimos flores ſpiritus, & uberes fructus; de quibus Apuſtulus, Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, &c. Videt quam fœcundus ſit hujus ſancti timoris Domini conceptus, quamque fructuoſus exitus, per quem anima placens efficitur Dominu, commendabilis proximu, utilis ſibi?* Cuilibet noſtrum conſtat, quam proclives ſimus ad malum: *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mea, & captivantem me in lege peccati.* Sed ecce auxilium, quod nobis ſubminiſtrat timor Dei, inquit Hugo Cardinalis:

Hug. Card. ubi ſup.

Effectus timoris Domini eſt, quia cubiber manum a malo opere; Prov. 16. In timore Domini declinatur a malo. Paulò poſt citat verba iſta Eccl. *Qui timent Dominum inquirent, quæ beneplacita ſunt illi. Pax autem placet Domino, unde in Pſal. 75. In pace factus eſt locus ejus.*

Timor Dei expellit torporem in exercitio virtutum. B. Laur. Juſt. ibid. c. 2. de tim. Dom. Eccl. 2. 20.

10 Contingit nonnumquam, nos tentari à pigritia, negligentia, & acedia: *Quia tepidus es, incipiam te evomere.* At ecce alium effectum timoris Dei, quem manifeſtat quoque B. Laur. Juſtinianns, aſſerens: *Timor virtutes excitat, ne rubigine otii conſumantur.* Nullum eſt periculum, quòd timentes Deum dormitent, vel non ſiot ſemper pervigilantes ac præparati: *Qui timent Deum, præparabunt corda ſua.* Verùm quia ſæpè etiam accidit, quòd inordinatus affectus ad hæc terrena bona ſoleat

Et abjicit temporalia. S. Bonav. diſt. ſal. c. 2. ibid.

eſſe ſcopulus alliſionis, cauſans animæ naufragium, *radix omnium malorum cupiditas;* ideò S. Bonaventura hunc alium nobis inſinuat fructum timoris Dei, inquiens: *Timor Domini abjicit temporalia vel terrena, quæ ſunt ſæpè peccandi materia: ſicut enim videmus, quod nautæ videntes naufragium imminere, merces quæ ſunt in navi, projiciunt in mare, ut evadant periculum naufragii; ſic timor Domini bona temporalia facit abjicere, ut poſſit ab æterno naufragio liberari; & propterea dicebat Iob: Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.*

Timor Dei pædagogus noſter eſt.

11 *Faciet bona.* Praxis & experientia docet, quòd providi parentes filiis in ætate lubrica proſpiciant, & conſtituant pædagogum, qui illos contineat in fræno bonæ diſciplinæ, ne laxatis habenis currant præcipites in multa præcipitia: hoc officium pædagogi attribuit S. Baſilius timori Dei, cum ait: *Attenta cogitatio arcanorum nubiſque formidabilium: timor pædagogus eſt ad exercendam pietatem.* Advertendum tamen eſt,

S. Baſil. in c. 1. Iſa.

S. Hieron. in Prov. c. 22.

D. Hieronymum nobis inſinuare, quis ſit timor ille perfectus, hiſce verbis: *Perfectio virtutum eſt, ut in hac vita timeamus Dominum timore ſancto, hoc eſt, ſincera illum dilectione colamus.* Timor tranſmutandus eſt in amorem Dei.

Humilitas omnis virtutis fundamentum ſtabilitur per timorem Dei. S. Aug. ſer. 217. de temp.

12 *Faciet bona.* Fundamentum, & baſis cui innititur omne bonum, omniſque virtus, omnium conſenſu eſt humilitas; at hæc ſolidatur, & ſtabilitur per timorem Dei: *Vera humilitatis virtutem* (inquit S. Augoſtinus) *nemo ſine timore Dei habere poteſt, quia eorum neuter ſine altero eſſe poteſt.* Inter alia laudum encomia, quæ S. Chryſoſtomus tribuit timori Dei, unum

D. Chryſ. ho. 54. ad pop.

eſt, quòd nos humiliet: *Animis requiem præſtat, manus ſanctificat, ſenſum humiliat, & Philoſophiam docet, promptioremque reddit, benedictiones accipere facit.* Unde etiam docet Hugo Cardinalis in verba illa Eccl.

Hug. Card. in c. 1. Eccl.

Timor Domini gloria, & gloriatio. Gloriationem dicit gloriæ manifeſtationem, quia ex eo, quod homo timet, conſiderat magnitudinem Dei, & reſilit in propriam parvitatem, & ſic humiliatus dicit: Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.

Timor Dei refrænat linguam. Idem in Pſ. 33.

Idem Hugo in Pſal. 33. alıud adhuc bonum notatu dignum ex timore Dei proveniens conſiderat, nimirum, quòd ſit frænum linguæ; etenim obſervat, Pſalmiſtam, poſtquam dixit: *Timorem Domini docebo vos*, ſubjunxiſſe ſtatim: *Prohibe linguam tuam a malo. Effectus timoris Domini prohibere peccatum linguæ; de aperto dicit, Prohibe linguam tuam à malo; de occulto dicit, Et labia tua prohibe, ne loquantur dolum, id eſt, malum occultum.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Alia adhuc tanguntur emolumenta, quæ proveniunt à timore Dei.

THEMA.

Propè timentes eum ſalutare ipſius. Pſal. 84. v. 10.

1 Salutaria Dei auxilia, ejuſdemque ſingularem aſſiſtentiam, uti & cœleſtium gratiarum affluentiam, illæ præſertim animæ participant, quæ vivunt in timore Dei: *Propè timentes eum ſalutare ipſius.* Ultra bona ac emolumenta præcedenti diſcurſu notata, & in timentem Deum redundantia, nonnulla alia in medium jam proferenda ſunt, conſideratione quoque digniſſima.

Timor Dei efficaciſſimus eſt ad vincendas tentationes, & tentantem. S. Th. de Vill. N. conc. 4. de Aſſumpt.

Eſt ergò timor Dei inſtrumentum magnæ efficaciæ ad repellendas evincendaſque tentationes, ac tentatorem inimicum noſtrum. Thomas de Villanova in expoſitione morali illius textus S. Lucæ: *Intravit Ieſus in quoddam caſtellum, &c.* per caſtellum illud intelligit animam hominis, in quam intrat Salvator noſter, eamque tanquam locum munitum inhabitat. Adaptat deinde ſingula caſtelli hujus munimenta, eorumque munia ſingulis virtutibus; at timori Dei qualem aſſignat ſtationem, aut officium? Talis ſanè obtingit ei officii ratio, talis ſtatio, à qua dependet ſalus ejus maxima: *Habeat* (inquit de hoc animæ caſtro) *rigidum janitorem, timorem Domini, qui omnes violentos appetitus etiam ſenſuales, in hoc oſtium irrumpentes, facilè jugulet, & diſperdat.* Inutiles planè ſunt cujuſcumque

Timor Dei eſt rigidus & fidelis janitor caſtri animæ noſtræ.

caſtelli aut arcis etiam munitiſſimæ circumvallationes, munitiones, aggeres; inutilis quævis annona, generoſa militum audacia, inutilis quoque gubernatoris peritia, & experientia ad defenſionem cujuſcumque munimenti, ſi is, qui tenet claves portæ, non eſt fidelis: Aſt timori Dei aſcribitur cuſtodia talis ſitus, & loci, quem cuſtodiri permagni intereſt, eaque officii ratio ei attribuitur, ut ejus nobis intimetur neceſſitas, & utilitas. Ergo de anima, quæ à multis obſidetur tentationibus & aſſultibus, hoc idem aſſerere poſſumus, quòd ſi timor Dei cordis portam benè cuſtodierit, & clauſam tenuerit, de nullo ſibi timere debeat; unde benè ait S. Joannes Climacus: *Fieri non poteſt, ut, qui verò Deum timet, timiditati ſit obnoxius, cum ipſe dixerit, nullum præter ipſum timendum.* S. Cyrillus Alexandrinus comparat propterea timorem Dei muro fortiſſimo: *Tenendum eſt, animam Dei timore velut muro obſeptam, fortem eſſe, & quodammodo invictam; & manum vireſque eorum, qui manus cum ipſa conſerunt, expugnare.* Hoc idem populo ſuo prædicabat Chryſoſtomus:

Climaci Scholion 6. ad gr. 21. S. Cyril. Alex. lib. 2. in Iſa. c. 16.

D. Chryſ. ho. 5. ad pop.

Timor, inquiens, *nil aliud eſt, quam murus, & munimentum, & turris inexpugnabilis: etenim multa nobis munitione opus eſt, quia multæ ſunt undique inſidiæ.*

Pſ. 126. 1. Timentes Deum certi ſunt de ipſius auxilio, & aſſiſtentia. Pſal. 102. v. 11. 17.

2 Si verum eſt, uti veriſſimum: *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam;* hanc protectionem, & aſſiſtentiam vel maximè timentes Deum ſibi liberè adpromittere poſſunt: *Corroboravit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe;* ſubdit paulò poſt: *Miſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes ſe;* videlicet, uti interpretatur Hug. Cardinalis, *Quoniam ſecundum altitudinem cœli à terra corroboravit, &c. quaſi dicat: Sicut impoſſibile eſt, ut cœlum non ſit altius terra, & ut non protegat eam; ſic impoſſibile eſt, ut miſericordia Dei non protegat maximè eos, qui timent eum.* Maximus animæ inimicus eſt peccatum; ſed hoc timor Dei in fugam vertit: *Oſtendit, quis ſit effectus miſericordiæ Dei*, ut ait idem Cardinalis, *quia, videlicet, effugat tenebras peccatorum; unde ſubjungit: Quantum diſtat Ortus ab Occidente, longè fecit à nobis iniquitates noſtras.*

Hug. Card. ib.

In via Dei timor generat fortitudinem, cujus contrarium fit in via ſæculi. S. Greg. lib. 7. mor. c. 13.

3 Pluribus videtur eſſe paradoxon, quòd per viam timoris poſſimus inimicum ſuperare, quia, ut docet experientia, in arte militari timor eſt cauſa perdendi victoriam. Audiamus Gregorium Magnum: *In via Dei a timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur; nam*

ſicut

Digitized by Google

ſicut in via ſaculi audacia fortitudinem, ita in via Domini audacia debilitatem parit: & ſicut in via ſaculi timor debilitatem, ita in via Domini timor fortitudinem gignit Salomone atteſtante, qui ait: In timore Domini fiducia fortitudinis. Cuinam pollicetur Deus defenſionem, & aſſiſtentiam ſuam adversùs hoſtes noſtros? Declarabit id ipſum Eccleſiaſticus: *Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pavebit, quoniam ipſe eſt ſpes eius. Timentis Dominum beata eſt anima eius. Ad quem reſpicit & quis eſt fortitudo eius? Oculi Domini ſuper timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis.* Non tamen manus, otio deditæ, cingulo in certamine accingendæ ſunt; etenim, ut benè notat Paulus de Palatio, non ſine myſterio Eccleſiaſticus capite primo timorem nuncupavit coronam: *Timor Dei corona exultationis; corona datur triumpho, datur & Regi. At timor Dei tum triumphat de tentationibus, tum facit, ut homo intrà ſe Rex ſit.*

Eccl. 34. 19. 16.

Paul. de Pal. in c. 1. Eccl. Timor Domini eſt ſcutum inſuperabile animæ noſtræ contra jacula inimici.

4. Certum & indubitatum eſt axioma illud Apoſtoli: *Non coronatur, niſi legitimè certaverit.* Sanct. Ephrem, quando tractat de timore, ſcribit: *Sit timor Dei in corde tuo chariſſime, ſicut ſcutum in manu militis, excipiens in eo atque repellens in humilitate tentationes, quæ adverſus te inferuntur à diabolo, ut inſtar pulveris comminuantur a facie tua inimici tui.* Declarat deinde nos futuros invincibiles, ſi hoc ſcuto muniti fuerimus: *Confide, non enim ſuperari poteris, dum ſcutum atque armaturam ejuſmodi tenes.* Si nobis non aderit timor, ſed ſecuritas, ſuccumbemus & ſuperabimur, ait D. Auguſtinus: *Facit hoſtis ſecuros, quos cupit eſſe captivos.* Jacob de Lia ſeptem habuit filios, quorum primus fuit Ruben, qui in ſenſu myſtico, interprete Richardo de S. Victore, figurabat timorem, & hic primum tenet locum: *Initium ſapientiæ timor Domini.* Sciendum ergò, quòd quando Jacob dedit ei benedictionem, bis uſus eſt verbis: *Tu fortitudo mea. Omnia in figura contingebant illis:* Voluit nimirùm nobis indicare, fortitudinem animæ Chriſtianæ in eo conſiſtere, quòd habeat cor timore Dei munitum, & roboratum; tunc enim trement ac trepidabunt inimici noſtri: *Quis in prælio victor extitit, ubi caro adverſus ſpiritum concupiſcit? Quis tam numeroſum exercitum concupiſcentiarum debellavit, ſi ſine timore pugnavit? Rectè primogenitus dicitur, quia à timore Domini omne bellum inchoatur; rectè fortitudo appellatur, quia per timorem Domini cor contra concupiſcentias ſuas roboratur.* Hæc Richardus.

2. Tim. 2. 5.
S. Eph. de timore.
S. Aug. ho. 46.
Gen. 49. 3.

5 Inter impetuoſas tempeſtates anchora ejecta navim quæ aliàs periclitaretur, firmam tenet, & ſtabilem; & inter contrarios tentationum ventos timor anchoræ inſtar nos firmat, & ſolidos efficit, ne cedamus inimico: *Timor ſtabilem animum reddet, ſicut anchora navem ſtare facit* (comparatio eſt S. Laurent. Juſt.) *anchora namque mentis, pondus timoris.* Quando quis timet hoſtes, aut latrones & fures, vigilantes juxta portam validaſque exponit excubias. Hugo Cardinalis in textum hunc Prov. *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus,* ſcribit huic conformiter propoſito: *Timor eſt fidelis ianitor animæ, comminans mortem æternam latronibus intrare volentibus latrans ut canis contra eos, adeo ſolicitus, quod etiam amicis oblatrat, id eſt bonis operibus; unde Iob 9. Verebar omnia opera mea, quia, ut dicit Gregorius, ſæpe ſordet in conſpectu æterni Iudicis, quod in intentione fulget operantis.* Adpromittit nobis Sanctus Laurentius Juſt. aſſerens: *Tutiſſima res eſt, nil timere, præter Deum.* S. Bonav. quoque in laudem hujus ſancti timoris ait: *Aqua ſapientiæ ſalutaris, fons vitæ, & initium ſapientiæ timor Domini eſt, ait S. Bern. optimè refrigerans animam in omnibus noxiis deſideriis æſtuantem, iacula inimici potens extinguere, in omnibus & per omnia pietati proximorum timor Domini præferendus eſt.*

Timor Dei comparatur anchoræ.
S. Laur. Juſt. c. 4. de perfec.
Hug. Card. in c. 28. Prov.
S. Laur. Juſt. c. 3. de tim. Dom.
S. Bon. l. 7. collat. 1.

6 Pro majori horum illuſtratione D. Chryſoſtomus hac utitur comparatione: *Quemadmodum quercus altius demiſſis radicibus nullius venti viribus ſternitur, ita animam divino confixam timore nullus tentationum ventus evellet; clavis enim affixum eſſe amplius eſt, quam radicatum eſſe: idcirco inquit Propheta: Confige timore tuo carnes meas: ita & tu configere quaſi clavo quodam, & adhæreas.* Ubi etiam notanda eſt doctrina D. Hieronymi, hoc modo diſcurrentis: *Nec vero parum putemus eſſe timere Dominum, iuxta illud quod in Proverb. dicitur: Principium ſapientiæ timor Domini; perfecta quippe dilectio foras mittit timorem, quia timor pœnam habet; qui autem timet, non eſt perfectus in charitate, ſed hic timor pro timiditate ponitur, de quo & alibi legimus: Beatus, qui omnia metuit; vulgò appellant timoratos in religione Dei. Protegit enim Dominus iter eorum, viam timoratorum cuſtodit. De hoc timore ſcriptum eſt: Timor Domini omnia ſuperat; & alibi: Non eſt inopia timentibus eum. Denique poſt multos virtutum gradus ad huiuſcemodi timorem Domini pervenitur; loquitur enim ſermo divinus ſub perſona Magiſtri, & Patris, diſcipulum erudientis, & filium. Si invocaveris ſapientiam, & intelligentiæ dederis vocem tuam, & ſi quæſieris eam, quaſi pecuniam, & quaſi theſauros inveſtigaveris eam, tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei reperies. Iſte eſt timor, qui animas Sanctorum integras, & pudicas, puraſque conſervat, de quo dicitur: Timor Domini ſanctus permanet in ſæculum ſæculi; ad quem nos divina eloquia cohortantur: Timete Dominum, & date ei gloriam.*

Animam clavis timoris Dei confixam, nullus tentationum ventus evellet.
Chr. ho. 55. in Ioan.
Hieron. l. 14. in Iſa. c. 50.

7 Hiſce adnotandum, & annumerandum eſt aliud emolumentum ex timore Dei reſultans, quòd nimirùm in virtute hujus protegamur ab inimicis etiam viſibilibus. In cujus probationem S. Ambroſius revocat nobis in memoriam Eliſæum Prophetam, quando in auxilium ſuum obtinuit aliquot, non militum armatorum, ſed Angelorum turmas; ex quo hanc elicit conſequentiam: *Quamvis Diabolus colligat ſibi turbas, & crudeli eas armet inſania; tamen facile deſtruuntur, quia melioribus populum ſuum Salvator circundat auxiliis; ait enim Angelus Domini: Immittet Angelum Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Quod ſi Angelus Domini timentem eum de periculis eripit, non poteſt timere barbarum, qui timuerit Salvatorem, nec poteſt metuere hoſtis impetum, qui Chriſti præcepta ſervaverit; præcepta enim Chriſti arma ſunt Chriſtianis, & divinus timor terrorem à nobis expellit hoſtilem.*

Timore Dei etiam protegimur ab inimicis inviſibilibus.
S. Amb. ſer. 2. de Eliſæo.

8 Teſtimonio & verbo æternæ Veritatis Regius Propheta certiores nos reddit, Deum adimpleturum voluntatem, exauditurumque preces, & ſupplicationes eorum, qui eum verè timuerint: *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſalvos faciet eos.* S. Laur. Juſtin. ait: *Obedientem reddit timor:* quod intelligendum de animabus timoratis, quæ non præceptis duntaxat, verùm etiam conſiliis Euangelicis obediunt, & obſequuntur; at nos adjungere poſſumus, quòd Deus eo ipſo, quo noſtram adimplet voluntatem, certo quodam modo nobis quoque obediat: *Obediente Deo voci hominis.*

Deus promptè exaudit preces timentium eum.
Pſ. 144. 19.
Laur. Juſt. c. 2. de timor. Dom.

9 Alius adhuc ſupereſt fructus ſancti hujus timoris, magnæ profectò conſiderationis, & utilitatis, & eſt, quòd nos ſtabiliat, conſtantes ac perſeverantes reddat in exercitio virtutum, bonorumque operum. Legitur in Job: *Vbi eſt timor tuus?* Addit poſtea: *Fortitudo & patientia tua, & perfectio viarum tuarum?* quaſi vellet inferre, ex timore reliquas omnes virtutes traxiſſe originem ſuam: ſi enim conſideremus perſeverantiam in bonis operibus, firmitatem & ſtabilitatem in bonis propoſitis, eam timori Dei acceptam referre tenemur. Poſtquam dixit Pſalmiſta: *Beatus vir, qui timet Dominum,* indicat poſtea: *Confirmatum eſt cor eius, non commovebitur.* In alio quoque Pſalmo cantat idem David: *Firmamentum eſt Dominus timentibus eum;* ubi S. Remigius acutè ſubdit: *Timor hominis infirmat, timor Domini confirmat.* Anima, quæ attingit beatitudinem, dicere poteſt: *Ego dixi in abundantia mea, Non movebor in æternum.* At beatam pronunciavit D. Auguſtinus animam illam, quæ timet Dominum: *Timentis DEUM beata eſt anima, & a tentatione diabolica tuta remanet.* Sanctus Laurentius Juſtinianus ſcribit: *Hominem timor fortem facit;* timor (nimirùm Dei, non hominis) communicat ei fortitudinem, & ſtabilitatem. S. Hieronymus in textum illum Proverb. *Finis modeſtiæ timor,* exponit: *Modeſtiam dicit conſtantiam operum bonorum; timorem vero Domini illum, qui permanet in ſeculum ſæculi; quia nimirùm perfectio virtutum eſt, ad hunc animi ſtatum conſcendere, quo gratiam conditoris vel in modico timeamus offendere, nihil prorſus eius memoriæ præponentes: quæ alibi charitas vocatur perfecta, foras mittens timorem ſervilem, & incipientem, quo metuit quiſque,* ne

Timor Dei reddit nos firmos & conſtantes in exercitio bonorum operum.
Job 4. 6.
Pſ. 24. 14.
S. Remig. ib.
S. Aug. ſer. 213 de temp.
S. Laur. Juſt. c. 2.
S. Hier. in c. 22. Prov.

ne fortè peccando pœnis mereatur ſubigi; ubi notentur illa: *Conſtantiam bonorum operum*.

10 D.Chryſoſtomus in verba illa: *Statue ſervo tuo eloquium tuum in timore tuo: id eſt*, explanat ille, *per metum numinis tui ſic me cuſtodias, ut nulla vi reſopinari queam; quod perinde eſt, ac ſi his verbis uteretur: Incumbat quæſo mihi timor tuus, qui me percellat, nec ab oraculis deflectere ſinat, quo improbitatem omnem, & peccatum a me auferam. Timor enim Dei, ut Scriptura loquitur, in vitam eſt viro, ac rurſum: Per timorem Domini omnis à malo declinat.* Audiamus denique documentum aliquod S.Bern. *Eſt mens humana, ut dicitur in Pſal. ſpiritus vadens, ſcilicet per ſeipſum, in peccatum, & non rediens per gratiam, videlicet a ſeipſo; & ideò primum opus gratiæ prævenientis eſt, humanæ menti pandere ſua mala, ut ex his Deum peccati ultorem timere incipiat, & de illius ſeveritate tremere. Septem gratias ſecum portat hic conſcientialis timor. Et quæ eſt prima? Eſt gratia firmans; ſecunda humilians; tertia lacrymans; quarta timorans; quinta ſerenans; ſexta inflammans; ſeptima declarans.* Ubi præcedentiam ſeu primatum tribuit perſeverantiæ, & ſtabilitati, utpotè effectui timoris Dei.

S.Chr. Continuatur idem propoſitum.

S.Bern. ſ.d. ſer. 30. n. 1.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Nonnulla tanguntur motiva, quibus extimulemur ad concipiendum hunc ſanctum timorem.

THEMA.

Timeat Dominum omnis terra. Pſal. 32. 8.

In omnibus quæ obveniunt, ſolus Deus timendus eſt.

1 Clementiſſimus Deus noſter nobis, & omnibus indifferenter per Pſalmiſtam ſignificat, ut ſuæ divinæ Majeſtatis concipiamus timorem: *Timeat Dominum omnis terra, ab ipſo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem. Non timeant alterum pro illo* (ita monet nos S.Auguſtinus:) *ab ipſo commoveantur omnes, qui habitant orbem terræ. Fera ſævit, Deum time; ſerpens inſidiatur, Deum time; homo te odit, Deum time; diabolus te impugnat, Deum time; tota enim creatura ſub illo eſt, quem iuberis timere.* Nullus alius, niſi ſolus Deus timendus eſt, quicquid enim eſt vel in hoc, vel in alio mundo, totum Deo ſubjectum eſt, & ab eo dependet. Adeò ipſi cordi eſt, nos ſancto ejus correptos eſſe timore, ut propterea, quoad nos ad eum alliciendos, elegerit ſibi hunc titulum, ut Deus nuncupari voluerit quemadmodum benè obſervat S.Antonius Patavinus, aſſerens: *Deus hebraicè dicitur, timor latinè. Ille eſt ex Deo, qui Deum timet; & qui Deum timet, verba DEI audit; unde Dominus Jerem. 18. Surge, & deſcende in domum figuli, & ibi audies verba mea. Ille ſurgit, qui timore correptus, dolet feciſſe quod fecit; & in domum figuli deſcendit, cum ſe lutum eſſe cognoſcit, timens, ne tanquam vas figuli confringat eum Dominus: & ſic ibi audit verba Domini, quia eſt ex Deo, qui timet Deum, dicit Hieronymus.*

S.Aug.

Quare Deus voluerit vocari Deus, quod in latino idem eſt quod timor. S.Ant.Pat. ſer. in D.Paſ.

2 Quanti hunc timorem æſtimare debeamus, indicat nobis Sapiens, cum ait: *Timor Domini fons vitæ*. Ecce appellatur fons vitæ: *Hæc eſt mens eorum, qui timent Dominum* (ait S.Hieronymus) *ut declinantes a ruina mortis, pervenire mereantur ad eum, qui dicit: Ego ſum via, veritas & vita. Dictum eſt autem ſupra: Lex ſapientiæ, fons vitæ, ut declines a ruina mortis, & nunc dicitur: Timor Domini fons vitæ, ut declinet à ruina mortis: ex quo patet, quia nulla prior eſt lex ſapientis, qua mortem vitare, & vitam acquirere debeat æternam, quam habere timorem Domini; unde & alibi dictum eſt: Initium ſapientiæ timor Domini.* Docet Chryſoſtomus, qua ratione à nobis recedat vera vita, inquiens: *Age, annon mortuam animam illam eſſe dicemus, quam invadit diabolus feriens, lancinans, mordens, calcibus impetens; nec tamen ea quicquam horum ſentit, ſed mortua iacet, nec cum ipſi opus ſua admonitor, dolet; verum ille quidem inſultat hæc autem immobilis manet, nec inſtar corporis anima orbati ullo ſenſu afficitur?* Declarat deinde idem S.Doctor, timorem eſſe animæ animam; hujus namque defectu moritur illa ſpiritualiter: *Nam cum Dei timor non adeſt, talem eam eſſe neceſſe eſt, ac quovis cadavere miſeriorem. Neque enim in ſaniem, & pulverem, & cinerem corporis in modum anima dilabitur; ſed in ea, quæ his fœtidiora ſunt, in ebrietatem, in iram, in avaritiam, in flagitioſos amores, ac præpoſteras cupiditates.*

Timor Dei conſervat vitam animæ. Prov. 14. 27. S.Hier.

D.Chr.h.6.in 2. ad Cor.

Timor Dei eſt anima animæ.

3 Lactantius Firmianus hoc laudis encomium attribuit timori Dei: *Timor Dei ſolus eſt, per quem vita ipſa ſuſtinetur, munitur, gubernatur.* S.Juſtinus Martyr, vitæ cenſet illum eſſe patrem: *Cum anima diſceſſu a corpore mortuum corpus, & malè olet, & immundum eſt; ſic timore Dei ab anima ſecreto, mortuus eſt animus, & teterrimum odorem efflat, & immundus eſt.* Adhuc clariùs loquitur Clem. Alexandrinus: *Timor Domini vivificat*; ubi commentator ejus Gentianus Horberus ſubdit: *Qui timet Deum offendere, ſicut patrem filius, hunc timor non perturbat, ſed vivificat.* Quo nomine nuncupatur vita noſtra? *Tentatio eſt vita hominis*; ergo quamdiù reſpiramus, timor hic nobis neceſſarius eſt.

Animus ſine timore Dei mortuus eſt. Lact. Firm. l. de ira Dei c. 2. S.Juſt.mar. q. ad orthod.

Clem. Alex. l. 2. ſtrom. c. 8.

4 Appoſita eſt ſimilitudo, quam adducit Seraphicus Doctor, dicens: *Timor eſt ſicut bonus oſtiarius, qui diligenter cuſtodit oſtium cordis, ne intret inimicus, id eſt, diabolus: & ſicut oſtiarius tendit baculum vel gladium ad timorem intrantium, ſic timor Dei, ne permittamus diabolum ad cor intrare, portat clavem pœnæ æternæ, gladium ex utraque parte acutum; ſcilicet, æquitatem divinæ ſententiæ, quæ condemnabit improbos in anima, & corpore; unde dicitur: Timete eum, qui poteſt, & animam, & corpus perdere in gehennam.* S.Auguſtini monitum eſt: *Timeat Chriſtianus. Credat & intelligat, ſe peregrinari à Domino, quamdiu vivit in corpore, quod corrumpitur, & aggravat animam. Tantò minor ſit timor, quantò patria, quò tendimus, propior; maior enim timor debet eſſe peregrinantium, minor propinquantium, nullus pervenientium;* veluti meditatus quoque fuit S. Bern. *Tuta*, inquiens, *habitatio paradiſus*.

Timor eſt cuſtos cordis noſtri. S. Bon. diæt. ſal. l. 6. c. 1.

S.Aug. ſer. 224. de temp.

5 Quamdiù ſumus viatores, ſemper ambulemus oportet, hoc ſancto timore muniti. S.ſenex Simeon ad ultimam uſque decrepitam ætatem vixit ditatus cœleſtibus gratiarum theſauris, adeò ut S.Lucas hoc de illo ferat teſtimonium: *Spiritus S. erat in eo; venit in ſpiritu in templum*. Chriſtum infantem excepit brachiis ſuis; neque id videatur vobis mirum: *Et homo iſte iuſtus & timoratus*; ubi Gualfredus pulchrè ad noſtrum propoſitum: *Time*, inquit, *ſi vis eſſe ſecurus: ne mireris, ſi timuerit cuſtos, & in quo Spiritus S. erat; non enim erat vacuus coram latrone viator: & quomodo non timeret? Theſaurum magnum habebat in vaſe fictili, & timoratum fuiſſe miraris?* Paulò poſt invehitur in eum, qui non curat hunc timorem, ſed hæret in portu ſecuritatis: *Tua credo ſecuritas*, inquit, *aut de inopia, aut de ignorantia eſt; aut enim deeſt, quod poſſit auferri, aut deeſſe iam putas, qui poſſit auferre.* Obſervate hæc: *Theſaurum in vaſe fictili*; hic theſaurus eſt anima infuſa vaſi terreo, & fragili. Quis non timeret, ſi in vaſi vitreo rem aliquam deferret inæſtimabilis valoris, & pretii, quæ unà cum vitro frangi poſſet? *Timeat Dominum omnis terra*; per hanc terram quemcunque intelligere poſſumus hominem: *Terra, terra, terra*, exclamabat Propheta ille, invitans hominem ad audiendum; *timeat*, quia *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam*.

Quamdiu ſumus viatores ſemper debemus muniti eſſe timore Dei. Luc. 2. 25.

Gualfred. ib.

Afferuntur varia motiva inducentia ad concipiendum timorem Dei.

6 Aſt qualia erunt motiva inducentia nos ad concipiendum hunc timorem adeò neceſſarium ad noſtram ſalutem æternam? Scribit S. Laurent. Juſtin. *Si Angelis peccantibus Deus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reſervari; & qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt domicilium, in iudicium magni Dei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit: quantò magis qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum, conſumentur velut a tinea, ſi Dei mandata præterierint?* Ad hunc timorem non modò ſeveritas divinæ juſtitiæ, ſed multò magis patientia, & benignitas miſericordiæ ejus, qua nos patienter tolerat, præſtolaturque, unumquemque extimulare debet: *Quis non timebit, Domine?* Fortaſſis, quia eſt judex implacabilis? Fortè propter fulmina ſeveræ ſuæ juſtitiæ? Non: ſequitur enim: *Quia pius es.* Etenim, quemadmodum nobis inſinuat Apoſtolus, qui ſua abutitur patientia, plus timere debet rigoroſam ejus ſeveritatem: *An divitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ.*

1. Benignitas Dei, quæ nos expectat ad pœnitentiam. S.Laur. Juſt. ligno vit. c. 4. de tim. Dom.

Apoc. 15. 4.

Rom. 2. 4.

Digitized by Google

iræ. Quapropter benè ait S.Laurent.Juſtin. *Conſideratio miſericordiæ Dei, quam nobis exhibet in præſenti, quæ eſt indicium magnitudinis juſtitiæ, quam exhibebit in futuro. Lento enim gradu ad vindictam ſui divina procedit ira, tarditatemque ſupplicii gravitate compenſat; Altiſſimus enim patiens eſt redditor. Patiens redditor dicitur, quia quos diu, ut convertantur, tolerat, non converſos durius damnat; & quanto diutius expectat ut emendentur, tantò gravius judicabit, ſi neglexerint.*

S.Laur. Juſt. loc. cit.

7 Aliud motivum S.Laur.Juſt.eſt: *Conſideratio facilitatis pereundi ſpiritualiter, & corporaliter, quod quotidie in multis cernitur. Unde nimium præceps eſt, qui tranſire contendit, ubi conſpexerit alium cecidiſſe; & vehementer effrænis eſt, cui non incutitur timor de alieno caſu.* Idem pariter conſiderans præſentiam Dei, aſſerit: *Conſideratio ſapientiæ Dei lucidè videntis omnia, & cui nihil poteſt abſcondi.* At motivum hoc jamdudum tetigerat S.Chryſoſtomus, loquiens: *Qua ratione hic in nobis excitabitur timor? Si illud in animo habuerimus, ubiq; adeſſe Deum, omnia audire, omnia videre, non ea ſolùm quæ fiunt ac dicuntur, ſed etiam quæcunque in cordibus, & receſſu mentis latent.* Proſequitur deinde hunc diſcurſum idem S.cum hac interrogatione: *Dic mihi: ſi tibi perpetuò in conſpectu Principis ſtandum eſſet, nonne cum timore ſtares? Et qui ſit, ut, cum Deo adſtes, videas, oſcitëris, nec timeas, neque contremiſcas?* Ergone minùs timendus Deus, quàm unus homo? Quot ſunt, qui à peccato abſtinent ex timore hominis, & non ſe continent, nec inordinatas ſuas paſſiones refrænant ex timore Dei? *Sæpe quæ propter Deum minimè fiebant*, inquit idem Chryſoſt. *propter pudorem ſunt facta; & quæ Dei cauſa, ut velimus, non adducimur, ea timore hominum ſuſcipimus.* Exclamabat propterea S.Thom.de Villan.in ſuo ſæculo his verbis: *Solo hominum timore multi arcentur à malis; ſi non eſſet judex, quot mala fierent? O hominum ſtultiſſime, times alium hominem tui ſimilem, qui fortè neſcit peccatum tuum, aut ſi ſciverit, poteris fugere eum, aut decipere, vel placare & totum, quod poteſt facere, eſt auferre à te vitam temporalem, quam aliquando relicturus es, & non times Deum, qui totum, quod agis, videt, neque potes ab eo fugere, vel decipere eum, qui quotidie poteſt tibi reddere mille retributiones, & poſtea infernum? Unde Dominus in Evangelio: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & non habent amplius quod faciant; ſed eum timete, qui poteſt &c.* Pro majori horum elucidatione S.Aug. hoc confirmat argumentum: *Qui erubeſcit in conſpectu hominis peccare, quanto magis dignum eſt, ut erubeſcat in conſpectu Dei iniquitatem agere, qui non ſolum opera, ſed & corda conſiderat?*

4 Facilitas pereundi ſpiritualiter, & corporaliter. Idem l. c.

5 Conſideratio præſentiæ Dei, omnia videntis. Idem l. c. D.Chryſ. to.4. h.4. ad Phil.

Idem h.4. ad Philip.

S.Tho. Vill. ſer. de purif. B.V.

S.Aug. ſer. 213. de temp.

8 Verùm S.Joannes Climacus tale nobis ſubminiſtrat motivum timendi Deum, quod non faciem rubore duntaxat, ſed & cor confuſione meritò adimplere debet: *Formidemus*, inquit, *Dominum tanquam beſtiam aliquam. Vidi graſſatores ad furandum profectos, nullo quidem numinis metu, ſed canum oblatrantium vocibus territos, ſtatim regreſſos eſſe. Ita quod timor Dei non præſtitit, beſtiarum timor obtinuerit.* Ergone apud hominem, & quidem apud Chriſtianum, qui veram profitetur fidem, plus valebit timor unius canis, quàm Dei, de quo ſcriptum eſt: *Qui reſpicit terram, & facit eam tremere?* Videbitis nonnunquam mare adeò inquietum, & tempeſtuoſum, ut totam videatur velle abſorbere terram; aſt à Deo juſſum in arena littoris diffringere undas, timens & tremens obedit: *Poſui vectem, & oſtia, & dixi: uſque huc venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Nonne ipſi videmus* (ita diſcurrit & obſervat S.Ambroſius) *mare frequenter undoſum, ita ut in altum fluctus ejus tanquam mons aquæ prærumpens inſurgat, ubi impetum ſuum ad littus illiſerit, in ſpumas reſolvi, repagulis quibuſdam arenæ humilis repercuſſum, ſecundùm quod ſcriptum eſt: Aut non timebitis me dicit Dominus, qui poſui arenam fines mari?* Ex quo convincens elicitur argumentum: ab initio creationis mundi in præſens uſque tempus mare obedivit timore mandati & præcepti divini, & homo non timebit Deum? Aſt qua via, quoque modo ab hoc timore ſe eximere poteſt *homo putredo, & vermis*, ſi coram illa Majeſtate infinita *columnæ cæli contremiſcunt, & pavent ad nutum ejus?* Si quotidie auribus noſtris hæ voces inſonant: *Adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*; ſi intimiores cæleſtis aulæ famuli, qui per totam æternitatem jam confirmati ſunt in gratia, & amicitia Dei, nec unquam ab ea excidere poſſunt, reverentiali timent timore; quantò magis nos ſervi, & mancipia timere debemus? *Beatus qui non minus timet Deum* (verba ſunt S. Joan.Climaci) *quàm rei judicem timere ſolent. Beatus qui non remiſſior eſt in rerum divinarum ſtudio, quam probi ſervi in re domini ſui.*

4 Cum fures timeant latratum canum, cur homo non timeat juſtam Dei iram? Jo.Clim.

Job 38.11.

S.Amb.l.3. Hexam. c.2.

Clim.g.30.

9 S.Laurent.Juſt. ad concipiendum hunc ſanctum timorem hoc etiam allegat motivum: *Si tantum timet aliquis criminoſus, qui ſcit, ſe reum eſſe unius criminis, cum eſt in conſpectu unius terreni Principis; quantum timere debet, qui multorum ſe reum eſſe cognoſcit delictorum de examine regis æterni? Et ſi tanta cura pertimeſcitur judicium pulveris, qua intentione cogitandum, & qua diligentia formidandum eſt judicium tantæ Majeſtatis?* Aphoriſmus medicinæ eſt: *Ignis igni remedio eſt*: ne ergo æternis ardeamus, & cruciemur inferni flammis, unicum illud adhibendum eſt remedium, nimirùm ut illas timeamus, quamdiù vivimus. Timorem definit S.Laurent.Juſt. hoc modo: *Timor eſt amor fugiens, quod ei adverſatur, ſcilicet pœnam. Item timor eſt ſpecialis fuga mali, ne perdat quod amat, ſcilicet gloriam.*

5 Quia Deus eſt Judex & Princeps noſter. S.L.Juſt.c.4.

6 Horror & meditatio æterni ignis.

Idem c.1. ib.

10 Aliud inſuper, ad amplexandum hunc timorem, motivum proponit S.Bonav.cum aſſerit: *Timor Domini contemnit, & ſuſtinet temporalia mala, ut evadat æterna: nam ſicut infirmus ſuſtinet cauterium, & aduſtiones, ut poſſit evadere mortem; ita timor Domini facit ſuſtinere cauterium temporalis vitæ, ut poſſit homo evadere ſupplicium mortis æternæ, unde in Eccl. dicitur: Timenti Dominum non occurrent mala.* Præterea prodeſt etiam timor DEI ad prolongandam vitam præſentem, cum in omnibus anteactis ſæculis experientia docuerit, eò diutiùs vixiſſe ſanos, & incolumes ad ultimam uſque ſenectutem, qui Deo in ſancto timore ſervierunt. Obſervetur, quòd, poſtquam David dixit: *Timorem Domini docebo vos*, ſubjunxerit: *Quis eſt homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos?* Poſtquam etiam Ecclesſ.c.34. explanaverat timoris Dei encomia, concluſit: *Dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem.* Jam dixerat c.1. *Radix ſapientiæ timere Dominum, & rami illius longævi*: At paulò antè clarius: *Timor Domini dabit longitudinem dierum.* Sapiens pariter ait: *Timor Domini apponet dies*, id eſt, (ſubdit Dion.Carth.) *homo Deum filialiter timens, vitæ prolongationem meretur, & ad annos æternitatis perducitur, de quibus in Pſal. 76. habetur: Annos æternos in mente habui; vitamque gratiæ, & ipſas virtutes, quæ ſunt dies cordis, timor Dei adducit ac auget.* Econtra, *anni impiorum breviabuntur*, ait idem Carthuſ. *quoniam ſæpe propter ſua ſcelera occiduntur, & gulosè turpiterque vivendo ſuam abbreviant vitam.*

7 Sufferentia malorum temporalium, ut evadamus æterna. S.Bon.loc.

8 Prolongatio vitæ præſentis.

Eccl.34.20.

Eccl.1.25.

Prov.10.27. Dio.Car.ib.

Digitized by Google

TRACTATUS XCIV.

DE TRIBULATIONIBUS, PERSECUTIONIBUS, Infirmitatibus, &c.

DISCURSUS TRIGINTATRES.

DIſcurſus I. Vita humana continua quædam tribulatio eſt.

II. Deo familiariſſimi, & chariſſimi, præſertim Chriſtiani, invitati ſuot, & vocati ad ſufferendas tribulationes.

III. De honore, & gloria, quam Deus repoſuit in tribulationibus.

IV. De lucro, merito, virtute, & perfectione tribulationis.

V. Quia tribulatio habet aliquid divioi, ideò CHRISTUS animas afflictas amplexatur, & cum iiſdem converſatur.

VI. Servi Dei cum gaudio, & jubilo atrociora ſuſtulerunt tormenta, & plures alias adverſitates.

VII. Animabus afflictis, & tribulatione preſſis, Deus communicat conſolationes, & gaudia.

VIII. Proſequitur author, & probat idem propoſitum.

IX. Tribulatio lumen nobis ſubminiſtrat, ac io Dei nos ducit notitiam.

X. Aperit nobis oculos, ut noſmetipſos agnoſcamus, & emendemus.

XI. Cooperatur noſtræ converſioni, & pœnitentiæ.

XII. Tribulatio patienter tolerata ſolvit pœnas debitas pro peccatis, & ab iiſdem nos expurgat.

XIII. Certum habemus ſignum, & pignus amoris divini, cum tribulationes patimur, & corrigimur.

XIV. Diſciplina & virga paterna tribulationum, paterni amoris Dei erga nos indicium eſt.

XV. Tribulatio vitam gratiæ multaque alia bona nobis communicat, & in gratia nos confirmat, & ſtabiles efficit.

XVI. Tribulationem nobis Deus immittit, ot noſtram experiatur ac prober virtutem.

XVII. Sub alluſione ac metaphora medici, & medicinæ nonnulla tanguntur bona tribulationis.

XVIII. Infirmitates corporis cooperantur ſaluti animæ.

XIX. Infirmitates fræni inſtar ſunt, quo coercentur peccata, & ab hiſce frequenter cauſatæ ſunt eorumque pęnæ. Unde interdum contingit, infirmum mediante delictorum ſuorum confeſſione & expiatione, priſtinæ reſtitui ſanitati.

XX. Infirmitates virtutum, perfectioniſque ſont exercitium, ac inſtrumentum plurium aliorum bonorum.

XXI. Sunt ioſuper divini amoris ſigna, multorumque aliorum boorum cauſæ.

XXII. Oſtenditur, quantum inferant præjudicium proſperitates, & felicitates humanæ.

XXIII. Varia tanguntur bona ex tribulationibus promanantia.

XXIV. De tribulatione ſob metaphora auri.

XXV. Tribulatio eſt pignus, & arrha electionis ad gloriam.

XXVI. Ut tribulationem prompta voluntate ſuſtineamus, conſiderandum eſt, eam breviſſimo duraturam tempore reſpectu præmii, quod erit æternum.

XXVII. Tribulatio infirmum, & debilem efficit dæmonem, & in futura vita parcit pœnis temporalibus, imò & ab æternis nos ſæpenumerò eximit. Ubi & inſignis ex Sancto Thoma de Villanova adducitur doctrina.

XXVIII. Cum tribulationes noſtrorum pœnæ ſint peccatorum, hac fulciti conſideratione, lubentiori animo eas ſufferemus, fructumque inde percipiemus.

XXIX. Varia adducuntur motiva nos inducentia ad patienter tolerandas adverſitates & tribulationes.

XXX. In tribulatione recurrendum eſt ad orationem, eò quòd afflictorum preces ſint efficaciſſimæ.

XXXI. Tunc præſertim Deus ſuo nobis adeſt auxilio, ac propinquior eſt, quando tribulationibus preſſi, omni humano deſtituti ſumus ſubſidio.

XXXII. Quia à DEO procedunt tribulationes, oportet, ex neceſſitate faciamus virtutem, ac in ea proficiamus, divinæque voluntati nos conformemus.

XXXIII. Examinatur diſcrimen, quod electorum inter & reproborum intercedit tribulationem.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Vita humana continua quædam tribulatio eſt.

THEMA.

Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, ſpinas & tribulos germinabit tibi. Gen. 3. 18.

1 REcitantes frequenter in honorem Beatæ Virginis Mariæ celebrem hanc antiphonam, *Salve regina*, indicamus ſimul, mundum hunc eſſe exilium, ſignificamus, vitam noſtram eſſe lacrymarum vallem: *In hac lacrymarum valle; poſt hoc exilium*; etenim in rei veritate quocunque nos vertimus, iouodant tribulationes, adverſitates, & miſeriæ ſine numero: *Circumdederunt nos mala, quorum non eſt numerus.* Sive ſint mala culpæ, ſive pœnæ, ſunt ſpinæ aut animam aut corpus transfigentes, ut propterea de miſerabili poſteritate Adami verificentur minæ iſtæ juſtè fulminatæ: *Maledicta terra, &c.* Ubi Vulgata noſtra habet: *In laboribus comedes*, Chaldæus legit: *In tribulatione comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ*; & tametſi noſtro ſudore, & labore terram colamus, & ſeminemus, incerti tamen ſumus, num fructum nobis ſit reddituta. Verſio Vatabli habet, *in dolore*, aliorum lectio, ut refert Haye, eſt, *in afflictione*. Sanctus Ambroſius legit, *per dolores*. Sanctus Cyprianus, *in triſtitia, & gemitu*. Hæc inſuper neceſſitas, quam habemus io acquirendo victu neceſſario, nuncupati poteſt tribulatio; unde Sanctus Job ait: *Antequam comedam, ſuſpiro.* At quid dicemus de multiplicitate tribulorum ſpinarumque pungentium, ad quas condemnata fuit terra? Ab hoc vocabulo, *tribulos*, aſſerere poſſumus derivari hoc nomen, *tribulatio*, quæ in tota terra communis eſt, & univerſalis, & plerumque pungit: *Circumdederunt nos mala, quorum non eſt numerus.* Utinam ſępè reſpiceremus tribulos, & ſpinas, quas calamitoſa hæc lacrymarum vallis producit.

Vita noſtra ſubjecta eſt tribulationibus & miſeriis innumeris.

2 In Epitaphio Nepotiani refert Sanctus Hieronymus, Xerxem monarcham, & Regem Perſarum è loco eminenti ionumerabilem ſuum conſpexiſſe exercitum (quo mediaote demoliebatur montes, exſiccabat fluvios, populos ac regna ſuo ſubiiciebat imperio) & reflectentem ſe, quòd poſt centum annos nec unus ex toto illo numero, juxta ordinariam naturæ legem, ſupereſſet vivus, amarè planxiſſe. Quòd ſi ille lacrymis ſuis deploravit humanæ vitæ fragilitatem, & mortalitatem, cur & nos intellectum ac mentem noſtram non

S. Hieron. Xerxes deflevit exercitum ſuum.

non poterimus elevare ad ſpectandas innumerabiles miſerias, & calamitates, quæ inundaverunt, & etiamnum continuò ac ſine intermiſſione inundant ſuper terram? *Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt*, ait Oſeas Propheta: *& ſanguis ſanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea. Circundederunt nos mala:* Oppreſſiones pauperum, tyrannis divitum, perſecutiones innocentium, injuſtitiæ tribunalium, aularum doli & aſtutiæ, fraudulentiæ mercimoniorum, amicitiarum ſimulationes, conjurationes magnatum, ſeditiones populorum, bella interna & externa, fames, peſtilentiæ, incendia, ſubmerſiones, malignæ planetarum influentię, tempeſtates, turbines, ſubditorum rebelliones, dominiorum mutationes, bonorum morum corruptelæ, abuſus introducti, latrocinia, rapinæ, inceſtus, ſacrilegia, ſimoniæ, vindictæ, inimicitiæ, ſtrages, proditiones, carceres, patibula, & hujuſmodi aliæ quamplurimæ calamitates, & miſeriæ, quibus abundat hæc lacrymarum vallis.

Oſe.4.2.

Enumerantur mala, & tribulationes quibus circumdamur.

3 Hugo Cardinalis exponendo præfatum verſum: *Circundederunt me mala, quorum non eſt numerus*, ſubdit: Quare iſta paſſus ſit, oſtendit, quia propter peccata; unde ſubjungit: *Comprehenderunt me iniquitates meæ.* Hæc eſt radix, quæ tot tantaſque progenerat tribulationum ſpinas; unde cum in hac planctus valle continua reperiatur tantorum peccatorum ſcaturigo, quid mirum, quòd plures etiam pœnæ ac miſeriæ ſemper inveniantur? *Spina peccatum eſt*, ait Sanctus Auguſtinus. Audiamus magnum Cancellarium Pariſienſem Gerſonem: *Abſque tentationibus nullo pacto præſens vita ducitur, quæ militia eſt: tolera quam habes, quia dum deerit, certus eſto, quia ſuccedet altera tibi fortaſſis aſperior. Crede, non eiecit hominem Deus ab horto voluptatis, ut hic novam conſtitueret, ſed in labore viveret, & ærumna.* Si Deus voluiſſet, ut hic proſperam, felicem, beatamque duceremus vitam, nullis adverſitatibus variatam, certè non expuliſſet nos ex amœnitate, & deliciis paradiſi terreſtris; voluit, ut vitam traduceremus inter ſpinas, & tribulos tribulationum.

Pſ.39.13. Hugo Car. ib. Peccata ſunt radices noſtrarum tribulationum.

Gerſ.to.3. l.3. de conſol. Theol. proſa. 4.

4 Authoris cujuſdam pervetuſti ponderatio hæc eſt: *Sed iſtud quoque ad ſapientia illius inexplicabilem providentiam pertinet, quod tollens mox ab initio Deus omnem de ſorte noſtra querimoniam, expertes ærumnarum delicias nobis in paradiſo donat, donec deprehenſo ex factis noſtris, inutilem hominibus eſſe labore, ac miſeria carentem vitam, laborum ac miſeriarum pondus vitæ noſtræ immiſcet pro remedio, hoc nobis velut ſtadium ac palæſtram conſtituens, quæ magnum poſſet quæſtum ac magna præmia conciliare.* Deliciæ paradiſi fuerunt lapis offenſionis, ruinæ, & pręcipitii noſtri; non ſine myſterio igitur diſpoſuit divina bonitas, quòd ſpinæ tribulationum viam nobis aperiant ad Cœleſtem Paradiſum. Idem Gerſon lib. cui titulus: *Contra ſectas flagellantium*, de calamitatibus hujus miſeræ vitæ ita ſcribit: *Infirmitates, paupertates, vexationes, angariæ, mortes parentum atque filiorum, bella, rapinæ, incendia, detractiones, contumeliæ, labores manuum in agricolis & mechanicis, tentationes rurſum variorum peccatorum, quando intus pugnæ, & foris timores, vitæ præſentis comites ſunt.*

Job monach. apud Photiũ. Spinæ tribulationum ejectis e paradiſo aperiunt viam ad cœlum.

Gerſon to.1.

5 Diſcurſu primo de tentationibus vidimus, verum eſſe, quòd *tentatio eſt vita hominis ſuper terram.* Sanct. Bernardus per terram maledictam non tantum hunc mundum, de quo Sanctus Joannes ait: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*; ſed etiam terram hujus corporis noſtri intelligit: *Donec ergo in carne eſt anima, inter ſpinas profectò verſatur, & neceſſe eſt, ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos.* Ratione animæ homo, utpotè imago Deo ſimillima, altiùs ſublimari non poterat; ſed voluit Deus, ut anima, quamdiù præſens duraret vita, eſſet in corpore, tanquam in carcere, & ſterquilinio: *Homo putredo, & vermis*; ut hac ratione ſemper ante oculos ſuos geſtaret ſuas miſerias: *De limo terræ*, ait Moyſes: *Limus terra madefacta* (ſunt verba Abulenſis) *& contemperata aqua.* Quis ignorat aquam eſſe ſymbolum adverſitatum? *Intraverunt aquæ uſque ad animam meam. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem:* Aqua ſimiliter ſignificat planctum; & cum hoc videtur Deus Creator noſter nobis velle notificare, quòd ſimus compoſiti ex miſeriis: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.* Fabulati ſunt Poetę gentiles, Prometheum compoſuiſſe hominem ex creta; at deficiente aqua, qua cretam illam maceraret, uſum fuiſſe lacrymis, ex oculis ſuis ubertimè promanantibus. Quamvis hęc fabula ſit, exprimit nihilominùs veritatem catholicam, nempe, quòd homo à capite ad pedes uſque ex luto compoſitus, lacrymis lamentiſq; & ærumnis undequaq; ſcateat, & ſcaturiat: *Repletur multis miſeriis*, quia innumeris ſubjectus eſt morbis, periculis, & adverſitatibus.

Anima eſt in corpore tanquam terra maledicta, quæ generat ſpinas tribulationum. S. Ber. ſer.48. in Cant.

Abul. in Gen.

6 Quid diceres, ſi ipſæ etiam roſæ converterentur in ſpinas? Chriſtus Dominus in parabola de ſemine divitias, voluptates & delicias comparat ſpinis: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui audierunt &c. & à divitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur.* Quod cum Divus Chryſoſtomus conſiderat, ait: *Ne mireris, ſi nomine ſpinarum delicias appellavit, acerbiſſimos dolores tam corpori, quam animæ inferentes.* Qui ſe exemptos reputant à tribulationibus, & abundant deliciis, theſauris & honoribus, non propterea prorſus ab adverſitatibus liberi ſunt; ſed affliguntur, & laborant podagra, calculo, doloribus capitis, ſtomachi, & ſimilibus. *Quemadmodum acutæ vepres, undequaque capiuntur, & conſtringuntur, manus cruentant; eodem modo deliciæ pedibus, manibus, capitis, oculis, omnibus ſimiliter membris officiunt.* Una ſtilla ſive guttula atramenti limpidiſſimam aquam in toto vaſculo deturpabit; volo dicere, unica ſola triſtitia ingentem felicitatis congeriem turbabit. Aman integro enarrato proſperitatum honorumque ſuorum catalogo, confeſſus eſt: *Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quoad uſque &c.* Unica negatio exhibitionis bonoris ab uno Judæo facta, ipſum inquietum effecerat, & malè contentum.

Etiam ipſæ deliciæ producunt tribulationes. Luc.8.14.

Chr.ho.45. in Matt.

Eſther.5.13.

7 S. Iſidori doctrina eſt: *Impoſſibile eſt, ut homo ſis, & non guſtes anguſtias, & triſtitias: omnibus communia ſunt, &c. Nullus eſt, qui in hac vita poſitus non ſuſpiret.* Quicunque reſpirat, ſuſpiret, neceſſe eſt: *Vita iſta lacrymis plena eſt, vita iſta à fletibus inchoat; qui naſcitur, à fletu incipit vivere: flentes proiiciunt in hanc miſeram vitam: ipſe ortus ſequentium dolorum eſt gemitus.* Feliciſſimus omnium, atteſtante ſpiritu Veritatis, extitit Rex Salomon: *Omnia quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis:* nihilominùs confeſſus eſt, tot tantaſque roſas, quibus coronavit tempora, ſpinis fuiſſe circumdatas: *Sum quidem & ego mortalis homo* (ſic ipſemet fatetur lib. Sapientiæ) *ſimilis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus eſt, &c. Et ego natus accepi communem aerem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans: in involumentis nutritus ſum, & curis magnis.* Parens ejus jam pridem cecinerat verſum illum: *Deus, vitam meam annuntiavi tibi;* Vix vitæ mentionem fecerat, & addit lacrymas: *Poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo.*

S. Iſid. l.2. ſynonym. Vitam noſtrã incipimus à ploratu, & lacrymis.

Sap.7.1.

Pſ.56.9.

8 Seriam meretur reflexionem quod ſcribit Sanctus Cyprianus lib. de bono patientiæ: *Dei*, inquit, *ſententia cogitetur, quam in origine ſtatim mũdi & generis humani Adam præcepti immemor, & datæ legis tranſgreſſor accepit: tunc ſciemus, quam patientes eſſe in iſto ſæculo debeamus, qui ſic naſcimur, ut preſſuris iſtic, & conflictationibus laboremus. Quia audiſti*, inquit, *vocem mulieris &c. & manducaſti ex illa arbore, de qua ſola præceperam tibi, ne manducares, maledicta terra erit in omnibus operibus tuis. In triſtitia, & gemitu edes ex ea omnibus diebus vitæ tuæ: ſpinas & tribulos eiicies tibi. In ſudore vultus tui edes panem tuum, donec revertaris in terram, de qua ſumptus es. Huic ſententiæ vinculo colligati omnes, & conſtricti ſumus, donec expuncta morte de iſto ſæculo recedamus.* Obſervate, nullos à tribulationibus eſſe exemptos, nobiles, divites, principes, *omnes huic ſententiæ &c.* Subdit deinde idem Sanctus: *In triſtitia, & gemitu ſimus neceſſe eſt omnibus diebus vitæ noſtræ. Edamus panem neceſſe eſt cum ſudore, & labore. Unde unuſquiſque noſtrum cum naſcitur, & hoſpitio mundi huius excipitur, initium ſumit à lacrymis: & quamvis adhuc omnium neſcius, & ignarus, nihil aliud novit in illa ipſa prima nativitate, quam flere, providentia naturali lamentatur. Vita mortalis anxietates, & labores, & procellas mundi quas ingreditur, in exordio ſtatim eum ploratu,*

S. Cyp. de bono pat. Ab initio creationis omnes indiſcriminatim Dei ſententia ſubjecti fuimus tribulationibus.

&

Digitized by Google

& gemitu, rudis anima teſtatur. Obſervate verba iſta: *Neſcius & ignarus, nihil aliud novit &c.* Etenim, velut optimè notavit Seneca: *Nemo vitam acciperet, ſi daretur ſcientibus; ſtratagema naturæ eſt, dare rationis expertibus*. Unde qui in limine vitæ hujus pedem ponit, ſi ſtatim videret tribulationes, pericula, peccata, cunctaſque alias ærumnas, & miſerias, quas ſuo tempore habebit obvias, pedem profectò retraheret, eligens potiùs pro hoſpitio uterum maternum. Sancti Auguſtini reflexio eſt: *Vitam habet anima. At quo modo? In corpore corruptibili. Qualem vitam? Onera patitur, pondera ſuſtinet*. Caput ſubjectum eſt defluxionibus, aures expoſitæ ſurditati, lingua paralyſi, oculi caligini, & cęcitati, dentes ſtridori, venter oppilationibus, coxendices ſchiaticæ, pedes podagræ: *Tota vita iſta*, ait S. Auguſtinus, *intelligentibus tribulatio eſt*. Ubi ponderetur verbum hoc, *intelligentibus*; etenim in culmine etiam humanę felicitatis non reſplendet lux veræ voluptatis adeò clara, quin ab aliqua triſtitiæ aut afflictionis nube obtenebretur.

Seneca.

S. Aug. in Pſ. 102.

Idem ſer. 42. de ver. Dom.

9 Dicebat Rex Antigonus filio ſuo: *An neſcis, regnum noſtrum ſplendidam eſſe ſervitutem?* Bloſius tangit aliquā tribulationem omnibus communem, à qua nullus exemptus eſt, de qua lamentabatur quoque David, dicens: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt*; ita nimirùm præfatus author interpretans hunc verſum: *Adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis*, loquitur: *Eſt quædam, quam nos debemus invenire. Inveniatur iſta tribulatio. Quæ eſt iſta? Et ipſa in hoc mundo eſt, felicitas, affluentia rerum temporalium; non quidem ipſa tribulatio eſt, ſed ſolatia ſunt tribulationis. Cujus tribulationis? Noſtræ peregrinationis. Hoc autem ipſum quod cum Deo nondum ſumus, hoc ipſum quod inter tentationes moleſtiaſque verſamur, quod ſine timore eſſe non poſſumus, tribulatio eſt*. Magna tribulatio hæc eſt, quam & tetigit S. Aug. cum ait: *Inter caſus ambulamus: ſi vitrei eſſemus, minus caſus timeremus*.

Quænam tribulatio omnibus ſit communis. Bl. l. 1. c. 16. Pſychag.

S. Aug. ſer. 3. de ver. Dom.

DISCVRSVS II.

ARGUMENTUM.

Deo familiariſſimi, chariſſimi, & præſertim Chriſtiani, vocati ſunt ad ſufferendas tribulationes.

THEMA.

Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini. Ad Philip. cap. 1. verſ. 29.

1 EX his verbis Apoſtoli evidenter colligitur, profeſſores legis Evangelicæ non tantùm vocatos eſſe ad credendum in Chriſtum, & ad profitendam fidem Chriſtianam; ſed ſimul ad patiendum: *Vobis donatum eſt &c.* Quamvis tribulationes, & adverſitates ſint omnibus communes, velut oſtenſum eſt diſcurſu præcedenti; attamen characteres ſunt Chriſtianis proprii. Audite hac ſuper re D. Aug. quid nobis dicat: *Si putas te non habere tribulationes, nondum cœpiſti eſſe Chriſtianus & ubi eſt vox Apoſtoli: Omnes qui volunt in Chriſto piè vivere, perſecutionem patientur? Si ergo non pateris pro Chriſto ullam tribulationem, vide, ne nondum cœperis in Chriſto piè vivere*. Ubi notandum eſt, S. Apoſtolum nullum excipere à perſecutionibus: *Omnes qui pie &c.* quaſi hic character Chriſtianorum inſeparabilis ſit ab adverſitatibus, & perſecutionibus.

Tribulationes ſunt proprii characteres Chriſtianorum.

S. Aug. in Pſ. 51.

2 S. Hieronymus alium ejuſdem Apoſtoli exponit textum: *Nemo moveatur in tribulationibus iſtis, ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſumus*. Intendebat nimirùm Apoſtolus, conſolari fideles eo tempore, quo cincti erant à perſecutionibus, eiſque oſtendere volebat, ſignum electi gregis eſſe tribulationem: *Ac ſi eis aperte dicat: quid in hoc tempore vulnera noſtra miramini, qui ſi æterna gaudia quærimus, huc ad hoc venimus, ut feriamur?* Pulchram S. Auguſtinus adducit ſimilitudinem, dicens: *Cum autem cœperis in Chriſto pie vivere, ingreſſus es torcular*.

Tribulationes ſignum ſunt electi gregis. 1. Theſſ. 3. 3. S. Hier. ib.

S. Aug. ib.

3 S. Petrus Apoſtolus Epiſtolas ſuas ſcripſit in primo ſæculo naſcentis Eccleſiæ, in quo fideles ut plurimùm ex ſancto lavacro tranſibant ad martyrium, aut ad exilium, ad carceres, ad equuleos; ideoque illos monebat: *Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat*. Antiquiſſimus Tertullianus mentem S. Apoſtoli exponit hiſce verbis: *Dilecti, ne expaveſcatis uſtionem*. S. Fulgentius eidem propoſito conformiter ſcribit: *Chariſſimi, nolite expaveſcere in fervorem*. Alii loco verbi hujus, *peregrinari*, legunt, *mirari*, quaſi Apoſtolus voluerit eos monere, ne mirarentur, quando eos apprehenderet aliqua tribulatio, eò quòd verorum fidelium Evangelicorum vera & inſeparabilis eſſet proprietas pati, & ſuſtinere, quamdiù præſens duraret vita: *Nobis donatum eſt, &c.* Cum hoc dono ſingulariſſimo, quo ſumus vocati ad fidem noſtram (quæ tot tantiſque denegata eſt) connexum eſt hoc aliud, quo, ut Chriſto placeamus, eique conformemur, tribulationes ſuſtinemus; ideoque in alio loco ſcribit idem Apoſtolus: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus*. Magna itinerantium conſolatio eſt, quòd ambulantes per viam ignotam, in eadem expreſſa conſpiciant veſtigia eorum, qui præceſſerunt, & viam illam jam calcarunt. Ad patriam cęleſtem ad quam homo creatus erat, via nulla patebat, ignota & incognita jam fuerat ſex millia annorū, & ultra: at Chriſtus Dominus dixit Chriſtianis: *Ego ſum via*; veſtigia pedum ſuorum reliquit impreſſa petræ in monte Oliveti, è quo elevatus eſt in die Aſcenſionis, at veſtigia reliquit à clavis perforata: *Relinquens vobis exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus*.

Ad hoc vocati ſumus ad fidem Chriſti, ut pro illo patiamur. 1. Pet. 4. 12. Tert. in Scorpiaco c. 2. S. Fulgent. ad Traſim. l. 1. 20.

1. Pet. 2. 21. Per tribulationes inſiſtimus veſtigiis Chriſti.

4 S. Cyprianus in hunc modum ſcribebat Fortunato: *Ante prædictum eſſe, quod nos mundus odio habiturus eſſet, & quod perſecutiones adverſum nos excitaret, & quod nihil novi Chriſtianis accidat, quando ab initio mundi boni laboraverint, & oppreſſi atque occiſi ſint, juſti ab injuſtis, Dominus in Evangelio præmonet, & prænunciat, dicens: Si mundus vos odit, ſcitote quoniam primò me odit. Si de mundo eſſetis, mundus quod ſuum eſſet, amaret ſed quia de mundo non eſtis, & ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote ſermonis, quem dixi vobis: Non eſt ſervus major domino ſuo: ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Et iterum, veniet hora, ut omnis qui vos occiderit, putet ſe officium Deo facere*. Texit deinde prolixum catalogum adverſitatum, quas Dominus noſter Diſcipulis, & imitatoribus ſuis prædixerat; ex quibus probatur certiſſimum eſſe illud, quòd *nobis donatum eſt pro Chriſto non ſolum, &c.* In progreſſu hujus capituli oſtendit, & probat deinde, cum initio mundi incepiſſe quoque perſecutiones in electis: *Nec nova, nec repentina hæc ſunt, quæ nunc accidunt Chriſtianis, cum boni ſemper, & juſti, & Deo innocentiæ lege, ac veræ religionis timore devoti, per preſſuras, & injurias, & graves ac multiformes infeſtationum pœnas, anguſti itineris difficultate gradiantur. Sic in origine ſtatim mundi Abel juſtus a fratre primus occiditur; & Jacob fugatur, & Joſeph venundatur, & David miſericordem Saul Rex perſequitur, & Eliam majeſtatem Dei conſtanter ac fortiter aſſerentem Rex Achab opprimere conatur. Zacharias Sacerdos occiditur in medio templi, & altaris, ut illic hoſtia ipſe fiat, ubi Deo hoſtias immolabat. Tot denique martyria juſtorum ſæpe celebrata, tot edita in poſterum fidei, & virtutis exempla. Tres pueri Ananias, Azarias, Miſael, ætate compares, dilectione concordes, fide ſtabiles, virtute conſtantes, flammis ac pœnis urgentibus fortiores, ſoli ſe Deo ſervire, ſolum noſſe, ſolum colere proclamant*.

Perſecutiones & tribulationes juſtorum inceperunt ab initio mundi.

5 Sapiens illa, & invicta vidua Judith, cui aſſiſtebat Spiritus Sanctus, inter alia hoc quoque Eccleſiæ reliquit documentum: *Tentati ſunt patres noſtri, ut probarentur, ſi vere colerent Deum ſuum. Memores eſſe debetis, quomodo pater noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt. Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles. Illi autem qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam & improperium murmurationis ſuæ contra Dominum protulerunt, exterminati ſunt ab exterminatore, & a ſerpentibus perierunt*. Notat Apoſtolus in ep. ſua ad Hebr. qua ratione Deus ter Opt. Max. ſpecialem

Qui propter Deum patiuntur tribulationes, ipſi ſunt conjunctiſſimi. Judith 8. 21.

lem Patriarchis antiquis exhibuerit honorem, eò quòd obſervantię, & amoris ergo multas perpeſſi fuerint calamitates, & perſecutiones: *Non confunditur*, inquit, *Deus vocari eorum.* Vocatur, *Deus Abraham, Deus Iſaac Deus Iacob*; quo voluit nobis indicare, quàm arcto familiaritatis vinculo Deo conjuncti ſint, qui propter ipſum patiuntur tribulationes.

Ad Heb. 12. 15.

6 Volvite ac revolvite totam ſacram Scripturam, tam Veteris, quàm Novi Teſtamenti, percurrite inſuper annales ab orbe condito, & verum eſſe deprehendetis, quod ſcribit magnus ille magiſter ſpiritus Bloſius de puſillanimium tractans conſolatione: *Nullus omnino Sanctorum fuit, qui non aut externam, aut internam aliquam crucem portare debuerit; abiecta igitur omni puſillanimitate, quicquid tibi accidit, de manu mea accipe, & hoc tibi a me pro immenſo amore pro tua ſalute tranſmiſſum eſſe crede.* Si oculis noſtris regiones infidelium, præſertim verò Mahumetanorum poſſemus perluſtrare, ſpectaremus eorundem in pręſenti vita proſperitatem, felicitatemque; videremus eos liberos à multis tribulationibus, quibus nos Chriſtiani ſumus ſubjecti, quia *nobis donatum eſt pro Chriſto, ut &c.* Qui non credunt in Deum, inimici præda ſunt ſecuriſſima; unde non eſt, quòd eos invadere aut expugnare ſtudeat, veluti nos indefeſsè infeſtat ac perſequitur. Quamobrem S. Cyprianus, lib. de bono patientiæ, bene ac diſertè diſcurrit: *Sudatur, quamdiu iſtic vivitur, & laboratur. Nec laborantibus, & ſudantibus poſſunt alia magis, quam patientiæ ſubvenire ſolatia, quæ cum apta ſint, & neceſſaria in iſto mundo univerſis, tum magis nobis, qui Diabolo impugnante plus quatimur, qui in acie quotidie ſtantes, inveterati, & exercitati hoſtis colluctationibus fatigamur.*

Nullus Sanctorum ſine cruce interna, vel externa fuit. Bloſ. l. de conſol. puſil. c. 4.

S. Cyp. de bono pat.

7 Probat S. Petr. Dam. homines perfectioris vitæ ardentiùs quoque, & vehementiùs impugnari à dæmonibus, quoad ſuggeſtiones, & cogitationes immundas; idq; plerumque demonſtrat experientia. Videmus ordinariè, quòd patres caſtigent filios; at in horum bonum, & commodum: non curant alios, quia amor eorum non tendit in alios: *Flagellat omnem filium, quem recipit*, ſcribit in alio loco Bloſius: *Itane omnem? Vbi te volebas abſcondere? Omnem, & nullus exceptus, nullus ſine flagello erit. Quid eſt omnem? Vis audire, quem omnem? Etiam unicus ſine peccato, non tamen ſine flagello. Vnde ipſe unicus portans infirmitatem tuam, & præfigurans in ſe perſonam tuam, & totius corporis ſui, cum appropinquaret paſſioni, ex homine quem gerebat, contriſtatus eſt, ut te lætificaret; contriſtatus eſt, ut te conſolaretur.* Fideles & veri Chriſtiani ſunt, de quibus legitur in S. Joanne: *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, & hiſce donatum eſt pro Chriſto, non ſolum, ut in eum credant, ſed ut etiam pro illo patiantur.* Infideles non ſperant aliam vitam, & ideò hic gaudent: non ſic eſt cum Chriſtianis. S. Eccleſia quotidie legendo Martyrologium Romanum, & Officium divinū, in memoriam nobis revocat Sanctorum paſſiones, & tribulationes: *Vt vel ſic intelligamus* (ait Euſ. Emiſſ.) *quantū debeat deſiderari vita illa, quam per cruciatus, per vulnera per intolerandos labores videmus inquiri, quam cognoſcimus pretio ſanguinis comparari.* Unde & S. Maximus ad noſtrum propoſitum ait: *Hæc noſtra Chriſtianitatis ſumma eſt, ut amantibus viciſſitudinem, lædentibus patientiam rependamus; qui ergo fuerit patientior ad iniuriam, potentior conſtituetur in regno.*

Perfectiores plus aliis impugnantur à dæmonibus.

Bloſ. l. 2. Pſych. c. 12.

Patet in ipſomet Chriſto Domino.

Euſ. Emiſſ. h. de SS. Apoſt. Pet. & Paul.

S. Max. ho. de Machab.

8 Voluit S. Paulus inſinuare Corinthiis, quis ſit character veri Chriſtiani; ac propterea ſcripſit eis in hanc formam: *Vſque in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & laboramus operantes manibus noſtris: maledicimur & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus, blaſphemamur, & obſecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc. Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios meos chariſſimos moneo*; quaſi vellet inſinuare & inferre, vocationem ad fidem Chriſti habere annexam tribulationem, labores & paſſiones. Quando Chriſtus Dominus voluit ipſum ex perſecutore tranſmutare in Apoſtolum, dixit Ananiæ: *Ego oſtendam illi.* Ecquæ exiſtimatis ei oſtendenda? Fortè ea, quæ Davidi: *Incerta, & occulta ſapientia tua manifeſtaſti mihi?* Fortè miracula, & portenta, quæ cum ſtupore populi operaturus erat? Fortè copioſiſſimam meſſem illam, quam ex converſione mundi reportaturus erat? Nullum horum; ſed *oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Quamprimùm ingreſſus fuit ſcholam Chriſti, ex equo præcipitatus fuit, cæcitate percuſſus, tribus diebus ſtetit ſine cibo & potu, ut intelligeret, *ſibi donatum eſſe pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credat, ſed ut etiam pro illo patiatur.*

Deſcribitur character veri Chriſtiani. 1. Cor. 4. 11.

Vocationi ad fidem annexæ tribulationes.

Act. 9. 16.

9 Exhibuit S. Hieronymus Monachis documentum aliquod, quod omnibus Euangelii profeſſoribus optimè adaptari poteſt: cum enim agit de tribulatione & opprobriis perferendis, ſic diſcurrit: *Chriſtianis vexilla crucis ſunt deliciæ: trophæa noſtra vita, non pompis, ſed miſeriis reportantur.* Inſuper S. Ambroſius propoſito noſtro conformiùſque aptiùſque dicere haud poterat: *Qui quærit Chriſtum, quærit & tribulationem ejus, nec refugit paſſionem. Denique David qui dignus erat, ut a tribulatione quæreretur, tribulationem & ipſe quæſivit; nam niſi quæſiiſſet, non inveniſſet: quod invenerit autem, ipſe teſtatur, dicens: Tribulationem, & dolorem inveni, & nomen Domini invocavi.* Conſideratione digna ſunt prima illa verba: *Qui quærit Chriſtum &c.* Quemadmodum diſcurrit etiam S. Cyprianus, poſt recitatas varias adverſitates à Chriſto Domino perpeſſas, ſic ſubinferens: *Quod ſi & nos, fratres dilectiſſimi, in Chriſto ſumus, ſi ipſum induimus, ſi ipſe eſt ſalutis noſtra via, qui Chriſtum veſtigiis ſalutaribus ſequimur, per Chriſti exempla gradiamur, ſicut Io. Apoſtolus inſtruit, dicens: Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet, quomodo ille ambulavit, & ipſe ambulare. Item Petrus, ſuper quem Eccleſia Domini dignatione fundata eſt, in epiſtola ſua ponit, & dicit: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia eius: qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem ſe iudicanti iniuſtè.*

Chriſtum quærens, quærit etiam ejus tribulationes. S. Hier. t. 9. reg. monach.

S. Amb. in Pſ. 118. oct. 15.

S. Cyp. cit.

10 Exhortabatur quoque D. Chryſ. è ſuggeſtu populum Antiochenum, ut vitam Sanctorum Deoque devotorum, qui vitę ſanctitate aliis præluxiſſent, tanquam ſpeculum ob oculos poneret; non alium in finem, niſi ut ſponte promptèque ſuſtineret tribulationes: *Suſtine tribulationem, & dolorem, ſpe futurorum te paſcens. Tu neque Paulo melior es, neque Petro, qui nunquam remiſſioni aſſecuti ſunt, ſed fame, & ſiti, & nuditate laborarunt. Si vis eadē cum illis aſſequi, quid contrariam ambulas viam?* S. Laur. Juſt. doctrina eſt: *Diſcurre, obſecro, mentis oculo per generationes ſingulas, & veram intelliges eſſe ſententiam Sapientiæ. Porro nullus reperitur ab ipſo mundi exordio palmes verus, qui non tribulatione purgatus ſit. Abel innocens iniuſtè moriens, fratris iniquitate purgatus eſt. Noe filii illuſione, & aquarum inundatione purgatur. Abraham de terra ſua, & cognatione, & domo patris ſui egrediens, multarum inſidiarum, plurimorumque laborum attritione purgatus eſt. Iacob irati fratris declinans rabiem, quantas perpeſſus fuerit in peregrinatione ſua paſſiones, quis enumeret? Ioſeph in Ægypto venundatus, tanquam vera vitis palmes, calumniæ, inediæ, compedum, carceriſque ſuſtinuit ſectiones. Moyſes ipſe opprobrium Chriſti Ægyptiorum divitiis præferens, variis laceſſitus iniuriis, Chriſto configurari promeruit. David Prophetarum eximius, ſuperbi Regis perſecutione purgatus, inſitiva fructum Deo protulit copioſum. Vates etiam univerſi diverſas principum populorumq; ferentes contumelias, electorum palmitum collegio ſociātur. De his loquens Apoſtolus ait: Alii diſtenti ſunt, non recipientes redemptionem, ut meliorem invenirent reſurrectionem. Alii ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula & carceres; lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt. Præterea Apoſtoli, quibus dicebat Veritas: Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, tanquam oves in medium luporum mittuntur, cæduntur in Iudæorum concilio, ad Reges trahuntur ac Præſides, quatenus veræ adhærentes viti, germen valeant producere virtutum.*

Speculum Sanctorum tribulatorum ob oculos ponere debemus. Chr. h. 66. ad pop.

S. L. Juſt. faſcic. amor. c. 8.

11 Apocal. c. 2. legimus promiſſionem iſtam ab infallibili Veritate factam: *Eſto fidelis uſque ad mortem; & dabo tibi coronam vitæ.* At quo ſenſu intelligitur hæc fidelitas? Hic Prælatus indubiè multis ſubjacebat adverſitatibus, quod declarat nobis Rup. Abb. hiſce verbis: *Nimirum, tamdiu fidelitatis conſtantia bona hortatu indiget roborari quamdiu tribulationum vis eandem fidelitatem extorquere contendit. Dum ergo dicit: Eſto fidelis uſque ad mortem, ſatis oſtendit, tribulationis dies pertingere uſq; ad mortem.*

Tribulationes durant uſque ad mortem. Apoc. 2. 10. Rup. Ab. ib.

DIS-

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Summam gloriam, ſummumque honorem Deus repoſuit, & abſcondit ſub tribulationibus.

THEMA.

In die tribulationis honorificabis me: Pſalm. 49. verſic. 15.

Per tribulationes manifeſtatur gloria Dei.

1 SUmma gloria unius viliſſimi vermis, puta, hominis, eſt, quòd per merita tribulationis patienter toleratæ, infinitam Dei majeſtatem, *quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*, glorificare poſſit: *In die tribulationis*, ait Deus per Pſalmiſtam, *honorificabis me*. Petierant jam Apoſtoli à cœleſti ſuo Magiſtro rationem hominis illius à nativitate cæci: *Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes eius, ut cæcus naſceretur? Reſpondit Ieſus: Neque hic peccavit, neque parentes eius, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo*. Quę verò ſint illa opera Dei, inſinuat idem Regius Propheta Pſ. 101. *Opera manuum tuarum ſunt cœli*. At cœli qualem habent relationem ad cæcitatem miſeri iſtius hominis? Facilis reſponſio: per ſufferentiam cæci hujus in tribulatione ſua habitam glorificabatur Deus non minùs, quàm ſi propter rerum omnium tum viſibilium, tum inviſibilium creationem fuiſſet laudatus. Unde Tolet. in hunc textum commentando docet: *Multò potiore iure in hoc caſu iuſta eſt cæcitas, quam paſſus eſt iſte, non ſolum pro communi bono, id eſt, pro fide in Chriſtum conciliandа, in qua ſalus hominum eſt; ſed etiam pro Dei honore, & gloria, ut Deus ipſe glorificetur ab hominibus*. Et Card. Cajet. hunc eundem textum exponendo ait: *Diſcimus hinc, mala pœna à Deo infligi quandoquidem ad manifeſtandum gloriam ipſius Dei*.

Jo. 9. 2.

Pſ. 101. 26.

Tolet. in Jo.

Cajet. ib.

Nihil conducibilius tribulationibus. Gerſ. t. 4.

2 Magnus Cancellarius Pariſienſis, homo eximiæ doctrinæ, & eloquentiæ, ſcripſit inter alia opus, & in eo caput aliquod, cui titulus: *Sex magiſtri de tribulatione loquentes*; è quibus unum introducit loquentem hiſce verbis: *Si quicquam eſſet nobilius, & conducibilius humanæ creaturæ in hac vita viventi, quam tribulatio, Deus hoc ipſum filio ſuo dediſſet; ideo dedit ei plus patiendum in hac vita, quàm unquam dedit creaturæ, nec dabit unquam*. Jam declaraverat ſe filius Dei, quòd non ſuam, ſed Patris ſui æterni quæreret gloriam, & huic cooperabatur patiendo; ſiquidem quamvis anima ſua eſſet beata, & ad corpus quoque dotes glorioſas, ac proinde impaſſibilitatem transfundere deberet; nihilominùs toto illo triginta trium annorum decurſu, omnes illas dotes continuo miraculo in portione ſuperiori tenuit ſuſpenſas, ut nimirùm per corporis ſui paſſiones, & pœnas, quas ſuſtinuit, majorem æterno ſuo Patri redderet gloriam.

Tribulationes ſunt præclariſſima dona Dei. Bloſ. in concl. animæ c. 8. §. 1.

Rom. 8. 29.

Idem de conſol. puſill. c. 24.

3 Bloſius in conclavi animę tradit ſequentia: *Tribulationes in hac vita præclariſſima Dei dona ſunt, & non eſt ullum certius ſignum divinæ electionis, quam ut quis adverſa humiliter, & reſignato animo propter Deum toleret*. S. Paulus ſcribens Romanis, docet modum, quo medullam prædeſtinationis habere poſſimus: *Quos prædeſtinavit*, inquit, *conformes fieri imaginis filii ſui*: hæc conformitas nil aliud eſt, quam pati tribulationes ad ipſius imitationem. Bloſius alio in loco introducit Salvatorem ita loquentem: *Afflictio mundo huic deſpectui eſt; at apud me immenſam dignitatem obtinet. Afflictio gratiam meam conciliat, & amicitiam, hominemque mihi gratum efficit, & amabilem, utpote mihi conformem*.

Tribulationes ſuorum cauſa infinitorum bonorum.
S. Laur. Juſt. de lig. vitæ c. 3. de pat.
Gerſon. c. 2. ſer. de omn. SS.
Chr. h. 62. ad pop.

4 Poſtquam S. Laur. Juſt. multa ſcripſerat in honorem tribulationis, ſubjungit: *Quid vero in ipſarum tribulationum laudibus dicendum eſt, cum ipſa glorificent Creatorem?* Gerſon ſer. de omnibus Sanctis ait: *Quod ſi omnia, quæ conſiderationem noſtram informant, de laude tribulationis & proſperitatis deceptione inducere voluero, non dico partem ſermonis, nec ſermones integros, imo nec libros multos ad hoc ſuffecturos eſſe ſcio*. Verùm D. Chryſoſtomi paucis verbis plurima complectitur encomia tribulationis, quando prædicavit populo hiſce verbis: *Infinitorum cauſa bonorum, ut & Dei favorem aſſequamur*. Quid ampliùs deſideraris? At ſi tribulationem prædivitis inſtar, & opulenti eſſe theſauri aſſereret, indubiè cenſeres eſſe paradoxon, eò quòd adverſitas, & calamitas ſolet eſſe conjuncta cum mendicitate. Auro comparantur afflicti: *In paucis vexati, in multis bene diſponentur; tanquam aurum in fornace probavit electos Dominus, & invenit illos dignos ſe*. Sap. 3. 5.

Tribulationes reddunt creaturam Creatore dignam.

5 Quid ampliùs quiſpiam dicere, aut ſibi imaginari poſſet, quàm quòd ipſemet Deus (*ſpirituum ponderator eſt; ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*) declaret creaturam eſſe dignam Creatore? *Finiti ad infinitum nulla proportio*. Et ecce immenſam tribulationis gloriam. D. Chryſoſtomus cum agit de Job, à toto inferno impugnato, utitur hac phraſi: *Poſtquam latera utique perfodit*, aſſerit de Satana, *ipſe quidem nullum lucrum fecit, nec enim theſaurum obrutum prædari potuit*. Gerſon poſtquam ore unius ex præfatis magiſtris dixerat de tribulatione: *Efficit creaturas dignas omnibus donis, quæ Deus ſuis confert amicis*, ſubdit: *Eſt theſaurus, cui nihil comparabile eſt*.

D. Chr. in cat. ad c. 1. Job.

Gerſon. t. 4.

Tribul. pro Dei amore toleratæ conficiunt aureā gloriæ æternæ coronam. 2. Cor. 4. 17.

6 Si quis ejuſmodi inveniret lapidem, qui plumbum in aurum, petras in gemmas converteret, quanti æſtimaretur ille? *Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Apparuerat jam aliis vicibus Dominus DEUS Moyſi inter ſpinas, compaticos populo ſuo, qui in dura ſervitute Ægyptiaca conſtitutus, duros ſuſtinebat labores, ex luto conficiens lateres; at capite vigeſimoquarto ejuſdem lib. Exodi, turſum Deus comparuit, at majori cum majeſtate, pręſentibus totius ſynagogæ Senioribus & duobus fratribus Moyſe, & Aaron: *Viderunt Deum Iſrael, & ſub pedibus eius quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi cœlum, cum ſerenum eſt*. Ecce jam lateres mutatos in ſapphirum ſub pedibus Altiſſimi; ſiquidem adverſitates toleratę propter amorem Dei, mutantur in gemmas, & margaritas, ut ex iis conficiatur diadema æternæ gloriæ, quo ditemur, & coronemur in cœlis. Oleaſter legit: *Quaſi opus lateris ſapphiri, non lapidis*; ad denotandam immenſam gloriam, ad quam aſcenderant in conſpectu Dei anguſtiæ illę, & tribulationes, quas lubenti animo, & ſpontanea voluntate pro amore Dei ſuſtinuerant. Qua ſuper re audiamus Oleaſtrum diſcurrentem: *Premebantur*, inquit *Scriptura*, *ſervi Dei, filii ſcilicet Iſrael, in Ægypto operibus duris luti, & lateris. Nunc vero laterem, quo anxie premebantur, pretioſum vident ſplendere ſub pedibus Dei, ut diſcas, quid valeant labores, ſudores, & quæcunque mala propter Deum perpeſſa; lutoſa & lateritia, & immunda tibi videbuntur, & his qui terrena ſapiunt, ſed apud Deum pretioſi lapides ſunt, quibus ſedes eius decoratur. Expende ergo, quanti Deus faciat hæc. Viſi ſunt oculis inſipientium mori, & inſenſati vitam illorum æſtimant inſaniam; ſed illi in pace ſunt, & lutum laboris illorum in ſapphirum verſū eſt, & margaritam*. Idem author meditando & hæc alia Scripturæ verba: *Et quaſi cœlum, cum ſerenum eſt*, hanc aliam conficit deductionem moralem: *Quid quæſo*, inquit, *luto immundius, & latere? Quid vero mundius aut pulchrius cœlo? Non ſat fuit Domino lateres terrenos in cœleſtem ſapphirum mutaſſe, niſi etiam in cœlum lutum mutet, neque in qualecunque cœlum, ſed in mundiſſimum*.

Exod. 24. 10.

Oleaſter in hunc loc.

Aureo annulo tribulationum deſponſatur anima noſtra altiſſimo.
Bloſ. in margar. ſpir. c. 19.

7 Bloſius tribulationem nobiliſſimo hoc honoravit epitheto, cum dixit, eam eſſe annulum aureum, quo anima noſtra ſe deſponſat Altiſſimo: *Illa enim eſt pretioſa, & præclarus annulus, quo Deus animam ſibi deſponſat*. Annon meritò ad has cœleſtes, & divinas nuptias aſpirare deberemus? *Iuxta eſt DOMINVS his qui tribulato ſunt corde*. Adverſitates dignos nos efficiunt arctiſſima unione, & familiaritate cum DEO: *Pati pro DEO, res tantæ dignitatis eſt, ut homo iure reputare debeat ſe indignum eo honore. Etiam exigua moleſtia propter Deum æquanimiter tolerata, incomparabiliter præſtantior eſt, quam ſint multa, & grandia bonorum operum exercitia*. Ingenioſa eſt conſideratio illa, quam inſtituit Sanctus Ambroſius circa filios Iſrael angariatos ab Ægyptiis: exiſtimat, Deum voluiſſe eis indicare ſummam retributionem, quæ ex tribulationibus pro amore ſuo perpeſſis redundat: *Filii Iſrael dederunt paleas, & receperunt farinam; dederunt lutum, & receperunt argentum* (ditiſſimam enim ex Ægypto tulerunt

S. Amb. de manſion.

ſecum

Digitized by Google

ſecum ſupellectilem, at juſſu Dei) *dederunt lateres, & receperunt aurum*. Addi poteſt, illud fuiſſe paſſionum ærumnarumque ſuarum meritum, ut tendentes ad terram promiſſionis, loco palarum, & ligonum geſtaturi eſſent ſceptra, ex ſervitute evehendi ad thronos, & regna.

S. Paulus catenis ligatus maximi æſtimavit illam tribulationem.

8 Setiam meretur conſiderationem, quod D. Chryſoſtomus variis in locis ſcribit de hac materia: præcipuè illud: *Si quis Chriſtum diligit, is novit hanc dignitatem, hanc intelligit virtutem, agnoſcit, quantum ſit illud, quod humano generi largitus eſt Deus, nimirum, ligari pro eo. Illud forſitan illuſtrius etiam eſt, quam ſedere ad dexteram ipſius, honeſtius, quam ſedere ſuper duodecim thronos*. Unde Sanctus Paulus competens judex valoris, & magnificentiæ tribulationum, & paſſionum, proteſtabatur, dicens: *Opto apud Deum omnes qui audiunt me hodie, fieri tales, qualis & ego, exceptis vinculis his*. Cauſam ſcite deſidero, cur auditoribus ſuis optando multa alia bona, non apprecabatur eis etiam honorem, & retributionem ſuarum paſſionum, & calamitatum? Proprium eſt charitati, communicare aliis bona, quibus quis gaudet; cur igitur dixit: *Exceptis vinculis his*? In juſtificationem Apoſtoli reſpondet Chryſoſtomus: *Quia illi nondum iſtam gloriam noſtram deguſtarant*: nondum poterant adhuc diſcernere, & judicare, quanta ſit gloria pati pro Chriſto: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei*; ac propterea, *noluit projicere margaritas ante porcos*. Ubi tamen obſervandum, Apoſtolum non dixiſſe abſolutè, *exceptis vinculis*, ſed *his*, quia vincula ſua tamquam gemmas, & margaritas valoris inæſtimabilis tenebat, & amplexabatur; quaſi vellet dicere: *Gloriam meam alteri non dabo*. Idem Chryſoſtomus in alio loco ſcribit: *O beata vincula, ô beatas manus, quas ornavit catena illa Paulo circumdata: non tam pretioſæ erant manus, quæ claudum in Lyſtris erexerunt, quam vinculis circundata; non enim ſic dico beatum, quod tertium uſque ad cælum, & in paradiſum raptus eſt, quemadmodum quod in vincula ſit conjectus; non eum ſic beatum dico, quod audierit arcana verba, quemadmodum quod vincula ſuſtinuerit*.

Chr. h. 8. ad Epheſ.

Act. Apoſt. 26. 29.

D. Chr. h. 13. in 1. ad Cor.

Idem ho. in Job. quæſt.

9 De catenis, quibus S. Petrus in carcere Herodis vinctus fuit, Sancta Eccleſia ſolemnem celebrat feſtivitatem, & in lectionibus Matutini recitamus: *Meritò per omnes Chriſti Eccleſias auro pretioſius habetur ferrum illud pœnalium vinculorum*. In honorem horum vinculorum in hac urbe Romana, utpotè totius Chriſtianitatis metropoli, ſumptuoſiſſimum templum erectum fuit. Legimus in Tertulliano: *Aliquando revera inventum eſt, quomodo & aurum non ametur*: plus æſtimatæ fuere catenæ, quibus ligatus fuit S. Petrus, quàm opulentiſſimi theſauri; hi enim expoſiti fuerunt in honorem hujus ferri, quo inſtrumento Apoſtolus ille tantas ſuſtinuit pœnas: *Merito per omnes &c.* Antiquitùs ſummorum Pontificum mos erat, uti teſtatur S. Greg. quòd Regibus & Monarchis dono exhibituri quaſdam inſignes reliquias, clavi aureæ impoſuerint harum catenarum ramenta, quæ clavi huic impoſita Magnates collo appenſa geſtabant: hujus doni facit quoque mentionem Cardinalis Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis: *Ex illis tenuia ramenta Chriſtianiſſimos Principes ad collum religionis cauſa geſtare conſueviſſe*. De Sancto Ignatio Lojola legitur, quòd hic Romæ, quia ab hæreticis, qui ſub ovina pelle lupi tegebant rapacitatem, inquirebatur, carceri fuerit mancipatus; cum verò nonnulli conſolationis ergò eum viſitarent, reſpondit: *Neſcitis, quam felix, & quam glorioſum ſit vinciri pro Chriſto, non ſunt tot compedes in urbe, quin ego plures ferre pro Chriſto deſiderem*.

Ferrum catenæ S. Petri omni auro pretioſiores æſtimantur.

Tert. de hab. mulier. c. 7.

Baron. an. 64. n. 30.

D. Chryſ. maluit eſſe Petrus catenis vinctus, quam Angelus Petrum excitans. Act. Apoſt. 12. 6.

10 Quando Sanctus Petrus Jeroſolymis conſtitutus in carcere, una manu tenebat claves cœli, altera verò vinctus erat catenis Herodis, utrum horum majoris apud ipſum extitit exiſtimationis & pretii, catenæ, an claves? *Erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus*; & quidem adeò ſuavi correptus erat ſomno, ut tametſi ſequenti die ſciret, ſe ductum iri ad patibulum, excitari non potuerit, niſi percuſſus ab Angelo: *Percuſſoque latere Petri excitavit eum*. De ſervis Dei aſſerit S. Hilarius: *Nunquam dulcius requieſcunt, quam cum laboribus fatigantur*. Verùm ut propoſitum dubium penitiùs, & clariùs decidatur, ad id me reflecto, quod de ſe ſcribit D. Chryſoſtomus, dicens: *Si mihi quiſpiam dixiſſet: elige utrum velis; vis eſſe Angelus Petrum ſolvens, an Petrus vinctus?* Utrum horum eum elegiſſe arbitramini? Eſſe Angelum erat eſſe comprehenſorem, idque ſecura erat conditio, & magna prærogativa ei, qui inter mundi hujus agitatur tempeſtates, & extra portum eſt. Solvere iſta vincula, à quorum ſolutione dependebat liberatio, cunctarumque aliarum catenarum diruptio: *Solve jubente DEO terrarum Petre catenas, qui facis, ut pateant cœleſtia regna beatis*; res erat magni meriti. Ferre nuntium favorabile Eccleſiæ, exauditas eſſe preces ſuas (*oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo*) pro ſumma gloria computandum erat. Hiſce tamen non attentis, S. Joannes Chryſoſtomus, homo tantæ ſapientiæ & ſanctitatis, ſciens optimè, in quanto honore & merito apud Deum exiſtant tribulationes, elegit potiùs, & voluit eſſe Petrus vinctus: *Petrus utique eſſe maluiſſem; majus hoc vinculorum donum eſt, quam Solem ſiſtere, aut mundum movere, aut dominari dæmonibus*. In donis quæ a Deo recipimus, conſtituitur homo debitor Dei; at in paſſionibus & adverſitatibus, ſive calamitatibus, quas pro Deo ſuſtinemus, homo ipſiuſmet Dei fit creditor.

S. Hilar.

Chr. h. 8. ad Epheſ.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Examinatur lucrum, meritum, virtus, & perfectio tribulationis.

THEMA.

Specioſa miſericordia Dei in tempore tribulationis, quaſi nubes pluviæ in tempore ſiccitatis. Eccl. 35. 26.

1 Divina bonitas beneficentiam ſuam vel maximè oſtendit tempore tribulationis noſtræ, ad eum prorsùs modum, quo tempore ardoris, & ſiccitatis terræ nubes aquis prægnantes terram reddunt fertilem & fructibus abundantem. Sanctus Antonius de Padua propoſitum textum ita exponit: *Specioſa miſericordia Dei &c. id eſt, dum anima tribulatur pro peccatis, infunditur pluvia gratiæ animam refrigerantis, & peccata dimittentis*. Ergo ex ſententia S. Antonii eximii utpotè Eccleſiæ luminis, in ariditate adverſitatum *infunditur pluvia gratiæ*. Quando cæcus mundus arbitratur, tribulatos à Deo eſſe derelictos, tunc vel maximè Deus aſſiſtit illis, beneficum ſe illis exhibet, ac liberalem in diſtribuendis ſuis donis, & gratiis cœleſtibus. In hujus probationem obſervo, quòd pientiſſimus Salvator octo beatitudines inceperit à tribulatione, & in eandem quoque illas terminaverit: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*; ecce primam: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Beati eſtis, cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes propter me*; ecce ultimam: ex quo de primo ad ultimum infertur, quòd Deus tribulatos potiùs, quàm alios reſpiciat, ut eos beatos efficiat.

In ariditate tribulationis infunditur pluvia gratiæ.

S. Ant. de Pad. in Do. 4. poſt Trin.

Mat. 5. 3. 10. 11.

Tribulationes accumulant infinitas coronas.

2 Sanctus Chryſoſtomus exhortando populum ſuum ad tolerandas patienter adverſitates, inter alia prædicabat: *Cum tribulatione nobis infinitas coronas accumulat*. Si oculo noſtro patriam cœleſtem penetrare, & ſpectare poſſemus, clarè videremus, cuncta Sanctorum diademata, & coronas tranſiiſſe per ignem, & malleos, priuſquam eis fuiſſent impoſitæ: videremus, diademata ditiora, & illuſtriora pluribus tunſionibus & percuſſionibus eſſe expolita: *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit. Omnes Sancti quanta paſſi ſunt tormenta, ut ſecuri pervenirent ad palmam!* Audiamus S. Laurentium Juſtinianum: *Sancti viri quot tribulationes patiuntur, tot victoriæ palmas merentur in cælis; ſed ſi tribulationes ipſorum crudeli miſeratione minuantur, paulatim gemmis corona ipſorum privatur, quia quanto in hoc ſeculo perſecutionibus, paupertate, inimicorum potentia, vel morbi crudelitate fuerint afflicti, tanto poſt reſurrectionem in futuro majoribus honoribus extollentur*.

Chr. h. 66. ad pop.

L. Ju. Juſt. lig. vit. c. 1. de pat.

3 Experientia compertum eſt, quòd arbores, quò altiùs ramos ſurſum attollunt, eò pauciores habeant

fructus; at ſi terram verſùs deprimantur onerati, eò pluribus abundant fructibus. Homines in præſenti vita bonorum temporalium proſperitate gaudentes, ad honores, & dignitates evecti, æſtimati, divinas gratias minimè ſibi attrahere ſolent: *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*: Qui à mundo deſpiciuntur, vilipenduntur, propter amorem Dei patienter tolerant injurias & opprobria, à Deo recipiuntur, foventur & donis ejus adimplentur: *Dejicit, ut erigat* (ait Petr. Bleſenſis) *vulnerat, ut ſanet, ut preſſura vertatur in gratiam, afflictio in coronam*. Paulò ante in eadem Epiſtola ſcripſerat: *Vult, ut de patientia noſtra quaſi de ligno vitæ fructus ſpirituales, & juſtitiæ manipulos colligamus. Sunt autem fructus Spiritus, teſte Apoſtolo, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Omnibus his privatur, qui ſuſtinentia caret; propter quod Salomon dicit: Væ illis, qui ſuſtinentiam perdiderunt. Suſtinentia ergo eſt, libenter flagella Domini ſupportare, quibus nos erudit ad ſalutem.* Ut arbor proferat fructus, neceſſe eſt, adaquetur, & ſtercoretur; ad culturam vitis plura requiruntur: Ut homines terreni, & mundani fertiles ſint, bonorumque operum proferant fructus, colantur oportet, ac fodiantur palis, ligonibus tribulationis; unde docet S. Juſtinianus: *Studioſus planè agricola nunquam deſinit terram excolere, ſemina mittere, inſerere arbores, oliveta plantare, vineaſque purgare ſuas; inde fructum, inde percipit gaudium. Cœleſtis agricolæ attende peritiam, quomodo terram ſpirituali bonitatis ſuæ excoluerit vomere.*

Qui in hoc mundo omnia habent proſpera, divinas gratias ſibi non attrahunt.

Petr. Bl. ep. 848.

S. L. Juſt. fa ſcic. amor.

4 Legimus in ſacris Canticis: *Meſſui myrrham meam cum aromatibus meis*. Certum eſt, myrrham, quia guſtui amara eſt, ſignificare amaritudinem tribulationum; & ecce myſterium, propter quod Spiritus S. cum myrrha jungat aromata, quibus denotantur virtutes, ſuaviſſimam in conſpectu Dei reddentes fragrantiam; quia nimirùm tribulatio eſt fœcunda mater donorum, gratiarum, aliorumque actuum virtutum. Balſamum liquor eſt magni pretii, & ex arboribus, quæ illud producunt, effluit, & promanat; ſed tunc, quando arbores iſtæ percutiuntur, quatiuntur & feriuntur ferro. Appoſitè ſanè ſcribit S. Hieron. in epiſtola quadam ad Marcellam, ubi cum ſtupore ſic diſcurrit: *In creaturis penè omnibus ita eſſe cognoſcimus, illic majorem fructum gigni, ubi onerosa acerbitatis cauſa præceſſerit. Nam & æſtatis & autumni temporibus, quæ tempora miniſtra ſunt frugum, ſterilitatem nimiam nonnunquam hyemis lenitas intulit, cum fœcunditatem maximam frigoris ſæpè præſtiterit auſteritas. Arbores verò ipſæ tanto numeroſiore gravantur fructu, quantò acerbioris frigoris violentia reprimuntur. Semina terræ jacta atque commiſſa, quando glaciali frigore arcente tardius ſurgunt in frugem, utilis radice proficiunt, & tanto poſtmodum amplioribus fructibus prægravata curvantur.*

Cant. 5. 1.

Tribulatio eſt fœcunda mater gratiarum & virtutum.

S. Hier. to. 9. ep. 4. ad Marcel.

5 Filii Iſrael, quemadmodum notat S. Cyprianus, quantò magis in Ægypto angariabantur & affligebantur, tantò magis creſcebant in numero & meritis: *In Exodo declarat Scriptura divina, preſſuris multiplicari nos potius, & augeri, dicens: Quantoque eos deprimebant, tanto plures fiebant, & invaleſcebant magis.* S. Thomas de Villanova tangit fructus, qui ex tribulationibus, & calamitatibus oppreſſorum procreantur, cum ait: *Tribulatio corrigit devios, excitat tepidos, purgat impuros, illuminat cæcos, perficit bonos, coronat pios, firmat dubios.* In progreſſu ejuſdem ſermonis proſequitur hiſce verbis: *Perficit bonos, ſcilicet, in virtutibus; nam præbet materiam exercendæ virtutis. Tolle tribulationem, ubi patientia? ubi manſuetudo? ubi humilitas, fortitudo, fiducia, tolerantia?* Allegat quoque authoritatem S. Bernardi, qui propoſitum noſtrum hac illuſtrat ſimilitudine utili, & ingenioſa: *Sicut ſtella in nocte fulgent, & non in die; ita virtutes in adverſitate, & non in proſperitate ſplendent.*

Quantò Iſraelitæ in Ægypto magis premebantur, & affligebantur, tantò magis creſcebant numero & meritis.
S. Cypr. de exhort. mart. c. 10.
S. Th. de Vil. ſ. de SS. Coſm. & Dam.

6 Laurentius Juſtinianus cum tractat de laudibus patientiæ, deſcendit ad encomia & prærogativas tribulationis, cujus fructus recenſet ſequentes: *Quid verò de ipſarum tribulationum laudibus dicendum eſt, cum ipſæ glorificent Creatorem, compellant ad Deum accedere nolentem, erudiant ignorantem, cuſtodiant virtutes, protegant infirmantem, excitent torpentem, humilient ſuperbientem, purgent pœnitentem, cum Deo faciant laborantem, debilitent impugnantem, & coronent innocentem?* In alio loco, dum idem Sanctus ponderat hunc textum Apoſtoli: *Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio, &c.* adducens metaphoram aliquam à radice arboris deſumptam, ita diſcurrit: Videſne, quot ex hac tribulationis radice (amara ſolet eſſe radix, tametſi ſapidi ſint fructus) virtutum germinent fructus? Amara quidem in ſui initio cenſetur tribulationis experientia, ſed locupletem in illa examinatis præſtat mercedem. Refert Ribadeneira, quòd P. Hieronymus Natalis interrogarit S. Ignatium: *Quænam eſſet compendioſiſſima ad perfectionem via?* Reſponſio, quam dedit, conformis fuit generoſæ illi reſolutioni S. Ignatii martyris, de quo teſtatur S. Hier. quòd cum damnatus ad beſtias, & ad martyrium Antiochia Romam vinctus duceretur, moræ impatiens, ardentem patiendi ſitim hiſce expleverit verbis: *Utinam fruar beſtiis, quæ mihi ſunt præparata, quas & oro mihi veloces eſſe ad interitum, & ad ſupplicia, & allici ad comedendum me, ne ſicut & aliorum martyrum, non audeant corpus attingere. Quod ſi venire noluerint, ego vim faciam, ego me urgebo, ut devorer. Ignoſcite mihi, filioli: quid mihi proſit, ego ſcio. Nunc incipio Chriſti eſſe diſcipulus.* Verba verò alterius Sancti Ignatii ſunt ſequentia: *Si multa adverſa magnaque pro Chriſti amore patiare, pete hanc gratiam à Deo nam cui Dominus hoc tribuit, multum tribuit; hoc enim uno beneficio multa magnaque ejus continentur beneficia*

Amara tribulationis radix ſuaviſſimos producit fructus virtutum, & conſolationum.
S. L. Juſt. c. 5. de patient.

Rom. 5. 4.
Id. Juſt. de obed. c. 24.

Tribulationes ſunt compendioſiſſima via ad perfectionem.
Ribad. l. 1. c. 10.

S. Hier. de ſcrip. Eccl.

7 Si Deus hoc vos impertiret dono gratiæ reſuſcitandi mortuos ad vitam, haud tanti illud æſtimare deberetis, quanti tribulationem ab eodem vobis communicatam. Audiamus Theophilactum in hæc verba Apoſtoli ad Philippenſes: *Vobis datum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini. Forſitan & hoc donum majus eſt, quàm mortuos ſuſcitare.* Huic conformis eſt propoſitio Divi Chryſoſtomi: *Nihil melius, quàm mala pro Chriſto pati. Si quis me cum Angelis ſtatuat, aut cum Paulo vincto, vincula eligerem. Si quis mihi mortuos ſuſcitare dederit non jam id, ſed catenam eligerem.* Aſt nonnè veritas Euangelica eſt: *Major autem horum eſt charitas?* annon idem pronunciavit: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum &c. charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans &c.* Reſpondeo, eſſe veriſſimum; at diluo omne dubium verbis ejuſdem S. Doctoris: *Pœna interroget, ſi quis veraciter amet*: qui ſuſtinet & patitur cum merito tribulationes, cor ejus non poteſt non ardere igne divini amoris. Unde & de S. Apollinare ſcribit B. Petrus Dam. *In hoc ineffabiliter gaudet, dum ſibi cumulari gaudia per tormenta videt: pœnis fovetur, incendio refrigeratur, fame reficitur, incendio dilatatur; & id maximum lucrum putat, ſi gravem de paſſione Domini ſarcinam portet.*

Tribulari majoris gratiæ æſtimari debet, quàm gratia ſuſcitandi mortuos.
Theoph. ad Philip. 1. 29.

D. Chr. h. 5. de patient. Job.

1. Cor. 13. 1.

Pet. Dam. ſ. 2. de S. Apol.

8 Definitum ac deciſum eſt ab infallibili cathedra Vicarii Chriſti, cunctiſque fidelibus, ut ad perferendas tribulationes excitentur, manifeſtatum: *Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam, in Chriſto Ieſu modicum paſſos, ipſe perficiet.* Ubi obſervetur, perfectionem hanc, quæ eſt effectus Divinæ gratiæ, & quæ à Deo communicatur, promitti etiam illis, qui paſſi fuerint mediocriter: *Modicum paſſus perficiet.* Cuinam metallo aſſimilatur tribulatus? Non ferro, non cupro, non argento; ſed auro, quod pretio ſuo ſuperat omnia: etenim ſicuti exigua hujus quantitate comparatur multum; ita brevi, exigua, ac modica adverſitate patienter tolerata ingens facimus lucrum: *Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* In parabola illa quam Chriſtus Dominus, optimè ſciens valorem tribulationum (*didicit ex iis, quæ paſſus eſt*) compoſuit de ſemine, poſt aſſignatos varios gradus meſſis, centeſimum fructum iis aſſignavit duntaxat, qui patienti animo ſuſtinent adverſitates & tribulationes; idque non immeritò, quia *patientia opus perfectum habet*; unde Seraphicus Doctor tribulatos exhortatur hiſce verbis: *Perfectius eſt adverſa tolerare patienter, quàm bonis operibus inſudare.* At noſtro propoſito conformius Didacus Stella, dum in Lucam, & in citatum textum commentatur, diſcurrit: *Dixit hic Chriſtus fructum*

Etiam modica tribulatio apta eſt maximum ferre fructum.
1. Pet. 5. 10.

Luc. 8.

Perfectius eſt adverſa patienter tolerare, quàm bonis operibus inſudare.
Did. St. in c. 8. Luc.

in

Digitized by Google

in patientia, quia oportet multa adverſa pati, ut fructum afferamus; & non pati ſolum, ſed patienter tolerare. Vt enim ſegetem in agro, pluvias, nives, glacies, pruinas, grandines, & tempeſtates ferre neceſſarium eſt, antequam matureſcat, & fructum ferat: ita hominem fidelem intus, & extrinſecus multa pati mala oportet, quibus exhauſtis tempore ſuo fructificet. Id, quod propoſito noſtro inſervit, eſt, unicum duntaxat granum, unicum ſolum ſemen eſſe ſufficiens ad proferendum centum, quia unus actus veræ tolerantiæ in adverſitatibus tanti valoris eſt, ut eodem lucremur inæſtimabiles theſauros gratiæ, & gloriæ.

Continuatio ejuſdem propoſiti. Gerſon. to. 1. cont. lect. flag.

9 Legimus in Gerſone: *Plus aliquando valet pia flagellorum Dei ſub ejus manu tolerantia ſine murmure, ſine reprehenſione divinorum judiciorum, ſine rancore vel odio contra ſuperiores ſuos, vel alios affligentes ſe juſte, vel injuſte, quam ſi iracundus & impatiens, nedum flagellaret ſeipſum ad ſanguinem, ſed laceraret & diſcerperet membratim ad mortem.* Bloſius etiam lib. de conclavi animæ, inſinuat hoc lucrum tribulationis: *Homini utilius eſt, etiam modicum gravamen patienter pro DEI honore, vel amore ferre, quam grandia opera patrare.* Et alibi dum conſolatur puſillanimes, tradit eis hanc doctrinam: *Credo mihi, ſi corda omnia in unum redigerentur, non poſſent in hac vita minimum ferre præmium, quod redditurus ſum in illo ævo ſempiterno, etiam pro minima quaque cruce, quam quiſpiam ex amore paſſus fuerit mea cauſa.* In progreſſu deinde ejuſdem capitis addit: *Afflictio bonum eſt occultum, quod nemo compenſare queat, adeo ut etiamſi quis centum annis crucem amicabilem flexis genibus a me precetur, nec ſic tamen illam emereri poſſit.*

Bloſ. de concl. anim. c. 2. §. 3. Idem de conſ. puſill. c. 14.

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Quia tribulatio habet aliquid Divini, ideò Chriſtus animas afflictas amplexatur, & cum eiſdem converſatur.

THEMA.

Cum eſſet Filius Dei, didicit ex eis, quæ paſſus eſt. Hebr. 5. 8.

1 DOctor gentium, in cœlo édoctus, de incarnata Sapientia ſcripſit: *Didicit ex eis, quæ paſſus eſt.* Ecce quàm ſublimem præcelſumque dignitatis gradum attingat tribulatio, ipſum docet & inſtruit unigenitum filium Æterni Patris: *Cum eſſet filius Dei.* Quis hic in terris Deum cognoſcebat, priuſquam anguſto Virginis utero geſtabatur concluſus? *Deus in domibus ejus cognoſcetur, cum ſuſcipiet eam*; ſic ante multa ſæcula prædixerat regius Propheta. Quando cœleſtem paradiſi aulam mutavit in pauperem domum Lauretanam, & verè dicere potuit: *Ego autem mendicus ſum & pauper*, & poſtea aſcendit patibulum; tunc & non antea mundus coram illo flexit genua: *Humiliavit ſemetipſum Dominus &c. propter quod & Deus exaltavit illum &c.*

Tribulatio ipſummet erudivit filium Dei.

Pſ. 47. 4.

2 Pluribus ante adventum Redemptoris noſtri ſæculis prædictum fuit per Jeremiam Prophetam: *Expectatio Iſrael Salvator ejus.* At quo tempore? *In tempore tribulationis.* Neſcio ſanè, qua via Deus ſe notum fecerit, & manifeſtum, an per miracula, per prædicationem Euangelii, per ſequelam & imitationem populi; an verò per ærumnas, crucem, & paſſionem, mira animi generoſitate, inauditaque manſuetudine toleratam. *Cognoverunt eum in fractione panis*, ait Euangeliſta: quem textum ad noſtrum propoſitum mirè exponit Drogo Hoſtienſis: *Vere*, inquiens, *non agnoſceris, Domine, niſi in fractione panis. Panis caro tua eſt, fregiſti manibus tuis corpus tuum, quia poteſtatem habes ponendi animam tuam, & iterum ſumendi eam; fregiſti corpus, quod foris apparebat, & oſtendiſti medullam, quæ intus latebat; niſi enim patiaris, non cognoſceris: Ibi, inquit, abſcondita fortitudo ejus*, Habac. 3. *Quæ autem fortitudo tua, niſi manſuetudo tua, niſi humilitas, niſi ſapientia & obedientia? Has virtutes formoſiſſimas, & ſuaviſſimas in fractione panis, hoc eſt, in paſſione tua, nobis oſtendiſti.*

Chriſtus per paſſionem, & ærumnas ſe nobis fecit manifeſtum. Jer. 14. 8.

Luc. 24. 35.

Drog. Hoſt. Sacram. Do. paſſ.

Chriſtus ab initio Incarnationis cœpit amplexari crucem & tribulationem.

3 Gerſon allegando diſcurſum, quem inſtituerunt ſex Magiſtri Theologiæ in laudem tribulationis, refert dictum unius, qui fuit quartus: *Adoramus crucem, eo quod Salvator noſter Ieſus Chriſtus eam plus, quam triginta annis pertulit.* Non eſt, quòd reſpiciamus duntaxat crucem conſtitutam in monte Calvariæ, quia quamprimùm incarnatus fuit in Maria Virgine, amplexatus fuit tribulationem, tamquam dilectiſſimam ſuam ſponſam; unde ubi noſtra Vulgata legit: *In laboribus a juventute mea*, habent aliæ verſiones, *moribundus, expirans, agonizans a puero.* Guerricus Abbas, dignus S. Bernardi diſcipulus, ſerm. 3. de Annunciatione ſcribit: *Omnium tamen humanarum infirmitatum, vel injuriarum, quas pro nobis pertulit divina dignatio, ſicuti tempore primam, ſic etiam humilitate ferè maximam exiſtimo, quod in utero concipi, & in utero novem menſium tempore Majeſtas illa circumſcripta paſſa eſt contineri. Vbi enim ſic ſe exinanivit, aut quando penitus a ſemetipſo ita defeciſſe viſus eſt?* Quamprimùm deſcendit in terram, quænam fuit prima infinitæ illius ſapientiæ, & omnipotentiæ expeditio? Non ſtatim plantavit Eccleſiam, neque populos ad cultum divinum reduxit, non deſtruxit idololatriam, non principes tenebrarum dejecit è ſua tyrannide, neque ſubitò genus humanum redemit; ſed ante omnia amplexus eſt crucem, & tribulationem per novem menſes in utero materno, deinde editus in lucem amplexatus eſt paupertatem, nuditatem, fœtorem, & anguſtiam ſtabuli: *Reclinavit eum in præſepio*; idque hunc in finem, ut in ſua perſona ſanctificaret tribulationem.

Gerſ. l. 4.

Guerr. Ab. ſ. 3. de Annun.

4 Præterea, *Volve, & revolve*, ait S. Bonaventura, *vitam boni Ieſu, & non invenies eum niſi in cruce; ex quo enim carnem aſſumpſit, ſemper in pœna fuit.* Theſaurum, quem pro noſtra redemptione ſolvit Patri ſuo Æterno, non acquiſivit per miracula à ſe patrata, neque teſtimonia Patris ſupra Thabor & fluvium Jordanis; nec etiam per populi acclamationes; ſed per pœnas, & paſſiones ſuas: *Poſitus eſt hic in ſignum, cui contradicetur*, prædixerat ei S. Simeon, & meritò; etenim, uti diſcurrebat ſecundus Magiſter apud Gerſonem, *Dixit*, nempè ſecundus, *quòd ſi aliquis homo eſſet ſine peccati macula, ut Deus erat, & poſſet vivere annis triginta ſine corporali cibo, Deus quoque concederet eum loqui cum Angelis in aere, ſicut conceſſit Mariæ Magdalenæ, non poſſet in hac vita mereri tantum meritum, ſicut aliqua perſona mereretur in parva adverſitate, ipſam patienter ob Dei amorem tolerando.* Si Salvator noſter dicendo: *O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte, ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus*, inſinuare voluit, quòd ſolus ipſe plura paſſus fuerit, quàm omnes alii viatores ſimul, computate, ſi poteſtis, quàm dives ſit theſaurus infinitorum ſuorum meritorum.

Chriſtus à nativitate ſua ſemper inventus fuit in cruce. S. Bon. ſ. 3. de paſſ.

Gerſ. ubi ſup.

5 Modum docet Bloſius, quo Chriſto Domino ſimiles, & magis cœleſtes, quàm terreni eſſe poſſimus: *Afflictio*, ait, *hominem ex terreſtri cœleſtem efficit. Afflictio hunc mundum homini alienum reddit, & perpetuam adducit meam familiaritatem*; ita Chriſtum introducit loquentem, & conſolantem tribulatos. Quærunt nonnulli, cur Salvator Saulum, cum Chriſtianos perſequeretur, allocutus fuerit, ac ſi ipſum immediatè perſecutus fuiſſet: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Non deeſt, qui reſpondeat, Chriſtum Dominum hoc loquendo voluiſſe indicare, perſecutiones illas, quibus infeſtarentur ſui fideles imitatores, non aliter accipiendas eſſe, ac ſi in propriam ſuam redundarent perſonam, ut ſic verum illud eſſe experimeret: *Qui vos tangit, me tangit*; ſimulque ſanctificaret in ſeipſo, ac venerabiliores redderet omnes perſecutiones. Huc indubiè reſpexit Euſebius, quando aſſerit: *Quædam divina authoritas tribulationi ineſt, ut efficacius ſæpe per illam ſpiret Spiritus Sanctus, quam per Prophetas & ſacras Scripturas. Interdum verbis ſacris non raro reſiſtimus, & monitionibus ſanctorum Patrum & Doctorum; at tribulationes neſcio quomodo plauſum conciliant Deo loquenti, ut ſtatim cedamus, & pareamus. Nemo ſurdus eſt, nec durus tribulationi, Dei eloquentia eſt, & cathedra Spiritus Sancti.*

Tribulationes hominem ex terreſtri reddunt ſpiritualem. Bloſ. de conſ. puſil. c. 14.

Euſ. l. 6. ſacr. elect. or. 100.

6 In variis locis operum ſuorum Divus Chryſoſtomus ſtudium impendit haud exiguum, ut unicè nobis commendaret tribulationem; ſpecialiter verò homil. 8. ad Epheſios ita ſermocinatur: *Si Chriſtus*

Chriſtus per adverſitates voluit intrare in gloriam ſuam. S. Chr. h. 8. ad Ephes.

Digitized by Google

ipſe pro me ſervus factus, gloriamque ſuam exuens, tanti non duxit eſſe in gloria, quanti quod mei cauſa crucem ſubiret, quid quæſo illius nomine ferre non debeo? Quamvis gloria paradiſi pluribus titulis ei debita eſſet (*ſi filius & hæres*); attamen grata & accepta ei minimè videbatur, niſi eam per adverſitates, & contradictiones vitæ hujus lucraretur: unde Diſcipulis illis euntibus in Emaus proteſtando dicebat: *Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Præterea quamvis in pœnali illa Illiade triginta trium annorum, præſertim verò toto paſſionis ſuæ decurſu, ſummas ſuſtinuerit ærumnas, tormenta & opprobria; attamen vix aut ne vix quidem aliquid ſe paſſum fuiſſe exiſtimabat, veluti evidenter expreſſit verbo illo: *Quæ? Reſpondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non cognoviſti, quæ facta ſunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quæ?* Quaſi omnium, quæ paſſus fuit, jam eſſet oblitus, aut eadem nihili planè æſtimaſſet; ſiquidem alia occaſione dixerat per os Zachariæ: *His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me.*

Luc. 24. 26.
Ibid. 18.
Zach. 13. 7.

Per Chriſtum tribulationes ſanctificatæ, & veneratione affectæ fuerunt.

7 In Veteri Teſtamento tribulatio non erat in tanta æſtimatione, imò Divinam legem obſervantibus promittebantur offerrebanturque bona terrena: *Bona terræ comedetis*: at in lege Euangelica, poſtquam filius Dei in ſe ſuſcepit tribulationes, & calamitates, & ad menſuram, ac proportionem illarum ſtatuit nos regni ſui facere participes, tribulatio ſanctificata, & in ſumma veneratione habita fuit. Judic. 9. legimus de Abimelech: *Aſcendit in montem Selmon cum omni populo ſuo, & arrepta ſecuri præcidit arboris ramum, impoſitumque ferens humero, dixit ad ſocios: Quod me videtis facere, cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, ſequebantur ducem.* A quo tempore filius Dei, qui erat impaſſibilis (*unigenitus in ſinu Patris*) noſtra paſſibili ſe veſtivit carne, ac ſubjacere voluit ſiti, fami, frigori, laſſitudini, paupertati, opprobriis, cunctiſque aliis adverſitatibus, quas ſuo exemplo & prædicatione ſanctificavit, cuncti deinde fideles, præſertim qui in primis vixere ſæculis, felices ac fortunatos ſe exiſtimabant, quotieſcunque capiti ſuo ſe conformare poterant. Hinc eſt, quòd S. Joannes, qui in primo ſæculo vixit, hanc habuerit viſionem in inſula Pathmos: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum &c. Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & unde venerunt? Et dixi illi, Domine mi, tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt qui venerunt de magna tribulatione, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni: & ideò ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die, ac nocte, in templo ejus: & qui ſedet in throno habitabit ſuper illos.*

Judic. 9. 48.
Apoc. 7. 14.
Apoc. 7. 9.

Deus ſemper propè adeſt tribulatis.

8 Sanctus Baſilius Magnus commentando in verſum hunc: *Propè eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde*; finem unum exponit, ob quem Salvator noſter dignatus fuit deſcendere in terram, dicens: *Adventum Domini primum, quo venit in carnem, pronunciat propinquantem jam, nec longe remotum: quod quidem ex ſimili fere ſententia Iſaja credibile tibi fiat.* Ecquod erat ſignum illud, quo Divinitas innoteſcere voluit converſando nobiſcum in hac lacrymarum valle? *Spiritus Domini ſuper me, cujus gratia unxit me, euangelizare pauperibus miſit me, ſanare tribulatos corde.* Conformiter huic propoſito Sanctus Bernardus vela conſiderationis ſuæ expandit ad tres pueros in fornace Babylonica exiſtentes, ubi Deus inter flammas illas voluit etiam patere conſpectui ſacrilegi illius tyranni: *Species quarti ſimilis filio Dei.* Et conſiderans hoc factum reflectit ſe ad tribulatos, de quibus ſic ſcribit: *Ibi cum eis es Domine. Ibi in tuo nomine congregatis medius adſtas, ſicut olim cum tribus pueris es dignatus etiam Ethnico apparere, ut diceret: Quia ſpecies quarti ſimilis filio Dei. Quid trepidamus? Quid cunctamur? Quid refugimus hunc caminum? Sævit ignis, ſed Dominus nobiſcum eſt in tribulatione.*

S. Baſil. pſ. 33.
S. Ber. ſ. 17. ſup. Pſ. Qui habit.

Tribulatio eſt ſecurior via perveniendi ad Deum.

9 Pro conſolatione afflictorum doctrinam hanc notatu dignam tradit Gerſon, cum ait: *Tribulatio animam hominis ad DEUM perducit, & eſt certior & ſecurior via Deum adeundi.* Orationes, eleemoſynæ, jejunia, Sacramentorum frequentatio, lectio librorum ſpiritualium, verbum Dei, opera miſericordiæ, tum ſpiritualia, tum corporalia, omnia iſta ſunt efficaciſſima media, quibus homo Deo conjungi & uniri poteſt: at certior & ſecurior via, ait hic magnus vir, eſt tribulatio, quia in hac infallibiliter Deum invenimus: *Iuxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde.* Quamvis devotio ſit actus religionis reſpiciens Deum, nihilominùs minimus gradus tribulationis propter amorem Dei toleratæ pluris æſtimatur, quàm quævis fervens devotio.

Gerſ. t. 4.

10 Audiamus adhuc Bloſium, inſignem vitæ ſpiritualis, & perfectionis magiſtrum: *Gratior, inquit, illi eſt humilis internarum derelictionum tolerantia, quàm ingens devotionis dulcedo.* Non dixit, Deum nobiſcum eſſe in proſperitate, & deliciis noſtris temporalibus: *Cum ipſo ſum in tribulatione.* Quòd ſi veritatis hujus indubitatum deſideremus ſignum, & teſtimonium, audiamus S. Bern. *Unde ſcimus*, quærit ipſe, *quod ſit nobiſcum in tribulatione? Ex eo utique, quod in ipſa tribulatione ſumus nos. Quis enim ſuſtineret? Quis ſubſiſteret ſine eo?* Sanctus Anton. ſerm. 8. de Apoſtol. ſcribit: *Tribulatio eſt jugum ſuave, & leve propter multam ſocietatem, quia omnes Sancti in tribulatione fuerunt, 1. Petr. 5. Scientes eandem paſſionem ei, quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri &c. Quia ergo multos habemus ſocios in tribulationibus, leves debent videri, quia & Chriſtus eſt ſocius, Pſ. 90. Cum ipſo ſum in tribulatione.* Oſtendit denique S. Ber. ſerm. ſequenti, quantùm Deus amet, & gaudeat eſſe nobiſcum in tribulationibus: *Deliciæ, inquit, meæ eſſe cum filiis hominum. Emanuel, nobiſcum Deus. Ave gratia plena, ait Angelus ad Mariam, Dominus tecum. In plenitudine gratiæ nobiſcum eſt, in plenitudine gloriæ erimus nos cum eo. Deſcendit, ut prope ſit his, qui tribulato ſunt corde, ut nobiſcum ſit in tribulatione noſtra.*

Non in proſperitate, ſed in tribulatione nobiſcum eſt Deus.
Bloſius Parad. animæ c. 9 n. 7.
S. Ber. ſ. 16. ſup. Pſ. Qui habit.
S. Ant. de Pad. ſ. 8. de Apoſt.
S. Ber. ſ. 17. in Pſ. Qui hab.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Servi Dei cum gaudio, & jubilo atrocia ſuſtinuere tormenta, & quàm plures alias adverſitates.

THEMA.

Inundationes maris quaſi lac ſugent. Deuteron. 33. verſic. 19.

Veri Dei ſervi cum jubilo excipiunt tribulationes.

1 EX tota ſacra Scriptura haud ſcirem excerpere thema magis proprium & congruentius eo, qood jam propoſui, ad demonſtrandum jubilum, & gaudium, quo veri Dei famuli pro amore ejus excipiunt tribulationes, & in iiſdem lætantur. Aquas marinas à furioſis ventis ac procellis ad littus agitatas, quis neſcit ſalſas eſſe & amaras? Et ideò typus ſunt adverſitatum, quæ juſtis inſtar lactis videntur eſſe dulces & ſuaves: *Quaſi lac ſugent.* Conſolationes ſpirituales per lac denotatas imbibit anima in amaritudine tribulationum. Stephanus Cantuarienſis ſcribit: *Inundatio maris eſt abundantia tribulationis, quæ tunc ſugitur, cum dulcis a juſtis reputatur.*

Steph. Cant. in alleg. Guaffredi.

Viri perfecti ex amaris tribulationibus ſugunt lac ſpiritualis gaudii.

2 Prædixerat Magiſter cœleſtis Diſcipulis ſuis perſecutiones imminentes: *In mundo preſſuram habebitis; plorabitis & flebitis vos: ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum.* Aqoæ erant & inundationes ſalſæ & amaræ; ſed ecce lac, quod ex harum aquarum amaritudine ſugebant: *Ibant Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.* In ſuis vilipendiis, deſpectibus & opprobriis, quibus afficiebantur, promotos ſe credebant ad eminentes dignitates: *quoniam digni habiti ſunt*, quòd pro amore Chriſti extremos paterentur deſpectus, & perſecutiones. Sanctus Petrus in prima ſua Epiſtola ſummoperè ſtuduit fidelibus imprimere digniſſimam hanc opinionem: *Communicantes Chriſti Paſſionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis; quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus ſpiritus, ſuper vos requieſcit.*

1 Petr. 4. 14.

3 Celebris eſt ſermo Doctoris melliflui, in quo mar-

Digitized by Google

S.Laur. cum gaudio ſuſtinuit martyrium. S.Ber. l.6.in Cant.

martyrum ponderat lætitiam, quando in atrociſſimis conſtituti erant tormentis, & ſuppliciis: *Stat*, inquit, *martyr tripudians & triumphans, toto licèt lacero corpore, & rimante latera ferro: non modò fortiter, ſed & alacriter ſacrum è carne ſua circumſpicit ebullire cruorem*. Sancto Laurentio impius & furioſus Imperator exquiſita tormentorum genera, & ſupplicia, quibus Martyres torqueri ſolebant, oſtenderat; at ſanctus Martyr ſubridens dixit: *Has epulas ego ſemper optavi*: imò craticulæ impoſitus, dum ſobjecto igne torreretur, improperando ei dixit: *Diſce miſer, quod carbones tui mihi refrigerium præſtant*. Tam fervens erat illius deſiderium patiendi pro Chriſto, ut aſſatus dixerit: *In medio ignis non ſum æſtuatus: aſſatus gratias ago*. Audiamus Leonem Magnum, è Petri cathedra in honorem hujus martyris ſermocinantem: *Superari charitatis Chriſti flamma non potuit, & ſegnior fuit ignis, qui foris uſſit, quam qui intus accendit*. Cognoſcebat S. Laur. utpote à Deo illuminatus, ſummam gloriam, & infinitum meritum, quod ex adverſitatibus pro Chriſto perpeſſis depromitur.

S.Leo ſ.de S. Laur.

4 De calice amariſſimo Paſſionis ait citatus D. Bern. *Calix hic inebrians quam præclarus eſt! Præclarus, inquam, atque jucundus non minus Imperatori ſpectanti, quam militi triumphanti*. Legimus in vita & martyrio S. Vincentii, quòd Dacianus, poſtquam omnes carnifices hunc martyrem torquentes fatigaverat, ac quævis adhibuerat atrociſſima ſupplicia, tandem juſſerit, eum collocari in molli, delicato ac odorifero lecto; aſt ſanctus Martyr, ubi primò in tormentis gaudebat, & tripudiabat, tantam hujus mollitiei concepit nauſeam, & tædium, ut Deo reddiderit animam, plus abhorrens, inquit hiſtoria, delicias, quàm pœnas. Dixerat quoque feroci illi tyranno: *Hoc ſolum valde metuo, quia te fingis velle mihi miſereri: nolo, ut aliquid minuas de ſuppliciis, ut te victum in omnibus fatearis*. Timebat nimirum, ne tyrannus deſiſteret à tormentis. S. Ignatius martyr deſiderii ſui affectus explebat hiſce verbis: *Utinam fruar beſtiis*. Fortè ad deguſtandas earum carnes in lautiſſimis convivis? Fortaſſis earundem beſtiarum inhiabat venationi & prædæ? Forte ut ipſarum in theatris gauderet ſpectaculo? Nihil horum, ſed *utinam fruar beſtiis, quæ mihi ſunt præparata, quas & oro mihi veloces eſſe ad interitum*. Verificari de ipſo poterat, quod in alio propoſito jam dictum eſt: *Cum leonibus luſit quaſi cum agnis*. Chriſtianis idem ſcripſerat: *Timeo dilectionem veſtram, ne ipſa me lædat*: timebat nimirum, ne eorum preces ſuum impedirent martyrium.

S.Ber.cit. ſup. Hoc ipſum fecit S. Vinc. — S.Ignatius martyr.

5 Legimus in Sancto Ambroſio: *Prompti depereunt in melius reparandi, quibus per anguſtias tribulationum aperitur exitus ad amplitudinem gaudiorum*. Si velimus inſpicere, & ſpectare martyrium S. Andreæ Apoſtoli propiùs & evidentiùs, cum ſtupore videbimus hanc lætitiam in paſſione & tribulatione; etenim ut ſcribit D. Bernardus in ejus vigilia: *Andreas homo erat ſimilis nobis, paſſibilis, & tam vehementi ardore ſpiritus crucem ſitiebat, tam inaudito à ſæculis gaudio tripudiabat*. Unde derivabatur hoc gaudium, & immenſum jubilum? *Virtutem ſanctæ crucis agnoverat*. Quando anima hanc attingit tribulationum notitiam, quanti apud Deum, qui *ſpirituum ponderator eſt*, ſint pretii, quanti meriti, quanti emolumenti, quod inde percipit, quantùmque Deus illis delectetur, & gaudeat, nulla eſt tribulatio, nulla adverſitas, quæ nobis non ſit grata, ſuavis & acceptabilis; unde S. Thereſia dicere ſolebat: *Aut mori, aut pati*; & ſanctus Franciſcus: *E tanto il bene ch'aſpetto, ch'ogni pena m'è diletto*: Tantum eſt bonum, quod præſtolor, ut oblectatio mea ſit omnis pœna & dolor. *Non ſe capit præ magnitudine gaudii* (dicebat S. Bernardus de S. Andrea): *ergone tanta eſt exultatio, ut exultet & ipſa crux?* Voluit Divina providentia, præſertim in primo iſto ſæculo, in quo crudele, & horrendum Chriſtianorum macellum inſtituendum erat, mundo manifeſtare non ſolùm valorem adverſitatum pro Chriſto perpeſſarum, verùm etiam conſolationes, & gaudia interna, quæ inde derivarentur in martyres, & in quoſcumque alios, qui aliquid pro Chriſti fide ſuſtinerent. Porrò rationem reddit Dion. Carth. magni illius gaudii & jubili, quod ex cruce ſua hauſit S. Andreas, exprimens motivum, omni Chriſtiano homini, cum aliqua premitur tribulatione, valdè neceſſarium ad hoc, ut lubenter & patienti animo patiatur: *Salve crux, quæ in corpore Chriſti dedicata es, & ex membrorum ejus margaritis ornata. Antequam te aſcenderet Dominus, timorem terrenum habuiſti, modo vero amorem cœleſtem obtinens, pro voto ſuſciperis; ſciris enim à credentibus, quanta in te gaudia habeas, quanta munera præparata*.

S.Amb. ſ. 14. de SS Nazar. & Celſo. Expenditur ſtupendum gaudium quo S. Andr. properavit ad crucis ſupplicium. S. Ber. in vig. S. Andr. — Idem l.c. — D.Cart. de S. Andr.

6 Chriſtus, æterna Patris Sapientia, defraudari aut decipi non potuit, quando elegit crucis patibulum: *Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem*; videlicet, ut expoſitores declarant, quia Chriſtus Dominus ſine paſſione poterat redimere genus humanum; ad hoc etenim optio ſibi data erat ab æterno ſuo Patre; voluit potius amplexari crucem, quam & poſt ipſum Apoſtoli aliique innumeri fideles magna ſapientia & prudentia præditi ſponte elegerunt: concludendum eſt, id cedere in ſummam gloriam, gaudium & remunerationem. *Videmus* (ſcribit S. Paulus de Redemptore noſtro) *Jeſum propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum*. Ubi S. Ambroſius addit: *Hic oſtendit, quia gloria & honor crux eſt Chriſti*. B. Petrus Dam. in noſtrum favorem hoc concludit argumentum: *Redemptor noſter ſervilem formam, quam ex intemerata Virgine ſuſcepit, non ante regnis cæleſtibus intulit, quam omnia, quæ Scriptura teſtatur, irriſionum atque pœnarum tormenta pertulit. Quid ergo novum, ſi peccator homo rerum, quæ extra ſe ſunt, ſuſtulerit crucem?* Elapſum eſt tempus illud, quo in cordibus fidelium bulliebat ſanguis agni occiſi recenter effuſus; unde ſequebatur, uti refert idem Apoſtolus: *Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem*. Hæc confidentia fundatur ſupra patientiam, quam in tribulationibus exercemus: *Patientia vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem. Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus eſt, veniet, & non tardabit*.

Chriſtus cum gaudio ſuſtinuit crucem. — Hebr.12. — S.Amb. — D.Pet. Dam. l.6.ep.31. — Heb.10.34.

7 Verùm non in nova duntaxat lege, ubi promptam habemus æternam remunerationem, hilari animo fideles ſuſtinebant adverſitates; ſed etiam in antiqua. Lego in Habacuc: *Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat, ut requieſcam in die tribulationis. Ficus enim non florebit, & non erit germen in vineis: mentietur opus olivæ, & arva non afferet cibum: abſcindetur de ovili pecus, & non erit armentum in præſepibus. Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jeſu meo. Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes meos quaſi cervorum: & ſuper excelſa mea deducet me victor in Pſalmis canentem*. Summo cum gaudio Martires non modò ſubſtantiam ſuam, ſed etiam vitam pro Chriſto exponebant: quantò magis decet, & rationi congruum eſt, ut nos æquo animo feramus ad minus jacturam bonorum temporalium, quæ *Dominus dedit & Dominus aufert?*

Fideles antiquæ legis etiam hilari animo ſuſtinuerunt adverſitates. Hab.3.16.

8 Audiamus S. Antonium Pad. *Chriſti*, ait, *ſunt duo adventus. In primo habuit merces, ſcilicet, paupertatem & humilitatem, quas in nundinis nobis propoſuit, ut eas emeremus, ſine quibus divites eſſe non poſſumus. Propoſuit etiam & gloriam, quæ eſt in tribulatione lætitia, in perfectione patientia. Ad has nundinas venerant Apoſtoli, in quibus mirabiles merces lucrabantur, cum ibant gaudentes à conſpectu concilii &c. Super hoc Prov. 20. Malum eſt, malum eſt, dicit omnis emptor, & cum receſſerit, tunc gloriabitur. Si ad nundinas tribulationum, in quibus venduntur vera divitiæ, venire diſponis, vide prius, an habeas in burſa cordis pretiū patientiæ, & lætitia, quo emere poſſis; alioquin non conſulo tibi, quod accedas, quia ridebis vacuus; ſi vero confidis de pretio, accede, non cures ſi difficiles ſunt divitiæ, ſi malum, id eſt, amarum eſt bibere calices tribulationis; cum enim receſſeris, tunc gloriaberis, quia à ſiniſtra ad dexteram, in qua eſt longitudo dierum, tranſibis. Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*.

S.Ant. de Pad. In D.9. poſt Trin. Per patientiam in tribulationem emuntur theſauri cœleſtes.

9 Legimus in Bloſio: *Quem Deus donis potioribus adornare, ſublimiterque transformare decrevit, eum non blande & molliter lavare, ſed totum in mare amaritudinis immergere conſuevit*. Seneca ſolo naturali inſtructus lumine quærebat: *Quare multa bonis viris adverſa eveniunt? Nihil accidere bono viro mali poteſt. Non mi-*

Bloſ.Inſt. ſp. c.8. Quem Deus vult exaltare, prius immergit mari amaritudinis tribulationum. Sen. de provid.c.1.

ſcentur contraria. Quemadmodum tot amnes tantorum ſupernè dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium non mutant ſaporem maris, nec remittunt quidem; ita adverſarum impetus rerum viri fortis non vertit animum: manet in ſtatu, & quicquid evenit, in ſuum colorem trahit, eſt enim omnibus externis potentior; nec hoc dico, non ſentit illa, ſed vincit, & alioquin quietus placiduſque contra incurrentia attollitur: omnia adverſa exercitationes putat. Refert P. Hieremias Drexel. de VVenceslao Rege Bohemiæ, quòd profligato ſuo exercitu, ductus & ipſe captivus, ac in poteſtate hoſtis redactus, interrogatus fuerit, quo animo ferret ſiniſtrum hunc fortunæ caſum, miſeramque ſuæ captivitatis ſortem. Reſpondit: *Nunquam meliori*: cujus & ſubdit rationem: quia prius regni mei confidens viribus, rarò de DEO æternaque ſalute mea cogitabam; at quia nunc omni humano video me deſtitutum ſubſidio, benè contentus ſum, & totus confido in auxilio divino.

Drexel. Gyn. par. p. 3. c. 1.

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

Afflictis & tribulatione preſſis communicat Deus conſolationes, & gaudia ſpiritualia.

THEMA.

Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. 2. Cor. 7. 4.

S. Paul. ſummo replebatur in maximis ſuis tribulationib. gaudio.
2. Cor. 11. 23. 24.

1 QUanta Sanctus Apoſtolus toto vitæ ſuæ Apoſtolicæ decurſu paſſus fuerit, evidens hujus teſtimonium perhibent non modò Acta Apoſtolorum, verùm etiam ejuſdem Epiſtolæ: *In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter; ter virgis cæſus ſum; ſemel lapidatus ſum; ter naufragium feci; nocte & die in profundo maris fui; in itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis latronum &c.* Nihilominus in hiſce adverſis caſibus conſtitutus, variis in locis, præcipuè in allegato textu thematis, declarat & fatetur, quòd ejuſmodi imperceptibiles calamitates hilari animo & ſummo cum gaudio ſuſtinuerit: *Repletus ſum gaudio, ſuperabundo &c.* Ex revelatione ejuſdem Apoſtoli novimus, ipſum nonnunquam raptum fuiſſe in cœlum, Divinorumque ſecretorum factum participem; non conſtat tamen, quòd Deus tunc *prævenerit eum in benedictionibus dulcedinis*, neque ipſe eo tempore tanto perfuſus fuit gaudio, veluti conſtitutus in extremis calamitatibus. Non dicit, *abundo*, ſed *ſuperabundo gaudio in omni tribulatione*; ubi quoque notetur illud, *omni*.

Deus totius conſolationis ſemper adeſt tribulatis.

2 Apertè Deus Animæ tribulatæ ſignificat: *Cum ipſo ſum in tribulatione*. Idem Pſalmiſta ore Spiritus Sancti pronuntiat: *Juxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde*. Quid mirum igitur, ſi homo tribulatus internas experiatur conſolationes, & gaudia, dum ſecum habet illum, de quo ſcriptum eſt: *Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra? Omne gaudium exiſtimemus* (ſic exhortatur nos S. Bernardus) *cum in tribulationes varias inciderimus, fratres mei, non modò quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum, ſed quoniam juxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde.* Ingenioſè ſanè ponderat & obſervat S. Auguſtinus illa Apoſtoli verba ad Romanos: *Spe gaudentes, in tribulatione patientes*; quòd nimirùm tribulatio conjungatur cum lætitia; *Apoſtolus cum dixiſſet, ſpe gaudentes, quaſi his loqueretur, qui jam in torculari ſunt, addidit ſtatim, in tribulatione patientes*: quaſi tribulationem cenſeret eſſe inſeparabilem à conſolatione.

S. Ber. ſ. 16. ſuper pſ. Qui habitat.

Rom. 12. 12.
S. Aug. in pſ. 38.

3 *Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.* In quæ verba ita commentatur D. Chryſoſtomus: *B. Paulus cum videret quaſi nivis cumulos tentationes quotidie ingruentes, non aliter quàm ſi in medio paradiſi vixiſſet, ita gaudebat, geſtiebatque.* Pulchra eſt ſimilitudo illa, quam adducit, nec ſine myſterio: *Quaſi nivis cumulos*. Quò copioſior & altior eſt nix campos & agros ſatis frumentis prægnantes contegens, eò altiores profundioreſque grana frumenti ponunt radices, ac temporis ſucceſſu fertiliores quoque, ac copioſiores conſequenter proferunt ſpicas: idem prorsùs, ait S. Auguſtinus, contingit animæ in hac vita tribulationibus ſubjectæ; quò magis opprimitur ab adverſitatibus, quò pluribus gravatur ærumnis, laboribus, & calamitatibus, eò ampliùs creſcit in exercitio bonorum operum, eò plura etiam acquirit æternæ retributionis merita: *Si ſuſtinebimus, & conregnabimus*. Sed hoc pignus, hæc arrha cœleſtium gaudiorum, interiùs conſolatur animam, & planè contentam efficit: *Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua*. Qui ſeminat in aquis, laborem perdit & ſemen; non ſic tamen qui ſeminat planctum & lacrymas in hac lacrymarum valle: *Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos*. Quod concordat cum illa promiſſione: *Poſt lacrymationem, & fletum exultationem infundis*.

Pro accumulatione tribulationum, accumulantur merita & fructus virtutum. Chr. h. 1. in 2. ad Cor.

Pſ. 125. 7.

4 *Ante grandinem præibit coruſcatio, & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia*, ait Eccl. cap. 32. & eſt appoſita comparatio; ſenſus enim textus hujus ordinatur ad conſolationem animarum afflictarum, quibus Deus in compenſationem adverſitatum in præſenti vita perpeſſarum ſpecialem aliquam communicat gratiam, ſpectantem ad ſalutem æternam. Et quia jam facta eſt mentio grandinis, dicite quæſo, ſi hæc vineæ veſtræ cunctas deſtruxiſſet uvas, contudiſſet ac verberaſſet vites, ita tamen, ut quilibet lapillus ſive globulus grandinis eſſet margarita, aut adamas, vel alia gemma pretioſa; ac proindè tot jam tibi eſſent margaritæ ſive adamantes, quot cœlo decidiſſent grandinis globuli; annon cor tuum omnì repleretur conſolatione & gaudio, tametſi tempeſtas planè contudiſſet, ac deſtruxiſſet vineam? Idem prorſùs de grandine tribulationum affirmare poſſumus. Fateor verum eſſe, quòd perdat veſtram meſſem, veſtram litem, reducat vos ad paupertatem, infirmos lecto vos affigat, calumniis vos perſequatur; at ex alia parte, ſi flagellum, quo cædimini, oſculo excipitis, divinæ vos conformatis voluntati, excitatis actum amoris erga Deum, manſuetudinis erga inimicos & adverſarios veſtros, ac vivam concipitis ſpem futuræ beatitudinis & æternæ vitæ, Deus animam veſtram cœleſti replebit gratia & conſolatione, cum qua nullam habet comparationem totum aurum Peruanum.

Tribulatio comparatur grandini. Eccl. 32. 14.

5 Doctrina D. Chryſoſtomi eſt, quam tradit hom. 67. *Illic*, inquit, *corona, ubi pœna; ubi namque tribulatio, ibi & conſolatio; ubi conſolatio ibi & gratia eſt; ubi afflictio non eſt, ibi plerumque nec Deus eſt*. Si quis vobis diceret: quò plus laborabitis, & ſudabitis in effodienda terra veſtræ vineæ, eò majori ditabimini copia auri; qualem quantumque non adhiberetis laborem palis, ligonibus, aliiſque inſtrumentis, ut fundum, ubi theſaurus ſepultus eſt, attingere poſſetis? Vultiſne, ut vobis oſtendam theſaurum veræ conſolationis? Reconditus eſt & ſepultus in tribulationibus: quò plures ſuffereretis calamitates, afflictiones, ærumnas, eò majus cor veſtrum recipiet gaudium. Infallibilis oraculi promiſſio eſt: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam*. Audiamus Bloſium, quid de S. Geltruda referat & ſcribat: *S. Geltruda divinitus intellexit, quod quemadmodum annulus eſt ſignum deſponſationis, ita adverſitas tam corporalis, quam ſpiritualis humiliter propter Deum tolerata, eſt veriſſimum ſignum Divinæ electionis*. Quo die virgo deſponſatur alicui, dici poteſt *dies deſponſationis & lætitiæ*; annulus eſt ſimbolum tribulationis, & veræ conſolationis. *Eſt quaſi deſponſatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quiſque confidenter dicere poſſit hæc verba: Annulo ſuo ſubarrhavit me Dominus IESVS Chriſtus. Quod ſi inter ipſa adverſa poteſt dono Dei etiam laudare Deum, & ei ex animo gratias agere, jam tamquam ſponſa amabilis coronam obtinet à Domino, quia gratitudo animi in adverſis eſt ornatiſſima, atque pretioſiſſima corona animæ.*

Chr. h. 67. Theſaurus veræ conſolationis latet in terra tribulationis.

Pſ. 93. 19.

Bloſ. in conclavi animæ c. 10. n. 4. Tribulatio eſt annulus deſponſationis Dei cum anima.

6 Scribit Petrus Bleſenſis Epiſt. 142. *In ſuis verberibus Deus memoriam abundantiæ ſuæ ſuavitatis abſcondit; dejicit ut erigat; vulnerat ut ſanet; ut preſſura vertatur in gratiam, & afflictio in coronã; ut qui prius flagellatus fuerat, cum Propheta decantet: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: converſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.* Conformitas humanæ voluntatis cum Divina, ſive reſignatio ſui in Divinum beneplacitum in tribulatione, animæ perfectæ immenſam confert

Per. Bleſ. ep. 142. Conformitas cum divina voluntate in tribulatione, confert animæ immenſam conſolationem.

con-

Digitized by Google

conſolationem, quemadmodum notat Bloſius, aſſerens: *Prorſus ei qui ſe Deo perfectè reſignavit, afflictio dulcis eſt, quia in Deo (per quem illa ipſi evenit) conditur, & Divina fit ac Deiformis; cum talis nihil quærat, nihil diligat, nec quicquam illi ſapiat, niſi Deus; ita hunc in amaris atque contrariis ſapit, ſicut in ſumma dulcedine. Neque enim fieri poteſt, ut aliquis pro Dei gloria quicquam ſuſtineat, quin in eo ſaporem quendam Divinitatis percipiat. Et licèt fortaſſis nihil illi ſentire, id eſt, guſtare contingat ſenſibiliter, Deo ſe ad tempus occultante; hoc ipſo tamen hoc quod patitur, non poteſt illi non bene ſapere, qui ſe hoc ad æternam Dei gloriam ferre velle cognoſcit; nam Deo purum impendere honorem, Divino ſapore carere non poteſt.*

Bloſ. in Sacello animæ c.10.n.4.

7 In opuſculis S. Seraphici Franciſci legimus: *Interrogatus, quomodo tam magnos oculorum, & totius corporis cruciatus adeo hilari & conſtanti animo perferebat, reſpondit: Tanta eſt gloria, quam expecto, ut omnis me pœna delectet, omnis morbus, humiliatio omnis, perſecutio omnis, mortificatio omnis.* Sub initium diſcurſus præcedentis mentionem fecimus textus illius Deuteron. cap. 33. *Inundationes maris quaſi lac ſugent;* quem textum Sanctus Antonius de Padua adhibet noſtro propoſito: *O quam dulcis amaritudo,* ait hic ſanctus, *quam levis tribulatio, quam electi ſuſtinent pro Chriſti nomine! Lapides Stephano, craticula Laurentio, carbonee ignis Vincentio dulces fuerunt: Inundationes maris quaſi lac pro Chriſto ſuxerunt. In hoc etiam verbo ſugere, notatur aviditas cum delectatione; ſola enim humilitas cum ſpiritus aviditate & delectatione novit ſugere tribulationem, & dolorem. Lapides torrentis illi dulces fuerunt,* cantat S. M. Eccleſia in honorem S. Stephani; ex lapidatione tantas recepit vires, ut verificatum fuerit id, quod alibi legitur in eodem lib. Deut. c.32. *Ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.* Hanc ſuavitatem expreſſit Nyſſ. de beatitudine verbis ſequent. *Magnus ille Stephanus gaudet lapidibus utique petitus, ac veluti ſuavem quendam rorem crebros lapidum ictus in modum floccorum nivis incidentium cupidè excipit.* Quid mirum igitur, ſi mortali adhuc indutus carne, intendens in cœlum viderit cœlos apertos: *Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem a dextris virtutis Dei?*

S. Franciſcus magnam experiebatur delectationem in maximis doloribus. Opuſc. S. Franc. Apopht.

Deut.33.19. S. Ant. de Pad. Do. infra oct. Nativ.

Alii etiam ſancti magnam experti ſunt dulcedinem in tormentis.

Deut. 32.13.

S. Gr. Nyſſ. de beatit.

8 Qui patienti animo pro Deo ferunt adverſitates, habent quoque in præſenti vita ſaporem æternæ fruitionis, quem Deus præter conſolationes internas illis communicat abundanter: *Prævenit in benedictionibus dulcedinis.* In honorem S. Job ſermocinabatur Doctor Auguſt. in hac methodo: *Quid interiore felicitate felicius? Perdiderat omnia illa quæ dederat Deus, ſed habebat ipſum qui omnia dederat, Deum.* Qui Deum habet in corde ſuo, non poteſt non guſtare conſolationes inexplicabiles: *Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.* Diſcurſus eſt S. Joannis Chryſoſtomi, adeòque oris aurei eloquentiæ: *Conſolatur nos in omni tribulatione noſtra. Id quoque Propheta his verbis indicabat: In tribulatione dilataſti me; non dixit, non paſſus es, me in tribulationem labi, aut tribulationem confeſtim ſubmoviſti, ſed ea manente dilataſti me, hoc eſt, ingentem cordis latitudinem, & voluptatem mihi attuliſti.* Legi in S. Antonino, & refert etiam Rodriquez, hiſtoriā notiſſimam de quodam leproſo, qui ſe in ſylvam receperat, totus ab omnibus derelictus, tam ſqualido terroque aſpectu deformis, ut ſpectatoribus horrorem cauſaret, & nauſeam, ſimulq; commiſerationem moveret, utpotè cujus carnes omninò putridæ, toto corpore convulſę, vix ad invicem cohęrebant, ipſe nihilominùs totus lætitia, & gaudio perfuſus cantabat. Accidit, ut ferarum venationi quidam eques intentus audiret ſuavem vocis hujus harmoniam; quaptopter curioſitate ductus, concitato equo vocem inſequitur, accurrit & aſſequitur. Perhorreſcebat quidem eques propiùs accedere funeſtum hoc ſpectaculum, acceſſit tamen, & petiit à leproſo, num ipſe ille eſſet, qui paulò ante cecinſſet, & unde illi tot adverſis afflictato gaudium illud & jubilum inſolitum? Reſpondit: ego ſum cantor ille, & cantus mei cautelam aperiam: Inter me & DEUM DOMINUM meum nullum aliud interſtitium eſt niſi hic murus luteus (putridum ſuum monſtrabat corpus & carnem) qui cum fruſtatim decidat, ego verò magis magiſque DEO meo appropinquem ęterna beandus gloria; ideò totus perfuſus gaudio canto, & cum cantu & jubilo totalem corporis mei diſſolutionem expecto: *Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quod ædificationem ex DEO habemus, domum non manufactam æternam in cœlis. Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cœlo eſt, ſuperindui cupientes.*

Qui adverſa patienti animo pro Deo ferunt, etiam in hac vita habent ſaporem æternæ fruitionis. S. Aug. C. 9. de temp.

D. Chr. h.2. in 2. ad Cor.

S. Anton. Rodriq. p.2. tr.8.c.21.n.3. Exemplum valde notabile cujuſdā leproſi in tribulatione gaudentis.

2.Cor.5.1.

9 Sanctus Bernardinus allegans textum Apoſtoli 2. Cor. 1. *Sicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis,* ſubdit: *In adverſis datur juſtis ſaporoſus guſtus, ſapiduſque affectus. Mel dulcius ſapit, cum primò guſtatur aliquod amarum, ſic & proſpera dulciora ſunt, probatis adverſis; unde Pſal. ait: Virga tua, id eſt, tribulationis, quia virga pueri flagellantur, & baculus tuus, id eſt temporalis conſolatio, nam cum baculo ſuſtentamur, ſic & temporalibus adjuvamur, ipſa me conſolata ſunt, etiam temporaliter.* Proſequitur deinde hunc ſermonem de conſolationibus ſpiritualibus: *Per adverſa dulcius ſapiunt bona ſpiritualia, unde 2. Cor. 1. Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.* In progreſſu ejuſdem ſermonis cap. 3. notat hanc beatitudinem: *Beati qui perſecutionem patiuntur &c. quia tanta delectatione fertur in tales perſecutiones, ut eas in hac vita eligat pro ſumma beatitudine ſua; ex qua quidem beatitudine jam adepta, ex neceſſitate ſuperabundat quædam delectatio ſpiritualis, quæ gaudium nominatur, & inter duodecim fructus Spiritus ab Apoſtolo ad Galat. 5. nominatur. Ex hoc quippe gaudio triplex jucunditas in talibus juſtis de adverſis generatur, etiam in præſenti. Prima, videlicet, eſt jucunditas mentalis. Secunda eſt jucunditas corporalis. Tertia eſt jucunditas cœleſtialis. Iucunditas mentalis, quæ menſuratur ſecundum abundantiam præcedentium paſſionum; unde Pſal. inquit: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Et alibi: Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti. Iucunditas corporalis, unde ſcriptum eſt Actor. 5. quod ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam &c. & ad Coloſſ. 1. de ſe Apoſtolus ait: Gaudeo in paſſionibus meis; unde tales per Pſal. dicunt: Tranſivimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium: ſicut Beatus Laurentius expertus eſt, cui carbones præſtabant refrigerium. Iucunditas cœleſtialis, quæ ex duabus præcedentibus generatur, de quibus Iacobus ait: Omne gaudium, ſcilicet, ſpirituale, & temporale, exiſtimate &c. Ioan. 16. Dominus ait: Triſtitia veſtra vertetur in gaudium; gaudium veſtrum nemo tollet a vobis.* Hunc textum allegat quoque S. Hieronymus in Epiſtola illa ſcripta ad virginem in exilium miſſam, cujus & in præcedentibus diſcurſibus mentionem fecimus: *Amplectenda eſt ergo triſtitia, quæ gaudium parit* (ſic exhortatur ſanctus ille Doctor) *& non ejus materia eſt conſideranda, quia ſæpè per dulcedinem fructus placet, quod amarum horruit in radice.*

S. Ber. to.1.ſ. 8.ar.3.c.2. Illa afflictio & triſtitia avidè amplectenda eſt, quæ parit conſolationem & gaudium.

Ib.c.3.

S. Hier. to.9. ep.5.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Proſequitur Author idem propoſitum, quòd ex tribulationibus reſultet pax & & conſolatio interna.

THEMA.

Vos contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Joa.16.20.

1 IN celebri illo ſermone ultimæ cœnæ voluit Salvator noſter verbis jam propoſitis excitare, & animare Apoſtolos cæteroſque ſequaces omnes, ut prompto animo pro amore Dei patiantur adverſa, promittens poſt tempeſtatem ſecutuam tranquillam, & nunquam turbandam ſerenitatem: *Poſt tempeſtatem tranquillum facis. Vos contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Gratiſſima ac pretioſiſſima gemma, quę animam contentam reddit, eſt pax interna, quæ nunquam ſeparatur à gaudio: *Fructus autem Spiritus,* ait Apoſtolus, *gaudium, pax.* Subitò poſt lætitiam ſpiritualem meminit pacis, de qua alio loco legimus: *Pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra.* Et hanc pacem pientiſſimus Dominus noſter ante mortem teſtamento ſuo commendavit

Qui pro Dei amore prompto animo adverſa patiuntur, magnam conſequuntur pacem & tranquillitatem.

Joa. 14. 27.

Apoſtolis ac toti humano generi: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Verùm obſervate, qua conditione: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Mundus ſtatuta pace, arma deponit; non hoc intelligit, nec intendit Salvator noſter: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis*; vult, nimirùm, ut, quouſque, & quamdiù præſens vita durat, vivamus inter luctas, contradictiones, ac tribulationes, ſimulque deguſtemus illam pacem, de qua Pſalmiſta: *Pax multa diligentibus legem tuam*.

Chriſtus pacem conjungit tribulationi. Joa. 16. 33.

2 Eodem cap. 16. Sancti Joannis legitur, Chriſtum Dominum poſt intimatas innumerabiles adverſitates, & graviſſimas perſecutiones, quas diſcipuli ſui eſſent toleraturi, ſubjuoxiſſe: *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis: in mundo preſſuram habebitis*. Ecce, tribulationem jungit cum pace; unde Divus Hieronym. conſiderans hunc textum in ea Epiſtola, cui titulus, ad virginem in exilium miſſam, quærit: *Quid hoc eſt quod dicit, Ut in me pacem habeatis, in hoc mundo preſſuram habebitis, niſi ut ſit tanta in nobis ejus credulitas pollicitationis, ut dum mundi mala patimur, futura ſpei fiducia in ſumma pace nos eſſe credamus; tantaque ſit in nobis ſpes futurorum, ut omnino non ſentiamus nos ſuſtinere illa, quæ patimur, ſed ea potius arbitremur jam obtinere, qua credimus*.

Hier. ep. 9. ad Virg. &c.

Perſecutiones patienter toleratæ, exaltant nos, patet exemplo Joſeph.

3 S. Patriarcha Joſeph à teneris annis ſcopus extitit, & terminus invidiæ, & implacabilis odii omnium fratrum ſuorum, adeò ut mortem ipſi machinati fuerint; tametſi eum tamquam mancipium Madianitis vendiderint. *Perſecutionem paſſus eſt propter juſtitiam*; quia illæſam conſervavit honeſtatem, quia DEUM non offendit; paſſus prætereà calumniam ab adultera, eſto innocenter accuſatus, ac in carceres & vincula conjectus fuit tamquam malefactor: & quomodo tot annis tantas ſuſtinuit adverſitates abſque jactura patientiæ, & ſerenitatis animi, & cordis ſui? S. Cyrillus Alexandrinus in expoſitione hujus verſus: *In ſervum venundatus eſt Ioſeph, humiliaverunt &c.* poſt enumeratas omnes, & ſingulas, quas ſuſtinuit, tribulationes, concludit, eum contentum & conſtantem ſtetiſſe, quia ſemper reſpiciebat finem: *Eloquium Domini inflammavit eum*; optimè noverat ſe à Deo exaltandum per viam tribulationis. Audiamus Bloſium in paradiſo animæ fidelis: *Licet*, inquit, *inſidientur dæmones, & tentationum laqueos præparent, licet virtutis juſtitiæque iter laborioſum invenias, licet iſte obtrectet, & ille premat, licèt frigus incurvet, & æſtus urat, licet ſtomachus debilis ſit, & caput doleat; licèt ingrediatur putredo in oſſibus tuis, & caro tua ſcateat vermibus; licet mens obnubilata, & tenebris quibuſdam oblecta caliget, inſtabilitateque affligatur; licèt ſpiritus tædio affectus dormitet, internoque gelu conſtringatur, tu patientiam ubique ſervare memineris: omnia adverſa amanter ſuſcipe tanquam pretioſiſſima xenia tibi à Deo tranſmiſſa*. Quanta lætitia perfunderetur una anima, ſi à cœlo dono miſſam reciperet gemmam valoris inæſtimabilis? Tribulationes, afflictiones, calamitates, tamquam gemmas, & dona infiniti pretii animæ electæ ſuſcipiunt, & gaudent: *Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini*.

D. Cyril. Al. l. 4. de ador. ad fin.

Bloſ. parad. animæ fid. c. 9.

Poſt duros labores & magnas tribulationes cibavit Deus Iſraelitas manna Deut. c. 8. 3. Philo in hunc loc.

4 Philo Hebræus in illud Deuteron. *Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum manna*, ſcribit: *Afflictio iſta propitiatio eſt, quoties enim ſpoliamur ſecundis rebus, Dominum propitium ſentimus*. Sed in alio ſenſu verba iſta intelligi & exponi poſſunt: in afflictionibus, in paupertate, maximè voluntaria, qualis eſt, quam profitentur Religioſi, guſtatur manna gaudiorum, & conſolationum ſpiritualium. Pluribus ſæculis varia variis modis Deus præſtiterat beneficia electo ſuo populo; at neſcitur, nec legitur, quòd per manus Angelorum porrexerit ei cibum, niſi poſtquam ex continuo uſu palarum, ligonum aliorumque inſtrumentorum calloſas contraxiſſet manus, duros ſuſtinuiſſet labores, ſudaſſetque in conficiendis, & coquendis lateribus; neque etiam poſt diſceſſum ex Ægypto ſubminiſtravit ſtatim manna, ſed ſolùm in ſolitudine, quando omne humanum ei defuit ſubſidium: *Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum manna*, Deut. 8. v. 3. *Et cibavit te manna in ſolitudine*, ib. v. 16.

Deut. 8. 3. & 16.

5 Inter Sanctos omnes de Deo benè meritos quis plura paſſus fuit, quàm S. Paulus? *Ego oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati*; abundanter in eo adimpletum fuit, quod prædixerat: *Plus omnibus laboravi*. Majori digna conſideratione cenſet D. Auguſtinus hæc alia ejuſdem Apoſtoli verba: *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri*; unde ſubdit: *Poterat Apoſtolus gloriari in ſapientia Chriſti, & verum diceret; poterat in majeſtate, poterat in poteſtate, & verum diceret; ſed dixit in cruce: Ubi mundi Philoſophus erubuit, ibi Apoſtolus theſaurum reperit*. At notandum eſt, quòd idem Apoſtolus ait 2. Cor. 12. *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto*. Non dixit, quòd ſe diſponat ad ſufferendas tribulationes, neque quòd illas libenter ſuſtinuiſſet, ex neceſſitate faciendo virtutem; ſed *placeo mihi*, gaudebat de facto, & in eis ſibi complacebat. Obſervate inſuper, quòd quando agit de anguſtiis, & adverſitatibus, dicit: *Infirmitatibus, contumeliis, perſecutionibus meis*; at quando gloriatur in cruce, dicit: *In cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti*; & cur cum iſto diſcrimine loquitur? cur non dixit in cruce mea, tantò magis quia Redemptor jam dixerat: *Qui vult venire poſt me tollat crucem ſuam*? Pro quo advertendum eſt, Apoſtolum adverſa illa, quæ patiebatur, non ſuam, ſed Chriſti nuncupaſſe crucem, quia quæ patiebatur, non derivabantur ex demeritis ſuorum peccatorum, ſed ex zelo, quem habebat, divinam propagandi gloriam; in quo imitabatur Chriſtum, qui innocens crucis affixus eſt patibulo. Magnum cordis gaudium eſt pati, non pro culpa, ſed pro gloria Dei: *Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida* (ita S. Petrus ſcribebat primis Chriſtianis) *aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete*. Paulò ante dixerat: *Ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes*. Theophilact. hæc eadem verba: *Placeo mihi in infirmitatibus meis*, in hunc modum exponit: *Hoc eſt, incredibili jucunditate afficior, glorior planè, & mihi placeo, in infirmitatibus ipſis oblector*.

Act. 9. 16. S. Paul. in maximis ſuis tribulationibus maximo perfundebatur gaudio & ſolatio. Gal. 6. 14. D. Aug. ſ. 20. de verb. Ap.

2. Cor. 12. 10.

1. Pet. 4. 15.

Theoph. in 2. Cor. 12. 10.

6 Legimus in ſacris Canticis: *Mel & lac ſub lingua tua*. Si per Sponſum intelligatur Redemptor noſter, non capio, quomodo in lingua, & faucibus ejus aceto & felle amaricatis poſſit habere locum ſuavitas lactis, & mellis. Gillibertus Abbas conformem propoſito noſtro ſubminiſtrat hujus difficultatis reſolutionem, nec meliùs ſanè loqui poterat, cum ait: *Mel & lac ſub lingua tua, acetum cum felle mixtum: quod deguſtavit prælibans, non bibens, in vini & lactis tranſivit ſaporem: hanc & tu fidelis anima tibi commutationem futuram confide*. Acetum, fel, ac vinum myrrheum ſignificant adverſitates, & iſtæ, quotieſcumque patienti animo tolerabuntur, diffundent ſuavitatem mellis, & lactis, videlicet, ſpirituales cœleſteſque conſolationes. Quale, quæſo, damnum recipit uva, quando pedibus calcatur, aut manibus, vel clava teritur, & contunditur, & in torculari exprimitur? Nullum prorsùs, imò vinum exhibet ſapidum & generoſum: *Vinum lætificat cor hominis. Fructuoſa preſſura eſt* (ait Sanctus Aug.) *uva dum in torculari calcatur, premitur, injuria videtur fieri uvæ; ſed iſta injuria ſterilis non eſt, imo ſi nulla injuria accederet, ſterilis maneret*. Concludit deinde, ut tribulatis addat animum: *Quicumque ergo preſſuram patiuntur, attendant Pſalmum illum, in quo David ſe conculcatum ait ab inimicis, & à multis bellantibus contra eum*.

Cant. 4. 11. Adverſitates animo patienti toleratæ infundunt ſpirituales & cœleſtes conſolationes. Gillib. Ab. ſ. 40. in Cant.

D. Aug. in Pſ. 55.

7 Inter alias parabolas Salomon filius ejus hanc quoque adducit: *Tecta perſtillantia in die frigoris & litigioſa mulier comparantur: qui retinet eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dexteræ ſuæ vocabit*. In Bibliis Sixti ex Græco legitur: *Aquilo durus ventus, nomine autem dexter vocatur*. Difficultas, quam ſuſcitat hæc verſio, eſt, qua ratione ventus aquilonaris, qui ſolet eſſe rigidus, vocari poſſit dexter, cum potiùs ſiniſter dicendus ſit? Reſpondetur, Aquilonem in ſenſu morali denotare ventum aquilonarem tribulationum, qui nobis videtur eſſe ſiniſter, nempè moleſtus, pernicioſus, & tempeſtuoſus; ex alia tamen parte procedit à dextra, favorabilis nobis eſt, ac plurima confert emolumenta, & bona ſpiritualia, dexteræque electorum certitudinem nobis promittit. *Ad dexteram Orientis calamitates meæ* (ait Job) *illico ſurrexerunt*.

Prov. 27. 16. Ventus Aquilonaris tribulationum nobis valde eſt proficuus, quod patet in S. Job.

Job 30. 12.

Cer-

Certum eſt, procellas illas calamitatum contra Job excitatas fuiſſe à dæmone; ab illo videlicet, qui ſe jactabat, & gloriabatur: *Sedebo in lateribus Aquilonis. Ab Aquilone pandetur omne malum.* Nihilominùs, quia in gradu heroico exercuit patientiam, hic ventus factus eſt dexter, favorabilis, & propitius, eò quòd vento iſto ſpirante, & ſuffragante, glorioſas, & in terra, & in cœlo, lucratus fuit coronas: *Hic ventus in Scripturis dexter vocatur* (ait Gilibertus) *ideo Iob ſuper eo talem deponit querelam: Ad dexteram Orientis, &c. Iure ventum illum dexterum vocavit, qui nihil ei quivit ſiniſtrum inferre, quin etiam coronæ gloria viro juſto comportavit augmentum, quando virtus probata enituit, & quando provocata excrevit.*

Gilib. S. 38.

8 Non immeritò S. Chryſoſtomus vitam noſtram nuncupat tempus ſeminandi; etenim in ſeminando non laboratur duntaxat, & ſudatur, & frumentum, quod ſubſervit noſtro alimento, cum periculo perditionis projicitur in agrum; verùm etiam aliquot menſibus variis temporum injuriis expoſitum eſt, priuſquam colligatur, & transferatur ad granarium; verum tamen eſt, nos tunc omnium ſudorum, & laborum peractorum obliviſci: *Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos.* D. Gregorios Magnus ſcribit: *Retributionis æternæ gaudium nequaquam in cœlo colligitur, niſi priùs in terra cum fletu, & gemitu, & amaritudine ſeminetur, ſicut ſcriptum eſt: Euntes ibant, & flebant.* Reflexionem facit S. Proſper, quam & ipſa comprobat experientia: *Dulcior, ait, fit ſalus, cum dolor excruciat, & ſanitatis amiſſa dulcedinem languoris amaritudo commendat.*

Chryſoſt. Vita noſtra eſt tempus ſeminandi.

S. Greg. in Ps. 5. pœnit.

S. Proſp. vit. contempl. c. 19. l. 2.

9 Conſideraſtiſne unquam textum iſtum S. Job: *Reſpondens autem Dominus Iob, de turbine dixit, &c.* In Græco legitur: *Dixit Dominus Iob per procellam, & nubem.* Optarem ſcire myſterium, cur Deus locuturus ſervo ſuo, voluerit ei loqui mediante & interveniente turbine, tempeſtate, ac nube aliqua tonitrua, & fulgure prægnante? *Poſt nubila, Phœbus*, ait quidam Poeta. Voluit nimirùm Deus, qui tum ſervo ſuo maximè bènè volebat, & favebat, inviſere illum ferociſſima tempeſtate afflictionum, & calamitatum; ſed hunc in finem, ut eum redderet glorioſiorem, onuſtiorem meritis, ac coronis digniorem. Quemadmodum poſt repentinam tempeſtatem ſerenior, ac ſplendidior affulget lux ſolaris; ita tranſacto tantarum calamitatum turbine, ſerenior ipſi Job affulſit pax, tranquillitas, & felicitas, in qua poſteà vixit. S. Methodius in Catena Græca citatus ſcribit: *Vt Iobi res a tempeſtate ad ſerenam tranquillitatem oſtenderet demigraſſe, per nubes etiam Dominus loquitur.* Et quemadmodum nubes citò diſſipantur à Sole, ſic & tribulationes illicò evaneſcunt: *Multæ tribulationes juſtorum, & de his omnibus liberabit eos Dominus. Poſt tempeſtatem tranquillum facis.*

Job 38. 1. Quare Deus Jobi locutus fuerit de turbine, per procellam & nubem.

Method. in Cat. Græc.

Tob. 3. 22.

10 Notum eſt omnibus problema illud, quod Samſon propoſuit Philiſthæis, dicens: *De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.* Hiſtoria hæc eſt: Samſon dilaniaverat leonem: elapſo aliquo tempore per eandem viam, & locum, ubi leonis cadaver mortuum reliquerat, reverſus, curioſè illud inſpexit, ac reperit in faucibus ejus examen apum, quæ jam ſavum mellis inibi ſabricaverant: accepit mel, & guſtavit, aliiſque guſtandum exhibuit. Terribilis leo eſt infirmitas mortalis, & terribilior adhuc ipſa mors: *Libera eos de ore leonis;* cantat Eccleſia in Offertorio Defunctorum. Leo hic nos invadit, dilacerat, & diſcerpit; at ſi cum perfecta reſignatione in Deum, & conformitate noſtræ voluntatis cum divina, ſi cum patientia, & humilitate mortem, ac quamcunque aliam adverſitatem tolerabimus, mel inde, & ſuavitatem beatorum, æternorumque gaudiorum eliciemus, ac Deus inſuper in præſenti vita cœleſtium conſolationum nos efficiet participes: *Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus.* Legitur in opuſc. & vita S. Franciſci: *Cum in eadem infirmitate ad finem vitæ gravius ſolito dolorum multorum urgeretur aculeis, compatiens ei quidam ſimplex, ac devotus frater, ait: Ora Deum frater, ut mitius tecum agat, manum enim ſuam plus debito ſuper te gravare videtur. Quo audito vir ſanctus cum ejulatu exclamans, ait: niſi jamdudum ſimplicem in te cognoviſſem puritatem, tuum ex nunc abhorreſcerem conſortium, qui divina circa me auſus fueris reprehenſibilia judicare judicia. Majora mereor tormenta; plura ad Dei nutum libentiſſimè patiar flagella.* Cognoſcebat ſanctus vir adverſitatum emolumenta, internaſque conſolationes, quæ ex illis in animam ſuam redundabant, ut alibi dictum eſt.

Jud. 14. 14. Morbi æquo animo tolerati, ſunt mel in ore Leonis Samſonis.

Exempla de S. Franciſco. Opuſc. S. Franc. l. 3. c. 49.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Tribulatio lumen nobis ſubminiſtrat, ac in Dei nos ducit notitiam.

THEMA.

Fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & ſanabuntur. Tob. 6. v. 9.

1 FEl, quod eſt amariſſimum, tribulationum, quas mundus fugit, & abhorret, eſſe ſymbolum, nullus erit, qui id negabit; & hoc fel, atteſtante Archangelo Raphaele, remedium fuit curandi cæcitatem, ac priſtinum viſus reſtituendi lumen: *Fel valet, &c.* Sanctus Paſchaſius in lamentationes Jeremiæ ſcribit, quòd felle *amaritudo paſſionis deſignatur.* Maxima ac deploranda eſt cæcitas eorum, qui vero privati ſunt lumine, ac notitia Dei, de quo ſcriptum eſt: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Tametſi hæc lux (*ego ſum lux mundi*) non oculis corporis videatur, animæ tamen oculo, qui eſt intellectus, benè conſpicitur. Quis verò ignorat, hoc fel nobis communicare hanc lucem? *Vexatio intellectum dabit*, ait Iſaias. Quis Deo plus reſtitit, quis contumacior ipſo Manaſſe? In tenebris ambulabat omnis generis malitiæ, idque cum ſcandalo terræ, & cœli; at lumen recepit veræ notitiæ in ſua captivitate, & ſervitute: *Et cognovit Manaſſes, quod Dominus ipſe eſſet Deus.* Rex Antiochus implacabilis populi electi inimicus, cultuſq; veri Dei hoſtis infenſiſſimus, conſtitutus in anguſtiis mortis confeſſus eſt: *Nunc verò reminiſcor malorum, quæ feci in Ieruſalem, unde & abſtuli omnia ſpolia aurea, & argentea, quæ erant in ea, & miſi auferre habitantes Iudæam ſine cauſa. Cognovi ergo, quia propterea invenerunt me mala iſta.*

Fel tribulationum, curat animi cæcitatem.

Paſchaſius in lament. Jer. l. 3.

Iſa. 28. 19.

2 Paral. 33. 13.

1. Mach. 6. 12.

2 Superbus ille eſt, qui Deo rebellis eſt, ad imitationem Luciferi ambientis ſimilitudinem Dei; at fel tribulationis efficax remedium eſt ad ſanandum, & curandum illum; quemadmodum Sanctus Auguſtinus ſcribit Probæ: *Moleſtiæ, & tribulationes temporales, plerumque proſunt ad ſanandum tumorem ſuperbiæ.* Nabuchodonoſor ad tantam pervenerat arrogantiam, ut præter ſeipſum nullum alium exiſtimaret eſſe DEUM. Lectione percurrite viſionem, quam habuit Daniel Propheta de magna illa, & procera arbore, qua denotabatur ipſius Monarchia. At quis modus fuit, quo ſe agnovit, ac confeſſus fuit cæcitatem ſuam, & ſuperbiam? Quando cognovit, ſe eſſe hominem aliis ſimilem? Tunc, nimirum, quando induit formam beſtiæ: *Ex hominibus abjectus eſt, & fœnum ut bos comedit, & rore cœli corpus ejus infectum eſt, donec capilli ejus in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & ungues ejus quaſi avium.* Annon videtur, hoc fel extitiſſe amarum tanto Monarchæ, qui aliquando armorum ſuorum potentia totum terruit, ac tremere fecit mundum, ac tot annis vixit, ſtetitque in culmine regiæ magnificentiæ, ac proſperitatis mundanæ? *Fel valet ad ungendos oculos.* Audiamus ipſummet regem: *Igitur poſt finem dierum ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi; & Altiſſimo benedixi, & viventem in ſempiternum laudavi, & glorificavi.* Notat Theodoretus hic, humiliatum hunc regem non ſine myſterio protuliſſe hoc prænomen, *ego*: *Non ſine cauſa adjecit, ego, ſed ut omnes homines doceret, quaſi dicat: Ille ego, qui tanta olim arrogantia dixeram. Quis eſt Deus, qui eruat vos de manibus meis? Qui ſomniaveram fore, ut in cœlum aſcenderem, & ſuper aſtra ponerem thronum meum, experientia doctus didici, quid deceat, meo ſupplicio ſapere didici, meam ſervitutem agnovi: idcirco etiam in cœlos oculos meos ſuſtuli, quod ſimul at feci, mens mea ad me reſtituta eſt.* Sequitur poſteà, quod noſtro inſervit propoſito: *Cum* ex-

Tribulationes ſunt optimum remedium ad curandum tumorem ſuperbiæ, quod patet in Nabuchodonoſore.

Dan. 4. 30.

Theodoret. in Dan.

Digitized by Google

experientia didicerit, quid homo, quid Deus, Altiſſimum, & viventem appellat, & regem ſempiternum vocat, propriamque tenuitatem agnoſcit. Exiſtimat Theodoretus, quòd nulli hominum fel hoc tàm benè aperuerit oculos, aut lynceum adeò communicaverit viſum, uti huic Regi; ſiquidem hanc notatu dignam addit propoſitionem: *Tantum utilitatis ex calamitatibus percepit Nabuchodonoſor, ut Prophetæ inſtar, de Deo & ſentiat, & loquatur.* Ex atheiſta factus eſt Propheta. Examinat deindè illa verba: *Magnificentia amplior addita eſt mihi: Hoc idem pietatis plenum eſt verbum, neque enim dixit, magnitudinem ampliorem adeptus ſum, ſed addita eſt mihi, & largitorem ſignificans, & donorum commendans auctorem.* Paulò poſt illa verba: *Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo, & magnifico, & glorifico regem cœli*; ſubdit: *Expertus moleſta, deinde ab ipſis liberatus laudo, & celebro eum, qui hæc, & illa mihi utiliter intulit, & ſapientiſſime; ac novi ipſum cœli regem, & omnium Dominum, veritate & juſtitia omnia moderantem.* Jam omnibus conſtare exiſtimo, quod tandem verè confeſſus fuit Alexander Magnus. Cum enim lethali vulnere læſus morti ſe ſubjectum experiretur, ut adulatores, & paraſitos illos, qui eum Jovis Ammonis filium nuncupaverant, ac proindè ut immortalem deprædicaverant, & venerati fuerant, confunderet, eorumque technas, & fraudes detegeret, candidè tandem dixit: Agnoſco, me eſſe hominem mortalem cunctis aliis ſimilem.

v. 33.

Dan. 4. v. 34.

Tribulationes reddunt hominem ſapientem & doctum. B. Laur. Juſt. l. 2. de ſpir. anim. reſurr.

3 Hunc tribulationis effectum in conſiderationem ducebat Beatus Laurentius Juſtinianus, agens de reſurrectione ſpirituali animæ, & aſſerens: *Videſne, quam fructuoſa ſit tribulationum vexatio, quæ æquo animo adverſa patientibus, tam præclarum tribuit intellectum?* Sanè nullus intelligentior, eruditior, doctior, & ſapientior eo, qui Dei habet notitiam. Cum S. Propheta Job de vera tractaret ſapientia, qua ſuffragante clarum divinitatis acquiſivit lumen, interrogavit: *Sapientia verò ubi invenitur? Et quis eſt locus intelligentiæ? Neſcit homo pretium ejus, nec invenitur in terra ſuaviter viventium.* Ingredimini clauſtra, oculos conjicite in anguſtas Religioſorum cellas, ibidem inter cilicia, ſaccos, diſciplinas, jejunia, ſimileſque auſteritates, & mortificationes reperietis homines, imò Angelos illuminatos, in perſcrutandis cœleſtibus myſteriis occupatos. Saulus quamvis ſtuduiſſet in ſchola Gamalielis, cæcus erat, attamen exiguo adeò potiebatur veri Dei lumine, ut toto conatu perſequeretur Chriſtianos; adeò ut de eo aſſeruerit Sanctus Lucas: *Apertiſque oculis nihil videbat.* Sed quando aperuit oculos luci, quæ *circumfulſit eum de cœlo*, & clamavit: *Quis es Domine?* Quando inſuper promotus fuit Doctor gentium, ditatuſque theſauris illis, de quibus ipſemet ſcribit: *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei?* Tunc, videlicet, quando in campo Damaſci ex equo præcipitatus fuit, quando tribus diebus cæcus factus & famelicus, tandem audivit decretum illud divinum: *Ego oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Bonæ ſunt tribulationes, quæ ſunt propria juſtorum* (verba ſunt D. Ambroſii) *qui non pro meritis ſuis, ſed pro pietate eas ſuſtinent, in quibus juſtus non atteritur, ſed dilatatur; ſicut ſanctus Propheta declarat, dicens: In tribulatione dilataſti mihi. Et ipſe Dominus Ieſus ait: In tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine. Dilatavit ſancto Apoſtolo Paulo, quando ei oculorum lumen eripuit. Ita enim confeſſus eſt Chriſtum, quem negabat antea; ideò vas electionis eſſe promeruit.*

Job 28. 1. 3.

S. Paulus tribulationibus percuſſus agnovit Chriſtum.

Act. Ap. 9. 8.

S. Ambr. Pſalm. 43.

4 Quomodo cæcitatem ſuam contraxit Tobias? *Contigit autem, ut quadam die fatigatus a ſepultura, veniens in domum ſuam jactaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet, & ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus, fieretque cæcus.* Ut declaremus hanc hiſtoriam in ſenſu morali, notandum, per Tobiam ſuaviter dormientem intelligi poſſe eum, qui proſperitate bonorum temporalium beatus vivit inter delicias; nomine enim ſtercorum S. Paulus intelligit felicitatem temporalem: *Omnia arbitror, ut ſtercora.* Hujuſmodi felicitates frequenter hominem deducunt ad tantam cæcitatem, ut perdat verum lumen Dei, bonorumque alterius vitæ: *Avaritia, quod eſt idolorum ſervitus; quorum Deus venter eſt*; unde exponit, & ſubdit Venerabilis Beda: *Quaſi hirundinis nido ſuppoſitus dormit, qui levitati, laſcivia, ac ſuperbia mentem incautus ſubjecit.* Antidotum ad curandam hanc cæcitatem efficaciſſimum, eſt fel tribulationum.

Tob. 2. 11. Fel tribulationis illuminat oculos per mundanas proſperitates excæcatorum.

Ad Phil. 3. 8.

Beda in Tob.

5 Falſus Propheta Balaam abibat ad maledicendum populo Dei, obcæcatus ab auro, quod ei impius Rex Balac promiſerat; at aſina ſua fuſtibus, & calcaribus adacta, plus luminis habuit, & ſagacior fuit ſuo domino; ſiquidem *cernens aſina Angelum ſtantem in via evaginato gladio, avertit ſe de itinere, & ibat per agrum: quam cum verberaret Balaam, & vellet ad ſemitam reducere, ſtetit Angelus, &c. Cumque vidiſſet aſina ſtantem Angelum, concidit ſub pedibus ſedentis; qui iratus vehementius cædebat fuſte latera ejus. Aperuitque Dominus os aſinæ, & locuta eſt: Quid feci tibi? Cur percutis me ecce jam tertiò?* Quo facto Deus nobis oſtendere voluit, quòd licèt verum ſit, quòd plerumq; *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei*; ſæpè tamen contingat, homines diſſolutos, ſcurriles, beſtiales aperire oculos ſuos, cum tanguntur, & verberantur fuſtibus tribulationis, & adverſitatis; & non obſtante prava natura, maloque contracto habitu, acquirere lumen, & notitiam Dei, ad eumque converſos agere pœnitentiam: *Tribulatio, & anguſtia invenerunt me*; & quid inde ſecutum? *Mandata tua meditatio mea eſt.*

Homines beſtiales & ſcurriles fuſte tribulationis contuſi, acquirunt notitiam Dei.

Num. 22. 24.

Pſal. 118. 143.

6 De protoparente noſtro cecinit idem Pſalmiſta: *Cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Non conſtat, protoparentes noſtros in illa amœnitate terreſtris Paradiſi, ubi omnia abundabant, aliquem excitaſſe actum amoris, gratitudinis, reverentiæ, & adorationis erga Deum Creatorem ſuum; unde non ſine cauſa dixit Pſalmiſta: *Non intellexit.* Quando ergo aperuerunt oculos, & cognoverunt Deum? In nuditate, in exilio conſtituti: *Aperti ſunt oculi amborum*; etenim ut benè advertit Gregorius Magnus: *Oculos, quos culpa claudit, pœna aperit.* Quòd ſi mihi opponas, quòd ab initio habuerint oculos apertos: *Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile.* Reſpondeo id veriſſimum eſſe de oculis corporis, non animæ; unde Symmachus loco horum: *Aperti ſunt oculi amborum*, legit: *Facti ſunt intelligentes*; acquiſiverunt verum lumen in experientia miſeriarum ſuarum, ad quas ſe condemnatos viderunt: *Non exteriores oculi, ſed interiores* (ſcribit Rupertus Abbas) *quos contra Deum clauſerant, aperti ſunt; quia videlicet veracem Deum, ſerpentem verò in ſua miſeria fallaciſſimum cognoverunt.* Quot ſunt, qui talparum inſtar vivunt in abundantia bonorum temporalium, & nunquam ad cœlum erigunt oculos: *Incraſſatus, impinguatus dereliquit Deum factorem ſuum*; econtrà virga tribulationis caſtigati, tranſmutant ſe in Argos, ad Deum oculos, & cor erigentes? *Audi filia, vide, inclina aurem tuam, obliviſcere populum tuum, & domum patris tui: & concupiſcet Rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.* Qua via obtinebit anima verum lumen, & cognitionem Dei? *Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur.* Hugo Cardinalis ait, hoc verbum: *Tyrus*, idem ſignificare, quòd *anguſtia, vel tribulatio: & tales, qui in tribulatione anguſtiantur, Dominum adorant.*

Pſal. 48. 21. Primi parentes noſtri pœna percuſſi aperuerunt oculos ſui intellectus.

Gen. 3. 7. D. Greg.

Symm.

Rup. Abb. in Gen.

Pſ. 44. 11.

Hugo Card. ib.

7 Atheum jam ſe declaraverat Rex Pharao: *Neſcio Dominum. Quis eſt Dominus, ut audiam vocem ejus?* Aſt quamprimum flagella iræ divinæ in ſe, totumque regnum ſuum concitata ſenſerat, Moyſis & Aaron imploravit interceſſionem, ut pœnam illam deprecarentur, placarentque Deum illum, quem ſe ignorare declaraverat: *Neſcire ſe Deum dicit* (ait Origenes) *donec in laboribus hominum non eſt, & cum hominibus non flagellatur; propterea tenuit eum ſuperbia. Denique videbis eum paulò poſt, quantum profecerit in flagellis, quanto melior verberatus efficitur iſte, qui modo dicit, Neſcio Dominum: poſteà cum vim ſenſerit verberum, dicturus eſt, Orate pro me DOMINUM; & non ſolum hoc, ſed etiam conteſtan-*

Exod. 5. 2. Pharao variis pœnis flagellatus agnovit tandem Deum.

Orig. ib.

Digitized by Google

ſtantibus magis, quia digitus Dei eſt in virtute ſignorum.

Chananæa converſa fuit per tribulationes. Matt. 15. 21. Hugo Card. ib.

8 Obſervaſtinè, quam ſervaverit methodum pientiſſimus Salvator in reducendo ad veram ſui agnitionem mulierem Chananæam, quæ typus, & figura erat gentilitatis ad fidem convertendæ? *Ieſus ſeceſſit in partes Tyri. Tyrus tribulatio* (ait Hugo Cardinalis) *Sidon venatio mæroris; prædicator debet egredi, ut Domino venetur peccatores. Ieremia* 13. *Mittam venatores, & venabuntur vos. In Tyro autem venatur Dominus, quia anguſtia eſt ſaltus, ubi triſtes, ubi capiuntur pœnitentes.*

Etiam Regulus Capharnai. Joan. 4. 46.

9 In Capharnaum Regulus ille unà cum tota ſua familia vivebat ſine ulla notitia æternæ Veritatis, ſine lumine veri luminis, quo modo, qua via, *Credidit ipſe, & domus ejus tota? Filius infirmabatur; incipiebat mori.* Tribulationes ducunt nos in notitiam DEI.

Ipſemet Lucifer tribulatione preſſus, adoravit Chriſtum.

Quid diceretis, ſi probarem, & oſtenderem vobis, ipſummet ſuperbiſſimum Luciferum tribulatione preſſum, debita ſubmiſſione adoraſſe Filium Dei? *Super aſtra conſcendam, exaltabo ſolium meum, ſimilis ero Altiſſimo.* Theologorum non infimæ authoritatis extat opinio aſſerentium, cauſam, cur ſuperbus ille ſpiritus præceps corruerit in abyſſum inferni, eſſe, quòd Filium Dei Incarnatum adorare recuſaverit: *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terra, dicit: Adorent eum omnes Angeli Dei.* Cum igitur Lucifero revelatum eſſet incarnationis myſterium, ipſe verò Chriſtum noſtra carne veſtitum adorare recuſaret, rebellis factus eſt, & ad rebellionem ſuam pertraxit tertiam partem Angelorum. Toto hoc ſuppoſito, eamus ad S. Lucam c. 8. & ibidem inveniemus, quòd cum Salvator noſter tranſiiſſet in regionem Geraſenorum, obvium habuerit hominem à dæmone obſeſſum, qui in terram proſtratus, adoravit eum: *Is ut vidit Ieſum, procidit ante illum.* Quale, amabo, motivum habuit ſuperbiſſimus hic ſpiritus humiliandi ſeſe in hoc actu cultus latriæ? *Obſecro te*, dicebat, *ne me torqueas.* Tribulatio, & anguſtia, quam plus ſolito patiebatur, urſit eum ad hanc agnitionem: *Ubi tormenta ſenſerunt, ſciunt Dominum*, inquit Origenes.

Ad Heb. 1. 6.

Luc. 8. 28.

Orig. ib.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Tribulatio aperit nobis oculos, ut noſmetipſos cognoſcamus, & emendemus.

THEMA.

Collyrio inunge oculos tuos, ut videas. Apocal. 3. verſ. 18.

Tribulatio illuminat nos in cognitione noſtri ipſius.

1 Salutare hoc conſilium cuidam Epiſcopo cœlitùs datum fuit: *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas.* Fortaſſis defectum patiebatur in oculis? Tritum ſolet eſſe proverbium: Pauper eſt, qui cæcus eſt; at hic erat dives: *Dicis, quod dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo.* Hæc ultima notate verba; ex his enim deducitur, nullum eum corporis habuiſſe defectum; cur igitur monetur ad remedium oculis adhibendum? Hujuſmodi medicamentum tale eſt, quod, ut notant expoſitores, alicujus mordacis, ac pungentis habet rationem: *Mordicans & pungens eſt quælibet tribulatio* (verba ſunt Cornelii à Lapide) *quæ per amaritudinem ſenſus ſpirituales purgat.* Jamdudum ante ipſum prædicaverat Sanctus Bernardinus ſermone quodam: *Illuminatur ad cognitionem ſui*; loquitur de tribulato. Allegat deindè præfatum textum: *Dominus ſuadet juſto, dicens: Inunge collyrio oculos tuos, ut videas. Collyrium quippe ex quodam pulvere, atque medicinali aqua permixta, oculiſque appoſita, ſua acrimonia albuginem oculorum abſtergit. Quid per collyrium, quo inungendi ſunt oculi corporales, niſi tribulatio, qua inungendi ſunt per patientem manſuetudinem oculi ſpirituales, ut cognoſcat homo peccata ſua?* Præcipuus tribulationis effectus eſt, non ſolùm, ut veniamus in notitiam Dei, ſed etiam, ut cognoſcamus noſmetipſos. Evidens argumentum eſt, quòd Deus per hoc antidotum intellexerit tribulationes, & adverſitates, quia immediatè ſubdit: *Ego quos amo, arguo, & caſtigo.* Antecedenter dixerat: *Suadeo tibi emere a me aurum conflatum*; videlicet, ut exponit Gloſſa: *Contende, ut pro nomine Chriſti aliquid patiaris.* Annon notaſtis, quòd paulò ante huic Prælato dixerit: *Neſcis, quia tu es cæcus?* Nimirùm, uti explanat Dionyſius Carthuſianus, *ſapientiam non habendo, & vitiis excæcatus.* Ut ab hac cæcitate liberemur, potentiſſimum medicamentum eſt tribulatio: *Vexatio dat intellectum*; undè pergit idem author: *Per collyrium, quod de terra naſcitur, quo oculus primò turbatur, deinde a noxio humore purgatur, ſicque clarioris viſus efficitur, cordis contritio, ſeu compunctio deſignatur, quæ primò per dolorem de peccatis mentem amaricat, à vitiorum ſqualore mundat, lacrymas ejicit, illuminationem procurat. Hoc collyrio oculi cordis unguntur, dum in Deo verè compungimur, ſicque videmus in lumine gratiæ, & defectus noſtros cognoſcimus, Deum perpendimus, quicquid ſalus noſtra requirit, conſideramus.*

Corn. à Lap. hic.

S. Bern. t. 1. ſ. 2. a. 1. c. 2.

Præcipuus tribulationis effectus eſt ut cognoſcamus Deum & nos ipſos.

Gloſſ. ibid.

Dion. Carth.

Compunctio interna impulſum ſui habet ab ærumnis & imminentibus periculis.

2 Hæc compunctio interna plerumque, uti docet experientia, ſuum ſolet habere impulſum ab ærumnis, ab imminentibus periculis, à tribulationibus vehementibus: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Sanctus Paulus ſcribendo Epheſiis, nonnullos depingit, qui ſpiritualem patiebantur cæcitatem: *Ambulant in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei propter ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum.* His ſi accedat ſiniſter aliquis caſus, ſive infortunium, quo exponantur periculo honoris, vel bonorum fortunæ, aut vitæ, aut ſimilium, videbitis ſubitò, quòd aperiant oculos, Deum agnoſcant, & ad eum recurrant. Legimus in Gregorio Magno: *Qui extra ſe in elationem ducitur, cui ſit conditioni ſubditus, ex percuſſa quam ſuſtinet carne, memoratur.* Pro continuatione hujus ſermonis adducit hiſtoriam præcedenti diſcurſu adductam de aſina, quæ reprehendit Balaam, per quam denotatur portio noſtra inferior; & ſic proſequitur: *Inſanus quippè homo a ſubjugali muto corripitur, quando elata mens humilitatis bonum, quod tenere debeat, ab afflicta carne memoratur.*

Pſal. 82. 17.

Ad Eph. 4. 18.

Greg. M. 3. p. paſt. admon.

Patet in Nabuchodonoſore.

3 Nabuchodonoſor, veluti etiam diſcurſu præcedenti dictum eſt, ad tantam elatus erat ſuperbiam, ut Deum ſe eſſe crederet, æſtimaretque; quamobrem hunc in finem exſtrui curavit illam immenſæ molis machinam, ſtatuam videlicet auream, ut in illa tanquam numen Divinum à ſuis adoraretur ſubditis. At quo medio uſus eſt Deus, ut illum ad ſuiipſius reduceret notitiam? Potuit eum Propheta Jeremia dicere: *Caſtigaſti me Domine, & eruditus ſum, quaſi juvenculus indomitus.* Jumenta, boves, feræ, cæteraque animalia ſylveſtria, quibuſcum feræ inſtar Nabuchodonoſor vivebat, ipſum fecerunt redire ad ſe, reduxeruntque ad humilitatem, ſuique agnitionem; undè Theodoretus ſcribit: *Squalens enim ſitu, ut par erat, & ſordeſcens, detonſus, abjectiſque unguium excrementis, ſordibuſq; ablutis, divinæ gratia compos factus, agnovit ſe illum eſſe hominem, qui prius maximum adminiſtrabat regnum.*

Jerem. 31. 18.

Theodor. in Dan. c. 4.

Bern. cap. 2. ibid.

Propoſitum probatur ſimilitudinibus mente alienatorum.

4 S. Bernardinus appoſita ſimilitudine carpit illos, qui mundana faſcinati proſperitate, deſerunt, ut ita dicam, mentem & cerebrum; unde ei, qui alienatum ſenſu & mente habet animum, hoc præſcribit, & notat remedium: *Solent nempè homines mente alienati ligari, atque in plantis pedum contundi, ut per dolorem corporis redeat ſenſus mentis. Sic utiq; qui a ſui cognitione alienati ſunt, a Deo per flagella ad ſeipſos recognoſcendos miſericorditer coarctantur.* Adducit inſuper comparationem de canibus, & equis: *Ictibus canes coguntur, atque docentur ſtare, & equi, & boves compoſiti ire.* Salvator noſter alias produxit parabolas: unam compoſuit de filio prodigo, propoſito noſtro valdè accommodam; ille namque in tantam devenerat diſſolutionem, mentiſq; alienationem, ut totum ſuum opulentum patrimonium cum meretricibus dilapidaverit; adeò alienatum mente, & judicio habebat animum, ut, quando ſacer textus deſcribit illius converſionem, notanda hac utatur phraſi: *Ipſe in ſe autem reverſus*; quaſi priùs fuiſſet extra ſe. Aſt qua via in ſe reverſus fuit? Quomodo ſe agnovit? *Ego autem hic fame pereo*; exiſtens mendicus, famelicus, ab omnibus dere-

Canum equorum & boum.

Et filii prodigi.

Luc. 15.

Digitized by Google

derelictus, vilipenſus, adeò ut neque animalium immundorum potuerit gaudere conſortio; Ita, nimirùm, abjectus rediit in ſe, & ad ſui notitiam.

S. Bern. t. 3. Tribulatio erudit & illuminat impiè viventes.

5 Idem Sanctus Bernardinus ſermone, cui titulus: *Quare malis adverſa dentur*; aſſerit, tribulationem ſolere erudire, & illuminare impiè viventes; pro quo citat Jeremiam Prophetam, dicens: *Ieremias cap. 3. dicit in perſona percuſſi peccatoris: Ego vir videns paupertatem in virga indignationis ejus. Et Apoſtolus: Quicquid agitur, a lumine manifeſtatur. Tobias quoque, qui ſtercoribus hirundinum excæcatus eſt, amaro felle linitus eſt illuminatus; hirundinum nempe ſtercora temporalis eſt affluentia, quam veluti ſtercora reputaverunt*. Vir quidam altioris ſphæræ, magnæ authoritatis, conſilii & prudentiæ, purpuratorum adſcriptus collegio, pedem fortuitò fregerat; cujus cauſa magnum incurrens vitæ periculum, diuturna temporis mora lecto adhærere coactus fuit. Quadam vice nonnullos ſibi familiariores interrogavit, quæ maxima ſua fuiſſet gratia à Deo ſibi præſtita? Variæ auditæ fuere opiniones; at nullus rem tetigit. Ipſe ergo infirmus reſpondit: adverſum, inquiens, hunc caſum, ac tribulationem, cui ſubjaceo, eſſe illum favorem, & gratiam maximam, quam Deus mihi præſtitit, quia ubi anteà vacabam ſæculi negotiis, eſto vocationi meæ congruentibus, vix mihi ſpeciali propoſito & ſtudio ſelegi tempus cogitandi de me ipſo, & de ſalute mea, quemadmodum hac occaſione facio: *Per adverſitates mens juſti* (ait Sanctus Bernardinus) *illuminatur ad cognitionem Dei; unde Iſaias 28. Sola vexatio dabit intellectum auditui. Tribulatio utique eſt illud amarum fel, quo oculi Tobiæ, id eſt, viri juſti, ad Dei cognitionem fuerunt illuminati*.

Memorabile exemplum cujuſdam Cardinalis.

S. Bern. t. 1. cit.

Exemplum S. Ignatii Lojolæ.

6 Sanctus Ignatius Lojola miles erat, & alienus à perfectionis via, ut propterea benè cecinerit Poeta: *Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur*. Quia verò Deus divina ſua nunquam errante providentia diſpoſuerat, ut fulcrum eſſet, & ſuſtentaculum Eccleſiæ, à tot hæreſibus hoc ſæculo infeſtatæ, fundaretque Religioſum Ordinem, in quo ſanctitas unà cum doctrina floreſceret, quique toti Reipublicæ Chriſtianæ proficuus eſſet; quo medio uſus eſt, ut Ignatius altiſſimam Dei, ac ſuipſius aſſequeretur notitiam? Globo tormenti bellici, qui crus ejus diffregerat exploſus, in propugnatione Pampelonenſi ſauciatus, hoc accepto vulnere, non ſine acerbiſſimis cruciatibus lecto detentus, ac libri cujuſdam ſpiritualis, qui fortuitò ad manus ejus devenerat, lectione occupatus, adeò à Deo tactus, & commotus fuit in corde, ut heroicam illam reſolutionem toti mundo, & cœlo manifeſtam executus fuerit. In ſacris Canticis legitur, qua ratione Sponſus reprehenderit Sponſam. Cum enim Sponſa ſcire peteret: *Indica mihi, ubi paſcas, ubi cubes in meridie*? quale recepit reſponſum? Rigidum ſanè, & aſperum: *Si ignoras te*, inquit Sponſus, *egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum*. Quaſi dicere vellet: ſi id neſcis, gregem pecudum accedere potes. Quòdſi ſeveri hujus reſponſi cauſam ſcire exoptetis, reſpondeo, per hunc Sponſum intelligi Chriſtum, & quia anima interrogando, ubi cubaret, & quieſceret, ſimul indicabat, nullam ſe habere Paſſionis ſuæ notitiam, monſtrabatq; ac ſi nec oculos, nec mentem ad Crucis patibulum, ubi expiravit in meridie, erigeret; ideò ſeverè reprehenditur, quæ in hoc decipiebatur, *ubi cubes*; non enim in lecto quieris, & otii jacebat. Quotquot ſimiliter non reſpiciunt crucem, & tribulationem, ſpiritualiter cæcutiunt, orbati ſunt lumine, ac cognitione Dei, & ſuipſius; undè Drogo Oſtienſis ſcribit: *Circumire poſſum, Domine, cœlum, & terram, & mare, & aridam, & nuſquam te inveniam, niſi tantum in Cruce. Ibi paſcis, ibi dormis, ibi cubas in meridie*. Ex hac igitur reprehenſione facta à Sponſo cœleſti deducitur, viam cognoſcendi noſmetipſos eſſe, cum patimur, & ſuſtinemus adverſitates, conſiderando ſimul Chriſti capitis noſtri Paſſionem, & Crucis tormenta.

Cant. 1. 8. Via cognoſcendi noſmetipſos eſt pati adverſitates, & conſiderare paſſionem Chriſti.

Drogo Oſt. de Sac. am. Dom. Paſſ. Per anguſtias tribulationum deducit Deus hominem ad cognitionem ſuæ miſeriæ.

7 Prima præda, quam corvus de cadavere aliquo inſtituit, eſt, quòd excavet, ac devoret oculos. Ad eundem planè modum, primum omnium, quod corvus infernalis facit in anima mortua, & ſepulta in peccato eſt, quòd ſurripiat ei judicium, & cognitionem ſuipſius, uti & deplorandi ſtatus, in quo reperitur. Modus verò, quem Deus deindè adhibet, ut ipſam reducat ad notitiam ſuæ miſeriæ, eſt, quo ipſam conſtituit in anguſtiis tribulationum. Sanctus Baſilius Magnus homilia, cui titulus, *quod Deus non ſit author malorum*, ſcribit: *Illud quod ſupra memoravimus, Deſcendunt a Domino mala ſuper portas Ieruſalem, ex ſeipſo habet expoſitionem. Quæ mala? Sonitus curruum, & equitum. Quando autem audiveris: Non eſt malum in civitate, quod Dominus non fecerit, intellige hic mali nomen, vexationem ac calamitatem ſignificare, quam Dominus peccantibus ad delicta corrigenda infligit. Afflixi, inquit, & fame preſſi, ut benefaciam, antequam propter intemperantiam prorſus perdantur; & injuſtitiam cohibui, quemadmodum flumen forti quodam ſolet obice, & obſtaculo contineri. Hac itaque de cauſa civitatum, ac gentium morbi, ſiccitates aeris, terræ ſterilitates, ac qui cuilibet in vita duri caſus emergunt; quæ omnia, ne malum ulterius progrediatur, efficiunt*.

Baſil. hom. quod Deus &c.

8 In praxi videmus, quòd in magnis & extremis periculis, in publicis calamitatibus diſſolutiſſimi etiam homines oculos aperiant, in ſe redeant, vitam malè tranſactam deteſtentur & emendent. Quomodo pientiſſimus Salvator noſter cæcum illum à nativitate illuminavit? *Expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit ſuper oculos ejus*. Quis non affirmaſſet, lutum illud potiùs eſſe medium aptum ad excæcandum hominem, eſto haberet viſum etiam lynceum, quàm quòd ſit remedium idoneum ad reſtituendum viſum? & tamen de Chriſto verum eſt, & verificari debet: *Omnia in ſapientia feciſti: Benè omnia fecit*. Lutum illud denotabat fragilitatem corporis noſtri, quæ poſt mortem reducitur in lutum. Quot interiùs illuminantur, ſpectantes defunctos in flore ætatis & proſperitatis mortuos? Alium tribulationis effectum adhuc conſiderat S. Bernardinus, cum ait: *Anima juſti per adverſa illuminatur ad cognitionem mundi; ex forti namque nubium concuſſione coruſcatio in aere generatur, unde etiam in noctis tenebris circumſtantia pericula ſubito lumine demonſtrantur. Sic ex tribulationum quaſſatione, mundus iſte plenus periculis & laqueis & malignitate poteſt cerni*.

In publicis calamitatibus etiam diſſolutiſſimi terrentur & emendantur. Joan. 9. 6.

S. Bern. t. 1. ſ. 16. a. 2. c. 1.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Tribulatio noſtræ cooperatur converſioni & pœnitentiæ.

THEMA.

Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Pſal. 82. 17.

1 INnumera ſacræ Scripturæ extant teſtimonia, quibus certificamur, quòd tribulationes ad Deum nos ire & recurrere compellant; at hic verſiculus Pſalmiſtæ omnium rationum idipſum probantium Achilles eſt: *Imple facies &c.* Quem ſic exponit Albertus Magnus: *Ignominia, vilitate, opprobriis & abjectione cum culpis, quærent nomen tuum, qui antea quærere noluerunt*. Accedit Auguſtinus, dicens: *Quærent nomen tuum, qui ſuum quæſierunt*. Et Caſſiodorus: *Plerumque*, ait, *propter opprobrium culparum corrigitur, qui ab omnibus culpatur. Mich. 4. Venies uſque in Babylonem, ibique liberaberis. Pſal. Dixit Dominus: Ex Baſan convertam, ex confuſione, ſcilicet, convertam. Ezech. 16. Scies, quia ego Dominus, ut recorderis & confundaris*. Dionyſius Carthuſianus hunc textum interpretatur de iis, qui in peccatis jam contraxerunt habitum, & ſe convertunt duntaxat ex timoris inſtinctu; poſt quam expoſitionem ſubjungit: *Accipi poteſt in bono, eritque ſenſus: Da Domine, ut in præſenti refutentur, & contemnantur, ac vituperentur, ſecundum quod peccatores ſunt, quatenus ex ipſa ſua ignominia ceſſent peccare. Quemadmodum enim per adulationem & laudem falſiſſimam roboratur peccator in culpa, ita per ignominiam ſibi illatam à malo retrahitur, dum ſe ab omnibus argui conſpicitur; & ita ſalubriter quærent nomen tuum Domine per pœnitentiam ſalutarem & veram compunctionem. Pertinere quippe videtur hoc ad eos, de quibus in Evangelio ſcriptum eſt: Compelle intrare*.

Tribulationes & ignominiæ nos compellunt ire ad Deū.

2. Indomitus equus ſine fræno curſum ſuum proſequitur, currit extra viam, & facilè ruit in præcipitium.

Tribulatione tanquam fræno retinemur à præcipitio. Jer. c. 16.

Huc

Huc collimabat illa lamentatio Prophetæ Jeremiæ: *Omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens*. Neceſſaria nobis ſunt, frænum, calcaria, virga ſive flagellum, quibus hunc indomitum equum intra viam tritam contineamus ambulantem. Equus hic eſt appetitus noſter ſenſitivus, qui ſuas inſequitur, & quærit voluptates, currit extra viam, de qua ſcriptum eſt: *Ego ſum via, veritas & vita*. Ut ad hanc, quæ regia, & ſecura eſt, reducatur viam, neceſſaria eſt virga, neceſſaria adverſitatum calcaria. Saulus extra viam ambulabat, quando Chriſtianos perſequebatur; at Chriſtus in viam eum reduxit, quando ex equo illum dedit præcipitem, eique inclamavit: *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare*. *Equos eorum ſubnervabis*, legitur Joſue 11. Quando nonnunqoam quis præceps currit in barathrum ſuæ perditionis, ſumma gratia eſt, quam Deus ipſi præſtat, ſi enervet illius equos; quibus eò fertur, & portatur; nimirùm, ſi ab illo abſtrahat divitias, quibus effervеſcit, accenditur & audacior redditur in pravis ſuis machinamentis, & propoſitis; aut ſi tollat ei ſanitatem corporis, quod eſt rebelle ſpiritui, & permittat illud infirmari.

Actor. 9. Joſue 11. 6.

3 Obſervat Beatus Petrus Damianus, quòd Agar priùs ſerva, aſſumpta poſteà io uxorem, licèt ſecundariam, Abrahami, ſuſceptaque ex eo prole, evaſerit inſolentior. Quamobrem Sara conqueſta fuit apud maritum ſuum, tantùmque effecit, & afflixit eam, ut fugam inire debuerit. In hac afflictione, & tribulatione conſtituta Agar, quid facit? Recurrit, inquit Sanctus ille, ad Deum, qui miſit illi Angelum: *Cumque inveniſſet eam Angelus Domini juxta fontem aquæ in ſolitudine, &c. Agar proſperis fulta*, ait Petrus Damianus, *contra dominam tumuit; afflicta poſtmodum, & in ſolitudinibus exul oberrans, alloquium Angeli læta promittentis accepit*. Ex quo concludit quoque Divus Chryſoſtomus: *Diſcamus*, inquiens, *quantum ſit in afflictionibus lucrum, quanta calamitatis utilitas*. Hiſtoriam invenio deſcriptam, noſtroque propoſito accommodam: Augerius Busbequius, Ferdinandi I. ad Turcarum Imperatorem Legatus miſſus, refert epiſt. 1. quòd, cum per Aſiam iter ſuum proſequeretur Conſtantinopolim verſus, in via deveneri ad fluvium Halym; in cujus littore parumper ſubſiſtens, interrogaverit villicum quendam fluvii hujus accolam, num aquæ iſtæ generarent etiam piſces, nonnulloſque aliquando caperent? Reſpondit ruſticus, plurimos inibi latere, at captu admodum difficiles eſſe, quia quoties extenderent manus, quibus arripere conarentur piſces, fugerent illi, & avium inſtar avolarent. Reſponſum hoc legatus cum riſu excepit, juſſitque nonnullis ex famulis, ut retia ibidem exponerent, ac piſcarentur: quo executo mandato, piſces plurimos ceperunt cum ſumma ruſticorum illorum, quibus incognita erat hæc induſtria, admiratione & ſtupore. Caſui noſtro applicemus, quod dictum eſt. Deſiderat ſummoperè Deus capere, & prædari animas noſtras, quem in finem beneficas ſuas extendit manus: *Manus illius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis*: at tantùm abeſt, ut ab ipſo capiamur, & in ejus poteſtatem redigamur, ut potiùs manus ejus effugiamus: *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis*. Nos abutimur bonis fortunæ, & naturæ. Sub metaphora piſcium loquitur de nobis Propheta Habacuc: *Facies homines quaſi piſces maris*. Quid facit Deus? Adverſitatum & tribulationum exponit retia, huic immittit infirmitatem, illi amiſſionem filiorum, alteri inimicitiam, alteri perſecutionem, non alium in finem, niſi ut ejus ſubdamur poteſtati: *De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me: expandit rete pedibus meis*. Quantùm ad litteram, intelligitur de Chaldæis, qui inſtar piſcatorum pluribus in Jeruſalem inferebant mortem; quapropter qui tantam ſpectabant ſtragem, convertebantur ad pœnitentiam: *Convertit me retrorſum*.

Petr. Dam. l. 5. ep. 14. Agar afflicta, in ſolitudine oberrans, meruit alloquium angeli illam conſolantis. Gen. 16. 7.

Chryſoſt.

Pulchra hiſtoria ad propoſitum applicata.

Cant. 5. 14.

Pſ. 72. 7.

Habac. 1. 3.

Thren. 1. 13.

4 Iſaiæ cap. 26. legimus: *Domine, in anguſtia requiſierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis*. Hac occaſione recenſet Oleaſter, quòd Joab tergiverſabatur loqui Regi pro Abſalone, ut in gratiam reciperetur: *Noluit venire ad eum*; varioſq; effugii prætextus allegabat: at quando Abſalon per ſervos ſuos juſſit igne ſuccendi ſegetem ipſius Joab, promptiſſimè hic acceſſit: *Nolebat Ioab loqui ad Regem pro Abſalon*, inquit Oleaſter, *neque pro eo preces fundere; qui ſervis ſuis præcepit agrum ejus incendere, ut incendio agri commotus, pro eo apud Regem intercederet. Sic Dominus ſanctos ſuos ſui memores facit, cum corpora incendit, bona ſubtrahit, & mala immittit*. Converſio ſplendidiſſimi iſtius Eccleſiæ luminis, ſancti, inquam, Auguſtini, eſto Sancto Ambroſio adſcribenda ſit; attamen magna ex parte, veluti ipſemet fatetur in lib. Confeſſ. attribuenda eſt tribolationibus, quibus viſitatus fuit; unde Beatus Laurentius Juſtinianus ex lib. Confeſſionum propria illius adducit verba: *Tu ſemper aderas, miſericorditer ſæviens, amariſſimis ſucceſſibus aſpergens omnes illicitas jucunditates meas, ut in te quærerem ſine offenſione jucundari*. Scribit deindè idem S. Auguſtinus lib. 1. de Civit. Dei in horum confirmationem: *Patientia Dei ad pœnitentiam invitat malos, ſicut flagellum Dei ad patientiam erudit bonos*.

Iſa. 26. 16. Tribulationibus attriti quærunt Deum. 2. Reg. 14. 29.

Oleaſter ib.

B. Laur. Juſt. de pæn. c. 3.

S. Aug. l. 1. de Civ. Dei c. 8.

5 Adjungere poſſumus, flagellum Dei reducere quoque malos, & impios ad bonam viam, à qua aberrabant: *Imple facies eorum, &c.* Gens illa Hebræa in Ægypto, *ſedebat ſuper ollas carnium*; nutrita poſteà cœleſti cibo, non deſiſtebat tamen appetere allium, & cepas, infamis illius ſervitutis cibos; nec unquam etiam à cepis illis abſtrahi, & ad fertiliſſimam terram Chanaan fluentem lacte, & melle adigi potuiſſet, niſi DEUS illam duræ ſervituti, & tyrannidi Pharaonis ſubjeciſſet, & occupari permiſiſſet, *in operibus luti, & lateris*. Undè D. Chryſoſtomus: *Iudæi dum luto fuerunt, & lateritio operi alligati, continuè Deum vocabant; poſtquam verò liberi poſiti ſunt, murmurabant, & Deum exacerbaverunt, & ſe malis infixerunt innumeris*.

Flagella Dei malos reducunt in viam bonam.

Chryſ. h. 64. ad pop.

6 Oſeæ 6. legitur: *In tribulatione ſua manè conſurgent ad me: venite & revertamur ad Dominum, quia ipſe cepit, & ſanabit nos, percutiet & curabit nos. Vivificabit nos poſt duos dies*. Ubi Hugo Cardinalis exponit, *manè*, id eſt, *orto lumine pœnitentiæ*; obſervatq; quod cum filii Iſrael conſtituti eſſent in ſervitute, Deo ſe commendabant, dicebantque: *Venite, non contenti ſalute propria, ſeſe mutuò exhortantur. In tribulatione de peccatis contriti*. Exponit quoq; hoc verbum, *percutiet; ut pius pater per pœnitentiam flagellando, curabit à vulneribus peccatorum*. Dionyſius Carthuſianus exponit hæc verba: *Vivificabit nos poſt duos dies, id eſt, poſt attritionem, & invocationem; contritionem quippe præcedit attritio, quam ſequitur divinæ pietatis imploratio; tuncque Deus videns hominem feciſſe, quod in ſe eſt, influit vitam gratiæ, quæ dirimit mortem culpæ*. Sed hæc pœnitentia, hæc converſio unde oritur? *In tribulatione ſua, &c.*

Oſeæ 6. 1. Tribulatio movet ad pœnitentiã. Hugo Card. ib.

Dion. Carth.

7 Hugo Cardin. in textum ex Iſaiæ cap. 26. ſupra etiam adductum: *Domine, in anguſtia requiſiverunt te*; ſcribit: *Id eſt, requirent te, quaſi dicat: percute eos, & flagella, quia aliter non requirent te; unde Pſalm. 82. Imple facies eorum ignominia, &c.* Ubi etiam allegat textum ex Jerem. cap. 2. *In tempore afflictionis ſuæ dicent: ſurge, & libera nos*. Dionyſius Carthuſianus in eundem textum ſcribit: *Adhuc probat Propheta, quod utile ſit, malos per tormenta doceri, quod Deus ſit juſtus. Domine, in anguſtia requiſiverunt te, tanquam dicat: ò Domine, ecce electi, de quibus dicis: Viſitabo in virga iniquitates eorum, & ego, quos amo, arguo, & caſtigo; tempore ſuo caſtigationis, & anguſtiæ miſericordiam tuam imploraverunt, quemadmodum Ieremias loquitur: caſtigaſti me, & eruditus ſum*.

Hugo Card. in Iſa. 26. Flagellis contuſi quærunt Deum.

Dion. Carth. in Iſajam.

8 Hebraiſmus inimicum, & hoſtem ſe declaravit ſui Meſſiæ ad ultimum uſque, præcipuè quando coram Pilato præpoſuit ei Barrabam, nec alium agnovit, ac proclamavit regem, niſi Cæſarem; invenimus nihilominus eaſdem turbas clamaſſe: *Propheta magnus ſurrexit in nobis. Benè omnia fecit. Oſanna filio David, benedictus, &c.* Hoc tamen non obſtante alta voce clamarunt: *Tolle, tolle, crucifige*. Unde orta fuit hæc mutatio? In promptu reſponſio eſt: *Sequebatur eum multitudo magna, qui videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur*. Obruebantur infirmitatibus: ſurdi, muti, cæci, claudi, paralytici, obſeſſi à dæmone, ſimileſque perſonæ tribulatæ Chriſtum ſequebantur: *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum*,

Hebræi variis infirmitatibus afflicti, quærebãt & ſequebantur Chriſtũ.

rum, poſteà acceleraverunt; at Principes Synagogæ, qui io proſperitate vivebant, ei ſe opponebant, nec credebant; ſed contra ipſum ſemper proteſtabantur: *Nunquid ex Principibus aliquis credidit in eum?* Sodant in Cathedris Concionatores toto anni decurſu, ut peccatores reducant ad pœnitentiam: concurrunt ad operis hujus promotionem nonnulli devoti, & zeloſi, amici, parentes, aliiſque magnæ authoritatis viri: ſuam quoque interponunt aothoritatem, & operam Epiſcopi, ut corrigantur diſcoli, & ſcandaloſi: at plerumq; ſine fructu, & fruſtrà laboratur. Verùm ſiniſtrum eveniat accidens: *Imple facies eorum ignominia*; efficaciſſima hæc erit concio, & exhortatio: *Quærent nomen tuum Domine. Cum occideret eos*, ait Pſalmiſta, *quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum.*

Tribulatio comparatur ſali. Matt. 5. 13.

9 Matth. 5. oſtendit Salvator noſter damnum illud, quod conſurgit ex mala vita eorum, qui ratione officii tenentur aliis prælucere bono exemplo: *Quod ſi ſal evanuerit*, inquit, *in quo ſalietur? Ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Quem textum nonnulli ingenioſi interpretantur hoc modo: Quando hi cum vilipendio proiiciebentur, & mittentur in exilium, deſpicientur, conculcabantur; tunc agnoſcent Deum, ſeipſos, & agent pœnitentiam: *Imple facies, &c. Niſi natura noſtra fragilis* (eſt conceptus Sancti Bernardini) *ſaliatur mari, id eſt, amaritudine tribulationum ſæculi, fit putrida, & corrumpitur; ſicut carnes, quæ non ſale condiuntur, putreſcunt.*

S. Bern. ſ. 3. in Quadr.

10 *Bonum mihi*, dicebat David, *quia humiliaſti me*: & quis fuit fructus hujus depreſſionis, & humiliationis? *Ut diſcam juſtificationes tuas.* Proſperitas triumphorum, quos de inimicis reportaverat, obſequium & homagium populi, theſauri quos poſſidebat, propagatio ſuæ proſapiæ, applauſus mundi, magno ei fuere præjudicio, ac detrimento, imò præcipitem eum dederunt in adulterium, & homicidium; aſt per rebellionem Abſalonis, & punitiones divinæ juſtitiæ multùm profecit in via perfectionis, auſteramque illam egit pœnitentiam, cujus ampliſſimum exhibent teſtimonium Pſalmi ſui Pœnitentiales: *Dum exteriùs percutimur* (ait D. Gregorius) *ad peccatorum noſtrorum memoriam taciti, afflictique revocamur: & per hoc quod foris patimur, magis intùs, quod fecimus, dolemus.*

Pſ. 118. 71. David per afflictiones profecit in perfectione.

D. Greg. p. 3. paſt. admon. 13.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Tribulatio patienter tolerata ſolvit pœnas debitas pro peccatis, & ab iiſdem nos expurgat.

THEMA.

In tempore tribulationis peccata dimittis. Tob. 3. verſ. 13.

Tribulatione patienter tolerata remittuntur peccata, eorumque pœna.

1 INcomparabile bonum hoc eſt, quod ex tribulatione oritur; videlicet peccatorum remiſſio, & emendatio: remiſſio, quia ſolet eſſe ſtimulus ad compunctionem, veluti diſcurſibus præcedentibus probatum eſt: Præterea propter meritum illius aboletur pœna temporalis peccatis debita. Ubi obſervandum, quòd, poſtquam ſacerdos dedit abſolutionem ſacramentalem, profert inter alia etiam hæc verba: *Quicquid mali ſuſtinueris, &c.* Etenim Theologorum præſtantiſſimorum opinio eſt, & quidem valdè fundata, quòd tribulationes, eſto proveniant à cauſis naturalibus, noo immiſſæ à divina juſtitia, veluti infirmitates propria culpa cauſatæ, fames, annonæ caritas, bella, terræmotus, & aliæ hujuſmodi adverſitates, cooperentur ſolutioni pœnarum peccatis noſtris debitarum; ſi tamen patienter eas feramus. Legimus propterea hanc deciſionem in Concilio Tridentino: *Non modo nos ſatisfacere pœnis ſponte a nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, ſed etiam temporalibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis.* Ubi Concilium requirit, ut tribulationes ſint à nobis acceptatæ, & patienter toleratæ. Hinc etiam Gloſſa Interlinearis nos monet: *Non dimittit Deus peccata, niſi in tribulatione, & contritione cordis; unde cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicit.* Verum quia propter imperſectionem contritionis pœnæ temporalis debitores ſumus, hæc propterea purgatur, & ſolvitur per adverſitates, & ærumnas hujus vitæ patienter toleratas.

Conc. Trid. Seſſ. 14. c. 9.

Gloſſ. Interl.

2 Pœnæ, inquit Lyranus, ſunt quædam peccatorum medicinæ. Amaræ quidem ſunt medicinæ; at purgant nos à malis humoribus ſanitati nocivis: eundem prorſus operantur effectum tribulationes in animabus, purgant illas ab inordinatis effectibus, à peccatis, à pravis inclinationibus, à malis habitibus anteà cootractis. Unde Sanctus Bernardus de modo benè vivendi tradit hoc monitum: *O Sponſa Chriſti, vis a peccatis tuis purgari? In pœna te accuſa, & Dei juſtitiam lauda. Ad purgatorium tuum ſufficit, ſi ea, quæ pateris, ad juſtitiam Dei retuleris.* Quamvis noonunquam tribulatio ſit partus culpæ; attamen ſi hanc deteſtetur, & libenter amplectatur pęnam ſibi obtingentem, Deus illam recipit in gradu ſatisfactionis. Quocunque modo, quacunque via provenit tribulatio, ſi à nobis ſuſcipiatur cum patientia, prodeſt nobis & remuneratur. Audiamus S. Vincentium Ferrerium: *Licet tribulationes veniant ultra cor, tamen ſi patienter recipiantur, de illis homo poteſt ſolvere plus, quàm cum jejuniis, & orationibus.*

Lyranus. Tribulationes ſunt medicinæ peccatorum.

S. Bern. c. 43. de modo bene viv.

S. Vinc. Ferr. in Dom. poſt oct. Paſchæ.

3 Docet Angelicus Doctor, ſummam Dei eſſe miſericordiam, quòd juſti in præſenti vita affligantur, & adverſitatibus viſitentur, *in quantum per hujuſmodi afflictiones aliqua levia in eis puniuntur, & ab affectu terrenorum magis in Deum eriguntur.* Quæ ratio etiam militat in malè viventibus, qui ab anguſtiis, & calamitatibus preſſi, convertuntur ad pœnitentiam, & per viam adverſitatis à Deo immiſſæ mundantur à maculis peccatorum præteritorum. Gerſon tractatu, cui titulus, *Contra ſectas flagellantium*, ſcribit: *Satis eſſet tolerantia fortis tribulationum hujuſmodi quotidianarum pro purgatione magna peccatorum, præſertim adjuncta contritione, & humili confeſſione, in re, vel propoſito, tempore & loco; juxta quod rogabat quidam: Fiat pars purgationis mea, purgatorium meum, labor quo hic per ſingulos dies exerceor. Et profectò ſic eſt. Plus aliquando valet pia flagellorum Dei ſub ejus manu tolerantia ſine murmure, ſine reprehenſione divinorum judiciorum, ſine rancore, vel odio contra ſuperiores ſuos, vel alios affligentes ſe juſtè, vel injuſtè, quam ſi manens iracundus, vel impatiens, nudum flagellaret ſeipſum ad ſanguinem.*

S. Thom. 1. p. q. 21. art. 4. ad 3. Summa Dei miſericordia eſt quod juſti affligantur tribulationibus.

Gerſon. t. 1.

4 Tritum proverbium eſt: quando quis cum alio expoſtulat, audacter alteri probroſa objicit, ſeverèque errores ſuos ei manifeſtat, & improperat, dicere ſolet: Ego dedi ipſi bonam lotionem capitis, vel, ego lavi ipſi caput ſine ſapone: *Ipſa tibi plebeja vox* (inquit S. Joannes Climacus) *perſuadeat, probrum & contumeliam, lavacrum eſſe vitiorum animæ: ſolent enim ſæculares, cum aliquem in faciem ignominiis, & contumeliis reſperſerint, glorіantes ad alios dicere: lavi illũ: quod profectò verum eſt.* Audacter à Deo petiit Propheta David veniam peccatorum: *Impietatibus noſtris tu propitiaberis.* Uſus eſt modo imperativo. Et verò unde tanta procedebat fiducia petendi, & prætendendi hanc remiſſionem, hanc indulgentiam, non aliquarum imperſectionum, non levium culparum, ſed impietatis? *Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos.* Quando David ab inimicis ſuis impetebatur improperiis, conviciis, & calumniis, nihil prorſùs commovebatur ad impatientiam, ſed unus, & idem conſtanter perſeverabat in ſua manſuetudine, & patientia; & hujus virtutis exercitium dignum ipſum reddebat omnium peccatorum remiſſione, & venia.

Tribulationibus lavantur animæ a vitiis.

Clim. gr. 8.

Pſal. 64. 4.

5 Qui pannos lineos lavat, eos verberat, concutit, trahit, extendit, jam calcem adhibet, jam bullienti eos intingit lixivo, mox omni vi aquam exprimit. Audite S. Nilum: *Ne recuſes imitari fullones, qui etſi calcando tundunt, nihilominus tamen ab eis albeſcit veſtis.* Qui ab anima tollere deſiderat maculas peccatorum confeſſorum, quæ in ea propter contritionis imperfectionem remanſerunt, non amoveat à ſe ignem, calcem, ictus & verbera tribulationum: *ab eis albeſcit anima.* D. Gregorius nonnullas alias adducit ſimilitudines omnibus notas: *Sicut oliva cõtuſionibus preſſa amurcam ſuam deſerit, & in olei liquorem pingueſcit; ſic per trituram area a paleis grana ſeparantur, & ad horreum* pur-

Cõtinuatur ſimilitudo lotionis. S. Nilus c. 15. de or.

Greg. Mag. hom. 15. in Euang. Aliæ ſimilitudines ad idem propoſitum.

Digitized by Google

purgata perveniunt. Quiſquis igitur appetit plane vitia vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare, ut tanto poſt ad judicem mundior veniat, quanto nunc ejus rubiginem ignis tribulationis purgat. Damnum, quod ignis confert rubigini ferri, infert pariter tribulatio maculis, & ſordibus peccatorum; ſicut enim flamma deſtruit, & tollit rubiginem, ita adverſitates idoneæ ſunt ad animas mundandas à ſordibus, quotieſcunq; patienti animo tolerantur.

Bloſ. c. 1. de conſol. puſil. Flagella Dei proveniunt ex ipſius miſericordia & amore. Idem in Parad. animæ c. 9. n. 7.

6 Bloſius tres tangit fructus tribulationis, & primus eſt, quòd nos mundet à peccatis: quod ſcribit, ubi tractat de conſolatione puſillanimium: *Adverſa frequenter immittuntur a miſerante Deo, quo nos vel purget a malis admiſſis, vel retrahat ab admittendis, aut ut virtutis exercendæ materiam ſubminiſtret.* Idem author, in Paradiſo animæ, eundem tangit effectum, dicens: *Purgat, expolit*, animam ab omni macula, *& probat te Deus, non deſerit. Iuxta eſt enim Dominus iis, qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſalvabit. Neſcis tu modo fortaſſis, quare jam te caſtiget, & conterat; ſed ubi ad eum perveneris, tunc agneſces, flagella iſta, quibus nunc te exercet, ex mero ſuo amore fuiſſe profecta.* Hoc idem punctum tetigit quoque B. Laurentius Juſtinianus, cum agit de reſurrectione ſpirituali animæ: *Pius namque pater*, inquit, *de emendatione noſtri ſolicitus, nunc peccandi occaſiones amovet, nunc per flagellorum irrogationem facinora perpetrata detergit, quatenus regni illius mereamur expediti ꝯs eſſe conſortes.*

Laur. Juſtin. l. 1 de ſpir. animæ reſurr.

Deus pro animabus legem prævaricantibus duo conſtituit purgatoria, unum in hac vita per tribulationes, alterum ignis in futura.
S. Hieron. Seneca l. 1. de Ira c. 27.

7 Imaginemur nobis, Deum pro animabus, quæ in præſenti vita legem Divinam prævaricantur, conſtituiſſe & ordinaſſe duo purgatoria, antequam mundæ, & purificatæ tranſeant ad gloriam; unum eſt in hac præſenti vita, nempè tribulatio, calamitas, ærumna, afflictiones, quæ nos invadunt in lacrymarum valle, ſed cum patientia toleratæ; alterum eſt ignis purgans: qui jam primum pertranſit, non indiget ſecundo. S. Hieronymus ſcribit Bleſillæ: *Aut ſancta es, & probaris; aut peccatrix, & injuſto quereris, minora ſuſtinens, quam merearis.* Huic noſtro propoſito inſerviunt quoque verba nonnulla Senecæ, conſideratione digna: *Si volumus*, ait, *æqui omnium rerum judices eſſe, hoc primum nobis ſuadeamus, neminem noſtrum eſſe ſine culpa*; hac ſuppoſita veritate, ſequitur: *Hinc enim maxima indignatio oritur: Nihil peccavi, nihil feci; imo nihil fateris: indignamur aliqua admonitione, aut coercitione nos caſtigatos, cum illo ipſo tempore peccemus, quo adjicimus malefactis arrogantiam, & contumaciam. Quis eſt iſte, qui profitetur ſe omnibus legibus innocentem*: Unde ipſi etiam idololatræ, & gentiles nullo prorſus modo mirabantur vitæ hujus miſerias, & adverſitates, eò quòd reſpiciebant tranſgreſſiones, & peccata, quorum homo reus eſſe ſolet.

S. Ambr. in Pſalm. 118. oct. 18. Magno noſtra emolumento ignis æternus commutatur adverſis & tribulationibus.

8 Doctrinam tradit Sanctus Ambroſius huic materiæ, quam pertractamus, aptiſſimam: *Vulgus hominum injuſte ſe putat tolerare, quæ patitur. Vulgus*, dicit, quod benè notandum eſt, quia hoc non ſolet habere diſcretionem, & notitiam rerum divinarum: *At vero vir juſtus, qui ſeipſum ſtatim in exordio ſermonis accuſat, juſtitiam Domini prædicat, quod peccatis ſuis digna patiatur.* Magnum eſt emolumentum, quando ignis æternus commutatur in temporalem, & ille etiam commutatur adverſitatibus, & tribulationibus hujus mundi. Et hoc fortaſſis intellexit Dominus, quando ait per Prophetam Iſaiam: *Ecce ego excoxi te, ſed non quaſi argentum; elegi te in camino paupertatis*; quaſi vellet dicere, quòd eum non aduſſiſſet, & afflixiſſet igne purgante, veluti promeritus eſſet; benè quidem paupertate, & adverſitate vitæ hujus. Exhortabatur Divus Chryſoſtomus animam aliquam ad reprimendum peccatum, quando dicebat: *Non tribulari malum eſt, ſed malum eſt peccare.* Tribulatio magnum bonum eſt ei, qui Deum offendit, quia aut nos præſervat a lapſu, aut certè id efficit, ut cum merito illius tribulationis patienter toleratæ ſatisfaciamus debitis contractis. Vis remiſſionem invenire? petit idem Chryſoſtomus: *Hic propter Chriſtum tribulare. Huic remiſſioni par nihil*: quæ verba ſunt magni ponderis; nihil eſt, quod æquiparari poſſit cum meritis, & ſatisfactione ejus, qui patienti, & bono animo patitur tribulationes.

Iſa. 48. 10.

Chryſ. h. 62. ad pop.

Tribulatio purgat ele-

9 Sanctus Thomas ſermocinaturus de hac materia hunc inſtituit ſermonem: *Tribulatio purgat impios non ſolum à peccatis, ſed & ab affectibus mundanorum.* Proſequitur deinde: *Eſt tribulatio ſicut ignis purificans electos, & auferens ab eis omnem ſcoriam, & pulverem, & excoquens eos velut argentum, & aurum; ut per Iſaiam dicitur: Ego convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum, &c.* Pro majori horum declaratione profert ſimilitudinem valdè appoſitam: *Sicut vaſa aurea, & argentea, ſi haberent ſenſum, quando tunduntur, & incenduntur ab artifice ſuo, conquererentur; ſed poſtea ei gratias agerent pro ſuo decore: ita & ſancti, licet ſentiant Dei flagella, poſtea lætantur, & Deo gratias agunt. Nec ſolum purgat, ſed examinat, & probat; nam eodem igne quo purificatur argentum, palea comburitur. Tribulatio quæ purificat electos, evertit impios; nam in tribulatione poſiti iraſcuntur, blaſphemant, indignantur, & furiunt.*

ctos, & evertit impios. S. Thom. de Villanova ſerm. de SS. Coſm. & Dam.

10 Quod huculque dictum eſt, confirmat S. Bernardinus ſermone quodam, ubi adducit textum illum Sancti Joannis: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos, &c. Et inſuper, etſi forte mortalibus culpis quondam in præſenti non ſint adſtricti, fuerunt tamen in eis præterito tempore irretiti; propterea meritò indigent emendari, atq; purgari. Hieronymus ait: rubigo peccati ſine igne tormenti conſumi non poteſt.* Pro cujus declaratione ſimilitudines quaſdam intellectu faciles in medium adducit: *Sicut novacula pili ſuperflui de corpore amoventur, & acutis pectinibus purgantur lana, & capita a fecibus ſuis; & panni acrimonia ſaponis, & lixivio, aut fullonum herbis mundari ſolent: ſic juſtorum mentes a tribulationibus toleratis; unde Malachias 3. de Domino ait: Sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi.* Omnes vitæ hujus adverſitates, & pœnæ inſtar unius ſcintillæ ſunt comparatione purgatorii, cujus pœnæ non diſtinguuntur ab igne infernali, niſi ſolum quoad æternitatem: *Duriorem*, ait Sanctus Auguſtinus de igne purgante, *quam quicquid pœnarum poſſit in hoc ſæculo, aut videri, aut ſentiri, aut etiam, quod eſt maximum, cogitari.* Annon igitur inæſtimabile donum hoc eſt, quod nobis benigniſſimus Deus exhibet, cum pœnas illas aliàs debitas commutat in tribulationes, & adverſitates hujus vitæ?

Omnes indigemus emendari & purgari tribulationibus. S. Bern. t. 1. ſ. 8. a. 1. c. 1.

S. Aug. ſ. 41. de SS.

DISCVRSVS XIII.

ARGUMENTUM.

Certum habemus amoris Divini ſignum, & pignus, cum emendamur, & tribulationes patimur.

THEMA.

Ego quos amo, arguo & caſtigo. Apoc. 3. v. 19.

1 ILle pater, quem quotidie invocamus, rogamus: *Pater noſter, qui es in cœlis*; in Apocalypſi nobis manifeſtat, & revelat, caſtigationes, tribulationeſque hujus miſeræ vitæ eſſe ſignum amoris, & emendationis: *Ego quos amo, arguo & caſtigo*. Sanctus Ambroſius in Lucam ſcribit: *Multæ tribulationes, non quorumcunque, ſed juſtorum. Denique quos diligit Dominus, ſæpe caſtigat.* Paterfamilias filios, qui correctione indigent, percutit & corripit; non curat famulos, malis eſto ſint imbuti motibus, quia non amat illos affectu paterno; ſed ſolum *tollit quod ſuum eſt*, nempè fidelitatem, & expeditionem ſervitii: *Iuſtum ideo flagellat Deus* (Petri Bleſenſis verba ſunt) *& tam proſpera, quam adverſa circa eum paterna moderatione diſpenſat, ut homo ſe cognoſcat, ut ſuos exceſſus corrigat, ut alios ſuo exemplo deterreat, ut virtus hominis innoteſcat, ut vexatio det intellectum ad cautelam, cautela vero ad gloriam & coronam cedat.*

Tribulationes ſunt ſignum amoris Dei.

S. Ambr. l. 4. in Luc. c. 4.

Petr. Bleſ. in ep. 138.

2 Beatus Laurentius Juſtinianus in conſideratione hujus textus Euangelici: *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: Et omnem, qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat*; ſcribit de tribulatione ſequentia: *Hæc hominem purgat; ideò Dominus omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit, ut fructum plus afferat; omnipotens enim Deus electorum ſuorum adverſaries temporaliter permittit excreſcere, ut per malorum ſævitiam expurgetur vita bonorum: nunquam quippe Dominus adverſus bonos permitteret malos ſævire, niſi etiam, quantum proficerent, videret.* Pater ſemper expectat emendationem filiorum, qui nondum

Per tribulationem purgatur homo. Joan. 15. 2. B. Laur. Juſt. de pat. c. 5.

ſuffi-

Digitized by Google

ſufficienti, neceſſariaq; inſtructi ſunt diſciplina;non permittit tamen, ut correctio, & pœna excedat,& excedendo impediat eorum profectum. Oſtendit deinde idem Juſtinianus,ſufferentiam adverſitatum eſſe donum Dei; ex quo proinde ſequitur, eſſe effectum amoris, tametſi in querelas erumpamus: *Et tamen cum corripimur a Domino, donum ipſius conſiderare negligimus, & de tribulatione murmuramus*. S. Antonius de Padua figura undarum marinarum declarat tribulationes, unde hanc deducit moralitatem: *Nota: fluctus maris piſces allidunt, & ſuo motu reddunt meliores; & ſic tribulatio amara, dum non ſinit in voluptatibus vitam quietam ducere, ſed continue agitat, & affligit, puriorem reddit hominem a peccatis,& perfectiore per patientiã, quam tribulatio operatur.*

Sufferentia adverſitatũ eſt donum Dei.

S. Anton. de Pad. in Dom. 1. Qu.

3 S. Bernardinus ſermone, cui titulus, *Quare malis adverſa dentur?* multos & varios enumerat adverſitatũ effectus, inter quos primo loco ponit emendationem vitæ: *Septem*, ait, *ſunt juſtitia, qua exercentur a Domino per flagella: Prima correctionis*. Bloſius dialogum refert inter Sapientiam divinam, & Beat. Henricum Suſonem: verba æternæ Sapientiæ ſunt ſequentia: *Non recte ſapiunt illi, qui unquam gravate, & cum querimonia quamlibet afflictionem ferunt; omnino enim paterna caſtigatio, & virga mea ex maximo amore proficiſcitur, & vere ſuavis,ac benigna eſt, ut non immeritò felix ille cenſendus ſit, à quo illam nunquam retraxero. Afflictio, inquam, non ex aliqua duritie, aut aſperitate mea; ſed ex amore tenerrimo, ac benigniſſimo trahit originem.* S. Bernardinus alio quodam ſermone reſpondet illis, qui capere nequeunt, qua ratione afflictio in tribulatione ſit paterni amoris ſignum: *Signum, per quod tu perpendis, ſi Deus diligit te, eſt, ſi portas patienter tribulationes, quia, Quos amo, arguo. Sed tu poteris dicere: Qualis eſt iſte amor, ſi Deus tribulat amicos ſuos infamia, adverſitatibus, & tribulationibus?* Et reſpondet appoſita quadam ſimilitudine: *Sicut medicus purgat vulnera vulneribus, ſic Deus, &c.* Medicus omni ſtudio, & conatu lethale aliquod curaturus vulnus, exiguum fortaſſis exhibebit amoris affectum, ſi, ut curet vulnus, utatur ferro, igne, inciſionibus, & corpori afflicto aliud inferat vulnus? Chriſtus Dominus Medici nomen ſibi attribuit, & optimè novit, quæ nobis expediant remedia, curandiſq; noſtris ſpiritualibus infirmitatibus ſint proficua. Unde idem Bernardinus docet, ubi agit de tribulatione: *Dantur ad purgandum affectiones, quibus ſæpius mens mundanis, & tranſitoriis inhæret, ſcilicet, in temporali gaudio, dolore, ſpe, timore, odio, & deſiderio. Sicut ſarculo ſpinæ, & nocivæ herbæ evelluntur de ſatis: ſic radicales affectiones animam corrumpentes, de mentibus juſtorum tribulationibus extirpantur.*

S. Bern. t. 3. Emendatio vitæ eſt effectus adverſitatum.

Bloſius de conſolat. puſill. c. 24.

Afflictiones ſunt ſignum paterni amoris Dei. S. Bern. t. 4. ſ. 8. extrav. p. 1. princ.

Idem tom. 1. ſer. 8. art. 1.

4 Peſſimum ſignum eſt, quando Deus parcit nobis, nec adhibet virgam correctionis ſuæ, tunc vel maximè, quando eam promeremur. Audite Sancti Hieronymi doctrinam in Iſaiam: *Quibuſdam vehementer iratus, a percutiendo manum ſuſpendit, & loquitur: Non viſitabo ſuper filias veſtras, cum fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras, cum adulteraverint. Flagellat enim omnem filium, quem recipit, & ad hoc percutit, ut emendet. Denique, qui nequaquam vocabulum filiorum perdiderunt, ſed per pœnas retrahuntur ad pœnitentiam, dicit de eis: Viſitabo in virga iniquitates eorum, miſericordiam autem meam nõ auferam ab eis: Eſt enim triſtitia, quæ ducit ad vitam, & eſt triſtitia, quæ ducit ad mortem; unde & peccator loquitur in Pſalmo: Declinare feciſti ſemitas noſtras a via tua, & humiliaſti nos in loco afflictionis. Et per quadraginta annos errat populus in deſerto, ut priorem viam non inveniat, nec ad Ægyptios revertatur. In Oſea quoque ſepiuntur ſemitæ Jeruſalem, & clauduntur ſpinis, ne ſequatur amatores ſuos, & neceſſitate compulſa, revertatur ad virum ſuum priſtinum.* Eundem textum Oſeæ allegat Sanctus Thomas de Villanova: *Ego ſepiam viam tuam ſpinis: ibis poſt amatores tuos, & non apprehendes eos, & dices, Revertar ad virum meum priorem, quia melius erat tunc, quam nunc.* Abundantia rerum temporalium, felicitas mundana, divitiæ, peccatorum & cupiditatum ſunt irritamenta, & incentiva; quia ergo Deus optimè cognoſcit, effrænem hunc equum appetitus noſtri sẽſitivi currere ad præcipitium, interrumpit illius curſum, præſcindit viam, & pedes; nimirùm immittit famem, bellum, malignas influentias, inundationes, aut ſimiles alias calamitates.

Subtractio virgæ Dei dum illam meremur, eſt peſſimũ ſignum. S. Hier. l. 17. in Iſa. c. 64.

Oſe. c. 2. S. Thom. de Villanova ſerm. de SS Corp. & & Dam.

5 Baſilius Magnus homilia, cui titulus, *Quod Deus non eſt auctor malorum*, ſcribit: *Hujuſcemodi ſecundum corpus afflictiones, & externæ moleſtiæ, ad peccati compeſcendam licentiam a Domino excogitatæ ſunt: Civitatum interitus, terræmotus, inundationes, exercituum clades, naufragia, & omnes deniq; calamitates illæ, quibus magna hominum multitudo ſimul abſumitur, ſive ex terra, ſive ex mari, ex aere, ex igne, ſeu quacunque naſcantur cauſa, propter ſuperſtites ad ſobrietatem reducendos eveniunt, ipſo Deo publicis pœnis publicas caſtigante iniquitates.* Paterni affectus ſignum eſt, ſi filium, poſtquam per crapulam contraxit infirmitatem, reducat ad tolerandam famem; abſtinentia etenim pro recuperanda ſanitate, & gulæ iſtius correctione, ſummoperè expedit, & neceſſaria eſt: *Quereris, quod minus nunc* (ita Sanctus Cyprianus ſcribit Demetrio) *tibi uberes fontes, & auræ ſalubres, & frequens pluvia, & fertilis terra obſequium præbeant, quod non ita utilitatibus tuis & voluptatibus elementa deſerviant? Tu enim Deo ſervis, per quem tibi cuncta deſerviunt.* Proponit deindè argumentum, quod efficaciter concludit: *Ipſe de ſervo tuo exigis ſervitutem, & homo hominem parere tibi, & obedire compellis; & cum ſit vobis eadem ſors naſcendi, cõditio una moriendi, corporum materia conſimilis, animarum ratio communis, æquali jure, & pari lege, vel veniatur in iſtum mundum, vel de mundo poſtmodum recedatur; tamen niſi tibi pro arbitrio tuo ſerviatur, niſi ad voluntatis obſequium pareatur, imperioſus, & nimius ſervitutis exactor flagellas, verberas, fame, ſiti, nuditate, ferro frequenter, & carcere affligis: & non agnoſcis miſer Dominum Deum tuum, cum ſic exerceas ipſe in hominem dominatum? Merito ergo incurſantibus plagis non deſunt Dei flagella, nec verbera, quæ cum nihil iſtic promoveant, nec ad Deum ſingulos tanto cladiũ terrore convertant, manet poſtmodum carcer æternus, & jugis flamma, & pœna perpetua.* Hęc publicarum calamitatum flagella non tam divinæ juſtitiæ, quàm amoris ſui paterni effectus ſunt, eò quòd nullus alius eorum extet finis, niſi ut nos convertat ad pœnitentiam, ac ſcelerum noſtrorum emendationem.

S. Baſil. Omnes clades tendunt ad noſtram correctionẽ.

Cyprianus ad Demetr.

6 1. Reg. cap. 20. mentio fit conſœderationis, quam inter ſe ſanxerant Jonathas, & David, eo præſertim tempore, quo huic impius, & ingratus Rex Saul machinabatur mortem; & quia Jonathas fugitivum David omninò ſperabat, ac conabatur reconciliare patri ſuo, ut oſtenderet, quid in hoc negotio expediviſſet, convenerunt in hiſce ſignis: *Cras calendæ ſunt, & requireris, &c. Sedebis juxta lapidem, cui nomen eſt Ezel. Et ego tres ſagittas mittam juxta eum, & jaciam, quaſi exercens me ad ſignum. Mittam quoq; & puerum, dicens ei: Vade & affer mihi ſagittas. Si dixero puero: Ecce ſagittæ intra te ſunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi eſt, & nihil eſt mali, vivit Dominus: Si autem ſic locutus fuero puero: Ecce ſagittæ ultra te ſũt; vade in pace, quia dimiſit te Dominus.* Obſervate, quæſo, quale Jonathas amiciſſimus David dederit ei declarationis ſignum, ſi nimirùm ſagittæ emiſſæ ipſi armigero forent contiguæ, ſignum illud eſſet pacis. Videbatur dicendum potiùs oppoſitum, & tamen Dei inſpiratione motus, dixit: *Pax tibi eſt, & nihil eſt mali. Omnia in figura contingebant illis*: Quando anima premitur aliqua tribulatione, & tamen innocentem ducit vitam, à peccatis alienam, gaudet illa pace, de qua ſcriptum eſt: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum: nihil eſt mali*, afflictio illa indicat, Deũ eſſe nobis reconciliatũ.

Afflictiones ſunt ſignum reconciliationis cum Deo.

1. Reg. 20. 10.

7 Annon menti veſtræ occurrit Joſeph Patriarcha, quando ſedens in throno regio Ægypti manifeſtabat ſe ſuis fratribus? Majori is ferebatur amore in Beniamin, quàm in alios fratres: & quo modo oſtendit hunc affectum? *Scyphum autem meum argenteum, & pretium, quod dedit tritici, pone in ore ſacci junioris: factumque eſt ita*. Hoc mandatum impoſitum diſpenſatori domus in eum collimabat finem, ut redire cogeretur frater tanquam furti reus, quaſi non ſolùm frumenti pretium, verùm etiam ſcyphum ſummi valoris ſurripuiſſet; nihilominùs omnia hæc Joſeph eò direxerat, ut teneriorem in fratrem ſuum Benjamin conteſtaretur affectum, veluti eventus rei poſteà demonſtravit: *Fecit reum rapinæ* (ſubdit Sanctus Ambroſius) *ut teneret obſidem gratiæ*. Hunc etiam ſtylum frequenter ſervat Salvator noſter: calicem tribulationis eorum

Chriſtus calicem tribulationis illis tribuit, quos teneritus diligit. Gen. 44. 2.

S. Ambr. ib.

impo-

Digitized by Google

imponit ſacco, quos magis diligit: *Quos amo, arguo & caſtigo.* Unde eſſe miſeriis affectum in hac vita eſt pignus divinæ gratiæ: *Conſcidiſti ſaccum meum*, dicebat regius Propheta: at quo fructu? *Et circumdediſti me lætitia, ut cantet tibi gloria mea.*

Pſ.29.12.

Qui tribulationibus premuntur, ſient magni amici Dei.

8 Quando Rachel genuit Benjamin, impoſuit illi nomen *Benoni*, quod idem eſt, ac *filius doloris*; verum Jacob Dei inſpiratione nominavit ipſum *Benjamin*, quod idem eſt, ac *filius dexteræ*. Documentum hoc fuit, quòd magni futuri ſint amici Dei, & ab eodem collocandi tanquam filii ad dexteram, qui primò adverſitatum fuerint participes: *Particeps in tribulatione & regno. Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Benè inſuper obſervat & notat D. Ambroſius, frumentum æqualiter diſtributum fuiſſe inter fratres; at calicem Benjamino datum duntaxat, qui plus cæteris diligebatur: & hunc amorem noluiſſe Joſeph oſtendere, niſi prævia illa mortificatione & confuſione: *Multis datur triticum, uni ſcyphus; non enim omnes, ſed Propheta dicit: Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.*

Ambr. lib. de Joſeph. c. 11.

Joſeph typus Chriſti multis adverſis exagitatus, obtinuit ſolium regni, factus Salvator Ægypti.

9 Verùm cum jam Joſephi facta ſit mentio, nullus eſt, qui ignoret, eum Chriſti Domini noſtri extitiſſe typum & figuram; ſicut enim ille Ægypti, ita mundi Salvator Chriſtus. Notate hìc inſuper, quòd, quia Deus ipſum valdè diligebat, ideò diſpoſuit, ut plurimas & varias perpeſſus fuerit calamitates & miſerias; ſiquidem adhuc juvenis ſummam fratrum ſuorum incurrit & ſubiit invidiam & odium, qui eum ad mortem uſque perſecuti fuerunt, poſuerunt in ciſterna, & tanquam mancipium vendiderunt; neque hic finis tribulationum ſuarum, ſed poſtea injuſtè accuſatus fuit ab adultera, & calumniam paſſus innocentiſſimè, conjectus in carceres & vincula; & propterea de Deo aſſeritur: *Deſcenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit eum, donec afferret illi ſceptrum regni*. Dicebat Apoſtolus edoctus ipſa experientia: *In omnibus tribulationibus patimur, ſed non anguſtiamur*. Ubi S. Anſelmus ſcribit: *In omnibus tribulationum modis affligimur, quoniam vincula, carceres & verbera, & omnium tribulationum genera, in corporibus noſtris ſuſtinemus; ſed non anguſtiamur, imò dilatamur ampliori latitudine cordis, ut ſpatietur animi libertas.* Amor paternus, quo Deus animas electas intrinſecus amat, adeò lætificat & conſolatur illas, ut vel amaritudinem adverſitatum non ſentiant, aut illis propter amorem ſuum gaudeant, eaſque deſiderent, ut divino ſuo beneplacito ſe conforment.

Sap.10.14.

2.Cor.4.8.

S. Anſelm.

DISCVRSVS XIV.

ARGUMENTUM.

Diſciplina & virga tribulationum paterni amoris Dei erga nos indicium eſt.

THEMA.

Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Hebr.12.6.

Virga calamitatum perficit nos filios Dei.

1 S. Apoſtolus in dicta Epiſtola non ſolùm Hebræis, ſed omnibus Chriſti imitatoribus inſinuat, quòd caſtigati virga adverſitatum calamitatumque miſerandæ vitæ hujus, divina gaudeant filiatione, & à Deo tenerrimè diligantur: *Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. O ſervum illum beatum* (exclamat Tertullianus) *cujus emendationi dominus inſtat, cui dignatur iraſci, quem admonendi diſſimulatione non decipit*. Obſerventur verba illa myſterio haud vacua: *Cui dignatur iraſci*: Summus enim honor nobis exhibetur, quòd Deus in hac vita nobis oſtendat ſeveritatem ſuam, quia *cum iratus fuerit, miſericordiæ recordabitur*. Præterea conſormiter cecinit Pſalmiſta (qui ait alio in loco: *Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt*) *ira in indignatione, vita in voluntate ejus. Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.*

Tertul. l. de patien. c. 11.

Tribulationibus exercitatis conciliatus à Deo diliguntur.

2 Specialis mancipiorum erat prærogativa antiquitùs, cum è dominorum ſuorum manibus verbera excipiebant: *O ſervum illum beatum, cui dignatur &c.* Salvator noſter vice quadam animam ſibi dilectiſſimam variis probavit afflictionibus & calamitatibus; at pro conſolatione ſua dixit ei: Perdilecta filia, quando te amplexor, ſiniſtræque vulnerati pectoris mei parti apprimo & aſtringo, ſignum illud eſt, cordi meo te eſſe propinquiorem. Siniſtra pars figura tribulationis eſt, uti & ſiniſtrorum accidentium: in his ſi exercitati fuerimus, indubiè cordialis ejus dilectionis magis magiſque participes erimus: *Quem enim diligit Dominus, caſtigat.* Matres & nutrices filiolos ſiniſtræ parti pectoris admotos arctiori brachiorum complexu ſtringere ſolent; eodem modo Deus: *Ego quaſi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis, & neſcierunt, quod curarem eos*; parti ſiniſtræ pectoris nos tenet admotos, at amoris indicium eſt. Medicinis amaris curantur infirmitates: ſi ſuos nutricis inſtar arctiori brachii ſiniſtri ſtringebat amplexu, & cordi appreſſos geſtabat, ergo ærumnis & calamitatibus premebat, affligebatque; ſed illud bonum ſignum eſt, quòd cordi eos impreſſos habeat.

Oſeæ 11.3.

Adverſitates ſunt paterna diſciplina. Pet. Dam. l. 1. ep. 6.

3 Conſideratione digna ſunt, quæ exponit B. Petrus Damianus: *Adverſitatis*, inquit, *cujuslibet tentatio, non ſervilis eſt tortura, ſed paterna potius diſciplina; unde & B. Iob inter ipſa verberum flagella cum diceret, Qui cœpit, ipſe me conterat, ſolvat manum ſuam, & ſuccidat me; protinus addit: & hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat. Magna quippe electis Dei eſt conſolatio ipſa divina percuſſio, quia per momentanea flagella quæ perferunt, ad nanciſcendam ſupernæ beatitudinis gloriam firmæ ſpei greſſibus convaleſcunt*. Sapiens diſciplinam conjungit cum amicitia & gratia Dei: *Invenies gratiam & diſciplinam bonam coram Deo*. Deinde animæ fideli conſulit, dicens: *Diſciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias cum ab eo corriperis; quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi.*

Prov.3.4.

v.11.

Adducitur differentia qua Pater & mater ſe ſiunt in educatione filiorum. Senec. lib. de provid. c. 2.

4 Differentiam, quæ ſolet eſſe inter patres & matres quoad inſtructionem filiorum, pulchrè aſſignat moralis Seneca, aſſerens: *Scias licet, idem viris bonis eſſe faciendum, ut dura ac difficilia non reformident, nec de fato querantur; quicquid accidit, boni conſulant, in bonum vertant. Nō quid, ſed quemadmodū feras, intereſt. Non vides, quanto aliter patres, aliter matres indulgeant? illi excitari jubent liberos ad ſtudia obeunda maturè, feriatis quoque diebus, non patiuntur eſſe otioſos, & ſudorem illis & interdum lacrymas excutiunt; at matres fovere in ſinu, continere in umbra volunt; nunquam flere, nunquam triſtari, nunquam laborare. Patrium habet Deus adverſus bonos viros animum, & illos fortiter amat: &, Operibus, inquit, doloribus, & damnis exagitentur, ut verum colligant robur.* Quid melius & excellentius dixiſſet Chryſoſtomus? Ecce, in quo cōſiſtat ſolidus amor, & verus amor patris, quòd, videlicet, filios ſuos contineat in exercitio laboris, ſudoris, ſive operationum laborioſarum, alienatos & ſequeſtratos à deliciis, voluptatibus, & propria voluntate, praviſque moribus & inclinationibus.

Boſquier. Deſidia ſtudioſorum excutitur virgis.

5 P. Philippus Boſquierus Franciſcanus refert, quòd tempore illo, quo ſtudiis operam dabat, præceptorem ſuum acceſſerit pater quidam, conducens ſecum filium ſuum, ut eum illius ſubjiceret diſciplinæ & inſtructioni; quem in finem filium ſapientis hujus magiſtri curæ & diligentiæ omni fervore commendabat. Acceptavit magiſter diſcipulum; at ſimul ſub plicato pallio oſtendit, obtulitque ei virgas, dicens, quòd ſi iſtæ non forent ſufficientes, adhuc plures alias in promptu haberet, quibus ipſum ad progreſſum in ſtudiis faciendum excitaret, emendaretque: *Stultitia colligata eſt in corde pueri*, ait Sapiens in Proverbiis: *& virga diſciplinæ fugabit eam*. *Stultorum infinitus eſt numerus*, legitur alibi. Inſtar puerorum ſumus ſine diſcurſu & judicio, etenim facillimè permittimus, nos ſuperari & ſeduci ab inordinatis noſtris paſſionibus.

Prov. 22. 15.

Indomitum hominem domat Deus adverſitatibus. Aug. ſer. 4. de Verb. Dom.

6 Huc reſpiciebat D. Auguſtinus, quando talem formabat diſcurſum: *Equus non ſe domat, elephas non ſe domat, aſpis nō ſe domat: ſic & homo non ſe domat; ſed ut dometur equus, bos, camelus, elephas, aſpis, leo, quæritur homo; ergo Deus quæratur, ut dometur homo*. Ad compeſcendū & domandū hominem, qui præceps curreret in profundiſſimū vitiorum barathrum, neceſſariū eſt frænum, quo retineatur: neceſſaria virga, qua compeſcatur. Summoperè cōquerebatur filius ille de patre ſuo, quòd liberalē ſe erga fratrem ſuum, qui totam ſuam diſſipaverat & prodegerat ſubſtantiam, parcum verò erga ipſum ſe exhiberet: *Nunquam dediſti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer*. Verum hæc paterna ſeveritas,

Applicatur parabola filii prodigi. Luc. 15. 29.

qua filium quemlum continuit in itæno, tenerrimi paterni affectus effectus fuit; cujus veritas evidenti argumento convinci poteſt ex propria ſua confeſſione: *Ecce tot annis ſervio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi*. Econtrà alter filius prodigus, cui habenæ laxatæ fuerunt: *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe*. Obſervate, quo nomine pater compellet eum, quem cõtinuerat in diſciplina ſua: *Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt*. S. Thereſia manifeſtum eſſe voluit, toto tempore vitæ ſuæ innumeris ſe ſubjectam fuiſſe afflictionibus. Semper obſervatum eſt, eos qui Chriſto Domino viciniores & propiores fuere, plus aliis laboribus & adverſitatibus lacinatos fuiſſe & divexatos. Beato Baptiſtæ, qui regulam S. Franciſci profitebatur, Sponſum ſuum cœleſtem dixiſſe referunt, qui ſcribunt ejus vitam: *Recordare, magis me tibi oſtendiſſe ſignum amoris, dum te afflixi, quam dum te tenerem arctiſſimè in dulciſſimis brachiis meis. Magnum beneficium eſt non peccare; majus poſſe benefacere; maximum & in ſuperlativo gradu pati malum*.

Vita S. Ther.

Tom. 2. p. 4. l. 7. c. 24.

7 Petrus Bleſenſis in c. 2. Job ſcribit: *Flagellum miſericordiæ eſt, quando ad vitæ probationem, ad profectum virtutũ, ad augmentum coronæ, corpus affligitur hominis, aut bona temporalia ſubtrahuntur. Hoc flagello flagellat Dominus omnem filium, quem recipit: Ego, inquit, quos amo, arguo & caſtigo. Hoc flagello percutiebat Dominus filios Iſrael, quãdo peccabant in adinventionibus ſuis, & erat eis etiam inter flagella propitius: Deus, inquit Pſalmiſta, tu propitius fuiſti eis, ulciſcens in omnes adinventiones eorum*. Aſt ſi populo huic immittebat tribulationes & pœnas ultrices, qua ratione verificari poterat, Deum illis fuiſſe propitium? *Quem diligit Dominus caſtigat, flagellat omnem filium quem recipit*. Quis Deo gratior & acceptior innocente Abele, qui in genere humano fuit primitiæ æternæ electionis ad gloriam? Nihilominus eum ab impio Caino occidi permiſit, neque defendit à tam iniqua oppreſſione. Ipſum Noe, quamdiu fabricavit arcam, id eſt, centum annorum ſpatio, ab impiis iſtius temporis hominibus, & poſtea in ſua incauta nuditate à filio permiſit illudi & ſubſannari. Permiſit, Iſaiam ſecari, Jeremiam lapidari, tranſfigi Michæam, clavo configi tempora Amos Prophetæ; permiſit Danielem bis in lacum leonum, tres pueros in ardentem fornacem projici; permiſit Joſephum vendi à fratribus, affici ſumma calumnia à ſua domina, tanquam reum carceri mancipari; permiſit perſecutiones, quas paſſus eſt David à Saul, deinde ab Abſalone: & tamen hi omnes magni Dei amici erant, præſertim verò David, qui, teſte ipſomet Deo, homo fuit ſecundùm cor Dei.

Petr. Bleſ. in c. 2. Job.
Tribulationes ſunt flagella miſericordiæ Dei erga electos & amicos ſuos.

Patet hoc in variis Sanctis.

8 B. Laurentius Juſtinianus in faſciculo amoris probat, ſufferentiam tribulationum eſſe effectum amoris Dei, cum aſſerit: *Quanti ſit meriti ejuſmodi purgatio, eiſdem intimavit, dicens: Omnis autem diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudii, ſed mœroris; poſtea autem fructum pacatiſſimũ exercitatis per eam reddet juſtitiæ*. Quantæ æſtimationis ſunt bona illa & emolumenta, quæ redundant in filios ex bona educatione? Omnia plerumque effectus ſunt virgæ & diſciplinæ, quos tam patribus, quàm magiſtris acceptos referre tenentur: *Magnum eſt bonum tribulatio* (ait S. Chryſoſtomus) *& hoc ex noſtris diſcimus filiis; nam abſque tribulatione nihil utile diſcerent. Pædagogus noſter tribulatio*, ſic ſubdit poſtea. Accedit doctrina S. Hieronymi in Jeremiam: *Erudire Ieruſalem, ne forte recedat anima mea a te. Per hæc diſcimus* (obſervatio ejuſdem S. Doctoris eſt) *quod flagellat Dominus omnem filium, quem recipit, & idcirco plagis atque tormentis eruditur Ieruſalem, ut corrigatur, & non recedat anima Dei ab ea, & redigatur in ſolitudinem. Si quando igitur crebris anguſtiis ſubjacemus, recordemur in conſolationem noſtri iſtius verſiculi*.

Sufferentia tribulationum eſt effectus amoris Dei.
Laur. Juſt. c. 8.

Chryſ. ho. 41. ad pop.

Hieron. l. 2. c. 6. in Jer.

9 Calamitates & infortunia univerſalia non tam à juſtitia, quàm a Dei miſericordia nobis immittuntur, quia quamvis eodem tempore Deus intendat & velit, ut nos puniremus pœnam iniquitatum noſtrarum, principalis tamen ejus intentio eſt, ut nos emendemus, & ad pœnitentiam reducamus: *Flagellat omnem filium, quem recipit*. Optaret, ut ad tactum ictumque virgæ reverteremur ad divinam ſuam filiationem. S. Hieronymus cum ſcribit Marcellæ, prolixumque contexit catalogum ſupremorum honorum dignitatumque, quibus ipſius

Principalis intentio Dei nos flagellãdi, ſt ut nos emendemus & pœniteamus.

Idem S. Hier. to. 9. ep. 4.

proſapia illuſtrat: & amplificata fuit, ſubdit: *Impenſius admiramur gratiam, quæ tibi data eſt, & magnificamus in te Dominum, qui te in laboribus hominum poſuit, & ſalutifero paternæ pietatis verbere viſitavit, ut in parvis vexatam, in multis benè diſponeret, teſte Apoſtolo*. Plena eſt ſacra Scriptura probationibus, tribulationes eſſe excitationes amoris & benevolentiæ divinæ: *Anguſtia ſuperveniente requirent pacem*, ait Propheta Ezechiel. 7. Pax eſt partus amicitiæ, amoris, & reciprocæ charitatis. Trãſlatio Septuaginta habet: *Propitiatio venit*. S. Auguſtinus adverſitati attribuit titulum beneficii, inquiens: *Beneficia hæc ſunt divina, non verbera. Contriſtetur, quem flagella corripere divina non poſſunt*. Idem in alio loco ſcribit: *Flagellat Deus omnem filium, quem recipit: ſi exceptus es a paſſione flagellorũ, exceptus es a numero filiorum*. Nullus reperitur pater, qui filium, quem amat, non emendet & caſtiget, cum id meretur; ita ait Apoſtolus: *Quis enim filius, quem non corripit pater? Quodſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filii eſtis*. Propoſitio ſanè conſideratione digniſſima hæc eſt, quòd ſimus filii adulterini, non legitimi, niſi ſuſtineamus virgas tribulationum.

Ezech. 7. 25.

Aug. ho. 47.

Idem tom. 9. l. 2. de paſſ. c. 5.

Heb. 12. 8.

10 Idem S. Auguſtinus in Pſal. 33. confirmat noſtrum propoſitum hiſce verbis: *De malis flagellat nos. Ad quam rem flagellat? Utique ad regnum cœlorum; flagellat enim omnem filium, quem recipit: & quis eſt filius, cui non det diſciplinam pater ejus? Quod cum facit Deus, ad hæreditatẽ ſempiternam nos erudit; & hoc nobis præſtat ſæpè de malis hominibus, in quibus exercet & perficit dilectionem noſtram, quam vult extendi uſque ad inimicos*. Huic conformia ſunt, quæ idem S. Doctor ſcribit in Pſal. 32. *Ne te ſine flagello ſperes futurum, niſi fortè cogites exhæredari. Flagellat omnem filium, quem recipit. Itane omnem? Ubi te volebas abſcondere? Omnem, & nullus exceptus, nullus ſine flagello erit. Quid? an omnem? Vis audire quem omnem? etiam unicus ſine peccato, non tamen ſine flagello*. Adhæc benè notanda eſt ejuſdem Sancti doctrina, quam tradit ſerm. 105. de tempore, dicens: *Magis timere debemus, ſi aut nullas, aut parvas tribulationes in hoc ſæculo patimur, quia ſi Deus flagellat omnem filium, quem recipit, ſine dubio quem non flagellat, non recipit. Si pro terrenis bonis tantos labores, etiam gravia pericula homines æquo animo patiuntur, quare pro fide & theſauro æterno ſumus pigri?* Notanda inſuper ſunt ea, quæ ſcribit S. Ambroſius: *Aſperioribus exercet pater filium, quam dominus vernaculum; ſed aura patris non æſtimanti et flagella, qui vult filium meliorem eſſe, quam ſervulum*.

Tribulationibus erudimur ad hæreditatem æternam.
Aug. conſt. in Pſ. 33.

Idem enar. 2. in Pſ. 32.

Idē ſer. 105. de tem p.

Ambr. in Pſ. 118. Oct. 14.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Tribulatio vitam gratiæ, ac plura alia bona nobis communicat, & in gratia nos confirmat, ſtabileſque in virtute efficit.

THEMA.

Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me. Pſal. 137. 7.

1 SUmma laus tribulationis hæc eſt, quòd in majori ſuo vigore animam vivificet, velut aſſerit Regius Propheta: *Si ambulavero &c*. Quem textum Gloſſa exponit in hunc modum: *Si ambulavero in medio tui; aliter non vivificat, niſi in medio tui, unde beati qui lugent*. Non abſimilem propoſitionem legimus in Propheta Iſaia: *Corripies me, & vivificabis me*. Tribulationes frequenter eveniunt per viam inimicitiarum, perſecutionum, & infirmitatum mortalium: quo igitur modo vitam ex eis haurire poſſimus: *Vivificabis me*? Reſpondetur, propoſitionem noſtram intelligendam eſſe de vita ſpirituali animæ, quia ad Deum nos recompellunt. Rurſus in Iſaia legimus: *Cum tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris & flamma non ardebit in te*; cujus apponit rationem: *Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſrael, Salvator tuus. Ego ſum vita*, ait Deus noſter: ſi dicat, ſe nobiſcum eſſe in tribulationibus, ergo ſequitur etiam, quod *vivificabit nos*.

Tribulationes interdum animam vivificant.
Gloſſa.

Iſa. 38. 16.

Iſa. 43. 2.

2 Albertus Magnus allegat autoritatem S. Gregorii: *Cum Dominus nos exterius affligit, interius nos reficit; tum enim exterius virtutem carnis humiliat, interius intentionem ſpiritus exaltat*. Idque probat ex 1. Reg. 2. *Dominus*

Exterius afflicti, interius reficimur.
D. Greg. c. 1. ib. A. h. M.
1. Reg. 2. 6.

mor-

mortificat & vivificat, mortificat flagellando, & vivificat gratiam infundendo. Contingit nonnūquam, de multis verificari illud: *Spiritus promptus, caro infirma*, quia in mortalibus infirmitatibus infirmi acquirunt ſpiritum, & quia ad veram ſe convertunt pœnitentiam, redeunt in gratiam & amicitiam Dei, qui priùs laxatis habenis ad mortem currebant æternam.

Tribulationes plus operantur ad converſionē peccatorum quam cōciones.

3 Chryſoſtomus, per antonomaſiam ſic dictus, id eſt, os aureum, propter aureum eloquentiæ flumen, quo populos à via juſtitiæ & pietatis aberrantes convertebat ad pœnitentiam, fateri nihilominùs debuit, quòd tribulationes, ſive calamitates, majoris eſſent efficaciæ & operationis, quàm conciones ſuæ: *Unum temporis momentum faciliùs omnia quàm aranearum telas diripuit; tunc ubique ejulatio, omnes ad Eccleſiam currebant*; idque contigit exorto terræmotu, qui plus valuit, quàm omnes ejus acerrimæ reprehenſiones, quibus aliàs invehebatur in vitia & ſcandala publica. Vix urbem Niniven intraverat Jonas Propheta, & voce hac intonaverat: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubverſetur*; & ecce ſolus timor hujus deſolationis tantæ fuit efficaciæ, ut omnes à primo ad ultimum uſque, unà cum ipſo etiam Rege, qui dicitur fuiſſe Sardanapalus, aſperis ſe induerint ciliciis, jejuniumque rigoroſiſſimum ſervare coegerint ipſa etiam jumenta.

Chryſoſt.

Jon. 3. 4.

Cant. 3.1. Anima tribulationibus afflicta, quærit Deum.

4 Legimus in ſacris Canticis: *In lectulo meo per noctes quæſivi, quem diligit anima mea*; ubi Gillibertus Abbas in hanc tendit reflexionem, propoſito noſtro accommodam: *Duplicatum*, inquit, *incommodum, lectulus & nox, infirmitas & labor*: per lectum intelligit infirmitates, per noctem adverſitates; & ecce qua ratione anima, quæ vero Dei illuſtrata eſt lumine, & cognoſcit merita & gloriam tribulationum, iiſdem afflicta quærat Deum: *Quærit quem diligit*. Unde Dionyſius Carthuſianus hoc verbum, *vivificabis*, exponit, dicens: *Vivificabis per gratiam, ne ſpiritualiter moriar aut ſuccumbam*; ex quo ſequitur, fructum tribulationis eſſe, quòd nos conſervet ſtabiles, ne corruamus in præcipitia, in quæ aliàs caderemus in humana conſtituti proſperitate. In cujus probationem conſiderationem meretur doctrina hæc B. Laurentii Juſtiniani; poſtquam enim aſſeruit, Deum illos, quos plus diligit, inviſere tribulationibus, ut ſic in humilitate eos contineat, ſubjungit: *Si hoc non eſſet, minimè Dei clementia, quos diligit, tam ſedulò tribulatione mediante argueret. Illud Paulus præcipiens Hebrais ſcribens, aiebat: In diſciplina perſeverate, tanquam filiis offert ſe Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod ſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filii eſtis. Intulit vero poſt modicum, quantæ ſit utilitatis erudiri per tribulationes a Domino. Omnis quidem diſciplina in præſens non videtur eſſe gaudii, ſed mœroris, poſtea vero fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitia. Fructus hic pacatiſſimus, de quo loquitur Apoſtolus, virtutum confirmatio eſt atque adeptio*.

Dion. Carth.

Laur. Juſt. de humil. c. 17.

Tribulationes nos confirmant in gratia & amicitia Dei. Pſ. 37. 3.

5 Certum eſt, ſagittam calamitatis præ ſe ferre figuram; hinc Regius Propheta ad Deum converſus dicebat: *Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi*. At quo fructu? *Et confirmaſti ſuper me manum tuam*. Adverſitatibus igitur, quæ à Deo proveniebant, acceptum referebat, quòd in gratia & amicitia Dei confirmatus & ſtabilitus eſſet. B. Laurentius Juſtinianus lib. de ligno vitæ, ubi tractat de patiētia, præter alios tribulationis effectus, hūc quoque refert dicens: *Tribulatio conſervat; electum enim ſuum tunc magis divina gratia erudiendo cuſtodit, cum quaſi percutiendo deſerit; & quo durius ex diſpenſatione flagellat, eo amplius ex pietate conſervat; ſi tamen ſponte eam ſuſcipiat*. S. Bernardinus authoritate nixus S. Bernardi ſic diſcurrit: *Electorum deſideria, dum premuntur adverſitate, creſcunt: ſicut ignis dum flatu premitur, creditur ut extinguatur, & unde creditur extingui, roboratur; ita Diabolus immittit nobis tribulationem, credens charitatem extinguere, & fortius augmentatur*. Et tom. 1. Serm. 8. ſcribit ſequentia: *Dantur adverſa juſtis pro medicina conſolidativa; conſolidatur enim mens humana per adverſa, in acquiſitis gratiis atque bonis. Ex tribulationibus mens fortius roboratur &c. Ignis competenti vento pulſatus, in majorem erigitur flammam; fortiuſque vigoratur & incaleſcit; ſicut etiam patet de terra & ſtomacho frigore coarctatis*. Propterea Seneca lib. de provid. ait: *Non eſt arbor magna nec fortis, niſi quam frequens ventus incurſat; ipſa enim vexatione conſtringitur, & radices altius figit*. Et Gregorius: *Electorum deſideria, dum premuntur, creſcunt; ſic ignis flatu premitur, ut convaleſcat, & unde extingui creditur, roboratur*. Huc uſque S. Bernardinus.

Laur. Juſt. in vita de pat. c. 3.

Bernar. to. 3. ſer. de trib. c. 3.

Idem tom. 1. ſer. 8. a. 1. c. 3.

Hug. Card. In medium tribulationū adeſt Deus auxiliator.

6 *In medio tribulationis &c.* Hugo Cardinalis hanc dat expoſitionem: *In medio tribulationis ſunt, qui in hac vita degentes, eam totam tribulationem eſſe agnoſcunt; unde ſi contingit ipſis tribulatio ex divina laudatione, ſive ex bono opere, adeſt Deus auxiliator*. Senſus literalis, uti colligitur ex Lorino, eſt: *In medio*, videlicet, *tribulationū circundari, & in ſummo diſcrimine verſari*. Verbum hoc: *Vivificabis*, in varios explicat ſenſus: *A mortis diſcrimine liberabis; vel efficies, ne lædar, ac incolumem ſervabis; vel recreabis etiam. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*, cecinit Pſalmiſta; quæ verba juxta ponderationem S. Bernardi optimè inſerviunt noſtro propoſito: *Habes*, inquit Mellifluus, *in Pſalmo caſuros a latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, quod multo plures proſperitatis fallacia, quam adverſitatis flagella dejiciant*.

Lorinus.

S. Bern. de tranſl. S. Malach.

S. Am. l. 5. de Sacram. c. 1. Animæ electæ non recipiunt vitam gratiæ, niſi immergātur mari tribulationū inſtar piſcium.

7 S. Ambroſius adducit ſimilitudinem de mari & piſcibus: *Ergo*, inquit, *tibi ſeculum hoc mare eſt: habet diverſos fluctus, undas, naves, ſævas tempeſtates; & tu eſto piſcis, ut ſaculi te unda non mergat*. Aquæ marinæ, quia ſalſæ ſunt & amaræ, figurant & repræſentant adverſitates & ærumnas hujus mundi: ſicut ergo piſces non reſpirāt, nec vivunt, niſi degant in aquis & ſub aquis; ita animæ electæ non recipiunt vitam gratiæ, niſi conſtitutæ in adverſitates patiendi occaſionibus: *In medio tribulationis vivificabis me*. Quapropter legitur de S. Ida dicere ſolita, quòd ſicut piſces ſine aqua, & aves ſine aere vivere nequeant; ita videatur ſibi non poſſe vivere ſine afflictione & tribulatione: unde quando nulla ſibi aderat patiendi occaſio, corā Deo lamentabatur hiſce verbis: *Quare, mi dulciſſime, tā diuturno ſomno dormis, & me ancillam tuam vexationibus tribulationum carere permittis?* Experientia demonſtrat, naves mercibus oneratas validiùs ſuſtentari ab aquis ſalſis maris, quàm à dulcibus fluminum aquis, & in hiſce faciliùs periclitari. Qui legit hiſtorias præteritorum temporum, inveniet animas virtutibus, donis & meritis onuſtiores, majori etiam naufragii periculo expoſitas fuiſſe in proſperitate temporali, quàm cum premerentur adverſitatibus. Scribit author quidam etiam gentilis: *Secundæ res acrioribus ſtimulis animum explorant, quia miſeria tolerantur, felicitate corrumpimur*.

In vita B. Idæ c. 32.
S. Ida petebat a Deo affligi.

In tribulationibus vivificamur à Deo.
Aug. in Pſ.
Bern. ſerm. 1. de S. And.

8 *Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me*; id eſt, ait & exponit S. Auguſtinus, *aliter non vivificabis me, niſi in medio tribulationis ambulavero*. S. Bernardus ſerm. de S. Andrea prorūpit in hæc verba: *Sēper lignum crucis vitam germinat, & balſamum ſudat ſpiritualiū chariſmatum; non eſt ſylveſtris arbor, lignum vitæ eſt apprehēdentibus eam*. Optimè obſervat & advertit D. Gregorius Nyſſenus, quòd, ut Hebræi à languoribus ſuis ac venenatis ſerpentum morſibus curarentur, Deus voluerit, ut oculos attollerent ad ſerpentem æneū. Annon melius & congruentius fuiſſet, ſi beſtiæ illæ venenoſæ penitùs interemptæ fuiſſent? *Remota cauſa removetur effectus*. Reſpōdetur, quòd quēadmodum ex viperis extrahitur & cōponitur theriaca, efficaciſſimum nempè antidotum contra venenum; ita Deus ex adverſitatis & tribulationis veneno, apparēter duntaxat mortifero, elicit multa bona, plurima emolumenta, & profectum animarum: *In medio tribulationis vivificat*. Huc ſpectat celebris illa doctrina S. Aug. *Melius judicavit de malis bona facere, quā mala nulla eſſe permittere*. Quapropter Deus voluit, & diſpoſuit, ut ſerpentes illi ſupervi verent, & manerent vivi, ut Hebræi eorundem ſauciati morſibus, in iſtis vulneribus & periculis mortiferis quærerent inveniréntque ſalutem non modò corporalem, ſed etiam ſpiritualem, quam Deus vel maximè ſpectabat. Unde Regius Propheta pſallebat: *Clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, & de neceſſitatibus eorum liberavit eos*. S. Bernardus ſermone, cui titulus: *Quare malis adverſa dentur*, ſcribit: *Multi vivificantur ex adverſitate, qui damnarentur ex proſperitate, juxta Pſalmiſtæ ſentētiam: Cadent a latere tuo mille &c. Nonne primus pater noſter Adam in paradiſo deliciarum peccavit, qui extra in lacrymarum valle & putredine reſurrexit?*

Greg. Nyſ. in vit. Moyſ.

Aug. Ench. c. 3.

Bern. ſer. 1.

In Davide patet tribulationes eſſe ſummæ utilitatis, dignitatis, & honoris.

9 *In medio tribulationis vivificabis me*. Quòd David fuerit centrum amoris & gratiæ Dei, facilè colligitur eliciturque ex verbis illis ipſiuſmet infallibilis Veritatis aſſerentis: *Inveni hominem ſecundum cor meum*. Quia igitur Deus illum, quem tanto proſequebatur amore, variis oneraverat tribulationibus & perſecutionibus: *Tribulatio & anguſtia invenerunt me*; & ipſe etiam David ſumma eas inſecutus fuit aviditate: *Tribulationem & dolorem inveni*; conſequenter aſſerendum eſt, adverſitates ſummæ eſſe utilitatis, ſummæque dignitatis & honoris. Ubi notetur, quòd poſtquam dixit: *Tribulatio & anguſtia invenerunt me*; ſubdit & proſequitur: *Mandata tua meditatio mea eſt: æquitas teſtimonia tua in æternum, intellectum da mihi & vivam*. Effectus igitur tribulationis eſt divinorum præceptorum adimpletio, in qua conſiſtit vera vita: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Hoc fac, & vives*. Audiamus S. Ambroſium:

S. Amb. ib. ſer. 8.

Quærunt tribulationes & neceſſitates juſtum, & interdum inveniunt, interdum non inveniunt eum; invenitur, cui corona debetur; non invenitur, qui idoneus certamini nō probatur. Tribulatio igitur velut quædam gratia eſt; annon eſt gratia quæ operatur patientiam? Qui ergo noverat tribulationis profectum eſſe, quæſitus a tribulatione, inventus eſt, nec refugit.

Tribulationum ſufferentia æquatur martyrio. Chryſ. ho. 8. ad Coloſ.

10 *Vivificabis me*. Tanti meriti tribulatio eſt, ut æternam promereatur vitam; unde S. Chryſoſtomus æqualem cenſet martyrio: *Nihil eſt anima illa ſanctius, quæ in malis Deo gratias agit: revera illa nihil diſtat ab anima Martyris; ſimiliter & ipſa, & ille coronatur*. In parabola operariorum, quos paterfamilias miſerat ad laborem & culturam vineæ, legimus querelas eorum, qui laboraverant à manè uſque ad veſperum:

Matt. 20. 12.

Portavimus pondus diei & æſtus: conquerebantur nimirum, quòd parem cum illis, qui tardius ad laborem acceſſerant, receperint mercedem. Verùm Nazianzenus injuſtas oſtendit eorum querelas, cum ait:

Nazianz. or. in S. Bapt.

Hoc ipſum impenſius laborare, uberioris mercedis loco habendum eſſe. Tantum abeſt, ut, qui in præſenti vita gravioribus premuntur ærumnis & calamitatibus, de divina lamententur providentia, ut ferventiori potius ſpiritu Deo ſerviant, majorique animi ſubmiſſione ei gratias agant, quia *niſi ambulaverint in medio tribulationis, non vivificabuntur*.

Adverſitates animā amore Dei accēſam, magis inflāmant & incendunt. Cant. 8. 7.

11 Pulchrè idipſum nonnulli expoſuere hoc emblemate: Curarunt depingi bitumen, quod concipiendi ignis avidiſſimum & capaciſſimum eſt, huic affundebatur aqua, quæ conceptum ignem extingueret, & hoc erat appoſitum ſymbolum: *Imo magis accendor*; etenim aqua non ſolùm non extinguebat, ſed magis magiſque ignem & flammam fovebat augebatque: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*. Adverſitates, ærumnæ, calamitates, infirmitateſque lethiferæ animam amore Dei accenſam magis magiſque accendunt, ejuſque patiendi deſiderium adaugent, cum optimè noverit, quòd *in medio tribulationis vivificetur*.

Nazianz. orat. 23.

Generoſior redditur animus Philoſophi (ait Nazianzenus) *ipſa laborum tolerantia, firmaturque periculis, ut ferrum candens frigida aſperſione aquæ*. Faber ferrarius carbones accenſos aqua aſpergit, non ut extinguat, ſed ut magis illos accendat: ita &c.

Chryſ. ho. 8. ad Coloſ.

Conſulit propterea D. Chryſoſtomus in præfata Homilia, dicens: *Gratias agamus in omnibus, quicquid evenerit; hoc enim eſt gratiarum actio. Atque in rebus quidem ſecundis hoc agere non eſt magnum, ipſa enim rerum natura nos ad hoc impellit: Quando autem, cum ad extrema ventum eſt, gratias agimus, tunc eſt admirandum. Quando enim propter ea, quæ alii maledictis inſectantur, & ægre ferunt, gratias agimus, vide quanta ſit Philoſophia. Primo Deum exhilaras: Secundo Diabolum pudore afficis: Tertio & quod factum eſt, nihil eſſe pronuncias; ſimul atque enim tu gratias agis, & Deus dolorem amputat, & recedit diabolus. Nam ſi ægre tuleris, is, ut qui quod volebat effecerit, adeſt; & Deus, ut qui ſit blaſphemia, & maledicto affectus, honorem rependit. Nec fieri poteſt, ut homo, qui propter mala agit gratias, mala ſentiat. Lætatur enim anima, ut quæ rectè egerat, ſtatim læta eſt conſcientia & ſuis geſtis, & exultat laudibus; quæ læta eſt autem, non poteſt eſſe triſtis: illic autem cum calamitate urget etiam flagellans conſcientia; hic autem coronat*.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Deus immittit nobis tribulationes, ut noſtram experiatur ac probet virtutem.

THEMA.

Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis. Eccl. 27. 6.

Exēplo vaſorum fictilium probatus animas fidelium probari in fornace tribulationis.

1 VAſa ex creta ſive luto formata, tunc dignoſcuntur eſſe perfecta, quotieſcunque igne fornacis primò benè excocta, ſolidata ac firmata, deinde manu percuſſa & probata reſonantem reddunt tonum & ſonum; & hoc ipſum eſt, quod inſinuare voluit Eccleſiaſticus, nimirum, in fornace tribulationis probari animas, cujus ſint virtutis; an, cum manu Domini tanguntur & adverſitatibus percutiuntur, ſonorum & bonum edant ſonum, puta, an cum patiente Job Deum laudent, & benedicant: *Bona ollæ* (Dionyſii Carthuſiani verba ſunt)

Dion. Carth.

in igne fornacis conſolidantur; malæ crepant, exiliunt, diſſipantur. Tentatio tribulationis, id eſt, examinatio, ſeu viſitatio per adverſa, per infirmitates, damna, irriſiones, injurias, & diabolicas ſuggeſtiones: ſi ergo in fervore & igne adverſitatum iſtarum homo permaneat fixus in DEO, proficienſque in gratia & virtute, ſignum eſt, quod vere ſit virtuoſus. Idem author oſtendit deinde, in formandis proceſſibus, qui inſtituuntur pro canonizatione Sanctorum, ſpecialem haberi curam probationis, num fuerint patientes in tribulationibus & calamitatibus occurrentibus, an etiam à contradictionibus fuerint infeſtati.

Exemplum Job.

Per volvite librum Job, & reperietis, quòd in ſumma conſtitutus proſperitate, raro & inaudito exemplo innocentiſſimam duxerit vitam; & priuſquam atrociſſimum illud & continuum, quo illum afflixit diabolus, ſubiit martyrium, à Deo, qui *ſpirituum ponderator eſt*, proclamatus fuerit totius mundi ſanctiſſimus: *Nunquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis in terra?* Nihilominùs, ut benè advertit S. Ambroſius:

Amb. in Pſ. 118. oct. 20.

Tunc plus probatus eſt, quando amiſſis opibus, & filiis, a Domini cultu & gratia non receſſit. Maxima ſanctitatis ſuæ probatio deprompta fuit ex tolerantia paſſionum & adverſitatum, non ex operibus bonis, proſperitatis tempore peractis; quare proſequitur S. Ambroſius: *Si multæ perſecutiones, multæ probationes; ubi multæ coronæ, multa certamina: tibi ergo proficit, quod multi perſecutores ſunt, & inter multas perſecutiones facilius invenias, quomodo coroneris*.

Abſque occaſione patiendi adverſa, amor Dei topitus manet in nobis. Hie. 2. in proœ. in Cant.

2 Qua ratione in nobis nitere poſſet charitas & amor Dei, ſi nulla nobis daretur patiendi occaſio? *Charitas omnia ſuffert, omnia ſuſtinet. Si non ferimus aliqua patienter*, ait S. Hieronymus, *idcirco eſt, quia charitas nobis deeſt*. Quomodo generoſi belli duces valorem & experientiam ſuam in arte militari oſtendere poſſent, niſi bellum haberent? Quomodo trophæa erigere & triumphos reportare poſſent? *Quemadmodum nullus ſine adverſario triumphat*, inquit Baſilius Magnus,

Baſilius in pſ. 33. Bonav. ſer. 2. de SS. Apoſt.

aut coronatur; ſic neque probari niſi per afflictionem poteſt. S. Bonaventura adducit ſimilitudinem de fornace jam propoſitam: *Fornax omne adulterinum ſeparat, ſi adſit*. In adverſitatibus oboletur vitium, ac veræ virtutis probatur ſoliditas: econtrà detegitur quoque infirmitas aut fictio noſtri ſpiritus;

Juſtus in tribulatione conſtitutus, comparatur leoni. Prov. 28. 1. Bonav. ib.

quapropter homo juſtus, uti ex eodem ſancto Doctore deducitur, comparatur à Spiritu ſancto leoni, pluſquam alteri animali: *Juſtus ut leo confidens, abſque terrore erit. De leone invenitur, quod in periculis maximè invenitur glorioſus. Cum enim venatores venire præſentit, nunquam ſe abſcondit; ſed patenter ſe oſtendit, & in medium campum vadit, & hominibus, canibus, jaculis, ſagittis, publicè ſe opponit, & contra omnes, quid poſſit, oſtendit*. Hanc quoque probationem homo veræ virtutis heroicæ oſtendit: *Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit*. Sive ſint iniquæ perſecutiones, ſive bonorum jactura, ſive honoris damnificatio, ſive accedant infirmitates mortales, ſive occurrant impoſturæ calumnioſæ: *Omnia adverſa*, dicebat Seneca, *exercitationes putat*. *Superabundo gaudio in omni tribulatione*, ajebat Apoſtolus: ubi notate illud: *In omni*, quod conformatur huic: *Quicquid acciderit*.

3 Conformiter huic propoſito ait D. Chryſoſtomus

de

Chryſ. in cat. c. 1. Job.
Heroicæ virtutes Job nō in proſperitatibus, ſed in adverſitatibus ipſius emicuerunt.

de Job à Satana infeſtato: *Niſi illum expoliaſſet, victoris bonam habitudinem minime cognoviſſemus*. Dæmon non reſpiciebat ipſius bona opera, tempore proſperitatis peracta, quamvis apud Deum magni eſſent meriti & ponderis: *Nunquid fruſtra timet Deum? Nonne tu vallaſti eum?* Non cognoſcitur valor & virtus militis tempore pacis, ſed tunc vel maximè, quando ſtricto gladio hoſtem aggreditur; ſpiritus quoque probatur in contradictionibus: *Nunquid fruſtra &c. Nonne tu vallaſti eum? Ac ſi apertè dicat* (verba ſunt D. Gregorii, quibus exprimit mentem & proteſtationem ipſius Satanæ) *qui tot bona in terris accipit, quid mirum, ſi pro eis innocenter ſe gerat? Innocens vero eſſet, ſi bonus inter adverſa perſiſteret*. Ecce ipſemet dæmon, eſto aliàs mendax, fateri coactus fuit, in eo veram enitere virtutem, qui forti ac patienti animo ſuffert adverſitates & afflictiones quaſcunque.

Chryſoſt.

Adverſarius, ubi illius corpus conſcidit (ait D. Chryſoſtomus) *atque omnis generis ulceribus perterebravit, & languore confecit, tum demum ſuperatus eſt, fugaque ſe dedit*. Et paulò poſt ſubdit: *Poſtquam latera undique perfodit, ipſe quidem nullum quæſtum lucrumque fecit; nec enim theſaurum obrutum prædari potuit, nobis illum in clariori luce collocavit, fecitque nobis ex ea laterum effoſſione, ut eſſet in viri interiera proſpectus, illiuſq; opes univerſas cerneremus*. Verú ſi Job omnes ſuas jam amiſerat facultates & divitias, quomodo ad illas ſpectandas fecit nobis aditum? Reſpondeo, Chryſoſtomum intelligendum eſſe de veris divitiis, quæ ditant animam, quales ſunt, gratiæ cœleſtes, dona, virtutes, merita. Unde concludit idem S. Doctor: *Niſi corpus ejus plagis perforaſſet, qui intus latebant radii, minime enituiſſent*.

Chryſol. ſer. 50.
Peritia nauclerì probatur in tempeſtate.

4 Similitudo nobis valdè propria eſt, quam profert S. Petrus Chryſologus de nauclero: *Fratres*, ait, *gubernatoris peritiam non probat temperies ſerena, ſed procelloſa tempeſtas: blandiente aura navim regit ultimus nauta, in confuſione ventorum primi quæritur ars magiſtri*. Inter proſperitates, quibus Trajanus Imperator gubernavit mundum, contigit, Ægyptum ex deſiccatione fluminis Nili magnam pati penuriam & famem, & cum ea reliquas omnes adjacentes provincias, quæ inde ſuam recipiebant alimoniam: Modum nihilominùs Imperator adinvenit, quo omnium proſpiceret utilitati & neceſſitati; unde Plinius in ſuo panegyrico laudem ei tribuit ſequentem:

Plin. in paneg.

Crediderim per hunc Ægypti caſum tuam fortunam vires experiri, tuamque vigilantiam expolitare voluiſſe; nam cum omnia ſecunda ubique mereoaris, nonne manifeſtum eſt, ſi quid adverſi cadat, tuis laudibus, tuiſque virtutibus materiam campumque proſterni, cum ſecunda felices, adverſa magnos probent?

Deus heroicā virtutem Abrahæ toti orbi manifeſtavit per et ſectioné, dum illi mādat immolare filium ſuum.

5 Oſtenſurus Deus toti mundo heroicam virtutem Abrahami, quem in Patriarcham omniumque viventium patrem elegerat, qua, quæſo, ſervata methodo, aut cujus ille hoc aſſecutus eſt intuitu? Hoſpitalitatis? temperantiæ, ſive moderati uſus rerum temporalium? pacis fortaſſis & concordiæ, quam conſervavit & fovit inter paſtores ſuos & Lotb? fortè intuitu illius victoriæ, quam de hoſtibus ipſum Lotb abducentibus reportaverat? Nihil horum: *Tentavit Deus Abraham &c.* Hiſtoria notiſſima eſt, ad quas redactus fuerit anguſtias Patriarcha ille, quando propria manu filium ſuum unigenitum Iſaac jugulare, mactare, mactatum in holocauſtum offerre juſſus erat. In hac profectò occaſione eximium exhibuit heroicæ virtutis opus; aſt longè excellentius tunc, quando tribus diebus & noctibus toto illo itinere fortiter ſuſtinuit cordis dolores; excellentius verò, quando jam jam brachium extendebat decollaturus filium: tunc primum audivit: *Nunc cognovi, quod timeas Dominum*. Ergone Deus non cognoverat antea fidem ſancti hujus Patriarchæ, quando Ur patriam ſuam paternæque domus divitias deſeruerat, & in exteras regiones pauperis inſtar peregrini migraverat? an non cognoverat ſanctum ejuſdem timorem, quando ipſe una cum ſua familia oneroſum illud Circumciſionis præceptum acceptaverat? Pro majori hujus elucidatione S. Thomas hanc in medium adducit ſimilitudinem:

Gen. 22. 12.

D. Tho. ib.

Magiſter volens aliquando diſcipulis ſuis ſcientiam & ingenium ſibi notum aliis propalare, quæſtionibus & objectionibus tentat eum, ut reſpondendo objectis, ejus ſcientiæ perfecta evidentia cæteris commendetur. In hac igitur proteſtatione voluit Deus ſancto huic Patriarchæ intimare, quòd præ omnibus ſuis actionibus heroicis acceptiſſimam & gratiſſimam haberet invictam illam tolerantiam, promptiſſimam ejus voluntatem & obedientiam, necnon ſui ipſius victoriam in extremis iſtis anguſtiis. Et verò hanc adeò inſignem Abrahami virtutem quis cognoviſſet ſine tali experientia & probatione? *Docent nos exempla majorum* (ait Petrus Bleſenſis) *quia viri magnanimi fortitudo gravioribus injuriis laceſſita grandeſcit. Nihil arduum, nihil magnum eſt magno viro &c.*

Petr. Bleſ. ep. 87.

Patientia & invictus animus in adverſis oſtendit quantum valeamus.
Senec. lib. de prov. c. 2.

6 Conſideratione & reflexione dignum, quod legimus in morali Seneca; *Marcet ſine adverſario virtus: tunc apparet, quanta ſit, quantum valeat, polleatque, cum quid poſſit, patientia oſtendit*. Subdit poſtea in progreſſu ejuſdem libri: *Miraris tu, ſi Deus ille bonorum amantiſſimus, qui illos quam optimos eſſe atque excellentiſſimos vult, fortunam illis, cum qua exerceantur, aſſignat? Ego vero non miror, ſi quando impetum capiunt ſpectandi magnos viros, colluctantes cum aliqua calamitate. Nobis interdum voluptati eſt, ſi adoleſcens conſtantis animi irruentem feram venabulo excepit, ſi leonis incurſum interritus pertulit: tantoque ſpectaculum eſt gratius, quanto id honeſtior fecit. Non ſunt iſta, quæ poſſunt Deorum in ſe vultum convertere. Ecce ſpectaculum dignum, ad quod reſpiciat intentus operi ſuo Deus: ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compoſitus, utique ſi & provocavit.*

Seniores Tobiæ eminentes virtutes patuerunt per ipſius afflictiones. Tob. 12. 13.

7 Quis unquam adeptus fuiſſet notitiam eminentis illius virtutis ſenioris Tobiæ, in tantis conſtituti ærumnis & calamitatibus, niſi Deus dediſſet illi occaſionem exercitii paupertatis & cæcitatis, ad majorem Dei honorem & gloriā exhibitæ? *Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te;* dicebat ei Archangelus. Quæſtionem proponit Seneca: *Quare Deus optimum quemque, aut mala valetudine, aut variis incommodis afficit? Quare in caſtris quoque periculoſa fortiſſimis imperantur?* & reſpondet: *Dux lectiſſimos mittit, qui nocturnis hoſtes aggrediantur inſidiis, aut explorent iter, aut præſidium loco dejiciant. Nemo eorum, qui exeunt, dicit, Male de me Imperator meruit; ſed, Benè judicavit. Idem dicant, quicunque jubentur pati timidis ignaviſque flebilia: Digni viſi ſumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura poſſet pati. Hanc itaque rationem Deus ſequitur in bonis viris, quam in diſcipulis ſuis præceptores: qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior ſpes eſt. Nunquid tu inviſos eſſe Lacedamonis liberos ſuos credis, quorum experiuntur indolem publicè verberibus admotis? Ipſi illos patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros ac ſemianimes rogant, perſeverent vulnera præbere vulneribus. Quid mirum, ſi dure generoſos ſpiritus Deus tentat? Nunquam virtutis molle documentum eſt. Verberat nos & lacerat calamitas? Non eſt ſævitia, certamen eſt: quo ſæpius hoc adierimus, fortiores erimus.*

Senec. c. 4. ibid.

Pulcherima dicta Senecæ ad idem propoſitum.

Saulus adverſis proſtratus factus fuit vas electionis.

8 Veritatem hujus declaremus hiſtoria aliqua, quam referunt Acta Apoſtolorum. Quando Chriſtus Dominus Saulum ex equo dedit præcipitem, percuſſit, excæcavit, conſternavit, ac ſemivivum reliquit, quid intendebat facere? aliud non prætendit, niſi ut toti mundo oſtenderet aliquod præludium innumerabilium illarum adverſitatum & tribulationum, quibus ſubjacere debebat: *Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati*. Seneca libro illo, in quo diſcurrit & diſcutit: *Quare bonis viris accidāt mala*, dubitnit quoq; hoc proponit & quærit: *Unde poſſum ſcire, quantum adverſus paupertatem tibi animi ſit, ſi divitiis diffluis? Unde poſſum ſcire, quantum adverſus ignominiam & infamiam, odiumque populare conſtantia habeas, ſi inter plauſus ſeneſcis?* Alibi ad idem propoſitum legimus: *Non eſt magni animi ſe rebus proſperis fortem gerere, ubi ſecundo curſu vita proceſſit*. Idque proſequitur exemplo ſupra adducto de nauclero: *Nec gubernatoris artem tranquillum mare, & obſequens ventus oſtendit. Adverſi aliquid incurrat oportet, quod animum probet.*

Senec.

Ibidem de conſol. c. 6.

Probatur propoſitum duplici ſimili.
Tho. de Villan. ſerm. de SS. Coſm. & Dam.

9 S. Thomas propoſitum noſtrum illuſtrat authoritate S. Bernardi, qui aſſerit: *Sicut ſtellæ nocte fulgent, & non in die; ita virtutes in adverſitate, & non in proſperitate ſplendent. Exemplum in Job: quantis virtutibus præditus erat? ſed latebant, donec venit tribulatio: quam illuſtrior fuit in ſterquilinio, quàm in ſolio?* Aromata & quævis incenſa odorifera nullam mittunt odoris fragantiā,

niſi igne accendantur; ad eundem modum actus heroici virtutum non excitantur, nec pateſcunt, niſi in igne tribulationis. Audiamus tandem, quid nobis tribulatis dicat & conſulat Salvianus: *Nolite, obſecro, expaveſcere ea, quæ Deus velut ſtimulos adhibet animis: calamitas virtutis occaſio eſt*. Auſcultate quoque Baſilium Magnum: *Qui dixerit, quod virum planè juſtum tribulatio non deceat, nihil aliud dicit, quàm athletæ non convenire adverſarium; athleta enim minime certans, quas habebit occaſiones ſibi coronas comparandi?*

Salv. de provid. l. 4.

S. Baſil. in Pſ. 33.

DISCVRSVS XVII.

ARGUMENTUM.

Sub metaphora medici & medicinæ diſcutiuntur bona tribulationis.

THEMA.

Percutiet & curabit nos. Oſe. 6. 2.

Solius Dei eſt vulnera infligere, & ſanare.

1 POetica fuit inventio, Achillis lanceam virtute fuiſſe præditam curandi plagam & vulnus, quod inflixerat; Evangelica verò veritas eſt, quod Spiritus ſanctus Oſeæ Prophetæ calamo exaravit & ſcripſit de Deo: *Percutiet & curabit nos*. Clariùs id ipſum atteſtatur alio in loco: *Dominus mortificat & vivificat*. Exorditur Oſeas hoc caput 6. hiſce verbis: *In tribulatione ſua mane conſurgent ad me: Venite & revertamur ad Dominum, quia ipſe cepit & ſanabit nos; percutiet, & curabit nos, & vivificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus*. Fructus igitur percuſſionum & plagarum ſalus eſt: *Percutiet & curabit*. In lingua Hebraica verbum legitur, quod idem eſt, ac faſciis ligare: quapropter ſcribit S. Hieronymus: *Appellantur linteola, quæ inſeruntur vulneribus, ut putrida carnis comedant, & extrahant purulentias; artiſque Medicorum eſt, grandia vulnera longo ſanare tempore, & per dolorem reddere ſanitatem*. Ut S. Doctor totum hoc applicet ſenſui morali, ſubjungit: *Percutit ergo nos Dominus, & curat nos, quia quem diligit, corripit; & non ſolum curat, ſed & vivificat poſt duos dies*. Quis unquam ſpectaculum lachrymis dignius vidit vel audivit, quàm ipſum Job in ſterquilinio ſedentem? *A planta pedis uſque ad verticem non erat in eo ſanitas*: Deum nihilominus agnovit plagarum ſuarum authorem: *Ipſe vulnerat & medetur, percutit, & manus ejus ſanabunt*.

3. Reg. 2. 6.

Hieron.

Job 5. 8.

Deus animæ noſtræ vulnera ſanat, dummodo ſanari velimus.

2 Id non contingit inter nos, ut qui vulnus infligit, curandi illud virtutem quoque habeat: benè quidem, ſi eſſet chirurgus, plagam inflictam faſciis ligare, curare, & huic effectui artem & induſtriam ſuam adhibere poſſet; at de cura certus & ſecurus eſſe nequit. Verùm de Medico illo, qui de ſe loquens ait: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus*, audivimus: *Curabit nos*, infallibilem is nobis promittit curam & ſalutem: *Sanabit te*, (ſunt verba Bloſii) *opus eſt, ut ſanari velis; ſanat omnino ille quemlibet languidum, ſed non ſanat invitum. Quid autem beatius, quam ut tanquam in manu tua vitam, ſic habeas in voluntate ſanitatem tuam?* Magna infirmi conſolatio eſt, quòd acerbiſſimos dolores & cruciatus ſuos, quos patitur, certò ſciat commutandos fore in ſanitatem corporalem: aſt quod non contingit in infirmitatibus corporis, ſuccedit in morbis animæ, qui curantur à cœleſti protomedico; quotieſcunque tamen illos patienti & æquo animo toleraverimus.

Bloſ. l. 1. c. 6. n. 6. Pſychag.

Magna noſtra felicitate cõmutat Deus præſẽtes calamitates in felicitatem æternam, ſi illas patienter feramus.

3 Quod jam allegavit Bloſius, totum id hauſit ex D. Auguſtino in Pſal. 102. qui id proſequitur hoc argumento: *Si velles eſſe in aliquo ſublimi honore in hac terra, ducatum, proconſulatum, præfecturam ſi concupiſceres, nunquid continuo poſſes, quod velles? nunquid voluntatem tuam poteſtas ſequeretur? Multi ad iſta volunt pervenire, & non poſſunt; ſed ſi pervenerint, quid prodeſt honor ægrotis? Quis enim non ægrotat in hac vita? Quis non longum languorem trahit? Naſci hic in corpore, incipere ægrotare eſt*. Probavimus ſuo loco, tractantes de morte, vitam noſtram nihil aliud eſſe, niſi mortem continuam; annon igitur magna fortuna eſt, quòd Deus præſentes ærumnas ac calamitates, quas pati cogimur, in ſalutem ac immortalem beatamque vitam commutet: *Percutiet & ſanabit? Sanabuntur omnes languores tui* (ita promittit S. Auguſtinus) *noli timere. Magni ſunt, inquies; ſed major eſt medicus: omnipotenti Medico nullus languor inſanabilis occurit; tantum tu curari te ſine, manus ejus ne repellas, novit quid agat. Non tantum delecteris cum fovet, ſed etiam toleres, cum ſecat. Tolera medicinalem dolorem, futuram cogitans ſanitatem. Videte fratres mei in iſtis languoribus corporis, quanta homines tolerent, & paucos dies victuri moriuntur, & hos paucos dies incertos. Tu non toleras ad incertum: qui promittit ſanitatem, non poteſt falli. Fallitur medicus aliquando, qui promittit ſanitatem de corpore humano. Quare fallitur? Quia hoc non curat, quod fecit. Deus fecit corpus tuum, Deus fecit animam tuam, novit quemadmodum recreet, quod creavit; novit quemadmodum reformet, quod ipſe formavit. Tu tantum ſub manibus medici eſto, odit enim repellentem manus ſuas. Non fit hoc in medici hominis manibus. Ligari ſe volunt homines & ſecari, daturi pro incerta ſanitate certum dolorem, magnam mercedem. Deus te, quem fecit, & certus curat & gratis*.

S. Aug. in Pſ. 102.

4 Amari ſunt boli medicinales, & deglutiti, exiſtenteſque in ſtomacho, corpus reddunt indiſpoſitum, turbant, acerboſque cauſantur dolores; at ea pollent virtute, ut humores inter ſe repugnantes reducant ad temperiem, perfectamque ſanitatem: *Nequaquam dolorem vulneris* (ita monet nos B. Laurentius Juſtinianus) *ſed ſanitatis attende dulcedinem; purgationis inciſionem abhorrere noli, ſi centuplicatum fructum recipere concupiſcis*. Propter ſanitatem corporis omnia patienter ſuſtinemus, & propter ſalutem animæ, quotieſcunque Deus inciſionibus adverſitatum nos curaturus eſt, murmuramus? *O ſi ſanandis animæ paſſionibus eam adhiberemus curam* (ita diſcurrit de Villanova) *quam curandis corporum ægritudinibus adhibemus! Quid non ſuſtinet, quid non patitur ægrotus pro recuperanda ſalute! Atroces uſtiones, horribiles inciſiones, amaras potiones, diuturnas inedias faciles reputat, dummodo concupitam recuperet ſanitatem. Sed ſi animæ languor curandus eſt, quicquid injungitur, duriſſimum eſt*.

Corpore curando dura patimur, pro anima curanda vix quicquam pati volumus.

Laur. Juſt faſcic. amor. c. 8.

Thom. de Villan. Conc. in fer. 6. poſt Dom. 4. Qu.

5 Medicinæ præſcriptæ à medicis ad curandum corpus noſtrum infirmum fallaces ac deceptoriæ eſſe poſſunt, propter imperitiam & errorem ordinantis & præſcribentis, eò quòd humores malignos oculo penetrare nequeat; at Deus in curanda anima noſtra, quam ſummoperè amat, nullo modo errare, falli, aut decipi poteſt: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*, ait S. Joannes. Nullus eſt qui ignoret, Prophetam Job innumeris percuſſum fuiſſe plagis, totumque ejus putredine ac vermibus ſcatuiſſe corpus; & tamen in laudem ejus exclamat S. Auguſtinus: *O virum putrem & integrum! O fœdum & pulchrum! O vulneratum & ſanum! O in ſtercore ſedentem, & in cœlo regnantem!* Apprehendebat, quàm utilis & ſalutaris eſſet animæ putredo illa & lepra ulceroſa: *Semper Deus hic vulnerat* (ait S. Iſidorus) *quos ad ſalutem perpetuam parat. Percutiet, & ſanabit*.

Deus in cura animæ noſtræ errare & decipi non poteſt.

Aug. ſer. 103. de temp.

Iſidor lib. 1. Synon.

6 Ars medicinæ pro objecto & fine habet ſanitatem corporis humani: omnes lineæ hujus ſtudii, experientiæ artiſque medicæ ad hoc terminantur centrum. *Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me*, dicebat David. Quæ nova phraſis eſt iſta, ambulare in medio tribulationis? ergone tribulationi patet locus aliquis ambulationis? Obſervate, quòd ſicut nihil magis conducit ſanitati ac vigori corporis noſtri conſervando, quam moderatum & benè ordinatum exercitium; ita Pſalmiſta inſinuare videtur, quòd ſi in gradu recreationis acceptaſſet tribulationem, & in eadem tanquam in ambulacro aliquo recreativo ſe exercuiſſet, indubiè vitam & ſalutem æternam inde reportaſſet.

In tribulationibus invenitur vita æterna.

7 *Percutiet & curabit*. Tritũ proverbium eſt, medicũ benignũ & miſericordẽ cruentare plagã & vulnus; quod ut curetur, ſi ita expediat, & neceſſitas poſtulet, corroſiva adhibenda ſunt unguẽta, aduſtiones, inciſiones, eſto non ſine dolore: volo inferre, inveniri plurimos, qui mortifera animæ contraxerunt vulnera, ideoque morti æternæ sũt propinqui; ut hi ad ſtatum ſalutis æternæ reducantur & curentur, minimè adhibenda remedia lenitiva, puta, proſperitas rerum & bonorum temporalium; ſed neceſſe eſt, premantur adverſitatibus, ærumnis, calamitatibus, infirmitatibus: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Domine, hic ſeca*, (exclamabat Sanctus Auguſtinus) *hic*

Plagæ animæ non lenitivis proſperitatũ, ſed corroſivis afflictionum curantur.

Auguſt.

Digitized by Google

hic ure, ut in æternum parcas. Ad propoſitum hoc ſcribit B. Petrus Damianus de S. Appollinare ſuppliciorum aviđiſſimo: *Nihil dolet, nihil timet, o perſecutores, niſi ſolam veſtram pietatem, quæ ſi ei tribuitur, ab ipſo impietas truciſſima reputatur; & ſi tela veſtra ad ejus vultis interiora pertingere, ſola illum pietate ferite; tunc enim graviter indignamini, ſi miſeremini; tunc immaniter laceratis, ſi parcitis, & ut dixerim, tunc punitis.* Servi Dei optimè noverant tribulationis meritum, ac propterea abhorrebant voluptates & proſperitatem temporalem.

Pet. Dam. de S. Apoll.

Continuatio ejuſdem argumenti. Job. 6. 4.

8 Ut curentur plagæ ſpirituales, non fomenta, ſed ferrum & ignis adhibendus eſt. Lamentabatur S. Job: *Verba mea dolore ſunt plena, quia ſagitta Domini in me ſunt: quarum indignatio ebibit ſpiritum meum, & terrores Domini militant contra me.* Expoſitio D. Gregorii eſt: *Sagitta autem Domini ſpiritum hominis ebibunt, cum ſuperna animadverſionis ſententia afflictam mentem ab elatione compeſcunt. Sagitta Domini ſpiritum hominis ebibunt, qui intentum exterioribus introrſum trahunt &c.* Sequitur poſtea: *Sagittarum ergo indignatio juſti ebibit ſpiritum, quia ſuperna ſententiæ electos, quos in peccatis inveniunt, dum vulnerant, immutant.* Frequenter id contingit, quod legitur in Tobia: *Tu Domine flagellas, & ſalvas, deducis ad inferos, & reducis.* S. Hieronymus ſcribendo Marcellæ, conſolabatur eam in adverſitatibus ſuis hiſce verbis: *Cuncta quæ paſſa es, ſicut intelligis, vulnera quidem corporis tui, ſed & animæ remedia fuerunt.*

Greg. l. 7. mor. c. 2.

Tob. 13. 2.

Hieron. to. 7. epiſt. 4.

Deus percutit corpus morbis, ut curet vulnera animæ.

9 Nota eſt omnibus propoſitio iſta: *Non eſt addenda afflictio afflicto.* Qui vulneratus eſt, aut infirmus, atrociſſimos nonnunquam experitur cruciatus & dolores; accedit nihilominus Medicus, qui dolorem addit dolori, ſauciatum incidit, ſecat, premit, extendit. Audite S. Auguſtinum: *Illa eſt vox Domini: Ego percutiam, & ego ſanabo: percutit putredinem facinoris, ſanat dolorem vulneris.* Quando chirurgus tangit & lanceola incidit partem læſam, id alio fine non facit, niſi ut vulnus expurget à putredine, quæ ſi remaneret, mortem inferret: ad eundem modum Deus quandoque corporis tollit ſanitatē, ut peccator ſeriò cogitet de ſpirituali ſalute animæ, vitiorumque, quæ æternam ei minabantur mortem, abradat putredinem: *Faciunt hoc medici* (proſequitur S. Auguſtinus): *ſecant, percutiunt, & ſanant; armant ſe, ut feriant, ferrum geſtant & curare veniunt.*

Auguſt. in Pſal. 50.

10 Simplicius juxta mentem Epicteti Philoſophi c. 13. aſſerit: *Si corporum medicinam exercentem, urentē, membra ſecantem, & plane ſævos carnifices imitantem, malum non dicimus, ſed bonum: Si medicis cum gratiam habemus, tum mercedem numeramus, cur in medicina Dei non acquieſcimus?* Rationem quoque reddit, cur hujuſmodi inciſionibus prompto animo nos ſubjicere debeamus: *Neque enim iracundia, nec vindictæ cupiditate, nec præter meritum, nec nocendi cauſa, quicquam horum facit Deus ſed inſtar Medici, ut curatoris & parentis, & ad maximam utilitatem noſtram, & pro ſua divina bonitate.* Quia verò variis corripimur infirmitatibus, ideò etiam varia nobis applicentur remedia, neceſſe eſt: quapropter proſequitur idem author: *Multiformis autem eſt Dei medicina, ut qui alios morbis, inopia, ignominia; alios peſtilentia, fame, terramotu, inundatione, naufragio, bello; alios pœnis humanitus inflictis medicetur. Neque vere mala hæc ſunt, ſed bona, ſiquidem medicari bonum eſt.*

Medicina tribulationum prompto & ſuo animo recipiente debemus. Simplicius apud Epict.

11 Tertullianus chirurgum nobis repræſentat, qui acuto ferro incidit infirmum vociferantem & ejulantem, nec quicquam ejus movetur ploratu: unde hiſce nos monet verbis: *Perverſitas, quam putas, ratio eſt; quod ſævitiam exiſtimas, gratia eſt: ita Deo de momentaneis æterna medicante, magnifica bono tuo Deum tuum; incidiſti in manus ejus, ſed feliciter incidiſti.* Verum eſt: Deus permittit nonnunquam, ut injuſtè bona temporalia vobis ſurripiantur per talem litem, deprædationem, naufragium, forteceſſionem; at, quo fine? ut à terrenis amorem veſtrum abſtrahatis, & ad cœleſtia transferatis bona.

Chirurgus clamantem infirmum acuto ferro incidit pro ipſius ſalute.

12 Ingenioſa ſanè, ſimulque utilis eſt comparatio illa, quam B. Petrus Damianus adducit: *Medicus plane ſanguiſugas tumentibus ægroti membris apponit, viruſque ſimul cum ſanguine ab intimis viſceribus ſorbere permittit; diverſa tamen intentionis eſt medicus & hirudo: illa ſiquidem nil aliud geſtit, niſi ut ſanguinem bibat; iſte ad hoc tendit, ut languidus convaleſcat: illa ſatiatur & moritur, ægrotus autem dum perdit ſanguinem, recuperat ſanitatē: illa denique ſe morte ſatiat, & exultat; ægrotus autem dum vulneratur, ad ſtatum ſalutis erigitur. Quid igitur mirum, ſi Deus omnipotens, qui eſt Medicus animarū, ſic nos occulta ſui moderaminis arte diſponit, ut ex alienis vulneribus nobis medicamenta conficiat, quatenus dū nobis hoſtile vulnus infligitur, ex eo potiſſimū ſalutis antidotum procuretur?* Quot homines ex improviſo præcipitarentur in æternę perditionis barathrum, qui lethaliter ſauciati nunc, cum tempus habeant confitendi, excitandi actus veræ contritionis, remittendi inimicis offenſam, conformandi ſe divino beneplacito, æternam lucrantur beatitudinem?

Petr. Dam. lib. 6. ep. 31. Ad eundem finem infirmo applicat ſanguiſugas Medicus.

13 *Percutiet & curabit.* Idem Petrus Damianus proſequitur eandem medici metaphoram cum hac alia reflexione: *Porro medici corporum, quos deſperant, ad percipienda paſſim quæque petierint, alimenta relaxant; at quos erigendos eſſe conjiciunt, cuncta eis noxia delectationis edula minaciter interdicunt, antidota inſuper & amara propinant, ut per amaritudinis hauſtum ad incolumitatis dulcedinem convaleſcant.* Peſſimum ſignum eſt, quando Deus permittit & indulget appetitui noſtro omnem libertatem: indicium eſt, nullam adeſſe ſpem ſalutis: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi.* Et qua illum caſtigavit pœna? *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.* Petrus Bleſenſis in epiſtola quadam ſcribit: *Medicus non ſemper dulcia miniſtrat ægroto, ſed frequenter amaras porrigit potiones. Cholera, cui cibus delicatior cauſam dedit, ſæpè purgatur abſynthio; & apoſtemata, quæ ex otio & crapula ſuccreverunt, uſtio ſanat & purgat, & ſanat inciſio. Pro purgatoria mihi eſt viciſſitudo febrilis caloris & frigoris.*

Idē l. 8. ep. 6. Continuatur metaphora Medici, & amaræ medicinæ.

Pſal. 80. 6.

Pet. Bleſ. epiſt. 10.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Infirmitates corporales cooperantur ſaluti animæ.

THEMA.

Infirmitas gravis ſobriam facit animam. Eccl. 31. 2.

1 INter tribulationes frequentiſſimè nos affligentes recenſemus infirmitates corporales: & ecce emolumentum, quod ex hiſce in nos redundat, & jam inſinuavit Eccleſiaſticus: nempè, ſobrietas & ſalus animæ: *In infirmitatibus tuis non contriſteris* (ita nobis conſulit S. Iſidorus) *in langueribus tuis gratias age Deo. Valere te magis animo opta, quam corpore; valere te magis mente, quam carne: adverſa corporis ſunt animæ remedia. Ægritudo corporis vulnerat, mentem curat, languor vitia excoquit, vires libidinis frangit.* Adhuc clariùs hunc infirmitatum effectum atteſtatur B. Laurentius Juſtinianus, cum ait: *Optimum medicamentum ad ſalvandū animas ægritudo corporis eſſe comprobatur;* cujus efficacem reddit rationem: *Nempe innumera aufert incitamenta peccādi.* Ecquo modo medici, chirurgi, recuperant nobis corporis ſanitatem? S. Auguſtinus in verſum iſtum: *Oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum,* reſpondet nonnullis querelis: *Quanta nos hic patimur, & nemo nos audit? Nūquid dicis illud de Deo: quanta hic patior, & nemo me audit? Si audiret me, dicis fortè, tolleret mihi tribulationem; clamo & tribulor. Tātum tu tene vias ejus, & quando tribularis, audit te; ſed medicus eſt, adhuc putre habes neſcio quid; clamas, ſed adhuc ſecat, & non tollit manum, niſi ſecuerit, quantum videtur: etenim medicus crudelis eſt, & qui exaudit hominem, & parcit vulneri & putredini.* Chirurgus querelis & clamoribus infirmi ſurdas præbet aures, urit, incidit, ſecat, exenterat: Medicus pariter præſcribit rigoroſas diætas, medicinas & bolos amaros, nec quicquam curat infirmi lamentationes & contradictiones, quia unicè intendit ipſius ſanitatem. Hunc eundem ſtylum adhibet ille, qui dixit: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus:* peccatorem illum viſitat gravi aliqua infirmitate juncta cum doloribus & cruciatibus; ſupplicat ille, & ut liberetur, humillimè ſe commendat, curat appendi vota, celebrari ſacra, eleemoſynas diſtribuit, religioſorumque orationibus unicè ſe commendat; & tamen non exauditur. Verum eſt: non exauditur conformiter ſuæ voluntati, exauditur tamen conformiter voluntati &

Magnę adducuntur utilitates infirmitatis corporalis. Iſidor. l. 2. Synon. c. 6.

Laur. Juſt. l. 2. de Spirit. ani. aſcenſ.

Auguſt. in Pſalm.

Digitized by Google

diſpoſitioni Dei, qui cognoſcit optimè, id magis expedire ſaluti animæ ſuæ, quam præcipuè intendit & ſpectat.

Curioſa hiſtoria & miraculoſa curatio Imperatoris Palæologi.

2 Referam hiſtoriam, quam legi in quodam bono authore, ſatis curioſam, ſi vera ſit. Imperator Paleologos gravi correptus erat infirmitate, & tali quidem, ut exigua ſupereſſet ſpes vitæ; etenim multa probaverat medicamina, varia remedia, at omnia fruſtratoria. Tandem mulier artis medicæ perita & experta, intimavit Imperatrici, infirmum non poſſe convaleſcere, priſtinæque reſtitui ſanitati, niſi mediante calore naturali exſiccaretur conſumereturque humor ille malignus, qui mortis illum exponebat periculo; modum quoque, quo optatiſſimum hunc aſſequeretur effectum, ſuggeſſit; talem nimirùm, Imperatorem infirmum vehementiſſimè eſſe exagitandum, exacerbandumque ira & cholera, qua major dari non poſſit. Ergo omnibus, quotquot infirmo erant à ſervitio, ſeveriſſimè mandatum fuit, ut in nulla prorsùs re ei obedirent, imò totum contrarium ejus, quod ipſe præciperet, peteretque, ſemper exequerentur; prætereà frequenter ei inſultarent verbo & opere. Quam ob rem quando infirmus petebat cibum, afferebant ei baculum; ſi aquam pro extinguenda ſiti exigebat, ignem exhibebant; inſuper & verbis injurioſis ac opprobrioſis ipſum excipiebant, ac ſi viliſſimum fuiſſet mancipium. Cum igitur infirmus imperator ita agitaretur, & ira exacerbaretur, paulatim humor ille putridus exſiccabatur, & priſtinæ ille reſtituebatur ſanitati. Porrò intelligens artificioſam famulantium induſtriam, qua recuperatæ ſuæ cooperati fuerant ſanitati, prævia peracta gratiarum actione, digna illam remuneratione compenſavit. Caſui noſtro applicemus hanc hiſtoriam:

Applicatio hiſtoriæ.

Ut intemperantes inordinatoſque effrænium appetituum noſtrorum humores ad debitam reducamus temperiem, quid facit Deus? permittit v. g. nos obrui aliqua infirmitate, permittit temporalium bonorum, reputationis & honoris jacturam, permittit talem inimicitiam, ſimileſque calamitates & tribulationes; ad ſtellas uſque nos clamamus & lamentamur, commendamus nos Sanctis patronis & advocatis noſtris, variis pietatis devotioniſque vacamus exercitiis; at nulla ſubſequitur remiſſio, ſed potiùs incrementum tribulationis: Vultiſne ſcire cauſam? Deus ſpectat & intendit ſpiritualem animæ ſalutem. *Vociferetur & clamet licèt, & conqueratur æger impatiens per dolorem* (ait S. Cyprianus) *gratias aget poſtmodum, dum ſenſerit ſanitatem*. Cum voluptate & gaudio ſpectat nos Dominus Deus in anguſtiis infirmitatis conſtitutos, quia tunc purgatur conſcientia, fiunt reſtitutiones honoris, bonorumque fortunæ tot annis dilatæ & procraſtinatæ, ſtabiliuntur propoſita emendandi malos & pravos mores, firma concipitur reſolutio reformandi vitâ diſſolutâ.

S. Cyprian. de lapſ.

Infirmitates corporis, ſanitas mentis animæ. Salvian. l. 1. de provid.

3 Ad hoc propoſitum audiamus doctrinam Salviani commentantis in hæc verba Apoſtoli: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum &c. Non imprudenter quidam hoc loco dixit: quid ſi repugnante corporis fortitudine, quæ optamus, facere non poſſumus? Infirmandum nobis ſit carne, ut optata faciamus; infirmitas enim carnis, inquit, vigorem mentis exacuit, ut affectis artubus vires corporum in virtutem transferantur animorum.* Quot ad mortem uſque animæ infirmi reperiuntur, qui ex lethiferis curantur & ſanantur morbis? annon in dies experimur hujuſmodi effectus? Audiamus S. Bernardum: *Melius eſt frangi laboribus ad ſalutem, quam remanere incolumes ad damnationem.*

Bernard. c. 44. de interiori domo.

Lyranus in hunc loc. Infirmitas corporis temperat concupiſcentiâ carnis.

4 *Infirmitas gravis ſobriam facit animam. Nam quamdiu durat* (ita textus hujus ſenſum literalē exponit Lyranus) *aufert appetitum comedendi, & in convaleſcentia oportet, quod homo ſobriè vivat.* Senſus moralis propoſito noſtro accommodus eſt: quilibet novit eſſe veriſſimum illud: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum*; & ad reprimendam hanc carnis noſtræ inſolentiam unicum & optimum remedium eſt infirmitas; ideòque benè dicit Gloſſa Interlinearis; *Sobriam facit animam ab omni concupiſcentia.* Clariùs hunc textum in favorem noſtrum exponit Rabanus, cum ait: *Infirmitas gravis corporis ſobriam facit à delictis animam; unde alibi ſcriptum eſt: Livor vulneris abſterget mala, & plaga in ſecretioribus ventris. Mala enim livor vulneris abſterget, quia flagellorum dolor vel cogitatas, vel perpetratas nequitias diluit.* Paulò poſt ſubdit: *Livor vulneris abſterget mala, & plaga in ſecretioribus ventris; quia cum exteriùs percutimur, ad peccatorum noſtrorum memoriam taciti, afflictique revocamur, atque ante oculos noſtros cuncta, quæ à nobis ſunt malè geſta, reducimus, & per hoc quod foris patimur, magis intus, quod fecimus, dolemus. Unde fit, ut inter aperta vulnera corporis ampliùs nos abluat plaga ſecreta ventris, quia ſanat nequitias pravi operis occultum vulnus doloris.*

Gloſſ. interlin.

Rabanus ibidem.

Doctrina eſt ex D. Gregorio Magno excerpta: *Admonendi ſunt ægri, ut conſiderent, quanti ſit muneris moleſtia corporalis, quæ & admiſſa peccata diluit, & ea quæ admitti poterant, compeſcit; quæ ſumpta ab exterioribus plagis concuſſæ mentis pœnitentiæ vulnera infligit.* In praxi frequenter videtur, interna animæ vulnera curari timore plagarum mortalium corporis, dum infirmus confitetur & compungitur.

Gregor. 3. p. paſt. admon. 13.

5 *Sobriam facit animam, id eſt à peccatis continentem*, ita exponit Dionyſius Carthuſianus: qui & juxta expoſitionem literalem Lyrani utiliſſimum pro caſu noſtro ſubdit motivum: *Diſponit quoque ad corporalem ſobrietatem laudabilem, quoniam appetentiam aufert ciborum, & convaleſcentibus parcitas alimentorum indicitur, ne recidivent. Prudens quoque homo ſic cogitat: ſi tantum abſtineo ob corporis ſanitatem, quanto magis propter animæ meæ curationem, confortationem & ſalutem debeo abſtinere?* Accedit quoque Hugonis Cardinalis interpretatio: *Sobriam facit animam, id eſt, quæ priùs fuit ebria vino Babylonis, reducit ad ſobrietatem; 2. Cor. 12. Virtus in infirmitate perficitur*: pro quo allegat hunc textum Eccleſiaſtis: *Curatio ceſſare faciet peccata maxima.*

Dion. Carth. in Eccl. Infirmitas facit abſtinere à peccatis.

Hugo Card. ibid.

2. Cor. 12. 9. Eccl. 10. 4.

6 De infortunato illo viatore, qui *deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho*, affirmari poſſe credo, quòd ſignificabat impiè viventem, ſeu peccatorem: etenim de civitate ſancta proficiſcebatur Jericho, urbem à Deo maledictam, & mundi typum; præterquam itinerabatur per ſylvas & nemora, quo indicatur, quòd à recta deviabat ſemita: *Peccator deſignatur*, ait Lyranus. At quomodo, qua via reductus fuit ad ſtatum ſalutis æternæ? *Incidit in latrones: plagis impoſitis abierunt, ſemivivo relicto.* Latrones miſerum illum ſauciarunt, vulnerarunt, & quaſi mortuum deſeruerunt: Samaritanus verò ille, qui Chriſtum figurabat: *miſericordia motus eſt.* Actor. c. 9. legitur hiſtoria illa de Thabita, ob cujus mortem conſultum exiſtimarunt multæ perſonæ devotæ, ut S. Petrus rogatus advocaretur ex Joppe in Lyddam. Acceſſit Vicarius Chriſti, motuſque tot adſtantium gemitibus, ejulatibus, & efficaciſſimis precibus, mortuam reſuſcitavit ad vitam. Inquiro nunc cauſam, cur vel ipſa adhuc infirma, aut certè iidem adſtantes & ſupplicantes priùs non petierint interceſſionem S. Petri, ut eam priſtinæ reſtitueret ſanitati? *Quare expectavit, ut moreretur? Quare non ante hoc Petrus rogatus eſt?* quærit S. Chryſoſtomus: *Indignum cenſebant pro talibus diſcipulis ſolicitos eſſe.* Apud Chriſtianos olim tribulatio in ſumma erat veneratione & æſtimatione: tanquam pignus divinæ benevolentiæ excipiebatur; imò infirmitates eò utiliores gratioreſque erant primis fidelibus, quò graviores & periculoſiores erant, quia à vinculis hujus exilii eos eximebant, & ab hac mortalitate ad cœlum transferebant.

Deſcendens ab Jeruſalem in Jericho deſignat impiè viventē.

Lucæ c. 10. Lyran. ib.

Act. 9. 36.

Chryſoſt. Hom. 21. in Act. Apoſt.

7 Viatores ſumus, quandiù durat hæc vita, ad ſupernam tendentes patriam; igitur è re noſtra eſt, ut ibidem illicò appellamus, exilium hoc abbreviemus, & ab aſperæ viæ hujus adverſitatibus nos expediamus. Jam verò infirmitates inſtar equorum curſorum adjumento nobis ſunt, ut curſum viæ hujus quantocyùs abſolvamus: *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt*: *Quia hujuſmodi tribulationes* (inquit Hugo Cardinalis) *ſunt quaſi compendium citius veniendi ad Deum, & tales expediti ſunt ad cuadum.* Inter Deum, inter paradiſum & animam noſtram, nil aliud mediat, niſi murus luteus corporis noſtri: ſi hic infirmitate cooperante in terram decidit, erimus in cœlo. S. Apoſtolo Paulo, cum petiit gratiam, ut à ſtimulo carnis liberaretur, reſpondet Chryſoſtomus hiſce verbis: *Sufficit tibi, quod mortuos excitas, quod cæcos curas, quod leproſos mundas.* Sancti inſignia operati ſunt miracula in aliorum utilitatem; at quando ipſi periculoſa & gravi laborabant infirmitate, quando acerbiſſimis affligebantur

Graves morbi comparantur curſorum ſive poſtarum equis.

Pſal. 15. 4.

Hugo Card. ibid.

Chryſoſt. in Gloſſ. 2. Cor. 12.

Digitized by Google

tur doloribus, minimè à Deo petierunt liberationem, quia quantum adverſitates illæ animæ conferrent emolumentum, optimè perſpectum habebant. Legimus de Sancto Pontifice Pio Quinto, cujus Canonizationem propediem ſperamus, quòd in atrociſſimis calculi doloribus exclamabat: *Domine, adauge dolorem, ſed adauge & patientiam.*

2. Cor. 12. 10. Infirmitas carnis animam corroborat.

8 2. Cor. 12. Apoſtolus de ſeipſo loquens fatetur: *Cum infirmor, tunc potens ſum*. Quæ propoſitio prima fronte videtur eſſe contradictoria; etenim qua ratione infirmus & debilis eodem tempore poteſt eſſe fortis, potens & vegetus? Pro cujus dubii reſolutione advertendum, vitam humanam eſſe continuam pugnam & bellum, ac tres individuos ſecum habere comites adverſarios, Mundum, dæmonem & carnem; & hunc ultimum omnium difficillimè ſuperari, quia eſt domeſticus, eumque fovemus & nutrimus: *Nemo carnem ſuam odio habet, ſed nutrit & fovet eam*: verùm cum obruitur ab infirmitate, non tam facilè in rebellionem declinabit, veluti vigente ſanitate; domatur, reprimitur, nec quicquam poteſt contra nos efficere; ideòque tempore infirmitatis ſumus fortiores, quia unus ex tribus hiſce inimicis nos impugnare & infeſtare nequit, ac per conſequens validiores fortioreſque ſumus ad debellandos expugnandoſque alios duos ſuperſtites. Aſt aliam nobis ſubminiſtrat rationem D. Ambroſius, dicens: *Conſummatur enim carnis in infirmitatibus animæ fortitudo*. Quò plures corpori, quod indomiti inſtar equi eſt, deficiunt vires, eò minùs recalcitrat; unde anima reſumit vires, & totum accidit oppoſitum illius, quod ſcriptum eſt alibi: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam*. Ubi tamen obſervandum, verbum hoc, *corrumpitur*, non intelligi de infirmitate, quæ putrefacit, ac reducit corpus in cineres; ſed quando corpus inſoleſcit ſuiſque obſequitur appetitibus.

Ambroſ. lib. 1. de pœnit. c. 12.

9 Origenis doctrina eſt: *Virtus in infirmitate perficitur, id eſt, in infirmitate carnis & ſapientia ejus; propter quod ait Apoſtolus: Cum enim infirmor, tunc potens ſum. Potens enim tunc fit unuſquiſque noſtrum, cum infirmata fuerit caro ipſius, ut non perficiat opera carnis, ſed habitet virtus Chriſti in ea*. Sanctus Bernardinus Senenſis appoſita ſimilitudine, propoſito noſtro accommoda, idipſum cum ſtupore explanat, dicens: *Anima & caro ſunt quaſi duæ ſitulæ in puteo applicatæ, quarum quando una aſcendit, altera deſcendit. Sic quando caro infirmatur, ſpiritus impinguatur, & è converſo: Vnde 2. Cor. 12. ait Apoſtolus: Cum infirmor, ſcilicet in corpore, tunc potens ſum, in mente.*

Orig. tract. 13. in Matth.

Apta ſimilitudo.

Bernard. ſer. 3. de Chriſti [illegible]

10 Quod Sanctus Ambroſius in laudem jejunii prædicavit, id nos infirmitati corporali applicare poſſumus: in hunc modum diſcurrebat: *Chriſtiana infirmitas fortitudo eſt; unde ait Apoſtolus: Cum infirmor, tunc fortior ſum. Sed requiret aliquis, quemadmodum fortis infirmitas? Tunc eſt fortitudo infirmitas, quando caro tabeſcit jejuniis* (dicamus nos quando caro tabeſcit infirmitate) *anima puritate pingueſcit &c. Tunc homo imbecillis quidem eſt ad ſecularia, ſed fortis eſt ad divina opera; tunc enim magis de Deo cogitat, tunc judicium metuit, tunc vincit inimicum*. B. Laurentius Juſtinianus lib. de reſurrectione ſpirituali animæ ſcribit: *Optimum medicamentum ad ſalvandas animas, ægritudo corporis eſſe comprobatur*. Paulò poſt ſubdit: *Maxima ſalus ægritudo eſt corporis*. Videtur hoc eſſe paradoxon; quo enim modo infirmitas aliqua ſimul eſſe poteſt ſalus magna: *Maxima ſalus ægritudo eſt corporis*? Id intelligit de æterna ſalute animæ, & ideò proſequitur: *Quæ compungit animum.*

Ambroſ. ſer. 35.

Infirmitas hominem fortem facit ad opera divina.

Laur. Juſtin. lib. de ſpir. animæ reſur.

DISCVRSVS XIX.

ARGUMENTUM.

Infirmitates fræni inſtar ſunt, quo coercentur peccata; & ab hiſce frequenter cauſatæ, eorumque pœnæ. Vnde interdùm contingit, infirmum mediante peccatorum ſuorum confeſſione & expiatione priſtinæ reſtitui ſanitati.

THEMA.

Curatio ceſſare faciet peccata maxima.
Eccl. 10. 4.

1 VEritatem hanc, quam dictavit Rex Salomon, demonſtrat experientia; quòd nimirum ars medicinæ, quæ verſatur circa infirmos, pluribus & magnis peccatis præcludat viam: *Curatio ceſſare faciet peccata maxima*. Hunc textum allegat Hugo Cardinalis ad confirmandam ſententiam Eccleſiaſtici: *Infirmitas gravis ſobriam facit animam*; quam explicavimus diſcurſu præced. S. Bernardus Ser. 43. de modo benè vivendi ſcribit: *Qui valentiores ſunt & ſani, utile eſt eos infirmari, ne per vigorem ſalutis plus latentur in tranſitoriis & terrenis rebus, quàm debent.*

Morbi magnis peccatis præcludunt viam.

Bern. ſer. 43

2 Non ſine myſterio S. Evangeliſta Joannes obſervavit locum, in quo ad mortem infirmabatur filius Reguli: *Cujus filius infirmabatur Capharnaum. Notandum eſt, ubi infirmatur* (ait Hugo Cardinalis) *in Capharnaum, quod interpretatur, villa pinguedinis; & in hoc notatur cauſa morbi, id eſt, peccati: abundantia ſcilicet temporalis, ſanitas, & fortitudo corporalis, & cetera hujuſmodi bona naturalia, quæ nos vertimus in corruptionem*. Pſ. 82. *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum*. Regula & aphoriſmus medicinæ eſt: *Contraria contrariis curantur*; benè propterea protomedicus cœleſtis diſponit infirmitates, ut hac ratione peccatorum appetituumque inordinatorum exſiccentur mali humores: *Mala eſt ſanitas carnis, quæ hominem ducit ad infirmitatem animæ*, inquit idem mellifluus Doctor: *& valde eſt bona infirmitas carnis, quæ perducit hominem ad ſanitatem animæ*. Et paulò poſt: *In flagellis Dei non debet murmurare homo, quia per hoc, quod caſtigatur, a peccata emendatur. Levius ſuſtinebimus infirmitates corporis, ſi ad memoriam reduxerimus mala, quæ fecimus*. Unde notatu digna ſunt, quæ Plinius in epiſtola quadam ſcribit: *Nuper*, inquit, *me cujuſdam amici languor admonuit, optimos eſſe nos, dum infirmi ſumus; quem enim infirmum, aut avaritia, aut libido ſolicitat? Non amoribus ſervit, non appetit honores, opes negligit. Tunc Deos, tunc hominem eſſe meminit, invidet nemini, neminem deſpicit.*

Pulchra allegoria filii Reguli Capharnaum infirmi ad morbos corporis & animæ.

Joan. 4. 46.

Hug. Card. ibid.

Bern. l. c.

Plinius lib. 7. ep. 26.

3 Nota ac manifeſta eſt omnibus parabola de invitatis ad magnam illam cœnam, æternæ beatitudinis typum. Et verò quale per hoc ſignificabatur myſterium, quòd in hac ſpecialiter comparuerint cæci, claudi, aliique corporis correpti defectibus? Optimè id explanat S. Ambroſius, dicens: *Quo oſtenditur nobis, quod nullum debilitas corporis excludat à regno, rariuſque delinquat, cui illecebra deſit peccandi*. In cujus rei probationem audiamus eundem D. Bernardum: *Languor vitia excoquit, languor vires libidinis frangit*. De S. Syncletica refertur in vitis Patrum, quòd hanc infirmis dederit exhortationem: *Si infirmitas nobis ſupervenerit, non contriſtemur, quia ad deſtruenda deſideria corporis nobis proficit. Si amittamus oculos, non feramus graviter, quia extollentiæ inſtrumentum amiſimus. Si ſurdi facti ſumus, non doleamus, quia auditum vanum amiſimus*. Hiſce planè conformis eſt admonitio alterius cujuſdam ex ſanctis illis Patribus, cum ait: *Summa religio eſt, ut in infirmitate quis Deo gratias agat: ſicut enim magno & forti medicamine ægritudo corporis curatur, ſic ægritudine corporis cordis vitia retunduntur.*

Ad cœnam magnam ſoli intro [illegible] cæci, claudi, & aliis morbis affecti.

Ambr. l. 7. in Luc.

Vit. Patr. p. 2. de patien.

Ib. p. 2. §. 247.

4 *Ceſſare faciet peccata maxima*. Contigit hoc noſtro tempore adoleſcenti cuidam præ[illegible], nobili, magnæque authoritatis, quòd, cum [illegible] inordinatis desideriis & appetitui ſenſitivo relaxaret habenas, cunctiſque corporis gauderet oblectamentis, adeò ut cum Salomone dicere poſſet: *Omnia quæ deſideraverunt oculi mei,*

Notabile exemplum [illegible] peccatoris per infirmitatem.

Digitized by Google

mei, non negavi eis; maligna tandem febri, quæ victnam ipſi minitabatur mortem, correptus fuerit: ac propterea compunctus ac dolens de ſuis diſſolutionibus & vita peſſimè tranſacta, profuſis lacrymis in hęc proruperit verba: Domine, gratias tibi ago, deinceps non te offendam. Quis Deo, ſuo templo, ſuo cultui, ſuoque populo magis refractarium ac rebellem ſe exhibuit, quam impius ille Rex Antiochus, qui templum & urbem ſanctam Hieroſolymitanam in cumulum lapidum reducere minabatur? Nihilominùs, uti alibi dictum eſt, acerbiſſimis viſcerum tactus & cruciatus doloribus, Divinam confeſſus fuit omnipotentiam, humiliavit ſe, ac petiit veniam, magnæque converſionis fecit propoſitum; quamvis à Deo non fuerit acceptatum, quia tempus divinam implorandi miſericordiam haud ſupererat.

Bernard. e. 46. de inter. domo. Deus affligit quoſdam morbis ne peccent.

5 Sancti Bernardi doctrina eſt benè notanda: *Quoſdam præſciens Deus peccare poſſe, in ſalutem flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent, ut eis utilius ſit frangi ad ſalutem languoribus, quam permanere incolumes ad damnationem.* Major eſt ſine dubio reproborum, qui ſunt ſani, quam infirmorum numerus: horum pauciſſimos reperietis, qui non ſe diſponant ad pœnitentiam: *Quam multi ſcelerate ſani ſunt, qui innocenter ægrotarent,* ait S. Auguſtinus; *vitia reciduntur ægritudine.*

Aug. tr. 9. in Joan.

Hieroſolymis erat probatica illa piſcina, in qua abluebant carnes, quæ in ſacrificiis offerebantur; erant ibidem quinque porticus, in quibus, tanquam in ampliſſimo xenodochio, morabatur *multitudo magna languentium* & infirmorum, cœteris *expectantium aquæ motum*, ut per eum liberarentur ab infirmitatibus ſuis; ſiquidem omni anno deſcendebat Angelus in piſcinam, qui movebat & turbabat aquam: *Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat a quacunque detinebatur infirmitate.* Hæc piſcina repræſentabat ac figurabat mundum, qui ampliſſimi inſtar xenodochii tot tantiſque refertus eſt languidis & infirmis, quot inveniuntur peccatores variis infecti vitiis; ad hos curandos è ſinu paterno deſcendit magni conſilii Angelus: at nullus noſtrum curatur & ſanatur, niſi per motum & turbationem aquæ, nimirùm per paſſivum motum tribulationum, adverſitatum, infirmitatum, &c. Hic verò obſervandum eſt, quòd recipiebat ſanitatem unus duntaxat languentium, qui erant ibidem in magno numero; fortè ad denotandum, quòd majori hominum parti magis expediat conducatque infirmitas, quam ſanitas; etenim *quam multi ſcelerate ſani ſunt?*

Figura probaticæ piſcinæ. Joan. 5. 2.

Chriſtus paralytico remiſit peccata antequam curet illum.

6 Verum eſt, quòd Salvator noſter *pertranſiit benefaciendo & ſanando;* aſt, ut benè adverterunt communiter Doctores ſacri, nulli dabat ſalutem corporalem, quin ſimul conferret ſpiritualem animæ. Obſervaſtiſne id, quod accidit in curando paralytico, à devota turba ei præſentato? Primò dixit illi: *Dimittuntur tibi peccata tua;* & tamen nec turba, nec infirmus, ſalutem animæ, quæ conſiſtit in remiſſione peccatorum, poſtulaverat; benè quidem liberationem à paralyſi. Cur igitur Chriſtus Dominus præmittere voluit abſolutionem à peccatis? *Quid eſt, quod ille petebat ſanitatem corporis, & dominus dat ſanitatem animæ?* quærit S. Thomas. Et reſpondet: *Ratio eſt, quia peccatum erat cauſa ægritudinis.* Idque Lyranus explanat aliqua ſimilitudine: *Ad modum boni medici, qui prius removet cauſam morbi, & tunc poſtea intendit curationi; infirmitas autem hæc fuit inflicta paralytico propter peccatum, & ideò Chriſtus primo removet cauſam, dicens: Remittuntur tibi peccata tua.*

S. Thom. in Matth.

Lyranus.

Peccata generant noſtras infirmitates. Iſid. lib. 2. Synon.

7 Voluit propterea S. Iſidorus nobis inſinuare cauſam & originem, unde plerumque infirmitates procedant, cum ait: *Quod infirmaris, quod corporis morbis afficeris, quod languorum ſtimulis cruciaris, quod paſſionibus anima quateris, quod mentis anguſtia torqueris, quod graſſante impugnatione ſpirituum agitaris, hoc ipſum pro peccato tibi divina juſtitia irrogat.* Quis negare poterit, morbos malignos ac periculoſos plerumque ex inordinato diſſolutoque vivendi modo cauſatos eſſe, &c? *Unuſquiſque ſe eviſcerat luxurioſus* (ſcribit in ſua Epiſtola S. Ambroſius) *Quantos ruperunt vina, diſſolvit ebrietas, diſtendit cruditas?* Audiamus S. Chryſoſtomum, qui hanc evidenter confirmat veritatem, dicens: *Hic admonemur, quod ex peccato morbi generantur.* Et paulò poſt: *Res profectò gravis eſt peccatum, graves animi ſordes, ut nonnunquam vi & exuperantia ſua corpora quoque morbis & languoribus inficiat.* Quod probat deinde illo monito, quod Salvator noſter dedit paralytico curato, qui triginta & octo annos habebat in infirmitate ſua: *Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Quibus verbis* (ait venerabilis Beda) *apertè monſtratur, quia propter peccata languebat, nec niſi dimiſſis eiſdem poterat ſanari.*

Ambr. ep. ad Sabin. Chryſ. ho. 37. in Joan.

Joan. 5. 14. Ven. Bed. ib.

S. Th. in Joa. Chriſtus paralyticos ſanaturus, prius illis in memoriam revocat peccata eorum.

8 Ingenioſa eſt illa S. Thomæ obſervatio: Quærit Angelicus Doctor, cur pientiſſimus Salvator noſter in hac præſertim occaſione, qua ſanaverat paralyticos, in memoriam illis revocaverit peccata eorum, quod non fecit aliis, tot & tanta alia patrando miracula, &c? Reſpondet: *Ideò ſcilicet, ut oſtendat per hoc, infirmitatem aliquibus ex peccatis prioribus provenire.* Legitur in ſacris literis de Balac Moabitarum Rege, quòd inſtantiſſimè ſollicitaverit Balaam falſum Prophetam, ut electo populo malediceret; at Deus nocte huic ariolo apparuerit, prohibueritque, ne id faceret; nec eo contentus, ſed Angelum cœlitùs miſerit ad illum itineri accinctum, & ad maledicendum paratum, qui in media via ſubſiſtens, ſtricto gladio pſeudoprophetæ, ne ulteriùs progrederetur, ſe ſtrenuè oppoſuit, effecitque, ut aſina, cui ille inſidebat, articulata & humana voce propriam ei improperaret contumaciam. Aſt, ſupponamus, Balaam contra Dei voluntatem jam maledixiſſe populo, quid, quæſo, mali maledictio iſta conferre potuiſſet populo electo, qui ſub omnipotenti Dei patrocinio & tutela degebat? profectò nihil prorsùs mali ei inferre poterat: cur igitur Deus tanta fecit, tanta operatus eſt miracula, ut falſum illum Prophetam à maledictione illa averteret? *Omnia in ſapientia feciſti.* Solvit hoc dubium S. Athanaſius, nobis inſinuans, quòd Deus jam ſtatuerat punire populum Hebræum nonnullis corporis infirmitatibus; verùm ne ejuſmodi punitio imputaretur maledictioni illius Pſeudoprophetæ, ſed aſcriberetur planè Divinæ juſtitiæ, Hebræorumque demeritis & peccatis, ideò diſpoſuit, ut tot tantiſque modis iſtius arioli maledictiones & imprecationes impedirentur: *Quam vim habebat vatis execratio, cui Deus prohibuerat, ne execraretur?* Reſpondet: *Ne à Deo caſtigati æſtimarent, ſe per vatis execrationem in calamitates incidiſſe.*

Num. 22. 1. Quare Deus tanta miracula operatus fuerit, ut impediret ne Balaam malediceret populo Iſrael.

Athan. q. 11. in Sac. Scrip.

Bernard. ſer. 43. de modo bene viven. Deus juſte pro peccatis noſtris infligit nobis morbos corporis.

9 S. Bernardus ſerm. 43. multa depromſiſſe videtur ex S. Iſidoro, cujus verba jam ſuperiùs allegavimus; ſic enim loquitur: *Quod corporis debilitatibus frangeris, quod carnis morbis afficeris, quod languoris ſtimulis cruciaris, hoc pro peccato tuo tibi divina juſtitia irrogat. Tua contra te dimicant arma, ſagittis tuis plagaris, telis tuis vulneraris; per quæ enim peccaſti, per hæc & torqueris; in ipſa carne cruciaris, in qua deliquiſti.* Verùm tametſi infirmitates noſtrarum iniquitatum plerumque pœnæ exiſtant, attamen benigniſſimus Dominus illas nobis immittit, ut nobis caveamus & proſpiciamus, nos emendemus, corporiſque afflictiones patienti animo ſufferentes, oſculemur virgam, qua juſtè caſtigamur, effugiamus inſuper pœnas ſempiternas, commutantes eas in temporales, ac denique vitam beatam æternamque promereamur. Paulò ante jam inſinuaverat S. Bernardus: *Ad purgationem tuam ſufficit; ſi ea quæ pateris, ad juſtitiam Dei retuleris, ſi pro irrogata infirmitate tu humilis Deum glorificaveris.* Docuerat quoque modum, quem in anguſtiis infirmitatum conſtitui tenere debeamus, dicens: *Hoc modo te accuſa: Peccavi, & ut eram digna, non recepi; æqualem vindictam peccati mei non ſentio percuſſam, quam mereor.*

Bernard. l. c.

Sublato peccato ſæpe reſtituitur æger ſanitati.

10 Quòd peccatum magna ex parte ſit cauſa infirmitatis corporalis, ex pluribus conjecturis, & ex illa præſertim evidenter convincitur; etenim quamprimum infirmus exoneravit ſe à peccatis, notabile etiam corporis percipit ſublevamen, & frequenter etiam ſanitatem: *Exſiccemus fontem malorum, & cuncta continuo languorum fluenta ſiccabuntur; non modo enim paralyſi diſſolvi, verum etiam peccare languor eſt, & longe illo languore deterior, ac tanto uſque, quanto eſt corpore anima præſtantior,* ait D. Chryſoſtomus. Magna eſt illa promiſſio, ſi infirmitatis radicem, quæ

Chryſoſt. ho. 14. in Matth. Varia hujus exempla.

eſt

eſt peccatum, ſuſtulerimus, ſubſequetur pariter ſanitas. In vita S. Philippi Nerii nonnulla legimus exempla: Torquatus Conti graviſſima laborabat infirmitate; P. Tarugi Congregationis noſtræ ſacerdos, qui poſtea creatus fuit Cardinalis, hoc dabat ei conſilium, ut confiteretur Sancto: confeſſus eſt, & placè convaluit. Similiter quidam vir ex pago ſeu vico Palombara correptus morbo, nec die noctuque quietem habebat, nec remedium reperiebat. S. Philippus nonniſi hoc Confeſſionis ſuggeſſit ei medicamentum, & liber evaſit & ſanus: quod cum alii eodem loco oriundi intellexiſſent, venerunt Romam ſupplicantes Sancto, ut & ipſis, veluti primo, ſanitatem impertiretur: *Super ægros manus imponebat, & bene habebant*. Nobilis quidam Romanus, qui ſe à dæmone credebat obſeſſum, atrociſſima vexabatur melancholia, quæ ipſum ad pellem & oſſa reduxerat; varia is adhibuerat humana remedia, at ſine fructu: tandem conſilio & auxilio S. Philippi per viam Confeſſionis generalis perfectam recepit ſanitatem. In vita quoque ſervi Dei Joannis Baptiſtæ de Fulgino legitur, quòd ardentiſſima correptus febri, timenſque vicinam mortem (*ſtimulus mortis peccatum eſt*) in ipſo febris ardore ſtatuerit accedere Confeſſarium; acceſſit, ſimulque obſervavit, quòd eodem tempore, quo confitebatur, febris diminueretur, ac in fine Confeſſionis totus liber evaſerit.

Lib. 1. c. 7.

Math. 4. 23. Antequam Chriſtus curaret infirmos, diſpoſuit illos prædicatione ad ſpiritualem animæ ſalutem.

11 Conſideratione dignus eſt textus ille, quem refert S. Evangeliſta Matthæus cap. 4. *Et circuibat Ieſus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium regni, & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo; & abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus, & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos & paralyticos; & curavit eos.* Ubi obſervandus eſt ſtylus, quem ſervat S. Evangeliſta: primò dixit: *prædicans Evangelium regni*; priuſquam languentibus conferat ſanitatem corporalem, diſponit illos ad recipiendam ſalutem ſpiritualem animæ; quia namque peccata & vitia infirmitatum plerumque cauſæ ſunt, oportet, priùs tollatur cauſa & radix mali.

Chryſoſt. ho. 14. in Matth.

12 Quapropter S. Chryſoſtomus juſtiſſimam habuit lamentandi anſam, cum in has prorupit querelas: *Nunc vero ſi habuerimus aliquam corporis paſſionem, omnia facimus, cuncta mercamur, ut in reliquum ægritudine liberemur: quoniam quæ maximè neceſſaria ſunt, ſuperflua eſſe dicimus; quæ vero pene diſſimulanda, hæc omnino neceſſaria judicamus; & fontem ipſum malorum incuratum relinquentes, rivulos purgare conamur.*

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Infirmitates ſunt exercitium virtutis & perfectionis, pluriumque aliorum bonorum inſtrumentum.

THEMA.

Virtus in infirmitate perficitur.
2. Cor. 12. 9.

Ex infirmitate corporis elicitur virtutis perfectio.

1 Hanc veritatem S. Apoſtolo non intimavit Ananias, aut alius Chriſti diſcipulus, multò minùs proprius conceptus & inventio ejus fuit; ſed ipſa increata Sapientia hoc ipſi dictavit: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur*. Ex hoc igitur oraculo eò evidentiùs deducitur, qualis ſit infirmitatis gloria, quantumque ſit emolumentum, dum ex ea virtutis elicitur perfectio. Aſt ſi verum eſt, quòd amor & dilectio erga Deum, juxta ſententiam etiam ejuſdem Pauli, primatum teneat: *Major autem horum eſt Charitas*; qua ratione cœleſtis magiſter modò nobis inſinuat, virtutem perfici in infirmitatibus? *Pœna interroget, ſi quis veraciter amat.*

Lyranus hic. Virtus dupliciter in infirmitate perficitur.

2 *Virtus in infirmitate perficitur. Dupliciter poteſt intelligi* (ſic Lyranus exponit hunc textum quoad literam) *uno modo materialiter, in quantum infirmitas eſt materia virtutis exercendæ, ſcilicet, humilitatis & patientiæ, & etiam temperantiæ: debilitatis enim viribus per infirmitatem, homo temperantior redditur. Alio modo occaſionaliter; nam infirmitas eſt occaſio perveniendi ad perfectionem, in quantum homo propriam fragilitatem cognoſcens, cautior redditur ad præcavendum, & reſiſtendum peccatis, & per conſequens exercitatior in bonis, & ſic fortior efficitur.* Obſervaſtiſne tempus illud, in quo dictum fuit S. Paulo: *Virtus in infirmitate perficitur*? Legite primam & ſecundam epiſtolam ad Corinthios uſque ad textum jam allegatum, & invenietis, quòd Apoſtolus jam conſtitutus erat in ſummo perfectionis apice; cujus indicium eſt, quia aliquot vicibus raptus fuerat ad paradiſum, admiſſus ad intelligenda arcana & ſecreta cœleſtia myſteriorum Dei: *Audivi arcana verba, quæ non licet homini loqui*; pluribus honoratus fuerat apparitionibus, viſionibus, ecſtaſibus, revelationibus; ditatus donorum gratiarumque cœleſtium theſauris: & tamen infallibile illud oraculum notum ei eſſe voluit: *Virtus in infirmitate perficitur*. Quamobrem paulò poſt gloriabatur, non quòd privilegio viſionis beatificæ, per modum tranſeuntis, gaviſus fuerit; non quòd ad tertium cœlum raptus fuerit; non quòd mortuos ſuſcitaverit, & ſecretorum cœleſtium particeps factus fuerit: de quo ergo gloriabatur? *Gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Et quæ illa virtus Chriſti? Nil aliud ſanè erat, niſi omnium virtutum epitome, & ſanctitas quædam tranſcendens.

Allegatur exemplum S. Pauli.

Infirmitas corporis patienter ex amore Dei tolerata comparatur martyrio.

3 S. Propheta Job inſigne virtutis heroicæ, ſummæq; perfectionis, non unum duntaxat, ſed multiplex dederat ſpecimen; quando uno & eodem tempore plurimas ſiniſtrorum caſuum & infortuniorum excepit relationes; videlicet, de morte filiorum filiarumque, de inopinata domus ruina, de amiſſione ſervorum, de abductione gregum, armentorumque, in terram provolutus, ut Deo gratias ageret, dixit: *Sit nomen Domini benedictum; ſicut Domino placuit, ita factum eſt.* Nihilominus non acquievit Satan; optimè namque ſciebat, lapidem lydium ſolidioris virtutis conſiſtere in ſufferentia infirmitatum; ideòque in medium prodiit, & Deo dixit: *Mitte manum tuam, & tange os ejus & carnem, & tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi. Non eſt enim parum* (ait Chryſoſtomus) *dolore affectam refrænare animam, ad hoc ut nihil peccet. Hoc eſt cum martyrio conferendum; hoc eſt bonorum colophon: & tu ergo dilecte, cum te ſæpe vel morbus, vel febres, vel dolores invadunt, cogente te dicere cruciatu aliquod blaſphemum, ſi retinueris, & Deum gloria & honore affeceris, eandem mercedem accipies*. Ecce, quanti Deus æſtimet infirmitates patienter toleratas: inferit illas categoriæ martyrii. Virtus, utpotè apud Deum habens meritum, illa eſt, quæ ſociatur divinæ gratiæ: *Non ego, ſed gratia Dei mecum: Gratia Dei ſum id quod ſum.* Et verò advertendum, quòd licèt gratia hæc promittatur animæ in omnibus aliis operibus bonis: *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*; nihilominùs theſaurarius cœleſtis ſpecialiter eam offert infirmitatibus & morbis corporis ſubjectis: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.*

Chryſoſt. in Pſ. 128.

Infirmitas corporis parit animæ ſalutem. Raban. in c. 31. Eccl.

4 Rabanus explicando textum hunc Eccleſiaſtici: *Infirmitas gravis ſobriam facit animam*, in illius confirmationem allegat hoc dictum Apoſtoli: *Cum infirmor, tunc potens ſum. Quando enim*, ſubdit ille, *ſuſtinuit forinſecus flagella perſecutionum, intrinſecus crevit dono ſpiritualium gratiarum*. S. Auguſtinus, aut quicunque alius author ſit de viſitatione infirmorum, ſcribit: *Vis ſcire, quia infirmitas corporis ſalutem animæ parturit? Audi Dominum Apoſtolo reſpondentem: Virtus in infirmitate perficitur; ac ſi dicat: Complectere, quam pateris, infirmitatem, quoniam ita proficies de virtute in virtutem. Si in infirmitate virtus augmentatur, virtus autem eſt ſalus animæ, infirmitas corporis quandoquidem per virtutem animæ parit ſalutem, donum Dei eſt. Non enim eſt aliunde, niſi ex Deo ſalus animæ.* Et S. Bernardus ſerm. 25. in Cant. conſiderando verba iſta Apoſtoli: *Gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*; aſſerit: *Optanda infirmitas, quæ Chriſti virtute compenſatur. Quis dabit mihi non ſolum infirmari, ſed & deſtitui & deficere penitùs à memetipſo, ut Domini*

Aug. tom. 9. de viſit. infir. c. 2. 4.

Bernard. ſer. 25. in Cant.

virtu-

virtutum virtute ſtabiliar? nam virtus in infirmitate perficitur.

Quare S. Paulus, ſanctum Timotheum graviter infirmum, non ſanaverit.

5 Annon unquam venit in conſiderationem veſtram, quòd S. Apoſtolus Paulus tot tantoſque languentes miraculosè priſtinæ ſanitati reſtituerit, & unicum illum S. Timotheum, dilectiſſimum ſuum diſcipulum, Epiſcopum Epheſinum, Prædicatorem Apoſtolicum, virum Chriſtianæ Reipublicæ adeò utilem & neceſſarium, ſanare noluerit? Ecquæ hujus ratio aſſignari poſſet, dum tantus Apoſtolus non operabatur à caſu, ſed cum cautela & Chriſtiana prudentia? D. Chryſoſtomus in illa verba, quæ huic diſcipulo Apoſtolus ſcripſit: *Modico vino utere propter frequentes tuas infirmitates*, compoſuit homiliam, quæ eſt prima ad populum Antiochenſem, in qua hæc habet: *Dubitant quidam, intra ſe quærentes, qua de cauſa permiſis Deus virum tantam habentem poteſtatem, ut eius oſſa & reliquia dæmones expellerent, in tantam ægritudinem incidere? Non enim leviter ægrotabat, ſed continuè, ſed alternis & jugibus infirmitatibus, nec minimum quidem ipſum reſpirare indulgentibus. Vnde hoc manifeſtum? Ex ipſis Pauli verbis; non enim dixit propter ægritudinem, ſed propter ægritudines; neque ſimpliciter propter infirmitates, ſed ipſarum continuationem ſignificans, dicebat: frequentes tuas infirmitates. Audiant qui modico traditi languori, ægrè ferunt.* Quòd verò Timotheus Eccleſiæ fuerit utiliſſimus, exponit hiſce verbis: *Publica mundi negotia ipſi erant credita:* nec Thebaidis ſolitudini & eremo incluſus erat: *In medium provectum, & tot Eccleſiarum curas habentem creditas & urbes totas, & gentes, & totum terrarum orbem tanta cum ſedulitate & ſtudio adminiſtrantem, infirmitatis neceſſitati traditum eſſe, hoc eſt, quod maximè non animadvertentem omnino in ſtuporem agere poteſt.* Et paulò poſt: *Infinitos ad veritatem ducere poterat, & ægrotabat.* Poſtquam multa & varia repræſentavit ac recenſuit emolumenta, quæ ab ejus ſanitate & bona valetudine in Eccleſiam redundare poterant, interrogat, cur ille ipſe, qui in commodum aliorum tam ſtupenda patrabat miracula, ſeipſum non curaverit? vel etiam, cur ipſum non ſanaverit Apoſtolus magiſter ejus, qui dono miraculorum prædıtus tot ſanabat infirmos? *Qua de cauſa neque ſe ipſe, neque ipſius præceptor ita confectum curavit? ſed mortuos quidem ſuſcitabant, & mortem facilè vincebant, unum vero corpus ægrotum non inſtaurabant: & qui in alienis corporibus & viventes, & mortui tantam exhibuero virtutem, ſtomachum lapſum non relevabant; & quod majus eſt, non erubeſcit Paulus poſt tot & talia ſigna, quæ vel nudo præſtitit verbo, Timotheo ſcribere, ut ab aqua potu confugiat ad vini medelam.* Ut inſuper ſciremus, in quanto honore & æſtimatione Timotheus extiterit apud Apoſtolum præceptorem ſuum, ſcribit: *Paulus ipſum vocat filium, & filium dilectum & fidelem: hæc verba omnem ipſius virtutem demonſtrare ſufficiunt.* Plura alia poſtquam dixit in laudem S. Timothei, ipſum loquentem introducit his verbis: *Infirmetur corpus, non infirmetur animus; refrænetur caro, & animæ ad cœlum curſus non impediatur.* Igitur tam Timotheus, quàm Apoſtolus præceptor ejus, optimè cognoſcebant, quantam utilitatem conferant, quantùmque conducant ſaluti animæ infirmitates corporales; ac propterea illas amplectebantur, & cum gaudio excipiebant: *Gloriabor*, dicebat Apoſtolus, *libenter in infirmitatibus meis*: & quia tenerrimè amabat Timotheum, non curabat ipſum eximere ab illa indiſpoſitione & cruciatu corporis, optimè ſciens, quòd *virtus in infirmitate perficitur.*

1. Tim. 5. 23. Chryſoſt. ho. 1. ad pop. Ant.

Sancti & contemplativi plerumque adverſa fuerunt valetudine.

6 Quotquot Sanctorum Divinorum contemplationi myſteriorum, bonorumque cœleſtium dediti fuerunt, eos plerumque corpore infirmos & indiſpoſitos repeſtetis. De S. Gregorio Magno legitur in Lectionibus: *Admirabilia ſunt quæ fecit, ſcripſit, decrevit, præſertim infirma ſemper valetudine.* S. Hieronymus, S. Bernardus & innumeri alii contemplativi malè valuere. De S. Daniele Propheta legimus, quòd dignus factus viſione cœleſti, dixerit: *Elangui & ægrotavi per dies plurimos.* Hujus hiſtoriæ mentionem fecit S. Gregorius lib. 3. dialog. cap. 24. occaſione infirmitatis, quam contraxerat Theodotus Manſionarius Eccleſiæ S. Petri, idque in compenſationem obſequiorum ſepulchro hujus Apoſtoli præſtitorum: *Quam re quidem B. Apoſtolus ſervientibus ſibi voluit, niſi præſentia ſui reſpectus oſtendere, quia quicquid pro ejus veneratione agerent, ipſe hoc pro mercede retributionis ſine intermiſſione ſemper videret?* Adducto poſtea exemplo Danielis, proſequitur: *Caro enim ea quæ ſunt ſpiritus, capere non valet, & idcirco nonnunquam, cum mens humana ultra ſe ad videndum ducitur, neceſſe eſt, ut hoc carneum vaſculum, quod ferre talenti pondus non valet, infirmetur.*

Dan. c. 8. 27.

Greg. lib. 3. dial. c. 24.

S. Philippus Nerius corporis dolores animo læto excipiebat.

7 Legitur in vita S. Philippi Nerii, quòd licèt ipſe liberaliſſimus eſſet erga infirmos, etiam ad mortem uſque, conferendo eis optatam ſanitatem; ipſe tamen noluerit eſſe ſine doloribus & afflictionibus corporis, & diuturna frequenter detinebatur infirmitate, quam & læto excipiebat animo, quia quis ſpiritualis profectus ex eis redundet in animas juſtas, optimè noverat. Plurimi referunt authores, & in ſpecie S. Bernardinus, id quod contigit chariſſimo cuidam amico S. Thomæ Cantuarienſis, qui, quia infirmus erat, ad ſepulchrum hujus Sancti, ubi plurima contingebant miracula, ſe deferri juſſit, ac ſubitò etiam ſine dilatione convaluit; at quia ſcrupulo angariabatur, quaſi non poſtulaſſet ſanitatem conditionatam, nempè, ſi ea animæ ſuæ expediret, iteratas propterea obtulit huic Sancto preces, ſe non intendiſſe hanc recipere gratiam, caſu quo æternæ ſaluti ſuæ non conduceret: & ecce in priſtinam recidit infirmitatem; quo caſu certior factus fuit, quòd *virtus in infirmitate perficitur.* In vita pariter S. Joannis Anachoretæ refertur, quòd, cum à quodam febricitante inſtantiſſimè ſolicitaretur, ut manuum ſuarum impoſitione eum liberaret à febri tertiana, infirmo huic reſponderit: Rem tibi neceſſariam cupis abjicere; ut enim ſapone panni lavantur, ſic mentem morbi eluunt: corporis morbus, animi ſalus: *Virtus in infirmitate perficitur.*

Bernard. Senenſis to. 4. ſer. 41. circa finem. Aliud notabile exemplum.

Ruffin. c. 1. in vita Joan. Anach.

S. Paulus pro aliis infirmis orans exauditus fuit, pro ſe verò non. Ambroſ. in Pſ. 36.

8 Idipſum S. Ambroſius illuſtrat exemplo S. Pauli Apoſtoli, dicens: *Iſte ipſe poſt revelationem rogavit remedium ſanitatis, & non impetravit: Propter quod ter Dominum rogavi*, dicit ipſemet. At ſi pro aliis, quodcunque volebat & deſiderabat, impetrabat, cur ipſemet non fuit exauditus? Cauſa erat, quia Deus eminentem ejus perfectionem per infirmitatem ampliare & adaugere volebat; quare proſequitur S. Ambroſius: *In infirmitate autem remedium non quæſivit, ſed curſum conſummavit, & coronam invenit.* In vitis Patrum legitur de Didimo, quòd octoginta annorum ſpatio viſu orbatus vixerit, verſatiſſimus tamen fuerit in Sacra Scriptura, ut propterea D. Hieronymus eum nuncupaverit ſuum videntem. Igitur cæcus hic interrogatus quadam vice à S. Antonio, num malè contentus eſſet ob defectum viſus, reſpondit: *Miror, prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ & pulices habent, & non potius lætari illius poſſeſſione, quam ſoli Sancti & Apoſtoli meruerunt; multo enim melius eſt ſpiritu videre, quam carne, & illos oculos poſſidere, in quos feſtuca peccati non poſſit incidere, quam illos, qui ſolo viſu per concupiſcentiam poſſunt homines in interitum gehennæ mittere.* Petrus Abbas Claravallenſis, cum per infirmitatem amiſiſſet oculum, lætus & feſtivus dixit: *Vnum de inimicis evaſi, & plus a reſiduo, quàm à perdito, formido.* Ecce quàm verum ſit, virtutem ſervorum Dei perfici & illuſtrari in infirmitate.

Vit. Patr. p. 2. §. 101. Exemplum Didimi qui octoginta annis fuit cæcus.

Alia ejuſdē materiæ exempla.

9 B. Laurentius Juſtinianus meminit quoque textus hujus Apoſtoli: *Gloriabor in infirmitatibus meis &c.* unde ſubdit: *Infirmitatibus ſuis gloriatur in ſe, ut de collatis donis, ſeu de acquiſitis virtutibus gloriaretur in Domino. Noverat, quid ex ſe, quidve prærogatum illi fuiſſet a Domino. Dicebat, ſe in infirmitatibus gloriari, non quod gloriam de infirmitate commendabilem adipiſci poſſe ſe crederet, ſed ut infirmitatis comparatione manifeſtaret, quantum in ſe Dei eluceſceret gratia.* De B. Polemone, qui S. Pachomii ſocius fuit, legitur quoque in vitis Patrum, quòd gravi correptus infirmitate, tametſi acerbiſſimos pateretur dolores, læto tamen & hilari animo exiſtens, ſeipſum conſolaretur hiſce verbis: *Si martyres Chriſti, alii per fruſta lacerati, alii capite plexi, alii ignibus cremati ſunt, & tamen uſque in finem fortiter pro fide toleraverint; cur ego patientiæ præmia parvis cedens doloribus impatienter abjiciam, & deſiderio vitæ præſentis afflictiones momentaneas inanitor expaveſcam?* In aliis diſcurſibus ſupra, præſertim tractatu

dc

Digitized by Google

de patientia, relatum fuit de ſancta quadam muliere, nomine Bona, quæ ulcera & vermes, quibus ſcatebant ubera, tanquam inæſtimabilis pretii gemmas æſtimabat: ut propterea verum ſit, quod ait Apoſtolus: *Virtus in infirmitate perficitur*.

DISCVRSVS XXI.

ARGUMENTUM.

Infirmitates Divini amoris ſigna ſunt & indicia, ac plura alia nobis conferunt bona.

THEMA.

Domine, ecce quem amas, infirmatur. Joan. 11. 4.

Infirmitates ſunt ſigna amoris Dei.

1 LAzaro lethali ſubjecto morbo, periculoſèque decumbente, ambæ ſorores Martha & Magdalena Chriſto Domino miſerunt nuntium cum hac relatione: *Ecce quem amas, infirmatur*. Et ecce evidens argumentum, quod demonſtrat, infirmitates eſſe amoris Dei ſigna; idque eò probatur eſſe verius, quia reſpondit cœleſtis Magiſter: *Audiens autem IESVS, dixit: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei*. Unde D. Chryſoſtomus monitum hoc conſideratione dignum nobis reliquit: *Multi*, inquiens, *cum aliquem bonum & Deo acceptum mali aliquid, ut morbum, ut paupertatem & hujuſmodi, perpeti vident, perturbantur; ſane ignari, hoc maxime Dei amicis contingere; nam & Lazarus, & amicus Chriſto, & ægrotus erat*. Verùm quomodo æterna Veritas de infirmitate Lazari dicere potuit: *Infirmitas hæc non eſt ad mortem*, cum certum ſit, Lazarum mortuum fuiſſe? Expoſitio Lucæ Burgenſis eſt: *Mortuus fuerat eo ipſo die, quo nuntius miſſus diſceſſerat a Ieſu*, ſive ante reſponſum à Jeſu nuntio datum, ſive paulò poſt. Cum igitur ſorores hujuſmodi reciperent reſponſum, quis non dixerit, illas fuiſſe turbatas? *Tamen quia adjunxerat Ieſus, morbum fore ad gloriam Dei, ut glorificaretur Filius Dei per eum, perſuaſerant ſibi, ſenſum verborum Ieſu eſſe hunc, aut ſimilem, quod infirmitas fratris eſſet non ad mortem, ſed ad ſalutem ipſius æternam pro gloria Dei*. Infirmitates corporis à Divina providentia ordinatæ ſunt ad majorem ejus gloriam, & ad majus ipſius infirmi bonum & emolumentum.

Chryſoſt. ho. 61. in Joan.

Luc. Burg. ibid.

Infirmitates provenient à Deo juſto judice, hinc de iis murmurare non debemus.

Bernard. ſer. 41. de modo bene viven.

2 Hoc ſupponatur fundamentum oportet, quòd mala corporis à Deo proveniant, eaque Deo referre debeamus accepta; quare D. Bernardus nos monet: *In infirmitate non debet homo murmurare. Quare? quia ab illo judicatur, cujus judicia ſemper ſunt juſta. Qui infirmitatem patitur, & contra Deum murmurat, juſtitiam judicantis accuſat; ac propter hoc iram Dei adverſum ſe provocat. Non poteſt non eſſe juſtum, quod juſto placet judici*. Hanc habemus certitudinem, Deum amare infirmum: *Ecce quem amas, infirmatur*; ergo oportet dicere, ab infirmitatibus multa in nos redundare bona. Hinc etiam B. Laurentius Juſtinianus de ſpirituali animæ reſurrectione, ſcribit: *Maxima ſalus ægritudo eſt corporis, quæ compungit animum, ſuperbiendi tollit affectum, impudicitiæ extinguit ardorem, cupiditatis ſitim temperat, appetitum edacitatis frænat, litium contradictiones amovet, livoris conſumit rubiginem, atque ſæculi iſtius interdicit amorem*. Legitur de S. Franciſco Borgia, quòd exceſſivus calor febris ardentiſſimæ, qua correptus erat, in memoriam ei reduxerat voraciſſimas inferni flammas, quas damnati in pœnam peccatorum ſuorum per totam æternitatem patientur.

Laur. Juſt. lib. 1. de ſpir. an. ſelur.

Luc. 10. 35. Infirmitates æquo animo toleratæ, duplicant merita in præſenti, & gloriam in futura vita.

3 Utilitas hæc infirmitatum magis elucidabitur, ſi parabolam illam, quam S. Evang. Lucas cap. 10. refert, examinaverimus. Vulneratus ille ſemivivus ſumma charitate curatus fuit à bono illo Samaritano; quod verò noſtro inſervit propoſito, eſt circumſtantia quædam, quam notavit S. Euangeliſta, aſſerens: *Protulit duos denarios*. Porrò illi qui laboraverant & ſudaverant tota die in vinea, ab ortu uſque ad occaſum ſolis, lucrati ſunt dumtaxat unicum ſolum denarium; at hic duos denarios. S. Remigius per unum denarium intelligit obſervantiam Decalogi: *Rectè per denarium deſignatur obſervati decalogi præmium. Pulchre ergo dicit, Conventione facta, quia unuſquiſque in agro ſanctæ Eccleſiæ pro ſpe futuræ remunerationis laborat*. Ex quo hoc conficere poſſumus argumentum: ſi per unum denarium denotata fuit æterna remuneratio, quia ergo Samaritanus (per quem intelligitur Chriſtus Salvator noſter) duos expoſuit denarios in favorem & commodum hujus vulnerati, indicium hoc eſt, quòd quicunque æquo ac patienti animo in præſenti vita toleraverint infirmitates corporis, afflictiones, tribulationes, duplicabunt & multiplicabunt ſibi gratiam & merita in præſenti, & gloriam in futuro.

Remig. in cat. Matt.

4 Meritò in admirationem quempiam raperet id, quod Salvator noſter à paralytico illo, qui triginta & octo annos habebat in infirmitate ſua, petebat, dicens: *Vis ſanus fieri?* Num fortaſſis dubitari poterat, quòd poſt tam diuturnam & pœnalem perpeſſam paralyſim curari nollet? *Et quanam gratia Ieſus, contemptis aliis ad eum, qui octo & triginta annos ægrotaverat, venit? Quid præterea interrogat* (ſic quærit Chryſoſtomus) *Vis ſanus fieri? Non quod dubitaret, eſſet enim abſurdum; ſed ut illius oſtenderet tolerantiam*. Patientia, de qua dicitur, *opus perfectum habet*, ubi nam perficitur, niſi in infirmitate corporali? *In languoribus tuis gratias age Deo*, ita conſulit nobis S. Bernardus: *valere magis opta anima, quam corpore; deſidera plus valere mente, quam carne; adverſa carnis remedia ſunt animæ, ægritudo carnem vulnerat, mentem ſanat*. Ut verum acquiramus ſpiritum, carnem mortificemus neceſſe eſt, quod præſtatur per infirmitatem. Paulò ante eodem ſermone dixerat: *Infirmitatem carnis laudat Apoſtolus, dicens: Cum enim infirmor, tunc fortior ſum, ſcilicet ſpiritu*. Alexander Magnus ut filius Jovis palpabatur à paraſitis; at lethali læſus vulnere, & ex eodem profluentem ſpectans ſanguinem, deceptum ſe reperit, errorem que correxit. Inter alios effectus infirmitatis hic etiam numeratur, quòd nos ducat in cognitionem Dei, noſtræque fragilitatis & miſeriæ, ejuſque teſtimonio nobis ob oculos ponit, nil aliud nos eſſe, niſi ſterquilinium. Hoc idem punctum tetigit S. Bernardus ſerm. 34. in Cantica, cum ait, nos humiliari in infirmitatibus ex teſtimonio Apoſtoli, qui *non dicit patienter ſe ferre infirmitates ſuas, ſed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam, ſibi bonum eſſe, quod humiliatur*. Quot ſunt, qui, exiſtentes ſani, proprium adorarunt corpus: *Quorum Deus venter eſt*? at conſtituti in infirmitate in ſui ipſius devenerunt notitiam, videruntque, carnem ſuam nil aliud eſſe, niſi cibum vermium & ſtercoris ſaccum?

Joan. 4. 1. Verus ſpiritus acquiritur per mortificationem & infirmitatem carnis. Chryſ. hom. 35. in Joan.

Bernard. ſer. 41. de modo bene viven.

Idem l. c. Alexander Magn. vulneratus agnovit ſe non Jovis, ſed hominis filium eſſe.

Idem Bern. ſer. 34 in Cāt.

5 *Ecce quem amas, infirmatur*. B. Juſtiniani, cum agit de infirmitate corporali, doctrina hæc eſt: *Nullum iſto acceptabilius eſt ſacrificium, ſi tamen patiendi deſiderio concremetur: facilè largitur omnia, qui ſemetipſum offerre non renuit. Diſce igitur, qui infirmaris in corpore, in doloribus gratias agere, quatenus virtus animæ perficiatur, accreſcat ſalutis ſpes, augeantur merita, & ſpiritualis gratia in te locupletior fiat. Si ferrum es, infirmitatis conjectus in ignem, vitiorum amittes ſcoriam; ſi argentum es, variis doloribus examinatus, ſplendidior fies; ſi vero aurum, poſt purgationem virtutum decoraberis gemmis*. Quot fuerint dolores & cruciatus patienter & cum conformitate ad divinum beneplacitum tolerati, tot erunt gemmæ, quibus condecorabitur corona tibi in cœlo præparata. S. Pachomius, ut unum ex monachis ſuis excitaret ad infirmitatem, in quam inciderat, patienti animo ſufferendam, dixit illi: *Bona quidem eſt abſtinentia & in oratione perſeverantia, tamen infirmus majus pretium adipiſcitur, cum languens & patiens invenitur*.

Laur. Juſt. ib. Infirmitates patienter toleratæ ornant coronā noſtram gemmis.

6 Chriſtus Dominus Salvator noſter, ut variis nos imbueret virtutibus, varias compoſuit parabolas; una tamen præ cæteris nobis repræſentat, quanti Deus æſtimet, & quàm gratas acceptaſque habeat infirmitates patienter toleratas; demonſtrat inſuper, meritum languentium eſſe ampliſſimum & abundantiſſimum. Ubi, quæſo, in toto, ſive veteri, ſive Novo Teſtamento reperitur, quòd è paradiſo cœleſti deſcenderint Angelicæ Hierarchiæ, unius defuncti honorantes exequias, & cum triumpho eundem deferentes ad locum quietis æter-

In mendico Lazaro oſtenditur quanti Deus faciat patientiam in infirmitate.

æternæ? Hujuſmodi obſequium nec Abeli, nec ipſi Enoch, nec Noe, nec Eliæ, nec Abrahamo, nec Davidi, neque ulli alteri, ſanctitate etiam præcellenti, præſtitum fuit; ſed neque etiam uni Joanni Baptiſtæ in novo Teſtamento, neque ulli Apoſtolorum; cui ergo?

Luc. 16. 22.

Factum eſt, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Et quale apud Deum habebat meritum? converſionis animarum? auſteritatis & rigoris ciliciorum, diſciplinarum, eremi? martyrii? virginitatis? nullum aliud nobis conſtat, niſi quòd fuerit *ulceribus plenus*; & in hac extrema afflictione nequidem ullum protulit verbum impatientiæ, aut querelæ.

Chryſoſt. in Pſ. 126.

Audiamus D. Chryſoſtomum: *Et tamen etiam abſque his præmium virtutis arripuit, eo quod omnia tulerit forti ac generoſo animo; eo quod cum videret crudelem & inhumanum hominem in honore haberi, & vitam agere in deliciis, ſeipſum autem verſari in tantis malis, ne verbum quidem indecorum protulerit*.

Chryſol. ſer. 121.

S. Chryſologus etiam conſiderans ulcera hujus mendici, ait: *Solvuntur viſcera, ulcera producuntur, hiatus vulnerum dilatatur, ſanies effunditur, & tota pauperis caro componitur in ſcenam pietatis, ut quem vox eſurientis non moverat, ſuſpiria, dolores, gemitus, & tota ærumnarum congeries commoveret*. Aſt cur non etiam dicere poſſumus, quòd tot aperuerit ora, quot patebant ulcera (*ulceribus plenus*) & iiſdem imploraverit invocaveritque pietatem & miſericordiam Dei, ſicque dignum ſe reddiderit tantarum gratiarum abundantia, invictaque ſua tolerantia & patientia innumera lucratus fuerit merita? Porrò omnia & ſingula Lazari merita ſummatim conſiſtebant, quantùm nobis conſtat, in patienti tolerantia horridæ ac doloroſæ infirmitatis ſuæ, quæ ipſos etiam canes ad compaſſionē movebat: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus*:

Cajetan. ib.

ubi notat Cajetanus: *Significatur per hoc meritorum Lazari oblatio coram Divino judicio: rationabile ſiquidem eſt, Angelorum officio merita juſtorum colligi in morte*.

7 Ex ſenioribus SS. Patribus eremi nonnemo dicere ſolebat: *Ne contriſteris, fili: ſumma enim religio eſt, ut in infirmitate quis agat Deo gratias, quia ſi ferrum es, per ignem æruginem amittis; ſi aurum, per ignem probaris; a magnis ad majora procedis*.

S. Paulus non in revelationibus, ſed in infirmitatibus gloriabatur.

S. Apoſtolus Paulus à Deo inſtructus fuit, quòd ſi theſauros multorum meritorum, quos tum ob converſionem mundi, tum ob varias perpeſſas calamitates (*plus omnibus laboravi*) acquiſierat, conſervare vellet, ne etiam ob viſiones, extaſes, revelationes, miracula, vana extolleretur gloria, adamare deberet infirmitates: *Igitur gloriabor in infirmitatibus meis. Inter perfectos ſecreta ſapientia*

Ambroſ. in Pſ. 36.

ſunt loquenda, ait S. Ambr. *attamen quid commemoratio iſtius revelationis operatur, niſi ut doceat, quod in revelationibus minimè gloriandum ſit, ſed in infirmitatibus? Quia infirmitas & remedium revelationis, & virtutis exercitium eſt. Ne revelationis ſublimitate extolleretur ipſe Paulus, qui raptus in tertium cœlum eſt, ſtimulum carnis accepit. Subvenit ergo infirmitas, ne gratia in periculum verteretur: utilior ergo infirmitas, quam gratia*.

Calamitates trahunt nos ad amorem Dei. Pſal. 15. 4. Hug. Car. ib.

8 *Ecce quem amas, infirmatur*. Magnes ad ſe trahit ferrum; calamitates & adverſitates pariter nos ad amorem Dei attrahunt: *Juxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde; cum ipſo ſum in tribulatione*. At expreſſiùs cecinit Pſalmiſta Pſalm. 15. *Multiplicata ſunt infirmitates eorum*: & quid inde ſecutum? *Poſtea acceleraverunt ad eum*, videlicet, ut exponit Hugo Cardinalis, *ad Deum*. Quos exiſtimatis ſecutos fuiſſe Chriſtum Dominum, eique ſua obtuliſſe obſequia, niſi tribulatos & infirmos? Selectus Deus præterito ſæculo novi Ordinis ſive Religionis Patriarcham & fundatorem, qui ſuſtentaret fulciretque Eccleſiam, unius ſauciati globo bellico, ac proindè claudicantis uſus eſt opera, & per hujuſmodi claudicationem eum in viam perfectionis ita direxit, ut ipſo duce, innumeræ aberrantes animæ reductæ ac reducendæ ſint ad regiam rectamque viam æternæ ſalutis.

Declaratur propoſitum apta ſimilitudine.

9 Praxis & quotidiana docet experientia, quòd, cum urbs aliqua rebellis eſt ſuo principi & domino, ut ad debitam reducatur obedientiam, obſidione cingatur, eriganturque aggeres & propugnacula, è regione præſertim illius partis urbis, quæ eſt debiliſſima, & ubi facilior eſt aſſultus & irruptio. Anima noſtra denotatur per urbem Jeruſalem, *quæ ædificatur ut civitas*: quoties illa peccato obnoxia eſt, Deo rebellis eſt; ut ergo ad debitam redigatur obedientiam & devotionem, ordinatio curſu premitur circa partem debiliorem, quæ eſt caro & corpus, conſtringitur mortali infirmitate; & plerumque contingit, ut hac ratione Deo ſe dedat & reconcilietur.

Joan. 4. 46.

Regulus ille Capharnaum unà cum tota ſua familia ſatis numeroſa idololatriæ deditus erat: quem pientiſſimus Salvator noſter ſervavit modum, ut ipſum cum omnibus domeſticis ſuis reduceret ad debitum obſequium & homagium? *Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur*.

Hieron. in c. 65. Iſa.

Appoſitè ſubdit S. Hieronymus: *Regulus non ſolum filii, ſed univerſæ familiæ ſuæ reperit ſanitatem*. Ex infirmitate filii hauſit æternam ſalutem: *Credidit ipſe & domus ejus tota*.

Toletus in Joan.

Ubi optimè inſervit ponderatio illa Toleti: *Quis non credidiſſet, quando filium Reguli infirmantem uſque ad mortem vidiſſet, male actum eſſe cum filio & cum patre? Et tamen infirmatur filius uſque ad mortem divino conſilio, ut occaſio potioris ſalutis fieret familiæ univerſæ*.

Infirmitas eſt ſignum amoris Dei.

10 Quamvis infirmi nunquam ſanarentur, hoc quoque caſu infirmitas eſſet ſignum amoris Dei; ſiquidem Deus indulget illis tempus præparandi ſe, priuſquam compareant in particulari & tremendo ſuo judicio. Pro cujus elucidatione ſacri Doctores hanc adducere ſolent ſimilitudinem optimè quadrantem:

Probatur ſimilitudine.

ſi viderem quempiam in aquas maris aut fluvii cujuſdam ſe præcipitantem, ut ſeipſum interimeret & ſubmergeret, annon eximium illi exhiberem amoris & benevolentiæ ſignum, ſi præſens illum retinerem & retraherem, eſto etiam illius brachium aut pedem frangerem? melius ſanè eſt, ut brachium aut pes frangatur & claudus evadat, quàm quòd totum corpus pereat. Ad eum modum procedit Deus cum illo, qui currit ad inferni præcipitium: *Corpus & animam perdit in gehenna*: Deus, inquam, ſalvat animam, eſto cum infirmitate & morte corporis. In conſpectu totius Univerſi mirabilis contigit illa metamorphoſis & converſio illius, qui totum mundum ad fidem convertere debebat, nempè, quando Saulus tranſmutatus fuit in Paulum, quando ex equo præcipitatus fuit, & per tres dies cæcus manſit;

Auguſt. in Pſ. 57.

unde S. Auguſtinus in verſum illum: *Intendit arcum ſuum donec infirmetur*, ſcribit: *Infirmatus eſt ille, qui dixit Quid me jubes facere? Multi qui fuerant inimici, infirmati ſunt & converſi*.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur, quantum nobis inferat præjudicium & detrimentum proſperitas & felicitas temporalis.

THEMA.

Non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi: & dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.
Pſalm. 80. 13.

Proſperitas hujus vitæ eſt nociva, & ſæpè punitio divina. Chryſoſt. ho. 14. ad pop.

1 PRoſpero fortunæ ſtatu uti, & libertate intemperanter abuti, punitio Dei eſt; unde huic propoſito conformiter obſervat D. Chryſoſtomus, de populo Hebræo loquens: *Cum tribulabantur Iſraelitæ, tanto plures fiebant; poſtquam autem eos dimiſerant, tunc omnes perierunt*. Equi ſine fræno ſuæ relicti libertati in multa ruunt præcipitia: idem iis contingit, qui ſui explent appetitus deſideria, nec ullis in præſenti vita impetuntur contradictionibus & adverſitatibus.

Aug. ſer. 105. de temp.

D. Auguſtinus ſermone 105. de temp. allegans hunc textum: *Cum tribulamur, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur*: ſubdit, monens nos hiſce verbis: *Magis timere debemus, ſi aut nullas aut parvas tribulationes in hoc ſæculo patimur: quia ſi Deus flagellat omnem filium, quem recipit, ſine dubio quem non flagellat, non recipit*. Quem pater enutrit filium, & non continet in

fræno

Digitized by Google

frænotimoris & diſciplinæ paternæ, cum outrit ad laqueum & patibulum. B. Laurentius Juſtinianus ſub metaphora fræni ſcribit de impio: *Injuſtus ad æternam mortem currens, effrænatis voluptatibus utitur, quia & vituli, qui mactandi ſunt, in liberis paſcuis relinquuntur.* Addit poſtea: *Nihil infelicius felicitate peccantium.*

Laur. Juſt. lign. vit. c. 3. de patient.

2 Seneca nuncupatur Moralis, non ſolùm ut diſtinguatur à Tragico, ſed etiam quia in ſuis operibus variam tradit doctrinam moralem, bonis moribus congruentem ac utiliſſimam; in epiſtola quadam tanquam documentorum omnium epilogo ſcribit: *Brevem tibi formulam dabo, qua te metiaris, qua perfectum eſſe jam ſentias. Bonum tunc habebis tuum, cum intelliges, infeliciſſimos eſſe felices.* Cap. 4. de divina providentia jam ſcripſerat: *Hos ita Deus, quos probat, exercet; eos autem, quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles venturis malis ſervat. Erratis enim, ſi quem judicatis exceptum: veniet ad illum diu felicem ſua portio. Quiſquis videtur dimiſſus eſſe, dilatus eſt.* Majori cum authoritate docet nos S. Auguſtinus, virgam divinæ juſtitiæ plus ferire eos, qui non ſunt caſtigati. Contradictoria videtur eſſe iſta propoſitio, at non eſt: *Videte fratres mei, advertite. Illi Deus iraſcitur, quem peccantem non flagellat; nam cui vere propitius eſt, non ſolum donat peccata, ne noceant ad futurum ſæculum; ſed etiam caſtigat, ne ſemper peccare delectet.*

Seneca ep. 124. Quos Deus peccantes nō caſtigat, illis pluſquam aliis iratus eſt.

Idem de provid. c. 4.

Aug. in Pſ. 97.

3 Euſebius Emiſſenus Hom. de martyr. nos monet: *Cavete, ne bonam vitam, ſi quando affectionibus ſubditam videritis, miſeram exiſtimetis.* Illis compati & condolere ſolemus, qui tribulationibus & adverſitatibus vel maximè premuntur; at decipimur, quia Deus amando juſtos, eos inſtar auri in fornace tribulationis vult mundari in hac lacrymarum valle: *Cavete*, ita proſequitur cit. Euſebius, *ne in arena mundi, in quam ad ſubeundos labores miſſi ſumus, aliquam felicitatem expectandam putetis.* Malum ſignum eſt, ſi nobis proſpera obtingat fortuna: *cavete*: ſanè æternæ retributionis obtinendæ ſignum non eſt, quæ indiſſolubilem cum ærumnis & adverſitatibus habet connexionem: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum*: Ubi advertendum, Salvatorem non dicere: *expedit, decet*, ſed: *oportet*. David homo erat ſecundùm cor Dei: *Inveni hominem ſecundum cor meum*; juſſit quadam vice, aut ex inſtinctu vanitatis, aut certè ut regni ſui vires & potentiam haberet perſpectam, luſtrari & numerari totum ſibi ſubjectum populum; quapropter Deus graviter indignatus, ei intimari fecit, ut unum è tribus hiſce eligeret flagellis, nempè, vel perſecutionem, aut famem, aut peſtilentiam: & quia hoc ultimum elegerat, quàm ferociter lues peſtifera in totum ſævierit populum, cunctis notum eſt. Verùm nunquid & Cæſar Auguſtus, totius mundi Monarcha, juſſit deſcribi ac numerari omnes ſuos ſubditos: *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis?* & tamen non conſtat, illum fuiſſe caſtigatum vel punitum, imò tanta vitæ hujus felicitate gavifus fuit, ut in proverbium tranſierit: *Felicior Auguſto.* Reſponſio in promptu eſt: Deus noſter, quem titulo Patris honoramus & invocamus, *flagellat omnem filium, quem recipit*; ex hoc filiorum numero non erat Auguſtus; neque Dei gaudent filiatione, qui non flagellantur; peſſimum ſignum eſt, proſperam agere vitam.

Euſeb. Emiſſ. hom. de mart. Proſpera ſemper fortuna malum eſt ſignum.

Luc. 2. 1.

4 Chariſſimi & Deo familiariſſimi erant Apoſtoli: *Iam non dicam vos ſervos, ſed amicos*; at quando illos unquam vidiſtis ſine tribulatione & adverſitate? *Non eſt ſervus major domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur.* Quamdiù David ruri virgam geſtavit paſtoralem, curam habens ovium, à fratribus deſpectus, ſub cura vixit Iſai patris ſui, & poſtea in aula Saulis perſecutiones paſſus, Doeg multorumque aliorum ſubivit invidiam, ſemper vitæ conſervavit innocentiam; verùm cum rapuit Berſabeam, ejuſque marito Uriæ machinatus fuit mortem: *In alienam fœminam irruit* (ait S. Auguſtinus) *rerum proſperitatibus temporalium abreptus*: quando, inquam, ceſſarunt æmulorum perſecutiones, bella populi gentilis, & contradictiones domeſticæ, quando omnia proſpera & ad votum ſuccedebant, ſtatim miſerabilis illius & ſcandaloſus ſubſecutus eſt caſus; ac proptera meritò dicere potuit: *Bonum mihi, quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas. Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti; annis quibus vidimus mala*; quia ex tribulationibus Deus elicere ſolet magnum emolumentum animarum noſtrarum, non ita ex proſperitate. Quando equus non domatur, recalcitrat: *Incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit à Deo ſalutari ſuo.*

David in proſpero ſtatu incidit in adulterium & homicidium.

Aug. lib. 1. de doct. Chriſt.

5 B. Petrus Damianus, qui, ut conſtat ex ejuſdem epiſtolis, magnam in aulis Principum habuit experientiam & notitiam, epiſtola quadam hoc tradit documentum: *Servus Dei tunc debet timere, cum temporale quid percipit; tunc gaudere, cum perdit, quia cui propoſitum eſt cæleſtia ſcandere, expeditius procul dubio vacuus, quam gradiatur onuſtus.* Depravata noſtra natura cor & affectum ſuum facilè affigit hiſce bonis apparentibus, idque animæ pondus eſt, quod eam ad hæc terrena deprimit: *Amor meus pondus meum*, dicebat S. Auguſtinus. In progreſſu deindè ſuæ epiſtolæ cit. Damianus perpulchra hac nos convincit ſimilitudine: *Medici*, inquit, *corporum, quos deſperant, ad percipienda paſſim quæque petierint alimenta, relaxant: at quos erigendos eſſe conjiciunt, cuncta eis noxia delectationis edulia minaciter interdicunt; antidota inſuper & amara propinant, ut per amaritudinis hauſtum ad incolumitatis dulcedinem convaleſcant. Quid ergo mirum, ſi Medicus animarum omnipotens Deus, & quos perpetua morti cernit obnoxios, vivere delectabiliter ſinat, & quos ad vitam eligit, ſub diſtricta ſeveritatis ſuæ lege conſtringat? Nam & animalia, quæ in proximo mactanda diſponimus, indulgentius victitare permittimus, & largiora illis alimenta præbemus; eorum verò penuriam & maciem parvipendimus, quæ ad uſum ſeminis & ad propagandam ſobolem reſervamus.*

Proſperitatē hujus vitæ periculoſam eſſe, docetur apti ſimilitudinibus. Petr. Dam. lib. 6. ep. 31.

6 Apud peritos artis navigandi in mari tritum eſt illud proverbium: Aura tranquilla & ſolito ſerenior magnam minatur tempeſtatem: idem prorsùs contingit humanæ & temporali felicitati, quæ terminari ſolet in lamentationes æternas: *Quantum glorificavit ſe & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.* S. Hieronymus ſcribit: *Navigantibus quoque ipſis longa ſerenitatis ſpem pollicetur nimis valida & diuturna tempeſtas.* Bonum è contrario ſignum eſt, ubi diuturna preſſi fuimus afflictione: *Poſt tempeſtatem tranquillum facis*; unde idem S. Hieronymus nobis notum eſſe voluit, quòd ipſe expertus fuit: *Animadvertimus*, inquit, *multos, qui per proſpera, & abundantiam omnium rerum Dominum ſentire non poterant, intelligere per inopiam; & converti ad opera juſtitiæ, poſtquam manus eorum non prævaluerit felicitate hujus ſæculi perfrui.* Quinam fuere cardines à Chriſto electi, quibus ſublime Eccleſiæ ſuæ niteretur ædificium? annon pauperes & laboribus exhauſti piſcatores? Divites & principes verò contra proteſtati ſunt: *Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum? ſed turba hæc &c.* In decurſu octo beatitudinum nunquam invenietis fieri mentionem hominum divitiis, honoribus, & vitæ hujus proſperitate præditorum; benè quidem afflictorum, paupertati, perſecutionibus, ſimilibuſque ærumnis ſubjectorum.

Temporalis felicitas terminatur in lamentationes æternas.

Hieron. in 9. ep. 1. ad Virg. in exilium miſſam.

Idem lib. 7. in Iſa. c. 18.

7 Inter effectus tribulationis S. Bernardinus recenſet quoque ſequentem: *Conſervantur gratiæ, virtutes & merita acquiſita per adverſa.* Et paulò poſt: *Notabili animadverſione penſandum eſt, quòd altiora dona nequaquam conſervari ſolent accepta, ſi abſque ærumnoſo labore fuerint acquiſita; ſicut experientia in Scriptura Sacra apertius manifeſtat. Vnde enim Luciferum à tanta altitudine gratiæ cernimus cecidiſſe, niſi quia tanta dona abſque labore adeptus eſt? Vnde Adam & Eva noſtri primi parentes tam cito ruerunt? Quare Salomon apoſtatavit à Deo? Vnde etiam Petrus, Eccleſiæ paſtor à Domino conſtitutus, & alii plures, per proſpera aut pro tempore reliquerunt Deum, niſi quia abſque ſudoribus & ærumnis adepti ſunt altiora dona largitatis divinæ, ut diſcat quilibet noſtrum de acceptis gratiis exultare in Domino cum tremore?* Et in alio ſermone de tribulatione allegans S. Gregorium, ait: *Niſi eis quos corrigis, Dominus hæreditatem dare diſponeret, erudire eos per moleſtias non curaret*; & addit: *Dominus hic quibuſdam parcit, ut eos in perpetuum feriat. Eligant ergo Pagani conſolari, Iudæi, hæretici, avari, ſuperbi, luxurioſi, omnes filii diaboli, qui æterno ſunt judicio condemnati.*

Bern. ſer. 8. a. 2. c. 1. Ad proſpera ſine labore evecti, ſunt in periculo lapſus & perditionis.

Idem tom. 1. ſer. de tribulat.

Ita

Digitized by Google

Tu autem dilecte fili, qui cupis vitam æternam, audi Auguſtinum: noli iniquo attrahi ſpiritu, ſenſu, & puerili agitari inſania, ut apud te dicas: plus pater meus diligit fratrem meum, cum ei omne, quod vult facere permittit, quam me, quem acriter verberat: ſed potiùs ſub flagello gaudeas, quia tibi ſervatur hæreditas, ſed illis nunc ad modicum hic relinquit, quos in æternum damnabit.

Pſal. 90. 7. Plures labuntur in peccata ex felicitate quam ex adverſitate.

8 Cunctis notum ac manifeſtum eſt oraculum illud Pſalmiſtæ: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*; ubi per dexteram proſperitas, & per ſiniſtram adverſitas denotatur, & propter hanc cadunt mille, at propria culpa; à dextris tamen cadunt decem millia, quia longè major eorum numerus eſt, qui propter fomitem terrenæ felicitatis in peccatum labuntur: *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis: cogitaverunt & locuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſo locuti ſunt*. Audiamus ſermocinantem S. Thomam de Villanova: *Cum omnia proſpera eveniunt nobis, remiſſi ſumus, & nimio torpore diſſolvimur; non eſt devotio, non ſpiritus, non oratio, neque fervor, neque lacryma; at verò ut advenit tribulatio, ſtatim excitamur, clamamus, oramus, in lacrymas prorumpimus, obſecrantes Dominum, ut liberet nos*. At notatu digniora ſunt damna, ex proſperitate provenientia, quæ eodem ſermone jam adduxerat, dicens: *In proſperitatibus poſt vitia noſtra effranati imus in præcipitium: ſi Deus non infrænaret nos tribulationibus & flagellis, quo tenderet noſtra licentia?* Citat Pſalmi 31. textum: *In camo & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te. Quantos emendavit & correxit acerbitas tribulationis?*

Th. de Villanova ſer. de Coſ. & Dam.
Idem ibid.
Pſ. 31. 9.

Deus noluit ſibi in ſacrificiis offerri mel, quia eſt figurativum humanæ felicitatis.
Hieron. in cap. 1. Joel.

9 In veteri lege reprobatum & à ſacrificiis rejectum fuit mel, & tamen omnium conſenſu liquor eſt ſapidus & utilis, cum pluribus adhibeatur immiſceaturque remediis. Verum eſt; at quia typus & figura eſt humanæ felicitatis, ideò Deus illud acceptare noluit: ita obſervat Sanctus Hieronymus in cap. 1. Joelis: *Dulcia ſunt vitia, quia mel diſtillat de labiis mulieris meretricis, & idcircò in Dei ſacrificiis non offertur. Quoniam periit, ſive ablatum eſt de ore veſtro vinum, ebrietas atque dulcedo qua vos deceperat. Sæpè quippe fit Dei providentia, ut qui non cognoverunt Deum in proſperis, cognoſcant in adverſis*. Quo tempore Deus prima vice apparuit Moyſi, ut oppreſſo populo ſuo & in duram Pharaonis ſervitutem redacto ſuccurreret, eo nimirùm tempore, quo Moyſes *Negaverat ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo ſuo, quàm temporalis peccati habere jucunditatem*. Et quo modo apparuit illi? non inter roſas, ſed inter pungentes ſpinas, & quidem in medio ardentis ignis. Sed quia ſpinarum jam fecimus mentionem, quid Dominus Deus per hoc ſignificare voluit, quòd mundum repleverit ſpinis? fateor, reperiri quoque roſas, at certo & unico anni tempore & menſe, quo floreſcunt ſimul & deficiunt; verum ſpinæ nunquam deſunt & deficiunt, ideòque ad roſas feſtinanter anhelabant diſſoluti & impii illi, dicentes: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant*. Providentia igitur & miſericordia Dei id factum eſt, ſecus enim præſenti vitæ nimiùm inhæſiſſemus, nihil curantes futuram. Unde benè ſcribit B. Petrus Damianus lib. 8. epiſt. ultima: *Si hæc vita vobis blandita miteſceret, à cœleſtis deſiderii curſu vos aliquatenus retardaret, & mens veſtra exteriùs à Deo frigeſceret, quo in æſtu rerum temporalium requiem inveniret. Ideò igitur divina diſpenſatio in hujus vitæ ſalo procelloſis hinc inde turbinibus, & quodammodo violentis ventorum furentium flatibus vos fluctuare permittit, ut mens veſtra avidiùs ad ſuperna deſideria tranſeat, dum inter ima non invenit, ubi delectabiliter requieſcat. Agar namque proſperis fulta contra dominam tumuit; afflicta poſtmodum & in ſolitudinibus exul oberrans, alloquium Angeli læta promittentis accepit*. Supra allegavimus textum illum: *Incraſſatus, impinguatus, dilatatus &c.* Quamdiù Iſraeliticus populus angariatus ſtetit in Ægypto, *& in operibus luti & lateris* occupatus, non flexit genua coram idolis; at quando idololatriam commiſit? tunc, nimirùm, quando *ſedit manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere*; quando manna repleverunt ſtomachum, vixeruntque in deliciis & voluptatibus; ac propterea magna pars populi meritò gladio periit, quia hic proſperitatis mundanæ adulantis & incantantis ſcopus eſſe ſolet: *Extrema gaudia luctus occupat*. Econtrà *clamaverunt ad Dominum cum tribularentur*, quia tribulatio nos ad DEUM ire compellit.

Cur Deus prima vice apparuerit inter ſpinas rubi, & in medio ignis ardentis.
Sap. 2. 8.
Petr. Dam. lib. 8. ep. ult.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Varia tanguntur bona ex tribulationibus promanantia.

THEMA.

Excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus Sancti.
1. Theſſal. 1. 6.

Tribulatio eſt fœcunda mater virtutum.

1 SAnctus Paulus ſcribens Theſſalonicenſibus laudat eorum profectum, quem ex ſua Evangelica prædicatione hauſerant; ac propterea, quia paulò ante dixerat: *Evangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantum, ſed & in virtute & in Spiritu Sancto, & in plenitudine multa*; & paulò poſt: *Et vos imitatores noſtri facti eſtis & Domini*; declarat deindè, in quo conſiſtat hæc imitatio, ac plenitudo ſpiritus & virtutis, dicens: *Excipientes verbum in tribulatione multa*: ecce tribulationem nobis proponit tanquam fœcundam bonorum ac virtutum matrem.

Tribulatio generat humilitatem. Laur. Juſt. de humil. c. 17.
Bernar. ſer. 5.

2 Ac primò quidem eſt generativa humilitatis: *Non valet quis humano explicare eloquio* (ſunt verba Beati Laurentii Juſtiniani) *quanta ſit utilitatis, quanti meriti, & quam ſit Deo gratum, non altum ſapere, tribulationes irruentes perferre fortiter, illatas contumelias tranquilla mente pati, & humiliter emergentia quæque adverſa propriis peccatis: adſcribere; nam humilis ſemper arbitratur duriora mereri, quàm pati*. Sanctus Bernardinus ſermone, cui titulus, *quare malis adverſa dentur*, inter alios tribulationis effectus enumerat etiam ſequentem: *Tertia juſtitia eſt humiliationis; juſto enim judice ab initio lex conſtituta eſt, qua ſcribitur, Qui ſe humiliat, exaltabitur; & econtra Pſalm. 106. Propter injuſtitias enim ſuas humiliati ſunt*. Sanctus Chryſoſtomus ſcribit: *Ærumna & tribulatio vinculum quoddam fortiſſimum eſt charitatis, accretio compunctionis, & pietatis occaſio. Audi enim dicentem David: Bonum mihi, quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas*.

Chryſoſt. ſer. 15. in cap. 4. ad Philip.

Continuatio ejuſdem. Laur. Juſtin. lignum vitæ c. 3. de pat.
Idem c. 17. de humilit.

3 B. Laurentius Juſtinianus lib. lign. vitæ cap. 3. de patientia, de impiis ſcribens, qui homines juſtos moleſtant & vexant, ita diſcurrit: *Utilitati innocentium militat vita pravorum, dum hos & premendo humiliat, & humiliando ſemper ad melius format*. Ubi agit de humilitate, hæc tradit: *Omnis diſciplina in præſenti quidem non videtur gaudii eſſe, ſed mœroris; poſtea verò fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitia. Fructus hic pacatiſſimus, de quo loquitur Apoſtolus, virtutum confirmatio eſt, atque adeptio*. Et quidem primum locum aſſignavit humilitati: *Efficitur namque per diſciplinam exercitatus, corde humillimus, mente robuſtus, ſpe fretus, charitate fervidus, Spiritus ſancti ſecum cooperante præſentia*.

Chryſ. ho. 1. ad pop.
Tribulatio impedit ne ſervi Dei fiant arrogantes.

4 Plurimas D. Chryſoſtomus Hom. 1. ad populum apportat rationes, cur ſervi Dei in præſenti vita exerceantur adverſitatibus, & inter alias ſequentem: *Ne facilè in arrogantiam propter meritorum magnitudinem & miraculorum tollantur, ipſos Deus ſinit affligi*. Aſſignat deindè hanc aliam: *Ne cæteri majorem habeant de ipſis opinionem, quam humana patitur natura, & ipſos Deos, non autem homines eſſe arbitrentur*. Paulò poſt quibuſdam probat rationibus: *Quod tribulatio conferat hoc Sanctis, ut modeſti ſint & humiles, nec inflentur ex geſtis & ſignis; & propter hoc ipſam evenire Deus permittat. Prophetam David & Paulum eadem dicentem audiamus.*

Nempe

Nempè ille quidem dicit: Bonum mihi, Domine, quia humiliaſti me. Hic autem, raptus ſum in tertium cœlum, & in paradiſum elatus, ſubintulit dicens: & ne revelationum magnitudo extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis, angelus Satanæ, ut me colaphizet, ne extollar. Quid hoc apertius? Angelos autem Satanæ, non dæmones aliquos dicit, ſed homines diabolo miniſtrantes, infideles tyrannos, gentiles, qui continuè ipſum tribulabant, & ſemper inſequebantur. Quod autem dicit, hujuſmodi eſt; poterat Deus continere perſecutiones, & tribulationes aſſiduas, ſed quoniam in tertium raptus ſui cœlum, & in paradiſum delatus, ne harum magnitudine revelationum extollar, & in altum ſapiam, permiſit perſecutiones has.

Cur manus Moyſi infecta fuerit lepra. 5 Exod. cap. 4. quando Deus Moyſi populi ſui duci, & locum tenenti generali electo, conſignare voluit virgam, ſive baculum regiminis, quo tot, & tanta operari debebat prodigia, & miracula, primò præcepit ei, ut manum ſuam, qua virgam illam geſtaturus eſſet, mitteret in ſinum ſuum: fecit id Moyſes, at cum manum deinde extraheret, totam conſpexit lepra infectam: *Mitte manum tuam in ſinum tuum. Quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar nivis.* Et cur hoc? ut memor hujus afflictionis, ſemper ſe in humilitate contineret. *Exod. 4. 6.*

Tribulatio eſt frænum peccatorum. D. Chryſoſt. h. 40. de pœnit. 6 Tribulatio quoque peccatorum frænum eſt: *Remiſſio ſomnum animæ infundit*, ait D. Chryſoſtomus, *multum hiatum, & teporem, undique vitia ſuſcitat, invidiam, voluptates; ſed in perſecutione nihil horum vexare ſolet, quia timor impreſſus tanquam flagellum quoddam latrantem canem acriter percutiens, has omnes peſtes ne clamare quidem permittit.* Diligenter obſervat S. Antonius de Padua parabolam illam, in qua multi invitati erant ad cœnam: *Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare. Per hos qui compelluntur intrare, ſignantur, qui per flagella, & adverſitates compelluntur intrare ad cœnam Dominicam; unde Dominus Oſeæ 2. Ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria; animæ enim peccatricis vias, id eſt, actiones pravas, per quas ſequebatur amatores ſuos, id eſt, dæmones, Dominus ſæpè adverſitate & maceria infirmitatis claudit, ut ad virum priorem ſe convertat.* Hiſce conformia ſunt, quæ legimus in B. Laurentio Juſtiniano: *Quis neſciat, quod melius eſt affligi dolore tribulationum, quam ardore vitiorum?* Scitu quoque dignum eſt, quod dixit S. Auguſtinus loquendo Romanis: *Volebat vos ille Scipio terreri ab hoſte, ne in luxuriam flueretis. Vos nec contriti ab hoſte luxuriam repreſſiſtis, perdidiſtis utilitatem calamitatis, & miſerrimi facti eſtis, & peſſimi permanſiſtis.* Experientia demonſtrat, quòd quando Deus flagellat, & viſitat populum aliquo infortunio, puta, aut peſte, aut bello, aut terræmotu, aut ſimilibus tribulationibus, omnes ſubitò recurrant ad pœnitentiam, & pravos mores corrigant.
S. Anton. de Pad. Dom. 2. poſt Trinit. Luc. 14. 23.
B. Laur. Juſt. c. 3. de patient.
S. Aug. l. 1. de civit. Dei, c. 3.

Tribulatio extimulat nos ad fervorem in ſervitio Dei. S. Bernard. to. 1. ſ. 4. art. 3. c. 1. Act. Apoſt. c. 12. 7. 7 Aliud tribulationis emolumentum eſt, quòd nos extimulet, ferventioreſque efficiat in ſervitio Dei; pro cujus elucidatione S. Bernardinus ex Actis Apoſt. adducit hiſtoriam de Angelo, qui latus Petri percuſſit in carcere, ut eum à ſomno excitaret: *Percuſſoque latere Petri excitavit eum dicens: Surge velociter. Sic moraliter percutitur juſtus laboribus, & ærumnis, ut abjiciat vincula negligentiæ, & relinquat carcerem pigritiæ, & torporis.* Et ſermone, cui titulus, *Quare malis adverſa dentur*, ſcribit: *Secunda juſtitia dicitur compulſionis, compellunt enim tribulationes malos ad bene agendum, ſicut ſtimulus & calcaria jumentum ſentiunt, Pſal. 15. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt; & Gregorius: fœlix neceſſitas, quæ ad meliora compellit. Idem: mala quæ nos hic premunt, ad Dominum ire compellunt. Tribulationes nempe calcaria ſunt, quibus pungitur equus, & ad viam reducitur, & ambulare fortiter cogitur. Diſce ergo, anima, ab animalibus brutis, cum anguſtias ſentis, ad viam redire. Auguſtinus: cum tentationes, & moleſtiæ hujus vitæ fragilis creſcunt, æterna bona amplecti compellunt, & ſe conſiderare faciunt.* Hucuſque S. Bernardinus.
Idem ſer. 3.

S. Paulus ferventior factus fuit per tribulationes. 8 Quamvis S. Apoſtolus Paulus in divino ſervitio eſſet ferventiſſimus, ferventior tamen evaſit, quando audivit ſibi dici: *Virtus in infirmitate perficitur*; ſiquidem ab eo tempore cunctas cœpit devorare ærumnas, & calamitates acerbiſſimas: *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto; cum enim infirmor, tunc potens ſum.* Obſervandum eſt, Prophetam Iſaiam, poſtquam dixit: *Domine in anguſtia requiſiverunt te*, ſubjunxiſſe: *In tribulatione murmuris doctrina tua eis*; ubi propoſito noſtro inſervit verſio Hebraica, quæ legit: *Stimulus*: quemadmodum enim ſtimulus ſive aculeus inſtruit, & in diſciplina continet boves, eoſque promptos, & alacres efficit ad arandam, & ſulcandam terram; ita tribulatio inſtar ſtimuli, & aculei in cultu divino, & cultura perfectionis nos impellit, & ferventes reddit. *Obtorpuerat quidam, & friguerat à fervore orationis* (dicit Bloſius) *& dixit: tribulationem, & dolorem inveni, & nomen Domini invocavi.*
2. Cor. 12. 9.
Bloſ. l. 1. c. 14. Pſychag.

Tribulatio reddit nos ſecuros quod Deus nos amet. Joan. 11. 3. 9 Tribulatio quoque utilis eſt, ut ſecuri, & certi reddamur, quòd Deus nos amet. Ambæ ſorores, Martha, & Magdalena, per famulum indicaverant Chriſto Domino: *Ecce quem amas, infirmatur.* Sed quo modo Lazarus amabatur à Domino, qui eum ad mortem infirmari permiſerat? In quadam epiſtola ſcribit Bleſenſis: *Chriſtus iram mihi convertit in gratiam, infirmari me volens, ne gravius infirmarer. Eram ſalutis meæ neglector, & immemor, ſed deſidem, & in via Dei lenteſcentem, infirmitatum multiplicitas ſtimulavit ad curſum.* Quamvis Lazarus non indigeret iſto ſtimulo, nihilominùs mors ejus cauſa fuit, quòd ſorores multos excitarent actus virtutum, fidei, confidentiæ, dilectionis, reſignationis propriæ voluntatis in voluntatem Chriſti Magiſtri cœleſtis; etenim informatus Dominus de morbo Lazari, non abivit ſubitò, ſed, ut ait S. Joannes, *ut audivit, quod infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.* Eccur non acceleravit iter in Bethaniam? num exiſtimatis fortaſſis, eum tardaſſe defectu affectus benevolentiæ? Non ſanè, contrarium enim docet ſacer textus: *Diligebat autem Dominus Martham, & Mariam, & Lazarum*; quod etiam ipſi Judæi uno ore atteſtati ſunt: *Ecce quomodo amabat eum.* Cur igitur exhibuit ſe adeò tardum in ſuccurrendo illis, ad quem ſuccurſum adeò anhelabant? Omnis CHRISTI actio (*Omnia in ſapientia feciſti: Benè omnia fecit*) noſtra eſt inſtructio, & ad omnium fidelium inſtructionem ordinata; volebat enim per hanc Lazari infirmitatem nobis intimare, quòd eſſe afflictum, & tribulatum in præſenti vita, amoris & benevolentiæ divinæ ſit indicium.
Pet. Bleſenſis epiſt. 31.

Tribulationes nos divites faciunt gratia Dei. 10 Si grando cunctos in horto veſtro verberaret ac deſtrueret fructus, at unumquodque illius granum eſſet adamas aut alia pretioſa gemma; annon diceres, evidens hoc eſſe ſignum, quòd Deus vos velit ditare? Verum eſt: iſtæ calamitates ſurripiunt vobis filios, bona temporalia, reputationem, ſanitatem; at verum quoque eſt, eas cooperari gratiæ Dei obtinendæ, nec non lucro æternæ gloriæ. Quamvis Apoſtolus aliquot vicibus ad cœlum empyreum aſcenderit, voluit nihilominus Deus, ut illud per ſudores, labores, ærumnas, & calamitates lucraretur; unde S. Zeno ſermone de Jona ait: *Clamat de profundis & Paulus, obrutus calamitatibus beatis cum nomine Domini, latrones in itineribus, latrones in civitatibus patitur, cum à Judæis virgis ter cæſus, naufragio trino diluitur, cum inſani populi furibunda tempeſtate lapideis imbribus fœliciter grandinatur.* Quot fuit obrutus lapidibus, tot pretioſis condecoratur diadema ejus gemmis, quo coronatur in cœlis.
S. Zeno ſer. de Jona.

Licet Deus tenere amaret Joſeph, multis tamè illum exercuit tribulationibus. Gen. 39. 8. 11 Tenerrimè DEUS amabat Joſeph, & tamen diſpoſuit, ut innumeras pateretur adverſitates, ærumnas, calumnias, & mille miſerias: generoſo, & pluſquam heroico animo reſtiterat illi, *Dormi mecum*; nihilominùs permiſit DEUS, ut adulterii, & ingratitudinis notatus macula, putrido ac fœtenti includeretur carceri, qui illæſum virginitatis, & honeſtatis conſervarat lilium: *Qui carcer, ut fertur* (inquit Dionyſius Carthuſianus) *erat intolerabilior cæteris carceribus.* Et quam ob cauſam DEUS non defendit, non juſtificavit innocentem? *Reſpondendum eſt, quod ideo, quia volebat eum tempore præordinato ſublimare ad maxima, idcirco primò exercitavit eum adverſis, ut in illis, & per illa acquireret gratiam ac virtutes, per quas mereretur à Deo conſervari in altis ac proſperis, ne caderet, & periret in illis.* In ejuſdem Joſephi laudem ſcripſit Rupertus Abbas, commentando in c. 41.
Dion. Carth. ibidem.

Rup. Abb. ib.

Gen. *Pro compedibus, in quibus humiliaverunt pedes ejus, torquem auream Joſeph ſuſcepit; pro pallio, quo in manu adulteræ relicto nudus effugit, ſtola byſſina indutus eſt; pro ſervili nomine regium geſtat annulum; & pro carceris humilitate ſuper altum ſedet imperii currum.* S. Ephrem

S. Ephrem de Divina gratia.

quoque conſiderans Joſephi exaltationem ad præcelſos illos honores, & dignitates, aſſerit illam eſſe tribulationis fructum: *Quando diadema illi ut Regi impoſuit, tum demum utilitatem ejus intellexit; quando in regio eum ſolio collocavit, tunc ideo ſe captivum fuiſſe reſcivit, ut ab ea exploraretur.*

S. Auguſt. in Pſ. 98. Continuatio exempli Joſeph.

12 Solebat dicere Sanctus Auguſtinus: *Et cum blandiris, pater es; & cum cædis, pater es; blandiris, ne deficiamus; cædis, ne pereamus; exaltate Dominum Deum noſtrum, iterum: Exaltemus eum, qui bonus eſt: nam ſi non vindicet, & deſerat, perimus.* Si Joſeph præ cæteris filiis dilectus à Jacob patre ſuo perſeveraſſet in favorabili illo ſtatu, fortè in vanam incidiſſet gloriam:

Idem epiſt. 144.

Mundus iſte, inquit idem Sanctus Auguſtinus, *periculoſior eſt blandus, quam moleſtus; & magis cavendus, cum illicit diligi, quam cum admonet, cogitque contemni.* Deus igitur amans Joſephum, poſuit illum in anguſtiis domeſticarum tribulationum: *Dantur juſtis adverſa pro*

S. Bern. to. 1. ſ. 8. art. 1. c. 2. Tribulationes tunc juſtis medicina præſervativa, & conſolidativa. Ibid. c. 3.

medicina præſervativa (ait Sanctus Bernardinus) *primò quia removent peccandi occaſiones: ſicut enim abſtinentiam, & dirtam tenere, ab indigeſtionibus præſervat, & per conſequens a morbis, qui ex indigeſtione generantur; ſic paupertas, infirmitas, & quæcunque alia temporalis adverſitas præſervat a culpis, quæ venire ſolent ex proſperitate.* Et cap. ſequenti habet ſequentia: *Dantur adverſa juſtis pro medicina conſolidativa; conſolidatur enim mens humana per adverſa in acquiſitis gratiis atque bonis.* Eandem metaphoram idem Sanctus proſequitur

Idem ſer. 5.

ſermone, *Quare malis adverſa dentur*, cum nos invitat, & ait: *Accipe calicem tribulationis, & manu dextera claude oculos, obtura aures, & nares, & aperto ore deglutias calicem miſericordiæ Dei, dicens cum Pſal. Calicem ſalutaris accipiam.* Ubi obſervetur, quòd tribulationem nominet calicem divinæ miſericordiæ, hanc enim, cum tribulationibus premimur, habemus maximè nobis favorabilem: *Reſpice in me, & miſerere mei;* modo imperativo poſtulat miſericordiam, & pietatem Altiſſimi: ſed audite illius motivum: *Tribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt;*

B. Laur. Juſt. de patientia c. 3.

unde ait Beatus Laurentius Juſtinianus: *Quo durius ex diſpenſatione flagellat, eo amplius ex pietate conſervat: Altiſſimus enim ipſam condidit pro medicina, & vir ſapiens non abhorrebit eam, quia ceſſare facit peccata multa.*

Tribulatio redimit tempus perditum. Gerſon. to. 4. Epheſ. 5. 16.

13 Alia adhuc ex tribulatione promanat utilitas, cujus mentionem facit Gerſon hiſce verbis: *Tribulatio tempus perditum redimit.* Videbatur tempus præteritum, quod eſt irrevocabile, nunquam poſſe redimi, & quamvis Sanctus Paulus nobis conſulat, ut illud redimamus: *Redimentes tempus*, non tamen modum docet redimendi illud; at hic nobis inſinuatur modus, quo id præſtare poſſimus, nempè, patienti animo ſufferendo tribulationes. Eodem in loco inſuper legimus: *Tribulatio extinguit peccata, & docet agnoſcere DEI ſecreta. Creatura ſi eſt in tribulatione, DEUS in ea eſt, quia portat ſuum onus.* Quòd ſi Seneca vero fuiſ-

Seneca de provid. c. 1. Præclariſſima dicta Senecæ.

ſet illuſtratus lumine, & Dei notitia, paulò meliùs, & propoſito noſtro conformiùs ſcribere potuiſſet. Cap. 1. de Providentia ſic ſcribit, & reſpondet Lucilio: *Quæſiſti a me Lucili: quid ita, ſi providentia mundus agеretur, multa bonis viris acciderent mala?* In progreſſu ſui diſcurſus ſic concludit: *Cum videris, bonos viros accepto∫que Diis, laborare, ſudare, per arduum aſcendere; malos autem laſcivire, & voluptatibus fluere: cogita filiorum nos modeſtia delectari, vernularum licentia: illos diſciplina triſtiori contineri, horum ali audaciam. Idem tibi de DEO liqueat: Bonum virum in deliciis non habet, experitur, indurat, ſibi illum præparat.* Et cap. 3. ejuſdem libri recenſet ærumnas, & ca-

Ibid. c. 3.

lamitates, quibus homines etiam virtuoſiſſimi ſubjecti ſunt: *Pro ipſis eſt, inquis, in exilium projici, in egeſtatem deduci; liberos, conjugem efferre, ignominia affici, debilitari? Si miraris hoc pro aliquo eſſe, miraberis quoſdam ferro, & igne curari, nec minus fame ac ſiti. Sed ſi cogitaveris tecum, remedii cauſa quibuſdam, & radi oſſa, & legi, & extrahi venas, & quædam amputari membra, quæ ſine totius pernicie corporis hærere non poterant; hoc quoque patieris probari tibi, quædam incommoda probis eſſe, quibus accidunt; tam mehercules quam quædam quæ laudantur atque appetuntur, contra eos eſſe, quos delectaverunt, ſimillima cruditatibus, ebrietatibuſque, & cæteris quæ necant per voluptatem. Inter multa magnifica Demetrii noſtri, & hæc vox eſt, à qua recens ſum, ſonat adhuc, & vibrat in auribus meis: Nihil mihi, inquit, videtur infelicius eo, cui nihil unquam evenit adverſi.*

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

De tribulatione tractatur ſub metaphora auri.

THEMA.

Ipſe verò ſcit viam meam, & probabit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit. Job 23. v. 10.

Tribulationes comparantur auro. Gloſſa Ord.

1 SI Gloſſam ordinariam ſequamur, nullum eſt dubium, quin Job verba jam allegata intellexerit de tribulatione, quam propter varias rationes comparavit auro; unde legimus: *Probabit me quaſi aurum; ex uſtione enim tribulationis, & ſubtrahuntur vitia, & augentur merita.* Propriam verò hanc eſſe ſimilitudinem ex nonnullis conſiderationibus de auro jam inſtituendis parebit.

Aurum probatur per ignem, juſtus per tribulationem. S. Bonav. ſer. 1. de SS. Apoſt. Baſil. in Pſ. 15.

2 *Probabit me quaſi aurum.* Ut probetur aurum, adhibetur ignis: frequenter auribus noſtris inſonat iſte verſiculus: *Tanquam aurum in fornace probavit electos Dominus. Quod fornax auro* (ita diſcurrit S. Bonaventura) *quod lima ferro, quod tribula frumento, hoc facit tribulatio viro juſto. Nonne fornax omne adulterinum ſeparat, ſi adſit in auro?* Baſilius Magnus modum, quem Deus agendo cum ſervis ſuis ſervare ſolet, manifeſtat hiſce verbis: *Haud quidem abſque probatione ſinit vitam tranſigere, ſed & idem ipſis largitur patientiæ virtutem; ſi enim tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, qui tribulationem detrectat, probatione ſeſe privat.* S. Thomas de Villanova ſermone de SS. Coſma,

S. Thom. de Villanov. ſ. de SS. Coſ. & Dam.

& Dam. aſſerit: *Tribulatio oſtendit virum: non poteſt homo agnoſci, donec tangatur. Plures apparent argentum, & cum probantur, ſunt palea. Pſal. 25. Proba me Domine, & tenta me. Eſt hæc lapis lydius, ubi perfectiones probantur cujuſcunque; propterea tribulatio illuminat, non enim agnoſcimus eos in proſperitate. Credimus, quod pro Deo poterimus multa pati, & cum Petro dicimus, Paratus ſum tecum, ſive in carcerem, ſive in mortem ire: & decipit nos cor noſtrum, poſtea neque leves injurias pro Domino ſuſtinemus. Quomodo enim ſuſtinebit verbera, qui non ſuſtinet verba? Grandis hæc utilitas agnoſcere ſe.* B. Laurentius Juſtinianus appoſita hac utitur ſimili-

B. Laur. Juſt. faſcic. amor. c. 28.

tudine: *Cui*, inquit, *futura merita donarentur, ſi de belli medio milites traherentur?* Prælium cum hoſte valorem, & generoſitatem certantis militis detegit. S.

S. Iſidor. l. 3. Synonym.

Iſidori doctrina eſt: *Semper Deus hos vulnerat, quos ad ſalutem perpetuam parat. In fornace probatur aurum, ut ſorde careat. Tribulationis camino purgaris, ut purior appareas.*

Aurum purgatur per ignem, juſtus per tribulationem. Petr. Bleſenſis epiſt. 31.

3 Quòd myſticum hoc aurum virtutis probetur in igne tribulationis, teſtatur etiam Bleſenſis epiſt. 31. *Flagellat*, inquiens, *Dominus omnem filium quem recipit, viſitat eum diluculo, & ſubito probat illum: viſitat, & probat.* Si aurum ſenſu uſuque rationis polleret, conſtitutum in igne & liquefactum non lamentaretur, quia cognoſceret, id cedere in emolumentum ſuum, ut nimirum mundetur, ab eoque ſeparetur omnis materia adulterina, & mala mixtura: pari ratione anima, quando permiſſu DEI tribulatione affligitur, nullam habet conquerendi, & dolendi occaſionem, quia DEUS illam prætendit perficere, & expurgare ab omni inquinamento vitii

Roſa plantata juxta allium, fit fragrantior redditur.

& culpæ. Qui colunt flores, ſcribunt, roſam plantatam propè allium eſſe magis odoriferam, quia cum odor allii contrarius ſit fragrantiæ roſæ, ſit propterea,

ptereà, quòd roſa ex naturali inſtinctu majori cum ſuavitate, & acumine irritet ac provocet odorem ſuum. Quæ roſæ ſpinis ſeptæ, & munitæ non ſunt, nec tam ſuavem odoris fragrantiam, velnti ſpinoſæ edere ſolent; quo denotatur, inter punctiones adverſitatum, infirmitatumque ſętores animam Chriſtianam majorem ſpirare virtutis fragrantiam.

Deus conſtantiam Job experiri voluit per tribulationes. Dion. Carth.

4 Advertendum eſt, quòd licèt omnes actiones ipſius Job Deo notæ ac manifeſtæ eſſent, unde dicebat: *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti*: Et loco ſup. cit. *Ipſe verò ſcit viam meam*: Nihilominùs, ut notat Dionyſius Carthuſianus, voluit Deus illius patientiæ, & conſtantiæ facere experientiam, & probationem per adverſitates: *Probavit me ſicut aurum, quod per ignem tranſit, id eſt, tribulationibus me exercitavit, atque adverſis probatum ſeu virtuoſum oſtendit: quemadmodum per ignem probatur aurum, an verum ſit aurum; hoc enim innoteſcit, ſi ignem valeat ſuſtinere. In quibus verbis divinitus illuſtratus, unam ſuæ percuſſionis aperit cauſam, ut ſcilicet ad aliorum ædificationem ſua perfectio per tot adverſa pateret hominibus, ac toti innoteſceret mundo.*

Tribulationes hujus vitæ ad vivum exprimuntur per aurum. Plin. nat. hiſt.l.33.c.4.

5 *Quaſi aurum.* Nulla rerum creatarum, opinione mea, tribulationes ærumnaſque vitæ hujus magis ad vivum exprimere poterat, quàm aurum, quia ingentibus effoditur laboribus, & ſudoribus. Scribit Plinius de mancipiis, & ſervis, qui laborant in argenti, & auri fodinis: *Cuneis ferreis aggrediuntur, & malleis, nihilque durius putant. Altiſſimos montes excavat, reverſat, inferos pulſat, imò & premit*, ait de induſtria, & labore exceſſivo hominum avarorum. Caſſiodorus etiam epiſt. 3. ſcribit: *Intrant homines caligines profundas, &c. eſt aliquando illis ruina via ſua.* Laborantes ſæpè vivi ſepeliuntur ſub montibus, quos excavant, & effodiunt, ut ad informes perveniant auri maſſas. Sed obſervetur, quòd ait Job: *Quod per ignem tranſit.* Ubi ſciendum, aurum nonniſi ex luto, & maſſa terræ flavæ elici, quæ ſi imponatur igni, activitate & virtute hujus elementi ſeparatur à pretioſo iſto metallo. Nonnulli inquirunt cauſam, cur Job, utpotè qui ex inſpiratione Spiritus ſancti loquebatur, non comparaverit tribulationem alicui gemmæ pretioſæ, veluti adamanti aut margaritæ, vel etiam alteri forti, & ſolido metallo: cur potius auro? facilis ſolutio, quia aurum pretio ſuperat reliqua metalla. Plinii doctrina eſt: *Aurum nec pondere, aut facilitate materiæ prælatum eſt cæteris metallis, cum cedat per utrumque plumbo, ſed quia rerum uni nihil igne deperit, tutò etiam in incendiis rogiſque durante materiâ; quinimò quò ſæpius arſit, proficit ad bonitatem.* Ecce igitur vera, & germana ratio, ob quam tribulatio auro potiùs, quàm cuidam alteri metallo aſſimiletur, quia quò magis anima affligitur, & premitur tribulatione, eò melior, perfectior, & ſanctior evadit: *Quò ſæpius arſit, proficit ad bonitatem.*

Caſſiod. var. 9. epiſt. 3.

Plin. l. c. c. 10.

Pſ. 10. 2.

Hugo Card. Aurum percuſſum non reddens ſonum, eſt ſymbolum juſtorum.

6 Pſal. 10. ait, & canit regius Propheta: *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper*: videlicet, *incenditur pauper ſpiritu*, (ſic exponit Hugo Cardinalis) *id eſt, purgatur vel incenditur amore Dei. Aurum percuſſum ſilet*, inquit Tertullianus; & re ipſa cognoſcitur eſſe verum, quòd percuſſum non reddit ſonum, uti nonnulla alia metalla faciunt; & ecce ſymbolum juſtorum, qui propter amorem Dei patienter ſuſtinent tribulationes, & improperia. Homo virtute præditus ab aliquo ſcurra interdum laceſſitur injuriis; non ſe vindicat ille, non remordet, non reddit malum pro malo, neque rancorem aut odium aliquod in perverſum illum concipit; ſed efferveſcit potius in amore Dei: *In ſilentio, & ſpe erit fortitudo ejus; incenditur amore Dei. Non murmur reſonat, non querimonia, ſed corde tacito mens bene conſcia conſervat patientiam.* Virtus ignis hæc eſt, *ſeparare pretioſum à vili*, & ex terrea ac informi maſſa elicere aurum; & ex hoc pariter elucet perfectio ſervorum Dei, quando nimirum ex perſecutionibus, injuriis, calumniis, improperiis eliciunt actus charitatis, manſuetudinis, mortificationis, humilitatis, & amoris in Deum; veluti multi ſunt, qui ex infirmitatibus, & defectibus naturalibus excitant eliciuntque affectus gratiarum, conformitatis voluntatis ſuæ cum divino beneplacito, patientiæ, &c. *Nec hic peccavit*, (dicebat Chriſtus de cæco illo) *neque parentes ejus, ſed ut manifeſtentur*

Joan. 9. 3.

Matth. 7. 16.

opera Dei in illo. De iſtis ergo verificatur illud Matth. *Colligunt de ſpinis uvas, & de tribulis ficus.*

Job 42. 5. Job tribulationibus attritus, adeptus eſt perfectiſſimam Dei notitiã.

7 Quando Propheta Job ſumma premebatur adverſitate, dicebat: *Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.* Ecquis iſte loquendi modus? num fortè præterita reſpiciebat peccata, ut modò, & non antea oculos habeat apertos? Voluit inſinuare duos differentes ſtatus, unum proſperitatis nimirùm, quandò ventum habebat propitium, omneſque Orientales ſuperabat in divitiis; alterum, quando nudus ſedebat in ſterquilinio, nec tantum panni, quo ſaniem abſtergere poſſet, habebat; unde teſta aliqua illam radebat. In ſtatu ergo proſperitatis, & felicitatis quid dixit? *Auditu auris audivi te*; aure duntaxat percipiebat, & intelligebat, quod ei Deus dicebat; non ita poſtea, quando ulceribus plenus, & ſemivivus erat, & inſuper vermibus, & putredine ſcatebat; tunc enim lumen, & Dei notitiam perfectiſſimam acquiſiverat: *Nunc autem oculus meus videt te.* Notaſtiſne caput 1. Ezechielis, ubi Propheta mentionem facit quatuor animalium myſticum illum trahentium currum? horum unum bovis præ ſe ferebat faciem; at cap. 10. ejuſdem prophetiæ in Cherubinum illud invenimus converſum: *Ipſum eſt animal, quod videram juxta fluvium Chobar.* Quo modo bos transformari potuit in Angelum, & quidem talem, qui eſt ſupremæ hierarchiæ? & eò majori admiratione dignum hoc eſt, quòd Cherubin lingua Hebraica idem ſonat, quod *magiſter cognitionis, ac ſcientiæ multitudo.* Reſpondeo, omnem ceſſare admirationem, ſi conſideremus, quidnam bove illo repræſentetur ac indicetur; nempè, ærumnæ, labores & ſudores; bos enim ſemper ſub jugo eſt, trahit currus onuſtiſſimos, & oneribus repletos, continuo ſudore arat, & colit terram, adigiturque ad continuum laborem pungente ſtimulo; & tamen eſt patiens, patienterque omnia ſuffert, nec recalcitrat. Quid mirum igitur, ſi bos ille tranſmutetur in Cherubinum? id enim nil aliud ſignificat, niſi quòd homo laboribus, & ærumnis afflictus tranſmutetur in Angelum, & quidem Cherubinum; qui enim in præſenti vita conſtanter, & patienter ferunt jugum divinæ legis, continuiſque ſubjecti ſunt ærumnis, & adverſitatibus, talem attingent ſanctitatem, ſcientiam, & notitiam Dei, ut meritò comparandi ſint ipſis Cherubinis: *Nunc autem oculus meus videt te.* Sanctus Thomas Aquinas dum perſecutionem patiebatur à propriis fratribus, illudebatur à confratribus, ridebatur ut bos mutus, ſubjecit ſe jugo diſciplinæ monaſticæ, promeruit eſſe Cherubinus, & nuncupari Doctor Angelicus: *Magiſter cognitionis, &c.*

Ezech. c. 1. Quid deſignet apud Ezechielem facies bovis mutata in Cherubinũ. Cap. 10. 20.

Tertull. de hab. mul. c. 5. Plinius l. c. Ex auro contuſo conficiuntur coronæ ſceptra & alia ornamenta.

8 *Quaſi aurum.* Tertullianus de auro ſcribit: *De tormentis in ornamenta, de ſuppliciis in delicias, de ignominiis in honores, metalla refuſa mutantur.* Plinius quoque de hoc metallo aſſerit: *Quod effoſſum eſt, tunditur, lavatur, uritur.* Aurum cuneis, ligonibus, ſimilibuſque inſtrumentis excavatur, excutitur, effoditur ex terra, igni poſtea traditur, indeque extractum ſubjicitur mallei ictibus, diſtenditur, percutitur: ad quid? ut ex eo conficiantur annuli, ſcyphi, reliquiaria, & alia ornamenta; ut adornetur adamantibus, gemmiſque pretioſiſſimis, ſimulque adornet altaria, ſceptra, & coronas regales. Eadem proportione animæ perfectæ in hac vita pluribus adverſitatum ictibus percutiuntur: *Lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, egentes, anguſtiati, afflicti*; verùm omnes hujuſmodi ictus deſtinantur ad coronandos illos immortali gloria: *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit.* De S. Apoſtolo Paulo ſcribit Divus Chryſoſtomus: *Non minus plagis ſuis gaudens, quam regiis triumphis; haud aliter delectatus naufragiis, quam cæteri acquiſitis ſolent gaudere theſauris. Livoribus, quos ei verbera inferebant, quaſi quibuſdam gloriabatur coronis; tribulationibus, ac deliciis utebatur; ſqualore carceris, ut paradiſi amœnitate gaudebat.*

Hebr. 11. 37.

D. Chryſoſt. h. 8. de Laud. Pauli.

Juſti inſtar auri tribulationibus contunduntur.

9 Invidia, & odium fratrum in Joſeph, ejus venditio, calumnia, quam paſſus fuit à domina ſua, meri fuere ictus perpolientes aurum ſuæ regalis coronæ: *Deſcenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit, donec afferret illi ſceptrum regni.* B. Petri Damiani verba ſunt, quæ ſequuntur: *Qui bona agit, & mala ſuſcipit, quidquid ſibi juſtæ retributionis in terra ſubtrahi-*

Per. Dam. l. 8. epiſt. 6.

Idem epiſt. 14.

tur, hoc illi in cœlo multiplicius cumulatur. Et epiſt. 14. ejuſdem libri ita ſcribit: *Qui benè operatur, & flagellis atteritur, certus jam non immerito de retribuenda ſibi bona, conferta, & coagitata laborum ſuorum menſura lætatur, quia tanto poſt in patria creviſſe ſummam crediti fœnoris invenit, quanto prius in via nec ſtipendium quidem momentaneæ proſperitatis accepit*. Haimo myſterium exponit, cur Eccleſiaſticis attribuatur titulus, & epitheton candelabri aurei, cum ait: *Quia candelabrum tundendo producitur, ſatis convenit Eccleſiæ, quæ diverſis afficitur in hoc ſæculo preſſuris. Exod. 25. Facies candelabrum ductile*. Nolebat, ut funderetur, ſed ut mallei ictibus elaboraretur. Jacob, eſto Deo chariſſimus & familiariſſimus, pluribus annis haud exiguas paſſus fuit afflictiones, omninò ſibi perſuadens, & credens prædilectum ſuum Joſephum à fera peſſima devoratum; hanc tribulationem permiſit Deus, inquit S. Auguſtinus: *Vt ſanctum Iacob, velut aurum purgatum, in futuro judicio præſervaret*.

Cur Eccleſiaſticis detur titulus candelabri aurei.

S. Aug. ſ. 113. de temp.

10 *Quaſi aurum*. Caſſiodorus de operariis, qui in aurifodinis laborant, & effodiunt aurum, ſcribit: *Intrant egentes, exeunt opulenti; ſine furto divitias rapiunt, optatis theſauris ſine invidia perfruuntur*. Sacrorum Doctorum fulciti authoritate, ſuperioribus diſcurſibus tribulationem aſſerimus eſſe theſaurum: quot inveniuntur voluntariæ paupertatis profeſſores, qui inæſtimabilibus cœli ditantur theſauris: *Theſaurizant ſibi theſauros in cœlo?* Aurum pretio ſuo ſuperat reliqua omnia metalla, adeò ut una uncia auri plus valeat, quàm mille libræ ferri; quo inſinuare volo veritatem, & documentum aliquod in decurſu tractatus hujus jam expoſitum, nimirùm, apud Deum unum gradum tribulationis majoris eſſe ponderis, & meriti, quàm plura alia bona opera. Granum unicum hujus aurij, tanti ponderis, & meriti eſt, ut illius ſuffragio æternam beatitudinem lucrari poſſimus: *Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Unde cunctis nota, & manifeſta eſt propoſitio iſta D. Bonaventuræ: *Perfectius eſt adverſa tolerare patienter, quam bonis operibus inſudare*.

Vnus gradus tribulationis patienter toleratus prævalet apud Deum multis bonis operibus.

2. Cor. 4. 17.

11 Charitas tranſcendit omnes virtutes, figurata per aurum: *Major autem horum eſt charitas*: minimus hujus gradus ſufficit nobis ad obtinendam æternam beatitudinem; at unde eam cognoſcemus? *Omnia ſuffert*, ait Apoſtolus, *omnia ſuſtinet*: ignis tribulationis ipſius lydius lapis eſt: *Tribulatio patientiam operatur* (ſcribit idem Apoſtolus ad Romanos) *patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit*: & quam ex hiſce præmiſſis deducit concluſionem? *Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis*. Juxta hunc modum loquendi tribulatio videtur eſſe mater charitatis, at potiùs eſt primogenita ejus filia; unde alibi ſcribit: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio? an anguſtia?* Ecce præcedentiam ei tribuit. Una uncia argenti apparabitis officinam herbarii; at una uncia auri, quæ longè pretioſior eſt, & plus valet, integrum comparabitis hortum. Orationes, jejunia, eleemoſynæ, cæteraque alia opera bona DEO accepta ſunt; aſt ſine comparatione plus appretiatur DEUS ſufferentiam noſtram, & patientiam in quocunque etiam pauxillo tribulationis: *Momentaneum hoc*, &c. Apoc. 3. ſcribitur de Epiſcopo illo: *Dicis, Quia dives ſum, & locupletatus, & nullius ego: & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper*. Verùm ut ditaretur, dictum ei fuit à Deo: *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum*, videlicet, tribulationes, & adverſitates; hæ enim accummulant nobis theſauros cœleſtes: *Vt locuples fias*.

1. Cor. 13. 7. Per ignem tribulationis probatur aurum charitatis.

Rom. 5. 3.

Pauxillo auro tribulationis comparare poſſumus regnū cœlorum.

Apoc 3. 17.

12 *Quaſi aurum*. Dionyſius Carthuſianus hanc quoque auri proprietatem nobis manifeſtat: *Ex ſua natura habet vim quandam lætificandi intuentem*. Tametſi pallidum ſit, exhilarat nihilominùs ſpectatorem: eundem effectum operatur tribulatio; eſto prima fronte ſit ingrata, & diſpliceat, internum tamen nobis communicat gaudium: *Tantum abeſt, ut mœrore ullo tabeſcat* (inquit Sanctus Baſilius) *in tribulatione conſtitutus, ut occaſionem gloriandi ex malorum multitudine ſumat, cum Paulo dicens, Non ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus*. Doctrina quoque S. Bernardi eſt: *Quod ſi abundat tribulatio veſtra pro eo, abundabit conſolatio veſtra per eum, ut in eo delectetur anima, quæ in his renuit conſolari. Apud ipſum namque ipſa quoque tribulatio, magna quadam conſolatio poterit inveniri*. Ubi quoque idem melliſluus Doctor tangit miraculum illud, quod patravit Eliſæus Propheta, qui pauxillo farinæ ab herbis ſuſtulerat amaritudinem: *Vbi Prophetæ farinula? Spe gaudentes, ait S. Paulus, in tribulatione patientes*.

Aurum exhilarat intuentem. Dion. Carth. to. 2. op. min. 8. epiſt. con. avar. Tribulatio patientem lætificet. S. Baſilius in Pſ. 43.

S. Bernard. in præfat. in Pſ. Qui habitat.

13 *Quaſi aurum*. Tertullianus inſuper de auro aſſerit: *Nomen terræ in igne relinquit, & purum exit aurum*. Idem contingit multis, qui cum primò eſſent homines toti mundani, & terrenis hiſce rebus cor haberent planè affixum, quamprimùm tangebantur, & premebantur adverſitatibus, ab hiſce terrenis cor abſtrahebant, & de vita futura cogitabant. Unde D. Gregorius allegatus à S. Bernardino ſerm. cui titulus: *Quare malis adverſa dentur*, ſcribit: *Cum mundus nos tot tribulationibus premat, tot calamitatibus involvat, quid aliud, quam ut non ametur, clamat? Accidit in quadam obſeſſione cujuſdam caſtri Saracenorum, quod cum illud Chriſtiani obſiderent, quendam nobilem, quem Saraceni ceperant, per funem pendentem ex illa parte, qua machinæ percutiebant, oppoſuerunt: qui Chriſtianis magna voce clamavit, quod propter eum machinas jactare, & caſtrum expugnare non deſiſterent. Accidit, quod primus ictus machinæ funem rupit, & ille cadens in foſſatum, a Chriſtianis liberatus eſt; unde potuit dicere cum Pſal. Dirupiſti vincula mea. Sic accidit de hominibus exiſtentibus in manibus Saracenorum, id eſt, dæmonum, qui per tribulationem liberantur*. Funes, quibus conſtringimur, ſunt peccata: *Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur*; hos funes conſtituit mundus: *Omne quod eſt in mundo concupiſcentia, &c.* & tribulatio eos dirumpit, ut vera libertate filiorum Dei gaudere poſſimus.

Tertull. cit. ſup. Homines toti mundani tribulationibus preſſi, cogitant de vita futura.

D. Gregor. cit. à Bern. to. 1. Notabilis hiſtoria.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Tribulatio eſt pignus, & arrha electionis ad gloriam.

THEMA.

Venerunt de tribulatione magna, & ideò ſunt ante thronum Dei. Apoc. 7. v. 14.

1 INnumerabilem electarum animarum catervam Apoc. cap. 7. deſcriptam reperimus, quæ cum agnum cœleſtem ſequeretur in empyreo, audita eſt vox unius de ſenioribus interrogantis: *Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt, & unde venerunt? & dixit mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni. Ideò ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die ac nocte in templo ejus*. Ecce, qua ratione fructus tribulationis omnium gratiſſimus, & magis ſubſtantialis, ſit ſignum æternæ vitæ. Unde tribulatio ſumit ſuam denominationem? Ab inſtrumento quodam, quod adhibetur frumento, & dicitur tribula; hac concutitur, & percutitur granum frumenti, ut ſeparetur à paleis: eundem tribulatio ſortitur effectum, ut, nimirùm, electos diſcernat à reprobis: *Si frumentum es, quid times tribulam?* quærit Sanctus Auguſtinus: *Non apparebis, qualis antea eras in ſpica, niſi tribula contereudo a te ſeparaverit paleas*. Tribulatio ergo diſtinguit frumentum à paleis, illud ſeligit pro cœleſti granario: *Triticum autem congregate in horreum meum*.

Gratiſſimus tribulationis fructus eſt, quod ſit ſignum æternæ vitæ.

Tribulatio denominationē ſumit à tribula.

S. Auguſt. de temp. barbar. c. 5.

2 S. Hieronymus epiſt. 5. cui titulus eſt: *Ad virginem in exilium miſſam*, probat, tribulationem, qua in præſenti vita premimur, optimum eſſe ſignum æternæ prædeſtinationis noſtræ: *Iucundos eſſe ac lætos, dum ſpei noſtræ ſigna conſpicimus, comprobationem ejus ſumimus, cum per mala præſentia futura bona indubitata fidei manibus jam tenemus; ſiquidem, ut dictum eſt, Salus noſtra in tempore tribulationis*. Sanitatem priſtinam infirmus obtinet per bolos, & medicinas amaras, per venarum inciſionem, per inuſtionem, per rigidas diætas, ſimileſque corporis paſſiones, & afflictiones: eadem proportione ſalus, & ſanitas æterna animæ non acquiritur, nec comparatur,

Eſt optimum ſignum æternæ prædeſtinationis.
S. Hieron. to. 9. epiſt. 5.

Digitized by Google

tur, niſi pondere laboris, ſudoris, mortificationis, auſteritatis, ſimiliumque adverſitatum patienter toleratarum: *Particeps in tribulatione, & regno*. Sanctus Apoſtolus Paulus, qui aliquot vicibus teſtis oculatus fuit paradiſi, ſcribens Romanis, ad gaudium nos invitat, dicens: *Spe gaudentes*. Aſt in quo hanc ſpem, & gaudium fundabat? *In tribulatione patientes: Hoc eſt ſpe gaudere* (ita commentatur Sanctus Ambroſius) *in tribulatione patientem eſſe; præ gaudio enim ſpei tolerat tribulationem, ſciens, multo majora eſſe, quæ pro his promiſſa ſunt*.

Rom. 12. 12.

S. Ambroſ. in hunc locum.

3 S. Bernardinus ſermone de tribulatione idem quoq; tetigit punctum, allegans authoritatem Sancti Bernardi: *Tantò ſpes in DEO ſolidior ſurgit, quantò quis graviora pro illo pertulerit*. Et in verſum illum: *Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent*, ejuſdem melliflui Doctoris utitur verbis: *Quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic pia tribulatione ſeminatur*. Quid, amabo, inferre voluit hiſce verbis: *Pia tribulatione*? Voluit fortaſſis, niſi errem, alludere ad id, de quo, utpotè ſcitu utiliſſimo, fideles naſceotis Eccleſiæ monuit Sanctus Petrus, dicens: *Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor*. Tribulationes, ut ſint nobis ſubſidio ad obtinendam cœleſtem gloriam, haud delictorum ſupplicia, & pœnæ ſint, oportet, quia illæ verè ſunt arrha ſecuta gloriæ, de quibus Salvator ait: *Beati eſtis, cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me: gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis*. Citat quoque Sanctus Bernardinus hunc textum Sapientiæ: *Si coram hominibus tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt. Meritò, nempè, ſpem de regno cœlorum habet, qui monetam habet, qua emi poteſt, quæ eſt patientia in tribulationibus; ſine hac moneta non potuit Chriſtus ingredi æternum regnum, unde oportuit pati Chriſtum*.

Bernard. 1. 4. Patientia in tribulatione eſt moneta qua emitur cœlum.

1. Pet. 4. 15.

Matth. 5. 11.

Sap. 3.

4 Similitudine de agricola idipſum illuſtrat Sanctus Jacobus Apoſtolus: *Patientes*, inquiens, *eſtote fratres uſque ad adventum Domini: ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & ſerotinum*. Quanto cum labore, & ſudore ſeminatur frumentum? Quanto tempore etiam ſeminator ſuſpenſus hæret, totus ob auræ inſtabilitatem de meſſe incertus? Verùm maxima fortuna noſtra eſt, & prærogativa, quòd non ſeminemus cum tali dubio: certi & ſecuti ſumus de meſſe, quæ erit abundantiſſima: *Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent. Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua; venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos*.

Jacob 5. 7. Adducitur patientia agricolæ.

5 Quamvis regius Propheta de variis ſibi manifeſtatis gloriari potuerit myſteriis: *Occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi*; una tamen vice ſibi loquens dicebat: *Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc*. Ecquid eum indagare voluiſſe arbitramini? Ineffabile fortaſſis Sanctiſſimæ Triadis myſterium? futuram verbi Divini incarnationem? progreſſum novæ legis Euangelicæ? an in ſua proſapia thronum Iſrael continuaturū eſſet? Nullum horum, ſed audite: *Labor eſt ante me, donec intrem in Sanctuarium Dei*. Sed ſubjungit: *Si dicebam, Narrabo ſic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi*; quaſi dicere vellet: ſi malè loqui velim de tribulationibus, perſecutionibus, & ærumnis, reprobabo per conſequens filios veſtros, qui per hanc viam tribulationum ad perfectionem, & ſanctitatem tendentes ambulaverunt, veluti ſunt Abel, Noe, Abraham, Iſaac, Jacob, & plures alii DEO chariſſimi; de quibus dici, & verificari nequit, à DEO fuiſſe derelictos, cum ei fuerint gratiſſimi. Nihilominùs quia in præſenti vita flagellis cæduntur, & viſitantur tam boni, quàm mali, quid reſpondeti poteſt? *Labor eſt ante me, donec intrem in Sanctuarium DEI, & intelligam in noviſſimis eorum*; videlicet, dubium hoc reſolvi, & enodari non poteſt, donec tam malorum, quam bonorum conſpiciamus finem; tunc enim patebit, bonos fuiſſe flagellatos, ut regni cœleſtis lucrarentur merita; malos verò, ut emendarentur, & corrigerentur: quia verò iſti hujus emendationis non fuerunt capaces, neque in ea ullum fecerunt profectum, ideò temporales inceperunt pati ærumnas & miſerias, ut continuarent ſempiternas.

David timuit malè loqui de tribulationibus eo quod tam bonis quam malis eveniant. Pſ. 72. 16.

6 Jacob DEUS impoſuit nomen Iſrael, quod idem ſonat, ac *videns DEUM*; populi electi pater, & Patriarcha fuit, unde ab ejus filiis nomina duodecim tribuum derivantur, quibus figurantur omnes fideles, in progreſſu ſæculorum ſalvandi: ideoque Gabriel dicebat Mariæ Virgini de filio Altiſſimi: *Regnabit in domo Jacob, &c.* Et verò advertendum eſt, & mirum, quantas afflictiones, & tribulationes ſubierit Jacob toto vitæ ſuæ tempore: *Nocte, & die urebar æſtu, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis*. Exul domo paterna panis laborabat penuria: *Si dederit mihi Dominus panem ad veſcendum*; lectus ejus erat nuda terra, loco pulvinaris utebatur duris lapidibus, ſub aere ſereno nocturno tanquam ſub tentorio dormiebat: aſt tunc vidit cœlos apertos, & Angelos per myſticam illam ſcalam deſcendentes, & aſcendentes; unde à ſomno excitatus, dicebat: *Verè non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cœli*.

Jacob myſticam ſcalam & Deum vidit cum adverſitatibus quateretur.

Gen. 28 19.

7 Sanctus Hieronymus tom. 4. de ſcientia Divinæ legis ſol. 34. col. 2. ult. impreſ. hanc tradit ſententiam: *Futuræ vitæ gloria præſentis vitæ incommodis comparatur. Chriſtianis vexilla crucis ſunt deliciæ, trophæa noſtræ vitæ non pompis, ſed miſeriis reportantur*. Sancta M. Eccleſia, à Spiritu S. directa, in hymno pro feſto Dedicationis Eccleſiæ electos DEI comparat lapidibus expolitis, ex quibus conſtructa eſt urbs cœleſtis Jeruſalem, dum canit: *Urbs beata Jeruſalem, dicta pacis viſio, quæ conſtruitur in cœlis vivis ex lapidibus*. Obſervaſtiſne verba ſequentia: *Tunſionibus, preſſuris expoliti lapides*? Quemadmodum hic in terris lapides ad nobile aliquod ædificium extruendum deputati primò innumeris ictibus ſcalpri, & mallei percutiuntur, dolantur, expoliuntur; ad eum modum electi, antequam ad ſupernam DEI extollantur urbem, variis in hoc mundo concutiuntur adverſitatum ærumnarumque ictibus: *Tunſionibus, preſſuris expoliti lapides*. B. Laurentius Juſtinianus Religioſis ſuis ante omnia ſeriò injungere, & commendare ſolebat *deſiderium, & zelum patiendi. Hoc namque deſiderium, tanquam firmiſſimus adamas in ſpiritualis ſtructuræ ædificii pro fundamento locandum eſt*. Quantis ictibus concutitur adamas, ut tollatur ejus ſcabrities, & ad perfectionem ſuam reducatur? ſic electi purgantur poliuntùrque adverſitatum, & tribulationum ictibus: *Igne nos examinaſti ſicut examinatur argentum: Tranſivimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium*.

Hieron. to. 4. Præſentis vitæ incommodis acquiritur gloria vitæ futuræ.

S. Eccleſia.

B. Laur. Juſt. c. 6. de perfect. mon. conver.

8 Tametſi verum ſit, quòd *nil coinquinatum intrabit in regnum cælorum*; uti & illud: *Nemo mundus a ſorde*; nihilominus, ut benè obſervat Sanctus Antoninus: *Tot poſſet quis ſuſtinere, & tam diu devotè, quod plenè purgatus, in fine ſubitò ad cæleſtem patriam evolaret. Exemplum de Lazaro ulceribus pleno*. Omnibus nota eſt parabola de cœna magna, per quam intelligitur cœleſtis gloria; uti eam intellexit Sanctus Thomas, hanc proferens interpretationem: *Dicitur cœna magna propter ferculorum, quæ ibi dabuntur, copioſitatem: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*. Qui aſſident huic cœnæ? *Pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*. Neque hiſce miſeris hominibus contentus erat, ſed iterata vice præcepit ſervo: *Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare*. Quot ſunt, qui nullo prorſus feruntur appetitu ad æterna gaudia, imò eorum nauſeam habent, eò quòd cor illorum totum adhæreat hujus vitæ bonis? Quid igitur facit Divina providentia? Immittit illis tribulationes, divitiarum amiſſionem, degradationem, & depoſitionem ab officio, infirmitates mortales, & perſecutiones. Unde ſcribit Dionyſius Carthuſianus: *Notandum, quod Deus quandoque vocat inſpiratione interna, interdum prædicatione externa, aliquando beneficiis, quandoque flagellis*. Clariùs Gloſſa: *Qui hujus mundi adverſitatibus fracti ad Dei amorem redeunt, atque a præſentis vitæ deſideriis corriguntur, illi nonniſi compulſi intrant*. Ad hanc opinionem quoque alludit Gerſon, aſſerens: *Compellit intrare vocatos, lacerans alterius tunicam, illius crus confringens, huic oculum eruens, alium mancum reddens: ſepit vias malas ſpinis, ne quis ambulet per eas in interitum*.

Ad cœnam magnam vocantur, & intrare compellentur cæci, claudi, &c.

Antonin. 2. p. tom. 5. c. 4.

S. Thom. ſ. in II m. 2. poſt Pent.

Luc. 14. 21.

Dion. Carth.

Gloſſ.

Gerſon. to. 3. lib. 3. proſa. 4. de conſol. Theol.

Digitized by Google

Divinam filiationem lucrari debemus doloribus, & calamitatibus.

9 Benjamin idem eſt, quod *filius dexteræ*; de quo tamen obſervandum eſt, eum quoque nuncupatum fuiſſe *Benoni*, quod idem ſignificat, quod *filius doloris*, ut intelligamus, electis, qui ad dexteram collocabuntur, neceſſarium eſſe, ut divinam filiationem doloribus lucremur, & calamitatibus. D. Bernardus, fundatus in textu illo S. Joannis: *Continuo exivit ſanguis, & aqua*; aſſerit, per aquam figurari Baptiſmum, & ſanguine, qui ponitur intra calicem, indicari tribulationem: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Cum igitur ſiniſtra ſymbolum ſit adverſitatis, cur non ita diſpoſuit Chriſtus Dominus altiſſima ſua providentia, ut latus ſiniſtrum ei fuiſſet apertum? *Dominus meus Jeſus* (reſpondet Sanctus Bernardus) *etiam dexterum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi, videlicet, quòd nonniſi de dextera mihi propinare vellet*; ac ſi diceret: dextera Deus nobis propinat, & tranſmittit adverſitates, & cruces, cum illis enim noſtrum intendit profectum in virtutibus, & vult, ut dexteram æternæ beatitudinis aſſequamur, & ſiniſtram æternæ damnationis ſugiamus: *Ad dexteram Orientis calamitates meæ illico ſurrexerunt*, ait Job c. 30.

Joan. 19. 34.

S. Bern. c. 7. ſuper Pſal. Qui habitat.

Job 30. 12. Adverſitates regia via ſunt ad cœlum. Bloſ. de conſol. puſillan. c. 14. Idem Margar. Spirit. c. 13 § 6. Idem de conſol. puſil. §. 3.

10 Conſideratione digna eſt ſententia illa Bloſii, quando pro afflictorum conſolatione ait: *Afflictio tutiſſimum atque compendioſiſſimum iter ad cœlum eſt*. Et in alio loco ſcribit: *Neq; enim aliquid utilius homini accidere poteſt, quã tribulatio, ſive ſit externa, ſive interna; & nullum certius ſignum divinæ electionis habetur, quàm ſi quis tribulationem humiliter, patienterque propter Dei amorem ſuſtineat*. Ubi etiam tractat de conſolatione puſillanimium, introducit Salvatorem loquentem hoc modo: *Pati adverſa regia via eſt, quæ hominem ad regnum cœlorum perducit. Ambula igitur in ea gaudens, mihique gratias age, quòd te tanto digner honore, ut tibi aliquid quod pati debeas, offeram & donem*. Benè propterea Sanctus Thomas de Villanova, ſermone de SS. Coſma, & Damiano, ſermocinabatur: *Deus electos ſuos non vult ab iſtis vanitatibus detineri, ſed quod eis omnia amara ſint, & malè ſuccedant, ut dum ab omnibus repelluntur, ad Deum recurrant, & dum iſte mundus adverſatur, æternam vitam requirant. Et hæc grandis miſericordia Dei eſt*.

S. Thom. de Vill. ſ. de SS. Coſ. & Dam.

Per anguſtã portam, & arctam tribulationum viam patet introitus ad vitam. S. Bern. to. 3. 1. Cor. 9. 24.

11 Bona terrena, quæ nobis blandiuntur, gravant animam noſtram, quò minùs ad cœlum elevari poſſit: quamobrem Sanctus Bernardinus ſermone, cui titulus: *Quare malis adverſa dentur*, allegat S. Gregorium aſſerentem: *Qui mihi onus abſtulit, me ad currendum velocius expedivit*. Sanctus Paulus cum diſcurrit de gloria, hac utitur phraſi: *Sic currite, ut comprehendatis*. Ad curſum paratiores, & expeditiores ſunt illi, qui nullo gravati ſunt onere; Religioſi, ut certam faciant vocationem, & electionem ſuam, deſerunt mundum, voto paupertatis ſe adſtringunt, quia *beati pauperes ſpiritu, quoniam &c.* S. Bernardinus ſerm. de tribulatione ſcribit: *Vere tribulatio eſt neceſſaria, quæ in gloriam vertitur. Gloriemur in tribulatione, in qua eſt ſpes gloriæ, imò ipſa eſt gloria, ſicut ſpes fructus in ſemine; unde tribulatio eſt porta cœli, unde ipſe Chriſtus Luc. 24. Oportuit pati Chriſtum. Pſal. 117. Hæc porta Domini, juſti intrabunt in eam. Oſtendis deinde, portam hanc eſſe anguſtam: Et quidem anguſta, ad quam hortatur Dominus intrare; arcta via eſt, & vere arcta, quoniam in ea Paulus dimiſit caputium, Bartholomæus mantellum, B. Agatha mammillas*. Rurſum ſcribit S. Apoſtolus Romanis: *Non ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus noſtris*, ubi ſubdit S. Ambroſius: *Quoniam per tribulationes oportet nos intrare regnum Dei, ideo & in his gloriandum docet; ſpei autem addita tribulatio, augmentum facit præmii; index enim fixæ ſpei tribulatio eſt, quæ teſtimonium perhibet ad coronam*.

S. Bern. ſ. de tribul.

Rom. 5. 3.

S. Ambr. ib.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Ut prompta voluntate tribulationem ſuſtineamus, conſiderandum eſt, breviſſimo eam duraturam tempore, comparatione præmii, quod erit æternum.

THEMA.

Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Rom. 8. v. 18.

Omnes hujus vitæ tribulationes leves, & breves ſunt ad futuram gloriam.

1 AB hoc oraculo, quod eſt D. Pauli, nulla datur exceptio; cum enim aliquot vicibus raptus fuerit in cœlum, & judex competens eſt eorum, quæ ſcribit Romanis, & occulatus eorum teſtis eſt, quæ nobis communicat: *Exiſtimo, quod non ſunt condigna, &c.* Oporteret hìc contexere catalogum omnium tribulationum, afflictionum, & ærumnarum, quas paſſi, & perpeſſuri ſunt Confeſſores, omnium inſuper tormentorum, quæ ſubiere, & ſubibunt martyres ad Mundi finem uſque, & ponere in bilance hæc verba: *Paſſiones hujus temporis*; quæ immenſam habent temporis latitudinem, nam huc uſque numeramus ſex millia, ſexcentos, ſeptuaginta tres annos, & poſteà concludere: *Non ſunt condigna, &c.* Idem Apoſtolus alio in loco aſſerit: *Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Imperceptibiles ac inexplicabiles ſunt ſudores, labores, tormenta, opprobria, improperia, quæ ſuſtinuerunt Apoſtoli, præcipuè verò S. Paulus, hanc ſibi attribuens excellentiam: *Plus omnibus laboravi*; nihilominùs ſufficiebat Apoſtolo pro conſolatione ſua obtutus uniùs duntaxat ſtillæ ex infinito illo torrente gaudiorum, totam Dei inundante civitatem: *Momentaneum hoc, & leve, &c. Non ſunt condigna, &c. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter, &c.* Plures alias ærumnas eodem cap. relatas invenietis. Unde Sanctus Ambroſius: *Quid ſublimius Paulo, qui tantum periculorum ſubiit, tantum dolorum atque infirmitatum abſorbuit in iis, quas Chriſti nomine ſubiit paſſionibus! quotidie, ut ipſe dicit, moriebatur*. Ut exprimeret acerbiſſimos, quos tolerabat dolores, fatebatur, ſe quotidie agonizare, *quotidie morior*; unico nihilominùs cœli intuitu ſe conſolabatur: *Non ſunt condignæ paſſiones, &c. Momentaneum hoc, & leve, &c. Nihil dignum* (ait Ambroſius) *perpeti ſe in hoc tempore pro tantæ gloriæ ſpe atque expectatione cenſebat*.

2. Cor. 11. 23.

S. Ambroſ.

Duo SS. Ignatii deſiderarunt plurima, & gravia pro Chriſto pati.

2 De duobus ſanctitate excellentibus, qui idem ſortiti ſunt nomen, legimus, ac primò de Sancto Ignatio martyre, quòd moræ impatientiſſimus valdè anhelabat, ut à leonibus dilaniaretur: *Dentibus beſtiarum molar*; inſtanter omnes rogabat Chriſtianos, ne precibus ſuis impedirent ipſius martyrium: *Utinam fruar beſtiis, quas oro mihi veloces eſſe ad interitum, & allici ad comedendum me: ignis, crux, beſtia, confractio oſſium, membrorum diviſio, & tota tormenta diaboli in me veniant*. Unde oriebatur hæc patiendi aviditas? Nomen Jeſu cordi gerebat impreſſum, æternæ gloriæ fruitionem ſpectabat: *Tantum Chriſto fruar*. De ſecundo Ignatio, qui fundavit Societatem Jeſu, & alterius æmulus extitit, legimus, & ſcimus, quòd, quamvis fervidæ, & ſanguineæ naturæ fuerit, non tamen invenitur, eum fuiſſe impatientem, niſi tunc quando nulli ſubjectus erat adverſitati, aut crux ferenda differebatur. Accipite Ribadeneiræ verba: *Si quæ à DEO creata ſunt omnia, altera in parte ſtatera collocarentur; in altera verò carcer, catena, &c. vix illa omnia præ iſtis momentum ullum apud ſe habitura*. Neque id mirum nobis videatur, quia ſemper ſpectabat bona immortalia, & æterna: *O quam mihi ſordet tellus* (ajebat frequenter) *dum cœlum aſpicio!* Cum nonnulli ipſum in carcere conſtitutum viſitarent, & conſolarentur (*Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*) reſpondit illis: *Non*

Ribad. l. 5. c. 10.

ſunt

Digitized by Google

ſunt tot compedes in urbe, quin ego plures ferre pro Chriſto deſiderem.

B. Laur. Juſt. Omnia quæcunque corporis tolerabilia redduntur conſideratione immenſæ gloriæ quam per illa conſequimur.

3 B. Laurentius Juſtinianus lib. de ſpirituali animæ reſurrectione ſcribit: *Si a carnificibus dilanietur corpus, attrectetur verberibus, ardentibus facibus comburatur, conſpergatur ulceribus, exuratur, excorietur, ſuſpendatur, tranſfigatur, perimaturque, nec ſic hujuſmodi cruciatus condigni erunt ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Cæterum ſi ob nimietatem infirmitatis præ doloribus contrahantur nervi, debilitentur greſſus, viſus hebetetur, obturetur auditus, omneque corpus a planta pedis uſque ad verticem repleatur vulneribus, vermeſque ſcateant, cunctiſque laboribus fatigetur, tolerabilia ſunt propter ſupereminentem felicitatem, quæ juſtis in futura reſurrectione promittitur; quoniam perennis eſt gloria, & momentaneus dolor, de quo videlicet dolore momentaneo Apoſtolus inquit: Quod enim momentaneum eſt, & leve tribulationis noſtræ, in ſublime pondus gloriæ operatur in nobis, contemplantibus quæ non videntur, non quæ videntur; quoniam quæ videntur, temporalia ſunt, quæ vero non videntur, æterna.* Tetigit quoque S. Chryſoſtomus hoc punctum, utpotè utiliſſimum ad hoc, ut diuturno tempore, & cum fructu ſuſtineamus lachrymabilis hujus vitæ calamitates, & cruces, quæ aliàs ſenſui noſtro valdè repugnant: *Vides ergo*, inquit, *quidquid in præſenti eſt, leve eſſe, etiamſi tribulatio ſit. Quomodo leve? Quia immenſum pondus futuræ gloriæ levem facit præſentis temporis tribulationem, etiamſi ſenſibus noſtris gravior videatur.* Denique & ipſe cauſas in conſequentibus exponit, ut omne id duci leve debeat, quidquid paſſio præſentis temporis intulerit; ait enim: *Non reſpicientibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia ſunt, quæ autem non videntur, æterna ſunt.*

Chryſoſt. l. 2. de compunct. cordis.

B. Laur. Juſt. c. 6. de inter. conflict. Minima gutta divinæ dulcedinis leuia facit omnia tormenta corporis.

S. Aug. ſ. 14. de Sanctis.

4 *Non ſunt condigna paſſiones hujus temporis.* Nimirum, ait B. Laurentius Juſtinianus de interiori conflictu, *non ſunt condignæ, &c. ad guttam minimam divinæ dulcedinis, quæ præſtatur amantibus.* Et Sanctus Auguſtinus invitat nos ad auſcultandum hoc Apoſtoli documentum: *Ipſum, qui patiebatur, audite: Non ſunt condignæ, &c. ac ſi dicat: Sæviat mundus, fremat mundus, concrepet linguis, coruſcet armis, quidquid poteſt faciat, quid faciet ad id, quod accepturi ſumus? Appendo id quod patior contra id quod ſpero, hoc ſentio, illud credo; & tamen plus eſt quod credo, quam quod ſentio. Quidquid eſt quod ſævit pro Chriſti nomine, ſi poteſt vinci, tolerabile eſt; ſi non poteſt vinci, migrare hinc facit: non extinguit, ſed accelerat ipſum præmium, ipſam dulcedinem, quæ cum venerit, ſine fine erit.* Præfatis Sanctorum ſententiis valdè conformia ſunt hæc Bloſii verba: *O ſi quis juſte poſſet perpendere ac ponderare judicio tempus, & æternitatem! mallet ille profecto centum annis in ardenti jacere camino, quam vel minima leviſſimæ afflictionis carere mercede in cœlis æterne percipienda.*

Bloſ. c. 14. de conſol. puſil.

Adducuntur ad propoſitū ſtabiliendū variæ ſimilitudines.

5 *Momentaneum hoc, & leve tribulationis.* Non ſic eſt de gaudiis, *æternum gloriæ*; paſſiones, cruces, tribulationes celeriter tranſeunt; at retributio eſt æterna, *æternum gloriæ, &c.* Fingamus, hanc vobis datam eſſe electionem, ut omnes, quas deſideratis, uno die capiatis recreationes, & altero die incumbant vobis labores, ærumnæ, & calamitates ſufferendæ: hoc prius profectò eligeretis, ut die ſequenti eò meliùs gaudere poſſetis; etenim certa hæc ſpes gaudendi, & recreandi vos ſequenti die, magnum vobis erit ſolamen, & incitamen, ut prompto, & lubenti animo patiamini. Aſt rurſum quæro, ſi quis vos certiores ulteriùs redderet, quòd per merita ærumnarum illarum uno die tolerandarum toto vitæ tempore in continuis gaudiis, deliciis, & recreationibus victuri eſſetis, annon libenter unico die pateremini? Omninò: *Spes præmii ſolatium eſt laboris.* Milites, qui in manu ſua, ut ita loquar, habent victoriam & triumphum, nullum ſentiunt, & experiuntur laborem, flocci faciunt vulnera, vicina ſe conſolantur corona. Ad quid dubius, & anxius hæres, quærit Sanctus Thomas de Villanova? *Pugna momentanea, & perpetua corona, & affligeris? Momentum certaminis tibi datum eſt ad perpetuam, & æternam gloriam conſequendam, & illud ſine pugna & moleſtia tranſigere cupis? Tu eſto judex, ipſemet judica, quàm rationabilis, & juſta ſit tua querimonia. Si omnes annos Mathuſalem victurus eſſes, & omnes mundi moleſtias ſolus paſſurus, numquid condigna eſſent omnes iſtæ paſſiones ad futuram gloriam, quam expectas?* Nullo modo, vult dicere. Idem alibi ſermocinabatur in hunc modum: *Quid mirum, ſi illi quibus paratum eſt gaudium ſempiternum, hic ad momentum tribulentur, imo hoc eis ad jucunditatem expedire cognoſcitur? ſolemus namque, cum magnum, & præclarum amicis paravimus convivium, eos aliquamdiu ante prandium detinere, ut eſuriant, ut melius eis pretioſa cibaria ſapiant, &c. Deus, qui electis ſuis convivium præparavit, hic eos ad modicum prius eſurire, & indigere permittit, ut poſtea exultantes dicant: Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti; annis, quibus vidimus mala.*

S. Thom. de Villanov. in Dom. 1. Quadr.

Idem ſer. de SS. Coſ. & Dam.

Tribulationes nobis videbuntur ſtillæ roris ſi in illis aſpicemus mentem bonis æternis, & cœleſtibus gaudiis. Cant. 5. 2.

6 In ſacris Canticis cœleſtis Sponſus Sponſam invitando dicebat: *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.* Motivum, quod adducit, eſt: *Quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Per has roris ſtillas, juxta opinionem & mentem S. Gregorii Nazianzeni, denotantur tribulationes hujus vitæ: verùm quæ proportio dari poteſt ſtillas roris inter, & maris aquas ſalſas, & procelloſas? Hiſce Redemptor noſter per os David comparat adverſitates: *Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me.* Magnum diſcrimen eſſe inter guttas roris, & undas tempeſtuoſi maris, verum eſt; at quemadmodum ros è cœlo ducit originem & generationem, ita dicere poſſumus, per hunc figurari, & ſignificari tribulationes, quia licet ſint inſtar tempeſtuoſi maris, attamen videbuntur nobis eſſe ſtillæ ſive guttæ ſuavis, & refrigerantis roris, ſi mentem, & cor noſtrum affigamus bonis æternis, & cœleſtibus gaudiis; unde dicebat Nazianzenus: *Verum eſt, civitate ejicient; at non etiam ex ea, quæ in cœlo ſita eſt æterna. Hoc ſi efficere potuerint hi, qui nos inviſos habent, verè bellum inferrent: quamdiu autem minimè potuerunt, guttulis aquæ me petunt, aut ventis feriunt, aut inſomniis ludunt.*

Pſal. 68.

Nazianz. orat. 18.

7 B. Petrus Damianus hoc nobis ſuggerebat conſilium: *Studioſè conſidera, quia quidquid pateris, momentaneum eſt, & leve; quatenus, & quod leve dicitur, æquanimiter feras, & quod momentaneum eſt, quantocyus evolare confidas. Neque illud etiam te prætereat, quam congruè, quam accuratè divina tibimet verba reſpondent, ut ad id quod tribulationis momentaneum, & leve præmiſerat, mox æternum gloriæ pondus reddendum ſubjungat. Perpende igitur, & invicem confer tribulationem, & gloriam; momentaneum, & æternum; leve, & pondus. Gaude ergo, & exulta, quia quod tribulationis ſuſtines, momentaneum eſt; quod gloriæ præſtolaris, æternum.*

Pet. Dam. l. 8. ep. 6.

Tribulatio eſt quædam alchimiæ ſpecies.

8 Mox dicerem, tribulationem eſſe quandam alchimiæ ſpeciem, quia ferrum adverſitatum tranſmutat in puriſſimum aurum amoris Dei, & cœleſtis meriti. Quomodo id fit? *Diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum.* Quando quis Deum verè amat, id quod pro Deo, & propter Deum patitur, totum eſt meritum, totum cooperatur remunerationi æternæ; porrò unum neceſſarium eſt, cœleſtium gaudiorum ſpectet æternitatem, ſeriòque penſitet: *Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Non dixit *remunerabitur* (D. Bernardi obſervatio hæc eſt) *ſed æternum gloriæ pondus operatur in nobis: latet gloria fratres mei, abſcondita nobis eſt in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas, in levi pondus ſublime, & ſupra modum.* D. Chryſoſtomus epiſt. 6. promittit nobis, nullam prorſus nos indignè laturos adverſitatem, & afflictionem, quotieſcunque mentis cordiſque noſtri oculos conjecerimus in æternæ beatitudinis præmia: *Quod aranea tela, & umbra, & fumus eſt, & ſi quid his vilius fingi poteſt: ſic ſunt omnes tibi inflictæ acerbitates, ſi cum iis præmiis conferantur, quæ tunc tibi tribuenda ſunt.*

S. Bernard. ſ. 17. in Pſ. 90.

D. Chryſoſt. epiſt. 6.

Deus conſolatione ſua quaſi quodā linteo abſtergit ſudores, labores, & ærumnas tribulationū noſtrarum.

9 Ingenioſa ſanè comparatio eſt, quam adfert Sanctus Gregorius; pro cujus meliori intelligentia in mentem priùs revocandum eſt, quod contigit Sancto Romano martyri. Miles hic erat ante converſionem ſuam & idololatra, unde cum præſens ſpectaret martyrium, & tormenta Sancti Laurentii martyris, & cum eodem Angelum cœlitùs miſſum, qui candido linteo

frontem ac faciem ſancti Martyris abſtergeret, alta proclamans voce, dixit, ſe eſſe quoque Chriſtianum; quapropter comprehenſus, & raptus ad ſupplicium, coronam martyrii ibidem promeruit. Jam audiamus ſimilitudinem, quæ optimè quadrat huic exemplo, & propoſito D. Gregorii, & noſtro. Aſſerit ergo S. Pontifex conſiderationem æternæ beatitudinis bonorumque cœleſtium, quibus opponitur brevis & modica duratio temporalis adverſitatis, eſſe inſtar alicujus lintei, quo abſterguntur ſudores, labores, ærumnæ, & quævis dolorum acerbitates propter Deum perpeſſæ; idque exemplo Sancti Pauli oſtendit, & confirmat. Verba Sancti Pontificis hæc ſunt: *Sed quomodo remunerationis linteo ſudores tanti laboris tergat, ipſe enunciat, dicens: Non ſunt condigna paſſiones hujus temporis.* Eadem metaphora utitur B. Petrus Damianus lib. 8. epiſt. 6. ſcribens: *Ab oculis tuis lachrymas linteo perpetuæ conſolationis abſterget; abſtergit enim Deus lachrymas ab oculis eorum.*

Gregor. l. 5. mor. c. 5.

Petr. Dam. l. 8. epiſt. 6.

Qui cogitat æternum gloriæ pondus leves exiſtimat omnes tribulationes.

10 Mihi ne rationem dicere poſſes, cur Propheta Job ſaniem ex ulceribus profluentem, non linteo, ſed teſta abſterſerit: *Teſta ſaniem radebat?* Poteſt eſſe, quòd nullus inveniretur, qui ex compaſſione ei ſubminiſtraſſet pauxillum abjecti lintei, quo expurgaret vulnera, ut propterea teſtam ſive terram coctam adhibere coactus fuerit, cujus uſu plagæ recrudeſcebant: Ita eſt: at in teſta illa, ait quidam contemplativus, conſiderabat æternitatem, *æternum gloriæ pondus*, & hac conſideratione ſe conſolabatur. Apocalyp. cap. 2. legimus: *Nihil horum timeas, quæ paſſurus es: habebitis tribulationem diebus decem.* Ubi ſacer quidam interpres ſcribit: *Quidquid pœnarum, injuriarum, læſionumque tuleris, pro eo quod tranſeunt, admoneo, ne formides.* Ut quis prompto animo patiatur ærumnas, multùm ipſum juvat, ſi ſe reflectat ad brevem, & modicam illarum durationem, & recogitet ſemper, *paſſiones hujus temporis; momentaneum, & leve tribulationis;* at æternam remunerationem, *futuram gloriam; æterna gloria.* Quarè penſanda ſunt verba illa Divi Chryſoſtomi: *In terra decertas, & in cœlo coronaris; ab hominibus puniris, & honoraris à Deo; duobus curris diebus, & infinitis præmiaris ſæculis.* Audiamus etiam Richardi de Sancto Victore conſilium: *Cogitate æternum, & leviter feretis momentaneum; cogitate pondus, id eſt, magnitudinem gloriæ, & levis ſit tribulatio, quam comitatur talis remuneratio; dum patimini, coronam intuemini.*

Apoc. 2. 10.

Ausbertus.

D. Chryſoſt. h. 47. ad pop.

Richard. de S. Vict. c. 13. in Cant.

NB. Fuſiorem pro præſenti diſcurſu materiam invenies tomo 1. tract. de Beatitudine.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Tribulatio infirmat dæmonem, & in futura vita temporalibus parcit pœnis, nec non ab æternis ſæpenumerò nos eximit. Ubi & inſignis ex Sancto Thoma de Villanova allegatur doctrina.

THEMA.

Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti: annis quibus vidimus mala. Pſal. 89. v. 15.

Fideles ſervi Dei lætantur in tribulationibus, patet in Davide, & Job. Pſ. 93. 19.

1 ADverſitates tribulatis conferre ſolent melancholiam, impatientiam, animi perturbationem; & tamen S. David ait: *Lætati ſumus, &c.* & alibi quoque inſinuat nobis: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Quis pluribus atrocioribuſque ſubjectus fuit afflictionibus, doloribus, & calamitatibus, quàm S. Propheta Job, in cujus afflictionem ac perditionem totus conjuraverat infernus? Nihilominùs ex ore ejus benedictiones audiebantur: *Sicut Domino placuit, ita factum eſt: Sit nomen Domini benedictum.* Unde unius animæ colligitur ſanctitas? ex ferventi oratione? ex operibus miſericordiæ? ex eleemoſynis? ex jejuniis? Audiamus Chryſoſtomum: *Nihil eſt anima illa ſanctius* (verba notatu digna) *quæ in malis Deo agit gratias:* idque non immeritò, quia quæ ex tribulationibus reſultant bona, ſingularia ſunt, & notabiliſſima, ob quæ gaudendi potiùs, quàm lamentandi occaſionem habemus. Nonnulla examinemus.

Chryſoſt. h. 8. ad Coloſſ.

2 Magna prærogativa adverſitatis eſt, quòd per eam infirmentur ac debilitentur vires communis inimici, ejuſque inſidiæ, quas nobis ſtruit, vanæ & irritæ reddantur. Hoc ſtratagemate & modo uſus fuit Job adversùs Satanam, totamque ſpirituum infernalium in damnum ſuum conſpirantium catervam, videlicet, omnia patienti promptoque animo propter amorem Dei ſuſtinuit: *Quod ſi à Domino nonnulla credimus imuti* (ait Tertullianus) *cui magis patientiam, quàm Domino debeamus?* Et ſtatim ſubdit: *Quin inſuper gratulari, & gaudere nos decet dignatione divinæ caſtigationis.* Aſt cap. 14. ejuſdem lib. oſtendit, quòd, tametſi Deus Satanæ dederit licentiam impugnandi, & affligendi ſervum ſuum; id tamen ceſſerit in majorem iſtius maligni confuſionem: *Quid? ridebat Deus, diſſecabatur malus, cum Job immundam ulceris ſui redundantiam magna æquanimitate diſtringeret, cum erumpentes beſtiolas inde in eoſdem ſpecus & paſtus foraminoſæ carnis ludendo revocaret.*

Per adverſitates debilitantur vires dæmonis, & irritæ redduntur ejus inſidiæ.

Tertull. l. de patient. c. 11.

Ibid. c. 14.

3 Scribit epiſt. 31. Petrus Bleſenſis: *Flagellat Dominus omnem filium, quem recipit: viſitat eum diluculo, & ſubitò probat illum: viſitat & probat, ut ſic ſpiritus ejus à ſpiritu maligno cuſtodiat: Et viſitatio tua, inquit quidam ægrotus, cuſtodivit ſpiritum meum.* Quando homo in anguſtiis tribulationum conſtitutus eſt, haud accedit aſtutus ſerpens; novit enim, auſcultantem ſe non inter ſpinas reperiri, ſed inter roſas. Quando populus Hebræus ſummè angariatus erat, ac furioſi Pharaonis aliorumque Ægyptiorum perſequentium gladiis jam ſe trucidandum credebat, tunc primùm poſt tot elapſa ſæcula ab infami illa ſervitute ereptus fuit, & ipſe Pharao cum ſuis in mari ſubmerſus periit. *Omnia in figura contingebant illis:* Voluit Deus hac figura indicare nobis, quòd in extremis conſtituti anguſtiis & adverſitatibus, tunc maximè ereptionem, & liberationem ab impetu, & inſidiis infernalis Pharaonis ſperare poſſimus.

Pet. Bleſ. Epiſt. 31. Deus in maximis anguſtiis conſtitutos, in ſe confidentes, viſitat, & eripit.

4 Propoſito noſtro accommoda eſt ponderatio iſta S. Bernardini circa tribulationes, aſſerentis: *Dant mentales occupationes, ne, ſcilicet, mens noxia cogitando ruat; ideo ſcribitur Eccl. 11. Malitia, id eſt, afflictio unius horæ oblivionem facit luxuriæ maximæ. Ad hoc ponit Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum exemplum de quodam juvene, dicens, quod in quodam cœnobio quidam adoleſcens nulla operis magnitudine flagrantiam poterat carnis extinguere; unde eum periclitantem pater Monaſterii videns hac arte ſervavit, imperans cuidam viro gravi, ut eum jurgiis atque convitiis inſectaretur, & poſt irrogatam injuriam prius veniret ad querimonias; vocati teſtes pro eo loquebantur, qui contumeliam fecerat; ſolus pater Monaſterii defenſionem opponebat, ne ex abundanti triſtitia frater abſorberetur. Ita annus decurſus eſt; quo elapſo, interrogatus adoleſcens ſuper cogitationibus priſtinis, reſpondit: Vivere me non licet, & fornicari licebit? & per conſequens ſic evaſit.* Poſt hanc hiſtoriam S. Bernardinus ſequentem producit ſimilitudinem: *Eſt tribulatio ſicut foſſatum muniens caſtrum mentis à ſuperbia, & à cæteris peccatis, quæ à proſperitate ſequuntur; unde Exod. 14. Aquæ erant filiis Iſrael pro muro à dextris, id eſt, à proſperis, à quibus plurimi ſubmerguntur. Eſt etiam ſicut altus murus, & fortis, præſervans à præcipitio, & ab hoſtili impetu inimicorum, id eſt, luxuriæ, & cæterorum vitiorum concuſſione.* S. Bernardus ſerm. 1. de S. Andrea ait: *Si ſaperet nobis tribulatio, ſic victus eſſet omnino diabolus.*

Dum mens tribulationibus occupatur, à peccatis præſervatur, & diabolus vincitur. S. Bernard. to. 1. f. 2.

S. Bernardus f. 1. de S. Andrea.

In tribulatione gaudendũ, quia per illam effugimus pœnas temporales futuræ vitæ, & ſæpè etiam æternas.

5 *Lætati ſumus, &c.* Longè majus motivum jubili ex tribulatione reſultantis nobis eſt, ſi conſideremus, quòd per eam effugiamus pœnas, & paſſiones temporales in futura vita, ac frequenter etiam evadamus æternas, ſi Deo complaceat illas commutare in temporales, & tranſitorias. Scribit Sanctus Auguſtinus: *Hic deliciæ temporales dulces ſunt, & tribulationes temporales amaræ ſunt.* Hanc amaritudinem qua ratione bibemus prompto animo? *Sed quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennalem?* Unde & D. Chryſoſtomi extat doctrina: *Ea quæ nobis in hac vita inferuntur ſupplicia divinitus, futurorum cruciatuum partem haud exiguam ſuccidunt.* Alvarez ut aliquam conſolaretur infirmam, in Epiſtola

S. Aug. in Pſ. 68.

D. Chryſoſt. l. 2. de provid.

ſua

Digitized by Google

Alvar. epiſt. ad infirm.

ſua hac uſus eſt ratione: *DEVS noſter, qui non bis puniet in idipſum, cum ſemel id facit, expurgat deſolatione temporali, quod fuiſſet æterno igne puniendum; & abluit aqua roſacea, quod fuiſſet ſanguine crudelibus cruciatibus effundendo purgandum.*

1. Cor. 11. 32. Quos DEUS caſtigat in præſenti vita, non vult damnari in futura.

6 Scribit Apoſtolus Epiſtol. 1. ad Corinth. *A Domino corripimur*; & quo fructu? *Vt non cum hoc mundo damnemur.* Quando nos caſtigat & flagellat cœleſtis magiſter in præſenti vita, indicium eſt, quòd nos amet tanquam ſuos filios, & nos damnari nolit: *Atqui gaudere potius & meliori animo eſſe debes* (ita exhortatur nos Divus Chryſoſtomus) *quod hic peccata tua tibi remittantur, ne cum ſæculo iſto damneris; qui enim dolet, non quia cruciatur, ſed quia offendit DEVM, dolere debet.* Verùm audiamus Gaudentium: *Idcircò pulchrè converſantem Dominus nunc tribulationum & ægritudinum flagello caſtigat, ne in illo ſordium aliquid futurus ignis inveniat; ſed ut per exiguas plagas breviſſimi temporis ab omnibus purgatus maculis, ſecurus ad æternam migrare requiem mereatur.* Conſideratione quoque digna ſunt, quæ habet Cæſarius Arelatenſis: *Dum exterior afflictio voluntariæ diſtrictionis infertur, tremendi judicii offenſa ſedatur; & ingentia debita labor ſolvit exiguus, quæ vix conſumpturus erat ardor æternus.* Tetigit hoc idem punctum Petr. Bleſenſis in ſuis Epiſtol. prǣſertim verò ep. 31. *Iuſto melius eſt hic incidi, hic uri, ut æternos cruciatus abſorbeat vexatio temporalis.* In idem recidit celebre illud dictum D. Auguſtini: *Domine, hic ſeca, hic ure, ut in æternum parcas.* Et epiſt. 87. idem Petrus Bleſenſis allegat hunc Pſalmi verſum: *Oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas, & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me*; ac ſi dicere vellet: Damnatus eram ſecundùm præſentem juſtitiam ad barathrum æternæ perditionis; at ſuffragante tribulatione, inde me Dominus eripuit, reducendo me ad pœnitentiam ſalutarem.

Chryſ. l. 3. de provid.

S. Gaudent. in præfat. ad Bon.

Cæſ. Arel. hom. 1.

Petr. Bleſ. ep. 31.

Idem ep. 87.

B. Laur. Juſt. lig. vitæ c. 3. de patient. Tribulatio patienter tolerata, liberat à morte æterna.

7 Audiamus inſuper B. Laurentium Juſtinianum: *Electi*, inquit, *timentes ultionem, quæ ſervatur in fine, feriri paterna correptione deſiderant, & dolorem vulnerum præcipuæ charitatis ſignum putant; niſi enim Deus electis ſuis hæreditatem dare diſponeret, erudire eos per tribulationes non curaret.* In decurſu ejuſdem capitis legimus: *Tribulatio a morte æterna liberat; ideò omnipotens Deus, quos diligit, temporaliter punit, ut æternæ mortis ardores pœna redimat temporalis.* Hanc quoque veritatem atteſtatur S. Antonius de Padua, ſiquidem ſer. 3. de Apoſt. ad calamitates præſentis vitæ invitat nos, hac ratione inductus: *Ad gehennæ & Purgatorii comparationem. Iob 6. Qui timet pruinam, irruet ſuper eum nix.* Ante ipſum jam ſcripſerat S. Iſidorus: *Cogita homo quoslibet mundi cruciatus, intende animo quaſcunque ſæculi pœnas, quoscunque tormentorum dolores, quaſcunque dolorum acerbitates; compara hoc totum gehennæ, & leve eſt omne, quod pateris. Si timeas, illas pœnas time; iſtæ enim temporales ſunt, illæ æternæ; iſtæ finem habent, illæ perpetuæ ſunt. In iſtis moriendo tormenta recedunt, in illis moriendo æternus dolor ſuccedet. Qui hic caſtigatus corrigitur, illic liberabitur; qui verò nec ſuo flagello corrigitur, & temporali pœna & æterna damnabitur, & in hoc prius judicatur ſæculo, & illic denuo in futuro. His duplex damnatio eſt, gemina bis percuſſio eſt, quia & hic habent initium tormentorum, & illic perfectionem pœnarum.*

S. Anton. de Pad. ſer. 3. de Apoſt.

S. Iſid. l. 1. Synonym.

Ille cenſetur beatus qui hic pœna luit. Petr. Dam. l. 8. ep. 6.

8 Pro majori horum declaratione nobilem B. Petrus Damianus adducit ſimilitudinem, dicens: *Vites, & quæque fœcundæ arbores, putationibus ſubjacent; ſteriles autem, & quæ ignibus ſunt tradendæ, ramis evagantibus, quo libentius, eo diffuſius patent. Non itaque hujus vitæ felicitatem pravis hominibus invide, ſed condole, imò quia ipſi non dolent, potius tu ingemiſce.* Prius eadem epiſtola dixerat: *Laudanda divina eſt diſpenſatio, quæ ad hoc ſuos temporaliter verberat, ut perpetuis eos flagellis abſcondat; ad hoc premit, ut elevet; ad hoc ſecat, ut ſanet; ad hoc dejicit, ut exaltet.* Audiamus etiam è ſuggeſtu Antiocheno ſermocinantem Chryſoſtomum: *Ille præſertim beatus eſt, qui hic pœnas luit, ut peccatis omnibus depoſitis, probatus migret & mundus & inſons. Itaque cum rebus adverſis premimur, gaudeamus, hoc enim eſt peccatorum expiatio.* Idque confirmat Thomas à Kempis hiſce verbis: *Habet magnum & ſalubre purgatorium patiens homo, qui ſuſcipiens injurias, plus dolet de alterius malitia, quam de ſua injuria.*

Chryſ. h. 67. ad pop.

Thomas à Kemp. l. 1. de imit. Chriſt. c. 24. n. 2.

9 Majorem reprobi, quamdiù hic vivunt, conſtruerent in inferno ſibi cataſtam in proprium damnum, niſi divina miſericordia eos adverſitatibus refrænaret, & favorabilem appetitus ſucceſſum, proſperumque felicitatis curſum abrumperet, ac impediret; unde S. Bernardinus ſerm. cui titulus: *Quare malis adverſa dentur*, benè ait: *Deus per tribulationes quoad impios multa impedit, per quæ ſibi & aliis poſſent nocere.* Quam ſententiam confirmat Sanctus Thomas de Villanova, inquiens: *Fræno & onere domantur beſtiæ; ſic Deus quandoque peccatores infrænare ſolet, multoque ægritudinum, perſecutionum, laborum onere deprimere, ut benignum ſeſſorem ſuſcipiant, & onus ejus leve & ſuave ſuſtineant; ſic in Iſaja legimus: Laude mea infrænabo te, ne intereas.*

Per tribulationem etiã impii impediuntur ne in inferno majorem ſibi pœnam concilient. S. Bernardin. tom. 8.

S. Thom. de Villanova ſerm. de S. Adelelmo.

10 Nihilominùs ut plurimùm experientia nos docet, quòd peccatores non excipiant tribulationes in augmentum meriti, ſed in proprium detrimentum, veluti ſuo loco dicetur. Interea idem Sanctus Thomas de Villanova, ſermone aliàs allegato de SS. Martyr. Coſma & Dam. doctrinam notatu dignam poſteritati conſecravit, examinans hanc quæſtionem Jerem. c. 12. *Quare via impiorum proſperatur?* & ſubdens, ait: *Si ſolam hanc vitam inſpicias, & eam ſolam attendas, inſolubilis videtur quæſtio & inexplicabilis, ſicut Philoſophis viſa eſt, qui eam ſolam attendebant; ſed ſi tempori æternitatem adjungas, & utramque vitam ſimul annectas, hanc ſcilicet temporalem, & quæ ſequitur, perpetuam, ibi invenies ſolutionem.* Paulò ante allegaverat thema noſtrum: *Lætati ſumus pro diebus &c.* ideoque proſequendo hunc diſcurſum, oſtendit, electos, cum affliguntur in hac vita, meritò gaudere debere, eò quòd adverſitas ſit arrha vitæ æternæ & beatæ, proſperitas verò peſſimum ſit indicium: *Quid mirum*, inquit, *ſi cives hujus Babylonis, & filii hujus ſæculi in ſua civitate & patria gaudent, & exultant, & peregrini & exules triſtantur & affliguntur? Si de mundo eſſetis, ait Dominus, mundus, quod ſuum eſt, diligeret; propterea odit vos mundus, quia non eſtis de hoc mundo. Neque hoc divinæ juſtitiæ adverſatur, ut Philoſophi putaverunt, imò quam maximè conſonat; nam quis ita malus eſt, ut aliquod bonum aliquando non fecerit? & quis ita bonus, ut aliquando non peccaverit? Cum ergo ad divinam & perfectam juſtitiam pertineat, ut nullum bonum maneat irremuneratum, aut malum impunitum, conſequens eſt, ut cum illa bona impiorum in futuro non ſint remuneranda, remunerentur hic; & ſimiliter illa peccata juſtorum puniantur hic, neque puniantur in futuro. Neque hæc eſt inordinatio, ſed maximus & perfectiſſimus ordo: ſi enim malis ſemper malè eſſet, bona eorum ſine præmio manerent; & ſi bonis ſemper bene eſſet, mala eorum impunita relinquerentur, & hæc eſſet maxima injuſtitia & inordinatio in Vniverſo. Vide etiam, quam malè convenit juſtis proſperitas in hac vita: ſi enim alicui homini afflicto, triſtiſſimo, vulnerato, in carcerem conjecto, quiſpiam cantilenas & facetias, & jocos diceret, nonne vexaret eum amplius, & torqueret muſica illa in luctu? Sic juſto, peregrino, & in carcere poſito, qui diebus ac noctibus non ceſſat à lachrymis & fletu ex mundi hujus & vitæ tædio, & patriæ cœleſtis deſiderio, ex periculi timore, ex carnis graviſſimo odioſiſſimo onere, adhibere ei honoriculos & divitiunculas, & vanas iſtas delicias, & ludicra mundi, tædioſum eſſet & importunum.*

Cum adverſitas ſit arrha vitæ, meritò de ea gaudent electi. Idem de SS. Coſm. & Dam. Jerem. 12. 1.

Impiorum bona opera juſtè hic præmiantur, & bonorum culpæ juſtè hic puniuntur.

DISCVRSVS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Cum tribulationes noſtrorum pœnæ ſint peccatorum, hac fulciti conſideratione, lubentiori animo eas ſufferemus, fructumque inde percipiemus.

THEMA.

Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum. Gen. 42. v. 21.

1 FRatres Joſephi, carceri eſto injuſtè traditi, calumnioſaque notati impoſtura, quia priùs in perſonam innocentis fratris ſui peccaverant, delictum hoc revocantes in mentem, ſe invicem hiſce conſolabantur verbis: *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum.* Efficax argumentum eſt, quod conficit

Tribulationes ſunt pœnæ peccatorum præteritorum.

San-

D. Chr. h. 46. ad pop.

Sanctus Chryſoſtomus: *Si bene viventibus neceſſarium eſt tribulari, multò magis peccantibus.* Culpa annexam habet pœnam, & hanc in præſenti & in futura experimur vita; aſt frequenter accidit, quòd Deus electos ſuos calamitatibus ærumniſque hujus mundi ſubjiciat, ut animæ eorum expurgatæ & mundæ tranſeant ad alterum. Certum eſt, unumquemque apud Deum eſſe culpabilem, peccatis ad minùs venialibus obnoxium: *Nemo mundus a ſorde;* quando igitur quis premitur ab aliqua adverſitate, ad imitationem præfatorum fratrum dicat: *Meritò hæc patior, quia peccavi in Deum meum.*

S. Greg. l. 30. mor. c. 17. In tribulationibus cogitandum quod pejora meremur.

2 Gregorius Magnus ſcribit: *Tunc illata convitia benè toleramus, cum in ſecreto mentis ad malè perpetrata recurrimus; leve quippe videtur, quod injuria percutimur, cum conſpicimus, quia pejus eſt, quod meremur.* Novi agricolam, qui cum abundantem meſſem à magna mutium multitudine ſurripi & deportari adverteret, amariſſimè flens dicebat: id mea merentur peccata: *Meritò hæc patior, quia peccavi in Deum;* & verè plurium enormium peccatorum reus erat. Jeremiæ cap. 7. legitur hæc comminatio: *Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, ſuper viros & ſuper jumenta, & ſuper lignum regionis, & ſuper fruges terræ.*

Jer. 7. 20.

S. Hier. ib.

Sanctus Hieronymus propoſito noſtro conformiter rationem reddit, dicens: *Sed & conflata indignatio ſic intelligi poteſt, ut quod diu facere noluit, peccatorum multitudine compellatur.* Exodi 9. legitur: *Pluit grandinem ſuper terram.* Ecquæ phraſis iſta, qua utitur Moyſes, indubiè Spiritus ſancti motus inſtinctu? Pluvia fœcundat terram, irrigat & fovet plantas, id autem grando minimè præſtat: verum eſt, at Deus fructum oſtendere intendit, quem ex adverſitatibus tunc vel maximè elicere poſſimus, cum illas Deo acceptas referimus tanquam peccatorum noſtrorum pœnas, & contriti confitemur: *Meritò hæc patimur.*

Exod. 9. 23.

Tribulatio eſt aqua extinguens infernum.

3 Stephanus Cantuarienſis apud Titelmannum ſcribit: *Pluvia ſuavis eſt, grando contundens; & Deus ipſa ſua ſanat contritione & nutrit.* Infinitum bonum ex adverſitatibus & flagellis divinæ juſtitiæ depromere poſſumus, ſi virgam oſculemur & confiteamur: *Meritò hæc patimur:* eſt aqua, quæ extinguit infernum, quia mediante tribulatione agnoſcimus noſtra peccata, & veram agimus pœnitentiam. Tritum proverbium eſt: Peccatum confeſſum, media ex parte remiſſum. Præterea ſi adverſitas illa agnoſcatur, ac ſi à Deo procedat propter bonum noſtrum, ad plurimos nos diſponit actus virtutum, patientiæ, conformitatis cum divina voluntate, pœnitentiæ, bonorum propoſitorum, humilitatis, amoris erga Deum: *Educens nubes ab extremo terræ,* ait Pſalmiſta, *fulgura in pluviam fecit.* In iiſdem nubibus, aquis ſalutaribus prægnantibus, generantur quoque tonitrua & fulmina nos deterrentia: *Fulgur urit, pluvia nutrit, quia ipſa tribulatio nutrit;* ait idem Cantuarienſis.

Si pro peccatis patimur juſtè patimur; ſi innocentes gratias agamus Deo pro paterna viſitatione.

4 Hoc dilemma formare poſſumus: Aut illud, quod patimini, pœna juſta eſt peccatorum veſtrorum, aut certè patimini illud injuſtè; ſi primum, nullam lamentandi habetis occaſionem: juſto titulo dicere poteſtis: *Meritò hæc patior;* bene eſt, totum ipſemet cauſavi: *Juſtus Dominus & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.* Et in hoc quoque gratiæ Deo agendæ ſunt, quòd vos hìc caſtiget, extimuletque ad emendationem vitæ. Verùm ſi neſciatis, in quo peccaveritis; imò pro honore Dei calamitates, opprobria & contradictiones ſuſtinuiſtis; gaudete: *Omnes qui volunt piè vivere in Chriſto, perſecutionem patientur. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam.* Quando Sanctus Petrus Martyr, falſis calumniis & impoſturis laceſſitus, conquerebatur deſuper coram Crucifixo, reſpondit ei Dominus: *Et ego quid mali feci?* Quo audito, confuſus ille, erubuit abſtergere lachrymas. *Ecce quibus non erat judicium,* ait Propheta Jeremias, *ut biberent calicem, bibentes bibent, & tu quaſi innocens relinqueris?* Quot reperiuntur, eſto ſanctitate conſpicui, qui ob leves culpas aliis temporibus commiſſas tribulationibus & calamitatibus mundati & expurgati ſunt in præſenti vita? Examinate propria veſtra enormia delicta, & dicite: *Meritò hæc patimur.*

Jer. 49. 12.

Bloſ. parad. anim. fidel. c. 10. n. 5.

5 Bloſius in paradiſo animæ fidelis hoc nobis ſubminiſtrat conſilium: *Quæcunque Deus obvenire voluerit, ea parato animo ſuſcipe. Etiam non perturberis, quod peccatis tuis ipſas adverſitates fortè acceſſieris; ſed ſive acceſſieris, ſive non acceſſieris, tranquillus eſto; imputa quidem omnia tuis iniquitatibus, & humiliare &c. Diſpliceat animo tuo malorum origo vitioſa, cæterum ipſas anguſtias æquanimiter ſuſtine, offerens eas Altiſſimo in ſacrificium; ſic enim erunt tibi veluti baptiſmus ad peccata tua abluenda efficaciſſimus, quin & glorioſiſſimum (ut ita dicamus) erunt martyrium.* S. Antonius de Padua in confirmationem horum celebrem producit ſententiam D. Gregorii ſerm. 8. de Apoſtolis, diſcurrens hoc modo: *Quicquid patimur, ut dicit Gregorius, peccata noſtra meruerunt; & leviter ex merito quicquid patiare, ferendum eſt.* Hunc Salvianus inſtituit diſcurſum: *Quid miraris ſi cædimur, quid miraris ſi caſtigamur, ſi in jus hoſtium tradimur, ſi infirmiores omnibus ſumus? Sive miſeria noſtra, ſive infirmitates, ſive everſiones, ſive captivitates, & pœne improbæ ſervitutes, teſtimonia ſunt mali ſervi, & boni Dei. Quomodo mali ſervi? Quia patior, ſcilicet, vel ex parte quod mereor. Quomodo boni Dei? Quia oſtendit, quid mereamur, & ſi non irrogat, quæ meremur, benigniſſima in caſtigatione mavult nos corrigere, quàm punire.*

Omnes tribulationes peccatis noſtris adſcribere debemus.

S. Anton. de Pad. ſer. 1. de SS. Apoſt.

Salvian. l. 4. de Provid.

6 Sapiẽs illa mulier Judith concives ſuos Bethulienſes, cum arctiſſima ab Holoferne cincti obſidione, extremoque expoſiti eſſent periculo, docuit: *Non ulciſcamur nos pro his quæ patimur, ſed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe, flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripimur, ad emẽdationem, & non ad perditionem noſtrã eveniſſe credamus.* Quapropter Deus apud Prophetam Jeremiam proteſtabatur: *Ecce in civitate, in qua invocatum eſt nomen meum, ego incipiam affligere, & vos quaſi innocentes eritis?* Veriſſimum eſt: *Quis unquam innocens periit?* At quis ſibi attribuere poterit, omni tempore ſe fuiſſe innocentem? Verùm reſponſio omnem tollens difficultatem, eſt, quòd boni corripiuntur ad emendationem, non ad perditionem. Virga continet diſcipulos in diſciplina & fervore ſtudii, & hunc juſti ex tribulatione percipiunt fructum, ut in progreſſu & profectu virtutum ſint ferventes.

Boni corripiuntur ad emendationem, non ad perditionẽ. Judith. 8. 27.

Jer. 25. 29.

7 Iſajæ c. 43. textum habemus, qui, niſi adverſitates, quas Deus in emolumentum & beneficium noſtrum nobis imponit, æquo & patienti animo ſuſcipiamus, multùm nos confundit; ſic enim habet: *Servire me feciſti propter peccata tua, laborare me feciſti in iniquitatibus tuis.* Ubi Oleaſter ſcribit: *Quàm nihil ſint ea, quæ propter Deum facimus, aut patimur, & quàm multa & gravia, quæ ipſe patitur pro nobis, optimè hic nobis oſtendit. Plus enim Dominus ſuo modo laborat, peccatum unum noſtrum, etiam minimum, ferendo, quàm ſint omnes labores, quantumcunque graves, quos ferimus propter peccata noſtra.* Quanta paſſus fuit Redemptor noſter propter peccata noſtra? Perlegite verba illa, quæ ſub, *Ecce Homo,* incidi ſolent, & ſunt verba D. Bernardi, in perſona Chriſti loquentis:

Confundimur conſiderantes quanta Deus pro noſtris peccatis paſſus fuerit.

Iſa. 43. 24. Oleaſter ibi

O homo, vide, quid pro te patior.
Non eſt dolor, ſicut quo crucior.
Ad te clamo, quod pro te morior.
Vide clavos, quibus confodior.
Cum ſit tantus dolor exterior,
Interior eſt planctus gravior,
Cum te tam ingratum experior.

Et nos, qui culpabiles ſumus, pœnas afflictioneſque nobis debitas, cauſatas à peccatis noſtris, quæ benigniſſimus Salvator noſter nobis remittere paratus eſt, fugemus? Quando nobis ſacramentalis confertur abſolutio, & pro ſatisfactione imponitur pœnitentia, Sacerdos profert verba illa: *Quicquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum tuorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ:* ecce aliam rationem, ob quam tribulati inſuper dicere poſſumus: *Meritò hæc patimur.*

8 Sapiens ait Proverb. 14. *Miſeros facit populos peccatum.* Tot & tanta infortunia, terræmotus, peſtis, annonæ caritas, fames, aquarum inundationes, incendia, flagella Dei ſunt offenſi propter peccata populi; in cujus probationem relatu digna ſunt, quæ Sanctus Cyprianus in pulcherrima quadam epiſtola ſcribit: *Intelligendum eſt & confitendum, preſſura iſtius tam turbidam vaſtitatem, quæ gregem noſtrum maxima ex parte populata eſt, & adhuc uſque populatur, ſecundum peccata noſtra veniſſe,*

Prov. 14. 34. Omnes calamitates ſunt flagella offenſi Dei. S. Cypr. ep. 8.

Digitized by Google

niſſe, dum viam Domini non tenemus, nec data nobis ad ſalutem cæleſtia mandata ſervamus &c. Vapulamus & meremur, cum ſcriptum ſit: Servus autem ille, qui ſcit voluntatem domini ſui, & non paruerit voluntati ejus, vapulabit multis. In progreſſu ejuſdem epiſtolæ ſubdit: *Hæc patimur delicto & merito noſtro, ſicut præmonuit divina cenſura, dicens: Si dereliquerint legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint, & juſtificationes meas prophanaverint, & præcepta mea non obſervaverint, viſitabo in virga facinora eorum. Virgas igitur & flagella ſentimus, qui Deo nec bonis factis placemus, nec pro peccatis ſatisfacimus.*

Probatur apta ſimilitudine tribulationes à nobis ipſis cauſari.

9 Si aer interdum exoneraret ſe grandine, turbine, tempeſtate, fulgure, impetuoſaque pluvia ſuper terram, & hæc ſummoperè deſuper conquereretur; aer utique reſpondere poſſet, terram id promereri, juſtoque totum id ei deberi titulo, eò quòd exhalationibus ac vaporibus ſuis, quos in altum extulit, omnia iſta incommoda generaverit, quæ in eam meritò recidunt, redeuntque, unde prodierunt: hoc idem de calamitatibus & infortuniis, quibus affliguntur civitates, dici poteſt: *Mala quæ patimur, mala noſtra meruerunt*; peccata noſtra iræ divinæ irritarunt fulmina. Scribit Sanctus Cyprianus Demetriano: *Indignatur ecce Dominus, & iraſcitur, & quod ad eum non convertamini, comminatur, & tu miraris, aut quereris in hac obſtinatione & contemptu veſtro, ſi rara deſuper pluvia deſcendat, ſi terra ſitu pulveris ſqualeat, ſi vix jejunas & pallidas herbas ſterilis gleba producat, ſi vineam debilitet grando cadens, ſi oleam detruncet turbo ſubvertens, ſi fontem ſiccitas ſtatuat, aerem peſtilens aura corrumpat, hominem morbida valetudo conſumat, cum omnia iſta peccatis provocantibus veniant, & plus exacerbetur Deus, quando nihil talia & tanta proficiunt?* Ubi hæc ultima verba benè ponderanda ſunt, nimirùm, Deum ad majorem provocari iram, quotieſcunque illius virga nihil in nobis proficit, efficitque. Quando ex tribulationibus, quas patimur, nulla ſubſequitur vitæ emendatio; indicium illud eſt, quòd non ſimus capaces illius diſciplinæ: & niſi nos emendemus, nec diſcipulorum, nec filiorum inſcribemur libro.

S. Cypr. ad Demetr.

Petr. Dam. l.8. ep. ult. Leve videbitur quod patimur, ſi conſiderêmus peccata noſtra. 2. Mach. 6.12.

10 Quarè exhortatur nos Beatus Petrus Damianus: *Reatus noſtri tenebras veraciter agnoſcamus*; fateamur, quòd tribulatiooes iſtas promeriti ſimus tanquam peccatorum noſtrorum pœnas: ſed agnita hac veritate, quid deinde faciendum? *Et tunc leve nobis videbitur omne quod patimur, quia gravius eſſe apprehendemus, quod meremur.* 2. Machabæorum cap. 6. textus aliquis occurrit notatu dignus, noſtroque propoſito valdè opportunus & accommodus: ſic habet: *Obſecro, autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adverſos caſus, ſed reputent ea quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe generis noſtri. Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficii eſt indicium. Non enim, ſicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum judicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat: ita & in nobis ſtatuit, ut peccatis noſtris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet. Propter quod nunquam quidem a nobis miſericordiam ſuam amovet, corripiens vero in adverſis, populum ſuum non derelinquit.*

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Varia tanguntur motiva nos inducentia ad patienter tolerandas adverſitates & tribulationes.

THEMA.

Suſtine ſuſtentationes Dei: conjungere Deo, & ſuſtine. Eccl. 2. verſ. 3.

Multa patimus pro adipiſcendis bonis terrenis, & dignitatibus, pro Deo autem, & cœleſti gloria vix aliquid pati dignamur.

1 INvitat nos Eccleſiaſticus ad patientem tolerantiam paſſionum adverſitatumque, quas benigniſſimus Deus noſtræ utilitatis ergo nobis injungit; & ad unionem cum Deo: *Suſtine ſuſtentationes Dei: conjungere Deo, & ſuſtine.* Quot & qoantos amaros bolos quilibet homo devorat propter fines humanos & temporales? Et propter amorem Dei, propter animæ ſuæ profectum & ſalutem negligens erit & ſocors in ſufferendis adverſitatibus? *Homines ſæculi* (verba ſunt B. Laur. Juſtiniani) *negotiis deditos, pro adipiſcendis dignitatibus, pro acquirendis divitiis, pro ſectandis voluptatibus, videmus die noctuque ſub faſcibus laborum deſudare, pericula contemnere, corporis quietem nihili pendere, pacem mentis amittere, ipſamque mortem ultimum terribilium non formidare.* Totum id, quod ibi refert Sanctus ille, in dies practicè adimpleri conſpicimus, neque probatione ulla indiget; at qualem ex hiſce præmiſſis elicit conſequentiam? *Si tantum poteſt hic amor in cordibus peccatorum, quantum valebit in cordibus juſtorum, qui pro cælorum gloria, pro paradiſi gaudiis, pro perenni felicitate decertare noſcuntur?* Dicere ſolebat quidam illuminatus Dei famulus: ſi homo media duntaxat ex parte illum ſuſtineret laborem & calamitatem pro Deo, abundè ei ſufficeret pro capienda gloria æterna, ubi modò tantos ſufferendo labores & ærumnas propter mundum & humanum finem, viam ſibi ſternit ad infernum: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulamus vias difficiles.*

B. Laur. Juſt. de perfect. mon. c. 6.

S. Hier. t. 9. epiſt. 1. ad Virg. in exil. miſſam. Conſideratio futuri lucri & præmii leves facit omnes tribulationes.

2 Sanctus Hieronymus epiſt. cui titulus: *Ad virginem in exilium miſſam*, multa, quibus illam conſolatur, congerit argumenta, inter quæ hoc etiam producit: *Optandum eſt, quamvis ſit amarum, quod lucrum parit &c. Nec congeſtio laboris vitanda eſt, quæ eſt augmentatio commodorum. Sic namque negotiatorum aviditas amplioris quæſtus cauſa nec maria pertimeſcit, nec terrena diſcrimina, quæ interdum etiam ſolent eſſe cauſa damnorum: & propter majoris lucri ſpem, navigationis & peregrinationis incommoda libenter aſſumit, quia quamvis magnus, facile contemnitur labor, ubi non tam laboris quantitas, quam ejus utilitas cogitatur. Et ſi id fieri propter temporalia & incerta lucra conſpicimus, quid nobis propter æterna, & ſine ulla ambiguitate ventura ſit agendum, cogitemus.* Idem Sanctus Doctor de Regulis monaſticis cap. de tribulatione & opprobriis perferendis, ſcribit: *Magna miſeriæ conſolatio eſt, quando in tormentis quis poſitus, ſcit proſpera ſecutura.*

Idem in reg. monac.

Varia tribulationum encomia à Theologis introducuntur, & adducuntur cauſæ, cur tam illas inter alias ſuſtineamus. Gerſon. t. 4.

3 De hac materia tractans Gerſon, nonnullos introducit Theologiæ Magiſtros, quorum quilibet tribulationi ſuum attribuit encomium; unum illorum audiamus: *Sextus Magiſter interrogat, ob quas cauſas tribulationes tam invitè toleramus? Cui reſpondet, quod tribus de cauſis. Prima eſt, quia parum amoris habemus erga Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Secunda, quoniam parum cogitamus ad mercedem, quam Deus conferre vult; nec magna commoda inde emergentia. Tertia, quoniam parum cogitamus & ſentimus tolerantiam & paſſionem, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſuſtinuit pro nobis.* Hortatur nos Apoſtolus, ob oculos mentis noſtræ ponamus Redemptorem noſtrum crucis patibulo affixum, & ſpinis coronatum; quo ſpectaculo noſtros animos excitare intendit ad conſtantem adverſitatum tolerantiam: *Ne fatigemini*, inquiens, *animis veſtris &c. Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictionem.* S. Bernardus referens iter duorum diſcipulorum tendentium in Emaus, quorum cor amore divino ardebat, diſcurrente Chriſto Domino de paſſione & morte ſua jampridem in ſacris litteris prænunciata, ſubdit: *Domine quoties paſſionis tuæ amaritudinem in cordibus noſtris ruminamus, toties de nobis expaveſcimus; ſi enim ex hoc mundo tranſiſti ad Patrem cum tantis cruciatibus, quid fiet de nobis peccatoribus?*

Hebr. 12. 3.

S. Bern.

Rom. 8. 29. In tribulatione confugiendum ad foramina petræ vulnerum Chriſti. S. Auguſt. in Pſ. 83.

5 Æternæ Veritatis oraculum eſt, dictatum à Doctore gentium, vaſe electionis: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui*: & quid cum illis Deus ſtatuere decrevit? Bene reſpondet, & monet nos S. Auguſtinus: *Homines quos prædeſtinavit DEUS ante ſæcula, conformes fieri imaginis filii ſui, in ſervitio Dei tanquam uva vitis in torculari tribulabuntur, conterentur, & comprimentur, ſicut & Chriſtus præcipuè in paſſione magnus Botrus expreſſus eſt.* Documentum quoque eſt B. Laur. Juſtiniani: *Nemo ſervorum Chriſti ſibi aſcribat ad dedecus, ſi eaſdem, quas Dominus, perferat contumelias. Non decet omnino, non decet Chriſtianum opprobrii Chriſti eſſe expertem. Ipſum audi, quid dicat: Mementote ſermonis, quem ego dixi vobis: Non eſt ſervus major domino ſuo; non eſt unde queraris, ſi opprimaris a ſæculo, dum eadem ipſum perpeſſum fuiſſe cognoveris.*

B. Laur. Juſt. l. de caſt. divin. amor. c. 11.

Le-

Digitized by Google

Bloſius in margar. ſpu.c.19.

Legimus in Bloſio, magno magiſtro ſpiritus: *Vide hic melliſſimum puriſſimumque fontem in loco voluptatis, in medio paradiſi, in ſauciato latere Chriſti ſcaturientem, quo irrigatur omnis terra. Agedum in quibuslibet hujus vitæ tentationibus, miſeriis, & afflictionibus, ad foramina petræ confugiamus. Cujus, inquis, petræ? Ieſu Chriſti Domini noſtri.*

Tribulationes æquo animo tolerantur conſideratis præceptis Dei, & verorum exemplis. Petr.Dam. l.6.ep.31.

5 Verùm ſi ſignum & archetypon nobis videatur nimis altum & ſublime, quia homo ſimul & Deus eſt, inſpiciamus & contemplemur exempla alia nobis relicta, puros, videlicet, homines. Audite B. Petrum Damianum in quadam epiſtola: *Duo ſunt, quæ ſi vigilanter attendimus, facile violentorum quorumlibet inſolentias, injuriarumque moleſtias ſuperamus, præcepta, videlicet, & exempla; quia & Scriptura ſancta nos ad pœnitentiam exhortantur, & electi quique, quicquid a furioſi diaboli membris inferri potuit, æquanimiter pertulerunt. Nam & quod divinis admonitionibus, & praecedentibus exemplis adjuti, de profundo nobis illatæ tribulationis eripimur, rectè Ieremia Propheta de puteo prodeunte ſignatur. Projecerunt quippe eum, ſicut Scriptura teſtatur, in lacum, in quo non erat aqua, ſed lutum, qui poſtmodum ut levetur, funes ad eum & panni veteres deponuntur. Quid enim funibus, niſi præcepta Dominica figurantur? Quæ quia nos in mala operatione poſitos & conviacunt & eripiunt, quaſi ligant & trahunt, coarctant & levant; ſed ne ligatus his funibus, dum trahitur, lacidatur, ſimul etiam panni veteres deponuntur, quia ne divina præcepta nos terreant, antiquorum Patrum nos exempla confortant, ut & eorum nos comparatione facere præſumamus, quod ex noſtra imbecillitate non confidimus. Si ergo nos de hoc profundo tribulantis vitæ levari feſtinamus, ligemur funibus, id eſt, præceptis Dominicis aſtringamur. Interſint etiam panni veteres, cum quibus melius teneantur funes, id eſt, præcedentium confortemur exemplis, ne infirmos nos ac timidos præcepta ſubtilia vulnerent, dum levant.* Idem planè nobis cogitandum eſt, quod S. Auguſtinus, cum eum à ſequela Chriſti retardaret & abſtraheret concupiſcentia ſua carnalis, dicere ſolebat: Eccur ego non potero hoc ipſum præſtare, quod tot tantæque tenerrimæ ac debiles præſtitere virgines? Annon ex eodem compoſiti ſumus luto, ex quo plures alii compacti fuerunt, qui in ſufferendis paſſionibus & adverſitatibus ſolidi & conſtantes fuerunt & ſteterunt?

S. Auguſt.

Rom.8.35. S. Hieron. in hunc loc. Qui Deum verè diligit, in tribulationibus non anguſtiatur. Idem tom.8. in præfat. in Cant.

6 D.Hieronymus productis verbis illis Apoſtoli: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia?* In confuſionem noſtram hæc nobis improperat: *Illos pericula non ſeparant, nos verò voluptates; illi catenas bajulant innocentes, nos aurum circumferimus criminoſi; illi in carceribus vincti, nos in tricliniis delicati.* Idem S.Doctor alio in loco, poſtquam, quid amor carnalis valeat, quantaque præſtet in ſufferendo omni incommodo, oſtendit, ſubdit: *Propter iſtius charitatis vel amoris bonum Sancti nec in tribulatione anguſtiantur, nec aporiati exaporiantur, nec dejecti pereunt; ſed quod in præſenti eſt momentaneum, & leve tribulationis eorum, ſupra modum æterna gloria pondus operatur illis. Non enim omnibus, ſed Paulo & his qui eis ſimiles ſunt, præſens hæc momentanea ac levis dicitur tribulatio, quia perfectam charitatem Dei in Chriſto Ieſu per Spiritum S. habent in corde ſuo diffuſam. Sic denique & Iacob Patriarcham ob Rachel per ſeptem annos continuos in laboribus poſitum diurni æſtus & nocturni frigoris uſtionem ſentire non ſinit. Sic ipſum Paulum vi amoris hujus incenſum audito dicentem: Charitas omnia patitur, omnia credit, omnia ſperat, omnia tolerat, nunquam cadit. Nihil ergo eſt, quod non toleret, qui perfectè diligit.*

Cōſideratio paſſionis Chriſti, & SS. Martyrū leves reddit tribulationes noſtras. B.Laur. Juſt. l.2.de ſpir. anim.reſ.

7 Cum B.Laurentio Juſtiniano chirurgi comparerentur in cancro, quo infeſtabatur, exſcindendo, inciſionemque facere vix auderent, ne acerbiores ei cauſarent dolores & cruciatus, generoſo animo infirmus illos allocutus fuit: *Incide audacter: nunquid enim laminas martyrum ſuperabit?* Idem lib.2. de ſpirituali animæ reſurrectione, quemlibet exhortatur Chriſtianum hiſce verbis: *Intuere Chriſtum in cruce pendentem, irriſum, blaſphematum, felle potatum, ut in paſſionis illius conſideratione tuum valeas lenire dolorem. Tecum ſimiliter martyrum tormenta revolve, equuleos, verbera, ignes, ungulas, carceres, exilia, quatenus in comparatione eorum parva agnoſcas eſſe, quæ pateris.*

Chryſ.h.1.ad pop. Ant. Adducuntur octo cauſæ afflictionis ſanctorum amicorum Dei.

8 D. Chryſoſtomus hom. 1. ad pop. Antiochenum examinans, cur ſervi Dei infeſtentur ab adverſitatibus, diſcurrit in hunc modum: Variæ & omnimodæ Sanctorum afflictionis cauſas enumero octo. Prima eſt, quòd ne facilè in arrogantiam propter meritorum magnitudinem & miraculorum tollantur, ipſos Deus ſinat affligi. Secunda, ne cæteri majorem de ipſis habeant opinionem, quàm humana patitur natura; & ipſos Deos, non autem homines, eſſe arbitrentur. Tertia, ut & Dei virtus appareat per ægrotantes & compeditos, exuperans & vincens ac prædicatione augens. Quarta, ut illorum ipſorum patientia manifeſta fiat, non propter mercedem Deo ſervientium, ſed & tantam exhibentium gratitudinem, ut & poſt tot mala ſinceram in ipſum benevolentiam oſtendatur. Quinta, ut de reſurrectione cogitemus: cum enim virum juſtum & multa plenum virtute, innumera paſſum mala, & ſic hinc diſceſſum videris, oportet, ex hoc omninò aliquid de illo judicio cogitare; ſi enim homines eos, qui pro ipſis laborant, ſine præmiis & retributione abire non permittunt, multò magis eos, qui tantùm laboraverunt, nunquam incoronatos remanere Deus decerneret. Si autem ipſos laborum ſuorum retributione privare non elegit, omninò neceſſe eſt, quoddam aliud tempus eſſe poſt præſentium finem, per quod præſentis vitæ laborum retributiones recipetent. Sexta, ut omnes in res adverſas incidentes, ſufficientem conſolationem & mitigationem habeant in eos reſpicientes, & malorum, quæ ipſis accidere, recordantes. Septima, ne, quando exhortamur vos ad illorum virtutem, & cuique dicimus: Imitare Paulum, imitare Petrum, propter geſtorum exceſſum, alterius ipſos naturæ participes fuiſſe cogitantes, ad imitationem torpeatis. Octava, ut, quando, beatos vel miſeros cenſere oportet, diſcamus, quos quidem beatos, quos autem miſeros & ærumnoſos putare debeamus.

Duæ aliæ rationes pro leves reddit tribulationes. Idem h. 64. ad pop.

9 Idem Chryſoſtomus hom. 64. ad eundem populum tangit aliud motivum, ut tribulationem patienter ſuſtineamus, aſſerens: *Si eſſet malum peccantibus caſtigari, malis mala Deus non adjunxiſſet, nec eos pejores facere voluiſſet. Qui enim omnia fecit, ut extinguatur malitia, non eam auxiſſet. Non itaque peccantibus malum eſt caſtigari, ſed ita perſeverantem non corrigi, ſicut ægrotum non curari.* S. Thomas de Villanova hanc aliam circa adverſitates inſtituit conſiderationem: *Firmat dubios; hoc enim ſignum divinæ prædeſtinationis & amoris eſt, ſi à Domino tribulamur. Apoc. Ego quos amo, arguo & caſtigo. Et Apoſt. ad Hebr. Non eſt filius, quem non corripit pater: quod ſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes ſunt omnes, ergo adulteri eſtis, & non filii, id eſt, adulterini, & non legitimi. In hoc Deus nobis amorem oſtendit, quòd nos conformat imagini filii ſui.*

S. Thom. de Villanova ſerm. de SS. Coſm. & Dam.

DISCVRSVS XXX.

ARGUMENTUM.

In tribulatione recurrendum eſt ad orationem, eò quòd afflictorum preces ſint efficaciſſimæ.

THEMA.

Ad Dominum, cum tribularer, clamavi, & exaudivit me. Pſal.119. v. 1.

In tribulationibus recurrere debemus ad præſidium orationis.

1 INter rationes & motiva, quæ nos, ut cum gaudio & jubilo tribulationes ſuſtineamus, inducere deberent, meritò recenſenda eſſet notitia, qua nobis conſtaret, quàm efficaces ſint tribulatorum orationes. Experientia docet, omnem hominem, eſto non credat in Deum, naturaliter tamen in periculis & adverſitatibus ſuis imminentibus, oculos & mentem præcipuè elevare ad cœlum, ut ſubſidium & ſuccurſum imploret; unde tritum eſt illud proverbium: Qui neſcit orare, vadat ad mare.

Chriſtus ſuo exemplo docuit nos in anguſtiis poſitos recurrere ad orationem.

B. Laur. Juſt. de triumph. Chriſt. agon. c.5.

2 Cum omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio, & ad noſtram ordinata ſit inſtructionem, quamvis ipſe oratione & precibus fundendis non indiguiſſet; ſiquidem beatiſſima illius anima inſeparabiliter Deo unita erat; nihilominus imminente paſſione ſua, in horto Gethſemani diu & ferventer oravit: *Oravit tertio, ut ſuo nos exemplo,* ait B. Laur. Juſtin. *in amaritudine poſitos ad orationem, tanquam ad ſingulare præſidium, invitaret.* Dignum ecce epitheton, quo orationem tempore tribulationis fuſam

hono-

Digitized by Google

Exemplum Jonæ. Jon. 2. 3.

honorat: *Singulare præſidium*. Jonas, cum Dei mandato rebellis fugeret à facie Domini navigaturus in Tharſis, in pœnam ſuæ inobedientię tanta in mari excitata fuit tempeſtas, ut ſedari non potuerit, donec rebellis Propheta navi exturbatus & à ceto abſorptus eſſet; in hujus immanis beſtiæ ventre conſtitutus, ferventes ad Deum fudit preces: *Clamavi de tribulatione mea ad Dominum*: ac tametſi divinam Majeſtatem ad vehementem concitaſſet iram, exaudita tamen fuit ejus oratio, ac dicere potuit: *Ad Dominum, cum tribularer, clamavi, & exaudivit me.* Hiſtoria nota eſt. *Ex eo tempore quo præcipitatus in mare vidit cetum* (ait S. Hieronymus) *& tantam corporis molem, & immanes rictus aperto ſe ore ſorbere, Domini recordatus fuit & clamavit.*

S. Hier. ib.

Docetur aliis exéplis efficacia orationis in tribulatione. Deut. 32. 15. Filiarum Iſrael.

3 Deuter. cap. 32. depingitur pariter Deo rebellis & recalcitrans populus Hebræus: *Recalcitravit*: & unde hæc procedebat rebellio? *Impinguatus, incraſſatus*; humiliatus nihilominùs rediit ad Deum, jugo legum divinarum ſe ſubjiciens, idque meritis orationum, quas tempore tribulationum divinæ porrexerat Majeſtati: *Humiliatum eſt in laboribus cor eorum, infirmati ſunt, nec fuit qui adjuvaret. Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, & de neceſſitatibus eorum liberavit eos.* Ubi obſervetur, Pſalmiſtam aliquoties repetere hæc verba: *Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur*, ut nobis indicaret, quantæ efficaciæ ſit oratio Deo exhibita eo tempore, quo nos premunt adverſitates. Anna Samuelis mater ob ſterilitatem, quæ tempore illo valdè ignominioſa erat, ſummoperè affligebatur: *Affligebat quoque eam æmula ejus, & vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret, quod Dominus concluſiſſet vulvam ejus. Sicque faciebat per ſingulos annos.* Qua via obtinuit id, ad quod tantis annis ſuſpiraverat? *Cum eſſet Anna amaro animo, oravit ad Dominum: factum eſt autem, cum illa multiplicaret preces coram Domino*, exaudita fuit, obtinuitque à Deo partum nobilem, qui fuit Propheta Samuel, oraculum cœleſte, lumen totius Iſrael. Sara Tobiæ junioris ſponſa ſupra modum infelix erat, infauſtoque ſidere nata videbatur; ſeptem namq; ſponſos, unum poſt alium, dæmon Aſmodæus ei ſurripuerat, & internecioni dederat. Quanta ipſa, totaque ipſius domus & familia obruta fuerit mœſtitia ob funeſtos & inſolitos hoſce caſus, facilè quilibet ſibi imaginari poterit. In tot tantiſque conſtituta afflictionibus, viduata & intacta virgo bono indigebat ſolatio; at conſolationis loco afflictionem addebat afflictæ temeraria & inſolens domus ancilla, quæ innocenti puellæ improperabat, imputabatque homicidia omnium ſeptem virorum, inſuper & ſterilitatis maledictionem imprecabatur: *Eadem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis &c. & ipſa audiret improperium ab una ex ancillis patris ſui &c. Ergo cum pro culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei, dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam interfectrix virorum tuorum.* Qua via, quo modo magnanima hæc Sara evaſit miſerabiles iſtas anguſtias? Propheta Regius magnam patiebatur perſecutionem ab inimicis ſuis, & quam fecit reſolutionem? *Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi; ego autem orabam.* Eandem praxim ſervavit Sara: *Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ, & in oratione perſiſtens cum lachrymis deprecabatur Deum.* Qualis orationis hujus fuerit ſubſecutus effectus, hiſtoriæ hujus latior demonſtrabit lectio; nodo namque maritali copulata fuit Tobiæ, & cum eodem in ſumma rerum abundantia & proſperitate vixit.

Pſ. 106.

Annæ matris Samuelis. 1. Reg. 1. 6.

Saræ, ſponſæ junioris Tobiæ.

Pſ. 108. 4.

Tob. 3. 10. 7

Ezechiæ Regis in obſidione Jeruſalem.

4 *Ad Dominum, cum tribularer, clamavi &c.* Arctiſſima Sennacherib civitatem Jeroſolymitanam cinxerat obſidione, 4. Reg. 19. eamque in cœmeterium redigere ſtatuerat. Quid fecit Rex Ezechias in deplorando hoc rerum ſtatu? Templum adiit: *Cum accepiſſet Ezechias litteras de manu nunciorum & legiſſet eas, aſcendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & oravit in conſpectu ejus.* Tantæ fuit efficaciæ afflicti Regis hujus oratio, ut è cœlo fecerit deſcendere Angelum, qui memorabilem hoſtium cauſavit ſtragem: *Factum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia.* Aliam hiſtoriam legimus in libro Judith: quo enim tempore Bethulia à ſuperbo tyranno Holoferne obſeſſa in extremo conſtituta erat periculo invaſionis, deprædationis & excidii, ſancta vidua Judith Dei mota inſpiratione, miro ac memorabili ſtratagemate caput Holofernis detruncare cogitabat. At qua ratione heroicam hanc actionem executa fuit? *Ingreſſa oratorium ſuum.* In extremis tribulationum anguſtiis, ſecundùm judicium & diſcurſum humanum inevitabilibus, maximum oratio noſtra nanciſcitur vigorem.

4. Reg. 19. 14.

Judith in obſidione Bethuliæ.

Judith 9. 3.

Jacob in perſecutione Eſau.

5 Patriarchæ Jacob pervolvite reditum ad domum paternam: Poſtquam is intellexit, fratrem ſuum Eſau odii & rancoris, quem pluribus annis in corde contra eum foverat, veneno repletum, in via ſibi occurrere cum quadringentis ſicariis, ſapiens Jacob ferventi corde Deum exoravit: *Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Iſaac &c.* Sacrum perlegite textum, & videbitis, tribulationem ſuggeſſiſſe ei ſupplicandi methodum optimè compoſitam, omnique fiducia plenam: *Minor ſum cunctis miſerationibus tuis, & veritate tua &c. Artificio ſpiritus formas efficaciſſimam orationem*, ait Lippomanus. Vultiſne orationis hujus videre effectum? In defenſionem ejus miſit Deus Angelos aliquot tutelares: *Caſtra Dei ſunt hæc*; ſimulque cor durum obſtinati fratris adeò mutavit, ut odium converterit in amorem: *Currens Eſau fratri ſuo obviam, amplexatus eſt eum, ſtringenſque collum ejus, & oſculans flevit.*

Gen. 32. 9.

Lippom.

Stupenda eſt efficacia patientiæ & orationis in tribulatione. Gerſon. t. 4.

6 Gerſon in quorundam Theologorum colloquio unum introduxit loquentem, qui dixit: *Quòd ſi anima Chriſti & omnes Sancti paradiſi ſimul orarent pro perſona aliqua, non acquirerent tantum ei utilitatis & meriti, ſicut ipſa ſibi acquireret per unicam in adverſitate patientiam.* Quid mirum igitur, ſi oratio unius tribulati adeò potens ſit & efficax, quæ tantum habet annexum meritum? Scribit Bloſius de tribulatione: *Ipſa ante Dei oculos adverſitas devotiſſimè interpellat, ipſaque paſſionis amaritudo in oculis illius reſplendens, citius eum ipſi, quàm alia exercitia inclinat, & velocius adeſſe compellit.* Tametſi reperiantur multi, qui nec peritiam, neque experientiam in orando habeant: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei*; nihilominùs frequenter contingit, quòd magno expoſiti periculo fiant perfecti oratores; unde proſequitur idem Bloſius: *Quod homini de orationis puritate minuitur, hoc ei afflictionis moleſtia accedit, & ſatis grata eſt hujuſmodi oratio in oculis Dei.*

Bloſius de conſol. puſill. c. 10. §. 1.

Cur oratio comparetur incenſo & aromatibus. Pſ. 140. 2.

7 Notum eſt omnibus, orationem figurari per incenſum: *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo*: ſignificatur pariter per aromata. Sed quo modo iſta diffundunt odoris ſui fragrantiam, niſi contrita & contuſa? Similiter incenſum odorem ad nares noſtras transfundit, accenſis injectum carbonibus: idem aſſerere poſſumus de oratione noſtra, illam gratiorem fore Deo, & coram throno Altiſſimi compariturum acceptiorem efficacioremque, quam profundunt animæ contritæ & tribulatæ, patienter pro amore Dei quaſcunque tolerantes calamitates. Inter alios fructus afflictionis, qua premuntur juſti, enumerat S. Bernardinus ſequentem: *Ut clament affectuoſius, & invocent, ſcilicet, auxilium Salvatoris; unde Auguſtinus: Premuntur juſti in Eccleſia, ut preſſi clament, clamantes exaudiantur, exauditi glorificent Deum. Tria utique ſunt, quæ faciunt auxilium fortiter invocare, accenſus ignis in domo, ſubintrans aqua in navim, & tempeſtas vehemens in mari; ſic nempe ignis afflictionum, & aqua tribulationum, inſuper & tempeſtates perſecutionum, juſtos torpentes excitant ad affectuoſum clamorem: & tunc quippe, ut teſtatur Pſalmiſta, prope eſt Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.*

S. Bern. t. 2. ſ. 8. 2. c. 2.

Niceph. Calixtus l. 7. c. 47. Inſignis hiſtoria de Conſtantino Magno ſerviens ad propoſitum.

8 Refert Nicephorus Calixtus de Conſtantino Magno, quòd una inſtructus parte exercitus Nicomedia tranſierit Byzantium, ut urbem hanc rebellem ad debitam redigeret obedientiam. Accedens igitur Imperator cum ſuo exercitu aggreſſus eſt rebelles, at infelice Marte pugnavit; etenim ex ſuis primò ſex millia, deinde adhuc tria millia cæſa fuerunt. Quapropter ſummoperè anguſtiatus Imperator, cum ſuperſtite exercitu ad locum tutum ſe recipere coactus fuit. Nox jam appropinquabat, & ecce, cùm totus mœſtus & afflictus cœlum ſuſpiceret, vidit ſcripturam aliquam, ſtellarum characteribus exaratam, quibus hæc Pſalmiſtæ exprimebantur verba: *Invoca me in die afflictionis, eruam te, & honorificabis me.* Inſolito hoc ſpectaculo nonnihil ab initio turbatus fuit Imperator; reſumpto tamen animo cum

Pſ. 49. 15.

co-

Digitized by Google

cœlum rurſus ſuſpiceret, vidit ibidem crucem, ex ſtellis pariter formatam, circundatamque his verbis: *In hoc ſigno vinces*. Fauſtiſſimo hoc omine excitatus & confirmatus, cum rebellibus die ſequenti commiſit prælium, hoſtes ſuos fœliciter devicit, ſuperavit, urbemque ſuæ poteſtati ſubegit. In præfatum verſum: *Invoca me in die tribulationis &c.* ait Albertus Magnus: *Hic orationem exigit in adverſis*.

Alb. Magn. in Pſ. 49.

Rom. 12. 12. S. Ambr. ib. Deus delectatur precibus afflictorum & promittit auxilium.

9 Notandum eſt, S. Apoſtolum, poſtquam nos monuit: *In tribulatione patientes*, ſtatim ſubjungere: *Orationi inſtantes*; cujus rationem reddit S. Ambroſius, dicens: *Neceſſaria eſt valde oratio, quia ut tribulatio poſſit tolerari, precibus inſiſtendum eſt.* Optimè cognoſcit Deus, quàm fervida & cordialis ſit deprecatio noſtra, præcipuè adverſitatis tempore; & quia inde valdè oblectatur, ut ipſius ſeriò imploremus auxilium, nos continuò exhortatur, promittitque ſe preces noſtras exauditurum. Unde Albertus Magnus producens authoritatem Gregorii Magni, ait: *Os quod proſperitas claudit, adverſitas aperit*. Et paulò poſt: *Eruam te, non invocabis ſine fructu*. Quamvis populo Dei conſtaret, Abrahamo Patriarchæ fuiſſe promiſſam totam Palæſtinam, ubi dominari & habitare debebat; nihilominùs pluribus ſæculis negligens hæſit in Ægypto *ſuper ollas carnium*. Quando igitur ad terram illam promiſſionis primùm ſuſpirare cœpit? Eo, nimirùm, tempore, quo vel maximè angariabantur premebanturque duriſſima illa Pharaonis ſervitute, *in operibus luti & lateris*. Licèt jampridem multiplices obtuliſſent Deo preces, ut à duro illo eximerentur opere; tunc nihilominùs primitùs exempti, quando ad extremas redacti fuerunt ærumnas, calamitates & lamentationes: ac propterea hunc in finem Deus comparuit in rubo ardenti, monſtrando compaſſionem, quam cum illis habebat, ac dicendo Moyſi: *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi*. Ubi Cajetanus ſcribit: *Afflictio tam crudelis ſervitutis præbuit vires clamori ad perveniendum ad aures Dei*.

Exod. 3. 7. Cajet. ib.

Pſ. 30. 23. Deus afflictorum preces ſemper exaudit.

10 Pſal. 30. legitur, quàm libenter Deus tribulatis præbeat aures: *Ego dixi in exceſſu mentis meæ: Projectus ſum à facie oculorum tuorum*. Per hunc mentis exceſſum videtur indicare, ac ſi propter anguſtias, perſecutiones & adverſitates datus eſſet in prædam deſperationis; unde in Hebræo textu legitur: *Ego in deſperatione mea dixeram: projectus ſum &c.* Nihilominùs advertendum eſt, Deum tunc vel maximè exaudire nos, benignaſque nobis præbere aures; unde proſequitur David, dicens: *Exaudiſti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.* Ubi Complutenſis verſio legit: *Ego quidem olim in anxietate mea conſtitutus, abjectum me eſſe putabam abs te; verùm tu etiam tum diligentiſſime auſcultabas, quotieſcunque clamabam, & omnes precationes meas audiebas*.

Verſio Comp.

Continuatio ejuſdem.

11 Frequenter auribus noſtris inſonant verba iſta: *Salus populi ego ſum, dicit Dominus: de quacunque tribulatione clamaverint ad me, exaudiam eos, & ero illorum Dominus in perpetuum*. Ubi Deus non limitat benignitatem ſuam, ſed abſolutè dicit: *Exaudiam eos, de quacunque tribulatione clamaverint ad me.* Apoſtolus Rom. 8. inſinuat nobis, quâ ratione Spiritus S. doceat nos modum orandi cum fructu, cùm ait: *Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram, nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus*. Et quo modo docet nos hanc efficaciam? *Ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Caſus dari nequit, quo Spiritus S. ploret aut plangat, quia fructus illius eſt gaudium, cunctos cœli beatos lætificat: Ita eſt, verùm, ut communiter exponunt ſacri Interpretes, Apoſtolus dicendo: *Poſtulat pro nobis &c.* dicere voluit: *Poſtulare nos facit gemitibus*, quod idem eſt, ac ſi diceret: gratiſſima Deo erit oratio iſta, ſimul & potentiſſima, quæ gemitibus ſtipata aſcenderit ad thronum Dei, ſeu quæ prodierit ex tribulationibus, ſuſpiriis & adverſitatibus patienter toleratis. *In tribulatione invocaſti me* (ait Deus loquendo per os Pſalmiſtæ) *& liberavi te, exaudivi te in abſcondito tempeſtatis*; ubi Divus Gregorius declarans in ſuis Moralibus hæc ultima verba, ſubdit: *In abſcondito ergo tempeſtatis auditur, quia clamor deprecantis eſt hæc ipſa tribulationis fluctuatio*.

Rom. 8. 26.

Pſ. 80. 8.

S. Greg. l. 26. mor. c. 10.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Tunc præſertim Deus ſuo nobis adeſt auxilio; ac propinquior eſt, quando tribulationibus preſſi omni humano deſtituti ſumus auxilio.

THEMA.

Iuxta eſt DOMINUS his, qui tribulato ſunt corde. Pſal. 33. v. 19.

Tribulatio expetenda eſt, eo quòd in ipſa Deus nobis adſit ut eripiat & ſalvet nos.

1 Fidelis quævis anima ſancta quadam ambitione anhelare deberet ad ſubeundam paſſionem tribulationis & adverſitatis, cum tale apud Deum præſtoletur lucrum, videlicet, *Iuxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde. Cum ipſo ſum in tribulatione* (infallibilis ipſiuſmet Dei promiſſio eſt) *eripiam eum*. Unde extat doctrina S. Paulini: *Ab initio ſæculorum Chriſtus in omnibus ſuis patitur, ipſe enim eſt initium & finis, qui in lege velatur, in Evangelio revelatur; mirabilis ſemper & patiens, & triumphans in Sanctis ſuis Dominus. In Abel occiſus à fratre, in Noe irriſus à filio, in Abraham peregrinatus, in Iacob famulatus, in Ioſeph venditus, in Moyſe expoſitus & fugatus &c.* Concluſio, quam inde elicit, eſt: *Exultemus igitur & gloriemur in ipſo, qui nos & pugnam & victoriam ſuam fecit, indicens: Conſtantes eſtote, quia ego vici mundum.* De hoc patrocinio & aſſiſtentia Dei in extrema neceſſitate & tribulatione noſtra dubitare non poſſumus, quemadmodum pia & ſancta illa afflicta mulier ex inſtinctu Spiritus ſancti nobis revelavit huic dedita orationi: *Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quod vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur; ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur; & ſi in corruptione fuerit, ad miſericordiam tuam venire licebit: non enim delectaris in perditionibus noſtris, quia poſt tempeſtatem, tranquillum facis.*

Paulin. ep. 28.

Tob. 3. 21.

Per tribulationes reddimur perfectiores. Pſ. 45. 2.

2 Regius Propheta Pſalmum 45. hiſce inchoat verbis: *Deus noſter refugium & virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis*; ut verò probet & oſtendat, tunc nos fore perfectiores, quando pluribus & majoribus concuſſi fuerimus adverſitatibus, ſequenti utitur phraſi: *Propterea non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris*; ubi Baſilius M. ſcribit: *Magnum oſtendit in Chriſto firmamentum confidentiæ, quoniam etſi omnia ſurſum deorſum provolvantur, & terra turbata invertatur, & montes propriam deſerentes ſedem in medium transferantur mare, non timebimus, cum & Deum, virtutem & refugium, & auxilium habeamus in tribulationibus, quæ invenerunt nos valdè.*

Baſil. ib.

Exemplum trium puerorum in fornace Babylonica. Dan. 3. 49.

3 Puerorum in fornace Babylonica exiſtentium eſtote memores, de quibus refert ſacer textus: *Excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem: non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit*. Pro majori miraculi hujus oſtentatione potuiſſet ignis ille accendere & comburere etiam eorum veſtimenta, abſque eo tamen quòd læſiſſet ipſorum corpora; verùm nimis illos contriſtaſſet nuditas illa, quæ honeſtatis ſuæ zelo nimium moleſta fuiſſet. Deus igitur non ſolùm ardoris activitatem ſeparavit à luce & ſplendore hujus elementi, ſed etiam impedivit, ne ignis illos moleſtaret, ac triſtitia & mœrore afficeret; unde ad litteram de illis verificabatur: *Iuxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde:* viſibilem enim ſe Nabuchodonoſori exhibuit in ſocietate aliorum: *Species quarti ſimilis filio Dei.* Sacrilegus Rex Danielem (uti veriſimile eſt) ſæpè audiverat diſcurrentem de vero Deo Iſrael, quando Moyſi in rubo ardenti apparuit, paratus ad protegendum populum ſuum à Pharaone angariatum.

Deus ſpeciali modo aſſiſtit nobis in tribulationibus. Deut. 25. Oleaſter ib. Pſ. 9. 10.

4 Oleaſter interpretando verba illa Moyſis: *Reſpexit humilitatem noſtram*, legit: *Afflictionem*, & ſubdit: *Solet Dominus non perfunctoriè, ſed oculatè & ſigillatim, ſeu ad numerum videre tribulationes Sanctorum*. Cujus teſtimonium ſuppeditat Regius Propheta Pſalm. 9. dicens: *Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione: & ſperent in te, qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquiſti quærentes te Domine*. Tametſi impoſſibile ſit, Deum non ſemper adeſſe nobis, quia *in ipſo vivimus, movemur & ſumus*; attamen, ut notat D. Chryſoſtomus, ſpeciali quodam modo nobis in tribulationibus aſſiſtit: *Tunc maximè, inquit, ejus ſentimus auxilium, quando verſamur in afflictionibus: famulos ſuos tunc maximè reſpicit Deus,*

Chryſoſt.

Deus, cum injuſte eos nequitia perſecutionis affligit. Quando Deus populum ſuum ſupra modum ab Ægyptiis affligi conſpexit, è cœlo deſcendere, afflictosque à miſera illa ſervitute liberare ſe reſolvit: *Deſcendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorũ.* Non immeritò ponderat

Oleaſter.ib.

Oleaſter verbum hoc: *Deſcendi. Nonne de cœlo, & de ſede tua, Domine, eos poteras liberare ab omni malo? Nonne Angelos ad illorum liberationem mittere?* Reſpondet: omninò; at ſpeciali quodam modo præſentia auxilioque adeſſe voluit tribulato ſuo populo: *Gaudet Dominus, ut leviora faciat, quæ Sancti patiuntur mala, ſeſe illis immiſcere*. Ut dictum eſt, inter flammas fornacis Babylonicæ comparere, & viſibilem ſe exhibere voluit, ut ſciant omnes, quòd *juxta eſt DOMINVS iis, qui &c.*

Omni humano auxilio deſtitutis adeſt auxilium Dei. Joſ. Hebr. l.18.c.10.

5 *Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione, & ſperent in te*. Quando in ſummis conſtituti ſumus anguſtiis, omni humano deſtituti ſubſidio, tunc præſertim Deus nobis adeſt ſuo auxilio. Refert Joſephus Hebræus, Philonem Judæorum Legatum, quia à Cajo Imperatore cum indignatione & ira repudiabatur, ad ſuos converſum dixiſſe: *Nunc oportet bono animo eſſe, quando Cajus iratus eſt: nunc enim nobis Deus contra illum aderit*.

Pſal. 37.

Quò atrociores Pſalmiſta patiebatur calamitates & afflictiones, eò magis ſibi propitium experiebatur DEUM, majoremque Dei aſſiſtentiam: *Sagitta tua infixæ ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam*.

Quando tribulatio venit ad ſummum gradũ, adeſt auxilium Dei. D.Chr. h.6. ad pop.

6 S. Chryſoſtomus h. 6. ad pop. Antioch. ſupra allegatam hiſtoriam de tribus pueris conſiderat, & ait: *Poſtquam vidit nihil grave paſſos, audi, quomodo mutatus eſt. Servi Dei altiſſimi exite, & venite. Nam paulo ante dicebas: & qui eſt Deus, qui vos ex manibus meis eripere poſſit? Quid factum eſt? Vnde mutatio?* Proſequitur deinde hunc ſermonem: *Propterea & Deus permiſit omnia fieri, quæcunque tyrannus voluit, ut demonſtraret, quod à ſe cuſtoditos offendere poſſet nemo; & quod in Iob fecit, hoc & hic operatus eſt; etenim illic permiſit Diabolum omnem ſuam potentiam oſtendere, & poſtquam omnes hauſit ſagittas, & nullus inſidiarum modus reliquus factus eſt, tunc è ſtadio pugilem eduxit, ut clara & indubitata fieret victoria.* Subdit deinde de tribus pueris: *Voluit ipſorum urbem evertere, & non prohibuit; voluit captivos ducere, & non impedivit; voluit ligare, & conceſſit; in fornacem injicere, permiſit; flammam ultra modum ſuccendere, & hoc permiſit: & quando nihil reliquum fuerat, ſed omnem vim ſuam tyrannus exhauſerat, tunc ſuam Deus virtutem demonſtravit. Vides, idcirco Deum uſque in finem tribulationes permiſiſſe, ut inſidiantibus & circumventorum Philoſophiam, & ſuam demonſtraret providentiam.*

Continuatio ejuſdem materiæ. Dion. Carth. in c.6. Oſeæ.

7 Pro afflictorum conſolatione memoratu dignum eſt hoc loco, quod notat Carthuſianus in c.6. Oſeæ, ubi citat cap. 20. l. 2. Paralip. & Regem Joſaphat ita loquentem: *In nobis non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus reſiſtere ſed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos erigamus ad te. Magnam nobis ſpem præbent verba Dei dicentis: Salus populi ego ſum, de quacunque tribulatione clamaverint ad me, exaudiam eos.* Notat iſta verba: *Cum ignoramus, quid agere debeamus*: Quando ſpem omnem amiſimus, omnemque operam & induſtriam fruſtra adhibuimus, & inſuper ignoramus, quid ampliùs agendum ſit, tunc ſubintrat, & promptum opportunumque nobis adeſt Dei auxilium. Hemorrhoiſſa illa cunctas ſuas opes & pecunias expoſuerat in medicos & medicinas, ut a ſanguinis fluxu liberaretur; at fruſtra & ſine ullo fructu: derelicta ergo, omnique deſtituta humano ſubſidio, Chriſtum accedere

Matt.9.21.

ſtatuit, dicens intra ſe: *Si tetigero tantum veſtimentum ejus, ſalva ero*. Duodecim anni jam effluxerant, quibus pertinaci hac laboraverat infirmitate: *Omnia ejus bona*

Salm. tom.6. tract. 25.

Medici devoraverant (inquit Salmeron) *& jam non tantum ſanitate, ſed etiam facultatibus erat deſtituta*; & in hoc deſperato ſtatu invenit Deum adjutorem ſuum.

Tempus divini auxilii eſt extrema neceſſitas. Pſ.117.13.14.

8 *Adjutor in opportunitatibus*. Legimus in Pſalmiſta; *Impulſus, everſus ſum ut caderem, & Dominus ſuſcepit me. Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem*. Hunc loquendi modum conſiderat D. Chryſoſtomus, & ait: *Hoc eſt tempus divini auxilii, & ideo nec pueros eripuit a principio, ſed poſtquam fuerunt conjecti in fornacem; nec Danielem, antequam eſſet immiſſus, ſed ſeptem poſt diebus, cum nulla humanarum rerum jam eſſet ſpes relicta, tunc ſuum oſtendit auxilium.* Diebus ſeptem expectavit, priuſquam ipſum è faucibus leonum liberaret, ut toto illo tempore acrior in Prophetam extimularentur fame, ſimulque cognoſceretur, nullum ei adeſſe ſuccurſum humanum, quo à feris liberaretur. Sed quis non admiratur liberalem opportunamque Dei providentiam in expeditione cœleſtis nuncii in Judæam miſſi, ut Prophetam Habacuc unà cum prandio, quod meſſoribus paraverat, capillis ſuſpenſum deferret in Babylonem, ut prandium paratum ſubminiſtraret Danieli in lacu latitanti, & quidem inter leones extremè famelicos? Dan. 14.

Patet in obſidione Jeruſalem tempore Sennacherib. Iſa. 33.9.

9 Quibus urbs Jeruſalem expoſita fuerit calamitatibus, obſeſſa jam à Sennacherib potentiſſimo exercitu, exponit Iſajas c.33. *Diſſipata ſunt viæ*, inquit, *ceſſavit tranſiens per ſemitas, projecit civitates, luxit & elanguit terra. Confuſus Libanus eſt & obſurduit, & factus eſt Saron ſicut deſertum, & concuſſa eſt Baſan & Carmelus*. Sed ecce tempus, quo Deus ſuum porrigit auxilium, & oſtendit patrocinium: *Nunc conſurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc ſublevabor. Concipietis ardorem, parietis ſtipulam, ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos. Et erunt populi quaſi de incendio ignis*. Ergò cum omnis abeſſet & deeſſet ſuccurſus humanus, *Venit Angelus Domini* (ait ſacer textus 4. Reg. 19.) *& percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia*; & omnia 4.Reg.19.35. horum corpora uno ictu in cineres redacta fuerunt, eſto extrinſecùs ibidem remanſiſſe viſa fuerint. Expectavit Item Samariæ. quoque Deus arctiſſimam ab hoſtibus pararam obſidionem urbis Samariæ, redactæ ad extremam famem: *Factaque eſt fames magna in Samaria, & tamdiu obſeſſa* 4.Reg.6.25. *eſt, donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis &c.* matres devorabant proprios filios: in hiſce anguſtiis opportunè comparuit Dei auxilium, quia & hoſtilis exercitus diſſipatus fuit, & vitæ alimenta abundè ſubminiſtrata. Quando Bethulia extremo excidii expoſita Et Bethuliæ. erat periculo, & jamjam in poteſtatem Holofernis redigenda, miſit & movit Deus mulierem, quæ urbem illam, totamque patriam ab hoſte eripuit: *Infirma mundi elegit, ut fortia quæque confunderet*.

Patet ſimiliter in caſtiſſima Suſanna.

10 *Adjutor in opportunitatibus*. Caſtiſſima Suſanna heroico animo reſtiterat, generosèque ſe oppoſuerat iniquis Judicibus populi, & tamen tanta cum ignominia & calumnia tanquam adultera condemnata fuit; unde & populus in procinctu ſtabat ad eam lapidandam paratus. Exclamavit autem voce magna Suſanna, & dixit: *Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor &c.* Dan.13.42. Et ecce adimpletum id, quod oraculo Prophetico promiſſum eſt: *Clamabit ad me, & ego exaudiam eum, eripiam eum, &c.* Etenim *cum duceretur ad mortem*, omniſque abeſſet ſuccurſus humanus, *ſuſcitavit Dominus Spiritum S. pueri junioris &c.* & cum ſumma caſtæ Suſannæ gloria, detecta fuit ejus innocentia, eminenſq; virtus ejus & in terra & in cœlo glorificata. Herodes S. Jacobum Majorem gladio interemerat: ut autem placeret Judæis, eorumque animos eò magis lucraretur, ac proinde in tyrannico dominio ſe perpetuaret, *appoſuit apprehendere & Petrum*: apprehendit, in carcerem truſit, catenis vinxit, *tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum*, ac die ſequenti tanquam opprobrioſum mortis ſpectaculum populo Hebræo exhibendum. Omnes Sanctum Apoſtolum ferro perimendum exiſtimabant, omnes de vita ipſius deſperabant, nec ullam adeſſe ſpem ſalutis, effugiique locum credebant. Sed ecce, quando impoſſibilis videbatur omnis ſuccurſus humanus, *Angelus Domini aſtitit*, ſolvit vincula, catenas diſrupit: *Percuſſoq; latere Petri excitavit eum, dicens: Surge velociter, &c. Et exeuntes proceſſerunt vicum unum &c.* Ad hunc actum, ut & ad iſta Lucæ verba: *Erat Pe-* Similiter in S. Petro carceri incluſo. *trus dormiens*, quidam contemplativus ſe reflectens, ait: *Vides hic Deum etiam noſtri cauſa ſolicitum eſſe, noſtrique curam gerere, etiam cum dormimus, ac pro nobis non curamus; in ipſa nocte cum producturus eum eſſet &c.* In quem textum ſcribit quoque Joannes Ferus: *Vides*, Jo.Fer.ib. inquit, *quando Deus nos adjuvet, non in initio, non quando nos volumus; eſt enim adjutor in opportunitatibus: tunc enim tempus eſt liberandi, cum omnia deſperata videntur, nec alia ſpes reſtat, niſi ad Deum*. Chryſoſtomi inſuper doctrina eſt, quæ ſequitur: *Quando res in maxi-* Chryſ.cit. à Gloſ. in c.7. lib.4. Reg. *mam inciderint inopiam, tunc tu ſpera maxime; tunc*

enim

Digitized by Google

enim Deus maximè ſuam oſtendet potentiam, non à primordio, ſed quando res fuerint planè deſperatæ ab hominibus; hoc eſt enim tempus divini auxilii.

Deus nunquam apparuit Iſaac, niſi tempore extremæ annonæ caritatis. Gen. 26. 1.

11 *Adjutor in opportunitatibus.* Iſaac in quadam extrema annonæ caritate abiit ad Abimelech Regem Palæſthinorum in Gerara: *Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum.* Nunquam reperietis, Patriarcham hunc tempore præterito apparitione aliqua cœleſti honoratum fuiſſe; unde tribulationes dignum ipſum reddiderunt, ut ſpecialem hunc reciperet honorem: *Juxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde.* Rationem reddit Chryſoſtomus, cur Deus interdum nos deſerat aliquamdiù in anguſtiis, cùm aſſerit: *In afflictionibus nunquam animos deſpondeamus, ſed magna patientia clari, ſpe bona foveamur, ſcientes, quod ſinens nos Dominus experiri aſpera, non relinquit, ſed vult, ut certantes clariori corona cingamur.* Indicat nobis Propheta Regius, quid ſibi contigerit in tribulatione, dicens: *De tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine Dominus:* Patres Græci legunt: *Plura dedit mihi, quam petieram.* Subdit deinde: *Dominus mihi adjutor, non timebo, quid faciat mihi homo.* Textus Hebræus habet: *Dominus pro me.* S. Hieronymus in editione Regia legit: *Dominus mecum.* Alii, ut refert Lorinus, legunt: *Dominus meus eſt.* Ubi quoque obſervetur, qua ratione hic homo ſecundùm cor Dei petierit defendi in tribulatione, non ordinario, ſed ſpecialiſſimo modo, nimirùm inſtar pupillæ, quam natura accuratiſſimè & diligentiſſimè defendit & protegit ab omni pulveris atomo etiam minutiſſimo obfuſcante; nam petebat: *A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, ut pupillam oculi. Sub umbra alarum tuarum protege me.*

Chryſ. h. 63. in Gen.

Pſ. 117. 5.

Pſ. 16. 8.

Tribulationes pro Deo toleratæ ornant coronã noſtram. Vita S. Geltr. l. 3. c. 1.

12 Ex hiſtoria relata in vita S. Geltrudis clariùs patebit cœleſtis hæc protectio erga perſonas afflictas & tribulatas. Cum ſancta hæc acerbiſſimis affligeretur lateris doloribus & cruciatibus, humillimè ſupplicavit Sponſo ſuo, dolorem hunc tantiſper mitigare dignaretur. Chriſtus elevans nonnihil brachium, monſtravit ei, quòd dolores illos, quos ipſa patiebatur, tanquam pulcherrimas, pretioſas & inæſtimabiles gemmas portaret in pectore ſuo: & quia ipſa ſimul obſervabat completam hujus ornatus perfectionem abſque ullo defectu, optimè contenta ſpem concepit, brevi ſe liberatum iri ab atrocitate doloris ſui; at Chriſtus ei dixit: *Hoc quod deinceps patieris, huic ornamento addet ſplendorem; videbatur enim quamvis gemmatum, tamen minus fulgens ornamentum, tanquam aurum obſcuratum.*

Expenditur ad propoſitũ hiſtoria ſive fabula de Achille & Ulyſſe.

13 Hiſtoria eſt aut fabula, ego neſcio, quam de Achille ſcribunt & referunt. Parens hujus cum intellexiſſet ex nonnullis Aſtrologis, filium ſuum, caſu quo Trojanum proſequeretur bellum, ibidem fore interimendum, omninò conſultum, & è re ſua eſſe judicabat, ut in regia Nicomedis aula muliebri indutus veſte latitaret, & cum domicellis ac filiabus incognitus viveret. Verùm quia Græci ab Oraculo didicerant, urbem illam ſine Achillis concurſu intercipi non poſſe; ut locum illum, ubi is occultè degebat, explorarent, curam hanc indagandi & inquirendi Achillem commiſerunt Ulyſſi; qui hac uſus fuit arte & ſtrategemate: Habitu mercatoris veſtitus, variisque mercimoniis, pretioſis pannis videlicet, & gemmis, ſimilibusque ornamentis fœmineis, quibus & pharetram artificioſè confectam ſagittis inauratis repletam inſeruerat, inſtructus, ad aulam præfatam proceſſit, venales ibidem merces ſuas expoſuit: curioſæ accurrunt domicellæ & puellæ aulicæ, aliquæ ad pannos, nonnullæ ad gemmas, quædam ad alia ornamenta luſtranda & comparanda, una hanc, alia iſtam apprehendit & ambit gemmam; aſt Achilles ſubitò arripuit pharetram, perluſtrans ſagittas:. quo indicio deprehenſus & conductus fuit ad bellum. Negotiatori quærenti bonas margaritas haud abſimilem ſe dixit Salvator noſter: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas.* Promulgavit inſuper, arma capienda eſſe, quibus pugnemus, expugnemus, obtineamusque regnum cœlorum: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Cœleſtis hic mercator gemmis quoque ſuis & pretioſis margaritis, puta, temporalibus bonis, proſperitati ac fœlicitati mundi hujus immiſcet interſeritque adverſitatum ac tribulationum ſagittas: optimum ſignum ac indicium eſt, quando Chriſtianus illas prompto animo arripit, conſtanter ac patienter apprehendit, benè luſtrat examinatque, quàm utiles ſibi ſint & proficuæ; de illo namque ſperandum, quòd inſignem in virtute faciet progreſſum, egregiaque virtutum exequetur certamina in hac vita, de qua ſcriptum eſt: *Militia eſt vita hominis:* is tunc certus eſſe poterit, quòd Deum ſecum habeat: *Sagitta intra te ſunt: Pax tibi eſt. Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ;* ait Propheta Jeremias, qui pluribus licèt moleſtatus eſſet afflictionibus, ærumnis & calamitatibus, in omnibus tamen continuam habuit Dei aſſiſtentiam. Iſajæ c. 49. legimus: *In umbra manus ſuæ protexit me, & poſuit me ſicut ſagittam electam;* ubi præmittit protectionem & tutelam, ſive curam Dei de ſuis, & poſtea deſcendit ad referendas adverſitates: ſequitur deinde: *In pharetra ſua abſcondit me, & dixit mihi: Servus meus es tu, quia in te gloriabor;* quibus verbis clarè demonſtrat amorem ſuum erga illos, qui premuntur tribulationibus: *Servus meus es tu &c.*

Matt. 13. 44.

Matth. 11. 12. Optimum ſignum eſt quando Chriſtianus pro npto animo arripit tribulationes.

Thren. 3. 13.

Iſa. 49. 2.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

Quia tribulationes à DEO proveniunt, oportet, ex neceſſitate faciamus virtutem, in hac proficiamus, divinæque voluntati noſtram conformemus.

THEMA.

Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit? Amos 3. v. 6.

1 QUamvis Deus noſter clementiſſimus nunquam peccati ſive culpæ author eſſe poſſit (*quis ex vobis arguet me de peccato*) pœnæ nihilominus & tribulationis author eſſe poteſt; ac propterea ait Amos Propheta: *Si eſt malum in civitate &c.* Moyſes cœleſtibus plurimùm illuſtratus myſteriis, quando Hebraiſmus a Pharaone ſummè angariatus erat, hanc Deo propoſuit quæſtionem: *Cur afflixiſti populum iſtum?* At ſi tyranni illius miniſtri affligebant & opprimebant populum, cur Deo afflictionis hujus attribuit cauſam? Inſinuare volebat, quòd atheus ille, totam eſto adhiberet potentiam ſuam, nihil prorſus populo Iſraelitico nocere, neque etiam capillum infirmare poſſet, niſi Deus permitteret & vellet: *Si erit malum &c. Nihil intereſt, quis tradat* (ait S. Cyprianus) *aut ſæviat, cum Deus tradi permittat, quos diſponit coronari.*

Omnes tribulationes gratæ et acceptandæ ſunt eo quod a Deo proveniant. Exod. 5. 22.

S. Cyprian. ep. 11.

2 Sunt, uti & fuerunt, qui non attingunt Dei judicia, videntes alium ſanum & incolumem, infirmum alium; alium principem, alium ſervum; alium adverſitate oppreſſum & miſerum, alium verò proſperitate beatum: quibus reſpondet Salvianus: *Quid me interrogas, quare alter major, alter minor, alter miſer, alter beatus? Cauſam Dei neſcio, ſed ad pleniſſimam rationem abunde ſufficit, quod a Deo agi iſta demonſtro.* Audiamus magnum magiſtrum ſpiritus, Thom. de Kempis: *Tu ſic ordinaſti, & ſic voluiſti, & hoc factum eſt, quod ipſe præcepiſti: ſine conſilio & providentia tua, & ſine cauſa nihil fit in terra. Ecce pater dilecte, in manibus tuis ſum ego, ſub virga correctionis tuæ me inclino. Percute dorſum meum, & collum meum, ut incurvem ad voluntatem tuam tortuoſitatem meam, ut ambulem ad omnem nutum tuum.*

Diſpoſitiones Dei non ſunt curioſè diſcutiendæ.

Salvian. l. 3. de provid.

Thomas à Kemp. lib. 3. c. 16.

3 Bloſius in conclavi animæ fidelis hanc quoque exprimit veritatem: *Diſce quæſo,* inquiens, *ea quæ tibi in anima, corpore & quibuslibet rebus eveniunt, non aliunde ſuſcipere, quàm de manu Dei; nam quæcunque eveniunt, de ſapienti ejus ordinatione eveniunt, nec aliqua tribulatio ſine Dei permiſſu te corrigere poteſt. Etiamſi univerſi dæmones ſimul in te irruere vellent, non poſſent tibi vel appropinquare, niſi Deus permitteret; unde non illos, ſed Deum timere debes.* Quæ ſequuntur, B. Laurentii Juſtiniani verba ſunt: *Tribulationes a Deo ſunt, & in ipſo Domino Jeſu fuerunt; unde dicit Scriptura: Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas a Deo ſunt.* Ante omnes alios jam ſcripſerat S. Iſidorus: *Scito autem, o homo, nullum tibi adverſari potuiſſe, niſi Deus poteſtatem dediſſet, nec poteſtatem habuiſſet in te adverſarius, niſi permitteret Deus. Univerſa quæ accidunt tibi, abſque Dei non veniunt voluntate. Iniquorum poteſtas ſuper te ex Dei datur licentia. Qui tibi adverſantur, Dei faciunt conſilium.* Quando

Omnia adverſa proveniunt nobis ex voluntate divina. Bloſius in concl. anim. c. 8. §. 1.

B. Laur. Juſt. de obed. c. 5.

S. Iſidor. l. 1. ſynon.

David

Digitized by Google

David Regem rebellis filius ſuus Abſalon perſequebatur, auſu quoque temerario in eundem inſurrexit, contumelias & opprobria varia effutivit Semei; cum verò nonnulli ſummum hunc deſpectum, & injuriam Regi ſuo innocenter illatam vindicare ſtatuerent, ſapiens Rex id prohibuit, dicens: *Dominus præcepit illi, ut malediceret*. An fortaſſis ille non ducebatur propria paſſione, & inveterato illo odio, quod jam pluribus annis cordi ejus inſerpſerat? Omninò; at Deus maledico illo tanquam inſtrumento utebatur in commodum, & profectum ipſius David: quod & perſpicuè cognovit ſperans per merita manſuetudinis ſuæ peccatorum ſuorum remiſſionem ſe obtenturum, veluti etiam contigit. Oleaſter diſcurrens de heroico illo facto Abrahami, quo Reges ſuperaverat, Loth nepotem cum tota ſua familia redemerat, prædam verò ab hoſtibus ereptam refutaverat, aſſerit: *Audi, quanti animi ſint ſervi Dei, ut à nullo alio bona, imò neque mala, niſi à Deo ſuſcipere velint*. Adducit quoque hiſtoriam præfatam de David filio Sarujæ, ne quis maledicentem Semei puniret, inhibente, & dicente: *Dimitte eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David. Arbitraris, ait, quod de manu ſervi debeam maledictionem ferre? Non ſum tam puſilli animi, ut alium quàm Deum mihi malefacere poſſe putem; nihil mali ab alio, quàm à Deo ſuſcipere novi*. Allegat quoque teſtimonium ipſius Job, qui apertè ait: *Si bona ſuſcepimus de manu Dei, mala autem quare non ſuſtineamus? Dominus dedit, Dominus abſtulit; nihil enim diabolus prætendebat, quam quod putaret Job ſe poſſe ab eo lædi, ut eum aut timeret, aut ex timore honoraret quod vir ſanctus prævidens, non ſolum bona, ſed mala, non ab illo, ſed a Domino recepiſſe fatetur*.

Hoc agnovit David in maledictione Semei.

2. Reg. 16. 10.

Oleaſter in c. 14. Gen.

2. Reg. 16. 10.

Et Job in afflictione ſua.

4 Cum jam patientiſſimi Job mentionem fecerimus, advertite quæſo, & ad omnes attendite nuncios, quos diabolus miſerat Jobo nunciaturos gregum, armentorum, ſervorumque amiſſionem, & abductionem: & inter alios nuncios unum obſervate, qui, niſi errem, ab aſtuto ſerpente ſpecialiter erat inſtructus hiſce verbis: *Ignis Dei cecidit è cœlo, & tactas oves pueroſque conſumpſit*. Audiamus Divum Chryſoſtomum in Catena Græca, quid ſentiat de nuncio illo: *Ut eius cogitatio ab hominibus ad Deum traducatur, ait: ignis de Cœlo cecidit*. Prætendebat nimirùm dæmon ſeminare zizania inter Deum, & Job, ac ſi dicere vellet: Ecce Deus tuus, quem tanto proſequeris honore, & revereris, in quo omnem tuam ponis ſpem, & confidentiam, ut te tractat; hæc tua remuneratio eſt è cœlo deſcendens. Non capiebat malignus ille, illud ipſum eſſe, quod patientem Job conſolabatur, qui optimè noverat, Deum ſuarum authorem eſſe tribulationum, & calamitatum, quas ſibi in majus bonum, & commodum ſuum tranſmiſerat. Quantò magis ſua creſcebant martyria, tantò magis ille in amorem Dei accendebatur, vivaciorque in eo ſpes excitabatur: *Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo*. Obſervaſtiſne reſponſum, quod dedit nuncius? *Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt*. Sed nunquid Sabæi rapuerant boves, & jumenta? Annon Chaldæi abduxerant omnes camelos ſuos? Ita eſt: cur igitur dixit: *Dominus abſtulit?* Veriſſimum eſſe noverat, quod ait Amos Propheta: *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit? Quæcunque eveniunt*, ſi peccatum excipias, *de ſapienti eius ordinatione*, voluntate & permiſſione, *eveniunt*.

Diabolus voluit zizanias ſeminare inter Job & Deum.

Job 1. 16. Chr. in Cat.

Job 13. 15.

5 In progreſſu ejuſdem prophetiæ Amos Deum introducit loquentem: *Ego prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad meſſem; & plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui*. Nunquid nubes ſunt, quæ reſolvuntur in aquam, ut fœcundent terram? Quomodo ergò ait, quòd Deus ipſe per ſe, & directè pluat, & non pluat? Sequitur: *Pars una compluta eſt, & pars ſuper quam non plui, aruit*. Cujus Sanctus Hieronymus hanc reddit rationem: *Ne forte putarent homines lege natura, & aſtrorum curſu ac varietate temporum urbibus ac populis accidiſſe, ſuper unam urbem, & agros eius pluere ſe dicit, & ab altera imbrem ſuſpendere*. Diluvium ex graviſſimis pœnis juſtitiæ divinæ una fuit, quam Deus ipſe, & quidem per ſe, & immediatè, ſuper terram miſit; veluti propriis teſtatur verbis, dicens: *Ecce ego adducam aquas diluvii ſuper terram*: ubi una expoſitio habet: *Signatè dicit, ego adducam; non vult enim DEUS adverſitates noſtras, etiam ex rerum naturalium cauſis immiſſas, alteri acceptas referre, quam ſibiipſi ſoli*. Conſideraſtiſne verba illa ſtupenda Regii Prophetæ: *Qui producit ventos de theſauris ſuis?* Venti cooperantur fertilitati, & fœcunditati agrorum, & fructuum, ita tamen ut immediatè dependeant à DEO: *Qui fecit ventis pondus*, ait Job.

Amos 4. 7. Pluvia & venti Deo diſponente proveniunt.

Hieron. ib.

Gen. 6. 17. Jo. Ferus ib.

Pſ. 134. 8.

Job 28. 25.

6 Iſajæ cap. 10. Deus nuncupatur virga, & baculus Senacherib Regis Aſſyriorum: *Væ Aſſur, virga furoris mei, & baculus ipſe eſt: in manu eorum indignatio mea*. Virga denominabatur propter correctionem, & caſtigationem eorum, qui non ita graviter erraverant; baculus reſpectu, & comparatione illorum, qui ſeveriùs puniebantur: quod verò ego conſidero, & propoſito noſtro inſervit, eſt, quòd quando pater percutit, & caſtigat filium virga, non dicitur, virgam eſſe, quæ percutiat, ſed patrem, qui zelat bonam diſciplinam: virga, ſine adhibito brachio, & manu, nihil efficit, nihil poteſt. Ad eundem modum circa varias calamitates diſcurrere poſſumus. Aliquando exiſtimamus, ab illo aut iſto principe, utpotè politico, excitatum eſſe bellum; non indivinamus, Deus eſt, qui illum adhibet, eoque utitur tanquam inſtrumento iræ ſuæ, quo intendit caſtigare populum. Tamerlanes Rex Tartarorum nuncupabatur *Ira Dei*: Attila pariter *Flagellum Dei*. Quocunque hic cum ſuo formidabili exercitu ſe vertebat, ubique agri humano inundabant ſanguine. Cum urbi Trojæ in Francia appropinquaret, occurrit ei Sanctus Lupus, loci illius Epiſcopus, Pontificali habitu indutus, & Clero ſuo toto ſtipatus, qui cum tyrannum hunc interrogaret, quis eſſet, quæ cauſa adventus ſui, & qua de cauſa tot deſtrueret provincias, perderet regna, reſpondit: *Ego ſum flagellum DEI*. Quo audito Sanctus Lupus profunda reverentiaque exhibita ei inclinatione, dixit: Fœlix ſit adventus tuus; ſimulque portas ei aperuit, ac tranſitum indulſit; verùm id effecit DEUS, ut nullum patriæ huic intulerit damnum. Quid indicare volo hoc exemplo, niſi ut DEO acceptas referamus omnes adverſitates, promptoque animo noſtram ſubiiciamus voluntatem?

Iſa. 10. 5. Qui nos affligunt, ſunt virga & baculus in manu Dei.

7 Si princeps quiſpiam (veluti antiquitùs in uſu erat) reum morte juſtè condemnaret, & loco laquei hauſtum veneni eidem porrigi juberet, fatuus profectò judicaretur, qui porrigenti hauſtum illum rei imputaret mortem: potiùs hujus delicto mors imputanda eſt. Nos omnes apud Deum rei ſumus, unus plus altero, & quælibet culpa ſuam neceſſariò habet annexam pœnam; ergò non eſt, quòd de juſtitia divina, quæ amarum nobis porrigit tribulationis calicem, ſed potiùs de noſtris peccatis, ac demeritis conqueramur. Sancti etiam nonnunquam DEUM venialiter offenderunt, & ideò *multa tribulatio iuſtorum*. Peccatores & rebelles conqueri nequeunt, ſi *multa flagella peccatoris*. Omnes hunc calicem bibamus, neceſſe eſt: *Calix in manu DOMINI, &c. bibent omnes, &c.* Prudentia igitur exigit, ut ex neceſſitate faciamus virtutem. Quapropter Divi Chryſoſtomi conſilium eſt: *Hæc CHRISTUS te vult voluntariè gerere, quæ & per neceſſitatem oportet te facere*. Et in alia homilia pariter legitur: *Si cogitaveris, quod ſive velis, ſive nolis, illa tum patieris; ſed ſi grate quidem, maxima lucraberis; ſi verò ægrè ferens, neque calamitatem ita minorem facies, & maiorem reddes procellam. Hæc itaque cogitantes, quod neceſſitatis eſt, hoc noſtræ voluntatis eſſe faciamus, caſum generoſe ferendo, Domino benedictionem referendo: ita mala non voluntariè illata tibi fient libera merita voluntatis*.

In noſtris tribulationibus non de Deo, ſed de noſtris peccatis conqueri debemus.

Chr. h. 47. ad pop. Idem h. 64. ad pop.

8 Sanctus Bernardinus ſermone de tribulatione ſequentem poſteritati conſecravit doctrinam: *Augetur per adverſa ſpiritualiter lucrum in iuſtis, magna enim ars eſt lucroſe facere, quæ perdita ſunt. Vita autem iſta, & tota proſperitas eius iam omni hora perdita eſt, quia ut ita dicam, omnes mortui naſcimur, & filia iræ; & ita certum eſt, nos omnia amiſſos quæ pro amiſſis reputari debent. Si igitur hæc, quæ nos tolerare oportet, in lucrum faciemus, faciendo de neceſſitate virtutem, ſagaces erimus mercatores: quod a Domino promiſſum eſt Matt. 5. Beati eſtis cùm maledixerint vobis homines &c. ecce enim merces veſtra*

In tribulatione magno lucro ex neceſſitate facimus virtutem. S. Bernard. ſer. de tribul.

copioſa eſt in cœlis. Hoc quoque documentum inſinuat nobis Gerſon, cùm ait: *Præparandus animus ad tribulationem, quo nobis utique talis fiet, qualis animus erat utentis. Demeruimus millies mortem, & inferni mortem: eruet nos, ſi voluerimus, tribulatio; ſi nolumus, ponet nos bis in idipſum. Itaque impoſſibile eſt omnino non flagellari, vel hic ad pœnitentiam, vel in futuro, & ad exterminationem. Reſpiciamus ſemper ad Dominum flagellantem, ad patrem miſericordiarum corrigentem. Si vero non vanè, non ſimulatoriè, non velut in ſomnio Chriſtiani dicimur, & ſumus, neque enim venire poteſt aliunde tribulatio, tenet quippe ligatum leonem infernalem, ne furiat quantum vellet; non ille, ſed detinens eum rogandus eſt, non adverſarios quivis alius, ſit homo, ſit beſtia, ſit ignis, ſit aqua, timendus eſt; timeatur moderans illa Deus, & hinc oritur magna ſecuritas.* Idem ſerm. in Dom. 2. Adventi ſcribit ſequentia: *Boni lætari debent in tribulationibus, quia ſunt pro redemptione eorum. Tribulationes mundi ſunt ſigna peccatorum noſtrorum, & damnationis impiorū, & purgationis bonorum. Ideo non eſt aliud remediū, quam in patientia eas acceptare, & ſuſcipere, & ſe emendare, & ceteros emendare; alioquin incipitur infernus in hoc mondo.*

Gerſon. t. 1. de conſol. Theol. proſa 4.

Gerſ. t. 4. ſer. in Do. 2. Advent.

9 Si domi lignum haberes, ex quo ſcalam, qua in cœlum uſque aſcenderes, conſtruere poſſes, ex inde ne ligna parares, quibus combureris? Crux tribulationis ejuſmodi lignum eſt, cujus ſuffragio cœlum conſcendere poteſtis, ſi ex neceſſitate velitis facere virtutem; ſecus exinde accendetis ignem infernalem, quo jam ardere incipictis: *Nec illas quidem afflictiones* (ſunt Bloſii verba notatu digna) *& cruces, quæ culpa tua eveniunt, vel quarum cauſa tu es, aliunde ſuſcipias, quam de manu benigniſſimi Dei; ſemper tamen tibi diſpliceat malum quod feciſti, neque ullo modo culpam conferas in Deum, qui peccati auctor nunquam eſt, nec in diabolum, qui te cogere non potuit, ut peccares; ſed tibi ſoli illam imputa, qui peccato conſenſiſti.* Diſcamus inſuper ex D. Auguſtino Eccleſiæ Doctore: *Conſtanter Deo crede, eique te totum committe, quantum potes. Ita enim ipſe te ad ſe ſublevare non deſinet, ut nihil tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias.*

Tribulationes ſunt ſcalæ cœli.

Bloſ. in concl. animæ c. 2 §. 3.

S. Aug. ſolil. c. 13.

10 Deus ter Opt. Max. reſpicit noſtrum bonum, idque S. Bernard. declarat aliqua ſimilitudine: *Scis, inquit, quia habens theſaurum vel rem pretioſam, quanto eſt maior, & maioris pretii, tanto magis, & maior adhibetur cuſtodia, & cum maiori diligentia, quia intelligit pretioſitatem illius theſauri: & ſi a caſu habens illum theſaurum eſſet cum eo in mari, & ſuperveniret quædam valida tempeſtas, ita quod timeretur naufragium, talis abiiceret aliquas capſas cum aliquali parte ſui theſauri in mare, propter alleviare navem, & evadere cum ſuo theſauro ab illo periculo. Ita facit Deus; quandoque permittit occurrere tribulationes corpori noſtro propter ſalvare animam, unde Sap. cap. 3. Juſtorum animæ in manu Dei ſunt; ita charas habet ipſe Deus animas.*

Utilitas illarum ducenti apto ſimili. S. Bern. ſ. 4. ſer. 40.

11 Permiſit Deus inferno, ut cunctas vires totumq; ſuū venenū in damnum patientiſſimi Job evomeret, at cum hac limitatione: *Verumtamen animam eius ſerva.* Bloſ. in Paradiſo animæ fidelis illud nobis ſubminiſtrat conſiliū: *Omnia adverſa amanter ſuſcipe, tanquam pretioſiſſima xenia tibi a Deo tranſmiſſa; ſive è cœlo, ſive ab eius elementis; ſive a diabolo, ſive ab adverſariis, ſive à ſatanicæ artis miniſtro, ſive a feris ea emerſerint. Non exiſtimes aliquid aliunde tibi evenire, quam de divina providentia atque diſpenſatione; niſi enim Dominus permitteret, nihil unquam acerbi patereris.* In progreſſu ejuſdem capitis utiliſſimum hoc tradit monitum: *Non indigneris hominibus, qui te lædunt, ſed eos divinæ diſciplinationis ſatellites eſſe agnoſce: eos dilige, & gratias age. Oculis cordis tui illum reſpicias, qui moleſtiis exerceri te ſinit, magis quam eos qui tibi moleſti ſunt.* Et cap. ſequenti hoc aliud nobis reliquit documentum: *Nunquam dixeris: hæ vel illæ tribulationes mihi minus conveniunt &c. Quæcunque portanda Deus humeris tuis impoſuerit, ea abſque muſſitatione aliqua portato, & animæ tuæ maximè utilia eſſe credito, ſicut revera maximè utilia ſunt.*

Adverſitates xenia ſunt à Deo miſſa. Job 1. 6. Bloſ. in paradi. an. c. 9.

Bloſ. ib. c. 10

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

De diſcrimine, quod reperitur juſtorum ſive electorum inter, & reproborum ſive perverſorum tribulationes.

THEMA.

Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit: impii autem replebuntur malo. Prov. 12. 21.

1 ANte terminationem hujus materiæ nonnullæ extant differentiæ aſſignandæ, quæ occurrunt inter juſtos, & perverſos, quando premuntur ab adverſitatibus. Et quidem electorum ſignum eſt, quando non conturbantur, quæcunque etiam eis accidat tribulatio, nec prorumpunt in actus impatientiæ, & deſperationis: *Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit;* legunt alii: *Non tanget.* Non ita conſtituti ſunt impii, qui ad minimę etiam calamitatis contactum exaſperantur animo, conqueruntur, indignantur, murmurant: *Tange montes, & fumigabunt. Impii autem replebuntur malo:* Malum non ſpecificat Sapiens, ſed in genere dicit: *Replebuntur malo;* quia deteriores redduntur, & ſceleſtiores, maledicendo diei, & horæ, qua nati ſunt, mala imprecando, Deum blaſphemando, divinam culpando providentiam, in plurimos actus furoris, indignationis, deſperationis prorumpendo.

Examinatur qualis ſit differentia inter juſtos & injuſtos, dum premūtur adverſis. Juſti non conturbantur.

Injuſti exaſperantur.

2 Lapidem ſi proiiciatis in aquam, in cujus ſuperficie & piſces pariter, & volucres aquaticas conſpicitis natantes, ſtrepitum indubiè ex jactu lapidis cauſabitis in aqua; at diverſos effectus ex uno ſtrepitu, & rumore ſpectabitis, ſiquidem piſces inde deterriti, ſubitò ſe recipient ad fundum, ſed in altum evolabunt volucres cœlum verſus: & tamen eadem nativa gaudent origine: *Ex aquis ortum genus, partim remittis gurgiti; partim levas in aera.* Nobis omnibus eadem eſt nativitatis origo, quando tamen Deus miſcet, & percutit haſce tribulationis aquas (*intraverunt aquæ uſque ad animam meam*) pisces, quibus denotantur reprobi (illi enim reiiciebantur à ſacrificiis) deteriores fiunt, & nequiores in ſua malitia, ac proinde plus rei declinant in perditionis abyſſum: *Impii autem replebuntur malo.* Aliter conſtitutum eſt cum electis, ſignificatis per volucres, quæ ſunt typus juſtorum, *quorum converſatio in cœlis eſt. Mala quæ nos hic premunt* (ait D. Gregorius) *ad Deum ire compellunt.*

Injuſti comparantur piſcibus, juſti volucribus.

3 Audiamus S. Petrum Damianum: *Sed ſicut duris, & obſtinatis flagella ſunt gehennalium primitiæ tormentorum, ſit profectò bonis, & rectis corde eadem flagella cœleſtium ſunt materia præmiorum. Ad hoc enim aurum malleus tundit, ut ſcoriam faber eiiciat; ad hoc lima frequenter æra eradit, ut vibrantis vena metalli rutilantius eniteſcat.* Sed jamdudum ante S. Auguſtinus hac ſimilitudine auri propoſitum noſtrum illuſtraverat, dicens: *Totus mundus fornax aurificis eſt, ibi juſtus tanquam aurum, impii tanquam palea, ibi tribulatio ſicut ignis, ibi Deus ſicut aurifex; pius Deum laudat, aurum rutilat; impius Deum blaſphemat, palea fumat; iſte purgatur, ille vaſtatur eodem igne.*

Juſti comparantur purgantur igne tribulationis. Pet. Dam. l. 8. ep. 6.

Aug. ſer. 3. de Machab.

4. Matth. cap. 3. legimus de Meſſia venturo: *Cujus ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum in horreum; paleas autem comburet igni inextinguibili.* Ubi S. Evangeliſta alludit ad tribulationes, & pœnas dandas reprobis, & adadverſitates, quibus probandi, & purgandi ſunt electi, cum hac tamen differentia, quòd ventus adverſitatis per aerem diſperget paleas, utpotè alimentum ignis; in area verò relinquet frumentum, ut evehatur ad granarium: *Triticum autem congregate in horreum meum.* Frumenti erat Rex Sanctus David, in cujus rei ſignum DEUM laudabat in adverſis: *Tribulationem, & dolorem inveni, & nomen Domini invocavi:* non ita reprobi: *Impii autem replebuntur malo.* Area beatitudinis inſignitus eſt, qui in anguſtiis, & calamitatibus laudat Deum; cujus

Matt 3. 12. Juſti comparantur tritico, injuſti paleis.

Matt. 13. 30.

cujus teſtimonium ſuppeditabit Sanctus Ambroſius : *Preſſuræ*, inquiens, *exempla ſunt futurorum meritorum in his qui patiuntur, ad gloriam; in illis autem qui perſequuntur, ad perditionem.*

S. Amb. in c. 1. ep. 2. ad Theſſ.

5 Differentiam hanc, quæ bonos inter, & perverſos reperitur, dum premuntur adverſitatibus, tangit quoque Sanctus Bernardinus ſermone quodam de tribulatione, aſſerens: *Tribulatio patientiam operatur, ſcilicet, in patiente, qui per tribulationem lucratur ſalem virtutem; ſed ſtultus in tribulatione neſciens eſſe patiens anguſtias, & flagella pertat, & nullum lucrum inde ſcit habere.* In hoc diſtinguitur aurum à palea, quòd hæc igni tradita reſolvatur in cineres, & fumum; at aurum magis purgatur, & perficitur : *Tanquam aurum in fornace probavit electos DOMINVS.* Exemplo rem hanc declarat Sanctus Bernardinus : Ad hoc nempe pertinet exemplum de duobus, qui ſub pœna mille ducatorum, vel mortis, in carcerem miſſi erant, quibus à devoto viro duæ burſæ cum totidem Forenis projectæ ſunt per feneſtram: quibus carcerati percuſſi ſunt, quorum unus ægrè ferens percuſſionem burſæ, ipſam extra per feneſtram rejecit, alter verò ſuam pro evadenda morte dedit debitoribus ſuis. Spiritualiter nos omnes ſumus debitores, non carni, ſed divinæ juſtitiæ, pro peccatis : DEUS autem projicit nobis burſam patientiæ cum flagello, quam qui ejicit, meritum perdit, & tamen pœnam flagelli non evadit; imò ſibi tantò gravior fuit, quantò minùs voluntariè flagella ſuſceperit. Peccata noſtra in Orat. Dominica appellantur debita, quilibet enim debitor eſt debens divinæ juſtitiæ, nec unquam ſpes eſt gaudendi vera libertate filiorum Dei (etenim *nil coinquinatum intrabit in Regnum Cælorum*) niſi ſatisfecerit vel in hac, aut in altera vita. Summa Dei gratia eſt, quòd in præſenti vita nobis donet burſam adverſitatis; eodem namque tempore, cum patienter illam ſufferimus, & debitum ſolvimus, & meritum bonum æternæ beatitudinis acquirimus : *Si ſuſtinebimus, & conregnabimus : particeps in tribulatione, & regno.*

Tribulationem patienter ſuſtinens per illam ſolvit debita peccatorum ſuorum.
S. Bern. t. 3. ſer. de tribulat.

Pulchrum ſimile de patiente, & impatiente in tribul.

6 Sanctus Antonius Patavinus tribulationem comparat vento boreali : *Ventus borealis, licet ſit aſper, & frigidus, attamen indurat corpora; ita patientiam acquirere facit tribulatio.* De patientia ait SALVATOR : *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Proſequitur deinde Sanctus ille metaphoram de præfato vento : *Poros claudit, deinde ſenſus exteriores frenat, humores purificat, & interiores affectus puriores reddit, & ſpiritus, & ſenſus ſubtiliat: deinde ad cognoſcendum divina confert; vim digeſtivam adunat, dum charitatem inflammat; virtutem retentivam confortat, dum ad memorandum beneficia recepta excitat; vapores, id eſt, tentationes fugat; aeris peſtilentiam ſanat, id eſt, mala exempla corrumpentia deſtruit.* Cum igitur tot, & tanta ex tribulatione recipiantur bona, *non contriſtabit juſtum*; contriſtat tamen impium : *Impii replentur malo* : ratio eſt, quia *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus.* Non eſt defectus ignis, quòd in cinerem redigat paleam, ubi aurum reddit ſplendidius; ſed defectus materiæ eſt : *Quibuſdam in malitia ſua*, ait Sanctus Laurentius Juſtinianus, *inter flagella perdurantibus poteſt dici illud Jeremiæ cap. 6. Fruſtra conflavit conflator, malitia eorum non ſunt conſumpta : argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.*

Tribulatio comparatur vento boreali.
S. Ant. Pat. de in Do. 1. Qu.

S. Laur. Juſt. in lig. vit. de pat. c. 5.

7 Sanctus Thomas de Villanova hanc quoque in medium adfert ſimilitudinem : *Eodem igne quo purificatur argentum, palea comburitur. Tribulatio quæ purificat electos, pervertit impios; nam in tribulatione poſiti iraſcuntur, blaſphemant, indignantur & furiunt, ſicut damnati in inferno: unde Sanctus Apoſtolus: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere : unuſquiſque videat quid ſuper ædificet, aurum, argentum, vel lapides pretioſos; an fœnum, lignum vel ſtipulam : uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis, ſcilicet, tribulationis probabit. Si cujus opus manſerit, mercedem accipiet; ſi cujus opus arſerit, detrimentum patietur.* Oleaſter ex illo textu Genel. *Multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime à terra*, hanc depromit moralitatem propoſito noſtro accommodam : *Eiſdem aquis impii ſuffocantur, & demerguntur, quibus piorum navis elevatur, ut quod impiis eſt in ruinam, bonis ſit in ſublevationem.* Noe cum tota ſua familia, quantò magis accreſcebant aquæ, tantò magis elevabatur in altum cœlum verſus; at obſtinati, & perverſi alii homines eò magis demergebantur, & profundiùs deſcendebant in abyſſum, non aquæ duntaxat, ſed ignis æterni : *Impii autem replebuntur malo.* Sic paupertas illa, quam Deus mittit alicui homini timenti Deum, erit illi occaſio, ut vivat in puritate vitæ, & innocentię Chriſtiana; erit, inquam, ei exercitium modeſtiæ, humilitatis, conformitatis voluntatis ſuæ cum divina; aſt alteri malitioſo, & reprobo anſam dabit, ut præceps ruat in latrocinia, rapinas, furta & alia ſcelera. Cauſa verò, cur perverſi deteriores efficiantur, cum vitę hujus premuntur calamitatibus, eſt quia cordis affectu toti hiſce rebus terrenis affixi hærent, non ſuſpirant ad futuram vitam, neque de ea ſemel cogitant, ſed in mundo præſenti gaudere ſemper deſiderarent. Audiamus S. Cyprianum : *Pœnam de adverſis mundi ille ſentit, cui lætitia, & gloria in mundo eſt; ille mœret ac deflet, ſi ſibi male ſit in ſæculo, cui bene non poteſt eſſe poſt ſæculum, cujus vivendi fructus omnis hic capitur, cujus hic ſolatium omne finitur; cæterum nullus hic dolor eſt de incurſione malorum præſentium, quibus fiducia eſt futurorum bonorum.*

S. Tho. Vill. fer. de SS. Coſm. & Dam. Tribulatio purificat electos, pervertit impios.

Gen. 7. 17. Oleaſt. ib. Aquis diluvii ſuffocantur impii, cœlum verſus ſublevantur juſti.

Cyp. cont. Demet. c. 1.

8 Quamvis Regius Propheta de paſtorali cura ovium tranſierit ad regnum, & regimen populi; attamen oculum cordis ſui bonis cœleſtibus ſemper habuit intentum, & affixum; unde ad propoſitum verſus hujus : *Tribulationem & dolorem inveni*; quærit S. Auguſtinus, dicens: *Quid eſt, quod dicit, Inveni? Neſcio quam tribulationem quaſi quærendam invenit tanquam quæſitam, & cum inveniſſet, quo lucro invenit?* Subdit ipſemet David : *& nomen Domini invocavi.* Reprobi in tribulationibus, non conqueruntur, & lamentantur duntaxat de Deo, verùm etiam frequenter ei maledicunt; è quorum numero eſt, quem Deus notat Oſeæ c. 7. qui ſub virga correctionis longè pejor, & deterior evaſit : *Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui non reverſatur.* Quemadmodum panis, qui coquitur carbonibus appoſitus, ſi non interdum vertatur, ab illa parte, qua carbonibus coopertus eſt, comburitur, ab alia verò remanet maſſa cruda ſtomacho valdè nociva : eodem modo inſinuare intendit Oſeas, quòd, quia Ephraim tribulationibus à Deo viſitatus, & monitus, nullum dedit emendationis fructum, ſed contumaciter perſtitit in ſua malitia; ideò mereretur apponi carbonibus ignis infernalis, nec cibus, & panis eſſet menſa divina dignus.

Impii in tribulationibus impatientes, comparantur pani ſubcinericio non reverſato.
S. Aug. in Pſ. 136.

Oſe. 7. 8.

9 Solent inſuper ſacri interpretes in hac materia allegare aliam ſimilitudinem valdè appoſitam, & propriam de Sole, qui indurat lutum, & ſolvit nivem & glaciem; ſic eadem tribulatio in perverſis, & impiis cauſat majorem obſtinationem in malo : *Ego indurabo cor Pharaonis*; is enim tot tantiſque cæſus flagellis, contumax perſtitit in ſua malitia : è contra è juſtorum cordibus compunctionem, & contritionem elicit. Inter alia mancipia ex populo Hebræo in Babyloniam conducta, fuit etiam Daniel : eccur DEUS infallibili ſua providentia hominem omninò innocentem puniri permiſit cum aliis pluribus nocentibus omni pœna dignis? *Agit hoc divina miſericordia*, (Sancti Gregorii doctrina eſt) *ut ex una eademque re, ex qua carnalibus dat flagellum, ex ea ſpiritualibus virtutis præſtet incrementum.*

Sol indurat lutum, & ſolvit nivem hoc facit etiam tribulatio.

Greg. ho. 2. in Ezech.

10 Quæ juſtorum inter, & reproborum invenitur differentia, eadem eſt cum illa, quæ occurrit inter patrem comparatione filii, & inimicum. Pater primò ictum menſurat, paterno motus affectu; unde non alio fine filium percutit, niſi ut emendet illum, & corrigat : at inimicus malum alteri machinatur ductum ſequens ſuæ paſſionis, & furoris, ut nimirùm omne, quod poteſt, & novit, inferat damnum. Pari paſſu incedit virga divinæ juſtitiæ in caſtigandis reprobis, & electis; hiſce mandat tribulationem, vel ut emendentur, vel ut pro peccatis ſuis ſatisfaciant, aut certè ut majora æternę gloriæ lucrentur merita; aſt reprobis, inimicis ſuis, quos prævidet fore obſtinatos, & pertinaces : *Replebuntur malo*, tranſmittit adverſitates, & flagella, ut in præſenti etiam incipiant experiri, & probare pœnas vitæ futuræ.

Comparatio inter ictum patris, & ictum inimici.

11 Sapiens illa mulier dicebat Davidi, 1.Reg. ca. 25. *Porro inimicorum tuorum anima rotabitur quaſi in impetu, & circulo funda.* Sicut lapis è funda projicitur, jaculaturque; ita peccatores in afflictionibus ob contumaciam ſuam rejiciuntur à Deo, & in deſperationem cadunt. Verùm longè felicior ſtatus juſtorum, qualis erat David: *Erit anima Domini mei cuſtodita quaſi in faſciculo viventium apud Dominum Deum tuum.* Myſterium hujus ſimilitudinis exponit Sanctus Eucherius hiſce verbis: *Faſciculus enim aſtringitur ut conſervetur, lapis in funda ponitur ut abjiciatur: ſic enim electi preſſuris tribulationum conſtringuntur, ut his admoniti arctius invicem mutua charitate nectantur, ut adunati per manus Redemptoris, in perpetuum conſerventur. Reprobi quanto latius voluptatibus ſuis dimittuntur, tanto longius à divina viſionis gloria projiciuntur.* Unde ſi contingat eos, proſpera favente fortuna, omniſque deſideratæ felicitatis aſpirante aura, ab adverſitate aliqua opprimi, & conculcari, uti nonnunquam accidit, quia toto corde adhęrent hiſce terrenis bonis; ideò in ipſis calamitatibus pejores fiunt, & in ſua perverſitate pertinaciores, blaſphemant, maledicunt ſuæ malæ ſorti, eòque plus deſperant, quò magis temporalia ſua gaudia, commoditates & voluptates turbari, & præpediri conſpiciunt. Aſtutus ſerpens hoc ſtratagemate uſus fuit cum Pharaone, omnem, videlicet, adhibuit operam, idque effecit (quamdiù tamen Deus permiſit) ut Magi ſui eadem apparenter facerent miracula, non alium in finem, niſi ut atheus ille homo omninò ſibi perſuaderet, flagella & plagas, quibus affligebantur Ægyptii, non procedere à Deo vero, quē populus Hebręus adorabat; ex quibus colligit Oleaſt. dicens: *Licet moniti multipliciter impii, non curant, neq; conſiderant: Dei magnum munus eſt cognoſcere flagella ejus. Hoc intereſt inter impios, & pios, quod pii mala etiam quæ à natura proveniunt, flagella Dei eſſe credunt; impii vero flagella apertiſſima Dei, mala à natura venientia arbitrantur.*

1.Reg. 25. 29. Animæ impiorum comparantur lapidi jacto in funda.

Ibidem S. Euchet.

Oleaſter.

12 *Non contriſtabit juſtum.* Iſajæ cap.3. legimus: *Dicite juſto, Quoniam bene.* Ubi notetur hæc dictio, *bene*, quod dicit indefinitè ſine alio addito, quia quocunque etiam occurrente caſu, anima juſta nunquam amittet pacem, & quietem ſuam, & ex ſpinis novit colligere, & excerpere roſas: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Si injuriis afficitur, *non reddit malum pro malo*; ſi bona, & facultates ei ſurripiuntur, ſeſe conſolatur: *Beati pauperes ſpiritu, &c.* ſi tangitur, & tingitur honor ſuus, animum ei addunt hæc verba Apoſtoli: *Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes*; & ita diſcurrite de aliis tribulationibus occurrentibus: *Nunquam permitteret, vel minimum venti flatum* (ſunt verba Bloſii) *electis ſuis eſſe moleſtum, niſi ſciret, hoc ipſis expedire ad ſalutem.* Hoc igitur, ut promto, & lubenti animo ſuſcipiamus tribulationes, noſtrum debet eſſe motivum.

Iſa. 3. 10. Animo juſti in tribulatione nunquam amittit pacem ac quietem.

Heb. 13. 13.

Bloſ. in concl. anim. c. 8. §. 6.

13 Diſcurſus inſignis mihi occurrit, quem alio in loco idem Bloſius magnus Magiſter ſpiritus inſtituit, & meritò hic referre debeo; conſiderat etenim hunc verſum: *Gloriamini omnes recti corde*, & ſic diſcurrit: *Inter rectum cor, & pravum cor, hoc intereſt: quiſquis homo præter voluntatem aliquid patitur afflictionis, mœroris, laboris, tribulationis, humiliationis, & non tribuit, niſi voluntati Dei juſtæ, non illi dans inſipientiam, quod quaſi neſciat quid agat, quia ſe talem flagellat, & illis talibus parcit, ipſe eſt rectus corde; perverſi autem corde ſunt, & pravi, & diſtorti, qui omnia quæ patiuntur mala, iniquè ſe pati dicunt, &c. Quomodo diſtortum lignum, etſi diſponas in pavimento æquali, non collocatur, non compaginatur, nec adjungitur, ſed ſemper agitatur, & nutat; non quia inæquale eſt, ubi poſuiſti, ſed quia diſtortum eſt, quod poſuiſti: Ita & cor tuum, quamdiu pravum, & diſtortum non poteſt collineari rectitudini Dei, & non poteſt in illo collocari, ut hæreat illi, & fiat rectum: Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt, ideo, Recti corde gloriamini, dixit. Quomodo recti corde gloriantur? Audite gloriationem ipſorum. Non ſolum enim, dixit Apoſtulus, ſed & gloriamur in tribulationibus; nam non eſt magnum gloriari in gaudiis, gloriari in lætitiis, rectus corde etiam in tribulatione gloriatur, & audi quomodo, non fruſtra nec ſupervacuè gloriatur in tribulatione. Vide rectum cor: Scientes, inquit, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris: ſic eſt ergo rectum cor. Cuicunque aliquid accidit, dicat: Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum & non dixit: Dominus dedit, diabolus abſtulit. Intendat ergo charitas veſtra, ne fortè dicatis: Hæc mihi diabolus fecit; prorſus ad Deum tuum refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit, niſi ille, qui deſuper habet poteſtatem, permittat, aut ad pœnam, aut ad diſciplinam ad pœnam impiis, ad diſciplinam filiis.*

Quæ ſit differentia inter cor rectum & cor pravum. Idem l. 1. Pſycha. c. 12. n. 1.

14 Tribulatio electis medicina eſt, reprobis verò venenum, idque eorum culpa; etenim, ut benè obſervat S. Chryſoſt. *Quid de his*, inquiens, *dices, qui frequenter à tribulatione ſubverſi ſunt? Quod non tribulationis opus ſubverſio, ſed illorum imbecillitatis. Nec enim ſi quis infirmum habens ſtomachum, amaram non admittat medicinā ipſum curare valentem, ſed potius atteratur, medicinam non accuſabimus, ſed ſtomachi infirmitatem: ſic & hic mentis facilitatem.* Si ſtomachus eſt robuſtus, *non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit*, qualemcunque amarum bolum obtinendæ ſanitatis ergò degluttet; non ſic, ſi ſtomachus eſt debilis: *Impii autem replebuntur malo*; animabus eorum totum erit venenum.

Tribulatio electis eſt medicina, reprobis verò venenum.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS XCV.

DE VANA GLORIA.

DISCURSUS UNDECIM.

Diſcurſus I. Deus bonorum noſtrorum operum ſibi reſervat laudem, & gloriam; ac propterea nullam exinde concipere debemus vanam gloriam.

II. Complacentia & æſtimatio propriæ laudis radicitus nobis inhæret, ideòque difficillimè evellitur extirpaturque.

III. Vana gloria invadit, & aggreditur etiam perfectiſſimos; ac tunc bellum nobis indicit, & movet, cum de vitiis triumphamus, boniſque operibus divites ſumus.

IV. Ob timorem vanæ gloriæ occultanda ſunt opera bona, dona, gratiæ & favores cœleſtes.

V. Varia proferuntur exempla ſanctorum hominum, qui, ne vanam incurrerent gloriam, ſanctitatem ſuam celarunt.

VI. Modus oſtenditur, quo opera bona, ne perdant meritum, à vana gloria tueri poſſimus.

VII. Qui ob vanam gloriam duntaxat benè operatur, meritorum veræ gloriæ facit jacturam, & ſine omni fructu laborat.

VIII. De jactura veræ gloriæ propter vanam, cum loco æternæ mercedem recipimus temporalem.

IX. Nonnulla alia conſiderantur damna, avidis vanæ gloriæ accidentia.

X. Abominatur ac deteſtatur Deus vanam gloriam, cujus deteſtationis æternus ejus Filius multa nobis reliquit exempla.

XI. Deo accepta referre debemus omnia, quæ facimus bona opera. Ubi & quædam remedia contra hoc vitium tanguntur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

DEUS bonorum noſtrorum operum ſibi reſervat laudem, & gloriam; ac propterea nullam exinde concipere debemus vanam gloriam.

THEMA.

Regi ſæculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo honor, & gloria. 2. Tim. 1. 17.

Omnium donorum tā naturæ, quam gratiæ gloria laus & honor ſoli Deo debetur à quo procedunt.

1 MAchina fortiſſima ad demoliendam vanam gloriam eſt hoc oraculum Sancti Apoſtoli, ſiquidem evidenter nobis indicat, Deo deberi omnem honorem, omnem laudem, omnem gloriam: *Regi ſæculorum, &c.* Quamvis ſacræ litteræ non excludant ab operibus virtutum, quæ à fidelibus fiunt, honorem & gloriam, nihilominus, veluti alio in loco idem declarat Apoſtolus: *Qui gloriatur, in DOMINO glorietur;* omnis gloria immediatè à Deo dependeat, neceſſe eſt, eique de quo ſcriptum eſt: *Operatur in nobis velle, & perficere*, omnia accepta referre debemus: *Origo fontium, & fluminum omnium mare eſt* (ait Sanctus Bernardus;) *virtutum, & ſcientiarum DOMINUS IESUS CHRISTUS. Quis enim DOMINUS virtutum, niſi ipſe eſt Rex gloriæ? Sed juxta Annæ Canticum, idem ipſe DEUS ſcientiarum Dominus eſt. Continentia carnis, cordis induſtria, voluntatis rectitudo ex illo fonte manant, non ſolum; ſed & ſi quis callet ingenio, ſi quis nitet eloquio, moribus placet, inde eſt, inde ſcientia, inde ſapientiæ ſermo. Quid? caſta conſilia, juſta judicia, ſancta deſideria, nonne rivuli fontis illius ſunt?* Cuncta bona naturæ, fortunæ, præcipuè

S.Bern. ſer. 13. in Cant.

verò gratiæ, cui, niſi ſoli Deo attribuenda ſunt? Ergò illi omnis debetur laus, omnis honor, omnis gloria. Et hac de cauſa fortaſſis Sancta Mater Eccleſia inſtituit, ut cujuslibet Pſalmi finis ſit: *Gloria Patri, & Filio &c. Ad locum, unde exeunt* (ſic conſulit S.Bernard.) *revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Remittatur ad ſuum principium cæleſte profluvium, quo uberiùs terræ refundatur. Qualiter? inquis, qualiter dicit Apoſtolus: In omnibus gratias agentes. Quicquid ſapientiæ, quicquid virtutis habere confidis, Dei virtuti, & Dei ſapientiæ deputa Chriſto. Et quis tam inſanus, ais, ut aliunde præſumat?*

Vitium vanæ gloriæ viguit omnibus ſæculis.

2 Experientia nihilominùs docuit, in omnibus ſæculis viguiſſe hoc vitium vanæ gloriæ, complacentiæ, & æſtimationis ſui ipſius, ambitionemque propriæ laudis in bonis operibus naturaliter homini eſſe impreſſam. Quamobrem conſiderandum eſt, vaſtiſſimam hanc Univerſi molem innumeris refertam creaturis, à DEO productam eſſe ad majorem ſui gloriam: *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt.* Ex capite 26. Deuteron. deducitur hæc veritas, cum enim Moyſes populo Hebræo referret ſpecialem, & magnam illam prærogativam, quòd nimirùm Deus ipſum elegiſſet in ſuum populum, dixit: *Dominus elegit te hodie, ut ſis ei populus peculiaris, & cuſtodias omnia præcepta illius, & faciat te excelſiorem cunctis gentibus, quas creavit in laudem, & nomen, & gloriam ſuam.*

Prov. 16. 4.

Deut. 26. 18.

Declaratur apta ſimilitudine cui debeatur honor, & gloria bonorum operum.

3 Inveni ſimilitudinem, qua præſens materia de vana gloria facilè declarari poteſt. Imaginemini vobis, duos ſociali fœdere junctos operam dare mercaturæ, & lucrum inde emergens inter ſe partiri, quorum unus adhibeat laborem, & induſtriam, alter ſubminiſtret ſummam capitalem pecuniæ: ad eum modum conſiderari poteſt, præſentem vitam à DEO datam eſſe hunc in finem, ut negotiemur, & lucrum ingens faciamus (*negotiamini dum venio*) non alterius profectò rei, niſi æternæ, & Cœleſtis gloriæ; in hujus tamen mercaturæ exercitio non negotiatur ſolus homo, neque DEUS vult eſſe ſolus; unde celebris eſt illa Sancti Auguſtini propoſitio: *Qui creavit te ſine te, non ſalvabit te ſine te.* DEUS dicitur ſubminiſtrare, & numerare ſummam capitalem, videlicet, divinam gratiam, qua lucrari poſſumus; dicebat namque Sanctus Apoſtolus, ut ſupra innuimus: *DEUS, operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate: non ego, ſed gratia DEI mecum:* Homo è contra adhibet voluntatem, arbitrium, induſtriam & diligentiam ſuam; in hac ergò partitione Deus contentus eſt lucro honoris, gloriæ: *Inviſibili ſoli Deo honor, & gloria;* deinde vult, ut nobis in futura vita cedat gloria, non vana, ſed eſſentialis, immortalis & beata.

Ex lapſu primorum parentum patet cui debeatur gloria, & honor operum noſtrorum.

4 Caſumne conſideraſtis protoparentum noſtrorum? Rerum omnium creatarum potiebantur dominio: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus;* in ſignum homagii DEUS ab iis exegit duntaxat hunc actum obedientiæ, ne comederent fructum talis pomi: *De omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas.* Tametſi fame etiam periiſſet, obedire tamen tenebatur; ad nobilem namque creaturæ ſtatum evectus, non ut hac, ſed futura frueretur vita, creatus erat. Ex tranſgreſſionis hujus inflicta pœna in claram devenimus notitiam gravitatis peccati, quo offendit DEUM. Caſui noſtro applicemus hanc hiſtoriam: bonorum innumerabilium, quibus libe-

raliſſimus DEUS noſter in præſenti vita nos ditavit, & infinitorum aliorum, quæ nobis præparavit in futura, texamus catalogum: *Bonorum noſtrorum non eget*; aliud à nobis non prætendit, niſi ut non uſurpemus, & tribuamus nobis gloriam ipſi debitam ab omnibus creaturis; ergone adeò temerarii, & audaces erimus, ut illam ipſi ſurripiamus?

Omnis gloria & honor ex operibus noſtris reſultans, Deo debetur. 2. Cor. 3. 5.

5 Axioma Divi Auguſtini eſt: *DEUS coronat in nobis ſua dona, non noſtra merita.* Quis igitur adeò arrogans erit, ut de donis ſibi communicatis vanè gloriari velit, ſibi, & non donatori aſcribens honorem? *Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex DEO eſt, qui idoneos nos fecit.* Quid, amabo, erat homo, priuſquam à Deo crearetur, niſi pauxillum luti campi Damaſceni? Aſt quando *manus Domini fecerunt me, & plaſmaverunt me*, uti Regius Propheta canit, *minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria &c.* Totus igitur quantus, & qualis eſt, Deo totum acceptum referre, omnemque ei laudem, honorem & gloriam, quę ex operationibus ſuis reſultare poteſt, attribuere debet: *Sufficientia noſtra ex Deo eſt.*

S. Bern. in cit. loc. Explanatur propoſitum per hiſtoriã Joſeph, & uxoris Domini ſui.

6 Sanctus Bernardus, ut nobis demonſtret, ſoli Deo deberi gloriam, Joſephi allegat exemplum: *Joſeph cum domum, & omnia bona Ægyptii domini ſui ſibi credita ſciret, dominam non ignoravit exceptam, & ob hoc non acquievit contingere. Non eſt, inquit, ex omnibus bonis domini mei, quod non in mea poteſtate ſit, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor eius es. Mulierem noverat gloriam eſſe viri, & iniquum ſibi iudicabat vice contraria inglorium facere eum, qui ſe fecerat glorioſum. Advertit homo DEI ſapientia prudens, virum uxorem fortiter tanquam propriam zelare gloriam, ſibique ipſi retinuiſſe ſervandam, non alii crediſſe; & manum ad non conceſſum extendere non præſumpſit. Quid ergo? Homo zelat gloriam ſuam, & Deum audet velle fraudare de ſua, quaſi non zelantem? Sed audi, quid dicat: Gloriam, inquit, meam alteri non dabo. Quid ergo dabis nobis Domine?* Paulò ante obſervaverat, Hierarchias Angelicas, quando in Nativitate Domini in terram deſcenderant, ceciniſſe: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax*; unde jam ſubdit mellifluus Doctor: *Pacem, inquit, do vobis, pacem relinquo vobis. Sufficit mihi, gratanter ſuſcipio, quod relinquis, & relinquo quod retines. Sic placet, ſic mea intereſſe non dubito. Abiuro gloriam prorſus, ne forte ſi uſurpavero non conceſſum, perdam merito & oblatum.*

Filii Iſrael victis Chananæis gloriam victoriæ ſibi non arrogarunt. Joſ. 10. 12.

7 Celebris eſt victoria illa memoratu digna, Joſue capite decimo, quam de Chananæis reportarunt filii Iſrael, quando nimirùm ad imperium magni ducis Joſue ſtetit ſol in firmamento cœli: *Sol contra Gabaon ne movearis.* Quod verò noſtro inſervit propoſito, refert Sacer textus hiſce verbis: *Reverſuſque eſt omnis exercitus ad Joſue in Maceda, ubi tunc erant caſtra, ſani & integro numero, nullusque contra filios Iſrael mutire auſus eſt.* Quòd ex populo gentili, & idolis dedito poſt ſanguinolentum adeò, & ferocem conflictum, viſoque tam ſtupendo miraculo, nemo caput erigere ac muſſitare auſus fuerit, non miror; at quòd nullus Hebræorum poſt obtentam victoriam, poſt præclara ſpolia ab hoſtibus reportata, poſt adepta trophæa adeò glorioſa, neque etiam os aperuerit, ſed totus populus humilis, modeſtus & taciturnus ibidem ſteterit, quomodo hoc intelligendum? Septuaginta in Bibliis Sixti legunt: *& non mutivit quiſquam ex filiis Iſrael lingua ſua.* Milites poſt reportatam victoriam ſolent eſſe arrogantes, ſuperbi, vanè gloriari, ſeſeque jactare de factis ſuis heroicis in prælio oſtenſis; id tamen non contigit hâc occaſione: Audite Gloſſam Interlinearem: *Id eſt, nullus ſe iactavit de victoria ſua, ſcientes, quia Ieſus eſt, qui vincit. Omnia in figura contingebant illis: Militia eſt vita hominis ſuper terram:*

Gloſſ. Interl.

Quando pro adeptione terrę promiſſionis, nempè, cœleſtis beatitudinis, & gloriæ debellamus, & ſuperamus inimicos, mundum, carnem, dæmonem, tunc veros nos demonſtrabimus milites Joſue, puta, JESU Salvatoris mundi, ſi nec os aperuerimus, id eſt, ſi victoriarum noſtrarum gloriam non nobis attribuerimus, ſed Chriſto: *Non ego, ſed gratia DEI mecum.*

Philoſophi placentes ſibi ipſis in heroicis ſuis operibus, illa vitiarunt vana gloria. Cyp. de bono pat.

8 Plurimi Philoſophi gentiles heroicos virtutum actus exercuere, quibus, uti conſtat omnibus, refertæ ſunt hiſtoriæ præteritorum ſæculorum; eorum tamen nullus apud cœleſtem remuneratorem exinde reportavit aliquod meritum; rationem reddit Sanct. Cyprianus, nonnulla ſimul afferens ſacrę Scripturæ teſtimonia, cum ait: *Sapientia mundi huius ſtultitia eſt apud Deum; ſcriptum eſt enim, Reprehendam ſapientes in aſtutia ipſorum; & iterum: Cognovit Dominus cogitationes ſapientium, quia ſunt ſtultæ. Quare ſi ſapientia illic vera non eſt, eſſe non poteſt & vera patientia. Nam ſi ſapiens ille eſt, qui eſt humilis, & mitis, Philoſophos autem nec humiles videmus eſſe, nec mites, ſed ſibi plurimum placentes* (Ecce malitiam efficientem actus illos vitioſos, qui aliàs fuiſſent virtuoſi, & meritorii, nempè, vanam eorum complacentiam, vanam gloriam) *& hoc ipſo quod ſibi placeant*, pergit idem Sanctus, *Deo diſplicentes, apparet, illis veram non eſſe patientiam, ubi ſit inſolens affectata libertatis audacia, & exerti ac ſeminudi pectoris inverecunda iactantia.* Exclamabat S. Bernardus Deo loquens: *Tibi Domine, tibi gloria tua maneat illibata.*

S. Bern.

Judith victoriam de Holoferne reportatam ſoli Deo habuit acceptam.

9 Inter memorabiliora ſtratagemata & triumphos, ampliſſimo ſacrorum Bibliorum comprehenſos volumine, referendus quoque eſt triumphus ille, quem vidua quædam reportavit de Holoferne, qui armorum ſuorum potentia tremebundum totum reddebat mundum. Porrò in hoc ſpeciatim heroicam ſuam oſtendit virtutem, quòd miraculoſam illam victoriam Deo prorsùs aſcripſerit, & ne exinde vanæ gloriæ conciperet ſpiritum, nec minimam illius trophæi memoriam (uti apud omnes alias in uſu eſt) in domo ſua toleravit, & reliquit; imò audiamus ſacrum textum: *Porrò Judith univerſa vaſa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum, quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius, obtulit in anathema oblivionis.* De Juda Machabæo notat S. Bernard. *Judas Machabæus, multis & ipſe inclytus victoriis, cum frequenter exultanti populo pacem fortiter pugnando tribuiſſet, nunquid gloriam quandoque eſt partitus alicui?* Addit paulò poſt, diſcurrens de Deo: *Solus cuncta creavit, ſolus de hoſte triumphavit, ſolus captivos liberavit, & ſocium habebit in gloria? Et brachium, inquit, meum auxiliatum eſt mihi. Item, Torcular calcavi ſolus, & de gentibus non fuit vir mecum. Quid mihi ergò cum victoria, ſi nec in prælio fui? Impudentiſſimè mihi arrogo vel gloriam abſque victoria, vel victoriam ſine pugna.*

Judith 16. 23. Similiter fecit Judas Machab. S. Bern.

Cum Deus ſit adiutor noſter in vincendis noſtris inimicis, ipſi debetur omnis gloria.

10 Quando paſſiones noſtras vincimus, & infernalis inimici ſuperamus inſultus, & inſidias: *Dominus adiutor noſter*, ipſe eſt, qui pugnat, & vincit in nobis: *Niſi quia Dominus adiuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea.* Ubi faciles quaſdam ſimilitudines ſubminiſtrat S. Bernardus, inquiens: *Nec laus calami laudabilis eſt pictura ſive ſcriptura, nec gloria linguæ aut labiorum ſermo bonus. Tempus eſt, ut & Propheta loquatur: Nunquid gloriabitur, inquit, ſecuris contra eum, qui ſecat in ea; aut exaltabitur ſerra contra eum, à quo trahitur? Quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus, qui utique lignum eſt; ſic contra Dominũ omnis qui gloriatur, ſi non in Domino glorietur.* Sequitur poſt pauca: *Secura tunc erit unicuique laus à Deo his duntaxat, qui humanas laudes contempſerint. Nam gloria in confuſione eorum, qui terrena ſapiunt; dicente etiam David, Qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos. Fratres, ſi hæc ſcitis, nemo veſtrum velit laudari in vita ſua, quia quicquid hic favoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipſi furaris. Tibi enim unde gloria putride pulvis, tibi unde? De vita ſanctitate? Sed ſpiritus eſt, qui ſanctificat, ſpiritus dico, non tuus, ſed DEI. Et ſi prodigiis, aut ſignis effulgeas, in manu tua fiunt, ſed virtute DEI. An blanditur popularis favor, quod verbum bonum, & bene forte deprompſeris? Sed Chriſtus donavit os, & ſapientiam; nam lingua tua quid, niſi calamus ſcribentis? & hoc ipſum mutuo accepiſti.* Tandem concludit Melliſ. hiſce verbis: *Omnis igitur de bonis multi-*

Digitized by Google

multiformis gratia apparentis in vobis referatur ad ipſum laus, laudabilium ſiquidem univerſorum auctorem, & largitorem.

Claudus à S. Petro ſanatus, ſtatim cum illo intravit templum gratias agens Deo. Act. 3. 8.

11 Attentam promeretur reflexionem hiſtoria, quæ Actor. 3. refertur de duobus Apoſtolis Petro, & Joanne, qui in aſcenſu ad templum, præſente magno populi Hebræi concurſu, celebre patrarunt miraculum, greſſum reſtituentes alicui claudo, qui ibidem ad portam templi Specioſam petebat eleemoſynam. Ubi obſervandum, quod & notat Sacer textus: *Intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans DEUM;* ac ſi claudum jam ſanatum unà inſtruxiſſent in agendo gratias, non ſibi, ſed Deo. Sed quid contigit? cum homines turmatim accurrerent ſpectatum manifeſtum hoc miraculum, S. Petrus in medium prodiit, & cum proteſtatione dixit, miraculoſam claudi hujus reſtitutionem, non ſibi, ſed Chriſto Jeſu Crucifixo aſcribendam; ac proindè ei ſoli dandam eſſe omnem laudem, & gloriam: *Reſpondit ad populum. Viri Iſraelitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute, aut pietate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, &c.*

Ibid v. 12. S. Pet. gloriā illius miraculi aſcripſit Jeſu Crucifixo.

Quamvis autem SS. Apoſtoli omnem à ſe amoverint gloriam, totam ſoli Deo tribuentes, ac nihil ſibi reſervantes; non tamen propterea remanſerunt ſine honore, & gloria, ut benè notat D. Chryſoſtomus, aſſerens: *Sic tamen contempta gloria magis ſeipſos glorificabant.* Voluit Vicarius Chriſti in primis hiſce miraculis, quæ operabatur, omnes illos, quorum opera tanquam inſtrumento uſurus fuerit Chriſtus Dominus, inſtruere ac docere humilitatem ac modeſtiam, quatenùs in bonis operibus, virtutumque exercitiis, vanam gloriam, & propriam jactantiam fugere, ſoli Deo verò omnem laudem, honorem & gloriam attribuere debeant.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Complacentia, & appetitus propriæ laudis adeò tenaciter nobis inhæret, & radicitùs impreſſus eſt, ut difficillimè erui, & evelli poſſit.

THEMA.

Qui gloriatur, in Domino glorietur. 2. Corinth. cap. 10. verſ. 17.

1 FRatres (D. Gregorii Magni conſilium eſt) *ſi vere divites eſſe vultis, veras divitias amate.*

Vana gloria nobis valdè connaturalis, initium habuit in cœlo, & in paradiſo.

Quia Sanctus Paulus optimè noverat, quàm connaturalis eſſet gloria homini à primordio nativitatis ſuæ, non eam illi prohibuit, ſed dixit: *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Vana gloria tam in Cœlo, quàm in terra, in primitiis Angelicæ, & humanæ naturæ ſuam habuit originem; ſiquidem Lucifer Angelorum pulcherrimus de propria gloriando pulchritudine, & excellentia thronum ſuum Altiſſimi ſolio parem facere præſumpſit: *Super aſtra Dei exaltabo ſolium meum. Similis ero Altiſſimo.*

Iſa. 14. 14.

Protoparentes noſtri pariter non contenti ſublimi illo ſtatu, in quo creati fuerant, ad ſublimiora aſpirarunt: *Eritis ſicut Dii*; undè meritò dixit Hildebertus: *Superbia natione cœleſtis ſublimes appetit mentes, & veluti ad proprios revolans ortus, in gloriam, & puritatem irrumpit hominum, qua a gloria, & puritate prorupit Angelorum.*

Hildeb. ep. 52.

Hæc propria ſui ipſius æſtimatio, & vana gloria contaminat etiam perfectiſſimos. Audiamus, qua phraſi hoc vitium deſcribat Sanct. Chryſoſtomus, exponens hunc textum Evangelii: *Attendite autem, ne faciatis eleemoſynam veſtram coram hominibus ut videamini ab eis*, ait: *Impotentiſſimam hic hominum eliminat paſſionem, rabiem quandam ſcilicet, ac furorem, quem ab aliis vitiis emendati, de inanis gloria amore patiuntur.*

Chr. in Matt. c. 9.

Similiter explanando hoc aliud documentum: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus*, ſcribit: *Poſtquam in ſtudium philoſophiæ induxit, tum jam peſtem quæ bona operantibus inſiſtere, & latenter etiam obrepere conſuevit, interemit.*

Matt. 6. 1. Vana gloria eſt pernicioſa peſtis.

Peſtis maligna quædam infirmitas eſt, quę non apparet oculo, ſed circa cor occultè ſerpit. Vana gloria quoque frequenter non prodit in conſpectum hominis; imò profundam nonnunquam fingit humilitatem, ut majorem pariat exiſtimationem, & honorem. Proſequitur Divus Chryſoſtomus: *Non enim vana gloria peſtis ferè gignitur, niſi cum plurima præcepta fecerimus.* Peſtis eſt, quæ illis præſertim adhęret, qui ad amuſſim obſervant, adimplentque leges, & præcepta divina.

2 Theophilactus obſervat verbum hoc: *Attendite*, dicens: *Quaſi de aliqua mala beſtia dicat: attende, ne te dilaceret.* Dionyſ. Carthuſ. in eadem commentando verba, diligenter obſervat, Cœleſtem Magiſtrum poſt promulgationem quorundam præceptorum ſummæ perfectionis opportunè nos monere, ut nobis caveamus à vana gloria: *Congruentiſſimè admonet vitare vulpeculam, utpote, vanam gloriam, quæ tunc fortius ac latentius ingredi ſolet, & pulſare, non ſolum puſillos, ſed & proficientes & fervidos.*

Vana gloria eſt mala beſtia. Theoph. in Matt. Dio. Car. ib.

3 Aptam Sanctus Nilus exponit ſimilitudinem, qua exprimitur difficultas, quam in eradicanda vana gloria deprehendimus; tametſi enim ad eam deſtruendam omnem adhibeamus induſtriam, ſemper nihilominùs in nobis conſurget, & pullulabit occulta aliqua complacentia: *Tribulus verè*, inquit, *eſt inanis gloria; nam in quamcunque tandem partem reciderit, rectum ſemper ſtimulum ſtatuit.*

Vana gloria difficillime eradicatur. S. Nilus de vana glor.

D. Chryſoſtomus quoque tangit hanc difficultatem in extirpanda vana gloria, cum ait: *Gravis quidem eſt gloriæ amor: gravis inquam, & multarum ipſa ſpinarum plena gloria, & quæ difficile tolli poteſt.*

Chr. ho. 29. in Joan.

Ultimus finis noſter, ob quem creati ſumus, eſt; ut tandem obtineamus quidem gloriam, at veram & æternam: quid facit aſtutus ſerpens, quamdiù in hoc exilio peregrinamur? cùm operum bonorum nos conſpicit cumulatos meritis, continuò nobis inſidiatur, prædæ eorum inhians; quem in finem nos extimulat, ut vanam de illis concipiamus gloriam, & ea mediante totius meriti faciamus jacturam, de qua ſcriptum eſt: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.* Aſt inſidiæ hujuſmodi frequentes ſunt, & tentatori faciles, quia novit hominem propriæ æſtimationis, laudis & gloriæ eſſe amiciſſimum, & avidiſſimum; unde dicebat S. Proſper: *Quas enim vires necendi habeat humana gloriæ amor, non ſentit, niſi qui ei bellum indixerit, quia etſi facile eſt cuique laudem non cupere, dum negatur, difficile tamen eſt ei non delectari, cum offertur.*

Proſper. de ſent. c. 317.

4 *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* In hæc verba S. Bernardus contexuit ſermonem, quem exorditur hiſce verbis: *Noverat Apoſtolus, gloriam propriam eſſe Creatoris, non creatura, ſecundum illud: gloriam meam alteri non dabo; itemque: Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Sed conſideravit, rationalem creaturam adeo affectare gloriam, ut, aut vix, aut nunquam ab hoc compeſci deſiderio poſſit, quippe quæ ad imaginem facta eſt creatoris; propterea ſecundum datam ſibi a Deo ſapientiam ſaluberrimum adinvenit conſilium, dicens: Quandoquidem perſuaderi nobis non poteſt, non gloriari ſaltem qui gloriatur, in Domino glorietur.*

Non in nobis, ſed in Domino gloriari debemus. S. Bern. de trip. glor.

Idem Mellifluus ſerm. 13. in Cant. de quo diſc. præced. eſto aſſerat nonnullos tantam attigiſſe perfectionem, ut ſint exempti ab hiſce ſtimulis propriæ complacentiæ, & laudis; attamen *quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.* Verba S. Doctoris ſunt ſequentia: *Magna & rara virtus eſt, ut magna licèt operantem magnum te neſcias; & manifeſtam omnibus, tuam te ſolum latere ſanctitatem; mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare: hoc ego ipſis virtutibus mirabilius judico; fidelis reverà famulus es, ſi de multa gloria Domini tui, etſi non exeunte ex te, tamen tranſeunte per te, nihil tuis manibus adhærere contingat.*

Idem ſer. 13. in Cant.

5 Sanctus Philippus Nerius, qui ſummorum Pontificum erat oraculum, & ſanctitatis miraculum, tametſi hæc omnibus eſſent notiſſima, ob hoc tamen pręcipuè admirabilis fuit, quia *amabat neſciri, & pro nihilo reputari*: undè cum quadam vice ei diceretur, quòd eſſet Sanctus, ſancta quadam impatientia reſpondit: Sum unus diabolus. Frequenter in ore habebat pulchra hæc verba: *Spernere Mundum, ſpernere nullum*

S. Phil. Ner. fuit magnus contemptor gloriæ, & ſui ipſius.

ſpernere ſeipſum, ſpernere ſe ſperni: at concludebat: *Hæ ſunt dona ſuperni*. D. Chryſoſtomus propoſito noſtro conformiter, & appoſitè ait: *Pecunias quidem facilè quiſque contemnet*. Quot reperiuntur in Clauſtris, & monaſteriis ſepulti, extremę paupertatis vota emittentes, ditiſſima ſæculi conculcantes patrimonia? ſucceſſu tamen temporis conſpicieris ambientes exiſtimationem hominum, à Magnatibus honorari, à populo deprædicari: *Porrò honoris eſſe negligentem maximo labore indiget* (proſequitur idem S.) *magnæ philoſophiæ, & animæ cujuſdam angelicæ, & quæ ipſum vertex cardinis cœleſtis attigerit, certum argumentum.*

Chr. ho. 2. ad Tit.

6 Invenietis homines hiſpido cilicio coopertos, diſciplinis emaceratos, extenuatos jejuniis, omnium ſe ſubſternentes pedibus; at eodem tempore tentatos vana gloria, adeò ut pati nequeant, ſi ab aliis ſpernantur. Audiamus S. Auguſtinum: *Sæpè homo de ipſo vanæ gloriæ contemptu vanius gloriatur; non enim contemnit, dum gloriatur intus.* Febris maligna extrinſecùs non apparet, quia intùs operatur, & decipit; ita facit vana gloria, quæ eſt majoris malignitatis; foris oſtendit alienationem à laudibus, contemptum humanæ gloriæ; at intùs in corde complacet ſibi de bona, quam habet apud alios, exiſtimatione. S. Hieronymus cuidam religioſæ virgini hoc dedit conſilium, nè plus ſibi complaceret in recuſatione laudum, & applauſuum, quàm in ipſiſmet applauſibus: *Nec ſatis religioſa velis videri, nec plus humilis quam neceſſe eſt, nè gloriam fugiendo quæras; plures enim paupertatis, miſericordiæ atque jejunii arbitros declinantes, hoc ipſo cupiunt placere, quod placere contemnunt; & mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur.* Audiamus S. Jo. Climacum: *Jejunans, inanis gloriæ cupidus ſum: abdo me, ut ignotus ſim: tanquam prudens rurſum gloriam appeto: ſplendidè veſtitus, ab illa vincor: vili habitu tectus rurſus gloriam cupio: loquens vincor, tacens rurſum victus ſum; utcunque proſeceris iſtum tribulum, aculeus ſtat rectus.*

Vana gloria comparatur febri malignæ. Aug. l. 10. Confeſſ. c. 35.

S. Hier. l. 2. ep. 17. de cuſtod. Virg. Euſtoch.

Apud Anton. in Meliſſa p. 2. c. 74.

7 M. Tullius de vehementi hac propenſione, & pruritu cuilibet homini communiter innato, oratione pro Archia poeta, mentionem quoque facit, cùm perorat: *Trahimur omnes laudis ſtudio, & optimus quiſque maximè gloria ducitur. Ipſi philoſophi in illis libellis, quos de contemnenda gloria ſcribunt, nomen ſuum inſcribunt: in quo prædicationem, & nobilitatem deſpiciunt, prædicari ſe, & nominari volunt.* Valerius Maximus, author quoque gentilis, & in examinandis virtutibus inſignium hominum valdè practicus, veluti deducitur ex ejuſdem operibus, iſtius fuit opinionis, & ſententiæ, quòd nulla humilitas etiam profundiſſima ab antiquis exhibita ab ambitione, & aviditate propriæ laudis exempta fuerit: *Nulla eſt*, inquit, *tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur, quæ etiam à claris viris interdum ex humillimis rebus petitur.*

M. Tull. orat. pro Archia. Quomodo Philoſophi contemptores gloriæ, illam iactati fuerint.

Valer. M. l. 8. de memor.

8 Godefridus per lepram, cujus mentio fit in lib. Levit. intelligit ſuperbiam occultam, cui multas adaptat conditiones, ſimulque difficultatem, quæ in curanda illa occurrit, oſtendit: *Ecce cum præcipit lex, ut poſtquam in veſtimento lepra apparuerit, locus lepræ à ſolido dividatur, & quicunque ſuperbus fuerit, ei, ſi fieri poteſt, elationis materia ſubtrahatur: Invenies tamen, qui nihil hac diligentiæ remedii conſequatur.* Obſervate, quæſo, exempla, quæ cit. author ſtatim allegat, ab experientia deducta: Nam ſi fortè pro abſtinentia gloriatur, ſubtracta ei jejunandi facultate, tumet cogitatione, dum ſe tantæ virtutis attendit, quem opus ſit refrenare. Item ſi pro doctrina ſua elatus, dicendi privatur officio, ſola cujus ſibi conſcius eſt, inflatur doctrina; & ſi quis loco ipſius hoc opus ſuſceperit, quicquid dicere potuerit, parvipendit. Denique concludit, admodùm difficile eſſe, ut myſtica hæc lepra prorſus ſuffocetur: *Hæc eſt lepra volatilis & vaga, quæ hinc avulſa, ibi protinus oritur.*

Superbia & vana gloria comparantur lepræ. Godefrid. in Levit. c. 13. à pag. 47. uſque ad 59.

9 Celebre eſt factum illud Diogenis Cinici, quando unà cum aliis philoſophis invitatus fuit ad domum, & prandium Platonis; hujus enim domum ingreſſus, cubiculum unum conſpexit tapetibus valdè nitidis, & arte elaboratis exornatum, quos omnes à parietibus avulſos pedibus conculcavit, ſpectante etiam ipſo Platone: qui cùm injurioſæ actionis hujus peteret cauſam, reſpondit: *Calco Platonis faſtum*: at appoſitè ſapiens Philoſophus repoſuit: *Sed majori faſtu*. De eodem Cinico ſcribitur, quòd tempore hyemali, frigore prædominante intenſiſſimo, aquis gelu concretis ſe immerſerit, ut nimirùm laudem, & nomen hominis patientis aucuparetur: cùmque plurimi ad hoc conveniſſent ſpectaculum, & nonnulli compaſſione moti ipſum rogaſſent, nè tanto ſe exponeret periculo, & tormento, ſapienter reſpondit Plato, optimè ſibi perſpectam eſſe occultam Diogenis vanam gloriam: *Si vultis miſereri, abite*: inſinuare volebat, quòd vanæ oſtentationis ergò totum id ageret. In hoc ſenſu Salvator noſter Phariſæis improperabat: *Omnia opera faciunt, ut videantur ab hominibus*. Ex quibus hanc deducamus conſequentiam: Si antiqui illi philoſophi, inter quos excellebat Diogenes, in tanta apud mundanos erant exiſtimatione, ſolidaque virtute credebantur eſſe prædití, & tamen medulla ejus vanæ gloriæ toxico infecta erat; quid dicemus de pruritu hujus malignitatis? S. Auguſtinus, non obſtante, quòd damna hujus vitii optimè cognoſceret, & contrarium ageret, dolenter conquerebatur: *Hoc mihi ipſe, canto quotidie, & tamen vehementer cum adverſario dimicans, ſæpè ab eo vulnera capio, cum delectationem oblatæ laudis nihil auferre non poſſum.*

Diog. Cinic. vanæ gloriæ ſuit ſectator.

Aug. ep. 64. ad Aurel. lib. 46. 10.

10 De S. Dominico legitur, quòd cum prædicando, & concionando copioſiſſimam animarum collegiſſet meſſem, ac propterea ab omnibus ei applauderetur, honoreſque exhiberentur maximi, fugæ ſe dederit: interrogatus, cur id feciſſet, reſpondit: *Quia plures ibi me honorant, hic verò omnes me impugnant*: quod dixit eo in loco, ad quem ſe receperat, ubi plurimos videlicet habebat perſecutores, & continuas cum hæreticis controverſias. Ecce, unus igitur S. Dominicus, qui etiam in ipſam mortem, à qua nonnullos ad vitam reſuſcitaverat, authoritatem habebat, non auſus fuit in arenam deſcendere & pugnare cum vana gloria, ſed fuga ſe ſalvavit: Voluit potius capere ſuum refugium inter perſecutiones injurias, & opprobria hæreticorum, quàm quòd inter laudes, & applauſus converſi populi tanto ſe exponeret periculo, & ſtimulo vanæ glorię: *Conveniat unuſquiſque cor ſuum* (ait S. Hieron.) *& in omni vita inveniet, quam rarum ſit, fidelem animam inveniri, ut nihil ob gloriæ cupiditatem, nihil ob rumuſculos hominum faciat: neque enim ſtatim qui jejunat, Deo jejunat, aut extendens pauperi manum, Deo fœnerat; vicina ſunt vitia virtutibus; difficile eſt, Deo tantùm judice eſſe contentum.*

S. Domin. fugit vanæ gloriæ occaſionem.

Hieron. cont. Lucif. c. 6.

11 Verùm quàm difficile ſit extirpare, & radicitùs evellere hanc peſtem è corde noſtro, vel ex eo maximè liquet, quòd nos illam naturaliter quæramus, amemus, palpemus; imò in illius ruamus amplexus: ſiquidem unuſquiſque honoris, laudis & glorię avidus eſt, imò & plurimi ad perfectionem tendentes, nonnunquam in hunc impingunt ſcopolum ſub palliato boni finis prætextu. Quapropter S. Baſil. M. ſeriò monebat omnes: *Fugiamus inanem gloriam, dulcem ſpiritualium operum ſpoliatricem, jucundum animarum noſtrarum hoſtem.* Qui videntur eſſe amici noſtri maximi, quales ſunt noſtri appetitus propriæ ęſtimationis, gloriæ & complacentiæ, ipſi fures ſunt, & prædones noſtri. Audiamus Euſebium, quid ſuis monachis ſermocinando dixerit: *Hæc eſt ſpiritualium bonorum ratio, ut cum ea ſummo labore conſtet acquiri, tam facile pereant, ut vix poſſit intelligi: & inde eſt, quod nos interdum ſanctos putamus, quia lucra de laboribus æſtimamus, & detrimenta ſubſequentia deprehendere non valemus: Quam frequenter indicationis malum, vanitatis ac jactantiæ morbum, dum non ſentimus, incurrimus.*

Quare difficulter vitari poſſit vanæ gloriæ appetitus.

Baſil. Conſt. monac. c. 11.

Euſeb. 8. ad monach.

DIS-

Digitized by Google

DISCVRSVS III.
ARGUMENTUM.

Vana gloria aggreditur etiam perfectos, & tunc bellum nobis indicit, cùm de vitiis triumphamus, boniſque operibus divites ſumus.

THEMA.

Etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis. Luc.10.17.

Vana gloria ex lucro ſibi damna.

1 SAnctus Euagelista Lucas cap.10. ſingularem notatuque dignam vanæ gloriæ tangit malitiam, qualis eſt, quòd ex lucro ſuo eliciat, & reportet damna. Septuaginta duo diſcipuli variis viſitatis locis, in quibus, Euangelicam ſeminaverant doctrioam, ex miraculis quæ ibidem patraverant, & plurimarum animarum converſione vanam conceperant gloriam; quamobrem glorioſi redeuntes ad Chriſtum, jactabant ſe, & gloriabantur, quòd etiam dæmonia ſibi ſubjicerentur: *Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis.* Advertens ergò Salvator noſter aſtutiam infernalem, nimirùm, maligoos ſpiritus ipſorum ſubjici dominio eo fine, ut ipſi diſcipuli vanæ gloriæ, & præſumptionis viciſſim ſubjicerentur dominio, *ait illis: Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.* Propoſuit illis caſum rebellium Angelorum, ortum ab arrogantia, & præſumptione, ut ſcopulum, in quem ab initio alliſerant, intelligerent: *Fulgur eſt ſymbolum ſuperbiæ, & vanæ mundi gloriæ* (ſcribit Cornelius à Lapide): *hæc enim inſtar flammæ fulgureæ coruſcat, & illico evaneſcit, juxta illud: Sic tranſit gloria Mundi.*

Cornel. à Lap. ibid.

Diabolus per vanam gloriam invadit etiam perfectos.
Job c.40.18.

2 Ecce quàm verum ſit, quod ſcribit Job: *Habet fiduciam, quod influat Iordanis in os ejus.* Noo meminit maris, pelagi, oceani, eſto inſatiabilis: ſed Jordanis, quia ſpiritu Prophetico prævidebat, per hunc fluvium figurari, & deootari perfectos & ſanctos: Præterquam enim ſinu ſuo complexus eſt Arcam Domini, vidit Spiritum ſanctum in forma columbæ, & aquis ſuis miniſterio manum magni Baptiſtæ baptizavit & lavit Verbum æternum incarnatum. Ecce igitur myſterium, cur dicatur, quòd diabolus ſperet abſorbere Jordanem, quia malignos hic ſpiritus inceſſanter deſiderat devorare innocentes: non per viam extorſionis, adulterii, apoſtaſiæ, ſacrilegii, aut ſimilium exceſſuum: benè quidem per vanam complacentiam, vaoamque gloriam in propriis operibus, quæ aliàs perfecta eſſent, & ſancta.

Diabolus tentavit Christum ipſummet vana gloria.

3 Si Lucifer neque ipſum etiam Dei filium eximere voluit à ſuis aſſultibus, & tentationibus (diſponente ità æteroo ſuo Patre, *ut per omnia fratribus aſſimilaretur: tentatum per omnia*) cur expectavit ad trigeſimum uſque annum? Obſervate unam vocem in S. Matth. quæ non ponitur ſine myſterio: *Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum a ſpiritu, ut tentaretur.* Aſt illud, *Tunc*, ad quid refertur? Ad illud, nimirùm, quod idem S. Euangeliſta, & alii cum ipſo jam retulerant de eminentiſſima ſanctitate Chriſti, cœleſti teſtimonio palam confirmata, & à Præcurſore in ripa Jordanis demonſtrata: *Ecce agnus Dei.* Quàm primùm igitur aſtutus ſerpens advertit Redemptorem noſtrum donis, virtutibus, meritis omnibus cumulatum, nec poſſe ſibi occurrere ditiorem prædam, tentavit illum: *Tunc accedens tentator, dixit ei.* Aſt qua via tentavit illum, aut quem modum fini, & ſcopo ſuo cenſuit eſſe congruentiorem aptioremque? Vanam gloriam: Dæmon haud ſibi perſuadere poterat, Chriſtum eſſe filium Dei, tametſi cœlitùs audiviſſet illius teſtimonium; nihilominùs vana eum palpavit laude, & glorioſiſſimum hunc ei dedit titulum: *Si filius Dei es*, petens ſimul lapides oblatos tranſmutari in panes: *Dic ut lapides iſti panes fiant. Non dixit, ſi eſuris*, (obſervatio D. Chryſoſtomi eſt) *ſed, ſi filius Dei es, videlicet, exiſtimans poſſe aliquid per laudum blandimenta ſuffurari. Serpens erat callidior:* Poſt adhibitam omnem vafritiem, & ſagacitatem ſuam, efficacius aptiuſque non adinvenit medium, quo, quem filium Altiſſimi ſuſpicabatur, daret præcipitem, quàm vanam gloriam; hæc enim illa eſt, qua ſuffragante parantur aſſultus, ſtruontur inſidiæ, navibus opulentis gratiæ mercibus oneratis.

Math.4.1.

Chryſoſt. ho. 13.

Vana gloria eſt tinea virtutum.
Baſil. de conſtit. mon. c. 11.

4 S. Baſilius vanam gloriam nuncupat *Tineam virtutum.* Tinea generatur in pannis, ex lana ſubtili, pura & pretioſa coofectis: eodem modo vana gloria io cordibus virtute præditis, & perfectis dona, merita, alioſque actus perfectionis devorare ſolet; tunc verò generatur, quando quis eſt in culmine perfectionis, aut ad illam tendit. D. Petrus Chryſologus aliam comparationem, qua eandem exprimit veritatem, inducit: *Crudeli arte*, inquit, *virtutes truncat mucrone virtutum: jejunium jejunio perimit: oratione orationem evacuat: miſericordiam miſeratione proſternit.* S. Joan. Climacus ingenioſam hanc facit reflexionem: *Gaudet formica dum perficiatur triticum, cenodoxia verò dum congregentur opes: gaudet illa ut furetur, hæc autem ut diſſipet.* Tempore æſtatis videbitis formicas curſitantes circa horrea, ut frumentum ex ſpicis excuſſum præſtolentur, & ad ſua deferant ſpelæa; paucos reperietis, qui illas impediant, non curantes damnum illud, quod parvi pendunt; imò ſunt, qui minutiſſimi gregis hujus ſpectantes induſtriam, & ſedulum laborem, exindè multùm admirantur, & recreaotur. Similem effectum in nobis operari videtur vana gloria: attendit inimicus noſter, & præſtolatur, donec graoum meritorum, & operum perfectionis pervenerit ad maturitatem, videlicet ad ſummam perfectionem; præſtolatur, inquàm, quouſque aliquis ſit ferventiſſimus, & aſſiduus in orationibus, cootinuus io revelationibus & ecſtaſibus, quouſque ditatus ſit gratia miraculorum, dotatus dono prophetiæ: expectat, donec ſit in conceptu, & veneratiooe apud omnes, & tunc ubique facit reſonare laudes, & applauſus, eugè, eugè: omnem adhibet conatum, & artificium, ut vaoa gloria, & complacentia propria inſerpat, & leniter invadat animam: *Videbam ſatanam ſicut, &c.*

Chryſol. ſer. 7.
Aliæ comparationes.
Climac. gr. 22.

Vaoa gloria inſtar Hederæ creſcit juxta virtutes.

Nilus orat. 7. de vana gloria.

5 Audiamus quoque hanc ſimilitudinem, quam nobis tradit S. Nilus: *Hedera, ait, ſic arborem complectitur, ut cum altius ſe ſuſtulerit, radicem areſaciat; inanis gloria ſic juxta virtutes naſcitur, ut non recedat, prinſquam vim illarum exciderit.* Quò magis virtus ſpleneſcit, quò ampliùs proficit ſpiritus, tantò firmius pedem figit vana complacentia, & vana gloria, niſi ſimus cauti & ſeriò advigilemus. Audiamus, quàm ingenioſè de illa diſcurrat adhuc Chryſologus: *Vana gloria, ſecretum virus, virtutum fucus, tinea ſanctitatis.* In Republica apum benè ordinata, ſunt aliquæ, quæ apparent eſſe apes, at non ſunt: *Fucus genus eſt inſecti, apis ſimilitudine, ſed majori corpore, quod non mellificat, neque operam aliquam præbet in faciendo opere; conſumit alimenta, quæ apes congeſſerunt.* In anima alicujus hominis Chriſtiani reperietis nonnunquam multas apes, puta, virtutes, quæ componuot, menſæque divinæ præparant mel ſuaviſſimum: de ſimili ape S. Urbanus Papa dicebat Chriſto, loqoens de ſancta Cæcilia: *Quaſi apis argumentoſa tibi deſervit.* Atquid contingit frequenter arte, & opera diabolica? intervenit vaoa gloria, quæ devorat, & conſumit meritum omnium actuum virtutum, qui aliàs æterna digni erant remuneratione, eoſque planè inutiles reddit ob vanam complacentiam: *Virtutum fucus.*

Inanis gloria comparatur fucis.

Applicatur ad propoſitũ hiſtoria Jephte, immolantis filiam ſuam.
Jud. cap. 11. 34.

6 Judic. cap.11. recenſetur hiſtoria, quæ caſui, & propoſito noſtro accommodari poteſt. Reportaverat Jephte de hoſtili exercitu victoriam; at quia Deo, ſi vinceret, votum fecerat, ut primum, quod ei domum redeunti & triumphanti occurreret, offerret in ſacrificium, contigit, ut ei occurreret *unigenita filia ſua cum tympanis, & choris.* Obſervat Jephte (eſto temerariè) votum factum, ac propria manu obtulit filiam in holocauſtum. *Militia eſt vita hominis ſuper terram:* In præſenti vita ſtrenuè pugnamus, & militamus, vincendo pravos noſtros appetitus jejuniis, diſciplinis, vigiliis, ciliciis, eoſque voluptatibus ſuis, ad quas anhelant, privando. Aggredimur pariter Mundum inimicum, ſpernendo Mundum, ſpernendo nullum, ſpernendo noſmetipſos, ſpernendo denique ſperni, & contemni; humiliamus, & ſubjicimus nos alterius voluntati, & obedientiæ; mortificamus quoque appetitum vindicativum odii, remittimus injurias, benefacimus his, qui oderunt nos, ao plures alias victorias reportamus de pravis noſtris affectibus, & inordinatis paſſionibus, ut immarceſſibilis glo-

gloriæ potiamur corona: Verùm ſæpè contingere ſolet, quòd triumphantibus nobis occurrat vana gloria, non cum tympanis, ſed blandis laudibus; non cum choris, ſed applauſibus; noſque intùs extimulat, ut actus virtutum, dona, merita, cunctaque alia bona opera offeramus, & ſactificemus vanitati blandæ complacentiæ, & vanæ gloriæ.

Hugo Card. in Pſ.7. Ex ipſis virtutibus, & bonis operibus, naſcitur vana gloria.

7 Obſervat optimè Hugo Cardinalis, ſuperbiam omnium malorum eſſe radicem: *Initium omnis peccati ſuperbia.* Quemadmodum radix terræ imponitur, & hac mediante creſcit: ità ſæpè accidit, quòd quis ſe profundè ſobmittat, & humiliet ficta humiliatione, eo, nimirùm, fine, ut majus honoris, & propriæ æſtimationis incrementum accipiat: undè idem Hugo ex D. Greg. aſſerit, & monet: *Valdè cavendum eſt vitium, quod de victoria ſurgit vitiorum.* At ſi quis plurium annorum ſpatio omnem adhiberet induſtriam, & ſtudium frequentandis exercitiis auſteritatis, orationis, mortificationis interioris & exterioris, extirpationis vitiorum, quo modo ex his exercitiis piis, & ſanctis poſſet conſurgere vitium? *Cavendum eſt vitium, quod de victoria ſurgit vitiorum.* Ex cineribus phœnicis extincti novus renaſcitur phœnix adhuc pulchrior: at quæ hæc ſtupenda, & mira metamorphoſis, quòd ex frequentatis actibus virtutum, innocentiæ, perfectionis, & ſanctitatis poſſit generari vitium, abominandum adeò monſtrum? Ita ei evenit, qui non eſt cautus, & à pruritu mundanæ gloriæ propriæque æſtimationis ſe palpari permittit. Gentiles conſtituebant aliquem, qui currum triumphalem immediatè ſequebatur, & inter applauſus triumphales continuò inclamabat triumphatori: *Hominem te eſſe memento:* idque eo fine, nè inani & vana ſeduceretur gloria. Negari non poteſt, magnam hanc eſſe mortalitatis noſtræ tentationem.

Aug. in Enchirid. c.23.

Patet exemplo Pharisæi.

8 De Deo ter opt. Max. aſſerit D. Auguſtinus: *Melius enim judicavit de malis benè facere, quam mala nulla eſſe permittere.* Et ſi Deus ex malo voluit elicere bonum, quæ hæc eſt miſeria, quòd homines tamdiù in ſpiritu devotionis ac vitæ ſanctitate exercitati ex bono eliciant malum, videlicet, ex actionibus virtutum, & ſanctis operibus gloriam vanam concipiant, quod eſt malum? Conſcendamus templum Hieroſolymitanum, ibidem reperiemus hominem profeſſione phariſæum, frequentandis ſacris locis deditum: *Aſcendit in templum;* ad fundendas preces: *Vt oraret;* ad ſervanda jejunia; *Jejuno bis in ſabbato;* ad diſtribuendas eleemoſynas: *Decimas do omnium quæ poſſideo:* ipſum quoque ſequeſtratum inveniemus à communi Mundi curſu: *Non ſum ſicuti cæteri hominum, injuſti, adulteri, raptores &c.* Nihilominùs cum hoc modo vivendi apparenter irreprehenſibili à Deo rejectus, & reprobatus fuit, non ob aliam cauſam, niſi ob vanam gloriam, complacentiam, æſtimationemque ſui ipſius, veluti notum eſt omnibus.

Concupiſcentia vanæ gloriæ perfectos Dei ſervos etiam invadit.

9 Alios dæmon tendit laqueos ſuper terram, volo dicere, inter homines Mundi; aſt hunc laqueum vanæ gloriæ parat, & diſtendit in cœlo, ut nimirùm deprædetur perfectiſſimos. Muſcæ, vermes, aliaque ſimilia animalia *naſcuntur ex putri;* at tinea plerumque ex delicata ac purpurea materia: ſic alia vitia vermium muſcarumque inſtar communiter in malè, & impiè viventibus reperiuntur: aſt vana gloria, quæ juxta Chryſologum, *tinea ſanctitatis* eſt, invadit & corrodit ſervos Dei, donis cœleſtibus ditatos, virtutibus, & meritis cumulatos: *Vbi res agitur glorioſa* (ait Auctor Imperfecti Operis) *ibi facilius invenit locum gloriationis occaſio; & ideo intentionem gloriæ, primo Dominus excludit præ omnibus vitiis carnalibus: periculoſius hoc eſſe in hominibus intellexit, cum enim omnia mala ſervos diaboli vexant, concupiſcentia vanæ gloriæ magis vexat ſervos Dei, quam ſervos diaboli.*

Vana gloria poſt victoriã vitiorum ſæpè dejicit hominem. Gen.14.17.

Hug. Car. ib.

10 Hugo Cardinalis in ſenſu morali excellens, & utiliſſimus, reflectens ſe ad prælium, quod S. Patriarcha Abraham cum nonnullis regibus commiſerat, de quibus etiam reportaverat victoriam, præcipuè verò ad illud quod refert Moyſes: *Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum ejus, poſtquam reverſus eſt a cæde Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant in valle Save, quæ eſt vallis regis,* ſubdit, dicens: *Significat humilitatem: hoc eſt, quod vana gloria ſæpè hominem poſt victoriam vitiorum in ſpecie humilitatis dejicit, unde fit, quod qui multa, & magna evaſerat, ibi ſuccumbat.* Innumerabiles ac ferociſſimos dæmonum aſſultus ſuſtinuit S. Antonius, præſertim verò eo tempore, quando jam in perfectione religioſa vitæque ſanctitate multùm profecerat: nihil tamen effecerunt, ſed ſemper confuſi & fatigati abierunt. Undè unus formam in ſe ſuſcepit adoleſcentis ethiopis, & ante pedes ſervi Dei ſe proſternens, dixit: Multos ego decepi, multoſque magnæ etiam ſanctitatis viros ad lapſum protraxi, & ſeduxi: ſed à te me fateor victum. Quo ſtratagemate aſtutus ſerpens Athletam Chriſti ad vanam gloriam pertrahere ſperabat, & pertraxiſſet fortaſſis, niſi Deus dæmonis aſtutiam ei manifeſtaſſet.

Exemplum S. Antonii à dæmone vana gloria tentati.

Diabolus tẽtavit Chriſtũ de vana gloria. Marc. 1.7.

11 Notat D. Petrus Chryſologus, quod idem infernalis ſerpens dixit Chriſto Domino, Mat.5. *Quid mihi, & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi?* Eccur dæmon in conſpectu omniũ confeſſus eſt divinitatem Chriſti: Nòn verè confeſſus fuit, ait S. Chryſologus: *Credidit infœlix, ut eum quẽ tentatione vincere, quem muneribus nequivit inflectere, poſſet adulatione pulſare.* Cùm S. Marcellus Abbas in nomine Dei dæmones aliquos exorciſmo ſubjiceret, & conjuraret, ab iiſdem S. Abbas intellexit, & audivit ſibi dici: Tu, qui habes poteſtatem in nos, nobis impera, & obediemus tibi: At ſervus Dei nihil prorsùs hæc curans, proſecutus fuit exorciſmum. Interrogatus deinde, cur dæmonibus non imperaſſet in propria perſona, uti petierant, ſapienter reſpondit: Quòd dæmonia me venerentur, confiteanturque me illis imperare poſſe; id aliu fine non fecerunt, niſi quòd me capere intenderint laqueo vanæ gloriæ, quæ eſt vitium: ideò dæmon ſe fatetur victum, quia ſperat, & prætendit vincere.

Exemplum S. Marcelli Abbatis.

DISCVRSVS IV.

ARGUMENTUM.

Ob timorem vanæ gloriæ occultanda ſunt opera bona, dona, gratiæ, & favores cœleſtes.

THEMA.

Vtrumque latus Propitiatorii tegant, expandentes alas, & operientes oraculum. Exod.25.v.20.

1 INter alias ordinationes à Deo præſcriptas ipſi Moyſi in lib. Exodi, hoc quoque ei mandatum fuit: *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies ex utraque parte Oraculi. Cherubim unus ſit in latere uno, & alter in altero. Vtrumque latus Propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuo verſis vultibus in Propitiatorium, quo operienda eſt arca.* Verùm ſi Oraculum erat ex puriſſimo auro, & aſpectu nobile: ſi Propitiatorium pariter miræ erat pulchritudinis, cur noluit illa patere omnium conſpectui, & eſſe detecta: *Vtrumque latus Propitiatorii tegant?* Verum ſemper eſt axioma illud Apoſtoli: *Omnia in figura contingebant illis.* Audiamus ex Oleaſtro myſterii hujus explanationem: *Conſidera, quid te hic admoneat Deus: ſummus benefactor eſt, & nihilominus tectus, ut te doceat benefacere, & nolle videri in bonis operibus: nolle velle videri, jam enim mercedem tuam accepiſti, non aliam in futuro ſæculo habiturus.* Vultiſnè ſcire cauſam, cur Cherubini deſcribantur quatuor inſtructi alis? Annon duæ, quibus in altum ſe elevarent, ſufficiebant, præſertim cùm ſint puri ſpiritus? Obſervandum, per Cherubinos denotari ſcientia, & ſapientia præditos, & quis ignorat, quòd *ſcientia inflat?* Facile eſt multa ſcientem irretiri à vana complacentia, & oſtentatione; ideòque neceſſariæ ſunt adhuc duæ alæ aliæ, ad occultandam, & velandam ſapientiam, quæ illuceſcit: *Non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Hugo de S. Victore in præfatum textum ſcribit: *Duabus alis a terrenis ſe elevat, & duabus alis, ne oculis vanæ gloriæ videatur, corpus velat.*

Opera bona occultanda ſunt ob timorem vanæ gloriæ.

Oleaſter ib.

Hugo de S. Vict. de claus. ani. c. 22.

2 Num. cap.19. mira alia præſcribitur ordinatio, non vacans myſterio: *Vas quod non habuerit operculum, & ligaturam deſuper, immundum erit.* Quòd ſi aliàs vas illud mundum, & purum eſſet, cur ut immundum, & ſordidum æſtimandum eſſet, deficiente ligatura, & operculo? *Quaſi vas ſine operculo vel ligatura* (Rabani verba ſunt) *polluitur, qui per ſtudium oſtentationis patens, nullo velamine taciturnitatis operitur.* Vaſa hæc operculo vel ligatura deſtituta illos ſignificant, qui opus aliquod

Num. 19.15. Qui ſpe applauſus bona opera faciunt, ſunt coram Deo vaſa immunda.

quod

Digitized by Google

quod devotionis exercent, v. g. orationis mentalis, mortificationis, Communionis; aut opus exequuntur miſericordiæ corporalis, ut recipiant aliquem applauſum: tales igitur in conſpectu Dei ſunt tanquam vaſa immunda, & ſordida. Quapropter cœleſtis Magiſter conſulit: *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito, & Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Sanctus Bernardus ſer. 8. in Cant. conſiderando hoc conſilium Evangelicum, ait: *Orare volentes jubemur intrare cubiculum, nè coram orantibus laus humana orationis fureturfructum, fruſtretur effectum.*

Matth. 6. 6.

S. Bern. ſer. 8. in Cant.

3 Pro cujus confirmatione obſervo, quod & ex ultimo cap. Exodi deducitur, duo à Moyſe ordinata fuiſſe altaria: *Poſuit & altare aureum ſub tecto teſtimonii contra velum, & adolevit ſuper eo incenſum aromatum, ſicut juſſerat, &c. Poſuit & tentorium, &c. & altare holocauſti in veſtibulo teſtimonii.* Ubi tamen ſciendum, hoc fuiſſe diſcrimen inter utrumque altare: ante altare aureum extendebatur aliquod velum, nullum verò ante altare holocauſtorum. Myſterium hujus exponit S. Cyrillus Alexandrinus, dicens: *Celabatur primum, quia occultata atque recondita eſt gloria Chriſti; alterum verò vulgo patebat, quia mors ejus omnibus patet.* Ecce igitur & ipſe Salvator noſter occultat quoque ſplendorem ſuæ gloriæ ſub velo humilitatis & deſpectus, quamvis non ſit ſubjectus vanæ complacentiæ; ut nos inſtruat, quòd noſtra excellentiora opera ab aliorum laudibus tutari, celare, & abſcondere debeamus.

Excellentiora opera noſtra tegenda ſunt.

Exod. 40. 24. 8

Cyrill. Alex. lib. 4. in Joa. c. 8.

4 Non diſcedamus ab eodem lib. Exodi. Menti veſtræ occurrat, quod legitur cap. 20. *Quod ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus; ſi enim levaveris cultrum ſuper eum, polluetur.* Præcepti hujus rationem reddit Stephanus Cantuarienſis hiſce verbis: *Altare eſt mens hominis, ubi non eſt conſtruendum ædificium de ſectis vel politis lapidibus, lapis enim non politur niſi ut videatur; unde lapis qui in fundamento ponitur, non politur, quia videri non poteſt: ille ergo conſtruit altare de ſectis lapidibus, qui ideo facit opera ſua, ut videantur. Abſcondendum eſt opus, quia juſtus, ut ait Salomon, quaſi fundamentum ſubſiſtit: ſi ergo elevaveris cultrum, id eſt, opus tuum cura, & arte humana polire volueris, polluetur.* Eodem lib. Exod. ubi tractatur de veſtibus pontificalibus, legimus: *Duas oras junctas habebit in utroque latere ſummitatum, ut in unum redeant.* In quem textum Rabanus diſcurrit propoſito noſtro valdè conformiter: *Quaſi dua ora ſuperhumeralis ſibi invicem copulantur, dum omnia quæ foris bona monſtramus, intus pura, & ſimplici opinione Dei placendi gerimus, & hoc in utroque latere ſuperhumeralis.* Et paulò poſt ſubdit: *Deſerit namque ora brevior latiorem, ac diſcordante menſura in unum redire nequeunt, ſicum extrinſecus bona facere pro æterna retributione cernimus, intentione placendi hominibus in ſecreto mentes implicantur, humanique favoris magis quam vitæ inviſibilis præmia requirimus.*

Exod. 20. 25. Cur Deus prohibuerit altare lapideum ſibi fieri ex lapidibus ſectis. Steph. Cant. in allegor. Thelm.

Exod. 28. 7.

Raban. ibid.

5 *Secretum meum mihi*, ait Propheta Iſaias. *Cœlum à celando*: etymologia cœli originem ſuam ducit ab occultando, quo nobis inſinuatur, quòd favores, dona, & gratias cœleſtes celare, occultare, non propagare debeamus, nè vanæ gloriæ periculo nos exponamus. Recitamus in dies hæc verba: *Pater noſter qui es in cœlis.* Quis unquam dubitare poſſet, Deum, quem ut patrem invocamus, non eſſe in cœlis? Quem ergò in finem Sapientia Incarnata poſuit iſta verba? Audite S. Auguſtinum: *Qui es in cœlis, id eſt, in ſanctis, & juſtis, quemadmodum terra appellatus eſt peccator, cum ei dictum ſit, Terra es, & in terram ibis; ſic cœlum juſtus è contrario dici poteſt.* At magis appoſitè, & clariùs hoc dubium ſolvit S. Iſidorus aſſerens: *Cœlum à celando ſuperiora*: Cœli animarum juſtarum, & perfectarum ſymbolum ſunt, quæ gratias, & dona cœleſtia abſcondunt: *Secretum meum mihi.*

Favores, & dona cœleſtia celare debemus. Iſa. 24. 16.

Matth. 6. 9.

Auguſt. de Verb. Dom. in monte lib. 2. c. 9.

Iſidor. lib. 13. c. 4. etymo.

6 Quando Propheta regius meminit perſecutionis, quam impii famulis Dei machinabantur, dixit: *Super populum tuum malignaverunt conſilium, & cogitaverunt adverſus Sanctos tuos*: legit S. Hieronymus calui noſtro conformiter: *Adverſus abſconditos tuos.* Pro emblemate aliquando expoſitum fuit cœlum ſtellatum cum hoc appoſito ſymbolo: *Pulchriora latent*: & verè pulchriora in cœlo abſcondita ſunt: ad eum modum de Sanctis qui excellunt in ſpiritu, & perfectione dicere poſſumus: Quamvis forinſecùs videantur illorũ ecſtaſes, jejunia, ſolitudo, auſteritas victus, conformitas, manſuetudo, charitas, ſimileſque excellentes virtutes; abſcondunt nihilominùs dona, quæ extrinſeco eorum exprimunt, & reſtantur ſanctitatem, ut ſunt revelationes, viſiones, actus interni amoris divini, & alii hujuſmodi: *Pulchriora latent.* Apocalip. cap. 4. S. Joannes ſe vidiſſet teſtatur præter alia: *Et quatuor animalia, ſingula eorum habebant alas ſenas in circuitu: & intus plena ſunt oculis, & requiem non habebant die ac nocte dicentia: Sanctus, ſanctus, ſanctus.* Porrò inter hæc animalia unum hominis habebat faciem: *Et tertium animal habens faciem quaſi hominis.* Ubi obſervandum, eandem viſionem referri ab Ezechiele Propheta, at hanc ille addit circumſtantiam: *Manus hominis ſub pennis eorum.* Quale illud myſterium, quòd manus occultaverint ſub alis? Per manus, uti ſatis notum eſt, intelliguntur opera: hæc igitur ſervi Dei abſcondunt, & ſubtrahunt ab oculis hominum, totum contrarium illi, quod faciunt hypocritæ: *Occultanda ſunt fratres bona quæ agimus* (B. Petri Damiani conſilium eſt) *nè hæc in hujus vitæ itinere incautè portantes, latrocinantium ſpirituum incurſione perdamus.*

Sancti volunt abſcondi, cujus ratio adducitur. Pſ. 82. 4.

Apoc. 4. 8.

Ezech. 1. 8.

Petr. Dam. ſer. de S. Barb.

7 Pulchrè Gloſſa in Matth. ſpeculatur, qua ratione tres Reges ſeu Magi theſaurum ſuum, quem è longinquis regionibus ſecum aſportaverant, non aperuerint, niſi poſt acceſſum, & ingreſſum in tugurium Bethlemiticum: *Apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum thus, & myrrham. Magnum religionis ſacramentum hic aperitur, ut fide prævia theſauros noſtros in via non pandamus, donec prateritis hoſtibus ſoli Deo ex occultis cordium offeramus. Ezechias, quia theſauros alienigenis prodidit, condemnatur in poſteris.* Sancti & ſapientes hi Reges theſauros ſuos non aperuerunt in Jeruſalem, multò minùs in itinere; ſed in ſupremi duntaxat Monarchæ, quem pannis involutum adoraverunt, præſentia: & quale indè documentum? *Habemus theſaurum in vaſis fictilibus*; naturali propenſione nimis, proh dolor! avidi ſumus propriæ laudis, æſtimationis, vanæ gloriæ; quapropter quos pro obtinenda æterna beatitudine accumulamus theſauros, quamdiù viatores ſumus, diligenter cuſtodire, nempè abſcondere debemus bona opera, & merita æternæ vitæ, nè latrones, puta, jactantia, vana complacentia, propria æſtimatio, nobis hunc theſaurum ſuffurentur: ſolùm igitur in conſpectu Dei oportet illum aperire, id eſt, operari, ut Deo placeamus duntaxat.

Tres Reges non aperuerunt theſauros ſuos niſi in ſtabulo Bethlemitico. Matth. 2. 11. Gloſſ. ibid.

8 Advertite: quando cœleſtis Magiſter noſter dixit: *Simile eſt regnum cœlorum theſauro*, adjunxit, *abſcondito in agro. Neceſſe igitur eſt abſcondere interim* (ait S. Bernardus) *ſi quid habemus boni, quoniam theſaurum regni cœlorum, qui invenit homo, abſcondit; neceſſaria ergo eſt hæc abſconſio, non ſolùm ante oculos aliorum, ſed etiam multo magis ante ſeipſum.* Ubi S. mellifluus Doctor tangit rem magni momenti, & emolumenti, quòd, nimirùm, vanam complacentiam, & inanem gloriam de noſtris operibus apud alios non ſolùm, ſed etiam ſecretò apud noſmetipſos fugere debeamus, cogitantes, & omninò exiſtimantes, nihil boni nos effeciſſe. S. Baſilius Magnus explanans hunc verſum: *In corde meo abſcondi eloquia tua*; aſſumit ſimilitudinem ab iis, qui divitias ſuas abſcondunt, nè ſurripiantur: *Ita & qui ſpirituales divitias habet in animo ſuo, illas abſcondit, nè has per inanem gloriam prædatores animarum furentur.* Sapiens illa mulier, inſpecta eleganti Moyſis facie, tribus menſibus eum occultavit: *Videns eum elegantem, abſcondit tribus menſibus*: non attenta feroci perſecutione tyranni illius, qui tranſgreſſoribus ſeveriſſimam minitabatur pœnam; ex quo facto hanc elicit moralitatem Origenes, ſubdens: *Ita nos debemus occultare bona quæ facimus, nè demergantur in profundum inanis gloriæ. Præcipitur in Moyſe abſcondito, nè bonos actus in publico geramus, nè juſtitiam noſtram coram hominibus faciamus; niſi enim in occulto fuerit, diripietur ab Ægyptiis, & fluctibus ſubmergeretur.*

Matth. 13. 44. S. Bern. ibid. Vana gloria, & complacentia nõ ſolum apud alios ſed etiã apud nos ipſos fugienda eſt. Baſil. Mag. in Pſ. 118.

Exod. 2. 2.

Orig. ho. 2.

9 Audiviſtiſnè unquam de virga Aaron? Virtutem illa denotabat, quæ meritò competit perfectis, quales deberent eſſe Eccleſiaſtici. Ex qua erat deſumpta arbore?

Digitized by Google

Vir juſtus deſignatur per amygdalum, cujus nucleus latet ſub triplici cortice. Procop.

rei ex amygdala: audite Procopium: *Forma amygdali virum bonum adumbrat: ut enim nucleus ejus eſt contectus, & in putamine latet; ita virtus in animi habitu recondita, non in corporis eſt conſpectu.* Nucleus amygdalæ ſub triplici, uti omnibus patet, cortice latet: primus exterior eſt viridis, ſecundus durus & ſolidus, tertius mollis & tener; unus igitur poſt alium aperiatur, neceſſe eſt, ſi fructum hunc guſtare velimus: & ecce appoſitam figuram animæ juſtæ, quæ dona gratiæ, actuſque ſuos internos virtutum abſcondit, & ab omni oſtentatione cuſtodit. S. Philippus Nerius, magnus Pater meus, quandiù vixit, ſemper internam ſanctitatem tegere ſtuduit diſparatis modis: nonnunquam ſaltabat: aliquando Cardinales ridiculo indutus habitu excipiebat: interdum barbæ medietatem abradi curabat: quandoque manu geſtabat geniſtarum faſciculum; & hujuſmodi plures exercebat actus, ut ſanctitatis ſuæ famam, & opinionem, quam apud alios habebat, diminueret.

Sur. to. 6. Oſtenditur quomodo varii viri ſancti declinaverint vanam gloriã.

10 De S. Gregorio Epiſcopo Taurinenſi legitur, quòd, ut miracula, quæ in dies multiplicabantur, occultaret, reliquias collo appenſas geſtaverit eum in finem, ut populus crederet, earum virtute omnia fieri miracula. Eadem praxi uſus fuit S. Philippus, poſt cujus mortem, in capſula, quam vivens geſtavit, & in qua credebantur eſſe reliquiæ, nil aliud inventum fuit, niſi unum numiſma S. Helenæ, cujuſmodi infantes è collo geſtare ſolent. Sanctum Eligium, ut legitur in ejus vita, inſtantiſſimè rogaverat cœcus quidam, ut ei reſtitueret viſum: at ſanctus vir, nè ſibi hoc aſcriberetur miraculum, præcepit cæco, ut formaret ſignum Sanctæ crucis: promptè obedivit cœcus, & viſum recepit, ac ſigno huic ſanctus attribuit miraculum. In vita S. Caroli Borromæi ſimilia leguntur exempla: Quodam die nobili alicui benè veſtito daturus eleemoſynam, quam is in ſuum ſubſidium petierat, ab initio valdè largam dare decreverat: at quia exindè, neſcio qualem, ſentiebat pruritum vanæ oſtentationis, voluit ſe mortificare, & ſolùm dedit quartam partem Julii. Id ſanè non fecit ex avaritia, quia uno die quadraginta aureorum millia in pauperes erogavit: nec minori charitate viginti millia, quæ ſibi legata fuerant, alio die diſtribuit: quinimò domeſticam ſuppellectilem, ne relicto ſibi lectulo, in alendos pauperes contulit. Adeò benè fundatus erat in contemptu, & vilipendio ſui ipſius, ut cùm quadam vice ingrederetur Eccleſiam, in conſpectu totius populi dæmon ex obſeſſo ei inclamaverit: O ſi tibi in vili iſto veſtimento affricare poſſem pauxillum ſuperbiæ! Author ſive orator, qui, cùm vexillum ejus portaretur ad Eccleſiam S. Mariæ Majoris, orationem ibidem habuit, dixit, ſanctum hunc Cardinalem interdum genibus flexis aſcendiſſe montem iſtum in honorem B. Virginis; quod, nè videretur ab hominibus, ſub noctem obſcuram faciebat, contentus uno famulo.

Vita S. Caroli lib. 8. c. 25. in fin.

S. Antioch. hom. 41. Juſtus comparatur apibus.

11 Quapropter S. Antiochus juſtos meritò comparat apibus, quæ flores collectos ſine dilatione deferunt ad alvearium, ubi intra cellulas ſuas mel conficiunt: *Vir intelligens*, inquit, *ingenioſam, & ſolertem imitatur apiculam: quos externè collegerit floſculos, defert ad alvearium; interno mellificium favumque operoſius conficit. Ne labores tuos humanæ iſti gloriolæ exponas.* 4. Reg. 23. legimus: *Abſtulit quoque equos, quos dederant Reges Iuda Soli, in introitu templi Domini, juxta &c.* Ubi controverſia eſt, de quibus equis loquatur ſacer textus, an de vivis, qui ſacrificabantur Soli, an verò de pictis: Sed Stephanus Cantuarienſis ad noſtrum ſe reflectens propoſitum, ſcribit: *Equi Solis ſunt, qui rapido curſu feruntur ad inanem gloriam acquirendam, tales profectò debent arceri.*

4. Reg. 23. 11.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Varia proferuntur exempla ſanctorum hominum; qui, nè vanam incurrerent gloriam, ſanctitatem ſuam celarunt.

THEMA.

Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum, abſque eo, quod intrinſecus latet. Cant. 4. v. 1.

1 COeleſtis Sponſus dilectam animam commendat à pulchritudine oculorum ſuorum, comparans eoſdem oculis columbarum: *Quàm pulchra es, &c.* Per oculum in ſacris litteris denotatur rectitudo intentionis: *Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.* Quæ tamen noſtro magis inſerviunt propoſito verba, ſunt iſta: *Abſque eo quod intrinſecus latet.* Alii legunt: *Præter velamentum*; alii, *ſilentium*; alii, *taciturnitatem*. Ac ſi ſponſus dicere vellet, ſe non ſolùm mirari ac demirari venuſtatem dilectæ ſuæ propter oculos columbinos, ſimplices & verecundos; ſed potiùs propter internam virtutem, & pulchritudinem ſpiritualem animæ: *Abſque eo quod intrinſecus latet.* Hæc eſt ſolida, & vera ſanctitas, quæ rapit oculos Dei denotati per Sponſum in ſacris Canticis: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus, in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus.* Anima hæc variis ornata erat virtutibus, & coram ſuprema Majeſtate comparebat inſtar filiæ regis: at quis qualiſvè ornamentorum ſplendor rapiebat Dei amorem? *Omnis gloria ejus ab intus:* Noverat optimè celare, & abſcondere ſanctitatem ſuam.

Sponſa maximè commendatur ab interna ſanctitatis pulchritudine. Matth. 6. 22.

Pſ. 44. 14.

2 Abraham primus credentium pater quanta cum devotione Deo obtulerit unigenitum ſuum Iſaac, cunctis notum, & manifeſtum eſt. Gentiles etiam filios ſuos idolis offerre ſolebant in ſacrificium: undè Rex Moab videns ſe arctiſſima cinctum obſidione ab hoſtibus, ſtatuit filium ſuum dare internecioni: *Obtulit holocauſtum ſuper murum.* De Hebræis pariter conquerebatur Pſalmiſta: *Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis.* At quo trahebantur fine ad ejuſmodi ſacrificia? benè reſpondet Philo Hebræus: *Cupidine gloriæ in præſens, & famæ in poſteros.* Longè aliter conſtituta fuit mens Abrahami; ſiquidem poſtquàm DEUS nocte ei præcepit executionem hujus ſacrificii, noluit præſtolari auroram, & Solis ortum; noluit priùs deſuper monere matrem, vel nonnullos ex conſanguinitate ampliſſima, ſed eadem pariter nocte: *De nocte conſurgens ſtravit aſinum, &c.* Iter inſtituit per montes aſperos & ſilveſtres: *Nam quæ laus captabatur in ſolitudine* (quærit Philo) *ubi nemo erat applauſurus? data opera longè à tergo relictis etiam duobus famulis, ne ſe coram teſtibus oſtentare videretur.* Impeditus poſtmodum ab Angelo è cœlo deſcendente, vocem hanc Dei, qua glorioſiſſimum illius deprædicavit encomium, audivit: *Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam, &c.* Jam informari deſiderarem, utrùm aliquando ex ore Abrahami intellexeritis heroicam hanc reſolutionem, vel etiam ſimilia laudum encomia, quibus cœleſtis remunerator eum honoravit? Saltem ex ſacris litteris nihil conſtat: *Secretum regis abſcondere bonum eſt*, ſanctus Patriarcha dicere debebat. Verùm aliud audite exemplum.

Abraham immolando filium ſuum omni modo occultavit quam hoc opus.

4. Reg. 3. 27.

Pſal. 105. 37.

Phil. Hebr. lib. de Abraham.

Gen. 22. 3.

3 Cum Jacob rediret ex Meſopotamia, & poſt inveteratum odium ſe fratri ſuo Eſau reconciliaſſet, ſollicitus omninò fuit, qua ratione concordiam illam cum fratre initam conſervare, ac ſtabilire poſſet; undè ab Eſau fratre invitatus ad comitandum: *Gradiamur ſimul*; excuſavit ſe hiſce verbis: *Noſti Domine mi, quod parvulos habeam teneros, & oves & boves fœtas mecum, quas ſi plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges.* Verùm annon iſthæc frivola eſt excuſatio Jacob? Et verò rationabilis omninò videbatur iſta peti-

Quomodo Patriarcha Jacob declinaverit vanam gloriã occultando gratias divinas. Gen. 33. 12.

petitio Eſau, qui non inſtar tabellarii currere intendebat, ſed *gradiamur ſimul*, dicebat; neque etiam currere poterat, utpotè jam oneratus, & cumulatus opulentis fratris muneribus. Vultiſnè capere myſterium excuſationis hujus? Spiritus ſancti inſtinctus, actuſque perfectionis fuit: voluit nimirùm ſe continere, & abſtinere à revelatione eximiorum donorum, quæ Deus illi præſtiterat, nè caperetur à vana gloria, vanaque ſui ipſius oſtentatione. Eſau compertum habebat, fratrem ſuum Jacob præteritis annis bonum fuiſſe ambulonem, peditemque expeditum; at quia tunc videbat eum claudicantem, indubiè cauſam illius inquiſiviſſet, ac ſcire voluiſſet: undè ſapiens, & humilis Dei diſcipulus, qui benè noverat: *Secretum meum mihi*, noluit ſe exponere periculo vanæ gloriæ, revelando fratri luctam illam, in qua cum angelo luctatus, & luctando evaſerat claudus; uti nec cœleſtes ſuas benedictiones, neque permutationem nominis Iſrael, nec plura alia myſteria divina ei revelare intendebat; & ideò ſe excuſavit.

Hoc etiam fecit Moyſes.

4 Exodi cap. 4. ſimile factum conſiderare poſſumus de Moyſe, qui ducis generalis totius populi Iſraelitici inſignitus officio, juſſu Dei conceſſit in Ægyptum; & tametſi prius Jethro ſocero ſuo valedixerit, nihil tamen ei communicavit de Generalatus ſui dignitate à Deo obtenta, ſed diſceſſurus, ſolùm dixit ei: *Vadam, & revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam, ſi adhuc vivant.* Exod. 4. 18. Res ſanè mira: Moyſes, & ſanguine conjunctus, & Jethro familiariſſimus fuerat jam ab annis quadraginta, nec tamen quicquam ipſi revelavit de commiſſione ſibi impoſita. Profectò omninò rationabile fuiſſet, ut cauſam diſceſſus ſui, utpotè ſibi minimè interdictam, ſocero ſuo plùs aperuiſſet; habita enim notitia tanti tamque ſublimis officii ei impoſiti, divinæque aſſiſtentiæ promiſſæ in protegendo populo Iſraelitico, è quo deſcenderat, tantò majus tempore abſentiæ habuiſſet ſolatium. *Secretum meum mihi*, Moyſen ipſum dixiſſe exiſtimo: Rationi quidem quodammodò conſentaneum fuiſſet, ut ſocero ſuo revelaſſet ſtupendam illam viſionem rubi, qui ardebat, & non conſumebatur, colloquium & diſcurſum habitum cum Deo, conſilia & ſecreta ſibi communicata circa defenſionem & liberationem populi ſui, portentoſæ virgæ virtutem, qua mira patraturus erat prodigia, imperium & authoritatem, qua pollebat in Pharaonem totumque ejus regnum; at materia hæc ipſi Moyſi odioſa erat, qui omnem averſabatur oſtentationem vanam gloriam, & ſui ipſius complacentiam; ſiquidem non aliter ac vilis quidam paſtor, & Hebræorum fæcis inſtar reputari voluit, ideòque diſceſſurus, nil aliud dixit, niſi: *Vadam, &* Rup. Abb. ib. *revertar ad fratres meos, &c.* Adſtipulatur huic meæ opinioni Rupertus Abbas, dictorum hactenùs rationem reddens paucis hiſce verbis: *Quia non ſuam, ſed Dei gloriam quærebat.*

Joſeph carceri incluſus, innocentiam ſuā manifeſtare noluit, timore vanæ gloriæ.

5 Sed quis non ante Moyſen admiraretur Joſephum, qui totus patiens, pacatus, ſine murmure, ſine ulla oppoſitione permiſit ſe conjici in vincula, & carceres tam duræ, tam diuturnæ ſervitutis? Perſpectam habebat afflictionem patris ſui, qui eum præ cæteris diligebat, poterat ipſum conſolari nunciando ei optimam corporis ſui valetudinem; poterat inſuper ab anguſtiis illis ſeſe eximere, ſi voluiſſet; nihilominùs miſerabilem illum potiùs elegit ſtatum, in quo pluribus annis vixit; cujus multæ adduci poſſent rationes; inter alias hanc tangunt aliqui, quòd ad ſublimem illam Vice-regis evectus dignitatem, nec apud patrem, neque apud fratres de veritate illius ſomnii in deſpectum illorum ſe jactare voluerit, omnemque jactantiæ occaſionem fugerit. Aſt dicamus nos, & conſideremus hanc aliam: injuſtè accuſatus fuerat Joſeph tanquam adulter, idque non ſine exiguo detrimento honeſtatis ſuæ, quam multùm appretiabatur, neque ſine præjudicio ſuæ gratitudinis, quam Domino ſuo debebat, & reipſa præſtiterat; hoc tamen non attento, conſultius eſſe cenſuit, ſi cauſam ſuam non juſtificet, neque excuſet, quàm quòd petulantis illius mulieris calumniatricis manifeſtet delictum; etenim juſtificando cauſam ſuam, & dominæ delictum manifeſtando, conſequenter referre debuiſſet, qua ratione *per ſingulos dies mulier moleſta erat adoleſcenti*, ipſe verò heroico animo, generoſaque reſolutione recuſaverit ſtuprum, ſemper dederit repulſam æterna memoria dignam: id quod ſine jactantia, & propria laude vix referre potuiſſet; Gen. cap. 39. 10. *Per ſingulos dies mulier moleſta erat adoleſcenti.* Quot & quantos heroicos exercuit actus toto continentiæ ſuæ tempore? Quoties DEO obtulit obvias ſibi blandas voluptates, & incantationes, quæ interdùm innocentiſſimas etiam animas faſcinare ac decipere ſolent? Quoties carceri incluſus, & compedibus vinctus ſe mortificavit, non proclamans ſe innocentem? Quapropter DEO adeò acceptus extitit, ut dicat Sacra Scriptura: *Deſcenditque cum illo* Sap. 10. 14. *in foveam, & in vinculis non dereliquit eum;* quia nimirùm heroicos hos actus virtutum in ſecreto cordis ſui ſervavit abſconditos, nec eos cum magno vanæ gloriæ periculo manifeſtare voluit.

Elias à ſe ablegare conatus fuit Eliſeum ne videret quomodo in triumphali curru abriperetur.

6 Sciens Elias Propheta (uti legimus 4. Reg. 2.) DEO ità ordinante ſe transferendum ex hac lacrymatum valle, novo, & inuſitato miraculo, diſcipulum ſuum Eliſæum id latere, & ab eodem ſe ſeparare ſtuduit; quamobrem in Galgala dixit ei: 4. Reg. 2. 2. *Sede hic, quia Dominus miſit me uſque in Bethel.* At quia Eliſæus recuſabat ſeparari à ſuo chariſſimo Magiſtro, rurſùm dixit ei Elias: *Sede hic, quia Dominus miſit me in Iericho.* Comitabatur nihilominùs Eliſæus: *Cumque veniſſent Iericho, acceſſerunt filii prophetarum, qui erant in Iericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Nunquid noſti, quia Dominus hodie tollet dominum tuum à te? Et ait: Et ego novi: ſilete. Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia Dominus miſit me uſque ad Iordanem.* Noverat enim Elias curru triumphali ſe hinc abripiendum, adeòque non ſine ſpeciali pompa; ideòque quantùm in ſe erat, quantùmque poterat, à diſcipulo ſuo clam ſe tribus vicibus ſubducere conatus fuit: *Modeſtiæ cauſa*, inquit Abulenſis, *nè ſuam gloriam vel uni diſcipulo oſtentare videretur.* Exempla novæ legis. Abulenſis ib.

Iſa. 11. 2. Chriſti Domini.

7 Verùm deſcendamus ad exempla novæ legis Evangelicæ. Iſaiæ cap. 11. legimus de Chriſto: *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, &c.* Omnia dona, & theſauri Spiritus ſancti beatiſſimæ animæ Chriſti infuſi fuerunt, & à primo inſtanti Incarnationis perfectiſſimum habuit uſum rationis & diſcurſus, veluti nunc habet ſedens ad dexteram Patris: *Fœmina circumdabit virum:* Nihilominùs per totum triginta annorum decurſum nonniſi congreſſum, quem tanquam ſcholaris in templo habuit cum Doctoribus, repetieris; tantorum annorum ſpatio Filius Dei, Increata Sapientia, nullum prorsùs oſtentavit miraculum, nullam doctrinam, nec alterius cujuſdam prodigii fecit oſtentationem. Benè quidem: *Erat ſubditus illis;* nempè, ipſi Joſeph, & Mariæ. Quo tempore, ut benè obſervat Sanctus Antonius de Padua, adimpletum fuit illud oraculum: *Dilectus meus deſcendit ad hortum ſuum* S. Anton. de Pad. ſerm. in Dom. inf. oct. Epiph. *ad areolam aromatum, id eſt, humilitatem, quæ eſt procreatrix virtutum cæterarum. Nazareth locus humilis interpretatur, & flos, & ſignificat humilitatem, quæ benè dicitur flos.*

8 Salmeron ſcribit: *Multi hoc deſiderio ſciendi, quid ab anno undecimo uſque ad trigeſimum fecerit* Salmer. tract. 47. *Chriſtus, diſcruciantur, quibus hoc verbo Lucas ſatisfacit: & erat Ieſus ſubditus illis: orabat, jejunabat, ſilebat, pauperibus parentibus collaborabat, ex quo & faber, & fabri filius à turba vocitatur.* Ecce exemplum, quod nobis reliquit, eodem nos inſtruens, nè ob quamcumque etiam virtutem, neque propter merita operationeſque magnificas nos oſtentemus, & vanè gloriemur. S. Bernardus ſerm. 4. in Pſalm. 7. ubi diſcurrens de B. Matre Dei, exponit hæc Archangeli Gabrielis verba: *Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi;* aſſerit ſpecialiſſimum fuiſſe donum illud, quo Spiritus ſanctus S. Deiparam dotavit, quando eam fœcundavit, ſimulque velavit, & abſcondit ab oculis Mundi eximiam ejus ſanctitatem, præſertim verò Maternitatem ac Verbi æterni Incarnationem: *Qualis forſitan abſconſio* Beatiſſimæ Virginis Mariæ. S. Bern. ſer. 4. in Pſ. 7.

Digitized by Google

ſio fuit vel obumbratio, qua Maria facta eſt à Spiritu ſancto, ad celandum videlicet tam incomprehenſibile ſacramentum. Exiſtimat quoque Sanctus Thomas de Villanova, ſanctiſſimam Virginem nulli prorsùs, neque etiam ipſi Joſepho ſponſo ſuo, revelaſſe altiſſimum illud ſecretum, tametſi ipſum videret totum anxioſum, ſciretque ad ipſum pertinere cœleſtis illius partus educationem; ſed expectaſſe tempus, quo ei ex parte Dei Patris per cœleſtem nuncium hoc ipſum declaratum fuit.

Thom. de Vill. Nov.

S. Pauli Apoſtoli.

9 Obtigit S. Paulo Apoſtolo ſpecialis hæc prærogativa videndi DEUM, ut Theologi loquuntur, *per modum tranſeuntis;* aliquot vicibus raptus fuit ad paradiſum, ubi ei revelata ſunt ſecreta divina: *Audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui:* Et tamen, ut colligitur ex ejus Epiſtola, tacuit ſpatio quatuordecim annorum poſt raptum, & viſionem illam, nec minimam ejus fecit mentionem: *Scio hominem ante annos quatuordecim raptum hujuſmodi uſque ad tertium cœlum.* Ubi Theophilactus notat: *Vt diſcas, ut cum quatuordecim annis conticuit, nec nunc protuliſſet quidem, niſi neceſſitate compulſus fuiſſet.* Ubi quoque obſervandum eſt, non id eum in propria, ſed in tertia perſona dicere: *Scio hominem, &c.* ut omnem à ſe amoveat oſtentationis umbram: ideòque Chryſoſtomus etiam ait: *Vide extenuandi verbis quam largè ſit uſus.*

2. Cor. 12. 1.

Theoph. ibi.

S. Joan. Euangeliſtæ.

10 S. Joannes Apoſtolus, quia Euangeliſtæ fungebatur officio, in ſua hiſtoria ſimul mentionem facere voluit ſpecialis eximiique illius honoris à cœleſti ſuo Magiſtro ſibi exhibiti, quòd, videlicet, ſupra pectus Domini in cœna recubuerit: aſt nè deſuper gloriari ſibique complacere videretur, loquitur & ipſe de ſe in tertia perſona: *Erat recumbens unus ex diſcipulis ejus in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.* Ubi benè obſervat S. Cyrillus Alexandrinus, dicens: *Nomen ſuum celavit, nè inanis cujuſdam gloriæ cauſa diligi ſe à Chriſto dicere videretur.* Diceres fortaſſis, aliquantulum ſaltem propriæ laudis ex ſuo profluxiſſe calamo, cùm ſcribit: *Diſcipulus ille erat notus Pontifici:* Verùm reſpondeo, ipſum hoc ſcribendo voluiſſe potiùs tegere, & celare amorem ſuum, quem præ aliis Apoſtolis habebat excellentiorem in Chriſtum, dum ipſum in paſſione ſemper ſecutus fuit; hanc enim continuam ſequelam ſuam palliavit hoc prætextu, quaſi familiaris, & amicus aulæ huc acceſſerit: *Animadverte* (ait D. Chryſoſtomus) *quomodo propria laudi demit; ne quis enim diceret, quomodo omnibus aufugientibus ipſe ingreſſus eſt, cauſam affert, quod eſſet notus Pontifici.*

Joan. 13. 23.

Cyrill. Alex. lib. 9. in Joan. c. 13.

Chryſoſt. ib.

S. Matthiæ Apoſtoli.

11 In S. Apoſtolo Matthia hunc eundem invenîemus ſpiritum celandi & abſcondendi virtutes ſuas, ac merita inſignia; etenim ab illo, qui *ſcrutatur renes, & corda,* prælatus fuit ipſi Barſabæ, qui per antonomaſiam vivæ vocis oraculo nuncupabatur juſtus: *Qui cognominatus eſt juſtus;* undè Hugo Cardinalis: *Tanta,* inquit, *virtutis fuit, ut etiam à Romanis, qui eum noverant, juſtus diceretur.* Et tamen Matthias ſuperabat ipſum in ſanctitate, veluti eventus demonſtravit; at ſanctitatem ſuam meliùs celare noverat: undè idem Hugo ſubdit de S. Matthia, dicens: *Interpretatur donum Dei, cui donum Apoſtolatus à Domino collatum eſt; vel Dei parvus: & nota quod meritò parvi tranſgreditur ille, qui laude hominum juſtus erat.*

Aftor. 1. : 5.

Hug. Car. ibi.

S. Ignatii.

12 Ribadeneira ſcribit de S. Ignatio: *Illud Dei miſericordia eſt conſecutus, ut per multos annos, antequam è vita decederet, nullam inanis gloriæ cogitationem habuerit; imo verò uſque adeò luce divina erat perfuſus, ſuique perfectè cognitor atque contemptor, ut nullum ſe vitium diceret minus extimeſcere, quam vanitatis, & gloriæ inanis.* Surius in vita de S. Severino Abbate refert de magno quodam ſancto, quòd cùm multi ex diverſis mundi partibus ad eum accurrerent infirmi, præcipuè verò à dæmonibus obſeſſi, ut ab iis liberarentur, timens vir ſanctus pungentem ſtimulum vanæ gloriæ, Deum exoravit, ut & ipſe à dæmone obſideretur: quod & obtinuit, & à maligno ſpiritu, uti reliqui, tamdiù vexatus fuit, quouſque liber evaſit ab omni vana gloria, ſimulque à dæmone exemptus fuit.

Sur. 8. Jan. Aliud notabile exemplum.

DISCVRSVS VI.

ARGUMENTUM.

Modus oſtenditur, quo opera bona, nè perdant meritum, à vana gloria tueri poſſimus.

THEMA.

Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Matth. 6. verſ. 4.

Bona opera noſtra etiam nobis ipſis ignota eſſe debent.

1 Quia ſapientiſſimus Redemptor optimè cognoſcit damnum, quod de vana gloria reportare poſſumus, ſummoperè nobis præcipit bonorum operum cuſtodiam & tutamen, non ab aliorum duntaxat oculis, ſed etiam, ſi poſſibile eſſet, à propria noſtra notitia: Siquidem nos monet: *Te autem faciente eleemoſynam neſciat ſiniſtra tua, &c. Vt ſit ſenſus* (ſcribit Janſenius) *adeo ſecretè eleemoſynam facito, ut ne familiares quidem tui conſcii ſint ejus, quod agis.* Per manum namque ſiniſtram nonnulli intelligunt domeſticos, & familiariores; nihilominùs, velut & ipſe cit. author, inhærens ſententiæ D. Chryſoſtomi, exiſtimat, cœleſtis Magiſter hac loquendi phraſi uti voluit, ut nobis imprimeret exprimeretque, omne nobis adhibendum eſſe ſtudium omnemque operam in extirpando hoc vitio: *Hic quoque non manus voluit intelligi* (inquit Chriſoſtomus) *ſed exaggeratum poſuit hunc ſenſum: Si, inquit, poſſibile eſt, te ipſum quoque ignorare quod facis, ſit tibi hoc prorſus in ſtudio; & ſi fieri poteſt, nec manus, quibus id peragitur, conſcia ſint.*

Corn. Janſen. concor. c. 41.

Chryſoſt. ho. 19. in Math.

Quid intelligatur per manum dexteram, & ſiniſtram. Theoph. ibi. Aug. lib. 2. de ſer. Dom. c. 4. S. Thom. in Math. ib. S. Th. Aquinas planè ſemotus fuit ab inani gloria.

2 Theophilactus per manum ſiniſtram intelligit vanam gloriam, & per dexteram eleemoſynam: *Siniſtra eſt inanis gloria, dextera vero eleemoſyna: neſciat igitur eleemoſynam inanis gloria.* S. Auguſtinus eandem adhibet interpretationem: *Siniſtra,* inquiens, *videtur ſignificare delectationem laudis.* Præ cæteris dilucidè in hunc textum ſcribit Doctor Angelicus, diſcurrens his verbis: *Per ſiniſtram intentio perverſa deſignatur vanæ laudis; per dexteram intentio ſancta implendi præcepta Dei, ut dicit Auguſtinus: unde neſciat ſiniſtra tua, id eſt, non ſe immiſceat perverſa intentio laudis vel elationis: quid faciat dextera tua, id eſt, cum præcepta Dei implere contenditis.* Porrò adeò abſtractus & ſemotus fuit hic Sanctus Doctor ab omni umbra vanæ gloriæ, ut, tametſi tempore ſuo totius Chriſtianitatis fuerit oraculum, tùm ob eminentem ſuam ſapientiam, tùm etiam ob admirabilem ſanctitatem, nunquam, nec per umbram, infeſtatus fuerit à vana aliqua complacentia; undè in vita ejus poſtremò in lucem edita à P. Paulo Frigerio Congregationis noſtræ Sacerdote legitur, quòd à primis annis hoſtis extiterit applauſus popularis in ſtudiis; ad imitationem S. Ephrem Syri deſideraverit *non videri, ſed potius eſſe;* nunquam ex ore ejus audita fuerint verba propriæ æſtimationis, nunquam etiam in anima ſua ſenſerit delectationem aut complacentiam vanæ gloriæ: undè cum bona occaſione dixit, & confeſſus eſt Reginaldo: *Deo gratias ago immortales, cum animus ſuperbiæ morbo nunquam laboraverim.* Ecce igitur, qua ratione ſiniſtra, videlicet, ſtimulus mundanæ gloriæ non habuerit communicationem ullam cum dextera heroicarum ſanctarumque ſuarum operationum, ut propterea meritò ipſi credendum ſit.

V. S. Thom. lib. 1 c. 19.

Quomodo Paulus declinaverit vanã gloriam in operibus bonis.

3 S. Apoſtolus Paulus, qui cum veritate potuit dicere: *Plus omnibus laboravi,* eſto in conclavi cœli empirei, ubi *audivit arcana verba,* inſtructus fuerit, eſto etiam tanquam oraculum Spiritus Sancti, & miraculum Incarnatæ Increatæque Sapientiæ docuerit Eccleſiam; nihilominùs exponit, & declarat in multorum ſe veniſſe oblivionem; aſt audite, quorum: omnium iſtorum bonorum operum, quæ præterlapſo exercuit tempore: *Quæ quidem retro ſunt, obliviſcens, ad ea vero quæ ſunt priora, extendens meipſum.* Unicum hoc eſt medium, ne quis vanam de ſe concipiat opinionem & gloriam, ut omnia jam peracta bona opera oblivioni tradat, & tamen credat, jam primò ſe frequentare ſcholam Chriſti, & prima Chriſtianæ perfectionis adhuc

Ad Philippen. 3. 13.

addi-

addiſcere rudimenta. Exemplo eleemoſynæ inſinuavit nobis Salvator noſter, quo modo, & quo fine inſtituenda ſiut cætera bona opera, ne meritorum ſuorum patiantur jacturam: *Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito*, ait Salvator noſter: *& pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi*. Tametſi verum ſit, non omnem eleemoſynam poſſe eſſe ſecretam; attamen, ut interpretatur Janſenius, ad intentionem, qua opera bona exercenda ſunt, alludere voluit: *Si accipiatur ut præceptum, ad intentionem referri debet; non enim præcipitur, ut omnino ſecreta ſit eleemoſyna, ſed ut intentio facientis aliena ſit ab eo, ut quærat videri ab hominibus, & quantum ad ſe ſpectat, in abſcondito fiat. Si autem accipiatur ut cautela, inſtruimur, ut noſtrà infirmitatè conſulentes, ne obrepat in eleemoſyna vana gloria.*

Matth. 6. 4.

Cor. Janſen. loc. cit. ſup.

S. Philippus Nerius ſummopere deteſtatus fuit vanam gloriam.

4 Digna conſideratione eſt doctrina illa, quam nobis reliquit S. Philippus Nerius, in cujus vita legimus ſequentia: Multi quotidiana ejus gaudentes converſatione, obſervarunt, quòd in ſuis actionibus nunquam propriam habuerit complacentiam; ità humilis extitit, ut, ſicuti de S. Thoma Aquinate legitur, vanæ gloriæ nullum prorsùs ſenſerit ſtimulum: curam inſuper omnem adhibuit, ut ſui quoque hanc conquirerent virtutem: & quemadmodum S. Joannes Euangeliſta continuò ſuis inclamabat diſcipulis: *Diligite vos invicem*; ità Philippus aliud non dicebat, niſi: Eſtote humiles; idque ſemper urgebat. Quapropter cùm die quodam Franciſcus Maria Tarugi ſermonem haberet, magnoque fervore ſpiritus exaggeraret excellentiam, & utilitatem patientiæ, idque cum univerſali auſcultantium applauſu, ſanctus pater audiens hunc diſcurſum, quia ſuſpicabatur, verbi divini præconem vana indè correptum eſſe gloria, ſolito motu ſuo ſtrepitum excitare cœpit, ac ſurgens poſtmodùm, manuque columnam vicinam compulſans, omnium auditorum ad ſe pertraxit vultus: quod tamdiù continuavit, quouſque ſermoni fuit impoſitus finis. At quamprimùm Concionator è cathedra deſcendit, ipſe aſcendit, altaque voce dixit, neminem è Congregatione ſua habere occaſionem ſeſe jactandi & ſuperbiendi, eò quòd nullus in eam uſque horam inventus fuiſſet, qui minimam ſanguinis guttam pro Chriſti amore profudiſſet, benè quidem ex illius ſervitio, & ſequela reportaſſent, ac reportarent continuò honorem, & reverentiam; & hanc materiam ſatis dilatabat cum magna auſcultantium ædificatione. Exhortabatur ſuos inſuper, Dominum Deum orarent, ut ſi quam eis dignaretur elargiri virtutem, aut donum aliquod, prorſus celaret, quatenus ſe continerent in humilitate, nec ſuperbiendi caperent occaſionem; undè quotieſcumque aliquid dicebant, quod in eorum reſultabat laudem, ſubitò reſpondens dicebat: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi*. Præterea juxta doctrinam SS. Patrum diſtinguere ſolebat tres ſpecies vanæ gloriæ: primam vocabat dominam, quia tunc vana gloria inſtar dominæ eſt, quotieſcumque illa præcedit, & propter illam fit opus. Secundam vocabat ſociam, quando homo non facit quidem directè opus propter finem vanæ gloriæ, nihilominùs in ipſo opere percipit aliquam propriam complacentiam, & vanam gloriam. Tertiam dicebat eſſe ſervam, ſive ancillam, quando ex opere peracto conſurgit vana gloria, at ſubitò reprimitur; undè monere ſolebat ſuos, dicens: Attendite diligenter, & ad minus curate, ne vana gloria ſit domina.

Tres ſpecies vanæ gloriæ.

Chryſolog. ſer. 9. Qualis ſit juſtitia quæ non debet fieri coram hominibus.

5 Verum diſcurſum noſtrum revocemus ad conſilium Euangelicum: *Neſciat ſiniſtra tua, &c.* Ubi ponderandum eſt argumentum S. Petri Chryſologi efficaciter concludentis: *Putas, quam vult neſcire alterum, qui teipſum qui facis, vult aliqua tui parte neſcire?* Thema hujus ſermonis eſt: *Attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus*. Movet igitur hoc dubium: *Juſtitia lux rerum, conſiliis non velatur obſcuris. Juſtitia cum ſibi ſacte claret, omnes illuſtrat exemplo. Et quid eſt, quod eam Dominus coram hominibus non vult fieri, per quam ſtatum capiunt res humanæ? & ubi eſt illud: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt? Quomodo juſtitiam vult celare, cujus opera vult ſic elucere?* Et propoſito noſtro conformiter difficultatem ſolvit, dicens: *Fratres, hæc præceptio cœleſtis vult jactantiam tollere, auferre pompam, vanitatem demere, ſubmovere inanem gloriam: Sic juſtitiam vult celare. Juſtitia, quæ per ſe ſibi abundat ad gloriam, ſpectaculum populi, vulgi laudes, favores hominum, mundi gloriam non requirit; à Deo genita cœlum ſpectat, in oculis agit divinis, ſupernis virtutibus mixta, ſemper à Deo ſolo, ut glorificetur, expectat. Sed hæc eſt juſtitia, quæ ex Deo eſt; illa vero juſtitia, quæ eſt hypocryſis, juſtitia non eſt; mentitur oculis, fallit aſpectum, videntibus illudit, decipit audientes, trahit populos, ſeducit turbas, famam vendit, emit clamorem; fit ſæculo, Deo non fit; mercedem rapit præſentem, præmium non quærit in futuro, cæca ipſa, non videns, vult videri.*

Juſti ex humilitate credunt opera ipſorum bona nullius eſſe valoris. Matth. 25. 35.

6 Cunctis notus eſt proceſſus, quem Judex ſupremus, Chriſtus Dominus, inſtituet in die judicii; electis dicet: *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare. Sitivi: & dediſtis mihi bibere; hoſpes eram, & collegiſtis me, &c.* Nec aberrabit æterna hæc, & infallibilis Veritas, ſed verum dicet, quod & declarabit: *Quod uni ex minimis meis, &c.* At ſi hoc ita eſt, quo modo *reſpondebunt ei juſti dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, & pavimus te, ſitientem, & dedimus tibi potum, &c.* Ergone bonorum operum, meritorumque, quæ acquiſivere, obliti ſunt? Omninò: *Quæ retro ſunt, obliviſcens, &c.* Veri & perfecti ſervi Dei bonum, quod faciunt, non recordantur; exactè obſervant documenta Euangelica: *Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua*. Ratio eſt, quia ex humilitate credunt opera ſua nullius eſſe valoris, ſicque nullam concipiunt vanam gloriam & jactantiam, ne æternæ immortaliſque gloriæ faciant jacturam.

Paul. Oroſ. in Apolog. lib. arbit.

7 Audite Paulum Oroſium, quid in apologia liberi arbitrii in favorem noſtrum ſcribat: *Juſti in illa die judicii operum ſuorum glorias audientes, adhuc tamen, velut ignorantes, interrogabunt: Domine, quando te vidimus, & hæc fecimus tibi?* Quia juſti ex inſtinctu modeſtiæ, & humilitatis hunc in præſenti vita habuerunt morem & uſum, ut obliviſcerentur bonorum operum, quæ fecerunt, eundem quoque retinebunt in die judicii, ut nullius operis boni recordentur; quo ſecuri aditum ſibi parabunt ad cœleſtes nuptias, alieni ab imitatione ſtultarum virginum.

Senec. Epiſt. 80.

Malel potius famam proſtituere, quam periculo vanæ gloriæ ſe exponere maluerunt.

8 Audiamus etiam moralem Senecam, quàm ſolidè diſcuttat, agens de ſoliditate virtutis: *Virtutum omnium pretium in ipſis eſt, rectè facti merces eſt feciſſe. Nemo mihi videtur pluris æſtimare virtutem; nemo illi magis eſſe devotus, quàm qui boni viri famam perdidit, ne conſcientiam perderet.* Quot, & quantos admiramur hiſtoriis ſacris, qui ut mundi fugerent applauſum, populi devoti venerationem & laudem, potiùs famam ſuam apparenter proſtituere, quàm vanæ gloriæ periculo ſe exponere voluerunt? Ut hanc fugeremus, Salvator noſter præter jam tradita, plura alia nobis conſignavit documenta. Recogitate illud conſilium Euangelicum: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, ſed Patri tuo qui eſt in abſcondito: & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi*. Notat Sanctus Hieronymus, Palæſtinis eum fuiſſe uſum, & morem: non lavabant facies ſuas, ſed eas ſuffiebant duntaxat, quando triſtitiæ indicium dare volebant; è contra compatituri læti, hilares & feſtivi, comebant ſe & poliebant. Ecce finem & ſcopum, in quem collimabat documentum cœleſtis Magiſtri: intendebat, videlicet, veris fidelibus inſinuare, ut in exercitio bonorum perfectorumque operum publicè non appareant, multò minùs apertant; ſed abſcondant ab oculis mundi rectam intentionem, & bonitatem interiorem, ne vana gloria meritum noſtrum diſſipet ac devoret. Ubi etiam notetur hæc Paſchaſii ſententia: *Hominibus ille jejunat, qui favore eorum captus, vanam gloriam quærit*.

Matth. 6. 17.

S. Hieron.

S. Paſchaſ. lib. 4. in Matth.

Laus bonorum operum redundare debet in Deũ. Matth. 5. 16.

9 Opponi poſſet hucuſque dictis monitum illud Chriſti Domini, quod & ſupra num. 3. tetigit Chryſologus: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona*. At in promptu reſponſio eſt: pientiſſimus namque Dominus documentum hoc tunc dirigebat ad Apoſtolos, ut *Eccleſiarum principes*: Superioribus autem neceſſario competit, ut in

con-

Digitized by Google

conſpectu ſubditorum benè operentur, ut illis formam, normam ac exemplum præbeant. Nihilominùs modus etiam obſervandus eſt, quem inſinuat circa gloriam, & laudem horum bonorum operum, quæ fiunt in conſpectu hominum: *Ut glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt*. Igitur quamvis in conſpectum mundi, populique applauſum prodeant eorum bona exempla, attamen ſcire debent, totam eorumdem laudem & gloriam redundare debere in æternum Patrem, qui in cœlis eſt: *Aliquando ſancti viri* (inquit S. Gregorius) *& coram hominibus compelluntur bona facere, aut eadem hominibus ſua facta narrare; ſed ad eum finem omnia referentes, ut non ipſi eiſdem operibus, ſed Pater eorum qui in cœlis eſt, debeat glorificari*. Idque oſtendit exemplo concionatoris: *Dum enim ſancta prædicant, ipſa prædicatio eorum fortaſſe reſpicitur, quorum vita neſcitur; compelluntur ergo vitam ſuam dicere, ut auditorum ſuorum valeant vitam motare*. Idem S. Pontifex lib. 8. Mor. hanc tradit doctrinam: *Si enim dantis gloriam quærimus, etiam publica noſtra opera in conſpectu illius occulta ſervamus. Si verò per hæc noſtram laudem concupiſcimus, foras ab ejus conſpectu jam fuſa ſunt, etiamſi à multis ignorentur*. Tandem concludit: *Fit plerumque, ut bonum opus, & in occulto ſit, cum fit publicè, & rurſus in publico, cum agitur occultè; qui enim in publico bono opere non ſuam, ſed ſuperni Patris gloriam quærit, quod facit abſcondit, quia ſolum illum teſtem habuit, cui placere curavit; & qui in ſecreto ſuo bono opere deprehendi ac laudari concupiſcit, & nullus fortaſſe vidit, quod exhibuit, tamen hoc coram hominibus fecit, quia tot teſtes in bono opere ſecum duxit, quot humanas laudes in corde quæſivit*.

Greg. lib. 19. mor. c. 18.

Idem lib. 8. moral.

10 In vita S. Ruggerii Ord. S. Franciſci legitur, quòd poſt eximia à Deo recepta dona patri ſuo ſpirituali dixerit: quid habet homo, de quo gloriari poſſit? de gratiis, & donis, quæ ex liberali Dei manu ſuſcipit, tanquam de re ſua, quæ ad ipſum ſolùm pertinet, gloriari poteſt. Solebat inſuper dicere, quòd ſi ipſe omnium hominum eſſet probiſſimus, & integerrimus, id non ob aliam causam, & finem ſciri deſideraret, niſi ut Deus laudaretur in donis ſuis, quibus ex infinita ſua bonitate viliſſimum quoque honoravit vermem. Hac munitus humili cogitatione, & opinione, nunquam ullum vanæ gloriæ paſſus eſt ſtimulum.

Exemplum S. Ruggerii Franciſcani.

11 Ingenioſa mihi occurrit obſervatio meritò hic deſcribenda: Celebriores ac peritiores pictores imagines planè nudas depingunt, ut hac ratione magiſtralem artem ſuam cunctis notam faciant ac manifeſtam; alii verò pictores minùs periti talibus imagines, & figuras depingunt coloribus, ut undequaque excepta facie appareant veſtitæ; nec fruſtrà, ſic enim minùs ſubjiciuntur cenſuræ de erroribus hujus artis ferendæ: Ad eundem modum Sancti, qui ſunt perfectiores, magiſque ſtabiliti in virtutibus, & ſpiritu perfectionis, liberiùs functiones publicas obire, ac ſine periculo propriæ complacentiæ, & vanæ gloriæ in conſpectu populi exercere poſſunt ſtupenda, & ſancta opera: *Ut glorificent Patrem qui in cœlis eſt*: Aſt illi, qui adhuc imperiti ſunt in virtute, & in ea nondum ſatis fundati, facilè incurrere poſſunt periculum vanæ gloriæ. Quapropter *attendant ne juſtitiam faciant coram hominibus*, cauti ſint & circumſpecti, &c. Non ſine myſterio præmiſit hoc verbum: *Attendite*, quia multi in via perfectionis imperiti ſunt, neque notitiam habent artis aſtutiſſimi Serpentis, qui ſe in Angelum lucis transformat: *Attendite, quaſi de inſidioſiſſimo aliquo ſerpente loqueretur* (D. Chryſoſtomi verba ſunt) *potentiſſimoque ad fraudandum eum, qui non tota prorſus mente vigilaſſet*. Auctor Imperfecti Operis opportunè nos quoque monet: *Concupiſcentia vanæ gloriæ non ſolùm ſervos Diaboli, ſed etiam ſervos Dei, & vires fideles impugnat*.

Similitudo pictorum aptatur vanæ gloriæ.

Chryſ. ho. 19. in Matth. Auct. imperf. ope. ho. 13.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Qui ob vanam gloriam duntaxat benè operatur; meritorum veræ gloriæ facit jacturam, & ſine omni fructu laborat.

THEMA.

Sicut tela aranearum fiducia ejus. Job. 8. v. 14.

1 EXpoſiturus Spiritus Sanctus irreparabilia damna in eos redundantia, qui in operibus bonis permittunt ſe ſeduci à vana gloria, haud poterat inſinuare nobis comparationem aptiorem iſta: *Sicut tela aranearum, &c*. Araneæ diuturno tempore laborant, ſeſeque eviſcerant, ut plurima diſtendant fila, & iiſdem intexant retia ad capiendas muſcas. Pulchrè ſicut quidam interpres deſcribit, qua ratione hæc animalia miro artificio retia ſua texant, & conficiant: Circumferentiam primò partiuntur quatuor filis æquali ſpatio à ſe diſſitis, & ad modum crucis diſtentis per quatuor partes, & ab his per circuitum deducunt alia fila; ita tamen ut ab omni parte æquales relinquant ſectiones: *Nectunt ſuas telas*, inquit author ille, *in quatuor circulorum quaſi ſectiones, quorum qualibet ſectio viginti item ſectiunculas alias, & fila viginti contineat, ut inſpicienti curioſius conſtare poterit. Octoginta igitur circulis aut ſectionibus conſtat tela tota*. Videbitis hanc beſtiolam, cùm in labore ſuo occupata eſt, centies ac millies mira velocitate hinc, & indè currentem, recurrentem, per gyrum ducentem fila, quandoque per tranſverſum eadem atteſentem. At quis ejus finis? eviſcerat ſe, enervatque, ut rete ſuum ordiatur, & perficiat. Sed quid? unicus venti flatus, unicus motus ſcoparum diſſipat, deſtruit ac ſecum tollit totum iſtum laborem. Ecce propriiſſimam pro caſu noſtro ſimilitudinem: Erit quiſpiam Deo ſerviens in timore, ſanctitate & juſtitia triginta aut quadraginta annorum ſpatio, multa & varia colliget merita bonorum operum, eleemoſynarum, jejuniorum, ciliciorum, mortificationum, orationum, diverſarum peregrinationum, operum miſericordiæ tùm ſpiritualium, tùm corporalium; at denique quid erit? Vafri Serpentis infernalis ſtratagemate concitabitur unicus flatus vanæ gloriæ, unicus actus propriæ complacentiæ, qui cunctos hos labores, & ſudores tanto tempore exantlatos apud Deum prorſùs inutiles efficiet ac invalidos: *Omnia opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus*. Et quid inde ſequetur? Audite ipſum Dei oraculum, de quo ſcriptum eſt: *Spirituum ponderator eſt. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*.

Curioſa deſcriptio telæ aranearum.

Pineda in c. 17. Job n. 18.

Applicatio ad vanam gloriam.

Matth. 6. 16.

2 Eccleſiaſtis ſententia eſt: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas: quid amplius habet homo de univerſo labore ſuo, quo laborat ſub ſole?* ac ſi diceret: omnia perdit, cuncta ſecum tollit, & rapit ventus vanæ gloriæ. *Laborare ſub ſole*, idem eſt, quod laborare in vinea Dei, ità tamen, ut habeat laudem & applauſum mundi; at hoc eſt recipere hic mercedem ſuam: & quæ hujus utilitas? In vita S. Pachomii legimus de monacho quodam, qui duas contexuerat ſportas, ubi alii juxta ſuperioris mandatum unam duntaxat confecerant; indè ambas expoſuit ſpectandas, ut laudem reciperet ſua induſtria. Verùm S. Pachomius, advertens ibi Diaboli latere fraudem, ideòque ſuſpirans, aliis Religioſis dixit, infelicem illum infœliciter toto die laboraſſe, eò quòd laborem ſuum conſecraſſet Diabolo, gloriam humanam præponendo divinæ. Acriter igitur illum reprehendit, conſormiter promeruerat, eique ſequentem injunxit pœnitentiam: primò ut cum ſportis ſuis humeris impoſitis aliorum, qui ad divina perſolvenda tranſibant, precibus ſe commendaret; inſuper cum iiſdem ſportis tempore prandii juſſus eſt intrare refectorium; prætereà quinque menſibus incluſus fuit cellæ ſolo pane, & aqua contentus; denique mandatum fuit, ut in dies binas texeret ſportas, & nullus ei prorſùs loqueretur. Ecce quid non fecerunt illuminatiſſimi ſervi Dei in deteſtationem hujus vitii, quod inſtar prædonis viatoribus invigilat, ut eos omni opere bono ſpoliet.

Vana gloria diſſipat omnia bona opera.

Eccl. c. 1. v. 3.

Mirabile exemplum, & punitio vanæ gloriæ.

3 Ma-

Digitized by Google

Magna ſtultitia eſt hominem ad æternam gloriam creatum vanam captare gloriam.

3 Magna profectò dementia eſt, quòd rationalis creatura ad æternam creata gloriam, in præſenti vita ſudet, inceſſanter laboret ob mundi gloriam, non modò vanam, ſed etiam tranſitoriam, & fallacem, idque ex inimici ſui inſtigatione. Quòd primus reprobus damnetur, & pereat ob invidiam, & homicidium; Abiron propter ambitionem; Zambri ob luxuriam; Judas propter avaritiam; dives epulo propter crapulam, quid mirum? Aſt quòd homines Chriſtiani per exercitia bonorum, ſanctorumque operum, per quæ æternam lucrari poſſent beatitudinem, præcipites agantur in abyſſum perditionis, quia in operibus bonis ſuperbiunt, & vanè gloriantur, magna ſanè ſtultitia eſt: *Pœnam de pretio ſalutis miſeri mercantur æternam*; ait Venerabilis Beda, eſto in alio propoſito. Et Sanctus Petrus Chryſologus ſerm. 7. aſſerit: *Nec ab hominibus inveniſti laudem, & apud Deum fructum jejunii perdidiſti*. Hoc ſecundum facilè intelligitur; at primum, videlicet, quòd non recipiat laudem apud homines, quomodo verificatur? Reſpondeo, non tantùm homines ſapientes, & cautos, verùm etiam alios mundanos, Deo permittente, advertere, & penetrare intentionem illam, & finem vanæ gloriæ, & oſtentationis, quo moventur tales ambitioſi, & cupidi inanis gloriæ; undè tantum abeſt, quòd inde ædificentur, ut potiùs ſcandalizentur. Proſequitur jam Chryſologus diſcurſum ſuum: *Elaboraſti*, inquiens, *jejuniis, ut labor tibi jejunii non prodeſſet; abſtinentiæ fluctus intraſti, continentiæ conſcendiſti undas, enataſti jejunii pelagus; at in ipſo portu jejunii naufragaſti*. Sed qui poteſt homo in ipſo portu pati naufragium? Annon portus ſecuriſſimum refugium, & receptaculum eſt, quò ſe recipiunt naves mercibus ditiſſimis oneratæ, ut tempeſtates evadant, piratarumque perſecutiones? Ita eſt, ſi agatur de ventis, qui Oceano, & mari huic dominantur; at res aliter conſtituta eſt, ſi agamus de vento vanæ gloriæ; hic namque in naufragium, & perditionem inducit animas ſpiritualibus, & cœleſtibus mercibus onuſtas: quod plerumque fit, quando ſunt in portu, nimirum quando jam incipiunt appellere, & attingere littus Paradiſi. Hujus naufragii rationem reddit idem Sanctus, dicens: *Quia non comparaſti lucrum, ſed mercatus es vanitatem, qui de Dei credito humanum negotium perfeciſti. Hinc eſt, quod Deo redditurus es rationem, qui ab hominibus percepiſti miſera fraudis uſuram.*

Beda. Petr. Chryſ. ſerm. 7.

Vana gloria comparatur vento.

Vana gloria optimam medicinam bonorum operum vertit in venenum.

4 Quid diceres de remedio, & pharmaco ad curandum aliquem lethaliter infirmum ob diverſorum ingredientium virtutes aptiſſimo, quod tamen ob infirmi malitiam in peſtilens & mortiferum converteretur venenum? Opera facta in gratia, in charitate, & amicitia Dei, ſecuriſſima remedia ſunt ad obtinendam æternam ſalutem. Quot Chriſtiani reperiuntur, qui non annos aliquot, ſed longum vitæ curſum impendunt bonorum operum exercitio? & quid tandem contingit? Stimulati & illecti à blanditiis applauſus humani, vanæque gloriæ, medicinam convertunt in venenum, nimirùm valorem operum meritoriorum amittunt, vana & fugaci hujus vitæ contenti gloria. Quapropter idem Chryſologus occaſionem habebat exclamandi: *Fratres, fugiendum eſt virus, peſtilentia cavenda, quæ de remediis creat morbos, conficis de medicina languorem, ſanctitatem vertit in crimen.*

Idem Chryſ. l. c.

Ex vana gloria bona opera faciẽs, infinitum incurrit damnum. Matt. 7.22.

5 Matth. cap. 7. voluit Salvator noſter nobis oſtendere, & manifeſtare infinitum damnum, cui ſubjacent omnes iſti, qui ex motivo vanæ gloriæ, non ut Deo placeant, virtutum exercent opera, cum ait: *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonnè in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos, diſcedite à me, qui operamini iniquitatem*. Deſideraſtiſnè intelligere, quænam fuerit cauſa præcipitii illorum? Ea ex ſimilitudine, quam paulò poſt ſubjungit, colligitur: *Qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam, deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna*. Venti, nimirùm, vanæ gloriæ flaverunt, & totius ædificii ruinam cauſarunt: & qui hoc? S. Auguſtini monitum eſt: *Cogitas magnam fabricam conſtruere? de fundamento prius cogita humilitatis*; ergo ruina quævis timenda eſt, quando ſpirituale ædificium non habet profunda humilitatis, contemptuſque omnis humanæ gloriæ fundamenta. Sanctus Cyrillus Alexandrinus rationem reddit, cur Chriſtus Dominus illos reprobaverit, dicens: *Non enim probe me quæſiſtis, nec ſanctimonia ſplendere voluiſtis, ſed mercaturæ modo religionem oſtentaſtis; propterea vos non novi.*

S. Auguſtin.

S. Cyr. Alex. l. 5. in Joan. c. 27.

Magna fatuitas eſt ſpe vanæ gloriæ benè operari.

Petr. Bleſ. ep. 4.

6 Horum hominum miſeriam valdè deplorat Petrus Bleſenſis epiſt. 14. *Perdita*, inquiens, *vita homines ſe laboribus torquent, cruciant curis, expenſis eviſcerant; nonnè figuram araneæ gerunt, quæ de ſuis viſceribus telam texit, ut capiat muſcam viliſſimam? Quid eſt inanis gloria, quam venantur, niſi muſca viliſſima?* Revocate in mentem, quod ait Propheta Micheas: *Tu ſeminabis, & non metes; tu calcabis olivam, & non ungeris oleo; & muſtum, & non bibes vinum*. Quantùm ad ſenſum litteralem, alludere fortaſsè voluit ad hoſtiles illas deprædationes, aliaque damna à vicinis inferenda; quantùm ad ſenſum moralem, Stephanus Cantuarienſis exponit hunc textum in favorem noſtrum, aſſerens: *Tu calcabis olivam, & oleo non ungeris, id eſt, tu venaberis gloriam, de qua dicitur, oleum adulationis, & tamen eam minime aſſequeris*. Sed ſi homo vanus lucratur æſtimationem, & applauſum apud homines, annon acquiret gloriam? Minimè; illa namque, quam ambit, vel jam obtinet, non meretur nomen gloriæ, quia non eſt vera, ſed vana, & vacua. Annon ſumma eſſet ſtultitia, ſi quis pro vitro daret adamantem gemmam inæſtimabilis valoris? Propria complacentia, vana jactantia, & gloria, quam quis habet in operibus bonis, fragilis inſtar vitri eſt, & exigui valoris: illam damus pro adamante, privantes nos, videlicet, beata & immortali gloria. Verùm quemadmodum poſſidens adamantem, virtualiter etiam habet vitrum; ita qui à Deo ſolo expectat laudem, gloriam & mercedem de ſuis bonis operibus, apud homines quoque ſummum obtinet honorem, & reverentiam: *Glorificantes me glorifico*. Nimis debile fulcrum, & fundamentum eſt opinio mundi, quæ facillimè variatur, & mutatur: & quis ſapiens ſupra hanc operationes ſuas ſtabilire vellet, hominum ſectando applauſus, qui ex rumore omninò vano reſultare poſſunt, & dando repulſam ſtabili, & permanenti in cœlis gloriæ?

Mich. 6. 15.

Steph. Cant. ib.

Simile dantis adamantem pro vitro.

7 Nota eſt ſacra illa hiſtoria de Eleazaro, qui, poſtquam irreparabilem in campo hoſtili fecit ſtragem, tandem aggreſſus eſt, & invaſit Elephantem, eſto hic mobilis inſtar turris prodierit, totique exercitui terrorem incuſſerit. At quid evenit? Sub vaſta illa mole manſit Eleazarus oppreſſus, *ſuo ſepultus triumpho*, inquit S. Ambroſius. D. Gregorius factum hoc applicat caſui noſtro, dicens: *Eleazar in prælio Elephantem feriens ſtravit, ſed ſub ipſo, quem extinxit, occubuit. Quos ergo iſte ſignificat, quem ſua victoria oppreſſit, niſi eos, qui vitia ſuperant, ſed ſub ipſis, quæ ſubjiciunt, ſuperbiendo ſuccumbunt? Quaſi enim ſub hoſte, quem proſternit, moritur, qui de culpa, quam ſuperat, elevatur.*

1. Mach. 6. 46. Vanam captantes gloriam comparantur Eleazaro.

Greg. Magn. l. 19. moral. c. 11.

8 Cum ſacer textus in perſona Samuelis tractat de ritu Nazaræorum, qui radebant caput, & nutriebant comam, introducit matrem hujus Prophetæ Annam in hæc verba prorumpentem: *Dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, & novacula non aſcendet ſuper caput ejus*. Hunc textum Stephanus Cantuarienſis in ſenſu morali explicat, aſſerens: *Filius Annæ eſt opus aliquod contemplativum: hujus filii caput raditur, cum opus contemplationis ad inanem gloriam refertur.*

1. Reg. 1. 11.

Steph. Cant. in allegor. Bibli.

9 S. Mater Eccleſia ex ſpeciali motione, & inſpiratione Spiritus Sancti, in principio jejunii, aliorumque operum quadrageſimalium ad perfectionem directorum, legit Evangelium illud, in quo quilibet homo Chriſtianus monetur, ſtimulaturque ad fugiendam vanam gloriam, & oſtentationem in bonis operibus, hiſce verbis: *Ne videaris hominibus jejunans, ſed Patri tuo, qui eſt in abſcondito, &c.* Ne fruſtrà laborent, & ſine fructu, ideò ſequitur: *Natu-*

Vana gloria comparatur ærugini.

Matt. 6. 17.

theſaurizare vobis theſauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur. Rubigo conſumit fulgorem ferri, & tinea corrodit ſubtilem pannum; idem prorsùs damnum operantur rubigo, & tinea vanæ gloriæ: devorant animæ merita, & monetam congregatam pro comparanda æterna gloria conſumunt. Rabanus citatus ab Angelico: *Allegoricè*, inquit, *ærugo ſignificat ſuperbiam, quæ decorem virtutum obfuſcat*.

Rabanus apud D.Th.

10 In Euangelio pariter, quod legitur fer. 6. Cinerum, Eccleſia poſt inimicorum dilectionem rursùs nobis inculcat fugam vanæ gloriæ verbis illis, præcedentibus diſcurſibus allegatis: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum*. Quis adeò amens, & fatuus eſſet, qui toto vitæ ſuæ tempore inter tempeſtates navigaret ad antipodes, ut magnum congregaret theſaurum, non alium in finem, niſi ut repetens portum divitias congregatas monſtraret ſuis civibus, monſtrataſque deindè projiceret in profundum maris? Quot & quanti ſunt, qui pluribus annis accumularunt merita æternæ beatitudinis, poſteà victi ſuperbia & vana gloria, perdunt veram, & æternam gloriam? *Mercedem non habebunt apud Patrem; ex quo enim* (ait Lyranus) *intentio fertur ad homines tantum, non eſt aliquid à Deo juſtè expectandum*. Obſervate CHRISTUM Dominum non dixiſſe abſolutè: *Mercedem non habebitis*; ſed addidiſſe: *Apud Patrem veſtrum. Et mandatum dat, & pœnam proponit* (inquit author Operis Imperfecti) *ut vanitatem humanam, etſi non amor juſtitiæ tenet, vel timor Domini refrænet*.

Chriſtus nos deterret à vana gloria. Matt.6.1.

Lyran.

Auct. operis Imp.h.13.

11 Quapropter nos monet Sanctus Petrus Chryſologus: *Qui inter tineas, rubiginem, fures, ſua ponit, exponit quæ ſua ſunt, non reponit*. Qui merita bonorum ſuorum operum vult conſervare, ea Deo committat, commenderque in abſcondito, veluti nobis conſulit Filius æterni Patris; etenim indubitata nobis facta eſt promiſſio: *Et Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi. Quam ſecurus dormit* (inquit Sanctus Chryſologus) *qui Deum ſuorum meruit habere cuſtodem; quàm neſcit curas, quam deponit angores, quam non eſt anxius, quam ſervorum caret faſtu, qui ſua patri ſervanda committit*. Magnus, & eximius Magiſter ſpiritus Thomas de Kempis ſignum nobis ſubminiſtrat, ex quo certò colligere poſſumus, quando quis ſincero corde deſiderat cœleſtem gloriam: *Qui veram, & æternam gloriam deſiderat, temporalem non curat; & qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo contemnit, minus amare convincitur cœleſtem*.

Chryſol. Serm.7. ib. Qui ex vana gloria bene operatur exponit ſua furibus.

Thom. de Kempis l.2. c.6.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De jactura veræ gloriæ, quam facimus, temporalem recipientes mercedem loco æternæ.

THEMA.

Mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Matth.6. verſ.2.

1 QUi vanæ gloriæ avidus eſt, audiat & intelligat, quid dicat, clariſque verbis & ſine Gloſſa determinet Rex æternæ gloriæ, prima & infallibilis Veritas: *Ego Deus, & non mentior*. Monuerat diſcipulos ſuos: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis*; & ſtatim ſubdit: *Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt*. Si mercedem, & retributionem de bonis noſtris operibus apud mundum, & in conſpectu hominum appetamus, & eum hoc etiam ſperemus remunerationem in cœlis, decipimur: *Mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Miſericordiam coram ſe ſolum vult fieri* (inquit Chryſologus) *qui ſolius eſt miſericordiæ, & remunerator, & teſtis*. Oporteret pondere ſanctuarii benè ponderare hæc verba: *Mercedem apud Patrem, qui in cœlis eſt*; & alteri ſtateræ lanci apponere hæc alia: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*. Quis unquam valebit ſufficienter penetrare, & ſuſtollere *æternum gloriæ pondus? Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum*. Quam proportionem habere poteſt cum vana gloria, quæ ex ſeipſa accuſat, & confitetur propriam vanitatem? *Qui pro virtute, quam agit, humanos favores deſiderat* (Gregorii verba ſunt) *rem magni meriti vili pretio venalem portat; unde qui cœli regnum mereri potuit, inde nummum tranſitorii ſermonis quærit*.

Jacturam veræ gloriæ facit, qui vanam gloriam de bonis operibus quærit.

Petr. Chryſ. ſerm. 9.

Greg. lib.8. moral.

2 Laus hominum, manuum plauſus: Euge, euge! nonniſi quidam ſufflatus eſt velociter tranſiens; ecquis erit homo adeò perditæ ſalutis, qui ſufflatum illum cum ſtabili, & ſempiterna gloria permutare velit? *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum* (hæc meritò iis improperanda ſunt, qui ſudant, & laborant propter vanam gloriam:) *qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum*. Alio verſio habet: *In dolium perforatum*. Cicero hanc inter vanam, & veram gloriam aſſignat differentiam, juxtà tamen dictamen luminis naturalis, manenſque intra limites Philoſophiæ moralis: ſcribit de vera gloria: *Solida quædam res eſt, & expreſſa, non adumbrata; ea eſt conſentiens laus, incorrupta vox benè judicantium de excellenti virtute, cui reſonat tanquam imago. Hæc, quia rectè factorum plerumque comes eſt, non eſt bonis viris repudianda*. Audite inſuper, quomodo deſcribat gloriam, quam denominat vanam: *Quæ vera imitatrix eſſe vult, eſt temeraria, atque inconſiderata, & plerumque peccatorum, vitiorumque laudatrix: fama popularis ſimulatione honeſtatis formam ejus, pulchritudinemque corrumpit*. Juxtà dictamen lucis Euangelicæ ſolida gloria Chriſtiani dicenda eſt illa, quæ ſoli Deo attribuitur: *Soli Deo honor, & gloria*; quemadmodum etiam Sacerdos celebrando Sacrificium Miſſæ frequenter cantat: *Gloria in excelſis Deo*. Ex hac recognitione, qua Chriſtianus Deo debitum confert tributum gloriæ & honoris, redundat in eum lucrum æternæ gloriæ, conformiter atteſtatur illud oraculum: *Glorificantes me glorifico*. Gloria vana eſt illa, quæ independenter à Deo ortum ſuum habet ab homine, & nuncupatur vana, quia non fundatur in virtute; neque permanens, & ſtabilis eſt, cum opinioni, & volubilitati vulgi innitatur.

Stultum eſt pro leviſſimo & applauſu vanæ gloriæ ſempiternam gloriam permutare.

Agg.1.6.

Cic. 5. Tuſcul.

3 Amentem profectò quilibet cenſebit mercatorem illum, qui pro viliſſimo pretio vendit merces ſuas, ſciens illas infrà paucos dies cariori vendendas fore pretio; & talis eſt multorum ſtultitia, qui vana ducti gloria, bona exercent opera. Quæcunque exercetis opera miſericordiæ, ſive corporalia, ſive ſpiritualia, quaſcunque facitis eleemoſynas, jejunia, aut ſimilia opera, media ſunt, quibus æternam vitam lucrari poteſtis, ſi facta fuerint in gratia, & charitate; fatui igitur, & amentes eritis, ſi pro tantillo plauſus, & laudis humanæ, pro uno euge, euge! quod celeriter avolat, ea expendere, eorumque valorem perdere velitis: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*. Si ex mercibus in foro divenditis lucratus fuiſſes theſaurum ſufficientem ad te, tuamque familiam ditandam, venderesnè illum alicui, qui nonniſi mera verba, quibus te palparet, laudaret, ac deprædicaret, viciſſim reponeret? *Negotiamini dum venio*, ait Salvator noſter: opera virtutum facta in amicitia Dei ſunt merces, quibus poſſumus negotiari, & lucrari Paradiſum: Deus ſolvit illa remuneratione æternæ gloriæ, hac tamen conditione, ſi facta & relata fuerint ad ipſius gloriam; nam ſi fiant ad capiendam laudem, & honorem ab hominibus, jam apertè ſe declarat: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*.

Vanam gloriam ſectantes comparantur ſtultis mercatoribus.

4 Sub initium cap. 6. Euang. Matth. legitur concio illa, quam pientiſſimus Salvator noſter inſtituit ad extirpandam hanc vanam gloriam, qua homo frequenter ſe ſinit ſeduci: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis*. Ubi advertendum, non prohibere CHRISTUM Dominum, ut in conſpectu hominum virtutum exerceamus opera; neque vetare, ut proximus bonum præbeamus exemplum; malitia igitur conſi-

Bona opera coram hominibus facere non prohibetur, ſed ideo facere ut videamur ab hominibus prohibetur. Matt.6.1.

ſtir

Digitized by Google

ſtit in illis verbis : *Vt videamini ab eis* ; non vult operemur bonum cum intentione ſive explicita, ſive implicita lucrandi & venandi auram popularem, & ut exinde æſtimemur à mundo : *Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt* ; ait Salvator noſter. Ponit deindè exemplum eleemoſynæ : *Cum facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus : amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*. Vultisnè videre, quàm ſit nociva,

Eleemoſyna ad oſtentationem data, damnoſa eſt.

& damnoſa eleemoſyna facta ex oſtentatione, & vana gloria ? De illa, quæ diſtribuitur ad honorem, & gloriam DEI, & eo duntaxat fine, ut indigentis ſuccurratur neceſſitati, CHRISTUS DOMINUS ſedens in throno Majeſtatis ſuæ, in conſpectu totius cœli, terræ & inferni, dicet : *Eſurivi & dediſtis mihi, &c. Venite benedicti, &c. Percipite regnum, &c.* Ecce retributionem mercedis, quam reportabit, qui ad honorem, & gloriam Dei operabitur. Aſt operaturis, *ut glorificentur ab hominibus*, verbo exprimente juramentum : *amen dico vobis*, idem judex, æterna Veritas dicit : *receperunt mercedem ſuam*. Franciſcus Lucaburgenſis in hunc textum S. Matthæi

Lucaburg. ib.

deſcribit modum, quo hic latro vanæ gloriæ, & propriæ complacentiæ merita æternæ retributionis nobis ſurripiat : *Peſtis inſidioſa*, inquit, *laudis amor, clam etiam per cuniculos quoſdam in hominum mentes irrepens, dum virtuti incumbunt, atque ipſa opera ſancta abſque ſtrepitu maxima cum quiete emedullans, ſolisque relictis inanibus paleis, abſque ullo ſenſu perdentis, cuncta quæ intus ſunt, auferens*.

Quid ſit in elargitione eleemoſynæ tuba canere. S. Thom. in Matt. c. 6.

5 *Cum facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, &c.* Sonum hujus tubæ pulchrè exponit Angelicus Doctor, dicens : *Tuba canere eſt, pompam vanæ laudis appetere ; undè Rabanus : Ante ſe tuba canit, qui ante alios vult laudari*. Eundem textum exponit Hugo Cardinalis : *Noli tuba canere, id eſt, noli innoteſcere ad gloriam tuam*. At excellenter Author Imperfecti Operis : *Tuba*, inquit, *eſt omnis actus, vel ſermo, per quem operis jactantia demonſtratur. Qui intercedente aliquo facit eleemoſynam, ubi autem non eſt interceſſor, non facit, hæc conſuetudo mala tuba eſt ; item qui viderit honeſtiorem perſonam, & dat ei, quæ poteſt referre*.

Auth. oper. Imp. ib. h. 13.

Homo deditus vanæ gloriæ mercenarius eſt. Joan. 10. 12.

6 Joan. cap. 10. Redemptor noſter nobis demonſtrat, quis ſit mercenarius, & non paſtor, aſſerens : *Mercenarius autem, cujus non ſunt oves propriæ, dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & diſpergit oves*. In ſenſu morali varii dantur mercenarii ; & quidem in ſenſu accommodo noſtro propoſito docet Sanctus Anſelmus, hominem deditum va-

S. Anſelm. ib.

næ gloriæ eſſe hunc mercenarium, qui pro applauſu mundano vendit opera bona, quæ aliàs apud DEUM inæſtimabilis eſſent pretii ; & quia ex iis vanam concipit gloriam, non jam bona ſunt opera, eò quòd privent ipſum immortali retributione : *Hujus non ſunt oves propriæ, quia virtutes, quas in ſeipſo cuſtodire videtur, ab eo ſunt alienæ*. Notatu dignum verbum illud : *Omnia opera ſua faciunt, ut videantur* ; ubi notat etiam Divus Chryſoſtomus,

Chryſoſt. ib.

ſubdens : *Non hæc, aut illa ; hoc verò expulit eos omnino à charitate*. Qui operatur benè, ut videatur ſolùm ab hominibus, is non operatur propter amorem Dei ; unde neceſſariò ſequitur, tales eſſe alienos à charitate, quæ ſola valorem confert actionibus noſtris, eaſque Deo gratas, ac æternæ vitæ meritorias efficit.

In Vitis PP.

7 Abbas Joannes eremita (ut legitur in vitis Patrum) Ruffino dicebat : *Qui ab hominibus gloriam quærit, odit eam, quæ à Deo eſt*. Sanctus Auguſtinus in ſuis Confeſſionibus quoque ſcribit : *Qui laudari vult ab hominibus, vituperante te, non defendetur ab hominibus, judicante te, nec eripietur à damnante te*. De Amaſia Rege Judæ legitur, quòd in uno conflictu proſtraverit viginti quinque millia Idumæorum, qui erant Pagani, & Gentiles ; facta tamen hac ſtrage, poſteà Diis falſis cultum exhibuit, & adoravit Deos paganorum : *Amaſias poſt cædem Idumæorum, & allatos Deos filiorum Seir, ſtatuit illos in*

S. Aug. l. 10. conf. c. 18. Qui ex honeſtis bonis operibus vanam gloriam quærunt, ſimiles ſunt Amaſiæ Regi Judæ. 2 paral. 25. 14

Deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſum. De Regis hujus ſtoliditate ſcribit Joſeph Hebræus : *Quam ob rem à Propheta conventus eſt, mirari ſe dicente, ſi hos Deos crederet, qui cultoribus ſuis nihil opis afferre potuiſſent, neque eos ab Hebræorum vitulis præſtiterint, ſed tanquam ad ſe non pertinentes, cadi & captivos trahi paſſi ſint*. Audiamus Stephanum Can-

Steph. Cant. in allegor. V. T.

tuarienſem, in allegoriis veteris teſtamenti factum hoc Amaſiæ ruminantem : *Amaſias poſt cædem Idumæorum, Deos eorum ſtatuit ſibi in Deos, & adoravit eos. Qui vitia mortificat, ex quibus oritur ſuperbia, nec ipſam ſuperbiam eliminat, ſimilis eſt Amaſiæ, qui interfecit filios Seir, & adoravit Deos eorum*. Quis non aſſerat majus fuiſſe illius damnum, quàm lucrum ? Victoriam & triumphum reportavit de inimico, ſuo illum ſubjecit dominio ; at quæ hujus utilitas, dum hoſtis infernalis Regem ipſum ſuæ ſubjecit tyrannidi, & in idololatriam induxit ? Vos quoque ſenſum rationi, carnem ſpiritui ſubjicitis, caſti, continentes vivitis, maceratis corpus veſtrum, liberales eſtis in pauperes, pro malo bonum redditis inimicis veſtris, callum genibus obducitis in orationibus ; at *recepiſti mercedem tuam*. Si in his omnibus voluiſtis placere mundo, ac lucrari gloriam vanam, hominum adoratis vanitatem, & de vobis triumphat hoſtis communis & infernalis.

Hypocritæ orant ut videantur ab hominibus. Matt. 6. 5. Hugo Card. ib.

8 Hugo Cardinalis ruminando illud ſaluberrimum Salvatoris monitum : *Cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus* : ſubdit hic digniſſimus author : *In hoc, quod in angulis, notatur abſconditè : in hoc quod dicitur, platearum, manifeſtatio ; quaſi dicat : Abſcondunt ſe, ut appareant* ; verùm juxta mentem D. Chryſoſtomi adjungit idem Cardinalis : *Speciem vacuam religionis vendunt, & verbum vanum laudis emunt ; finito verbo finitur bonum, quod poſitum erat in verbo*.

1. Reg. 14. 24. Applicatur ad propoſitũ hiſtoria de Saule.

9 1. Reg. cap. 14. legimus de Saule rege, quòd per totum ſuum exercitum promulgaverit edictum, nè ullus ad veſperam uſque quicquam comedere auderet ; idque hunc in finem divulgari fecit, ut majori cum fervore, aſſiduoque furore perſequerentur Philiſthæos. Divus Gregorius Magnus in hac hiſtoria mo-

Greg. M. ib.

rale aliquod detegit myſterium, aſſerens : *Notandum, quod jam devictis hoſtibus iſta loquebatur. Quid verò eſt comedere victoribus, niſi peracto virtutis opere, cibos vanæ laudis delectanter accipere ? Maledictus*, inquit, *omnis, qui ante veſperam comederit, quia qui modo vanas laudes gratanter excipit, tunc æternas Creatoris laudes amittit. Adiuratur ergò populus, nè comedat, quia Doctorum præcepto conſtringitur, ut de bono opere inaniter nunquam glorietur*.

Deus antiquorum Romanorum bona opera remuneravit temporali gloria. Boetius.

10 Deliberemus, neceſſe eſt, an hìc in terris ab hominibus, an verò in cœlis à Deo velimus obtinere & excipere gloriam. Si hac ſuper re conſulatis Boetium, alta voce vobis dicet : *Non in hoc terræ puncto, ſed in cœlo propaganda gloria*. Antiqui Romani tametſi veri Dei notitia & lumine deſtituti eſſent, quia tamen plurimas inſignes ac heroicas virtutum actiones exercuerant, voluit benigniſſimus Deus eas compenſare & remunerare ; ideòque temporali beati proſperitate & magnificentia, ditati divitiis, victoriis, triumphis, imperium ſuum cum tanta nominis fama per totum mundum dilatarunt : ecce qua ratione *receperunt mercedem ſuam* : At quid profuit illis hæc temporalis gloria, quibus deerat æterna, utpotè maximè neceſſaria & utiliſſima ? *Honor & gloria, quâ Deus Romanos fecit illuſtriſſimos* (inquit S. Auguſtinus) *merces fuit bonorum operum, quæ egerant ; nec eſt quod de ſummi & veri DEI*

S. Aug. l. 5 de Civ. Dei c. 15.

juſtitia conquerantur : gloriam ambierunt, & certè obtinuerunt. Sed hæc gloria vana fuit & tranſitoria : non eam, ad quam creati erant, aſſecuti ſunt : *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur ?* S. Franciſcus Xaverius, tùm nobilitate ſuæ proſapiæ, tùm ingenii ſui præſtantia, tùm donorum multorum ſingularitate & raritate ſtimulabatur ad ſectandam Mundi gloriam : verùm ponderando hæc verba : *Quid prodeſt, &c.* diſciplinæ, & directioni Sancti Ignatii ſe ſubjecit, ut meliorem aſſequeretur gloriam, quam ſuis præſcripſit : *Ad maja-*

Digitized by Google

rem Dei gloriam; ac propterea Deus glorioſum ipſum fecit in terra, & in cœlo.

Apta ſimilitudo.

11 Ut in nobis planè extingueretur vana gloria, hanc exoptarem conſiderationem: mundum non eſſe judicem competentem ad dijudicandas operationes noſtras, Deum ſolum, qui *ſpirituum ponderator eſt*, eas ponderare, inſuper & dignè remunerare poſſe. Fingamus & imaginemur nobis, unum inveniſſe gemmam pretioſam, qui pretium illius ſcire cupiens, accedit quendam lapicidam amicum ſuum; gemmam inventam hic æſtimat uno valere ſcuto, cum verè valeat mille. Si à me petatis, uter illorum plus erraverit; exiſtimarem illum, qui exiguo pollens judicio gemmam detulit ad lapicidam, utpote ignarum ad æſtimandum valorem illius, & non ad aurifabrum, aut alium, qui gemmarum habet notitiam. Quid hoc exemplo inferre volo? Opera, quæ facimus in gratia Dei conſtituti, inæſtimabilis valoris ſunt & pretii, iis enim comparamus regnum cœlorum; at ſi à mundo, ab hominibus præſtolemur, & exigamus operum noſtrorum valorem, æſtimationem, laudem & applauſum, *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei*; non æſtimabunt ea juſto, & digno pretio. Quapropter ſolius Dei æſtimationi, judicio & remunerationi ea ſubmittamus, operantes omnia ad ejuſdem honorem, & gloriam.

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Plura alia conſiderantur damna, vanæ gloriæ avidis accidentia.

THEMA.

Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. Matth.6. v.20.

Vana gloria & mundi applauſus ſunt fures qui furantur merita bonorum operum noſtrorum.

1 Opportunum, ac utiliſſimum conſilium ſubminiſtrat nobis pientiſſimus Salvator noſter, ut nimirùm operum noſtrorum theſauros in ærario cœleſti, ubi nec æruginí ſubjecti, nec latronibus, & furibus erunt expoſiti, recondamus. Vana gloria, mundi applauſus, & laudes hominum ſunt fures, & latrones, qui merita operum noſtrorum nobis ſurripiunt; ideòq; jubemur ea recondere in cœlo, videlicet, operari ſolùm ad Dei gloriam.

Ezechias Rex graviter redarguitur & punitur propter oſtentationē theſaurorū ſuorum.

2 Poſtquàm Rex Ezechias prodigioſo adeò miraculo liber evaſit ab infirmitate valdè periculoſa, Berodach Rex Babyloniæ miſit ad eum legatos donis, ac muneribus pretioſis inſtructos, de recuperata ſanitate eidem congratulantes; quos ille ſumma excepit honorificentia non tantùm, ſed etiam monſtravit eis pretioſam ſuam ſupellectilem, hortorum amœnitatem, regium ac ſumptuoſum palatium, ærarium auro, gemmis, aliiſque rebus pretioſiſſimis ditatum: *Oſtendit eis domum aromatum, & aurum, & argentum, & pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vaſorum ſuorum, & omnia quæ habere poterat in theſauris ſuis*. (4.Reg.20.13.) Vix hic ſanctus Rex compleverat hanc oſtenſionem, vel potiùs oſtentationem, quando comparuit coram Rege ex parte Dei Iſaias Propheta, interrogans illum: *Quid dixerunt viri iſti? Aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone. At ille reſpondit. Quid viderunt in domo tua? Cui ait Ezechias: Omnia quæcunque ſunt in domo mea, viderunt: nihil eſt, quod non monſtraverim eis in theſauris meis*. Tunc Iſaias ſpiritu ſuperno, & Prophetico motus, prædixit Ezechiæ ex parte Dei, quæ ei eſſent eventura: *Audi ſermonem Domini. Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ ſunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui uſque in diem hanc, in Babylonem; non remanebit quicquam, ait Dominus*. Vellem ſcire, quo fine Deus huic Regi adeò dura, & ſevera annunciari, & minari curaverit; etenim uſus & conſuetudo laudabilis in omnibus ſæculis id obtinuit apud omnes principes, & magnates, ut magnificentiam, & potentiam ſuam oſtentantes, ſpectandas peregrinis exhibeant raras, & exquiſitas ſuas delicitias, divitias, auri, argentique, gemmarumque abundantiam, apparatus bellicos, ac ſimiles alias pompas. Pro dubii hujus ſolutione ſciendum, uti etiam ex alio textu Scripturæ, 2.Paralip.c.32. deducitur, cauſam, cur legati iſti miſſi fuerint in Jeruſalem, fuiſſe, non ſolùm, ut Regi congratularentur de priſtina ſanitate miraculosè obtenta; ſed ut ſpeciatim informarentur de miro illo portento, quod contigerat circa Solem, qui aliquot gradibus retrogreſſus fuerat: *Attamen in legatione Principum Babylonis, qui miſſi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus, ut tentaretur, &c.* (2.Paral. 32. 31.) Signum, quod petierat Ezechias, recuperandæ ſalutis ſuæ, erat regreſſus Solis ab hora decima ad primam uſque, ita ut, quemadmodum Dionyſius Areopagita ſcribit in epiſtola ad Policarpum, dies duraverit 32. horis, quale prodigium fuit univerſale per totum mundum. Quia ergo hic Rex pulcherrimam habuit occaſionem exhibendi ſe gratum, gratiaſque agendi Deo pro ſanitate ſua miraculosè recuperata, ſimulque oſtendendi zelum ſuum in propaganda gloria, & cultu divino, inſtillando infidelibus illis veram Dei notitiam; referendo deſperatum infirmitatis ſuæ ſtatum, orationem ſuam benigniſſimè exauditam, miraculum patratum; inſuper recitando Canticum illud, quod compoſuit, & in quo confitetur: *Exaltavit me de portis mortis, ut annunciem omnes prædicationes ejus in portis filiæ Sion*: nullum tamen, & nihil horum fecit, ſed ſolùm theſauri ſui oſtenſioni, & oſtentationi intentus fuit: *Omnia quæcunq; ſunt in domo mea, viderunt: nihil eſt, quod non monſtraverim eis, &c.* Meritò propterea Regi rigoroſa adeò pœna intimata fuit, quia abſcondit, & occultavit honorem, & gloriam Dei, & idololatris illis ſolùm ſpectandam exhibuit Regiæ ſuæ aulæ magnificentiam, faſtum & pompam.

Applicatio prædictæ hiſtoriæ.

3 Quia verò ſemper verum eſt axioma illud Apoſtoli: *Omnia in figura contingebant illis*; ſciendum, Spiritum Sanctum per hanc hiſtoriam indicare velle damnum, quod redundat in illas animas, quæ oculis hominum, mundi applauſui oſtentant virtuoſa, & meritoria ſua opera, quæ ipſis Babyloniis, puta, hominibus mundanis cedunt in prædam; etenim privant nos illo merito, quod aliàs apud DEUM lucraremur. Theodoretus (Theodor. ib.) benè notat, & obſervat hoc verbum: *Auferentur omnia*; quo voluit nobis inſinuare vitii hujus furtum, & rapinam; furatur quippè nobis ſpiritum, devotionem, totumque valorem actionum noſtrarum: *Receperunt mercedem ſuam*. Rupertus Abbas (Rup. Ab.l.6. in Reg. c.19.) ſcribit: *Theſauros noſtros, ſcilicet, virtutes interiores, vel etiam bona exteriora propalare, & in publicum hominibus propter inanem gloriam aliis oſtendere, ſeu revelare non debemus; alias occaſionem ſurripiendi, & ſubtrahendi ipſa dæmonibus daremus*.

Vana gloria eſt occultus ſcopulus cui illiditur navis animæ virtutibus onuſta. Chryſ. h.11. in Matt.

4 Vanæ gloriæ ſi ſitis avidi (ait Chryſoſtomus) eſto vos ſepeliatis, & recondatis in eremis, meritis æternæ gloriæ nihilominùs ſpoliabimini: *Si humanam gloriam concupiſcis, etiamſi in ſolitudine fueris, omni virtute nudaberis*. Videmus nonnunquam in mari navem mercibus ditiſſimis oneratam ex Indiis vento propitio revertentem; at ex improviſo ſcopulo abſcondito, dum alliditur, rumpitur & theſauri omnes pereunt à profundo maris abſorpti: Inſtar navis pretioſis mercibus prædivitis dicere poſſumus eſſe animam exornatam donis, virtutibus, gratiis, æternæque beatitudinis meritis, acquiſitis multorum annorum laboribus, & ſudoribus: ſed quis eventus? Unus ſcopulus, nimirùm, unus ſpiritus ambitioſus, propriam ambiens æſtimationem, & vanam gloriam, totum poteſt perdere lucrum, quod quis toto illo acquiſivit tempore: *Inanis gloria eſt veluti ſcopulus ſub aqua latens* (ait Sanctus Nilus Abbas) *ad quem ſi navim alliſeris, periiſti*. (S. Nil. or. 9. de vana gloria.) Aliam idem Sanctus producit ſimilitudinem de itinerantibus, ſive peregrinantibus, qui vel incautè, aut ex vana oſtentatione præbent aliis multas, quæ ſecum deferunt, ſpectandas pecunias; ex quo ſequitur, quòd vel ſeducantur ad ludendum ludis prohibitis, aut certè, quod pejus eſt, raptores & fures eis ſtruant inſidias: (Alia ſimilitudo.)

Ho-

Digitized by Google

Homo ſtultus palam oſtentat divitias ſuas , ex quo multi ad ſtruendas inſidias commoventur : Tu verò cum inter latrones verſeris , abſconde , quæ tua ſunt , donec ad pacis civitatem pervenias , ubi rebus tuis tutò perfruaris.

Quare Eliſæus prohibuerit famulo ſuo ne quempiam in via occurrentem ſalutaret. 4. Reg. 4. 29.

5 Jam ſententiæ Sancti Baſilii Magni conformiter vitium hoc nuncupavimus, *dulcem ſpiritualium operum ſpoliatricem*. Afflicta illa Sunamitis lacrymoſa proſtraverat ſe ante pedes Eliſæi Prophetæ, ut hac ratione induceret eum ad compaſſionem , ipſeque commiſeratione inductus reſuſcitaret filium ſuum jam mortuum ; at ille ait ad Giezi : *Accinge lumbos tuos , & tolle baculum meum in manu tua , & vade . Si occurrerit tibi homo , non ſalutes eum* . Optarem ſcire , cur Propheta ſervo ſuo prohibuerit bonos mores ? Quidam Dei famulus dicere ſolebat : qui non habet bonos mores , nec ſpiritum habere poteſt : ſalutare & reſalutare honorantem eſt ſpecies ſatisfactionis, & ſolutionis debiti : poteſt dari caſus, quo proximus noſter iſtam ruſticitatem ægerrimè ferat , & ea ſe vilipendi credat ; præterquàm etiam , qui non ſalutat proximum, ſignum exhibet odii , rancoris , & antipathiæ. Et tamen Eliſæus divinitùs illuminatus ſciebat optimè , quid diceret, aut juberet famulo ſuo ; cognoſcebat videlicet, ipſum avidum eſſe propriæ æſtimationis, & vanæ gloriæ : *Sciebat* (inquit Theodoretus) *eum eſſe honoris cupidum , & cauſam dicturum , ob quam mittebatur , nempè ad mortuum ſuſcitandum ; inanem autem gloriam fore impedimentum, ne faceret miraculum* . Sciebat igitur ipſius Giezi genium , & ambitioſam naturam , quòd ſalutationes , converſationes ,& colloquia in via ſibi occurrentium , amaret , eademque occaſione ſe jactaret de altiſſimo miniſterio , ac officio ſibi impoſito ; at miſer homo non ſe reflectebat, hanc vanitatem fore ſibi obſtaculum , quò minùs ſubſequeretur intentum miraculum ; etenim vana gloria frequenter nos privat Dei donis , & gratiis : *Occurrentibus ſibi hominibus jactanter dicebat* (ita loquitur, & opinatur Lyranus) *ſe miſſum ad ſuſcitandum mortuum*.

Theod. ib.

Lyran. ib.

Vana gloria eſt peſtis & ventus urẽ deſiccans flumina gratiarum & meritorum. Petr. Bleſ. Chryſ. lib. 1. de provid.

6 Sæpè contingit, quòd ventus aliquis urens, ſive ardens, ex improviſo excitatus, agros, qui copioſam promittebant meſſem , planè exſiccet , & areſaciat: *Humana gloria eſt ventus urens* (ait Petrus Bleſenſis) *cœleſtis gratiæ fluenta deſiccans* . Div. Chryſoſtomus peſtem illam nuncupat : *Eſt alia* , inquiens , *ſpecies peſtis , quæ plurimum roboris habet ad exhauriendα , ac penitus evacuanda bona noſtra , quæ cum multo ſudore collegimus , ventus , ſcilicet , inanis gloriæ ; nam reverà venti inſtar ingreſſa , theſauros omnes virtutis exſufflat* . Cauſa , cur Scribæ , & Phariſæi non tantùm bonorum operum , quæ exercebant , perdiderint lucrum , verùm etiam pluribus bonis , quæ à Meſſia ſuo obtinere poterant , ſeipſos privaverint , nulla alia profectò eſt , niſi pruritus , quo acriter torquebantur , vanæ gloriæ & oſtentationis . Idipſum nobis ſatis apertè indicavit , qui via , veritas & vita eſt , hiſce verbis : *Quomodo poteſtis credere , qui gloriam ab invicem accipitis , & gloriam , quæ à ſolo Deo eſt , non quæritis ?* Ubi ſacri expoſitores obſervant , cauſam , ob quam , nec in Chriſtum credere , eſto tot , tantiſque urgerentur rationibus , & argumentis , nec Euangelii prædicationem amplecti , neque viſis miraculis , pluribuſque aliis Divinitatem CHRISTI demonſtrantibus duram cervicem ſuam flectere voluerint , fuiſſe vanum illum timorem , videlicet , ne fidem , & famam , quam apud Synagogam habebant, amitterent ; illa enim diminuebatur non ſolùm ex reprehenſionibus receptis à Chriſto , verùm etiam ex ejuſdem ſequela , magnaque æſtimatione ſanctitatis ejus , utpotè quæ in dies magis , magiſque apud populum creſcebat . Vanitas & ambitio honoris popularis ſummoperè invaſerat Scribas , & Phariſæos : *Volunt primas cathedras in Synagogis , & vocari ab hominibus Rabbi* ; ac proptereà de iis ait Sanctus Cyrillus Alexandrinus : *Gloriæ hominum cupidos eſſe arguit , & hac inanis gloriæ cupiditate optimæ rei , fidei videlicet , jacturam in eis illos facere oſtendit ; quaſi enim natura neceſſario accidit omnibus , qui gloriam hominum venantur, ut gloriam Dei amittant , & à ſolo Deo decidant .*

Perditio Phariſæorũ & ſcribarum proceſſit ex deſiderio vanæ gloriæ. Joan. 5. 44.

Cyr. Alex.

Appetens vanam gloriam cenſetur infidelis. Greg. Nyſſ.

7 Quale de ambientibus mundi honorem & gloriam ferendum ſit judicium , claris verbis mentem ſuam exponit S. Gregorius Nyſſenus , in hæc prorumpens verba : *Eum qui honoris collati appetens eſt , Dominus inter infideles recenſet , dicens : Quomodo poteſtis credere , qui ab hominibus gloriam accipitis ?* Plurima ex hiſtoriis Eccleſiaſticis referre poſſemus exempla , ex quibus probatur, multos à vera noſtra defeciſſe fide, quia nimis humanæ gloriæ cupidi , eum honoris gradum, quem prætendebant , attingere non potuerunt. Legantur diſcurſus de ambitione tom. 1.

Vana gloria loco veniæ, novum contrahit debitum. S. Ephr. tract. de pœnit.

8 Sanctus Franciſcus Xaverius frequenter dicere ſolebat : O opinio, ò opinio , & hominum exiſtimatio, quanta cauſaſti mala, & etiamnùm cauſas ! S. Ephrem egregiè tangit, & detegit illos, qui ſub cilicio, & habitu pœnitentiali geſtant pompoſam veſtem vanæ gloriæ : *Alii* , inquit, *gloriam vanam mediante pœnitentia ſibi comparant , & pro venia aliud debitum trahunt . Heu mihi , quoniam, quod ait Chriſtus , in talibus complebitur , atque firmabitur , quæ ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe aſſumit , qui in eum ingreſſi , habitant ibi .*

Mirabile exemplum de vana gloria.

9 Refert Gregorius Magnus de Eleutherio viro ſanctitate conſpicuo, quòd in itinere conſtitutus , nocte ingruente coactus fuerit divertere ad vicinum Monaſterium Religioſarum Virginum, in quo morabatur puer à malignis ſpiritibus vexatus ; undè rogarunt eum Religioſæ Virgines , quatenùs miſerum hunc puerum in ſuo cubiculo nocte illa dormire permitteret . Permiſit: interrogatus die ſequenti , utrùm puer rumorem , aut ſtrepitum nocte illa excitaſſet , reſpondit: nullum. Informatus deindè de ſtatu hujus obſeſſi , ad inſtantiam virginum duxit illum ſecum ad ſuum Monaſterium , ubi & liberatus fuit . Verùm contigit poſt aliquot dies, Eleutherium in hoc gloriari facto apud Monachos ſuos , eiſque vana correptum gloria dixiſſe : Ecce quàm egregiè diabolus illuſit iſtis Monialibus : hic puer adhuc illis cohabitans obſeſſus erat ; at modo liber eſt ab omni malo . Vix hæc dixerat, & dæmon iterata vice ſubitò invaſit puerum. Unde errorem ſuum advertens Eleutherius , cum omnibus Monachis dedit ſe orationibus, rigoroſis jejuniis, humillimèq; hujus jactantiæ, & vanæ gloriæ petiit veniam , & remiſſionem, eamque obtinuit ; in cujus rei ſignum dæmon rurſus ex corpore illo migravit , & diſceſſit.

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Abominatur Deus vitium vanæ gloriæ ; cujus & Chriſtus Dominus varia nobis reliquit exempla.

THEMA.

Omnia opera ſua faciunt , ut videantur ab hominibus. Matth. 23. verſ. 5.

Chriſtus ſeveriſſimè objurgavit ſcribas & Phariſæos ob vanam gloriam.

1 Plentiſſimus Salvator noſter , qui nobis hæc dicta eſſe voluit : *Diſcite à me , quia mitis ſum* ; nec prædicavit tantùm , ſed exercuit quoque præ aliis virtutibus manſuetudinem ; ille nihilominus , uti ex toto decurſu cap. 23. Matth. liquet , certo quodam modo ſævire videtur in Scribas , & Phariſæos , quos reprehenſionibus, objurgationibus, minis, graviſſimarumque pœnarum præſagiis acerbè tractat. At quid mirum ? Tota hæc exacerbatio procedebat ex eorum vana gloria , & jactantia : *Omnia opera ſua faciunt , ut videantur ab hominibus . Jejuniorum ſudoribus laus importuna ſe ingerit* (ſic ſcribit , & diſcurrit S. Cyprianus) *& ſubtiliſſimis aculeis penetrans animam , dum extollit , emollit ; & pungit , cum ungit : virtutem in hypocriſim vertit , & ſimpliciter inchoata pervertit ; quaſi tinea , quod integrum erat , rodit & occupat , & ſanctitatis fundamentum evellit & diſſipat* . Evidentibus inſuper rationibus declarat , vanam gloriam proprio ſeipſam jugulare gladio , dum ſubjungit : *Subtiliſſimum malum , proprio laqueo hypocritam jugulat , & propriis armis ſanctitatem impugnat* . Ergo perfectionis , ſanctitatiſque operibus , at directis ad vanam glo-

S. Cypr. I. de jejun. & tent.

Vana gloria diſſipat fundamentum ſanctitatis.

riam oppugnant, & proculcant merita, diſperdunt valorem eorundem bonorum operum. Si ad obtinendam cœleſtem gloriam neceſſe eſt, ut actiones noſtræ impreſſæ, & munitæ ſint amoris, & gratiæ divinæ ſigillo, qua ratione ferre poterunt hunc characterem, dum *omnia opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus*? Si propter amorem, & gratiam hominum operantur, ergo Deus nullam in illis operibus habet partem.

Vana gloria comparatur muſcis bonū unguentum inficiéribus. Joſeph Heb. lib. Antiq.

2 Joſephus Hebræus refert, in templo Jeroſolymitano quotidiè tale contigiſſe miraculum? Quando, nimirùm, pro offerendis ſacrificiis mactabantur boves, oves, aliaque animalia, eorumque profundebatur ſanguis, nulla ibidem muſca viſa, vel etiam advolare auſa fuit. Econtrà, quando Gentiles ſuis falſis diis in ſacrificium offerebant carnes ſimilium animalium, tantus advolabat, comparebatque muſcarum numerus, ut primario idolo ſuo impoſuerint nomen Beelzebub, quod idem eſt, ac *Deus muſcarum*. Curioſos vos eſſe haud ignoro, ut ex hoc miraculo percipiatis myſterium aliquod morale. Muſca eſt figura vitii hujus vanæ gloriæ; quemadmodum enim muſca, ſi adhæreat alicui unguento odorifero, & ibidem moriatur, diſſipat & perdit ejuſdem fragantiam: *Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti*: eadem proportione dicere poſſumus, quòd quotieſcunq; hoc vitium inhæſerit cordi, quod ſpirat bonum virtutis odorem: *Chriſti bonus odor ſumus*, ſuavem odorem boni exempli, charitatis, humilitatis, obedientiæ, &c. perdit & diſſipat fragrantiam; horum bonorum ſpiritualium; etenim Deus abominatur actiones illas, quas pallio devotionis, & pietatis tegimus, ut inde recipiamus gloriam vaniſſimam, & applauſum mundi ſui inimici. Certum eſt, quòd per ſacrificia antiquæ legis figurabantur noſtra bona opera: Si igitur Deus miraculum patrare voluit, ne muſcæ advolarent propiùs, & carnes attingerent, eò quòd ſint, licèt remotè, umbra & typus vanæ gloriæ; quantò magis in ſanctis, & Chriſtianis noſtris actionibus abominabitur hoc idem vitium? Si Deus has muſcas proſcribebat, & exterminabat ab agnis, arietibus, vitulis, & bobus, qui mactabantur; quantò magis à noſtris operibus factis in lege gratiæ, puta, orationibus, eleemoſynis, Confeſſionibus, Communionibus, & aliis ſimilibus vult exterminari, & proſcribi omnem vanitatem, omnemque pruritum propriæ æſtimationis, & complacentiæ?

Apoſtoli longe fuerūt ab omni vana gloria.

3 Apoſtoli, quantùm nobis conſtat, primi fuerunt, qui Chriſti ſervitio ſe manciparunt: at quàm remoti fuerunt ab omni oſtentatione, & ſui ipſius complacentia? Adimpleverunt ſanè ad unguem id, quod cœleſtis Magiſter eis injunxerat: *Cum hæc omnia feceritis, dicite, Servi inutiles ſumus*. Totum mundum ad fidem converterant, tanta ubiq; tamque ſtupenda patraverant miracula, ubiq; populi omnem ipſis deferebant honorem, reverentiam, & obedientiam; imò Paulum, & Barnabam adeò venerabantur, ut eis victimas offerre ſtatuerint, quia novæ legi illos ſubdiderant, quam & omnes promulgabant Principes: *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham*. Nihilominùs nihil prorsùs vanæ gloriæ ipſis adhæſit; ſiquidem Hugo Cardinalis in illum verſum Pſalm. 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum*, ſcribit: *Per hoc quod dicit, Exivit, notatur, quod id, quod loquuntur exterius, intus non manet per inanem gloriam*.

Pſ. 18. 4. Hugo Card. ib.

Agnus paſchalis comedi debebat ſine pane fermentato. Greg. Magn. hom. 22. in Euang. Joan. 1. 29.

4 Conſideraſtisnè unquam præceptum de manducando Agno Paſchali cum pane azimo? Sanctus Gregorius Magnus optimè illius declarat myſterium, inquiens: *Panes ſine fermento comedit, qui recta opera ſine corruptione vanæ gloriæ exercet*. Nulli dubium eſſe debet, agno illo figurari eum, quem monſtravit Sanctus Joannes Baptiſta, dicens: *Ecce Agnus Dei*? Ut dignè huic ſerviamus, neceſſaria eſt rectitudo intentionis, omniaque opera noſtra ad ipſum ſolùm dirigantur. Si aliquot vicibus percuſſa fuiſſet petra in deſerto, nulla eſſet controverſia, quæ noſtro apta eſſet propoſito; quia ergo bis percuſſa fuit, quæro, cur Moyſes placuerit Deo in iſta actione prima vice, & non ſecunda? Annon idem erat

Cur Moyſes in ſecunda percuſſione

Moyſes? Annon percutiebat eandem petram, & lapidem? Annon utraque vice ſcaturivit aqua? Unde ergo hoc diſcrimen? Obſervandum eſt, quòd Thaumaturgus ille Hebræus prima vice oculos ſuos in Deum directos habebat: *Ego ſtabo ibi coram te ſupra petram Horeb, percutieſque petram, & exibit de ea aqua*: Secunda verò vice oculos ſuos conjecerat in populum, cui & improperaverat incredulitatem ſuam: *Congregata multitudine ante petram dixit eis: Audite rebelles, & increduli: num de petra hac vobis aquam poterimus elicere*? Modus hic adeò Deo diſplicuit, ut eum punierit interdicto terræ promiſſionis. Hanc hiſtoriam applicemus caſui, & propoſito noſtro. Verum eſt, varias extare opiniones diſcutientes, in quo conſiſteret transgreſſio Moyſis; at dicamus, quod noſtro duntaxat inſervit propoſito: Moyſes repræſentabat eum, qui ſeipſum affligit, & percutit flagellis, & diſciplinis, qui ſe macerat jejuniis, carnem ſuam conſtringit ciliciis, & catenis, qui plorat, & plangit: at ſi oculos ſuos direxerit in honorem, & æſtimationem ſui, in applauſum mundanum, profectò Deo minimè placebit, nec gratum præſtabit obſequium, quia abominatur hypocritas. Quicunque honorem, & gloriam ſoli Deo debitam ſibi uſurpare, ejuſque donis, & gratiis in ipſius contemptum, & offenſam abuti auſi fuerint, nulli dubium, quin tales excludendi ſint à vera terra promiſſionis: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*. Qui vanam appetit gloriam, ſperare nequit veram, & ſempiternam.

Petra ad eliciendam aquam, diſplicuerit Deo. Exod. 17. 6.

5 Levit. cap. 19. Legimus: *Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo*. Similiter fulmine abominationis, & maledictionis percutitur Michææ cap. 1. quicunque ſexui proſtituto ſervierit: *Omnia ſculptilia ejus concidentur, & omnes mercedes ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem, quia de mercedibus meretricis congregata ſunt*. Hujus textus ſenſum moralem exponit Sanctus Antonius de Padua; poſt adducta enim illa Chriſti verba: *Nemini dixeris*, ſubdit: *Hoc non dicunt, qui cum aliquid boni faciunt, tuba ante ſe cantant, quorum ſiniſtra novit, quid faciat dextera; qui filiam ſuam proſtituunt prohibente Moyſe. Filia tua, operatio tua, quam tunc in proſtibulo ponis, cum in lupanari mundi pro denario vanæ gloriæ vendis. O commercium infœlix, pro vento humani oris vendere præmium regni cœleſtis*! Juſtiſſimam D. Chryſologus habuit cauſam prædicandi ſupra præceptum Chriſti: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ne videamini ab eis*. Quærit namque hic ſanctus: *Etſi viſi fueritis, quid? Mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt*. Subjungit poſteà hoc monitum: *Fratres, hic Dominus non judicat, ſed exponit, pandit cogitationum dolos, ſecreta mentium nudat, injuſtè juſtitiam tractantibus modum juſtæ retributionis indicit. Iuſtitia, quæ ſe humanis oculis locat, divini Patris non poteſt expectare mercedem; voluit videri, & viſa eſt; voluit hominibus placere, & placuit; habet mercedem, quam voluit; præmium, quod habere noluit, non habebit*.

Levit. 19. 29. Applicatur ad deteſtationem vanæ gloriæ præceptum aliquod V. T. Mich. 1. 7. S. Anton. de Pad. Dom. 3. poſt Epiph.

S. Pet. Chryſ. ſerm. 9.

6 Horrenda ſunt hæc D. Chryſoſtomi verba: *Mater gehennæ eſt inanis gloria*. Ecquomodò hoc vitium poteſt generare infernum? Indubitata veritas eſt: *Deus mortem non fecit*: Ab initio etiam non fuit creatus infernus; quis ergo jecit illius fundamenta? Vanitas Luciferi, qui ſuperbivit; ubi enim angeli boni ad veram, & ſolidam aſpirabant gloriam, ibi ille cum ſociis ſuis rebellibus appetiit vanam: *Ignem illum vehementer accendit*, ait Chryſoſtomus. Et alibi aſſerit de S. Paulo: *Non aſpiciebat ad gloriam ſævam belluam, horrendum dæmonem, peſtem orbis terræ, venenatam viperam: quomodo enim illa beſtia unguibus uterum matris diſcerpit, ita etiam hoc vitium parentis dilacerat. Et placere poteſt, quæ adeo in eos ſævit, quibus placet*?

Vana gloria eſt Mater gehennæ. Chryſ. h. 17. ad Rom.

Idem h. 15. in 1. ad Cor.

7 Examinemus modò, quantùm hoc vitium diſpliceat Chriſto. Si omnis ejus actio ad noſtram ordinata fuit inſtructionem, ſanè multa nobis reliquit exempla ad fugiendam hanc peſtem. Evidenti miraculo

Quomodo Chriſtus Dominus fugerit vitium vanæ gloriæ.

Digitized by Google

Mat. 7. 39. Theophyl. ib. Marc. 1. 35. Vict. Antioc. ib.

culn curaverat ſurdum illum, & mutum, cujus mentio fit Marci cap. 7. *Præcepit illis, ne cui dicerent. Docemur autem per hoc, cum alicui beneficia elargimur, minime applauſus, & laudes petere*; ait Thenphylactus. Aliò tempore priſtinæ ſanitati reſtituerat ſocrum S. Petri: *Afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes, & curavit multos, &c. Et diluculò valdè ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum*. Hujus ſeceſſus hanc Victor Antiochenus reddit rationem, inquiens: *Secedit Chriſtus puſillum in deſertum locum; quo abſens eorum deſiderium acuat, qui eum ſequebantur, ſuoque nos exemplo admoneat, ut poſt miraculum patratum, aut poſt opus aliquod illuſtre perfectum, alio ſeorſum ſecedamus, nequod inanis gloriæ venenum in animas noſtras irrepat.*

Continuatio ejuſdem materiæ. Mat. 3. 17.

8 Chriſto Domino baptizatn in Jordane cœli ei aperti ſunt, vox Patris æterni audita eſt: *Hic eſt filius meus dilectus*; teſtimonium pariter divinitatis ſuæ dederat Spiritus Sanctus, qui in ſpecie columbæ apparuerat; ſimiliter & S. Joannes Baptiſta ipſum jam proclamaverat Meſſiam, ab omnibus Patriarchis, & Prophetis jamdudum deſideratum: ut hæc omnia contigerant, tunc ſine dilatione ſeceſſit in deſertum, factus ſocius ſcorpionum, & ferarum, ubi auſteram duxit vitam in jejunio 40. dierum, inſtar alterius hominis à dæmone tentari, & ſupra templi pinnaculum portari ſe permiſit: *Elias in deſertum erat, ne quis eum jejunantem videret*, ſcribit Sanctus Ambroſius, *niſi ſoli corvi, qui eum paſcerent: Eliſæus in deſerto erat, ubi non inveniretur eſca, niſi amara: Joannes in deſerto erat, & Chriſtus, ſcilicet, ne viderentur humanæ laudi ſua ſacrare, hominum vitabant conſuetudinem*. Hiſce conformia ſunt, quæ obſervat Sanctus Cyprianus: *In deſertum*, inquit, *CHISTVS ingreditur, locus ſecretus eligitur, quia ſolius Dei judicio jejunia ſunt agenda.*

S. Ambr.

S. Cyprian. de tentat.

Omnes Evangeliſtæ illa narrarūt de Chriſto, quæ e... ipſius ... contemptum humanæ laudis & gloriæ.

9 Obſervat quidam author, Spiritum Sanctum, qui ut firmiter credimus, *ex Patre, Filioque procedit*, quatuor uniformiter inſpiraſſe Evangeliſtis, ut omnes ſimul de Chriſto referrent cunctas illas actiones, quæ profundam exprimunt humilitatem, ſui ipſius vilipendium, ac contemptum humanæ laudis, & gloriæ. Non ſic narrarunt omnes glorioſa ejus facta. Omnes revelarunt, quòd Petrus Redemptorem noſtrum negaverit: *Non novi hominem*; unus ſolus Joannes prodigioſam retulit reſuſcitationem Lazari. Omnes ſcripſerunt, Chriſtum conductum fuiſſe ad patibulum in comitatu duorum latronum; at unum horum ſe commendaſſe unicè Regi, & Domino Paradiſi, ſolus refert S. Lucas. Quòd ſumma cum ignominia mortuus fuerit, ſcripſerunt omnes; quòd verò in die nativitatis ſuæ tres Reges ab Oriente receſſerint, & venerint ipſum adoratum, ſolus deſcribit, & refert S. Matthæus. Ut ab hiſce Magis, ſive Regibus reciperet homagium, viliſſimum ſelegit præſepium in civitate obſcura, & mendici: Verum ut ſummo cum opprobrio crucifigeretur, elegit totius Palæſtinæ Metropolim; veluti optimè notat Magnus Leo. Quando de parte ſuperiori ad inferiorem voluit tranſmittere gloriam in Transfiguratione, ubi & in obſequium illius comparuerunt Moyſes, & Elias, & altera vice auditum fuit teſtimonium æterni ſui Patris: *Hic eſt filius meus dilectus*; ſubitò finita transfiguratione elegit locum campeſtrem, & ſylveſtrem, ac inſuper ſeriò monuit tres Apoſtolos: *Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis a mortuis reſurgat.*

Perſtringuntur oſtentatores bonorum operum ſuorum. Exod. 34. Oleaſter ib.

10 Doctiſſimus Oleaſter ad propoſitum illius textus Exodi: *Eſto paratus manè, ut aſcendas ſtatim in montem*; inſigniter nos omnes reprehendit: *Quid facitis Filii Adam, vaniſſimum genus, quærentes populi frequentiam, et populoſas urbes ad oſtendendam gloriam, et divitias veſtras, cum videatis Deum veſtrum tam latenter velle oſtentare divitias gloriæ ſuæ? Vult ſolo in ſolitudine, & ſecretiori montis ſupercilio, a quo homines, & jumenta arcere jubet, gloriam ſuam oſtendit; neque ſolum homines, ſed etiam jumenta ſuſpecta habet, cum gloriam ſuam oſtendere vult*. Quod confirmat exemplo adducto de Thabor, ex quo hanc deducit concluſionem: *Conſidera diſcrimen. Nos ſi quidquam injuriam pati debeamus; latebras & ſolitudines quærimus: Si quid verò honoris oſtendendum eſt, publica loca. Chriſtus verò ad dedecora, & ignominiam populoſam urbem requirit; ad gloriam verò oſtendendam, ſecretiſſimum montem.*

Matt. 9. 30. Chriſtus declinavit vanam gloriā nobis in exemplum. S. Greg. l. 19. mor. c. 18.

11. Ut humillimus inſuper Dominus noſter binos illuminavit cæcos, præcepit eis: *Videte, ne quis ſciat; illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa*. In quem locum ita commentatur Div. Gregorius: *Sed quærendum nobis eſt, quid ſit hoc, quod ipſe Omnipotens, cui ipſum eſt velle, quod poſſe, & taceri virtutes ſuas voluit, & tamen ab his, qui illuminati ſunt, quaſi invitus indicatur? Niſi quod ſervis ſuis ſe ſequentibus exemplum præbuit, ut ipſi quidem virtutes ſuas occultare deſiderent, & tamen ut alii eorum exemplo proficiant inviti; & quidem ſua occultando ſeipſos cuſtodiant, ſed dum produntur inviti, bona ad proximos ſuos exempla tranſmittant*. Benè notat Div. Bernardus, quòd filius Dei Rex gloriæ non potuerit ſubjectus eſſe vanæ gloriæ; cur igitur ſemper ei oſtendit ſe alienum? *Nunquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui eſt gloria Patris? Utique timebat, ſed non ſibi; timebat nobis ab illa, quibus noverat eſſe timendum; nobis cavebat, nos inſtruebat.*

S. Bern. ſ. 1. de Epiph.

Baſil. Sel. or. de Lazar. Quare Chriſtus Lazarū non aſſumpſerit ad apoſtolatum & ſuam ſequelam. Joan. 11. 11.

12 Non immeritò in conſiderationem ducit Baſilius de Seleucia, quòd quando Chriſtus conceſſit Bethaniam, ut ibidem ſtupendum illud patraret miraculum, Lazarum videlicet ſuſcitaret à mortuis, quamvis ſciret, quatriduanum eſſe cadaver ejus; attamen dixit: *Vado, ut a ſomno excitem eum. Ubique ab inani gloria*, ſubdit citatus Baſilius, *& jactantiæ ſtudio abducit*. Idem præterea notat cauſam, ob quam Dominus non conduxerit ſecum Lazarum, vel etiam Lazarus poſt reſuſcitationem ſuam non fuerit ſecutus Chriſtum, veluti continua devotione ſequebatur eum ſoror ejus Maria Magdalena. Inſuper rationem reddit, cur Dominus Lazarum, utpotè magnum amicum ſuum: *Lazarus amicus noſter*, numero Apoſtolorum non adſcripſerit: *Hinc diſce, quam alienus fuerit ab omni faſtu, & ambitione; neque enim oſtentationis cauſa illum circumducit, neque ut ſecum ambulet, præcipit.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Deo accepta referre debemus omnia, quæ facimus bona opera. Ubi & nonnulla remedia contra vanam tanguntur gloriam.

THEMA.

Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, a quo trahitur, Iſa. 10. v. 15.

Omnis noſtra bona opera aſcribenda ſunt auxilio divino.

1 Bina ſimilitudine Propheta Iſaias vanam gloriam, quæ virtute præſertim præditos, ac perfectiſſimos etiam de ſe præſumentes, ſibique in ſuis operibus complacentes, ac hominum ambientes applauſum, invadere & perdere ſolet, extinguere ſtuduit: *Nunquid gloriabitur ſecuris, &c.* Annon magna eſſet ſtoliditas, ſi ſecuris & ſerra, quæ diſſecant ligna, ſibi duntaxat adſcriberent actus illos ſecandi, nihil tribuentes brachio moventi, ducenti ac dirigenti inſtrumenta illa? Nullum prorſus opus, quod ſit bonum, gratum, & acceptum Deo, à nobis fieri poteſt ſine auxilio, & gratia Dei; undè in eodem Propheta legimus: *Facti ſumus ut immundus omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ univerſa juſtitia noſtra*. Filius Dei, qui deſcendit in terram, non modò, ut nos redimeret, verùm etiam inſtrueret, apertis verbis proteſtatur: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*. Metallum, quod ad varia, & vilia applicatur vaſa, & in uſus triviales impenditur, non ita æſtimatur, ac illud quod in monetis impenditur in emptionem, & venditionem; quænam eſt differentia? Tametſi eadem utrobiq; ſit materia, hoc tamen excellit, cui impreſſum eſt inſigne, & imago principis. Iiſdem pariter prærogativis, & excellentiis operationes noſtræ inſtructæ ſint oportet, ut gratæ ſint, ac meritoriæ apud Deum: primò ſint fulcitæ, & roboratæ divina gratia: *Non ego, ſed gratia Dei mecum*.

Iſa. 64. 6.

Joan. 6.

Digitized by Google

Deindè in fronte geſtent honorem duntaxat, & gloriam Dei, id eſt, non fiant ob alium finem, niſi ut placeant Deo.

S. Bernard. Omnium bonorum operum radix eſt amor Dei, quia Spiritu S. præſtolari debet. 1. Cor. 13.

2 Sancti Bernardi doctrina eſt: *Quantitas uniuſcujuſque animæ æſtimatur de menſura charitatis, quam habet, ut quæ multum habet charitatis, magna ſit, quæ parum, parva*. Omnis anima, quæ grata eſt Deo, talis eſt per amorem, & charitatem in Deum; omne pariter opus meritorium neceſſe eſt, factum ſit in amicitia Dei, ejuſq; radix ſit amor divinus, juxtà celebrem illam Apoſtoli atteſtationem: *Si linguis hominum loquar, &c.* At hanc charitatem neceſſariò à Spiritu Sancto præſtolari, & obtinere debemus: *Charitas DEI diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*. Si à Deo igitur obtinemus brachium, vigorem, calorem, activitatem, motum, qua ratione actionem manus præſumemus attribuere virtuti noſtræ? *Quid autem habes, quod non accepiſti?* quærit Apoſtolus: *Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Præterea eadem epiſtola Corinthiis, ut eos inſtruat, & exemplo ſuo doceat, ſcribit: *Gratia Dei ſum id, quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboravi*. Aſt quia videbatur tantiſper exceſſiſſe modeſtiæ limites, ideò replicavit: *Non ego autem, ſed gratia Dei mecum*.

Cor. 4. 7.

Cor. 15. 13.

Apoc. 3. 12. Qui bona opera Deo adſcribunt eriguntur in columnas gloriæ ipſius.

3 Legimus in Apocalyp. cap. 3. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei*. Inſolita iſta videtur loquendi phraſis. Si dixiſſet: erigam ei, qui vicerit, columnam, obeliſcum aut pyramidem, intellectu facile eſſet: At dicere, faciam ſeu conſtituam illum columnam in templo meo, impropriam repræſentat locutionem. Diſcrimen agnoſcamus, oportet, inter illos, qui militant ſub vexillo hominum, & eos, qui militant ſub vexillo Chriſti: illi proprio labore, & ſudore ſatagunt ſe promovere in bello, exponendo ſe periculis vulnerum, & mortis; proprio Marte, & generosè pugnando viam ſibi ſternunt ad victorias, & triumphos; ideò merentur, ut intuitu generoſæ ſuæ decertationis, laborum & ſudorum erigantur illis trophæa. Sed aliter res conſtituta eſt cum militantibus ſub vexillo Chriſti: nobis pugnantibus, colluctantibus cum mundo, carne & dæmone, omnem vigorem, & virtutem tribuit divina gratia; Deus nos illuminat, ut detegamus aſtuti ſerpentis inſidias, ejuſdemque effugiamus fraudes, & nequitias. Quapropter, quia cunctæ noſtræ victoriæ fructus ſunt divinæ aſſiſtentiæ, & patrocinii, omninò decens eſt, columnarum inſtar in templo gloriæ, per omnia ſæcula ſæculorum atteſtemur, & dicamus in omnibus victoriis: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*.

Viginti quatuor ſeniores victorias & coronas certaminum ſuorum attribuebant Deo.

4 Apocal. 4. viginti quatuor reges illi, regio coronati diademate, pari animi ſubmiſſione in terram depoſito diademate, proſtrati ante pedes Agni fatebantur, ac proteſtabantur, nonniſi ab Agno ſe coronandos eſſe; undè non ceſſabant ei referre gratias, & laudes: *Procidebant viginti quatuor Seniores ante ſedentem in throno, & adorabant Viventem in ſæcula ſæculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes: Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtutem, &c.* Audiamus S. Gregorium Magnum: *Coronas ſuas ante thronum Domini mittere eſt certaminum ſuorum victorias, non ſibi tribuere, ſed Auctori; ut ad illum referant gloriam laudis, a quo ſe ſciunt vires accepiſſe certaminis*.

S. Greg. l. 22. mor. c. 5.

Tales columnæ fuerūt Apoſtoli Petrus & Joannes. Ad Gal. 2.

5 S. Paulus SS. Petrum, & Joannem dicit eſſe columnas: prænuſerat hæc verba: *Cum cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi*; & poſteà ſubdit: *Iacobus & Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi*: & tales verè ſe demonſtrarunt in templo Dei Jeroſolymitano, quando juxta portam ſpecioſam illius templi claudum priſtinis reſtituerunt viribus, & populo turmatim accurrente, eiſque viva voce applaudente, noluerunt ſibi attribuere gloriam iſtam, ſed populo alta voce inclamantes, dicebant: *Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute, aut poteſtate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus patrum noſtrorum glorificavit filium ſuum Ieſum, &c.* Inclamarunt ipſis, & notificarunt, miraculum illud patratum fuiſſe in virtute nominis Jeſu, quem ipſi jam pridem crucifixiſſent. *Fuerunt columnæ in templo Domini*; ſiquidem Chriſtum Dominum in iſto miraculoſo opere glorificarunt, nec ullam ſibi attribuere voluere laudem.

Act. Ap. 3. 12.

6 Ab Abrahamo credentium patre optimum documentum, quod & tangit Dionyſius Carthuſianus, capere poſſumus. Poſtquam hic Patriarcha concurrentibus ſervis, & famulis plurium regum exercitus proſtraviſſet, Loth nepotem ſuum cum tota familia redemiſſet, ac plurimos ex hoſtibus ſecum duxiſſet captivos, occurrit ei Rex Sodomorum, hanc ei offerens petitionem: *Da mihi animas, cætera tolle tibi*. Verùm homo Dei liberè reſpondit: *Levo manum meam ad Dominum Deum excelſum, poſſeſſorem cœli, & terræ, quod à filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt*. *Figuratur* (ſubdit Carthuſianus) *quod homini virtuoſo frequenter ſe ingerit vanagloria, & elationis tentatio de opere mirabiliter bono, ac arduo*. Applicat hæc verba: *Non accipiam ex omnibus, &c. id eſt, in nullo tibi conſentio*. Unde ſolebat quidam Dei famulus cœleſti perfuſus lumine dicere; contra hanc magiam vanæ gloriæ, quæ tot, tantaſque faſcinat animas, etiam primò timoratas, ac perfectas, non poſſe efficaciorem repeteri, & proferri conjurationem, quàm illius Pſalmi verſiculum, ſerio corde ponderatum: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*. Sanctus Ignatius, quando Societatis ſuæ jecit fundamenta, plurimos in ea prævidit viros futuris temporibus ſanctitate, & doctrina conſpicuos, in magna futuros æſtimatione, ac veneratione, tùm apud principes, & magnates, tùm etiam apud plebem; quia ergò optimè noverat, hanc eminentiam, ac excellentiam ſcientiæ, & pietatis in filiis ſuis excitare poſſe acutos ſtimulos vanæ gloriæ, quale eis præſcripſit antidotum? Pulcherrima hæc, & digniſſima verba: *Ad majorem Dei gloriam*. Lumen majus obfuſcat minus.

Abraham cavit ſibi à vana gloria.

Gen. 14. 21.

Quomodo magia vanæ gloriæ conjuranda ſit.

Pſal. 113. 9.

7 Dignum quoque notatu eſt antidotum illud, quod tradit Sanctus Hieronymus, dicens: *Nos ergo ad patriam feſtinantes, mortiferos ſyrenarum cantus ſurda debemus aure tranſire*. S. Pachomius frequenter in eremo aliqua orationem habere ſolebat; unde ad cellam ſuam reverſus, vidit aliquot dæmonum catervas, & inter alios audivit nonnullos palpones imperantes aliis: *Date locum homini Dei*. Aſt qua via declinavit hunc ſcopulum? Riſit & deſpexit omnes; eò minùs verò intumuit ex dato ſibi hujuſmodi titulo, Homo Dei, quia ſciebat, illum provenire à dæmone ſibi inſidiante. Unde qui ab hominibus applauſus, & laudes recipit de ſuis bonis operibus, intelligat & ſciat, ejuſmodi laudes eſſe inſtigationes fraudulenti ſerpentis. Præterea, eſto etiam ille nullam in iis haberet partem, cogitandum eſt, eſſe laudes, & applauſus hominum, de quibus Apoſtolus ait: *Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem*.

Vana gloria eſt cantus ſyrenarum. S. Hieron. Exemplum S. Pachomii.

Gal. 1.

8 Ad frænandum quoque vanæ gloriæ vitium, optimum remedium eſt ſuiipſius cognitio. Primislaus Bohemiæ Dux, quia ab aratro evectus, & promotus fuit ad ſceptrum, & priùs geſtaverat calceos ex cortice cujuſdam arboris confectos, loco præalto, quem frequenter præ oculis habebat, eos ſuſpendit, ut vilem ſuam originem reduceret in memoriam, ſeſeque in primævæ ſuæ conditionis, & ſtatus contineret humilitate. Scalprum, quod rudem, & ſcabroſum lapidem polivit, elaboravit, & ad nobiliſſimam reduxit ſtatuam, ſtultitiæ ſummæ, ſi rationis capax eſſet, meritò argueretur, ſi totum decorem, ac pulchritudinem, totumque iſtius ſimulachri artificium, quod ingenio, experientiæ, labori & patientiæ ſculptoris attribuendum eſt, ſibi adſcribere vellet: idem prorsùs conſiderandum eſt in anima ſpiritus perfectione prædita: dona illa gratiarum, Sacramenta, lumina illa, interneque inſpirationes, ſanctitatis illius, quam acquiſivit, cauſæ efficientes fuerunt, anima inſtrumentalis duntaxat extitit cauſa: *Non nobis Domine, &c.* Qui igitur non agnoſcit gratias, & dona cœleſtia, dignus eſt, ut illis ſpolietur: quo caſu redibit in ſuum nihilum.

Sui ipſius cognitio potenter refrænat vanam gloriam, patet exemplo Primislai, Ducis Bohemiæ. Aptum ſimile.

9 Plu-

Digitized by Google

9 Plurimæ extant rationes, ob quas cœleſtis Magi-
Quare Chriſtus Judam aſſumpſerit ad apoſtolatum. ſter elegerit Judam in Apoſtulum, tametſi præſciret ip-
ſius perfidiam & proditionem; anima noſtro propoſito
valdè accommoda eſt, nimirum, ut reliqui Apoſtoli
tam horrendo moti exemplo, ſemper ſibi timerent, & tre-
merent, nunquàm certi, & ſecuri de ſuo ſtatu: *Et cum
metu & tremore ſalutem ſuam operarentur. Vt reliquos
diſcipulos in humilitatis ſtudio contineret*, ſcribit S. Il-
Ildeph. or. 11. dephonſus; *videntes enim Judam ex pari ſecum ſtatu cor-
ruiſſe, eandem ſibi ruinam formidarent, & formidantes
ab omni faſtu ſe averterent.*

10 Aliud motivum fugiendi vanam gloriam eſt, quòd
Neſcimus an laudum præconia mereamur. Prov. 20. 9. neſciamus, an applauſus & laudes, laudumque enco-
mia, quæ nobis deferuntur, promereamur: *Quis po-
teſt dicere: mundum eſt cor meum, purus ſum a peccato?*
Ubi Septuaginta habent: *Quis gloriatur caſtum ſe ha-
bere cor? aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe a peccato;*
Facili negotio nos ipſos palpamus & decipimus, neque
nos reflectimus ad oraculum æternæ Veritatis: *Nemo
ſcit, an amore, an odio dignus ſit.*

11 Inſignis quidam Magiſter Spiritus ſuis hoc ſugge-
Omnia bona opera Deo dedicanda ſunt. rere ſolebat conſilium, ut cuncta ſua, quæ facerent bo-
na opera, Deo dicarent, offerrent, donarent, & con-
ſecrarent irrevocabiliter. Undè ſi poſtea ſuperveniret
vana gloria, appetitus laudis, propriæ æſtimationis,
& applauſus mundani, qui horum bonorum operum
meritum ſuffurari niteretur, ſtatim opponerent, & di-
cerent, omnia bona iſta opera jam eſſe donata; imò adeò
conſecrata Deo, ut amplius prophanari non poſſent.

12 Cùm inſuper noſtra bona opera abſcondimus, &
tutamur ab oculis hominum, efficax ecce aliud reme-
Theſaurus virtutum & bonorum operum abſcondi debet ne pateat furibus. dium, quo via huic præcludatur vitio: Quemadmodum
ſi theſauros & divitias, gemmas, aurum, argentum, ſi-
milesque res pretioſas, avidè ab humana cupiditate deſi-
deratas, oſtendimus, ac oſtentamus, exponimus illas
periculo furti & rapinæ; eodem modo contingit theſau-
ris & divitiis ſpiritualibus: *Nolite theſaurizare vobis
theſauros in terra*, videlicet, in oculis & conſpectu
hujus mundi, *ubi fures effodiunt*. Audiamus D. Chry-
Chr. h. 7. in Matt. ſoſtomum: *Sic ſunt etiam divitiæ virtutum: Si eas in
memoria quaſi venales aſſiduè portemus, armamus hoſtem,
irritamus inimicum, & doloſum invitamus ad furtum: Si
vero nemo alter id ſcierit, niſi quem nulla occulta latere
poſſunt, tutiſſimo in loco pretioſa conſiſtent*. Subdit dein-
dè nobilem hanc ſententiam; *Satis tectus theſaurus, re-
ctè factorum oblivio*. Videtur hæc ſimilitudo primâ
fronte impropria, quia memoria nuncupatur quidem
theſaurus, at earum rerum, quæ ibidem manent im-
preſſæ, & quarum recordamur: In caſu tamen noſtro
totum ſuccedit oppoſitum; tunc enim anima theſaurum
ſuorum bonorum operum conſervabit illæſum, ſecu-
rum & tutum à rapina vanæ gloriæ, quando eorum obli-
viſcetur: ita exiſtimat S. Apoſtolus; *Quæ retro ſunt, obli-
viſcens.*

13 Aliud denique ad evitandam hanc vanitatem moti-
vum eſt, ſi conſideremus, illam quidem eſſe gloriam; at
vanam: *Filii hominum, uſquequo gravi corde, ut quid dili-
gitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Quæ permuta-
tio illa, pro vana amittere, & perdere veram & æternam
gloriam?

Digitized by Google

TRACTATUS XCVI.

DE VOCATIONE.

DISCURSUS NOVEM.

DISCURSUS I. Deus ita diſpoſuit & ordinavit, ut in omni ſtatu, vocatione & profeſſione poſſimus ſalvari.

II. Quilibet ſit contentus ſua vocatione, cùm in ea perfectus eſſe poſſit, etiam vocatus ad ſtatum conjugalem.

III. Qui ſcit vivere in timore Dei, ſalvat animam ſuam in omni vocatione & ſtatu, etiam militari.

IV. In omni ſtatu poſſumus operari ſalutem noſtram, exercendo tamen opera virtutum ſtatui noſtro conformia.

V. In ſtatu etiam ſæculari humanæ proſperitatis merita acquiri poſſunt eorum paria meritis, qui vivunt in ſtatu perfectiori.

VI. Divinorum præceptorum obſervantia, quæ conſiſtit in amore Dei & proximi, adaptatur omni ſtatui, & præſertim ſæculari.

VII. In omni vocatione fieri poteſt charitatis exercitium, quo mediante lucramur cœleſtem gloriam; & Deus, quantùm ex ſua parte eſt, unumquemque ſalvare intendit.

VIII. Oſtenditur & probatur, nec locum, nec ſtatum ſecularem obſtare, aut præjudicare virtutis exercitio, & ſanctitatis lucro.

IX. Demonſtratur inſuper, aulam poſſe eſſe ſcholam Chriſtianarum virtutum; ac modus pariter exhibetur, quo id præſtari poſſit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Deus ita diſpoſuit & ordinavit, ut in omni ſtatu, vocatione & profeſſione poſſimus ſalvari.

THEMA.

Non turbetur cor veſtrum: in domo Patris mei manſiones multa ſunt. Joa.14.1.

Variæ ſunt viæ ad cœleſtem beatitudinem.

1 IN celeberrimo illo ſermone, quem pientiſſimus Redemptor noſter inſtituit in ultima cœna, Eccleſiam ſuam, prioſquàm ex hac mortali migraret vita inſtructurus, eidem ſignificavit, fideles ſuos diverſis vocationum viis æternam poſſe conſequi ſalutem: *In domo Patris mei manſiones multa ſunt*. Sanctus Petrus, tamquam caput, & exemplar omnium credentium, paulò antè vitam ſuam pro Chriſto obtulerat, & profundere paratus erat: *Animam meam pro te ponam*; verùm ne turbarentur, aut deterrerentur alii ſequaces, ab ingreſſu cœli, animavit illos: *Non turbetur cor veſtrum: creditis in Deum, & in me credite: in domo Patris mei manſiones multa ſunt*. Ac ſi voluiſſet dicere, varias adeſſe vias, quibus cœleſtem beatitudinem attingere poſſent.

Variæ viæ in mari rubro deſignant varias vocationes quibus venitur ad cœlum.

2 Verum ſemper eſt illud Apoſtoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*. Ægyptus mundi hujus typus erat; è contra terra promiſſionis veram figurabat terram viventium, quæ eſt cœlum; Hebrei repræſentabant fideles, electos: Quem ſervavit modum æterna nunquam aberrans providentia, ut populo ſuo ad terram illam, ad quam tanto tempore ſuſpiraverant, præberet aditum; *Qui diviſit mare rubrum in diviſiones. In mari via tua, & ſemita tua in aquis multis.* Rupertus Abbas exiſtimat, virgam Moſaicam, percutiendo aquas, non unam, ſed duodecim aperuiſſe vias, per quas, utpotè herbis virides, & ſolidas, quælibet tribus ambulare, & progredi poterat: *Campus germinans de profundo*; volens per hoc nobis denotare, per diverſas vocationes ad terram illam beatam, fluentem lacte & melle æternorum beatorumque gaudiorum, nos tendere poſſe. *Hoc mare magnum & ſpatioſum*: mari aſſimilatur præſens mundus: *Hoc dividit Deus in diviſiones* (ait Hugo Cardinalis) *quia facit de mundo tranſire ad cœlum diverſis modis*; veluti fusè in hoc authore, varios ſpecificante ſtatus & profeſſiones, videri poteſt.

Hugo C. ib. Per vias proſperitatis temporalis etiam pariter ad cœlū. Sap.19.7.

3 Myſterio prægnans eſt circumſtantia illa, quam tangit Spiritus S. cum ait: *Campus germinans de profundo nimio*. Annon ſatis erat, ut ſiccis pedibus ſolum illud percurrerent? Ad quid neceſſarium erat excreſcere ibidem herbas, & flores? Id factum fuiſſe credo, ut nobis inſinuaretur, per vias commodas, puta, per vocationes, & ſtatus commoditatis, & proſperitatis temporalis, nos poſſe ſalvari, aſſiſtente tamen & duce Moyſe & columna, nempè, Deo & divina ejus gratia. *In mari rubro via ſine impedimento*: aperitur mare, aqua immobilis inſtar valli à latere erigitur, ut via pateat omnibus tranſeuntibus, cujuſcumque ſint ſtatus, & conditionis, quotquot Deo ſacrificium offerre intendunt: *Via ſine impedimento*. Audiamus Sanctum Chryſoſtomum, ſcribentem contra Zoilos vituperatores vitæ monaſticæ: *Non una ſalutis via, nec unus modus eſt, verum permulti ac differentes. Quod quidem Chriſtus indefinitè dicit, cum multas eſſe apud Patrem manſiones aſſerit. Paulus vero ſub diſtinctione quadam idem loquitur, ſic ſcribens: Alia claritas ſolis, alia lunæ, & alia ſtellarum, ſtellaque item differt à ſtella in claritate.*

Chr l.3. c.5. adverſ. vituper. vit. mon.

4 Conſiderando Archangeli Gabrielis legationem adverti, quòd à ſupremo ſanctiſſimæ Triadis concilio miſſus, annunciaturus Verbi Divini incarnationem, Eccleſiam denominavit domum Jacob, aſſerendo Chriſtum in ea regnaturum: *Regnabit in domo Iacob*: cui & regnum hoc in ſomno repræſentatum fuit, quando excitatus dixit: *Non eſt hic aliud, niſi domus Dei & porta cœli*. At hic obſervanda eſt ſtupenda illa viſio, quam idem patriarcha habuit de myſtica illa ſcala, per quam aſcendebant, & deſcendebant Angeli: *Vidit ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum*: per hanc ſcalam poterat quis aſcendere de terra ad cœlum. S. Bernardinus Senenſis per hanc ſcalam exiſtimat ſignificari crucem Salvatoris: *Quid per ſcalam, ubi multi gradus ſunt, niſi myſterium crucis?* Sicut ſcala, per quam aſcenditur in altum, ex variis compoſita & conſtructa eſt gradibus; ita fideles redemptionis & meritorum Chriſti effecti participes, per varios gradus vocationum, profeſſionum & ſtatuum aſcendunt ad cœlum.

Scala Jacob deſignabat Salvatoris crucem, per cujus varios gradus ſcandimus ad cœlum. Gen.28. 17.

S.Ber. to.2. ſ. 56 ar.2. c.2. cat.615.

5 Obſervaſtiſnè, quòd quando Redemptor noſter nos invitavit ad crucem una ferendam, ſive, quod idem eſt, ad conſcenſum hujus ſcalæ, non adſtringat nos ad ferendam ipſius crucem, benè tamen, ut quilibet ſuam ferat crucem? *Qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe Diſcipulus. Tollat crucem ſuam* (ſic ſubdit S. Thomas de Villanova, loquens in perſona Chriſti) *nam meam non poterit; graviſſima eſt enim, quam nullius puri hominis humerus portare ſuſtineat*. Ordinavit igitur, ut quilibet ferat crucem viribus ſuis conformem, & propriæ vocationi adaptatam: *Age pœnitentiam pro peccatis tuis, & ſufficit mihi; jejuna, plora, vigila, affligemodicum carnem tuam, & ſufficit mihi*. Non eum rigidum vivendi modum, quem à Religioſo requirit, à ſæculari, à conjugato exigit. *Tollat crucem ſuam, id eſt, ſibi poſſibilem*, ait & declarat S. Bernardinus.

Monet Chriſtus ut quilibet ferat crucem ſuam, id eſt ſibi poſſibilem. Luc.14.27.

S Ber. ib.

6 Sed

Digitized by Google

Enumerantur variæ cruces portandæ. Chr.h.67. ad pop.

6 Sed clariùs D. Chryſ. ſermocinatus fuit Antiochiæ, in hæc verba prorumpens: *Omnes, cujuſcunque ſortis ſint, varias crucis cauſas habent, hic quidem ab uxore, hic à filio, alter à ſervo, alter ab amico, alter ab inimico; ex vicino quidam, ex fortunarum jactura*. Et qui patienter fert ſuam crucem, intrat in paradiſum. Hoc ipſum fortaſsè eſt, quod Apoſtolus inſinuare voluit, quando omnes Chriſtianos unà cum Epheſiis docuit: *Obſecro*, inquiens, *ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis cum omni humilitate, & manſuetudine* (ecce cruces) *cum patientia ſupportantes invicem in charitate.*

Epheſ.4.2.

S.Th. de Vil. Qualis ſit crux noſtra facilis ab omnibus ferenda. S.Aug. ſ. 72. de diver.

7 *Tollat crucem ſuam &c. Non meam injungo* (ait S. Thom. de Villanova in perſona Chriſti) *ſed tollat crucem ſuam levem & facilem*. Hæc noſtra crux facilis, omnique ſtatui accommoda, qualis ſit, declarat S. Aug. hiſce verbis: *Tollat crucem ſuam, hoc eſt, toleret in mundo pro Chriſto, quicquid intulerit mundus.* Portat quoque crucem, qui ex neceſſitate novit facere virtutem; & hanc quidem certum eſt in omni reperiri ſtatu, conditione, & profeſſione perſonarum. Cùm jam ſimus in tractatu de cruce, annon conſideraſtis, quos & quales incarnata Sapientia (cui jurè illud competit: *Bene omnia fecit. Omnia in ſapientia feciſti*) decreverit, ac diſpoſuerit facere participes crucis ſuæ, aſcendens montem Calvariæ? *Cum Dominus in paſſione ab homine adjuvari voluerit* (Salmeronis hæc ſpeculatio eſt) *ſe quodammodo debitorem facit ferendæ crucis pro homine in ejus anguſtiis*. Verùm id non tollit difficultatem meam, quam moveo: Si Dominus nonneminem ex genere humano honorare volebat in ferenda cruce ſua, cur non elegit Nicodemum diſcipulum ſuum, aut S. Joan. qui ipſum comitabatur, vel aliquem alium alicujus authoritatis? Nullum horum elegit, ſed gentilem, hominem ruſticum, unum qui habebat uxorem & filios, patrem Alexandri & Rufi; ut hinc intelligeremus, quòd unumquemque etiam viliſſimum, cujuſcumque eſſet conditionis & profeſſionis, crucis ſuæ, pretioſique ſui ſanguinis participem facere vellet.

Salm.

Per varios viarum exitus omnes vocamur ad cœleſtes nuptias.

8 Pro confirmatione eorum, quæ huc uſque dicta ſunt, notanda quoque eſt parabola, quam cœleſtis Magiſter compoſuit de Rege, qui nuptias fecit filio ſuo. Multos ille invitaverat convivas, aſt quia omnes varios excuſationis prætextus produxerant, ordinavit: *Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias*. Per has nuptias intelligitur Verbi Divini incarnatio: *Uterus Virginis* (inquit S. Anſelmus) *hujus ſponſi thalamus fuit nuptiarum. Unde David: Tamquam ſponſus Dominus procedens de thalamo ſuo.* Primi invitati ad has nuptias fuerunt Judæi: *Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*: ſed quia Meſſiæ ſuo dederunt repulſam, mandavit: *Ite ergo ad exitus &c.* Ubi ait author Imperfecti Operis: *Sunt omnes profeſſiones hujus mundi; dicit ergo: Ite ad exitus viarum, ut cujuslibet conditionis homines vocent.*

Matt.22.

S.Anſelm.

Chriſtus ſuo exemplo oſtendit omnes vocationes nos poſſe ducere ad æternam gloriam.

9 Deſcendit Verbum hoc è ſinu Æterni Patris ſui in terram, ut noſtram operaretur ſalutem, noſque viam doceret, qua ſecuri ad cœleſtem pervenire poſſemus patriam; ut igitur nobis adderet animum, noluit eremiticam, qualem Præcurſor ſuus, ducere vitam, ſed communem, converſando cum hominibus cujuſcumque ætatis, ſexus, conditionis, & profeſſionis; & quia ab Æterno ſuo Patre in mundum miſſus fuerat tanquam unicum exemplar, quod in actionibus noſtris imitaremur, voluit, indifferenter ipſum imitarentur omnes, principes, ſubditi, divites, pauperes, ſæculares, Religioſi, docti, idiotæ: *Non eſt, qui ſe abſcondat a calore ejus*. Diſpoſuit exemplo ſuo ſanctificare omnes vocationes, & ſtatus variarum perſonarum. Voluit ex virginali ſanguine aſſumere ſacratiſſimam humanitatem, ut indicaret, quanto amore ſtatum virginitatis proſequeretur. Voluit, ut ſanctiſſima Mater ſua nexu & nodo conjugali juncta eſſet S. Joſepho, voluit inſuper aſſiſtere nuptiis illis in Cana Galileææ, ut nobis indicaret, vocationem matrimonialem gratam quoque ſibi eſſe & acceptam. Cùm eſſet duodecim annorum, viſus eſt in templo diſputans cùm Doctoribus, ut inſinuaret, nec illos ſe refutare, ſed ſua dignos eſſe converſatione, qui ſtudiis, præſertim verò ſacris Litteris, dediti eſſent. Natus, & in præſepio poſitus, miniſterio Angelorum primos invitavit excepitque paſtores, & agricolas, ut oſtenderet, quantùm amaret eos, qui ex iuis vivunt laboribus & ſudoribus: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*. Pluribus annis operi manuali intentus laboravit in domo S. Joſephi patris ſui putativi, ut omnium opificum ſanctificaret profeſſionem. Converſatus deinde fuit cum principibus Synagogæ, inter quos erat Nicodemus & alii, ut ſpem ſalvandi animas ſuas & illis daret, qui in honoribus & dominio ſunt conſtituti. Ad ſtellas uſque extulit fidem Centurionis, ut toti manifeſtaret mundo, ipſos etiam milites poſſe eſſe ſanctos; neque profeſſionem adeò periculoſam poſſe præjudicare ei, qui cingulo militiæ Chriſtianæ non renunciat.

10 Quando inſuper increata hæc & incarnata Sapientia prædicabat turbis (de quo S. Petrus: *Verba vitæ æternæ habes*) ſemper utebatur parabolis, & triviales proferebat ſimilitudines: *Sine parabolis non loquebatur eis. Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas*. Idque non ſine myſterio, quia cùm omnium prætenderet ſalutem, divino ſuo ſermone omnium & ſingulorum, cujuſcumque erant ſtatus & vocationis, capacitati ſe accommodabat, comparando regnum cœlorum, modò negotiatori quærenti bonas margaritas, modò patrifamilias conducenti operarios in vineam ſuam, modò ſeminanti ſemen ſuum, modò fermento, quod acceptum mulier abſcondit in ſatinæ ſatis tribus &c. modò piſcatori exponenti retia ſua, ut ab omnibus intelligeretur: *Non eſt qui ſe abſcondat a calore ejus. Simile eſt regnum cœlorum*, inquiebat, *ſagenæ miſſæ in mari, ex omni genere piſcium congreganti*.

Chriſtus etiam in prædicatione ſuæ omnium hominum generi ſe accommodavit. Mat.13.34.

Quidnam ſignificetur per 153 piſces, quos S. Petr. in ſuo rete è mari traxit in terram.

11 Poſt reſurrectionem ſuam legitur de Petro, utpotè piſcationis Apoſtolicæ capite: *Simon Petrus traxit rete in terram plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus*. Nec mirum, quia Salvator noſter jam ordinaverat: *Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis.* Omnes hi piſces figurabant electos ad dexteram collocandos. Sed quid indicat certus, & limitatus ille numerus piſciũ 153? S. Hieron. in c.43. v. 9. Ezech. ſcribit: *Ajunt qui de animantium ſcripſere naturis, de quibus Oppianus Cilix eſt poeta doctiſſimus, centum quinquaginta tria eſſe genera piſcium, quæ omnia capta ſunt ab Apoſtolis, & nihil remanſit incaptum, dum & nobiles & ignobiles, & divites & pauperes, & omne genus hominum de mari hujus ſæculi extrahitur ad ſalutem*. Rup. Abbas per numerum illum intelligit tres ſtatus perſonarum, in quibus homines communiter vivere ſolent, ita ut per numerum centeſimum intelligantur conjugati, per quinquageſimum ſtatus continentiæ viduæ, & per numerum ternarium ſtatus continentiæ virginalis, ſeu virginum, quæ ſunt in exiguo numero.

Joa.21.11.

S.Hier. in Ezech.

Rup. Ab. in Joa.

Tres Apoſtoli, in Chriſti transfiguratione præſentes deſignant omnes ſtatus. Mat.17.1.

12 Neſcio, an unquàm obſervaveritis, qua ratione Redemptor noſter in monte Thabor ſe transfiguraturus, & gloriam ſuam oſtenſurus, tres duntaxat Apoſtolos ſecum aſſumpſerit: *Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioannem*. Ad alia myſteria non minoris momenti admiſit omnes, ipſum etiam proditorem, præſertim in inſtitutione SS. Sacramenti, quandò vel maximè malitioſus ille repudiandus videbatur. Cauſæ, quas tangunt ſacri interpretes, multæ ſunt & variæ, quarum una, quæ noſtro inſervit propoſito, eſt, quòd, quia agebatur de cœleſti gloria, quam æternus Glorificator oſtendebat, voluit fidelibus ſuis inſinuare, omnes, cujuſcumque fuerint ſtatus, & conditionis, illius fore participes, nullum ab ea ſe velle excludere: *Per hos tres omnes electi ſignificantur* (ſcribit Hugo Card.) *Per Petrum conjugati*; Gloſſa, *Præpoſiti; Per S. Jacobum* Gloſſa in Lucam intelligit pœnitentes: *Pœnitentes, vel actuales, per Ioannem, virgines*, ait Gloſſa; adjungit Hugo, *ſeu clauſtrales*; Alb. Magnus addit, *contemplativos*. Cùm igitur per hos tres varii denotentur ſtatus perſonarum, hunc in finem eos, & non alios elegit, ut excitarentur fideles ad ducendam vitam obſervantiæ Divinæ legis conformem, juxta propriam vocationem, ſcientes, quòd in domo Patris ejus manſiones multæ ſunt.

H.Card. Gloſſ.

Alb.M.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Quilibet ſit contentus ſua vocatione, cùm in ea perfectus eſſe poſſit, etiam vocatus ad ſtatum conjugalem.

THEMA.

Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. 1. Cor. 7. 20.

Quilibet in ſua vocatione ſalvari poteſt.

1 QUi tradidit hoc oraculum, oculatus paradiſi teſtis extitit; etenim quia aliquandò eò raptus fuit, multas ibidem animas beatificatas videre potuit, quæ in præſenti vita Deo ſervierunt, non in vocatione, & ſtatu Religioſo, ſed vitam ducentes ſæcularem; ac propterea Apoſtolus Chriſti imitatoribus conſulit, ut quilibet in ſuo perſiſtat ſtatu, in quo Deus ipſum collocavit: *Unus quiſque in qua vocatione &c.* Infallibilis quædam ſecuritas eſt, quam nobis ſubminiſtrat idem Apoſtolus, ſcribens Theſſalonicenſibus: *Fidelis eſt, qui vocavit vos*; q. d. Cum Deus vocaverit vos ad certum quendam ſtatum, ſcitote, eum eſſe fidelem, nec vos decipere, nec errare poſſe: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*, ait S. Joa. multò meliùs novit, quàm nos, quæ vocatio ſaluti noſtrę expediat; ideòque *unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat*. Si Deus velit, ut quis eam commutet, talia ei dabit ſigna, ut de Divina illius voluntate dubitare nequeat.

1. Theſſ. 5. 24.

Duo præclara exempla in vit. S. Phil. Neri.

2 S. Phil. Nerius inter alia gratiarum dona gratia quoque diſcretionis ſpirituum illuſtratus fuit. Unde quia Joa. Baptiſta Vitelli de Fuligno, homo ſęcularis, at magna virtute præditus, ſciendi deſiderio tenebatur, quę nam ſua eſſet vocatio, in qua Deo placere, ac ſervire poſſet, anno Sancto 1575. venit Romam, acceſſit S. Phil. petendi conſilii cauſa; quem in finem in ejus ſe reſignavit manus, velut, ut dici ſolet, corpus mortuum, qui quicquid is ſibi ſuaderet, eo contentus eſſe vellet; generalem inſuper inſtituit Confeſſionem: quam cùm poſteà iterare ſtatueret, ſanctus Vir chartam, in qua peccata ſua annotaverat, accepit & laceravit. Tandem poſt varias impoſitas, quibus tyronem ſuum probaverat, mortificationes, remiſit illum in patriam, ut ibidem continuando ſtatum ſuum ſæcularem, in vinea Dei laboraret: quod & præſtitit, eximium ibidem faciens fructum ad annum uſque ætatis 83. tantæque undequaque bonitatis acquiſivit famam, ut adhuc vivens paſſim nuncuparetur beatus; undè & pro ejus Canonizatione jam eſt inſtitutus proceſſus. Card. Baronius tempore juventutis ſuæ & ipſe ſe ſubjecerat directioni S. Philippi, dum ei increſceret deſiderium ingrediendi ordinem PP. Capuccinorum; at ſanctus Vir huic propoſito ſemper renitebatur, adeò ut nonnulli hunc renixum ſummoperè mirarentur, & quaſi ſcandalizarentur, videntes, quòd ſanctus Vir tantum ſubjectum impediret amoveretque à tam ſancto propoſito; at non reflectebant ſe, uti ille faciebat, quòd Ordo PP. Capucinorum non eſſet ipſius vocatio, & Deus aliud de ipſo ſtatuiſſet, illiuſque opera in altiori ſtatu neceſſaria eſſet, quemadmodùm poſteà effectus demonſtravit: Siquidem ſuo labore, auxilio, & directione duodecim compoſuit tomos annalium Eccleſiaſticorum, necnon ſanctam Eccleſiam, tum doctrina, tùm ſingulari vitę exemplo, in eminenti conſtitutus Cardinalis dignitate & ſtatu, multùm illuſtravit.

Deus non eſt acceptor perſonarum. S. Hieron. ep. 22. ad Celan.

3 Probare me poſſe exiſtimo, quòd Deus non curet qualitatem & conditionem ſtatus, in quo quis vivat; at benè examinet, & requirat bonitatem ſtabilitatemque interioris virtutis: *Neſcit* (ſcribit S. Hieronymus, eſto in alio propoſito) *religio Chriſtiana perſonas accipere, neque conditiones hominum, ſed animos inſpicit ſingulorum; ſervum & nobilem de moribus pronunciat.* Aſſerere poſſumus in caſu noſtro, Deum non capere perfectionis menſuram ab eremis, à clauſtris, ab hiſpido habitu & veſtitu: *Animos inſpicit ſingulorum.*

Quinam Verbum Æternum in terra primi excipere meruerint.

Primi, qui Verbum Æternum in terram deſcendens excipere meruerunt, fuerunt ſequentes, nimirùm, benedicta Virgo utero ſuo virginali ipſum recludens, Sanctus Joſeph, qui eum exili ſuo ſuſcepit tugurio, ambo quidem conjuges, manentes tamen virgines, ſuo ipſum ſudore, & labore ſuſtentarunt; poſt iſtos, paſtores Bethlehemitici, pauperes, ut & laborioſi ruſtici, primi omnium obedientiam ei præſtiterunt & homagium; hiſce ſucceſſerunt deinde tres Reges, qui venientes ex Oriente ipſum adorarunt, eique obtulerunt ſuos theſauros; poſt quadrageſimum diem nativitatis ſuæ exceperunt eum ſenex Simeon, & Anna propheteſſa vidua. Exiſtimant nonnulli, Simeonem non fuiſſe ſacerdotem, ex quo deducitur, quòd etiam in ſtatu ſæculari, ante legem Euangelicam, vitam duxerit eminenter perfectam, & ſanctam.

Non ſolum ſtatus virginalis, ſed etiam conjugalis Deo placet. Chr. h. 21. in Gen.

4 Nolite vobis imaginari, Eliam Prophetam duntaxat, quia vitam tranſegit in ſumma auſteritate, & puritate virginali, miraculoſo modo raptum ex hac vita, & in Paradiſum tranſlatum; ſiquidem & Enoch in ſtatu conjugali eundem ſpecialem recepit honorem. Pulchrè id notavit Sanctus Chryſoſtomus, aſſerens: *Et placuit Enoch Deo, poſtquam genuit Mathuſala. Audiant viri & mulieres, & diſcant juſti virtutem, nec putent nuptias in cauſa eſſe, quo minus quis DEO placeat; nam idcircò Divina ſcriptura ſemel, & iterum id ſignificavit dicens: Genuit Mathuſala, & tunc placuit: ne quis arbitraretur, obſtaculum virtutis eſſe conjugium.*

Sur. 6. Jun. c. 31. Pulchrum exemplum in vita S. Norberti.

5 De S. Norberto appoſita quædam legitur hiſtoria. Comes de Bles, dictus Theobaldus, tum fama ſanctitatis hujus viri, tum etiam cujuſdam comitis VVeſtphaliæ, plurium ſtatuum domini, qui in flore ætatis conſentiente Sponſa, & Sponſam, & multas quoque divitias dimiſerat, & authore S. Norberto Religioſum ſtatum elegerat, ſanctiſſimo exemplo permotus, ſacram Religionem, ſive Ordinem, & ipſe intrare ſtatuerat; qua tamen ſuper re priùs audire voluit ſancti Viri conſilium. Ergo ipſum acceſſit, animum piamque intentionem ei aperuit, ita tamen, ut totus ab ejus dependeret conſilio & diſpoſitione. Intellexit S. Norbertus comitis hujus ſanctum propoſitum, acceptavit; at priùs tempus, quo Deum exoraret, ſibi indulgeri petiit. Fuſis igitur magno cum fervore precibus, ac re diligentiſſimè examinata, die quodam comitem acceſſiri fecit, ut divinum ei manifeſtaret beneplacitum. Omninò ſibi perſuadebat comes, quòd ſanctus Vir ſuum eſſet approbaturus propoſitum, ſuaſurus ſtatum Religioſum, uti & alteri comiti in ſuo propoſito patrocinatus fuerat; verùm Sanctus Prælatus alta voce, vultu cœleſti luce radiante, in hæc prorupit verba: *Jugum Domini, ut cœpiſti, cum jugo matrimonii portabis, & ſemen tuum cum benedictione patrum tuorum terram largiſſimam obtinebit; quia nobis fas non eſt in te deſtruere, quod te Divina diſpoſitio ante omnia ſæcula, hiſce noviſſimis temporibus voluit ordinare.* Motivum, quo Sanctus Norbertus huic comiti ex parte Dei præcepit, ut ſtatum matrimonialem eligeret, illud fuiſſe refert Hiſtoricus, quòd in alia vocatione & ſtatu, eſto perfectiori, DEO non adeò gratum præſtitiſſet obſequium, & ſervitium.

Etiam conjugatæ Deo, & ſibi fidem ſervantes, ſanctæ & Deo placentes eſſe poſſunt. V. Aug. l. de bono conj. c. 11. 1. Cor. 7. 34.

6 Sanctus Aug. lib. de bono conjugali, examinando verba hæc Apoſtoli; *Et mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini ſunt*; ſubdit: *Quod ergo ait, quæ innupta eſt, cogitat ea quæ ſunt Domini, ut ſit ſancta & corpore & ſpiritu, non ſic accipiendum eſt, ut putemus, non eſſe ſanctam corpore Chriſtianam conjugem caſtam; omnibus quippe fidelibus dictum eſt, Neſcitis, quoniam corpora veſtra templum in vobis eſt Spiritus Sancti, quem habetis a Deo? Sancta ſunt ergo etiam corpora conjugatorum, fidem ſibi & Domino ſervantium.* Paucis abhinc annis duæ matronæ Sanctorum catalogo inſcriptę ſunt, ambæ nodo conjugali ligatæ, quæ & habuerunt filios, videlicet, S. Eliſabetha Portugalliæ regina ab Urbano VIII. & S. Franciſca Romana à Paulo V. canonizata.

Patet exemplis. Vit. S. Franc. l. 1. c. 8.

De hac in vita ejus legitur, quòd, cùm iſto ſæculo, & tempore, quo vixit, non eſſet frequens adeò S. Communionis uſus, illa nihilominùs eum licentia, imò juſſu Confeſſarii ſui, ſæpè in Eccleſia S. Cæciliæ ſacra Synaxi refecta fuerit. Occurrit caſus, quo ſacerdos quidam diſciplinæ minùs amans quodam die mane porrexerit ei hoſtiam non conſecratam, intra ſe dicens: quid hoc eſt, quòd mulieres adeò divites, & conjugatæ,

Digitized by Google

gatæ, tam frequenter accedunt ad Sanctam Communionem? Excuſavit quidem ſe poſtea Sacerdos iſte, id ſe feciſſe bono zelo; non enim conveniens eſſe exiſtimabat, quòd una conjugata, regimini familiæ continuò intenta, toties ſacræ Communionis frequentaret refectionem; aſt Deus manifeſtare voluit, nullum eſſe ſtatum, qui a perfectione excluderetur. Unde & innotuit S. Franciſcæ, hoſtiam illam, quam ſumpſiſſet, non fuiſſe conſecratam, adeòque nec Chriſtum ibidem fuiſſe præſentem: quod & poſtea patefecit ſuo Confeſſario.

Abraham conjugatus par fuit in meritis S. Joa. Aug. l. de bono conj. c. 22.

7 Haud exiguam pateretur difficultatem propoſitio iſta, niſi eſſet D. Aug. cum aſſerit: *Sic non eſt impar meritum continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus eſt nuptias, & in Abraham, qui filios generavit.* Quem Deus elegit in primum patrem, & patriarcham credentium, è quo propagaret ſtirpem, unde ipſe naſceretur, & humanam aſſumeret naturam? Fortè unum Abelem? Eliam? S. Joa. Baptiſtam? S. Joa. Euangeliſtam? Nullum horum; ſed Abrahamum, qui plures habuit mulieres; Abrahamum, qui natus erat inter gentiles; unum Abrahamum, cui Sacer textus hoc tribuit teſtimonium; *Dives valde in poſſeſſione auri*; unum Abrahamum continua perfectione dotatum: *Ambula coram me & eſto perfectus*; hunc Deus fecit participem viſionum, apparitionum, & revelationum cœleſtium; hunc cumulavit innumeris donis, virtutibus, cœleſtibuſque gratiarum theſauris, diſpoſuitque, ut nomine ſuo honoraret depoſitum Paradiſi, videlicet ſinum Abrahæ.

Sanctitas in qualibet vocatione menſuratur ab amore Dei.

S. Hier. ep. ad Celant.

8 Deus manifeſtat vobis voluntatem ſuam in illa vocatione, in qua vult vos eſſe ſanctos, non in ea, quam creditis eſſe rigidiorem, perfectiorem, & ſanctiorem, quia ſanctitas menſuratur ab amore Dei, & voluntatis ſuæ adimpletione; ideòque benè ſcribit ad Celantiam S. Hieronymus: *Vt cognita Dei voluntate inter honores ſeculi, & divitiarum illecebras morum magis diligas ſuppellectilem, atque ut poſſis in conjugio conſtituta non ſolam conjugi placere, ſed etiam ei, qui ipſum indulſit conjugium.* Præter dona & prærogativas ſuper memoratas, quibus à Deo exornatus fuit S. Phil. Nerius, magnus pater meus, dotatus fuit etiam hac gratia, quòd, ut legitur in lectionibus ſui feſti: *Plurimorum animas in cœlum conſcendere vidit*; & inter alias vidit quoque animam alicujus civis Romani nomine Vincentii, unius primarii inter Confratres ſodalitatis Sanctiſſimæ Trinitatis, cujus S. Philippus fundator extitit. Erat ille vir magnæ perfectionis, & Sancto à Confeſſionibus; unde eodem momento, quo expiravit, S. Philippus conſpexit illum totum glorioſum, & magno cum ſplendore aſcendere ad cœlum; idque die ſequenti uxori defuncti conſolationis ergo inſinuavit hiſce verbis: Tuus maritus hac nocte pulſavit oſtium meum, teque mihi unà cum familia tua commendavit: veluti & commendatam eam deinceps habuit, manuſque auxiliatrices in neceſſitate occurrente eidem præbuit.

Vit. S. Phil. Ner. l. 3. c. 2. n. 4. Pulchrum conjugati ſancti exemplum.

Deus cuilibet in ſua vocatione ſufficientem largitur gratiam. S. Ber. to. 3. ſ. de Purif. ar. 2. c. 1. Probatur exemplo Moyſis. Exod. 4.

9 Docet Sanctus Bernardinus ſerm. de Purificatione: *Regula firma eſt in Sacra Theologia, quod quandocunque Deus per gratiam aliquem elegit ad aliquem ſtatum, omnia dona illi diſpenſat atque largitur, quæ illi ſtatui neceſſaria ſunt, & illum copioſe decorant.* Quando Moyſes in excuſationem adducebat linguæ ſuæ vacillationem, ob quam minùs aptus eſſet, ut apud Pharaonem cauſam Dei ageret, dixit ei Deus: *Quis fecit os hominis?* Quis in ampliſſimo totoque Sacræ Scripturæ veteris teſtamenti volumine reperitur Deo familior intimiorque ipſo Moyſe? *Facie ad faciem loquebatur ei ſicut amicus ad amicum*, locum tenens ſuit Divinæ omnipotentiæ. Et verò quis ita rudis, ut neſciat, eum quadraginta annis in aula unius Regis Ægypti, unius Pharaonis, demoratum fuiſſe honoribus & imperio fulgentem, deliciis affluentem, theſauris prædivitem, honoratum tanquam filium filiæ iſtius monarchæ? Quis ignorat, eundem annis pariter quadraginta vitam, & officium egiſſe paſtoris in Madian, ubi non homines, non populos, non regna, non exercitus, ſed pecora gubernabat? Quis neſcit, ipſum matrimonii fœdere junctum cum filia Jethro, & ex Sephora progenuiſſe filios & familiam? Quadraginta deinde annorum ſpatio, veluti omnibus manifeſtum eſt, tanquam dux generalis electus à DEO, imperavit populo Hebræo, ducens illum ad terram promiſſionis; in omnibus tamen hiſce ſtatibus, & occaſionibus illæſam ſervavit innocentiam, ac ſemper magis magiſque profecit in gratia, & amicitia Dei. Præterea, Divina juſtitia univerſali quidem diluvio totum genus humanum delere decreverat, unam tamen ſolam ſcintillam ſibi reſervare volebat; at quem ad hoc elegiſſe arbitramini? Ipſum Noe: *Te ſolum vidi juſtum coram me*; & tamen quando *omnis caro corruperat viam ſuam*, ipſe, eſto conjugatus, cum uxore, & filiis, immaculatam, ac irreprehenſibilem duxit vitam.

Noe conjugatus juſtam & immaculatam duxit vitam. Gen. 7.

Divina gratia non alligatur particulari ſtatui. Chr. l. 3. c. 3. cont. Vitup. vit. mon.

10 D. Chryſoſtomus contra vituperatores vitæ monaſticæ conformiter propoſito noſtro ſcribit: *Quid igitur? Is qui civitatem habitat, qui domum habet, & uxorem, ſalvus eſſe non poterit?* Divina gratia & charitas erga Deum (à quibus deſumitur ſanctitatis menſura) non eſt alligata ſtatui & vocationi particulari: etenim quot & quanti periclitantur etiam in portu Ordinum, eſto Religioſiſſimorum? Sanctus Auguſtinus lib. contra Fauſtum cap. 46. & 47. probat, Patres veteris teſtamenti uxorum multiplicitate majorem ſervaſſe continentiam, quàm nunc in nova lege ſervent Chriſtiani, unicam duntaxat habentes conſortem; illi enim cordialiter amabant caſtitatem, & ad vitam conjugalem deſcendebant, non ſtimulo explendi appetitum carnalem, ſed deſiderio concitati benedictam propagandi prolapiam, è qua ſucceſſu temporis, juxta infallibilis Veritatis promiſſionem, deſideratus deſcenſurus erat Meſſias. Idem S. Doctor de bono conjugali tradit ſequentia: *Quis dubitat, excellentia Sanctorum illorum patrum, atque matrum filios generantium non rectè comparari mares, & fœminas noſtri temporis, quamvis ab omni concubitu immunes, in virtute obedientiæ minores, etiam ſi illis hominibus & in habitu animi defuiſſet, quod in juſtorum opera manifeſtum eſt?* S. Brigida omninò ſimili cum S. Apoſtolo dotata fuit a Deo gratia, etenim *Audivit arcana verba. Per filium unigenitum ei ſecreta cœleſtia revelavit*; & tamen longo tempore in ſtatu conjugali vixit, & ſanctè vixit.

S. Aug. l. cont. Fauſt. c. 46. & 47.

Id. de bono conj. c. 23.

DISCVRSVS III.

ARGUMENTUM.

Qui novit vivere in timore DEI, ſalvat animam ſuam in omni vocatione & ſtatu, etiam militari.

THEMA.

Quis eſt homo, qui timet Dominum? legem ſtatuit ei in via, quam elegit. Pſ. 24. 12.

Qui legem ſervat quam Deus cuique ſtatui præfixit, juſtus eſſe poteſt.

1 QUærit Regius Propheta, quis ſit ille, qui vitam ſuam inſtituere cupiat, ducem ſecuturus timorem Dei: *Quis eſt homo, qui timet Dominum?* Hoc poſito fundamento, ſequitur: *Legem ſtatuit ei in via, quam elegit.* Leges ſpiritus & perfectionis ei præſcribit Deus, qui in profeſſione, & vocatione ſua, quam elegit, vivit timore Dei munitus. Porrò *multiplices diverſique ſunt modi piè vivendi* (ait Theod. citatus à Gloſſa) *ſolitarii & urbani, regales & mercenarii; in ſingulis fieri poteſt, ut Deo placeamus, qui poſuit leges congruentes illi vitæ, quam unuſquiſque elegit.* Proſequitur deinde, ſimulque oſtendit exemplo Præcurſoris Domini, quemlibet poſſe eſſe perfectum, aditumque habere ad cœlum, vivendo in illa vocatione, in qua Deus illum poſuit: *Divinus Ioannes Baptiſta interrogantibus publicanis reſpondit: nihil amplius, quam quod præceptum eſt vobis, faciatis. Et Apoſtolus ſervis & dominis, viris & uxoribus mutuas leges poſuit.*

Theod. cit. à Gloſſ.

Quilibet ſtatus habet præfixas leges ſuas.

2 *Legem ſtatuit ei via, quam elegit.* Ubi obſervandum, prophetam poſt dicta hæc verba, quia ſimul ſupponit, quòd unuſquiſque vitam agat regularem, ſuæque vocationi conformem, immediatè propterea ſubjungere hanc promiſſionem: *Anima ejus in bonis demorabitur, & ſemen ejus hæreditabit terram*; quia Deus etiam in hoc ſæculo proſperitatem felicitatemque indulget iis, qui vivunt in ſancto ejus timore. *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, &c. Sed in lege Domini voluntas* Pſ. 1.

tas

Digitized by Google

tas ejus &c. Omnia quæcumque faciet, proſperabuntur.

Luc.1.78. Etiam in ſtatu militari multi vixerunt ſancti.

3 De Præcurſore Domini S. Zacharias pater ſuus cecinit: *Præibis ante faciem Domini parare vias ejus, ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus.* Ergo quia S. Joannes deſtinatus erat ad dirigendos fideles in viam ſalutis æternæ, meritò ad eum concurrebant cujuſcunque conditionis, ſtatus & profeſſionis perſonæ, ut ex eo, veluti oraculo intelligerent, quam viam ad vitam

Luc.3.10.

æternam capeſſendam tenere deberent: *Interrogabant eum turba dicentes: quid faciemus?* Crediſne fortaſſis, quòd eos remiſerit ad eremi ſpeluncas, & tuguria, ad loca deſerta, ubi eſſent ſocii ſcorpionum & ferarum? aut ſuaſerit illis, ut pelle Cameli ſe veſtirent, & locuſtis veſcerentur? Nequaquam: *Reſpondens autem dicebat illis: qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet eſcas, ſimiliter faciat. Venerunt autem & publicani, & dixerunt ad eum: Magiſter, quid faciemus? Ille dixit ad eos: nihil aliud, quam quod conſtitutum eſt vobis, faciatis. Interrogabant autem eum & milites dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.* Cecinit poeta: *Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur;* & tamen in hac profeſſione adeò periculoſa multi vixerunt Sancti.

S. Sebaſtian.

4 S. Sebaſtianus Imperatori Diocletiano ferociſſimo Chriſtianæ fidei perſecutori chariſſimus, & gratiſſimus fuit, ſummæ enim confidentiæ officio functus, dux primæ cohortis conſtitutus fuit; nihilominùs cùm tam lubrica, & militis, & aulici profeſſione rariſſimam junxit ſanctitatem. Optarem hic ſcire, quiſnam ille fuerit, quem æterna & infallibilis Veritas præ aliis commendavit à præclaro veræ fidei actu? Nicodemus, qui ex metu Judæorum nocte venit ad Redemptorem? Nathanael, qui dixit: Nunquid *à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Fortè S. Martha aſſerens: *Utique Domine, ego credidi, quia tu es Filius Dei vivi?* Fortaſſis

Joa.1.46. Chriſtus laudavit fidē Centurionis.

Petrus, qui ante ipſam ex revelatione Patris Æterni hoc idem confeſſus fuerat? Nullus horum; ſed gentilis miles, Centurio ille, Matth.8. heroicum talem fidei

Mat.8.

exercuit actum; veluti cum ſtupore, & juramento de ipſo atteſtatur Dominus: *Audiens Jeſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſrael.* Inter omnes nationes totius orbis nonniſi unica reperiebatur, quæ veri Dei lumen haberet, & notitiam, videlicet Hebraica, ſeu populus Iſrael: & quidem in populo iſto non ſacerdotibus, non principibus Synagogæ, non Scribis, & Phariſæis, non Apoſtolis, ſed pagano & gentili militi fidei primatum defert ille, de quo Sanctus Joannes atteſtatur: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine. Quid primum miretur in Centurione* (quærit author Operis Imperfecti)

Auct. Imp. Op. ho. 22.

Humilitatem, aut fidem, aut Sapientiam, aut bonitatem? Aſt nonnè in Palæſtina homines erant magna præditi virtute, veluti S. Joannes Baptiſta, & plures alii fide, ac religione illuſtres? Reſpondet Cajet. *Fuit*

Caj.

major proportionabiliter, quia major fuit illa fides in viro gentili, militari, ex auditu famæ, ferè in principio prædicationis Chriſti, quam fuerit in Ioanne Baptiſta ipſius maxima fides, quia fuerat ſanctificatus in utero, filius ſacerdotis, educatus in vita eremitica, converſatus cum Spiritu Sancto.

Alia SS. militum exempla. Exuperantii S. Hier. l. c. ep. 19. Elzeari Comitis.

5 Ad Exuperantium ſcribit Hieron. *Quis enim non diligat eum, qui ſub paludamento, & habitu militari agat opera prophetarum, & exteriorem hominem aliud promittentem vincat interiori homine, qui formatus eſt ad imaginem Creatoris?* Perlegite vitam Sancti Elzearii comitis Siriani, & ſanctum illum videbitis non ſolùm in ſtatu conjugali, in quo de conſenſu conſortis ſuæ ſervavit virginitatem; verum etiam immaculatum, & exemplarem in arte militari deprehendetis.

6 Proteſtatus quidem fuerat pientiſſimus Redemptor noſter: *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael;* nihilominùs poſt aſcenſionem ſuam in Cœlum Sancto Petro ſuo Vicario in terris oſtendit in

Mat.15.

exſtaſi linteum immundis animalibus plenum, quo declarabat admiſſurum ſe quoque gentiles ad fidem: *Vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum &c.* Sanctus Petrus totus hærebat

Actor.10. 11.

dubius & perplexus, neſciens, quid hoc ſignificaret: *Ecce viri qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad januam.* Quid ulteriùs? *Dixit Spiritus ei: ecce viri tres quærunt te, ſurge itaque, & deſcende, & vade cum eis nihil dubitans, quia ego miſi illos.* Ergo Spiritus Sanctus dixit, omninò ſe velle, ut tribus his advenis, quos ille miſiſſet, aſſociatus conferret ſe ad domum Cornelii. At quis erat hic homo? cujus profeſſionis? qualia habebat merita, ut Spiritus Sanctus ad illius ædes tanta cum ſolicitudine mitteret ſummum Pontificem? *Vir quidam erat in Cæſarea nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica.* Non ſolùm erat gentilis, & idololatra, verum etiam profeſſione miles: nihilominùs quia in hac profeſſione militari vitam ducebat honeſtam & laude dignam, Deus de Cœlo miſerat Angelum ei annunciantem, quàm grata & accepta ſibi eſſent bona illa opera, quæ non ipſe duntaxat, ſed etiam tota ſua familia ad illius exemplum exerceret. *Centurio cohortis* erat, verum eſt; at de eodem verificari non potuit: *Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur;* ſiquidem proſequitur Sanctus Lucas: *Religioſus ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas plebi, & deprecans Deum ſemper. Is vidit in viſu manifeſtè quaſi hora diei nona Angelum Domini introeuntem ad ſe &c.* Ergone Angelus in domo militis gentilis? itanè Spiritus Sanctus eidem benefacere ſtudet? omninò Deus nullum ſtatum, vocationem nullam, eſto aliàs periculoſam, à ſua benevolentia & gratia excludit; ad opera, quæ in ſtatu illo facimus, reſpicit; ac propterea Sanctus Petrus, poſtquam ipſum & totam familiam ſacroſancto abluit lavacro, eſto undequaque conſpexiſſet appenſa arma, quamvis illius famuli profiterentur artem militarem, quia tamen omnes vivebant in timore DEI, pulchram hanc edixit propoſitionem: *In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus; ſed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.*

Mirabilis laus Cornelii Centur.

Actor. 10.14.

7 In eundem diem incidit feſtum duorum inſignium Sanctorum, aſt vocatione differentium, videlicet S. Sebaſtiani militis, & Sancti Fabiani Papæ; primus tamen à fidelibus majori colitur devotione, ſimulque Eccleſiæ protector agnoſcitur & honoratur, quia admirabili effulſit ſanctitate, eſto in periculoſo, & lubrico conſtitutus officio, & militis, & aulici apud Imperatorem, fatalem CHRISTI hoſtem: *Spiritus ubi vult ſpirat.* Quando exiſtimatis Sanctum Martinum fuiſſeglorioſiorem, ſplendidioremque in conſpectu ejus, qui *ſpirituum ponderator eſt?* Fortè exiſtens in

Eximia laus S. Martini pro ſtatu ſuo militari.

clauſtro factus monachus, quando cilicio carnem domabat, corpore in terra, & mente in cœlo præſens? Fortè curam gerens epiſcopalem, dum plurimas convertebat animas, paganorum evertebat templa, ac ſtupenda patrabat miracula? Non ſanè, ſed in ſtatu exiſtens militari: quia namque juxta antiquum Eccleſiæ uſum, ſacri Heroes depinguntur cum tali actu, & virtutis forma, in qua excellentius dedere ſanctitatis ſpecimen & teſtimonium; ideò Sanctus Martinus ut plurimùm depingitur miles equo inſidens, qui enſe abſcindit partem chlamydis, qua miſerum & nudum pauperem contexit, & veſtivit; qui actus eximiæ charitatis adeò Deo placuit, ut Chriſtus, tota ſpectante cœleſti curia, dimidiata illa veſte indutus teſtatus fuerit: *Martinus adhuc cathecumenus hac me veſte contexit.* Quamvis vile fuerit veſtimentum militis, nihilominùs Filius Dei magni æſtimavit hunc virtutis actum, quia illum miles adhuc juvenis, ſub Juliano apoſtata crudeliſſimo Catholicorum perſecutore militans, exercuerat. Militum proprium eſt & peculiare, ut alios ſpolient, unde Sacra Scriptura milites nuncupare ſolet *latrunculos;* quapropter tantò admirabilior eſt hujus ſancti actio: *Quomodo aliena rapuiſſet Martinus,* ait quidam antiquus auctor, *qui etiam ſua tunc pauperibus eſt elargitus?* De eximio hoc charitatis actu, qui ſummoperè placuit Regi gloriæ, *amicto lumine ſicut veſtimento,* ſic ſcribit Alcuinus: *Qua parte chlamydis ſua inter angelicos exercitus Dominum IESUM divinitus illuminatus nocte ſequenti veſtitum aſpexit, ut verum intelligeret, quod ipſe Dominus Ieſus evangelicis intonat paginis: Quamdiu feciſtis uni ex his minimis meis,*

Judoc. Clict.

Alcuinus.

Digitized by Google

meis, mihi feciſtis. Tametſi ſub vexillo unius apoſtatæ militaret, attamen veterani inſtar Chriſti militis noverat regulas Chriſtianæ militiæ, & eaſdem benè obſervabat: *Adhuc catechumenus hac me veſte contexit.* Quapropter ab æterno Retributore ad tam ſublimem gloriam evectus fuit.

Sanctitas Davidis in ſtatu militari commendatur.

8 Regius Propheta præ omnibus ſanctis veteris teſtamenti à Deo dilectus, & homo ſecundùm cor ejus nuncupatus fuit; & tamen majorem vitæ ſuæ partem trivit in tabernaculis & tentoriis militaribus, nec quicquam officium hujuſmodi ſuæ præjudicavit innocentię & ſanctitati, imò tunc ex divina gratia lapſus eſt in adulterium, quando cum hoſtili exercitu pacem compoſuerat: *Eo tempore quo ſolent Reges ad bella procedere &c. David remanſit in Ieruſalem, otioſus*, ſubdit Gloſſa, *propter quod incidit in adulterium.* Vultiſne intelligere methodum & modum, quem ſervabat, ut etiam inter medios ſtrepitus & ſonitus tubarum tympanorumque eſſet ſanctus? *Suis præerat* (ait Divus Chryſoſtomus) *non ut belli dux, ſed ut Sacerdos, jamque ſpelunca illi erat Eccleſia.*

2.Reg.11.1. Chr.h.2.de David.

Etiam Mercatores benè pieque viventes Deo placent, & ſalutem ſuam operari poſſunt.

9 Sed de militia tranſeamus ad lucra, & mercaturas. Quis ignorat Salvatorem noſtrum regnum cœlorum comparaſſe mercatori? *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas.* Ergo qui operam dat mercaturæ, & negotiationibus, ſi benè vixerit, nullum ex hujuſmodi profeſſione patietur damnum ſalutis animæ. Poſſetiſne mihi dare rationem, cur pientiſſimus Redemptor noſter margaritarum potiùs fecerit mentionem, quàm aliarum gemmarum? Cur non potiùs nominavit Smaragdum, Adamantem, vel Sapphirum, aut unam ex aliis gemmis? Pro reſolutione obſervanda eſt proprietas margaritæ: quamvis mater margaritæ aquis ſalſis maris innatet, adhæreatque, nec minimam tamen illius imbibet guttam, ſolum rori è cœlo diſtillanti ſinum aperiet, & ex illo generatur margarita. Idem prorſus & frequenter contingit pluribus animabus electis, & prædeſtinatis ad gloriam; quamvis enim in amariſſimo mundi hujus mari, vi & ratione profeſſionis, ac conditionis ſuæ teneantur attendere negotiis, & mercaturis; nihilominus corde, animo & affectu non ita adhærent bonis iſtis temporalibus, ſed cor ſolùm aperiunt rori cœleſti ſpiritus, & gratiæ. In vita S. Philippi Nerii legitur, quòd diverſorum opificum, ac mercatorum defunctorum viderit animas evolantes ad cœlum: præcipuè unius celeberrimi mercatoris Antonii Corteſelli Comenſis, filii ſui ſpiritualis, poſtquam expiravit, animam conſpexit undique luce perfuſam, eique locutus fuit quatuor aut quinque horarum ſpatio; nec mirum, quia mercaturam cum Oratione, cui valdè deditus erat, ac pluribus aliis miſericordiæ operibus conjunxerat: ſicque verum eſt, quod S. Petrus dicebat: *In omni gente, qui timet Deum, acceptus eſt illi.*

Matt.13.45.

Vita S. Phil. Nerii l.3. c. 12.n.7. Anima mercatoris viſa fuit evolare ad cœlum.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

In omni ſtatu poſſumus operari noſtram ſalutem, ſi tamen exerceamus opera virtutum ſtatui noſtro conformia.

THEMA.

Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis. Epheſ.4.1.

1 Quia S. Paulus optimè noverat, Epheſios ſancta quadam invidia corripiendos fore, ſi quoſdam currentes ad martyrium, alios verò amore vitæ ſolitarię eremum petentes conſpicerent; ideò monet illos, ne deſpondeant animum, ſiquidem ad attingendam vitæ ſanctitatem ſufficeret, quòd unuſquiſque in ſua vocatione satageret eſſe perfectus. Verbum hoc, *ambulare*, idem ſonat, quod ire ad perfectionem: *Ambula coram me, & eſto perfectus.* Animæ illę beatę in Apocalypſi gratias referebant Agno Dei, uti legitur c.5. *Redemiſti nos Domine in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & feciſti nos Deo noſtro regnum.* Huic conformis alia viſio repræſentata fuit S. Joanni, pariter nobis indicans, homines ex omni ſtatu intraturos ſupernam Dei Dei civitatem: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & populis, & tribubus, & linguis, ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni amicti ſtolis albis.*

Unuſquiſq; in ſua vocatione ſatagere debet ut ſit perfectus.

Apoc.5.

Apoc.7.9.

2 Ingenioſa ſanè reflexio eſt, quam inſtituit Rup. Abbas in textum ejuſdem libri, ubi tractat de ſuperna Jeruſalem: *Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpide, ipſa verò civitas aurum mundum ſimile vitro mundo. Cum diſtinctionem facit muri & civitatis, dicendo: & erat ſtructura muri ex lapide jaſpide, ipſa vero civitas aurum mundum; nomine muri, firmiores, magiſque ſpiritualis propoſiti fideles; civitatis autem appellatione plateas civitatis, id eſt, laxioris vitæ, maximeque laicalis ordinis multitudinem ſignificat. Nec mirum, quod plateas civitatis aurum fore mundum, ſive ſterni auro mundo prædicat, addens aurum illud ſic fore mundum, ut ſimile ſit vitro mundo, quia ſæcularis quoque vita nonnulli ſunt ſummis compti virtutibus, qui & puritate mentis, & radio fulgent operis.* In ſententia igitur digniſſimi hujus auctoris, qui in variis vocationibus ſæcularem ducunt viam, ac irreprehenſibilem, ſignificantur per plateas cœleſtis Jeruſalem; è contra Religioſi, & qui ſunt in perfectiori ſtatu, inſtar muri conſiſtere, & perſiſtere debent.

Apoc.21. Rup.Ab. lib.11. Etiam in ſtatu ſæculari inveniuntur auro pares viri.

3 In primo diſcurſu vidimus, quòd Deus ducturus Hebręos, qui figurabant electos, ad terram promiſſionis per mare rubrum, aperiendo hoc mare, plurimas ſimul in lecto maris aperuerit, & monſtraverit tranſeuntibus vias, quæ varias denotabant vocationes. Cogito nunc aliam inde elicere moralitatem, videlicet, alius in mari bellum gerit & præliatur, alius piſcatur, alius negotiatur & mercaturam exercet, alius ex aquis marinis corallia, ſalem alius extrahit; alius ut majori cum facilitate, minoribuſque expenſis ex una provincia migret in aliam, & ſic de aliis. Quid jam exiſtimatis me velle inferre, quod noſtro accommodetur propoſito? Ut abhinc navigemus ad fortunatiſſimum cœli portum, quilibet, oportet, tranſeat aquas maris rubri Redemptoris noſtri; illam tamen habemus prærogativam, quòd non teneantur omnes eandem arripere viam, quia infallibilis providentia Dei, qui *Vult omnes homines ſalvos fieri* (*voluntate antecedenti*, ut loquuntur Theologi) diſpoſuit, ut fideles per hoc mare navigent, alii profeſſione milites, alii mercatores, alii piſcatores, alterius ſtatus alii, eſto ſæculares, quia omnes Redemptionis ſuæ vult fieri participes: *Redemiſti nos Domine Deus in ſanguine tuo, &c.*

Omnes itaque tranſire debent per mare rubrum paſſionis Chriſti.

4 Alia adhuc viſione S. Joa. dignatus fuit Apoc. c.1. ubi vidit capillos filii Dei, Regis gloriæ, candidos inſtar lanæ mundæ: *Caput autem ejus, & capilli erant candidi tanquam lana alba.* Caput Eccleſiæ eſt Chriſtus, capilli, qui capitis ſunt ornamentum, Sancti; ſed quale illud myſterium, quòd capilli ſint inſtar, non lanæ duntaxat, ſed lanæ albæ? Fortè propter candorem conſcientiæ? propter albedinem honeſtatis? propter canitiem, & maturi-

Nemo ex proprio ſenſu ſibi eligat ſtatum, ſed ſequatur vocationem Dei. Apoc.1.14.

ta-

Gloſſ.

tatem morum? Gloſſa totum ſolvit dubium: *Sicut lana alba apta eſt ad quoſcunque colores ſuſcipiendos, ſic Sancti*. Certum eſt, eos, qui magis uniti & conjuncti ſunt Chriſto, per conſequens eſſe ſanctiores; & qui plus adimplent Divinam ſuam voluntatem, eſſe quoque perfectiores: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra. Miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus*; laus eſt, quæ Angelicis attribuitur ſpiritibus. Ecce igitur in hac viſione S. Joannis denotatur, quòd illi magis adornent Chriſti caput, majoremque ei addant decorem, & venuſtatem, qui majora illi præſtant obſequia, majoremque exhibent devotionem, qui non reſtringant ſe ad certam, & ſpecialem vocationem, proprio ducti genio, & propenſione, propriæque inhærentes opinioni, & ſententiæ; ſed diſpoſiti ſunt & parati ad omnem, quam Deus illis inſinuabit, ſuſcipiendam vocationem.

Amor Dei eſt fundamentum Sanctitatis, qui ſe accommodat omni ſtatui. Pſ.44,10.

5 Nulli dubium eſt, baſim & fundamentum perfectionis, & ſanctitatis unius animæ eſſe charitatem, & amorem Dei; & hæc, uti ſuo loco demonſtrabitur, omni ſtatui, omni profeſſioni ſe accommodat: *Aſtitit Regina à dexteris in veſtitu deaurato, circumdata varietate*: & quæ eſt iſta Regina niſi charitas, de qua Apoſtolus: *Major autem horum eſt charitas*? Adſtat dextris Chriſti, quia hæc, & nõ alia virtus nos ad dexteram illius collocat; hæc nobis dat inveſtituram regni cœleſtis, æternæque beatitudinis: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit his qui diligunt illum*. Veſtitur auro: *Veſtitu deaurato*; hoc enim metallum hujus virtutis ſymbolum eſt: *Circumdata varietate*, quia ſub charitate varii militant ſtatus, profeſſiones, & vocationes: *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus*. *Omnibus omnia factus*, dicebat Apoſtolus: inſtar Prothei varias induebat facies, ut Deo lucraretur animas.

Deus varios præſcripſit modos & vias perveniendi ad vitæ ſanctitatem.

6 Obſervaſtiſne unquam modum, quo in certis locis, & officinis conficiantur, & efformentur Sanctorum imagines? Aliæ imprimuntur chartæ; aliæ penicillo in panno lineo effinguntur, & depinguntur coloribus; aliæ ſcalpro inciduntur ligno, aut alicui metallo; aliæ funduntur, conflantur, aut cuduntur mediante alia forma. Ubi obſervandum, quòd tametſi omnes hujuſmodi imagines, ſive effigies repræſentent ſanctos, quos in Eccleſiis, ac locis ſacris veneramur; magnum tamen inter eas intercedat diſcrimen, quia quæ imprimuntur chartæ, ſub prælo facillimè imprimuntur, non ita aliæ, quæ ligno aut lapidi inciduntur, aut quæ mediante igne conflantur, vel cuduntur. Quid volo inſinuare hac ſimilitudine? Ut vitæ ſanctitatem aſſequamur, & in cœlis glorificemur, Deus varios nobis præſcripſit modos: Alii *lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt &c.* Aliter è contra de aliis diſpoſuit, ut faciliori via perveniant ad perfectionem; nimirùm, per exercitium virtutum Chriſtianarum. In pratis illis cœleſtis Paradiſi non ſolùm florent roſæ martyrum, ſed etiam miram odoris fragrantiam diffundunt lilia virginum, & infinitorum Confeſſorum violæ, abſque eo quòd vitam & ſanguinem ſub tyrannis profuderint. Quando in extremo judicii die ſupremus Judex gratiſſimam illam proferet ſententiam: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum*; non petet à nobis, utrum corpora noſtra diriſſimis flagris, & uncinis dilacerata fuerint; an equuleo torti & diſtenti, vel à feris leonibus dilaniati; multò minùs an eremitæ, & ſolitarii fuerimus, aut illibatum conſervaverimus virginitatis lilium: non iſta, inquam, inquiret, ſed ſolùm circa opera charitatis, quæ omni ſtatui, & profeſſioni meritò competunt, examinabimur.

Hebr.11.

David ſuo exemplo oſtendit, in omni ſtatu, & vocatione perveniri poſſe ad perfectionē.

7 Frequenter mihi ſancta quædam ſurrepſit curioſitas ſciendi, cur David Rex, non obſtante quòd homo ſæcularis, ac turpiter in adulterium prolapſus fuerit, in tanta tamen apud Deum exiterit æſtimatione, ut eum appellaverit hominem ſecundùm cor ſuum. Eccleſia inſuper eundem honorat, recitando omni hora illius Pſalmos. Certum illud: *Bene omnia fecit*. Credo equidem cauſam illius eſſe, quia in quocumque fuit ſtatu, ſanctam duxit vitam, & ex caſu ſuo, è quo ſurrexit, novit elicere, ac lucrari majora merita, dum peccatoribus pœnitentibus omni tempore verum extat ſpeculum. Exiſtens adhuc paſtor ovium, gratiſſimus Deo eſſe debuit, quia ab eo acceperat gratiam, & robur manibus ſuis dilaniandi, ac diſcerpendi leones, & urſos. Aſſumptum de pecoribus, Samuel juſſu Altiſſimi Regem Iſrael conſecravit. In ſtatu privati militis de Goliath glorioſum reportavit triumphum. In aula Regis Saul inter adverſitates, & aulicorum æmulationes, ſummam conſervavit manſuetudinem. In perſecutionibus ingratiſſimi Regis invicta ſemper præditus fuit patientia: *Non reddens malum pro malo, nec maledictum pro maledicto*. Ad regnum deinde & thronum regalem evectus, inter regales etiam delicias æmulabatur religioſos: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Septies in die laudem dixi tibi. Genua mea infirmata ſunt à jejunio, & caro mea immutata eſt propter oleum*. Quamvis hoſtes profligaret, in fugam converteret, ac reportaret victorias; legimus tamen in ipſius laudem: *Sedens in cathedra ſapientiſſimus*. Licèt divitiis abundaret, & theſauris; *divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere*, conſulit. Aulam eſto haberet florentiſſimam, optimè tamen dicere potuit: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*. Annon igitur cunctis fidelibus meritò proponi poteſt tamquam exemplar, ſpeculum & norma cujuſcumque vocationis, utpotè, qui in omni ſtatu fuit perfectus, & immaculatus? *Fecit omnes voluntates meas*.

8 Verùm nodus difficultatis adhuc conſiſtit in verbis iſtis: *Digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis*. Romanos & nos idem exhortatur Apoſtolus: *Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra, hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum*. Varia antiquæ legis erant ſacrificia: etenim holocauſtum conſumebatur comburebaturque totum in honorem Dei; ex aliis ſacrificiis una pars offerebatur in honorem divinæ Majeſtatis, altera cedebat in commodum Sacerdotis, quod ſuperaret, in utilitatem offerentis. Per holocauſtum repræſentabatur Religioſus, qui ſe triplici obſtringens voto, totus Dei deditus eſt obſequio; aliis verò ſacrificiis ſignificantur variæ vocationes & ſtatus, in quibos aliqua ex parte religionis devotioniſque vacamus operibus; ita tamen ut detur etiam locus laboribus, & negotiis peragendis, prout exercitium, & ſtatus cujuſlibet exigit. Hic advertendum eſt, ne quis in eum incidat ſcopulum, ubi naufragium paſſus fuit primus reprobus, ac propterea meritò reprehenſus: *Si rectè offeras, ſed non rectè dividas, peccaſti* (ita legit Sanctus Ambroſius Græcam ſequens verſionem.) Advertant ſæculares, ne plus, quàm debeant, tribuant mundo, ne plus corpori & lecto temporali, quàm Deo & propriæ ſaluti ſtudeant & indulgeant. Diſcretio propterea valdè neceſſaria eſt; unde S. Ant. in pulchra illa collatione Patrũ & Magiſtrorum ſpiritualium prætulit hanc virtutem diſcretionis, quia in bono opere poteſt etiam fieri exceſſus; non enim convenit, ut aliquis paterfamilias, qui curæ, ac regimini domus ſuæ attendere debet, inſtar Carthuſianũ, aut alterius Religioſi, intentus ſit orationibus; neque decens eſt, & rationi congruum, ut quis ſtudeat ſolitudini, qui ex officio ſuo aliorum cauſas excipere, eaſque expedire tenetur, vel ad officia, & ſervitia publica deputatus eſt.

Rom. 12.1. Varii hominum ſtatus exprimuntur per varia legis veteris ſacrificia, & illorum diſtributionē.

9 Beatus Petrus Damianus varias cuidam Cinthio urbis Romanæ gubernatori ſcripſit litteras, & quidem epiſt. 2. hanc inter alias dedit ei inſtructionem: *Cave ne propter peculiaris Orationis ſtudium, cui inſiſtere fortè contendis, diſciplinam tam innumerabilis populi, qui tibi commiſſus eſt, negligas; & propter proprium commodum, communem ſalutem plebis, quæ juſtitiam à te præſtolatur, omittas*. Verum quia opponi poterat Euangelicum illud dictum: *Quærite primum regnum DEI, & juſtitiam ejus*; & ſimul aſtruit, orationem omnibus aliis permittendam eſſe; ideò idem ſanctus ſubjungit illud oraculum Eccleſiaſtici: *Qui conſervat legem, multiplicat Orationem: eſt ſacrificium ſalutare attendere mandatis; juſtitiam ergo facere, quid eſt aliud, quam orare? Alibi quoque ſcriptum eſt: Juſtitia elevat gratias, & Beati, inquit, qui cuſtodiunt judicium, & faciunt juſtitiam in omni tempore*.

Ambroſ. Salubris inſtructio pro gubernatore, & judice civitatis.

10 S. Joa. Baptiſta à publicanis, à militibus aliiſque ſimilibus mundanis hominibus, qui ſpiritum compunctionis conceperant, interrogatus, quam viam ad ſalutem æternam obtinendam tenere deberent; non illis ſuaſit, aut inſinuavit eremum ſive ſolitudinem, non rigorem abſtinentiæ; benè quidem: *Facite fructus dignos*

Quilibet vivat ſecundũ leges vocationis ſuæ.

Digitized by Google

pœnitentiæ, dicere nimirùm volebat: *Dignè ambulate vocatione, qua vocati eſtis. Quis eſt homo, qui timet Dominus?* diximus jam diſcurſu præced. *legem ſtatuit ei in via, quam elegit.* Conjugatus aliquis non debet geſtare cilicium, longa & auſtera protrahere jejunia, veluti faciunt obſervantiſſimi Religioſi, quia offenderet leges matrimoniales. Qui non abundat bonis temporalibus, numeroſa tamen ei eſt familia, injuriam huic irrogaret, ſi in eroganda eleemoſyna nimis liberalis eſſet. Adoleſcens, qui non eſt vocatus ad ſtatum perfectionis, intra limites bonæ educationis ſe continere debet; quem in finem ſemper timeat Deum, & à sociis deriſus, omnem ruborem vincat, omnemque conculcet reſpectum humanum.

Circa quæ inſtituendū ſit examen in extremo judicio.

10 Appoſitè ſcribit quidam author, in extremo judicii die nullum inſtituendum proceſſum, & examen rigoroſius, quam circa ſtatum, officium, & profeſſionem cujuslibet perſonæ. Non petet Chriſtus à Principe, num ſacros & ſpirituales legerit libros, ſed an pro conſervatione bonorum morum, & publicæ quietis curaverit obſervari leges. Ab Advocato, Procuratore, vel etiam Notario non exiget, num frequentarint chorum, & Pſalmos decantarint; ſed an cum integritate, & diligentia cauſis patrocinati fuerint, fideliterque officium ſuum adminiſtraverint.

Actus ex ſe boni, non tamen conformes propriæ vocationi, non cenſentur virtuoſi.

11 Apud Scholaſticos recepta eſt hæc doctrina, non eſſe virtuti, & rationi conformes actus illos, qui propriæ vocationi non ſunt commenſurati & conformes, eſto aliàs per ſe & ex ſe boni ſint, quia hic & nunc ſunt deordinati: quas ego v.g. exerceo actiones, quia illæ meo competunt officio, & vocationi, ideò laudabiles erunt, & meritoriæ; at ſi eædem ab alio fierent, defectu hujus proportionis eſſent difformes, ſine laude & merito. Si alicui infirmo robuſtæ complexionis medicus præſcriberet drachmas aliquas Rebarbari, remedium erit valdè proficuum; at ſi eandem quantitatem præſcriberet infirmo debilis complexionis, erit ei venenum: eodem modo diſcurrendum eſt de caſu noſtro: ſi Religioſus exemplaris vitæ tribus, aut quatuor horis vacet Orationi, ſemper ſtudeat ſolitudini, facit id quod profeſſioni ſuæ conforme eſt; at ſi idem præſtare velit paterfamilias, qui victum filiis ſuis procurare, iiſque præeſſe tenetur, nec Oratio, nec ſolitudo illa Deo grata, & accepta erit: *Non ambulabit dignè vocatione, qua vocatus eſt.*

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

In ſtatu etiam ſæculari humanæ proſperitatis merita acquiri poſſunt, paria eorum meritis, qui vivunt in ſtatu perfectiori.

T H E M A.

Æqua pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas: & ſimiliter divident. 1. Reg. 30. verſ.24.

Qui in ſtatu ſæculari juſtè, ac piè vivunt, æquè apud Deum merentur, quàm Religioſi.

1 ATrociſſimum David cùm Amalecitis commiſerat prælium: hiſce profligatis, & devictis, totaque, quam in Siceleg rapuerant, recuperata præda, unà cum militibus ſuis, pluribus ſpoliis oneratis, reverſus in Siceleg, intelligit, inter milites haud exiguam oriri litem & controverſiam; illi enim, qui remanſerant, & cuſtodierant ſarcinas, ſpoliorum petebant partem, obſtinatè negabant alii, qui pugnaverant: *Reſpondenſque omnis vir peſſimus, & iniquus de viris, qui iverant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiſcum, non dabimus eis quicquam de præda, ſed ſufficiat unicuique uxor ſua & filii.* David ergo ſua interpoſita authoritate, litem decidit, dicens: *Æqua pars erit &c.* Hanc hiſtoriam Origenes accommodat noſtro propoſito; per illos enim,

Orig. h.25. in Num.

qui comitati fuerunt ducem ſuum David ad prælium, intelligit Religioſos ad vitæ perfectionem tendentes, qui gladio verbi Dei animas rebelles, quas cœlo lucrantur, expugnant, & debellant, continuum adverſùs poteſtates infernales bellum gerunt, proprios ſuperant, & devincunt appetitus, ac paſſiones inordinatas, cùm mundo decertant, & victoriam reportant. E contrà per illos, qui remanſerunt ad ſarcinarum cuſtodiam & curam, intelligit ſæculares, qui vivunt hiſce negotiis terrenis applicati, non affectu & voluntate propria, ſed neceſſitate ducti, quia hoc ita exigit eorum vocatio, & ſtatus, ad quem à Deo vocati ſunt. Finito hoc certamine ac prælio, nimirùm præſenti vita, de qua dicitur: *Militia eſt vita hominis*, exiſtimabunt fortaſſis, ſibique perſuadebunt Religioſi, ſibi duntaxat reſervata eſſe opima gloriæ ſpolia, & inter ſe dividenda; ſed ita non fiet, ſiquidem verus David feret ſententiam, litem decidens: *Æqua pars erit &c.* Poteſt unus ſæcularis, opimis eſto ditatus facultatibus, tantum apud Deum promereri, quantum unus alius qui votum emiſit paupertatis religioſæ; etenim ſi quis ſincero animo ejuſdem Prophetæ adimpleat conſilium: *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere*; profectò in hac abnegatione, & privatione voluntaria divitiarum majorem experietur repugnantiam, quàm habeat Religioſus ſemotus planè à fomentis, & irritamentis bonorum temporalium.

Homo ſæcularis virtute præditus meritis ſuperare poteſt Religioſum paupertatis voto obſtrictum.

2 Philoſophorum moralium principium eſt, apud omnes receptum: excellentiam virtutis non deduci ex actu exteriori, neque ex materia; benè quidem ex affectu, quo operatur exercens ſe in actione. Luc. 21. divites illi munera, nummos aureos magni pretii, & valoris miſerant in gazophilacium; & tamen Salvator noſter, *ſcrutans corda, & renes*, non ita appretiabatur, neque tam grata, & accepta habebat illa, veluti duo minuta illius paupetculæ viduæ, quam afferebat domum longè opulentius obtuliſſe, quàm reliqui omnes ſimul: *Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quam omnes miſit.* Vultiſnè intelligere, quænam fuerit mens, & ſententia Chriſti? Audite illam ex Gloſſa: *Non paucitatem oblati, ſed copiam affectus intuitus eſt Deus.* Venerabilem Bedam alluſiſſe exiſtimo ad Divinum illod oraculum: *Spirituum ponderator eſt*, cùm ait: *Non ſubſtantiam, ſed cor penſat.* Hoc ſuppoſito fundamento, poteſt homo ſæcularis virtute præditus cùm tanta bonorum, quæ in ſua habet poteſtate, abdicatione vivere, ut paupertatis voto obſtrictum in merito ſuperet. Quid & quantum non promeruit Job, in hæc prorumpens verba: *Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum?* Plus ſanè prometuit contemnendo hæc bona temporalia, quàm operibus miſericordiæ intentus.

Luc.21.3.

Gl.ib. Vener. Bed.

Probatur propoſitum apta ſimilitudine.

3 Pro majori hujus veritatis elucidatione appoſita mihi occurrit ſimilitudo de ſtatua lignea, aut lapidea, at ſpeciali & mira arte à ſculptore celebri elaborata: hæc enim majori pretio, & valore æſtimabitur, quàm alia argentea, eſto materia ſine comparatione ſit pretioſior, quia excedens valor artificii abundè compenſat vilitatem ligni, aut lapidis. Nonnulla etiam reperiuntur numiſmata, quæ quamvis ſint ex ære, aut alio vili metallo, pluris tamen æſtimabuntur, quàm alia aurea, vel propter effigiem alicujus antiqui Imperatoris, vel propter raritatem, aut eruditionem: eodem modo dicere poſſumus, auſteritatem vitæ, ſolitudinem, jejunium, aut aliam obſervantiam hujus, vel illius Religioſi, eſſe inſtar ſtatuæ aureæ; non propterea tamen hoc aurum pluris apud Deum æſtimabitur, quàm ſtatua lignea, aut lapidea inſigni artificio elaborata: volo dicere, non minoris apud Deum meriti, nec minoris virtutis actus erit, v. g. illa ſequeſtratio hominis ſæcularis à ſtrepitu, & curſu mundano; temperantia quam ſervat in menſa; mortificatio ipſius in deliciis; rigoroſa ſenſuum cuſtodia; pietas erga pauperes; frequentia Sacramentorum, ac ſimilia virtutum exercitia; quia, cum hujuſmodi exercitia in ſtatu ſæculari difficillima ſint quo ad praxim, tantò majori coronabuntur merito. Unde celebris illa D. Bernardi extat propoſitio: *Quod martyrium gravius eſt, quàm inter epulas eſurire, inter veſtes multas & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter appetitus?*

S. Ber. l. in feſt. omn. SS

Inordinatus affectus vitiat opus bonum. Exemplo probatur.

4 In vita Divi Gregorii Magni legitur de quodam ſancto Eremita, quòd multis annis vixerit ſolitarius; poſt auſteras frequenteſque peractas pœnitentias,

Digitized by Google

aliaque devotionis & Orationis exercitia, inſtanter Deo ſupplicavit, ut dignaretur ei manifeſtare præmium in cœlis ſibi præparatum, propterea quòd deſeruiſſet domus ſuæ delicias, ac Deo in iſta mendicitate ſerviviſſet. Nocte in ſomno ei reſponſum fuit, tale ſibi expectandum præmium, quale deberetur paupertati Gregorii Papæ. Audiens hujuſmodi reſponſum eremita, attonitus, & turbatus hæſit, exiſtimans, Deo non placuiſſe paupertatem ſuam, ſi non majus, ſed idem cùm tam divite principe, qualis erat Gregorius, præmium recepturus eſſet: & quia die noctuque deplorabat infœlicem ſuum ſtatum, dormiens alia nocte, audivit Dominum ſibi dicentem, non bona neque bonorum poſſeſſionem facere homines divites, ſed affectum: Quomodo tu, inquiebat, divitias Gregorii cum tua paupertate conferre, & comparare audes, qui cattum tugurii tui incolam pluris æſtimas & diligis, quam Gregorius omnia ſua bona, cunctoſque, quos poſſidet, theſauros; quos nequidem amat, ſed ſpernit, & animo benefico erogat in pauperes, ut propterea in corde ſuo te ſit longè pauperior?

Aliud ſimile exemplum.

5 Non abſimile exemplum legitur in vita S. Severini Archiepiſcopi Colonienſis, quod hucuſque dicta mirum in modum confirmat. Magnus quidam dominus ipſo die nuptiarum ſuarum ab Angelo invitatus fuit, ut ipſum ſequeretur, deſereret ſponſam, divitias, dominium, & omnia quæ haberet in ſæculo. Conductus ergo fuit ad eremum, ubi pluribus annis vitam duxit valdè auſteram; cumque & ipſe die quodam corriperetur curioſitate ſciendi, quale ſibi in paradiſo deſtinatum eſſet præmium, in quadam viſione intellexit, parem ipſum eſſe Severino Archiepiſcopo Colonienſi. Quare hunc ſine dilatione videre deſiderat, accedit, intrat Eccleſiam, & Severinum in throno pontificali conſpicit ſedentem cum magna majeſtate, toto ſtipatum Clero, pluribuſque aliis principibus, & nobilibus. Sacro finito, pergit ad palatium, ubi Sanctum Archiepiſcopum deprehendit præſidem lautiſſimæ menſæ, cui & plurimi aſſidebant Comites & Nobiles. Hæc omnia ubi ſpectat eremita, abjicit animum, ſuſpicaturque, Deo fortè minimè gratam eſſe vitæ ſuæ auſteritatem, eò quòd promitteretur retributio præmii, æqualis utique ſibi & tali Præſuli, qui viveret in tanto Majeſtatis ſplendore, in talibus deliciis. Verùm nocte ſequenti Angelus cœleſtis meliùs ipſum inſtruxit, erroremque ſuum ei detexit; nempè, quòd nimium cordis affectum apponeret laguncule ſuæ (hanc cingulo appenſam geſtare ſolebat) Severinus autem nullum prorsùs haberet affectum ad honores, theſauros, & delicias, eſto quis ei totum donaret mundum. Ex hiſce duobus exemplis probatum habemus propoſitum: *Æqua pars erit &c.* Ubi in eremita & principe æquale reperimus meritum.

Amos 7. Deus æqualē mercedem gloriæ dabit artifici & operario cum Rege ſi vivat virtuoſè & innocenter.

6 Amos cap. 7. refertur hæc viſio: *Ecce Dominus ſtans ſuper murum*; credo, hunc murum eſſe illum, de quo canit Eccleſia in hymno: *Platea, & muri ejus ex auro puriſſimo*, nimirùm, muri ſupernæ Jeruſalem, *quæ conſtruitur in cœlis vivis ex lapidibus*. Quales erant lapides, quos Deus habebat in manibus? *In manu ejus trula cæmentarii*; at Septuaginta legunt, *adamas*. Quis non videt magnam eſſe diſtantiam, & diſcrimen inter inſtrumentum fabri murarii, & adamantem? ita eſt, at Deus per hoc intendebat nobis inſinuare, quòd operariis ſive artificibus, & principibus hujus mundi denotatis per adamantem, æqualem conferat mercedem, manu ſua parem imponat æternæ gloriæ coronam, ſi tamen vivant in exercitio virtutum & Chriſtiana innocentia: *Non eſt Iudæus, neque Græcus* (ſcribit Apoſtolus ad Gal.) *non eſt ſervus, neque liber, non eſt maſculus, neque fœmina, omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Ieſu*; ac ſi dicere vellet Apoſtolus, Redemptorem noſtrum non attendere, nec conſiderare, an ſit Religioſus aut ſæcularis, dominus aut ſervus, princeps vel ſubditus, dives vel pauper, tunc nimirùm, quando eos æterna remunerabit gloria; benè quidem ſcrutabitur examinabitque, num leges ſuas Divinas adimpleverint, an ipſum ſuper omnia dilexerint, uno verbo, an præmio illo ſe reddiderint dignos. Aſt ego exiſtimo dici poſſe, quòd ſicut in aula alicujus Magnatis & principis plus æſtimatur illud obſequium, & ſervitium, quod ei præſtatur ab aliquo domino proſapia prænobili orto in miniſterio nobiliori iſto alio, quod ei exhibebit unus communis famulus, & pediſequus; ita mihi imaginor, in aula cœleſti majori honore, & remuneratione excipiendos fore, Regem, Imperatorem, Papam, qui ſanctam duxerunt vitam, quàm illos, qui quidem ſanctè vixerunt, at in ſtatu & vocatione commoda, & facili ad exequendum virtutis exercitium; etenim ut ait D. Auguſtinus: *Magnæ virtutis eſt cum fœlicitate luctari, magnæ fœlicitatis eſt a fœlicitate non vinci.*

Gal. 3.

Auguſt.

7 Nota eſt omnibus parabola de operariis in vinea Matth. 20. inter quos lamentabantur, & murmurabant illi, qui toto die laboraverant, & foderant: *Portavimus pondus diei & æſtus.* Certum eſt, juxta communem ſacrorum interpretum expoſitionem, per hos operarios denotari patriarchas veteris teſtamenti; at ſi ita eſt, qua ratione verè aſſerere poterant, plus aliis ſe ſudaſſe, & laboraſſe in hac vinea, quod eſt idem dicere, majorem ſe acquiſiviſſe ſanctitatem; cùm eodem tempore, quo fuerunt ſancti, ſimul gaviſi fuerint bonis terrenis in abundantia? Reſp. author Imperfecti Operis: *Mundus in juventute conſtitutus, omnibus bonis proſperabatur, & fœlix erat; nunc autem mundus ſeneſcens, omnibus adverſitatibus premitur, & ideo concupiſcibilis non eſt: qui ergo tunc fuerunt homines, cum majori difficultate juſtitiam ſervaverunt, quia ipſa fœlicitas mundialium rerum ſatis impedimentum eſt animæ ad juſtitiam faciendam.*

Expenditur parabola operariorum vineæ. Mat. 20. 12.

Author. Imperf. h. 34.

8 In Officio, quod recitamus de SS. Confeſſoribus, frequenter replicamus iſta verba: *Beatus vir qui inventus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecunia, & theſauris: quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua. Qui potuit tranſgredi & non eſt tranſgreſſus, facere mala & non fecit.* Sancto Sebaſtiano dicebat Imperator: *Ego te inter primos in palatio meo ſemper habui.* Eſſe in gratia favore, & dignitate apud Imperatorem, mundi Monarcham, & nihilominùs eodem tempore ſcire ſe conſervare, ſimulque proficere in gratia Dei, cujus inimiciſſimus erat Diocletianus, annon magna virtus eſt? Imò talis, tamque heroica, ut nec virtus ſanctiſſimi etiam eremitæ ei comparari poſſit, quia voluptatum, honorum, divitiarumque illecebræ exulant, & amotæ ſunt à ſolitudine, & eremo; at vivere in igne, & nequidem exinde concipere fumum, hic ſupremus ſanctitatis gradus eſt.

Eccl. 31. 8. Multum facit, qui in ſtatu ſæculari & aulico conſervat & proficit in gratia Dei.

Varia exempla.

9 In Bulla Canonizationis S. Caroli S. M. Eccleſia hanc ei attribuit laudem: *Crucifixus mundo maximè blandienti*: ab adoleſcentia futuræ ſanctitatis cœpit dare ſigna, & in omnibus officiis magis magiſque ſemper profecit. Benè obſervat S. Auguſt. S. Apoſtolum de ſe loquentem: *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo*; unde ſubdit: *Nec Paulus mundum cupit, nec mundus eum.* Mundus ſpernebat S. Paulum, dum ipſum perſequeretur injuriis, & vilipendiis; non ſic contigit S. Carolo, & aliis, qui ante ipſum ſe conſervarunt humiles, ac ſobriè vixerunt conſtituti in ſumma etiam proſperitate humana. Ut quis contra hunc curſum naviget, magna requiritur virtus, & ſpiritus non ordinarius. *Quidni*, ait S. Bern. *periclitetur caſtitas in deliciis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis?* S. Severinus ſummi momenti negotia, quæ imperium concernebant, pertractabat; & tamen ſanctiſſimè vixit. S. Carolus magnos in ſua poteſtate habuit theſauros, multaſque divitias; at præterquam omnes omninò erogavit in pauperes, ut ne lectum quidem, ubi pro neceſſitate quieſceret, ſibi retineret, adeò humilis fuit, ut meritò hoc ei attribuatur ſymbolum: *Humilitas.* Quis unquam S. Henrici Imperatoris attinget meritum, qui in ipſis imperii deliciis perpetuam conſervavit virginitatem? quis eremita parem huic attinget perfectionem, ſi ponderemus qualitatem perſonæ, & vocationis?

Bul. Can. S. Caroli Bor.

S. Ber. ſ. 9. de conv. ad Cleric. S. Sever.

10 In vitis Patrum legitur de Sancto Abbate Paphnutio eremi cultore, quòd ſecunda vice ei irrepſerit deſiderium ſciendi, cui Sanctorum ſimilis haberetur, apparueritque ei Angelus, dicens: *Tu es ſimilis Protocomitis vicini hujus pagi.* Paradoxon hoc illi videbatur, quòd aliquis homo ſæcularis, nobilitate, divitiis, dominio præ-

Pallad. c. 63. S. Paphnut. pro inſtructione ſanctæ vitæ mittitur ad Comitem hominem ſæcularem.

Digitized by Google

præditus ſibi in vita ſpirituali, quam jam pluribus annis tranſegiſſet in vatiis virtutum exercitiis, cumparari poſſet. Unde acceſſit illum; & ſubitò Comes occurrit adventanti hoſpiti, eumque humillimè excepit, introduxit in domum, proſtratuſque ante pedes ejus, uti in more habebat, profuſis lacrymis illos plus abluit, quàm aqua: Præſtito hoc charitatis officio, S. Eremitam deinde deduxit ad aulam, ubi menſam lautiſſimis inſtructam repetit cibis. Hiſce omnibus ſpectatis, attonitus Paphnutius intra ſe dicebat: ego in horrido illo deſerto, inter aſperrimas rupes me affligo, continuus ferarum ſocius, famelicus; & hic homo inter delicias domus ſuæ lucrabitur cœlum? Quocirca inter epulas ab hoſpite ſuo petit, qui actus ei, quod ſtudium, cujuſque operis haberet exercitia, proteſtaturque, nihil ſe ex cibis ſumpturum, niſi priùs vitæ ſuæ inſtitutum ſibi referret: tum dixit Comes, magnum ſe eſſe peccatorem, nec quicquam ſe præſtare boni, neque dignum ſe eſſe, qui ei ſolveret calceamenta. Mirabatur verò Comes, Paphnutium tam avidè inquirere vitæ ſuæ inſtitutum; & quia illius petiit ſcire cauſam, reſpondit S. eremita, ab Angelo ſibi fuiſſe dictum: *Vade, quia ille comes multis monachis evaſit ſuperior*. Videns ergo Comes, ſe aſtringi ad dicendam rei veritatem, candidè omnia recenſuit, dicens: Triginta jam completi ſunt anni, quibus unà cum conjuge mea vixi uti frater cum ſorore in perpetua continentia: ſuſcepi autem ex ea tres filios, horum enim cauſa ſolummodò cognita mihi uxor eſt, nec præter eam alia, nec ipſa ultra jam cognita. Suſcipere hoſpites nunquam ceſſavi, ſed ita eis miniſtravi, ut neminem ante me pateter advenienti occurrere peregrino. Non dimiſi unquam de domo mea hoſpitem ſine viatico; pauperem nullum deſpexi, ſed quæ neceſſaria fuerunt, præbui. Si in judicio ſedi, nec filii mei perſonam contra juſtitiam accepi. Alieni laborum fructus nunquam introierunt in domum meã. Litem ſi vidi, nunquam præterivi, donec reconciliarem diſſidentes ad pacem. Nemo unquam deprehendit in culpa famulos meos. Nunquam greges mei læſerunt fruges alienas. Quantùm in me fuit, nunquam permiſi, ut potentior infirmum premeret. Semper ſtudui in vita mea, ut neminem contriſtarem. Judicium ſi fuit apud me, neminem condemnavi, ſed diſſidentes revocare in concordiam ſtudui. Hæc interim mihi vitæ inſtitutio, Deo donante, hactenùs fuit. Audiens hæc Paphnutius, Comitem amplexatus fuit, & difficulter ab eo recedere potuit, cogitans apud ſe: Si qui ſunt in ſæculo tot & tanta faciunt opera bona, quantò magis nos, qui perfectionem majorem profitemur, bonis operibus inſudare & vacare debemus? Vidit poſtea, animam Comitis hujus ab Angelis deferri in cœlum, qui cantabant: *Beatus quẽ elegiſti & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Divinorum præceptorum obſervantia; quæ conſiſtit in amore Dei & proximi, adaptatur omni ſtatui, præſertim ſæculari.

THEMA.

Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Matth. 19. 17.

Ad conſequendam vitam æternam ſufficit obſervantia mandatorum Dei, quam omnes habere poſſumus.

1 CHriſtus Dei Filius, qui de ſe ait: *Ego ſum oſtium: per me ſi quis introierit, ſalvabitur*, cum promiſſione infallibilis veritatis in Evangelio ſuo nobis reliquit hanc maximam, quòd ad conſequendam vitam æternam ſufficiat præceptorum divinorum obſervantia: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*: hanc verò obſervantiam ad nullum certum ſtatum, aut ad particularem vocationem limitavit; cum enim omnia præcepta reducantur ad dilectionem Dei & proximi: *In his duobus mandatis univerſa lex pendet*, certum eſt unumquemque, cujuſcunque etiam fuerit profeſſionis, amoris hujus eſſe capacem.

2 Celebris eſt illa Apoſtoli doctrina, nempè, nulla opera, quantumvis ſancta & perfecta, ſine charitate & amore Dei apud eum eſſe meritoria: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam &c.* Si quis cum S. Laur. torreretur ſuper cratem ferream Deo minimè gratus eſſet, niſi eum amaret; ſicque ſolus amor ſine dubio ſufficere poteſt, ut amicitiam & gratiam Dei lucremur, ac ſanctos nos efficiamus. Quam verò hic amor habeat prærogativam, tangit doctiſſimus ac devotiſſimus Idiota, dicens: *Amor facilis res eſt, omnibus ſe exhibet, nulli ſe negat; capit eum juvenis & ſenex, vir & mulier, dives & pauper, liber & ſervus, ſæcularis & religioſus, nec eſt qui ſe valeat excuſare.* Potiſſimè fortè quis in cœlo majorem ſperare exaltationẽ, qui carnem ſuam acerbiùs maceraverit diſciplinis, ciliciis & jejuniis? qui plures animas à recto tramite aberrantes ad Deum converterit? qui in eremo aut deſerto vixerit? qui ferventiores ad Deum fuderit preces? Audiamus S. Paulum, qui aliquot vicibus gloriæ cœleſtis oculatus teſtis fuit: *Nec oculus*, inquit, *vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Ad menſuram & proportionem charitatis & amoris in Deum, creſcent augebunturque in cœlis gradus gloriæ. In quocunque ſtatu ſive vocatione homo fuerit, quamdiù ei cor eſt & reſpirat, nunquam ſe excuſare poterit, quòd Deum amare nequeat & proximum propter ipſum: *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus. Nec eſt qui ſe poſſit excuſare, quin eum diligere non poſſit*, interpretatur Hugo Cardinalis.

Amor Dei ſufficit ad amicitiam Dei lucrandam, hunc omnes habere poſſumus. 1. Cor. 13.

Idiota c. 1. de amore Dei.

Pſ. 18. 7. Hug. Card. ibid.

3 Quia ergò amor Dei eſt radix & cauſa omnis noſtri meriti, omniſque operis grati & accepti Deo, ſequitur indè, quemlibet, cujuſcunque etiam ſit ſtatus & profeſſionis, lucrum perfectionis & ſanctitatis accumulare poſſe: *Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit, quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.* Omnes hi actus, qui grandis hujus arboris fructus ſunt, in omni ſtatu & conditione facilè exerceri poſſunt.

Continuatur idem propoſitum.

1. Cor. 4. 13.

4 *Mandatum novum, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, nec in cœlo ſitum, ut poſſis dicere: quis noſtrum valet ad cœlum aſcendere, ut deferat illud ad nos?* Deut. 30. Si ad acquirendam perfectionem & vitæ ſanctitatem nos remiſiſſet ad monaſteria, ad eremos, ad martyria, quis non ſe opponeret aut conquereretur, cùm omnes non habeant complexionem ſufficientem ad ferendum iſtum rigorem, neque omnes vocati ſint ad iſtum ſtatum? at amor Dei, pariter & obſervantia præceptorum ejus, conſiliorumque Evangelicorum, à quolibet practicari poteſt: *Regnum Dei intra vos eſt*, ait Chriſtus in nova lege gratiæ: intra cordis noſtri limites negotiari & lucrari poſſumus regnum cœlorum: *Negotiamini, dum venio*. De amore Dei ejuſque valore & virtute ſcribit S. Bernardus: *Is per ſe ſufficit, is per ſe placet, ipſe meritum, ipſe præmium ſibi eſt amor.* Non præcipit nobis Deus, ut cum feris habitemus in ſylvis, corpus noſtrum ferreis catenis dilaceremus, aut diſtendamus ſuper ignitos carbones, ut effugiamus æternos: quid ergo eſt, quod à nobis exigit, ut filios adoptivos nos declaret, cœlique cohæredes faciat? *Præbe fili mi cor tuum mihi*: nil aliud petit, niſi cor noſtrum; hoc illi donare poſſumus, in quocunque nos poſuerit ſtatu & vocatione.

Deut. 30. 11. Deus à nobis non petit vitæ rigorem, ſed cor & amorem.

Bern. ſer. 83. in Cant.

Prov. 23. 26.

5 *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Quoties apparitores, ſatellites, ſcurræ, lictores, qui priùs diris Chriſtianos afficiebant ſuppliciis, poſtea à Deo illuminati in vera fide Chriſtiana, glorioſiſſimi evaſerunt martyres, quia cor ſuum, quod in alium tranſmutaverant amorem, Deo obtulerunt in holocauſtum? S. Antonius de Padua ſanctè invidebat alicui Notario, quia prævidebat eum obtenturum illam martyrii palmam, ad quam ſemper ipſe aſpiraverat. Ultra ea, quæ ſapientiſſimus Idiota ſupra cap. 1. de amore Dei meditatus fuit, ſcribit cap. 25. aſſerens: *Nullus habet aut habere poteſt cauſam, aut excuſationem aliquam te non diligendi.* Si ſoli ſumus, actus amoris erga Deum excitare poſſumus; ſi cum aliis converſemur, quot nobis offeruntur occaſiones excitandi actum amoris erga proximum, ut placeamus Deo? *Plenitudo legis eſt dilectio: qui diligit proximũ, legem implevit.* Proſequitur idẽ

Nemo poteſt ſe excuſare quod Deum non poſſit amare.

Idiota c. 25. de amore Dei.

Digitized by Google

author alloquendo Deum: *Scio, quod tam facile eſt te diligere, quod ex hoc corpus non affligitur, pes non pungitur, caput non dolet, venter non læditur, lingua non vexatur, crumena non evacuatur; quia dilectio proprie conſiſtit in anima.* Si charitas hæc conſiſtat in anima & corde, ergo dilucidè convincitur, eam non eſſe alligatam certo ſtatui ac profeſſioni.

Quibus mediis amicitiam Dei lucremur.

6 Quando ambo iſti aulici Imperatoris converſi ſunt ad fidem Chriſtianam, de qua converſione mentionem facit D. Auguſtinus in ſuis Confeſſionibus, quamvis aulam deſeruerint, ut ſolitariam ducerent vitam, nihilominùs id advertendum, quòd unus eorum ante hanc ſequeſtrationem dixit: *Amicus Dei ſi voluero eſſe, nunc ſio.* Inſinuare volebat, quòd gratiam & amicitiam Dei lucremur per actus interiores virtutis, charitatis, amoris, compunctionis, conformitatis voluntatis noſtræ cum Divina, & ſimilium, qui nullam cum monaſteriis neceſſariam habent connexionem; quamvis iſta ad finem illum (ſi tamen à Deo vocamur) magis conducunt. B. Catharina de Genua, quæ vivebat in ſæculo, die quodam Religioſum audivit ſibi dicentem, quòd in religioſo ſtatu Deum longè ferventiùs amare poſſet, quàm in ſæculo; id audiens repleta Sancta quadam indignatione, reſpondit: nullam hucuſque creaturam ſibi fuiſſe impedimento vel obſtaculo, quò minùs Deum amaſſet, quantùm voluiſſet & potuiſſet.

Bibl. vet. Patr. 9 t.
Amor ſupplet omnes defectus.

7 Examinanda eſt eremitæ Marci ſententia: *Defectuum*, inquit, *eſt ſupplementum charitas, quæ omnia credit, & omnia ſuſtinet.* Amor ſupplet defectus omnes: eſtis e. c. infirmi, ac propterea corpus veſtrum ciliciis & diſciplinis domare & macerare non poteſtis? patienti animo infirmitatem, ut Deo placet, ſuſtinete, & ſufferentia iſta ac patientia Deo longè gratior erit; nam juxta tritam ſententiam Seraphici Doctoris: *Perfectius eſt adverſa tolerare patienter, quam bonis operibus inſudare.* Similiter ſi vivendo in communitate abſque jactantia & oſtentatione ſingularitatis exercere nequeas talem actum abſtinentiæ & jejunii; æquale meritum lucrari poteris, non petendo cibos ſapidiores, ſubtrahendo tibi illos, ad quos extimulatis à gula, excitando actus gratitudinis, agendo gratias Deo Divinæque ſuæ providentiæ pro alimentis, reflectendo te ad plurimos, qui nec ſufficienti pane, ſudore tuo acquiſito, famem explere poſſunt: *Defectuum eſt ſupplementum &c.* Erit paterfamilias domeſticis immerſus curis & negotiis, ut propterea exiguum illi ſuperſit tempus, quod devotioni, orationi, & recollectioni mentali impendere poſſit; quo modo, qua via hoc damnum reſarcire poterit? *Charitas omnia ſuffert:* patienter ſupportet defectus & errores ſuorum, ſedulò invigilet bonæ filiorum educationi, omnes contineat in pace & unione, indifferenter exerceat charitatem: hoc modo tanti Deus æſtimabit hoc ſervitium, ac ſi clauſtralem ageret vitam.

Bonavent.

Pall. c. 85.
Quidam fiſtulator, arte ſua in meritis coæquatus fuit S. Paphnutio

6 Refert Theodoretus, Angelum Dei tradidiſſe Paphnutio regulam in cœlo compoſitam, quam & per multorum annorum decurſum obſervaverat; & quia eidem conformem etiam, immaculatam, ſummèque auſteram duxerat vitam, optabat divinitùs informari, quis ſimilis ſibi eſſet in curſu perfectionis; unde Deus, ſive ad mortificandum illum, ſive ad excitandos ſæculares in perficiendo curſu virtutis & ſalutis, per Angelum ei intimari curavit, Alexandriæ morari aliquem fiſtulatorem & tympaniſtam, qui ei in merito & ſanctitate æqualis eſſet. Quare ſine mora inquiſivit illum & invenit: at quò propiùs accedebat, eò magis fugiebat ille, ac ſi ex inſtinctu profundæ humilitatis voluiſſet ad imitationem S. Petri dicere: *Exi a me, quia homo peccator ſum.* Tandem tamen ſubſtitit, audiens Dei voluntatem eſſe, revelante Angelo manifeſtatam, ut huic eremitæ totam vitæ ſuæ referret ſeriem; retulit poſt modeſtam renitentiam, & dixit: Nihil quidem boni mihi conſcius ſum, niſi quòd, cum elapſo tempore cum aliis latronibus & lupis ulularem, peregrinantes exſpoliarem, cæteri verò collegæ mei intercepiſſent virginem aliquam, cui honorem & pudorem eripere vellent, ego defenderim illam, eripiendo illam ex manibus eorum, ac reſtituendo domui ſuæ intactam & illæſam; ex quo etiam periculo eripui plures alias mulieres: ſubjunxit deindè, quòd frequenter diſtribueret eleemoſynas pro liberandis captivis, illud verò quod lucraretur ex arte fiſtulandi, erogaret in pauperes, totamque ſuam curam in eo poſitam eſſe, ut proximum ſuum amaret & juvaret, eique benefaceret. Audiviſtis jam fiſtulatoris hujus bona opera, cum hiſce optarem nunc conferri ipſius Paphnutii extaſes, viſiones, revelationes, raptus, miracula, prophetias, converſiones, ſolitudinem, cilicia, rigoroſa jejunia, vigilias, aliaſque ſimiles auſteritates: nunquid mirum & conſideratione dignum, quòd cum omnibus hiſce operibus & auſteritatibus Paphnutii, ipſo judicio Dei, concertent merita unius fiſtulatoris? *Publicani & peccatores præcedent vos in regno Dei.*

Vnus gradus virtutis & perfectionis in homine ſæculari pluris æſtimatur à Deo quam multi in uno religioſo. Chryſoſt. ho. 4 in Matth.

9 Appretiatur Deus, & pluris æſtimat in homine mundano unum gradum devotionis & pietatis, quam multos in uno religioſo, quia ſi conſideremus obſtacula obvia ſæcularibus ad acquirendam virtutem, multa ſanè, eaque potentia ſunt: reſpectus humani, diſſuaſiones, mala exempla ſociorum, curſus mundi, promptæ occaſiones peccandi, conſuetudines & pravi habitus contracti: vincenti ergo Deus abundè ſuccurrit ſua Divina gratia; aſt ut iſtæ diſtringantur catenæ, docet S. Chryſoſtomus: *Vna res quæritur, magnitudo & generoſitas animi, quam non ætas, non inopia, non divitiæ, non aliquid aliud, ne ad virtutem, pervenias, coercebit.* Abraham, Iſaac, Jacob, Moyſes, David, omnes hi conjugati & ſæculares vixerunt in divitiis, proſperitate & ſumma veneratione; nihilominùs ſummam ſibi apud Deum compararunt gratiam & benevolentiam: quamvis non duxerint vitam eremiticam, veluti Elias, Eliſæus, aut Joannes Baptiſta; attamen in ſuo ſtatu & vocatione Deum amarunt eadem proportione, qua amaſſent eundem, ſi ſolitarii & clauſtrales fuiſſent. Quis impedit ſæcularem ſericis veſtibus indutum, honoratum, ſub ſe habentem ſervos & ſubditos, quò minus amet contemni & deſpici propter amorem Dei, ut Chriſto ſe conformet juxta conſilium Apoſtoli: *Improperium ejus portantes?* Quis prohibet illi, ne quandoque humilitatis ac miſericordiæ exerceat actus, infirmis famulando in xenodochiis, inſerviendo Miſſæ ſacrificio, vel aliis ſimilibus occupando ſe miniſteriis, eſto reſpectui humano depravati & corrupti hujus ſæculi repugnantibus?

Probatur apta ſimilitudine.

10 Profectò majus lucrum reportabit nobilis ille adoleſcens uno actu mortificationis & vilipendii ſui ipſius in conſpectu aliorum exhibito, quàm Religioſus quatuor incluſus muris, per ſua cilicia, diſciplinas, jejunia, aliaſque auſteritates lucretur; etenim digito ſi monſtretur, & à ſociis derideatur, conſtanter tamen perſiſtat in illa mortificatione, oſtendet ſe plus diligere DEUM ejuſque obſequium, & minùs curare reſpectum humanum. Gratior Deo erit ſanguis & rubor propter amorem Chriſti per vultum diffuſus, quàm ſanguis ille, quem Religioſus aliquis corpus flagellando profundet. Magdalena in flore ætatis domina, dominans caſtris & caſtellis, nobilis, pulchra & dives pariter & peccatrix, quia Chriſto Domino præſtitit illud obſequium, ac pedibus conculcavit omnem reſpectum humanum, Chriſtum audivit ſibi dicentem: *Dilexit multum.* Quæ verba ponderans S. Petrus Chryſologus, ait: *Conſpicimus, non ſolum caruiſſe peccatis, ſed ad totum ſanctitatis verticem perveniſſe*; per actus amoris brevi temporis ſpatio excitatos eminentem attigit ſanctitatem (*ad totum ſanctitatis verticem*) qualem multi Religioſi & eremitæ non attigerunt cum toto ſuo vitæ rigore.

Luc. 7. 47.
Chryſ. ibid.

Digitized by Google

DISCVRSVS VII.

ARGUMENTUM.

In omni vocatione fieri poteſt charitatis exercitium, quo mediante lucramur cœleſtem gloriam; & Deus, quantùm ex ſe eſt, unumquemque ſalvare intendit.

THEMA.

Hoc bonum eſt & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri.
1. Tim. 2. 4.

Deus in omni ſtatu ſufficientia media dat ad lucrandam æternam ſalutem.

1 QUia plentiſſimus Salvator noſter vult, quantùm ex ſe eſt, omnes ſalvos fieri: *Hoc bonum & acceptum &c.* Divinaque ſua providentia nos omnes ad diverſos differenteſque vocavit ſtatus, ſequitur inde, quòd in omnibus ſufficientia etiam præordinaverit media, quibus æternam ſalutem noſtram lucrari poſſimus: ita eſt, quia dilectio & charitas eſt via regia ad cœlum. Nullum opus vitæ æternæ meritorium eſt abſque hoc amore; ſolus hic abſque alia re ſufficit, ut nobis præbeat aditum ad æternam beatitudinem. Quem in finem, ſi benè obſervaſtis, S. Joannes in ſua Apocalypſi diſtinxit fundamenta ſupernæ Jeruſalem, varias ac diverſas enumerando gemmas & lapides pretioſos: *Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioſo ornata.* Duodecim diſtinxit, recenſuitque gemmas pretioſas, & omnes diverſas; ſed quod ibi latet myſtrium, quòd, depingendo cœleſtis hujus urbis portas, dicat: *Duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis?* Num fortè margaritæ æſtimatione & pretio ſuperant & excedunt omnes alios lapides pretioſos? *Omnia in figura contingebant.* Margarita eſt partus roris è cœlo diſtillantis, & hic eſt ſymbolum charitatis, quæ cordibus noſtris infunditur à Spiritu Sancto: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum*; & huic ſanctiſſimo Spiritui attribuitur nomen roris: *Sui roris intima aſperſione fœcundet.* Propter aliam etiam rationem margarita eſt typus charitatis, quia margarita dicitur quoque unio; voluit igitur S. Joannes nobis ſignificare, quòd ubi aliæ gemmæ, videlicet aliæ virtutes, fundamentorum inſtar ſunt cœleſtis paradiſi, ibi charitas & amor Dei eſt veluti porta. Hæc dilectio omni ſtatui perſonarum accommodatur & adaptatur; unde Sanctus Thomas de Villanova ad parabolam illam: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas &c.* alludendo, ſermocinatur: *Hæc eſt illa pretioſa margarita, quam qui invenit, dedit omnia ſua, & comparavit eam. Hæc eſt charitas, ſine qua nihil tibi prodeſt, quodcunque habueris: quam ſi ſolam habeas, ſufficit tibi.*

Apoc. 21. 21.

Rom. 5. 5.

Matth. 13. 14. Thom. de Villanov. conc. de ſœdere.

Charitas actiones noſtras indifferentes & inutiles reddere poteſt Deo gratas & meritorias.
Aug. in Pſ. 31.

2 Si invenires lapidem talis virtutis, qui tangendo quodcunque metallum, ſubitò converteret illud in aurum; nunquid omnes lapidem illum appeterent & exoptarent? Talis eſt ipſius charitatis admiranda virtus, nimirùm, actiones noſtras aliàs indifferentes, inutiles & quotidianas, reddere poteſt & etiamnum reddit Deo acceptas, æternaque retributione dignas: *Non valde attendas* (ita monet S. Auguſtinus) *quid homo faciat, ſed quid, cum facit, aſpiciat.* Non oportet oculos conjicere in Religioſos, nec illis invidere hiſpidum habitum, pedum nuditatem, jejunium, cantum & lectionem Pſalmorum in choro; ſed inſpiciamus, oportet, ipſorum virtutem, perfectionem, & ſpiritum, quo operantur: *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Hæc exterior devotio reperitur quoque in hypocritis; ſicque interna virtus illa eſt, quam Deus noſter gratam & ratam habet, remuneratque; hujus verò omnis anima capax eſt.

Matth. 7. 15.

Amor Dei operibus noſtris confert valorem.
1. Cor. 10. 31.

3 Suffragante amore Dei, ſanctæque intentionis rectitudine, cunctis noſtris operationibus valorem & meritum addere poſſumus, eſto etiam in ſeipſis nullius ſint valoris; unde conſulit S. Apoſtolus: *Sive manducatis, ſive bibitis, ſive quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Comedere, bibere, dormire, ire ſpatiatum, ſimileſque actiones ſolent animæ nonnunquam conferre moleſtiam, quamvis corpus reſtaurent; nihilominùs ſi in hujuſmodi actionibus rectam inſtituamus intentionem, quia nimirùm Deus pro vitæ noſtræ ſuſtentatione ita diſpoſuit, ut in ejuſdem ſervitio ſimus alacriores ferventioreſque, ac proindè ordinamus omnia ad majorem Dei gloriam, poterunt dictæ actiones eſſe meritoriæ.

Continuatio ejuſdem materiæ.
Cant. 7. 13.

4 Cant. 7. Sponſa, per quam denotatur anima Chriſtum amans, ait: *Omnia poma nova & vetera, dilecte mi, ſervavi tibi.* Quale donum hoc, & quæ in pomis illis poteſt eſſe pretioſitas, ut nova & vetera dilecto ſuo reſervaverit? Reſpondeo conformiter noſtro propoſito, per poma nova denotari opera bona facta in virtute divinæ gratiæ & charitatis novæ legis Euangelicæ, puta, orationes, eleemoſynas, Communiones, opera miſericordiæ, tum ſpiritualia, tum corporalia, & ſimilia; per fructus & poma vetera verò intelligere poſſumus actiones naturales, quæ ſunt indifferentes, nempè, veſtire, comedere, bibere, dormire, laborare, & ſimiles aliæ: voluit ergo ſponſa, id eſt, anima, quæ verè Deum amat, nobis inſinuare, quòd etiam actiones illas, aliàs indifferentes, apud Deum merito dignas reddere poſſimus: quotieſcunque enim anima accenſa eſt igne amoris, Deus in illa operatur: *Deus operatur in nobis velle & perficere*: quando invenit animam ſibi correſpondentem, non reſpicit operantis conditionem & profeſſionem; experientia enim jam docuit à multis ſæculis, Deum ex omni ſtatu elegiſſe homines perfectos & ſanctos.

Quare apparuerit diſcipulis menſæ accumbentibus ante aſcenſionem ſuam, Chriſtus Dominus.
Marc. 16. 14.
S. Bern. ſer. 1. de Aſcenſ.

5 Ingenioſa eſt conſideratio illa Sancti Bernardi ſer. 1. de Aſcenſione Domini, ubi obſervat, quòd priuſquam Salvator noſter aſcendit ad cœlos, altiſſimo ſuo conſilio (*omnia in ſapientia feciſti*) voluerit primò apparere ſuis diſcipulis, non quando orabant, aut aliis devotionis operibus vacabant; ſed tunc, quando aſſidentes menſæ ſe reficiebant: *Recumbentibus undecim diſcipulis, apparuit illis Jeſus.* Et *quare recumbentibus?* ſubdit S. Bernardus: *Apparuit verè benignitas & humanitas Salvatoris; multam enim fiduciam præſtat, quod libentius adſit orationi incumbentibus, quando nec recumbentibus quidem dedignatur adeſſe. Apparuit, inquam, benignitas ejus, qui cognovit figmentum noſtrum; nec dedignatur neceſſitates noſtras, ſed miſeretur. Quod conſiderans Apoſtolus: ſive manducamus, inquit, ſive aliquid aliud facimus, omnia in gloriam Domini faciamus.* Ecce, qua ratione Chriſtus Dominus actiones etiam indifferentes præſentia ſua ſanctificare voluerit ante aſcenſionem ſuam in cœlum, ut nobis intimaret, quòd ſimiles actiones poſſimus reddere meritorias, amando Deum, cogitando illum eſſe præſentem, ac inſtituendo bonam ſanctamque intentionem.

2. Paral. 2. 14.
Deus ſupremus artifex in qualibet anima & ſtatu novit benè operari.

6 Paralip. 2. legitur de inſigni quodam opifice: *Qui noverit operari in auro & argento, ære & ferro, & marmore & lignis, in purpura quoque & hyacintho, & byſſo & coccino.* Quantò magis ſupremus artifex & rerum opifex in qualibet anima ab ipſo creata, in quocunque reperiatur ſtatu, mediante ſua divina gratia, operari noverit, tam in auro Religioſorum, quàm in ferro militum? *Amen dico vobis,* (ita affirmat & teſtatur de militibus, quod non fecit de Sacerdotibus & Phariſæis) *non inveni tantam fidem in Iſrael.* Novit operari in ligno, dum in patrem ſuum putativum elegit fabrum lignarium, qui eum nutriret; novit operari in lapide & marmore, eligens homines agreſtes, ruſticos, paſtores, à quibus jam natus voluit in Bethleem ante omnes alios agnoſci & ſalutari; & in hoc noſtro ſæculo cum tanta gloria Sanctorum numero aſcriptus fuit S. Iſidorus, agricola & paſtor pecorum. Novit operari in purpura S. Caroli Borromæi, nepotis regnantis Pontificis, dando illi gratiam eximiæ ſanctitatis; in byſſo pariter & lino operatus fuit duorum illuſtrium Epiſcoporum recenter Canonizatorum, S. Thomæ de Villanova, & S. Franciſci de Sales.

Adducuntur quorundam querelę contra diverſitatem ſtatuū hominum.

7 Verùm aliam inſtituamus conſiderationem, meo judicio utiliorem. Audiuntur undequaq; multorũ querelæ, quibus non probatur, quod ait S. Petrus, quando

Digitized by Google

Actor. 10. 34.

juſſu Dei Cornelium Centurionem baptizavit: *In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus; ſed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam acceptus eſt illi.* Siquidem anguſtiati & oppreſſi à paupertate, infirmitate, perſecutionibus, ſimilibuſque calamitatibus gemunt, imò, ut ita loquar, agonizant, mox dicerem in blaſphemiam illam, quam refert Malachias, prorumpunt, aſſerentes: *Omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent; aut certe, ubi eſt Deus judicii?* Querelæ & lamentationes eorum ſunt ſequentes: Unius & ejuſdem patris filii ſumus, pari voce recitamus: *Pater noſter qui es in cœlis*: ex eadem maſſa compacti & compoſiti, iiſdem manibus plaſmati, eadem reſpiratione vivificati ſumus, nobis omnibus eadem indita eſt anima, ad imaginem & ſimilitudinem S. Triadis creata; eodem pariter ſumus redempti pretio, eadem baptiſmali aqua abluti & renati, eodem Chriſti corpore refecti; uno verbo, unius, ut loquitur Apoſtolus, corporis Eccleſiæ, cujus caput Chriſtus, membra ſumus; & tamen tanta inter Chriſtianos conſpicitur vocationum diſcrepantia, tanta ſpectatur ſtatuum diſparitas ac diverſitas, ut vix explicari poſſit; etenim unus imperat & dominatur, alius ſervit; unus ſumptuoſo vehitur curru, alter lutoſas calcans vias pedes ſequitur; unus centum millium ſcutorum gaudet reditibus, alteri vix bolus panis eſt, quo ſe reficiat & inediam expleat; unus pretioſa adeò amicitur veſte, quæ integro comparatur patrimonio, alter nudus friget & alget; *unus quidem eſurit, alius autem ebrius eſt*; ille nobili proſapia ortundus, iſte ignobili ignominioſoque natus genere; unus ingenio excellens, alius ſtupidus & ſtolidus; ille ſanus eſt & robuſtus, ille natus claudus & infirmus eſt: & verò quale unus præ altero Deo præſtitit obſequium, quale, antequam natus eſſet, acquiſivit meritum? Ne in vaſtiſſimo hoc pelago judiciorum de Deo (cui meritò in laudem ejus acclamarunt devotæ illæ turbæ: *Bene omnia fecit*) naufragio periclitemur, neceſſe eſt, confugiamus ad anchoram thematis propoſiti: *Hoc bonum eſt & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri.* Benigniſſimus ac clementiſſimus Deus noſter nos creavit, redemit, ac in preſenti conſtituit mundo, ut æternam lucremur beatitudinem; & quidem diſpoſuit, ut illam acquiramus per obſervantiam Divinarum legum, quas ut faciliores nobis redderet, reduxit ad compendium, nempè ad ſolam dilectionem & amorem, *plenitudo legis eſt dilectio*; in quocunque verò ſtatu & conditione, etiam miſerabili & miſerrima, hunc amorem exercere poſſumus: *Creaſti nos Domine ad te.* Porrò ei, quem poſuit in ſtatu miſeriæ & calamitatis, majorem conceſſit facilitatem lucrandi paradiſum; ſiquidem juxta tritam D. Gregorii ſententiam: *Mala quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt*; ac propterea, quòd hic patiatur, nullam prorſus juſtam habet lamentandi cauſam, imò potiùs immenſas Deo tenetur agere gratias. Multi & quidem ex omni ſtatu ad magnam illam Cœnam invitati fuerunt; ſed divites, & qui in honore mundano ac dignitate conſtituti erant, ſe excuſarunt; quorum propterea pauci, eſto ſua culpa, ſalvantur: *Debiles & cæcos, & claudos introduc huc: quod rarius delinquat* (ſubdit S. Ambroſius) *cui deſit illecebra peccandi.*

Malach. 2. 17.

Reſpondetur adductis querelis.

Luc 14. Ambroſ. ib.

8. *Omnes homines vult ſalvos fieri*: quod intelligit Apoſtolus de ſalvatione æterna: *Nunquid enim*, ait Malachias, *non pater unus omnium noſtrum? Nunquid non Deus unus creavit nos?* Imò ait D. Auguſtinus: *Sic curat unumquemque noſtrum tanquam ſolum curet, ſic omnes tanquam ſingulos.* Sequitur ergo, quòd tanquam pius & bonus pater nobis de iis, quæ magis expediunt, proſpiciat, unumquemque noſtrum ad illam dirigat vocationem, in qua majori cum facilitate finem æternæ ſalutis aſſequatur. Optimè propterea retorquet S. Hieronymus blaſphemias illas, quas ſupra ex Propheta Malachia produximus: *Omnis qui facit malum, bonus eſt &c.* & ſubdit; *Iſtiuſmodi quæſtiones mens incredula futurorum quotidie ſuſcitat Deo, cum videt iniquos potentes &c.* Neſcio, quam tentationem quoque in hoc puncto habuerit David, dicens: *Mei autem penè moti ſunt pedes: Zelavi ſuper iniquos pacem peccatorum videns. Non intelligentes*, proſequitur S. Hieronymus, *vera bona illa eſſe, quæ æterna ſunt.* Qui bonis hujus vitæ abundat,

Deus, pius Pater cuilibet proſpicit de congruente vocatione in qua ſalvetur.

Malach. 2. 10. Auguſt.

Malach. cap. 2. Hieron ibid.

iiſque proſperè fruitur, firmiùs etiam illis adhæret, majoremque ſentit difficultatem in acquirenda æterna beatitudine.

9 Si ab obtinendam cœleſtem gloriam Deus à nobis poſtulaſſet, ut eſſemus divites, honoribus, dignitatibus, ſcientiis illuſtres, deliciis ac voluptatibus affluentes, væ nobis, quàm pauci ſalvarentur! at hoc non: *ſi ſuſtinebimus & conregnabimus; participes in tribulatione & regno*; idque cuilibet factu facile eſt, etenim pro libito noſtro pati poſſumus. Sed advertendum eſt, non ſufficere, quòd quis ſine amore Dei patiatur! *Pœna interroget, ſi quis veraciter amet*: & amor hic ſemper exerceri poteſt, ad illiuſque menſuram immortalis confertur vita; unde S. Thomas hæc verba: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, exponens, ait: *Diverſæ participationes beatitudinis: qui plus diligit, majorem locum habebit.* Qui in præſenti vita patitur tribulationes & anguſtias, majus habet incitamentum amandi Deum, quia major ei offertur occaſio lucrandi cœlum; cui proſpera favet fortuna, pariter extimulatur ad Deum diligendum, & in præſenti & in futura vita gaudere poteſt, ſi tamen hiſce bonis terrenis, tanquam ſcala ad cœlum, benè utatur.

Tribulationes ſunt incitamenta ad amandum Deum.

S. Thom.

10 Obſervatione dignum, quod ſcribit Sapiens de Joſepho, qui adeò Deo dilectus fuit: *Deſcendit que cum illo in foveam, & in vinculis &c.* Variis agitatus fuit tribulationibus & adverſitatibus, & tandem regionem Ægypti conſcendit ſolium. Audiamus S. Ambroſium: *Quia omnes vult ſalvos fieri Dominus Deus noſter, dedit per Ioſeph etiam iis, qui ſunt in ſervitute, ſolatium, attribuit magiſterium, ut non deſperent, etiam in ultima conditione poſſe mores eſſe ſuperiores; nec ullum ſtatum immunem eſſe virtutis, ſi animus uniuſcujuſque cognoſcat, carnem ſervituti ſubditam eſſe, non mentem; multoſque ſervos eſſe dominis liberiores, ſi in ſervitute poſiti à ſervilibus putent operibus abſtinendum. Servile eſt omne peccatum, libera innocentia; unde & Dominus ait: omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.*

Joſeph ex carcere aſcédit ſolium Ægypti. Sap. 10. 13. Ambroſ. lib. de Joſeph. c. 4.

11 De S. Paphnutio legitur in Vitis PP. quòd jam tertiò ei irrepſerit ſciendi deſiderium, num quis eſſet æqualis ſibi in merito apud Deum, poſtquam, nimirùm, in pluribus ſe perfeciſſet virtutibus ac vitæ ſanctitate. Cui reſpondit Angelus: *Similis es mercatori, qui vendit margaritas; ſurge, & occurret tibi.* Sine mora ſurgens obviam proceſſit mercatori, qui & largam ei contulit eleemoſynam. Gratus hic erat adventus Paphnutio, eò quòd videret hominem pium ac bonis operibus deditum. Quapropter urſit illum, ut vitæ ſuæ, quam ſervaſſet, enarraret methodum; & ille poſt diuturnam renitentiam, faſſus dixit: Nulla alia mihi cogitatio, ſtudium nullum aliud, niſi qua ratione cœlum lucrari poſſim; ideòque per mare, per terras curro, ut congregem divitias & pecunias erogandas in pauperes: hos ſelegi in advocatos meos, qui apud Deum mihi, utpotè indigno, cœleſtem impetrent beatitudinem. Omnia diſtribuo pauperibus, præſertim Religioſis, ut iſtum in finem in ſuis precibus mei ſint memores. Annon in hoc pio homine ad unguem adimpletam arbitramini parabolam illam: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inventa una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit?* Quia cordi ſuo impreſſam gerebat charitatem, quæ ei, quamvis mercator & ſæcularis eſſet, ſufficiebat, ut cœleſtem lucraretur theſaurum & beatitudinem. Amor erga pauperes parem illum faciebat S. Paphnutio, eſto etiam hic in eremis pluribus annis vixerit eximia ſanctitate conſpicuus.

Amor in pauperes mercatorem margaritarum in meritis ſimilem fecit S. Paphnutio.

Matth. 13. 45.

D I S-

Digitized by Google

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur & probatur, nec locum, nec ſtatum ſæcularem obſtare, aut præjudicare virtutis exercitio, ac ſanctitatis lucro.

THEMA.

Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine. Pſal. 54. 8.

David publicis negotiis expoſitus attamen manſit in ſolitudine mentis.

1 DAvid Rex Iſrael, regio inſidens throno, ad excipiendas ſubditorum cauſas querelaſque expoſitus, publiciſque expediendis intentus negotiis; ille, inquam, qui frequenter militiæ aſſiſtebat, bello perſonaliter præerat, aſſerit nihilominùs incolam ſe eſſe eremi: *Ecce elongavi fugiens, & manſi &c.* Quomodo id poſſibile fuit? videtur implicare contradictionem. Gloſſa hunc textum exponit de contemplatione, à qua exiſtimat Prophetam haud fuiſſe alienum, licèt regni negotiis immerſus eſſet: *Fugiens ſe elongat, quia turba deſideriorum terrenorum dimiſſa, in alta ſe Dei contemplatione ſublevat.* Huic conformis eſt expoſitio illa, quam ſubminiſtrat Incognitus, Generalis & ſplendor Carmelitanæ Religionis: *Manſi*, inquit, *in ſolitudine, ſcilicet, mentis, ubi nullus cum eo, niſi Deus, ubi quies. Manet enim in ſolitudine, qui contemplando Deum, manet in remota mentis intentione.* In hujus confirmationem adducit authoritatem D. Gregorii lib. 30. mor. cap. 23. *Duplex eſt ſolitudo, mentis & corporis: ſecunda non valet ſine prima; ſed prima bene ſine ſecunda.*

Gloſſa.

Incognit. ib.

S. Franciſca Romana omnibus ſtatibus prælucit ſanctimonia vitæ.

2 S. Franciſca Romana quamvis tota proclivis eſſet ad vitam religioſam, Deus tamen mediante Confeſſario ei ſignificavit, Divinæ ſuæ eſſe voluntati conforme, ſi nuberet & in ſtatu conjugali ei ſerviret. Obedivit illa, regimen domus & familiæ conjunxit cum ſolitudine mentis, cui ſæpè ipſa vacabat, abſque tamen domus familiæque detrimento ac præjudicio; ſimulque adimplevit illud S. Hieronymi conſilium, quod olim ſuggeſſerat Celantiæ, dicens: *Ita habeto ſolicitudinem domus, ut aliquam tamen vacationem animæ tribuas: eligatur tibi opportunus, & aliquantum à familia ſtrepitu remotus locus, in quem tu velut in portum quaſi ex multa tempeſtate curarum te recipias; tantum ibi ſit divinæ lectionis ſtudium, tam crebræ orationum vices, ut omnes reliqui temporis occupationes facile hac vacatione compenſes.* Duo S. Franciſca ſelegerat ſibi eremitoria, unum in ſublimiori parte domus, alterum in aliqua horti caverna, ubi à ſtrepitu domeſtico ſeparata, mente in Deum elevabatur & frequenter orabat. In voto, quod compoſuit Cardinalis Bellarminus in ejus Canonizatione, reperimus ipſam in Eccleſia Dei lucidiſſimi inſtar ſpeculi præfulſiſſe in variis vocationibus: *B. Franciſca omni ſtatui, omni ſexui, omni gradui exemplar virtutum proponetur; quippe ab ipſa infantia multis annis virginitatem coluit, aliis non paucis in caſto conjugio verſata eſt; poſtea etiam laborioſam viduitatem exercuit; ad ultimum, vitam perfectam & religioſam in monaſterio duxit. Itaque & virginibus, & conjugatis, & viduis, & ſanctimonialibus ejus declarata ſanctitas mirifice proderit.*

Qualem Job multos habentes ſubditos, ſibi conſtruxerit ſolitudinem. Job 3. 13.

3 Job multorum ſtatuum dominus erat & princeps, plurimos ſub ſe habebat ſubditos, Deus inſuper ſpecialiter ei benedicebat, dederatque numeroſam familiam; qua ratione igitur poterat dicere: *Nunc enim dormiens ſilerem, & requieſcerem cum regibus & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines?* Omnis exigebat ratio, ut tam domui ſuæ quàm ſubditis invigilaret; quomodo ergo ſolitudinem ſibi ædificaret? Dubium hoc ſolvit D. Gregorius, qui in officio ſummi Pontificatus verè exhibuit ſe Gregorium, id eſt, Vigilantium, dum continuò regimini publico applicatus erat, ſedulòque invigilabat; abſque tamen jactura recollectionis & ſolitudinis, quam in monaſterio didicerat: *Solitudines*, inquit, *ædificare, eſt à ſecreto cordis deſideriorum tumultus expellere.* S. Philippus Nerius continuò viſitabatur à Cardinalibus aliiſque Prælatis, qui ad ipſum tanquam ad oraculum recurrebant; quamvis igitur continuum haberet acceſſum aliorum, & ſexaginta annorum ſpatio Romæ vixiſſet omnibus expoſitus (unde facer quidam Orator, ſermocinando de hoc Sancto, thema hoc produxit ex Eccleſiaſtico: *Adeptus eſt gloriam in converſatione gentis*) nihilominùs nihil prorsùs de ſua interna mentis recollectione & ſolitudine remittebat, imò eminentis ſanctitatis lucrum fecit in mundanæ converſatione gentis.

Greg. M. l. 4. mor. c. 28.

Eccl. 50. 5.

Vita & converſatio civilis nihil obeſt elevationi mentis in Deum. Pſ. 54. 7. Incognitus ibid.

4 Alas columbæ, quæ puræ animæ ſymbolum eſt, petebat David, ut volaret in ſolitudinem: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam?* Et quænam erant iſtæ alæ, quibus volatum meditabatur? Audite Incognitum in hunc locum: *Duabus alis, ſcilicet, ſpe, & amore, homo à tumultu temporalium rerum volat ad ſolitudinem contemplationis, in qua manens, nec adverſa ſentit, quibus turbetur, nec proſperiora, quibus elevetur inflatus; quia amor æternorum expellit amorem temporalium, & ſpes cœleſtium ſpem temporalium non patitur ſecum.* S. Hieronymus in laudem Aſellæ ad Marcellam ſcribit, elevationi mentis in Deum nihil prorsùs præjudicare, vel etiam nocere converſationem & vitam civilem; ſicque in urbe turbida inveniebat eremum monachorum.

Hier. ep. 15.

Doctrina efficax pro iis qui non ſunt vocati ad ſtatum religioſum. Gregor.

5 Doctrina S. Gregorii valdè utilis eſt, & efficax, ut iis, qui non ſunt vocati ad ſtatum Religioſum, addatur animus benè operandi in ſua vocatione: *Sæpe mutare locum conamur, & ſecretum vitæ remotioris eligere, neſcientes, quia ſi deſit ſpiritus, non adjuvat locus.* Quis locus ſanctior fuit paradiſo? & tamen in cœlo empyreo innumerabiles Spiritus Angelici lapſi fuerunt adeò turpiter, ut in horrendos tranſmutati fuerint dæmones. Paradiſus terreſtris, eſto fuerit centrum innocentiæ & juſtitiæ originalis, eſto etiam protoparentes noſtri cœleſtibus ditati fuerint theſauris; attamen ſerpens infernalis peſtilens ſuum in eos evomuit venenum. Collegium Apoſtolicum perfectionis & ſanctitatis fuit ſchola, ab ipſa præſentia & doctrina Chriſti conſecrata; prophanatum tamen fuit ab uno Juda peſſimo & ſacrilego homine.

Loth in civitate Sodoma inter homines impios & peſſimos inculpate & juſte vixit, & converſatus fuit. Chryſ. ho. 43. in Gen.

6 Unde doctrina D. Chryſoſtomi ejuſque obſervatio, quam inſtituit de perſona Loth ejuſque uxore, qui in medio peſſimorum incolarum irreprehenſibilem duxerant vitam, benè notanda eſt: *Verè admirari licet vehementer juſti hujus virtutem, quod converſans in medio tam impiorum, non ſolùm non fuit inde negligentior factus, ſed & majorem virtutem præ ſe tulit: & cum omnes (ut ita dicam) in præceps ruerent, ipſe ſolus in tanta multitudine rectam ambulavit viam. Ubi igitur ſunt, qui dicunt, quod non eſt poſſibile in media civitate verſantem ſervare virtutem, ſed opus eſſe receſſu, & montana quadam converſatione; & non poſſe domui ſuæ præfectum, & habentem mulierem, & filios curantem ac famulos, virtute præditum eſſe? Videamus ergo juſtum illum, cum muliere, & pueris & famulis, & in civitate degentem, & inter tam malos ac impios converſantem, & quaſi ſcintillam quandam in medio mari lucentem, & non ſolum non extingui, ſed & quotidie lucem clariorem emittere.* Poſtquã è ſuggeſtu hæc dixit populo, qui illum auſcultabat, declaravit deindè, ſuam intentionem non eſſe, ut eos, qui ad ſtatum Religioſum vocati eſſent, deterreat; ſed ſolùm ut iis, qui vitam civilem agunt, & inter urbis vivunt ſtrepitus, animum adjiciat, eoſque excitet ad exercitia virtutum Chriſtianarum, & ad vitam in timore Dei ducendam: ideòque ſubdit: *Et hæc dico non prohibens receſſum ab urbibus, neque interdico montium & ſolitudinum converſationem; ſed monſtro volenti ſobrie agere & vigilare, nihil inde obſtaculi eſſe. Sicut negligenti ac ſupino nihil prodeſt ſolitudo; neque enim locus nos virtute facit præditos, ſed mens & mores: ita & prudens atque vigil non offenditur etiam in media civitate vivens.* Loth in urbe Sodomorum tot annis vixit magna cum ſobrietate & continentia; at in ſolitudine locum dedit ebrietati, quæ & cauſa ei extitit, quòd cum filiabus commiſerit inceſtum. De uxore pariter ipſius Loth nihil mali ſcitur, quamdiù vixit intra infamis illius civitatis muros, nunquam Deo fuit inobediens; at vix pedem poſuerat extra urbem, procedendo ad montem, qui figurabat ſtatum perfectionis, tranſgreſſa fuit Dei præceptum, reſpiciens retrò; quapropter pœna mortis punita fuit.

7 Veriſſimum eſt, cellam, quæ denominationem ſuam derivat à cœlo, locum eſſe aptiorem ad elevan-

Totum fundamentum operum virtuoſorum innititur internæ conſtitutioni cordis & animæ.

dam mentem ad Deum; aſt illis, qui ſpeciali inſpiratione ad illam vocati ſunt: cæterùm iis, qui cor mentemque minimè habent expurgatam ab affectibus terrenis, quid proderit cellæ clauſura? *Cœlum, non animum mutat, qui trans mare currit*, canit quidam Poeta. Ad hortum amœniſſimum & deliciis abundantem deferatur infirmus maligna correptus febri, in cujus venis ſanguis corruptus eſt: quid ei amœnitas illa proderit? Audiamus, quod notat D. Gregorius Magnus: *Non magni eſt meriti, ſi quid foris erga nos agitur in corpore; ſed magnopere penſandum eſt, quid agatur in mente.* Totum fundamentum actus virtutis, meriti, Deo grati & accepti, innititur internæ conſtitutioni cordis & animæ; at hæc non reſtringitur, nec limitatur ad ſolitudinem ac receſſum religioſum magno alicui eſſe adjumento, ut devotè Deo ſerviat, & præſertim ut ſenſus ſuos cuſtodiat.

Greg. l. 1. ho. 10. in Ezech.

Chryſoſt. in Pſal. 3.
In omni loco mentem in Deum elevare poſſumus.

8 Scribit S. Chryſoſtomus: *Etiamſi intus in judicio apud Magiſtratum fueris, & eum vocaveris, nihil vetat, quominus tuam petitionem audiat, ſi rite vocaveris.* In omni loco, in ipſis etiam tribunalibus inter rumores judiciales mentem ad Deum elevare, & in cordibus noſtris actus virtutum excitare poſſumus. Idipſum S. Ambroſium executioni mandaſſe, omninò mihi perſuadeo, quando Deus ipſum à tribunalibus abſtraxit, & viva voce ad Archiepiſcopalem evexit cathedram. Profectò in illo ſæculo non deerant Eccleſiaſtici, monachi, eremitæ, ac plurimi alii religioſi, qui ad idem officium promoveri poterant; nihilominùs placuit Deo miraculoſo modo ipſum eligere, ut mundo manifeſtaret, perfectionem non ſemper latere ſub caputio & hiſpido habitu.

In peſſima terra Hus vixit Job juſte & innocẽter.

9 Qui totum periuſtrare potuiſſet orbem univerſum, & poſtea oculos ſuos conjeciſſet in Hus, terram & regionem ũ omni peſſimam, credidiſſetne ibidem, judicio & ſententia æternæ Veritatis, latuiſſe ac moratum fuiſſe omnium innocentiſſimum, gratiſſimũ, ac ſanctiſſimum, quem Deus habebat in terris, conjugatum, habentem filios & filias, ditiſſimum, plurimorum ſubditorum dominum, qui in lacu quodam butyri & nectaris quaſi natabat? Ergo locus ille, quem Deus etiam abominabatur, nihil prorsùs præjudicabat eminenti bonitati Job: *Vir erat in terra Hus nomine Job. Idcircò ſanctus vir ubi habitaverit, dicitur* (ſubdit Gregorius) *ut ejus meritum virtutis exprimatur. Hus namque quis neſciat, quod ſit terra gentilium? Gentilitas autem eo obligata vitiis extitit, quo conditionem ſui Conditoris ignoravit. Dicatur itaque, habitavit, ut hoc ejus laudibus proficiat, quod bonus inter malos fuit.* Qui poterat dari caſus ille, quo in toto ampliſſimo terræ circuitu nullus in ſanctitate ſimilis eſſet ei, qui vivebat in ſæculo, omni affluens proſperitate humana? *Quia ſubſtantiam ſuam mente reliquerat*, (ait idem S. Pontifex) *quam ſine delectatione poſſidebat.*

Job c. 1.
Greg. l. 1. c. 1.

Idem l. 1. mor. c. 4.

David inter regales divitias erat pauper Spiritu.
Caſſian. coll. 4. c. 1.

10 Eximius vitæ ſpiritualis Magiſter Joannes Caſſianus ſcribit, quòd nonnunquam religioſus aliquis majori animi affectu adhærebit alicui imagini, coronæ, reliquiario aut libro, quàm ſæcularis quiſpiam alicui primogenituræ, vel cuidam ſtatui. David, quamvis de vili pecorum paſtoratu regium conſcenderit ſolium Iſraelis, attamen proteſtando dixit: *Ego autem mendicus ſum & pauper, Dominus ſolicitus eſt mei; & certè erat, non pauper opibus* (ait S. Ambroſius) *ſed pauper ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.*

Ambroſ. or. de Sat.

Viceriosis & mendicus Lazarus Deo gratiſſimus fuit.

11 Quoniam paupertatis jam eſt facta mentio, optarem, mihi nominari aut inveniri Sanctum aliquem, ad quem S. Scripturæ teſtimonio è cælis deſcenderint turmatim Angeli excipientes illius animam, quemadmodum exceperunt animam mendici Lazari. Quænam ſunt illa ſtupenda, quæ legimus de hoc miſerabili? fortè dona extaſis, apparitionis, Prophetiæ, miraculorum? fortaſſis quòd illibatum ſervaverit virginitatis lilium? quòd prædicatione ſua multas converterit animas? Nil aliud ad noſtram devenit notitiam, niſi quòd plenus erat ulceribus, languens jacebat in plateis, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis; nunquam tamen intelleximus, ipſum de extrema tali crudelitate lamentatum fuiſſe. Veriſimile igitur eſt, quòd ex neceſſitate fecerit virtutem, ac extremam hanc miſeriam patienter ferre didicerit, & hoc illi ſufficiens fuit, ut lucraretur æternum gaudium.

12 Author quidam comparationem inſtituit inter Religioſum, qui accuratè quidem regulam ſuam obſervat, at virtutibus eſſentialibus ac neceſſariis, internam mentis perfectionem concernentibus, deſtitutus eſt; & inter hominem ſæcularem totum virtutis ſoliditati deditum. Ille nonniſi neceſſitate coactus frangit ſilentium, hic totus occupatus eſt, omnemque adhibet curam & diligentiam, ut patrocinetur cauſis pauperum: ille non negligit, nec intermittit inſtituti ſui jejunia, diſciplinas & chori frequentationem; hic econtrà occurrentibus occaſionibus aliis prælucet bono exemplo, eſt humilis, patiens, mortificat ac vincit inordinatas paſſiones ſuas, reddit pro malo bonum: uter horum, opinione veſtra, Deo gratior erit? indubiè ſæcularis, etenim ex bono hujus exemplo majorem alii ſæculares percipient fructum, quàm ex Religioſo. Unus gradus devotionis & pietatis in homine mundano plus reſpicitur, æſtimaturque, quàm multi in Religioſo aliquo. Plurimum ſanè Chriſtus Dominus commendaverat Samaritanum illum, ſumma cum charitate curantem ſauciatum hominem, qui inciderat in latrones, & à Levita ac ſacerdote prætereunte derelictus erat.

Inſtituitur comparatio inter religioſum imperfectum & ſæcularem virtutibus deditum.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Demonſtratur, aulam poſſe eſſe ſcholam Chriſtianarum virtutum; ubi & modus exhibetur, quo id præſtari & adimpleri poſſit.

THEMA.

Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de domo Cæſaris ſunt.
Philipp. 4. 22.

In ipſis aulis, etiam impiorum principum poteſt quis pie & ſancte vivere.

1 INvincibile argumentum eſt, quod adducit S. Paulus Apoſtolus; ex eo enim, quòd in aula unius ſæviſſimi Chriſtianorum perſecutoris, puta, Neronis, morabantur etiam homines ſancti, apertè ſequitur, hominem nulla prorsùs cujuſcunque etiam officii aut vocationis præpediri incommoditate, quò minùs benè ſanctèque vivat: *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de domo Cæſaris ſunt.* In hunc textum ſcribit D. Angelicus: *Ad promovendum bonos, & impediendum malos, videtur licitum Sanctis in curiis habitare Regum; ſed non propter delicias & concupiſcentias voluptatum.* Hujuſmodi caſus occurrit S. Sebaſtiano, qui, ut ſupra diximus, in aula Imperatoris Diocletiani, noſtræ ſacræ Religionis hoſtis infenſiſſimi, primario fungebatur officio, ipſi tyranno gratiſſimus erat & familiariſſimus; & tamen ibidem diuturno tempore Deo fideliter ſerviebat, fidem Chriſtianam promovebat, fideleſque ſtrenuè juvabat. Unde ſi conſiliarius ille Ptolomæi junioris Ægypti regis, exſtimulando Principem ſuum, ut Pompejum illuc refugientem internecioni daret, fidem faciente Lucano, dixerit: *Exeat ex aula, qui cupit eſſe pius*; ecce, ſuffragante teſtimonio Apoſtoli, & exemplo S. Sebaſtiani, contrarium doceri poteſt, quòd in aula ipſius etiam Neronis & Diocletiani exerceatur, vigeatque pietas, & acquiratur ſanctitas.

D. Thom.

Hieron. ep. ad Salv.
Exemplum Nebridii.

2 De Nebridio Imperatorum conſanguineo ſcribit S. Hieron. ad Salvinam: *Inter fulgorem palatii & honorum culmina ſic vixit, ut ſe ad Chriſtum crederet profecturum.* Non dubito, quin in admirationem vos rapiat petitio Eliſæi Prophetæ diſcipuli S. Eliæ, quando hic curru igneo raptus fuit in cœlum: *Obſecro*, dicebat, *ut fiat in me duplex ſpiritus tuus.* Cur hic majorem prætendebat ſpiritum, quàm habuerat Magiſter ſuus? annon verum illud: *Non eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum?* Solvit hoc dubium S. Auguſtinus, conſiderando ſtatum Eliſæi; quia enim ad aulas Principum deſtinatus erat, & cum iiſdem cõverſari debebat, neceſſe fuit, duplicaretur ejus ſpiritus, & majori virtute muniretur, quàm habuerat Elias, qui vis erat in ſylvis & locis deſertis, exiguumque receperat à Magnatibus honorem, imò potiùs paſſus fuerat perſecutionem: *Cum magno honore & ſæculi dignitate virtutem & Prophetiæ donum habuit*,

4. Reg. 2. 9.

Auguſt. l. 2. de mirab. S. Script. c. 26

quod

quod Elias profugus & perſecutus , degens in montibus & ſpeluncis , & ejectus ab hominibus retinebat. Quo probatur , in aula maximè neceſſariam eſſe virtutis firmitatem & ſoliditatem; at non propterea eam diminui, ſed potiùs accreſcere, quando benè fundata eſt; ſiquidem aula ſchola perfectionis eſſe poteſt , ſi quis occaſiones non negligat : *Conjunctionem ſanguinis regalis* (ait de Nebridio idem S. Hieronymus) *& affluentiam divitiarum , atque inſignia poteſtatis, materiam habuiſſe virtutum.* Proſequitur deinde in laudem ejuſdem: *Miniſtros & univerſum ordinem palatii , quo regalis frequentatur ambitio , ſic ſibi charitate ſociarat , ut qui merito inferiores erant, officiis ſe pares arbitrarentur . Difficile factu eſt , gloriam virtute ſuperare , & ab his diligi quos præcedas.*

Hieron.

2 Si aulicus ille , cujus fit mentio apud Senecam , in aula vixit , *injurias accipiendo & gratias agendo* ; quis inficias ibit, in aulis varias & magnas adeſſe occaſiones exercendi manſuetudinem , patientiam & perfectam illam dilectionem, de qua loquebatur Apoſtolus: *Maledicimur & benedicimus ; perſecutionem patimur , & ſuſtinemus ; blaſphemamur & obſecramus?* Moyſen, ut non ſemel jam intellexiſtis , Deus quidem elegerat ac conſtituerat ducem populi ſui , qui ex Ægypto ad terram promiſſionis illum deduceret, regeret , gubernaret, inſtrueret, ac ſanctificaret; aſt primò voluit, ut quadraginta annis ſe exerceret in aula Pharaonis , deinde quadraginta pariter annis paſtoris experiretur officium & artem, duceret uxorem, haberet familiam; voluit, inquam, ut varios probaret ſtatus & vocationes. David quoque, qui cunctis futuris ſæculis debebat eſſe ſanctitatis ſpeculum, non tantùm ipſi populo Iſraelitico, ſed cunctis etiam fidelibus (unde Archangelus dicebat Virgini Mariæ in incarnatione Verbi : *Dabit illi Dominus Deus ſedem David Patris ejus*) Divina ita diſponente Providentia, aliquamdiù aulam regis Saulis frequentare debuit , priuſquam regium aſcenderet thronũ; ubi dum ſederet, talem ſe exiſtimabat habere aulam , quæ nullo tincta eſſet nævo malitiæ : *Perambulabam in innocentia cordis mei , in medio domus meæ .* Neque id mirum videatur, quia omninò ſibi perſuadebat: *Ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabit: Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam, qui loquitur iniqua.* Ex aula ſua eliminabat ambitioſos, & peſſimas linguas , quia maledicentia, detractio ac ſuperbia aularum peſtes ſunt .

Moyſes.

Et David.

Luc. 1. 32.

4 Cauſæ, cur multi, præſertim verò Eccleſiaſtici, Magnatibus ambiant inſervire , ſolent eſſe, vel ut amplient ſuos reditus, vel ut ad majores promoveantur honorum gradus ; unde fit, quòd alios quoque anhelantes & inſtantes rancore & invidia perſequantur. S. Carolus Borromæus petentes admitti ad famulatum ſuum , primò examinabat , quem intenderent ſcopum & finem ; quos deprehendebat adſpirantes ad promotionem, repellebat; volebat enim, ut omnes ſub ſua directione degentes, ſtudiis literarum & pietatis deditі eſſent , bono exemplo prælucerent aliis , agerentque partes boni Eccleſiaſtici , & quæ ſuæ vocationi competerent. Nolebat omninò, ut propriæ ſuæ perſonæ inſervirent; id namque, ajebat, prælatum minimè intendere debere, ſed ut ſuos inſtruat, doceatque officia & miniſteria ſpectantia ad regimen animarum , Eccleſiarum miniſterium , aliaſque functiones clericalem ſtatum concernentes . Qui erant ſacerdotes , quotidie celebrare tenebantur; qui non erant ſacerdotes ſingulis menſibus ſemel ad minus confitebantur & communicabant. Qui ad legendum divinum Officium obligati erant, audito ſecundo ſigno, quod in Eccleſia cathedrali dabatur pro Matutinis , ſingulis diebus in ſacello domus Epiſcopalis, aut in priori conclavi comparere tenebantur , & præmiſſa per quadrantem horæ Oratione mentali, cum ſancto Prælato horas canonicas poſtea recitabant , aliis eodem tempore recitantibus Officium B. Virginis. Singulis diebus poſt cœnam in eodem ſacello conveniebant omnes pro inſtituendo examine conſcientiæ, quo finito, proponebantur puncta meditationis pro die ſequenti. Tempore hyemali adſtantes igni, ut ſe calefacerent , ne proferrent nugas & colloquia vana & prophana, ſpirituales inſtituebant diſcurſus ; recipientes ſinguli ſe ad ſua conclavia , obſervabant ſilentium . Strictiſſimè prohibitum erat , ne ſericis uterentur veſtibus, ne penes ſe arma tenerent , nec nocte domo egrederentur , nec muſicalia haberent inſtrumenta , nec peregrinos , imò nec domeſticos ſive conſanguineos inducerent in ſua conclavia . Præſentibus in aula communi devoti prælegebantur libri , communis quoque erat omnibus menſa , in qua Religioſorum inſtar non tam cibo, quàm ſpirituali reficiebantur lectione , & ſæpè præſidebat S. Carolus , (antequam tamen extremæ ſe dediſſet abſtinentiæ) : poſt prandium ſumptum ad ſacellum procedebant , Deo agentes gratias & Litanias recitantes. Diebus Mercurii abſtinebant à carnibus , diebus Veneris jejunabant , uti & in honorem omnium ſanctorum Archiepiſcoporum, quorum erant 36. Quadrageſimam à Quinquageſima , & Adventum à feſto S. Martini inchoabant ; ſicque juxta computationem ex hiſtoria deductam , tribus duntaxat menſibus per totum annum veſcebantur carnibus , ut propterea meritò dixerit Panigarola , mundo huic ſolùm defuiſſe rariſſimum hoc exemplum regularis & ſanctæ aulæ, quæ diſciplina, obedientia ac vita ſpirituali ſuperabat ſacros Ordines auſteræ ac ſtrictiſſimæ obſervantiæ . Ex hac aula , imò potiùs dixerim , ex hac Eccleſiaſticæ perfectionis ſchola Deus ſelegit duodecim Epiſcopos , omnes inſignes viros , ac duodecim Nuntios Apoſtolicos , quorum nonnulli ad eminentiſſimã Cardinalatus dignitatẽ promoti fuerunt.

Quomodo S. Carolus Borromæus ... aulicam.

5 Aula æquè benè ac Religio poteſt eſſe ſchola virtutis , ubi cum majori profectu fieri poteſt exercitium humilitatis ; ſi nimirùm aulicus ſubmittat ſe inferiori , & genere nobilitatis , & officio , & talentis ; & verè omni hora adeſt aulico occaſio exhibendi charitatem erga proximos , non invidendo alterius fortunæ , reprimendo murmurationes ac detractiones invidorum , diſcordes pacificando & componendo , miſerorum afflictorumque ſuccurrendo indigentiæ , fugiendo æmulationes: *Charitas omnia ſuffert , non æmulatur , non eſt ambitioſa, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate &c.* Ubi Apoſtolus videtur alludere ad aulicos : Quantas etenim poſſunt exercere virtutum actiones , in tolerandis & diſſimulandis malignorum defraudationibus , inſidiis , dolis , injuriis , opprobriis , calumniis , milleniſque aliis deſpectibus ? Quidam moderni temporis Orator ſcribit: Repulſas vindicari precibus , deſpectus ſolvi laudibus , injurias compenſari obſequiis , damna reſtaurari gratiarum actione ; jam verò ſi harum actionum finis , qui ſpecificat opus, eſſet ſupernaturalis , ſi totum toleraretur propter Deum , quantum & quàm amplum eſſet meritum , quod acquireretur ? Antonius de Guevara, ex Ordine S. Franciſci aſſumptus Epiſcopus, exiſtimat , Religioſorum pœnitentiam longè eſſe ſuaviorem ac dulciorem ea , quam agunt aulici; hi enim quamvis non emittant votum obedientiæ , ſtudent tamen obedire ad nutum ; cogitant , ac recogitant , ſomniantque, qua ratione divinare poſſint beneplacitum ſui domini . Quantas exercent abſtinentias , quantas agunt vigilias ab Eccleſia nunquam præceptas ? quantas in aula ſervant & ſuſtinent ſtationes ?

Aula æquè poteſt eſſe ſchola virtutis , ac Religioſus ordo .

1. Cor. 13.

Guevara.

6 Verùm ad ſuum principium, unde deflexit , revertatur diſcurſus noſter. Quot & quanti evaſerunt ſancti, iniquis etiam ſervientes principibus ? David non reſpiravit, nec aberravit à virtutis ſemita, quamdiù etiam regis Saulis reprobi & à maligno ſpiritu obſeſſi frequentavit aulam. Daniel per octuaginta annorum decurſum hæſit in Babylonia , & quidem in aula gentilium & Idololatrarum, qui veri DEI hoſtes erant & inimici; & principali etiam aulæ functus officio , non deſiit tamen eſſe ſanctus. Qualis fuerit Nabuchodonoſor, quis fuerit Balthaſar , quibuſcum habitavit , dicent vobis ſacræ paginæ; cælibem ipſe nihilominus duxit vitam , mortuus eſt virgo , tanta dotatus perfectione , ut Propheta Ezechiel ipſum parem fecerit Noe & Job.

Multi evaſerunt ſancti ſervientes iniquis principibus . David .

Daniel .

7 De Abdia Propheta legitur , quòd fuerit aulæ præfectus apud Achab regem ſacrilegum , idololatram , ac veri DEI perſecutorem : *Abdias timebat Dominum valde . Vocavitque Achab Abdiam , diſpenſatorem domus ſuæ .* Principalis igitur fuit miniſter ipſius Achabi & Jezabelis, & tamen de illo teſtatur ſacer textus: *Cum interficeret Iezabel Prophetas Domini , tulit ille centum Prophetas , & abſcondit eos in ſpeluncis , & pavit .* Idipſum & ille quoque inſinuat, ut notat & obſervat Lyranus, non ex inſtinctu vanæ gloriæ , ſed ut periculum , cui & ipſe expoſitus erat, & zelum honoris Dei, quo ferebatur, manifeſ-

3. Reg. 18. 3. Abdias Propheta .

Lyran.

Digitized by Google

niſeſtaret. *Omnibus prætulit pietatem*, aſſerit in laudem ejus Theodoretus citatus à Gloſſa. Eſther & ipſa vixit in aula regis gentilis & idololatræ, cui acceptus erat Aman non defecit tamen, imò crevit in ſpiritu & ſervitio veri DEI, veluti colligitur ex ejuſdem proteſtatione, quam fecit: *Tu ſcis neceſſitatem meam, quod abominer ſignum ſuperbiæ & gloriæ meæ &c. & nunquam lætata ſit ancilla tua, ex quo huc tranſlata ſum uſque in præſentem diem, niſi in te, Domine Deus Abraham.* Declarata igitur prima parte, quòd aula poſſit eſſe ſchola perfectionis Chriſtianæ, ne erremus aut delinquamus in ſervitio & merito apud Deum in ſerviendo hominibus; oportet, nunc examinemus modum, quo miniſterium hoc adimplere poſſimus.

Theodor. Eſther.

Eſther. 14. 18.

Matt. 4. 10. Docetur modus quo in aula quis ſanctè vivere poſſit.

8 Ex verbis illis Salvatoris noſtri: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*; prima fronte videtur prohibitum eſſe hujuſmodi ſervitium & obſequium, quod, videlicet, defertur hominibus; at non eſt ita: quare obſervandum, Chriſtum Dominum præfatis verbis ſolùm voluiſſe indicare, quòd cultus latriæ unà cum ſervitio ei annexo ſoli DEO debeatur, quòdque aulici, & quicunque alii non debeant omnem ſpem & fiduciam ſuam in principibus, vel etiam in hominibus magis ponere, quàm in Deo; ac principum gratiam pluris æſtimare, quàm cœleſtem & Divinam. Præclarum aulicis præbuit exemplum Daniel Propheta, qui cum adverteret legem impii & ſacrilegi regis repugnantem legi Dei, cui ipſe ſerviebat, voluit potiùs præceps agi in lacum & fauces leonum, quàm intermittere conſuetam, ac piam ſuam genuflexionem verſus ſanctam civitatem, & adorare Deum alienum; onde cum miraculo, uti notum eſt, præſervatus, & ad ſublimiores honores evectus fuit; ipſius verò æmuli damnati ad leones, miſerrimè perierunt. Verùm unum hìc occurrit examine dignum circa id quod Rex Danieli dixit: *Deus tuus, cui tu ſervis ſemper.* Annon Rex iſte ſciebat, quòd Daniel eſſet ipſius ſervus & famulus, nec non continuò ei exhiberet ſervitutem, ac deferret obſequia ſua? quomodo ergo dicere poterat, quòd ſemper ſerviret Deo ſuo: *Deus tuus, cui tu ſervis ſemper?* Serviebat Daniel Deo ſuo ſemper, ſerviebat & ipſi regi in iis, quæ non repugnabant Deo; etenim licitè & cum merito quis ſervire poteſt in aula, eſto etiam ſerviret uni Neroni, Achabo, Dario aut Diocletiano, modò miniſterium illud non repugnet, non opponatur, nec præjudicet ſervitio & cultui Dei; modò ſit ſubordinatum legi Divinæ, eamque cum honore Dei non excludat modò quis ita miniſtret aulæ, quia Deus ita diſpoſuit: *Sancti etiam de domo Cæſaris ſunt*; & Dominus noſter jubet dare Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, & Deo, quæ ſunt Dei. *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis*; dicebat Apoſtolus; quod intelligebat non ſolùm de piis & probis, ſed etiam de impiis præpoſitis.

Adducitur exemplum Danielis. Dan. 6. 16.

Hebr. 13. 17.

9 Nolebat Eccleſia, ut filii ſub prætextu Chriſtianæ profeſſionis & nominis ſe ſubducerent à jugo legum principum, eſto idololatrarum; niſi in eo caſu, quo jugum illud incompatibile eſſet cum lege Evangelica, quia in tali caſu clariſſima deciſio jam promulgata fuit: *Oportet obedire Deo magis, quam hominibus.* Ananias, Azarias, Miſael, in aula Nabuchodonoſoris ad regimen provinciarum ſublimati, ætatis maturæ erant, in omni re fuerunt fideles Regi ſuo, excepto illo caſu, quo urgebantur ad adorandam ſtatuam: ibi mihi perſuadeo eos dixiſſe: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*; interim coram rege minitante ſolemniter proteſtati ſunt & conſtantiſſimè dixerunt: *Non oportet nos de hac re reſpondere tibi: ecce enim Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o Rex, liberare: quod ſi nolueris, notum ſit tibi Rex, quia ſtatuam auream, quam erexiſti, non adoramus.* Quando gratia Dei concurrit cum gratia magnatum & principum, honor & obedientia horum cum honore & obedientia Dei, tunc nos veros hujus ſervos eſſe teſtabimur, ſi terga illis obverterimus: *In medio Babylonis tres pueri* (ait D. Chryſoſtomus) *in media quoque Caldæorum domo, inter illos deliciarum varios apparatus, in ſumma tamen arce Philoſophia conſtiterunt.* Non ſolùm inter aulæ delicias Deo fideles remanſerunt, verùm etiam in candentem fornacem injecti, renuntiarunt imperio, ſceptris & omnibus pompis, conſtanter tenentes illud: *Oportet obedire Deo magis quàm hominibus.*

Serviendum eſt principibus, etiam idololatris, quando illorum ſervitiũ non contrariatur, vel impedit ſervitium Dei. Actor. 5.

Dan. 3. 16. Chryſ. ho. 8. in Matth.

10 Denique pro cautela illius, qui è re ſua eſſe exiſtimat loci mutationem, & priùs non mutat mores, conſideratione digna eſt hæc Euſebii Emiſſeni doctrina: *Quid prodeſt*, inquit, *quod diſcedis, qui undique aſtrictus es vinculis paſſionum, quem hinc atque inde circumvallant vitia tua? Quid, inquam, prodeſt, quod diſcedis, qui quocunque locorum vadis, te tecum portas? Digne aliquis diſceſſit, ſi illò ire poſſit, ubi illum diabolus invenire non poſſit. Nemo ſe fallat, non fugiet adverſarium de loco ad locum, ſed de vitio ad virtutem, de paſſione ad emendationem.* Tritum illud proverbium: Habitus non facit Monachum. Hiſce noſtris temporibus typis mandatus fuit liber, cui titulus: *Aula ſancta:* aula igitur, locus aliàs lubricus & periculoſus, ſanctitatis centrum & ſchola eſſe poteſt. Audiamus S. Hieronymum: *Non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe, laudabile eſt; ſinguli quique credentium non locorum diverſitatibus, ſed fidei merito ponderantur; & veri adoratores neque Ieroſolymis, neque in monte Garizin adorant Patrem, quia Deus ſpiritus eſt; ſpiritus autem ubi vult ſpirat, & de Ieroſolymis & Britannia patet aula cœleſtis: Regnum Dei intra nos eſt.*

Mutatio locorum vana eſt ſine mutatione morum. Euſeb. Emiſ. ho. 3. ad monach.

Hieron. ep. 13.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS XCVII.

DE ZELO.

DISCURSUS DECEM.

DISCURSUS I. Zelum DEUS plurimi æſtimat & appretiatur: unde Dei honorem zelans ac defendens, participat aliquid Divini.

II. Homini zeloſo ſupernaturalem Deus impertit gratiam & honorem; imò & gloriam, cœleſtem pandendo paradiſum.

III. Variis declaratur exemplis, quàm gratus Deo fuerit zelos, ac munificentiſſimè ab eodem compenſatus.

IV. Adhuc diſcutitur & dilatatur materia præcedentis diſcurſus.

V. Zelus ſuam habet radicem infixam amori Dei, & hic vel maximè zelotem conſtituit ac defenſorem honoris Dei.

VI. Variæ zeli conſiderantur conditiones, ut ſit ordinatus, & conformis regulæ rationis & virtutis.

VII. Reprehenduntur acriter, qui pravas paſſiones ſuas, quibus moventur, zeli tegunt pallio; quos tamen Deus meritò detegit & caſtigat.

VIII. De zelo, quem pientiſſimus Redemptor noſter demonſtravit circa ſalutem animarum.

IX. Variæ inſtituuntur conſiderationes de zelo ſalutis animarum.

X. De lucro, quod acquirimus, ſalutem animarum zelantes.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Deus zelum plurimi æſtimat & appretiatur; unde Dei honorem zelans ac defendens, participat aliquid Divini.

THEMA.

Dominus zelotes nomen ejus. Exod. 34. 14.

Deus zelum tanti æſtimat, ut ſibi nomen zelotes aſſumpſerit.

1 INter ſpecioſiſſima, quibus Deus ter Opt. Max. in ſacris literis honorari voluit, nomina, unum etiam fuit, nempè: *Zelotes*: quod epitheton nec Moyſes, nec quiſpiam ex aliis Prophetis & Patriarchis antiqui teſtamenti ei attribuit, ſed ipſemet loco jam cit. loquendo electo ſuo populo, ſibi aſſumpſit; ac ſi zelus tantæ eſſet æſtimationis & pretii, ut participaret aliquid Divini ex ordine ſupernaturali: *Dominus zelotes nomen ejus*. Sed clarius & expreſſiùs hoc ipſum cap. 20. ejuſdem libri declarabat, dicens: *Ego ſum Dominus Deus tuus zelotes.* Ut firmiùs hanc virtutem cordibus fidelium ſuorum imprimeret, in ſeipſo priùs eam ſanctificare & magnificare ſtatuit, nominando ſe zelotem; quod cum penitius conſideraret D. Ambroſius, exponendo verſum illum: *Exquiſivit me zelus domus tuæ*, ſcribit: *Vides, quia zelus Dei gratia eſt*. Quæ major excogitari poteſt prærogativa & gloria zeli, quàm quòd pari gradu ambulet cum divina gratia? imò ſubdit idem S. Doctor: *Zelus Dei vita eſt*.

Exod. 20. 5.

Ambroſ. in Pſal. 118. oct. 18.

2 Quando Phinees læſum Dei honorem propugnavit ac vindicavit, arrepto pugione transfodiendo principem de cognatione & tribu Simeonis, ob enorme ſcelus patratum in conſpectu totius populi, factum hoc Deus plurimum commendavit hiſce verbis: *Quia zelo meo commotus eſt contra eos*. Non conſtat cœlitùs eum accepiſſe quandam revelationem vel commiſſionem exequendi hujuſmodi heroicam actionem: Si ergo ad hujus executionem proprio motus fuit zelo, cur ait Deus: *Zelo meo commotus eſt?* Reſponderi poteſt, Deum tanti appretiari zelum zelantis honorem Dei, & propter amorem illius ab homine ſuſceptum, ut illum reputet tanquam ſuum proprium, ſibique illum tribuat, nuncupando ſe zelantem: *Ego ſum Dominus Deus tuus zelotes. Dominus zelotes nomen ejus*. Pretioſiſſima gemma, quæ thronum ſupremæ Divinæque Majeſtatis, imò diadema illius adornat, eſt ipſe zelus: *Zelotes nomen ejus*.

Phinees ab ipſo Deo commendatur de zelo ſuo.

Num. 25. 12.

3 Quando redemptor noſter æterni Patris ſuis zelavit honorem in prophanatione templi ſive domus ſuæ, dixit: *Zelus domus tuæ comedit me*. Ubi conſiderandum verbum hoc, *comedit*. Cibus in ſubſtantiam alti, ſive comedentis tranſmutari ſolet; unde Chriſtus de ſumente ſanctiſſimum ſuum Corpus, dicebat: *Manet in me, & ego in eo.* Videtur ergo dici poſſe, quòd Verbum Incarnatum certo quodam modo fuerit transformatum & converſum in zelum: *Zelus comedit me*; ac proinde Deus & zelus quodammodo ſit una & eadem res. Sic Deus volens animum addere Prophetæ Ezechieli, ut honorem ſuum conculcatum defenderet, dixit ei: *Ponam zelum meum in te*.

Verbum incarnatum quodammodo converſū fuit in zelū. Jo. 2. 17.

Ezech. 23. 25.

4 S. Ambroſius examinans illa verba Apoc. 3. *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum*, exiſtimat illis verbis Epiſcopum Laodiceæ, qui in hac virtute omninò tepidus erat, invitatum fuiſſe, ut locupletaretur zelo ſibi neceſſario: *Conſulo tibi, ut emas a me aurum igne probatum. Hic eſt Dei zelus*. Ergo zelus ortum ſuum habet in Deo. Eodem loco repræſentat deinde ſtrictiſſimā hanc unionem, quam zelo ſancto accenſus habet cum Deo; poſtquam enim de auro illo ignito dixerat: *Hic eſt Dei zelus*, ſubdit: *Qui nos velut ſuavem cibum in Chriſto remollit & format. Quanta Domini gratia, ut nos in ſuo ore conſtituat, & quaſdam meritorum noſtrorum epuletur dapes, ac ſi mereamur, devoret, ſi noſtri cibi ſuavitatibus delectetur? Beatus quem ſapientia devoraverit, quem virtus hauſerit, quem juſtitia receperit*. Ex hiſce verbis deducitur, quòd zelus nos ipſimet Deo faciat aliquo modo conformes.

Zelus nos conjungit & conformat Deo. Apoc. 3. 18. Ambr. ib.

5 Cunctis manifeſtum eſt axioma illud: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo*; at quis ignorat, amorem nos unire Deo, & efficere, ut ſimus una res cum Deo? Præſtat idipſum amor, at zelus, ut ſuo loco dicemus, eſt partus charitatis & dilectionis Divinæ. Quis ſpiritus angelicos tenuit unitos & colligatos cum ſuo Creatore, niſi zelus? S. Michael, quia zelavit honorem Dei: *Quis ut Deus?* impugnando expugnandoque Luciferum, qui cum Altiſſimo concertare volebat: ideò ad ſupremum cœleſtis militiæ promotus & exaltatus fuit officium, & quotquot ipſius imitabantur zelum, confirmati fuerunt in gratia; ſicque tota cœleſtis curia in tres Hierarchias, & in novem choros diſtincta, zelo acceptum referre debet, quòd ſteterit firma & conſtans in Dei obſequio. Nō ego, ſed D. Ambroſius idipſum aſſerit: *Angeli quoque ſine zelo nihil ſunt, & ſubſtantiæ ſuæ amittunt prærogativam, niſi eam zeli ardore ſuſtentent.* Quarè non miratur S. Doctor, quòd ipſemet æternus Pater magnifaciat zelum. *Et quid miremur, ſi Angeli eum habēt? Ipſe Deus Pater ait: Zelans zelabo Jeruſalem zelo magno. Quia Deus magnus, ideo & zelus ejus magnus eſt*; quaſi dicere vellet, quòd tanta ſit Dei magnificentia, quantus eſt zelus ejus.

Zelus Spiritus Angelicos univit & colligavit Deo.

Amb. ib.

6 Verùm obſervate ſingularem hāc prærogativam zeli conſervantis ſupernam Jeruſalem firmam & ſtabilem; etenim ſine zelo præceps ruiſſet tota natura Angelica, quæ, uti dictum eſt: *Zeli ardore ſuſtentatur. Factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael & Angeli ejus præliabantur cum Dracone &c.* Et quibus armis præliabantur cum Dracone? Ejuſmodi fortaſſis creditis fuiſſe arma, quibuscum pugnantur? Non ſanè; ſed armis illis dimicarunt, quæ depingit Hugo Cardinalis, exponendo verſum iſtum: *Apprehende arma & ſcutum, & exurge in adjutorium mihi*; quibus verbis videtur S. Michael fuiſſe invitatus ad prælium contra rebellem Satanam: ait igitur

Angeli ſancti zelo armati præliabantur cum Dracone.

Hug. Card. in Pſ. 34.

rur Hugo: *Zelum ejus* fuiſſe armaturam ejus; idque probat ex textu Sapientiæ: *Accipiet armaturam zelus illius*. *Sap. 5.* Igni quoque aſſimilatur zelus; ideoque Elias Propheta in ſacro eloquio ob zelum dicitur igneus non ſolùm, ſed & actiones ejus ignis inſtar ardebant, juxta illud Eccleſiaſtici 48. *Surrexit Elias Propheta quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ardebat*. Ecce igitur myſterium, *Pſ. 103.* cur Angeli apud Pſaltem regium nuncupentur ignis: *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem urentem*; quia, nimirum, zelant honorem DEI & noſtram ſalutem.

Chriſtus tres viros dictus ſpecialiter nominat ſibi conformiores propter inſignem zelum. Matt. 16. 14.

7 Verùm ex hiſtoria illa, quam refert S. Evangeliſta Matthæus, deducitur, zelantes gloriam Dei non Angelis duntaxat, verùm etiam Dei Filio eſſe ſimiles. Etenim cum Dominus & Salvator noſter die quodam moraretur in partibus Cæſareæ, petiit ab Apoſtolis, qualem haberent homines opinionem de Filio Dei: *Interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe Filium hominis? At illi dixerunt: alii Ioannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Ieremiam.* Mirum ſanè, quòd hi tres tantùm nominentur, & præferantur omnibus aliis, qui toto decurſu & ſpatio quinque millium & plurium annorum piè & ſanctè vixerunt: cur non fecit mentionem Abelis, Noe, Abrahami, Joſephi, aliorũq; ſimilium ſanctitate conſpicuorum? Reſpondeo, hos tres cum ſtupore exhibuiſſe ſe Deo conformiores, quia ſummoperè honorem ejus zelarunt & propugnarunt, quemadmodum de ſingulis clarè probari poteſt.

Ieremiam.

8 *Alii verò Ieremiam*. Hic Propheta frequenter vitam ſuam ſummo expoſuit periculo, ut populum aberrantem ad ſalutis viam reduceret; quem in finem, niſi agerent pœnitentiam, præſagiebat minabaturque eis duram ſervitutem Babyloniæ, ſacrilegis regibus conſtanter reſiſtebat in faciem; quapropter cum Dei honorem defenderet eo præſertim tempore, quo gloria & honor Dei vilipendebatur, ſummamque patiebatur jacturam, lapidatus & martyrio coronatus fuit. Sed unde hic Propheta tanto fuit accenſus zelo? unde tanta illi animi generoſitas? Deus ipſemet, ne terreretur ille, Principibus, Magnatibus & aliis locuturus, animum ei addens, dixerat: *Ego tecum ſum*. *Ierem. 1. 19.* Ex quo, uti jam dictum eſt, pariter probatur, Deum adeſſe illis, qui amore ejus zeloſi ſunt: *Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitã, & incolumnam ferream &c.* Ubi pondere ſanctuarii ponderetur illud: *ego quippe dedi te*, & patebit inde ſingularis quædam prærogativa, nimirùm, quòd eſſe zeloſum habeat aliquid divini, à Deo proveniens.

Eliam.

9 *Alii autem Eliam*. Quis unquam ipſo Elia fuit zeloſior? Encomium illius deſcribit Eccleſiaſticus: *Et ſurrexit Elias Propheta quaſi ignis, & verbum illius quaſi facula ardebat*. *Eccl. 48. 1.* Et paulò poſt: *Dejeciſti reges ad perniciem, & confregiſti facile potentiam ipſorum*. Chriſtus Dominus flagello vindicavit injurias templo Dei illatas: *Zelus domus tuæ comedit me*; at Elias dolens & ægerrimè ferens, falſos Prophetas Baal deſtruxiſſe in populo religionem & cultum divinum, in teſtimonium veritatis, ignem de cœlo deſcendere fecit, cunctoſque ſacrilegos gladio ardentiſſimi ſui zeli interfecit. Quando Judæi miſerunt à ſupremo concilio urbis Jeruſalem *Io. 1. 21.* legatos ſuos ad Joannem, & viderunt eum in deſerto Judææ adeò zeloſum, crediderunt, eum eſſe Eliam; unde interrogabant: *Quid ergo, Elias es tu?* ſciebant namque, Eliam magno fuiſſe accenſum zelo.

Joannem Baptiſtam.

10 *Alii Ioannem Baptiſtam*. Tanto tamque ferventi fuit is dotatus zelo, juxta ſententiam & teſtimonium illius, de quo ſcribit alter Joannes: *Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine*, ut non ſolum ipſum fecerit Eliæ parem, *Matt. 11. 14.* verùm etiam teſte S. Matthæo cap. 11. apertè dixerit: *Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias*. Quod tamen ipſe negaverat: *Elias non ſum*. Et cum reverà non eſſet ille, quomodo æterna Veritas aſſerere potuit: *ipſe eſt Elias*? *D. Thom. in Matth.* Dubium ſolvit D. Angelicus: *Non fuit*, inquit, *Elias in perſona, ſed in ſpiritu*; & facta inter utrumque comparatione, ſubdit conformiter noſtro propoſito: *Quantum ad zelum, quia Elias maximi zeli fuit, ſic Ioannes zelo veritatis mortuus eſt*. Scribæ & Phariſæi unà cum ſacerdotibus, odio & invidia æſtuantes in Chriſtum, ſancto Baptiſtæ celſiſſimam Meſſiæ dignitatem offerrebant, ipſumque Chriſto Domino præferre volebant, credentes, in ipſius eſſe poteſtate acceptare tantum officium cum filiatione Divina; aſt Sanctus Joannes zelo accenſus defendendi honoris Dei, teſtatus eſt, Chriſtum eſſe verum Meſſiam, cujus nec ipſe dignus eſſet, ut ſolveret ejus corrigiam calceamenti. Ex nomine quoque zeli ipſius encomia depromere poſſumus: *Hoc nomen Ioannes*, sit D. Chryſoſtomus in Catena D. Thomæ, *gratia Dei interpretatur*; *Chryſoſt. in cat. D. Tho.* & de zelo ſcribit Ambroſius ſup. cit. *Vides, quia zelus Dei gratia eſt.*

Commendatur ſingulariter zelus S. Joannis Baptiſtæ.

11 Quòd ſi cogitatione deſerta Judææ penetrare velitis, invenietis, S. Baptiſtam ab infantia ibidem hæſiſſe: *Antra deſerti teneris ſub annis civium turmas fugiens petiſti*; & quare? *Ne levi ſaltem maculare vitam flamine poſſes*. Audietis inſuper, quanto ardore ſtuduerit emendare, corrigere & reprehendere impiè viventes; quanto zelo tutatus fuerit Chriſti honorem ab invidia & perſecutione Synagogæ. Antra deſerti & ferarum cavernas non deſeruit, niſi ut baptizaret, & mundo manifeſtaret filium Dei, mundi Redemptorem; Deique honorem defenderet zelaretque apud nefarium & inceſtuoſum Herodem: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Hinc meritò poſt creationem mundi hujus primus omnium extitit, cui explicita & clara imperſcrutabilis myſterii SS. Trinitatis notitia fuit exhibita; quod jam notavit S. Bernardus, dicens: *Prima revelatio de Trinitate à creatione cœli & terræ uſque ad hunc locum: nunquam Trinitas manifeſtè apparuit hominibus. Adeſt Ioannes totius medius Trinitatis.* *Bernard. ſer. de privileg. S. Jo. Bapt.* Ecce veriſſimum illud, quòd, qui zelant honorem Dei, participent aliquid Divini.

Continuatio ejuſdem encomii. Jo. 1. 8.

12 S. Joannes Evangeliſta, quia prævidebat homines facilè abituros in errorem circa perſonam filii Dei & ipſius Baptiſtæ, monitos nos eſſe voluit: *Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine*. Inter alia epitheta magnifica, quibus Chriſtus Dominus ipſum honoravit, dedit ei nomen Angeli: *Ecce ego mitto Angelum meum*. Multa laudum encomia de eodem Sancto attulimus in aliquo ſpeciali opere & diſcurſu, è quibus huic loco inſervit illud, quòd ab utero materno ad terminum uſque, ultimumque vitæ ſuæ ſpiritum, ferventi zelo præditus fuerit. Denique ſi teſte Apoſtolo, *ille probatus eſt, quem Deus commendat*, profectò S. Joannes præ omnibus Sanctis omni dignus eſt laudis encomio, quem ipſa Divina Sapientia commendavit, dicens: *Inter natos mulierum non ſurrexit major Ioanne Baptiſta*. Sequenti diſcurſu videbimus, quali Deus honore afficiat, exalteque eos, qui zelant honorem ejus.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Homini zeloſo ſupernaturalem Deus impertit honorem, gratiam; imò & gloriam, cœleſtem pandendo Paradiſum.

THEMA.

Eſt nomen meum in illo.
Exod. 23. 21.

S. Michael præclarum nomẽ ſuum ſortitus fuit à Deo propter inſignẽ zelum ſuum quo reſtitit Lucifero.

1 Clementiſſimus ille Deus, *quem adurant Dominationes, tremunt Poteſtates*, quia ſacratiſſimum ſuum nomen non dedignatus eſt communicare famulo ſuo, eumque inſuper ad eminentiſſima & triumphantis & militantis Eccleſiæ ſublimavit officia, monere nos voluit, ne in eum committamus aliquam irreverentiam, multò minùs inferamus ei deſpectum aut contemptum: *Nec contemnendum putes, quia &c. eſt nomen meum in illo*. *Abul. q. 71. in Exod.* Abulenſis cum nonnullis aliis per Angelum iſtum hic denotatũ, eum intelligit, de quo ſcribit Rupertus Abbas: *Rup. Ab. l. 1. c. 18. de vict. ver.* *Ex illo certamine magno & mirabili, pulchro nomine & honore dignatus, unus & primus de militia cœleſtis principibus, glorioſo rediit nomine, videlicet, ut exinde vocaretur Michael. Quid pulchrius eo quod ſonat ipſum nomen? Quid ad laudem ejus ſonorius, quam, ſicut Deus?* Quia zelo zelante

Digitized by Google

lante Dei gloriam, quam Lucifer ſibi arrogare præſumpſerat, debellavit & ſuperavit ſuperbum & ambitioſum ſpiritum, promeruit ſupremum tam cœli, quam terræ principatum: *Militia cœleſtis meruit principatum*. Idem Rupertus ſcribit: *Conſtat, quia princeps eſt omnium uſque in finem ſeculi, qui verbum Dei credunt & confitentur*. Primus igitur, quem Deus inter omnes creaturas honoravit charactere nominis ſui (quod eſt infinitæ dignitatis) fuit is, qui zelavit honorem Dei, & hic fuit S. Michael: & quia fervent ſpiritu ſtetit pro defenſione S. D. Majeſtatis, ideò eſt nomen ſuum in illo; quapropter Michael idem ſonat, quod, *Quis ut Deus? ſimilis fuit Deo in filiis Dei*. Præter S. Michaelem alii adhuc fuerunt hac virtute inſigniti, & à Deo exaltati & glorificati. Sic etiam zelus ortum habuit ſuum in cœlo, & Deus ipſemet, uti diſcurſu præcedenti dictum eſt, æſtimat ſe veluti illius patrem: *Ego Deus zelotes*. Inſuper inveniemus, zelantes mente habitaſſe in cœlis, eſto corpore via erant in terris.

Tres propter ſinigularem zelum honoris Dei, miraculoſe tranſlati ſunt vivi in cœlum.
Enoch.
Gen.5.24.

2 Tres reperio in ſacra Scriptura modo miraculoſo raptos & à Deo tranſlatos ad cœlum; Enoch in lege naturæ; Eliam in lege ſcripta; & S. Paulum in lege Euangelica. Diſcurramus primò de Enoch: *Ambulavit cum Deo, & non apparuit*: quando ad cœlum tranſlatus, à nullo viſus fuit, quia indigni erant videre dignum illud ſpectaculum. Verùm quot quantique ſanctitate conſpicui viri vixerunt in tot ſæculis intermedius uſque ad Eliam, quibus hujuſmodi inſolitus & miraculoſus non fuit exhibitus honor? quale igitur Enoch habuit meritum, aliorum ſuperans merita? Reſpondeo, ſacrum textum non ſine myſterio ſignificare nobis: *Iſte cœpit invocare nomen Domini*. Textus Hebraicus propoſito noſtro conformiùs legit: *Speravit invocari nomine Domini*. Audiamus etiam Procopium: *Speravit appellari nomine Domini, id eſt, dici Divinus*. S. Cæſarius Gregorii Nazianzeni frater adhuc clariùs loquitur de illo: *Deificari cœpit Enoch illis temporibus*. Scire deſidero, in quo fundabatur hæc ſpes, qua ſperabat appellari nomine Dei, & eſſe in terra tanquam homo divinus? Reſpondeo, ipſum Enoch omnium fuiſſe ardentiſſimum in zelando honorem & gloriam veri Dei; nam quia fervente propoſito ſtatuerat cultum veræ religionis promovere & ampliare, prædicando, animas convertendo, credentes coadunando, erigendo templa, venerationem & adorationem veri Dei omni conatu & ſtudio propagando. Tametſi impii & reprobi homines, quorum non pauci reperiebantur eo tempore, præſertim ex reprobo Cain deſcendentes, cum pluribus aliis, de quibus refert S. Scriptura capite ſequenti: *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam*, renitebentur, ac ſeſe fortiter opponerent; nihilominùs intrepidus ipſe & conſtans nullum fugiebat periculum, omnem ſpernebat perſecutionem etiam atrociſſimam, nec cultum divinum zelare ceſſabat. Et ſi Apoſtolus ait: *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur*; voluit eum Deus propterea honorare, & adhuc vivum ex hoc mundo transferre ad paradiſum; ut mundus intelligat eorum exaltationem & remunerationem, qui cum ſuo emolumento honorem & zelum Dei propugnant & defendunt: Audiamus Theodoretum: *Eum ſemovit à mortalium vita, ut quicunque piè vivere ſtatuerit, animadvertat, quanto in honore habendus ſit*. Quia ergo Enoch divino ardebat zelo, ipſoque facto reſtitiſſet, ſeſeque oppoſuiſſet pro defenſione gloriæ & honoris Dei, quid mirum, quòd ſperaverit inſigniri nomine Dei? *Eſt nomen meum in illo*. Verùm quod eximium in hac virtute acquiſiverit meritum, vel ex eo maximè & evidenter convinci poteſt, quòd Deus ipſum elegerit, ut unà cum Propheta Elia reſiſtat Antichriſto, aſſiſtat Eccleſiæ & Religioni Chriſtianæ ultimis illis diebus, quibus illud impietatis monſtrum crudeliſſimè Eccleſiam & Chriſti fideles perſecuturus eſt. Scribit inſuper S. Chryſoſtomus de nomine ejus: *Vidiſti appellationem diademate clariorem, quod fuerit ille beatus, qui invocatione Dei ornatur, idque pro nomine poſſidet*.

Gen.4.26.
Procop. ib.
Cæſarius dial.1.
Gen.6.12.
Theodor. q.41. in Gen.
Chryſ. hom.21. in Gen.

3 Sed tranſeamus ad Eliam Thesbiten. Huic Prophetæ S. D. Majeſtas ſingularem & tranſcendentem communicavit gratiam, favorem & honorem, dum nimirùm, per modum tranſeuntis (ut loquuntur Theologi) divinam vidit eſſentiam: *Sta in monte coram Domino, & ecce Dominus tranſit &c. Quod cum audiſſet Elias, operuit vultum ſuum pallio &c.* Cur verò Elias vultum ſuum pallio contexerit, cauſa hæc eſt, inquit Abulenſis: *Egit hoc Elias ad magnam reverentiam Dei; judicabat enim ſe Elias indignum, ut videret gloriam Domini tranſeuntem coram ſe*. Quòd ſi Propheta in hoc tam ſublimi privilegio habuerit aliquod meritum; ipſamet namque gloria certo quodam modo ſupra ipſum deſcendit in terram; auderem dicere, tale ei obtigiſſe privilegium merito ardentiſſimi ſui zeli, idque deduco ex reſponſo ipſius, quod S. D. Majeſtati, ipſum ſimul & ſemel interroganti: *Quid hic agis Elia?* dedit dicens: *Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum &c. Zelus gratia eſt*; gloria aliud non eſt niſi gratia perfecta: ergo de primo ad ultimum, qui verum habet zelum, quaſi in manu habet & gratiam & gloriam, & eò majorem, quò major eſt zelus. Neque Deus duntaxat, ſed & Angelorum Chori apparuerunt Eliæ, juxta quod legit Caldæus: *Ecce gloria Domini revelatur, & ante eum erant exercitus Angelorum*: & non ſine cauſa, quia mirabantur ac demirabantur Prophetam tam fervent accenſum zelo zelante gloriam rerum omnium Conditoris, quali & ipſi arſerant in cœlo contra Luciferum ejuſque aſſeclas.

Elias Thesb. Huic per modum tranſeuntis Deus ſe oſtendit.
3. Reg.19. 11.
Abul. q.19. ibid.
3. Reg.19. 14.

4 Verùm non ſufficiebat Deo, nec contentus fuit magnum hunc Prophetam tali dignari honore; etenim tranſlaturus ipſum à communi hominum conſortio, in forma viſibili tranſmiſit ei currum igneum generoſis inſtructum equis, quo decenter commodèque aveheretur, duceretur que ad amœniſſimum paradiſum: *Ecce currus igneus, & equi ignei, diviſeruntque utrumque: & aſcendit Elias per turbinem in cœlum*. Aſcenſum hunc deſcribit S. Ambroſius: *Enoch tranſlatus eſt, ne videret mortem: ſimiliter & Elias in corpore iſto poſitus curru igneo, id eſt, Angelorum ſubvectione, qui ſunt ſpiritus & flamma ignis, qui faciunt voluntatem Dei, uſque ad cœlum aſſumptus eſt*. Certum eſt, magnificentiſſimum fuiſſe honorem illum, quem ſanctus hic Propheta à ſupremo remuneratore recepit, & talem, cui ſimilis non legitur in tota ſacra Scriptura: at dubium meritò hic occurrit, cujus intuitu hujuſmodi ei honos exhibitus fuerit. An fortaſſis in præmium ſolitudinis, auſteri victus, rigoroſæ abſtinentiæ, perpetuæ contemplationis, doni virginitatis, prophetiæ, miraculorum, aliorumve ſimilium? nequaquam. Audiamus S. Ambroſium: *Zelum habuit Elias, & ideo raptus eſt ad cœlum; zelo inquit, zelatus ſum &c.* Notatu digna hæc cauſalis: *Et ideò*, qua voluit nobis indicare, cœleſtem hunc currum illi tranſmiſſum fuiſſe in præmium & compenſationem ſui ſpecialis & eximii zeli.

Elias propter ferventiſſimum zelum ſui honoris Dei, curru igneo ſublatus fuit in cœlum.
4. Reg.2. 11.
Ambroſ. in Symb. Ap.
Ambroſ. in Pſal. 118. Oct.18.

5 Quis unquam poſt creationem cœli in hæc uſque tempora inventus fuit, qui tantam habuerit poteſtatem, ut juxta voluntatis ſuæ imperium potuerit imperare cœlo? *Elias*, inquit Jacobus Apoſtolus, *homo erat ſimilis nobis, paſſibilis, & oratione oravit, ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex: & rurſum* (novo zelo accenſus) *oravit, & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum*. Imperium hoc ex parte Prophetæ cœlo intimatum legimus, 3. Reg.17. *Vivit Dominus, in cujus conſpectu ſto, ſi erit annis his ros & pluvia, niſi juxta oris mei verba*. Et ita factum eſt. Sed quis imperat cœlo, Creator, an creatura? Dubium hoc ſolvere poſſumus, pauca mutando ex verbis S. Ambroſii: *Zelum habuit Elias, & ideo imperavit cœlo*.

Elias propter ſuum zelum imperavit cœlo.
Jac.5. 17.
3. Reg.17. 1.

6 Deſcendamus nunc ad legem Euangelicam, in qua pariter juxta teſtimonium ejuſdem Scripturæ inauditum legimus prodigium in S. Paulo Apoſtolo: dico benè, prodigium, quia hominem intelligimus & audimus in hac infima terra & lachrymarum valle degentem, & tamen aliquoties raptum ac elevatum ad paradiſum, non mente duntaxat, ſed etiam dici poteſt, corpore; ſiquidem ipſemet Apoſtolus ſcribit: *Sive in corpore, ſive extra corpus neſcio*: revelata fuerunt ei ſecreta cœleſtia,

S. Paulus Apoſtolus inaudito prodigio raptus fuit in cœlum præmium ardentiſſimi ſui zeli.

Digitized by Google

leſtia, ſecreta intima Conſiſtorii S. Triadis: *Audivit arcana verba*: Ecce præmium ſui ardentiſſimi zeli. Quemadmodum ex bono vino præſtans conficitur acetum, ita pariter ei contigit: ferventiſſimum zelum, at *non ſecundum ſcientiam*, quo primò perſequebatur Chriſti fidem, commutavit poſtea converſus ad veritatem in zelum promovendi omni conatu religionem Chriſtianam, & zelus hic adeò fervens fuit, ut omnes, quoquot convertebat, eodem accendere & inflammare ſtuduerit; unde ſcripſit Corinthiis: *Æmulor vos Dei æmulatione*: ubi Græcus legit: *Zelor zelotypia vos zelo Dei*. Repletæ ſunt ejus Epiſtolæ, uti & Acta Apoſtolorum ardenti ejus zelo, qui ardebat in pectore ejus in defenſionem honoris Dei, & profectus fidei: *Zelum habuit Paulus, & ideo raptus ad cælum*. Verùm advertendum eſt, æmulationem, nempè zelum ejus habuiſſe aliquid divini; ideòque dixit: *Dei æmulatione æmulor vos*: unde S. Auguſtinus ſcribit: *Dicendo, æmulor vos, quid niſi æmulationem ſuam demonſtrat Dei? quia dixit Deo, id eſt, non ſibi, ſed Deo, ideo addidit, æmulatione Dei*.

1. Cor. 11. 2.

Aug. in Pſal. 118. cat 119.

Bis apertum fuit cœlum zelum Dei habentibus. Joanni Baptiſtæ ad Jordanem.

7 In confirmationem aſſumpti noſtri alioversùm nos reflectamus, ac meditationem inſtituamus, qua ratione bina vice, quod nobis conſtat, viſibili ſpecie aperti ſunt cœli ſupra Chriſtum Dominum, videlicet, ad Jordanem, & in monte Thabor; at qui fuerunt ſelecti ſpectatores, facti participes beatiſſimæ hujus viſionis & aperturæ? ad Jordanem quidem ſolus Joannes Baptiſta, & nullus præterea. Eccur triginta elapſis annis accerſitur ille ex deſerto Judææ? cur ſolus admittitur ad ejuſmodi ſpectaculum nunquam priùs viſum vel auditum? *Zelum habuit Joannes, & ideo cælum vidit*. Oculis mortalium cæcutientibus ad lucernam, qualis ipſe erat, veritatis & Divinitatis Chriſti propalandæ zelo accenſus, digito illum monſtravit tanquam verum ſolem juſtitiæ pariter ad Jordanem: *Ecce Agnus Dei*. Præterea & in deſerto & in aula regis Herodis toto ſuo ſpiritu zelavit honorem Altiſſimi: *A diebus Joannis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur*, ait Chriſtus: & ille: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum*. In manu igitur habebat cœlum. Verùm in monte Thabor quoſnam inter omnes Heroes veteris teſtamenti ad hoc ſelegit ſpectaculum? Abraham, Jacob, David? nullum horum: *Ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias*; & hujus quidem zelum jam tetigimus: quanto verò zelo Moyſes pariter munitus & inſtructus fuerit, teſtantur quatuor lib. Exod. Levit. Num. & Deut. Quòd ſi, uti ſuo loco dicemus, veri zeli indicium & ſignum eſt, ut quis amore illius, quem diligit & defendere ſatagit, exponat ſe periculo; quoties Moyſes innumeris & quidem extremis ſe expoſuit periculis, præſertim quotidie comparendo coram Pharaone, & poſtea converſando cum Hebraiſmo, populo DEO rebelli & ingrato, ut injurias DEO illatas vindicaret? Verba illa in laudem ejus nota ſunt & celebria: *Meritò æſtimatus ſupra homines, ut in vultum ejus filii Iſrael non poſſent intendere*. Faciem habebat omninò lucidam & reſplendentem, adeò ut alium quaſi Deum repræſentaret. Sed notate, quo tempore idipſum contigerit: *Ignorabat, quod cornuta eſſet facies ſua* &c. Non prima, ſed ſecunda vice deſcendens de monte, ſplendente comparuit facie; & tamen prima etiam vice diuturna temporis mora cum Deo converſatus fuit. Verum eſt; at nondum defenderat & zelaverat læſum Dei honorem, puniendo idololatras: *Glorificantes ſe glorificat*. Igitur propter merita zeli ſui traoſcendentem illum Divini vultus ei communicavit honorem; & propter eandem cauſam ipſum accerſivit ad hanc viſionem & manifeſtationem ſuæ gloriæ, quando *reſplenduit facies ejus ſicut Sol*.

Matt. 11. 12.

Matt. 3. 2.

In monte Thabor Moyſi & Eliæ.

Exod. 34. 29.

Et tribus Apoſtolis Petro, Jacobo, & Joanni. Matt. 17. 1.

8 Obſervate ulteriùs, quinam præterea interfuerint huic viſioni: *Aſſumpſit Jeſus Petrum, Jacobum & Joannem*. Hos profectò à collegio Apoſtolico non ſine myſterio ſeparatos fuiſſe credo; quia nimirùm cœleſtis magiſter eos præ cæteris majori noverat effervescentes zelo. S. Petrus illum, eſto non ordinatum ſecundùm ſcientiam, oſtendit in horto, quando armatorum militium cohorti ſe oppoſuit, & Malcho præſecavit auriculam; ſed & zeloſiorem ſe exhibuit in pluribus aliis occaſionibus, cum Judæis præſertim in ipſum ſerocientibus intrepida voce reſpondit: *Oportet obedire Deo magis quam hominibus*. Ambo fratres Jacobus & Joannes evidens zeli dederunt teſtimonium; videntes namque amantiſſimo Magiſtro ſuo illatam à Samaritanis injuriam, qui ſpectantibus ipſis urbis portas præcluſerant, à Chriſto petebant: *Vis dicimus, ut ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos?* S. Jacobus omnium primus voluit ſeminare verbum Dei & promulgare Euangelium, ſimulque proſternere idololatriam; ideoque primus inter Apoſtolos Martyrii coronam recipere meruit: *Occidit Jacobum fratrem Joannis gladio. Videns autem, quia placeret Judæis*. S. Joannes à Deo dilectus, quia præ cæteris Deum diligebat, oportet dicamus, eum præ cæteris fuiſſe zeloſiorem, quia zelus menſuratur ab amore; quapropter quoties promeruit videre cœlum apertum, ut legitur in ſua Apocalypſi: *Zelum habuit Joannes, & ideò raptus eſt ad cælum*. At quia jam cœli aperti fecimus mentionem, vocem protomartyris Stephani, cum à perfidis Judæis lapidaretur, audiamus: *Ecce video cælos apertos, & Jeſum ſtantem a dextris virtutis Dei*. Ubi atteſtatur B. Petrus Damianus, S. Stephanum honorem Chriſti quæſiviſſe; idque probat hoc modo: *Vox liberior, & illorum cotibus exacuitur ſermo veritatis*. Acriter reprehendebat totam ſynagogam: *Dura cervice* &c. Quid mirum igitur, quòd ei reſerentur & aperiantur cœli: *Zelum habuit Stephanus, & ideo vidit cælos apertos*.

Act. 4. 19.

Act. 5. 29.

Luc. 9. 12.

Act. 12.

Petr. Dam. ſerm. 2. de S. Steph.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Variis declaratur exemplis, quàm gratus Deo fuerit zelus, ac munificentiſſimè ab eodem compenſatus.

THEMA.

Erit tam ipſi, quàm ſemini ejus pactum ſacerdotii ſempiternum, quia zelatus eſt pro Deo ſuo.
Num. 25. 13.

Quinam Deo gratiſſimi facti & remunerati fuerint propter zelum honoris Dei. Phinees.

1 CUm populus Iſraeliticus, faſcinatus præſtigiis mulierum, regionis Madian, ſpernendo & proculcando honorem & cultum Dei, provocaret in ſe divinæ iræ fulmina, Phinees, ut hanc injuriam Deo illatam vindicaret, ejuſque honorem ex parte reſarciret, in medium prodiit, & in conſpectu utriuſque populi, Iſraelitarum Madianitarumque: *Arrepto pugione, ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitem in lupanar, & perfodit ambos ſimul*. Eodem tempore advocavit Deus Moyſen, & dixit ei: *Phinees filius Eleazari, filii Aaron ſacerdotis, avertit iram meam à filiis Iſrael, quia zelo meo commotus eſt contra eos, ut non ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo: idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi, quam ſemini ejus pactum ſacerdotii ſempiternum, quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiavit ſcelus filiorum Iſrael*. Zelo Dei accenſus Phinees, temerarium interimendo principem, ſimul & ſemel brachium juſtiſſimæ iræ Divinæ continuit, tantumque fecit lucrum, ut exinde ipſe cum tota ſua proſapia promotus fuerit ad ſummum Sacerdotium. Hanc ponderabat hiſtoriam S. Ambroſius in Pſal. 118. cum ſcriberet: *Jacebant caſa viginti quatuor millia populorum, tendebat pœna in omnes, nec ullus finis exitii. Arripuit Siromaſtem Phinees, duos occidit interdicta ſibi conſuetudine copulatos, redemit omnes, indignationem Domini mitigavit, dedit victoriam, quibus negabat ſalutem. Quam ſalutaris eſt igitur Deo zelus!*

Ambr. in Pſ. 118. oct. 18.

Levitæ, qui juſſu Moyſis occiderunt idololatras.

2 Tanti Deus appretiatur zelum, ut Moyſes, cujus calamum dirigebat Spiritus Sanctus, manus Levitarum, quæ idololatras & cultores vituli gladio percuſſerant, ac proinde ardentiſſimi ſui zeli executrices fuerant, digniſſima phraſi deſcripſerit, loquens Levitis in hunc modum: *Conſecraſtis ma-*

Exod. 32. 29.

nus

Digitized by Google

nus veſtras hodie Domino, ut detur vobis benedictio. Ergonè manus Levitarum priùs conſecratæ non erant ſacra unctione? Annon Deo dedicatæ erant per ublationes, & ſacrificia, quæ continuò offerebant in tabernaculo? Annon per incenſum, thymiama, aliaq; odoramenta conſecrabantur? Conſecratæ erant; at Deus pluris illas æſtumavit, majoribuſque implevit benedictionibus, quando in teſtimonium ſui zeli profuſo madebant ſanguine: *Quaſi diceret* (ſubdit Joan. Euſebius) *Eodem, quem effudiſtis, ſanguine, vos Sacerdotes conſecratos, & inunctos exiſtimate.*

Jo. Euſeb.

Elias Propheta.

3 Elias Propheta non ſolùm cœlo, ut clauſum maneret, imperavit, volens hac pœna zelare honorem Dei à populo proculcatum; ſed inſuper oſtendit verbum ſuum ardere ignis inſtar, & faculæ: *Subitò anhelat terra, ſiccatur, ſitiunt amnes, fontes areſcunt, omnis humor ima petit, ſupera deſerit; aer fervet, ſerenitas torquet, tranquillitas pœna eſt, æſtuant noctes, dies areſcunt, ſata torrentur, arbuſta ægrotant*. D. Chryſoſtomi verba ſunt.

Chryſ. h. 2. de Elia.

Eccl. 48. 1.

Ecce, quanta eſt potentia unius Dei famuli zelo ardentis, dum integras provincias verbo oris ſui incendit: *Verba ejus quaſi ignis, & quaſi facula ardens*, ait Eccleſiaſticus. Sed quando Elias rurſum placatus, & inductus fuit, ut cœlum reſeraret, & campis, agriſque fertilitatem redderet? Poſtquam ſacrilegum cultum Baal deſtruxit, ejuſque Prophetas internecioni dedit, tunc primùm præcepit elementis, ut eſſent propitia, debitumq; terræ reddèrent fructum: *Quam ſalutaris eſt igitur Dei zelus!*

4 Non procul à monte Horeb populus ille ingratus, & rebellis pœnas promeritas juſtitiæ Divinæ vindicativæ luere debebat: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam*. Libenter cauſam ſcirem, cur Deus ſervo ſuo hanc obtulerit promiſſionem? Reſpondetur, ne Deum cogeret ad remiſſionem, & indulgentiam; etenim, quia promotus erat ad regimen majoris populi, juxta politicam humanam parùm curandum videbatur exterminiũ Jodaiſmi; at Moyſen, in cujus pectore ardebat verus Dei amor, & per conſequens verus zelus, obſervate, quomodo lucratus fuerit, induxeritque Deum ad veniam, & indulgentiam. Proponebat Deo hoc argumentum: *Moyſes autem orabat ad Dominum Deum ſuum, dicens: Cur Domine iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de terra Ægypti in fortitudine magna, & in manu robuſta? Ne quæſo dicant Ægyptii: callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret è terra: quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui*. Tantum fecit, tantum dixit, ut tandem pro populo impetraverit remiſſionem, & veniam: *Placatuſque eſt Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adverſus populum ſuum.*

Cui, amabo, acceptum referri debet hoc reſcriptum ita propitium, & favorabile? Zelo divinæ gloriæ, quem Moyſes Deo ſummè indignato oppoſuerat, ei inſinuando, quòd niſi populo ſuo remitteret offenſam, & delicti pœnam, Ægyptii peſſimè de eo locuturi eſſent: *Ne quæſo dicant Ægyptii, &c. Ardentiſſima oratio Moyſis* (ait Lippomanus) *fideliſſimi in populum jam ſuum, & Dei, plena mirum fidei, & ſinceritatis, & ad gloriam Dei, quam unicè zelabat: piis hominibus nihil gravius, & intolerabilius, quam blaſphemia in Deum, & contemptus.* Verùm, ſi Moyſes jam impetraverat veniam, cur præcepit, cruentam adeò fieri ſtragem in pœnam illorum ſacrilegorum? Huic difficultati latè reſpondet D. Gregorius Magnus in ſuis Moralibus, nimirùm, quòd quando Deus in ſignatura ſua montis Sinai ſubſignaverat, & ſtatuerat populo hanc præſtare gratiam, jam ſciebat zelum, quo ſervus ſuus Moyſes offenſam & injuriam Deo illatam vindicaturus eſſet; ac propterea ex illo zelo Hebræi ſalutem, ſalvationemque ſuam argumentari, & colligere deberent.

Lippom. ib.

S. Greg. l. 20. mor. c. 8.

5 Perſonis etiam privatis plurimùm quoq; profuit, quòd in favorem Dei fuerint zeloſæ, quamvis nonnunquam aliundè rex fuerint, & deliquerint. Jehu parentibus infimæ, viliſque conditionis ortus erat, & ex infimo ſtatu evectus fuit, & exaltatus ad regale ſolium, ubi tamen ingratus fuit benefactori ſuo; nihilominùs ut benè obſervat Sanctus Bonaventura: *Quamvis Jehu Rex Iſrael ſimpliciter fuerit malus, tamen multum commendatur, eo quod ſemen domus Achab delevit, & Prophetas Baal occidens, ædes ipſius Baal deſtruxit*, 4. Reg. 10.

Jehu. 4. Reg. 10.

S. Bonav. in Bibl. paup. c. 31.

Heli.

Unuſquiſque ſibi perſuadebit, quòd ſicut ſummus ſacerdos Heli mala & infelici obiit morte corporis, talis etiam fuerit ſubſecuta mors animæ, eò quòd in negotio magni momenti, & emolumenti, quale erat bona filiorum educatio, ſummè negligens, & culpabilis extiterit; ſiquidem filii ejus ſcandaloſi erant, ſacrilegi, inſolentes, immodeſti, ac diſſoluti in cultu tabernaculi, *quia detrahebant homines à ſacrificio Domini*: Hiſce tamen non obſtantibus, quamvis Deus ipſi Heli domus ſuæ exterminium prædixerit, ac minatus fuerit in pœnam ſuæ negligentiæ maximè culpabilis, graves nihilominùs exiſtimant authores, eum ſalvatum eſſe merito zeli, quem oſtendit, audiens captam eſſe arcam Domini; excepta namque relatione, copias militares Iſraeliticas eſſe diſſipatas, profligatum totum exercitum, interemptos quoque filios, nihil prorſus commotus fuit, ſed infauſta hæc forti, & conſtanti pertulit animo: aſt quando audivit, Sacroſanctum Theſaurum deveniſſe in poteſtatem Philiſthæorum, zelo honoris Dei proculcati commotus: *Cecidit de ſella retrorſum, & expiravit.* Audiamus Dionyſium Carthuſianum: *Audita arcæ captione, ex nimio mœrore cecidit mortuus, cum tamen filiorum ſuorum occiſione audita, manſerit ſedens*. Et paulò poſt: *Unde videtur in eo affectus gratiæ, & zelus Dei pro tunc prævaluiſſe affectui naturæ, amorique ſobolis*. Idem notat & obſervat Abulenſis, aſſerens: *Cum audivit arcam captam, elanguit cor ejus, & non remanſit in eo ſpiritus, atque totus velut palpitans defecit. Ideo nemini dubitandum eſt circa ſtatum Heli; nam iſtud deſiderium, & zelus maximus, religioſus, qui cum charitate erat, eo quod propter Deum erat, liberare poſſet illum ab omni crimine, quia charitas operit multitudinem peccatorum*. Suppoſita veritate hujus opiniunis, replicare poſſumus: *Quam ſalutaris eſt igitur Dei zelus!*

1. Reg. 2. 17.

Dion. Carth. art. 7.

art. 9.

Abul. ib.

6 Adeò Deo gratus, & acceptus, nobis verò utilis, & proficuus eſt zelus, ut iracundia, & indignatio, ubi alias nos efficeret reos in tribunali divinæ juſtitiæ, ſi tranſeat in zelum, gratiam & gloriam apud Deum nobis conciliet. Exodi cap. 34. legimus, Deum Moyſi ſecunda vice tabulas legis conſignaturum, hæc dixiſſe verba: *Et ſcribam ſuper eas verba, quæ habuerunt tabulæ, quas fregiſti*. Quia primis tabulis digito Dei, per quem intelligitur Spiritus Sanctus, lex inſcripta, & inciſa erat, & illas Moyſes ad radicem montis ruperat, & confregerat; quis non crediàiſſet Deum adeò offenſum, ut in pœnam non extradidiſſet ſecundas? Imò quod me in admirationem rapit, illud eſt; etenim novimus, quòd Deus Moyſen deſuper reprehenderit, non tamen affectum, & amorem erga illum diminuerit; multò minùs omninò depoſuerit; imò ſpecialem ei poſteà adhuc præſtitit gratiam, ad quam jamdudum anhelaverat, quòd nimirùm potuerit videre divinam eſſentiam, eſto *per modum tranſeuntis*: & quæ horum cauſa? Reſponſum in promptu eſt, ex quodam expoſitore depromptum: *Poterat quidem Dominus dicere Moyſi, ut arriperet duas tabulas inſtar priorum, nec mentionem facere de illorum fractione à Moyſe; id tamen tacere noluit. Quare? Noluit, quia illarum fractionis cauſam ſibi fuiſſe acceptam inſinuare voluit, adeoq; acceptam, ut ob illius amorem beneficium legis iterato daturum ſe implicite dixerit. Ubi hoc implicite dixit? Hic, cum ſcilicet fractionis tabularum meminit; ac ſi dixiſſet: Quoniam amore mei iratus es, ob quam iram tabulas confregiſti, igitur hujus à te fractionis merito legem iterum dare nolo; fractio enim illa hoc beneficium meruit, quandoquidem cauſa mei facta eſt. Sicut ergo amore mei tabulas confregiſti, ita amore tui, o Moyſes, tabulas reficiam, & ſcribam. Ergo quam ſalutaris eſt Dei zelus*; cum fuerit cauſa, quòd divinam legem in tabulis illis habeamus impreſſam ad perpetuam memoriam!

Zelus Deo gratus & nobis utilis eſt.

Exod. 34. 1.

Clarè patet in Moyſe tabulas legis frangente.

Porret.

7 Neſcio, utrùm aliquando mente ponderaveritis terribilia verba illa, quæ Salvator noſter protulit de ira, dicens: *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio*. Sed quo modo pluribus in locis Sacræ Scripturæ Spiritus Sanctus iratum, & indignatum nobis exhibet Deum, & frequenter etiam ſuos Sanctos? Reſpondeo cum Alberto Magno in hunc locum: *Eſt ira per zelum, & eſt ira per vitium. Ira per zelum eſt conturba-*

In Deo & ſanctis reperitur laudabilis ira.

Matt. 5. 22.

Alb. M. ib.

Digitized by Google

batio, & commotio animi contra vitium, quod videt in perſona impedire juſtitiam Dei; & hæc ira eſt mater diſciplinæ: & hæc eſt, quæ reperitur in Sanctis; in Deo eſt zelus. Idem Dei Filius dixit: *Qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis*; & tamen ſanctus Job, quem Deus toti mundo exhibuit tanquam ſpeculum patientiæ, ſolidæque virtutis, uxorem ſuam nuncupavit ſtultam; idque advertenter, uti deducitur ex lectione 70. Interpret. *Reſpiciens in illam, dixit: Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es*. Audiamus D. Chryſoſtomum: *Cum ea verba ſtomachum Iobo moviſſent (id quod ſuperiora mala facere minimè potuerant) pleno iracundia vultu, trucique reſpectu ad uxorem convertitur*. Ubi igitur eſt invicta ejus patientia, & manſuetudo? *In ſilentio, & ſpe erit fortitudo mea*; ait Sapiens. Optimè dubium hoc ſolvit Lyranus, dicens: *Quamvis afflictiones proprias patienter ſuſtinuerit, tamen injurias Dei abſque reprehenſione ſuſtinere non potuit*. Uxor Job maritum ſuum ad imitationem ſui & exemplum pelliciebat, provocabatque ad maledicendum, & blaſphemandum Deum: ira ex propria procedens paſſione nullius eſt nec meriti, nec virtutis, ſed vitium eſt, & pœnam ſibi cudit; verùm ſi aſſumatur, & tranſeat in zelum, quo propugnamus, defendimus, & zelamus honorem Dei læſum, mirum in modum Deo placet, eumque compenſat, & remunerat.

Job 2.10. Chryſ. hom. de Job.

8 Memoratu digna eſt ſeveriſſima, & inaudita pœna illa, qua David mulctavit Ammonitas, 2. Reg. 12. *Congregavit itaque David omnem populum, & profectus eſt adverſum Rabbath; cumque dimicaſſet, cœpit eam, &c. Populum quoque ejus adducens ſerravit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta, diviſitque cultris, & traduxit in typo laterum: ſic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon*. Quis unquam in hiſtoriis ullis tam atrocem legit pœnam? Et tamen ab eo imperata, & ordinata fuit, qui dixit: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus*. Propter vanam populi numerationem Deus aliàs punivit ſervum ſuum; at propter hanc ſtragem, quæ omninò crudelis, & inhumana videtur, ne quidem verbo, quod ſcimus, ipſum reprehendit. Ecce qoid non operatur zelus, quando eſt ordinatus ſecundùm ſcientiam: *Quam ſalutaris eſt Dei zelus!* Ammonitæ idololatræ erant, & veri Dei inimici, præterea poteſt eſſe, quòd ex mala ſuſpicione legatos regis David vilipenderint, ſpreverint, & malè tractaverint; quia ergo, & jus gentium violaverant, & veri Dei hoſtes erant; tametſi David zelo Dei accenſus exceſſerit in caſtigandis, & puniendis illis, non propterea tamen Deus offenſus fuit, ſed vindictam approbavit: *Quam ſalutaris eſt igitur Dei zelus!*

David juſto zelo accenſus, inaudita pœna mulctavit Ammonitas. 2. Reg. 12. 30.

9 Optimè Deus noverat regimen Saulis non habiturum ſucceſſum fœlicem in regno; cur igitur ipſum contra voluntatem ſuam promovere, eidemque principatum conferre voluit? Fortè, quia erat ex tribu digniori, & nobiliori? Non propterea, quia de minima erat tribu Beniamin. Fortè, quia altioris erat ſtaturæ? Minimè, quia Samoel propterea rejecerat Eliab. Fortaſſis, quia aſinos ruri paſcebat, & regebat? Multò minùs. Si verum eſt id, quod fingunt Hebræi, voluit Deus remunerare zelum, quem cum hoc ſuo temporali lucro in favorem, & honorem ejus demonſtravit illa occaſione, qua in cruento illo conflictu capta fuit arca à Philiſtæis; videns enim Saul, quòd Goliath arcam involaverat, ac tabulas legis inde rapuerat, à tergo ipſum invaſit, & aggreſſus eſt, utpotè aliis vicinior, tabulaſque manibus ejus eripuit, & in Silo reportavit, ut ibi cuſtodirentur: Saulem inſuper primum fuiſſe referunt, qui ſummo Sacerdoti Heli ſucceſſum prælii nunciavit. Hoc igitur tanquam verò ſuppoſito, erui exindè licet, quòd Deus hunc ipſius zelum remunerare voluerit.

Deus remuneravit zelū Saulis conferendo illi regnum.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Adhuc diſcutitur, & dilatatur materia præcedentis diſcurſus.

THEMA.

Recordati ſunt diſcipuli ejus, quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me. Joan. 2. v. 17.

1 IN toto illo decurſu 33. annorum, quos in præſenti mundo pientiſſimus Redemptor noſter (in cujus laudem turbæ acclamantes, dicebant: *Benè omnia fecit*) ſibi delegit, quodnam aſſumpſit ſibi ſignum, quo coram Judæis atteſtaretur ſuam Divinitatem? Illud invenimus Joannis cap. 2. Non quidem fuit miraculum illud, quando in nuptiis convertit aquam in vinum, quia tunc *manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli ejus*: ſed quando apprehendit flagellom (utpotè inſtrumentum deputatum aliàs pro hominibus vilis, ac ſervilis conditionis) & diſturbare cœpit prophanatores templi, uſurariorum ſubvertendo menſas, ejiciendo columbas, abigendo oves & boves, cædendo Levitas, & Sacerdotes, reprehendendo Principes: *Omnes ejecit de templo: Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*. Et quia nondum ſe manifeſtaverat, & verbi prædicatione, & miraculorum oſtenſione, veluti poſteà fecit, hinc non ſolum diſcipuli, ſed omnes, quotquot aderant, tantæ rei novitate, tantaqoe authoritate facti, quam demonſtrabat, ſtabant attoniti, & obſtupeſcebant, neſcientes quid dicerent; tandem attonitis Judæis in mentem venit hæc cogitatio: poteſt eſſe, quòd adſit nobis promiſſus Meſſias; quare ipſum interrogarunt: *Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?* Aſt diſcipuli, *recordati ſunt, quia ſcriptum eſt: Zelum domus tua comedit me*; quaſi dicere voluiſſent: quia zelavit honorem, & reſpectum domui Patris ſui debitum, evidens dedit ſignum, quòd ſit filius ejus; cum enim oraculum Prophetæ adimpletum ſit in hac actione, de nullo alio, quam de ipſo, Pſalmiſta hoc prædicere potuit.

Chriſtus per zelum quo defendit honorem Patris ſui, oſtendit ſe eſſe filium Dei.

2 Sub initium igitur manifeſtationis ſuæ, & in ætate 30. annorum conſtitutus, cenſuit neceſſarium eſſe, ut ſe tanquam Filium Dei omnibus manifeſtaret, zelando, & vindicando læſum honorem Patris ſui. Ubi noto, & obſervo, idem prorsùs ab ipſo factum eſſe circa finem vitæ ſuæ, dum quatuor diebus ante crucifixionem ſuam, eodem armatus zelo, ſecunda vice ex templo projecit prophanatores; quaſi hæc virtus judicio Chriſti, qui *ſpirituum ponderator eſt*, ſit dignior, magiſque competat, cohæreatque Divinitati; etenim quia de cœlo deſcendit in terram, ut faciat voluntatem Patris ſui, cognovit, actum hunc zelandi gloriam ejus unum eſſe ex gratiſſimis ſacrificiis, quod æterno ſuo Patri offerre poſſet. Et quia ultima hac vice Judæi ipſum cum triumpho exceperant, acclamantes ei: *Benedictus qui venit in nomine Domini, Oſanna filio David*; voluit opere ipſo oſtendere, talem ſe eſſe, quali applaoſiſſent, zelando reſpectum, & venerationem domui ſuæ debitam. Quando prima vice flagello expulit prophanatores, innoteſcere cœpit prodigioſis, & ſtupendis miraculis, plurium credentium ſequela, ac populi veneratione; ſecunda verò vice manifeſtatus fuit complemento redemptionis: *Nunc clarificatus eſt filius hominis*.

Continuatio ejuſdem argumenti.

3 Diſcurſu præcedenti egimus de heroica illa actione Phinees, at omiſimus, quod de eodem ſcribit Philo Hebræus, exponens ſimul, quanto honore, ac remuneratione compenſentur à Deo zelantes gloriam ejus: *Cum luſtrato exercitu quæreret Moyſes, quo honore Phinees proſequeretur, antevenit Deus ſuo oraculo, imprimiſque magno affecit honore pacis, quod nulli unquam mortalium affatim præbuit; deinde perpetui dignitate ſacerdotis condecoravit*. Hæc tamen author hic ſcribit ſine præjudicio Dei. Sanctus Marcus Euangeliſta zeloſiſſimus fuit in promovenda fide Chriſtiana per Ægyptum, in evertendis idololatrarum fanis & templis, in extirpandis ſuperſtitionibus, in reſpondendo & re-

Quanto honore & præmio recompenſet Deus zelantes gloriam ejus. Phil. Hebr. in Cat. Græc.

Surius.

Digitized by Google

& reſiſtendo impiis tyrannis: quamobrem compenſationis loco eundem recepit honorem: *Dominus Ieſus Chriſtus ad eum venit, & ei dixit: Pax tibi Marce Evangeliſta meus*. Sed non immeritò Dominus Deus impertivit ipſi Phinees oſculum pacis, ſeu pacem fœderis ſui, quia actu illo heroico Divinam juſtitiam populo jamjam exterminando offenſam reconciliavit; unde Abulenſis in hunc textum Numer. ſcribit: *Non fuit Phinees commotus contra omnes Iſraelitas, quia ſolum fuit perſecutus Zambri ad mortem. Quia tamen diſplicuit ei facinus iſtud, in quantum contra Deum erat, non ſolum contra iſtum movebatur, ſed contra omnes peccatores*, &c. Et poſt pauca: *Et dicit Deus: Ne ipſe delerem in zelo meo, id eſt, ego habebam deſiderium vindicandi offenſam irrogatam, & vindicaſſem eam; quia tamen Phinees zelavit loco mei, ego non vindicabo*. Ecce fructus zeli hujus redundantes in univerſalem populi ſalutem, ſuique exaltationem, non in terra duntaxat, ſed etiam in cœlo.

Num. 25. Abulenſis, q. 7. ibid.

Exemplum Eliæ iterum adducitur.

4 Multas in diſcurſibus præmiſſis inſtituimus conſiderationes in laudem S. Eliæ Prophetæ; at non diximus, Deum illi communicaſſe prærogativam aliquam, quæ ſibi propria eſt: *Spiritus eſt Deus*. 3. Reg. 18. legimus, quòd Abdias Propheta præfectus aulæ regis Achab dixerit Eliæ: *Cum receſſero à te, Spiritus Domini aſportabit te in locum, quem ego ignoro*. Conſideratione inſuper dignum eſt, Prophetam Eliam habuiſſe authoritatem, & imperium in elementa; etenim aliquando imperavit igni, ut è cœlo deſcenderet, & devoraret milites miſſos ad ipſum capiendum; quo caſu, uti benè notat Theodoretus, non oſtendit ſe vindicativum, ſed divinæ duntaxat voluntatis, à qua directè dependebat, executorem: *Quidam Prophetam accuſant crudelitatis, quòd duos quinquagenarios cum ſubjectis igni cœleſti tradiderit. At qui Prophetam accuſant, adverſus Deum Propheta, linguam movent; ipſe enim immiſit ignem: eſt enim ſcire æquitatem providentiæ Divinæ, & quod juſtè punit peccatores, & beneficio afficit ſuos cultores*.

3. Reg. 18. 12.

Theod. qu. 4. in lib. 4. Reg.

Zelus S. Catharinæ Virginis, & Martyris.

5 S. Catharina virgo Alexandrina ſexus ſui debilitate ſuperiorem ſe exhibuit; advertens namque, divinas leges vilipendi, & contemni, Dei ſuique cœleſtis Sponſi honorem proculcari, obmuteſcentibus cæteris, tanquam canibus mutis non valentibus latrare, ipſa inaudita animi generoſitate in conſpectum Maximini Imperatoris, qui urbem Alexandrinam in macellum Chriſtianorum converterat, prodit, & prorsùs imperterrita impiam ſuam ei objicit crudelitatem, quam injuſtiſſimè in Chriſtianos exercebat: ſapientiſſimis prætereà rationibus Chriſti fidem ad ſalutem neceſſariã eſſe oſtendit, minaturque ei æterna ſupplicia, niſi ſaluti ſuæ conſulens, Chriſti fidem amplecteretur. At ille obſtinatior diriſſima parari tormenta, & tandem eam ſecuri percuti imperat, exiſtimans hac via ejus extinguere fidem, memoriam, & honorem. At Deus mirabilis, & glorioſus in Sanctis ſuis, ad exemplum S. Pauli eam honorare voluit; nam ex corpore ſecuri percuſſo ſanguis cum lacte profluxit, & corpus virginis in monte Sinai, in quo Moyſes tanto ardore honorem Dei zelaverat, ab Angelis collocatum fuit. Sed quia jam fecimus mentionem S. Catharinæ martyris, non omittamus admirari zelum S. Catharinæ Virginis Senenſis: ſanè vix ei parem aut ſimilem in apparitionibus, viſionibus, revelationibus, ac ſimilibus, aut cum qua cœleſtis Sponſus tantam habuerit familiaritatem, reperietis: *Fecit conformem imaginis ſuæ*, impertivit ei quinque vulnerum cicatrices: neſcio profectò, num majorem quis poſſet attingere perfectionem, gratiam, Deique amicitiam. Tempore illo, quo Eccleſia in ſummis conſtituta erat calamitatibus, ſancto referta zelo, prolixa in ſe ſuſcepit itinera, magnique momenti negotia; quæ adeò fœliciter expedivit, ut plurima mala, quæ & ſedi Apoſtolicæ, & aliis animabus imminebant, amoverit, & impediverit. In quadam Epiſtola relata in ejus vita legimus hæc verba: *Hoc tuum officium, & obſequium adeò Deo placet* (loquitur de ferventi & ſancto ejus zelo) *ut nulla lingua id exprimere valeat*. Plura in ejus vita.

Item S. Catharinæ Senenſis.

Lib. 2. c. 16.

6 Quis religionem cultumque veri Dei à ferociſſimis perſecutoribus conculcatum erexit, & reparavit, niſi zelus Mathathiæ ſummi ſacerdotis, & filiorum ejus? 1. Mach. 2. *Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Iuda, & in Ieruſalem: & dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus ſum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis ſanctæ, & ſedere illic, cum datur in manibus inimicorum? Sancta in manu extraneorum facta ſunt; templum ejus ſicut homo ignobilis: vaſa gloriæ ejus captiva abducta ſunt; trucidati ſunt ſenes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum. Quæ gens non hæreditavit regnum ejus, & non obtinuit ſpolia ejus? Quæ erat libera, facta eſt ancilla. Et ecce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, & coinquinaverunt eam gentes. Quo ergo nobis adhuc vivere? Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt ſe ciliciis, & planxerunt valdè*. Quis non admirabitur zeli hujus fervorem? Cumque Hebræi à tyrannide Antiochi cogerentur ad ſacrificandum idolis in Modin, & multitudo magna illuc iret, *Mathathias, & filii ejus conſtanter ſteterunt*. Admonebatur ille à miniſtro iſtius ſacrilegi tyranni, ut primus obediret, cæteriſque exemplum daret, utpote primas Reipublicæ; ſic enim ſibi ſuiſque conſuleret, ab Antiocho evehendus ad ſublimes honorum gradus: verùm *reſpondit Mathathias, & dixit magna voce: Etſi omnes gentes Regi Antiocho obediunt, ego & filii mei, & fratres mei obediemus legi patrum noſtrorum: non audiemus verba regis Antiochi, nec ſacrificabimus tranſgredientes legis noſtræ mandata, ut eamus altera via*. Porrò ut Mathathias zelum ſuum, quem hactenùs verbis declaraverat, opere etiam ipſo exhiberet, permiſit Deus caſum illum, qui ſequitur: *Et ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Iudæus in omnium oculis ſacrificare idolis ſuper aram in civitate Modin, ſecundum juſſum Regis. Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecundum judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram; ſed & virum, quem Rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare, occidit in ipſo tempore*. Aſt unum hìc occurrit quæſtione dignum; annon hic vir intimus amicus Antiochi, eique familiariſſimus, totum nervum exercitus, totamque habebat authoritatem continendi in fræno omnes Hebræos? annon inſuper ille idem erat, qui antea ipſi promiſerat, & dixerat: *Accede prior, & fac juſſum Regis, ſicut fecerunt omnes gentes, & viri Iuda, & qui remanſerunt in Ieruſalem; & eris tu, & filii tui inter amicos Regis; & amplificatus auro, & argento, & muneribus multis?* Ita eſt; aſt qui amat, omnia ſpernit; non timet pericula amore illius, pro quo eſt zeloſus: *Aram deſtruxit, & zelatus eſt legem, ſicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis qui zelum habet legis ſtatuens teſtamentum, exeat poſt me*. Quantam Deus raptus hoc ferventiſſimo zelo, ipſis Machabæis poſt plurimos annos conceſſerit proſperitatem ac benedictionem, peramplum uterque hujus hiſtoriæ liber ſuppeditabit teſtimonium.

Summis laudibus extollitur zelus Mathathiæ, & filiorum ejus. 1. Machab. 2. 6.

7 Perlegite cap. 3. lib. Judicum, & vix à planctu vos continebitis, revocantes in mentem oppreſſiones, & calamitates, quas populus Iſraeliticus paſſus fuit à tyrannide gentilium. At qua via reſpirarunt, & evaſerunt? per zelum Aod: *Clamaverunt ad Dominum, qui ſuſcitavit eis Salvatorem vocabulo Aod*. Hic, ut obtulit tributa cum nonnullis aliis ipſi Eglon Regi Moab, ſimulans ſe habere aliqua magni momenti, quæ regi communicaret, petiit ſolus audiri à Rege: quod cum obtinuiſſet: *Tulit ſicam de dextro femore ſuo, infixitque eam in ventrem ejus tam validè, ut capulus ſequeretur ferrum in vulnere*. Ecce zelus hujus Aod non ſolùm Hebræos eripuit è catenis duræ ſervitutis, ſed iiſdem vinxit inimicos: *Tradidit Dominus inimicos noſtros Moabitas in manus noſtras*.

Zelus Aod liberavit Iſraelitas à tyrannide gentilium. Jud. c. 3. 15.

8 Quantum emolumentum, quantamque Eccleſiæ contulerit gloriam zelus S. Ambroſii, ſatis teſtantur annales Eccleſiaſtici, dum referunt intrepidum illius animum, animique generoſitatem, qua reſtitit Juſtinæ Imperatrici Arrianæ, Valentiniano, Maximo, Theodoſio, & pluribus aliis Magnatibus, Eccleſiam aut quoad immunitatem, vel quoad fidem Catholicam,

Extollitur zelus S. Ambroſii.

Digitized by Google

vel quoad bonorum morum integritatem oppugnantibus. Quid dicam de Chryſoſtomis, Baſiliis, & quamplurimis aliis, qui ipſos etiam Imperatores ab iniquis ſuis deterruerunt decretis; hos omnes, quia zeloſi pro honore & gloria Dei ſteterunt, in ſua humilitate Deus magnificavit & exaltavit? Quantùm etiam in tertiis honoraverit S. Thereſiam, cunctis notum eſt; quamvis enim illam non inſigniverit quinque ſtigmatibus, voluit tamen, Angelo ignito jaculo tranſverberante præcordia, cordi ejus ſeraphicum imprimere amorem, idque in præmium, quòd ardenti zelo zelaſſet Sponſi ſui cœleſtis honorem. Audiamus Maſcardi in laudem ejus eleganter perorantem: Et de quo loquimur, mentionem facientes reformationis Religionum, converſionis gentium, exturpationis hæreſium, propagationis fidei? Fortè de Romano quodam Pontifice, cui gregis periclitantis cura commiſſa eſt? fortaſſis de aliquo Apoſtolo Eccleſiæ Dei fulcro? fortaſſis de principe quodam, qui ex debito juſtitiæ ſubditorum utilitati proſpicere tenetur? Nequaquam, ſed de virgine mendica, ſexu infirma, corpore fragili, viribus imbecilli, ſine authoritate, ſine auxilio, multorum contemptui ac vilipendio, cunctorum perſecutionibus expoſita; at quæ animo plena virili, ſexui confert nobilitatem, corpori vigorem, vires addit animo, authoritatem ſibi conciliat, inutilia reddit auxilia, vilipendium honorat, perſecutiones ridet & confundit. Hucuſque Orator ille, quibus diſertè dilucidat hujus Sanctæ zelum, quo ſuffragante ad priſtinum ſuum rediit vigorem Religio Carmelitana cum non exigua gloria & lucro Eccleſiæ, in cujus diademate ditiſſimæ ac inæſtimabilis inſtar gemmæ illa reſplendet.

Et S. Thereſiæ.

DISCVRSVS V.

ARGUMENTUM.

Zelus ſuam habet radicem infixam amori Dei, & iſte vel maximè zelotem conſtituit, ac defenſorem honoris Dei.

THEMA.

Dominus DEVS tuus zelotes. Exod. 20. verſ. 5.

1 SAcri interpretes rationem, ob quam Deus nominetur Zelotes, reddunt, quia nimirùm tenerrimè amat animas noſtras, & à nobis viciſſim totum exigit amorem (*Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis*) Zelotypus eſt, non vult, ut loco ejus ullum alium diligamus; non permittit, ut alteri cuidam cordis noſtri impendamus affectum: *Dicitur zelotes, id eſt, zelum tenens* (Toſtati expoſitio eſt) *Zelus autem eſt amor privatus, nolens habere conſortium in amato: & ſic viri dicuntur habere zelum de uxoribus ſuis, quia volunt quod uxores ſuæ ſolos illos ament; ſic etiam DEVS volebat, quod Iudæi eum ſolum colerent, & eum ut Deum cognoſcerent, & quando alius coleretur ut Deus, vel cognoſceretur ut Deus, dolebat, tanquam ſi videat uxorem ſuam amantem alium virum.*

Deus vocatur zelotes ob amorem quo nos proſequitur.

Abul. ib. qu. 4.

2 Examinandum nobis eſt, radicem veri zeli erga Deum derivari ab amore in eum: qui zelat, amat: zelus quo Deus vult amari à nobis, unicus amoris ſui partus eſt. Audiamus doctrinam Sancti Antonini: *Cauſatur autem, ſeu producitur zelus ab amore intenſo, ut effectus ejus: quod oſtenditur auctoritate, ratione & diſtinctione; auctoritate quidem, ut B. Dionyſii dicentis 4. cap. de Divin. Nomin. Quod Deus appellatur Zelotes, juxta illud Exod. 20. Ego ſum Dominus DEVS tuus fortis zelotes, propter multum amorem quem habet ad exiſtentia, & maxime ad ea, in quibus poſuit & impreſſit imaginem ſuam, ſicut ad angelum & hominem. Ratione vero idem probatur ſic: Quanto virtus aliqua intenſius tendit in alia, tanto fortius repellit omne contrarium & repugnans. Cum ergo zelus proveniat ex intenſione amoris, ut patet, ad zelum pertinere videtur, quod aliquis non patiatur conſortium, vel amorem contrarium in amato, ipſum refutans quantum poteſt. Tertio probatur idem inductivè; nam dicitur quis zelare pro DEO, & pro amico; & pro DEO dicitur quis zelare, quando ea quæ ſunt contra honorem & voluntatem DEI, repellere ſecundum poſſe conatur; ſicut legitur de Elia 3. Reg. 20. Zelo zelatus ſum pro Domino Deo &c. & Num. 25. de Phinees dicit Dominus: Avertit Phinees iram meam à filiis Iſrael, quia zelo meo ſuccenſus, id eſt, magno ardore honoris mei ſuccenſus, motus eſt contra eos, ſcilicet virum Iſraelitam & mulierem Madianitidem, interficiens eos coeuntes ſimul. Pro amico zelare, quando aliqua quæ fiunt, vel dicuntur contra bonum amici, homo repellere ſtudet.* Quotidiana docet experientia, quòd veri & fideles amici, qui arctiſſimo ſolidæ honeſtæque benevolentiæ nexu conjuncti ſunt, cum audiunt unum ex amicis ſuis vel verbo, aut opere lædi & malè tractari, indignentur, accendantur ira, læſi amici honorem ac reputationem defendere, injurias, ſi quas recepit, retorquere, ac imminentia quævis damna avertere & impedire ſatagant: quòd ſi tantum amor erga amicum in zelando ferventer bonum ejus præſtare valeat, quantò convenientius quis ſe demonſtraret ferventem & anxium, advertens DEUM offenſum & læſum?

Verus zelus erga Deum derivatur ab amore in eum.
S. Antonin. 1.4.tit.2.§.6.

3 Dionyſius Carthuſianus ad propoſitum noſtrum hiſtoriam de Phinees exponit in ſenſu morali, aſſerens: *Per Phineem, qui illum perfodit, expreſſi ſunt viri virtutum, qui zelo Dei accenſi ſunt, qui etſi propriam, non tamen Creatoris injuriam pati queunt.* Et paulò poſt; *Docemur ex ſententia Omnipotentis ſuper factum illud Phinees magnificè commendantis ac multipliciter remunerantis, quàm acceptus ſit DEO verus juſtitiæ zelus, qui diſcretione conditur, ut immolatio Dei, ſeu zelus divini honoris; quo zelo renititur homo pro viribus ſuis omni peccato, & DEVM ab univerſis cupit & ſatagit honorari.* Audite, quibus coloribus Alvarez eximius vitæ ſpiritualis magiſter depingat hanc virtutem: *Zelus eſt intenſus juſti veri amatoris affectus, quo diligentiſſimè quærit honorem DEI, proximorumque ſalutem; & quicquid his duobus opponitur, fortiter conſtanterque repellit.*

Hiſtoria Phinees exponitur in ſenſu morali.
Dion. Carth. in c. 25. Num.

Alvar. l. 1. p. 2. c. 1. § 3.
Zelus eſt partus amoris.

4 Sanctus Bernardinus docet quoque, zelum eſſe amoris partum, cum ſcribit: *Inflammatus affectus eſt zelus conſtantiſſimus. Eſt enim zelus amor excandeſcens atque iraſcens contra ea, quæ ſunt contraria ſuo amato, vel ſuo amori. Cum enim duplex ſit amor, ſcilicet Dei & proximi, atque in his duobus mandatis tota lex pendeat, ſicut dicitur Matth. 22. hinc eſt, quod in quolibet inflammato affectu debet eſſe duplex zelus: primus honoris & gloriæ DEI, ſecundus ſalutis proximorum. Primus zelus eſt honoris DEI, quo mens ſanctè iraſcitur, & excandeſcit, quod DEVS non cognoſcitur, non diligitur, non timetur, non debitis officiis, nec ſervitiis honoratur.* Quando quis ſyncero corde amat aliquam perſonam dignam & virtute præditam, ſufferre non poteſt, ut illa malè tractetur, e.c. inhonoretur, vilipendatur, aut quodcunque aliud patiatur malum; ſed optaret, ut omnes illam certatim venerarentur, & cuncta ei deferrent obſequia: *Mens ſanctè iraſcitur & excandeſcit, quod &c.*

S. Bern. c. 4. 21. c. 3.

5 Digniſſimi cujuſdam authoris hujus temporis doctrina eſt: *Zelus*, inquit, *ſæpiſſimè accipitur, prout eſt quidam amoris affectus ab ipſo amore ortus, ſicut rivulus à fonte, & ſicut ardor ab igne; ut explicat Ariſtoteles 2. Ethic. cap. 8. D. Th. 2. q. 28. art. 4. Perfectiſſimus zelus dimanat ab amicitiæ amore, quo quis quærit bonum ipſius amici, quia bonum eſt amico; hujuſmodi autem zelus erat in ſanctis viris per reſpectum ad honorem Dei, & propulſandi quæ ei adverſantur.*

Sylectr.

6 Salvator noſter, qui aliàs de ſe loquens, ait: *Ego autem ſum vermis, & non homo: ego autem mendicus ſum & pauper, opprobrium hominum & abjectio plebis*; tametſi ſciret, quòd Pharisæi, Scribæ, Sacerdotes, Magiſtratus, Principes Synagogæ rebelles eſſent, & Patri ſuo æterno ſeſe opponerent (quo tempore verificari poterat oraculum illud: *Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens aut requirens DEVM: omnes declinaverunt*) quamvis etiam ipſum non lateret, quòd flagello percutiendo eos, mercaturam & uſuram exercentes in templo, exacerbaturus eſſet, (quamobrem poſt quatuor dies tanto impe-

Zelus à vero procedens amore, nullum timet periculum.

Digitized by Google

impetu à Præſide petierunt, urſeruntque illius crucifixionem.) non propterea tamen deſtitit illos corripere & punire, nec eorum vindicta deterritus fuit: quare? quia *zelus domus tua comedit me*. Verus zelus à vero procedens amore, nullum timet, nullum vitat prorsùs periculum.

In quibus zelus comparetur inferno. Cant. 8.6.

7 *Dura ſicut infernus æmulatio*, legitur in ſacris Canticis. Anima amans & zelans honorem Dei, ſi videret infernum apertum, atrocitatemque omnium ſuarum pœnarum, non propterea ceſſaret aut formidaret, ſpretum DEI, quem amat, honorem & gloriam tueri ac defendere: *Oritur ab amore zelus; ſicut infernus nullis pœnis, nullis tormentis fatigatur ac miteſcit, ſed ſemper valdè obfirmatus conſiſtit, ut ait Caſſiodorus, & ſurdo ibi inculcat; ita æmulatio ac excellens zelus honoris Dei, nullo timore, nec aliquo vitæ vel mortis periculo frangitur, ſed ſemper valdè firmus perſiſtit. Velut ait D. Anſelmus, ſicut infernus inſatiabilis eſt in recipiendo & in damno inferendo, ita zelus nunquam ſatiatur, ut pro honore dilecti patiatur. Et ideo Chriſti zelus omnia devorabat, ut illæſa templi reverâ ſervaret.*

Extollitur zelus B. Mariæ Magdalenæ pro Chriſti corpore.

8 Magdalena, ſancto zelo pari amori, quem erga CHRISTUM gerebat, accenſa, quia timebat, ne ſacratiſſimum Chriſti corpus poſt mortem, quando Judæorum adhuc expoſitum erat furori, ſurriperetur, omni ſtudio illud inveſtigabat, inquirebat, ut ſalvaret, & ab omni injuria ulteriùs inferenda tueretur illud. Sed quo modo ſola, ſexu debilis & infirma, omni deſtituta authoritate, alteriusque adminiculo, corpus tanti ponderis, quod Joſeph ab Arimathia nobilis decurio à Præſide ex ſumma gratia impetraverat, loco quovis dimovere & tollere poterat? quomodo tantum onus humeris fœmineis impar ſufferre potuiſſet? *Et ego eum tollam*, ait illa. At ſi in atrium Caiphæ, ubi Petrus vivum ipſum negaverat, delatum fuiſſet, inde ne illud tollere auderes? *Et ego eum tollam*. Etſi in aula Pilati conſtitutum, à valida militum cuſtodiretur cohorte, tolleresne? *Et ego eum tollam. O admirabilis mulieris audacia!* (exclamat Sanctus Thomas de Villanova) *O mulier, non mulier! nullum locum excipit, nihil anteponit, ſine timore dicit, abſolutè promittit; dicito mihi, ubi poſuiſtis eum, ut ego eum tollam: O mulier magna eſt conſtantia tua, magna eſt fides tua; ſed quomodo mulier, qua valetudine, quibus viribus, quo ingenio corpus tam grave poſſes portare ſola, cum una fueris de portatoribus ad ſepulchrum? Nunquid tecum tuas ſocias habere te credis? receſſerunt.* Audite, quomodo ſanctus hic Prælatus concludat, loquendo in perſona illius: *Et ego eum tollam; amor enim impoſſibile ad poſſibile ſua opinione reducit; & quod nequit efficere, poſſe ſe credit.*

S. Thom. de Villanova.

9 Inter alias zeli prærogativas, quas tangit Sanctus Ambroſius, una eſt: *Zelus charitas eſt, denique valida eſt ſicut mors charitas, durus ſicut inferi zelus. Durus zelus quem mundi hujus nulla vincit illecebra; durus ſicut inferi, per quem peccato morimur, ut vivamus Deo.* Elias Propheta ſolum ſe ſufficientem credebat ad defendendum cultum veri Dei, ſua nonniſi nitebatur melote, non armis, nullo auxilio & fulcro humano; dimicabat cum octingentis falſis ſacerdotibus & Prophetis Baal, in eum prorsùs exacerbatis. Regina Jezabel & Rex Achab toto potentiæ crudelitatisque tyrannicæ conatu ipſum perſequebantur ad mortem uſque; nihilominùs religionem veri Dei zelare non deſiit. Vultiſne ſcire cauſam? Audite eundem ſanctum Doctorem: *Neque enim aliquid durum videtur pro vindicta injuriæ cœleſtis.* B. Laurentius Juſtinianus de inſtitutione & regimine Prælatorum, ſcribit in præfatione: *Cum Elias Propheta audiſſet Regem Achab ſibi improperantem & dicentem: Tu es Elias, qui conturbas Iſrael? illico cum auctoritate reſpondit: Ego non conturbo Iſrael, ſed tu & domus patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domini, & ſecuti eſtis Baalim.* Familiare eſt omnibus, ut Magnatum ac Principum venentur gratiam, lucrentur amicitiam, acquirant benevolentiam; Elias tamen totum fecit oppoſitum, & idem planè, quod S. Ambroſius ſcribit, executus fuit: *Zelum qui habent, omnes ſibi inimicos ſuos putant, qui ſunt hoſtes Dei, quamvis patrem, fratres, ſorores.*

S. Ambr. in Pſalm. 118. oct. 18.

Elias magno zelo dimicavit pro honore Dei.

S. Ambroſ. tom. in Exod. ad Romulum. Laur. Juſtin.

10 Levitæ zelando & exequendo mandatum Moyſis, puniendoque ſacrilegos cultores aurei vituli, neque pepercerunt ſuis conſanguineis; quapropter tale reportarunt encomium & glorioſiſſimum meritum: *Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino, unusquiſque in filio & fratre ſuo, ut detur vobis benedictio.* Hanc in Abulenſi reperio doctrinam ſequentem: *Zelus diſponit ad vindicationem, in quantum importat quendam fervorem amoris, & amor eſt prima radix vindicationis; nam ex eo quod quis amat DEUM & proximum, injurias illis inflictas reputat eſſe ſuas, & vult vindicare illas tanquam ſuas; ſicut Elias dixit 3. Reg. 19. Zelo zelatus ſum pro Domino DEO Iſrael: ſacerdotes tuos occiderunt, & altaria tua ſuffoderunt. In quo innuebat, quod propter iſtas injurias DEO illatas ipſe occidit Prophetas Baal; & in hoc apparet, quod vindicatio ſit zelus virtutis, quia zelus pertinet ad charitatem, & quælibet virtus habet radicem à charitate, quantum ad actum ſuum.*

Zelus pertinet ad charitatem.

Exod. 32. 29.

Abul. q. 91. in c. 5. Matt.

11 Connexionem hanc, quæ reperitur inter zelum & amorem Dei, tangit quoque Sanctus Bernardus, dicens: *Si amas Dominum JESUM toto corde, tota anima, tota virtute tua, nunquid ſi videris ejus injurias contemptumque, ferre ullatenus æquo animo poteris? Minimè, ſed mox arrepto ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris, & tanquam potens crapulatus à vino, repletus zelo Phinees, dices cum David: Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei; & cum Domino: Zelus Domus tuæ comedit me.*

Et cum illâ habet connexionem. S. Bern. ſ. 49. in Cant.

12 Apoſtolus zelum comparat igni, quia in igne pariter ad vivum exprimitur amor: *Ignis æmulatio*: Græcus textus habet: *Ignis zelus*. Ignis eſt elementum activum & vivax, nullum reſpicit, nulli parcit, ergo præ omnibus aliis rebus exprimit hominem zelantem & ferventem; unde B. Petrus Damianus titulo ardoris deſcribit zelum, dicens: *Tanto quippè zelo vidi te ſemper adverſus eorum perditos mores medullitùs inardeſcere, ut Phinees judiceris incendio non egere.*

Zelus comparatur igni. Hebr. 10. 27.

Petr. Dam. opuſc. 18. in prologo.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Variæ zeli, ut ſit ordinatus, & conformis regulæ rationis & virtutis, conditiones conſiderantur.

THEMA.

Zelavi ſuper iniquos. Pſalm. 73. verſ. 3.

1 Regius Propheta, vir ſecundùm cor Dei, unà cum obſervantia præceptorum conſiliorumque divinorum (*fecit omnes voluntates meas*) ardente quoque ſe munivit zelo, ut injurias offenſasque S. D. M. illatas reprimeret; quapropter in alio loco dicebat: *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei.* Sanctus Hieronymus exponendo verba hæc Nahum Prophetæ: *DEUS æmulator & ulciſcens Dominus*, ſcribit: *Quod autem zelus in bonam partem accipiatur, Paulus Apoſtolus oſtendit, dicens: Zelamini; & in alio loco: Zelor enim vos Dei zelo: & ipſe Dominus in Pſalmo: Zelus domus tuæ comedit me: & Elias: Zelans zelatus ſum &c. Phinees quoque zelum, & Mathathiæ legimus, & Simonem Zelotem Apoſtolum Jeſu Chriſti, quem Marcus Evangeliſta Simonem Chananæum vocat.* Advertendum eſt, veluti idem S. Doctor notat, in quibusdam locis Sacræ Scripturæ zelum Dei accipi pro juſta pœna, qua caſtigat impios; de quo zelo hoc loco agere non intendo. *Zelatur autem Deus in ſalutem eorum quos zelatur, ut quos non potuit ejus ſervare clementia, ſervet æmulatio. Unde & ad Jeruſalem quæ propter peccata nimia viſitationem zeli & furoris ejus non merebatur, in Ezech. loquitur Deus: Zelus meus recedet à te, & non iraſcar ultra tibi.* Hactenùs S. Hieronymus.

Zelus ſumitur in bonâ partem.

Pſ. 118. 139. Nahum. c. 1. S. Hieron. ib.

2 Sanctus Bonaventura lib. 4. cap. 36. operis illius, cujus titulus Pharetra, citat Gloſſam in Pſalm. 68. *Bonus zelus eſt fervor animi, quo mens abjecto humano timore, pro defenſione veritatis accenditur, & eo magis commendabili, quo quælibet prava, quæ viderit, corrigere*

Verus zelus abjecto humano timore, defendit veritatem.

Ppp 2 *ſata-*

Num. 16.15.

ſatagit; ſi nequit, tolerat & gemit. Legimus Numer. cap. 16. *Iratusque Moyſes valde, ait ad Dominum.* Nunquid Deus Moyſen mitiſſimum jam declaraverat totius mundi? quomodo igitur nunc dicitur: *Iratus valde?*

Dion. Carth. ib.

Reſpondet Carthuſianus: *Iſta ſancti viri iracundia fuit ira per zelum; ſiquidem Divinitatis amore, & vera æquitate repletus, tantam Omnipotentis injuriam, & poteſtatis a Deo collatæ contemptum, amplius ferre nequivit.*

S. Auguſt. in Pſ. 118. 139. 2. Cor. 11. 2.

Sanctus Auguſtinus in hunc verſum: *Tabeſcere me fecit zelus meus*, producit textum ex epiſtol. 2. ad Cor. *Æmulor enim vos DEI æmulatione*, & ſubdit: *Comedebat eum zelus domus DEI, quam tamen zelabat CHRISTO, non ſibi; ſponſus enim ſibi zelat ſponſam ſuam, amicus autem ſponſi non ſibi eam zelare debet, ſed ſponſo.*

Afferuntur conditiones requiſitæ ut zelus ſit actus virtutis & meritorius. Debet eſſe inflammatus charitate. S. Bern. ſer. 20. in Cant.

3 Non omnis zelus eſt actus virtutis & meriti, ac proinde nec gratus Deo; ut verò ſit talis, variæ requiruntur conditiones. S. Bernardi doctrina eſt: *Zelum tuum inflammet charitas, informet ſcientia, firmet conſtantia; ſit fervidus, ſit circumſpectus, ſit invictus; nec teporem habeat, nec diſcretione careat, nec timidus ſit.* A zelo, qui (ut diſcurſo præcedenti diximus) eſt partus amoris, non eſt ſeparanda charitas; unde bonus ille Samaritanus, ut miſerabilis illius curaret vulnera, vinum ſimul & oleum adhibuit. Exemplum habemus in Moyſe, qui cruenta multorum ſtrage zelavit & punivit idololatriam, ſive vituli adorationem; prius tamen adhibuerat oleum compaſſionis & amoris ſuis, in monte Sinai efficaciſſimè apud Deum intercedendo pro populo: *Semel & iterum populo, cui præerat, obicem ſe ad impetum Dei iraſcentis opponens, ait: Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro, quem ſcripſiſti* (Sancti Gregorii verba ſunt)

S. Greg. l. 20. mor. c. 8.

Penſemus ergo quibus viſceribus eundem populum amavit, pro cujus vita de libro vitæ deleri ſe petiit; ſed tamen iſte, qui tanto ejus populi amore conſtringitur, contra ejus culpas penſemus, quanto zelo rectitudinis accenditur; mox enim ut petitione prima ne delerentur, culpæ veniam obtinuit, ad eundem populum veniens, ait: Ponat vir gladium ſuper femur ſuum, ite & redite de porta uſque ad portam, & occidat unusquiſque fratrem & amicum & proximum ſuum: ecciderunt que die illo quaſi viginti tria millia hominum. Ecce qui vitam omnium etiam cum ſua morte petiit, paucorum vitam gladio extinxit. Intus arſit ignibus amoris, foris accenſus eſt zelo ſeveritatis, Sequitur poſtea: *Idcirco omnipotens DEUS fidelem famulum ſuum citiùs exaudivit agentem pro populo, quia vidit quid ſuper populum acturus eſſet ipſe pro Deo. In regimine ergo populi utrumque Moyſes miſcuit, ut nec diſciplina deeſſet miſericordia, nec miſericordia diſciplina.*

Fervidus Dei zelus quo punit peccatores, ordinatur ad eorum converſionem. Deut. 32. 39.

4 Fabula eſt, quòd lancea Achillis habuerit virtutem curandi vulnus ab eadem cauſatum; at catholica veritas eſt, cujus & teſtimonium perhibet Spiritus S. in Deuteronomio, quòd eadem lancea juſtitiæ & zeli Dei percutiat & ſanet: *Ego occidam, & ego vivere faciam, percutiam & ego ſanabo.* Fervidus zelus, quem DEUS oſtendit in caſtigandis & puniendis peccatoribus, ad eorum emendationem & converſionem ordinatus eſt; ac propterea temperatus eſt amore & clementia:

S. Paulin. ep. 10.

Tanta eſt ſummi Patris pietas (ait S. Paulinus) *ut etiam ira ejus miſericordia ſit; & ideo caſtigat, ut parcat.* Legimus in

S. Bern. ſer. 49. in Cant.

alio ſermone S. Bernardi doctrinam omninò conformem iis, quæ paulò ante diximus, videlicet, zelum ejuſque ſeveritatem temperandam eſſe charitate & manſuetudine: *Zelus*, inquit, *minus abſque ſcientia efficax, minusque utilis invenitur, plerumque autem & perniciosus valde ſentitur; quo igitur zelus fervidior, vehementior ſpiritus, profuſiorque charitas, eo vigilantiori opus eſt ſcientia, quæ zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, ordinet charitatem.*

Zelus debet eſſe informatus ſcientia, & notitia ſuiipſius. S. Bernard. ſer. ſup.

5 *Zelum tuum informet ſcientia*, aſſerit Sanctus Bernardus. Aſſererem ego, mellifluum Doctorem hiſce velle indicare, quòd qui contra legum divinarum tranſgreſſores, ut illos reprehendat, efficaciterque corrigat, zelo accenditur, prius ſcientia, id eſt, ſuiipſius notitia inſtructus ſit, oportet.

S. Bonav. 2. 3.

Sanctus Bonaventura in ſuo ſtimulo amoris Dei, part. 2. cap. 10. tractat, *qualiter zelator animarum ſe ordinare, & habere debeat*; & oſtendit, quòd primò ipſimet executioni mandare debeamus hoc ipſum, quod aliis inſinuare intendimus.

Greg. Magn.

Et lib. 4. de pharetra c. 36. adfert authoritatem S. Gregorii Magni lib. 5. mor. c. 31. *Si ſic proximum ut nos amare præcipimur, reſtat, ut ſic eorum erratibus, ſicut noſtris vitiis, iraſcamur.*

Auguſt.

Producit deinde D. Auguſt. ep. 145. *Quid hic magis perſequitur vitam bonorum, quam vita iniquorum? non eum cogit imitari, quod diſplicet, ſed eum cogit dolere, quod videt. Quoniam coram pio vivens impie, etſi non obligat conſentientem, cruciat ſentientem.* Verùm ſi contingeret (quod Deus avertat) quòd is, cui incumbit zelus & cura, ne Deus offendatur, & ut proximus corrigatur, ex alia parte eadem pice inquinatus eſſet, plurimùm is præjudicaret ac noceret, tum legum Divinarum obſervantiæ, tum animarum ſaluti, quia ut monet Sapiens: *Probata virtus corripit inſipientes.*

Sap. 1. 3.

S. Anton. de Pad. ſer. 3. poſt Dom. 4. Quadr.

6 S. Antonius de Padua de zelatoribus illis, qui priùs non zelant & corrigunt ſe ipſos, mentem ſuam exponit, dicens: *Primum eſt diſcretio, quam habet ille, qui corripit de eo, de quo ipſe non eſt vitioſus; ſecus de illo, qui vel facit, quod reprehendit, vel non docet, quod facit; talis enim ſeipſum proprio ore condemnat: imo tales divinam indignationem incurrunt.*

Examinatur factum Moyſis, qui nimio zelo accenſus occidit Ægyptium. Hebr. 11. 24.

7 Notus & manifeſtus eſt in Sacra Scriptura zelus Moyſis defendentis religionem & cultum veri Dei, qui ſolùm in populo Hebræo, è quo ipſe deſcenderat, vigebat & florebat: ergo de Moyſis zelo ſcribit S. Apoſt. Paulus: *Moyſes grandis factus, negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo ſuo, quam temporalis peccati habere jucunditatem.* Obſervetur quoque, quod de eodem legitur c. 2. Exodi; cum enim

Exod. 2. 11.

videret *virum Ægyptium percutientem quendam de Hebræis fratribus*; zelo nimio commotus, gladio ſubitò interemit illum Ægyptium inſultantem. Sequenti die cum eoſdem fratres ſuos Hebræos rurſum viſitaret, tutaturus eoſdem ab ira & tyrannide Pharaonis, *conſpexit duos Hebræos rixantes*, & ſuam interponens authoritatem, *dixit ei qui faciebat injuriam: Quare percutis proximum tuum?* at ille cum arrogantia reſpondit: *Quis conſtituit te principem & judicem ſuper nos? num occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium?* Quid ad hoc Moyſes? mirum: ipſemet ſcribens hanc hiſtoriam ſubdit: *Timuit Moyſes.* Fortè ne apud Pharaonem accuſaretur? at eo tempore in aula Pharaonis degebat, in magno exiſtens reſpectu & authoritate, utpotè unus de ſtirpe regia, *filius filiæ Pharaonis.* Fortè timebat alios ſuos Hebræos? at illi ſub duro ſervitutis jugo conſtituti erant, omni deſtituti poteſtate. Cur ergo timebat?

Dion. Carth.

Dionyſius Carthuſianus mentem illius Hebræi litigantis exponit, dicens: *Num occidere me vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium? Quaſi dicat: tu violentus es homicida; idcirco emenda te ipſum.*

Rom. 2. 1. Privata authoritate ſub ſpecie Zeli nemo corrigat aut puniat proximum.

Conſcientia verberabat & remordebat animum Moyſis, ne poſſet aut deberet zelare aut emendare in aliis id, in quo ipſe erraverat antea, & jam objurgabatur: *Inexcuſabilis es, ô homo omnis, qui judicas alterum, teipſum condemnas*; ait Apoſtolus.

Carth. in c. 25. Num.

8 *Informet ſcientia.* Unde ejuſdem Carthuſiani in cap. 25. Num. extat monitum: *Veruntamen non debet quis proprio capite, aut uſurpata authoritate, privatave poteſtate ſeipſum ingerere ad ulciſcendum Dei aut ſuiipſius offenſam, quia nec Phinees ultus eſt iſtud piaculum, niſi legis authoritate; & quia Moyſes dixit judicibus, Occidat unusquiſque proximos ſuos.* Quare ſcitu neceſſarium eſt, & conſideratione dignum, quò uſque ſe extendat authoritas propria puniendi, reprehendendi & corrigendi alios. S. Petrus advertens in horto Gethſemani Malchum, utpotè impiæ cohortis anteſignanum, tanta cum inſolentia invadere Magiſtrum ſuum, non priùs ſecum deliberat, nec, quid ſit faciendum, rogat, ſed ſtricto enſe accurrit, invaſoris fiſſurus caput; at ictum declinanti ſolam amputavit auriculam. Zelus hic fuit ipſius Petri, at non ſecundum ſcientiam, quia à Chriſto Domino deſuper reprehenſus fuit. Sic Abiſai, vindicaturus injurias, quas Semei regi David irrogabat, accenſus erat zelo; at inordinato, & non ſecundùm ſcientiam; diſpoſuerat namque Deus, ut David illa pateretur, cum merito & emolumento ſuo ſuſtineret illam mortificationem, Dei imploraret miſericordiam, ut ab iſtis eriperetur perſecutionibus:

Di-

Digitized by Google

Dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David. Quando inſuper Redemptor noſter ex motivo amoris & zeli prædixit ſuam crucifixionem, oppoſuit Petrus: *Abſit à te Domine, non erit tibi hoc;* neque hic bonus zelus fuit, quia divino beneplacito, uti Salvator declaravit, repugnabat; neque erat ſecundùm ſcientiam, etenim altiſſima illa intelligentia, quam poſteà recepit à Spiritu Sancto, nondum erat infuſa: quare à Chriſto Domino reprehenſus fuit: *Vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.* Inordinatus quoque, & non ſecundùm ſcientiam fuit zelus ipſius Joſue, quando ei diſplicebat, quòd & alii prophetarent præter Moyſen; qui ipſum correxit: *Quis det, ut omnis propheiet?*

1. Reg. 16. 10.

Matth. 16. 32. Zelus debet eſſe temperatus charitate, & amore Dei.

9 Quapropter monet S. Bernardus: *Zelus abſque ſcientia quo vehementius irruit, eo gravius corruit, impingens nimirum, atque reſiliens.* S. Ambroſius menſuram meritorii, & virtuoſi zeli taxat ſequentibus verbis: *Advertimus, quod menſura quadam, & diſciplina ſit zeli, ſicut diſciplina virtutis; & ideò beatus qui zeli noverit diſciplinam, & oderit eos, qui Domini gratiam relinquentes, ſalutem propriam deſerunt, errorem ſibi fraudis adſciſcunt.* Quando zelum temperamus charitate, & amore Dei, certi ſumus & ſecuri, illum eſſe meritorium, & virtuoſum. *Habet charitas zelum* (ait rurſum S. Bernardus) *ſed adhibeat pro tempore modum ſeveritas; cenſura quidem nuſquam remiſſa, intermiſſa tamen; plerumque plus proficit rigor juſtitiæ ſemper fervidus, ſed nunquam præceps: ſicut non omne, quod libet, licet; ſic non omne, quod licet, ſtatim etiam expedit.*

S. Bern. ſer. 4. de Ver. ſa. S. Ambroſ. in Pſal. 118. oct. 18.

S. Ber. Epiſt. 25.

10 *Firmet conſtantia.* Strenuè S. Petrus reſiſtebat, & contradicebat Synagogæ, inquiens: *Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus. Virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti.* De S. Paulo ſcribit dilectus ſuus Chryſoſtomus: *Paulus alter Phinees impietatem Iudæorum atque gentilium quaſi fornicationem mentium uno fidei mucrone confodiens, ſuos hoſtes putans, qui Dei ſunt inimici.* Spiritus Sancti monitum eſt: *Pro juſtitia agonizare, uſque ad mortem certa.* Inſatiabile erat odium Herodiadis, ejus filiæ, & ipſiuſmet etiam Herodis contra Joannem Baptiſtam; cujus zelus erat ipſis continua ſpina in oculo, imò tanquam clavus hærens per tranſverſum cordi eorum infixus, quia eorum inceſtui directè contrarius. Cur igitur non juſſerunt, eum decollari in loco convivii, in conſpectu omnium convivarum; ſic enim perfectiùs ſuam ſatiaſſent crudelitatem? Reſpondet Chryſoſtomus: *Nec poſtulat, ut coram producatur, atque interficiatur. Neque enim etiam ad mortem euntis libertatem ferre potuiſſet, ſed exhorruiſſet, etiam dum necaretur, vocem illius.*

Zelus debet firmus, & conſtans eſſe. Chryſ. ho. 8. de laud. Pauli.

Idem ho. 49. in Matth.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Reprehenduntur acriter, qui pravas paſſiones ſuas, quibus moventur, zeli tegunt pallio; quos tamen Deus meritò detegit, & caſtigat.

THEMA.

Mendaces filii hominum in ſtateris, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Pſal. 61. v. 10.

1 NOn pauci in eo offendunt, & impingunt, quod celebri illa cunctiſque nota effertur propoſitione: *Paſſione movemur, & zelum putamus.* Regius Propheta Pſalm. 61. optimè expreſſerat malitiam iſtam verbis jam citatis: *Mendaces filii, &c.* Si exiſtimatis, quòd in ſtateris ſuis (quando zelo juſtitiæ fervidos ſe fingunt, & geſtiunt) pondus ſanctuarii adhibeant, fallimini: *Paſſione moventur;* ſub calore, & prætextu zelandi juſtitiam proprias vindicant paſſiones: *In eo mendaces, ut decipiant in ſtateris* (ait S. Hilarius) *ſub juſtitiæ nomine injuſta peragentes.* Nonnulli inveniuntur, qui pilam expectant in reſultu, & ludunt, extrinſecùs monſtrant zelum & juſtitiam; at in corde eorum nonniſi vindicta prædominatur & odium; ſicque odium tegunt pallio zeli, & juſtitiæ.

Peſſimè agunt qui odium, & vindictà tegunt pallio zeli.

S. Hilar.

2 Inordinatum quorundam zelum, qui non eſt ſecundùm ſcientiam, tetigit Beatus Laurentius Juſtinianus, quando ſcribens de detractione, ait: *Conſuevit hoc vitium etiam vigere in bonis, atque ſub zeli ſpecie jugiter captivare improvidos. Innumeri ſunt, qui potiùs in aliis quàm in ſe zelare divinum honorem videntur. Zelum Dei habent hujuſmodi, ſed non ſecundùm ſcientiam. Rectus autem, & commendabilis zeli iſte ordo, ut quiſque prius ſe, deinde corripiat cæteros.* Adhuc abominabilior zelus eorum eſt, qui *veniunt ad nos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces:* paſſiones ſuas zelo colorant, & palliant.

Rectus ordo Zeli eſt, ut prius teipſū, & poſtea corrigas alios. Laur. Juſt. c. 4. de vit. ſolit.

3 *Et afflictus eſt Ionas afflictione magna, & iratus eſt, & oravit ad Dominum & dixit: Obſecro Domine, nunquid non hoc eſt verbum meum, cum adhuc eſſem in terra mea? Propter hoc præoccupavi, ut fugerem in Tharſis; ſcio enim, quia tu Deus clemens, & miſericors es, patiens & multæ miſerationis, & ignoſcens ſuper malitia. Et nunc Domine tolle quæſo animam meam à me, quia melior eſt mihi mors, quàm vita.* Quis non perſuaſiſſet ſibi, Jonam zelo honoris Dei commotum fuiſſe, nec non deſideraſſe exterminium urbis Ninive, eo duntaxat fine, ut inſolentis iſtius populi diſſolutione debitè caſtigata & punita, Deus deinde tanquam juſtus glorificatus fuiſſet? Si verum eſt, quòd *Regis ad exemplum totus componitur orbis,* conſtans opinio eſt, eo tempore in Ninive regnaſſe Sardanapalum; & tamen Deus, *ſcrutans corda, & renes,* indicavit, Prophetam duci ac regi paſſione: *Et dixit Dominus: putaſne benè iraſceris tu?* Non erat zelus ordinatus ad ea, quæ juxta verbum Dei ſignificabantur adimplenda: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur;* ſed dubitabat amittere fidem ſuam, timebat, ne honore ſuo periclitaretur, ne ipſe tanquam Propheta mendax inveniretur. Ecce qua ratione vana privati honoris exiſtimatio præfertur ſaluti animarum quaſi innumerabilium, quæ in urbe illa vaſtiſſima comprehendebantur.

Jonæ. 4. 1. Taxatur inordinatus Zelus Jonæ.

4 Zelus quoque tectus, & palliatus fuit, qui filium Dei in monte Calvariæ cruci affixit; etenim quia Salvator noſter Phariſæos, Scribas, Sacerdotes, & Pontifices Synagogæ aliquot vicibus provocerat, latentes eorum nequitias detegendo, multa & varia, quibus infecti erant, reprehendendo vitia, puta malignitatis, hypocriſis, ſuperbiæ, avaritiæ; ideòque apud populum eorum fides, & auctoritas quodammodo conciderat; reprehenſi haud poterant ulteriùs tolerare, quòd populus ei adhæreret, applauderet, cumque ſequeretur ac veneraretur propter miracula, & ſanctitatem in dies magis magiſque coruſcantem. Quare deliberarunt in illo conciliabulo: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem.* Tandem concluſerunt: *Expedit, ut unus moriatur homo pro populo.* Ut verò injuſtiſſimam hanc mortem prætextu aliquo religionis & juſtitiæ palliarent, zeloſi videri voluerunt in defendendo Dei honore; quamobrem in alio concilio ipſa nocte paſſionis convocato & inſtituto, ut Dominum mortis reum declarent, pro capite ſufficientis delicti adducunt illud: *Filium Dei ſe fecit. Inſidias ſuas tribunalis ſchemate palliantes,* ait Victor Antiochenus. Monſtrabant apparenter zelum religionis & juſtitiæ; at in ſubſtantia erat mera invidia, & odium, quæ in corde eorum prædominabantur; veluti Præſes manifeſtavit ex teſtium examine, & contextu proceſſus: *Sciebat, quòd per invidiam tradidiſſent eum.*

Chriſtus ex palliato zelo Pontificum, ſcribarum, & ſacerdotū crucifixus fuit.

Vict. Antioc. in c. 14. Marc.

5 Perfidi iidem Judæi in deſertum ab Hieroſolymis miſerant ad S. Joannem Baptiſtam Scribas & Phariſæos, qui ſupremam ei offerrent Meſſiæ dignitatem; quo actu in adventum Meſſiæ ſe monſtrabant

Arguitur ulterius falſus Judæorum zelus contra Chriſtum.

Digitized by Google

bant valdè vigiles & religionis zelatores ; at zelus hic, nonniſi vehemens, & occulta erat paſſio, corrodens cor eorum ; etenim videre non poterant ſequelam, & applauſum populi, Chriſto Domino adhærentes, ejque Dei filiationem, & Meſſiæ dignitatem invidebant, quam propterea ab eo tollere, & S. Joan. Baptiſtæ, utpotè ſummi ſacerdotis filio, in ſummo honore, & veneratione conſtituto, deferre nitebantur.

Uxor Putipharis ficto zelo perſequebatur innocentem Joſeph.

6 Uxor Putipharis peſſima adultera, inſtar ſpeculi caſtitatis comparere volebat ; ideòque ficto zelo innocentem Joſephum accuſabat, & conviciabatur, quaſi hic violentiam ſibi inferre attentaſſet. Non deerant alii modi, quibus vindicare poterat repulſam ſibi datam, cur ergo elegit potiùs hanc impoſturam ? ut tegeret ſuam impudicitiam, apud Ægyptios oſtentavit zelum honeſtatis, & caſtimoniæ : *Hoc modo ſe habet malitia* (ait S. Chryſoſtomus) *adoleſcentem quaſi intemperantem criminans, & ſe continentiæ larva induit.*

Corripiuntur qui errores, & defectus ſuos cooperiunt zelo virtutis oppoſitæ. 4. Reg. 6. 31.

7 Multi inveniuntur vitioſi, qui ut internos ſuos errores, & defectus cooperiant, zelum virtutis oppoſitæ exhibent exteriùs. Nota eſt hiſtoria 4. Reg. 6. de Rege Iſrael, qui occupata Samaria à potentiſſimo exercitu, extremaque oppreſſa penuria, & fame, juravit ſe præciſurum caput Eliſæi Prophetæ : *Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi ſteterit caput Eliſæi filii Saphat ſuper ipſum hodie :* & hæc jurans, ſub regio veſtitu cilicium geſtabat, nec erubeſcebat comparere in hoc pœnitentiæ habitu. Aſt quodnam ſanctè hujus viri peccatum erat, propter quod realem in eum fulminaret pœnam ? Reſpondeo, palliatum & indiſcretum fuiſſe zelum ; etenim qui aſpirabat ad vanam gloriam, & auram popularem, ac tanquam vigilans Princeps exiſtimari ambiebat, in poteſtate hujus Prophetæ conſtitutam eſſe credebat totam Reipublicæ ſalutem ; alio namque tempore Eliſæus ſuæ Orationis efficacia in orbem Samariæ cæcos conduxerat inimicos, extremam populo Dei machinantes, & minitantes deſolationem, & exterminium ; Rex inſuper ſciebat Prophetam potentem in patrandis miraculis, præſertim verò, ut ait Ambroſius, in diſciplinando inimicorum exercitu : quapropter partim indiſcreto zelo, partim inordinata commotus paſſione prorupit in iſtas minas.

S. Ambr. l. 3. de Offic.

Arguitur iterum palliatus zelus Phariſæorū contrà Chriſtum.

8 Quando cæci Phariſæi audierunt, Chriſtum Dominum in teſtimonium remiſſionis peccatorum, etiam conferebat, operari miracula, quæ in dubium, & controverſiam vocari non poterant, ut ſuam tegerent malignitatem, ad zelum recurrentes, dicebant : *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus ?* Notate eorum periſtromata, & zelum fictum, quo malitiam, & nequitiam ſuam palliabant, & audite Euthymium : *Offendebantur præ invidia, & malitia. Nam frequenter etiam viderant eum tanta authoritate morbos fugantem, & dæmones ejicientem, vento marique imperantem, & hæc omnia modo humanas vires ſuperante facientem ; ſed hi proprias ulciſcentes affectiones, Dei videbantur injuriam ulciſci.*

Euth.

Fictus zelus Judæ proditoris.

9 *Mendaces filii hominum in ſtateris.* Juſtiſſimo judicio ſuo Deus diſpoſuit, ut lupi voracitas ſub ovina pelle occultata detegatur. Judas proditor, cum in effuſione pretioſi illius unguenti honori Magdalenæ ſimul, & Chriſti detraheret, zelum eleemoſynæ apparenter monſtrabat : *Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis ?* At ſtatim rapax ipſius aviditas, & avaritia cum perpetua ſua infamia ab Evangeliſta detecta fuit : *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat ; & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.* Similiter legati miſſi ab Hieroſolymis ad Præcurſorem, omninò ſpectabant Chriſtum Dominum deſtituere ſua authoritate, & officio ; & decepti, cauſam dederunt in ſuam confuſionem, ut ſe Domini Præcurſorem duntaxat, Chriſtum autem verum declaraverit Meſſiam, & Dei filium. Perſuadebant ſibi inſuper ſidem per examen teſtium, & judicialem proceſſum contra Redemptorem inſtitutum, proprius tegere paſſiones ſub religioſi zeli periſtromate ; verùm Pilatus in conſpectu innumerabilis populi

Joan. 12. 5.

Pontif. & alionum.

tunc congregati occaſione inſtantis Paſchatis, promulgavit, quòd ex invidia crucifixionem illius urgerent. Adhæc Jonas zelo juſtitiæ divinæ, & pœnæ impiis debitæ iram ſuam palliare ſtudebat ; at Deus pallium hoc manifeſtavit, ac poſteris annales æternitatis lecturis notum eſſe voluit.

10 1. Reg. 26. hæc legitur hiſtoria : David noctè ingreſſus tentorium, Saulis Regis haſtam, *fixam in terra ad caput ejus*, & ſcyphum ſuſtulit, & abiit : *Tulit igitur David haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt : & non erat quiſpiam, qui videret, & intelligeret, & evigilaret, ſed omnes dormiebant.* Illuceſcente die, indicaturus David, quòd eſto potuiſſet, nihil tamen mali regi inferre voluerit, à longè ſubſiſtens in vertice montis, oſtendit eminùs haſtam, & ſcyphum, alta clamans voce : *Clamavit ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens : Nonne reſpondebis Abner ? Et reſpondens Abner ait : Quis es tu qui clamas, & inquietas regem ?* Incumbebat ipſi Abner, utpotè militiæ præfecto, cuſtodia, & cura regis ; ideòque audiens David clamantem, monſtravit ſe zeloſum, & ſub zeli prætextu reprehendit illum, quo regis interturbaret ſomnum & quietem : aſt non intelligebat bonus Abner, quòd eodem tempore proderat ſuam negligentiam, & incuriam in cuſtodienda regis perſona, in quo graviùs ipſe peccaverat, quàm qui ſomnum regis turbaverat.

11 Cum jam Saulis fecerimus mentionem, invito vos ad conſiderandam aliam hiſtoriam, ex qua dilucidè patebit, quantùm Deo diſpliceat zelus indiſcretus ex paſſione procedens. Trium annorum ſpatio Deus juſtiſſimè flagellaverat populum Iſraeliticum, & David accepto divinitùs conſilio : *Dixitque Dominus : Propter Saul, & domum ejus ſanguinum, quia occidit Gabaonitas :* accerſens hunc populum, petiit ab eo : *Quid faciam vobis, & quod erit veſtri piaculum, ut benedicatis hæreditati Domini ?* Petierunt ergo totam progeniem regis Saul relictam : *Dentur nobis ſeptem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex, Ego dabo.* Et qua ratione homo adeò ſapiens, & timoratus petitioni huic annuere potuit ? Ut ſatisfaceret divinæ juſtitiæ exigenti hanc pœnam. Verùm in quo conſiſtebat hic exceſſus ? ſi Saul occiderat Gabaonitas, ſciebat, Deum jam præcepiſſe Moyſi, ipſos Ammorrhæos eſſe exterminandos, & diſpergendos, ad quos ſpectabant Gabaonitæ. Aſt inquiro ego, cur Saul cum ſua progenie non fuerit punitus propter iniquiſſimam ſtragem factam in Nobe, civitate ſacerdotum, ubi, trucidatis octuaginta quinque ſacerdotibus, *in ore gladii percuſſerat viros, & mulieres, parvulos, & lactentes*, hanc ſolam ob cauſam, quia Davidem cum ſuis hoſpitio receperant neſcientes ipſum eſſe fugitivum ? & quidem omnes illi erant ſacerdotes, cultui Dei conſecrati, innocentes ; & hos David non defendit, injuriam hiſce illatam non vindicat ; ſed Gabaonitis, qui jam deceperant ipſum Joſue, nec leges divinas obſervabant, tantum exhibet affectum & zelum ? Sacer textus ait : *Voluit Saul percutere eos zelo, quaſi pro filiis Iſrael, & Juda.* Reprobus rex trucidavit ſacerdotes illius furore correptus ; at ficto zelo extimulatus occiderat Gabaonitas ſub colore, & prætextu, quaſi Moyſes præcepiſſet exterminari Ammorrhæos ; nec curavit juramentum à Joſue præſtitum, & à multis annis obſervatum. Quod igitur ex impetu furoris egit, Deus diſſimulavit, at non illud quod fecit ficto zelo. Quo nobis inſinuare voluit, peccata manere impreſſa libro divinæ juſtitiæ, & ſuo tempore ſeveriſſimè puniri ; et & Hebraiſmus punitus fuit : *Gabaonitas percuſſit* (ait Dionyſius Carthuſianus) *fingens, & ſimulans ſe hoc facere zelo legis, in quo Moyſes dixit, Ammorrhæos exterminari ad utilitatem undecim tribuum. Verumtamen zelus Saulis fuit indiſcretus, & magis creditur motus avaritia, quàm juſtitia.*

2. Reg. 21. Saul fictè & indiſcreto zelo occidit Gabaonitas.

1. Reg. 22. 17.

Dionyſ. Car.

12 Carnificina innumerabilium martyrum facta in Eccleſia Dei à multis ſeculis, effectus fuit zeli, non ſecundùm ſcientiam ; ſed indiſcreti, & rationibus ſtatus politici adornati, veluti prædixerat pientiſſi-

tiſſimus Salvator noſter: *Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo; ſed hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.*

DISCVRSVS VIII.

ARGUMENTUM.

De zelo, quem pientiſſimus REDEMPTOR noſter demonſtravit circa ſalutem animarum.

THEMA.

Zelus domus tuæ comedit me. Pſal. 68. 10.

Deus monſtratur Zelus Chriſti pro ſalute animarum. S. Bern. to. 2. ſer. 14. ar. 1. c. 3.

1 QUamvis hunc locum Scripturæ Apoſtoli adaptaverint Salvatori noſtro, quando zelando honorem ſui Patris æterni, ejecit prophanatores templi, nihilominus Sanctus Bernardinus Senenſis eundem textum allegat ad denotandam ſolicitudinem, & anxietatem, quam habebat Salvator noſter circa ſalutem animarum: *Zelus eſt ſalutis proximorum, unde Pſal. Zelus domus, id eſt, Eccleſia comedit me, id eſt, per ſolicitudinem attenuavit me.* Ut hunc ſuum oſtenderet zelum, compoſuit parabolam de paſtore, qui dimittit nonaginta novem oves in deſerto, *& vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam. Eam quærens* (ſubdit S. Aug.) *judaicis laceratus eſt vepribus.* Cajetanus per laborioſum, & moleſtum iter deſerti intellexit Incarnationem Verbi; *Adventus ad quærendam ovem perditam incarnatio eſt filii Dei.* Et quidem eò uſque ſe extendit fervor hujus zeli, ut incarnatio, & redemptio non minùs gravis ei fuiſſet propter unius duntaxat animæ, quàm propter omnium ſalutem. S. Ambroſii doctrina eſt: *Pro omnibus quidem mortuus eſt, hoc eſt, quantum in ipſo eſt: eius momenti eſt unius, cuius momenti eſt omnium perditio.*

S. Aug. in Pſ. 118. Cajet.

S. Amb. in c. 9. ad Heb.

Chriſtus tantum Zelum habuit pro unica anima quantum pro omnibus. Tertull. l. de pœn. c. 8. Auct. imp.

2 Vigilantiſſimus & amantiſſimus hìc paſtor tanti unicam ſolam oviculam æſtimabat, quanti totum gregem, eſto numeroſiſſimum; unde ait Tertullian. *Errat una paſtoris ovicula, ſed grex una charior non erat.* Similem inſtituit conſiderationem author Imperfecti Operis: *Nullam*, inquit, *ex omnibus ſe habere putabat, ſi de ſuo numero una periret.* Quapropter voluit ſe aſſimilare paſtori, ut nobis indicaret, quòd pro ſalute animarum quævis tormenta etiam ſæviſſima ſubire oporteat, & in hoc diſcernit S. Auguſt. bonum à malo paſtore: *Si paſtoralibus viſceribus præditi ſumus, per ſepes, & ſpinas nos contrectare debemus, membris laceratis ovem quæramus, & paſtori principique omnium cum lætitia reportemus.* Talem ſpiritum imbibit Sanctus Carolus, de quo legimus, quòd per alpes, & rupes quaſi inacceſſibiles ſerpebat, ſoleas calceorum habens munitas ferramentis; & interdum adeò laborabat manibus pedibuſque, ut ſudaverit ſanguinem: ad imitationem paſtoris Euangelici, *ibat ad illam, quæ perierat, donec inveniret eam.*

S. Aug. de geſtis cum Emerito.

Extollitur Zelus Chriſti, tanquam boni paſtoris, pro ovibus ſuis.

3 Sed redeamus ad Paſtorem cœleſtem, quem variis indubiè audiviſtis nuncupari titulis, & nominibus, v. g. lucis, Salvatoris, viæ, vitæ, veritatis, Regis & ſimilibus; at nunquam ipſe dixit eſſe bonam lucem, bonam viam, &c. imò quadam vice tali honoratus titulo: *Magiſter bone, quid boni faciam, & habeam vitam æternam?* indignatus dixit ei: *quid me interrogas de bono? Vnus eſt bonus Deus.* Nihilominus paſtor bonus nominari voluit: *Ego ſum paſtor bonus*, idque non immeritò, quia uti ipſemet inſinuavit: *bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.* Si Tertull. ponderando primum verbum Orationis Domin. *Pater*, dixit: *Tam pater nemo, tam pius nemo;* idem de Chriſto dicere poſſumus: *Tam paſtor nemo.* Et verò quo eum non perduxit paſtoralis zelus ſalutis noſtræ? nullus unquam extitit paſtor tali tantoque ardens zelo, ut oves ſuas proprio corpore cibaverit, proprio ſanguine potaverit, propria vita redemerit, & à lupo exemerit; id verò præſtitit divinus hic paſtor: *Tam paſtor nemo. Pro ovibus animam ſuam poſuit* (ait S. Gregorius) *ut in ſacramento noſtro corpus ſuum, & ſanguinem verteret; ut oves, quas redemerat, carnis ſuæ alimento ſatiaret.*

Jo. 10. 11.

Tertull.

Chriſtus ex Zelo nos ſalvandi ſub carne humana occultavit divinitatem ſuam.

4 Modum Nero tyrannus invenit irritandi, & accendendi canes, & feras in furorem, & exinde in Sanctos Martyres: hos, nimirùm, animalium ſylveſtrium, puta, cervorum, leporum &c. cooperiebat pellibus, ut harum extrinſeca decepti ac irretiti ſpecie, nullo habito reſpectu, in eos pleno furore irruerent, imò eos dilaniarent ac devorarent. Zeloſus fuit hic paſtor noſter ut morti ſe traderet, animas noſtras redimeret; at ne agnoſceretur, noſtra ſe operuit, & veſtivit carne: *In ſimilitudinem hominum factus, formam ſervi accipiens; ſiquidem ſi cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* S. Petrus Chryſologus ſerm. de dedicatione Eccleſiæ retundit murmurationem illam contra Chriſtum, quando intravit in domum Zachæi: *Murmurabant, quod ad hominem peccatorem diverſiſſet. Quo Medicus, niſi ad ægrotum? Vbi anhelus paſtor, niſi ad ovem perditam? Quando ſe ex hoſtibus immiſcet, niſi cum vult liberare captivum? Et qui pretioſam perdis margaritam, loca ſqualida non dedignatur intrare, & eam inter ſtercora ipſa perquirere non abhorret. In quod præceps poſt filium non ſe dat mater? Et arguitur DEVS, qui creavit hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, quare hominem inter peccata charitate conditoris inquirit?*

Chr. ſer. 54.

Chriſtus magno zelo anhelavit ut moreretur pro nobis. Jo. 4. 6. S. Aug. tap. in Joan.

5 *Vbi anhelus paſtor, &c.* Vocabulum iſtud *anhelus* in memoriam mihi revocat, quod de anxio, & zelante hoc paſtore ſcribit Sanctus Joannes cap. 4. *Fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem.* Nolite mirari hanc laſſitudinem: *Exultavit ut gigas ad currendam viam, à ſummo cælo egreſſio eius.* S. Auguſtinus iter hoc exponit in alio ſenſu, dicens: *Iter ipſius eſt caro pro nobis aſſumpta;* hac veſtitus noſtra carne ibat, & quærebat ovem perditam, nimirùm animam noſtram ſenſuum datam prædæ, ut reduceret eam ad ovile cœleſte. Ubi inſuper obſervetur, ſacrum Euangeliſtam non ſine myſterio addidiſſe: *Hora erat quaſi ſexta. Iſta fatigatio fuit ſignum Paſſionis Chriſti* (ait & notat hìc Lyranus) *futura tali hora. Anhelus paſtor.* Serm. de S. Cypriano ſcribit S. Auguſt. *Vicina corporis morte non moriebatur in animo paſtoris vigilantia paſtoralis, & cura tuendi Dominici gregis:* multò meliùs id aſſerere poſſumus de zelo cœleſtis hujus paſtoris, qui de ſe ait: *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.*

Lyran.

S. Aug. ſer. in nat. S. Cyp. Integrum mare paſſionis Chriſti ipſi præ zelo videbatur parvus calix.

6 Spiritus S. paſſionem ſuam nominavit mare, Thren. 2. *Magna velut mare contritio tua.* Et Pſal. 68. *Veni in altitudinem maris*: at zelus ardentiſſimus redimendi hominem, mare hoc vix exiſtimabat eſſe calicem; unde cum ſancta quadam indignatione dicebat Petro: *Calicem quem dedit mihi pater, non vis ut bibam illum?* Theophyl. in Matth. ſcribit: *Poculum dicit ſuam mortem, oſtendens, quod propter amoris magnitudinem ſic ſuaviter accedat ad mortem, quòd mare paſſionis calix quidam eſſe videatur.* Titulo amici excepit proditorem ſuum accedentem: *Amice*, inquiens, *ad quid veniſti?* Quantus in eo arſerit zelus reducendi hanc animam peccatricem ad ſtatum ſalutis, colligi poteſt ex eo, quod notat Origenes, adductus ab Angelico in cap. 13. Joannis: etenim abluiturus pedes diſcipulorum, provolutus in genua ante omnes alios lavit, & oſculatus eſt pedes ipſius Judæ: *Sicut medicus plurium ægrotorum intentus curæ, ab iis qui magis indigent, incipit: ſic & Chriſtus, qui fœdos abluit pedes diſcipulorum, exorditur ab iis, qui magis erant fœdi.*

Thren. 2. Pſal. 68.

Jo. 18. 11.

Orig. cit. ab Angel.

Eccl. 24. 21. Cant. 5. 1. Chriſtus ex zelo nos redimendi, ſudavit ſanguinem.

7 Eccleſiaſtici 24. dicitur: *Quaſi Libanus non inciſus vaporavi.* In ſacris Canticis pariter legitur: *Meſſui myrrham primam.* Optima myrrha illa eſt, quæ ſponte ſine inciſione foras erumpit ex planta: tam fervens Chriſti Domini zelus erat curandi, & ſanandi vulnera animæ noſtræ pretioſiſſimo balſamo ſanguinis ſui, ut non preſtolatus fuerit tempus, quo illius aperirentur venæ per flagella, ſpinas & clavos; ſed amor ſuus, *fortis ut mors dilectio*, fecit effluere ſudorem ſanguinis in abundantia: *Fervidus velut athleta ebulliens amor* (ait S. Bernardus) *& triumphans fortitudine, ſciens omnia ventura ſuper eum, occurrit impiis.* Nazianz. orat. contra Maxi-

S. Bern. ſer. de paſſ.

Digitized by Google

S.Greg. Naz. orat. contra Max.

Maximum, obſervat proprietatem vitis conſideratione digniſſimam: *Eſt planta*, inquit, *quæ exciſa floret, & adverſus ferrum certat; & ſi de re nova novo more loquendum eſt, morte vivit, & ſectione pullulat, & cum abſumitur, creſcit*. Non ſine myſterio immediatè ante ultimum ſermonem Cœnę Chriſtus Dominus ſe comparaverat viti: *Ego ſum vitis vera*. Cum enim multas inciſiones à ferro Judaicæ impietatis recipere deberet, quò copioſior effluebat ſanguis, eò magis vivificabat, floridioreſque efficiebat palmites, nempè animas noſtras; & corpus ſuum mediante morte propiùs accedebat ad glorioſam vitam, & reſurrectionem, dote impaſſibilitatis ditandum.

Jo. 15. 1.

Et inſtar uvę in paſſione conculcari voluit. Iſa. 63. 2.

8 In Euangelico Propheta hanc reperio interrogationem Redemptori noſtro propoſitam: *Quare rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta ſicut calcantium in torculari?* Si una ſola ſtilla ſeu gutta ſanguinis ſui ſufficientiſſima erat ad redimendos millenos mundos, cur elegit tam copioſam ſanguinis profuſionem: *Copioſa apud eum redemptio?* Non immeritò in ſacris Canticis ſignificatur Redemptor noſter per uvæ botrum: *Botrus cypri dilectus meus;* non fuit contentus primo muſto ſanguinis ſui in horto profuſo: *Sed hoc non contentus*, ait Oleaſter, *voluit conculcari, ut quicquid ſanguinis, quicquid ſucci in corpore ſuo latebat, exiret ad lavacrum noſtrum*. Non caret myſterio, quòd ex toto anni tempore pro paſſione ſua ſelegerit vernum: & quę hujus ratio? *Omnia in ſapientia feciſti*. Sanctus Bernardinus hanc aſſignat rationem: *Cum enim in tali tempore ſanguis ebulliat, ut totum verſaret, & effunderet, quia ebulliente de facie mittitur*. Ardor zeli ſui redimendi animas id efficiebat, ut ſanguis ſuus ebulliret, & toto impetu foras proſiliret.

Cant. 1. 13.

Oleaſt. ib.

Bern. t. 3. ler. 51.

Sitis Chriſti in cruce erat zelus ſalutis animarum.

9 Quia lupus infernalis, ipſo ſpectante, unam è ſuis oviculis, & quidem ex puſillo illo grege, de quo dixerat: *Nolite timere puſillus grex*, ſurripuerat, & deprędatus fuerat, ſubito zelo accenſus, læſum æterni Patris ſui honorem, ſimulque hanc jacturam reſarcivit, eripiendo è faucibus illius animam, quam pluribus annis captivam tenuerat, convertendo latronem, mox dicerem, in Apoſtolum. Sed quid denotabat clamor illius in cruce, *ſitio?* Annon paulò ante quemlibet invitaverat: *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat?* Si mihi dicatis effuſionem ſanguinis naturaliter excitare ſitim, veluti etiàm facit triſtitia, & angor animi: *Spiritus triſtis exſiccat oſſa*; cur ad extinguendam ſitim non acceptavit vinum myrrhatum, præparatum, eique oblatum à devotis illis mulieribus? Creſcit adhuc difficultas, Drogone interrogante: *Domine, quid ſitis? Ergone plus cruciat ſitis, quam crux? de cruce ſiles, & de ſiti clamas?* Ne magnus hic Cardinalis diutiùs nos teneat ſuſpenſos, ſubdit ſtatim: *Sitio, quid? veſtram fidem, & veſtrum gaudium. Plus animarum veſtrarum, quàm corporis mei cruciatus me tenet*. Sitis ejus nonniſi ardens erat zelus ſalutis animarum: quando operabatur humanam redemptionem, totumque ſuum profundebat ſanguinem libenter vidiſſet, quòd omnes animæ ex eo bibiſſent; & tamen ante mortem nonniſi unicus latro ad fontem hunc ſalutarem acceſſit.

Drog. Hoſt. de Sacr. Do. Paſſ.

De qua derelictione Chriſtus in cruce conqueſtus fuerit.

10 Quonam directas fuiſſe creditis lamentationes illas: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Certum eſt, Filium à Patre inſeparabilem eſſe, ac proinde minimè lamentatum fuiſſe de hac ſeparatione. Sciendum igitur, quòd quamvis arido crucis trunco hæreret ſuſpenſus, attamen ſperaverit fructus illos, quos Æternus Pater ei adpromiſerat: *Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*. Verùm gentiles ſub cruce degentes, quales erant milites Romani, illum potiùs ridebant, blaſphemabant, crucifigebant; ac proinde ejus lamenta, & ſuſpiria non oriebantur ex ſpinarum aculeis, ex lanceæ tranſverberatione, ex plagis, & vulneribus clavorum, ex fellis amaritudine; ſed quia videbat ſe derelictum ab animabus, quarum ipſe intendebat converſionem: *Torcular calcavi ſolus, & de gentibus non fuit vir mecum. Quia hi pro quibus pati venerat* (ait S. Gregorius) *& paſſionis eius eſſe participes debuerant, eo tempore necdum crediderant, de ipſis in paſſione queritur quorum vita in paſſione querebatur*.

Greg. l. 2. in Ezech.

11 Voluit poſt mortem ſibi aperiri pectus, è quo profluxit ſanguis, & aqua, (uti bene obſervavit S. Aug.) quia in iſta effluxione figurabantur Sacramenta: *Sacramenta Eccleſiæ manaverunt, ſine quibus ad vitam, quæ vera eſt vita, non intratur*. Et in hoc quoque oſtendit zelum ſalutis noſtrę, quòd ex crudelitate, quam milites in ejus corpore exercuerant, noverit immenſum elicere theſaurum, nempè Sacramenta, quæ ſanctificant animas noſtras.

Chriſtus ex zelo ſalutis animarum, poſt mortem voluit ſibi aperiri latus. S. Aug.

Sed quis non admiratur zelum, quem demonſtravit in Longini, lancea latus ejus perforantis, converſione; ſimul & modum hujus converſionis? *Cum clamore valido*, ait Apoſtolus de Redemptore expirante. Quo fine emiſit ſpiritum clamando? ut lucraretur animam Centurionis priùs increduli: *Videns Centurio qui ex adverſo ſtabat, quod ſic clamans expiraſſet, ait: Verè Filius Dei erat iſte*.

Ex eodem zelo clamans expirat convertens Centurionem.

Clariùs adhuc emicuit hic zelus ſalutis noſtræ in quinque vulnerum cicatricibus, quas in corpore ſuo glorioſo reſervare voluit. Videbantur ſtigmata illa præ ſe ferre defectum aut imperfectionem aliquam in corpore glorificato; aſt quia prævidebat, unum ex diſcipulis futurum incredulum, neque etiam ſibi reſurgenti crediturum: *Niſi videro in manibus eius fixuram clavorum, & mittam, &c.* voluit has cicatrices pro operanda illius ſalute retinere: *Conſidera Dominatoris clementiam* (inquit D. Chryſoſt.) *qualiter & pro una anima oſtendit ſeipſum vulnera habentem; & accedit, ut ſalvet unum*.

Ex eodem zelo retinuit in corpore ſuo cicatrices vulnerũ ſuorum.

Chr. ho. 86. in Joan.

12 Chriſtus Dominus non ſemel, ſed tribus vicibus Petrum, priuſquam ei gregis ſui daret curam: *Paſce oves meas*, examinavit, num ipſum amaret; & meritò, quia ſalus animarum principaliter innititur charitati, quæ exigit, ut quis propriam pro alterius anima exponat vitam; unde S. Auguſtin. contra Pelagianos ſcribit: *Charitas tunc maxima eſt in hac vita, quando pro illa ipſa contemnitur vita*.

Propriam contempſit vitam.

Aug. l. de nat. & gr.

Idem Salvator noſter poſt reſurrectionem quadraginta diebus manſit in terra: & quo fine? *Per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei*; ut inſtrueret Apoſtolos circa regiminis directionem, & ſalutem animarum, quas primò deſcripſerat hoc epitheto: *Regnum Dei intra vos eſt*: nempè, anima, quæ digna eſt regno Dei, & propter quam conditus eſt paradiſus: *Paratum vobis regnum à conſtitutione Mundi*. Non diu ante Aſcenſionem ſuam in cœlum, nulla alia ei fuit cogitatio, quàm ut diſponeret, & prę̨ciperet Apoſtolis ſuis: *Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, &c.* E cęlis deindè miſit ſanctiſſimum Spiritum cum gratiarum, donorumque ſuorum theſauris, ad ſanctificandas animas; & uno verbo, *propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis*. Totum quod Deus dixit, fecit, ordinatum fuit ad ſalutem hujus animæ.

Et poſt reſurrectioné per dies 40. manſit in terra.

DIS-

DISCVRSVS IX.

ARGUMENTUM.

Variæ inſtituuntur conſiderationes de habendo zelo ſalutis animarum.

THEMA.

Vide zelum meum pro Domino. 4. Reg. 10. v. 16.

Charitas Chriſti maximè enituit in zelando ſalutem animarum. Eccl. 17. 12.

1 VErba hæc Jehu Regis quilibet Chriſtianus cordis ſui ſcrinio meritò imprimere deberet, non alium in finem, niſi ut proximorum ſuorum zelet curetque ſalutem; Deo enim, de quo ſcriptum eſt: *Et mandavit illis unicuique de proximo ſuo*, adeò gratum eſt hoc charitatis officium, ut gratius ei offerre non poſſimus. Joan. c. 10. legimus hæc Chriſti verba: *Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem, & animam meam pono pro ovibus meis*. Scire cuperem, quam habeant connexionem poſteriora verba cum prioribus? quæ connexio reciprocæ cognitionis inter Patrem, & Filium, cum expoſitione vitæ pro ſalute animarum? Ecce quanti Chriſtus appretiatur animas; voluit indicare, quòd in hoc manifeſtè oſtendat, æterni Patris ſui ſe eſſe filium, & quidem prædilectum, quòd vitam ſuam morti exponeret pro animabus: *Ac ſi apertè dicat*: (ſubdit S. Gregorius) *in hoc conſtat, quia ego agnoſco Patrem, & agnoſcor à Patre, quia animam meam pono pro ovibus meis; id eſt, ea charitate, qua pro ovibus morior, quantum Patrem diligam, oſtendo*. De charitate ait Apoſtolus, eam eſſe Reginam virtutum: *Major autem horum eſt charitas*; hæc ſpecialiter ſcintillat in zelando ſalutem animarum.

Joan. 10. 15.

S. Greg. h. 14. in Evan.

Cain primus reprobus nihil curavit de ſalute proximi ſui. Gen. 4. 9.

2 Obſervaſtiſnè primum reprobum, qui præceps ruit in barathrum deſperationis, factus reus plurium execrabilium exceſſuum, qua ratione apertè indicaverit, nihil ſe curare bonum ſui proximi? Deus interrogabat ipſum: *Ubi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio: Num cuſtos fratris mei ſum ego?* Subitò Deus illi intimavit: *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra*. Si verum, ut veriſſimum eſt, quòd *mandavit unicuique de proximo ſuo*; qui ergo malitiosè negligit ſpiritualem proximi ſui ſalutem, tanquam reus rationem reddere tenebitur: *Vox ſanguinis fratris tui clamabit ad ſe*. Multùm ſanè Deus offenſus, & indignatus fuit, temerarii hujus audiens reſponſum; at graviſſimè eum quoque punivit.

Zelus impenſus pro ſalute animarum Deo gratiſſimus eſt. Pſ. 28.

3 E contrario verbis explicari nequit, quàm gratus ſit Deo zelus impenſus in ſalutem animarum. Pſal. 28. Regius Propheta filios Dei nuncupat illos, qui hoc modo zeloſi ſunt: *Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum: afferte Domino gloriam, & honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus*. In converſione animarum Deus collocat ſuam magnificentiam: *Glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei*. Vultiſne intelligere, in quo conſiſtebat hæc gloria? *Memor ero Rahab, & Babylonis ſcientium me*. S. Petrus Chryſologus ſerm. in præfati Pſalmi verſum quærit: *Putaſne cœleſtes taliter appellat iſte virtutes? aut homines Dei aptat in filios? & terrenam carnem cœleſtem ſublevat ad naturam?* Ecce quantus ei exhibetur honor, qui cooperatur alterius ſaluti; unde in progreſſu ſermonis ſui exhortatur nos hiſce verbis: *Afferte Domino babtizandos; afferte quos fide concipiat, non caro; afferte quos Dei gratia generet, non mundana natura; afferte, afferte quos ſponte venire, aut neceſſitas vetat, aut ætas impedit, aut ignorantia retardat, aut tenent vitia, aut delicta remorantur*. Nullus aut ita ignorans, aut debilis eſt, qui ſe excuſare valeat; etenim Eccleſiaſticus monet: *Recupera proximum ſecundum virtutem tuam*.

Chryſol. ſ. m.

Eccl. 29. 27.

Ex. 25. 29. Zelandum eſt pro poſſibili pro ſalute animarum. D. Greg. h. 4. in Evan.

4 Exodi 25. Deus circa tabernaculum hæc fieri juſſerat: *Parabis & acetabula ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina*. Ex quo textu D. Gregorius hanc deducit moralitatem propoſito noſtro valdè accommodam: *Scimus*, inquit, *quod in tabernaculo non ſolum phialæ, ſed præcipiente Domino etiam cyathi facti ſunt. Per phialas quippe doctrina exuberans, per cyathos verò parva atque anguſta deſignatur ſcientia. In Dei ergo tabernaculo, id eſt, in ſancta Eccleſia poſiti, ſi per doctrinam ſapientiæ miniſtrare phialas minime poteſtis, in quantum pro divina largitate ſufficitis, proximis veſtris boni verbi cyathos date*.

D. Hieron. epiſt. 4. Urgentes rationes nos extimulantes ad hunc zelum adducuntur.

5 D. Hieronymus Ruſtico ſcripſit rationes aliquas urgentes, quæ & nos meritò ad hunc zelum extimulare deberent: *Perſpicuum eſt*, inquit, *ſi negotiatores ſæculi tanta ſuſtinent, ut ad incertas perituraſque divitias perveniant, & ſervent cum animæ diſcrimine, quæ multis periculis quæſierunt; quid Chriſti negotiatori faciendum ſit, qui venditis omnibus, quærit pretioſiſſimam margaritam, qui totis ſubſtantiæ ſuæ opibus emit agrum, in quo reperiat theſaurum, quem nec fur effodere, nec latro poſſit auferre?* Omnis hic benè expenditur, & impenditur labor, crucis, & adverſitatis ſufferentia, dum Filius Dei pro animarum ſalute triginta tres annos vitæ ſuæ expendit in labores, cruciatus, & ærumnas. Ponderate hæc S. Bernardi præclara verba: *Ipſe diligit vos tanquam viſcera ſua, tanquam fructum pretioſiſſimum crucis ſuæ, tanquam digniſſimam recompenſationem effuſi ſanguinis ſui*. Qui animam pretio ſanguinis ſui cenſuit dignam, ille mer eſt, de quo ſcriptum eſt: *Spirituum ponderator eſt*. Non poteſt ille falli, nec decipi, ſiquidem S. Joannes ait: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*. Et S. Auguſtinus ſcribit: *Nemo fallit Redemptorem tuum; egit hic commercium, pretium ſolvit; ſanguinem, inquam, fudit unicus Filius Dei pro nobis. O anima, erige te, tanti vales*. Quia Filius Dei dedit vitam ſuam, num difficile nobis videbitur impendere labores, & ſuſtinere adverſitates pro eodem lucro?

S. Bernard. epiſt. 109.

S. Aug. in Pſ. 102.

Job 39. 4. Converſio peccatorum comparatur partui cervarum.

6 Job 39. dicitur: *Nunquid parturientes cervas obſervaſti? incurvantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt*. Referunt Ariſtoteles, & Plinius, quòd cervæ majori cum difficultate, & per conſequens majori cum dolore, & tormento pariant, quàm cætera animalia. Huic partui benè comparatur converſio hominum peccatorum, & luctum animarum, quia magnam experimur difficultatem, laboremque haud exiguum in reducendis illis ad pœnitentiam. Unde Salvator noſter non immeritò Concionatores, & Confeſſarios aſſimilat piſcatoribus, & paſtoribus, quia iſti & illi continuò die noctèque expoſiti ſunt aeris, & temporum injuriis, laboribus, periculis, milleniſque aliis ærumnis, & adverſitatibus: *Quamvis cana nivibus juga* (S. Ennodii verba ſunt) *Alpium tranſituris minaretur exitium mortiferum frigus, & concretas algore glebas fidei ardor exuberat. Neſcivimus parcere ſanguini noſtro, dum ſervamus alienum. Nam in tanta circumſpectione ſalutis omnium, ſolum pro nobis timere non novimus*.

S. Ennod. opuſc. 5.

Matth. 5. 10. Ex zelo ſalutis animarum, corpus & animam periculo exponere debemus.

7 Matth. 5. monet nos Salvator: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potius timete eum, qui poteſt, & animam, & corpus perdere in gehennam*. Totus in nos ſæviat infernus, corpus damnificare poterit, at non animam, puta, innocentem. Sic quoque ſi ad ſalvandam animam proximi perdamus corpus, neque eſt quòd timeamus infernum, quia, ut dicemus diſcurſu ſequenti, hanc à Deo recipimus remunerationem, nimirùm, quòd amore Dei ſalvando animam proximi, propriam pariter ſalvemus. Obſervaſtiſne titulùm, quem S. Petrus attribuit populo Chriſtiano? *Populus acquiſitionis*. Fortaſſis ſignificare voluit, quòd, quia aqua baptiſmali regenerati ſumus, ſolicitè hiſce bonis terrenis acquirendis inſudare debeamus? Nequaquam, imò totum oppoſitum, quia promittimus renunciare mundo, & pompis ejus: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſumus*. Senſus igitur verus, & germanus S. Petri eſt, quòd quilibet Chriſtianus ſpecialem habere debeat curam, & ſolicitudinem, non ſolum ſalutis propriæ, ſed etiam ſuorum proximorum: *Populus in acquiſitionem. Nemo dicat* (ait S. Bernardus) *Nunquid cuſtos ſum fratris mei? Ferveat in nobis zelus iſte, ferveat amor juſtitiæ, odium iniquitatis*.

1. Pet. 2. 9.

S. Bernard. ſ. de S. Joan. Bapt.

Cant. 7. 10. Non ſolum ſalutis propriæ, ſed & proximi zelum, & curam habere debemus.

8 In ſacris Cant. c. 7. legimus: *Ego dilecto meo, & ad me converſio ejus. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis*. Sæpè inveniuntur nonnulli quietæ dediti contemplationi, & vitæ Magdalenæ: Non, dicit Sponſa, per quam intelligitur Eccleſia: *egrediamur in agrum, &c. Dum Sponſa* (ſubdit S. Gregorius) *Sponſi dulcedinem experta ſe reficit, de proximo etiam cogitat, quem ipſius Sponſi præcepto ſicut ſe diligit*. In iiſdem Cant. c. ſequenti legitur: *Quæ habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuam*. Ubi idem S. Gregorius: *Sponſa*

S. Greg. Mag. ibid.

Cant. 8. 13.

S. Gregor. ib.

Digitized by Google

Sponſa in hortis habitat, quia ſancta Eccleſia, vel quælibet ſancta anima in fructificatione virtutum mentem verſat; cujus vocem Sponſus audire deſiderat, quia in hoc ſummopere Chriſto placet, ut infirmos quoſque verbo ſanctæ prædicationis admoneat.

Zelus animarum ſingularis eſt Eccleſiaſticis.

9 Cum ex clauſtris, monaſteriis, & eremis etiam extrahuntur S. Euangelii miniſtri, ut cooperentur ſaluti animarum, certum eſt, acceptiſſimum (uti alibi dictum eſt) Deo offerri ſacrificium; hoc tamen miniſterium Eccleſiaſticorum proprium eſt; unde idem S. Gregorius alibi ſcribit: *Redemptor noſter a ſacerdotis officio non quærit aurum, ſed animas.* Et S. Ambroſius huic conformiter aſſerit: *Zelum habere debet ſacerdos, qui incorruptam ſervare ſtudet Eccleſiæ caſtitatem; & ideo Princeps ſacerdotum dicit: Zelus domus tuæ devoravit me.*

S. Ambroſ. in Pſ. 118. oct. 18.

Moyſes ſolis Levitis præcepit vindicare, & zelare læſum Dei honorem.

10 Cauſam ſcire deſidero, cur Moyſes ex omnibus tribubus Iſrael ſelegerit tribum Levi, quæ ſpretum & læſum Dei honorem vindicaret, & zelaret? Voluit per hoc ſignificare, ad eos, qui divino cultui ſpecialiter dedicati ſunt, pertinere zelum impediendi, & vindicandi offenſas, & injurias Deo illatas, uti & procurandi proximi emendationem & converſionem. S. Ambroſius in Exod. cap. cui titulus *Romulus*, ſcribit: *Quod autem occidi fecit a proximis proximos, filios à parentibus, a fratribus fratres, præceptum evidens, quia præferenda eſt religio neceſſitudini, pietas propinquitati. Ea eſt enim vera pietas, quæ præponit divina humanis, perpetua temporalibus; unde ipſe Moyſes dixit: ſi quis eſt Domini, veniat ad me; & congregati ſunt ad eum omnes filii Levi, & dicit illis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, imponite unuſquiſque gladium, &c. ut contemplatione atque amore reverentiæ divinæ perimeretur omnis affectus neceſſitudinis.* Notatu digna eſt ſequens propoſitio: *Neque vero aliquid durum videtur pro vindicta injuriæ cœleſtis.* Idem dicam cooperaturis ſaluti animarum: *Neque verò aliquid durum videatur, &c.* Nulla nos deterreat difficultas, ubi agitur de lucro animarum. Subdit denique S. Ambroſius: *Sanctiora cæteris ad hoc munus eliguntur miniſteria Levitarum, quorum portio Deus.*

S. Ambroſ. in Exod.

Cant. 4. 4. Deus amore ſuavi rapitur, dum zelamus ſalutem animarum.

11 Cant. cap. 4. legitur: *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Eodem cap. paulò poſt legitur: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in uno crine colli tui.* Collum principalis pars eſt corporis noſtri, per quod tranſeunt ſpiritus vitales, & è capite deſcendunt ad reliqua membra; hoc igitur collum depingit Spiritus ſanctus munitiſſimæ inſtar turris; præterea ſauciatum ſe declarat cœleſtis Sponſus ab uno crine iſtius colli. Vultiſne intelligere hujus myſterium? Audite Richardum de S. Victore: *Collum caput, & membra conjungit. Collum itaque mihi es, dum animas convertere, & mihi conjungere ſtudes. Unus crinis colli eſt unica cogitatio, & præcipua intentio, quæ circa hoc laboras.* Rapitur, & ſuaviter amore divino vulneratur Deus noſter, quando finis operationum noſtrarum eſt lucrum animarum: obſervetur hoc: *Unica cogitatio*, quia qui Deo dedicati ſunt, nonniſi de hoc, & de nullo alio cogitare, & ſoliciti eſſe deberent, quia *Redemptor noſter a ſacerdotis officio non quærit aurum, ſed animas.*

Acta Eccl. Mediol. car. 1169. Inſignis diſcurſus S. Caroli Borromæi de zelo S. Eccleſiæ, ejuſque miniſtrorum pro ſalute animarum.

12 S. Carolus concione XI. ad Clerum, de zelo animarum diſcurrens, ait: *Hunc Eccleſiæ ſpiritum nobis Ioannes oſtendit præclara illa, quam deſcripſit, viſione: Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim, & in utero habens, & clamabat parturiens, & cruciatur ut pariat. O quàm magnum habet deſiderium pariendi! Anguſtiatur, affligitur, cruciatur, dolet, clamat, quamdiu militans eſt, nec ceſſabit, donec perfectè & omnino triumphanti jungatur. Hoc unicum ipſius negotium, & filiorum ejus itidem eſt, hoc maxime ſpectat in omnibus actionibus, ſynodis, viſitationibus, decretis, miniſteriis, Dei verbi prædicatione, correctione, univerſo denique regimine.* Ubi & Sanctus nonnullorum, qui ſe excuſant, ſatisfacit oppoſitionibus: *Sed novi, quid multi dicant: Et quis illuc ſe conferat, ubi eſt ſumma rerum omnium inopia? Ubi nonn ſi prærupti montes, & difficillima loca? Ubi die noctuque laborandum, & incommoda maxima ſuſtinenda? Et idcirco peribunt igitur fratres, animæ Chriſti pretioſiſſimo ſanguine redemptæ, ut nos commodi ſimus? Præferentur ergo noſtræ deliciæ animarum ſaluti?* Pergit deinde, & cauſam allegat, ob quam ſimus adeò ſocordes, & negligentes, nec curemus ſpiritualem aliorum ſalutem: *Sed ſcitis, quidnam ſit, quod nos in munere noſtro tepidos facit? Nil aliud profectò, niſi quòd non conſideramus, quidnam ſint animæ, quid infernus, quid paradiſus. Quid ergo mirum, ſi ſancti viri charitate repleti, tam erant animarum acquirendarum zelantes? Quis Gregorii illius magni Pontificis zelum non admiretur? Hic quadam die cum advenientibus nuper negotiatoribus multa venalia in foro Romanæ urbis fuiſſent propoſita, multique ad emendum undique confluxiſſent, contigit, & Gregorium adhuc Monachum præterire, qui cernens inter alia pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, vultu venuſtos, capillorumque nitore perſpicuos eſſe venales, interrogavit mercatorem, de qua patria illos attuliſſet; ille reſpondit: de Britannia Inſula, cujus incolarum omnium facies ſimili candore fulgeſcit. Gregorius dixit: Chriſtiani ſunt iidem Inſulani, an adhuc paganis tenentur erroribus? Mercator reſpondit: non ſunt Chriſtiani. Tunc Gregorius graviter ingemiſcens, heu proh dolor, quàm ſplendidas facies, Princeps tenebrarum nunc poſſidet. Tunc ad Benedictum Pontificem accedens, ſummis ab illo precibus obtinuit, ad Inſulam illam ut mitteretur, ad eripiendas è Dæmonis poteſtate pretioſiſſimas animas.* Hucuſque Sanctus Carolus, qui magno ardebat zelo animarum, curans ſingulas ſuæ ampliſſimæ diœceſis; cumque Epiſcopum aliquem corrigeret, qui in officio ſuo erat negligentior, oſtendit eidem unam ſolam animam dignam eſſe excellentis Paſtoris cuſtodia, & vigilantia.

Acta Eccl. Mediol. car. 1181. Refellitur objectio contra zelum animarum.

Zelus animarum S. Gregorii Magni, adhuc monachi.

Vita S. Caroli lib. 8. c. 4.

De hac materia latiùs, & fuſiùs Tom. 1. tract. de Anima.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

De lucro, quod acquirimus, ſalutem animarum zelantes.

THEMA.

Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus a morte. Jac. 5. v. 20.

Qui peccatorem reducit ad pœnitentiam, animam ejus eximit ab æterna morte.

1 SAnctus Apoſtolus Jacobus in fine ſuæ Epiſtolæ exponit aliquam veritatem, quæ cuilibet videtur eſſe certa, & indubitata; etenim ſi quis à via devians per rupes, & montes oberraret cum evidenti præcipitii periculo, & bonus quidam amicus oberrantem ad rectam reduceret viam, aut ſemitam, quis negabit hujus amici opera illum ereptum eſſe à morte? Hoc idem prorſus de eo aſſerendum eſt, qui peccatorem reducit ad pœnitentiam; hunc enim ſua induſtria ille ab æterna eximit morte: *Qui converti fecerit peccatorem, &c.* Nihil ergo ſingulare, quod alicujus magni momenti eſt, S. Jacobus dixiſſe videtur; aſt conſiderandum eſt inæſtimabile illud lucrum, ſiquidem plus valet una anima, quàm totus mundus, imò quàm ipſum cœlum; nam juxta axioma Philoſophicum: *Propter quod unumquodque ſole, & illud magis.* Si Luna lucida eſt, adhuc lucidior, & ſplendidior eſt Sol, qui ei communicat lucem, & ſplendorem: Si Creator condidit cœlum, ut ſit animæ habitaculum, (*Poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione Mundi:*) ergo majoris æſtimationis, & dignitatis erit anima; imò Euſebius Emiſſenus Homilia 6. de Paſch. non dubitat aſſerere: *Tam copioſo munere ipſa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.* Quis igitur non cooperabitur lucro hujus animæ? præſertim cum S. Leo ſerm. de S. Laurentio hanc tradat doctrinam: *Si ergo nullus bonus ſibi ſoli eſt bonus, nec cujuſquam ſapientia ſibi tantum ſapienti eſt amica, & hæc verarum natura virtutum eſt, ut multos a tenebroſo abducat errore, qui earum clarus eſt lumine ad erudiendum DEI populum, nullorum eſt utilior forma, quam Martyrum eloquentia.*

Quantæ æſtimationis, & dignitatis ſit anima. Euſ. Emiſſ. h. 6. de Paſch.

S. Leo Magnus ſ. de S. Laur.

2 *Qui converti fecerit, &c.* Sanctus Auguſtinus, allegatus à Dionyſio Carthuſiano in hunc textum S. Jacobi, declarat: *Ille in charitate Dei eſt perfectior, qui ad ejus*

In charitate Dei perfectior eſt qui plures animas convertit. S. Aug. cit. Dion. Carth. in c. 5. Jac.

ejus amorem plures convertit, gratiſſimumque DEI ſacrificium zelus eſt animarum; & ſicut Chriſtus graviorem non poteſt pati perſecutionem, quàm ut quis verbo aut exemplo animas ſuo ſanguine liberatas ab ipſo avertat, ſic gratiorem honorationem impendere ei non valemus, quàm animas deviantes convertendo ad ipſum.

Pſal. 50. 14. Qui cooperatur converſioni animarum, petat à Deo quod vult, & obtinebit.

3 Regius Propheta Pſal. 50. modo imperativo DEO loquens, ait: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.* Et unde hic ſanctus Propheta talem concepit audaciam, reus exiſtens peccatorum adeò execrabilium? Ponderate, quæ ſequuntur, verba: *Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur: libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ.* Qui cooperatur alterius converſioni, & ſalvat animas Chriſti ſanguine redemptas, quodcunque vult, & deſiderat, petat, & obtinebit, quia maximo, quod dari poteſt, gaudet pignore, gratiæ, & amoris divini. David commiſerat adulterium, homicidium, nec non gravè populo ſibi ſubdito dederat ſcandalum: Saulus pariter Chriſti Chriſtianorumque fuerat perſecutor implacabilis: *Spirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini:* Et tamen de hoc dicit Deus: *Vas electionis eſt mihi iſte. Raptus in paradiſum audivit arcana verba:* de altero pronunciavit: *Inveni hominem ſecundum cor meum.* Deſideratiſne utriuſque percipere merita? *Illos divina clementia à peccatis per remiſſionem efficit liberos, quos prævidet utilitati Eccleſiæ poſt converſionem profecturos*, ait D. Gregorius.

S. Greg. Mag. in Pſ. 50. Anima pretioſior eſt quam quidquid in cœlo & in terra excogitari poteſt. S. Gregor. in Pſ. 4. pœnit.

4 Tam pretioſum eſt lucrum animæ, ut nec dari, nec quis ſibi imaginari poſſit pretioſius in terris, & in cœlis; præterquàm ſæpè accidit, quòd illi, quos ad pœnitentiam reduximus, ſucceſſu temporis Deo lucrentur alios. Audiamus eundem S. Gregorium: *O quam utilis eſt peccatorum remiſſio, quæ converſos à peccatis non ſolùm liberos efficit, ſed etiam alios ab impietate, & injuſtitia retrahens, flamma charitatis accendit! Hæc eſt enim charitatis evidens probatio, ut cui per gratiam Dei contigerit à peccatorum vinculis eripi, ipſe ex zelo juſtitiæ ſtudeat ad ſpem veniæ delinquentes hortari. Nullum quippe tam gratum DEO eſt ſacrificium, quam zelus animarum.*

Converſio peccatorum eſt cibus Chriſti. Joan. 4. 32.

5 Quando Salvator noſter ex itinere fatigatus, ſedens ſupra fontem, & ardentiſſimo ſuo motus zelo, Samaritanam reduxit ad veram Dei notitiam, Apoſtolis ſupervenientibus & offerentibus prandium, reſpondit: *Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.* Converſionem illius aberrantis animæ ſapidiſſimum ſuum celebat eſſe cibum: *Cibus autem iſte, quem Chriſtus manducare habebat* (ait S. Thomas,) *eſt ſalus hominum, quam quærebat: ſicut enim nobis, cùm eſurimus, concupiſcibile eſt manducare, ita ei ſalvare nos.* Et S. Cyrillus Alexandrinus allegatus à Gloſſa ait: *Cibum ſuum putat perditorum hominum converſionem.* Gloſſa cum S. Gregorio in textum allegatum ex S. Jacobo, hoc conficit argumentum: *Si magna mercedis eſt à morte eripere corpus quandoque periturum, quanti meriti eſt à morte animam liberare in cœleſti patria ſine fine victuram?*

D. Thom. in Joan.

S. Cyril. apud Gloſſ.

Gloſſ.

Parum prodeſt aliorum animas lucrari, ſi tuam perdas. Matth. 16. 26.

6 Verùm ſi pientiſſimus Redemptor noſter apertè nobis declarat: *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur; aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* qui igitur innumerabiles convertit, & lucratur animas, ſuam verò propriam non ſalvat, quid ei proderit aliarum animarum lucrum? Reſpondet Dionyſius Carthuſianus: *Idcirco de B. Magdalena locutus eſt Dominus: dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Veruntamen ſi quis impiè vivens, non agens quod docet, prædicare præſumpſerit, & prædicando quoſdam quaſi converterit, ſua peccata ſibi indulgeri non promeretur; imò gravius peccat, & ſuas tranſgreſſiones multiplicat, prædicationis officium indignè exercens.*

Dio. Cart. ib.

Plerumque etiam ſuam ſalvat animã qui ſtudet convertere alias. Dion. Carth.

7 *Qui converti fecerit.* Quibus verbis S. Jacobus inſinuare voluit, quòd qui cooperatur proximorum converſioni, non ſolùm illius, quem convertit, ſed plerumque propriam ſimul ſalvet animam: ita Dionyſius Carthuſianus aſſerens: *Aliqui textus habent, Salvabit animam ſuam à morte, quia qui alium ex charitate admonet, corripit, convertit, ſibi ipſi maximum præmium promeretur, & charitatis ſuæ fervore quotidiana, & propria ſua incendit peccata, dimittunturque ei. Imò & præteritorum ſuorum exceſſuum obtinet remiſſionem; quantum ad pœnam omninò; aut partim ſecundum quod univerſa delicta operit charitas. Et Princeps Apoſtolorum: Charitas, inquit, operit multitudinem peccatorum.* Hanc veritatem expreſſam quoque reperi in hom. quadam D. Chryſ. cùm ait: *Hoc noſtræ ſalutis argumentum & occaſio, ſi non ſolum pro nobis ipſis ſoliciti, ſed & proximis utiles fuerimus. Qui educit pretioſum à vili, quaſi os meum erit; hoc eſt, qui ab errore ad veritatem manuduxerit, pro virili humano me imitabitur.*

Chr. h. 3. in Gen.

1. Cor. 3. 9. Cooperans alterius ſaluti præmiatur tanquã Coadjutor Dei.

8 Apoſtolus quoque 1. Cor. 3. ſcribit. *Uniſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem: DEI enim ſumus adjutores, Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.* Cooperantes igitur alterius ſaluti, præmium ac mercedem recipiemus, tanquam coadjutores Dei. Origenes hom. 4. in Leviticum, alludens ad ſacrificiũ, quod offerebatur pro aliorum peccatis, in quo una pars oblati cedebat in utilitatem Sacerdotis, aſſerit: *Si ergo talis fueris ſacerdos, & talis fuerit doctrina tua, & ſermo tuus, pars tibi dicitur eorum, quos correxeris, ut illorum meritum tua merces ſit, & illorum ſalus tua gloria. Annon & Apoſtolus hæc oſtendit, ubi dicit, quia quod ſuperædificaverit quis, mercedem accipiet &c.* Subdit deinde in progreſſu ejuſdem homiliæ: *Sciant, ſe in nullo alio partem habituros apud Deum, niſi in eo quod offertur pro peccatis, id eſt, quod à via peccati converterint peccatores.*

Orig. ho. 4. in Levit.

Zelus contra peccatores debet temperari diſcretione, & patientia, & erit fructuoſus. Hug. Car. ib. Ezech. 3. 21.

9 *Salvabit animam eius &c. Vel ut habent aliqui libri,* (Hug. Card. expoſitio eſt,) *animam ſuam, ipſius ſcilicet, qui facit eum converti;* idque probat ex Propheta Ezech. cap. 3. *Si autem tu annunciaveris juſto, ut non peccet, & ille non peccaverit, vivens vivet, quia annunciaſti ei, & tu animam tuam liberaſti.* Inter alia documenta S. Apoſtolus hoc quoque ſcripſit chariſſimo ſuo Timotheo: *Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.* In alia Epiſtola inſtruebat eundem, qua ratione uti deberet zelo, dicens: *Argue, obſecra*, videlicet, tempera zelum affabilitate; *increpa*, ſed *in omni patientia.* Unde quando bini diſcipuli Domini, Jacobus & Joannes, petebant, & volebant, ut ignis deſcenderet de cœlo in Samaritanos, audierunt ſibi dici: *Neſcitis, cuius ſpiritus eſtis.* Ubi ſubdit S. Ambroſius: *Quod diſcipulos increpavit, qui ignem ſuper eos deſcendere geſtiebant, qui non receperant Chriſtum, oſtenditur nobis, non ſemper in eos, qui peccaverunt, vindicandum, quia nonnunquam amplius tibi prodeſt clementia ad patientiam, lapſo ad correctionem. Denique Samaritani citius crediderunt, à quibus hic ignis arcetur.* Sic quoque quando importuni, & impetuoſi illi ſervi indiſcreto ducti zelo zizania ſine mora colligere volebant: *Viſimus, & colligimus ea?* reprimens illos Paterfamilias, ait: *Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.* Ubi S. Auguſtinus ait: Saulus, bonus Latro, & plures alii primò fuerunt zizania; at patienter tolerati à Chriſto, mutati ſunt in frumenta.

1. Tim. 4. 16.

2. Tim. 4. 2.

Luc. 9. 55. S. Amb. l. 7. in Luc.

Matt. 13. 29. Exempla ſanctorum qui zeloſi fuerunt in procuranda ſalute animarum.

10 *Salvabit animam eius à morte.* In quæ verba ſcribit Dion. Carth. *Docemur*, inquit, *quàm ſalubre, & magnum ſit, apud Deum peccantes fraternè corripere, piè inſtruere, charitativè convertere.* Memoratu digna ſunt, quæ referuntur Danielis cap. 12. *Qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Frunti S. Dominici Fundatoris Ordinis PP. Prædicatorum, (qui copioſiſſimam hactenùs collegerunt animarum meſſem pro cœleſti patria,) appingitur ſtella. Sic anima S. Seraphici Franciſci migrans è corpore, [illegible] inſtar ſtellæ viſa fuit. Propter eandem cauſam S. Phil. N. cujus ſum indignus filius, pro inſigni ſuo futuras fuit tres ſtellas; nam, ut legitur in Officio ejus canonico, *in animarum ſalute procuranda totus fuit.* Inſtituit Romæ in hac ſua Eccleſia, ubi quieſcit ejus corpus, ut in dies ad profectum, & in beneficium animarum, præter continuam Sacramentorum adminiſtrationem, per mediam horam legatur liber ſpiritualis, & huic lectioni ſuccedant quatuor ſuo ordine diſcurſus, ſive exhortationes ſpirituales, quarum quælibet pariter media duret hora; utque omni veſpere in Oratorio per horam circiter inſtituantur preces, ac tribus vicibus per ſeptimanam veſperi fiat diſciplina. Ex hiſce aliiſque pietatis virtutumque exercitiis, quæ, utpotè huc non ſpectantia, prætermitto, colligi poteſt, quantùm *in animarum ſalute procuranda* occupatus fuerit.

Dion. Car. ib.

Dan. 12. 3.

S. Domin.

S. Franc.

S. Phil. N.

11 Opi-

Animæ aliorum ope ſalvatæ, obſequium præſtant illis quorum ope ſalvatæ fuerunt. *S. Greg. h. 17. in Euang.*

11 Opinio eſt à SS. Doctoribus recepta, quòd animæ aliorum ope ſalvatæ, obſequium præſtabunt iis, qui ſaluti ſuæ cooperati fuerint. Audiamus S. Gregorium: *Ibi Petrus cum Iudæa converſa, quam poſt ſe traxit, apparebit. Ibi Paulus converſum, ut ita dixerim, mundum ducens. Ibi Andreas poſt ſe Achaiam; ibi Ioannes Aſiam; Thomas Indiam in conſpectu ſui iudicis converſam ducet. Ibi omnes Dominici gregis arietes cum animarum lucris apparebunt, qui ſanctis ſuis prædicationibus Deo poſt ſe ſubditum gregem trahunt.*

Qui laborat pro ſalute alterius, Deus illi dat auxilia gratiæ pro ſalute propria. *Jac. 5. 20.* *Corn. à Lap. ibid.*

12 *Operiet multitudinem peccatorum.* Hæc verba immediatè ſequuntur textum allegatum ex D. Jacobo, & ſanè conſideratione digna ſunt una cum expoſitione Corn. a Lapide, fundata in Ven. Beda, Dion. Carthuſ. & aliis: *Igitur operiet multitudinem peccatorum. Non tantùm aliena*, ſubdit Cornelius, *ſed & ſua*; quia enim multùm laboravit in ſalute alterius, ideò divina bonitas propter ipſius merita frequenter movetur ad ſubminiſtranda ei auxilia efficacia, quibus propriam animæ aſſequatur ſalutem, ut poſſit meritò dicere cum Propheta Job: *Benedictio perituri ſuper me veniebat.* Ubi S. Gregorius: *Benedictio*, inquit, *perituri ſuper eum venit, cum peccatoris interitum prævenit, & cum ſanctis exhortationibus à culpæ fovea reducit.* Notatu dignum eſt, quod S. Pontifex cuidam religioſæ ſuperiori, exhortando eam, ſcribit: *Ut quantas volet animas, in Creatoris ſui ſervitium colligat, ut earum mentes per verbum eius gratiam compunctionis accipiant, & tantò celerius ipſa ab omnibus peccatis ſuis abſoluta ſit, quantò per eius vitam, & linguam, etiam aliarum animæ peccatorum ſuorum nexibus eruperint.* De hoc puncto latiùs tom. 1. tract. de anima, diſc. 14.

Job 29. 13. *Greg. l. 19. mor.* *Idem lib. 6. ep. 27.*

Concluſio totius Bibliothecæ.

Interea ut huic materiæ, cunctiſque proinde Tractatibus ac Diſcurſibus hujus Bibliothecæ, ad ſolam Dei gloriam, & in favorem ac beneficium Verbi Divini Præconum, animarum ſalutem unicè ſpectantium, ordinatæ & elaboratæ coronidem imponam, finio ac termino admirabili hac S. Dion. Areop. de Cœleſti Hierarchia, ſententia: *Omnium divinarum diviniſſima eſt perfectio, Dei cooperatores eſſe in ſalute animarum ad ſuum Creatorem.*

Dion. Areop. c. 3. de cœleſt. Hierar.

F I N I S.

IN-

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,

Quæ in hoc Quarto Tomo Bibliothecæ Moralis explanantur.

Primus Numerus Tractatum, ſecundus Diſcurſum, tertius Paragraphum denotat uniuſcujuſque Diſcurſus.

EX GENESI.

CAP. I.

VErſ.4. Vidit Deus lucem, quòd eſſet bona, *tractat. 80. d. 1. num. 6.*

Verſ. 11. Germinet terra herbam virenrem, *tr. 85. d. 11. numer. 7.*

Verſ. 14. Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, & dividant diem, ac noctem, & ſint ſigna in tempora, & dies, & annos, *tract. 91. d. 3. nu. 3.*

Verſ. 26. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, *tr. 79. d. 4 n. 2. & tr. 71. d. 1. n. 1.*

Verſ. 31. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona, *tr. 71. d. 8. n. 3.*

CAP. II.

Verſ. 5. Non enim pluerat Dominus Deus ſuper terram, *tractat. 78. diſcurſ. 6 n. 7.*

Verſ. 7. Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem, *tract. 83. diſc. 31. n. 8. & tractat. 91. d. 2. nu. 4.*

Verſ. 8. Plantaverat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio, in quo poſuit bominem quem formaverat, *tr. 82. d. 3. n. 2. & tr. 88. diſcurſ. 8. numer. 3.*

Verſ. 9. Produxit lignum vitæ in medio Paradiſi, lignumque ſcientiæ, boni, & mali, *tr. 72. d. 5. n. 2.*

Verſ. 16. Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas, *tr. 74. d. 4. n. 2. tr. 91. d. 6. nu. 7. tr. 71. d. 10. n. 4.*

Verſ. 17. In quocumque die comederis ex eo, morte morieris, *tr. 77. d. 7. n. 1.*

Verſ. 19. Adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea, *tr. 72. d. 4. num. 1.*

CAP. III.

Verſ. 1. Serpens erat callidior, &c. *tract. 68. d. 13. n. 2.*

Verſ. 2. De fructu lignorum, quæ ſunt in Paradiſo veſcimur; de fructu verò ligni, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, *tr. 74. d. 4. n. 2.*

Verſ. 5. Eritis ſicut dii, ſcientes bonum, & malum, *tract. 90. d. 3. per tot.*

Verſ. 6. Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, *tr. 72. d. 4. n. 1. & tr. 76. d. 12. per tot.*

Verſ. 7. Aperti ſunt oculi amborum, *tr. 72. d. 4. nu. 1. tr. 74. d. 10. n. 1. & tr. 94. d. 9. n. 6.*

Verſ. 8. Abſcondit ſe Adam & uxor ejus, à facie Domini Dei in medio ligni Paradiſi, *tr. 77. d. 31. nu. 2. & tr. 84. d. 1. nu. 4. & tr. 72. d. 4. n. 3. tractat. 77. diſc. 5. num. 2. & tr. 74 diſc. 4. num. 3. & tr. 77. d. 5. nu. 2. & tract. 74. d. 4. n. 3.*

Verſ. 9. Adam, ubi es? *tr. 72. d. 6. nu. 2.*

Verſ. 13. Serpens decepit me, *tr. 74. d. 4. n. 2.*

Verſ. 14. Super pectus tuum gradieris, *tractat. 77. diſcurſ. 15. n. 2. & tr. 90. d. 2. n. 6.*

Verſ. 15. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius, *tract. 71. d. 17. n. 1. & tr. 92. diſc. 16. nu. 5.*

Verſ. 16. Sub viri poteſtate eris, *tr. 74. d. 4. num. 1.*

Verſ. 17. Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ: ſpinas, & tribulos germinabit tibi, *tr. 94. d. 1. per tot. & tract. 71. d. 20. n. 4. tractat. 77. diſc. 14. per totum.*

Verſ. 19. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua ſumptus es, *tr. 85. d. 5. n. 3. d. 6. n. 4.*

Verſ. 21. Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos, *tractat. 71. diſc. 20. num. 4. tr. 77. d. 6. numer. 3.*

Verſ. 24. Collocavit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem, *tractat. 76. d. 8. n. 4. & tr. 80. d. 3. n. 5. & tr. 83. d. 1. n. 6. tract. 73. d. 3. n. 4.*

CAP. IV.

Verſ. 3. Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino, *tract. 77. d. 12. n. 5.*

Verſ. 4. Abel obtulit de primogenitis gregis ſui, *tractat. 81. d. 26. numer. 3.*

Verſ. 7. Si malè egeris, ſtatim in foribus peccatum aderit, *tract. 77. d. 30. n. 7. & d. 31. n. 9.*

Verſ. 9. Ubi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio; num cuſtos fratris mei ſum ego? *tr. 97. d. 9. n. 2. & tract. 71. d. 2. n. 2. & tr. 77. diſc. 30. n. 4.*

Verſ. 10. Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra, *tract. 87. d. 1. num. 2. & tr. 86. d. 5. n. 5.*

Verſ. 11. Maledictus eris ſuper terram: cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos, *tr. 78. diſc. 5. n. 1.*

Verſ. 14. Omnis qui invenerit me, occidet me, *tr. 77. d. 19. n. 6. & tr. 78. d. 15. n. 2. & tr. 93. d. 3. n. 7.*

Verſ. 16. Habitavit profugus in terra ad orientalem plagam, *tr. 78. d. 4. n. 4. & tractat. 82. diſc. 1. n. 7.*

Verſ. 26. Iſte cœpit invocare nomen Domini, *tr. 97. d. 2. n. 2.*

CAP. V.

Verſ. 5. Factum eſt omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus eſt, *tractat. 91. diſc. 1. nu. 4.*

Verſ. 22. Ambulavit Henoch cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus, *tract. 84. d. 6. n. 3. & diſcurſ. 8. n. 2.*

Verſ. 24. Ambulavit cum Deo, & non apparuit, *tr. 97. d. 2. n. 2.*

Verſ. 29. Conſolabitur nos, *tr. 78. d. 7. n. 7.*

CAP. VI.

Verſ. 2. Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, *tr. 78. d. 7. n. 7.*

Verſ. 3. Eruntque dies illius centum viginti annorum, *tr. 81. d. 7. numer. 3.*

Verſ. 5. Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in terra, &c. tactus dolore cordis intrinſecus, dixit: Delebo hominem, quem creavi, *tr. 81. d. 7. n. 3. & 7. & d. 9. n. 6. & tract. 78. d. 29. numer. 6.*

Verſ. 7. Delebo hominem, quem creavi uſque ad animantia, à reptili uſque ad volucres cœli, *tr. 78. d. 15. n. 5. & tr. 71. d. 8. n. 6.*

Verſ. 9. Noe vir juſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit, *tr. 84. d. 4. n. 2. & tr. 86. d. 4. n. 2.*

Verſ. 12. Omnis quippè caro corruperat viam ſuam, & cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore, *tr. 84. d. 4. n. 2. & tr. 72. d. 5. n. 5. & tr. 74. d. 2. n. 6. & tr. 89. d. 3. n. 7. & tr. 97. d. 2. num. 2.*

Verſ. 17. Ecce, ego adducam aquas diluvii ſuper terram, *tr. 94. d. 32. n. 5.*

CAP. VII.

Verſ. 1. Te vidi juſtum coram me, in generatione hac, *tr. 71. d. 5. numer. 5.*

Verſ. 4. Adhuc enim, & poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, *tract. 81. d. 23. numer. 3.*

Verſ. 13. In articulo diei illius ingreſſus eſt Noe, Sem, Cham, & Japhet, filii ejus; uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis, in arcam, *tr. 81. d. 23. n. 3.*

Verſ. 17. Multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime, *tr. 94. d. 33. n. 7.*

Verſ. 18. Vehementer inundaverunt, & omnia repleverunt in ſuperficie terræ, *tr. 78. d. 9. n. 2.*

CAP. VIII.

Verſ. 8. Noe emiſit columbam, ut videret ſi jam ceſſaſſent aquæ, *tr. 70. d. 10. n. 2.*

Verſ. 11. Tulit columba ramum olivæ, &c. *tract. 70. diſcurſ. 7. numer. 8.*

Digitized by Google

CAP. IX.

*Verſ.*2. Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, *tr.90.d.1.n.3.*

Verſ. 6. Quicumque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius, *tr.78.d.23.n.7.*

*Verſ.*25. Servus ſervorum erit fratribus ſuis, *tr.71. d.14.num.2.*

CAP. XI.

*Verſ.*2. Invenerunt campum in terra Sennaar, *tractat.71. diſc. 12. nu.2.*

*Verſ.*6. Ecce, unus eſt populus, & unum labium omnibus; cœperuntque hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant, *tr.74.d.2.n.3.*

CAP. XII.

*Verſ.*1. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtravero tibi, faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, &c. *tr.89. diſc.2.n.5. & tractat.81. diſc.4.n.2.*

*Verſ.*eod. Exi de terra tua, & de cognatione tua, *tract. 70. d.5. numer.7.*

Verſ. 8. Tranſgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, *tr.89. d.4.n.10.*

*Verſ.*13. Dic obſecro, quòd ſoror mea ſis, *tractat.85.diſcurſ.11. numer.7.*

CAP. XIII.

*Verſ.*2. Quia dives valdè fuit in poſſeſſione auri, *tr.85.d.8.n.10. & tractat.70.diſc.5.n.7.*

Verſ. 14. Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam diviſus eſt ab eo Lot, *tr.70.d.5.n.7. & d.10.n.6.*

CAP. XIV.

*Verſ.*8. Direxerunt aciem contra eos in valle Silveſtri, &c. *tr. 89. d.4.n.5.*

*Verſ.*17. Egreſſus eſt Rex Sodomorum in occurſum ejus, poſtquam reverſus eſt à cæde Chodorlahomor, &c. *tract.95. diſcurſ. 3. num.10.*

*Verſ.*22. Levo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli & terræ, quòd à filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt, *tr.95.d.11.nn.6. & tr.83.d.39.n.4.*

CAP. XV.

*Verſ.*1. Protector tuus ſum, *tractat.81. diſcurſ.11.n.7.*

*Verſ.*5. Eduxit eum foras, & ait illi: Suſpice cœlum, & numera ſtellas ſi potes, *tract.89. diſcurſ.5.n.4.*

CAP. XVI.

*Verſ.*7. Cumque inveniſſet eam Angelus Domini, juxta fontem aquæ in ſolitudine, &c. *tr.94.d.11.n.3.*

CAP. XVII.

*Verſ.*1. Ambula coram me, & eſto perfectus, *tr.75.d.10.nu.5. & tr.86.d.4.nu.2. tract.80.d.6.n.8.*

CAP. XIX.

*Verſ.*3. Compulit illos Lot oppido, ut diverterent ad eum, *tr. 73.d.4.n.4.*

*Verſ.*15. Egredi coactus eſt, *tract.77. diſc.2.n.9.*

*Verſ.*17. In monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas, *tractat. 89. d.3. per tot.*

*Verſ.*24. Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam, & Gomorrham, ſulphur & ignem à Domino de cœlo, *tr.78.d.10 n.2.*

*Verſ.*eod. Pluit ignem à Domino de cœlo, *tr.78.d.23.n.3.*

*Verſ.*26. Reſpiciensque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis, *tractat. 80. diſcurſ.3.n.1.*

CAP. XX.

*Verſ.*3. En morieris propter mulierem quam tuliſti; habet enim virum. Statimque de nocte conſurgens, vocavit omnes ſervos ſuos, *tractat. 81. diſcurſ.24. n.8.*

*Verſ.*8. De nocte conſurgens, *tr.81.d.4.n.2.*

CAP. XXI.

*Verſ.*6. Riſum fecit mihi Deus, *tr.93. d.12.n.10.*

*Verſ.*17. Exaudivit Dominus vocem pueri, *tractat.85. diſc.7. numer.2.*

CAP. XXII.

*Verſ.*12. Nunc cognovi, quòd times Deum, *tractat.94.diſc.16. numer.5.*

CAP. XXIII.

*Verſ.*4. Advena ego ſum, & peregrinus: date mihi jus ſepulchri apud vos, ut ſepeliam mortuum meum, *tract. 86. d.8.n.2.*

CAP. XXIV.

*Verſ.*63. Egreſſus fuerat ad meditandum in agro, *tract.90. d.5. numer.4.*

CAP. XXVI.

Verſ. 1. Orta autem fame ſuper terram, poſt eam ſterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Iſaac ad Abimelech Regem Palæſtinorum in Gerara: apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra, quam dixero tibi, *tr. 85. d.8.n.1.*

*Verſ.*2. Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, *tr.94. d.31.n.11.*

CAP. XXVII.

*Verſ.*15. Veſtibus Eſau valdè bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eum, pelliculaſque hœdorum circumdedit manibus, *tr. 78. d.21.num.6.*

*Verſ.*21. Accede ad me, ut tangam te fili mi, & probem, utrum tu ſis filius meus, *tr.92.d.3.n.9.*

Verſ. 26. Accede ad me, & da mihi oſculum, fili mi, *tr.68. d.19. numer.5.*

*Verſ.*34. Irrugiit clamore magno, *tr.81.d.5. n.5.*

*Verſ.*40. Vives in gladio, & fratri tuo ſervies, *tractat. 71. d.14. numer.4.*

*Verſ.*41. Dixitque in corde ſuo: Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum, *tr.77.d.31. nu.8.*

*Verſ.*45. Cur utroque orbabor filio in uno die? *tr.77.d.6.nu.1.*

CAP. XXVIII.

Verſ. 12. Vidit ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum, *tr.89. diſc.8. per tot.*

*Verſ.*16. Verè Dominus eſt in loco iſto: non eſt hìc aliud, niſi domus Dei, & porta cœli, *tr.88.d.9.n.6.*

Verſ. 17. Non eſt hìc aliud, niſi domus Dei, & porta cœli, *tr. 96.d.1.n.4. & tr.94.d.25. n.6.*

Verſ. 18. Tunc erexit lapidem in titulum, fundens oleum deſuper, ac dixit: Verè non eſt hìc aliud, niſi domus Dei, & porta cœli, *tr.99.d.5.nn.9.*

Verſ. 20. Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via per quam ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, erit mihi Dominus in Deum, *tr.85. d.3.num.5.*

CAP. XXIX.

*Verſ.*7. Date ante potum ovibus, & ſic eas ad paſtum reducite, *tr.83.d.33.n.8.*

CAP. XXX.

Verſ. 33. Reſpondebit mihi cras juſtitia tua, quando placitum tempus, &c. *tr.81.diſc.3.n.2.*

CAP. XXXI.

*Verſ.*40. Nocte, & die urebar æſtu, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis, *tractat.85. diſcurſ. 11. nu.6.*

CAP. XXXII.

*Verſ.*1. Fuerunt ei obviam Angeli Dei, quos cum vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc, *tr.85.d.11.nn.6.*

*Verſ.*2. Caſtra Dei ſunt hæc, *tr.70.d.15.n.6.*

*Verſ.*9. Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Iſaac, &c. *tractat.94. diſc.30.numer.5.*

Verſ. 10. In baculo meo tranſivi Jordanem iſtum, & nunc cum duabus turmis regredior, *tract.85.diſc.3.n.5.*

*Verſ.*23. Traductiſque omnibus quæ ad ſe pertinebant, remanſit ſolus: & ecce vir luctabatur cum eo uſque mane, *tract. 69. diſc. 4. num.3.*

CAP. XXXIII.

*Verſ.*12. Gradiamur ſimul. Noſti, domine mi, quòd parvulos habeam teneros, & oves, & boves fœtas mecum, quas ſi plus ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges, *tr.95.d. 5.numer.3.*

CAP. XXXIV.

*Verſ.*25. Ingreſſi ſunt urbem confidenter, & Emor & Sichem pariter necaverunt, &c. *tr.73.diſc.1.n.5.*

CAP. XXXVII.

*Verſ.*4. Nec poterant ei quicquam pacificè loqui, quia oderant eum, *tr.70.d.12.n.8.*

*Verſ.*8. Nunquid Rex noſter eris, aut ſubjiciemur ditioni tuæ? *tr. 78.d.22.n.2.*

*Verſ.*20. Fera peſſima devoravit filium tuum, *tractat.77. d.30. numer.6.*

*Verſ.*31. Tulerunt tunicam ejus, & in ſanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt, *tr.78. d.21. n.6.*

CAP. XXXIX.

*Verſ.*7. Dormi mecum, *tr.94. d.23.n.11.*

Verſ. 9. Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? *tr.71.d.5. per tot. tr.75.diſcur.10. nn.5. & tr.91. d.8. numer.10.*

*Verſ.*10 Per ſingulos dies mulier erat moleſta adoleſcenti, *tr.95. d.5.n.5.*

CAP. XLI.

*Verſ.*16. Abſque me, proſpera reſpondebit Deus Pharaoni, *tr. 70.d.5.n.4.*

CAP. XLII.

*Verſ.*11. Omnes filii unius viri ſumus, pacifici venimus, *tr. 70. d.9.n.2.*

*Verſ.*21. Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum, *tr.77.d.21. num.2. & tractat. 68. d. 17. n.6. & tract. 94. diſc. 28. per tot.*

CAP. XLIV.

*Verſ.*5. Scyphum autem meum argenteum, & pretium, quod dedit tritici, pone in ore ſacci junioris, *tractat. 94. diſcurſ. 13. numer.7.*

CAP.

CAP. XLV.

*Verſ.*24. Ne iraſcamini in via, *tr.70.d.4.n.3.*

CAP. XLVIII.

Verſ. 15. Deus, in cujus conſpectu ambulaverunt patres noſtri Abraham & Iſaac, *tr.84.d.6.n.2.*

CAP. XLIX.

*Verſ.*4. Effuſus eſt ſicut aqua, non creſcas: quia aſcendiſti cubile patris tui, *tr.78.d.7.n.7. & tr.88.d.9.n.7.*

*Verſ.*12. Dentes ejus lacte candidiores, *tract.83.d.4.n.3.*

*Verſ.*20. Pinguis panis ejus, & præbebit delicias Regibus, *tr.83. d.17.n.1.*

CAP. L.

Verſ. 20. Vos cogitatis de me malum; ſed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſalvos faceret multos populos, *tr.92.d.4.n.9.*

EX EXODO.

CAP. II.

*Verſ.*2. Videns eum elegantem, abſcondit tribus menſibus, *tr. 95.d.4.n.8.*

*Verſ.*12. Cumque circumſpexiſſet huc & illuc, & nullum adeſſe vidiſſet, *tr.77.d.30.n.6.*

CAP. III.

*Verſ.*7. Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi, *tr.94. diſc.30.n.9. & d.31.n.4.*

*Verſ.*18. Ingredieris tu, & Seniores Iſrael, ad Regem Ægypti, *tr.93. d.3. num.6.*

CAP. IV.

*Verſ.*2. Quid eſt, quod tenes in manu tua? Reſpondit: Virga: dixitque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, & verſa eſt in colubrum, *tract.92.d.16.nu.6.*

Verſ. 6. Mitte manum tuam in ſinum tuum. Quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar nivis, *tr.94.d.23.n.5.*

Verſ. 10. Obſecro, Domine, non ſum eloquens ab heri, & nudius tertius: & ex quo locutus es ad ſervum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ ſum, *tractat.88. diſc.4.n.1.tr.83.d.34.nu.5.d. 37.nu.4.*

*Verſ.*eod. Non ſum eloquens, tardioris linguæ ego ſum, *tr. 83. diſcurſ.41.n.3.*

*Verſ.*18. Vadam, & revertar ad fratres meos in Ægypto, *tr.95.d. 5.n.4.*

Verſ. 24. Cum eſſet in itinere, in diverſorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum, *tr.75.d.9.n.7.*

CAP. V.

*Verſ.*1. Ingreſſi ſunt Moyſes, & Aaron, & dixerunt Pharaoni, &c. *tractat.93. diſc.3.n.6.*

*Verſ.*2. Neſcio Dominum, *tract.78. diſc.3.n.1. & d.24.nu.10. & tr.94.d.9.nu.7. tractat.75. diſcurſ.9.n.3.*

Verſ. 12. Diſperſus eſt populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas, *tractat.70. diſcurſ.10.n.4.*

*Verſ.*22. Cur afflixiſti populum iſtum? *tractat.94. d.32.n.1.*

CAP. VI.

Verſ. 12. Quomodo audiet me Pharao? Præſertim cum incircumciſis ſim labiis, *tractat.73. d.2.n.5.*

CAP. VII.

*Verſ.*1. Conſtitui te Deum Pharaonis, *tr.68.d.4.n.7. tr.69. d.1. numer.6.*

*Verſ.*22. Fecerunt ſimiliter malefici incantationibus ſuis, *tractat. 68.d.2.nu.4.*

CAP. VIII.

*Verſ.*6. Extendit Aaron manum ſuper aquas Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti, *tractat. 78. d.24. numer.4.*

Verſ. 17. Extendit Aaron manum, virgam tenens: percuſſitque pulverem terræ, & facti ſunt ſciniphes in hominibus, *tract.78. d. 24.n.5. & tractat.68. diſcurſ.15.n.6.*

Verſ. 18. Et non potuerunt, & dixerunt ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic, *tractat.78. diſcurſ.2.nu.4.*

*Verſ.*19. Digitus Dei eſt hic, *tr.86.d.2.n.8.*

Verſ. 27. Pergemus in ſolitudinem, & ſacrificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis, *tr.80.d.2.per tot.*

CAP. IX.

*Verſ.*3. Ecce manus mea erit ſupra agros tuos, & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & boves, &c. *tractat. 78. d.24.num.6.*

Verſ. 4. Peſtis valdè gravis, & faciet Dominus mirabilia, inter poſſeſſiones Iſrael, & poſſeſſiones Ægyptiorum, ut nihil omninò pereat ex his, quæ pertinent ad filios Iſrael, *tractat.78. diſcurſ.14. numer.1.*

*Verſ.*8. Tollite plenas manus cineris de camino, & ſpargat illum Moyſes in cœlum coram Pharaone, *tract.78. d.24.n.7.*

Verſ. 15. Extendens manum, percutiam te, & populum tuum peſte, peribiſque de terra, *tr.78.d.14. per tot.*

*Verſ.*20. Qui timuit verbum Domini de ſervis Pharaonis, fecit confugere ſervos ſuos, & jumenta in domos. Qui autem neglexit ſermonem Domini, dimiſit ſervos ſuos, & jumenta in agris, *tract. 83. d.6. numer.8.*

*Verſ.*23. Extendit Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram, *tr.78. d.24.n.7.*

*Verſ.*eod. Dominus dedit tonitrua, *tract.78.d.11. nu.3. & tr.94. d.28. nu 2.*

Verſ 29. Cum egreſſus fuero de orbe, extendam palmas meas ad Dominum, & grando non erit; ut ſcias, quia Domini eſt terra, *tr. 78. diſc.8.n.7. & tract. 89.d.5.n.7.*

CAP. X.

*Verſ.*13. Extendit Moyſes virgam ſuper terram Ægypti, & Dominus induxit ventum urentem, tota die illa, & nocte: & mane facto, ventus urens levavit locuſtas, &c. *tractat.78. d.24.nn.9.*

*Verſ.*22. Extendit Moyſes manum in cœlum, & factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa terra Ægypti, *tr.78.diſc.24. nn.10.*

Verſ. 26. Non remanebit ex eis ungula, *tractat. 76. diſcurſ. 7. numer. 5.*

CAP. XI.

*Verſ.*5. Morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum, *tr. 78.d.24.n.11.*

CAP. XII.

*Verſ.*11. Comedetis illum, tenentes baculos in manibus, *tract. 85. diſc.11.n.5.*

*Verſ.*19. Qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Iſrael, *tr.76.d.19.n.4.*

*Verſ.*31. Ite & immolate Domino, *tractat. 75. d.9.nn.4.*

CAP. XIII.

*Verſ.*13. Primogenitum aſini mutabis ove, *tractat.80. diſcurſ.3. numer.9.*

*Verſ.*17. Igitur cum emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philiſthiim, quæ vicina eſt, &c. *tr.92. d.13. numer.5.*

*Verſ.*19. Tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum, *tr.87.d.1.n.3. & diſc.7.per tot.*

CAP. XIV.

*Verſ.*5. Nunciatum eſt Regi Ægyptiorum, quòd fugiſſet populus: junxit ergo currum, & omnem populum ſecum aſſumpſit, & perſecutus eſt, *tr.75.d.9.n.4.*

*Verſ.*13. Nolite timere; ſtate, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie: Ægyptios enim quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, *tr. 88 d.7. nu.6. & tr.85.d.11.n.3.*

*Verſ.*24. Reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis, interfecit exercitum eorum, *tractat. 78. diſc. 10. numer. 8.*

Verſ. 25. Fugiamus Iſraelem: Dominus pugnat pro eis contra nos, *tr.71.d.12.nu.2.*

*Verſ.*31. Viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris, timuitque populus, *tr.93.d.8.n.8.*

CAP. XV.

*Verſ.*10. Flavit ſpiritus tuus, & operuit eos mare; ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus, *tractat. 78. diſc.9. n.4.*

Verſ. eod. Submerſi ſunt, quaſi plumbum in aquis vehementibus, *tractat. 77. d.24.nu.7.*

Verſ. 19. Filii autem Iſrael ambulaverunt per ſiccum in medio ejus, *tr.78.d.9.nn.8.*

Verſ. 26. Cunctum languorem, quem poſui in Ægypto, non inducam ſuper te, *tract.78. d.17.n.3.*

CAP. XVI.

*Verſ.*15. Dixerunt ad invicem: Manhu? *tractat.74. diſcurſ. 10. numer.4.*

CAP. XVII.

*Verſ.*5. Virgam, qua percuſſiſti fluvium, tolle in manu tua, *tr. 83.d.34.n.4.*

*Verſ.*6. Ego ſtabo ibi coram te, ſupra petram Horeb: percutieſque petram, & exibit de ea aqua, *tr.95.d.10.n.4.*

*Verſ.*7. Tentaverunt Dominum, dicentes: Eſtne Dominus in nobis, an non? Venit autem Amalec, & pugnabat contra Iſrael, *tr. 78.diſc.13. per tot.*

*Verſ.*12. Aaron & Hur ſuſtentabant manus ejus ex utraque parte: & factum eſt, ut manus illius non laſſarentur, fugavitque Joſue Amalec, *tractat.92. diſcurſ.15.n.8.*

CAP. XVIII.

*Verſ.*12. Et Jethro ſocer ejus eum convenit, ut illum viſitaret, obtulitque holocauſta, & hoſtias Deo: veneruntque Aaron, & omnes ſeniores domus Iſrael, ut comedant panem cum eo coram Deo, *tr.84. d.7.n.2.*

*Verſ.*13. Aſſiſtebat Moyſi à mane uſque ad veſperam, *tractat. 83. d.26.nu.5.*

CAP. XIX.

*Verſ.*5. Eritis mihi in peculium de cunctis populis, *tr.82. d.4.n.4. & tr.83. d.1.n.7.*

*Verſ.*16. Cœperunt audiri tonitrua, *tr.78.d. 11. n.4.*

Verſ. 18. Totus mons Sinai fumabat: eò quòd deſcendiſſet Dominus ſuper eum, *tr.* 78. *d.* 10. *n.* 8.

CAP. XX.

Verſ. 2. Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, *tr.* 71. *d.* 5. *n.* 5.

Verſ. 5. Ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, *tract.* 97. *d.* 1. *n.* 1. *&* *d.* 5. *per tot.*

Verſ. 25. Quòd ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus; ſi enim levaveris cultrum ſuper illud, polluetur, *tr.* 95. *d.* 4. *n.* 4.

CAP. XXI.

Verſ. 2. Si emeris ſervum Hebræum, ſex annis ſerviet tibi: In ſeptimo egredietur liber gratis. Quòd ſi dixerit ſervus: Diligo dominum meum, & uxores ac liberos, non egrediar liber; offeret eum dominus diis, & applicabitur ad oſtium, & poſtes, perforabitque aurem ejus ſubula: & erit ei ſervus in ſæculum, *tractat.* 81. *d.* 17. *n.* 9.

Verſ. 6. Offert eum Dominus diis, & applicabitur ad oſtium, & poſtes, perforabitque aurem ejus ſubula: & erit ei ſervus in ſæculum, *tract.* 73. *diſc.* 7. *n.* 4.

Verſ. 33. Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos, aut aſinus in eam: reddet dominus ciſternæ pretium jumentorum, *tractat.* 83. *diſc.* 45. *n.* 5.

CAP. XXIII.

Verſ. 21. Eſt nomen meum in illo, *tr.* 97. *d.* 2. *per tot.*

CAP. XXIV.

Verſ. 2. Solus Moyſes aſcendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt, *tr.* 93. *d.* 3. *n.* 6.

Verſ. 10. Viderunt Deum Iſrael, & ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis Sapphyrini, & quaſi cœlum, cum ſerenum eſt, *tractat.* 94. *diſc.* 3. *n.* 6.

CAP. XXV.

Verſ. 20. Utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas, & operientes oraculum, *tr.* 95. *d.* 5. *per tot.*

Verſ. 29. Parabis acetabula, & phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina, *tr.* 97. *d.* 9. *num.* 4. *&* *tract.* 83. *d.* 44. *numer.* 4.

Verſ. 30. Pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper, *tr.* 84. *d.* 6. *n.* 7. *&* *tr.* 83. *d.* 2. *n.* 1. *tr.* 85. *d.* 4. *nu.* 1.

Verſ. 40. Inſpice, & fac ſecundùm exemplar, quod tibi monſtratum eſt in monte, *tractat.* 84. *diſcurſ.* 6. *n.* 7.

CAP. XXVII.

Verſ. 3. Facieſque in uſus ejus lebetes ad ſuſcipiendos cineres, & forcipes, atque fuſcinulas, & ignium receptacula, *tract.* 83. *d.* 45. *n.* 4.

CAP. XXVIII.

Verſ. 7. Duas oras junctas habebit in utroque latere ſummitatum, ut in unum redeant, *tr.* 95. *diſc.* 4. *nu.* 4.

Verſ. 33. Deorſum verò, ad pedes ejuſdem tunicæ, per circuitum, quaſi mala punica facies, *tr.* 80. *d.* 4. *n.* 2.

Verſ. 36. Facies, & laminam de auro puriſſimo, in qua ſculpes opere cœlatoris, Sanctum Domino: ligabiſque eam vitta hyacinthina, & erit ſuper tiaram, imminens fronti Pontificis, *tractat.* 84. *d.* 7. *n.* 8.

CAP. XXX.

Verſ. 15. Dives non addet in medium ſicli, & pauper nihil minuet, *tract.* 69. *d.* 2. *n.* 9.

CAP. XXXII.

Verſ. 1. Videns autem populus, quòd moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus adverſus Aaron, dixit: Fac nobis deos, *tr.* 68. *d.* 15. *nu.* 7.

Verſ. 2. Tollite inaures aureas, de uxorum filiorumque, & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me, *tr.* 71. *d.* 20. *n.* 5.

Verſ. 6. Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere, *tr.* 76. *d.* 1. *n.* 2.

Verſ. 10. Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, *tr.* 97. *d.* 3. *n.* 4.

Verſ. 14. Placatuſque eſt Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adverſus populum ſuum, *tractat.* 93. *diſcurſ.* 3. *num.* 6.

Verſ. 20. Arripiens vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Iſrael, *tractat.* 78. *diſc.* 21. *n.* 3.

Verſ. 21. Quid tibi fecit hic populus, ut induceres ſuper eum peccatum maximum? Reſpondit ei Aaron frater ejus, &c. projeci illud in ignem, egreſſuſque eſt hic vitulus, *tractat.* 71. *diſc.* 20. *numer.* 5.

Verſ. 29. Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino, ut detur vobis benedictio, *tract.* 87. *d.* 3. *nu.* 2.

Verſ. 30. Peccaſtis peccatum maximum: aſcendam ad Dominum ſi quo modo quivero eum deprecari pro ſcelere veſtro, *tr.* 93. *d.* 3. *numer.* 6.

CAP. XXXIII.

Verſ. 20. Non videbit me homo, & vivet, *tractat.* 68. *diſc.* 10. *numer.* 5.

CAP. XXXIV.

Verſ. 1. Et ſcribam ſuper eas verba, quæ habuerunt tabulæ, quas fregiſti, *tract.* 97. *d.* 3. *num.* 6.

Verſ. 14. Dominus zelotes nomen ejus, *tr.* 97. *d.* 1. *per tot.*

CAP. XXXIX.

Verſ. 23. Et tintinnabula ex auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter malogranata, in extrema parte tunicæ, *tr.* 83. *diſc.* 38. *n.* 7.

CAP. XL.

Verſ. 24. Poſuit altare aureum ſub tecto teſtimonii contra velum, & adolevit ſuper eo incenſum aromatum, *tract.* 93. *d.* 4. *n.* 3.

EX LEVITICO.

CAP. II.

Verſ. 1. Anima cum obtulerit oblationem ſacrificii Domino, *tr.* 69. *d.* 1. *n.* 4.

Verſ. 11. Omnis oblatio quæ offertur Domino, abſque fermento fiet, *tr.* 76. *d.* 12. *n.* 1.

Verſ. eod. Nec quicquam mellis adolebitur in ſacrificio, *tractat.* 89. *diſcurſ.* 7. *n.* 8.

Verſ. 13. Quicquid obtuleris ſacrificii, ſale condies, *tr.* 70. *d.* 9. *n.* 5.

CAP. IV.

Verſ. 3. Si ſacerdos, qui unctus eſt, peccaverit, delinquere faciens populum, efferet pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino, *tr.* 74. *d.* 8. *n.* 4.

Verſ. 11. Pellem verò, & omnes carnes, cum capite, & pedibus, & inteſtinis, & fimo, & reliquo corpore efferet extra caſtra in locum mundum, *tr.* 89. *d.* 3. *n.* 9.

Verſ. 27. Quod ſi peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quicquam de his, quæ lege Domini prohibentur, atque delinquat, & cognoverit peccatum ſuum, offeret capram immaculatam, *tr.* 74. *d.* 13. *n.* 2.

CAP. V.

Verſ. 6. Offerat de gregibus agnam ſive capram: ſin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, aut duos pullos columbarum, Domino, *tr.* 69. *d.* 2. *n.* 9.

Verſ. 11. Offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, *tr.* 77. *diſcurſ.* 12. *numer.* 3. *&* *tr.* 93. *d.* 8. *numer.* 11.

CAP. X.

Verſ. 1. Arreptis Nadab, & Abiu, filii Aaron, thuribulis, poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum, *tract.* 76. *d.* 10. *n.* 2. *&* *tr.* 78. *d.* 22. *n.* 7.

Verſ. 2. Egreſſus ignis à Domino devoravit eos, & mortui ſunt coram Domino, *tr.* 76. *d.* 16. *n.* 3.

CAP. XI.

Verſ. 41. Omne quod reptat ſuper terram, abominabile erit, *tr.* 71. *d.* 13. *n.* 3.

CAP. XVI.

Verſ. 30. In hac die expiatio erit veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis, *tr.* 72. *d.* 2. *n.* 1.

CAP. XVII.

Verſ. 11. Dedi vobis ſanguinem, ut ſuper altare in eo expietis pro animabus veſtris, *tr.* 88. *d.* 12. *num.* 4.

CAP. XVIII.

Verſ. 27. Omnes iſtas execrationes fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos: cavete ergo, ne & vos ſimiliter evomat, *tract.* 78. *d.* 2. *n.* 5.

CAP. XIX.

Verſ. 19. Agrum non feres diverſis ſeminibus, *tractat.* 83. *diſc.* 36. *numer.* 4.

Verſ. 29. Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo, *tr.* 95. *d.* 10. *nu.* 5.

CAP. XXIV.

Verſ. 15. Homo qui maledixerit Deo, portabit peccatum ſuum; & qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur, *tr.* 77. *d.* 28. *nu.* 4.

CAP. XXVI.

Verſ. 19. Propter peccata veſtra, dabo vobis cœlum deſuper ſicut ferrum, & terram æneam, *tr.* 78. *d.* 6. *per tot.*

Verſ. 36. Dabo pavorem in cordibus eorum in Regionibus hoſtium: terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium: cadent, nullo perſequente, &c. *tractat.* 78. *d.* 12. *numer.* 3.

EX NUMERIS.

CAP. IV.

Verſ. 20. Nulla curioſitate videant, quæ ſunt in ſanctuario, *tr.* 74. *diſc.* 8. *num.* 2.

CAP. VI.

Verſ. 3. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quicquid de uva exprimitur, non bibent, *tr.* 76. *d.* 5. *nu.* 3.

CAP. X.

Verſ. 2. Fac tibi duas tubas argenteas, *tractat.* 83. *diſc.* 31. *nu.* 6.

Digitized by Google

Verſ.7. Quando autem congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clangor erit, *tr.83.d.43.n.6.*

C A P. XI.

Verſ.12. Nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo, ſicut ſolet portare nutrix infantulum ſuum, *tr.85. d.7.n.2.*

C A P. XIV.

Verſ.22. Tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, *tract.81. d.19.n.7.*

Verſ.24. Servum meum Caleb, qui plenus alio ſpiritu, ſecutus eſt me, inducam ad terram hanc, *tr.93. d.6.n.7.*

C A P. XV.

Verſ.38. & 39. Faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas: quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, &c. *tr.84.d.7.n.2.*

C A P. XVI.

Verſ.15. Iratuſque Moyſes valdè, ait ad Dominum, *tr.97.diſc.6. numer.2.*

Verſ.30. In hoc ſcietis, quia Dominus miſerit me, &c. Confeſtim igitur ut ceſſavit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum, devoravit illos, *tr.90.d.11.n.7.*

C A P. XIX.

Verſ. 15. Vas quod non habet operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit, *tractat.88. diſcurſ.9. numer.4. & tractat.95. d.4.nn.2.*

C A P. XX.

Verſ. 6. Apparuit gloria Domini ſuper eos: locutuſque eſt ad Moyſen dicens: Tolle virgam, & congrega populum tu & Aaron, & loquimini ad petram, &c. *tr.85.d.9.n.5. & tractat.75. diſcurſ.9. numer.6.*

C A P. XXI.

Verſ.5. Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo, *tr.83. d. 4.n.10.d.25.n.8.*

C A P. XXII.

Verſ.23. Cernens aſina Angelum ſtantem in via, evaginato gladio, avertit ſe de itinere, & ibat per agrum, *tractat.94. diſc.9.n.5.*

C A P. XXIII.

Verſ.19. Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur, neque ut filius hominis, &c. *tractat.85.diſcurſ.11. nn.5.*

C A P. XXIV.

Verſ.5. Quàm pulchra tabernacula tua Jacob! *tractat. 83. diſc. 49. nn.8.*

C A P. XXV.

Verſ.13. Erit tam ipſi, quàm ſemini ejus, pactum Sacerdotii ſempiternum, quia zelatus eſt pro Deo ſuo, *tractat. 97. diſc.3. per tot.*

EX DEUTERONOMIO.

C A P. II.

Verſ. 24. Surgite, & tranſite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon, &c. *tractat.91.diſc.10.n.4.*

C A P. VI.

Verſ.4. Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt: diliges Dominum Deum tuum, &c. *tr.74. d.3.n.8.*

C A P. X.

Verſ.14. En Domini Dei tui cœlum eſt, & cœlum cœli, terra, & omnia quæ in ea ſunt, *tr.85.d.1. num.2.*

C A P. XI.

Verſ.10. Terra ad quam ingredieris poſſidendam, non eſt ſicut terra Ægypti, de qua exiſti, ubi jacto ſemine, in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ, *tr.78.d.6.n.8.*

Verſ.18. Ponite hæc verba mea in cordibus, & in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in manibus, & inter oculos veſtros collocate, *tr.83.d.20.n.5.*

Verſ.24. Omnis locus quem calcaverit pes veſter, veſter erit, *tr. 90.d.13.n.6.*

C A P. XX.

Verſ.1. Si exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus, & currus, & majorem quàm tu habeas, adverſarii exercitus multitudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum eſt, *tr.84.d.3.n.2.*

Verſ.2. Appropinquante jam prælio, ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic loquetur ad populum, *tr.83. d.32.nn.2.*

C A P. XXIV.

Verſ.12. Sin autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei ante Solis occaſum, ut dormiens in veſtimento ſuo, benedicat tibi, *tractat.69.d.3.n.3.*

C A P. XXV.

Verſ.2. Pro menſura peccati, erit & plagarum modus, *tr.71. d. 19.n.1. tract.76.d.10.per tot.*

C A P. XXVI.

Verſ.18. Dominus elegit te hodie, ut ſis ei populus peculiaris, & cuſtodias omnia præcepta illius, & faciat te excelſiorem cunctis gentibus quas creavit, in laudem, & nomen, & gloriam ſuam, *tr. 95. d.1.n.2.*

C A P. XXVIII.

Verſ.12. Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, *tr. 78. d. 6.n.3. tract. 80. d.7.n.3.*

Verſ.15. Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias, & facias omnia mandata ejus, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, *tr.78. d.1.n.2.*

Verſ.eod. Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, maledictus eris in civitate; maledictus in agro, maledictum horreum tuum, *tr. 73.d.3.nn.3.*

Verſ.23. Sit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum: & terra, quam calcas, ferrea, *tr.83. d.36.n.2.*

Verſ.38. Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis, quia locuſtæ devorabunt omnia, *tr. 78. d.15. nn.6.*

Verſ. 65. Dabit tibi Dominus animam mœrore confectam, & erit vita tua, quaſi pendens ante te, *tr.77.d.25.n.7.*

C A P. XXX.

Verſ.11. Mandatum novum, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, nec in cœlo ſitum, ut poſſis dicere: Quis noſtrùm valet ad cœlum aſcendere, ut deferat illud ad nos, *tract.96.d.6.n.4.*

C A P. XXXI.

Verſ.17. Iraſcetur furor meus contra eum in die illo, & derelinquam eum, & abſcondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem, & invenient eum omnia mala, & afflictiones, ita ut &c. *tr.84. diſc.2. n.8.*

C A P. XXXII.

Verſ.1. Audite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei, *tr. 73. d.2. nn.3.*

Verſ.4. Dei perfecta ſunt opera, *tractat.80. diſcurſ. 1. nn.8.*

Verſ.5. Peccaverunt ei, & non filii ejus in ſordibus, *tr.77. d.16. numer.1.*

Verſ.6. Nunquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit, & fecit, & creavit te? *tr.72.d.1.n.3.*

Verſ.10. Cuſtodivit eos, ut pupillam oculi ſui, *tractat. 76. diſc. 16.n.2.*

Verſ.11. Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos, *tr.84. d.1. n.3.*

Verſ.13. Ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo, *tr.94. diſc.7. n.7.*

Verſ.15. Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem ſuum, *tract.75.d. 3.n.7. & tr. 94. diſc.30. nn.3.*

Verſ.33. Venenum aſpidum inſanabile, *tractat. 77. diſcurſ. 31. numer.6.*

Verſ.35. Juxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora, *tract.91. diſc.1.n.2.*

Verſ.37. Ubi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? de quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum: ſurgant, & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant. Videte, quòd ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me. Ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego ſanabo, & non eſt, qui de manu mea poſſit eruere, *tr. 81.d.15. n.2.*

Verſ.eod. Ubi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam, &c. *tract.85. d.13.n.1.*

Verſ.38. Surgant, & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant, *tr.85.d.11.n.5.*

Verſ.39. Ego occidam, & ego viverè faciam: percutiam, & ego ſanabo, *tr. 97.d.6.nn.4.*

Verſ.41. Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, &c. *tractat.78.d.8.nn.2.d.11.n.5.*

C A P. XXXIII.

Verſ.19. Inundationem maris quaſi lac ſugent, *tr. 94. diſc. 6. per tot. & diſc. 7.n.7.*

C A P. XXXIV.

Verſ.6. Et non cognovit homo ſepulchrum ejus, uſque in præſentem diem, *tr.87.d.1.nn.3. & d.8.n.6. d.3. per tot.*

EX LIBRO JOSUE.

C A P. II.

Verſ.21. Dimittens eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in feneſtra, *tr.81. d.23.n.5.*

C A P. III.

Verſ. 15. Steterunt aquæ deſcendentes in loco uno, & ad inſtar montis intumeſcebant, *tr.80.diſc.5. numer.6.*

C A P. V.

Verſ.9. Hodie abſtuli à vobis opprobrium Ægypti, *tract.75. d.8. numer.6.*

CAP. VI.

*Verſ.*26. Maledictus vir coram Domino, qui ſuſcitaverit, & ædificaverit civitatem Jericho, *tr.75.d.8.n.3.*

CAP. VII.

*Verſ.*12. Non poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet, *tr.78.d.12 per tot.*

CAP. X.

*Verſ.*12. Sol contra Gabaon ne movearis; reverſuſque eſt omnis exercitus ad Joſue in Maceda, &c. *tractat. 95. diſc.33.n.7.*

CAP. XI.

*Verſ.*6. Equos eorum ſubnervabis, *tr.94.d.11.n.2.*

CAP. XVI.

*Verſ.*10. Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitavit in Gazer, *tr.77.d.25.nu.2.*

CAP. XXI.

*Verſ.*41. Dedit Dominus Iſraeli omnem terram, quam daturum ſe patribus eorum juraverat, &c. *tr.70.d.10.n.5.*

EX LIBRO JUDICUM.

CAP. III.

*Verſ.*1. Hæ ſunt Gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Iſraelem, & omnes qui non noverant bella Chananæorum; ut poſtea diſcerent filii eorum certare cum hoſtibus, &c. *tractat. 92. d.4.n.10.*

*Verſ.*11. Quievit terra quadraginta annis: addiderunt autem filii Iſrael facere malum in conſpectu Domini, *tr.75.d.7.n.5.*

Verſ. 16. Aod fecit ſibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, *tr.83.d.42.nu.7.*

*Verſ.*17. Erat Eglon craſſus nimis, *tractat.77. diſc. 21.n.4.*

*Verſ.*20. Verbum Dei habeo ad te: qui ſtatim ſurrexit de throno, *tr.83. diſc.17.n.3.*

CAP. IV.

Verſ. 17. Erat enim pax inter Jabin, Regem Azor, & domum Haber Cinæi, *tr.70.d.11.n.3.*

CAP. V.

*Verſ.*20. De cœlo dimicatum eſt contra eos: ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo, adverſus Siſaram pugnaverunt, *tract. 78. d.3. numer.7.*

CAP. VII.

*Verſ.*16. Diviſit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque vacuas, ac lampades in medio lagenarum, *tr. 83. d.14. num 6.*

CAP. VIII.

*Verſ.*24. Unam petitionem peto à vobis; date mihi inaures ex præda, *tr.85.d.22.n.5.*

CAP. IX.

*Verſ.*2. Quid vobis eſt melius, ut dominentur veſtri ſeptuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? *tract. 78. d. 27.nu.6.*

Verſ. 5. Venit in domum patris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos filios Jerobaal, *tractat.79. diſcurſ.3. n.2.*

*Verſ.*7. Stetit Joatham in vertice montis Garizim, elevataque voce clamavit, *tr.83. d.33.n.3.*

*Verſ.*48. Aſcendit in montem Selmon cum omni populo ſuo, & arrepta ſecuri præcidit arboris ramum, impoſitumque ferens humero, dixit ad ſocios: Quod me videtis facere, citò facite. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, ſequebantur ducem, *tr. 94.d.5.n.7.*

CAP. X.

Verſ. 6. Filii Iſrael peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conſpectu Domini, *tractat. 78. diſcurſ.31.nu.3.*

CAP. XI.

*Verſ.*6. Veni, & eſto Princeps noſter, & pugna pro nobis, *tr. 81.diſc.20. n.6.*

CAP. XIII.

*Verſ.*5. Erit Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris utero, & incipiet liberare Iſrael, *tractat. 91. d. 26. num.7.*

CAP. XIV.

*Verſ.*2. Vidi mulierem in Thamnata, quam quæſo, ut mihi accipiatis uxorem, *tract.77.d.29.n.8.*

Verſ. 8. Declinavit ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis, *tractat.89. diſcurſ.7. n.9. & tr.92. diſc.17. n.9. & tr. 83. d.19. nu.2.*

*Verſ.*14. De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo, *tractat.94. diſcurſ.8.n.10.*

CAP. XV.

Verſ. 4. Perrexit & cepit trecentas vulpes, caudaſque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio, &c. *tractat.77. diſcurſ. 26.n.3. tract.78. diſc.18.n.3.*

*Verſ.*18. Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem hanc maximam atque victoriam, & en ſiti morior; incidamque in manus incircumciſorum: aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ, *tractat.87. d.11.n.3.*

EX LIBRO RUTH.

CAP. II.

*Verſ.*3. Accidit autem, ut ager ille haberet Dominum nomine Booz, *tr.85. d.3.n.5.*

EX LIBRO I. REGUM.

CAP. I.

*Verſ.*6. Affligebat quoque eum æmula ejus, & vehementer angebat, &c. *tr.94.d.30.n.4.*

*Verſ.*11. Dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, *tr. 95. diſc.7.nu.8.*

CAP. II.

*Verſ.*3. Recedant vetera de ore veſtro, quia Deus ſcientiarum, Dominus eſt: & ipſi præparantur cogitationes, *tr.84.d.1. n.5.*

*Verſ.*4. Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore, *tr.90.d.11.n.6.*

*Verſ.*5. Donec ſterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt, *tr.76. d.17.n.2. & tr.86.d.1.n.12.*

*Verſ.*6. Dominus mortificat, & vivificat, *tractat.94.diſc.15.num. 2. & d.17.n.1.*

*Verſ.*25. Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? *tractat. 74. d. 8.nu.4.*

Verſ. 29. Quare calce abjeciſtis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi ut offerrentur in templo? *tr.71.d.20.n.7.*

*Verſ.*30. Qui contemnunt me, erunt ignobiles, *tractat. 71. d. 10. per tot.*

CAP. III.

*Verſ.*14. Juravi domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus ejus victimis, & muneribus, uſque in æternum, *tract. 74. diſc. 10. numer.6.*

CAP. V.

*Verſ.*9. Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per ſingulas civitates interfectionis magnæ nimis, *tract.80. d.3. numer.7.*

CAP. VI.

*Verſ.*3. Sed quod debetis, reddite ei pro peccato, *tract.77.d.16. numer.6.*

Verſ. 19. Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eò quòd vidiſſent arcam Domini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, *tr.74.d.8.n.2.*

CAP. VII.

Verſ. 16. Judicabat populum, ſedebat ſub palma, & aſcendebant ad eum filii Iſrael in omne judicium, *tr.89.d.3.n.10.*

CAP. IX.

*Verſ.*12. Saul electus, & bonus, & non erat vir de filiis Iſrael melior illo, *tract.76. diſc.11.n.3.*

CAP. X.

Verſ. 6. Inſiliet in te Spiritus Domini, ac mutaberis in virum alium, *tr.70.d.3.n.4.*

CAP. XI.

*Verſ.*2. In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros, *tr.72. d. 3. per tot.*

CAP. XII.

*Verſ.*3. Loquimini de me coram Domino, utrum bovem cujuſpiam tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cujuſquam munus accepi, *tr.83. d.36. numer.1.*

CAP. XIII.

*Verſ.*1. Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet, *tr.91. d.15.n.10.*

*Verſ.*13. Stultè egiſti, nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, &c. *tractat.80. diſc.2. n.8.*

Verſ. 19. Faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Iſrael, *tr.83.d.12.n.2.*

CAP. XV.

*Verſ.*2. Recenſui quæcunque fecit Amalec Iſraeli, quomodo reſtitit ei in via, cum aſcenderet de Ægypto, *tractat.81. diſcurſ.19. numer.7.*

*Verſ.*13. Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini: dixitque Samuel: Et quæ eſt hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio? *tr.77. diſcurſ.30. numer.6.*

*Verſ.*30. Honora me coram Senioribus populi mei, *tractat.71. d.15.nu.2.*

*Verſ.*32. Siccine ſeparat amara mors? *tr.81.d.10.n.2.*

CAP. XVI.

*Verſ.*11. Adhuc reliquus eſt parvulus, qui paſcit oves, *tr.85.d. 12.nu.1.*

*Verſ.*23.

*Verſ.*23. Spiritus Domini malus arripiebat Saul, *tractat. 77. d. 17. numer. 4.*

CAP. XVII.

*Verſ.*28. Eliab frater ejus major, iratus eſt contra David, & ait: Quare veniſti, & quare dereliquiſti pauculas oves illas in deſerto? Ego novi ſuperbiam tuam, & nequitiam cordis tui, quia ut videres prælium, deſcendiſti, *tractat. 88. d. 8. n. 5.*

*Verſ.*34. Paſcebat ſervus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel urſus, & tollebat arietem de medio gregis: & perſequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum, *tractat. 92. diſcurſ. 11. num. 6.*

*Verſ.*36. Leonem, & urſum interfeci ego ſervus tuus, *tr. 71. d. 13. nu. 7. tr. 78. d. 17. n. 3.*

*Verſ.*43. Nunquid ego canis ſum? *tr. 75. d. 1. num. 5.*

*Verſ.*45. Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, *tr. 78. diſc. 21. n. 7.*

CAP. XVIII.

*Verſ.*7. Percuſſit Saul mille, & David decem millia, *tractat. 74. diſc. 3. n. 1.*

CAP. XIX.

*Verſ.*4. Ne pecces Rex in ſervum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona ſunt tibi, &c. *tractat. 75. diſc. 3. n. 4.*

*Verſ.*11. Miſit Saul Satellites ſuos in domum David, ut cuſtodirent eum, & interficeretur manè, *tr. 78. diſc. 26. nu. 5.*

CAP. XX.

*Verſ.*18. Cras calendæ ſunt, & requireris, & ſedebis juxtà lapidem, cui nomen eſt Ezel, & ego tres ſagittas mittam, &c. *tr. 94. d. 13. n. 6.*

CAP. XXII.

*Verſ.*2. Convenerunt ad eum omnes, qui erant in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære alieno, & amaro animo, &c. *tr. 78. d. 28. n. 1.*

*Verſ.*5. Dixitque Gad ad David: Noli manere in præſidio, proficiſcere, &c. *tr. 70. d. 15. n. 7.*

*Verſ.*8. Non eſt qui vicem meam doleat, *tract. 77. diſcurſ. 17. numer. 4.*

*Verſ.*9. In ore gladii percuſſit viros, & mulieres, & parvulos, &c. *tr. 97. d. 7. n. 11.*

CAP. XXIV.

*Verſ.*15. Quem perſequeris? Canem mortuum, *tr. 71. d. 13. nu. 4. & tr. 75. diſc. 1. n. 2.*

Verſ. 16. Percuſſit cor ſuum David, eò quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul, *tr. 76. d. 17. n. 4.*

*Verſ.*17. Levavit vocem ſuam, & flevit, *tractat. 83. diſcurſ. 51. numer. 9.*

CAP. XXV.

*Verſ.*6. Sit fratribus meis, & tibi pax, &c. *tractat. 70. diſcurſ. 5. numer. 5.*

*Verſ.*10. Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? *tract. 90. d. 10. numer. 5.*

Verſ. 29. Porrò inimicorum tuorum anima rotabitur, quaſi in impetu, & circulo fundæ, *tr. 94. d. 13. n. 11.*

CAP. XXVI.

*Verſ.*12. Tulit igitur David haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, &c. *tractat. 97. diſc. 7. num. 10.*

CAP. XXVIII.

*Verſ.*3. Saul abſtulit magos, & ariolos de terra, & interfecit eos, qui pythones habebant in ventre, *tractat. 74. d. 11. nu. 5.*

Verſ. 18. Quod pateris, fecit tibi Dominus, *tr. 68. diſc. 19. numer. 2.*

CAP. XXX.

*Verſ.*24. Æqua pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas, & ſimiliter divident, *tr. 96. d. 5. per tot.*

EX LIBRO II. REGUM.

CAP. I.

*Verſ.*21. Montes Gelboe, nec ros nec pluvia veniat ſuper vos, *tr. 90. d. 5. nu. 1.*

*Verſ.*6. Caſu veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat ſuper haſtam ſuam: porrò currus, & equites appropinquabant ei, *tr. 78. d. 22. n. 5.*

CAP. III.

*Verſ.*8. Nunquid caput canis ego ſum? *tractat. 75. diſcurſ. 1. numer. 2.*

CAP. VI.

*Verſ.*7. Iratuſque eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum, *tr. 74. d. 11. n. 6. tr. 76. d. 10. n. 6.*

*Verſ.*11. Habitavit arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus menſibus: & benedixit Dominus Obededom, & omnem domum ejus, & omnia ejus propter arcam Dei, *tr. 87. d. 9. n. 7.*

CAP. X.

*Verſ.*4. Tulit Hannon ſervos David, raſitque dimidiam partem barbæ eorum, & præcidit veſtes eorum, *tr. 78. d. 20. n. 5.*

CAP. XI.

*Verſ.*1. Eo tempore, quo ſolent Reges ad bella procedere, David remanſit in Jeruſalem, *tractat. 76. d. 1. numer. 2. & tract. 96. d. 3. numer. 8.*

*Verſ.*2. Accidit, ut ſurgeret David de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus Regiæ, *tr. 91. d. 7. n. 7. & tr. 84. d. 3. numer. 4.*

Verſ. eod. Vidit mulierem lavantem ſe, *tr. 76. d. 2. n. 5.*

*Verſ.*23. Prævaluerunt adverſum nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum: direxerunt jacula ſagittarii ad ſervos tuos, &c. *tr. 78. d. 12. numer. 3.*

*Verſ.*25. Non te frangat iſta res; varius eſt enim eventus belli, *tr. 73. d. 4. n. 3.*

CAP. XII.

*Verſ.*5. Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir, qui fecit hoc, *tract. 71. d. 6. num. 1. tractat. 72. d. 6. numer. 3. & tract. 77. d. 20. num. 8.*

*Verſ.*10. Uriam Hethæum percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti, &c. *tr. 78. d. 18. n. 12.*

*Verſ.*12. Tu feciſti abſconditè, ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu Solis, *tr. 77. d. 31. n. 4.*

*Verſ.*13. Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum: non morieris, *tr. 73. d. 8. n. 2. & tr. 81. d. 21. n. 7. tr. 75. d. 9. nu. 6. tract. 76. diſc. 10. numer. 3.*

*Verſ.*31. Populum ejus adducens ſerravit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta, *tr. 78. d. 20. n. 5.*

CAP. XIV.

*Verſ.*14. Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, *tr. 96. d. 6. n. 9. & tr. 81. d. 7. n. 9. tr. 83. d. 23. n. 1.*

Verſ. 17. Sicut enim Angelus Domini, ſic eſt Dominus meus Rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur, *tr. 68. d. 10. numer. 5.*

Verſ. 19. Nunquid manus Joab tecum eſt in omnibus iſtis? *tr. 72. d. 6. n. 3.*

Verſ. 24. Revertatur in domum ſuam, & faciem meam non videat, *tr. 76. d. 9. n. 10.*

Verſ. 26. Ponderabat enim capillos capitis ſui ducentis ſiclis, pondere publico, *tr. 78. d. 30. n. 3.*

Verſ. 29. Noluit venire ad eum, *tr. 94. d. 11. n. 4.*

CAP. XV.

Verſ. 7. Vadam & reddam vota mea, quæ vovi Domino in Hebron, *tr. 87. d. 1. n. 2.*

CAP. XVI.

*Verſ.*10. Dimittite eum ut maledicat: Dominus enim præcepit illi, ut malediceret David, *tractat. 97. d. 6. n. 8. & tractat. 94. d. 35. numer. 3.*

CAP. XVII.

*Verſ.*23. Diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interiit, *tract 77. d. 26. numer. 4.*

*Verſ.*5. Servate mihi puerum Abſalom, *tractat. 81. diſcurſ. 9. numer. 4.*

*Verſ.*9. Accidit autem, ut occurreret Abſalom ſervis David, ſedens mulo: cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput ejus quercus, &c. *tract. 78. d. 20. num. 3.*

*Verſ.*17. Projecerunt eum in ſaltu, in foveam grandem, & comportaverunt ſuper eum acervum lapidum magnum nimis, *tr. 90. d. 10. n. 5.*

CAP. XX.

Verſ. 5. Moratus eſt extra placitum, quod conſtituerat ei Rex, *tr. 81. d. 6. n. 3.*

Verſ. 9. Tenuit manu dextra mentum Amaſa, quaſi oſculans: qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſtina ejus, *tract. 78. d. 20. numer. 4.*

CAP. XXI.

*Verſ.*1. Dixitque Dominus: Propter Saul, & domum ejus, quia occidit Gabaonitas, *tr. 97. d. 7. n. 11.*

CAP. XXII.

*Verſ.*6. Funes inferni circumdederunt me, *tractat. 77. diſcurſ. 2. num. 7.*

*Verſ.*31. Scutum eſt omnium ſperantium in ſe, *tract. 83. d. 57. numer. 3.*

CAP. XXIII.

*Verſ.*8. Sedens in cathedra ſapientiſſimus, *tr. 83. d. 33. n. 6.*

*Verſ.*17. Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hoc: num ſanguinem hominum iſtorum qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam? *tr. 93. d. 11. n. 3.*

CAP. XXIV.

*Verſ.*15. Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſrael, &c. *tr. 78. d. 54. num. 3.*

Digitized by Google

EX LIBRO III. REGUM.

CAP. III.

Verſ. 5. Poſtula quod vis, ut dem tibi, *tr.* 95. *diſc.* 10. *n.* 4.

Verſ. 6. Tu feciſti cum ſervo tuo David patre meo miſericordiam magnam, ſicot ambulavit in conſpectu tuo, in veritate, & juſtitia, & recto corde tecum, *tr.* 84. *d.* 6. *n.* 6.

CAP. V.

Verſ. 3. Tu ſcis voluntatem David patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei ſui propter bella, &c. *tract.* 70. *d.* 4 *n.* 5.

Verſ. 15. Fueruntque Salomoni ſeptuaginta millia eorum, qoi onera portabant, &c. præcipientium populo, & his qui faciebant opus, *tr.* 88. *d.* 6. *n.* 2.

CAP. VI.

Verſ. 7. Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum, non ſunt audita in domo, *tr.* 88. *diſc.* 6. *nu.* 2. & *tr.* 70. *d.* 4. *n.* 5.

Verſ. 31. Et in ingreſſu oraculi fecit doo oſtia de lignis olivarum, & ſculpſit in eis picturam Cherubim, & palmarum ſpecies, *tr.* 80. *d.* 1. *n.* 2.

CAP. VIII.

Verſ. 35. Si claoſum fuerit cœlum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco iſto, pœniteotiam egerint, exaudi eos in cœlo, *tr.* 78. *d.* 6. *n.* 3.

CAP. X.

Verſ. 8. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam, *tr.* 83. *diſc.* 16. *numer.* 4. *tr.* 84. *d.* 8. *numer.* 5.

CAP. XI.

Verſ. 3. Averterunt mulieres cor ejus, *tract.* 76. *d.* 11. *n.* 2.

CAP. XII.

Verſ. 28. Excogitato conſilio, fecit duos vitulos aureos, *tractat.* 74. *d.* 1. *n.* 7. *tract.* 78. *diſc.* 27. *n.* 7.

CAP. XIII.

Verſ. 2. Altare, altare, hæc dicit Dominus, *tractat.* 73. *diſcurſ.* 2. *numer.* 3.

Verſ. 24. Invenit eum leo in via, & occidit; & erat cadaver ejus projectum in itinere; aſinus autem ſtabat juxta illum, & leo ſtabat juxta cadaver, *tr.* 87. *d.* 1. *n.* 4.

CAP. XV.

Verſ. 5. Eò quòd feciſſet David rectum in oculis Domini, & non declinaſſet ab omnibus, quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ ſuæ, excepto ſermone Uriæ Hethæi, *tractat.* 74. *diſc.* 3. *n.* 2. *tract.* 76. *d.* 10. *n.* 3.

CAP. XVII.

Verſ. 1. Vivit Dominus, in cujus conſpecto ſto, ſi erit annis his ros, vel plovia, niſi juxta oris mei verba, *tr.* 97. *d.* 2. *n.* 5. & *tr.* 84. *d.* 8. *n.* 2.

CAP. XVIII.

Verſ. 3. Abdias timebat Dominum valdè; vocavitque Achab Abdiam diſpenſatorem domus ſuæ, *tract.* 96. *d.* 9. *n.* 7.

Verſ. 12. Cum receſſero à te, Spiritus Domini aſportabit te in locum quem ignoro, *tr.* 97. *d.* 4. *n.* 4.

CAP. XIX.

Verſ. 5. Surge, & comede; grandis enim tibi reſtat via: qoi cum ſurrexiſſet, comedit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadtaginta noctibus, uſque ad mootem Dei Horeb, *tr.* 83. *d.* 5. *n.* 1.

Verſ. 7. Angelus Domini dixit illi: Surge &c. cumque veniſſet illuc, manſit in ſpelunca, *tr.* 89. *diſc.* 8 *n.* 2.

Verſ. 11. Sta in monte coram Domino: & ecce Dominus tranſit &c. *tr.* 97. *diſc.* 2. *n.* 5.

Verſ. 13. Quid hic agis Elia? Zelo zelatum ſum pro Domino Deo exercituum, *tr.* 97. *d.* 2. *n.* 3.

Verſ. 19. Profectus eſt inde Elias, & reperit Eliſeum filium Saphat, arantem in duodecim jugis boum; cumque veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuum ſuper illum, *tr.* 87. *d.* 1. *n.* 5.

CAP. XX.

Verſ. 23. Dii montium ſunt Dii eorum, ideò ſuperaverunt nos; ſed melius eſt, ut pugnemus contra eos in campeſtribus, & obtinebimus eos, *tractat.* 89. *diſcurſ.* 4. *n.* 5.

CAP. XXI.

Verſ. 4. Projecit ſe in lectulum ſuum, & non comedit panem, *tr.* 78. *d.* 21. *n.* 4.

Verſ. 21. Ecce ego inducam ſuper te malum &c. Quia igitur Achab humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus ejus, *tractat.* 75. *diſc.* 9. *n.* 3.

CAP. XXII.

Verſ. 38. Lioxerunt canes ſanguinem, *tr.* 78. *d.* 58. *nu.* 3.

EX LIBRO IV. REGUM.

CAP. I.

Verſ. 4. De lectulo ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris, *tr.* 81. *d.* 7. *n.* 4.

Verſ. 6. Mittis ut conſulatur Beelzebub Deus Accaron? Idcirco de lectulo ſuper quem aſcendiſti, noo deſcendes, *tract.* 77. *diſc.* 6. *numer.* 4.

CAP. II.

Verſ. 9. Poſtula qood vis ut faciam tibi, antequam tollar à te. Dixitque Eliſæus: Obſecro ut fiat in me duplex Spiritus tuus, *tr.* 80. *d.* 8. *n.* 2. & *tr.* 96. *d.* 5. *n.* 9.

Verſ. eod. Obſecro ut fiat in me Spiritus tuus duplex, *tr.* 84. *d.* 7. *numer.* 4.

Verſ. 11. Et aſcendit Elias per turbinem in cœlum, *tract.* 97. *d.* 2. *numer.* 4.

CAP. III.

Verſ. 27. Obtulit holocauſtum ſuper murum, *tractat.* 95. *diſc.* 5. *numer.* 2.

CAP. IV.

Verſ. 13. Vade, pete mutuò ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua non pauca: & ingredere, & claude oſtium tuum, *tr.* 89. *d.* 6. *numer.* 5.

Verſ. 29. At ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade: ſi occurrerit tibi homo, non ſalutes eum, *tractat.* 95. *d.* 9. *n.* 5.

CAP. V.

Verſ. 10. Vade, & lavare ſepties in Jordane &c. *tr.* 76. *diſc.* 16. *numer.* 6.

CAP. VI.

Verſ. 25. Factaque eſt ſames magna in Samaria, & tamdiù obſeſſa eſt, donec veoundaretur caput aſini octuaginta argenteis, *tr.* 94. *d.* 31. *nu.* 9.

Verſ. 31. Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi ſteterit, &c. *tr.* 97. *d.* 7. *n.* 7.

CAP. VII.

Verſ. 2. Videbis oculis tuis, & inde non comedes, *tr.* 83. *d.* 25; *numer.* 2.

CAP. IX.

Verſ. 37. Carnes Jezabel ſicut ſtercus, *tr.* 78. *d.* 33. *n.* 5.

CAP. X.

Verſ. 16. Vide zelum meum pro Domino, *tr.* 97. *diſc.* 9. *per tot.*

CAP. XIII.

Verſ. 15. Affer arcum, & ſagittam, ſagittam verò Orientem verſus jace, &c. Sagitta ſalutis Domini &c. *tractat.* 80. *diſcurſ.* 4. *n.* 6. *tractat.* 83. *diſc.* 11. *n.* 7.

Verſ. 20. Mortuus eſt ergo Eliſæos, & ſepelieruot eum; latrunculi autem Moab venerunt in terram in ipſo anno, *tractat.* 87. *d.* 1. *numer.* 5.

CAP. XVII.

Verſ. 25. Cumque ibi habitare cœpiſſent, non timebant Dominum: & immiſit in eos Dominus Leones, qui interficiebant eos, *tr.* 87. *d.* 15. *n.* 3.

CAP. XVIII.

Verſ. 19. Quæ eſt iſta fiducia, qua niteris? In quo confidis, ut audeas rebellare? An ſperas in baculo arundineo, atque confracto Ægypti? *tr.* 78. *d.* 34. *n.* 4.

Verſ. 21. An ſperas in baculo arundineo, atque confracto, ſoper quem ſi incubuerit homo, &c. *tr.* 85. *d.* 11. *nu.* 5.

Verſ. 36. Tacuit populus, & noo reſpoodit ei quicquam; ſiquidem præceptum Regis acceperant, ut non reſponderent ei, *tr.* 88. *d.* 7. *n.* 6.

CAP. XIX.

Verſ. 14. Cum accepiſſet Ezechias litteras de manu nuntiorum, & legiſſet eas, aſcendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & oravit io conſpectu ejus, *tr.* 94. *diſc.* 30. *n.* 4.

Verſ. 34. Protegam urbem hanc, & ſalvabo eam propter me, & propter David ſervum meum, *tractat.* 87. *diſc.* 1. *n.* 5.

Verſ. 35. Venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia, *tr.* 94. *d.* 31. *num.* 9.

CAP. XX.

Verſ. 1. Diſpone domui tuæ, quia morieris, *tr.* 73. *d.* 6. *n.* 6.

Verſ. 13. Oſtendit eis domum aromatum, & aurum, & argentum, & pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vaſorum ſuorum, *tr.* 95. *d.* 9. *n.* 2.

CAP. XXIII.

Verſ. 11. Abſtulit quoque equos, quos dederant Reges Juda, Soli, in introitu templi Domini, &c. *tr.* 95. *d.* 4. *nu.* 8.

Verſ. 17. Et ait: Quis eſt titulus iſte, quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum eſt hominis Dei, qui venit de Juda, & prædixit verba hæc, quæ feciſti ſuper altare Bethel, *tr.* 87. *d.* 1. *nu.* 4. & *tract.* 71. *d.* 12. *n.* 7.

Digitized by Google

C A P. XXV.

Verſ.7. Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxitque catenis, & adduxit in Babylonem, *tract.72. d.3.num.2.*

EX LIBRO I. PARALIPOMENON.

C A P. XIII.

Verſ.9. Paululum inclinaverat arcam, *tr.74. d.11. n.6.*

EX LIBRO II. PARALIPOMENON.

C A P. II.

Verſ.14. Qui novit operari in auro & argento, ære & ferro, marmore & lignis, &c. *tr.96. d.7. n.6.*

C A P. XII.

Verſ.9. Tulit & clypeos aureos, quos fecerat Salomon, pro quibus fecit Rex æneos, *tr.83. d.43. n.6.*

C A P. XIII.

Verſ.11. Nos cuſtodimus præcepta Domini Dei noſtri, quem vos reliquiſtis, *tract.85.d.10.n.7.*

C A P. XIV.

Verſ.9. Egreſſus eſt autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu ſuo, decies centena millia, *tr.85.d.11. num.7.*

C A P. XX.

Verſ.2. Venit contra te multitudo magna, de his locis quæ trans mare ſunt, *tr.92. d.7. n4.*

Verſ.37. Percuſſit Dominus opera tua, contritæque ſunt naves, nec poterunt ire in Tharſis, *tr.78.d.9.n.7.*

C A P. XXV.

Verſ.14. Amaſias poſt cædem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſum, *tr.95.d.8.n.7.*

C A P. XXVI.

Verſ.15. Cum roboratus eſſet, elevatum eſt cor ejus in interitum ſuum, *tract.90. d.10. n.5.*

C A P. XXVIII.

Verſ.3. Achaz luſtravit filios ſuos in igne, juxta ritum gentium, *tr.96.d.1. num.19.*

C A P. XXXIII.

Verſ.11. Ceperunt Manaſſen, & vinctum catenis, atque compedibus duxerunt eum in Babylonem, *tr.78. d.34.n.7.*

Verſ.13. Cognovit Manaſſes, quòd Dominus ipſe eſſet Deus, *tr. 94.diſc.9. n.1.*

C A P. XXXVI.

Verſ.14. Univerſi Principes ſacerdotum, & populus prævaricati ſunt iniquè juxta univerſas abominationes gentium, & polluerunt domum Domini, *tr.83. d.24. n.5.*

EX LIBRO I. ESDRÆ.

C A P. III.

Verſ.1. Congregatus eſt omnis populus, quaſi vir unus in Jeruſalem, *tr. 70. d.4. num.5.*

C A P. VIII.

Verſ.21. Erubui petere à Rege auxilium, & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus Regi, &c. *tract. 58. diſc.10. num.8.*

C A P. IX.

Verſ.6. Iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput noſtrum, & delicta noſtra creverunt uſque ad cœlum, *tr.74. d.5.num.1.*

C A P. X.

Verſ.9. Convenerunt omnes in platea domus Dei, trementes pro peccato, & pluviis, *tr.78. d.7. per tot.*

EX LIBRO II. ESDRÆ.

C A P. IV.

Verſ.17. Una manu ſua faciebat opus, & altera tenebat gladium, *tract.83. d.30. num.5.*

E X T O B I A.

C A P. II.

Verſ.10. Contigit autem, ut quodam die fatigatus à ſepultura, veniens in domum ſuam, jactaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet, &c. *tr.94.d.9.n.4.*

Verſ.13. Cum ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis evenerit ei, *tract.93.d.12.n.9.*

C A P. III.

Verſ.7. Eadem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis, &c. & ipſa audiret improperium ab una ex ancillis patris ſui. Amplius ea te non videamus filium, aut filiam, interfectrix virorum tuorum, *tr.94. d.30. num.3.*

Verſ.10. Ad hanc vocem perrexit in ſuperiùs cubiculum domus ſuæ: & in oratione perſiſtens, cum lacrymis deprecabatur Deum, *tr.94. d.30. n.3.*

Verſ.13. In tempore tribulationis peccata dimittis, *tr.94. d.12. per totum.*

Verſ.21. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur, *tr.92. diſc.8.num.5.*

C A P. IV.

Verſ.2. Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quaſi fundamentum conſtrue, *tract.83.diſc.7. num.8.*

Verſ.6. Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, *tr. 84. d.7. num.1.*

Verſ.14. Superbiam nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas, *tr.90.d.1. per tot. & d.8. per tot. & d.11. n.2.*

Verſ.23. Pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, *tr.93. d.11.num.3. & tract.61. d.1. num.2.*

C A P. VI.

Verſ.9. Fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & ſanabuntur, *tr.94. d.9. per tot.*

C A P. IX.

Verſ.4. Scis quia dies numerat pater meus, & ſi tardavero una die plus, contriſtabitur anima ejus, *tr.81. d.1. num.3.*

C A P. XII.

Verſ.13. Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te, *tr.92.d.7. per totum.*

Verſ.19. Ego cibo inviſibili utor, *tr.85. d.4. n 6.*

C A P. XIII.

Verſ.2. Tu Domine flagellas, & ſalvas: deducis ad inferos, & reducis, *tract.94. d.17. n.8.*

C A P. XIV.

Verſ.6. Propè erit interitus Ninive, *tr.75. d.7. n.6.*

EX J U D I T H.

CAP. VIII.

Verſ.8. Timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa malum, *tr.93. d.13. n.8.*

Verſ.11. Qui eſtis vos, qui tentatis Dominum? Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat, *tr.85. d.11. num.2.*

Verſ.12. Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat. Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum, diem conſtituiſtis ei, *tract.80.diſc.7. num.8.*

Verſ.14. Pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus, *tract.78.d.13.n.7.*

Verſ.21. Et nunc fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, *tr.83.d.39.n.5.*

Verſ.24. Illi qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam, & improperium murmurationis ſuæ contra Dominum protulerunt, exterminati ſunt ab exterminatore, & à ſerpentibus perierunt, *tr.68. d.15. n.4.*

Verſ.26. Non ulciſcamur nos pro his quæ patimur, ſed reputantes peccatis noſtris minora eſſe flagella Domini, *tract.94. diſc.28. n.5.*

C A P. IX.

Verſ.1. Ingreſſa oratorium ſuum, *tr.94. diſc.30. num.4.*

Verſ.10. Neſciunt, quia tu es Deus, *tr.72. d.2. n.5.*

Verſ.13. Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me, & percuties eum ex labiis charitatis meæ, *tract.78. d.28. num.5.*

C A P. X.

Verſ.17. Statim captus eſt in oculis ſuis Holofernes, *tract.78. d.28. n.5.*

C A P. XI.

Verſ.14. Ego ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te, *tr. 84. d.8. n.5.*

C A P. XIII.

Verſ.20. Vivit ipſe Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, *tract. 84. diſc.4. num.4.*

C A P. XVI.

Verſ.23. Porrò Judith, univerſa vaſa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius, obtulit in anathema oblivionis, *tract.95. d.1. n.9.*

Digitized by Google

EX ESTHER.

CAP. I.

Verſ.5. Juſſit ſeptem diebus convivium præparari, *tract.* 83. *d.3. num.8.*

Verſ.eod. In veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cultu, & manu conſitum erat, *tr.93.d.12. n.7.*

Verſ.7. Bibebant, qui invitati erant, aureis poculis, & aliis, atq; aliis vaſis cibi inferebantur, *tr.83.d.44.n.2.*

CAP. V.

Verſ.13. Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, &c. *tr.94. d.1. n.6.*

CAP. XIII.

Verſ.9. Domine, Domine Rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, *tr. 82. d.2. n.6.*

CAP. XIV.

Verſ.16. Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ, &c. *tr.96. d.9. num.7.*

EX JOB.

CAP. I.

Verſ.1. Vir erat in terra Hus, nomine Job, *tr.96. d.8. n.9.*

Verſ.3. Erat vir ille magnus inter omnes orientales, *tract. 88. d.8. n.2.*

Verſ.5. Conſurgens diluculò, offerebat holocauſta pro ſingulis, *tract.68. diſc.7. num.1.*

Verſ.7. Circuivi terram, *tr.72. d.3.num.1. tr.77. d.28. n.2. & tr. 92. d.1. n.12.*

Verſ.9. Nunquid Job fruſtrà timet Deum? Nonnè tu vallaſti eum, & domum ejus? *tr.93. d.11. n.7.*

Verſ.12. Ecce, univerſa quæ habet, in manu tua ſunt, *tract.70. d.8. num.5.*

Verſ.eod. Egreſſus eſt Satan à facie Domini, *tr.84. d.2. n.6.*

Verſ.16. Ignis Dei cecidit è cœlo, & tactas oves, pueroſq; conſumpſit, *tr.84. d. 32. n.4.*

Verſ.20. Scidit veſtimenta ſua, *tr.69. d.4. n.3.*

Verſ.eod. Tonſo capite corruens in terram, adoravit, *tract.68. d.6. num.5.*

Verſ.22. In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis, *tr.88. d.9. n.1. & tract.93. diſc.2. num.7.*

CAP. II.

Verſ.2. Circuivi terram, &c. *tr.80. d.3. n.6.*

Verſ.3. Vir ſimplex, ac rectus, & timens Deum, & recedens à malo, *tr.78. d.1. n.7.*

Verſ.6. Dixit Dominus ad Satan: Ecce in manu tua eſt, veruntamen animam illius ſerva, *tract.92. diſc.3. per tot. & tract.94. d.32. n.11.*

Verſ.8. Teſta ſaniem radebat, *tr.92. diſc.16. num.9.*

Verſ.10. Reſpiciens in illam dixit: Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es, *tr.97. d.3. n.7.*

Verſ.eod. In omnibus his non peccavit Job, *tr.86. d.3. n.7.*

CAP. III.

Verſ.13. Nunc enim dormiens ſilerem, & requieſcerem cum regibus, & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines, *tract.96. d.8. num.3.*

Verſ.eod. Somno meo requieſcerem cum regibus, & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines, *tract.87. diſc.4. num.3. & tr.89. d.5. n.3.*

Verſ.21. Quaſi effodientes theſaurum, gaudentque cum invenerint ſepulchrum, *tr.86. d.6. n.3.*

CAP. IV.

Verſ.2. Conceptum ſermonem tenere quis poterit? *tr.88. d.8. per totum.*

Verſ.3. Ecce docuiſti multos, manus laſſas roboraſti; vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti, *tr.83. diſc.38. n.7. & tr.83. d.11. n.2.*

Verſ.6. Ubi eſt timor tuus, fortitudo tua, & patientia tua? *tr. 93. diſc.14. n.3.*

Verſ.8. Vidi eos qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos, *tract.77. d.17. per tot. tract.78. diſc.17. n.1.*

Verſ.18. Et in angelis ſuis reperit pravitatem, *tract. 92. d.4. num.2.*

CAP. V.

Verſ.6. Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non oritur dolor, *tr.78. d.3. n.5. & tr.71. diſc.20. num.5.*

Verſ.26. Iniquitas contrahet os ſuum, *tr.83. diſc.36. n.5.*

Verſ.18. Ipſe vulnerat, & medetur; percutit, & manus ejus ſanabunt, *tract.94. diſc.17. n.2.*

CAP. VI.

Verſ.3. Verba mea dolore ſunt plena, quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit: Spiritum meum, &c. *tr. 94. num.8.*

Verſ.10. Hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat, *tr.78. d.35. num.8.*

Verſ.13. Ecce, non eſt auxilium mihi in me, *tract.81. diſc. 15. num.2.*

Verſ.15. Fratres mei prætericrunt me, ſicut torrens, *tract. 85. d.11. num.5.*

Verſ.25. Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis? *tract.83. diſc. 36. num.2.*

CAP. VII.

Verſ.1. Militia eſt vita hominis ſuper terram, *tract.95. diſc.1. per totum.*

Verſ.2. Sicut cervus deſiderat umbram, & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui: ſic & ego habui menſes vacuos, *tr. 91. d.12. n.10.*

Verſ.6. Dies mei velociùs tranſierunt, quàm à texente tela ſuccíditur, *tract.91. diſc.15. num.4.*

Verſ.7. Quia ventus eſt vita mea, *tr.81. d.18. n.7.*

Verſ.13. Si dixero: Conſolabitur me lectulus meus; terrebis me per ſomnia, & per viſiones horrore concuties, *tr.77. diſc. 20. num.4.*

Verſ.21. Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam? *tract.77. diſc.15. n.5.*

Verſ.eod. Si manè me quæſieris, non ſubſiſtam, *tract.81. d. 56. num.8.*

CAP. VIII.

Verſ.14. Sicut tela aranearum fiducia ejus, *tract.95. diſc.7. per totum.*

CAP. IX.

Verſ.4. Quis reſtitit ei, & pacem habuit? *tr.70. d.12. n.9.*

Verſ.13. Deus, cujus iræ reſiſtere nemo poteſt, & ſub quo curvantur, qui portant orbem, *tr.78. d.11. n.5.*

Verſ.28. Verebar omnia opera mea, *tr. 93. d.7. per tot.*

CAP. X.

Verſ.3. Nunquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum? *tr.69. d.4. n.8.*

Verſ.8. Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu, *tr.70. d.18. n.6.*

Verſ.9. Memento quæſo, quòd ſicut lutum feceris me, *tract.84. d.8. num.1.*

Verſ.20. Dimitte me, ut plangam paululùm dolorem meum: antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebroſam, *tr.77. d.16. n.1. & tr.81. diſc.10. num.7.*

Verſ.22. Ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, *tr. 70. d.18. n.7.*

CAP. XII.

Verſ.7. Interroga jumenta, & docebunt te: & volatilia cœli, & indicabunt tibi, *tr.85. d.1. n.5.*

Verſ.14. Si incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat, *tract.77. d.22. num.6.*

CAP. XIII.

Verſ.15. Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo, *tract.94. diſc. 32. num.4.*

Verſ.24. Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum? *tr.86. d.3. n.5.*

Verſ.eod. Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum? Contra folium, quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam, *tr.76. d.9. num.10. & tr.85. d.2. n.7.*

Verſ.27. Obſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti, *tr.84. d.1. n.4.*

CAP. XIV.

Verſ.1. Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis, *tr.68. d.1. n.1.*

Verſ.14. Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea, *tract.91. d.12. num.12.*

Verſ.16. Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, *tract.81. diſc.19. num.7. & tr.84. d.1. n.3.*

Verſ.19. Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra conſumitur: & hominem ergo ſimiliter perdes, *tr.68. d.15. n.6.*

CAP. XV.

Verſ.16. Bibit quaſi aquam, iniquitatem, *tr. 88. d.1. num.1. & tr. 81. d.5. n.8. & d.20. n.5.*

Verſ.20. Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit, *tract.90. diſc. 12. num.2.*

Verſ.21. Sonitus terroris ſemper in auribus illius: & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur, *tr.77. d.17. n.7.*

Verſ.25. Tetendit adverſus Deum manum ſuam, &c. *tract.71. diſc.2. n.1.*

Verſ.26. Cucurrit adverſum Deum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt, *tr.78. d.33. n.4.*

CAP. XVI.

Verſ.14. Circumdedit me lanceis ſuis, convulneravit lumbos meos, *tr.77. d.28. num.5.*

Verſ.15. Conſcidit me vulnere ſuper vulnus, *tr.71. d.6. n.2. & tr.78. diſc.30. num.3.*

CAP. XVII.

Verſ.2. In amaritudinibus moratur oculus meus, *tract. 86. diſc.3. num.7.*

Verſ.3. Libera me Domine, & pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me, *tr.84. d.3. n.2.*

Verſ.14. Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, & ſoror mea, vermibus, *tract.71. diſc.15. num.7. & tr.68. d.6. num.6. & tr. 85. d.9. n.5.*

CAP. XVIII.

Verſ.6. Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, *tract. 78. d.26. num.4.*

Verſ.9. Tenebitur planta ejus laqueo, &c. & exardeſcet contra eum ſitis, *tr.78. d.31. n.5.*

Verſ.14. Calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus, *tract. 77. d.4. num.6.*

Verſ.15. Aſpergatur in habitaculo ejus ſulphur, *tract.71. diſc. 12. num. 4.*

CAP. XIX.

Verſ.21. Manus Domini tetigit me, *tr.77. d.14. num.5. tractat.68. diſc.2. num.8.*

Verſ.22. Quare perſequimini me ſicut Deus, & carnibus meis ſaturamini? *tr.86. d.8. n.6.*

Verſ.25. Scio, quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum, &c. *tract.68. d.18. num.5.*

CAP. XX.

Verſ.5. Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti, *tract.77. diſc. 16. num.5.*

Verſ.10. Manus illius reddent ei dolorem ſuum, *tract.77. diſc. 29. num.7.*

Verſ.11. Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient, *tr.73. d.1. per tot. & tr.81. d.13. n.5.*

Verſ.14. Panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecùs: caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ, &c. *tr. 77. d.16. n.3.*

Verſ.eod. Panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum, intrinſecùs, *tr.81. d.10. n.3.*

Verſ.27. Revelabunt cœli iniquitatem ejus, & terra conſurget adverſus eum, *tr.78. d.5. n.6.*

CAP. XXI.

Verſ.7. Quare ergo impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatiſque divitiis? *tr.68. d.33. per tot. & tr.77. d.4. n.1.*

Verſ.9. Domus eorum ſecuræ ſunt, & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper illos, *tr 70. d.11. n.4.*

Verſ.12. Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad ſonitum organi: ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt, *tract.77. d.2. n.9. & tract.81. diſc.18. num.4. & tr. 84. diſc.2. n.4.*

Verſ.14. Dixerunt Deo: Recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus, *tr.73. d.3. n.3. & tr.90. d.6. n.1.*

CAP. XXII.

Verſ.4. Nunquid timens arguet te, & veniet tecum in judicium? *tr.84. d.2. n.2.*

Verſ.14. Circa cardines cœli perambulat, & noſtra non conſiderat, *tr.73. diſc.3. num.2. & tract.69. d.4. n.4. & tr.85. d.3. n.6.*

CAP. XXIII.

Verſ.10. Ipſe verò ſcit viam meam, & probavit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit, *tr.94. d.24. per tot.*

CAP. XXIV.

Verſ.13. Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt vias ejus, nec reverſi ſunt per ſemitas ejus, *tr.72. d.4. n.3. & tract.77. d.9. n.7.*

Verſ.15. Oculus adulteri obſervat caliginem, dicens: Non me videbit oculus, *tr.84. d.4. n.7.*

Verſ.19. Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium, & uſq; ad inferos peccatum illius, *tr.84. d.7. n.6.*

Verſ.20. Dulcedo illius vermes, *tract.77. d.15. n.1.*

Verſ.23. Deus dedit illi locum pœnitentiæ, & illo abutitur cor ejus in ſuperbiam, *tract.81. d.22. n.1.*

CAP. XXV.

Verſ.2. Poteſtas, & terror apud eum eſt, qui facit concordiam in ſublimibus ſuis, *tr.82. d.2. n.7.*

Verſ.5. Stellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus, & cœlum ſine crimine non eſt, *tract.74. d.8. n.5.*

CAP. XXVI.

Verſ.5. Ecce gigantes gemunt ſub aquis, *tract.81. d.5. num.1.*

Verſ.14. Quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri? *tr.78. d.11. n.4.*

CAP. XXVII.

Verſ.6. Juſtificationem meam, quam cœpi tenere, non deſeram; non recedam ab innocentia cordis mei, *tract.80. d.5. num.1.*

CAP. XXVIII.

Verſ.10. Omne pretioſum vidit oculus meus, *tract.83. diſc. 28. num.4.*

Verſ.11. Sapientia ubi invenitur, & quis eſt locus intelligentiæ? Non invenitur in terra ſuaviter viventium, *tract.93. diſc. 10. num.1.*

Verſ.25. Qui fecit ventis pondus, *tr.94. d.23. num.5.*

Verſ.28. Ecce timor Domini, ipſa eſt ſapientia: & recedere à malo, intelligentia, *tract. 93. diſc.9. num.4. & tract. 84. diſc.7. n.1. & tract.79. d.1. num.2.*

CAP. XXIX.

Verſ.2. Quis mihi tribuat, ut ſim juxta menſes priſtinos ſecundum dies, quibus Deus cuſtodiebat me, *tr.83. diſc.6. n.7.*

Verſ.7. In platea parabant cathedram mihi; videbant me juvenes, & abſcondebantur, & ſenes aſſurgentes ſtabant. Principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo: vocem ſuam cohibebant Duces, & lingua eorum gutturi ſuo adhærebat: auris audiens beatificabat me, *tract.83. d.38. num.7. d.18. num.6. diſc. 55. num.3.*

Verſ.13. Benedictio perituri ſuper me veniebat, *tract.97. diſc. 11. num.12.*

Verſ.22. Verbis meis nihil aliud addere audebant, & ſtillabat ſuper eos eloquium, *tract.83. diſc.4. num.1.*

CAP. XXX.

Verſ.4. Radix juniperorum erat cibus eorum, *tract. 77. d. 14. num.7.*

Verſ.12. Ad dexteram Orientis calamitates meæ illicò ſurrexerunt, *tr.94. d.8. n.7. & d.25. n.9.*

CAP. XXXI.

Verſ.1. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine, *tr.79. d.4. n.4.*

Verſ.4. Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat? *tr.84. d.6. num.3.*

Verſ.6. Appendat me in ſtatera juſta, & ſciat Deus ſimplicitatem meam, *tr.92. d.3. n.3.*

Verſ.12. Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, *tract.81. diſc. 22. num.9.*

Verſ.13. Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, *tr.93. d.7. n.9. tr.69. d.5. num.5.*

Verſ.27. Si oſculatus ſum manum meam ore meo: quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum altiſſimum, *tract.90. d.6. num.5.*

CAP. XXXII.

Verſ.18. 19. & 20. Plenus ſum ſermonibus, & coarctat me ſpiritus uteri mei; en venter meus, quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod laguncul as novas diſrumpit: loquar & reſpirabo paululùm; aperiam labia mea, *tr.88. d.8. n.1. & 2.*

CAP. XXXIII.

Verſ.20. Abominabilis eis ſit panis, & animæ illius cibus ante deſiderabilis, *tr.77. d.28. n.6.*

CAP. XXXIV.

Verſ.7. Quis eſt vir, ut eſt Job, qui bibit ſubſannationem, quaſi aquam? *tr.78. d.7. n.7.*

Verſ.21. Oculi ejus ſuper vias hominum, & omnes greſſus eorum conſiderat: non ſunt tenebræ, & non eſt umbra mortis, ut abſcondantur ibi, qui operantur iniquitatem, *tr.84. d.1. n.3.*

CAP. XXXVI.

Verſ.28. Qui de nubibus fluunt, *tract.83. diſc.37. n.2.*

CAP. XXXVII.

Verſ.22. Ab aquilone aurum venit, *tract.68. d.10. num.4.*

CAP. XXXVIII.

Verſ.1. Reſpondens autem Dominus Job de turbine, dixit &c. *tr.94. d.8. n.9.*

Verſ.4. Ubi eras, quando ponebam fundamenta terræ? *tract. 93. diſc.10. num.11.*

Verſ.10. Circumdedi illud terminis meis, & poſui vectem, & oſtia, &c. *tr.92. d.13. n.2. & tr.93. d.15. n.8.*

Verſ.11. Uſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos, *tr. 81. d.19. n.7.*

Verſ.22. Nunquid ingreſſus es theſauros nivis? *tract.78. diſc. 16. num 5.*

Verſ.35. Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi: Adſumus? *tr.78. d.11. n.7.*

Verſ.36. Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam? *tract. 83. d.45. n.6.*

Verſ.41. Quis præparat corvo eſcam, quando pulli ejus clamant ad Deum, eò quòd non habeant cibos? *tr.85. d.1. n.4.*

CAP. XXXIX.

Verſ.1. Parturientes cervas obſervaſti? incurvantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt, *tr.97. diſc.9. n.6.*

Verſ.29. De longè oculi ejus proſpiciunt, *tr.84. d.1. num.1.*

Verſ.34. Manum meam ponam ſuper os meum: unum locutus ſum, quod utinam non dixiſſem, *tr.88. d.9. per tot.*

CAP. XL.

Verſ.7. Contere impios in loco ſuo, *tr.90. d.9. n.3.*

Verſ.8. Facies eorum demerge in foveam, *tr.90. d.9. n.3.*

Verſ.14.

Digitized by Google

Verſ.14. Ipſe eſt principinm vianim Dei, qui fecit eum : huic montes herbas ferunt, *tr.90. d.2.n.9.*

Verſ.16. Subumbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus. Protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum ſalices torrentis, *tract.89. diſc.4. per tot. & tr.91. d.8. n.3.*

Verſ.18. Habet fiduciam, quòd influat Jordanus in os ejus, *tr.71. d.16. n.5.*

CAP. XLI.

Verſ.6. Corpus illius quaſi ſcuta, *tract.92. d.6. num.3.*

Verſ.12. Halitus ejus prunas ardere facit, *tract. 76. diſc. 1. per totum.*

Verſ.24. Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, *tr. 92. d.13. n.1. & 2. & d.16. n.9. & d.17. n.3.*

CAP. XLII.

Verſ.5. Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te, *tr.94. d.14. num.7.*

Verſ.6. Inſipienter locutus ſum; idcircò ago pœnitentiam in favilla, & cinere, *tr.76. diſc.9. num.6.*

Verſ.11. Dederunt ei unuſquiſque ovem unam, & inaurem auream unam, *tr.83. d.15. n.1.*

EX PSALTERIO.

PSAL. I.

Verſ.1. Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſterit, &c. *tract.72. diſc.6. n.8. tr.73. d.3. n.5. & tr.74. d.2. n.2. & tr.75. diſc.6. n.3.*

Verſ.2. In lege Domini voluntas ejus, *tract.82. d.5. n.1. & tr.70. d.12. n.2.*

Verſ.3. Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, *tr.81. d.19. n.4. & tract.81. d.7. num.7. tr.85. d.10. n.1. & tr.83. d.29. n.5.*

PSAL. II.

Verſ.4. Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos, *tr.81. d.13. n.3.*

Verſ.7. Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te, *tract.68. d.3. num.6.*

Verſ.11. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, *tr.93. d.8. n.4.*

Verſ.12. Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & pereatis, *tr.78. diſc.6. n.8.*

PSAL. IV.

Verſ.3. Filii hominum uſquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? *tr.74. d.2. per tot.*

Verſ.6. Sacrificate ſacrificium juſtitiæ, *tr. 85. d.10. num.4.*

Verſ.7. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine, *tr. 71. d.3. num.6. & tr.82. d.3. n.5. & tr.74. diſc.4. n.1.*

PSAL. V.

Verſ.7. Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem, *tr.71. d.8. per totum.*

Verſ.9. Dirige in conſpectu tuo viam meam, *tractat. 84. d.6. num.6.*

Verſ.13. Domine ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ, coronaſti nos, *tr.92. d.6. n.3.*

PSAL. VI.

Verſ.9. Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem, *tr. 74. d.1. num.5. & tr.73. d.4. num.8.*

PSAL. VII.

Verſ.4. Domine Deus, ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis, *tract.77. d.11. n.5.*

Verſ.eqd. Si eſt iniquitas in manibus meis, decidam meritò ab inimicis inanis, *tract.78. d.12. n.7.*

Verſ.11. Conſumetur nequitia peccatorum, *tr.78. d.17. n.2.*

Verſ.eod. Scrutans corda, & renes Deus, *tract.81. d.12. n.3. & tr. 81. d.3. num.8.*

Verſ.13. Arcum ſuum tetendit, & paravit illum, *tract.83. d. 21. num.7.*

Verſ.15. Parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem, *tr.77. d.16. per tot. & tr.78. diſc.17. num 1.*

Verſ.16. Lacum aperuit, & effodit eum : & incidit in foveam, quam fecit, *tract.77. diſc.26. num.8. & d.1. n.7.*

Verſ.17. Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet, *tr.78. d.28. per totum, & tract.77. d.29. n.2.*

PSAL. VIII.

Verſ.7. Minuiſti eum paulò minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, *tr.71. d 10. num.1.*

Verſ.eod. Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum : omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, *tr.91. diſc.4. n.1.*

Verſ.8. Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, *tr.78. diſc.3. n.2.*

Verſ.eod. Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus : oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi : volucres cœli & piſces maris, *tr.85. diſc.1. num.9.*

PSAL. IX.

Verſ.10. Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione, *tr.94. d.31. num.4. & tr.69. d.4. n.4. & tr.85. d.12. n.3.*

Verſ.16. Infixæ ſunt gentes in interitu quem fecerunt: in laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum. Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviſcuntur Deum, *tr.81. d.23. n.7.*

Verſ.eod. In laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum, *tr.78. d.22. n.1. & tr.81. diſc.5. num.1.*

Verſ.17. Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator, *tr.81. d.9. n.4.*

Verſ.18. Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviſcuntur Deum, *tr.77. d.2. n.6. & tr.78. d.32. n.3.*

Verſ.19. Patientia pauperum non peribit in finem, *tract.68. d.11. n.3.*

PSAL. X. ſecundùm Heb.

Verſ.2. Superbit impius. Laudatur peccator in deſideriis animę ſuæ. Exacerbavit Dominum peccator, &c. *tr.84. d.2. n.2.*

Verſ.4. Exacerbavit Dominum peccator, ſecundùm multitudinem iræ ſuæ non quæret, *tr.78. d.32. per tot.*

Verſ.5. Non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius, *tract.75. diſc.10. n.7.*

Verſ.14. Tibi derelictus eſt pauper : orphano tu eris adjutor, *tr.69. diſc.4. n.4. & tr.85. d.7. n.2.*

PSAL. X.

Verſ.2. Quomodo dicitis animæ meæ : Tranſmigra in montem ſicut paſſer? *tr.89. d.4. num.6. & tr.85. d.11. num.2. & tract.78. diſc. 26. per totum.*

Verſ.6. Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam, *tr.77. d.27. per tot. & tr.81. d.21. n.2. tract.77. d.7. n.6.*

Verſ.7. Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, *tract.77. d.29. num.5. tr.78. d.9. per tot. & tr. 83. d.24. n.9.*

Verſ.8. Juſtus Dominus, & juſtitias dilexit, *tr.81. d.23.*

PSAL. XI.

Verſ.3. Vana locuti ſunt ad proximum ſuum : labia doloſa, in corde, & corde locuti ſunt, *tr.83. d.44. n.2.*

Verſ.5. Linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt? *tr.90. d.1. n.2.*

Verſ.6. Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus, *tract.69. d.4 num.6.*

Verſ.7. Eloquia Domini, eloquia caſta, *tr.83. d.27. num.6. & d.31. n.6. & d.46. n.1.*

Verſ.9. In circuitu impii ambulant, *tr.72. d.3. n.1. & tr.77. d.9. n.9. & tr.80. d.3. n.6.*

PSAL. XIII.

Verſ.1. Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus, *tract.72. d.2. num.4. d.6. per tot. & tr.93. d.1. n.9. & tr.84. d.2. n.4.*

Verſ.2. Dominus de cœlo proſpexit, ut videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum, *tr.83. d.1. n.1.*

Verſ.3. Contritio, & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt : non eſt timor Dei ante oculos eorum, *tract. 77. d.19. per tot. & tract.71. diſc.1. num.5. & tr.81. d.1. n.1.*

PSAL. XIV.

Verſ.4. Ad nihilum deductus eſt malignus, *tr.84. d.3. n.1.*

PSAL. XV.

Verſ.3. Sanctis qui in terra ſunt ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis: multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà acceleraverunt, *tr.81. d.4. num.5.*

Verſ.4. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà acceleraverunt, *tr.94. d.19. n.7. & d.21. n.9.*

Verſ.7. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum, *tr. 84. d.7. n.1.*

Verſ.8. Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne commovear, *tr.92. d.16. n.7. & tract. 84. d.3. n.7.*

PSAL. XVI.

Verſ.8. A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, ut pupillam oculi : ſub umbra alarum tuarum protege me, *tr.94. d.31. n.11. & tr.76. d.17. n.1.*

Verſ.15. Satiabor, cum apparuerit gloria tua, *tractat. 80. diſc.7. num.5.*

PSAL. XVII.

Verſ.5. Circumdederunt me dolores mortis, *tr.78. d.17. n.2.*

Verſ.6. Dolores inferni circumdederunt me : præoccupaverunt me laquei mortis, *tr.77. d.2. n.1.*

Verſ.8. Commota eſt, & contremuit terra : fundamenta montium conturbata ſunt, quoniam iratus eſt eis, *tract.78. diſc.4. per totum.*

Verſ.9. Aſcendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarſit, *tract.77. diſc.1. num.7.*

Verſ.10. Inclinavit cœlos, & deſcendit, *tr.81. d.25. n.4.*

Verſ.12. Poſuit tenebras latibulum ſuum, *tr.89. d.9. n.1.*

Verſ.14. Intonuit de cœlo Dominus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam : grando, & carbones ignis, &c. *tr.78. d.11. n.2.*

Verſ.24.

*Verſ.*24. Obſervabo me ab iniquitate mea, *tr.75. d.9.n.7.*

*Verſ.*30. In te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum, *tr.92. d.16. per totum.*

*Verſ.*34. Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum, *tract.76. d.2. num.5.*

*Verſ.*43. Ut lutum platearum delebo eos, *tr.75. d.1. n.5.*

PSAL. XVIII.

*Verſ.*1. Cœli enarrant gloriam Dei, *tract.83. diſc.31. num.6.*

*Verſ.*5. In omnem terram exivit ſonus eorum, *tr.95. d.10.num.3. & tract.83. d.7. n.4. & d.31. n.6.*

*Verſ.*6. Exultavit ut gigas ad currendam viam, *tract.81. diſc.25. num.3.*

*Verſ.*7. Nec eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus, *tr.77. d.21. n.5. & tract.96. d.6. num.2.*

*Verſ.*8. Lex Domini immaculata, convertens animas, *tract.71. d.3. n.6.*

*Verſ.*9. Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos: timor Domini ſanctus, permanens in ſæculum ſæculi, *tr.83. d.6. n.6. & tract.68. d.15. n.4.*

*Verſ.*11. Deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem pretioſum multùm, *tract.83. d.13. num.2.*

*Verſ.*13. Delicta quis intelligit? *tr.71. d.2. num.4.*

*Verſ.*14. Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo, *tr.90. d.6. per tot.*

PSAL. XIX.

*Verſ.*8. Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dei noſtri invocabimus, *tract.85. d.11. num.3.*

PSAL. XX.

*Verſ.*9. Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis. Dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt, *tr.77. d.22. n.4.*

PSAL. XXI.

*Verſ.*7. Ego autem ſum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis, *tr.88. diſc.5. n.4.*

*Verſ.*9. Salvum faciat eum, quoniam vult eum, *tractat.82. d.2. num.7.*

*Verſ.*11. In te projectus ſum ex utero: de ventre matris meæ Deus meus es tu, ne diſceſſeris à me, *tract.85. diſc.7. n.1.*

*Verſ.*27. Edent pauperes, & ſaturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum, *tr.69. diſc.1. num.3.*

PSAL. XXII.

*Verſ.*1. Dominus regit me, & nihil mihi deerit, *tract.85. d.10. n.2.*

*Verſ.*4. Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es, *tr.92. diſc.16. n.7.*

PSAL. XXIII.

*Verſ.*1. Domini eſt terra, & plenitudo ejus, *tr.70. d.5. n.1.*

*Verſ.*6. Hæc eſt generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob, *tr.84. d.6. n.7.*

*Verſ.*8. Dominus fortis, & potens in prælio, *tr.78. d.12. n.1. & tr.70. d.14. n.2.*

PSAL. XXIV.

*Verſ.*3. Omnes qui ſuſtinent te, non confundentur, *tract.68. diſc.5. num.7.*

*Verſ.*5. Te ſuſtinui tota die, *tr.80. d.7. n.7.*

*Verſ.*7. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine, *tr.72. d.2. per tot.*

*Verſ.*12. Quis eſt homo, qui timet Dominum? legem ſtatuit ei in via, quam elegit, *tr.96. d.3. per totum, & tract.93. d.11. num.4.*

*Verſ.*14. Firmamentum eſt Dominus timentibus eum, *tr.93. d.11. n.6.*

*Verſ.*15. Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos, *tr.84. d.3. n.4.*

PSAL. XXVI.

*Verſ.*3. Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum: ſi exurgat adverſum me prælium, in hoc ego ſperabo, *tr.84. d.3. n.7.*

*Verſ.*14. Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum, *tr.68. d.15. n.9.*

PSAL. XXVII.

*Verſ.*3. Loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum, *tr.70. d.12. num.6.*

PSAL. XXVIII.

*Verſ.*1. Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum. Afferte Domino gloriam, & honorem, &c. *tractat.97. diſc.9. num.3.*

*Verſ.*9. Vox Domini præparantis cervos, *tr.78. d.11. num.4. & tr.83. d.1. n.9. & d.13. n.9.*

*Verſ.*11. Dominus benedicet populo ſuo in pace, *tract.70. d.13. n.1.*

PSAL. XXIX.

*Verſ.*1. Exaltabo te Domine, quoniam ſuſcepiſti me, nec delectaſti inimicos meos ſuper me, *tr.77. d.17. n.5.*

*Verſ.*4. Domine eduxiſti ab inferno animam meam, *tr.77. d.2. per totum.*

*Verſ.*7. Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum, *tr.90. d.3. n.7. & tr.92. d.10. num.5.*

*Verſ.*12. Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia, ut cantet tibi gloria mea, *tr.94. d.13. n.7.*

PSAL. XXX.

*Verſ.*3. Eſto mihi in Deum protectorem, & in domum refugii, ut ſalvum me facias, *tr.85. d.11. n.3.*

*Verſ.*11. Infirmata eſt in paupertate virtus mea, & oſſa mea conturbata ſunt, *tr.78. d.17. num.2.*

*Verſ.*20. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te! *tract.93. diſc.6. num.10. & tr.74. d.6. num 3.*

*Verſ.*22. Benedictus Dominus, quoniam mirificavit miſericordiam ſuam mihi in civitate munita, *tr.88. d.6. n.5.*

PSAL. XXXI.

*Verſ.*1. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata, *tr.73. d.7. n.5.*

*Verſ.*3. Inveteraverunt oſſa mea: die ac nocte gravata eſt ſuper me manus tua, *tr.77. d.14. n.5.*

*Verſ.*9. Sicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, *tract.71. d.20. n.7. & tract.84. d.9. n.2.*

Verſ.eod. In camo, & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te, *tr.94. d.22. n.8.*

PSAL. XXXII.

*Verſ.*2. In pſalterio decem chordarum pſallite illi, *tract.76. d.19. num.2.*

*Verſ.*8. Timeat Dominum omnis terra, *tractat.93. diſc.15. per totum.*

*Verſ.*14. De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper omnes, qui habitant terram.

*Verſ.*18. Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus, *tract.85. diſc.7. num.7.*

Verſ.eod. Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus, ut alat eos in fame, *tr.85. diſc.3. num.2. & d.6. n.7. & d.8. n.6.*

PSAL. XXXIII.

*Verſ.*6. Accedite ad eum, & illuminamini, *tractat.74. diſc.1. num.5.*

*Verſ.*7. Iſte pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum, *tr.69. diſc.4. num.9.*

*Verſ.*10. Timete Dominum omnes ſancti ejus, *tr.93. d.4. per tot. & d.11 per tot. & tr.85. d.7. num.10.*

*Verſ.*12. Venite filii, audite me; timorem Domini docebo vos, *tr.93 d.1. per tot. & d.6. n.7.*

*Verſ.*15. Diverte à malo, & fac bonum, *tr.83. d 9. n.1.*

Verſ.eod. Inquire pacem, & perſequere eam, &c. *tr.70. d.12. n.3. & d.15. n.1.*

*Verſ.*17. Vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum, *tr.75. d.10. n.3. tr.81. diſc.7 num.4.*

*Verſ.*19. Juxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde, *tr.94. d.31. per totum.*

*Verſ.*20. Multæ tribulationes juſtorum, *tr.80. d.7. n.1.*

*Verſ.*21. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, *tract.96. diſc.1. per totum.*

*Verſ.*22. Mors peccatorum peſſima, *tr.77. d.5. per tot.*

PSAL. XXXIV.

*Verſ.*18. Confitebor tibi in Eccleſia magna, in populo gravi laudabo te, *tr.80. d.1. n.2.*

*Verſ.*27. Magnificetur Dominus, qui volunt pacem ſervi ejus, *tr.70. d.15. n.1.*

PSAL. XXXV.

*Verſ.*2. Dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo: Non eſt timor Dei ante oculos ejus, *tr.77. d.26. per tot.*

Verſ.eod. Dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo: Non eſt timor Dei ante oculos ejus, quoniam doloſè egit, &c. *tract.78. d.31. num.1.*

*Verſ.*5. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit, *tract.74. diſc.3. per totum.*

*Verſ.*12. Non veniat mihi pes ſuperbiæ, *tractat. 90. diſc. 13. per totum.*

PSAL. XXXVI.

*Verſ.*7. Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua; in homine faciente injuſtitias, *tr.78. d.35. per tot.*

*Verſ.*9. Qui malignantur, exterminabuntur, *tract.78. diſc.2. per totum.*

Verſ.eod. Suſtinentes autem Dominum, ipſi hæreditabunt terram, *tr.68. d.15. n.8. tr.80. d.7. n.5.*

*Verſ.*15. Gladius eorum intret in corda ipſorum, & arcus eorum confringatur, *tr.77. d.25. n.6.*

*Verſ.*20. Deficientes, quemadmodum fumus deficient, *tract.78. d.33. n.4.*

*Verſ.*23. Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, & viam

ejus

Digitized by Google

ejus volet: cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam, *tr.82. d.5. n.4.*

Verſ.25. Non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem, *tract.93.d.11. num.6.*

Verſ.35. Vidi impium ſuperexaltatum,& elevatum,ſicut cedros Libani: Tranſivi,& ecce non erat; quæſivi illum,& non eſt inventur locus ejus, *tr.78.d.11. num.6. & tract.70.diſc.11. n.7.*

Verſ.37. Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem, *tr.87. d.9. n.2. & tr.70. d.15. n.4. & d.13.n.1.*

PSAL. XXXVII.

Verſ.3. Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam, *tract.94. diſc.31. num.5. & tr.83. d.11. n.2. & tract. 94. diſc.15. n.5.*

Verſ.4. Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ, *tr.77. diſc. 15. num.2.*

Verſ.eod. Non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum, *tr.77. d.31. n.8.*

Verſ.5. Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me, *tract.75. diſc.6. n.3. & tract.81. diſc.26. num.6. & tr.78. d.30. n.6.*

Verſ.6. Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ, à facie inſipientiæ meæ, *tract.72. d.1. num.3.*

Verſ.11. Conturbatum eſt cor meum, dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum, *tr.75. d.1. num.2. & tr.75. d.1. n.6.*

Verſ.15. Adverſum me appropinquaverunt, & ſteterunt: & vim faciebant, qui quærebant animam meam: & dolos tota die meditabantur, *tr.88. d.7. n.8.*

Verſ.14. Ego autem ſicut mutus non aperiens os ſuum: ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones, *tr. 88. d.8. n.6.*

Verſ.19. Iniquitatem meam annuntiabo,& cogitabo pro peccato meo, *tract. 79. diſc.5. per totum.*

PSAL. XXXVIII.

Verſ.1. Dixi: Cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, *tr.88.diſc. 1. n.3.*

Verſ.9. Opprobrium inſipienti dediſti me, *tr.88. d.2. n.8.*

Verſ.10. Obmutui, & non aperui os meum, *tr.88.d. 2. n.4.*

PSAL. XXXIX.

Verſ.13: Circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus, *tr.94. d.1. n.3.*

Verſ.eod. Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem, *tr.72. d.4. n.5. & tr.78.diſc.15. n.8. & d.16.n.2.*

Verſ.18. Ego autem mendicus ſum,& pauper, Dominus ſollicitus eſt mei: adjutor meus, & protector meus tu es, *tr.85. d.7. n.5.*

PSAL. XLIII.

Verſ.20. Cooperuit nos umbra mortis, *tr.77.diſc.7. num.7.*

PSAL. XLIV.

Verſ.10. Aſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate, *tr.96. diſc.4. num.5. & tr.85. diſc.3. n.6.*

Verſ.14. Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus, *tr.95. diſc.5. n.1.*

PSAL. XLV.

Verſ.2. Deus noſter refugium,& virtus: adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis, *tract.94. diſc.31. num.5.*

Verſ.5. Fluminis impetus lætificat civitatem Dei, *tractat. 92. d.1. n.11.*

Verſ.11. Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus, *tract. 92. diſc.17. num.9.*

PSAL. XLVII.

Verſ.4. Deus in domibus ejus cognoſcetur, cum ſuſcipiet eam, *tr.94. d.5. n.1.*

PSAL: XLVIII.

Verſ.21. Homo, cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis, *tr.94. d. 9. n.6. & tr.77.d.10.n.1. & tr.71.d.20. per tot. & tr.75. d.1.n. 1. & tractat. 68.d.15. n.1. tract.71. diſc.10. n.1. & d.13. per tot.*

PSAL. XLIX.

Verſ.15. In die tribulationis honorificabis me, *tr.94. d.3. per totum, & d.30. n.8.*

Verſ.17. Tu verò odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum: ſi videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos: ſedens adverſus fratrem tuum loquebaris, *tract.83.d.35. num.2. tract.74. diſc.1. n.3.*

Verſ.51. Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam, *tract.72. d.3. num.5.*

PSAL. L.

Verſ.1. Miſerere mei Deus, ſecundùm magnam miſericordiam tuam, *tr.81. d.3. n.5.*

Verſ.5. Peccatum meum contra me eſt ſemper, *tract.77. diſc. 20. per totum.*

Verſ.6. Malum coram te feci, *tract.75. d.10. per tot. & tract.84. d.5. num.7.*

Verſ.7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea, *tr.76. d.23. n.2.*

Verſ.8. Incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi, *tr. 78.d.33. n.2. tr.82.d.7. n.1.*

Verſ.14. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, *tr.77.d.21. n.3. & tr. 80.d.5. n.2. & tract.97. diſc.10. num.3.*

Verſ.16. Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ, *tr. 81.d.5. n.4.*

PSAL. LII.

Verſ.3. Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum: omnes declinaverunt, *tr.83.d.14. n.3.*

PSAL. LIII.

Verſ.5. Alieni inſurrexerunt adverſum me, & fortes quæſierunt animam meam, *tr. 84.d.2. num.9.*

Verſ.8. Voluntariè ſacrificabo tibi,& confitebor, *tract.81. d.14. n.2. & d.11. n.5. & tr.80. d.6. n.5.*

PSAL. LIV.

Verſ.7. Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? *tract.89. d.1. num.2.*

Verſ.8. Elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine: expectabam eum qui ſalvum me fecit, *tract.89. diſc.1. per totum, & tract.96.d.8. per totum.*

Verſ.11. Labor in medio ejus, & injuſtitia, *tractat.77. diſc. 13. per totum.*

Verſ.13. Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, *tr.74. d.7. n.6.*

Verſ.16. Veniat mors ſuper illos: & deſcendant in infernum viventes, *tr.77.d. 2. n.3. & tr.74.d.7. n.3.*

Verſ.23. Jacta ſuper Dominum curam tuam,& ipſe te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem juſto, *tract.85. d.9. num.1.*

PSAL. LV.

Verſ.9. Deus, vitam meam annunciavi tibi: poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo, *tr.94.d.1. n.7.*

PSAL. LVII.

Verſ.5. Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, *tract.73. diſc. 2. per tot. & tract. 83. d.23. n.3.*

Verſ.9. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem, *tractat.77. d.4. num.5.*

Verſ.10. Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum, *tr.79. d.3. num.6.*

Verſ.eod. Sicut viventes, ſic in ira abſorbet eos, *tract.77. d.6. num.2.*

PSAL. LVIII.

Verſ.6. Non miſerearis omnibus, qui operantur iniquitatem, *tract.91. d.6. num.8. & tr.81. diſc.51. num.7.*

Verſ.7. Famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem, *tr. 81. d.16. n.4.*

Verſ.8. Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum; *tract.84. diſc.2. num.9.*

PSAL. LX.

Verſ.9. Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæculum ſæculi, ut reddam vota mea de die in diem, *tract.81. diſc.18. num.5.*

PSAL. LXI.

Verſ.6. Subjecta eſto Deo anima mea, quoniam ab ipſo patientia mea, *tr. 68.d.11. n.4.*

Verſ.10. Mendaces filii hominum in ſtateris, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum, *tr.97. d.7. per tot.*

PSAL. LXII.

Verſ.3. In terra deſerta & invia, & inaquoſa: ſic in ſancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, *tract.89. d.6. per tot. & d.7. num.4.*

PSAL: LXIII.

Verſ.8. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus, *tract. 90. d.9. num.4.*

PSAL. LXIV.

Verſ.2. Te decet hymnus, Deus in Sion, *tract.88. diſc.6. per totum.*

Verſ.4. Impietatibus noſtris tu propitiaberis, *tr.94. d.12. n.4. & tr.68.d.17. n.4.*

PSAL. LXV.

Verſ.8. Benedicite gentes Deum noſtrum, qui poſuit animam meam ad vitam, *tr.82. d.4. n.4.*

PSAL. LXVII.

Verſ.2. Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum à facie ejus: ſicut deficit fumus, deficiant, ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei, *tr.84. d.3. num.4*

Verſ.13. Dominus dabit verbum evangelizantibus, *tract.71. d.1. num.2.*

Verſ.22. Veruntamen Deus confringet capita inimicorum ſuorum, *tr.71. d.16. n.6.*

Verſ.34. Dabit voci ſuæ vocem virtutis, *tr.83. d.2. n.4. & d.9. n.4. d.27. n.1.*

Verſ.36. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſrael, ipſe dabit virtutem, *tr. 87.d.11. per tot.*

PSAL.

Digitized by Google

PSAL. LXVIII.

*Verſ.*1. Intraverunt aquæ uſque ad animam meam, *tr.*81. *d.*5. *n.*8. & *tract.*69. *d.*4. *num.* 5.

*Verſ.*3. Infixus ſum in limo profundi, *tr.*91. *d.*6. *n.*5.

*Verſ.*4. Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ, *tr.*83. *diſc.*39. *n.*8.

*Verſ.*10. Zelus domus tuæ comedit me, *tr.* 97. *d.*8. *per tot.*

*Verſ.*16. Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum, *tract.*73. *d.*3. *n.*5. *d.*6. *n.*10. & *tract.*81. *diſc.*3. *num.*1.

*Verſ.*24. Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva, *tract.*72. *d.*3. *n.*3.

*Verſ.*27. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt, *tr.*71. *diſc.*6. *num.*3. & *tr.*75. *d.*5. *n.*1.

*Verſ.*28. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, *tr.*78. *d.*30. *per tot.*

Verſ. 29. Deleantur de libro viventium, &c. *tractat.* 82. *diſc.*4. *num.*1.

PSAL. LXX.

*Verſ.*16. Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius, *tract.* 81. *diſc.*26. *num.*8.

PSAL. LXXI.

*Verſ.*1. Deus judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio Regis: judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio; judicabit pauperes populi, &c. Et permanebit cum Sole, & ante Lunam, &c. *tract.*69. *d.*4. *num.*7.

*Verſ.*7. Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantia pacis, *tr.* 70. *d.*13. *n.*1.

*Verſ.*11. Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſervient ei: quia liberabit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adjutor: parcet pauperi, & inopi, &c. & erit firmamentum in terra, *tract.*69. *diſc.*4. *num.*7.

*Verſ.*14. Ex uſuris, & iniquitate, redimet animas eorum, *tr.*78. *d.*30. *n.*8. & *tr.*77. *d.*18. *n.*4. & *d.*26. *n.*1.

PSAL. LXXII.

*Verſ.*3. Zelavi ſuper iniquos, *tr.*97. *d.*6. *per tot.*

*Verſ.*5. In labore hominum non ſunt; ideò tenuit eos ſuperbia, *tract.*91. *diſc.*9. *num.*4.

*Verſ.*6. Tenuit eos ſuperbia, &c. *tract.* 71. *d.*14. *num.*5.

*Verſ.*7. Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, *tr.*78. *d.*8. *n.*2. & *tractat.*69. *diſc.*2. *num.*9. & *tract.*94. *d.*11. *num.*3.

*Verſ.*7. Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum: tranſierunt in affectum cordis: cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam, *tr.*74. *d.*1. *per totum.*

*Verſ.*10. Ideò convertetur populus meus hic, & dies pleni invenientur in eis, *tract.*91. *diſc.*15. *num.*8.

*Verſ.*11. Dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt, *tr.*77. *d.*30. *n.*5. & *tract.*85. *diſc.*5. *num.*3.

*Verſ.*12. Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias, *tr.*89. *d.*1. *n.*8. & *tract.*70. *d.*11. *n.*4.

*Verſ.*16. Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc, *tr.*94. *d.*25. *num.*5.

*Verſ.*17. Donec intrem in ſanctuarium Dei, *tr.*80. *d.*4. *n.*2.

*Verſ.*20. Domine, in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges, *tr.*71. *d.*20. *n.*9.

*Verſ.*22. Ut jumentum factus ſum apud te, *tr.*68. *d.*11. *n.*4.

*Verſ.*26. Ecce qui elongant ſe à te, peribunt: perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te: mihi autem adhærere Domino, bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam, *tract.*80. *d.*5. *num.*10. & *tr.*84. *d.*3. *n.*5.

*Verſ.*27. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam: ut annunciem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion, *tract.*83. *diſc.*32. *num.*1.

PSAL. LXXIII.

*Verſ.*23. Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper, *tr.* 90. *d.*9. *num.*7.

PSAL. LXXIV.

*Verſ.*5. Dixi iniquis: Nolite iniquè agere; & delinquentibus: Nolite exaltare cornu, *tract.*72. *diſc.*5. *num.*2.

*Verſ.*8. Calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinavit ex hoc in hoc, *tract.*78. *d.*14. *num.*2.

PSAL. LXXV.

*Verſ.*2. Notus in Judæa Deus, *tr.*70. *d.*6. *n.*9. & *tr.*83. *diſc.*1. *n.*1.

Verſ.eod. Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus, *tract.*71. *diſc.*20. *num.*5.

PSAL. LXXVI.

*Verſ.*5. Anticipaverunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum locutus. cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui; & meditatus ſum nocte cum corde meo, exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum, *tract.*82. *diſc.*4. *n.*4.

*Verſ.*11. Hæc mutatio dexteræ Excelſi, *tr.*81. *d.*4. *n.*5.

PSAL. LXXVII.

*Verſ.*27. Miſit ſicut arenam maris volatilia pennata, pluit ſicut pulverem carnes, *tr.*85. *d.*10. *num.*2.

*Verſ.*29. Manducaverunt, & ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis, *tr.*78. *d.*35. *num.*6.

*Verſ.*30. Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos, *tract.*74. *d.*10. *num.*4. & *tr.*77. *diſc.*25. *num.*6.

*Verſ.*40. Quoties exacerbaverunt eum, in iram concitaverunt eum? *tract.*71. *d.*6. *n.*4.

*Verſ.*45. Miſit in eos cœnomyiam, & comedit eos: & ranam, & diſperdidit eos, *tr.*78. *d.*8. *num.*3.

*Verſ.*66. Percuſſit inimicos ſuos in poſteriora, opprobrium ſempiternum dedit illis, *tr.*78. *d.*25. *n.*9.

PSAL. LXXIX.

*Verſ.*14. Singularis ferus depaſtus eſt eam, *tract.* 76. *diſc.* 20. *num.*5.

PSAL. LXXX.

*Verſ.*7. Divertit ab oneribus dorſum ejus, manus ejus in cophino ſervierunt, *tract.*77. *diſc.*23. *num.*3. & *tr.*81. *d.*7. *n.*4.

*Verſ.*8. In tribulatione invocaſti me, & liberavi te: exaudivi te in abſcondito tempeſtatis, *tr.*94. *d.*30. *n.*11.

*Verſ.*9. Audi populus meus, & conteſtabor te; Iſrael ſi audieris me, non erit in te Deus recens, *tract.*72. *d.*5. *num.*3.

*Verſ.*12. Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi; & dimiſit eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis, *tr.*83. *d.*25. *n.*7. & *tr.*94. *d.*22. *per tot.* *d.*17. *n.*13. *tr.*77. *d.*25. *n.*4.

*Verſ.*13. Et dimiſit eos ſecundum deſideria cordis eorum, &c. *tr.*78. *d.*32. *n.*5.

*Verſ.*14. Si populus meus audiſſet me, pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem: & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam, *tract.*83. *diſc.*24. *num.*3.

*Verſ.*16. Inimici Domini mentiti ſunt ei; & erit tempus eorum in ſæcula, *tr.*74. *d.*12. *n.*5. & *tr.*75. *d.*9. *n.*2.

PSAL. LXXXII.

*Verſ.*4. Super populum tuum malignaverunt conſilium, & cogitaverunt adverſus ſanctos tuos, *tr.*95. *d.*4. *num.*6.

*Verſ.*11. Diſperierunt in Endor, *tract.*75. *d.*1. *num.*3. & *tract.*78. *diſc.*33. *n.*5.

*Verſ.*13. Qui dixerunt: Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei: Deus meus pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti, *tr.*91. *d.*7. *n.*8.

*Verſ.*14. Deus meus pone illos ut rotam, *tract.*78. *d.*34. *num.*4.

*Verſ.*17. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine, *tr.*94. *d.*11. *per tot.*

PSAL. LXXXIII.

*Verſ.*10. Reſpice in faciem Chriſti tui, *tract.*84. *diſc.*6. *n.*7.

PSAL. LXXXIV.

*Verſ.*9. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem, &c. *tr.* 70. *d.*12. *n.*2. & *tr.*80. *d.*5. *n.*5.

*Verſ.*10. Propè timentes eum ſalutare ipſius, *tract.* 93. *d.*14. *per totum.*

PSAL. LXXXV.

*Verſ.*12. Eruiſti animam meam ex inferno inferiori, *tr.*77. *diſc.*3. *per totum.*

PSAL. LXXXVII.

*Verſ.*16. In laboribus à juventute mea, *tract.*81. *d.*25. *n.*4.

PSAL. LXXXIX.

*Verſ.*8. Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, &c. *tract.* 78. *d.*17. *n.*4.

*Verſ.*15. Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti: annis, quibus vidimus mala, *tr.*94. *d.*27. *per tot.*

PSAL. XC.

*Verſ.*1. Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, &c. dicet Domino Suſceptor meus es tu, *tr.*74. *d.*3. *n.*5.

*Verſ.*3. Ipſe liberavit me de laqueo venantium, *tract.*71. *diſc.* 20. *num.*10.

*Verſ.*6. Ab incurſu, & dæmonio meridiano, *tractat.* 74. *diſc.*4. *num.*3.

*Verſ.*7. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, *tr.*92. *d.*7. *n.*7. & *tr.*49. *d.*22. *n.*8.

*Verſ.*10. Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo, *tr.* 71. *d.*4. *n.*4.

*Verſ.*14. Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum; clamabit ad me, & ego exaudiam eum, *tr.*92. *d.*15. *per tot.*

*Verſ.*15. Cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum, *tr.*68. *d.*19. *n.*9.

PSAL. XCI.

*Verſ.*13. Juſtus, ut palma florebit, *tr.*80. *d.*1. *n.*2.

*Verſ.*15. Bene patientes erunt, ut annuncient, *tract.* 83. *d.* 30. *num.*7.

PSAL. XCII.

*Verſ.*5. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis, *tract.*83. *d.*14. *num.*8.

PSAL. XCIII.

*Verſ.*1. Deus ultionum Dominus, Deus ultionum: uſquequò peccatores gloriabuntur? *tr.*84. *d.*2. *n.*9.

*Verſ.*3. Uſquequò peccatores Domine, uſquequò gloriabuntur, effabuntur, & loquentur iniquitatem? &c. *tractat.* 84. *diſc.*5. *num.*4.

*Verſ.*7. Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob, *tr.*77. *d.*31. *num.*1.

Digitized by Google

*Verſ.*17. Niſi quia Dominus adjuvit me, paulò minùs in inferno habitaſſet anima mea, *tr.77. diſc.2. n.2.*
*Verſ.*19. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam, *tr.94. diſc.27. n.1. & d.7. n.5. & tract.86. d.4. num.2.*

PSAL. XCIV.

*Verſ.*5. Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud, *tract.78. d.9. n.1.*

PSAL. XCVI.

*Verſ.*1. Dominus regnavit, exultet terra, lætentur Inſulæ multæ, *tr.68. diſc.12. n.2.*

PSAL. XCVIII.

*Verſ.*8. Domine Deus noſter tu exandiebas eos, Deus tu propitius fuiſti eis, *tract.78. d.35. num.6.*

PSAL. C.

*Verſ.*2. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ, *tr.76. d.1. n.1. & tr.80. d.2. num.3. & tr.83. diſc.8. n.1. & tr.84. d.6. n.6. & tract.77. d.21. n.3. tr.88. d.1. n.3.*
*Verſ.*5. Superbo oculo, & inſatiabili corde, *tract.90. d.9. num.7.*

PSAL. CI.

*Verſ.*4. Defecerunt ſicut fumus dies mei, *tr.77. d.17. num.7.*
*Verſ.*11. Elevans alliſiſti me, *tr.78. d.33. num.4.*
*Verſ.*26. Opera manuum tuarum ſunt cœli, *tr.94. d.3. n.2.*

PSAL. CII.

*Verſ.*4. Qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus: qui replet in bonis deſiderium tuum, *tractat.82. d.7. num.3.*
*Verſ.*21. Miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus, *tract.76. diſc.15. num.1.*
*Verſ.*22. In omni loco dominationis ejus, beoedic anima mea Domino, *tr.89. d.11. n.7.*

PSAL. CIII.

*Verſ.*3. Extendens cœlum ſicut pellem, *tr.83. d.1. n.7.*
*Verſ.*4. Qui facis Angelos tuos, ſpiritus: & miniſtros tuos, ignem urentem, *tr.97. diſc.1. n.6.*
*Verſ.*7. Ab inctepatione tua fugient; à voce tonitrui tui formidabunt, *tr.78 d.11. n.3.*
*Verſ.*15. Ut exhilaret faciem in oleo, *tr.70. d 7. num.7.*
*Verſ.*16. Saturabuntur ligna campi, & cedri libani, quas plantavit: illic paſſeres nidificabunt, *tr.85. diſc.5. num.2.*
*Verſ.*18. Petra refugium herinaciis, *tr.81. d.24. n.8.*
*Verſ.*25. Hoc mare magnum, *tr.82. d.2. num.2.*
*Verſ.*26. Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei, *tract.92. d.3. num.5.*
*Verſ.*27. Omnia à te expectant, ut des illis eſcam in tempore, *tr.85. d.4 n.3.*
*Verſ.*28. Aperiente te manum tuam, &c. *tr.85. d.3. n.4.*
*Verſ.*32. Qui reſpicit terram, & facit eam tremere, *tract.77. diſc.21. n.6.*

PSAL. CIV.

*Verſ.*19. Eloquium Domini inflammavit eum, *tr.83. d.6. n.4.*

PSAL. CV.

*Verſ.*37. Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas Dæmoniis, &c. *tr.71. diſc.18 n.7. tract.95. d 5. n.2.*
*Verſ.*40. Iratus eſt furore Dominus in populum ſuum. & abominatus eſt hæreditatem ſuam: & tradidit eos in manus gentium, & dominati ſunt eorum, *tr.83. d.24. n.4.*

PSAL. CVI.

*Verſ.*16. Contrivit portas æreas, & vectes ferreus confregit, *tr.73. diſc.8 n 5.*
*Verſ.*20. Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos: & eripuit eos de interitionibus eorum, *tr.73. d.5. num.2. & tr.83. d.19 n.6.*
*Verſ.*27. Omnis ſapientia eorum devorata eſt, *tractat.82. d.3. num.6.*
*Verſ.*30. Et lætati ſunt, quia ſiluerunt: & deduxit eos in portum, *tr.78. d.1. n.1.*
*Verſ.*34. Terram fructiferam in ſalſugioem, à malitia inhabitantium in ea, *tr.88. d.5. per tot.*
*Verſ.*40. Effuſa eſt contemptio ſuper Principes, *tractat.90. d.9. num.8.*
*Verſ.*42. Omnis iniquitas oppilabit os ſuum, *tract.82. d.3. n.2. tr.83. d.36. n.5.*

PSAL. CVIII.

*Verſ.*4. Pro eo ut me diligerent, dettahebant mihi: ego autem orabam, *tr.94. d.30. n.3.*
*Verſ.*7. Oratio ejus fiat in peccatum, *tr.92. d.7. n.7.*
Verſ.eod. Oratio ejus fiat in peccatum, & Diabolus ſtet à dextris ejus, *tr.86 d.5. n.5.*
*Verſ.*8. Fiant dies ejus pauci: fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: nutantes transferantur filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus ſuis, &c. *tr.86. d.8. n.7.*

PSAL. CX.

*Verſ.*10. Intellectus bonus omnibus facientibus eum, *tract.83. d.33. num.6.*

PSAL. CXI.

*Verſ.*1. Beatus vir, qui timet Dominum, *tr.76. diſc.18. num.10. & tr.93. d.1. n.8.*

PSAL. CXIII.

*Verſ.*6. Aures habent, & non audient, *tr.89. d.3. n.2.*

PSAL. CXV.

*Verſ.*15. Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus, *tr.87. d.8. per tot.*
*Verſ.*17. Dirupiſti vincula mea, *tract.77. d.28. n.1.*

PSAL. CXVII.

*Verſ.*5. De tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine Dominus, *tr.94. d.31. num.11.*
*Verſ.*7. Dominus mihi adjutor, & ego deſpiciam inimicos meos, *tr.85. d.11. num.6.*
*Verſ.*8. Bonum eſt confidere in Domino, quàm confidere in homine, *tr.85. diſc.21. num.1.*

PSAL. CXVIII.

*Verſ.*2. Beati qui ſcrutantur teſtimonia ejus, *tract.83. diſc.16. num.6.*
*Verſ.*3. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt, *tr.77. d.9. n.8. & tr.80. d.2. num.3.*
*Verſ.*6. Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis, *tr.76. d.5. n.6.*
*Verſ.*9. In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam, *tr.71. d.4. n.1. & tr.81. d.23. num.6.*
*Verſ.*16. Non obliviſcar ſermones tuos, *tr.83. d.23. n.5.*
*Verſ.*17. Cuſtodiam ſermones tuos, *tract.83. d.27. n.4.*
*Verſ.*21. Maledicti, qui declinant à mandatis tuis, *tract.77. diſc.11. per tot.*
*Verſ.*32. Viam mandatorum tuorum cucurri, *tractat.80. diſc.3. num.6.*
*Verſ.*43. Ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque, *tr.83. d.20. n.1. & d.32. n.5.*
*Verſ.*51. Superbi iniquè agebant uſquequaque, *tr.90. d.7. n.5.*
*Verſ.*59. Cogitavi vias meas, & converti pedes meos in teſtimonia tua, *tr 83. d.6. n.3.*
*Verſ.*63. Particeps ego ſum omnium timentium te, *tr.77. diſc.11. num.7.*
*Verſ.*71. Bonum mihi, quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas, *tr.94 d.11. n.10.*
*Verſ.*78. Confundantur ſuperbi, quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me, *tr.90. d.8. n.2.*
*Verſ.*95. Teſtimonia tua intellexi, omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis, *tr.84. d.7. n.1.*
*Verſ.*100. Super ſenes intellexi, *tr.83. d.33. n.6.*
*Verſ.*103. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo! *tr.83. d.19. n 2. & d.22. n.2.*
*Verſ.*105. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis, *tr.96. d.2. n.2.*
*Verſ.*106. Juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ, *tr.92. d.7. num.5.*
*Verſ.*115. Diſcedite à me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei, *tract.74. diſc.1. num.5.*
*Verſ.*119. Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ, *tr.74. d.5. n.9.*
*Verſ.*126. Tempus faciendi Domine: diſſipaverunt legem tuam, *tr.91. d.3. n.10. d.5. per tot.*
*Verſ.*128. Ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui, *tr.76. d.10. per tot.*
*Verſ.*130. Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis, *tr.72. d.1. n.2.*
*Verſ.*139. Tabeſcere me fecit zelus meus, *tr.97. d.6. n.1.*
*Verſ.*140. Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud, *tr.83. d.7. num.2. & d.10. n.1.*
*Verſ.*155. Longè à peccatoribus ſalus, *tr.77. d.8. n.5.*

PSAL. CXIX.

*Verſ.*1. Ad Dominum cum tribularer, clamavi: & exaudivit me, *tract.94. diſc.30 per totum.*
*Verſ.*5. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt, *tract.85. d.9. n.4. tr.76. d.17. n.3.*
*Verſ.*6. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis, *tr.70. diſc.16. n.3.*

PSAL. CXX.

*Verſ.*8. Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum, *tr.92. d.4. n.6.*

PSAL. CXXI.

*Verſ.*7. Fiat pax in virtute tua, *tr.70. d.17. n.1.*

PSAL. CXXIV.

*Verſ.*1. Non commovebitur in æternum, qui habitat in Jeruſalem, *tr.80. d.1. n.2.*
*Verſ.*5. Pax ſuper Iſrael, *tract.70. d.5. num.4. & d.13. n.4.*

PSAL. CXXV.

*Verſ.*6. Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua; venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos, *tr.92. d.3. n.8.*

Verſ.eod.

Verſ.eod. Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua, *tract. 94. diſc.7. num.3.*

PSAL. CXXVI.

Verſ.1. Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtrà vigilat, qui cuſtodit eam, *tr.78. d.12. n.8. tr.93. d.14. n.8.*

PSAL. CXXVII.

Verſ.2. Labores manuum tuarum, quia mandocabis, beatus es, & benè tibi erit, *tract.85. d.6.n.3. & tr.81. diſc.16. n.4.*

Verſ.3. Filii tui ſicut novellæ olivarum, *tr.70. diſc.3. n.8. & diſc.7.num.7.*

PSAL. CXXVIII.

Verſ.3. Prolongaverunt iniquitatem ſuam. Dominus juſtus concidit cervices peccarorum: confundantur, & convertantur retrorſum omnes, qui oderunt Sion: fiant ſicut fœnum tectorum, *tr.81. d.18.n.8. & d.6. n. 8.*

Verſ.6. Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam evellatur, exaruit, *tr.77. d.12. n.5.*

PSAL. CXXIX.

Verſ.5. Suſtinuit anima mea in verbo ejus, *tr. 83. d.7. n.7. tr. 80. d.7. n.7.*

PSAL. CXXXI.

Verſ.1. Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus, *tractat.74. d.1. num.2.*

PSAL. CXXXII.

Verſ.1. Quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum, *tr.70. d.5. num.7.*

PSAL. CXXXIV.

Verſ.8. Qui producit ventos de theſauris ſuis, *tract.78. d.9. n.1. & tr.85. d.1. num.7. & tr.94. d.32. n.5.*

Verſ.13. Qui diviſit mare rubrum in diviſiones, *tract. 78. diſc.9. num.8.*

PSAL. CXXXVI.

Verſ.1. Super flumina Babylonis, illic ſedimus, & flevimus, *tr.86. d.3. n.5.*

Verſ.7. Exinanite, exinanite, uſque ad fundamentum in ea, *tract.81. d.21. n.3.*

Verſ.9. Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos ſuos ad petram, *tract.79. diſc.3. per tot. d.4. n.7.*

PSAL. CXXXVII.

Verſ.6. Alta à longè cognoſcit, *tr.73. d.6. n.7. & tr.82. d.1. n.1. diſc.2. num.2.*

Verſ.7. Si ambulavero in medio tribolationis, vivificabis me, *tr.94. d.15. per tot.*

PSAL. CXXXVIII.

Verſ.7. Quò ibo à ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si aſcendero, &c. *tr.75. d.10. n.2.*

Verſ.12. Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus, *tr.74. diſc.4. n.1.*

Verſ.13. Suſcepiſti me de utero matris meæ, *tr.85. d.7. n.3.*

Verſ.17. Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui, Deus, *tract.69. diſc.1. num.4.*

PSAL. CXXXIX.

Verſ.9. Ne tradas me, Domine, à deſiderio meo peccatori, &c. Caput circuitus eorum, labor labiorum ipſorum operiet eos, *tr.78. d.26. n.5.*

PSAL. CXL.

Verſ.2. Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo, *tr.94. d.30. n.7.*

Verſ.5. Corripiet me juſtus, *tr.78. d.35. n.6.*

Verſ.9. Cuſtodi me à laqueo quem ſtatuerunt mihi, & à ſcandalis operantium iniquitatem, &c. *tr.89. d.4. n.6.*

PSAL. CXLI.

Verſ.2. Voce mea ad Dominum clamavi, &c. *tractat.89. d.4. num.7.*

Verſ.8. Educ de cuſtodia animam meam, *tr.86. d.1. n.13.*

PSAL. CXLII.

Verſ.4. Collocavit me in obſcuris ſicut mortuos ſæculi, *tr. 72. d.3. num.5.*

PSAL. CXLIII.

Verſ.7. Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis, *tract.78. d.7. num.9.*

Verſ.13. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: oves eorum fœtoſa, boves eorum craſſæ, &c. *tr.85. d.5. n.3.*

PSAL. CXLIV.

Verſ.16. Aperis tu manum tuam: & imples omne animal, benedictione, *tr.85. d.3. n.4. & tract.71. diſc.5. num.2.*

Verſ.19. Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, *tract.73. d.6. num.3. & tr.81. d.14. num.9. & tract. 93. d.14. num.8.*

PSAL. CXLV.

Verſ.5. Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, ſpes ejus in Domino Deo ipſius, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, *tr.85. d.3. n.4.*

PSAL. CXLVI.

Verſ.9. Qui dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum, *tr.85. d.2. n.4.*

PSAL. CXLVII.

Verſ.16. Qui dat nivem ſicut lanam, *tr.69. diſc.3. n.6.*

PSAL. CXLIX.

Verſ.6. Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum: ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, *tractat.83. d.29. num.4.*

EX PROVERBIIS.

CAP. I.

Verſ.7. Timor Domini, principium ſapientiæ, *tr.93. d.10. n.5.*

Verſ.15. Fili mi, ne ambules cum eis: prohibe pedem tuum à ſemitis eorum, pedes enim eorum ad malum currunt, &c. *tract.89. d.4. n.6.*

Verſ.17. Fruſtrà jacitur rete ante oculos pennatorum, *tract.84. d.3. n.4.*

Verſ.18. Ipſi contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animam ſuam, &c. *tr.82. d.3. n.5.*

Verſ.20. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam: Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum, *tr.81. d.13. n.3.*

Verſ.24. Quia vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meum, &c. ego quoque in interitu veſtro ridebo, *tr.75. d.3. n.6.*

Verſ.eod. Quia vocavi, & renuiſtis, ego quoque in interitu veſtro ridebo, &c. *tr.81. d.16. n.8. tr.81. d.7. n.7. tr.81. d.15. n.5. tr. 82. diſc.8. num.2. & tr.73. d.2. n.4.*

Verſ.26. In interito veſtro ridebo, & ſubſannabo: cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, *tract. 77. diſc.4. per tot. d.5. n.2. & tr.81. d.10. n 1.*

Verſ.27. Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia, *tractat.81. d.16. n.2.*

Verſ.eod. Quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia; tunc invocabunt me, & non exaudiam, *tr.81. d.10. n.1. & tr.81. d.22. n.3.*

Verſ.28. Tunc invocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non invenient me, *tractat.81. diſc.13. num.3.*

Verſ.32. Proſperitas ſtultorum perdet illos, *tr.78. diſc.34. per tot.*

CAP. II.

Verſ.14. Lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis, *tr.72. d.3. n.2. & tr.73. d.3. n.7. d.4. n.6.*

CAP. III.

Verſ.4. Invenies gratiam, & diſciplinam bonam, coram Deo, *tract.94. d.14. n.3.*

Verſ.11. Diſciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corriperis: quem enim diligit Dominus, corripit, *tr.94. d.14. n.4.*

Verſ.33. Egeſtas à Domino in domo impii, habitacula autem juſtorum benedicentur, *tr.78. d.5. n.7.*

CAP. V.

Verſ.15. Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui: deriventur fontes tui foras, & aquas tuas in plateis divide, *tr.83. d.33. n.4. d.46. n.3.*

Verſ.16. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide, *tr.83. d.12. n.6. & d.47. n.9.*

Verſ.22. Iniquitates ſuæ capiunt impium, *tr.77. d.25. per tot. & tract.81. diſc.9. n.4.*

Verſ.eod. Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur, *tract.77. d.26. num.2. d.28. per tot.*

CAP. VI.

Verſ.6. Vade ad formicam, ò piger, &c. Uſquequò piger dormies? Quando conſurges? *tr.91. diſc.6. n.1. & d.11. n.1. & tract.70. d.2. num.2. & tract.75. diſc.1. num.1.*

Verſ.12. Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, &c. *tr.70. diſc.9. n.10.*

Verſ.13. Pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat, *tr.70. diſc.16. n.3.*

Verſ.16. Sex ſunt, quæ odit Dominus, oculos ſublimes, *tract.92. diſc.10. num.1.*

Verſ.27. Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant? *tract.77. d.1. num.1. & diſc. 31. num.2.*

Verſ.32. Qui adulter eſt, turpitudinem & ignominiam congregat ſibi, *tract.71. d.10. n.3.*

CAP. VII.

Verſ.2. Fili, ſerva mandata mea, & legem meam quaſi pupillam oculi tui, *tr.76. d.15. num.1. & d.17. per tot.*

Verſ.16. Intexui funibus lectulum meum, ſtravi tapetibus pictis ex Ægypto: veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus; non eſt enim vir in domo ſua, abiit via longiſſima, *tr.84. d.4. n.1.*

Verſ.21. Irretivit eum: ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, *tr.77. d.28. n.5. tr.78. d.29. n.5.*

Verſ.eod. Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum, *tr.83. d.48. n.6.*

Verſ.22. Statim eam ſequitur, quaſi bos ductus ad victimã, &c.

& ignorans, quòd ad vincula ſtultus trahatur, tr.71. d.14.n.5.
Verſ.27. Viæ inferi domus ejus, tr.77. d.2.n.2.
Verſ.eod. Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis, tract. 77.d.2.n.2.

CAP. VIII.

Verſ.11. Melior eſt ſapientia cunctis opibus pretioſiſſimis, & omne deſiderabile ei non poteſt comparari, tract.83. d.13.n.1.
Verſ.13. Timor Domini odit malum: arrogantiam & ſuperbiam, & viam pravam deteſtatur, tract.90. d.15. num.1.
Verſ.17. Quando præparabat cœlos, aderam, tr.85. d.7. n..7.
Verſ.31. Deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum, tr.77. d.10. n.1.
Verſ.36. Qui in me peccaverit, lædet animam ſuam, tract.77. d.9. n.10.

CAP. IX.

Verſ.1. Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem: immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam, tract.85. diſc.1. num.3.
Verſ.18. Ignoravit, quòd ibi ſint gigantes, tr.77. d.50. num.2.

CAP. X.

Verſ.7. Nomen impiorum putreſcet, tract.78. diſc.33. num.5.
Verſ.11. Vena vitæ, os juſti, tr.83. d.16. n.8. d.18.n.6.
Verſ.17. Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam: qui autem relinquit increpationes, errat, tract.83. d.18. n.3.
Verſ.19. Qui moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt, tr.88. d.2. num.2.
Verſ.20. Pro nihilo cor impiorum, tr.71. d.7. n.5.
Verſ.23. Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus, tr.73. d.8. n.5.
Verſ.27. Timor Domini apponet dies, tr.93.d.15. n.10.
Verſ.28. Spes impiorum peribit, tr.81. d.14.n.1.
Verſ.29. Pavor his, qui operantur malum, tr.77. d.19. per tot.

CAP. XI.

Verſ.2. Ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia, tract.90. diſc.8. num.8.
Verſ.12. Qui deſpicit amicum ſuum, indigens corde eſt; vir autem prudens, tacebit ad opprobria, tractat.68.d.6.n.5.

CAP. XIII.

Verſ.10. Novit juſtus jumentorum ſuorum animas, viſcera autem impiorum crudelia, tract.77. diſſ.20. num.3.
Verſ.11. Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt, tr.91. d.13. per tot.
Verſ.21. Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit, tr.94. d.33. per totum, tract.85. d.10. num.6. tract.70. d.12.n.7. & diſc.14. n.7. & tract.80. diſc.7. num.1.

CAP. XIII.

Verſ.3. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam, &c. tr.88. d.1. per tot. & d.9.n.4.
Verſ.6. Impietas peccatorem ſupplantat, tr.78. d.31.n.2.
Verſ.12. Spes quæ differtur, affligit animam, tractat.80. diſc.7. num.1. & tr.86. d.3. n.5.

CAP. XIV.

Verſ.3. In ore ſtulti virga ſuperbiæ, tr.90. diſc.15. per totum.
Verſ. 16. Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultus tranſilit, & confidit, tr.93. d.8. n.2.
Verſ.26. In timore Domini fiducia fortitudinis, tr.93. d.7.n.1.
Verſ.27. Timor Domini, fons vitæ, tr.93. d.15. n.2.
Verſ.31. Qui calumniatur egentem, exprobrat Creatori ejus, tr.69. d.4. n.8.
Verſ.34. Miſeros facit populos peccatum, tr.78. d.1. per tot. & tract.94. diſſ.58. num.8.

CAP. XV.

Verſ.12. Non amat peſtileos eum, qui ſe corripit, tract.73. d.5. per totum.
Verſ.15. Secura mens, quaſi juge convivium, tr.93. d.15. n.7. & tract.81. diſc.5. num.6.
Verſ.16. Melius eſt parum cum timore Domini, quàm theſauri magni, & inſatiabiles, tract.93. d.11. num.4.
Verſ.23. Sermo opportunus eſt optimus, tr.83.d.9. n.9. & d.11. n.11. & d.45.n.1. & d.46.n.1.
Verſ.24. Semita vitæ ſuper eruditum, ut declinet de inferno noviſſimo, tract.77.d.3. num.5.
Verſ.25. Domum ſuperborum demolietur Dominus, tr.90.d.10. per totum.

CAP. XVI.

Verſ.1. Hominis eſt, animam præparare, & Domini gubernare linguam, tract.83. d.37. n.5.
Verſ.2. Omnes viæ hominis patent oculis ejus, ſpirituum ponderator eſt Dominus, tr.84.diſc.7. num.3. & tr.70. d.5. n.2.
Verſ.4. Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt, tract.95. diſc.1. n.2.
Verſ.6. In timore Domini declinatur à malo, tr.93. diſc.2. n.7.
Verſ.22. Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum, fatuitas, tract.83. diſſ.33. num.8.
Verſ.24. Favus mellis, compoſita verba, tr.83.d.19.n.5.
Verſ.27. Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardeſcit, tr.78. d.28. num.3. & tract.70. d.16. num.3.
Verſ.32. Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium, tr.88. d.8. n.4. & tr.68. d.6. n.2.

CAP. XVII.

Verſ.1. Melior eſt buccella ſicca cum gaudio, &c. tract.70. d.9. num.3. & d.16. n.8.
Verſ.14. Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum, tract.88. diſſ.2. num.6.

CAP. XVIII.

Verſ.3. Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, tract.73. diſc.3. per tot. d. 4. per tot. & d.3.n.8. & tract.81. diſſ.23.num.7. & tr.82. diſc.5. n.8. & tract.68. diſſ.5. num.5.
Verſ.6. Labia ſtulti miſcent ſe rixis, &c. tr.70. d.9. num.3.
Verſ.19. Frater qui adjuvatur à fratre, eſt quaſi civitas firma, tr. 70. d.10. n.5.
Verſ.23. Obſecrationibus loquitur pauper, & dives effabitur rigidè, tr.69. d.2.n.9.

CAP. XIX.

Verſ.3. Stultitia hominis ſupplantat greſſus ejus, & contrà Deum fervet anima ſua, tr.82. d.3. n.3.
Verſ.15. Anima diſſoluta eſuriet, tr.78. d.5. n.7.

CAP. XX.

Verſ.4. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi, tr.81. d.16. n.4.
Verſ.9. Quis poteſt dicere: Mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato? tr.95.d.11.n.10.

CAP. XXI.

Verſ.1. Sicut diviſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini: quocunque voluerit, inclinabit illud, tr.78. d.13.n.4.
Verſ.4. Lucerna impiorum peccatum, tract.71. d.2. num.1. & tr.77. d.30. per tot.
Verſ.14. Munus abſconditum extinguit iras, tr.86. d.12. n.5.
Verſ.23. Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtiis animam ſuam, tract.88. d.2. num. 10.

CAP. XXII.

Verſ.6. Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea, tract.81. diſc.8. num.1. & d.50. num.4. & tr.81. d. 56. num.7. & tract.73. diſc.1. n. 2.
Verſ.15. Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam, &c. tract.94. d.14. num.5.
Verſ.22. Non facias violentiam pauperi, quia pauper eſt; neque conteras egenum in porta, quia judicabit Dominus cauſam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus, tract.69. diſſ.4. num.5.
Verſ.29. Vidiſti hominem velocem in operibus ſuis? coram Regibus ſtabit, tr.81. d.55. n.4.

CAP. XXIII.

Verſ.17. Non æmuletur cor tuum peccatores, ſed in timore Domini eſto tota die, tr.93.d.6.n. 8.
Verſ.26. Præbe, fili mi, cor tuum mihi, tr.73.d.7.num.1. & tract. 96. d.6.n.4.
Verſ.31. Ne intuearis vinum, quando flaveſcit, cum ſplenduerit in vitro color ejus; ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, tr.77.d.16.n.3.

CAP. XXIV.

Verſ.9. Cogitatio ſtulti, peccatum eſt, tr.74.d.3.n. 1.
Verſ.16. Septies cadit juſtus, & reſurget: impii autem corruent in malum, tr.75.d.10. n.6. & tr.76.d.25. per tot. & tr.68.d.1.n.6. & tr.81. d.7. num.4.
Verſ.30. Per agrum hominis pigri tranſivi, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleverant urticæ, &c. tract.91. diſc. 11. num.1.

CAP. XXV.

Verſ.11. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo, tract.88. d.10. n.6.
Verſ.12. Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit ſapientem, & aurem obedientem, tr.83. diſc.27. n.4.
Verſ.28. Sicut urbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum, tract.88. diſc.7. per tot.

CAP. XXVI.

Verſ.11. Sicut canis, qui revertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens qui iterat ſtultitiam ſuam, tract.75. d.1. num.2.

CAP. XXVII.

Verſ.16. Tecta perſtillantia in die frigoris, & litigioſa mulier comparantur: qui retinet eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dexteræ ſuæ vocabit, tr.94. diſc. 8.num.7.

CAP. XXVIII.

Verſ.1. Fugit impius, nemine perſequente, tr.77.d.17.n.7.
Verſ.eod. Juſtus ut leo confidens, abſque terrore erit, tr. 94. d. 16.n.2. & tr.85. d.11. n.2.
Verſ.14. Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus, tr.93. d.6. per tot. & tr.82. diſc. 1.num. 8.
Verſ.19. Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus; qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate, tract.91. diſc.11. per totum.

CAP. XXIX.

Verſ.1. Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus, tr.73. d.5. n.4.

CAP.

CAP. XXXI.

*Verſ.*19. Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fuſum, *tract.76. diſc.18. num.11.*

*Verſ.*23. Nobilis in portis vir ejus, *tract.69.d.1.n.4.5.*

*Verſ.*27. Panem otioſa non comedit, *tract.91.diſc.12. per totum.*

EX ECCLESIASTE.

CAP. I.

*Verſ.*2. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas; quid habet amplius homo? *tract.95. d.7. num.2.*

*Verſ.*8. Non ſatutatur oculus viſu, *tr.90. diſc.9. num.7.*

*Verſ.*15. Stultorum infinitus eſt numerus, *tr.72. d.6. per tot. & tr.93. d.2. n.4.*

*Verſ.*18. In multa ſapientia, multa indignatio: & qui addit ſcientiam, addit & laborem, *tract.74. diſc.8. n.6.*

CAP. II.

*Verſ.*10. Omnia quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis, &c. *tract.84. d.5. num.3. & d.7. n.5.*

*Verſ.*14. Sapientis oculi in capite ejus, ſtultus in tenebris ambulat, *tr.72. d.6.n.2.*

CAP. III.

*Verſ.*4. Tempus flendi, & tempus ridendi, *tr.91. d.4. per tot.*

*Verſ.*7. Tempus loquendi, & tempus tacendi, *tr.88.diſc.8.num.8. d.10. per tot. & tr.83.d.46.n.2. & d.11. n.10.*

*Verſ.*21. Quis novit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum? *tr.82. d.5. n.14.*

CAP. V.

*Verſ.*2. In multis ſermonibus invenietur ſtultitia, *tr.88.d.9.n.7.*

*Verſ.*11. Dulcis eſt ſomnus operanti, ſive parum, ſive multum comedat; ſaturitas autem divitis non ſinit eum dormire, *tract.69. d.3. num.3.*

CAP. VII.

*Verſ.*18. Ne impiè agas multùm, & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo, *tr.81. d.11. n.5.*

*Verſ.*19. Qui timet Deum, nihil negligit, *tract.76. d.1. per tot.*

CAP. VIII.

*Verſ.*5. Qui cuſtodit præceptum, non experietur quicquam mali, *tract.77. diſc.10. per totum.*

*Verſ.*8. Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis, *tr.91.d.3. n.1.*

*Verſ.*11. Etenim quia non profertur citò contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala, *tr.73. d.3. n.7. tr.78. d.31. n.3.*

CAP. IX.

*Verſ.*1. Sunt juſti, atque ſapientes, & opera illorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, utrùm amore, vel odio dignus ſit, *tr.82. d.1. n.4. & d.5. n.1. tract.81. d.10. num.6. tr.81. d.23. n.6. tract.83. d.23. n.1. d.30. n.2. tract.93.d.5.n.10.*

*Verſ.*14. Civitas parva, & pauci in ea viri: venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, extruxitque contra eam munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio; inventuſque eſt in ea vir pauper & ſapiens, & liberavit urbem per ſapientiam ſuam, *tract.92. diſc.4. num.7. & tr.79. d.4. n.5.*

CAP. X.

*Verſ.*1. Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti, *tract.76. d.4. num.5. d.7. per tot. d.22. n.2.*

*Verſ.*4. Curatio ceſſare faciet peccata maxima, *tr.94. d.18. n.5. & d.19. per tot.*

*Verſ.*8. Qui fodit foveam, incidet in eam, *tr.78. d.27. n.3. & 4. d.28. n.7.*

*Verſ.*15. Labor ſtultorum affliget eos, *tract.77.d.13. num.2.*

*Verſ.*18. In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perſtillabit domus, *tract.76. diſc.31. n.5.*

CAP. XI.

*Verſ.*1. Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, quia poſt tempora multa invenies illum, *tr.86. d.11. n.5.*

*Verſ.*4. Qui obſervat ventum, non ſeminat; & qui conſiderat nubes, nunquam metet, *tr.83.d.47.n.8.*

CAP. XII.

*Verſ.*6. Antequam confringatur rota, & revertatur pulvis in terram ſuam, unde erat, *tr.78. d.34. n.7.*

EX CANTICIS.

CAP. I.

*Verſ.*5. Poſuerunt me cuſtodem in vineis, *tr.91.d.15. n.2.*

*Verſ.*7. Si ignoras te, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, *tract.94. diſc.10.num.6.*

*Verſ.*8. Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, amica mea, *tr.70. diſc.3. num.5.*

*Verſ.*13. Botrus Cypri dilectus meus, *tr.97.d.8.n.8.*

CAP. II.

*Verſ.*3. Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios, *tr.85.d.3.n.1.*

*Verſ.*7. Adjuro vos filiæ Jeruſalem, per capreas, cervoſq; camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit, *tr.91. d.17. n.2.*

*Verſ.*8. Ecce, iſta venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles: ſimilis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque cervorum, *tract.81. d.25. n.3.*

*Verſ.*13. Vineæ florentes dederunt odorem ſuum, *tract.73. diſc.1. n.3.*

Verſ.eod. Surge, amica mea, ſpecioſa mea, & veni: columba mea, in foraminibus petræ, in caverna maceriæ, *tr.89.d.3. n.5.*

*Verſ.*15. Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas, nam vinea noſtra floruit, *tract.76. diſc.5. per totum.*

CAP. III.

*Verſ.*1. In lectulo meo per noctes quæſivi, quem diligit anima mea, *tract.89. d.11. num.2. & tr.84.d.7. num.4. & tract.94.diſc.15. num.4.*

*Verſ.*6. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris? *tr.89.d.5. num.8. & tr.80. d.6. n.11.*

*Verſ.*7. En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt, ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladium, *tr.83.d.12. n.10.*

*Verſ.*11. Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, &c. *tr.89. d.5. n.2.*

CAP. IV.

*Verſ.*1. Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum, abſque eo quod intrinſecùs latet, *tr.95. d.5. per totum.*

*Verſ.*2. Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro, *tr.83. diſc.4. n.1.*

*Verſ.*3. Sicut vitta coccinea, labia tua, *tr.88. d.2.n.7.*

Verſ.eod. Sicut fragmen mali punici, genæ tuæ, *tr.88.d.10.n.8. & tr.79. d.10. n.7.*

*Verſ.*4. Sicut turris David, collum tuum, &c. *tr.97. d.9.n.11.*

*Verſ.*6. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, *tract.89. d.5. n.1.*

*Verſ.*7. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te, *tr.76.d.7. num.2. d.22.n.2.*

*Verſ.*9. Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum, *tr.76.d.5. num.6. d.19.n.5.*

*Verſ.*11. Mel & lac ſub lingua tua, *tract.94: diſc.8. n.6. & tr.83. d.45. n.4.*

*Verſ.*12. Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, *tr.76. d.14. n.6.*

*Verſ.*13. Emiſſiones tuæ paradiſus, *tr.83. d.16. num.1.*

*Verſ.*15. Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano, *tr.83. d.32. num.3.*

CAP. V.

*Verſ.*1. Meſſui myrrham primam, *tr.97. d.8. n.7.*

*Verſ.*2. Aperi mihi, ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum eſt rore, *tractat.94. diſc.26. num.6.*

*Verſ.*3. Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? *tract.72. d.1.num.1. & tr.75.diſc.8. num.7.*

*Verſ.*6. Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo, *tr. 88.d.9.num.5.*

*Verſ.*14. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis, *tract.94. d.11.num.3. & tract.85. d.3. n.3.*

*Verſ.*15. Crura illius, columnæ marmoreæ, *tr.76. d.5. num.6. & tract.80. diſc.4. n.9.*

CAP. VI.

*Verſ.*3. Terribilis ut caſtrorum acies ordinata, *tr.92. d.1. n.11.*

*Verſ.*8. Una eſt columba mea: oculi ejus, ſicut columbæ ſuper rivulos aquarum, *tr.76.diſc.18. n.3.*

*Verſ.*9. Quæ eſt iſta, quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens, &c. *tr.80. d.6.n.11.*

*Verſ.*10. Deſcendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, *tr.90.d.5.n.9.*

*Verſ.*11. Anima mea conturbavit me, *tr.72.d.1.n.1.*

CAP. VII.

*Verſ.*10. Ego dilecto meo, & ad me converſio ejus, *tract.97. diſc.9. n.8.*

*Verſ.*13. Omnia poma, nova & vetera, dilecte mi, ſervavi tibi, *tract.96.d.7.num.4.*

CAP. VIII.

*Verſ.*5. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum? *tr.89.d.5. num.1. & tr.80. d.6. n.11.*

*Verſ.*6. Dura ſicut infernus æmulatio, *tract.97. diſc.5. n.7.*

*Verſ.*7. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, *tr.94.d.15. n.11.*

*Verſ.*9. Si oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis, *tract.76. diſc.18. num.11.*

*Verſ.*10. Ego murus, &c. ex quo facta ſum coram eo, quaſi pacem reperiens: vinea fuit pacifico, *tr.70. d.14. n.5.*

*Verſ.*13. Fac me audire vocem tuam, *tr.88. d.6. n.8. & d.7. n.3. tr.89. d.3. n.10.*

EX SAPIENTIA.

CAP. I.

Verſ.3. Probata virtus corripit inſipientes, *tr.97. diſc.6. n.5.*

Verſ.4. In malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis, *tr.93. d.10.n.1.*

Verſ.12. Nolite zelare mortem in errore vitæ veſtrę, nec aequitatis perditionem in operibus manuum veſtrarum; quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum, *tr.82. d.3. n.1. & tr.77. d.6.n.6. & tract.90. diſc.11. num.1. & 2.*

Verſ.14. Medicamentum caterminii, *tract.71. d.9.n.6.*

Verſ.16. Impii manibus, & verbis accerſierunt illam, *tract.77. diſc.6. num.6.*

CAP. II.

Verſ.1. Dixerunt impii apud ſe non rectè cogitantes: Exiguum, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, &c. *tract.73. d.5. n.3.*

Verſ.8. Coronemus nos roſis, antequam marceſcant, *tr.94. d. 22. n.9. & tract.81. diſc.3. num.2.*

Verſ.12. Circumveniamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis, *tr.68. d.11. n.8. & tr.81. d.12.n.3.*

Verſ.16. Tanquam nugaces æſtimati ſumus, *tr.71. d.11.n.1.*

CAP. III.

Verſ.5. Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe, *tr.92.d.11. per tot. & tr.94. d.3. n.4. & tract.92. d.4. n.2.*

Verſ.6. Tanquam aurum in fornace probavit electos Dominus, *tr.92. d.3. num.8.*

Verſ.9. Qui confidunt in Domino, intelligent veritatem, & fideles, &c. *tract.85. d.11. num.4.*

Verſ.15. Bonorum laborum glorioſus eſt fructus, *tr.91. d.6.n.7.*

CAP. IV.

Verſ.8. Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata; cani autem ſunt ſenſus hominis, *tr.91. d.15 num.9.*

Verſ.18. Illos Dominus irridebit, & erunt poſt hæc decidentes ſine honore, &c. *tr.77. d.19. n.5.*

Verſ.20. Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates ipſorum, *tractat.77. d.20. num.5.*

CAP. V.

Verſ.3. Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes, *tr.81.d.17. n.5.*

Verſ.eod. Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum, *tract.73. d.4. num.6. & tract. 81. d.6. num.2.*

Verſ.6. Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis, juſtitiæ lumen non luxit nobis; ergo erravimus, *tr.72. d.3. num.5.*

Verſ.7. Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, *tr.72.d.5. n.5. tractat.77.diſc.13.num.1.*

Verſ.8. Quid nobis profuit ſuperbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanquam umbra, *tr.91.d.6.n.6.*

Verſ.15. Spes impii tanquam lanugo eſt, quæ à vento tollitur, & tanquam ſpuma gracilis, quæ à procella diſpergitur, & tanquam fumus, qui à vento diffuſus eſt, & tanquam memoria hoſpitis unius diei prætereuntis. Juſti autem in perpetuum vivent, *tract. 81. diſc.24. num.1.*

Verſ.18. Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, *tr.77. d. 31. n.3. & tr.78.d.3. per tot.*

Verſ.22. Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & tanquam à benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum inſilient, *tract.78. d.11. n.5.*

Verſ.23. Excandeſcet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter: contra illos ſtabit Spiritus virtutis, & tanquam turbo venti dividet illos, *tr.78.d.9.n.2.*

CAP. VI.

Verſ.26. Multitudo ſapientium eſt ſanitas orbis terrarum, *tr. 83.d.1.n.1. & d.9.n.1.*

CAP. VII.

Verſ.1. Sum quidem, & ego mortalis homo, &c. *tr.94. d.1. n.7.*

Verſ.26. Candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula, *tr.71. d.10. num.2. & tr.84. d.5.n.3. & d.7.n.5.*

Verſ.eod. Imago bonitatis illius, *tr.70.d.2.n.4.*

CAP. VIII.

Verſ.1. Attingit à fine uſque ad finem, *tractat.85. d.1. num.6. & tract.82. diſc.2. n.7.*

CAP. IX.

Verſ.14. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providentiæ noſtræ: corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam, *tr. 77. d.19. n.5.*

Verſ.15. Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio, &c. *tr.82. d.10. n.5. & d.21. n.6. & d.16. n.2. & tr. 68. diſc.1. num.3. & d.10.n.5.*

CAP. X.

Verſ.13. Deſcenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit illum; donec afferret illi ſceptrum Regni, *tract.68. d. 19.num.9. & tr.85. diſc.12. n.1. & tract.84. d.4. num.1. & tract.94. d.13.n.9. & tr.95. d.5. num.5.*

CAP. XI.

Verſ.17. Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur, *tract.78. d. 18. per tot. d.19. per tot. d.20. per tot. d.21. per tot. d.22. per tot. d.23. per tot. d.24. per tot. d.25. per tot.*

Verſ.21. Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti, *tr.74. d.2. n.1. & tr.85. d.13. n.2.*

Verſ.25. Diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti, *tr.71. d.8. num.3.*

CAP. XII.

Verſ.8. Miſiſti anteceſſores exercitus tui veſpas, ut illos paulatim exterminarent, *tract.78. diſc.15. n.6.*

Verſ.10. Non ignorans, quoniam nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum, & quoniam poterat mutari cogitatio illorum, *tract.73. d.1. n.4.*

Verſ.11. Semen enim erat maledictum ab initio, *tract. 82. diſc.8. num.6.*

CAP. XIV.

Verſ.22. In magno inſcitiæ bello viventes, tot & tam magna mala pacem eſſe arbitrati ſunt, *tract.70.diſc.10. num.2.*

CAP. XV.

Verſ.10. Cinis eſt cor ejus, & terræ ſupervacua ſpes illius, & luto vilior vita ejus; quoniam ignoravit, qui ſe finxit, *tract. 90. d.8. n.14.*

Verſ.14. Omnes enim inſipientes, & infelices ſupra modum animæ ſuperbi, ſunt inimici populi tui, *tr.90. d.12. num.1.*

CAP. XVI.

Verſ.22. Nix autem, & glacies, ſuſtinebant vim ignis, & non tabeſcebant: ut ſcirent, quoniam fructus inimicorum exterminabit ignis ardens, in grandine, & in pluvia coruſcans, *tr.78. d.10. num.2.*

Verſ.26. Sciant filii tui, quos dilexiſti Domine, quoniam non nativitatis fructus paſcunt homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te crediderint, conſervat, *tr.83. d.3. n.6.*

CAP. XVII.

Verſ.3. Putant ſe latere in occultis peccatis, *tractat.77. diſc. 13. per totum.*

Verſ.10. Cum ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis, *tr.77. d.17. n.6.*

Verſ.eod. Semper præſumit ſæva, perturbata conſcientia, *tr.77. d.21. per totum.*

Verſ.18. Reſonans de altiſſimis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore, *tr.81. d.12. n.7.*

CAP. XVIII.

Verſ.14. Cum enim quietum ſilentium contineret omnia, omnipotens ſermo tuus de cœlo à regalibus ſedibus venit, *tr.88. d.5. per tot.*

CAP. XIX.

Verſ.7. Campus germinans de profundo nimio, *tr.90. d.1. n.3.*

EX ECCLESIASTICO.

CAP. I.

Verſ.11. Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis, *tr.93. d.6. n.6.*

Verſ.12. Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, *tract. 93. d.12. per tot.*

Verſ.13. Timenti Dominum benè erit in extremis, *tract.93. diſc.6. n.1.*

Verſ.16. Initium ſapientiæ, timor Domini, *tr.93. d.6. num.3. & d.9. per tot. & d. 10. n.6.*

Verſ.19. Timenti Dominum benè erit, & in diebus conſummationis illius benedicetur, *tr.93. d.6. n.10.*

Verſ.20. Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum, & plenitudo à fructibus illius, *tr.93. diſc.10. n.11.*

Verſ.25. Radix ſapientiæ eſt timere Dominum, *tr.93. d.7. n.5. & d.10. per tot.*

Verſ.27. Timor Domini expellit peccatum, *tr.93.d.2. per tot.*

CAP. II.

Verſ.1. Præpara animam tuam ad tentationem, *tract. 92. d.15. num.9.*

Verſ.3. Suſtine ſuſtentationes Dei, conjungere Deo, & ſuſtine, *tr.94. d.29. per tot.*

Verſ.11. Scitote, quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt, *tract.85. d.11. n.1.*

Verſ.14. Væ duplici corde, & manibus malefacientibus, *tr.91. diſc.6. num.2.*

Verſ.eod. Væ peccatori terram ingredienti duabus viis, *tr.72. d.4. n.4.*

Verſ.16. Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam, & dereliquerunt vias rectas, *tr.68. d.15. n.4.*

Verſ.20.

Google

Verſ.20. Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua, *tract. 93.d.13. num.10.*

CAP. III.

Verſ.27. Cor durum babebit malè in noviſſimo, *tract.83. d.23. n.7. tract.78. d.31. num.4. tr.73. d.3. per tot.*

Verſ.eod. Qui amat periculum, peribit in illo, *tr.76. d.11.n.5.*

Verſ.28. Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus, *tract. 71. diſc.4. num.4.*

Verſ.29. Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccatot adjiciet ad peccandum, *tr.73. diſc.7. n.2. & tr.75.d.3.n.5. & tract.78. diſc.31. per tot.*

CAP. IV.

Verſ.18. Quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis elegit eum: timorem & metum, & probationem inducet ſuper illum, *tractat.92.d.9. num.7.*

Verſ.23. Fili conſerva tempus, *tr.91. d.3. per tot. & d.14.n.2.*

CAP. V.

Verſ.5. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum, *tr.77.d.10.n.7. & tr.75. d.8.n.1. & tr.81.d.23.n.6. & tr.90. d.15.n.5. & tr.93. d.15. num.5.*

Verſ.6. Ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur; miſericordia enim, & ira ab illo citò proximant, & in peccatores reſpicit ira illius, *tractat. 81. d.15. num.3.*

Verſ.8. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te, *tract.81.d.11. n.2.*

CAP. VI.

Verſ.10. Eſt amicus, ſocius menſæ, *tr.86.d.8.n.6.*

CAP. VII.

Verſ.21. Ne dicas: In multitudine munerum meorum reſpiciet Deus, & offerente me Deo Altiſſimo, munera mea ſuſcipiet, *tr. 81.d.24.n.5.*

CAP. VIII.

Verſ.4. Non litiges cum homine linguato, & non ſtrues in ignem illius ligna, *tr.70. diſc.16.n.3.*

CAP. IX.

Verſ.10. Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculcabitur, *tr.71. d.12. num.5. & tr.78.d.33.n.5.*

Verſ.16. Non zeles gloriam, & opes peccatoris; non enim ſcis, quæ futura ſit illius ſubverſio, *tr.78. diſc.34. num 8.*

Verſ.17. Non placeat tibi injuria injuſtorum, ſciens, quoniam uſque ad inferos non placebit impius, *tract.71.d.19. n.2.*

Verſ.20. In medio laqueorum ingredieris, *tract.77.d.28. n.5. & tr.92. diſc.1. n.7.*

CAP. X.

Verſ.9. Quid ſuperbit terra, & cinis? *tract.90. diſc.14. per tot. & tr.71. d.2. per tot.*

Verſ.11. Omnis potentatus, vita brevis, *tr.85. d.11. n.5.*

Verſ.eod. Languor prolixior gravat medicum, *tract.81. d.8. n.2. & d.26.n.5.*

Verſ.12. Rex hodie eſt, & cras morietur, *tr.78. d.33.n.6.*

Verſ.13. Cum morietur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes, *tract.78. d.33. n.5.*

Verſ.15. Initium omnis peccati eſt ſuperbia, *tr.90.d.7. per tot.*

CAP. XI.

Verſ.12. Eſt homo marcidus, abundans paupertate, & oculus Dei reſpexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltavit caput ejus, *tr.69. diſc.4. n.4.*

Verſ.16. Error, & tenebræ peccatoribus concreata ſunt, *tract. 72. diſc.4 per tot.*

Verſ.19. Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis ſolus, &c. *tr.91. d.11. n.8.*

Verſ.29. In fine hominis denudatio operum illius, *tract.77. d.5. num.5.*

Verſ.34. A ſcintilla una augetur ignis, *tr.76. d.1. n.1. & d.2. per tot. tr.70. diſc.16. n.2.*

CAP. XII.

Verſ.3. Altiſſimus odio habet peccatores, *tr.77.diſc.24. n 8.*

Verſ.13. Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus qui appropiant beſtiis? *tr.92. diſc.18. n.5.*

CAP. XIII.

Verſ.4. Dives injuſtè egit, & fremet; pauper autem læſus tacebit, *tractat.69. diſc.2. num.9.*

Verſ.31. Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona, ſive in mala, *tr.77. d.31. num.8.*

CAP. XIV.

Verſ.12. Memor eſto, quoniam mors non tardat, & teſtamentum inferorum, quia demonſtratum eſt tibi; ante mortem benefac amico tuo, & ſecundùm vias tuas exporrigens da pauperi, *tr. 91. d.5. n.2.*

CAP. XV.

Verſ.1. Qui timet Deum, faciet bona, *tract.93. diſc. 13. per tot.*

Verſ.3. Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum, *tr.83. d.33.n.4.*

Verſ.14. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui: adjecit mandata, & præcepta ſua, &c. Appoſuit tibi aquam, & ignem; ad quod volueris, extende manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi, *tr.82. diſc.2. num.1. & tract.73.diſc.1. num.1. & tr. 92.d.5.n.6.*

Verſ.21. Nemini dedit ſpatium peccandi, *tr.81. d.26. n.1.*

CAP. XVII.

Verſ.5. Conſilium & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi, *tr.91. d.17. n.4.*

Verſ.eod. Diſciplina intellectus replevit illos, *tr.93. d.10. n.8.*

Verſ.12. Et mandavit illis unicuique de proximo ſuo, *tract.97. d.9. num.1.*

Verſ.21. Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua, precare ante faciem Domini, & minue offendicula: revertere ad Dominum, & avertere ab injuſtitia tua, & nimis odito execrationem, *tr.81.d.11.n.2.*

CAP. XVIII.

Verſ.20. Ante languorem adhibe medicinam, *tr.81. d.3. n.3. & tr.83.d.9.n.9.*

CAP. XIX.

Verſ.1. Qui ſpernit modica, paulatim decidet, *tr.76.d.6. per tot. & tr.80. d.5. n.5.*

Verſ.4. Qui citò credit, levis eſt corde, *tr.72. d 6. num.6.*

Verſ.10. Audiſti verbum adverſus proximos tuos? commoriatur in te, fidens, quoniam non te dirumpet, *tr.88. d.8. num.2.*

CAP. XX.

Verſ.7. Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus; laſcivus autem, & imprudens non ſervabunt tempus, *tr.88. d.10.n.6.*

Verſ.8. Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam, *tractat. 88. diſc.9. num.7.*

Verſ.22. Ab ore fatui reprobabitur parabola; quia non dicit illam in tempore ſuo, *tr.83. d.46.n.5.*

CAP. XXI.

Verſ.2. Quaſi à facie colubri fuge peccatum, *tr.77. diſc.31. n.7. & tr.81. d.22.n.8. & tr.71. d.3. n.5.*

Verſ.4. Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas, *tract.73.diſc.8.n.5. & tr.77. diſc.6. per tot. & diſc. 27. num.3.*

Verſ.7. Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris, *tr. 73. d.5. num.4.*

Verſ.11. Via peccantium complanata lapidibus, *tract.77. d. 13. num.5.*

Verſ.18. Verbum ſapiens quodcunque audierit ſciens, laudabit, & ad ſe adjiciet: Audivit luxurioſus, & diſplicebit illi, *tr.83.d.27.n.6.*

CAP. XXII.

Verſ.2. De ſtercore boum lapidatus eſt piger, *tr.71.d.13.n.2. & tract.91.diſc.16.num.2.*

Verſ.33. Quis dabit ori meo cuſtodiam? &c. *tr.88. d.10.n.4. & d.9.n.7.*

CAP. XXIII.

Verſ.5. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, *tr. 90. d.9. n.3.*

Verſ.25. Omnis homo qui transgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuam, &c. *tr.84.d.4. n.7.*

Verſ.eod. Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me, *tr.84.d.1.num.2.*

CAP. XXIV.

Verſ.5. Ego ex ore Altiſſimi prodivi, *tract.85.d.2.n.1.*

Verſ.21. Quaſi Libanus non inciſus vaporavi, *tractat.97. d.8. num.7.*

CAP. XXV.

Verſ.1. In tribus placitum eſt ſpiritui meo, &c. *tr.70. d.1.n.7.*

Verſ.13. Quàm magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Dominum, &c. *tr.93. d.6. n.12.*

CAP. XXVII.

Verſ.6. Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis, *tr.94. diſc.16. per tot. & tr.92. d.4. n.6.*

Verſ.30. Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur, *tr.78. d.27. per tot.*

Verſ.31. Illuſio, & improperium ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſidiabitur illi: laqueo peribunt, qui oblectantur caſu juſtorum, *tr.78. d.28. n.6.*

CAP. XXVIII.

Verſ.10. Abſtine te à lite, & minues peccata, *tr.70. d.17. n.5.*

Verſ.14. Si ſufflaveris in ſcintillam, quaſi ignis exardebit, *tr.76. d.1.n.1.*

CAP. XXIX.

Verſ.20. Gratiam fidejuſſoris ne oblivifcaris, dedit enim animam ſuam, *tractat.71. d.7. num.5.*

Verſ.27. Recupera proximum tuum ſecundùm virtutem tuam, *tr.97. d.9. n.3.*

CAP. XXX.

Verſ.25. Multos occidit triſtitia, *tract.68.diſc.1. num.4.*

Digitized by Google

CAP. XXXI.

Verſ.2. Infirmitas gravis ſobriam facit animam, *tr.94. diſc.18. per totum.*

Verſ.10. Potuit transgredi, & non eſt transgreſſus: facere mala, & non fecit, *tract.79. d.2. num.6.*

Verſ.15. Nequius oculo quid creatum eſt? *tr.88. d.1. n.3.*

Verſ.27. In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi, *tr.81. d.3. n.3.*

CAP. XXXII.

Verſ.14. Ante grandinem præibit coruſcatio, & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia, *tr.94. d.7. num.4.*

CAP. XXXIII.

Verſ.5. Præcordia fatui quaſi rota carri, & quaſi axis verſatilis cogitatio illius, *tract.80. diſc.3. num.6.*

Verſ.28. Servo malevolo tortura, & compedes: mitte illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit otioſitas, *tract.91. d.7. num.4. & d.8. n.6. & d.9. per totum.*

CAP. XXXIV.

Verſ.9. Qui non eſt tentatus, quid ſcit? *tr.92. d.5. n.7.*

Verſ.16. Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pavebit, *tr.86. d.14. n.3.*

Verſ.20. Dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem, *tract.93. diſc.15. num.10.*

Verſ.23. Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine ſacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis, *tr.77. d.12. per tot. tr.81. d.24. n.5.*

Verſ.28. Unus ædificans, & unus deſtruens, *tractat.83. d.36. n.6.*

Verſ.30. Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit eum, quid proficit lavatio illius? *tr.75. d.2. per totum, & d.9. num.8. & tract.80. d.2. n.7.*

CAP. XXXV.

Verſ.26. Specioſa miſericordia Dei in tempore tribulationis, quaſi nubes pluviæ in tempore ſiccitatis, *tr.94. d.4. per tot.*

CAP. XXXVI.

Verſ.27. Ubi non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio; & ubi non eſt mulier, ingemiſcit egens, *tr.68. d.11. n.9.*

CAP. XXXVIII.

Verſ.4. Altiſſimus de cœlo creavit medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa, *tract.82. diſc.5. num.4.*

Verſ.9. Fili, in tua infirmitate ne deſpicias teipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te: avertere à delicto: ab omni delicto munda cor tuum, & da locum medico, *tr.78. d.17. num.8.*

Verſ.15. Qui delinquit in conſpectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici, *tr.78. d.17. per tot.*

Verſ.25. Sapientia ſcribæ in tempore vacuitatis, & qui minoratur actu, ſapientiam percipiet, *tr.91. d.17. n.9.*

Verſ.28. Sic omnis faber, & architectus, qui noctem tanquam diem tranſigit, qui ſculpſit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas ejus variat picturam, *tr.83. d.28. n.6.*

Verſ.32. Sic figulus ſedens ad opus ſuum, convertens, &c. *tract.83. diſc.44. num.4.*

CAP. XXXIX.

Verſ.30. Bona bonis creata ſunt ab initio, *tr.77. d.10. n.1.*

Verſ.36. Beſtiarum dentes, & ſcorpii, & ſerpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios, *tr.78. d.15. per tot.*

CAP. XL.

Verſ.13. Subſtantiæ injuſtorum ſicut fluvius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in pluvia perſonabunt, *tract.78. diſc.33. num.7. & d.16. n.4.*

Verſ.28. Timor Domini ſicut paradiſus benedictionis, *tract.93. d.6. num.4. & d.12. n.7.*

Verſ.29. Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas; meliùs eſt mori, quàm indigere, *tr.91. d.4. num.5. & d.11. n.3.*

CAP. XLI.

Verſ.1. O mors, quàm amara eſt memoria tua, homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis, *tract.77. d.5. num.7. & tract.81. d.9. n.5. d.14. n.8.*

Verſ.eod. Quàm amara eſt mors homini, habenti pacem in ſubſtantiis ſuis! *tr.70. d.11. n.4.*

Verſ.15. Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri, *tr.73. d.4. n.2.*

CAP. XLIII.

Verſ.14. Imperio ſuo acceleravit nivem, & accelerat corruſcationes emittere judicii ſui; propterea aperti ſunt theſauri, & evolaverunt nebulæ ſicut aves, &c. *tract.78. diſc.16. num.5. & diſc.11. num.2.*

Verſ.22. Flavit Aquilo, & congelavit cryſtallus, *tract.73. d.7. n.5.*

CAP. XLIV.

Verſ.6. Homines divites in virtute, *tract.69. diſc.2. num 6.*

Verſ.14. Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum vivit in generationem, & generationem, *tr.87. d.1. n.1.*

CAP. XLVIII.

Verſ.1. Verbum ejus quaſi ignis, & quaſi facula ardens, *tract.97. d.3. num.3. & tr.83. d.33. n.6.*

EX ISAIA.

CAP. I.

Verſ.1. Audite cœli, & auribus percipe terra, *tract.73. d.2. n.4.*

Verſ.4. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: dereliquerunt Dominum, &c. *tract.74. d.3. n.4. & tract.77. diſc.16. n.7. & tr.81. d.3. n.4.*

Verſ.7. Deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario, *tr.77. d.9. n.10.*

Verſ.9. Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. Audite verbum Domini Principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei noſtri. Quò mihi multitudo victimarum veſtrarum? *tr.83. d.1. n.8.*

Verſ.14. Solemnitates veſtras odivit anima mea: facta ſunt mihi moleſta, laboravi ſuſtinens, *tr.77. d.23. n.7.*

Verſ.15. Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt, *tract.81. diſc.5. n.4.*

Verſ.16. Lavamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum: quieſcite agere perversè, *tract.83. diſc.32. num.3.*

Verſ.25. Convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, *tr.92. d.3. n.3.*

Verſ.31. Et erit fortitudo veſtra, ut ſavilla ſtupæ, & opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccendetur utrumq; ſimul, *tr.77. d.2. n.7.*

CAP. II.

Verſ.2. Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini, &c. *tr.70. d.3. n.4.*

Verſ.3. Docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus, *tr.76. d.18. n.10.*

Verſ.11. Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt, & incurvabitur altitudo virorum, exaltabitur autem ſolus Dominus, *tract.90. diſc.9. num.3. & 4.*

Verſ.12. Dies Domini exercituum ſuper omnem ſuperbum, ſuper omnem arrogantem, & humiliabitur: & ſuper omnes naves Tharſis, *tr.78. diſc.9. num.6.*

CAP. III.

Verſ.9. Agnitio vultus eorum reſpondit eis, *tr.71. d.10. n.4.*

Verſ.eod. Væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala, *tr.77. d.16. num.6.*

Verſ.10. Dicito juſto, quoniam benè, *tr.94. d.33. n.12.*

CAP. V.

Verſ.4. Quid debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? *tract.81. diſc.26. num.5.*

Verſ.6. Mandabo nubibus, ne pluant ſuper eam imbrem, *tr.83. d.43. n.4.*

Verſ.eod. Nubibus mandabo, ne pluant, *tract.78. d.6. n.3.*

Verſ.14. Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino, *tr.90. d.11. n.3.*

Verſ.18. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum, *tr.78. d.29. n.2. d.31. n.2. & tr.71. d.14. n.5. & tr.81. d.7. n.7.*

Verſ.25. Morticina eorum facta ſunt, quaſi ſtercus in medio platearum, *tractat.76. diſc.33. num.5.*

CAP. VI.

Verſ.8. Quem mittam, & quis ibit? Ecce ego mitte me, *tract.83. diſc.31. num.1.*

Verſ.10. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne fortè videat oculis ſuis, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum, *tract.72. diſc.4. num.5.*

CAP. VII.

Verſ.18. Sibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti: & api, quæ eſt in terra Aſſur, & venient, & requieſcent omnes in torrentibus vallium, & frutetis, *tract.78. d.13. num.5.*

CAP. VIII.

Verſ.1. Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis, *tr.83. d.43. n.8.*

CAP. IX.

Verſ.1. Primo tempore alleviata eſt terra Zabulon, & terra Nephthali: & noviſſimo aggravata eſt via maris, *tract.77. d.14. num.4.*

Verſ.6. Princeps pacis, *tract.70. d.1. num.6. & d.14. n.1.*

Verſ.19. In ira Domini exercituum conturbata eſt terra, *tract.78. d.4. n.1.*

CAP. X.

Verſ.5. Væ Aſſur, virga furoris mei, & baculus ipſe eſt, lo manu eorum indignatio mea, *tr.94. diſc.32. num.6.*

Verſ.13. Io fortitudine maous meæ feci, & Principes eorum deprædatur ſum, & detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes, *tract. 90. d.10. num.7.*

Verſ.15. Nunquid gloriabitur ſecuris cootra eum, qui ſecat in ea? Aut exaltabitur ſerra contra cum, à quo trahitur? *tr.95. d.12. per tot. & tr.83. diſc.18. n.6.*

CAP. XI.

Verſ.1. Egredietur virga de radice Jeſſe, *tract.69.d.1.n.7.*

Verſ.3. Replebit eum Spiritus timoris Domini, *tr.93.d.7.n.4. & d.8. per tot.*

Verſ.6. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum bœdo accubabit, *tr.70. d.3.n.4. & d. 18.n.5.*

CAP. XIII.

Verſ.13. Super hoc cœlum turbabo, & movebitur terra de loco ſuo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus, *tr.78. d.4.n.1.*

CAP. XIV.

Verſ.11. Detracta eſt ad inſeros ſuperbia tua, concidit cadaver tuum, ſubter te ſternetur tinea, &c. *tr.90.d.14. n.5.*

Verſ.12. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui dicebas: Io cœlum conſcendam? *tr.74.diſc.5. num.9.*

Verſ.13. Dicebas io corde tuo: In cœlum cooſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, *tract.90. diſc.2. per totum, & d.9. n.1. & tr.74.diſc.5.n.6.*

Verſ.eod. Sedebo in monte teſtamenti, *tr.91. d.7. n.8.*

Verſ.14. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo, *tract.71.d.8.num.6. & tract.71. diſc.2. n.1. & tr.95.d.2.n.1.*

Verſ.15. Ad infernum detraheris in profundum laci, *tract.90. diſc.11. per totum;*

Verſ.19. Quaſi cadaver putridum, *tr.71. d.11. n.2.*

Verſ.22. Perdam Babyloois nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus, *tract.73. diſc.5. n.2.*

Verſ.23. Ponam eam in poſſeſſionem ericii, *tract.77.d.18.num.6. & tr.81. d.2. n.5. & tr.79.d.4.n.3.*

CAP. XXI.

Verſ.2. Aſcende Aelam, obſide Mede, *tr.78. d.13.n. 8.*

CAP. XXII.

Verſ.12. Et vocabit Dominus Deus in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvioum, & ad cingulum ſacci. Et ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedcre carnes, bibere vinum. Comedamus & bibamus, cras eoim moriemur, *tr.81.d.19.n.3.*

CAP. XXIV.

Verſ.16. Secretum meum mihi, *tract.95.d.4.n.5.*

Verſ.20. Agitatione agitabitur terra, *tr.78. diſc.4.num. 6.*

Verſ.21. In die illa viſitabit ſuper Reges terræ, qui ſuot ſuper terram, &c. *tract.86. d.1.n.14.*

CAP. XXV.

Verſ.9. Ecce Deus noſter iſte, expectavimos eum: exoltabimus, & lætabimur in ſalutari ejus, *tr.80. d.7. n.4.*

CAP. XXVI.

Verſ.1. Urbs fortitudinis ooſtræ Sion Salvator, ponetur in ea murus, & antemurale, *tract.92. diſc.15. num.7.*

Verſ.7. Semita juſti recta eſt, *tract.80. d.3. num.6.*

Verſ.eod. Rectus callis juſti ad ambulandum, *tr.84.d.6.n.3.*

Verſ.10. Miſereamur impio, *tr.78. d.35. n.4.*

Verſ.16. Domine in anguſtia requiſierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis, *tract.94. diſc.11. n.4. & d.23.n.8.*

CAP. XXVIII.

Verſ.29. Quem docebit ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum? *tract.83.diſc.27.num.6.*

Verſ.10. Manda, remanda, expecta, reexpecta. Dixiſtis: Percuſſimus cum morte fœdus, & cum ioferno fecimus pactum, *tr. 81. d.17. n.6.*

Verſ.14. Propter hoc audite verbum Domioi viri illuſores, dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum morte, *tr.81. d.20.n.7.*

Verſ.19. Vexatio dabit intellectum, *tr.93.d.2.n.1.*

CAP. XXX.

Verſ.15. Hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſrael: Si revertamini, & quieſcatis, ſalvi eritis, *tr. 88.d.1. num.2.*

Verſ.eod. In ſilentio, & ſpe erit fortitudo veſtra, *tr.68. diſc.6. n.2.*

Verſ.23. Panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis; paſcetur in poſſeſſione tua in illa die agnus ſpatioſè, quia verbum Dei eſt, *tract.83. d.4. num.7.*

Verſ.30. Auditam faciet Dominos gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachii ſui oſtendet in commioatione furoris, *tract.78. d. 11. num.2.*

CAP. XXXII.

Verſ.17. Et erit opus juſtitiæ pax, *tr.70. d.13. n.1.*

Verſ.eod. Cultus juſtitiæ ſilentium, *tract.88. d.2.n.1.*

Verſ.18. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, *tr.85. d. 10. n.8.*

CAP. XXXIII.

Verſ.6. Divitiæ ſalutis ſapientia, & ſcientia: timor Domini, ipſe theſaurus ejus, *tract.93. diſc.21. num.2.*

Verſ.8. Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſavit tranſiens per ſemitas, projecit civitates, &c. *tr.94. d.31. n.9.*

Verſ.11. Concipietis ardorem, parietis ſtipulam, ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos, & etuot populi quaſi de incendio cinis, ſpinæ congregatæ igni comburentur, *tr.77.d.1.n.6. & 7.*

CAP. XXXIV.

Verſ.5. Inebriatus eſt in cœlo gladius, *tract.74. diſc.5. n.6.*

Verſ.13. Orientur in domibus ejus ſpinæ, & orticæ: & erit cobile draconum, & paſcua ſtruthiorum; & occurrent Dæmonia, *tr.77.d.18.n.4.*

Verſ.14. Et piloſus clamabit alter ad alterum, *tr.78. d.31. n.3.*

Verſ.15. Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit catulos, *tract. 73. d.5. num.2.*

CAP. XXXV.

Verſ.1. Lætabitur deſerta & invia, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium, &c. *tract.89. diſc.7. per totum, & d.8.n.2.*

CAP. XXXVII.

Verſ.3. Venerunt uſque ad partum, & non eſt virtus pariendi, *tr.78.d.11. n.4. & tr.81. d.2. n.5.*

Verſ.29. Cum fureres adverſum me, ſuperbia tua aſcendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, *tr.71.d.20. num.9. & tr.78. d.20. num.2.*

CAP. XXXVIII.

Verſ.2. Convertit Ezechias faciem ſuam ad parietem, & oravit ad Dominum, & dixit: Obſecto Domine, memento, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum eſt, in oculis tuis fecerim: & flevit Ezechias fletu magno, *tr. 81. d.14. n.9.*

Verſ.15. Recogitabo tibi annos meos in amaritudine animæ meæ, *tr.79. d.2 num.7. tr.81. d.11. n.6.*

Verſ.16. Corripies me, & vivificabis me, *tr.94. d.15. n.1.*

Verſ.17. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima, *tr.91. d. 7. n.9. & tr.70. d.14. n.5.*

Verſ.19. Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie, *tr.81. d.11. n.2.*

CAP. XXXIX.

Verſ.6. Ecce dies venient, & auferentor omnia, quæ io domo tua ſunt, & quæ theſaurizaverunt patres tui, *tr.75. d.9. n.7.*

Verſ.8. Fiat tantùm pax in diebus meis, *tr.70. d.5. n.3.*

CAP. XL.

Verſ.8. Exſiccatum eſt ſœnum, & cecidit flos: verbum autem Domini manet in æternum, *tr.83. d.43. n.3.*

Verſ.9. Super montem excelſum aſceode tu, qui euangelizas Sion, *tr.83. d.31. n.4.*

Verſ.12. Tribus digitis appendit molem terræ, *tr. 74. diſc.9. n. 2 & tr.85. d.3. n.3.*

Verſ.15. Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt; ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus, *tract.90. diſc. 14. num.9.*

CAP. XLII.

Verſ.14. Tacui ſemper, ſilui, patiens ſoi, *tract.88. d.5. num.3. & tr.81. d.13. n.3.*

Verſ.19. Quis cæcus, niſi ſervus meus? & quis ſurdus, niſi ad quem ountios meos miſit? *tract.73. diſc.2. n.1.*

CAP. XLIII.

Verſ.2. Cum tranſieris per aqoas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te; quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſrael Salvator tuus, *tractat.94. diſc.15. num.1. & tract.68.d.12. num.7. & tract.78. diſc.9. n.8.*

Verſ.24. Servire me feciſti propter peccata tua: laborare me feciſti in iniquitatibus tuis, *tract.94. d 28. num.7. & tr.81. d.18. n.8. & tract.71. d.3. num.5.*

CAP. XLIV.

Verſ.1. Et nunc audi Jacob ſerve meus, & Iſrael quem elegi, *tr. 85. diſc.7. n.3.*

Verſ.22. Delevi quaſi nubem iniquitates tuas, & qoaſi nebulam peccata tua, *tract.77. diſc.27. num.7.*

CAP. XLV.

Verſ.9. Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de ſamiis terræ, nunquid lutum dicit figulo ſuo: Quid facis? *tr.71. d. 2. n.1.*

Verſ.15. Verè tu es Deus abſcooditus, *tract.89. d.9. per tot.*

CAP. XLVI.

Verſ.3. Audite me domus Jacob, qui portamini à meo utero, qui geſtamini à mea vulva, *tr.85. diſc.7. num.2.*

Verſ.4. Uſque ad ſenectam ego ipſe, & uſque ad canos ego portabo: Ego feci, & ego feram: ego portabo, & ſalvabo, *tr.85. d.7. n.3.*

CAP. XLVII.

Verſ.10. Ego ſum, & præter me non eſt altera, *tr.77. d.4. n.2.*

CAP. XLVIII.

Verſ.10. Ecce ego excoxi te, ſed non quaſi argentum, elegi te in camino paupertatis, *tr.94. d.12. n.8.*

Verſ.17. Ego Dominus Deus tuus, docens te otilia, *tr.93. d. 1. n. 4.*

Verſ.18. Utinam attendiſſes mandata mea : facta fuiſſet quaſi flumen pax tua, tr.70.d.5.n.6.

Verſ.22. Noo eſt pax impiis, tract. 70.d.7.n.7.

CAP. XLIX.

Verſ.2. In umbra manus ſuæ ptotexit me, & poſuit me ſicut ſagittam elrctam : in pharetra ſua abſcondit me, tr.94.d.31.num.13. & tract.83. d.11.n.5.

Vorſ.8. In tempote placito exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui, tr.81. d.18.n.6.

Verſ.9. Super vias paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum : non eſurient neque ſitient, &c. tr.85. d.9.n.1.

Verſ.15. Nunquid oblviſci poteſt mulier infantem ſuum, nt non miſereatur filio uteri ſui? tr.85. d.7.n.3.

CAP. L.

Verſ.1. Et quis eſt creditor meus, cui vendidi vos ? Ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, tract.71. diſc.14. n.1. & tr.78. d. 30.num.6.

Verſ.2. Veni, & non erat vir, tr.71. d.13. n.3.

Vorſ.4. Dominus mibi dedit linguam eruditam, tr.71.d.1.n.2. & tr.83.d.7.n.3. & d.18.n.3. & d.38.n.4.

Vorſ.9. Dominus Deus auxiliator meus, tr.81. d.15.n.2.

Verſ.10. Speret io oomine Domini, & innitatur ſuper Deum ſuum, tr.85. d.11.n.5.

Verſ.11. Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis quas ſuccendiſtis, tractat.77. diſc.1. per totum.

CAP. LI.

Verſ.16. Poſui verba mea in ore tuo, tract.83.d.18.n.4.

CAP. LIII.

Verſ.7. Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & non apetuit os ſuum : ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum, tr.88. diſ.5. n.3.

CAP. LIV.

Verſ.16. Ecce, ego creavi fabrum ſufflantem in igne prunas, tr. 92. d.6.n.3.

CAP. LV.

Vorſ.6. Quærite Dominum, dum ioveniri poteſt, tractat. 77. diſc.8. num.6.

Verſ.10. Quomodo deſcendit imber, & nia de cœlo, & illuc ultra non revertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti : ſic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo : noo revertetur ad me vacuum, tractat.83.d.4. num.3. & d.13.n.1.

Verſ.11. Sic erit verbum meum, tract.83. diſc.5.n.2.

CAP. LVII.

Verſ.10. In multitudine viæ tuæ laboraſti ; non dixiſti : Quieſcam, tr.77. d.13. n.5.

Verſ.14. Auferte offendicula de via, tr.76.d.23. per tot.

Verſ.19. Creavi fructum labiorum pacem, tr.70.d.12.n.5.

Verſ.20. Impii quaſi mare fervens, quod quieſcere noo poteſt, & redundant fluctus ejus in conculcationem, & lutum, tract.71. d. 11. num.2. & tr.70.d.10.num.2. & d.12. n.8. & 9. & tr.81. d.5.n.8. & d.10.n.1. & tr.77. d.15. per totum.

Verſ.21. Non eſt paa impiis, tr.77. d.16.n.6.

CAP. LVIII.

Vorſ.1. Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum, tr.71. d.1. per tot. & tract.83. d.9. num.5. & d.27.n.1.

Vorſ.4. Percutitis pugno impiè, tr.77.d.31.n.9.

Verſ.6. Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes, & omne onus dirumpe, & gloria Domini colliget te, tr. 81.d.20.n.4.

Verſ.7. Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam, &c. tr.93. diſc.10. n.2.

Verſ.9. Si abſtuleris de medio tui catenam, tract.77. diſc. 18.num.1.

CAP. LIX.

Verſ.1. Non eſt abbreviata manus Domini nt ſalvare, ne queat, neque aggravata eſt armis ejus, ut non exaudiat; ſed iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos, &c. tract.81. d.7. num.6.

Verſ.2. Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos, & Deum veſtrum, tr.71.d.12.n.3. tr.76. d.7.n.3.

Verſ.eod. Peccata veſtra abſconderunt faciem ejus à vobis; manus veſtræ pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri iniquitate, tr.76. d.8. per totum.

Verſ.5. Ova aſpidum ruperunt : qui comederit de ovis eorum, morietur; & quod confotum eſt, erumpet in regulum, tractat.72. d 7. num.6.

CAP. LX.

Verſ.8: Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant ? tract.83. diſc. 37. num.2.

CAP. LXI.

Verſ.10. Induit me veſtimentis ſalutis, & indumento juſtitiæ circumdedit me, tr.76. d.18. n.12.

CAP. LXIII.

Verſ.1. Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? tr.70.d.14. num.2. & tr.68. d.3. n.6.

Verſ.2. Quare rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimentum tuum ſicut calcantium io torculari? tr.97. d.8. num.8.

CAP. LXIV.

Verſ.7. Abſcondiſti faciem tuam à nobis, & alliſiſti nos io manu iniquitatis noſtræ, tr.77.d.29. per tot.

Verſ.8. Et nunc Domine, pater noſter es tu, nos verò lutum : & fictor noſter tu, & opera manuum tuarum omnes nos, tract. 82. diſc.8. num.2.

CAP. LXVI.

Verſ.2. Ad quem reſpiciam, niſi ad trementem ſermones meos ? tract.82. d.1. n.6.

Vorſ.5. Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus, tr.93. d.12. n.5.

Verſ.24. Egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me, vermis eorum oon morietur, tract.93. d.9. n. 12. & tract.77. d.22. per tot.

EX JEREMIA.

CAP. I.

Verſ.6. Et diai; a, a, a, Domine Deus: ecce neſcio loqoi, tract. 71. d.1. n.2.

Vorſ.13. Quid tu vides? & diai : Ollam ſuccenſam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis, tr.83.d.23.n.7.

CAP. II.

Verſ.12. Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer, dicit Dominus : duo enim mala fecit populus meus, &c. tract.71.diſc.3. per tot. diſc.4. per totum, & tr. 74. d.7. num.6. & tr.83.d.26.n.7.

Verſ.13. Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, tr.78. d.3. n.3. d.7.n.7.

Verſ.14. Nunquid ſervus eſt Iſrael, aut vernaculus ? tract.71. diſc.14. num.1.

Verſ.19. Arguet te malitia tua, & averſio tua iocrepabit te. Scito & vide, quia malum, & amarum eſt, reliquiſſe te Dominum Deum tuum, tract.93. diſc.9. num.6.

Vorſ.20. Confregiſti jugum, rupiſti vincula, dixiſti: Non ſerviam, tr.90. d.7. n.3.

Vorſ.27. Verterunt ad me tergum, & non faciem, & io tempore afflictionis ſuæ dicent : Surge & libera nos, ubi ſunt dii, quos feciſti tibi? Surgant, & liberent te in die afflictionis tuæ, tr. 81. d.20.n.6.

Verſ.36. Quàm vilis facta es oimis, iterans vias tuas! tr.71. d. 11. per tot. tr.75.d.1. per tot.

CAP. III.

Verſ.12. Vade, & clama ſermones iſtos, &c. dicit Dominus : & noo iraſcar in perpetuum, tr.83.d.24.n.6.

CAP. IV.

Verſ.3. Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas, tr. 83.d.5.n.10.

CAP. V.

Verſ.3. Percuſſiſti eos, & non doluerunt : attriviſti eos, & noluerunt accipere diſciplinam : induraverunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt converti, tract.81. diſc.24. num.1. & diſc. 12. num.7.

Verſ.6. Percuſſit eos leo de ſilva, lupus ad veſperam vaſtavit eos, quia multiplicatæ ſunt prævaricationes, tract.78. d.30.n.4.

Verſ.7. Mœchati ſunt, & in domo meretricis luxuriabantur : equi amatores, & emiſſarii facti ſunt, tr.71. d.20. n.7.

Verſ.24. Metuamus Dominum Deum noſtrum, qui dat nobis pluviam temporaneam, & ſerotinam in tempore ſuo, tractat.78. d.6. num.3.

CAP. VI.

Verſ.10. Cui loquar, & quem conteſtabor, ut audiat? Ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non poſſunt. Ecce verbum Domini factum eſt in opprobrium, & non ſuſcipiet illud, tr.83. d.25.n.7.

Verſ.14. Dicentes: Pax, pax, & non erat paa, tract.70. d. 10. n.5.

Vorſ.29. Defecit ſufflatorium, in igne conſumptum eſt plumbum, fruſtrà conflavit conflator ; malitiæ enim eorum non ſunt conſumptæ, tr.74. d.6. num.1.

CAP. VII.

Verſ.17. Nonnè vides, quid iſti faciunt in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem? Filii colligunt ligna, &c. tr.tr.78. d.8.n.1.

Verſ.19. Nunquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? Nonnè ſemetipſos in confuſionem vultus ſui? Ideò hæc dicit Dominus Deus : Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, &c. tr.78. d.16. num.3.

Vorſ.20.

Digitized by Google

*Verſ.*20. Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, ſuper viros, & ſuper jumenta, *tractat. 94. diſcurſ. 28. numer. 2.*

C A P. VIII.

Verſ. 5. Quare averſus eſt populus iſte in Jeruſalem averſione contentioſa? *tract. 74. diſc. 2. n. 1.*

Verſ. 6. Omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens, *tr. 94. d. 11. n. 2.*

Verſ. eod. Nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, *tr. 80. d. 3. numer. 7.*

Verſ. 14. Convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus tibi, *tractat. 88. diſcurſ. 6. numer. 5. & d. 7. n. 4.*

C A P. IX.

Verſ. 1. Plorabo die ac nocte: quis dabit me in ſolitudinem? *tr. 89. d. 21. n. 6.*

Verſ. 5. Ut iniquè agerent, laboraverunt, *tractat. 77. diſcurſ. 13. numer. 1.*

C A P. XII.

Verſ. 1. Quarè via impiorum proſperatur? *tractat. 94. d. 27. n. 10. & tract. 78. d. 33. n. 1.*

Verſ. 4. Uſquequò lugebit terra, & herba omnis ſiccabitur propter malitiam inhabitantium in ea? Conſumptum eſt animal, *tr. 78. d. 5. n. 6.*

Verſ. 8. Facta eſt mihi hæreditas mea, quaſi leo in ſilva, dedit contra me vocem, ideò odivi eam, *tract. 75. d. 8. n. 3.*

Verſ. 11. Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet corde, *tr. 77. d. 16. nu. 3. tr. 75. d. 10. nu. 4.*

C A P. XIII.

Verſ. 23. Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas; & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum, *tr. 73. d. 8. per tot.*

C A P. XIV.

Verſ. 8. Expectatio Iſrael, Salvator ejus, *tr. 94. d. 5. n. 2.*

C A P. XV.

Verſ. 1. Si ſteterit Moyſes, & Samuel coram me, non erit anima mea ad populum iſtum: ejice illos à facie mea, *tractat. 78. d. 16. numer. 8.*

Verſ. 5. Quis miſerebitur tui Jeruſalem? Aut quis contriſtabitur pro te? Aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu reliquiſti me, dicit Dominus, *tractat. 74. d. 8. nu. 3.*

Verſ. 16. Inventi ſunt ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium, & in lætitiam cordis mei, *tr. 83. d. 13. n. 2.*

Verſ. 18. Quarè factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis renuit curari? *tr. 77. d. 7. n. 6.*

C A P. XVI.

Verſ. 16. Ecce ego mittam piſcatores multos, & piſcabuntur eos: & poſt hęc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos, *tr. 83. d. 47. n. 4.*

Verſ. 17. Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum; non ſunt abſconditæ à facie mea; & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis, *tr. 74. d. 12. n. 5.*

C A P. XVII.

Verſ. 1. Peccatum Juda ſcriptum eſt ſtylo ferreo, & in ungue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis eorum, *tr. 77. d. 10. n. 1. d. 22. n. 5. & tr. 73. d. 7. n. 5.*

Verſ. 7. Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus, *tr. 85. d. 10. nu. 1.*

Verſ. 9. Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? *tractat. 84. d. 1. numer. 2.*

C A P. XIX.

Verſ. 7. Subvertam eos gladio, in conſpectu inimicorum ſuorum, &c. *tract. 78. diſc. 2. n. 9.*

C A P. XX.

Verſ. 11. Dominus autem mecum eſt, quaſi bellator fortis, &c. *tract. 84. d. 3. n. 3.*

C A P. XXI.

Verſ. 12. Ne fortè ut ignis egrediatur indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit, qui extinguat, propter malitiam ſtudiorum veſtrorum, *tr. 74. d. 1. n. 6.*

C A P. XXII.

Verſ. 19. Sepultura aſini ſepelietur, *tr. 71. d. 23. n. 6. & tractat. 78. diſcurſ. 22. n. 8.*

Verſ. 29. Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini, *tr. 73. d. 2. numer. 4.*

C A P. XXIII.

Verſ. 23. Putaſne Deus è vicino ego ſum, dicit Dominus? & non Deus à longè? *tractat. 84. d. 1. num. 4.*

Verſ. 29. Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petras, *tractat. 83. d. 35. nu. 3.*

Verſ. eod. Nonnè verba mea quaſi malleus conterens petras? *tr. 83. d. 1. n. 9. & d. 7. n. 6.*

C A P. XXIV.

Verſ. 1. Oſtendit mihi Dominus: & ecce duo calathi pleni ficis, poſiti ante templum Domini, *tractat. 74. d. 4. nu. 4.*

C A P. XXV.

Verſ. 9. Ecce ego mittam, & aſſumam univerſas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodonoſor Regem Babylonis ſervum meum, *tr. 78. d. 12. n. 1.*

Verſ. 29. Ecce in civitate, in qua invocatum eſt nomen meum, ego incipiam affligere, & vos quaſi innocentes eritis, *tractat. 24. diſcurſ. 28. nu. 6.*

C A P. XXVI.

Verſ. 3. Noli ſubtrahere verbum, ſi fortè audiant, & convertantur unuſquiſque à via ſua mala, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis, *tractat. 83. diſcurſ. 10. n. 7.*

C A P. XXXI.

Verſ. 18. Caſtigaſti me Domine, & eruditus ſum, quaſi juvenculus indomitus, *tractat. 94. diſcurſ. 10. n. 3.*

Verſ. 22. Fœmina circumdabit virum, *tractat. 91. d. 20. num. 3.*

C A P. XXXII.

Verſ. 30. Erant filii Iſrael, & filii Juda, jugiter facientes malum in oculis meis ab adoleſcentia, *tr. 74. d. 5. n. 8.*

Verſ. 40. Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me, *tr. 93. d. 9. n. 8.*

C A P. XXXV.

Verſ. 7. Domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis; ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris, *tractat. 89. d. 1. n. 5.*

Verſ. 13. Nunquid non recipietis diſciplinam, ut obediatis verbis meis, dicit Dominus? Prævaluerunt ſermones Jonadab filii Rechab; ego autem locutus ſum ad vos, & non obediſtis mihi, *tr. 83. d. 18. nu. 9.*

C A P. XXXVI.

Verſ. 28. Tolle volumen aliud, & ſcribe in eo omnes ſermones priores, qui erant in primo volumine, quod combuſſit Joakim Rex Juda, *tractat. 83. diſc. 24. nu. 6.*

C A P. XLIV.

Verſ. 22. Et non poterat Dominus ultra portare, propter malitiam ſtudiorum veſtrorum, *tractat. 74. diſcurſ. 2. n. 3.*

C A P. XLVI.

Verſ. 12. Quia fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt, *tr. 70. diſc. 17. n. 5.*

C A P. XLIX.

Verſ. 12. Ecce quibus non erat judicium, ut biberent calicem; bibentes bibent, & tu quaſi innocens relinqueris, *tract. 49. diſc. 28. numer. 4.*

C A P. LI.

Verſ. 9. Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata, *tract. 73. d. 5. numer. 2.*

Verſ. 39. In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut ſopiantur, & dormiant, *tr. 38. d. 34. n. 3.*

EX THRENIS.

C A P. I.

Verſ. 1. Princeps provinciarum facta eſt ſnb tributo, *tr. 71. d. 14. numer. 3.*

Verſ. 4. Et ipſa oppreſſa eſt amaritudine, *tractat. 77. diſcurſ. 28. numer. 6.*

Verſ. 6. Et egreſſus eſt filia Sion omnis decor ejus, *tr. 71. d. 10. numer. 2.*

Verſ. 7. Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt Sabbata ejus, *tract. 91. d. 8. n. 2.*

Verſ. 8. Peccatum peccavit Jeruſalem, propterea inſtabilis facta eſt, *tr. 78. d. 16. per tot.*

Verſ. 13. De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me, expandit rete pedibus meis, *tr. 94. d. 11. n. 3.*

Verſ. 14. Vigilavit jugum iniquitatum mearum, *tract. 77. d. 24. per tot. tr. 79. d. 1. n. 2.*

Verſ. 15. Vocavit adverſum me tempus, *tractat. 91. diſc. 6. per totum.*

C A P. II.

Verſ. 13. Magna eſt velut mare contritio tua, *tractat. 81. diſc. 14. numer. 2.*

Verſ. 18. Deduc quaſi torrentem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui, *tr. 83. diſc. 42. n. 3.*

C A P. III.

Verſ. 27. Bonum eſt viro, cum portaverit jugum Domini ab adoleſcentia, &c. Dabit percutienti te maxillam, ſaturabitur opprobriis, *tr. 68. diſcurſ. 8. n. 5.*

Verſ. 28. Tacebit, quia levavit ſnper ſe, *tr. 81. d. 4. per tot. tr. 89. d. 5. num. 2.*

Verſ. 29. Ponet in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes, *tr. 88. d. 5. n. 5. & tr. 70. diſc. 16. n. 6.*

Verſ. 37. Quis eſt iſte, qui dixit ut fieret, Domino non jubente? *tr. 85. d. 13. nu. 6.*

Verſ. 39.

Verſ.39. Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis? Scrutemur vias noſtras, tr.68.d.17. nu.6.

Verſ.44. Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio, tr. 88. d. 4. numer.4.

Verſ.65. Dabit eis ſcutum cordis laborem tuum, tract.92. d.16. numer.10.

C A P. IV.

Verſ.1. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt optimus? Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora, tr.74.diſc.6. numer.5.

Verſ.7. Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores, tract.71. diſc.10. numer.4.

Verſ.8. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, tr. 78. d.27. numer.6.

EX BARUCH.

C A P. II.

Verſ.18. Anima quæ triſtis eſt ſuper magnitudine mali, & incedit curva, tract.77. diſc.23.n.3.

C A P. III.

Verſ.1. Anima in anguſtiis, & ſpiritus anxius clamat ad te: Audi Domine, & miſerere, tr.86. d.5.n.5.

Verſ.24. O Iſrael, quàm magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus! tr.70.d.16.n.7.

C A P. VI.

Verſ. 61. Et nubes, quibus cum imperatum fuerit à Deo, perambulare univerſum orbem, perficiunt quod imperatum eſt eis, tractat.78. diſcurſ.6.n.7.

EX EZECHIELE.

C A P. I.

Verſ. 1. Aperti ſunt cœli, tr.80. diſc.4. n.3.

Verſ.8. Manus hominis ſub pennis eorum, tr.95.d.4.n.6. & tract. 81.d.15.n.8.

Verſ.23. Pennæ eorum rectæ alterius ad alterum: unumquodque duabus alis velabat corpus ſuum, tractat. 84: diſcurſ. 8. numer.3.

Verſ. 14. & 24. Ibant & revertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis: & audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum, tract.83. d.29.n.4.

C A P. III.

Verſ.1. Comede volumen illud, & vadens loquere ad filios Iſrael, tr.83. d.2.n.7.

Verſ. 4. & 7. Fili hominis vade ad domum Iſrael, & loqueris verba mea ad eos. Domus autem Iſrael nolunt audire te, quia nolunt audire me, tr.83.d.18.n.1.

Verſ. 17. Speculatorem dedi te domui Iſrael, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me, tractat. 83. diſcurſ. 18. numer.4.

Verſ. 18. Si non annunciaveris impio, ut avertatur à via ſua impia, & vivat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur: ſanguinem autem ejus de manu tua requiram, tr.83.d.36.n.7.

Verſ. 20. Si converſus juſtus à juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, tr.77. d.17.numer.3. & tr.78.d.17. n.3. & d.35.n.2.

Verſ.21. Si autem annunciaveris juſto, ut non peccet, & ille non peccaverit, vivens vivet, quia annunciaſti ei, & tu animam tuam liberaſti, tr.97.d.10.n.9.

C A P. V.

Verſ.17. Et immittam in vos beſtias peſſimas, uſque ad internecionem, &c. tractat.71. diſc.13.numer.6. & tractat.78.diſc.15. numer.3.

C A P. VII.

Verſ.25. Anguſtia ſuperveniente, requirent pacem, tr.94.d.14. numer.9.

C A P. VIII.

Verſ. 3. Similitudo manus apprehendit me, in cincinno capitis mei, tract. 76. d.4.n.6.

Verſ. 6. Procul recedam à ſanctuario meo, tractat. 78. d. 16. numer.7.

Verſ.9. Ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic, tr.72.d.4.numer.3. & tractat.97. diſc.2.n.9.

C A P. IX.

Verſ.6. Omnem, ſuper quem videritis Thau, ne occidatis, tr.80. d.3.n.9.

Verſ.9. Iniquitas domus Iſrael & Juda, magna eſt nimis valdè, & repleta eſt terra ſanguinibus, & civitas repleta eſt averſione, tr.77.d.30.n.5.

C A P. X.

Verſ. 2. Imple manus tuas prunis ignis, quæ ſunt inter Cherubim, & effunde ſuper civitatem, tractat.83. d.33. n.6.

Verſ.20. Ipſum eſt animal quod videram juxta fluvium Chobar, tract.94. diſc.24.n.7.

C A P. XI.

Verſ.19. Dabo eis cor carneum, tr.86.d.8.nu.1.

C A P. XII.

Verſ.13. Adducam eum in Babylonem, in terram Chaldæorum, & ipſam non videbit, tr.72. d.3 n.2.

C A P. XIII.

Verſ. 19. Violabant me propter fragmen panis, & pugillum hordei, tr.71.d.3.n.3. & tr.72.d.6.n.2.

C A P. XIV.

Verſ. 4. Homo homo de domo Iſrael, tractat. 71. diſc. 13. numer.3.

C A P. XVI.

Verſ.42. Et requieſcet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te, & quieſcam, nec iraſcar ampliùs, tractat. 78. diſc. 32. numer.2.

Verſ.49. Ecce, hęc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, &c. tr.90. d.8.numer.10.

C A P. XVIII.

Verſ.4. Anima quæ peccaverit, ipſa morietur, tr.77. d.12. n. 20. d.16.numer.2. & tract.81. diſcur.13. num.1. & tract. 81. d.21. n.2. tr.82.d.3.n.6.

Verſ. 22. & 23. In quacumque hora ingemuerit peccator, peccatorum ejus non recordabor ampliùs, tractat. 81. diſcurſ. 22. numer.2.

Verſ.24. Si averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, nunquid vivet? Omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur, tr.77.d.9.per tot. tractat. 90. d. 2. n.3.

Verſ.32. Nolo mortem morientis, dicit Dominus, tr.77. d.13. numer.3.

C A P. XIX.

Verſ.2. Mater tua leæna, tr.73.d.8. num.3.

C A P. XXI.

Verſ.27. Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem, tract.90. diſcurſ. 7.nu.5.

Verſ.28. Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te ut interficias, tr.83.d.11.n.10.

C A P. XXIII.

Verſ.25. Ponam zelum meum in te, tract. 97. diſcurſ.1.n.3.

C A P. XXIV.

Verſ. 12. Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea nimia rubigo, tr.74. d.9. per tot.

C A P. XXVI.

Verſ.15. Nunquid non à ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorum tuorum, cum occiſi fuerint in medio tui, commovebuntur Inſulæ, tract.80. diſcurſ.5. num.7.

C A P. XXVII.

Verſ.26. Ventus auſter contrivit te in corde maris, tractat.78. d. 9. nu.6.

C A P. XXVIII.

Verſ.18. Producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, tractat.77. diſc.1.n.2.

C A P. XXXII.

Verſ.19. Quò pulchrior es? deſcende, tr.90.d.4. n.6.

C A P. XXXIII.

Verſ.11. Nolo mortem impii, tr.77.d.6.n.3.

Verſ. 30. Dicunt unus ad alterum, vir ad proximum ſuum loquentes: Venite, & audiamus, quis ſit ſermo egrediens à Domino; & veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur populus, & ſedeat coram te populus meus: & audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos, tractat. 83. diſc.21.n.4.

C A P. XXXVII.

Verſ.3. Fili hominis, putaſne vivent oſſa iſta? &c. tractat.83. d. 13.n.6.

Verſ.4. Oſſa arida audite verbum Domini, tractat.73. diſcurſ. 2. numer.4.

Verſ. 9. A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcant, tr.81.d.8.nu.5.

C A P. XLIII.

Verſ.17. Gradus ejus verſi ad Orientem, tractat. 88. diſcurſ.6. numer.6.

EX DANIELE.

C A P. II.

Verſ.31. Statua grandis, magna, ſublimis, &c. redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento, tr.76.d.3. nu.5.

C A P. III.

Verſ.15. Et quis eſt Deus qui eripiet vos de manu mea? tr.90. d. 12.nu.6.

Verſ.16. Non oportet, nos de hac re reſpondere tibi: ecce enim Deus noſter quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis, tr.96. diſc.9. nu.9.

Digitized by Google

Verſ. 47. Effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem: & erupit, & incendit, quos reperit juxta fornacem de Chaldæis, *tract.77.d.10.n.6.*

Verſ. 49. Excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventus roris flantem, & non tetigit eos omninò ignis, neque contriſtavit, *tr.94.d.31.n.3.*

Verſ. 50. Et non tetigit eos omninò ignia, neque contriſtavit, nec quicquam moleſtiæ intulit, *tr.89.d.3.n.1.*

CAP. IV.

*Verſ.*12. Alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris ſunt, & rore cœli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ, *tr.71.d.20.n.6.*

*Verſ.*13. Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei, *tr.72.d.5.n.6.*

*Verſ.*24. Conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynia redime, & iniquitates ruaa miſericordiis pauperum: forſitan ignoſcet Deus delictis tois, *tract. 81. d.23.n.6.*

*Verſ.*30. Ex hominibus abjectua eſt, & fœnum ut bos comedit, & rore cœli corpus ejus infectum eſt, &c. *tract. 94. diſcurſ. 9. numer.2.*

CAP. V.

*Verſ.*6. Facies Regis commutata eſt, & cogitationes conturbabant eum, & compages renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad invicem collidebantur, *tractat.81.diſc.12.num.3. tract.86.diſc.2. numer.8.*

CAP. VI.

*Verſ.*4. Cogitabat conſtituere eum ſuper omne Regnum, *tr.84.d.8. numer.4.*

Verſ. 10. Feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Jeruſalem, tribus temporibus in die flectebat genua ſua, &c. *tractat.89. diſc. 11. num.3.*

*Verſ.*16. Deus tuus, quem colis ſemper, ipſe liberabit te, *tr.78. d.26.n.3. & tr.96.d.9.n.8.*

*Verſ.*18. Abiit Rex in domum ſuam, & dormivit incœnatus, cibique non ſunt allati coram eo, *tr.68.d.1.n.1.*

CAP. VII.

*Verſ.*8. Os loquens ingentia, *tr.90.d.6.n.8.*

*Verſ.*9. Aſpiciebam, donec Throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit, &c. *tr.86.d.5.n.2.*

*Verſ.*10. Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei, *tr.91.d.7.n.8.*

CAP. VIII.

*Verſ.*27. Elangui, & ægrotavi per dies plurimos, *tr. 94. d.20. numer.6.*

CAP. XII.

*Verſ.*3. Qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates, *tr.97.d.10. numer.10. & tractat.83. diſcurſ. 28. numer.5.*

CAP. XIII.

*Verſ.*22. Si huc egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero, non effugiam manua veſtras, *tr.77.d.6.num.2.*

*Verſ.*42. Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, *tract.94. d.31.n.10.*

*Verſ.*45. Cum duceretur ad mortem, ſuſcitavit Dominus ſpiritum ſanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel, &c. *tr.85. d.12. numer.3.*

*Verſ.*52. Inveterate dierum malorum, *tr.73.d.8. num.4. & tr. 83. d.10.n.1.*

CAP. XIV.

Verſ. 2. Impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, vinique ampboræ ſex, *tr.85.d.3. numer.3.*

EX OSEE.

CAP. II.

*Verſ.*8. Ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal: idcircò convertar, & ſumam frumentum meum in tempore ſuo, & vinum meum in tempore ſuo, *tract.78. d.5.n.8.*

Verſ. 10. Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in oculis amatorum ejus, *tr.72. diſc. 5. nu.3.*

*Verſ.*14. Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus, *tr.89.d.2.n.7. & d.5. n.1. & d.7.n.2. & d.10. per tot. & tr.76.d.16. numer.1.*

*Verſ.*eod. Ecce ego lactabo eam, *tract.85.d.7.n.1.*

CAP. III.

*Verſ.*1. Sicut diligit Dominus filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad deos alienos, & diligunt vinacia uvarum, *tr.74. d.13.n.4.*

CAP. IV.

*Verſ.*2. Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, adulterium inundaverunt, & ſanguis ſanguinem tetigit: propter hoc lugebit terra, &c. *tractat.94.diſcurſ.1. num.2. & tract.78. d.31. numer.3.*

*Verſ.*6. Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, *tractat.82.d.2. numer.5.*

*Verſ.*10. Comedent, & non ſaturabuntur, *tr.78.d.3.n.6. & tr.84. d.4.num.6.*

CAP. V.

*Verſ.*4. Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum, quia ſpiritua fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt, *tr.73.d.8.n.4. & tr.83.d.14.n.8.*

*Verſ.*10. Facti ſunt Principes Juda quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam, *tr.75.d.1.num.4. d.5. n.7. tr.78.d.7.n.7.*

CAP. VI.

*Verſ.*1. In tribulatione ſua manè conſurgent ad me: Venite, & revertamur ad Dominum, &c. *tr.94.d.11.n.6.*

*Verſ.*2. Percutiet, & curabit nos, *tr.94.d.17. per tot.*

CAP. VII.

*Verſ.*8. Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui non reverſatur, *tr.94. d.33.n.8.*

CAP. VIII.

*Verſ.*1. In gutture tuo ſit tuba, *tr.83 d.33.n.6.*

CAP. IX.

*Verſ.*12. Væ eis, cum receſſero ab eis, *tractat.77. diſcurſ.8. per totum.*

Verſ. 15. De domo mea ejiciam eos: non addam, ut diligam eos, omnes Principes eorum recedentes. Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt, &c. *tr.83. d.24.n.5.*

*Verſ.*eod. Exoſos habui eos, propter malitiam adinventionum eorum, *tr.71.d.8.n.2. d.11.n.4.*

CAP. X.

Verſ. 10. Juxta deſiderium meum corripiam eos, congregabuntur ſuper eos populi, *tr.74. d.13.num.4.*

*Verſ.*13. Araſtis impietatem, iniquitatem meſſuiſtis, *tr.78. d. 31. numer.3.*

CAP. XI.

Verſ. 3. Ego quaſi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & neſcierunt, quòd curarem eos, *tractat.94. d.14.n.2. & tr. 85.d.7.n.3.*

CAP. XII.

*Verſ.*10. Locutus ſum ſuper Prophetas, & ego viſionem multiplicavi, in manu Prophetarum, *tr.83. diſc.33.n.9.*

*Verſ.*14. Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus ſuis, *tract.71.d.19.n.3.*

CAP. XIII.

*Verſ.*9. Perditio tua ex te: tantummodò in me auxilium tuum, *tr.81.d.3.nu.1. & d.5.n.4. & d.22.n.5.*

*Verſ.*11. Dabo tibi Regem in furore meo, *tractat.78. diſcurſ.43. numer.3.*

*Verſ.*12. Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatum ejus: dolores parturientis venient ei, *tract.77.d.30.n.4.*

*Verſ.*14. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua ò mors, morſus tuus ero inferne, *tract. 86. diſc. 6. numer.3.*

CAP. XIV.

*Verſ.*8. Vivent tritico, & germinabunt quaſi vinea, *tr.83. d.4. numer.2.*

EX JOELE.

CAP. I.

*Verſ.*12. Vinea confuſa eſt, *tr.74.diſc.4. n.4.*

CAP. II.

*Verſ.*11. Magnus dies Domini, & terribilis valdè: quis ſuſtinebit eum? *tr.81.d.10.n.2.*

EX AMOS.

CAP. I.

*Verſ.*2. Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem, *tract.75.d. 9. numer.5.*

Verſ. 3. Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum, *tr.74.d.13.n.4. tract.75.d.9. per totum.*

CAP. II.

Verſ. 13. Ecce ego ſtridebo ſubter vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno, *tr.77.d.24.num.3.*

CAP. III.

Verſ. 6. Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit, *tr.94.d.32. per tot.*

CAP. IV.

*Verſ.*7. Ego prohibui à vobis imbrem, cum adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad meſſem; & plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui, *tr.94. d.32.n.5. & tr.78. diſcurſ. 6. num.2.*

CAP. V.

*Verſ.*13. Ideò prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt, *tr.83.d.3.n.5.*

CAP.

C A P. VI.

*Verſ.*1. Væ qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates, capita populorum ingredientes pompaticè domum Iſrael, *tr.*78.*d.*34.*n.*8.

C A P. VII.

*Verſ.*7. Ecce Dominus ſtans ſuper murum, *tractat.*96. *diſcurſ.*9: *numer.*6.

C A P. VIII.

*Verſ.*10. Convertam feſtivitates veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra in planctum; & inducam ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum, & ſuper omne caput calvitium; & ponam eam quaſi luctum unigeniti, & noviſſima eorum quaſi diem amarum. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, *tr.*83.*d.*24.*n.*6.

*Verſ.*15. Circuibunt quærentes verbum Dei, & non invenient &c. In illa die deficient Virgines pulchræ, *tr.*83.*d.*57.*n.*6.

EX ABDIA.

C A P. I.

*Verſ.*4. Si exaltatus fueris ut aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum tuum, inde detrsham te, &c. *tr.*78.*d.*12. *n.*7.

Verſ. 5. Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per noctem, quomodo conticuiſſes? Nonnè furati eſſent ſufficientia ſibi, *tract.*77.*d.*9.*nn.*4.

EX JONA.

C A P. I.

*Verſ.*15. Scio ego, quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos, *tr.*78.*d.*9. *per tot*

C A P. II.

*Verſ.*3. Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, *tractat.*94.*d.*30.*num.*5.

Verſ. 9. Qui cuſtodiunt vanitates fruſtrà, miſericordiam ſuam derelinquunt, *tr.*81.*d.*6.*n.*3.

*Verſ.*10. Immolsbo tibi. Tunc dixit Dominus piſci: & evomuit Jonam in aridam, *tr.*68.*d.*12.*n.*6.

C A P. III.

*Verſ.*9. Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus, & revertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via mala: & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit, *tr.* 81. *diſcurſ.*53. *n.*4.

C A P. IV.

Verſ. 1. Et afflictus eſt Jonas afflictione magna, & iratus eſt, & oravit ad Dominum, & dixit: Obſecro Domine, nunquid non hoc eſt verbum, &c. *tractat.*97. *diſcurſ.*7.*n.*3.

*Verſ.*5. Et egreſſus eſt Jonas de civitate, & ſedit contra Orientem civitatis, & fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter illud, *tractat.*77.*d.*30.*num.*7. & *tr.*68.*d.*15.*nu.*6.

EX MICHÆA.

C A P. I.

Verſ. 7. Omnis ſculptilis ejus concidentur, & omnes merces ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem, quia de mercedibus meretricis congregata ſunt, *tr.*95. *d.*10. *nnmer.*5.

C A P. IV.

*Verſ.*5. Nos autem ambulabimus in nomine Dei noſtri, in æternum, *tr.*85.*d.*11.*n.*4.

C A P. VI.

Verſ. 8. Indicabo tibi ò homo, quod ſit bonum, & quid Dominus requirat à te; utique facere judicium, &c. *tractat.* 84. *d.*6. *numer.*6.

Verſ. 10. Adhuc ignis in domo impii, theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena: nunquid juſtificabo ſtateram impiam? *tr.*78. *diſc.*1.*n.*6.

Verſ. 15. Tu ſeminabis, & non metes; tu calcabis olivam, & non ungeris oleo, *tractat.*95.*diſcurſ.*7. *n.*6.

C A P. VII.

Verſ. 1. Væ mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ, *tr.*81.*diſc.*16.*n.*2.

Verſ. 19. Projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra, *tr.*81.*d.*14.*n.*2.

EX NAHUM.

C A P. III.

*Verſ.*1. Væ civitas ſanguinum, *tr.* 78. *d.*16.*nu.*8.

EX HABACUC.

C A P. I.

Verſ. 10. Ipſe de Regibus triumphabit, & tyranni ridiculi ejus erunt: ipſe ſuper omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eam, *tr.* 90. *d.*9.*numer.*8.

Verſ. 13. Quarè, Domine, taces, devorante impio juſtiorem ſe? Totum in hamo ſublevavit, traxit illum in ſagena ſua, *tr.*90.*d.*2.*n.*10.

Verſ. 14. Facies homines quaſi piſces maris, *tractat.* 94. *diſc.*11. *nu.*3.

Verſ. eod. Et facies homines quaſi reptile, *tract.*71. *diſcurſ.*13. *numer.*3.

C A P. II.

*Verſ.*5. Scribe, inquit, viſum, & explana eum ſuper tabulas, ut percurrat qui legerit eum, *tractat.*85.*diſc.*15.*n.*3.

*Verſ.*5. Quomodo vinum potantem decipit, ſic erit vir ſuperbus, & non decorabitur; qui dilatavit quaſi infernus animam ſuam, *tr.* 90.*d.*11.*nu.*3.

C A P. III.

*Verſ.*5. Et egredietur diabolus ante pedes ejus, *tractat.* 71. *d.*16.*nu.*7.

*Verſ.*8. Nunquid in fluminibus iratus es Domine, vel in mari indignatio tua? *tract.*78. *d.*9.*n.*6.

*Verſ.*16. Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat; ut requieſcam in die tribulationis, &c. *tractat.* 94. *diſcurſ.* 6. *nu.*7.

EX SOPHONIA.

C A P. I.

*Verſ.*12. Scrutabor Jeruſalem in lucernis, *tr.*78.*d.*25.*numer.*7. & *tract.* 83. *d.* 6.*numer.*4.

*Verſ.*15. Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, *tractat.*81. *diſc.*3.*numer.*3.

*Verſ.*17. Tribulabo homines, & ambulabunt ut cœci, quia Domino peccaverunt, *tr.*72.*d.*4.*n.*4.

C A P. II.

*Verſ.*14. Vox cantantis in feneſtras, corvus in ſuperliminaribus, quoniam attenuabo robur ejus, *tr.* 81.*d.*7.*n.*7.

EX AGGÆO.

C A P. I.

*Verſ.*3. Factum eſt verbum Domini in manu Aggæi, *tr.*83.*d.*33. *numer.*9.

*Verſ.*6. Seminaſtis multùm, & intuliſtis parùm: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati, &c. *tract.* 77. *d.* 9. *n.*5. *tractat.*78. *d.*6.*n.*7.

Verſ. 10. Quia domus mea deſerta eſt, propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cœli, ne darent rorem, &c. *tractat.* 78. *diſcurſ.*16. *numer.*7.

EX ZACHARIA.

C A P. II.

*Verſ.*8. Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei, *tract.*76. *d.*17.*n.* 2. & *tr.*83.*d.*33.*n.*5.

C A P. III.

*Verſ.*9. Super lapidem unum ſeptem oculi ſunt, *tractat.* 76. *diſc.*17.*nu.*5. & *tractat.*84.*d.*1.*nu.*3.

C A P. V.

*Verſ.*7. Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ, & dixit: Hæc eſt impietas; & projecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os ejus, *tr.* 78.*d.*9.*n.* 4.

C A P. VI.

*Verſ.*12. Ecce vir, Oriens nomen ejus, *tr.*81.*d.*5.*n.*3.

C A P. IX.

*Verſ.*1. Domini eſt oculus hominis, *tr.*84.*d.*1.*n.*3.

Verſ. 11. In ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, *tractat.*86.*d.*12. *num.*3.

C A P. X.

*Verſ.*1. Petite à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris dabit, *tractat.* 78. *d.*6. *nu.*3.

C A P. XIII.

Verſ. 6. His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me, *tractat.*75.*d.*5.*nu.*3.

EX MALACHIA.

CAP. I.

Verſ.2. Nonnè frater erat Eſau Jacob, dicit Dominus, & dilexi Jacob, Eſau autem odio habui? *tractat.82.diſcurſ.6.n.3. & tr.85. d. 3.num.7.*

Verſ.3. Eſau odio habui, *tr.72.d.6.nu.2.*

Verſ.8. Si offeratis cœcum ad immolandum, nonne malum eſt, &c. *tr.81.d.26.n.2.*

Verſ.6. Filius honorat patrem, & ſervus dominum ſuum; ſi ergo pater ego ſum, ubi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus? *tr.76.d.15.per tot.*

Verſ.14. Maledictus, qui habet in grege ſuo maſculum, & votum faciens, offert debile Domino, *tractat.81.d.26.numer.2.*

CAP. II.

Verſ.7. Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, *tr.83.d.31.n.7. & d.47.n.5.*

Verſ.10. Nunquid non pater unus omnium noſtrùm? Nunquid non Deus unus creavit nos, *tract.87. diſc.7.n.8.*

Verſ. 18. Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare? In eo, quod dicitis: Omnis, qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, *tract.78. d.32.n. 1. & tractat.85.diſc.13.n.2.*

Verſ.eod. Omnis, qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent: aut certè ubi eſt Deus judicii? *tr.96. diſc. 7.numer.7.*

CAP. III.

Verſ.2. Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum, & ſed ebire conflans, &c. *tr.86. d.1.n.15.*

Verſ.3. Ipſe enim quaſi ignis conflans, emundans argentum, & purgabit filios Levi, *tract.92. diſc.3.n.10.*

Verſ.8. Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixiſtis: In quo configimus te? In decimis & in primitiis, & in penuria vos maledicti eſtis, & vos me configitis, *tractat. 69. d. 4.num.6.*

CAP. IV.

Verſ.2. Orietur vobis timentibus nomen meum ſol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus, *tr.23.d.9.n.4.*

EX LIBRO I. MACHABÆORUM.

CAP. I.

Verſ. 22. Aſcendit Jeroſolymam in multitudine gravi, & intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, *tractat. 72. diſcurſ.3 n.1. & tr.77. d. 10. n.2. & tr.83.d.6. nu.3.*

Verſ.eod. Accepit candelabrum luminis, *tr.75. d. 10. n.4.*

CAP. II.

Verſ. 23. Ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Judæus in omnium oculis ſacrificare idolis, &c. *tr.71. diſc.2. n.3.*

Verſ.62. A verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, ſtercus & vermis eſt, *tractat.71. diſc.13.n.2. tract. 78. d.33. n.5. & tract.90. diſc.15.n.7.*

CAP. VI.

Verſ.12. Nunc verò reminiſcor malorum, quę feci in Jeruſalem, unde & abſtuli omnia ſpolia aurea & argentea, &c. *tract.94. d.9. numer.1.*

CAP. VII.

Verſ.35. Cùm reverſus fuero in pace, ſuccendam &c. *tractat.70. diſcurſ.11.n.6.*

EX LIBRO II. MACHABÆORUM.

CAP. VI.

Verſ.12. Obſecro autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt &c. *tractat.94. diſc.28.numer.10.*

CAP. VII.

Verſ.10. Linguam poſtulatus, citò protulit, & manus conſtanter extendit, *tractat.83.diſc.34.n.8.*

Verſ.22. Neque enim ego ſpiritum, & animam donavi vobis, ſed mundi Creator, *tr.71. d.17.n.2.*

CAP. IX.

Verſ. 8. Iſque qui ſibi videbatur, etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans, *tractat. 81. diſc.12. nu.3.*

Verſ. 9. Ita ut de corpore impii ſcaturirent vermes, & fœtore illius exercitus gravaretur, *tr.71. d.12.nu.4. & tract.78. diſcurſ.33. numer.6.*

Verſ.12. Juſtum eſt, ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire, *tract.90. d.14. n.2.*

CAP. XII.

Verſ.22. Timor hoſtibus incuſſus eſt, ea præſentia Dei, qui univerſa conſpicit, &c. *tract.84.d.3.n.3.*

CAP. XV.

Verſ.16. Accipe ſanctum gladium, munus à Deo, in quo dejicies adverſarios populi mei Iſrael, *tract.86. diſc.6.n.9.*

Verſ. 27. Manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes, proſtraverunt non minùs triginta quinque millia, *tr.84.d. 3.nu.3.*

EX EUANG. S. MATTHÆI.

CAP. I.

Verſ.1. Liber generationis Jeſu Chriſti, *tractat. 81. diſcurſ.25. numer.5.*

CAP. II.

Verſ.11. Apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham, *tract.95. diſc.4.n.7.*

Verſ.23. Dictum eſt per Prophetam: Quoniam Nazaræus vocabitur, *tr.89.d.9.n.2.*

CAP. III.

Verſ.1. Venit Joannes Baptiſta, prædicans in deſerto Judææ, & dicens: Pœnitentiam agite, *tr.83. d.38.numer.2.*

Verſ.2. Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum, *tract. 80. diſcurſ.4.n.8. & tractat.81. diſcurſ. 11. numer. 2. & tractat. 83. diſcurſ. 16. numer. 5. & tr.71.d.1.n.4. & tract.97.diſcurſ. 2. numer.7.*

Verſ.3. Vox clamantis in deſerto, *tract.73.d.7. nu.6.*

Verſ.8. Facite fructum dignum pœnitentiæ, *tr.81.d.11. nu.2. tr. 93.d.2.n.2.*

Verſ.10. Jam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, *tr.77.d. 27.n.2. & tractat.78.diſc.1. n.4. & tr.83. d.38.num.3. & tr.81. d.26. numer.8.*

Verſ.12. Cujus ventilabrum in manu ſua: & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili, *tractat.94. diſc.33. num.4. tractat. 92. diſc.4. numer.1.*

Verſ.17. Hic eſt filius meus dilectus, *tr.68. d.3.n.3.*

CAP. IV.

Verſ.1. Jeſus ductus eſt in deſertum à Spiritu, *tr.89.d.6.nu.4. & tr.95.d.3.n.3.*

Verſ.9. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me, *tr. 71. d. 15.nu.6.*

Verſ.eod. Si cadens adoraveris me, *tr.68.d.13. nu.2.*

Verſ.10. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies, *tr. 96.d.9. n.8.*

Verſ. eod. Vade Satana; tunc reliquit eum Diabolus, *tractat. 92. diſc. 12.per tot.*

Verſ. 13. Et relicta civitate Nazareth, venit & habitavit in Capharnaum, *tractat.83.d.43. nu.3.*

Verſ. 17. Et exinde cœpit Jeſus prędicare, & dicere pœnitentiam agite, *tr.71.d.1.n.4. tract.83. diſc.30.numer.2. & d.38. numer. 2. & d.32.numer. 1. & d.49. n.8. tractat. 83. diſcurſ.40. nu. 5. & d. 16. num.5.*

Verſ.19. Faciam vos fieri piſcatores hominum, *tract.83. diſc.39. n.6. & d.47.n.2. & d.49.n.2.*

Verſ. 23. Circuibat Jeſus totam Galilæam, & ſanans omnem languorem, &c. *tract.94. diſcurſ.19.n.11. & tr.83. d.48. n.6.*

CAP. V.

Verſ.1. Aſcendit in montem, *tr.83.d.31.n.5.*

Verſ. 3. Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, *tr.69.d.3. num. 8. & tract.68.d.5. numer.8. & diſcurſ. 8. numer.2.*

Verſ.4. Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram, *tr.68.d. 11. nu.8.*

Verſ.6. Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, *tractat.80. d.6. numer.5.*

Verſ.8. Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt, *tr. 89.d.8.n.9. & tr.83.d.16.n.1. & d.20.n.5.*

Verſ.9. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur, *tr.87.d.9.n. 2. & tr.70.d.2.n.5.*

Verſ.11. Beati eſtis, cùm maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos, mentientes, propter me, &c. *tractat.68.d.10.numer.9. & diſc.12.num.4. & d. 16. num.3.*

Verſ.13. Vos eſtis ſal terræ, *tr.83. diſc.46.num.6. tr.83.d.38.n.1. & tr.83.d.8.n.6.*

Verſ.eod. Quòd ſal evanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus, *tr.94.d. 21.nu. 9.*

Verſ.14. Vos eſtis lux mundi, neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio: luceat lux veſtra coram hominibus, *tr.83.d. 6.num.1.*

Verſ. 16. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant ope-

Digitized by Google

opera veſtra bona, *tr.83. d.11.num.10. d.30. n.7.d.34. n.5. & tr.95. d.6.n.9.*

*Verſ.*18. Amen dico vobis, donec tranſeat cœlum & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à lege,donec omnia fiant, *tract.76.d.13. per tot. & tr.76. d.19.n.4. & tr.78.diſcurſ.1. num.2.*

*Verſ.*19. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum, *tr.83.d.31.num.8.*

*Verſ.*22. Omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio: qui autem dixerit, racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis, *tr.68. d.15. n.2.*

*Verſ.*eod. Omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio, *tr.97. d.3.nu.7.*

*Verſ.*eod. Qui dixerit fratri ſuo, racha, reus erit concilio, *tr.76. d.4.n.7.*

Verſ. 25. Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius judici, & judex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem, *tract.83.d.19.nu.7. & tr.86. d.1.n.17.*

*Verſ.*44. Diligite inimicos veſtros, ut ſitis filii patris cœleſtis, *tr.68. diſc.3. n.1.*

*Verſ.*eod. Ego autem dico vobis, diligite inimicos, &c. *tract. 70.d.2.n.2.*

Verſ. 45. Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos: pluit ſuper juſtos & injuſtos, *tr.85. d.3.nu.2. tr.71. diſc.5.n.2.*

*Verſ.*48. Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt, *tractat.68.diſcurſ.8.n.1.*

C A P. VI.

*Verſ.*1. Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, *tract.95 d.7.n.10. & d.8.n.4. & tr.88.d.2.n.1.*

Verſ. eod. Mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt, *tractat. 95. diſc. 8. per tot. & tractat. 80. diſcurſ.2. numer.4.*

*Verſ.*3. Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua, *tractat. 95. d.6.per tot.*

*Verſ.*5. Cùm oratis, non eritis ſicut Hypocritæ, qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus, *tr.95.d.8.num.8.*

Verſ. 6. Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in abſcondito, &c. *tr.89.d.5.per tot. tr.95.d.4.n.2.*

*Verſ.*13. Libera nos à malo, *tr.71. diſc. 9. per tot.*

*Verſ.*16. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam, *tr.95.d.7.num.1.*

Verſ. 17. Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava; ne videaris hominibus jejunans, *tr.95.d.6.nu.8. & d.7. n.9. & tract.89.d.2 n.3.*

Verſ 20. Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur, *tr.95.diſc.9. per tot. & tr.68. d.7.n.3.*

*Verſ.*22. Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, *tract.95. d.5.n.1.*

Verſ. 23. Si lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint: ipſæ tenebræ quantæ erunt? *tr.74. d.4.per tot. & tr.85.d.4.n.4.*

*Verſ.*24. Nemo poteſt duobus dominis ſervire; aut unum odio habebit, & alterum diliget, *tr.71. d.4.n.3.*

*Verſ.*28. Conſiderate lilia agri, *tr.68. d.3.num.2.*

*Verſ.*32. Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis, *tr. 85.d.7.n.5.*

*Verſ.*34. Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum, *tractat. 85. diſc.9. numer.4.*

C A P. VII.

*Verſ.*2. In qua menſura menſi fueritis, remetietur & vobis, *tr. 84.d.7.n.1.*

*Verſ.*8. Omnis, qui petit, accipit; & qui quærit, invenit; & pulſanti aperietur, *tract.88. d.4.n.3.*

Verſ. 13. Intrate per anguſtam portam, quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, *tractat. 90. diſcurſ. 11. numer.11.*

*Verſ.*14. Quàm anguſta eſt porta, quæ ducit ad vitam! *tr.83.d.7. numer.6.*

*Verſ.*16. Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? *tr.89.d.7.num.3.*

*Verſ.*eod. Ex fructibus eorum cognoſcetis eos, *tr.71.d.11.n.3.& tr.81.d.9.n.6.*

*Verſ.*19. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excindetur, & in ignem mittetur, *tr.77.d.1.n.3. & tractat. 91. diſcurſ. 6. numer.7.*

*Verſ.*21. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, *tr.81.d.12.n.4.*

*Verſ.*22. Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonnè in nomine tuo prophetavimus? &c. *tractat.95.d.7.numer.5.& tr. 81. d.22.n.3.*

*Verſ.*29. Erat docens, ſicut poteſtatem habens, *tr.71.d.1.n.4.& tr.83.d.38.n.5.*

C A P. VIII.

*Verſ.*3. Confeſtim mundata eſt lepra ejus, *tractat. 81. diſcur.4. numer.1.*

*Verſ.*5. Acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine Puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur: Ego veniam, & curabo eum, *tr.83.d.9. n.3.*

Verſ. 9. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic, Vade, & vadit, &c. *tr.71.d.14. numer.3.*

*Verſ.*26. Quid timidi eſtis, modicæ fidei? *tractat.85. diſcurſ. 11. numer.2.*

*Verſ.*28. Duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis clamaverunt: Quid nobis & tibi, fili Dei vivi? *tr.71. d.18. numer.6.*

*Verſ.*eod. Veniſti huc ante tempus torquere nos? *tract.84. d.3. numer.8.*

*Verſ.*31. Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum, *tr.78. d.11.n.7.tr.77.d.26.n.6.*

C A P. IX.

*Verſ.*2. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua, *tract.78.d.17. numer.7.*

*Verſ.*9. Cum tranſiret inde Jeſus, *tr.81.d.3.n.6.*

*Verſ.*eod. Sequere me, *tr.81. d.3.num.6.*

*Verſ.*12. Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus, *tr.81.d.3.n.6.tr.72.d.6.n.7.tr.73.d. 1.n.5.& tr.78.d.17.n.5. & tr.92. d.3.nu.3.*

*Verſ.*1. Non veni vocare juſtos, ſed peccatores, *tr.82.d.3.n.6. & tr.81.d.4.n.5.*

*Verſ.*17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres, *tr.83.d. 44.n.5.*

*Verſ.*18. Filia mea modò defuncta eſt, *tract. 81. d.8.nu.6.*

*Verſ.*21. Si tetigero tantum veſtimentum ejus, ſalva ero, *tr.94.d. 31.n.7. tractat.87. diſc.2.per tot.*

*Verſ.*25. Tenuit manum puellæ, & ſurrexit, *tract. 73. diſcurſ. 6. num.6.*

Verſ. 30. Videte, ne quis ſciat: illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa, *tr.95.d. 10.n.11.*

C A P. X.

*Verſ.*7. Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cœlorum, *tr.83.d. 16.n.5.*

*Verſ.*9. Nolite poſſidere aurum, neque argentum, *tr.83.d.49.nu. 4. & tr.83.d.40.n.2.*

*Verſ.*10. Neque calceamenta, *tract.68.d.1.n.2.*

*Verſ.*12. Intrantes in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui; & ſiquidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos, *tr.83.d.28.n.6.*

Verſ. 14. Quicunque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo, vel de civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum, *tractat.83.diſcurſ.24. numer.3.*

*Verſ.*16. Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum, *tr.70. d.13.n.4.*

Verſ. eod. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ, *tr.68.d.3.n.2.& tr.70.d.2.num.2.*

*Verſ.*20. Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis, *tr.83.d.6.n.6. & d. 18. n.2. & diſc.13. numer.5.*

*Verſ.*26. Nihil eſt opertum, quod non reveletur; neque occultum, quod non ſciatur, *tractat.77.d.30.n.7.*

*Verſ.*28. Nolite timere eos qui occidunt corpora, animam autem non poſſunt occidere, &c. *tr.77.diſcurſ.6. numer.1. tr.97. diſc. 9.num.7.*

*Verſ.*30. Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt, *tract.87.d.6. per totum.*

*Verſ.*34. Non veni pacem mittere, ſed gladium, *tr.92. d.1.n.11. & tr.83.d.11.n.2. tr.70.d.11.n.1.*

*Verſ.*36. Inimici hominis, domeſtici ejus, *tractat. 70.diſcurſ.15. numer.1.*

*Verſ.*40. Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit, *tract.85.diſc.9.n. 1.*

*Verſ.*42. Quicumque potum dederit calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam, *tr.77.d.12.n.6.*

C A P. XI.

*Verſ.*3. Tu es qui venturus es, an alium expectamus? *tr.70. d.17. numer.9.*

*Verſ.*7. Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam? *tr.80.d.4.n.8.*

*Verſ.*12. A diebus Joannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur, *tr.97.d.2.n.7.*

Verſ. eod. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, *tr.69.d.5. num.2. & tr. 80. d. 6. numer. 2. & tractat.94. diſc. 31.num.13.*

Verſ. 14. Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias, *tractat.97. d. 1. numer.7.*

*Verſ.*21.

Verſ. 21. Væ tibi Carozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sidone,&c. *tr.74.d.13.numer.5.*

*Verſ.*25. Confitebor tibi, Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & revelaſti ea parvulis, *tractat.* 83. *d.* 6.*numer.*5.

Verſ. 28. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, *tract.*77. d. 13.*numer.*4. *& tractat.*80.*d.*1.*nu.*2.

*Verſ.*29. Tollite jugum meum ſuper vos, &c. *tractat.* 70. *d.* 7. *numer.*6.

*Verſ.*eod. Diſcite à me quia mitis ſum,*tr.*68.*d.*8.*n.*4.*tractat.*70.*d.* 2.*num.*1.

C A P. XII.

*Verſ.*32. Qui dixerit verbum contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro, *tract.*80.*diſ.*3. *numer.*8.

*Verſ.*34. Progenies viperarum, *tr.*70.*diſcurſ.*9. *n.*2.

*Verſ.*eod. Ex abundantia cordis os loquitur, *tr.*69. *d.*2. *nu.* 9. *& tr.*83.*d.*2.*n.*7.

Verſ. 44. Invenit eam vacantem &c. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi, *tract.*91.*d.*7.*per tot.* & *d.*9.*n.* 8.

*Verſ.*46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus, & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei, *tr.* 83.*d.*56.*n.*2. & *d.*17.*nn.*5. & *d.*12.*n.*5.

C A P. XIII.

*Verſ.*19. Omnis qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt, *tractat.* 83. *diſcurſ.* 21. *numer.*6.

*Verſ.*25. Venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizania, *tr.* 89.*d.*4 *n.*1.

Verſ. 28. Vis imus, & colligimus ea? Non, ne fortè colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum, *tractat.*97. *diſc.* 10. *numer.*9.

Verſ. 30. Colligite zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, *tr.*81.*d.*9 *nu.*1.

*Verſ.*eod. Triticum autem congregate in horreum meum, *tr.*87. *d.*33.*n.*4. & *tractat.*95.*diſcurſ.*4 *n.*1. & *tr.* 81. *d.*26.*n.*7. & *tr.* 82. *d.* 4.*n.*1. & *tr.*68.*d.*10 *n.*5.

*Verſ.*32. Minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: & fit arbor, ita ut volueres cœli veniant, & habitent in ramis ejus, *tract.* 83. *d.*5.*n.*7. & *d.*16.*n.*2.

*Verſ.*34. Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas, & ſine parabolis non loquebatur eis, *tract.*83. *d.*44 *numer.*5. *diſcurſ.* 4.*num.*6.

Verſ. 44. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, *tr.*95. *d.*4.*n.*8.

*Verſ.*45. Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, *tract.* 81.*d.*26.*nn.*5.

*Verſ.*eod. Simile eſt regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas: inventa autem una pretioſa, &c.*tr.*89.*d.*1. *n.*1. & *tr.*94.*d.*31.*n.*13. & *tractat.*96.*d.*3.*nu.*9.

*Verſ.*55. Nonnè hic eſt filius fabri? *tr.* 78. *d.*26.*n.*2.

C A P. XIV.

Verſ. 1. Audivit Herodes Tetrarcha famam Jeſu, & ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta; ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo, *tr.*77. *d.*21.*n.*4.

*Verſ.*5. Volens illum occidere, timuit populum, quia ſicut propheram illum habebant, *tr.*93.*d.*3.*nu.*3.

*Verſ.*28. Domine ſi tu es, jube me venire ad te ſuper aquas, *tr.* 80. *d.*6.*n.*4.

*Verſ.*29. Ambulabat ſuper aquas, ut veniret ad Jeſum, videns verò ventum validum timuit, & cum cœpiſſet mergi, clamavit, Domine ſalvum me fac, *tr.* 76. *d.*3.*nu.*7.

*Verſ.*30. Videns verò ventum validum, timuit: & cum cœpiſſet mergi, clamavit, dicens: Domine ſalvum me fac: & continuò Jeſus extendens manum ſuam, apprehendit eum, *tractat.*84. *diſc.* 5.*num.*5.

*Verſ.*31. Modicæ fidei, quare dubitaſti? *tr.*78. *d.*9. *num.*7.

C A P. XV.

*Verſ.*19. De corde exeunt cogitationes malæ, adulteria &c. *tr.* 68.*d.*1.*n.*5. *tr.*93.*d.*12.*n.*4.

*Verſ.*21. Jeſus ſeceſſit in partes Tyri, *tr.*94. *d.*9.*n.*8.

*Verſ.*24. Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael, *tr.*81.*d.*4.*n.*4.*tr.*85.*d.*12.*n.*3.*tr.*68.*d.*3.*n.*5.

*Verſ.*26. Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus, *tr.*65.*d.*8.*nu.*8.

C A P. XVI.

Verſ. 1. Rogaverunt eum, ut ſignum de cælo oſtenderet eis, *tr.* 74. *d.*5.*n.*9.

*Verſ.*13. Quem dicunt homines eſſe filium hominis? At illi dixerunt: Alii Joannem Baptiſtam, *tract.*97. *d.*1.*n.*7.

Verſ. 16. Tu es Chriſtus filius Dei vivi, *tractat.* 75. *diſcurſ.* 6. *numer.*4.

*Verſ.*17. Bar-Jona, *tr.*69.*d.*5.*n.*3.

Verſ. 18. Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, *tr.*80.*d.*1.*n.*5.

Verſ. 23. Vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi; quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, *tr.*97.*d.*6.*n.*8.

*Verſ.*26. Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quàm dabit homo commutationem pro anima ſua? *tract.* 97. *d.* 10.*nu.* 6. & *tr.*68.*d.*7. *numer.* 1.

C A P. XVII.

*Verſ.*1. Aſſumpſit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem, *tr.* 97. *d.*2.*n.*8. & *tractat.*96. *d.*1.*n.*12.

*Verſ.*2. Transfiguratus eſt ante eos, & reſplenduit facies ejus ſicut ſol; veſtimenta autem ejus facta ſunt alba ſicut nix, *tractat.*89. *diſc.*8.*n.* 6.

*Verſ.*eod. Reſplenduit facies ejus ſicut ſol; & veſtimenta ejus facta ſunt alba ſicut nix, *tractat.* 89. *d.*18.*num.*6.

*Verſ.*16. O generatio incredula & perverſa, quouſque ero vobiſcum? Uſquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me, & increpavit illum Jeſus, *tractat.*71. *d.*16.*nu* 8.

C A P. XVIII.

Verſ. 3. Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum, *tractat.*85. *diſc.*4.*numer.*2.

*Verſ.*4. Quicumque humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic erit major in regno cœlorum, *tract.*71. *diſcurſ.*6.*n.*8.

Verſ. 10. Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cælis eſt, *tr.*84.*d.*8.*n.*5.

*Verſ.*15. Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum, *tr.*76. *diſc.*11. *per tot.*

*Verſ.*20. Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum, *tract.*70. *d.*1.*n.*7. & *diſcurſ.*7.*n.*10. & *d.*4. *numer.*8.

Verſ. 24. Oblatus eſt ei unus, qui debebat decem millia talenta, *tractat.*71. *diſc.*3. *nu.*4.

*Verſ.*34. Iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, *tr.*75. *d.*7. *per tot.*

C A P. XIX.

Verſ. 13. Oblati ſunt ei parvuli: diſcipuli autem increpabant eos, *tractat.* 83. *diſcurſ.*48.*n.*6.

*Verſ.*17. Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata, *tr.* 81.*d.*2.*n.*4. & *tr.*85.*d.*2. *nu.*4. & *d.*4.*n.*5. & *tr.*96. *d.*6.*per tot.*

*Verſ.*27. Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, *tr.*50. *d.* 5.*num.*2.

C A P. XX.

Verſ. 6. Quid hic ſtatis tota die otioſi? Ite & vos in vineam meam. Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit, *tractat.*81. *diſcurſ.* 1. *numer.*7.

*Verſ.*eod. Quid hìc ſtatis tota die otioſi? *tr.*91.*d.*4.*nu.*9. & *d.*10. *per tot.*

*Verſ.*8. Voca operarios, & redde illis mercedem, *tract.*91. *d.*6. *numer.*7.

*Verſ.*12. Portavimus pondus diei & æſtus, *tr.*91.*d.*6 *nn.* 10. & *tr.* 94.*d.*15.*n.* 10. & *tr.*96.*d.*5.*n.*7.

*Verſ.*13. Amice, non facio tibi injuriam: nonnè ex denario conveniſti mecum? Tolle quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic noviſſimo dare &c. *tr.*82.*d.*8.*n.*5.

*Verſ.*15. An non licet mihi quod volo, facere? *tractat.*81.*diſ.*23. *numer.*2.

*Verſ.*22. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? *tr.* 77.*d.*13.*n.*6.

*Verſ.*23. Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt, *tr.* 85.*d.*7.*n.*5.

*Verſ.*34. Confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum, *tractat.*81. *d.* 4.*num.* 1.

C A P. XXI.

Verſ. 5. Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, *tr.*78.*d.*10.*n.*1.

*Verſ.*19. Areſacta eſt continuò ficulnea, *tr.*81.*d.*19.*n.*4.

C A P. XXII.

*Verſ.*4. Prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata, *tr.*83.*d.*3.*n.*10.

*Verſ.*12. Quomodo huc intraſti? 74. *d.*12. *n.*4.

Verſ. 13. Mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium, *tr.*74.*d.*12.*n.*4. & *tr* 72.*d.*1. *nu.*5. & *tractat.* 68. *d.* 5.*num.* 3.

*Verſ.*15. Abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent Jeſum in ſermone, *tr.*83. *d.*22.*n.*1.

*Verſ.*42. Quid vobis videtur de Chriſto? cujus filius eſt? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo &c. *tr.*74.*d.*68.*n.*3.

C A P. XXIII.

*Verſ.*3. Quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite, *tr.*83.*d.*28. *numer.*1.

*Verſ.*eod. Dicunt, & non faciunt, *tract.*83.*diſc.*11 *num.*10. *d.*30. *numer.* 3.

*Verſ.*5. Omnia opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus, *tr.* 95.*d.*10. *per tot.* & *tract.*90. *diſc.*1. *n.*3.

*Verſ.*27. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi, hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, *tr.*91.*d.*9.*n.* 9.

CAP.

C A P. XXIV.

*Verſ.*12. Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum, *tr.*81. *d.*16. *n.*4. *& tr.*83. *d.*10. *n.*1. *& tr.*64. *d.*2. *n.*8. *& tr.*71. *d.*6. *n.*3. *& tr.*74. *d.*2. *n.*1. *& tr.*78. *d.*5. *n.*7.

*Verſ.*45. Ut det illis cibum in tempore, *tractat.* 83. *diſcurſ.* 46. *numer.*5.

C A P. XXV.

*Verſ.*1. Accipientes lampades ſuas, exierunt obviam ſponſo, *tr.*81. *d.*19. *n.*5. *tr.*80. *d.*2. *nu.*8. *tr.*76. *d.*4. *nu.*4.

*Verſ.*8. Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur, *tr.*81. *d.*19. *n.*5. *tr.*80. *d.*2. *n.*8.

Verſ. 13. Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam, *tr.* 81. *d.*22. *nu.*2.

*Verſ.*23. Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui, *diſc.* 17. *num.*4.

*Verſ.*30. Ejicite in tenebras exteriores, *tract.*78. *diſc.*24. *n.*10. *d.* 30. *num.*8.

*Verſ.*33. Statuet hędos à ſiniſtris, *tr.*78. *d.*30. *n.*8. *& tr.*82. *d.*5. *nu.* 14. *& tract.*71. *diſc.*13. *numer.*5.

*Verſ.*34. Poſſidete paratum vobis regnum, *tr.*82. *d.*3. *nu.*1. *& tr.* 85. *d.*1. *n.*1. *& d.*5. *n.*6.

*Verſ.*35. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere &c. *tractat.*95. *diſc.*6. *n.*6.

*Verſ.*40. Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis, *tractat.* 69. *diſc.*1. *n.*8. *d.*4. *n.*6.

*Verſ.*41. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus, *tract.*78. *d.*10. *num.*3. *& tr.*82. *d.*3. *n.*4. *& tract.*74. *diſc.*1. *n.*5.

*Verſ.*46. Ibunt hi in ſupplicium æternum, *tractat.* 71. *diſcurſ.*19. *per tot.*

C A P. XXVI.

*Verſ.*5. Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo, *tr.* 73. *d.* 4. *n.*4.

Verſ. 10. Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me &c. Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus, *tr.*88. *d.*5. *n.*2.

*Verſ.*34. Antequam Gallus cantet, ter me negabis, *tr.*72. *d.* 6. *numer.*4.

*Verſ.*37. Cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe, *tractat.*77. *diſcurſ.* 23. *numer.*7.

*Verſ.*39. Procidit in faciem ſuam, *tr.*71. *d.*10. *nu.*4.

*Verſ.*55. Quotidie apud vos ſedebam, docens in templo; & non me tenuiſtis, *tract.* 83. *diſcurſ.*47. *n.*7.

*Verſ.*58. Sequebatur eum à longè, *tractat.*77. *diſcurſ.*8. *numer.*2.

Verſ. 63. Adjuro te, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei, *tr.* 69. *d.*4. *nu.* 4.

Verſ. 64. Amodò videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, *tr.*91. *d.*1. *n.*3.

*Verſ.*72. Non novi hominem, *tr.*77. *d.*8. *n.*2.

*Verſ.*75. Egreſſus foras, flevit amarè, *tractat.*81. *d.*4. *numer.*6.

C A P. XXVII.

*Verſ.*1. Mane autem facto, conſilium inierunt Principes Sacerdotum, *tractat.*74. *d.*1. *num.*7.

*Verſ.*4. Peccavi, tradens ſanguinem juſtum, *tractat.* 77. *diſc.*22. *n.*5. *& tract.*81. *diſcurſ.*5. *n.*7. *& tract.*81. *d.*12. *numer.*6.

*Verſ.*7. Emerunt agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum, *tr.* 86. *d.*6. *nu.*4.

*Verſ.*13. Non audis, quanta adverſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondebit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur, &c. *tr.*68. *d.*3. *n.*8.

*Verſ.*14. Et non reſpondebit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præſes vehementer, *tr.*88. *d.*5. *nu.*3.

Verſ. 17. Quem vultis dimittam vobis? Barrabam? An Jeſum? *tractat.*74. *d.*3. *nu.*7.

*Verſ.*18. Sciebat enim, quòd per invidiam tradidiſſent eum, *tr.* 80. *diſc.*2. *n.*7.

*Verſ.*24. Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus, *tr.*81. *diſc.*12. *numer.*4.

*Verſ.*29. Genuflexo ante eum, illudebant ei, *tractat.*75. *diſcurſ.* 5. *num.*5.

Verſ. 39. Prętereuntes, blaſphemabant eum, moventes capita ſua, *tr.*75. *d.*5. *n.*6. *tractat.* 80. *diſc.*5. *n.*7.

*Verſ.*42. Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere, *tr.* 74. *d.*6. *nu.*3.

Verſ. eod. Deſcendat nunc de cruce, & credimus ei, *tr.*80. *d.*1. *numer.*7.

*Verſ.*44. Idipſum & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei, *tr.*93. *d.*2. *numer.*5.

*Verſ.*46. Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me? *tract.*71. *d.*8. *numer.*7.

Verſ. 54. Centurio autem, & qui cum eo erant, timuerunt valdè, dicentes: Verè hic homo filius Dei erat, *tr.*68. *d.*4. *num.* 5.

EX EUANG. S. MARCI.

C A P. II.

*Verſ.*14. Cum præteriret, *tractat.*81. *diſc.*3. *num.*6.

Verſ. 18. Quare diſcipuli Joannis, & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant? *tractat.*84. *diſcurſ.*7. *nu.*3.

C A P. III.

*Verſ.*17. Boanerges, id eſt, filii tonitrui, *tract.*69. *d.*29. *n.*4.

C A P. IV.

*Verſ.*33. Talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire, *tractat.*83. *diſc.*44. *n.*5.

C A P. V.

*Verſ.*2. Exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis, *tractat.*71. *d.*12. *nu.*8.

Verſ. 6. Videns Jeſum à longè, cucurrit, & adoravit eum; & clamans voce magna, dixit: Quid mihi & tibi Jeſu fili Dei? *tract.* 77. *d.*26. *n.*7. *& tr.*95. *d.*3. *n.*11.

*Verſ.*22. Procidit ad pedes ejus, & deprecabatur eum multùm, dicens: Quoniam filia mea in extremis eſt: veni, impone manum, &c. *tract.*81. *diſc.*8. *n.*6.

*Verſ.*42. Confeſtim ſurrexit puella, *tractat.*81. *d.*4. *numer.*1.

C A P. VI.

*Verſ.*18. Non licet tibi habere uxorem fratris tui, *tract.*78. *d.* 26. *numer.*2.

*Verſ.*20. Sciens eum virum juſtum, & ſanctum, *tr.* 77. *diſc.* 21. *numer.*4.

*Verſ.*25. Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ, *tr.*81. *d.*1. *num.*1. *& d.*3. *n.*2.

Verſ. 27. Miſſo ſpiculatore, præcepit amputari caput Joannis, *tractat.*73. *diſcurſ.*5. *n.*4.

C A P. VII.

*Verſ.*36. Præcepit illis, ne cui dicerent, *tract.*95. *diſcurſ.* 10. *n.*7.

C A P. VIII.

Verſ. 1. Cum turba multa eſſet, nec haberent quod manducarent, *tr.*80. *d.*7. *n.*5.

*Verſ.*2. Miſereor ſuper turbam, quoniam ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent, *tr.*83. *d.*3. *nu.*4. *& tr.*68. *d.* 15. *num.*8. *& tr.*83. *d.*7. *n.*7. *& d.*9. *n.*2.

*Verſ.*14. Et obliti ſunt panes ſumere, & niſi unum panem non habebant ſecum in navi, *tr.*85. *d.*4. *nu.*7.

C A P. IX.

*Verſ.*17. Dixi diſcipulis tuis, ut ejicerent illum, & non potuerunt, *tr.*81. *d.*8. *n.*7.

*Verſ.*20. Quantum temporis eſt? *tract.*74. *diſcurſ.*9. *numer.*3.

*Verſ.*43. Vermis eorum non moritur, *tr.*77. *d.*3. *n.*7.

*Verſ.*49. Habete in vobis ſal, *tractat.* 83. *diſcurſ.*46. *numer.*8.

C A P. XIII.

Verſ. 31. Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt, *tr.*83. *d.*25. *n.*5.

C A P. XIV.

*Verſ.*33. Cœpit pavere, & tædere; & ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem, *tractat.* 68. *diſcurſ.*3. *n.*4.

*Verſ.*72. Priuſquam Gallus cantet, *tract.*74. *diſc.*12. *n.*2.

C A P. XV.

Verſ. 1. Cœperunt ſalutare eum: Ave Rex Judæorum: & percutiebant caput ejus arundine, & conſpuebant eum, & ponentes genua, adorabant eum, *tract.*83. *diſc.*35. *n.*7.

*Verſ.*32. Chriſtus Rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, ut videamus & credamus, *tr.* 68. *d.*3. *n.*5.

Verſ. eod. Qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei, *tract.* 68. *diſc.*4. *nu.*5.

Verſ. 38. Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorſum, *tr.*77. *d.*31. *nu.*8.

*Verſ.*39. Videns autem Centurio, &c. ait: Verè hic homo filius Dei erat, *tract.*86. *diſcurſ.*4. *n.*5.

C A P. XVI.

*Verſ.*15. Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, *tract.*83. *d.*49. *n.*5.

*Verſ.*19. Poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum; illi autem profecti pędicaverunt ubique, *tractat.*83. *diſc.*14. *num.*1. *& tract.* 71. *d.*1. *n.*4.

*Verſ.*20. Illi autem prædicaverunt ubique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis, *tract.* 83. *diſc.*37. *numer.* 2.

EX EUANG. S. LUCÆ.

C A P. I.

Verſ. 6. Erant ambo juſti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, *tractat.*80. *diſcurſ.*6. *numer.* 10. *& tractat.* 83. *diſc.* 33. *num.*2.

*Verſ.*20.

Digitized by Google

*Verſ.*20. Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, *tr.*88. *d.* 1. *n.* 1.

*Verſ.*32. Dabit illi Dominus Deus ſedem David Patris ejus, *tr.* 96. *d.* 9 *n.* 3.

*Verſ.*eod. Regnabit in domo Jacob, *tr.* 78. *d.* 30. *nu.* 5. *& tr.* 70. *d.* 14. *n.* 15. *& tractat.* 69. *diſc.* 5. *numer.* 9.

Verſ. 35. Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, *tr.* 88. *d.* 6. *n.* 4.

*Verſ.*37. Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum, *tr.* 83. *d.* 39. *n.* 3.

*Verſ.*38. & ſeq. Et diſceſſit ab illa Angelus. Exurgens autem Maria abiit in montana cum feſtinatione, in civitatem Juda: & intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Eliſabeth. Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus, & repleta eſt Spiritu ſancto, *tr.* 81. *d.* 55. *n.* 5. *& tr.* 89. *d.* 3. *n.* 6.

*Verſ.*51. Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui, *tr.* 90. *d.* 9. *per tot.*

*Verſ.*76. Præibis ante faciem Domini parare vias ejus: ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, in remiſſionem peccatorum eorum, *tractat.* 83. *diſc.* 38 *n.* 3. *& tr.* 71. *d.* 1. *n.* 4. *tr.* 96. *d.* 3. *n.* 3.

*Verſ.*79. Illuminare his, qui in tenebris & in umbra mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis, *tract.* 83. *d.* 6. *numer.* 4.

CAP. II.

Verſ. 1. Exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis, *tractat.* 94. *diſc.* 52. *n.* 3.

*Verſ.*7. Reclinavit eum in præſepio, *tr.* 71. *d.* 20. *n.* 3.

*Verſ.*14. Gloria in altiſſimis Deo, *tr.* 69. *d.* 1. *nu.* 7.

*Verſ.*eod. In terra pax hominibus, &c. *tr.* 70. *d.* 14. *n.* 1.

*Verſ.*17. Videntes cognoverunt de verbo, *tr.* 83. *d.* 39. *n.* 3.

*Verſ.*19. Conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo, *tr.* 83. *d.* 4. *n.* 8.

*Verſ.*25. Homo iſte juſtus, & timoratus expectabat conſolationem Iſrael, *tr.* 95. *d.* 12. *n.* 8.

*Verſ.*34. Poſitus eſt hic in ſignum, cui contradicetur, *tract.* 90. *d.* 14. *n.* 2. *& d.* 16. *n.* 6. *& tractat.* 68. *d.* 3. *nu.* 3.

*Verſ.*51. Mater conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo, *tr.* 88. *d.* 6. *n.* 5.

*Verſ.*52. Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia, *tr.* 80. *d.* 6. *n.* 6.

CAP. III.

Verſ. 8. Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ, *tr.* 73. *d.* 7. *n.* 4. *& tractat.* 81. *d.* 12. *n.* 5.

*Verſ.*10. Interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? *tr.* 96. *d.* 3. *nu.* 3. *tractat.* 83. *diſcurſ.* 38. *n.* 3.

*Verſ.*12. Venerunt & publicani, ut baptizarentur: Interrogabant eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos, *tractat.* 83. *diſc.* 38. *n.* 3.

Verſ. 17. Triticum congregabit in borreum ſuum, *tr.* 68. *diſcurſ.* 5. *numer.* 7.

CAP. IV.

*Verſ.*1. Jeſus autem plenus Spir. S. regreſſus eſt à Jordane, & agebatur à Spiritu in deſertum, *tr.* 89. *d.* 6. *n.* 4.

Verſ. 16. Surrexit legere, & traditus illi eſt liber Iſaiæ Prophetæ; & ut revolvit librum, invenit locum ubi ſcriptum erat: Evangelizare pauperibus miſit me, *tractat.* 83. *diſcurſ.* 3. *n.* 3. *& d.* 11. *n.* 5. *& d.* 17. *n.* 5. *d.* 30. *n.* 1. *& tr.* 83. *d.* 16. *n.* 1.

*Verſ.*18. Euangelizare pauperibus miſit me, *tr.* 83. *d.* 49. *n.* 8.

*Verſ.*23. Quanta audivimus in Capharnaum, fac & hic in patria tua, *tr.* 74. *d.* 7. *nu.* 7.

*Verſ.*40. Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum, *tractat.* 83. *d.* 9. *n.* 3.

Verſ. 43. Quia & aliis civitatibus oportet me euangelizare Regnum Dei, *tract.* 83. *d.* 37. *n.* 2.

CAP. V.

*Verſ.*1. Cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, *tr.* 83. *d.* 25. *n.* 1.

*Verſ.*3. Chriſtus rogavit Petrum, à terra reducere puſillum, & ſic docebat turbas, *tr.* 83. *d.* 44. *n.* 3.

*Verſ.*4. Duc in altum, *tr.* 83. *d.* 47. *n.* 3.

*Verſ.*5. Per totam noctem laborantes, nihil cepimus, *tr.* 83. *d.* 32. *n.* 6. *&* 7. *d.* 33. *n.* 4. *tr.* 83. *d.* 37. *n.* 4.

Verſ. eod. In verbo tuo laxabo rete, inquit Petrus: & cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, *tr.* 83. *d.* 39. *n.* 4.

*Verſ.*8. Quod cum vidiſſet Simon Petrus, procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, *tr.* 93. *d.* 8. *numer.* 5.

Verſ. 15. Ecce vir plenus lepra, *tr.* 77. *d.* 31. *n.* 8.

Verſ. 21. Quis enim poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? *tr.* 73. *d.* 6. *numer.* 3.

*Verſ.*30. Cum Publicanis, & peccatoribus manducatis, *tract.* 78. *d.* 26. *n.* 2.

CAP. VI.

*Verſ.*9. Interrogo vos, an liceat Sabbatis benefacere, an male? *tr.* 91. *d.* 16. *n.* 8.

Verſ. 17. Stetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis ab omni Judæa & Jeruſalem, & maritima, & Tyri, & Sydonis, qui venerant, ut audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis, *tract.* 83. *diſcurſ.* 9. *nu.* 3.

*Verſ.*25. Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam flebitis, *tract.* 78. *d.* 34. *nu.* 8.

Verſ. 38. Date, & dabitur vobis: menſuram bonam & confertam & cogitatam, *tr.* 86. *d.* 7. *n.* 5.

Verſ. 41. Quid vides feſtuciam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? *tr.* 76. *d.* 3. *n.* 6.

CAP. VII.

*Verſ.*14. Adoleſcens, tibi dico ſurge, *tr.* 81. *d.* 56. *n.* 4. *& tractat.* 83. *diſc.* 9. *nu.* 4. *& tract.* 73. *d.* 6. *n.* 6.

*Verſ.*27. Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum, *tractat.* 83. *d.* 33. *n.* 9.

*Verſ.*37. Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, *tr.* 88. *d.* 2. *n.* 4. *tractat.* 89. *diſcurſ.* 3. *n.* 6.

*Verſ.*47. Dilexit multùm, *tractat.* 72. *diſc.* 2. *n.* 5. *& tr.* 88. *d.* 5. *n.* 4.

*Verſ.*50. Vade in pace, *tr.* 70. *d.* 16. *n.* 1.

CAP. VIII.

*Verſ.*5. Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum, *tract.* 83. *d.* 46. *numer.* 3.

*Verſ.*eod. Aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud, *tr.* 83. *d.* 12. *num.* 1. *& d.* 20. *n.* 5.

*Verſ.*6. Et aliud cecidit ſupra petram, *tractat.* 73. *diſcurſ.* 7. *nu.* 5. *& tr.* 83. *d.* 50. *n.* 6.

*Verſ.*8. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum, *tr.* 83. *d.* 2. *n.* 2.

*Verſ.*9. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat, *tr.* 73. *diſcurſ.* 7. *n.* 7.

*Verſ.*11. Semen eſt verbum Dei, *tractat.* 83. *diſc.* 27. *numer.* 1. *d.* 39. *numer.* 8.

*Verſ.*12. Venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant, *tract.* 71. *d.* 18. *per tot.*

*Verſ.*14. Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui à ſolicitudinibus ſuffocantur, *tr.* 91. *d.* 11. *num.* 4. *& tr.* 89. *d.* 1. *n.* 8. *& tr.* 94. *d.* 1. *n.* 6.

*Verſ.*eod. Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui à divitiis euntes, ſuffocantur, *tractat.* 77. *d.* 24. *nu.* 6. *& tract.* 81. *d.* 9. *nu.* 6. *& tractat.* 85. *diſc.* 9. *n.* 1.

*Verſ.*15. Quod autem in terram bonam, hi ſunt, qui in corde bono & optimo retinent, & fructum afferunt in patientia, *tr.* 68. *d.* 9. *nu.* 3. *& d.* 11. *n.* 6. *tr.* 83. *d.* 21. *nu.* 8. *& d.* 55. *n.* 2.

*Verſ.*28. Is ut vidit Jeſum, procidit ante illum, *tract.* 94. *d.* 9. *n.* 9.

*Verſ.*44. Confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis, *tractat.* 81. *diſc.* 4. *nu.* 1.

CAP. IX.

*Verſ.*2. Et miſit illos prædicare regnum Dei, *tract.* 83. *diſcurſ.* 50. *numer.* 2.

*Verſ.*11. Loquebatur illis de regno Dei: dies autem cœperat declinare, & accedentes duodecim, dixerunt illi, &c. *tractat.* 85. *d.* 10. *n.* 3.

*Verſ.*54. Vis dicimus, ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos? *tractat.* 97. *d.* 2. *n.* 8.

*Verſ.*55. Neſcitis, cujus ſpiritus eſtis, *tr.* 97. *d.* 10. *n.* 9.

*Verſ.*62. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei, *tr.* 80. *d.* 3. *n.* 1. *&* 4.

CAP. X.

*Verſ.*2. Meſſis quidem multa, operarii autem pauci, *tr.* 83. *diſc.* 29. *n.* 3. *d.* 30. *n.* 5.

*Verſ.*3. Ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos, *tract.* 83. *d.* 58. *n.* 6. *& d.* 47. *n.* 5.

*Verſ.*4. Neminem per viam ſalutaveritis, *tr.* 81. *diſc.* 25. *n.* 10. *& tractat.* 83. *d.* 40. *n.* 7. *& d.* 42. *n.* 2.

*Verſ.*7. Edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt, *tr.* 83. *d.* 49. *n.* 8.

*Verſ.*17. Etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis, *tr.* 81. *d.* 8. *nu.* 7. *& tr.* 82. *d.* 4. *num.* 1. *tr.* 95. *d.* 3. *per tot.*

Verſ. 18. Videbam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem, *tr.* 95. *d.* 17. *nu.* 6. *& tr.* 85. *d.* 4. *nu.* 1. *tractat.* 78. *diſc.* 11. *n.* 6.

*Verſ.*19. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, *tr.* 95. *d.* 16. *nu.* 6.

*Verſ.*30. Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, *tractat.* 71. *diſcurſ.* 13. *numer.* 6. *d.* 20. *num.* 2. *tractat.* 77. *diſcurſ.* 9. *nu.* 8. *& tr.* 94. *d.* 18. *n.* 6.

*Verſ.*34. Appropians alligavit vulnera ejus, infundens, &c. *tr.* 85. *d.* 7. *n.* 6.

Digitized by Google

*Verſ.*35. Protulit duos denarios, *tr.94. d.21.n.3.*
*Verſ.*39. Huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius, *tractat.83. diſcurſ.3.n.2. & d.8.n.2.*
*Verſ.*40. Domine non eſt tibi cura, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare, dic ergo illi ut me adjuvet, *tr.93. diſc.15. numer.8.*
*Verſ.*41. Martha, Martha, ſolicita es &c. *tr.70.d.9.nu.7.*

C A P. XI.

*Verſ.*14. Erat Jeſus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum, *tr. 68. diſc.4.n.8.*
*Verſ.*eod. Locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ, *tr. 68. d. 20.nu.4.*
Verſ. 24. Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, &c. *tractat.71. diſcurſ.17.n.3. & tr.75.d.9.nu.4.*
*Verſ.*eod. Quærens requiem, & non inveniens, *tr.71. d.17.nu 3.*
*Verſ.*eod. Revertar in domum meam, *tr.91.d.7. n.4. & d.8.n.7.*
*Verſ.*26. Aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi, *tr.75.d.4. per tot.*
*Verſ.*eod. Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus, *tract. 75. diſcurſ.2.n.3. d.3.per tot.*
*Verſ.*27. Beatus venter qui te portavit. Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud, *tr.83. d.17.n.4. & d.6.n. 3. d.3.n.9.*

C A P. XII.

*Verſ.*4. Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hęc non habent ampliùs, quid faciant, *tract. 93. d.3. per tot.*
*Verſ.*7. Capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt *tr.85.d.7.n.4.*
*Verſ.*14. Quis me conſtituit judicem, aut diviſorem? *tr.70. d.1. numer.4.*
Verſ. 17. Quid faciam? Quia non habeo, quo congregem fructus meos? & dixit: hoc faciam; deſtruam horrea mea, *tr.77.d.14. n.6. & tract.69. d.3.n.21.*
*Verſ.*19. Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos: comede, bibe, epulare, *tractat.72.diſc.6.n.8. & tr.91.diſc.11. n.9. & tract.70.d.11.n.4. & tr.81.d.19.n.2. & d.9.n.6.*
*Verſ.*24. Conſiderate corvos, *tractat.85.diſc.2.n.1.*
*Verſ.*32. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum, *tractat.82. diſc.1.nu.6. & d.3.n.8. & tr.80. d.4.nn.1.*
*Verſ.*35. Sint lumbi veſtri præcincti, *tract.81.diſcurſ. 4.n.1.*
*Verſ.*40. Qua hora non putatis, filius hominis veniet, *tr.80. d. 7. numer.4.*
Verſ. 47. Ille ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis, *tr.76.d.15.n.2. & tract.71. d.7.n.7. & tr. 74. d 8. per tot.*
*Verſ.*49. Ignem veni mittere in terram, *tractat. 86. d.1.num.8.*
*Verſ.*50 Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor, uſque dum perficiatur? *tractat.81.d.25.nn.8.*

C A P. XIII.

Verſ. 6. Arborem fici habebat quidam plantatam &c. *tr.83. d. 45.num.3. tr.91.d.4.n 1.*
*Verſ.*7. Succide illam, ut quid terram occupat? *tr.91. d.6.n.7.*

C A P. XIV.

*Verſ.*2. Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum; ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, *tractat.84. diſcurſ. 4.n.6.*
*Verſ.*19. Juga boum emi quinque, *tractat.71.d.17.n.4.*
*Verſ.*23. Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, *tr.94.d.23.n.6.*
*Verſ.*eod. Compelle intrare, *tr.82.d.2.n.6.*
Verſ. 27. Qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus, *tract.96. diſc.1.nu.5.*
*Verſ.*27. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare &c. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus diſcipulus, *tract.69. diſcurſ.4. num.2.*

C A P. XV.

*Verſ.*4. Vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat illam, *tr. 82. d.2.n.6.*
*Verſ.*7. Gaudium eſt in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, *tr.74. diſc 5.n.4.*
*Verſ.*8. Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit unam, nonnè accendit lucernam, & everrit domum, donec inveniat eam? *tr.71.d.11.nu.6 & tr.81.d.16.n.5.*
Verſ. 10. Gaudium eſt coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, *tract.75.d.4.nu.4.*
*Verſ.*12. Adoleſcentior dixit Patri: Pater da mihi &c. *tr.71.d.4. n.1. tract 84.d.4 n.5.*
Verſ 14. Facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere, *tr.78.d.21.n.5.*
*Verſ.*15. Miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos, *tr.71. d. 21.n.3.*
*Verſ.*17. In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! *tr. 81. d.4.n.5. & tr.85. d.10.nu.4.*
*Verſ.*18. Surgam, & ibo ad Patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi, *tractat.81. d.25. numer.6.*
*Verſ.*21. Dixit ei filius: Pater, peccavi in cœlum, & coram te, *tr. 74.d.5.per tot. d.6.n.2. & tractat. 75. diſc.10.n.2. tr.84. d.1.n.3.*
Verſ. 29. Nunquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer, *tractat.94.diſc.14.n.6.*

C A P. XVI.

*Verſ.*10. Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt, *tract.76. d.4.per tot.*
*Verſ.*13. Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ &c. Audiebant omnia hæc Phariſæi, qui erant avari: & deridebant eum, *tr.92. d. 25.n.3.*
*Verſ.*21. Canes veniebant, & lingebant ulcera ejus, *tr. 69. d.2. n.4. & tr.83.d.9.n.5.*
*Verſ.*22. Factum eſt, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ, *tract.94.d.21.n.6.*
*Verſ.*eod. Sepultus eſt in inferno, *tract.77. d.2.n.4.*
Verſ. 27. Rogo te pater, ut mittas Lazarum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum, *tr.73.d.7.n.3.*

C A P. XVII.

*Verſ.*2. Utilius eſt illi, ſi lapis molaris appendatur collo ejus, & projiciatur in mare, *tr.71. d.20. numer.6.*
*Verſ.*6. Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, *tr.85. diſc.11.n.3.*
*Verſ.*10. Cum hæc omnia feceritis, dicite: Servi inutiles ſumus, *tr.83.d.47.n.2.*

C A P. XVIII.

*Verſ.*11. Gratias tibi ago, quia non ſum ſicut cæteri hominum, *tract.92.d.2.n.7.*
Verſ. eod. Non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, injuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus, *tractat.77. d.31 numer. 9.*
Verſ. 14. Deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo, *tr. 90.d.4. per tot.*
*Verſ.*42. Et Jeſus dixit illi: Reſpice; & confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum, *tr.83.d 6.n.2. & tr. 83.d.9.n.4.*

C A P. XIX.

*Verſ.*4. Præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum. Suſpiciens Jeſus, vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe, feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere: & feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens, *tr.81.d.25.n.7.*
*Verſ.*5. Zachæe, feſtinans deſcende, *tractat.81.diſcurſ.2.n.4.*
Verſ. 13. Negotiamini, dum venio, *tractat.91.d.4. n.4. & d.13.n. 3. & tract.68.diſcurſ.7.n.1. & tract.80. diſc.6.n.9. & tr.81.d.26.n.6.*
*Verſ.*40. Dico vobis, quia ſi hi tacebunt, lapides clamabunt, *tr. 77. d.30.n.7.*
Verſ. 41. Videns civitatem, flevit ſuper illam: Quia ſi cognoviſſes & tu &c. Circumdabunt te inimici tui vallo, non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, *tractat 83. diſcurſ. 24. n.7.*
*Verſ.*43. Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram proſternent te, *tractat. 81. diſc.16.n.2. & tr.71. d.9. num.2.*

C A P. XX.

*Verſ.*9. Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus, *tract.85.d.8.nu.7.*

C A P. XXI.

Verſ. 3. Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit, *tr.96.d.5.nu.2.*
*Verſ.*18. Capillus de capite veſtro non peribit, *tr.87.d.6. n.1. & tr.68.d.19. n.10.*
*Verſ.*19. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras, *tr.68.d. 8.n.9. d.10. n.3. & d.12 n.2. & d.19.n.5.*
Verſ. 25. Erunt ſigna in ſole, luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium, *tractat.78. diſcurſ. 3.n.1.*
Verſ. 28. Reſpicite & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra, *tr. 77. diſc.19.nn.7.*
Verſ. 33. Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non prętteribunt, *tract.82.d.4.n.4.*

CAP. XXII.

*Verſ.*3. Intravit ſatanas in Judam, *tr.71.d.16.n.4.*
*Verſ.*24. Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major, *tract.70. d.5.n.9.*
Verſ. 28. Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis; & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, *tr. 80.d.7.n.5. tr.92.d.4 n.2.*
*Verſ.*31. Ecce ſatanas expetivit, ut cribraret vos ſicut triticum, *tr. 77. diſc.18.n.3. tr.92.d.4. per tot.*
*Verſ.*35. Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? *tr.85.d.10.num.2.*
Verſ. 36. Qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium, *tr.70.d.14.n.1.*

*Verſ.*63.

Digitized by Google

Verſ.63. Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei cædentes: & velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus, *tractat.84. diſc.2. numer.3.*

Verſ.64. Prophetiza, quis eſt, qui te percuſſit? *tract.75. diſc.10. numer.3.*

CAP. XXIII.

Verſ.39. Unus autem ex his &c. *tr.68. d.4.num.5. & tr.68. d.12. numer.6.*

Verſ.42. Memento mei, dum veneris in regnum tuum, *tr.83.d.15. numer.4.*

Verſ.43. Hodie mecum eris in paradiſo, *tr.68.d.5. nu.5.*

Verſ.48. Revertebantur, percutientes pectora ſua, *tract.82.diſc. 3.nu.10.*

CAP. XXIV.

Verſ.19. Potens in opere & ſermone, *tr.83.d.34.nu.1.*

Verſ. 26. Nonnè hæc oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam? *tractat.94.d.5.num.6. & tractat.68.d.4. nu.2.& d.5. numer.4.*

Verſ.30. Accepit panem, ac fregit, & porrigebat illis: & aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum, & dixerunt ad invicem: Nonnè cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas? *tr.83. d.6.n.1.*

Verſ.35. Cognoverunt eum in fractione panis, *tractat.94. diſcurſ. 5.num.2.*

Verſ. 36. Stetit Jeſus in medio diſcipulorum, & dixit eis: Pax vobis, *tract.70.d.13.num.3. & d.14.n.3. & d.17.nu.7.*

EX EUANG. S. JOANNIS.

CAP. I.

Verſ.8. Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine, *tr.97.d.1.n.7. & tract.82.d.3.nu.5.*

Verſ.11. In propria venit, & ſui eum non receperunt, *tr.78.d.25. numer.2.*

Verſ.12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt, &c. *tractat.82.d.1.nu.3.*

Verſ.eod. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, *tract. 70. diſc.3. numer.2.*

Verſ.14. Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à patre, plenum gratiæ, *tr.69. d.1.n.7.*

Verſ.21. Quid ergo? Elias es tu? *tr.97.d.1. n.7.*

Verſ.26. Medius veſtrùm ſtetit, quem vos neſcitis, *tract.78. diſc. 29. numer.8.*

Verſ. 35. Altera die iterum ſtabat Joannes, & ex diſcipulis ejus duo: & reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit: Ecce Agnus DEI, *tract.83. diſcurſ.50.n.8.*

Verſ.42. Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur, *tr.80. d.1. numer.2.*

Verſ.45. Quem ſcripſit Moyſes in lege, & Prophetæ, invenimus Jeſum filium Joſephi &c. *uſque ad verba*. In quo dolus non eſt, *tr. 68.d.4.n.6.*

Verſ.46. A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? *tr.71. d.20. nu.3.*

Verſ.47. In quo dolus non eſt, *tr.82.d.6. nn.3.*

CAP. II.

Verſ.15. Cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, *tractat.77.diſcurſ.29.n.4.*

Verſ.16. Auferte iſta hinc, *tractat. 57. diſc.8.n.4.*

Verſ.17. Zelus domus tuæ comedit me, *tr.97. d.1.n.3. & d. 4. per totum.*

Verſ.25. Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine, *tr.83. d.49. n.5. tr. 68. diſc.4.n.6. tract. 83. d.25.n.7.*

CAP. III.

Verſ.8. Spiritus ubi vult, ſpirat: & neſcis, unde veniat, aut quo vadat, *tractat.81. d.2.n.7.*

Verſ.19. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras magis, quàm lucem, *tract. 72. d.4. n.3. & tr.80.d.2.n.2.*

Verſ.20. Omnis, qui malè agit, odit lucem, ut non arguantur opera ejus, *tr.71. diſc.10.n.5. tract.62. diſcurſ.6.n.2.*

CAP. IV.

Verſ.6. Fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem, *tract. 97. diſc.8.n.5.*

Verſ. 9. Quomodo tu Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? *tr.72.d.2. n.5.*

Verſ.11. Puteus altus eſt, *tr.77. d.13.nu.2.*

Verſ. 13. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, *tr.71.d.4.numer.1.*

Verſ. 14. Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam, *tr.90.d.5.n.8.*

Verſ.19. Domine, ut video, Propheta es tu, *tract.84. diſcurſ.8. numer.3.*

Verſ.20. Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Jeroſolymis eſt locus, ubi adorari oportet &c. *tr.89. d.11.n.7.*

Verſ.24. Spiritus eſt Deus, *tr.69.d.1.nn.4.*

Verſ.29. Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcumque feci: nunquid ipſe eſt Chriſtus? *tract.83. d.4. n.7.*

Verſ. 33. Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, *tr.74. d.20.nu.7.& tr.83. d.3.n.2. & tract.67.d.10.n.5.*

Verſ.36. Qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam, *tractat.91. diſc.4.num.5.*

Verſ. 46. Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum, *tract.78. diſcurſ.34.n.5. & tract.94. diſc.9. nn.9. & d. 19.nn.2.*

Verſ.48. Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis, *tr.73.d.9. numer.3.*

CAP. V.

Verſ.3. Multitudo magna languentium, expectantium aquę motum, *tractat.94.diſcurſ.19. nn.5.*

Verſ.6. Vis ſanus fieri? *tr.68.diſc.11.n.7. tr.94.d.21.n.4.*

Verſ.14. Ecce ſanus factus es; jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat, *tr.75.d.6.per tot.d.4.n.4. & tract.94. d.19.n.7.*

Verſ.25. Amen, Amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent, *tr.83.d.13.numer.7.*

Verſ.38. Verbum ejus non habetis in vobis manens: quia quem miſit ille, huic vos non creditis. Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in illis vitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me, *tractat.83.diſc.16. num.6.*

Verſ. 44. Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ad invicem accipitis: & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis? *tr. 95.d.9.n.6.*

CAP. VI.

Verſ. 2. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur, *tractat. 83. d. 9. numer.3.*

Verſ.12. Colligite fragmenta, ne pereant, *tr.83. d.16. n.1. & d. 25.num.6.*

Verſ.17. Mare, vento magno flante, exurgebat, *tract.84. d.5.n.1.*

Verſ. 44. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die, *tractat.81. d.13.nu.3. & d.15.n.2.*

Verſ.52. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, *tract.83.diſc.3.numer.9.*

Verſ.61. Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire? *tract. 83.d.16.numer.6. d.7.n.6.*

Verſ.64. Spiritus eſt, qui vivificat: caro non prodeſt quidquam, *tract.83.d.1.n.3. & d.16.n.1. tr.77.d.7.n.2.*

Verſ.66. Dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo, *tr.81.d.15.n.2.*

Verſ.69. Verba vitæ æternæ habes: & nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei, *tr.83. d.15.n.7. tr.83. d. 9.n.1. tr.83.d.36.n.2.*

Verſ.71. Ex vobis unus diabolus eſt, *tractat.71.diſcurſ.16.per tot.*

CAP. VII.

Verſ.2. Erat in proximo dies feſtus Judæorum Scenopegia, *tr. 83.d.46.n.2.*

Verſ.4. Manifeſta teipſum mundo, *tractat.83.diſc.48.n.5.*

Verſ.6. Tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum, *tr.91.d.15. numer.6.*

Verſ.12. Quidam dicebant: Quia bonus eſt, *tractat. 70. diſc. 9. numer.2.*

Verſ.16. Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me, *tr. 83.d.37. nu.4.*

Verſ.18. Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit, *tractat. 83. diſc.40.n.5. & d.48.n.5.*

Verſ.37. Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ, *tr. 83.d.33.n.4.*

Verſ.44. Quidam volebant eum apprehendere, ſed nemo miſit ſuper eum manus &c. Quare non adduxiſtis illum? Nunquam ſic locutus eſt homo, *tractat.83.diſcurſ.17. num.6.*

Verſ.48. Nunquid ex Principibus aliquis credidit in eum, *tr.83. d.47.n.8.*

CAP. VIII.

Verſ.6. Inclinans ſe, digito ſcribebat in terra, *tr.77. d.31.n. 9.*

Verſ.12. Ego ſum lux mundi, *tr.83. d.1.n.5. d.6. n.2.d.28.n.4. tr. 76.d.17.n.1.*

Verſ.34. Omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati, *tr.71.d. 14. per tot.*

Verſ.37. Scio, quia filii Abrahę eſtis: ſed quęritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis, *tract.83. diſc.21.nu.8.& d. 9.num.1. & d.47.n.2.*

Verſ. 44. Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere, *tractat.71. diſc. 17. per tot. & tractat.70. d.8. numer. 1. & tr.80. d.3. n.6. & tract. 82. d.4. num.11. & tractat. 83. diſcurſ. 12. num.1.*

Digitized by Google

*Verſ.*eod. Ille homicida erat ab initio,*tractat.*92. *diſcurſ.*17. *n.*3. *tract.*68.*d.*13. *n.*2.

*Verſ.*46. Quis ex vobis arguet me de peccato? *tr.*77. *d.*23. *nu.*1.

*Verſ.*47. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis, *tr.*83. *d.*16.*n.*3. & *d.*23.*n.*1. & *d.*47.*n.*8. *tr.*82. *d.*5.*n.*7.

Verſ. 52. Si quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non guſtabit, *tractat.*83. *diſcurſ.*16.*n.*7.

Verſ. 59. Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: Jeſus autem abſcondit ſe, *tractat.*78. *diſcurſ.*25.*n.*3.

CAP. IX.

*Verſ.*2. Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur? &c. *tr.*94.*d.*3.*n.*1. & *d.*24.*n.*6.

*Verſ.*3. Ut manifeſtentur opera Dei in illo, *tr.*68.*d.*19.*n.*12.

*Verſ.*4. Operamini dum venio, venit nox, quando nemo poteſt operari, *tr.*98. *d.*4.*n.*7.

*Verſ.*5. Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi, *tr.*83. *diſc.*6. *numer.*8.

*Verſ.*6. Expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus, *tr.*94. *d.*10.*n.*8.

*Verſ.*24. Scimus, quia hic homo peccator eſt, *tractat.*68. *diſc.*3. *numer.*8.

CAP. X.

*Verſ.*9. Ego ſum oſtium: per me ſi quis introierit, ſalvabitur, *tr.*82.*d.*5. *nu.*1. *tractat.* 81. *diſc.*19. *num.*5.

*Verſ.*10. Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant, *tract.*71.*d.*1.*n.*2.

*Verſ.*11. Ego ſum paſtor bonus, *tr.*97.*d.*8.*nu.*3.

*Verſ.*12. Mercenarius autem, cujus non ſunt oves propriæ, dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & diſpergit oves, *tr.*95.*d.*8. *numer.*6.

*Verſ.*14. Cognoſcunt me meæ, *tractat.*82. *diſcurſ.*5.*n.*7.

Verſ. 15. Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem, & animam meam pono pro ovibus meis, *tr.*97.*d.*9.*n.*1.

*Verſ.*27. Oves meæ vocem meam audiunt, *tract.*83. *d.*1.*numer.*6. & *d.*21.*n.*3. & *d.*23.*n.*1. & *tr.*81.*d.*16.*n.*5. & *tr.*82.*d.*5.*n.*3.

Verſ. 28. Non rapiet eas quiſquam de manu mea, non peribunt in æternum, *tr.*82.*d.*2.*n.*3.

CAP. XI.

*Verſ.*3. Domine, ecce quem amas, infirmatur, *tr.*94.*diſcurſ.*21. *per tot.*

*Verſ.*21. Domine, ſi fuiſſes hic, *tract.*73.*d.*6.*n.*3.

*Verſ.*27. Ego credidi, quia tu es Chriſtus Filius Dei vivi, *tractat.* 81.*d.*8.*n.*6.

Verſ. 28. Abiit & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te, *tr.* 88. *d.*5.*n.*2.

*Verſ.*39. Domine, jam fœtet, quatriduanus eſt, *tr.*71.*d.*12.*per tot.* *tr.*73.*d.*6. *per tot.*

*Verſ.*43. Hæc dicens, clamavit, *tractat.*83. *diſc.*39.*n.*8.

*Verſ.*eod. Veni foras, *tract* 75.*d.*8.*nu.*2.

*Verſ.*44. Solvite eum, *tractat.*73.*d.*8.*nu.*1.

*Verſ.*47. Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? *tr.* 74. *d.*7.*n.*5. *tract.*77. *d.*25.*n.*5.

*Verſ.*48. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem, *tractat.* 78. *d.*25.*n.*4. & *tr.*83.*d.*16.*n.*3. & *tr.*68. *d.*18.*n.*4.

CAP. XII.

Verſ. 24. Niſi granum frumenti, cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, &c. *tract.*92. *diſcurſ.*4. *nu.*5. & *tractat.* 83. *diſc.*5. *nu.*6.

*Verſ.*31. Nunc Princeps mundi hujus ejicietur foras, *tr.*69. *d.*4. *n.*3. & *tr.*83. *d.*14.*n.*5. & *tr.*71.*d.*17.*n.*4.

*Verſ.*32. Ego, ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum, *tr.*78.*d.*25.*nu.*5. & *tr.*83.*d.*14.*n.*1.

CAP. XIII.

Verſ. 1. Cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in hoc mundo, in finem dilexit eos, *tr.* 70. *d.*1.*n.*8. & *d.*5.*n.*1.

Verſ. 2. Cùm diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas, *tr.*77.*d.*26.*n.*5.

*Verſ.*3. Sciens Jeſus, quia omnia dedit ei Pater in manus, *tract.* 71. *d.*1. *num.*4. *tr.*83.*d.*29.*n.*1.

*Verſ.*eod. Dedit ei omnia Pater in manus, *tr.*83.*d.*29.*n.*1.

*Verſ.*15. Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, *tr.*83.*d.*34.*n.*4.

*Verſ.*17. Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis ea, *tr.*83.*d.*21.*n.*9.

*Verſ.*21. Turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, Amen dico vobis: quia unus ex vobis tradet me, *tractat.*82. *diſc.* 3.*numer.*9.

*Verſ.*26. Cui intinctum panem porrexero, *tractat.* 78. *diſc.*34. *n.*5. *tr.*77. *d.* 25. *n.*6.

*Verſ.*27. Poſt buccellam, introivit in eum ſatanas, *tr.*71. *d.* 16. *numer.*4.

Verſ. 35. In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem, *tr.* 82.*d.*5.*n.*9.*tr.*70.*d.*3.*n.*1.

CAP. XIV.

*Verſ.*1. Non turbetur cor veſtrum &c. In domo Patris mei manſiones multæ ſunt, *tr.*96.*d.*1.*per tot.*

*Verſ.*6. Ego ſum via, veritas & vita, *tr.*83. *d.*16.*n.*4.

Verſ. 16. Alium Paraclitum dabit vobis ut maneat vobiſcum in æternum, *tract.* 80. *d.* 2.*n.*2.

Verſ. 26. Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, ille vos docebit omnia, *tr.*68. *d.*4.*nu.*3. & *tr.*83.*d.*18.*n.*9. & *d.*38.*n.*5.

*Verſ.*27. Pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, &c. *tr.*70. *d.*14.*n.*3. & *d.*55.*n.*2. *d.*10.*n.*6. *d.*12.*n.*6. *d.*13.*n.*2. *d.*5.*n.*8.

CAP. XV.

Verſ. 1. Ego ſum vitis vera, & Pater meus agricola eſt, *tr.* 81. *d.*21. *n.*2.

*Verſ.*eod. Pater meus agricola eſt, *tr.* 83.*d.*5.*n.*5.

*Verſ.*2. Ego ſum vitis vera, vos palmites: omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, &c. *tractat.* 92. *diſc.*9. *numer.*8.

*Verſ.*3. Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis, *tr.*83.*d.*1.*numer.*8. & *d.*8.*n.*7. & *d.*16.*n.*1.

*Verſ.*4. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic & vos, niſi in me manſeritis, *tract.* 81. *d.* 15. *numer.*2.

*Verſ.*15. Jam non dicam vos ſervos &c. vos autem dixi amicos, *tr.*70.*d.*5. *nu.*1.

*Verſ.*19. Vos de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, *tractat.*83. *diſcurſ.*49.*n.*5.

*Verſ.*22. Si non veniſſem, & locutus non fuiſſem eis, peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo, *tr.*74.*d.*7.*per tot.*

CAP. XVI.

*Verſ.*2. Abſque Synagogis facient vos: ſed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo, *tr.* 71. *d.*9.*nu.*1.

*Verſ.*eod. Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo; ſed hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me, *tr.* 97. *d.*7.*nu.*12.

Verſ. 13. Cùm autem venerit ille Spiritus, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcumque audiet, loquetur, *tractat.*83.*diſc.*37.*nu.*4. & *d.*4.*n.*1.

Verſ. 16. Modicum & non videbitis me, & iterùm modicum & videbitis me, *tractat.* 91. *d.*1. *n.*2.

*Verſ.*20. Vos contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium, *tr.*94.*d.*8.*per tot.*

*Verſ.*29. Dicunt ei diſcipuli ejus: Et nunc palam loqueris, *tr.*83. *d.*44.*n.*6.

Verſ. 33. Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis, in mundo preſſuram habebitis, *tractat.* 94. *d.* 8. *n.*2.

CAP. XVII.

*Verſ.*2. Dediſti ei poteſtatem omnis carnis, *tractat.*83. *diſc.*29. *numer.*1.

*Verſ.*3. Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum, *tr.*83.*d.*15.*n.*5.

*Verſ.*4. Opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam, *tract.* 80. *d.*1.*nu.* 5.

*Verſ.*6. Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo: tui erant, & eos mihi dediſti, & ſermonem tuum ſervaverunt: verba, quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt, *tractat.*83. *diſc.*50.*numer.*3.

*Verſ.*20. Non pro eis rogo &c. ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, *tr.*70.*d.*3. *num.*1.

*Verſ.*21. Ut credat mundus, quia tu me miſiſti, *tr.* 80. *d.* 1. *numer.*7.

CAP. XVIII.

*Verſ.*3. Judas ergo cum accepiſſet cohortem, *tractat.*78. *diſcurſ.* 25.*n.*6.7.

Verſ. 6. Abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram, &c. *tr.* 73.*d.*7.*n.*6.

Verſ. 9. Quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam, *tr.* 92. *d.*11.*n.*6.

*Verſ.*11. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? *tr.*97.*d.*8.*n.*6.

*Verſ.*30. Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum, *tr.*74.*d.*7. *num.*5.

*Verſ.*37. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati. Omnis, qui eſt ex veritate, audit vocem meam, *tractat.* 83. *d.*23.*nu.*6. & *d.*47.*n.*2.

*Verſ.*eod. Omnis, qui eſt ex veritate, audit vocem meam, *tr.* 82. *diſcurſ.*5.*n.*11.

CAP.

CAP. XIX.

*Verſ.*11. Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet, *tr.74.d.7.n.4.tr.77.d.29.n.2.*

*Verſ.*12. Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris, *tract.93. d.3. numer.2.*

*Verſ.*27. Accepit eam diſcipulus in ſua, *tr.69. d.4.n.9.*

*Verſ.*30. Et inclinato capite tradidit ſpiritum, *tr.75.d.5.num.6.*

*Verſ.*31. Erat enim magnus dies ille Sabbati, *tractat.73.diſcurſ.4. numer.4.*

*Verſ.*34. Unus militum lancea latus ejus aperuit, *tractat.75.d.5. numer.7.*

*Verſ.*37. Videbunt, in quem transfixerunt, *tractat.75.diſcurſ.5. numer.7.*

*Verſ.*40. Acceperunt corpus Jeſu, & ligaverunt linteis cum aromatibus, *tr. 81. d.12.n.4.*

CAP. XX.

*Verſ.*19. Dixit eis: Pax vobis, *tr.70.d.12.n.5.*

CAP. XXI.

*Verſ.*4. Non cognoverunt diſcipuli, quia Jeſus eſt, *tr.78. diſc.23. numer.6.*

*Verſ.*6. Mittite in dexteram navigii, & invenietis. Miſerunt ergò, & jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium, *tr.83.d.39.n.4.*

*Verſ.*11. Simon Petrus traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus, *tr.96. d.1.n.11.*

*Verſ.*17. Petre, amas me? *tract.83.d.36.n.2.*

EX ACTIS APOSTOLORUM.

CAP. I.

*Verſ.*1. Cœpit Jeſus facere, & docere, *tr.83.d.29. n.1.*

*Verſ.*7. Non eſt veſtrùm noſſe tempora, vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate, *tractat.91. d.2. numer. 1.*

CAP. II.

*Verſ.*2. Tamquam ſpiritus vehementis, *tr. 81. d.3.nu.7. tr.83. d.37.num.3.*

*Verſ.*3. Seditque ſupra ſingulos eorum, *tractat.83. d.34. n.9. tr. 80.d.2.n.2.*

*Verſ.*4. Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, *tractat. 83. diſc.1.n.2.*

*Verſ.*37. His auditis, compuncti ſunt corde, *tr.71.d.1.n.6. & tr. 80.d.10.n.1. & d.18.n.5.*

*Verſ.*38. Pœnitentiam agite, *tr.83.d.38.num.5.*

Verſ. 45. Poſſeſſiones, & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat, *tr.69.d.2.nu.7.*

CAP. III.

Verſ. 4. Reſpice in nos: at ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis, *tr.84.d.7.n.4.*

*Verſ.*7. Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jeſu ſurge & ambula, *tractat. 83. diſcurſ. 49.n.5.*

*Verſ.*8. Intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum &c. *tr.95.d.1.n.11.*

CAP. IV.

*Verſ.*32. Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, *tr.70. d.3.n.6. tract.69.d.3.n.7.*

*Verſ.*33. Virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti, *tractat. 83. d.49. nu.4.*

CAP. V.

*Verſ.*3. Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudari de pretio agri? *tract.76.d.10.n.7.*

*Verſ.*14. Magis autem augebatur credentium numerus &c. Ut veniente Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quenquam illorum, *tractat.87. d.2.n.1.*

*Verſ.*29. Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus, *tr.96. diſcurſ.9. n.9.*

Verſ. 41. Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilii, quoniam &c. *tr.70.d.13.n.4.*

CAP. VI.

*Verſ.*10. Non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur, *tract.87. diſcurſ.9.n.8.*

*Verſ.*15. Viderunt faciem ejus, tamquam faciem Angeli, *tr.84. d.4.n.6. tr.84. d.7.n.8.*

CAP. VII.

Verſ. 22. Eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis, *tract.83.diſcurſ.41.n.3.*

*Verſ.*51. Dura cervice & incircumciſis cordibus, & auribus vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, *tr.87. d.9.nu.8. & tr.68.d.10.nu.5. & tractat.81.diſcurſ.13.n.3.*

*Verſ.*56. Continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum, *tr.83. diſc.23.n.3.*

CAP. VIII.

*Verſ.*20. Pecunia tua tecum ſit in perditionem, *tractat.74.diſc.13. numer.3.*

*Verſ.*26. Angelus Domini locutus eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam, quæ deſcendit ab Jeruſalem in Gazam, *tr.81. diſc.4. n.4.*

CAP. IX.

Verſ. 1. Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini. Vas electionis eſt mihi iſte, *tract.82.d.2.n.7. & d.4. nu. 4. tr.83.d.7.n.4. & tr.68.d.2.n.2. & tr.74.d.13.n.1.*

Verſ. 3. Circumfulſit eum lux cœlo &c. Domine, quid me vis facere, *tract.81.d.1.n.2.*

*Verſ.*5. Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare, *tractat.94. d. 11.numer.5.*

*Verſ.*8. Apertiſque oculis nihil videbat, *tractat.94. diſcurſ. 9.n.3.*

*Verſ.*15. Vas electionis eſt mihi iſte, *tr.83.d.29.n.2.*

Verſ. 16. Sed oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati, *tr.94. d.2. numer.8. & 8.n.5.*

Verſ. 31. Eccleſia quidem per totam Judæam & Galilæam, & Samariam, habebat pacem, & ædificabatur, *tr.93. d.10. n.10.*

CAP. X.

*Verſ.*10. Cecidit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam &c. Et vox ad eum, Surge Petre, occide, & manduca, *tractat. 71. diſc.20. n.1.*

Verſ. 11. Vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam velut linteum magnum &c. *tractat. 96. d.3.n.6.*

*Verſ.*13. Macta & manduca, *tr.83.d.50.n.7.*

Verſ. 34. In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus: ſed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam acceptus eſt illi, *tr.96. d.7.n.7.*

*Verſ.*38. Pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes, *tr.68. d. 3.n.3. & tr.83. d.9.num.3.*

*Verſ.*44. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum, *tract.83.d.1.nu.3. & d. 16.nu.1.*

CAP. XII.

*Verſ.*3. Appoſuit ut apprehenderet & Petrum: tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum. Angelus Domini aſtitit, percuſſoque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter &c. *tr.94.d.31.n.10.*

*Verſ.*7. Percuſſoque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter, *tr.94.d.23. n.7.*

*Verſ.*21. Herodes veſtitus veſte regia &c. *tractat. 90. diſcurſ.14. numer.5.*

CAP. XIII.

*Verſ.*8. Reſiſtebat autem illis Elymas magus, *tr.83.d.12.n.5.*

*Verſ.*22. Inveni David filium Jeſſe, virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas, *tr. 83.d.8. n.1. & tr.84.d.6.nu.6.*

Verſ. 46. Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei; ſed quoniam illud repellitis, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes, *tr.82.d.4.nu.4. & tr.83.d.1.n.7. & tr.83.d. 23.n.1.*

CAP. XIV.

*Verſ.*11. Quoniam ipſe erat dux verbi, *tractat.83.diſc.38. n.2. & d.44.n.1.*

CAP. XV.

Verſ. 10. Jugum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus, *tract.91. diſcurſ.4. num.7.*

CAP. XVI.

*Verſ.*6. Vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia, *tr. 74.d.10.n.5. & tr.83. d.25.n.5.*

Verſ. 14. Cujus Dominus aperuit cor, intendere his, quæ dicebantur à Paulo, *tractat.83. d.20.n.3.*

*Verſ.*16. Factum eſt euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum Pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis, *tractat.83. diſcurſ. 49.n.7.*

Verſ. 17. Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis, *tractat. 92. diſc.2.nu.7.*

CAP. XVII.

*Verſ.*18. Quid vult ſeminiverbius hic, dicere? *tr.83. d.25.nu.4.*

*Verſ.*27. Cùm non longè ſit ab unoquoque noſtrum; in ipſo enim vivimus, movemur & ſumus, *tract.85.d.8.nu.7.*

*Verſ.*28. In ipſo vivimus, movemur & ſumus, *tract.84. diſc.5. numer.4.*

*Verſ.*32. Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio illorum, *tr.81.d.25.num.10. & tract.83. d. 14. numer.7. & d.23. numer.6.*

CAP. XIX.

Verſ. 11. Virtuteſque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur, *tr.87. d.2.nu.1.*

CAP. XX.

*Verſ.*7. Et ſeq. Produxit ſermonem uſque ad mediam noctem. Sedens autem quidam adoleſcens nomine Eutychus ſuper feneſtram, cum mergeretur ſomno gravi, diſputante diù Paulo,

Digitized by Google

ductus ſomno cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus &c. *tr.83. d.16. n.8.*

*Verſ.*32. Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius, *tr.83.d.15.n.4.*

CAP. XXIV.

*Verſ.*25. Tremefactus felix, *tr.73.d.8.nn.4.*

CAP. XXVI.

*Verſ.*2. Æſtimo me beatum, *tr.83.d.27.n.4:*

CAP. XXVII.

*Verſ.*23. Aſtitit mihi hac nocte Angelus, cujus ſum ego, & cui deſervio, dicens: Ne timeas Paule: ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum, *tr.82. d.7.n.6.*

EX EPISTOLA AD ROMANOS.

CAP. I.

Verſ. 5. Accepimus gratiam ad obediendum fidei in omnibus gentibus, in nomine ejus, *tr.83.d.39.n.7.*

*Verſ.*7. Gratia vobis & pax, *tr.70.d.12. nn.9.*

*Verſ.*13. Sæpè propoſui venire ad vos (& prohibitus ſum uſque adhuc) ut aliquem fructum habeam & in vobis, ſicut & in cæteris gentibus, *tr.83. d.39.n.7.*

*Verſ.*16. Euangelium virtus Dei eſt, in ſalutem omni credenti, *tr.83. d.50.n.8.*

*Verſ.*18. Revelatur ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, *tract.78.d.34. num.2. tract.90. diſc.6.n.8.*

*Verſ.*21. Cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, *tr.72. d.6.n.2.*

*Verſ.*eod. Evanuerunt in cogitationibus ſuis: propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis, *tr.90. d.8.nn.10.*

*Verſ.*27. Et mercedem, quam oportuit, erroris ſui in ſe recipientes, *tr.77. d.16 n.6.*

*Verſ.*29. Repletos omni vanitate, & malitia, *tr.74.d.2.n.2.*

CAP. II.

*Verſ.*1. Inexcuſabilis es ò homo omnis, qui judicas: in quo enim judicas alterum, te ipſum condemnas, *tract.97. diſc.6.n.7.*

*Verſ.*4. An divitias bonitatis ejus, & patientia, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? *tr.93.d.15. n.6. & d.1.n.3. & tr.78.d.1. nn.3.*

Verſ. 5. Secundùm duritiem tuam, & impœnitens cor tuum, theſaurizas tibi iram, *tract.78. diſcurſ.30. num.8. tr.79. d.1. per tot. & tractat. 81. diſc.23.n.1. & d.13.nn.3.*

Verſ. 15. Inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus, &c. *tr. 77. d.30. numer.3.*

*Verſ.*21. Qui prædicas non furandum, furaris, *tract.83. diſc.35. numer.3.*

CAP. III.

*Verſ.*24. Juſtificati gratis per gratiam ipſius, *tractat. 82. diſcurſ.7. numer.4.*

*Verſ.*25. Propter remiſſionem præcedentium delictorum, *tract. 72. diſc.2. nn.2.*

CAP. V.

*Verſ.*1. Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum, *tr. 70.d.2. n.4.*

Verſ. 3. Tribulatio patientiam operatur; patientia autem probationem, *tr.94.d.24.n.11. & d.25.n.11.*

*Verſ.*5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis, *tr.80.d.13.nn.3. & tractat.96.diſcurſ. 7.nn.1.*

*Verſ.*12. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt, *tractat. 80.diſcurſ.24. nn.2. tract.77. diſcurſ. 7. per tot.*

CAP. VI.

Verſ. 2. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? *tractat. 79.d.2. nn.5.*

Verſ. 6. Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultrà non ſerviamus peccato, *tract.90. diſc.12. n.1.*

Verſ. 10. Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel, *tr.75.d.8.n.3.*

*Verſ.*12. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, *tract.77. diſcurſ.26.n.7. & tract. 79. d.3. n.2.*

*Verſ.*13. Sed neque exhibeatis membra veſtra, arma iniquitatis peccato, *tractat.71.diſc.16.num.8. & tract.77. d.26. n.7.*

*Verſ.*16. Neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis, *tractat.71.diſc.15. per tot.*

*Verſ.*23. Stipendium peccati, mors, *tr.77.d.7.nn.4.*

CAP. VII.

*Verſ.*14. Ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccato: quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo bonum, hoc ago; ſed quod odi malum, illud facio, *tractat.73. diſc.1. num.4. tr.77.d. 11. num. 2.*

*Verſ.*eod. Carnalis ſum, venundatus ſub peccato, *tract. 78. diſc. 29.nn.8.*

Verſ. 15. Non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio, &c. *tractat.80.d.6.numer.3.*

*Verſ.*17. Habitat in me peccatum: non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio, *tract.93.d.80.n.10.*

*Verſ.*23. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, *tr.68.d.1.n.5.*

CAP. VIII.

*Verſ.*14. Quicumque ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei, *tractat. 80. diſc.1.n.8.*

*Verſ.*15. Accepiſtis ſpiritum adoptionis, in quo clamamus: Abba, pater, *tractat.80.d.1.nn.8.*

*Verſ.*17. Si compatimur, & conglorificabimur, *tract.86. d.7.n.7.*

Verſ. 18. Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, *tractat.94.diſcurſ.26. per tot.*

*Verſ.*20. Vanitati creatura ſubjecta eſt, non volens; ſed propter eum, qui ſubjecit eam, *tractat. 78. diſc.3.n.3.*

*Verſ.*25. Si autem quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus, *tr.88.d.11.n.5.*

*Verſ.*28. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, *tr. 85. d.13.n.1. tract.68.diſc.19.numer.12.*

*Verſ.*29. Quod prędeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui, *tract. 94.d.3.numer.3. & d.29.n.4. & d.30.n.9.*

*Verſ.*30. Quos prædeſtinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & juſtificavit; quos autem juſtificavit, illos & glorificavit, *tr. 82.d.2. nu.7. & d.7.n.2.*

*Verſ.*35. Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio? an anguſtia? *tractat.94.diſcurſ.29. num.6. & tr.68.d.15.n.2.*

CAP. IX.

*Verſ.*3. Optabam ego anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem, qui ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt filiorum & gloria, *tract.82. diſc.6. n.3.*

Verſ. 11. Cùm nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali: non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia major ſerviet minori: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui, *tract.82. d.6 nn.3.*

*Verſ.*13. Eſau odio habui, *tr.70. d.12. num.8.*

*Verſ.*14. Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas eſt apud Deum? Abſit. Moyſi enim dicit: Miſerebor, cujus miſereor, *tractat.82. d. 8.num.3.*

Verſ. 16. Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei, *tr.93. diſc.5. n.7. & tr.82.d.8.n.1.*

*Verſ.*18. Miſeretur, cujus vult: indurat, quem vult, *tr.82. d.6. numer.4.*

Verſ. 22. Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, &c. *tr.68.d.4.nn.1.*

CAP. X.

Verſ. 13. Omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit, *tractat.83. d.1.nn.1.*

*Verſ.*15. Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium! *tractat.83.d.31. numer.7.*

CAP. XI.

Verſ. 17. Quod ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem oleaſter cùm eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis olivæ factus es, noli gloriari adverſus ramos: quòd ſi gloriaris, non tu radicem portas, ſed radix te. *tr. 82.d.6.numer.3.*

*Verſ.*20. Noli altum ſapere, ſed time, *tr.90.d.15 per tot.*

*Verſ.*33. O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia &c. *tractat.82. diſc.3.num.6. tr.85.d.3.n 5.*

Verſ. 34. Quis cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? *tr. 82. diſc.8.numer.6.*

CAP. XII.

*Verſ.*1. Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum, *tractat. 96. d.4. n. 8. tract. 80. d.1. numer.3.*

*Verſ.*9. Odientes malum, adhærentes bono, *tract.80. diſcurſ.5. numer.10.*

*Verſ.*12. Spe gaudentes, in tribulatione patientes, *tr.94. d.7. nn. 2. & d.25.n.3. tract.68. d.5.n.2.*

*Verſ.*15. Flete cum flentibus, gaudete cum gaudentibus, *tr.86. diſc.4.n.2.*

*Verſ.*16. Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes, *tr.83. d.5.n.10. & d.44.n.6.*

CAP. XIII.

*Verſ.*1. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, *tr. 90.d.7.n.3.*

*Verſ.*10. Plenitudo legis eſt dilectio, *tr.81.d.1.n.2.*

*Verſ.*12. Nox præceſſit, dies autem appropinquavit, *tr.74. d.12. numer.1.2.*

*Verſ.*eod. Abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis: ſicut in die honeſtè ambulemus, *tr.69.d.2. numer.2. tr.83. d.6. numer.2.*

CAP.

Digitized by Google

C A P. XIV.

Verſ. 17. Non eſt regnum Dei, eſca & potus, ſed juſtitia, & pax &c. *tr.70.d.7. num.1. & 4.*

C A P. XV.

*Verſ.*33. Deus autem pacis, *tr.70.d.1.n.1.*

EX EPISTOLA I. AD CORINTHIOS.

C A P. I.

*Verſ.*10. Obſecro vos, fratres, per nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, *tract.70.d.9.n.8.*

Verſ. 17. Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed euangelizare, *tr.83.d.28.nu.2.*

Verſ. 27. Infirma mundi elegit Deus, ut fortia quæque confundat, *tr.68.d.2.n.4. & tr. 85. d.12.n.1.*

C A P. II.

Verſ. 1. Cum veniſſem ad vos, veni non in ſublimitate ſermonis, &c. *tractat. 83. diſc.44. num.1.*

*Verſ.*4. Sermo meus, & prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, *tract. 83. d. 1. numer.3.*

*Verſ.*9. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum, *tr.91. d.6. numer.4.*

*Verſ.*14. Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. *tr.73.d.4.nu.8. tr.76.d.4.n.3. & tr.83.d.25.n.4. tract.81.d.12.n.7. & tractat.69. diſcurſ.1.n.1.*

C A P. III.

Verſ. 1. Et ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tamquam parvulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, *tractat.83. diſcurſ.44.n.1.*

*Verſ.*eod. Tamquam parvulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, *tr.83.d.16.n.1. & d.29.n.5. & d.48.n.7.*

Verſ. 4. Cùm enim quis dicat: Ego quidem ſum Paulus, alius autem: Ego Apollo: nonne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? Quid verò Paulus? Miniſtri ejus, cui crediddiſtis, & unicuique ſicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit; ſed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed incrementum dat, Deus, *tr.83.d.18.n.7. & tr.85.d.5. numer.4.*

Verſ. 7. Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat, Deus, *tr.83. d.5.n.3. & tractat.85. diſcurſ. 3. num.6.*

*Verſ.*8. Unuſquiſque propriam mercedem accipiet, ſecundùm ſuum laborem: Dei enim ſumus adjutores, Dei agricultura eſtis, *tr.97.d.10.n.8.*

*Verſ.*9. Dei ædificatio eſtis, *tractat.83. diſc.39.n.2. & d.5. n.6. & d.8.n.5. & d.30.n.5. & d.36.n.6.*

*Verſ.*11. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus, *tractat.86. diſcurſ.1. numer.17.*

*Verſ.*12. Si quis superædificat ſuper fundamentum hoc, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit, *tr.76. d.21. per tot.*

*Verſ.*13. Uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit, *tract.76. diſc.9. per tot. & tractat.76.d.10.nu.5.*

*Verſ.*17. Templum Dei, quod eſtis vos, *tr.88. diſcurſ.1.n.7.*

C A P. IV.

*Verſ.*1. Ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei, *tractat.83. d.46.num.4.*

*Verſ.*4. Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt: itaque nolite ante tempus judicare, quoaduſque &c. *tract. 82.d.1.nu.4. & tractat.81. diſc.1. numer.7.*

*Verſ.*5. Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit ſecreta cordium, *tr.77.d.10.nu.1.*

*Verſ.*7. Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? *tr.90.d.12. n.2. & d. 14. n.4. & tractat.95. diſc.11. nu.2.*

*Verſ.*9. Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus, *tr.84. d.3.n.2.*

*Verſ.*11. Uſque in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus &c. *tract.94. d.2.n.8.*

C A P. V.

*Verſ.*6. Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? *tr.76. diſc.14. per tot.*

C A P. VI.

Verſ. 15. An neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti, *tr.87.d.10. per tot.*

*Verſ.*20. Empti eſtis pretio magno, *tract.71.d.7. per tot. & tr. 68. d.11.n.4. & tractat.81. diſcurſ.3.n.1.*

C A P. VII.

*Verſ.*5. Ut vacetis orationi, *tractat.76.diſ.12.n.3.*

Verſ. 20. Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat, *tr.96.d.2. per tot.*

Verſ. 29. Hoc itaque dico, fratres; tempus breve eſt, *tractat.91. d. per tot.*

*Verſ.*34. Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, *tractat.96.d.2. num.6.*

C A P. IX.

*Verſ.*9. Nunquid de bobus cura eſt Deo, *tractat. 80. d. 1. n.3. & tr.83.d.29.n.2. tract. 85. d.2.nu.4.*

Verſ. eod. Non alligabis os bovi trituranti, *tr.85.d.4.n.4.*

*Verſ.*16. Væ mihi, ſi non euangelizavero, *tractat. 83. diſcurſ. 47. numer.8.*

*Verſ.*22. Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem, *tractat.83. diſc.3. numer.10. & d.44.n.1.*

*Verſ.*24. Omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium, *tr. 80.d.4.n.4.*

*Verſ.*eod. Sic currite, ut comprehendatis, *tractat.68. d.25. nu.3. d.10.n.1. & tr. 80. d.3.nu.4. & d.6.n.3. & tr. 94.d.25.nu.3.*

*Verſ.*26. Sic curro, non quaſi in incertum, *tractat.68. diſc. 10. numer.1.*

*Verſ.*27. Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo: ne cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar, *tractat. 82. d.1.nu.5. & tract. 83. diſcurſ.30.n.2.*

C A P. X.

*Verſ.*4. Petra autem erat Chriſtus, *tr.81. d.24.n.8.*

*Verſ.*13. Faciet cum tentatione proventum, *tr.92. d.8. per tot. & d.13. per tot. tr.90.d.2.n.4.*

Verſ. 31. Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, *tr.96.d.7.n.3. & tractat.84. diſcurſ. 7. numer.2.*

C A P. XI.

*Verſ.*32. A Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur, *tr.94.d.27. numer.6.*

C A P. XII.

*Verſ.*3. Notum vobis facio, quòd nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi in Spiritu ſancto, *tr.81.d.15.n.2.*

*Verſ.*27. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro, *tr.86.d.4.n.3.*

C A P. XIII.

*Verſ.*1. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens: ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt, *tr.81.d.13.n.2. tract.82. d.5. num. 9. tr.68.d.8.n.7. & tr.77.d.12.n.5. & tr.95.d.11.n.2.*

Verſ. 3. Si diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt, *tr.81.d. 24.n.5.*

Verſ. 4. Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, &c. *tr.68.d.8.n.8. & d.11.n.3. & tr.68.d.13.n.5. d.16.n.2. & tr.80. d.7. numer.2.*

*Verſ.*7. Charitas omnia ſuſtinet, omnia ſuffert, *tract. 70. d. 17. numer.4.*

*Verſ.*8. Charitas nunquam excidit, *tr.68.d.16.n.6.*

Verſ. 12. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, *tr.82. d.1.n.8.*

*Verſ.*13. Major autem horum eſt charitas, *tr.94.d.24.n.11. & tr. 63.d.13.n.7.*

C A P. XV.

*Verſ.*10. Gratia Dei ſum id, quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantiùs illis omnibus laboravi, *tr.95. d.11. numer.2.*

*Verſ.*eod. Abundantiùs omnibus laboravi, *tractat.83. diſc. 47. numer.4.*

Verſ. 32. Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pugnavi Epheſi, *tr.71.d.20.nu.8.*

Verſ. 39. Non omnis caro, eadem caro: ſed alia quidem hominum, alia verò pecorum, *tractat. 71. d.20.num.1.*

*Verſ.*52. Canet tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur, *tr.77.d.6.n.2. & tr.83. d.47. nu.5.*

Verſ. 55. Ubi eſt mors ſtimulus tuus? ſtimulus autem mortis, peccatum eſt, *tract.77. diſc.7. n.4. & tr.81. d.5.n.4. & d.7. n.1. & d.21.n.2.*

Verſ. 58. Stabiles eſtote, & immobiles; abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes, quòd labor veſter non eſt inanis, *tr. 80. d.2.n.3.*

C A P. XVI.

*Verſ.*1. De collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, &c. *tr. 69. d.2. numer.5.*

EX EPIST. II. AD CORINTHIOS.

CAP. I.

*Verſ.*3. Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos, *tr.69.d. 3. nu.2.*

c 4 CAP.

CAP. II.

*Verſ.*14. Deo autem gratias,qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, *tr.68.d.14.n.5.*

*Verſ.*15. Chriſto bonus odor ſumus, *tr.71.d.12.n.1. & tract.76. d.4.nu.5.*

*Verſ.*17. Non ſumus adulterantes verbum Dei, ſicut plurimi, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur, *tractat.83. d.48.n.9.*

CAP. III.

Verſ. 5. Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, *tr.90.d.12.n.2.& tr.95. d.1.n.5. & tr.81.d.15.n 2.*

CAP. IV.

*Verſ.*2. Neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo, *tractat.83. diſcurſ. 43.n.1.*

*Verſ.*4. Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis claritas Euangelii gloriæ Chriſti, *tractat. 72. diſc. 5. numer.5.*

*Verſ.*7. Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, *tr.81. d.26. n.6. & tr.84.d.4.n.4.*

Verſ. 8. In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur, *tr.94.d.13.n.9.*

*Verſ.*17. Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis, *tractat.80. d.7. numer.4. & tr.91.d.3.n.2. & tr.94.d.3.n.6.*

CAP. V.

*Verſ.*1. Scimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, &c. *tract.68. d.5.n.2.*

*Verſ.*6. Dum ſumus in corpore, peregrinamur, *tractat.68. d.1. numer.2.*

Verſ. 18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum, &c. *tr.70.d.16.n.4.*

CAP. VI.

*Verſ.*1. Adjuvantes exhortamur, ne in vacuum Dei gratiam recipiatis; ait enim: Tempore accepto exaudivi te, & in die ſalutis adjuvi te, *tr.91.d.4 n.7. & tr.81. d.15.num.5. & d.6.n. 2.tr.92. d. 15.n.2. tractat.75.diſcurſ.6.n.2.*

*Verſ.*2. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, *tractat.91. diſcurſ.2. per tot.*

*Verſ.*4. In omnibus exhibeamus nos, ſicut Dei miniſtros, *tr.68. d. 2.n.4.*

*Verſ.*eod. In multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis &c. *tract.68.d.16.n.5. & d.8.n.2.*

*Verſ.*10. Sicut egentes, multos autem locupletantes, *tr.69.d.2. numer.7.*

Verſ. 14. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Chriſti ad Belial, *tr.80.d.2.num.1.*

*Verſ.*eod. Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? *tr.71.d.20. numer.5.*

CAP. VII.

*Verſ.*1. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei, *tractat.93. d. 13.nu.7.*

*Verſ.*4. Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra, *tr.94.d.7.per tot.*

*Verſ.*5. Nullam requiem habuit caro noſtra, *tractat.70.diſcurſ.7. numer.5.*

*Verſ.*10. Sæculi triſtitia mortem operatur, *tr.68.d.1.n.4.*

CAP. VIII.

*Verſ.*9. De plenitudine ejus omnes accepimus, *tractat.69. d.1. numer.7.*

CAP. X.

*Verſ.*17. Qui gloriatur, in Domino glorietur, *tr.95.diſcurſ.2. per totum.*

CAP. XI.

*Verſ.*2. Æmulor enim vos Dei æmulatione, *tract. 97. diſcurſ. 2. num.6.*

*Verſ.*14. Ipſe Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis, *tr.92.d.2. per tot.*

*Verſ.*23. In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, &c. *tr.94 d.7.n.1.& d.26.n.1.*

CAP. XII.

Verſ. 2. Scio hominem ante annos quatuordecim, raptum hujuſmodi uſque ad tertium cœlum, *tr.95. d.5.n.9.*

*Verſ.*4. Raptus in paradiſum, audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui, *tr.82. d.2.n.5.tr.83.d.38.n.2.*

*Verſ.*7. Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus Satanæ, *tr.92. d. 10.per tot. & tr. 71.d.10.n.3.*

*Verſ.*9. Virtus in infirmitate perficitur, *tr.94. d.20. per tot. & d. 23.n.8. & tr.92.d.5.per tot. tr.94. diſc.18.n.5.*

*Verſ.*10. Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis &c. *tract.94. d.8.n.5. & d.16.n.8.*

Verſ. 12. Signa Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos, in omni patientia, *tr.68.d.2.num.3. tr.83.d.3.n.6.*

*Verſ.*14. Non enim quærimus, quæ veſtra ſunt, ſed vos, *tr.83.d. 49.nu.2.*

CAP. XIII.

*Verſ.*11. Deus pacis, & dilectionis erit vobiſcum, *tr.70. d.1.nu. 9. d.12.n.1.*

*Verſ.*12. Salutate invicem in oſculo ſancto, *tract.70.d.3.n.9.*

*Verſ.*eod. Salutant vos omnes Sancti, *tr.87. diſc.9.per tot.*

EX EPIST. AD GALATAS.

CAP. I.

*Verſ.*11. Euangelium, quod euangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem: neque enim &c. *tractat. 83. diſc.44.nu.1.*

*Verſ.*15. Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret filium ſuum in me, ut euangelizarem illum gentibus; continuò non acquievi carni, & ſanguini, *tract.81. diſcurſ.1. num.2. tractat.82. diſcurſ. 4. numer.4.*

CAP. II.

*Verſ.*9. Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi, *tr.95.d.11.nu.5.*

CAP. III.

*Verſ.*1. O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit, non obedire veritati, ante quorum oculos Chriſtus Jeſus præſcriptus eſt? *tractat. 75.diſc.5.n.1. & tr. 84.d.2.n.10.*

Verſ. 3. Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini? *tr.80.d.2.n.1.*

CAP. IV.

*Verſ.*19. Filioli mei, quos iterum parturio, *tract.83.d.32.nu.8.*

CAP. V.

*Verſ.*15. Quod ſi invicem mordetis, & comeditis: videte &c. *tr.70.d.10.n.3.*

*Verſ.*17. Caro concupiſcit adversùs ſpiritum, & ſpiritus adversùs carnem, *tr.68. d.1.n.5.*

*Verſ.*19. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt immunditia &c. *tr.78.d.30.n.8.*

*Verſ.*22. Fructus autem ſpiritus ſunt, charitas pax, *tr. 70. d.3.n. 5.tr.70. d.1.n.9. & d.7.n.2. tr.80.d.1. num.8.*

CAP. VI.

*Verſ.*8. Qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem, *tr.80. d.3.num.1 & tract.81.d.26.n.7.*

*Verſ.*10. Dum tempus habemus, operemur bonum, *tr.91. d.4. per tot. tr.81. diſc.18.n.3. & d.26.n.1.*

Verſ. 14. Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri, *tractat.94. diſcurſ.8.n.5.*

*Verſ.*17. Ego ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto, *tr.82. d.4.nu.4.*

EX EPIST. AD EPHESIOS.

CAP. I.

*Verſ.*18. Illuminatos habentes oculos cordis veſtri, *tr.84. d.3.n.6.*

CAP. II.

Verſ. 4. Deus qui dives, *tract.70.d.5.n.1.*

*Verſ.*eod. Propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, *tr.71.d. 19.n.3.*

*Verſ.*13. Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos, qui aliquando eratis longè &c. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, *tract. 70.d.1.n.5.*

*Verſ.*14. Ipſe eſt pax noſtra, *tr.70.d.14.nu.1. & d.1.n.1.*

CAP. IV.

Verſ. 1. Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, *tr.96.d.4.per tot.*

*Verſ.*3. Soliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, *tr.70. d 3. per tot.*

Verſ. 17. Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis, ſicut & gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum &c. *tractat. 73. diſc.3. numer.3.*

Verſ eod. Ambulant in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum &c. *tr. 94. d. 10. numer.2.*

*Verſ.*25. Quoniam ſumus invicem membra, *tractat.70. diſcurſ. 18.numer.6.*

Verſ. 26. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram: & nolite locum dare Diabolo, *tr.68.d.13.num.2.*

*Verſ.*27. Nolite locum dare diabolo, *tr.77.d.28.num.2.tr.79.d.4. per tot. & tr. 80. d.5.n.2.*

*Verſ.*28. Qui furabatur, jam non furetur, *tract.76.diſcurſ.14. numer.5.*

*Verſ.*29.

Digitized by Google

Verſ.29. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus, ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus, *tr.83. d.39.n.2. & d.46.n.6.*

Verſ.30. Nolite contriſtare Spiritum Sanctum, in quo ſignati eſtis in die redemptionis, *tr.80.d.1.n.9. & tract.81. d.13.n.4.*

CAP. V.

Verſ.25. Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt, *tr.91.d.14.per tot.*

Verſ.25. Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, *tract.76. diſc.18. num.1.*

Verſ.27. Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, *tr.76. d.18.n.1.*

Verſ.29. Nemo unquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit, & fovet eam, *tractat.77. d.22. num.1.*

CAP. VI.

Verſ.12. Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem, ſed adverſus Principes tenebrarum harum, *tract.90. d.13. num.8.*

Verſ.16. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, *tr.92. d.15.n.7.*

Verſ.17. Gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, *tr.83.d.29.n.4. & d.42.n.8. & d.43. n.8. & tr.81. d.3.n.8.*

Verſ.19. Ut detur mihi ſermo in apertione oris mei, cum fiducia, notum facere myſterium Euangelii, pro quo legatione fungimur in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui, *tr.83. diſc.37. num.4.*

EX EPIST. AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

Verſ.12. Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Euangelii: ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto omni prætorio, *tract.78. diſc. 28. num.6.*

Verſ.29. Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini, *tract.94. diſc.2. per totum.*

CAP. II.

Verſ.5. Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu: qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum ſe exinanivit, &c. *tract.90. d. 15. num.4.*

Verſ.7. Forma ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, *tr. 68. d.4. num.2.*

Verſ.12. Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operare, *tr. 75.d.6. n.4. & tract.80. diſc.5.num.7. & tr.82.d.1.n.6. & tr.93.d.5. per totum.*

Verſ.13. Deus enim eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate, &c. *tr.83. d.15. n.7.*

Verſ.14. Omnia autem facite ſine murmurationibus, ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, in medio nationis pravæ, & perverſæ; inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo, *tr.68.d.20.n.1. tr.83. d.32.n.1.*

Verſ.16. Non in vacuum cucurri, *tract.68. diſc.10. num.1.*

Verſ.21. Omnes quæ ſua ſunt, quærunt, non quæ ſunt Jeſu Chriſti, *tract.83. d.39.n.4.*

CAP. III.

Verſ.8. Omnia arbitror ut ſtercora, *tr.71. d.13. num.2. & tract. 94. diſc. 9. num.4.*

Verſ.13. Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe; unum autem, quæ quidem retrò ſunt obliviſcens, ad ea verò quæ ſunt priora, extendens me ipſum, ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu. Quicunque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus, *tr.80. d.6. n.1.*

Verſ.14. Ad anteriora extendens, me ipſum, ad ſupernæ vocationis bravium, *tractat.80. d.3. num.6.*

Verſ.20. Noſtra converſatio in cœlis eſt, *tract.89. diſc.1. n.3. & tractat.71. diſc.16. num.5. & tract.80. d.1. num.2. & tract.83. diſc. 37. num.3.*

CAP. IV.

Verſ.1. Sic ſtate in Domino, chariſſimi, *tr.80. d.4.n.7.*

Verſ.3. Adjuva illas, quæ laboraverunt mecum in Euangelio, *tr.82. d.4.n.1. tr.83. d.29.n.4.*

Verſ.5. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus enim propè eſt, *tr.84. d.5. n.5.*

Verſ.7. Pax Dei, quæ exuperat, &c. *tr.70. d.7.n.7.*

Verſ.22. Salutant vos omnes Sancti, maximè qui de domo Cæſaris ſunt, *tr.96. d.9. per tot.*

EX EPIST. AD COLOSSENSES.

CAP. I.

Verſ.19. In ipſo complacuit, omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare, *tr.70. d.1. num.9.*

Verſ. 28. Corripientes omnem hominem, & docentes, *tr. 83. diſc.1. n.9.*

Verſ.eod. Docentes omnem hominem in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu, *tract. 83. d. 7. num.6.*

CAP. II.

Verſ.3. In quo ſunt omnes theſauri, *tract.70. d.5.n.1. & tr. 83. d.44.n.1.*

Verſ.6. Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate, radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati, *tract.80.d.1. n.1.*

Verſ.15. Expolians Principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in ſemetipſo, *tract.92.d.16.n.10.*

CAP. III.

Verſ.5. Avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus, *tract.77. diſc. 13. num.5.*

Verſ.14. Charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis: & pax Chriſti, *tract.70. d.12. num.1.*

Verſ.25. Non eſt perſonarum acceptio apud Deum, *tr.81. diſc.16. num.7.*

EX EPIST. I. AD THESSALONICENSES.

CAP. I.

Verſ.6. Excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus Sancti, *tr.94 d.23. per tot.*

CAP. II.

Verſ.5. Neque enim aliquando fuimus in ſermonibus adulationis, ſicut ſcitis, *tr.83. d.47. num.8.*

Verſ.6. Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis, *tr.83. d.48.n.6.*

Verſ.18. Impedivit nos Satanas, *tract.92. d.12. n.1.*

CAP. III.

Verſ.3. Nemo moveatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis, quòd in hoc poſiti ſumus, *tractat.94. d.2. num.2. & tr. 68. d.2. n.1.*

CAP. IV.

Verſ.3. Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione; ut ſciat unuſquiſque veſtrùm, &c. *tr. 81. d.12. num.4.*

Verſ.10. Rogamus autem vos fratres, ut abundetis magis, & operam detis, ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini, *tr.91. diſc.17. n.7.*

CAP. V.

Verſ.1. De temporibus autem, & momentis, fratres, non indigetis, ut ſcribamus vobis, *tr.91. d.2.n.1.*

Verſ.2. Dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet, *tract.77. diſc.4. n.4.*

Verſ.3. Cùm dixerint pax, & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, *tr.91. diſc.11. n.9.*

Verſ.13. Pacem habete cum eis: patientes eſtote ad omnes, &c. *tr.70. d.17. n.4.*

Verſ.24. Fidelis eſt, qui vocavit vos, *tr.96.d.2.n.1.*

EX EPIST. II. AD THESSALONICENSES.

CAP. II.

Verſ.3. Homo peccati, filius perditionis, *tr.78.d.34. n.2.*

Verſ.eod. Homo peccati, filius perditionis, quia adverſatur, & extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus, *tract.90. d.6. num.8.*

CAP. III.

Verſ.8. Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, *tr.91. d. 16. per tot.*

Verſ.10. Qui non vult operari, non manducet, *tract.85. diſc.6. num.4.*

Verſ.12. Iis autem, qui ejuſmodi ſunt, denunciamus & obſecramus in Domino Jeſu Chriſto, ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent, *tr.88. d.2.n.7.*

Digitized by Google

EX EPIST. I. AD TIMOTHEUM.

CAP. I.

*Verſ.*13. Miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignotans feci in incredulitate, *tract.*74. *diſc.*13. *per totum.*
Verſ.eod. Ignorans feci, *tr.*81. *d.*21.*n.*7.
*Verſ.*15. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quod Chriſtus Jeſus venit io hunc mundum, &c. *tr.*81. *d.*4. *n.*3.
*Verſ.*17. Regi ſæculorum, immortali, inviſibili, ſoli Deo, honor & gloria, *tract.*95. *diſc.*1. *per totum.*
*Verſ.*19. Conſcientiam bonam habens, quam multi repellentes, à fide naufragaverunt, *tr.*77. *d.*11.*n.*6. & *tr.*81. *d.*21. *num.*3.

CAP. II.

*Verſ.*3. Hoc bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, *tr.*96. *d.*7. *per tot.* & *tr.*82. *d.*6. *num.*2. & *d.*3. *n.*1.

CAP. IV.

*Verſ.*2. Cauteriatam habentes ſuam conſcientiam, *tr.*71. *d.*10. *n.*4. & *tr.*83. *d.*9. *n.*1.
*Verſ.*7. Exerce te ipſum ad pietatem; nam exercitatio corporalis, ad modicum utilis eſt; pietas autem ad omnia utilis eſt, *tract.*84.*d.*6. *n.*4.
*Verſ.*11. Præcipe hæc, & doce cum omni imperio, *tract.*83. *d.*29. *n.*1.
*Verſ.*16. Attende tibi, & doctrina, ioſta in illis; hoc enim faciens, & te ipſum ſalvum facies, & eos, qui te audiunt, *tractat.* 97. *diſc.*10. *num.*9.

CAP. V.

*Verſ.*6. Quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt, *tr.*77. *d.*6. *n.*2.
*Verſ.*23. Modico vino utere, &c. *tract.*94. *diſc.*20. *n.*5.

CAP. VI.

*Verſ.*9. Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum, *tract.* 77. *d.*26. *num.*3.
*Verſ.*17. Divitibus hujus ſæculi præcipe, non ſublime ſapere, *tract.*69. *d.*2. *num.*6.

EX EPIST. II. AD TIMOTHEUM.

CAP. I.

Verſ. 9. Vocavit nos vocatione ſancta, non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam, *tract.*82. *d.*7. *num.*4.

CAP. II.

*Verſ.*3. Labora ut bonus miles, *tr.*83.*d.*29. *num.*4.
*Verſ.*4. Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus, *tr.*83. *d.*49. *n.*2.
*Verſ.*5. Qui certat in agone, non coronabitur, niſi legitimè certaverit, *tr.*92. *d.*6. *per tot.* & *tract.*93.*d.*14.*n.*4. & *tr.*68.*d.*6. *num.*2. & *d.*18. *n.*1.
*Verſ.*11. Fidelis ſermo: Si mortui ſumus, & convivemus; ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus, *tr.*68. *d.*10.*n.*3.
*Verſ.*12. Si ſuſtinebimus, & conregnabimus, *tract.*68. *diſc.*7.*n.*3.
*Verſ.*19. Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus, qui ſunt ejus, & diſcedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini, *tr.*82. *d.*1. *n.*1.
*Verſ.*24. Servum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, patientem &c. *tract.*70. *diſc.*16. *n.*1.

CAP. IV.

*Verſ.*2. Prædica verbum, *tr.*83. *diſc.*39. *n.*3.
Verſ.eod. Argue, obſecra, increpa in omni patientia, *tr.*97.*d.*10. *n.*9. *tr.* 83. *d.*47. *n.*2.
*Verſ.*3. Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt; ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi Magiſtros, prurientes auribus; & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur, *tr.*83.*d.*22. *n.*4. & *d.*41.*n.*5.
*Verſ.*5. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum imple, *tr.*83. *d.*29. *n.*4.
*Verſ.*7. Curſum conſummavi, fidem ſervavi: in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, *tr.*81.*d.*6. *num.*1. & *tr.*84. *d.*7. *num.*1. & *d.*6. *num.*2.
*Verſ.*17. Dominus autem mihi aſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, *tr.*71. *d.*10. *n.*8.

EX EPIST. AD TITUM.

CAP. II.

*Verſ.*11. Apparuit gratia Dei omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobriè & juſtè, & piè vivamus, *tr.*83. *d.*14. *n.*4.

CAP. III.

*Verſ.*5. Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm miſericordiam ſuam ſalvos nos fecit, *tr.*82.*d.*7. *n.* 4.

EX EPIST. AD PHILEMONEM NIHIL.

EX EPIST. AD HEBRÆOS.

CAP. I.

*Verſ.*1. Multifariam, multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, *tract.*83. *d.*16. *n.*1.
*Verſ.*3. Portans omnia verbo virtutis ſuæ, *tract.*83. *diſc.*9. *n.* 3.
*Verſ.*6. Et cum iterùm introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Adorent eum omnes Angeli ejus, *tr.*94. *d.*9. *n.*9.

CAP. II.

*Verſ.*1. Propterea abundantiùs oportet nos obſervare ea, quæ audivimus, ne fortè pereffluamus: ſi enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem? *tr.*83. *d.*25. *n.*5.
*Verſ.*18. In eo, in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari, *tr.*92. *d.*14. *per tot.*

CAP. IV.

*Verſ.*12. Vivus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens uſque ad diviſionem animæ, & ſpiritus, compagum quoque, ac medullarum, & diſcretor cogitationum, & intentionum cordis, *tr.*83. *d.*11. *n.*3. & *tract.*81. *d.*3. *num.*8.
*Verſ.*15. Tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato, *tr.*92. *d.*7. *n.*1.

CAP. V.

*Verſ.*7. Cum clamore valido, & lacrymis, exauditus eſt pro ſua reverentia, *tract.*74. *d.*9. *num.*4.
*Verſ.*8. Cùm eſſet Filius Dei, didicit ex eis, quæ paſſus eſt, *tract.* 94. *diſc.*5. *per tot.*
*Verſ.*13. Omnis, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonum juſtitiæ, *tr.*83.*d.*27. *n.*6.

CAP. VI.

*Verſ.*5. Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam, *tract.*73. *diſc.*3. *num.*6. & *tr.*75. *d.*5. *per tot.*
*Verſ.*6. Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, *tract.* 71. *d.*6. *per tot.* & *diſc.*17. *num.*1. & *tr.*72. *d.*6. *num.*7. & *tract.*81. *d.* 12. *num.* 4.
*Verſ.*7. Terra enim ſæpè venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur; accipit benedictionem à Deo: proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima; cujus conſummatio in combuſtionem, *tr.*83. *d.*23. *n.*7.

CAP. IX.

*Verſ.*22. Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio, *tr.*71. *diſc.*9. *n.*9.

CAP. X.

*Verſ.*26. Voluntariè peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia, *tract.*74. *d.* 10. *per tot.* *d.*12. *n.*3.
*Verſ.*27. Terribilis ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios, *tract.*78. *diſc.*10. *per totum*, & *tr.*97. *d.*5. *n.*12.
*Verſ.*28. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur; quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit? *tract.* 75. *diſc.*5. *num.*3.
*Verſ.*31. Horrendum eſt, incidere in manus Dei viventis, *tract.* 86. *d.*2. *n.*8.
*Verſ.*34. Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam, *tract.*94.*d.*6. *num.*6. & *tr.*69. *d.*1. *n.*2. & *d.* 2. *n.*8.
*Verſ.*35. Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem, *tr.*85. *d.*10. *n.*6. *tr.*69. *d.*2. *n.*8.
*Verſ.*36. Patientia vobis neceſſaria eſt, *tr.*68. *d.*5. *n.*5.
Verſ 37. Adhuc modicum, *tr.*68. *d.*18. *n.*6.

CAP. XI.

Verſ 10. Cujus artifex & conditor Deus, *tr.*83. *d.*1. *n.*9.
*Verſ.*24. Negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, *tract.* 84. *d.* 8. *num.*4.
*Verſ.*26. Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti, *tract.*69 *d.*1. *num.*6.
*Verſ.*36. Alii diſtenti ſunt; alii verò ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres, *tr.*92. *d.*4. *n.*5.
*Verſ.*38. In ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cavernis terræ, *tr.*89. *d.*11. *per tot.*

CAP. XII.

*Verſ.*1. Deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum, *tract.*77. *d.* 23. *per tot.*
*Verſ.*1. & 2. Curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum, *tract.* 80. *d.*1. *num.*5.

Verſ.eod.

Verſ.eod. Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, *tract.68. diſc.18. n.6.*

Verſ.3. Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſus ſemetipſum contradictionem: ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes, *tract.68. diſc.20. num.1. & tract. 80. diſc.1. num.7.*

Verſ.6. Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit, *tr.94. d.14. per tot.*

Verſ.7. Quis enim filius quem non corripit Pater? Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes; ergo adulteri, & non filii eſtis, *tract.94. d.24.n.9.*

Verſ.14. Pacem ſequimini cum omnibus, *tr.70. d.6.n.3.*

CAP. XIII.

Verſ.13. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes, *tract.94.diſc.33. num.12.*

Verſ.17. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis, *tract.96. d.9. num. 8.*

EX EPIST. JACOBI.

CAP. I.

Verſ.2. Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis, *tract.92. diſc.8. num.5. d.9. per tot.*

Verſ.4. Perfecti & integri, in nullo deficientes, *tract.76. d.16. per totum.*

Verſ.eod. Patientia opus perfectum habet, *tract.88. d.2. num.4. & tr.68. d.11. n.1.*

Verſ.5. Qui dat omnibus affluenter, *tr.85. diſc.5. n.3.*

Verſ.6. Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans, *tract.85. d.11.n.1.*

Verſ.12. Beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam &c. *tr. 68. d.12. n.1.*

Verſ.13. Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt, *tract.92. d.11. num.1. & d.13. num.7.*

Verſ.17. Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio, *tract.83. d.5. num.3.*

Verſ.18. Voluntariè genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus, *tr.83. diſc.8. num.5.*

Verſ.19. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, *tr.88. d.10. n.7.*

Verſ.21. Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras, *tract.83. diſc.3. n.9. & d.5. n.10. & d.7. n.4. & d.12. num.1. d.16. n.4. & d.21. n.1.*

Verſ.26. Si quis putat, ſe Religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt Religio, *tr.88. d.3. per tot.*

CAP. II.

Verſ.5. Divites in fide, *tr.69. d.2. n.6.*

Verſ.10. Quicunque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus, *tract.76. diſc.19. n.1.*

CAP. III.

Verſ.2. In multis offendimus omnes, *tr.68. d.5. num.7.*

Verſ.eod. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir, *tr.88. d.2. per tot.*

Verſ.3. Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, ut omne corpus illorum circumferamus, *tract.88. d.9. num.2.*

Verſ.4. Ecce & naves cum magnæ ſint, & à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo, *tract.76. diſc. 14. num.6.*

Verſ.5. Ecce quantus ignis, quàm magnam ſilvam incendit; lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna, *tr.82. d.1. n.6. & tract.76. diſc.3. per tot.*

Verſ.6. Univerſitas iniquitatis, *tr.88. diſc.1. num.3.*

Verſ.13. Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione, &c. *tract.70. diſc.8. num.4.*

CAP. IV.

Verſ.1. Unde bella, & lites in vobis? Nonnè ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris? *tr.92. diſc.1. n.10. & tract.76. d.1. num.4.*

Verſ.6. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam, *tr. 90. d.5. per tot.*

Verſ.7. Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis, *tr.65. d.15. n.10. & d.18. per totum.*

Verſ.13. Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: qui ignoratis, quid erit in craſtino, &c. *tr. 91. d.2. n. 4.*

Verſ.17. Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi, *tr.74. d.6. per tot. d.11.n.3.*

CAP. V.

Verſ.7. Patientes eſtote fratres, uſque ad adventum Domini; ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, &c. *tr.94. d.15. n.4. & tr.80. d.7. n.3.*

Verſ.8. Patientes eſtote, & confirmate corda veſtra; quoniam adventus Domini appropinquavit: Ecce Judex ante januam aſſiſtit, *tr.60. d.18. n.1.*

Verſ.17. Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis, & oratione oravit, ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex, *tr.78. d.6. n.5. & tr.97. d.2. n.5.*

Verſ.20. Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, *tr.97. d.10. per tot. & d.10. num.15. & tract.83. diſc.28. num.5.*

EX EPIST. I. PETRI.

CAP. I.

Verſ.1. Petrus Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis advenis diſperſionis Ponti, &c. Secundùm præſcientiam Dei Patris, *tract.82. diſc.6. num.2.*

Verſ.17. In timore, incolatus veſtri tempore converſamini, *tr. 91. d.15. per totum.*

Verſ.23. Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi permanentis in æternum, *tract.83. diſc.5. num.6.*

CAP. II.

Verſ.9. Populus acquiſitionis, *tr.97. d.9. n.7.*

Verſ.11. Obſecro vos tanquam advenas, & peregrinos, *tr. 81. d.7. n.1.*

Verſ.19. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè: quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum, *tract.68. d.16. num.3. & d. 17. num.4.*

Verſ.21. In hoc enim vocati eſtis, quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, &c. *tract.98. diſc.2. num.1. & diſc.3. num.2. & tr.94. d.2. n.3.*

Verſ.24. Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo, ſuper lignum, *tr.77. d.23. n.8.*

Verſ.25. Eratis ſicut oves errantes, ſed converſi eſtis nunc ad Paſtorem, & Epiſcopum animarum veſtrarum, *tract.83. d.1. num.6.*

CAP. III.

Verſ.14. Sed etſi quid patimini propter juſtitiam, beati, *tr. 68. diſc.16. num.3.*

CAP. IV.

Verſ.1. Chriſto paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, *tr.92. d.16. n.10.*

Verſ.12. Chariſſimi nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat, *tr. 94. d.2. n.3.*

Verſ.15. Nemo autem veſtrùm patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, &c. *tract.94. diſc. 7. num. 5. & tract. 68. diſc. 16. num.3.*

Verſ.19. Qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas, *tract. 68. d.10. n.3. & diſc. 13. num.1.*

CAP. V.

Verſ.8. Vigilate, quia adverſarius veſter Diabolus circuit, quærens quem devoret, *tr.92. d.1. n.12. & d.4. num.3. & d.15. n. 9. & d.17. per tot.*

Verſ.eod. Tanquam leo rugiens, circuit, *tr.72. d.3. n.1.*

Verſ.10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu, modicùm paſſos ipſe perficiet, *tr.94. d.4. n.8. & tract.80. d.7. n. 4.*

Verſ.13. Eccleſia quæ eſt in Babylone, collecta, *tr.70. d. 12. num.9.*

EX EPIST. II. PETRI.

CAP. I.

Verſ. 10. Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis, &c. *tr.82. d.4. n.4. & d.5. n.3. & tract.80. d.1. n.4.*

Verſ.19. Habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris: hoc primum intelligentes, quòd omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit, *tr.83. d.13. n.5. & tract.71. d.15. n.1. & tr. 86. d.5. n.1.*

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

Verſ.21. Melius erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt cognitionem, retrorſum converti ab ea, tract.74. diſc.11. per tot. tract.75. d.4. n.2.

Verſ.22. Tanquam canis reverſus ad vomitum ſuum, tract.71. diſc.13. num.4.

CAP. III.

Verſ.8. Unum verò hoc non lateat vos, chariſſimi; quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus, tr.91. d.1. n.3.

EX EPIST. I. JOANNIS.

CAP. I.

Verſ.1. Quod vidimus, quod audivimus, quod manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ, tr.83. d.37. n.7.

CAP. II.

Verſ.4. Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt, tract.72. diſc.1. per totum.

CAP. III.

Verſ.8. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera Diaboli, tr.83. d.8. n.5.

Verſ.9. Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit; quoniam ſemen ipſius in eo manet, tr.82. d.2. n.3. tr.83. d.15. n.5. & tr.71. diſc.17. n.1.

Verſ.21. Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, tr.85. d.10. n.1.

CAP. IV.

Verſ.8. Deus charitas eſt, tr.71. d.8. n.2.

Verſ.16. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, tr.71. d.16. num.4.

Verſ.18. Perfecta charitas foras mittit timorem, tract.81. diſc.13. num.7.

CAP. V.

Verſ.4. Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra, tr.92. d.15. n.9.

Verſ.16. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem, tr.73. d.6. n.3. & tr.74. d.1. n.4.

Verſ.19. Totus mundus in maligno poſitus eſt, tr.71. d.1. n.5. & tr.77. d.29. n.6.

EX EPIST. II. ET III. JOAN. NIHIL.

EX EPIST. JUDÆ.

Verſ.9. Cum Michael Archangelus cum Diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, tractat.87. diſc.1. num.3. & diſc.8. num.6.

Verſ.11. Væ illis, qui in via Cain abierunt: væ illis, qui errore Balaam mercede effuſi ſunt, tract.83. d.49. num.8. & tr.81. diſc.5. num.9.

EX APOCALYPSI.

CAP. I.

Verſ.14. Caput autem ejus, & capilli erant candidi, tanquam lana alba, tr.96. d.4. n.4.

Verſ.16. Et de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat, tr.83. d.11. n.6.

CAP. II.

Verſ.1. Scribe Angelo Epheſi, tr.83. d.4. n.7.

Verſ.7. Qui habet aures, audiat quid ſpiritus dicat Eccleſiis, tr.83. d.18. n.9.

Verſ.9. Scio paupertatem tuam, ſed dives es, tr.93. d.11. n.3. & tr.69. d.2. n.5.

Verſ.10. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ, tract.87. diſc.2. num.11. & diſc.16. num.10. & tract.80. d.1. n.7.

Verſ.13. Ubi ſedes eſt Satanæ, tr.78. d.30. n.7.

CAP. III.

Verſ.1. Scio opera tua, quia nomen habes, quòd vivas, & mortuus es, tr.77. d.9. n.3.

Verſ.3. Veniam ad te tanquam fur, tr.79. d.4. n.4.

Verſ.10. Scient, quia ego dilexi te: quoniam ſervaſti verbum patientiæ meæ, & ego ſervabo te ab hora tentationis, tract.68. d.10. num.3.

Verſ.11. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam, tract.77. diſc.10. n.6. & tr.82. d.2. n.3.

Verſ.12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei, tract.95. diſc.11. num.3.

Verſ.16. Quia tepidus es, incipiam te evomere, tr.76. d.7. n.6. d.20. per tot.

Verſ.18. Suadeo tibi à me emere aurum ignitum probatum, tr.97. diſc.1. num.4.

Verſ.eod. Collyrio inunge oculos tuos, ut videas, tr.94. diſc.10. per tot.

Verſ.19. Ego quos amo, arguo & caſtigo, tr.94. d.13. per tot. & tr.78. d.35. n.4.

Verſ.20. Ecce ſto ad oſtium, & pulſo, tr.76. d.18. n.11. & tract.81. d.5. n.3.

CAP. IV.

Verſ.5. De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua, tr.78. d.11. per tot. & tr.69. d.29. n.4.

Verſ.8. Et quatuor animalia, ſingula eorum habebant alas ſenas: in circuitu, & intus plena ſunt oculis, &c. tractat.95. diſc.4. num.6.

Verſ.10. Mittebant coronas ſuas ante thronum, tract.95. diſc.11. num.4.

CAP. VI.

Verſ.8. Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi Mors, & infernus ſequebatur eum, tract.81. d.7. n.1. & tr.77. d.4. num.5. & 6.

Verſ.9. Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium quod habebant, tract.87. d.2. num.2.

CAP. VII.

Verſ.14. Vidi turbam magnam, &c. Hi ſunt qui venerunt de magna tribulatione, & laverunt ſtolas ſuas in ſanguine agni, & ideò ſunt ante thronum Dei, tr.94. d.5. num.7. & diſc.25. per totum.

CAP. VIII.

Verſ.5. Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & miſit in terram, tract.78. d.10. num.6.

Verſ.8. Secundus Angelus tuba cecinit, & tanquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris, ſanguis &c. tr.99. d.11. n.1.

CAP. X.

Verſ.1. Vidi alium angelum fortem, deſcendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, & pedes ejus tanquam columnæ ignis, tr.78. diſc.10. num.3. & tr.83. d.18. n.8.

Verſ.6. Tempus non erit amplius, tr.81. d.11. n.7.

Verſ.9. Accipe librum, & devora illum; & faciet amaricari ventrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel, tract.83. diſc.9. n.8.

CAP. XII.

Verſ.4. Cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram, tr.93. diſc.7. n.8.

Verſ.6. Mulier fugit in ſolitudinem, ubi habebat locum paratum à Deo, tr.89. d.4. n.10. & d.11. n.9.

Verſ.7. Factum eſt prælium magnum in cœlo, tractat.75. d.4. num.6.

Verſ.12. Deſcendit ad vos Diabolus, habens iram magnam, ſciens quia modicum tempus habet, tr.77. d.4. num.3. & tr.81. d.11. n.9.

CAP. XIV.

Verſ.5. In ore ipſorum non eſt inventum mendacium: ſine macula enim ſunt ante thronum Dei, tr.82. d.5. n.11.

Verſ.8. Cecidit, cecidit Babylon illa magna, tractat.83. diſc.38. num.7.

Verſ.13. Opera enim illorum ſequuntur illos, tract.81. diſc.26. num.1.

CAP. XV.

Verſ.2. Vidi tanquam mare vitreum, mixtum igne, & eos, qui vicerunt beſtiam, tract.92. diſc.16. n.8.

Verſ.4. Quis non timebit te Domine, quia pius es? tr.93. diſc.15. num.6.

Verſ.8. Juſtæ & veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſæculorum: & impletum eſt templum fumo à majeſtate Dei, &c. tractat.82. d.8. num.6.

CAP. XVIII.

Verſ.1. Vidi alium Angelum deſcendentem de cœlo, habentem poteſtatem magnam: & terra illuminata eſt à gloria ejus, tr.90. d.9. num.1.

Verſ.7. Quantùm glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantùm date illi tormentum, & luctum, tr.78. d.33. num.8. & tr.79. d.1. n.3. & tr.81. d.10. n.4.

CAP. XIX.

Verſ.5. Quem tremunt poteſtates: qui timetis eum puſilli, & magni, tract.93. d.1. n.5.

Verſ.12. In capite ejus diademata multa, tr.85. d.7. n.3.

CAP.

C A P. XX.

Verſ.6. Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem, ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis, *tract.* 86. *d.7. n.7.*

Verſ.12. Libri aperti ſunt, & judicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris, *tr.77. d.5. n.3.*

Verſ.14. Infernus, & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis, *tract.77. d.2. num.4.*

C A P. XXI.

Verſ.13. Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, &c. *tr.70. diſc.6. num.6.*

Verſ.19. Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioſo ornata, *tr.96. d.9. n.1. & tr.82. d.5. n.3.*

Verſ.27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, *tract.68. diſc.5. num.7.*

C A P. XXII.

Verſ.11. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, *tract.78. d.29. per tot.*

Verſ.12. Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, dare unicuique juxta opera ſua, *tr.80. d.7. n.4.*

Verſ.15. Foris canes, *tractat.81. d.21. n.7.*

Verſ.eod. Foris qui amat, & facit mendacium, *tract.82. diſc.5. num.11.*

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

I N D E X
RERUM ET VERBORUM

Memorabilium, quæ in hoc Quarto Tomo Bibliothecæ Moralis continentur.

Numerus primus Tractatum, ſecundus Diſcurſum, tertius Numerum in quolibet Diſcurſu ſignificat.

A

ABBAS.

ABbatibus Ciſtercienſibus à Summo Pontifice ad convertendos Albigenſes miſſis, quale dederit conſilium Didacus Hiſpanus, Oxomenſia Epiſcopus, & quo ſucceſſu, *tr.83.d.47.num.3.*

Abbas Paſtor verbum Dei comparabat guttæ molli, duram excavanti petram, *tract.83.d.47.n.6.*

ABEL.

Primitiæ electorum ex hominiboa, *tr.81.d.26.num.3.* Obtulit Deo primogenita gregis ſui, *ibid.* Typus eorum, qui florentiores annos vitæ Deo conſecrant, *ibid.*

ABRAHAM.

Meritò credentium Pater ob ſtudium pacis, *tractat.70. diſc.3. num.6.*

Accepit tantam benedictionem in poſſeſſionibus ſuis, quia ſtudio pacis ceſſit Loth, *tr.70. d.5. n.8.*

Abraham Anachoreta per patientiam paganos aliàs pertinaciſſimos convertit, *tract.68. diſc.2. num.6. & tr.83. d.34. n.7.*

ABSALOM.

Cur tam infelicem obierit mortem, *tr.81. d.9.n.4.*

Ejus mors ex levi capillorum vanitate, *tr.76.d.5. n.8.*

ACHAB.

Michæam malè tractans, quid deſignet, *tract.83. d.24. n.2.*

ACHAN.

Ejus confeſſio cur nulla, *tr.81.d.14. n.5.*

Furtum parvum, ſed peccatum magnum commiſit, *tract.75. diſc.3. num.7.*

ACHILLES.

Lanceam Achillis fioxerunt Poetæ, habuiſſe virtutem curandi volnus per eandem inflictum, *tr.94. d.17.n.1.*

ADAM.

Per peccatom amiſit dominium in beſtias, eiſque ſimilis factos eſt, & alius ei deſignatus fuit victus, & amictus, *tr.71. d.20. n.4.*

Tamdiù ſalvus, quamdiù ſolus, *tract.89. diſc.2.num.2.*

Cur Deus inſpiraverit in faciem Adæ, *ibid. d.6. n.6.*

Adam, & Eva ſufficienti inſtrocti lomine, aſtum ſerpentis advertere potuiſſent, *tract.92. d.17. num.2. & 4.*

ADOLESCENS.

Quidam animam ſuam Diabolo vendens, poſt viginti aonos tradendam, ad decem annos ab eodem deceptus, *tr.81.d.17.n.10.*

Poſt novum cum Diabolo ad decem annoa pactum initum, quo modo corpore, & anima ſimul abreptus, *ibid.*

Alius nobilis, ſed laſcivus, pœnitentiam ad finem vitæ differens inſeliciter ſine pœnitentia obiit, *tr.81. diſc.11. num.1.*

Quod idem cuidam adoleſcenti Toletano cootigit, *tract. 85. diſc.9. num.10.*

Adverſitas. Vide *Tribulatio.*

ÆGYPTII.

Idololatrę morte in mari rubro imminente, Deom verum agnoſcunt, *tract.81. d.13. n.2.* At ſera eorum pœoitentia infructuoſa, *ibidem.*

ÆTAS.

Primitias ætatis quærit Deus, *tr.81. d.56. per tot.*

Prima ætas hominis eſt radix arbosis, ad quam ſecuris poſita, *ibid. num.8.*

Ætas ſenilis ad benè operandum ineptior, *ibid. num.2.*

Juvenilis, & virilis comparantur equo indomito, & forti, ſenilis debili, languido ac exulcerato, *ibid.n.6.*

Exemplo Samſonis, & Davidis, idipſum declaratur, *ibid.*

Septem prærogarivæ eorum, qui à prima ætate Deo vivere incipiunt, *ibid. num.9.*

S. AGATHA.

Solo Dei verbo corporia ſui curavit iofirmitates, *tr.83. d.9.*

AGESILAUS.

Concordiam civium dixit eſſe Spartæ mœnia, *tr.70. d.10. n.3.*

AGNUS PASCHALIS.

Cur feſtinanter comedendua erat, *tr.81. d.25. n.9.*

Cus manducantes debebant eſſe præcincti, baculoſque in manibus tenentes, *ibid. & tr.85. d.15. n.5.*

Eſt Chriſti patientis figura, *tr.81. d.25. n.9.*

AGONIA.

Io agonem uſque differre pœnitentiam, quàm periculoſum, *tr. 81. d.9. n.6.*

Agonia agendæ pœnitentiæ minimè opportuna, *tract.81. diſc. 10. per tot.*

Ob fervens mare infirmitatum, *ibid. n.1. & ſeqq.*

AGRICOLA.

Cum patientia præſtolatur fructum, *tr.68.d.10. num.4. & tract. 83. d.47. num.6.*

AGRICULTURÆ.

Pars præcipua in ſeminando conſiſtit, *tr.83. d.5. n.1.*

S. AICHARDUS ABBAS.

Corans ſe tonderi io die feſto, Dæmonem habuit obſervatorem, *tr.76. d.1. circa finem.*

B. ALCUINUS.

Ejus ad divini verbi præcones monita, *tr.83. d.40. n.7.*

ALCYON.

Juxta mare nidificans, portendit tranquillitatem, *tract. 85. diſc.51. num. 3.*

S. ALEXIUS.

Cur cœlitùs pronunciatus, Homo Dei, *tr.68. d.4. n.9.*

ALEXANDER FARNESIUS.

Prudena illius reſponſum datum Henrico IV. Regi Franciæ, à quo provocabatur ad pugnam, *tract.92. d.17. n.4.*

ALEXANDER MAGNUS.

Cum de ejus virtutibus in ſacra concione diſſeritur, oulla vitiorum fiat mentio, *tr.83. d.45.n.2.*

Mœrore afficitur ob ſortunas Patris ſui, *tr. 80. d.6. n.7.*

Quàm rigoroſum gentiles in templia ſuia ſervaverint ſilentium, oſtendit factum unius ephebi Alexandri Magni ſacrificantis, *tract.88. diſc.6. num.1.*

ALPHONSUS.

Rex Aragoniæ, quo præclaro dicto Chriſtianos Principes ad pugnam contra Turcas animarit, *tr.70. d.7. n.9.*

ALTARE.

Cur ſacris altaribus imponantur SS.Reliquiæ, *tr.87.d.5.n.1.*

S. AMBROSIUS.

Ejus divina eloquentia per examen apum, io ejoſdem adhoc infantis ore reſidens, præfigurata, *tr.81. d.22.num.2.*

Ejuſdem facundia illectus S. Auguſtinus, dum ſacras conciones S. Doctosis ex curioſitate audit, vel iovitus veritatem percipit, *ibidem.*

Idem ſemel tantùm fabulas ſermonibus ſacris inſeruit, *tr. 93. diſc.41. n.2.*

AMNON.

Rex Iſrael, patris exemplo promittens ſibi multorum annorum impunitatem in peccatis, ac pœnitentiam feros in annos procraſtinans, ſecundo anno Regni à ſervis occiditur, *tr.81. d.23. num.2.*

AMOR DEI.

Amor Dei, & ſumma unio beatorum in cœlis facit ſingulòrum gaudia omnibus communia, *tract.70. diſc.6. num.5.*

Amoria Dei ſuper omnia actos in fine vitæ ardui, *tract.81.d.13.*

Abſque hiſce tamen non acceptatur pœnitentia, *ibid.n. 4.*

Amor Dei relucet in acceleratione humaoæ redemptionis, *tr. 81. d.28. n.2.*

Omnia, eſto etiam crudeliſſima, facit toleratu levia, *tract.85. d.19. num.3.*

Idque oſtenditur exemplis, *ibid. num.4.*
Amor Dei relucet in patientia, *tr.68. d.21.n.3.*
Nunquam otioſus, *tract.91. d.12. n.6.*
Qui vult divinæ ſapientiæ ſecreta capere, cum S. Joanne propinquior fiat Jeſu, eique jungatur per amorem: quod fit per timorem, *tract.93.diſc. 10. num.3. & 4.*
Amor Dei eſt radia, & cauſa omnis meriti, omnique ſtatui poſſibilis eſt, *tr.96. diſc.6.n.2.3.4.5.6. & 7.*
Ab amore Dei derivatur verus zelus, *tr.97.d.5. per tot.*
Amor impoſſibile ad poſſibile ſua opinione reducit, *ibid. n.8.*
Vide verb. *Charitas.*

ANANIAS.

Quodnam gravius crimen; Ananiæ & Saphiræ? an verò Simonis Magi? *tract.74. d.13. n.3.*

ANASTASIUS.

Anaſtaſio Imperatori apparet vir dolens de vita ejus, ob flagitia commiſſa quatuordecim annos, *tract.81. diſc.7. num.3.*

ANGELI.

Plures perſeverarunt in bono, quàm peccaverunt, *tract.82. d.2. num.5.*
Angelorum concentus in Nativitate Chriſti, *tr.70. d.7.n.3.*
Angelis bonis multùm diſplicet peccatum, *tractat.71. d.12.n.5 & d.19. num.3.*
Angelus tempore peſtis Romæ viſus fuit, remittere gladium in vaginam, *tract.71. diſc.19. num.3.*

ANIMA.

De excellentia animæ, *tr.85. d.5. n.6.*
Quàm pretioſa, *tractat.83. diſc.28. num.4.*
Pretioſior toto mundo, *ibid. n.5. & d.40. n.6. & tr.97. d.10.n.1.*
Deſignatur per Jeruſalem, *tractat.81. d.16. num.2.*
Nullam Deus habet gemmam pretioſiorem in gaza ſua, quàm animam, *tr.83. d.39.n.5.*
Animarum lucro nil utilius, nil Deo gratius, *tract.83.diſc.40.n.6. & tr.97. d.10. n.4. & 5.*
Anima inſtar obſeſſæ civitatis, quibus in agone obſtruatur anguſtiis, *tr.81. d.16. n.2.*
Animæ exiſtentes in purgatorio, pro ſe orantibus Deum viciſſim exorant, *tr.86.d.3.n.5.6.7. & d.5.n.2.*
An dictæ animæ crucientur à Dæmonibus, *ibid.num.1.*
Apud Iſaiam vocantur Reges, *tr.86. d.1. n.14.*
Anima quædam, cum in purgatorio ſpatio duntaxat unius ſacri fuiſſet, exiſtimabat ſe ibidem extitiſſe viginti annis, *ibid.d.3.n.4.*
Animæ purgatorii meritis noſtris juvari poſſunt, *ibid.n.6.*
Anima, pacis amans, eſt locus Dei, *tr.79.d.6. num.4. & d.9.n.9.*
Animæ templum quamprimùm Dæmon ingreditur, inſtar Antiochi ſurripit inde altare, & candelabrum aureum, id eſt, lumen agnitionis Dei, & fervorem orationis, *tr.72. d.3.n.2.*
Anima rectè margarita dicitur, cujus quæcunq; pars vitiata fuerit, tota gemma gratiæ extincta manet, *tract.76.d.19. num.3.*
Anima à Deo derelicta, inſtar viduæ, *tr.77.d.8.n.3.*
Anima pondere peccati preſſa, ponderoſior univerſa terra, *tr. 77.d.23.n.4.*
Lucrum animæ negotiorum, *tr.91. d.13. n.2. & 3.*
Ut caro non reſperſa ſale corrumpitur, ita anima relaxatur, niſi tentationibus aſſiduis ſaliatur, *tr.92. d.2. n.5.*
Animæ civitas parva obſeſſa eſt undique à Dæmonibus, *tract. 92.d.4.n.7.*
Purgatur, cum propter Deum tribulatur, *ibid.d.8. n.7.*
Semper nobis timendum in negotio ſalutis animæ, *tract.93.d.5. per tot. & d.7. per tot.*
Salutis animæ origo, & principium ſolet eſſe timor Dei, *tr.93. diſc.9. per tot.*
Animæ inſuper ſchola eſt, *ibid. n.9.*
Et anchora, *ibid.n.8. & d.14. n.5.*
Et pædagogus illius, *ibid. d.23. n.11.*
Anima ſine timore mortua; unde timor eſt vita, & anima animæ, *ibid. d.15. n. 2. & 3.*
Tribulatio annulus aureus, quo anima deſponſatur Deo, *tract. 94.d.3. n.7. & d.7.n.5.*
Et pædagogus, *tr.94. d.14. n.8.*
Deus animarum noſtrarum Chirurgus, & Medicus, *ibid. d.17. per totum.*
Toleramus cutam corporis, animæ duriſſimam cenſemus, *ib.n.4.*
Animæ remedia ſunt infirmitates corporis, *tr.94. d.17. n.6.7.8. 9.10.11. & d.18. per tot.*
Quæ anima in tribulationibus Deo agit gratias, ſimilis martyri coronatur, *tract.94.diſc.15. n.10. & 11.*
Salvando animam proximi, ſalvamus & propriam. Ubi de zelo animarum, *tr 97.d.9. per tot. & d.10.*
Quid prodeſt docenti, quòd multas lucretur animas, ſi propriam negligat? *ibid. n.6.*
Ubi plura de cooperatoribus Dei in procuranda ſalute animarum.

ANIMUS.

Progreditur affectibus tanquam pedibus, *tr.90. d.13.n.3. & 4.*

ANIMALIA.

Non ruminantia, cur non ſacrificabantur, *tract.83. d.4. n.5. & d.6. n.4. & d.21 n.7.*
Quid myſticè ſignificent, *ibid.*

ANSERES.

Tranſituri Montem Taurum, ore geſtant lapillum, ne clangore ſuo excitent aquilas ſibi inſidiantes, *tract.88. d.7. num.7.*

ANTICHRISTUS.

Salvari poſſet, ſi vellet, *tr.82. d.3. n.6. & 7.*
Naſcetur è tribu Dan, *ibid.n.7.*
Superbus, *tr.90. d.6. n.9.*
Et libidinoſus, *d.8.n.11.*

ANTIOCHUS.

Typus Satanæ, *tr.83. d.6. num.3.*
Cur primò abſtulerit candelabrum è templo, *ibid.*
Ejus ſera, & infructuoſa pœnitentia, *tract.81. d.12. num.3.*
Antiochus Epiphanes, qua Popilii legati Romani ſolertia adactus, Alexandriæ obſidionem ſolverit, *tr. 81. d.17. n.3.*

S. ANTONIUS EREMITA.

Ejus multiplices cum Diabolo pugnæ, & arma, *tr.84.d.3. n.2.*
Aerem vidit plenum laqueis, *tr.72. d.18.n.1. & tr.92. d.1. n.8.*
Tunicam S.Pauli Eremitæ in ſummis feſtivitatibus Paſchæ, & Pentecoſtes ſolùm geſtabat, *tr.87. d.6.n.6.*
S.Antonium, & S. Marcellum Abbatem, Dæmon vanæ gloriæ laqueo capere ſtuduit, ſed fruſtrà, *tract.95.d.3.n.10. & 11.*

S. ANTONIUS DE PADUA.

Ejus prædicantis vocem quædam mulier ultra duo milliaria conſtitura audivit, *tr.83. d.22. n.2.*
At noluit eundem audire urbs Ariminenſis, obturans aures ſuas, *tract.73. diſc.2. n.5.*
Idem piſces ad auditorium vocat, qui ei parent, dum homines non eſſent attenti, *tr.83. d.26. n.6.*
Appellatus arca Dei, *ibid. d.47. n.5.*
Ob prædicationem Euangelii à Dæmone ſuffocatus eſſet, niſi ope B. Virginis Mariæ fuiſſet liberatus, *tract.83. d.12. n.7.*

S. APOLLONIUS.

Abbas cuidam Decurioni gentilium ſoli prædicit mortem in prælio, quia ſolus recuſabat pacem, *tract.70. diſc.9. n.10.*

APOSTASIA.

Superbiæ proles, *tract.90.d.6.num.4.5.6.7.8.*

APOSTOLI.

Cur per totam noctem laborantes, nihil ceperint, *tr.83. d.31. n.6. & d.37. n.4.*
Chriſto Domino ipſis dicente: *Laxate retia veſtra in capturam*, ceperunt magnam piſcium multitudinem, *tr.83. d.33.n.4.*
Prius à Chriſto catechizati, quàm ad prædicandum miſſi, *ibid. d.40. num.5.*
Bonus odor Chriſti, *ibid. d.21.n.9.*
Apoſtoli cur piſcatores, reliqui verò prædicatores, venatores? *tract.83. d.47. num.4.*
Cur ad prædicandum miſſi, neminem per viam ſalutare jubentur, *ibid.d.41.n 2.*
Cur item in Aſia prædicare prohibiti, *ibid.d.25. n.5.*

AQUA.

Elementaris deorſum, ſpiritualis verò, nempè gratia, ſurſum fluit, & ſalit, *tract.71. diſc.4. num.1.*
Aqua devotarum lacrymarum extinguit ignem purgatorii, *tr. 86. d.8. n.4.*

ARATUS.

Arati Poetæ ſulius ex Ethnicis Scriptoribus Apoſtolus Paulus meminit, *tract.83. d.41. num.1.*

ARBITRIUM.

Arbitrii libertatem Deus exigit ad validam confeſſionem, *tr. 81. d.14. n.3.*
Eam non minuit Dei de noſtra prædeſtinatione præſcientia, *tr. 82. d.2. per tot.*
Arbitrii libertas declaratur, *ibid. n.1. & 2.*
Eadem oſtenditur ex S.Scriptura, & loca, quæ videntur contraria, explicantur, *ibid. n.7.*
Liberum arbitrium, cauſa damnationis reproborum, *tract. 82. d.3. n.2.*
Arbitrii vires naturales ſolæ inſufficientes ad promerendam gratiam, *tr.82. d.7. n.5.*

ARBOR.

Qualis in radice, tales & fructus: ſic & qualis vita Prædicatoris, talis fructus auditorum, *tract.83. d.32. n.4.*

ARCA NOE.

In ea ſumma etiam fuit pax inter animalia inimica, *tract. 70. diſc.7. num.3.*

ARCHIAS.

Thebarum Tyrannus, quia ſeria in craſtinum differre volebat, eodem veſpere trucidatus fuit, *tr.81.d.16. n.5.*

AREOPAGITÆ.

Deridentes prædicationem S. Pauli, quomodo puniti, *tr.83. d. 25. num.4.*

AR-

Digitized by Google

ARSENIU.

Vidit Æthiopem, qui cum faſcem lignnrum cxiguam portare non poſſet, eandem plurium adjectione liguntum magis aggravatam portare conabatur, *tr.81. d.10. n.4.*

ASSUERUS.

Celebte illins convivium, quid myſticè ſignificet, *tract. 83. diſc.3. num.8.*

Idem applicatur verbo Dei, *tr.83. d.44. num.2.*

Ejuſdem aurea pocula quid ſignificent, *ibid.*

ATTILA.

Nominans ſe flagellum Dei, qua teſignatione, & bumilitate à quodam Epiſcopo exceptus fuetit eidemque unà cum ſuis pepercetit, *tr.68. d.19. n.7.*

AUDITORES VERBI DEI.

Diligentes, appellantur à Chriſto matet & fratres, &c. *tract.83. d.16. num.2.*

Comparantur terræ, advenientem imbrem bibenti, *ibid. diſc. 13. num.7.*

Auditorum verbi Dei diverſitas, per parabolas ſapientis, & ſtulti ædificantlum ſupra petram, & arenam exponitur, *tract.83. d.26. num.1.*

Auditor verbi Dei ſit ficut conviva, *ibid.d.5.n.9.*

Auditores pigri, & negligentes, febricitanti, & phrenetico ſimiles, *ibid.d.26.n.5.*

S. AUGUSTINUS.

Qun modo converſus, *tr.81. d.2. n.6.*

Audiens concionanrem S. Ambroſium, tùm curioſitate, tùm delectarione ductus, ſimul veritatem percepit, *tr.83.diſc.22.n.2. & d.10. num.6.*

Requiſitus ad prædicandum Euangelium, quamvis eſſet doctiſſimus, tempus tamen petiit, quo ſe ad id præpararet, *tract. 83. d.40. num.5.*

AVE MARIA.

Cut ordinariè dicatur ſub concionis initium, *tract. 83.d.37.n.7. & d.50.n.3.* Ejus duo præclara myſteria, *ibid.*

AVIS.

Cujuſdam avis aſtutia in fallendo accipitrem, *tr.81. d.17. n.4.*

Avibus eur Deus dederit alas, *tract.85. diſc.2. num.6.*

AULA.

Magnatum aula poteſt eſſe ſchola virtutum, *tract.96. diſc.9. per totum.*

Et quidem magnarum, *ibid.*

Ac ſunt occaſiones exercendi virtutes, *ibid.n.3. & 5.*

Methodus vivendi ſervata in aula Sancti Caroli Bottomæi, *ibid. num.4.*

Mulri evaſerunt ſancti, ini quorum etiam Principum frequentantes aulas, *ibid. n.6. & 7.*

Deo quis inſervire poteſt cum Daniele, eſto ſerviat Regi etiam impio, *ibid.n.8. & 9.*

AUREOLA.

Quomodo diſtingnatur ab aurea. Non datur Angelis, ſed in terra certantlbus, *tract.92. diſc.6. n.8.*

AURUM.

Tribulatus purgatur ut ferrum, ut argentum, ut aurum, *tract.94. d.21. num.5. & 7. & d.24. per tot.*

Quod fornaa auro, quod lima ferro, quod tribnla frumento, hoc facit tribulatio viro juſto, *ibid.n.2.*

Autum veta tribulationis figuta, *ibid.n. 5. & 6.*

Una uncia auri plus valet, quàm mille libræ ferri, & nnns gradus tribulatinnis majoris ponderis, & meriti eſt, quàm multa bona opera, *ibid. num.10. & 11.*

S. AUXENTIUS.

Vermes ex pednm ulceribus cadentes reponebat, *tract.68. d 6. num.6.*

B

BABYLON.

QUa arte à Cyro expugnata, *tract.70. d.10. n.4.*

BALTHASAR.

Rex Babylonis, rerritus à ſcribentis manu, ſub ſpecie pietatis Danielem aliàs neglectum accerſivit, *tract.81. d.12. num.3.*

BAMBO.

Abbas prius didicit filere, quàm loqui, & com Patribus etemi magni æſtimavit filentium, *tract.88. d.4. num.6.*

BAPTISMUS.

In ſacramento baptiſmi remittitur culpa, & pœna, non item in Sacramento pœnitentiæ, in quo pœna æterna commutatut in temporalem perſolvendam; & quare, *tr.75. diſc.5. num.2.*

Chriſtiani recidivi poſt baptiſmum magis cruciabuntur à malignis ſpiritibus, quàm ante baptiſmum, *tract.75. diſc.5. num.3.*

Gratia baptiſmalis eſt veſtis nuptialis, *ibid. n.4.*

Sicut poſt baptiſmum delinquentes, ob id graviùs peccant, quàm Catechumeni: ita qui ſciunt eſſe pœnitentiæ remedium, nec eo uti volunt, graviora luent ſupplicia, *tract.75. d.9. num.6.*

S. BASILIUS.

Quid teſponderit Architriclino Valentis Impetatoris, de fidei rebus importunè loquenti, *tract.83. diſc.4. num.3.*

BEATITUDO.

Æterna præfigurata pet 4. Ezechiclis animalia, *tr.81.d.15.n.8.*

Magna beatitudo homini poſſe prædicare, & audire verbum Dei, *tr.88. diſc.4.num.3.*

Timens Deum, ficut primogenitus Regis eſt in ſpe, & expectatione certa beatitudinis, & regni cœleſtis, *tr.93. d.6.n.6.*

Idem dicitur beatos, *ibid.num.12.*

Timor Dei eſt pignus æternæ beatitudinis, *ibid.d.6. per tot.*

Tribulatio eſt pignus, & arrha electionis ad gloriam, *tr.94. d.25. per totum.*

Spem de tegno cœlorum habet, cui moneta eſt, qua emi poteſt, pura patientia in tribulatione, *ibid.n.3.*

Chriſtus dextera nobis propinat adverſitates, ut dexteram æternæ beatitudinis aſſequamur, *tract.94. d.25.n.9.*

Conſideratio æternæ glotiæ, & beatitudinis patientiam operatur, *ibid. d.26. per tot.*

Inſtar lintei eſt, quo abſterguntur ſudores, & ærumnæ hujus vitæ, *ibid. num.9.*

BELLUM.

Angelorum in cœlo, *tr.70. d.6. n.9.*

Spirituale triplea eſt hominibus, *ibid.d.7.n.2.*

Bellum peccati pœna: unde bellum ceſſabit, ſi bellum indicatur peccatis, *tr.78. d.12. & d.13. per tot.*

BEELZEBUB.

Dæmon, cur Beelzebub dictus, *tr.92. d.12. n.5.*

Primario idolo in templo Jeroſolymitano impoſitum fuit nomen Beelzebub, & quare? *tract.95.diſc.10. num.2.*

S. BERNARDUS.

In Germania, dum latinè concionaretur, omnes ad lacrymas commovit, *tr.83. d.31. n.8.*

Ejus concionem alius quidam Teutonicè tepetens, eſto accuratè, nihil tamen movit, *ibid.*

Idem ſanctus vir, ut in alio concupiſcentiæ ignem extingueret, ſe nudum gelidæ aquæ ad collum uſque immerſit, *ib. d.34. n.4.*

Interdum, ſed obiter, ſacris concionibus profanas adhibuit hiſtorias, *tract.83. diſc.41. num.2.*

Regi Francorum ad Ordinem aſſumpto, & confeſſo, pro pœnitentia injunxit ſolùm orationem Dominicam, & cum hoc juſſie Ordinis ſervare regulam, *tr.92. d.9.n.2.*

S. BERNARDINUS SENENSIS.

Ut eum audirent concionantem, auditores locum ante auroram præoccupabant, *tr.83. d.22.n.1.*

S. BERTILIA VIRGO.

Quàm fervens, & devota fuerit in audiendo, & cuſtodiendo verbo Dei, *tract.83.diſc.21. n.6.*

BESTIA.

Beſtia beſtiallor eſt nolens audire Dei verbum, *tr.83. d.26. n.6.*

BETHLEHEM.

In Bethlehemiticæ Eccleſiæ ingreſſu duo duces militiæ Venetorum, ſibi antea infenſiſſimi, in momento reconciliantut, *tract.70. diſc.4. num.4.*

BLASPHEMIA.

Juſtinianus Imperator ſeriò præcepit omnibus ſobditis, ut abſtinerent à juramentis, & blaſphemiis, *tr.78. d.1.n.1.*

Satan totum corpus S. Job percuſſit ulcere peſſimo, ſola labia, quibus Deum blaſphemaret, ſervavit illæſa, *tr.88. d.7. n.2.*

BOLESLAUS.

Rex Poloniæ, primò bonus, poſteà ſacrilegus homicida effectus, *tract.80. d.4.n.9.*

BONA.

S. Dominici filia ſpiritualis, vermes è pectore prorepentes vulneri reſtituit, *tract.68.diſc.6.n 6.*

Eotum unus in manibus S. Dominici convertitur in gemmam, *ibid.*

BONI.

Comparantut inſulis, *tr.68. d.12. n.6.*

Quod malis eſt in ruinam, id bonis eſt in ſublevamen, & ſalutem, *tract.94. d.33. per tot.*

BONITAS.

Vitæ bonitas melior cum filentio, quàm prædicatio ſine virtutibus, *tract.83.d.33. num.10.*

BONONIENSES.

Legatis Bononienſibos inſtanter ſupplicantibus, ne F. Joannes prædicator aliò mitteretur, quid reſponderit B. Jordanus, *tract.83. d.5. num.13.*

BRANDEUM.

Quid ſit, ejuſque vetuſtiſſimus uſus in Eccleſia, *tr.87. diſc.6. per totum.*

S. BRIGITTA.

Cui S. Agnes imponit coronam, *tr.68. d.6.n.5.*

Eidem Chriſtus dat rationem, cur multorum pœnitentiam non ſuſcipiat, *tr.81. diſc.12. n.5.*

S. BRITIUS.

Primò adeò malevolus fuit, ut S. Martinum irrideret, ejus tamen ſucceſſor futurus, & ad magnam ſanctitatem progreſſurus, *tract.82. diſc.4.n.7.*

Sua induſtria ſe fecit prædeſtinatum, *ibid.*

S. BRUNO.

Semper quæſivit loca ſolitaria, & ab urbibus remota: primam Carthuſiam fundavit in feſto S. Joannis Baptiſtæ eremi cultoris, *tract.89. diſc.6. num.3.*

S. BURGUNDOPHORA.

Duas ſanctimoniales à Dæmone ſeductas, ac denique fuga elapſas, revocat ad clauſtrum, *tr.81. d.21. n.4.*

Eaſdem in peccatis inveteratas nulla arte convertere poteſt, *ibidem.*

C

CADAVER CORPUS.

Illius Prophetæ, quem leo occiderat, cur ab eodem cuſtoditum, *tract.87.d.1.n.4.*

Cadaver S. Chryſoſtomi loco dimoveri non potuit, niſi priùs petita ab eo offenſæ venia, *ibid. d.4. num.5.*

Sanctorum corporum glorificatio cur differatur ad extremum uſque judicii diem, *tr.87. d.7.n.1.*

Corpus erectum S. Franciſci, Chriſtiani orbis fulcimentum, *ibid. num.6.*

Qua ratione corpora ſanctorum non ſint dicenda mortua, *tr.87. d.11.n.8.*

Corporis per ſingula membra concordia, & conformitas, *tract. 70. d.18. num.6.*

S. CÆCILIA.

Sponſum ſuum caſtitatem docuit, *tract.83. d.57. n.6.*

CÆCUS CÆCITAS.

Peccatores cæci ſunt, quam cæcitatem contraxerunt à protoparentibus, *tr.72. d.4. per tot.*

A peccatis derivatur animarum cæcitas, *ibid.n.4.*

Cæcitas mentis pejoris conditionis, quàm cæcitas corporis, *ib.*

Cæcitas corporis aperit oculos mentis: tribulatio namque aperit nobis oculos, ut Deum, & noſmetipſos cognoſcamus, *tract.94. diſc.9. & d.10. per tot.*

CAIN.

Primus omnium Deo ſacrificavit, *tr.81.d.16.n.7. & d.26.n.2.*

Cur ejus ſacrificium Deus non reſpexerit, *ibid.*

Cain typus eorum, qui converſionem differunt, *ib. & d.21.n.1.*

Cainum perpetrato fratricidio omnes creaturæ ſunt abominatæ, *tr.82. d.1.n.8.*

CALCEI.

Sunt typus patientiæ, *tr.68. d.1. n.2.*

CALUMNIATOR.

Cujuſdam Philoſophi diſcipulus tribus annis mercedem dedit ſe calumniantibus, *tr.68. d.5. n.7.*

CAMBRIA.

Hujus incolis converſis cœlum pluviam, ac terra primò ſterilis fructum dedit, *tract.83. diſc.5. num.13.*

CAMELUS.

Bibiturus turbat aquam, ne ſuam in ea videat deformitatem, *tr. 83. d.21. n.8.*

CAMILLUS DE LELLIS.

Fundator Religionis miniſtrantium infirmis, primò diſcolus, ac perditæ vitæ extitit, *tr.82. d.4.n.7.*

Trecenta ſcuta ab ignoto viro pro fratrum neceſſitatibus accepit, *tr.85. d.8. n.6.*

CANCER.

Cancri marini proprietas, *tr.79. d.4. n.2.*

CANDIA.

Ultima ejus, & fatalis obſidio, qua circumſtantiarum, & diſcordantium Principum occaſione à Turcis capta, *tr.70. d.10. n.4.*

CARNIS CONCUPISCENTIA.

Igni aſſimilatur, & quare, *tract.76. diſc.3. num.8.*

Caro hoſtis domeſticus, mundus hoſtis ſophiſticus, diabolus hoſtis antiquus, cum his continuò pugnandū, *tr.92. d.1. n.5. & ſeq.*

Dęmonis ſocii caro noſtra, & mundus; & horum ille utitur opera, *tract.92. diſc. 2. num.2. & 3.*

Quale remedium adverſus lubricas carnis cogitationes, *ibid. d.15. n.6.*

Circa eaſdem repellendas efficax ſubminiſtrarunt conſilium nonnulli diſcipuli S. Franciſci, *ibid. num.10.*

In tentationibus ſolùmò fugiendum, in cæteris non eſt deſerenda ſtatio, *ibid. n.11.*

S. CAROLUS BORROMÆUS.

Quàm multos converterit populos non tam linguæ facundia, quàm vitæ exemplo, *tract.83. d.32. num.3.*

Proprio quoq; exemplo potiùs, quàm eloquentia Clericos ſuos induxit ad præſtāda charitatis officia peſte infectis, *tr.83. d.34. n.4.*

Præclara ejuſdem monita data Divini Verbi præconibus, *ibid. d.33.n.3. & d.21.n.8.*

Quia animam habebat ab omni lucro temporali alienam, plurimos ad gremium Eccleſiæ reduxit, *ibid. d.49. n.3.*

Frequenter ab impudicis mulieribus clam ſubmiſſis graviter tentatus, caſtitatem ſemper illæſam cuſtodivit, *tract.84.d.4. n.6.*

Ad ſolam illius præſentiam urbes Ferrarienſis, & Veneta in bachanalibus ad modeſtiam, & pietatem traductæ, *ibid.n.7.*

Docuit, in via Dei proficere volentem, ſemper debere incipere, & ambulare in Dei præſentia, *tr.84. diſc.6. num.7.*

Idem domeſticis ſuis inedia laborantibus facta oratione mirabiliter ſuccurrit, *tr.85. d.8. n.9.*

Tempore peſtis multas inſtituit proceſſiones, *tr.78. d.14.n.3.*

Ejus ordinationes circa fugam otii, *tract.91. d.16. num.4.*

Efficax ejuſdem diſcurſus de zelo animarum, quo ardere debent ſacerdotes, *tr.97. d.9. n.12.*

CAROLUS QUINTUS.

Imperator celerem de Saxoniæ duce reportans victoriam, dixit: Veni, vidi, Deus vicit, *tr.81. diſc.22. n.3.*

Dictum Saxoniæ ducem captivum capite plecti juſſit, eſto ſupplicem, & quare, *ibid.*

CATHARINA GODINIA.

Ordinis Carmelitarum. ejus converſio, *tr.68. d.12.n.8.*

Rara ejuſdem in morbis tolerandis, ſumendiſque pharmacis patientia, *ibid.*

S. CATHARINÆ SENENSIS.

Lucta cum Dæmonibus, *tr.92. d.12. n.5.*

CENTURIO.

Cur domum ſuam Chriſti præſentia reputarit indignam, *tract. 70. d.9. num.6.*

Fides Centurionis militis maxima fuit in Iſrael, *tr.96. d.3.n.4.*

Centurio in paſſione Chriſti valdè induratus, quo tandem motivo fuerit converſus, *tract.83. diſc.29. num.7.*

CERVA.

Cervarum partus, cur tam difficilis, *tract.83.d.13.n.8.*

Cur audito tonitru pariant, *ibid.*

CHARACTER.

Hominis Chriſtiani character eſt pax, *tract.70. d.3. per tot.*

Item patientia, *tr.68. d.2.*

Baptiſmali inſigniti charactere ſimul inſcribimur libro vitæ, *tr. 82. d.4. n.4.*

CHARITAS.

Charitatis, ac patientiæ mutua connexio, *tr.68. d.8. n.7.*

Sine charitate non eſt ſalus, *tr.81. diſc.13.n.1.*

Qua ratione perfecta charitas foras mittat timorem, oſtenditur pulchra ſimilitudine acus, &c. *tract.83. d.4. num.5. & 6.*

Timor ſervilis bonus eſt, ſi charitate ordinatus, *ibid. d.3.n.9.10.*

Charitatem dæmon extinguere exiſtimat per tribulationem, at illa fortiùs convaleſcit, *tract.94. diſc.15. num.5. & 11.*

In omni vocatione, & ſtatu, charitatis poteſt fieri exercitium, *tr.96. diſc.7. per tot.*

Charitas eſt via regia ad cœlum, & cœli porta, *ibid. n.1.*

Talis virtutis eſt, ut quodcunq; vile metallum convertat in aurum, *tract.96. d.7.n.2.3.4.5.*

Ad illius menſuram confertur vita beata, *ibid.num.9.*

In charitate Dei perfectior ille, qui plures convertit ad ejus amorem, *tract.97. diſc.10. n.2.*

CHERUBINI.

Cherubinos ſuper arcam teſtamenti ſe mutuò aſpicientes concionatores imitentur, ut vita concionantis doctrinæ reſpondeat, *tract.83. d.29. num.1.*

Cherubini propitiatorii jubebantur tegi in veteri lege, & quare, *tr.95. diſc.4. n.1.*

CHRISAORIUS.

Poſt vitam vitioſam, quàm malè mortuus, *tr.81.d.26.n.10.*

Inducias petiit, at non impetravit, *ibid.*

CHRISTUS.

Cur Pontifex ſecundùm ordinem Melchiſedech, *tr.86. d.1. n.7.*

Omnes ſuas actiones, ac ſermones direxit ad pacem, *tract.70. diſc.5. num.8.*

Quàm pacificus erga ſuos detractores, *ibid. diſc.16. num.6.*

Miraculum ejus potiſſimum, patientia Chriſtianorum, *tract. 68. d.2. num.5.*

Per patientiam promeruit eſſe filius Dei, *ibid. d.3. per tot.*

Chriſti ad latronem dicta expenduntur, *tr.81. d.24. num.4.*

Quomodo in prædicatione capacitati auditorum ſe accommodarit, *tr.83. d.44. num.3.*

Idque oſtenditur exemplo Samaritanæ, *ibid. num.7.*

Chriſtus ter clamavit: in parabola de ſemine, in reſuſcitatione Lazari, & expirans in cruce, *tract.81. d.39.n.8.*

Potens erat priùs in ſermone, poſteà in opere, *tr.83. d.34. n.1.*

Cur prædicaturus aſcenderit in montem, *tr.83. d.31.n.5.*

Antequam prædicaret, jejunavit 40. diebus, & 40. noctibus, *tr. 83. d.30. n.2.*

Chriſti crucifixi imago obturavit aures ſuas, nolens exaudire preces fuſas pro defuncto ruſtico, qui dum viveret, nunquam audire voluit Verbum Dei, *tr.83. d.26.n.8.*

Chriſtum Nazaræni præcipitare voluerunt, & quare, *ibid. diſc. 24. num. 1.*

Chriſtus per petram figuratus, *tract. 81. d. 24. num. 9.*

Item cervo comparatur, *ibid. d. 25. num. 3.*

In opere redemptionis humanæ antevertit Gabrielem Archangelum nuncium ſuum, *ibid.*

Ejus nativitas eodem momento, quo abſoluti erant novem menſes, contigit, *ibid. n. 4.*

Honorata, & per tres Reges properantes nomine gentium, & per Paſtores feſtinantes nomine populi Hebraici, *ibidem.*

Una gutta ſanguis Chriſti ſufficiens erat redemptioni plurium mundorum, *tr. 71. d. 7. n. 3.*

Cur non cœperit prædicare, niſi poſtquam audivit Joannem Baptiſtam carceri mancipatum, *tract. 83. diſc. 48. num. 1.*

Et cur ante trigeſimum ætatis annum prædicationem non inceperit, cum tamen anno duodecimo ſapientiam ſuam in templo oſtenderit, *ibid. d. 50. num. 5.*

Cur bina vice duntaxat turbas miraculosè cibaverit, *tract. 85. d. 6. num. 9.*

Cur fleverit ſuper Jeruſalem, *tr. 71. d. 8. num. 5.*

Cur in cruce clamans, lamentabatur, *Deus Deus meus, &c. ib. n. 7.*

Bis ejiciens è templo nummularios, ſeveriorem adhibuit reprehenſionem, & quare, *tractat. 75. diſc. 9. num. 4.*

Chriſtus judex minimos etiam defectus judicabit, *tract. 76. diſc. 19. per totum.*

Cur aliàs anhelans ad paſſionem, in horto Gethſemani cœperit timere, & mœſtus eſſe, *tr. 77. d. 23. n. 7.*

Cur idem ſub cruce portanda in via defecerit, & in cruce pendens, capite terram verſus inclinato expiraverit, *ib. n. 9.*

Lex Chriſti jugum dicitur omnium præceptorũ, *tr. 76. d. 19. n. 3.*

Jugum Chriſti leve, jugum peccati grave, pulchra ratio: hoc tamen multi ferre malunt, quàm illud, *tract. 77. d. 24. n. 1.*

Perdit homo bovem, ovem, &c. & quærit: perdit Chriſtum, & non quærit, *ibid. d. 8. n. 5.*

Chriſtus docuit nos ſilentium, illudque Deo eſſe gratum, *tract. 89. diſc. 5. per tot.*

A primo ætatis anno ad trigeſimum uſq; vix locutus fuit, *ib. n. 4.*

Quicunque Chriſtum ſpiritualiter in corde concipit, & amat ſilentium, ipſius ſpiritualis mater, & frater, & ſoror eſt, *ibid. diſc. 6. num. 5. & 6.*

Chriſtus ſurdum, & mutum ſanaturus, ſemovit à turba, & quare, *tract. 89. diſc. 2. num. 6.*

Semper quæſivit, & amavit ſolitudinem, *ib. d. 6. num. 4. & diſc. 9. num. 4. 5. 6.*

Cur in monte transfiguratus, & ex Monte Oliveti aſcenderit in cœlum, *ibid. d. 9. n. 6.*

Chriſtus fons vivus gratiæ; at nullus, niſi inclinatus, & humilis de eo bibere poterit, *tract. 90. d. 5. n. 9.*

Toto vitæ tempore in labore occupatus, *tract. 91. d. 16. n. 6.*

Primus omnium ambulavit ſuper aquas, *tr. 92. d. 13. n. 9.*

Notam fecit viam vitæ, & tribulationis; cujus proindè veſtigiis inhærendum, *tr. 94. d. 2. n. 3.*

Tribulationem ſanctificavit toto vitæ ſuæ tempore, *ibid. diſc. 5. per totum.*

Quanta paſſus fuit Redemptor noſter propter peccata noſtra, & quàm penè nihil ſunt ea, quæ propter Deum facimus, aut patimur, *tr. 94. diſc. 29. n. 7.*

Salvator ſimilis negotiatori quærenti bonas margaritas, *tract. 94. diſc. 31. num. 13.*

Deteſtatur vanam gloriam, *tr. 95. d. 10. n. 7. 8. 9. & ſeqq.*

Dicendo: *Ite ad exitus viarum*, & jubendo, ut quilibet ferat crucem ſuam, approbavit & ſanctificavit omnes vocationes, & ſtatus, *tr. 96. d. 1. n. 5. 6. 7. 8. 9.*

Ejiciendo de templo prophanatores illius, oſtendit zelum competere Divinitati ſuæ, *tr. 97. d. 4. n. 1. & 2.*

Qualem zeli fervorem oſtenderit circa ſalutem animarum, declaratur, *tract. 97. d. 8. per tot.*

Aſcenſurus in cœlum, nonniſi Evangelium prædicare juſſit, non poſſidere aurum, & argentum, *tract. 83. d. 40. num. 1. & 2.*

CHRISTIANI.

Primi cur fratres dicti, *tract. 70. d. 3. num. 7.*

Eorundem unio, & concordia, *ibid. n. 6. & 7.*

Peccata eò graviora, quia à Chriſtianis patrata, *tract. 74. diſc. 12. per tot. & d. 13. num. 5.*

Culpabiles valdè Chriſtiani, qui peccant ſcienter, & peccati gravitatem agnoſcunt: Excuſabiles verò peccantes ex ignorantia, *tr. 78. diſc. 13. per tot.*

Chriſtiani recidivi poſt baptiſmum magis cruciabantur à malignis ſpiritibus, quàm ante baptiſmum, *tr. 75. d. 5. num. 3.*

Chriſtiani Deo chariſſimi vocati ſunt ad ſufferendas tribulationes, *tr. 94. d. 2. per tot.*

Hominis Chriſtiani verus character, patientia in tribulationibus, *ibid. n. 8. & 9.*

Populus Chriſtianus, populus acquiſitionis, *tr. 97. d. 9. n. 7.*

Pleriq; Chriſtiani ſunt languidi, & tepidi: ſectatores verò mundi ferventes, & ſoliciti, & quare, *tr. 84. d. 9. n. 3.*

Amalech reprehenſus à Deo, & ſubitò dimittens uxorem Abrahami, prompta hac obedientia multos condemnabit Chriſtianos, *tract. 81. diſc. 24. n. 9.*

CIBUS.

Malè digeſtus noxios humores generat: ita multa ſcientia non decocta igne charitatis, &c. *tract. 83. diſc. 2. n. 7.*

Cibus variè comparatur cum Verbo Dei, *ib. d. 4. per tot.*

Cibus in tempore Verbum Dei opportunè prædicatum, *tr. 83. d. 46. n. 5.*

CIVIS.

Civem verbo injurioſo lædens, vita mulctatur, & Verbum Dei impunè laceſſitur, *tract. 83. d. 41. n. 4.*

CLAVIS.

Quid prodeſt aurea, ſi non aperiat? Quid obeſt lignea, ſi aperiat? *tr. 83. d. 43. n. 6.*

COELUM.

Ejus portæ, cur ex margaritis conſtructæ, *tr. 70. d. 6. n. 6.*

COGITATIO.

Per pravas cogitationes, tanquam per portas mortis, dæmon ingreditur cor, & conſcientiam, *tract. 71. d. 16. num. 3.*

Circa eaſdem repellendas efficax ſubminiſtrarunt conſilium nonnulli diſcipuli S. Franciſci, *tract. 92. d. 15. n. 10.*

Quale adverſus eaſdem remedium, *ibid. n. 6.*

Require V. *Iuvenis.*

COGNITIO DEI.

Require V. *Cæcitas*, & V. *Oculus.*

COGNITIO SUI IPSIUS.

Oculos nobis aperit tribulatio, ut Deum, & noſmetipſos cognoſcamus, *tr. 94. d. 9. & 10. per tot.*

Ad frænandam vanam gloriam remedium eſt ſui ipſius cognitio, qua uſus fuit Primislaus Dux Bohemiæ, *tr. 95. diſc. 11. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.*

Zelus debet eſſe informatus ſcientia, id eſt, ſui ipſius notitia, ut ſit ordinatus, *tract. 97. diſc. 6. num. 5. 6. 7. 8. 9.*

Homo in tentatione diſcit ſe, qui neſciebat ſe, *tr. 92. d. 9. num. 6.*

COLUBER.

Coluber dicitur, quòd, ubicunq; ſit, ſemper colat, & habeat umbram, id eſt, carentiam lucis; quare à facie colubri fuge peccata, *tr. 72. d. 3.*

COLUMBA.

Symbolum animæ pœnitentis, *tract. 81. d. 26. n. 4.*

COMOEDIA.

Comœdias multi libentiùs frequentant, & audiunt, quàm verbum Dei, *tr. 83. d. 22. n. 4. & 5.*

CÓMICI.

Romæ à militia, & tribubus proſcripti, *tr. 83. d. 41. n. 4.*

CONCHÆ.

Typus ſunt prædicatorum, *tr. 83. diſc. 31. num. 3.*

Concham, non canalem, ſe exhibeat prædicator, *ibid. d. 33. n. 4.*

CONCIONATOR.

Quamvis non ſemper auditus fructificet, faciet id tamen opportuno tempore, *tr. 83. d. 47. n. 6.*

Caſu quo in auditoribus non ſequatur deſideratus fructus, concionator tamen non erit ſine ſuo fructu, *ibid.*

Concionatoribus qualia à S. Carolo Borromæo dentur monita. V. *S. Carolus.*

Tribulatio concionator efficax, *tract. 94. diſc. 15. n. 3.*

Require V. *Prædicator, Prædicatio, Verbum Dei.*

CONCORDIA.

Firmiſſimum munimentum, *tract. 70. d. 10. num. 3.*

Concordiam inter, & pacem, quæ diſtinctio, *tract. 70. d. 16. n. 2.*

CONFESSIO.

Ut valida ſit, ſpontanea eſſe debet, *tract. 81. d. 14. n. 2.*

Ideò in finem vitæ dilata vix valida, *ibid. n. 3.*

Confeſſio mortificat vermem intùs rodentem ipſam conſcientiam, *tr. 77. d. 22. n. 8.*

Onus peccati alleviat contritio, & confeſſio, *ib. d. 24. n. 4. & 6.*

Confeſſio peccatorum neceſſaria, *tr. 78. d. 30. n. 7.*

CONFIDENTIA IN DEO.

In Deo confidens vir quidam, cui marſupium in lacum ceciderat, in exenterato piſce majorem pecuniæ ſummam recipit, *tract. 85. d. 10. num. 6.*

David loquens de confidentia in Deum, ipſum potiùs appellat Deum Jacob, quàm Abrahæ, aut Iſaac, & quare, *tr. 85. d. 3. n. 6.*

CONFORMATIO.

Voluntatis humanæ cum divina in tribulatione, & rerum jactura, magnum ſolamen eſt, *tract. 68. diſc. 19. n. 6.*

CONSCIENTIA.

Ante peccatum eſt frænum, poſt peccatum eſt flagrum, *tr. 77. d. 19. per tot.*

Conſcientia facinoroſa inſtar ulceris in corpore, *tr. 77. d. 17. n. 7.*

Vermem intùs rodentem conſcientiam mortificat confeſſio, *tr. 77. d. 22. num. 8. & d. 24. n. 4. & 6.*

Conſcientia facies animæ denigratur in plateis, & in foro, *tract. 89. d. 2. n. 3.*

Et ideò ſolitudo ei neceſſaria, *ibid. num. 4. & 5.*

Nihil ſecurius, & jucundius bona conſcientia, *tr. 93. d. 12. n. 6. 7*

Plu-

Digitized by Google

Pluta de remorſu malæ conſcientiæ, *tr.77. diſc.20. & diſc.21. per totum.*

CONSTANTINUS MAGNUS.

Glorioſior fuit patientia, quàm rebus præclarè geſtis, *tractat. 68. diſc.14. num.3.*
Ejuſdem anguſtiati, at cœlitùs confortati victoria contra Byzantinos, *tr.94. d.30.n.9.*

CONSUETUDO.

Inveterata peccandi, quantum malum, *tr.81.d.8.*
Præcipitat homioem de peccato in peccatum, *tract.73.diſc.1. per totum.*
Bonæ, & malæ conſuetudinis effectus qualis ſit, Philoſophus factus Rex docer exemplo duorum catulorum, *ibid.n.2.*
Quales ætas juvenilis imbibit mores, & habitus, illos retinebit deinceps, *tr.73.d.1.n.2.3. & ſeqq.*
Difficulter ſurgit, quem moles malæ conſuetudinis premit, *ibid. num.4.5. & 6.*
Mala conſuetudo eſt veluti carcer, imò veluti catena quædam, quæ nos deſtituit libertate noſtra, *tr.73. diſc.8. n.1.*
Inveteratus in malitia difficulter corrigitur, *tract.74. diſc. 9. per totum.*
Etiam volens, vix poteſt abſtinere à prava conſuetudine, *ibid. num.2. & 4.*
Hanc tamen Ninivitæ intra tres dies depoſuerunt, *ibid.*
Require V. *Peccator habituatus, & peccatum inveteratum.*

CONTRITIO.

Conditiones plures ad veram contritiooem requiſitæ, *tract. 81. d.14. num.1.*
Quàm ardua in fine vitæ, *ibid.*
Propriis viribus obtineri nequit, *tr.81. diſc.15. num.4.*
Onus peccati alleviat, *tr.78. d.24. n 4.*

CONVERSIO.

Animarum converſio, oobiliſſimum in Eccleſia miniſterium, *tract.83. d.28. n.1.*
Non retardanda, *tr.61.d.2. per tot.*
Converſionis acceleratæ plura exempla, *tract.81. diſc.4.n.5.*
Converſio dilata difficilior, *ibid. d.8.n.5.*
Eadem inſufficiens oſtenditur quatuor rationibus Scoti, & tribus S.Hierooymi, *tr.81.d.11.n.4. & 5.*
Quidam poſt converſionem peccatum aliquod reticens ad finem uſque vitæ, incertum de ſalute ſua reliquit judicium, *ibid.d. 21. num.6.*
Convertere peccatorem plus eſt, quàm reſuſcitare mortuum, *tract.83. diſc 28. num.5.*
Converſioni noſtræ cooperatur timor Domini, *tract.93. diſc.2. per totum.*
Et tribulatio, *tr.94.d.11. per totum.*

CONVIVIUM.

Convivium Aſſueti, *tract.83. d.3. num.7.*
Convivium Euangelicum, *ibid.n.10.*
Convivium Euchariſticum, *ibid. n.9.*
Convivium Verbi Dei, *ibid.*

COOPERARI.

Cooperationem noſtram Deus exigit, *tr.92. d.15. per tot.*
Timor Domini cooperatur converſioni noſtræ, *tr. 93. d.2. per totum.*
Uti & tribulatio, *tr.94.d.11. & d.13. per tot.*
Tametſi Deus in nobis operetur velle, & perficere, noſtra tamen cooperatio neceſſaria eſt, *tract.93. d.5. n.9.*
Infirmitates corporis cooperantur ſaluti animæ, *tract.94. d. 18. per totum.*
Cooperans alterius converſioni, quodcunque vult, petat & obtinebit. *tractat.97. diſc.10. num.3.*
Et per totum de cooperatoribus Dei.

COR.

Cor hominis cur in parte ſuperiori apertum, & latum, anguſtum verò, & ſtrictum in parte inferiori, *tr.74. d.2. n.1.*
Cordis cellula cognitio Dei, & ſui ipſius, extructa à S.Catharina Senenſi, *tract.89. d.10.n.3.*
Cor humanum ſimile molendino, *tr.61. d.8.n.6.*
Vera recti, & pravi cordis anatomia, *tr.94.d.33. n.13.*

CORINTHUS.

Per Sanct.Paulum cooverſa, *tr.83. d.27. num.6.*
Quàm feliciter S.Apoſtolus prædicarit, & ſcripſerit Corinthiis, *tract. 83. d.41. num.4.*

CORVUS.

Typus impœnitentium, pœnitentiamque differentium, *tract. 81. diſc.9. num.7. & d. 26. num.4.*
Idem ſymbolum peccatoris, *tr.85. d.2. n.2.*
Corvus odoratu cadavera multis milliaribus diſtantia percipit, *ibidem num 3.*
Corvorum pulli, quia albi, tanquam adulterini à progenitoribus deſeruntur, donec nigreſcant, *ibid.n.4.*
Quomodo pulli ſic deſerti nutriantur, *ibidem.*

CREATOR, CREATURA.

Cur Creatori noſtro potius attribuatur titulus figuli luti, quàm alterius rei, *tract.82. d.8. num.2.*
Qua ratione Creaturæ pugneot pro Creatore ſuo contra inſenſatos.
Require V. *Peccati pœna.*

CROCODILUS.

Crocodili lacrymæ, *tr.81. d.12. n.4.*

CYGNUS, CICONIA.

Ciconia, & Cygnus, cur collo proceriori dotati, *tractat. 85. diſc.2. num.6.*

D

DAMNATIO.

Damnationis cauſa multa eſt nimia ſui confidentia, *tract.81. diſc.14. num.2.*
Hominum damnatio eſt ex eorundem malitia, qui ſi vellent, ſalvari poſſent, *tr.82. d.2. n.5.*
Unde fiat, quòd plures damnentur, quàm ſalventur, *tract.82. d.2. num.5.*
Quæ cauſa, cur tot damnentur, *ibid. d.8. n.4.*

DAN.

Una ex tribubus Iſrael in Apocalypſi non numeratur inter alias tribus, *tr.83. d.3.n.7.*
Quia nimirùm ex ea naſcetur Antichriſtus, *ibid.*

DANIEL.

Conſtitutus in lacu leooum, figura aoimæ in Purgatorio, *tr. 86. d.1.n.1.2.3.4.5.*

DAVID.

Tametſi certus de ſua ſalute, oihilominùs timet, *tr.81. d.4.n.4.*
Inter perſecutiones ſanctus, in pace conſtitutus peccat, *tract. 70. diſc.14. num.7.*
In ſpelunca Odolla quantam exercuerit patientiam, *tract. 68. diſc.6.*
Ungebatur in regem, dum paſcebat gregem; promiſſioni tamen divinæ congrua adhibebat media, ut rex fieret, *tr.82. d.7.n.7.*
Quomodo ſuper ſenem intellexerit, *tr.85. d.33. n.6.*
Numerando populum peccavit, & populus luere debuit, & quare, *tr.78.d.14.n.8.*

DEBORA.

Mulier caſta, & prudens, quia amica erat ſolitudinis, & ſilentii, *tr.89. d.3. n.10.*

DEFUNCTUS.

Quidam ſummoperè deplorabat procraſtinationem pœnitentiæ, *tract.81. diſc.5. num.5.*
Pro liberalitate erga defunctos Judas Machabæus accepit à S. Jeremia gladium aureum, *tract.86. d.6. n.5.*
Defunctis animabus compati debent fideles, ſicut membrum corporis alteri commembro compatitur, *tr.86.d.4. n.3. & 4.*
Suffragantibus defunctorum animabus, miles quidam in cœmeterio ab hoſtibus defenſus, *tr.86. diſc.6. num.6.*
Euſebius Sardiniæ dux ab iiſdem defunctorum animabus contra Oſtargium Siciliæ ducem mirabiliter adjutus, *ibid.*
Qua ratione, & modo defunctorum animæ neceſſitates pro ſe orantium cognoſcant, *ibid. n.7.*
S.Ludovicus Bertrandus, à quodam defuncto monitus, ſacrificium applicavit defunctis, *tract.86. diſc.7. n.2.*
Defunctorum animæ ſunt in majori neceſſitate, quàm io ſtatu vitæ exiſtentes, *ibid.*
Pro defunctis orare negligens, peracta pro ſe defuncto ſuffragia noo participat, *ibid. n.3.*
Require V. *Anima*, & V. *Purgatorium.*

DEMOSTHENES.

Pro defenſione cujuſdam perorans, ut judices attentos faceret, narrat hiſtoriam altercantium de umbra Aſini, *tr.83. d.21. n.6.*

DETRACTIO.

Graviſſimum peccatum, *tract.83. diſc.36. num.2.*
Quinam detrahant Verbo Dei, *ibid.*

DEVOTIO.

Exteriora devotionis ſigna, qualia oſtendunt in fine vitæ impii, quàm fallacia, *tr.81. d.12. per tot.*

DEUS.

Quàm longanimis erga peccatores, *tr.81. d.16. num.3.*
Quàm juſtus, & ſeverus io puniendo converſionem differentes, *ibid. & d.23. num.7.*
Deus non audiet in fine vitæ eos, qui ipſum io decurſu vitæ audire noluerunt, *ibid.*
Cur diem mortis ſtatuerit incertam, *ibid.*
In quacunque hora promiſit pœnitentibus veniam, ſed non compunctionem, *tr.81. d.22. per tot.*
Deus celerior ad dandam veniam, quàm peccator ad agendam pœnitentiam, *tract.81. diſc.25. num.10.*

Æ*tatis noſtræ primitias requirit, *tr.* 81. *d.* 36. *per totum.*

Voluntatem nullius cogit, *tr.* 82. *d.* 2. *n.* 6.

Dei patientia erga peccatores, ſuſtinens & excitans electos potiſſimùm ad pœnitentiam, *ibid. n.* 7.

Deus Saulo in converſione proprium reliquit arbitrium, *tr.* 82. *d.* 3. *num.* 6.

Non infert violentiam libero arbitrio, *ibidem.*

Electionis, & glorificationis noſtræ cauſa, non tamen inſtrumentum reprobationis, *ibid. d.* 3. *n.* 1.

Cur hominem, quem ſciebat expellendum, poſuerit in Paradiſo, *ibid. n.* 2. *& tr.* 92. *d.* 5. *n.* 4. 5. 6. *& d.* 15. *n.* 3.

Cur multorum ſæpè conſervet vitam, & mortem impediat, *tr.* 82. *d.* 3. *num.* 2.

Inter attributa Divina non minùs juſtitia, quàm miſericordia numeratur, *ibid. num.* 6.

Deus decrevit auxilia ſua dare cupientibus, non reſpuentibus, *ibid. n.* 7.

Dei eadem erga electos, & reprobos gratia oſtenditur exemplo Solis liquefacientis glaciem, & indurantis lutum, *tr.* 82. *d.* 4. *n.* 3.

Deus vult, omnes homines ſalvos fieri: quod intelligendum eſt de voluntate conditionata, *tract.* 82. *diſc.* 6. *n.* 2.

Divinæ præſcientiæ nomine quid velit S. Petrus, *ibid.*

Qua ratione Deus Jacob dilexerit, Eſau verò odio habuerit, *ibid. n.* 3.

Deum in pari cauſa poſſe uni plus largiri, quàm alteri, oſtenditur exemplis, *ibid. n.* 4.

Deus, an priùs det gratiam, an verò gloriam, diſcutitur, *tract.* 82. *diſc.* 7. *per totum.*

Deus non culpandus, quòd uni majorem, quàm alteri, det gratiam, *tr.* 82. *d.* 8. *n.* 5.

Dei arcana profunda, & inveſtigabilia, *ibid. d.* 6. *n.* 7.

Cur Deus juſſerit, panes propoſitionis poni in conſpectu ſuo ſemper, *tr.* 85. *d.* 4. *n.* 1.

Dei providentia in grano ſeminato pulchrè oſtenditur, *tract.* 85. *d.* 5. *num.* 7.

Deus ab Ægyptiis appellatur oculus mundi, *tr.* 84. *d.* 1. *n.* 3.

Coram Deo ambulare quid ſit, *ibid. d.* 6. *n.* 1.

Deus graviter ob noſtram in eum diffidentiam offenditur, *tr.* 85. *d.* 9. *n.* 5.

Cur Deus juſtos variis modis hic exerceat, *ibid. d.* 13. *n.* 2.

Non ſolùm Patris, ſed & Matris erga nos adimplet officium, *tr.* 85. *d.* 7. *n.* 2.

Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus, *tr.* 71. *d.* 8. *per tot.*

Odium, prout eſt paſſio animæ, Deo non competit, niſi tranſumptivè, *ibid. num.* 2.

Qua ratione Deum pœnituerit, quòd fecerit hominem, *ib. n.* 5.

Odit Deus omnes, qui operantur, non qui operati ſunt iniquitatem, *tract.* 71. *diſc.* 8. *num.* 8.

Cur & quomodo odio habeat peccatum, *ibid. n.* 4. 5. *& ſeqq.*

Odio haberi à Deo peccatorem, gehenna deterius eſt, *ibid. n.* 9.

Deus ſummoperè offenditur ex malitia, non ita ob peccata ex fragilitate commiſſa, *tr.* 74. *d.* 1. *n.* 3. *&* 4. *In lib. Levitic.*

Deus præſcribit ſacrificium pro peccantibus ex ignorantia, & fragilitate; at nulla fit mentio peccati ex malitia, & quare, *ibid. d.* 2. *n.* 1.

Poſt lapſum Adæ, & Evæ non examinavit, nec arguit ſerpentem de peccato, veluti arguit protoparentes, & quam ob cauſam, *ibid. num.* 2.

Aliud eſt iram Dei mereri, aliud illam provocare: provocant, qui majori Dei notitia præditi peccant, *tr.* 74. *diſc.* 8. *per totum.*

Deus animam deſerit ob peccatum mortale, quanta jactura? *tr.* 77. *d.* 8. *per totum.*

Non tamen deſerit, niſi primò deſeratur, *ibid. n.* 2.

Cur Deus plantaverit paradiſum terreſtrem in gratiam hominis, quem ſciebat brevi expellendum, *tr.* 77. *d.* 10. *n.* 1.

Multifariàm, multiſque modis Deus punivit peccata hominum. Require V. *Peccati pœna.*

Quanti Deus æſtimet, & appretietur SS. Reliquias, *tract.* 87. *d.* 10. *n.* 6. 7. 8.

Divina conſolatio non admittit alienam, *tr.* 89. *d.* 7. *n.* 7.

Cur Deus in ſacrificiis nihil mellis ſibi offerri voluerit, *ibid.*

Unus Deus, ſolus Dominus amat ſolitudinem, *tract.* 89. *d.* 9. *per totum.*

Et in ea cum animabus converſatur, ac gratiam communicat, *ibid. d.* 10. *per tot.*

Deus malitiam dæmonis tentatoris in noſtram convertit ſalutem, *tr.* 92. *d.* 3. *per tot.*

Melius judicavit de malis elicere bonum, quàm mala nulla eſſe permittere, *ibid. d.* 11. *num.* 2. 3. *&* 4.

Tametſi non videatur nos velle protegere, non tamen abjiciendus eſt animus, quia tunc vel maximè protegit, *ibid. d.* 14. *n.* 3. *&* 4.

Quando nos credimus deſolatos, tunc Deus vel maximè nobis aſſiſtit, *tr.* 94. *d.* 4. *n.* 1.

Deus ſuccurrit populo Iſraelitico, quando omne ei defuit humanum auxilium, *ibid. d.* 8. *n.* 4.

Deus in medio tribulationis vivificat, nec melius judicavit de malis bona facere, quàm mala nulla eſſe permittere, *ibid. diſc.* 15. *num.* 8.

Qua ratione Deus ſit Chirurgus, & Medicus animarum noſtrarum, oſtenditur, *tr.* 94. *d.* 17. *per tot.*

Dominus mortificat, ac vivificat, & ſanat infallibiliter, & gratis, *ibid.*

Sive blanditur, ſive nos caſtigat, Pater eſt, *ibid. d.* 33. *n.* 15.

Deus valdè provocatur ad iram, quando virga tribulationis nihil in nobis proficit, *tract.* 94. *d.* 28. *num.* 9.

Tunc inſuper nobis ſuo adeſt auxilio, quando nobis tribulatis omne humanum deeſt ſubſidium, *ibid. d.* 31. *per tot.*

Deus, cui omnis debetur honor, & gloria, abominatur vanam gloriam, *tr.* 95. *d.* 1. *& d.* 10. *per tot.*

Ita diſpoſuit, ut in omni ſtatu, & vocatione ſalvari poſſimus, *tr.* 96. *d.* 1. *per tot. & deinceps.*

Deus non intuetur oblati paucitatem, ſed copiam affectus, & cordis, idq; ſimilitudine illuſtratur, & exemplis, *ib. d.* 5. *n.* 2. 3. 4. 5.

In omni ſtatu, quantum in ſe eſt, operatur ſanctitatem, *ibidem d.* 7. *num.* 6.

Ut pius Pater, ſic curat unumquemque noſtrum, tanquam ſolum curaret, *ibid. num.* 9.

DIABOLUS, DÆMON.

Bonos æquè, ac reprobos tentat, *tract.* 82. *d.* 5. *num.* 3.

Auctor primus impatientiæ, & patientiæ adverſarius, *tr.* 68. *d.* 13.

Cur de corde, non de auribus dicatur tollere Verbum Dei, *tr.* 83. *d.* 27. *n.* 3.

Dæmonis techna ſpecialis in procraſtinanda pœnitentia, *tract.* 81. *diſc.* 17.

Ejuſdem dolus, ac fallacia in decipiendo quodam adoleſcente, *tr.* 81. *d.* 21. *n.* 1.

Et infirmo quodam Medico, *ibid. diſc.* 17. *num.* 9.

Peccantibus perſuadet, peccata eſſe levia, Dei miſericordiam infinitam; agonizantibus è contra gravitatem peccatorum, & Dei ſeveram juſtitiam exponit, exaggeratq; *tr.* 81. *d.* 21. *n.* 5. *& d.* 22. *n.* 5.

Diabolus efficaci quodam ſermone omnes ad compunctionem excitavit, at malo fine, *tract.* 83. *d.* 25. *n.* 6.

Ejus aſtutia in retardanda peccatoris converſione, *tr.* 81. *d.* 2. *n.* 6.

Manentem in peccato non multùm impugnat, *tr.* 81. *d.* 17. *n.* 5.

In fine vitæ unumquemque invadit, *ibid. d.* 21. *n.* 7.

Difficulter dimittit, quod diutiùs poſſedit, *ib. d.* 26. *n.* 1.

Solicitos de divinis rebus propè accedere vix audet, *tr.* 83. *diſc.* 20. *num.* 4.

Verbum Dei tollit de corde audientium, *ibid. & d.* 31. *n.* 6.

Chriſtum cur tentarit, petens ab eodem adorari, *tr.* 68. *d.* 13. *n.* 2.

Pacem noſtram vel maximè timet, alia opera non item, *tr.* 70. *d.* 8. *num.* 6.

Diabolus inſidiatur nobis, ne veritatem Verbi Dei agnoſcamus, *tr.* 83. *d.* 6. *n.* 4.

Omni ſtudio Eccleſiam concionatoribus deſtituere conatur, *ibid. d.* 12. *n.* 2.

Variis nos objectis diſtrahit, ne audiamus conciones, *tract.* 83. *diſc.* 12. *num.* 3. *&* 4.

Ut compunctæ fœminæ fructum ex auditione Verbi Dei perceptum adimeret, aſſumpta ſpecie nuncii nunciavit ei mortem filii, *tract.* 83. *diſc.* 21. *num.* 15.

Magnus dæmon, peccatum, *tractat.* 71. *d.* 16. *n.* 2.

Diabolus ad æmulationem Dei petit cordis humani poſſeſſionem, *ibid. n.* 3.

Conſcientiam ingreditur per pravas cogitationes, tanquam per portas mortis, *ibid.*

Arma diaboli peccata noſtra, *ibid. n.* 9.

Diabolus inſtar ſerpentis Tarantulæ, & Scorpionis, veneno tentationis inficit hominis animam, *tractat.* 71. *diſcurſ.* 18. *num.* 2.

Velut Protheus in varias ſe transformat figuras, *ibid. n.* 4.

Non omnibus dæmonibus eadem ſtudia, ſed diverſa ad evertendam animam, *ibid.*

Dæmon videns ante Chriſti adventum homines variis vitiis deditos, cæcis mortalibus ejuſdem farinæ Deos propoſuit adorandos, *ibid. n.* 7.

Diabolus ingreſſus templum animæ, inſtar Antiochi ſurripit inde altare, & candelabrum aureum, puta, lumen agnitionis Dei, & fervorem orationis, *tr.* 72. *d.* 3. *n.* 1.

Unde & peccatori, ne converſatur, Dei & gravitatis peccati notitiam eripere ſatagit, *ibid. per tot.*

Dæmon ſuaſit protoparentibus appetitum ſcientiæ boni, & mali, ut peccando ex malitia minùs digni eſſent venia, *tract.* 74. *d.* 2. *num.* 7.

Expulſus per pœnitentiam, revertitur per recidivam, ideòque dicere poteſt: *Revertar in domum meam*, *tr.* 75. *d.* 4. *n.* 1.

In leviora peccata nos inducere ſtudet, ut ducat ad graviora, *tr.* 76. *d.* 1. *per tot.*

Excipit unius religioſi confeſſionem, *ibid. n.* 2.

Diabolus petens tandem adorari a Chriſto, intendit quidem modicum, at hoc ſatis ei fuiſſet, ut illum diſpoſuiſſet ad graviora, *ibid. num.* 7. *&* 8.

In-

Digitized by Google

Inſtar aquilæ modico pulvere excæcantis cervum, *tract.76. diſc.2.n.5.*
Sufficit dæmoni modicum lucrum ſub initium. ſcit enim veriſſimum illud: Qui modica ſpernit, paulatim decidet, *tract.76. d.6. num.5.6.& 7.*
Homini morti vicino quaſcunque ſtruit inſidias, *tract.77. diſc.5. num.4.5.6.*
Spinoſo herinacio ſimilis, *ibid. d.18. n.6.*
Lucifer cum aſſeclis peccati pondere preſſus, unico momento in abyſſum inferni corruit, *tr.77. d.23.n.2.*
Diabolus ſerpens lubricus, *tr.79.d.4. num.4.*
Totum corpus S. Job percuſſit ulcere peſſimo, ſola labia, quibus Deum blaſphemaret, ſervavit illæſa, *tract.88.d.7.n.2.*
Primum peccatum luciferi fuit ſuperbia, non invidia, *tract.90. diſc.2. num.2.& 3.*
Otioſitas, dæmonis univerſitas, *tract.92. d.7. num.6.*
Qua ratione dæmon ſe transformet in Angelum lucis, ut tentet, & decipiat nos, *tr.92. d.2.n.2. & 3.*
Aliquando dicit verum, ne tanquam mendax omninò inveniatur, & ut hac veritate alia mendacia ſuadeat, ac confidentiùs mentiatur, *ibid. num.7.*
Antiquus malleator tentatis fabricat coronas perpetuas, at neſcius, *tr.92. d.4.n.7.& 8.& d.3. per tot. & d.6.n.2.*
Suggeſtio diabolica V. *Tentatio.*

DILUVIUM.

Ejus tempore pœnitentiam homines procraſtinabant, & quare, *tr.81. d.5. num.8.& d.9. n.3.*

DIOGENES.

Calcabat faſtum Platonis; at majori faſtu, *tr.95. d.2. n.9.*

S. DIONYSIUS.

Areopagita audiens Sancti Pauli prædicationem, credidit, & cum illo Damaris, & pauci alii, *tract.81. d.25. num.10. & tr.83. d.23. num.6.*

DISCORDIA.

Diſcordiæ ſeminator Diabolus, *tr.70. d.8. per tot.*
Auctores, ſive promotores, aut fautores diſcordiæ, filii diaboli, *ibid. num.2.*
Diſcordia ſummoperè Deo diſplicet, *tr.70. diſc.9. per tot.*
Ignita dæmonis ſagitta, *ibid. n.2.* Ejus peſſimi effectus, *ibid.*
Sola ea viriis eſt, quæ nihil oblectamenti habet, *ibid.*
Plena veneno, *ibid.n.3.*
Inter opera carnis potiſſimum habet locum, *ibid.*
Diſcordia deſtruit regna, *tract.70.d.10. per tot.*
Diſcordia, & diviſio quantum malum, *tr.70. d.5.n.7.*

DISPENSATOR.

Cur Apoſtoli, & Doctores nominentur Diſpenſatores myſteriorum Dei, *tractat.70. d.46.n.4.*

DIVITES.

Mundi hujus meris curis tanquam ſpinis cruciantur, *tract.69. d.3.n.2.4 & 5.*
Divitiæ hujus ſæculi ſunt laquei diaboli, *tract.92.d.2. num.3.*

DOCTRINA.

Prava, & malè ſana, ut cancer ſerpit, *tr.83. d.35. n.7.*
Doctrina ſacra proponatur auditoribus pro eorum diverſitate, & capacitate, *tr 83. d.3.n.10.*
Quidnam primùm docere oportet, *tract.83.d.40.n.7.*
Docere cum imperio quid ſit, *tr.83. d.29. n.1.*

S. DOMINICUS.

Quàm humili apparatu unà cum Epiſcopo ad hæreticos convertendos proceſſerit, & quàm fœlici eventu, *tr.68. d.9. n.9.*

DOMINARI.

Pauciores ſibi dominantur, quàm Urbibus, & Regnis, *tract.85. d.14. n 4.*

S. DOROTHEUS.

Doſitheum diſſolutum adoleſcentem docens viam perfectionis, valdè efficaciter inculcavit eidem præſentiam Dei, & quo effectu, *tr.84. diſc.6. n.6.*

DUX.

Quidam Samaritanus ridens Eliſæi vaticinium, quomodo punitus, *tr 83. d.25. n.2.*
Per eum deſignantur contemptores Verbi Dei, *ibid.*

E

ECCLESIA.

Eccleſiæ ſumma pax, & unitas, *tract.79. diſc.3. num 4.*
Crevit per concordiam, defecit per diſcordias, *ibid. d.3. n.9.*
Pacem annunciat ſolis defunctis, & quare, *ibid. d.6. num.1. & 7.*
Eccleſia mediante concordia regnum ſtabilivit, *ibid. d.10. n.7.*
Terribilis ut caſtrorum acies ordinata, *ibid. num.9.*
Ejus Doctores in rebus fidei unanimes, *ibid.*
Vera pace gaudet, etiam quando patitur perſecutiones, *tract.70. d.14. n.5.*

Cur tempore S. Franciſci ruinam minitata fuerit, *ibid. n.9.*
Unde hic uſus Eccleſiæ, quòd tempore Paſchali hymnis addatur hic verſus: *Quæſumus auctor omnium, &c. tract.75. d.2. num.6.*

ECHO.

Quid, & unde? *tract.81. d.12. num.7.*

EDAGARUS.

Rex Britanniæ, quamdiù vixit, in pace regit, *tract.70. diſc. 10. num. 4.*

S. EGUVINUS.

Cum non audiretur ejus ſpiritualis diſcurſus, ſeu concio, ob malleatorum ictus, & ſtrepitus, eo cedente, malleatores unà cum arce abſorpti ſunt, *tr.83. d.10.n.7.*

ELECTIO.

Electio ad gloriam, an fiat à Deo ex prævisis meritis? Eligitur ſententia affirmativa, ut magis pia, & utilior, *tract.82. d.6. per totum.*

ELECTI.

Quanquam à Deo majorem obtineant gratiam, ob hoc tamen reprobi conqueri non poſſunt, *tract.82 d 9. per tot.*

ELEPHAS.

Longiſſimam ducit vitam, *tr.70. d.18. n.5.*
Bibiturus turbat aquam, ne ſuam in ea deformitatem conſpiciat, *tract.83. d.21.n.9.*

S. ELISABETHA.

S. Eliſabethæ Landgraviæ Haſſiæ heroica patientia, *tract.68. d.5. num.9.*
Illam Gregorius IX. ſub poteſtate ſedis Apoſtolicæ per litteras ſuſcipit, *ibid.*

S. ELIAS.

Comedens panem ſubcineritium, ambulavit in fortitudine cibi illius 40. diebus, & totidem noctibus, *tract.83. d.2. num.2.*
Ejus pallium omni purpura, & amictu regio pretioſius, *tract. 87. diſc.11. num 9.*
Elias zeloſus raptus ad cœlum, *tract.97. diſc.1. num.7. & d.2 n.2.3.4.5.6.*

S. ELISEUS.

Cur famulo ſuo Giezi juſſerit neminem per viam ſalutare, *tr. 81. d.26. n.10.*
Ejus præſagium irridens dux quidam, quomodo punitus, *tract. 83. diſc.25. n.2.*

EMENDATIO VITÆ.

Dilata vitæ emendatio ſeverè à Deo punitur, *tract.81. d.5. per totum.*

EPISCOPI.

Antehac ſoli concionabantur, *tr.83. d.28. n.1.*
Cujuſdam in Germania Epiſcopi pœnitentiam procraſtinantis improviſa mors, & damnatio, *tr.81.diſc.18. n.6.*
Cur à prædicatione nullus Epiſcopus defectu doctrinæ ſe ſubtrahere queat, *tract.83.d.34. num.2.*
Epiſcopus quidam è leproſi vulneribus gemmam ore exſugit, *tr.68. d.6. n.7.*

EPULO.

Cur damnati Epulonis preces ab Abrahamo non auditæ, *tr. 83. d.25. n.3.*
Qua ratione dicatur ſepultus in inferno, *tr.77. d.2.n.5.*

ERICIUS.

Suo malo differt partum, *tract.81. diſc.2. num.5.*
Ejus proprietas, *tr.79. d.4.n.3.*

ESAU.

Cur fletus ſuus pœnitentiæ locum non invenerit, *tract.81. diſc.5. num.5.*
Eſau non fuit reprobatus ante præviſa demerita, *tr.82. d.6.*

EVA.

Evæ peccatum proceſſit ex pluribus præviis peccatis venialibus: & quænam illa ſint, oſtenditur, *tract.76. d.12. per tot.*
Si Evæ clauſum fuiſſet linguæ, & oris oſtium, mors non intraſſet per feneſtras, *tract.88. d.1.n.4.*
Eva cum Adamo ſufficienti inſtructa lumine, aſtum ſerpentis advertere potuiſſet, *tract.92. diſc.17. n.2. & 4.*

EVANGELISTÆ.

Per quatuor animalia deſignantur, *tr.83. d.29. n.4.*

EVANGELIUM.

Quibuſcum cæremoniis in miſſa cantetur, *tr.83. d.31.n.1.*
Evangelii prædicatio eſt ignis in altari Domini ſemper ardens, *tr.83. d.32. num.3.*
Exponitur quoque, *tr.83.d.39.n.5.*
Evangelium lecturus Sacerdos cur præmittat hanc orationem: *Munda cor meum, &c. tr.71. d 1.n.1.*

EUCHARISTIA.

Communio dicta, & quare, *tractat.70. diſc.3. n.9.*
Euchariſticum convivium comparatur Verbo Dei, *tract.83. d.3. num.9.*

EULOGIUS.

Scholaſticus converſus, quindecim annorum ſpatio mira patientia inſervit ingrato leproſo, *tr.68. diſc.5. num.9.*

Digitized by Google

EXEMPLUM.

Bonom exemplum præbeat Concionator, neceſſe eſt, *tract.* 83. *diſc.*32.

Apoſtolus labore manuali victum lucrari voluit, ut fugeret otium, cunctiſque bonom daret exemplum, *tr.*92. *diſc.*26. *n.*1.

Simile exemplum præbuit nobis Chriſtus, *ibid. n.*6.

EXCOMMUNICATUS.

Eſto privetur aliis boois Eccleſiæ, non tamen auditione Verbi Dei, & quare, *tract.*83. *d.*10. *n.*7.

EZECHIAS.

Ejus fletus, cur exanditus, *tr.*81. *d.*14. *n.*9.

EZECHIEL.

A ote prædicationem, & librum devorare, & prunas ſuper civitatem effundere juſſos, *tract.*83. *d.*33. *n.*5. & 7.

F

FABULA.

POetarum fabulæ, vel nunquam, vel rarò ſacris concionibus commiſcendæ, *tr.*83. *d.*41. *n.*1.

Fabulam rixantium de umbra aſini narrat Demoſthenes judicibus non attentis, *tract.*83. *d.*22. *num.*6.

FAMES.

Fames audiendi Verbi Dei, *tract.*83. *diſc.*4. *n.*4. & *d.*23. *num.*4. & *d.*24. *num.*6.

FAMELICUS.

Binis famelicis ſociis procuravit Petrus Conſalvus cęlitùs duos panes candidiſſimos, & vaſculum vini, *tr.*85. *d.*8. *n.*3.

FELES.

Oculos babent inſita particulari quadam luce ditatos, & quare, *tract.*65. *d.*3. *num.*6.

FERNANDES.

P. Joannes Fernandes in concione ab Japone patienter ferens ſibi in faciem conſpui, hac patientia potiùs, quàm doctrina, viginti millia hominum convertit ad fidem, *tract.*68. *d.*2. *n.*2.

FIDES.

Eſt lumen intellectus, *tr.*83. *d.*2. *n.*5. & 6.

FIDELES.

Primorum fidelium qualis fuerit ſanctitas, *tr.*83. *d.*34. *n.*6.

Eorundem communis vita, & pietas, *tr.*82. *d.*1. *n.*2.

Antiquus fidelium mos erat, ut oſcularentur vel ore, vel manu limina templorum, *tr.*88. *d.*1. *n.*7.

Fidelium animæ.

Require V. *Anima*, & V. *Purgatorium*, & V. *Fulgur.*

FIDUCIA.

Comparatur grano ſinapis, *tract* 85. *d.*11. *num.*3.

FILIUS PRODIGUS.

Ejus pater celerior in recipiendo filio, quàm filius in petendo veniam, *tr.*81. *d.*4. *n.*5. & *d.*25. *n.*6.

FINIS.

Prædicantium Verbum Dei, quis debeat eſſe finis, *tract.* 83. *d.*38. *num.*1.

Finem ultimum prædeſtinationis conſequi non poſſumus, niſi huic ex parte noſtra per bona opera correſpondeamus, idque declaratur a ſimili, & exemplo Abrahæ, & Iſaac, aliorumq; *tractat.*82. *d.*4. *num.*5.

FLORES.

Cur non floribus, ſed ſemini comparetur Verbum Dei, *tract.* 83. *d.*43. *num.*2.

FOELIX.

Presbyter Nolanus, in muri ruinis latitans, per obductam aranei telam ab inquirentibus perſecutoribus tutus fuit, & occultatus, *tr.*85. *d.*12. *n.*8.

FORMICÆ.

Seminis grana arrodunt, ne creſcant, *tr.*83. *d.*5. *n.*9.

Æſtate colligunt, unde hyeme vivant, *ibid. d.*21. *n.*6.

FORSITAN.

Vocula, *forſitan*, in qua fundatur ſalus procraſtinantium pœnitentiam, quàm incerta, *tr.*81. *d.*23. *per tot.*

FORTITUDO.

Fortitudinis duæ præcipuæ dotes, aggredi & pati, *tract.*68. *d.*14. *n.*1.

Fortitudo animi longè præſtantior corporis viribus, *ibid. diſc.* 19. *num.*11.

S. FRANCISCUS.

Ejus præclarum dictum de probanda FF. Minorum ſanctitate per patientiam, *tr.*68. *diſc.*9. *num.*5.

Recidivo cuidam denegavit benedictionem, *tr.*75. *d.*2. *n.*4.

Si quem videbat otioſum, & vagum religioſum, muſcam nominabat, *tract.*76. *d.*7. *num.*1.

S. Franciſci corpus erectum, Chriſtiani orbis fulcimentum, *tr.* 87. *d.*7. *n.*6.

S. FRANCISCUS SALESIUS.

Exitit ſui temporis concionator celeberrimus, & qua ratione alios dehortetur concionatores, *tr.*83. *d.*24. *n.*3.

Meritò ſal terræ vocatur, *tr.*83. *d.*3 b. *n.*1.

Septuaginta duo millia animarum convertit, & ab hæreſi eripuit, *ibid.* & *d.*48. *num.*3.

Tentatus vehementer à Diabolo circa prædeſtinationem, hanc tentationem Beatiſſimæ Virginis ope ſuperavit, *tr* 82. *d.*2. *n.* 8.

In maximis hyemis algoribus, & æſtatis caloribus, quotidiè ad quatuor, aut quinque millaria pedes profectus, Verbum Dei prædicavit, tametſi frequenter unam duntaxat vetulam reperiret præſentem, *tr.*83. *d.*48. *n.*3.

S. FRANCISCUS XAVERIUS.

Etſi lingua totum mundum convertiſſet, pro uno tamen peccatore ſe flagellaſſet, *tr.*83. *d.*34. *num.*4.

FRANCISCUS.

Bungi Rex, patientiſſimus in amiſſione ſuarum ditionum, *tract.* 68. *diſc.*11. *num.*8.

S. FRONTO.

S. Frontoni ejuſque diſcipulis miraculosè cibi in eremum à Deo ſubmiſſi fuerunt, *tr.*85. *d.*9. *n.*2.

FRUCTUS.

Quinam adferant fructus in Verbo Dei, *tract.*83. *d.*40. *n.*7.

FULBERTUS.

Puer in ſchola percuſſus à ſocio, quia in agone pro percuſſore interceſſit, inter agmina Martyrum collocatus fuit, *tract.*68. *diſc.*10. *num.*3.

FULGUR.

Fulgura, tonitrua, tempeſtates, grandines, inundationes aquarum, &c. à peccatis noſtris derivantur.

V. *Peccati pœna.*

Fulgur quomodo generetur, *tract.*78. *diſc.*11. *n.*6.

Scutum Themiſtoclis effigiem cupidinis, & fulguris, ſive fulminis repræſentabat, *ibid.*

Qua ratione contra fulmina obarmare ſe ſolebant nonnulli fideles, *ibid. n.*8.

FUNICULUS.

Triplex concionatorum funiculus; ſi rectè ſentias; ſi dignè proloquaris; ſi vivendo confirmes, *tr.*83. *d.*34. *n.*8.

G

GALLUS.

VAldè ſedulus, & accuratus in numerandis horis nocturnis, *tr.*83. *d.*45. *n.*6.

GEDEON.

Inaures ex præda ſibi dari poſtulat: ubi myſtica illius exponitur ſignificatio, *tr.*83. *d.*22. *n.*5.

GENEALOGIA.

In Chriſti Genealogia cur tres Reges omiſſi, *tr.*83. *d.*26. *n.*7.

GENTES.

Gentibus prædicatum fuit Verbum Dei, quia Judæi illud reſpuerunt, *tr.*83. *d.*23. *num.*1.

Gentilium geſta obiter in ſacris concionibus tractanda, *tract.* 83. *diſc.*41. *num.*1.

GLORIA COELESTIS.

Cum his, quæ hic patimur, comparata, infinities major eſt, & ad patientiam nos excitare debet, *tract.*68. *d.*18. *num.*2. 4. 6.

Qui illam conſiderat, pro nihilo ducit omnes cruciatus tyrannorum, *ibid. num.*7.

Idque præclaris oſtenditur exemplis, *ibid.*

GLORIA ET HONOR DEI.

Pro gloria Dei omnia mala perferenda ſunt, ne paganis pro Diabolo mala ſuſtinentibus inferiores ſimus, *tr.*68. *d.*19. *n.*15.

GRANA.

Incenſi ſuper panes propoſitionis, quid ſignificent, *tract.*83. *diſc.*2. *num.*4.

GRATIA:

Sine efficaci gratia non datur vera compunctio, *tr.*81. *d.*22. *n.*5.

Ea non datur renuenti, & nolenti à peccatis deſiſtere, *ibid. d.* 24. *num.*4.

Gratia ſufficienti ſi reprobi cooperarentur, poſſent eam ſummè augere, *tract.*85. *d.*8. *n.*6.

Gratiam primò, an gloriam Deus largiatur? *tr.*82. *d.*7. *per tot.*

Aqua clementaris deorſum; ſpiritualis verò, nempè gratia, ſurſum tendit, *tract.*71. *d.*4. *n.*1.

Triplici timore cor replendum, cum arriſerit gratia, cum abierit, cum denuò revertitur, *tract.*93. *d.*7. *n.*2.

Inter charitatis gratiam habitualem, & uſum illius magna differentia, *ibid. n.*7.

Gratia, & charitas Dei non eſt alligata certo ſtatui, *tract.*96. *diſc.*2. *num.*10.

Gratis quomodo dicamur juſtificari, *tr.*82. *d.*8. *n.*4.

S.GRE-

S. GREGORIUS.

Nazianzenus, quàm præclarè inſtruat Præcones Verbi Divini, *tract.83. diſc.44. num.4.*

S. Gregorius Papa, quid reſcripſerit Imperatrici ſcire cupienti, num ſibi peccata ſint remiſſa, *tract.82. d.1. n.6.*

Gregorio XI. quid reſponderit quidam Epiſcopus, ob neglectam reſidentiam ab eodem reprehenſus, *tr.83. d.35. n.4.*

Hinc permotus Gregorius, Avinione relicta, Romam ipſe repetiit, *ibidem.*

H

HEBRÆI SIVE JUDÆI.

INcolas Palæſtinæ ſuperarunt onitate, *tr.70. d.10. n.4.*

Oppreſſi à Pharaone ideò, quia diſperſi, *ibid.*

Cur Chananæos eorum hoſtes Deus delere diſtulerit, *tract.70. d.14. num.8.*

Quia Verbum Dei audire noluerunt, reprobati ſunt, *tr.83. diſc. 23. num.1. & 5.*

Quàm libenter Thalmud audiant, *ibid. n.3.*

Metuebant, ne Romani tollerent locum ſuum, & cum eo perdiderunt regnum cœlorum, *ibid.*

Sępè à Deo flagellati ob neglectum ſui Verbi per Prophetas annunciari, *tr.83. d.24. n.4. & 5.*

Cur manibus baculum geſtare debebant, comedentes Agnum Paſchalem, *tract.85. d.11. n.5.*

Pluribus annis hæſerunt in ſolitudine, priuſquam attingerent terram promiſſionis, *tr.89. d.2. n.1. & 2.*

Hebraicus populus, cur Iſrael dictus, *tr.84. d.6. n.7.*

HEMORRHOISSA.

Chriſti tangens veſtimentum, ſignificabat Eccleſiam, *tract.87. diſc.2. num.1.*

Chriſto Domino poſt receptam ſanitatem erexit ſtatuam, hoc miraculum repræſentantem, *ibid. n.3.*

Hanc ſtatuam è medio ſuſtulit Julianus Apoſtata, *ib. d.3. n.6.*

HENRICUS OCTAVUS.

Angliæ Rex, à Summo Pontifice titulum obtinuit defenſoris Eccleſiæ, *tr.20. d.4. n.9.*

At miſerrimè poſteà lapſus, *ibid.*

HERODES.

S. Joannem Baptiſtam libenter audiebat, & audito eo multa faciebat, non tamen omnia, *tr.68. d.21. n.9. & d.33. n.8.*

David correctus à Nathan Propheta reſipuit, dicens: Peccavi. Herodes verò correctus à S. Ioanne deſipuit, occidens correctorem, *tract.75. d.3. num.3.*

S. HIERONYMUS.

Ejus meritis tres mortui reſuſcitati, *tr.86. d.3. n.2.*

HISTORIÆ PROPHANÆ.

Qua ratione In concionibus adhibendæ, *tr.83. d.41. n.2.*

HOMO.

Imago Dei, *tract.70. d.3. n.2. & d.4. n.2.*

Exterior, & interior quid ſit, *ibid. d.15. n.7.*

Per tribulationes exercetur, ſicut ager, *tr.68. d.9. n.3.*

Homo patiens Rex eſt, *ibid. d.12. n.3.*

Hominis interitu nihil facilius, *tract.81. diſc.19. n.3.*

Hominum nemo de ſua ſalute ſecurus eſt ante mortem, *tract. 82. d.4. num.1.*

Homo comparatur arbori, *tr.81. d.19. n.4.*

Per primum peccatum perdidit omne jus ad gloriam, *tr. 82. d.8. n.1.*

Eſt proinde in manu DEI, ut lutum in manu figuli, *ibidem.*

Homo duplici cibo indiget, animæ, & corporis, *tract.83. diſc.2. num.1.*

Imò potiùs cibo animæ, quàm corporis, *ibid.*

Homo pacificus, filius Dei, *tr.68. d.2. per tot.*

Hominis iracundi vilitas, & pacifici dignitas, *tr.86. d.2. num.1.*

Hominem perditæ frontis, ut ſolemus deſcribere, *tract.83. d.23. num.7.*

Homo ab humo nomen, & originem habet, pulvis & cinis eſt; iſque ſuperbit, & Deum conculcat, quanta temeritas! *tr.71. d.2. n.1.*

Homo eſt in Deo, ſicut in loco proprio, *tr.71. d.4. n.5.*

Non eſt ſuus, ſed Dei; ideòque Deo, non ſibi vivere debet, *ibid. d.7. n.1.*

Hominis deſperati mors in Hoſpitali Romano, *tractat. 73. diſc.4. num.9.*

Homo vivens in peccato, nihil differt à beſtia, *tract.71. diſc. 13. per totum.*

Et quidem diverſarum beſtiarum efficitur imago, juxta diverſa vitia, quibus contaminatur, *ibid. & d.20. per tot.*

Primus homo ob unicam tranſgreſſionem ex Paradiſo eliminatus fuit, *tr.71. d.19. n.3.*

Per peccatum beſtiis fit ſimilis, *tr.71. d.20. per tot.*

In eaſque dominium amiſit, nec non victus, & amictus ejus mutatus fuit, *ibid. num.4.*

Hominis perfectio in eo conſiſtit, ut omni conatu fugiat peccata venialia, *tr.76. d.16. per tot.*

Qui à Deo recedit, à ſe migrat, & ab homine tranſit in beſtiam, *tr.77. d.8. n.5.*

Perdit homo bovem, ovem, equum, &c. & perditum ſolicitè quærit; perdit Chriſtum, & non quærit, *ibid.*

Homo mortuus longè ponderoſior eſt, quàm vivus, quia ſpiritus vitales alleviant corpus, *tr.77. d.24. num.2.*

Hominem nil lædit, & damnificat, niſi ſolum peccatum, *ibidem.*

Qua ratione homo pulvis revertatur in terram ſuam, exponitur pulchro epitaphio cujuſdam Regis Franciæ, *tract.78. diſc.33. num.6.*

Homo ex luto formatus, & mortalis, ne in ſuperbiam extolleretur, *tract.90. d.14. n.1.2.3.4.5.*

Homo per ſuperbiam amiſit dominium in bruta animantia, *ibid. d.15. num.2.*

Vivi hominis ſepultura eſt otium, *tr.91. diſc.9. n.9.*

Homo inſtar grani, ſive frumenti purgandus, ut ad cœleſte evehatur granarium, *tr.92. d.4. n.1.2.3.4.5.*

Cur Deus hominem tentari permiſerit, quem tentatori conſenſurum præſciebat, *ibid. diſc.5. num.4. 5. 6. & diſc.12. num.3. & tr.82. d.3. n.2.*

Homo ſe neſcit, & in tentatione ſe diſcit, *tr.92. d.9. n.6.*

Cæteris animalibus Deus dedit arma, quibus ſe defendant; homini intellectum, & voluntatem, quibus reſiſtat tentatori, *tr. 92. d.17. n.1.*

Timor Dei facit, ut homo intra ſe Rex ſit, *tract.93. diſc.14. num.3. & 9.*

Homo ejectus ex horto voluptatis, ut in ærumnis viveret, *tr. 94. d.1. n.3. & per tot.*

Homo animi affectibus, tanquam pedibus progreditur, *tract. 90. d.13. n.3. & 4.*

HORÆ CANONICÆ.

In Prima poſt lectum Martyrologium cur dicatur: Pretioſa in conſpectu Domini mors, &c. *tract.87. diſc.8. n.1.*

HORATIUS.

Horatii ſtratagema dimicantis contra tres fratres Curiatios imitetur pugnaturus contra Mundum, Carnem, & Dæmonem, nimirùm, ſolus cum ſolo, *tract.89. d.4. n.9.*

HUMILIS ET HUMILITAS.

Chriſtus fons vivus gratiæ: at nullus, niſi humilis, & inclinatus de eo bibere poteſt, *tr.90. diſc.5. n.8.*

Pluvia in vallem, & gratia in humilem decurrit, *ibidem num.8. & 9.*

Janua cœli arcta, anguſta & humilis, nonniſi parvos, & humiles ſuſcepit, *ibid. d.11. num.11.*

Indecens eſt, hominem ſuperbire humiliante ſe Filio Dei, *ibid. d.15. n.3. & 4.*

Humilitatis mater tribulatio, *tr.94. d.23. n.1.2.3.4.5.*

Humilitas vanæ gloriæ remedium, *tr.95. d.6. n.4.6.7.*

HYDROPISIS.

Ejus cum ſeptem vitiis capitalibus comparatio, *tract.84. diſc.5. num.3.*

HYEMS.

Refrigerat tribulationem, *tr.83. d.21. num.6.*

HYPOCRITA.

Eſt, qui non priùs ipſe facit, quæ alios docet, *tract.83. diſc.35. num.2.*

Recidivus vitia ſua per hypocriſin tegere nititur, *tract.75. diſc.4. num.2.*

Require V. *Vanagloria.*

I

JACOB.

DEceptus à Laban circa deſponſationem Rachelis, annis aliis ſeptem pro ea ſervire debuit, *tr.81. d.24. n.6.*

Quantam injuriam à Laban receperit, *ibid.*

JAIRUS.

Ejus in reſuſcitatione filiæ fides, ac virtus, *tr.81. d.8. n.6.*

S. JANUARIUS.

Sanguis Sancti Januarii, qui adhuc in ampulla vitrea concretus aſſervatur Neapoli, præſente aliquo Hæretico non liqueſcit, nec ebullit, uti aliàs juxta caput ejuſdem martyris poſitus, *tr.87. d.11. n.4.*

S. IDA.

Ut piſcis ſine aqua, ita ſine afflictione vivere non poterat, *tr. 94. d.15. n.7.*

JEREMIAS.

Quæ mala prædixerit Joakim, cunctiſq; Judæis ob neglectum ſuæ prædicationis, *tract.83. diſc.23. num.6.*

Vidit ollam ſuccenſam, & virgam vigilantem, &c. Viſionis hujus myſterium, *ibid.n.7.*

JEROBOAM.

Cur ad correptionem Domini per Prophetam non emendatus, ſed pejor evaſerit, *tr.83. d.36. n.3.*

JERUSALEM.

Idem, quod viſio pacis, *tr.70. d.6.n.1. & 7.*

Jeruſalem destructa in pœnam repudiatæ prædicationis, *tract. 83. d.24. num.1.*

Eam reſtauraotes, una manu faciebant opus, altera tenebant gladium, *tr.83. d.30. n.5.*

JESUS.

Cur Euangeliſta dicat: *Exinde cœpit Ieſus prædicare*, *tr.83. d.32. n.1. & d.40. n.5.*

Nomen Jeſu Christiano ferendum in ore, & corde.

Require V. *Anſeres.*

Invocatio SS. nominis Jeſu remedium contra tentationes, *tr. 92. d.16.n.4.*

S. IGNATIUS.

Lojola quomodo converſus, *tr.81. d.4. n.5.*

Idem hæreſeos falsò inſimulatus, mirabiliter innocens declaratur, *tract. 84. d.15. n.5.*

S. Ignatii martyris oſſa panis teſerunt ſpeciem, *tr.87. d.2. n.4.*

IGNIS.

Igni non abſimile peccatum, *tractat.77.d.1. per tot.*

Quatuor ignes repræſentantes quatuor peccatorum genera, *ibid. num.6.*

Qua ratione ignis injurias Creatori illatas per incendia vindicet.

Require V. *Peccati pœna.*

Ignis inferni ſine luce, *tr.90. diſc.11. num.4.*

IGNORANTIA.

Præcipitem agit hominem in plurima peccata, *tractat.83. diſc.25. num.8.*

IMPATIENTIA.

Ejus primus author Dæmon, *tr.68. d.13. n.2.*

Malorum omnium, ipſiuſque inferni, imò & dolorum, ac cruciatuum infernalium cauſa eſt, *tr.68. d.5. n.1.2. & 3.*

Impatientes in deſerto à ſerpentibus puniti, *tr.68.d.15.n.4.*

Impatientia ſæpè cauſat corporis, & animæ interitum, *ibid.*

Ad omnia mala incitavit Hebræos, quod oſtenditur inductione, *tractat.68.diſc.15. num.7.*

Quibus ſit communis, *ibid.n.8.*

Plura require V. *Patientia.*

IMPERATORES.

Cur plures vitioſi, quàm pii, & probi, *tr.83. d.25.n.7.*

IMPII.

Diluvii tempore qua vana ſpe deluſi pœnitere diſtulerint impii, *tr.81. d.9. n.3.*

Morti vicini exteriora quidem pœnitentiæ dant ſigna, ſed fruſtrà, *tr.81. d.12. n.7.*

Hinc tamen alii ſeducti, pœnitentiam damno ſuo differunt, *ibid.*

Impiorum vita planè miſera eſt, innumeriſque referta doloribus, *tr.77. d.17. per tot.*

Seminatori impius non abſimilis, & quam ob cauſam? *ibidem num.2.*

Impiorum oblationes Deus non reſpicit, *tr.81. d.24. n.5.*

IMPOENITENS.

Quidam impœnitens jactans ſe Deum ſub finem vitæ placaturum, tribus hiſce verbis: *Miſerere mei Deus*, morti vicinos, clamavit: Diabolus rapiat omnia, *tr.81.d.17. n.6.*

INCONSTANTIA.

Graviter à Deo punitur, *tr.80. d.3. n.1.*

Comparatur ſtatuæ Nabuchodonoſoris, *tract.80. diſc.2. n.5.*

Item vineæ primò florentiſſimæ, poſteà aeris intemperie destructæ, *ibid. num.6.*

Inconſtantiæ exempla in Saule, & quinque fatuis Virginibus, *tract.80. d.2. num. 8.*

Inconſtantia fecit, ut ſancti etiam damnati fuerint, *tract. 80.diſc.4. num.9.*

INFERNUS.

Unus ſolus damnatorum carcer, *tr.77. d.3. num.3.*

Inferno peccatum mortale non ſolùm ſimile, *ibidem diſc. 2. per totum.*

Sed etiam deterius eſt, *ibid. d.3. per totum.*

Qua ratione Dives epulo dicatur ſepultus in inferno, *tract.77. diſc.2. num.5.*

Impii per ſpinas, & ſaxa in infernum contendunt, cæci non videntes ſpinas, & roſas, *ibid. d.14. n.3. & 7.*

Non eſſet infernus, niſi eſſet ſuperbia, *tract.90. diſc.11. num.5.*

Proprius otioſi locus eſt infernus, *tractat.91.diſc.6. num.7.*

Plurimis utile eſt, ut deſcendant in infernum viventes, ne deſcendant morientes, *tract.93. diſc.9. num.12.*

INFIRMITAS.

Infirmitas, & vulnera corporis ſunt remedia animæ, *tr.94.d.17. n.6.7.8.9.10. & 11. & d.18. per tot.*

Infirmitate veluti fræno coercentur peccata, ex quibus illa oritur, quorumque pœna eſt, *tr.94. d.19.n.1.2.3.4. & ſeqq.*

Infirmitatis tollatur cauſa per confeſſionem, & homo priſtinæ reſtituetur ſanitati, *ibid.n.10.11.12.*

Infirmitates multorum bonorum exercitia ſunt, & inſtrumenta, *ibid.d.20. per totum.*

Plurima nobis conferunt bona, *ibid. d.21. per tot.*

Infirmus patiens duos lucratur denarios; at obſervans decem Decalogi præcepta, unum tantùm, *ibid.d.21.n.3.*

Eſto infirmus non ſanetur, adhuc tamen infirmitatem amoris Dei ſignum eſſe oſtenditur accommodo exemplo, *ibidem num.10.*

Infirmitas faciendæ pœnitentiæ minimè idonea, *tract. 81. d. 11. per totum.*

Quot quantæque in ea occupationes mentem in diverſa rapiant, *ibid. n.5. & 7.*

Infirmitates corporales ut plurimùm peccatorum noſtrorum effectus ſunt, & pœnæ, *tr.78. d. 17. per totum.*

INNOCENTES.

Sæpè patiuntur, idque declaratur exemplo Fratrum Joſeph, & Ephrem Syri, *tr.68. d.17. n.6.*

INQUIETUDO.

Contra illam præſcribuntur aliquot antidota, *tract.70. diſc. 17. num.8.*

INVIDIA.

Pejor beſtia, *tr.71. d.20.n.11.*

Fera peſſima, quæ devoravit ipſum Joſeph, *tr.72. d.6.n.5.*

Invidia, & ingratitudo Nazarænorum, *tract.78. diſc.29. n.8.*

Mater invidiæ ſuperbia, *tr. 90. d.8. n.9.*

Dathan, & Abiron invidia, & ſuperbia inflatos terra abſorbuit viros, *tr.90. diſc.11. n.7.*

JOACHIM.

SS. Joachim, & Anna ob injuriarum tolerantiam, Dei genitricis parentes effici meruerunt, *tract.68. d.11. num.10.*

JOANNES AVILA.

Ejus inſignis patientia, & præclarum de patiente viro dictum, & comparatio, *tr.68. d.12. n.5.*

S. JOANNES BAPTISTA.

Totus, & omnia in ipſo vox erant, *tr.83.diſc. 30. num.4.*

Unde tantam in verbis habuerit efficaciam, *ibid. d.31.n.7.*

Eum Herodes libenter audiebat, *tr.81. d.21. n.9.*

Qua ratione in tam perverſo ſæculo plurimos converterit ad Deum, *tr.83. d.33.n.8.*

Quanta vitæ auſteritate ſe diſpoſuerit ad prædicationem, *ibidem num.10.*

Divinis dotatus revelationibus, *ibid. num.4.*

Ejus prædicatio vox Christi terribilis, *tr.83. d.38.n.2.*

Cur lucerna dictus, *ibid. d.6.n.2.*

Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem, & quam ob cauſam, *tract.83. d.33.n.1.*

S. Joannis Baptiſtæ confraternitas Romæ quotannis liberat unum capitis damnatum, *tract.81. d.20.n.2.*

David correptus à Nathan Propheta reſipuit, dicens: peccavi. Herodes verò correctus à S. Joanne Baptiſta deſipuit, occidens correctorem, *tr.75. d.3.n.3.*

S. Joannes Baptiſta zeloſus, *tr.97. diſc.1. num.7. & d.2. n.7.*

Verus fuit Lucifer, *tr.90. d.9. num.2.*

S. JOANNES CALIBITA.

Homo Divinus dicitur, & quare, *tract.68.d.4.num.9.*

JOANNES CAPOTIUS.

Quid reſponderit Prælato cuidam de componendis Otthonis IV. & Friderici II. Imperatorum diſſidiis, *tr.83. d.17. n.6.*

S. JOANNES COLUMBINUS.

Suffragio ſacræ lectionis ſubitò converſus, renunciavit mundo, *tract.81. diſc.4. n.5.*

S. JOANNES ELEEMOSYNARIUS.

Quomodo diſceptarit cum Nizeta, eique ad occaſum Solis reconciliatus, *tr.81. d.18. n.7.*

S. JOANNES EUANGELISTA.

Ante portam Latinam à ferventi oleo illæſus tranſivit, & qua de cauſa, *tract.68. diſc.13. n.5.*

Cur ante prædicationem librum devorare juſſus, *tract.83. diſc.33. num.5.*

SS. Joannes, & Jacobus ſeſſionem in regno Dei petentes, cur ejuſmodi reſponſum retulerint, *tract.82. diſc.7. num.5.*

S. JOB.

Ejus hæredes necati à Satana ex odio pacis, quæ inter eos vigebat, *tr.70. d.8.n.5.*

Cur iidem ita concordes, Jacobi verò filii diſcordes, *ibid. diſc. 22. num.8.*

Jacobi patientia, *tr.68. d.5. num.1. & 2. & d.7.n.1. & d.10. n.2. d.13.n.1. & ſeqq.*

Nullis malis everti potuit, *tract.68. d.15. n.9.*

Cur

Digitized by Google

Cur omnibus deſtitutus, caput totonderit, *tractat. 68. diſc. 6. numer. 5.*

Quanam virtute potiſſimum lucrum feeerit, *tr. 68. d. 7. numer. 6. & d. 14. n. 1.*

Job in joventute vocatus, *tractat. 81. d. 26. nu. 5.*

Quam facundus & eloquens fuerit, *tr. 83. d. 23. nu. 3. & diſcurſ. 38. num. 7.*

Job omnibus bonis, excepta quæ eum ad impatientiam incitaret, uxore ſpoliatus, *tr. 68. d. 15. nu. 7.*

Totumque ejus corpus à Satana percuſſum fuit olcere peſſimo exceptis labiis, quibus Dcum blaſphemaret, *tract. 88. d. 7. nu. 2.*

JOJOSÆUS PRINCEPS.

Factus Capucinus, quo exemplo patieotię converterit hæreticum Dynaſtam, *tract. 68. d. 2. n. 2.*

JONAS.

Multis virtutibus clarus, at patientia deſtitutus, facilè ad iram concitabatur, *tractat. 68. diſc. 13. num. 6.*

Jonas in ventre ceti, figura aoimæ exiſtentis in purgatorio, *tr. 86. d. 12. n. 6.*

Plus ponderis habebat ſolum Jonæ peccatum, quàm alia omnia, quæ navis portabat, *tr. 77. d. 24. numer. 5.*

B. JORDANUS.

Quid reſponderit Legatis Bononienſibos petentibus, ot celebrem ſuum concionatorem inde noo amoveret, *tract. 83. diſcurſ. 5. n. 13.*

JOSEPH.

Ejos fratres in Ægyptum ad comparanda frumenta miſſi deſignant Prædicatores, *tr. 83. d. 24. n. 9.*

ISAAC.

Cur pro conjugis ſuæ fœcunditate oraverit, *tr. 82. diſc. 7. n. 5.*

ISAIAS.

Hominibus audire nolentibus, cœlum, & terram advocat, *tr. 83. d. 26. n. 6.*

Anteqoam ad pędicandum mitteretur, labia ipſius carbonibus ignitis purgari debuerunt, *tr. 83. d. 31. n. 1.*

Quare quaſi tuba jubeatur exaltare vocem, *ib. n. 2.*

ISIDORUS.

Peluſiota quid ſcripſerit cuidam facundo, & docto viro, at Improbo, *tr. 83. d. 29. n. 1.*

ISRAELITÆ.

Aliàs populus electus, ſponte propria de libro vitæ deleri voluetuor, *tractat. 82. d. 4. n. 4.*

Cur duæ & dimidia tribus remanſerint ultra Jordanem: quid illa remanſio myſticè denoret, *tract. 83. diſc. 36. nu. 8.*

JUDAS PRODITOR.

Ejus deſperatio unum ex acerbiſſimis Chriſti tormentis, *tr. 82: d. 3. n. 10.*

Ex Judæ damnatione colligitur, damnationem reproborum, noo Deo, ſed ipſis reprobis imputandam eſſe, *ib. n. 8.*

Judam oon deſeruit Chriſtus uſque ad ultimum ſpiritum, multiſque modis eum à nefario auſu revocare conatus fuit, *ibidem numer. 9.*

Noluit Judas recurrere ad Dei miſericordiam, ſed ſpontè ſe præcipitavit io perditionem ſuam, *ib.*

Judas deletur de libro vitæ, tametſi à Chriſto audierit: Complacuit Patri veſtro dare vobis regnum, *tractat. 82. d. 4. nu. 1.*

Judæ pœnitentia cur noo acceptata, *tr. 81. d. 5. nu. 7. & diſcurſ. 12. num. 6.*

Judas prodiror primò vir timens Deum, poſtea modica ſpernens, decidit tandem in enormia peccata, *tr. 76. d. 1. num. 4. & d. 3. numer. 6.*

JUDICIUM DEI.

Quidam eremita ſanctæ vitæ 40. annis Deo ſerviens, morti vicinos contremuit, timeos Dei judicium, *tr. 77. d. 5. n. 1.*

Chriſtus Judex minimos etiam defectus judicabit, *tractat. 76. diſcurſ. 18.*

In extremo judicio rigoroſa de tempore reddenda eſt ratio, *tr. 91. diſc. 5. n. 9.*

Ipſa mortis hora, tempus coram Deo judice nos accuſabit, *ib. d. 6. per tot.*

JULIANUS APOSTATA.

Deſtruxit Chriſti ſtatuam, quam io honorem ipſius Hemorrhoiſſa erexerat, *tract. 87. d. 3. numer. 6.*

Idem Julianus adhuc adoleſcens unà cum Gallo fratre ſuo ędificans Eccleſiam, qua ratione partem ſuam nunquam perficere potuerit, *ib. d. 9. n. 9.*

JULIUS CÆSAR.

Differens brevi mora legere litteras ſeria continentes, ioterfectus eſt, *tract. 81. d. 16. n. 5.*

JURAMENTUM.

Juſtinianos Imperator ſeriò præceperat omnibus ſubditis, ut abſtinerent à juramentis, & blaſphemiis, *tractat. 78. diſc. 1. n. 1.*

JUSTI, JUSTITIA.

Ubi admioiſtratur juſtitia, ibi pax, *tractat. 90. diſcurſ. 13. numer. 1. & ſeq.*

Juſtorum & injuſtorum differentia io adverſitatibus, *tract. 68. d. 9. numer. 2.*

Juſti & injuſti differentia in lapſu, *tract. 81. diſcurſ. 4. nu. 6. & 7.*

Require plura V. *Servi Dei.*

JUVENIS.

Quidam, Sancti Antonii diſcipulus, intelligens ſe reprobandum, heroica reſignatione ſeotentiam iſtam revocari promeruit, *tr. 82. d. 4. n. 5.*

Anglicanus quidam juvenis benè diſpoſitus obierat, & poſt mortem apparens amico, ob aſſenſum cogitationi laſcivæ datum ſub mortis articulum, damnatum ſe pronunciat, *tractat. 81. diſc. 24. num. 7.*

Juveni cuidam ob delicta ſuſpenſo, quamvis eſſet duodecim annorom, iogens barba ſuccreſcit, & in furca ſeneſcit, *tract 81. d. 7. nu. 2.*

Nobilis aliàs juvenis dum ſe inſolentiùs in vitia pręcipitat, impœnitens ad infernum rapiatur, *tr. 81. d. 18. nu. 2.*

Quidam alius prævia Confeſſione generali moritur Laureti, & tamen poſt mortem damnatum ſe denunciat; & quare, *tr. 81. d. 22. nu. 7.*

K

S. KENTINGERNUS.

Cum prædicaret Verbum Dei in planitie Holdclin, terra, in qua ſedit, excrevit in monticulum, uſque in hodieroum diem, *tr. 83. diſc. 5. numer. 13.*

L

LABOR.

Apoſtolus labore manuali victum lucrari voluit, ut fugeret otium, cunctiſque præberet exemplom, *tractat. 91. diſcurſ. 16. num. 1.*

Laudantur multi principes, & reges à labore manuali, *ib. num. 9. & 10.*

Chriſtus Dominus toto tempore vitæ in labore occupatus, *ib. numer. 6.*

Labor ſcholaſticus, otium negotioſum, *tract. 91. d. 17. n. 5.*

Laborat ſub Sole, id eſt, fruſtra, qui laborat ob laudem, & applauſum humanum, uti laboravit quidam eremita ſeverè punitus, *tractat. 95. diſc. 7. n. 2.*

Laborare jobemur, ſoliciti eſſe vetamur, *tractat. 85. diſc. 6. nu. 3. & 4.*

LACRYMÆ.

Peccatorum alias obſtinatorum ſunt veluti lacrymæ Eſao, vel Antiochi, *tr. 81. d. 14. nu. 8.*

LAMINA AUREA.

Cui inſcripta hæc verba: Sanctum Domino, eut affigebatur fronti Pontificis, *tr. 84. d. 7. nu. 8.*

LATRO BONUS.

Chriſtum Regem agnovit ex ejus patientia, *tractat. 68. diſc. 4. numer. 5.*

Quæ Salvator noſter bono latroni dixit verba, expoountur, *tr. 81. d. 24. n. 4.*

Solos ex omnibus S. Scripturæ exemplis in fine vitę egit pœnitentiam, *tract. 81. d. 20. n. 2. & d. 22. n. 4.*

Ejus tamen exemplum plures pernicioſè allegant, *tract. 81. diſc. 24. num. 3.*

Converſionis ſuæ gratiam per inſignes virtutum actus promeruit, *ibid.*

LATRO REPROBUS.

Cur damnatus, tametſi Chriſto, & B. Virgini vicinus? *tract. 81. d. 12. nu. 6.*

SANCTUS LAURENTIUS MARTYR.

Cur tam hilaris in craticula, *tr. 68. d. 12. n. 7.*

SANCTUS LAURENTIUS JUSTINIANUS.

Quàm decora ſpecie pax ei apparuerit, *tract. 70. d. 7. num. 5.*

Qua ratione Venetos ſuis precibus ab exterminio ſervaverit illæſos, *tr. 83. d. 24. nu. 3.*

Ejus monita de prædicatione Verbi Dei, *tractat. 83. diſcurſ. 40. n. 7. & ſeq. paſſim diſcurſibus.*

Laus humana.

Require V. *Vanagloria.*

LAZARUS.

Cur Lazarum Chriſtus ſuſcitaverit ex nomine, filium verò viduæ vocabulo: Adoleſcens, *tract. 81. diſcurſ. 26. n. 4.*

Quatriduanus fœtens, & ſepultus, peccatoris inveterati typus, *tr. 73. d. 6. per tot.*

Lazari patientis unicum ſolum memoratur exemplum in ſacra

Digitized by Google

cra Scriptura, cujus exequiæ celebrentur ab Angelis, *tr.94.d.21. numer.6.*

LEPRA.

Peccatum non abſimile lepræ, *tractat.71.diſcurſ.11.n.4.*

LEPROSUS.

Quidam morti vicinus, jucundè cantabat, *tr.68.d.5.nn.3.*

Leproſus, & Centurio cur Chriſtum non acceſſerint in monte, ſed deſcendenti occurrerint, *tractat.83.diſc.26.n.3.*

LEPUS.

In petra refugium quærens, reſipiſcentis peccatoris typus, *tr.81. d.24.n.8.*

LEX.

Divina omni ex parte obſervanda eſt, quia à peccatis levioribus ad majora facilis eſt tranſitus, *tr.76.d.19. per tot.*

Lex Chriſti jugum dicitur omnium præceptorum, *ib.n.3.*

Qui prævaricatur legem Dei, denudatur, & privatur cum Adamo, & Heva, Divina gratia, *tr.77.d.10.n.1.*

Qui totam legem obſervat, offendit autem in uno, hoc unicum ſufficit diabolo: & quicquid boni talis peccator in ſe habuerit, Deo placere non poterit, *tract.77.d.12. n.3.4.5.6.*

Lex vetus gravis ſarcina innumerabilium obſervationum, & vile præmium, *tr. 91. d.4.n.6.*

LIBER VITÆ.

Duplex, mutabilis unus, alter immutabilis, *tractat.82. diſc.4. per tot.*

Liber vitæ dicitur firma Dei de prædeſtinatis notitia, *ibidem numer.2.*

Deleri de libro vitæ, quid ſit, *ibid.*

Noſtra culpa delemur de libro vitæ, idque declaratur plurium exemplis, *ibid.n.4.*

LIBERALITAS.

B. Mariæ Virginis in pauperes, *tr.69 d.1.nu.8.*

LIBERTAS.

Magnum bonum, & è contra, ſervitus magna miſeria, *tr.77.d. 11.n.2.*

Servus eſt, qui mentem habet ſubditam peccatis; ab his verò ſi habeat mentem liberam, verus dominus eſt, *tractat.96. diſc.7. numer.10.*

S. LICINEUS.

Epiſcopus quàm prudens in obſervando tempore, & occaſione fructuosè prædicandi, *tr.83.d 46. n.5.*

S. LIDUINA.

Triginta & octo annorum ſpatio graves toleravit infirmitates; & coronam paratam ſibi primò imperfectam, poſtea perfectam vidit, *tr.68. d.6. n.3.*

LINGUA.

Concionantis, calamus ſcribentis, *tract.83. diſc.29. nn.3. & d. 37.num.6.*

Linguam Concionatoris Dominus gubernat, *ib n.5.*

Per linguam eruditam quid Iſaias intelligat, *ibidem diſc.38. numer.4.*

Lingua comparatur Vomeri, *tr.83.d.5.nu.10.*

Linguæ cuſtodia. Vide *Silentium.*

LINTEA SUPPELLEX.

Quam adhibuit Virgo Deipara in Nativitate Domini, *tr.83.d. 43.nn.7.*

Quid per eam deſignetur, *ib.*

LOTH.

Tamdiù fœlix, quandiù ab Abrahamo non fuit diviſus, *tractat. 70.d.5.n.8. & d.10.n.6.*

LUCRUM.

Mundani quàm celeres ad lucrum ſuum, *tractat.81. diſcurſ.2. numer.2.*

Ad honores, ad vindictam, *ib.*

Ad medicum, *ib n.4.*

Qui tempus benè impendit, inæſtimabile facit lucrum, *tr.90.d. 33.nn.9. & per tot.*

Tempus præſens, tempus nundinarum & lucri, *ib.d.5.n.5. & d. 13.n.2. & 3. & d.14.n.7.*

Lucrum animæ, negotium negotiorum, *tractat. 90. diſcurſ. 13. numer.2.& 3.*

Modica tribulatione patienter tolerata ingens facimus lucrum, *tr. 94 diſc.4. nn.7.8.9.& per tot.*

Ægrotus patiens, duos lucratur denarios; at obſervans decalogum, unum duntaxat, *ib.d 21.n.3.*

De lucro, quod acquirimus zelando ſalutem animarum, agitur latiùs, *tract.97. d.10.per tot.*

Quid prodeſt docenti, quòd multas lucretur animas, ſi propriam negligat? *ib.n 6.*

S. LUDOVICUS.

Franciæ Rex in adverſis Deum laudabat, & quomodò, *tr.68.d. 7.nn.2.*

Lepram eligere maluit, quàm peccatum, *tr.71. d.11. in fine.*

S. LUTGARDIS.

Petendo ſolitas ſibi ſubtrahi conſolationes, è veſtigio liberat animam ad purgatorium undecim annis damnatam, *tract.86. diſc. 31. numer.6.*

M

MACHABÆUS.

Tertius ex Machabæis fratribus martyribus, cur manus ultro, linguam verò non niſi juſſus obtulerit præcidendas, *tract.83. d.34.n.7.*

MAGI.

Tres Magi theſauros ſuos nonniſi in tugurio Bethlehemitico aperuerunt coram Chriſto, *tr.95.diſc.4. numer.7.*

MALCHUS.

Cur Petrus amputaverit ei auriculam, & non aliam corporis partem, *tr.83.d.23. n.2.*

Præfigurabat Hebraicum populum, *ib.*

Non ſine myſterio Chriſtus eidem auriculam reſtituit, *tr.68.d. 4. nn.3.*

MALUS.

Quod malum mali aliis machinantur, in ipſoſmet plerumque recidit, *tr.78.d.26.& 28. per tot.*

Cur nomine generico malitiæ exprimatur peccatum carnale, *tr.78. diſc.26. n.6.*

Qua ratione tempora mala, & dies mali dicantur, *tr.91. d.14. n.4. & d.15.n.1.*

Bonum ex integra cauſa, malum ex quocumque defectu, & hoc ſufficit dæmoni tentanti: ideoque Phariſæus, & Virgines fatuæ reprobatæ, *tr.92. d.2.n.8.& 9.*

Timor mundanus reprehenſibilis, & malus eſt, quia à mala radice provenit, *tr.93.d.3 per tot.*

Quod malis eſt in ruinam, id bonis eſt in ſublevationem, & ſalutem, *tr.94. d.33. per tot.*

Qui malè vivit, malè moritur, *tr.81.d.7.n.6.*

Nemo malus, qui ſibi prius non noceat, *tr.77.d.27.n.1.*

MALUM GRANATUM.

Eſt ſignum perſeverantiæ, *tr.80.d.4.num.2.*

MANNA.

Verbum Dei eſt manna, *tr. 83. diſc.4.n.8. & d.20.n.3.*

Illud orantis Moyſis manibus illapſum tradit Joſephus, quod exponitur myſticè, *ib.n.11.*

Manna ſervari non potuit, niſi pro Sabbato, & quam ob cauſam, *tr.85. d.5.n.2.*

Cur manna præter ordinem à Deo præſcriptum collectum, in vermes, non in lapidem, lignum, aut aliam ſubſtantiam tranſierit, *tr.85.d.10.n.6.*

Manna nauſeantes, à ſerpentibus ignitis morſi, *tractat. 83. d. 25. nu.8.*

MANUS.

Undè dicta, exponitur, *tractat.93. diſcurſ. 8.n.7.*

Quid per eam intelligatur, quando Chriſtus jubebat in dexteram navigii mitti rete, *tr.83. d.39. num 6.*

Quid per ſiniſtram, & quid per dexteram Matt. 6. intelligatur, fusè exponitur, *tr.95. d.6.n.2. & 5.*

Per manus intelliguntur opera, *tractat.95.diſcurſ.4.n.6.*

SANCTUS MARCUS EUANGELISTA.

Quàm præclara tum ab Eccleſia, tum à SS. Patribus ei attributa ſint encomia, *tr.83.d.34.n.6.*

Ad magnam Neoconverſos excitavit perfectionem exemplo potiùs, quàm verbo, *ibid.*

MARGARITA.

Margaritæ quomodo fiant, & producantur, *tract.81. d.2. nu.8.*

Anima rectè margarita, cujus quæcumque pars vitiata fuerit, tota gemmæ gratia extincta eſt, *tr.76. d.19. num.3.*

MARIA VIRGO DEIPARA.

Liberalitas ejus in pauperes, *tr.69.d.1. n.8.*

Quam devotè audierit, & cuſtodierit verba Dei, *tr.83.d.20. n. 5. & 7. d.21.n.6.*

Cur foris manſerit, Matt. 12. & ad Chriſtum docentem non acceſſerit ſtatim, *tr.83.d.26.n.2.*

Beatior audiendo verbum Dei, quàm pariendo Chriſtum, *tr.83. d.6.nu.1. & d.7.n.4. & 8.*

In ejus aſſumptione totum purgatorium evacuatum, *tr.86. d.9. numer. 3.*

B. Virgo ſilentio fuit addictiſſima, *tractat.88.d.4.n.7.*

Cujus inſigne dedit exemplum, *ib.d.6. n.4.5.6.7.8.*

Cum quatuor tantùm perſonis legimus eam habuiſſe ſermonem, & nonniſi ſeptem verba locutam fuiſſe, *ib. n.4.*

B. Virgo cur turbata fuerit in ſalutatione Angelica, *ib.n.8.*

Maria virgo virginitatem conſervavit per ſolitudinem, *tr.89. d. 3.num.3.*

Eandem Angelus invenit ſolitariam, *ib. d.9.n.8.*

Exurgens, abiit in montana cum feſtinatione, inſtructura virgines,

Digitized by Google

nes, quomodo debeant conſervare puritatem virginalem, *tr.89. d.3.num.6.*

Beata Virgo ſalutata ab Angelo tempore nocturno, *ibid. d.10. numer.5.*

Internæ ſolitudini vel maximè dedita fuit, *ib.d.11.n 3.*

In nativitate Domini lintea uſa fuit ſuppellectile; & quid per eam deſigoetur, *tr.83.d.5.nn.10.*

SANCTA MARIA MAGDALENA.

Quàm celerem, & efficacem egerit pœnitentiam, *tr.81. diſc.4. numer.6.*

Quàm ſedula & prudens in audiendo verbo Chriſti, *tr. 83. d.3. numer.2.*

Optimam partem elegit, & in quo, *tr.83.d.27.n.1.*

Ob auditionem verbi Divini, diabolus teſtatur eam ſibi infenſiſſimam inimicam, *tr.83.diſc.12. n.8.*

Amica fuit ſileotii, *tr.88. d.5.n.2.*

S. MARTHA.

Cur à Chriſto reprehenſa, *tractat.70. diſc.9.n.7.*

Quàm diligens fuerit in præparando cibo corporali Chriſti, *tr. 83. d.3.n.2.*

MARTYRES.

Martyrum Japonenſium præclara patientia triumphavit adverſus varia dæmonia molimina, *tract.68.d.13.n.5.*

Quem modum invenerit Nero excitandi canes in furorem, eoſdemque concitandi in SS. Martyres, *tr.97.d.8.n.4.*

Ad Martyrium parati eſſe debent, qui mittuntur ad prædicandum, *tractat. 83. diſc.47.n.5.*

Cur quotidie in officio Divino legatur Martyrologium, *tr.94.d.2. num.7.*

MATRIMONIUM.

Sic laudandum eſt à Concionatore, ut tamen Virginitas, & Viduitas præſcrantur. Item Virginitas ſic laudanda, ne videatur damnari matrimonium, *tractat.83.d.45.nu 7.*

S. MATTHÆUS.

Sine mora Chriſtum ſecutus fuit, & quare, *tract.81. d.2.n.3.*

MEDICUS, MEDICAMENTUM.

Certum cibum potumvè propinare ſolent Medici ad diſcutiendam caliginem viſus, qui non repentè, ſed paulatim ſortitur effectum, *tract.83.d.2.n.6.*

Medicorum inſtar agunt Concionatores cum auditoribus, *tr. 83.d.37.n.5.*

Medicamenta incerta applicare nequeunt, ſi adſint certa, *tr. 81.d.23.n.3.*

MENDAX, MENDACIUM.

Dæmon aliquando dicit verum, ne tamquam mendax omnino rejiciatur, & ut hac veritate alia mendacia ſuadeat, ac deinceps confidentiùs mentiatur, *tractat.92. diſcurſ.2.n.7.*

Mendacium etiam jocoſum peccatum eſt, *tractat. 76. diſcurſ. 14.nu.7.*

MERETRIX.

Thais meretrix à S. Paphnutio converſa ex motivo præſentiæ Dei, *tractat. 84. d.4.num.5.*

Quædam alia eodem motivo à S. Ephrem converſa fuit, *ibid. numer.7.*

Similia exempla habes, *d.5.n.6.*

MICHÆAS.

Ab Achab malè tractatus, quid myſticè ſignificet, *tract.69.diſc. 24. nu.2.*

MICHAEL ARCHANGELUS.

Cur ei nomen: Quis ut Deus? *tractat.97. d.2.n.1.*

S. MILES.

Epiſcopus civitatem ſuam in malo pertinacem deſerens, eidem maledicit, ut paulò poſt planè ſit exterminata, *tract. 83. diſc. 24. nu.3.*

MISSA.

Nemo concionari deberet, niſi eodem die Miſſam celebraſſet, *tr.83. d.30.numer.4.*

MONACHI.

Cur primis ſæculis extra orbes habitarent, *tractat.82. diſcurſ.5. numer.12.*

Require plura. Vide *Religioſi.*

MONARCHIA OTTOMANNICA.

Crevit per diſſenſiones, & diſcordias Chriſtianorum Principum, *tractat.70. diſc.10.n.4.*

Eadem à minimo incepit, nempè ab unico verbo contumelioſo, *tract.76.diſc.2.n.1.*

Qualem devotionis ſpeciem Mahumetani exhibeant in ſuis Moſchæis, & quales ibidem non admittant, *tr.83.d.41. nu.4.*

MONETA.

Ut valida ſit, quid requiratur, *tr.70.diſc.3.n.6.*

MONS THABOR.

Per Petrum, Jacobum, & Joannem aſſumptos ad montem Thabor, denotantur omnes electi, *tr.96. diſc.1.n.12.*

Tres illi diſcipuli ibidem viderunt gloriam Dei, quia zelo ſancto ardebant, *tractat.97.d.2.num.8.*

MONSTRUM.

Dicere, & non facere, monſtrum eſt, *tr.83.d.30.n.3.*

MORES.

Morum civilitate carens, & ſpiritu carebit, *tractat. 83. diſcurſ. 40.num.7.*

MORIBUNDUS.

Huic quaſi impoſſibile eſt, omnes veræ pœnitentiæ circumſtantias adimplere, *tr.81.d.22.n.5.*

MORS.

Ex improviſo ſupervenire ſolet, *tr.81.d.19.per tot.*

Morte repentina puniuntur procraſtinantes pœnitentiam, & converſionem, *tr.81. d.6. per tot.*

Qualis vita, mors ita, *tr.81.d.7.n.6.& 9.*

Mortis hora omninò incerta, & quare, *tr.81.d.19.n 8.*

Mors ſubitanea ſæpè magnus Dei favor, & gratia eſt, *tr.77. d. 4.num.3.*

Homini morti vicino diabolus omnes ſtruit inſidias, *tract.77.d. 5.num.4.5.6.*

Mors animæ peccatum mortale, *tr. 77. d.6.per tot. & diſcurſ. 7. per tot.*

Acutiſſima mortis falx eſto tot interemerit reges, nunquam tamen animam interimere potuit, *tr.77.d.6.n. 2.*

Proprium mortis alimentum eſt peccati natura: inde nata eſt, ejuſque partus, ſeu potiùs abortus eſt, *ib.n.4.& 6.*

Morte deterius, & gravius eſt peccatum, *tr.77.d.7.n.7.*

Finis vitæ noſtræ, & dies mortis incertus, & occultus, & quare, *tractat.91. d.12. n.12.*

Qui cogitat ſe quotidiè moriturum, innocentem ducit vitam, *tr.91.d.15.n.2.3.4.*

MOYSES.

Bis jejunavit 40. diebus virtute ſermonis Divini, *tract. 83. d. 3.num.7.*

Moyſen balbum, & bleſum cur Deus potiùs elegerit ad redimendum Iſrael, *tr.83.d.34.n.5. & d.37.n.4.*

Moyſes eruditus in omni ſapientia Ægyptiorum, quę nil ei proderat ad convertendas animas, *tr.83.d.41.n.3.*

Cur à Deo juſſus facere lebetes, forcipes, fuſcinulas, & cæteras minutias in uſum ſacrificiorum, *tr. 83. d.45.n.4.*

Unde Moyſi & Danieli tanta fortitudo, ut ille negaret ſe filium filiæ Pharaonis; hic verò omnem Regis gratiam, honores, opes, & vitam ipſam recuſaret, *tr.84.d.8.n 4.*

Moyſis corpus ſepultum ab Angelis, cur à Deo abſconditum, *tr. 87.d.1.n.3.*

Cur de corpore Moyſis Michael Archangelus cum diabolo altercatus fuerit, *tr.87.d.7.n.6.*

Moyſes virga percutientes mare rubrum, non unam, ſed duodecim aperuit vias, & quidem herbis, & floribus virentes, *tr.96. d.1.nu.2. & 3.*

Reſplenduit facies Moyſis ſicut ſol: & zelum ejus, *tr.97. diſc. 2.num.7.*

MULI.

Muli in pompa Legatorum Romanorum regio cultu exornati, ad veſperum eodem ſpoliantur, *tr.81.d.10. nu.4.*

Typus ſunt eorum, qui hic proſperam, & felicem agunt vitam, *ibid.*

Multiloquium. Require V. *Silentium.*

MULIER.

Quædam S. Antonium de Padua in loco diſſito concionantem audivit, & inde maritum convertit, *tr.83.d.*[illegible]*.n.2.*

Mulieri quæ infantem ſuum lactatum nocte oppreſſerat, quinam prædicatores ſimiles, *tract.83. diſcurſ.*[illegible]*.n 8.*

Mulieris patientis præclarum dictum ad Lugiotam, *tr.68.d.6.n 6.*

Mulier rixoſa ſervans ſilentium, ſicque evitans jurgia, & verbera mariti, aquæ ore hauſtæ, & retentæ hoc referebat acceptum, *tr.88.d.*[illegible]*.nu 6.*

S. MUNNUS.

Petiit, & ſeptennio patienter tulit lepram, *tr.68. d.6.nu.6.*

Curatur, & quotidie viſitatur ab Angelo, *ib.*

MUNDUS, MUNDANI.

Mundus comparatur probaticæ piſcinæ, *tract.81.d.2. num.9. & Hoſpitali, ib.*

Mundo ſeverius nequit imminere ſupplicium, quàm ceſſatio verbi Dei, *tr.83. d.24.num.7.*

Mundani quàm celeres, & prompti ad lucrum, ad honores, ad vindictam, &c. *tractat. 81. d.2.n.2. & 4.*

Mundanorum proſperitas, & pax, *tr.70. diſc.11. n.5.6. & 7.*

Require V. *Proſperitas.*

MUSICA.

Muſicæ comparatur Verbum Dei, *tr.83.d.21.n.4. & d.22.n.1.*

Multi eidem aſſiſtunt, ut vel ipſam, vel muſicos taxent, *ib.*

N

NATURA.

TOta homini tributum præſtat, *tract.85. diſcurſ.1.n.4.*

NAVIS.

Nimiùm onerata, ſymbolum peccatoris, pœnitentiam differentis, *tractat.81.d.11.n.6.*

NAUSEA.

Verbi Dei, peſſimum indicium, *tractat.83.diſc.4. nu.5.*

Ex nauſea verbi Dei Nazareni Chriſtum præcipitare volebant, *tractat.83. d.24.n.1.*

NAUTA.

Quidam in periculo conſtitutus, vovet B. Virgini cereum magnum inſtar mali: ex illo ereptus, obtulit duntaxat candelam unius oboli, *tr.81. d.12.numer.3.*

NAZARETH.

Idem quod floridus, *tractat.83.diſcurſ.43.n.3.*

Chriſtus prædicaturus deſeruit Nazareth, & habitavit Capharnaum, & quæ hujus cauſa, *ib.*

NEGLIGENTIA.

Proficiendi in virtutibus, variis modis, & exemplis diſſuadetur, *tractat. 83. diſc.6.n.9.*

S. NICOLAUS.

Puer ad Eccleſiam accedens, ſacra pectori condebat mandata, *tr.83.d.21.n.6.*

NICOLAITARUM HÆRESIS.

Originem duxit ab uno ex diſcipulis Domini, Nicolao dicto, *tr. 82. diſc.4.n.1.*

NINIVE.

Ex ſceleſto latibulo facta urbs S. Jeruſalem, *tractat.83.diſcurſ. 13. numer.7.*

Quæ inter Niniven, & Sodomam differentia, *tractat.83.d.24. numer.7.*

NINIVITÆ.

Non expectarunt quadrageſimum diem, ſed indilatè egerunt pœnitentiam, *tr. 81. d.23.nu.4.*

Conſurgent in judicio contra Judęos, *tr.83.d.24.n.7.*

NIX.

Eſt ſymbolum puritatis virginalis, *tract. 89.d.3.nu.5.*

NOE.

Non ſine myſterio ſeptem diebus ante diluvium arcam ingreſſus fuit, *tr.81. d.23.n.3.*

Qua ratione in corruptiſſimo ſuo ſæculo ſe à carnis voluptatibus cuſtodierit, & ſolus coram Deo gratiam invenerit, *tr.84. d.4. n.2. & tr.71.d.5. num.5.*

In arcam ſecum contulit oſſa Adami, *tr.87.d.7.n.5.*

S. NONNUS.

Epiſcopus etſi non eloquenter, ſimplici tamen energia ſermocinando ita commovit auditores, ut Eccleſiæ pavimentum lacrymis eorum inundaret, *tractat.83.diſc.24.nu.1.*

S. NORBERTUS.

Archiepiſcus Magdeburgenſis, candidi, ac canonici Ordinis Præmonſtratenſis Patriarcha, ſpeciali ab Eccleſia prędicationis prærogativa condecoratus, potens fuit verbo, & exemplo, opere, & ſermone, *tract.83. diſcurſ.34. n.2.*

S. Bernardus de ore ejus, tamquam de cœleſti fiſtula, multa ſe percepiſſe gloriatur, *ib.*

S. Norbertus electus jam Epiſcopus, nudipes, vilique veſtitus habitu accedens ad capiendam domus epiſcopalis poſſeſſionem, turpiter, at ignoranter ab oſtiario repellitur, *tractat. 71. diſc. 1. numer.3.*

NOVATIANI.

Hæreſis Novatianorum relapſos ad pęnitentiam non admittentium origo, *tractat. 74. d.3.nu.2.*

NUNCIUS.

Qui Dei nuncium vilipendit, ipſum Deum contemnit, *tr.83. d. 23. num.5.*

O

OCHOZIAS.

QUia conſuluit Deum Accaron, idcircò moritur, *tract.81.d.7. numer.5.*

OCULUS.

Oculus mundi, Deus vocatur ab Ægyptiis, *tractat.84.diſcurſ.1. numer.2.*

Oculus in vola manus vigil, & apertus, ſymbolum providentię, *tractat.85.d.3. n.2.*

Dexter mandatorum Dei obſervantia, vel cognitio Dei, & gravitatis peccati: ſiniſter privata devotio, *tractat.92.diſc.3.numer.1.*

Quos culpa claudit oculos, aperit pœna, & tribulatio, *tr.94.d. 8. & d.10. per tot.*

ODOR.

Odor bonus Apoſtoli, & Præcones verbi Dei, *tr.83.d.21.nu.9.*

Aliis ſunt odor bonus in vitam, aliis in mortem, *tr.83.d.24.nu.5.*

OFFERRE.

Deo optima offerre oportet, non deteriora, *tractat.81.diſc.26. numer.8.*

Cain obtulit deteriora, *ib.*

OLIVA.

Ejus rami ſignificant pacem, *tractat.70.diſc.7.n.8.*

Cur ramus olivæ potiùs, quàm alterius arboris, ad familiam Noe delatus, *tr.79.d.10. n.2.*

P. OLIVA.

Societatis Jeſu Generalis, quatuor ſummorum Pontificum ſuccedentium Prædicator Apoſtolicus, verum hujus temporis oraculum, quomodo fabulas, & nugas in concionibus deteſtetur, *tr. 83. d.41.nu.4.*

Oliva fructifera in domo Dei, *ib. d.42.n.4.*

OLLA.

Succenſa Jeremiæ olla, quid ſignificet, *tractat. 83. d. 23. n.7.*

OLYMPUS.

In vertice quietus, & ſerenus, ad latera turbationibus auræ cujuſvis obnoxius, *tractat.70.d.6.nu.3. & d.14.nu.7.*

OPERA.

Bona opera ad ſalutem neceſſaria, *tr.81. d.15.n.8.*

Opera bona Concionatoris plus movent auditores, quàm verba, *tract. 83. diſcurſ.29.n.7.*

Prædicationem pręcedant, neceſſe eſt, *tr.70. d.30.n.5.*

Opus bonum per bonum ſemen intelligitur, *tract.83.d.36.n.7.*

Non ſufficit intueri cœlum, ſed tempus inſuper bonis operibus impendendum eſt, *tr.81.d.4.n.9. per tot.*

Eccleſia urbs fortitudinis, duplici ſepta muro, fidei & bonorum operum, *tractat.92. diſc.15. nu.7.8. & 9.*

Dæmon ſemper inhiat prædæ bonorum operum, *tract.95. d.2. numer.3.*

Ob timorem vanæ gloriæ occultanda ſunt opera bona, *tract.95. d.4. per tot.*

Modus, quo opera bona tuta maneant à vanagloria, *ibid. d.6. per tot.*

Deo accepta referre debemus omnia noſtra opera, *tr. 95. d.11. per tot.*

Eique omnia dedicanda, *ib.n.11.*

OPERARIUS.

Operarii fabricantes arcam Noe, non ſibi, ſed aliis ſalvandis laborarunt, *tractat.83.diſcurſ.36.n.7.*

Operarii ſummo mane ad vineam conducti, typus eorum, qui ſe in juventute convertunt ad Deum, *tr.83. d.29. nu.7.*

ORATIO.

Præfigurata per grana incenſi ſuper panes propoſitionis, & per thus, *tr.83.d.23.num. 4.*

Facta in peccato mortali non juvat animas defunctorum, *tr.86. d.10.n.2.& 3.*

Fructus orationis pro animabus purgantibus, *tractat.86.diſcurſ. 9. numer. 7.*

Dæmon quamprimùm ingreditur animæ templum, inſtar Antiochi fervorem orationis, & contemplationis ſurripere ſatagit, *tr. 72. d.3.nu.1.*

Orationis Dominicæ myſtica explanatio, *tractat.92. diſc.10.n.3.*

In tribulatione recurrendum ad orationem, *tractat. 94. diſc.3. per tot.*

Ad illam invitavit nos Redemptor noſter, *ib.n.2.*

Preces afflictorum ſunt efficaciſſimæ, *ib.per tot.*

Orationis fructum ſuratur laus humana, *tr.95. diſc.4.n.2.*

Oramus quidem: *Adveniat regnum tuum*; at hoc non ſufficit, ſed adhibenda ſunt media, ut id aſſequamur, *tractat. 82. d.7. numer.7.*

OSCULUM.

Pacis cur olim in Miſſa ante communionem datum, *tr.70. d.3. numer.8.*

Oſculum figit manibus diſcipuli ſutis ſenex Anachoreta moriens, *tract.68. diſc.5.nu.7.*

OSIUS.

Oſii Cordubenſis Epiſcopi inconſtantia in fide poſt multa pro eadem præclarè geſta, & ſuſcepta pericula, *tract.80.diſc.2.nu.5.*

OTIUM.

De hac materia author varios producit diſcurſus, *tr.91. de tempore.*

Require V. *Tempus, & eius iactura, d.5.6.7.8.9.10. & ſeq.*

Otium ſanctum, & honeſtum quodnam ſit, *ibid.d. 17. numer.4. & ſeq.*

Populus Iſraeliticus in Chanaan cohabitabat ſuis inimicis, ne otio, & inertia ſolveretur, utque bellandi uſum diſceret, *tract.92. d.4.n.10. & d.5.n.8.*

Otioſum verbum quodnam dicatur, *tr.88.d.9.n.3.*

OT-

OTTO.

Tertius Rom. Imperator converſionem Sancto Romualdo Confeſſario promiſſam differens, morte præventus fuit, *tract.* 82. *d.* 17. *numer.* 7.

Otto idem Imperator defunctus materteræ ſuæ apparuit, & ut nuncios in omnia monaſteria, & pia loca mitteret, petiit, pro liberanda anima ſua ex pœnis purgatorii, *tract.* 86. *d.* 9. *numer.* 6.

OVES.

Libenter paſcuntur, & impinguantur herbis ſalitis, *tractat.* 82. *diſc.* 5. *n.* 13.

Ovibus comparantur electi, in die judicii à dextris collocandi, *ib. num.* 14.

OZA.

Cur tangens arcam percuſſus fuerit à Domino; nonnullę adferuntur rationes, *tract.* 74. *d.* 11. *n.* 6.

P

PACIFICUS.

Sanctiſſimæ Trinitatis typus eſt, *tract.* 70. *d.* 7. *num.* 8.

Hominis pacificatoris dignitas, *tr.* 70. *d.* 4. *n.* 4.

Pacificos nec dæmonum, nec hominum malorum potentia ſuperare poteſt, *tractat.* 70. *diſc.* 8. *n.* 6. & 7.

Qui ſecum non eſt pacificus, & pacem non habet, nec alios pacificare poteſt, *tr.* 70. *d.* 15. *n.* 7.

Regnum & familia tamdiù proſpera, quamdiù pacifica, *tract.* 70. *d.* 10. *nu.* 5.

Plura V. *Pax.*

PANIS.

Noſter quotidianus præter corporalem duplex eſt: Sacramentalis, & verbi Dei, *tract.* 83. *diſcurſ.* 2. *nu.* 1.

Panes propoſitionis figura præconum verbi Dei, *ib. n.* 2.

Illos Deus juſſit poni in conſpectu ſuo ſemper, & quare, *tract.* 85. *diſcurſ.* 4. *n.* 1.

Cur in Hebræo vocentur, panes facierum, *tractat.* 84. *d.* 6. *nu.* 7.

PANDOLPHUS DUX CAPUÆ.

Pro eo comburendo dęmones ſtramina congerere viſi à quodam eremicola Neapolitano, *tr.* 81. *d.* 6. *n.* 6.

PAPHNUTIUS.

Abbas edocetur divinitùs, parem ſe cum cive quodam Heraclienſi gloriam habiturum, *tr.* 70. *d.* 7. *nu.* 11.

Ejuſdem comparatio in ſanctitate cum aliquo fiſtulatore, *tr.* 96. *d.* 6. *n.* 8.

Ejuſdem cum mercatore, *ib. d.* 7. *n.* 11.

Ejuſdem cum quodam comite, *ib. d.* 5. *n.* 10.

PARABOLA.

Parabola Magiſter cœleſtis utebatur ſemper, docendo populum, *tr.* 83. *d.* 4. *numer.* 6.

Cauſa hujus allegatur, *tr.* 83. *d.* 44. *n.* 5.

PASSIONES ANIMI.

Proprias paſſiones vincendo, pax cordis acquiritur, *tr.* 70. *d.* 15. *per tot.* & *d.* 17. *n.* 4.

Paſſionibus qui dominatur, Rex vocatur in S. Script. *tr.* 83. *d.* 7. *numer.* 2.

PATER.

Dicitur à paſcendo, *tr.* 85. *d.* 4. *numer.* 1.

Pater captivus lacte filiæ ſuſtentatus, *ib. d.* 7. *n.* 1.

PATIENTIA.

Character hominis Chriſtiani, *tract.* 68. *d.* 2. *per tot.*

Ejus neceſſitas, *tr.* 68. *d.* 1. *per tot.*

Patientia demonſtrat, Chriſtum eſſe Dei filium, *tract.* 68. *d.* 3. & *d.* 4. *per tot.*

In cœli gloriam nos introducit, *ib. d.* 5. *per tot.*

Patientiæ actus, gemmæ cœleſtis coronæ, *d.* 6. *per tot.*

Ejus emolumenta, & præclara exempla, *ib.* & *d.* 7. *per tot.*

Patienter ferens jacturam bonorum plus meretur, quàm eleemoſynam tribuens, *tr.* 68. *d.* 3. *n.* 3. & *d.* 7. *n.* 1.

Martyrum patientia plures convertit ad fidem, quàm doctrina, vel miracula, *tract.* 68. *d.* 2. & *d.* 7. *n.* 2.

Patientia regina virtutum, & rerum omnium, *tractat.* 68. *d.* 8. *n.* 3. & 7. & *d.* 11. *n.* 8.

Plura alia ejuſdem præclara encomia, *ib. d.* 8. *n.* 5. & 7.

Patientia lapis lydius virtutum, *diſc.* 9.

Viam ſternit ad cœlum, *d.* 10. *per tot.*

Imago eſt æternitatis, *d.* 10. *n.* 3.

Comes ejus jucunditas, *d.* 12. *n.* 3. & 4.

Variæ ejuſdem excellentiæ, *d.* 11. *per tot.*

Varia ejuſdem exempla, *d.* 11. & 12.

Definitiones variæ, & gradus, *d.* 16. *n.* 2.

Patiens bellicoſo fortior, *tr.* 68. *d.* 14. *num.* 1.

Patientia Davidis regis major omnibus victoriis ab hoſte reportatis, *ib. n.* 4.

Patientia ſuſtinendo vincit, *ibid.*

Irati furorem ſedat, *ib. n.* 7.

Victorioſa, *d.* 14. *per tot.*

Patientia ſpiritualis ædificii fundamentum eſt, *tractat.* 68. *diſcurſ.* 15. *num.* 5.

Quæ ędificat patientia, ea deſtruit impatientia, *d.* 15. *per tot.*

Qua ratione impatiens agatur in furorem, *ib.*

Patientia debet eſſe voluntaria, non coacta, *tractat.* 68. *diſc.* 16. *numer.* 2.

Non cuicunque patientiæ, ſed quæ habetur propter Chriſtum promittitur regnum cœlorum, *ib. n.* 3.

Chriſtus patientiæ finis, & objectum ſit, oportet, *ib.*

Quæ ſit perfecta, præcipuæque ejus conditiones, exponitur, *ib. n.* 3. 4. 5. 6. 7. & 8.

Patientia ex illatis injuriis aurea merita fabricare novit, idque declaratur exemplis, *tr.* 68. *d.* 17. *n.* 1. 2. 3.

Optimum pro peccatis ſatisfaciendo remedio, *ib. n.* 4.

Patientia impiorum in finem malum, & pravum, admonet bonos Chriſtianos, ut ea utantur in bonum finem, *ib. n.* 7. & 8.

Patienter ferenda mala, quæ à Deo immitti cognoſcimus; ubi & varia adducuntur motiva, & rationes inducentes nos ad habendam patientiam, *tr.* 68. *d.* 18. *d.* 19. & *d.* 20. *per tot.*

Patiendi deſidia provenit ex parva conſideratione futuri pręmii, *ib. d.* 18. *n.* 2.

Beati canonizandi ſpeciali ſubjiciuntur examini, num habuerint patientiam in tribulationibus, *tr.* 94. *diſc.* 16. *nu.* 1.

Abraham eſto pluribus abundaret virtutibus, ob ſolam tamen patientiam, & obedientiam à Deo laudatur, *ib. n.* 5.

Spem de regno cœlorum habet, cui moneta eſt, qua emi poteſt, puta, patientia in tribulatione, *ib. d.* 25. *n.* 3.

S. PAULUS APOSTOLUS.

Primò vas in contumeliam, poſtea vas electionis, *tract.* 82. *d.* 8. *numer.* 1.

Ejuſdem mira patientia, *tr.* 68. *d.* 2. *n.* 2. 3.

Prædicabat, ut auditores inde perciperent fructum, *tr.* 83. *d.* 39. *num.* 7.

Ejuſdem mirabilis, & repentina converſio, *tractat.* 82. *diſcurſ.* 4. *numer.* 5.

Ex leone fit ovis, *tr.* 83. *d.* 4. *n.* 7.

S. Paulus vas electionis adhuc timet fieri reprobus, *tr.* 82. *d.* 4. *numer.* 4.

Quæ quinque verba voluerit loqui Corinthiis, *tract.* 83. *d.* 38. *numer.* 2.

Qua induſtria Romanos Neochriſtianos ex Judæis, & gentibus conciliaverit, *tr.* 82. *d.* 6. *n.* 2.

SS. Paulus, & Barnabas quomodo ordinati ad Euangelizandum, *tract.* 83. *diſc.* 18. *n.* 2.

Quo item modo Judæos contradicentes repudiarint converſi ad gentes, *ib. d.* 23. *n.* 6.

S. Paulo, utpote duci Verbi, potiſſimum adſcribitur orbis converſio, *tr.* 83. *d.* 44. *n.* 1.

Cur Dux Verbi nuncupatus, *ibid.*

De ſua prædeſtinatione incertus, *tr.* 82. *d.* 3. *n.* 5.

Cur ita caſtigarit corpus ſuum, *tr.* 83. *diſc.* 30. *nu.* 2. & *diſc.* 35. *numer.* 7.

Per triennium cum lacrymis monuit Epheſios, & Mileſios, *tr.* 83. *d.* 41. *n.* 4.

Eſto etiam multos languidos miraculosè ſanaverit, non curavit tamen dilectum, & infirmum ſuum diſcipulum Timotheum, Eccleſiæ valdè utilem, *tr.* 94. *d.* 20. *n.* 5.

S. PAULUS EREMITA.

Canonizatus propter ſolitudinem, *tr.* 89. *d.* 12. *n.* 3.

PAUPERTAS.

Quid ſit, exponitur, *tr.* 69. *d.* 3. *n.* 3.

Voluntaria, non neceſſitate coacta, beatos nos efficit, *tr.* 69. *d.* 1. *numer.* 1.

Paupertatis voluntariæ diverſi gradus, *ib. n.* 2.

Ad inſignem in cœlo obtinendam gloriam perducit, *ibidem numer.* 3. & 4.

Duplo remuneratur, *ib. num.* 6.

Magni æſtimatur à Deo, *ib. n.* 7. & 9.

Perfectioni aſſequendæ utiliſſima, *tr.* 69. *d.* 2. *n.* 1.

Mirè à ſapientibus Græciæ laudatur, *ib. n.* 2.

Paupertate probat Deus electos ſuos, *ib. n.* 3.

Paupertate crevit olim Eccleſia primitiva, uti & Ordo S. Franciſci, *tr.* 69. *d.* 2. *n.* 7.

Edomantur vitia, *ib. n.* 9.

Purgantur peccata, *ib. n.* 10.

Paupertas dives eſt virtutibus, *tr.* 69. *d.* 2. *nu.* 6. & *d.* 3. *n.* 3.

Paupertas voluntaria eſt inſtar martyrii, *tractat.* 69. *d.* 2. *n.* 8.

Eſt vita dulcis, & quieta, *ib. d.* 3. *n.* 1.

Armatura eſt contra diabolum, *ib. d.* 4. *n.* 3.

At ſine timore vituperabilis, & odioſa, *ib. d.* 5. *n.* 4.

Paupertatis dotes in hoc mundo, *ib. n.* 5.

Paupertas facile medium eſt ad obtinendum regnum cęlorum, *tr.* 69. *d.* 5. *per tot.*

Penuria rerum ſpiritualium, non temporalium culpabilis, *tr.* 91. *d.* 4. *nu.* 5.

PAU-

PAUPER.

Uti Deo eſt acceptus, ita mundo exectabilis, *tr.* 69. *d.* 5. *num.* 1. & 2.
Pauperum Deus ſpecialem gerit curam, *ibid. diſcurſ.* 4. *numer.* 1. 4. & 8.
Pauperibus, non divitibus, regnum ſuum Deus repromiſit, *tr.* 69. *d.* 4. *n.* 6. 7. & 9.
Qui plus cupit, pauper eſt; qui parum habet, eoque contentus eſt, dives eſt ex opulentia mentis, *tr.* 93. *d.* 11. *n.* 4. & 8.

PAX.

Noſtra Dei filius appellari voluit, *tr.* 70. *d.* 1 *per tot.*
Paci gentiles divinum exhibuerunt honorem, *ib. n.* 5.
Pax, vox monoſyllaba, tribus conſtans litteris, quid illæ ſignificent, *tract.* 70. *d.* 1. *nu.* 8.
Pax hominis Chriſtiani character, *tractat.* 70. *diſc.* 3. *per tot.*
Pax vobis, cur in Miſſa dicatur ab Epiſcopo, *tractat.* 70. *diſc.* 4. *numer.* 9.
Pax hæreditatis loco relicta Apoſtolis, *tr.* 70. *d.* 5. *nu.* 2.
Præponenda divitiis, *ib. n.* 3.
Pacis nomine omne bonum ſignificabant Antiqui, *ib. n.* 5.
Pax comparatur flumini, *tr.* 70. *diſc.* 5. *n.* 6. & *d.* 7. *n.* 4.
Soli, *diſc.* 16. *numer.* 7.
Oleo, *diſc.* 7. *num.* 7.
Æternæ gloriæ, *diſc.* 6. *per tot.*
Olympo, & urbi Jeruſalem, *ibid.*
Pax mater abundantiæ, *d.* 5 *num.* 9.
Plena non datur in hac vita, ſed in cœlis, *d.* 6. *n.* 7.
Pacis conſervandæ remedium, cedere inquietis, *d.* 6. *num.* 8. & *d.* 17. *num.* 5.
Pax eſt fructus ſpiritus, *tr.* 70. *d.* 6. *n.* 7. & *d.* 7. *n.* 2.
Triplex deſcribitur, *diſc.* 7.
Regna erigit, & conſervat, *d.* 10. *per tot.*
Pax mundi falſa, & mendax, *tr.* 70. *d.* 11. *per tot.* & *d.* 13. *n.* 5.
Pacis Chriſti & mundi plures antitheſes, *ib. d.* 11. *n.* 1. 5. 3. & *ſeq.*
Pax vera cum innocentia, & timore Dei conjuncta ſit, *tr.* 70. *d.* 12. *per tot.*
In quo conſiſtat, *d.* 15. *n.* 3.
Pacis conſervandæ remedia, *d.* 16. *per tot.*
Pax indicium ſanctitatis, *d.* 12. *n.* 2.
Pacem omnes volunt, at non omnes juſtitiam operari, *d.* 13. *num.* 1. & 2.
Pax bina Dei, & bina mundi, *ib. d.* 3.
Pax fidelium per contradictiones acquiritur, & conſervatur, *tr.* 70. *d.* 13. *per tot.*
Pacis acquirendæ diverſa motiva, & modi, *d.* 17. *per tot.*
Pax mutua creaturarum, *d.* 16. *per tot.*
Pax amoris mater, *ib. nu.* 4.
Pacem amantibus fugienda partialitas, *tr.* 70. *d.* 17. *n.* 7.
Pax apud Hebræos omne bonum ſignificat, *tr.* 87. *diſc.* 1. *num.* 1.
Ex tribulationibus pax, & conſolatio interna, *d.* 97. *num.* 7. & *d.* 8. *per tot.*
Pacem dedit Chriſtus, non quomodo mundus dat, qui cuſa pace deponit arma, *ib d.* 8. *n.* 1. & 2.

PECCATUM IN GENERE.

Simile ſerpenti venenoſo, *tractat.* 81. *diſt.* 22. *n.* 8.
Capitali inimico, *ib nu.* 9.
Propriæ domus incendio, & lethali vulneri, *ib.*
Ecclipſi lunari, *tractat.* 84. *diſcurſ.* 2. *n.* 10.
Peccata non ſolis eleemoſynis redimuntur, ſed & vitæ emendatio ad eorundem remiſſionem neceſſaria eſt, *tr.* 80. *d.* 24. *n.* 5.
Cur Petrus à peccato reſipuerit, Judas verò deſperaverit, *tr.* 84. *d.* 2. *n.* 6.
Peccata ſeptem capitalia comparantur hydropi, *tract.* 84. *d.* 5. *numer.* 3.
Peccati gravitas, & offenſa unde pondetanda, *tractat.* 71. *d.* 2. *numer.* 4.
Qua ratione ſit averſio à Deo, & converſio ad creaturam, *tr.* 71. *d.* 3. *per tot.*
Et infinitæ malitiæ, *ib. d.* 2. *n.* 5.
Furtum fuit parvum, ſed peccatum magnum, quod commiſit Achan, *tr.* 71. *d.* 3. *nu.* 7.
Peccati enormitas, & gravitas ponderatur quoque ex parte beneficiorum Dei, & Chriſti, *tr.* 71. *d.* 5. *per tot.*
Peccatum de novo crucifigit Chriſtum, *ib. d.* 6. *per tot.*
Idque ex revelationibus nonnullis confirmatur, *ibidem num.* 2. 3. & 4.
An peccatum hominis potuerit condonari abſque Paſſione Chriſti? ſi ſic, cur igitur Chriſtus paſſus? *tract.* 71. *d.* 7. *numer.* 23. & *ſeqq.*
Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus, *tr.* 71. *d.* 8. *per tot.*
Nihil malum in hac vita, niſi ſolum peccatum, *ib. d.* 9. *n.* 1.
Variæ enumerantur peccatorum ſpecies, *ib n.* 2. 3. 4. 5.
Peccatum qua ratione dicatur infinitum, *ib. n.* 8.
Nihil illo deformius, vilius, & turpius, *tr.* 71. *d.* 10. *per tot.*
Peccatum mortale comparatur lepræ, *tr.* 71. *d.* 11. *n.* 4.
Imò lepram præeligere maluit Sanctus Ludovicus Rex Franciæ, *ibid. in fin.*
Prudens moralis Senecæ dictum de peccato, *tr.* 71. *diſc.* 10. *n.* 5.
Fœtor peccati intolerabilis, *tr.* 71. *d.* 12. *per tot.*
Hunc multi ex Sanctis olfactu perceperunt, *ib. n.* 5. & *ſeq.*
Homo vivens in peccato, nihil differt à beſtia, *tractat.* 71. *d.* 13. *per tot.*
Et quidem diverſarum beſtiarum efficitur imago, *ibidem* & *d.* 20. *per tot.*
Peccatum extrema ſervitus eſt, *tractat.* 71. *d.* 14. *per tot.*
De membro Chriſti facit membrum diaboli, *ib. d.* 16. *n.* 4.
Peccata ſunt arma diaboli, quibus ille nos impugnat, *ib. n.* 8.
Gravitas peccati ex acerbitate pœnæ colligenda eſt, *tr.* 71. *d.* 19. *per tot.*
Propter unicam tranſgreſſionem primus homo ex paradiſo ejectus fuit. Idem contigit pluribus aliis, *ib. n.* 3.
Peccati culpa brevi tempore commiſſa, cur pœna æterna, & infinita infinitate extenſiva, non intenſiva puniatur, *ib. n.* 4.
Et tamen citra condignum punitur, *ib.*
Peccatum umbram ignorantiæ diligit, quia nunquam vult videri, nec cognoſci, quod ſit. Quare *tamquam a facie colubri*, & non leonis, *fuge peccata*, *tr.* 75. *d.* 3.
Coluber dicitur, quia colit umbram, *ib.*
Peccatum inſtar nebulæ & fumi, *tr.* 72. *d.* 4. *n.* 2.
Cæcitas animarum derivatur à peccatis, utpotè à tenebris, *ib. numer.* 4.
Peccatum nos ſtolidos efficit, & judicium nobis adimit, *tr.* 72. *d.* 5. *per tot.*
Eſt ſumma ſtultitia, & quidem ſtultitia ſpontanea, *ibid. diſc.* 6. *per tot.*
Peccatum ſimile hydropiſi, *tract.* 78. *d.* 31. *num.* 6.
Item febri, *ib. d.* 35. *n.* 3.

PECCATOR.

Cur dicatur adoleſcentior, quo nomine deſignatur quoque filius prodigus, *tract.* 71. *d.* 4. *num.* 1.
Qua via recedat à Deo, & inſtigante diabolo fodiat ſibi ciſternas diſſipatas, *d.* 4. *per tot.*
Odit Deus omnes, qui operantur, non qui operati ſunt iniquitatem, *d.* 8. *n.* 8.
Odio haberi à Deo peccatorem, gehenna deterius eſt, *tr.* 71. *d.* 8. *num.* 9.
Peccatoris ejuſque miſerabilis ſtatus fuſa deſcriptio, *tr.* 71. *d.* 9. *num.* 6. & 7.
Peccator eſt infamis ob ignominiam, & maculam, quam peccatum ei inurit, *d.* 10. *n.* 1.
Male agens odit lucem, & quare, *ib. n.* 5.
Inſtar porci, & leproſi immundus eſt, *tr.* 71. *d.* 11. *per tot.*
Ex ſacro Dei habitaculo dæmonum ſtabulum facit, *ibid. diſc.* 13. *num.* 2.
Anima tot ſervit ſceptris, quot dedita eſt peccatis, *tr.* 71. *d.* 14. *n.* 3. & *ſeq.*
Peccator Samſonis inſtar ligatus funibus, & catenis ferreis, *ib. numer.* 5.
Tametſi regnet, ſervus eſt, nec unius hominis, ſed, quod gravius eſt, tot dominorum, quot vitiorum, *ib. d.* 15. *per tot.*
Peccator unum efficitur cum dæmone, *ib. d.* 16. *per tot.*
Magnus dæmon peccatum, *ib. n.* 2.
Anima peccatrix eſt quaſi uxor diaboli, ex quo concipit, quando ei placet peccatum. Omniſque peccator eſt filius diaboli, *tr.* 71. *d.* 17. *nu.* 1.
Peccator ſervitium laborioſum præſtat diabolo abſque mercede, *ib. n.* 4.
In inferno nunquam Divinæ juſtitiæ ſatisfacere, ac debitum ſuum perſolvere poteſt; cujus rationes aliquot adferuntur, *tr.* 71. *d.* 19. *num.* 4.
Similis fit beſtiis, *ib. d.* 20. *per tot.*
Amiſit dominium in beſtias, *ib.*
Adamo peccanti aliàs fuit deſignatus victus, & amictus, *ibid. numer.* 4.
Omnis peccans eſt demens, cæcus, in tenebris ambulans, infidelis, & ignorans, *tr.* 72. *d.* 1. *per tot.*
Nullus Deum offenderet, & peccaret, ſi cognoſceret, quid ſit peccatum, & quanta Dei offenſa, *ib. n.* 1. 2. & *ſeq.*
Ex ignorantia peccans quidam filius, & ſaucians in bello lethaliter patrem, à diis petiit veniam, *ib. n.* 3.
Qua ratione omnis peccans ſit ignorans, *tr.* 72. *d.* 2. *n.* 1.
Peccator non deſerit peccatum, niſi illuſtratus luce, & notitia Dei, *ib. n.* 5. 6. 7.
Error, cæcitas, & tenebræ peccatoribus concreatæ ſunt, & hanc cæcitatem contraxerunt à protoparentibus, *tr.* 72. *d.* 4. *per tot.*
Ad caſtigandos peccatores duo duntaxat loca in mundo eſſent neceſſaria, vel officium S. Inquiſitionis, vel hoſpitale ſtultorum, *tr.* 72. *d.* 5. *n.* 4.

PECCATUM INVETERATUM, SIVE EX CONSUETUDINE.

Peccatum admittere eſt cadere in puteum, conſuetudinem peccan-

Digitized by Google

candi facere eſt os putei coarctare, ne inde exire valeat, *tr.73. d. 3. num.5.*

Conſuetudo contumax peccandi eſt cauſa deſperationis, *ibid. numer.6.*

Profundum peccatorum quid, & quale, *ib.n.7.* & 8.

Nullum peccatum nos à Deo magis alienos, & exoſos efficit, Divinaque privat gratia, quàm habituatum ſive inveteratum, *ib. d.4.* & 8.

Conſuetudo inveterata quandam quaſi peccati neceſſitatem confert, qua fit, ut homo quaſi ſui impos rapiatur in ſuas concupiſcentias, *ib.n.7.*

Conſuetudo peccandi hominem de peccato in peccatum præcipitat, *tract.73. diſcurſ.1.per tot.*

PECCATOR INVETERATUS.

Per conſuetudinem peccandi fit obſtinatus inſtar aſpidis ſurdæ obturantis aures ſuas, *tractat.73. d.2.per tot.*

Eſt inſuper lapide inſenſibilior, *ib.n.3.*

Peſſimum ſignum, quando voci, & verbo Dei obturantur aures, veluti urbs Ariminenſis fecit S. Antoo. Paduano ibidem prędicanti, *ib. nu.5.*

Peccator habituatus, in profundum malæ conſcientiæ, cæcitatis, deſperationis, &c. cadit, *tractat.73. diſcurſ.3. per tot.*

Quæ ſit differentia inter peccatorem impœnitentem, ſive habituatum, & pœnitentem, *ib.n.4.*

Peccator inveteratus omnia bona, Deum, homines, propriam animam, omnes leges contemnit, *d.4. per tot.*

Deſperati hominis mors in hoſpitali Romano, *tractat.73. diſc. 4.num.7.*

Peccator habituatus ridet, odit & contemnit correctorem ſuum, *d.5.per tot.*

Imò vitæ illius inſidiatur: quod quibuſdam oſtenditur exemplis, *ib.nu.4.*

Aptè ſignificatur per Ericium, *ib.n.2.*

Peccatoris inveterati typus Lazarus quatriduanus fœtens, & ſepultus, *tract.73.d.6.per tot.*

Cor peccatoris obſtinati ex conſuetudine mala induratur quaſi lapis: patet in Pharaone, & obſtinatis Judæis, *diſcurſ. 7. per tot.*

Ut peccator reſipiſcat, non ſufficiunt aures externæ, niſi iſtæ cum internis cordis auribus concordent, *ib.*

Inveterati in peccato carnali vix, aut ne vix quidem ad pœnitentiam reduci poſſunt, *tr.73.d.8.n.3.4.5.*

PECCATOR DIFFERENS POENITENTIAM.

Sive converſionem ſuam, ſimilis infirmo Medicum reſpuenti, *tractat.81. diſcurſ.5.nu.4.*

Et equo calcaribus incitato, *ib.d.7.n.1.*

Et vulnerato rejicienti Chirurgum ſanare cupientem, *ib.*

Item navi nimium oneratæ, *tr.81.d.1.n.6.*

Et arboribus autumnalibus, *ib.d.5.n.9.*

Et cuidam latroni, *ib.d.4.n.9.*

Item Æthiopi, quem vidit S. Arſenius exiguis lignis portandis imparem addere alia ligna, *tr.81.d.20.n.5.*

Et furi, qui juſſu Regis veniam impetrare recuſat, *ib.*

Denique cani, *ib.d.21.n.7.*

Vix unus ex mille, qui totam vitam in peccatis traducunt, ſalvatur, *ib.d.23.n.7.*

Peccatores obdurati, indigni ſunt Divina miſericordia, *ibidem diſc.24.*

Peccator in converſionis velocitate leporis curſum imitetur, *tr. 81.d.24.n.8.*

Peccatum ſenem facit peccatorem, *ib.d.18.n.9.*

PECCATUM COMMISSUM EX MALITIA.

Peccatum ex malitia, & cum plena deliberatione commiſſum examinatur, *tr.74.d.1.per tot.*

Propter peccata, & malitiam Deus ſummoperè offenditur, non ita ob alia fragilitate commiſſa, *ib. n.3.* & 4.

Peccatum malitiæ gravius peccato ex infirmitate, ſive ex paſſione, triplici ratione, *ib.n.4.* & *d.2.n.1.*

Illudque valde deteſtatur S.Scriptura, *tr.74.d.1.nu.5.*

Utpote quod veniam non meretur, *ib.n.6.*

Peccatum inter, & crimen quale diſcrimen, *ib.d.2.n.1.*

Tribus modis committitur, *ib.*

Peccatum in Spiritum S. quid ſit, *ib.n.5.*

Gravitas peccati ex malitia unde deſumenda, *tr.74. d.3.* & 4. *per tot.*

Peccatum Hebręorum inexcuſabile ob habitam ſufficientem notitiam de Chriſto, *ib.d.7. per tot.*

Et quidem majus, & gravius eſt peccato Pilati, *ib.n.4.*

Trabes peccatum Clericorum, feſtuca deſignat peccatum ſęcularium, *tr.74.d.8.n.4.*

Inveteratus in malitia difficilè corrigitur, *tr.74. d.9.diſc.10.* & *d. 11. per tot.*

Etiam volens vix poteſt abſtinere à mala conſuetudine, *diſc. 9. numer.2.* & 4.

Peccatum malitiæ aggravatur ex facilitate reſiſtendi peccato, *tr.74. d.10. n.3.*

Minus peccatum eſſet, viam juſtitiæ non cognoſcere, quàm poſt agnitionem retrorſum converti, *tr.74.d.11. per tot.*

Peccata eò graviora, quia à Chriſtianis patrata, *ibidem diſc.12. per tot.*

Ubi ſublimior eſt prærogativa, ibi major eſt culpa, *ibidem numer.5.*

Tantò graviora humana delicta, quantò majora hominibus exhibita Divina beneficia, *ib.n.5.* & *d.13.n.5.*

Quodnam gravius crimen; Ananię & Saphiræ? An verò Simonis Magi? *d.13.n.3.*

PECCATOR PECCANS EX MALITIA.

Majori inſtructus lumine, & ſcientia, uti & in altiori conſtitutus dignitatis gradu, graviùs peccat, majoremque meretur pęnam, *tr.74. d.6.per tot.* & *d.10.* & *d.11. per tot.*

Religioſi graviùs peccant, quàm ſeculares, *ib. numer.5.* & *d.8. numer.4.*

Aliud eſt iram Dei mereri, aliud provocare: pulchra expoſitio S.Iſidori, *tractat.64. d.8. n.1.*

Provocant iram Dei, qui majori Dei notitia præditi peccant, *ib. d.8. per tot.*

Doctus graviùs peccat, quàm indoctus, cæteris paribus, *tr. 74. d.11.nu.1.2.3.4.*

Graviùs peccant fideles ſub novo teſtamento, quàm ſub veteri, *tr.74. d.12.nu.1.* & *d.13.n.5.*

Peccator ſui ipſius homicida eſt, & hoſtis, *tr.77.d.7. nu.6.* & *d. 17.nu.7.*

Omnis inordinatus animus ipſe ſibi pœna eſt, *ib.d.18.n.1.*

Adeò gravis eſt culpa conſcientiæ, ut ſine judice ipſamet ſe puniat, *ib.d.22.n.2.*

Peccator ſui ipſius carnifex, *tr.77.d.25.per tot.*

Mortaliter peccando ſeipſum damnificat, *ib.d.26.per tot.* & *27. per tot.*

Peccator ſimilis vulpibus Samſonis cauda ligatis, *diſcurſ. 26. numer.3.*

Unde procedat, quòd peccator laqueis, & retibus ſponte ſe innectat, *d.28.n.6.*

Per quæ quis peccat, per hæc & punietur, *tractat. 77. diſcurſ. 29. per tot.*

Peccator ſuis ſatisfaciens appetitibus, pariter laborat, & fatigatur, *tr.77.d.23.per tot.*

Semper inveniet ſpinas, quodcunque elegerit, *ibidem diſc. 14. per tot.*

Via peccatorum ſub initium facilis; at poſtea difficilis, & in fine difficilima, & amariſſima, *ib. d. 13.n.1.*

Lætitia peccatoris à morte æterna non plus diſtat, quàm uno oris flatu, *ib.d.16.n.5.*

Peccatores comparantur hædis, *tr.78. d.30.n.8.*

Et rotæ, *d.34.n.4.*

PECCATUM RECIDIVUM.

Per relapſum dæmonis poſſeſſio in anima firmatur, *tract.75.d. 4.per tot.*

Dæmon expulſus per pœnitentiam, revertitur per recidivum, *ib.num.1.*

Domus Dei per recidivum fit domus diaboli, ideoque hic dicere poteſt: *Revertar in domum meam, ib.*

In infirmitate tam ſpirituali, quàm corporali relapſus periculoſior, & quare, *ib.n.5.* & 6.

Viri timorati mala recidivi peccati fugere ſatagunt, *ibidem numer.7.*

PECCATOR RECIDIVUS.

Recidivi pejores beſtiis, ſimiles canibus, & porcis, *tr.75.d.1. per tot.*

Majori digni ſupplicio, *ib.d.2.per tot.*

S. Franciſcus recidivo denegavit benedictionem, *ib.n.4.*

Cur recidivi difficiliùs à peccatis reſurgant, *ib.d.3. per tot.*

Relapſorum pœna deſcripta à D. Anſelmo, *ib.n.2.*

Irriſor eſt, non pœnitens, qui actum agit, *ib.n.7.*

Recidivus vitia ſua per hypocriſin tegere nititur, *tractat. 75. diſc.4.n.2.*

Eſt inſtar captivi fugientis, ſed ad carcerem reducti, *ibidem numer.4.*

Rurſum crucifigit Chriſtum, *tr.75. diſc.5. per tot.*

Chriſtiani recidivi poſt baptiſmum magis cruciabantur à malignis ſpiritibus, quàm ante baptiſmum, *ib. n.3.*

Recidivus magnam Deo facit injuriam, & ideò qui ſanus eſt factus, ne fiat recidivus, cum paralytico ſe recipiat in templum, *tr. 75.diſc.6. n.1.* & 2.

Infirmum quoque à febri liberatum imitetur, neceſſe eſt, *ibid. numer.4.*

Recidivi culpa, & pœna augetur propter ingratitudinem, *tr.75. d.7.per tot.*

Qua ratione peccata in recidivo redire dicantur, *ibidem nu.2.*

Peccator relabitur, quia & metuere deſinit, & donum remiſſionis peccatorum deſpicit, *ib.n.3.*

Urbs Romana propter recidivum, & ingratitudinem caſtigata per Genſericum Regem, *ib.n.6.*

Digitized by Google

Recidivus indicat, ſe non egiſſe pœnitentiam, nec habuiſſe firmum emendationis propoſitum; ideoque damnatus fuit quidam Canonicus Pariſinus, *tract. 75. d. 8. n. 1. 2. 3.*
Recidivi culpa curatu difficilima eſt, *ib. num. 6.*
De pœnis, quibus Deus in recidivos, eorumque peccata animadvertit, *tract. 75. d. 9. per tot.*
Qui ſciunt eſſe pœnitentiæ remedium, nec eo uti volunt, graviora luent ſupplicia, *ib. n. 6.*
Exectabiles qui in conſpectu Dei, id eſt, Dei habentes notitiam, temerè peccant, & ab eo recedunt, *tractat. 75. diſc. 10. per tot.*
Cogitare Deum eſſe præſentem, & tamen peccare, grande ſcelus eſt, *ib. n. 2. 3. & ſeq.*
Dei præſentia deterret bonos à peccato, *ib. n. 5. 6. 7.*

PECCATUM VENIALE.

Ad leviora peccata Dæmon ſedulò nos pertrahere curat, ut in graviora inducat, *tractat. 76. diſc. 1. per tot.*
Judas proditor modica ſpernens, decidit in graviora, *ib. n. 4. & d. 3. numer. 6.*
Peccata leviora non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia, *d. 2. per tot. & d. 3. d. 4. per tot.*
Dæmon inſtar aquilæ modico pulvere cervum obcæcantis, & capientis, *ib. d. 2. n. 5.*
Religionum diverſarum relaxationes, & corruptelæ à levibus ortæ fuere defectibus, *tr. 76. d. 2. n. 5.*
Graves Religioſorum lapſus ex leviorum defectuum neglectu, & contemptu, *ib. d. 4. n. 3.*
Peccata venialia muſcis morientibus ſimillima, *tract. 76. d. 4. n. 5. & d. 7. n. 1.*
Solicitè à levibus peccatis abſtinendum, quia per ea dæmon nos illaqueat, *ib. d. 5. per tot.*
Sufficit Dæmoni modicum lucrum ſub initium, *tract. 76. d. 6. per tot.*
Scit enim veriſſimum illud: Qui ſpernit modica, paulatim decidet; variæ hujus expoſitiones, *ib. n. 1.*
Venialia tepidos nos efficiunt in bonis operibus, & debiles adverſus tentationes, *ib. d. 7. per tot.*
Nonnulla referuntur damna culpæ venialis, *ib. num. 2. 3. 4. 5. & d. 8. per tot.*
Venialia animum à prompta gloriæ conſecutione retardant, & in purgatorio detinent, *tr. 76. d. 8. per tot.*
Ubi refertur quorundam ſententia, exiſtimantium, veniale non remiſſum in hac vita, in morte tranſire in mortale; ſed non approbatur, *ib. n. 3.*
Varia nonnullorum exempla, quorum animæ à peccatis venialibus expurgatæ fuerunt in purgatorio, *tr. 76. d. 8. n. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & d. 9. n. 6. 7. 8.*
Gravitas peccati venialis ex pœna damni, & ſenſus, qua in altera vita caſtigatur, clarè deducitur, *tr. 76. d. 9. per tot.*
Supina negligentia eorum, qui venialium expiationem ad purgatorium differunt, *ib. n. 1.*
Qualis ſit pœna damni, & ſenſus in purgatorio, *ib. n. 9. & 10.*
Deus deteſtatur peccatum veniale, & qua ratione, quibuſque pœnis illud puniat, variis oſtenditur exemplis, tam ex veteri, quàm ex nova lege adductis, *tr. 76. d. 10. per tot.*
Rex Salomon ex contemptu leviorum lapſus eſt in idololatriam, aliaque ſcelera, *tr. 76. d. 11. n. 2.*
Plura exempla, *ib. n. 3. & ſeq.*
Evæ pariter peccatum inobedientiæ proceſſit ex pluribus præviis peccatis venialibus: quænam illa fuerint, exponitur, *ib. d. 12. per tot.*
Quamvis multa peccata venialia nequeant conſtituere mortale, ad illud tamen diſponunt, *tr. 76. d. 13. per tot.*
Peccatum etiam leve ſuum habet venenum, ideoque ſemper timendum, ne in pejora nos det præcipites, *ib. d. 14. per tot.*
Confirmatur exemplo S. Macharii, *ib. n. 2.*
Omne mendacium etiam jocoſum peccatum eſt, *ibidem n. 7.*
Veniale eſt vera offenſa Dei, unde nec flocci æſtimandum, *ib. d. 15. per tot.*
Nullum peccatum leve dicendum, quo Deus inhonoratur, *ib. n. 1. & 4.*
Neque ullum de ſe veniale eſt, *ib. n. 3.*
Pincerna Regis Ægypti, & piſtorum Magiſter, ob leves culpas in carceres conjecti, *tr. 76. d. 15. n. 2.*
Culpa venialis majus malum, quàm ſint omnia mala pœnæ collectivè ſumpta, *ib. n. 6.*
Perfectio hominis in eo conſiſtit, ut omni conatu fugiat peccata venialia, *tr. 76. d. 16. per tot.*
Peccata licèt levia impediunt ſpiritum devotionis, ideoque ſervi Dei ſolicitè illa fugiunt, *ib. d. 17. per tot.*
Culpas leves viri ſancti ſeveriſſimè caſtigarunt, *ibid. n. 5.*
Minimos etiam defectus fugiunt, utpote à Chriſto Judice judicandos, *ib. d. 18. per tot.*
Eoſdem Deus caſtigat, *ib. n. 4. 6. & ſeq.*
Facilis à levibus ad majora eſt tranſitus, ideoque lex Divina omni ex parte obſervanda, *tr. 76. d. 19. per tot.*
Minima etiam tranſgreſſio inſtar manubrii eſt, *ib. n. 5.*
Veniale non minus fugiendum, quàm mortale, quia Deus videns opera noſtra permixta peccatis venialibus, eorum habet nauſeam, *tr. 76. d. 20. per tot.*
Major cura adhibenda in extirpandis venialibus, quàm in mortalibus, *ib. n. 1.*
Levem culpam interdum exiſtimamus, quæ in conſpectu Dei gravis eſt, *ib. n. 3.*
Variæ differentiæ inter veniale, & mortale, & nonnullæ peccatorum venialium ſpecies allegantur, *tractat. 76. diſcurſ. 21. per totum.*
Peccata venialia ſcienter, & cum complacentia admiſſa, Sacra Scriptura, & SS. Patres deteſtantur, *ibidem diſcurſ. 22. per tot.*
Nulli unquam licet culpam venialem committere, *ibidem numer. 3.*
Peccans venialiter ex deliberatione, abutitur Dei miſericordia, *ib. num. 7.*
Multa & varia remedia peccatorum venialium, *ibid. diſcur. 23. per tot.*

PECCATUM MORTALE.

Peccatum inſtar ignis, quo anima & in hac, & in altera aduritur vita, *tract. 77. d. 1. per tot.*
Sub fœni, ſtipulæ, lignorumque metaphora varia repræſentantur peccata magis minuſque gravia, non ſolùm mortalia, ſed etiam venialia, *ib. n. 5. tractat. 76. diſc. 21. nu. 2.*
Quatuor ignea vidit Furſeus vir ſanctus repræſentantes 4. peccatorum genera, quibus conſumitur mundus, *tract. 77. diſcurſ. 1. numer. 6.*
Peccatum mortale unà cum peccatoribus ſub inferni nomine deſcribitur, *ib. d. 2. per tot.*
Eſt porta inferni, *ib. n. 4.*
Non ſolùm ſimile inferno, ſed etiam deterius eſt, præſertim ob pravam conſcientiam, *ib. d. 3. per tot*
Peccatum mortale committentes, mortem ut plurimùm ſibi accelerant, & ex improviſo pereunt, *tractat. 77. diſcurſ. 4. per tot.*
Mors mortaliter peccantium in fine vitæ peſſima, *ibidem diſc. 5. per tot.*
Qua ratione mortale peccatum animæ ſimul, & corpori mortem inferat, *d. 6. & d. 7. per tot.*
S. Thomas Aquinas capere via potuit, quomodo homo peccato mortali obnoxius ridere poſſit, *ib. n. 3.*
Proprium mortis alimentum peccati natura, inde mors nata eſt, inde corroboratur, *ib. n. 4. & 6.*
Proprium eſt peccato mortali, corpus & animam perdere in gehennam, *ib. n. 5.*
Variæ inter mortem corporis, & animæ comparationes, *tract. 77. d. 7. num. 5.*
Peccatum morte deterius, & gravius eſt, *ib. n. 7.*
Ob peccatum mortale Deus animam deſerit: quanta hæc ſit jactura, oſtenditur, *tractat. 77. d. 8. per tot.*
Non deſerit Deus, niſi primò deſeratur, *ib. nu. 2.*
Ob peccatum mortale omnium bonorum merita prius acquiſita perduntur, *ib. d. 9. per tot.*
Varia mala in animam ream derivantia recenſentur, *diſcurſ. 10. per tot.*
Peccatum intrans templum Dei, cor hominis, cum Antiocho ſurripit ei ſeptem genera bonorum ſpiritualium, *tractat. 77. d. 10. numer. 2.*
Multa referuntur damna peccati mortalis, à quo peccator ex ſeipſo reſurgere nequit, *ib. tot. d. 11.*
Peccatum mortale cuncta opera bona, extra ſtatum gratiæ facta, inutilia efficit ad obtinendam ſalutem æternam; unde opera bona facta in mortali ſunt mortua, *ibidem diſcurſ. 12. numer. 1. & 2.*
Non tamen ab operibus bonis abſtinendum ob multa bona, quæ aliunde afferunt bona opera, *ib. n. 3. 4. 5. 6.*
Peccatum mortale nuncupatur puteus, & quare, *tr. 77. d. 13. numer. 2.*
In quocumque peccato inveniuntur ſpinæ, *d. 14. per tot.*
Per has impii ad infernum tendunt, *ib. num. 3.*
Quia non ad latentes ſpinas, ſed ad roſas oculos convertunt, *ibid. nu. 7.*
Radix juniperi typus peccati, *ib. n. 7.*
Peccatum mortale qualem habeat annexam inquietudinem, declaratur toto, *d. 15.*
Partus ſeu potiùs abortus peccati mortalis ſunt dolores, ærumnæ, & pœnæ, quibus ſubjacent peccatores, *tractat. 77. diſc. 16. per tot.*
Peccatum mortale vipera eſt, quæ concipit, parit, & perit, *ib. numer. 2.*
Et ſicut venenum aſpidum, quod primò facit dormire, antequam occidat, *ib. n. 3.*

Ad-

Digitized by Google

Adhuc conſiderantur impiorum miſeriæ, & afflictiones animi interiores, *toto d.17. & tot. d.18.*

Peccato nil amarius, *ibid. n.4. & 5.*

Metum, & tremorem peccatum mortale incutit impiis. Ubi fuſè agitur de verme, ſeu remorſu malæ conſcientiæ, *tr.77. tot. d.19. tot. d.20.21. & 22.*

Magnates eſto vivant in deliciis, non tamen ideò exempti à puncturis malæ conſcientiæ, *tract.77. d.21. num.3.4.5.6.*

Peccatum mortale graviſſimum onus, quo onerata anima ponderoſior eſt univerſa terra, *ib. d.23. per tot.*

Peccatum grave in ſe continere pondus, oſtenditur ex pluribus S. Script. locis, *ib. d.24. per tot.*

Multi ſunt, qui malunt ſub gravi peccatorum ſarcina ſuccumbere, quàm jugum Chriſti elevans nos ad cœlum ſuſcipere, *ibid. numer.1.*

Jugum Chriſti leve, & jugum peccati grave, pulchra ratio, *ibidem.*

Plus ponderis habebat ſolum Jonæ peccatum, quàm alia omnia, quæ navis portabat, *ibid. n.5.*

Peccatum mortale peccatorem adeò conſtringit, ut per effrenes ſuos appetitus eum ſui ipſius carnificem efficiat, *tr.77. diſc.25. per tot.*

Peccata ſunt vincula, quibus noſmetipſos ſtringimus; cumque oculos in voluptates conjicimus, amaritudinem a peccato mortali derivantem non advertimus, *tract.77. toto d.28.*

Flagella, quibus Deus tranſgreſſores caſtigat, ſæpè in manibus peccatorum invenit; unde verum illud: per quæ quis peccat, per hæc & punietur, *d.29. per tot.*

Peccatum mortale occultari nequit, ſed tum à Deo, tum à propria mala conſcientia manifeſtatur, *d.30. per tot.*

Valdè decipimur, ſi peccatum abſcondi poſſe credimus, quod faciliimè manifeſtatur, *d.31. per tot.*

Inter peccatum, & colubrum apta intercedit ſimilitudo ob plures rationes, *ibid. n.7*

Peccatum ſimile lepræ, *ibid. n.8.*

PECCATI POENA.

Adverſitates, ærumnæ, & infortunia, quæ nos vel in communi, vel in particulari affligunt, peccatorum pœnæ ſunt, *tr.78. d.1. per tot.*

Varias in veteri lege maledictiones incurrebant peccatores, *ib. numer.2.*

Peccatum omnium noſtrorum malorum fontem eſſe, benè declarat S. Baſilius, *ibid. n. 2.*

Et S. Carolus, *ibid. n.3.*

Ex peccatis naſcitur civitatum populorumque exterminium, *tr.78.d.2. per tot.*

Quia peccatum offendit Deum, & creaturas, ideò hæ armantur, & pugnant contra inſenſatos, *ib.d.3. per tot.*

Terræ motus à Deo permittuntur tum in pœnam peccatorum, tum ut corda peccatorum commoveantur ad pœnitentiam, *tr.78. d.4. per tot.*

Fames & ſterilitas terræ peccatorum noſtrorum ſunt effectus, *ib. d.5. per tot.*

Ariditas, & ſiccitas terræ à peccatis noſtris provenit, & per pœnitentiam ceſſat amoveturque, *d.6. per tot.*

Pluviæ exceſſivæ inundationeſque aquarum à peccatis populorum derivantur, hiſce verò per pœnitentiam amotis, ceſſant illa, *d.7. per tot.*

Grandines ſimileſque calamitates peccatorum pœnæ eſſe ſolent, *tot. d.8.*

Ita Dei armat creaturas ſuas ad caſtigandos rebelles, *tr. 78. d. 8. nu 5. & 6.*

Grando non eſt extremum Dei ſupplicium, ſed virga paterna, *ib. num.8.*

Mare per tempeſtates, & naufragia impios ſæpè punit, *diſc. 9. per tot.*

Ignis injurias Creatori ſuo illatas per incendia vindicat, *d. 10. num.1.2.3 4.*

At ſæpè parcit illis, in quibus peccatum non invenit, *ibid. n.5. 6. & ſeq.*

Deus tonitrua excitat ad incutiendum peccatoribus metum, & ad eos convertendos; ſuaque in eos fulmina mittit, ut ſuam adverſus peccata iram effundat, *d. 11. per totum.*

Nec promptiores habet furoris ſui executores ipſis fulminibus, *ibid. n.7.*

Quomodo nonnulli fideles contra fulmina ſe obarmare ſolebam, *ibid. n.8.*

Peccata noſtra barbaros hoſtes contra nos corroborant, noſtraſque debilitant vires, *tr.78. d.12. per tot.*

Deus bella, & inimicos contra nos excitat, ut in nobis peccata caſtiget, *d.13.n.1.2.3.4.*

Bellum ceſſabit, ſi bellum indicatur peccatis, *ibidem numer. 5.6.7. 8.*

Peſtis Dei per peccata irritati flagellum eſt, *tractat.78. diſc.14. per totum.*

Cur Davide peccante, populus luere debuerit, *ib.n.8.*

Non ſolùm animalia ferocia, ſed etiam minima animalcula ſæpè Divinæ juſtitiæ executores ſunt, quibus impii caſtigantur, *d. 15. per totum.*

Ipſa etiam animalia unà cum homine perduntur, ut culpæ gravitatem addiſcamus, *ib.n.5.*

In ipſos impios conſpirant omnia animalia, *ibid. n.6.*

Multæ conſiderantur miſeriæ, & calamitates publicæ, quę peccatorum noſtrorum ſunt pœnæ, *d.16. per tot.*

Infirmitates corporales, ut plurimùm, fructus & pęnę ſunt noſtrorum peccatorum, *d.17. per tot.*

Sententia illa Sapientis: Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur, veriſſima eſt, ut oſtenditur per exempla adducta, *tr.78. d. 18. per tot.*

Eandem materiam author proſequitur ſeptem ſequentibus diſcurſib. *19.20.21.22.23.24.25.*

Impii in perverſis ſuis conſiliis illuduntur, ſiquidem malum, quod aliis machinantur, in ipſos plerumque recidit, *tr.78. d. 26. per tot.*

Ut patet in quodam impoſtore, injuſtè ephebum S. Eliſabethę accuſante, & punito, *ib.n.4.*

Continuantur eadem, & confirmantur pluribus aliis Sacræ Scripturæ authoritatibus, exemplis, & hiſtoriis, *d.27. & diſc.28. per tot.*

Specialis peccati pœna eſt, quòd unum poſt ſe trahat aliud, niſi deponatur per pœnitentiam, *d.29. & d.30. & d.31. per tot.*

Peccatum comparatur hydropiſi, *ibid. n.6.*

Impunitas, & proſperitas peccatorum in hac vita infallibile Dei contra illos indignantis indicium eſt, *d.32. per tot.*

Proſperitas impii ſignum eſt iræ Dei, quæ tandem ſuo tempore illum involvet, *d.33. per tot.*

Proſperitas impii in hac vita æternæ perditionis indicium eſt, *d.34. per tot.*

Quòd reprobi in hoc mundo fœlices ſint, manifeſtè oſtendit Deum illis iratum eſſe, *d.35. per totum.*

PECCATORUM REMEDIA.

De hiſce fuſè agitur tot. *tr.79.*

Variæ inſtituuntur conſiderationes, quibus à peccatis arceamur, eaque deteſtemur, *ib.d.1. per tot.*

Quinque porticus piſcinæ probaticæ ſunt quinque conſiderationes, quas debet habere peccator, *d.2.n.3.*

Efficax peccati remedium eſt, ſi conſideremus, quàm celeriter peccati voluptas tranſeat, *d.2.n.4.*

Et quænam fuerint offendicula, *ibid. n.5.*

Frę̨num quoque eſt auricularis peccatorum confeſſio, *ib. 7.*

Peccatum quantumvis leve ſit, in primis ſuis principiis eſt ſuffocandum, ejuſque radix extirpanda, *d.3. per tot.*

Nec vel minimus ſerpenti infernali in cor noſtrum concedendus eſt aditus, *d. 4. per totum.*

PEREGRINATIO.

Hebræi in Hebron peregrinabantur veneraturi oſſa SS. Patriarcharum, *tr.87.d.5 n.2.*

PERFECTUS, PERFECTIO.

Perfectionis Chriſtianæ fundamentum, & complementum eſt patientia, uti & culmen, *tr.68. d.8.n.3. & d.10.n.5.*

Perfectio hominis in eo conſiſtit, ut omni conatu fugiat peccata venialia, *tr.76. d.16. per tot.*

Perfectos etiam aggreditur vana gloria, *tract.95. d.3. per totum.*

Perfectiores ſimiles ſint peritioribus pictoribus, minùs peritos imitentur minùs perfecti in virtutibus, *ibid. d.6.n.10.*

Quilibet in ſuo ſtatu poteſt eſſe perfectus, *tractat. 69. diſcurſ.2. per totum.*

PERSEVERANTIA.

Chriſtianorum eſt fulcrum Eccleſiæ, *tr.80. d.1.nu 4.*

Ad perſeverantiam efficax exhortatio, *ib. n.1.2.5. & 6.*

Perſeverantia eſt ſignum prædeſtinationis, *ibidem num. 7. & d. 4. num.1.*

Ad perſeverandum duo allegat motiva Apoſtolus, *tract.80. d. 2. num.1.*

Omnia opera bona fruſtanea ſunt ſine perſeverantia, *tr.80. d. 2.nu.3.4. & 7.*

Stultè agit, qui non perſeverat, *ib.n.4.*

Perſeverantiæ quantoperè inſidietur diabolus, *d.3.n.3. & 4.*

Perſeverantes Deus protegit, inconſtantes rejicit, *ib.n.9.*

Sola perſeverantia à Deo coronatur, *diſc.4.n.4. & 9.*

Ad perſeverandum varia adducuntur motiva, & incitamenta, *tr.80. d.5.nu.12. & ſeq. & d.7.n.2. & ſeq.*

Perſeverantia eſt donum Dei, *ib.n.10.*

Sine perſeverantia nulla eſt virtus, *tr.80.d.4.n.7.*

Ad perſeverantiam requiritur, ut ſemper in via virtutis progrediamur, nunquam ſtemus, *ib.diſc. 6. per tot.*

Neceſſaria eſt ad perſeverantiam ſuſtinentia, tolerantia, conſtantia in proſperis, & adverſis, *ib.d.7. per tot.*

PERSÆ.

Juxta quas leges vixerint ante Euangelii prædicationem, *tr.83. d.8. n.5.*

PESTIS.

Immediatum irati Dei flagellum eſt, *tr.* 78. *d.* 14. *per tot.*

Peſtilentiæ remedium eſt pœnitentia de peccatis concepta, *ib. numer.* 10.

Tempore peſtis S. Carolus multas inſtituit proceſſiones, *ibid. numer.* 3.

Peſtis, an ſit accidens, vel ſubſtantia, diſcutitur, *ib. n.* 4.

Mediante cultu SS. Reliquiarum, urbs Panormitana, & Mediolanenſis liberata fuit à peſte, *tractat.* 87. *d.* 7. *n.* 3.

Peſtis eſt ſuperbia, *tractat.* 90. *d.* 4. *n.* 5. 6. & 9. *d.* 8. *n.* 6.

S. PETRUS.

Chriſtum, quem priùs ferventiſſimè ſemper amaverat, in Paſſione negavit, *tr.* 81. *d.* 9. *nu.* 6.

Protinùs tamen poſt trinam negationem converſus, & qua de cauſa, *ib. d.* 15. *n.* 8.

Præ cæteris claves regni cœlorum accepit, *ib.*

Cur Malcho amputarit auriculam, *tr.* 83. *d.* 23. *num.* 2.

Cur eidem dictum: Due in altum, *ib. d.* 32. *n.* 7.

Examinatur de amore, priuſquam ad ſummum paſtoratus officium vehatur, *tr.* 83. *d.* 36. *n.* 2.

In prima concione quid prædicaverit, *ib. d.* 38. *n.* 5.

Qua ratione vulneraverit Domini patientiam, *tract.* 68. *d.* 9. *numer.* 2.

PHARAO.

Pharaonis obſtinati exemplum plurimi hodie ſequuntur, *tr.* 81. *d.* 5. *num.* 2.

Quàm obſtinatus fuerit, ne verum Deum agnoſceret, & Iſraelem dimitteret, *ib.*

Cur unà cum ſuis ſubmerſus, non ereptus fuerit ab aquis, cùm tamen pœnitentiam promiſerit, *tr.* 81. *d.* 12. *n.* 2.

Pharaoni improperari non poteſt, quòd unum è vinctis dimiſerit, alium ſupplicio affecerit, *tr.* 82. *d.* 8. *n.* 5.

PHARISÆI.

Doloſè Chriſtum audientes multos repræſentant hoc tempore, *tract.* 83. *d.* 21. *nu.* 1.

Phariſæi avari deridentes Chriſtum, quàm graviter puniti, *ib. d.* 25. *num.* 3.

Phariſæus *Luc.* 18. multiplici laboravit ſuperbia, *tr.* 90. *d.* 3. *numer.* 9.

Sola ſuperbia cunctis eum exuit virtutibus, *tractat.* 90. *diſc.* 4. *numer.* 1. 2. 3. 4.

S. PHILIPPUS NERIUS.

Patientiſſimè ferebat denigrationem famæ, *tractat.* 68. *diſc.* 12. *numer.* 3.

Dicere ſolebat: quantum amoris creaturis impenditur, tantundem Creatori adimitur, *tr.* 74. *d.* 2. *n.* 1.

Amabat neſciri, & vilipendi, *tr.* 95. *d.* 2. *n.* 5.

Inſtituit, ut Romæ in Eccleſia S. Mariæ in Vallicella quotidiè excepto Sabbato quatuor habeantur conciones, *tract.* 83. *diſc.* 2. *numer.* 2.

Ad dignitatem mundanam anhelantem tandem ad religionem convertit, *ib d.* 3. *nu.* 4.

Liberavit animam Præfecti muſices ex purgatorio, *tract.* 86. *d.* 12. *numer.* 8.

Plurium animas ad cœlum vidit evolantes, *tract.* 96. *diſc.* 2. *numer.* 8.

PHILISTÆI.

Impedientes, ne faber eſſet in terra Iſrael, quid myſticè ſignificent, *tract.* 83. *d.* 25. *n.* 6. & *d.* 39. *n.* 4.

PHOTION.

Philoſophus centum talenta auri ab Alexandro magno miſſa ſprevit, ne virtuoſæ vitæ ſuæ obeſſent, *tractat.* 69. *d.* 2. *nu.* 2.

PICTOR.

Quidam ob laſcivam imaginem à ſe depictam, poſt mortem punitur, *tr.* 86. *d.* 12. *n.* 8.

PILATUS.

Plus admiratur Chriſti Domini patientiam, quàm miracula, *tr.* 68. *d.* 3. *n.* 8.

Eundem flagellari juſſit, & tamen à ſanguine ejus vult eſſe innocens, *tr.* 81. *d.* 12. *nu.* 4.

PINCERNA.

Regis Ægypti, & magiſter piſtorum, ob leves culpas in carceres conjecti ſunt, *tr.* 76. *d.* 15. *n.* 6.

PISCES.

Cur non adhibiti in ſacrificiis, *tr.* 81. *d.* 16. *n.* 6.

Piſces vocati à S. Antonio de Padua ad audiendum Dei verbum, gregatim adnatarunt, *tr.* 83. *d.* 26. *n.* 6.

Piſces magni in euangelio quoſnam denotent, *ibidem d.* 47. *numer.* 3.

Piſcis remora vaſtiſſimas naves in medio curſu ſiſtit, & tenet immotas, *tr.* 81. *d.* 3. *n.* 7.

Numerus piſcium, quos cœpit Petrus, myſticè indicans tres ſtatus hominum, *tr.* 96. *diſc.* 1. *num.* 11.

Piſcatores vocantur Concionatores, *tractat.* 83. *diſcurſ.* 47. *numer.* 4.

Stupiditas ruſticorum Aſiæ in capiendis piſcibus, *tract.* 94. *d.* 11. *num.* 3.

PLACIDUS.

Romanus patientiſſimus in amiſſione uxoris, filiorum, aliarumque rerum temporalium jactura, *tr.* 68. *d.* 12. *num.* 5.

POÉNA, SIVE PUNITIO.

Pœna voluntaria plus valet in præſenti, quàm involuntaria in futuro, *tr.* 86. *d.* 2. *n.* 3.

Pœna purgatorii acerbior, quàm inferni, & qua ratione, *ib. numer.* 4.

Ab iſta ſola differt perpetuitate, *ib. n.* 6.

Pœnarum purgatorii gravitas, & varietas, *tractat.* 86. *diſc.* 3. *num.* 2. & 3.

Pœna damni eſt maxima in purgatorio, *ib. n.* 5.

Pœna cujuſdam concionatoris ob ambitionem à dœmone obſeſſi, *tr.* 83. *d.* 48. *n.* 6.

Pœna peccati correſpondet culpę, *tr.* 78. *totis ſeqq. diſcurſib.* 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

Specialis peccati pœna, quòd unum mox trahat aliud, *tr.* 78. *d.* 29. *num.* 30. & *d.* 31. *per tot.*

Mala pœnę à Deo infliguntur ad manifeſtandam ipſius gloriam, *tr.* 94. *d.* 3. *nu.* 1.

Pœna aperit oculos, quos culpa claudit, *ibidem diſc.* 9. & 10. *per tot.*

Tribulatio patienter tolerata ſolvit pœnas debitas pro peccatis, & ab iis nos expurgat, *ib. d.* 12. & *d.* 13. *per tot.*

A pœnis temporalibus, & frequenter ab æternis tribulatio nos eximit, *tr.* 94. *d.* 22. *n.* 5. 6. 7. 8. 9.

Si conſideremus, tribulationes peccatorum noſtrorum eſſe pœnas, eò lubentiùs illas ſufferemus, *ibidem diſcurſ.* 28. *per tot.*

Vanæ gloriæ cupidus pœnam de pretio ſalutis miſer mercatur æternam, *tract.* 95. *diſc.* 7. *nu.* 3. & 4.

POENITENTIA.

Non procraſtinanda, *tr.* 81. *d.* 1. *num.* 1. & 2.

Nec eſſet differenda, quamvis quis certus eſſet de hora mortis ſuæ, *ib. n.* 4.

Pœnitentiæ dilatæ plura damna, & mala, *ib. n.* 3. & 5.

Pœnitentiæ tempus importunum eſt finis vitæ, *tract.* 81. *diſc.* 10. *per tot.*

Neque tempus infirmitatis idoneum eſt, *d.* 11. *per tot.*

Opportunum verò tempus ſanitatis, *ib. n.* 2.

Pœnitentiam in finem vitę differentes comparantur Virginibus fatuis, *ib. n.* 3.

Pœnitentia infirmi ex naturali, non verò ex virtuoſo timore procedit, *tr.* 81. *d.* 12. *n.* 4. & 5.

Coacta, valdè ſuſpecta, *ib. d.* 14. *n.* 6.

In fine vitæ rarò vera, quia ſera, *ib. n.* 7.

In noſtro arbitrio non eſt poſita, ſed Dei gratia, *diſcur.* 15. *per tot.*

Qui eam differunt in finem vitæ, Deo ſunt abominabiles, *d.* 16. *per tot.*

Pœnitentiæ procraſtinatio, ſpecialis techna dæmonis, *tr.* 81. *d.* 17. *per tot.*

Quàm fallax ſit procraſtinantis diſpoſitio, *diſcurſ.* 18. *per totum.*

Ejuſdemque magna ſtultitia, *d.* 20. *per tot.*

Manifeſto ſe exponit perditionis periculo, *diſcurſ.* 19. *per totum.*

Plura alia damna, *diſc.* 21.

Procraſtinatio valdè periculoſa, *d.* 22. *n.* 2.

Pœnitenti qui veniam ſpopondit, peccanti diem craſtinum non promiſit; unde procraſtinantes peſſimè faciunt, *diſc.* 26. *per tot.*

Ad pœnitentiam tam citò homo reſurgere deberet, quàm citò DEUS vult mutare ſententiam, *tractat.* 81. *diſcurſ.* 25. *numer.* 10.

Pœnitentiam procraſtinantes, ſimiles ſunt Ericio parturienti, *tr.* 81. *d.* 3. *n.* 5.

Variis modis Deus nos vocat ad pœnitentiam, vitæque emendationem, *ib. d.* 5. *n.* 6.

Ad pœnitentiam Deo vocanti tardiùs reſpondentes, ſæpè morte improviſa puniuntur. Idque variis oſtenditur exemplis, *d.* 6. *per tot.* & *d.* 7. *per tot.*

Pœnitentiam in extremis quàm difficilem reddat inveterata peccandi conſuetudo, *d.* 8. *per tot.*

Ad eam parùm diſpoſiti ſunt agonizantes, *d.* 9. *per tot.*

Cur in Sacramento pœnitentiæ pœna æterna commutetur in temporalem, non autem in Baptiſmo, *tr.* 75. *d.* 5. *nu.* 2.

Qui ſciunt eſſe pœnitentiæ remedium, nec eo uti volunt, graviora luent ſupplicia, *tr.* 75. *d.* 9. *n.* 6.

Per levem dolorem, ſeu pœnitentiam non tollitur culpa gravis, *tract.* 81. *d.* 12. *n.* 4.

Temerarius eſt, qui converſionem ſuam procraſtinat, & diſpo-

ponit de tempore, quod non eſt in poteſtate ſua, *tractat.* 91. *d.* 2. *per tot.*
Multa de hac materia, *tr.* 91.
De tempore V. *Tempus.*

S. POLYCARPUS.

Ejus prudens reſponſum, datum Proconſuli, *tr.* 72. *d.* 5. *n.* 5.

POMPONIUS.

Atticus ſexagenario ſenior cum Matre nonagenaria, & coæva ſorore nunquam rixatus fuit, *tract.* 70. *d.* 16. *n.* 8.

PONTIFEX.

Veteris Teſtamenti cur aurea tintinnabula inter malogranata in fimbria tunicæ portaverit, *tr.* 83. *d.* 38. *n.* 3.
Purpuratis Patribus in primo conſeſſu Pontifex os claudit, ut muto ſilentio audire diſcant, *tractat.* 88. *d.* 8. *n.* 8.
Pius V. Pont. Max. quàm patiens fuerit in ſufferendis calculi doloribus, *tract.* 68. *d.* 11. *n.* 8.

PRÆDESTINATIO.

Quid ſit, *tr.* 82. *d.* 1. *n.* 3.
Dei certitudo quoad noſtram prędeſtinationem, eum noſtra cooperatione conjunctam, *ib. d.* 1. *per tot.*
Prædeſtinatio æterna vocatur generatio cœleſtis, *ib. n.* 3.
Quàm nobis incerta, tam Deo certa, *ib. n.* 4. & 5.
S. Paulus de ſua prædeſtinatione incertus, *ib. n.* 3.
Prædeſtinationi nimiùm tribuentium reſponſio refellitur efficacibus quibuſdam argumentis, *tr.* 82. *d.* 5. *per tot.*
Ubi etiam quid dæmoni tentanti reſpondendum ſit, circa prædeſtinationem, & reprobationem, *ib.*
Prædeſtinatio in quantùm à Deo, & in quantùm ab homine dependeat, *tr.* 85. *diſc.* 6. *n.* 2.
Eſt gratiæ præparatio, gratia verò ipſa, donatio, *ibidem d.* 7. *num.* 2. & 3.
Prædeſtinari poſſumus, modò velimus, *tr.* 85. *d.* 4. *n.* 5.
Idque variis probatur exemplis, *ib. n.* 6. & 7.
Si vis eſſe prædeſtinatus, meritoriè vivas, neceſſe eſt, *diſc.* 5. *num.* 3.
Scitu difficile eſt, an ſimus prædeſtinati: ubi producuntur nonnullæ rationes, & cauſæ, cur Deus id nobis reliquerit incertum, *tr.* 82. *d.* 1. *per tot.*

PRÆDICATIO, PRÆDICATOR.

Prędicationis primæ S. Petri quis fuerit effectus, *tr.* 83. *diſc.* 1. *numer.* 2.
Prædicatio non minùs prodeſt, quàm corpus Chriſti, *ibid. numer.* 3.
Cur Eccleſia non dederit præceptum audiendi conciones, *ib. numer.* 4.
Cur prędicationi præmittatur Salutatio Angelica, *tr.* 83. *d.* 37. *n.* 7. & *d.* 50. *n.* 6.
Promulgandum verbum Dei, ut extirpentur vitia, *ibid. d.* 38. *per tot.*
Prædicationem præcedat operatio, *d.* 30. *n.* 5.
Prædicatio verbi Dei comparatur muſicæ, *d.* 21. *n.* 1. & *d.* 52. *n.* 1.
Et meſſi, *d.* 29. *n.* 3. & *d.* 30. *n.* 2.
Sine aſſiſtentia Dei prædicatio non fructificat, *tract.* 83. *d.* 32. *per tot.*
Prædicationis materia in his quatnor conſiſtat: quæ ſint vitia; quæ virtutes; quæ pœna; quæ gloria, *ib. d.* 39. *n.* 2.
Prædicatio Euangelica capacitati auditorum attemperanda, *ib. d.* 45. *per tot.*
Prædicator an à Deo miſſus ſit, per tria evidentia ſigna cognoſcitur, *tr.* 83. *d.* 39. *n.* 1.
Animarum lucro ſit intentus, *ib. per tot.*
Ante omnia Veterum, & SS. Patrum in dicendo imitetur virtutes, *ib. d.* 40. *n.* 4.
Væ Prędicatoribus fingentibus aliquid à ſeipſis ad inanem captandam gloriam, *ib. n.* 5.
Inutilis eorum eloquentia, niſi ad ſalutem tendat animarum, *d.* 38. *n.* 3.
Similes ſint Angelis, *tr.* 83. *d.* 33. *n.* 10.
Prædicator aſſimilatur figulo, *tractat.* 83. *d.* 44. *n.* 4.
Agat ſicut nutritor parvulorum, *d.* 45. *n.* 2.
Subtiles quæſtiones apud imperitos non diſcutiat, *ib. n.* 3.
Non plauſum, ſed planctum moveat, *d.* 38. *n.* 6.
Studeat magis ædificare, quàm placere, *d.* 39 *n.* 6.
Quę vult dicere, lecta mente concipiat, ac diligenter meditetur, *ibid.*
Prædicatorum varii fines, & motiva, *d.* 39. *n.* 4.
Malè viventes ſimiles Judæis, Chriſtum irriſoriè ſalutantibus, *d.* 31. *n.* 7.
In foveas incidunt, è quibus alios eripere deberent, *ibidem numer.* 6.
Facilè labuntur in hæreſin, *ib. nu.* 7.
Detrahunt verbo Dei, *d.* 36. *n.* 5.
Tripliciter peccant, *ib. n.* 5.
Simul ædificant, & deſtruunt, *ib. n.* 7.
Cur ſæpè exiguum proferant fructum, *d.* 33. *n.* 8.
Prædicator ut fructificet, opere præſtet, quod docet, *tr.* 83. *d.* 29. *per tot.*
Sibi priùs, poſt modùm aliis prædicet, *d.* 34. *per tot.*
Habeat ſcientiam, & mundam conſcientiam, *ib. n.* 1.
Prædicatoris aliæ requiſitæ qualitates, *d.* 34. *n.* 9.
Ne ſit vox Jacob, & manus Eſau, *d.* 35. *per tot.*
Prædicatores mali comparantur libro remediorum contra peſtem; at peſte infecto, *tractat.* 83. *diſcurſ.* 5. *n.* 5.
Item agricolæ famem patienti, meſſem verò pro aliis colligenti, *ib. n.* 6.
Item homini deſtruenti domum, quam ædificat, *d.* 35. *n.* 6.
Ipſimet portant litteras ſuæ damnationis, *ib.*
Acriter reprehenduntur vaniloqui, nugivenduli, ridiculi &c. *d.* 41. & 45. *per tot.*
Quænam Concionatores potiſſimùm apud Auditores urgere debeant, docetur ex S. Franc. Saleſio, S. Carolo Borr. & S. L. Juſtiniano, *tr.* 83. *diſc.* 38. *per tot.*
Prædicator ovem imitetur, *d.* 31. *nu.* 3.
Comparatur fabro ferrario, *d.* 39. *n.* 4.
Ejus ſublimis dignitas: eſt lux Mundi, ſtella, columna, os Dei, ſal terræ &c. *d.* 28. *n.* 2. 4. 5. & *d.* 38. *n.* 1.
Quantum ſibi, cœlo, ac aliis acquirat lucrum, & ingens præmium, eſto etiam ſine fructu concionetur, variis declaratur ſimilitudinibus, *tr.* 83. *d.* 28. *n.* 5. 6. 8.
Quod prædicat ore, compleat opere, non exornet Dei verbum vanis eloquentiæ floribus, *tract.* 83. *diſcurſ.* 5. *n.* 10.
Nec fiat pertæſus, etiamſi non reportet ſtatim fructum, *ibid. numer.* 11.
Verum, non adulterinum Dei verbum doceat, *ib. n.* 12.
Prædicare nemo deberet, niſi eodem die celebraret, *diſc.* 30. *num.* 4.
Prædicatorum inſignium plura exempla, *d.* 52. *n.* 2.
Prædicator curare debet, ut loco & tempore congruo, de materia auditoribus apta, & utili diſſerat, *tractat.* 83. *diſc.* 46. *per tot.*
Materiam utilem præſcribit S. Franciſc. Saleſius, *ib.*
Prædicator non debet terreri labore, aut periculo, nec à prædicanda veritate, reprehendendiſque vitiis, & pravis moribus deſiſtere, *ib. d.* 47. *per tot.*
Quomodo ſe gerere debeat, exiguum, aut certè nullum in auditoribus advertens fructum, *ib. n.* 6. 7. & 8.
Ob auditorum paucitatem non debet ab officio prędicationis ceſſare, aut animum deſpondere, exemplo S. Franciſci Saleſii, *d.* 48. *nu.* 2. & 3.
Ex prędicatione qui quærit vanam gloriam, Dei verbum adulterat, *ib. n.* 8.
Quid Prædicatori agendum poſt concionem, *ib.*
Cur hoc tempore plurimi Concionatores exiguum referant fructum, *tr.* 83. *d.* 49. *n.* 4.
Cur hodierni Prædicatores careant dono miraculorum, *ibidem numer.* 5.
Quibus virtutibus ornati eſſe debeant, *d.* 50. *n.* 6.
In Prædicatore quid requirat S. Thomas, *ib. n.* 11.
Nemo debet prædicare verbum Dei, niſi ad hoc miſſus, *ibidem numer.* 1.
Qui à ſuo Prælato ad prædicandum deſtinatur, minimè humilitatis, aut privati commodi prætextu ſeſe excuſare debet, *ibidem.*
Prędicatores agunt perſonam Chriſti, adeoque veneratione digni, *tr.* 83. *d.* 8. *n.* 1. 2. & 9.
Sunt inſtrumentum, quo Deus loquitur, *ib. n.* 6. & 7.
Magna cum reverentia audiendi, *d.* 9. *n.* 8.
Finis concionatoris quis eſſe debeat, oſtenditur ex Iſaia; Jeremia, & Franciſco Saleſio, *tractat.* 71. *d.* 1. *n.* 2.
Qualem debeat pertractare materiam, *ib. n.* 3. 4. 5.
Non ſtudeat magis alta, quàm apta dicere: non facetias, non quæſtiones ſubtiles, *ib.*
Fructus concionis ſit, ut tollatur peccatum, *ib. n.* 7.
Ante omnia neceſſarium eſt prædicare timorem Dei, *tract.* 93. *d.* 1. *per tot.*
Utiliſſima materia de timore Dei, quia omni ſtatui competit, *ib. n.* 4. & 5.

PRÆLATUS.

Humanæ infirmitatis correcturus defectus, Euangelici inſtar paſtoris laſſam, & infirmam ovem non abjicere; ſed ſuis debet ſuſtinere, & penſare humeris, *tract.* 77. *d.* 13. *nu.* 3.

PRÆSCIENTIA DEI.

Pręſcientię Dei infallibilitas libertati noſtri arbitrii non pręjudicat in electione noſtra, *tract.* 82. *d.* 2. *per tot.*
Præſcientia Dei de futuris eſt ſpeculativa, etſi infallibilis, quæ ſubjectum non producit, ſed ſupponit, *ib. n.* 1.
Quod declaratur exemplo Medici, qui variis ex ſignis infirmo mortem infallibiliter ſecuturam prædicit, non tamen ejus cauſa exiſtit, *ibid.*

Et exemplo vigilia, excubias agentis, & videntis naufragium in alto mari, *ib.nn.7.*

PRÆSENTIA DEI.

Ejus exercitium eſt inſtar ſummæ ſummarum apud Arithmeticos, *tract.* 84. *d.6.n.1.*

Præſentia Dei Joſepho Patriarchæ fuit quaſi ſcutum, quo ignea tela laſcivæ ſuæ dominæ excuſſit, *tractat.* 84. *diſc.* 2. *numer.* 4. & *d.4. numer.1.*

Item clypeus extitit Suſannæ adverſus ſenes impudicos, *ib.d.* 4. *numer.3.*

Ejuſdem motivo converſa fuit Thais meretrix à S. Paphnutio, *ib.d.4. n.5.*

Et alia impudica mulier converſa fuit à Sancto Ephrem, *ibid. numer.7.*

Cogitare, Deum eſſe præſentem, & tamen peccare, grande ſcelus eſt, *tractat.75. d.10.per tot.*

Dei præſentia deterret bonos à peccato, *ib.n.5.6.7.*

S. Dorotheus Doſitheo diſſoluto adoleſcenti, quem inſtruebat in via perfectionis, valdè efficaciter inculcabat præſentiam Dei, & quo effectu, *tr.84. d.6.n.6.*

PRINCEPS.

Principum honorem qui læduot verbo etiam jocoſo, damnantur capitis, *tract,* 83. *diſcurſ.41. num.4.*

Patris officium inter, & Principis, quæ differentia, *tract.85. d.7. numer.5.*

PROFECTUS IN VIRTUTIBUS.

In virtute nolle proficere, deficere eſt, *tr.80.d.6.n.1.*

Qui ſtudet profectui, beatus à Chriſto dicitur, *ib.n.5.*

Varia motiva & exempla, quibus excitamur ad proficiendi ſtudium, *tract.80. diſc.6.n.8.9.10.*

Proficientium tres gradus exhibentur ſimilitudine ſponſæ in canticis, *ib.n.11.*

PROPHANATORES.

SS. Reliquiarum à Deo puniti, *tr.87.d.2.n.5. d.3. n.5.6.* & *d.* 6. *numer.8.*

PROSPERITAS.

Mundanorum proſperitas & pax, *tr.70. d.11.n.6.* & 7.

Multi ex adverſitate vivificantur, qui ex proſperitate damnarentur, *tr.94.d.15.n.8.*

Proſperitas, & felicitas temporalis homini plurimùm nocet, *tr.94.d.22. per tot.*

Multi qui Deum non agnoſcunt per proſperitatem, & rerum abundantiam, cognoſcunt per inopiam, *ibid.numer.6.* & 9. & 10. *per tot.*

Quare via Impiorum proſperetur; boni verò, & juſti hìc affligantur, pulchrè & fusè reſolvit S. Thom. de Villanova, *tr.* 94. *d.* 27. *nu.10.*

Plura V. *Regnum,* & V. *Peccati pœna, tr.78. d.32.* & *33.d.34.* & *35. per tot.*

PROVIDENTIA DEI.

In grano ſeminato pulchrè oſtenditur, *tract.85.d.2.n.7.*

Oculus pictus in vola manus vigil, & apertus, Divinæ providentiæ ſymbolum, *ib.d.3.n.2.*

Item ſcala Jacob, *ib.n.6.*

Providentia Dei circa Joſephum, & Moyſen mirabiliter elucet, *ib.d.12.n.1.*

Uti & circa S. Euſtachium, *ib.n.7.*

Tunc Deus vel maximè nobis providet, cum ab eodem ferè derelicti eſſe videmur, *tr.85.d.13.n.3.*

Cur Deus tantam comeſtibilium varietatem homini providerit, cum eidem ſuſtentaodo fructus ligni vitæ ſuffeciſſet, *tr.* 85. *d. 1. num.4.*

PURGATORIUM.

Ubi & quid ſit, *tractat.86. diſcurſ.1.n.2.*

Præfiguratum per lacum leonum, *ib.d.1.n.1.2.3.4.5.*

Et per Cherubim ante paradiſum poſitum, *ib. nn.6.7.8.9.10.11.*

Ignis purgatorii à noſtro elementari tantum differt, quantum ignis verus à picto, *tr.86.d.2.n.2.*

Pœna purgatorii acerbior, quàm inferni, *ib. n.4.*

A pœnis inferni ſola differt perpetuitate, *ib.n.6.*

Pœnarum purgatorii gravitas, & varietas, *tractat.* 86. *diſcurſ.* 3. *num.2.* & 3.

Pœna damni in purgatorio maxima eſt, *ib. n.5.*

S. Job figura animæ in purgatorio detentæ, *ib.n.7.*

An animæ purgatorii crucientur à Dœmonibus, *diſcurſ.* 3. *numer.1.*

Purgantes animæ etſi mereri non poſſint, noſtris tamen meritis juvari poſſunt, *tract.* 86. *diſcurſ.4.n.6.*

Quare in veteri teſtamento tam parùm fuerint ſoliciti pro animabus purgatorii, *ib.n.7.*

Liberans animam è purgatorio, perinde facit, ac ſi ipſum Dominum è captivitate liberaret, *tractat.86.diſc.5. nu.2.*

Nemo quantumvis pauper, & infirmus ſe excuſare poteſt, quòd animas in purgatorio detentas juvare nequeat, *tractat.* 86. *diſc.* 8. *numer.4.*

Aqua devotarum lachrymarum extinguit ignem purgatorii, *ib.*

Purgatorii pœnæ ab Angelo exhibitæ, *tr.* 74. *d.4.n.4.*

Purgatorium in Aſſumptione B.Virginis evacuatum, *tractat.86. d.9.nu.2.*

Otho Imperator poſt mortem Materteræ apparens, petiit pro ſe fieri pietatis actus, ut è purgatorio liberaretur, *ib.n.6.*

Fructus orationis pro animabus in purgatorio exiſtentibus, *ib. numer.7.*

Comparatio animæ purgantis cum paralytico evangelico, *tr. 86.d.10.n.1.*

Qua devotione S.Lutgardis liberarit animam, ad purgatorium annis undecim condemnatam, *ib. d.11.n.6.*

S. Chriſtina miris auſteritatis operibus medietatem pœnarum, quas Comes Loſſenſis luere debebat, exſolvit, *ib.n.7.*

Pictor quidam ob depictam laſcivam imaginem poſt mortem punitur in purgatorio, *ib.n.3.*

Jonas in ventre ceti figura animæ purgantis, *tract.86. diſc.12. numer.6.*

Sacrificium Miſſæ præcipuum pro animabus in purgatorio ſuffragium, *ib.d.12. per tot.*

Idque oſtenditur exemplis, *ib.*

Peccata venialia diù detinent animam in purgatorio, *tr.76.d.8. per tot.*

Varia hujus adducuntur exempla, *ibid. num.7.8.9.* & *ſeq.* & *d. 9.num.6.7.8.*

Gladius flammeus atque verſatilis, quem Cherubim manu geſtabat, purgatorii denotabat pœnam, *tr.76.d.8.n.4.*

Magnus error eorum, qui venialium expiationem ad purgatorium uſque differre malunt, *tract.76.d.9.n.5.*

Qualis ſit pœna damni, & ſenſus in purgatorio, *ib.nn.9.* & 19.

Qui purgatorium habuit præſentis vitæ, non indiget purgatorio alterius vitæ, *tr.94.d.12.n.7.*

PYTHAGORAS.

Ex ſententia S. Ambroſii à David Rege ſilentium didicit, *tr.88. d.8.num.5.*

Pythagorici amabant loca ſolitaria, *tr.89.d.1.n.6.*

Q

QUADRAGESIMA.

ANimæ noſtræ meſſis eſt, *tr.83. d.2. n.5.*

QUÆRERE.

Quid nobis quærendum, petendum, & pulſandum ſit, *tr.* 83. *d. 4.num.7.*

R

RAHAB.

FUniculum coccineum, ſtatim ut dimiſit exploratores, feneſtræ appendit, & cur hoc, *tr. 81.d.23.n.5.*

RECHABITÆ.

In ſervitutem abducti, quia deſeruerunt ſolitudinem, *tr.89. d. 1. numer.5.*

REX, REGINA.

Rex vocatur in S. Scriptura, qui paſſionibus dominatur, *tr.83. d.7. num.1.*

Tamdiù Reges gaudent ſuorum dominio, quamdiù ſunt pacifici, *tr.70.d.10.n.5.*

Patientia virtutum, & rerum omnium regina, *tract.68.num.3.* & *7. d.11.n.8.*

Timens Deum, ſicut primogenitus Regis, *tr.93.d.6.n.6.*

Imò Rex eſt, *d.14.n.3.* & 9.

Require V. *Pacificus, Pax, Paſſiones.*

REGNUM.

Regnum & familia tamdiù proſpera, quamdiù pacifica, *tr.* 70. *d.10. nn.5.*

S. REGINALDUS.

Ejus vis, & energia in prædicando ſubitò emolliit cor Magiſtri Monetæ, ut finito ſermone ſanctum habitum ab eo peteret, *tr.* 83. *d. 10.n.3.*

REGULUS.

Regulus prædicans, ranas coaxantes ſilere juſſit, quæ ab illo die uſque hodie ſilent, *tr.83.d.26.n.6.*

RELIGIOSI, RELIGIO.

S. Scripturam alioſque libros ſpirituales refectionis tempore legere ſolent, *tractat.81. diſcurſ.2. n.4.*

Ar-

Arctiorem paupertatem profeſſi, abundantiùs à Deo providentur, quàm qui negligentes ſunt, propriique inſtituti patum obſervantes, tractat. 85. diſc. 8. n. 3.

Per ficos, quas vidit Jeremias, intelliguntur religioſi, tr. 74. d. 4. num. 4.

Lapſus religioſorum gravior, & majori dignus pœna, quàm ſæcularium, tractat. 74. d. 6. n. 5. & d. 8. n. 4.

Peccatum Clericorum per trabem, ſæcularium per feſtucam deſignatur, ib. d. 8. nn. 4.

Religioſis figuratis per uxorem Loth retroſpicientibus melius eſſet non cognoſcere viam juſtitiæ, id eſt, minus malum, aut minus culpabile, quàm poſt agnitionem retrorſum converti, tr. 74. d. 11. per tot.

Diverſarum Religionum relaxationes à levibus, & modicis ortę defectibus, tr. 76. d. 5. n. 5.

Unde graves religioſorum lapſus, niſi ex leviorum defectuum neglectu, & contemptu? ib. d. 4. n. 3.

Religioſi multi cur veram religionem vix attingant, tr. 76. d. 16. per tot.

Religionum, religioſæque vitæ fundamentalis petra ſilentium eſt, tr. 88. diſcurſ. 3. per tot.

In nullo ſacro Ordine ſtabit pax, & diſciplina, ſi nulla adſit cura ſilentii, ib. n. 2.

Silentium conſervat ordinem Carthuſienſem in ſuo vigore, juxta illud: Per tria Si, So, VI, Carthuſia permanet in vi, ib. n. 1.

Ordo Carthuſienſis ſemper perſtitit in flore primæ inſtitutionis propter ſolitudinem, tr. 89. d. 6. n. 3.

Ubi etiam refertur, quo tempore prima Carthoſia fundata fuerit, ib.

Ad Carthuſienſem Ordinem datur tranſitus, at nullus regreſſus, ibid.

Ut piſcis extra aquam, ita monachus extra cellam, ibid. numer. 8.

Religioſus vel maximè religet linguam ſuam, tractat. 88. diſcurſ. 3. numer. 3.

Eſto fugiat omnes diaboli laqueos, niſi cuſtodiat linguam ſuam, ſeducit cor ſuum, ib. n. 5. & 6.

Quorum Religio ſive Ordo perfectior? an in ſocietate viventium; an verò ſolitariam vitam agentium? tractat. 89. diſcurſ. 11. numer. 10.

Religioſi ſolitarii ſive eremitæ à multorum vindicantur injuriis, ib. d. 12. num. 10.

Cur pauci religioſi perfectionis attingant portum, tract. 90. d. 3. num. 4.

Superbus monachus ad exitium ſibi ipſi ſufficit, & quare, ib. d. 21. num. 8.

Timor Dei inſtar capituli, quod celebratur à Religioſis, tr. 93. d. 2. n. 10.

Summa Religio eſt, in infirmitatibus DEO agere gratias, tr. 94. d. 19. n. 3. & d. 21. n. 4. & 5.

Sæculares per plateas cœleſtis Jeruſalem, religioſi per muros ejus denotantur, tractat. 96. d. 4. n. 2.

Caput Eccleſiæ Chriſtus, capilli verò ejus ſancti, & Religioſi; ſed cur iſti candidi ſicut lana alba, Apoc. c. 1. tractat. 96. diſc. 4. num. 4.

Per holocauſtum, quod totum combutebatur in honorem Dei, Religioſi; per ſacrificia aliqua, quæ partim in obſequium Dei, partim in commodum ſacerdotis, & offerentis offerebantur, varii ſtatus intelliguntur, ib. n. 8.

Homo ſæcularis Deo æquè acceptus, & gratus, imò gratior eſſe poteſt, quàm unus religioſus, ib. d. 6. n. 9. & 10.

Qui crucifixi ſunt mundo maximè blandienti, vivunt in Igne, & nequidem exinde concipiunt fumum, ib. d. 5. n. 6. 7. 8. 9. 10.

RELIQUIÆ.

Reliquiarum ſacratum cultus probatur ex veteri Teſtamento, tr. 87. d. 1. per tot.

Item ex novo teſtamento, d. 2. per tot.

In Hebron peregrinabantur Hebręi, veneraturi oſſa SS. Patriarcharum, tr. 87. d. 1. n. 2.

Moyſis corpus ſepultum ab Angelis, cur à Deo abſconditum, ib. num. 3.

Corpus exanime Prophetæ, quem Leo occiderat, ab eodem cuſtoditum, & cur, ib. nu. 4.

Variarum reliquiarum veteris Teſtamenti effectus, ib. n. 5.

Hæmorrhoiſſa Chriſti D. tangens veſtimentum ſignificabat Eccleſiam, d. 2. n. 1.

Require V. *Hæmorrhoiſſa*.

S. Ignatii Martyris oſſa panis referunt ſpeciem, d. 2. n. 4.

Prophanatores ſacrarum reliquiarum qua ratione fuerint puniti à Deo, tr. 87. diſc. 2. n. 5. & d. 3. n. 5. & 6. & d. 6. n. 8.

Miracula varia in conſervatione reliquiarum patrata, ibid. d. 3. num. 1. 2. 3. 4.

Quantum Reges, & Imperatores etiam infideles ſacris reliquiis exhibuerint honorem, declaratur, d. 4. per tot.

Cadaver S. Joannis Chriſoſtomi loco dimoveri non potuit, niſi priùs petita ab eo venia, d. 4. n. 5.

Quanti fecerint ſummi Pontifices ſacras reliquias, exponitur, d. 5. per tot.

Cur ſacris altaribus imponantur reliquiæ SS. ib. n. 1.

Vetuſtiſſimus uſus dandi vela, brandea &c. & eodem confirmatur reliquiarum ſacrarum cultus, d. 6. per tot.

Brandeum, aut ſanctuarium quid ſit, ib. n. 1. & 2.

In quanto honore fuerint pulveres ſacrorum ſepulchrorum apud fideles, & quali fuerint imbuti virtute unà cum oleo lampadarum circa Martyrum ſepulchra ardentium, diſcurſ. 6. per totum.

Cur unius martyris corpus ſive reliquiæ in pluribus locis nonnunquam eſſe dicantur, ib. n. 2.

Ex devotis fidelium obſequiis devotioniſque exercitiis eruitur cultus, & veneratio SS. reliquiarum, ib. n. 5. 6. 7. 8.

S. Antonius tunicam S. Pauli eremitæ in ſummis feſtivitatibus Paſchæ, & Pentecoſtes ſolùm geſtabat, ib. n. 6.

Sacræ reliquiæ urbium turres ſunt, & propugnacula, tract. 87. d. 7. per tot.

SS. Corporum glorificatio cur differatur ad extremum uſque judicii diem, ib. n. 1.

Mediante veneratione SS. reliquiarum urbs Panormitana, & Mediolanenſis liberata fuit à peſte, ib. n. 2.

Urbs Antiochena corpore S. Simeonis Stylitæ quaſi turri munita, ibid.

Noe in arcam ſecum contulit oſſa Adami, ib. n. 5.

S. Franciſci corpus erectum, Chriſtiani orbis fulcimentum, d. 7. numer. 6.

Reliquiæ SS. ſunt fontes ſalutares, d. 7. n. 7. & d. 8. n. 5.

Hoſtem infernalem in fugam convertunt, d. 8. n. 3.

Varia bona & beneficia, quæ ex cultu reliquiarum in nos redundant, d. 8. per tot.

Per cultum reliquiarum Henricus Imperator liberatus fuit à phreneſi, ib. n. 4.

Cur Michael Archangel. cum diabolo altercatus fuerit de corpore Moyſis, ib. n. 6.

SS. Reliquiarum cultum fruſtra hæretici impugnant, tr. 87. d. 8. n. 6. & 7.

SS. Reliquiarum cultus conducit ad acquirendas virtutes, d. 9. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Calviniſtarum cum Ethnicis cognatio perſequentium cultum reliquiarum, ib. n. 4.

SS. Reliquiis mira Aglae & S. Bonifacii martyris converſio tribuenda, ib. n. 6.

Reliquias SS. venerationi exponit Eccleſia, ut admoneamur ſpem fidei noſtræ non eſſe inanem, & moniti diſcamus virtutem, & fidem Sanctorum imitari, tr. 87. d. 10. n. 1.

SS. Reliquiæ ſunt Dei promptuaria, habitacula, & inſtrumenta, ideoque honor debitus eis exhibendus, ib. n. 2. 3. 4.

Cerei accenſi coram tumulis Martyrum, non ſunt ſignum adorationis Deo debitæ, ſed lætitię, d. 10. n. 5.

Quanti Deus æſtimet, appretieturque Reliquias, ibidem numer. 6. 7. & 8.

Mirabilia operatus eſt Deus, & etiamnum operatur in ſanctis corporibus adhuc incorruptis, tr. 87. d. 11. per tot. & d. 10. n. 7. & 8.

S. Januarii ſanguis præſente aliquo hæretico non liqueſit, nec ebullit, uti aliàs juxta caput ejuſdem Martyris poſitus, ibid. diſc. 11. num. 4.

Qua ratione corpora Sanctorum non ſunt dicenda mortua, ib. numer. 8.

REMORA.

Piſcis naves in pleno curſu ſiſtit, tr. 81. diſc. 3. n. 7. & tr. 76. diſc. 17. num. 3.

REMORSUS CONSCIENTIÆ.

Require, tract. 77.

De peccato mortali, d. 19. d. 20. d. 21. & d. 22. per tot.

Ubi fuſè agitur de verme ſive remorſu malæ conſcientiæ.

REPROBI.

Sua culpa damnantur, tr. 82. d. 3. per tot.

Quomodo, quave verborum forma damnentur, ib.

Cur in ea non dicat Chriſtus ſupremus judex: Maledicti Patris mei, ib.

Cur dicantur, ſicut oves in inferno poni, ib. n. 5.

Delentur de libro vitæ, tr. 82. d. 4. n. 1.

Reprobationis cauſas invenimus, non verò prædeſtinationis, ib. nu. 3.

De reprobis ſæpè Deus conqueritur, quòd ſuæ condonationis beneficium nec rogati admittant, ib.

Reprobi non habent cauſam conquerendi, quòd Deus electis det majorem gratiam, tr. 82. diſc. 15. per tot.

Exemplum cujuſdam juvenis, qui ſe reprobandum intelligens à via tamen virtutis non receſſit; unde heroica ſua reſignatione ſententię mutationem promeruit, tr. 84. d. 4. n. 5.

Aliud ſimile exemplum de monacho, ib. n. 6.

Digitized by Google

Reprobi cur in ſordibus ſuis permaneant, tr.82.d.8.n.2.
Reproborum, & electorum in audiendo Dei verbo diverſitas, tr.83.d.4.nu.5.
Reprobationis indicium eſt, verbum Dei contemnere, vel exinde non proficere, tr.83.d.23.per tot.

RIXARI.
Duo ſenex Monachi in una cella cohabitantes rixari non poterant, tr.70.d.3.nu.7.
Rixa interior hominis, tr.70.diſc.15.num.2.

ROMA.
Urbs Romana propter recidivum peccatum caſtigata per Genſericum Regem, tractat.75.diſcurſ.7.n.6.
Qui Romæ ſpargunt, aut edunt libellos famoſos, pœna capitali plectuntur, tractat. 83. d.41.n.4.
Exercitia armorum, quæ Roma acquiſivit, in pace amiſit, tr.70. d.14.n.8.
Romæ conventus Arę cęli candidiſſimis abundat panibus, tempore extremæ famis Italiam affligentis, tractat.85. diſc.5.n.5.

ROSA.
Plantata juxta allium, magis odorifera, tract. 94. d.24.n.3.

RUSTICUS.
Quidam nunquam volens audire verbum Dei, peſſimè obiit, nec preces pro eo fuſæauditę fuerunt, Crucifixo obturante manibus aures ſuas, tract.86.diſc.26.nu.8.

S

SACERDOS.
AB officio ſacerdotis Redemptor noſter non aurum, ſed animas requirit, tr.97.d.9.n.9.10.11.

SAL.
Sal terræ in cunctis veteris legis ſacrificiis adhibebatur, tr.70.d. 9.num.5.
Sal terræ, præcones Verbi divini, & quare, tr.83.d.38.n.1.

SALOMON.
Vaſa templi Salomonis myſticè exponuntur, tractat.83.diſcurſ. 44.num.4.
Salomon ex neglectu, & contemptu leviorum defectuum, lapſus eſt in idololatriam, & alia graviora ſcelera, tractat.76.d. 11.num.2.
In ædificatione templi Salomonis nullus fuit auditus ſtrepitus mallei, ſecuris &c. tract.83. d.3.n.1. & tract.88. diſc.6. nu.2.

SALUSTIUS.
Auctor dicti hujus: *Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maxima dilabuntur*, tractat.70.d.10.nu.1.

SAMSON.
Qua ratione Nazaræus ab infantia, uſque ad diem mortis, tract. 81.d.26.nu.7.

SAUL.
Doluit, quòd Davidem perſequeretur, & tamen ab illius perſecutione non deſtitit, tr.83.d.21.n.9.
Saul exemplar inconſtantiæ, tr.80.d.2.n.8.
Quomodo exagitatus fuerit à ſpiritu nequam, tract.97. diſc.17. numer.4.
Propter zelum pro Dei honore exhibitum evectus fuit ad regiam dignitatem, tr.97.d.3.nu.9.

SCALA.
Solitudo eſt ſcala Jacob, & ſcala paradiſi, tr.89.d.8.n.1.& 4.
Sanctus Romualdus vidit ſcalam perfectionis in ſylva, ib.d.10. numer.6.
Varii gradus erant in ſcala Jacob, per quam denotatur crux Chriſti, tr.96.d.1.n.4.

SCANDALUM.
Præbentium eollo cur lapſis molaris appenſus fuerit, tr.71.d. 20.nu.6.

SCIENTIA.
Sacra per aquam deſignatur à Job, tr.83.d.44.n.3.
Scientiam & rationem S. Scripturæ cum primis Concionator habere debet, ibid.41.n.7.
Scientia inflat, & ideò Cherubini propitiatorii jubentur tegi, tr.95.d.4.n.1.

SCILLURUS.
Scytharum Rex, qua ratione octoginta filios ad ſuos concordiam hortatus fuerit, tractat.70. d.10.n.3.

SECUNDUS.
Philoſophus perpetuo ſe aſtringens ſilentio, capitis maluit mulctari pœna, quàm loqui, tr.88.d.4.n.8.

SEMEN.
Verbum Dei comparatur ſemini, tr.83.d.5.n.2. & d.38.n.3. & d. 39.n.8. & d.45.n.9. & d.46.n.2.
Seminis hujus tres partes periere; non mirum igitur, ſi ex verbo Dei tres pereant partes, tr.83. d.39.nu.8.
Semen primò germinat herbam (miſticè) contritionis; ſecundo ſpicam confeſſionis; tertiò frumentum ſatisfactionis, tr.83. d. 39.num.4.
Quæ formicæ recondunt ſemina, arrodunt: cujus myſtica adfertur ſignificatio, tr.83. d.5.num.9.
Ex quatuor partibus ſeminis in terram jactis, tres non dederunt fructum, ib.d.22.n.2.
Semen non mittitur in terram congelatam, cujus myſtica exponitur ratio, tr.83.d.27.n.1.

SENEX.
Senis cujuſdam patientia in tolerandis diſcipuli furtis, tr.68.d. 5.num.7.
Senex quidam anachoreta diſcipulum, majori utpotè patientia præditum, ſuſcipit in Magiſtrum, ib.d.11.n.6.
Senes dicti à ſenſus diminutione, tr.81. d.26. num.5.
Senex Simeon juſtus, & timoratus Chriſtum Dominum excipiens brachiis ſuis, repletus fuit conſolatione, tract.93. d.12. nu.8.
Senex Simeon quorundam judicio non fuit Sacerdos, tr.96. d. 2. numer.3.

SENECTUS.
Ante ſenectutem plures moriuntur, tract.81.d.26.num.5.
In ſenectutem differre pœnitentiam quàm ſtultum, ibidem d. 20. numer.7.
Qui illam eò uſque differunt, ſimiles ſunt negotiatori imponenti onera inutiliori equo, exonerato meliori, tract.81. d.26.nu.5.

SERGIUS.
Paulus ad S. Apoſtoli Pauli prædicationem converſus, non autem Felix, & quæ hujus ratio, tr.83.diſc.47.n.4.

SESAC.
Ægypti Rex, è templo Salomonis abſtulit clypeos aureos; quid hoc myſticè deſignet, tract. 83. d.43.numer.6.

SERVI DEI.
Dæmon tentans ſervos Dei, horum ſervit utilitati, tract. 92. d. 3.num.2.
Unde eſt tamquam ſanguiſuga, n.3.
Ex odio Satanæ ſancti, & ſervi Dei evaſerunt ferventiores in Dei ſervitio, ib.d.4.n.8.
Multi ſervi Dei in fine vitæ tentationibus infeſtantur, ut purgentur à peccatis, tr.92.d.9.n.2.& 3.
Omnis ſervus perfectus Deum timere debet propter tria, tr. 93. d.5.n.3.
Qui ſanctior eſt, ac ſapientior, plus ſemper timeat, ib. d.7. n.6. & d.8.per tot.
Ab origine mundi ſervi Dei calcarunt viam tribulationis, tr.94. d.2.n. 4.5.6 & 10.
Sancti viri quot tribulationes patiuntur, tot victoriæ palmas merentur in cœlis, ib.d.4.n.2.
Servi Dei cum gaudio ſuſtinuerunt tormenta, & tribulationes, eaſque avidiſſimè tamquam delicias appetierunt, tractat. 94. d. 6. per tot.
Quò ſanctiores, & Deo propinquiores fuerunt ſervi Dei, eò plures, & graviores ſuſtinuere tribulationes, ibidem d.14.n.6. & 7. & d.16.n.4.5.6.
Servus Dei meritò comparatur Leoni in tribulatione ſufferenda, tract.94. diſc.16.nu.2.
Servi Dei divinis dediti contemplationibus, plerumque corpore infirmi fuerunt, ib.d.20.n.6. & 7.& d.21.n.1.
Servis Dei dantur adverſa tamquam medicina pręſervativa, & conſolidativa, ib.d.23.n. 12.
Quod fornax auro, quod lima ferro, quod tribula frumento, hoc viro juſto eſt tribulatio, tr.94. d.24.n.2.
Quarè via impiorum proſperetur, boni verò, & ſervi Dei affligantur, pulchrè & fusè reſolvit S. Thomas Villanovanus, ib.d.27. numer.10.
Servi Dei comparantur apibus, tr.95.d.4.n.11.
Sunt veri Domini, eò quòd mentem habent liberam, non ſubditam peccatis, tr.96.d.7.n.10.
Servi Dei quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates ob zelum in procuranda ſalute animarum, tr.97. d.10. num.10.

SIGISMUNDUS.
Rex mira generoſitate deterruit Hungaros ſubditos, in necem ſuam conſpirantes, tr.92. d.17.nu.7.

SILENTIUM, LINGUÆ CUSTODIA.
Cooperatur ſaluti animæ noſtræ, tr.88.d.1.per tot.
Silentii amici fœliciter evadunt mundi pericula, ib.n.1.
Silentium diſpoſitio ad gratiam, ib.n.1.2.
Quid magis expediat animæ? cuſtodia linguæ, an oculorum mortificatio, ib.n.3.
Si Evæ clauſum fuiſſet linguæ, & oris oſtium, mors non intraſſet per feneſtras, ib. numer. 4.
Os obſerandum reſerandumque clave rectæ rationis, ibidem numer.6.
Lingua cuſtodienda, ut cuſtodiatur theſaurus animæ, n.7.
Eique adhibenda clavis ſilentii, d.2.n.9.& d.3.n.2.
Silentii amici vix indigent legibus, d.1.n.8.

Digitized by Google

Silentium eſt medium ad acquirendam perfectionem, pluri-maque illius recenſentur bona ſpiritualia, *tract.* 88. *d.* 2. *per tot.*

Philoſophi antiqui magnam perfectionis partem conſtituerunt in ſilentio, *ib. n.* 2.

Silentio munitur homo, uti pomarium ſepe, & muro, *ibidem numer.* 5.

Eſt indicium patientiæ, & perfectionis, *ib. n.* 4.

Ad omnia utile, *ib. nu.* 6.

Mulier rixoſa ſervato ſilentio evitans jurgia, & verbera ebrioſi mariti, aquæ ore hauſtæ, & retentæ acceptum referebat, quod tribuendum erat ſilentio, *ibid.*

Labia ſponſæ ſilentis aptè vittę coccineę comparantur, *ibidem numer.* 7.

Religioſę vitæ fundamentalis petra ſilentium eſt, *tractat.* 88. *d.* 3. *per tot.*

In nullo ſtatu, & ordine ſtabit pax, & diſciplina, niſi adſit cenſura ſilentii, *ib. n.* 2.

Religioſus vel maximè religet linguam ſuam, *ib. n.* 3.

Eſto fugiat omnes diaboli laqueos, niſi cuſtodiat linguam, ſeducit cor ſuum, *ib. n.* 5. & 6.

Silentium reddit hominem moribus ornatum, *d.* 3. *n.* 8.

Nutrit orationem, ac devotionem, *d.* 4. *per tot.*

B. Virgo ſilentio fuit addictiſſima, *ib. n.* 1.

Frequens linguæ ſolutio quantùm noceat orationi, *n.* 2.

Silentium eſt parens, non proles orationis, *ib.*

Janua noſtra os noſtrum eſt, Chriſto ſoli pulſanti aperiri debet, *d.* 4. *num.* 3.

Bambo Abbas priùs didicit ſilere, quàm loqui, & cum aliis Patribus magni fecit ſilentium, *ib. n.* 6.

Loquax & garrulus ſimilis hypocauſto, aut balneo aperto, *d.* 4. *numer.* 6.

Multiloquium exigui profectus indicium eſt, & cur libenter confabulemur, *ibidem nu.* 7.

Philoſophus Secundus ad perpetuum ſe aſtringens ſilentium capitis maluit mulctari pœna, quàm loqui, *ib. n.* 8.

Quàm gratum Deo ſit ſilentium, Chriſti D. exemplo nobis exhibito demonſtratur, *tr.* 88. *d.* 5. *per tot.*

Sacrificium gratius Deo offerri nequit ſilentio, *ib. n.* 2.

S. Maria Magdalena amica ſilentii, *ib.*

Chriſtus D. à primo ætatis anno ad trigeſimum uſque vix locutus fuit, *ib. n.* 4.

Studioſus ſilentii, Deo familiaris eſt, à quo & illuſtratur, *ibid. num.* 5. & 6.

In ſacris ædibus Deus colendus eſt ſilentio, *tractat.* 88. *diſcurſ.* 6. *num.* 1. 2. 3.

In ædificatione templi Salomonis nullus fuit auditus ictus, ſeu ſtrepitus mallei, ſecuris, &c. *ib. n.* 2.

Silentii in ſacris templis obſervandi inſigne nobis dedit exemplum B. V. Maria, *ib. n.* 4. 5. 6. 7. 8.

Beatiſſimam Virginem cum quatuor tantùm perſonis legimus habuiſſe ſermonem, & nonniſi ſeptem verba locutam fuiſſe: cujus myſterium exponitur, *ib. n.* 4.

Quicumque Chriſtum ſpiritualiter in corde concipit, & amat ſilentium, ipſius eſt ſpiritualis mater, & frater, & ſoror, *ibid. num.* 5. & 6.

Virginitas illa perfecta, quæ non ſolùm illibatam in mente, ſed & pudicam in ore ſe conſervat, *ib. n.* 7.

Omnem dæmon adhibet curam, ne ſervemus ſilentium; hoc enim cunctas ejus reprimit vires, & inſidias, *tract.* 88. *diſcurſ.* 7. *per tot.*

Satan corpus totum Sancti Job percuſſit ulcere peſſimo, ſola labia, quibus Deum blaſphemaret, ſervavit illæſa, *ibidem numer.* 2.

Anima deſtituta ſilentio, eſt quaſi civitas ſine muro, & propugnaculo, *ib. nu.* 3. 4. & *ſeq.*

Anſeres in ſilentio tranſeunt montem Taurum, *ib. n.* 7.

David Rex ſilentii amiciſſimus, *ib. d.* 5. & *d.* 8. *n.* 5.

Solimannus Turcarum Imperator cum ſummo ſilentio invadit Rhodos, *ib n.* 9.

Ut quis ſilentio linguam refrænet, praxis difficilis, *tr.* 88. *diſc.* 8. *per tot.*

Majus eſt linguam refrænare, quàm capere civitatem, *ibidem numer.* 4.

Homo in loquacitate plerumque ceſpitat, in ſilentio diſcit, *ib. nn.* 5. 6. 7. 8. 9.

Plura alia ſilentii commoda recenſentur, *ib.* & *d.* 9. *n.* 6.

Pythagoras D. Ambroſii judicio à David Rege didicit ſilentium, *d.* 8. *n.* 5.

Purpuratis Patribus in primo conſeſſu os clauditur, ut multo ſilentio audire diſcant, *nu.* 8.

Variæ rationes ſuadentes ſilentii obſervantiam, *tractat.* 88. *d.* 9. *per tot.*

Multiloquium ſimile voci cantantium, quæ paulatim frangitur, & cadit, *ib num.* 1.

Lingua effrænis multorum malorum inſtrumentum, *ibidem numer.* 2.

Multa mala loquacitatis, & quodnam dicatur verbum otioſum, *ib. n.* 3. 4. 5. 6. 7.

Silentium clavis oris, *ib. n.* 5.

Omne verbum priùs veniat ad limam, quàm ad linguam, *ib. numer.* 8.

D. Thomas ob ſilentium bos mutus, *ib.*

Ex diſcreto, & prudenti ſilentio ſermones opportuni, & utiles procedere debent, *tr.* 88. *d.* 10. *per tot.*

Os ad modum oſtii congruo tempore claudatur, & aperiatur, *ib. n.* 1. 2. 3. & *ſeq.*

Non quodlibet ſilentium pulchrum, & meritorium eſt, *ib. n.* 4. 5. & *ſeq.*

Veſtis ſacerdotalis ſummi ſacerdotis cur in extremitate habebat mala punica, permixta tintinnabulis, *ib. n.* 8.

SIMIA.

Hominis impœnitentis typus, *tr.* 81. *d.* 10. *n.* 4.

SOL.

Si uno die curſum ſuum intermitteret, omnes morerentur, juxta Philoſophos, *tr.* 83. *d.* 1. *nu.* 5.

Sol centies ſexagies major terra, *tract.* 84. *d.* 1. *n.* 2.

Sole abeunte, luna nos illuminat, *tr.* 85. *d.* 6. *nu.* 1.

SOLIMANNUS.

Turcarum Imperator cum ſummo ſilentio invaſit Rhodoa, *tr.* 88. *d.* 7. *n.* 9.

SOLITUDO.

Eam diligat oportet, qui verbum Dei vult audire, & conſervare, *tr.* 83. *diſc.* 22. *n.* 8.

Solitudo cooperatur noſtræ ſaluti, *tr.* 89. *d.* 1. *per tot.*

Et turris, & refugii locus, ad quem divinitùs vocatus Arſenius, *ib. nu.* 2.

Rechabitę in ſervitutem abducti, quia deſeruerunt ſolitudinem, *ib. n.* 5.

Pythagorici amabant loca ſolitaria, & deſerta, *ib. n.* 6.

Ad obſervantiam legis Divinę, & vitiorum ſuppreſſionem, conducit ſolitudo, *tr.* 89. *d.* 2. *per tot.*

Cur Hebræi tot annis hæſerint in deſerto, & ſolitudine, priuſquam attingerent terram promiſſionis, *ib. n.* 1. & 2.

Adam tamdiù ſalvus, quamdiù ſolus, *ib. n.* 2.

Conſcientia facies animæ denigratur in plateis, in foro, in circulis, *nu.* 3.

Et ideo ſolitudo neceſſaria, *n.* 4. & 5.

Patriarcha Abraham amavit ſolitudinem, *ib. n.* 5.

Chriſtus Dominus ſurdum, & mutum ſanaturus ſemovit à turba, cujus myſterium exponitur, *ib. n.* 6.

Conſortium humanum eſt nidus vitiorum, *ib. n.* 8.

Unde David fugiebat iniqui Saulis conſortium, *nn.* 9.

Multùm juvat ſolitudo ad conſervandam caſtitatem, *tr.* 89. *d.* 5. *per tot.*

Solitudo mons, in quo Loth ſe ſalvavit, & caminus chaldaicus, *ib. nu.* 1.

Maria Virgo virginitatem conſervavit per ſolitudinem, *ibidem numer.* 3.

Eandem Angelus Gabriel invenit ſolitariam, *d.* 9. *n.* 8.

Solitudo nutrit virtutes, exterminat vitia, *d.* 3. *n.* 7. & 8.

Virgines periculo expoſitæ, ni ſtudeant ſolitudini, *n.* 9.

Debora mulier caſta, & prudens, quia amica ſolitudinis, *ibid. numer.* 10.

Dæmon pro viribus ſuis nos tentat in ſolitudine, *tractat.* 89. *d.* 4. *n.* 1. 2. 3.

Eum verò ut plurimùm ſuperari in ſolitudine, oſtenditur exemplo Chriſti, *ib. n.* 4. 6.

Et multos evadere dæmonis laqueos, declaratur exemplo S. Antonii, *n.* 6. 7. 8.

Pugnaturus contra mundum, carnem & dæmonem, Horatii ſtratagema dimicantis contra tres fratres Curiatios imitetur, ſolus cum ſolo, *ib. n.* 9.

In ſolitudine ſumus quaſi in loco certaminis, *ib n.* 10.

Solitudo plurimùm ſuffragatur orationi, & contemplationi, *tr.* 86. *d.* 5. *per tot.*

Mens hominis à ſe elongata in mundo, ad ſe redit in ſolitudine, *n.* 8. & *per tot.*

Solitudo eſt centrum virtutis, ſpiritus perfectionis, *tract.* 89. *d.* 6. *per tot.*

S. Bruno ſemper quæſivit loca ſolitaria, & ab urbibus ſemota, & ſuffragante ſolitudine, Ordo Carthuſienſis ad hęc uſque tempora perſtitit in flore primæ inſtitutionis, *ib. n.* 3.

Salvator noſter ſemper quæſivit loca ſolitaria, *n.* 4.

Et amavit ſolitudinem, *d.* 9. *n.* 4. 5. 6.

Recepturis Spiritus ſancti gratiam ſolitudo neceſſaria eſt, *d.* 6. *numer.* 5.

Ut piſcis extra aquam, ita monachus extra cellam, *ib. n.* 8.

Quies & conſolatio ſpiritualis ut plurimùm inveniuntur in ſolitudine, *tractat.* 89. *diſc.* 7. *per tot.*

Divina conſolatio ſola non admittit alienam, *ib. n.* 7.

Vita ſolitaria piè ſanctèque peracta, eſt via ducens ad cœlum, *tr.* 89. *d.* 8. *per tot.*

Solitudo ſcala Jacob, *ib.n.*1.
Scala paradiſi, *ib.n.*4.
Cœli janua, *nu.* 5.
Unus Deus, ſolus Dominus, amat ſolitudinem, *tractat.*89.*d.*9. *per tot.*
Deo viciniores, & gratiores ſumus, ſi ſequamur eum, & diligamus ſolitudinem, *ib.n.*7.& 8.
In ſolitudine Deus cum animabus converſari, eiſque revelationes, & gratiarum dona communicare ſolet, *tract.*89.*d.*10. *num.* 1. 2.3.4.5.6.
In ſolitudine vera acquiritur ſapientia, & ſcientia, *ibidem numer.*7.8.9.
Solitudo inſtrumentum perfectionis, *tract.* 89. *diſcurſ.*11. *num.* 1.2.3.4.5.6.
Canonizavit S. Paulum eremitam, *ib.n.*5.
Solitudinem fervor ſpiritus, virtutumque exercitium præcedat, neceſſe eſt, *n.*7.8.9.10.11.
Homo ſolitarius, aut Deus, aut beſtia, *n.*7.& 8.
Vitæ ſolitariæ minimè aptus, qui non ſtudet perfectioni acquirendæ, *ib.n.*8. & 9.
Quænam Religio perfectior? In ſocietate viventium, an ſolitariam vitam agentium? *ib.n.*10.
De ſpirituali, & interiori ſolitudine, cuilibet ſtatui, & vocationi adaptanda, *tr.* 89. *d.*12.*per tot.*
Interiori ſolitudini dedita fuit B. Virgo, *ib.n.* 3.
Et David Rex, *nu.*4.
Utilis ſolitudo exterior, at longè utilior ſolitudo interior, *ib. numer.*5.
Imò exterior nihil prodeſt ſine interiori, *ib.n.* 2.
Sæcularis homo in urbe fructus ſolitudinis promereri poteſt, *numer.*8. & 9.
Solitariam vitam agentes, & eremitæ, vindicantur à multorum calumniis, *ib.n.*10.

SOLICITUDO.

Solicitudinum mundi hujus comparatio cum ſpinis, *tr.*85. *d.*9. *nu.*1. & *tr.*81. *d.*9 *n.*6.
Quod ſit diſcrimen inter projicere, & reponere ſolicitudinem, *ibidem.*
Non omnis, ſed nimia rerum temporalium ſolicitudo à Chriſto reprehenditur, *tract.*85.*d.*6.*n.*1. & 2.

SONUS.

Prędicantium, aures quidem audientium percutit, at inanis evadit, niſi Magiſter ſit intus, *tract.*83. *d.*37. *n.*6.
Cur Spiritus Sanctus in ſono advenerit, *tractat.*81. *diſcurſ.* 15. *numer.*9.

SPECULUM.

Non adulatur, ſed ſincerè, & verè repræſentat objectam imaginem, aut intuentem, *tr.* 81. *d.*21.*n.*8.

SPINÆ.

Semen ſuffocantes, ſunt curæ ſæcularium, *tractat.*83. *diſc.*27. *numer.*7.
Spinarum, & ſolicitudinum comparatio. V. *Solicitudo.*
Spinæ ſunt peccata, & per ſpinas, & ſaxa impii tendunt ad infernum, *tract.*77. *d.*14.*n.*1. & 2.

S. SPIRIDION.

Percutienti unam maxillam, præbuit & alteram, *tract.* 68. *d.*14. *numer.*6.

SPIRITUS SANCTUS.

Apoſtolis in linguis igneis, & ſuper Jordanem in ſpecie columbæ apparuit, idque non ſine myſterio, *tract.*70.*d.*4.*nu.*7.
Veluti non caret myſterio, quòd advenerit in ſono advenientis ſpiritus vehementis, *tr.*81.*d.*25.*n.*9.
Significatur quoque per ventum, *tr.*83. *d.*37.*nu.*8.
Status V. *Vocatio.*

S. STEPHANUS.

In concilio vultu radiabat angelico, & quæ hujus cauſa, *tract.* 68. *diſc.*1.*n.*5.
Plures mortuus, quàm vivus convertit Hebræos, *tractat.*87.*d.*9. *numer.*8.
Sermocinante S. Stephano, quomodo Judæi aures ſuas continuerint, *tr.*83.*d.*23. *n.*3.
Pater cujuſdam monaſterii, Stephanus nomine, ob mirum patientiæ ſtudium in agone viſitatus fuit ab Angelo, *tr.* 68. *diſc.* 10. *numer.*4.

STERNUTATIO.

Quidam piſtor Romanus vigeſies quater ſternutans obiit, *tr.*81. *d.*19.*numer.*3.

STOMACHUS.

Languens, cibum rejicit: ita impius audiens verbum Dei, *tr.*83. *d.*25.*n.*4.

STULTUS.

Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt: ubi varii allegantur gradus ſtultitiæ, quos incurrit otioſus, *tractat.*91. *d.*13. *per tot.*
Stultitia Domitiani Imperatoris capientis muſcas; item Artabi Regis Hircaniæ capientis talpas, & Biantis Regis Lydiæ ranas filo inſerentis, *ib.d.*5.*n.*4.

SUPERBIA, SUPERBUS.

Superbia unde nuncupetur, & quid, *tractat.*90. *diſc.*1. *numer.* 1.2. & 7.
Superborum idioma exponitur, *ib.n.*2.
Superbus non ſolùm ſupra hominem, ſed ſupra Deum quoque eſſe appetit, *ib.n.* 4.
Peccat in Deum, *ib.n.*7. & 8.
Variæ deſcriptiones, & ſpecies ſuperbiæ, *n.*9.& 10.
Superbia, utpotè à Lucifero ducens ortum ſuum, eſt vitium diabolicum, *tr.*90.*d.*2.*n.*1.2.3.4.5.
Ejus laqueis dæmon multas capit animas, *ibidem numer.* 6. 7. 8. 9. 10.
Cœpit à Dei injuria, *ib.n.*1.
Primum peccatum Luciferi fuit ſuperbia, non invidia, *ibid. numer.*2. & 3.
Diabolus omnem operationem à ſuperbia incipit, & ideò ſupra pectus graditur, *ib.n.*6.
Superbia uti protoparentes noſtros, ita perfectos alios præcipitare nititur, *tr.*90. *d.*3.*per tot.*
Superbus eſt impatiens ſubjectionis, *ib.n.*3.
Superbia multùm obeſt religioſis, *nu.*4.
In virtutum operibus timenda eſt, *nu.*6.
Cætera vitia ignavis, ſuperbia verò induſtriis inſidiatur, *n.* 7.
Dæmon per ſuperbiam bonis operibus intentos ſupplantare ſtudet, *n.*8.& 9.
Phariſæus multiplici laboravit ſuperbia, *n.* 9.
Superbia cunctis opponitur virtutibus, enervatque omnium bonorum operum merita, *tractat.* 90.*d.*4.*per tot.*
Sola ſuperbia Phariſæum cunctis exuit virtutibus, *nu.* 1. 2.3.4.
Inſtar peſtis eſt, *ib.n.*5.6.& 9. *d.*8.*n.*6.
Eſt quaſi quoddam fulmen, *d.*4.*n.*6.
Superbia, ruina omnium virtutum, & bonorum operum, *ibid. num.* 8.& 9.
Superbia ſterilem efficit ſpiritum, ac devotionem, nec non Divinas in nobis exſiccat gratias, *tr.*90. *d.*5. *per tot.*
Superbia veluti ſolitudo, quia ſoli ſuperbi æſtimari cupiunt, *ib. num.*1. & 7.
Comparatur inſuper vento, araneæ, & fumo, *ib.n.*4.5.6.
Superbia dicitur delictum maximum, quia directè contra Deum arma capit, & pugnat, *tr.*90.*d.*6. *per tot.*
Cætera vitia aliqualem habere poſſunt excuſationem, at ſuperbia nullam, *ib n.*3.
Superbiæ partus apoſtaſia, *ib.n.*4.5.6.7.8.
Antichriſtus ſuperbus, *ib.n.*8. & *libidinoſus*, *d.*8.*n.*11.
Superbia qua ratione omnis peccati principium, *tractat.*90. *d.*7. *per tot.*
Nullum eſt peccatum ſine ſuperbia, *ib.n.* 1. & 2.
In quo ſuperbia Deo contraria ſit, *ib.*
Superbia eſt peccatum maximum quadrupliciter, *ib.n.* 4.
Virtutes, bona opera, ſacramenta, &c. convertit in venenum, & mortem animæ, *ib.n.*7.
Propter magnum ſuperbiæ peccatum Deus humilis venit, *ib. numer.*9.
Superbia annexam habet congeriem aliorum omnium vitiorum, *tract.*90. *d.*8.*per tot.*
Eſt Hydra, *ib.n.*3.
Superbus eſt fera crudelis in Deum, proximum, & ſeipſum, *ib. num.*7.
Mater invidiæ ſuperbia neſcit eſſe ſterilis, continuò parit, *numer.*9.
Partus ſuperbiæ luxuria, *n.*10.
Superbis Deus reſiſtit, eoſque deprimit: quod comprobatur exemplo Luciferi, *tract.*90.*d.*9.*per tot.*
Dæmon per ſuperbiam adeò deformis factus eſt, ut ſi quis videret illum, vivere non poſſet, *ib.n.*1.
Lucifer per ſuperbiam factus eſt noctifer, imò furcifer, *ib.n.*2.
S. Joannes Baptiſta verus fuit Lucifer, *ibid.*
Superbus Deo odibilis, *ib.nu.*6. & 7.
Superbos Deus odit, & averſatur, eoſque debita pœna caſtigat & punit: idque pluribus declaratur exemplis, *tr.*90.*d.*10. *per totum.*
Superbia eſt ſignum reprobationis, & excluſionis à regno cœlorum, *tractat.*90. *diſcurſ.*11. *per tot.*
Æterna mors, & Infernus à ſuperbia ortum habent, *ib. n.*2.
Apta ignis, & ſuperbi comparatio, *ib.n.*3.
Ignis Inferni obſcurus, & ſine luce, *n.*4.
Non eſſet infernus, ſi non feciſſet ſuperbia, *ib.n.*5.
Superbus ſimilis calamo arundinis, *ib.n.*6.
Dathan & Abiron ſuperbia, & invidia inflatos, terra abſorbuit vivos: *ib.nu.*7.
Superbus monachus ad exitium ſibi ipſi ſufficit, & quare, *ib. numer.*8.
Superbus regnum Dei intrare nequit, quia nec cum Deo, nec cum proximo, nec cum ſeipſo pacem habet, *ib.n.* 9.
Superbia arbori celſiſſimæ, at putridæ ſimilis, *ib.n.*10.
Superbia eſt ſpecies dementiæ, *tr.*90.*d.*12.*per tot.*

Pri-

Digitized by Google

Privat nus judicio, & diſcurſu, uti probatur ex verbis matris filiorum Zebedæi, *ibid. n.3.*

Et patet in Adamo, *ibid. n.7.*

Superbus ſimilis cornici, alienis veſtitæ plumis, *ibid. n.4.*

Superbia homines ſimiles efficit beſtiis, *ibid. n.6.7. 8.*

Cur David ſuperbiam nuncupet pedem, variæ adducuntur expoſitiones, *tract. 90. d.13. per totum.*

Homo ex luto formatus, & mortalis, ne in ſuperbiam extolleretur, *d.14. n.1.2.3.4.5.*

Vermis, & tinea divitiarum ſuperbia, *ibid. n.6. & 8.*

Ad reprimendam ſuperbiam varia adducuntur motiva, *d.14. & d.15 per tot.*

Superbus Deo, & hominibus odibilis eſt, *d.15. n.1.*

Per ſuperbiam homo amiſit dominium in animalia, *ibid. n.2.*

Omninò indecens eſt, hominem ſuperbire, humiliante ſe filio Dei, *ibid. n.3. & 4.*

Superbi gigantum nomine deſignantur, *tr. 81. d.5. n.1.*

S. SYLVESTER.

Papa cur cæteros hebdomadæ dies feriarum nomine diſtinxerit, *tr.91. diſc. 17. n.6.*

T

TABULÆ MOYSIS.

Primæ legis digito Dei ſcriptæ, cur non manſerint integræ, *tr. 83. d.30. n.7.*

TALENTA.

Per quinque talenta Euangelica, quid deſignetur, exponitur, *tract. 83. d.34. n.9.*

TARTARORUM IMPERATOR.

Exteri coram Tartarorum Imperatore comparituri, per ignem hinc inde poſitum tranſire debent, *tract. 86. d.1. num. 19.*

TEMPESTATES.

Tempeſtates, tonitrua, fulgura, grandines, pluviæ exceſſivæ, naufragia, &c. qua ratione ſint pœnæ, & effectus peccatorum.

Require V. *Peccati pœna.*

TEMPLUM.

Julianus Apuſtata adhuc adoleſcens unà cum Gallo fratre ſuo templum ad Dei honorem ædificare cœperat, at ille partem ſibi contingentem nunquam perficere potuit, *tract. 87. d.9. n.9.*

Toto hoc tractatu paſſim fit templorum, ſive Eccleſiarum mentio.

In ſacris templis Deus colendus eſt ſilentio, *tract. 88. d.6. num. 1.2 3.*

Quàm rigoroſum gentiles in templis ſuis ſervaverint ſilentium, oſtendit factum unius ephebi Alexandri Magni ſacrificantis, *ibid. num. 1.*

In ædificatione templi Salomonis nullus fuit auditus ictus, aut ſtrepitus mallei, ſecuris, &c. *ibid n.2. & tr. 83. d.3. n.1.*

Silentii in templis ſacris obſervandi inſigne nobis dedit exemplum B. Virgo Maria, *tr. 88 d.6. n.4.5.6.7.8.*

In templo docens Chriſtus Dominus, à Judæis non fuit detentus, & quare, *tract. 83. d.47. num. 7.*

TEMPUS EIUSQUE JACTURA.

Tempore nil pretioſiùs, eſto nihili a multis æſtimetur, ſed vilipendatur, *tract. 81 d.18. num. 6.*

Temporis brevitas, *ibid.*

Tempus infirmitatis, vel agoniæ eſt tempus non noſtrum, *tract. 81. diſc. 11. num. 5.*

Tempus pœnitentiæ in fine vitæ nullum, *tract. 81. d. 10. per totum.*

Illud qui hic negligit, in fine vitæ non auditur, *tr. 81. d.16. n.4.*

Circa pœnitentiæ tempus, quàm fallax impiorum diſpoſitio, *ibid. d.18. per tot.*

Temporis proprietas eſt, ut quò illius avidiores ſumus, eò fugiat velociùs, *ibid. d 28 n.9.*

Qui tempus ſine pœnitentia præterlabi patitur, ſimilis ei, qui pretioſam gemmam in ſterquilinium abjicit, *tract. 81. diſc. 20. num 7.*

Tempus vitæ noſtræ celeriter tranſit, ac breve eſt tanquam dies heſterna, quæ præteriit, *tr. 91. d.1. per tot.*

Vera temporis idæa, *ibid. n.7.*

Differens converſionem ſuam, & diſponens de tempore, quod non eſt in poteſtate ſua, temerarius eſt, *tr. 91. d.2. per tot.*

Tempus eſt in poteſtate Dei, *ibid. num. 1.*

Breve eſt, quia nihil habemus de preterito, nec de futuro, nec de præſenti, niſi inſtans, *ibid. num. 2. & 3. & d.3. per tot.*

Unicum inſtans, ſive nunc temporis, eſt in poteſtate noſtra, *d.2. num. 3.*

Ruina & deceptio multorum, quòd certum vitæ tempus ſibi adpromittant, *ibid. n.4.5.6.*

Nequam, nequior, & nequiſſima eſt iſta promiſſio, qua peccator longam ſibi adpromittat vitam, *ibid. n.6.*

Tempore nil pretioſius, *tr. 91. d.3. per tot.*

Illius Deus habet rationem, *ib. n.3.*

Tempus, eſto vilipendatur ab homine, adeò pretioſum eſt, ut emi vendique nequeat, *ibid. n.4.*

Modico tempore poteſt homo lucrari veniam, gratiam, & gloriam, *ibid. n.5.*

Tantùm valet tempus, quantùm Deus, *ibid. n.6.*

Eſt res ſacra, *n.8.*

Nullus niſi ſolus Deus, in illud dominium habet, *ibid. n.7.*

Qui tempus benè impendit, non donat, ſed reſtituit illud Domino, & inæſtimabile facit lucrum, *ibid. n.9.*

Furti reus, qui tempus malè conſumit, *tr. 91. d.16. n.4.*

Tempus pretioſum triplici ratione, *d.3. n.10.*

Tempus nobis indultum eſt, ut æternam operemur ſalutem, ideòque bonis operibus impendendum, *tract. 91. d.4. per tot.*

Omnia nobis Deus ſubjecit, excepto tempore, quod eſt proprium peculium Dei, *ibid. num. 1.*

Tempus facimus noſtrum per bona opera, *ibid. n.3.*

Quatuor motiva ad habendam temporis rationem, *ibid. n.4.*

Non ſufficit intueri cœlum, ſed tempus inſuper bonis operibus impendendum eſt, *ibid. n.6.*

Reprehenſione digni inutiliter conſumentes tempus, quod nobis indultum eſt ad agendam pœnitentiam, & ad obtinendam gloriam, *tr. 91. d.5. per totum.*

Hinc Domitianus Imperator capiendo muſcas, & alii Magnates, & Reges otiando, & nugando terentes tempus, culpandi ſunt, *ibid. num. 4.*

Tempus præſens, tempus nundinarum, *ibid. n.5. & d.13. n.2. & 3. & d.14. n.7.*

Tempus vitæ hujus, tempus ſeminis, & meſſis, *d.5. n.8.*

Rigoroſa de tempore reddenda eſt ratio, *ibid. n.9.*

Signum reprobationis eſt, tranſigere tempus ſine fructu, quod ipſa mortis hora nos coram Deo accuſabit, *tract. 91. diſc. 6. per totum.*

Otium malorum parens, *ibid. n.1.*

Otioſus, & tempus perdens, duplex committit peccatum, commiſſionis, & omiſſionis, *ibid. n.3.*

Homo otioſus, inutilis, & fruſtrà natus eſt; truncus arboris aptus ad ignem, *ib. n.6.*

Otioſus non erit in Paradiſo terreſtri, nec in cœlo, nec in purgatorio. Mundi quoq; loco indignus eſt, proprius ei locus infernus, *ibid. num. 7.*

In otioſos dæmon acquirit dominium, in eiſque ut in centro ſuo habitat, *tr. 91. d.7. per tot.*

Otioſitas, dæmonis univerſitas, *ibid. n.6.*

Davidem, & protoparentes dæmon induxit ad peccatum, quando erant otioſi, *ibid. n.7.*

Otium eſt fomentum, & ſentina tentationum; præſertim verò impurarum cogitationum, *tr. 91. d.8. per tot.*

Et ſolet eſſe cauſa, & centrum omnium vitiorum, *diſc. 9. per totum.*

Otioſus non ſolùm in ſe vitioſus, ſed & alios inficit, *ib. num. 11.*

Similis fluxui, & refluxui maris, *d.10 n.6.*

Meritò exterminandus, quia magnum Reipublicæ confert damnum, *d.10. per tot.*

Otioſus ſibiipſi bonorum, tùm temporalium, tùm ſpiritualium, creat penuriam, gravamen & vitæ abbreviationem, *d.11. per tot.*

Variæ rationes, & conſiderationes, ut quis deteſtetur otium, ac tempus fructuoſè impendat, *tr. 91 d.12 per tot.*

Cauſa, cur Deus otium odio habeat, *ibid. n.5.*

Amor Dei nunquam otioſus, *ib n.6.*

Otioſi ac deſides, ac ſi non viverent, menſes & annos ducunt vacuos, *ibid. n.10. & d.15. n.5.*

Illo ſolùm tempore nos vixiſſe gaudeamus, quo innocenter, & fructuoſè viximus, *d.12. n.9.*

Tempus præſentis vitæ, tempus meriti, *ibid. n. 11.*

Finis vitæ noſtræ, ac dies mortis incertus, & occultus, & quare, *ibid. n.12.*

Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt: ubi varii allegantur gradus ſtultitiæ, quos incurrit otioſus, *tr. 91. d.13.*

Qua ratione tempus redimendum juxta Apoſtoli monitum, variè exponitur, *d.14. per tot.*

Tempus eſt quaſi captivum, & mancipium vinctum: quamdiù inutiliter impenditur, malè inſumitur, & ſervit peccato, *ibid. num. 1. & 2.*

Ab hac ſervitute eximitur per mortem peccatoris, *ibid.*

Tempus perditum redimit quoque tribulatio, *tract. 94. diſc. 23. num. 13.*

Qua ratione dicantur tempora mala, & dies mali, *tr. 91. d.14. n.4. & d.15. n.1.*

Et dies pleni, *d.15. n.8.*

Modus, quo tempus conſervetur, impendaturque utiliter, *tract. 91. diſc. 15. per tot*

Qui

Qui fieri poſſit, ut tempus omne noſtrum ſit, *ibid. n.6.7.8.9. & ſeqq.*

Ad fugiendum otium multùm conferunt occupationes, & labores manuales, *tr.91. d.16. per tot.*

S. Caroli Borromæi ordinationes circa fugam, *ibid. n.4.*

Quomodo tempus in honeſtas recreationes, ac licita animi, corporiſque exercitia, expendi poſſit, *tr.91. diſc.17. num.1.2.3.*

Commendatur etiam otium ſanctum, ac honeſtum, & quies vitæ contemplativæ, *ibid. n.4.*

Pro quo adducitur apologus appoſitus de bove laborioſo, & lupo otioſo, *ibid.*

Labor ſcholaſticus, otium negotioſum, *ibid. n.5.*

Ut otioſi minimè arguendi, quos videmus ſtudere ſapientiæ, *ibid. n.8.9.10.*

Arguendi tamen palliantes ſuam pigritiam nomine, & prætextu contemplationis, apti alias ad vitam activam, *ibid. n.11.*

TENTATIO, SIVE SUGGESTIO DIABOLICA.

Vita humana eſt continua pugna, & tentatio, *tr.92. d.1. per totum.*

Omne iter vitæ hujus plenum laqueorum eſt, *ibid. n.7.*

Deus S. Antonio aerem oſtendit laqueis plenum, *ibid. n.8.*

Caro hoſtis domeſticus, mundus hoſtis ſophiſticus, Diabolus hoſtis antiquus, *ibid. n.5.*

Cum his continuò pugnandum, *ibid.*

Nullus datur locus, non tempus, non ſtatus, aut vocatio, quæ ſit exempta ab hac colluctatione, *ibid. n.10. & 11.*

Variæ dæmonis fraudes, & doli deteguntur: & qua ratione ſe in Angelum lucis transformet, ut tentet, decipiatq; *tract.92. d.2. per totum.*

Dæmonis ſocii caro noſtra, & mundus: quales ſint, & quomodo dæmon eorum utatur opera, deſcribitur, *ibidem num.2. & 3.*

Laquei diaboli ſunt hujus ſæculi divitiæ, *ibid. n.3.*

Sale ſi caro non aſpergatur, corrumpitur & putreſcit: ita anima relaxatur, niſi tentationibus aſſiduis ſaliatur, *ibid. n.5.*

Dæmon aliquando dicit verum, ne tanquam mendax omninò rejiciatur, & ut hac veritate alia mendacia ſuadeat, ac confidentiùs mentiatur, *ibid. num.7.*

Qui in uno deficit, factus eſt omnium reus, & hoc ſufficit dæmoni tentanti, *ibid. n.8. & 9.*

Deus malitiam dæmonis tentantis, noſtroque damno inhiantis, in noſtram, ubi reſiſtimus, convertit ſalutem, *tract.92. d.3. per totum.*

Dæmon tentans ſervos Dei, eorum ſervit utilitati, *ibid. n.2.*

Unde eſt quaſi ſanguiſuga, *ibid. n.3.*

Tentatio ad exercitium virtutum, meritorumque augmentum plurimùm valet, *ibid. n.4.5.6.7.8.*

Ignis inſtar eſt purgantis aurum, & argentum, & conſumentis paleas, & lignum, *ibid. n.10.*

Tentatione ut cribro Satan nos expetit, & excutit, ut purificati proficiamus in virtutibus, *tr.92. d.4. per tot.*

Homo inſtar grani frumenti purgandus, & ventilandus, ut purgatus ad cœleſte granarium attrahatur, & elevetur, *ibidem num.1.2.3.4.5.*

Tentatio Deo nos unit, *ibid. n.2. & 3.*

Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio, *ibid. num.6.*

Anima quaſi civitas parva, obſeſſa à dæmonibus, *ibid. n.7.*

Ex odio, & inſidiis Satanæ Sancti evaſerunt ferventiores in Dei ſervitio, *ibid. n.8.*

Antiquus malleator tentatis fabricat coronas perpetuas, at neſcius, *ibid. n.7. & 8. & d.5. per tot. & d.6. n.2.*

Populus Iſraeliticus in Chanaan cohabitavit hoſtibus, ne otio, & inertia ſolveretur, utque bellandi uſum diſceret, *d.4. num.10. & d.5. num.8.*

Tentationes à Deo ordinatæ ad exercitium virtutis, *tract.92. d.5. per tot.*

Cur hominem tentari permittat, ac permiſerit, quem tentatori conſenſurum præſciebat, *ibid. n.2.3.4.5.6. & d.12. n.3.*

Tentationes malis ita ſunt, ſicut ignis fœno: Bonis ita ſunt, uti ignis auro, *ibid. n.9.*

Tentationes nobis utiles ſunt, & neceſſariæ, quibus æternam lucremur gloriam, *tr.92. d.6. per tot.*

Aureola diſtincta ab aurea non datur Angelis, ſed in terra certantibus, *ibid. n.8.*

Perfectiores dæmon tentare ſtudet, & eos vel maximè, quos te petit devotioni magis addictos, *tract.92. diſc.7. per totum.*

Tentatio, quam vincimus, in noſtrum cedit emolumentum, cum per eam plurima alterius vitæ acquiramus merita, *diſc.8. per totum.*

Sex tentationis enumerantur emolumenta, *n.3.*

Majori ditatur gratia tentationi ſubjectus, quàm qui vivit in magna pace, *n.4.*

Tentationes præmiorum materia ſunt, *ibid. n.6. 7.*

Tentationes evictas in magnum deſinere bonum, patet exemplo Chriſti tentati in deſerto, *ibid. n.10.*

Plura referuntur commoda ex tentationibus reſultantia, *tract. 92. d.9. per totum.*

Multi ſervi Dei in fine vitæ tentationibus infeſtantur, ut purgentur à peccatis, *ibidem num.2. & 3.*

Neſcit ſe homo, & in tentatione ſe diſcit, *ibid. n.6.*

Dæmon tentans comprehenditur in conſiliis, quibus cogitat, *ibid. n.8. & 9.*

Tentatio in noſtram non tantùm, ſed aliorum quoque cedit utilitatem, *ibidem n.7.*

Hominem celebrem, & venerabilem reddit, *ibid. n.10.*

Et bona multiplicat ſpiritualia, ac temporalia, *ibid. n.11.*

Utiles tentationes, quia nos conſervant humiles: idque exemplo Apoſtoli probatur, *tr.92. d.10. per tot.*

Et efficiunt, ne quis in ſui ignorantia, propriaque confidentia caliget, *ibid. n.9. & 10.*

Deus quidem tentat ſuos permiſſivè, ex qua tentatione etiam quorundam ſequitur lapſus in peccatum; at melius judicavit de malis elicere bonum, quàm mala nulla eſſe permittere, *tr.92. d.11. n.1.2.3.4.*

Tentare hominem idem quoque eſt, quod probare, & experiri virtutem ejus, *ibid. n.7.*

In tentatione relucet virtus, *ibid. n.6. 8.9.10.*

Tentator diabolus quàm debilis, & infirmus ſit ſine noſtræ voluntatis conſenſu, exponitur, *tr.92. d.12. per totum.*

Unde ſi vincat, vincit nos voluntarios, eſtque inexcuſabilis dicens: Dæmon me peccare fecit, *ibid. n.4.*

Deus non permittit dæmonem prævalere, & ſuperiorem eſſe noſtris viribus, communicando nobis auxilia, quibus illi reſiſtere valeamus, *d.13. per tot.*

Tentatio comparatur texturæ araneæ, *ibid. n.2.*

Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio, *ibid. n.3. & d.12. n.4.*

Qua ratione Deus nos tentans, intentator tamen malorum ſit, *d.13. num.7.*

Tentatio humana quænam ſit, *ib. n.8. & 12.*

In tentationibus Deus nobis fert ſuppetias, *tract.92. diſc. 14. per tot.*

Major eſt Dominus ad protegendum, quàm diabolus ad impugnandum in tentationibus, *ibid. n.2.*

Tametſi Deus non videatur nos velle protegere in tentatione, non tamen abjiciendus animus, quia tunc vel maximè protegit, *ibid. n.3. & 4.*

Qua ratione Abbas Moyſes inſtructus fuerit ab alio Abbate circa aſſiſtentiam Angelorum in tentationibus, *ibid. num.8.*

Aſſiſtentia Dei in tentationibus noſtram exigit cooperationem, *tr.92. d.15. per tot.*

Chriſtus Dominus tentari ſe permiſit, ut cujus munimur auxilio, ejuſdem muniamur exemplo, *ibid. n.3.*

Dæmon poteſt operari circa phantaſiam indirectè, immittens impias cogitationes, *ibid. num.5.*

Quale remedium adhibendum adverſus ſordidas cogitationes à diabolo immiſſas, *ibid. n.6.*

Conſilium filiorum S. Franciſci circa repellendas malas cogitationes, *ib. n.10.*

In tentationibus carnis ſolùm fugiendum, in cæteris non eſt deſerenda ſtatio, *ibid. n.11.*

Varia adducuntur remedia contra tentationes, *tract.92. d. 16. per totum.*

Primum, Deo referre acceptam omnem virtutem, quam habemus in reſiſtendo, *ibid. n.1.*

Secundum, invocatio Dei, *ibid. n.2. & 3.*

Invocatio nominis Jeſu, *ibid. n.4.*

Tertium, ejuſque ſanctiſſimæ Matris, aliorumque ſanctorum, *ibid. num.5.*

Quartum, præſentia Dei, *ibid. n.6.*

Quintum, frequentia SS. Sacramenti, *ibid. n.7.*

Sextum, Confeſſio ſacramentalis, *ibid. n.8. & 9.*

Septimum, meditatio Paſſionis Dominicæ, *ibid. n.10.*

Octavum, S. Scripturæ lectio, vel recordatio, *ibid. num.11. 12. & 13.*

Potens motivum, & medium pro ſuperandis tentationibus eſt, ſi recogitemus eas procedere ab hoſte noſtro irreconciliabili, totius boni adverſario, omnis mali inſtrumento, *tract.92. diſc. 17. per totum.*

Cæteris animalibus Deus dedit arma, quibus ſe defendant; homini verò dedit voluntatem, & intellectum, quibus reſiſtat tentatori, *ibid. n.1.*

Eva infatuata à ſerpente perdidit rationis uſum, *ibidem num. 2.*

Dæmon homicida ab initio, ſemper inimicus, ſemper invidus, *ibid. n.3. & 5.*

Et noſter, & ſui ipſius, inimicus eſt, *ibid. n.6.*

Adam, & Eva ſufficienti inſtructi lumine, aſtum ſerpentis advertere potuiſſent, *ibid. n.4.*

Quò plus nos opponemus tentatori, eò magis ipſius vires deficient, *ibid. n.7.8.9.*

Digitized by Google

Non eſt optanda, nec procuranda à nobis tentatin, *ibidem num.* 10.

Varii modi, quibus tentationes evincere poſſimus, *tract.* 92. *d.* 18. *per tot.*

Suggeſtiones diabolicæ ſub initium repellendæ, *ibidem num.* 1. & 2.

Arma tentationibus contraria capienda, *ibid.* n.3.

Fugiendæ occaſiones, *ibid.* n.4. & 5.

Ad evincendam teotationem optimum remedium humilitas, *ibid.* n.6. & 7.

Obedientia, & manifeſtatio tentationum, *ibid.* n.8.

Cooſideratin cœleſtis curiæ, ſpectantis noſtram pugnam, *ibid. num.* 9.

Memoria mortis, & extremi judicii, *ibid.* n.10.

TERRÆ MOTUS.

In poeoam peccati permiſſus à Deo.

Require V. *Peccati pœna.*

TERRÆ STERILITAS.

Ariditas, ſiccitas, & fames unde proveniant.

Require V. *Peccati pœna.*

THALMUD.

Quanta aviditate Judæi librum hunc legant, & audiant, *tr.* 83. *d.* 23. *n.* 3.

THEATINI.

Ne quidem eleemoſynam à fidelibus audent exigere, *tract.* 85. *d.* 9. *n.* 3.

THEODORICUS.

Rex quid de pacifico regimine ſcripſerit Anaſtaſio Imperatori, *tr.* 95. *d.* 10. *n.* 5.

Ejuſdem teſtimonium de Caſſiodori vita, & prædicatione, *tr.* 83. *d.* 32. *n.* 1.

S. THERESIA.

Orans pro fidelibus defunctis, ne impediretur à Dæmone, librum aqua benedicta aſpergebat, *tr.* 86. *d.* 9. *n.* 9.

S. THOMAS APOSTOLUS.

Cur in tantam incredulitatem inciderit, *tract.* 70. *diſc.* 9. *num.* 9.

S. THOMAS AQUINAS.

Vix capere potuit, quomodo peccato mortali obnoxius ridere poſſit, *tr.* 77. *d.* 6. *num.* 3.

Ob ſilentium dictus bos mutus: qui tandem ſuo mugitu totum replevit orbem, *tr.* 88. *d.* 9. *n.* 8.

S. THOMAS VILLANOVANUS.

Non ſine cauſa invehitur in concionatores mali exempli, *tr.* 83. *d.* 32. *n.* 7.

Pulchra ejuſdem reſolutio, quare via impiorum proſperetur, juſti verò affligantur in hac vita, *tr.* 94. *d.* 27. *n.* 10.

THUS.

Typus orationis, *tract.* 83. *diſc.* 24. *n.* 4.

TIBERIUS.

Cæſar ferociſſima affligebatur cordis triſtitia, quia vitioſus, & crudelis extitit tyrannus, *tr.* 77. *d.* 17. *n.* 5.

TIMOR DEI.

Nos fortificat, & corroborat, *tr.* 78. *d.* 12. *n.* 3.

Timore ſervili multi inducti, in fine vitæ pœnitentiam fruſtrà agunt, *tr.* 81. *d.* 12. *n.* 3.

Ante omnia neceſſarium eſt prædicare timorem Dei, *tract.* 93. *d.* 1. *per tot.*

Timor DEI cuicunque ſtatui, & conditioni competit, ideòque concionator utiliorem nequit tractare materiam, *ibid. num.* 4. & 5.

Neceſſarius eſt timor Dei præter mundanum, utpotè inſufficientem, *ibid.* n.6.

Timor Domini vitæ noſtræ director, *ibid.* n.9. & 10.

Timor Domini cooperatur noſtræ converſioni, & ſaluti, *tr.* 93. *d.* 2. *per tot.*

Prava mens, niſi priùs per timorem evertatur, non emendatur, *ibid.* n.3.4.5.

Timor Dei præſervat nos à peccato, *ibid.* n.6.7.8.

Unde eſt inſtar medicinæ, & cujuſdam capituli, quod celebratur à Religioſis, *ibid.* n.10.

Quid & quotuplex ſit timor Dei, ex D. Thoma, *tract.* 93. *diſc.* 3. *num.* 1.

Qua ratione timor mundanus, quia eſt à mala radice, ſemper ſit malus, & reprehenſibilis, *ibid.* n. 1.2.3.4.5.6.7.8.

Timor mundanus differt facultatem peccandi, unde nec aufert, ſed retinet voluntatem, donec habeat occaſionem peccandi, *ibid. num.* 2. & 3.

Timor humanus expellit timorem Dei, *ibid.* n.8.

Timor ſervilis, quo quis magis timet pœnam, quàm culpam bonus eſt, ſi ſit charitate ordinatus, *ibid.* n.9. & 10.

Timor filialis compatibilis cum amore Dei, & ſervilis cum filiali, *tr.* 93. *d.* 4. *per tot.*

Timor ſervilis nullo modo erit in patria, *ibid.* n.4.

Qua ratione perfecta charitas foras mittat timorem, oſtenditur ſimilitudine acus, & aliorum, n.5. & 6.

Semper nobis timendum eſt in negotio ſalutis noſtræ, *tract.* 93. *diſc.* 5. *per totum.*

Timor fundamentum ſalutis, præſumptio impedimentum timoris, *ibid.* n.2.

Omnis perfectus DEUM timere debet propter tria, *ibidem num.* 3.

Timor vigil, ſeu ſpeculator, mandat cuſtodiri portas ſenſuum, *ibid.* & *d.* 7. & *d.* 14. & *d.* 15.

Tametſi Deus in nobis operetur velle, & perficere, noſtra tamen cooperatio neceſſaria eſt, *d.* 5. *n.* 9.

Timor Dei eſt pignus, & ſignum æternæ beatitudinis, *tract.* 93. *diſc.* 6. *per tot.*

Timor Domini ſicut Paradiſus benedictionis, *ibid.* n.4. & 5.

Timens ſicut primogenitus Regis eſt in ſpe, & expectatione certa regni cœleſtis, *ibid.* n.6.

Et dicitur quoque beatus, *ib.* n.12.

Timenti Deum benè erit in extremis, *ibid.* n.9. 10. 11.

Qualis vita, mors ita, n.9.

In via Dei nunquam debemus eſſe ſecuri, ſed ſemper nobis timendum eſt, *tract.* 93. *diſc.* 7. *per tot.*

In corporali pugna abigendus omnis timor, minimè in ſpirituali, *ib. num.* 1.

Triplici timore cor replendum; cum arriſerit gratia; cum abierit; cum denuò revertitur, *ib.* n.2.

Timor Domini ſicut oſtiarius, & cuſtos, *ibid.* n.3. & 4.

Et inſtar radicis arboris, *ibid.* n.5.

Qui ſanctior, & ſapientior eſt, ſemper plus timet, *ibidem num.* 6.

Tranquillitati maris non fidendum, & timendum etiam ſereno tempore, *ibid.* n.9. & 10.

Majori præditus ſpiritu, majori etiam munitus ſit timore: nullus ab hoc ſe eximat, neceſſe eſt, *tract.* 93. *d.* 8. *per tot.*

Cur Propheta Iſaias recenſendo 7. dona Spiritus Sancti, ultimum locum aſſignaverit timori Domini, *ibid. num.* 1. & *diſc.* 7. *num.* 4.

Præſumptio periculoſa, & damnoſa, *d.* 8. *n.* 2. & 3.

Naufragium timens, tutior erit à naufragio, *ibid.* n.6.

Origo, & principium ſalutis noſtræ ſolet eſſe timor Dei, *tr.* 93. *diſc.* 9. *per tot.*

Qua ratione timor ſervilis ſit principium ſapientiæ, *ibid. num.* 1.2.3.4.5.

Ubi eſt timor Dei, ibi eſt regnum Dei, *ibidem* n.6.

Anchora navis animæ timor Dei, *ibid.* n.6.

Timor Dei animæ ſchola, *ibid.* n.9.

Multis conducit, ut deſcendant in infernum viventes, ne deſcendant morientes, *ibid. num.* 12.

Timor Dei radix, & fundamentum ſapientiæ, *tr.* 93. *d.* 10. *per totum.*

Timore Dei in anima deficiente, deficiunt ſtatim actus virtutum, *ibid. num.* 5. & 6.

Qui vult divinæ ſapientiæ ſecreta capere, cum Joanne propinquior fiat Jeſu, eique jungatur per amorem: quod fit per timorem, *ibid.* n.3. & 4.

Timor Domini eſt quaſi columna ſuſtinens totam fabricam ſpiritualis ædificii, *ibid.* n.7.8.9. 10. 11.

Timor aptè comparatur radici arboris, *ibid. num.* 12.

Timenti Deum, nec ſpiritualia, nec temporalia deſunt bona, *tr.* 93. *d.* 11. *per tot.*

Timor Domini theſaurus, *ibid.* n.2. & 3.

Virtutes Chriſtianæ depromptæ ex timore Dei, *ibid.* n.3.

Timens Deum dives eſt cordis opulentia, n.4. & 8.

Veri timentes tam in proſperis, quàm in adverſis timent Deum, *ibid.* n.7.

Timor Dei timentibus confert conſolationes, & gaudia, *tr.* 93. *d.* 12. *per totum.*

DEUS animam timoratam eligit in ſuum Paradiſum, *ibidem num.* 7.

Timentes DEUM vino ſpiritualis gaudii inebriantur, *ibid. num.* 7. & 8.

Et cum S. Simeone juſto replentur conſolatione, *ibid.* n.8.

Varii effectus timoris Dei, *tract.* 93. *diſc.* 13. *per tot.* & *diſc.* 14. *per totum.*

Verecundiæ à timore promanantis laus, & fructus, *diſc.* 13. *num.* 2.

Judith, & Soſanna timentes Deum, pudicitiam conſervarunt, *ibid. num.* 8.

Timor Dei pædagogus animæ, *ibid.* n.11.

Timor Dei janitor, & cuſtos oſtii cordis, *tract.* 93. *diſc.* 14. *num.* 1. & 5.

Murus fortiſſimus, *ibid. num.* 1. & *d.* 15. *n.* 4.

In via ſæculi, ſive mundi, timor debilitatem, in via Dei timor fortitudinem gignit, & facit, ut homo intra ſe Rex ſit, *diſc.* 14. *num.* 3. & 9.

Timor anchora mentis, *ibid.* n.5.

In virtute timoris protegimur ab hoſtibus etiam viſibilibus, *ibid. num.* 7.

Timor Dei conſtantes nos efficit in virtutum exercitio, *ibid. num.9. & 10.*

Qui Deum timet, verba Dei audit, & ex Deo eſt, *tract.93. diſc.15. n.2.*

Anima ſine timore mortua; unde timor eſt vita, & anima animæ, *ibid. n.2. & 3.*

Timorem nobis meritò incutere deberet ſeveritas divinæ juſtitiæ, *ibid. n.6.*

Divina præſentia, *ibid. n.8.*

Ubi alia motiva, *num.9. & 10.*

Timens Deum prolongat vitam ſuam, *num.10.*

TRAJANUS.

Ejus dictum de patientia Chriſtianorum, *tr.68. d.2. n.5.*

TRIBULATIO.

Vita humana, continua quædam tribulatio eſt, *tract.94 d.1. per totum.*

Homo ejectus fuit ex horto voluptatis, ut in ærumnis viveret, *ibid. n.3.*

Hominis vita ex lacrymis compoſita, *ibid. n.5.6.7.*

Et à lacrymis eam exorditur, *ibid. n.7. & 8.*

Nullus exemptus à ſententia lata contra Adamum, *ibidem num.8.*

Stratagema naturæ eſt, quòd det vitam uſu rationis deſtitutis, ærumnaſque vitæ neſcientibus, *ibid.*

Chriſtiani Deo chariſſimi vocati ſunt ad ſufferendas tribulationes, *tr.94. d.2. per tot.*

Chriſtus notam fecit viam vitæ, & tribulationis: ejus veſtigiis inhærendum, *ibid. n.3.*

Ab origine mundi juſti, & Deo chariſſimi calcarunt viam tribulationis, *ibid. n.4.5. 6. & 10.*

Et hi vehementiùs impugnantur à Dæmonibus, *ibidem num.6. & 7.*

Verus character hominis Chriſtiani, patientia in tribulationibus, *ibid. n.8. & 9.*

Summam gloriam, & honorem Deus abſcondit ſub tribulationibus, *tr.94. d.3. per tot.*

Mala pœnæ à Deo infliguntur ad manifeſtandam ipſius gloriam, *ibid. n.1.*

Nihil nobilius, & utilius homini tribulatione, *ibidem num.2. & 3.*

Adverſitates toleratæ ob amorem Dei mutantur in gemmas, & margaritas, *ibid. n.6.*

Tribulatio, annulus aureus, quo anima deſponſatur DEO, *ibid. num.7.*

Sanctus Paulus vincula ſua veluti gemmas æſtimabat, *ibidem num.8.*

Catenæ Sancti Petri pluſquam theſauri æſtimabantur, *ibidem num.9.*

S. Chryſoſtomus maluit eſſe Petrus vinctus, quàm Angelus Petrum ſolvens, *ibid. n. 10. & d.4. n.7.*

Quale ſit lucrum, meritum, virtus, & perfectio tribulationis, *tr.94. d.4. per tot.*

Sancti viri quot tribulationes patiuntur, tot victoriæ palmas merentur in cœlis, *ibid. n.2.*

Fructibus ſpiritus gaudet tribulatus, impatiens iiſdem privatur, *ibid. n.3.*

Fructus tribulationis, *ibid. n.5. & 6.*

Quando credimus nos deſolatos, tunc vel maximè nobis aſſiſtit Deus, *ibid. n.2.*

Compendioſiſſima ad perfectionem via tribulatio, *ibidem num. 6.*

Modica tribulatione patienter tolerata, ingens facimus lucrum, *num.7. 8. & 9.*

Tribulatio habet aliquid divini, eamque Salvator noſter ſanctificavit toto tempore vitæ ſuæ, *tract.94. diſc.5. num.1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7.*

Non tanti æſtimabatur in lege veteri, quanti in nova, & quare, *ibid. n.7.*

Ex quo Salvator noſter carnem aſſumpſit, ſemper fuit in cruce, *ibid. n.4.*

Et ideò juxta eſt his, & amplexatur eos, qui tribulato ſunt corde, *ibid. num.8.9.10.*

Servi Dei cum gaudio ſuſtinuerunt tormenta, & tribulationes, eaſque avidiſſimè tanquam delicias appetierunt, *tr.94. d.6. per totum.*

Non in nova lege duntaxat, ſed etiam in veteri fideles hilari animo ſuſtinebant adverſitates, *ibid. n.7.*

Tempus præſentis vitæ, tempus nundinarum, ad quas venit Chriſtus cœleſtis mercator, in eiſque merces ſuas expoſuit, nempè paupertatem, & humilitatem, *ibid. num.8.*

Viri fortis animum non perverti tentationibus, ſed potiùs converti ad DEUM, docet exemplum Wenceslai Regis Bohemiæ, *ibid. n.9.*

Tribulatis Deus communicat conſolationes, & gaudia ſpiritualia, *tract.94. d 7. per tot & tr.80. d.7. n.1. & 1.*

Anima inſtar frumenti, quò magis nive tribulationis tegitur, & gravatur, eò magis proficit, *tract.94. d.7. num. 3.*

Ut annulus eſt ſignum deſponſationis, ita tribulatio eſt ſignum Divinæ electionis, *ibid. num.5.*

S. Franciſco corporis cruciatus, lapides S. Stephano, carbones ignis S. Vincentio dulces fuerunt, *ibid. n.7.*

Tribulatus Deum habens in corde, æterna gaudet fœlicitate, æternæque fruitionis ſapore: ut patet exemplo leproſi, *ibid. n.8. & 9.*

Eadem materia continuatur, nempè ex tribulationibus oritur pax, & conſolatio interna, *tr.94. diſc.8. per tot.*

Chriſtus dedit pacem, non quomodo mundus dat, qui cauſa pace, deponit arma, *ibid. num.1. & 2.*

Adverſitas tanquam gemma è cœlo miſſa recipienda eſt, *ibid. n.3.*

Quando populo Iſraelitico omne defuit humanum auxilium, DEUS eidem ſuccurrit poſt perpeſſas varias tribulationes, *ibidem num.4.*

Apoſtolus non in ſua, ſed in cruce D.N. Jeſu Chriſti gloriabatur, *ibid. n.5.*

Poſt nubila Phœbus, poſt tribulationes pax, & fœlicitas, *ibid. n.9. & 10.*

Tribulatio lucem præbet, ac in Dei nos ducit notitiam, *tr.94. d.9. per tot.*

Aperuit oculos Regi Nabuchodonoſori, aliiſque ſuperbis, *ib. n.2. & 3. & d.10. n.1.2.3. & ſeqq.*

Cœcitas corporalis aperit oculos mentis, *ibid. n.3. & 4.*

Oculos, quos culpa claudit, aperit pœna, *ibid. n.5. & 6.*

Quem Rex Pharao neſciebat Dominum, flagellatus agnovit, *num.7.*

Tyrus venationis ſaltus, ubi capiuntur peccatores, *n.8.*

Idque declaratur exemplo Reguli, & Dæmonis, *ibid. n.9.*

Tribulatio aperit nobis oculos, ut noſmetipſos cognoſcamus, & corrigamus, *tr.94. d.10. per tot.*

Eſt medicamentum, quod amaritudine ſua purgat animam, *ibid. num.2.*

Filius prodigus rediit ad ſe exiſtens mendicus, & famelicus, *ibid. n.4.*

Tribulatio fel amarum, quo oculi Tobiæ, ſive viri juſti in Dei cognitione illuminantur, *ibid.*

Tribulatio noſtræ cooperatur converſioni, & ſaluti, *tr.94. d.11. per tot. & d.13. per tot.*

Stupiditas ruſticorum Aſiæ in capiendis piſcibus, *ibid n.3.*

Tribulationes retia ſunt, quibus Deus multos piſcatur homines, *ibid.*

Converſio S. Auguſtini majori ex parte tribulationi attribuenda, *ibid. n.4.*

Tribulatio patienter tolerata ſolvit pœnas debitas pro peccatis, & ab iis nos expurgat, *tr.94. d.12. per tot.*

Pœna temporalis adhuc debita ſolvitur per adverſitates patienti animo toleratas, *ibid. n.1.*

Et per eas plus, quàm per jejunia, & orationes, *ibidem num.2.*

Punitio Dei temporalis, ſumma miſericordia, *ibid. n.3.*

Tribulatus inſtar panni linei, loti, & concuſſi albeſcit, *num. 4. 5. & 6.*

Qui Purgatorium habuit præſentis vitæ, non indiget Purgatorio alterius vitæ, *ibid. n.7.*

Tribulatio non à peccatis duntaxat, verùm etiam ab affectibus mundanis nos expurgat, *ibid. n.9. & 10.*

Indicium divinæ benevolentiæ, & amoris habemus, cum tribulationibus corrigimur, *tr. 94. d.13. per tot.*

Sufferentia adverſitatum Dei donum, *ibid. n.1.*

Injuſta eorum lamentatio, qui impatienti animo ferunt tribulationes, *ibid. n.3.*

Peſſimum ſignum, ubi Deus non adhibet virgam correctionis, *ibid. num.4.*

Calamitates publicæ non tam divinæ juſtitiæ, quàm amoris paterni effectus ſunt, *ibid. toto paſſim diſcurſu, & diſc. 14. & ſeqq.*

Continuatur eadem materia. Diſciplina, & virga tribulationum paterni amoris Dei erga nos indicium eſt, *tract.94. diſc. 14. per totum.*

Ut dometur equus, bos, &c. quæritur homo; ut ergo dometur homo, quæritur Deus, *ibid. n.6.*

Juſti quò ſanctiores, & Deo propinquiores, eò plures, gravioreſque ſuſtinuerunt tribulationes, *num. 6. & 7. & diſc. 16. num.4.5. & 6.*

Pædagogus noſter tribulatio, *d.14. n.8.*

Tribulatio vitam gratiæ, pleraque alia bona nobis communicat, & in gratia nos ſtabiles efficit, *tract. 94. diſc. 15. per totum.*

Efficax concionator eſt, *ibid. n.3.*

Per tribulationem Diabolus credit extinguere charitatem; at hæc fortiùs convaleſcit, *ibid. n.5.*

S. Ida, uti piſcis ſine aqua, ita ſine afflictione vivere non poteſtat

Digitized by Google

ſtat in hoc ſæculo, veluti mari, quod diverſos habet fluctus, ſævaſque tempeſtates, *ibid. n.7.*
DEUS in medio tribulationis vivificat, & melius judicavit de malis bona facere, quàm mala nulla eſſe permittere, *ibid. num. 8.*
Unde ignis charitatis estingui creditur, inde magis accenditur, & verum eſt illud ſymbolum, bitumini accenſo, & aqua aſperſo appoſitum: *Imò magis accendor*, *n.11.*
Multi vivificantur ex adverſitate, qui per proſperitatem damnarentur, *ibid. n.8.*
Deus per tribulationes probat noſtram virtutem, *tract. 94. diſc. 16. per totum.*
Sancti canonizandi ſpeciali ſubjiciuntur examini, num fuerint patientes in tribulationibus, *ibid. n.1.*
Juſtus meritò comparatur leoni in tribulationibus, *ibidem num.2.*
Patriarcha Abraham eſto pluribus abundaret virtutibus, ob nullam tamen, niſi ob patientiam, & obedientiam promptè præſtitam, à Deo laudatur, *ibid. n.5.*
Quæ ratione Deus fit animarum noſtrarum Chirurgus, & Medicus: ubi ſub metaphora Medici, & medicinæ examinantur tribulationes, *tr.94. d.17. per tot.*
Percuſſos ſanat Dominus, & curat infallibiliter, & gratis, *ibid. num.1. 2. 3.*
Omnipotenti Medico nullus languor inſanabilis occurrit, *ibid. num.2. 3.*
Curam corporis toleramus, & curam animæ duriſſimam cenſemus, *ibid. num.4.*
Vulnera, & infirmitates corporis ſunt animæ remedia, *ibidem num.6.7.8.9.10.11. & diſc. 18. per totum, & tract. 68. diſc. 19. num.5. & 8.*
Infirmitates cooperantur ſaluti animæ, *tract. 94. diſc. 18. per totum.*
Infirmitate veluti fræno coercentur peccata, ex quibus illæ oriuntur, quorumque pœna eſt, *ibid. d.19. n.1.2.3.4.5.*
Peccatum eſt cauſa ægritudinis, & hæc illius pœna, *num. 6. 7. 8. & 9.*
Tollatur cauſa, & radix infirmitatis per confeſſionem, & homo priſtinæ reſtituetur ſanitati, *ibid. n.10. 11.* 12.
Infirmitates multorum bonorum exercitia ſunt, *tract.94. diſc. 20. per totum.*
Cur Apoſtolus tot languidos miraculosè ſanans, non curaverit dilectum ſuum diſcipulum Timotheum, Eccleſiæ aliàs utiliſſimum, *ibid. num.5.*
Sancti divinis dediti contemplationibus, plerumque corpore infirmi fuerunt, *ibid. n.6. & 7. & d.21. n. 1.*
Prudens reſponſum Didimi cæci, qui mente, & ſpiritu videns erat, *d.20. n.8.*
Infirmitates divini amoris indicia, plura nobis conferunt bona, *tr.94. d.21. per tot.*
Murmurans in infirmitate, à juſto judice judicatur, *ibid. n.2.*
Ægrotus patiens duos lucratur denarios; at obſervans decem præcepta decalogi, unum tantùm, *ibid. n.3.*
Deo præ cæteris virtutibus acceptæ, & grata infirmitas patienter tolerata, *ibid. n.5. & 6.*
Lazari patientis unicum ſolùm memoratur exemplum in Sacra Scriptura, cujus exequiæ celebrentur ab Angelis, *ibid. num.6.*
Tribulatus purgatur, ut ferrum, ut argentum, ut aurum, *ibidem num.5. & 7.*
Eſto infirmus non ſanetur, adhuc tamen infirmitatem amoris DEI ſignum eſſe oſtenditur exemplo accommodo, *ibidem num.10.*
Plurimùm homini nocet proſperitas, & felicitas temporalis, *tr.94. d.22. per tot*
Illi Deus iraſcitur, quem peccantem non flagellat, *ibid. num.1.2.3.5. & 7.*
David in proſperis Deum offendit, *ibid. num.4.*
Multi qui Deum non cognoſcunt per rerum abundantiam, intelligunt per inopiam, *ibid. n.6.*
Per dexteram proſperitas, per ſiniſtram adverſitas denotatur: per hanc cadunt mille, ſed à dextris decem millia, *ibid. num.8.*
Mel typus humanæ felicitatis, ideòque in veteri lege probibitum, *ibid. n.9.*
Tribulatio plurium virtutum, bonorumque fœcunda mater, *tr.94. d.22. per tot.*
Præſertim humilitatis, *n.1.2.3.4.5.*
Peccatorum quoque frænum eſt, *ibid. n.6.*
Stimulus ad excutiendum teporem in ſervitio Dei, *ibidem num.7. & 8.*
Signum eſt, è quo cognoſcere poſſumus, Deo nos eſſe acceptos, *ibid. n.9.* 10. 11.
Tempus perditum redimit, *ibid. num.13.*
Tribulatus inſtar auri, quod per ignem tranſit, probatur, & auro aſſimilatur, *tr.94. d.24. per totum.*
Quod fornax auro, quod lima ferro, quod tribula frumento, hoc viro juſto eſt tribulatio, *ibid. n.2.*
Roſa planrata juatx alliom, magis odorifera eſt, *ibid. n.3.*
Aurum vera tribulationis figura, *ibid. n.5. & 6.*
Tribulatio eſt pignus, & artha electionis ad gloriam, *tr.94. d. 25. per tot.*
Tribulatio dicitur à tribula, *ibid. n.1.*
Spem de regno cœlorum habet, qui monetam habet, qua emi poteſt: puta, patientia in tribulxrione, *ibid. n.3.*
Chriſtus Salvator noſter dextera nobis propinat adverſitates, ut dexteram æternæ beatitudinis aſſequamur, *ibid. n.9.*
Tribulatio compendioſiſſima, ac regia via eſt ad cœlum, *ibid. n.10.*
Porta anguſtæ eſt, *n.11.*
Ut promptè ſufferatur tribulatio, conſiderandum eſt, eam eſſe momentaneam, & levem comparatione æternæ gloriæ, *tract. 94.d. 26. per totum.*
Hac cogitatione munitus, uterque Ignatius Martyr, & Lojola, cum crux pro nomine Chriſti ferenda differebatur, moræ impatiens fuit, *ibid. n.2.*
Tribulatio quædam alchymiæ ſpecies eſt, *ibid. n.8.*
Ærernæ bearitudinis conſideratio inſtat lintei eſt, quo abſterguntur ſudores ærumnæ hujus vitæ, *ibid. n.9.*
Tribulatio infirmat dæmonis vires, *tract. 94: diſc. 27. num. 1.2.3.4.*
Et in futura vita temporalibus parcit pœnis, ac frequenter ab æternis nos eximit, *n.5.6.7.8.9.*
Quare via impiorum proſperetur, boni verò, & juſti hic affligantur, pulchrè reſolvit S. Thomas de V.N. *n.10.*
Conſiderantes, tribulationes peccatorum noſtrorum eſſe pœnas, eò lubentiùs illas ſufferemus, *tractat. 94. diſc. 28. per totum.*
Quanta paſſus fuit Redemptor noſter propter peccata noſtra, & quàm pœnè nihil ſunt ea, quæ propter Deum facimus, aut patimur, *ibid. n.7.*
Deus ad majorem provocatur iram, quando virga tribulationis nihil in nobis proficit, *ibid. n.9.*
Varia motiva, ut patienter feramus adverſitates, *tr.94. diſc.29. per totum.*
Si homo medix ſolùm es parte ſuſtineret pro Deo labores, & curas, quas ſuſtinent filii hujus ſæculi, abundè ei ſufficeret pro obtinenda æterna gloria, *ibid. n.1. & 2.*
Tres cauſæ, cur tribulationes invitè toleremus, *ibid. n.3.*
Ad tolerantiam paſſionum nos meritò movere debet exemplum Chriſti, *n.4.*
Et exempla Sanctorum, *n.5.6.7.* 8.
In tribulatione recurrendum ad orationem, *tract.94. diſc.30. per totum.*
Chriſtus Dom. inſtante paſſione, ſuo nos exemplo invitavit ad orationem, *ibid. n.2.*
Conſtantini Magni in anguſtiis orantis, ac cœlitùs confortati victoria contra Byzantinos, *ibid. n.8.*
Preces afflictorum efficaciſſimæ, *per tot.*
Tunc Deus ſuo nobis adeſt auxilio, quando deeſt omne humanum, *tr.94. d.31. per tot.*
DEUS mirabiliter triumphat in ſanctis ſuis afflictis, *ibidem num.1.*
Cur interdum nos deſerat aliquamdiù in anguſtiis, *ibid. n.18.*
Negotiatori quærenti bonas margaritas Salvator noſter non abſimilis, *ibid. num.13.*
Quia tribulationes à Deo proveniunt, oportet ex neceſſitate faciamus virtutem, & in hac proficiamus, *tract.94. diſc.32. per totum.*
Quale ſit diſcrimen inter juſtorum, & reproborum tribulationes, *d.33. per tot.*
Quod impiis eſt in ruinam, id bonis eſt in ſublevationem, & ſalutem, *ibid. n.7. & 8. per tot.*
Tribulatio inſtar Solis, qui indurat lutum, & ſolvit glaciem, *ibid. num.9.*

TRITICUM.

Typus patientiæ, *tr.68. d.5. n.6.7. & d. 10. n.5.*
Eidem comparatur Verbum Dei, *tract. 83. d.4. n.2.*

TUBA.

Duæ tubæ argenteæ in veteri lege quid ſignificaverint, *tract. 83. d.31. num.6.*
Tuba, qua ratione ſonum edat, *ibid. n.8.*
Cur gutturi Prædicatoris imponenda, *tract.83. d.33. n.6.*

TURTUR.

In veteri lege jubebantur offerri turtures capite ad collum retorto, cujus myſterium exponitur, *tract.83. diſc.29. n.2.*

Digitized by Google

V

VALENS IMPERATOR.

EJus architriclino ſatis importuno quid reſponderit S. Baſilius, *tract.* 83. *d.* 4. *num.* 3.

VANA GLORIA.

Deus bonorum noſtrorum operum ſibi ſoli reſervavit laudem, & gloriam. Cuncta pariter bona oaturæ, fortunæ, & gratiæ, ſoli Deo attribueoda ſunt; nullam igitur nobis eaindè tribuamus gloriam, oportet, *tr.* 95. *d.* 1. *per tot.*

Complacentia, & appetitua propriæ laudis, & vanæ glnriæ adeò tenaciter nobis inhæret, ut difficillimè eradicari poſſit, *ibid. diſc.* 2. *per tot.*

Vanagloria peſtis eſt, *ibid. n.* 1.

Vulpecula, *num.* 2.

Tribulus, *num.* 3. & 6.

Lepra ſpiritualis, *num.* 8.

Dæmon ſemper inhiat prædæ bonorum operum, *ibid. n.* 3.

S. Philippus amabat neſciri, & vilipendi, *ibid. num.* 5.

Vanagloria febris maligna, foris non apparens, *ibid. n.* 6.

Diogenes calcabat Platonis faſtum, ſed majori faſtu, *ibidem num.* 9.

Vanagloria aggreditur etiam perfectos, *tract.* 95. *diſcurſ.* 3. *per totum.*

Et tunc vel maximè bellum nobis parat, cum bonis operibus divites nos reperit, *ibid. n.* 3. & 4.

Vanagloria omnium actuum virtutum conſumit merita, *ibid. num.* 5.

Et vitium eſt, quod de vitiorum ſurgit victoria, *ibid. n.* 7.

Et tinea ſanctitatia, *ibid. n.* 9.

Sanctum Antonium, & Sanctum Marcellum Abbatem Dæmon laqueo vanæ gloriæ capere ſtudebat, at fruſtrà, *ibidem num.* 10. & 11.

Ob timorem vanæ gloriæ occultanda ſunt opera bona, & dona gratiæ, *tract.* 85. *d.* 4. *per tot.*

Scientia inflat, ideòque Cherubini Propitiatorii jubentur tegi, *ibid. num.* 1.

Laus humana furatur orationis fructum, *ibid. n.* 2.

Tres Magi theſauros ſuos non apperuerunt, niſi in tugurio Bethlemitico coram Chriſto, *ibid. n.* 7.

Virga Aaron deſumpta ex amygdala, cujus nucleus triplici latens cortice, hominem juſtum deſignat, *ibid. n.* 9.

Juſti comparantur apibus, *ibid. n.* 11.

Varia adducuntur Sanctorum exempla, qui ne vana contaminarentur gloria, ſanctitatem ſuam celarunt, *tr.* 95. *d.* 5. *per tot.* & *d.* 4. *num* 9. & 10.

Modus oſtenditur, quo opera bona, ne perdant meritum, à vana gloria tueri poſſimus, *tr.* 95. *d.* 6. *per tot.*

Remedium pro curanda, ſeu vitanda vanagloria eſt oblivio bonorum operum, quæ quis fecit, *ibid. n.* 2.

Item humilitas: quam S. Philippus Nerius ſemper urgebat, *ibid. n.* 4. 6. 7.

Quid per ſiniſtram, quid per dexteram intelligatur, Matth. 6. declaratur, *num.* 2. & 5.

Hominibus ille jejunat, qui quærit vanam gloriam, *ibid. n.* 8.

Qui ob vanam gloriam benè operatur, ſine omni fructu laborat, meritorumque facit jacturam, *tr.* 95. *d.* 7. *per tot.*

Similis eſt araneæ, *ibid. n.* 1. & 6.

Laborare ſub ſole eſt laborare propter laudem, & applauſum humanum, id eſt, fruſtrà: veluti laboravit quidam eremita, ac propterea ſeverè punitus, *ibid. n.* 2.

Vanæ gloriæ cupidus, nec apud Deum, nec apud homines, invenit laudem, & pœnam de pretio ſalutis miſer mercatur æternam, *ibid. n.* 3. & 4.

Vanæ gloriæ cupidus, temporalem recipiens mercedem, jacturam facit æternæ gloriæ, & rem magni meriti vili pretio venalem portat, *tr.* 95. *d.* 8. *per tot.*

Tuba canere eſt, pompam vanæ laudis appetere, *ibid. n.* 5.

Mercenarius eſt homo vanæ gloriæ deditus, *ibid. n.* 6.

Ac ſimilis Regi Amaſiæ, qui interfecit filioa Seir idololatras, & eorum Deoa adoravit, *ibid. n.* 7.

Hypocrita orat in angulis platearum, id eſt, abſcondit ſe, ut appareat, *ibid. num.* 8.

Non in terra cum Romanis, ſed in cœlo cum S. Franciſco Xaverio gloria quærenda, *ibid. num.* 10.

Noſtrarum non homo, ſed Deus ſolus competens judex eſt actionum; ideòque hujus duntaxat ſubmittendæ ſunt judicio, *ibid. num.* 11.

Multa alia vanæ gloriæ damna exponuntur, *tract.* 95. *diſc.* 9. *per totum.*

Mundi applauſus, hominumque laudea, fures ſunt, & latronea meritorum noſtrorum, *ibid. num.* 1. 2. 3. 4.

Inanis gloria eſt veluti ſcopulus ſub aqua latens, *ibid. n.* 4.

Et ventus urens, *ibid. n.* 6.

Giezi honoris cupidus, ac propterea nullum in via ſalutare jubetur, *ibid. n.* 5.

Honoris collati appetens, inter infideles à Chriſto Dom. recenſetur, *ibid. num.* 7.

Eleutherius aliàs vir ſanctus ob jactantiam punitur, *ibid. num.* 9.

Deus abominatur vanam gloriam, *tract.* 95. *diſc.* 10. *num.* 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Cur primario idolo in templo Jeroſolymitano impoſitum fuerit nomen Beelzebub, *ibid. n.* 2.

Chriſtus Dominus pariter deteſtatur vanam gloriam, *ibidem num.* 7. 8. 9. 10. 11. 12.

Omnia noſtra opera Deo accepta referre debemus, *tr.* 95. *diſc.* 11. *n.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Ad frænandam vanam gloriam remedium eſt ſuiipſius cognitio *ibid. num.* 8.

Hac ratione frænavit eam Primislaus Dux Bohemiæ, *ibid.*

Nemo ſcit, an amore, an odio dignus ſit, ideòq; vana gloria, & laus fugienda, *ibid. n.* 10.

Bonum inſuper remedium, ſi cuncta noſtra bona opera Deo dedicemus, *num.* 11.

Et abſcondamus, *num.* 12.

VENETI.

Jam dudum evertendi erant ob neglectum Verbi DEI, niſi B. Laurentius Juſtinianua precibus ſuis obſtitiſſet, *tract.* 83. *d.* 24. *num.* 3.

VERBUM DEI.

Comparatur Soli, *tr.* 83. *d.* 1. *n.* 5.

Malleo, quo quadrantur lapides ædificio templi cœleſtis, *ibidem num.* 9.

Pluviæ, *diſc.* 3. *num.* 3.

Pani, & cibo corporali, *diſc.* 2. *per tot.* & *diſc.* 3. & 4. *per tot.* & *diſc.* 21. *n.* 7. & *diſc.* 25. *n.* 4. & *diſc.* 46. *n.* 5.

Semini, *diſc.* 5. *per tot.* & *diſc.* 20. *num.* 6. & *diſc.* 21. *num.* 6. & *d.* 27. *n.* 8. & *diſc.* 37. *n.* 1. & *diſc.* 29. *n.* 5.

Luci, & lucernæ, *diſc.* 6. *per tot.* & *diſc.* 27. *n.* 7.

Scuto, ſive clypeo, *diſc.* 27. *n.* 3.

Tritico, *diſc.* 4. *num.* 2.

Imbri, *diſc.* 23. *num.* 7.

Aquæ, *diſc.* 25. *num.* 9.

Theſauro infinito, *diſc.* 27. *num.* 1.

Margaritia, & gemmis, *diſc.* 16. *num.* 4.

Meſſi, *diſc.* 39. *num.* 6.

Gladio, *diſc.* 43. *num.* 8.

Regno cœlorum, *diſc.* 6. *num.* 2.

Sagittæ, & gladio acuto, *diſc.* 11. *per totum.*

Validiſſimo ſcuto, quo Diabolo reſiſtimus, *diſc.* 12. *num.* 9. 10. & 11.

Medicinæ, *diſc.* 9. *num.* 1. & *ſeqq.*

Guttæ, quæ ſæpè cadendo cavat lapidem, *diſc.* 47. *n.* 6.

Verbum Dei in ſingulari cur dicatur, non in plurali, *tract.* 83. *d.* 39. *num.* 3.

Verbi Dei nauſea, peſſimum indicium, *d.* 4. *n.* 5.

Ejus comparatio cum verbo hominis, *d.* 20. *n.* 5.

In verbo Dei manere oportet, *diſc.* 20. *n.* 7.

Verbum Dei in corde cuſtodiendum, & executioni mandandum, *diſc.* 21. *per tot.*

In verbo Dei meditandum, de eodem narrando ubique, & in omni tempore, *diſc.* 21. *n.* 6.

Qui verbum Dei ſine attentione audiunt, & qui illud diligenter auſcultant, deſcribuntur, *diſc.* 22. *per tot.*

Verbi Dei contemptores maledicti, *tr.* 83. *d.* 23. *n.* 7.

Verbi Dei contemptus calamitates in populos provocat, *diſc.* 24. *per totum.*

Etſi per unam aurem intret, & per aliam exeat, nunquam tamen perit Verbum Dei, *diſc.* 25. *n.* 5.

Tranſivit à Prophetis ad prædicatores Euangelicos, & à Judaiſmo ad Chriſtianiſmum, *diſc.* 26. *n.* 5.

Extinguit omnia tela inſidiantis Dæmonis, *diſc.* 27. *n.* 3.

Cur multi Verbum Dei audientes non emendentur, *diſc.* 27. *n.* 5.

Verbum Dei dicitur caſtum, & quare, *ibid. n.* 6.

Cur dicatur in manu Prophetarum, *d.* 33. *n.* 9.

Verbum Dei cur abhorreant vitioſi, *tr.* 83. *d.* 22. *num.* 8.

Beſtia beſtialior eſt nolens audire Verbum Dei, *d.* 26. *n.* 6.

Cum auditur, non attendendum, à quo proferatur, ſive probo, ſive improbo; ſed cujus ſit, *d.* 9. *n.* 1. & *ſeqq.*

Idque varia illuſtratur ſimilitudine, *ibid. n.* 1. & 6.

Verbum Dei ſine attenta conſideratione, & obſervatione non prodeſt, *tr.* 83. *d.* 10. *n.* 2.

In corde ruminandum, non negligenter audiendum, *ibidem num.* 1. & 2.

Virtute Verbi Dei univerſus mundus converſus ad Chriſtum, *diſc.* 4. *per totum.*

Verbum Dei libenter audire, eſt ſignum prædeſtinationis, *d.* 5. & 7. *num.* 4. & 5.

Digitized by Google

Vbi etiam varii recenſentur effectus Verbi Dei
Verbi divini auditores Reges appellantur in Script. Sacra, tr. 83. d.7.n.1. & 2.
Quo in honore olim fuerit Verbum Dei apud Reges, ibidem num. 3.
Ejus auditores Matri præferuntur à Chriſto, ibid. n.4. & 5.
Verbum Dei ne à nobis ſuſcipiatur, & audiatur, impedit omni modo diabolus, diſc.12. n.1.
Verbum Dei omnes virtutes, & gratias Dei in ſe continet virtualiter, tr.83. diſc.13. num.1.
Dulce auditu, num. 2.
Auditores ad continentiam inducit, à libidine avocat, ibid. n.4. & 5.
Verbi Dei ab anima ſuſcepti, varii aſſignantur effectus, d.6. n.6. d.7. n.1. & ſeqq. d.8. num.5. diſc.9. num.6. & diſc.10. num.1.2.3.4. & ſeqq.
Verborum ſplendor, & fucata eloquentia in concionibus reprehenditur, tr.83. d.43. n.4. 5. & ſeqq.
Verba in concionibus, nec nimis exquiſita, nec nimis ſimplicia, & plebeia adhibenda ſunt, ibid. n.5.
Plura require V. Prædicatio.

VERECUNDIA.
Ejus à timore promanantis laus, tr.93. d.13. n.2.

VERITAS.
Docendo perſuadet, non perſuadendo docet, tractat. 83. d.41. num.1.
Dæmon aliquando dicit verum, ne tanquam mendax omninò rejiciatur; & ut hac veritate alia mendacia ſuadeat, & deinceps confidentiùs mentiatur, tr.92. d.2. n.7.

VESTIS.
Nuptialis eſt gratia baptiſmalis, tract.75. d.5. num.4.
Veſtis ſacerdotalis ſummi ſacerdotis cur in extremitate habeat mala punica, permixta tintinnabulis, tract.83. diſc.38. n.7. & tract. 88. d.10. n.8.

VESUVIUS.
Mons ſub mortem ditiorum copioſiores in vicinia flammas evomit, tr.81. d.6. n.6.

VIA.
Viam ad cœlum ſternit patientia, tract.68. d.11. per totum.
Quid ſit per viam ſalutare, tr.83. d.40. n.7.
Via peccatorum ſub initium facilis; at poſtea difficilis, & in fine difficillima, & amariſſima, tract.77. diſc.13. n.1.

VIR.
Vir à virtute dicitur, tract.88. diſc.2. n.3.
Vir quidam mundanus, à quodam Sacerdote converſus hiſce verbis: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; quàm felicem finem adimpletis iiſdem verbis ſortitus fuerit, tract.83. diſc. 46. num.6.

VIRGA.
Virga Aaron deſumpta ex amygdala, cujus nucleus ſub triplici latet cortice, hominem juſtum deſignat, tr.95. diſc.4. n.9.
Virga vigilans Jeremiæ, quid ſignificet, tr.83. d.23. num.7.

VIRGO, VIRGINITAS.
Virgines fatuæ figura eorum, qui pœnitentiam differunt, tr. 81. d.19. n.5.
Cur repulſam paſſæ, ibid. d.26. n.9.
Sunt exemplum inconſtantiæ, tract.80. diſc.2. num.8.
Virginitas illa perfecta, quæ non ſolùm illibatam ſe in mente, ſed & pudicam in ore ſe conſervat, tract.88. d.6. num.7.
Virginitas tuta, ſi virgo mortua ſit, & tanquam ſepulta, non videat, nec videatur, tr.89. d.3. n.4.
Nix eſt ſymbolum puritatis virginalis, candida verò conſervatur in ſolitudine, ibid. n.5.
Virgines vagæ, & circumcurſantes ſunt ſtultæ, & periculo expoſitæ, ni ſtudeant ſolitudini, ibid. n.9.

VIRTUS.
Nulla eſt ſine perſeverantia, tr.80. d.4. n.7.
Virtutes alias exemplo aliarum creaturarum Chriſtus edocuit, patientiam proprio, tr.68. d.3. n.2.
Virtutum proprietates, & comparatio cum patientia, tract.68. d.8. num.9.
Virtutes non ſunt virtutes ſine patientia, tr.68. d.9. num.8.
Non magnum eſt, virtutem cognoſcere, ſed ſtudioſè agere, id certè maximum, tr.74. d.11. n.3.
Imò melius eſt neſcire, quàm eum ſcias bonum virtutis, negligere, & ex deſidia præterire, ibid. n.1. & 3.
Virtus, quæ in parvis promitur, faciliùs in maximis exhibetur, tr.76. d.4. n.1.
A virtute vir dicitur, tract.88. diſc.2. num.3.
Ad exercitium virtutum, meritorumq; augmentum, plurimùm valet tentatio, tr.92. d.3. n.4.5.6.7.8. & d.4. d.5. per tot.
In tentatione relucet virtus, ibid. d.11. num.6. 8. 9. 10.
Deficiente timore Dei, ſtatim deficiunt actus virtutum, tr.93. d.10. n.5. & 6.
Virtutes Chriſtianæ ſunt veræ virtutes depromptæ ex timore Dei, ibid. d.11. n.3.
Timor Dei nos conſtantes efficit in virtutum exercitio, ibid. d. 14. num.9. & 10.
Virtutem noſtram Deus probat per tribulationes, tract.94. d. 16. per totum.
Virtutis perfectio ex infirmitate elicitur, vel materialiter, vel occaſionaliter, ibid. d.20. n.6.
Plurium virtutum, bonorumque fœcunda mater tribulatio eſt, ibid. d.23. per tot.
Quia à Deo proveniunt tribulationes, ideò ex neceſſitate faciamus virtutem, & in hac proficiamus, oportet, tr.94. d. 32. per tot.
Omnium virtutum merita deſtruit vana gloria, tract.95. d.3. num. 5. & ſeqq.
Nec locus, nec ſtatus ullus obſtat virtutum exercitio, tr.96. d.8. per totum.
Loci mutatio nil prodeſt, ſi deſit ſpiritus, ibid. n. 5. & 7. & diſc.9. num.10.
Virtutum ſchola poteſt eſſe aula Magnarum, d.9. per tot.
Require ſup. V. Profectus in virtutibus.

VITA.
Præſens vita eſt militia, tr.70. d.7. num.6.
Eſt vapor ad modicum parens, tract.81. d.18. n.3.
Quàm brevis, ibid. n.4. & 7.
Vitæ longioris perſuaſio multos à converſione perniciosè retardat, tract.81. diſc.21. n.3.
Vitæ emendatio hodie, non cras inchoanda, ibid. diſc. 24. num.8.
Qui malè vixit, benè mori nequit, tract.81. d.14. num.5.
Qui benè vivunt à puero, de bona ſenectutis vita ſecuri ſunt, ibid. d.26. n.5.
Bonæ à puero vitæ multæ prærogativæ, ibid. n.9.
Vita humana eſt continua pugna, & tentatio, tract.92. d.1. per totum.
Omne iter vitæ hujus plenum laqueis, ib. n.7.
Vitæ noſtræ director, timor Dei, tr.93. d.1. n.9. & 10.
Qualis vita, mors ita, ibid. d.6. n.9.
Mundus, & vita præſens comparatur mari, ibid. d.12. n.4. & tr. 94. diſc.15. n.7.
Vita humana continua quædam tribulatio eſt, tract. 94. d. 1. per totum.
Vita præſens tempus nundinarum, ad quas venit Chriſtus mercator cœleſtis, & expoſuit merces ſuas, puta, paupertatem, humilitatem, & patientiam, ibid. d.6. n.8.
Vita noſtra tempus ſeminandi, ibid. d.8. n.8.

VITTA COCCINEA.
Sileniis ſponſæ labia aptè comparata vittæ coccineæ, tract.88. diſc.2. num.7.

UNCTIO.
Sacerdotum unctio in veteri lege myſticè explanatur, tract.83. d.29. num.3.

VOCATIO, STATUS.
Deus ita diſpoſuit, ut in omni vocatione, & ſtatu ſalvari poſſimus, tr.96. d.1. per tot.
Moyſes virga percutiens mare rubrum, non unam, ſed duodecim aperuit vias, ibid. n.2.
Et quidem herbis, & floribus virentes, ibid. n.3.
Varii gradus erant in ſcala Jacob, per quam denotatur crux Chriſti, ibid. n.4.
Chriſtus non ſuam jubet ferre crucem, ſed ut quilibet tollat ſuam ſibi poſſibilem, ut nullum à regno Dei excludat ſtatum, tr. 96. d. 1. n.5.6.7.
Quem in finem elegerit gentilem hominem ruſticum in ferenda ſua cruce coadjutorem, ibid. n.7.
Juſſit ſervis: Ite ad exitus viarum, n.8.
Sanctificavit omnes vocationes, & ſtatus, n.9.
In parabolis loquebatur, ut omni ſtatui ſe accommodaret, num.10.
Numerus piſcium 153. quos cepit Petrus, Joan.21. myſticus indicans tres ſtatus hominum, ibid. n.11.
Per Petrum, Jacobum, & Joannem aſſumptos ad Montem Thabor, denotantur omnes electi, ibid. n.12.
Quiſque ſua ſorte, & ſtatu contentus ſit, certus eum ſibi à Deo præſtitutum velut aptiſſimum medium ad ſalutem, tract.85. diſc.13. n.2.
Quilibet in ſuo ſtatu poteſt eſſe perfectus, tract.96. diſc. 2. per totum.
Cardinalis Baronii deſiderium ingrediendi Ordinem PP. Capuccinorum; at conſilio S. Philippi Nerii mutatum, ibid. n.2.
Deus vel maximè à nobis exigit ſtabilem profeſſionem, & ſtatum interioris hominis, ibid. n.3.
S. ſenex Simeon quorundam judicio non fuit ſacerdos, ibidem.
Comes Theobaldus anhelans ad ſtatum religioſum, jugum Domini cum jugo matrimonii portare juſſus eſt à S. Norberto, ibid. num.5.
Qua ratione Sancta Franciſca Romana in Communione rece-

Digitized by Google

ceperit ab aliquo diſſoluto ſacerdote hoſtiam non conſecratam, *ibid. num.* 6.

S. Philippus Nerius plurimas animas ad cœlum vidit evolantes, *ibid.* n. 8.

Quem Deus vocat ad ſtatum aliquem, neceſſaria quoque eundem condecorat gratia, cunctiſque congruis ditat donis, *ibidem num.* 9.

Gratia, & charitas Dei non eſt alligata certo ſtatui, & vocationi, *ibid.* n. 10.

Patres veteris legis continentiæ conjugalis obſervantiores fuere, quàm ſint Chriſtiani in nova lege, *ibid.*

In omni ſtatu etiam militari conſtitutus, vivens in timore DEI ſalvat animam ſuam, *tr.* 96. *d.* 3. *per tot.*

Modi piè vivendi multiplices, & diverſi, *ibid.* n. 1. & 2.

Fides Centurionis militis major fuit in Iſrael, *ibid.* n. 4.

Nonnulli allegantur Sancti, eſto profeſſione milites, vitæ tamen ſanctitate illuſtres, *ibid. toto paſſim diſc.*

Neque mercatoribus præcluditur via ad cœlum, ſi fuerint margaritæ myſticæ, *ibid.* n. 9.

In omni ſtatu quis ſalvari poteſt, modò exercuerit opera virtutum ſtatui ſuo conformia, *tr.* 96. *d.* 4. *per tot.*

Sæculares per plateas cœleſtis Jeruſalem, religioſi per muros ejus denotantur, *ibid.* n. 2.

Per holocauſtum, quod totum comburebatur in honorem Dei, Religioſi; per aliqua verò ſacrificia, quæ partim in obſequium Dei, partim in commodum ſacerdotis, & offerentis offerebantur, varii ſtatus figurantur, *ibid.* n. 8.

Sæcularis vel etiam conjugatus in piis operibus exercendis uti debet diſcretione, *ibid.* n. 8. 9. 10. 11. 12.

In ſtatu ſæculari merita acquiri poſſunt paria eorum meritis, qui vivunt in ſtatu perfectiori, *tract.* 96. *d.* 5. *per totum.*

Deus non oblati paucitatem, ſed copiam affectus, & cordis intuetur, *ibid.* n. 2.

Idque accommoda illuſtratur ſimilitudine de ſtatua lignea artificiosè elaborata, *num.* 3.

Et pluribus aliis exemplis, *num.* 4. & 5.

Sive Religioſus, ſive ſæcularis, ſive Princeps, ſive ſubditus, Deus illos remunerabit, qui præmio illo dignos ſe reddiderint, *ibidem* n. 6.

Qui crucifixi ſunt mundo maximè blandienti, ſupremum ſanctitatis attingunt gradum, *ibid.* n. 6. 7. 8. 9. 10.

Divinorum præceptorum obſervantia, quæ conſiſtit in amore Dei, & proximi, omni ſtatui etiam ſæculari accommoda eſt, *tract.* 96. *d.* 6. *per tot.*

Nullus excipitur ab hac maxima: Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata, *ibid.* n. 1.

Amor Dei eſt radix, & cauſa omnis meriti, omnique ſtatui poſſibilis eſt, *ibid.* n. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Sancti Paphnutii cum quodam comite concertatio in ſanctitate, *diſc.* 5. n. 10.

Ejuſdem concertatio cum aliquo fiſtulatore, *diſc.* 6. n. 8.

Ejuſdem cum mercatore, *diſc.* 7. n. 12.

Homo ſæcularis Deo æquè acceptus, & gratus, imò gratior eſſe poteſt, quàm unus Religioſus ob plures ſuperandas difficultates, *diſc.* 6 n. 9. & 10.

In omni vocatione charitatis poteſt fieri exercitium, quo mediante cœleſtem lucramur gloriam; & Deus, quantùm ex ſe eſt, unumquemque ſalvare intendit, *tract.* 97. *diſc.* 7. *per totum.*

Charitas, via regia ad cœlum, talis virtutis eſt, ut convertat quodcunque vile metallum in aurum, *ibid.* n. 1. 2. 3. 4. 5.

Ad illius menſuram confertur vita beata, *ibid.* n. 9.

Deus in omni ſtatu operatur ſanctitatem, *ibid.* n. 6.

Tanquam pius Pater ſic curat unumquemque noſtrum, tanquam ſolum curet, *ibid.* n 8.

Nonnullæ querelæ, & objectiones de vocationum diſcrepantia diluuntur, *ibid.* n. 7.

Nec locus, nec ſtatus ullus obſtat, aut præjudicat virtutis exercitio, & ſanctitatis lucro, *tr.* 96. *d.* 8. *per tot.*

Sancta Franciſca Romana inter curas domeſticas contemplationi dedita, omni ſtatui, & ſexui fuit exemplar virtutum, *ibid. num.* 2.

Job ædificabat ſibi ſolitudinem, cum à ſecreto cordis deſideriorum tumultus expelleret, *ib.* n. 3.

Loci mutatio nil prodeſt ſtatui, ſi deſit ſpiritus, *ib.* n. 5. & 7. & *diſc.* 9. *num.* 10.

Prudens non impeditur, nec abſtrahitur à via virtutis, etiam in urbe inter malos vivens, *diſc.* 8. n. 6. 7. 8. 9.

Aula Magnatum, qua ratione poſſit eſſe ſchola virtutum Chriſtianarum, *tract.* 96. *diſc.* 9. *per tot.*

In aula multæ, & magnæ adſunt occaſiones exercendi virtutes, *ibid.* n. 3. & 5.

Methodus vivendi obſervata in aula Sancti Caroli Borromæi, *num.* 4.

Multi evaſerunt Sancti, iniquorum etiam Principum frequentantes aulas, *ib.* n. 6. & 7.

Deo poteſt quis ſervire ſemper cum Daniele, eſto inſerviat Regi mundano, & impio, *ibid.* n. 8. & 9.

VOLUNTAS.

Vera appellatur, quæ media adhibet ad conſequendum, quod volt, *tr.* 82. *d.* 7. n. 6.

Sine voluntatis noſtræ conſenſu Diabolus omninò debilis, & infirmus, *tr.* 92. *d.* 12. *per tot.*

Timor mundanus differt facultatem peccandi; unde non aufert, ſed retinet voluntatem, donec habeat occaſionem peccandi, *tr.* 93. *d.* 3. n. 2. & 3.

VOLUPTAS.

Carnalis adeò faſcinat hominem, ut nil aliud cogitet, niſi de roſa decerpenda: at decerpta roſa, quæ redolet, creſcit cum ſpina, quæ pungit, *tr.* 77. *d.* 21.

VOTUM.

Magnum in periculo conſtitutus nauta emiſit votum; ſed à periculo liber, vix aliquid præſtitit, *tr.* 81. *d.* 12. n. 3.

Serò pœnitentes, fruſtrà in fine vitæ multa volunt, & vovent, *tr.* 81. *d.* 14. n. 7.

VV

VVENCESLAUS.

Rex Bohemiæ inſignem in tribulatione exhibuit animi conſtantiam, *tr.* 94. *d.* 6. n. 9.

Z

ZACHÆUS.

Ejus feſtina converſio, *tr.* 81. *d.* 2. n. 4. & *d.* 25. n. 7.

Converſionem non diſtulit in ſequentem diem, ſed hodie perfecit, *ibid.*

ZELUS, ZELOTES.

Dei honorem zelans, ac defendens, participat aliquid Divini; *tr.* 97. *d.* 1. *per tot.*

Zelo Dei accenſus Phinees Principem de tribu Simeonis interfecit, *ibid.* n. 2.

Deus & zelus quaſi una, & eadem res, *ib.* n. 3.

Zelus Dei, aurum igne probatum, *ibid.* n. 4.

Eſt partus charitatis, ſive amoris Dei, quo accenſi Angeli ſteterunt firmi in obſequio Dei, *num.* 5.

Et expugnarunt Luciferum, *num* 6.

Zelantes gloriam Dei, non modò Angelis, ſed etiam Filio DEI comparandi, *ib.* n. 7.

Deus adeſt zeloſis, quales præ cæteris fuere Jeremias, Elias, & Joannes Baptiſta, *ib.* n. 7.

Homini zeloſo ſupernaturalem Deus impertit honorem, gratiam, imò & gloriam cœleſtem, pandendo Paradiſum, *tract.* 97. *diſc.* 2. *per tot.*

Cur S. Michaeli nomen, quis ut Deus, *ib.* n. 1.

Qui divino ardebant zelo, nempè Enoch, Elias, & Paulus Apoſtolus, à Deo honorati, & ad cœlum rapti fuerunt, *ibidem num.* 2. 3. 4 5. 6.

Zelum habuit S. Joannes Baptiſta, & ideò cœlum vidit apertum, *ibid.* n. 7.

Reſplenduit facies Moyſis ſicut Sol ob zelum, quo zelaverat Dei honorem, *ibid.*

Zelo quoque ardebant tres diſcipuli, Petrus, Jacobus, & Joannes cum Sancto Stephano, & ideò viderunt gloriam DEI, *ibid.* n. 8.

Quàm gratus ſit Deo zelus, variis declaratur exemplis ex Sac. Scriptura, *tr.* 97. *d.* 3. *per tot.*

Heli ſalvatus merito zeli, quem oſtendit audiens captam eſſe arcam Domini, *ibid.* n. 5.

Duplex ira, ex zelo, & ex vitio, *ibid.*

Salutaris eſt Dei zelus ordinatus ſecundùm ſcientiam, ut fuit ipſius David punientis Ammonitas, *ibid.* n. 8.

Saul propter zelum pro Dei honore exhibitum evectus fuit ad regiam dignitatem, *ib.* n. 9.

Continuatur eadem materia, quàm gratus ſit Deo zelus, & qua ratione remuneretur à Deo, *tr.* 97. *d.* 4. *per tot.*

Chriſtus ejiciendo de templo prophanatores illius, oſtendit zelum competere Divinitati ſuæ, *ib.* n. 1. & 2.

Radix veri zeli erga Deum derivatur ab amore Dei, qui hominem conſtituit verè zeloſum, *tract.* 97. *d.* 5. *per tot.*

Zelus ab amore Dei procedens, validiſſimus eſt, *ibidem num.* 8. & 9.

Nullis etiam parcit conſanguineis, *ibid.* n. 10.

Sicut amor, ita zelus duplex eſt, primus honoris, & gloriæ Dei, ſecundus ſalutis proximorum, *ibid.* n. 4.

Amor

Digitized by Google

Amor impoſſibile ad poſſibile ſua opinione reducit, *ibid.* n.8.

Zelus comparatur igni, *ibid.* n.12.

Variæ conditiones zeli, ut ſit ordinatus, ac regulæ rationis, & virtutis conformis, *tr.97. d.6. per tot.*

Noo omnis zelus eſt actus virtutis, & meriti; ut enim ſit hujoſmodi, primò ſit temperatus charitate, ut nimirùm inſtar lanceæ Achillis ſauciet, & ſanet, *ibid.* n.3.4. & 9.

Secundò, debet eſſe informatus ſcientia, id eſt, ſuiipſius notitia, *ibid.* n.5.6.7.8.9.

Tertiò, zelum ſirmet conſtantia, *ibid.* n.10.

Perſtringuntur acriter, qui pravas paſſiones ſuas zeli tegunt pallio: paſſione moventor, & zelum putant, *tract.97. diſc.7.* n.1.2.3.4.5.6.7.8.

At meritò caſtigantur, & deteguntur à Deo, *ibid.* n.9.10.11.

Inordinatus zelus eorum, qui potiùs in aliis, quàm ioſeipſis zelant divinum honorem, *ibid.* n.2.

Rectus zeli ordo, & ſecundùm ſcientiam eſt, ut quiſqoe priùs ſeipſum, deindè cæteros corripiat, *ibid.*

Vitioſi multi, ot internos ſuos defectus tegant, zelum virtutis oppoſitæ exhibent exteriùs, *ibid.* n.6. & 7.

Qualem zeli fervorem Salvator noſter oſtenderit circa ſalutem aoimarum, *tr.97. d.8. per tot.*

Cur Chriſtus nuncupetur Paſtor bonus, *ibid.* n.3.

Et vitis vera, *ibid.* num.7.

Uvæ botrus, *ibid.* num.8.

Sitis Chriſti in Cruce, nonniſi ardens erat zelus ſalutis animarum, *ibid.* n.9.

In Cruce emiſit ſpiritum clamando, ot Centorioois lucraretur animam, *ibid.* n.11.

Retinuit quinque cicatrices in corpore ſuo glorioſo, ut Thomam iocredulum ſalvaret, *ibid.*

Poſt reſurrectionem 40. diebus in terris maoſit ob ſalutem animarum, *ibid.* n.12.

Variæ conſiderationes de habendo zelo ſalutis animarum, *tr.96. diſc.9. per tot.*

Cum Caino rationem reddere tenentur, qui proximi ſui negligunt ſalutem, *ibid.* n.2.

Deo gratus eſt zelus, ſaluti animarum adhibitus, *ibid.* n.3.

Partui cervæ ſimilis converſio peccatorum, *ibid.* num.6.

Salvando animam proximi, ſalvamus & propriam, eſto perdamos corpus, *ibid.* num.7.

Populus Chriſtianus, populus acqoiſitionis, *ibid.* n.7.

Redemptor noſter à ſacerdotis officio non aurum, ſed animas exigit, *ibid.* num.9.10.11.

S.Caroli efficax diſcurſos de zelo, quo ardere debent vel maximè ſacerdotes, *ibid.* n.12.

De lucro, quod acquirimus, ſalutem animarum zelantes, *tr.97. diſc.* 10. *per totum*.

Plus valet una anima, quàm totus mundus cum toto cœlo, *ibidem num.* 1.

In amore Dei perfectior eſt ille, qui plures convertit ad Dei amorem, *ibid.* n.2.

Cooperans alterius converſioni, qnodcunque vult, & deſiderat, petat, & obtinebit, *ibid.* n.3.

Nullum eſt tam gratum Dei ſacrificium, quàm ſalus animarum, nec nullom pretioſius lucrom, *ibid.* n.4. & 5.

Quid prodeſt docenti, quòd multas lucretur animas, ſi propriam negligat? *ibid.* n.6.

Dei cooperator, & adjutor ſeipſum, & eos qooque, qui ipſum audiunt, ſalvos facit, *ibid.* n.7.8.9.

Zelus attemperandus eſt affabiliter; onde Dominus increpavit diſcipulos, qui ignem ſuper Samaritanos deſcendere petebant, *ibid.* num.9.

S.Dominicus, S. Franciſcus, S. Philippus Nerius, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates, ob zelum in procuranda animarom ſalute, *ibid.* num.10.

Animæ aliorum ope ſalvatæ obſequium præſtabont ſalutis ſuæ cooperatoribus, *ibid.* n.11.

Dei cooperatoribus ſubminiſtrantur auxilia efficacia, quibus propriam animæ aſſequantur ſalutem, *ibid.* n.12.

F I N I S.

INDEX CONCIONATORIUS

SUPER TOMUM QUARTUM

BIBLIOTHECÆ MORALIS

REVERENDI PATRIS

JOSEPHI MANSI,

In unumquodque Euangelium, prout ſuo ordine legi ſolet juxta Miſſale Romanum: Primò, *Per omnes Dominicas, ac Feſta Mobilia &c.* Secundò, *Per omnes Menſium Feſtivitates.*

DOMINICA I. ADVENTUS,

E*Runt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis, & in terris preſſura gentium*. Luc. 21. Tremenda quæ præcedent ſigna extremè formidandam ſupremi judicii diem, adſtantium timorem & calamitatem, & ſupremam Judicis Majeſtatem, quando exacta diſcuſſione orbem judicabit, his dictis verbis Chriſtus prænuntiat. Verùm quare cum Deus venturus eſt omnium Judex, acerbiores æternæ gehennæ pœnas incuſſurus, tot præambulis creaturarum calamitatibus, & miſeriis præſtruitur? Num tantæ præviæ miſeriæ, & adverſitates faciunt ad magnam Judicis Majeſtatem? Non equidem, ſed demonſtrant Deum eſſe calamitatum authorem. Vid. *tract. 68. diſc. 19. à n. 1. uſque ad 4.* Miraris verò, ſi Deus ille bonorum amantiſſimus, qui illos; quos quam optimos, atque excellentiſſimos vult, adverſam illis fortunam aſſignet? Ego verò non miror, ſi aliquando deliciatur ſpectando magnos viros colluctantes cum aliqua ingenti calamitate, quam ipſe Deus in ſui gloriam, & noſtram utilitatem immittit, *ibid. num. 5. & ſeqq.* Mirarer ego autem, ſi illos ſtrenuè decertantes ope deſtitueret, qui ſupra id, quod poſſunt, homines tentari non patitur. Unde ne in his graviſſimis calamitatibus congruis remediis deſtituat, ait: *Levate capita veſtra, quia appropinquat redemptio veſtra.* Super quæ verba Hugo Cardin. ſic commentatur: *Ipſa mala, quæ hic ſuſtinemus propter Chriſtum, ſunt redemptio noſtra, & ad hoc mittit ea Dominus nobis, ut per illa nos redimamus*: ſcilicet, per patientiam; hanc verò, ut in nobis procuremus, jubet levare caput. At quonam? Ad cœli gaudia, ad æterna præmia; mirificè etenim conſideratio cœleſtis gloriæ, ad patientiam exercendam calcar addit, auxilia præſtat, *ibid. diſc. 18.* Uti & exempla gentilium heroica, quæ vide *idid. diſc. 19. n. 11. & 12.*

Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium. Eheu quis non timeat horrendi Judicii ſupremos rigores, quibus juſtitia Dei culpas hominum diſcutiet, damnabit, & æternitatis ignibus caſtigabit! Ubi & eæ creaturæ, quæ propter hominis obſequium ſunt creatæ, tamen contra impios pro DEO militabunt, adverſuſque eos inſurgentes, pugnantes pro ſuo Creatore: *accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum*. Sicut enim DEUS ſuo imperio cuncta fecit, ſic & eodem imperio cuncta poteſt delere. Cur ergo ad hoc exequendum creaturas aſſumpſit, ut ignem adverſus Sodomam: aerem diffuſis tenebris adverſus Ægyptios: terram contra Dathan, & Abiron: aquas adverſus peccarores in diluvio: ſolem, lunam, & ſtellas adverſus eoſdem ante univerſale diluvium? Niſi tantùm, ut agnoſcas, omnes creaturas ultrices eſſe injuriæ commiſſæ in ſuum Creatorem. Pulchrè Hugo ad cap. 7. Geneſ. ad illa verba: *Aquæ inundaverunt*, ait: *Hoc factum eſt, ut creaturæ Creatoris injuriam in homines vindicarent*. Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, nempè peccatorum, in quorum perniciem tanquam divinæ juſtitiæ inſtrumenta armantur, *tr. 78. d. 3. d. 4. & ſeqq.*

Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis. Qualia illa in his principibus aſtris ſigna ſint, exponit Sanctus Matthæus cap. 24. num. 29. *Statim autem poſt tribulationem illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum*. Sed quid hoc inſoliti ſecum portat, cum ſol ille, mundi oculus, per nebuloſum aerem ſæpiùs impediatur, quo minus lumen ſuum, ac radios in hæc inferiora tranſmittere poſſit, de nocteque ſuum lumen planè abſcondit, & idem eſt de luna; quem ergo terrorem, & damnum mortalibus cauſabunt ſubtractio ſplendoris Solis, & Lunæ? Multum per omnem modum. Conſtans enim Philoſophorum eſt ſententia, ut vult Sanct. Bernard. tom. 4. Domin. 1. Quadrageſ. quòd ſi una die Sol ceſſaret facere curſum ſuum, omnes morerentur: ita ſi Verbum Dei deficeret, quod eſt Sol animæ, ſcilicet quòd Verbum Dei non prædicaretur, omnes ſpiritualiter morerentur. Ex quo neceſſitas Verbi Dei ſymbolicè ſignificata clarè evincitur, *tr. 83. d. 1. n. 5. & ſeqq.*

Et in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: areſcentibus hominibus præ timore. Quænam eſt hæc tam acerba calamitas in terris, quæ ſic durè homines terrebit, ut ejus horrore paveſcant, areſcant, tabeſcant? Fruſtrà videntur interpretes, quærere cauſas tam ingentis pavoris, cum in promptu adſint tot, tantæq; quæ poſſent metum incutere potentiſſimè. Cajetanus in Comment. ſic ſcribit: *Areſcentibus hominibus præ timore: in intellectu perplexitas, in affectu timor*. In illa namque tremendi judicii expectatione horribili, elementa timenda concuſſione colliduntur, è cœlo tot prodigia terrirant impios, vultu Judicis expalleſcunt, mox fulminanda ſententia in ipſos catoificantur, jam jam hiante gehenna devovendi; ipſe etiam peccator, dudum ante infligendum ſupplicium, adverſum ſeipſum durè ſævit, timoria cruciatu, dolorum & afflictionum internarum tormento, propriæ conſcientiæ remorſu; quæ omnia peccatum in anima impii crudeliter exercet. De quibus *tract. 77. d. 16. uſque ad diſc. 22.*

Areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione. Impii ante infligendum durè ſupplicium, metu acerrimè caſtigantur; nam tuta ſcelera, ſecura eſſe non poſſunt de pœnaliſſimo conſcientiæ tormento, delinquentis viſcera ſenſim mordente. Ideò verò ante finale judicium peccatrix hominum gens tanto metu concutitur, ſi fortè reſipiſcat; ut proindè non mirum ſit, quòd his impiis cœlum, & terra, tot horroris ſigna atrociter vibrent. Verùm enim verò cum juxta doctrinam Sancti Auguſtini epiſt. 80. *Iſta mala, quæ tanquam ſumma, extremaque creduntur, utrique regno, Chriſti ſcilicet, & Diaboli, videmus eſſe communia: pariter quippè his affliguntur boni, & mali*: hoc non mediocriter mirari poſſumus, præſertim cum bonis hic dicat Dominus: *His fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra*. Quibus verbis piiſſimus Salvator curam, & providentiam de ſuis electis oſtendit; ita quòd nullus eorum peribit, nec in illa die deſolabitur. Si igitur ſui electi, & dilecti ſunt, cur de redemptione eos non certificat, & hoc timore graviſſimo perditionis abſolvit? Cur timori expectatio annectitur? Acutè Hildebertus ſerm. 1. *Utrumque poſuit ſpem, & timorem: Spes ſine timore præſumptio eſt, timor ſine ſpe deſperatio*. Licèt ergo DEUS de noſtra electione certus ſit, nos tamen circa eandem angi, & timere voluit, ne ſpes ſine timore præſumptionem, & torporem cauſaret, atque fides, & ſpes ſuo merito deſtitueretur, *tr. 82. d. 1. per tot. à n. 4. & ſeqq.*

Areſcentibus hominibus præ timore. Idoneè ante finale judicium, & boni, & mali tanto metu concutiuntur: peccatores ut reſipiſcant, boni verò, ne in peccaminoſam vitam degenerent; nam pœnaliſſimus ſupplicii, & divinæ iræ horror, velut neceſſitas emendationis eſt, & in timoris ſchola virtutis magiſter. Quemadmodum enim quædam haſtilia detorta ut corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non ut frangamus, ſed ut expli-

Digitized by Google

explicemus, elidimus. Sic ingenia vitio prava, dolore corporis, animique corrigimus. Durities domannda eſt, & non leviter ad flexilem congruè mollitiem attrahenda. *Et ſicut*, ut inquit S. Cyrillus Alexandrinus in cap. 2. Oſeæ, *vulnera corporum ſanatu difficilia, & intractabilia, niſi medicamentorum virtuti cedentia, mutationem ad ſanitatem admittant, aut ferro ſecantur, peritia medicorum hunc auxilii modum ſuadente, aut certè igne vincuntur: ita & hominis anima ad deſciſcendum à probitate perquam prona, niſi vocibus admonentium locum reliqueris, & à turpitudine ad honeſtatem tranſire inſtitueris, pœnis vincitur, & ſupplicii laqueis implicata, velit, nolit, convertitur.* Scilicet, interminati duriùs ſupplicii incuſſus horror, pœnarum laqueis, ac compedibus ſic improbos implicat, ut velint, nolint, ad virtutem convertat, inolitam diù improbitatem vincat, & durus Magiſter probitatem erudiat. Horror enim pœnæ, & recogitatio iræ divinæ, ſeu ſtatus ſui, fænum eſt, & medium efficax ad deterrendum à peccatis peccatores, *tract. 79. diſc. 1. & 2. ubi & alia peccati remedia.*

Areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione. Formidandum illud extremum judicium, appropinquante ſacro Dominici Natalis tempore, non ſine divini diſpenſatione conſilii, ſuis fidelibus membris proponit Sancta Mater Eccleſia; ut enim prudenter Sanctus Gregorius Nazianzenus apud S. Maximum ſerm. 24. inquit: *A contemplatione exordium non eſt ducendum, & in metu quaſi in extremo deſinendum. Contemplatio enim fræno caret, & fortaſſis præcipitem aget: ſed metu primum quaſi initiatos, purgatoſque, vel (ut ita dicam,) attenuatos, ita in ſublimi erigi convenit.* Quaſi Dei timor, hominem purget, initiet, conſecret, attenuet; & inde terrena mole vacuum in ſublime erigat, & cognatum cœlo, cœlique confinem reddat. Frænum eſt timor, qui interminatæ legis vigore, audaciores animos peritè cohibet: *Initium ſalutis humanæ*, ait Severianus apud S. Maxim. *eſt Domini metus, & omnium bonorum, quæ cum nobis ſunt, radix eſt lex divina: nec verò divina lex caret metu, nec metus lege. Lex enim ad ea, quæ præcipiuntur, miniſtro utitur metu: metus autem eorum, quæ præcepta ſunt, judicem habet legem.* Bona lex, quæ tanquam index, miniſtro utitur metu, & inde bonorum omnium radix. O altè hominibus hæreat Dei metus; ad bonam enim directionem, & obſervantiam divinarum legum ante omnia neceſſarium eſt prædicare Dei timorem, *tr. 86. d. 1.*

Videte ficulneam, & omnes arbores; cum jam producunt ex ſe fructum, patet quia propè eſt æſtas. Poſtquam Chriſtus DEUS, præviis tremendo judicio calamitates recenſuit, hac ſimilitudine, quàm ſit timenda mundi felicitas, cum gratiùs arridet, exponit: utpotè quæ maximum præjudicium, & detrimentum homini adferat, *tract. 94. d. 22.* Quapropter citata Euangel. verba, ſic opportunè S. Gregorius interpretatur: *Sicut ex fructu arboris vicina æſtas cognoſcitur, ita ex ruina mundi propè cognoſcitur regnum Dei: Et ex hoc oſtenditur, quia fenctus mundi ruina eſt. Ad hoc enim germinat, ut quæcunque germine aluit, cladibus conſumat.* Nimirum, cum DEUS tibi indulgenter felicitatem committit, campi tibi vernant, florent, autumnant, & florida mundi gratia, ſpe cumulatiùs impleris; ſcito, quòd ex flore, & fructu arboris agnoſcitur vicina æſtas, quæ fructus aridè torreat: *Et ex hoc oſtenditur, quia fructus mundi, ruina eſt. Ad hoc enim germinat, ut quæcunque germine aluit, cladibus conſumat.* Time igitur hanc divini Numinis indulgentiam, time in quacunque felicitate, quia ruinarum minæ ſunt, time ſemper in negotio ſalutis tuæ æternæ, *tr. 93. d. 5.* In via enim Dei nunquam decet eſſe ſecurum, *ibid. d. 5.*

Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. In illo tremendo omnium hominum judicandorum theatro, dicet Rex Chriſtus his, qui à dextris ejus erunt: *Venite benedicti Patris mei.* Prædeſtinati appellantur, benedicti Patris, cui appropiatur omnipotentia, & imperium: hic benedicit omni benedictione in cœleſtibus. Et poſteà his, qui à ſiniſtris ejus erunt, dicet: *Diſcedite maledicti.* In quibus verbis antitheſin nullatenùs plenam advertere licet. Cur enim non equidem maledicti à Patre dicuntur reprobi, ſicut electi, benedicti à Patre? Ecquis hanc acerbam in reprobos maledictionem fulminat? Quis illos gehennali incendio æternùm addicit, & æternis flammis perpetuò conſectat? Sanè cum prædeſtinatis dicitur: *Venite benedicti Patris*; iſtiuſmodi benedictio oriri dicitur à Patre, cui omnipotentia, & imperium appropiatur; nam ad terrenos homines, cœleſti gloria munerandos, divino imperio opus eſt. At à quonam illa impendatur maledictio, prorſus tacetur. Erubeſcitne Deus de juſtitiæ ſuæ bono? An quiſpiam alius præter Deum, iſtiuſmodi maledictionem impendere valet? Eleganter hoc dubium verſans Sanct. Chryſoſt. homil. 89. in Matth. ſic opportunè expedit: *Sed iſtis quidem, benedicti, illis autem, ut dicit maledicti: non quidem à Patre; non enim ipſe, ſed opera eis propria maledixerunt.* Vide hic humanæ malitiæ immeritam ad nocendum enormitatem, divinæ bonitatis, & paternæ omnipotentiæ, ac ſanctitatis æmulam. In electorum ad gloriam benedictione, Dei infinita bonitas, & divina omnipotentia exprimitur, quæ in reproborum maledictione tacetur, & peccato adſcribitur à S. Chryſoſtomo: quo perſpicaciùs notificetur, quanta, quàmque immeritè infinita ſit peccati malitia, quæ ex eo notabiliter augetur, quia bonitas, & ſanctitas ipſius DEI, qui nos tot beneficiis affecit, & dilexit, offenditur, ut illius vires delinquendo audeat æmulari, & cum ejus bonitate contendere, *tr. 71. d. 5.*

Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. Nobiliſſima creaturarum amandatur ad infernales pœnas. Chriſtus Deus, qui tot beneficiis homines cumulavit, totumque ſe illis impendit, ſic caſtigat acerbè, ut habitare mandet cum ardoribus ſempiternis? Illam, inquam, Creaturam, quam pretioſiſſimo ſuo ſanguine redemit? O acerbum nimis ſupplicium! Verùm nil mirum: lento gradu ad vindictam ſui divina procedit ira, & tarditatem ſupplicii gravitate compenſat, quam ipſe ſibi vivens peccator conſcivit; uti in homine odioſo, & inimicitiis, aliiſq; vitiis dedito, eleganter agnovit Petrus Damianus lib. 2. epiſtol. 5. ſic ad tem fatus: *Mens odioſa, cupida, curis tantummodo ſæcularibus dedita, libidinis igne ſuccenſa, nonnè ſibi videtur infernus, in quo videlicet, & Diabolus habitat, & concupiſcentiarum ignes æſtuare non ceſſant? Illic enim de luxuria ſulphureus fœtor oboritur, & de cogitationum crebreſcentium tenebroſa caligine, tanquam teterrimi fumi volumina generantur. Hæc itaque flebilis anima, gehenna facta eſt, tartarus, & infernus, quam & cruciant tormenta curarum, & vitiorum vaſtat incendium.* Sic peccata velut ignis quidam ſunt, quo anima tam in hac, quàm altera vita aduritur, utrique impii anima, infernus quidam dicitur, *tract. 77. diſc. 1. diſc. 2. & diſc. 3.*

DOMINICA II. ADVENTUS.

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti. Matth. 11. Satis profectò prima lectionis Euangelicæ periodus erat, ut in maximam nos admirationem adduceret; ſi mundus adeò felix fuiſſet, ut nihil tale unquam admiſiſſet, aut hoc certè ſcelerum ſuorum poſtremum extitiſſet. Sed quod in Zacharia Jojadæ filio, & ſacerdote, monita ſalutis Regi, & populo impertiente, incepit, in Joanne Chriſti Præcurſore proſecutus eſt. Ecce enim Angelus ille, tanto bono, mundo natus, in cujus nativitate, incredibili gaudio vicini omnes exultarunt, modò Herodiano in carcere, ferreis ſtrictus vinculis, deliteſcit. Res admiratione digna, virum hunc tam heroicum, D. Joannem Baptiſtam, Dei adeò familiarem, cujus vita tantæ erant utilitatis, in vinculis eſſe: manum illam, quæ Deum hominem factum digito indicavit, dicens: *Ecce Agnus Dei*, ferreis manicis eſſe devinctam. Linguæ illi, quæ tam clarum ſummæ veritatis dedit teſtimonium, tantum eſſe ſilentium impoſitum. Libertatem illam, qua in deſerto tanta cum ſanctitate vivebat, carceri eſſe incluſam. Virum illum, qui Jordanis aqua Chriſtum DEI filium baptizaverat, dignus à Deo factus, ut Chriſti compater eſſet: talem, inquam, in carcere, crudeliſſimi tortoris manu, proprio ſanguine baptizari, quis non paveat? Imò quia hominem tale potuit excogitare facinus? Machinari tam crudele nefas? Non hominum inventum, ſed Dæmonum fuiſſe aſſerit Div. Baſil. Seleuc. orat. 18. *Diabolus Herodianis affectibus pro armis uſus viam aperit ad Baptiſtæ mortem; primum fraterni cubilis perfoſſorem facit, ut ex adulterii foſſa ad Baptiſtæ cædem tranſire faciat.* Scilicet, erat Joannes vox clamantis in deſerto, non loquentis tantùm, ait Hugo Cardin. non prædicantis, ſed clamantis, ut majorem affectum exprimat, quo ſurdum Herodem ab inceſtu avertat: hanc vocem perferre nequit Dæmon, & ideò Herodianis affectibus viam ſternit ad Baptiſtæ mortem: ineffabili enim odio Dæmon Dei Verbum proſequitur, utpotè armaturam, qua ipſe vulneratur, nos verò defendimur, *tr. 83. d. 15.* Gladius enim eſt Verbum Dei, de quo varias analogias. Vid. *ibid. diſc. 11.*

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti. Joannes virtutis flos, & ſanctitatis Magiſter, pœnaliſſimo carcere cur vexatur? Reſpondet, & quidem appoſitè, doctiſſimus Didacus de Celada Comment. in Tobiam: Proſpera in plebem, ac vilia ingenia veniunt; at calamitates, terroreſque mortalium ſubjugare, & illis patientiam nutrire, proprium magni viri eſt. Semper verò felicem eſſe, & ſine morſu animæ velle tranſire vitam, ignorare eſt rerum naturæ alteram partem. Magnus eſt vir; ſed unde ſcio, ſi tibi non datur facultas exhibendæ virtutis, & tolerantiæ erudiendæ, & demonſtrandæ? Miſerum te judico, quòd non fuiſti, tranſiſti ſine adverſario vitam. Nemo ſciet, quid poteris, nec tu quidem ipſe: opus eſt enim ad notitiam ſui experimento: quid quiſque poſſit, niſi patiendo, non didicit. Doceat te patientia, quantum poſſis, doceat tribulatio patientiam, doceat & reliquas virtutes, quantum tolerare debeant, & qualiter adverſa ſuſtinere opus ſit. Velut cruda virtus eſt, quam tribulatio non decoquit ad ſaporem: rudis, quam calamitas non erudit ad tolerantiam; incompta, quam adverſitas non elimat ad pietatis nitorem. Hæc ille. O quam congruè! Ergo tribulationis carcere vexatur Joannes, ut qualis ipſe ſit, adverſitas doceat.

Nam in eum finem Deus tribulationem immittit, ut noſtram probet, & experiatur virtutem, *tr.85. d. 16.*

Cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti. Magnus ille Propheta, & Præcurſor Domini Joannes Baptiſta, audacter dixit regi Herodi verba auditu ingrata, ei admodùm moleſta. Et ecce ſtatim mittitur in carcerem, nec ibi deſtitit Joannes prædicare, quod audire, & exequi valdè expediebat Herodi. O animoſam Præcurſoris audaciam! qui non potuit cohiberi, quin liberè diceret, quod ipſe ſentiebat, contra regem; ſed tandem deſtitit Regis verbis diſſentire. At quando id præſtitit? Audi Rabanum: *Sed & linguam, & vocem apud eos perdidit Propheta, ut vel ipſe Ioannes aliquando non contradiceret regis voluntati; Sed cum vita perderet vocem, qua regi ante non annuebat; ut ſic mortuus ſilentio annuat, quæ viva voce mordicus renuebat.* Qui officium Joannis imitaris, æmulare etiam dicendi libertatem, & niſi mortuus, ne perdas licentiam fandi vera, & utilia; utere imperiali voce, ne timeas carcerem, neq; exilium, neque ambitionis volatiles ſpes: munus enim tuum exigit omnes ſubire labores, & pericula, atque à veritate ſine adulatione prædicanda, vitiiſque reprehendendis nunquam deſiſtere, *tr.83. d.47.*

Cum audiſſet Ioannes in vinculis. 3. Reg. 17. Elias acerbiùs indignatur, quòd Dei populus, tot beneficiis auctus, in Idolorum venerationem inclinarit, & munifico gratiarum præbitore relicto, Dæmonibus mortis authoribus ſe dediderit. Ergo, ait, cœlitùs ſterilitate laborent, utantur fame, Religionis Magiſtra: quis annonæ largitor, imbrium pincerna, & bonorum origo ſit, diſcant ſiccitatis malo concuſſi: *Vivit*, ait Elias, *Dominus Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto, ſi erit annis his ros, & pluvia.* Et ut dixit, evenit. Nec interim meliores redditi ſunt Judæi. Heu quod non idem præſtet cœlum, dum electum Præcurſoris caput tenebris includitur! Si enim indignaris, ingratos eſſe Judæos, indignare luxurioſis, benefacientis Joannis non agnoſcere gratiam, ægris non ſuſcipere gratam medicinam, ſed tenebricoſi carceris ſtipendio compenſare. Verùm non eſt, quòd indigneris, aut mireris tanquam aliquid novi acciderit: reprehendit nempè Joannes Herodem, ut Judæos Elias, de peccatis ſuis, dicens: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Inde odium, & contemptus. Ab habituato namque in peccato, quid aliud ſperare poterat, quàm quòd monentem, & corrigentem nequaquam amaret, & æſtimaret; ſed potiùs rideret, contemneret, & occideret? Vide *tr.73. d.5.*

Cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti. Joannes, Joannes, inquam, ille, qui de cœlo præmaturè afflatus, adhuc paucorum dierum infantulus, in materni carceris alvo Chriſtum agnovit, & nuper digito deſignavit, clauditur modò carcere ab Herode: quem Herodes tantopetè metuebat, & amabat, & libenter audiebat, eòque audito multa faciebat, vir juſtus, & ſanctus, Herodi ſupra modum ſalutaris. Ille qui viperas transformabat in columbas, impiiſſimoſque quoſque ad ſe attrahebat, ut baptiſmum è manibus ſanctis ſuſciperent, eoſque ex duriſſimis, lapideiſque molliſſimos efficeret, Herodem ad ſui commiſerationem, & meliorem frugem non flectit? Scilicet, ſic *plus valet malum inolitum, quam bonum inſolitum*, ait S. P. Auguſtin. ut in aſſuetis ſuis inceſtibus recidivus Herodes, licèt gravitatem ſcelerum agnoſceret, in profundum tamen rueret æternæ perditionis ſupplicium. Hæc enim repetitorum peccatorum ſolita pœna eſt, *tr.75. d.2. & d.3.*

Cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti. Vinculis capitur Ioannes ab Herode, ideò ne ejus crimina fierent manifeſta, neve ejus inceſtus omnibus innoteſceret. Verùm dum peccata Herodis à Ioanne arguuntur, in omnium ore fiunt publica: ut ergo hujuſmodi criminis propagatio evitaretur, capitur iniquitatis objurgator, incarceratur, vinculis conſtringitur; ſed fallitur Herodes, & maximè fallitur; nam crimen ſuum dum occultare vult, magis manifeſtat. Ioannis enim carcer, ac gladius, quo caput eſt amputatum, maximè Herodi flagitia manifeſtant, & accuſant; ita peccatum præſertim mortale occultari nequit, *tr.77. d.30. & d.31.*

Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? Mirum eſt, quàm paucis abſolvat Ioannes ſuam orationem apud Ieſum; at brevis oratio ſupra modum vocalis magna obtinet. Hæc tantùm dixit: *Tu es, qui venturus es?* & omnia impetravit. Qui enim in vinculis erat, non longa oratione opus habebat, quando vincula, & labores omnium linguarum diſertiſſimi ſunt ad univerſa ex Deo impetranda oratores. Bonus ille latro via labia movit, dicens ad Ieſum: *Memento mei*; & ecce totus illi ſtatim conceditur Paradiſus: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Quæ orationis flumina, quæ loquendi vis ſic Deum traxit? Non equidem verba, ſed ærumnæ, ſed crux, ſic ad impetranda tot bona ex Deo valuit. Præclarè D. Auguſtin. in Pſalm. 86. ait: *Hoc fecit ille latro fortior in cruce, quàm in fauce.* Non tam diſerta eſt lingua Rhetorum apud Deum, ut crux, & carcer patienter toleratus. Non talem oratorum pompam edocent doctæ paginæ, qualem vincula, & catenæ: quam vim in compeditorum vocibus odoratus Iſa. cap. 26. ajebat: *In tribulatione murmuris doctrina tua est*: quæ verba ſic reddit Varablus ex Hebræo: *Domine in ipſa tribulatione memores erunt tui: fundent murmur, cum erit afflictio tua eis.* Sed cur ab afflictione fundent murmur, & non potius altiſſimas voces, quæ cœlos penetrent? In murmure intelligit Forentius muta illa carmina venefici incantantis ſapienter, quæ dum veneficus ſapiens murmurat, quidquid cupit, ad ſe efficaciter trahit, aut rapit; ſic afflictiones, & ærumnæ Ioannis, verba fundunt adeò efficacia, & poteſtate plena, ut inſtar carminis, ſeu murmuris incantatorum ſapientiſſimorum, omnia ad ſe rapiant, & omnimodam faciant apparere ſalutem. Afflictorum enim preces efficaciſſimæ ſunt, ad quas in tribulatione recurrere oportet, *tr.94. d.30.*

Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? Non gravabor in præſenti, veterum patrum meminiſſe ſententiam, quæ putat Ioannem poſt audita Chriſti miraculoſa opera, miſiſſe diſcipulos, ut interrogarent, an qui talia efficiebat magnalia, ad mortem, & vincula ſuſcipienda ſimul veniret? Non quærit, an ſit Ieſus Filius DEI? An ſit expectatus ab Iſraelitis? Sed, an veniat, ut vinciatur, & morti detur. Ita Ambroſ. lib. in Luc. 7. Euſeb. Emiſſen. Pomer. Venant. Gregor. relati à Maldonato in hunc locum. Nec miror, quòd Ioannes expertus vinculorum, & paſſionis præcellentias, requirat inter Ieſu magnalia, & ſplendida opera, vinculorum, & mortis tolerantiam; quæ quidem tolerantia, præſtantiſſimum opus eſt omnium miraculorum. Sanè Jeſus cœcis viſum, ſurdis auditum, claudis pedes, leproſis munditiam, mortuis dabat vitam. Sed quid hoc magnum in Ieſu, ut oſtendat in ſe naturam Deitatis? Niſi etiam manus ipſe ſuas pro vinculis daret, ſeſeque paſſioni voluntarius traderet? nam tribulatio aliquid divini in ſe habet, *tract. 87. d.5.* Nullum enim opus etſi illuſtre, etſi hominibus ſalutare, ſic filium Dei verum Meſſiam oſtendit, ut vinculorum, ærumnarumque tolerantia; cum enim ad hoc venerit filius Dei, ut diſſolvat opera Diaboli, quod eſt peccatum; verè eum ut talem agnoſcimus, cum ad vincula, & mortem veniſſe intelligimus. Per hæc nos à peccatis abſolvit, & abſolutos æterno Patri reconciliavit: ſiquidem tribulatio patienter tolerata ſolvit pœnas debitas pro peccatis, & ab iis nos expurgat, *ibid. d.12.*

Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, & pauperes evangelizantur. Mirum valdè eſt, quòd inter grandiora miracula, in felici Evangelii tempore videnda, ſeriatim recenſeatur quaſi prodigiorum clauſula, quòd pauperes evangelizentur, id eſt, quòd adſint Concionatores, qui Evangelium pauperibus prædicent; ita enim hunc locum intelligit S. Hieron. dicens: *Pauperes autem evangelizantur, intellige opibus pauperes, ut nulla inter nobiles & ignobiles, inter divites & egenos in prædicatione diſtantia ſit, quod præmiſſis non minus eſt.* Nempè dum pauper æquè, ac dives evangelizatur, non eſt minus miraculum, quàm cum cœci vident, leproſi mundantur. Pauper, inquam, opibus, à quo nihil lucri Concionator expectet, qui evangelici ſudoris mercedem retribuere non valet, qui eruditæ eloquentiæ plauſus non poſſit muneribus adornare, hoc eſt miraculum, quod præmiſſis non minus eſt. Itane rarum eſt, inveniri Concionatorem, qui ſine ſpe lucri verba faciat ad pauperes? Taceo: ne ſordidi lucelli quenquam arguere videar, quos reprehenſos, Vid. *tr.83. d.49.*

Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam. Fuerunt aliqui impii aſſertores, ut refert D. Cyrill. lib. 1. in Ioann. qui dixerunt, Ioannem natura non hominem fuiſſe, ſed Angelum, in ſpecie tamen naturæ humanæ prædicantem apparuiſſe. Hos jam Ioannes Evangeliſta in exordio ſui Evangelii refutavit, dicens: *Fuit homo miſſus à Deo*; nam propter virtutis meritum Angelus eſt vocatus, ait S. Chryſoſt. in Imperfecto homil. 27. Quænam verò hæc virtus? An quia Chriſti adventum præcurrens prædicavit? Omnes Prophetæ, qui præceſſerunt, miſſi ſimiliter ſunt ante Chriſtum, ut ejus adventum prædicarent. Cur ergo ſolus Ioannes ſub nomine Angeli venit intelligendus? Reſpondet citatus Chryſoſt. *Solus Ioannes ſic miſſus eſt ante faciem Chriſti, ut penè cum ipſo Chriſto veniret.* Ex omnibus Prophetis, Ioannes propior Chriſto fuit, tantùm autem ex ejus præſentia ſacratiſſima ſublimatus, & evectus eſt, ut ex omnibus ſolus ille Angelus haberetur: nam in tantùm ex exercitio præſentiæ Chriſti Dei homo ſublimatur, ut jam non carneus homo, ſed Angelus appareat. Efficax enim inſtrumentum eſt ad vitam immaculatam, & angelicam ſectandam, exercitium præſentiæ Dei, *tr.84. diſc.7. maxime n.8.*

Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum. Magnam ſui Præcurſoris oſtendit Dominus gloriam, dum illum nobilitat Angeli vocabulo. Etenim ſumma gloria eſt, quòd lutum angelicos poſſit repræſentare volatus, & inter Angelorum decora coruſcare. Ubi beatorum principum gloria exprimenda fuit, ac excellentia ſingularis, ait Dominus Matth. 22. *In reſurrectione neque nubent, neque nubentur; ſed erunt ſicut Angeli DEI in cœlo.* Hoc ſola ſimilitudine putavit Dominus ſufficienter beatorum gloriam demonſtrari, quam ut oſtenderet maximam, Angelicis ſplendoribus lutea beatorum corpora comparavit. Ad quæ D. Hieron. in Epitaph. Lucilii ſic fatur: *Quando dicit: erunt ſicut Angeli in cœlis, non natura, & ſub-*

ſtan-

Digitized by Google

ſtantia corporis tollitur, ſed gloriæ magnitudo monſtratur. Et quidem dum Joannes dicitur Angelus, non tollitur corporis lutei ſubſtantia, ſed gloriæ oſtenditur magnitudo. Nec miror, quòd Joannes in terris agens aſſimiletur Angelis, quibus glorioſum eſt, beatis exiſtentibus in cœlis aſſimilari; ſed potius miror, quòd Joannes non dicatur plus, quàm Angelus? Cur, bone Jeſu, non vides præcurſorem tuum longè ſuperiorem Angelis eſſe? Deſertum ſolùm Joannis laudabat Dominus: nondum ad vincula, ad carceres, ad labores acceſſerat exantlatos; quòd ſi Joannem vinculis afflictum voluiſſet extollere, haud dubium, quin illum plus, quàm Angelum prædicaret: planè vincula, & ærumnæ nos faciunt Angelis longè ſuperiores: ſummam enim Deus gloriam, & honorem abſcondit ſub tribulationibus, *tract.94. diſc.3.*

DOMINICA III. ADVENTUS.

M*iſerunt Iudæi ab Ieroſolymis Sacerdotes, & Levitas ad Ioannem, ut interrogarent eum: Tu quis es? Io.7.* Jeroſolymitani Senatores, dum ſubliſſimum Meſſiæ munus Joanni offerunt, illum cognationis affectu diligunt, non judicii maturitate. Amor enim erga cognatum Joannem, & odium ſæviendi adverſus Chriſtum, hujus legationis, aut electionis judicium extorſit. Sanè amoris, vel odii, ſeu invidiæ affectus tanquam non bonus rerum arbiter, in judiciis recuſatur, & communiter fallit, uti planè fefellit hos Judæos, qui illo gladio ſeſe peremerunt, quo Chriſtum verum Meſſiam perimere cogitabant. Invidia erat: illa autem, ut ait Idiota de morte c.5. eſt gladius Goliæ, qui proprium magiſtrum occidit: quia invidi antequam alios interficiant, gladio invidiæ torquentur, ut de eis dicatur: *Gladius eorum intret in corda ipſorum*. Scilicet de ſacerdotali ſtirpe prognatum ſciebant Joannem, de humili verò Jeſum: à cunis, à primis annis ſecretum Ioannem; cum publicanis, & peccatoribus converſatum Ieſum. Hunc ergo, cum innumeram poſt ſe trahere turbam vident, quæ illum ut verum Meſſiam veneratur: inde commoti, hoc Meſſiæ munus in Ioannem transferre ſatagunt. Ioannes verò abſit, ut pro tali haberi voluerit, quinimò omnibus Iudæis, & univerſo mundo teſtatum reliquit, cum maxima eorum confuſione, Chriſtum verum eſſe Meſſiam; ſicque in perverſis ſuis conſiliis eluſi, malum quod machinati ſunt, in ipſos recidit, *tr.78. d.26.27. & d.28.*

Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis Sacerdotes, & Levitas ad Ioannem, ut interrogarent eum. Valdè mirum eſt, quòd Pontifices dediti omni vitio, & abominationi, optent ſibi conſtituere in Regem, Meſſiam & caput, Ioannem, in quo omnis puritas, & ſanctitas vitæ, cum maximo rigore eminebant. Sed heu perverſum hominum, in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutorum, genium! Deferunt Ioanni Meſſiatum, quo ſe oſtenderent populo Religionis Zelatores, in adventu Meſſiæ ferventiſſimos: quibus tamen rebus immoderata paſſio erat: animum eorum morſicans, qua Chriſto Dei Filio filiationem, & Meſſiæ dignitatem invidebant: qui proindè zelus juſtè à Ioanne, tali condigno reſponſo confunditur, & caſtigatur, atque detegitur: Deus enim meritò caſtigat eos, qui pravas paſſiones ſuas, quibus moventur, zeli pallio tegunt, *tr.97. d.7. n.5.*

Et interrogarent eum: Tu quis es? Et confeſſus eſt, & non negavit, &c. Tanta gratiarum in Ioanne fuit abundantia, & excellentia, ut hoc præclarum à Chriſto nactus teſtimonium ſit: *Inter natos mulierum non ſurrexit major Ioanne Baptiſta*. Quæ tamé gratiarum abondantia tantum illi periculum conſtitit, ut verū ſit, quòd ubi adeſt magnitudo gloriæ, ibi magnitudo periculi adſit de elationis fomite; ut proindè vere pariter, ac bellè S. Proſper ep. 83. inter Ambroſ. ep. dixerit: *Vigilant tentatoris inſidiæ, & ubi proficit devotio, ſubrepit elatio: Et ut homo de bono opere in ſe potius, quàm in Domino glorietur. Sed ſolicitudo nos Apoſtoli contra hoc periculum monet, dicentis: Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini: DEUS eſt enim, qui operatur in vobis velle, & perficere: quantò ergo in mandatis Dei quique proficiunt, tantò majores habent cauſas formidinis, & tremoris, ne de ipſis probitatis argumentis mens ſibi benè conſcia, & laudis avida, in ſuperbiæ rapiatur exceſſus, & fiat immunda vanitate, dum ſibi videtur clara virtute*. Quid enim tam perverſum, quàm ut probitatis argumenta, impietatem perſuadeant, malè acuto vanægloriæ ingenio? Quam tantò ſolicitiùs idcircò vitat Ioannes, quantò ſubtiliùs eadem illi inſidiatur; timet nempè ſubdolas vanægloriæ inſidias, quæ de virtute, vitiorum officinam adverſus virtutes excudit. Vana enim gloria aggreditur etiam perfectos, & tunc nos oppugnat, cum de vitiis triumphamus, & bonis operibus divites ſumus, *tr.95. d.3.*

Et confeſſus eſt, & non negavit, & confeſſus eſt: quia non ſum ego Chriſtus. Non vulgarem emphaſim dicta verba præſeferunt, alioquin ſimpliciter reſpondere potuiſſet: *Non ſum ego Chriſtus*. Sed Euangeliſta iterùm, atque iterùm repetit: *Et confeſſus eſt*. Ut hac loquendi figura ſolicitudinem, atque timorem ſancti Præcurſoris haud obſcurè declararet, cum ſibi divinos honores tribui imprudenter populi opinione cerneret. Nullus enim vir, etiam zelotypiæ ægritudine laborans, uſque adeò de uxoris ſuæ pudicitia ſolicitus eſt, quàm ſancti omnes fuerunt, ut ne quicquam divini honoris ſibi arrogarent, aut ab aliis ſibi tribui paterentur; ſic Paulus, & Barnabas, Act.14. cum eos Lyſtris cives propter edita miracula adorare vellent, conſciſſis tunicis obſtiterunt, dicentes: *Viri quid facitis? Et nos mortales ſumus*. Neq; verò contenti, populum ab hac temeritate revocaſſe, curſu, voce, veſtiumque abſciſſione, quantus eos tremor invaſiſſet, ſatis indicarunt. Simili conſilio, & affectu Ioannes à ſe divinos honores depulit, ut qui probè teneret, Deum bonorum operum noſtrorum ſibi reſervare laudem, & gloriam. Et ideò inde nullam oportet concipere vanam gloriam, ſed ſanctitatem exemplo Ioannis occultare, *tr.95. d.1.*

Et confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus. Elias es tu? Et dixit: non ſum. Graviſſimam crediderim Ioanni ceſſiſſe hanc tentationem, ſiquidem jacula vanægloriæ ignita planè ſunt, & lubrica; ut enim tinea croco, & nebula florenti campo fatalis eſt, quia illicò conſumit ejus ſubſtantiam, ei nudum ſtamen relinquens; ita opus bonum tantæ eſt excellentiæ, ut naturaliter excitet in eo, qui illud agit, appetitum & voluntatem illud manifeſtandi; & ideò vocatur lux, quia ipſi maximè proprium eſt, ſe oculis detegere, ac manifeſtare, & ut tale illud ſequitur, & manifeſtat honor, atque poſt ſe trahit laudem, & gloriam; & quando hæc ſe offert, ait Div. Auguſt. epiſt.64. ad Aurel. res eſt difficillima eam repellere. Et licèt inveniamus aliquos, qui laudes non quærunt, paucos tamen reperias Baptiſtas, qui oblatas rejiciant, ſincerè & ſine fuco dicant: *Non ſum*. Nam difficulter æſtimatio propriæ laudis ſuperari poteſt, quia tenaciter inhæret, *tr.95. d.1.*

Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit: Non. Veritatis præco hæc aſſerendo, num veritati conformia enuntiaverit, meritò dubitatur. Nam quomodo verè dicit, quòd non eſt Elias, neque Propheta, qui & Elias, & Propheta à Chriſto appellatur, Matth. 11. *Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias, qui venturus eſt?* Eſtne hoc ab humilitate miraculum? ſcilicet è nutu Ioannis dependebat, has honorum excellentias, quas verè poſſidebat, ſibi arrogare, & acceptare, quas tamen præclaro Euangeliſtæ teſtimonio humillimè repudiavit. Qua ſuper re, ſic profundè philoſophatur Sanct. Auguſtin. ſerm. 3. de Sanctis: *Quod enim eſt majus teſtimonium veritatis, quàm ſe humiliando eum agnoſcere, cui æmulando poterat invidere? Putari Chriſtus potuit, & noluit. Dixerunt homines, cum fallerentur in eo: Num fortè hic eſt Chriſtus? Reſpondit ille, quòd non erat, ut maneret, quod erat; unde quippè Adam lapſus perdidit, quod erat, quia quod non erat, uſurpavit. Recolebat hoc iſte magnus, ſed in parvo Chriſto minimus. Noverat hoc Ioannes, recolebat hoc, & timebat, quia recipere, quod perdiderat Adam, cogitabat*. Nempè hujuſmodi repudio, quo ut Elias, & Propheta in cenſu hominum habebatur, ſanctitatem ſuam occultabat, & vanamgloriam fugiebat: ob quam meritò bona opera, gratiæ, & favores exemplo ſanctorum occultanda ſunt, *tr.95. d.4. & d.5.*

Ego vox clamantis in deſerto: dirigite viam Domini. Iudæi moti ſunt, ut quærerent à Ioanne, an eſſet Chriſtus, Elias, vel Propheta, ob novum ritum, ac cæremoniam, quam baptizando, in orbem introducebat; unde ſubjungunt: *Si tu non es Chriſtus, neque Elias, neque Propheta, quare baptizas?* Quomodo ergo his occurrit Ioanne, dum ſe fatetur vocem? Si quærerent ab eo, quare prædicabat, congruere videbatur reſponſio: *Ego vox*. At verò dum moverentur ad interrogationem ob baptiſmum, quem conferebat, quo pacto de ſe dicit, quòd ſit vox? Nihil aptius ad præſens dici poterat. Vera enim vox non ſolùm ore ſonat, ſed etiam opera concomitantur: *Ioannes*, ut ait D. Chryſologus ſerm.167. *Doctor dicto, & facto*. Tunc enim vox Concionatoris cedit in laudem Dei, & mirificè proficit, quando in manibus vox adſunt opera, *tr.83. diſc.29.30.31. & ſeqq.*

Ego vox clamantis in deſerto: dirigite viam Domini. In tanta æſtimatione erat Ioannes, ut nihil aliud opinarentur, niſi quòd eſſet Chriſtus, Elias, vel magnus Propheta: cui æſtimationi conformiter reſpondere potuiſſet Ioannes, multiſque ſeſe titulis nominare; ſcilicet, quòd eſſet filius Zachariæ, Doctor, Præco, ac Præcurſor Chriſti: his tamen omnibus ſpecioſis titulis, quibus maximam ſibi authoritatem conciliare potuiſſet, prætermiſſis, de ſe tantùm publicat, ac divulgat, quòd ſit vox; ita ut neque ſacerdotalis dignitas, neque Prophetalis authoritas, neque Angelica ſanctitas in eo attendenda eſſet; ſed hoc unum, quòd eſſet Dei vox, ſeu quòd Dei voce loqueretur: exiſtimans hanc excellentiam cæteras omnes antecellere. Nobiliſſimum enim, & ſubliſſimum in Eccleſia Dei eſt miniſterium, Euangelica prædicatio, *tract.83. diſc.28.*

DOMINICA IV. ADVENTUS.

F*Actum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Et venit in omnem regionem, prædicans baptiſmum pœnitentiæ*. Luc.3. Recenſet ſacer Euangeliſta, quòd anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, verbum ad Ioannem factum ſit. Et benè præmittitur ab

Euangeliſta, perditiſſimus tunc mundi ſtatus, moribus profligaſſimus, ut ſub talibus præpoſitis par erat, quò prædicatio Joannis opportuna videatur ad pœnitentiæ ſuadelam, & peccatorum remiſſionem. Sed quare de tanti Concionatoris probitate nil ante loquitur Euangeliſta? Peridoneè opinor Matthæus, & Matthæum de more imitatus Euangeliſta Marcus, Joannis vitam aſperitatibus præſtructam ad prædicationis energiam præfatus eſt. Unde quod alto ſilentio Lucas occultavit, Matthæus cap. 3. ſic fatur: *Habebat Ioannes veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos; Eſca autem illius erant locuſtæ, & mel ſylveſtre*. Prædicator enim efficaciter perſuadere volens, verbis opera adjungat, neceſſum eſt; imò oportet, ut opera, & exempla præcedant, *tr. 93. d. 29. 30. 31. 32. & 33.*

Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium. Videtur ſanè hiſce verbis Euangeliſta Lucas prævia ad prædicationem Joannis elogia, ſi non explicatiùs, vividiùs tamen expoſuiſſe, ut argutè oſtendit S. P. Ambroſius, hac ſuper re ſic fatus: *Sanctus Matthæus, & Marcus veſtitu, & cinctu, & cibo Prophetam declarare voluerunt. Lucas compendio uſus eſt, dicens: Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem; unum dixit, & omnia declaravit*. Scilicet dum ſignificatur, quòd ad recèns Concionatorem Joannem, *verbum Dei factum eſt*, verbum Dei, inquam, non tam dictum ore tenus, quàm actuoſo opere factum, & vita expreſſum ad auditorum normam; inſimul hoc uno verbo omnia exprimuntur, & explicatiùs declarantur, quæ tanto verborum ambitu reliqui Euangeliſtæ præmiſerunt: *Unum dixit, & omnia declaravit*; S. ſcilicet Lucas. Omnia enim in ſe bona, omnes virtutes, cunctaſque deſiderabiles gratias virtualiter continet Dei verbum. Vid. *tr. 83. d. 13.*

Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem. Turget myſteriis prædictum verbum, *Factum*; agebatur enim de intimando Baptiſtæ prædicationis ſuæ exordio, per quam innumeras peccatrices animas ad pœnitentiam, & bonam frugem erat revocaturus. Verùm priuſquam prædicationem ſuam Sanctus Joannes Baptiſta exordiretur, divinas habuit revelationes, quibus ad prædicandum adactus fuit; quod prædicta verba inſinuant: unde copioſiſſimo converſionis animarum fructu haud caruit. Sic prædicationem Euangelicam longè efficaciorem, & fructuoſiorem reddit divina aſſiſtentia, quàm ſtudium, & eloquentia, *tr. 83. diſc. 37.*

Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Poſtquam divinum mandatum Joanni factum, ejuſque perſonam Euangeliſta explicavit, locum deſignat, in quo erat, ſcilicet deſertum. Nam, ut Theophylactus ait: *Per totum tempus præteritum uſque ad ſui oſtenſionem occultus fuit in deſerto*. A primis ſiquidem annis in illo Joannes erat; nam à tempore perſecutionis Herodis, dum infantes occidit, Eliſabeth cum filio ſuo in deſertum fugit, in quo ipſe uſque ad divinum hoc mandatum perſeveravit, angelicam potius, quàm humanam vitam ducens. Cur autem ſic latuerit uſque huc occultus, Rupertus Tuitienſis Abbas, tractans de vita Angelorum æmula, quam in eremo Joannes agebat, peridoneam his verbis rationem reddit: *Ne pulchritudo oris, à quo primùm audiendum erat teſtimonium gratiæ, & veritatis, aliquo modo defloreſceret, loquendo aliquod vane, aut otioſi ſermonis*. Peccata enim quantumvis levia impediunt acquiſitionem ſpiritus, & devotionis; ac proinde ſervi Dei anſie iſta perſequuntur, & minimas culpas fugiunt, *tr. 76. diſc. 17. & 18.* Joannis enim lingua, quæ gratiæ flos eſt, ſi otioſum illi verbum incautè excideret, aliquo modo defloreſceret. Et hinc metiri licet, quàm vel eximiæ ſanctitati defectus leviculus noceat. Licèt enim peccatum modicum ſit, ſuum tamen habet venenum, ac proinde timendum eſt, ne in graviora nos ruere faciat, *ibid. diſc. 14.*

Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Joannes à puero in deſerto enutritus fuit, ut Lucas 1. cap. de eodem teſtatur: *Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu: Et erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis ſuæ in Iſrael*: cujus cibus fuit mel ſylveſtre, ibiq; continuò manſit uſque ad annum trigeſimum, quo cœpit ſe oſtendere populo, illique prædicare fidem in Chriſtum, & pœnitentiam. Commentatores quidem de hoc præmaturo Joannis ſeceſſu, & fuga in deſertum, variè philoſophantur. Theophylactus ait: *Seceſſit, ut extra multorum malitiam nutriretur*: quod explicatiùs ediſſerit Origenes homil. 11. in Luc. *Digni, qui ſic conceptus fuerat, & natus, non expectavit, ut à patre nutriretur uſque in diem oſtenſionis ſuæ in Iſrael; ſed receſſit fugiens tumultum urbium, populi frequentiam, viciniam civitatum, & abiit in deſerta, ubi purior aer erat, cælum apertius, & familiarior DEUS*. Nil ergo mirum, quòd ad Joannem in deſerto verbum Domini factum ſit, cui ſic familiaris inibi erat DEUS. In ſolitudine enim DEUS converſari ſolet cum animabus, communicando ipſis viſiones, revelationes, aliaque gratiarum dona, *tract. 89. diſc. 10. item d. 7.* Et ideò vel à patre Zacharia, Dei ſacerdote, & ſanctiſſimo Propheta, inidoneè Joannes educaretur, quia in urbe educandus erat: ſic urbium tumultus, populi frequentia, imò & civitatum viciniæ, mores inquietant, & ad ſimilem pravitatem inhalant, à quibus præſervat ſolitudo, quæ virtutes nutrit, & vitia ſuffocat, *ib. d. 2. & d. 6.* In deſerto nitent virtutes, excellentiæque omnes, ibi Verbum Dei, de quo Regius Vates. Pſ. 62. *In terra deſerta, & invia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi*.

Et venit in omnem regionem, prædicans baptiſmum pœnitentiæ. Venit Joannes, ait Div. Chryſoſt. homil. 19. in Matth. quaſi magni regis præparator, at nuntius fidelis, qui in exordio prædicationis ſuæ non incepit prædicare Chriſti Domini divinitatem, vel ejus eximiam poteſtatem, ſed pœnitentiam, in remiſſionem peccatorum, ſcilicet, hominum. Quia enim invenit totum mundum, ut Ildephonſus ait ſerm. 5. de Aſſumpt. criminibus obnoxium, omnibus medicinæ radia, remedium, forma factus, & religioſiſſimum Concionatorum exemplar. Nempè non altiſſimas è Cathedris detonare quæſtiones, ſed pœnitentiam, & vitæ, morumque emendationem. Finis enim Concionatorum unicus eſſe debet, arguere peccata; ideò namque DEUS divinum ſuum largitus eſt verbum, ut per illius prædicationem, primo omnium loco aboleatur peccatum, *tract. 71. diſc. 1. item tractat. 83. diſc. 38.*

Prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum. Super quo themate, conſule *tr. 81. d. 25. de pœnitentia*.

Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur. Origenes, Beda, & Hugo, nomine montis, & collis intelligunt inanis gloriæ ſtudioſos, de quibus ſic fatur Sanct. Chryſoſt. apud Sanct. Thomam: *Colles autem deſperatos appellat, non ſolùm autem ob ſuperbiam mentis ſuæ, ſed propter deſperationis ſterilitatem: collis enim nullos fructus producit*. Nempè montes ſuperbi bonorum operum ſteriles ſunt, & noxiæ herbæ feraces: malè fœcundi, & pejùs ſteriles, infœcundi probitate, uberes improbitate, qui cœleſtes imbres fruſtrantur, & virtutum operibus nutriunt ſuperbiæ faſtum. Peccata ſiquidem venialia, ut inanis gloriæ ſtudium, & ſimilia, animam commaculant, homineſque in charitate tepidos, & in bonis operibus, & contra tentationes debiles efficiunt, *tract. 76. diſc. 7.* Eos quoque elatos montes, deſperatos intelligit Sanctus Chryſoſtomus, ac ſi elatio ſit quædam deſperatio, & quodammodò impotentia virtutis. O infelix inanis gloriæ ſtudium! quod licèt exiguum ſit peccatum, omen eſt infauſtæ reprobationis, & jus ad gehennale incendium, acſi levium peccatorum, ut hypocriſis, ac inanis gloriæ amor, ſit veluti licentia ad deſperandum, & gehennæ titulus. Nec mirum, quia enim levia peccata paſſim non curantur, magna tandem præcipitia, & graviſſima peccata ſuperinducunt, *ib. diſc. 2. d. 3. & d. 6.*

Omnis mons, & collis humiliabitur. Superbos, per montes intelligit Chryſoſtomus, ut ſupra dictum. Miraris verò ſecuturam depreſſionem, & contritionem ſuperbi? Nil mirum: ſuperbus uno pede in via nititur, quare facilis eſt ad lapſum; pro quo deprecatur Propheta regius, Pſalm. 35. *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*. Agellius, per *Tò*, pedem ſuperbiæ, pompam in inceſſu, quam vanagloria ciet, idoneè commentatur. Sed cur affectum inanis gloriæ ſic in inceſſu Propheta timet? Et cur hanc levem arrogantiæ noxam, pedis vocabulo deſignat? Scilicet, acutè ea Lobbetio, opere morali de peccato, refert Corderius: Quod benè ait pes ſuperbiæ, non pedes: ſuperbo enim pes eſt unicus, ideòque ſicut diù conſiſtere non poteſt, qui unico tantùm ſtat pede, eoque totam corporis incumbentis molem ſuſtinet: ita etiam nec diù ſtare poteſt ſuperbus peccator: nutabit ille, dubiumque librabit corpus, ac tandem præceps in ruinam dabit: pes enim hominis, qui ſtare debuit in via, ſimulatque ſuperbia corripitur, illicò ceſpitat, & labitur in obliquis peccati ſemitis. Vide ſatiùs *tr. 90. d. 13.*

DOMINICA INFRA OCTAVAM EPIPHANIÆ.

C*Um factus eſſet Ieſus annorum duodecim. Luc. 2.* Parvolus Jeſus ſingulis annis à Nazareth in templum cum ſuis parentibus aſcendebat, ut vult Euſeb. Emiſſen. dicens: *Religioſi parentes per annos ſingulos ibant in Ieruſalem, ut legem audirent, ſacrificiis participarent, & eius adhuc umbræ ſerviebant, cuius iam venerabantur veritatem. Erat igitur ſimul cum cæteris Ieſus in ſolemnitate, qui totius erat cauſa ſolemnitatis*. Ut quid igitur duodecim annorum memotatur ætas? Et cur non majorem, vel minorem elegit ad ſeipſum declarandum, & tunc inter Doctores interrogans, & eos audiens apparet? Reſpondet Lyran. Ut à pueritia oſtendat zelum ſuum erga res ſpirituales, animas ſcilicet noſtras, quarum ſalutem velociſſimè zelabat, *tr. 81. d. 25.* Maximè verò converſionem noſtram zelat in ætate juvenili, cum illa ſit ver, ſeu æſtas, quæ paſſionum calore uſtulatur, & fervet ad vitia; unde ejus primitias quærit, ne uſque in ſenium pœnitentia differatur, *ibid. diſc. 26.*

Et non invenientes, regreſſi ſunt Ieruſalem, requirentes eum. Vide quàm ſolicita, & zeloſa Maria in quærendo filio exiſtat: nullum non movet lapidem, nullam viam non arripit, ut inveniat amiſſum: cognatos adit, notos interrogat, denique Jeroſolymam redit, omnia luſtrat, donec inveniat filium. Sic eos, qui DEUM quærunt, vigiliarum voce apud Iſaiam commonefacit, Iſa. 21. *Si*

qua-

Digitized by Google

quæritis, quærite, convertimini & venite. Hoc eſt, ne vobis certas, & determinatas vias quærendi præfiniatis, ne in quærendo Deum finem faciatis; ſed quærite, & ampliùs quærite ſine termino, & ſine. Explicatiſſimè Richard. de S. Victore lib. 2. de Emmanuel. cap. 16. *Si quæritis, quærite, & inquirendo perſeverate: imò & multipliciter quærite, qui nunquam ad plenum invenitur. Non ſemel quæſiſſe ſatis, iterùm atque iterùm requirendum, perquirendum, hac, illacq; eundum, & bis, & ter, & millies eadem via repetenda, reviſenda, luſtranda*. Lubeat ex prophani Lucretii penu ea deſcribere, quibus amiſſum vitulum à matre requiri depingit, ſic lib. 2.

At mater virides ſaltus orbata peragrans
Linquit humi, pedibus, veſtigia preſſa, biſulcis
Omnia conviſens oculis loca, ſi queat uſquam
Conſpicere amiſſum fœtum, completque querelis
Frondiferum nemus, aſſiſtens, & crebra reviſit.

Hoc amore, hoc zelo, & hac cura quærebatur filius Jeſus à parentibus, ſimilibuſque affectibus zeli quæri petit ab homine quocunque: quàm gratus enim Deo zelus exiſtat, & quàm munificè recompenſetur, exemplis oſtenditur, *tractat. 97. diſc. 3. & 4.*

Et factum eſt: poſt triduum invenerunt illum in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem omnes. Sanè decebat, puerum interrogare legis Doctores, non eos docere; ſed tamen Chriſtus ejuſmodi interrogatione modeſtiam docet, an ſimul & ſapientiam? Audiendus eſt Origenes, ſic fatus: *Ex uno doctrinæ fonte manat, interrogare, & reſpondere ſapienter: & ejuſdem ſcientiæ eſt, ſcire quid interroges, quidve reſpondeas*. Explicatiùs S. Hieronym. epiſt. 103. Paulino cap. 4. humilitati interrogationis nuncupatim adſcribit hoc præcelſum interrogandi magiſterium, dicens: *Duodecim annos ſalvator impleverat, & in templo prudenter interrogans docet ſenes, de quæſtionibus legis interrogans: magis docet, dum prudenter interrogat*. Profectò ſumma Chriſti ſapientia! tunc dicitur: *magis docere*, non quando velut è Cathedra, tanquam cœleſtis Magiſter Diſcipulos, & turbas erudit, præ admiratione exclamantes, Joan. 7. *Nunquam ſic locutus eſt homo*; ſed tunc, tunc quidem, quando acſi imperitus foret, & diſcere vellet, prudenter interrogat. Hem? ſic humilitas aliquis ſapientiæ fructus eſt, ut increata Dei ſapientia, Chriſtus Deus, tunc dicatur *magis docere, dum prudenter interrogat*? Nullum igitur dubium eſt, quin ſapiens interrogatio de participio humilitatis, arcanum quoddam Magiſterii genus ſit. E contra ſuperba dictio, ſpecies dementiæ, *tr. 90. d. 13.*

Fili quid feciſti nobis ſic? Ecce Pater tuus, & ego dolentes, quærebamus te. Facile conſideratu eſt, quantoperè dilexerit filium ſuum Jeſum Maria, & ipſe Joſeph: eò quòd per ſe ſummè amabilis eſſet puer; ex cujus abſentia tantam conceperunt triſtitiam, quantam ex præſentia lætitiam. Hoc ergo meritò mirandum venit, quòd cum non ignoraret Jeſus, extraordinariam hanc parentibus ſuis ex ſua abſentia ſuborituram triſtitiam, & dolorem, nihilominùs ſeſe ſubduxerit in comitatu? Jacob Patriarcha perdidit quoque filium ſibi unicè dilectum Joſeph, & à beſtia devoratum quem credidit, venditum Iſmaelitis in Ægypto à fratribus poſtmodum audivit: interim in magna gloria exiſtente Joſeph, cum patrem de ſe perdito nimiùm affligi facilè conjecturari poterat, conſolatorium ad eundem verbum, quod mittere debebat, intermiſit. Quæ cauſa? Diſpenſatinne divina id factum credidit Sanct. Auguſtin. in expiationem ſcilicet venialium Jacob exceſſuum. An fortè ob ſimilem cauſam ſeſe abſentat à parentibus Jeſus? Abſit. Neque enim venialis labes unquam tetigit Mariam; ſed qui ſciebat, ſe ſupra modum à parentibus diligi, amoris vices eiſdem rependere voluit, dum eos ex ſua abſentia triſtari permiſit: certum enim divini amori pignus habemus, cum tribulationes patimur, *tractat. 94. diſc. 13.*

Quid eſt, quod me quærebatis? neſciebatis, quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? Exiſtimat D. Ambr. prædicta Chriſti verba reprehenſionis fuiſſe. Unde D. Bonav. ait: Dominus durè reſpondit, abſque tamen ulla matris irreverentia: quòd enim Chriſtus Dominus ore ſereno, atque benigno aliquantulum ita ſeverè locutus eſt, non propter Genitricem, in ea enim nihil habens reprehenſionis umbram dari poterat; ſed propter circumſtantes, ut omnes inſtrueret, quòd in his, quæ ſui muneris erant, ad Patriſq; obſequium, & hominum ſalutem ſpectabant, nullo carnis, aut ſanguinis affectu, ſed puro tantùm in Deum duceretur reſpectu. Et ita quoties ſuſpicari poterat, carnis amorem interrumpere ea, quæ ad Patris negotia, ut erat de divinis rebus tractatio, verbi Dei auſcultatio, pertinebant, aſperè reſpondit: culpati enim illi merentur, atque puniri, qui à verbo Dei alieni ſunt, illudque diſturbant; quorum pœnæ recenſentur, *tr. 83. d. 26.*

Quid eſt, quod me quærebatis? neſciebatis, quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? Profectò, ſi in cœleſtis Patris ſui negotiis verſari oportebat, ad quæ tractanda remanſerat, eccur in ea cura adhuc non perſiſtit? Nec opinor, ea erat ejus mater, quæ à Patris Dei negotiis pertractandis eum arceret vellet.

S. Auguſt. ſerm. 3. de Reſurrect. Domini, ſubtiliter ad rem philoſophatur: *Quis jam*, inquit, *non erubeſcat obſtinatus eſſe in conſilio ſuo, quando ſuum ſapientia ipſa deſeruit? ſic mutavit conſilium ſuum, ut quod jam tunc cœperat, ex tunc uſque ad trigeſimum ætatis ſuæ annum prorſus dimiſerit. Sed fortè quærendum ab ipſo eſt, quomodo voluntatem, conſiliumve reliquerit? O Domine, voluntas de qua dixiſti, ut non fieret, ſi bona non erat, quomodo tua erat? ſi bona erat, quare derelicta eſt? ſic & conſilium, ſi non bonum, quomodo tuum? ſi bonum, quomodo derelinquendum? Et bona erant, & tua erant, neque minus tamen relinquenda: ob hoc videlicet, ut fierent meliora; neque enim oportebat propria præjudicare communibus*. Itaque ceptum Jeſus Patris negotium, quod propria voluntate tractandum inchoaverat, ſtatim relinquit; non quòd bonum non eſſet, ſed quia ad noſtrum exemplum valdè expediebat, quatenus ab illo ediſceremus, alieni eſſe à contentionibus, cedere aliis, & propriæ opinioni non adhærere, ut ita pacem conſervemus, *tr. 70. d. 16.*

Et mater ejus conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo. Induxerat Euangeliſta duodennem Jeſum in templo audientem, & interrogantem illos: & poſtquam arcanum ad Mariam reſponſum notanter ſcripſerat, conſultiſſimè addit, quòd Beata Virgo verba omnia, quæ vel à puero Jeſu audiebat, attentiùs ruminanda in corde ſuo reconderit. Qua de re Græcus apud Catenam, ſic profundè ſcribit: *Mater ejus conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo*. Non enim ei, ut puero, neque ut viro, ſed ut DEO vacabat, & illius voces divinas, & opera reputabat, idcircò nil ex dictis, aut actis ab eo incaſſum cadebat: *Nil illi dictorum*, ait Geometra in Catena Græca, *ejus aut actionum excidebat: ſed ſicut ipſum verbum prius in viſceribus, ita nunc ejuſdem ſermones, ac mores, omneſque inſtitutiones concipiebat, & in corde ſuo quodam modo fovebat*. Nimirùm Beata Deipara Verbum divinum ſuis viſceribus concepit, & utero, & gremio fovit; ſic quodammodò ejuſdem corporati Verbi ſermones, doctrinam, actiones, ac mores animo concipiebat, actione ſua fovebat; & egregia operatrix auditu, & viſu in corde ſuo concipiebat, atque opere ipſo feliciter parturiebat, & inde ſibi, totique mundo omne bonum invenit. Verbum enim Dei, non ſolum in corde cuſtodiendum, ſed & executioni mandandum eſt, ſi inde aliquam utilitatem haurire velimus, *tract. 83. diſc. 21.* Deſideras eſſe ſpiritualis mater Chriſti, & Chriſtum exemplo Virginis corde concipere? in ſilentio te conſerva, & linguam tuam refræna, *tr. 88. d. 6. n. 5. & ſeqq.*

Et mater ejus conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo. Conſervabat ruminanda, & quaſi diligentiùs ſcrutanda, ait Venerabil. Beda. Nimirùm ut ſucceſſu temporis per omnia, quæ docturus, & acturus erat Chriſtus, pleniùs ea intelligeret; ſimul ut eadem deinde S. Lucæ, & aliis Apoſtolis ſcribenda, vel poſteris tradenda revelaret; unde Apoſtolorum Magiſtra communiter indigitatur. Imò Beda exiſtimat, quòd Beatiſſima Virgo ita in mente conſervabat omnia hæc, quæ fiebant, ut cum illis, quæ per Prophetas ſcripta erant, ea conferret; nec ſine ingenti fructu, ut advertit Carthuſian. dicens: *Verba & facta filii ſui in corde tanquam optima, & doctiſſima ſapientiæ æternæ diſcipula, ſaporis capaciſſima, & avidiſſima, quicquid filius ejus de cætero fecit, aut dixit, cum ſumma veneratione penſavit, ac inde eminenter profecit*. Vivum ſeſe præbens exemplum eorum auditorum, qui ſi volunt, ut Verbum Dei in ipſis fructificet, neceſſum eſt, ut illud in corde ſuo cum Maria ruminent, *tr. 83. diſc. 20.*

Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate apud Deum, & apud homines. Valdè ſudat SS. PP. ac interpretum ſolers induſtria, ut exponat, quo pacto Chriſtus DEUS, etſi proficere potuerit tunc ſtatura, proceritate, atque ætate, quin & ſapientia, & gratia apud homines, in dies majora ſapientiæ, & gratiæ documenta exhibens; proficere tamen potuerit apud Deum, cum nullum ſapientiæ, & gratiæ auctarium acceperit; in ipſo ſiquidem Incarnationis exordio DEUS erat, & omnigena ſapientia, & gratia, quam Deum hominem decebat, inſtructus fuit. Num per ætatis gradus proficiebat Chriſtus in Divinitate? An gratia, & ſapientia increata, an creata? Minime quidem; nam ſumma, augmenta non capiunt, ſeu profectum. Quis eſt igitur arcanus iſte apud Deum, & homines profectus, quem ſic Euangeliſta magnificè deprædicat? Sapienter inibi Beda: *Et bene*, inquit, *cum dictum eſſet, quia Ieſus proficiebat ſapientia, ætate, & gratia, adjunctum eſt, apud Deum, & homines: Quia quantum proficiente ætate, hominibus, ſapientiæ, & gratiæ, quæ ſibi inerat, dona patefaciebat, tantum eos ad laudem DEI patris ſemper excitare parabat, peragens ipſe, quod cæteris peragendum præcepit: Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt*. Attentiùs excipe, quæ ſubdit verba: *Atque adeò non ſolùm apud homines, gratia, & ſapientia proficere dicitur, in quantum ipſi ejus ſapientiam, gratiamque potuere cognoſcere. Sed etiam apud DEUM, in quantum ad ejus laudem, gloriamque ſapientiam, ac gratiam, quam in eo cognoverunt, retulerunt*. Vide arcanam vim ſapientiæ, & gratiæ, pueri etiam Jeſu, qui gratia apud Deum proficere dicitur, cum per eum ho-

Digitized by Google

mines ad Dei gloriam proficiunt ; ut igitur ampliùs proficiat Jeſus, Chriſtianus ſemper in virtutibus progredi, & proficere, nequaquam in verò eo virtutum ſtatu, in quo nunc eſt, contentus vivere debet, *tr. 80. d. 6. maximè n. 6.*

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM.

E*T deficiente vino, dicit mater Ieſu ad eum: Vinum non habent. Io. 2.* Non multa locuta eſt Maria, non de ſerpentis aſtu Rhetorum flumina evomuit, ut filium trahat à flumine, ſed ſimpliciter fatur: *Vinum non habent*, quaſi idem eſſet, miſericordi Deo miſeriam detegere, ac flammanti igni præparatum pabulum apponere. Rapit, mihi crede, pietatis fontem, ſola per ſeipſam, ſi ejus oculis detegatur, miſeria humana, quam ſolùm manifeſtatam, & præſentatam, protinus avertit: qui enim ſe à nobis ut pater invocari voluit, & juſſit, dicens: *Invoca me in die tribulationis*, jus quoddam conceſſit expectandi alimenta; ipſe enim eſt, qui omnia animalia paſcit, an non multò magis filios ſuos ſuſtentabit? *tract. 85. diſc. 4.*

Et deficiente vino, dicit mater Ieſu: Vinum non habent. Deficiente vino, hoc eſt, jam, jam defectu vini imminente, quo nupti erubeſcerent, Maria, quæ prævenientis filii auxilium in ſe noverat, Jeſu adſtat, ut ante ruborem, & defectum novè nuptis opem ferat. Scilicet compaſſa eſt eorum verecundiæ, & convivalis defectus donavit pudorem. Quibus verò affectibus, & qua methodo huic vini defectui remedium impetravit? Exponit S. Bernar. de gradibus humilitatis: *Vinum*, inquit, *non habent: quàm breviter, quàm reverenter ſuggeſſit, unde piè fuit ſolicita, & ut diſcas in hujuſmodi magis piè gemere, quàm petere præſumptuosè: pietatis æſtum, pudoris umbra conceptum, precis fiducia verecundè ſuppreſſit.* Exemplum tibi factum, quem te in neceſſitatibus gerere debeas. Suſpice igitur in Deipara petendi methodum, diſce modeſtiam in fide: *Vinum non habent.* Unde citatus Bern. *Quid modeſtius, quid fidelius? Non defuit pietati fides, voci gravitas, efficacia voto.* Non tumultuatur, non nimis anxiè ſolicitat, & importunè rogat. Nimirùm enim & immodicè anxiam ſolicitudinem, quæ velut continuis æſtibus hominem exagitat, condemnat, & aſpernatur Chriſtus Deus: illam autem diligentiam, & laborem, qui conformis eſt unicujuſque ſtatui, requirit, *tr. 85. d. 6.*

Et dixit illi Ieſus: Quid mihi, & tibi eſt mulier? Cenſorius nimis viſus fuit Dominus iis, qui effictam illam ſeveritatis perſonam nolunt percipere. In immerentem prolem aliquando amantiſſimus pater ſolet ſcandeſcere, & ſupercilium effingere, non ut errores mulctet, ſed ut firmiorem ſuggeret abſcedendi ab errore diligentiam. An egebat hac fictitia animadverſione Maria, Jeſu Mater? Sed egebant innumeri alii innocentes, quos in Matre Jeſu tangebat efficta ſeveritas, ut caſtigati ſine culpa, magis culpas vererentur: Tentationes enim à Deo ordinatæ ſunt ad exercendam, & perficiendam virtutem, *tractat. 92. diſc. 5.* Unde S. Ennodius lib. 5. epiſt. 23. ait: *Vide verum providentiam, quàm cauta eſt ſeniorum diſpenſatio, & fabricatis plena ſermonibus. Prævenitur querelis innocentia, ne dolorem ſuum in lucem producat, ſit rea, ne fatiat.* Non ſemper diſciplinæ virga Chriſtus culpas tundit, ſolet ſæpè ipſa innocentia auſtere, & durè tractari, & flagellis præveniri, ne ruat, ſed incontaminabilis perſeveret in vita: Tribulatio enim vitam gratiæ, ac plura alia bona communicat: *Quæ vide tract. 94. diſc. 15. & diſc. 23.* Et ideò monebat benè Paulus ad Hebræos 12. cap. *In diſciplina perſeverate, tanquam filiis vobis ſe offert Deus.* Quis enim filius, quem non corripit pater? Non ſiſto in eo, quòd moneantur diſciplinæ flagella, & dira, & rigida, ut à parente optimo profecta, recipere: cum optimi parentis ſit, filios dilectiſſimos, ampliſſimaque hæreditate ditandos, duris verberibus ob crimina affligere: ſed illud expendo, quòd jubeamur non ſolùm recipere flagella, ſed & perſeverare ſub illis exemplo Matris Virginis. Et quid eſt perſeverare? Nulla ratione diſciplinæ virgam fugere: Diſciplina enim, & virga tribulationum, paterni erga nos amoris indicium eſt, certumque pignus, *ibid. diſc. 12. & diſc. 13.* Ut igitur Chriſtus debitum amorem Matri exhibeat, eam durluſculè, aut potiùs eos, quos in matre tangebat innocentes, attingit.

Et dixit illi Ieſus: Quid mihi, & tibi mulier? D. Auguſtin. tract. in Joan. *Certè*, inquit, *ſacramenti gratia videtur, matrem de qua ſponſus proceſſit, non agnoſcere, & dicere illi: quid mihi, & tibi eſt mulier?* Hoc verò ſacramentum hic latens, aperire videntur illa verba, quibus reſpondit illi, Matth. 12. qui loquente Jeſu ad turbas, annunciavit, dicens: *Mater tua, & fratres tui ſtant foris, quærentes loqui tibi.* Cui ille: *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Super quæ verba pulchrè Venerab. Beda homil. 4. tom. 7. *Non autem Dominus materna pietatis reſpuit officium, qui per legem præcepit, dicens: Honora patrem tuum, & matrem tuam; ſed Dei patris miniſteria maternis præponit affectibus. Hinc alibi dicit: Qui amat patrem, & matrem ſuper me, non eſt me dignus. Nec contemnit fratres, ſed cognationi carnis opus præferendum docet eſſe prædicationis.* Ita pariter hìc Chriſtus Virginem ita ſeverè alloqui videtur, eam veluti matrem non agnoſcens, non propter ipſam, cum Virginis actiones à Spirit. S. dirigerentur, ſed ut circumſtantes, & in iis nos inſtrueret, quòd ea, quæ Dei patris, atque miniſterii Euangelici ſunt, nullus affectus humanus interturbare debeat; meritòque illos reprehendi, & puniri, qui à Verbo Dei alieni ſunt, illudque diſturbant, *tr. 83. d. 26.*

Et dicit illi Ieſus: Quid mihi, & tibi eſt mulier? Quid tibi, & illi Domine Jeſu, quæris? Nonnè quod filio, & matri? Quid ad illam pertines, quæris, cum tu ſis ventris ejus immaculati fructus benedictus? Nonnè ipſa eſt, quæ te illibato pudore concepit, ſine corruptela te peperit? Nonnè ipſa eſt, in cujus utero novem menſibus moratus es, nobilis inquilinus? Cujus Virgineis uberibus lactatus es? Cum qua jam duodecim annorum factus, à Jeroſolymis deſcendiſti, & illi ſubditus eras? Nunc ergo, quid moleſtus es illi, dicens: *Quid mihi, & tibi?* Multùm per omnem modum: Non enim hæc velut indignans, ſed nos erudiens dixit, ſcilicet, inſinuare intendens, quòd Deus nobis provideat, non ſolùm tanquam pater, ſed & tanquam mater, habeatque talem uniuſcujuſque in ſingulari providentiam, qualem univerſim habet de omnibus, *tr. 85. d. 7.*

Aliter Hugo Cardin. hanc repulſam factam interpretatur. Ea, ait, Chriſtus ſignificare voluit, quòd aliquando Deus non exaudiat, nec ſtatim det, quod petitur, ut avidiùs petatur, & cum exaudierit, & petita dederit, diligentiùs cuſtodiantur conceſſa: hoc enim modo ſuam erga nos providentiam oſtendit, dum ſæpè non providet, idque in majus bonum noſtrum operatur, *ibid. diſc. 13.*

Dicit ei Ieſus: Quid mihi, & tibi eſt mulier? Vadit invitatus ad nuptias Dei Filius, quibus aderat Mater Virgo, non ut conviviis delectetur humanitas, ſed ut mirabiliùs innoteſcat Divinitas: Vadit ad nuptias non ſumpturus pocula, ſed daturus. Itaque *Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat Mater Ieſu ibi, vocatus eſt autem & Ieſus*; deficit vinum, interpellat Mater, atque ut præpropera Deiparæ ſolicitudo eorum verecundiam piè redimat, poculentorum penuriam filio proponit, illi clam ſuggerens: *Vinum non habent.* Et ſpecietenus repulſam pati videtur, cum audit: *Quid mihi, & tibi eſt mulier?* Verùm non ſic hanc reſponſionem attendas velim, tanquam repulſam paſſa mater ſit; altiſſimo enim myſterio ſic reſpondet Chriſtus. Quod hiſce elucidat mellifluus Bernard. ſerm. 1. Dom. 1. poſt octav. *Quid mihi, & tibi eſt mulier? ab indigentibus enim, non à matre id quærendum erat.* Et poſt pauca: *Ille ergo matrem non incongruè increpat, dicit enim: ſi non adeſt vinum, oportebat illos ipſos, quibus decet, accedere, & rogare, non te matrem. Nam quando commonentur à domeſticis, ſcandalum ſit videntibus; quando autem hi rogant, qui opus habent, ſuſpicione res caret.* Scilicet, etſi matris preces magno ſemper apud Deum in pretio ſint, ut par eſt, & experimentis notiſſimum; tamen æquum non eſt, ut hi, qui neceſſitate premuntur, ipſo neceſſitatis ſtimulo non urgeantur ad preces, & ab illis feriati, tantam impetrandi energiam negligant: *Quare tunc ab indigentibus, non à matre id quærendum erat*: q. d. Tibi reipſa annuam, nunquam enim matris meæ preces renutu excipio, excipiamve, quod dedecet matrem, & filium dedecet: at ſpecie increpationis homines increpo, & duriuſcula increpatione admoneo, & erudio, ne unquam ipſi negligant orare, cum humanis neceſſitatibus duriter affliguntur, neque tantam impetrandi occaſionem elabi patiantur: in tribulatione enim recurrendum eſt ad orationem, eò quòd afflictorum preces ſint efficaciſſimæ, *tr. 93. d. 20.*

Quid mihi, & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea. Tunc dicit miniſtris: Quodcunque dixerit vobis, facite. Pia ſpecietenus rixa intercedere videtur inter matrem, & filium: Chriſtus negat favorem, & Maria adhuc perſeverando petit, petendo perſeverat. Contra Dei conſilium, & voluntatem Maria obnititur? Quod Omnipotentia Dei recuſat facere, Deipara adhuc conatur, ut fiat? Repelli videtur, nec commovetur: qua fiducia, qua vi nititur? Planè divinæ perſeverantiæ virtutis viribus, & quod palàm negari videtur à Chriſto, adhuc perſeverantiæ viribus nixa obtinere conatur. Ad rem Beda: *Dixit mater eius miniſtris: quodcunque dixerit vobis facite. Sciebat quidem mater eius humanitatem filii ſui, licèt hoc modo videtur negare quod poſcebatur: Mater tamen ſciens pietatem filii, quod negare nollet, quod petebatur, fiducialiter mandavit miniſtris, ut mandata implerent iubentis filii.* Abnuit Chriſtus ſe facturum, quod petitur, negat quod poſtulatur, & tamen pia, nequaquam impatiens, aut indignans, quo virtutem perſeverantiæ oſtendat, adhuc obſiſtens perſeverat: qui enim propter peccatum perſeverantiam negligit, præter injuriam, quam Deo facit, ſtultus eſt, & ſibi ipſi multorum damnorum cauſa, ne perſeveret, *tr. 80. d. 2.*

Dicit eis Ieſus: Implete hydrias aqua. Cum Chriſtus Deus vini defectum ſupplere volebat, tatiùs juſſiſſet, quòd aqua in vinum convertenda infunderetur in doliis, in quibus eſſe conſueverat vinum, non in hydriis: Verùm Dominus non juſſit, ut vaſa vinaria implerentur, ſed aquales hydriæ, ut diſcat unuſquiſque, quòd intra ſuum ordinem, & ſtatum poſſit magna Dei opera præ-

Digitized by Google

præſentire: Aqua in ſuo vaſe contenta, nobiliſſimum vini ſtatum contigit virtute divina; ſic in ſuo quiſque ordine manens, quæcumque Dei magnalia pertinget: Deus enim ita ordinavit, ut in omni ſtatu poſſimus ſalvari, *tract. 96. d. 1.* Moyſes, dum cuſtodiendis ovibus dat operam, illaſque per deſertum ad paſcua ducit, Iſraelitici populi Dux efficitur; in tanto tamen populi ducatu nunquam aliud in manu ejus video, niſi virgam, qua oves agebat. Si Ægyptus percurienda eſt, Moyſes exerit virgam, ſi mare dividendum, & ibi Moyſes elevat virgam, ſi aquæ è ſilice ſicco hauriendæ, ſi mirabilia alia patranda, ſola intereſt Moyſis virga. Cur omnia conficis, & tam mira, & tam electa, ona Moyſis elevata virga? Ne extra paſtoritiam artem, in qua educatus fuerat, & quam ut proprium munus coluerat, aliquid videretur ſperare ſublime. Sic intra propria vaſa aquam jubet fundi Chriſtus, ne extra illa, aqua ſperet in vinum vertenda; ut diſcas, ò homo, quòd dum te intra proprium ſtatum, & munus contines, & in illo, quem elegiſti, ordine conſiſtis, cœleſtia, & divina pertinges: quilibet igitur ſit ſua vocatione contentus, cum in ea perfectus eſſe poſſit, etiam vocatus ad ſtatum conjugalem, *ibidem d. 2.*

Implete hydrias aqua. D. Bernardus, ſerm. 2. de Nuptiis, per aquam timorem intelligit, per vinum charitatem: *Quia muleoties dum cor noſtrum timore mortis, acerbique ſupplicii, ac pœnarum gehennæ concutitur, mens igne charitatis inflammatur.* Ergo filialis timor cum Dei timore ſe compatitur. *Tractat. 93. d. 4.* At cum vinum multò ipſa aqua nobilius ſit, & timor timore, quid eſt quòd cum Dominus has hydrias generoſo vino adimplere intenderit, frigida priùs aqua adimplere præceperit? Myſterione hoc factum vacare credemus? Nequaquam: illo enim Dominus ſignificare voluit, timorem Domini originem, & principium eſſe noſtræ ſalutis. Appoſitè idcircò Beroard. ait: *Incutite metum, & ſpiritu timoris, non tam vaſa, quàm corda replete, quia ut ad charitatem perveniant, initiandi ſunt à timore, ut dicant & ipſi: A timore tuo concepimus, & parturivimus ſpiritum ſalutis. Ibidem d. 9. num. 11.*

Ut autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat, unde eſſet &c. Grande planè miraculum, dum aquarum jejuna ſubſtantia inebriatur, ſapor fortior tenui materiæ opponitur, & occulta lenibus fluentis virtus infunditur, atque aqua in vinum converſa, novo munere ſui auctoris potentiam confitetur. Quis poſſet iſta convertere, niſi qui potuit & creare? Hęc itaque videntibus prodigia erant, intelligentibus ſacramenta. *Vinum* enim, ut ex Bernard. ſerm. 1. de verbis Apoſtoli patet; *miraculosè à Chriſto Domino procreatum, internam animæ Deum timentis præfigurabat lætitiam: eo namque plus accreſcit vinum ſpiritus, & interni jubile, quo magis vas conſcientiæ per timorem Domini purificatur:* Timor enim DEI animabus timentibus, conſolationes, delectationes, & gaudia confert, *tractat. 93. diſc. 12. numer. 8.*

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

C*Um deſcendiſſet Ieſus de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ: Et ecce leproſus veniens, adorabat eum.* Matth. 8. Iſte homo maximè membrorum putredine premebatur, & ſalutem vehementer exoptabat; cur ergo ad montem non aſcendit ad divinum Medicum, ſed ejus expectat deſcenſum? Rationem appoſitam dat Imperfect. Chryſoſtom. hom. 21. *Quia lepra erat gravatus, & peccatorum bajulans pondus, ſurſum aſcendere non valebat; aut non audiſti Prophetam dicentem, quomodo leves eſſe debent, qui ad Eccleſiaſticum montem aſcendunt? Quis, inquit, aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde.* Aſcendit Chriſtus in montem ſine ulla difficultate, quia alienus erat ab omni peccato; aſcendunt pariter & diſcipuli, quia jam Chriſti Domini doctrina onus peccatorum depoſuerunt; & ideò expediti, & præpetes erant, ut ad ſublimia contendant. At turba, hicque leproſus peccatorum pondere, & ſarcina gravabatur, ideoque in altum ſcandere non valet, ſed in imis, & infimis exiſtens, Domini adventum præſtolatur, ut à ſuorum ſcelerum compedibus allevietur, & ita ad altiora elevari valeat: graviſſimum enim pondus peccatum eſt, *tr. 77. d. 23. & d. 24.*

Et ecce leproſus veniens, adorabat eum. Ante ſermonem, miracula operatur Dominus, ut his auditores præparentur, & finito ſermone, miracula edit, ut doctrinam ſuam confirmet, ut noverint prædicatores, verbis opera adjungere, ſi copioſum in auditoribus fructum ſperant. *Tractat. de prædication. 83.* Et hoc miraculum, ut notat D. Ambroſ. lib. 5. in Luc. eſt quartum ſignum, ea qua Dominus Capharnaum venit; ait enim: *Si quartum diem ſole illuminavit, & clariorem cæteris fecit diebus, & hoc clarius opus æſtimare debemus, quo hunc leproſum ſanavit.* Et ideò notanter Euangel. addit illam particulam, *Ecce*, utpotè rem grandem, & notabilem deſignaturus, gravitatem, ſcilicet, morbi, & excellentiam miraculi. Lepra enim graviſſimus eſt morbus, ac univerſalis cancer, & ideò in leproſis magnum contagium eſt, denotatque graviſſimum peccatorem. Sicut enim lepra nequaquam occultari poteſt, quin exteriùs appareat: ſic peccatum, quanto diutiùs occultatur, tantò turpiùs deinde apparet; aut enim à Deo, aut à propria conſcientia manifeſtatur, *tr. 77. d. 30. & d. 31.*

Et ecce leproſus veniens, adorabat eum dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. Habet hoc lepra, quòd inter omnes corporis morbos, maximè deformis ſit, utpotè quæ omnes corporis humores fœdet, atque corrumpat, ex quorum temperamento, & puritate formæ decor, & venuſtas proficiſcitur, quemadmodum ex eorundem corruptione deformitas. Hinc ex hac morbi labe deturpatur facies, pili decidunt, dilatantur nares, exeduntur oſſa, lingua tumet, fœtet reſpiratio, corpuſque horrido, & vario colore reſpergitur, ut non tam propter morbi contagium, quàm propter ulcerum fœtorem incomparabilem, & olim, & nunc ab hominum cæterorum conſortio ſeparentur. Qui morbi defectus maximè in peccatum quadrant, quod rem omninò pulcherrimam, nempè, animam Dei imagine inſignitam, adeò deformem reddit, ut quæ erat Divinæ pulchritudinis ſpeculum, fiat turpitudinis, & omnis fœtoris naribus Dei, & Angelorum ſimulacrum, fœtorem ſæpè pravatum actionum, & variarum obſcœnarum cupiditatum, immunditiæque vermes animam exedentes producens. Adverte, ait S. Bern. deformitatem, & fœditatem mortalis culpæ; eſt enim mortalis culpa ſpiritualis lepra, deterior quàm corporis. *Vid. tr. 71. d. 11. & d. 12.*

Et extendens Ieſus manum, tetigit eum, dicens; Volo, mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra ejus. Rectè lepræ nomine, contagio vitiorum deſignatur: inde urbibus leproſi exulabant, ne infeſtarent concives. Verùm inveſtigatione dignum eſt, quare Chriſtus Deus ſanaturus lepram, leproſum tangere non vereatur, dum voluntate ſola ſanare poterat: quod leproſum non latuit, ait enim: *Domine ſi vis, potes.* Cur extendit manum ad contactum lepræ? Nam etſi contagionem non timeat Chriſtus, ſaltem horreat fœdum morbum. Eleganter Origenes homil. 5. in diverſ. *Ideò cum extende manum, mox effugit; nec contaminatio meæ virtuti proximare, vel reſiſtere meæ potentiæ poterit. Dico ergo, volo mundare: Et me manum ad tangendum extendente, effugit illico lepra; & inventa eſt manus Domini non lepram, ſed mundum tetigiſſe corpus.* Scilicet anticipat medicinam, ut ſiſtat morbi contagionem; uſque adeò enim horret Chriſtus attingere contagioſum lepræ morbum, ut præpropera ſanitatis anticipatione, extenſione manus curet leproſum, ne lepram contingat, ſed corpus jam à præmaturo miraculo mundum. Chriſtus Deus horret contingere peſtiferam lepræ contagionem, & infirmus homo affectat aſſueſcere vitiorum lepræ? Heu! etſi peccata levia ſint, & modica, fugienda tamen, ne ampliùs inficiant, & graviùs ruere faciant, *tr. 76. d. 14. & d. 20.* O Chriſti cautela ſit noſtra eruditio! qua diſcamus cauti eſſe, ne vel minimum ſerpenti infernali, vitiorum authori, in cor noſtrum aditum, indulgeamus, ne ſic ampliùs totum hominem veneno ſuo inficiat, *tract. 79. d. 4.*

Et confeſtim mundata eſt lepra ejus. Tangit cœleſtis medicus leproſum, ad attactum ſanctiſſimæ manus illico lepra curatur: quorſum Chriſtus leproſum manu tangit? Eſto contagionem non timeat, cur leproſum ex lege non arcet? Opinor, hoc leproſi attactu, pœnitentiæ Chriſtus adulatur; quod indicat his verbis S. Chryſoſtom. homil. in illud Apoſtoli: *Cum autem ſubjecta fuerint, &c.* Sic fatus: *Vide quantum diſcrimen inter veterem legem, novamque gratiam etiam ex omni parte. Moyſes cum ex monte deſcendiſſet, primam legem tulit, & mandavit, ut ex caſtris excederent leproſi; Chriſtus verò monte deſcendens, leproſum proximus inundat: & ille quidem morbidos eliminat, hic verò curam illius agit.* Ecce ut Chriſtus pœnitentiæ adulatur in tantum, ut vocanti ad pœnitentiam promptè parentes, commendet, & ſanitate remuneret, *tract. 81. d. 4.*

Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, &c. Magnam hujus hominis prudentiam, & perſpicacitatem admiratur D. Paſchaſius lib. 5. in Matth. *Fateor*, ait, *ab ineunte ætate quoſcunque legere potui Philoſophos, ſicut nec Chriſtus tantam fidem in Iſrael, ita nec ego tantam in eis ſapientiam invenire potui. Et quod illi ex omni fabrica mundi nequiverunt intelligere, hoc iſte in uno parvo corpuſculo totum comprehendit;* nempè ſui infirmi pueri. Unde altiſſima fidei cognitione Chriſti divinitatem, ac Majeſtatem ſuper univerſa fatetur. Princeps erat gentilis, hoc divinum, & ſingulariſſimum lumen fidei quis communicavit? Infirmitas pueri: tribulatio enim lumen ſubminiſtrat, & in Dei cognitionem nos venire facit, *tractat. 94. diſc. 9.* Pulchrè Ambroſ. ſerm. 89. *Magnæ enim, & perfectæ fidei vir, qui intelligeret CHRISTUM cælorum eſſe Regem, dum verebatur, ne eum hoſpitii ſui anguſta non caperent.* Planum, & evidens erat Centurioni, quòd Dominus Publicanorum, ac peccatorum ædes ingrediebatur, ac cum eis manducabat, Matth. 9. ipſe nihilominus, dum per tribulationem Chriſti majeſtatem agnoſcit, indignum ſe reputat, obnitantur, quantum velint ſeniores populi, apud Luc. 7. dicentes: *Dignus eſt, ut illi hoc præſtes.* Sic tribulatio oculos nobis aperit, ut noſmetipſos agnoſcamus, & emendemus. *Ib. d. 10.* Felix igitur Centurio, quem ſic tentatio humilem conſervat, ut etiam cum Dominus eum honore præcipuo digna-

Digitized by Google

gnaretur, præ humilitate id detrectaret, dicens: *Domine non ſum dignus*; tentationes enim nos humiles conſervant. *Tractat. 92. diſcurſ. 10.*

Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus. Pulchrè ſanè locutus eſt beatus ille Centurio, Chriſtianæ humilitatis Magiſter, qui de humilitate tantam fiduciam præſumpſit: *Ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites. Non iactabat poteſtatem*, ait appoſitè S. Bern. Ep. 42. *quam nec ſolam protulit, nec priorem, dicturus quippe, habens ſub me milites, præmiſit, homo ſum ſub poteſtate: priùs ſe agnovit hominem, quam potentem, homo, inquit, ſum, & homo ſub poteſtate. Iam quicquid ſubinferas, ſuſpectam non habemus iactantiam. Præmiſſa ſiquidem eſt humilitas, ne altitudo præcipitet; nec enim locum invenit arrogantia, ubi tam clarum humilitatis inſigne præceſſerit: agnoſcis infirmitatem, confiteris ſubiectionem: iam & te, ſub te habere milites profitere ſecurus*. Efficax enim motivum eſt ad reprimendam ſuperbiam, videlicet de ſe ſentire, & conſiderare, quòd homo ſis, terra & cinis, *tr. 90. d. 14. n. 1. 2. 3. 4. &c.*

Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites. Theodorus Studita hæc Centurionis verba accommodat imperio, quod peccatum habet in hominem. Ad eundem modum ait Catech. 26. ac multò potentiùs jubet ſub ſe ſubjecto peccatum: loquere fœda, & loquitur, nefaria deſigna, & deſignat: & ideò bene de ſe ait Centurio: *Et ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus*, quo ſuam fatetur ſervitutem. Quæ hæc ſervitus? hæc in eo ſtat, quòd à peccato commiſſo nullus homo ſuis viribus ſe poſſit liberare; quamvis enim peccati actio, illiuſque comes delectatio facilè habeantur, macula tamen peccati remanet infixa animæ, tamquam ſtigma in fronte ſervi, ratione cujus homo conſtituitur, & agnoſcitur à Deo, ut exoſus, inviſus, inimicus, ac peccator: remanet etiam reatus æternæ pœnæ, nam per peccatum homo illo efficitur dignus: remanet etiam continuus conſcientiæ ſtimulus, & morſus, quo peccatoris animus per ſingula momenta diu, noctuque premitur, ac torquetur, hiſque tamquam quibuſdam vinculis miſer homo ut captivus, & aſtrictus ſervus tenetur. *O miſerabilis ſervitus!* exclamat Sanct. Auguſtin. *Tract. 41. Servus hominis, aliquando ſui domini duris imperiis fatigatus, fugiendo quieſcit; ſervus peccati, quo fugit, ſecum ſe trahit, quocumque fugerit*: totque duros patitur dominos, quot peccata committit, *tractat. 71. d. 14. & d. 15.*

Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus. habens ſub me milites, & dico huic, vade, & vadit. Unanimi conſenſu fatentur SS. Bernard Chryſoſtom. Petrus Chryſologus, hunc Centurionem mentem ſuam altiùs ſuſtuliſſe, ac Dei ſupremam gubernationem, ac poteſtatem perpendiſſe, quæ correſpondebat poteſtati Capitanei. Generalis qui ſuperiorem non agnoſcit, qualis eſt in ſuis exercitibus Imperator. *Imaginatus mihi videtur*, ait Sanct. Chryſoſtom. hom. 27. in Matth. *cœleſtem militiam, cujus Chriſtum Ducem, ac Dominum eſſe credit, cui etiam mortem ipſam, & morbos ipſos, cæteraque omnia ſibi eſſe ſubiecta non dubitat, ut milites*. Generalis Capitaneus habet ſub ſe infinitos milites, ſed bene ordinatos: quidam enim ejus ſunt conſiliarii, cum quibus agit, quibuſcum communicat ſuos conceptus: alios habet in diverſas copias diſtributos: nec illi deſunt apparitores, & quos vocant præpoſitos, ſatellites, & miniſtros ad fugitivos capiendum, & perſequendum, ut eos comprehendant, & in vincula diſcolos conjiciant: adſunt & carnifices ad vexilli deſertores, & infideles fidiculis torquendum, & hi omnes tam prompti ſunt ad obedientiam, ut minimo verbo ſe accingant, & hoc exigit militia: ita Deus Dux eſt Generaliſſimus, qui ſub ſe habet plures exercitus, id eſt, Choros Angelorum. *Nunquid non eſt numerus militum ejus?* Job. 25. Habet & amicos, ſtatus ſui conſiliarios, ſuos Apoſtolos: habet & ſuos apparitores, tortores, ſatellites ad inquirendum fugitivos &c. hos bene dixeris infirmitates, terræ motus, peſtes, famem, ignes, & de quibus, utpotè carnificibus ad puniendum malos, ſic diſſerit Eccleſiaſt. 39. *Sunt Spiritus, qui ad vindictam creati ſunt, &c. ignis, grando, fames, mors, omnia hæc ad vindictam creata ſunt. De quibus Vid. tract. 78. d. 4. diſcurſ. 5. 6. 7. 10. 11. 13. 14.*

Si Deus orbem regit, & ſit ipſa bonitas, ad quid detinet famem, dolores, infirmitates, ventos, tempeſtates? Ad quid habet Dux Generalis miniſtros, & tortores? ad quid Rex potentiſſimus in aula ſua canes alit leporarios, ſagaces moloſſos, qui ſtrident dentibus, terrefaciunt feras? ad quid aves rapaces aduncis unguibus, falcones, accipitres, milvos? Ut feras ſectetur. Occluſum tenet ſaltu aprum, terram roſtro eruentem, quòd ſi eum capere delectet, in eum venator inſurgit, occurrit ex adverſo canis leporarius, auribus apprehendit, accedit, & irruit moloſſus, ac inter maxillas aprum facit ſibi prædam: eoque modo fera ſiſtitur, & capta manibus offertur regiis. Scandit in aera perdix, avolat ardea, fugit cornix: inſequatur accipiter, injiciat ungues, & manibus deferat domini ſui. An modò non advertis, cur penes ſe DEUS detineat colicæ dolores, auditus, lateris; & non ſolum animalia ferocia, ſed etiam minima? Ut ſint inſtrumenta Divinæ juſtitiæ, quib. impii caſtigentur, ut ſint miniſtri, qui fugientè prehendant, & reducant. *Ib. d. 15.* De hoc ergo commendatur noſter Centurio, quòd agnoſcat, ſanitatem militem eſſe Dei. Diſce igitur, ò Chriſtiane, ex milite, dum tempus viget neceſſitatis, & anguſtiæ, infirmitates corporales, & calamitates, Dei eſſe apparitores, & quæſtionarios, quas DEUS immittit, ut manus injiciant, & de perverſa vita hominem extrahant. *ib. d. 16. & d. 17.*

Audiens autem Ieſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſrael. Quid tibi, ò Iſrael, lucri ex miraculis in Ægypto editis? Ecquæ utilitas in Moſaica lege, & Prophetarum oraculis, Evangelium clarè adumbrantibus? Homo gentilis à teſtamento alienus, miraculorum ignarus, legum profanus, Prophetiarum expers, Moſaicæ diſciplinæ exors, Judæorum fidem vera credulitate ſuperavit. *Unus Gentilis ſupra totam Iudæorum multitudinem fide ſe extulit*, ait Sanctus Baſilius Oration. 19. Unde verò id evenit? Subtiliter D. Auguſt. ſerm. 74. de tempore enucleat, dicens: *Inhumilitate etiam Centurio ille placuit: tantam, quid eſt? tam magnam. Unde magnam? de minimo, id eſt, de humilitate grandem. Non inveni tantam fidem, ſimilem grano ſinapis, quantò minutiori, tantò ferventiori: tantam fidem, id eſt, tantam cum fide humilitatem*. Licèt enim omnia opera extra Dei gratiam facta, ad æternam ſalutem conſequendam inutilia ſint: attamen bona facta nullatenùs intermittenda, cum gentilis hic Centurio per humilitatem, & charitatem erga ſervum ſuum ſic illuminatus ſit, ut ejus fides ſupra modum commendata legatur, *tract. 77. d. 15.*

DOMINICA IV. POST EPIPHANIAM.

E*T ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus*. Matth. 8. Per hanc navim ſignificatur anima, quæ facta velut navis inſtitoria maximè concutitur, & jactatur variis tentationibus, ſuperbiæ, invidiæ, gulæ, luxuriæ. Per furentes autem ventos, & ſævientem tempeſtatem, non incongruè intelligi poſſunt convitia, opprobria, & injuriæ, infirmitates, deſolationes, & moleſtiæ, quibus humanus animus degens in hoc ſeculo impetitur, & concutitur, & ſicuti navis undique procelloſis fluctibus agitatur: quocirca, quemadmodum neceſſe eſt, ut navigaturi, maris in quo navigant, pericula, diligentiſſimè perſpecta, & explorata habeant, & adverſus ea ſe convenientibus remediis muniant: ita nobis in hac ſpirituali navigatione agendum eſt. Ut verò in hiſce procellis non mergamur, anchoram patientiæ in arenam figamus, neceſſe eſt, *tract. 68. diſc. 1.* maximè num. 2. Ad eam autem ſtrenuè exercendam, diverſa nos movere debent, *quæ vid. ibidem d. 10.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Hæc magna tempeſtas, diverſorum peccatorum eſt pullulatio, quæ in hac miſera tempeſtate adverſus navim, id eſt, animam, ut vult Albert. Magn. S. Thomas, D. Bonavent. conſurrexit magis, quàm in aliis temporibus; & inde maximè concutitur, & jactatur tentationibus ſuperbiæ, ac cæterarum adverſitatum, & imperfectionum, ut nuſquam ipſa quieſcat. *Quid enim prodeſt*, ait Seneca Epiſt. 57. *totius regionis ſilentium, ſi affectus fremunt? Omnia noctis erant, placida compoſita quiete: falſum eſt. Nulla placida quies eſt, niſi quam ratio compoſuit*: qua ſæpè impii neutiquam gaudent. Errantium enim cor, ut ſcitè ait Procopius in Iſaiæ 54. inſtabile, ebriorumque more, cupiditatibus agitatur, & vacillat: quolibet enim ſpiritu circumagitur, & quod eſt in proverbio: *Rapiuntur cupiditatum turbine. Impii enim quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt. Iſai. 57. Vid. tract. 77. d. 15. &c.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. Hugo Victorin. *Quid per mare, niſi conſcientia prava accipitur, quam & memoria præteritorum ſcelerum, & delectatio præſentium, huc, illucque impellendo exagitant? Quaſi enim fluctus quidam è regione venientes, ad invicem ſe colliduntur, quando infelicem animam quodammodo ſemper, & pœnitentia præteritorum errorum ſuorum retrahit, & amor præſentium impellit. Et quia in hac tanta contradictione, illa qualiſcumque miſeræ delectationis dulcedo, ſemper admixto dolore inficitur: rectè prava conſcientia, non ſolum inquietudine, ſed etiam amaritudine, mare appellatur*. Itaque pravæ conſcientiæ pœnaliſſimus angor, & remorſus, rectè præ magnitudine mari comparatur, qui quemvis impium, quantumvis magnus, & potens ſit, conturbat, & perſequitur, ut tempeſtas maris quaslibet grandes licèt naves, *tr. 77. d. 21. & d. 22.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Valde magna, & gravis fuit hæc tempeſtas, ut ſans exprimit D. Marcus: *facta eſt procella magna, venti, & fluctus mittebant in navim, ita ut impleretur navis*: quæ cum primum è portu ſolveret, inſurgentibus ventis, & fluctibus ita fœde jactata eſt, ut ab iiſdem cooperiretur. Sic navigat & anima noſtra, ajunt SS. PP. in corporis hujus ſemiparenti, & rimoſa, & male materiata cymba; & una quidem ex parte fatiſcens, aquam admittit, ex alia verò plurimorum motuum, & inordinatorum appetituum fluctus, ac tempeſtates inſurgentes, eam opprimere, & mergere conantur: ſic continuæ tentationes navem vitæ noſtræ jactant, & quaſſant, ut dicat Sanct. Hieronym. in cap. 6. ad Galat.

Digitized by Google

lat. *Quis poteſt eſſe ſecurus, & intentatus huius vitæ maria tranſire?* Continua enim pugna vita humana eſt, *tract.92. diſc.1.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. Non fortuitò id accidit ut ſic tumultuaret mare, ſed ea imperio Domini, atque Divinæ providentia conſtitutum fuit, de qua dicitur Pſal.134. *Qui educit ventos de theſauris ſuis: qui conturbat profundum maris.* In quo hoc obſervandum eſt, quòd mare cum fervens agitatur, rapidiſſimo curſu fluctus feruntur in terram, quaſi eam devoraturi, ſed tunc indita vi crebrò in mare reflectentes, ipſum mare verberant, concutiunt, luto & quiſquiliis commovent, & perturbant; ſic plectitur per proprias aquas inſenſatum mare, quod quia iiſdem terminos ſuos tranſgreditur, & legem impoſitam haud obſervat: *Conſtituiſti terminos eius, quos præterire non poterant;* ut canit Pſalm. lutum, aliaſque ſordes vorare cogitur, iiſque inquinari. *Redundant fluctus eius in conculcationem, & lutum,* ait Iſai. 57. O mare moralitatibus abundans, impios erudiens, qui quaſi mare fervent! Sic ergo impii, dum inſidias, ac machinationes commovent adverſus innocentes, in ipſos impios ex retorquentur, ut multa miſeria, ac ruina eos deturbent, ac perdant. Ad rem Procopius: *Fluctuationem patiuntur maris inſtar, ſi ipſos ulciſcuntur, quod quos fluctus ad littora vndis, aſſiduè parit quidem, ſed eorundem reflexionem rurſum pati cogitur, non aliter ac iſti.* Qui ergo maris inſtar, imbecillis fidei fluctus jactabant in illam benedictam terram Chriſtum, Apoſtoli, hos reprehenſionis fluctus, *quid timidi eſtis modicæ fidei*, recipere cogebantur: *per quæ enim quis peccat, per hæc & torquetur, tr.78. d.18.19.20. uſque 26.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Uſque adeò hæc procella à nobis ethice agitatur, ut ejus tempeſtatis nauſea propè laboremus: ſed adhuc diſquirendum ſupereſt, ecquis hanc tempeſtatem excitarit, quo inde innoteſcat, quam ob rem excitata ſit. Quòd verò Chriſtus Deus non per naturales cauſas, ſed ſua ante ſomnum præceptione eam exciverit, perſpicuè his verbis Sanctus Baſilius docet, dum ita Chriſtum cum mari loquentem inducit, Orat. 22. *Eſto mihi diſcipulorum præceptor, ò mare, & proſlagro, fluctuum terrorem incute. Attollantur undæ tuæ, armentur venti, iactetur undique ſcapha, naufragii minæ inundantur, mors oſtentetur, mortis expectatione pendeant.* Siccine in pœnam commovetur mare? Quæ pœnæ cauſe, aut quæ culpa? Et diſcipulorum modica fides, & Judæ ſcelus. Mare enim per tempeſtates, & naufragia impios ſæpè punit, *tr.78.d.9.ſeq.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. Videamus, quæ cauſa eſt, inquit Sanct. Ambroſ. ſerm. 11. quòd una eademque navicula, hic in tranquillitate doctrinam populis tribuit, ibi in tempeſtate diſcipulis mortis metum inducit? præſertim cum ibi etiam Petrus cum cæteris Apoſtolis eſſet. Hæc autem eſt periculi cauſa: Erat ibi Simon Petrus, erat pariter & proditor Judas, & quamvis illius fides naviculam fundaret, & etſi ibi multa diſcipulorum merita navigabant; tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. Quod enim mare, quod fretum, quem Euripum tot motus, tam varias cauſate creditis agitationes, quas cauſant corda malorum? Illæ enim exceſſivæ pluviæ, & aquarum inundationes à peccatis derivantur, modoque ceſſant, ut peccatores ſeſe ad Deum converterint, *tract.78. diſc.7.* Et ideo non turbatur iſta, ait cit. Ambroſ. quæ Petrum habet, ſed turbatur iſta, quæ Judam habet: adeò grave, & ponderoſum eſt peccatum, ut fides, quæ poteſt montes transferre, hic contra unius Judæ nequitiam non ſufficiat ad continendam navim, quin ad ima pergat, & alternantibus undis velut profundum attingat. Heu igitur graviſſimum onus, peccatum! *cum unius*, ut ipſe ait cit. Ambroſ. *delicto, cunctorum merita quatiuntur, tractat. 77. diſcurſ. 23. & diſcurſ.24.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Potuit hæc tempeſtas naturæ viribus excitari, ut frequenter contingit in mari: tamen quòd hæc tempeſtas non ex ſe, ſed dæmonis malitia contigerit, vult Divus Paſchaſius lib.5. in Matth. ad illa verba: *Cum veniſſet ad fretum*: quod cum Dominus ex hac navigatione veniſſet in regionem Geraſenorum, ubi dæmones è corporibus hominum ejecit: *Forſaſſe*, ait citat. P. *iſti ex permiſſu concitaverunt ventos adverſus eum, & moverunt fluctus, ne tranſmiſſo freto ad eos veniret Iudex.* Viderunt nempè dæmones, quòd navicula illa in que Dominus ferebatur, in regionem, in qua ipſi graſſabantur, dirigeretur: tunc itaque furibundi, & metuentes Domini præſentiam, magno conatu, & artificio ventorum impulſi maris commotionem, ac rigidam tempeſtatem eaciterunt, ut ita forte navicula illa in aliam partem deflecteret. Præſentia enim Domini, ejuſque exercitium ſic dæmonibus formidoloſum erat, ac terribile, quòd & ipſi dæmones, eorumque tentationes de facili vincantur, *tr. 84. d.3.* Hinc diſcipuli, ut in hac tempeſtate, Domini gaudeant præſentia, quam ſibi perdidiſſe videbantur, dormientem excitans.

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus: ipſe verò dormiebat. Non vacat myſterio excitata erga diſcipulos ſuos in mare tempeſtas, aut permiſſu Domini à dæmonibus, aut imperio Domini orta: qua obſervari vult, etiam electos comites, ac ſocios Domini à tentationibus impeti; ipſumque ſubinde ſe fingere dormire, hac ratione amorem, quo in ſuos fertur, abſcondendo, ut ad ipſum tunc ardentiùs recurrant; non dormit Dominus tamen, nec tui oblitus eſt. Unde Abacuc Propheta cap.2. *Si moram fecerit Dominus, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit*: id eſt, citiſſimè veniet: moram quidem trahere, & tardare tibi videtur, ſed verè non tardat. Sicuti ægro nimis quàm longa videtur nox, aurora verò æquo diutiùs differri; errat tamen, non retardatur, quin tempore debito venit; ſic nec Deus moram facit, etſi tibi velut ægro, diutiùs æquo tardare videatur: novit ipſe commodam occaſionem, & opportunitatem: itaque tempore debito, neceſſitati tuæ auxiliatum veniet; non enim permittit dæmonem prævalere, & ſuperiorem eſſe noſtris viribus, ſed communicat nobis auxilia, quibus ei reſiſtere poſſimus, *tr.92.d.13.*

Ipſe verò dormiebat. Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Miratur aureum illud flumen, Sanctus Petrus Chryſologus, inſolitum Chriſti ſomnum, in tempeſtate inſolita, ſic fatus: *Mare, quod pedibus Chriſti immenſa terga ſubmiſit, ſtravit in plana vortices ſuos, motus frænavit, adſtrinxit fluctus, & per liquentem viam ſaxea ſoliditate ſervivit: modo quid eſt, quod ferè ad periculum ſui ſævit, furit, contendit authoris? Quid ipſe Chriſtus futurorum præſcius, præſentium ſic videbatur ignarus, ut inſtantem procellam, tempeſtatis horam, tempus non caveret periculi: ſed inter vigilantes omnes tunc ſolus teneretur in ſomno, quando tam grande cunctis imminebat diſcrimen? Diſcipuli verò poſtquam viderunt ſibi induſtriam nauticorum periiſſe, iuſſo maria ſævire, ſe fluctus petere, ad ipſum gubernatorem rerum, rectorem mundi, elementorum magiſtrum trepidi confugiunt, turbati, & afflicti.* Ad rem S. P. Chryſoſtom. in Caten. *Erat autem hæc turbatio typus futurarum tentationum: ut ergo daret locum formidini, ipſe verò dormiebat.* Sic ſæpè permittit Dominus, ſuos athletas in tentationibus, & tribulationibus præliari, ut eos vel in hac, vel in altera vita magnis condecoret præmiis: illæ enim tentationes, quas vincimus, in noſtrum cedunt emolumentum, cum per illas plurima alterius vitæ acquiramus merita, & eternæ gloriæ lucremur coronam, aliaque bona, & commoda conſerant, *tr.92.d.6.8.& 9. item tr.94.d.15.*

Ipſe verò dormiebat. Dum Chriſtus in navi mare trajiceret, facta eſt procella magna venti; & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur, & peſſum iret, certo vectorum periculo. In tanto autem periculo, quo omnes miſerè angebantur, *Erat ipſe in puppi dormiens ſuper cervical.* Marc. 4. Sponte fuit à Chriſto hic ſomnus aſſumptus, naturalis tamen, ut augerentur venti creſceretque tempeſtas, ut omnes vicinæ mortis horrore confuſi perturbarentur, conſilii inopes: tunc autem Chriſtus in pace in idipſum dormit, & requieſcit, ſecurus periculi, ac ſi illud neſciret, & qui dormiebat corpore, vigilabat Deitate: in tanto nempè diſcrimine, quod cæteros anxiè inquietat, *Erat ipſe in puppi, ſuper cervical dormiens*; ut quàm fuerit tranquillè pacatus, denotetur, & tranquillitatis quæ à perfecta patientia eſt, ideam proponat: patientia enim in ſiniſtris eventibus, in ſæva procella, velut in fida ſtatione, mentem placidat, interiorem hominem componit, & ſuggerit lætitiam, *tr.68.d.12.*

Ipſe verò dormiebat. D. Baſilius ſeleuc. Orat.22. *Adverſus diſcipulos cum tales tempeſtas deprælia retur, Dominus dormiebat. Ecquod hoc tantum navigantibus periculum? O ſomnum, quo fidem dormientium ex media maris tempeſtate Dominus excitabat!* Videns Dominus ſuorum diſcipulorum fidem parvam, & imperfectam, ut eam probet, & perficiat, dormit non inertia, ſed ſtudio. Et meritò quidem in Apoſtolis donum fidei, & patientiæ requirit, quia ſpecialis Chriſtiani, & diſcipuli Chriſti character patientia eſt, & per hanc ad veræ Chriſti fidei agnitionem devenitur, *tractat.68. diſcurſ. 2.*

Et acceſſerunt diſcipuli eius, & ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva nos. Interea dormit Dominus, cujus juſſis mare obtemperans, paulatim undis terrorem tollit: ventus inſibilans navem jaculabatur, navis undis concuſſa fluctuabat; ſed quid interim faciunt diſcipuli, atrociſſimè tempeſtate jactati? Ubi ſpes collocant in tanto naufragii diſcrimine? Eleganter de more Baſil. Orat. 22. *Diſcipuli ſtudioſè ſalutem quærebant ab arte; ſed manus fatiſcebant, cum tempeſtate depugnabant, & cum ventis de navi decertabant: at cum procella prævaleret, neque arti pareret mare, ac potius vinci extimeſceret, & terrorem de terrore exſuſcitaret, victi diſcipuli, & quæſitas ab arte ſpes, tanquam & ipſæ naufragium facerent, omittentes, recurrunt ad portum, qui in ſcapha erat*, maris Dominum, Chriſtum Deum. Et optimè quidem: ad hoc enim ut fiducia noſtra efficax ſit, viva eſſe debet; magnamque habet prærogativam, quando in Deum, non verò in mundum collocatur diligentiaſque humanas, & noſtram cooperationem minimè excludit, *tr.85.d.11.*

Et acceſſerunt diſcipuli eius, & ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva nos. Accedamus & nos ad contemplandas diſcipulorum anguſtias, videamus & Petrum contra fluctus audentem, & in navicula conterritum, qui ſicco veſtigio maria calcavit. Adſurgunt undæ, effrænes ferociunt venti, & minax fluctuum colliſio, pericula deſpumans, naufragia de divortio pandit, & vecto-

Digitized by Google

vectorum oſtendit ſepulchra: jactatur undique ſcapha, & crebro fluctuum verbere lævè tunditur, atque per compagum rimaa mora oſtentatur. Quorſum hæc velut ludicra in mari tragœdia? Quare fruſtra tumet mare, mox pacatiſſimè tranquillandum? Scilicet Chriſtus aliquando diſcipulos io navi docebat cœleſtem doctrinam, & de cœlo allatam politiam, & nunc fluctuum lingua præclarè erudit; pernéceſſariam ſanè mortalibus eruditionem, quam eleganter ſæpè cit. Baſil. Orat. 22. educit: *Eſto mihi diſcipulorum præceptor, ò mare, & pro flagro fluctuum terrorem inijce, uſque ad ſpem ſtet terror: nam terreri volo, non occidi: at tum procella prævaleret, & terrorem de terrore excitaret, victi diſcipuli obnitentes recurrunt ad portum, qui in ſcapha erat, & adſtantes clamant; Magiſter, Magiſter, ſalva nos, perimus*. O timorem naturæ magiſtrum, quo docetur fiduciam, quæ in Deum potiùs, quàm in noſtram induſtriam habetur, à Deo liberaliter compenſari; maximè erga illos, qui hanc fiduciam cum bona conſcientia habent conjunctam, *tr.85.d.10.*

Et acceſſerunt ad Ieſum Diſcipuli eius, & ſuſcitaverunt eum, &c. Tumet mare, graviter remigant in periculis diſcipuli, dormit ſecurè Chriſtus, quem dormientem ſuſcitant diſcipuli. *Suſcitatus* ergo, *à diſcipulis Chriſtus*, ait D. Chryſol. ſerm 20. *mare, hoc eſt, mundum corripit, tranquillat orbem, reges mitigat, ſedat fluctus, componit populos, Romanos efficit Chriſtianos, ipſoſque executores Chriſtianæ fidei reddidit, qui fuerant perſecutores*. Sic Dæmonis malitiam damnia noſtris inhiantis, in noſtram convertit Chriſtus ſalutem, *tr.92.d.3.*

Et ſuſcitaverunt eum. Somnus iſte Chriſti totus eſt in noſtram eruditionem, ut explicat S. Chryſol. ſer. 25. ſuper illud: *Palpebræ eius interrogant filios hominum: Ideo enim*, ait, *ſuſcitaverunt eum, ut per eius vigiliam obtinerent remedium*; quod & protinus obtinent; nam excitatus à ſomno, quieſcit mare, omneſque in tuto, & ſereno apparent. Quid denotat hoc? Niſi quòd hiſce nos inſtruat veritatis Magiſter, quomodo ſemper vigilet ſuper gregem ſuum, tribulatiſque, ac tentatis auxilio adſit. Unde licèt dormire videatur, ſolicitam tamen ſuorum curam gerit, & in tentationibus auxiliatur, *tract. 92. d. 14.* Et eorum præſertim, qui ad imitationem Apoſtolorum ad Chriſtum Deum confugiunt, ejuſque opem implorant, ſuaque ex parte non deſunt, ſed in mari tentationum alacriter remigant, & cooperantur, *ibidem diſc. 15. & diſc. 16.* Ideoque non in molli culcitra, ſed ſuper cervical ligneum Chriſtus dormit, ut promptitudinem ſuam ad nobis auxiliandum oſtendat.

Et acceſſerunt ad Ieſum diſcipuli eius, & ſuſcitaverunt eum. Timor ille quem de manifeſto, & imminenti periculo ſubmergendi conceperunt, timorem filialem in eis ſuſcitavit, ut fiducialiter ad eum recurrerent, auxilia præſtolatori; unde & factum eſt, ut modica illa fides, quæ in eis culpatur, exinde augmentata, & ſolidata gravem tempeſtatem ſedarit. *O timorem naturæ magiſtrum*, exclamat Seleucenſis! *O periculum, quo docetur, ubi ſalutis ſit anchora! O mare motu diſcipulos examinans, præceptori reconcilians!* Quibus verbis, S. Doctor, magnam timoris admiratur potentiam, quæ tanta hîc fuit, ut non ſolùm fidem debilem diſcipulorum in meliorem efformarit, & ex imperfectis perfectos in fide effecerit: Timori enim Dei proprium eſt, ut ſimilia bona cauſet, *qua vid. tract. 93. d. 13.* Verùm etiam contra graviſſimam tempeſtatem conſtantes, & ſuperiores reddiderit; ſtabilem enim animum reddit timor, ſicut anchora navem ſtare facit: *Anchoraque mentis, pondus eſt timoris*, ait S. Laur. Juſt. *De quo ibid. d. 14.*

Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc imperavit vento. Aliàs non ſemel atrocioris procellæ ſævitiam expendimus, qua diſcipuli periclitabantur, nunc fiduciam expendamus. Scilicet diſcipuli terrore conturbati dormientem excitant Chriſtum: *Salva nos, perimus*. q. d. omnis noſtra exhauſta eſt induſtria, manus ad opem ferendam comperiuntur inutiles, artis imbecillitatem arguit vis tempeſtatis: oſtende te vigilantem, & pelagus te reverebitur: reconcilia, quod nobiſcum decertat, mare: voce procellam extingue, de pace cum undis diſſere, miſerere diſcipulorum, qui maris tyrannide premuntur &c. Quid tandem Dominus? ſomno quietè excuſſo, & per tam feſtinatam expergiſcendi rationem, nihil ut aſſolent, qui dormiunt, ſomniculosè gerens, diſcipulos increpat. Sed audi aſperam increpationem, moralitatibus plenam, ex dulci Seleuciani Præſulis ore, Orat. 22. *Quid*, inquit, *tam modicæ fidei eſtis? Infidelitatis argumentum eſt timor. Concuſſit fidem veſtram commotum mare, & illuſa à fluctibus ſcapha fide vos denudavit? Maris fluctus ad animam uſque inſilivit. Cur enim fide, ut manibus ſopiti non eſtis?* Nempè ubi timor humanus prævalet, fides languet, quæ de majori periculo vires ſumit: Et non tam furioſa maris procella, quàm fidei languor, naufragium diſcipulorum facit: fiduciam potiùs concuſſit commotum mare, ut eam in Apoſtolis profundiùs firmet: Et idcirco duriuſculè increpat: *vult enim*, ut cit. ait Baſil. *fidei vim, periculis atrocioribus eſſe maiorem, & ad fidei præſtantiam, omnem ab anima deſperationem eliminari*. Tentationes enim, & tribulationes Deus nobis immittit, & permittit, ut noſtram probet, exerceat, experiatur, & perficiat virtutem, *tr.92.d.5. tr.94.d.56.*

Tunc imperavit ventis, & mari. Verſio græca pro eo *imperavit*, legit *increpavit*, ſeu *obiurgavit*. Mira ſanè Chriſti actio, quę inſenſatas culpat creaturas, quas noverat omni ſenſu carere! Reſpondet pulchrè Joannes de Sylveira hic: Dominus imperat creaturis inſenſatis, non, quòd illæ percipiant Domini imperium, ac increpationem, quod ſpectat ad creaturas ſenſu præditas: ſed ita imperat, ut oſtendatur ipſarum creaturarum Deus & Auctor, atque abſolutè Dominus, & ut ita præſentes homines potentiam, ac majeſtatem Domini viderent, atque agnoſcerent, quantopere ſibi diſpliceret diſcordia, eamque exoſam haberet: *Tract. 70. d. 9.* Quandoquidem & in ipſis inſenſatis creaturis eam reprehendat, quæ tamen qualemcumque inter ſe concordiam conſervando, in bonum totius univerſi, ipſum hominem ad pacem ſectandam extimulant. *ib. d. 18 n. 2 & 4.*

Tunc imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Sęvas has procellas, permiſſu Domini, ut diximus, excitavit diabolus, haud alio fine, quàm in extremam diſcipulorum Domini perniciem, ut ſicut propter miram virtutem Job, eum in bonis animæ ſuæ lædere non potuit, eundem tamen in filiis, & filiabus graviter lęſerit; ita pariter Dominum in diſcipulis ſuis ulciſceretur, & tentaret. Dominus verò hanc ipſam dæmonis malitiam, in apertam diſcipulorum convertit ſalutem, cum Chriſti potentiam agnoſcentes, in fide ſolidantur, ut reverenter clament: *Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?* Utrumque clamorem pulchrè componit D. Baſil. Orat. 22. *O Domini ſapientiam! O magiſtri edictum! Exivit mare, fidei ſcholam fecit mare. Et quod diſcipulis ab iſta trepidatione lucrum? Et mirabantur, inquit, diſcipuli dicentes: Qualis eſt hic? quia venti, & mare obediunt ei. Quibus ex rebus conterriti fuerant, docti evaſerunt.* Primò clamabant diſcipuli, metuentes ſibi ſubmerſionem, & naufragium à mari, & ventis, à dæmone concitatis in ruinam ſuam; inde verò ab ipſis elementis, Chriſti virtute, ac potentia informantur, ut clament: *Qualis eſt hic?* O magna Dei ſapientia! ut id ex quo homines ſibi metuebant mortem, & quod paratum erat in eorum interitum, fiat eis ſchola virtutum, inſtrumentum fidei, & doctrinæ, ut ipſæ etiam dæmonis tentationes, & tribulationes profectui hominum utiles ſint, odiumque dæmonis in bonum eorum ordinet. *Tr. 92. d. 4. & d. 11.*

Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Quis eſt hic? Dubium eſt inter Commentatores, quinam ſint hi homines, qui prodigii magnitudinem admirati ſunt? Beda exiſtimat eſſe aliquos, qui eadem cum Chriſto navi vectabantur. Maldonatus cenſet aliquos homines fuiſſe, qui in aliis navibus ferebantur. Verùm Hieron. putat, qui verſ. 25. *Diſcipuli* dicuntur, nunc, *Homines* dici. Non tamen eſt facilè diverſæ nomenclaturę cauſam aſſignare. Cum auxilium à Chriſto expoſcunt, *Diſcipuli* dicuntur, & cum admirantes prodigium ſtupent, *Homines* nominantur. Num admiratio prodigii eos depoſuit ab Apoſtolatus faſtigio? Quid admirationi ineſt, ut tunc homines appellentur, qui nuper fuerant diſcipuli nuncupati? S. Petrus Chryſol. ſerm. 20. ingenio & eloquio argutos, ſic reſpondet: *Diſcipuli ſunt hi, qui accedunt ad Dominum, qui ſalvari ſe humili ſupplicatione depoſcunt: Homines verò dicuntur, qui elementa Chriſto taliter obediſſe mirantur*. Nempè cum in tribulationibus exiſtentes, humillimè ad Chriſtum confugiunt, diſcipuli humiles dicuntur: At verò extra tribulationem poſiti, non jam humili vocabulo diſcipuli, ſed quodam præſtanti elogio, non vulgariter homines, ſed aliquo ſublimiori titulo honoris cauſa homines nuncupantur. O quàm igitur utiles ſunt tentationes, quæ ſic nos humiles conſervant, & oculos aperiunt, ut noſmetipſos agnoſcamus! *Tract. 85. d. 10. Item tract. 94. diſc. 10.*

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

C*Um autem dormirent homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminavit zizania*. Matth. 13. Culpanda ſanè hominum ignavia, quæ oſcitanter locum præbuit homini inimico, ut ſata Zizaniis depravaret. Licèt enim excuſabilis, utpotè poſt talem laborem requies videri poſſit, inde tamen nocendi arripuit occaſionem inimicus: Ex quo docuit, ſolerter etiam à peccatis venialibus abſtinendum eſſe, quia per illa nos dæmon multùm illaqueat, & nocet, *tr. 76. d. 5.*

Sed perveſtigare oportet, cur ipſe, qui tam capitalis inimicus deſcribitur, acerrimè ſemper furens, non penitus ſata deſtruat; ſed ſolum ſupra ſata ſeminet? Zizania hoc habet, ait Doctiſſ. Joannes de Sylveira in Comment. ſuper Evangel. quòd in initiis, quamdiù eſt in herba, vix diſcrepat à tritico: At verò cum adoleſcit, & robur acquirit, tunc apertè oſtentat ſuam malignitatem, ac nequitiam. Hæc, ſcilicet, techna eſt dæmonis, quòd ſolicitè curet, ut in peccata levia pertrahat, ut hac ratione ad graviora committenda paulatim inducat: levia peccata ſuperſeminat, ut ea ſerpentia graviſſimam malitiam ſuperinducant, *ib. d. 1.*

Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminavit Zizania. Valdè mirum, quòd per multum tempus ager ille ſtetit pa-

Digitized by Google

patens, & nunquam in illum ingreſſus eſt inimicus homo, niſi modò, poſtquam Satot noſter ſuum bonum ſemen in illo effudit, tunc ille inimicns ſuper illum, ſeu triticum, ſeminat: Sicut enim uti Gen. 26. refert ſacer Chroniſta, cum locupletatum viderent Iſaac Palæſtini in poſſeſſionibus ovium, & armentorum, & familiæ plurimum, omnes puteos quos foderant ſervi Patris illius Abraam, illo tempore obſtruxerunt; ita hic malus inimicus, quem diabolum intelligunt SS. PP. ut vidit ſeminatam pacem, quam in agro ſuo Dominico divinus Sator ſeminaverat, vehementer ſuccreſcere, licèt per multum tempus aget ille ſteriſſet patens, diſcordiarum ſuperſeminavit Zizanias, teſte D. Chryſol. ſerm. 96. *Diabolus ſuperſeminavit, non ſeminavit: quia hæreſes inter fideles, inter ſanctos peccatum, inter pacificos lites, inter ſimplices dolos, inter innocentes nequitiam ſerere conſuevit:* non ut acquirat Zizaniam, ſed triticum perdat: Singulare ſiquidem diaboli opus eſt, Zizanias diſcordiæ ſeminare, qui ideò pacem odit, quia hæc illi bellum movet, eumque vincit, & debilitat, *tract. 70. diſc. 8.*

Venit inimicus, & ſuperſeminavit Zizania. Superſeminaſſe dicit Euangel. quia ſuper triticum ea ſeminavit; nam prius eſt bonum, quàm malum, priùs DEUS boni ſementem fecit, quàm dæmon faceret ſementem mali. Quod hoc bonum, quòd verò illud malum? Patientia, & impatientia. Pulchrè Sanct. Cypr. lib. de bono paticotiæ: *Vt patientia bonum Chriſti eſt, ſic contra impatientia diaboli malum: & ſicut in quo habitat, & manet Chriſtus, patiens invenitur, ita impatiens ſemper exiſtit, cuius mentem diaboli nequitia poſſidet.* Et ideo in tantum dæmon patientiam noſtram averſatur, ut omni via nos impatientes reddere ſatagat; unde & author impatientiæ nominatur, *tr. 68. d. 13.* Volumus ergo vincere diabolum, eundemque à finibus, & foribus noſtris profligare? Optimum, & præſtans antidotum eſt, victorioſa patientia, *ib. d. 14.*

Venit inimicus, & ſuperſeminavit Zizania. D. Petrus Chryſol. ſerm. 96. *Malus*, ait, *nunquam non ſtultus. Quid hic egit inimicus? Eſto quod dormirent ſervi, nunquid dominus dormiebat? Eſto quod oculos ſervorum ſopor clauſerit poſt laborem, nunquid dominantis oculos ulla vicerat laſſitudo? Stultè ergo & malè egit inimicus.* Obſervat noctis tempus, cum dormirent homines, & ſine ulla mora diſcedit, ne ejus adventus ab aliquo agnoſcatur: cur etiam non obſervat, an dominus meſſis dormiat? Planum erat, quòd ſuper rem ſuam in majore vigilia dominus affuturus eſſet, quàm ſervus, & operarius. Cur ergo de hoc non curat inimicus? Cum ipſe velit, quòd à nullo ejus adventus deprehendatur? Hæc tamen mentem ejus prætereunt, nec de his cogitat, cum inimicus eſſet iniquus, fatuus, & ſtultus; nam ſi huc reſpexiſſet, nunquam Zizania ſuperſeminaſſet. Si enim homo peccator DEI ejuſque beneficiorum ſemper geſtaret memoriam, & notitiam, ejuſdemque obſervaret præſentiam, nunquam Deum offenderet: Peccator enim peccare volens, Deum priùs à mente per ignorantiam quaſi repellit, *tr. 72. d. 2. n. 1.*

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & ſuperſeminavit Zizania. Cum pius ſator Deus in terram cordis noſtri ſpirituale ſemen ſuarum gratiarum, & devotionis ſeminat, frequens eſt, quòd inimicus ſuperſeminet Zizania ſuperbiæ, & elationis, quibus electum gratiarum ſemen ſuffocet. Sic ſemper *vigilans*, ait S. Proſper Epiſt. 84. *tentatoris inſidia, ut ubi proficit devotio, ſubrepat elatio; & ut homo de bono opere in ſe potiùs, quàm in Domino glorietur. Sed ſolicitudo nos Apoſtoli contra hoc periculum monet, dicentis: Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini: Deus eſt enim qui operatur in vobis velle, & proficere. Quanto ergo in mandatis Dei quique proficiunt, tantò majores habent cauſas formidinis, & tremoris, ne de ipſis probitatis argumentis mens ſibi bene conſcia, & laudis avida, in ſuperbia rapiatur exceſſus, & fiat immunda vanitate, dum ſibi videtur clara virtute.* Superbia enim ſterilem efficit ſpiritum, ac devotionem noſtram, nec non divinas in nobis exſiccat gratias, *tr. 90. diſc. 5.* O quiſquis es, time ſubdolas ſuperbiæ, & elationis inſidias, quæ de virtute, vitiorum officinam adverſus virtutes excudit! Quid tam perverſum, quàm ut probitatis argumenta improbitatem perſuadeant, malè acuto vanæ gloriæ ingenio, quæ cunctis virtutibus opponitur, cunctorumque bonorum operum merita reddit inutilia? *ib. d. 4.*

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & ſuperſeminavit Zizania. Servi iſti ex multis probantur boni: Primò, quia electi ſunt à tanto domino ad excolendum agrum ſuum: Secundò, quia viſa Zizania, valdè confluunt ad dominum diligenter: Tertiò, quia labori non parcunt, ſed ad eam eradicandam, ac colligendam ſe offerunt. Quomodo ergo utraque aure tam profundè dormiunt, ut inimicus irruat ad ſeminandam Zizaniam? Appoſitè reſpondet Venerab. Beda: *Præſenti ſententia admonemur, quod omnes noſtra potentia, & ſenſus ſint vigilantes, ne dum torpemus inertia, diabolus fœditatem vitiorum, ſuper ſemen bonæ voluntatis ſpargat.* Sic periculoſa res eſt opus plenum aleæ otium, quòd licèt homo diu laborioſus fuerit, ſolicitus agri ſui, id eſt, mentis, cultivator, dum tamen remiſſis manibus vel modicum otio indulget, mox adeſt diabolus, agrum ſibi vendicat, eique ſeminatur, & ſemina pravarum cogitationum, tentationum, & vitiorum ſpargit, in eoque tamquam in centro ſuo quieſcit, *tr. 91. d. 7. d. 8. & 9.*

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & ſuperſeminavit Zizania. Cum æmulator, ſolertiam ſatoris in ſeminando, diligentiam ſervorum in cuſtodiendo, bonitatem ſeminis in ſua virtute, ac terræ ex ſua capacitate videret pinguedinem, invidens tantæ hominis felicitati, inferre nocumentum parat: Et ad hoc opportunam occaſionem captat, ſcilicet, *cum dormirent homines*, & ut Hebræus legit: *Stererunt, & otioſi eſſent:* Tunc advenit ipſe, & ſuperſeminat Zizania in eum finem, ut univerſum ſatum diſperdat; ex quo nonniſi magna fames, & indigentia ſequi natum erat. Zizania enim quædam herba eſt, quæ in apparentia parum differt à tritico, ſed tritico tam exitialis, ut illud ſoffocet in radice, & ideò à Plinio vocatur lib. 18. cap. 17. Peſtis agrorum. At verò quis hujus ſecutæ ſterilitatis occaſionem dedit? Quis illarum turbarum, & inquietudinum ſervorum hinc inde diſcurrentium originem? Ipſi homines, dum ſomno vacant otiantes. Ita planè: Otioſus enim ſibi ipſi omnium bonorum tam ſpiritualium, quàm temporalium creat penuriam, gravamen, & moleſtiam, *tr. 91. d. 11.*

Domine, nonnè bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo Zizania? Ait: Inimicus homo hoc fecit. Hieronymus, quem ferè alii Commentatores ſequuntur, in ea eſt ſententia, ut ſeriò exiſtimet, quòd dæmon dicitur, inimicus homo. Hinc alii ſoletter inquirunt: Quare diabolus, qui homo non eſt, ſed purus Spiritus, ab Euangeliſta inimicus homo dicatur? Putaret forſan aliquis, quòd ad diaboli hoſtilitatem exaggerandam, non appellatur diaboli vocabulo, ſed hominis nomine. O! ſic homo hominis infeſtus nimis inimicus eſt? Sic atrociter homo adverſum hominem ferocit? Verùm Hugo Careoſis ſic difficultatem extricat: *Inimicus homo hoc fecit, id eſt, diabolus, vel quia primas inimicitias voce ſignificativa, quæ ſolius hominis naturaliter eſt, exercuit: Ideò dicitur inimicus homo: vel quia ſub ſimilitudine rationis humanæ decepit.* Ecce tibi diabolus, prudens idcircò in malitia appellatur, cum virtutis ſpecie lenocinatur, ut ad vitia trahat incautos; malitioſè prudens à Sancto Athanaſio ſententioſè dicitur, cum in Angelum lucis ſe transfigurat, & varias technas, fraudes, & dolos in ſinu concoquit. *tr. 92. d. 2.* Et ideò à nequitia per hyperbolen dicitur inimicus homo, quia ſub ſimilitudine rationis humanæ decipit. Porrò tentatio, quæ ad rationem humanam componitur, & illi obtemperat, (uti eſt, nemo nos videt: non eſt tam grande nefas, hoc committere peccatum: Deus facilè miſeretur pœnitentibus) pernitioſior eſt, ſtrageſque irremediabiles in conſcientia edit, dum rectæ rationis falſato prætextu ſecurè decipit, & ſub antidoti titulo venena propinat. Dum, ſcilicet, peccatori primò Dei, deinde gravitatis peccati notitiam eripit, ut ſic excœcatus peccata committat, ſubque ſimilitudine rationis humanæ decipiat, *tract. 72. d. 3.* Ille autem peccator qui ſic à ſenſualitate ſua ſe ſeduci permittit, omni ratione, & judicio deſtitutus eſſe convincitur, *ibidem diſcurſ. 5. & diſcurſ. 6.*

Domine, nonnè bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet Zizania? Vox hæc, ait D. Paſchaſius lib. 7. in Matth. plena admirationis eſt, plena ſtupore, & pavore. Quomodo ſcilicet in bono agro, bono ſemine repleto, inventa ſunt Zizania? Quid enim de bono ſemine, niſi quàm optimus fructus enaſci, & exoriri debebat? Non enim poteſt arbor bona, malos fructus facere. Hoc igitur ſupra modum damnabile eſt, non tam in ſeminato ſemine, quàm ſeminis hujus figurato, hominibus ſcilicet ingratis, ut advertit Salvianus lib. 4. de gubern. *Imò hoc magis* (ipſo ſcilicet ſemine) *culpabiles ſumus, ſi legem bonam colimus, & mali cultores ſumus; ac per hoc accuſatrix noſtri eſt lex ipſa, quam colimus:* Lex etenim Chriſtiana peccata dedocet, quæ dum malitioſè à Chriſtianis perpetrantur, nullam excuſationem merentur, ſed ex eo aggravantur, *tractat. 74. diſc. 12. & diſcurſ. 13.*

Domine, nonnè bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet Zizania. Contemplare quæſo, quid magnus ille paterfamilias in agro ſeminaverit humanæ naturæ: Et videbis, nonniſi ab illo triticum electum ſeminatum: Animam immortalem: *Inſpiravit in faciem eius ſpiraculum vitæ*, Gen. 2. Virtutes: *Veſtivit illum virtute*, Eccl. 17. Gratiam ac rectitudinem, Eccl. 7. *Fecit hominem rectum.* Quid igitur cauſæ eſt, quòd agrum tot Zizaniis ſordidum lugeamus, infirmitatibus, doloribus, febribus, podagris &c. ipſamque hanc viſibilem terram talia lolia proferentem, aridam, ſterilem, unde annonæ caritas, & fames? *Inimicus homo hoc fecit.* Et quomodo? Seminando peccatum, quod eſt ſemen, unde cuncta mala enaſcuntur, infirmitates, & miſeriæ, calamitateſque publicæ, & privatæ, *tr. 78. d. 1. d. 16. & 17.* Hæ enim, peccatorum noſtrorum fructus, & pœnæ ſunt, ut expendit D. Hieron. ſuper illa Domini verba apud Ezech. *Quando miſero ſagittas famis peſſimas*, dicens: *Famem, & peſtilentiam, & beſtias peſſimas, & quidquid aliud malorum ſuſtinemus in ſeculo, propter noſtra peccata venire manifeſtum eſt &c.* Proſequitur D. Baſil. hom. in divites:

vites:

Digitized by Google

vites: *Fames, & ſiccitates, & inundationes communes, quædam ſunt civitatum, ac gentium plagæ, hominum peccata immodica punientes, ib.d.5.d.6.14.15.&c.*

Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Tam alto ſomno omnes ſervi tenebantur oppreſſi, quando inimicus in agrum adventavit, ut nullus ejus adventum deprehenderit; ſolus dominus cognovit, ipſum ſuperſeminaſſe Zizania, ac tantum malum intuliſſe. Pulchrè S. Chryſol. *Inimice, lucis refuga, laboraſti, ſed non latuiſti: Nam dormientibus ſervis, ipſi te vidit.* Unde cognovit dominus ipſum inimicum ſuperſeminantem Zizania, cum cuncti ſervi dormirent? Verum quidem eſt, quòd totius familiæ oculos ſomnus altus oppreſſerat, & vehemens periculi occaſio univerſæ rei imminebat: ſed dominus eſto dormire videretur, tamen ipſe, ut optimus paſtor, non dormiebat, ſed maximè invigilabat, cuncta videns, & obſervans pro cuſtodiendo agro ſuo. Siquidem tunc maximè Deus ſuo adeſt auxilio, quando tribulationibus preſſi, omni humano deſtituti ſumus auxilio, *tract. 94. diſcurſ.31.*

Verùm enimverò non modicè admirandum venit, quòd cum dominus ſit præſens, & viderit, ſuperſeminantem non prohibuerit, aut ejecerit ab agro ſuo, ut electa grana, ſine tam iniqua permixtione, illæſa ſervata fuiſſent; quod & miratur S. Chryſoſtom. hom.97. *Et cur*, ait, *quare hoc cum videres, Domine, permiſiſti? Quare? quia timere fraudes non poteſt, cui nihil poteſt deperire. Et quia maius eſt reparare perdita, quàm illæſa reſervare. Simul quia oportet Zizania eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant. Non prohibet inimicum, ut oſtendatur vis Divinæ omnipotentiæ, & aliunde ſcientiæ Dei, quæ magis reſplendet in perditis reſtaurandis, quàm in integris rebus ſervandis. Melius enim iudicavit, de malis benefacere, quàm mala nulla eſſe permittere.* Quod tunc facit, cum malitiam dæmonis, damnis noſtris inhiantis, ejuſque tentationes in bonum noſtrum ordinat, & in noſtram convertit ſalutem, *tr.92.d.3. & d.11.*

Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus. Periculoſum eſt, Domine, imò temerarium, tempus expectare meſſis: ſuffocabunt enim Zizania triticum, aut ipſe inimicus ulteriores nequitiæ vires in electum frumentum exercebit, utpotè inſatiabili nocendi cupiditate armatus, ut patiens Job expertus eſt. Itanè ſpontè peribit, quod reſiduum manet triticum? Abſit: prudentis enim patrisfamilias vigilantia ab ulteriori ruina triticum præſervabit, neque ultra nocere permittet. Pulchrè hoc ſimilitudine vaſorum figuli exponit S. Ephrem: *Si figulus vaſa ſua igne excoquit, eo uſque dum rite coquantur, nec ante ea eximit, ne minus cocta, & ſolida ſint: nec rurſum ulterius ea ſinit in igne, ne adurantur, fiantque inutilia: multo magis idem faciet DEUS, ut igne tentationum eo uſque nos coquat, dum percoquat, & perficiat; ulterius verò aduri, & conſumi non ſinet.* Ergo ne animum deſpondeas, nam ſævior tentationis acerbitas liberationem ſpondet, & gravius periculum, periculi effugium eſt. De imminenti ruina erectionem extruamus, & atrocioris tentationis conflatorium, ſit ſoſpitatis conceptaculum, liberationis obſes, & de periculo malo, bonum incolumitatis auſpicium. Deus enim non permittit, dæmonem prævalere, & ſuperiorem eſſe noſtris viribus, communicando nobis auxilia, quibus ei reſiſtere valeamus, *tr.92.d.13.*

Triticum autem congregate in horreum meum. Antequam frumentum horreo inſeratur, prius in area expurgatur, & pala in aerem projectum ventilatur: *Araleat, quantum volent*, ait Tertull. lib. de præſcription. cap.3. *palæ, levis fides, quocunque afflatu tentationum: eo purior maſſa frumenti in horrea Domini reponetur.* Scilicèt antequam in horreum ſanctorum inſeratur juſtus, pala tentationis in area mundi priùs purificetur: Ad hoc enim ſerviunt tentationes, ut profectui utiles ſint, ac virtutes exerceant, & perficiat, *tr.92.d.4. & d.5.*

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

S*Imile eſt regnum cælorum homini patrifamilias.* Matth. 20. Non ſolùm homo, ut in illa parabola de Zizaniis Matth. 13. ſed etiam dicitur paterfamilias. Unus & idem eſt, qui utraque hac parabola intelligitur. Ut quid igitur hic homo, & paterfamilias vocitatur? Homo dicitur ob humanitatem, & clementiam, ut notat D. Hieron. in cap. 22. Matth. Quando agebat opera clementiæ, hominis nomen appoſitum eſt, paterfamilias verò appellatur ob curam, & ſolicitudinem erga totam ſuam familiam. Homo, ait S. Chryſoſtom. hom. 34. paterfamilias Chriſtus eſt, cui cœli & terra, quaſi una domus: Sic Deus adamuſſim de omnibus habet curam, & providentiam, non ſolum quoad corvos, ſed etiam res minimas, *tractat.85. diſc.2.* Uti verò ſolicitus paterfamilias abundantiſſimè de ſua domo, ac de omnibus ad illam ſpectantibus curam gerit; ita cœleſtis ille paterfamilias abundè nobis proſpicit, uti Jacob Patriarcha expertus eſt, *ib.d.3.*

Vidit Iſaias Dominum ſuper ſolium excelſum, & ait: *Plena eſt omnis terra gloria eius*; quæ verba Septuaginta ſic transferunt: *Eſt plena domus gloria eius.* Si orbis terrarum dicitur plenus, quomodo ab aliis legitur domus plena? Nam orbis terrarum ſatis latus, ac vaſtiſſimus eſt: at domus dicit habitationem quandam certis parietibus determinatam. Sic Deus ſua majeſtate, & providentia totam implet terram, in productione creaturarum, quas in eorum auxilium creavit, *ibidem diſcurſ.1.* ut tamen hanc providentiam uſque ad minutiſſima, & circa eos ſingulariter oſtendat, iiſque invigilet, uti pater in ſua domo, qui illum timent, eique ſerviunt, *ib.d.8. & 9.*

Exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam. Cum dicitur, quòd hic negotioſus paterfamilias exiit conducere operarios, ex ipſo verbo conducendi apertè intelligitur, vocatos eſſe ad excolendam vineam, non verò ad deliciis, & potationibus indulgendum. Sicut enim nemo conducit mercenarium, ut hoc ſolum faciat, quòd manducet; ſic & ipſe Deus paterfamilias operarios vocat ad vineam, non ut hæc ſolum operentur, quæ ad eorum uſum pertinent, ſcilicet, corporis; ſed & quæ ad gloriam Dei, & animarum ſalutem. Ait Chryſoſtom. hom.34. *Sciote quia mercenarii ſumus conducti*; quo ſignificavit, quàm bono publico otium damnoſum, & pernitioſum ſit, ut propterea ab omni bono regimine meritò otioſi exterminentur, *tractat. 91. diſc.10.*

Exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam. Multi quidem ſunt in hac vinea, Eccleſia, qui ſodere non valent, putare neſciunt. Nonne in hac vinea commorantur claudorum magna pars, ægrotantium copioſa meſſis? Nonnè multi ſunt ſenes, fœminæ & pueri, qui mollibus veſtiuntur in domibus regum? Attamen, ut ait Sanctus Paſchaſius lib.9. in Matt. *Omnes ſimul, qui vocantur ad vineam, una Eccleſia ſunt, unaquè vinea de vite, quæ Chriſtus eſt, propaginata: in qua & ad quam, qui intrat, vel qui conducitur, nemo otioſus, ſed omnes operarii eſſe debent: quia nemo eſt, etſi non alios, qui ſeipſum excolere, & exercere non debeat, ut fructum ferat in Chriſto, & in vite maneat.* Nullus ab operatione in hac vinea eximitur, etſi ſit claudus, puſillus, fœmina, ac ſenex; quilibet debet eſſe operans, maximè in cultura ſui animi, in purgandis vitiis, ac peccatorum vepribus: Tempus enim præſens à Deo nobis ideò indultum eſt, ut æternam operemur ſalutem, ac ideò bonis operibus impendendum eſt, *tractat.91. diſcurſ.4.*

Quid hic ſtatis tota die otioſi? Pulchrè Sanct. Thomas de Villanova illud, *Hic*, expendit: *Hic ubi acquirenda felicitas, hic ubi paranda corona, hic ubi lucrandum ſtipendium, hic ubi tantum animæ periculum, hic non ad horam, ſed tota die otioſi perditis vitam, conſumitis tempus pretioſum.* Magna enim reprehenſione digni ſunt, qui inutiliter tempus conſumunt, de quo aliquando rigoroſa reddenda erit ratio, *tr.91. diſc.5.* Et notandum, quia hos increpat, & non alios, qui maximam diei partem inutiliter expenderant, ut ait Abulenſ. quæſt. 15. Primos enim non increpavit, & nihil in eis aliud arguit, niſi otioſitatem: Hæc enim eſt ſomentum, & incentivum tentationum, pravarumque, & obſcœnarum cogitationum; mater & origo omnium vitiorum, & malorum, *ibidem diſc.8. & 9.* Time ergo, otio te tradere, ô Chriſtiane, & ſine fructu tranſigere tempus, ne de patrisfamilias contubernio in tenebras exteriores ejiciaris: Signum enim reprobationis evidens eſt, ſine fructu tranſigere tempus, quod ipſa hora, & puncto mortis tuæ coram Deo te accuſabit, *ibidem diſcurſ.6.*

Quid hic ſtatis tota die otioſi? Ite & vos in vineam meam. Si tota dies penè tranſacta erat otioſè, & inutiliter, cur tandem mittuntur in vineam, quando breviſſimum laborandi ſpatium reſtat? Inſuper & mittuntur nulla conducti mercede; nihil enim illis, ut cæteris promittit? An quia in tantis temporis anguſtiis impoſſibile erat, ut poſſint aliquam mercedem acquirere? Abſit: Quinimò nulla mercedis nova mentio facta eſt cum illis, ut ſciant, primam diurni laboris mercedem omnibus eſſe propoſitam, tam his, qui multum, quàm his qui parvum laborandi ſpatium habent, ut quilibet poſſit in brevi recompenſare plures annos inutiliter amiſſos. Scitè Origen. hom.10. in Matth. *Putavit æquale opus in vinea fuiſſe eis, qui ex mane ſunt operati, quicumque in tempore brevi volebant operantem virtutem ad opus extendere, quæ ante non fuerat operata.* In quo adimplebant conſilium Apoſtoli, Epheſ.5. *Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes redimentes tempus:* Hoc enim verè eſt redimere tempus. *Explicatur textus tr.91. d.14.* Cùm enim ultima diei hora eſſet, ſeſeque in anguſtiis conſtitutos conſpiciunt, ſeriò operi incumbunt, ne de reſiduo tempore, vel minimum quid deperdatur; & ita quidem, ut inde invidiam ſibi conciliare poſſent. Quo modo nobilem methodum oſtendunt, quo tempus conſerves, & cum tuo emolumento expendas, illud que tuum facias, *ib.d.15.*

Circa undecimam vero horam exiit, & invenit alios ſtantes, & ait illis: Quid hic ſtatis tota die otioſi? Si tota die inertes otiati ſunt, quorſum illos mittit in vineam, ut eam excolant? Niſi fortè in noctis tenebris operam agricolationi navare debeant: in nocte autem perperam agriculturæ vacatur: Hæc eſt enim

nox,

noa, in qua nemo poteſt operari. Sed attentiùs exploremus, quinam ſint hi operarii, & quomodo cum aliquid diei reſtet, in quo adhuc poſſunt operari, otioſi tota die dicantur. Hugo Carenſis ſic commentatur: *Quid hic ſtatis, mandatorum Dei obliti, carnis illecebris confracti? Tota die, id eſt, tota vita otioſi, vobis nihil proficientes, pœnitentiam non agentes, impoſterum non providentes.* Hoc enim heu nimis periculoſum eſt, uſque ad ultimam vitæ horam otioſum perſiſtere, & in peccatis uſque ad ultimum vitæ immerſum hærere! Propter damna inde emergentia: Qui enim putant in fine vitæ pœnitentiam agere, perſępè decipiuntur, ut impœnitentes decedant, & totum perdant, *tract.* 31. *d.* 1. *& diſc.* 21. Nam ipſa opera, quæ circa extremum vitæ tempus fiunt, apparenter quidem proficua eſſe videntur, ſed in rei veritate fallunt. Confeſſio enim, contritio, & lacrymæ in mortis hora effuſæ, ob varias rationes inutiles ſunt, *quas vid. ibidem d.* 14. Quinimò ipſæ exteriores devotionis demonſtrationes, quas impii in morte ſua præſeferunt, fallaces ſunt. *Ibidem diſc.* 12. En itaque malos operarios, impios ſcilicet, & tota die otioſos.

Quia nemo nos conduxit. De more homines culpam ſuam in alios referre volunt, quos tamen ulteriùs Dominus non reprehendit, ſed allicit, & quamvis ultima diei hora eſſet, eos mittit in vineam: idcircò enim venia digni videntur, quòd hucuſque eos nullus allexerit ad vineam, nullas, inquam, habuerint gratias. Quas adepti, ſine mora parent: illi ſiquidem peccatores, qui ſurdi, & in peccatis indurati ſunt, Dei miſericordia redduntur indigni, non verò, qui ex fragilitate peccant, & ſubitò ad reſipiſcentiam vocanti reſpondent, *tractat.* 81. *diſc.* 24. *maximè num.* 1.

Et accipientes, murmurabant adverſus patremfamilias, dicentes. Quid obmurmurarunt hi laborioſi operarii? Nempè ſibi redditam ex juſtitia pactam mercedem, & reliquis, qui minus laborarunt, datum eſſe pretium ſupra merita, & ultra pactam conventionem: quæ res eis valdè inopinata viſa eſt, ut illi, qui noviſſimi una hora operati ſunt, tantam mercedem reciperent, ac illi, qui portantes pondus diei, & æſtus, per totam diem laboraverunt. Materia nè hæc apta murmurationis, liberalior, & munificentior ſolutio? Nullo modo: Licèt enim Deus majora gratiæ dona electis diſpertiat, ob hoc tamen reprobi murmurare non poſſunt. Si enim de parentum carnalium judiciis conqueri non audemus, videntes aliquos filios ante alios indulgentiori complecti affectu, minus de omnium noſtrum parente murmurare licet, & ejuſdem juſta judicia examinare, *tr.* 82. *d.* 8. *maximè num.* 5.

Et accipientes murmurabant adverſus patremfamilias, dicentes, &c. Conqueruntur, ſed injuſtè, ait S. Gregor. Nazianz. hoc ipſum enim impenſiùs laborare, uberioris loco mercedis habendum eſt: Abſit, ut qui in præſenti vita gravioribus premuntur ærumnis, de Divina lamententur providentia, ut non ferventiùs Deo potius ſerviant; quia niſi ambulaverint in medio tribulationis, non vivificabuntur: Tribulatio enim vitam gratiæ, ac plura alia bona nobis communicat, *tr.* 94. *d.* 15.

Amice, non facio tibi injuriam: Nonne ex denario diurno convenisti mecum? Tolle quod tuum eſt, & vade. Plures ſunt, qui hunc denarium, ex SS. PP. & interpretum ſummatibus, ſingulis operariis tributum, vitam æternam, ideſt, beatitudinem interpretentur: Unde ab iiſdem hæc obmurmuratio, quæ vitæ æternę meritum non excuſſit, leve cenſetur delictum, eò quòd dignitatem ad beatitudinem non excludat. Hinc non levis exurgit difficultas, quo pacto hic inconſultus obmurmurator, ad quem dirigitur ſermo, ex Dei ore, quem hic paterfamilias repræſentat, auſterum hoc verbum audiret: *Tolle quod tuum eſt, & vade?* Quid eſt, *Vade?* A ſe Deus ablegat, quem merito beatitudinis muneratum videt? Quaſi rejectaneum à ſe dimittit, quem & ore amicum vocat, & tam opulento meritorum denario munerat? Scilicet quàm grave malum ſit veniale etiam peccatum, docet, cujus gravitas ex pœna damni, & ſenſus, qua Deus illud in altera vita caſtigat, perſpicuè colligitur, *tr.* 76. *d.* 9.

Amice, non facio tibi injuriam: Nonne ex denario &c. Tolle quod tuum eſt, & vade. Hugo ex S. Hieron. *Vade*, ait, *id eſt, perſevera in adepta juſtitia.* Sic eget auſtera hac objurgatione, & gravi ad gratiæ perſeverantiam admonitione, qui accepto etiam denarii merito, & Dei amici glorioſo vocabulo, leniter delinquere non veretur? Nil mirum: nam multiplex leve delictum, ſi non excuſſio, gratiæ titubatio eſt, dum ad grave peccatum haud leviter diſponit, *tract.* 76. *d.* 11. *& d.* 13. Unde Sanctus Auguſtinus: *Minuta peccata ſi negligantur, occidunt: Minutæ ſunt guttæ, quæ flumina implent.*

Amice non facio tibi injuriam: Volo autem & huic noviſſimo dare, ſicut & tibi. Aut non licet mihi quod volo, facere? An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Rigidior videtur, quam par eſt, & laboribus indigna increpatio. Porrò nemo neſcit, quantò aliter patres, aliter matres filiis indulgeant: illi exercitari jubent ad ſtudia maturè obeunda, feriatis quoque diebus non patiuntur eſſe otioſos: & ſudorem illis, & interdum lacrymas excutiunt: Acri admonitione vel leves defectus perſonant, ne cum ipſis adoleſcant. At matres fovere in ſinu, continere in umbra volunt, nunquam flere, nunquam admonitione contriſtari, nunquam objurgatione, vel caſtigatione exaſperari. Paternum Deus habet adverſus bonos viros, & probos animum: maternum adverſus impios, & peccatores: Illos fortiùs armat, & ærumnis, & reprehenſionibus, & damnis exagitat; his proſperitates, & mundi voluptates indulget. Porrò marcet ſine correctore virtus, nec fert ullum ictum illæſa fælicitas, quæ proinde ſibi de præteritis blanditur, ad præſentia molleſcit, & ſibi de futuris votivè adulatur. Dentato objurgationis ferro cognata omnibus vitia eliminantur, ut malitia detrimentum ſentiat, ne paulatim inſolens frenum emendationis excutiat: Materna Indulgentia, aut inſolentes invenit, aut fecit. Pulchrè itaque Septimius lib. de patient. art. 11. *O ſervum illum beatum, cujus emendationi Dominus inſtat, cui dignatur iraſci, quem admonendi diſſimulatione non decipit: Quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet: beatus homo, qui invenit ſapientiam.* Sedulo laboraverat in vinea Domini ſervus, portaverat pondus, diei & æſtus, bonus extiterat vinitor, & poſt laborem laudem, & requiem merebatur; ſed acriter corripitur, compaſſione dignus, qui ſolum leviter murmuraverat. Sed fruſtra conſolari feſtinamus, cui potiùs ire gratulatum decet de dignatione Divinæ correctionis, quę omne bonum, & æternam felicitatem ſpondet: Impunitas enim, & peccatorum proſperitas in hac vita infallibile Dei irati, & indignantis indicium, & æternæ perditionis ſignum eſt, *tractat.* 78. *diſcurſ.* 32. 33. 34. & 35.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

E*Xiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: Et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam.* Luc. 8. In his verbis, tres omninò ſeminis portiones damnatiſſimis reprobis agnoſcit poſitas: Quantam verò duntaxat portionem, quæ in paleas impatientiæ non evanuit, beatitudinis merito, ac dono fructificaſſe, advertit S. Aug. &c. Qui ſic concludit: *Quid infelicius, timendo mortem cadere in mortem? Extirpentur ſpinæ, paretur ager, ſuſcipiantur ſemina, perveniatur ad meſſem, horreum deſideretur: beata gloria inquam conſideretur, non ignis tribulationum timeatur.* Quibus verbis non negat S. Auguſtin. quòd ignis perſecutionis probè timeatur, ſed beatas cœli glorias mirè elucidat, dicens: Quòd qui impenſius afficitur cœleſtis gloriæ deſiderio, eamque aſſiduè contempletur, impatientiæ igni vix locum relinquat: Quia conſideratio cœleſtis gloriæ ad exercendam patientiam calcaria addit, & præbet auxilia, *tr.* 60. *d.* 18.

Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. Per ſatorem iſtum, ait venerab. Beda, nullum meliùs, quàm filium Dei intelligere poſſumus, qui de ſinu patris egreſſus eſt, non ad triumphandum, ſed ad ſerendum ſemen ſuæ doctrinæ, & noſtræ ſalutis. Velut D. Antonius ait, prædicator ipſius, qui aptiſſima ſimilitudine ſeminator dicitur; nam ſicut ſator effundit ſemen ſuper terram, ſic & concionator doctrinam in auditores: Et ſicut bonus ſator terræ, cœlique ingenium obſervat, ne importunè ſemina ſua emittat: ſic & bonus prędicator auditorum diſpoſitionem, loci, & temporis opportunitatem, materiamque congruam pręmeditatur, ne ſuo labore fruſtretur, fructuque careat, *tr.* 83. *d.* 44. *d.* 45. & 46.

Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. Unde exit, qui ſemper ubique præſens eſt? Qui omnia immenſitate implet, qualiter exire poteſt? Certè non loco, ſed benignitate, & incarnationis diſpenſatione, propinquior nobis factus eſt: Nam quia venire deſides cunctabamur, ipſe ad nos egredi feſtinat. Sic igitur Chriſtus exiit Euangelicam doctrinam ſeminare, & verbum Dei, ut de cœli ſchola cœleſtem Oeconomiam ediſcamus, ut idem faciamus, quod ipſe qui fecit priùs, quæ docuit. Vis, ò prædicator, perſuadere? diſce è ſchola Chriſti, verbis opera adjungere, priùs facere, poſtea docere: Nam inculpata innocenter vita, Euangelii ſuadendi vigor eſt, & laudatior ſuadela: non verba, ſed exempla proſelytos, & veræ religionis nobiles inquilinos efficiunt, *tr.* 83. *d.* 29. *d.* 30. *uſque ad d.* 34.

Et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud. Non miror, granum etſi electiſſimum, dum ſecus viam cadit, à viatoribus conculcari, & inde inhumatum, à cœli volucribus roſtro tolli. Sed à cœli volucribus citiùs, ac latiùs forſan propagabitur, dum ociſſimo volatu Dei verbum volucres portant, & ubivis deprędicant? Quid tam votivè fauſtum huic ſemini, id eſt, verbo Dei, & doctrinæ Euangelicæ accidere potuit, quàm à volucribus cœli aſſumi, & placidè ſonoro earum garritu velociter quaquaverſum ferri, & deprædicari? Sed ò malum! hoc electum ſemen, verbum dico Dei, de harum volucrum roſtro ſonans feliciter ſterileſcit. Porrò per has volucres cœli Anſelmus Laudun. cum communi interpretum, *Dæmones*, intelligit, & explicatiùs D. Cyrillus in Catena, *Spiritus immundos*, commentatur. Profectò ſpiritus immundi, etſi generoſo vocabulo volucrum cœli nominentur, & cœleſte ſemen, doctrinam nempè

Euan

Euangelicam, ore portent, ac prædicent, ac celeri volatu illam ubivis annuncient; tamen quantum celeritatis in anounciando adjicitur, tantum de vitioſi ſpiritus immundiria, promulgationi Euangelicæ doctrinæ detrabitur. *Quæ damna vid. tract.83. d.36.* Iſtiuſmodi cœli volucres, cœleſtem doctrinam portare videntur in ore, illam comedere, illaque ali; ſed dum illi ſpititu immundo medullitùs aluntur, verbum Dei corrumpunt: *Vox quidem vox Iacob eſt, ſed manus, manus ſunt Eſau, ib. d.35.*

Et aliud cecidit ſupra petram, & natum aruit. Eruditè advertit S. Hieron. hanc eſſe primam parabolam, quam cum interpretatione ſua Chriſtus propoſuit: cavendumque eſſe, ubicumque Dominus exponit ſermones ſuos, ne vel aliud, vel plus, vel minus præſumamus intelligere, quàm ab eo expoſitum eſt. Quæ verò tacuit, & noſtræ intelligentię Chriſtus dereliquit, eſſe diligentiùs perſcrutanda, ait Venerab. Beda. Via ergo, ait citat. Beda in Matth. eſt mens ſedula, malarum cogitationum meatu trita, atque areſacta: Petra, duritia protervæ mentis: Terra, levitas animæ obedientis: cor enim durum, & indomitum eſt, in quo non eſt altitudo, id eſt profunditas terræ, ſeu profunda levitas animæ obedientis cœleſtibus diſciplinis, quibus aliquando, ita eſt anima obdurata, ut ſe habeat veluti petra. *Induraverunt facies ſuas ſuper petram, & noluerunt reverti*, ait Jerem. 5. Non ergo mirum, quòd ſemen illud, id eſt verbum Dei, quod in talem petram cadit, licèt cœleſtes in anima fructus ubertim ſpondeat, terræ defectu ſteriliſcat: *Cor* enim *durum habebit male, tr. 73.d.7.n.1.2.& 3.*

Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Unum & idem ſemen ſeminatum in diverſos agros, diverſos quoque habuit fructus, in quibuſdam nullum, in aliis multum, non vitio ſeminis, id eſt, doctrinæ; ſed terræ, id eſt, auditorum culpa. Scilicèt quoddam ſemen ob viam, quoddam ob petras, quoddam ob ſpinas fructu caruit. Petra autem eſt caro, mundus ſpina: Via trita, ſæcularis, & licentioris vitæ modus: Volucres cœli, dæmones, qui veluti aves velociſſimæ, animarum valdè voraces, ſemen jactum, doctrinam, ſcilicet, prædicatam, è memoris, & mente abripiunt, hominesque a ſedula auſcultatione avertunt: Sunt enim, qui verbum Dei ſine attentione auſcultant, & ſunt è contra alii, qui cum devotione eidem aſſiſtunt; qui ſemen, id eſt, doctrinam, in terra bona, hoc eſt, in corde bono ſuſcipiunt, *de quib. vid. tr 83.d.22.*

Semen eſt verbum Dei. Inter multa, & varia inſtrumenta, quibus DEUS ſalutem noſtram operatur, non infimum locum tenet miniſterium verbi ejus: Verbum enim Dei Deo ſimillimum eſt. Sicut enim Deus omnipotens eſt, ita ſermo ejus poteſtate plenus eſt: Verbum enim Dei, quemadmodum Deus ipſe, ſuſcitat mortuos, regenerat vivos, ſanat ægrotos, conſervat ſanos, oblectat pios, revocat impios, illuminat cœcos, accendit tepidos, confortat debiles, deſperanteſque confirmat. Hac igitur de cauſa multis variiſque verbum Dei titulis vocitatur, propter varios, quos habet effectus: hinc dicitur lumen, *tr.83. d.6.* panis & manna, *ibidem d.2. & d.4.* ſemen propter varias ſimilitudines, *ib.d.5.*

Hæc dicens, clamabat: qui habet aures audiendi, audiat. Ut auditorum mentes, ait D. Bonaventur. excitarentur ad percipienda, & intelligenda ab ipſo dicta, validè clamat Dominus: nam cum eſſent ſub velamine parabolæ, erant abdita, & aſcondita; ipſe verò ſemper eſt clamans, & excitans nos ad bonum noſtrum. *Qui habet aures audiendi, audiat:* Nunquid aures ad aliud miniſterium ſunt, niſi ad audiendum? Quid ergo ſibi volt hęc phraſis? Loquitur Dominus de ſimplici ac recto uſu ſenſus: qui enim audit, ut oportet, verbum Dei, & ut rectè intelligat, hic verè audit, & fructum reportat. Qui autem audit, non ut audiat ac intelligat; ſed velut per unam aurem intret, & per alteram exeat, neque animam penetret; hic non audit, juxta id, ad quod ei ſenſus dati ſunt; & ideò nullum fructum conſequitur, *tract. 83. diſc.27.*

Quod autem ſecus viam, hi ſunt, qui audiunt: Deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant. Non ſine myſterio omnes tres Euangeliſtæ poſuerunt illud verbum, *venit*, ut denotaretur, quòd extra nos eſt: Et etiam venire dicitur, quia ipſe homo miniſtrat ei multas occaſiones tentandi, & peccandi, ut veniat. Unde S. Aug. ſer.507. *Habet cupiditatem nocendi, facultatem autem, nonniſi quæ datur.* Etenim ſine conſenſu noſtro in perniciem noſtram nil poteſt, *tr. 71. d. 18. num.1.2.& 3.* Quod denotat Matthæus eom loco, *tollit verbum*, poſuit, *rapit omne*, quod denotat violentiam, & tyrannidem, quam inimicus exercet; nam quòd variis modis nos tentet, hoc totum eo fine facit, ne credentes per fidem ſalutem conſequantur, ſed ut tyrannide ſua perdat, *ibid. diſc. 28. & ſeqq.*

Quod autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt: Deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum. Diligenter perpendit Euangeliſta, quòd non ait Dominus, dæmonem auferre verbum ab intellectu, vel à ſenſibus; parum enim refert diabolo, quòd verbum Divinum per aures ingrediatur, lingua proferatur, & intellectu imaginetur, niſi radicitùs cordi per affectum affixum fit: Sępè potiùs homini illud in memoriam revocat, cum vult peccare, ut graviùs delinquat. Sic cum vellet Evam decipere, illi in mentem revocavit præceptum Domini, dicens: *Cur præcepit vobis Dominus &c.* ne fortè poſteà ignorantiam, oblivionemque prætenderet: itaque quod maximè intendit, eſt verbum auferre, & delere, ne diù in corde maneat, & ejus amore homo capiatur: ſic odio illud proſequitur, utpotè armaturam, qua ipſe vulneratur, nos verò defendimur, *tr.83.d.12.*

Quod autem in ſpinas, hi ſunt, qui audierunt, & à ſolicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes, ſuffocantur. Suam de ſemente parabolam ſic ipſe Chriſtus expoſuit, bonus ſuę doctrinæ interpres. At in hac explicatione hoc ut quid rarum venit, quòd ipſas voluptates, & divitias, ſpinas homines ſuffocantes dixerit: quid enim magis homines recreat, quàm voluptas, & divitiæ? Quod & dudum miratus Magnus ille Sanct. Gregor. ſic ait: *Quis enim mihi unquam crederet, ſi ſpinas divitias interpretari voluiſſem, maximè cum illæ pungant, iſtæ delectent? Et tamen ſpinæ ſunt; quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant, & cum uſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant.* Et Hieron. in cap.13. ait: *Mihi videtur & illud, quod iuxta literam ad Adam dicitur: Inter ſpinas, & tribulos panem tuum manducabis, hoc ſignificare myſticè, quod quicunque ſe ſæculi voluptatibus dediderit, curiſque iſtius mundi, panem cæleſtem, & cibum verum inter ſpinas comedat.* Quis igitur miretur divitias ſpinas dici? Cum hæc præſens mortalis vita tribulationibus referta ſit, atque inter delitias & voluptates, tribulationes & miſerias ſubminiſtret; eſt enim continua quædam tribulatio, *tr.94. diſc.5. maximè nu.6.*

Quod autem in terram bonam, hi ſunt, qui in corde bono, & optimo, audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia. Pulchrè Cajetan. *Non ſufficere*, ait, *cor honeſtum & utile, niſi adſit patientia in ſuſtinendo adverſa, & iniurias quaſcunque, docet Dominus à ſimilitudine terræ, quæ quantumvis optima, non affert fructum, niſi patiendo aratrum, & ſimilia.* Non ſufficit tantùm, ut terra ſit bona ad fructum ferendum, ſed inſuper neceſſarium eſt, ut oratio præciſa in varios ſulcos deducatur; ſic etiam non ſat eſt, quod quis recto corde Dei verbum ſuſcipiat, ſed inſuper opus eſt laborum tolerantia, & ſuſtinentia, ut fructum producat: patientia enim lapis lydius eſt, ad quem vera virtus, & ſpiritus comprobatur, *tr.68. d.9. maximè n.3.*

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

E*Cce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt de filio hominis, &c.* Luc.18. Nunquid, ut Apoſtolus ait, *Semel Chriſtus pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, ut nos offerret Deo Patri, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu?* Quomodo igitur fidelis mater Eccleſia Dominicæ Paſſionis ſacramenta rememorans, hiſce bachanalium diebus dilectis ſuis membris in futurum ea priùs proponit complenda? Traditum à Judæis, gentibus, ab iis flagellatum, illuſum, & denique morte turpiſſima condemnatum omnis Chriſtianus confitetur, à quo igitur in futurum tradendum exiſtimat? Nimirùm omnis, qui ſceleroſiùs delinquit, maximè priſtina delicta iterando, iterùm quaſi tradit, illudit, & crucifigit Chriſtum, quia ſceleratiore flagitio dat novam cauſam mortis, & crucis Chriſti; facit enim id, propter quod Chriſtus crucifixus eſt; cujus pretioſa mors, niſi tam efficax fuiſſet, ut ad omnia omninò peccata, poſt quantumvis ſæcula futura, & iteranda, ſe extendiſſet; oporteret Chriſtum toties mori & crucifigi, quoties peccant homines: Sicut Aaronica ſacrificia, & victimæ toties mactari, & offerri debebant, quoties peccabant Judæi. Imò de ſe pœnaliùs Chriſtum in ſemetipſis crucifigunt peccatores, quàm olim in cruce fuerat crucifixus: quod S. Auguſtin. luculenter, Chriſtum loquentem introducens, ediſſerit, ſerm. 67. de tempore: *Cur me graviore criminum tuorum cruce, quàm illa, in qua quondam pependeram, afflixiſti? Gravior enim apud me peccatorum tuorum crux eſt, in qua invitus pendeo, quàm illa in qua tui miſertus, mortem tuam occiſurus, aſcendi.* Bellè igitur ab eodem S.P. Chriſti, & deicidium peccatum appellatur, eo quòd Chriſtum DEUM recrucifigere dicatur, *tract.71. diſ.6. tractat. 75. diſcurſ.5.*

Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt de filio hominis: Tradetur enim gentibus &c. Ubi bis diebus, in vanitatibus, & fœdis voluptatibus gloriatur fatuus mundus, gloriam ſuam Chriſtus collocat in ignominiis, & paſſionibus, in ſputorum ſqualore, in verborum plagis, in alaparum vibicibus, in crucis patibulo: & ideò non ſolum hic, longiſſimam futuræ paſſionis ſeriem texit, & repetitis vicibus ejuſdem paſſionis memoriam agit, ſed & paſſioni proximus, ipſas paſſiones gloriam vocat, Joan.17. *Clarifica tu me pater apud temetipſum, claritate, quam habui, priuſquam mundus eſſet.* O arcanum patientiæ ſacramentum! Sic ſunt cruciatus gaudio auxiliares? Sic contumeliæ gloriis militant? In paſſionis officina, ſumptuoſior

ex-

Digitized by Google

excuditur gloria? Audiendus eſt S. Chryſ. ſic Chriſtum alloquens: *Quid dicis, ad crucem cum latronibus, ac prædonibus ducendus, maledictorumque vocem ſubiturus, deinde & conſpuendus, & virgis percutiendus es, atque alapis; & iſta vocas gloriam? Utique, inquit, nam pro deliciis iſta patior*: Et ideò pro gloria habeo. Tribulatio enim pignus, & arrha electionis eſt ad gloriam, *tr. 94. d. 25.* Ecquis igitur contumelioſa cruciamenta non reputet empyreæ gloriæ æmula? *Si enim*, ut citatus ait Chryſoſt. *gloria illi* (ſcilicet Chriſto) *non in patrio throno, ſed in contumelia reputata eſt*: multò magis mihi iſtud pati, & tribulare pro gloria ducendum eſt.

Ecce aſcendimus Ieroſolymam. Licèt ſponte aſcendant arduam Jeroſolymæ viam diſcipuli, non tamen ſoli, ſed ducem, & comitem itineris ſe præbet Jeſus, ut adimpleat, quod per regium quondam vatem præcinebat, Pſ. 90. *Cum ipſo ſum, in tribulatione eripiam eum, & glorificabo eum*. Unde non ait: aſcenditis vos, ſed aſcendimus. Quo ſeſe cum ſuis ſimul laborare demonſtrat, eiſque laborantibus præſto adeſſe: ſic gaudet Chriſtus in tribulationibus non ſolus eſſe ſpectator, ſed & ærumnarum ſocius. Quia enim tribulatio habet aliquid divini, ideò Chriſtus libenter animas afflictas amplexatur, & cum eiſdem converſatur, *tr. 94. d. 5.*

Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt de filio hominis. Non dubium eſt: hic aſcenſus moleſtus venit diſcipulis Chriſti, non tam propter itineris difficultatem, quàm cordium afflictionem, quam conceperant ex ſeria relatione dilecti ſui Magiſtri futuræ paſſionis. Interim ſic lætanter, & gaudioſè aſcendunt, quòd laborem ardui itineris non ſentiant, ſed neceſſum habeant hujus admoneri. O alta Dei circa afflictos providentia! An non diſcipuli vel ex labore ardui aſcenſus, & ſudato laborioſè adniſu, probè norunt ſe Jeroſolymam aſcendere? Quid igitur neceſſe, ut à Chriſto admoneantur ſe aſcendere, cum ipſe aſcenſus id ſatis admoneat? Nimirum ſic Deus afflictis conſolationes, & gaudia ſpiritualia in abundantia communicat, ut præ gaudio itineris labores non ſentiant, *tr. 94. d. 7. & 8.*

Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis. Multoties Chriſtus de ſua morte, & paſſione ſermonem habuit cum ſuis diſcipulis: Mat. 16. poſt Petri confeſſionem, ſubdit Euangeliſta, quòd Jeſus dixit diſcipulis ſuis: Quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & ſcribis, & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere; Petrus autem quia intellexit, cepit eum increpare: *Abſit à te Domine, non erit tibi hoc*. Iterum Matt. 17. Marc. 9. *Converſantibus eis in Galilæa, dixit illi Ieſus: Filius hominis tradendus eſt in manus hominum, & occident eum, & tertia die reſurget, & contriſtati ſunt vehementer*. Duos contriſtatos ex hujuſmodi ſermone Matthæus fatetur: S. Lucas, adeò ingenio obtuſos affirmare audet, ut velut rudes nihil intellexiſſe putet. Scilicet neſciebant, quantam gloriam, & honorem Chriſtus Deus abſcondiſſet, & repoſuiſſet ſub tribulationibus, ærumnis, & calamitatibus: Sub his enim ſummam Deus gloriam recondidit, *tr. 94. d. 3.*

Factum eſt autem, cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam. D. Greg. ho. 3. in Euang. *Cæcus*, ait, *eſt genus humanum, quod in parente primo, à paradiſi gaudiis expulſum, claritatem ſupernæ lucis ignorans, damnationis ſuæ tenebras patitur*. Nam dum homo per peccatum inobedientiæ Divinæ lucis uſuram reſpuit, & aſpernatur, denſiſſimas tenebras, & cœcitatem ſuper univerſos homines inducit: Peccata enim ſumma cœcitas, & tenebræ ſunt, *tr. 72. d. 5.*

Cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans. Incurabilis corporalis cœcitatis infirmitas in extremam ſæpè hominem miſeriam, & perditionem conjicit, dum greſſus formare volentem, aut ad palos allidit, aut in foveas altas præcipitat: qui dum hujuſmodi alliſionibus, & caſibus aſſuetus, cum nihilo ſecuriùs incedere pergit, & tentat, cum cœcitate vitam perdere feſtinat. Aone hic Euangelicus cœcus, peccatoris in peccatis obdurati, & aſſueti, typus erit; qui longævo vitiorum circuitu, vitiis ſuis obcœcatus, tandem in profundum malæ conſcientiæ deſperationis, atque æternæ damnationis corruit? Impius cum in profundum venerit, contemnit, *tr. 73. d. 3. & d. 4.*

Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret: ipſe verò magis clamabat, &c. Accedit cœcus hic ad Dominum, ſalutem non ſolùm corporalem, ſed & ſpiritualem quærens, quam impetravit, Chriſtum interpellans; quamobrem mundus, & diabolus in eum inſurgunt, hæc eſt enim una de aſtutiis, cœcos ſed altiùs vociferatur. Ut enim ignis parvus quovis afflatu extinguitur, at magnus eò magis accenditur, capit enim vires à contrario: Sic amor exiguus quolibet obſtaculo frigeſcit, ingens in dies augeſcit, & inflammatur, ut patet in hoc cœco, qui ad voces malevolorum altiùs inclamat. Ex quo pulcherrimum nobis reſultat documentum, ne deficiamus unquam ob improborum calumniam in via virtutis: Qui enim propter peccatum perſeverantiam negligit, præter injuriam quam Deo facit, ſtultus eſt, & ſibi ipſi multorum damnorum cauſa, ne perſeveret, *tr. 80. d. 2.*

DOMINICA I. QUADRAGESIMÆ.

D*uctus eſt Ieſus à ſpiritu in deſertum, ut tentaretur à diabolo Matth. 4.* Petulans planè audacia, & impudens temeritas, Chriſtum Dei filium tẽtationibus adoriri! Verùm ideò ad tentandum accedit, quia circa Chriſtum in magna hæſitatione verſabatur, e qua ut ſe eximeret, eum diverſis tentationibus aggreditur, eo quidem fine, & impulſu, ut eum ad peccandum alliceret, uti ſentit D. Baſilius ſerm. de abdicatione rerum temporalium. Idem docent S. Ign. Epiſt. 8. ad Philip. D. Cypr. Gregor. Nazian. & Chryſoſt. Et quamvis in Chriſto Domino omnes præclariſſimæ virtutes in excellentiſſimo gradu relucerent, tamen cum hominem videret, eum in peccatum trahi poſſe, ac ſibi victoriam comparare ſperabat. SS. verò Hieron. Aug. & alii PP. eo fine dicunt Chriſtum tentaſſe, ad explorandum, an eſſet filius Dei. Hilarius c. 3. in Matth. Ambr. cum ſuis putant, diabolum acceſſiſſe ad explorandum Chriſti divinitatem. Sit, ut ſit, pro concordia harum ſententiarum ſit quæſtio. Ad quod peccatum Chriſtum dæmon inducere tentaverit, ut inde intelligeret Chriſtum filium Dei eſſe? Ad impatientiam, nam patientia quæ quid divini in ſe continet, Chriſtum filium Dei eſſe demonſtrat, *tractat. 68. diſcurſ. 3. & diſcurſ. 4.* Et idcircò toties tentationes reiterat, & alias aliis graviores objectat. Sic enim apud ſe aſtutiſſimus dæmon argumentabatur: Impatiens ſi fiat, filius Dei non eſt: ſi verò nequaquam movetur, in eo aliquid divini eſt, *ib. d. 13. n. 2. ſeq.*

Ductus eſt Ieſus à ſpiritu in deſertum, ut tentaretur à diabolo. Sicut athletæ ait Thomas Beauxamis, cum diſcipulos ſuos vincere docent, data opera in palæſtris eum aliis certamen exercent, ut in luctantium corporibus faciant artem ſpectare vincendi: Ita Dominus diabolo tentationis occaſionem obtulit, ut in eo victo, vincendi quoque nobis formam relinqueret. Igitur Chriſtus, annum agens ſuæ ætatis trigeſimum, decimo ſexto menſis Februarii in deſertum ſecedit, ut tentaretur. Poterat quidem Chriſtus in civitatibus in media hominum frequentia has tentationes ſuſtinere; aſt in eremum ducitur, ut locum tentatori præbeat. *Tunc quippe*, ait S. Chryſoſt. ho. 13. in Matt. *aliquos diabolus aggreditur, cum ſolos viderit, atque ab aliis ſegregatos*. In ſolitudine enim dæmon pro viribus ſuis nos tentat, quia in hac ipſum cum ſuis tentamentis feliciùs, & ſecuriùs expugnamus, *tract. 89. d. 4.* Igitur, ò homo, ſolitudinem, ama ut tentantem dæmonem evincas.

Et accedens tentator, dixit ei: Si filius Dei es. Dæmon ille qui Chriſtum Dominum tentavit, non appellabatur aliqua peculiari appellatione; ut quid igitur illum Euangeliſta tentatorem appellat, dicens: *Accedens tentator*? Quia ita proprium, & peculiare illi eſt, bellum inferre, & homines ad peccatum ſolicitare, ut peculiari quadam ratione tentator appelletur; nam cum quis in arte aliqua excellit, ab illa deſumit nomen: unde Marcum Tullium per Antonomaſiam, Oratorem appellare ſolemus: Nam licèt alii eſſent oratores, & Rhetores minimè contemnendi, ille tamen in hac arte mirum in modum excelluit. Eandem ob cauſam, Ariſtoteles Philoſophus, & Virgilius Poeta appellatur. Hic dæmon tentator appellatur, quanquam multi ſint inter homines, qui hoc munere funguntur, quia ille inter omnes præſtantiſſimus eſt, & cæteros omnes facilè ſuperat; & ideò propter frequentes, quibus homines impugnat, tentationes, hæc vita militia. Job 7. vocatur: Eſt enim humana vita, continua quædam pugna, & tentatio, *tr. 92. d. 1.*

Et accedens tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant. Profectò aſtutiſſimus diabolorum hìc planè deſipit, dum eſurienti lapides offert, quos etſi in panes converteret: non inde ejus conſtabat divinitas. plura enim miracula hactenùs patrata erant, quibus nemo prophetarum Deus probatus eſt. Enim & dubitare non debuit, eſſe filium Dei, quem Patris de cœlo vox in Jordane filium ſuum publicaverat: Unde ergo tanta ſagaciſſimi dæmonis inertia, & dementia? Appoſitè S. Greg. lib. 2. Moral. c. 23. *Antiquus hoſtis*, inquit, *cum hunc paſſibilem cerneret, & poſſe mortalia perpeti humanitatis videret; omne quod de eius Divinitate ſuſpicatus eſt, ei faſtu ſuperbiæ ſuæ in dubium venit. Nihil quippe niſi ſuperbiam ſapiens, dum eſſe hunc humilem conſpicit, Deum eſſe dubitavit: Unde ad tentationum ſe argumenta convertit, dicens: ſi filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant*. Scilicet, inſolens ſuperbiæ faſtus illum ex Angelo diabolum fecerat, & nunc arrogantia vanæ gloriæ ſtolidum tentatorem; quia ipſe ſuperbiſſimus de proprio faſtu nil æſtimans, niſi ſuperba & præcelſa, ſic deſipit, ut corporali Dei humilitate perſtringeretur, ne Deum reputaret, omni judicio orbatus. Unde ſuperbia ſpecies dementiæ nuncupatur, *tr. 90. d. 12.*

Et accedens tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant. Quæ eſt hæc diaboli benignitas, ut diù eſurienti, calamitatem ciborum oblatione depellat? Unde diabolo tam opportunè feſtinata pietas: Virtutis olim conceptaculo num, an de aſtutæ exinceps malitiæ promptuario? Nimiùm in diabolo peregrinat miſericordia, cujus gratior cibus eſt humana perditio. Quorſum ergo cibos diù jejuno, & eſurienti ul-

Digitized by Google

tro offert? Eloquenter S. Gregor. Nazian. orat. 38. *Expleri non poteſt diabolus, per omnia graſſatur. Benignitatis quidem ſpecie lenocinatur: Hæc eſt illius pugnandi ratio.* Nempè diabolus in ſuis primordiis citò ſanctitatis ſatur, virtutem æternùm faſtidit, & humana vitia ventris eſuriè inexplebili, atque acri perenniter eſuriè hiat: Inde per omnia ſolerter graſſatur, & doloſis malitiç callibus, pietatem fronte oſtendit, ut ad impietates certiùs pertrahat, & ſpecioſo benignitatis titulo tentationes vaferrimè occultat, ut ipſe ſe glorioſo benignitatis nomine cohoneſtet, & ſub aſpectabili pietatis cibo, hamum tentationis ad conſcientiæ læſuram abſcondat. O profundas diaboli altitudines! O verſutiſſima tentationum ingenia! Dum ad vitii dedecus homines aſtutus dæmon pertrahit, illuſtre benignitatis elogium ambit: ſic in terris eſt auguſtum benignitatis nomen, & latè ſerpens beneficentiæ ſama, ut malus dæmon, qui benignitatem faſtidit, & ditè execratur, beneficentiæ titulo ſe cohoneſtare perverſa ambitione negotietur; & ut in angelum lucis ſe transfiguret, varias fraudes, & dolos meditatur. *Quas vid. tract. 92. d. 2.* Et ideircò Chriſto in tentando conditionem operis propoſuit, per quam in Deo, ex mutatione lapidum in panes, virtutem agnoſceret, & in homine oblectamento cibi, patientiam eſurientis illuderet, ſicque ad graviora paulatim induceret: ſolicite enim dæmon curat, ut in peccata levia pertrahat, ut hac ratione ad graviora committenda pedetentim inducat, *tr. 76. d. 1.*

Qui reſpondens dixit: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Notant D. Hier. & Haymon, in homil. *Quod Dominus omnia teſtimonia contra diabolum de Deuteronomio ſumpſit. Deuteronomium ſecunda lex dicitur, & deſignat Euangelium, datque hoc facto Dominus exemplum, ut quoties a dæmonibus, vel malis hominibus impugnamur, ad ſancti Euangelii authoritatem confugium faciamus.* Sacra enim Scriptura, ac præcipuè ſanctum Euangelium, remedium eſt contra omnes tentationes: nulla enim poteſt eſſe tam gravis tentatio, contra quam non habeamus levamen, ac ſubterfugium in S. Scriptura, ſi illam diligenter evolvamus: ipſa enim ſcriptura efficax remedium eſt ad tentationes propulſandas, *tr. 9e. d. 16 n. 11. 12. & 13.*

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Si quiſpiam alius, & non corporata ipſa Dei Sapientia hæc reſpondiſſet, humanæ noſtræ tenuitati contra arguere liceret, ſcilicet: Chriſtus de quadraginta dierum inedia valdè eſurit, & quidem in deſerto, ubi mala annona ſuppetit: Ergo famelicus oblatos panes ad alimoniam acceptet, nec omnia illi ad ſuſtentationem jam deerunt. Eſto, non cum ſolo pane vivat homo, ſed aliquo obſonio, ad ægram diù vitam ſuſtentandam, indigeat, igitur accipiat panem, ne omnium indigus ſit in deſerto. Imò, qui valdè eſurit, panem in deliciis habet: nam panis quantumvis agreſtium dapum condimentum eſt, & vel ſolo pane fames interim pellitur: ſaltem acceptet panem, & ſic panis, & ſimul obſonium, eſurienti non deerunt. Qualis ergo eſt hæc ratio: *Non in ſolo pane vivit homo?* Verùm vel maximè hæc ratio ſuſpicienda, & adoranda eſt, quippè quam incarnata Dei ſapientia moraliſſimè dictavit: Quòd ſolus materialis panis homini non ſolùm ſit neceſſarius, ſed & myſticus ille panis, ſcilicet verbum Dei, quo vita ſuſtentatur ſpiritualis, & corporalis conſervatur: Quo nomine congruè appellatur, *tr. 83. d. 1. 2. 3. & 4.*

Non in ſolo pane vivit homo. Quærit hìc S. Thomas: Cur renuerit Chriſtus panem è petris ducere? Cuinam virtuti hoc præjudicabat? Contra præceptum neutiquam, jejunium nequaquam ſolvebat, quod jam abſolverat, gulæ nequaquam indulgebat. Cur ergo ſibi eſurienti, quantumvis miraculosè, in neceſſitate, & in deſerto non provideret, qui turbis in deſerto eſurientibus mirabiliter providit, & filios Iſrael in deſerto miraculosè pavit: Quin & miraculosè ſtatim Angeli Chriſto cibum detulerunt. Cur igitur noluit lapides in panes commutare? Reſpondet S. Doctor: *Potuit abſque peccato lapides in panes commutare, ſed noluit, quia diabolus ſuggerebat.* Quo docere voluit Chriſtus, quòd etiam à leviſſimis rebus, ſeu apparenter levibus peccatis, ſollicitè abſtinendum ſit, ſi vel inde anſa detur ad majora mala, eò quòd per illa lævia dæmon nos multùm illaqueet, *tractat. 76. diſc. 5.*

Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi. Vox, pinnaculum, valdè angit Doctores, & in varias ſententias dividit. Ad rem Remigius: *Pinnaculum, ſedes erat doctorum.* Videlicet diabolus fruſtratur ſucceſſu tentationis primæ, quæ gulam ſuadebat, & palati voluptates: Chriſtum inde allicere cupit ad jactantiæ, & inanis gloriæ ambitionem, & ita Jeſum ducit, non in regum curiam, ubi tota politia ambitio eſt; non ad principum palatia, ubi æſtuat ſuperbię jactantia, & elationis faſtus; ſed ad pinnaculum templi ducit, quod ſedes erat doctorum. Opportunè quædam Gloſſa apud S. Thomam: *Ideo duxit eum ſuper pinnaculum, cum vellet eum de vanagloria tentare, quia in cathedra Doctorum multos deceperat inani gloria, & ideo putavit iſtum poſitum in ſede magiſterii inani gloria extolli poſſe.* Nempe aſtutiſſimus dæmonum cum ardenter cuperet, Chriſtum, quem ſuſpicabatur Deum eſſe, pellicere ad ſtudium inanis gloriæ, in ſede magiſterii, & ſuggeſtibus Concionatorum ſtatuit, quaſi hi litterarii homines maximam vim habeant ad promovendos humanos animos ad jactantiam. Caveat ergo Chriſtianus doctor, & Euangelicus Eccleſiaſtes, ne Divini eloquii argentum purum, & defæcatum adulteret inanis gloriæ admixtione. Concionator, qui plauſus ambit, contemnit perſuaſionem, *tr. 83. d. 48.*

Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valdè. Malitia nullis eventibus frangitur, & quamvis diabolus victus eſſet in prima, & ſecunda tentatione, adhuc ad tertiam procedit, & quia frequenter loci mutatione mutatur affectus, ideò de uno loco ad alium transfert Chriſtum, ad ipſum ſuperandum, & provocandum, in montem excelſum; qui quamvis ſit locus aptus ad multa oſtendenda, nullus tamen eſt mons tam ſublimis, ex quo omnia regna poſſent conſpici: Cur ergo ad hæc oſtendenda in monte Chriſtum conſtituit? Reſpondet D. Anſelmus: *Tentaturus de avaritia, in montem ducit, quia ambitio ſemper alta petit.* Interlin. *Super montem ſuperbiæ omnis erigitur.* Mons enim ſuperbiam ſignificat: ad hos montes diabolus Chriſtum ducere feſtinat, ut in lapſum pertrahat, ut per quos ipſe corruerat, etiam cæteri corruant: Superbia enim vitium diabolicum eſt, ortum à dæmone trahens, eaque dęmon plurium animarum prædam agit, *tr. 90. d. 2.*

Mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim: Angelis ſuis Deus mandavit de te &c. Syriaca verſio legit in futuro, *mandabit de te.* Aſtutus diabolus, ut facilè ſuadeat ruinam, Scripturam adducit, ac ſi dicat: Ne timeas præcipitium, quoniam ſcriptum eſt, quòd Angelis ſuis mandavit, de quorum numero ego unus ſum, ut ſi te præcipitaveris, in manibus te tollant. O nefanda artis aſtutia! qui viderat ſe à Domino reſponſo legis fuiſſe percuſſum, jam non tantum nequitiæ ſuæ armis utitur, in quibus inutilis repertus eſt, ſed & ipſe legis teſtimonium mutuatur, & deindè tentat vincere, unde dolet ſe fuiſſe jam victum, ait S. Chryſoſt. hom. 5. Adducit enim eo fine diabolus Scripturam, ut in graviſſimum peccatum Chriſtum Dominum impelleret, dum de confidentia divinæ benignitatis, ac protectionis, ſe in præcipitium, ac ruinam daret, confidens de auxilio Angelorum. Hæc hodiedum dæmonis techna eſt, ſpecie miſericordiæ Divinæ in peccata inducere, & facere pœnitentiam procraſtinare, ut tandem in hora mortis in præcipitium deſperationis inducat, *tr. 71. diſc. 17.*

Si filius Dei es, mitte te deorſum: Scriptum eſt enim, quoniam angelis ſuis mandavit de te. Diabolus malitiæ princeps, & tentationum prędes inde cœpit tentare in deſerto, unde jam in paradiſo vicerat. In Paradiſo enim cum muliere loquens, gravitatem peccati abſcondit, dicens: *Nequaquam moriemini, ſcit enim Deus, quod quocumque die comederitis ex eo, eritis ſicut dii:* Hic verò ſimiliter, & gravitatem peccati abſcondit, & Dei notitiam eripit, dum mediam Scripturæ partem dimiſit. Pulchrè S. Bernardus ſerm. 14. *Quid maligne Angelis mandavit Deus? Nempe, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis: Nunquid in præcipitiis? Qualis via hæc, de pinnaculo templi mittere ſe deorſum? Non eſt via, hæc ſed ruina, & ſi via eſt, tua eſt, non illius, id eſt, Chriſti.* Dęmonis ſcilicet via erat, per quam in graviſſimum prçſumptionis peccatum, & Deum tentandi, impellere nitebatur: Nulla enim major eſt iniquitas, quàm ut Divina miſericordia nobis ſit argumentum in lapſum, & ruinam: Unde Gregor. Magn. in lib. 1 Reg. c. 3. *Peccare, & de Dei clementia præſumere, pelago juſtitiæ ejus exponi eſt.* Hanc Dei juſtitiam abſcondit, & peccati gravitatem Scripturis velat, ut ſeducat: hoc enim dæmonis genius eſt, peccatori primò Dei, quem offendit, deinde gravitatis peccati, notitiam eripere, ut hac ratione excœcatus peccet, *tr. 72. d. 3. & diſc. 4.*

Mitte te deorſum. S. Hier. exponens illa diaboli ad Chriſtum verba, quibus eum in templi pinnaculo conſtitutum inducere voluit, ut ſe deorſum mitteret, ait: *Vox diaboli eſt, qui omnes ſemper cadere deorſum deſiderat: Perſuadere non poteſt, ſi ipſi nolimus: Videte ergo fratres,* ſubintrat S. Bern. *quam debilis eſt hoſtis noſter, qui non vincit, niſi volentem, tr. 92. d. 1 e.*

Aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mūdi &c. Tunc dicit ei Ieſus Vade ſatana. Superbiſſimus eſt dæmon, an audaciſſimus? Suſpicatur ſaltem Chriſtum eſſe Deum, & præſumit ſe ab illo adorandum? Aſtutiſſime dæmonum, quid te erexit in hanc temeritatem, vel ut levi ſuſpicione exſtimares Chriſtum ſemel, & iterum victorem, te nihilominus adoraturum? Sane ſcit verſutus dæmon, tam impotenter ſerri hominum mentes in regnandi deſideria, ut vel Chriſtum, cui pro adoratione pollicitus erat regna mundi, præſumpſerit attrahere ad delictum, ſpe regnandi. Unde audacter præſumit, dicens: *Hæc omnia tibi dabo,* & credidit ſe vel Chriſto facturum periculum, ob regni ambitioſi deſiderium, hominibus ingenitum; quia enim per ſuperbiam protoparentes noſtros dedit præcipites, perfectos quoque quoſvis alios etiam Chriſtum, ad eandem ruinam, & caſum pertrahere nititur, *tr. 90. d. 3.* Habet ambitio ſuum periculum, ait Ambroſ.

Tunc dixit ei Ieſus: Vade ſatana. Expenſione digniſſimum eſt, quòd etſi Chriſtus Deus probè noverat hactenus, quod tentator ille

Digitized by Google

ille audacter temerarius erat ſatanas, nunquam tamen hoc contumelioſo vocabulo illum dehoneſtaverat: Nunc autem hoc probroſo nomine illum infamat. Quid novi in hac tertia tentatione invenitur, quare Chriſtus hanc contumeliam nominatim jactaverit, qua in reliquis tentationibus abſtinuit? Cajet. ſic acutè reſpondet: *Quia diabolus manifeſtaverat ſe eſſe Principem mundi; Ideò Ieſus non reſpondet illi, ſicut homini ut prius, ſed expellit eum: Vade ſatana*. Scilicet, non in reliquis tentationibus, ſed in hac duntaxat diaeræ tentator, ſe eſſe principem mundi, & rectorem tenebrarum harum, ſuperbè de ſe præſumens, & idcircò illum Chriſtus expellit: Deus enim ſuperbis reſiſtit, eoſque deteſtatur, & averſatur, *tr. 90. d. 9. & d. 10.*

Tunc reliquit eum diabolus: Et ecce angeli acceſſerunt. Benè Anonymus in Caten. Græca: *Legitimè pugnanti*, inquit, *agonum aperitur terminus, quod adverſarius, vel ſua ſponte cedat vincenti, vel trino caſu deponatur, ſecundùm pugnatoriæ artis decretum*. Ille itaque dæmon, feſſus ex repetitis à Chriſto reportatis victoriis, confuſus & tacens abſcedit. Sic fugit diabolus, & eos expavet viros, qui viriliter primis ejus conatibus reſiſtunt? Ita eſt. Unde benè S. Hier. monet: *Dum parvus eſt hoſtis, interfice, nequitia eliditur in ſemine*: Nam inter alia, contra dæmonis tentamenta, hoc efficax remedium eſt, *tr. 91. d. 17. n. 1. 2. & ſeqq.*

Tunc reliquit eum diabolus: Et ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei. Nullatenùs dubitandum eſt, quin Angeli ſemper Chriſto fuerint præſentes, & miniſtri, licèt ad horam ſe elongaverint, conſentiente Chriſto. *Præcipiente Domino receſſerunt angeli*, ait D. Chryſoſt. Imperf. *ab eo, ut locus diabolo adverſus Chriſtum daretur; Ne fortè angelos videns circa eum, non appropinquaret ad eum*. Non adſunt ergo pugnanti, ut præſidium, & auxilium conferant, & adſunt victori? Nunquid victoria, quæ eſt humanarum felicitatum maxima, indiget præſidio? Nullo modo. Adſunt, ut hauriamus hinc documentum, in quanta æſtimatione ſolitudinem Deus habeat, *tract. 89. d. 9.* In qua per miniſterium Angelorum ſtrenuè pugnantibus, & vincentibus conſolationes divinas ſubmittit, *ib. d. 7.*

DOMINICA II. QUADRAGESIMÆ.

E*Greſſus Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri, & Sidonis*. Mat. 15. Morale eſt, valdeque humanum, ut bona noſtra non adeò recluſa ſint intra domus propriæ parietes, quin ſaltem vicinis proſint. Nonne panis vivus Jeſus de cœlo deſcendit, ut filios Iſrael ſalvaret intra domus Jacob limina? Sed ecce vicinæ gentes ejus odore excitantur, ut vel de micis capiant; quapropter Tyro, & Sidoni vicinus Dominus agit. Potens eſt vicinitas, ut vel humana corda ad benefaciendum trahat: Sic non ſibi ſuas delicias claudit paradiſus: de illis vicinas terras ditat, ut totus Oriens aromatibus divet, bonitatem, & præſtantiam prædicet vicini. Utinam ſic de noſtris bonis ditreſcant vicini! Porrò cùm nomino vicinos, ſtatim ſeſe mihi offerunt nobiliſſimæ illæ animæ, quæ ex hoc ergaſtulo diſceſſerunt, & adhuc noſtri ſunt vicini, & propinqui, qui in purgatorio degunt, quibus exemplo ſuo ſuccurrendum docet Dominus, *tr. 86. d. 4. & d. 8.*

Miſerere mei, Domine fili David; Filia mea malè à dæmonio vexatur. Chananea hæc fœmina, ut vicinum Ieſum ad miſericordiam trahat, proponit filiam à dæmonio vexari. Durum ſanè eſt, & omni miſericordia dignum, quòd filia ſub carnifice dæmonio agat, ſub quo etiam mancipia nos moverent ad pietatem: Ecce nobiles ſpiritus in purgatorio exiſtentes, filii DEI omnes ſunt, & tamen à dæmonibus malè vexantur, ab ipſis dæmonibus carnificibus maximè torquentur, ut expendit D. Syneſius Epiſtol 44. dicens: *Dæmones quidem expiandis ſceleribus præſunt, eandem in animis hominum artem exercentes, quam in ſordidis veſtibus fullones habent*. Quod ſi vis veſtibus ineſſet, quid eas demum facturas arbitraris, cum & calcibus ſubiguntur, & nitro perfricantur, & omni ratione depectuntur? Quantis, putas, cum cruciatibus veteres ſordes, & inſitas penitùs maculas eluunt in? Heu triſtis filiorum Dei conditio! qui velut ſordida veſtis ſub fullone, ſic ſub dæmonis poteſtate ſubiguntur, perfricantur, depectuntur, excruciantur, *vid. tr. 89. diſc. 2. & diſc. 3.* Horum ergo vicem non doles? His filiis Dei non faves? Quibus ſi ſubvenire vis, parviſſimis rebus ſubvenire, & è dæmonum unguibus eripere vales: Scilicet, ſi micas offeras pro illis, nam & catelli edunt de micis dominorum ſuorum, ajebat Chananæa, ut acciperet liberationem filiæ à dæmonum vexatione. Et tu cum micis, cum paucis orationibus, parva eleemoſyna, cum participatione menſæ cœleſtis eos Dei filios poteris à poteſtate dæmonum, è purgatorio eripere, *ib. d. 9. d. 11. & 12.*

Miſerere mei, Domine fili David: Filia mea malè à dæmonio vexatur. Familiaris Chananæis mos erat, diabolis ſacrificare, cum quid adverſi ab eiſdem paterentur, ut ſic eorum iram placarent, ne rebus eorum nocerent. Porro, ò Chananæa mulier, ſi diabolus eſt, qui filiam tuam excruciat, cur eum non rogas, ut deſinat excruciare? O admirabilis mulier! credidit, nullas dæmoni eſſe vires ad filiæ lanienam, niſi quas ei Deus permiſiſſet: licèt enim diaboli voluntas perverſa ſit, & ad omne malum prona, poteſtas tamen, quam habet, juſta eſt, quia enim à Deo habet, & ne minimum quidem ampliùs poteſt, quàm Deus ei conceſſit; ac proinde nulla eſt ratio ad diabolum recurrendi. Lædit Magiſter puerum virgis, virgas puer non rogat, ut ceſſent eum verberare, ſed converſus ad præceptorem, infuſus lacrymis ſupplex poſtulat, ſpondens emendationem, deſiſtat ipſe à verberando. Ita, ita planè agit, & inſtruit Chananæa, ut non ad inſtrumenta Divinæ juſtitiæ, & pœnas peccatorum, famem, ſiccitatem, pluvias, peſtes ſeſe proripiat peccator, ſed ad ipſum ſcelerum ultorem Deum, qui hiſce malis peccata punit, & in pœnam peccatorum præordinavit, *tractat. 78. diſc. 4. 5. 6. 7. & ſequens.*

Miſerere mei, Domine fili David: Filia mea malè à dæmonio vexatur. Luctum miſerabilem, & matri ſpectaculum morte acerbius! Quam filiæ calamitatem matris lingua ſic exponit Sanct. Baſil. Seleuc. orat. 20. *Dæmon*, inquit, *adverſus innocentem puellam congreditur, & hoſtis inviſus contra puellam prodit in aciem: Quomodo rei gravitatem efferam? Quomodo malum prædicabo? Non ipſum aſpectus diſſiculratem fero, domo exiliens urbe pervagatur, in alium manus extendit, oculos diſtorquet, comam nudat, cies ululatus canum latratibus haud abſimiles, videt nec videt, curſu fertur. Miſerabile eius eſt ſilentium, & loquitur dolentius, ſupplicium nullas capit inducias, noctes etiam ſine ſomno abſumit, dies noctibus noctuſtiores experitur, cubili exilit, in ſumma dæmoni receptaculum filiam peperi*. O tyrannidem inexplebilem, qua teneriſſimam dæmon cruciat puellam! Sed non mirum; per peccatum enim eam fecerat ſuam, eique ſic dominabatur. *Magnus dæmon*, ait citat. Baſil. *peccatum eſt*, incomparabiliter majoris potentiæ, & malitiæ, quam ſit ipſe dæmon. Qui dæmonium patitur, miſericordiam invenit; peccator autem, quàmdiu in peccato obſtinatus perſiſtit, omnis eſt miſericordiæ incapax: Dæmon enim per peccatum, peccatorem totaliter ſuum facit, ſine quo alias adverſus eum nequicquam valeret, *tr. 71. d. 16.*

Fili David miſerere mei: Filia mea malè à dæmonio vexatur. Prudens negotiatrix, juxta ethymon nominis ſui Chananæa, ut filiæ optatam ſalutem nanciſcatur, ſibi planè diffidens, luiſque regionis civibus, & incolis, à finibus illis egreditur, ſpreta omni medicorum ſcientia, & ope, fiducialiter verum animarum, & corporum medicum accedit Jeſum, filium Dei appellat, & ſpem totà, & fiduciam in eum jactat, quatenùs graviſſima hæc dæmonis tribulatione eò tempeſtiviùs liberetur, quò fidentiùs accedebat, jam tum divinis Pſalmiſtæ oraculis credens, qui Pſ. 90. ait: *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*. Super quæ verba Sanct. Bern. ſerm. 15. ſuper Pſal. ſic ait: *Si tamen cognoverit nomen meum: ne ſibi tribuat, quod liberatus eſt, ſed nomini meo det gloriam*. Et ideò filium David vocat, id eſt filium Mariæ virginis, ut explicat Remigius jam tum apertè docens, de primariis efficaciſſimiſque tentationum ea ſuperandarum remediis eſſe, nobis ipſis prorſus diffidere, omnem verò fiduciam in Deum conſtituere, eum ſibi præſentem habere, ac ejus ſanctiſſimum nomen invocare, *tractat. 92. d. 16. à num. 1. uſque 8.* Vide ergo, quomodo Chananæa nullum non lapidem movet, ut optatam filiæ ſanitatem impetret. Perſeverat pulſando, è peccatorum finibus exit, Chriſti auxilium requirit, indeſſeſsè Chriſtum ſequitur, canem ſe confitetur, & fidei actus identidem reperit; nam licèt Deus ſingulariter in tentationibus aſſiſtat, & protegat, attamen ex parte noſtra cooperationem requirit, & poſtulat, *ib. d. 14. & d. 15.*

Qui non reſpondit ei verbum. O inhumanitatis obtentu ſilentium longè humaniſſimum! O ſilentium pigritiæ noſtræ in orando vocalis accuſator, & ad perſeverantiam in precando eximius incentor! O fides! O prudentia, & providentia! *Curationis dilatio*, ait Sanct. Baſil. *fidei ſpecimen; ſanationis prorogatio, fuit in muliere voluntatis probatio: potius verò Domini ſilentium, Chananææ commendatio. Quod tandem ſalvator, quid ſilentium aperiat, aperit: O mulier magna eſt fides tua! Ideo tibi gratificari diſtuli ut fidem tuam in exemplum proponerem: non obticebam ex inclementia, ſed ut præſcius quieſcebam, expectabam, dum fidei tuæ amplitudinem pateſacerem*. Nempè Chriſti ſilentium cunctando beneficii largitionem differt, ut cum fœnore donet: Deus enim in hoc ſæpe ſuam erga nos oſtendit providentiam, dum nobis non providet, idque in majus bonum noſtrum, *tr. 85. d. 13.*

Qui non reſpondit ei verbum. Quàm novum, & inauditum eſt hoc, ait Divus Chryſoſtomus hom. 54. in Matth. Judæos ingratos rationibus inducit Dominus, & blaſphemantes rogat, & tentantes non negligit; hanc autem quæ ſponte venit, quæ deprecabatur, quæ quanquam nulla lege, nullis prophetis fuerat communita, tamen tanta cum reverentia acceſſit, nec reſponſo dignam putare videtur? Valdè ſanè mirum eſt, quòd huic ſitienti atque avidè currenti, fons aquæ vivæ claudatur, ut ei verbum non reſpondeat. O Chananææ pietas, quæ dum poſt Chriſti ſilentium rogando perſeverat, & perſeverando ſilet, ſublime ſilentii meritum, & encomium evulgat, ſcilicet, quòd orationi ſuffragetur, devotionem nutriat, & ad lucrandum ſpiritum conducat, *tr. 88. d. 4.*

Digitized by Google

Nam dum Chananæa patientiſſimè ſilet ad ſilentium Chriſti, pluximos virtutum actus elicit; ſilentium enim talium virtutum actus proferre ferax eſt, aliaque bona ſpiritus, efficax ad perfectionem medium, *ib. d. 2.* Igitur nil mirum, quòd protinus filiæ ſanitatem negotietur, & dæmonium procul abigat; cum enim dæmonis una cura ſit, ne linguam cuſtodiamus, cunctas ejus vires, & inſidias, quas nobis ſtruit, reprimit ſilentium, *ib. d. 7.*

Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. Unicam habebat filiolam mulier, eamque diriſſimè afflictam à dæmonio: quomodo igitur illa tolleret filiorum panem, & canes cibaret, quæ filios non habebat? Reſpondet S. Chryſoſt. hom. 17. ex variis in Matth. *Hæc autem ad opprobrium dicebantur Iudæorum, qui filii vocati, canes effecti ſunt, docente Paulo: Videte canes, videte malos operarios, ad Phil. 3. Malitia enim ſua meruerunt à filiatione Dei deturbari, & in miſeram canum conditionem degenerantes devenire. Canes appellat,* ſubdit S. Aug. lib. de gratia novi teſtamenti, *non re, ſed conſuetudine contra inſolitam veritatem latrantes. Hæc enim canum natura, ut cum quibus habent conſuetudinem, ſive illi boni, ſive mali ſint, non ad eos latrent: inſolitis autem perſonis viſis, etiam innocentibus, irritantur:* Et aliis multis ibidem in illa gente canum naturam proſequitur. Quæ ex eo probatur, quòd rabie, & furore excandeſcens ille populus in Dei filium, non aliunde provocatus, niſi quia novam doctrinam, in vetere lege ſub cortice literæ contentam, attulit, aperuit, & declaravit, ipſi ſibi cauſa fuerunt malitia ſua, ut in hanc canum naturam transformarentur. Admirandam profectò metamorphoſin, quam viliſſima eorum peccata efficiunt: Peccatum enim beſtia eſt, peccatoreſque beſtiarum paſſim nomen merentur, *tr. 71. d. 13. & d. 20.*

Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. Moraliſſimus Seneca Epiſt. 73. *Vidiſti aliquando canem, miſſa à Domino fruſta panis, aut carnis aperto ore captantem? Quicquid accepit, protinus integrum devorat, & ſemper ad ſpem futuri hiat.* Idem recidivis peccatoribus evenit: quicquid voluptatis fortuna expectantibus projecit, id ſine ulla cunctatione demittunt, ſtatim ad rapinam alterius erecti, & attenti, ſimiles canibus, qui ad vomitum redeunt, *tr. 75. d. 1.*

O mulier, magna eſt fides tua: Fiat tibi ſicut vis. Res magna ponderatione digna, ait Rever. P. Joan. de Sylveira, quòd piiſſimus Jeſus hanc afflictam mulierem, in qua tot tantæque virtutes reſplendent, tanta anguſtiis premi, & cruciari patiatur! O Jeſu, latronem liberaſti, meretricem virginibus prætuliſti, & ſolam miſeram hanc mulierem deſpicis deprecantem? Ut ait antiquus Orig. h. 7. de diverſ. Cum qui citò dat, bis dat: Illa ſequitur per viam, ille abſens fugit: Illa clamat, ille tacet: illa ad pedes pervoluta humiliter deprecatur, ille reverà repulſam impingit, canem vocat. Si domine in has terras donaturus adveniſti, ad quid hanc virtuoſam mulierem ſic exerces, & afflictæ miſereri differs? Ideò, quia virtuoſa eſt, exercetur per patientiam, ut talis eſſe agnoſcatur: Patientia enim lapis quidam lydius eſt, ad quem vera virtus, & ſpiritus comprobatur, *tr. 68. d. 9.* Et ubi fidelis fuit inventa, hic lapis patientiæ, qui fidelem effecit, victorioſam reddidit: *Fiat tibi ſicut vis, ib. d. 14.*

DOMINICA III. QUADRAGESIMÆ.

E*Rat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum.* Luc. 11. Miſerum illum hominem diù dæmon pertinaciter obſederat, & inde diuturnum fixerat domicilium: difficilimè ſe abigi ſinit, ſed totis tartarorum viribus Divinæ omnipotentiæ obluctari præſumit: quam arduam dæmonis expellendi difficultatem, & reluctantem dæmonis excantandi obſtinationem denotare, & inſinuare illud ly, *Erat*, interpretes obſervant. Nil Chriſto Deo difficile erat, qui toto cognatæ omnipotentiæ adniſu miracula patrabat, ſed difficultatem humanitùs repræſentat, ut oſtendat, quàm ſit de ſe arduum quod aſſiduitate aſſuevit, habituatum peccatorem (qui per hunc dæmoniacum notatur) in ſtatum ſalutis reducere, *tr. 73. d. 6.*

Et ſanè admiratione dignum eſt, quòd dæmon, juratus hominis hoſtis, hominis linguam impedimento ligarit. Si enim aſtutus dæmon per linguæ uſum intravit, cur aditum claudit, ne alia etiam vitia per linguam valeant in hominem intrare? O inſolenter pium dæmonem, aut humanæ malitię avarum, qui uno vitio, per quod intravit contentus, cæteris apertas fores benignè claudit! Gratulor jam hominibus, dum minus ſævum, quin & benignum magis infernalem hoſtem habent, qui uno linguæ vitio contentus, cæteris aditum præcludit. Scilicet non eſt dæmonis benignitas, opillare plurium vitiorum ingreſſum, ſed nequior ſævitia eſt: agat enim altas radices unum vitium, etſi aliis ſimul oppiletur ingreſſus, unum illud medullitùs incorporatum pernitioſius eſt. De inolita conſuetudine, quæ à primis annis cœpta, promptos ad peccata multiplicanda efficit, quorum malus uſus tandem in naturam, & neceſſitatem degenerat, eorumque difficile eſt remedium, *ibidem diſcurſ. 1.*

Erat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Cum mutus eſt, ſurdus inde probatur: addit etiam Sanct. Matthæus cap. 12. cœcum fuiſſe. Vide ergo diabolorum tyrannidem, & pietatem Salvatoris adora. Opportunè hunc locum Theophylactus elucidat: *Qui ad Dominum adductus eſt, & lingua, & auribus impeditus erat: Figura autem hic eſt humana natura, quæ à dæmonibus detenta non poteſt audire ſermonem Dei, multòque minus loqui valet. At Dominus poſtquam venerit, dæmoneſque effugaverit, dæmoniacas affectiones, & opera nequam fecit nos audire, & loqui veritatem, &c.* Altè appellat dæmoniacas affectiones, quia atrociora dæmonum officia in hominibus obeunt. Peccatum enim quaſi quidam dæmon eſt, per quod & peccatorem dæmon ſuum effecit, *tractat. 71. diſc. 16.* Qui enim paſſionibus agitur, dæmoniacus eſt, & quaſi dæmonis filius. O quis hos inteſtinos dæmones excantet? An dæmoniacæ affectiones nominantur, quia ſunt dæmonum arma, voluptatum vigor, & tentationum energia? O quàm foret imbecillis, & inermis tota diabolorum vis, niſi pravæ humanæ affectiones eam obarmarent: inde enim dæmonis filius, & dæmoniacæ paſſiones vocantur, quibus obarmatus, crudeli tyrannide in homines agit, & eorum perditionem machinatur, *tr. cit. diſc. 17. & diſc. 18.*

Erat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Dirè & impiè hunc hominem dæmon vexabat, quem cœcum, ſurdum, & mutum effecit, & ut Albertus Magnus, in cap. 12. Matth. advertit, etiam intellectus uſum obſtruxit: *Mutum fecit*, ait, *hoc eſt malitia dæmonis interius impediens uſum veræ rationis.* O crudeliſſimus hoſtis, qui non ſolum hominem expoliavit à ſenſuum facultatibus, ſed etiam uſum rationis impedivit, ne homo videret, intelligeret, ac diſcurſu apprehenderet Deum, quem graviter offendit, ſuumque miſerrimum ſtatum, infimamque conditionem, in quam per peccatum dejicitur! Hoc enim unicum dæmonis erga peccatorem ſtudium eſt, ut hoc modo obcœcet. Ideò peccatum meritò tenebræ, & cœcitas vocitatur, *ibidem diſc. 4. & ſeqq.*

In Beelzebub Principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Veritatis oſores Phariſæi, dum Chriſto veritatis authori, qui de ſe ait: *Ego ſum via, veritas, & vita*, maledica lingua detrahunt, id de dæmonibus neſcientes propalant, quod ipſe Chriſtus facto oſtendebat, ſcilicet, infirmos admodùm eſſe dæmones. Quomodo enim fortes, quorum princeps adeò debilis, ut muſca vocetur? Beelzebub enim interpretatur muſca Deus. Nam licèt inquieti, & importuni ſint ſpiritus, ut muſcæ tamen facilè abigi poſſunt, adeò infirmi ſunt. Præſertim ſi à noſtra voluntate non ſecundantur, *tr. 92. diſc. 12.*

Omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet. Quamvis Dominus ſua divina potentia, ac magna pœna inflicta, poſſet Phariſæorum impudentiam compeſcere: tamen non poteſtate, ſed ratione, ac magnis adhibitis argumentis utitur, dicens: *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur.* Concordia enim res parvæ creſcunt, diſcordia autem omnia ruinantur. Diſcordia enim regna deſtruit, quæ pax erigit, *tractat. 70. diſc. 10.*

Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, &c. Profectò expenſione digniſſimum eſt, quòd immundus ſpiritus, illuvie peccatorum ſqualidus, per legitimam pœnitentiam ab homine peccatore expulſus, ſic loca arida horreat, quaſi ad aquas anhelet; imò quod nuper deſerta à ſe domu ſordida, ad eam, per pœnitentiam ſcopis mundatam, redire cupiat. Aquiſne ſalubriter ablutam, & ſcopis mundatam domum diabolus ſemel expulſus exambit? Inſolens planè videtur hæc diabolorum ad reditum appetentia. Quæ enim eſt hæc diabolicæ munditiei inſolens ambitio? Moraliſſimè Magnus Gregor. 3. par. Paſtoral. admonit. 31. *Admonendi ſunt*, inquit, *qui admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, ut conſideratè ſolicitè ſciant, quia flendo inaniter ſe mundant, qui vivendo nequiter inquinant, cum idcircò ſe lacrymis lavant, ut mundi ad ſordes redeant: & qui admiſſa plangit, nec tamen deſerit, pœnæ gravioris culpæ ſe ſubiicit, quia & ipſam, quam flendo potuit impetrare, veniam contemnit, & quaſi in lutoſa aqua ſeipſum volvit: Quia dum fletibus ſuis, vitæ munditiam ſubtrahit, ante Dei oculos ſordidas ipſas etiam lacrymas facit.* Heu fœtens, & immundum ſtagnum peccatum! Ad cujus immunditiam, velut ad lutoſam aquam, ſic dæmon anhelat, *tr. 71. d. 11. & d. 12.*

Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, &c. Juſtè miramur, cur hic malus dæmon, qui hunc hominem poſſidere cœperat, rationis ac virtutis arce à vitiis expugnata advocet & ſecum aſſumat dæmones alios nequiores ſe? An quia homo ille jam vacans, & otioſus, à plurimis, ipſiſq; nequioribus diabolis agi videtur? Quaſi otium conferat eam dæmonibus opem, ac ſi illos potentiores, & nocentiores redderet? Nempè malus dæmon totius gehennæ incendio torretur, & omnibus Inferorum cruciatur tormentis, nihilominùs audacter quærit requiem, & tot ærumnarum levamen. Ubinam verò? Peropportunè Hugo hominem deſidem, & otiantem, affirmat eſſe diabolorum requiem, ſic ſuper c. 51. Jerem. ſcribens: *Nolite ſtare otioſi,*

quia

Digitized by Google

quia ad domum vacantem, unde exivit diabolus, revertitur, & habitat cum ſeptem ſpiritibus nequioribus, & ſiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus: Unde Matt. 20. Quid hic ſtatis tota die otioſi? Hieronymus: ne te diabolus inveniat otioſum. Scilicèt homo vacans, & otioſus, ita adulatur vitiis, ſic obſecundat malo dæmoni, ut diaboli ſit apta habitatio, ac dæmonis requies: Unde dæmon quærens requiem, habitat in homine otiante, & vacante, tamquam in centro ſuo quieſcens, *tr. 91. d. 7.* Aut ſi mavis, ſic accipe commentationem Hugonis: Ut homo otians ſit dæmonis requies, quia dæmon, aut nihil, aut parum laborat in illo tentando: Otioſitas enim pro dæmone tentatore eſt, jurè namque ceſſat dæmonis aſtutia ad tentandum, ubi otioſitas ſagaciter, perniciosiùs inſtigat otioſum ad omnes nequitias: ſic eſt otium ſomentum, & incentivum tentationum, pravarumque immundarum cogitationum ſeminarium, improbitatis, & vitiorum fons, ruina virtutum, *ib. d. 8. & d. 9. maximè n. 8.*

Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Ut hoſtis capitalis per contrariam vim in aſſultibus repreſſus, acrioribus famulis pugnam inſtaurat; ita diabolus per pœnitentiam ſemel ejectus, majoribus technis requiem in anima hominis exoptat; quem eum ad recidivam impulit, requiem quam quærebat, invenit. Hic verò recidivus peccator non leviter in Dominum peccat, qui cum æmulo ejus diabolo pœnitentia renuntiaſſet, & hoc nomine illum Domino ſubjeciſſet, rurſum eundem regreſſu ſuo erigit, & exultationem ejus, ſeipſum facit, ait vetuſtiſſ. Tert. lib. de pœnit. cap. 5. Per relapſum enim dæmon corroboratur, & majorem vigorem naneiſcitur, hoſque relabentes ſub tyrannidem ſuam magis adſtringit, ne ſuis unguibus relabantur, *tractat. 75. diſc. 4.*

Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe &c. Multimodè verſant hunc locum interpretes, ut exponant, quonam pacto expulſus dudum dæmon, tandem redeat ad hominem aliis ſeptem ſpiritibus ſe nequioribus aſſociatus, adeò ut plus exinceps hominem illum excruciet. Reſpondet S. Chriſ. hom. 44. in Matth. *Cum dæmoniaci liberati fuerint ab infirmitate, ſi deſidiores efficiantur, graviorem attrahunt adverſus ſe phantaſiam.* Scilicet tunc dicitur redire dæmon cum aliis ſeptem, id eſt, innumeris dæmonibus ſecum ſe nequioribus, cum ab homine jam expulſus, propriam phantaſiam, vermem & remorſum conſcientiæ aliaſque animi afflictiones ſubſtituit, quæ illius vices gerant, illumque moleſtent, excrucient, & depravent: *De quibus vid. tr. 16. uſque d. 21.*

Et ſiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Elegantem D. Aug. lib. 1. q. q. Evang. c. 8. id de fidelibus interpretatur, qui per pœnitentiam abluti, ut canes ad vomitum, & ſues ad volutabrum revertuntur. Quibus pro ſeptenario Dei ſpiritu ſunt ſeptem nequiſſima dæmonia, quæ tandem in omne ſcelus eos præcipitant. *Qui enim,* ait Theophilact. *priori ſupplicio non eſt emendatus, ad majora tormenta ſervatur, tanquam inſenſatus, & contemptor: ſicut enim pejor eſt morbo recidiva morbi, ita pejor eſt culpa recidiva culpæ.* Quare ſubinfert S. Chryſoſt. *Indulgentia ingratus eſt, qui poſt veniam peccat, ſanitate indignus eſt, qui ſemetipſum poſtquam curatus eſt, vulnerat; nec mundari meretur, qui ſemetipſum poſt gratiam ſordidat.* Ecce tibi, quantæ ſit, relapſus in peccatum homo, pœnæ reus, quamque ſit ejus culpæ enormitas, obquam ſic acerbè caſtigatur, non ſolùm tamquam inſenſatus benefactoris contemptor, ſed quia & difficiliùs à culpa reſurgit, *tr. 75. diſc. 2. & diſc. 3.*

Tunc aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe &c. Et ſiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Dicuntur dæmonia nequiora, ait Card. Toletus, non ſolùm quia ſceleratiora, ſed etiam quia fortiora, & promptiora erant ad nocendum, & torquendum, ac ad peccata, & ſcelera provocandum, ut homo ille nocumentum gravius, & in anima, & corpore pateretur, fierentque noviſſima pejora prioribus. Non ſatis erat Dæmoni arcem mentis, & virtutis expugnaſſe in hoc homine, ac vitiis occupaſſe, niſi & verſutè nequiores ſe ad nocendum amplius in auxilium advocaret. Quæ omnia, Domino permittente, facta ſunt, ut ex eventu pateat, quàm ſint crudeles, quàmque crudeliter cum homine agant, quo inde excitati, eos ſummo odio proſequamur, ipſoſque, & eorum tentationes fugientes, minimè eorum ſuaſionibus, & conſiliis acquieſcamus, ſed tamquam juratis inimicis reſiſtamus, *tr. 92. d. 17.* Quibus verò modis eos ſuperare poſſimus, *vid. ib. d. 18.*

Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti. Sicut ſemen, ait doctiſſ. P. Joannes de Sylveira, in terram jactum fert fructum, juxta bonitatem, & malitiam ipſius terræ, in quam cadit: ſic illa cœleſtis Chriſti doctrina, non in malevolis, & detractoribus, Scribis, & Phariſæis; ſed in una ſimplici, devota, ac dolo carente muliere fructum edidit. Quamvis enim mulier eſſet circumſepta doctoribus, ac legis magiſtris, non tamen veretur, nec timet, ſed alta voce, & tota contentione, qua poterat, admirata Chriſti patientiam in tot blaſphemiis ſufferendis, clamat è turba, & filium Dei confitetur. Ubi adverte, quòd hæc mulier Chriſtum Dei filium non agnoſcit, quando celebre illud operatus eſt miraculum, benè tamen, quando illum tanta cum patientia blaſphemias ſufferentem vidit; per hanc enim ſe Dei Filium eſſe demonſtravit, *tr. 68. d. 3. & d. 4.*

Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Auditis mulieris verbis, & eis reſpondens Dominus, ſumit occaſionem, non ad ſe ſuamque matrem commendandam, ſed ad ſublimandum Dei verbum, cuſtodiamque illius, utpotè doctrinam omnibus pernecesſariam; unde ait: *Quinimo;* pro quo D. Aug. legit, *Immo,* Janſen. *certo,* Euthymius, *vere dico vobis.* Non negat Dominus, matrem ſuam eſſe beatam, ſed ait, beatiores eſſe, qui verbum Dei audiunt, & cuſtodiunt, hoc eſt opere adimplent. Nam eſſe matrem Chriſti, quamvis ſit magna dignitas, per ſe tamen eſt gratia gratis data, quæ non facit animum gratum, charumque DEO. Deinde eſſe matrem Dei, præcisè, & per ſe, non valet adducere ad regnum cœlorum, in quo vera beatitudo ſita eſt: At cuſtodire verbum Dei perſeveranter uſque ad finem vitæ, perducit hominem, ad viſionem Dei, ac æternam vitam: Et ideò evidens ſignum, aliquem electum eſſe ad gloriam, eſt, ſi verbum Dei libenter auſcultet, & opere adimpleat, *tr. 83. d. 15. & 16.*

DOMINICA IV. QUADRAGESIMÆ.

C*Um ſublevaſſet oculos Ieſus, & vidiſſet, quia multitudo maxima veniſſet ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes?* Joan. 6. Cum ad Jeſum confluerent turbæ, non poterant egeſtate laborare; & quamvis aliquos traxerit propria utilitas, tamen benevolo animo, ac affectu venerant: Et licèt aliqui etiam ſiniſtra mente venerint, tamen ob ſocietatem bonorum cœleſtibus bonis fuerant recreandi. Noli ergo, ò homo, ſolicitus avaritia opes providendo gemere, noli laborare caduca præparando, quia prandii tui ſemper, & ubique Deus præparator aſſiſtit. *Quis Rex devotis militibus debitam non procurat annonam? Quis Dominus fidelibus ſervis ſuis juſta cibaria non miniſtrat? Si ergo nobis Deus, & Rex, & Dominus, quid negabit?* ait Chryſ. ſer. 163. *Stipendiis ſuis militans derogat miles regi, ſuis ſumptibus vivens dominum ſervus accuſat, pro ſe ſollicitus filius culpat ſuperſtitem patrem. Noli ergo homo exponere Deum pro te, taliter cogitando, qui & juſtitia regnantis, & dominantis ſtudio, & generantis affectu, in ſe totam tui recepit ſolicitudinem, reſidiæ & curam.* Scilicet turbæ Chriſtum ſequebantur, indeque ſe maximè pignoratum agnoſcit, ut eis in neceſſariis provideret: Non enim ſolet Chriſtus Deus ſuos ſequaces vacuos dimittere; ſed invigilat ſuper illos, qui illum timent, illum ſequuntur, & ſerviunt, *tr. 81. d. 8. & d. 9.*

Cum ſublevaſſet oculos Ieſus. Chriſtus verſans in vaſta eremo, ſtipatus multa hominum turba, tam modeſtè agebat, ut notaverit hoc, quaſi quid ſingulare, Evangeliſta. Quod myſterio nullatenus vacare putat venerab. Beda, ſic fatus: *Dixit, cum ſublevaſſet oculos Ieſus: ut diſceremus, quia oculos non erigebat huc atque illuc, ſed pudicè ſedebat attentus cum diſcipulis ſuis.* Itaque tam impensè gerebat dimiſſos ad terram oculos Jeſus, & tam ſeverus pudicitiæ cultor hac in re fuit, ut quia ſemel in eremo ſublevavit oculos, curiosè illud notaverit Evangeliſta, ut rem inſolitam; quod pudicitiæ tribuit Beda, ac ſi faceret ad pudicitiam Chriſti, tam diligens oculorum demiſſio. Et ita eſt: perfectio enim in fugiendis pro viribus noſtris venialibus culpis, & defectibus conſiſtit, *tr. 76. d. 16.* Et animæ timoratæ culpas etiam minimas fugiunt, *ibid. diſcurſ. 18.*

Et vidiſſet, quia multitudo maxima veniſſet ad eum, dixit ad Philippum &c. Turbæ Chriſti ſequaces, triduanæ famis neceſſitatem non ſentiunt, nec ſubſidium expetunt, & Chriſtus ſummè eſt ſolicitus de ope abundantiùs largienda. O expromptam Dei beneficentiam! O velut piè ſuperbam orationis vim! Imò necdum eſt oratio, & tamen conſequitur impetratio, & de impetratione turbæ gloriantur. Sic verum eſt illud Iſ. 65. *Electi mei non laborabunt fruſtra, quia ſemen benedictorum Domini eſt, & nepotes eorum cum eis, eritque antequam clament, ego exaudiam.* Nam licèt non clamarent, nec eicas peterent, quia has turbas ex ſolo Dei timore inſecutas aſpexit, inde ad hanc inopiam, & neceſſitatem antevertendam movetur Chriſtus Deus: Timenti enim Deum, nec deſunt bona ſpiritualia pariter, & temporalia, *tr. 93. d. 11.*

Dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi? Ad ſubveniendum penuriæ, ac fami univerſæ hujus multitudinis, cum Apoſtoli dicerent: *Dimitte eos in proxima caſtella:* Philippus objiceret magnam difficultatem, ducentorum denariorum panes haud ſufficere, ſolus Chriſtus de providendo præſenti neceſſitati quærit: *Unde ememus panes?* Alta Dei ordinatione diſponitur, quòd omnes Apoſtoli difficultates objiciant, ut in præſenti beneficio, ac in ſublevanda hujuſmodi neceſſitate, ſolus Chriſtus recognoſcatur author, ejuſdemque mira pateſiat providentia, qua nobis providet, non ſolùm tamquam nutrix, ſed mater, utpotè qui habet talem uniuſcujuſque in ſingulari providentiam, qualem univerſim habet de omnibus, *tractat. 85. diſc. 7.*

Dixit ad Philippũ: Unde ememus panes, ut manducent hi? Deus cœle-

Digitized by Google

ſti pane pavit io deſerto Iſraelitas, Chriſtus Dominus ſui æterni Patris babens ingenium, ne in virtutibus ioferior videretur, fameſcentes turbas miraculoſo pane in deſerto alit. At verò cur non Apoſtoli pietate commoventur ſoper hanc multitudinem, ut eis cibos quærant, ſed ſolus Chriſtus miſericordia tangitur, ut de providendis cibis ſolicitus ſit? Optimè ad quæſtionem Thomas Beaoxamis: Patriſfamilias eſt, non tantùm filiis, ſed & ſervis providere, adeò ut quid manducaturi ſint, ſolicitus ſit, cibumque eahibeat; DEUS quoque Optimus Maximus cum ſit omnium opifea, & pater, qui dat eſcam omoi carni, dat etiam fœnum jumentis, adeò ut omoia ejus impleantur bonitate; unde jus exurgit expectandi alimenta à Deo, utpotè qui ſe à nobis tamquam patrem noſtrum invocari voluit; & quidem qui omnia animalia paſcit, multò magis filios ſuos ſuſtentabit, *tr.85. d.4.* Et ideò ſecuri curam noſtam in Deum jactare debemus, ut ipſe nos enutriat: In Chriſtum quoque omnem noſtram confidentiam jactare, & illi adhærete, cum ſuos & ſacto verbo, & Euchariſtia paſcat, nec deſerturus ſit, quin indigentibus ſuccurrat. Siquidem illa fiducia quæ in Deum potiùs, quàm in noſtram induſtriam habetur, ab ipſo Deo libetaliſſimè compenſatur, & maximè ad illos, qui hanc fiduciam cum bona conſcientia habent conjunctam, ut ex ſacto hodierni euangelil elicitur, *ib.d.10. Dixit ad Philippum: Vnde ememus panes, ut manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum:* Quinq; millia hominum io ſolitudine Chriſtum ſequuntur, quotū pietate commotus, ſtatuit famelicos cibare, & in eum finem interrogat Philippum. Sed quam ob cauſam, quærit S. Chryſoſtom. ho.41. Philippum interrogat? Cur non Petrum, aut Jacobum, aut alium quempiam ex Apoſtolorum proceribus conſulit? Hos enim conſiliarios ſolet aſciſcere, non Philippum. Imò nec Philippus, nec ullus alius conſulendus foret: nam Chriſtus Deus eſt, & Divina ſcientia, & perſpicacia pollet, unde non opus eſt ei, quemquam conſulere: Nam in quo Divina providentia viget, opus non habet, quempiam interroget. Cur ergo primum Philippum conſiliarium advocat? Reſpondet S. Cyr. Alex. l.3. In Joan. c.13. *Ideo Philippum interrogat, quia libenter Philippus diſcebat, quærebatque ſæpiùs, ſed non erat adeo acutus, ut altiora poſſet intelligere: Quod inde patet, quia magno tempore Salvatorem ſecutus, & varia Deitatis ſigna indies aſpiciens, & tam rebus, quàm verbis ad cognitionem attractus, quaſi nihil adeo didiceris, in ultimo diſpenſationis tempore, dicit ad Iesum: Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis: Vt ergo rudiorem ad ſublimiora ingenio conſequenda, & ad fidem vocans, & roborans, rogat, & tentat.* Itane Deus tentat, ut virtutem noſtram eliciat? Ita planè: Tentationes enim à Deo ordinatæ ſunt ad eaercendam, & perficiendam virtutem, profectuique noſtro ſunt utiles, *tr.92.d.4. & maximè num.4. d.5.* Agnatam ſuperiori reſponſionem ſubdit loc. cit. S. Chryſoſt. quia enim tunc temporis Philippus erat imbecillis fidei, ideò ut eum inſtruat, inrerrogat, & conſulit, & tentat. O peritiſſimus Princeps, qui tentatione conſulrintes erudit, & peritiam, quam non invenit, facit! Sic ex tentatione non modica commoda emanant. *Quæ vid. tr.cit. d.9.*

Accepit ergo Iesus panes: Et cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: Similiter & ex piſcibus. Sanct. Euangeliſta Matth. cap. 14. ſequentibus verbis magnam illam beneficentiam Chriſti, qua ſe verum Deum demonſtravit, eaponit: *Acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes. Diſcipuli autem turbis. Et manducaverunt quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis.* Et io miraculi defenſionem, ſuperfuerunt duodecim cophini fragmentorum. Magnum planè prodigium, & digniſſimum, ut inde, & agnoſceretur Meſſias, & Rex Iſrael acclamaretur! Sed quid eſt, quòd priùs aſpicit in cœlum, ut ſublimiſſimum miraculum patret? Nunquid velut indigus abundantiam poſtulat? ait Baſil. Seleuc. Orat. 33. Nunquid oculorum elatione de cœlo accerſit conſilium? Nunquid aliundè mutuatur beneficentiæ poteſtatem? An Ario materiam ſuppeditat, & Eunomii linguam armat, blaſphemias adverſus Chriſtum inquirentem? Non equidem; ſed Judæorum calumniam opprimere occupat: Semper enim Judæus amans eſt examinationis, & ea quibus fructum capit, querelas captat. O perverſum hominum ingenium, ineacuſabile Judæorum ſcelus, æternis ſuppliciis dignum, ea eo etiam Chriſtum offendere, ex quo in ejus divinitatis notitiam devenire, & poterant, & debebant! *vid. tr.74. d.7. & d.8.* Ut itaque tam eaecrandam malitiam, & calomniam Chriſtus præoccupet, oculos in cœlum levat, ſolerter præcavens, ne qui beneficium accepturi erant, cognato ingratitudinis genio obmurmurent: melius enim eſt, non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt cognitionem retrorſum converti ab ea, ait Apoſt. Petrus. Minus malum eſt, non cognoſcere, & experiri Divina beneficia, quàm poſt eorundem cognitionem, peccando benefactorem offendere, *ib.d.10. & d.11.*

Et accepit quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum, benedixit. Aſpectus in cœlum facit illum ſuſpectum impotentiæ. Alia enim grandiora miracula propria authoritare patrat, & adhoc vires cœli auxiliarcs implorare videtur. Præclarè S. Chryſoſtom. homil. 50. in Matth. hanc difficultatem tractans, ſic fatur: *Ac ne repugnantia quædam in ipſis videretur, in cœlum minora patraturus reſpicit, cum maiora ſua poteſtate à ſeipſo faciat.* Nempè oſtendit Chriſtus, quàm ſit difficile, & arduum minora facere; cum majora facturus, nec cœlum aſpiciat, rem communicaturus cum patre Deo; ejus quaſi auxilium implorans, quod præſtat ad minora facienda: Quaſi in re virtutis difficilius ſit, minora, & obvia facere, quàm majora, & quæ plus virium exigunt. O præclaram eruditiooem, qua inſtruimur, ne deſpiciamus parva, & oſcitanter illa, quanquam eaigua, negligamus! Peccatum eoim veniale non minus fugiendum eſt, quàm mortale, imò forſan magis illo, *tr.76. d.10.* Quia ſæpiùs difficilius eſt abſtinere ab exiguis noxis, & minutiſſima perfectionis opera ſolerter eaequi, quàm magna, & ſpectabilia, & quæ ob ſui magnitudinem vires exerunt. O quoties magnorum hoſtium præclarus victor, ab exiguis & imbecillioribus profligatur! Sic Petrus, qui io horto audacter totam cohortem invadit ſtricto enſe, in domo Principis Phariſæorum voce unius puellæ exarmatur: Sic ſanctitatis proceres, qui magnas res animosè perfecerunt, eaiguis ceſſerunt, & victi ſunt. Cauſa eſt, qoia veniales nævi animas commaculant, noſque in charitate tepidos, & in bonis operibus, & contra tentationes debiles efficiunt, *ibid. diſc.7.*

DOMINICA PASSIONIS.

Q*Vis ex vobis arguet me de peccato?* Joan.8. Hæc verba habita ſunt à Domino, anno prædicationis illius ſecundo, ætatis verò trigeſimo ſecundo, vigeſimo ſecundo menſis ſeptembris: Nimirùm ultima feſtivitatis ſcenopegiæ, ad quam occultè convenerat: quibus verbis, & gravitatem peccati, & ſe ab omni peccato immunem oſtendere voluit. Poterat quidem multis ſignis, & prodigiis ſe immunem probare ab omni crimine: ſicut pro declaranda ſanctitate Moyſis contra Dathan, & Abiron, factum eſt, ut conſueta morte non perirent, num.16. & pro Samuele tonitrua facta ſunt, 1.Reg.12. Sic pro ſui defenſione multò majora ſigna edere valebat Dominus; ſed illis omiſſis, non dedignatur Dominus, ex ratione oſtendere, ſe peccatorem non eſſe, qui ex virtute Divinitatis poterat peccatores juſtificare. D. Greg. ho.18. in Euang. Sed inſimul malitiam peccati oſtendere voluit, quam patefacit, dum manifeſtat, quòd contra ſe utpotè innocentiſſimum ſic debacchentur, eumque peccatorem criminentur, qui ipſa juſtitia erat, & eorum intimus benefactor: Ex eo enim quòd ſanctitas, & bonitas ipſius Dei per peccatum læditur, qui nos tantoperè dilexit, magniſque beneficiis ditavit, malitia notabiliter ipſius peccati augetur, *tr.71. diſc.5.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? Mirabilem Salvatoris noſtri in quibuslibet opprobriis perferendis patientiam, ſæpè repetit Divina Scriptura, utpotè Iſai. 53. Apoſtolorum vertex. 1.Pet.2. &c. Cur igitur præter morem tam honoris ſui cupidus hanc quæſtionem evolvit de ſe Dominus? Chriſtus perlongum ad populum habuerat ſermonem, adeoque prædicatoris officium exercens, teſtatam ſuam voluit innocentiam, ut hinc diſcant prædicatores ſibi eſſe adlaborandum, ut cum verbis vita concordet, *vid. tr. de prædic. verbi Dei, 83.d.*

Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Exiſtimat hìc Orig. Tom.15. in Joa. quòd Chriſtus hìc ſermonem habeat cum Judæis, qui crediderunt in eum, fide nempe ſuperficiali; quos filios diaboli appellat, de eiſque conqueritur. Cur verò potiùs hanc querelam non facit de ſcribis & Phariſæis, ſed de his, qui crediderunt in eum, quibus & alibi promiſſionem fecit, dicens: *Verè diſcipuli mei eritis?* Majori dolore animum ſauciat injuria de obligato beneficio, quàm quodlibet crimen crudelioris inimici: qui enim crediderant, maximè erant adſtricti beneficio, ea divina benevolentia accepto, inde eorum crimen gravius illi eſt, quàm quodcumque aliud Phariſæorum, eò quòd ab iis, ut ſuis ſatisfaciant appetitibus, fons omnis boni turpiter rejiciatur, quæ ſumma iojuria eſt, *vid. tract.71.d.4.*

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Unum ex iis, in quibus meliùs cognoſcitur, qui ex Deo eſt, eſt audire verbum divinum cum attentione, affectu, & firmiſſimo propoſito exequendi illud: ſicut enim delectatur venator loquens de aſtutiis venationis, & medicus, de herbarum proprietatibus diſceptans; & nauta de infortuniis, & mercationibus agens, oblectatur: ita etiam, qui ex Deo eſt, ſumma voluptate afficitur, cum de Deo loquitur, & audit. Et ſicut gallinam optimè conditam, ſi in aſini ore poſueris, non illam comedet, etſi optimus ſit cibus; ſi autem illi hordeum, aut farraginem dederis, libentiſſimè manducabit: ita ſi cum aliquo filio hujus ſæculi de cœleſtibus rebus diſſerueris, eumq; admonueris, ut ad peccata ſua quotidie lamentanda in angulum ſui ſe cubiculi recipiat, atquè ut illorum veniam à Domino poſtulet, acceptaque beneficia conſideret &c. nihil efficies, tamquam cum ſurdo locutus: hæc enim illi diſplicent, quia de ſæculo eſt, luſus verò, & deceptiones placent. Ita è contrà qui de Deo eſt, admonitiones, ſalubriora conſilia, quibus ad Dei amorem ſtimulatur, arrident, & placent. Et hoc ſignum evidens eſt, eundem

ad

Digitized by Google

ad glorĩam electum, Deique ſpiritum in ſe habere, cujus ſpiritus ea natu ra eſt, ut carnalia opera faſtidiens, ſpiritualibus rebus, ac maximè divinis elogiis delectetur, *tractat. 83. diſc. 15. & diſcurſ. 16.*

Propterea vos non audistis, quia ex Deo non eſtis. Acutè Thomas Beauxamis Carmelita hic inquit: Sed nunquid non in ſynagogis ſuis Moyſen, & Prophetas audiebant? Num non eos legebant? Audiebant quidem, ſed aure corporis litteræ addicti, non ad ea quæ dicerentur, tota anima attendentes: Nam ſive de Meſſia agebat lex, non adverterunt completa omnia, quę de ipſo ſunt, oculis ſuis: Sive de ceremoniis legalibus, has tantùm carnaliter interpretabantur: Sive de præceptis legalibus, ea ſuis traditionibus pervertebant; ut proinde de his optimè locutus fuerit Spiritus S. per Iſaiam cap. 6. *Vade ad populum iſtum & dic: aure audietis, & non intelligetis: Et videntes videbitis, & non perſpicietis: incraſſatum eſt enim cor populi huius, & oculos ſuos compreſſerunt, ne forte videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.* Quod planè idem eſt, ac verbum Dei non audire, imò illud contemnere: quales proinde ex Deo eſſe non poſſunt, ſed æternum reprobati, *tr. 83. diſc. 23.*

Propterea vos non audistis, quia ex Deo non eſtis. Tanta ſemper fuit illorum inſeliciſſimorum Judæorum rebellio, ac protervia, ut nec Prophetæ, nec Prophetarum Dominus ſalubrem cœleſtemque doctrinam imprimere potuerit: Cujus malitię rationem hic Dominus reddit, dicens: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* O rigoroſum verbum! nam cum omnes gentes originem ex Deo ſe habere fateantur, quale hominum genus eſt, quod ex Deo non eſt? Reſponſio in promptu eſt: Scilicet diſcordes, & jurgiorum ſeminatores; hi enim non ſunt filii DEI, ſed diaboli, *tr. 70. d. 8. & nu. 2. uſque ad 6.* Unde Hug. Card. in hunc locum: *Ex diabolo eſtis non per naturam, ſed per malitiam* diſcordiarum ſcilicet veſtrarum: Digni qui ſic acriter perſtringantur, & caſtigantur, *ib. d. 9.*

Propterea vos non audistis, quia ex Deo non eſtis. Aſſignat hic Dominus cauſam, cur Judæi non ipſum, ſed diabolum tamquam ſuum parentem ſequantur. Quod ſic explicat D. Auguſt. Tract. 42. *Sunt iſti natura à Deo, vita non à Deo*: nam ut S. Joannes 1. Joa. 3. ait: *Omnis qui facit peccatum, ex diabolo eſt, quoniam ab initio diabolus peccat: Omnis autem qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet*: Semen autem eſt verbum Dei, & ideò non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt. *In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli.* Scilicet, ut exponit Lyran: quòd hi non peccent mortaliter, alii verò fiant filii diaboli propter operationem peccati: quam filiationem homo ſibi acquirit non ex prædeſtinatione, aut reprobatione, ſed ex propria ſua obſtinatione, *tr. 71. d. 17.*

Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Chriſtus Deus, quo Euangelicæ fidei veritatem adſtrueret, longam cum Judæis habuit diſputationem, cœleſtem doctrinam micantiùs fulgurantem, & eorum peccata perſtringentem: Cum verò adverſariis non occurreret, quid manifeſtis Chriſti rationibus reſponderent, ita Chriſtus concludit: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Judæi autem cum perſpicuam veritatem refutare non valerent, quantumvis adnitèrentur, ad contumelias, ad odia, irriſiones, & ſubſannationes confugiunt, quibus veritatem infuſcare videantur. Peccator namque habituatus, quales hi erant, eum à quo monetur, & corrigitur, nequaquam amat, nec æſtimat, nec ei credit; ſed ridet, contemnit, & odit, *tr. 73. d. 5.*

Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham? Patrem vocant Abraham, cujus genuinos filios ſe neutiquam præſtabant: Ideò alia vice Chriſtus eis exprobrat, dicens: *Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.* Filios hic vocavit eos, ait D. Chryſ. in Pſal. 4. qui antea ex viris bonis nati fuerant, & Dei honorem perceperant: deinde mutati erant, & evaſerant deteriores, & ſuum honorem perdiderant. Ut enim magis amplificaret eorum reprehenſionem, eorum honorem revocavit in memoriam, maximum eſſe crimen oſtendens, quòd cum tales eſſent, & orti ex talibus, ad tantam ſe præcipitaſſent improbitatem. Quod pariter de Chriſtianis intelligendum venit, quorum ex eo capite peccata plurimum aggravantur; cum è contra qui ex ignorantia peccant, quodammodò excuſabiles videantur, *tractat. 74. diſc. 12. & diſcurſ. 13.*

Tulerunt lapides, ut iacerent in eum. Hæccine retributio plurimis beneficiis digna? *Nunquid qui cadit non reſurget, aut qui averſus eſt, non revertetur? Quare ergo averſus eſt populus iſte in Ieruſalem averſione contentioſa?* ait per Jerem. 8. cap. Dominus. Id eſt, quare ſic contentioſus eſſe vult in averſione, ut obſtinata impudentia ſuperare contendat infinitam Domini bonitatem? O malignè pravam, & enormiter pertinacem humanæ malitiæ contentionem, & audaciam! O inſanam ingratitudinem hominum, qui non tam Deum offendunt, peccandi ſtudio, voluptatis, & ambitionis illicio, quàm obſtinata impudentia? Nil mirare: *Animæ enim deſperatæ nihil peius*, ait Chryſoſt. hom. 54. Quamvis ſigna, quamvis miracula videat, in eadem perſtat pertinacia.

Sic ſcilicet peccator, per conſuetudinem peccandi habituatus, in profundum malæ conſcientiæ, cœcitatis, deſperationis, & æternæ damnationis corruit, *tr. 73. d. 3.* Obſtinata impudentia infinitam Domini bonitatem ſuperare contendunt, & quaſi parum foret, malitioſum, & ingratum eſſe in Deum immeritè bonum, & largiſſimè beneficum, flagitioſis injuriis, & ſceleſtiſſima offenſarum enormitate flocci pendunt leges, hominea, pœnas, & verecundiam, datiſque à DEO auxiliis abutentes, quidquid ad Deum ſpectat, nauſeant, & faſtidiunt, *ib. d. 4.*

Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum. Quanta audaciæ temeritate peccator inſectetur Chriſtum Deum, expreſſit Beda ad hunc Joannis locum, dicens: *Quot malas cogitationes quis aſſumit, tot lapides in Ieſum mittit; Ac deinde quantum ad ſe pertinet, ſi ad deliberationem tranſit, Ieſum extinguit.* O ergo grande ſcelus peccatum deliberatum! *tract. 74. diſc. 1. 2. & 3.* Proh deſectus humanos, Deicidii reos! Chriſtum lapidat, quiſquis ſcelera meditatur, in Chriſtum furit, quiſquis agitur malitiæ furore, Chriſtum quantum ad ſe pertinet, extinguit, quiſquis atrociora delicta audet, *tract 74. diſc. 5. & d. 6.* Unde pulchrè à delictis dehortatur Petrus Dam. ſerm. 47. *Vide, ne rurſus tibimetipſi crucifigas filium Dei, rurſus fabricans crucem, in qua crucifigatur ille, qui reſurgens ex mortuis, iam non moritur: Intuere ne mortiferam crucem efficias, in qua facias filium Dei amaris doloribus inſerere.* Nempè peccator recidivus Chriſtum de novo crucifigit, *tr. 75. d. 5.*

Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum, Ieſus autem abſcondit ſe. D. Greg. ho. 18. in Euang. ait: *Imitatione enim Dei glorioſius eſt, iniuriam tacendo fugere, quàm reſpondendo ſuperare.* Vis ſcire, ò Chriſtiane, quare in maximis hiſce contumeliis taceat Salvator? ſuo exemplo te informare voluit, ut ab iratis adverſariis potiùs tacendo fugias, quàm malè reſpondendo, devincas, & triumphes: Difficilis enim eſt notitia, qua quis ſilentio, veluti virtutis indicio, linguam ſuam fręnare, ac comprimere novit; tacendo autem quiſlibet benè loqui diſcit, *tr. 88. d. 8.*

Ieſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo. Fortunati quondam Judæi proclamabantur, quando venturum ad eos ſalutis authorem vaticinabat Iſaias: *Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus*: At nunc omnium infortunatiſſimi meritò cenſentur, cum culpa ipſorum recedit Chriſtus Deus; quem abſceſſum tam graviter tulerunt proparentes eorum, ut licet eis Angelum itineris ducem pręmittere vellet, qui incolumes in terram promiſſionis introduceret, attamen audiens populus ſermonem hunc peſſimum, luxit, & nullus ex more indutus eſt cultu ſuo, Exod. 33. Judicavit enim populus, has eſſe minas omnium terribiliſſimas, & pernitioſſimas: Et benè quidem, inquit Cajetan. in cap. cit. quia in ſe ſupremum malum concludebat: Deus etenim bonum eſt univerſale, in ſe continens omne bonum. Proindè ſicut bonum ſummum eſt, ſecum habere Deum, eò quòd in ſe contineat omne bonum: ita peſſimum malum eſt, Deum nobis deficere, quod per peccatum mortale fit, *tr. 77. d. 8.*

Ieſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo. Cum Jeſus eſſet in portica Salomonis, ac loqueretur cum Judæis, ſuſtulerunt Judæi lapides, ut lapidarent eum. Reſpondit eis Jeſus: multa bona opera oſtendi vobis, propter quod eorum opus me lapidatis? Joan. 10. Non hic fugit à Judæis lapidibus armatis Dominus, ſed eorum furori verbis occurrit: At in præſenti valdè diverſo modo ſe habet: nihil eis dicens, recedit. Pulchrè D. Cyrillus Alexandrinus lib. 7. in Joan. cap. 11. Jeſus nullo cum ipſis communicato ſermone, abſcondit ſe, & exivit de templo. Joan. verò 10. cum Judæi eadem laborarent inſania, more peritiſſimi medici, aliud ipſis abdhibet medicamentum, ut nihil non tentatum relinqueret, quod eorum ſaluti conducere putaretur. Ex quo extrema eorum peccatorum malitia manifeſtè convincitur, ita data opera in peccatis perſiſtere. Non ergo mirum, quòd nullo cum ipſis communicato conſilio, abſcondat ſeſe, ne illorum peccata aggravaret, eoſque ſupplicio digniores efficeret: Si nimirum poſt tantam habitam ſcientiam, & hauſtam Divinarum rerum notitiam, & lumen, identidem malitia ſua phrenetici in Jeſum inſanirent, qua via in immenſum peccata aggravantur, & ſuppliciis digna ſunt, *vid. tr. 74. d. 5. 6. 7. & 8.*

DOMINICA PALMARUM.

D*Icite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam.* Matth. 21. Cum olim Rex David ſenuiſſet, & inſtaret dies vitæ ejus finalis, filium ſuum Salomonem, mulæ ſuæ impoſitum, juſſit in regem ungi, & proclamari 3. Reg. 1. & licèt varios generoſos equos poſſideret, attamen mulam prę aliis elegit, & voluit, ideò, quia aliquando ei dixerat Dominus 1. Paralip. 22. *Filius qui naſcetur tibi, erit vir quietiſſimus.* Pariter Redemptor noſter, inſtante paſſione ſua, qui toties pedes Jeruſalem ingreſſus fuerat, aſina vectus intravit. Cur ita? Reſpondet S. Chryſoſtom. homil. 37. in Imperf. *Dominus aſcendens Ieroſolymam, magnam gratiam pacis, & concordiæ univerſo mundo, quaſi in teſtamento reliquit: Vid. tractat. 70. diſc. 5. Et ideò non ſedet in cur-*

ro aureo, pretioſa purpura fulgens, neque aſcendis ſuper equum fervidum, amatorem diſcordiæ & litis, qui de longe oderat bellum, & gaudet ad vocem tubæ, & cum videris ſanguineam pugnam, dicis in corde ſuo; bene eſt factum; ſed ſedes ſuper aſinam pacis, & tranquillitatis amicam: Ut ipſa irrationabilia animalia, concordiam inter ſe conſervando, homines ad pacem ſectandam extimulent, & doceant, *ib. d. 18. n. 5. & ſeq.*

Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: Solvite, & adducite mihi. Credendum non eſt, ſummam illam Patris Sapientiam, ſine maximo conſilio uſum horum jumentorum requiſiviſſe, qui toties pedibus Jeruſalem ingreſſus fuerat. Quid enim ſtolida animalia ad triumphi pompam & gloriam faciunt? Multùm per omnem modum. His enim duobus jumentis lapſos primos noſtros parentes, & conſequenter omnem peccatorem adumbrari, philoſophatur S. Ambroſius; quorum miſerabilem ruinam, tum reparationem, & reſurrectionem hac brevi hiſtoria deſignari ait. Prima enim miſeria, in quam homines lapſi ſunt, ea eſt, quam regius Propheta deſignavit, cum ait: Pſal. 48. *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus;* ideoque commodiſſimè hoc jumentorum genere, quæ inter cetera animalia abjectiſſima ſunt, deſignantur, ut appareat, è quanta amplitudine, ac dignitate, in quantam ruditatem, ac vilitatem miſer homo delapſus ſit. Quam rem apertiſſimè in pleriſque hominibus videmus, qui ad divina percipienda rudiſſimis his jumentis ſimiles exiſtunt; cujus rei gratia non ſolùm peccatum beſtiæ, ſed & peccatores ferarum aliorumque vilium animalium nominibus à SS. PP. appellantur, *er. 71. d. 13.*

Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: Solvite & adducite mihi. Ligata animalia, quòd per peccata ligatum deſignent hominem, jam audivimus. Nam quid miſer homo à peccato haberet, niſi laqueos? Quid poſt miſeram ſervitutem, exhibitam propè infinitis dominis, maneret miſero peccatori, niſi vinculum, niſi reſtes, niſi laqueos? *Invenietis aſinam alligatam.* Hoc unum tenebrarum princeps, quibus peccator ſervit, meditatur, ut ſua principia mille conſtringant laquei. Eleganter D. Athanaſ. qui expendit id à D. Luca exaratum cap. 19. Nempè, quòd diſcipuli Chriſti Domini mandatum exequentes, aſinam & pullum ſolvere nituntur: *Sed tunc dixerunt domini eius ad diſcipulos. Qualis igitur eſt hic pullus,* ait, *qui non unum dominum habet, ſed plures? Nonnè ſi unius prædius eſſet, ſufficeret ei, ſi unus dominus aſſideret? Nunc autem complures ſunt eius domini, & nullus eorum negotia abit; nemo eorum abſcedit: imò nullum illic aliud opus in manibus, quam ut aſellum in bivio alligent. Aſinus intereà præſepe non habet, diverſorium non habet, non eſt qui in forum deſcendat, id tantummodo agitur, ut pullus vinciatur.* Hæc Athanaſius, & pulchre, & vere meditatur de miſera hominis ſervitute: Sic duriſſimam ſervitutem, atque vincula inducit, & injicit homini peccatum, ut major ſervitus, & indignior eſſe non poſſit, *er. 71. d. 14.*

Et ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea. Miſera profectò ſervitus, cui vagum jus eſt: multos enim habent dominos, qui unum non habent. Dum enim peccator aſinino ſtupore correptus, peccatis ſervit, nil à penè innumeris dominis habet, quam vincula, quàm laqueos. Audis aſinam inveniendam, ligatam, non paſtam, cum vinculis, non cum præſepe, crudelibus obſitam dominis, ſed qui nihil curent, nihil ſpectent aliud, quàm quòd duris prematur laqueis. Et meritò: dum enim impii unius veri domini jugum à ſe repulerunt, multis non tam dominis, quam tyrannis ſerviunt, *er. 71. d. 15.*

Et ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: Solvite & adducite mihi. Cum ſibi aſellum adferri jubet Dominus, notanter meminit ligaminum ejus: *Invenietis aſinam ligatam.* Ea enim ſunt, quæ maximè animam peccatricem, per aſinam intellectam, Deo commendant, & ad Deum adducunt, nimirùm vincula, calamitates, & afflictiones. En ſuperbiſſimum illum regem Babylonis Nabuchodonoſor, quem ſuperbia ſua in bruti ſimilitudinem adeò convertit, ut pulſus regno in agro cum feris verſaretur, ut meminit Dan. c. 4. *Ex omnibus abiectus eſt, & fœnum ut bos comedit.* Quid plura? hæc illum pœna dignum fecit, ut à Domino ſuſciperetur, Deumque cœli agnoſceret. Quis igitur contemnet calamitates? quis afflictiones pavebit, quæ etiam in peccatoribus divinos oculos trahunt, & eos ad Deum perducunt? Sic decorant etiam nocentes afflictiones, ærumnæ, quæ ut plurimùm converſioni noſtræ, & pœnitentiæ cooperantur, *er. 94. diſc. 11.*

Et ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: Solvite & adducite mihi. Inquiſitione dignum eſt, cur Dominus ad equitandum jumenta quærit, quem nunquam equitaſſe ſacra pagina commemorat? Nunquid per mediam Samariam tranſiens in Galilæam phalerato vectus equo, haud laſſatur? Aut non potiùs ex itinere fatigatus, ſupra fontem reſidens, quieſcit? Igitur in brevi hoc itinere, cur præter morem quærit adeò humile, & abjectum vehiculum, qualis aſina & pullus erant, quæ ſtolida animalia ad tantæ gloriæ, & triumphi diem nil conferebant? Chriſti actio, ait D. Gregorius, noſtra eſt inſtructio: Aſina ergo illa, ut ſentiunt D. Hier. Beda, Alb. Magn. D. Bonav. natura erat humana, alligata peccati vinculo, cum qua congruè pullus deſcribitur; nam cum anima alligata eſt peccato, niſi per pœnitentiam reſurgat, ſtatim plurimorum eſt fœcunda, multaque alia edit, ac parturit, *tract. 78. diſc. 30. & d. 31.* De idololatria filiorum Iſrael conqueritur Dominus, 4. Reg. 17. *Ambulaverunt iuxta ritum gentium, quas conſumpſerat Dominus in conſpectu filiorum Iſrael:* ſcilicet ſequendo ritum Chananæorum, idola illorum adorantes. Sed nunquid idola Chananæorum ſolùm adoravit Iſrael? Nonnè & Chaldæorum, & Aſſyriorum, Damaſcenorum, & Ægyptiorum idola coluerunt? Cur ergo in crimen ponitur cultus idolorum Chananæorum, non verò aliarum nationum? Idola Chananæorum extiterunt prima, quæ adoravit Iſrael, & ſat erat, quòd in populo dicatur una idololatria admiſſa, ut inde tanquam ex radice pullulans multiplex intelligatur: Specialis enim peccati pœna eſt, unum poſt ſe trahere aliud, *ib. d. 29.*

Dicite filiæ Sion. Ut ſupra

Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via &c. Inſtante morte, Chriſtus Dominus ingreſſurus Jeroſolymam, triumphalem, dignumque Deo ingreſſum ſibi parat: Etenim aſello vectus, in ſe populares animos ſic commovet, ut turmatim urbe egreſſi homines, obviam Jeſu procedant, regiam in eo Davidis ſtirpem, & populorum ſalutem conclamantes. Reſonant novis, & inauditis clamoribus ſive cantibus montes: Scinduntur palmarum rami, operiuntur ſemitæ veſtimentis ſtratis, & Davidis æmuli mille ante Chriſtum nudantur, ut feſtivas choreas agant. Sic Jeroſolymis excipitur Chriſtus Dominus, eique divini honores habentur, qui poſtmodum moribundus mittetur extra civitatem. Quid hujus plebis animos ad tam feſtivas laudes, & hos divinos honores habendos movit? Quia venit ut *Rex manſuetus,* pro quo alii legunt, *pacificus,* & aſina pacis amica vectus; ex quo quid divini in Chriſto agnoſcentes, has inſolitas laudes promunt: Pax enim neſcio quid divini in ſe habet, & ab illa filius Dei ſibi nomen ſumit, eamque diligit, *tractat. 70. diſcurſ. 1.*

Alii autem cædebant ramos de arboribus. Etſi S. Euangeliſta non exponat, quales fuerint iſti rami, aut ex quibus arboribus præciſi: S. Joan. tamen, 12. c. dicit, fuiſſe ramos palmarum. *Acceperunt ramos palmarum, & exierunt obviam ei.* Unde etiam hodierna Dominica, in qua Chriſti ingreſſus repræſentatur, vocatur Dominica Palmarum; ita S. Iſidor. Hiſpalenſ. *Dies palmarum ideo dicitur,* ait, *quia in eo Dominus, & ſervator noſter, ſicut Propheta cecinit in Ieruſalem tendens, in aſello ſediſſe perhibetur.* At quare palmarum potius, quam aliarum arborum ramos obtulerunt? Reſpondet S. Greg. exponens illum locum, Job lib. 19. moral. cap. 19. *In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies. Palma tarde,* ait, *proficit, ſed diu in viriditate ſubſiſtit, palma vaſtior in ſummitate eſt, quam eſſe cœperit in radice, quia ſæpe electorum converſio plus finiendo peragitur, quam propoſito peragenda.* Perſeverantia itaque palma eſt, quam hæc plebs myſticè deprædicat, cum ramos palmarum deportat, quam Dominus noſter nos docuit, dum omnia opera ſua ad perfectionem perduxit. Vis ergo in te oſtendere proprium Chriſtiani hominis characterem, & quòd Chriſti ſis imitator? perſeverantiam exerce, *er. 80. d. 1.*

FESTUM GAUDIOSÆ RESURRECTIONIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

MAria Magdalena, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent Ieſum. Marc. 16. Vas utile Domino, has ſanctas mulieres meritò vocaverit Apoſtolus, 2. Tim. 2. quæ quemcumque fidelem populum, contra prophanas Hæreticorum irriſiones, ſubſannationes, quibus devotionem populi Chriſtiani, circa cultum & devotionem ſanctarum reliquiarum, ſanctorum Chriſti Martyrum, & Confeſſorum, exhiberi ſolitam, excipiunt, erudiunt. Quam antiquus in utroque teſtamento earundem ſit cultus, & honor, *vid. er. 87. d. 1. & d. 2.*

Etenim nullum aliud ab illis excogitabatur lucrum, quòd adeò maturæ ſalutatrices accederent ad ſepulchrum, niſi ut ungerent Jeſum, debitamque venerando maximè corpori, emptis aromatibus, venerationem adhiberent. Et licèt in hoc ipſo errarent, ut viventem quærerent cum mortuis; attamen adeò hoc devotionis, & voluntarii cultus factum, hanc ſacratiſſimi ſui corporis intentam venerationem, gratam & ratam habuit Dominus, ut Angelorum viſione, & conſolatione dignæ fuerint; ut miraculosè in earum gratiam, graviſſimus lapis remotus fuerit, & ipſe Chriſtus eis in via redeuntibus apparuerit, atque (quod Magdalenæ ſoli negatum) tres pariter cum eſſent, eum tangere, & oſculari pedes, permiſſæ fuerint: ſic enim Matt. c. 28. ſcribit: *Et exierunt cito de monumento cum timore, & gaudio magno currentes nuntiare diſcipulis eius. Et ecce Ieſus occurrit eis, dicens: Avete; illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius.* Deniq; ut S. Ambr. l. in c. 24. Luc. ait: Illis præ omnib. injunctū ſunt, ut myſterium legis Euangelicæ maximè profundum, & creditu difficillimum prædicarent, primaſq; Reſurrectionis ſuæ nuntias & teſtes, & quaſi Apoſtolor. Magiſtras Chri-

Digitized by Google

Chriſtus conſtituit. Sic nempè ex Reliquiarum cultu in proprium commodum varia bona, & beneficia redundant, *ib. d.8.* Ut & ipſe Deus inſolita miracula faciat, graviſſimum ſepulchri lapidem removeat, & ut minùs reverentes ſepulchri cuſtodes terræ motu exterreat. Ut doceat, quantam erga ſacras Reliquias æſtimationem conſervet, *ibid. diſc.3.*

Et valdè manè una ſabbatorum, veniunt ad monumentum, orto iam ſole. Mellifluus Sanctus Bernardus miratur in allegoriis novi Teſtamenti, allegans ad id Matth. 28. *Veſpere autem ſabbati*, quòd Sancti Euangeliſtæ ita enucleatè Chriſti Domini Paſſionem, & Reſurrectionem enarrent, *quid eſt*, ait, *quòd omnes Euangeliſtæ licet eis, & quædam non omnibus ſint communia, Paſſionem Domini, & Reſurrectionem diligentius perſequantur, ut non ſit aliud legiſſe, quæ ſcripſerant, quàm quæ facta vidiſſe? Ni fallor, hoc ideò fuit, quia hæc erant, quæ minus oportuit ignorari: Quòd ſine Paſſione Domini nemo habeat unde ſperet*. Gravem in via ſanctæ mulieres patiuntur difficultatem, & tentationem, quæ moram itineris facere potuiſſet, ſcilicet grandis ille lapis ſuper ſepulchrum: quam tamen vincunt, cum oculos ad paſſi Domini ſepulchrum conjiciunt: *Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem*. Digitoq; oſtendunt hoc modo, & erudiunt, Paſſionem Domini efficax eſſe remedium adverſus diabolicas tentationes, *tr. 92. d.16.n.10.*

Et reſpicientes, viderunt revolutum lapidem. Quis hunc lapidem removerit, & quomodo id factum ſit, exponit Euangeliſta Matth. c.28. *Et ecce terræ motus factus eſt magnus; Angelus enim Domini deſcendit de cælo, & accedens revolvit lapidem*. Hic terræ motus non fuit ex ſolito more factus, ſed magnus, & ingens, ut dicat D. Hieron. epiſt. ad Hedib. quæſt. 6. quòd fuerit tam magnus, ut cuncta concuteret, & everſionem terræ funditùs minaretur. O ſi tunc vel levis turbo arborem mortiferam dejeciſſet! O ſi nebulæ fumus mulieris illius tenebraſſet aſpectum! O ſi terra nubes lethalis pomi ſpeciem caligaſſet! O ſi peccati diem tenebraſſet nox injuſta, & lamenta mundi, & incrementa mortis, & Creatori injuriam tunc tuliſſet! Sed vitiis ſemper ſerviunt blandimenta, lenocinantur dulcia delictis; virtutibus verò auſtera, & fortia ſunt amica. Ut homo enim caderet à felici ſtatu, ſerpens invitat, Paradiſus allicit, pomum lenocinatur: ut verò homo redivivus reſurgat à ſepulchro, magnus fit terræ motus, multæque difficultates inſurgunt. Itaq; mala conſuetudo ad reſurgendum difficultates parit. Vid. *tr.73.d.6.& d.8.* Planè ſic eſt, ut etiam neceſſe ſit deſcendere Angelum, qui lapidem à ſepulchro removeat, & cor lapideum emolliat. O duritia humani cordis, in ſua prava conſuetudine indurati! *ibidem diſc.7.*

Et introeuntes in monumentum, viderunt iuvenem ſedentem in dextris. Ad præſentiam Angeli, terra inſolito motu concutitur, & prægrandem ſepulchri lapidem Angelus revolvit, & ſuper eumdem ſedet, ut ait Matth. Fortè Angelus è longo itinere, à cœlo in terram uſque fatigatus, requieſcit? Seu in gravi terræ mole concutienda, nimis laboravit? Sive in ponderoſo ſepulchrali ſaxo removendo, virium robore validiùs impenſo, valdè æſtuavit? Et ideò fatigatus ſedet, & ſeſſione tantiſper requieſcit? Pulchrè hoc pertractat Sanctus Chryſologus ſerm. 74. & 75. *Et Angelo*, ait, *quæ cauſa ſedendi erat, cui nulla inerat laſſitudo? Sedebat ad docendam reſurrectionem, non ad laſſitudinem ſublevandam. Cæleſtis natura ignorat laſſitudinem, neſcit laborem; Sed factus eſt lapis, vas Angelicæ ſeſſionis, doctrinæ cæleſtis cathedra*. Ex qua homines doceat, glorioſam Chriſti Reſurrectionem, Paſſionis labores ſecutam; haſque amariſſimas Paſſiones, hanc glorioſam Reſurrectionem veluti produxiſſe. Tribulatio enim pignus eſt, & arrha electionis ad gloriam, *tract.94.diſc.25.* Deinde tametſi Angelica natura ignoret humanum laborem, & tribulationem, neſciatque laſſitudinem; tamen poſt validum ad niſum ad ſaxeam revolvendam molem quaſi nimis laboraſſet, tanquam laſſus ſedet, ut hoc pacto doceat, quàm magni in cœlo humani labores, & tribulationes æſtimentur. Siquidem dum Ipſe è cœlo laboris exorte, peregrinantur in terra, laborum & ærumnarum feraciſſima, etiam dum venit ad lætam Dominicæ Anaſtaſis gloriam prædicandam, & cum in revoluto ſepulchri lapide velut laſſus ſedet, ſaltem ſpeciem prævii laboris humanitùs repræſentat. Et quia humanum corpus apparenter aſſumit, ſpeciem quoque laboris exambit, quaſi glorioſum miſſionis ad terras ſtipendium. Ingens ergò lucrum, meritum, perfectio, virtus laboris, & tribulationis eſſe debet, cum tantoperè ipſos labores, & afflictiones Angelica natura exambiat, ut pro munere miſſionis habeat. Vid. *ibid. diſc.4.*

Nolite timere: Scio enim, quod Ieſum quæritis. Hæc feſtina Angeli adhortatio, immoderum harum mulierum in cordibus earum latentem timorem revelat. Heu debilis ſemper timor, qui ſtrenui nil unquam vel meditatur, vel concipit, haud exequitur! inde timoris plenæ voces: *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* & ideò omnem explosionem potius, quàm conſolationem promerentur. Quæ igitur ſic timore rigent, nihilominùs viſione Angelica dignæ cenſentur, & nuntiis cœleſtibus recreantur? O dignatio divinæ bonitatis ſingularis! quem mihi ſtrenuum belliducem dabis, qui timidum militem dulci alloquio ſolabitur?

Excitat interim cœleſtis genius timidas has mulieres, verùm non vano timore, ſed divino gravidas, quo ſtimulante, nec militum verentur inſolentias, nec itineris querulantur moleſtias, & hinc divina ſolatia, Angelicas viſiones, & Reſurrectionis gaudia merentur. Dei enim timor animabus timentibus ſimiles conſolationes, & gaudia confert, *tr.93. d.12.*

Ieſum quæritis Nazarenum Crucifixum. Surrexit, non eſt hic, ecce locus. Veniebant hæ ſanctæ mulieres eo fine ad ſepulchrum, ut ungerent Jeſum, quas ipſe Angelus prævenit, & jam reſurrexiſſe Dominum propalat, in ipſo ſepulchro reſidens. Quid quæſo, Angelis cum mortuorum ſepulchris? Et quid tam ſolicitè Angelus ſatagit, ut mulierum unctionem antevertat? Ne putetur Chriſti corpus, unguentorum beneficio, à vermibus, & putredine exemptum, ſicque ſuſpicio aliqua enaſci poſſet, quaſi aliquo peccato ſubditum fuiſſet ſacratiſſimum Chriſti corpus. Unde altè profectò dixit Titus Boſtrenſis de Natura humana: Quanquam illa in prævaricationis peccato fœteret, quanquam in Idololatriæ peccato putruiſſet, quanquam ei dæmones inſtar vermium dominarentur, &c. Scilicet peccator Deo mortuus eſt, & vivum cadaver; ſicut enim cadaver mortuum fœtet, ita & peccatum, *tr.71. d.12.* Cum ergo Domini ſepulchrum dicatur fore glorioſum, Angelorum munus erat, incorruptionem Dominici cadaveris à vermium putredine aſſerere, & publicare. Ergo Angelus antevertat muliebre ungendi ſtudium, ſedeat ſuper monumenti lapidem, cum mulieribus ad monumentum deſcendat, ut à Domini corpore corruptionis ſuſpicionem, aut opinionem peccati excutiat.

DOMINICA IN ALBIS.

CUm ſerò eſſet die illo una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant Diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, venit Ieſus. Joan. 20. Quinquies apparuit Chriſtus die illo Reſurrectionis. Primò, Mariæ Magdalenæ flenti ad monumentum. Secundò, duabus mulieribus, dum irent annuntiare Apoſtolis. Tertiò, Simoni Petro. Quartò, duobus Diſcipulis, euntibus in Emaus. Quintò, ipſis Diſcipulis, nunc in domo ſolitariè congregatis, de quo dicitur: *Cum ſerò eſſet*. Mirum ſanè eſt, & valdè mirum, quòd ſumptuoſiores Reſurrectionis glorias tam ſerò mœſtiſſimis Diſcipulis Chriſtus communicet. Annon congruentius foret, ut æſtuantes, & fluctuantes Diſcipulorum animos, citiùs recrearet, & ſui videndi aviditatem expleret? Quæ eſt hæc velut avaritia gloriæ ſuæ extenuandæ? Qui tardè venit, quaſi invitus venire inſinuat. Quid ergo fuit in cauſa, quòd tam ſerò veniret, qui tam avidè diſcipulos cupiebat inviſere, & illis ſuę Reſurrectionis glorias quantociùs communicare? Hoc dubium proponit Hugo, & ex Chryſoſtomo tempeſtivè ſolvit, hom. 85. in Joan. *Sed quare uſque in veſperum diſtulit? Reſpondemus, ut omnes inveniret: In die enim congregati ſimul non invenſiſſet*. Serò advenit, & ad in domo clauſos venit; imò & appetente nocte, qua omnis turbæ ſtrepitus ceſſat, cuncta ſilentioſa, & ſolitaria ſunt, tunc venit, ut ſua dona communicet, ſeſe diſcipulis videndum oſtendat. Viſiones enim revelationes, conſolationes, aliaque gratiarum dona, ſolitudinis præmia ſunt, *tr. 89. d.7. & d. 10.* Sic ſolitudinem Chriſtus Deus amat, illiq; plurimùm placent, qui illum in illa imitantur, *ibid. diſc. 9.*

Et dixit eis: Pax vobis. Mira Salvatoris noſtri à mortuis reſurgentis, circa Diſcipulos in unum congregatos dignatio, qui immemor infidelitatis tempore Paſſionis exercitæ, qua Petrus negavit, Joannes fugit, Thomas dubitavit, cuncti dereliquerunt, non durè increpavit; ſed blandè, leniterque eos conſolans, metum Judæorum propellit. Inſuper manus, & latus palpandum præbens, poſtquam crediderunt, quòd ille, qui apparebat & loquebatur, erat Magiſter Jeſus, iterùm omnium bonorum, & ſalutis apprecationem repetit: *Pax vobis. Quid repetita pacis largitas iſta inſinuat?* quærit D. Chryſolog ſerm. 84. *Niſi ut divinæ ſuæ Anaſtaſis vellet eſſe teſtis*. *Act. 1. verſ.8. Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa:* ut ſacri Euangelii præcones, & propagatores, hoc nobili pacis inſigne muniret, quo faciliùs, feliciùſque fides per univerſum mundum dilataretur. Unde præclare ad rem S. Gregor. Nazianz. fatur orat. 12. *Sic namque ſe res habebat, ut cum alii alio quodam ornamento, vel maiore, vel minori præditi ſint, noſtri ovilis hoc maximè proprium eſſet, quòd minimè infringi poſſet, atque ab omni ſeditione abhorreret*. Pax enim character eſt hominis Chriſtiani, per quam fides dilatatur, ſtabilitur, & Eccleſia in ſuo vigore conſervatur. Vide *tr 70. d.3.*

Sicut miſit me Pater, ſic ego mitto vos. S. Gregor. Magn. hom. 26. præſentem locum ſic exponit: *Sicut miſit me Pater Deus, Deum: Et ego mitto vos homo, homines. Pater filium miſit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari conſtituit. Quem videlicet in mundum ad Paſſionem venire voluit; ſed tamen amavit eum, quem ad Paſſionem miſit. Electos verò Apoſtolos Dominus non ad mundi gaudia, ſed ſicut ipſe miſſus eſt, ad Paſſiones in mundum mittit. Quia ergo & filius amatur à Patre, & tamen ad Paſſionem mittitur: ita & diſcipuli à Domino amantur, qui tamen ad Paſſionem mittuntur in mundum*. At verò, in quonam Divinus Magiſter dilectionis affectum,

fectum erga Apoſtolos demonſtravit? In eo quòd illos mitteret ad tolerantiam paſſionum, ad onera vinculorum, ad ſqualorem carceris, ad omnia genera pœnarum patienter perferenda. Igitur dū ad patientiam eos invitavit, ad omnia genera virtutum exercenda miſit, quæ in ipſa patientia comprehenduntur; patientia enim opus perfectum habet, *tr.68. d.8.* Eſtque multorum virtuoſorum operum, & meritorum fœcundiſſima mater, *ibid. diſc.11.*

Sicut miſit me Pater, ſic ego mitto vos. Miſit æternus Pater dilectum ſibi Filium ad Paſſionem amariſſimam, ut ovem: *Sicut ovis ad occiſionem ducetur, qui non aperuit os ſuum*. Ita pariter miſit diſcipulos ſuos Chriſtus, ut oves ad Paſſionem, inter perſecutores, inter lupos, Matth.10. *Ecce ego mitto vos, ſicut oves in medio luporum*. Mirum valdè eſt, quòd eos Dominus, quos tamen intimè diligebat, eiſque dilectionis affectu compaginatus hærebat, ad truculentam rabiem luporum dimittat, ad Gentilium perſecutorum gladios, bipennes &c. quibus tamen aliàs prohibuit: *In viam gentium ne abieritis, & in Civitates Samaritanorum*, ideſt, peccatorum, *ne intraveritis*. Idcircò id factum eſt, ut eam pacem, quam eis tot vicibus, & tam ſedulò recommēdaverat, & inculcaverat, acquirerent, & acquiſitam conſervarent. Voluntas enim Dei eſt, ut divina pax inter contradictiones acquiratur, & conſervetur, *tract.70. d.14.*

Niſi videro in manibus eius fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Thomas renuit credere, Chriſtum reſurrexiſſe, quem viderat ſepultum: inſtant diſcipuli, ut eum flectant ad credulitatem: ille flecti neſcius, pertinaciter diſcredit, donec videat. Porrò ut fides Chriſtianorum laudatiſſima virtus eſt, ſic infidelitas eſt exectabile delictum, & in paucis flagitioſum, & in hoc videtur credere Thomas, dum non credit. Quomodo verò? Audi ex aureo D.Chryſologi ore, Thomæ incredulitatem ſic expendentis, ſerm.84. *Cur Thomas veſtigia fidei ſic requirit? Cur tam piè patientem, tam durè diſcutit reſurgentem? Cur ea vulnera, quæ manus infixit impia, devota dextera ſic reſulcat? Cur latus, quod impii militis lancea patefecit, refodere manus nititur obſequentis? Cur dolores, perſecutorum furoribus arrogatos, famulantis curioſitas innovat immitis?* Ecce tibi curioſitatem infidelitatis ream, & reſculpentem vulnera, in Paſſione inflicta à tortoribus Chriſto. Planè immitis curioſitas, myſteria Chriſtianitatis turbat, requirens fidei myſteria, reſulcans manuum plagas, refodiens lateris vulnus, revocans de ſe tortorum immittes dolores. Quid deterius curioſitate, quæ Chriſtianæ fidei inquietat ſacramenta? Quis crederet, à curioſitate violari fidem Dei? Nil mirum; leviora enim peccata non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia, *tr.76. d.2.3. & d.4. & 6.* Hæc enim protoparenti Evæ prævaricationis, & lapſus origo, & cauſa fuerunt, *ibid. d.12.*

Niſi videro in manibus eius fixuram clavorum, & mittam manus meas in latus eius, non credam. Quid mirum, ſi Dominus ad Diſcipulos ſuos glorificatum corpus, clauſtris ſtupentibus, intromiſit, qui illæſo materni pudoris ſignaculo, januam mundi hujus introivit, cujus ortum natura neſcivit? Non dubites, ſi potentiam exercere videas triumphantem, quem tam ſtupenda, perſpicis egiſſe naſcentem. Stupendum enim, ex incredulo confeſſionem fidei propalare; qui enim paulò ante dicebat: *Niſi videro, non credam*, mox exclamat: *Dominus meus, & Deus meus*. Quàm bona infidelitas, quæ ſæculorum fidei militavit! Eleganter more ſuo Sanct. Gregor. Papa hom. 26. *Nunquid caſu geſtum creditis, ut electus ille diſcipulus tunc deeſſet, poſt autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc caſu, ſed divina diſpenſatione geſtum eſt. Egit namque miro modo ſuperna clementia, ut diſcipulus ille dubitans, dum in Magiſtro ſuo vulnera palparet carnis, in nobis ſanaret vulnera infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ incredulitas ad fidem, quàm fides credentium diſcipulorum profuit*. Sic namque Deus ex malo novit elicere bonum, *tr.92. d.11.*

Deinde dicit Thomæ: infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum. Naſci ſe Deus in utero patitur matris, & expectat: Natus adoleſcere ſuſtinet, & adultus non geſtit agnoſci, ſed contumelioſus inſuper ſibi eſt. Cum verò à Diſcipulo in Paſſionem traditur, cum adducitur ut pecus ad victimam, ille, cui Angelorum legiones uno verbo adfuiſſent, nec unius quidem Petri gladium, contra agreſtem offenſorem probavit. Deſpuitur, verberatur, deridetur, vinctus dehoneſtatur, ridiculario amictu veſtitur, ſpinis coronatur, perfoſſoribus clavis figitur, diro mucronis vulnere ſauciatur, & patienter omnia ſuffert. Sed eſto, ſubeundæ mortis tot contumeliis opus foret, ecur in Reſurrectionis gloria probroſæ Paſſionis ſtigmata reſumit? Quare Paſſionis cicatrices, & vulnerum characteres, in glorioſo Reſurrectionis triumpho Chriſtus reſculpit? Pulchrè Emiſſen. hom. 10. de Paſch. *Nimirum illud ſolum*, inquit, *reſurrectio unde erat credenda non abſtulit: Oſtendit ergo manus, & latus, ne ſubitò non eadem caro crederetur reſurrexiſſe, quæ paſſa eſt: Ne cauſam ipſam gloriæ, obſcuraret fortaſſe ipſa lux gloriæ*. Legis Reſurrectionis gloriam, quam fidei oculis cernis? Lege cauſam gloriæ in ſacrorum ſtigmatum characteribus. Profectò auguſtior triumphi ſplendor, de victoriæ generoſitate, & hiſce ſtigmatibus gloriam fœneratur. Ergo probroſæ Paſſionis victrices cicatrices reſculpit, ne cauſam ipſam gloriæ obfuſcaret. Deus enim ſummam gloriam, & honorem ſub tribulationibus repoſuit, & abſcondit, *tract. 94. diſc.*

Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum. Non erat cum cæteris Apoſtolis Thomas, quando januis clauſis intravit Jeſus, ſed ab eo, ejuſque diſcipulis voluntarius error abſentabatur. Attamen piiſſimus Dominus, qui reliquis Diſcipulis tantùm oſtendit manus, & latus, Thomæ incredulo eadem palpanda offert. Ad quæ verba ita ſcribit D. Chryſol. ſerm.35. *Thomas Apoſtolus, ut Chriſtum Deum crederet, immiſit manus, iniecit digitos, patefecit vulnera: ut Chriſtum crederet, iterum pati compulit Chriſtum*. Scilicet ut reliquos Diſcipulos, & totum orbem ad ſe traheret Chriſtus Deus, & à peccato infidelitatis liberaret, & cœleſti imbueret fide, ſemel paſſus eſt. Aſt Thomas, qui abſentabatur ab eo, qui non erat cum eis, qui non bona fide ab eo longè aberrabat, vulnera incredulus renovat, & Paſſionis cruciamenta reiterat: *Iterum pati compulit Chriſtum*. Peccatum enim de novo Chriſtum crucifigit, *tractat. 71. diſc. 6. De pace vide totum tractat. 70. per diſc. 18.*

DOMINICA II. POST PASCHA.

EGo ſum Paſtor bonus. Joan. 10. Solent generoſi belliduces, qui copioſum militem deſcribunt, ut ſuos eò faciliùs cognoſcant, eos teſſera quadam veſtiaria inſignire, ſeu ut vocant libraria. Hos in præſenti imitatus videtur ſanctiſſimus generalis noſter Chriſtus, dum ait: *Cognoſco oves meas*; quemadmodum in alio loco, 2.Tim.2. dicitur: *Novit Dominus, qui ſunt eius*. Sed unde eos noſcis, mi bone Jeſu? Ex ſigno quodam ſpeciali, quo eos notavi. Et licèt talia ſigna multa ſint, præcipuum tamen eſt inter ea, illud quod Apoſtolus deſignavit, cum ait Rom.5. *Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem*. Laborum ergo, & variarum calamitatum humilis tolerantia, magnum Chriſtianæ perfectionis argumentum, & Chriſtiani hominis character eſt, efficitque, ut hanc fidei noſtræ veritatem à Deo eſſe cognoſcamus. Vid. *tract.86. d.2.* Aliud verò ſignum diſtinctivum ovium Chriſti eſt pax quæ fidem confirmat, *tr. 70. d.3.*

Ego ſum Paſtor bonus; bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Si Paſtor dat animam, quomodo oves inerme pecus defenduntur? Quomodo mors iſta Paſtoris poteſt eſſe commoda ovibus; nam pereunte Paſtore, oves deſtitutæ manent, ut lupis tradantur, & perimantur; juxta illud, quod Ipſemet Chriſtus dicit, Matth.26. *Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves?* O inclytum ſubſidium, & ſingularis interim protectio! Si enim Paſtor è vivis abierit, ejus cadaver in terra jacebit, jacebunt etiam ejus oſſa nuda, & arida, ejuſque ſanguis effuſus ſtabit ſuper terram; tanta eſt autem vis, & efficacia boni Paſtoris, ut ipſum ſolum corpus demortuum, ipſaque ejus oſſa, vel ſanguis effuſus, validiſſimè oves cuſtodiant, defendant, ac protegant ab incurſu luporum, ut nihil eas lædere, ac mordere valeant, ſed ut firmæ, ac ſecuræ in Eccleſia permaneant. Reliquiæ enim Sanctorum in terra reconditæ, ita Eccleſiam, ac ejus filios muniunt, & roborant, ut eos nec lædat, nec aliquod nocumentum ulla adverſitas eis inferat, *tr.87. d.7.*

Ego ſum Paſtor bonus: Bonus Paſter animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Sapientiſſimè Dominus perfecti Paſtoris præſtantiam in eo ponit, quòd animam ſuam dat pro ovibus; quippè cum dicit, quòd dat animam, animam ejus libentem, & hilarem in ſubeundis adverſitatibus, & periculis exprimit. Id quod ampliùs declarans D.Cyrillus Alexandrinus lib.6. in Joan. cap.5. ait: *Quicunque bonus Paſtor, libenter debet pro ovium ſalute, animam ſuam ponere. Non ſufficit, quòd animam ponas, adverſitates ſubeas; ſed quod illam, & illas libenter, ut hilaris dator offeras*. Quòd enim non libenti, ſed reluctanti animo pro Deo ſuſtinetur, id vix reputa obſequium Deo dignum, ſed lanienam, & miſerrimi hominis carnificinam. Laniena penè eſt miſeranda, opus pœnale, & immiſſas à Deo tribulationes, perturbato, & reluctante, & prorſus coacto animo pro Deo, & virtute pati. Quàm igitur exemplo hujus Paſtoris adverſitates, & tribulationes patienter, & hilariter ſufferendæ ſunt! Pro quibus varia exſtimulantia motiva, Vid. *tr.94. d.59.*

Ego ſum Paſtor bonus: Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Annè eſt ovibus commoda mors iſta Paſtoris, quæ deſtituit oves, quæ lupis tradit inerme pecus, quæ ſic charum pecus ferinis morſibus derelinquit, macello dat, ſtragibus exponit, & atrociſſimæ morti, ſicut ipſius Paſtoris Chriſti probatur ex morte? Quomodo bonus ille Paſtor, qui ſic deſtituit oves? Imò qui per ſuam abſentiam eas ultroneè luporum rabiei committit? Ea ſcilicet eſt perſecutionis, & tribulationis proſperitas & ſecuritas, virtus & perfectio, ut inde bonus Paſtor periculis paſcat gregem ſuum, perſecutionibus felicitet, & cum lupis ſervet in cuſtodia virtutis. Ipſa enim tribulatio, tutela eſt ſalutis, peccata expellit, & virtutes corroborat, ac firmat, ſanctitatem conciliat,

Digitized by Google

cil'at, & mentes beat. En ergo grande lucrum, meritum, virtus, & perfectio tribulationis. De quibus *tr.94. d.4.*

Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Beatus grex, cujus Paſtor Chriſtus eſt; procul fera rapax à Chriſti ovili; ſecurè paſcitur, quem paſcit tam bonus Paſtor. Et inde bonus, qui dies, noctesque excubat, ne mala beſtia in gregem irruat, quòd ſi irruat, invadit ipſe alacer, & proprio periculo redimit ovium diſcrimen. Pulchrè S.Chryſol. ſerm.40. *Ideò pro iſta Paſtor amorem morte probat, quia cum videat ovibus imminere diſcrimen, cum gregem defenſare non poſſit, mavult mori, antequam mali de ovibus ſuis quid videat.* Præ vi amoris Paſtor vitam ſuam offert, ſeque omni periculo exponit, ut ſuæ oves ſint ſalvæ, & incolumes. O zelum, quem pius Redemptor circa animarum ſalutem demonſtrat! *tr.97. d.8. n.3.*

Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Non dubitandum eſt de bonitate illius Paſtoris, qui ſpreto propriæ vitæ periculo, ſui gregis ſalutem zelat. Bonus idcircò erat paſtor Paulus, 2. Corinth.12. qui ajebat: *Ego autem lubentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris.* Superimpendar ipſe, ait, hoc eſt, nullis parcam ſumptibus: poſt bona omnia conſumpta, ſeipſum conſumendum tradere, eſt animus. Ad hæc accommodè Bernard. lib.4. de Conſid. *Fuerunt autem, qui ſe totos ovibus paſcendis exponerent, Paſtoris opere, & nomine gloriantes, nil ſibi reputantes dignum, niſi quod ſaluti ovium obviare putarent: Non quærentes, quæ ſua ſunt, ſed impendentes; impendere curam, impendere ſubſtantiam, impendere ſeipſos; unde unus illorum: & ego, ait, ſuperimpendar pro animabus veſtris.* Non ſolùm bonorum, ſed & ſanguinis impenſis, & ſumptibus tenetur bonus Paſtor ſaluti ſuorum proſpicere gregum, ſalutiſque ovium zelum habere, *tr.97. d.9.* Quàm verò hic zelus Deo gratus, & quàm munificè recompenſatus ſit, exemplis oſtenditur, *ibidem diſc.3. & diſc.4.*

Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile. Joan. 17. cap. Chriſtus Dominus ſic pro ſuis Diſcipulis, & per eos credituris, Deum Patrem ſupplex rogat: *De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo, ſanctifica eos in veritate, ſermo tuus veritas eſt.* Quibus verbis hoc ſingulare, quale ſit ovile, ſpecificare videtur. Super quibus grande expoſitores litigium habent, quid ſit: *ſanctificare in veritate.* Sanctus Chryſoſtomus hom. 81. in Joan. ait: *Sanctifica eos, id eſt, ſanctos fac, per ſancti Spiritus donationem, & recta dogmata: Recta enim dogmata de DEO docent, & ſanctificant animam. Et quia hic de dogmatibus ait, ſubjunxit: ſermo tuus veritas eſt.* Ecce tibi hæc ſanctificatio in veritate, ad veri dogmatis audientiam pertinet, qua auditorum aures Spiritus Sancti afflatu ſternnntur, ut recta dogmata avidiùs arripiant. Pergit Chryſoſt. *Videtur autem mihi, & aliud oſtendere hoc, quod dicit, ſanctifica eos in veritate, id eſt, ſegrega eos ſermoni, & prædicationi: ille dicitur ſanctificari in veritate, qui ſegregatur ſermoni.* Dicendo, an audiendo? Qui ſegregatur prædicationi, an idoneæ prædicationis audientiæ? Grande quidem elogium, quòd qui è ſæculo audiendæ prædicationi ſegregantur, præ reliquis ſanctificari in veritate dicantur; quod eſt magnum prædeſtinationis ſacramentum, & evidens: *De quo vide tr.83. d.15. & d.16.*

Et lupus rapit, & diſpergit oves. Et lupus ſimul, & ovium diſperſio meritò introducitur, quia qui diviſiones movet, is lupus eſt, Deo inviſus, ab ejuſque ſpiritu alieniſſimus. Super id Proverb.6. *Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & in omni tempore jurgia ſeminat.* Sic commentatur D.Gregor. in Paſtor. par.3. cap.24. *Ecce quem ſeminantem jurgia dicere voluit, prius apoſtatam nominavit; Quia niſi more ſuperbientis Angeli, à conſpectu conditoris, prius intus averſionem mentis caderet, foras poſtmodum uſque ad ſeminanda jurgia non veniret.* Et ideò nec Paſtor, nec ovis eſt; ſed lupus, ſed Deo contrarius, ſed Diabolus, quiſquis diviſiones miſcet. Ille enim infernalis lupus, ut rapere poſſit, diſſenſiones ſeminat: hoc ejus opus eſt, qui ideò pacem, quia hæc illi bellum movet, eumque vincit, odit, *tract. 70. diſc.8. maximè n.5.*

Et lupus rapit, & diſpergit oves. Ecce tibi & lupus, & ovium diſperſio; cur autem, quæ diviſionem patiuntur oves, & lupos non patiantur? Equidem Paſtor, qui permittit agnum à grege ſeparari, ſolumque & diviſum ab aliis vaſtiſſimos per montes errare, is Paſtor, non tam in paſcua, quàm in lupos, & omne exterminium ducit agnos. Sic hoſtes invadunt diviſum, & ſeparatum hominem à conſortio fratrum: ſibi enim connexa ſunt hæc duo, & diviſio, & hoſtium irruptio, atque totalis terræ deſolatio: diſcordia enim regna deſtruit, quæ pax erigit, *tractat. 70. diſc.10.*

Mercenarius autem fugit. D. Anſelmus per hunc mercenarium intelligit hominem vanæ gloriæ deditum, qui applauſu mundano vendit bona opera, quæ aliàs erant incomparabilis meriti apud Deum; cui oves non ſunt propriæ, quia virtutes, quas in ſeipſo cuſtodire videtur, ab eo ſunt alienæ. Magna igitur jactura vanæ gloriæ, quam facimus, temporalem recipientes mercedem, loco æternæ, *tr.95. diſc.8.*

DOMINICA III. POST PASCHA.

M*odicum, & iam non videbitis me: Et iterùm modicum, & videbitis me.* Joan. 16. Variant interpretes in hoc, modicum, explicando. D.Auguſtin. tract. 100. ſic explicat: Modicum tempus erit, quo me videbitis, ſcilicet ab hac hora uſque ad meam Aſcenſionem; nam poſt ipſam Aſcenſionem, non videbitis ampliùs corporalibus oculis, in terris degentem; quia vado ad Patrem. Et tunc iterùm modicum tempus erit, quo me non videbitis, ſcilicet, totum hoc tempus, quod eſt ab Aſcenſione mea uſque ad diem Judicii, me non videbitis. Quamvis enim corporali ſubſtantia, ait Albertus Magnus in perſona Chriſti, vobiſcum ſim in Sacramento Altaris; non tamen apta ſpecie, ut corporalibus oculis à vobis videar, ac ut me videatis. Ergo juxta S. Auguſtin. modicum tempus eſt, quod multa millia annorum in ſe complectitur. Imò tota vita præſens, modicum cenſetur; unde ſubdit: *Hoc modicum longum nobis videtur, quoniam adhuc agitur: cum finitum fuerit, ſentiemus, quàm modicum fuerit.* Volat enim irrevocabile tempus, & præ nimia velocitate fugere dicitur, *tr.91. d.1.*

Amen, amen dico vobis: Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Repetito verbo utitur, ad maximè exprimendum dolorem, quem de ſua ſacratiſſima Paſſione habebunt. Nam exteriùs voces lamentationis, & gemitus daturos, & effuſis lacrymis ploraturos prædicit. Quod mirum valdè, quandoquidem intimi amici Chriſti erant Apoſtoli, quo nomine eoſdem non rarò compellat. Joan.15. *Iam non dicam vos ſervos, ſed amicos meos: Omnia enim, quæ audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Amicitiæ verò jura requirere videntur, ut ab amico omnis calamitas, & triſtitia propulſetur. Hos igitur, quos amicos dixit, nunc immodica triſtitia affectos inſolatos relinquet, ut in eis adimpleatur, quod Iſa.28. ait: *Qui ablactati eſtis à lacte, & abſtracti ab ubere, tribulationem ſuper tribulationem expectate?* Eleganter ad quæſitum Minutius Felix in Octav. ſic Ethnicum Concilium allocutus: *Calamitas ſæpè diſciplina virtutis eſt: Viros & mentis, & corporis, ſine laboris exercitatione torpeſcunt: Omnes adeò veſtri viri fortes, quos in exemplum prædicatis, ærumnis ſuis inclyti floruerunt. Itaq; & nobis Deus, nec non poteſt ſubvenire, nec deſpicit, cum ſit omnium rector, & amator ſuorum: ſed in adverſis unumquemque explorat, & examinat, ingenium ſingulorum periculis ponderat; uſque ad extremam mortem, voluntatem hominis ſciſcitatur, nihil ſibi poſſe perire, ſecurus.* Tribulationes enim Deus immittit, ut noſtram probet, & experiatur virtutem. Ideò ergo Dominus neutiquam hanc triſtitiam à diſcipulis ſuis removet, *tractat. 94. diſc.16.*

Amen, amen dico vobis: Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Inſtantem mortis ſuæ diem deſcribit Dominus, & his verbis oſtendit: *Plorabitis*, q. d. jam vobis præſto erunt lachrymæ, & fletus, quià jam morti tradar ego. Sed cur diſcipulorum lacrymas in morte Jeſu effundendas, ſic Jeſus approbat, nec illas prohibet? Cum jam ducebatur ad mortem, ſequebatur popularis multitudo, ſequebantur & eum multæ mulieres flentes, & ejus vicem lamentantes, quibus ſtatim ait JESUS, Luc. 23. *Filiæ Jeruſalem nolite flere ſuper me, &c.* Nunc ſciens, Diſcipulos ploraturos, nihil illos monet de fletu prohibendo; quin potius illos permittit flere, imò per fletum à mundanis, & ſceleratis diſtinguit. Ecur, qui ſub cruce pergens, lacrymas pro ſe prohibuit, nunc ante crucem non prohibet? Prohibuit Dominus lacrymas populariter flentium, quæ ſanè lacrymæ tanto Domino indecentes erant: At lacrymæ juſtorum virorum, ſcientium pro quo flerent, minimè prohibentur, quinimò à Domino acceptantur, & honori habentur, ut oſtendat ſe eos diligere; adverſum enim non ſpirat animum, quòd Deus electos ſuos afflictionibus premat: imò dilectionis potiùs, & amoris eſt indicium, *tractat.94. diſc.13. & diſc.14.*

Mulier cum parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius: cum autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudium. Nulli hominum gaudium naſcitur, quod non veniat poſt mille preſſuras, poſt mille dolores partus. Habent mundani, & ſancti; infideles, & fideles labores, & dolores, qui pariunt ſua cuiq; gaudia. Sed mundanorum labores pariunt gaudium fundatum in hominis nativitate: *Quia natus eſt homo in mundum.* Proh luteum, & corruptibile gaudium, utpotè in nativitate lutei hominis, & corruptibilis fundatum! Fidelium autem labores, gaudium pariunt in Chriſti DEI æterni, & veri morte fundatum, quod nullo impulſu hoſtium lababit. Ecce igitur diſcrimen, quod inter juſtorum, & reproborum labores, & tribulationes reperitur. De quo vide *tr.94. d.33.*

Mulier cum parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius. A Nativitatis exordio, tribulationis neceſſitas homini manet? Imò

nec-

Digitized by Google

neccdum nato, quæ lucem ei datura eſt mater, miſerias ſuas commodat. Quod pulchrè expendit S. Chryſoſt. apud Græcam Olympiodori catenam: *Statim igitur, ut homo eſt ſuſceptus in lucem, laborum atque ærumnarum adit hæreditatem, difficultatibus atque miſeriis illius vita completur. Atque hoc nomine, deterior eſt noſtra natura ſtatu, quàm earum rerum, quæ è terra gignuntur.* Homo enim, ubi primùm in lucem editur, moleſtiarum adit hæreditatem, & cognatas calamitates ſibi ſagaciſſimè inſidiantes patitur, uſq; ad ſepulchri aſylum. Sic vita hominis continua quædam tribulatio eſt; ideòque *triſtitiam*, dixit Menander, *conſanguineam eſſe vitæ*; neceſſitatem mœrendi, neceſſitudinem ratus, *tract.94. diſc.1.*

Mulier cum parit, triſtitiam habet, quia venit hora ejus. Eleganter S. Chryſoſt. in catena Barbati Achilleienſis: *Quemadmodum mulieres parturientes à doloribus diſcerpuntur: ita eum, qui dolos machinatur, priuſquam alios læſerit, ipſum lacerari, ac diſcerpi, & graviſſimis tormentis excruciari contingit. Quare cum doloris acerbitatem vellet oſtendere, parturitionis nomine uſus eſt. Nam Scripturæ mos eſt, intolerabiles dolores, ac cruciatus, doloris ejus, quæ eſt in partu, nomine ſignificare: Sed in muliere prius fit conceptio, & deindè dolor partus; hic autem primum parturit, & tunc concipit. Quid autem hoc ſibi vult? Quod illic quidem tempore partus eſt dolor, hic autem à principio. Simul ac enim quiſpiam malè cogitavit, etiam priuſquam in cogitatione concreverit, tumultus, ac perturbatio eſt in cogitatione. Hujuſmodi enim res eſt peccatum* (ait citatus Chryſoſt. in hom. de David:) *Poſtquam factum, & omninò abſolutum eſt, tunc dolores excitat animæ, quæ ipſum peperit, modo noſtra nativitatis contrario: Etenim nos ſimul, ac nati ſumus, dolores ſolvimus: Illud verò, quàm primum eſt natum, mentem, quæ ipſum peperit, doloribus dirumpit.* Ecce tibi, quàm bellè dolores, ærumnæ & pœnæ, quibus peccatores ſubjacent, peccati mortalis etiam mente concepti partus deſcribantur. Super quo vid. *tr.77. d.16.* Ecce tibi, quàm gravis, & acerba ſit impietas, etiamſi abſit pœna Judicis ſeverè caſtigantis. Ipſa enim peccati malitia ſui pœna eſt, & arcano ſupplicio in conſcientia caſtigat, quod mente concipit flagitium, quod opere parturit delictum, *ibid. diſc.17. diſc.18. & ſeqq.*

Et nunc quidem triſtitiam habetis, ſed iterùm videbo vos, & gaudebit cor veſtrum. Immodicam horum Diſcipulorum de Chriſti abſentia fuiſſe triſtitiam, aſſerit D. Cyrillus lib. 11. c. 39. cum ſic loquentem introducit Chriſtum: *Magno vos dolore moveri ſentio, quia ego abire conſtitui: Nec id injuria, præſertim cum magnas vobis futuras tentationes audieritis.* Imò ipſa dulciſſima Jeſu abſentia, tribulatio maxima fuit. Quem enim cordatum non graviter affligeret abſentia ejus, ex cujus præſentia omne bonum, omnemque conſolationem haurit? *Nunquid poſſunt lugere filii ſponſi, quamdiù cum eis eſt ſponſus?* ait Chriſtus. Interim cum in brevi hanc triſtitiam finiendam audiunt, inde maximè ſolantur, & ad fortiter ferendam exſtimulantur. Hoc enim eſt, quod ad ultroneè perferendas tribulationes animat; ſi conſideremus, eam brevi duraturam, reſpectu præmii æterni, *tract. 94. diſc.26.*

DOMINICA IV. POST PASCHA.

V*Ado ad eum, qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis, ſed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum. Io.16.* Non ſua culpa Apoſtoli Chriſtum amantiſſimum Dominum perdunt, ſed in majus eorum bonum ab eis recedit: *Si enim*, ait, *non abiero, paraclitus non veniet ad vos.* Attamen tanta ex ejuſdem abſceſſu triſtitia opplentur, ut præ triſtitia eundem interrogare obliviſcantur. Quanto ergo dolore affici debent ii, qui culpa ſua Chriſtum recedere cogunt; ſumma enim cenſenda eſt miſeria, animæque calamitas, quòd ab ea recedat Deus, eamque derelinquat? Perpende illud, inquit D. Hieron. epiſt.48. ad Sabin. in illis verbis Domini ad Amos. Loquitur illi Deus, & oſtendit, quàm ſe graviter ſentiat offenſum ob peccata commiſſa à variis hominum nationibus, Damaſci, Gazæ, Tyri, Idumeæ, Ammonitarum, prædicitque, quo illos flagello eſſet caſtigaturus: at ſi plagis his non emendentur, ſed ſuis ſceleribus inhærentes, fiant ſceleratiores, minatur ſe diſceſſorum, eoſque deſerturum, ut faciant, quod voluerint, ſuæ relicti voluntati, quæ pœna eſt graviſſima, qua poſſit punire contumaces, & ſumma jactura, quæ evenire poſſit, *tractat. 77. diſcurſ.8.*

Vado ad eum, qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Ecce unde triſtitia veniat in Apoſtolorum corda, ſcilicet ex eo, quòd odientes mortem, & preſſuram Jeſu, non interrogant, quò vadat, hoc eſt, non ſcrutantur, quò per tot mala tendant; non intuentur, quem in finem mala hæc deſinere abeant. Unde apud Matth. cap. 24. monebat Dominus: *Audituri eſtis prælia, & opiniones præliorum, videte ne turbemini.* Inter præliorum diſcrimina, inter ſpicula hoſtium, imò inter ipſas pennatas, & jam volantes mortes, hoc vobis ſit conſilium, ad terrores excutiendos, nimirum: *Videte.* Introſpicite magnum diſcrimen, quod reperitur inter juſtorum, & reproborum tribulationes. De quo vid. *tr.94. d. 33.* Ex ejus enim inſpectione, & conſideratione omnis fugiet triſtitia. Pulchrè Origenes homil.28. in Matth. *Videte, non dixit, audite: hortans eos ſolicitos eſſe, ut oculis animæ poſſint videre, poſtquam audierint prælia, præliorum ſingulorum naturam, & videntes ne terreantur.* Nullus nobis manebit terror, nulla triſtitia, nulla ſolicitudo in ærumnis, perſecutionibus, & univerſis malis, ſi cominus ſingulorum naturæ inſpiciantur, ſcilicet, quàm breviter tranſeant, & perdurent, reſpectu præmii, quod eſt æternum, *ibid. d.26.*

Sed ego veritatem dico vobis: Expedit vobis, ut ego vadam. Apoſtolis eripiebatur per mortem Chriſtus, de cujus conſpectu ipſi vivebant; & tamen dicitur, & verè dicitur, quòd expedit eis, ut Chriſtus ab eorum abſcedat oculis. Et qualiter eis expedire poteſt tanta doloris occaſio? Mundo, & omnibus mundi bonis renuntiarant, ut Jeſu præſentia fruerentur; imò & ipſam vitam contempſerant pro Jeſu, nec aliud ſibi bonum cupiebant extra Jeſu: modò Jeſu eis eripitur, & cum Jeſu omnia illis gaudia eripi, neceſſum eſt. Et hoc expedit eis? Ita eſt. Viris enim juſtis, nulla temporalis jactura, nulla temporalis tribulatio accidere poteſt, quæ eis non expediens, & commoda ſit propter varia bona ex tribulationibus dimanantia, quæ vid. *tr.94. d.23.* Ubi ligna notabat Dominus, quibus ædificaretur arca, quæ diluvia vinceret, ait Geneſ.6. *Fac tibi arcam de lignis levigatis*, 70. legunt: *Fac tibi arcam de lignis quadratis.* Cur autem quadrata requiruntur ligna ad ædificationem arcæ? Ut exprimant, quales ſunt viri juſti, ex quibus conſtituitur Eccleſia Chriſti. Nam quadrata ligna nunquam non aptè, & convenienter concidunt. Rem pulchrè explicat S. Auguſt. in Pſalm.86. *Non enim fruſtrà*, inquit, *etiam de lignis quadratis ædificata eſt arca Noe, quæ nihilominus figuram geſtabat Eccleſiæ. Quid eſt enim quadrari? Attendite ſimilitudinem quadrati lapidis: ſimilis debet eſſe Chriſtianus. In omni tentatione ſua Chriſtianus non cadit, & ſi impellitur, & ſi qua vertitur non cadit, nam quadratum lapidem, quacunque verteris, ſtat.* A nullo impulſu quadratus lapis non convenienter cadit: Sic viro juſto omnis tribulationis impulſus conveniens advenit: quacunque impellatur, aptè & convenienter conſtituitur. Nihil viro juſto, etſi durum, etſi acerbum, non expediens ſaluti, à DEO amante paratur. Tribulato enim vitam gratiæ, ac plura alia bona communicat, in gratia confirmat, & in virtute ſtabiles efficit, *ibid. diſc.15.*

Sed ego veritatem dico vobis; Expedit vobis, ut ego vadam. Quia Jeſus adhuc à Diſcipulis ſuis ſe humano amore diligi ſciebat, ideò ait, ſuam abſentiam illis expedire, ut ſic eorum dilectio, quæ etſi bona, & pia erat, tamen non adeò perfecta extabat, purificaretur omninò, & perficeretur, non in corporalibus manens, ſed ſe elevans ad ſpiritualia, & divina. Variæ enim requiruntur conditiones, ut zelus ſit ordinatus, & conformis regulis rationis, & virtutis. Quas vid. *tr.97.d.6.* Sed eſto, quòd abſentia Jeſu expediens fuiſſet Diſcipulis, ut eorum zelus, & dilectio perficeretur circa divina, cur neceſſum erat ad hoc, quòd Jeſus ſe per tam horribilem mortem abſentaret? Modò de morte ſua conſolaturus Diſcipulos, utilitatem ſuæ abſentiæ ad zelum, & amorem perficiendum proponit. Cui amori perficiendo ſufficiebat abſentia Jeſu ſimplex: Cur ſuper hanc abſentiam additur mors acerbiſſima, additur Paſſio, qua crudeliter conteratur à carnificibus tota illa ſanctiſſima humanitas? cum Apoſtoli circa ſanctiſſimam humanitatem afficerentur, allecti incredibili ejus ſapientia, & comitate, & pulchritudine. Ubi egit Chriſtus Deus de eorum zelo perficiendo, & elevando ad ſola divina, & ſpiritualia, ſuam humanitatem conterendam, & deformandam carnificibus tradidit, ut doceret, quanto etiam noſtri corporis diſpendio, emere debeamus, quòd fratrum amor omninò purus, & perfectiſſimus in Deum abeat. Zelus enim, qui ſuam radicem infixam habet amori Dei, iſte vel maximè zelotem conſtituit, ac defenſorem honoris Dei, *ibid. d.5.*

Expedit vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero paraclitus non veniet ad vos. Non ex impotentia id factum eſt, quòd non ante Spiritus Sanctus Apoſtolis communicatus ſit, ut advertit S. Auguſt. tract.94. Nam benè fieri poterat, ut Chriſto præſente Spiritus Sanctus veniret, antequam ipſe ad Patrem aſcenderet. Sed hoc ex divino conſilio, & ordinatione factum eſt, cujus talem rationem reddit Theophylact. *Si non abiero per mortem ad Patrem, Spiritus Sanctus non veniet; nam ſi Chriſtus non fuiſſet cruci ſuffixus, Spiritus Sanctus non fuiſſet datus. Quia autem abiit per mortem ad Patrem, & in cruce emiſit ſpiritum, propterea ad Apoſtolos miſit ſpiritum, cujus miſſionem per ſummos meritus eſt cruciatus.* Apoſtolis namque, & toti mundo expediebat, ut Chriſtus per mortem, & crucem abiret ad Patrem, & Spiritus Sancti miſſionem mereretur, ut ex tanto dono dato fructu Paſſionis, ac excellentia meritorum Chriſti, luctum, meritum, & virtutem tribulationis colligeremus. De quibus vid. *tr. 94. d.4.*

Expedit vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero paraclitus non veniet. Ad illos potiſſimùm Spiritus Sanctus venire ſolet, qui omni

Digitized by Google

ni humano auxilio deſtituti, ſpem omnem ſuam in ſola ejus miſericordia poſuerunt, qui ab illo uno pendent, quique illius opem, & auxilium ſemper implorant; de his enim dicitur: *Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor*. Pauperes verò, atq; orphanos appellat eos, qui omni humano præſidio deſtituti ſunt; his DEUS ſuo adeſt auxilio, quando tribulantur, *tractat. 94. diſcurſ. 31.*

Expedit vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero, paraclitus non veniet. Cur quæſo, Domine, non veniet ſpiritus hic, te præſente? Quid præſentia tua Spiritus Sancti præſentiam impedire poteſt? Si enim puritas, & innocentia homines ad hunc ſpiritum excipiendum præparat, quid magis ad hanc puritatem, & innocentiam conſequendam juvare poterit, quàm doctrina tua, præſentia tua, & cuſtodia tua? Reſpondent unanimi conſenſu SS. PP. id ideò factum, ut non eſſent duo conſolatores in hoc mundo, alter viſibilis, alter inviſibilis: ſed ut viſibilis ſubtraheretur, quo inviſibilis mitteretur. Ut hac ratione pii omnes intelligant, quàm voluptates, & conſolationes ſæculi, & vitæ hujus proſperitates, ad cœleſtis hujus ſpiritus percipiendas conſolationes magnum impedimentum præſtarent; quando illa viſibilis conſolatio, quæ ex ſanctiſſimæ humanitatis Chriſti conſortio manabat, pleniorem divini ſpiritus fructum impediebat, *tr. 94. diſc. 22.*

Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato. Mundum, id eſt, omnes mundanos arguet, hoc eſt, increpabit, ut pateat evidenter, ipſos eſſe ſceleris convictos, qui, auditis tot Scripturarum teſtimoniis, ac tam efficacibus rationibus, tantiſque viſis miraculis, in Chriſtum noluerunt credere, atque à ſuis peccatis ſe emendare. Quod extremæ vitioſitatis, & malitiæ eſt: quæ peccati malitia ampliùs oſtenditur, cum Spiritus Sanctus reprehenſor futurus aſſeritur. Eccur enim ipſe Chriſtus Deus, qui eſt Dei verbum, & ſapientia Dei, hoc arguendi munus non obit? Proprium enim ſapientiæ officium eſt arguere. Amorne præ ſapientia erit magis ad arguendum idoneus? Ut inſinuetur gravitas eorum peccatorum, quæ ex malitia, data opera, & plena deliberatione committuntur; quaſi pro iiſdem arguendis, ipſa Dei Patris ſapientia non ſit ſufficiens; ſed & ipſe ſpiritus divinus, qui amor eſt, accerſiri neceſſum ſit. Vid. *tract. 74. diſc. 1. 2. & diſc. 3. &c.*

Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur à ſemetipſo. Ecce divini ſpiritus notionem, quòd omnem veritatem docens, non loquatur à ſemetipſo, hoc eſt, non loquatur, niſi quod rerum ratio, & veritas, & juſtitia poſtulet. Hæc eſt una divina Spiritus Sancti lingua, quæ ſemper novit, æqui bonique terminos obſervare. Quæ divini ſpiritus lingua non eſt, vix loqui incipit, quin exorbitet, quin labatur. Adeò difficilis praxis eſt, ut quis ſilentio, velut virtutis indicio, linguam frænet; tacendo autem quilibet benè loqui diſcit, *tr. 88. d. 8.*

DOMINICA V. POST PASCHA.

A*Men, amen dico vobis: ſi quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis*. Joan. 16. Quid his verbis dulcius, quid opulentius, quid mirabilius? Si enim Rex aliquis ſumma liberalitate erga familiarem aliquem amicum uti vellet, quid illi amplius præſtare poſſet, quàm omnibus ejus poſtulatis lubens annuere? Sic Salomoni poſt magnificam illam templi fabricam, poſt tam multarum pecudum ſacrificia, Deus jubet, ut quidquid velit, poſtulet, 2. Reg. 9. Elias Eliſeo diſcipulo migraturus ait: *Poſtula, quod vis, ut dem tibi*, 4. Reg. 2. Dominus verò noſter, non uni alicui amico, non dilectiſſimis diſcipulis, ſed omnibus in commune fidelibus hoc ſpondet: iis, ſcilicet, qui conſtanti pace ligati, unà ſimul in ejus nomine cœleſtem patrem deprecaturi ſunt, ut oſtendat, quantoperè pacem curet, atque eandem quanti æſtimet. Super quod ſic fatur S. Hilarius: *In tantùm humanæ paci, & concordiæ Chriſtus ſtuduit, ut unitatis merito, omnia quæ à Deo precanda ſunt, impetranda eſſe confirmet*. Vid. *tr. 70. d. 4.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: Petite, & accipietis. Magna ex hoc loco orationis vis colligitur, quæ majores habet vires, quàm præſumit humana temeritas. Nemo tantùm audet, arroganter ſuperbiendo, quantùm oratio ſuppliciter rogando. Humilitas ſupplicantis, præ audacia ſuperat elatos auſus ſuperbientis. Oratio, humilis quædam ſuperbia eſt, divinus quidam vigor, & ſupplex omnipotentia, non tantùm humanas poteſtates ſuperans, ſed etiam in Deum quaſi prævalens, quæ non minùs piè præſumit poſſe precum potentia, quam Deus tota ſua omnipotentia. Quis tam inſolenter ſuperbiit, ut conſcius propriæ imbecillitatis extiterit æmulus divinæ potentiæ? Sola oratio de ſua humilitate pie ſuperbit, & eadem, qua Deus, omnipotentia gaudet, piiſſima impudentia. Siccine Deus delectatur humilibus precibus? Nil mirum, quia ſuperbis reſiſtit, eoſque deteſtatur, *tr. 90. diſc. 9.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. Magnifica hæc eſt promiſſio, digna planè divina majeſtate, quam non ſolùm hic quaſi juramento aſtruit, ſed & pluribus in locis repetit, & confirmat, uti Joan. 15. *Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis*. Quid enim majus, vel avaritia hominum deſiderare, vel divina magnificentia polliceri debuit, quàm ut voluntatem noſtram, omnium divinarum divitiarum menſuram faceret, nec aliis finibus, quàm deſideriis noſtris miſerationes ſuas circumſcriberet? *Quodcunque volueritis, quodcunque petieritis*? Si ſcilicet, in Chriſto manſerint, & in petendo perſeverantes fuerint: Perſeverantia enim, quæ cœli porta eſt, merita noſtra adauget, & præmiat, ſemperq; reſpicit ad ſtatum hominis finalem, *tr. 80. diſc. 4.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: Petite, & accipietis. Quid eſt, quòd cœleſtis Dominus jubet, ut diſcipuli petant? Quandoquidem ex divina ſua omniſcientia rectè ipſe noverat eorum neceſſitatem, ut meliùs ipſe, quàm illi ſibi poſſint conſulere? Nonnè melius eſſet, ut juberet eis aliquid dari, quàm ut præciperet, ut ipſi poſtularent? *Beatius, quippè, eſt dare, quàm accipere*, Act. 20. Prætereà, quia cum jubet eos petere, egeſtatem & penuriam oſtendit, & faciem eorum confundit: Miſerum enim eſt petere. Verùm petere jubet, ut omnibus palàm faciat, quàm gratus ſit Deo zelus, & quàm mirificè recompenſetur. Vid. *tr. 97. d. 3. & d. 4.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Tranſiturus ex hoc mundo ad Patrem Dominus, prævidens Apoſtolos ſuos inde turbandos, & quòd eos in futurum manerent magnæ tribulationes, quas etiam doloribus parturientium comparavit, efficaciſſimum eiſdem adverſum cuncta adverſantia remedium dereliquit, cum ad orationem frequentandam incitavit. Siquidem, ut bellè D. Gregor. Nyſſen. lib. de orat. Domin. or. 1. tractat: *Eſt oratio reorum, & cauſa dicentium patrona; noxiorum, & vinctorum relaxatio, atque ſolutio: fatigatorum requies, mœrentium conſolatio, gaudentium animi delectatio*. Et Sanctus Baſilius in proœmio ad Pſalm. *Pſalmus eſt, animarum tranquillitas, pacis arbiter, turbas & fluctus tentationum compeſcens, iracundiam molliens. Pſalmus amicitiæ conciliator, diſſidentium conjunctio, inimicorum reconciliatio. Pſalmus Dæmones fugat, auxiliares Angelos advocat, in nocturnis terroribus ſecuritas, in diurnis laboribus requies eſt*. Vicariam ergo abſentiæ ſuæ conſtituit Dominus orationem, ut Apoſtoli ſolatium, quod ex ejus præſentia hauriebant, equidem ex oratione nanciſcerentur. Ideòque horum exemplo, in omni tribulatione ad orationem recurrendum eſt, eò quòd afflictorum preces ſint efficaciſſimæ, *tr. 94. d. 30.*

Uſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo. Liquet ex ipſo textu Evangelico, quòd Apoſtoli multa poſtulaverint à Chriſto. Jacobus, & Joannes per Matrem poſtularunt primas ſedes, Matth. 20. Diſcipuli petierunt, ut eis adaugeret fidem, Luc. 10. &c. Quomodo igitur poſt tot, ac tanta poſtulata, dicitur eis: *Uſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo*? An nihil petit, qui in congruum tempus petere differt? Scilicet, ſic ſemper debemus petere, & petitionibus inſtare, ut non de petendi tempore diſponamus. Nam cum tempus in poteſtate noſtra minimè ſit ſitum, temeritatis notam incurrit, qui de eo velit diſponere, *tractat. 91. diſc. 10.*

Uſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo. Multa, ut dictum eſt, petierant Apoſtoli, & tamen audiunt: non petiſtis quicquam; quia ſic ſemper debemus à Deo petere, petitionibus inſtare, ac ab illis nunquam ceſſare, ac ſi nihil eſſet petitum; ſed ſemper magis, ac magis petendum eſt, quoadusq; plenitudinem gaudii habeamus. Non una parte contentus ſit homo, ſed ſatagendum eſt ad totum tenendum; meritò igitur reprehenditur, qui non totum, ſed unam tantùm partem apprehendere, ac tenere cogitat: Chriſtianus enim ſemper in virtutibus progredi, & proficere; nequaquam verò in virtutum ſtatu, in quo nunc eſt, contentus vivere debet, *tr. 80. d. 6.*

Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum. Quod gaudium Apoſtolis eſſe poterit, qui de Jeſu abſentia ſumma replentur triſtitia? Num ſenior Tobias in cœcitate ſua gaudio ſuperabundat, quia ab Angelo audivit: *Gaudium tibi ſit ſemper*? Quin magis lamentabatur, quòd gaudere non poſſet, tanto malo plenus. Gaudium plenum erat, ò pie Jeſu, Apoſtolis, te præſente. Ex abſceſſu tuo manet eos tribulatio magna, & gaudebunt? Vide hic divinæ gratiæ raros effectus, in ipſis etiam tribulationibus gaudium excitare ita plenum, ut in medio illarum dixerit Apoſtolus: *Plenus ſum gaudio, repletus ſum conſolatione*. Afflictis enim DEUS communicat conſolationes, & gaudia, *tractat. 94. diſc. 7.*

Hæc autem in proverbiis locutus ſum vobis: venit hora, cum non iam in proverbiis loquar vobis; ſed palàm de Patre annuntiabo vobis. Eò ſpectabat ſermo à Chriſto Domino in præſenti inſtitutus, ut ſuos præpararet, imò confirmaret ad jamjam imminentes preſſuras, & calamitates fortiter ſuſtinendas. Affligendi erant Diſcipuli Magiſtri ſui morte, affligendi Judæorum, & gentium tyrannide; ſub quibus afflictionibus, ut Diſcipuli fortiter ſe gerant, varias rationes propoſuit Dominus, licèt obſcurè, & in proverbiis: modò unam adfert maximi ponderis. Ea eſt, quòd palàm de Patre annuntiabit, hoc eſt, quòd palàm ſcire faciet cœleſtem pa-

Digitized by Google

pattem, ſine cujus nutu nihil mali venit in tettam. Quanta hęc conſolatio homini, quòd ſciat palàm habere Patrem DEUM, cui omnia etiam famulantur mundi adverſa? Ex hoc enim exſtimulabitur ad ſufferentiam eorum. Jonas in ventre ceti à piſce voratus, cap. 2. ajebat ad Deum: *Omnes gurgites tui, & fluctus tui ſuper me tranſierunt. Et ego dixi: Abjectus ſum à conſpectu oculorum tuorum, veruntamen rurſus videbo templum ſanctum tuum.* Erat ſanctus vir in profundo maris, ſciebat ſe ſub immenſa aquarum mole, fluctus tumentes, frementeſque univerſos ſupra ſe ſciebat, & intereà dicebat: *Rurſus videbo, &c.* Unde ſic confirmabatur, & ſeſe divinæ voluntati ſubmittebat? Ipſe id explicat, dum ait: *Omnes fluctus tui ſuper me*, q. d. novi fluctuum immenſitatem, & concitationem in me, ſed novi ſimul tuos eſſe fluctus, tibique Deo meo famulari: & ex quo tuos novi, non potui malum eventum timere. Dum ergo ſcimus, quia tribulationes à Deo veniunt, oportet ex neceſſitate faciamus virtutem, in hac proficiamus, & divinæ voluntati noſtram conformemus, *tr. 94. d. 32.*

FESTUM SACRATISSIMUM PENTECOSTES.

S*I quis diligit me, ſermonem meum ſervabit.* Joan. 14. Remedium quoddam ſingulare his verbis, & Apoſtolis, & nobis præſcribit Dominus, quo imbecilles, omnia ejus præcepta, & conſilia, quantùmvis ardua, opere exequi poſſimus, & in ejus famulatu diligenter permanere: Si nimirum ejus procuremus amorem, eumque impenſiùs amemus. Qui enim impenſiùs amat, immetata quodammodò potentia ultrà vires evalet. Geneſ. 29. Jacob longo itinere laſſus ſedet ſupra puteum, qui erat juxta urbeculam Haran. Et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris ſui; nam gregem ipſa paſcebat: *Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oveſque Laban avunculi ſui; amovit lapidem, quo puteus claudebatur, & adaquato grege oſculatus eſt eam.* Jacobi animoſitatem expendens Lippomannus, ita ſcribit: *Lapidis revolutio, multorum opus erat, quod nunc unus Iacob ſolus exequitur.* Unus Jacob itineris longinquitate pedibus confecta laſſatus, grandem de ore putei amovet lapidem, quem multa Paſtorum turba amovere via evalet. Unde nunc Jacobo tantus in-eſt roboris vigor? Expende Moyſis verba: *Quam* (Rachelem ſcilicet, gratiarum manibus factam puellam) *cum vidiſſet Iacob, amovit lapidem.* Vidit & amavit, & ideò arcanæ animoſitatis vigore ultrà vires audax, ejus honorem zelatur, & confuſionem avertit. O amantium officioſitas! Sit arduus licèt Dei ſermo, ament ſaltem, & eundem inviolatum zelabunt, & ſervabunt: Zelus enim, qui ſuam radicem in ſanam amori Dei habet; iſte maximè zelotem conſtituit, & defenſorem honoris DEI, *tractat. 97. diſcurſ. 5.*

Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Mirum valdè eſt: quomodo hoc fieri poteſt? Nam cum Deus omnem locum occupet, ad nullum ſe movere poteſt, in quo ipſe non adſit, juxta illud: *Cælum & terram ego impleo.* In omni enim loco eſt tribus modis, ut inquiunt Theologi, per eſſentiam, præſentiam & potentiam. Nam per eſſentiam, omnem locum ipſe implet. Per præſentiam, omnibus rebus aſſiſtit, cuncta videns, & contuens. Per potentiam omnia ſuſtentans, danſque illis eſſe, eaque conſervans. Vid. *tract. 84. diſc. 1.* Cùm omnes viæ itaque videantur interclusæ, divina tamen bonitas hiſce verbis ſingulari modo ſuam adpromittit præſentiam, intelligens alia bona, quæ Dei præſentiam concomitantur. Quæ vid. *ibid. d. 8.*

Et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Dum audis, manſionem faciemus, intellige ſtationem militarem, non abſimilem ſtationibus, ſeu manſionibus peractis ab exercitu Iſraelitico, cum ab Ægypto egrederetur. Ubi enim manendum erat, firmabatur ſtatio, tentoriaque figebantur, & locus firmabatur prorſus hoſtibus inacceſſibilis. Sic in dilectoribus ſuis Deus ſtationem ſuam firmat, manſionem facit, hoſtibus inacceſſam, & horribilem. Neſcit Deus in dilectoribus ſuis apparere, niſi militaria in illis propugnacula efficiens, & reddens hominem militaribus ſpiritualibus copiis communitum, & prorsùs inacceſſum inimicis. Homini enim zeloſo, ſupernaturalem Deus impertit honorem, gratiam, & gloriam: *Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum, ait Pſalm.* Pſalm. 138. Vide *tr. 97. diſc. 2.*

Et manſionem apud eum faciemus. Miranda venit eorum, qui Deum timent, felicitas. Etenim requieſcit Spiritus Sanctus in illis per gratiam, qui realiter, & verè in animabus eorum ſibi ſedem collocat. Apud illos ſcilicet, qui in Dei timore vivunt, quia ipſe eſt ſpiritus ſapientiæ: Timor autem Dei, radix ſapientiæ, *tr. 93. d. 10.*

Paraclitus autem ſpiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. Quid, amabo, docebit Apoſtolos Spiritus S. quos abundè inſtructos fatetur alibi ipſe Chriſtus, divina veritas, dicens: *Omnia, quæ audivi à patre meo, nota feci vobis?* An igitur docebit modum convertendi mundum, patrandi miracula, eradicandi idololatriam, fugandi dæmones? Nequaquam: Sed modum in patientia vivendi, onde veri Chriſti probandi erant diſcipuli: Hæc enim virtus patientia, divini quid in ſe continet, *tr. 68. d. 4. maximè nu. 3.*

Paraclitus autem ſpiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo. Sub quali forma Spiritus Sanctus ſuper Apoſtolos deſcenderit, Acta Apoſtolica exponunt; ſcilicet ſub ſpecie linguarum ignearum: *Apparuerunt Apoſtolis diſpertitæ linguæ, ſeditque ſupra ſingulos eorum Spiritus ſanctus.* Mittitur autem ſub forma linguæ igneæ, ne exinceps lingua humana gehennæ ſcintillas exſufflet: Siquidem adeò exitialis lingua eſt, adeò omnia adurit, adeò inflammat rotam vitæ noſtrę, ut videatur conflata in fornace gehennæ, ibique igne tartareo inflammata, inflammare totam, & curſum totius vitæ, dum ſulphureas paſſiones, & appetitiones ſufflammat, ut in hac vita ad culpam accendatur, & in futuras gehennales pœnas, incendio inextinguibili, totus homo luat. Pulchrè Gilbertus Abbas in Appendice ad Cantic. Sancti Bernardi ſerm. 24. *Appoſitum*, ait, *eſt cor hominis in malum, ab adoleſcentia ſua: A prima nativitate impulſa, neſcit curſum inflectere. Et in illam lingua prava impellit amplius, & inflammat? Lingua prava iracundiæ, & indignationis occaſiones requirit, injurias vel falſas ſimulat, veteras exaggerat, quas debueras diſſimulare. Ad offenſam, officia etiam interpretatur, & venenati ſermonis ſcintillas adhibet ad commovendum cor ſuum. Quid linguæ tanquam cordi tuo, talem adhibet flammam? Sufficiat illi flamma ſua, ſufficiat illi concupiſcentiæ ardor carnalis, & levitatis calor innatæ, quibus cor tuum, ac ſi volubilis, rota impellitur, &c.* Ergo in linguis igneis appſimè Spiritus ſanctus mittitur, ut tanta linguæ mala exurat: omnem enim diligentiam, & curam adhibet dæmon, ne linguam cuſtodiamus; ſiquidem cunctas vires, & inſidias, quas ſtruit, reprimit ſilentium, *tractat. 88. diſcurſ. 7.*

Paraclytus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. In ſpecie linguarum ignearum ſuper Apoſtolos venit Spiritus ſanctus, quod valdè mirum. Linguas in mundum mittit Deus? Sat linguarum in mundo eſt, non habet homo plus quàm unam linguam, ore tamquam carcere incluſam, & divinis legibus ligatam, & tamen magnas ſtrages edit, & plures, quàm Leo furens. Quid ſi homo duas habeat linguas? Leo carcere incluſus, manet domitus: linguam duplici carcere incluſam, nullus domare poterit, ait S. Jacobus cap. 3. Ut quid igitur in figura linguarum ignearum deſcendit Spiritus ſanctus? Quia veniebat docere Apoſtolos omnia, id eſt, intrinſecùs clarificare, & illuminare mentes eorum doctrina, quę lux eſt, ut bene advertit Sanctius. Unde non dicuntur eſſe ignis, linguæ quæ apparuerunt; ſed tamquam ignis, ſcilicet ex luce, quæ ſimilis eſt igni: Doctrina enim Apoſtolica, & verbum Dei, lux eſt, & lucerna illuminans, *tr. 83. diſc. 6.*

Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. S. Gregor. hom. 30. ex prædictis verbis rationem aliam exponit, quarę in figura linguarum deſcenderit, ſic fatus: *Hodie namque Spiritus ſanctus, dum repentino ſonitu ſuper diſcipulos venit, mentes carnalium in ſui amorem permutavit, & foris apparentibus linguis igneis, intus facta ſunt corda flammantia; quia dum Deum in ignis viſione ſuſceperunt, per amorem ſuaviter arſerunt.* Quod factum inde eſt, quia docente eos Spiritu ſancto, Apoſtoli intùs in corde arſerunt. Verbum enim Dei ſpecialiter in nobis Dei amorem accendit, *tr. 83. d. 7. num. 2. & ſeqq.*

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Magnum planè donativum, & quo copioſè fideles ſuos ditavit Chriſtus Deus: Pax enim bonorum omnium compendium eſt. Verùm quæſtione dignum eſt: quare cum dicit, *Do*, pacem appellat ſuam, cum verò ait, *relinquo*, ſuam non appellat. Hoc dubium nullatenùs effugit ſubtiliorem S. Auguſtini ſagacitatem, qui ſic ad ea verba fatur: *Sed quid eſt, quod ubi dicit: Pacem relinquo vobis, non addit meam, ubi verò ait: Do vobis, addit meam? Utrum ſubaudiendum eſt meam, ubi dictum non eſt? Forte & hic aliquid latet.* Cui tamen dubio ipſe Sanctus Auguſtinus dignè ſatisfacit, ſic fatus: *Pacem nobis Chriſtus relinquit in hoc ſæculo, in qua manentes, hoſtem vincimus: Pacem ſuam nobis dabit in futuro ſæculo, quando ſine hoſte regnabimus, ubi nunquam diſſentire poſſumus.* Scilicet Chriſtus Deus illam duntaxat pacem appellavit ſuam, qua in cœlo Beati ſine hoſte, aut periculo amiſſionis fruuntur; in hoc autem ſęculo, ubi pax oppugnatur, paſſiones tumultuant, concupiſcentia rebellat, appetitus ſubſultat, & hoſtes intùs, & foris oppugnant, magno concordiæ detrimento, & ſæpè pacis jactura, ſuam non appellat: hanc enim voluit per contradictiones acquiri, & conſervari, *tractat. 70. diſc. 14.* Vincendo paſſiones noſtras, & corpori bellum movendo, *ib. d. 15.*

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Cur diſceſſurus ab Apoſtolis ſolam pacem donat Dominus? Nunquid poterat eis largam impertiri benedictionem, qualem Iſaac moriens dedit Jacob filio ſuo, dicens, Geneſ. 27. *Det tibi Deus de rore cæli, &c. incurvemtur ante te filii matris tuæ.* Hoc enim Apoſtolis, & toti Eccleſiæ ſummè neceſſarium, & utile foret; ne tantis perſecutio-

Digitized by Google

cutionibus in futurum attererentur? Verùm ſolam pacem, ut rem omnium opulentiſſimam, & pretioſiſſimam, in teſtamento donat. Amici enim amicis in morte magis pretioſa donant, de quo vid. *tr. 70. diſc. 5.*

Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Sanctiſſimus Patriarcha Jacob moriens inſolito prorſus modo duos filios Joſeph, Manaſſem, & Ephraim, benedixit; quos, poſtquam in ſuos ſibi adoptaſſet, dicens: *Duo filii tui, qui nati ſunt tibi in terra Ægypti, antequam huc venirem, mei erunt*, cancellatis manibus, benedictionem illis impertit. Figuram hodie adimplet author gratiæ, Chriſtus Deus; quos enim in ſuos ſibi adoptavit Apoſtolos, his diverſo planè à mundo more, & ſenſu, diſceſſurus, pacem precatur: Pax enim, quam mundus dat, fallax & falſa eſt, *tr. 70. d. 11.* pax verò, quam Chriſtus dat, in ſolida virtute, & juſtitia conſiſtit, *ib. diſc. 13.* Cui conjecta eſt ipſa innocentia, & timor Dei. Et hæc vera pax eſt, ſine quibus pax non ſubſiſtit, *ibid. diſc. 12.*

DOMINICA SANCTISSIMÆ TRINITATIS.

D*Ata eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra: Euntes ergo docete omnes gentes.* Matth. 28. Accepta poteſtate in homines, ſtatim de eorum ſalute agit. Bonus enim Princeps curam captat de ſalute gentis ſuæ, ut in hoc nullum interponat otium, nullamque requiem: De Chriſto enim Domino dicitur, Sap. 7. *Speculum majeſtatis.* Textus Græcus legit: *Speculum operationes*; ac ſi idem ſit majeſtas, & operatio erga ſubditos, & inferiores. Unde Jerem. 25. dicitur: *Miſit Dominus ad vos omnes ſervos ſuos Prophetas conſurgens diluculò.* Tam vigilantem ſe præbet in ſalute ſuorum procuranda & velocem, ut etiam dicatur de nocte conſurgere. Super quo ſic S. Hieron. *Per omnes*, nempè Prophetas, *populum ſuum Deus ſemper admonuit: Et quaſi ipſe in vigiliis, & in excubiis conſtitutus, ſurrexit diluculò, ut ſuum populum commoveret.* Quibus velocitas denotatur, qua Deus noſtram procurat, & operatur ſalutem, necnon quàm ſolicitè hanc accelerationem deſideret, *tr. 81. d. 25.*

Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra: Euntes ergo docete omnes gentes. Non bona videtur eſſe verborum conſecutio: ſi enim omnem poteſtatem habet, illatarum injuriarum cur immemor, eas non ulciſcitur, atque ait: Poteſtas data eſt mihi, ergo pœnas luent, qui in me ſævierunt, qui ſanguinem meum fuderunt, crucique me innocentem affixerunt; nunc Judicem ſentient, quem velut reum condemnarunt? Nequaquam hæc dicit Chriſtus, vindictam non cogitavit, nec inimicis ſuis inſultavit, omnium injuriarum oblitus, ſalutem quærit, beneficia offert; ut ita per patientiam ſe filium Dei omnibus palàm faceret. Patientia enim, quæ quid divini in ſe continet, Chriſtum filium Dei eſſe demonſtrat, *tr. 66. d. 3. & d. 4.*

Euntes ergo docete omnes gentes. Plures ad docendum Chriſtus Deus deſtinat. Cur autem? Ne unus, aut alter privatus Doctor, divinæ ſapientiæ tyrannidem arroganter exerceat. Ad rem Tacitus 1. Hiſtor. *Nam quidam natura ita ſuperbe pugnaces ſunt, ut tantùm ſententiis aliorum contradicant, conſilii quamvis egregii, quod non ipſi aſſerunt inimici: Et adverſus peritos pervicaces bis ſtultè, ſive quod omnes ſapere volunt ex ſuo ore, ſive ſi quod authoritatis in ipſis eſt, crebris contradictionibus deſtruunt.* Sic ſuperbus ambit, ut omnes ſapiant ex ejus ore. Superbiæ enim qualitas eſt, erigere ſe ſuper alios, & Deum, tantæ eſt malitiæ, *tr. 90. d. 1.*

Euntes ergo, docete omnes gentes. In omnes regiones, quamvis remotiſſimas, Diſcipuli amandantur, & nequaquam unam ſolùm gentem erudire jubentur, ſed omnes, divites, & pauperes, juvenes & ſenes. Pulchrè Beda in homil. cit. à S. Thoma in catena: *Qui enim ante paſſionem ſuam dixerat: In viam gentium ne abieritis, ſurgens à mortuis dicit: Ite docete omnes gentes. Quapropter confundantur Judæi, qui dicunt Chriſtum tantummodò ad ſuam ſalutem eſſe venturum. Erubeſcant & Donatiſtæ, qui localiter Chriſtum concludere cupientes, dixerunt eum tantum in Africa eſſe, non in aliis regionibus.* Falſa hæc, quoniam Pſalm. 2. dicitur de Chriſto: *Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Hæreditas Chriſti omnes homines, ad quos convertendos Apoſtoli mittuntur. Nec enim locus, nec ſtatus licèt ſæcularis obſtare poteſt, aut præjudicare virtutis exercitio, aut ſanctitatis lucro. Vide *tr. 96. diſc. 8.*

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Renaſcentibus ex aqua in vitam immortalem meritò objicitur inprimis, ſub arctiſſimo unitatis eſſentialis vinculo perſonarum divinarum pluralitas. Quæ rei ratio? Pulchre eam inſinuat D. Anaſtaſ. Sinaita lib. 1. Hexam. *Inprimis diſcimus myſterium Trinitatis in Baptiſmate, cum quo myſterio vitam Deo gratam diſcimus.* Sanè apud exteros eo habitu Dii objiciebantur, quem ſibi in adoraturis pergratum fore maxime ſignificabant. Unde Lacedæmonii, & Deos, & Deas armis horrentes effingebant, ut viſis Diis, ait Alexan. ab Alex. ne juvenes, niſi armati deprecarentur, rati, armatis Diis minime placere orare ſine armis. Hinc mentem elicio Anaſtaſii: *Initiamur enim Chriſtiani ſub Deo uno, & trino, ut vitam Deo gratam diſcamus, & ne quid ab eo Deo petamus, in quo eſt, cum pluralitatis differentia, perfectiſſima unitas, niſi perfecta animorum unitate coarctati. Plures perſonæ ſunt unus Deus, quicunque huic Deo, & trino, & uni inſerviunt, hunc induant unitatis habitum.* Pax enim Chriſtiani hominis character eſt, per hanc fides dilatatur, & conſervatur, *tr. 95. d. 3.*

Docentes eos, ſervare omnia, quæcunque mandavi vobis. Poſt fidem, ac baptiſmum, adjungit Dominus mandatorum obſervantiam. D. Hieron. *Ordo pulcherrimus, juſſit Apoſtolis, ut primum docerent omnes gentes; Deindè ut fidei intingerent ſacramento, & poſt fidem, ac baptiſma, quæ eſſent obſervanda, præciperent.* Indicans, neque fidem, neque baptiſmum eſſe ſatis ad ſalutem, niſi etiam operum obſervantiam impendamus; & notanter additur ſervate omnia, non verò aliqua, quia finis doctrinæ Chriſtianæ collocandus eſt in obſervatione mandatorum. Omni enim ſtatui etiam ſæculari obſervantia divinorum præceptorum apta eſt, *tr. 96. diſc. 6.*

Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. In mundum plenum immunditiis, idololatriis, aliiſque ſceleribus, mittebat Apoſtolos Dominus humanis deſtitutos præſidii, pauperes & humiles: periculum ſuberat, ne inquinarentur; verùm ſic ſua munit præſentia, ut hoc omne periculum evaneſcat. Eleganter ad rem Didacus Celada in cap. 4. Tob. allegans Senec. lib. 7. Natur. Dei præſentia brevis morum pædagogia eſt, vitiorum cohibitio, & moralis diſciplinæ compendium. Ecquis Deum ſibi animitùs præſentem ſeriò cogitans, laſcivire non erubeſcat, voluptatibus affluere cogitet, & aliis violenter nocere audeat? Vitiorum temeritatem hæc cogitatio potenter continet, & ad omnem probitatem ſenſim extimulat. Nam omnis malitia latebras quærit, oculorum cenſuram fugit, Dei præſentiam ſuſtinere non evalet. De divinæ præſentiæ, & perſpicaciæ gymnaſio, morum diſciplinam hauſerunt Patriarchæ, arripuerunt Prophetæ, & Evangelii proceres expreſſerunt; hæc virtutum compendium eſt, & vitiorum diſpendium. Hanc qui habet, Deum velut pædagogum habet: Hanc qui negligit, in omnem pravitatem impotenter effertur, tanquam divinæ providentiæ quodammodò exul: efficax enim eſt inſtrumentum ad vitam immaculatè traducendam exercitium divinæ præſentiæ, *tr. 84. d. 7.*

Ecce ego vobiſcum ſum, uſque ad conſummationem ſæculi. Ad grande opus, converſionem ſcilicet infidelium populorum, efferarum gentium, mittebat Dominus Apoſtolos, ut Agnos manſuetos inter rapaces lupos; ne exindè turbarentur, ſe præſidem, & ſemper futurum præſentem ſpondet: Ac ſi dicat: Nolite vos Diſcipuli mei, & quicunque verbi mei Præcones eritis, cogitare vos deſolatos. Ecce ego vobiſcum ſum, mea divina præſentia, meo auxilio, robore, ope, gratia, imò & directione, uſque ad conſummationem ſæculi: non enim vos eritis, qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. Ad rem D. Proſper lib. 2. de vocat. gentium cap. 1. ait: *Nolite de veſtra infirmitate trepidare, ſed de mea poteſtate confidite, qui vos in opere*, prædicationis ſcilicet, *non derelinquam.* Et conſuetudinarium Chriſto fuit, ſuis prædicatoribus Apoſtolis ſuam exhibere præſentiam, & opem. Ipſe enim eſt, qui in miniſtris Evangelicis loquitur, eique idcircò attribuendus eſt verbi Dei fructus: quod proindè nequaquam contemnendum eſt, utpotè Dei verbum, *tr. 83. d. 18.*

DOMINICA I. POST PENTECOSTEN.

H*Omo quidam erat dives, qui induebatur purpura, & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè, &c.* Luc. 16. Admirandum eſt valdè, quòd hujus pauperis Lazari nomen exprimatur, divitis verò taceatur, cum ea mundi conditio ſit, quòd paſſim pauperes deſpiciantur, nec eos nomine mundus dignetur, divites verò ubique honorentur, & feſtivè celebrentur. Cur ergo, Domine, hujus pauperculi nomen præter morem aſſignaſti: Divitis tamen, & nobilis viri, qui ex regia ſtirpe ortus videbatur: *induebatur enim purpura*, more regum, *& epulabatur quotidiè ſplendidè*, more potentium, hujus, inquam, nobiliſſimi viri nomen taces? Num divitis nomen ignorabas, qui omnia noſti, vel non ille nominatiſſimus in terris erat? Opinor enim, purpuratum divitem, vocabuli etiam vanagloria apud homines fuiſſe notiſſimum, pauperem verò apud Deum. Et quia paſſim more divitum hujus mundi aliud non quæſiverat, quàm nomen ſuum vana hominum jactantia inſcribere, identidem repetens id Geneſ. 11. *Celebremus nomen noſtrum, antequam dividamur in univerſas terras*, nominis ſui gloriam ambiendo, adverſus Deum graviter deliquit; ob hoc ſic à Deo averſatur, ut nec nomine dignus cenſeatur, quare tantùm dicitur: *Homo quidam*, ſuppreſſo, etſi non bono, hominis vocabulo: *Non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus, nec memor ero nominum eorum per labia mea*, ait per Pſalmiſtam Deus ipſe. Pſalm. 15. Quia ergo peccator maximus erat dives, ideò Chriſtus Deus, qui odit peccatum, eum nominare non vult, *tr. 71. d. 8.* Hic dives, quà homo, in Dei cenſu erat, & memoria: At peccator, & quà talis, nominis cenſu, & vocabuli elogio caret, quippè vilis, & infamis. Vile enim, & infame peccatum eſt, *ib. d. 10.*

Ta-

Digitized by Google

Factum eſt autem, ut moreretur mendicus, & portaretur in ſinum Abrahæ. Omnium peripſema fuerat in hoc mundo Lazarus, ut alter quidam Job: ulceribus plenus jacebat ad januam divitis, ita contemptus, ut ei etiam micæ cadentes de menſa divitis negarentur: quæ omnia tamen adverſa, ulcera, morbos, paupertatem, contemptum, famem, & ſitim patienter toleravit; ut de eo bellè publicari poſſit: *In patientia animam ſuam poſſediſſe*. Poſt horum verò adverſorum patienter toleratorum conſummationem portatur ab Angelis, tanquam Dei miniſtris, & collocatur non juxta Abraham, ut obſervat D. Chryſoſt. ſed in ſinu Abrahæ, ut illum palparet, ut illum refocillaret, ut illum quaſi clementiſſimus teneret in ſinu, & recrearet. Quid hanc Lazaro gloriam peperit? Patientia: ipſa eſt enim, quæ in cœli gloriam nos introducit, *tract.68. diſc.5.*

Factum eſt autem, ut moreretur mendicus, & portaretur in ſinum Abrahæ. Mirabile eſt, quòd S. ille Lazarus, de cujus vitæ integritate, & virtutibus nihil prorſus refertur, quàm quòd multis malis afflictatus fuerit, ad tam nihilominùs ſublimem gloriæ gradum evectus ſit, ut in ipſo ſinu ſanctiſſimi Patriarchæ Abrahæ recumbere, & recreari dignus fuerit? Interim cum in illam Gentilis Moraliſtæ Senecæ ſententiam incidi, epiſt. 8. dicentis: *Incipe cum paupertate habere commercium, aude hoſpes contemnere opes, & te quoque dignum Deo finge: nemo alius eſt Deo dignior, quàm qui opes contempſit*; mirari deſii, nam eadem intellexi, quàm nobilis virtus ſit paupertas, quæ Deo unit, & conjungit, homines Dei Senatores efficit, eſtque theſauraria, & divinorum Dei bonorum diſpenſatria. Vid. *tract.69. diſc.1. à num.3. uſque ad n.8.* Paupertas ergo opportunum medium, & facile ad conſequendum regnum cœlorum eſt, *ibid. diſc.5.* Et ideò Lazari cæteræ virtutes tacentur, quia cum ſola paupertas publicatur, quæ cæterarum virtutum fœcunda mater eſt, & vitiorum exterminium, omnes in eo virtutes propalantur. Vid. *ibid. diſc.2.*

Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno. Appoſitè D. Auguſt. ſerm.62. ad fratres: *Cupidus & avarus ſimiles inferno dicitur, quippè infernus, quò plus devorat, eò magis cupit, & deſiderat; non aliter avarus, ſatiari aut expleri non poteſt: creſcit vana potentia, creſcit & pœna*. Nimirùm dives amarè immiſericors, & opulentæ dignitatis potentia auctus, infernalibus tormentis mancipatus dicitur, & infauſto divitiarum prognoſtico prædamnatus. Hujuſmodi autem damnationis notamenta, & inferni characteres in ſeipſo deſcriptos præfert: nam ipſe velut animatus infernus eſt, dum ſecum portat haud dubiam inferni ſimilitudinem. O viva inferorum ſepulchra, pœnaliſſima gehennæ ſupplicia præproperè oſtentantia, peccata lethalia! *tr. 77. d.2. & d.3.* Agite igitur nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris peccatores, quæ advenient vobis. Quænam verò ſunt hæ infeliciter miſeriæ, quas divites peccatores ſic pavidè timere monentur? *Aurum, & argentum veſtrum æruginavit: Et ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras quaſi ignis*, Jacob.5. *Non ſolùm enim impios, & immiſericordes divites viſibilis gehennæ ignis in tormentis excruciat, ſed & ipſa divitiarum putrefactarum, & inanium memoria, quibus facillimè poſſent ſuas redimere nequitias, non minus, & ante judicium animas eorum, & poſt reſurrectionem etiam carnes exuret*, ait Beda. Peccata enim ſunt velut ignis quidam, quo anima tum in hac, tum in altera vita aduritur, *ibid. diſc.1.*

Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno. Quis non eſſe vilem mortem Lazari judicaret, qui ad limina divitis Epulonis proſtratus, cui à planta pedis uſque ad verticem nulla erat ſanitas, canibus circumſeptus, qui languentis ulcera lamberent, exhalat animam inter canum linguas, ut ait D. Auguſt. cùmque qui ei micas panis ſuperfluas porrigeret, nullus eſſet, nec aderat, qui jacentem præteriens, aſpicere dignaretur? E contrà verò, quis non felicem aſſereret, atq; expetendam mortem Epulonis, qui inter byſſum, & purpuram, inter aromata, & fragrantia unguenta, circumſtipatus amicis, deliciis affluens, medicis, medicinis, fomentis, odoribus confortativis, ac reparativis ad luaum abundabat? Attamen ille ab Angelis in ſinum Abrahæ delatus, feliciſſimam nactus eſt mortem; hic Dæmonibus circumſeptus, infeliciſſimè expiravit, ſepultus in inferno: mors enim peccatorum peſſima, *tr.77. d.5.*

Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam. Dives ille infeliciter felix, deliciis ſplendidè affluens, erga Lazarum extrema mendicitate opulentum durè immiſericors, in barathrum gehennæ durè uſtulandus corruit: ignis igitur globis incandeſcens, hiantibus ardore faucibus perenniter æſtuans, tanta ſedulitate aquæ guttulam ſitit, & cœlos quodammodò clamoribus inquietat, ut vel gutta aſpergi ad refrigerium mereatur. Putaverim, quòd incendii vaſtitas, aquæ guttulam abſumat, antequam os riget. Errat itaque, & planè errat damnatiſſimus hic Epulo, cum tam leve faucibus refrigerium expetit: plus de aquæ gutta unis præſumit, quàm reverà præſtare poteſt. Aſt, quod in damnatis votiva præſumptio eſt, in Purgatorii animabus vivorum ſuffragiis verè præſtatur. Qua ſuper re, ita Sanctus Paulinus ad Delphinum Epiſcopum, commendans illi animam fratris ſui: *Fac*, inquit, *ut orationibus tuis condonetur tibi, & illius animam, de minimo tuæ ſanctitatis digito diſtillans, refrigerii gutta reſpergas*. Scilicet, quod dives ille damnatus inani, & falſato deſiderio præſumebat, hoc defunctorum animæ, quæ Purgatorio igne exæſtuant, & votivè exoptant, verè experiuntur, dum viventium ſuffragiis, eleemoſynis & orationibus adjuvantur: hæc enim efficaciſſima remedia ad illis ſuccurrendum ſunt. Vid. *tr.86. d.9. 11. & d.12.* Quæ autem ad hæc ſuffragia ferenda vivos commovere debeant. Vid. *ib. diſc.4. 5.6.7. & diſc.8.*

Recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Dictum eſt paulò ante, ipſum Lazarum invicta patientia cuncta adverſa toleraſſe, de qua ſic Gilbertus ſerm. 32. in Cant. *Ipſa patientia, quid aliud eſt, niſi quidam velut futuræ impaſſibilitatis odor? Illic mala nulla inferuntur, hic verò patientiæ beneficio etiam quæ illata ſunt, non ſentiuntur*. Quomodo igitur Lazarum mala recepiſſe, Abraham dicere poteſt? Pulchrè huic quæſtioni reſpondet Sanctus Thomas in Caten. *Non quod Lazarus ea mala putaverit, ſed ex cenſura divitis hoc dicebat, qui inopiam & famem, & duram ægritudinem æſtimabat mala. Lazarus autem patiens per virtuoſos actus, ea in admirabiles quaſdam gemmas, quæ cæleſtem coronam adornabant, convertit*. Vid. *tr.68. diſc.6. Item d.5. n.9.*

Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam. O purpurate, & delitioſe dives, ſi te immiſericordis opulentiæ merito jam poſſidet totus ignis inferni: ſi te flamma gehennæ complectitur, quare ſolius linguæ æſtibus deſideras ſubveniri? Quia magis lingua uritur, & ardet, quæ inſultavit pauperi, quæ miſericordiam denegavit, ſic acriorem ſibi oppignorat gehennam divitis lingua. Pulchrè D. Aug. ſerm. 127. de tempore: *Totum divitis corpus flammis gehennæ conſummitur, & ſola lingua amplius cruciatur. Ideò ſine dubio in lingua majorem ſentit ardorem, quia per eam ſuperbè loquendo contempſerat pauperem; ipſa enim lingua, qua noluerat dicere, ut eleemoſyna pauperi donaretur, pergravis gehennæ flammis exuritur. O dives*, igitur, ſubnectit cit. Auguſt *qua fronte, quæris guttam, qui noluiſti porrigere micam? Iuſte nunc exigeres, ſi dediſſes: iuſto judicio tibi vicem reddo, quia judicium ſine miſericordia ei, qui non facit miſericordiam*: per quæ enim quis peccat, per hæc meritò punitur, *tr.78. diſc.18.19.20. uſque ad 26.*

Recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Ecquis non miretur hoc Abrahami reſponſum? quaſi dicat: Non opus eſt, ut tibi exponam tuæ damnationis cauſam, quam in recordatione invenire expromptum eſt: *Recordare, quia recepiſti bona*. Notanter S. Chryſoſt. in 2. ad Philipp. ſer. 2. ait: *Non quia dives fueras, torquebatur, ſed quia miſertus non fuit*. Quare ergo non luxuriantis immiſericordiæ, ſed opulentæ felicitatis meminit, cum acerbæ damnationis cauſam exponit? Cruciatur dives, quia opulentè fortunatus fuit: quod enim de largiore Dei beneficentia adverſus impios venit, ad damnationem imputatur. Impunitas enim, & proſperitas impiorum, Dei contra illos indignantis indicium, & iræ Dei ſignum eſt, *tr.78. d.32. & diſc.33.* Siccine igitur periculoſa mundana proſperitas eſt de vitiorum lenocinio, ut communiter in naufragium impellat, ac extremum infortunium pariat, quia vitiorum fomes eſt, & malitiæ officina, ac iniquitatis licentia? Sua proſperitate velut ſecondis ventis navigabat dives Epulo; ſed inde nimis licentioſus factus, crudelis, ebrioſus, ac contumelioſus evadit, & in morte naufragium facit ad interitum, & inde in memoriam ei revocantur antiquæ proſperitates, ut eas tanquam ſuæ damnationis cauſam agnoſcat. Proſperitas enim impii in hac vita, æternæ damnationis indicium eſt, *ibid. diſc.34.*

Recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Dives ille opibus æquè, ac tormentis famoſus, induebatur purpura, & byſſo. Si autem ſubtilium, pretioſarumque veſtium cultus, culpa non eſſet, nequaquam ſermo Dei hoc tam vigilanter exprimeret; nemo quippè veſtimenta pretioſa, niſi ad inanem gloriam quærit; nemo enim vult pretioſis veſtibus indui, ubi ab aliis non poſſit videri: *Et epulabatur quotidiè ſplendidè*. Ubi ſolerter attendendum eſt, quòd celebrari ſine culpa convivia vix poſſunt: penè ſemper epulas comitatur voluptas; nam cum corpus in refectionis delectatione reſolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur: expletus delicatè venter, ad ventris voluptates, tanquam appendices, hiat: nullatenus tamen in his omnibus dives felix, qui extructum in inferno ſepulchrum invenit. Igitur omnis felicitas meritò timenda eſt. At quis unquam timuit humanam felicitatem, quam providentia DEI larga manu diſpenſavit? Dei quidem timemus iram, quæ mundiales calamitates minatur; Dei autem benignitatem, quæ cuncta ſpondet proſpera, quis unquam timuit? Verè interim ex hoc eventu & hæc timenda, ut ex præſenti puncto profundè eruit antiquiſſimus Tertull. de cultu fœminarum cap. 7. ſic dicens: *Quanto autem laudabilior, qui timeret etiam indulgentiam Domini?* q. d. Nil in humanis rebus caſu accidit, ſed Dei providentia res omnes ad ſui gloriam, & hominis utilitatem diſpenſat: homines autem Deum iratum timere ſolent, ne infelicitentur fortuna

Digitized by Google

tuna adverſa: cum autem audio, dictum fuiſſe diviti damnato: *Recordare, quia recepiſti bona*, proſperiorem fortunam exoſus, felicitatem magis metuo, & Dei largiorem beneficentiam timeo. Ergo laudabilis eſt, qui Dei iram metuit, ſed laudabilior, qui Dei etiam indulgentiam timet: in hac enim vita in negotio ſalutis noſtræ ſemper timendum eſt, & nunquam ſecuri eſſe debemus, *tr. 93. d. 5. & d. 7.*

Et ait: Rogo te pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis. Priùs pro ſe rogavit, ut mitteretur ad ſe Lazarus, & cum non obtinet, rogat dimitti ad fratres, quatenùs reſumpto corpore, eis felicitatem ſuam, divitis verò damnationem annuntiaret; atque ut ipſi fratres oculis propriis viderent in Lazaro, quanta bona ſua patientia, & paupertate eſſet aſſecutus; econtrà autem ex verbis ejus agnoſcerent, quantos cruciatus ex ſuis divitiis ſibi dives comparaſſet. Verùm incaſſum & hæc cedit petitio, quam S. Chryſoſtom. ſic perſtringit, Conc. 3. de Lazaro. [Non æquè tu curas fratres tuos, ac Deus, qui illos condidit, & innumeros illis adhibuit magiſtros, admonitores, conſultatores, adhortatores.] Sic nempè omnem humanam ſolicitudinem vincit divina providentia, ut multos prædicatores doctrina, & vita excellentiſſimos provideat. Ad Deum enim ſpectat, abundanter nobis proſpicere: in exemplum ſit S. Patriarcha Jacob. Vid. *tr. 85. d. 3.*

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

H*Omo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos, & miſit ſervum ſuum hora cœnæ, dicere invitatis, ut venirent.* Luc. 14. Cum Chriſtus Dominus in hunc mundum venerit, non modò, ut Redemptionis gratiam, ſed etiam, ut cœleſtis verbi doctrinam hominibus impertiret, ubi primum hoc munus obire cœpit, vix unquam ab eo conquievit: unde quocunque tempore, quocunque loco, quavis occaſione oblata, docendi officium nunquam intermiſit. Itaque à Phariſæo quodam invitatus, cum quidam convivii hujus occaſione dixiſſet: *Beatus qui manducabit panem in regno Dei.* Luc. 14. ipſo elegantiſſimam hanc parabolam propoſuit, in qua cœleſtis regni gloriam, & divinæ bonitatis largitatem deſcribit, & quinam, & ob quam cauſam ab hac cœna excludendi ſint, parabolicè declarat. Ait ergo: *Homo quidam*, id eſt, unus, & ſingularis, conceptus ſine ſemine patris, natus ſine dolore matris, immunis à peccato, mortuus pro peccato: *fecit*, non mandavit miniſtris facere, non aliis facienda committit; ſed per ſemetipſum primùm univerſa conficit, & ea præſtat, quæ ad hanc cœnam magnam conſequendam, & cœleſtibus hiſce deliciis fruendũ, neceſſaria videbantur, communicans abundantiſſimè divina ſua auxilia, nihilque intermittit; & ideò poſt ſe mittit, & vocat per Angelos, vocat per Prophetas, vocat per Apoſtolos, vocat per Paſtores; imò mandat dicere invitatis, ut venirent, omnia parata eſſe ad ſalutem. Negligunt proh dolor omnes, & ruſtico modo ſe excuſant: *Non poſſum venire.* Et quamvis his auditis, paterfamilias eſſet iratus, tamen tunc nec aliquod ſupplicium eis intulit, nec eos comminatus eſt, nec aliqua verba dura in eos protulit; ſed hæc omnia diſſimulans, dixit ſecundò ſervo ſuo: *Exi citò in plateas, & quosvis debiles, & clandos, & pauperes introduc.* Aliquibus verò eorum etiam contemnentibus, ut juſtiùs iraſci poſſet; tamen tertiò adhuc omnes vocat, imò jubet: *Compelle intrare.* Quod quidem verbum, nullum præjudicium noſtræ voluntariæ libertatis ſignificat; ſed vehemẽs patrisfamilias deſiderium, & sũma ejus liberalitas notatur, cupiẽtis ſuas dapes quàm plurimis cõmunicare, nullius hominis conditionem reſpuentis: Quàm eximiam liberalitatem, & ſingularia Dei auxilia, ubi reſpuunt obſtinati, tum demùm audiunt: *Dico vobis, quod nemo virorum illorum guſtabit cœnam meam*, id eſt, manducabit panem in regno Dei, illiuſque particeps erit. Reprobi enim auxilia Dei reſpuendo, ob ſuam obſtinationem meritò damnantur, & de libro vitæ delentur. Vid. *tract. 82. diſc. 3. & d. 4.*

Homo quidam fecit cœnam magnam. Ad Rom. 8. dicitur Chriſtus primogenitus in multis fratribus, qui in hoc Euangelio dicitur: *Homo quidam.* Unde Chriſtus regio majoratu prædives, primogeniti jure, quaſi tenetur cæteris fratribus alimenta præbere, & quidem opulenta, utpotè fratribus divina affinitate prænobilibus; ut proindè mirum non ſit, quòd hanc cœnam magnam ſuis exhibeat, ideòque digna alimenta elargiatur, ne tanti regis fratres (ſic enim homines appellare dignatus eſt) miſera egeſtate premantur. Num ipſe regali majoratu auctus, opiparè prandebit in cœlo, regiis gloriæ veſtibus indutus, empyrea habitabit palatia, cæteris fratribus congrua menſa, & tecto orbatis? Abſit: Duplicem enim menſam tibi exhibet; nam cum hoc diſcrimen inter viventia ſit, quòd ea, quæ corporea ſunt, corporeo: quæ verò ſpiritualia, ſpirituali cibo alantur: ſolus autem homo inter omnia, quæ vitam habent, ex corpore ſimul, atq; ſpiritu compoſitus ſit, conſequens fuit, quòd duplici egeret alimento, quorum altero corporis, altero ſpiritus vitam ſuſtentare valeret: hoc verò abundantiſſimè præſtitit, cum non ſolùm corpus, & ſanguinem ſuum in cibum, & potum dedit, Joan. 6. ſed & verbum Dei per modum lauti convivii ſubminiſtravit, quod rationem cibi habet, animam ſatiantis. Vid. *tr. 83. diſc. 1. 2. & d. 4.* nec minorem virtutem alendi corpus, *ibid. diſc. 3.*

Quia iam parata ſunt omnia. Quærunt diligenter interpretes, per quoſnam condita, & parata ſint omnia, quæ in epulo apponenda erant? Pulchrè S. Auguſtin. ſerm. 33. de verb. Domini: Homo iſte, mediator eſt Dei, & hominis Chriſtus Jeſus: *Illi* (Judæi, inquam,) *invitantes acceperunt, cœnam repudiarunt: Prophetas legerunt, & Chriſtum occiderunt, & tunc nobis cœnam neſcientes paraverunt.* Grande ingratitudinis malum, ut etiam cœnam repudiarent, & Chriſtum occiderent; ſed ex hoc malo bonum elicuit Deus, ut Judæis neſcientibus, nobis cœna præpararetur: Deus enim novit, eique proprium eſt, ex malis bona elicere, odiumque Dæmonis in noſtram convertere ſalutem, *tract. 92. diſc. 11.*

Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam. Planè inſipienter dictum, & factum; tem emit, & poſt emptionem vadit videre illam? O homo mentis omninò expers, pretium dediſti pro re inviſa? Priùs oculis videnda villa erat, & exploranda fundorum ubertas, &c. & mox emenda; ſtolidè dediſti priùs pretium, & poſtea is videre, quid ſit, pro quo jam pretium dediſti. Quid ſi tibi non placet? An poteris reſcindere contractum? Præſtaret priùs vidiſſe, & diligentiùs exploraſſe, & tunc dignam fundo offerre pecuniam. Ergo ſive *villa nomine deſignetur terrena ſubſtantia*, ut exiſtimat Sanctus Gregor. ſive *in villa empta dominatio notetur*, ut interpretatur S. Auguſtin. de verb. Domini ſerm. 33. *caſtigatur ſuperbia*; & humana avaritia ſtultitiæ damnatur; quippè quæ rem, quam ignorat, emit. Si ignorat, qui terrenam ſubſtantiam ſui inedia emit: ſi qui honores ambitione mercatur, ſpontè decipitur, ò ſtolide, quid emis divitias, & honores, laborando, ludando (citò dicam) moriendo? Sed nil mirum: Superbia enim ſpecies dementiæ eſt, & ſolent ſuperbi degenerare in bruta, orbari diſcurſu, & judicio, *tr. 92. d. 12.*

Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. Ad delitioſiſſimam cœnam, & lautè opiparam menſam humaniſſimè invitatus, quinque ſenſuum ſuorum (qui per quinque empta juga boum congruè intelliguntur) voluptatibus deditus peccator, propter modicas tranſitorias vanitates, æternam menſam deſpicit, aut negligit. O belluinam hominis peccatoris inſaniam, & fatuitatem! Siccine rationalis creatura in beſtiarum, & ferarum naturam mutatur? Nil mirum; beſtia enim truculenta eſt peccatum, peccatorque paſſim ferarum nomine à Scriptura indigitatur, *tract. 71 diſc. 12. Quis enim dubitet*, ait mellifluus Bernardus, *hominem, qui ſibi iuga emit iumentorum, comparatum iumentis eſſe? Niſi, quòd eò ſanè ipſis iumentis convincitur eſſe ſtolidior, & beſtialior beſtiis comprobatur, quod iuga neceſſitatis earum, propria ipſe ſubeat voluntate.* Culpa ſcilicet ſua brutis inſipientior effectus, *ibidem diſc. 20.* Boves verberibus ad jugum trahuntur à pabulo: Homo autem ſponte ſua à cœleſti cœna fugit, ut ad jugum curtat: nam *cum ſine iugo eſſe non poſſint homines*, pergit citat. Bernard. *quale hoc ipſum eſt, eligere potius quinque, quàm unum; quis enim poteſt ſervire quinque dominis, nedum quinque tyrannis, quinque prædonibus?* Bos ad unum tantùm jugum porrigit collum; at homo plus, quàm ipſis brutis animalibus ſtolidior factus, ad quinque juga ſuſtinenda feſtinat; dum enim ad peccatum ſpontaneus ruit, ſervitutem amat, & pro ſuavi Dei jugo multos ſibi eligit tyrannos, *ibid. diſc. 14. & diſc. 15.*

Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideò non poſſum venire. Ad nuptiale epulum, cœleſtis gloriæ umbram, homines benevolè invitati a magno illo patrefamilias, omnes ad unum ire inurbanè recuſant; alius villam nuper emptam cauſatur; alius quinque juga boum probanda; hic verò ductam uxorem incuſat. Quæ verba Sanctus Gregorius hom. 36. in Euang. ſic exponit: *Quid per uxorem, niſi voluptas carnis accipitur? Ac ſi qui voluptate carnis blandè afficitur, apertè dicat: Ideò non poſſum venire ad Chriſtum per pœnitentiam, eiuſque ductum ſequi.* Quid eſt, non poſſum? O verbum nimis audax! qui carnis voluptati aſſueſcit, per pœnitentiam ad Chriſtum venire non poteſt? Trita eſt Sancti Auguſtini ſententia: *Per arbitrii libertatem factum eſt, ut eſſet homo cum peccato; ſed iam pœnalis vitioſitas ſubſecuta, ex libertate facit neceſſitatem. Quid ergo mirum, ſi aſſuetudine luxuriandi ſenſim facta neceſſitas impudenter dicat: ideò non poſſum venire?* Scilicet libido contumaciter obſtinata, adeò impotenter raptat concupiſcentiam, & unà trahit voluntatem, non ut omninò libertatem tollat, & cognatam arbitrii indifferentiam præpediat, ſed ita potenter reddit illam ad voluptabilia proclivem, ut vix, aut ne vix quidem libidini non pronè aſſentiat, & obſequenter ad nutum pareat. Conſuetudo enim inveterata pœnitentiam reddit difficilem, & quaſi impoſſibilem. Vid. *tract. 81. diſc. 7. num. 3. & diſc. 8.* Nullatenùs itaque ſimilibus impœnitentibus injuria facta eſt, dum ad pœnitentiæ convivia vocati: *Secura enim mens, quaſi iuge convivium*; venire, aut contempſerunt, aut neglexerunt; excluſi ſunt: meretur enim, & ſolet,

Digitized by Google

procraſtinata vitæ emendatio à Deo ditè puniri, *ibidem diſc.5.& diſc.16.*

Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideò non poſſum venire. Mitum ſanè eſt, quòd carnis concupiſcentia, matrimonii privilegio licita, ſic hominem hunc abſorbuerit, quaſi de gratia voluptatis in gratiam neceſſitatis induxerit. Siccine carnis voluptas attrahit, ut propè abſtrahi non poſſit? Inurbanè agreſtis eſt illa vox: *Non poſſum*, ac ſi libido duram neceſſitatem inducat. Percommodè Philo lib. de mundi opific. *Voluptas tanquam laſciva meretricula amatorem appetit, quærens ſtupri conciliatores, per quos illum ceu hamo capiat.* Siccine libido, aliaque peccata, peccatricem animam illaqueant, ut eam per effrænes ſuos appetitus, ſuiipſius carnificem conſtituant? *Iniquitates ſuæ capiunt impium*, Proverb.5. Vid. *tract.77. diſc.25.& diſc.28.*

Et iratus paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi citò in plateas, & vicos civitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. Perveſtigant interpretes, quinam fuerint illi, qui primò invitati fuerant, & inurbanè regalis convivii honorem reſpuerunt. Cyrillus in Catena putat fuiſſe: *Iudæorum præſides, & primates.* Satis enim eſt veriſimile, virum Principem, & prædivitem, primates, & præſides ad lautum epulum invitaſſe. Sed quid eſt, quòd cum magnifici convivii delicias, & honores refutaſſent Magnates, non alios urbis proceres, ſed *pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos*, in illorum locum ſuffecerit? Annon alii ſupererant è prima nobilitate, quos denuò invitaret? Fortè non omnes nobilitate præſtantes ea inurbanitate ſqualerent. Saltem poſſet advocare quoſpiam ex honeſtis civibus, quos convivii ſui honore ſublimaret. *Pauperes, ac debiles*, duntaxat invitat? O ſordidos viri Principis convivas! Bellè S. Gregor. homil. 36. In Evang. naturæ humanæ faſtum hinc opportunè perſtringit, ſic fatus: *Quia ergo venire ſuperbi renuunt, pauperes eliguntur.* DEUS enim ſuperbis reſiſtit, eoſque deteſtatur, *tract.90. diſc.9. & diſc.10.* Item ſuperbia eſt ſignum reprobationis à regno cœlorum, hac cœna adumbrato, *ibid.d.11.*

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

E*Rant appropinquantes ad Ieſum publicani, & peccatores.* Luc. 15. Cum taurus, carcere quo detinetur, ſolutus, in forum, vel in arenam vi maxima erumpit, nemo propiùs accedere audet: qui verò propè taurum ſunt, retorquente tauro caput, ſtatim maximo territi pavore fugiunt, in vallumque, ſeu quæcunque alia receptacula ſe conjiciunt, ut vim incedentis tauri devitare poſſint. Verùm ſi poſteà taurus curtui fortiter adſtringatur, vel jugo ſubjiciatur, quilibet impunè cominus accedit, ut vel etiam puer cornu audeat tenere. Hoc igitur modo in lege veteri nemo Deo appropinquare audebat, nam quaſi taurus ferus, temerè accedentem interficiebat. Acceſſit ad Deum Oza, arcamq; tetigit, & ſtatim interiit, 2. Reg. 6. &c. Verùm poſteaquàm amore victus, ſe humanitati tradidit, naturæq; humanæ jugum ſubiit, hominum charitate devinctus, tanquam agnus manſuetus factus eſt, adeò ut publicanos, peccatores, meretrices, latrones, claudos, cęcos, & paralyticos, leproſos, & mendicos, cæteramq; miſerorum hominum turbam, facillimo animo accipiat, ſummoque amore complectatur. Neminem Filius DEI rejicit, nullius plagæ, aut miſeriæ illi nauſeam movere poſſunt; ſed cum ſit ſumma bonitas, & munditia, facili, alacriq; vultu, luxurioſos, & abominabiles peccatores accipit, qui ab eo non modo morte, aut aliquo ſupplicio non afficiuntur, verùm vitam conſequuntur: ſic ſummum zelum pius Redemptor circa ſalutem animarum demonſtrat, *tr.97. d.8.*

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves: Et ſi perdiderit ex eis unam, nonnè dimittit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam, quæ perierat? Cur tot myriades hominum uni aſſimilat ovi? Pulchrè D. Chryſol. ſerm. 168. ait: *Vt inveniret in una omnes.* Quaſi nihil ſibi acquirere noverit Dominus, in quo unitas non effulgeat; tantopere concordiæ, & pacis amans eſt, ut nihil magis Deum oſtendat, quàm unitas; nihilque magis Deo contrarium, quàm diviſio, adeò ut ex diviſione, veræ Deitatis abſentia ſignificetur: hinc pax neſcio quid divini in ſe habere probatur, ut ab illa ſibi filius Dei nomen ſumat, *tr.70. d.1.* Hinc Eccleſiaſt. cap. 42. de creaturis elementorum locutus, dicit, quòd fecit Dominus: *Omnia duplicia unum contra unum.* Cur unum contra unum? S. Chryſoſtom. in Pſalm. 2. attigit rationem, ajens: *In creatione quidem, mundique opificio, quæ ſunt inimica natura, concordiam amplexa ſunt, & mundum perfecerunt, unius opificis parentia: in univerſi autem providentia, ſunt ſibi invicem inſeſta, impium multorum Deorum cultum refellentia, ut omnes ſciamus, quòd quæ bello impetunt, & impetuntur, Dei eſſe non poſſunt.* Nunquam Deus in diviſione eſt; & ideò in mundi exordio, quæ etiam natura inimica ſunt ad concordiam reduxit, ut pacem, & concordiam homini perſuadeant. Omnes enim creaturæ, in bonum univerſi, pacem inter ſe conſervando, homines ad pacem extimulant, *ibid. d.18.*

Nonnè dimittit nonaginta novem in deſerto? SS. Ambroſ. Cyrill. & Gregorius, & communiter interpretes, per erroneam ovem intelligunt humanam naturam: at per nonaginta novem in deſerto relictas, interpretatur Angelorum chorus in cœlo. Sed mirum fortaſsè alicui videbitur, deſertum appellari cœlum? Reſpondet doctiſs. & Venerand. D. Joannes Baptiſta de Sylveira: *Cœlum dicitur deſertum, ob ſecuritatem, quam ſecum habet, quod ſit liberum ab hominum frequentia, ac tumultu, in quo tentationum illecebræ, ac diverſarum rerum occurſus obveniunt; unde ſi paſtor relinqueret oves in civitate aliqua, multo eſſent diſcriminis expoſita: à quo ſunt ſalvæ, & cuſtodita, cum in deſerto perſiſtunt. O eremus*, exclamat idcircò Sanctus Baſilius, ſapientia ac ſanctitate magnus, tract. de Eremi laudibus: *Mundi perſequentis ſolix effugium, laborantium quies, mærentium conſolatio, ab æſtu ſæculi refrigerium, peccandi repudium, recluſio corporum, libertas animarum, curia cæleſtium ſenatorum, ubi victor dæmonum, ſocius efficitur Angelorum.* In hanc eremum dimittit nonaginta novem vigilantiſſimus paſtor, nihil de eis ſolicitus, quia ſecuræ degunt oves de ſalute ſua, cui ſolitudo mirè opitulatur, *tr.69. diſc.1. maximè num.3.*

Et cum invenerit illam, imponit in humeros ſuos gaudens. Eleganter antiquiſſimus Tertullian. lib. de pœnit. *Vna ovis requiritur, una pro omnibus deſideratur, & humeris paſtoris iſtius fertur: multùm errando laboravit.* Ovis illa opimis, ac uberrimis paſcuis cum toto grege lætabunda exultabat, ubi abſque ulla moleſtia multis deliciis affluebat, erat inter choros Angelorum, omni labore vacua, florida ac perjucunda vita gaudens, ſpiritualium fructuum dulcedine fruens; & tamen hæc omnia cœleſtia dona contemnit, & ab electarum ovium ſocietate deficit, mundanos labores exoptat, mundanas fatigationes per montes requirit, quibus ita frangitur, ut penè enecta, nec gradum facere valeat, ſed humeros portantis expoſtulet: *Quia multùm errando laboraverat.* Ecce ut hic depingitur peccatorum miſeria, qui dum ſuis ſatisfaciunt appetitibus, laborare & fatigari ſe ſentiunt, *tr.77. d.13. & diſc.14.*

Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, &c. Iuxta drachmæ exemplum, ait Tertull. lib. de pudicitia, *etiam intra domum Dei Eccleſiam, licet eſſe aliqua delicta, pro ipſius drachmæ modulo, ac proindè mediocria, quæ ibidem deliteſcentia, mox ibidem & reperta, ſtatim ibidem cum gaudio emendantis tranſiguntur.* Et ideò mulier, quæ drachmam perdidit, non ſtatim à Domino rejicitur, ac damnatur; ſed potiùs laudatur, quòd accenſa lucerna, perditam diligenter inquirat, ac recuperet. Non enim eſt præſentis temporis, omninò peccatis carere; attamen præter præſervativa, quibus efficitur, ne in illa cadamus, multa quoque ad manum ſunt remedia, iis qui in illa lapſi ſunt, *tr.76. d.23.*

Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, &c. Hæc parabola clara eſt, quia eadem eſt cum illa de paſtore, & ove perdita: ita SS. PP. unanimiter. Hanc autem ideò Chriſtus propoſuit, ut indicet, quantam Deus diligentiam adhibere ſoleat, ut peccatores convertantur, & reducantur ad viam ſalutis; ac ſi diceret: Si mulier adeò lætatur, quòd inveniat drachmam amiſſam, ut univerſam domum ſuam everrerit, ut eam inveniat; quare ego non dabo operam, in perditis peccatoribus quærendis, ut ex illis reductis gaudium percipiam? Per hanc ergo mulierem communi ſententia interpretantur DEI ſapientiam, quæ dicitur mulier ex affectu pietatis, & miſericordiæ; drachma verò deperdita eſt genus humanum, ſeu homo, qui in prima ſui creatione fuit innocens, & ſine peccato; atque ideò in prima parabola aſſimilatur ovi, quod animal innocens eſt, ſimplex & manſuetum: fuit etiam creatus ad imaginem Dei, & ideò ſignificatur per drachmam, in qua eſt imago regis impreſſa; per peccatum autem perdit homo innocentiam, & deformat imaginem Dei; reperitur verò per lucernam: Lucernam enim accendit Chriſtus, quando ſua doctrina hos peccatores traxit: Lucerna enim pedibus noſtris verbum Domini, lucerna lucens, & illuminans, *tr.83. diſc.6.* Hanc lucernam itaque accendit Dei ſapientia, cum Jeſus cępit prædicare; ſubvertit domum, quando obſtinatorum peccatorum dura corda prædicando emollivit: maximam enim virtutem emolliendi duritiam obſtinatorum peccatorum habet verbum Dei, *ibid. diſc.10.*

Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, &c. Super hæc ſic commentatur Origenes homil. 13. in Gen. *Mulier, quæ perdidit drachmam, non illam invenit extrinſecus, ſed in domo ſua, poſteaquàm accendit lucernam, & mundavit domum à ſordibus, & immunditiis, quas longi temporis ignavia, & hebetudo congeſſerat, ubi invenit drachmam; hæc enim videri non poterat, quia domus tota ſordida erat, immunditiis & ruderibus plena.* Non inter gazas, & arcas, quærit mulier drachmam; ſed verrit, ac abſtergit domum à minutiſſimo quoque pulvere, ut eam inveniat. Perdidit homo nummum, in quo erat deſcripta effigies ſupremi regis; ut eam perfectiſſimè, ac valdè conſummatè inveniat, ac obtineat, non ſolùm mundet domum ſuam, animam ſuã, à magno ſqualore peccati, ſed etiam à quolibet

illius

Digitized by Google

illius exiguo pulvere, ac veſtigio, ut omnium virtutum ornamento, id eſt, perfectione, induatur ex alto. Imago enim in nummo impreſſa, exiguia etiam ſordibus obruitur, ne appareat. Amovendus eſt ergo quilibet levis etiam pulvis, ut univerſus illius decor irradiet, ut ſimus perfecti, & integri, in nullo deficientes, etiam minima curantes. Vid. *tr.76.d.*16.17.18. *& d.*19.

Et cum invenerit, convocat amicas, & vicinas. Per has vicinas intelligi animas ſanctas, author eſt Div. Bonaventur. inter quas proculdubio duplex intercedit diſcrimen; aliæ enim glorioſæ ſunt, atque in ſtatu ab omnibus hiſce humanis incommoditatibus alieniſſimæ, & quibus nihil ampliùs nobiſcum eſt, niſi in eis, quæ lex requirit amicitiæ, & charitatis Chriſtianæ; aliæ verò ſunt noſtræ vicinæ, in Purgatorio detentæ, quibus noſtris tenemur ſubvenire ſuffragiis, precibus, & ſacrificiis. Vid. *tr.86. d.4. & d.8.* Per hanc verò mulierem, intelligit S. Petrus Chryſol. Eccleſiam, quæ verè mulier benigna eſt, & miſericors materfamilias, quæ dum Redemptionis noſtræ pretium, Dominum noſtrum Jeſum, innocentiſſimum agnum omni auro, & argento pretioſiorem, ſuis videt in manibus conſtitutum, ut gaudium habeat plenum, & integrum ea ſanguine Chriſti reportet ſolatium, convocat amicas, animas in Purgatorio detentas, tanquam vicinas, ut congaudeant, dum eas illius ſacratiſſimæ carnis, & ſanguinis in Euchariſtia reddit participes: præſtantiſſimum enim lytrum ad animas liberandas Euchariſtia eſt. Vid. *ibid.d.*12.

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

PRæceptor, *per totam noctem laborantes, nihil cepimus*. Luc. 5. Sedulus piſcator Petrus, & piſcandi maximè gnarus, totis noctibus occupatus nil capit, & inutili labore conſumitur: diuturnus labor ſic fruſtratur optato effectu. Quæ cauſa? Peccator erat Petrus, ut ipſe fatetur: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum*: peccata laboris magni cauſa erant. Heu, quàm multi retia ſua in mari hujus mundi tendunt, & per totam noctem aſſiduè laborantes, nihil capiunt! Sic avarus, ut ſuis lucri deſideriis ſatisfaciat, impensè totis noctibus inquietatur, & laborat: Idem miſero ambitioſo, qui honores adipiſci contendit: Idem carnali homini, qui voluptates, ac delicias captat: Idem denique illi, qui illatas injurias ulciſci vult, aliiſque hujus generis perditis peccatoribus contingit: Peccatores enim, dum ſuis appetitibus ſatisfaciunt, ſe pariter laborare, & fatigari ſentiunt, *tractat. 77. diſc.*13. *& diſc.*14.

Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et piſcium copioſam multitudinem, in verbo Domini jacens rete, prehendit Petrus, & uberem, Dei verbi miniſtris, doctrinam in hoc verbo ſpargit. Hic enim Prædicatores docet, ut laxent rete prædicationis in verbo Domini, non ad gloriam ſuam, neque ad quæſtum, nec ad aliquod humanum deſiderium, ſed ad ſalutem eorum, qui capiuntur. Prædicator enim, ut muneri ſuo ſatisfaciat, ſoli animarum ſaluti intentus eſſe debet, *tr.* 83. *d.*39. A quo fine tunc prædicator deflectit, cum temporalis lucri motivo prædicat, *ib. diſc.*49. ſuamque gloriam per hominum applauſum captat, omne ſuum ſtudium in comptis verbis, ornatuumque Rhetoricorum vanitate collocans, *ibid. diſc.*02. *&* 48.

Laxate retia veſtra in capturam. Quæ ſunt autem Apoſtolorum, quæ laxari jubentur retia, quærit Div. Ambroſ. lib. 4. in Luc. *niſi verborum complexiones, & quaſi quædam orationis ſinus, & diſputationum receſſus, qui eos quos ceperint, non amittant? Et benè Apoſtolica inſtrumenta, piſcandi retia ſunt, quæ non captos perimunt, ſed reſervant, & de profundo ad lumen extrahunt, & fluctuantes de infernis ad ſuperna perducunt*. Hoc totum viri Apoſtolici ſit ſtudium, is conatus, ut ſuos ſubditos non amittat; ſed ita ſe moderare noverit, ut eos conſervet, & ex peccatorum barathro ad lumen fidei, & virtutis transferat, vitia extirpet, & virtutum fructus pariat, *tr.*83. *diſc.*38. 39. *&* 40.

Laxate retia veſtra in capturam. Sciens, ait Euthymius, quòd tota nocte nihil caperent, adhortatur, ut tunc laxarent retia in capturam piſcium, id eſt, hominum. Multi enim laxant rigorem Scripturæ, non in capturam, ſed ad vanam oſtentationem, qui meritò reprehenduntur, *tract.*83. *diſc.*41.42.*&* 43. Vel ſi in capturam laxant retia, id eſt, explicant Scripturas, hoc faciunt, non in capturam piſcium, id eſt, hominum; ſed ranarum, id eſt, divitiarum, vel dignitatum; de quibus dicit Iſaias 59. cap. *Telas araneæ texuerunt, ibid. diſc.*49.

Et cum hoc feciſſent, concluſerunt multitudinem piſcium copioſam. Qui per totam noctem abſente Domino, nullum piſcem prendiderunt; eo præſente, ac mandante, breviſſimo tempore ingentem piſcium multitudinem capiunt. Hæc ſunt DEI dona, quæ cumulatè, & ſine mora conferuntur, per quod innuebatur, ex reti, ſeu ex prædicatione Euangelica, ad quam erant mittendi, magnos fructus, magnamque mercedem eſſe percepturos, ſcilicet tunc, cum aſſiſtentia Domini gauderent. Unde Albertus Magnus in Joan. *Iam cordibus per auditum verbi ſui præparatis, quia fruſtrà laborat extra lingua Doctoris, niſi intus adſit gratia Salvatoris. Et ideò piſces, qui ante ſermonem Domini reti Simonis ſe ſubduxerunt, modò poſt verbum Domini, quaſi utique certatim venientes, reti ſe certatim injecerunt*. Enimverò quando DEUS aſſiſtit illi, qui prædicat, tunc longè efficacior, & copioſior prædicationis fructus exundat, *tract.*83. *diſc.* 37.

Qui cum videret, procidit ad genua Ieſu, dicens; Exi à me Domine, quia peccator ſum. Ad pedes Domini provolutus Petrus, ut Magdalena, Dominica amplexatur veſtigia, oſculatur, & ſtringit. Anne cordialiter à Chriſto ſeparari eaambit? Ad rem D. Carthuſianos: *Ex magnitudine miraculoſi effectus, majeſtatem cauſæ penſavit, & quantò Petrus Chriſti virtutem, excellentiamque magis attendit, eò propriam culpam, ac parvitatem evidentius intellexit, atque humilius faſſus eſt*. Cum multi eſſent in navicula, ſolus Petrus timet, & procumbit ad genua Jeſu. In ipſo enim erat plenior cognitio fidei, & ſupernaturalium myſteriorum, & ex Dei cognitione timor ejus crevit: qui enim majori præditus eſt ſpiritu, plus timoris habere, nec ſecurus vivere debet, *tract.* 93. *diſc.* 8.

Exi à me Domine, quia homo peccator ſum. Pugnant itaq; ut jam ſtatim dictum eſt, in pectore Petri, timor & amor: Timor ex propria fragilitate proveniens, ita ſuadebat, ut Domini rogaret diſceſſum, & abſentiam, aut etiam ipſe recederet: at verò amor eum impellebat, ut Chriſti conſortium quæreret, & ut fidelis ſequeretur Achates. Quid amori cum timore? charitas, quæ foras mittit timorem rivalem, præter ſolitum in Petro admittit? Ita eſt: Filialis enim timor cum amore Dei ſeſe quàm optimè compatitur, *tract.*93. *diſc.*4. *Videtis igitur*, ait D. Zeno Veron. lib. 1. ſerm. 10. *hunc timorem neceſſarium, qui in Dei amore conſiſtit, qui in voluntate ſua ſe parat, divinæ legi conſtruit decorem, ad omnia genera virtutum intrepidus corrigit: præceptis omnibus fideliter obtemperat, inchoatus innocenter vivit, juſtitiam percolit, ſine fine ſtudet timere, ne quid præter Deum, quem diligit, timeat*. Qui hominem præparat ad omnem virtutem, & omnia bona, *ibid. diſc.*13. *& diſc.*14.

Exi à me Domine, quia homo peccator ſum. Meritò ambigunt interpretes, cur Petrus Chriſti Dei beneficam recuſet præſentiam, ea ratione permotus, *Quia peccator eſt?* Cum proximior eſt Chriſto Deo, ad ejus genua provolutus, & beneficii magnitudinem præſentiens, tunc peccatorem ſe demiſſus agnoſcit, & præ humilitate ejus præſentiam refutat? O humilitatis ſacramentum! *Admirabatur dona divina*, ait D. Ambroſ. *& quo plus noverat, hoc præſumebat minus*. Explicatiùs cauſam ſubjungit lib. 3. de Virgin. ſub finem, ſic eloquenter fatus: *Vir*, inquit, *ſapiens & gravis, in quo eſſet Eccleſiæ fundamentum, & magiſterium diſciplinæ, nihil utilius eſſe proſpexit, quàm ne ſecundantis operis extolleretur eventu. Et ideò: Exi, inquit, à me Domine: non rogat, ut deſeratur, ſed ne infletur*. Peccatorem maximum ſe agnoſcit Petrus, & dum fortunatum nimis circa ſe geri cernit eventum, prudenter timet, ne inde majus ſubeat periculum; jamdum præſcius, quantum præjudicium proſperitates, & felicitates humanæ inferant, *tr.*94. *d.* 22.

Exi à me Domine, quia homo peccator ſum. Stupor enim circumdederat eum, &c. Ingens plane ſtupor, quo Petrus beneficum Chriſtum à ſe repellit: magna interim Chriſti benignitas, qui repulſus non recedit; ſed adhuc ſe comitem præbendo, ad littus deducit: quod hiſce verbis S. Auguſt. lib. 2. q.q. Euangel. cap. 2. proſequitur: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, quod tamen non fecit Dominus; non enim receſſit ab eis, ſed eos ſubductis navibus ad littus perduxit*. Et quod mirere magis, ille ipſe Petrus, qui Jeſum à ſe abire juſſit, quaſi præſentiæ Dominicæ impatiens, præ ſtupore, & timore, non tantùm illum paſſus eſt deductorem, ſed ipſummet Jeſum, quem nunc à ſe exire rogabat, relictis omnibus, perpetuus exindè comes, ſubſequitur, & ut talis à Chriſto recipitur, Apoſtolici Collegii caput conſtitutus. Magnus planè Petri ſtupor, & timor de veritatis ſublimitate arcanus! Nunc obnixiùs ea petit, ut à ſe Jeſus abeat, & deductorem uſque ad littus ſuſtinens, jam ab ipſo littore ſequitur. Sic repulſa Chriſti in ipſius Chriſti ſequelam refingitur? Si verò timuerat, vel timebat, cur adhuc ut timorem augeat, ſequitur? *Et ſubductis ad terram navibus, ſecuti ſunt eum*. Hic Petri ſtupor, & timor parùm ſibi in re virtutis cohærens, arcanum virtutum ſacramentum eſt, & ineffabilis ſanctitatum nexus, dum Petrum ex peccatore in Apoſtolum efformat. Timor enim Dei, noſtræ cooperatur converſioni, ut peccata commiſſa expellat, & à futuris præſervet, *tract.*93. *diſc.* 2. Benè igitur orabat ille Pſalm. 18. *Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui*. Super quo S. Auguſt. *Quid eſt confige timore tuo? timui enim à judiciis tuis. Si enim timuerat, vel timebat, cur adhuc, ut timore ſuo Deus configeret carnes ſuas orabat? an addi ſibi volebat timorem, ut tantùm timeret, quantùm ſufficeret crucifigendis carnibus, id eſt, concupiſcentiis, affectibuſque carnalibus?* Timet quidem, ſed adhuc aliter timere expetit. Timet quidem, ſed timore humano, qui carnales affectus, & concupiſcentias interim diſſimulat, non omninò cohibet, & crucifigit: interſtinguit concupiſcentiam, non extinguit, & hic improbatur, *ibid. d.*3. Et talis non erat in Petro, ideòque Chriſtum indilatè ſequitur.

Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens. Benigniſſimus Deus, cujus natura bonitas, cujus voluntas potentia eſt, ingenio horum piſcatorum ſe accommodans, ad altiſſimum Prædicationis faſtigium vocat, & ſua inclinatione trahit, condeſcendens hominibus, ut ait Div. Chryſoſtom. citatus à Div. Thom. in Catena. Et ſicut magos per ſidus vocavit, ſic & piſcatores perſpicatoriam artem. Quia ergo aſſuetus es piſcationi, ò Petre, ne tibi grave ſit novam artem ediſcere: piſcabere quidem adhuc, ſed pro piſcibus homines capies; qua methodo prædicatores informat, non ſcientiæ ſuæ profunditatem jactare, ſed ſuis ſeſe auditoribus congruenter accommodare, *tr.93. diſc.44. & diſc.45.*

Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens. In textu Græco S. Lucæ hoc verbum, *capiens*, ſingularem energiam habet, ſignificat enim, *vivos capiens*. Et ita legit D. Juſtinus Martyr. l. quæſt. ad Geneſ. *Eris homines ad vitam capiens.* D. Ambroſ. *homines vivificans.* Non dubium, qui alios in vitam capit, & ſibi vitam acquiſiiſſe; at quo medio? Timore. Timuit Petrus, & timuit Chriſtum Deum, & inde audit: & te, & alios in vitam capies. Salubris itaque ille Dei timor, qui origo, & initium ſalutis æternæ eſt, *tract.93. diſc.9.*

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

Niſi abundaverit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Matth.5. Sacroſanctum hujus Euangelii principium, maximum terrorem, & admirationem injicit. Valdè enim horribile eſt, Deum nobis apertè dicere, nos, ſi juſtitia noſtra in virtute altiores radices, & meliores, quàm Phariſæorum, non egerit, nequaquam in regnum cœlorum intraturos. Nunquid, Domine, illi non jejunabant? Ita profectò, & aliqui eorum bis in ſabbato. Nonnè eleemoſynas erogabant, nonnè orabant? Et quidem aſſiduè. Quomodo ergo Chriſtianorum juſtitia, horum ſuperare poterit; & in quo, cum multi ſint Chriſtiani, qui ſimilia opera haud præſtent? Juſtitia Phariſæorum erat nimis rigoroſa, ſevera, ſeù impatiens, & vindicativa, uti Matth.5. *Oculum pro oculo, dentem pro dente exigebat.* Item quando Magdalenam peccatricem ad ſe appropinquantem admittit Dominus, ſtomachatur mox Phariſæus, dicens: *Hic ſi eſſet Propheta, ſciret utiq; quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.* At juſtitia diſcipulorum, Chriſtianorum, & maximè Eccleſiæ Præſulum in hoc ſuperabundet, ut ſit admixta miſericordia, & patientia in tolerandis aliorum defectibus. Hæc enim noſtræ Chriſtianitatis ſumma eſt, ut lædentibus patientiam rependamus: *Qui ergo fueris patientior ad iniuriam, potentior conſtituitur in regno*, ait S. Maximus homil. de S. Michaele. Et ideò patientia eſt quidam character Chriſtiani hominis, per quem ab aliis hominibus diſtinguitur, & per eam ad veræ fidei Chriſti agnitionem devenitur. Vid. *tract. 68. diſc.2.*

Niſi abundaverit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Apoſtoli fuerunt in juſtitia, & ſanctitate multò illuſtriores Prophetis. Ergo in majorem eorum gloriam cederet, & laudem, ſi Dominus diceret: Abundet juſtitia veſtra pluſquam Prophetarum. Verùm Dominus noſter Jeſus hic agebat de juſtitia neceſſaria ad ingreſſum regni cœlorum: Juſtitia autem Prophetarum, qui fuerunt viri ſanctitate celebres, & conſpicui, ad cœleſtem patriam poſſidendam ſufficientiſſima extitit. At Phariſæorum, ſcribarumque juſtitia, utpotè multis erroribus plena, omninò erat inſufficiens; & ideò horum juſtitia apparens tantùm in oculis hominum erat emendanda, ut ad gloriæ thronum haberet acceſſum. Itane ergo veniabiles errores ab ingreſſu in regnum cœlorum retardant, niſi emendentur? Ita ſanè: peccata enim venialia animam à prompta conſecutione gloriæ impediunt, efficiuntque, ut notabili temporis ſpatio in Purgatorio detineatur. Gravis ergo ob pœnam damni, & ſenſus venialis culpa eſt, *tr.76. diſc.8. & diſc.9.*

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Inter cæteras corporis, & animi peſtes, peſtilentiſſima eſt ira, quæ hominem à ſolio rationis ad tempus deturbans, belluinos & efferos mores ingerit, feram faciens ex homine: *Quando enim ſemel iræ perturbatio, mentem præcipitans, imperium animæ ſumpſerit, hominem penitus in feram convertit*, ait S. Baſil. homil. de ira. Quod omni peccato proprium eſt, *tract.71. diſc. 13. & diſc.20.* Nam ut ait S. Chryſoſtom. Ira tabes quædam, & tinea noſtræ mentis radicem corrodens eſt, nec hominem, ut rationis ſit compos, eſſe ſinit. Et ideò execrandum delictum, quod ex graviſſima mulcta, qua punitur, cenſeri licet. Iratus enim toto Dei judicio reus ſit, non humano ſolùm, ſed divino; ſic ſeverè in iram animadvertitur. Qua ſimili pœna mulctatur, qui impiè ſacrilegus indignè ſumit Corpus Chriſti, & impura conſcientia, & immundo ore quaſi fœdat diviniora myſteria. Itane grave delictum ira? Annon effereſcens ſolùm eſt animi motus? Cur igitur ſeveriori pœna mulctatur à Chriſto? Reſpondet ad rem Venerandus D. Joannes Baptiſta de Sylveira: *Exorditur Dominus explicare homicidium, & primo loco iram vetat, quæ eſt illius cauſa; qui enim malum vult amputare, à radice debet incipere.* Radix quippè homicidii, ait S. Chryſoſtomus, iracundia eſt; qui igitur radicem abſcindit, multò faciliùs ramos poterit amputare; nam peccatum etiam qualecunque in ſuis principiis ſuffocandum eſt, *tr.79. diſc.3.*

Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Quod eſt hoc judicium, cui obnoxius ſit, qui iraſcitur? Cajetanus ſic ait: *Reus erit iudicio, non humano, ſed divino.* Heu, quàm durum ſupplicium! iratus, toto Dei judicio reus ſit? ſic ſeverè in iram, ſeu impatientiam animadvertitur? Ut etiam Chriſtus infernum interminetur illis, qui à patientia degenerant, & ab impatientia ſeducti in verba injurioſa prorumpunt? Deteſtanda igitur toto animo impatientia eſt, & varias conſiderationes, Vid. *tr.68. d.15.*

Qui autem dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio. D. Auguſt. qui hujus hebraicæ vocis, *Racha*, ſignificationem à quodam Hebræo quæſivit, ait, interjectionem quandam eſſe, iram animi, ſine aliqua animi injuria, ſignificantem, adeòque peccatum leve: ex quo colligimus, mentem hujus cœleſtis magiſtri eſſe, hortari, ut venialia, & leviora etiam peccata vitemus, quo a gravioribus tutiores ſimus; nam & leviter iraſci, & in vocem iræ indicem, ſine fratris tamen gravi injuria, prorumpere, venialia peccata ſunt. Quæ tamen ipſe vitare monet, ne ad lethalia veniatur. Peccata enim venialia non curantes, in majora paulatim labuntur præcipitia, *tr.76. d.2.3. & 4.* Unde ſcriptum: *Qui timet Deum nihil negligit*: hoc eſt, nihil neque parvum, aut magnum admittit, quod modò ad cultum Dei, ejuſque offenſionem vitandam ſpectet. Ut enim, qui vitam diligit, non ſolùm mortem, ſed morbos etiam fugit, qui viam ad mortem muniunt: ita qui lethiferi peccati mortem odit, venialia quoque peccata, (quæ velut ægritudines animæ ſunt) diligenter vitare ſtudet, quales ſunt animæ timoratæ, *ibid. d.18.*

Ab hac autem cura vehementer abhorrent illi, qui frequenter dictitare ſolent: Otiari, ludere, ſcurram agere, menſuram vel in edendo, vel in bibendo minus tenere, capitalia vitia non ſunt. Quid ergo impedit, quominùs paululùm his rebus indulgeamus, quæ mortem animæ non inferunt? At longè alius eſt ſenſus in hoc Euangelio Chriſti, aliaque SS.PP. ſententia. Unde D. Hieron. in epiſt. ad Celantiam: *Neque enim*, ait, *eorum te ſeducat error, qui ex arbitrio ſuo eligunt, quæ potiſſimum Dei mandata contemnant, quæve, quaſi vilia, ac parva, deſpiciant, nec metuunt, ut ſecundum divinam ſententiam minima contemnendo, paulatim decidant*, quod plerumque contingit. Vid. *ibid. d.6.* Stoicorum quidem eſt, peccatorum tollere differentiam, & delicta omnia paria judicare, nec ullum inter ſcelus, & erratum diſcrimen facere: nos verò multùm inter peccata diſtare credimus. De quo vid. *ibid. d.21.* Tamen ſatis ad cautionem prodeſſe dicimus, etiam minima pro maximis cavere: tantò enim faciliùs abſtinemus à quocunque delicto, quantò magis illud metuimus, nec citò ad majora progreditur, qui etiam parva formidat. Et ſanè neſcio, an poſſimus leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur; ſit enim quantùmvis parvum veniale, offenſa tamen Dei eſt. Hactenùs Hier. Vid. *ibid. d.15.*

Si offers munus tuum ad altare: Vade prius reconciliare. Pulchrè hic Tertull. lib. de patientia cap. 12. ait: *Nemo convulſus animo in fratrem ſuum, munus apud altare perficiat, niſi prius reconciliando fratri reverſus ad patientiam fuerit: non licet nobis uno die ſine patientia manere. Vid. de neceſſitate patientiæ tr. 68. diſc.1.*

Si offers munus tuum ad altare: Vade prius reconciliari fratri tuo. Apud omnes nationes piaculum magnum erat, imperfectum relinquere ſacrificium; attamen Dominus noſter hoc non attento, contra omnium gentium morem, à ſacrificio repellit eum, qui cum proximo ſuo jurgia, & diſcordias habebat. Cur non permittit, ut priùs homo munus ſuum offerat, ſacrificium ſuum perficiat, & poſteà ad reconciliandum cum fratre remittitur? Reſpondet Div. Chryſoſt. homil.16. *Irrefutabilem quandam neceſſitatem reconciliationis imponit; qui enim iuſſus eſt, non prius munus offerre, quam reconcilietur offenſo, etiamſi non ob proximi charitatem, ſaltem ne ſacrificium maneat imperfectum, currere ad contriſtatum iubet, inimicitiaſque diſſolvere, ut exinde pateat, num ad gregem Dominicum ſpectet, veramque in Deum fidem habeat.* Hominis enim verè Chriſtiani character eſt pax, per quam fides dilatatur, & ſtabilitur, *tract.70. diſc.3.* Quo charactere pacis quia videbatur carere præſens offerens, meritò repellitur à Domino. Si enim Apoc.13. venturus in fine mundi Antichriſtus à communione emptionis, & venditionis, & omni ſuo ſervitio excludet, & propulſabit eos, qui non habebunt characterem nominis ſui: juſtius repellit Jeſus à ſuo ſacrificio eos, qui nominis Chriſtiani charactere, id eſt, pace carent; ut omnibus inde innoteſcat, quantoperè exoſas habeat diſcordias, & qui illas fovent, acriter caſtiget, *ibid. d.9. maximè n.4.*

DO-

Digitized by Google

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

M*Iſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent, quod manducent*, Marc. 8. Hic ego non tam turbæ fidem, ac devotionem, (quæ triduo in deſerto cum Domino permanebat,) quàm divini verbi virtutem, & excellentiam admiror. Cùm enim adverto turbam illam in deſerto, triduo, ſine domo, ſine lecto, ſine hoſpitio, ſine commeatu perdurantem, dieique æſtum, & noctis intemperiem, cum parvulis etiam, & uxoribus tolerantem, ac ſuper nudam humum cubantem: quid aliud judicare potero, quàm eam fuiſſe Dominicæ prædicationis gratiam, eam divini verbi virtutem, ut homines illi nullatenùs inediam ſenſerint; ſed quaſi abundantiſſimo quodam convivio recreati ſint, dum dapes cœleſtis doctrinæ ſuaviſſimè deguſtant? Nutrimentum enim etiam corporis boni hominis eſt verbum Dei, ſapientia pulmentum, quod pro virium ſuarum confortatione tantoperè myſticè expetiiſſe crediderim Patriarcham Iſaac. Vid. *tr.* 83. *d.* 3. *num.* 1. 2. 3. *&c.* Sicut enim manna Iſraelitis tantum robur præſtitit, ut eo paſti, aſperum illud iter intrepidè perfecerint; haud aliter hoc ſpirituale manna facit, cui non incongruè in plurimis aſſimilatur, *ibid. diſc.* 4. *n.* 7. *&c.*

Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent, quod manducent. Si alicubi divinitatis inſigne erigendum eſſet, hoc ego trophæum inſcriberem: *Miſereor turbæ.* Vincit enim, & triumphat in Deo pius affectus erga multitudinem. Ecce enim, quàm facilis, quàm promptus Dominus erga ſectatores ſuos, non longas illorum preces expectat, ſinit eos clamoribus deſatigari: ſed ad primum indigentiæ contuitum, ubi quoque vidit in ſequela ſui perſeverare, parat opem, & abundanter reficit. Satiantur autem in fine tridui, non in initio; non enim cœleſtis convivii recreabuntur epulis, qui ad Chriſtum convertuntur, ſed qui in converſione ſua cum hac turba perſeverant. Et ideò perſeverans in vita ſpirituali, & pœnitente habenda eſt toleranria, cum reſpectu ad cœleſtem remunerationem, *tr.* 80. *d.* 7. *maximè n.* 7.

Si dimiſero eos ieiunos, deficient in via. Obſidetur aliquando Samaria, & extrema ſic premitur fame, ut & ipſæ mulieres proprios vorarent filios; undè rex furore correptus, mortem minatur Prophetæ, 4. Reg. 7. quod cum inaudiiſſet Eliſeus, hiſce duces affatur: *Audite verbum Domini: in tempore hoc, cras modius ſimilæ, uno ſtatere erit, & duo modii hordei, ſtatere uno in porta Samariæ. Cras*, ait Propheta, diem deſignans ſequentem? Cur, ò Propheta non hodie? cur perendiè vel alio tempore? Ut omnibus innoteſceret Dei benevolentia, quæ tunc emicuit, cum extrema populus conflictaretur fame; tunc in ipſa hora panditur Dei benignitas dans levamen: ita ad extremam redactus erat præſens populus penuriam in deſerto, panes vix ulli ſupererant, & qui aderant, quaſi nulli erant: itineris aderat moleſtia, & interitus periculum, ſi jejuni dimitterentur, nec à quo cibandi forent, ſpes erat auxilii. Adeſt igitur mox Chriſtus Deus, & multiplicatis panibus, ſic abundè reficit, ut confortati, & valles, & montes non tam tranſcenderent, quàm tranſilirent. Sic Deus ſuo adeſt auxilio, cum tribulamur, & hominum auxilium deeſt, *tract.* 94. *diſc.* 31.

Unde illos quis poterit hic ſaturare panibus in ſolitudine? Ad Chriſti verba reſpondent Diſcipuli per interrogationem ad exaggerandam difficultatem: hæc enim miniſtrorum ſolet eſſe conditio, quòd in objiciendis impedimentis plus reſpondeant, quàm interrogantur. Et ideò tam in hoc miraculo, quàm in alio de deſerto faciunt mentionem. Super quo ſic commentatur S. Chryſoſtom. hom. 54. *Sic & prius, & nunc ſolitudinis meminerunt, quod quamvis ipſi ex imbecillitate dicebant, hinc tamen miraculum ab omni ſiniſtra opinione liberant.* In quo verò? In eo nempè, quòd ſolitudinis meminerunt; inde etenim evidentia miraculi declaratur, & myſteriis via aperitur; quòd ſcilicet ſic DEUS ſolitudinem amet, ut ſpirituales conſolationes ut plurimùm concedat in ea: non ſolùm refectiones ventris, ſed & mentis, *tract.* 89. *diſc.* 7. *& diſc.* 9.

Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. Optimè ſciebat Dominus, quot panes habebant: ad quid igitur interrogat? Reſpondet Abulenſis quæſt. 104. *Quærit Dominus, quia voluit oſtendere, quod iſtud miraculum non faciebat ex ſua voluntate, ſed ex neceſſitate quadam, quia erat ingens inopia, quæ aliter non poterat ſublevari.* Et ideò, ut notat ipſe Abulenſis quæſt. 102. cum Dominus ſæpè cœcos, claudos, ac debiles ſanaret, ac etiam mortuos ſuſcitaret: bis tamen panes multiplicavit, ac turbas ſaturavit. Nam ad illa prima mirabilia ſæpè ipſa indigentia exſtabat, quia ſine miraculo vitam ac ſanitatem conſequi non valebant: At ad multiplicationem panum bis in deſerto interceſſit gravis neceſſitas; unde bis illos multiplicavit. Siccine ipſe DEI filius vanam gloriam abominatur, ut ſine urgenti neceſſitate ad hominum de ſe confirmandam fidem miracula patrare nolit? *tract.* 95. *diſc.* 10.

Et præcepit turbæ, diſcumbere ſuper terram. In alio convivio turba ſuper fœnum ſedet, Joan. 6. *Dixit Ieſus: facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco*: at in præſenti, ſuper nudam humum. Cur hic non providetur turbis herboſus diſcubitus, ut in priori loco? Ex myſterio id accidiſſe autumant SS. PP. & præcipuè D. Paſchaſ. lib. 7. in Matth. *Ideò tanquam in ipſius montis Chriſti ſoliditate locati, nullo fœno interpoſito emolliebantur.* Iſti convivæ nos Chriſtianos adumbrantes, non recumbunt ſuper molle, & tenerum fœnum; ſed ſuper duram, & aſperam terram: non enim ſub Chriſti ſchola delitioſa, ſed acerba, & auſtera vita inculcatur; Deo enim familiariſſimi, præſertim Chriſtiani, invitantur ad ſufferendas tribulationes; & eorum character, tribulatio eſt, *tr.* 94. *diſc.* 2.

Et ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis, ſeptem ſportas. De Iſraelitarum operibus à Pharaone decretis ait Regius Vates. Pſalm. 9. *Manus eius in cophino ſervierunt.* Velut miniſtri operæ in cophino colligunt lutum, ut ſtrenuis ædificatoribus materiam præbeant: ſic Iſraelitæ ædificiis regiis lutum in cophinis miniſtrabant. His poſitis, recole modò facinus illud Chriſti in ſaturandis hominibus: *Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite, quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereant: collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos*, Joan. 6. *hic ſeptem ſportas.* Cur non ciſtas jubet impleri, ſed cophinos, ſed ſportas? Vel in ipſo operarum inſtrumento videatur, quem alium fructum pariant tribulationes juſtorum, & ſervorum Chriſti, atque ſervorum Pharaonis. Servitur Pharaoni, id eſt, mundo in cophino, ſervitur Chriſto in cophino; ſed in Pharaonis obſequio cophinus operarum lutum colligit, lutum porrigit, nihil præter lutum habet: in obſequio Chriſti operarum cophini, non lutum, ſed cœleſtem colligunt alimoniam. Appoſitè ad rem Ambroſ. lib. 9. in Luc. *Qua ratione cophinos duodecim implevit Chriſtus, niſi illud populi Iudaici ſolveret, quia manus eius in cophino ſervierunt? Hoc eſt, populus, qui antea lutum in cophinis colligebat, hic iam per crucem Chriſti, vitæ cœleſtis operatur alimoniam.* Conveniant huc, qui ſerviendis mundialibus principibus laborioſiſſimam impendunt operam; qui jejuniis, vigiliis, ſanguine civitates, & regna principibus comparant; qui in exoriente Principe ſpem eam locant, quam incredibili labore, ſollicitudine nutriant. Quid illis pariunt tot labores, quid colligunt in cophino, in ſportis? Solum colligunt lutum temporalium honorum, quæ in pulverem converſa evaneſcant ab oculis: non ſic qui in Chriſti morte fundantur, ſed per illam in cophinis cœleſtem colligunt alimoniam. Summum igitur diſcrimen eſt inter labores, & tribulationes juſtorum, ac reproborum. De quo *tr.* 94. *d.* 33. Qui plura volet, conſulat Dom. 4. Quadrageſ.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

A*Ttendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces*, Matth. 7. Non leones, non tigrides, non urſos, quamvis ſint ſæviſſimi, adducit Dominus in exemplum; ſed lupos apponit: *Lupus namque*, ut ait Druthmarus, *ex etymologia, nomine Græco, ſic dicitur à moribus, eò quòd rapacitati ſit ſemper deditus, & cruori.* Quamvis enim animantes reperiantur robuſtiores, & velociores, tamen ubi ſemel offenderint, cavent: non vulpes ad laqueum, leo ad foveam redit; at lupus inter omnes ſævitię, ac prædæ maximè deditus, ita per indeficientem ſuam voracitatem nunquam ſatiatur, quin ad idem periculum ſæpiùs redeat, & ruinam. Hoc modo multi Chriſtiani hiſce lupis ſimiles ſunt, qui peccatis per recidivam aſſueti, præcipitia ſuarum animarum, & æternæ damnationis foveas haud curant. Vid. *tr.* 75. *d.* 1.

Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Acutè more ſuo aureum illud flumen D. Chryſol. ſerm. 97. [Flores multi multitudinem fructuum pollicentur, ſed examinati ventorum flabris, ad fructum pauciſſimi perſeverant. Sic credentes in Chriſto, multi in Eccleſia videntur in pace; ubi autem perſecutionis procella perflaverit, pauci martyres reperiuntur in fructu.] Agnoſcendæ ergo arbores in Eccleſia, non à floribus, ait Dominus, ſed à fructu; multi enim in ſerenitate temporis multos flores patientiæ, & perſeverantiæ oſtendunt, multoſque fructus promittunt; ſæviente tamen tempeſtate perſecutionis, pauciſſimi perſeverant ad fructum. Vis ergo noſcere, an homo verè Chriſtianus ſit? hos fructus reſpice: nam Chriſtiani hominis verus character eſt, patientia & perſeverantia. Vid. *tr.* 68. *d.* 2. *Item tr.* 80. *d.* 1.

Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Præceperat Dominus, cavendos eſſe hos lupos, ſcilicet, falſos Doctores, Hæreticos, ac etiam hypocritas, ut alii exponunt, latentes ſub ovina pelle, hoc eſt, ſub compoſito, & ſimulato exteriori habitu: & quia ſecreta cordis ſunt abſcondita homini: *Nemo enim ſcit, quid ſit in homine*, dat Dominus ſignum, per quod eorum malitia deprehendatur, & in exemplum ponit uvas, & ficus: *Uva*, ut ait Chryſoſt. in Imperſ. hom. 19. *myſterium in ſe Chriſti habet: ſicut enim botrus multa in ſe grana ligno mediante ſuſpendit; ſic Chriſtus multos ſibi fideles per lignum crucis tenet adiunctos: ſimiliter & ficus*

Digitized by Google

ficus, multa grana uno tegmine tenet incluſa, ſic & multos fideles, quodam dulci charitatis amplexu, una tenet Eccleſia. Et ſunt in ficu hæc ſigna charitatis quidem in dulcedine, unitatis autem in conjunctione granorum. Optimè ergo ad agnoſcendos fructus veri, vel falſi Prophetæ, vel Chriſtiani, ponuntur in exemplum uvæ, vel ficus, quæ unionem, & charitatem adumbrant: verus enim hominis Chriſtiani character eſt pax, per hanc fides ſtabilitur, & dilatatur, & in ſuo vigore conſervatur, *tr.70. diſc.3.*

Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Quàm ineptè ſpinas eligeret, qui divitem ſibi vindemiam procuraret? Quis enim à ſpinis ſperet uvas? Quis à mala radice, à mala hominis indole, perverſoque ingenio, dulces ſperet virtutis, & placidæ quietis fructus? Sicut enim impoſſibile eſt, quòd ſpinæ uvas proferant, ſed benè puncturas, & vulnera; ita nec peccatum, quietem, conſolationem, ſed labores, inquietudines, ærumnas: quibus peccatores, dum ſatisfaciunt appetitibus, ſe pungi, & laborare ſentiunt, *tr.77. d.13. & d.14.* Nam inquietudines, & ærumnæ peccati ſunt partus, *ibid. d.15. & d.16.*

Nunquid colligunt de ſpinis uvas? Quis ſperet à ſpinis uvas? Quis à mala radice, & amara, dulces & ſapidos fructus? Id ſolum ſperet, qui novit Creatoris poteſtatem, & infinitudinem. Sententioſè dixit D. Baſil. *Deo nihil impoſſibile pronunciatur: nam ubi opus molitur, impoſſibile DEUS demolitur*. Leo vivus os fertur habere fœtidiſſimum: deſtruitur leo, & in ore fœtido mel reperit dulciſſimum Samſon, Jud. 14. Quis autem de fœtenti leone ſperet mel dulce? Reſpondet pulchrè Caſſiodor. l. de anima cap. 19. *Noſti etiam benefacere per iniquos, convertens in adjutorium, quod paratum eſt ad nocendum: potentius eſſe diiudicans, læſiones ad utilitatem convertere, quàm cauſas malorum à radicibus amputare*. Spinæ ſunt, mala vita & exempla pravi Concionatoris: Uvæ, verbum DEI à tali prædicatum; licet ergo ab impiis hominibus verbum DEI prædicetur, ejus tamen auſcultatio nullatenùs intermittenda, nec illius fructus negligendi ſunt, *tractat. 83. diſc. 19.* Item Deus novit ex malis elicere bonum, odiumque dæmonis in noſtrum bonum uſus vertere, *tr.92. d.11.*

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Concors eſt SS.PP. ſententia, rationales homines per has arbores ſignificari, quos idcircò Deus in hortum Eccleſiæ tranſplantavit, ut fructus ferant temporibus ſuis; à quibus dum abſtinent, ignem & excidium minatur. Div. Chryſoſt. hom. 24. notat, quòd duæ ſint pœnæ, excidi, & in ignem mitti, ſenſus & damni, ſeu privari feliciſſima Dei viſione. Intolerabilis res eſt, gehenna, ſed multò intolerabilior, ac gravior pœna eſt, à ſumma illa Dei viſione, ac gloria expelli, ac excludi; tamen Dominus de igne gehennæ facit mentionem, ut ſimilitudinem, ac parabolam arboris proſequatur, ac ſic à malo deterreat. Itane, ò Domine, dicè luci arbor, quæ ex bonitate coloni, & agricolæ plantata, fortè in culpa non eſt, quo minùs fructum ferat? Quid ſi terra ſterilis malignitate ſua neceſſarium neget humorem? Ergo hac ſimilitudine nil aliud declarare voluit Chriſtus DEUS, quàm oſtendere, quàm deteſtabile ſit otium, & fructus carentia. Nihil enim pejus excogitari poteſt, quàm illud, quod in otioſitate, & torpore degit, utpotè maledictioni proximum, & igni ſolùm ſerviens. Signum enim æternæ reprobationis eſt, ſine fructu tranſigere tempus, quod ipſa hora mortis coram Deo nos accuſabit, *tract.91. diſc.6.* Unde ſicut mater Tobiæ, Tob. 10. Tobiam à ſe dimiſſum, tanquam deperditum flebat lacrymis irremediabilibus, atque dicebat: *Ut quid permiſimus peregrinari à nobis lumen oculorum noſtrorum, ſolatium vitæ noſtræ, &c.* pariter juſtiùs illi deflentur, qui nullam temporis rationem habent, illudque adeò pretioſum, aut malè impendunt, aut negligunt, de quo exactam aliquando rationem reddituri ſunt, *ibid. d.5.*

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Stupenda profectò, & terribilis ſententia, qua arbores, quæ fructus bonos ferre differunt, Dominus ferit! Quam adimpletam, & executioni mandatam legimus apud Matth. 21. in illa ficu areſacta, quæ cum eſurienti Domino ficus nullas offerret, maledicta, igni in pabulum ceſſit. Cur verò eam, quam decet, cum his ſerotinis arboribus, patientiam non habet cœleſtis arborum myſticarum cultor, ut etſi hoc anno ſterileſcunt, futuris ſaltem temporibus uberes fructus adferrent? Nullatenùs hortulani hic culpanda patientia venit: cum enim plurimis annis infrugiferæ in horto Eccleſiæ ſteterint, atq; de die in diem fructus ſpoponderint, meritò exſcinduntur. Ut intelligant Chriſtiani homines, quos arbores inverſas dixit Ariſtoteles, quantùm Deus cœleſtis horti Eccleſiæ cultor, eos abominetur, ſeveréque notet, qui ad uſque finem vitæ emendationem ſuam differunt, fructuſque pœnitentiæ de die in diem reſervant. Vid. *tr. 81. diſc. 16.* Sicut enim hortorum cultores ex eo capite ſteriles arbores evellunt, non quia fructus ferent, ſed quia terram occupant, & in præſenti non ferunt: ita cœleſtis paterfamilias impœnitentes, qui tardiùs per pœnitentiam ad Deum convertuntur, præter expectationem morte repentina ſæpè exſcindit, *ibid. d.6. & d.19. maximè n.4. &c.*

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Allegatis verbis hoc ſignificare intendit Chriſtus, quòd quemadmodum hortorum cultores ſterilem arborem evellunt, ne terram fruſtrà occupet, & umbra ſua frugiferis arboribus noceat; nam igni reſervant: ita cœleſtis pater improbos, & ſceleratos peccatores ante diem è medio frequenter tollit. Cujus accelerationis cauſa ſibiipſis peccatores ſunt: Peccata ſiquidem mortalia committentes, ut plurimùm ſibi mortem accelerant, & ex improviſo pereunt, *tract.77. diſc.4.* Ut proindè benè moneat Sanctus Baſilius: *Sciſtiſne filii, quo intraveritis, & quæ vos maneat obligatio? Arbores vos eſſe ſcitote, quas mera DEUS ſua miſericordia, gentilitatis ex ima ſylvis, in Eccleſiæ tranſplantavit Paradiſum*. Nempè eo fine, ut copioſos bonorum operum ferant fructus; à quo fine cum malitioſè recedant impii, quid mirum, quòd excidantur, & igni reſerventur, cum ipſi ſibi infernus ſint, & ignis quidam, quo anima eorum in hac, & altera vita aduritur? *ibid. d.1.2. & d.3.*

Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; ſed qui facit voluntatem Patris mei, &c. Ponitur iſta repetitio ex parte hominum clamantium, ut explicant SS. Chryſ. Thomas, & Abulenſ. quæ propria eſt timentium, ac anguſtias patientium; ac proindè ob timorem multiplicant voces. At accommodatiùs explanatur à S. Hieronym. D. Paſchal. Euthymio, & aliis: Quòd illa geminatio vocis ſignificet quandam frequentem invocationem nominis Domini, ac ſi dicat: Non omnis qui me, ut Deum, ac Dominum credit, ac invocat, ac frequenter habet in ore, intrabit in regnum cœlorum; ſed ille, qui facit voluntatem Patris mei; hoc eſt, ejus præcepta ſervat, & adimplet. Nam ut ait D. Hilarius hic: *Regna cælorum, ſola verborum officia non obtinent*. Et Gloſſa: *Iter Regni DEI eſt obedientia, & non nominis nuncupatio*. Unde non quiſquis ſuperficialiter in Deum credit, cœleſte regnum intrabit, ſed is duntaxat, qui voluntatem Patris ſui adimpleverit, quæ in divina lege nobis præſcripta reperitur. Vanæ igitur illorum ſunt voces, qui dicunt: vel ſum prædeſtinatus, vel præſcitus: ſi prædeſtinatus ſum, ſalvabor, tametſi nullum opus bonum fecero: ſi verò ſum præſcitus, quidquid boni operatus fuero, planè inutile erit; nam ipſa ſigna electorum eoſdem ad virtuoſè operandum adſtringunt, *tr.82. d.5.*

Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum. Non mirum, quòd tales regnum cœlorum non adipiſcantur, qui ſolo nomine contenti, factis non confitentur Dominum: ii enim ſunt, quos ſic Regius Vates Pſalm. 77. deſcribit: *Dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei; cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus.* Quibus ipſa Domini notitia in gravius peccatum cedit, *tract. 74. diſc. 6.7. & diſc.8.* *Quo fit*, inquit Salv. lib. 3. de Provid. *ut etiam nos, qui nos Chriſtianos eſſe dicimus, perdamus vim tanti nominis vitio pravitatis. Omninò enim nihil prodeſt, nomen ſanctum habere ſine moribus; quia vita à profeſſione diſcordans, abrogat illuſtris tituli honorem, per indignorum actuum vilitatem. Quid enim eſt*, pergit Idem, *quid nobis de Chriſtiano nomine blandimur? Cùm utique hoc ipſo per nomen ſacratiſſimum rei ſumus, qui à ſancto nomine diſcrepamus: nam & ideò plus ſub religionis titulo Deum lædimus, quia poſiti in religione, peccamus. Vid. ibid. diſc.12. & diſc.13.*

Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum. Non igitur in cœlum aſcenditur per verba, ſed per opera: qui verbigerando viam in cœlum ſternere parat, verè nugatur. Nam ut Sanct. Hilar. canon. 6. in Matth. docet: *Cæleſtis regni iter, obedientia voluntatis DEI, non nuncupatio reperienda eſt. Quid putat ſubnixum precatiuncula, quam non devotio expreſſit, ſed tumultuaria denticulavit neceſſitas, ſe aſcenſurum in cælos? Audi: Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit.* Accinit Arnobius ille Afer, vetuſtate nobilis, qua ſolet ſermonis purpura lib. 2. contra Gentes, ita ſcribens: *Neque illud obrepat, aut ſpe vobis aerea blandiatur, quod Magi ſpondent ſe commendatitias habere preces, quibus emollita, neſcio quæ poteſtates, vias faciles præbeant ad cælum contendentibus ſubvolare*. Credite, nullam video precatiunculam, quæ ſine veſtra opera, ac diligenti tempeſtivè cura ſervare vos poſſit, & rectà in cœlo aperducere. Superſtitionis pede paſſim impingit, per errorum devia, quiſquis putat, neſcio qua, aut verborum formula, aut devotionis phantaſia, & præſumptione, rectò itinere ſe in cœlum tendere: nam exteriores illæ devotionis demonſtrationes, in morte quas impii præſeferunt, valdè ſunt fallaces, *tr. 81. d.12.*

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius. Luc. 16. Homo iſte quidam ſingularis, & ſingulariter dives, rectè intelligitur DEUS, *qui Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant illum*. Villico, id eſt, cuilibet Chriſtiano, ut ait Div. Anton. Olyſſiponen. & Div. Carthuſian. totam ſubſtantiam domus ſuæ, ſuarumque divitiarum adminiſtrandam commiſit, cum ei multa bona naturæ, & gratiæ, aliaque dona ſuperinfuſa commiſit,

Digitized by Google

miſit, de quorum uſu, adminiſtratione, ac diſpenſatione exactam in judicio, & morte rationem exiget; quæ cum malè adminiſtrat, defertur & denuntiatur: Diù enim latere crimina nequeunt, & licèt occultè fiant, in publicam tamen lucem prodeunt, tum à Deo, tum à propria conſcientia manifeſtata, *tr. 77. diſc.* 30. Nullus hic mentionatur accuſator, nullus denuntiator; diffamatur tamen villicus, dum ſuum ipſe crimen, & delictum accuſabat, & diffamabat. Unde vera dixit S. Ambr. in Pſ. 50. *Habet culpa characteres ſuos, & apices, quibus proditur proditor; væ mihi, quod latere non poſſum. Quomodo enim latebo, qui inſcripta in pectore meo gere indicia delictorum?* Impudica Ægyptia importunè ad nefarium opus ſolicitat caſtum Joſeph; cui ille: quomodo poſſum hoc malum facere? Gen. 39. Cur timet Joſeph ſceleri præbere conſenſum? Nam cum ipſe ſit in domo omnium dominus, ad libitum opportunum poteſt eligere tempus, ut crimen ita occultè, & abſconditè fiat, ut ſit omnibus ignotum, nulluſque valeat illud domino nuntiare. Prudentiſſime tamen reſpondet Joſeph: *Quomodo poſſum hoc malum facere?* Quia etſi nullus eum delicti arguat, nulluſque eum convincere adulterii valeat; præſidet interim Deus, ipſaque conſcientia demiſſis oculis, pallido ore, tremula voce, proprium ſcelus, licèt opertum, diſcoperiet, & declarabit: *habet culpa characteres ſuos, ibid. d.* 31.

Quid hoc audio te? Redde rationem villicationis tuæ; Iam enim non poteris villicare. Alexander Macedo, ait Plutarch. in Apophthegm. *inſtructa iam ad prælium acie, cum cerneret militem quendam, ad temporis amentum telo adaptantem, ut inutilem ſubmovit ab exercitu, qui id temporis appararet arma, cum his utendum eſſet.* Huic ignavo, & improvido militi ſimilis videtur eſſe præſens Euangelicus Villicus, qui tum priùs rationem villicationis inire volebat, cum à villicatione ſubmovendus erat. Per quem D. Antonius Olyſſipon. ſerm. 9. poſt Trinit. Div. Carthuſ. quemlibet Chriſtianum intelligunt, cui Deus tradidit multa dona naturæ, & gratiæ, v.g. corpus, & animam, fidem, ſpem, & charitatem, & alia, de quorum uſu, & adminiſtratione exactam Dominus rationem exigit; qui cum tum demùm ad ſe redire, & novam vitam inchoare parat, cum aut anteactæ vitæ præmia accipienda ſunt, aut ſe pœnitentiæ accingit ſub ipſam extremi ſpiritus horam, meritò ab ipſo Domino negligitur, & reprobatur, & à villicatione per vitæ abbreviationem deponitur, atque morte repentina prævenitur. Vid. *tractat.* 81. *diſc.* 6. & 7. & *diſc.* 16. & 19.

Iam enim non poteris villicare. Pulchrè Didac. Stella in Luc. Hæc quamvis de hora mortis, & de ultimo vitæ inſtanti intelligenda ſint, quia deinceps nullum erit tempus vilicandi, hoc eſt merendi, nec demerendi; tamen in hac vita inſpirationibus adducit Deus hæc nobis ad memoriam, ut habentes præ oculis noſtris hoc ultimum tempus conſtitutum, quo cum vita ſimul noſtra finito, & terminato, ampliùs villicare nequibimus, hic ſtatim villicare ſumma cura ſtudeamus, boniſque operibus manſionem in cœlis quæramus: tempus enim erit aliquando, quo etiamſi velimus, nullo modo prodeſſe poſſimus, ut malè acti temporis pœnitentia ducti, ea quæ facere noluimus, facta lucremur. Conſtitue igitur ante oculos tuos tempus, & horam mortis, quò ubi perveneris, Deum dicentem audias: *Redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare.* Quare nunc, cum tempus ad villicandum habes, talia opera facere debes, ut nullus unquam temporis defectus tibi nocere poſſit, cum ad horam mortis perveneris: *Operemur bonum, dum tempus habemus*, ait ad Galat. 6. S. Paulus. Cum enim tempus non ſit in noſtra poteſtate, temerarium eſt, de eo diſponere, & ſuam converſionem procraſtinare, *tr.* 91. *d.* 2.

Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem? In magnis anguſtiis ſe conſtitutum videt iniquus villicus; & ideo timor judicii ſolicitat mentem ad procurandum ſubterfugium. Videns enim, ſe mox eſſe judicandum, requirit remedium intra ſe: non ſe excuſat, nec crimen negat; ſed culpa convictus omninò obmuteſcit, & valdè anxius cogitat in animo ſuo: quid faciam? O ſtulta cogitatio, & cogitatio indurati peccatoris! Qui illud tempus Deo pro pœnitentia deſtinat, quod maximè inopportunum eſt, qualis mortalis vitæ infirmitas, & agonia mortis. De quo *tract.* 81. *diſc.* 10. & *diſc.* 11.

Scio, quid faciam, ut cum amotus fuero à villicatione. Aſtutum, & malum conſilium excogitat, conſultori ipſi peſſimum, magis de acquirendis amicis, quàm de reſarciendis male expenſis divitiis, qui in eo totus intentus eſſe debebat, quomodo amiſſam reconciliaret gratiam, & injuſtè expenſa recompenſare poſſet; imò rationis tempore plus diſſipat, quàm ante fecerat. O maleſuada ratio! Videtur hic villicus à ſenſualitate ſua ſeductus, omni judicio, & ratione eſſe deſtitutus. Hæc merces ſemel commiſſi peccati eſt. Vid *tr.* 72. *d.* 5. & *d.* 6. Quid enim rationabilius excogitare deberet, quam totis viribus contendere, ut ſatisfaciens Domino, hanc Domini indignationem evitet, peneſque villicationem ſe manuteneat? Probroſum enim eſt diviti, nobilique viro, culpa ſua ad extremam miſeriam redigi, ut mendicabulo vitam ſuſtentare cogatur. Quomodo igitur tempore reddendæ rationis plus ardet in fraude, ac de bonis ſibi creditis diſpergit, quàm tempore ſuæ functionis? Videbatur enim valdè conveniens prudentiæ, quòd ipſa approximatio perſolvendi computatione bonorum, cohiberet manus à majori diſſipatione bonorum; præcipuè cum ille non haberet, unde ille ea poſſet compenſare. Scilicet ait D. Chryſologus ſerm. 126. *Aufertur pudor, violatur innocentia, verecundia tota ſepelitur, ubi villicus reddendæ rationis tempore plus ardet in fraude, quàm tempore villicationis anhelavit in luxu; & qui ante ſubſtantiam vacuaverat diſſipando, vacuando chirographa, quod remanſerat, plus evertit; nec curat, unde poſſit ſarcire, quod deerat, ſed quod remanſit, quomodo poſſit minorari, excogitat.* Et hoc eſt, quod Sapiens ait: *Impius cum in profundum venerit, contemnit.* Peccator enim per conſuetudinem habituatus, in profundum malæ conſcientiæ, cæcitatis, deſperationis, pertinaciæ, jactantiæ: *Scio quid faciam*, & damnationis æternæ corruit, *tr.* 73. *d.* 3. Ille quoque ſe, & ſuam conſcientiam contemnit, leges, homines, pœnas, & verecundiam floccipendit, *ibid. d.* 4.

Fodere non valeo, mendicare erubeſco: Scio quid faciam. Quis, ò miſer homo, te in tantas anguſtias redegit, ut jam de præſenti dicas, *mendicare erubeſco?* Solùm ad reddendam rationem vocaris, & nondum de tuis bonis ſpoliaris, nondum aliqua pœna impoſita affligeris. Cur ergo tanto rubore mendicandi conturbaris? Pulchrè Sanctus Petrus Chryſologus ſerm. 125. *Confuſionem futuri iudicii pertimeſcis, in quo iam non pœnitendi tempus eſt, & pœnarum; & ubi reus plus de conſcientia, quam de gehennæ erubeſcit incendio.* Plus ſanè torquebatur ipſa conſcientia criminum, quàm omni gehennali incendio; intolerabilior enim conſcientiæ cruciatus, quàm omne inferni ſupplicium. Sic peccatum non ſolùm inferno ſimile, ſed ob conſcientiæ cruciatum deterius eſt, *tr.* 77. *d.* 2. & *d.* 3.

Fodere non valeo, mendicare erubeſco: Scio quid faciam. Villicus vir nobilis, divitiis opulentus, in delitiis enutritus, cum imminentem paupertatem conſideraſſet, laborioſis operibus neſciebat inſiſtere, tum ob virium imbecillitatem, tum ob diſſuetudinem: *Qui enim delicatè à pueritia nutrit ſervum ſuum, poſteà ſentiet eum contumacem*, Proverb. 29. non ſolùm ad opus, & laborem, ſed etiam ad virtutem. Ad rem moraliſſimè Didac. Stella in Luc. *Fodere non valeo, hoc eſt, dura pœnitentiæ opera exercere nequeo, abſtinendo, flendo, ieiunando, & alia huiuſmodi operando. Quamvis cum hæc opera ſint viris perfectis dulcia, atque facilia, qui conſuetudine exercitatos ſenſus habent, & omni virtutum actione ſpiritualiter delectantur; mihi tamen, qui educatus ſum in deliciis, & libertate, durum & rigidum videtur, virtuti operam navare.* Heu, ſic pœnitentiam reddit difficilem in extremo conſuetudo inveterata! Vid. *tr.* 81. *d.* 8.

Laudavit Dominus villicum iniquitatis. Quis non miretur, quod paſſim mirantur interpretes, ſcilicet, quomodo potuit Dominus hic, qui Deus eſt, laudare malitioſum hoc villici commentum? Porrò opus illud pravum fuit, & malitioſum furtum; furtum autem res laudis non eſt apud Deum, ſed vituperio, & ſupplicio digna. Deus ne encomiaſtes erit malitioſæ rapinæ? Reſpondet argutè Origenes in Caten. S. Thomæ: *Et forſan, quod dicitur, laudavit, non ſecundum veram commendationem, ſed abuſive dictum eſt, ut cum dicimus aliquem commendari in mediocribus rebus, & quodammodo mirandos eſſe concurſus, & acumen, quibus vigor mentis elicitur.* Itaque vafre ſubdola villici furacitas minimè laudatur, atque prudentiæ honoratur elogio; vituperio potiùs digniſſima. Sed cum ipſe ſub prætextu miſericordiæ, damnoſiſſimam avaritiæ cupiditatem, & propriæ utilitatis libidinem celet; ſub ſpecioſo titulo laudis, acriter reprehenditur, & diffamatur. Deus enim meritò detegit, & acriter caſtigat illos, qui ſub zeli pallio pravas ſuas paſſiones tegunt, *tr.* 97. *d.* 7.

Facite vobis amicos de mamonna iniquitatis, ut cum defeceritis, &c. Eleganter S. Bernard. epiſt. 103. *Si ſapis, non contemnes eorum* (pauperum inquam) *amicitiam, quos veritas beatos clamat, & reges pronunciat cælorum. Amicitia pauperum, regum amicos conſtituit, amor paupertatis reges.* Regnum denique cœlorum pauperum eſt. Et eſt regiæ poteſtatis, beare pro voluntate amicos: *Facite*, inquit, *vobis amicos, &c.* Vides ergo, quàm magna dignitas, ſancta paupertas, ut non modò patrocinium ipſa ſibi non quærat, ſed & ferat indigentibus. Magna, inquam, dignitas & paupertatis laus, quam latiùs vid. *tr.* 69. *diſc.* 1.

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN.

C*Um appropinquaret Ieſus Ieroſolymam, videns civitatem, flevit ſuper illam.* Luc. 19. Chriſtus Dominus ſicut erat verus homo, ita erat & verus Deus; ideò ejus ſanctiſſima anima in divina eſſentia, omnia, quæ in illa urbe erant, ſcelera, latrocinia, ambitiones, cupiditates, atque alias abominationes, quæ in omnibus ſtatibus erant, contemplabatur. Videbat ex ſacerdotibus, quoſdam eſſe inſipientes, alios inhoneſtos, quoſ-

Digitized by Google

dam ambitioſos, & alios nimia cupiditate inflammatos: Aſpiciebat miniſtros juſtitiæ, & Reipublicæ Gubernatores, ſuis commodis, atque utilitatibus conſulentes, rapinis & mendaciis plenos. Denique cauſas pauperum, & viduarum ob defectum tutelæ cadentes: cauſas verò divitum erectas, & in ſublime elatas cernebat. Et quod pejus erat, omnes abſque cura aliqua in utramque aurem dormire, multis flagitiis, & ſceleribus oneratos. Dominus autem brevitatem harum deliciarum, & nobiliſſimi temporis jacturam, inſuper æternitatem punitionis, qua in alia vita puniendi erant, & terribilia flagella, quibus in hoc mundo erant caſtigandi, contemplans, commotus, piiſſimus homo lacrymas profundere cœpit. Deplorandus enim illorum hominum ſtatus eſt, qui tempus præſens clementer indultum ad acquirendam cœleſtem gloriam, & ſalutem ſuam, diſperdunt, & in peccatis, ac divinæ legis transgreſſionibus inſumunt, *tr.91. diſc.5.* O nobile ſanè tempus, propter quod & ipſe Salvator uberrimas lacrymas profundit! Benè igitur monet Eccleſiaſt.4. Fili conſerva tempus, ut donum pretioſum. Vid. *ibid. diſc.3.*

Videns civitatem, flevit ſuper illam. Excidium urbis, ac devaſtatio facta per milites Romanos, generalis fuit, & quidem totius regni: omnes enim Judæi per totum regnum fuerunt interfecti, & captivi. Cur ergo piiſſimus Jeſus ſuper civitatem, & non potiùs ſuper regnum deplorat? Solvit acutè quæſtionem Origenes homil.38. in Levit. *Nemo Gentilis fletur, ſed ille, qui fuit de Ieruſalem, quod poſt peccata circumdent eam inimici, & lapidem ſuper lapidem non relinquant; maximè ſi poſt multam continentiam, poſt annos caſtitatis victus quis fuerit blandimentis carnis.* Non deflet Dominus ſuper gentium civitates, Babylonem, Tyrum, vel Ninive, *nemo gentilis defletur;* nemo enim gentilis fuerat in virtute, à qua defecerat; nam etſi aliæ Judæorum civitates ſub lege fuerint, nulla tamen in juſtitia, & probitate ita reſplenduit, totieſque veniam ſuæ transgreſſionis conſecuta eſt; & ideò maximè deplorandum erat, quòd poſt tot conſecutas gratias, tot annos caſtitatis, poſt tot monumenta virtutum, ipſa blandimentis carnis, ac turpitudini vitiorum ſe tradiderit, & in peccata, & ſcelera reinciderit: inde fit, quòd cum magno dolore lamentatur Jeruſalem. Qui enim in peccata ſemel remiſſa reincidunt, difficiliùs reſurgunt, acerbiùs à Deo caſtigandi, quia lumen, & divinas gratias contemnunt, *tr.74. diſc.3.*

Venient dies in te: Et circumdabunt te inimici tui vallo, & ad terram proſternent te. Excidium civitatis antecedenter quadraginta annis minatur Chriſtus, ut ipſi pœnitentiam agant, reſipiſcant, & non pereant; uti imminente diluvio fecit quoque Deus, Geneſ.7. Noe locutus: *Poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & delebo omnem ſubſtantiam, quam feci.* Poterat quidem Deus, unico momento univerſum orbem ſubmergere, noluit tamen: ſed concedit quadraginta dierum ſpatium, ut homines perterrefacti, reſipiſcentes, pœnas evadant debitas; ita hic longo tempore pœnam, quam imminentem ignorat civitas, prædicit, pro qua debeat flere, & pœnitentiam agere: quam dum dura cervice contemnit, repentinus ſupervenit interitus: *Eò quòd non cognoveris tempus viſitationis ſuæ.* Pro quo legit Euthym. *Curæ ſuæ.* Super quo excidio ſic commentatur Cæſarius hom.13. *Quàm multi ſe credebant longo tempore victuros, & ita illos mors repentina ſubtraxit, ut nec ad illam momentaneam pœnitentiam pervenire poſſint?* Similibus enim mors die, & hora, qua minimè expectatur, ſupervenit, & ita manifeſto perditionis ſuæ periculo ſe exponunt. Vid. *tract.81. diſc.19.* Quid verò ſtultius agere potuit populus hic, & hujus urbis incolæ, quàm ita dudum præmoniti, nihilominùs curam ſalutis ſuæ in finem differre? *Stultiſſimum eſt*, ait S.P. Auguſtin. *ut cauſa, quæ de neceſſitatibus agitur æternis, inutilibus vitæ deficientis committatur extremis*, *ibid. diſc.20. Vid. varias ſimilium allegatas ſtultitias.* Et ideò juſtè talis illis contumacibus evenit perditio, ut ne lapis ſuper lapidem in electa illa civitate relictus ſit, quia ſic impœnitentes manſerunt: quos meritò Deus abominatur. *De quo ib. diſcurſ.16.*

Eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ. Titus Boſtrenſis: *Viſitationis tempus illud vocat, quo ipſe è cœlo delapſus eam viſitavit, multaque inter viſitandum divina documenta eradidit, ac plurima tandem in ea miracula patravit.* Et licèt eum ſic præſentem intelligerent, tantæ tamen cœcitatis erant, ut ad eum ſibi præſentem non ſe reflecterent, ſed in peccandi malitia perſiſterent, quod extremum malorum eſt, & unica cauſa, ob quam ſcilicet Chriſtianus, licèt ex fide ſciat, infinitam illam Dei majeſtatem ſibi intimè eſſe præſentem, eandem nihilominùs in oculis ejus tam pervicaciter aſpernetur, & offendat, quia ad eandem præſentiam DEI recogitandam non ſe reflectit, & applicat; quod extremæ dementiæ eſt execrandum, *tract.75. diſc.10.*

Et ingreſſus in templum, cæpit eiicere vendentes, & ementes. Intravit Jeſus templum, & invenit prophanatum, invenit baſilicam mercatorum, menſam nummulariorum, boum, taurorumque ſtabulum, agnorum, arietumque ovile; indeque æterni Patris, ejuſdemque honoris defendendi zelo accenſus, facto flagello, ut Div. Chryſoſtom. innuit, quotquot vendentes, & ementes invenit, ejecit. Itane in templo ad manum prompta flagella adſunt, ut illis, ii nundinatores, qui ad cultum Dei promovendum negotiantur, turpiſſimè cæſi, inde exturbentur? Meritò miramur, unde illa ad manum flagella fuerint: Locum ex quo ea accipit Chriſtus, oſtendit Salomon Proverb.5. *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus* (alii, reſtibus) *peccatorum ſuorum conſtringitur.* Super quo ſic ait Venerab. Beda: *Impii funibus peccatorum ſuorum conſtringuntur, cum ineſſabili augmento ſuæ pravitatis inſerunt. Qui enim funem facit, torquendo ſemper, & involvendo filis fila adauget; talis eſt fortitudo malorum operum.* Quod alio loco clariùs ſic exponit: *Funiculi, quibus impios flagellando de templo expulit, incrementa ſunt actionum malarum, de quibus materia damnandi reprobos iudici datur.* Ecce ut Chriſtus flagella in ipſorum iniquis manibus invenit! De quibus vid. *tract.77. diſc.25.28. & diſc.29.* Ut certum enim ex Theologia, & Scriptura colligimus, quòd DEUS natura ſua, atque in ſeipſo non habeat, quo caſtiget, infligatque pœnam. Etenim hæc infligitur fame, peſte, paupertate, doloribus, ſimilibusq; calamitatibus, quarum nullam Deus in ſe habet, nec habere poteſt. Malum enim aliud non eſt, quàm privatio boni, nec malum ullum eſſe poteſt, niſi alicujus boni defectus. Hic autem in Deo locum nullatenùs habet, qui eſt omne bonum. Ex quo ſequitur, quòd Deus noſter nil in ſe habeat, quo puniat, ſed ut pœnam infligat, neceſſe eſt, ut alicui, quod extra ſe eſt, manum injiciat, ſive fami, ſive peſti, ſive bello, ſterilitati & annonæ charitati, quæ ſunt noſtrorum peccatorum effectus, *tr.78. diſc.5.* Flagellum ergo, quo Jeſus ejecit vendentes, de funibus peccatorum ipſorum compoſuit, quo illos vendentes exturbavit; de peccatis namque oritur populorum exterminium, *ibidem diſc.2.*

Et ingreſſus in templum, cæpit eiicere vendentes, & ementes. Inter omnes delinquentes, Idololatras, Hæreticos, Publicanos, Peccatores, quos in mundum veniens Chriſtus invenit, hos ſolùm flagello perſequitur, qui oves, & animalia ad ſacrificium vendebant. Quod flagellum ex iiſdem funibus, quibus pecora adduxerant, fabricatum, non pauci authores volunt. Itane propriis funibus exturbantur impii? Quibus grave olim væ prædixit Euangelicus Iſaias cap.5. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis.* Annon ea quæ vendebant in templo, volebat auferri Deus? Cur itaque funiculis turpiſſimè è templo eliminantur? Pulchrè Hieronym. in loc. cit. Iſaiæ: *Quod vincula dicantur eſſe peccata crebrius legimus, è quibus illud eſt: Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur. Et Dominus arguens populum delinquentem, qui peccata peccatis cumulabat, fecit flagellum de funiculis, oſtendens eis, quomodo domum Dei feciſſent ſpeluncam latronum.* Et meritò, per quæ enim quis peccat, per hæc & punitur: homo per delicta ſua Deum offendit, & per ipſa delicta, quæ in funiculis obumbrantur, verberatur, & flagellatur. Vid. *tr.78. diſc.* 18.19.20. *uſque ad* 26.

Et ingreſſus in templum, cæpit eiicere vendentes, & ementes. Venerab. Beda ex hoc magnum elicit documentum, dicens: *Si Dominus nec ea volebat venundari in templo, quæ in templo volebat offerri: quanta putas animadverſione puniret, ſi inveniſſet ibi aliquos riſui, vel vaniloquio vacantes? Si enim ea, quæ alibi libere geri poterant, Dominus in domo ſua geri non patitur; quantò magis ea, quæ nuſquam fieri licent?* Ideò nunc non contentus, ait S. Chryſoſtom. homil.22. in Joan. flagello, verbis etiam in eos invehitur, neque tantùm illos ejecit, ſed etiam evertit menſas, diſperſit argentum. Ut te erudiat, ò Chriſtiane, in ſacris templis cultum Deo exhibendum eſſe in ſilentio, exemplo Sanctiſſimæ Virginis Deiparæ, quæ myſticum Dei templum, ſilentii poſt ſe reliquit exemplum. Vid. *tr.88. d.6.*

Et ingreſſus in templum, cæpit eiicere vendentes, & ementes. Appropinquante paſchate, divino conſilio Chriſtus ſeipſum mundo manifeſtaturus, regnum Eccleſiæ ſuæ, & legem Euangelicam fundaturus, per hoc opus flagello ementes ejiciendo, principium ei dedit; quamvis enim intenderit legem fundare amoris, nihilominùs ut illa firma conſiſtat, ſanaque conſervetur, illam in timore fundare, neceſſarium putabat: *Audax enim*, ait S. Auguſtin. lib. quæſt. veteris, & novi Teſtamenti, quæſt. 105. *eſt homo, & temerarius, cui ſi digitum porrexeris, totam arripit manum: idcircò neceſſe eſt, timore eius refrænetur audacia. Hinc Spiritus Sanctus Eccleſiaſt.27. Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubvertetur domus tua.* Sumens metaphoram ex doctrina Chriſti, & quotidiana experientia. Ex eo ſcilicet, quòd domus firmitas principaliter pendeat ex fundamento: qua de cauſa ſapiens architectus, erecturus altum ædificium, hoc primum ſatagit, ut pro fundamento petram collocet ſolidiſſimam, qua ſervetur immobile. Chriſtus Deus opificum omnium ſapientiſſimus proindè ſuis ſtatuit ædificiis, ſuo, inquam, Euangelio, ut firma conſiſtant, fundamentum, quo nullum ſecurius. Timor autem eſt omnis bonis principium; hinc a flagello incipit: Ad bonam enim directionem, & obſervantiam divinarum legum, ante omnia neceſſarium eſt, prædicare Dei timorem. Vid. *tr.93. d.1.*

Ut

Digitized by Google

Ut hoc velut freno injecto cohibeatur peccandi impunitas, & iſtiuſmodi horrore malitia ſiſtatur. Ad rem S. Auguſtin. Epiſt. 5. *Agenda ſunt multa, etiam cum invitis, benigna quadam aſperitate plectentes, quorum potius utilitati conſulendum eſt, quàm voluntati*. Et poſt pauca: *Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur; quoniam nihil eſt infelicius felicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur*. At verò pœnaliſſimus ſeverioris ſupplicii incuſſus horror, ac Dei timor, aliqua velut neceſſitate à ſceleribus perpetrandis abſterret: Et gravioris pœnæ terrore, dum licentia iniquitatis utiliter velut catenis vincitur, & ligatur, quaſi neceſſitate quadam ipſa peccandi licentia eripitur. Gratulare ergo Dei timori, & ſupplicii horrori, qui pacatam peccandi felicitatem interturbat, & inquietat; nam Dei timor noſtræ cooperatur converſioni, expellit peccatum, & à futuro præſervat, *ibidem diſcurſ.2*.

Et ingreſſus in templum, cœpit eiicere vendentes, & ementes. Subtilem quæſtionem hic movet D. Petrus Chryſologus homil.22. in Joan. dicens: *Quæſitu dignum eſt, qua gratia adeo Chriſtus hic indignatus eſt, & maximè cum aliàs injuriis, contumeliiſque affectus, Samaritanus, & dæmonium habens appellatus, nil malo fecerit?* Et rei difficultatem magis exaggerans, addit: *Nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos invehitur, neque tantum illos eiecit, ſed etiam everſis menſas &c.* Chriſtus in ſuis injuriis ſufferendis patientiſſimus erat, nunc verò & flagello, & verbo indignatur: *Feciſtis ſpeluncam latronum*. Ad quæſtionem reſpondeat Galfridus apud Titelman. in Allegor. *Si advertimus*, ait, *quomodo cœpit Ieſus eiicere ementes, & vendentes de templo, mirum ſi non lugemus, qui tam multos etiam nunc in Eccleſia vendentes, & ementes videmus. Liquet enim, quod ob avaritiam maximè eorum, qui in templo negotiabantur, imminere ei civitati excidia videbantur, quando poſt lacrymas, & querelas, illi potiſſimum eiecti ſunt*. Avaritia ergo omnis excidii origo; hæc enim verbum Dei ſuffocat, & impeditat, & inde populi ruina, animarum jactura, ac perditio: contemptus enim, & intermiſſio verbi Dei calamitates, & exterminia provocat in populos, *vid.tr.83. d.24. & d.25*.

Et ingreſſus in templum, cœpit eiicere vendentes, & ementes. Valdè mirum eſt, quòd Chriſtus Dominus in templum veniens, hos vendentes verbis non monuit, ſicut reliquos peccatores ſolitus fuit, ut ab illicita actione aque Divinarum rerum contemptu abſtinerent, ſed mox eos vehementer flagello perſequitur: Nam, ut ſupra vidimus ex Chryſoſtomo, nullum eis tempus conceſſit ſua convaſandi; verùm menſas everrit, argentum diſpergit; nullatenùs veritus, nec populi tumultum, nec principum ſacerdotum furorem, exemplo ſuo docens prædicatores, libenter omnem ſubire laborem, & periculum, depoſitaque adulatione, à vitiis reprehendendis nequaquam deſiſtere. *Super quo vid. tract. 83. diſcurſ.47*.

Et ingreſſus in templum, cœpit eiicere vendentes, & ementes &c. Prima Jeſu, utpotè Pontificis & Meſſiæ, cura erat templi. Mirum autem fuit, uni homini pauperi, qualis erat Chriſtus, omnia ſacerdotum lucra in templo ſubvertenti, neminem eorum reſtitiſſe. Et quod mirere magis, Chriſtus Deus ſua authoritate ac majeſtate non putavit indignum, ſic homines propria manu verberibus cædere. *Conſideremus*, ait Origen. Tom. 11. in Joann. *ne fortè enorme videatur, quod Dei filius, captis funiculis, parat ſibi flagellum ad ejiciendum de templo*. Enorme quidem alicui forſan videri poſſet, & parum Divinæ majeſtati illius conveniens, ſic zelo ſeverioris juſtitiæ accendi, ut ſibi ex funiculis flagellum paret, & quodammodo verberonum ad inſtar, in templo trapezitas diverberet. Chriſtuſne is eſt, qui hoc miniſterium, quod vile, & abjectum, & de miniſteriali infligendi ſupplicii officio, invidioſum videri poſſet, per ſeipſum obit? Ubi ſunt Angeli, dæmoneſvè, illius obſequio expromptiùs deputati? Interim nullam horum operam expectat. Enorme quidem, & Chriſto Deo indignum, hoc ei videri poſſet, qui neſcit, quàm ſint execrabiles illi, qui Deum, ejuſquè præſentiam agnoſcentes, temerè peccant, *vid. tract.75. diſc.10*. Verùm, qui attentè conſiderat, quod Victor Antioch. in cap.11. Marci ait, neutiquam mirabitur: ſcilicet, *Aggravat Iudæorum cauſam, quod Domino idem factum ſemel iterumque repetente, ipſi nihilominus in ſua illa Cauponaria arte, infami nundinatione obſtinatè uſque perſiſtebant*: Et ideo rigidè in hos ementes, & vendentes præter gravitatem ſuam invehitur, & facto & verbo latrones appellat: ut potè quos non emendatos, ſed in ſua malitia perſiſtentes ac relapſos videret: multùm enim relapſus culpæ gravitatem aggravat, & diverſa mala invehit. *De quibus vid. ibidem diſcurſ.6. & diſcurſ. 8. maximè num.4*.

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN.

PHariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum. Luc. 18. Reprobus Phariſæi animus, arroganter elatus, ipſo etiam corporis habitu ſuperbiam ſpirat, *& ideo apud ſe orabat*, quaſi non apud Deum: quia per ſuperbum elationis ſupercilium, ad ſeipſum redibat, tamquam vel Deum ſupplicare dedignatus; quin & impugnare videtur gratiam, quam non capetit. Imò ſeipſo plenus, charitate vacuus inventus, & ſceleribus atque injuriis opulentus, dum lingua maledica, qua propria debuiſſet incuſare crimina, alios injuſtitiæ, alios rapacitatis, alios adulterii ſua oratione inſimulat. O Phariſæe, idcirco in templum aſcendis, ut in eo, quaſi in Religionis ſacrario, Deum ores: an ut oratione tua, tuæ vitioſitatis ſentinam exponas? Quæ eſt hæc tua in templo oratio? Reſpondet, ſed non ſine felle Salvian. Maſſilienſis lib. 3. de Gubern. Dei: *Novi monſtri genus eſt; eadem penè homines faciunt, quæ feciſſe ſe plangunt: & qui intrant eccleſiaſticam domum* (Dei templum) *ut mala antiqua defleant, exeunt: Et quid dico exeunt? In ipſis pene hos orationibus ſuis, & ſupplicationibus moliuntur: Aliud quippe ora hominum, aliud corda agunt: Et dum verbis præterita mala plangunt, ſenſu futura meditantur; ac ſic oratio eorum, rixa eſt magis criminum, quam exoratrix, ut verè in eis illa maledictio compleatur, ut de oratione ipſa exeant condemnati, & oratio eorum fiat in peccatum*. Itane Phariſæi oratio penè ſcelerum meditatio, & tumultuans vitiorum rixa eſt, quia ſuperba eſt? Superbia enim cunctorum aliorum vitiorum, & peccatorum origo eſt, & eorum omnium habet congeriem, *tr.90. d.7 & d.8*.

Phariſæus ſtans, apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum. Stans dicitur hic Phariſæus, ut faſtum denotet phariſaicum, quòd vultum erigeret in cœlum, quaſi cum Deo diſputaturus, vel rationem meritorum ſuorum initurus, & exacturus; nam humilis veri eſt, etiam aſpectu humiliari, hic autem & habitu, & geſtu, & ore ſuperbus agnoſcitur, ideò ait: *Gratias ago*. Verùm enimverò, tametſi Phariſæus hic meritò Chriſti Dei cenſura culpatur, & inde omnium reprehenſionem incurrit, non tamen ejus crimen facilè apparet. Phariſæus erat ſtans, ſimiliter ſtans publicanus orat: Deinde Phariſæus ſua allegat merita, quæ falsò allegata fuiſſe, non legitur. Quæ autem culpa eſt, merita propria orando proponere, quod Davidem in Pſalmis ſæpè factitaſſe legitur? Publicanus autem quid iſtiuſmodi poſſet allegare? Præterea, quid culpæ apparet, quòd dum in templum aſcendit orare, gratias Deo agat? Num vitiatur oratio in gratiarum actione ſedulò negotioſa? Demum apud ſe orat, non ad ſe: An non licèt ore tacito, in mentis ſolitudine, & ſilentio Deum orare; præſertim cum interior orantis ſolitudo maximè commendetur? *tractat. 89. diſc.12*. Verùm dum videmur Phariſæum excuſare, faſtum & ſummam ſuperbiam in oratione accuſamus; qua ſuper re ſic diſcurrit D. Baſil. Seleuc. orat.35. *Bellum ſane*, ait, *gratiarum actionis exordium, mundi criminatio, & index, & mortis ſententiam in omnes ferens. Non ſum ſicut cæteri*. O linguam tyrannicam! ſe omnium loco ſtatuit, & omnes partis alicujus, & reliquiarum nomine habet. Gratias tibi ago, quia non ſum ſicut cæteri. Deo opprobraturus intonuit, non habes juſtum alterum in terra, ego tibi ſolus virtutum theſaurus; deſerta ſit à juſtitia terra, niſi hanc ego calcarem. In exordio Phariſæus gratitudinis virtutem oſtentat, & tamen ſub illius prætextu bellum, & criminationem ſubinfert; nec ſolum tyrannica lingua homines criminatur, ſed etiam ipſum Deum omnium facit authorem, quaſi omnes à virtutibus expoliet, ut omnes virtutes in ſe uno collocaret: Et hæc ſuperbiæ natura eſt, & ſupra alios, & ſuper Deum ſeſe erigere, *tr. 90. diſſ.1*.

Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum. Eſto Phariſæus hæc verè dixerit, reliquoſque ſuæ ætatis homines virtute ſuperaverit, tamen dum vanæ gloriæ reus invenitur, laudatas in ſe virtutes damnat: & numeroſa hactenùs virtutum prærogativa, defectu humilitatis abrogatur. Nam, *ſicut hedera*, ait S. Nilus Orat.7. adverſus vitia, *ſic arborem amplectitur, ut cum altius ſeſe ſuſtulerit, radicem eius areſaciat: Inanis gloria ſic iuxta virtutes naſcitur, ut non recedat, priuſquam vim illarum exederit*. Qui enim ob vanam gloriam operatur, veræ gloriæ facit jacturam, & ſine omni fructu laborat, *tractat.95. d.7*. Time ergo, ò Phariſæe, plus donorum ſpiritualium habere, quàm habent alii, niſi humilitate quoque alios excellas. Niſi enim in hac excellas, quòd in aliis virtutibus, donis, gratiis ſingulariter præcellis, non parva eſt jactura virtutis. *De damnis vanæglorię ibidem diſcurſ. 8. & diſcurſ.9*.

Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum. Publicanus ſua flagitia ingenuè profeſſus, deſcendit juſtificatus præ Phariſæo. O Phariſæorum conſcientia, quę cum ſit graviorum ſcelerum rea, nil in ſe reperit, quod confeſſione accuſet; ſed innocentiam diſſimulatione prætendens, ſuum reatum flagitioſiùs exaggerat, dum cauſat, quòd Chriſtus ipſe, qui alienæ famæ obſervantiſſimus erat, ne proximorum occulta peccata detegeret, nimiam hypocriſim Phariſæi publicarit! Peccatum enim mortale occultari nequit; ſed tum à Deo, tum à propria mala conſcientia manifeſtatur, *tractat.77. diſcurſ. 30. & diſcurſ.31*.

Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, injuſti &c. Non ſic olim ad Deum loquebatur Phariſæi progenitor Abraham, cujus filium ſeſe venditabat: hic enim mente

te

Digitized by Google

te humili Deum identidem rogabat, non in vicinas peccatorum gentes ſtomachatus. Degener in hoc planè Phariſæus, cui non ſatis erat, ſe omnes præ ſuperbia contempſiſſe, niſi & ſigillatim Publicanum coorantem ſigillaret, eique detraheret. Niſi fortè detrahere non ſit, dum vera propalat. *Neque hoc mihi dicas*, ait S. Chryſoſtom. hom.3. ad populum: *Tunc detraho, quando falſa dico. Nam ſi vera loquens, maledixeris, hoc eſt crimen. Etenim Phariſæus ille, Publicano veridicus maledixit; ſed tamen hoc ipſi nihil profuit. Dic enim mihi: Publicanus non erat publicanus, & peccator? Cuique certum eſt, quod publicanus erat; ſed tamen, quoniam ipſum vituperavit, Phariſæus abiit omnibus amiſſis*. Itaque Phariſæus, dum de Publicani defectibus apud ſe garrit, & omniſcio Deo, Publicani crimina prodit, crimen committit ſuperbiæ, & ideò abiit omnibus amiſſis: Cunctis enim virtutibus opponitur ſuperbia, cunctorumque bonorum operum merita reddit inutilia, *tractat.90. diſc.4.* Unde ſanè monet cit. Chryſoſt. hom.3. in Matth. *Nequaquam ejuſmodi bona frequenter eventiles, ne quis ea forte diripiat: quod etiam Phariſeus paſſus eſt, in lingua illa circumferens; unde & diabolus rapuit, quamquam certè illa cum quadam gratiarum actione memorabat, atque ad Dominum cuncta referebat: Sed ne hoc quidem ſufficit*. Nam in hac gratiarum actione, quam orationem nuncupat, malæ ſuperbiæ notamenta tranſparent; ipſa enim ſuperbia eſt, quæ ſterilem efficit ſpiritum, & devotionem, atque Divinas in nobis gratias exſiccat, *ibid. diſcurſ 5.*

Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare. Uterque ſtat, uterque orat, & in pari utriuſque habitu, diſpar negotiatio in utroque invenitur: *Deſcendit enim hic juſtificatus ab illo*, exauditus eſt. Quod ergo arcanum latet in hac ordinatiſſima Publicani oratione, præter ea, quæ extrinſecùs apparent? Nempè à longè ſtabat, ab omni vano ſtrepitu ſemotus: Multorum enim converſatio, inimica virtuti, inimica orationi eſt: *Solitaria namque vita, cæleſtis doctrinæ*, ait D. Baſilius de laud. Eremi, *ſchola eſt, & divinarum artium diſciplina*. Procul à turbis, exaudit Deus, deprecantes, & cœleſtia docet myſteria. Eremus, gymnaſium Dei eſt, & eruditio cœleſtis, ubi Deus veros veri Dei adoratores fabricat: Sequeſtratio enim & ſolitudo orationi ſuffragatur, *tr.89.d.9.*

Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare: Ecce vetus pœnitentis habitus deſcribitur in publicano: verecundia enim plenus, non audet oculos in cœlum levare; ſic ante illum Eſdr.1.c.9. Deum precaturus, dicebat: *Deus meus confundor, & erubeſco levare faciem meam ad te; quoniam iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt*. Nam ut dicebat Job 11.cap. *Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, abſtuleris à te, tunc levare poteris abſque macula faciem tuam*. Itane res vilis, & infamis, peccatum eſt? Ita ſane: Nil enim hominem vilem, & vituperio, & contemptu dignum reddit, præter peccatum, *vid. tr 71.d.10.*

Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare; ſed percutiebat pectus ſuum. Publicanus ille pœnitens, templum ingreſſus, peccatorum mole, decurvata cervice, & oculorum palpebris, ea gravi morbu compreſſis, cœlum non audebat aſpicere, & retrò gradum timidus revocat, & extremum ſe, non tam loco, quàm conſcientiæ judicio ſiſtit, & veniam impetrat. *Agnovit peccata, & depoſuit peccata*, ait Chryſoſtom. homil. de David & Saul: *Et criminum accuſatio facta eſt illi criminum remiſſio*. Quot labores erant ſubeundi publicano, jejunando, humi dormiendo, vigilando, bona ſua egenis impertiendo &c. ut illa tam multa peccata poſſet deponere? At nunc cum nihil tale fecerit, ſimplici verbo omnem depoſuit iniquitatem. Miror igitur vocem mundanorum hominum, hujus Publicani exemplo ſibi blandientium, & dicentium: Tetricus mihi vivendi modus ille eſt, ut ætatem floridam, in continuis lamentis, & pœnitentiæ actibus impendam. Facilis peccato eſt venia, dummodo longo poſt tempore verus è profundo cordis cum publicano exurgat gemitus, & flebilis illa erumpat vox: *Deus propitius eſto mihi peccatori*. Falleris, ò Chriſtiane, in hoc confidens! Samſon inermis mandibula Aſini peremit hoſtes; num ideò omnis inermis deſcendet in prælium? Quod alicui gratioſè conceditur, ab aliis non debet trahi in exemplum; reprehenſibiles enim valdè ſunt, qui in exemplis, in fine reſipiſcentium, confiſi, pœnitentiam differunt, *tract.81. diſc.23.* Verum quidem eſt, quòd miſericors Deus qualibet hora ingemiſcenti peccatori promiſerit veniam, non tamen quòd veram compunctionem dare, aut ad illam uſque nos expectare velit. *Nemini dedit ſpatium peccandi*. Eccl.15. *vid. ib d.22.*

Deſcendit hic juſtificatus ab illo &c. Verum proindè dixit Salomon. Prov.29. *Superbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria*. Nam dum publicanus à longè ſtans, non audet nec oculos ad cœlum attolere, judicans eos indignos viſione ſuperna, qui maluiſſent bona ſpectare terrena, quàm cœleſtia: agnoſcens ſe indignum, qui eò converteret intuitum, ubi ſedem habet is, quem ſe offendiſſe dolebat: pius Dominus, qui humilia reſpicit in cœlo, & in terra, quem propter humilitatem procul ſtare videbat, de propinquo reſpexit, ejuſque peccata clementer condonans, juſtificavit. *Inverſus eſt ordo*, ait Sanctus Baſilius Seleuc. Orat. 35. *Apparuit publicanus juſto Phariſæo juſtior, idque judicis judicio: commutata rerum eſt natura: in altum faſtu elatus, dejicitur: ad ima vergens, per ſententiam erigitur*: Nam Deus ſuperbis reſiſtit, eoſque deteſtatur, *tract. 90.d.9. & d.10.* Optimè proindè Optatus Milevitan. lib.2. contra Donat. *Meliora ſunt peccata cum humilitate, quàm innocentia cum ſuperbia*. Et licèt aliqui recentiores interpretes velint, ex hoc loco evidenter non colligi juſtificationem Publicani, & condemnationem Phariſæi; tamen oppoſitum tenent Sanct. Aug. lib.50 hom.44. D.Paulin. Epiſt.58. D. Bernard. ſerm. 33. de Annunt. Beda, Bonavent. & alii: Nam in Phariſæo eſt manifeſta multa arrogantia cum contumelia, & detractione proximorum, quæ eſt clara damnationis nota: In publicano verò nihil defuit ad peccatorum remiſſionem obtinendam; unde Euthymius: *Qui ſe adeo juſtificaverat, à Deo condemnatus eſt, & qui adeò condemnarat, à Deo juſtificatus eſt*: Signum enim reprobationis, & excluſionis à regno cœlorum, ſuperbia eſt, *Vid. ibidem d. 11.* Excludi ergo metuis à cœlorum regno, ò Chriſtiane? jactantiam fuge, ſuperbiam deteſtare; *Pro qua fugienda plurima motiva vid. ibid. d.13.14. & 15.*

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

E*T adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum*, Marc.7. Non ſunt iſti homines contenti, quòd pro abſente loquerentur, ſed ipſum etiam adducunt, ac ante oculos Chriſti præſentant, ut viſa ſumma hominis miſeria, Divinam pietatem ad ſubveniendum allicerent. Sæpè quidem non rogatus Dominus ſimilia patravit miracula: ad quid ergo voluit, ut hic homo, ſuis greſſibus ambulans, adduceretur, & pro eo adducentes deprecarentur? Sic, ſcilicèt, ſeſe Chriſtus ſemper oſtendit corporum & animarum curatorem, ut noſtrum ſe etiam meminiſſet eſſe Doctorem; & ideò adduci coram ſe ſurdum & mutum voluit, ut inſtrueremur, quòd Deus ſemper velit, ut quantum eſt in nobis, Deo auxilium conferenti collaboremus, & operationem noſtram adjungamus, & tunc ipſe præſtans ſuum adjuvamen, totum perficit, complet & abſolvit. Ad rem pulchrè D. Chryſ. hom. 53. in Geneſ. *Conſidera*, ait, *quando, quod à nobis eſt, offerimus, largiter divinam operationem conſequimur; nam ne deſides, & ſupini ſimus, vult etiam nos aliquid conferre, quo ſic ſua declaret, & non totum ſit superni auxilii, ſed oporteat etiam nos aliquid ſimul afferre: neque à nobis exigit totum, ſciens infirmitatis noſtræ excellentiam, & ſervans ſuam miſericordiam: & volens occaſionem aliquam offerre, ut ſuam declaret liberalitatem, expectat, ut offeramus, quæ à nobis ſunt*. Aſſiſtentia enim Dei, qua in tentationibus protegimur, noſtram exigit cooperationem, *vid. tr.91.d.15.*

Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus. Sufſeciſſet, ſi Salvator digitum auriculis applicaſſet ſurdis; ſed nec auriculæ caperent pluſquam unum, aut alterum digitum: miſit tamen ſine diſcrimine Jeſus digitos ſuos in auriculas ejus. Inſuper expuens tetigit linguam ejus, ut ſic longiùs remediis ſuperarentur vulnera, nec tot eſſe poſſent morbi, quot Divina miſeratione peccatorum remedia. Et quando remedia à Deo miſerente conceſſa, & à nobis dignè applicata non excedunt peccatorum vulnera? *De quibus vid. tr.79. diſc. 1. & diſc. 2.*

Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus: & expuens, tetigit linguam ejus. Eccur ſeorſum apprehendit infirmum, quem mox palàm ſanum oſtendit? Quarè etiam proprio ſputo, muti linguam, oraque ſalivat? An ut muti lingua de odore ſalivæ Dominicæ reddatur lubrica, & idoneæ loquelæ habilis? Hac ſuper re ita philoſophatur Theophylact. *Et expuens tetigit linguam ejus, ut ſcilicet oſtenderet, quòd omnia membra ſacri corporis ejus, divina exiſtunt, & ſancta, ſicut & ſputum, quod vinculum linguæ ſolvit: Etenim omne ſputum ſuperfluum eſt*. Nil Chriſtianus in Chriſto, ejuſque ſanctis membris ſuperfluum putet: Nam quod ſuperfluum in ipſis putatur, ut ſunt veſtes, ſacetæque reliquiæ, eas in maxima honorificentia, & ſummi Eccleſiæ Pontifices, & Reges, ac Imperatores etiam infideles habuerunt, *tract.87. d.4.5. & 6.* Quomodo enim ſuperfluum in Chriſto, ejuſque ſanctorum reliquiis reputes, quod tibi proficuum, & ſalutare, & medicum eſt; per quod tui corporis, & animæ languores ſanantur, virtutes conquiruntur, & augentur, uti ſunt S. Reliquiæ? *ibid. d. 8. & 9.* Ita enim efficaces, & medicæ Chriſti, ſanctorumque ſunt Reliquiæ, ut etiamſi nihil de hujus ſurdi fide, & devotione appareat, multòque minor, illum offerentium, fides comitetur; nihilominus ſuſpiciens in cœlum Jeſus, dum propriæ carnis, & ſputi tamquam inſtrumenta ſancta adhibet, (nam ſancta ſunt omnia, quæ erant Jeſu) infirmum perfectè ſanat. Et per hoc inſtruit omnes, & diſcipulos ſuos, & Chriſtianos, ſancta eſſe ſanctorum lipſana, cultuque ſingulari veneranda; utpote, quæ ipſe Chriſtus Deus magni appretiatur, per quæ immerenti ſanitatem concedere dignatur, *vid. ib. d.10.*

Et

Digitized by Google

Et apprehendens eum de turba ſeorſum. Subducendus populo eſt tener animus, & parùm tenax recti. Adeò nemo eorum, qui etiam ſtudioſè ingenium ad virtutem concinnant, ferre impetum vitiorum tam magno numero venientium evalet, ni è turba ſequeſtretur: perrarus enim eſt, qui frequenti turbæ tutò ſe credat, illæſus committat. Pulchrè proindè ait Seneca Epiſt. 7. *Quod ægris evenit, quos longa imbecillitas uſque adeò afficit, ut nunquam ſine offenſa proferantur; hoc accidit nobis, quorum animi ex longo morbo reficiuntur. Nemo non aliquod vitium nobis commodat, aut imprimit, aut neſcientibus allinit.* Utique quò major eſt populus, cui commiſcemur, eò periculi plus eſt; unum enim exemplum luxuriæ, avaritiæ, ambitionis multum mali facit. Convictor delicatus ſenſim enervat, vicinus dives cupiditatem irritat, garrulus maledicè comes blandientis maliloquentiæ pruriginem affricat. Et ideò cœleſtis Medicus, hunc ægrum in corpore, & animo curaturus, pericula multitudinis probè noſcens, è turba ſeorſum ſubducit, ut doceat ſolitudinem ei ſectandam eſſe, qui virtutes ſectare, & vitiorum morbos effugere anhelat: Virtutum enim gymnaſium, ac formatrix ſolitudo eſt: hæc animum fingit, & perfectionem conſummat, *vid. tr. 89. diſt. 6.*

Et apprehendens eum de turba ſeorſum. Miſer erat ille homo, ſurdus & mutus: Figura peſſimi peccatoris, qui Dei legem prętergreſſus, vitiis collotenùs immerſus hæret, quem ut Chriſtus verus Medicus curet, apprehenſum è turba ſubducit. Cur autem ſeorſum? An fortè indignum ſe populus reddiderat, tale videre miraculum? Reſpondet D. Dionyſ. Carthuſ. *In hoc datur intelligi, quod eos, quos Deus à vitiis curat, & ſalvat, oporteat prava vitare conſortia, atque à communi hominum, per latam viam perditionis ambulantium, converſationem recedere:* Solitudo enim ad obſervandam Dei legem, & ſuffocanda vitia plurimùm conducit, *tr. 89. d. 2. maximè n. 6.*

Et ſuſpiciens in cœlum, ingemuit. Eleganter venerandus Joann. de Sylveira ait: *Hic ingemuit Dominus, cum ad perpetrandum miraculum proceſſit; fortè ideò quia ad ſolvendam, & reſtituendam homini linguam accedebat, iam tum prænoſcens, quantum malum ſit homini lingua, quantumque hominis ſaluti obſit.* Et neſcio, an tantùm æneus murus interpoſitus obſit, ut obeſſe ſolet lingua non benè cuſtodita. Moyſi gradienti cum populo Iſrael, obſtitit interjectum mare rubrum; verùm cum extendiſſet Moyſes manum ſuper illud, abſtulit illud Dominus, Exod. 14. At poſtmodum, Num. 20. dum elevat manum, ut percutiat petram ad extrahendas aquas, ſtatim ſe divina ſententia impeditum ſentit, ne terram promiſſionis ingrediatur. Cur modò parvus fons aquæ impedit, quem vaſtiſſimum mare non impedivit? Ibi tacitus Moyſes elevabat manum, & fugiebat mare: hic elevat etiam manum cum virga, ſimul ajens: *Audite rebelles, & increduli;* & inordinata locutio illi obſtitit, ne terram ingrediatur, quod non valuit mare: Ita nimirum æternæ patriæ ingreſſui obſtat inordinata lingua, cujus è contra bona cuſtodia plurimùm cooperatur, *tr. 88. d. 1.*

Et ſuſpiciens in cœlum, ingemuit; Sæpenumerò Chriſtus Redemptor noſter in cœlum oculos ſublevaſſe legitur, quippè qui ibi fixam ſuam habebat affectionem, & hoc ideò faciebat, ut nos ad idem agendum erudiret: Ingemuit namque, ut hoc indicio declararet, inter innumera mala, quæ ſecum peccatum affert, hoc maximum & ſummum eſſe, quòd is, qui viliſſimus eſt homo, per hunc ſurdum figuratus, ſummam Dei, rerum omnium Creatoris, majeſtatem violet, *vid. tract. 71. d. 5.* Et ideò ex hoc capite peccati gravitas, & malitia dicitur eſſe infinita, quòd adverſus illum pugnet, ab eoque ſeſe avertat, cujus bonitas, & majeſtas eſt infinita, *vid. ib. d. 3.* Quocirca mirandum non eſt, quòd ille, qui quanta eſſet peccati deformitas, quantaque Deo, fonti omnis boni, per illud irrogetur injuria, probè noverat, ingentem ex imo pectore gemitum ducat, ad illam conteſtandam injuriam, quam Deo irrogamus, dum à peccatoribus, ad ſatisfaciendum ſuis appetitibus, ita turpiter abjicitur, *ibid. d. 4.*

Et ſolutum eſt vinculum linguæ illius, & loquebatur rectè. Super hoc ſic ait Victor Antioch. *Quomodo non rectè loqueretur, cum naturæ opifex id ſuppleret, quod naturæ deerat? Ille ſolus rectè loquitur,* ait venerab. Beda, *qui linguam tactu ſapientiæ, quæ eſt ad loquendum, inſtituit:* quaſi illud impedimentum, quod ob depravata verba habuit homo, tunc ſolvatur, cum divinæ Sapientiæ afflatu bona refert verba. Expende verò diligenter illud: *Rectè loquebatur*, quod indicat originem rectæ locutionis: nam ex longo & diuturno ſilentio in bonam loquelam venit homo: tarditas enim linguæ pulchram, ac elegantem conficit orationem: magnum ſilentium, alta eſt inſtructio ad rectè verba proferenda: licèt enim homini difficile ſit, non loqui: *Conceptum ſermonem tenere quis poterit?* ait S. Job; attamen tacendo, benè loqui diſcit, *vid. tr. 88. d. 8.*

Et præcepit illis, ne cui dicerent. Magnum Divinæ Omnipotentiæ ſignum! Occultari jubet Dominus, quod ex omni ſcientia ſua, hos homines divulgaturos ſciebat. Cur ergo præcepit, ut miraculoſum opus tacerent, quod præſciebat tantò magis prædicaturos, quantò magis ſilentium commendabat? Et ad quid apprehendit hominem ſeorſum à turba, cum ipſe ſciret, opus eſſe divulgandum? Reſpondent Euſebius Gallican. hom. in Domin. 11. poſt Pentec. Beda, Haymon, Dionyſ. Carthuſ. id factum, ut oſtenderet, quantoperè vanam gloriam averſaretur. *Nobis,* ait Bed. *exemplum dare voluit, ut virtutum opera facientes, vitium iactantiæ, gloriamque vitemus humanam, vid. tractat. 95. diſcurſ. 10.*

Et præcepit illis, ne cui dicerent. Multoties eximię humilitatis Magiſter Jeſus factis miraculis ſilentium imperavit, ut ſanato leproſo, Matth. 8. Et ſanatis duobus cœcis, comminatus eſt illis Jeſus, dicens: *Videte, ne quis ſciat,* in ſe executus, quod in ſua ſponſa laudat, Cant. 4. *Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſque eò quòd intrinſecus latet;* Ubi tota genarum pulchritudo, non integro comparatur malo, ſed ſolùm fragmini mali. Cur non magis integrum malum apparet in genis ſponſæ? Cur in ſpecie decoris maluit ponere ſolum fragmen mali? Magna & inſignis virtus non ſe totam oculis exhibet, ſed præſtantiorem ſe exhibet ex eo, quod latet. Unde Gilibert. Abb. ſermon. 25. in Cant. ait: *Bonæ genæ, quæ ſicut nihil habent ſimulatum, ita multum habent occultatum: quæ ſicut nihil fingunt, ſic nec totum effundunt: quæ minus prætendunt in ſpecie, quam tenent in virtute.* Magnorum virorum eſt, non habere præ foribus ſuas virtutes, non oſtentare theſauros gloriæ ſuæ; & ideò Chriſtus celare miraculum jubet; quem plurimi ſanctorum ſecuti ſunt, qui ne vanam incurrerent gloriam, ſanctitatem celarunt. *De quibus tract. 95. diſcurſ. 5.*

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

M*Agiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* Luc. 10. Audierat legiſperitus de beatitudine Chriſtum loquentem, & ideò de medio ad beatitudinem perveniendi quærit: Et ſapienter quidem, ait Thomas Beauxamis tom. 3. Harmon. Euang. interrogaſſe videtur authorem vitæ, de modo conſequendæ vitæ æternæ: Sed & prudenter ſeſe habuit, quòd præſentem vitam nihil facere videatur, appetat autem vitam æternam. Utinam, juxta exemplum hujus legiſperiti, huc vergerent omnes noſtri ſermones, & cogitationes, ſcilicet, tractare, quòd ad ſalutem animæ comparandum, agendumque ſit; ſiquidem hoc unicum, & ſingulare omnium negotium eſt, atque omnia alia reſpectu hujus impertinentia appellari poſſunt: ſanè non tanta hominum paſſim eſſet inſania, & cœcitas, qui identidem hos in ore ſermones, & in corde cogitationes volvunt: Si ſum prędeſtinatus, ſalvabor ſine operibus bonis; ſi verò reprobatus fuero, hæc opera inutilia erunt: quos hic legiſperitus ſuo exemplo confundit, cum ait: *Quid faciendo,* non verò cogitando, dicendo, vel ſcribendo: inſuper docens, ſingulos per bona opera certam ſuam vocationem, & electionem facere debere, *vid. tract. 82. diſc. 5.*

Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Acutè hunc locum exponit Didac. Stella in Luc. dicens: Sicut naturali propenſione volatilia appetunt volare, & piſces natare, & reptilia gradi, minimèque in his neceſſitatur, & fruſtratur natura: ita homines naturaliter appetunt beatitudinem, quam neceſſe eſt habere in futuro ſæculo, cum hic non reperiatur, & appetitus humanus non ſatietur, nec quieſcat. Anima igitur fertur in Deum deſiderio libero, & naturali, & quodam interno appetitu. Licèt ergo præſcientia Dei in noſtra electione infallibilis ſit, attamen libertati arbitrii noſtri nequicquam præjudicat, *de quo tr. 82. d. 2.*

Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum: Et quis eſt meus proximus? Hoc legiſperiti dictum in malam partem interpretantur Titus Boſtrenſis, Iſidorus Peluſiot. lib. 4. Epiſt. 173. Euthym. Theophylact. ac ſit ſenſus: Voluit legiſperitus præ cæteris omnibus ſe juſtum demonſtrare, ac declarare: nam a Chriſto laudatus, in arrogantiam prorupit, putans ſe nullum habere in virtute ac ſcientia parem, cui comparari poſſit. Ad rem ſic fatur D. Cyrill. in Caten. D. Thom. *Laudatus legiſperitus à Salvatore, quod rectè reſpondit, in ſuperbiam prorupit, nullum ſibi proximum putans eſſe, quaſi nullus ei in iuſtitia comparandus:* Hæc enim ſuperbiæ qualitas eſt, erigere ſe ſuper alios, & ipſum Deum; inde ejus malitia colligitur, *tr. 90. d. 1.*

Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones. Ex inopinatis latronum inſidiis in hanc luctuoſam calamitatem homo incidit, & miſerrimam ſtragem paſſus eſt? An ipſe tanto periculo ſponte occurrit? Quid ergo mirum, ſi deſpoliatus omnibus divinis donis, gratiiſque ſit, cum is, qui amat periculum, in illo diſpereat? Et quid eſt, quòd non aſcendens, ſed deſcendens, in crudelem latronum ferocitatem incurrit? Tempeſtivè Rupertus lib. 3. in Geneſ. cap. 1. *Non dixit ſolummodo,* ait: *Homo quidam incidit in latrones, ſed deſcendebat, inquit, ab Ieruſalem in Iericho, & tunc demum incidit in latrones. Niſi enim deſcenderet, non incidiſſet: quia videlicet, niſi Adam ſuperbiret, dati præcepti prævaricationem non incurriſſet. Deſcendebat, quæ*

mente

Digitized by Google

mente tumebat; tumore namque aſcendere, veraciter deſcendere eſt, quia ubi mens elevatur, ipſa elevatione dejicitur. Unde Regius Vates ait: *Dejeciſti eos, dum allevarentur*. Superbia enim tumor eſt, non magnitudo; quæ ſicut protoparentes noſtros duxit in præcipitium, ita & alios perfectos præcipitare nititur, *tract.90. diſcurſ.3.*

Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum. Qui Jeroſolymis agebat dives, & ornatus, ecce tibi eum primùm deſcendit ab illo alto tramite vitæ, latrones adſunt, qui omnia ei gloriæ ornamenta præripiant: Peccator enim, dum per peccatum in dæmonum poteſtatem tranſit, Divina gratia, virtutibus gratuitis & donis, uti gratia adoptionis, & bonorum operum meritis, crudeliter exuitur, ſpoliatur, *vid. tract.77. d. 9.* Unde D. Baſil. Concione in Latios, ait: *Ab altis ad inferna venit homo, ut in prædones incideret*: Homo enim ille, qui placidè, & cum multis divitiis degebat in Jeroſolymis, ubi ſe ſeparavit, ab itinere virtutis deſcendit. Seu ut explicat Simon Caſſian. lib.6. cap. 10. *Deſcenſus ab Ieruſalem, averſio eſt à pace, à virtute, à quiete, à templo ſacramentorum Dei*: id eſt, ubi à Deo per peccatum diſcedit, ſtatim deſcendit à ſuo honore, à ſuis divitiis, à pace, & quiete ſuę conſcientiæ, in magnam infamiam, miſeriam & perturbationem, aliaque mala, & animæ damna, *vid. ibidem diſcurſ. 10. & diſcurſ. 11.*

Et appropians, alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum. Samaritanus charitate vulneratus, ſuum commodum, ſuumque iter contemnit, & quæ ſecum ad viaticum ferebat, vinum ſcilicèt pro potu, & oleum pro cibo cum pane, bonam eorum partem in homine curando impendit. Non prætetiit ex adverſo, ut fecerunt ſacerdos & Levita; ſed proximè acceſſit ad ſaucium: Et quia vera miſericordia, ut ait D. Bonavent. in opere declaratur, non ſolùm oſtendit affectum, nec verba profert, non quærit, quomodò illud contigerit, ſed totus in pietatis negotio intentus, accedens, manum admovit, & obligavit faſciis vulnera, partim ne ex circumſtante aere, deteriora redderentur; partim etiam ut ipſis compreſſa, medicinam retinerent, faciliùſque coaleſcerent. *Confoſſa loca*, ait S. Chryſoſt. in hom. *ligantur, ut intra ſemetipſa retinentia medicinam, operante medicamine, ſanitati reddantur*. Quis itaque hic non admiretur, ſingularem Dei providentiam, qua derelicto ſaucio ſuccurrit per Samaritanum? Et eam quidem ampliùs in eo, quòd ſecum in promptu habeat faſcias pro vulneribus alligandis, in loco horrido, & vaſtæ ſolitudinis? Quo tanta, ipſius ſcilicèt Dei providentia, hìc clarè adumbratur, ut non ſolùm tamquam nutrix, ſed & veluti mater provideat: & ita quidem ſingulis in particulari, quomodo univerſim omnibus providet, *de quo vid. tr.85. d.7. & d.12.*

Et appropians, alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum. In hac hominis Samaritani pietate, multa ipſaque eximiè præluſtria effulgent, expoſitione & commendatione digniſſima: illud tamen maximè deprædicat S. Joa. Chryſoſt. quòd præeuntium exempla minimè inſecutus fuerit, ſic fatus: *Accidit ut ſacerdos. Quin etiam ſi alii hoc fecerint, ne tu feceris. Ne dixeris apud temetipſum: homo ſum mundanus, uxorem & liberos habeo; iſta ſacerdotum ſunt, iſta Monachorum; neque enim Samaritanus hæc dicebat*: Sed mira pietate, & miſericordia hunc miſerum proſecutus, alligavit vulnera infundens oleum & vinum, memor illius Sapientis conſilii, Proverb.3. *Miſericordia, & veritas non te deſerant*: quæ tunc deſerunt te, cum proximum in neceſſitate jacentem deſeris. Igitur Samaritanus non contentus, interiorem animi affectum, & miſericordiam erga vulneratum gerere, eandem ipſis operibus perfecit, & publicavit, docens hocce ſuo exemplo, quòd in omni vocatione fieri poſſit charitatis exercitium, quo mediante lucremur cœleſtem gloriam, *tract.96. diſcurſ.7.*

Et imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario. Hæc ſunt beneficia, quæ Samaritanus in ſpoliatum, & vulneratum contulit, ex quibus oportet, eos, qui aliis ſanctiores eſſe volunt, & haberi, diſcere; ne fortè militibus, publicanis, & Samaritanis, deteriores evadant. Vides hic ſacerdotem, & Levitam ex populo Judæorum electo, qui ſanctiores judicabantur, (uti & eſſe debuiſſent) tamen nihil charitatis, nec miſericordiæ in ipſis inventum eſt: Samaritanus verò, qui natione erat Gentilis, Idololatra, quique nullam habebat cognitionem Dei, & à Judæis contemnebatur; hic inquam, Judæis melior evaſit. Et quidem non melior quibuſcumque, ſed ſacerdotibus, & Levitis, in loco vaſtæ ſolitudinis, inter mera pericula maximè charitativus exiſtens. Ut hinc evidenter colligere liceat, quòd nec locus, nec ſtatus ſæcularis, virtutis exercitio, aut ſanctitatis lucro præjudicet, aut obſiſtat, *tractat. 96. diſcurſ. 8.* Sic nimirùm in ſtatu etiam ſæculari humanæ proſperitatis merita acquiri poſſunt paria iis, qui in perfectiori ſtatu vivunt, *vid. ibid. diſcurſ. 5.*

Et imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam illius egit. Non reliquit Samaritanus miſerum hominem in eo loco, ſed manibus ſublatum è terra impoſuit eum in ſuo jumento, ſeù, ut legit Arreas, in proprio jumento, à quo ipſe deſcenderat; & ſic pedes incedens, jumentum fręno prehenſum; duxit in ſtabulum. Ita ne, qui ſummæ charitatis leges, & regulas omnes perfectè adimplet, adeò Improvidus eſt, ut ſemimortuum ad animalium ſtabulum deducat, ubi ex fœtore eorundem facillimè expirare poterat? Satiùs in molli culcitra reclinatum, & in ſuaveolente cubili collocaſſet, quo ſic ſuaviſſimo aromaticarum ſpecierum odore, debilitatas vires reſtauraſſet. Verùm non ſine myſterio in ſtabulum duxit: Infelix enim ille homo ſic à latronibus deſpoliatus, peccatorem quemlibet figurabat, quem piiſſimus Samaritanus Chriſtus ideò in ſtabulum duxit, ut recognoſceret, ſe per peccatum beſtiis aſſimilatum, & comparatum, quorum propria habitatio ſtabulum eſt. *Verò namque*, ut ait S. Gregor. Nyſſen. in Caten. *Sordida luxurioſaque vita, ex corrupto fœtidoque limo paſſionum profecta, dubium quoddam animal eſt: homo natura eſt, qui ita vivit, electione verò pecus, pecudeque ſordidius, vid. tr.71. d.13. & d.20.*

Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario. Quòd ſtabulario promiſit, ſupererogata redditurum, effectus eximię charitatis Samaritani in vulneratum fuit, quam maximè ſequentibus verbis commendat Bachiarius Epiſt. de recipiendis lapſis, dicens: *Magiſter noſter à latronibus vulneratum, non ſolum cura dignum judicat, verum etiam ad ſtabulum ſuum reſtituit, ac dans ſtabulario duobus denariis, majus ei præmium pollicetur*. Ex vi ſui eximii amoris Samaritanus, id eſt Chriſtus, ſolicitus fuit de homine miſerrimo, atque ad ejus curam protulit duos denarios, qui gratiam in præſenti, & gloriam in futuro deſignant, quam acquirunt, qui cum hoc vulnerato patienter corporis adverſa tolerant; nam Infirmitates corporales divini amoris ſigna, & indicia ſunt, multaque bona conferunt, *vid. tractat.94. diſc. 21. maximè num.3.*

Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe. Sancti Eccleſiæ patres, & poliores hujus loci interpretes, ad hunc locum, & in Joann. cap. 8. ſeriò cenſent, hunc Samaritanum eſſe Chriſtum Deum: quis autem fuerit ſtabularius cui ægroti curam commendavit, non inter ipſos convenit: alii Apoſtolos eſſe cenſent, alii Epiſcopos, alii animarum Zelatores, alii Angelos. Origenes qui hunc ſtabularium putat eſſe Angelum, ſic ad prædicta verba fatur: *Cumque vellet Samaritanus mane proficiſci, de probata pecunia ſua tollit duos denarios, & donat ſtabularium, ſeu Angelum Eccleſiæ, cui præcipit, ut diligenter curet eum, & ad ſanitatem uſque perducat*. Benè eſt, libenter aſſentio PP. aſſerentibus, Samaritani nomine Chriſtum Deum intelligi, qui apud Joannem non renuit ſe Samaritanum appellari; Et ſi ſtabularii vocabulo Angelus Medicus intelligitur, cui præcipit, ut diligenter curet eum, quid eſt, quòd dum Samaritanus, id eſt Chriſtus, præcipit ſtabulario, id eſt, Angelo medico, ut hujuſmodi infirmum curet, *ſtatim de probata pecunia ſua tollit duos denarios, & donat ſtabularium*? quin & ſpondet larga in reliquum ſtipendia? Chriſtus ne Deus Angelum ſuum probata pecunia muneat, cum Angelo miniſterium aliquod committit? Annon ſunt adminiſtratorii ſpiritus, ex Angelico officio? O ingens Chriſti animarum Zelus in ſtabulario munerando declaratus, nec non copioſum lucrum, quod Zelatores ſalutis animarum reportant, duplici denario divites! *De quibus vid. tr.97. d.8. & d.10.*

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

E*T factum eſt, dum iret Ieſus in Ieruſalem, tranſibat per medium Samariam*. Luc.17. Diſceſſerat Chriſtus à Jeruſalem in Galilæam, reverſus jam inde, viam ſuam direxit, tranſiens per medium Galileææ & Samariæ, ubi erant Idololatræ, & Gentiles. Erat autem hæc via communis, & recta in Jeruſalem, & tranſibat per medium, ut omnibus æqualiter ſuam Divinam virtutem diffunderet. Pulchrè ad rem Euſeb. Gallican. ho. in Dom. 14. poſt Penteeoſt. *Quid per Galilææam*, ait, *niſi Iudæos, & quod per Samariam, niſi gentiles intelligimus? Inde eſt, quod dicitur: non coutuntur Iudæi Samaritanis. Per medium autem illorum tranſibat Ieſus, quia hos & illos vocabat, ad hos & illos prædicabat, hos & illos ſanabat, & ad fidem convertebat*. Inter Judæos, & Gentiles benefaciendo tranſit Jeſus, quia pro omnibus de cœlo deſcendit, ut per ſeipſum æterno Patri omnes homines reconciliaret ſine perſonarum reſpectu; ipſe enim cum ſit omniũ Salvator, omnium ſalutem vult: Apud cum enim non eſt Judæus, neque Græcus, non eſt ſervus, neque liber, non eſt maſculus, neque fœmina; ad Galat.3. ait Apoſtolus; nam in omni ſtatu operari poſſumus noſtram ſalutem, dummodo exerceamus opera virtutum ſtatui noſtro conformia, *vid. tractat. 96. d. 4. & diſcurſ. 7.*

Occurrerunt ei decem viri leproſi. Non otioſè factum eſt, ut cum novem Judæis leproſis unus Samaritanus eſſet, inter quas gentes conſuetudo nulla erat; Joan. 4. In unam tamen ſocietatem

tem

Digitized by Google

tem coniiſſent, non ſolùm conciliante eos, atque cogente communi morbo, ut Theophylact. & Euthym. obſervarunt; ſed ſtudio etiam conjungente, ut quaſi una manu Chriſtum eapugnarent. Ad quorum humiles preces cœleſtis medicus inclinatus, protinùs eos exaudit, & à ſe ablegatos in via mundat: Etenim concors multorum oratio, germana eſt bellatrix, imò debellatrix Divinarum miſericordiarum. Non reſiſtit Deus oranti in concordia multirudini, ſed quaſi devictus adeſt. Quod meditatus D. Chryſoſtom. hom. 3. de natura Dei, ſic ait: *Cur quoties ad cœleſtem imperatorem placandum ire pergitis, ut ejus iræ eximatis univerſos peccatores terræ, omnes dæmone agitatos, à flagello liberetis diaboli; foris ſedetis, non univerſi concurritis, & Eccleſiam penetratis, ut Deus veſtram reveritus, atque exoſculatus concordiam, & illis pœnam dimittat, & vobis peccata abſolvat?* Ubi hæc verba diligenter notanda veniunt: *Veſtram Deus reveritus, & exoſculatus concordiam*: quæ cauſam exponunt, quare decem illi leproſi tam citò liberati ſint: ſolet enim devictus, & confractus homo, victores ſuos revereri, & dominantium ſibi manus exoſculari: Sic Chriſtus unanimi multorum prece expugnatus, quaſi devictus, victricem concordiam reveritus, nil negar, ſed protinùs à lepra mundatos dimittit. En igitur, quantoperè Deus pacem curet, & quanti illam æſtimet! *tractat. 70. diſc. 4.*

Occurrunt ei decem viri leproſi. Ecce vobis decem viri leproſi, munditiem obtenturi, Chriſto Domino occurrerunt, & ſanè felices, qui tali Domino occurrerunt: nullius vanus curſus extitit, omnes inveniuntur mundari. Sed quomodo omnes bravium ſanitatis conſecuti ſunt, cum Apoſtolus dicat, 1. ad Corinth. 9. *Neſcitis quoniam hi, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium*: Hic verò non unus, ſed omnes? Expendendum eſt, quod ſimul Apoſtolus addit: *Sic currite, ut comprehendatis.* Quibus verbis non ait, ut comprehendat unus, ſed ut omnes currentes comprehendant. Eſt enim ſtadium, in quo ea pluribus currentibus unius curſus coronatur, quale eſt rerum mundialium ſtadium; & eſt aliud longè præſtantius ſtadium, nimirum virtutis, in quo omnes, qui currunt, coronam ſalutis capiunt; ut benè notavit D. Thomas, comparans curſum temporalis bravii cum Euangelii præmio, dicens: *Non ſic eſt de Euangelii præmio, vel de curſus bravio, quia hic unus accipit bravium, ibi omnes accipere poſſunt.* Quotquot currunt, obtinent cœleſte bravium, uti hi decem ſanitatis præmium, ſi tamen ad exemplum horum leproſorum currant, nec deſiſtant. Ergo perſeverans in vita ſpirituali, & pœnitente toleran ria habenda eſt, cum reſpectu ad cœleſtem remunerationem, *vid. tr. 80. d. 7.*

Quos ut vidit, dicit: Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Ea erat lepra, quæ vel halitu propinquos inficiebat: cui periculo proſpiciens lex, ab hominum commercio leproſos arcebat: Uni ſacerdotes tenebantur leproſos expectare, ut judicium ferrent, ſive de illorum immunditia, ſive ſanitate; quod enim cum hominum ſalute conjunctum periculum eſt, minimè à ſacerdote refugiendum, ſed ſubeundum & amplectandum eſt: Sacerdotes enim zelum ſalutis animarum habere decet. Super quo varias conſiderationes, *vid. tr. 97. d. 9.*

Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Inæqualiter ſe habuit Dominus in curatione horum decem leproſorum, & illius leproſi, quem Dominus deſcendens de monte curavit; nam hic antequam ad ſacerdotem mitteretur, à Domino ob ejus ingentem fidem curatur, dicente Chriſto: *Volo, mundare*: Hi autem decem ſanantur, poſtquam ad ſacerdotes miſſi eſſent. Deinde illum leproſum mandat Dominus ire ad ſacerdotem: *Vade, oſtende te ſacerdoti*, Matt. 8. ſeu, *oſtende te Principi ſacerdotum*, ut vult D. Mau. cap. 1. decem autem leproſos ad ſacerdotes deſtinat. Cur ita? Reſpondet Doctiſſ. Joann. Baptiſta de Sylveira Carmelita in ſuis Comment. Euangel. *Ut ſacerdotibus etiam iniquis, quales hi erant, ſuam reverentiam, ſuum honorem, ac jus illæſum ſervaret; ne defraudati aliquo lucro, ex ſacrificio oblato proveniente, inde ipſi ſacerdotes fictum zelum prætendentes, calumniandi ejus opera aliquam arriperent occaſionem.* Ericius in præſenti ſic ait: *Miſit eos ad ſacerdotes, ut eis aditum calumniandi obſtrueret, illis magis parcens, qui illorum gazulas curabant.* Dum itaque ad ſacerdotes mittit leproſos, pravas lucri paſſiones ſacerdotum, zeli pallio, detegit, & caſtigat, *tr. 97. d. 7.*

Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Leproſis præcipit Dominus, ut ſeipſos ſacerdotibus oſtendant, ut à lepræ immunditia expiarentur; & ſi in illa eſſent inventi, tamquam incurabiles, ne eorum contagione ſani inficerentur, hoc pacto ab hominibus ſequeſtrarentur. Quo denotaretur, ſacerdotum peculiare munus eſſe, ut vulnerati, & plagati curentur, & ſani conſerventur. Super quo ſic commentatur Sanctus Gregorius Magnus, relatus in Gloſſa, allegans factum Aaron, quando periit Core, & Abiron: *Aaron, ait, ut iram Dei placares, thuribulum ſumpſit, atque inter vivos, & mortuos ſtetit, quia ſacerdotis negotium eſt, Deo orationem fundere, & pro juſtis, ne cadant, & pro peccatoribus, ut reſurgant*: Et poſtquam à peccato reſurrexerint, in ſtatu innocentia conſerventur: Grandia enim mala ſunt, in quæ recidivi peccatores cadunt, grandeque ex occaſionibus imminet ad relabendum ſimilibus periculum. Contra quæ efficax remedium eſt, ab occaſionibus ſe ſequeſtrare, ad ſacerdotes confugere, & devotioni incumbere, *vid. tr. 75. d. 6. maxime n. 3. & 5.*

Nonne decem mundati ſunt, & novem ubi ſunt? Non eſt inventus, qui rediret &c. Non ſolet Deus beneficia data improperare; Jacob. 1. cap. *Qui dat omnibus affluenter, & non improperat.* Et tamen noſtra ingratitudo ad hoc quodammodo eum cogit. Unde Chriſtus, videns ſummam ingratitudinem erga beneficium præſtitum, ad majorem emphaſim, ac energiam orationis loquitur in præſenti: *Novem ubi ſunt?* ac ſi dicat: Cur etiam illi, uti tu, non agnoverunt beneficium, ut ad me redirent, mihique benefactori gratias agerent? Optimè quidem ſciebat Dominus, ubi ipſi exiſtebant, tamen tali loquendi modo utitur, ut oſtendat, quòd eos, qui in virtute non perſeverant, non agnoſcat, ſed reprobet, & abominetur. Unde Interlin. *Ingratos, quaſi ignotos, ubi ſunt, inquirit Dominus*; nam proprius hominis Chriſtiani character, ex quo cognoſcatur, perſeverantia eſt, quam nos Dei Filius docuit, dum opera ſua, uti horum leproſorum perfectam curationem, ad perfectionem perduxit, *vid. tr. 80. d. 1.*

Nonne decem mundati ſunt, & novem ubi ſunt? Non eſt inventus, qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena. Totus in gratiarum actiones effuſus accedit Samaritanus hic felix, & invenit Chriſtum excandeſcentem in eos, qui non ſimul ad gratias accedebant, ſed ſe ſeparaverant. O bone Jeſu! Cur ſic excipis gratum hominem? ſi alii ingrati ſunt, illos corrige, modò hujus gratitudini applaude, huic te benignum exhibe. Cur te ſeverum facit aliorum abſentium ingratitudo, & non magis placabilem, & dulcem reddit gratitudo præſentis? Equidem minùs etiam placet gratitudo, quæ non habet omnes eos ſocios, qui beneficium acceperunt. Fallor, niſi huc ſpectavit D. Maximus ſerm. 8. de Benef. & Gratia, ubi ex Plutarcho dicit: *Gratia tamquam luna, cum plena eſt, & perfecta, tunc pulchra videtur.* Non adeò pulchrè lucent in oculis Divinis gratiarum actiones, quæ per partes fiunt, quæ habent partium plurium defectum, & abſentiam: non ſunt gratæ, niſi beneficii ſociis fiant plenæ: Sic Deo diſcordia diſplicet, utpotè qui eos acriter caſtiget, qui eam ſeminant, *tract. 70. d. 9.*

Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo. Inter tot, niſi unus extitit qui rediret, & daret gloriam Deo, qui veritatem teſtificaretur, confitendo & prædicando, ſe à lepra per Chriſtum ſanatum: in quo humanam miſeriam videre licet. Benè cœperant hi leproſi; ſiquidem ad Dominum fide magna clamarunt, & ejus Divino præcepto promptè paruerunt; ſed jam accepta gratia, & ſalute minimè perſeveraverunt: in ipſum benefactorem non injurii, in turpe ingratitudinis peccatum inciderunt: Et in eo ſe verè ſtultos, non ſapientes probarunt, & ſibi ipſis cauſa amiſſæ fidei extiterunt, & ſalutis. Qui enim propter peccatum perſeverantiam negligit, præterquam quod Deo injuriam facit ſtultum ſe eſſe probat, ſibique ipſi cauſa multorum gravium damnorum eſt, *tractat. 80. d. 2. & d. 3.* Multùm verò ſapientiùs egit hic alienigena, licèt à religione, & gente Judaica alienus, qui ex quo plenam in Chriſtum fidem concepit, eandem operibus ſuis continuavit; unde in hoc homine Dei gratia excitatus eſt actus contritionis, quo juſtificatus, & relinquens errorem Samaritanorum, Chriſto adhæſit, ejuſque baptiſmum poſtea recepit: Perſeverantia enim, quæ cœli porta eſt, merita noſtra adauget, & præmiat, finemque reſpicit. *Vid. ibidem d. 4.* Et ideò ait illi Jeſus: *Surge, vade*, ſecurus jam de recuperata ſanitate. Super quæ verba ſic acutè Hugo Cardin. *Surge credendo, vade operando, vel ſurge incipiendo, vade perficiendo, vel ſurge per mali declinationem, vade per boni operationem, vel ſurge de peccato ad gratiam, vade de virtute in virtutem*: Chriſtianus enim ſemper in virtutibus progredi, & proficere, nequaquam verò eo virtutum ſtatu, in quo eſt, contentus eſſe debet, *ib. d. 6.*

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN.

N*Emo poteſt duobus dominis ſervire; aut enim unum odio habebit, & alterum diliget; aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Matth. 6. cap. Una haſta nemo duobus ducibus inſervire poteſt, uno pileo non poſſunt ſimul duo capita cooperiri, nec uno calceo duo pedes calceari, & uno oculo cœlum aſpicere, & terram ſimul intueri nequimus: Sic uno corde Deo, & ſatanæ minimè ſervire poſſumus. *Coangustatum eſt ſtratum, ita ut alter decidat, & pallium breve utrumque operire non poteſt*, ait Iſa. 28. Si anima, ſicut lectulus, regem regum Chriſtum, & regem ſuper omnes filios ſuperbiæ ſatanam capere nequit, quin alter decidat: necnon & amor noſter, qui pallio rectè comparatur, utrumque operire non valet: Sic cor hominum, ait Lyran. non poteſt ſimul capere Deum, & diabolum, ſed ſuſcepto diabolo per peccatum, exit Deus; ſuſcepto Deo per charitatem, exit diabolus: Tunc verò contemnit homo Deum, id eſt, non timet eum, cum quaſi de ejus bonitate ſecurus peccat; Deum ſcilicet, & ejus præcepta, ſuis pravis deſideriis, & concupiſcentiis poſtponendo, qua major injuria concipi nequit, nec om-

Digitized by Google

omnis boni fonti irrogari. *De quo vid. tractat. 71. diſcurſ. 4.*

Nemo poteſt duobus dominis ſervire, aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Qui mundi delitiis, ac diaboli lenociniis indulget, Deum contemnit. Pulchrè D. Augu. lib. 2. de ſer. Domini in monte cap. 14. *Alterum contemnet, dicit, non odio habebit; nullius enim ferè conſcientia Deum odiſſe poteſt, contemnit autem, ideſt, non timet eum, qui quaſi de ejus bonitate ſecurus eſt.* Vilis homo dum peccat, ac Divinam violat legem, ſupremam Dei majeſtatem contemnit. Sed quomodo miſer homo non timet tantum Dominum ſpernere? Quomodo ejus juſtitiæ timore non percutitur? Agnoſcit peccator ſummam Dei clementiam quidem, ſed de ejus bonitate ſecurus, in peccandi licentia multam ſibi confidentiam aſſumit. Et ideò malè: nam qui in exemplis in fine reſipiſcentium confiſi, pœnitentiam differunt, pœnam in die ultionis ſibi theſaurizant, *vid. tr. 81. diſc. 23.*

Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ. Hanc Euangelicam Chriſti ſententiam, Sanctus Auguſtinus ad Concionatores diſtinctiùs extendit, dum eorum avaritiam ſic carpit: *Qui propter hoc, Euangelium prædicas, ut habeas, unde manduces, & unde veſtiaris, ſimul te putas, & Deo ſervire, & mammonæ, quia propter iſta neceſſaria prædicas; quod Dominus dicit fieri non poſſe; ac per hoc, ille qui propter iſta Euangelium prædicas, non Deo, ſed mammonæ ſervire convincitur.* Quibus verbis Sanctus Auguſtinus non carpit eos, qui ex prædicandi Euangelii commercio, neceſſaria ad frugalem veſtitum, & victum recipiunt; ſed eos, qui primariò fine eſculentas, & poculentas delirias, & ambitioſiorem cultum nundinantur: Et hi acuta reprehenſione digni æſtimantur, *tract. 83. diſcurſ. 49.*

Ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis. Totum præſens Euangelium in reprehendenda ſuperflua ſolicitudine temporalium eſt, & in nobis recommendanda paterna illa Dei providentia, quam in omnibus etiam minutiſſimis erga nos habet; de qua ſic Tertullian. lib. 4. in Marc. *Quis enim nollet nos curam agere animæ de victu, & corporis de veſtitu, niſi qui iſta homini ante proſpexit? Et exinde præſtans, meritò curam eorum, tamquam æmulam liberalitatis ſuæ prohibet:* De qua Dei providentia in nos habes apertum campum, *tot. tractat. 85. per diſc. 13. quos conſule.*

Ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis. Heù miſera hominum ſtultorum anima, quàm vacua in eis eſt, quàm inanis? Tam improvidi ſunt circa tua bona homines, ut nihil non meditentur corporale. Et quaſi ſuinam animam habeant, nihil præter eſcas, & cibos corporis perquirunt. Quam maculam Iſraelitis inurit Pſalm. Pſ. 77. dicens: *Tentaverunt Deum in cordibus ſuis, ut peterent eſcas animabus ſuis.* Quanta autem hæc tentatio, quòd famelici peterent eſcas? Nonnè & pulli corvorum invocant eum, ut eſcas tribuat? Cur ergo Iſraelitæ fameſcentes offendunt, eo quòd eſcas petant? Magiſter ſententiarum, rationem offenſionis non in eo ponit, quod peterent eſcas; ſed in eo, quòd animabus ſuis peterent eſcas corporales; nec unam corpori, & alteram animæ menſam expeterent; ſed una eademque menſa, & corpus, & animam vellent ſaginare: *Petunt vitæ ſuæ carnales eſcas, non ſpirituales,* ait Magiſter. Utinam homines conſtantes corpore & ſpiritu, & corpori, & ſpiritui ſuas cuique menſas expeterent, alteram ſpiritualem, alteram corporalem! Verùm proh dolor! majori ſolicitudine bona temporalia, & ſalutem corporis, quàm ſpiritualia, & bonum animæ homines curant, *tractat. 81. diſcurſ. 3.*

Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant. Ut Dominus explanaret divitias bonitatis Divinæ, ac amplitudinem ſuæ infinitæ providentiæ, qua homines paſcit citra omnem eorum ſolicitudinem, non adducit in exemplum Iſraelem, per quadraginta annos alitum in deſerto, Deut. 8. ſed cœli aves. Potuiſſet afferre, ait Theophylact. in exemplum Eliam, & Joannem, & meminit avium, ut admoneat nos, etiam illis eſſe brutiores. Homo omnium creaturarum Magiſter, ac Dominus conditus eſt à Deo; tamen ita per peccatum à ſuo honore cecidit, ac inſipiens factus eſt, ut jubeatur multa diſcere, ac documenta ſumere ab irrationalibus animalculis. Jerem. 8. *Milvus in cœlo cognovit tempus ſuum, turtur, & hirundo, & ciconia cuſtodierunt tempus adventus ſui, populus autem meus non cognovit judicium Domini:* Ubi comparat eis parvis animalculis, & dicit deteriores ei homines factos: Homo enim per peccatum fit beſtiis ſimilis, imò pejor illis evadit, *tractat. 71. diſcurſ. 20. Item tractat. 75. diſc. 1.*

Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, nec congregant in horrea ſua. Inauditum quid eſt, quod ipſe DEUS, qui tantoperè inertiæ contrariatur, otioſas paſcat aves: Si enim verum eſt, quod Clemens Alexand. lib. 1. ſtromatum ſic altè fatur: *Otio ac ſocordiæ viaticum ſuppeditare, minimè honeſtum eſt:* quis excuſabitur, quod Deus his volatilibus, quæ nec ſerunt, nec metunt, & nullam quaſi operam agunt, abundè alimenta ſuppeditet? An fautor otii inde proclamabitur Deus? Abſit. Attamen ad has aves hominem reſpicere jubet Dominus, quæ in ſingulare exemplum homini objiciuntur. Quo myſterio? Elucidat illud D. Gregorius lib. 6. Moral. cap. 5. *Plerumque aves, quas ad volatum pennæ ſublevant, in vepribus reſident.* O ſtultæ hinc ſanè aves! Ecce tibi volucris altipeta, leviter grato pennarum otio nubes tranſvolat, & cœlum habitare fruſtra præſumens, tandem in vepribus reſidet, & levis ejus ignavia ſpinoſitate mulctatur, & condignas inertiæ pœnas ſolvit, dum negligentia torpet. Et ideò huc reſpiciendum, homines otioſos monet Salvator, & fatuitatem hanc otiandi ab ipſis avibus dediſcant, quæ dum otium ſectantur, à vepribus plectuntur, quæ eſt ſtultitia magna, quòd ab iiſdem non avolent; ut bene dixerit purpuratus ille Sapiens; Proverb. 12. *Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt, vid. tr. 91. diſc. 13.*

Nolite ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur &c. Noli, homo, inquieta ſolicitus avaritia, opes providendo gemere, noli laborare caduca præparando, quia prandii tui ſemper, & ubique Deus præparator aſſiſtit. Quis Rex devotis militibus ſuis debitam non procurat annonam? Quis Dominus fidelibus ſervis ſuis juſta cibaria non miniſtrat? Quis pater non dat panem filiis? Si ergo nobis Deus, & Rex, & Dominus, & Pater eſt, quid negabit? ait Sanctus Petrus Chryſol. ſerm. 163. ſic pergens: Stipendiis ſuis militans detogat miles regi, ſuis lumptibus vivens dominum ſervus accuſat, pro ſe ſolicitus filius culpat ſuperſtitem patrem. Noli ergo, ò homo, exponere Deum pro te taliter cogitando, qui & juſtitia regnantis, & dominantis ſtudio, & generantis affectu, in ſe totam tui recipit ſolicitudinem, refudit & curam, dicendo: Nolite ſoliciti eſſe. Verùm ut prudenter obſervat S. Cyprian. de Orat. Domin. cap. 8. de iis hanc gerit ſolicitudinem, & providentiam, qui Deum toto corde quærunt, nec deſerunt, dicens: *Quærentibus regnum, & juſtitiam Dei, omnia promittit apponi. Nam cum DEI ſint omnia, habenti Deum nihil deerit, ſi Deo ipſe non deſit.* Dum verò homo de temporalibus nimiùm ſolicitus eſt, verè DEO deeſt, & diffidentiæ peccatum incurrit, ut ex prædictis S. Chryſologi ſimilitudinibus de milite, & ſervo colligere eſt; unde mirum non eſt, quòd ſimilibus de Dei providentia diffidentibus ſumma inopia, & fames obtingat: Fames enim, ſterilitas, & annonæ caritas, peccatorum effectus ſunt. *De quibus vid. tr. 78. d. 5.* Quàm enim uberem meſſem ſubminiſtrabit Deus ei, qui de ejus providentia gentiliter hæſitat, atque peccatis Deum offendit? Ex quibus ariditas, & ſiccitas terræ dimanat, *ib. d. 6.*

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

I*Bat Ieſus in civitatem quæ vocatur Naim: Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ.* Luc. 7. Naim erat Galilææ civitas non valdè magna, propè Capharnaum, conſiſtens ad radices montis Hermon, in latere Aquilonari, quam torrens Liſon alluit, diſtans à monte Thabor duobus milliaribus, uti communiter. SS. PP. interpretantur; pulchra, jucunda, decora, delectabilis; de hac defertur defunctus ille adoleſcens ad tumulum: De quibus adoleſcentibus, D. Chryſoſtom. Epiſtol. ad Olympiad. ſic ait: *In adoleſcentibus, major eſt naturæ incendium, major concupiſcentiæ tempeſtas, infirmiora conſilia, ratio, quæ vitia gubernet, infirmior.* Et ſignificat publicum, ac manifeſtum vitiis ſepultum peccatorem, cujus tumulus ſunt indurata peccata, & mali mores, ut ait D. Amb. lib. 5. in Luc. dicens: *Tumulus tuus perfidia eſt, tumulus tuus, guttur: Sepulchrum patens eſt guttur eorum.* De hoc tumulo quibus quæſo mediis à morte peccati ſolvit, & excitat cœleſtis medicus? Verbo Dei. Verbum enim Dei medicina eſt ad ſalvandas animas, & virtutem habet obſtinatorum peccatorum, & quaſi in vitiis emortuorum, duritiem emolliendi. *Vid. tr. 83. d. 9. & d. 10.*

Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ. Defunctus ille adoleſcens, & ſibi, & matri, longioris vitæ ſpem præbebat: hæc autem ſpes multum ſæpè fallit: Quoties enim patres filiorum magis, quàm filii parentum hæredes ſiunt? Ideò omnis ætas trepida eſſe debet, & de morte, & de genere mortis, & de hora mortis ſolicita. Alii enim naufragio, alii caſu aliquo, & fortuna prematurè intereunt; alii ferro, alii longa ægritudine, alii celere, alii inopinata morte rapiuntur, quibus nec teſtamenta condendi, nec Sacramenta percipiendi (quod eſt maximè formidandum) facultas ſuppetit; idq; propter admiſſa peccata mortalia: peccata enim mortalia qui cõmittunt, mortem ſibi accelerant. *Vid. tr. 77. d. 4.* Unde nemo, exemplo hujus adoleſcentis doctus, in ætate confidat, nec ſe ullo temporis momento ſecurum putet, quin potiùs mortem continuè ante oculos habeat; maximè verò qui adoleſcentes ſunt, hoc fræno plus egent, ut ſuam rebellem ſenſualitatem cohibeant, & in cordis puritate, & munditia vivant; ſiquidem mors mortaliter peccantium in extremo vitæ puncto peſſima eſt, *ib. d. 5.*

Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ. Heu fallax hominum vita, quæ præter ſpem omnem nimis tempeſtivè abripitur in hoc adoleſcente! Ut bene hìc quadret, quod D. Hieron. ad Heliod. de nepotis immatura morte lamentatur: *Quòd,* in-

inquit, *juvenis exhibere ſenibus debuit, hoc juveni exhibemus ſenex*: ita huic adoleſcenti, quod juvenis matri exhibere debuit, hoc mater ſenex juveni exhibet: Sic mors die & hora, qua minus putatur, venit: quare in periculo perditionis ſuæ ſunt, qui pœnitentiam procraſtinant, *vid. tract. 81. d. 19.*

Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ. Inter omnes pereuntium errores, qui ſalutaris pœnitentiæ remedium in futurum tempus differunt, hic vel præcipuus eſt, quòd longiora ſibi vitæ ſpatia pollicentur, in quibus vitæ mutationem, & pœnitentiæ propoſitum ſe arrepturos proponunt: Quorum falſam ſecuritatem, & ſecuram ſtultitiam, adoleſcens hic morte ſublatus ſat arguit: *Nec enim*, ut Seneca ait, *fata ordinem ſervant, ut prius quidem juniores, poſtea vero ſeniores è medio tollant. De quorum ſtultitiis, vid. tractat. 81. d. 20.*

Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ. S. Euangeliſta non explicat, à quibus iſte adoleſcens ad ſepulchrum portabatur, quique hujus portitores fuerint: quos tamen pulchra moralitate ea ponit venerab. Beda, dicens: *Qui verò ad ſepeliendum portant, vel immunda deſideria, quæ hominem rapiunt in interitum, vel lenocinia blandientium ſunt venenata ſociorum, quæ peccata nimirum, dum favoribus tollunt, accumulant, peccanteſque contemptu, quaſi aggere terræ, obruunt*. Defunctus ille ſcilicet habebat ſui corporis portitores adoleſcentes, quos obtinuit in ſuis delectationibus ſocios, imò à ſuiſmet vitiis aſportabatur in ſepulturam: Peccatores enim à ſuis ſceleribus, mortis vinculis ligantur, ac in ſepulchrum delati, projiciuntur: Peccatum enim mortale, animæ ſimul, & corpori mortem infert, efficitque, ut corpus vivum quoddam fiat cadaver, citiùſque ducatur ad interitum, *vid. tractat. 77. diſc. 6.* Ad quod reſpiciens D. Hieron. Epiſt. 13. ait: *Quanti hodie diu vivendo portant funera ſua!* Et D. Chryſolog. ſerm. 19. *Fit in corporis vivo ſepulchro funus anima jam ſepulta*: Ipſum enim peccatum mortem animæ infert, *ib. d. 7.*

Acceſſit & tetigit loculum, & dixit: Adoleſcens tibi dico, ſurge, & reſedit. Sponte cœleſtis mortuorum ſuſcitator acceſſit, à nullo vocatus, aut rogatus. Eleganter hic addubitat Titus Boſtrenſis, cur is, qui omnia novit, vitæque, & mortis poteſtatem habet, poſt ſanatum Centurionis ſervum, à nemine accerſitus, ad demortui adoleſcentis reſuſcitationem ſe confert? Ait enim Euangeliſta: *Et ibat Ieſus in civitatem, quæ vocatur Naim*. Factum eſt, reſpondet, hoc non caſu, ſed ſummo judicio, ſummaque ſapientia, ut nimirùm diſcant homines, quàm brevis vita hominis ſit, tempuſque velox. *Ejuſmodi*, ait S. Gregor. Nazianz. orat. 10. *vita noſtra eſt, fit re ejuſmodi in terra ludus, ut cum non ſimus, naſcamur, cum nati ſumus, rurſum diſſolvamur*. Inſomnium ſumus minimè conſiſtens, ſpectrum quoddam, quod teneri non poteſt, avis prætereuntis volatus, navis in mari veſtigium non habens, flos ſuo tempore naſcens, & ſuo tempore marceſcens. Vide ergo quàm ſit fugax hominum natura, quę hac caduca temporis hypoſtaſi ſuſtentatur, *vid. tr. 91. d. 1.*

Acceſſit & tetigit loculum, & dixit: Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Pulchrè more ſuo ſuper hunc locum D. Gregor. Nyſſen. in Caten. ait: *Qui dixit adoleſcentem, florentis ſignificavit temporis horam, primam producentem lanuginem, qui paulo ante muliebri erat maternorum oculorum aſpectus*. Chriſtus ad vitam revocaturus hunc adoleſcentem, in quo peccatoris figura exprimebatur; nominatim eum nomine proprio non inclamat, ſed ætate eum nominans, ab inferis mortis ad vitam revocat, inſinuans hoc pacto, hocce tempus eſſe acceptabile Domino, in quo peccator per pœnitentiam ad vitam reſurgere debet, *vid. tract. 81. d. 26. maximè num. 4.* Et ideò ſtultè agit, qui uſque in ultimam lanuginem, ſeu ſenectutem pœnitentiam differt, quaſi verò Deus tempora in tua, non verò ſua poſuerit voluntate, & poteſtate, *vid. tract. 81. diſc. 18. & diſc. 20.*

Acceſſit & tetigit loculum, & dixit: Adoleſcens tibi dico, ſurge. Patriarcha meus Elias ſuſcitaturus filium mulieris in Sarepta Sidonis, *expandit ſe, & menſus eſt ſuper puerum tribus vicibus* 3. Reg. 17. vitæque mortuum filium matri reddidit: Quod idem eodem modo circa filiolum mulieris Sunamitidis præſtitit, duplicis Eliæ ſpiritus dignus hæres, Eliſæus, qui incubuit ſuper eum, poſuitque os ſuum ſuper os ejus, & oculos ſuos ſuper oculos ejus, & manus ſuas ſuper manus ejus, & incurvavit ſe, & menſus eſt ſuper puerum, & calefacta eſt caro pueri, & revixit. At verò Dominus meus Jeſus à mortuis excitaturus filium mulieris viduæ, accedit, & ſolùm tetigit loculum, protinuſque ad ejus imperium a mortuis ad vitam redit adoleſcens. Poterat utique cœleſtis medicus, & mortuum ſuſcitator Dominus, ſola Divina poteſtate, abſque hujus loculi contactu, hunc adoleſcentem ſuſcitare, quemadmodum ſola voce ſuſcitavit Lazarum, dicens: *Lazare veni foras, & continuo ſurrexit, qui erat mortuus*: Verùm fic ſeſe exhibere voluit Dominus hujus adoleſcentis reſuſcitatorem, ut meminiſſet, ſe noſtrum quoque eſſe Doctorem; nam cum adoleſcens, juxta SS. PP. ſymbolum ſit hominis Chriſtiani, in peccatis diù mortui; loculus verò, ut ait Hugo Cardinal. cujuſvis hominis conſcientia, hanc priùs tangere voluit tactu pœnitentiæ, antequam reſuſcitaret: Ut inde diſceres, pœnitentiam non in noſtro eſſe poſitam arbitrio, ſed auxilio Divinæ gratiæ, ex mera Dei bonitate nobis datæ inniti, quam proinde exemplo matris viduæ, lacrymis ad obtinendam emendationem noſtram ſedulò implorare debemus, *vid. tractat. 81. diſcurſ. 15.*

Et reſedit, qui erat mortuus. Audit vocem imperantem Chriſti, mox ſurgit per pœnitentiam à morte peccati, & reſedit: *Reſidet enim*, ait Haym. *peccator, cum incipit pœnitentiam agere, cum deflet, quidquid deliquit, aut cogitando, aut loquendo, aut operando*. Neque diù vocatus tardavit: Deo enim ad pœnitentiam vocanti mox parendum eſt, *vid. tr. 81. d. 2.* Quam feſtinam obedientiam ſæpè Deus remunerat, uti huic mortuo reſtitutione vitæ recompenſatur, *ib. diſcurſ. 4.*

Et ait: Adoleſcens tibi dico, ſurge. Adoleſcens erat, & matris ſuæ unicus; & credendum eſt, tum quòd ab ipſa diligeretur, tum maximè quòd in delitiis haberetur: Sed neque ipſa adoleſcentia, neque matris indulgentia, ab ipſa morte eripere potuerunt. Hoc unum maximè à juvenibus malè cordatis contemplandum eſt, qui quidem ſua proſapia, & juventute freti, ſe vitiis, & delectationibus tradunt, putantes ſe poſtea pœnitentiam acturos; at falluntur, & ſtultè pœnitentiam differunt; nam DEUS ætatis noſtræ primitias quærit, *vid. tractat. 81. diſcurſ. 26. maximè numer. 7.*

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

E*T factum eſt, cum intraret IESVS in domum cujuſdam Principis Phariſæorum, Sabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum*. Luc. 14. Quod primo hic advertendum, & diligenter conſiderandum venit, eſt, quòd hunc Principem Phariſæorum, qui Chriſtum invitavit, non nominet Euangeliſta, cùm tamen alium illum Phariſæum, qui Chriſtum invitavit, & murmuravit, quòd peccatricem ſuſcepiſſet, nominaverit, Simonem vocando. Quæ cauſa diſparitatis? Uterque Phariſæorum Princeps erat, uterque obmurmurat. Reſpondent Joannes Baptiſta de Sylveira Carmelita, & Didacus Stella in Luc. Simon reprehenſione Domini melior eſt factus, & converſus ad Dominum: at Phariſæus iſte in ſua inveterata malitia permanſit. In quo facto expende, quantum Deus odiat peccata, quæ non caſu, & fortè fortuna fiunt, ſed ex malitia, & propoſito malo peccantium. Simeon ille caſu peccavit, non enim ſciebat, quòd Magdalena eſſet ventura; & licèt arrogans, & ſuperbus fuerit, tamen bona intentione invitavit Jeſum forſitan, & ſi peccavit, hoc fuit caſu, & ſumpta occaſione: At iſte Princeps Phariſæorum, propoſito malo, & malitia inveterata, & recocta, invitavit in Sabbato, ut ſumeret occaſionem accuſandi, & hydropicum coram illo poſuit, ut calumniare poſſet; & ideò utpotè impœnitens, & & induratus, nec nomine dignus habetur: Peccatores enim ſurdi & indurati, Dei miſericordia efficiuntur indigni, non verò qui ex fragilitate peccant, & ſubitò ad reſipiſcentiam vocanti reſpondent, *tr. 81. d. 24.*

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Cum eſſet dies Sabbati, conſtituitur hydropicus ante Chriſtum à Phariſæis: Sciebant enim Phariſæi, hanc Chriſto eſſe conſuetudinem, quòd cum miſeria oppreſſum hominem videret, ſtatim ei ſubveniret; ut ex hoc eum arguerent tamquam Sabbati violatorem, ut ipſi falsò, ſibi perſuadebant. Verùm vide hìc, ut confringitur malignantium conſilium: hydropico ſanitatis beneficium impenditur, gloria Chriſti facto miraculo divulgatur, ipſi verò Phariſæi, abſque eò, quòd Domini quæſtioni reſpondere haud valeant, confuſi & attoniti remanent: Sic ſcilicet novit Chriſtus Deus ex malis elicere bona, odiumque dæmonis, & ejus malas tentationes ad noſtrum bonum ordinat, *vid. tr. 92. d. 11.*

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Aderat hydropicus ante Chriſtum, cui probè notum erat, quòd omnes ſalutem conſequerentur: Cur ergo pro ſe non petit & rogat, ſed omninò tacet? Sciebat fortè, quòd ſat erat ſuam neceſſitatem, & infirmitatem Domino præſentare, a cujus conſpectu ſe haud vacuum diſceſſurum ſperabat: ſeu quia ſibi perſuadebat, quòd altiùs ejus neceſſitas ad Chriſtum clamaret, quàm quæcumque vox. Hoc modo nos erudiens, ideò ad orationem in tribulatione, recurrendum eſſe quia afflictorum preces ſunt efficaciſſimæ, *tr. 94. d. 30.*

Et ecce homo hydropicus erat ante illum. Aderat hydropicus in domo Phariſæi, vel quia ejus notus, & familiaris erat, vel quia introductus eſt ab aliis Phariſæis, ut Chriſtum obſervarent. *Sed quid eſt*, ait D. Greg. lib. 14. mor. c. 9. *quod ante Phariſæum hydropicus curatur: niſi quod per alterius ægritudinem corporis, in altero exprimitur ægritudo cordis?* Hydropicus enim hic ſignificabat hominem anima ægrotantem, ſeptemque ſuis proprietatibus ſeptem capitalia vitia denotat, ut ait Dionyſ. Carthuſ. Prima proprietas eſt tumor corporis, & membrorum, per quam ſuperbia ſignificatur; Job 15. *Quid tumet contra DEVM ſpiritus tuus?* Secunda proprietas eſt compreſſio ſpirituum, per quam ſignificatur invidia, quæ aliorum laudabilia comprimit,

ne

Digitized by Google

ne pandantur. Tertia eſt, ardor ſitis, quæ deſignat avaritiam. Quarta eſt, indigeſtio humorum, quæ iram ſignificat. Quinta eſt, pigritia, ſeu tarditas pedum, per quam denotatur acedia. Sexta, inextinguibilis ſitis, gulam innuit, quæ omnia devorat. Septima luxuria eſt, quæ per inſatiabilem ſitim adumbratur. Hic igitur hydropicus ex Dei providentia, in remedium ſuæ ſalutis conſtituitur ante Chriſtum, quia ſi homo ſe conſideret ante Dei oculos, maximè reſipiſcet, ac vitam reformabit, ſibique de cætero frænum injiciet, ne in alia peccata labatur. *Sanabitur hydropicus*, ait Theophylact. *ſi ante Chriſtum fuerit: Cogitans ſemper, quomodo ab ipſo videatur, minime peccabit*. Antidotum enim erga omnia peccata, eſt præſentia Dei à nobis conſiderata, *vid. tract. 84. d. 5.* Et frænum eſt, quo concupiſcentia carnalis à nobis coercetur, *ib. d. 4.*

Si licet Sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum eum ſanavit, ac dimiſit. Inexcuſabiles prorſus ſunt Judæi, ſive cum loquuntur, ſive cum tacent, ſi putant religionem lædi, cum Sabbatum bono opere impenditur, & ſanitas infirmis impertitur: non enim fruſtra diei ſeptimo benedixit Dominus; ideò enim id factum eſt, ut Procopius ait: *Ne quis ut inutilem diem eam averſetur, & abominetur, quaſi nullo opere digna à Deo ſit habita, ſicuti eos dies deteriores arbitrantur, in quibus nihil ſit operis: meritò ſubiecit, & benedixit Deus diei ſeptimo.* Nulli aliorum dierum benedixit Dominus, niſi tantùm diei ſeptimo, ut cum alii commendantur per opus, hic ne ut infelix, & otioſus haberetur, tamquam nullo opere ditatus, benedictione ditavit: Sic ſcilicet Deo deteſtabile eſt otium: Pro quo deteſtando plura motiva, *vid. tractat. 91. diſc. 12.* Et ideò Chriſtus cum vidiſſet cogitationes eorum, obſervantium opera ejus, non quaſi ignorans, ſed benè ſcius quærit: *Si licet Sabbato curare?* Quibus verbis, ut Theophylact. obſervat, *arguit inſipientiam eorum, qui reprehenſuri erant. Ideoque interrogat: licetne Sabbato curare? Nonne manifeſte irridet eos, ut inſipientes? Siquidem cum Deus Sabbatum benedixerit, ipſi benefacere prohibent in eo, & per hoc factum omninò maledictum.* Non quidem durè in eos invehitur, ne reprehenſione impudentiores fiant; ſimul interim eorum inſipientiam irridet, cum diem Sabbati omnis boni vacuum, & otioſum velint: ut ſtultus enim deridendus eſt otioſus, qui ex eo varia ſtultitiæ capita incurrit. *Quæ vid. ib. d. 13.*

Si licet Sabbato curare? Convenienter videretur feciſſe Dominus, ſi materiam de obſervatione Sabbathi longiore adhortatione proſecutus fuiſſet; quam tamen abrupit, & apprehenſo manu paralytico, eundem ſanavit ac dimiſit. Super qua re rectè Sedulius lib. Paſchal. cap. 13. ait: *Vidit hominem falſo craſſitudinis tumore diſtentum, cuius aqua redundante, perſpicua uti putabatur eſſe macies, ubique dominata, totum hydropem in alvum turgidum congregabat. Non tulit mundi pater, hanc ſpeciem ſe præſente conſiſtere, ſuoque Sabbata, quæ tunc aderant, non curavit, hominem feſtinans curare, quem ſuum magis eſſe deſiderat.* Duo ſe offerebant in præſenti, Sabbati religio, & hominis ſalus; tamen primo prætermiſſo, ad ſalutem hominis citiùs feſtinat. Cur curationem hominis tantiſper non differt, ut de religione Sabbati ſibi conſecrati diſſerat? Ut homines doceat, quàm magnum lucrum acquirant, ſalutem animarum zelantes, *De quo vid. tractat. 97. diſcurſ. 10.*

Cuius veſtrum bos, vel aſinus in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die Sabbati. Hac interrogatione Phariſæorum cœcitas, & avaritia apertiſſimè declaratur, qui nefas eſſe putabant, hominem in Sabbato curare, cum juſtum eſſe crederent, periclitanti bovi ſuccurrere. Mira ſanè judiciorum perverſitas; cum enim conſtet, charitatis legem à Domino, non ad brutorum animantium, ſed ad hominum ſalutem latam eſſe, iſti adeò præpoſtero judicio erant, ut eam erga pecudes, non autem erga homines ſervandam eſſe decernerent, quandoquidem periclitantes boves in Sabbato curandos, homines verò negligendos eſſe judicarent; quo quid eſſe dementius, quid magis præpoſterum, quid ab omni humanitate malis alienum eſſe poterat? Quid verò ſi hujuſmodi cœcitas in noſtris quoque moribus deprehendatur? Qua de re, ſic Bernard. fatur: *Ægrotat aſinus, & quæritur remedium: periclitatur ſubditus, & diſſimulatur: cadit aſinus, & eſt, qui ſublevet, perit animo, & non eſt, qui recogitet.* Multi enim ſunt, qui majori cum ſolicitudine bona temporalia, & ſalutem corporis, quàm ſpiritualia, & ſalutem animæ curant, *vid. tr. 81. d. 3.*

Cum vocatus fueris ad nuptias, recumbe in noviſſimo loco. Cum in convivio varii ſint locorum accubitus, mandat Dominus, ut non ſecundum vel tertium vel quartum eligamus, ſed ultimum teneamus. Super quo ſic ex D. Bernard. ſerm. 27. in Cant. Div. Bonavent. *Si enim*, ait, *in quonam ſtatu unumquemque noſtrum habet Deus, liquidò cognoſceremus, nec ſupra ſane, nec infra ſedere deberemus, veritati in omnibus acquieſcentes: nunc autem, quia conſilium hoc poſuit tenebras latibulum ſuum, & ſermo abſconditus eſt à nobis, ita ut nemo ſciat, ſi dignus ſit amore, vel odio, tutius, tutiuſque profectò, iuxta ipſius veritatis conſilium, noviſſimum nobis locum eligimus, de quo poſtmodum cum honore ſuperius educamur, quàm præſumimus altiorem, unde cadere mox oporteat cum rubore:* En itaque, ut vel ob hoc ſolùm ſuperbia fugienda, & deteſtanda ſit. *Pro qua plurima motiva, vid. tract. 90. diſcurſ. 14. & diſcurſ. 15.*

Amice aſcende ſuperius. Ille, qui primum locum tenebat, & ad inferiorem ire mandatur, amici titulum amittit, & ei tantùm dicitur: *Da huic locum*: At verò qui in noviſſimo loco ſedebat, amici nomine inſignitur, cui paterfamilias ait: *Amice aſcende ſuperius*. Quænam hujus diſcriminis cauſa? Hic ut modeſtus, & inanis gloriæ inimicus, omnibuſque virtutibus dives, omnibus erat amicus, omniumque animos ad ſe conciliabat; ille verò, ſuperbia elatus, omnibus ſe anteponens, vacuus meritis, & virtutibus omnibus inimicus, omnibus erat exoſus, atque omnium animos à ſe avertebat. Sicut enim humilitas, omnium virtutum fundamentum, & cuſtos, amorem generat: Sic & ſuperbia, earundem virtutum adverſaria, cunctorum bonorum operum merita enecat, odium, ac ſui diſplicentiam procreat, & nutrit, *tract. 90. d. 4.*

Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur. Hæc ex ſuperioribus Euangelii patent veriſſima eſſe, quoniam ſuperbo, qui primum locum occupat, dicitur: *Da huic locum*; & incipit cum rubore noviſſimum locum tenere: E contrà verò humili, qui ſedet in noviſſimo, ait Dominus: *Aſcende ſuperius*: Quod idem eſt, ac ſi humiliet eos, qui ſe exaltant; exaltet humiles, qui in noviſſimo ſedere eligunt. Advette tamen, quòd non dicitur: omnis qui exaltatur, quia multi ſunt exaltati, qui juſti ſunt; ſed omnis qui ſe exaltat, id eſt, exaltat ſeipſum, honores ambiendo, & negotio humano principatum obtinet. Non enim poteſtas & ſtatus, ſed elatio in crimine eſt, & hanc ipſe Deus averſatur, & punit, *vid. tr. 90. 10.*

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN.

ACceſſerunt ad Ieſum Phariſæi; Et interrogavit eum unus ex eis legis Doctor, tentans eum. Matth. 22. Saducæis reſurrectionem negantibus in ſua quæſtione propoſita, ſilentium impoſuit Dominus, efficaciter ex Scriptura futuram reſurrectionem demonſtrans, ita ut ipſi ampliùs non auderent replicare. Tunc Phariſæi, qui aliàs maximè contrarii erant Saducæis, propter reſurrectionem fiunt amici cum iiſdem, & conveniunt adverſus Chriſtum; ſicut Pilatus, & Herodes in nocte paſſionis Chriſti: Et ex omnibus legis Doctoribus unum ſagaciorem cæteris eligunt, eo fine, ut ſi ille vinceretur, alii non confunderentur; & ſi iſte vinceret, omnes in eo gloriarentur. Gloriæ volebant eſſe participes, ignominiæ verò expertes; utque feliciùs victoria à parte eorum ſtet, callida ſimulatione ille unus nomine omnium accedit; ſed ſicut in eo omnes victi & confuſi ſunt, ita & ille legis Doctor; qui principio acceſſit tentans, Domini tamen reſponſo emendatior factus, laudatus eſt à Chriſto apud Marc. *Non longe es à Regno Dei.* Sic quippè ille legis Doctor emendatus eſt ex divini Magiſtri reſponſione, ut & nobis haud parum acceſſerit emolumenti. Frequenter Judæi, ait S. Joannes Patriarcha Jeroſolymit. diverſis interrogationibus Chriſtum tentantes, ſibi quidem acquiſiverunt interitum, nobis autem providerunt ſalutem: illi quidem diverſis illis interrogationibus, malitiæ ſuæ certæ dant argumenta; Chriſto autem utiliſſimæ nobiſque omninò neceſſariæ doctrinæ proponendæ dederunt occaſionem: interrogantibus enim de magno legis mandato, charitatis præceptum, & modum propoſuit, dicens: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*: ſic varia emolumenta, & commoda ex ipſis etiam tentationibus reſultant. *De quibus vid. tractat. 92. diſcurſ. 9.*

Ait illi Ieſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Cum mandatur, ut diligas Deum ex toto corde tuo, in tota anima tua, mandatur, ut ſummoperè, ac omnibus viribus tuis diligas Deum; id eſt, ut Victor Antioch. in cap. 16. Matth. ait: *Homo tanto Dei amore flagrare debet, ut nihil prorſus in omnem animæ facultatem irrepere ſinat, quod ſuam erga Deum dilectionem excludat, aut diminuat, aut alio transferat; ſed in omnibus illi ſoli, magiſque placere ſatagat:* minimaque etiam quæ divinos oculos offendere poſſent, evitare. Benè S. Jacob 1. cap. Perfecti eſtote, & integri in nullo deficientes, *tr. 76. d. 17. & ſeq.*

Et interrogavit eum unus ex eis legis Doctor, tentans eum. In quæſtione propoſita ſilentium fuerat impoſitum Saducæis, & tamen eaſdem Phariſæi conveniunt ad Chriſtum interrogandum: *Debuerunt quidem*, ait D. Chryſoſtom. hom. 42. *Phariſæi timere Sadducæorum exemplum, ut non ſimiliter interrogantes confundantur: ſed ardens malitia dum ſauciare feſtinat, non aſpicit exitum rei, ut tantummodo alteri noceat.* Valdè fatua eſt malitia, quæ in alieno capite experimentum non ſumit, ut ſibi noxia valeat devitare. Viderant Phariſæi Sadducæorum exemplum, qui cum Chriſtum interrogarent, ab ipſo devicti ac ſuperati, obmuteſcentes receſſerunt. Cur adhuc audent interrogare, & ſimilem eventum non timent? *Ardens malitia, dum ſauciare feſtinat, non aſpicit exitum rei; Nam cæco affectu ducitur, ut proprium damnum*

non

Digitized by Google

non videas, nec cogites: Peccatum enim ſtultitiam inducit, & hominem omni judicio, & ratione privatum demonſtrat, *tract. 72. d. 5. & 6.*

Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. Quæ verba ſic exponit S. Aug. *Ex toto corde tuo, id eſt, ex tota voluntate tua: ex tota anima tua, id eſt, ex toto intellectu tuo: ex tota mente tua, id eſt, ex tota memoria tua.* Scilicet quaſi parum foret, Deum voluntate amare, memoria etiam, & intellectu amandus dicitur, ac ſi recordatione, & diſcurſu amandus etiam ſit, quod his potentiis inſolens eſt. Sed hanc velut inſolentiam, nimius amor Deo exhibendus jure ſuo ab omnibus exigit. Unde hanc S. Auguſt. elucidans expoſitionem, Victor Antioch. in Marc. ita ſcribit: *Homo tanto Dei amore flagrare debet, ut nihil prorſus in ullam animæ facultatem irrepere ſinat &c. ut ſupra: nec alteri perſonæ, aut rei creatæ, niſi propter Deum; ſcilicet, placere ſatagat.* En igitur, quomodo omnes animæ facultates, & potentiæ Deum diligere jubentur: In omni enim vocatione fieri poteſt charitatis exercitium, quo mediante, lucramur cœleſtem gloriam, & Deus, quantum eſt ex ſe, unumquemque ſalvare intendit, *tractat. 96. diſ. 7.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. Perſicus hic legit: *Et ex tota nimietate mentis tuæ*, quod concinnè reſpondere Hebræo textui, eruditè Cornelius notat. Nempè Chriſtus Deus dicitur nimia charitate homines diligere, eoſque colere. Ad Epheſ. 2. Vicem ergo amoris, & zeli ab hominibus Deus expetit, & tota nimietate mentis diligi, & zelari. Appoſitè Adamus de Perſenia ita ſcribit: *Si Mediatori vis amicitiis jungere, ſi digne vis myſterio Mediatricis aſſiſtere, vide ne diſcedas à medio, vide ne quid nimis, ne quid facias ſine modo. In oculis hominum piis conformare moribus conviventium; ſed in conſcientia coram Deo, ſi potes, alios tranſgredere diligendo.* In hoc ſolùm eſt, in quo moderator ſæculorum noſtra delectatur immoderantia, cum noſtri amoris affectio in ipſum ſine modo intenditur, & menſura, *tota nimietate amoris humani diligi exoptat*: Deus enim zelum, qui in amore fundatur, plurimi æſtimat, & appretiatur; unde Dei honorem zelans, ac defendens, participat aliquid Divini, *vid. tr. 97. d. 1.*

Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum. Addubitant interpretes, an reſponſum idoneè interrogationi reſpondeat? Portò Legiſperitus de primo, & maximo præcepto interrogat, non de ſecundo: Ergo inidoneum forſan alicui videri poſſet, quòd ſecundum etiam Salvator tradat, cum de primo & maximo Legiſperitus duntaxat interrogat. Percommodè S. Aug. ſic dubio ſatisfecit lib. 1. de Doctrin. Chriſtian. c. 26. *Cum enim præcurrat dilectio Dei, ſequitur dilectio proximi; ut eum ſicut te ipſum diligas, ſimul & tui abs te dilectio prætermiſſa non eſt.* Scilicet novus in terris de cœli ſchola Magiſter conſultiſſimè captat occaſiones, quo te doceat & virtutum conſequentias, & erudiat, quòd tunc nequaquam te diligas, cum peccas: Qui enim mortaliter peccat, odit animam ſuam, *vid. tr. 77. diſcurſ. 27.*

Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Proximi noſtri ſunt omnes homines, ſecundùm naturalem Dei imaginem, & ſecundùm capacitatem gloriæ, ut docet D. Thom. 22. q. 44. art. 7. Et Divu. Aug. Epiſt. 52. ad Macedon. *Proximus*, ait, *non ſanguinis propinquitate, ſed rationis ſocietate penſandus eſt, in qua ſocii ſunt omnes homines.* Modus verò dilectionis indicatur, *ſicut te ipſum*, quod, ut advertit citatus Divus Thomas, non denotat æqualitatem, ſed ſimilitudinem, id eſt, ſimili modo, quo te ipſum diligis, ad exemplum & formam dilectionis tui. Ut quemadmodum te ipſum diligis, verè & ſincerè bonum tibi volendo, ac procurando, malum verò nolendo, & avertendo propter tuum ipſius bonum: Simili modo te debes erga tuum proximum exhibere, zelando ejus animæ ſalutem; qui zelus hiice verbis commendatur, *tractat. 97. diſcurſ. 9.*

In his duobus mandatis univerſa lex pendet, & Prophetæ. Multis perveſtigant hujus loci interpretes, quomodo, quod univerſa lex præcipit de ſectandis virtutibus, fugiendiſque vitiis, & quod Prophetæ prædicunt de credendis myſteriis, id totum ex dilectione Dei, & proximi dependeat? Multos torſit hæc difficultas compendio inſinuata, quam Zeno Veronenſ. his verbis argutè diſſolvit, ſermone de continentia: *Quia virtus voluptates ſemper offuſcat; nihilque unicuique niſi quod amaverit, rectum eſt.* Nimirùm, quiſquis ita benevolè erga Deum affectus eſt, ut eum ex toto corde diligat, quidquid mandatorum lege juſſerit, quidquid myſteriorum per Prophetas prædixerit, id totum etſi perarduum ſit, ultrò amplectetur, nec quicquam diverſum cenſebit jurè ſectandum; ſed Dei amorem continuò zelabit: Zelus enim, qui ſuam radicem amori infixam habet, ille vel maximè zelotem conſtituit, & defenſorem honoris Dei, *tractat. 97. diſcurſ. 5.*

Congregatis autem Phariſæis, interrogavit eos IESVS. In eum finem congregantur Phariſæi, ut JESU ſapientiam deſpicerent, & deprimerent, ut patet ex Marc. cap. 12. adeoque ex malo calumniandi fine acceſſerunt. Sed ſumma CHRISTI pietas, ex ipſo concurſu Phariſæorum, ſumit occaſionem ad eos inſtruendos de Meſſiæ perſona, excellentia ac dignitate: Ita ait D. Hieron. *Qui ad tentandum IESVM fuerant congregati, & veritatem fraudulenta interrogatione carpere nitebantur, occaſionem præbuerunt confutationi ſuæ*, & excellentiſſimæ Chriſti doctrinæ: Soli enim Chriſto Deo proprium eſt, ex malis elicere bona, & odium dæmonis, ejuſque tentationes, in majus noſtrum convertere bonum, *tr. 91. diſc. 11.*

Quid vobis videtur de CHRISTO, cujus filius eſt? Varias inſidias, quas Phariſæi Chriſto ſtruebant, diabolicæ militiæ argumenta erant; quas ex eo capite ortas exiſtimat Sanctus Chryſ. quòd eum ut purum hominem conſideraverint: Unde citatus à D. Thoma in Caten. ait: *Iudæi æſtimantes, Chriſtum eſſe hominem purum, eum tentabant: nec enim tentaſſent, ſi filium Dei credidiſſent. Volens ergo Chriſtus oſtendere, quòd cognoſcebat fallaciam cordis eorum, & quia Deus erat, nec manifeſtè voluit dicere veritatem, ne occaſionem blaſphemiæ invenientes Iudæi amplius inſanirent: nec omninò tacere, quia ad hoc venerat, ut veritatem annunciaret; ideo talem interrogationem eis propoſuit, ut ipſa interrogatio eis oſtenderet, quis eſſet.* Atque ita à blaſphemiis, quas in Chriſtum jactabant, aliiſque maledicentiis avocarentur. Nam qui Dei notitiam habet, illum offendere nequit, & ideò peccator peccare volens, Deum à ſe repellit, *vid. tr. 72. d. 1.*

Quomodo ergo David vocat eum Dominum? Chriſtus his verbis eorum ignorantiam, ac inſipientiam arguit; ſcilicet eorum peccata, quæ admittebant, tum erga ſe, tum quòd legerent Scripturas, nec ut decet Doctores, intelligerent, & penetrarent, ne eiſdem conformiter de Chriſto ſentire cogerentur: Peccatum enim ignorantia vocatur, ob defectum notitiæ ipſius Dei, *tractat. 72. d. 2.*

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

V*Idens Ieſus fidem illorum, dixit Paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Matth. 9. Repreſentabat hic Paralyticus animam in purgatorio detentam. Uti enim Paralyticus in lecto Chriſto per ſe appropinquare non poterat, ita nec illa à purgatorio igne ſe poteſt proripere, ſed alieno charitativo ſubſidio opus habet. Et ideò turbæ pios hujuſmodi animarum adjutores deſignant. Pulchrè venerab. Beda: *Intuendum ſane, quantum propria cujuſcumque fides apud Deum valeat, ubi tantum valuit aliena, ut totus homo repentè interius exteriuſque ſanatus exſurgeret. Aliorum merito, aliis relaxantur errata.* Itane aliorum fides valet? An ergo formata eſſe debeat, ut animabus proſit? Controvertitur, *tr. 86. d. 10.*

Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat. Et cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Non convenit inter expoſitores, an Scribæ (quibus nihil tam volupe erat, quàm de Chriſti factis maledicè garrire) inter ſe voce demiſſa muſſitarint: an cordis arcano, & & abditæ cogitationis ſilentio murmuraverint? Quidam apud ſapientiſſimum Maldonatum interpretantur: *Intra ſe, quaſi inter ſe alii cum aliis de Chriſti facto murmurarent.* Et valde mirum eſt, quòd Chriſtus Deus, quaſi negligeret externam oblocutionem in quam Scribæ derepente proruperunt, eorum cogitationes arguat, refutet & reprehendat: Et ut notavit Cajetan. *Cogitationes omnes Scribarum confutat.* Propè negligit verba, quæ Scribæ inter ſe alii cum aliis de Chriſto facto murmurabant, & ad eorum cogitationes attendit: illas culpat & ſeverè punit, quæ intra ſe animitùs cogitant. Et meritò quidem; nam detractio illa, audito hactenùs derepente illo inaudito verbo remittendi peccata, incauto impetu malitioſè foras erumpit, quam contumelioſa cogitatio confeſtim emendare debuit. Et ſera poſtmodum cogitatio primum impetum ſubſecuta, & quæ invidioſum diù odium eructat, & blaſphemiæ cenſuram malitioſè fundat, illa, illa in primis confundenda erat, quaſi de inveterata nequitia flagitioſior, & de malitioſo perdiù rancore ſceleratior, & de præmeditata nequitia nequior, *vid. tractat. 74. diſcurſ. 12. & diſc. 3. per tot.*

Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Verùm alii ſunt Interpretes, qui volunt, quòd verba murmurationis ore non proferant, quia non fuit eis locus loquendi permiſſus: Nam ubi primùm illa mala cogitare cœperunt, ſtatim eis occurrit Chriſtus, & ita antequam loqui poſſent, prævenit Dominus. Et hoc benè colligitur ex textu, Marc. 2. *Erant quidam de ſcribis cogitantes intra ſe: Quid hic loquitur blaſphemias? Quo ſtatim cognito, IESVS, quod ita cogitarent intra ſe, dicit ad illos.* In quo expendendum eſt hoc verbum, *ſtatim*. Nam cum talis cogitatio ſubiit eorum mentem, indilatè Divinus Magiſter occurrit, & eorum pravas affectiones confutat, & comprimit: Docens nos, quòd ubi primùm malum pullulaverit, mox eſſe amputandum, ac illius radicem reſecandam, ne ſerpendo vires aſſumat, *tr. 79. d. 3.*

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Dives malorum theſaurus peccatum eſt, à quo quicquid corpus excruciat, animam fati-

Digitized by Google

gat, aut ſævè dehoneſtat. Offertur Chriſto paralyticus curandus, & curationem inchoans bonus Medicus, dicit Paralytico: *Remittuntur tibi peccata tua*. Paralyſi medicinam expoſcit paralyticus, & remiſſionem peccatorum impertit Chriſtus: Non id expetit æger, ſalutem corporis exoptat, non delictorum veniam. Fac ò Domine, medicinam corpori, quam poſtulat, & poſtea medeatis animæ morbo. Cur priùs tollis morbum peccati ab anima, ut à corpore tollas morbum? Caves, ac non poſſis corpus ſanare ægroti, niſi ante ejicias ab anima peccatum? Ergo peccatum paralytici tollis, ut reddas Paralytico integram corporis ſanitatem, ut ablata malorum origine, nempè peccato, auſerantur mala, quæ ex peccato oboriuntur. O ſaluberrimum aphoriſmum! Tollitur prius peccatum, quæ eſt radix, & cauſa morborum, ut ita facilè infirmus reſtituatur ſanitati. Fruſtra ſanitatem quærit, qui infirmitatum originalem cauſam intrinſecùs alit: infirmitates enim corporales, ut plurimùm, peccatorum noſtrorum ſunt fructus, *tract. 78. diſc. 17.*

Eruditè D. Hieron. ad c. 6. Mat. ſic fatur: *Datur nobis intelligentia, propter peccata pleraſque evenire corporum debilitates: Et idcircò forſan dimittuntur prius peccata, ut cauſis debilitatis ablatis, ſanitas reſtituatur*. Ne errent humanæ conjecturæ, quibus liberè vagamur, ſuſpicantes, morbum ex hac cauſa proceſſiſſe: Bonorum verò jacturam, famem, terræ ſiccitates, & ariditates, peſtilentias ea alia occaſione. *Datur nobis intelligentia*, & bona quidem, & certa, & ſalubris intelligentia, ex peccato illa evenire mala, quæ nos fatigant, *tr. citat. d. 5. 6. & 14.* Quæ omnia ſententiosè vocat Tertul. *Cenſus peccati*. Nam ſicut, cum cenſum debeo, præter capitales, quos accipio, & debeo nummos, redituum quoque ſtipendia debeo, quæ ſtatutis anni temporibus exſolvenda ſunt, Integro capitali debito: Sic cum voluptatibus, & deliciis peccandi fruitur homo, cenſum contrahit, pro quo reus eſt capitalis pœnæ, id eſt, æternorum cruciatuum, & incendii gehennalis: Sed ad hæc obnoxius eſt pendendi cenſus ſtipendia, integro tamen, & ſalvo capitali: Pendit enim pro *peccati cenſu*, nunc ærumnas & infortunia, nunc domus incendia, ſuarumque facultatum, & frugum malignos proventus per grandines, aliaſque calamitates, uti inundationes, & bella &c. provenientes, quæ peccati fructus, & pœnæ ſunt, & ſtipendii titulo penduntur, *ib. d. 1. 7. 8. 10. 12. 13. & d. 16.*

Dixit illi Ieſus: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Benè eſt, ſanatur paralyticus. Quid autem neceſſe eſt, ut grabatum, in quo diù jacuerat, humeris tollat? An quia, qui tamdiù in vitiorum languore jacuit; ſic adhuc ſanus, in periculo recidendi verſatur, ut ad redivivum languorem, ſecum portet antiqui languoris lectulum? Paralyſis eſt diſſolutio membrorum, ac nervorum, per quam homo ita fit impotens ad ambulandum, & ad ſe movendum, ut animatum cadaver fit, ſolùm ad pœnam vivens: Et ideò ab iſtis hominibus ferebatur, non in manibus, ſed in lectulo, ne prætextu procurandæ ſanitatis, dolores, & anguſtias hominis augerent. Vocatur autem talis lectus communiter lectus patientiæ. Ut ergo perfectam homini ſanitatem, Chriſtus ſe contuliſſe oſtendat, ait, ut dicit S. Chryſ. ſerm. 50. *Tolle lectum tuum, ut quod eſt infirmitatis teſtimonium, ſit probatio ſanitatis: Ut lectus doloris tui, ſit meæ perfectæ curationis indicium*. q. d. Ut omnibus conſtet, te perfectè ſanatum eſſe, ſicut patientiam habuiſti in ipſo lecto, in morbo graviſſimo: ita eandem erga omnes calumnias, & inicorum inſidias exerce, & oſtende; in eo enim omnes cognoſcent, me perfectam tibi ſanitatem contuliſſe: Patientia enim opus perfectum habet; id eſt, perſeverans patientia, & patiens perſeverantia condit, & perficit ſtadium agonis, & vitæ humanæ; ideoque quaſi omnium victrix, patienter perſeverantem deducit uſque ad mortem, & inde ad meritum in cœlis perſeverantis patientiæ, id eſt, conſummatæ victoriæ bravium, *vid. tr. 68. d. 8.*

Dixit illi Ieſus: Tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Addubitant hic politiores interpretes, quare Jeſus languidum gravari grabbato juſſerit; nam ad miraculi manifeſtationem ſat erat, vidiſſe hominem tot annis paralyſi languidum è lectulo ſurgere, & expeditè palam ambulare. Quid neceſſe fuit, recèns ſanum novis ſarcinis gravare? *Ad ſuperabundantiam divinæ Sapientiæ*, id factum putat S. Chriſ. h. 36. in Joan. ſed non facilè apparet, unde in lectuli portatione appareat divinæ Sapientiæ exuberantia. Verùm enim verò, ut perite notavit Hugo Carenſis: Ille languidus ſignificat quemlibet peccatorem, ſpecialiter tamen ſignificat inveteratum in peccatis: De talibus enim profundis peccatoribus ſanat Dominus aliquando. Per grabbatum autem, conſectariè addit Strabo Fudenſ. in quo jacebat languidus, ſignificatur prava conſuetudo, per quam jacet homo in peccato. Ergo opportunè, cum languidus peccatis inveteratus, dum aliquando à Domino non ſine ſingulari divinæ Sapientiæ labore integram ſanitatem recipit, lectum portare jubetur languoris, in quo jaceat, ſi diù olim languidus, & labi adſuetus, iterùm relabatur: Quatenus vivè ſibi repræſentet, & quàm ægrè ſanatus ſit, & quam cautè ambulare debeat, ne reinfirmetur, & relabatur; nam etſi multum inter ſanationem Domini, & quæ à medicis infertur diſtare probatur, ut obſervavit Beda, gravi tamen conſuetudini vis tanta ineſt, inclinans ad lapſum, ut cum magna difficultate reducatur in ſtatum ſalutis, *vid. tract. 73. diſcurſ. 6. & 8. it. tr. 74. d. 9. 10. & 21.*

Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Homini per miraculum in ſanitatem reſtituto mandatur, ut vadat in propriam domum, hoc eſt, ut ad propriam ſuam conſcientiam ſe recipiat, ibique ſuum ſtatum, atque accepta dona tacitus meditetur, & benefactori ſuo gratias agat. Et quantò majus beneficium accepit, tantò magis in bonitate vitæ perſiſtat, ſedulòq; caveat, ne in priſtina peccata relabatur. Abſolutum namque Paralyticum jubet Dominus abire, id ſolùm injungens, quòd amodo ſibi à peccato caveat, & ne in priora relabatur mala, ſummo ſtudio vigilaret: Nam relapſus in ægritudinem periculoſior eſſe ſolet, & exitio propior, quàm prior languor; & quos prima valetudo adverſa non extinxit, ſæpiùs iterata poſt redditam incolumitatem ægritudo ſuſtulit è vita. Haud ſecùs fruſtra pœnitentiæ medicamentum ſumitur, ſi poſt eandem pœnitentiam peractam ad anteactæ vitæ ſordes reditur, *vid. tr. 75. d. 6. & 8.*

Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Placuit animarum, corporumq; medico Domino, per id quod viſibile erat, probare quod erat inviſibile; remiſſio namque peccatorum ab hominibus videri non poteſt, Paralyticum autem à lecto ſurgere, videri potuit. Et in hoc egregio miraculo ſe Deum omnipotentem indicavit, eò quòd non orando, ut patres antiqui, & Apoſtoli, miracula operabatur, ſed tamquam ex propria virtute, imperando paralyſi. An verò & diſcretum, & miſericordem ſe exhibuit, cum recèns curatum, & plantis vix ſolidatum, gravem tollere lectum jubet? Pateat id ea Gentili Seneca: *Debilitatem operis*, ait, *inducit delicioſa quies, & iners otium laboris faſtidioſum: generoſos animos labor nutrit. Amœnum iners otium, & diuturna ab opere quies, effœminat animos. Indurandus eſt animus, & ab otii blanda mollitie procul abſtrahendus.* Ut igitur perfectè ſanum probet, ambulare jubet, neque diù ſanus perſeveret, laborare ſuadet: tollat igitur lectum infirmitatis paralyticus, ut laboris utilitates in ſeipſo perſentiens, diu ſanus fugere otium doceat. Appoſitè Guerricus apud Titelm. in Matth. c. 2. *Tollere lectum iubetur, ut doceat, quàm ſit utilis rudibus, & imperfectis exercitatio corporalis. Et ipſi vos teſtes eſtis; quomodo ſcilicet redemit de corruptione vitam noſtram amaritudo laboris. Ipſi etenim ſcitis, quomodo vermeſcerent corda, & corpora, ſi non de manibus laborantium diſtillaret myrrha.* Laudandi itaque, qui tempus benè impendunt, ſcientes, quantum utilitatis conferant occupationes, *vid. tr. 91. d. 16.*

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

R*Ex autem cum audiſſet, iratus eſt, & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit*. Mat. 22. Clementiſſimus aliàs homo, qui opera agebat miſericordiæ, & clementiæ, & ideò hominis nomine dignus; ubi inaudivit ſervos ſuos contumelia affectos, & occiſos; voce ſcil. ſanguinis ipſorum clamante; lenitate ſua depoſita, & in furorem converſa, iratus eſt, non paſſionis affectum habendo, ſed juſtitiam exercendo, ſed infligendo vindictam per modum iraſcentis. Perdidit homicidas, & civitatem illorum ſuccendit, quod dicitur ad graviſſimam pœnam explicandam, quam Deus juſtiſſimè iis infligit, qui in priſtina peccata relabuntur, *tr. 75. d. 9.* Nam non ſolùm ipſi recidivi peccatores in perditionem ituri erant, ſed etiam eorum civitas, & patria, cujus devaſtatio magnum dolorem ingerit: Nec immeritò; graviſſimum ſiquidem crimen commiſerunt homicidæ; ſervos enim regis, qui miſſi fuerant ad vocandos eos ad nuptias, ſine ulla cauſa occiderunt; & ideò juſta pœna factum eſt, ut homicidæ occiderentur, & inſuper eorum civitas ſuccenderetur, cum pro tot beneficiis mala rependerent. *Quid enim deterius, quàm beneficia recipere, & inſidiari?* ait D. Athan. Hi enim & reatum & ſupplicium ſibi augent, *ib. d. 1. & 7.*

Illi autem neglexerunt, & abierunt alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam. Mirabile hoc fuit; ſi iſti ad laborandum vocati fuiſſent, mirum non eſſet, ſi renuerent; homines enim ſuapte natura proclives ſunt ad otium, & inimici laboris: at cum ad nuptias opulentiſſimas vocati eſſent, & ire noluiſſent, hoc nullo modo poteſt culpa vacare. O inſania diris plectenda ſuppliciis! Vocat ſatanas ad labores, quos velint, nolint, ſuperbi perſerunt, in adipiſcendis honoribus; & homines currunt, nullas trahentes moras: vocat mundus fallaa ad atroces cruciatus, quos ultrò ſubeunt avari, maria transfretantes, variaque terrarum climata perluſtrantes, & ſponte obediunt: vocat autem Deus ſummę bonitatis ad gaudium nuptiarum filii ſui, & cœci homines tantum bonum negligunt. Unde hęc differentia? Ex cœcitate & ignorantia; qui enim Dei, ejuſque bonorum habet notitiam, illum offendere nequit, & ejus bona ſpernere, *tr. 72. d. 1.* Unde peccatum ignorantiæ, & tenebrarum nomine titulatur; cumque Deus peccatori, ſui peccati gravitatis notitiam exhibet, ipſe illud mox deteſtatur, *ib. d. 2. & ſeq.*

Illi autem neglexerunt. Pro quo legit Syriacus: *Spreverunt*. Extrema hominum miſeria: cùm enim terrenis eſſent dediti, cœleſtia ac ſpiritualia contempſerunt. Abierunt à ſeipſis ad propria

ſua

ſua negotia, alia in villam ſuam. Ecce quanta horum ſit ſtultitia, pro agricoltura & mercatura relinquunt cœleſtem menſam, quæ facit reges & principes! Verùm nil mirum: Peccatum enim ſtultitiam inducit, peccatoremque qui ſe à ſenſualitate ſua in peccatum ſeduci permittit, omni judicio, & ratione deſtituit, *tractat. 72. diſc. 5. & 6.*

Ite ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias. Rex paterfamilias nuptias complere ſolicitus, ad compita & vicos, ſervo dimittit. Anne ſapiens in rege conſilium? Nam in civitate ordinatum erat convivium. Cur igitur non in civitate, ejuſque foro & plateis quærit convivas? ad quid per eaitus viarum eatra civitatem invitatos perquirit? *Egredientes ſervi*, ait Orig. to. 20. relatus in Caten. *ſive de Iudæa, ſive de Ieruſalem; Apoſtoli Chriſti venientes ad vias diverſorum morum, congregaverunt quos invenerunt.* Et meritò ſanè ita factum eſt, nam in illo convivio, ſedem ſolùm erant habituri, qui nuptiali Charitatis, & puritatis veſte ingrederentur veſtiti, in civitatibus autem probati juſtitia valde difficilè reperiuntur: ut ergo convivantium locus adimpleretur, neceſſe fuit eatra civitatem, per eaitus viarum epulatores vocare, atque perquirere; inibi enim continentia probati reperibiles exiſtunt: ad hanc enim conſervandam plurimùm ſolitudo juvat, *vid. tract. 89. diſc. 3.*

Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit: tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Magna quidem pœna, ac qo r longè culpæ meritum eacedere videtur: Quid enim dum indifferenter obvios quoſque malos, & bonos invitat, & ad convivium iotrare permittit, cur ſic putat flagitioſum, veſtem nuptialem non aſſumere? Qui malitiam convivarum non faſtidit, ſic de inordinata veſte offenditur? Quid ſi homo ille cultiorem veſtem non habebat? Quid ſi ignorabat, quali veſtium ornatu diſcumbendum foret? Pulchrè S. Hilarius in hunc locum: *Veſtis nuptialis eſt gratia Spiritus S. & candor habitus cæleſtis, qui bona interrogationis confeſſione ſuſceptus, uſque in cætum regni cælorum immaculatus, & integer perſevera.* Ubi ultima verba bene ponderanda ſunt. *Qui ſuſceptus, uſque in cœtum regni integer perſeverat:* Quo ipſa perſeverantia denoratur, qua qui caruit conviva, in tenebras exteriores, in exemplum aliorum dejicitur, & vinculis conſtringitur. Et meritò, ſicut enim Patri potentia, Filio ſapientia, Spiritui ſancto bonitas attribuitur: Contra quæ duo prima qui peccaverit, aliquam habet excuſationem: at qui ex malitia peccat contra bonitatem Spiritus ſancti, qui tot auxilia gratiæ pro æterna ſalute comparanda ei dedit, tantum lumen, tantam Dei notitiam contulit, & ioterim his relictis gratiis, turpibus lacinulia peccatorum ſe involvit, pravarum actionum ſordidis pannutiis veſtit, meretur io tenebras eateriores æternùm detrudi; tales enim inconſtantes abominatur ipſe Deus, *vid. tr. 80. diſcurſ. 3.* maximè nu. 8. Optas igitur in illo cœleſti convivio cum cæteris permanere, hic in bono cum iiſdem conſtans, & perſeverans eſto: Perſeverantia enim, quæ cęli porta eſt, merita auget, & præmiat, *ibid. d. 4.*

Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit: tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Tametſi regiis oculis publice in manifeſto ſcelere deprehenſus, tamen rtè de reatu interrogatur, ſi forſan aliqua excuſatio ſuppetat, quæ crimen, aut eatenuet, aut excutiat. Dum autem reus omnia ſignat muta taciturnitate, ad tenebras exteriores damnatur. Ergone nemo audax adeſt, qui regis amicus, in die tantæ lætitiæ, vel verbum reo concedat, quo ſic feſtivum gaudium omni triſtitia careat, Hærodianęque cœnæ diſſimile maneat? Scilicet hic miſer reus, cujus ſceleroſa iofelia cauſa tam citò, & diſcuſſa, & damnata eſt, typum cujuſvis getir Chriſtiani, qui ex quo fidem ſuſcepit, Chriſtique ſub vexillis regiis diù militavit, demum verò rebellis veniam non meretur. Chriſtianus enim, qui habitæ lumine fidei ſciens, & volens peccat, in tantum aggravat culpam ſuam, ut venia & compaſſione haud dignus ſit, *tract. 74. diſc. 12.* Et ideò deſtinatur ad tenebras exteriores: *In tenebris ſiquidem poſitus, iam non intus, foris erit: alienus ſiquidem à luce veritatis, ſed ab eo palam, & publicè redarguitur,* ait Galſrîdua: Ut in omnium oculis proſtet evidentia damnati criminia, omniomque oculis expoſitus, juſtiſſimam illius condemnationem cuncti approbent, & illius reatum palam videant. Quadantenus enim eacuſabiles ſunt, qui per ignorantiam peccant; omni autem ſupplicio digni, qui in Chriſti conclavi gravitatem peccati agnoſcunt, & nihilominus peccant, *ib. d. 13.*

Tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Eleganter S. Cyrill. Jeroſolymitan. in Cathecęſis præfat. *Circumiens*, inquit, *ſingulos convivas, & circumſpiciens, vidit quendam externum non habentem veſtem nuptialem, dixitque illi: Amice, quomodo huc intraſti? Quo colore? Qua licentia? Eſto: Oſtiarius non prohibuit; ignorabas quo amictu ingrediendum eſſet ad convivium? Si ita ſane. Sed cum iam intraveras, vidiſti ſplendida diſcumbentium veſtimenta; nonne te oportuit, vel ex his quæ cernebas, diſcere?* Heu crimen magno luendum! Hi enim qui majorem habentes rerum divinarum notitiam, & ſcientiam, Deum offendunt, majora merentur ſupplicia, *tr. 74. d. 6. & d. 8.* Unde Hebræorum peccatum ex hoc capite inexcuſabile, quod præfigurat hujus miſeri delictum, *vid. ibid. d. 7.*

Ligatis manibus, & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores. Quicquid Dei eſt, lucidum eſt, undique radiat, & ſplendet: fruuntur enim Dei opera perpetuo lumine; imò ipſa diem efficiunt, & bonos ſemper dies faciunt videre. Sola diaboli operatio tenebroſa eſt, & hominum peccata longas effingunt tenebras. Fallor, niſi ex his tenebris ligantibus pedes, manuſque, non pateant peccati mala, in ream animam derivantia. *Quæ vid. tr. 77. d. 10.* Quæ mala ſic obtenebrant mentes humanas, ut illas omninò reddant inefficaces ad opera ſalutis æternæ. Et ſic ligant miſeras, ut nihil jam liceat, niſi tenebras eapectare. Utrumque hic reſpexit Dominus, cum eum qui ſine veſte nuptiali, hoc eſt, in peccato acceſſerat, alloquitur: *Ligatis manibus*, ubi enim deficit gratia, & peccatum adeſt, nullum opus eſſe poteſt, quod ad ſalutem æternam valeat; omnia opera redduntur inutilia. *Ligatis*, inquit S. Hil. ho. 1. in Aſcenſ. *manibus, & pedibus, id eſt, damnatis operibus, & curſu totius vitæ, mittite eum in tenebras: nullum opus ſit ſub peccato mortali luci æternæ aptum*, *ibid. d. 15.*

Ligatis manibus, & pedibus, proiicite eum in tenebras exteriores. Maaimè conſideratione dignum eſt, quomodo in domo tanta feſtivitate præparata inventi ſunt ſunes, & viocula, quibus homo prenderetur. Quomodo etiam in promptu fuerunt Carnifices, à quibos ſine ulla mora homo deduceretur in caveam tormentorum. Aderat plane ipſe iniquus, multis criminibus onuſtus; & ubi tot erant ſcelera, ſtatim io ipſo homine apparuerunt vincula, quibus ligaretur, ac aſportitores a quibus in tenebras exteriores demergeretur. Quot enim in homine erant peccata, tot in ipſo erant mortis laquei, atque ſui carnifices. *tract. 71. d. 18. Meminiſtis*, ait D. Auguſt. in Enarrat. in Pſ. 130. *dictum de quodam peccatore: ligate illi manus, & pedes, & proiicite illum in tenebras exteriores: non ergo eſſet, unde illi ligarentur manus, & pedes, niſi ipſe ſibi reſtem feciſſet.* Flagella namque quibus Deus peccatores caſtigat, hæc ſæpe in manibus iniquorum invenit, *tr. 77. d. 29.* Unde alio io loco ſcriptum eſt: *Funibus peccatorum ſuorum conſtringetur.* Sic enim peccatum peccatorem conſtringit, ut per effręnes appetitus ſuos, ſui ipſius carnificem efficiat, *tr. 77. d. 25. & 26.* Vincula namque ſunt peccata, quibus noſmetipſos ſtringimus; dumque oculos in voluptates defigimus, amaritudinem latentem haud attendimus, *ib. d. 28.*

Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. His effectibos pœnarum acerbitas eaprimitur, nam fletus ſummum dolorem, ſtridor ſummum horrorem indicat, denotaturque inevitabilem eſſe damnatorum pœnam, cui nullus poteſt reſiſtere: Unde D. Aug. ſer. 1. de pluribus Martyr. *Oquiſquis es flagitioſus, qui ſoles propter tua malefacta, & laſciva adulteria non ſolum tenebras non abhorrere, ſed quærere: non tales tenebras habebis, ubi gaudeas, non ſic erunt ipſæ tenebræ. Quomodo erunt? Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* Tortor ſine defectu, tortus ſine defectu. Grave ergo malum peccatum eſt, quod Deus ipſe æternis ſuppliciis caſtigat, *vid. tr. 71. d. 19.* Unde verò hæc ſupplicia originem habeant, conceptis verbis exponit ad rem Rabanus in lib. Judicum: *Contrariæ virtutes non invaleſcerent adverſum nos, nec ipſe diabolus in nobis aliquid prævaleret, niſi ei vires ex noſtris vitiis præberemus.* Inde tam potentes in reum ſunt tenebræ, quia vires ea peccatore deſumunt: per peccatum enim diabolus peccatorem totaliter facit ſuum, *tract. 17. d. 16. maximè n. 8.*

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

E*Rat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum: hic cum audiſſet, quia Ieſus adveniret &c.* Joa. 4. Non otioſè Euangeliſta hominem tacet, & Regulum nominat; nec tamen quis iſtius Reguli nomen fuerit, declarat: Nam cum ea imperfecta fide rogaret, ut Dominus deſcenderet, & ſanaret filium ejus; in eo dubitabat, tam de potentia ſanandi, quàm de Deitate Chriſti, quaſi non poſſet abſentem ſanare. Et ideò, ait Ambr. ejus nomen tacetur, quia non fuerat dignus audire: *Novi te ex nomine.* Eaod. 33. Subjùgit S. Anſel. *Homo en eo, quod amiſit, Rex eſſe deſiit: in eo autem, quod præ cæteris animalibus ſibi relictum eſt, quaſi regulus militavit, Idcirco nomen eius Spiritus S. viluerat, quia peccator erat, quia infirmus, quia regulus:* Peccatum enim, vile, & infame, hominem vilem reddit, *vid. tr. 72. d. 10.* Quomodo igitur, qui peccando perdidit ſuum Principatum, cujus propterea nomen viluerat Spiritui S. ut non Rex, ſed regulus diceretur? Imperfectæ ſignificationis id verbum eſt, quod ſic ex parte jam præteriit, ut & ex parte videatur non præteriiſſe. Quo quidem verbo, juxta S. Anſelm. denotatur eſſentia hominis permanere; ſed tamen tolli omne dominium per peccatum, ut in turpiſſimam ſervitutem homo devolvatur, *de qua vid. ib. d. 14. & 15.*

Hic cum audiſſet, quia Ieſus adveniret à Iudæa in Galilæam abiit ad eum, & rogabat eum ut deſcenderet, & ſanaret filium eius:

incipiebat enim mori. Eſto hic Reguli filius periculoſè ægrotet, propè jam deſperata ſalute, mirius dictum videtur: *Quod incipiebat mori*. Porrò ſi preſſiùs loquendum ſit, vita noſtra tota ſimul finitur, & mors in momento pergitur. Imò ſi ethica propoſitione loquendum eſt, vitæ exordium, mortis principium eſt: non tantùm quia mortalem agimus vitam, ſed quia unaquæque ejus periodus præcedentis mors eſt. Infantia hominis, pueritiâ obit, pueritia juventute decedit, juventus virilitate interit, virilitas ſenectute moritur. Pulchrè Seneca de Conſolat. ad Marciam cap. 29. *Agunt opus ſuum fata, nobis ſenſum noſtræ necis auferunt, quoque facilius obrepat mors, ſub ipſo vitæ lumine latet. Infantiam in ſe pueritia convertit, pueritiam pubertas, juventutem ſenectus abſtulit: incrementa ipſa ſi bene computes, damna ſunt*. Et quia unuſquiſque dies diei præcedentis funus agit, exinde homo à ſua nativitate mori incipit, & vivas ſui exequias, ſingulis horis, repetito funere neſcius concelebrat. O igitur brevis humana vita, & tempus quod velociter fugit! *vid. tr. 91. diſc. 1.*

Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Pulchram hujus loci moralitatem adducit D. Anton. Uliſſipon. ſer. 21. poſt Trinit. quare potius in Capharnaum, quàm alibi, jaceat infirmus. *Filius reguli*, ait, *anima eſt cujuslibet fidelis Chriſti, qui dum in ſuo ordine vivit, incolumis exiſtit: Sed cum in Capharnaum moratur, ad mortem infirmatur. Capharnaum interpretatur, ager pinguedinis, vel villa conſolationis*. Subjungit Simon Caſſian. lib. 5. c. 18. *Hujus filius infirmatur in Capharnaum. Amor ejus ægrotaverat in pinguedine mundi: Ager quippe pinguedinis Capharnaum interpretatur. In abundantia temporalium rerum habita, vel quæſita infirmatur hominum amor, qui dum habet abunde, quod habendum eſt temperate, ipſa intemperie eſt ægrotus*. Et quantum præjudicium, & detrimentum adfert proſperitas, & felicitas temporalis, *tractat. 94. diſ. 22.* Ex ipſa enim bonorum affluentia infirmatur animus, ut deviet, ac tepeſcat in via rectitudinis, & juſtitiæ, & ab ipſa affluentia, tamquam à radice, omnia mala derivantur, ſcilicet, infirmitates, quæ inſtar fræni ſunt, quo peccata coercentur, ab his cauſantur, & eorum ſunt pœnæ, per quorum confeſſionem ſæpè infirmus ſanatur, *ib. d. 19.*

Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. A Judæa in Galilæam venienti Chriſto occurrit Regulus, pro filio precaturus; qui cum fortè eſſet unicus, ſupra omnia amabatur à patre, utpotè paternorum bonorum, & regiæ dignitatis hæres, & parentum unicum ſolatium. Nihilominus hunc adeo ad propagandum regiæ ſtirpis nomen neceſſarium, extremo morbo affligi permiſit Deus, non ſine divini diſpenſatione conſilii, ut ipſe filii cum morte conflictus, & agon, fieret totius regiæ domus ſaluris occaſio, & regulus cum tota domo ad Chriſtum converteretur: infirmitates enim corporales divini amoris ſigna ſunt, & indicia, quæ animæ ſaluti plurimùm cooperantur, *vid. tractat. 94. diſcurſ. 18. & d. 21.*

Dixit ergo Ieſus ad eum: Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis. Si ſpecietenus vibretur cenſura, hæc Chriſti reprehenſio valdè intempeſtiva videtur; nam ut rectè arguit S. Chryſoſt. Quòd Regulus venerat, & quod rogabat, ejus fidei eſt argumentum. Præterea hoc teſtatur Euangeliſta, nam cum diceret JESUS: *Vade, filius tuus vivit, credidit homo ſermoni, & ibat*. Quid ergo ita Chriſtus reſpondit? Quid ergo regulus, quaſi fidei inops, infidelitatis arguitur? Luculenter reſpondet citatus Chryſoſt. *Itaque licet regulus crediderit, non tamen firmiter, neque integre: Quod ſciſcitando ſervos demonſtravit, qua hora reliquerit filium febris*. Nempè tametſi regulus fide acceſſerit ad Jeſum, cui dicenti, quòd filius ejus viveret etiam, credidit, dicente Euangeliſta: *Credidit homo ſermoni, quem dixit ei Ieſus, & ibat*. Quia tamen occurrentibus ſervis, & gratulantibus de ſalute filii, regulus interrogabat horam ab eis, in qua meliùs habuerat, ex hac levi dubietatis umbra, vel potiùs curioſitatis documento, qui verè credidit, devenuſtavit credulitatem ſuam, ut quaſi incredulus tractaretur. Nam peccatum, quantumvis modicum ſit, ſuum tamen venenum ſecum habet, ut ampliùs inficiat, *tract. 76. d. 15.* Nam licèt tale peccatum levis culpa videatur, eſt tamen vera offenſa Dei; inde nequaquam parvipendendum, *ib. d. 15.* Et quomodo levis æſtimari poteſt, quod tam magno luitur, ut incredulus audiat, & gravibus poſt puniatur ſuppliciis? *De quibus conſule ib. d. 10.*

Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis. Multi è populo Judæorum dubitarunt circa Domini majeſtatem, & excellentiam, & nullum Dominus ita ſeverè in particulari reprehendit, ut diceret: *Niſi ſigna videritis*. Cur ergo regulus ita rigidè pungitur, qui paterno planè affectu filii ſanitatem æſtuabat? Cur protinus non exauditur? Sapienter Hieron. in finem cap. 8. Ezech. *Qui non intelligunt, quid ſibi proſit, & orant frequenter contraria, expedit eis, ut non exaudiantur à Domino. Unde & in oratione Dominica dicitur: fiat voluntas tua, non voluntas noſtra, quæ errare conſuevit: Sed voluntas tua, quæ futura cognoſcit, magnæque interdum felicitatis eſt, ad præſens miſericordiam non mereri*. Heu plerumque, quæ nobis hianter optamus, inimica potiùs vota ſunt! Pecus ad victimam uberiùs ſaginatur, & adipatur. Et Dei iram ſæpè portat, in quem mundialis proſperitas toto pondere incumbit, & ad votum cuncta fluunt. Si ſapis, dum tibi inceſſanter arridet fortuna, in continua felicitate, humani infortunii neſcius, irati numinis notas haud dubiis characteribus deſcriptas legere licet. O quoties benignior Dei indulgentia iras nutrit! Non merita indulgentia, pœnalioris ſupplicii omen eſt. Dei enim indulgentia, dum peccata diſſimulans, peccatores humana felicitate cumulat, minæ ſunt acerbiores æternæ iracundiæ, & æternæ perditionis indicia, *vid. tr. 78. d. 32. 33. 34. & 35.*

Dicit ad eum regulus: Domine deſcende, priuſquam moriatur filius meus. Dominus non rogatus vadit in domum Centurionis, & rogatus non deſcendit in domum reguli: Quod hiſce verbis expendit D. Gregor. Magn. hom. 28. in Euang. *Reguli filio*, ait, *per corporalem præſentiam non dignatur adeſſe, Centurionis ſervo non dedignatur occurrere. Quid eſt hoc, niſi quòd ſuperbia noſtra retunditur, qui in hominibus non naturam, qua ad imaginem Dei facti ſunt, ſed honores, & divitias veneramur? Redemptor verò noſter, ut oſtenderet, quia quæ alta ſunt hominum, deſpicienda ſunt; & quæ deſpecta ſunt hominum, deſpicienda non ſunt, ad filium reguli ire noluit, ad ſervum Centurionis ire paratus fuit*. Centurio præ magna humilitate ſe indignum fatebatur: at regulus ſuperbia inflatus, divitiis, & nobilitate, imperioſè dicebat: *Domine deſcende. Videte*, ait S. Auguſt. tr. 16. *diſtinctionem, hic ceſſum eſt elationi, illic conceſſum eſt humilitati*. Deus enim ſuperbis reſiſtit, eoſque averſatur & odit, *vid. tr. 90. d. 9. & d. 10.*

Dicit ei Ieſus: Vade, filius tuus vivit. Perſonant paſſim Scripturæ, ut pudor ſit, loca referre nemini non nota, in quibus Chriſtus dicitur, humanarum ægritudinum, præſertim peccati, quod lethalis morbus eſt, & tanto medico indiget, curator. Æſtuet licèt in anima fervor iratum, licèt ardeat avaritiæ, & invidiæ febris, etſi luxuriæ flamma imas depaſcatur medullas, & mortis periculo demergatur homo, peritus animarum Sanator Chriſtus Jeſus, levis attactus, & vel unius rationalis verbuli pharmaco ſiſtit ægritudines, & remedia facit immedicabili morbo. Pulchrè Clemens Alexand. lib. 1. pœdag. c. 2. fatur: *Verbum paternum, ſolus eſt humanarum ægritudinum pæonius Medicus, & ſanctus ægrotæ animæ Incantator*. Dicitur ergo Chriſtus pœonius Medicus, id eſt, Medicus adeò peritus ſanandi arte, & ratione medendi, ut arrogantem ſuperbiam, inteſtinam invidiam, incredulitatem, &c. quæ ſunt dæmonum vitia; imò mortiferum laſciviæ incendium, quod hic juvenis obumbrabat, & cœteras animi peſtes, & corporia contagia, efficaciſſimo pharmaco, uno ſcilicet rationali verbo curet. Saluberrima enim medicina ad ſalvandas animas, verbum Dei eſt, *vid. tr. 83. d. 9.*

Vade, filius tuus vivit. Pulchrè, hunc locum Theophylact. exponens, ait: *Vide quid dicat ad illum Dominus: Vade, filius tuus vivit; hoc eſt, ne ſis immobilis ad bonum, ſed vade, inacceſſibilem motionem oſtende ad bonum, tunc enim filius tuus vivet. Si autem quieveris, non ambulans, morietur planè mens tua, eò quod ad bonum te non promoveris*. Jubet Dominus eum ire, hoc eſt, ab imperfecta fide ad bonam, & conſummatam fidem: in via enim virtutis, Chriſtiano nulla meta ſcontuenda eſt, ſed ſemper de die in diem in virtutibus ultra progrediendum, *vid. tr. 80. d. 6.*

Cognovit ergo Pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Ieſus: Filius tuus vivit; & credidit ipſe, & domus ejus tota. Super quibus verbis ſic Ammonius in Caten. *Primum quidem credidit, ſed poſtea reipſa factum comperit, quod futurum crediderat; plurimum namque fides valet, cum effectorem, ac conſummatorem ſui habet Deum*. Et ideò eadem hora, qua credidit, fructum ſuæ fidei conſecutus eſt. Una die credidit, & altera agnovit filium ſanum, atque univerſam ſuam domum ad Chriſtum perduxit. Neſcivit enim ſola eſſe ejus fides; ſed adeò fœcunda fuit, ut de illius exemplo famulorum omnium examina renaſcerentur Chriſto. Qui enim accedit ad Deum, & credit, ſtatim fidei ſuæ fructu gaudet, & exultat. Fiducia enim, quæ in Deum potiùs, quàm in noſtram induſtriam habetur, à Deo liberaliter compenſatur, maximè quoad illos, qui hanc fiduciam cum bona conſcientia habent conjunctam, *vid. tr. 85. d. 10.*

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

Simile eſt regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis: Et oblatus eſt ei unus, qui debebat decem millia talenta. Matth. 18. Hic homo Rex, qui à ſervis ſuis rationem exigit, non dubium, quin ille ſit, qui (ut Joa. in Apocalypſi c. 19. ait) habet in femore ſuo ſcriptum: Rex regum, & Dominus dominantium. Hujus autem regis ſervi, nos homines ſumus, in quos hoc ſervituris nomen magis, quàm in ipſos Angelos quadrat: illi namque jure creationis; nos verò, & creationis, & redemptionis, duplici titulo, ejus ſervi ſumus. Rationis verò exigendæ tempus extremi judicii dies eſt, in quo nos oportet manifeſtari ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum. Inter eos autem ſervos, à quibus ratio exigenda, oblatus eſſe dicitur unus, qui debebat decem millia talenta, quæ efficiunt ſex milliones aureorum. Quis verò eſt hic tam ingentis ſummæ debitor? Certè quiſquis vel unius tantùm lethalis criminis reus eſt: *Debitum enim*, ait

Digitized by Google

ait Tertullian. *in ſcriptura delicti ſignum eſt* : *Et debita* ſubdit Auguſtin. *peccata intelliguntur*. Nam debitum contrahitur, quoties peccatur; & ideò tanta auri ſumma optimè congruit, ad delicti gravitatem exprimendam, contra Dei Majeſtatem: Auget enim peccati gravitatem, & perſonæ offenſæ dignitas, & offendentis vilitas, & ipſius etiam offenſionis cauſa, ſi illi præſertim contemptus adjunctus ſit, *vid. tractat.71. d.2.& d.3.* Quod perſonæ dignitatem, contra quam delinquitur, attinet, Deus eſt, cujus immenſa eſt bonitas, & Majeſtas; ut ſi nobis omnium, & hominum, & Angelorum vires eſſent, nunquam illum pro dignitate diligere poſſemus: Cujus item ea ſunt in genus humanum beneficia, ut ſi mille quotidie mortes, illius gratia oppeteremus, nullo modo illius in nos beneficentiæ ſatisfacere poſſemus: Et hic adeò bonus, & beneficus offenditur? Heu grande nefas, & injoria ſumma! *ibidem d.4. & d.5.* Et quidem ab eo, qui divinæ Majeſtati collatus, nihil eſt ex ſe: ratione verò peccati, minus adhuc quàm nihil. Et hic viliſſimus audet contra Dominum Majeſtatis levare calcaneum ſuum? Congruè igitur Dominus, hanc tanti debiti ſummam, decem videlicet millium talentorum appoſuit, ut immenſam atque infinitam peccati gravitatem oſtenderet, *ib.d.9*

Et oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Sic obæratus eſt homo per delictum, ut neque ipſe ſolvendo ſit tanti debiti molem? Grande peccati damnum, cum ea eo à ſemetipſo peccator reſurgere nequeat, *tr.77. d.11.* At unde illa multiplicata delicta? Ea uno peccato; ea eo enim in aliud decidit homo, ut in tantam delictorum multitudinem contra omnem legem deveniret: Specialis enim peccati pœna eſt, quòd unum peccatum poſt ſe trahat aliud, *vid. tract.79. diſcurſ.29. 30.& 31.*

Patientiam habe in me, & omnia tibi reddam. Verſio Arabica ſic legit: *Patiens eſto,& ego dabo tibi quod tuum eſt*. Inſana videtur eſſe hujus ſervi temeritas. Omnem ſubſtantiam ſuam decoxerat cum uxore, & liberis, contraxerat debita tanta, quæ ad decem millia ſeſe extendebant, interim animi æquior factus, quod Domini eſt, ſpondet ſe redditurum, dummodo patiens foret. Unde? Ex ipſa ſcilicet patientia: Ea enim eſt, quæ hominem in immenſum ditat, *vid.tr.68.d.7.*

Habes item ampliſſimum campum diſcurrendi de hac virtute, ſcilicet, patientiæ neceſſitate, utilitate, & excellentia, dicto 68. tr. per viginti diſcurſus, quos conſule.

Egreſſus ſervus à facie Domini, invenit unum de conſervis ſuis. Siſtitur ante Dominum ſervus, qui ei debebat decem millia talenta, & ſupplici prece rogat Dominum, ut ad ſolvendum præberet inducias; & inducias indulſit, & debitum liberaliter dimiſit. Multis ergo bonis repletus, egreditur lætus, & hilaris. Sed ò inſtabiles hominum fortunæ! Mox egreſſus, iram Domini incurrit, multaque mala eum inveniunt, traditur tortoribus, mittitur in terreum ergaſtulum, donec redderet univerſum debitum. Unde tanta infortunia mox felici acciderunt? Reſpondet doctè Jo. de Sylveira hic: *Ex Domini præſentia multa bona hauſit ſervus, ut eſſet mitis & humilis: at ubi à facie Domini recedit, in multa mala incurrit*: Nam ea neglecta conſideratione præſentiæ Dei, omnia mala derivantur, *vid.tr.84.d.5.*

Iratus ergo Rex tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum. Univerſum debitum, quod jam donaverat, repetit, tunc ſcilicet, quando novum ingratitudinis debitum contraxit, quem idcirco utpotè ſervum nequam torqueri præcepit, quoad uſque univerſum debitum redderet: tali nempè odio benigniſſimus licèt Deus, contra peccatum fertur & armatur: *tract.71. diſ.8.* ut immaniſſimis traderetur tortoribus. Tortorum autem nomine dæmones intelligimus, qui velut carnifices ſunt, & miniſtri divinæ juſtitiæ; ideoque tortores appellantur, quòd divinæ juſtitiæ decreto, reprobos pro criminum qualitate torqueant. Quàm graviter autem miſeras peccatorum animas iſti tortores crucient, implacabiles illorum inimicitiæ demonſtrant: quæ eouſque torqueri præcipiuntur, quouſque reddant univerſum debitum: Hoc autem debitum in gehenna nulla unquam temporis diuturnitate diſſolvetur; ita fit, ut quod in hoc ſeculo brevi poterat labore reſarciri, in illo acerbiſſimis & perpetuis cruciatibus nunquam diſſolvatur. En igitur, ò homo, peccati gravitatem! quod ipſe Deus acerbiſſimè ſic perſequitur, ut licèt tranſitorium ſit, æternis tamen pœnis, iiſque infinitis, illud caſtiget, & puniat, *tract. 71. diſc. 19.*

Iratus Dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoad uſque redderet univerſum debitum. Supra dictum eſt, quòd miſertus Dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit illi: cum autem ſervus eſſet crudelis in conſervum, ut eum ſuffocaret, tradidit eum tortoribus, uſque dum redderet univerſum debitum. An Dominus talenta ſemel dimiſſa iterum repetebat? Minimè: nam licèt Theologi cum D. Thoma 3. part. quæſtion. 89. art.5. meritorum reviviſcentiam concedant: Tamen quæſtione 88. reviviſcentiam peccatorum non admittunt. Quodnam igitur erat illud univerſum debitum? Rectè reſpondet D. Thomas art.3. ad 3. *Propter ſubſequentem ingratitudinem edit univerſum debitum, in quantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter, in ingratitudine ſubſequenti, non autem abſolutè*. Et quamvis opus non ſit, ut hoc poſterius peccatum, illi priori, & antecedenti omninò æquetur, per illud tamen ſaltem efficitur, ut peccatum novum aliàs ex objecto ſuo non ita grave, ac antecedens peccatum in circumſtantia ingratitudinis ob receptum beneficium, graviſſimum evadat; majorique pœna reddatur dignum: Supplicium enim reincidentium in peccata ſemel dimiſſa augetur propter ingratitudinem, *vid.tr.75. d.7.*

Et iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum. Debitum ſicut ſupra dictum eſt, delicti figura eſt, nam debitum contrahitur, quoties delinquitur; unde Venantius Fortunatus: *Convenienter*, ait, *debita peccata dicuntur, quæ & debentur, & requirenda ſunt*. Quot ergo peccata commiſit hic nequam ſervus, qui debuit decem millia talenta? A quibus tamen liberaliſſimè abſolutus, ſpontaneè priſtina repetens, ſeipſum in ingenti damnificavit: quæ damna ſequentibus verbis exponit S. Ambroſ. in Pſ.35. *Oſtenditur nobis ulterius noſtra imaginatio peccati, nec quietum reum ſuum eſſe permittit, infert in miſeram ſervitutem, atque in ſua vincula trahit, enodare ſe ut non queat: quoniam volens ipſe ſe vendidit, cui liberum erat, delictorum æra non capere, & libertatem innocentiæ reſervare*. Sic ſcilicet peccator mortaliter peccans ſemetipſum offendit, & damnificat, ſui ipſius carnifex efficitur, *tr.77. d.25. & d.26.* Pergit verò citat. Ambroſ. *Itaque cum erramus, peccatum effunditur: ubi ſomnus ſenſum corporis laxaverit, peccatum recurrit. Semper nobis error noſter, tamquam mali exactor occurrit, vel tamquam improbus fænerator, convenit debitorem*. Ita torquet & tormentat peccatorem peccatum, & impii mordet conſcientiam, uti ſævus exactor: *Ib. d. 21. & 22.*

Et iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum. Primò cum Dominus mandaſſet ſervum venundari, ipſe proſtratus patientiam ſupplicans, miſericordiam impetravit: *Miſertus Dominus ſervi illius dimiſit eum, & omne debitum dimiſit ei*. S. Joa. Chryſ. ho.62. in Matth. hac ſuper re ad rem præſentem ita acutè philoſophatur: *Vide divini amoris ſuperabundantiam: petit ſervus ſolius temporis dilationem, ipſe autem majus eo quod petit, dedit; & dimiſſionem, & conceſſionem totius muneris: modò autem iratus Dominus, tradidit eum tortoribus*. Quæ repentina illa obſtupeſcenda tam liberalis Domini mutatio, quæ inopina rerum viciſſitudo? Cur ſervus ad ſolitas ſponſiones non recurrit, ad patientiæ aſylum, dicens: *Patientiam habe in me?* Dicunt jura: Fraus & dolus nemini patrocinatur. Fraudulenter ſpoponderat delicti pœnitentiam, quod ex eo patet, quòd tam facilè adeò gravis delicti venia impetrata, mox crudeliter opprimat conſervum; adeoque ſi millies has pœnitudinis voces repeteret: Doleo, doleo, patientia, patientia! nequicquam obtineret. Et ideò modò ſic tacet, & pro ſui cauſa non offert, per quas antea clementiam fuerat aſſecutus: Exteriores enim illæ devotionis demonſtrationes, quas impii mortis tempore fundunt, heu nimiùm ſunt fallaces, & inutiles! *tr. 81.d.12. & d.14.*

Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum. Communiter SS. PP. per hunc locum intelligunt purgatorium, à quo interdictus eſt exitus, quouſque reatus pœnæ atrociſſimis pœnis expurgetur. *Illud ſcitote*; ait S. Bernard. de Obitu Humberti, *quia poſt hanc vitam in purgatoriis locis centuplicitèr, quæ hic fuerint neglecta, redduntur uſque ad noviſſimum quadrantem. Scio ego, quam durum ſit homini diſſoluto apprehendere diſciplinam, verboſo ſilentium pati, vagari ſolito ſtabilem permanere. Sed durius, & multò durius erit, futuras illas moleſtias tolerare in purgatorio igne: centuplicitèr hic neglecta redduntur*. O graviſſimum, & acerbiſſimum ſupplicium! De cujus atrocitate, *vid. tr.86. d.2. & 3.*

Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum. Profectò cum dona Dei ſint abſque pœnitentia, quare ſic iratus Deus inducitur, ut non tantùm dicatur inhibuiſſe benignitatis ſcaturiginem, ſed & ſpecietenus largita munera revocaſſe? Tantumne deliquit hic ſervus, conſervum ad debiti ſolutionem urgendo? Nihil Deus magis odit quàm impatientiam, in cujus deteſtationem id factum eſt. Ut diſcas, quanta mala animæ, & corporis ſecum trahat hoc vitium, *vid. tr.68. d.15.*

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

A*beuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent Ieſum in ſermone*. Matt.22. Tunc eodem illo die Martis poſt Do. Palmarum, ut notant Carthuſ. Hug. Luc. Burg.& alii, auditis parabolis de vinea locata agricolis Matt. 21. ac nuptiis filii regis, digreſſi à loco ſermonis Domini, & proinde ſeorſum ad ſecretum locum, ad ineundum conſilium receſſerunt, ut notat Abul. qu.71. D. Paſch.l.9.in Mat. malitia pleni, & eo illo tēpore ſceleratiores, ut notat D. Chr. h.71. quando maximè illos compungi oportuit, quando clementiam illius admirati debuerunt, quando futurorum eventus erant expaveſcendi. Tanta tamen fuit Phariſæorum malitia, quòd auditis hiſce parabolis, & minacibus verbis: *Malos male perdet*: & iterùm: *Perdidit homicidas illos*: minimè commoverentur, ut à ſua

malitia deſiſterent: Ut proinde benè de illis prophetaverit Jerem. Thren 4. cap. *Major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei, peccato Sodomorum, quæ ſubverſa eſt in momento.* At unde horum malitia major, præ eorum cum hi ſub lege vixerint Dei, cum templo, & ſanctis Prophetis, quibus Sodoma caruit? Inde nimirum, quòd cum hæc adminicula ſalutis haberent, Dei ſcientiam, legis notitiam, rerum divinarum contemplationem, nihilo ſeciùs turpiſſime peccarint: hæc autem omnia ipſum peccatum valde aggravant, ipſoſque peccantes inexcuſabiles efficiunt. *Vid. Tract. 74. Diſc. 4. 7. & 8.* Quare cognita eorum nequitia, hypocritas vocat: qui enim lumen Dei habentes peccant, meritò ſic arguuntur. *Ibid. Diſc. 4. & 5.*

Abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent Ieſum in ſermone. Quemadmodum SS. PP. concilia cogere ſolent, quibus malis in Eccleſia graſſantibus remedium adhibeant: ita è contra filii Diaboli cogere etiam conciliabula ſolent, in quibus communicato cum ſatellitibus ſuis conſilio, flagitia ſua perficere valeant: Sic parricida Abſaloo paternom regnum invadens, ait, 1. Reg. 17. cap. *Inite conſilium, quid facere debeamus.* In eo autem conſilio tractandum erat, qua ratione ſapientiſſimo patri Davidi vitam ſimul, & regnum eriperent. Simili ergo modo Phariſæi pleni livore, & invidia, conſiliabant, quomodo Chriſti regnum, ejuſque famam, & vitam diminuerent, ut cujus vitam, & mores accuſare non poſſent, neque divinæ legis ignorantiam objicere, ſaltem in lapſu verborum, & ſermonis deprehenderent, & calumnioſè accuſarent. Vide hic periluſtre ſemen Abrahæ, de vaſerrima fraudis ignominia, quàm ignobili à ſe comparatione degenerer: de quo ſic ad rem S. Chryſologus ſerm. 31. *Vere ſic ſcriptum eſt, progenies viperarum ſubmittebant capita ſua, adulabantur lingua, vulnera dabant dolis, blaſphemiis venena fundebant, & quaſi non ſufficeret ad odium contemptus, deſpectus ad iniuriam; ſic Chriſtum perſequebantur iniuriis, tentabant dolis, interrogatione pulſabant, appetebant contumeliis, & tota cupidi ſimulatione vallabant.* Objiciebant cenſum ſolvendum Cæſari, ut ſi diceret, quòd non: læſæ majeſtatis reus fieret: Si verò ita, de lege maneret calumnia. Verùm, laqueum quem paraverunt pedibus ejus, in eundem inciderunt, capti ſunt verbis ſuis, confuſi ſunt, nec potuerunt ſtare. Interrogationem interrogatione confutat, & ſapientia vincit malitiam, & Moyſis ſerpens Magorum devoravit ſerpentes. Plerumque enim impii in ſuis perverſis conſiliis deluduntur, malumque, quod aliis machinantur, in ipſos recidit. *Vid. Tract. 78. Diſc. 26. 27 & 28.*

Abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent Ieſum in ſermone. Phariſæi, & Principes Sacerdotum omni conatu volebant Chriſtum occidere, ut ſcribit D. Luc. & obſervantes, miſerunt inſidiatores, ut caperent eum in ſermone: timebant tamen populum, & ideò non audebant eum tenere, ac apprehendere, ut ſcribit D. Matth. 21. Volebant ergo habere occaſionem ad eum accuſandum, & non determinant ipſum capere in operibus, & factis, quia apertè videbant, vitam ejus eſſe puram, & ſanctam, & irreprehenſibilem. Voluerunt ergo eum capere in ſermone, ut diceret aliquid, propter quod reus eſſet mortis: nam ſæpè inter dicendum, & loquendum, præter opinionem, ac intentionem inter homines communiter proſilit aliquod verbum incautum: An ita hìc contingeret, obſervare voluerunt Phariſæi, propoſita captioſa ac periculoſa quæſtione. Nam praxis difficilis eſt, ut quis ſilentio, velut virtutis indicio, linguam frenet: tacendo autem quilibet bene loqui diſcit. *Tract. 88. diſc. 8.*

Abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent Ieſum in ſermone. Græcus habet, *ut illaquearent eum ſuo cum ſermone*, ſicut aves illaqueantur: Nam ut ait. D. Auguſtin. lib. 1. contra Creſcon. cap. 17. *Bicipiti complexione inſidiantes, ut quidlibet eligens caperetur. Si licere reſponderet, tamquam reus eſſet, adverſus populum Dei: Si autem diceret, non licere, tamquam Cæſaris adverſarius, perimeretur.* Judæi cum ſe liberos eſſe dicerent, utpotè Saræ filios, ægrè ferebant, quòd tributa ſolverent Romanis, qui uni Deo victimas offerebant. Et ideò ſi Chriſtus concederet, volebant eum arguere, ut populi adverſarium: Si verò negaret, eum intendebant accuſare, ut reum læſæ Majeſtatis, ac Cæſaris Præſidi, ut morte mulctandum, tradere. Heu neſandam prorſus malitiam! Malitia enim, quæ non de repente erumpit, ſed ex præconſiliato venit, eſt nocentior, & flagitioſior, tardioremque veniam invenit, *vid. tract. 74. diſc. 1. 2. & d. 3.*

Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Dæmonis vicem agunt Phariſæi, & tentant Chriſtum, ut eum capiant in ſermone, & utuntur dæmonis ſolertia, qui dum aliquem aggreditur, ſe illius genio accommodat. Sciebant Phariſæi, Chriſtum de ſua veracitate gloriari. Joan. 5. *Scio quia verum eſt teſtimonium meum.* Item Joan. 7. *Verus eſt, qui miſit me.* Joan. 8. *Iudicium meum verum eſt.* Et ſæpè eodem capite, & multis aliis in locis. Ideò accedentes diſcipuli Phariſæorum, dicunt: *Scimus quia verax es;* ut adulantes ei de veritate, de qua gloriabatur, extorqueant ab eo optatum verbum, ſcilicet: Tributum dare Cæſari non licere. Pulchrè D. Gregor. l. 14. Moral. c. 7. ait: *Intuetur inimicus generis humani uniuſcuiuſque mores, cui vitio ſint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoſcit facilius inclinari mente.* Dæmon enim varias technas, dolos, & fraudes excogitat, & ſe in Angelum lucis transformat, *tractat. 92. diſc. 2.*

Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Mirantur SS. PP. modum agendi Chriſti Domini, quòd huic tentandi cauſa accedenti ſcribæ, nil reſponderit, atque replicaverit, bona fide accedenti adoleſcenti; atque bonum vocanti, *Magiſter bone, quid boni faciam?* Matth. 19. Multis replicavit: *Quid me dicis, bone?* Ex præcedenti quæſtione, ait Abulenſis, patet, non acceſſiſſe tentatoriè juvenem hunc, qui id non dixit ad tentandum, vel adulandum, ſed volens honorare Chriſtum; & tamen huic iraſcitur Chriſtus, & calumniatoribus non item. Quare pium Adoleſcentem reprehendit Chriſtus, & non reprehendit veteratores ſcribas? Scilicet, epithetum, quod appoſuit adoleſcens Magiſtro, taxat, nempè Magiſter bone. Non enim eminentia Magiſtri, ſeu Concionatoris, mera bonitas eſt; ſed & veritas, aliæque neceſſariæ conditiones. *Quas vid. tractat. 83. d. 50.* Unde libenter admittit epitheton veri, quod non bonus ſcriba appoſuit: *Magiſter, verax.* Opportunè S. Gregor. Nazianz. Orat. pro S. Baſilio: *Qui vel ſolos mores, vel ſolam doctrinam conſecuti ſunt, ab altera vero deſeruntur; ii mihi nihil à luſcis differre videntur, quibus tum magnum detrimentum fit, tum verò major turpitudo, ſive alios cernant, ſive ab aliis cernantur: Ergo & ideo ſanctitate præcellens, & Doctor ſanctitate carens, monoculus eſt, & altero luminum orbus.* Et licet propria laus Magiſtri, ſeu Concionatoris, ſapientia, & veritas ſit, optandum eſt maximè, ut vitæ laude, & optimis etiam moribus efflorescat. Malum virum non eſt fas, eſſe interpretem Numinis, ait Philo, ne luxurie morum conſtupretur caſtiſſima veritas, & arcanos Scripturæ ſenſus adulteret, *vid. ibidem diſcurſ. 35. & alios antecedentes.*

Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Severè, ac coram omni populo eos vocat Chriſtus hypocritas, oſtendens, quòd eorum internam malitiam cognoſcebat, quo ſe verum Deum eſſe demonſtrabat, cum intima cordis agnoſceret: Ex quo eleganter D. Chryſ. hom. 42. in Imperf. ait: *Dicit eis, hypocritæ, ut quod ab eo audierant in aure, apud ſemetipſos invenirent in corde, ut conſiderantes eum humanorum cordium cognitorem, quod facere cogitabant, perficere non auderent. Vide ergo, quod Phariſæi quidem blandiebantur, ut perderent, Ieſus vero confundebat, ut ſalvaret, quia utilior eſt homini Deus iratus, quàm homo propitius.* Irata voce eos confundens coram omni populo, hypocritas vocat; in ipſa tamen irata voce magna miſericordia reſplendet, cum ſe Deum declaret, intima cordis ſecreta agnoſcentem: ut ſic à ſua mala mente, ſuiſque dolis deſiſtant, totoque corde ſe ad ipſum, ut verum Deum, convertant, ut ab ipſo miſericordiam impetrent. Inter ipſa vulnera Divinæ iræ Deus utilia homini ad ſalutem applicat: Tribulatio enim noſtræ cooperatur converſioni, & pœnitentiæ, *tr. 94. diſcurſ. 11.*

Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Ieſus: Cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio? Eleganter ſuper dicta verba S. Hilarius, Can. 23. in Matth. *Numiſma Cæſaris in auro eſt, in quo eſt eius imago depicta; Dei autem numiſma homo eſt, in quo eſt Dei imago figurata.* Profectò ſicut aurum argentumve Cæſaris imagine excuſum, ad regii numiſmatis valorem, & elogium adſertur: ita homo à ſui conditione, Dei imagine figuratus, tamquam Dei nummus excuditur, Dei expreſſa ſimilitudine pretioſus. Et ſicut, pergit Tertull. qui venditant, priùs nummum quo paciſcuntur, examinant, ne ſculptus, neve raſus, ne adulter; ita etiam credimus Dominum hominis probationem prius inire; an ſcilicet debitos characteres, nec falſos, & adulterinos habeat. In hominibus enim, ait S. Ignat. Epiſt. ad Magneſian. characteres duos dico inveniri; unum veri numiſmatis, alterum adulterini: homo pius, pacificus, patiens, numiſma eſt à Deo cuſum: Impius, impatiens, diſcors, numiſma ementium incertum, adulterinum, carens ſigno debito, non à Deo effectum, ſed à Diabolo: Characteres enim veri hominis Chriſtiani ſunt, pax, *vid. tractat. 70. diſc. 3. & patientia tr. 68. d. 2.*

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

ET *ſurgens IESVS, ſequebatur eum, & Diſcipuli eius.* Matth. 9. Surgens, nempè à prandio, in quo erat in convivio Matthæi, ſequebatur eum: Mira Chriſti Domini pietas, ac humilitas, ſequebatur eum, ejus petitioni mox annuens. Et non legitur, quòd dixerit ei aliquod verbum: nam optima reſponſio, & præcipuè afflicto, non verbis, ſed operibus componitur. Poſtulat Regulus, ut Dominus vadat in domum ſuam ad ſanandum filium, nec exauditur: at dum Archiſynagogus petit adventum Domini in domum ſuam ad filiam ſuſcitandam, Chriſtus cum eo pergit. Quid eſt in domo Jairi, quod Dominum trahit? An familiæ concurſus? An ſaltantium pompa? An auris ornatus, an plenæ menſæ, pretioſæ dapes, ſeneſcentia vina? Abſit. In tota Archiſynagogi domo, nihil aliud eſſe memoratur, quam mortua puella. Et ſuper hanc ſuſpiria, & lacrymæ, in domo principia, non vina, ſed la-

lacrymæ fundebantur, turbabat ibi familiam, non cura convivii, ſed cura mortuæ: Idcircò tam feſtinus ſequitur Jeſus: Tribulatio enim habet aliquid divini, & ideò Chriſtus animas afflictas amplexatur, & cum eiſdem converſatur, *vid. tractat. 94. diſcurſ. 5.*

Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur annis duodecim, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. Ut aer ventorum turbine, ſic cogitationum, & affectionum procellis mulier turbabatur: Confligebat cum fide cura, cum timore ſpes, & ſupplicatio cum pudore, timoris frigus interſtinguebat credulitatis ardorem, vis amoris obſcurabat lucem fidei, ſpei confidentiam neceſſitas verecunda frangebat: Sic mulier magni maris inſtar confuſis æſtibus jactabatur. Vincit interim fides, ait S. Petrus Chryſol. *Confugit mulier ad fidem ſubitam, cui longa defecerat cura: quæ confundebatur medicinam petere, furari voluit ſanitatem: Neſcire ſe ab eo voluit, quo credidit ſe poſſe ſalvari.* Nec vanè, optatam ſiquidem ſanitatem conſecuta eſt: Quod hiſce notat D. Iſid. Peluſiota lib. 3. Epiſt. 123. *Ea fimbriam tetigit, Chriſtus id paſſus, ac morbus profugit.* Ecce, ut mulier duodecim annis miſere afflicta, omnia ſua expendit in medicos: adeſt Chriſtus, uníque permiſit ſuæ præſentiæ appropinquare, & morbus profugit: Nempe, tunc Deus ſuo adeſt auxilio, quando tribulamur, & auxilio ab hominibus deſtituti ſumus *tractat. 94. diſc. 31.*

Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur, acceſſit retro. & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero. Chriſtus ad Archiſynagogi filiam dum iret, ecce fœmina cruentæ, longæque paſſionis deſperata venit ad medicum, non obſecrans, non gemens, ſed tacens, abſtulit, quod quærebat: mediis ſe catervis vehementer inſeruit, parvam ſaltem deſiderans ſummitatem Dominici contingere veſtimenti, latenſque poſteriùs, ab extrema pendentis ora laciniæ, furtivam ſubitò rapuit ſoſpitatem. Adſit hic ſuperbus Phariſæus, & juſtas quas, ut putavit, de Magdalena, hic de immunda fœmina, quæ putatur Veronica, ſuboectat querelas, repellat à contactu Dominici veſtimenti, qui à pedibus repellere nitebatur peccatricem. Hæc interim Hæmorrhoiſſa, non ut ſuperſtitioſa à Chriſto repellitur, quòd cogitaverit ſe, vel tacto veſtimenti ejus ſalvam fore: Hoc enim modo docuit antiquam ſanctarum reliquiarum venerationem, *tr. 87. diſc. 1. & d. 2. maxime.* Verùm è contra hæc ejus fides, devotio, & pia cogitatio præſenti ſanitate remuneratur. Sic ſcilicet divinus animarum Medicus hunc cultum reliquiarum ſanctarum probat, ut & diverſa miracula faciat, beneficia, & bona conferat, *ib. d. 3. & d. 8.* Rideant ergo SS. Reliquias Hæretici, ab iiſdem aliquando ridendi.

Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. Ut olim illa Dei amatrix, Cant. 1. ſe Deo ſiſtit, & ex abrupto clamat: *Oſculetur me oſculo oris ſui*, non nominando ſponſum, nec honoris, miſericordiæque titulis obteſtando; nec patronos adhibet, ſed ſolùm ſe Deo ſiſtit, ad illumque ſolum confugit. Unde Bernard. ſerm. 7. *Magnum quid à magno petitura, nullo tamen ut aſſolet, utitur blanditiarum fuco: nullis circumvolutionibus, ad id, quod deſiderat, ambit: non facit proœmium, non captat benevolentiam: ſed ex abundantia cordis repente prorumpens, unde ſatis, oſculetur me, ait, oſculo oris ſui.* Ita pariter hæc Hæmorrhoiſſa nullos patronos adſcivit, ut ad JESUM accederet, nullos titulos, nulla verborum lenocinia congeſſit, nihil loquitur, nihil clamat, ſolùm JESU ſiſtitur, JESU miſeriam ſuam oſtendit, & ſanatur. Siccine vel una ſola repræſentatio neceſſitatis efficaciſſima eſt ad Deum in vota trahendum? Sic vel ſimplex afflictæ poſtulatio, tam verum effectum ſanitatis obtinere valet? Præclarè S. Ambroſ. lib. 3. de virgin. *Simul ut acceſſit mulier, virtutem ſenſit, medicinam impetravit, ut ſi oculum luminis admoveas, illuminatur, antequam ſentias, & operatio lucis prævenit apparatum.* Recurre ergo, exemplo mulieris, in tribulatione ad orationem, quia afflictorum preces, efficaciſſimæ ſunt, *tract. 94. diſcurſ. 39.*

Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero. At IESVS converſus, videns eam, dixit: Confide filia. Sanct. Marcus Euangeliſta recenſet, Chriſtum converſum dixiſſe: *Quis me tetigit?* Opportunè hic Hugo Cardin. ait: *Quis, dicit Dominus, ſciens tamen quod mulier tetigerat eum.* Itaque Jeſus ſcit Divinitatis perſpicacia, quòd mulier ipſum tetigerat, & tamen non inquit: quæ me tetigit: ſed maſculum pro fœmina poſuit. Num mutat tangentis ſexum, ut diſſimulet fœminæ attactum? Cavetne à fœminæ pio contactu, vel ore prolato? Quid dehoneſtaret Jeſum, publicè fateri ſe piè contactum à pia fœmina? Cavet, cavet Chriſtus Deus vel à referendo fœmineo contactu, non quia periculum illi foret, ſed ut mortales erudiat, quòd peccatum quantumvis ſit modicum, ſuum tamen habeat venenum; ac proinde timendum, ne in graviora nos ruere faciat, *tract. 76. diſc. 14.* Aut ut doceat, quòd animæ timoratæ culpas etiam minimas fugiant, utpote ſeverè à Chriſto judice judicandas, *ibidem diſcurſ. 16.*

Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Mulier illa, quæ duodecim annis fœdum ſanguinis fluxum patiebatur, animoſa fide acceſſit ad Jeſum, & attactu fimbriæ veſtimentorum ejus, confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus. Et cum Salvator inquireret, quis eum tetigiſſet, & ipſa piam audaciam ſuæ fidei palàm confeſſa eſſet, publicans ſe furtim fimbriam tetigiſſe, & ſtatim priſtinæ ſanitati reſtitutam, tunc ait illi JESUS: *Confide filia.* Quomodo hæc concordant? Nam ſi mulier illa prius ſalva facta fuit, quorſum illi mandatur, ut confidat? Quid confidet ſanitatem conſequi, ſi ſalutem jam conſecuta eſt? Quis ſperet habere, quod poſſidet? Poſſeſſio, res fruitionis eſt, non negotium fiduciæ: Fiducia otiatur circa poſſeſſa, quæ ſemper anhelat poſſidenda. Cur ergo mulieri ſanitatem conſecutæ mandatur, ut confidat? Scilicet, ut viva ſit. Ad hoc enim, ut fiducia noſtra ſit efficax, viva eſſe debet, magnamque habet prærogativam, quando in Deum, non verò in mundum collocatur, diligentiaſque humanas, & noſtram cooperationem minimè excludit, *tractat. 85. diſ. 11.*

Non eſt mortua puella, ſed dormit. Chariſſima erat filia patri, nam tenella erat, annorum duodecim, unica in domo patris; quam ut expiraſſe vidit pater, feſtinus currit ad Dominum, pro reſuſcitatione filiæ deprecans: Quam Dominus non mortuam, ſed dormientem aſſeruit, quamque paulò poſt remota turba, à mortuis ſuſcitat. Contraria planè ſunt ſibi iſta. Num vera mors unicæ filiæ, faſcinum eſt patri? Itane amor filiorum infatuat parentes, ut dormientes credant, & dicant defunctos? Mortua puella, gratia mortuum deſignat peccatorem: *Nam quæ in deliciis eſt*, ait 1. ad Timoth. 5. Apoſtolus, *vivens mortua eſt*, q. d. vivens non vivit; ſed vitam corporis obivit, animæ morte. Idoncè Sanctus Bernardus ſerm. 48. in Cant. *Vita*, inquit, *in peccatorum deliciis agens, eſt mors, & umbra mortis: Quantum enim umbra ſit corporis, cujus eſt umbra, tantum pro certo vita illa inferno appropinquat.* Heu infernalis gehenna, velut umbra peccatoris, & peccati eſt! Quocumque ſe verterit peccator, infernum velut umbram circumfert: Peccatum enim non ſolùm inferno ſimile; ſed & ob malam conſcientiam illo deterius eſt, *vid. tr. 77. diſc. 3.* Elegantar Euſeb. Emiſſ. hom. 1. de initio quadrag. *Anima quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt: Tunc plane vera mors eſt, quando homo, anima præmoriente, deteriore ſibi parte hominis fit ſuperſtes.* Itaque homo per peccatum, deteriore ſui parte ſuperſtes eſt, & anima præmortua in corpore ſuperſtite, velut in quodam ſepulchro tumulatur. O funeſtè vivas peccantis exequias, quas animæ, & corpori peccatum caulat, ut & corpus vivum quoddam fiat cadaver! *Ib. d. 6. & d. 7.*

Et ſurrexit puella. Non ſolùm ſignificat Euangeliſta his verbis, ad vitam puellam fuiſſe revocatam; ſed etiam viribus corporis eſſe dotatam, ita ut ſtatim erecta ſit. Quod clariſſis exprimit S. Marcus, dicens: *Et ambulavit.* In cujus puellæ reſuſcitatione hoc bene notandum eſt, quòd cœleſtis mortuorum ſuſcitator, Chriſtus Deus, nequaquam tot cæremoniis uſus ſit, uti in reſuſcitatione quatriduani Lazari, qui conſuetudinarium peccatorem deſignabat; idque ex ea cauſa, quia puella erat: quod acutiſſimè annotavit S. Anton. de Padua: *Puella, dixit, non veterana; anima enim quæ nondum à diuturnitate malæ conſuetudinis eſt oppreſſa, ſed quaſi puella, novella in peccato eſt ſopita, de facili ad vitam poteſt reſurgere.* Etenim ſi fuiſſet inveterata in peccato, majori cum difficultate eam reſuſcitaſſet, ob inveteratam peccandi conſuetudinem, quæ majores ad reſurgendum difficultates parit, *vid. tr. 73. d. 6. & 8. It. tr. 74. d. 9. 10. & d. 11.*

DOMINICA ULTIMA POST PENTECOSTEN.

VÆ *prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.* Matth. 24. Prædicit Chriſtus præambulos timores ſupremi judicii, dicens, ſolem obnubilandum, lunæ defectum, ſtellarum deliquium, elementorum horriſonas concuſſiones, Judicis rigores, conſcientiæ impatientiam, damnationis pavores, quibus impii homines territabuntur & tabeſcent; & inter cætera, gravius væ prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. Cur verò prægnantes, & nutrientes, finis tempore, in majori periculo verſantur, ut ſuper illas væ inclametur? Cur idem væ non intimatur decrepitis, claudis, ac ægris? Non ſine myſterio. Non enim eſt ſermo de prægnantibus corporalibus, ſed ſpiritualibus, reſpectu damnationis æternæ; de iis nimirum, qui inſtante mortis agone, ſalutaris vitæ propoſitum priùs concipiunt; quæ res plena periculis eſt: Sæpè enim dum Deo ad pœnitentiam vocanti tardè reſpondent, morte præveniuntur, & pereunt, *vid. tr. 81. d. 6. & 19.* Præterquam quòd alia gravia damna ſibi conciliant, & à Deo juſte & ſeverè puniuntur, *vid. ib. d. 15. & 21.*

Certum enim eſt, quòd parum idoneum tempus ſit, tunc ſcilicet novam inchoare vitam, cum vita deficit, ſine qua nova vita eſſe non poteſt. Quid, quòd illud ipſum tempus ad veram agendam pœnitentiam impeditiſſimum ſit, ex parte agonis, & infirmitatis? *ib. d. 12.* Nemo igitur ſalutis ſuæ præſidium in illa extrema pœnitentia ponat, quia Deus illos, qui uſque ad finem vitæ emendationem ſuam differunt, abominatur & rigidè caſtigat, *ib. d. 16.*

Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. His omnibus verbis vaſtationis hujus magnitudinem Dominus ſignificat,

quibus oſtendit ſummum illud odium, quo peccatum inſequitur. Elegerat hos in populum ſibi peculiarem, ſcilicet Iſraelitas, quorum famulatu neutiquam egebat; ſed ex ſola ſua bonitate arctiſſima charitate eos dilexit: At verò cum peccatis ſuis Deum concitaverunt in inaquoſo, in terra deſerta, & vaſtæ ſolitudinis, peccata peccatis cumulantes, ad Deos alienos converſi; ita his ſceleribus Dominus ad iracundiam fuit provocatus, ut totum illum vehementem amoris ignem, in ignem odii, & indignationis verterit: quem tremendis verbis, & longa oratione Moyſes in cantico ſuo Deut 32. expreſſit, cum Dominum ſic loquentem inducit, *Ignis accenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.* Ubi quot verba, tot fulmina ſunt, quibus Dominus iræ ſuę magnitudinem, ſuumque erga peccatum odium, ex tam multiplici, ac horrenda pœnarum atrocitate declaravit, *vid. tr.71.d.19.*

Orate autem, ut non fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbato. Maxima denuntiatur futura tribulatio, & quis vitio vertet, ſi quis fugiat à ventura ira? nam illa fuga, ſive Sabbato, ſive hyeme accidat, excuſabilis videtur. At cur orare mandat Dominus, ne tali contingat tempore? Ad rem Seleuc. Baſil. in Iſaiam reſpondet: *Intelligendum eſt dictum iſtud Evangelicum, ne nobis tunc incidat fuga, cum per inertiam vitam noſtram traducimus.* Scilicet per hyemem intelligitur torpor inertiæ, & negligentiæ; tunc enim in frigore membra contrahuntur; Per Sabbatum verò denotatur vacatio laboris. Cum ergo negligentia cum vacatione operis regnat, tunc maximè deplorata eſt ſors noſtra, nobiſque ſummè timendum, ne Sabbato, hoc eſt, ab operibus otiantem veniens reperiat Dominus. Unde eſtimularis, fructuosè tempus impendere, otiaque vitare, *vid. tr.91.d.12. maximè n.9. & ſeqq.*

Orate, ne fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbato. Super quæ verba ſic commentatur D. Cæſarius Arelat. h.42. *Videte ne tunc quæratis peccata fugere, quando iam non licet ambulare.* Tum quòd peccatores eo tempore, ideſt, in morte revolvere ſolent ea in mente, quibus dediti fuerunt in vita, *vid. tr. 81. d.9.* Quiſquis igitur hoc tempore peccata deſerere vult, is verè in Sabbato, vel hyeme, hoc eſt, in tempore valdè difficili fugam meditatur: conſuetudo ſiquidem inveterata peccandi, pœnitentiam difficilem, & penè impoſſibilem reddit, *ib.d.8.*

Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret uſque in occidentem: ita erit & adventus filii hominis. Comparat hic Dominus ſecundum ſuum adventum fulguri: Sicut enim fulgur, ait D. Chryſoſt. egreditur, & omnibus in conſpicuo eſt, nullo egens præcone, aut prænuntiante; ſed ex ipſiſſimo ſuo ſplendore, minimo temporis momento, univerſo paret orbi: ita quoque erit adventus filii hominis, propter magnitudinem ſui ſplendoris, omnibus ſimul apparens, & factus omnibus ipſe nuntius. Cur autem fulguris mentionem facit, eique potiùs ſuum adventum comparat? Ideò, ut ſicut fulgur ea quæ duriora ſunt, & rigidiora, magis comminuit, & conterit; ſic Chriſtus ſuperbos obduratos conteret: Unde Propheta Regius, Pſ.69. *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Ignis enim fulguris injurias communi Creatori illatas per incendia vindicat, illis parcens, in quibus peccatum non invenit, *vid. tr.78.d.10.* Anne igitur ille fulguris ignis, per aſſiduam meditationem, & pium tranquille horrorem, in hominis oſſa immiſſus, & animæ viſceribus, ac medullis antecedenter impreſſus, vividæ cogitationis ventilabro flammam explicat, ac incendium propagat, & dilatat, adeò ut dum mentem in illud convertit, unde incendii minæ ſcintillant, hominem ad pœnitentiam, & converſionem erudiat? Præclarè Paſchaſius illud Thren. 1. expendens: *De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me,* ait: *Porrò anima peccatis obnoxia, dum pro ſuis iniquitatibus à Domino nonnunquam corripitur, ad ſe introrſus rediens, dum ſalutis dolore compungitur, quaſi de excelſo in ſuis oſſibus, ac ſi medullarum cogitationibus, ignem veniſſe non dubitatur, pro quo divinitus attracta caſtigatur, ac eruditur diſciplinis divinis:* Deus enim tonitrua fulguraque excitat ad incutiendum peccatoribus metum, illoſque convertendos: ſua in illos fulmina immittit, ut ſuam adverſus peccata iram effundat, *ib.d.12.*

Et tunc parebit ſignum filii hominis in cælo: Et tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis venientem in nubibus. Nimis metuendum finalis judicii ſpectaculum Chriſtus Deus hominibus proponit. *Sol,* inquit, *obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, &c. Et tunc parebit ſignum.* Perveſtigant interpretes, quodnam ſit ſignum filii hominis; & communiter reſpondent, quòd crux; hæc enim eſt ſignum, quia ipſa eſt vexillum Chriſti, cauſa victoriæ fidelium; infidelium verò, & impiorum olim fuit ſcandalum, ſed eorundem in die judicii erit tormentum. Addit Cyrillus Catech. 15. cum SS. Chryſoſtomo, & Aug. hoc crucis ſignum ab Angelis deferendum ante conſpectum Chriſti judicis deſcendentis ad judicium, quaſi trophæum gloriæ, victoriæ, ac inſigne regale ſummæ poteſtatis. Qua ſuper re ſic fatur Chryſoſt. *Tunc apparebit ſignum filii hominis. Cuius autem rei gratia iſtud ſignum apparet? Ut in magno cumulo Iudæorum impudentia opprimatur. Crucem in ſuam iuſtificationem ſecum habens, in iudicium veniet. Non vulnera enim ſolum; ſed etiam acerbum, & ignominioſum mortis ſuæ genus oſtendens. Tunc plangent tribus, non enim accuſantibus opus erit, cum crucem viderint: plangent igitur, quia ex morte ipſius nihil profecerunt, quia crucifixum, quem adorare oportebat, contempſerunt.* Supplicium enim eorum, qui reincidunt in peccata, ob graviſſimam ingratitudinem notabiliter augetur, *vid. tr.75. d.6.n.5. & d.7.*

Ab arbore autem fici diſcite parabolam: Cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis, quia propè æſtas: ita & vos cum videritis hæc omnia. Poſtquam Chriſtus recenſuit prævias tremendo judicio calamitates, hac ſimilitudine exponit, quàm timenda ſit impiis mundialis felicitas, cum gratiùs arridet. Ad quæ verba Evangeliſtę, ita opportunè ſcribit S. Greg. ho.1. in Evang. *Sicut ex fructu arboris vicina æſtas colligitur: ita ex ruina mundi propè cognoſcitur regnum Dei: Et ex hoc oſtenditur, quia fructus mundi ruina eſt, ad hoc enim germinat, ut quæcumque germine aluit, cladibus conſumat.* Nimirum cum Deus tibi indulgenter felicitatem permittit, ò peccator, campi tibi vernant, florent, autumnant, & florida mundi gratia ſpe cumulatiùs impleris; ſcito, quòd ex fructu, & flore arboris, agnoſcitur vicina æſtas, quæ fructus avidè torreat. Et ex hoc oſtenditur, *quia fructus mundi ruina eſt; ad hoc enim germinant &c.* Profectò ſublimis mundanorum proſperitas in hac vita, & peccatorum impunitas, ruinarum minæ ſunt, & infallibile Dei contra illos indignantis indicium, *vid. tr.78. d.32.33. & 35.*

INDEX

Digitized by Google

INDEX CONCIONATORIUS
F E S T O R U M.

FESTUM S. ANDREÆ APOSTOLI.

A*Mbulans Ieſus iuxta mare Galilæa, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, & ait illis: Venite poſt me*. Matth. 4. Omnis Rex, inquit ex Joanne Patriarcha Jeroſ. Thomas Beauaamis, pugnaturus contra adverſarium regni, priùs congregat exercitum, & ſic vadit ad pugnam. Creat autem in eis, alios Duces, alios Capitaneos, & alia aliis officia deputat. Sic Christus pugnaturus contra Diabolum, hodie congregare cœpit fideles ſibi, ex quibus Principes Centuriones elegit, Apoſtolos nimirùm. Et ideò circumit mare Galilææ, ubi omnium primò invenit, & vocavit duos fratres; Petrum & Andream; moxque duos alios, Joannem, & Jacobum. Quare verò binos fratres elegit? Reſpondet Apoſtolus: Quia venerat, ut diſſolvat opera Diaboli, quæ meliùs diſſolvi non poſſunt, niſi unione; Diaboli enim opus eſt ſeminare diſcordiarum zizania. Vid. *tr. 70. diſc. 8. n. 1.* Has verò diſcordias deſtruit ipſa pax, *ibid. num. 6. & 7.* Unde incertus Chryſoſtomus hac ſuper re ita philoſophatur ho. 7. *Super charitatem etiam fraternitatis rectè poſuit fundamenta, ut ex radicibus charitatis exuberans quaſi humor aſcendat in ramos. Et hoc ſuper naturalem charitatem, ut non ſolum per gratiam, ſed etiam per naturam, charitas firmior habeatur. Vnde dicit: fratres. Sic enim fecit Deus & in veteri teſtamento, ſuper Moyſen, & Aaron fratres ponens ædificationis initium. Quoniam autem abundantior eſt gratia novi teſtamenti, quàm veteris, ideò primum populum ædificavit ſuper unam fraternitatem, hunc autem ſuper duas.* Super charitatem fraternitatis poſuit fundamenta: Diſcordia enim regna deſtruit, quæ pax erigit; & ideò per pacem Apoſtolorum, & primorum fidelium ereat, & ſtabilivit Eccleſiam, *ibid. diſc. 10. per tot.*

Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare: erant enim piſcatores. Myſterioſum valdè eſt, quòd ex tot, tantiſque hominibus piſcatores ad tantum munus Apoſtolicum eligat Dominus. Piſcator in incertum jacit rete, ad comprehendendos quoſcunque, qui intraverint piſces, ita ut nec ad hunc, nec ad illum determinate piſcem rete extendatur; ut tradit clarè Divinus Chryſoſtomus in Imperfect. hom. 7. dicens: *Sicut qui retia iactat in aquam, neſcit quos piſces comprehenſurus ſit, ſed quos Deus ei transmiſerit, illi intrant in retia: Sic Doctor, quando divini ſermonis retia ſuper populum iactat, neſcit, qui acceſſuri ſunt ad Deum, ſed quoſcunque Deus excitaverit, illi adhærent doctrinæ.* Piſcator uni ſoli piſcatoriæ arti intentus inhæret, nec ad venationem ſeſe deflectit: ita pariter Concionator in muneris ſui exercitio, ſoli omnium animarum ſaluti intentus eſſe debet. Vid. *tract. 82. diſc. 39.* Ad officium præterea piſcatoris maximè ſpectat, omnes ſinus, fluxus maris, fluminum, & lacunarum exploratos habere, cœlum curſus, ac mutationes lunæ obſervare, tempora piſcationi apta non prætermittere, rigidum frigus perferre, magna pericula ſubire, totas noctes, quando alii ſomno incumbunt, operando, ac vigilando pertranſire: Similia ferè obſervare debent, qui Apoſtolico munere funguntur, tempus opportunum ad prædicandum obſervare debent, nullumque non ſubire laborem, & periculum, atque à veritate ſine adulatione prædicanda, reprehendendiſque vitiis nunquam deſiſtere, *ibid. d. 46. & 47.*

Et ait illis: Venite poſt me: & faciam vos fieri piſcatores hominum. At illi continuò relictis retibus, ſecuti ſunt Dominum. Vocantur hi duo, Petrus, & Andreas, ad Apoſtolicum nempè officium, adeòque ad altiſſimum perfectionis ſtatum. Antequam verò hoc munus aggrediantur, reticulis ſuis ſe expoliant, ut vocanti Christo pareant. Hanc feſtinatam rerum omnium dimiſſionem, quas habebant, aliqui inconſultæ levitatis, & imprudentiæ arguunt, & damnant; ſed malè, nam cum ad apicem perfectionis proſequendum vocarentur, cuncta ultronei, & voluntarii dimittunt; nam paupertas voluntaria mirificè ad perfectionem confert, *tract. 69. diſc. 2.* Finis autem hujus vocationis fuit, ut heroicos de Diabolo, fraudibus ſuis mundum faſcinante, triumphos agerent, qui & in hoc opere eidem haud leve negotium facturus erat. Neceſſum igitur erat, ſeſe omnibus expoliare; nam ſi veſtitus quiſpiam cum nudo luctetur, citiùs dejitur, quia habet, unde teneatur: paupertas verò omnibus rebus expolians, tribuit de inviſibilibus hiſce inimicis præclaros triumphos, ſuoſque clientes protegit, & defendit. Vid. *ibid. diſc. 4.*

Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Quia ſæpè Chriſtus Dominus à rebus temporalibus, quas tempus, & locus dabant, ſermonem tranſtulit ad ſpirituales, ut à terrenis ad cœleſtia mentem hominis attolleret; & quia ipſi erant occupati in arte piſcandi, ideò ſub metaphora hos piſcatores vocat, piſces verò homines dicit. Sicut enim reti à piſcatore trahuntur piſces: ita etiam homines à prædicatore trahuntur reti intexto Sacra Doctrina, varietate ſententiarum, ac parabolarum, narrationibus divinis Sacræ Scripturæ, promiſſionibus Beatitudinis. Unde efficaciam verbi Dei, ſpecialiter in converſione mundi, colligas, *tr. 83. diſc. 14.*

Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in navi, cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia ſua. Ad altiſſimum prædicatoris Apoſtolici officium vocantur hi duo fratres, eo tempore, quo in reficiendis retibus deſudant. Nec ſine myſterio: *Retia enim*, ut Albertus Magnus inquit, *per metaphoram docent artem prædicationis: ut illa reficiatur ſtudiis Scripturarum, & promotione literatorum virorum.* Jacobus, & Joannes reficiebant rete, quod prædicationem deſignat, quia prædicatio Euangelica reficienda eſt non vaniloquio, non criticis verbis, non calamiſtro, non retortis, ac prophanis hiſtoriis, non poetarum figmentis, non ſalſis, ac jocoſis ludibriis; ſed ex oratione, ac contemplatione, meditatione Sacrarum Scripturarum; ſtudio SS. PP. ac illorum ſententiis, quæ lacrymas, & compunctionem excitare valeant: *Non enim mediocre periculum eſt*, ait S. Ambroſ. ſerm. 22. in Pſalm. *cum habeas tanta eloquia Dei, & Dei opera, quæ fecit in Geneſi, fecit in Exodo, fecit in Levitico, Numeris, Deuteronomio, Ieſu Nave, Iudicum libro, Regum, atque Eſdræ libris: quæ fecit in Euangelio, in Actibus Apoſtolorum: ſi illis prætermiſſis, loquaris, quæ ſæculi ſunt.* Vid. *tr. 83. d. 40. 41. 42. & 43.*

FESTUM SANCTI THOMÆ APOSTOLI.

Pro quo vide Dominicam in Albis, materiam ſuppeditantem.

FESTUM NATIVITATIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

E*T peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit in præſepio.* Luc. 2. Dum in Bethlehem Deipara Virgo peregrinatur, peperit filium ſuum primogenitum, haud dubiè in pecuino ſtabulo. Nam pannis infantem Deum recèns natum involvit, & reclinavit in præſepio. In pecuino abjectè præſepio Deus infans reclinatur? Eſto humillimæ abiectionis peramans, abjecta quæque prælegiſſet, cur belluinum præſepe, brutum ſtabulum, & irrationalium pecorum pallum, tanquam reclinatorium, non abhorret? Quid increatæ ſapientiæ cum irrationabilium jumentorum præſepio, & illorum pecuino ſtabulo? Opportunè Heſiodus lib. 2. de laudibus Virginis: *Libens reconditur in præſepio, ut qui ſunt pecuini accurrant; & reperiant λόγον, id eſt, ſermonem in præſepio conſtitutum, ut ex eo retineant dignitatem rationalem*: Homo enim per peccatum beſtiis factus eſt ſimilis, imò pejor illis evaſit. Itaque conſultiſſimè hoc cœleſte granum, futurum in Euchariſtia frumentum electorum in præſepio reconditur, ut qui velut jumenta illò accurrunt pecuino ſenſu, brutaque mente, reperiant ſpicam rationalem, & inde rationalem dignitatem nanciſcantur. Vid. *tract. 71. diſc. 13. & diſc. 20.*

Et erant paſtores in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. His paſtoribus primò annuntiatur DEI recèns nati lætum nuntium. Annon è re DEI potiùs foret, ut Hebræi populi, Principes, Pontifices, Senatores, Legis ſapientes, & Judæorum proceres, ſpectatiſſimum hunc Meſſiam primi omnium agnoſcerent? Notitia enim illorum, reliquis perſuaſio de Chriſti adventu certiſſima fieret. Interim hos Angeli negligunt, & è cœlo edocti, ad paſtores properant, qui in multam etiam noctem ſuper gregem ſuum exſomnes vigilant. Facundè ſub compendio cauſam recenſet S. Gregorius hom. 8. *Dum ipſi (paſtores) piè ſuper gregem vigilant, divina ſuper eos gratia largius coruſcat.* Nempè ruralis paſtorum ſolertia, dum ea integro muneri ſuo plenè obeundo attentiùs vigilat, Angelorum blandimento exultat, & prima arcanioris myſterii annuntiatione nobiliùs honoratur. Ut hinc diſcas, exemplo horum paſtorum, ſolerter, ex omni parte legem divinam obſervandam eſſe, ſi DEO placere, & graviores exceſſus evitare velis. Vid. *tractat. 46. diſc. 19. & præcedentes.*

Et

Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Statim ac natus eſt Salvator, Angeli feliciſſima nuntia adventus ejus paſtoribus deferunt, ut eos tanti gaudii participes efficiant. Tres erant paſtores, ſicut & tres Magi, uti colligitur ex Beda lib. de locis ſanctis cap. 8. qui greges ſuos paſcebant in quadam planicie fœcunda, quæ à Bethlehem mille paſſus diſtabat, & ſita erat juxta turrim gregis, Geneſ. 35. ubi ſepulta eſt Rachel, & Jacob habitavit, ac Deo holocauſtum obtulit; ac proindè non mirum hic prima nuntia læta paſtoribus deferri. Valdè enim frequens eſt, quòd multa conferantur bona, & beneficia, in ſingularem hominum utilitatem redundantia, per ſanctorum reliquias. Vid. *tract. 87. diſc. 8.* Cum Jacob in Meſopotamiam pergeret, & ad quendam veniſſet locum, requieſcens vidit in ſomnis ſcalam, ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum, & Dominum ſcalæ innixum, Geneſ. 28. Aſt cur hac tantorum myſteriorum viſione dignatur potiùs in hoc loco, quàm in quocunque alio? Reſpondet Lippoman. Ibi primum Abraham ſacrificaverat, & promiſſiones Dei acceperat, & ei de filio immolando ibidem mandatum fuerat, & ibi nunc ſcalam Jacob videt. Ita pariter, cum in Dei memoria eſſent ſacrificia, quæ Jacob in hoc loco obtulerat, quòdque Rachel ibidem ſepulta quieſceret, inde voluit Deus hoc ſummum beneficium conferre, ut primi Deum natum viderent, ac tanti gaudii eſſent participes. O igitur antiquiſſima ſanctarum Reliquiarum, Deo gratiſſima, veneratio! *ibid. d. 1. & 2.*

Et ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore magno. Iratum fratrem timet Jacob (infeſtiores enim ſunt chariſſimorum iræ) fugitivus ad ignotos peregrinatur, ſuper nudam humum ipſe etiam inveſtis durè cubat, ſilice pro pulvinari admoto: Itineris pedibus confecti fatigatio ſomnos conciliat, & ideò in utramque aurem dormit; tunc Jacobus mundo ſurdus, cœlo oculatiſſimus, in ſomnis videt ſcalam, terræ innixam, ſed cacumine cœlos pertingentem; adeſt DEUS manu ſua ſcalam firmans, & aſcendentes pariter, & deſcendentes Angelos intuetur: benignè illum Deus alloquitur, & magnifica in futurum ſpondet: *Cumque evigilaſſet Iacob de ſomno ait: Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam*, Geneſ. 28. paveníque: *Quàm terribilis eſt*, inquit, *locus iſte? Non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cœli.* Paſtorem Jacob, figuram horum paſtorum geſſiſſe dixerim, qui dum adſtantem cernunt Angelum, non panico, ſed ſancto timore terrentur. Et quia timore Dei magno timent, cœleſtibus gaudiis recreantur. O ſaluberrimus Dei timor, qui ipſis animabus timentibus tam abundanter conſolationes, & gaudia confert! Vid. *tr. 93. diſc. 15.*

Et hoc vobis ſignum: Invenietis infantem poſitum in præſepio. Liceat cum expoſitoribus examinare hoc ſignum, paſtoribus cœlitùs exhibitum, ut credant infantem illum eſſe Chriſtum Deum. Porrò quid miraculosè arcanum, aut extraordinariè præcelſum apparet in eo, quòd inveniant puerum recèns natum, & propè eum, ejuſdem matrem cum adſtante marito? Num ex hoc colligere liceat, ejuſmodi puerum eſſe mundi Salvatorem, Meſſiam promiſſum, & Chriſtum Dominum? Unde hic tranſparet divinitas? Et ſanè puer, etſi erat Dei Verbum, infans nuncupatim nominatur: nec Deipara ullum ad eos verbulum feciſſe legitur. Quomodo ergo videntes: *Cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc?* Infans Deus ſilet, Virgo mater tacet, & tamen paſtores eſſe Chriſtum Deum indubiè cognoſcunt. Perbellè S. German. de Nativ. B. Virginis: *In Maria ſine voce, & ſcriptura, ipſe inſcriptus Deus, & verbum, per diem legitur.* Sic gratum ſibi oſtendit eſſe ſilentium, ut media nocte, dum altiſſimum ſilentium tenerent omnia, naſci tacens voluerit: tanta authoritate, & pondere, ſilentii commendat diſciplinam, *tract. 88. diſc. 5. n. 1. & ſeqq.*

Et ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis. Nemo eſt, qui ex Iſaiæ cap. 33. ignoret, Cœleſtes illos ſpiritus Angelos pacis in Scriptura vocari. Percuperem ergo ſcire, quo fine velut armati bellatores, ſeſe conglomerantes, deſcendant è cœlis, ut pacem deprædicent? Per hunc habitum, & figuram indicare voluerunt modum, quo tantoperè hoc ſummum bonum, quod in ſe continet omnia bona, uti Gloſſa ait, ſcilicet pax, acquiratur: Non otio, & quiete; ſed per bella, vincendo paſſiones, mundum, carnem, & dæmonem, eis bellum movendo. Vid. *tr. 70. diſc. 14.*

Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Inter mirabilia, quæ Nativitatis Dominicæ tempore contigerunt, non poſtremum locum obtinet pax, quæ eo tempore ſub Auguſto Romanorum Imperatore floruit. Et meritò eo tempore, quo vera pax de cœlo deſcendit, tot antea tumultibus agitatus mundus, in ſumma pace agere debuit. Ut quid ergo cœleſtis illa Angelorum multitudo, Angelo Dominicam Nativitatem annuntianti aſſociata, quæ ut quid inſolitum, & inauditum nuntiare veniebat, ſolam pacem propalat; qua tamen ipſe mundus gaudebat? Piæ hujus quæſtionis ſolutionem ex verbo Chriſti conſequimur, qui Matth. 10. ait: *In ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum.* Ut teſtes igitur præcedentis nuntii aſſiſtit illa multitudo, ut quod ſolus Angelus palàm prædicat, alii verbo, pax confirmet. Tantæ enim excellentiæ eſt pax, ut quid in ſe divini contineat, ab eaque ſibi Dei filius nomen aſſumat. Vid. *tract. 79. diſc. 1. à num. 1. uſque ad 9. item d. 5.* Hanc Salvator, quamdiù nobiſcum egit, tantoperè amavit, ut pro ea mori voluerit, *ibidem num. 10. Item ibidem diſc. 4. n. 4.* Et ideò moriens, hanc velut pinguiſſimam hæreditatem reliquit, *ibid. diſc. 5.*

Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vide, ò Angele Dei, ne erres; quæ enim gloria filio DEI accidit, qui hæc infima terræ ingreditur, vilemque noſtram, & mortalem naturam aſſumit, per quam qualificatur ad omnes noſtræ mortalitatis miſerias, & contumelias perferendas? Vili ſtabulo naſcitur, qui in cœlis fulgentiſſimo ſedebat in throno? Quæ huic gloria? Gloria potiùs hominibus in hac terra degentibus; quorum natura ex abjecto per peccatum ſtatu, in altiſſimum locum aſſumitur, & divinæ naturæ copulatur, paulò poſt ad dexteram Dei Patris in cœlis collocanda: Deo Patri verò in excelſis potiùs pax, qui per hodiernam filii ſui in terris nativitatem, generi reconciliatur humano. Verùm nequaquam ita erit, ait Angelus: Gloria Deo, pax hominibus, idque ideò, quia glorificatur natura hominis in filio Dei. Eſt enim tantum bonum pax, & bonum ita cœleſte, ut ipſa gloria titulo pacis inſigniatur, & cum ea confundatur; & ideò concordia, & unio in hac vita, æternæ vitæ pignus exiſtit. Vid. *tract. 70. diſc. 6 per totum.*

Pax hominibus bonæ voluntatis. Ad rem D. Ambroſ. ſer. 3. de Nativit. *Pax*, ait, *non quibuſcunque hominibus, ſed bonæ voluntatis hominibus.* Quinam ſunt illi? Citatus Ambroſ. & S. Auguſtin. credunt, illos habere bonam voluntatem, qui tam ſinceram habent intentionem, ut ſi ex fragilitate cadant in aliquod peccatum, & non ex malitia, ſtatim errorem agnoſcant, & ſe emendent; id eſt, qui bonam gerunt conſcientiam quoad ſe, quoad alios verò, eorum defectus patienter ſufferunt, proprio commodo non ſtudent, in congregationibus particularitates fugiunt, reciprocum amorem fovent. His enim modis vera pax acquiritur, & conſervatur. Vid. *tr. 70. d. 17.*

FESTUM SANCTI STEPHANI PROTOMARTYRIS.

A*Men dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam*; Matth. 23. Minatur hic Dominus miſeris Judæis univerſale eorum excidium, & perniciem, quæ ſub Tito, & Veſpaſiano poſt Chriſti mortem eſt facta. Et conveniunt SS. PP. unanimi conſenſu, tantam devaſtationem in populum irruiſſe ob mortem Domini, ſicut ipſemet dixit Luc. 19. *Eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.* Quomodo ergo Chriſtus Dominus inducit in præſenti clamorem vindictæ, à ſanguine tot juſtorum effuſo, ad pœnam infligendam? Reſpondet Origen. hom. 55. in Matth. *Propter quod venit ſuper eos omnis ſanguis juſtus quem effuderunt. Et non ſolùm tunc vox ſanguinis Abel clamat ad Deum, adverſus eos, qui eum evertere volunt, ſed & ſanguis teſtamenti, id eſt, veritas Scripturarum ab impiis effuſa, ſecundùm quod diximus, à ſanguine Chriſti, id eſt, à veritate Evangelii cœpta per omnes Scripturas, interpellat ad Deum adverſus eos, qui evertere eam volunt.* Contemptus enim verbi Dei, ejuſque intermiſſio, calamitates, & exterminia ſuper populos provocat. Vid. *tract. 83. diſc. 24. & 25.*

Ieruſalem Ieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt. Jeruſalem nuper ſanctitatis laude opinatiſſima, Stephanum damnat ad cruciamenti acerbitatem; de cujus acerbitate flebiliter Chriſtus conqueritur. Quid enim acerbius, & intolerabilius, quàm eos crudeliter necare, qui in ſalutem gentis miſſi ſunt? Vultum Stephani, ut vultum Angeli reſpiciebant in ſynagogis Judæi, veritatem prædicantem auſcultabant, verba legis mira ſuavitate proferentem admirabantur, nec poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui loquebatur. Unde igitur tam repentina ſubſequitur calamitas, & crudelitas? Itane nervosè premit S. Auguſtin. in Pſalm. 57. dicens: *Ubi ventum ad commemorationem Chriſti, quem illi omninò audire noluerunt: Quid de eis Scriptura dicit? Quid de illis narrat? Clauſerunt, inquit, aures ſuas. Quid autem poſtea fecerint, paſſio Stephani narrat, atque declarat; non erant ſurdi, ſed fecerunt ſe ſurdos: Quia enim aures patentes in corde non habebant, violentia tamen verbi per aures carnis irruens, etiam ipſis auribus cordis vim faciebat, clauſerunt & aures cordis, & ierunt ad lapides.* Ecce aſpides ſurdos duriores lapidibus, peccatores per conſuetudinem obſtinati ſunt. Vid. *tract. 73. diſc. 2. & diſc. 7.* Verùm non eſt, quòd indigneris, tanquam aliquid novi acciderit: Magis mirari debes, ſi

non

Digitized by Google

non accidiſſet. Sic enim eſt ingratitudinis vitium proclive, & familiare hominibus, qui ſic malitia, & ingratitudine ultrà ſeras obbruteſcunt, ut conſuetudine peccandi habituati, in profundum malæ conſcientiæ, cœcitatis, deſperationis, pertinaciæ, & cæterorum vitiorum corruant, *ibid. diſc.3.*

Ieruſalem Ieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt! Magna in hoc horum Jeroſolymorum denotatur ſtultitia, qui hos, in ſuam ſalutem ſibi miſſos, uti alii illi Evangelici homicidæ, Matth.22. tenuerunt, & occiderunt: quod & ipſiſmet Sanctus Stephanus exprobrat, Act.7. *Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri, & occiderunt eos, qui nunciabant de adventu juſti?* Sed unde tanta emanavit eorum dementia, ut quos uti patres venerari debuerant, occiderint? Reſpondeat Regius Vates Pſalm. 105. *Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas Dæmoniis.* Heu funeſtum ſcelus! Quid enim magis impium, quid magis crudele, quàm filios jugulare Dæmonibus? Verùm cum eouſque eorum malitia excreverit, non ſtetit ibi; ſed ultrà procedit, & ad aliud gravius ſe extendit, ut in ſanctos Dei mitteret manum, & eorum patres in doctrina, & religione crudeliter occidit. D.Hier. in cap. Iſaiæ 57. *A parricidio liberorum, ad Prophetarum ſanguinem pervenerunt.* Hæc pœna peccati eſt, poſt ſe trahere aliud gravius, *tractat. 78. diſc. 29. 30. & 31.*

Ieruſalem Ieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt! Hodierno in officio ſanctiſſimi Martyris paſſionem celebrans Eccleſia, dum ſe reflectit ad ejuſdem paſſionis inſtrumenta, ait: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt*; quos ideò ſingulari cum gaudio expectavit, & ſuſcepit: *Gaudens ſuſcepit lapides.* Quo facto, ait Joannes Patriarcha Jeroſolymitanus, quòd interiùs ſit riſus hominibus futurus, demonſtravit. Quando Diabolus in vaſta illa eremo, ſervatori noſtro famelico lapides in panes convertendos obtulit, eoſdem aſpernatus eſt Magiſter meus Jeſus, & rejecit: quid ergo eſt, quòd hodie tanto cum gaudio eos ſuſcipiat Domini ſervus? An quia torrens ille iiſdem aliquam dulcedinis qualitatem impreſſit, uti eæ aquæ, quæ certas mineras tranſeunt, eorum mineralium qualitatem aſſumunt, ita & his lapidibus evenit? Veniebant de Jeruſalem, quæ viſio pacis dicitur: quidquid autem è pacis fonte fluit, omnem jucunditatem, & dulcedinem confert; *Pax eſt guſtus, & fructus æternæ dulcedinis, quæ etiam inter tormenta, Martyres ſervavit in dulcedine ſui ſpiritus*, ait Albertus Magn. Vid. *tractat. 70. diſc.7. maximè num.4.* Deindè Sanctus Stephanus plenus erat Spiritu Sancto, fructus autem ſpiritus pax, quæ animæ omnem hilaritatem, & interiùs gaudium communicat, *loc.cit.* Non ergo mirum eſt, quòd intendens in cœlum viderit gloriam DEI, nam & in hac vita pax, & concordia æternæ ſalutis pignus exiſtit, *ibid. diſc.6. per tot.*

Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos? Solicita mater gallina eſt in filios ſuos, ut eorum ſalutem tueatur à milvo adventante, ad ejus conſpectum quàm velociſſimè congregat ſub alis pullos: Nec minori ſolicitudine, ſed majori velocitate, ad noſtram ſalutem inclinatur filius Dei, cujus accelerationem ſummè deſiderat. Vid. *tractat. 81. diſc.26.*

Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos! Mira ſanè Chriſti pietas, qui etiam poſt mortem ſibi illatam non deſerit Judæos, ſed ad eos Apoſtolos, & Diſcipulos, uti hodie Sanctum Stephanum, mittit, invitantes eos ad pœnitentiam, & pacem: maxima enim eorum peccata, odia & diſſenſiones erant, atque bella, quæ adverſus Chriſtum, & ſanctos ejus gerebant. A qua in ſana mente ut eos abduceret Dominus, irrationalia animalia, utpotè gallinam, proponit, quæ in bonum totius univerſi pacem, & concordiam inter ſe conſervando, homines ad pacem ſectandam eaſtimulant. Vid. *tract.70. diſc.18.* Nam licet gallinæ quandoque inter ſe pugnent, ſtatim tamen pacificè ad paſtum, & potum currunt, ſimulque pacificè commorantur, *ibid. num.5.*

Ecce relinquetur domus veſtra deſerta. Magna Dei filius majeſtate ſplendidus, ut in domo requieſceret ſynagogæ, venit: quam cum factam vidit ſpeluncam latronum, ferarum latibulum, vitiorum omnium ſpecum, avaritiæ, invidiæ, hypocriſis, odii, rancoris, vindictæ, protinùs receſſit, quia intolerabilis odor de malæ voluntatis aſcendit thuribulo, qui ab iniqui amoris ſui, & concupiſcentiæ igne accenſus erat: Non ergo mirum, quia deſerta relinquitur domus animarum illarum, ſcilicet Judæorum: Deus enim propter ſolum peccatum mortale animam deſerit; quod quàm gravis jactura ſit, Vid. *tract.77. diſc.8.* Et idcircò, ut teſtatur D. Hieronym. expirante in Cruce Domino, Jeroſolymis templi velum ſciſſum eſt medium, à ſummo uſque deorſum, quaſi quis viam aperiat illi, qui captivus, latenſque illic abſcondebatur, ut liber foras egrediatur. Refert etiam idem Hieronym. ex Joſepho, & Egeſippo, qui coævus vixit Apoſtolorum temporibus, audita fuiſſe hæc verba, dicentium: *Tranſeamus ex his ſedibus*, id eſt, hoc deſeramus ſanctuarium, civitaſque habitatore deſtituatur. Horribile ſanè ſpectaculum, nuntiumque triſte, vox lamentis digna, quæ ultimum nobiliſſimæ Civitati, Orbis emporio, excidium præcinebat, ut velut ſine porta ſtabulum, & acervus lapidum fiat. Heu quis crudeliſſimus ille, tam ſanctiſſimi loci devaſtator, & populorum exterminator? Unicum peccatum: illud enim civitatum, & populorum eſt exterminium, *tract.78. diſc.2.* Unde premit ſapientiſſimè hoc verbum: *Relinquetur*, Div. Chryſoſtom. hom. in c. 23. Matth. quod eſt impersonale: Et non dicit, deſtruam te, demoliar te, deſeram te; ſed deſeretur domus tua: *Non dicit Relinquam, ſed Relinquetur, non addita perſona.* Nam ad everſionem urbis Jeruſalem non videtur Deus vigere manibus, non pollere poteſtate; ſed quòd Deo utendum ſit alienis: ita ut ejuſdem urbis demolitio non adſcribatur ipſi Deo, ſed urbis Jeruſalem criminibus, culpiſq; imputentur flagella: nam illa flagella, quibus Deus peccatores punit, ſæpè invenit in manibus iniquorum, & ex eorum malitiis illa contexit, *tr.77. d.29.*

Ecce relinquetur domus veſtra deſerta. Nil mirum eſt, Jeroſolymorum ædes penitùs deſolari, & habitatore viduari, qui tanto furore perciti, ad ſe miſſos Prophetas occiderunt, ut in majus odium, & ſuiipſius perniciem, extra civitatem eos abjecerint, uti hunc S. Protomartyrem Stephanum ejecerunt extra civitatem, & lapidarunt; eorum etiam poſt mortem ſacra lipſana aſpernati. Quomodo igitur ſalva illa Civitas ſubſiſteret, quæ potentiſſimis protectoribus, uti ſacræ SS. ſunt Reliquiæ, viduata exiſtit? Sacra enim ſanctorum oſſa, urbium propugnacula, & turres ſunt, robur populorum, quibus ab hoſtibus, & ſiniſtris caſibus Chriſtiani proteguntur. Vid. *tract. 87. diſc. 7.* In omni ſpatio vitæ Judith non fuit qui perturbaret Iſrael, & poſt mortem ejus annis multis: timent nempè infenſi hoſtes ſacras Judith reliquias, ut nemo fuerit tam ſuperbè pugnax, tam temerariè audax, qui poſt multa adhuc ſæcula fuerit auſus bellum inferre regioni, ubi ſumptuoſiùs condebantur, & religioſiùs colebantur: *Inimica inviſibilium* (& viſibilium) *phalanx ante reliquias ſtare non poterit, confuſam & devictam ſe ingemit*; ait Theofrid de SS. Reliquiis. *Ecquid mirum*, ait Sanctus Baſil. orat. 38. *ſi viventes, virtute miraculorum pollebant ſancti; quando eorum poteſtatem, non unà cum ipſis demortuis, humus ſepelivit?* Vivens Stephanus, ſapientia admirabilis, facie Angelus, à cæcitate ſua & obſtinatione Jeroſolymitanos abſtrahere nequiit. Verùm ejus oſſa poſtmodum reperientes, & venerantes iidem Cives, compunguntur, & convertuntur. Sic Sanctarum Reliquiarum veneratio, ad virtutes & meliorem vitæ frugem cooperatur, *ibid. diſcurſ.9.*

Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei. Act.6. cap. Nondum D. Stephanus corpore ſolutus fuit, attamen vidit gloriam Dei in cœlis. An fortè in extaſi cum Paulo raptus ad tertium cœlum, & inde facies ejus ut Angeli reſplenduit? Cauſa extitit invicta ejus patientia in tormentis, quæ hominem ad cœleſtem gloriam effert, & viam ſternit. Vid. *tract. 60. d.5. & d.10 maximè n.1.2. & 3.*

Poſitis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Tartarorum dux, hominum ruinis nunquam ſatur, phalanges ſuas, Judæos inquam, in Stephanum, gratiarum manibus factum juvenem, atrociter armat: raptatur ad concilium, ubi infernalis furor, & (quod fortè majus eſt) Phariſaicus, cum ſumma malitiæ poteſtate præſidebat. Apud impios Judices pius Levita ſiſtitur, pietatis reus: Et priùs falſis criminationibus tentatus, vibratis in ſe lapidibus, ad necem duriùs tentatur: *Et ejicientes eum extra civitatem, lapidabant*; at ille lapidum fortiter ſuſtinuit ictus, & gaudenter: Servi enim cum gaudio, & jubilo atrocia ſuſtinent tormenta, aliaſque adverſitates, *tr.94. d.6.* Imò & pro lapidantibus Deum exorat. O quid agit fidei magnitudo, quæ non vincitur à malo, ſed vincit in bono malum! Luculenter Euſeb. prædicta verba exponens, ait: *Qui pro inimicis ſub ipſo tempore perſecutionis oravit, beatitudinis ſuæ cauſa perſecutorem dilexit. Nec mirum, ſi eis neſcit iraſci, per quos ſibi videt aulam regni cæleſtis aperiri, per quos ſe æternis ſæculis intelligit conſecrari.* O admirabilem etiam circa impios charitatem! Inſanam excuſat ſupplicatione Synagogam, paſſione confirmat, & honorat Eccleſiam, memor fratrum, immemor perſecutorum. Et ideò has tribulationes ſuper ſervum ſuum Deus venire permiſit, ut hæ, ſimileſque virtutes in eo manifeſtarentur. Tribulationem enim Deus immittit, ut noſtram probet, & experiatur virtutem, *tr.94. d.16. ibid. tr.85. diſc.5.* Non itaque attendit Martyr ad impoſturas blaſphemiæ, nec ad ſævos lapidum impreſſorum vibices, quia per hæc perſecutorum, imò diaboli tentamenta atrociſſima, quibus in ipſum inanè ferociunt, ſibi videt aulam regni cœleſtis aperiri, & ſe æternis ſæculis intelligit conſecrari. Valdè enim expediunt, & neceſſariæ ſunt tentationes, quibuscum æternæ gloriæ luctamur coronam. Eæque cedunt in noſtrum emolumentum, cum eas vincimus; nam per eas plurima alterius vitæ merita acquirimus, *tr.92. diſc.6. & diſc.8.*

FE-

Digitized by Google

FESTUM S. JOANNIS EUANGELISTÆ.

D*ixit Ieſus Petro : Sequere me ; converſus Petrus vidit illum diſcipulum ſequentem , quem diligebat Ieſus* . Joan.21. Petrus ut ſequatur , neceſſarium eſt , ut ei imponatur præceptum : *Sequere me*. Joannes verò tali mandato non indiget ; nam cum ipſe vehementiſſimè Chriſtum diligeret , & Chriſtus vi amoris eſſet veluti naturale Joannis centrum , ſuo ealmio affectu , abſque alio mandato , in Chriſtum tendebat , Chriſtumque quærebat , atque ejuſdem honorem ubique zelabar : Zelus enim , qui ſuam radicem infixam habet amori Dei, ille vel maximè zelotem, & defenſorem conſtituit honoris Dei . Vid. *tr.97. diſc.5.*

Vidit illum diſcipulum ſequentem , quem diligebat Ieſus . Joannes ſummè , ac fervidè diligebat Jeſum ; & inde ipſe ut juvenis depingitur, quia amor nunquam ſeneſcit ; ſed ſemper ut juvenis fortia , & robuſtus perſeverat . Tamen Joannes ſolum commemorat amorem , quo eum Jeſus proſequebatur , de ſuo amore erga Jeſum nihil ſcribit . Noſter ſublimis , ac perſpicax Aquila ſolùm exprimit magna Domini beneficia in ſe impenſa , tacet verò obſequia à ſe exhibita ; narrat ingentes divitias amoris Chriſti in ipſum , ita ut diceretur : *Diſcipulus , quem diligebat Ieſus* ; ſupprimit verò in ſe id , quod meriti , & obſequii rationem habebat : evulgat divina beneficia , tacet ſua obſequia . Cauſam quæris quare ? Deus enim bonorum noſtrorum operum ſibi reſervat laudem , & gloriam ; & ideò nullam exindè concipere debemus vanamgloriam . Vid. *tract.95. diſc.1.* Deindè ideò ſua tacet Joannes obſequia , quia timet flatum vanægloriæ ; nam ob timorem vanægloriæ , occultanda ſunt bona opera , dona gratiæ , & favores , *ibid. d.4.*

Converſus Petrus , vidit illum Diſcipulum ſequentem , quem diligebat Ieſus . Petrus ut ſequatur, dicitur ei : *Sequere me* : At Joannes cum nihil tale ei dictum ſit, ſequitur . Cur tu , mi Joannes , etiam ſequeris, cum vocatus non ſis ? Nullatenùs opus erat , ut Ioannes vocem Domini vocantis audiret ; nam qui efficaciter diligit , ex vi , & impetu amoris , dilecti novit voluntatem . Petrus ergo ea audita voce , Joannes verò ex viſu , Domini voluntatem deprehendit , & promptè ſequitur : Deo enim ad pœnitentiam vocanti promptè parendum eſt , *tract.81. diſc.2.* Et ideò uterque plurimùm in eo recommendatur , *ibid. d.4.*

Dicit ei Ieſus : Si eum volo manere , donec veniam , quid ad te ? tu me ſequere . D. Chryſoſtom. hom. 87. in Joan. ait : *Hic autem quid ? nam cum nimia id charitate diceret Petrus , nec ab eo dividi vellet , oſtendens Chriſtus , quòd quantavis eum dilectione proſequeretur , ſuam aſſequi non poſſit , inquit : ſic eum volo manere , quid ad te ?* Quo dicendi genere Petrus innuebat , majori ſe æſtuare in Joannem affectu , quàm exardeſceret Chriſtus : quod minimè paſſus eſt Jeſus , præcipuè in negotio ſui amantiſſimi Diſcipuli Ioannis . Zelatus eſt ergo Ieſus nimium fervorem Petri , & caſtigavit , tanquam dolens ſe de amici rebus admonitum eſſe . Et ut etiam oſtenderet , quàm ægrè ferebat , quòd in rebus Ioannis , aliquis ſe vellet oſtendere magis ſolicitum , & ferventem , quàm ſeipſum : Deus enim zelum plurimi æſtimat , & appretiatur . Unde Dei honorem zelans , ac defendens , participat aliquid divini . Vid. *tr.97. d.1.*

Dicit ei Ieſus : Si eum volo manere , donec veniam , quid ad te ? tu me ſequere . Patriarcha Elias olim in Diſcipulum ſui ſequacem inveſtiturus Eliſeum , repertum in agro arantem , miſit ſuper eum pallium ſuum . Qui cum ſolùm rogaret , oſculari priùs patrem , & matrem , & ſic eum ſequi , ſubjungit Elias : *Quod meum eſt , feci tibi* , prophetico ſpiritu præſciens , hunc ſibi à Domino in diſcipulum datum ; attamen ut oſtenderet , hanc electionem ejus arbitrii libertati minimè præjudicare , ait : *Vade , & revertere* . Sic Chriſtus Apoſtolum ſe ſequi jubet , infallibiliter præſcius , eum ad paſſionem ſecuturum . Attamen bis ei dicit : *Sequere me* . Quæ geminata vox ſic quidem à Chriſto profertur , ut nullo modo arbitrii libertatem in Petro tolleret , & ad ſequendum neceſſitaret ; nam infallibilitas præſcientiæ Dei , nullo modo libero arbitrio præjudicat , *tr.82. d.1.*

Dicit ei Ieſus : Si eum volo manere , donec veniam , quid ad te ? tu me ſequere . Petrus cum eſſet præmonitus à Chriſto de morte ſua , qua eum clarificaturus eſſet , promptè obedit ; & cum nihil tale Ioanni eſſet prædictum , intimam amicitiam , quam habebat cum ipſo , & amorem , quo eum diligebat , quemque agnoſcebat ſummè à Chriſto eſſe dilectum , utpotè qui in cœna Domini ſupra pectus ejus recubuit , maximè admirans , pro Ioanne Dominum interpellat : *Domine hic autem quid ?* Chriſtus quaſi indignè ferens hanc interrogationem , reſpondit : *Si eum volo manere , donec veniam , quid ad te ?* Quid deliquit Petrus Apoſtolorum Princeps in hoc interrogationis modo , qui ut talis , pro aliis ex munere prælationis ſolicitus erat , & maximè de Ioanne intimo ſuo , ut tam rigidum referret reſponſum ? Reſpondet D. Cyrillus lib.16. in Ioan. cap. 66. *Quoniam curioſa magis , quam utilis eſt , rerum alienarum inquiſitio* . Curioſitate aliqua tangebatur Petrus , ut interrogaret , quæ ad ſe non ſpectabant ; inde Chriſtus eum arguit , dicens : *Quid ad te ?* Hia verbis , ut inquit D. Chryſoſt. hom.87. in Ioan. erudiens nos , neque dolendum , nec curioſiùs præter divinam voluntatem inveſtigandum . Nam licèt Deus majora gratiæ ſuæ auxilia electis ſuis conferat , ob hoc tamen nulli dolere poſſunt . Juſta enim , & occulta Dei judicia veneranda , non diſcutienda ſunt . Vid. *tractat. 82. diſc. 8. maximè num. 6. & 7.*

CIRCUMCISIO DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

P*oſtquam conſummati ſunt dies octo , ut circumcideretur puer* . Luc.2. Cum circumciſio in originalis peccati remedium , & in ſpiritualis circumciſionis ſymbolum, olim à Domino inſtituta fuerit : meritò quæri poteſt, qua de cauſa innocentiſſimus infans in illa tenera ætate circumciſus ſit , qui nec illius peccati macula infectus erat, nec hoc ſymbolo indigebat ; ut qui nihil haberet, quod in eo circumcidendum eſſet ? Quod enim de Spiritu Sancto conceptum eſt , quid habere poterat legi circumciſionis obnoxium ? Nihil planè . Unde mellifluus Bernard. in ſerm. hujus diei : *Magnum & mirabile ſacramentum , ſupra hæc omnia circumciditur puer : agnus ſine macula , etſi non eguit , tamen voluit circumcidi* . Voluit in illa infantia circumcidi , ut nobis monſtraret ab illa ætate tenera inſiſtendum eſſe mortificationi ; Deus enim ætatis noſtræ primitias quærit : malè ergo in ſenectam pœnitentia differtur . Vid. *tr.80. d.26. maximè n.3.* Voluit circumcidi, ut nobis magnum illud ſacramentum pacis , quod in Nativitate ſua per Angelum juſſit propalari , aperiret , docendo modum , quomodo illud conſequi poſſumus , ſcilicet, per mortificationem , & victoriam paſſionum, & appetituum noſtrorum , corporiq; noſtro bellum movendo ; ex inde enim pax interior acquiritur . Vid. *tract. 70. diſc.15.*

Poſtquam conſummati ſunt dies octo . Chriſtus à lege immunis , cruentæ legi ſic paret ? Num Chriſtus nil habet quod dicat , ut præcepti rigorem declinet ? Vix octo dies excurrerant , & cruentæ legi ſic ex promptè obedit , ut meritò inter ſe certare videantur , dilectio erga homines , & obſequium legis divinæ . Vincit tamen dilectio , qua velociſſimè ſalutem noſtram fieri ſitiebat , & procurabat . Et ideò , qui ad abolenda peccata natus fuerat , quod per pretioſiſſimi ſui ſanguinis effuſionem adimpleri debebat , inter Iudæos naſci voluit . Et ut via natus eum omni ſolicitudine noſtram ſalutem operetur , in circumciſione ſanguinem ſuum fundit . Vid. *tr.81. diſc.25. num.4.*

Poſtquam conſummati ſunt dies octo , ut circumcideretur puer . Optimè noverat Euangelicus Iſaias naſcentis Dei curas , quando cap.10. vocavit illum , *accelera , feſtina* . Etenim vehementer per hanc circumciſionem feſtinabat , ſanguine ſuo nos redimere . Hoc erat illi in optatis , hoc ardebat deſiderio , eo illius ſanguis pungebatur aculeo , ut quàm ociſſimè funderetur , ut nulli cederet primas : quo piiſſimus Ieſus ſummum zelum erga ſalutem animarum dilucidè demonſtravit . Vid. *tr.97. diſc.8.*

Poſtquam conſummati ſunt dies octo , ut circumcideretur puer . D. Bernard. (aut quicunque ille eſt author , qui ſcripſit tractatum , qui habetur inter opera D. Bernardi de paſſione Domini cap.36.) animadvertit, quo pacto prima effuſio ſanguinis Chriſti facta eſt in ejus circumciſione , quando vocatum etiam eſt ejus nomen Ieſus : ut hoc facto tam mirabili ſignificaretur , quòd per hanc ſanguinis effuſionem , futurus erat noſter verus Ieſus, & Salvator . Sic ſcilicet ab ipſa nativitate ſacratiſſimi pueri Ieſu , ſimul cum illo ſua crux , & paſſio , & martyrium incipere debuit , ut Salvator noſter eſſet ? Vix natus eſt dulciſſimus Ieſus , & recenti ortui , crucis ignominia , dolor & ſanguis copulatur . Tribulatio enim patienter tolerata , ſolvit pœnas debitas pro peccatis , & ab illis nos expurgat . Vid. *tr.94. d.12.*

FESTUM EPIPHANIÆ DOMINI.

C*Um natus eſſet Ieſus in Bethlehem in diebus Herodis Regis : Ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam* . Matth.2. Quæſtio non injucunda eſt, quare ſuperſtitioſi gentiliter Magi advocantur ad fidei ſuffragium , ubi vera veri Dei ſapientia ubertim exundat ? Quid divinatrici Magiæ cum vera divinitatis fide ! Ambr. lib.2. in Luc. *Vides , quia non otioſè , vel de Chaldæis , qui perviſiores in numeris habentur , Abraham Deo credidit , vel Magi , qui licèt Magicis artibus , conciliandæ ſibi ſtudium divinitatis impendunt , ortum in terris Domini crediderunt* . Non , inquit Ambr. otioſè , ſed ut ex adverſariis gentibus , ſanctæ Religionis teſtimonium ſumeretur . O argutum adſtruendæ fidei divinæ è perverſo ſuffragium ! Qui hoſpites in Dei vocatione , qui à teſtamento alieni ,

qui

Digitized by Google

qui Moſaicorum miraculorum ignari, qui legum ejus profani, qui Prophetarum linguæ expertes, Judæorum fidem ſuperarunt. Sic Deus malitiam Dæmonis, qua per Magiam damnis Magorum inhiabat, in eorum convertit ſalutem. Vid. *tract. 92. diſc. 3.*

Ubi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum? Sapientes dum ſapienter quærunt, ſapientis nomen perdere videntur. Quomodo enim ſapiens eſt quæſtio: ubinam Deus ſit? Nonnè Deus circulus eſt, cujus centrum eſt ubique, circumferentia nuſquam? *Ipſe enim*, ut ait S. Gregor. lib. 2. moral. cap. 8. *manet intra omnia, ipſe extra omnia, ipſe ſupra omnia, ipſe infra omnia: Et ſuperior eſt per potentiam, & inferior per ſuſtentationem: exterior per magnitudinem, interior per ſubtilitatem: ſurſum regens, deorſum continens, extra circundans, interius penetrans.* Et poſt pauca: *Eſt itaque inferior, & ſuperior ſine loco, eſt amplior ſine latitudine, eſt ſubtilior ſine extenuatione.* In ſumma, omni loco eſt, & quovis tempore præſens, qui actiones noſtras conſiderat, & à quo nos abſcondere non valemus. Vid. *tract. 84. diſc. 1.* Ut quid igitur quærunt, ubi eſt, qui natus eſt Rex? Reſpondet appoſitè S. Petrus Chryſol. ſerm. 136. *Non interrogant, ſed inſultant, quando ſcientes interrogant, neſcientes non ignorant.* Quòd ſcilicet ex neglectu conſiderationis præſentiæ Dei derivetur omne malum; ideò negligentes arguunt, increpant deſides, malos produnt, contumaces verberant, *ibid. diſc. 2.*

Ubi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum? Recèns converſi, Deum ſibi vicinum, ac præſentem ambiunt: hoc deſiderio incenſi, nulla interpoſita mora, arduum & difficile iter arripiunt: non eos magna locorum intervalla, non itineris labor, non hyemis aſperitas, non expenſarum magnitudo, non denique periculum retardavit: omnia hæc præſentiæ Dei deſiderium facilè ſuperavit. Benè dixit Boetius: *Indicta eſt neceſſitas probitatis, cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis.* Conſideratio enim ſola divinæ præſentiæ ad perfectionem plurimùm cooperatur. Vid. *tract. 84. diſc. 6.* Atque ad vitam immaculatam agendam valdè efficax eſt inſtrumentum, *ibid. d. 7.*

Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Vidimus ſtellam ejus, & quid non ejus? Stella ejus eſt, non ille ſtellæ: Stellam, cujus ortum tenebat author, non quæ ortum tenebat authoris, ut quidam hic phanaticè garriunt: ſed quare Magi, quare per ſtellam? Annon magis ſubtrahenda erant Magis ſidera, occaſio errorum, in quorum erroribus ſuperſtitioſe ludunt, & divinitatem de divinatione æmulari præſumunt? Subtiliter Sanct. Chryſol. ſerm. 157. hoc dubium proponit, & peridoneè reſpondet: *Quare Magi, quare ſtella? Ut per Chriſtum ipſa materia erroris ſic fieret ſalutis occaſio. Quemadmodum mortis cauſa facta eſt vitæ.* O Dei omnipotentem providentiam, ſapientiæ ſummatibus abſconſam! Inaudita ſuperſtitione ſiderum, Magi religionem inveniunt, & unde ſuperſtitiones captabant, avidè impietatem abjurant. Atque pio quodam velut rerum abuſu, de errorum officina, veram fidem excudunt; dum per Chriſtum ipſa materia erroris fit ſalutis occaſio: DEUS enim ex malo novit elicere bonum, & odium Dæmonis, ejuſque tentationes, quibus Magos attinebat, ad majus bonum ordinat, ejuſq; malitiam in ſalutem convertit, *tractat. 92. diſc. 11.*

Audiens autem Herodes Rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo. Benè turbatur, qui de acerbo conſcientiæ reatu malè timet: ſæva ſemper conſcientia nequam præſumit, & dum in Deo hominem timet, cauſas timendi, & calamitatem exaggerat. Subtiliter S. Auguſtin. lib. 4. de ſymbolo ad Catechum. ita ſcribit: *Quid metuis Herodes talem regem, qui ſic venit regnare, ut te nolet excludere? Quem quæris, Rex regum eſt. Si velles ſecurus obtinere regnum tuum, ipſi ſupplicares, ut ab illo acciperes ſempiternum.* O infelix Herodis timor, humanitùs conceptus, & de regno anxiè ſolicitus! Si humanus metus, non te cum tuis turbaret, forſan regno non excidiſſes: Quia ille Rex, quem tu præ metu quæris ad necem, ſic venit regnare, ut te nolit excludere. Excluſit autem, quia de ejus adventu inauſpicato turbatur, quia illum divinitùs promiſſum, & cœlitùs advenientem, humanitùs timet, tanquam ſceptri æmulum. En miſerum, qui cladem ſuam ſoli humano timori debet, cujus præ timore turbatio regni titubatio fuit. Diſcat igitur benè timere, qui malè perire timet; nam timor humanus, & mundanus malus eſt, peccandi differt facultatem, non autem aufert, *tract. 93. diſc. 3.*

Audiens autem Herodes Rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo. Mirum non eſt, quòd Herodes, reproborum umbra, de Chriſti Dei adventu tumultuoſe perturbetur; nam religioni & pietati refragari cognatum reprobis eſt. At Jeroſolyma, electi populi metropolis, Prophetarum patria, Patriarcharum ſpes, obſes religionis, domicilium Dei, veritatis ſchola, Eccleſiæ typus, & cœleſtis gloriæ in terris idea, turbari non debuit. Niſi forſan probitatis firmitudo titubet, robuſtior virtus imbecillè nutet, & portus placidè tranquillus, pelagi ad inſtar decumani infami fide inquietetur. Profectò, probus quiſque in Jeroſolyma adumbratus, paſſionum & venialium peccatorum tumultu aliquando perturbatur; ſed ejuſmodi perturbatio recudit in virtutem, cui militare compellitur: cum ſcilicet animæ timoratæ culpas etiam minimas fugiunt; & peccata, quantumvis levia, quæ acquiſitionem ſpiritus, & devotionis impediunt, anxiè perſequuntur. Vid. *tr. 76. diſc. 17. & 18.* Perfectio enim in fugiendis pro viribus noſtris defectibus, & peccatis venialibus conſiſtit, *ibid. diſc. 16.* Exindè vel ſancta Jeroſolyma, ſanctitatis præclarus typus, turbari etiam altè perhibetur.

Et congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis, ubi Chriſtus naſceretur. Audita nova novi Regis nativitate, feſtis cœlorum facibus illuſtrata, turbatur Herodes, & omnis Jeroſolyma cum illo: Congregat divinæ legis peritos, ut ab illis ipſe, Magique ediſcant Chriſti futuram Nativitatem. Benè eſt. Idumæus Herodes, utpotè alienigena, & ſcripturarum ignarus, ſcribas conſulat rei biblicæ peritos: Aſt Magi de gratiæ præſidentia cœlitùs edocti, cur Judæorum ſapientes interrogant? Cur ad Ieroſolymam curſum deflectunt ſciſcitantes, ubi Chriſtus naſceretur? Perbellè S. Auguſtin. hac ſuper re ſerm. 34. de temp. ita ſcribit: *Magi quærendo civitatem, in qua natus erat, quem videre, & adorare cupiebant, neceſſe habuerunt percunctari Principes Iudæorum, ut illi de Sancta Scriptura, quam in ore, non corde geſtabant, infideles fidelibus de gratia reſponderent: mendaces à ſe, feraces contra ſe.* Magi, primitiæ fidei, ò ſancte Pater Auguſtine, diſcent ab impiis, & refractariis Judæis? Quid verò ab infidelibus, niſi perfidiam fideles ediſcent? Quid de veritate cœlitùs edocti, veritatem ab infidelibus emendicant? O novam eruditionem è perverſo mirè auxiliantem! Licèt enim verbum Dei ab hominibus impiis prædicetur, non tamen ideò auſcultatio ejus intermittenda eſt, nec illius fructus negligendi ſunt. Vid. *tr. 83. d. 19.*

Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes, adoraverunt eum. Quid quæſo, anguſtioris Majeſtatis in hoc puero, in præſepio ſtabulante, Magi viderunt, ut eos humili inclinatione latentem in puero Divinitatem adoraturos proſternerent? *Vident puerum, quantitate parvum*, ait S. Leo ſer. 4. de Epiphan. *alienæ opis indigum, fandi impotentem, & nulla ab humanæ infantiæ generalitate diſcretum.* Quod ergo ſignum in eo repererunt, quod Majeſtatem inviſibilis divinitatis aſſereret? Profundè S. Maximus Taurienſis Epiſc. hom. 1. de Epiphan. ſic fatur: *Unigenitus autem Altiſſimi, ſic humiliter ingreſſus eſt in mundum, ut indubitata divinitatis ſuæ deferret indicia.* Itaque, quia Chriſtus Deus infans naſcitur, quantitate parvus, alienæ opis indigus, atque parentum egeſtate, pannorum vilitate, ſtabuli ſqualore, & præſepis prepudio abjectiſſimus, ideò indubitata divinitatis ſuæ deſert indicia. Humillimus ille in mundum ingreſſus, indicium divinitatis; nam omnis ſuperbia vitium eſt Diabolicum, ortum à Dæmone trahens, quo plures captivat, *tr. 90. d. 2.*

Et apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Munera quæ obtulerunt Magi, patria & domeſtica fuerunt; horum enim Arabia eſt ferax, è qua venerant Magi. Myſticam horum munerum ſignificationem abundè tradunt Interpretes: Et in eis non tantùm venerationis ſymbola, ſed etiam virtutum prælustria notamenta recognoſcunt. Galfridus apud Titelman. Euangeliſtæ verba pulchrè ethicè elucidat, ſic fugam vanægloriæ commendans: *Quid neceſſe erat*, inquit, *ut deſcriberetur theſauros aperuiſſe? Forte nobis eodem ſermone hoc videbitur commendatum, ne quis theſaurum ſuum publice ferat, tanquam velit (ut aiunt) deprædari; ſed illi ſoli aperiat, quem latere non valeat, etſi velit?* Non in via aperiunt, ſed in occulto propter vanamgloriam: *Magnum religionis ſacramentum hic aperitur*, ait Gloſſa, *ut fide præviâ theſauros noſtros non pandamus, donec præteritis hoſtibus, ſoli Deo ex occultis cordium offeramus.* Ob timorem enim vanægloriæ occultanda ſunt bona opera, dona, gratiæ, favores. Vid. *tr. 95. diſc. 4. n. 7. & diſc. 5.* Notanda verò venit prædictæ ſententiæ clauſula, quæ eſt humilitatis emphaſis. Sic ſcilicet debet, ſolerter bona opera abſcondere, ne eorum bonitatem occultatus hominum plauſus deprædetur, & ut eadem ſtudioſiùs clauſa retineat, & ſoli Deo aperiat. Unde conſultiſſimè dicitur: *Et apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera.* Quaſi virtutum theſaurus aperiendus ſit ſoli Deo, quem latere non valeat, nec ſi velit. Qua quidem loquendi methodo demonſtratur modus, quo opera bona, ne meritum perdant, a vanagloria tueri poſſumus; ſcilicet, quòd ſicut obnixiùs ea à ſe quiſque celare ſatagit, ut neſciat etiam ſiniſtra, quid faciat dextera; ita ſi fieri poſſet, etiam ab ipſo Deo quodammodò abſcondi vellet, ne vanagloria quoquomodo ſubreperet. Vid. *ibid. diſc. 6.*

FESTUM PURIFICATIONIS BEATÆ VIRGINIS MARIÆ.

ET *ecce homo erat in Ieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus, & timoratus, expectans conſolationem Iſrael.* Luc. 2. Longævitas juſti Simeonis hunc in illius animo inſeverat affectum, quo ſibi ab omnibus mundialibus caveret bonis, quo ſplendidiſſima quæque timeret bona, & ſuſpecta fallaciæ, & infirmitatis ha-

Digitized by Google

habcret. Vanas ergo gloriolas relinquens vanis, eam unam expectahat gloriam, & conſolationem, quæ deſiderio ſui miro ſanctiſſimos Iſraelitas affecerat: hanc unam non timebat, ſed expectabar timoratus ſenex. Ad rem D. Gregor. Nyſſen. orat. de occurſu Domini: *Non ad mundanam gloriam Iſraelis conſolationem ſapiens expectabat Simeon; ſed eam, quæ eſt verè traductio ad veritatis pulchritudinem: Nam cum ei datum fuiſſet reſponſum, fore, ut antequam à vita excederet, videret Chriſtum Domini, expectabat fore, ut cum eo ſpiritualiter appareret populi conſolatio.* Quarè autem expectabat? quia timoratus erat: Hinc natum illud gaudium, quo Chriſtum in ulnas ſuſcepit, hinc ille dulcis jubilus: *Nunc dimittis Domine*, hinc ſpes futuræ conſolationis, ex timore Dei, quo flagrabat; qui animabus timentibus conſolationes, delectationes, & gaudia confert. Vid. *tract. 93. diſc. 15. maximè num. 8.*

Et homo iſte juſtus, & timoratus. Timoris quidem vocabulum unum eſt, ſed accedente ratione, timor diſcernitur à timore: fiunt enim duo, unus Dei, alter qui naturæ inſit. Naturæ in homine naſcitur, Dei autem & diſcitur, & docetur, qui non in trepidatione, ſed in doctrinæ ratione conſiſtit. Naturalis ergo timor non diſcitur, ſed impulſu noſtræ infirmitatis occurrit, quia non artis eſt timere, quod metuas, metuis autem, quod tibi nolis accidere. De fidei autem notione, & de charitatis igne calet pius timor, nam licèt charitas foras mittat timorem, filialis tamen timor cum amore ſeſe compatitur. Super quo vid. *tract. 93. diſc. 4.* Et talis in hoc juſto Simeone erat, qui de divinæ juſtitiæ agnitione conſtruit horrorem non peccandi, & ad omnia genera ſanctitatis, trepidatione vitii, velut calcare virtutis feſtinat, atque præceptis omnibus obtemperat, juxta id Eccleſiaſt. 15. *Qui timet Deum, faciet bona.* Vid. *ibid. diſc. 13.*

Et homo iſte juſtus, & timoratus. Dum Simeon ab Euangeliſta juſtus deſcribitur, abſolutiſſimè commendatur: Juſtitia enim Hebræorum lingua, omnem virtutem complectitur, uti fidem, ſpem, charitatem; quarum virtutum quia quaſi quoddam compendium erat, timoratus vivebat. Ne mireris, ait Galfridus apud Tilman. quòd timuerit juſtus, in quo Spiritus Sanctus erat; non enim erat vacuus coram latrone viator. Et quomodo non timeret? Theſaurum magnum habebat in vaſe fictili, & timoratum fuiſſe miraris? In negotio enim ſalutis æternæ ſemper timendum eſt, atque in via Dei nunquam ſecuri eſſe debemus, *ibid. diſc. 5. & diſc. 7.* Sicut enim diruta maceria, fructus vineæ periclitatur; ita planè virtutum, atque cœleſtium donorum fructus, ſi ſancti timoris Domini materia defuerit, furibus patent: *Difficile*, ait Venerab. Beda, *juſtitia ſine timore Domini cuſtoditur.* Time ergo exemplo juſti Simeonis, & in continuo timore te conſerva: *Pro quo concipiendo, Vid. varia motiva, tr. cit. d. 15.*

Et homo iſte juſtus, & timoratus. Mirum valdè, quòd ille, qui omnibus virtutibus ſic probè munitus fuit, ſibi continuò timuerit, ut exindè meruerit nobile illud elogium, *timoratus*. Præſertim cum charitas virtutum mater foras emittat timorem. Sed inde vel maximè timoratus eſſe conveniebat, quia illi nec minimum in materia virtutis, & ſanctitatis deerat; unum enim ex altero ſequitur; nam qui majori, & excellentiori præditus eſt ſpiritu, plus timoris habere, nec ſecurus vivere debet, *tract. 93. diſc. 8.* Eſt enim homo ſicut navis in flumine currente, quæ niſi fortiter ſurſum impellatur, & detineatur, ſtatim per impetum fluminis deſcendit: ita de facili homo etiam perfectus labitur, niſi per timorem Domini contra impetum fomitis ſe fortiter teneat.

Reſponſum acceperat Simeon à Spiritu Sancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini. Nemo ignorat, illum Simeonem ſenem, & decrepitum fuiſſe. Hic in ultima ætate conſtitutus, penè ſenio confectus, etſi adeò ſerò, tamen cœleſtem Patrem ſolicitabat orationibus, ut ſibi liceret videre divinum Filium. Quid tunc obtinuere ſeræ illæ orationes? Accepit reſponſum, & exauditus eſt. Quod ſic ponderat more ſuo S. P. Auguſt. ſerm. 50. de tempore: *Multùm ſenex iſte fuit ad audiendum ſerus, ſed ad videndum maturus: Et hoc illi conceſſum erat jam decrepito, quaſi deſideranti, & dicenti quotidiè in orationibus ſuis: quando veniet? quando naſcetur? quando videbo? putas durabo? putas iſti oculi videbunt, per quem cordis oculi revelabuntur? Dicebat iſtu in orationibus ſuis, & pro deſiderio ſuo accepit reſponſum.* Cur vel in decrepita ætate orans reſponſum non acciperet, quando in eadem ætate ſic intentus erat in Chriſtum? Homini enim zeloſo Deus impertit gratiam, & honorem, imò & gloriam, cœleſtem pandendo Paradiſum. Vid. *tract. 97. diſc. 5. 3. & diſc. 4.*

FESTUM S. MATTIÆ APOSTOLI.

Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Matt. 11. Chriſtus Dominus gratias agit Patri, quia divina myſteria ſapientibus occultavit, & revelavit parvulis. Quinam ſunt hi parvuli, quibus revelati ſua myſteria Chriſtus gaudet? S. Ambroſ. ait: *Parvulum hic accipiamus, qui ſe exaltare nemeverit, & phaleratis ſermonibus artem ſuæ jactare prudentiæ.* Itaq; Chriſtus Deus gratias agit patri, eò quòd divina myſteria prædicanda tradiderit hominibus, qui ambitioſa eloquentia, ac phaleratis ſermonibus non utuntur; nam verbis phaleratis, & cultis non ardet, ſed friget audientis animus, ut pulchrè S. Gregor. Nazianz. orat. 4. nivibus ſimiles ſermones eſſe dicat: *Sermonem quem laudibus alioquin efferens, ceſſantem tamen, crebris verborum nivibus impetebat.* Eleganter ſermones hic appellat nives, quibus ſcilicet verbis culpat eos prædicatores, qui verum ſpiritum, & fructum negligentes, omne ſtudium in comptis verbis, ornatuumq; Rhetoricorum vanitate collocant. Vid. *tract. 83. diſc. 41. 42. & 43.*

Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, & terra, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus. Omnium Patrum ſententia eſt, vocari hoc loco ſapientes, & prudentes, ſuperbos Scribas, & Phariſæos, qui ſibi videbantur eſſe ſapientes, & prudentes, cum tamen reverà ſtulti eſſent. Superbia enim ſpecies eſt dementiæ, ſolemq; ſuperbi in bruta degenerare, orbari ſenſu, & diſcurſu, *tr. 90. d. 12.* Quibus Deus juſto ſuo judicio abſcondit hæc myſteria gratiæ. Parvulos verò vocat humiles Apoſtolos ejus, quibus revelata ſunt ſecreta cœleſtia; nam ut docet D. Thom. 2. 2. quæſt. 162. ar. 3. ad 1. *Cognitio veritatis ſpeculativa impeditur à ſuperbia, ſubtrahendo cauſam. Superbus enim, neque Deo intellectum ſubjicit, ut ab eo veritatis cognitionem percipiat, neque ab homine aliquid addiſcere dignatur.* Superbiæ enim qualitas eſt, erigere ſe ſupra alios, & Deum, & inde ejus malitia cognoſcitur, *ibid. diſc. 6.*

Et revelaſti ea parvulis. Parvulos vocat, teſte Clemente Alexandrino, lib. 1. pædagog. cap. 6. eos, qui *Veterem hominem depoſuerunt, & vitii tunicam exuerunt, Dei autem incorruptionem induerunt: ut facti novus populus ſanctus, regenerati, impollutum hominem cuſtodiant*; nam ſuperbia cunctis opponitur virtutibus, cunctorumque bonorum merita enervat, *tr. 90. d. 4.*

Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & revelaſti ea parvulis. Confiteor hic, idem eſt, quod gratias ago: gratias enim agit æterno Patri Chriſtus, eumq; laudat propter utrumque, ſcilicet abſconſionem prudentibus, & revelationem parvulis factam: *Gratias agit*, ait Franconius Abbas tom. 10. de gratia ad initium, *pro abjectione ſuperborum, atque electione humilium.* Scilicet exultat Chriſtus, ſe talem habere patrem, cujus gubernatio, diſpoſitioque verſatur, ut inſolentia ſuperbiæ refrænetur. De averſione enim, & odio; quo Deus ſuperbos proſequitur, & de pœnia quibus illos caſtigat, Vid. *tr. 90. diſc. 9. & 10.*

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos. Nemo eſt, qui ærumnarum labore, & infirmitatum non angatur, & pondere non gravetur. Vita enim præſens, continua quædam tribulatio eſt, *tractat. 94. diſc. 5.* Quare Chriſtus omnes, qui laborant, nemine excluſo, ad ſe allicit. Quod attenta meditatione expendit S. Bernard. ſerm. 15. in Pſalm. *Laborantes ad refectionem invitat, ad requiem provocat oneratos: non tamen onus ſubtrahit, aut laborem, ſed onere alio, alioque labore commutat, levi tamen, atque ſuavi, in quibus requies, & refectio, etſi minus appareat, invenitur.* Oneratos ſcilicet, ad levamen, ad ſe vocat Dominus, non tamen onus abſolutè adimit, ſed leviori onere commutat. Animabus enim afflictis, & tribulatis, ſuas Deus communicat conſolationes, & gaudia, *ibid. diſc. 7. & diſc. 8.* Interim tamen valdè mirum, quòd eum laborantes, & præ onere, & labore nimis laſſos ad ſe vocat, ut laborem minuat, eos non exoneret, & prorſus ab ærumnis recreet. Non vult Chriſtus, ut homo ſine labore ſit; ſed cum labore, & onere alacris, ſtrenuus & recreatus: non eximit à labore, licèt familiariſſimi ſint, non deponit onus, licèt chariſſimi ſint, imò invitat, ut fortes in tribulationibus perſeverent. Chriſtiani enim hominis character eſt tribulatio, *ibid. diſc. 2.*

FESTUM ANNUNTIATIONIS GLORIOSÆ VIRGINIS MARIÆ.

Et ingreſſus Angelus ad eam dixit. Luc. 1. Narratur tam manifeſtè iſte ingreſſus ad Virginem, ut denotetur, quòd ipſa verè erat filia Saræ, quæ occultabatur in domo ſua; ſicut illa in ſuo tabernaculo, Geneſ. 18. Hæc enim plurimùm placet Deo anima, quæ humanas fugiens converſationes, in Deum totamente defixa manet. Inde caſtiſſima Virgo. Plurimùm enim ſolitudo juvat ad conſervandam continentiam, vitiumq; ſenſualitatis fugiendum, *tr. 90. diſc. 3. maximè n. 3.*

Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena. Quærunt aliqui: quarè mittitur Angelus, ut Mariæ ediſſerat Divinæ Incarnationis Myſterium? Et cur idem officium non potuit homo præſtare? Homo, inquam, ſanctiſſimus, Propheta aliquis antiquorum æmulus, de ſanctitate, de ſapientia, de caſtimonia? Fruſtrà è cœlo peregrinus acceſſitur interpres, qui poſſit facilè in terris reperiri. Num foret contra Virginis pudicitiam, agere

cum

Digitized by Google

cum ſanctiſſimo viro de te Incarnationis? Expendenda ſunt Sancti Ambroſii verba, lib. 2. in Luc. qui ſic ait: Erat Maria *ſola in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolam Angelus reperiret*. Et ideò non aliquem ſanctitate eximium virum dimittit Deus, ſed hunc cœleſtem paranymphum, ut ex eo Deus probet, quàm amet ſolitudinem, quantùmque Deo placeat, quia illa illum imitatur. *O beatiſſima vita ſolitaria, vita contemplativa! quando ſolitudine contemplabatur Virgo Maria, tunc veniſti*, (ſcilicet Dei Filius) *& in ea, & de ea, carnem aſſumpſiſti: tantùm placuit DEO ſolitudo*; exclamat mellifluus Bernar. Vid. *tract. 89. diſc. 9. maximè num. 3.*

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio. Cum Virgo Deipara aſſueta eſſet his viſionibus Angelorum, Evangeliſta non viſioni Angelorum, ſed inſolito ſermoni turbationem attribuit. Quid ergo ex inopinato ſermone turbatur Maria, quæ nondum audierat: *Ecce concipies in utero, & paries filium*? Si nihil adhuc de votivi pudoris periculo timet, quid turbatur? Appoſitè inibi S. Ambroſ. *Et cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio*, ait: *Et ideò cogitabat cum prudentia, quia benedictionis novam formulam mirabatur, quæ nuſquam lecta eſt, nuſquam antè comperta. Soli Mariæ hæc ſalutatio ſervabatur*. Nimirùm Maria cum audit, ſe nova benedictionis formula, & ornatiore laude, hactenùs non audita, ſumptuoſiùs prædicari, turbatur de inopinato laudum elogio, & cum prudentia cogitabat: *Qualis eſſet iſta ſalutatio*. Ne fortè exertæ adulationis incauta lenocinium exciperet: Animæ enim timoratæ, culpas etiam minimas fugiunt, *tr. 76. diſc. 18.* Et ideò tot magnifica laudum epitheta, & novam laudationis formulam demiratur, & ad prudentiæ libram examinat, ne quid aſſentationis, novæ laudandi formulæ fortè ſubeſſet, quod ſpiritum, & devotionem impediret; nam peccata licèt levia, acquiſitionem ſpiritus, & devotionis impediunt, ac proinde Deo devotæ animæ ea ſemper anxiè perſequuntur, *ibid. d. 17.*

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria. Angelus Gabriel à Deo miſſus, ut tractaret cum Virgine divinæ corporationis ſacramentum, ſic eam reverenter ſalutat: *Ave gratia plena, Dominus tecum, &c.* Interim illa turbatur. Benè eſt, Mariæ humilitas turbetur prædicatione: Pudicitia, apparente viri aſpectu, erubeſcat. Quid autem in cauſa eſt, quòd de re altius cogitans, ſe ſolam advocat in tantæ rei deliberandæ conſilium? An non ſatius foret, rei compendio uti, & præſentem Dei Angelum ſciſcitari? Quare mente cogitabunda angitur, quæ totam verbo ambiguitatem deponere potuiſſet? Eccur tam altè ſilet? Magnum Marianæ taciturnitatis arcanum his verbis Petrus Dam. hom. in Nativit. Virgin. elucidat: *Illa*, inquit, *Virginitas perfecta eſt, quæ reliquis virtutibus cingitur, quæ vera mentis humilitate conditur, quæ non ſolùm illibatam ſe ſervat in carne, ſed etiam pudicam cuſtodit in ore*. Quid enim compendioſius faceret Magiſtra ſapientiæ, Virgo, ad multos tunc virtutum actus eliciendos, ut ſe ad tam altum myſterium præpararet, quàm ſilere? Nam ſilentium efficax medium eſt ad perfectionem acquirendam, & multos virtutum actus, aliaque ſpiritualia bona progenerat, *tract. 88. d. 5. & 2.* Pergit verò citatus Pater: *Beata Virgo Maria, audito Angelicæ legationis myſterio, ſolitum modeſtiæ rigorem tenuit: Et ſi ipſa enim intra ſe diſcutere non poſſet, qualis eſſet iſta ſalutatio, verbis tamen ſuperfluum inquirere repuiavit. Sed mox tacendo audire meruit, quod interrogando inquirere non præſumpſit. Ait enim Angelus Dei: Ne timeas Maria*. Scilicet Maria Virgo, audito ſalutationis Angelicæ myſterio, ſolitum modeſti ſilentii rigorem tenuit, & pudicum os alta taciturnitate ſignavit, ut ex ſilentio prodiret Verbum, ipſe nimirùm Filius Dei. Ut quàm gratum æterno Patri eſſet ſilentium, Filii ſui incarnati exemplo comprobaretur, *ibid. diſc. 5. maximè num. 1. & 6.*

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio. Inter ſuas laudes nova admiratrix turbatur, & hæret. Quæ autem apud Deum tantæ meretur maternitatis gratiam, fruſtrà timet: Non enim accedit Angelus decepturus, ſed primevæ deceptionis abſolutionem optatiſſimam rogaturus. O Virgo! non venit prædaturus tuam inviolabilem virginitatem, ſed de arcana Dei maternitate novis incrementis aucturus. Non eſt maleſuadi ſerpentis fraudulentus miniſter, ſed perempturi per te ſerpentem empyreus urbaniſſimè legatus. Scio, quòd trepidare Virginum eſt, & ad omnes vel apparentis viri ingreſſus turbari: Sed Angelus eſt, qui te verè gratia plenam ſalutat, qui te de virginitatis merito, mox futuram Dei matrem annuntiat. Quid igitur cunctaris, quid hæres, quid times? Appoſitè ad ea verba Richardus à S. Laurent. lib. 4. *Quia enim Virgo erat, ad inopinatum adventum, ut verecunda pavere debuit; ſed quia virgo prudentiſſima, ſubito pavore ſuperari non potuit, ſed conſilio regente, circumſpecta cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio*. Scilicet, quæ virginitate ſic placuit, ut eſſet mater Dei mereretur, priùs debuit modeſto, & verecundo timoris ſuffragio commendari. Qui enim majori præditus eſt ſpiritu, plus timoris conſequenter habet, nec ullus ab hoc timore ſe eximere, & ſecurus vivere debet. Vid. *tract. 93. diſc. 8.*

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio. Quid eſt, quòd Deipara Angelorum viſionibus adſueta, ſic turbatur? E cœlo ſe laudari audit Angelico ore, & ſuæ præſtantiæ bonum erubeſcit? In quo turbatur? Quare turbatur? Quid turbata cogitat? Annon ex Iſaiæ vaticinio præſciebat, quòd expectatiſſimus Meſſias, naſciturus erat de Virgine? Tempeſtivè Sanctus Bernar. hæc eadem verba elucidans, ait: *Quod turbata eſt, verecundiæ fuit virginalis: quod non perturbata, fortitudinis: quod tacuit, & cogitavit, prudentiæ: Cogitabat autem, qualis eſſet iſta ſalutatio*. Neque aliter fieri poterat, quàm quòd ex timore verecundo circumſpecta, prudentiſſimè cogitaret de inſolita illa ſalutatione. Radix enim, & fundamentum prudentiæ, timor Dei eſt, *tract. 93. diſc. 10. Sciebat* nempè pergit citatus Bernard. *prudens Virgo, quia ſæpe Angelus Satanæ transfigurat ſe in Angelum lucis*. Et quia humilis erat, & ſimplex, nil tale à ſancto Angelo ſperabat: interim tamen prudentiſſimè timebat; nam in via Dei nunquam eſſe ſecurum, ſed ſemper timere oportet, *ibid. diſc. 7.*

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio. Non diſceptabo hic cum S. Ambroſio, an turbata ſit ex Angeli intuitu, an ex Angelico ſermone: Sed in præſenti ſciſcitari curioſiùs lubet, quare verecundus timor, hujus myſterii divinæ Incarnationis præambulus antecedit? Nempè Virgo ambigit, quomodo fieri poteſt, ut Virgo ſimul, & mater eſſe poſſit. Præmittatur ergo verecundia, ſeu verecundus Dei timor, in quo id recognoſcat, quo pacto virginitas fœcunditati copuletur, quod ipſe timor Dei præmonſtrat, ut Ennodius in Parænesi didaſcalica profundè notavit, dicens: *Matrem bonorum operum amare verecundiam*, (ſcilicet verecundum Dei timorem,) *quæ ita ex ſe ſpecies virtutum fœcunda, & virgo parturit, ut impudentia precax, & corrupta vitiorum*. Nimirùm Maria abdubitat, quomodo poſſit eſſe mater, quæ virum non cognoſcit, & virginitate ad partum fœcundari. Rubeat ergo ejus facies verecundiæ pudore, timeat, turbetur, mens fulgeat Dei timore, in quo velut in ſpeculo fœcundam virginitatem aſpiciat: porrò Dei timor, virginitatis elogium eſt, ejus appendix, obſes, cuſtos, index, & ſimul virtutum fœcunda mater: *Qui enim timet Deum, faciet bona*. Eccleſ. 15. Quas virtutes, & bona, quæ à timore Dei derivantur, & gignuntur. Vid. *tract. 93. diſc. 13. maximè n. 2.*

Regnabit in domo Jacob in æternum. Cœleſtis ille paranymphus ſanctiſſimæ Virginis, hic futuros Eccleſiæ progreſſus prædicit, eoſque felices: quapropter Jacob non ſine myſterio meminit. Jacob cum ſocero ſuo Laban ſæpè pugnavit, ut itaque confirmet in pace regnum fore, luctarum habitarum meminit, quibus vera pax ſtabilitur. Deus enim pacem per contradictiones acquiri, & conſervari voluit, *tract. 70. diſc. 14. maximè n. 6.*

Dixit Maria ad Angelum: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Angelus Gabriel divinæ Incarnationis nuntius, rem cum Virgine tractat, & obumbratione Spiritus Sancti promiſſa, inſuſpicabilem pudoris integritatem cum divina maternitate pollicetur. Quo novo auditu, & exertè credito nuntio, ubi dixit: *Fiat mihi*, ſtatim Verbum caro factum eſt, & in puriſſimo Deiparæ Virginis utero Deus homo factus illi arcanè conviſceratur, & B. Virgo fit Dei bajula, ſtupendæ naturæ gratiæ ſacramenta, humano faſtigio majora. Valdè mirum eſt, quòd Deipara per hunc ad divinam corporationem conſenſum, non modò mox Dei filium geſtet in ventre, ſed etiam homines in viſceribus portet. Cur ipſe Dei filius non reexpectat reditum Angeli, de conſenſu Virginis referentis? Amanti omnis velocitas tarda eſt: Tanta enim velocitate & operabatur, & deſiderabat noſtram ſalutem, ut nuntii reditum non expectet. Vid. *tract. 81. diſc. 25.*

IN DIE PARASCEUES SEU VENERIS S. PASSIO DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

MAgna opera Chriſti Domini, & exquiſita ſunt univerſa, quæ pro noſtra ſalute operatus eſt toto tempore vitæ ſuæ, quo in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus; ſed inter omnia illa, hoc opus paſſionis ejus, & noſtræ ſalutis, ac redemptionis: *Paſſio enim Domini pretium eſt orbis terrarum*, ut Auguſt. inquit epiſt. 171. Verè magnum eſt opus, atque cardinale, & conſummatum; ſicut & ipſe Chriſtus dixit ad Patrem jam paſſurus, Joan. 17. *Opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam*: quod de ipſo opere in cruce conſummando, intelligit ibi D. Auguſt. in tract. 105. Et quòd inter omnia opera Dei, (ſicut S. Leo docet ſerm. 11. de paſſione:) *contemplationem mentis noſtræ magis oblectat, & ſuperat*. Ad amorem accendit, à vitiis retrahit, & ad virtutes exſtimulat.

Initium hujus ſalutiferæ paſſionis fecit ipſe proditor Judas, quod ea in ultima cœna hiſce verbis Chriſtus præinſinuat: *Amen*

dico

Digitized by Google

dico vobis, quia unus veſtrum me traditurus eſt. Matth. 26. num. 21. Veſperè enim facto, in Dominicæ paſſionis veſtibulo, infido Judæ, proditionis tabula legitur, ad exactam leviorum noxarum cautelam. Nam unde quæſo, ad hoc profundiſſimum nequitiæ barathrum Judas pervenit? Quonam ſcelere ad tantum ſcelus perpetrandum, viam Apoſtolus ſenſim præſtruxit? Scilicet, exiguis defectibus, aut exiguitatis cenſu conſcientiam ſubruit, & exinde tanta ruina miſerabiliter corruit. Quod eleganter ediſſerit S. Chryſoſtom. hom. 77. in Matth. ſic ab hujuſmodi dehortatus: *Nullus igitur*, inquit, *frivola ſe illa ratione conſoletur, qua univerſa protervitas in animam inducitur: illa, inquam, ratione nullus utatur, dicens: Quid eſt hoc, aut illud? Mille certè hinc mala oriuntur. Veterator enim malorum Diabolus cum ſit, magna malitia, multa opera, ingenti ſtudio, condeſcenſioneque nonnulla ad perditionem hominum utitur; à minimis etiam plerumque incipit. Mirabile quiddam, atque inauditum dicere audeo. Soleo mihi nonnunquam non tanto ſtudio magna peccata videri eſſe vitanda, quanto parva, & vilia: illa enim ut averſemur, ipſa peccati natura efficit; hæc autem hac ipſa re, quia parva ſunt, deſides reddunt, & dum contemnuntur, non poteſt ad expulſionem eorum animus generosè inſurgere; unde citò ex parvis maxima fiunt negligentia noſtra*. Pergit citat. Chryſoſt. *Sic in Juda maximum proditionis malum exortum eſt, niſi enim putaſſet parvum eſſe, pecuniam inopum ſurripere, in tantam protervitatem non deveniſſet. Judæi quoque, niſi putaſſent, inanis gloriæ delictum minimum eſſe, uſque ad cædem Domini lapſi non fuiſſent. Hac via omnia ſcelera fieri videmus.* En quanto periculoſo leviores noxæ perpetrantur, quibus ad enormia extruitur ſcala, atque ſternitur aditus. Vid. *tr. 76. d. 2. 3. 4. & 6.*

Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum Domine? Mœror occupat Apoſtolos, cum audiunt, inter eos unum eſſe traditorem: *Et ideo aſpiciebant diſcipuli ad invicem hæſitantes, de quo diceret*; tanquam quilibet metueret, ne de ipſo illud diceretur: ac proindè Petrus tunc hæſitavit, ac maximè ſibi metuit. Illenè Petrus modò timet, qui aliàs maximè arrogans, & in ſe confidens, dicebat: *Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor*; ut etiam timore nullatenùs corripiatur, licèt audiat: *Omnes vos ſcandalum patiemini in me?* Prudenter dixit, qui in jure dixit: Secundùm diverſitatem temporum ſpecificantur mores, & actiones hominum. *Quid, ò Petre!* ait S. Chryſoſtom. hom. 83. *quando dixit: Unus ex vobis me tradet, timebas, ne tu eſſes traditor, quamvis tibi nihil conſcius eras; nunc autem manifeſtè eo dicente, quia omnes ſcandalizamini, contradicis? Quæ hujus viciſſitudinis ratio?* Quando Petrus de ſe peccatum timet: *Nunquid ego ſum Domine?* tunc ſecurus, & immunis ab illo invenitur: Tutiùs enim ſe Petrus peccatorem timebat, quàm ſe propè impeccabilem præſumebat: Securitas enim de præſumptione concepta, ruinæ eſt argumentum; nam ſecuritas propinqua, & affinis eſt delictis: At verò timor in ſecuritate munimen eſt virtutis, ac fulcimentum felicitatis. Diſcat igitur homo, in negotio ſalutis æternæ ſemper timere: Diſcat exemplo Petri edoctus, nunquam ſecurus eſſe in via Dei, ut aliquando ſecurus eſſe poſſit, *tr. 93. d. 5. & 7.*

Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari, & mæſtus eſſe. Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: Suſtinete hic. Hoſt eſt, ait Euthymius, tam triſtis ſum, ac ſi jam morerer; quæ triſtitiæ magnitudo ſatis his verbis expreſſa eſt. Sed unde quæſo? num ex ſola morte corporali? Nequaquam; non enim adeò horrebat Chriſtus Dominus mortem, quàm mortis cauſam, peccata ſcilicet, quæ tunc coram in ſudore ſanguineo præ oculis habebat. Vide igitur, quanta peccati malitia, quanta acerbitas, quæ exacerbavit, & amaricavit, dolore & triſtitia affecit Chriſtum Deum, qui fons eſt dulcedinis, bonitatis, & ſanctitatis. Unde non modicè peccati malitia augetur. Vid. *tract. 71. diſc. 4. & 5.*

Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. Salmer. tom. 10. tract. 12. ait: *Erubeſcit levare faciem ſuam ad Deum, cum peccata totius mundi ſuſtineret.* Chriſtus verus Deus in ſua divinitate impeccabilis, puriſſimæ ſanctitatis nitor, aliorum criminum miſericordia, ac amore bajulus, inde procidit in faciem ſuam, ac ſi pro tantis culpis, quas in ſe ad ſatiſfaciendum ſuſceperat, ei eſſet ingens pudor, ac erubeſcentia. Heu ergo vile, & infame peccatum, pro quo filius Dei ſic erubeſcit! *tractat. 71. diſc. 10.*

Et factus in agonia, prolixius orabat: Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Syrus è Græco convertit: *Sicut grumi, vel guttæ craſſæ.* Irænæus: *Globi ſanguinis.* Cajetanus cenſet, Chriſtum ſudaſſe ſanguinem, eò quòd jam exſudaſſet humorem, qui ſolet verti in ſudorem. Porrò vox, *ſicut guttæ*, ſignificat, non purum fuiſſe ſanguinem, ſed miſtum, quo ſcilicet ſudor cum ſanguine miſceretur. Itaque Chriſtus hunc ſanguinem, & ſeipſum cum ſanguine in holocauſtum, & victimam, pro peccatis noſtris obtulit Deo Patri. Affectuosè Euſebius apud Novarinum: *Chriſtus pro me mortuus eſt, quia mea peccata in cruce lacrymatus eſt cum clamore valido, & in horto guttis ſanguinis luxerunt ſinguli artus ejus ſingulas culpas.* Itaquè prolixa agonia angitur Chriſtus ob culpas noſtras, ut illas per ſingulos artus guttis ſanguinis lugeat? Quaſi parum foret, eas lugere oculis, omnes artus lugendo habiles fecit, ut pro lacrymis monſtrosè ſanguinem lugerent, & ita lugerent ſingulas hominum culpas. Heù inexplicabilem peccati gravitatem, quam ex hoc inæſtimabili Redemptionis pretio, à Chriſto in cruce perſoluto, neceſſariò deducere debeo! Vid. *tr. 91. d. 7.*

Interim cum nefariis ſatellitibus appropinquat Judas, quem ad proditorium oſculum, ſic amicè compellat meus Jeſus: *Amice ad quid veniſti? Oſculo filium hominis tradis?* Immane quidem nefariæ proditionis piaculum, carnificum Deicidio confine! Scribis, & Phariſæis, à Diabolo feraliter inſtigatis, innocens DEI Agnus, infida oſculi traditione traditur, qui traditorem interim amicorum optimum compellat, blandiſque ſic ſermonibus affatur, ut ſaxeum licèt cor humanitatis ſenſum concepiſſet, atque à nefaria amantiſſimi Magiſtri traditione deſtitiſſet. Verùm ingentibus favoribus delinitus Judas, nihilo melior effectus, ex quibus mellifluis verbis cor molle induere debuiſſet, ſaxo durius, quod nequiter concepit, magis nefariè exequitur. Et in hoc forte aliquando excuſandus, ſi vera pœnitentia ſcelus diluiſſet, referens turpiter argenteos, laqueo haud vitam abrupiſſet. Nihil interim ut prætermitteret Dominus, quod ex ſe erat, ut ſalvus fieret, elegit Judam, quem prævidebat iniquum futurum: Et periclitari magis apud nos judicium, quàm affectum maluit, id eſt, voluit potiùs ab inſipientibus hominibus judicari, ſe Judam malum futurum ignoraſſe, quàm ſe eum non dilexiſſe, illiuſque ſalutem procuraſſe. Et ideò poſt electionem ad tanti honoris faſtigium, Apoſtolici Collegii depoſitarum creavit, majorem in ipſum, quàm in omnes alios, oſtendens confidentiam, quo omnem ei offendiculi occaſionem amputare ſategit. Vide ergo, ut ex propriis demeritis, damnationis locum ſuum effecerit. Reprobi namq; reſpuendo Dei favores, & auxilia, per ſolam ſuam obſtinationem, damnationem ſibi ſuam conquirunt, *tract. 82. diſc. 3. maximè n. 8.* Mellifluì Jeſu verba ut dulce fluebant eloquium, ſed nec in Juda, nec in turba, & ſatellitibus locum repererunt, quin in horto Jeſus comprehenderetur: *Videntes autem hi, qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in gladio? Et percuſſit unus ex illis ſervum Principis Sacerdotum, & amputavit auriculam ejus.* O audacem Petri animoſitatem, qua totam cohortem ſolus invadit! An non videt eandem bipennibus, gladiis, & fuſtibus, aliiſque militaribus inſtrumentis armatam, magno cum furore irruentem? Illenè, quem paulò poſt una ancilla exarmavit, & ad infidam compulit negationem, ſic animoſus in totam armatam phalangem intrepidus irruit? Unde iſta inopinata Petri fiducia, & animi magnitudo, tanta magnanimitas, qua ſolus ipſe obvios quoſque ferire non timet? *Petrus ferventior fide, & charitate*, ait D. Hieron. *qui acceperat claves regni cælorum, poteſtatem condemnandi, & abſolvendi delinquentes, ut vidit criminatores in tam gravi, & turpi delicto, intellexit eoſdem cum armis exarmatos eſſe.* Peccata ſiquidem vires debilitant, & inimicos in bello è contra corroborant: ideò hac occaſione intrepidus irruit in armatos, *tr. 78. d. 12.* Quod tamen factum mitiſſimus Jeſus non probavit, ſed comprehenſoribus ſuis poteſtate facta, captivus abducitur: *Petrus autem ſequebatur à longè, uſque in atrium Principis Sacerdotum, & ingreſſus intro, ſedebat cum miniſtris, ut videret finem.* Chriſtus Deus, quaſi omnium flagitiorum reus, ad Caiphæ domum vinctus trahitur, tunc Diſcipuli omnes relicto eo fugerunt, ſequitur ſolus Petrus. O fugitiva Diſcipulorum conſtantia! Saltem Petrus ſequebatur eum à longè, jam inde negaturo proximus: *Neque enim*, ait Remigius, *negare potuiſſet, ſi Chriſto adhæſiſſet.* Perveſtigare verò ſolertiùs oportet, quo fine Petrus Chriſtum ſecutus ſit, & cur negationi proximus? Perindè Hilarius: *Humana curioſitate ſcire cupiebat, quid indicaret de Domino pontifex.* O Petre, ubi eſt nuper eximius erga Magiſtrum amor? Ubi fides recèns data? Ubi propoſitum, præſumptam animoſitatem ſpirans, & ſequelæ irritamentum reliquis condiſcipulis afflans? Ubi reliquarum virtutum collegium, ob quarum præſtantiam Apoſtolici collegii præcellis vertex? Scilicet humana curioſitate ingreſſus intro, ſedebat cum miniſtris, ut videret finem. Malus Dæmon, qui exacuens curioſitatem, torporem omnium virtutum expreſſit. Dum enim tentando ſuggerit cupiditatem, acuit acutè curioſitatem, quo faciliùs ad delicta pertrahat levia, ut ſic in graviora inducat, *tract. 76. diſc. 1.* Malè ceſſit Petro hæc curioſitas: Unius enim mulieris voce perculſus in atrio Pontificis, præſentibus omnibus, dum mori timuit, vitam negavit: *At ille negavit, coram omnibus dicens: Neſcio quid dicis.* Dum reus mortis à Judaico Concilio Chriſtus denuntiatur, atrociter in eum à miniſtris ſævitum eſt: neque mitiùs in Petri conſcientia, quàm in atrio Pontificis Magiſter tractatur. Et quidem benè à longè Chriſtum ſequebatur, jam proximus negaturo. Neque enim negare potuiſſet, ſi Chriſto proximus adhæſiſſet; ſed fortaſsè & in hoc nobis maximè reverendus, quòd Dominum non reliquit, etiam cum timeret. Fugitiva

Digitized by Google

tiva charitate amat, qui timet; & quod ſequelæ pietas concedit, timor negat. Unde Petrus negat Dominum, quia homines timet: *Petrus ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum una ancilla*. Et pergit poſt Matthæus, trinam negationem ſigillatim referens. Referunt etiam explicatiùs cæteri Euangeliſtæ. Sed mirum eſt, quàm diverſimodè à ſingulis denarretur. Quid verò cauſæ eſt, quòd una eademque res diverſis ſpecietenùs modis Euangeliſtæ deſcribant? Audi rationem ea S. Ambroſio: *Ita novum fuit, Petrum potuiſſe peccare, ut peccatum ejus nec ab Euangeliſtis potuerit comprehendi*. Itanè ante adventum Spiritus Sancti Petrus firmus ſtabit, ut peccare non poſſit? Unde hæc alta de Petro Apoſtolici Collegii apice imbibita mens? Unde hic cõmunis æſtimationis cenſus? Quæ ejus virtus putabatur inconcuſſa, & amor erga Chriſtum velut piè obſtinatus, ut tametſi ex Chriſti ore nuper audierat, ſe à Petro nocte illa non ſemel negatum iri, ut prædictio reapsè fuerit confirmata; ita novum viſum ſit, Petrum potuiſſe peccare? Ex alto illo hauſto lumine, ac notitia Chriſti, quam oſtendit, cum interroganti Domino, reſpondit: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*; aliiſque divinis favoribus: inde putabant, Petrum peccare non poſſe. Cujus contrarium cum evenit, nil mirum, nec peccatum ejus ab Euangeliſtis potuiſſe comprehendi, ut inde tenor narrationis inter Euangeliſtas videatur eſſe diverſus. Tantoperè ſiquidem aggravatur peccatum, quod ex majori habito lumine, & ſcientia rerum divinarum procedit, ut & inexcuſabile ſit, & deſcribi nequeat, aut deſcribi indignum cenſeatur. Vid. *tractat. 74. diſc. 4. 5. 6. 7. & 8.* Infelix Petrus, dum ter Dominum negat; multò infelicior Judas, dùm de venia deſperat: *Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quia damnatus eſſet, projectis argenteis in templo, receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit*. Sic, ſic pereant peccatores à facie Dei, qui beneficiis divinis nil meliores effecti, acerbiſſima in largitorem bonorum omnium Chriſtum Deum perpetrant. O falſam Judæ pœnitentiam, quæ ſpem veniæ excludit, & furias deſperationis ſtimulante conſcientia inducit, ut laqueo ſibi vitam eripiat miſer, mediuſq; effuſis viſceribus crepet! O juſtiſſimam Dei ultionem, qua ſic ſontes plectit, per ea, per quæ peccarunt! Uti benè ponderat Hugo Hoſtienſ. de ſacramento paſſion. *Quia per quæ peccaverit homo, per hæc punietur: Suſpenſus crepuit medius; plenus erat venter, & ruptus eſt*. Innumeri ſuſpenduntur, quorum nullius venter ruptus eſt. Cur igitur in ſolo Juda tale indicium factum legimus? Ut pateat, ex qua peſte periérit Judas: ſobrietatis Apoſtolicæ impatiens fuerat, nummos ſurripiebat, ex quibus ſibi furtiva faciebat prandia, & qui ventre deliquit, rupto ventre etiam punitur. Vid. *tr. 78. d. 18. 19. 27. uſq; ad 28.* Ideò etiam Petrus gladium vibrat, non in Principem, & ducem totius cohortis; ſed in militem vulgarem, & pauperem ſervum, Malchum nomine qui laternam accenſam manibus deferebat, ut Chriſtus à militibus cognoſceretur, ut eum caperent. Lumen ergo quod aſportabat, ut ab ipſo Chriſtus eſſet agnitus ad comprehenſionem, ipſum Malchum manifeſtavit, ac demonſtravit, ut tanquam omnium digniſſimus, inflicto vulnere percuteretur: ac proindè malum, quod in eadem die in Chriſtum machinatus eſt, in ipſum recidit ad pœnam, & vulnus: impii enim in ſuis perverſis conſiliis deluduntur; ſiquidem malum, quod aliis machinantur, in ipſoſmet recidit, *ib. d. 26. 27. 28.* Dum impius proditor Judas itaque oſculo falſo Jeſum illudit, ad æternam ſuam damnationem illuditur; quibus illuſionibus non ſaturi Diaboli ſatellites: *Et ipſi genuflexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave Rex Judæorum*. Quænam hæc impudentiſſima genuflexio, nullatenùs comparanda cum eis proſtrationibus, & genuflexionibus, quas de more veteris Teſtamenti homines exhibebant? Et neſcio, an aliqua gravior contumelia, & acerbior Chriſto obvenerit, ac toleratu difficilior, quàm hæc ignominioſa genuflexio, ſeu potiùs illuſio, qualem hodiedum ii peccatores peragunt, qui poſt peractam pœnitentiam turpiſſimè relabuntur, rurſum contumeliis afficientes Filium Dei. Ut eis in mentem revocat S. Gregor. part. 3. Paſtoral. *Admonendi ſunt, qui admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, ut ante diſtricti judicis oculos, eis ſe eſſe ſimiles agnoſcant, qui venientes ad faciem quorundam hominum, magna eis ſubmiſſione blandiuntur, recedentes autem, inimicitias & damna, quæ valent, atrociter inferunt. Quid enim eſt culpam flere, niſi humilitatem DEO ſuæ devotionis oſtendere? Et quid eſt poſt fletum prava agere, niſi ſuperbas in eum, quem rogaverat, inimicitias exercere?* Vid. *tr. 75. d. 5. num. 5. & ſeqq.* Hanc militum genuflexionem, ſceleroſam merè illuſionem fuiſſe, veſtium poſt crucifixionem partitio comprobavit: *Milites ergo cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta ejus, & fecerunt quatuor partes*. Nudus aſcendit meus Dominus Jeſus ad crucem, & quare omnium Dominus mortem eligit, qua nudus occumbat? Congruentiùs videtur factum fuiſſe, ſi in ſignum ſummæ dilectionis erga paupertatem, in præſepio non pannis involutus, ſed nudus reclinatus fuiſſet; hic verò propter ingenitum pudorem, & decentiam veſtitus animam ſuam ſanctiſſimam exhalaret. Verùm ideò nudus mori voluit, ut omnibus palàm fieret, quantoperè voluntariam paupertatem ſemper æſtimarit, & quo in pretio eam habuerit, in qua non ſolùm voluit naſci, ſed & vivere & mori, *vid. tract. 69. d. 1. n. 6. 7. & 8.* Aliam rationem pulchrè aſſignat Divus Athanaſ. Orat. de paſſione. *Cum enim*, ait, *exueretur Dominus, eo ipſo erigebatur inviſibiliter de diabolo trophæum. Erat Dominus in cruce expolians diaboli principatum, & ſuis membris, id eſt, ſuis electis, aperiens portas regni cælorum, in extrema nuditate crucifixus pendet*. Nam ipſa paupertate, & nuditate maximè acquiritur regnum cœlorum, & eſt medium ad ejus conſecutionem efficax, *ibid. d. 5.* Efficitque ut inimicos inviſibiles ſuperemus, & per eam protegamur, *ib. d. 4. maximè nu. 8.*

Comprobarunt eandem illuſionem illæ Judæorum in Chriſtum jactæ blaſphemiæ: *Et prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes: Vah, qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce*. Virulentiores in Chriſtum ſunt Pontifices, Scribæ & Phariſæi, quàm populus: nam ſubſannant ejus miracula, quibus beneficè alios ſalvos fecit. Quid eſt, quòd cæcis oculos, claudis pedes, ſurdis auditum, paralyticis ſolutionem, mortuis vitam identidem præbuit, & ſeipſum in ſumma calamitate conſtitutum non ſalvat? Non eſt Meſſias, non eſt Chriſtus, qui cum poſſit ſibi opitulari (ut aliis opem tulit) & deſcendendo de cruce, ſeipſum ſalvare, & nos, qui utpotè in eum ut Meſſiam credere volumus, id non præſtat; cùm tamen Chriſtus in eum finem veniat, ut in eum mundus credat: Verùm hic in dira cruce tanta cruciamenta patiendo, ſpontè perſeverat. O voces fatuè ſtultiſſimas, & Phariſaica cæcitate, invidia, atque ignorantia digniſſimas! Imò ut profundè Tertull. ait lib. de patient. cap. 3. *Hinc vel maximè, ò Phariſæi, Dominum cognoſcere debuiſſetis: perſeverantiam ejuſmodi nemo hominum perpetraret*. Quam hic eximiam exercet, idque ideò, ut te eam doceat eſſe proprium Chriſtiani hominis characterem, dum omnia opera ſua ad perfectionem perducit, *vid. tr. 80. d. 1.* Et idcirco perſeverantiam hanc, fidei eorum antepoſuit, ſine qua, nec fides, nec aliæ virtutes, quicquam valent, *ib. d. 2.* Ipſa eſt cœli porta, quę merita adauget, & præmiat, atq; ad finem hominis reſpicit, *ib. d. 4.*

His Pontificibus, Phariſæis, & Scribis oculatior mente fuit Centurio, qui tantam in Chriſto ut vidit patientiam, & perſeverantiam, exinde Filium Dei agnovit, & confeſſus eſt: *Videns Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quod ſic clamans expiraſſet, ait: Verè filius Dei erat iſte*. Confitetur Centurio Chriſtum, & convertitur, tunc cum jam Chriſtus temporali morte defungitur; prędicantem audierat, miracula inſimul facientem, utquid ergo in ultimam horam procraſtinat converſionem ſuam, ut priùs non convertatur, quàm exclamantem audiat? Docuerat Dominus meus Jeſus: *Diligite inimicos veſtros, ut ſitis filii Patris veſtri*. Hanc doctrinam ut vidit ab ipſomet practicari Chriſto, quòd non ab æterno Patre fulmina ſuper crucifixores, ut Elias ignem ſuper quinquagenarios, peteret; ſed potiùs eis ignoſci: *Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt*; ea ea prædicatione licèt breviuſcula efficaciter permovetur ad converſionem: ut enim efficax ſit prædicatio, præcedant opera, ſequantur verba, & quidquid voles, perſuadebis, *vid. tract. 83. d. 29. 30. 31. & ſeqq.*

Verè filius Dei erat iſte. Diverſa planè emphaſi hic Centurio Jeſum filium Dei confitetur, quam Matth. 16. Apoſtolus Petrus, dicens: *Tu es Chriſtus FILIUS DEI*. Petrus enim ſimpliciter tantùm ait: *FILIUS DEI*: at Centurio tanta aſſertione, ac veluti interpoſito juramento: *Verè filius Dei erat iſte*. Unde tanta fides in Chriſtum in Centurione, ut eundem etiam in conſpectu Judæorum filium Dei non vereatur prædicare, qui crudeli odio Chriſtum perſequebantur? Spectator adfuerat omnium à Chriſto patienter perpeſſorum tormentorum, audiverat nihilominùs inter has acceptas injurias Chriſtum pro ſuis crucifixoribus orantem; in qua patientia incredibili, ut vidit Chriſtum expiraſſe, inde indubitanter concluſit, Filium DEI fuiſſe: nam ut patet ex tota ejus paſſione, per invictam patientiam, ſe Dei Filium eſſe, Chriſtus probavit, *vid. tract. 68. d. 3. & 4.*

Hunc Centurionem ſequitur Latro in cruce; qui idcircò fide in Chriſtum firma, inſultantem Chriſto Latronem ſic reprehendit: *Neque tu times DEUM, qui in eadem damnatione es?* Crucifixo Domino ſimul in cruce pendent duo latrones: Uno in ſua iniquitate perſiſtẽte, alter mirabiliter ad Dominum convertitur, & in magnam proteſtationem, & confeſſionem Divinæ bonitatis, clementiæ, ac majeſtatis prorumpit, dicens: *Memento mei cum veneris in regnum tuum*. Unde amplam à Domino habuit remunerationem: *Dixit illi Ieſus: Amen, amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo*. Magnam Patribus movit quæſtionem, unde iſte homo tantam habuit cognitionem? Quis illius mentem illuſtravit, ac errorum tenebras diſſipavit? Præcipuè cum duo iſti latrones, cum primùm eſſent crucifixi, opprobria, & convicia in Dominum jactarent. Et in hunc ſenſum explicant, Origen. D. Chryſoſtom. D. Hilarius, & alii illud Matth. 27. *Idipſum & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei*. Unde ergo homo, in vitiis ac latrociniis enutritus, blaſphemias, ac convicia inverecundis labiis jactans, tantam habuit cognitio-

Digitized by Google

nem, ut cum magno dolore in tantam confeſſionem exiret? Credo, fuiſſe timorem, qui viſa Domini patientia, clementia, ac charitate, maximè ejus animum illuſtravit. Timor enim Dei, radix eſt, & fundamentum ſapientiæ, *tract.93. diſc.10.* Et ideò audiens blaſphemias ſui conſocii, ei dixit: *Neque tu times DEUM?* Ubi enim primùm timor ejus mentem invaſit, ac tetigit, ſtatim inveteratam peccatorum caliginem fugavit, ad Crucifixi fidem ſuſcipiendam inſtruxit, ac ad magnam iniquitatum contritionem, & pœnitentiam excitavit. Timor namque Dei, ſtimulus eſt ad pœnitentiam, cooperaturque converſioni, abolendo peccata præterita, & præſervando à futuris, *ibid. d.2.* Tam præpotens enim eſt timoris vis, ut ex homine impio, qui ſe maximè à DEO elongaverat, virum fecerit præclarum, ſanctum, intimè Deo adhærentem; ita ut eadem die ſocius ejus eſſet in Paradiſo: *Hinc eſt*, ait D.Greg. lib.27. moral. c.16. *quod uterque latro, & eandem, & ſua morti ſimilem, mortem Redemptoris vidit; ſed cum ſuperbiendo alter contumeliis laceſſere non timuit, quem timendo alter honoravit, honorando vitam æternam ſibi conquiſivit.* O timor ſignum, & pignus æternæ beatitudinis! *ibid. diſc.6.* O timor principium æternæ noſtræ ſalutis! *ibidem diſc.9.* Ad hujus igitur latronis exemplum exſtimulemur, ad hunc ſanctum timorem in nobis procurandum. *Pro quo varia motiva, Vid. ibid. diſc.15.*

FERIA II. PASCHÆ.

ET dixerunt de Ieſu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere, & ſermone. Luc. 24. Theophylactus hic: *Primò quidem eſt opus, ſecundò ſermo; nullus enim doctrinæ ſermo approbatur, niſi prius tu, qui doces, te oſtendas authorem. Præcedit enim opus aſpectum; nam niſi mundaveris intellectus aſpectum per opera, non emicat decor optatus.* Efficax nempè in operando, & prædicando bonus; & non invertendus ordo eſt, ut verbis opera adjungat prædicator, & efficaciùs perſuadebit. Vid. *tract. 83. diſc.29.* Hinc D.Paulus 2. ad Timot.4. ait: *Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Euangeliſtæ.* Quibus verbis exhortatur eum, ut opus impleat Euangeliſtæ, id eſt, Euangelici prædicatoris. Expende verò ordinem Apoſtolicum: *Vigila, in omnibus labora, opus fac Euangeliſtæ*; ſcilicet præcedant opera, antequam eructentur verba, *ibid. diſc.30.31.32.33. & 34.*

O ſtulti, & tardi corde ad credendum! Dura increpatio hæc videri poteſt, qualem diſcipuli non meruiſſe videntur, qui de Reſurrectione Domini ſoliciti, & triſtes, ſeſe invicem in via conſolabantur, & in quorum cordibus recens paſſionis vigebat memoria, quæ gratitudinis haud exiguum ſignum erat. Interim hanc acrem ſugillationis alapam infligit Dominus propter eorum impatientiam: *Nos autem ſperabamus.* Nondum tres quos prædixerat, dies finierant, & moræ impatientes, Reſurrectionem volebant, ſuſpenſi, expectationis moleſtiis fatigati, ſpem penè abjecerant; ideò acriter increpat, ut oſtendat, quàm damnoſa animabus ſit impatientia, quæ quaſi morbus comitialis, ſeu cordolium, hominem tabeſcere, & temporatim cadaveraſcere facit, & res eſt plena periculis, inſtigans ad præcipitia, & noxia quæque. Vid. *tract. 68. diſc.15. varias conſiderationes in deteſtationem impatientiæ.*

O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ! Veterator malorum omnium, communis bonarum mentium hoſtis, dilectis hiſce Diſcipulis graviſſimam fidei tentationem ingeſſerat, ut de Reſurrectione Chriſti, ac divinitate fortiter dubitarent: *Nos autem*, dicebant, *ſperabamus, quòd ipſe redempturus eſſet Iſrael, & ecce tertia dies eſt hodie.* Tentationi huic penè ſuccubuerant: Et ecce adeſt Chriſtus Deus, & de ſua reſurrectione dubios, blandis verbis reprehendit, & inſtruit, tentatoremque propulſat: Deus enim non permittit Dæmonem prævalere, & ſuperiorem eſſe noſtris viribus, communicando nobis auxilia, quibus ei reſiſtere valemus, *tractat. 92. diſc.13.* Ad rem Magnus Gregor. hom. 23. in Euangel. *Audiſtis, fratres chariſſimi, quia duobus diſcipulis ambulantibus in via, non quidem credentibus, ſed tantùm de ſe loquentibus, Dominus apparuit; ſed eis ſpeciem, quam recognoſcerent, non oſtendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis, quod apud ipſos agebatur intus in oculis cordis. Ipſi namque apud ſemetipſos, & amabant, & dubitabant. De ſe igitur loquentibus, præſentiam exhibuit: Sed de ſe dubitantibus, cognitionis ſuæ ſpeciem abſcondit: verba quidem contulit, duritiam intellectus increpavit, Scripturæ Sacræ, quæ de ipſo erant myſteria aperuit: Et ſic eos à dubietate liberavit.* En igitur fidele auxilium, & tutelam, quam à Deo in tentationibus recipimus, *ibid. diſc.14.*

Nonne hæc oportuit Chriſtū pati? q.d. Vos, ò diſcipuli mei, veſtrâq; de me, meaque reſurrectione, divinitate, atq; adeò incarnatione, mea paſſio fidem turbavit, ac ſpem: verùm temerè, & ſine cauſa; nam in Deo homine non peregrinatur paſſio, quam Prophetæ toties prædixerunt. Audiendus eſt D. Baſil. Seleuc. qui orat. 39. diſputans contra Arrianos, ita ſcribit: *Quid aiunt, qui ſuperſtitioſa religione laborantes, trepidant timore, ubi non eſt timor, ne quid, quod opinantur, Deus patiatur; cum paſſiones hominum ſine paſſione medicatur, ac ideò credere refugiunt Dei incarnati generationem, ventri mulieris eſſe concreditam? Hoc DEO honorificentius, hoc modo magis impaſſibilis demonſtratur, quod & paſſibili celatus ſit corpore, & quod impaſſibilitatem divinitatis oſtendat.* Tribulatio enim habet aliquid divini; & ideò Chriſtus animas afflictas amplexatur, & cum eiſdem converſatur, *tract. 94. diſc.5.* Itaque valdè oportuit, Chriſtum pati, in humanitate patiente: *impaſſibilitas divinitatis oſtendatur.* Quid enim tam mirè arcanum, quàm quòd patiente Deo, exiſtat divinitas à paſſionibus immunis? Sanè *hoc Deo honorificentius eſt.* Summam enim gloriam, & honorem Deus repoſuit, & abſcondit ſub tribulationibus, *ibid. diſc.3.* *Nonnè hæc oportuit pati Chriſtum?* Cur quæſo, Domine, hoc oportuit? hoc enim eſt, de quo potiſſimùm diſcipuli dubitant. Annon multæ aliæ rationes generis humani ſervandi, abſque duriſſimo crucis ſupplicio, ſuppetebant? Quid enim impoſſibile Omnipotenti? Quid non facile rerum omnium Domino? Cur igitur in Chriſto homine ſic peccatum hominis judicatum, & punitum graviſſimè fuit, cum leviori pœna, lacryma, inquam, una, ſatisfacere pro culpa Dominus poſſet? Ut gravitatem culpæ hoc modo nobis manifeſtaret. Appoſitè ait Didacus Stella in Luc. *Hinc colligitur, quanta ſit peccati malitia, ſiquidem ad eam purgandam, oportuit Dominum ipſum in carnem mortalem deſcendere, paſſibilemque fieri, ut ſic copulata divinitate, quaſi quoddam fomentum faceret ad naturam humanam ſanandam: Ideò quoties peccas, attendas, quantam incurras infirmitatem, ad cuius curationem oportuit Filium Dei pati.* Ex inæſtimabili enim redemptionis noſtræ pretio, à Chriſto in cruce perſoluto, gravitas peccati luculenter colligitur, *tr.71. diſc.7.*

Nonnè hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Profectò ſi gloria Chriſti, gloria ſui ipſius eſt, quo pacto dici poteſt, oportere, quòd Chriſtus per patientiam intraret in gloriam? Opportunè Petrus Damian. ſerm.3. *Duæ propenſius neceſſariæ probantur eſſe virtutes: Charitas videlicet, & patientia. Per charitatem quippe Dei filius ad noſtra deſcendit, per patientiam verò ſuſceptam noſtræ ſubſtantiæ veritatem ad paternam gloriam ſublimavit.* Patientia Chriſti ipſum ſublimavit in cœlum, an divinitas? an perſona verbi, cui unita erat humanitas, & ſic ipſi debebatur in cœlis ſublimari? Patientianè invexit, & evexit Chriſtum ad cœlos? Num ſi Chriſtus non pateretur, in cœlum non ſublimaretur? mitto hæc. Id unum audio ex ore Sancti Petri Damian. quòd Chriſtus per patientiam, *ſuſceptam noſtræ ſubſtantiæ veritatem ad paternam gloriam ſublimavit.* Scilicet tantam gloriæ ſublimitatem vult debere patientiæ: illa enim viam in cœlum ſternit, *tract.60. diſc.10.* Qualis autem ea eſſe, & quibus veſtita conditionibus debeat. Vid. *ibid. diſc.16.*

Et dixerunt ad invicem: Nonnè cor noſtum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret Scripturas? Cum Dominus diſparuit, inter ſe mutuò loquuntur, tam magna lætitia perfuſi. Et quos triſtes, & mœſtos invenit, cor ingenti gaudio repletos reliquit, ut exultantes, ſeſe ipſos vix præ ardore, & amore, qui in eis accenſus fuerat, caperent; ideòque dicebant: *Nonnè cor noſtrum ardens erat?* id eſt, ut Euthym. ait, incendebatur, movebatur, ac vibrabat. Sed unde ignis ille accenſus fuit? Ex prædicatione, & Scripturarum eaplicatinne: *Ignis hic ſermo Chriſti eſt*, ait S. Ambroſ. ſerm. 18. *& bonus ignis, qui calefacere novit neſcit exurere, niſi ſola peccata.* Verbum namq; Chriſti, ait Bonavent. inflammaverat corda eorum, quia Verbum Dei, igneam habet naturam propter inflammationem amoris, quem ſpecialiter in nobis accendit. Vid. *tract.83. diſc.7. num. 1. & ſeqq.* Hic verò mirabilis amoris ardor, quem ex vi verborum conceperant, in reſurrectionis ejus argumentum ſecum deferebant. Et ideò eadem hora regreſſi ſunt in Jeruſalem, conſtanter reſurrectionem Domini prædicantes, nullam vel Phariſæorum veriti calumniam, vel inimicorum perſecutiones, & invidiam. Verbi enim divini fructus alter eſt, quòd conferat vigorem, magnanimitatem, & omne animi robur, ad ſuperandum occurrentia obſtacula, quibus impedimur, *ibid. num. 6. & ſequentib.*

FERIA III. PASCHÆ.

Pro hac Feria vide Dominicam in Albis, & tractatum 59. de Pace.

FESTUM SANCTORUM APOSTOLORUM PHILIPPI ET JACOBI.

NOn turbetur cor veſtrum, neq; formidet. Non ſolùm ex diſceſſu Chriſti turbantur Apoſtoli, ſed timent; meritò enim ille formidet, à quo diſcedit Chriſtus, omne ſolatium, & gaudium.

Quo-

Quomodo igitur non timere jubet Dominus, præſertim cum ipſe timor, æternæ beatitudinis ſignum ſit, (uti videre poteris tract.93. diſc.6.) cujus beatitudinis promiſſione, & invitatione, animos eorum relevare contendit, dicens : *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt ?* Beatus enim ille eſt, qui ſemper eſt pavidus? Chriſtiane, ad quæſtionem Senecæ epiſt. *99.* Calamitoſus eſt animus futuri anxius, & ante miſerias miſer, qui ſolicitus eſt, ut ea, quibus delectatur, ad extremum uſque permaneant ; nullo enim tempore conquieſcet: ſcilicet timor ille, qui occupaverat Apoſtolos, humanus erat, & mundanus, quo poſt Chriſti obitum, homines timebant perſecutores. Qui verò ſolus eſt pœnarum timor, quo timetur pœna ſervilis, quia carnalis, & ideò configit carnem : Vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando ſperatur impunitas : cum verò pœna creditur ſecutura, latenter vivit, vivit tamen. Mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex vetat : quia non ſpiritualiter deteſtatur ejus bono, ſed carnaliter malum metuit, quod minatur. Itaque humanus timor, diſſimulatio delinquendi eſt, & hunc in Apoſtolis vetat Chriſtus, & juſtè in omnibus improbatur. Super quo vid. *tr.93. diſc.3.*

Non turbetur cor veſtrum, neque formidet. Abiturus ea hoc mundo ad Patrem à charis ſuis diſcipulis Dominus Jeſus, eis providet pacem, & tranquillitatem abſque ulla perturbatione; ait enim : *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis ; Non turbetur cor veſtrum*. Quomodo verò id poſſibile erit, quòd non turbandi forent Apoſtoli, qui ut ſtrenuè laboratores, in diverſas mundi plagas ablegandi erant ? Num in otio vitam tranſigent, ut non turbentur ? Tribulationis enim, & laboris, individuus comes turbatio eſt. Poſt perfectam orbis operationem, die ſexto condidit Deus hominem, & immediatè die ſeptimo requievit ab omni opere. Cur ſtatim poſt creatum hominem in Deo nonniſi quies apparet? Cur non magis apparent Dei opera? Cur non magis ſeſe Deus oſtendit hominibus, operibus incumbentem, cœlos fabricantem, terras ornantem, animalia producentem? Sanè non ſic Deus providebat homini negotia, quin & ſuo tempore imperturbabilem requiem. D. Anſelmus in cap. 4. epiſt. ad Rom. ait : *Cur enim diceret, poſt illam diem, in qua homo creatus eſt, ſequenti die requievit, & ab opere ceſſavit ; niſi per hoc vellet innuere, quoniam illum, poſt cujus creationem requievit, ad requiem fecit ?* Ita pariter Chriſtus diſcedens, ad laborem ablegat Apoſtolos ſuos, ut tamen & requiem, quæ cum pace, & tranquillitate animi, in opus conſenſerit, in eis approbet; reprobet autem damnoſum & inutile otium : tempus enim quod honeſtæ quieti impenditur, morumque reſtaurationi, utpotè otium vitæ contemplativæ, commendabile venit, in quo requies, & tranquillitas imperturbabilis acquiritur, *tract. 61. diſc.17.*

Non turbetur cor veſtrum, neque formidet: in domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Audierant Apoſtoli à Chriſto multa, quæ ipſis triſtitiam, timorem & perturbationem meritò afferebant : de traditione ſcilicet Judæ, de negatione Petri, de fuga ipſorum, denique de morte acerbiſſima Chriſto imminente, & eorum perſecutione futura. Et hæc erat ſufficiens triſtitiæ ratio : quos ut conſolaretur Dominus, fiduciamque ingereret, ſpondet cœleſtes manſiones, quæ ipſis tanquam electis jam eſſent præparatæ, eoſque infallibiliter expectarent. Conſolatur ergo eos, (ait doctiſs. P. Maldonatus) non propterea excluſos eſſe, ſi modò non ſequantur; ſecuturos ſuo poſtea tempore, *nec ipſis locum defuturum in domo Patris ſui, hoc eſt, in regno manſiones multas eſſe, ſuam cuique ſervari, neque timendum eſſe, ne ab alio occupetur*. Quaſi ideò dicatur in cœlorum regno manſiones multas eſſe, ne anxiè timeant diſcipuli, ne dum ipſi in terris interim manent, nec Chriſtum tunc ad cœlos ſequuntur; alius ſolertioris induſtriæ merito paratum ſibi in cœlis locum præoccupet; & in beata cœli felicitate locus ipſis deſit, quem alterius diligentia præripuit. At fruſtrà hæc: habet enim cœleſtis Pater duos libros vitæ, quorum unus eſt immutabilis, in quo ſcripta erant nomina diſcipulorum Chriſti; alter verò ex parte noſtra mutabilis, iis ſcilicet, qui cœleſtibus datis auxiliis non cooperantur; & ideò oportet in timore ſemper vivere, & ſanctè turbari, atque ut ait Apoſtolus, per bona opera certam electionem facere, *tract. 82. diſc.4. & 5.*

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Poſt hęc verba, mox ſubjungit Chriſtus : *Ego vado parare vobis locum*. Quæ loca valdè ſecum pugnare videntur, ut advertit D. Auguſt. tract.68. in Joan. ita ſcribens : *Quomodo vadit, & parat locum, ſi jam multæ manſiones ſunt ? ſi quo minus, dixiſſem, vado parare ; aut ſi adhuc parandus eſt, cur non meritò dixiſſet, vado parare ? an iſtæ manſiones & ſunt, & parandæ ſunt ?* Quæ difficultas planè urget: nam ſi manſiones in cœlis ſunt, & beatorum ſolia, regia magnificentia conſtructa, & quidem ab origine mundi, uti Matth.25. quidnam eſt, quod hujuſmodi manſionibus deeſt ? Quiſnam ornatus manſionibus ſupereſt, ut Chriſtus vadat præparare locum ? Reſpondet Sanctus Auguſt.: *Hæc ergo domus DEI, hoc regnum Dei, regnumque cælorum adhuc ædificatur, adhuc paratur ; ſed quid eſt, quod ut pares, abiis ? Cum profectò noſmetipſos præpares*. Ergo cum nos meritis locupletat, & ornat, tunc beatorum manſiones præparat, & exornat: Deus enim ſic ordinavit, ut in omni ſtatu poſſimus ſalvari, *tractat.96. diſc.1.*

FESTUM INVENTIONIS SANCTÆ CRUCIS.

E*Rat homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, hic venit ad Ieſum nocte*. Joan.3. Nicodemus reprehenſione maximè dignus, quòd ſub noctis caligine clam veniret ad Chriſtum Dominum, verum lumen, ex eo, quòd non fuerit auſus ex metu Judæorum palàm ad ipſum accedere: nam maximè exectabile eſt, quòd amor noſter plerumque in Deum, & in mundum dividatur; unde Apoc. 3. dicitur : *Utinam calidus, aut frigidus eſſes*. Quibus verbis præcipitur, non minùs parva, quàm magna peccata vitanda eſſe, quòd ſcilicet DEUS ea opera nauſeet, quæ ſimilibus parvis maculis permixta ſunt, de quo *tract.76. diſc.20.* Attamen ſimili reprehenſione omiſſa, à Chriſto amicabiliter, blandèque ſuſcipitur. Cur verò non objurgatur? Reſpondet D. Chryſoſtom. hom. 23. *Clementiſſimus Deus neque tam frigidum affectum pepulit, neque objurgavit, neque indignum duxit ſua doctrina ; ſed multa cum manſuetudine eum alloquitur, & arcana aperit, obſcurè quidem, aperit tamen, quippè quem longè magis venia dignum exiſtimavit, quàm qui malitia percunctabantur ; illi enim nullo pacto poterant excuſari, hic etſi reprenſioni, non tantæ tamen erat obnoxius*. Nocte igitur venit Nicodemus, & à Domino benignè ſuſcipitur, quia non malitia, & contemptu, non deliberatè, & cum complacentia hunc errorem committebat; ſed ex quadam veluti ignorantia, & ignavia, ita clam accedit. Et delicta ex ignorantia, venia valdè digna ſunt, ſicut magno mulctanda ſupplicio, & deteſtanda etiam venialia, quæ ſcienter, voluntariè, & deliberatè committuntur, *ibidem diſc.22.*

Hic venit ad Ieſum nocte. Venit quidem Nicodemus ad Jeſum nocte, ſed Judæis valdè diſſimilis ; nam illi miſerunt ad comprehendendum Dominum nocte, ad quem audiendum ille venit nocte. Et ea quidem intentione, ut aliquid de divina doctrina apprehenderet, in quo vehementer commendandus. At quòd venit nocte propter metum Judæorum, hùc culpatur; de quo ſic D. Cyrill. Alexand. lib. 2. in Joan. *Propenſus ad fidem Nicodemus fuiſſe videtur, ſed pudore improbo victus, & gloria hominum ſuperatus, palàm accedere non audet*. Timor enim humanus tantas in exordio perfectionis, ſanctæque viæ vires ſæpè apud homines habet, ut ob humanam verecundiam excellentia virtutis non ita æſtimetur; & exigua ſit ratio eximiæ illius dulcedinis, quæ liberam conſequi ſolet virtutis converſationem. Quàm damnabilis ergo humanus metus, qui peccandi differt facultatem, & operationem, non autem aufert! *tr.93. diſc.3.* Licèt interim hic humanus reſpectus Nicodemum retardavit, quo minùs in die, & palàm ad æternæ ſalutis Magiſtrum accederet; quia tamen, ut Beda ait, ex timore Dei, & amore ſalutis æternæ, cupiens ſecreta ejus allocutione pleniùs myſteria fidei diſcere, cujus aperta oſtenſione ſignorum aliquatenùs jam rudimenta perceperat, ad Jeſum nocte venit, & benignè ſuſceptus, meruit in fide pleniùs erudiri ad ſalutem, & ſalvari. Timor enim DEI pignus eſt æternæ beatitudinis, *ibidem diſcurſ.5.*

Hic venit ad Ieſum nocte. Nicodemus ætate ſenex, eruditione Magiſter, dignitate Senator, de ſalute ſua ſolicitus, jam credulus quidem, ut vult Euſebius de Invent. S. Crucis, ſed nondum charitate perfectus, dum timet, noctem in auxilium eruditionis trahebat; & qui nocturnus diſcipulus, tenebris pavori medebatur, ut ait D. Baſil. Seleuc. pavore Dei perditioni ſuæ ſuccurrit, & æternam ſalutem meretur. Felix viciſſitudo ex tenebris eruere lucem! Optata nox, quæ pro timore vano, quem ingerere aſſolet, timorem Dei ſuppeditavit Nicodemo, & inde principium, & originem ſalutis æternæ, cujus ipſe initium eſt, *tr.93. d.9.*

Hic venit ad Ieſum nocte. In nocte invenit Jeſum lucem. Simon Caſſian. Mirum eſt : dum ſponſa quæſivit per noctem, quem diligit anima ſua, nullatenùs eum invenit. At Nicodemus nocte venit, & in nocte invenit. Quæ diſpar eſt ratio ? Illa quæſivit in lectulo ſuo, delectata quiete : iſte verò cum venit, jugum otioſitatis excuſſit, veniens & inveniens. Erat homo nobilis, dives, & princeps; at laborioſus, & labore occupatus. Magna verò utilitas, quam conferunt occupationes, ad vitandum otium : & qui tempus benè impendunt, cum Nicodemo laude digni. Vid. *tr.91. d.16. maximè n. 9.*

FESTUM ASCENSIONIS DOMINI.

R*Ecumbentibus undecim Diſcipulis, apparuit illis Ieſus, & exprobravit incredulitatem eorum* . Marc. 16. Noviſſima hæc fuit apparitio Chriſti poſt reſurrectionem ſuam, quæ in ipſo Aſcenſionis die, Diſcipulis ad menſam recumbentibus, contigit, ut pro more illius temporis prandérent: Et tunc exprobravit incredulitatem eorum, his verbis, Luc. 24. *O ſtulti, & tardi corde ad credendum*, ut opinatur Franciſc. Luc. Et quamvis juxta communem ſententiam, unius Thomæ incredulitas arguatur, in communi tamen eos arguit, ne aliquem ſigillatim arguendo, ipſum exaſperet, & à ſe alienum faciat. Omitto, quòd in glorioſo Aſcenſionis Dominicæ triumpho, intempeſtiva videtur dura increpationis acerbitas: Et attentiùs cum S. Auguſt. lib. 3. de conſenſu Euangel. cap. ult. enucleanda ſunt Euangeliſtæ verba. Increpat ſeveriùs Chriſtus incredulitatem diſcipulorum, & duritiam cordis, & confeſtim eos in mundum univerſum prædicare mittit. Qui duro, & pertinaci corde increduli fuerant, hos incredulos fidei Patriarchas conſtituit? Tantumne reprehenſioni fidit? Annon verendum, ne priſtinæ incredulitatis veſtigia moveant? Nullo modo. Ineffabilem enim virtutem Verbum Dei, licèt increpatorium, habet pacificandi, & præſervandi à peccatis. Vid. *tract.* 83. *diſc.* 8. Quos igitur priùs vocat duro corde incredulos, ſtatim poſt reprehenſionem fidei ſatores, & Patriarchas conſtituit. Dilucidè Hieronym. *Exprobrat autem incredulitatem, ut ſuccedat credulitas: Exprobrat duritiam cordis lapidei, ut ſuccedat cor carneum, charitate plenum*. Scilicet, contumacia incredulitati cognata eſt. At tantùm opportunæ reprehenſioni tribuit CRISTUS, ut nuper incredulos, poſt acrem reprehenſionem, fidei propugnacula conſtituat. Sic vitia reprehenſione ſiſtuntur? Sic virtus correptione convaleſcit? Nempè ſermo divinus increpatorius, cor lapideum recudit in carneum, & obſtinatorum peccatorum emollit virtute ſua duritiam, *ibid. diſc.* 10.

Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Certum erat, quòd qui univerſo mundo Euangelium prædicaturi a Domino mittebantur, in uno particulariter loco conſiſtere nequibant; ut quid igitur tam enucleatè additur: *Euntes*? Scilicet, ut cum alios docerent rectam virtutis viam, nequaquam ipſi ſubſiſterent; ſed pariter de virtute in virtutem progrederentur? Nam Chriſtianus ſemper in virtutibus progredi, & nequaquam eo virtutum ſtatu, in quo eſt, contentus vivere debet. Ergo multò magis viri Apoſtolici. Vid. *tract.* 80. *diſc.* 6.

Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Non ſine myſterio additur: prædicate Euangelium, quod deſignaret illam doctrinam, quam annuntiare debet miniſter Euangelicus. De qua vid. *tract.* 83. *diſc.* 40. Qui primo loco rationem habere debet Sacræ Scripturæ, utpote quæ veritatem in ſe continet: procul igitur doctrinæ profanæ, & curioſæ ſunto, *ibid. diſc.* 41.

Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium. Prædicare Euangelium, eſt proprium, & excellentiſſimum munus Apoſtolicum. Et ideò ut quid valdè maximum, & neceſſarium, commendatum eſt à Chriſto ſuis Diſcipulis, tum in ipſo reſurrectionis die, Luc. 24. tum in monte Galilææ, Matt. 28. Et in hoc loco, in ipſo ſacratiſſimo Aſcenſionis die: Euntes, ait, & non dixit, Ite. Ut in munere ſibi commiſſo, & negotio eis dato ſalutis animarum, ſemper eſſe eundum, & nunquam ceſſandum, admoneret. Audientia etiam Euangelii ſic neceſſaria fuit, ut fides ſuper illam fundetur; & ideò Verbum Dei luci, & ſemini comparatur. Corpori autem Chriſti, ſuo modo, à S. Bernardino anteferetur. De quo vid. *tr.* 83. *diſc.* 1. *& ſeqq.*

Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium. Ad tantum, & tam laborioſum munus, uti eſt prædicare Euangelium, mittuntur Apoſtoli, & nullus eorum ſe excuſat, nec verbum reſpondet. Quod eleganter ediſſerit Galfrid. in alleg. novi Teſtam. hìc, dicens: *Conſiderandum quos, & quò miſeris: pauculos mittebas pauperculos: nec fuit qui diceret cum Moyſe, quod linguæ eſſet impeditioris*. *Exod.* 4. *In univerſum mundum mittit eos, qui vix unam noverant regionem, nec tamen fuit dicere illis cum Abacuc: Babyloniam non vidi, & lacum neſcio*, *Dan.* 4. Valdè ſublime munus ſuper omnes humanas vires eis imponitur, ut piſcatores pauperes, & agreſtes, tumentium Philoſophorum argutias extricent, regum faſtum Euangelio ſubjiciant, efferatas gentes ad Chriſtianam doctrinam edoment, quod omne humanum faſtigium verè excedit; ſed omnes divina gratia, ac Chriſti protectione firmi, ac ſtrenui, virtuti quoque verbi Dei fidentes, prompti ad obſequium ſtant! nullus eſt, qui excuſationem prætendat: hinc Euangelicæ prædicationis efficacia ſumptuoſiùs evulgatur. Aſt imperatrix idololatria univerſum mundum occupat. Num pauculi piſcatores tantam potentiam detriumphabunt? Verùm poſt Apoſtolorum prædicationem idololatria irridetur, vituperatur, expugnitur, totuſque mundus efficacia verbi convertitur, *tract.* 83. *diſc.* 14.

Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium. Hoc tempus, quando hoc præceptum diſcipulis impoſuit, ſi curioſiùs obſervetur, patet ex ſuperioribus fuiſſe tempus prandii, & ordinariæ refectionis; tunc apparuit illis: quod non parum admiratur Mellifluus ille Bernard. *Apparuit*, dicens, *vere benignitas, & humanitas Salvatoris; multam enim fiduciam præſtat, quod libentiùs adſit orationi incumbentibus, quando nec recumbentibus quidem dedignatur adeſſe*. En, ò Chriſtiane, ut Chriſtus etiam actiones indifferentes ante aſcenſionem ſuam ſua præſentia ſanctificet; ut tibi indicaret, quòd ſimiles actiones amando Deum meritorias reddere poſſis, cogitando eum præſentem, bonamque intentionem formando; in omni enim vocatione fieri poteſt charitatis exercitium, quo mediante, cœleſtem gloriam lucremur, *tract.* 96. *diſc.* 7. *maxime num.* 5.

FESTUM CORPORIS CHRISTI.

C*Aro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*. Jo. 6. Verè, id eſt, non figuratè, non parabolicè, non ænigmaticè; ſed verè, ac propriè, ut verba ſonant. Cauſam verò cur ſic ſe nobis incorporet, appoſitè reddit Sanct. Chryſoſtom. homil. 6. ad populum: *Propterea ſemetipſum nobis immiſcuit, & corpus ſuum in nos contemperavit, ut unum quid efficiamur, tanquam corpus capiti coaptatum*; ut ſicut ipſe Chriſtus, qui eſt panis Angelorum, tantopere ſeſe humiliavit, ut ipſius hominis voluerit eſſe cibus: tantopere humilis, ut ad prolationem paucorum verborum, è dextra æterni Patris deſcendat, ſub modica panis particula immenſam ſuam majeſtatem conſtringens: Sic homo eidem contemperetur, ut unum quid fiat humilitate, coapteturque ut corpus capiti ad deprimendum ſuum faſtum. Pro quo efficax motivum erit, ſi hanc humilem dignationem identidem recogitet, & exindè diſcat, non altum ſapere, ſed timere, *tract.* 90. *diſc.* 15. *maxime num.* 4.

Caro mea verè eſt cibus. Unde hoc Sanctiſſimum Sacramentum habeat, quòd ſit animæ noſtræ cibus, pulchris verbis exponit S. P. Auguſtin. dicens: *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum*. Operatorius quippè eſt ſermo Dei: Ergo omnem virtutem habet ex verbo Dei, ſcilicet quòd inſtillet amorem, reddat heroem erga adverſa, confortet, præſervet, & purificet à peccatis: ſimiles quoque virtutes habet Verbum Dei, ut hoc pulchrè explicat S. Chryſoſt. tom. 5. orat. 7. ſub agriculturæ metaphora: *Agricultura verò, qua orationibus* (concionibus inquam) *noſtris ſemina doctrinarum communicantur, quæ ſpiritus dona auget, amplificatque ſpirituales animi divitias inexhauſtas, & alimoniam immortalem procurare ſolet*. Nimirùm eloquia Dei, in ore Chryſoſtomi, non tantùm auditores fovent, & animant ad vitam; ſed alunt immortali alimonio, augentq; & amplificant divinam gratiam, & Spiritus Sancti dona. Vid. *tractat.* 83. *à diſc.* 1. *uſque ad* 10. *& maxime diſc.* 1. *n.* 2. *& diſc.* 10. *n.* 6.

Caro mea verè eſt cibus. Vocatur hoc Sanctiſſimum Sacramentum à Sac. Conc. Trident. ſymbolum unitatis, & ideò potentiſſimum eſt ad diabolum dejiciendum, qui nulla re magis, quàm pace proſternitur. Vid. *tr.* 70. *d.* 8. *n.* 6.

Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Sæpè Chriſtus Dom. in hoc ſermone dicit, quòd hic divinus panis de cœlo deſcendit; ſi ergo Chriſto Dominus toties ait, quòd corpus ſuum ſit panis, qui de cœlo deſcendit; cur etiam non ait, quòd ejus ſanguis, ejuſq; calix de cœlo deſcendit? Hic enim divinus panis dicitur, quòd de cœlo deſcendit, ob unitam divinitatem corpori, ut docent D. Auguſtin. D. Thom. D. Bonavent. vel quia ejus corpus formatum fuit in utero virginis virtute cœleſti. Sed etiam hæ rationes militant in ſanguine: Hic enim etiam eſt divinitati unitus: Et ſicut corpus formatum eſt cœleſti virtute, ſic & ſanguis. Cur ergo de ſolo corpore ait, quòd ſit panis de cœlo deſcendens? Aptiſſimè in præſens reſpondet Venerand. D. Joan. de Sylveira: Chriſtus Dominus, juxta communem conſenſum PP. habuit occaſionem ad hunc mirabilem ſermonem de Euchariſtia Sacra edendum ex eo, quòd turbæ ipſum ſequebantur panis deſiderio; nam heſterna die quinque panibus, quinque millia hominum ſatiaverat; uti Chriſtus in exordio ſermonis dixit: *Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis*. Hinc Chriſtus exorſus eſt ſuam concionem, oſtendens excellentias ſui panis ſuper manna. Cum ergo de pane cœli, quem auditores avidiſſimè cupiebant, ſermo incideret, & controverſia eſſet exorta; ideò Chriſtus Dominus de pane ex cœlo deſcendente toties mentionem facit, ac verba repetit. Optimus enim Magiſter, ac prædicator, juxta materiam propoſitam, ac auditoribus convenientem, loco & tempore apto, ſuù inſtituit, ac proſequitur ſermonem. Et ut appoſitè Alb. Mag. Opportunè ſunt pabula diſtribuenda pro congruentia perſonarum, locorum & temporum. Si enim vult dicere verba, ait Sanct. Thom. quando non competit, perdit. Vid. *tr.* 83. *d.* 44. 45 *&* 46.

Non

Non ſicut patres veſtrè manducaverunt manna, & mortui ſunt: Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Eacellentiſſimas hujus myſtici panis prærogativas ſub compendio in ſua Apocalypſi vidit Joannes Apoſtolus c. 22. quando vidit fluvium ſplendidum aquæ vitæ, procedentem à ſede Dei, & agni, & ea utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructuum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem gentium, &c. Quem locum de ſacra Euchariſtia interpretatur D. Chryſoſt. hom. 61. ad populum. Lignum vitæ Chriſtus Dominus in ſacramento altaris, ferens fructus duodecim, hoc eſt, omnes fructus; nam annus duodecim menſibus clauditur, duodenarius autem numerus univerſitatem ſignificat: in hoc enim ſacramento ſunt omnes fructus gratiarum. Unde ſcitè D. Petrus Damian. ait: *Euchariſtia eſt diabolicæ perditionis judicium; terretur enim adverſarius, cum Chriſtiani labia videt Chriſti cruore rubentia. Agnoſcit enim præſto ſuæ perditionis judicium, & divinæ victoriæ, qua captivatus eſt, non toleras inſtrumentum.* Sententiosè quidem diabolicæ perditionis judicium Euchariſtia nominatur. Cur igitur tot, tantiſque Chriſtianis damnationem accelerat, & Diabolo incorporat? Canente Eccleſia: *Mors eſt malis, vita bonis, vide paris ſumptionis, &c.* Reſpondet huic quæſtioni Cornel. Janſen. ſuper id Proverb. 4. *Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt*, dicens: Iis ergo Euchariſtia eſt panis impietatis, & vinum iniquitatis, quia ipſi impiè, & ſacrilegè ea abutuntur, eamque prophanant, & polluunt. Nil enim Chriſtus DEUS intermittit, quo hominem in vita reſtauret; ſed ipſe homo, hæc auxilia non penſans, ſibi ipſi reprobationis, & æternæ mortis eſt cauſa, uti Judas. Vid. *tr.* 82. *diſc.* 3.

Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Angelicum hoc edulium nonnè multis fuit, eſtque perditionis barathrum? *Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit*, ait Apoſtolus. Quomodò ergo credere poſſumus, quòd qui manducat hunc panem, vivat in æternum? Ad rem reſpondet Bernard. apud Tilman. *Credat homo firmiter, credat indubitanter, confiteatur fidenter. Si videtur impoſſibile juxta humanam rationem, ſi incredibile juxta humanam ſapientiam: verum ſemper, & certum maneat in conſcientia fidei, propter divini ſermonis reverentiam: Occulta enim iſta ſunt, cur Deus aliquibus majora gratiæ auxilia præbeat, ad dignè ſuam carnem manducandam; propter hoc tamen reprobi lamentari non poſſunt: juſta enim DEI judicia veneranda ſunt, non dijudicanda.* Vid. *tractat.* 82. *diſc.* 8.

FESTUM NATIVITATIS SANCTI JOANNIS BAPTISTÆ.

A*Pertum eſt autem illicò os ejus, & lingua ejus, & loquebatur, benedicens Deum*, Luc. 1. Tacet Zacharias, & mortuo ſimilis loqui non poteſt; ſed cum loquela revixit, & velut de taciturnitatis ſepulchro redivivus, vitalem vocem reſumit; quæ è ſilentio erudita, Dei laudes modulatè pangit: *O res admirabiles!* exclamat S. Chryſoſt. encom. de Nativit. *Quid dicit Zacharias? Prima voce poſt reſurrectionem exclamavit, Benedictus Deus. Quid ergo? Mortuus eſt Zacharias, quod reſurrexit? Non mortuus eſt, ſed quiddam inſtar mortis ſuſtinuit; nam tanquam ſepulchrum tenuit ſilentium.* Quomodo hoc? Itanè prima Zachariæ vox laudis Dei, quam nunc profert, qui ſtatutis diebus in templo uſque ad illam ſenectutem incenſum obtulerat Domino, & devotionis hoſtias jugiter immolaverat? Vel nunquam orationes fudit, more ſuo in templo miniſtrans, ut hæc prima dicatur? Scilicet, ſic ſilentium ſuffragatur orationi, nutrit devotionem, & ad lucrandum ſpiritum conducit, ut eæ, quæ ante orationes factæ ſunt, quaſi indevotè, ſine ſpiritu fuiſſe cenſeantur. Vid. *tr.* 88. *d.* 4. Mutus Zacharias, *quaſi quiddam mortis inſtar ſuſtinuit, tanquam enim ſepulchrum tenuit ſilentium.* Ex quo quaſi redivivus in vitam æternam reſurgit, dum Deum benedicit. Nunquam enim homo magis eſt ad virtutem, ad ſanctitatem, & ad innocentiam, alioſque virtutum actus, ad æternam ſalutem, & perfectionem adipiſcendam vivus, quàm cum loquelæ mortuus, ſilentium tanquam ſepulchrum tenuit; ſilentium enim medium eſt ad perfectionem, & virtutum plurimos actus eliciendos, & alia bona ſpiritualia progenerat, *ibid. diſc.* 1. *& diſc.* 2.

Quid putas puer iſte erit? Reſpondet Andreas Cretens. orat. in Præcurſoris Decollat. *Joannes Baptiſta eſt: Fauſta Gabrielis annuntiatio, germen defecta ætate, genialis flos ſterilis, ales orbis terrarum, Solis ſtella, vox verbi: per ſe auditor Patris, Baptiſta Filii, ac ſpectator Spiritus Sancti, ſequeſter gratiæ, coronis Prophetiæ, præcurſor veritatis, virginitatis ornator, caſtitatis legislator, improborum frænum; Dux eorum, qui probè vitam agunt.* Qui virginitatem puritate vitæ adornavit, ſic caſtitatis ſtrenuus vindex, ut pro ejuſdem conſervatione, vaſtam eremi ſolitudinem, omnibus diebus vitæ ſuæ, uſq; in diem oſtenſionis ſuæ incoluerit; ad conſervandam enim continentiam, & virginitatem, fugiendumq; ſenſualitatis vitium, ſolitudo plurimùm juvat, *tr.* 89. *d.* 3.

Etenim manus Domini erat cum illo. Hanc Dominicæ potentiæ præſentiam Joanni concorporavit deſertum, in quod à puero conceſſit, atque uſque ad trigeſimum annum incoluit: ut ex verbis Euangelii colligit antiquus Origen. homil. 11. in Luc. dicens: *Dignè, qui ſic conceptus fuerat, & natus non expectavit, ut à patre nutriretur uſque in diem oſtenſionis ſuæ in Iſrael; ſed receſſit, fugiens tumultum urbium, populi frequentiam, vitiam civitatum, & abiit in deſerta, ubi purior aer erat, cælum apertius, & familiarior Deus.* Siquidem in ſolitudine Deus cum animabus converſari ſolet, communicando eis viſiones, conſolationes, & alia dona, *tract* 89. *diſc.* 10. Plura benevolè Lector argumenta ſi deſideras, conſule quę in Dominica 3. & 4. Adventus poſita ſunt. Item tractatus de ſilentio, & ſolitudine.

FESTUM SS. PETRI ET PAULI APOSTOLORUM.

Q*Vem dicunt homines eſſe filium hominis? At illi dixerunt: alii Ioannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Ieremiam.* Math. 16. Miratur D. Hieron. ſuper hunc locum, quoſdam Interpretes cauſas errorum inquirere ſingulorum, & diſputationem longiſſimam texere, quarè Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, alii Joannem putaverint, alii Eliam, alii Jeremiam: cum ſic potuerint errare in Elia, & Jeremia, quomodo Herodes erravit in Joanne, dicens: Quem ego decollavi Joannem, ipſe ſurrexit à mortuis, & virtutes operantur in eo. At hoc verò non minùs mirandum venit, quòd ex omnibus veteris Teſtamenti juſtis, hi tres ſolùm adducantur, qui omnibus aliis præferuntur, qui toto decurſu, & ſpatio quinque millium, & plurium annorum piè, ſanctèque vixerunt, uti Abel, Noe, Abraham, Joſeph, aliique pari ſanctitate viri, quorum nulla facta eſt mentio. Quid igitur magis ſingulare hi præ cæteris ſortiuntur? Reſpondet Auctor Operis Imperf. Hi tres ſeſe Deo conformiores exhibuerunt, honorem Dei zelando, & propugnando; unde divina diſpenſatione factum creditur, quòd prę cæteris nominati ſint: Deus enim zelum plurimi æſtimat, & appretiatur; ita ut ille, qui Dei honorem zelat, aliquid divini participet, *tr.* 97. *diſc.* 2. *n.* 7. *& ſeqq.*

Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Non dicit Chriſtus, quem dicunt homines eſſe filium Dei, vel quem me dicunt eſſe; ſed ait, quem dicunt eſſe filium hominis? Cur ſic ſciſcitatur, cum ipſe hac quæſtione intendat, ut Filius DEI fateatur? Eximius Chriſti ſplendor in eo extabat, quòd ipſe eſſet filius Dei; ſumma autem humilitas, quòd filius hominis exiſteret. Quando ergo de ſe quærit, interrogat, quem dicunt eſſe filium hominis, ut his inſtruamur, quòd ante oculos, & in ore ſummam noſtram abjectionem circumferamus, & quòd ſupremum noſtrum honorem oblivioni demus, ſuperbiamque quantum poſſumus, deteſtemur, & reprimamus: *Pro qua deteſtanda varia motiva*, Vid. *tract.* 90. *diſc.* 14. *&* 15.

At illi dixerunt: alii Ioannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Ieremiam, aut unum ex Prophetis. Sæpè Phariſæi, & Scribæ videntes Chriſti miracula, eum blaſphemo ore Dęmoniacum appellarunt, Luc. 11. Samaritanum, Joan. 8. Sabbati transgreſſorem, Joan. 5. à quorum tamen ſententiis recenſendis, ſe cautè abſtinent diſcipuli. Cur verò inter alias has etiam ſententias non narrant Apoſtoli? Conformiter ad interrogata reſpondent: ſupradictas enim blaſphemias non turbæ, ſed Scribæ, & Phariſæi, utpotè inimici, maligno ſpiritu vociferabant: Chriſtus autem non quæſivit de dictis Phariſæorum, & ſcribarum, ſed turbarum de ſe opinionibus. Nam ut ait Chryſoſt. homil. 55. *Etſi turba deterior eſſet, procul tamen ab omni erat malitia, qua Phariſæi, & Scribæ maximè pervertebantur.* Prudenter ergo ultrà interrogata non reſpondent Apoſtoli, in quo pręclaro exemplo docent, quantoperè lingua noſtra, quæ aliàs ſat ad quælibet proferenda proclivis eſt, reſtrænanda ſit: *Pro qua varias conſiderationes*, Vid. *tract.* 88. *diſc.* 9.

Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Audis, Chriſtum DEUM non elegiſſe ad ſummam Eccleſiæ dignitatem, ſuum Joannem quem ardentiùs diligebat? *Chriſtus Ioannem ſupra Petrum dilexit: Petro tamen, non Ioanni conceſſa eſt poteſtas ligandi, atque ſolvendi*: ut advertit Hildeb. epiſt. 12. Cauſam quærunt Doctores, quarè Petrus Joanni familiariori, & reliquis omnibus ſit præpoſitus. Multa hac ſuper re tradunt Interpretes. Sanctus Thomas hanc inſinuat ex occaſione, & tempore electionis; quæ videtur expreſſa in textu Euangelii: *Tu es Chriſtus* (ait Petrus) *Filius DEI vivi: O beata confeſſio! quam non caro, & ſanguis, ſed Pater cæleſtis revelat. Hæc aditum præbet in cælum, peccata meretur abſolvere, & contra eam portæ non prævalent inferorum.* Petrus in omnibus occaſionibus ſuum erga Magiſtrum amorem patefecit, & zelum. Interrogatus alia vice à Chriſto de dilectione, & quantùm diligeret, reſpondit: Tu ſcis Domine,

quia amo te. Et ut Gregor. ait: ſignum dilectionis exhibitio eſt operis. Hunc zelum & in opere oſtendit, dum Malcho auriculam amputavit; paratumque ſe diceret, cum eo & in mortem ire, quemq; & io atrium Pontificis uſque comprehenſum, inſecutus eſt. Nunc autem vel maximè Chriſti honorem zelando, apertè coram omnibus filium Dei confitetur. Et ideò ampliſſimam honoris dignitatem conſequitur: Homini enim zeloſo ſupernatutalem Deus impertit honorem, gratiam, gloriam, cœleſtem pandendo Paradiſum, *tract.97. diſc.5.*

FESTUM SANCTI JACOBI APOSTOLI.

A*Ccessit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi, cum filiis ſuis, adorans, & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei; quid vis? Ait illi: Dic, ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dextram tuam, & unus ad ſiniſtram.* Matt.20. Summas in regno Chriſti dignitates petentibus, ſic Chriſtus reſpondet: *Sedere ad dextram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis.* Bonus Deus, qui maluit aliquid diſſimulare de jure, quàm non concedenda palàm negare, ait: *non eſt meum dare vobis*: ſcilicet ſedes quas in meo regno expoſcitis. O Domine, ſi peccatorem peccati tædet, ægritudioem levas, debitumque dimittis; ſi plorat meretrix, remiſſionem concedis; ſi publicanus pectus ferrit, errata non exaras; ſi leproſus curationem quærit, virtutem eæris; ſi mortuum è tumulo ſurgere, neceſſe eſt, poteſtatem expromis; ſi cœcus luminis orbitatem gemit emortuam, oculorum lucem accendis; at ſi thronos petant, & ſedere ad dextram tuam affectent, tunc cunctaris, & de jure tuo diſſimulas, ne palàm negare videaris. Perbellè S. Baſil. de Seleuc.orat.24. cauſam appoſuit: *Quia*, ait, *remuneratio accipientis meritum conſequitur, non ſolam facultatem donantis.* Thronus, laborum præmium eſt, non magnitudo: ambitionis, donum gratuitum. Ea rectè geſtis donum comparatur, nudam poſtulationem datio non conſequitut: monſtra meritum tuum, & meam intuere poreſtatem. Electio enim ad gloriam, à Deo ab æterno ex præviſis meritis fit. Vid. *tr.64. d.6.* Nam licèt à gratia Dei noſtra dependeat prædeſtinatio, io executione tamen noſtra bona opera requiruntur, *ibid. diſc.7.*

Sedere ad dextram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo. O deſiderium matris filiorum Zebedæi, in ſolam futuri cogitationem intentum! Mater regnum poſtulabat, obtentu facile arbitrata, ſperabatque ea ſola poſtulatione rogantibus obventurum; ſed Deus, ne leviter effundat gratiam, quaſi orationibus inattentus munus differt: quæ ſententia eſt D. Baſilii Seleu. orat. 24. qui ſic ait: *Pater, dum probat, non ſimpliciter gratificatur; expectas mores noſtros, donum dum paras, non leviter effundis gratiam, ſed munus recondis.* In quo ſingularis cœleſtis Pxtis elucet providentiam, dum nobis non providet, idque io majus noſtrum bonum. Unde ſubdit Seleuc. *Et ne fides claudicet, ſupplicantium deſideria differuntur, tract. 85. diſc.13.*

Reſpondens autem Ieſus, dixit: Neſcitis quid petatis. In regno Chriſti neſcit, qui petit, quid magna duntaxat expetit; & quidem eò magis neſcit, qui ut io alto ſublimitatis culmine otioſus ſedeat, orat. Stultum enim eſt, in regno Chriſti primas mercari velle dignitates ſolis verbis, cum & facta requirantur, & æqualia merita correſpondeant, neceſſum ſit: multòque minùs in iiſdem dignitatibus otioſus, & quietus ſedere, in quibus ut bona regiminis, & juſtitiæ ſit adminiſtratio, obnixè laborandum eſt. Siccine ambitionis febris febricitantes in delirium, & phræneſim adigit, peccatique infirmitas judicii, & rationis lethargum inducit? Vid. *tract.75. diſc.5. & 6. maxime num.8.* Ita ſanè. Humilitas enim propria veræ ſapientiæ dos eſt, ſine qua ſatuè deſipit, & homo totus in arrogantiam ventoſiſſimè vaneſcit. Unde Apoſtoli, dum primas ſedes ſuperbè ambiunt, primas inſipientiæ ſpecies palàm oſtendunt. Superba enim ambitio, ſpecies dementiæ eſt, & ſolent ſuperbi orbari diſcurſu, & judicio, *tr.90. d. 12. maxime num.3.*

Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus. S. Apoſtolus Paulus noſtram fragilitatem deſcribens, ait: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis; ſed omnis noſtra ſufficientia ex Deo eſt.* Temeritatis ergo magnæ meritò inſimulari hi duo Diſcipuli poſſunt, qui ad interrogationem Chriſti tam audacter reſpondent: *Poſſumus.* Unde illis tantum robur, illa fiducia? Ex patientia, quæ viam in cœlum ſternit, *tr.68. diſc.10.* Hæc virtuoſorum operum fœcundiſſima mater eſt; nam ſciebant hi Apoſtoli, quomodo tribulatio patientiam operaretur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem, quæ nullo modo confundit; ideò tam audacter dicunt: *Poſſumus, ibid. diſc.11.*

Calicem quidem meum bibetis. Primas Apoſtoli petunt ſedes, & paſſionis amarum calicem offert Dominus. Quid cum tali petitione habet calis? A te Domine, honores petunt, & tu ignominias, & opprobria exhibes? Ita eſt, ait Chriſtus: Dirigo enim illorum poſtulata. Errabant illi: *neſcitis, quid petatis*: Ego dabo, quod petere debebant, quodque eis magis expediet: *Calicem meum bibetis.* Hoc eis expedit propter varia bona, quæ in calice tribulationum propinantur. Vid. *tract. 94. diſc.23.* Et ideò tibi Joannes, crucem albam, non purpuream; non enim ſanguinem fundes: tibi Jacobe, crucem, quia pro me ſanguinem profundes, dabo: quæ pretioſiora dona ſunt, quàm quæ vos poſtulatis. Et ut charitatis donum illud agnoſcerent, calicem ſuum eorum cruces appellavit. Semper enim amoris ſignum fuit, eodem calice potari, 2. Reg. 12. Id expreſſit Nathan de Uriæ uxore parabolam formans; & amorem exponens, quem erga eam habuiſſet Urias, ait: *De pane illius comedens, & de calice illius bibens.* Sic Chriſtus, ut amorem ſuum erga hos Apoſtolos manifeſtaret: *Calicem*, inquit, *meum bibetis.* Tribulationes enim pati, certum divini amoris indicium, & pignus eſt, *ibid. diſc.13. & 14.* Tu igitur, ò homo, amati te à Deo credis, cum cuncta tibi ad votum fluunt? falleris; proſperitas enim, & temporalis felicitas magnum præjudicium inferunt, *ibid. d.52.*

FESTUM SANCTI LAURENTII MARTYRIS.

N*Iſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Joan. 12. Granum frumenti S. Laurentius, dum inter tormentorum tentamenta cadit in terram, glorioſè exurgit, & fructum uberem profert. Quot enim, quantiſque temporum injuriis exponitur frumentum, tot tentationum variis aſſultibus impetitur martyr; ſed ipſa tentamenta, quæ fabricavit Dæmon Martyri io perniciem, Deus eidem vertit in ſalutem: Deus enim malitiam Dæmonis, damnis noſtris inhiantis, in noſtram, cum ei reſiſtimus, convertit ſalutem, *tract.92. diſc.3. & 4.* Quod eleganter in S. Laurentio factum oſtendit S. Leo Papa: *Cum furor Gentilium poteſtatum ſæviret in ſelectiſſima quæq; Chriſti membra, ac præcipue eos, qui Ordinis erant ſacerdotalis, impeteret, in Levitam Laurentium, qui non ſolùm miniſterio ſacramentorum; ſed etiam diſpenſatione eccleſiaſticæ ſubſtantiæ eminebat, impius perſecutor efferbuit, duplicem ſibi prædam de unius viri comprehenſione promittens, quem ſi feciſſet ſacræ pecuniæ traditorem, faceret veræ religionis exortem.* Sic ſerpens infernalis perfectiores tentare ſtudet, & illos quos reperit devotioni magis intentos, *ibidem diſc.7. Armatur itaque gemina face homo pecuniæ cupidus, & veritatis inimicus, avaritia ut rapiat aurum, impietate ut auferat Chriſtum. Vorùm utraque ſpe deluſus, dum inamiſſibiles, quas Levita caſtiſſimus condiderat, facultates, nec tyrannus recipit, nec fidem veram extorquet.* Concludit tandem: *Sæviſti perſecutor in Martyrem, ſæviſti & auxiſti palmam, dum aggeras pœnam. Nam quid non ad victoris gloriam ingenium tuum reperit, quando in honorem tranſierunt triumphi, etiam inſtrumenta ſupplicii?* Ita tentationes illæ, quas vincimus, in noſtrum cedunt emolumentum, cum per eas plurima alterius vitæ acquirantur merita, ipſæque æternæ gloriæ coronam augmentant, *ibid. diſc.6. & 8.*

Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit. Ut trituratum granum, Martyr fuit Laurentius, qui ſuccedentibus tormentorum ictibus, ad purum expurgatur, & io craticulæ fornace torretur lento igne, ut panis mundus Chriſto fiat. Mirum valdè, quòd Diaboli ille ſatelles, impius tyrannus, tam variis, & exquiſitis tormentis, hunc Martyrem toties excruciarit; quem haud fidem negaturum, clarè cognoſcebat. Suggeſtione Dæmonis id factum eſt, ut quem vincere non poſſet, ſaltem ad impatientiam compelleret. Ex quo patet, quantoperè Dæmon patientiam noſtram averſetur, & nos impatientes reddere ſatagat; quem à nobis per patientiam procul abigimus, *tract.68. diſc.13.* Patientia enim victorioſa eſt, *ibid. diſc.14.*

Aſſatum eſt, verſa & manduca. In tormentis graviſſimis ſic blando, & placido vultu tyrannum Martyr alloquitur, ac ſi exultans, gratias referret perſecutori. Unde tibi, ò invicte Martyr Laurenti, tanta animi tui lætitia, tantum gaudium? Ex patientia; ipſa enim eſt, quæ hominem interiorem componit, in adverſis vultum ſerenat, lætitiam parit. Vid. *tr.98. diſc.12. num.6.* Hæc ſufficiant: interim remitto Lectorem ad ea, quæ pro Feſto Sancti Protomartyris Stephani notata ſunt.

FESTUM ASSUMPTIONIS BEATÆ VIRGINIS MARIÆ.

I*Ntravit Ieſus in quoddam Caſtellum.* Luc. 10. Dixerat aliquando Dominus: *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras.* Annè id fieri credimus, cum fortiſſimum ſubit caſtellum, id eſt, oppidum muris circundatum, ad omnem hoſtilitatem arcendam? Animam dico hominis, divini timoris vigili cuſtode inſtructam? Ve-

Digitized by Google

Veriſimile id videtur: nam cum animam hominis ingreditur hoſpes Chriſtus Deus, eamque tamquam munitiſſimam arcem inhabitat, procul diſcedat, inveterator malorum, dæmon, neceſſum eſt. Non valent adverſus domum quicquam fures, quæ vigilibus cuſtodibus proviſa, aditus omnem ſpem præcludit. Quam animam divini timoris vigili cuſtode munivit Chriſtus, fruſtrà tentat irritare diabolus, quia per timorem in exercitio virtuoſorum operum perſeverat: Timor enim Dei, ad evincendas dæmonis technas, validum inſtrumentum eſt, *tractat. 93. d. 14. numer. 2.*

Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius. Inde felix, inde beata Maria, quòd ad Domini pedes ſedeat, non tam corpore, quàm animo intentiſſima. Super quo Simoo Caſſian. lib. 9. c. 33. *Dominicos pedes illico recognovit, ad quos admota, multorum peccatorum remiſſionem acceperat: Ex quo in amore facta ferventior, ſemper illos animo, & ſitu ſui corporis repetebat.* Magdalena ſtans in domo Phariſæi, ad pedes Domini, ſuorum delictorum veniam obtinuit; & ideò bene multò Dominicis pedibus inhæret, & ſitu corporis, & animo identidem repetit: probè noſcens, exercitium Divinæ præſentiæ, ad vitam immaculatam agendam, efficax eſſe inſtrumentum, *tractat. 84. diſc. 7.*

Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius. Euſeb. Gallican. ho. de Aſſumpt. Ex his duab. ſcilicet, Martha, & Maria, Eccleſia tota conſiſtit. Altera enim contemplativam, altera activam vitam deſignat; & activam quidem Martha, contemplativam verò Maria; unde non Maria, ſed Martha Chriſtum in domum ſuam ſuſcepiſſe dicitur. Maria enim non habet domum, quia vita contemplativa omnem hujus ſæculi ſpernit habere poſſeſſionem: ſufficit ei ad pedes Domini ſedere, ubi divinis gratiis copioſiſſimè recreatur, amore divino prorſus ebria; & ideò à pedibus Domini develli nequibat. Sic quia ſola eſt, altiſſimam perfectionis viam figurat, atq; ut eandem præfiguret, ſolida virtutum exercitia præmittit, ſilentii, patientiæ, amoris divini, alioſque excellentes actus. Et opportunè quidem; eſt enim ſolitudo inſtrumentum perfectionis, quam fervor ſpiritus, & virtutum exercitium præcedat, neceſſum eſt, *tract. 89. diſc. 11.* Et hanc quidem ſolitudinem tum magis adumbrat Maria, cum in quietiſſimo ſilentio querulæ ſorori nec verbum reſpondet, mente pacatiſſima ad pedes Domioicos conſiſtens: quæ verè interim ſolitudo eſt, *ib. d. 12.*

Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima. Porrò unum eſt neceſſarium. Hæretici per hoc unum neceſſarium, intelligunt ſolam fidem, ſive audire verbum Dei, & illi credere. Verùm relicto hæreticorum errore, Eccleſia tamen Catholica docet, quòd præter fidem, ſpes, charitas, ac bona virtutum opera neceſſaria ſint; uti conſtat ex Mat. 19. Hoc ergo unum neceſſarium illud eſt, quod Maria agebat: nempè Deo per amorem, & cognitionem, per virtutis exercitium, indiſſolubili vinculo charitatis adhærere, atque de die in diem in eodem proficere; nullatenùs verò eo ſtatus contentos eſſe virtutum, in quo nunc quis eſt, *vid. tr. 80. d. 6. & 7.* Hæc enim optima pars eſt hominis, Deum quærentis, in bono conſtanter perſeverare; ſine qua perſeverantia cæteræ virtutes nullæ ſunt, *ib. d. 2. à n. 2. &c.* Vis ergo augere merita tua, deſideras aliquando æterna, & cœleſtialia vitæ præmia? perſeverans eſto, *ib. d. 14.* Ad quam exercendam te varia media exhortari debent. *Quæ vid. ib. d. 5.*

Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima. Porrò unum eſt neceſſarium. Erat Maria intenta dulcedini verbi Domini, ait S. Aug. ſerm. 27. de verbis Domini: intenta erat Martha, quomodo paſceret Dominum, intenta Maria, quomodo paſceretur à Domino. Cum ergo Maria ſuaviter audiret verbum dulciſſimum, & corde intentiſſimo paſceretur: interpellato Domino à ſorore ſua, Chriſtus Mariæ factus eſt advocatus, qui fuerat Judex interpellatus, & Martham acriter verbis perſtringit. Nil priùs dixit Marthæ; at poſtquam illa avellere tentavit ſororem ab auditu verbi Divini, illudque auſa interturbare, tum demum verbis ſeverè caſtigat: meritò enim puniuntur, qui verbum Dei diſturbant, ab eoque alieni videntur; quorum pœnas, *vid. tr. 83. diſcurſ. 26. & 27. nu. 8.*

Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima: Porrò unum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit. Conqueritur Martha de ſorore apud Dominum, quòd tamquam otioſa, pedibus Domini adhæreat, ſeque ſolam labore detentam non adjuvet. Porrò *Dominus*, ut ait S. Aug. ho. 27. de verbis Domini; *pro Maria reſpondit Marthæ: Et ipſe ejus factus eſt advocatus, qui judex fuerat interpellatus.* O piiſſime Redemptor, qui per dies, noctéſque, in in hac mortalitate degens fatigaris itinerando, ut etiam fatigatus ſuper puteum, cum Samaritana collocuturus, ſedeas, exemplum ſeduli laboris omnibus hominibus factus: Num hodie otii fautor efficeris, dum quieſcentem ad pedes tuos Magdalenam tueris? Quam optimam, in eo otio, partem elegiſſe, ipſe confiteris? Mariæ pars, quam Chriſtus optimam appellat, in eo conſiſtebat, quòd omnibus terrenis curis ſpretis, in ſolo Chriſto eſſet defixa, in eum intenta, verbum illius audiens, ſoli Deo, diviniſque myſteriis aſſidens, orationi contemplationique inceſſanter vacans, nullatenùs otioſa. Accipe Richard. de S. Victore in Cant. c. 8. *Optimam partem elegit Magdalena, quæ gratiam exercet contemplationis; & tamen occupatur in parte ſororis, ut etiam activa vitæ præmio coronetur, in qua pari charitate præmium meretur. Martha in uno loco corpore laborabat circa aliqua: Maria in multis locis charitate circa multa: in Dei enim contemplatione, & amore videt omnia, dilatatur ad omnia, comprehendit, & complectitur omnia, ita ut in comparatione ejus, Martha ſolicita dici poſſit erga pauca:* Illa enim quies Mariana vitæ contemplativæ, illudque otium, quod eo fine ſuſcipitur, ut poſt alacriùs ad labores redeatur, vituperabile non eſt, ſed commendatur, *tr. 91. d. 17.*

Maria optimam partem elegit. Quæ eſt hæc optima pars, quam Maria elegit? Eſto ſit optima, ſed pars. Unde quantum laudis adſtruit Marianæ gloriæ, optimæ elogium, tantum detrahere videtur partis appellatio. Reſpondet Franconius Abbas apud R. P. Sylveir. *Hoc unitatis bonum, ipſe ſummè bonus, non ſolum terrenis omnibus, ſed & ipſius pietatis officio, nec cuilibet Sanctorum exhibito, præferebat, quando dicebat: Maria optimam partem elegit.* Pars ergo Mariæ erat, quòd à Chriſto etiam ob religioſum miniſterium, in quo Martha verſaretur, nollet diſtrahi, neque ab ejus præſentia disjungi, & ſeparari. Optima pars, quia hæc Chriſti præſentia cætera ſecum bona ferebat: hæc omnem tepore pellebat, bonorum præſentium contemptum pariebat, æternam felicitatem ſpondebat, *vid. tract. 84. diſc. 8.*

Maria optimam partem elegit. Multa multi, & litteraliter, & myſticè ſuper hac optima parte Mariæ, quam ſibi conſultiùs elegit, commentantur. Eam S. Chryſoſt. in exemplaribus Græcis to. 7. ſilentium interpretatur, dum ſic inquit: *O taciturnitas, omnis boni mater, jejunii fundamentum, & gulæ impedimentum! O ſilentium, ſchola lectionis, & orationis! O ſilentium, tranquillitas cogitationum, & portus ſecurus! O ſilentium, affectuum carcer, omniſque virtutis cooperatrix, & paupertatis conciliatrix, prædium Chriſti bonos fructus afferens! O ſilentium timori Dei conjunctum, murus & præſidium eorum, qui propter regnum cælorum certare volunt! Maximè hanc, frater, poſſide bonam illam partem, quam Maria elegit. Iſta enim Maria, cum ſit exemplum ſilentii, ſedit ad pedes Domini, et ſoli adhæſit: Adeo ut laudavit Dominus eam, dicens: Maria autem partem bonam elegit, quæ non auferetur ab ea.* Hæc Chryſoſt. *De quibus vid. tr. 88. maximè d. 1. 2. 3. 4. &c. paſſim per tot. tract.*

FESTUM S. BARTHOLOMÆI APOSTOLI.

E*Legit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit.* Luc. 5. Apoſtolus, ut notat Carthuſ. nomen eſt officii, ſicut Propheta vel Angelus ſecundùm Gregorium. Duodenarius autem numerus maximè placuit Domino in ſuis Apoſtolis, ut ipſi ita reſponderent duodecim Patriarchis filiis Jacob. Et ſic voluit Dominus inter novum, & vetus teſtamentum ſimilitudinem facere, ne antiquum omninò repletum videretur. Fuit autem hic duodenarius numerus ita præfixus, ut nec tota Judæ diabolica malitia illum minuere, vel extenuare potuerit; ut notat Paſch. & Philippus Abbas de ſalute primi hominis c. 10. dicentes: *Adeo autem Chriſtus ſecum voluit eſſe duodecim, ut ne Judas poſſet efficere, ut tantum eſſent undecim. Sed eo corruente in præcipitium, ſua tamen perfectio ſervavit duodenarium.* Habet enim Deus duos libros vitæ, unum immutabilem, alter verò ſecundùm præſentem juſtitiam mutari poteſt, *vid. tr. 82. d. 4.* In primo inſcripti fuere cæteri Apoſtoli, & S. Bartholomæus: in ſecundo verò Judas Iſchariothes, qui quidem, quando ad Apoſtolatum vocatus eſt, bonus & probus erat; poſtea verò, & diù ante Domini venditionem improbus effectus eſt, & ideò de libro viventium deletus eſt. Verùm hìc interrogo cum S. Hier. l. 3. contra Pelagian. cap. 2. Chriſtum, cur Judam elegerit proditorem: cur ei loculos commiſerit, quem furem eſſe non ignorabat? Vis audire rationem? Deus præſentia judicat, non futura; neque condemnat ex præſcientia, quem noverit talem fore, qui ſibi diſpliceat: ſed tantæ bonitatis eſt, ut eligat eum, quem interim bonum cernit, & ſcivit malum futurum, dans ei poteſtatem converſionis, & pœnitentiæ, ut ita ſignificet, quòd infallibilitas præſcientiæ Dei in electione noſtra, libertati arbitrii noſtri nequaquam præjudicet, *ib. d. 2.*

Elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit. Electurus Dominus Apoſtolos, pernoctat in oratione Dei, ut novo modo illis ſufficientiam impetret: non enim in montem aſcendit, ut inde velut de præalta ſpecula, electionis negotium contempletur; nec obiter Deum orat, ſed in oratione Dei pernoctat, id eſt, tota nocte Deum deprecatur. Electurus enim Apoſtolos (mane inquam, in clara luce, quatenùs eligendorum merita præmonſtraret) integra nocte, Chriſtus homo Patrem Deum orat pro eis, ut tales efficiantur, quales tanto muneri ſubeundo eſſe oportebat. An non ſciebat Chriſtus Deus, qualia, quantaque tunc forent merita eligendorum ad Apoſtolatus faſtigium? Quid ergo non modò Deum orat, ſed & in oratione Dei pernoctat? Et ſi Ambroſio credimus, eum Apoſtolis oravit, quod aliàs ſemper ſolus feciſſe legitur, quaſi tanta res tam communis, communem, & unanimem poſtulet orationem. Cur autem? Card. Tolet. Annot. 16.

Digitized by Google

nor. 16. hoc dubium verſat, & ſic tempeſtivè reſolvit: *Quamvis ergo nunc Chriſtus ſciret, qui electi erant à Patre in Apoſtolatum, & quales futuri, & ſola voluntate poſſet illis impetrare omnem ſufficientiam, orare tamen voluit, & honorare diſcipulos*; ut nos doceret, quòd licèt à gratia Dei, noſtra dependeat prædeſtinatio: In executione tamen noſtra bona opera præſequiſantur, *vid. tr. 82. d. 7.* Et ideò etiam non ſtatim eos nominat Apoſtolos, ſed modò, ferè circa annum, & dimidium ſuæ prædicationis: Ut inter alias rationes, præclaris priùs meritis, & actionibus præfulgerent, quàm ad Apoſtolicum apicem promoverentur: Electio enim ad gloriam ex prævisis meritis fit, *ib. d. 6.* Et licèt exigua fiat mentio, imò penè nulla de S. Bartholomæo ab Euang. per hoc tamen denotatur virtutum hujus Apoſtoli magnitudo, quę omnem noſtrum ſuperat captum: Unde D. Dionyſ. vocat hunc Apoſtolum, magnam Theologiam.

Elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit. Ex ſuis diſcipulis vocavit Dominus ad ſe, quos voluit: Et ex ipſis diſcipulis vocatis elegit Dominus duodecim in Apoſtolos. Ergo aliqui ex ipſis non ſunt inſigniti Apoſtolico honore? Non eſt dubium plures ex tot diſcipulis virtute pares fuiſſe Apoſtolis, uti Nathanael, de quo ipſe Dominus: *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt*: Qui proinde juſtam conquerendi occaſionem habuiſſe videtur, quòd ad ſimilem honoris gradum non eligeretur. Attamen nullus conqueritur, quare potiùs ille eligatur: Ex eo quòd agnoſcebant juſta, & occulta Dei judicia veneranda eſſe, non diſcutienda: nam licèt Deus majora auxilia gratiæ electis impertiat, attamen ipſi improbi ob hoc lamentari non poſſunt, multò minus pii, & ſancti, *vid. tr. 82. d. 8.*

Elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit, Simonem, quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem eius, & Iudam Iſchariotem, qui fuit proditor. Ambr. hac ſuper re ſic philoſophatur lib. 5. in Luc. *Eligitur & Iudas non per imprudentiam, ſed per providentiam. Quanta moralitas Domini, qui periclitari magis apud nos iudicium ſuum, quàm affectum maluit! Susceperat enim hominis fragilitatem, & ideo nec has partes recuſavit humanæ infirmitatis. Voluit deſeri, voluit prodi, voluit ab Apoſtolo tradi: ut tu ſi à ſocio derſeris, ſi à ſocio proditus fueris, moderatè feras tuum erraſſe iudicium, periiſſe beneficium.* Quid zeloſius & amantius potuit Chriſtus, Dei Verbum, & increata Patris Sapientia hominibus exhibere, quàm ut ſuum in electione judicium periclitari maluerit, quàm hominis bonitatem, etſi poſtea depravandam, congruo tunc amore fraudare? Culpent hanc Judæi electionem, qui divini amoris vires neſciunt, & Chriſti Dei in homines zelum ignorant. Hæc Judæ electio cenſus eſt Divini zeli, & emphaſis amoris, quem Chriſtus circa animarum ſalutem demonſtravit, *tr. 97. diſcurſ. 8.*

FESTUM NATIVITATIS B. VIRGINIS MARIÆ.

J*Oram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit &c.* Mat. 1. Prolixa, & ſalebroſa quæſtio olim & nunc: Quare inter Joram, & Oziam tres Reges Euangeliſtæ omiſerint? Qua ſuper re ita ad rem præſentem Rupertus philoſophatur: *Ioram autem genuit Oziam. Tres reges de medio ſuccidit, videlicet Ochoziam, Ioas, & Amaſiam: qualem enim locum habere deberent inter parentes carnis Domini, hi, ſub quibus nec ſaltem loqui licuit Prophetis verbi Domini? Atq; idcirco iſti ſoli de memoria præſenti, de libro generationis Ieſu Chriſti repulſi ſunt, qui verbum audire, vel præcones verbi Dei vivere paſſi non ſunt.* Evidens enim reprobationis indicium, ſi quis verbum Dei contemnat, neque talis in libro generationis Chriſti meretur ſcribi, *vid. tr. 83. d. 23.* Nemo opinor vel mediocriter in ſacris literis verſatus neſcit, hos tres reges ignominioſè excluſos, non fuiſſe deteriores aliis recenſitis, ſed longè præſtantiores. Præſtaret ergo flagitio ſuo ſceleratos omittere, non minus ſceleſtos. Adducite at hos reges ideò probroſiſſimè excluſos, & quaſi è regio ſolio ignominioſè dejectos, quia verbum Dei audire contemptim neglexerunt, & averſati ſunt divini Verbi præcones: Deus autem ſic irritatur adverſus principes, qui inſolentia poteſtatis, vel claudunt ora ſacri Concionatoris, vel illum durè vexant, ut velut impunè reges magis criminoſos omittens, in hos acriùs animadvertat, & propudioſis contumeliis ad ignominiam denotet, *vid. tr. 83. d. 26.* Quo intimatur principibus, verbum Dei ſubditum non eſſe humanæ poteſtati, ſed ſupra regiam juriſdictionem glorioſè ſublimari: Qui enim verbum Dei libenter audiunt, jurè regis titulo, aliiſque excellentiis decorantur, *ib. d. 17.*

Ioram autem genuit Oziam. Tres reges omiſſos, nemo non notat. Quam, obſecro, ob cauſam, nulla horum fit mentio, cum tamen id Chriſti ſeries poſtulare videatur? S. Hieron. ibidem ait: *Quia generi Iezabelis peſſimè orti, ideò a Chriſti genealogia abolitit ſunt.* Clariùs Rupertus: *Quia perverſi & peſſimi reges extiterunt.* Quaſi diceret Deus: *Nec memor ero nominum eorum per* labia mea: per peccatum enim ita viles, & infames redditi ſunt, *tractat. 71. d. 10.*

FESTUM S. MATTHÆI APOSTOLI.

I*N illo tempore vidit Ieſus hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me.* Mat. 9. Immediatè antè ſtupentibus glorioſè turbis, paralyticum integrę ſanitati reſtituit cœleſtis Medicus. Deteriùs verò ſedebat in telonio publicanus iſte, quàm paralyticus ille jacebat in lecto, quia ille carnis patiebatur paralyſin, iſte mentis: in illo fuerat compago turbata membrorum, in iſto textus ordo fuerat ſenſuum diſſipatus: ille jacebat raptus carne, ſedebat corpore & animo iſte captivus: ille doloribus ſuccumbebat invitus, iſte vitiis voluntarius ſerviebat. Ergo cum tranſiret inde Jeſus, *vidit hominem.* Vidit plus divinis oculis, quàm humanis. Vidit opus ſuum, ut deſpiceret opera peccatorum. Vidit illum Chriſtus ſedentem in telonio, jacentem in peccatorum barathro, cupiditatum pondere altè oppreſſum, ut quo profundiùs jacebat ad vitium, ſublimiùs reſurgeret ad virtutem; & qui erat fraudator pecuniæ, fieret gratiæ diſtributor, & de impietatis ſchola ad pietatis magiſterium perveniret. Quodnam illud verò pietatis magiſterium? Pœnitentia prompta, qua docebat, Deo ad pœnitentiam vocanti, ſine mora parendum eſſe, *vid. tr. 81. d. 2.*

Et factum eſt, diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes diſcumbebant cum Ieſu. Etiam inter manducandum Salvatoris noſtri opera in excipiendis peccatoribus elucent, ut doceamur, nullum eſſe tempus vel opus acquirendæ ſaluti intempeſtivum; unde David Pſal. 118. ait: *Præveni in maturitate.* Super quo ſic acutè Ambroſ. commentatur: *Præveni ante horam, neſciens in obſecrationibus Domini tempus eſſe aliquod, ſed ſemper in ipſis ſum: ſive manducamus, ſive bibimus, Chriſtum annunciemus, Chriſtum rogemus, Chriſtum cogitemus. Sed fortè dicas, quomodo ſcriptum eſt: tempus omnibus, & tempus omni rei ſub cœlo eſt? Sed Dominus Ieſus ſupra cœlum eſt, nullo circumſcriptus eſt tempore.* Et ideò inter ipſas epulas peccatores recipit. Nullum tempus intempeſtivum, nullus partus immaturus, quando omnia tempora virtuti data ſunt, nulla malitiæ: ad hoc enim à Deo tempus nobis indultum eſt, ut æternam operemur ſalutem, *tr. 91. d. 4.*

Cum tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me, & ſurgens ſecutus eſt eum. Cur Dominus de telonio turpiter quæſtuario, ad Apoſtolatus evocaverit faſtigium, de humano lucro vocaverit ad divinum, niſi indagetur altiùs, facit altiſſimam quæſtionem, & non tantùm quæſtionem, ſed & ſcandalum: ſicut illo tempore circumſtantium patefecit intentio. Quomodo enim infirmitas non laboraret humana, quando videbat apud Chriſtum pecuniam ſic valere, ut daret fraudulento fidem, veniali gratiam, cupiditatis Magiſtro, officium largitatis, Doctori fœnorum, magiſterium ſanctitatis, publicano ſæculi, cœleſte ſecretum? Urebat Phariſæus, quòd uſura quæ vaſtat terram, tollebatur ad cœlum, & hanc, quam deteſtantur homines, Deitas advocabat. Et hoc dicebant Phariſæi: ut eſſet ſummum malum, quod & malis poterat diſplicere. S. Chryſol. quæſtioni, quam ipſe excitavit, ſic acutè reſpondet ſerm. 28. *Cum tranſiret inquit, Ieſus, non dixit, cum ſtaret ibi: tranſivit, & pertranſivit inde Ieſus, ne Matthæus remaneret ibi: tranſivit inde Ieſus, ne Matthæus taliter permaneret. Vidit hominem, non dixit, vidit Matthæum, quia in Matthæo hominem liberarat.* Scilicet tranſit, & pertranſit Jeſus propè Matthæum, ſedentem in telonio, ad turpis lucri uſuram; ſed nec Matthæus advertit ad Domini tranſitum, nec oculos dirigit ad Jeſum. Sedet adhuc in telonio, quem divitiæ ſic alligabant vinculis cautionum, ſacculorum ponderibus ſic premebant, ut levari ad innocentiam, ad juſtitiam ſurgere, ad virtutem progredi non valeret. Quid faciat Chriſtus Matthæi lucrandi piè avarus? Nam publicanus totus ad pecunias attentus, ad ejus tranſitum non modò non ſurgit ad ſequelam; ſed nec ei ad urbanitatem aſſurgit, Adverte interim ad gratiæ officioſitatem. Vidit hominem, cui gratiam quidem ſuam donet, atque poſt gloriam, quia præclaris operibus eandem adjuturum, & proſecuturum videbat: Unde ait: *Surgens ſecutus eſt eum*: Licèt enim Deus primò gratiam det, poſt gloriam; ad hanc tamen opera noſtra bona requiruntur: & electionem ad gloriam non facit, niſi ex prævisis ante meritis, *vid. tr. 82. d. 5. & 7.*

Et ait illi: Sequere me, & ſurgens ſecutus eſt eum. D. Petrus Chryſol. ſerm. 29. de hac Matthæi converſione ſic ait: Matthæus publicanus generat nobis non parvam ſuis quæſtibus quæſtionem: Et magnum nobis negotium ſua negotiatione proponit. Quod negotium ſatis, niſi ego fallor, perſpicuum eſt. Nam ſi Matthæus erat, de telonio dives, de uſuris locuples, ære alieno onuſtus, non ſatis conſultò à Chriſto ad ſupremum Apoſtolatus apicem vocari videtur propter periculum relapſus, qui ſimillibus avaritiæ lucris intentis contingit, uti Jud. Aurum enim etſi metallum ſit exanimale, humanæ cupiditatis avaro ingenio non rarò ſcelera docet: ignorat illa egeſtas, didicit ab opibus. Quid? An omnes divitiæ improbæ? Nullæ: Mareriam tamen ſuggerunt omni improbitati: Et flagitia non tam pepererunt, quàm audere docuerunt. Profectò ubi cupidò divitiarum humanum pectus invaſit, neque diſciplina, neque artes bonæ, neque ulla virtus

ſub-

Digitized by Google

ſubſiſtit; ubi inſana auri cupiditas dominatur, ibi bona omnia vilia ſunt, fides, probitas, pudor, pudicitia, religio, pietas: ibi divina atque humana promiſcua ſunt, nulloque diſcrimine ſacra ac profana tractantur: nil avaritiæ inacceſſum, nil illæſum, fides violatur, religio mutatur. Periculoſæ ergo opus aleæ fuit, cum Chriſtus de telonio, de domo publica avaritiæ, fraudis, impudentiæ, ac crudelitatis repleta, vocat Matthæum lucris inhiantem, de quo poſtmodum vereri poterat, ne antiqua relegeret conſuetudinaria veſtigia. Sed nihil horum: *Vivus eſt*, enim, *ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ, & ſpiritus*. Hebr. 4. Nihil enim, ait Card. Hugo, ita vulnerat amore, ſicut ſermo Dei, & ideò gladius eſt, quo diviſus Matthæus fuit à lucris peſſimis, & conſuetudinariis uſuris, *vid. tr.* 83. *diſcurſ.* 11. Nullatenus de recidiva Matthæi timebat pius Jeſus, cujus divinus ſermo obſtinatum in peccatis cor emolliendi, & purificatum de cætero præſervandi, miram habebat virtutem, *ib. d.* 8. *&* 18.

Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. Chr. Deus ipſius Matthæi conviva, cum publicanis amicè diſcumbit. De familiari cum publicanis, & peccatoribus commercio obmurmurant Phariſæi, & detractionis zelo, pietatem ambitiosè venditant; quibus reſpondet Chriſtus, ſui adventus finem evulgans: Non eſt opus valentibus Medicus. Tolle morbos, tolle vulnera, nec opus erit Medico: tolle ſimiliter peccati ægritudinem, nec opus erit Chriſto, qui peccatoribus mederi venit. Magnus, ait S. Auguſt. ſer. 9. de verbis Domini, de cœlo venit Medicus, quia magnus per totum orbem terræ jacebat ægrotus: homines deſperatè ægrotabant, & ipſa ægritudine, qua mentes perdiderant, etiam medicum cædebant, quin & occidebant: ille autem etiam cum occideretur, medicus erat: vapulabat & curabat, patiebatur phreneticum, nec deſerebat ægrotum: tenebatur, alligabatur, percutiebatur, irridebatur, & medicus erat. Agnoſcis phreneticos, agnoſce & medicum: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt, quod faciunt*. Illi perdita mente ſæviebant, & medici ſanguinem ſæviendo fundebant; ille autem etiam de ipſo ſanguine ſuo ægrotis medicamenta faciebat. O venenatam malitiam dæmonis, damno noſtro inhiantis, quam verus de cœlo Medicus in noſtram convertit ſalutem! Sic Chriſtus Deus ex malo novit elicere bonum, ut etiam ipſius dæmonis odium, ad bonum noſtrum ordinet, *tractat.* 92. *d.* 3. *&* 11.

Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores. Quid eſt, quòd cœleſtis Medicus, qui venit, ut peccatores vocaret, Matthæum in tranſitu vocet? *Cum tranſiret inde Ieſus, vidit hominem*. Et dum cum illo, & aliis publicanis, & peccatoribus pranderet, etſi etiam illos ad meliorem vitæ frugem revocet, non diù interim inter illos cunctatur? Aptè reſpondet Chriſol. ad illa verba Evang. ſic dicens: *Non repulit juſtos, ſed injuſtos, qui ſe juſtos mentiebantur, excluſit*. Chriſtus ergo, quòd ad peccatores venit, peccata delere voluit, non peccatoribus voluit commanere. Pluſquam enim vatiniano odio culpam Chriſtus proſequitur, & deteſtatur, *vid. tr.* 71. *d.* 8. Idque propter infinitam, quam in ſe continet malitiam, *ibid. d.* 9.

Non veni vocare juſtos, ſed peccatores. Locus planè difficilis. Quomodo enim verum eſt, Chriſtum non veniſſe propter juſtos, ſi omnis Eccleſiæ juſtitia à Chriſto eſt? Num Chriſtus non venit propter virginem matrem, quæ Chriſti gratia uſque adeò præmaturè præventa fuit, ut nec incurreret debitum originalis culpæ contrahendæ? Quid, Chriſtus non redemit præcurſorem? Nec Zachariæ & Eliſabethæ gratiam meruit, quia erant juſti ambo? Forè alio Redemptore uſi ſunt? Nugæ. Quid ergo ſignificat Chriſtus, dicens, ſe non veniſſe propter juſtos: Siquidem propter nos omnes, & propter omnium ſalutem corporatus eſt? Præclarè Raban. *Non veni vocare juſtos falſos, qui in ſua juſtitia gloriantur, ut Phariſæos; ſed illos, qui ſe peccatores agnoſcunt*. Nempè Phariſæi propter ſimulatam hypocriſi juſtitiam, ironicè vocantur juſti, ut notat S. Hilar. Hieron. Chryſoſtom. Itaque propter hypocritas Phariſæos, Chriſtus non venit. Quid exaggeratius igitur, quàm hypocritas aliquo modo dici exules à gratia, & externos à redemptione, & Chriſtum illorum redimendorum occaſione quaſi non veniſſe? Ac ſi hypocritarum exuſa ferè deſperata ſit, & hypocritæ deſperationi obnoxii. Itanè? Nonnè non leve vitium eſt hypocriſis, aut inanis gloria? Igiturne infidelitatis candidatus erit, & proditoris Judæ æmulus? Scilicet inde, quia peccata leviora non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia, *tract.* 76. *diſcurſ.* 2. 3. 4. *&* 6. Probat hoc Judæ lapſus, qui ex venialibus originem, & cauſam traxit, *ib. d.* 12.

FESTUM S. MICHAELIS ARCHANGELI.

Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorum? Variam cauſam, & originem hujus contentionis allegant SS. PP. Aug. ſer. 28. in cœna expendit, quòd occaſione cœnæ Dominicæ ea ortum habuerit, & præſertim ex illis verbis. *Ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa*. Quo audito commoventur Apoſtoli, & diligenter inquirunt, quis eorum tam execrandam poſſet exercere proditionem; atque per hoc facta eſt contentio, quis eorum videretur eſſe major. Mira res! Magiſter veſter, ò ſacratiſſimi Apoſtoli, opprimitur anguſtiis, vobiſque juſtum animæ ſuæ detegit dolotem, ex eo, quòd unus veſtrum illum proditor ſit traditurus, & de primatu inter vos inſlati contenditis? Plus juſto de vobis modo queri poteſt, quàm olim de Baruch Vatis Jeremiæ Secretario. Jerem. 45. Cùm enim illi nimis deflenda Jeremias revelaſſet, cœpit ille mente cogitare ſublimia. *Ne mireris*, ait S. Aug. *nam altercari de maioratu, non tantum fuit, eum ſibi quemcunque prætendere, quantum inquirere, quis ille poſſet eſſe, qui tantum moliretur facinus, quo Dominum perfidus traderet inimicis; noverant enim, quantum poſſet vitium ſuperbia*. Quòd ſi ſemel cor cujuſpiam invaſerit, ut proprii patris mortem machinetur, ut ipſe rex imperet; imò & Deo necem intentet, quo in domo illius, & collegio poſſit gaudere majoratu; Deo ipſi tergavertit ſupetbus, negat illum, nè vel apicis unius honoris, quo fulget, detrimentum patiatur. Heu delictum maximum ſuperbia, quæ etiam contra Deum arma capit! *tr.* 90. *diſ.* 6. Quòd ſi enim ſuperbia in corde cujuſpiam ſedem fixerit, ſperare poteſt, imò veriùs, timere quodcunque peccatum, imò & ipſum Deicidium, ut benè dixerit Eccleſ. 10. *Initium omnis peccati ſuperbia, ib. d.* 13.

Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorum? Et advocans IESVS parvulum, ſtatuit eum. Contendentibus diſcipulis de majoratu, quæ contentio ortum ex eo duxit, quòd viderint pro Chriſto & Petro idem tributum perſolutum, in principio occurrit Dominus, utque ſedet rixas in medio ſtatuit parvulum, ut ex ejus intuitu diſcant non rixari, ſed pacifici eſſe. Parvuli enim, pacis amatorum ſunt ſymbolum, de quibus ſic ait D. Baſil. Seleuc. Orat. 18. *Nulla illis de dignitate vox, illi primos non ambiunt, inſuper conſueſcunt cum iis, qui una ſecum ſunt ætate: Videbis Dominum ſimul, & famulum in omnibus converſantes: Videbis pauperem puerum, & opulentum ignaros diſcriminis; & tantæ pacis ſunt ſymbolum, ut dicat Propheta, quod norint cum ferociſſimis animalibus pacem tenere. Leo & urſus paſcentur ſimul, & puer parvulus minabit eos*. Statuit ergo Dominus puerum in medio contentioſorum diſcipulorum, ut inde diſcant pacem colere & ſectari; ad quam non ſolùm extimulant rationales creaturæ, ſed & omnes totius univerſi, *tr.* 70. *d.* 18. *maximè nu.* 6.

Amen dico vobis: Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Mandat Dominus hic nos effici, ſicut parvuli; non ut ad infantiam redeamus: Unde Nicodemus, ſic verba Chriſti intelligens, ab ipſo redarguitur: Joa. 3. ſed ut naturam parvulorum imitemur. *Amat Chriſtus*, ait D. Leo ſerm. 7 de Epiph. *infantiam, quæ maiorum dirigit mores, ad quam ſenum reducit ætates, & vos ad ſuum inclinat exemplum, quos ad regnum ſublimat æternum*. Res mira! Ad parvulorum mores, monet nos Dominus componere. Parvuli cibum, potum, cæteraque ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria à parentibus expectant, quorum providentiæ ſe totos committunt: hos mores Apoſtolos imitari jubet Dominus, quatenùs inſtar parvulorum in Divinam providentiam ſe totaliter conjiciant. Ad Deum enim ſpectat abundanter proſpicere, id quod in ſpecie in perſona Jacob factum oſtenditur, *tr.* 85. *d.* 3. Ipſe enim Deus nobis providet, ut parentes filiis de omnibus neceſſariis: non ſolùm tanquam mater, ſed & nutrix, habetque talem in ſingulari uniuſcujuſque providentiam & curam, qualem habet univerſim de omnibus, *ib. d.* 7.

Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli. Tert. l. 4. contra Marcion. *Ecce Chriſtus*, ait, *diligit parvulos, tales eſſe docens debere eos, qui ſemper maiores eſſe velint. Quid invenitur in parvulis, ſine quorum ſimilitudine regnum non obtinetur? Hoc parvulis naturale eſt, ut omni tempore, ſive dormiant, ſive vigilent, ſive comedant, ſive otientur, ſemper ingenitis creſcant augmentis*. En neceſſaria qualitas & conditio iis inſinuatur, qui quærunt regna cœlorum, ut nunquam à virtutum provectu ceſſent, ſed ſemper novis progrediantur augmentis, *vid. tractat.* 80. *diſcurſ.* 6.

Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quaſi diceret Apoſtolis Chriſtus, uti per proſopopœiam eum loquentem introducit S. Baſil. orat. 18. *Quid*, inquit, *de primatu contenditis, relicta cura, viaque regni cæleſtis obtinendi? Quod nondum vocatione comporta, primas affectatis? Hæc ſola eſt ad regnum cæleſte via, hæc ſcala: Niſi efficiamini ſicut parvuli: non ut naturam violento fluxu vertatis, non ut præter naturæ ordinem actam ætatem revocare ſtudeatis, non ut temporis curſum retro agi doceatis: mores vertite, nō tempora; puerorum mores imitemini, morū ſimpliciorū aſſumite*: Hi enim quia humiles ſunt, certi de regni cœleſtis conſecutione manent: Quod nunquam conſequentur illi, qui præter puerorum naturam elati, & ſuperbi, magno de ſe faſtu præſumunt & gloriantur: Evidens enim reprobationis, & excluſionis à regno cœlorum ſignum, ſuperbia eſt, *tract.* 90. *diſc.* 11. Optas ergo, ò homo, regnum cœlorum adipiſci? parvulos imitare, humilis eſto, ſuperbiam fuge; ad quam fugiendam & reprimendam, multa motiva, *vid. ib. d.* 13. 14. *&* 15.

Si

Digitized by Google

Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te; abſcinde eum, & projice abs te. Non ſolùm mandat Dominus, manũ vel pedem ſcandalizantem abſcindere; ſed etiam addit: *Et projice abs te.* Non ſolùm præcipit, ut peccatum ſeu peccandi occaſio abſcindatur; ſed etiam ut procul abjiciatur. Sic magnus ille Prædicator Joannes clamamat: *Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.* Mat. 3. Non ait, applicatam ad frondes, ſed ad radices extirpandas, ut penitùs peccati malum excindatur. Pulchrè D. Bern. ſer. 2. de Aſſumpt. Virg. *An verò*, inquit, *aliud eſt, quàm fictio execranda, ſi peccata ſuperficie tenus radas, non extrinſecus eradices? Certus eſto, quoniam pullulabit uberius: exciſam enim, non extirpatam arborem in ſylva pullulare videas denſiorem.* Quod periculum ſi volumus declinare, ſecurim ponamus, neceſſe eſt, ad radices arborum, non ad ramos: peccatum enim in ſuis principiis ſuffocandum eſt, *tractat. 79. diſc. 4.*

FESTUM OMNIUM SANCTORUM.

V*Idens Ieſus turbas, aſcendit in montem, & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, & aperiens os ſuum, docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu &c.* Bene aſcendit in montem Chriſtus, ut è monte ſublimi, ſublimem, & cœleſtem doctrinam Euangelii depromeret, quin & ut antitypus reſponderet ſuo typo, & veritas ſuæ figuræ: Lex enim vetus edita fuit in Syriæ monte, nova autem magis excelſa in excelſiori monte prædicari oportuit. Sed cur turbę longiùs arcentur à novę legis promulgatione, ubi Euangelicæ perfectionis medulla proponitur? Plures cauſas removendæ turbæ adaggerant Commentatores, illa verò omittenda non eſt, quam affert Iſaac in Allegor. novi Teſtam. ſic judicem ſarus: *Dimittenda eſt turba, ut videatur & judicetur. Turbam non vidit, qui ſupra turbam minimè ſe levavit: Chriſtus (& fortè ſolus) potuit non turbatus à turba, in turba turbam videre; quam tamen videns dimiſit, & aſcendit in montem. Heu quanti hodie turbas fugere proponunt, & tamen dum fugimus, eò ampliùs à nobis inveniuntur. Et planè, quàvis exterior turba exturbet; mihi tamen magis ſuſpecta eſt, turba quædam interior, ex qua interiùs turbamur.* Nemo proh dolor! agnoſcit turbarum frequens malum, quod ſenſim irrepit, & paulatim in mores abit; niſi qui extra turbam eſt, aut ſupra turbam ſeſe extollit, & cum Chriſto turbam fugiens, aſcendit in montem. Declinet turbas, ſæcularia negotia fugiat, ſolitudinem cum Chriſto amet, quiſquis Dei legem ſervare, & vitia ſuffocare exambit, *tr. 89. diſc. 2.* Chriſtus (& fortè ſolus) potuit non turbatus à turba, in turba turbam videre. Optimè, quiſquis virtutem amas, quiſquis virtutis teſſeram exambis: Sola enim ſolitudo, virtutum & ſpiritus adeptioni ſuffragatur, *ib. d. 6.*

Beati pauperes ſpiritu. Beati hìc dicuntur pauperes non omnes, nec qui invitè, aut miſerabili mendicitate ſunt pauperes, aut ex vanagloria, aut ex liberiùs philoſophandi ſtudio, ut Diogenes, Ariſtides, & Crates Thebanus: ſed *ſpiritu*, id eſt laudabili voluntate à Spiritu S. inſpirata: cum ſcilicet paupertas propter regnum cœlorum, & Deum ſpontè quæritur & ſuſcipitur. Quare autem huic paupertatis beatitudini præ aliis additur *in ſpiritu*? Opinor, habendi appetitus vivaciùs inſtigat ad habendum; adeò ut vel minima ardenter concupiſcat: quare in ſpiritu habendus eſt, quo animitùs reſecetur, & evellatur. *Habendi* enim amor, ait Euſeb. Emiſſ. ho. 4. ad Monachos, niſi ad integrum reſecetur, ardentior eſt in parvis, & plus torquetur in minimis: & niſi ex corde atque affectu pauper ſis, paupertas ipſa non virtus, ſed miſeria judicanda eſt. O benè! ſic ſtrenuè repugnandum eſt minimis cupiditatibus, & parvis animi vitiis, ſic animosè obſiſtendum: quia modica interdum ſuum habent venenum, quòd ad ſe importunè conſenſum alliciant, & in graviora ruere faciant, *tr. 76. d. 14.* Deinde levia impediunt acquiſitionem ſpiritus, & devotionis; quare ſervi Dei illa anxiè perſequuntur, *ib. d. 17. & 18.*

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Magnum in hoc latet ſacramentum, quòd mitibus, lugentibus, eſurientibus &c. de futuro aſſignatur præmium: poſſidebunt terram, ſaturabuntur, conſolabuntur: at pauperibus de præſenti: quoniam ipſorum eſt regnum. Et dici poteſt ex gravibus authoribus, quòd dicitur de præſenti, ſicut de Primogenito communiter loquimur, v. g. hic majoratus eſt hujus Primogeniti, quoniam jus illius ad illum pertinet: ſic de pauperibus fatur Dominus: Quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, hoc eſt, hęreditas regni cęleſtis ad ipſos pauperes ſpectat. Verùm ſemper urget dubium, quoniam etiam jus poſſeſſionis terræ, & conſolationis ad mites, & lugentes attinet; & tamen Dominus de futuro loquitur cum eis. Reſpondet D. Ber. ſer. 62. de 12. gradibus divini amoris, dicens: *Habet divitiarum contemptus, etiam in præſenti, quandam dulcedinem ſuam, quam Dominus, Matt. 5. regnum cælorum vocat, vid. tract. 69. diſcurſ. 1. n. 3.* Pauperibus non poſt multum tempus, aut dies, ut in aliis virtutibus, aſſignatur pręmium, ſed jam illo gaudere & frui divulgantur; nam ipſa paupertas voluntaria, quiete & conſolatione perfrui, & à divitum anxietatibus exempta eſſe ſolet, *ib. d. 3. & maximè n. 8.*

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Valdè laborant Interpretes, ut exponant, dato, quòd pauperes ſint reges regni cœleſtis, quod ipſa Dei virtus nunc atteſtatur; quo modo regiam poteſtatem in cœlo habere poſſint? Reſpondent nonnulli: Regnum cœlorum eſſe regnum Dei: quare pauperes nunc ſpe, & promiſſione, poſtmodùm poſſeſſione idem poſſident regnum, quod poſſidet ipſe Deus, in eoque cum ipſo opulentiſſimè, & ſplendidiſſimè perpetim regnare. Verùm Cornel. in c. 16. Luc. hunc Matthæi locum, in tranſcurſu perſtingens, ſic exponit: *Hinc diſce*, inquit, *pauperum eſſe cælum: non tantum, quod ipſi eo potiantur, ſed quod & ipſi alios, ſcilicet benefactores ſuos, eodem introducant.* Pauperes ergo ſunt janitores cœli; ipſa verò paupertas, cœleſtis januæ clavis: Ipſa enim eſt facile medium ad conſequendum regnum cœlorum, *tr. 66. d. 5.*

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Super quo themate latius, vid. tr. 69. per ſuos diſcurſus materiam ſuppeditantem.

Beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam. Eſuries & ſitis in hoc loco, valdè vehemens deſiderium ſignificat, ut ait Ambr. lib. 6. in Luc. S. Hilar. Can. 4. Juſtitię verò nomine denotatur omnis virtus & ſanctitas; nam paſſim ſanctitas, omnem virtutem importans, juſtitiæ nomine dicitur. Sed ſtatim pulſat animum difficilis quęſtio: Cur Chriſtus reliquas virtutes eximias, quas beatitudinis vocabulo nobilitavit, non in deſiderio collocavit, ſed in actu? Ait enim: Beati pauperes; beati mites; beati pacifici; nec dicit Beati, qui deſiderant paupertatem, manſuetudinem, aut pacem. Quare ergo Chriſtus hic poſtulat tantùm deſiderium juſtitiæ? Subintelligamus, Chriſtianum ſemper in virtutibus progredi, & proficere debere; nunquam verò eo virtutum ſtatu, in quo verſatur, contentum eſſe debere: nam cum juſtitia omnem virtutem dicat, Deus autem optimè noſcat, quòd ob noſtram fragilitatem admodùm nobis ſit difficile, omnibus virtutibus animam noſtram imbuere, ſolum è nobis deſiderium virtutis acquirendæ requirit, *tr. 80. d. 6. maximè nu. 4.*

Beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Bona quidem meritorum eſuries, quæ ſi deſit, anima jejuna deficit: Hinc Lucas hos eſurientes opponit ſaturis Luc. 6. Væ, inquit, vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis, quaſi dicat: Qui juſtitiam eſurit, & novæ in dies juſtitiæ merita accumulare ambit, ille tandem abundè juſtitia ſaturabitur; qui verò velut ſatur, juſtitiam faſtidit, jejunus deficiet. Semper autem in ſtudio virtutum eſuriendum eſt, dum in hac vita ſumus, & ampliùs inceſſanter votis optandum, ne juſtitia in nobis deficiat. *Omne ſtudium*, ait Cæſarius Dialog. 3. *adhibendum, ne excidamus ex perfectione, quod contingere poteſt, quia ipſam tantò magis amplecti debemus, quantò viribus noſtris ſuperior eſt. Ideò mihi videtur perfectio virtutis, ſi quis ſemper feſtinat, ut in bono plus habeat, & juſtitia juſtitiam deprimat.* Non enim in noſtra poteſtate tempus poſitum eſt, nec effugiet temeritatis notam, de eodem diſponere præſumens, *tr. 84. d. 2.* Et ideò, quia pretioſum, magni æſtimandum, ut in bonis actibus, & virtutum exercitiis inſumatur, *ib. d. 3.* Unde benè monet Apoſtolus: *Dum tempus habemus, operemur bonum: juſtitia juſtitiam deprimat*, quod ideò à Deo nobis indulgetur, ut æternam operemur ſalutem, *ib. d. 4.*

Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Audis lacrymas beatas prædicari, ſed ut notat D. Paſchaſ. non in quacumque cauſa ſunt beatæ & felices lacrymæ, ſed ex conſolatore, quem mereatur habere. Illius ſanè erant felices lacrymæ, qui dicebat Pſal. 76. *Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum.* Qui vanas mundi conſolatiunculas reſpuit, qui nihil non lacrymandum in mundo novit aſpicere, ſed ſolum Deum conſolatorem ſperat, is felix eſt, beatus eſt. Hanc beatitudinis notam exprimit Apocal. 21. *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor.* Non ſuffeciſſet ad beatitudinem, quòd ibi ne lacrymæ, nec luctus, nec lamentum eſſe poſſit; niſi adderetur, quòd Deus ipſe per ſe ſolus lacrymas abſtergeret ab oculis. Unde pulchrè S. Ber. in declamat. *Felices lacrymæ, quas benigna manus Conditoris abſterget: Et beati oculi, qui in talibus liqueſieri fletibus elegerunt!* Hinc tota naſcitur felicitas, & gloria lacrymantium, quòd habeant unicum abſterſorem Deum: Quòd non creatura, neque Angeli, neque poteſtates, neque inſtantia, neque futura; ſed ipſe Deus per ſeipſum inducat conſolationem: Deus enim afflictis communicat conſolationes, & ſpiritualia gaudia, *tract. 94. d. 7.*

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Triplicem pacem SS. PP. ſtatuunt: alia eſt, cum eam cum Deo; alia, cum eandem cum hominibus, denique tertia quam nobiſcum tenemus, per quam affectus noſtri, & inferiores animæ vires adversùs rationis imperium minimè reluctantur, ſed ejus præceptis, & moderationi obtemperant. Ut verò ad hanc triplicem pacem ſtudioſiùs ſectandam diſcipulos ſuos Chriſtus extimularet, excellentiſſimam dignitatem, & honorem promittit, utpotè quòd filii Dei vocabuntur. Sicut enim principes mundi hujus nonnunquam præclaris muniis ſuos aulicos honorare ſolent, ut fideliores, & alacriores in præſtandis ſervitiis habeant: ita ſimiliter Dominus noſter, ut nos aulicos ſuos fideliores ad ſectandam hanc

pa-

Digitized by Google

pacem reddat, amplam filiationis Dei dignitatem promittit, *de qua vid. tr. 70. d. 2. n. 1. 2. & 3.* Non dicit, quòd pacifici erunt filii Dei, ſed quòd vocabuntur; aliquid enim plus eſt vocari, quàm eſſe, poteſt enim quis eſſe verè filius Dei, & non talis haberi, nec vocari. Pacifici ergo de futuro ad hoc pervenient, ut vocentur filii Dei: quinam verò ii ſint, *vid. tr. & diſc. citato n. 4. 5. 6. & 7.*

Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Tolerantiam paſſionum, ut quid excellentiſſimum eſſe, & præſenti textu facilè convincitur, ait P. M. de Sylveira. Et ideò octava beatitudo, ſecundùm S. Gregor. Nyſſen. tamquam vertex omnium beatitudinum, in ſummo gradu boni aſcenſus poſita eſt: Æquo enim animo perſecutiones tolerare, conſummationem omnium virtutum oſtendit: Patientia enim opus perfectum habet, ait S. Jacobus, *vid. tract. 68. d. 8. & 14.* Et ideò his regnum cœlorum, non tantùm in futurum oſtenditur, uti in aliis fit beatitudinibus; ſed & de præſenti collatum deſignatur: patientia enim homines ad cœleſtem gloriam transfert, *ib. d. 5.*

Beati, qui perſecutionem patiuntur. Non ait Dominus: Qui labores, tormenta, adverſitates tolerant; ſed perſecutiones: Quod eleganter premit D. Greg. Nyſſ. *Perſecutio currentis vehemens ſtudium celeritatis ſignificat; imò verò etiam in currendo victoriam indicat: nam dicit animum currentis ita intentum ad metam, ut omnia poſt ſe contemnat, ac relinquat, & ſimul currentes curſu ſuo ſuperet, ac præcedat.* Et quia juſti patientia omnes mundi impetus ſuperat, ideò victorioſa eſt patientia, *tractat. 68. d. 14.*

Beati eſtis, cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos, mentientes, propter me. Hæccine eſt ſumma beatitudinis, an infelicitatis ſumma? Quid tam improſperum, & ærumnoſum, quàm contumeliis, & perſecutionibus expugnari, tormentis excarnificari? His ergo homo non beatur, ſed planè infelicitatur. O magnum Chriſtianiſmi ſacramentum, quo mortales beatitudinem per contraria texunt! Luculenter Lactantius apud Euſeb. ho. 13. *Hoc uno*, inquit, *in hac vita beati eſſe poſſumus, ſi minimè beati eſſe videamur, ſi fugiamus illecebras voluptatum, ſolique virtuti ſervientes, in omnibus laboribus, miſeriiſque vivamus, quæ ſunt exercitia & roboramenta virtutis.* Tribulatio enim vitam gratiæ, & plura alia bona nobis communicat, & in gratia nos confirmat, & ſtabiles in virtute efficit, *tr. 94. d. 15.*

IN DIE FIDELIUM ANIMARUM.

Joan. 5.

HAbet uberem diſcurrendi materiam Eccleſiaſtes, pro hoc die, in ſolatium fidelium Defunctorum, tractatu ſexageſimo octavo de ſuffragatorio & ſuffragiis impendendis fidelibus Defunctis, per duodecim diſcurſus, quos conſulere placebit.

F I N I S.

Digitized by Google

0056465527

Digitized by Google